XIV.
D.
11.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XIV
D.
11
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DECRETVM GRATIANI

EMENDATVM, ET NOTATIONIBVS ILLVSTRATVM,

Incipiens à Causa XVI. vsq; ad finem. Vna cum glossis,

GREGORII XIII. PONT. MAX.

IVSSV EDITVM.

ET NVNC RECENS CVM ADDITIONIBVS

Præclarissimi Iurisconsulti Domini Augustini Carauitæ Patritij Ebolitani, & in sacro Regio Cons. Neapolit. Consiliarij.

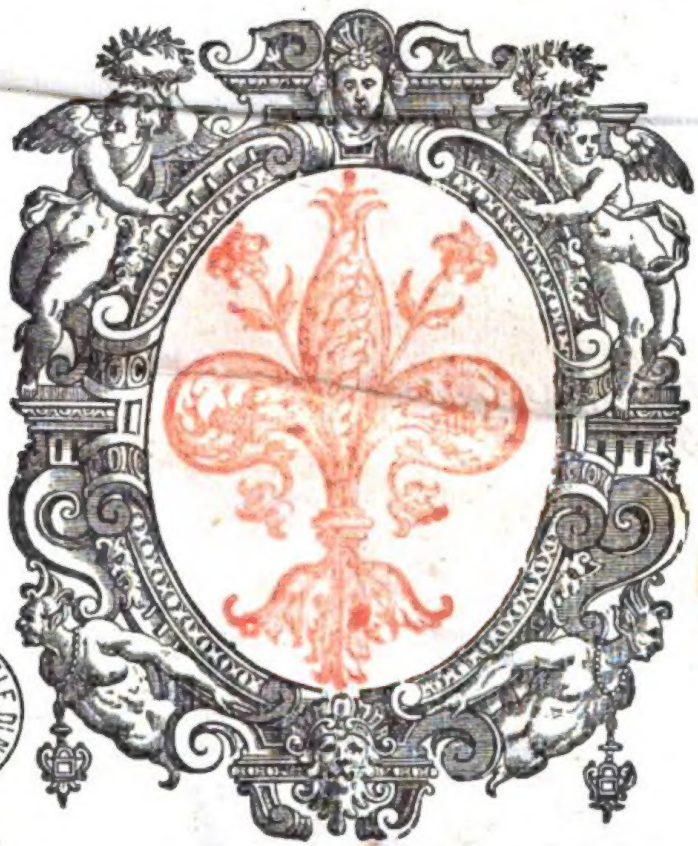

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE NAPOLI

VENETIIS, Apud Iuntas. MDCXV.

Domus Prof. neap. S. Iesu. Cat. in iurisp. prò. B.

Digitized by Google

Digitized by Google

TYPOGRAPHVS

Ad Lectorem.

NE mireris (candide Lector) si hoc Decretorum Volumen, hactenus nondum diuisum, modo in duo comperias diuisum Volumina, quoniam nulla alia ratione factum, certò scias, nisi ob meliorem, ac commodiorem compaginationem, immo etiam & durabiliorem, omnibus suo loco, & ordine manentibus; adeo quòd nihil mutatum, neque alteratum reperies: Suscipe igitur libenter, & pro more attende. Vale.

Digitized by Google

Digitized by Google

Vidam abbas.] CASVS. Magiſter hactenus de ſtatu eccleſiarum egit, & ſecularium clericorum. Sed quia religione monachorum multum decoratur ſtatus eccleſiarum: ideo in ſex ſequentibus cauſis tractat de ſtatu monaſteriorum & monachorū. In hac ergo prima cauſa agit de officio monachorum, oſtendens an valeāt officia celebrare: & eorum capellæ debeant per eos inſtitui. Annectit etiam generaliter de præſcriptione tā eccleſiarum, quàm monaſteriorū; & quòd nullus auctoritate ſua rē, quā ad ſe credit pertinere, valeat vſurpare. Addit etiam ꝙ laici nullam habent in eccleſijs ptātem. Et vt hoc & alia multa melius faciat, præmittit thema, de quo ſeptem elicit quæſtiones.

CAVSA XVI.

Vidā abbas habebat parochialē eccleſiā: inſtituit ibi monachū, ut officium celebraret populo: poſſedit eā per quadragīta annos ſine aliqua īterpellatione: tandē querela aduerſus abbatem mouetur à clericis baptiſmalis eccleſiæ, in cuius diœceſi parochiana eccleſia illa conſiſtebat.

1 *Hic primum quæritur, vtrū monachis liceat populis officia celebrare, pœnitentiam dare, & baptizare.*

2 *Secundo, ſi cōtigerit eos capellam habere epiſcopali beneficio, an ab eis ſint inſtituendæ, an ab epiſcopis.*

3 *Tertio, an iura eccleſiarum præſcriptione tollantur.*

4 *Quarto, ſi eccleſia aduerſus eccleſiā præſcribat, an ēt monaſterium aduerſus eccleſiā præſcribere poſſit.*

5 *Quinto, ſi capellam in ſuo territorio ædificatam; iure territorij ſibi vendicare valeat.*

6 *Sexto, ſi archipreſbyter, vel epiſcopus ſua auctoritate, nō iudiciaria ſentētia capellam illam irrepſerit, an cadat à cauſa: vt eccleſia, cui præſidet, nō vltra habeat ius repoſcendi quod ſuus paſtor illicite vſurpauit.*

7 *Septimo, quæritur, ſi laici capellam illam tenebāt (vt quibuſdam moris eſt) & in manibus abbatis eā reſtituerint, & ordinandam tradiderint, an cōſenſu epiſcopi, & clericorum abbas poſſit eam tenere.*

QVAESTIO I.

Quod monachi [a] officia populis celebrare non poſſint, multis auctoritatibus probatur: quarum prima eſt illa ſanctæ Nicænæ ſynodi, qua dicitur.

¶ Caput hoc neque in prima Nicæna ſynodo, neque in ſecunda hodie habetur. Eſt aliquid ſimile in canonibus Nicænis verſis ex Arabico can. 76.

Caſus thematis planus eſt.

Quod monachi.] Hæc q. diuiditur in 7. partes: in quarum prima probat: ꝙ monachi debēt eſſe in monaſterio, & fieri ſua & alio-

rum peccata. Secūda ibi,] Quod vero.] Tertia ibi,] His autem omnib.] Quarta ibi,] De his vero.] Quinta ibi,] Quod autē.] Sexta ibi,] Ius ergo.] Septima ibi,] Quā vero.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima qō, quā quæritur, vtrum liceat monachis officia celebrare populis? Et tñdetur ꝙ in monaſterijs ſuis pāt celebrare, vt infra 18. q. 2. & inf. e. placuit, & in capellis monaſterij pleno iure poſſeſſis vt īf. ea. q. 2. viſis. ſimiliter ſi cōmittīt eis regimē parochialiū eccleſiarū, vt īf. ea. in parochia de Ieia tñ abbatis. vt ſu. 58. d. c. 1. & 2. olim tñ nō eligēbātur in ſecularib. eccleſijs niſi pp neceſſitatē, vt 55. diſt. priſcis. Sed hodie vtilitate tñ īſpecta eliguñt, vt ſ. e. cū pro vtilitate. & ſi eligūtur ſoli, morari non dēnt, vt in cōcilio Later. de ſtatu monachorū. monachi. Et credo ꝙ iure cōi poſſunt eligi, ſi ſocios ſecū hēant monachos. Et ꝓcedit hoc ordine Gra. Prīo ꝓbat, ꝙ monachis nō licet populo officia celebrare, vſq; ad §. [His ita.] Poſtea allegat ꝓ cōtraria parte reſpōdendo allegatis. B. a ¶ Qđ monachi.] Monachus utrū poſſit præſici eccleſiæ parochiali.

ā hac materia canones varie loquūtur. Dicas ergo qđ ſi regimē populi cōmittīt monacho ab epō cum abbatis licentia: tunc poteſt celebrare officiū. 58. d. c. 1. ſ. ca. Doct. & c. moderamine. & ex auctoritate. Sed an ipſo iure poſſit cōmitti, vel tñ ex diſpenſatione: de hoc dubitatē. Dñs quidā, ꝙ hodie iure cōi, ſed olī ex diſpēſatio ne tñ. 55. diſt. priſcis. Alij dicunt quòd nec hodie niſi ex diſpenſatione, extra de capel. mo. in eccleſijs. & extra de ſta. mon. c. 2. Satis poteſt admitti, quòd ſecūdum antiqua iura monachi non poterant præeſſe parochialib. eccleſijs niſi ex neceſſitate, vt 55. diſt. priſcis. hodie uero poſſunt utilitate etiam ſuadente: quia magis probati ſunt quàm ſæculares: & ſic magis ſunt utiles. ut īf. e. cum pro utilitate & 47. d. quantūlibet. & hoc ſi abſit conſenſus cpi & abbatis: ſed ſi monaſteriū hēt eccleſiā aliquā pleno iure, ſufficit cōſenſus abbatis. 1 ut inf. ea. q. 2. uiſis. De regularibus canonicis non eſt dubiū ꝙ n li cite poſſint præfici eccleſijs; ſed in hoc eſt differētia, ꝙ monachus ſecū debet habere ſocios ſui ordinis; ſed re-

1 Die ēt ſolius ſine ſuo conuentu, ut ext. lib. 6. de ele. ſi religioſus. i fin. de hoc ēt ſatis dixi 7. qō. 1. ēps de loco. Arch.

gularis non tenetur,niſi cõmode poſſit,vt extra de ſta. mo.q Dei timorem. Io. & ita de iure communi poteſt præfici monachus eccleſiæ parochiali : ſi poteſt habere ſecum ſocium ſui ordinis,vt ext.de ſta.mo.c.2. B.

PLacuit omnibus.] CASVS. Tria in hoc c.ſtatuunt. Primũ eſt,vt monachus debeat eſſe ſingularis. Secũdũ, vt pœnitentiam nulli tribuat niſi fratri. Tertiũ, vt mortuũ nõ ſepeliat,niſi monachũ in monaſterio ſuo ſecum morãtem: vel ſi aliquẽ aduenientem Chriſtianum ibidẽ mori contigerit.

a ¶ Placuit.] Hoc c. loquitur de monaſterijs nõ habentibus populum.

b ¶ Singulariter.] i. non ſæculariter viuere.nam ſingulariter,i.ſolitarie viuere debent, inf.ea.ſi clericatus. in fi.

c ¶ Sepeliat.] Dicũt quidã q nullus ſacerdos ſiue monachus, ſiue alter poteſt,iniungere pœnitentias, niſi ab epiſcopo ſit commiſſa ei cura animarum, vt inf. ea.peruenit. & c.cũctis niſi ĩ caſu neceſſitatis : vbi ẽt laicus põt pnĩam dare. inf.de conſec. d.4.ſanctũ.de pœn. diſt.1. quẽ pœnitet. vnde qui ab eis recipiunt pœnitẽtiam: nec q̃tũ ad Deum, nec quantum ab eccleſiam ſunt abſoluti.Alij dũt q quilibet ſacerdos poteſt hoc facere, 1 nã eo ipſo q aliquis ſubmittit ſe ſuæ iuriſdictioni,hẽt poteſtatẽ ipſum abſoluendi & ligãdi,cũ ſit ſacerdos, ĩ.e.§. hoc idẽ.tñ certum eſt q nullũ ſuũ ſacerdotẽ põt dimittere ſine cauſa, inf.de pœn.d.6.placuit.Hodie expẽditum eſt,qđ nulla eſt talis abſolutio,quam conſequitur ab alio ſacerdote, ut extra de pœn.& remiſ. oĩs. Sed quid ſi parochianus alicuius deliquit in alterius epãtu vel territorio?vĩ q confitebitur ſacerdoti parochiæ illius in cuius territorio deliqt: quia rõne criminis factus eſt de foro ſuo.Itẽ alia rõne, quia per cõfeſſionem pœna æterna commutatur in pœnam temporalem : ſed pœnam tẽporalem nunquã extraneus iudex poteſt remittere. 2 Dic q proprius ſacerdos eſt index illius criminis quoad unam pœnam: & ille vbi deliquit,quo ad aliam pœnam.

Pnĩam dare põt laicus in neceſſitate.

1 Si de hac materia uis plenam hr̃e notitiam: vide quod no. Hoſt.in ſumma de pœ. & remiſ.§. cui cõfitendum ſit.& Goff.i ſum.c. tit.§. facienda eſt. Delinquens ĩ alterius territorio nõ tenetur ibi crimen confiteri.

2 Hoc ideo quia nõ põt condemnare nec abſoluere. ff. de re. iu.nemo. ex ea.de pœn.& remi.q cũ Io.d Fã.

d ¶ Niſi monachum.] Arg.quòd eſt licitum aliquid in hominem ſuæ profeſſionis, quod non eſt licitum in alium.2.q.7.ſi hæreticus.& 28.q.1.cauc.

NEmo põt eccleſiaſticis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q nemo poteſt eccleſiaſticis obſequijs deſeruire, & diſtrictionẽ monaſticã ſeruare;qa diſtrictionẽ monaſterij tenere nõ põt, qui in eccleſiaſtico miniſterio quotidie cogitur permanere. Licet Grat. hoc c.induxerit ad ſuum propoſitum: nõ tñ intelligitur de monachis:ſed de clericis ſæcularibus, qui volebant præeſſe monaſterijs ſed nec habitum recipere: nec priores eccleſias volebant relinquere,vt dicit c. cuius pars eſt illud 18.q.2. peruenit. in ſecundo pernenit.

e ¶ Nemo.] Diſt.89.ſingula. Hoc c.eſt pars illius 18.q.2.peruenit 2 Et non loquitur de monachis,ſed de ſæcularibus clericis,qui volebant monaſterijs præeſſe, & dicit quod nõ poſſet fieri. Si vis hoc c.de monachis intelligere,tunc dicas q cum monachus præficitur eccleſiæ, non tenetur ſeruare diſtrictam regulam vt prius, ſ. in ieiunijs,& orationibus, & vigilijs.

DE monachis.] CASVS. Statuit Innocentius in hoc c. vt quamuis monachi ad ſæculares eccleſias eligantur,a monachali tamen propoſito non diſcedant.

f ¶ Diſcedere.] Quantum ad ea,quæ ſunt de ſubſtantia monachus, vt de habitu ſeruando, & continẽtia, & de non habendo propria, in his.n.non abſoluitur, licet tranſeat ad eccleſiam ſæcularem : ſed in ieiunio, ſilentio,& vigilijs abſoluitur,vt ſup.c.prox. Diſtinguitur tamen:quia ſi monachus tranſit ad epiſcopatum, ex toto abſoluitur a iuriſdictione abbatis,ut 18.q.1.cap.unico. Si uero transfertur ad eccleſiam ſæcularem quæ non eſt ſubiecta abbati ſuo, vel in ſpiritualibus uel tempo-

ra-

¶ Monachorum conuerſatio ab omnibus debet eſſe diſcreta. C. I.

jPLacuit [a] omnibus reſidentib. in ſancta Nicæna ſynodo,vt monachorum conuerſatio, & vita ſecundum etymologiam nominis ab omnibus diſcrepet. Monachus.n. græcè, latinè ſingularis dicitur. Vnde monachũ per omnia ſingulariter [b] agere oportet. Quamobrẽ firmiter, & inſolubiliter omnes præcipimus, vt aliquis monachus pœnitentiam nemini tribuat, niſi ſibi inuicẽ, vt iuſtum eſt mortuum non ſepeliat, [c] niſi monachũ [d] in monaſterio ſecum commorantem,vel ſi fortuitu,quẽquam aduenientium fratrum ibi mori contigerit.

Anſ.l.6.c.66.& l.6.c.214. Poly.l.4. tit.34.

Item Greg. Ioanni Rauennati epiſcopo, lib.4. epiſt.1.

¶ Monaſterij diſtrictionem, & eccleſiaſticum miniſterium quilibet ſimul tenere non poteſt. C. II.

NEmo poteſt & eccleſiaſticis obſequiis † deſeruire, & in monaſtica regula ordinare perſiſtere : vt ipſe monaſterij diſtrictionem teneat,qui quotidie in miniſterio † eccleſiaſtico cogitur permanere.

Iuo p.3. c.18. † al.officẽ. † al.deuiare.

Item Innocentius ad Victricium,epiſt.2.c.10.

¶ Monachi, qui ad clericatum promouentur, a priori propoſito diſcedere non debent. C. III.

DE monachis,qui diu morantes in monaſterijs,ſi poſtea ad clericatus ordinem peruenerint; ſtatuimus non debere eos a priore propoſito diſcedere. † [f]

Si ergo(ſicut Innocentius definit) a ſuo præpoſito eis diſcedere non licet, & ſicut Gregorius teſtatur,in monaſtica regula deuote perſiſtere, & eccleſiaſticis obſequijs ſimul deſeruire nõ poſſunt;patet,quod parochianis eccleſiis monachi præfici non poſſunt.

Poly. ibidem. Anſ.l.5.c.67. † al.obſequio.

Item Hieronymus ad Riparium presbyterum aduerſus Vigilantium.

¶ Monachus non habet officium docentis, ſed plangentis. C. IIII

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 128. † al. de doctrina. Iuo p. 7. c. 128. Pann. l. 3. c. 176.

MOnachus [a] non docentis†, ſed plangentis habet officium [b]: qui vel ſe, vel mundum lugeat [c], & Domini pauidus præſtoletur aduentum.

Idem ad Paulinum de inſtitutione monachi, epiſt. 13.

¶ In popularí frequentia monachi eſſe non debent. C. V.

Iuo p. 7. c. 2. Pann. l. 3. c. 175.

SI cupis eſſe, quod diceris [d], monachus, ideſt ſolus; q̃d facis in vrbibus, quę vtique non ſunt ſolorum [e] habitacula, ſed multorum? *& infra.* ¶ Habeto ſimplicitatem [f] columbæ, ne cuiquam machineris dolos: & ſerpẽtis altutiam, ne aliorum ſupplanteris inſidijs. Non multum [g] diſtat in vitio, vel decipere poſſe, vel decipi. Chriſtianum†, quem ſenſeris tibi aut ſemper, aut crebro de nummis loquentem (excepta eleemoſyna, quæ indifferenter [h] omnibus patet) inſtitorem [i] potius habeto, quàm monachum. Præter victum, & veſtitum, & manifeſtas neceſſitates nihil cuiquam tribuas: ne filiorum [k] panem canes [l] comedant.

† al. decipi Chriſtianorum Quem] orig.

Item ad Heliodorum de laude vitæ ſolitariæ, epiſt. 1.

¶ Monachus paſcitur, clerici paſcunt. C. VI.

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 123.

ALia cauſa eſt monachorum, alia clericorum. Clerici paſcunt oues, ego paſcor [m]: illi de altario viuunt, mihi quaſi infructuoſę arbori ſecuris [n] ponitur ad radicem, ſi munus [o] ad altare non defero. *& infra.* ¶ Mihi ante presbyterum ſedere non licet. Illi, ſi peccauero [p], licet

---

libus, ex toto eximitur a iuriſdictione abbatis, ut inf. ea. in parochia. Si uero eccleſia ſubeſt abbati ſuo quo ad temporalia, reſpondebit abbati ſuo: ſed quo ad ſpiritualia eximitur ab obedientia abbatis, ut inf. q. 2. uiſis, & c. ſane, & ext. de capel. mona. in eccleſijs. Si vero eccleſia illa ſit illa ex toto eſt ſubiecta abbati quoad omnia, tunc remanet obediens abbati niſi in ieiunijs, & in alijs, vt dixi. vnde non debet regere eccleſiam illam ſecundum officium monachale. nam ad quamcunque eccleſiam veneris, illius conſuetudinem ſeruabis. 12. diſt. illa. 41. diſt. quiſquis. Sed nunquid in commeſtione carnium eximitur a regula monachali? non uidetur: quia canon tãtum infirmitatis cauſam excipit in monachis, vt inf. de conſec. diſt. 5. carnem. tamen poteſt ſatis dici q̃ ſic: ne aliſs fit ſcandalum, ut 41. diſt. quiſquis.

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis duobus cap. proxi. q̃ monachi parochialibus eccleſijs præfici non poſſunt: quod ipſe allegando dicit. Sequens cap. patet.

a MOnachus.] Sup. 7. q. 1. præcepit & cap. hoc nequaquam.

b ¶ Habet officium.] Non habens curam animarum.

c ¶ Lugeat.] Se vel mundum, ideſt, peccata ſua, uel aliorum qui in mundo ſunt lugeat.

1 Vt inf. de pœ. diſtin. 1. qui ſanctus.

d SI cupis.] CASVS. Ben. ſic ponit hunc caſum. Hieron. de quatuor reprehendit Paulinum. Primo, quia libenter morabatur in vrbibus. Secundo, qa propter ſimplicitatem ſuam aliorum ſupplantabatur inſidijs. Tertio, quia loquentem de pecunia libenter audiebat. Quarto, quia triũphatoribus malis monaſterij bona donabat.

d ¶ Diceris.] Argu. a nominis interpretatione. nomina enim debent eſſe conſona rebus inſti. de donat. §. eſt & aliud. & ff. de tut. l. 1. diſt. cleros. & 12. q. 1. clericus. 24. Simplicitas eſt duplex.

Duplex eſt ſimplicitas, quædam contraria doloſitati & illa eſt bona: quædã cõtraria diſcretionis & hæc eſt mala, 39. d. c. Petrus. & 36. d. in principio.

ADDITIO. Et repellit a promotione, ut 39. diſt. Petrus. ubi de hoc. Arch.

Falli uitium eſt.

f ¶ Non multum.] Tamen quãdoq; minus eſt falli q̃ fallere, vt 22. q. 2. in ipſarum. eſt ergo uitiũ falli, ideſt, facilem eſſe ad fallendum. Intelligunt tñ quidam hoc de deceptione fidei. in contractibus autẽ decipi non eſt peccatum 22. q. 4. innocens.

g ¶ Non multum.] Id eſt, paucum.

h ¶ Quæ indifferenter.] Scriptum eſt enim. Omni petenti te, tribue: etiam excommunicato. 11. q. 3. quoniã multos. i. q. 2 quàm pio. 23. q. 4. ita plane, & cap. duo iſta. 13. q. 2. nõ æſtimemus. Sed q̃. Deſudet eleemoſyna in manu tua donec inueniat iuſtũ, &c. & argu. 86. diſt. non ſatis inf. ea. c. vlt. & ar. 1. q. 5. nõ omnis. De hoc notaui ſup. 42. diſt. quieſcamus.

i ¶ Inſtitorem.] Id eſt, negatiorem.

k ¶ Ne filiorum.] Ideſt, pauperum.

l ¶ Canes.] i. hiſtriones & meretrices & lecatores.

ALia.] CASVS. Heliodorus epiſcopus quæſiuit a Hieronymo, quis ſit maior, clericalis ordo, an monachalis. Et reſpondet q̃ clericalis: & hoc probat quatuor rationibus. Prima eſt, quia monachi à clericis ſacramenta ſuſcipiunt. Secunda eſt, quia monachi mortui ſunt mundo, clerici vero de altari viuunt. Tertia eſt, quia monacho ante presbyterum ſedere non licet, niſi munus deferat ad altare. Quarta eſt, quia monachi a clericis excõicantur. Vbi autem rationes incipiunt, facile eſt uidere & potes ibi finire caſum, ut dixi: & hoc probat quatuor rationibus: & non procedes amplius.

2 Ad hoc arg. 43. diſt. in prin. ver. vnde.

m ¶ Ego paſcor.] A ſacramentis ipſorum.

n ¶ Securis.] Quia ſucciſus eſt mundo. inf. ea. placuit.

4 Monachus an poſſit eleemoſynam facere.

o ¶ Si munus.] Sed unde faciet monachus eleemoſynam, vel oblationem, qui nihil habet proprium: nec ei præter neceſſaria licet aliquid recipere. arg. hic, & corpori ſuo non debet ſubtrahere neceſſaria. de conſe. diſt. 5. non mediocriter. Quidam dicunt q̃ nomine monaſterij offeret. arg. 54. diſt. abbati & hoc ſi habet adminiſtrationem. Vel dic. munus, ideſt, decimam.

Monaſteriũ poteſt eſſe ſub iuriſdictione Archidiaconi.

p ¶ Si peccauero.] Ergo ſæcularis prælatus poteſt excommunicare monachũ. Et eſt arg. q̃ſi monaſterium aliquod eſt intra terminos alicuius archidiaconatus, q̃ archidiaconus habet iuriſdictionem in ipſum monaſterium. ad idem facit inſt. proxi. & 93. diſt. à ſubdiacono

Digitized by Google

& extra de offic. archidiacon. c. vlt. eccleſia enim quæ eſt intra territorium alicuius, ſub illius eſt iuriſdictione, vt inf. q. 7. omnes. ar. contra 18. q. 2. peruenit 2. & c. dudum. & extra de capel. mo. dilectus.

ECcleſia.] CASVS. Ruſticus monachus erat, nolebat tamē acquieſcere conſilio presbyterorū. de hoc Hieroeum reprehēdit: qa eccleſia habet ſenatum cœtum presbyterorū, ſicut Romani olim habebant ſenatum, ſine quibus monachis, nihil agere liceret: vnde dicit eum puniendum. & hoc probat exēplo Robeā filij Salomonis: qui perdidit regnū, quia noluit audire p̄sbyteros ſuos.

a Presbyterorum.] Si intelligas de illis perſonis, quæ ſunt prelati nostri achorū, placuit eſt.

1 Quia monachi ſine eis nihil agunt, ut j. e. monachi.

b ¶ Senatum. Et ſic capitulum dicitur ſenatus: & ſenatus reſtituit hoīem fame, vt ff. de poſtulan. l. j. §. de qua. et. o & capitulū. nam & capitulū quandoq; diſpenſat, ut ext. de ſimon. ex inſinuatione. & argu. extra de prębendis. cum nō ignores. Itē in hoc comparatur capitulum ſenatui. nam ſicut a ſententia ſenatus non appellatur, vt ff. a qui. app. non licet. l. i. ita nec a capitulo, ut extra de his, quæ fi. a maio. par. capitu. cum in cunctis. Vnde dico, q̄ capitulū, eligēdo indignum diſpenſat cum ipſo: niſi ſit talis diſpenſatio, quæ prohibita ſit cuiquē admodum dico in epiſcopo.

Capitulum eligendo indignū qñq; diſpenſat.

PLacuit.] CASVS. Hoc capitulū dividitur in tres partes. In prima parte dicit Eugenius, q̄ monachus pp lucrū temporale clauſtrū nō egrediatur. In ſecunda parte permittit illa a quibus monachi ſe debent abſtinere, & clauſtro ſuo debent eſſe contenti. quia ſicut piſcis vita caret, ſi ab aqua removeatur, ita monachus ſi a monaſterio recedat: ſi deat itaq; ſolitarius. In tertia parte dicitur, quod monachus nomē ſuum agnoſcere debet: & ponitur interpretatio huius nominis, monachus. Secunda pars incipit ibi, Neq; penitentiam. Tertia ibi, Agnoſcat.]

c ¶ Placuit. Hic loquitur de monachis non habentibus populum.

d ¶ Neque filium. Non eſt licitum ſibi facere commatres, ut 18. q. 2. peruenit.

e ¶ Negocijs. Niſi ſubeatur, infra ea. qui uetè.

f ¶ Mortuus. Hic uides q̄ ingreſſus religionis æquiparatur morti naturali. unde quod iuris eſt circa dotē, uel donationē propter nuptias in morte naturali, idem eſt in hac morte, i. in ingreſſu religionis, ut C de epiſc. & cler. l. vlt. & ſicut donatio cauſa mortis confirmatur morte naturali; ita ſimiliter confirmatur morte ciuili, vt C. de do. inter vir. & vxo. res vxoris. lo. & hoc tenes pro regula, q̄ in ſolis illis caſib. ciuilis mors æquiparat morti naturali, ubi hoc in iure cautum inuenitur. B.

PEruenit.] CASVS. Monachi in epiſcopatu Boreu. epiſcopalia iura, & alia officia cleticorum ſuperbè ſibi

Religionis ingreſſus morti æquiparatur.

me tradere ſatanæ in interitum carnis: vt ſpiritus ſaluus ſit in die Domini Ieſu. 1. Cor. 12.

Idem ad Ruſticum.

¶Non licet aliquid monachis agere ſine presbyterorum conſilio. C. VII.

Habetur in comm. ad c. 3. Eſaiæ.

ECcleſia habet ſenatum cœtum presbyterorum a: ſine quorum cōſilio nihil monachis agere licet. Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire presbyteros ſuos. Senatū b quoq; Romani habebant, cuius conſilio cuncta agebant: & nos habemus ſenatum noſtrum, cœtum presbyterorum.

Deuſdedit p. 5. 3. Reg. 14.

¶ *Apud B. Hieronymum in commentarijs ad c 3. Eſaiæ, vnde hoc caput videtur acceptum, hæc leguntur.* Roboam filius Salomonis ideo perdidit regnum, quia noluit audire presbyteros. *& paulo inferius.* Senatus quoq; conſulta dicuntur; & principes quondam Romani conſules appellati ſunt, vel a conſulendo ciuibus, vel ab agendo cuncta conſilio. Et nos habemus in eccleſia ſenatum noſtrum, cœtum presbyterorum.

Idem Eugenius Papa.

¶Secundum etymologiam nominis ſolitariam vitam ducat monachus. C. VIII.

Anſ. l. 5. c. 75. & l. 6. c. 113.

iij PLacuit c communi noſtro concilio, vt nullus monachorum pro lucro terreno de monaſterio exire nefandiſſimo auſu præſumat, neque pœnitentiam dare, neq; filium d de baptiſmo accipere, neque baptizare, neque infirmum viſitare, neq; mortuum ſepelire, neq; ad eccleſiam ſęcularem tranſire, neque alijs qualibuſcunq; negocijs e ſeſe implicare, ſit clauſtro ſuo cōtentus: quia ſicut piſcis ſine aqua caret vita; ita ſine monaſterio monach⁹. Anſ. l. 5. c. vlt. Sedeat itaq; ſolitarius, & taceat: quia mundo mortuus f eſt, Deo autem viuit †. ¶Agnoſcat nomen ſuum. Monos enim Græcè, Latinè eſt vnus, achos Græcè, Latinè triſtis ſonat. Inde dicitur monachus, ideſt, vnus triſtis. Sedeat ergo triſtis, & officio ſuo vacet.

¶ *Anſelmus etiam citat ex decretis Eugenij, & ex eodē habetur in veruſto Decretorum libro.*

Item Paſchali II. Victori Bononienſi epiſcopo.

¶Abſque epiſcoporum conſenſu epiſcopalia iura monachi non vſurpent. C. IX.

† al. viuus.

PEruenit ad nos (vnde valde miramur) quòd quidam

Ibi vendirabant sine proprij episcopi uel Apostolicæ sedis auctoritate. Vnde Paschalis Papa præcipit Victori Bono episcopo, vt sicut hoc prohibitum est in Chalced. concilio; ita prohibeat suis monachis, vt de cætero talia non præsumant.

a ¶ Iu-

monachi, & abbates in parochia vestra contra sanctorum patrum decreta episcopalia iura, [a] & officia sibi arroganter vendicant: videlicet, pœnitentiam, remissionẽ peccatorum, reconciliationem, decimas, & ecclesias: cũ absque proprij episcopi licentia, vel Apostolicæ [b] sedis auctoritate hoc nullatenus præsumere debeant: sicut in Chalcedonensi [c] concilio de huiusmodi a sanctis patribus cautum est, & sub anathematis [d] vinculo monachis omnibus prohibitum. Mandamus itaque dilectioni tuæ, vt eos conuenias, & ne talia deinceps præsumant, omnino prohibeas.

inf.c.qui vere.

Item Calixtus Papa II.

¶ De eodem. C. X.

INterdicimus etiam abbatibus, & monachis publicas pœnitentias [e] dare, infirmos visitare, & vnctiones facere, & Missas [f] publicas cantare. Chrisma, & oleum, [g] consecrationes altarium, ordinationes † clericorum ab episcopis. [h] accipiant, in quorum parochijs manent.

¶ al. ordinis.

Item Alexander II.

¶ Monachi intra claustra morantes, clericorum officia exterius non ministrent. C. XI.

Iuo p.7.c.151.

IVxta Chalcedonensis tenorem optimi concilij monachis, quamuis religiosis, ad normam S. Benedicti intra claustrum morari præcipimus: vicos, castella, ciuitates peragrare prohibemus; & a populorum prædicatione omnino cessare censuimus: nisi forte quis de suę animæ salute solicitus, vt eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere uoluerit.

Item ex concilio Calcedonensi, c.4.

¶ Monachi, qui sunt in ciuitatibus, episcopo debent esse subiecti. C. XII.

Concor. capit. l. 5. c.25.
Poly.l.3.tit.1.& l.4 tit.34.
Ans.l.5.c.54.
Iuo p.7.c.1.
Pann.l.3.c.174.

QVi vere, pureque solitariam [i] eligunt vitam; digni sunt cõuenienti honore. *a & infra.* ¶ Eos [k] vero, [l] qui per ciuitates singulas, seu possessiones i monasterijs sunt; placet nobis episcopo esse subiectos, & quieti ope

dudum. &c. luminosi, &c. abbatem.

¶ Oleum.] Infirmorum, vel cathecumenorum. 2 De hoc hĩ 95.d.5.oleo.

¶ Ab episcopis.] Sed cum hoc c. loquatur de non habẽtibus populum, quare recipiunt oleum vel chrisma: cum populum non habeant? Respondeo, hoc præcipitur ad cautelam, ne aliquem ibi non baptizatum contingat mori.

IVxta. CASVS. Monachi quidã per castella & ciuitates peragrabant officium prædicandi siue p̃dicationis vsurpantes sibi. Præcipit ergo Alexander, ut extra clausttum nõ egrediãtur, sicut statuit conciliũ Chalcedon. & vt a populorum prędicatione penitus cessent: nisi intra clausttum aliquis eos consuleret de salute animę suę, vt eorum habitum sumat.

QVi vere CASVS Hoc c. diuidit in quatuor partes. In prima parte dicitur, quod illi, qui solitariam vitam eligũt, scilicet heremitæ digni sint comuenienti honore. In secunda parte dicitur, q̃ monachi subiecti debẽt esse episcopo loci, & i suis monasterijs pmanere: neque ecclesiasticas vl̃ sæculares actiones audeant tractare, nisi pp necessitates a ciuitatis ep̃o iubeantur. In tertia parte iubetur, ne fœmum aliquem recipiant sine domini voluntate: & qui contrafecerit, excõmunicetur. In quarta parte dicitur, quod episcopus ciuitatis monasterijs curam & solicitudinem exhibeat competentem. Secunda pars incipit ibi, [Eos uero.] Tertia ibi, [Et neminem.] Quarta ibi, [Conuenit.

Heremitæ subsũt ep̃is. & possunt ad prælaturam vocari.

3 Tangit dictũ Salomonis dicentis: Locuta regẽ non hẽt. 4 Et bñ qa oĩs alia sublimioib. p̃ te stanb. dẽt esse subdita 22.q.1. magnũ. ext. de consuetu. autem. Arch.

Abbates ep̃alia nõ exerceant.

1 Non est cõtra, qa non tãgit casum istũ sm Ioã. de Fan.

a ¶ Iura.] Ergo abbates non debent exercere episcopalia iura, nec de causis matrimonialib. cognoscere, ut extra de excess. prælat. accedentibus. nisi episcopalia iura præscripserint, ut extra de præscrip. auditis.

b ¶ Vel Apostolicæ.] Argu. cõtra ext. de confir. uti. uel inuti. porrecta. 1 Sed dic quod nõ possunt confirmari, quo ad hoc quin possint remoueri cum opus fuerit ext. de sta. mo. c.2.

c ¶ In Chalcedonensi.] inf. c. qui uere.

d ¶ Et sub anathematis.] Infligendi.

INterdicimus.] CASVS. Hic octo interdicũtur monachis à Papa Calixto, in quibus transgrediebantur ante prohibitionem istam.

e ¶ Publicas pœnitentias.] Hoc enim ad episcopos pertinet, ut 50. dist. in capite.

f ¶ Et Missas.] Quas nec alij debẽt in monasterijs publice cantare populo, nisi fuerint inuitati, ut 18.qõ.2.

g ¶ Oleum.] Infirmorum, vel cathecumenorum. 2 De hoc hĩ 95.d.5.oleo.

h ¶ Ab episcopis.] Sed cum hoc c. loquatur de non habẽtibus populum, quare recipiunt oleum vel chrisma: cum populum non habeant? Respondeo, hoc præcipitur ad cautelam, ne aliquem ibi non baptizatum contingat mori.

i ¶ Solitariam.] Idest, heremiticam.

k ¶ Eos.] Qui scilicet digni sint honore.

l ¶ Vero.] Iacit tamẽ. Ex aduersatione ista, & ex eo q̃ dicit subiectos, videtur q̃ heremitæ nõ subsint episcopis, quod quidam concedũt quia sunt locutæ, quæ nõ habẽt regem. 3 Sed non cõtra 4 vt ost. dist. nulla ratione. u. q.3. si autem. Hic etiam no. q̃ heremita pot uocari ad prælaturam: vt extra de elect. cum monasteriã. Qualem autem vitam habere debeant, non reperi statutum priuilegium clericorũ habent, vt hic apparet. Sed si quæras quomodo heremita possit eligi ad prælaturã. cum de magis stricta ad minus strictam vitam non est licitum transire. 19.q.1. c. unic? Respondeo uita monachorum est magis stricta, quo ad hoc quia renunciant pro-

Digitized by Google

ram dare,atque obſeruare ieiunia [a],& orationes in locis, in quibus ſemel ſe Deo deuouerunt,permanentes,& neque communicare [β] eccleſiaſticas †, neq; ſeculares aliquas attractare actiones,relinquentes ꝓpria monaſteria; niſi forte iubeantur propter vrgentes neceſſitates ab ipſius ciuitatis epiſcopo. Et neminem ſeruorum ſuſcipi in monaſterium,vt ſit cum eis monachus, niſi cum domini proprij licentia †. Prætereuntem vero hæc decreuimus extra communionem eſſe, ne nomẽ Domini blaſphemetur. ¶Conuenit vero ciuitatis epiſcopo curam [b], ſolicitudinemque neceſſariam monaſterijs exhibere.

† *al.eccleſiaſtici.*

† *al.conſcientia]* παραγγῶμεν.

a ¶Honore.] *Sequitur continenter c.quidam monachorum,*18.*q.*2. *quod eſt ex eadem priſca verſione, atque caput hoc.*

β ¶Et neque communicare.] *Græce eſt*, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς, μήτε βιωτικοῖς παρεμπλέκειν πράγμασιν, ἢ συναναστρέφειν,*ideſt*, nec eccleſiaſtica,neque ſæcularia negocia turbare,vel ijs ſe immiſcere.

His ita reſpondetur auctoritas illa Nicana [c] *ſynodi prohibet monachos de monaſterijs exire, & per capellas mortuorum ſepulturas celebrare: confluere videlicet more clericorum ad cuiuslibet exequias celebrandas.Cæterum ſi apud monaſterium aliquis ſemetipſum tumulari voluerit;non eſt prohibendus.*

Poly.ibidem. Anſ.l.5.c.66. Hic aliquot epiſtolę verba omittuntur.

*Vnde Gregorius ſcribit Ioanni epiſcopo de vrbe veteri,lib.*1.*epiſt.*12.

¶Miſſæ celebrari & mortui ſepeliri in monaſterio non prohibentur. C. XIII.

† *al.* Georgij

AGapitus abbas monaſterij ſancti Gregorij † inſinuauit nobis plurima ſe a veſtra ſanctitate grauamina ſuſtinere: quod in eodem monaſterio Miſſas [d] prohibeas celebrari: mortuos etiam ibidem interdicas ſepeliri. A qua inhumanitate vos hortamur ſuſpendi [e]: & ſepeliri ibidem mortuos, Miſſas celebrari, nulla ulterius habita contradictione permittas.

23.q.2.ultima.

*Item Ianuario Caralitano epiſcopo,lib.*3.*epiſt.*9.

¶Non ſunt caſſandæ piæ uoluntates defunctorum. C. XIIII.

ADmonere te volumus, ne pię [f] viuorum,aut defunctorum voluntates tua(quod abſit) remiſſione caſſentur.

Item Gelaſius Papa.

¶Teſtatoris arbitrium ſeruari oportet. C. XV.

COnſideratio eccleſiaſticæ vtilitatis hoc poſtulat, ex iuſta diſpoſitione [γ] teſtatoris ſeruandũ arbitrium.

γ ¶Diſpoſitione.] *In vetuſtis exemplaribus legitur*, diſpenſatione.

*Item ex concilio Triburienſi c.*15.

De eodem. C. XVI.

VBicumque facultas rerũ, & opportunitas tporum ſupperit,&c. [ſicut in eodem capite ſupra legit in cauſa eorum,qui de diœceſi ad diœceſim tranſierunt.]

23.q.2. vbicunque.

¶In aliquot vetuſtis codicibus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori.

---

propriis,& ponunt hoicm ſupra ſe: ſed eremita non renunciat propriis,ut 19. q.3.§.contra.

a ¶Ieiunia.] Sed qd ſi prius tenebat aliquis aliquos dies ieiunare: nũquid nihilominus monachus factus tenetur eos ieiunare? arg. ꝙ non.33.q.5.noluit. de pœnit. d.1.§. his auctoritatibus.

b ¶Curam.]18.q.2. monaſteria. &c. abbates. &c. cognouimus.

HISITA.CASVS. Dictum eſt ſ. in 1.c. huius q. ꝙ monachus mortuũ ſepelire non debet. Nunc vero dicit Grat. ꝙ illud c.intelligitur de monachis,qui more ſecularium confluebant per capellas ad ſepulturas mortuorũ celebrãdas,ſed in monaſterio nõ ꝓhibentur mortuos ſepelire,qui ibi elegerũt ſepulturã. & ad hoc inducit ſeq. c.

c ¶Nicænæ.] Supra eod.c.1.

AGapitus abbas.] CASVS. Io.epũs prohibebat Agapitũ ſuo populo Miſſas celebrare, & mortuos ſepelire ſuper quo cum Greg.conquereret ꝑcipit Grego. prefacto Ioã.ne hoc de cætero prohiberet. Quæ autẽ ſequuntur plana ſunt vſq; ad cap. quidam monachi.

d ¶Miſſas.,Publicas. Sed nõne hoc licite prohibuit.ut ſ.c.interdicimus? Sed dic, quòd loquitur hic de monaſterio habẽte populum.

e ¶Suſpendi. .i.abſtinere. Io. de Fant.

f ADmonere.¶Nepiæ.] Secus ſi ſunt iniuſtę.17.q.4. quicunq.ff.de relig. at ſi qs. §.hęc actio. 12.q.vl.qa.ff.de cõdi.inſti. quidã.imò ad cõm ſpectat exeq uoluntates, defunctorũ, 1 utextra de teſta hæredes.

g VBicunq;.]¶Legitur. ,ſ. 13. q.2.ubicumque.

h Idem not. 6.q.1. Siſuccſſer. ubi plene dixi. & ꝙ dicit gl. ſatis probatur per iſtud c. ſeq. ſm H.& ſeq. ſecundum l.

a ¶Im-

Digitized by Google

Ecce his auctoritatibus patet, quòd ſi quis, apud monaſterium ſepulturam ſibi eligere voluerit; libere a monachis poteſt ſepeliri. Vnde liquido colligitur prohibitionem illam Nicænæ ſynodi propter improbitatem [a] *circumuagantium eſſe factam.*

Vnde in Chalcedonenſi concilio, c. 23 legitur.

¶ Monachi, qui ſine licentia epiſcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur. C. XVII.

QVidam monachi nihil habentes ſibi iniunctum a proprio epiſcopo [b] interdum vero etiã illi qui ab eo fuerant excommunicati, [c] veniunt ad regiam ciuitatem Conſtantinopolitanam: & in ea perturbationes trã quillitati eccleſiæ inferunt, & diuerſorum domos corrumpunt. Statuit igitur ſancta ſynodus hoc primũ commoneri, [d] vt exeant a regia ciuitate: demum eos inuitos [d] deijci, ac inde per defenſorem compelli, vt ad ſua loca redeant. [e]

[a] ¶ Improbitatem.] immo quia non habent populum.

QVidam monachi.] CASVS. Monachi quidam ſine licentia eorum ſuorum, vel abbatũ interdum etiam excõicati ciuitatẽ Conſtantinopolitanã intrabãt, errores ibi & diſcordias ſeminantes. quare ſtatuit cõciliũ Chalcedon. vt niſi monachi illi cõmoniti ad ſua loca redeant, inuiti p defenſorẽ ciuitatis expellãtur. [Iniũctũ.] ideſt, præceptum.

[b] ¶ Epo.] Pot ergo eps monacho præcipere, & iniũgere. 1 ei aliquam legationem, vt ẽ. ea. qui vere ſimiliter abbas, vt inf. ea. monachi.

[c] ¶ Excõmunicati.] Ergo monachi poſſunt excõicari. ab epo, vt 18. q. 2. abbates. & ab alijs prælatis, vt ſup. c. alia.

[d] ¶ Inuitos.] Per brachium ſæculare eſt inobediens corrigendus, vt ſup. diſt. 17. nec licuit. & 11. q. 1. perimus.

[e] ¶ Vt ad ſua loca redeant.] Vel in exiliũ mittantur, vt infra. c. prox.

[e] ¶ Vt ad ſua loca.] hoc eſt regulare, ut ſemper primo cogãtur redire ad monaſterium ſuũ, vt 27. q. 1. nec aliqua in fi. & c. impudicas. & c. peruenit, niſi ſæpius delinquant. vel primum monaſterium ſit nimis diſſolutũ. vt 18. q. 1. ſi qua. & c. ſi quis rapuerit.

Monachi ſub ſunt epo.

1 Vt tũ, q hoc non poterit monachus niſi per miſſione abbatis. 17. q. 3. in fin. ad hoc facit qđ not. 8. d. quæ contra. in gl. vlt. & 11. q. 3. qui reſiſtit Arch.

α ¶ Commoneri.] *In hac potiſſimum poſtrema parte videtur de induſtria verſio priſca in epitomen redacta. Integer enim ſic habet.*

Ηλθὲν εἰς ἀκοὰς τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες καὶ μονάζοντες μηδὲν ἐγκεχειρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἔτι δὲ ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ καταλαμβάνοντες τὴν βασιλέουσαν Κωνσταντινούπολιν ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι παραχὰς ἐμποιοῦντες, καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσί τε οἴκους τινῶν· ὥρισεν τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τοιούτους ἡ πρωτίστως μὲν πρότερον διὰ τοῦ ἐδίκου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν τὴν βασιλεύουσης πόλεως. εἰ δὲ τοῖς αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιεν ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοῖς ἰδίοις καταλαμβάνειν τόποις.

¶ Peruenit ad aures ſanctæ ſynodi nonnullos clericos, & monachos, quibus nihil a proprio epiſcopo commiſſum eſt, quibuſque interdum etiam ab eo communione eſt interdictum, ad regiam Conſtantinopolim ſe conferentes, diu in ea morari, tumultus excitantes, & ſtatum eccleſiaſticum perturbantes, ac domos nonnullorũ ſubuertere. Statuit igitur ſancta ſynodus huiuſmodi homines primum quidem per defenſorem ſanctiſſimæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ admoneri, vt ex regia ciuitate exeant, deinde vero, ſi impudenter agentes ijſdem negotijs hærere perſeuerauerint, ipſos etiam inuitos per eundem defenſorem eijci, & ad propria reuerti loca.

Item Pelagius Papa Paulino Solitario. †

¶ Monachi circumuagantes per defenſores ſunt compellendi. C. XVIII.

† *al. Solonitano*] *al. Solatano.*

Boly. l. 4 tit. 34. Anſ. l. 7. c. 193.

PRobinũ Phariæ α & Milianum, atq; Probinianum, † vel alios pſeudomonachos Ioãni defenſori præcipi

† *al. Probianum.*

PRobinum.] CASVS. Paulinus Solitarius ſupplicauit Papæ, vt in inſulam Reatinam quoſdam monachos relegaret eccleſiam offendentes: ſcilicet Probinum Phariæ. Milianum, atque Probinianũ. & alios quoſdam falſos monachos. Præcepit ergo Pelagius Ioanni defenſori, vt eos detineat, & ad curiam mittat. ſi de ſua contentione aliquã vo-

lunt allegare rationem: alioquin in Reatinam insulam cos faciat exulare.

a ¶ Detinere.] Nec talis detentor incidit in canonem. de sent.excom.vt famæ.

b ¶ Ad nos.] Nam cum de fide dubitatur, Romana eccleſia eſt conſulẽda, ut 23.q.5. de Liguribus.

c ¶ Inſula.] No. pœnam canonicã eſſe exilium ſo. d. accedẽs. & dixi 3.q.4.hi qui epiſcopos. Io.

mus, vt eos debeat detinere: [a] quatenus, ſi quam deſiderant ſuæ contentionis rationem cognoſcere, ad nos, [b] vt informentur, debeant exhiberi. Certe ſi ſola obſtinatione ab eccleſiaſtico corpore ſunt ſciſſi; in Reatina † (ſicut petiſti) inſula [c] vt exulent, prædicto defenſori duximus iniungendum.

† fortaſſe, Rythymnæ.

a ¶ Phariæ.] *Sic eſt emendatum ex Anſelmo, & Polycarpo, cum antea legeretur.* Samariæ. *Eſt autem Pharia ciuitas Dalmatiæ.*

Item Leo Papa ad Theodoritum epiſcopum Cypri, epiſt.61 al.63.

¶ Nullus monachus præter Domini ſacerdotes audeat prædicare. C. XIX.

Buto.l.2.c.158. ‖ al. regionis.

A Diicimus illud etiam, quod nobis propter improbitatem, quorundam monachorum religionis ‖ veſtrę verbo mandaſtis per vicarios noſtros: & hoc ſpecialiter ſtatuentes, vt præter Domini ſacerdotes [d] nullus audeat prædicare, ſiue monachus, ſiue laicus ille ſit, qui cuiuslibet ſcientiæ nomine glorietur.

Ecce in hoc capite, & vitium eſt expreſſum, & generali conſtitutione euacuatum. Quod vero pœnitentiam dare prohibentur, inde eſt, quia nulli ſacerdotum licet alterius parochianum [e] ligare, vel ſoluere. Monachi autem, & ſi in dedicatione ſui presbyteratus (ſicut & cæteri ſacerdotes) baptizandi, prædicandi, pœnitentiam dãd, peccata remittendi, beneficijs eccleſiaſticis perfruẽdi rite poteſtatem accipiant, vt ampliùs, & perfectius agant, ea, quæ ſacerdotalis officij eſſe ſanctorũ Patrum conſtitutionib. comprobantur; tamen executionem ſuæ poteſtatis non habent, niſi a populo fuerint electi, & ab epiſcopo cum conſenſu abbatis ordinati. Eccleſiaſticas vero, atq; ſæculares actiones attrectare prohibentur, vt non præſumant ſibi patrocinia cauſarum, niſi ab epiſcopo commoniti fuerint, nec ſæcularibus cauſis occupẽtur, vt reſideant cognitores dirimendarum litium.

Vnde Pelagius ſcribit Antoninæ patriciæ, & Deciæ.

¶ Monachus defenſor fieri non debet. C. XX.

Iuo p.7. c.23.

DE præſentium portitore, quòd

b ¶ Ad nos.] Nam cum de fide dubitatur, Romana eccleſia eſt conſulẽda, ut 23.q.5. de Liguribus.

c ¶ Inſula.] No. pœnam canonicã eſſe exilium ſo. d. accedẽs. & dixi 3.q.4.hi qui epiſcopos. Io.

d ¶ Sacerdotes.] Vel per licentiam ſacerdotum. Nec obeſt 19.diſtin. perlectis, vbi dĩ, q̃ diaconus poteſt prædicare. ſic 92.diſtin. in ſancta. vel ibi p̃dicare ponitur pro legere. Similiter laici prædicãt, & mulieres de licẽtia ſacerdotis, ut ſ. d.23. mulier. ĩ fi. Sed nunq̃d ſubdiaconus põt prædicare? ita, quia p̃lationẽ, & curam animarũ habere poteſt, ut extr. de ætat. & qualit. præterea. prædicat ergo rõne p̃lationis, ſed nõ ratione ordinis: quia locum ſacerdotis obtinet, ut q̃: d. ſcripſimus. Tẽplarij autẽ, & hoſpitalarij ideo prædicãt, quia hẽnt de hoc priuilegium. Sed quid ſi aliqui ſunt falſi prædicatores, & aliqua lucrantur: nunquid reſtituent illi eccleſiæ. Videtur q̃ nõ: quia non refert quis vel qualis prædicet, ſed quæ prædicet. 19.diſt. ſecundum. Et Apoſtolus dicit in epiſtola ad Philippenſes. Siue per veritatem, ſiue per falſitatem Chriſtus annuncietur, & in hoc gaudeo, & gaudebo. Dic q̃ Apoſtolus gaudebat de conuerſis, non de prædicantibus. Arg. tamen, q̃ eccleſiæ acquiruntur. 1 ff. de inoffi.teſt. l. poſthumus. §. ſi quis. 2 ubi dicitur, q̃ ſi extraneus expugnauit teſtamentum: hoc ei non prodeſt, ſed legitimis. Ioan.

Mulieres p̃dicare pũt.

Prædicant & ueri, & falſi prædicatores.

1 Hoc eſt ueriũ ſm Lau.

2 Ad idẽ ff. de leg. 1. ſi ſeruus plurium §.1.

ECCE IN HOC. CASVS. Dicit Grat. quòd cauſa eſt expreſſa ĩ. in prox. c. quare monachi prædicare non

e ¶ Parochianum.] Inf. de pœn. diſt. 6. placuit.

DE præſentium. ‖ CASVS. Antonina patricia ſupplicauit Papæ Pelagio, ut concederet ſibi quendam monachum quem in ſuis negocijs defenſorem habere uolebat. Pelagius vero eum ſibi non conceſſit: quia monachi ſæcularibus negocijs occupari non debent; nec de pro-

teſtatem prædicandi, & alia officia faciendi ſicut cæteri ſacerdotes: ſi executionem illius poteſtatis non habent niſi a populo eligantur, & cum conſenſu abbatis ab epiſcopo loci ad hoc fuerint inſtituti. ſimiliter negocia eccleſiaſtica, & ſæcularia tractare non poſſunt, ut patroni cauſarum uel cognitores, niſi ab epiſcopo loci commoneantur, quod probat ſeq. c.

Digitized by Google

de propoſito monachali ad officium illud deſcendere. quod probat multipliciter.

Monachus an poſſit eſſe iudex uel aduocatus.

a ¶ Defenſor.] Id eſt,iudex uel aduocatus,uel procurator negociorum ſæcularium ſi ca. 1.q. 3.Saluator. & extra ne cle.uel mona.ſed nec.Non poteſt ergo ſine ſuperioris

defenſor [a] factus non eſt, nulla vobis animi moleſtia ſit: quia verè ſatis amariſſimũ habeo de iſto propoſito ad illud † officium homines deduci, in quo nullo modo,quæ à monachis Deo promiſſa ſunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim ẽ illius habitus, & iſtius officii diuerſitas. Illic enim quies,oratio, labor manuum; at hic cauſarum cognitio, conuentiones,actus,publica litigia, & quęcũque vel eccleſiaſtica inſtituta, vel ſupplicatium neceſſitas poſcit. Faciat autem Deus, vt tales ſint hi, qui uel à nobis in iſto habitu nutriuntur, vel in monaſterijs creſcunt;vt prouecta ætate, & uita probata non ad litigiorum officia,ſed ad ſacerdotium valeant promoueri.

† al.aliud.

dist.77.c.ult.

Gelaſius tamen (ſicut in tractatu de promotionib. clericorum inuenitur in cap.illo, Monachus nouitius,&c.) permittit illos ex diſpenſatione fieri defenſores. [b]

2 ¶ *Quod vero ſacerdotalium officiorum poteſtatem habeant,teſtatur Ambroſius dicens.*

¶ Clericorum officia celebrare monachi presbyteri non prohibeantur. C. XXI.

1.Cor.9.

DOctos, & ~~probos monachos presbyteros~~ honore dedicatos,baptizare, prædicare, pœnitentiam dare, debita miſeris laxare,decimarum,primitiarum, oblationum viuorum & mortuorum portione iuſta perfrui debere moderata diſpenſatione commendamus; vt iuxta Apoſtolum de altario, cui ſeruiunt, viuentes, per obſequium Dominicæ plebis panem, & uinum immaculata benedictione transforment in corpus, & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

¶ *Apud B. Ambroſium nihil tale eſt inuentum: & videtur auctoris alicuius longè recentioris.*

Item Innocentius Papa.

¶ Beneficijs eccleſiaſticis monachus presbyter liberè perfruatur. C. XXII.

SI monachus ad clericatum promoueatur; beneficia ei pleniter, & annonæ, & decimæ donentur abſque vlla minoratione, [c] & dilatione; vt quanto melius poſſit, iuxta poſſibilitatem ſuam, quando neceſſitas extiterit,ad opera eccleſiaſtica, & ipſam reſtaurandam [d] eccleſiam adiutorium faciat.

ex iniuncto. Ioan. de Fant.

GELASIVS TAMEN. CASVS. Supra ca. prox:. dictũ eſt, q̃ Papa noluit cõcedere, q̃ monachus haberet defenſor.Sed cõtrariũ uidetur.s.per.dict.monachꝰ nouitius.ſed qua uille fiat cõtrarium non curauit Gratia.ſoluere.nã ibi ſumitur defenſor,i.ezorciſta, vt defenſor id eſt,oſtiarius qui defendit inimicos ab ingreſſu eccleſiæ.Poſtea transfert ſe ad probandum,q̃ monachi officia clericorum poſſunt exercere.quod probat per ſequentia capita uſque ad §.his omnibus.quæ omnia loquũtur de monachis, quibus animarũ cura committitur.

b ¶ Defenſores.] V. dict.77.c. ult.cõtra. Vile eſt illud cõtrariũ: quia ibi defenſor ponit̃ pro oſtiario,& iõ magiſter illud noluit ſoluere.

QVOD VERO. Hęc eſt ſecũda pars quæſtionis, in qua probat, q̃ ſi monachus habet populũ de licẽtia epiſcopi uel Papæ,quod poteſt omnia officia celebrare ſiue miniſtrare ſicut clerici ſæculares.Io.de Fant.

DOctos ac prebos. CASVS. Ambroſ.fuit interrogatꝰ an monachi poſſent p̃dicare, & cætera clericorũ officia exercere.& uti beneficijs, ſ.decimis, & oblationibꝰ. Et reſpondet quòd ſic,cum ipſi conficiant corpus Chriſti ſicut cæteri ſacerdotes.

SI monachus. CASVS. Quidam non plenè dabant annonam,& decimas monachis, quibus animarum cura committebatur,quare Innocẽtius præcipit,ut omnia eis ſine diminutione conferãtur,ut in tempore neceſſitatis monachi illi poſſint eccleſiam reſtaurare.

c ¶ Minoratione.] Sic 1. q.3.c.ult.& eſt arg.ex quo q̃ eſt electus canonicus, ſtatim habebit fructus præbẽdæ plenè,ut alij extra de præb.relatũ fallit hoc ext.ut eccl. benefi.ut noſtrum,in fi.& de inſt.cum uenerint,in fi.

d ¶ Reſtaurandam.] Arg.q̃ habens eccleſiã debet repa

1 Concor. text. in l. repetita. C. de epiſc. & cle. & tex.in authen.de ſanctiſſ. epiſcꝑis, §. Deo nobis. col. 9.

rioris licẽtia eſſe iudex vel aduocatus uel arbiter.Sed abbas poteſt hoc facere ſine licentia alicuius, nã abbas monachos habet i poteſtate,ut 12.q.1.nõ dicatis. unde ipſe nõ eſt ſub poteſtate alicuiꝰ,ff.de adul. ſic eueniet, & quod poſſit abbas eſſe procurator,habes ext.de cenſ. ſuprà,extra de tranſactio.cõtingit.ſęculares ergo cauſas etiam iubentibus epiſcopis non poſſunt agere, ut hic,& extra ne cleri.uel monac.relatum.niſi miſerabilium perſonarum,ut 86.diſt.cap.ult.& 15.q.2.cap.uni eo,ubi planè de hoc. Item nec ſyndicus poteſt conſtitui in propria eccleſia,ut extra de ſin.ſicut.nec procurator, ut in Auth.de ſanctiſſ.epiſc.§.alium, niſi alius nõ

tare can. vt extra de eccl. ædifi. de his, & c. vlt. de hoc ve tum. cui ii habet tertiam quæ debetur fabricæ, vt 10. q. 3. decernimus, & q. 3. vnic.

MOderamine.] CASVS. Monachi, qui sacerdotes erant in istis quatuor erãt deteriores quàm cæteri sacerdotes, scil. in decimis, primitijs, oblationibus, & donationibus viuorũ, & mortuorũ: ideo præcipit Greg. vt monachi ĩ omnibus istis nõ minus sibi vendicẽt, q̃ cæteri sacerdotes, ad suã proximorumq; vtilitatẽ.

a ¶ Proximorũq;] Ar. q̃ de bonis eccle siaru possum[9] subuenire consanguineis, vt 86. distinc. ñ satis sed proximos hic appellat fideles.

b ¶ Sibi vendicẽt.] Cũ ergo eccla possit vẽdicare decimas patet q̃ dñiũ decimarũ ẽ penes ecclesiã: 1 licet decima nondum sit tradita ei decimę eĩn sunt Dei, vt ĵ. ea. reuertimini. Vnde ẽt quẽlibet posse ssorẽ eccle sia cõuenit sup decimis, vt ĵ. c. decimæ. hoc. n. ẽ priuilegiũ ecclesiæ, q̃ re nõdũ tradita facta est dña rei, vt extra de cõsue. c. 2. l fi. & C. de sacros. eccle. vt Iter diuinũ. Quidam tñ dicũt, q̃ ecclesia nõ possit vendicare decimã, nisi segregata fit: quia qui rem vendicat, specificare eam debet, vt extra de appel. significantibus. sed hoc nihil est: quia i certã partem bene po ssũ vẽdicare, vt ff. de rei vẽd. quæ de tota, & l. ex diuerso, & l. vl. Sed adhuc alia ratio

Proximi qui sint.

Decimarum dominiũ est penes ecclesiam.

1 Aliàs uẽdicare non posset. ff. de rei uẽd. l. in rẽ. in princ. & l. solũ, §. 1. Arch.

ne videtur, q̃ ecclesia non potest decimam vendicare: quia nisi decima sit segregata ab alijs bonis, non definit esse prioris dñi, ff. de polli. l. 2. §. vlt. Sed illud est quãdo decima debetur ex voto, aliud quando ex iure. Dicas ergo, q̃ licet decima nõdum sit segregata: quod tũ est ecclesiæ. Vel dicas, q̃ totum illud frumentum est cõe: quia cum frumentum voluntate dñorum commiscetur, fit cõe, & quodlibet granum fit cõe, tunc detur actio cõi diuidundo, vt diuidatur. Sed si sine voluntate dominorũ est commixtum, tunc nõ fit cõmune, sed vindicare potest vterque partẽ suam. ff. de rei vend. si frumẽtum, & inst. de rerũ diuis. §. si duorum. sed nec illud uidetur posse stare: quia cum semen non fuit commune, ergo nec frumentum. Vel dicatur, q̃ decimæ petantur per actionem confessoriam: quia ius præstandi decimam est seruitus quædã. Vel uerius dicas, quod petũtur cõdictione 2 ex canone, uel iudicis officio, ut ff. de condic. ex lege, l. unica.

Decimæ qua actione peti possunt.

2 Quælibet condictio ex

BX auctoritate.] CASVS. Quidam dicebant, q̃ monachi, qui sacerdotes erant, non poterant exercere officia sicut cæteri sacerdotes. Vnde Greg. super hoc cõsultus dicit, quod cum ipsi teneant figuram Apostolorum, ita licet eis exercere officia diuina sicut Apostolis lege uel canone, & q̃libet alia condictio est actio in personam. Inst. de act. §. sic imq; Arch.

Item Gregorius.

¶ De eodem. C. XXIII.

MOderamine Apostolicæ auctoritatis decernimus, vt monachi, si presbyterij honore dedicati sunt, cum ligandi soluendique potestate, decimarum, primitiarum, oblationum, donationum, quæ fiunt pro viuis, & pro defunctis portionem iuxta † canonem ad suam, proximorumque [a] vtilitatem merito perfectioris iustitiæ non minus, quàm cæteri sacerdotes laudabiliter sibi vendicent. [b]

Ansel. l. 7. in fine.

† al. in sacro canone.

Idem.

¶ Clericorum officia monachi presbyteri liberè administrent. C. XXIIII.

EX auctoritate huius decreti (qd Apostolico moderamine, & pietatis officio à nobis est constitutum) sacerdotibus monachis Apostolorum [c] figuram tenẽtibus liceat prædicare, baptizare, communionem dare, p̃ peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atq; peccata soluere.

Ansel. ibidem.

Item ex decreto Bonifacij Papæ.

¶ Monachi presbyterij honore decorati potestatem habent ligandi, & soluendi. C. XXV.

SVnt nonnulli nullo dogmate fulti, audacissime quidẽ; zelo magis amaritudinis, quàm dilectionis inflãmati, asserentes monachos, quia mundo mortui sunt, & Deo viuunt, sacerdotalis officij potentia indignos: neque pœnitẽtiam, neque Christianitatem largiri, neque absoluere posse per sacerdotalis officii diuinitus sibi iniunctam potestatẽ: sed omnino labuntur. *& infra.* ¶ Neque enim Beatus Benedictus [d] monachorum præceptor almificus, huius rei aliquo modo fuit interdictor: sed eos sæcularium negociorũ edixit expertes fore tantũmodo. Quod quidem Apostolicis documentis, & omnium sanctorum patrum institutis non solum monachis, sed etiam canonicis [e] maximopere imperatur: [Nemo enim α militans

Ansel. ibidem. Poly. l. 4. tit. 34. luo p. 7. c. 22.

c ¶ Apostolorum.] Scilicet septuaginta duorum discipulorum, 21. dist. nisi nouo. episcopi enim tenent locũ ipsorum. 68. dist. quorũ uices. Vel proprie, scilicet quo ad propriorum renunciationem.

SVnt nonnulli.] CASVS. Bonifacius in hoc c. redarguit quosdã zelo amaritudinis inflãmatos, qui nitebantur monachos presbyteros ab executione sacerdotalis officij remouere; & q̃ hoc facere non debeãt, probat exemplo B. Benedicti, & aliorũ patrum, qui hoc monachis non interdixerunt. Præcipit ergo ut ab huiusmodi ausibus in posterum reprimantur. nam quãto quis melior est, tanto in illis officijs, erit aptior, & habilior.

d ¶ Benedictus.] Argum. q̃ omnia quę non prohibuit S. Benedictus sunt concessa monachis. sic 28. q. 1. tam nunc. 30. q. 3. illud.

e ¶ Canonicis.] Regularibus, immo omnib. ut uidetur ar.

Digitized by Google

ar.88.diſt.c.1.& etiam per totum.11.re quidem.14.q.4. c.2.& 15.q.2.ca.1.23.q.vlt.his a quibus. extra de poſtu. clerici, & ext.ne cle.vel mona. multa.

HIS OMNIBVS, CASVS. Concludit Grat.ex ſupradictis, ꝙ monachi ſacerdotalia officia poſſint adminiſtrare, ſi ad hoc eliguntur a populo de conſenſu abbatis, ergo eos inſtituẽte, quod probat per ſequentia ca. & primũ c. per te uidere potes: qa planũ eſt.

HIS

Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus] Nos vero tantorũ patrum inſtituti exẽplis (quibus periculoſiſſimum eſt refragari) credimus a ſacerdotibus monachis ligandi ſoluẽdique officium Deo operãte digne adminiſtrari; ſi eos digne cõtigerit hoc miniſterio ſublimari. *& infra.* ¶Decertantes igitur monaſticæ profeſſionis presbyteros ſacerdotalis potentiæ arcere officio, omni modo præcipimus, vt ab huiuſcemodi nefandis auſibus reprimantur in poſterum, quia quanto quiſque eſt celſior; tanto eſt & in his potentior.

3.Tim.2.

¶*Caput hoc cum nonnullis aliis miſſum eſt ex Hiſpania deſcriptum ex vetuſto codice Monaſterij Populeti: cuius hic eſt titulus:* Ex concilio Bonifacij Papæ, qui quartus a B. Gregorio quomodo Monachis liceat cum ſacerdotali officio vbi, & vbi miniſtrare.

a [Nemo enim.] *Hæc ſcriptura ſententia abeſt a codice Populeti, Polycarpo, & Iuone.*

His omnibus auctoritatibus perſpicue monſtratur, monachos poſſe pœnitentiam dare, baptizare, & cætera ſacerdotalia officia licite adminiſtrare. Quod vero populi electione, epiſcoporum inſtitutione & abbatis conſenſu poteſtatem ſumant quique valeant; Hieronymi, Gelaſij, & Gregorij auctoritate probatur.

Ait enim Hieronymus ad Ruſticum in monachum, epiſtola 4.

¶Digne in monaſterio viuens, per populi electionem ad clericatum poterit promoueri.

C. XXVI.

SIc viue in monaſterio, vt clericus eſſe merearis, *& infra.* ¶Multo tempore *β* [a] diſce, quæ poſtmodum doceas, & inter bonos ſemper ſectare meliores. Quòd ſi populus, vel epiſcopus te in clericum elegerit; age ea, quæ clerici ſunt.

§ ¶Multo tempore.] *Alia eſt verborum ſeries, & clarior apud B. Hieronymum.* Cum ad perfectam inquit, ætatem veneris, ſi tamen vita comes fuerit, & te vel populus, uel pontifex ciuitatis in clerum elegerit; agito quæ clerici ſunt, & inter ipſos ſectare meliores, *& inf.* Multo tempore diſce quod doceas.

Idem ad eundem eadem epiſtola ſuperius.

¶Ad ordinem clericatus promoueri monachi poſſunt. C. XXVII.

Iuo p.7.c.4.

SI clericatus te titillat [b] deſiderium, diſcas quod poſſis docere: & rationabilem Chriſto hoſtiã offeras: ne miles ante quàm tyro, ne prius magiſter ſis, quã diſcipulus. ¶Non eſt humilitatis [c] meę, neque menſurę iudicare de clericis, & de miniſtris eccleſiarum ſiniſtrũ quidpiam dicere. Habeãt illi ordinem, & gradum ſuum, quem ſi tenueris, quomodo tibi in eo viuẽdum ſit, editus ad Nepotianum liber docere te poterit. ¶Nunc monachi incunabula, moreſq; diſcutimus, & eius monachi, qui liberali-

1 Solum.vel per decẽniũ. ff. qui & c. l.ſicũ.§.Ari.

2 Vide quod leg.& no.24 q.1.cum hæreticus.

a ¶Nemo enim.] Hæc ſcriptura ſententia abeſt a codice Populeti, Polycarpo, & Iuone.

b Titillat.] delectat.

c ¶Humilitatis.] i. paruitatis.

a ¶Con-

bus studijs eruditus in adolescentia iugum Christi collo suo imposuit. Primumq; tractandum est, utrũ solus, an cum aliis in monasterio viuere debeas. Mihi quidem placet, ut habeas sanctorum contubernium [a]: nec ipse te doceas, & absque doctore [b] ingrediaris viam, quam nũquam ingressus es.

Item Gelasius Papa.

¶In loco, in quo abbas iudicauerit, monachus eligatur, & ab episcopo sacerdos ordinetur. C. XXVIII.

SI quis monachus fuerit, qui venerabilis vitę merito, sacerdotio dignus videatur, & abbas, sub cuius imperio regi Christo militat, illum fieri presbyterum petierit [c]; ab episcopo [α] debet eligi, & in loco, quo iudicauerit, ordinari; omnia, quæ ad sacerdotis officium pertinent, uel populi [d], vel episcopi electione, prouide, ac iuste acturus.

α ¶Episcopo.] *In duobus vetustis codicibus legitur, ipso. Item Syricius Papa ad Himerium, epist. 1. c. 13.*

¶Tempore maturitatis, ecclesiasticis monachi promoueantur ordinibus. C. XXIX.

MOnachos quoque, quos tamen morum grauitas, & vitę, ac fidei institutio sancta commendat, clericorũ officijs aggregari, & optamus, & volumus; ita vt qui intra tricesimum ætatis annum sunt digni in minoribus per gradus singulos crescente tempore promoueantur ordinibus, & sic ad diaconatus, vel presbyterij insignia maturæ ętatis consecratione perueniant: nec statim saltu [e] ad episcopatus [f] culmen ascendant; nisi in his eadẽ, quæ singulis dignitatibus superius [g] pręfiximus, tempora fuerint custodita.

Item Augustinus ad Eudoxium, epist. 81.

¶Ecclesiastica officia, nec auida electione monachi suscipiant, nec blandiente desidia respuant. C. XXX.

VOs autem fratres exhortamur in Domino, vt propositum vestrum custodiatis, & vsque ad finẽ perseueretis: ac si quam operã [h] vestram mater ecclesia desidera eas respuere, cum necesse est: sed miti corde obtemperare quoniam si otium necessitatibus ecclesiæ semper præponeretur, nullus inueniretur per quem renasceretur ecclesia.

a ¶Contubernium.] Arg. ext. de fil. mo. monachi, & 20. q. vlt. c. vlt.

b ¶Contubernium.] Argu. ꝙ plus valet vita communis ꝙ vita heremitica, unde ab heremitica vita licite transitur ad monachatum, ut dixi sup. eod. qui uere. sed a monachali ad heremiticam non potest nisi de abbatis licẽtia fiat ratione debilitatis, ut 20. q. 4. monachum.

heremita licite trãsit ad monachatũ.

1 Et 1. q. 1. quibusdam.

b ¶Et absq; doctore. ſi. 37. d. relatũ. 1

¶Si qs monachus.] CASVS. Quereba tur a Gelasio qualiter aliqs monachus debeat præfici ecclesię sęculari. Et rñdet ꝙ si dignus videat sacerdotio, dẽt eligi ab eo ad quẽ electio spectat, & demum præsentante abbate debet ordinari ab episcopo, & institui. Bene tamen vero sic ponit casum. Quæsitum est a Pelagio vtrum monachus curam populi possit exercere? Et respõ. ꝙ sic, si a populo eligatur: ab episcopo inuestiatur, abbate nihilominus offerẽte ipsum.

c ¶Petierit.] Alias non posset, vt 58. d. c. 1. & 2. & inf. eod.

2 Sed noãre monachi.

fm H. ut di- d ¶Vel populi.] Po xi ẽm cũ. su. puli nõ est eligere, 2 eod. sic viue. sed testimoniũ dare Vnde Gossi. electo, ut 25. d. c. 1. dicebat hic sed episcopus, uel ꝙ illud, vel, archidiaconus, vel d ponitur archipresbyter cli- in textu, nõ git fm consuetudi- fingit, sed nẽ locum c. de cle. cõiungit, ut deleg. super eo. le- dicatur uel,

¶Monachos. CASVS. Quæsitũ fuit a Syricio Papa, vtrum monachi bonæ vitæ possint clericorum officijs aggregari? & respõ. ꝙ sic ita ut intra annos xxx. a minoribus incipientes ordinib⁹, in tẽpore a canonibus præfixo gradatim ascendant, nec saltu ad episcopatum promoueantur, nisi legitima temporis interstitia fuerint custodita. Tempore a canonibus præfixo, quare secundum tempus determinatum a iure. (Dignitatib.) idest ordin. bus aliis.

e ¶Nec statim saltu. i. prætermissis ordinibus, ut 52. d. solicitudo, vel idest, nõ seruatis debitis interstitijs, vt 77. d. in singulis. sed est contra 77. dist. ea. ult. ubi dicitur, ꝙ monachus omnes ordines intra annum potest recipere, sed illud ex dispensatione, quod hic dicit, est ius commune.

f ¶Ad episcopatus.] Vt sit presbyter, post decem annos potest episcopus fieri, vt 77. d. quicunque.

g ¶Superius.] Sup. 77. d. c. 1. 2. & 3. Io.

VOs autem. CASVS. Quidam erant monachi, uel canonici regulares, qui quando eligebantur ad dignitates, respuebant omnino: quod dicit Augu. non esse faciendum, sed auide dignitates appetere non debent, nec eas

Poly. l. 2. tit. 31. Ant. l. 7. c. 101. Iuo p. 6. c. 53.

Pann. l. 3. c. 179.

h ¶Operam.] Arg. ꝙ si clericus sit operas aliquas: illas tenetur præstare ecclesiæ. extra de postul. c. fin. sed cuius expensis præstabit eas? videtur, ꝙ expensis ecclesiæ, ut arg. 12. q. 2. charitatem. maxime si non habet proprium de quo hic loquitur. Secus tamen est. in liberto, qui præstabit operas propriis sumptibus patrono suo, nisi pauper sit, ut ff. de oper. lib. tuo hic tamen non loquitur de talibus operibus, sed tñ de postulatione, uel prælatione recipienda. Item argu. ꝙ si aliqui de ecclesia iniungitur aliqua

Libertus propriis sumptibus præstare dẽt operas patrono.

Digitized by Google

aliqua legatio, teneatur eam recipere, vt 3.q.1.c.nulli.

a ¶ Suscipiatis.] Si.8.q.1.in scripturis. 2

b ¶ Necessitatibus.] Supra 8.q.1.scias.

I N parochia.] CASVS. Casum istum sic pone. Theodorus consiliarius Papæ petijt a Papa Ruffinum monachum

uerit, nec elatione auida suscipiatis, [a] nec blandiente desidia respuatis: sed miti corde obtemperetis Deo, cum mansuetudine portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in iudicio, qui docet mansuetos vias suas; nec vestrum otium necessitatibus [b] ecclesiæ præponatis: † cui parturienti si nulli boni ministrare vellent; quomodo nascemini, non inueniretis.

Psal.24.

† Concor.l. vnica, C. de cad.tol. §. fi. & C. de ope. pub. h. si qũ concessa.

Item Pelagius Papa Bono episcopo Sauinati.

† *Pelagius.*

¶ Gelasius † quendam Ruffinum monachum iubet sacerdotem fieri, & in quadam basilica ordinari.

C. XXXI.

Fol.1.2.tit.32. Ansel.l.7.c.96.ex Gelasio.

I N parochia tua, basilica S. Laurentij, quæ in possessione [c] filij, & consiliarij nostri viri magnifici Theodori fundata est, officium presbyteris deesse cognouimus. Et quia præfatus filius noster nobis retulit, se inuenisse Ruffinum quendam monachum olim sibi uita, religione, & moribus comprobatum, & hunc postulat ibi presbyterum consecrari (quod subdito [d] fieri nos

† al prorogata.

prorogata † [e] obseruantia non acquieuimus) ideo dilectio tua his litteris acceptis, sabbato veniente faciat eum diaconum; [f] &, si Deus voluerit, & vixerimus, mediana [g] hebdomada presbyterum faciemus; [h] quatenus superueniente Paschali festiuitate sacra ministeria in memorata basilica a persona competenti valeant adimpleri.

Item Gregorius lib.1.regesti, epist.40.

¶ Qui de clerico monachus efficitur, proprio episcopo ordinante poterit eligi, & consecrari.

C. XXXII.

Ansel.l.7.c.96.ex Gregorio.

S I quem a clericatu in monasticam [i] contigerit venire conuersationẽ; si talis vitæ monachus fuerit, vt eps, cui antea militauerat, eum dignum sacerdotio præuideat; in loco, quo iudicauerit, eligi potetit, & ordinari. ℣ *Verba ipsa B.Greg. hæc sunt:* Si quos autẽ a clericatu in monachicam conuersationem venire contigerit: non liceat eis ad eandem, vel aliam ecclesiam, quarum pridẽ milites fuerant, sua voluntate denuo remeare: nisi talis vitæ monachus fuerit, vt episcopus, cui ante militauerat, sacerdotio dignum præuiderit, vt ab eo debeat eligi, & in loco, quo iudicauerit, ordinare.

Item ex concilio Agathensi, c.27.

¶ Sine testimonio abbatis ad clericatus officium monachi non eligantur.

Iuo p.3.c.157.

C. XXXIII.

M Onachi vagantes ad offi-

1 Et e. sciendũ. & c. qui episcopatũ. 2. q. 6. sicut is, fin L.

a ¶ Suscipiatis.] Si.8.q.1.in scripturis. 2

b ¶ Necessitatibus.] Supra 8.q.1.scias.

I N parochia.] CASVS. Casum istum sic pone. Theodorus consiliarius Papæ petijt a Papa Ruffinum monachum in presbyterum ordinari in basilica S. Laurentij: quam quondam in sua possessione fundauerat, & in parochia Boni episcopi Sauinati: vnde Papa præcipit Bono episcopo, vt in proximo sabbato faciat cum diaconum, & in media hebdomada Papa eum in presbyterũ ordinabit, vt in præfata basilica sacra ministeria in paschali festiuitate valeat adimpleri.

c ¶ In possessione.] Idest, quæ fuit eius. fin.18.q.2.abbatem. cum enim fundata est ecclesia, nullam habet ibi potestatem, vt no. 10.q.1.nouerint.

d ¶ Quod subito.] Tempore enim indigemus, vt aliquid maturius agamus. 50.dist. ponderet, in princ.

e ¶ Prorogata.] Idest, dilatata.

f ¶ Eum diaconũ.] Ergo subdiaconus erat iste, q̃ fuit electus ad regimen parochialis ecclesiæ. Subdiaconus. n. ad hoc licitè eligit, ut ext. de æta. & qual. præterea. imo ẽt ad epãtum, vt ext. eod. tit. a multis. Item aliud notab le ẽ hic. q̃ si patronus p̃sentat epõ monachum aliquem, q̃ tenetur episcopus eum instituere, & dicunt quidam q̃ tũc tenetur episcopus eũ recipere, cum subest necessitas, vel vtilitas. vt 3.ea. cum pro vtilitate, & 55.dis. priscis. & id quod legit extra de sta. monac. &c. quod Dei intelligunt, q̃ non debent præfici parochialib. ecclesijs, nisi subsit necessitas, vel utilitas. Io. Sed certè idẽ est de quolibet alio clerico. B.

Monachũ a pĩono p̃sentatum debet episcopus instituere.

g ¶ Mediana.] Cum cantatur, Sitientes.

g ¶ Mediana.] Sup. 7°.dist. in singulis. contra. 2

h ¶ Faciemus.] Per alium. quem. n. Papa in diaconum ordinat, amodo nõ potest recedere ab ipsa curia Romana, vt 1. q.1. filium.

2 Dic clarius media. i. in sabbato qd p̃cedit Dñi. ã de passione, cũ cantatur, Sitiẽtes. tũc. n. celebrat generalis ordinatio clericorũ. 61.de principali. 75. dist. ordinationes. H.

i ¶ In monasticam] 3.7.q.1.hoc nequaquam. cõtra sed ille ad pœnitentiam descendit, hic meritum augere proposuit. quod vbi non exprimitur ex varietate præsumitur administrationum relictarum: & hoc bene distinguitur extra de renunc. post translationem.

S I quẽ.] CASVS. Quidã clerici facti sunt monachi. q̃ situm est a Gregorio, vtrum de monachali proposito possint eligi ad ecclesiã sæcularem? Et rñdet quòd sic: si episcopus cui ante militauerant, eos dignos iudicauerit.

M Onachi.] CASVS. Statutum fuit in conc. Agathensi, ut monachi exeuntes de monasteriis causa vagandi, nec in ciuitate, nec extra ad clericatus officiũ ordinen-

Digitized by Google

dinentur, nisi abbas dederit ei testimoniū. Sed si expedierit, cum consensu, & uoluntate abbatis ab ipso fiat.

a ¶ Ad officium.] Officiando ecclesiam: sed priuatim possunt celebrare. extra de cler. peregr. cap. tuæ.

b ¶ Nec in ciuitatibus.] Non est dubium quin a clericatu transeatur ad monachalē vitam: quia districtior est vita monachorum, q̄ clericorum. Sed mirū est qūo ad clericalē vitam permittitur transire a monachali vita, ut hic, & in præcedēti c. & 58. d. c. 1. & 2. cum de magis districta uita ad minus districtā uitā tranſire nō licet, ut 93. dist. legimus, in fi. Respon. ad præsaturā, ideo transit ex dispensatione, ut prosit. & tunc uotū nō frāgit, quia istud in melius commutatur. melior est ēm publica utilitas, q̄ priuata. I. ea. uos autem. qui autem sic trā fit, ut præsit, peccat mortaliter. uotum enim frangit.

Monachus ad clericalē vitā transire permittitur

c ¶ Consensu.] Hoc est sup. 58. dist. c. 1. & 2. Ioan.

CVm p̄ vtilitate.] CASVS. Duo episcopi contra iustitiā faciebant. nam sine eōsensu abbatū monachos ordinabāt, et à monasterijs tertiā, vel quartam decimā, & cathedraticū exigebāt: & ideo reprehenduntur in concilio Ilerden. & prohibet concilio nē de cetero talia fiant.

d ¶ Pro vtilitate. vel p̄ necessitate, supra cap. proxi. & 55. dist. priscis, sed sup. eod. c. in parochia. indistincte loquitur.

e ¶ Cum abbatis.] Videtur ergo q̄ episcopus inuito abbate non possit monachum præficere ecclesiæ alicui, vel facere ipsum clericum suum, vt hic, & 3. cap. proxi. & 58. dist. in. cap. 1. & 2. sed contra 3. ea. qui verè, & 2. quæst. 7. cum pastoris.

f ¶ Diœcesana. Id est, nec tertiam, nec quartam dabunt episcopo, sed de hoc notatum est. 10. q. 1. in fine.

MOnachi.] CASVS. Duo prohibentur in hoc c. primum est, ne monachi sine abbatis imperio ecclesiasticum assumant officium. Secundum est, vt non sint aduocati, vel iudices, vel procuratores, nisi pro vtilitate monasterij. & abbate imperante.

g ¶ Ecclesiasticum.] Officiando ecclesiam, sed priuatim possunt celebrare.

h ¶ Vtilitas. Ergo licet aliquid bonum & vtile sit, non tamen est agendum, nisi eo modo quo fieri debet, vt 11. q. 3. quod ergo. 12. q. 2. quatuor. & 1. de consecrat. dist. 5. non oportet, & ff. de re mil. l. 3. §. in bello.

i ¶ Abbate.] Potest ergo monachus esse procurator ecclesiæ suæ de licentia sui abbatis, & etiam aliorum, 1 ff. ea. qui uerè & 86. dist. peruenit. & dixi sup. eod. de præsentium. videtur etiam q̄ sine mandato, vt C. de procur. exigendi. sicut miles procurat causam sui numeri: qui aliàs

Monachus pōt esse procurator ecclesiæ.

1 Sed ep̄i ēt soli⁹ sine abbate ubi est vtilitas monasterij, vt in c. qui uerè. hic alleg. sed nō sine mandato ep̄i, uel abbatis. Fm Inn. & Host. ita no. ext. de re iudicata. I. & A.

cium [a] clericatus (nisi eis testimonium abbas suus dederit) nec in ciuitatibus [b], nec in parochijs ordinentur. *&. & infra* ¶ Si enim necesse fuerit clericum de monachis ordinari; cum consensu [c] & voluntate abbatis præsumat episcopus.

a ¶ Ordinentur.] *In concilio ipso sequitur cap. fi. infra 20. quæst. 4.*

Item ex concilio Ilerdensi, c. 3.

¶ Cum abbatis voluntate monachi ordinentur, quos pro vtilitate ecclesiæ episcopus ordinare voluerit. C. XXXIIII.

CVm pro vtilitate [d] ecclesiæ aliquos monachorum episcopus probauerit in clericatus officio promouendos, cum abbatis [e] voluntate debent ordinari. Ea vero, quæ in iure monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo diœcesana [f] lege ab episcopis contingantur.

Item ex concilio Tarraconensi, c. 11.

Sine abbatis imperio ecclesiastica ministeria monachi celebrare non præsumant. Cap. XXXV.

¶ *Talis est rubrica in plerisque vetustis. Nam in vulgatis erat*: Sine abbatis imperio ad clericatus officium monachi non eligantur.

MOnachi a monasterio foras egredientes, ne aliquod ministerium ecclesiasticum [g] præsumant agere, prohibemus: nisi fortè cum abbatis imperio. Similiter, vt nullus eorum, id est monachorum, forensis negocij susceptor, vel executor existat; nisi quod monasterij exposcit vtilitas [h], abbate [i] sibi nihilominus imperante.

Item Augustinus ad Aurelium, epist. 76.

¶ Ad clericatus militiam non eligantur desertores monasteriorum. C. XXXVI.

LEgi epistolam benignitatis tuæ de Donato, & fratre eius; & quid responderem, diu fluctuaui. Sed tamen

Iuo p. 7. c. 7.

alias non potest esse procurator, vt ff. de procu. filiusfamilias. Sed hæc ratio non habet hic locum: quia monachus, nec cauere potest de rato, nec præstare cautionem iudicati solui, ad quæ tenetur procurator, qui sine mandato interuenit: si tamen gessit vtiliter, & ecclesia habet ratum, non propter hoc potest irritari, quod factū est, vt C. de procu. non eo minus arg. contra 96. dist. bene, in fi.

LEgi.] CASVS. Donatus, & frater eius monachi erāt in parochia Augustini, qui contra voluntatem eius egressi de monasterio, reuersi sunt in regionem suam, ubi præsidebat Aurelianus episcopus, a quo petierunt ad clericale officium promoueri; asserentes se de uoluntate Augustini uenisse vt potius essent vtiles suis quàm alienis. sed Aurelianus de hoc dubitans consulit Augustinum, si de voluntate eius recesserunt, & an velit vt promoueantur ad ordinem, ut prælationem clericalem. Nunc Augustinus rescribit ei dicens, q̄ eo renuente recesserunt,

Digitized by Google

etiam atque etiam cogitanti quid ſit vtile ſaluti eorum, quibus in Chriſto nutriendis ſeruimus; nihil mihi aliud occurrere potuit, niſi non eſſe iſtam viam dãdam ſeruis Dei, vt ſe facilius putẽt eligi ad aliquid melius, ſi facti fuerint deteriores. [a] Et ipſis.n.facilis † lapſus, & ordini clericorum fit indigniſſima iniuria ſi deſertores monaſteriorum ad militiam clericatus eligantur: cum ex eis, qui in monaſterio permanent, non tamen niſi probatiores, atq; meliores in clerum aſſumere ſoleamus: niſi forte (ſicut vulgares dicunt) malus choraula, [b] bonus ſymphoniacus eſt, ita ijdem ipſi vulgares de nobis iocabuntur dicẽtes; malus monachus, bonus clericus eſt. Nimis dolendum, ſi ad tam ruinoſam ſuperbiam monachos ſurrigamus, & tam graui contumelia clericos dignos putemus, in quorum numero ſumus; cum aliquando etiã bonus monachus vix bonum [c] clericum faciat, ſi adſit ei ſufficiens continentia, & tamen deſit inſtructio [d] neceſſaria, aut perſonæ regularis integritas. Sed de iſtis credo arbitrata ſit beatitudo tua, noſtra voluntate (vt ſuis potius corregionalibus vtiles eſſent) de monaſterio receſſiſſe: ſed falſum eſt: ſponte abierunt, ſponte deſeruerũt, nobis, quãtum potuimus, pro eorum ſalute renitentib.

† *al. ſubilis.*

Pan.l.3.a.180.

3 *His omnibus auctoritatibus monſtratur, quòd monachi, qui ſunt a populo electi, & ab epiſcopo cum conſenſu ſui abbatis ſunt ordinati, legitime poteſtatem ſuam exequi valent. Illud vero Gregorij:* [e] *[Nemo poteſt obſequijs eccleſiaſticis deſeruire, &c.] de illis intelligendũ eſt, qui in numero Cardinalium, vel epiſcoporum ordinati, monaſterij ſui diſpenſationem ſibi reſeruare contendunt.*

ſup.ead.c.nemo.

Vnde idem Gregorius ſcribit Mariniano epiſcopo Rauennati, lib.6.epiſt.40.ſeu c.204.

¶Pro abbatis, vel monachi promotione nullo modo grauentur monaſteria. C. XXXVII.

† *al. per promotionẽ.*

NE pro † cuiuslibet monachi, aut abbatis promotione onus fortaſſe aliqd monaſteria ſubſtineant, ſtudendum vobis eſt, ut ſi quiſpiam abbatum, aut monachorum ex quocumque monaſterio ad clericatus officium, vel ordinem ſacrum [f] acceſſerit, [g] non illic aliquã habeat vlterius, vt diximus, poteſtatem.

Idem Maximiano Syracuſano epiſcopo, libro 3. epiſtola 11.

etſerunt, & dicit q promoueri non debent. Et hoc probatur quatuor rationibus. Prima eſt propter malum exemplum; quia ſi iſti fugitiui ordinarentur, putabunt alij facilius ſe promoueri, ſi eodem modo fugiant. Secunda eſt, quia iniuria fit ordini clericorum, ſi tales eligantur, cum de monaſterijs nõ ſoleant eligi vel aſſumi ad clerũ, niſi meliores, & probatiores. Tertia ratio eſt, quia laici nos deridebunt dicentes, q malus monachus bonus clericus eſt. Quarta eſt, quia bon⁹ monachus vix bonum clericum facit. Vbi autem rationes incipiunt, facile per te uidebis.

a ¶ Deteriores.] Nam nemo ex delicto ſuo facit conditionem ſuam meliorem ſic 11.d. nos cõſuetudinem. ff. de don.inter ui.& uxor.l.3.§.1.& ff.q ui aut clam.Seruius. ſic extra de ſimo.ſicut.in fine. & extra de ſenten. excom.ſi uere. Et econuerſo ex merito non debet quis conſequi pœnam. extra de fideiuſſ. peruenit. extra de don. inter ui. & ux. & ſi neceſſe.

b ¶ Malus choraula.] qui incipit cantum in choro, vel qui choreas ducit.

c ¶ Bonum.] i. perfectum. ſunt tñ monachi meliores, ideſt, perfectiores clericis, & ſic nõ obſtat contra 47. diſt. quantumlibet.

d ¶ Inſtructio.] Sufficit monacho, q tñ tum bonus ſit, licet ſit illiteratus, vel irregularis, quæ duo nocent clerico promouendo. 55. d.c.1. & 36. d. illiteratos.

HIS AVTEM OMNIBVS. Hæc eſt tertia pars quæſt. in qua probat quod dicitur, q nullus dẽt tenere locum i monaſterijs, & in eccleſijs ſæcularibus. Io. de Pant.

CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis c. dicens, q ſi monachi a populo eligantur, ab epiſcopis cũ cõſenſu abbatis poſſunt ad militiam ecclesiaſticam ordinari. Sed quia Gregor. videtur dicere contrarium, ut ſup. ead. q. nemo. ideo dicit illud c. intelligi de illis, qui ordinati in numero epiſcoporũ vel Cardinalium in ſimul eccleſiaſticam militiã, & monaſteriorum diſpenſationem ſibi reſeruare contendant: qd fieri non debet, vt probatur per duo ſeq. c.

e ¶ Illud vero Gregorij.] Vt ſ. ca. c.7.

NE pro cuiuslibet.] CASVS. In archiepatu Rauẽnæ eũ monachi, vel abbates ad eccleſiaſticũ officiũ promouerẽtur, in monaſterijs poteſtatem ſibi reſeruare volebant præcepit ergo Greg. Mariniano epiſcopo Rauennati, ne hoc de cætero fieri paterẽtur.

f ¶ Sacrum.] Ideſt, epiſcopatum 2.

g ¶ Acceſſerit.] Bñ dicit acceſſerit. ſ. cũ effectu. nõ. n. deſinit eſſe prioris eccleſiæ prælatus, niſi hẽat corporaliẽ poſſeſſionẽ ſecundæ, ut 21.q.ſi quis iam, & extr. de cler. cum in cunctis, ſed de hoc dĩ. 93. d. ſi quis epiſcopi. Io. Presby-

1 Scilicet quo ad inſtructionem & integritatem regularis perſonæ, vt mox dicit: aliàs sũt monachi, &c. ut ſequitur L.

2 De hoc 1°. q.1.in ſumma.

Digitized by Google

PResbyteros.] CASVS. In episcopatu Syracusano quidam volebant dignitatem ecclesiasticam gubernare, in monasterijs esse abbates, vel econuerso quare præcipit Grego. Maximiano episcopo, ut hoc fieri non permittat. nam cum vnum officium propter sui magnitudinem aliqs diligenter nō possit adimplere, incōgruū est vt videatur ad vtrumque idoneus, & bonus.

Clerici sæculares non eligūtur ad p̄laturas regulares.

a ¶ Abbates.] Sed quomodo poterant clerici sęculares eligi in abbates, cum hoc sit prohibitū, ut extra de elect.cū causam, & melius. eo.tit.cum in magistrum, & eo. tit. cū ad nostram? Respō. non eliguntur, sed postulantur. sic 56. dist. Osius. sed forte cum prius erāt monachi, fuerūt assumpti ad parochiales ecclesias, & postmodum cum electi essent ī abbates, volebāt retinere ecclesias priores ī & ex hoc uidet esse melior cōditio monachorum quàm clericorū, si monachi licite eligūtur ad sæculares p̄laturas, & clerici non possunt eligi ad monachorū prælaturas, cum sit argum. 2. quæst. 7. sicut. inf. 28. quęst. 1. oēs. Sed quæro rationē illius diuersitatis. Si dicas ideo quia clericus nō est peritus ī regula monachali. eadē ratione nec monach⁹ potest eligi in ep̄m, si nō est peritus in regula clericali, vt supra. c. sic viue. & ca. seq. quod concedo. Sed quid si clericus sit peritus ī regula monachali, nūquid potest eligi in abbatem, cū rō cōstitutionis cessat in eo vt 61. d. §. his omnibus ver. sed sciendum? Dic ꝙ non: quia licet sciat regulam. non tamen probatus est in ea, & graue est inexpertos, &c. vt 19. q. 3. monasterijs, quia nec ipse est probatus in habitu, nec ipse probauit habitum, in quo maxima uis ordinis consistit.

ī Scilicet parochiales ī q̄bus erāt intrusi. & hāc lecturam habes inf. ea. §. superiori ꝑm Laur.

b ¶ Admissa.] ergo deliquenti dat electio. sic ext. de iu. patr. a eam te. arg. cōtra. ff. de pet. hær. si rem & pretiū.

a Alias, de ęta. & quali.

c ¶ Ad utrumque.] Simi. 70. d. sanctorū, & C. de accessi. l. ult. sup. &. dist. singula.

HOC VEL GENERALITER. CASVS. Dictum est sup. quod abbas electus in sæcularem prælatum non debet ipse abbas remanere. uel etiam aliquis electus sæcularis prælatus in abbatem non permittitur habere militiam clericalem. Nunc uero dicit, quòd hoc potest intelligi generaliter de omnibus, uel specialiter de quibusdam, quod probat per seq. cap. Sed prædictum prosuerāt de quorū electione monasterium granabat, & postea per seditiones, & ambitiones abbates nō canonice substituebantur. Dedit ergo Greg. speciale priuilegiū & Regi Francorum, & ipsi monasterio Regi, ut deberet electioni abbatis interesse, ne aliqua seditio oriret. Monasterio ne de cætero abbas inde ad ep̄atū eligeret. Qđ priuilegium ita est spāle illius Regis, & illius monasterij, ut ad consequentiam aliorum trahi non debeat.

d ¶ Nunquam. Sed nonne potius est opprobriū quā priuilegium, ꝙ abbas in ep̄m eligi prohibeatur? Respōdeo, in hoc est priuilegium, ꝙ ecclesia non cogitur ȝ dare abbatem, si eligitur in episcopum.

ȝ Idest, non pōt cogi per aliquē aliū a Papa.

e ¶ Detrimenti.] Solent enim abbates electi in episcopos dispergere res ecclesiæ suæ, cum se recessuros sperant, quia non parcit populis regimen breue, argu. ff. de exer. l. 1. circa prin. de pę. d. 3. inter hæc hitem.

f ¶ sigillatim.] Arg. ꝙ priuilegium concessum uni, nō extēn-

¶ Qui ecclesijs quoquomodo militant, abbates monasteriorum esse non possunt. C. XXXVIII.

PResbyteros, diaconos, cæterosque cuiuslibet ordinis clericos, qui ecclesijs quoquomō α militāt, abbates [a] per monasteria esse † non permittas: sed aut admissa β [b] clericatus militia, monasticis non prouehātur ordinib. aut si in abbatis loco permanere decreuerint; clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis. n. incongruum est, si cum vnum ex his præ sui magnitudine diligenter quis non possit explere, ad vtrumq; [c] iudicetur idoneus.

Ans. l. 7. c. 163. Poly. l. 3. tit. 15.

† fieri] orig.

α ¶ Quoquomodo.] *Hæ voces absunt ab originali impresso, & manuscripto.*

β ¶ Admissa.] *Sic in vetustis quoque codicibus Gratiani, & epistolarum B. Gregorij, & cæteris earundem editionibus, præter antiquam Parisiensem, in qua & apud Ansel. legitur,* aut omissa clericatus militia monachicis promoueantur ordinibus.

Hoc vel generaliter, vel speciali priuilegio dictum potest intelligi: sicut & de quodam monasterio in regesto Gregorij legitur, hoc modo.

¶ De quodam xenodochio, cuius abbas ad episcopatum eligi prohibetur. C. XXXIX.

HInc est etiam, quòd xenodochiū, atque † monasterium, quod in eodem Francorum regno cōstitutū est, quia per ambitiones, & contentiones quorundā nō canonice tractabatur, a peruersitate malorū liberare cupiens, præcepit; vt sine regali prouisione, † & monachorum electione nullus ibi abbas aliqua vnquā subreptione introduceretur. Præcepit etiam, vt eiusdē monasterij abbas nūquam [d] ad episcopatum eligeretur, ne forte occasione episcopatus abbatia aliquid detrimenti [e] paterētur. Quod priuilegium ita est illius ecclesiæ, vt communem legem regibus, vel abbatibus omnino dare nō possit. Non enim quod vni sigillatim [f] conceditur, statim omnibus conuenit.

† al. seu.

† al. prouidentia.

Abbas in ep̄m, q̄nque nō eligitur.

Digitized by Google

Priuilegium unius ad alterum non extenditur.

extenditur ad alios ſup.100. diſtin. contra morem.7.q. prima, petiſti : tamen ius vni conceſſum extenditur ad alios,ſup.diſtinct.5. eius vero.Item quod primatib. cõceditur, videtur conceſſum & illis, qui ſubſunt eis, vt C.de aduor.diuer.iud.l.reſtituendæ.Item licet perſonalia

¶ *Auctor huius capitis refert conſtitutionem B. Gregorij de abbate xenodochij in ciuitate Auguſtodunẽſi, quæ habetur lib.11.regeſti,epiſt.10.*

Superiori auctoritate [a] *nõ prohibẽtur abbates* [b] *ſacerdotes fieri:cum beatus Benedictus iubeat abbatẽ fratribus egredientibus, & regredientib. benedictionem dare: quod nõ niſi ſacerdotum* [c] *eſt. Lectionem* [d] *quoque Euãgelij ſimiliter abbati ad legẽdũ tribuit : quam ſubſequenti oratione legere ſimiliter ſacerdotis officij eſt. Sed tales ſacerdotes,vel diaconos fieri* [e] *prohibet, qui in eccleſiaſtica militia cogantur iugiter permanere.* ¶ *Item illud Hieronymi ad Riparium presbyterum:* [*Monachus nõ docentis,ſed plangentis habet officiũ.*] *& ad Heliodorũ:* [*Alia cauſa eſt monachi,alia clerici.*] *& ad Ruſticum:* [*Sine cõſilio presbyterorum monachis nihil agere licet.*] *non ita generaliter intelligendum eſt. vt nulli monachorum liceat docendi officium aſſumere:ne beatum Gregorium, aut Auguſtinum Anglorum epiſcopum, beatum quoq; Martinum,innumeros etiam quos de monachica cõuerſatione ad ſummũ ſacerdotij gradum ſcriptura teſtatur* [f] *eſſe promotos, cogamur negare officiu docẽdi habuiſſe: aut in die cõſecrationis ſuæ aſſeramus eos a priori propoſito diſceſſiſſe: quod (vt Innocẽtius teſtatur) nulli facere licet.Voluit ergo Hieronymus diſtinguere inter pſonã monachi,& clerici:oſtendẽs,qd cuiq; ex proprio officio conueniat.* ¶ *Aliud enim conuenit cuique ex eo quod monachus eſt aliud ex eo, quod clericus eſt. Ex eo, quod monachus eſt;ſua, & aliorum peccata deflẽdi habet officium:ex eo,quod clericus; docendi, & paſcendi populum.* ¶ *Monachos* [h] *vero uſque ad tẽpus Euſebij, Zozimi,& Syricij monachos ſimpliciter, & nõ clericos fuiſſe eccleſiaſtica teſtatur hiſtoria.Idẽ etiã Hieronymus* [a] *refert monachos Scythiæ* † *conueniſſe in vnum, vt ſacerdotem ſibi inuẽnirent,qui eis Miſſarum ſolennia celebraret.*

[a] ¶ Hieronymus.] *Io.Andreas ait eſſe in epiſt.de oper.& humil.monachorũ.In tomo autem ſecundo operum ipſius B.Hieronymi in epiſt.60.quæ eſt Epiphanij ad Ioannem Hieroſolymitanum, ab eo latine reddita,legitur Epiphanium ordinaſſe presbyterum monachis poſcentibus, qui eis Domini ſacramenta conficeret.Erat autem monaſterium in diœceſi Ioannis.*

Item Leo Auguſtus lib.1.codicis de epiſcopis & clericis,le.40.

¶ *In codice Iuſtiniani hæc lex ipſi Iuſtiniano tribuitur, non Leoni.*

† al.Scythia.

ſu.e.monachus.

ſu.e.alia cauſa.

ſup.ea.eccleſia.

§ Auctor huius capitis refert conſtitutionem B. Gregorij de abbate xenodochij in ciuitate Augustodunẽſi, quæ habetur lib.11.regeſti,epiſt.10. Diuiditur ergo iſte,§.in tres partes. in prima parte dicitur, quod per iſtud cap.presbyteros, & diaconos, non prohibentur abbates fieri ſacerdotes: cum beatus Benedictus præcepit abbatis dare benedictionem ſuis fratribus, quod officiũ nõ eſt niſi ſacerdotum:& Euangelium legere, quod eſt ſacerdotũ officiũ : ſed prohibẽtur tales fieri ſacerdotes, & diaconi, qui in clericali militia cogũtur iugiter permanere retinẽdo abbatias, vel conuerſo.In ſecunda parte reſpondet quibuſdã obiectionibus ſupradictis,in quibus dicitur, qꝙ officium monachi nõ eſt docere, ſed plangere, & quod ſine concilio presbyterorum eis nil agere licet, & ſimilia: & dicit nõ eſſe ita intelligendum,vt monachis nõ liceat docere, quia ſm hoc negaremus Gregoriũ, & beatum Martinũ, & alios multos non habuiſſe officium prædicandi : ſed ſic ſunt ſupradictæ obiectiones intelligẽdæ, vt ex eo,qꝙ quis monachus eſt, non doceat: ſed ſua & aliorum peccata plangat & ex eo qꝙ ad clericatũ eligitur, officium habeat docendi.In tertia parte ponit aliam ſolutionẽ, dicens qꝙ omnia ſupradicta,& quæ prohibent monachis officia clericorum exercere, loquuntur de quibuſdã monachis laicis:& ad hoc probãdũ inducit auctoritatem Hiero.& legẽ ſequentẽ. Secunda pars incipit ibi, [Item illud. Tertia ibi. Monacos vero]

a ¶ Superiori auctoritate. ſ. presbyteros.

b ¶ Abbates. ſ. Sacerdotes non prohibẽtur fieri abbates.

c ¶ Niſi ſacerdotũ.] vt 25.d. perfectis.

d ¶ Lectionẽ. Hoc melius intelligãt illi, qui nouerunt regulam beati Benedicti.

e ¶ Fieri. Supple abbates.

f ¶ Teſtatur. Sup.eod.de monachis.

g ¶ Ex eo.] Sic aliud facit quis in eo qꝙ homo, & aliud in eo quod peccator.ut 15.q.4.duo iſta.

h ¶ Monachos.] Alia ſolutio.

Priuilegia iura non extendantur ad alios, tamen quandoque poſſunt concedi alijs.nam minor cedit alijs beneficium reſtitutionis.ut ff.eo.l.quod ſi minor.in princ.licet ſit. arg.cõtra,ut ff.de admi.tut.licet ex plurib. & ff.de reg. iur.l.in omnibus.

SVPERIORI. CASVS. Gratia. hic aliter interpretatur

Digitized by Google

GEneraliter.] CASVS. In hac lege ponuntur quinq; genera perſonarũ, ſcilicet epiſcopi, presbyteri, diaconi, & ſubdiaconi & monachi, licet non ſint clerici: quibus omnibus Leo Imperator cõcedit priuilegium, vt donec ſacroſanctis eccleſijs & omnipotenti Deo ſeruiũt ſint immunes ab oĩ tutela & cura cuiuſcumque generis & cuiuſcũq; perſonę. Si vero diuagãtes officijs nõ interſint, iſtã non hẽant immunitatẽ. quod præcipit obſeruari nõ ſolum in Roma na ciuitate, ſed etiã in Cõſtantinopolitana & in omni terra, in qua nomen Chriſti colitur.

Epi & monachi non ſũt tutores.

a ¶ Monachos.] Epis & monachis ĩterdĩ cura & tutela, vt 88.di.cpẽs.& ſupe.de præſentiũ. &c. monachi à monaſterio, niſi forte miſerabiliũ perſonarũ. vt 86.diſt.c.vlt. alij vero clerici ſpõte poſſunt ſuſcipere, vt 86.diſt.peruenit. Eſt ergo priuilegium clerici, qũ nõ tenetur recipere tutelam alicuius, cũ tamẽ velit, & poſſit ſuccedere ab inteſtato quod eſt cõtra legem illam. iſtit. de leg.pat.tute.§.quia plerũ qi & ſup. 86. d.peruenit, vbi habes de hac materia.

b ¶ Nõ diuagãtes.] Arg.q; ſcholares ĩ ſcholis non debent percipere ſtipẽdia, vt 11.q.2.conceſſo.

¶ Hoc ar.nõ colligitur ex hac littera, cũ hic loquatur de abſentib.ex inhoneſta cauſa, & hic nouerĩbũ, diuagãtes. ar.ſu. ea. monachi diuagãtes. Ar. Priuilegium datum religioſis ceſſante religione ceſſat.

b ¶ Nõ diuagãtes.] Arg.cauſſa ceſſante ceſſat priuilegium. 84.d.quiſquis ext.de cler.nõ reſid.quia nõnulli.ext.de deci.ſuggeſtũ.C.de reſt.mil.l.vlt. inſtit.de excu.tut.§. item hi qui reipublicæ enim cauſa abſens excuſatur à mꝛcla.ſed ſi ante fuit tutor, ſimiliter refutat onus tutelæ ff.de iud.l.2.§.eleganter in fi.ff.pro ſoc.l.actione.6. item. vnde ſi aliquid priuilegium datum eſt religioſis, ceſſante religione ceſſat priuilegium, vt 25. q.2.c.ult. & extra de uerb. ſig.abbate. in fi.

NOVARVM. CASVS. In ſuperiori lege datum eſt priuilegiũ clericis, ut à tutela & à cura ſint immunes: nunc offendit Grat. q; & aliud priuilegium habẽt, ſcilicet ne collationes & ſordida munera præſtare cogantur: & ad hoc probandum inducit Conſtantini legem, cuius caſus patet, & etiam legem Honorij.

e ¶ Sordidorum.] Vt calcis coquendæ, arenæ fodiendę, & ſimilium.

d ¶ Mancipia veſtra.] Similiter uxores, ut C.de epiſc' & cler.l.2.& eorum coloni, ut 89. d.indicatum. & eorum familia. ut 12.q.2.eccleſiarum.

e ¶ Nouis.] Sic 10.q.3.unio.& c.quia cognouimus.ex. de cen.cum Apoſtolus.

f ¶ Collationibus.] Extraordinarijs, uel ſuperindictis, vt inf.l.qx.ſoluãt tñ tributũ, ut 12.q.1.ſit tributũ.33. q.3.tributum.& C.de epiſ.& cler.de his ſed nouas collationes non poſſunt laici ab eis petere propter aliquas neceſſitates. vt hic dicitur.& extra de immun.eccl.non minus. ſed epiſcopus tempore neceſſitatis cum charitate aliquid moderate põt ab eis petere, vt ex.de cen.cum Apoſtolus. ² non ergo tenet lex.quæ dicit, q; clerici tenentur ad inſtructionem murorum: alias itinerum, ut C.de ſacroſan.eccl.ad inſtructionem.

PLACET. CASVS. Præfectus prætorio quæ fuit ab Imperatore Honorio à quibus muneribus eccleſiæ eſſent immunes & ridet, q; à ſordidis muneribꝰ ſunt immunes omnino & ſi honeſta ſint, nil extraordinariũ ul' de nouo eis imponatur: ſed tantum conſueta ſoluant eis tributa. & debitas penſiones. & niſi cum Imperator cauſa neceſſitatis per prouinciam trãſitum fecerit. & ſi quis contra hoc fecerit, poſt debitę ultionis acrimoniã, quæ contra ſacrilegos depromitur, deporterur. Præſcribere, .i. ſtatuere, & ĩ ſcriptis redigere. Trãſlationis.] ideſt transferendorum agrorum, ideſt, ut transferatur dominium in rebus eccleſiarum. Signetur. .i. aſſignetur. [Poſt acrimoniam. .i. pœnam extraordinariam, uel excommunicationem. [Erga. Ideſt, contra.

g ¶ Cæleſtium.] Ideſt, eccleſiarum. Vel intellige ſecũdum quod eſt extra de cen.c.1.

h ¶ Extraordinarium.] Ideſt, quod repentino caſu ſuperuenit. Extraordinarium & ſuperindictum idem eſt. C.de exact.trib.l.ſi diuina.lib.10.

i ¶ Trãſlationis.] Ideſt, nõ eſt transferẽda poſſeſſio ab

² Ad idẽ ex de immu. e cle. quia pleriſq; ar. opti ff. de li. exhi ti quis ea li bers.

¶ Omnes clerici, vel monachi tutelæ immunitatem habere debent. C. XL.

GEneraliter ſancimus, omnes viros reuerendiſſimos epiſcopos, nec nõ presbyteros, ſiue diaconos, & ſubdiaconos, & præcipue monachos, [a] licet nõ ſint clerici, immunitatẽ ipſo iure omnes habere tutelę, ſiue teſtamẽtariæ, ſiue datiuæ, ſiue legitimæ: & non ſolum tutelæ eſſe eos expertes, ſed etiam curæ, non ſolum pupillorum, & adultorum; ſed & furioſi, & ſurdi, & muti, & aliarũ perſonarũ; quibus tutores, vel curatores à veteribus legibus dãtur. Eos tamẽ clericos; & monachos huiuſmodi habere beneficium ſancimus, q; apud ſacroſanctas eccleſias, vel monaſteria permanent; nõ diuagantes, [b] neque circa diuina miniſteria deſides: cũ propter hoc ipſum, beneficium eis indulgemus; † vt alijs omnibus derelictis, Dei omnipotentis miniſterijs inhæreãt. Et hoc nõ ſolũ in vetere Roma, vel in hac regia ciuitate, ſed in omni terra, vbicumque Chriſtianorũ nomẽ excolitur, obtinere ſancimus. ¶ *Nouarum etiam collationum, & ſordidorum* [e] *munerum immunitatem acceperũt. Vnde Conſtantinus cunctis ſcribit clericis tit. eodem, lege prima.* ¶ Iuxta ſanctionẽ, quam dudũ meruiſſe [a] phibemini, fundos, & mãcipia veſtra [d] nullus nouis [e] collationibꝰ [f] obligabit: ſed vacatione gaudebitis. *Itẽ Imperator Honorius, & Theodoſius eodẽ libro, titulo de ſacroſanctis eccleſijs, & l. quinta.* ¶ Placet rationabilis cõcilijs tenore perpẽto, diſtricta moderatione præſcribere; à quibus ſpecialiter neceſſitatibus ſingularũ vrbiũ eccleſiæ habeãtur immunes. Prima quippe illius vſurpationis cõtumelia depellenda eſt; ne prædia vſibus cęleſtiũ [g] ſecretorum dedicato, ſordidorũ munerũ fęce vexẽtur; nil extraordinariũ [h] ab hinc, ſuper inductumve flagitetur: nulla tranſlationis † [i] ſolicitudo

† *al. indelgeamus.*

Et in cod. Theodoſ. lib.16.tit.11.c.8.ex Conſtantio Aug.

& in Theod. ibidem, c.4.

† *al. tranſlatione.*] *al. tranſlationum.*

† al. ſignatur.

ſignetur † : poſtremo nihil præter canonicam illationẽ ß niſi quam aduentitiæ neceſſitatis [a] ſarcina repentina poposcerit, eius functionibus adſcribatur. Si quis contraue nerit; poſt debitæ vltionis acrimoniam [b], quę erga ſacrilegos promouenda eſt, exilio deportationis perpetuo † ſubdatur.

† al. perpetuę multetur.

a ¶ Meruiſſe.] *In codice Iuſtiniani legitur*, meruiſtis & vos, & mancipia, &c. *In Theodoſiano*, meruiſſe perhibemini & vos, & mancipia, &c.

ß ¶ Illationem, *In vulgatis codicibus ſequebatur*, niſi quam ſi aduentitię. *In codice Iuſtiniani vulgato legitur*, & quam aduentitię, *In manuſcripto, & Haloandri non eſt copula. In codice Theodoſiano*, quod aduentitiæ. *In pleriſque vetuſtis Gratiani*, prꝫterquam aduentitiæ. *Dictio vere, ſi, abeſt ab omnibus, & ideo inducia.*

dist. 93. A ſubdiacono.

Hoc idem datur intelligi [a] *de verbis B. Siluestri, qui obedientiã minorum erga maiores aſſignans ait* [d]; [*Abbas oſtiario, monachus abbati ſit ſubditus.*] *ſupra in tractatu ordinandorum. Oſtendit ergo Hieronymus quod ſimpliciter monachis nihil liceat agere ſine conſilio preſbyterorum. Nec officium docendi ſibi aſſumere liceat ſine auctoritate clericorum; niſi forte ſint diuina gratia in tus commonitis: ſicut beatus Gregorius refert in dialogo de beato Benedicto: qui homines mõris Caſſini ad fidem adduxit, & Aræ Apollinis, quæ erat ibi erecta, ſubuertit: & de quodam Equitio, cui Angelus in ſomnis apparuit & eum ad prædicandum miſit: qui cum de vitio lingua conquereretur; Angelus phlebotomo linguam eius tetigit, & totum illud vitium curauit. Quod vero Hieronymus ſeipſum talibus connumerat* [c]; *tale eſt, quale illud Apoſtoli ad Philippenſes:* [*Quicunq; imperfecti* † *ſumus, hoc ſentiamus*] *ſeipſum imperfectis connumerans. Hinc idem Hieronymus alibi ait:* [f] [*Natus in paupere domo, & tugurio ruſticano.*] *& infra:* [*Nos ſuffarcinati auro.*] *ſe famelicum faſtidientibus mella, pauperem diuitibus connumerans; ſupra ubi agitur de clericis, qui propria relinquere nolunt c. Gloria epiſcopi. ¶ Ecce ſufficienter monſtratum eſt, quod monachis preſbyteri honore decoratis, a populo electis ab epiſcopo inſtituatis eadem liceant, quæ & aliis ſacerdotibus. Probatur hoc etiam ex ſimilitudine conſecrationis. Non enim in conſecratione eorum aliud dicitur, & aliud in conſecratione aliorum. Vtriſque enim in commune a Domino benedictionem infundi epiſcopus obnixe depoſcit. Et dum conſecrat, cunctis ſacerdotibus ſigillatim dicit: Conſecrentur, & ſanctificentur Domine manus iſte, vt quodcunque conſecrauerint, conſecratum ſit; & quæcunque bene dixerint, benedicta ſint; Ecce communis eſt benedictio: unde igitur diuortium? Sicut ergo in benedictione utriq; communem nanciſcuntur poteſtatem; ita in inſtitutione communiter aſſequuntur poteſtatis executionem. Cæterum abſque epiſcoporum licentia non ſolum monachis, ſed etiam omnibus generaliter clericis poteſtatis executio interdicitur.*

lib. 2. dial. c. 8. lib. 2. c. 4.

Philip. 3. † apud Apoſtolum legitur, *perfecti.*

In epiſtola ad Nepotianum.

In epiſtola ad Paulinum.

11. q. 2. gloria.

Vnde Clemens epiſt. 3.

eis. *Licet non ſoluãt tributum, ſicut fit in aliis, vt 10. q. 2. 9. qui rem.*

a Neceſſitatis. Nec tunc per laicos, ſed p̃ epiſcopũ petetur collatio a clericis. vt extra de immunit. eccl. non minus.

b Acrimoniam. i. pœnam, quæ traditur. ff. ad leg. Iul. pecu. ſacrilegij. & 17. q. 4. per totum.

HOC IDEM. CASVS. Supra in 6. illo, ſuperiori auctoritate, & in illa l. gñaliter oſtendit Grat. q̃ monachi q̃ondam nõ erãt clerici: nunc idẽ vult probare per auctoritatẽ B. Siluestri, quæ hĩ ſup. 93. d. a ſubdiacono. quibus monachis ſecũdum Hieron. prædicare non licet ſine clericorum auctoritate, niſi ſancto ſpiritu reuelante quod probat exemplo B. Benedicti, & exemplo Equitij. Sed qa hæc ſolui o videbãt falſa, cum Hieronymus ſacerdos ſe talibus connumeraſſet, vt ſ. eo. alia ideo rõdet Grat. & dicit Hieronymum hoc feciſſe, vt alios monachos licentiam redarguere t. Et ad hoc probandũ induxit duas auctoritates, ſcilicet Pauli, & Hieronymi.

c ¶ Datur intelligi.] quod monachi laici erant.

d ¶ Ait. Sup. d. 93. a ſubdiacono.

e ¶ Connumerat. ſ. eadem alia licet ipſe eſſet presbyter Cardinalis.

f Alibi ait.] ſu. 12. q. 2. gloria.

ECCE. CASVS. Cõcludit Gra. ex ſupradict. c. q̃ monachis electis a populo & ab epiõ inſtituti, ſi presbyteri fierint eadẽ liceant quæ & aliis ſacerdotibus. Nũc vero hoc idem habet rõne conſecrationis: qa ſic benedicunt monachi cũ ordinãtur ſicut & alij presbyteri ſæculares, & eiſdẽ verbis: Igitur cum commu-

i Intellige, vt habetur eo. tit. aduer ſus, & eod. tit. li. 6. quoniam non-nulli & c. clericos de hoc etiã no. 23. q. 8. tributũ. in glo. 1. ibi. videas. Arc.

tur & benedictio, ita videntur habere potestatem prædicandi isti sicut alij: & sicut alijs sacerdotibus sine licentia episcoporum non licet suum officium exercere, ita etiam nec monachis: & hoc probat seq. cap.

CVnctis. CASVS. Statuitur in hoc ca. ut nullus fidelis, & præcipue presbyter, vel alius clericus absque proprij episcopi licentia aliquid agat. nullus ꝑsbyter absque eius licētia Missas celebret nel baptizet: Licentia. ¶Generali. ¶Iussu. ¶Generali.

¶Sacerdotalia officia sine permissu episcoporum non agant presbyteri. C. XLI.

Burc. l. 2. c. 91. Iuo p. 2. c. 123. & p. 6. c. 90.

CVnctis fidelibus, & summopere omnibus presbyteris, & diaconis, & reliquis clericis attendendū est, vt nihil absque episcopi proprij [a] licentia [b] agant: non vtique Missas [c] sine eius nutu quispiam presbyterorum in sua parochia agat: non baptizet; nec quidquam absq; eius permissu faciat.

4 *De his* [d] *vero qui intra monasterij claustra consistūt, quibus populus ad regendum non committitur, quæritur, vtrum dare vel accipere decimas debeant. In quibus hac discretio seruanda est, vt de agris, & vineis, quæ ad proprium stipendium colunt, decimas sibi retineant. Si enim decimæ a populo filijs Leui reddebantur pro ministerio, quo Domino deseruiebant in tabernaculo, offerendo sacrificia & holocausta pro populo; patet, quod monachi de propris prædijs non magis, quam alij sacerdotes decimas soluere coguntur. Sed dicitur, quod prædia monachorum siue pretio sint empta, siue pro salute animarum oblata, antequam in ius eorum venirent, baptismalibus ecclesijs, siue quibuslibet alijs primitias, & decimas persoluebant: illa autem ecclesia suo iure priuari non possunt.*

Vnde in Moguntinensi concilio Statutum inuenitur.

¶Qui res suas alicui delegauerit, decimationum prouentum priori ecclesiæ auferre non poterit. C. XLII.

25. q. 1. c. vlt. Burc. l. 3. c. 241. Iuo p. 3. c. vlt.

ij SI quis laicus, vel clericus [e], vel vtriusq; sexus persona proprietatis suæ loca, vel res alicui dare delegauerit; decimationem prouentum priori ecclesię legitime assignatum inde abstrahere [f] nullam habeat potestatem. Quod si facere tentauerit, talis traditio irrita & prorsus ducatur, & ipse ad emendationem ecclesiastica coerceatur censura.

Arelat. 3. c. 20.

Item ex concilio Cabilonensi.

---

a Iste canon nullus. &c. videtur probare propositum allegantis. quoniam in episcopis loquuntur. nō ſter autem canō, ſ. cunctis loquitur in simplici sacerdote parochiali, ut patet ex tex. quod clerici nihil debent facere sine licentia episcopi. Arch.

a ¶ Proprij. Nisi iuretur ab alio presbytero, tunc enim pōt sine licentia episcopi. ut 7. q. j. episcopi. & 11. q. 2. nullus primas 1 præcedens hic alī. ſ. epi nō plus etiam possunt celebrare, ut ext. de cle. peregri. c. 3.

b ¶ Licentia. ¶ Generali.

c Missas. ¶ Publice.

DE HIS VERO. Hæc est 4. pars q. in qua probatur per 6. canō, ſ. cuncta. quod monachi tenentur ad solutionē decimarum. Ioan. de Fant.

CASVS. Facit hic Grat. incidentē quæstionem vtrum, scilicet monachi quibus cura aiarum non cōmittitur, debeant decimas dare, vel accipere. Et de hoc ita distinguit Gra. vt de prædijs, quæ proprijs sumptibus colūt monachi, decimas, sibi retineant. quod probat exemplo filiorū Leui, qui decimas a populo percipiebāt pro ministerio. ꝙ faciebant. Et ita patet, ꝙ monachi non magis quàm alij sacerdotes decimas soluere coguntur. Sed postea probat contrarium, dicens, ꝙ si prædia cum onere decimarum & primitiarum ad monachos transiuerint: inde antiquis ecclesijs illas denegare non possunt, cum suo iure priuari non debeant. & hoc probat p sequētia c. Quid iuris de hoc sit, notatur in Decretalibus in titu. de decimis.

Monachi an teneātur ad decimas de agris suis.

d ¶ De his. Hic incidenter quæritur, an monachi debeant dare decimas de agris suis? Pro regula ergo teneas, ꝙ quilibet tenetur dare decimas, nisi ostendat se exemptum esse, vt extra de decim. à nobis. & secundum hodierna iura etiam Cisterciēses & alij regulares tenentur dare decimas de omnibus prædijs suis, quæ de nouō acquirunt, siue ea manibus proprijs colant, siue non: extra de decim. nuper. sed secundum vetera iura ita tenebatur. quòd omnibus religiosis concessum erat non dare decimas de nutrimentis animalium suorum, & de hortis. & de noualibus, quæ propijs manibus & sumptibus excolebant. monachis vero Cisterciensis ordinis & templarijs & hospitalarijs concessum erat non teneri dare decimas de prædijs ecclesiæ suæ, sed proprijs bene tenentur dare, vt inf. ea. q. c. decimas & extra eo. nouum. in fin. leprosi autem non sunt exempti à decimis, nisi tantummodo in hortis, & in animalibus suis vt extra de eccles. ædific. cap. 2.

Capit. l. 2. c. 36. Mogunt. 3. sub. Arnulpho. c. 22 & sub Carolo c. 41. & in Rhemensi Trosleia no.

S Quis laicus. CASVS. Quidam laici vel clerici vēdebant prædia sua vel donabat. & decimas prioribus ecclesijs subtrahebant, quare statutum est in concilio Moguntinensi, ut nullo modo faciant, & si quis contra fecerit, irrita erit talis traditio: & vsque ad emendationē excommunicabitur.

Clericus dat decimas de proprijs prædijs.

e ¶ Vel clericus. ¶ Clericus ergo dat decimam. quod verum est de proprijs prædijs.

f ¶ Inde abstrahere. ¶ Res enim transit cum onere suo, vt extra de decim. cū non sit in homine. 2 & ff. de contrahen. emp. alienatio. ff. de dona. ad eum. §. 1. & ff. de reg. iur. nemo. ff. de distract. pig. si creditor.

2 Et ext. de pig. ex literis in fi. vbi de hoc.

g ¶ Irrita. ¶ Pactum illud non obstat quin ab ecclesia vel alio possessore possit peti decima, vt extra eo. pactum.

Digitized by Google

nalis.ff.de pac.inter.& ſi poſſeſſor partem fructuum,& ille a quo cauſam habuit, etiam partem fructuũ percepit,vterque conueniendus eſt, vt extra eod.tit.a nobis. & c.tua nobis. Sed nũquid pactum iſtud tener quantũ ad cõtrahentes? Videtur q̃ ſic, vt ff.de pa.epiſtola.§.pactum.

¶ Antiquiores eccleſiæ nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur. C. XLIII.

Deuſdedit p.3. Burc.l.3.c.9. Ino p.3.c.12.

ECcleſiæ antiquitus conſtitutæ nec decimis,nec vlla poſſeſſione priuentur;ita vt nouis [a] oratorijs tribuantur.

Item ex concilio Vuormacienſi.

¶ Antiquiores eccleſiæ propter nouas iuſtitiam ſuam non perdant. C. XLIIII.

Burc.l.3.c.7. Ino p.3.c.9.

QVicumq; voluerit in ſua proprietate eccleſiã ædificare,& cõſenſum, [b] & volũtarem epiſcopi habuerit,in cuius parochia eſt;licitũ ſit. Veruntamen omnino prouidendum eſt epiſcopo; vt aliæ eccleſiæ antiquiores propter nouas ſuam iuſtitiam, aut decimam nõ perdãt: ſed ſemper ad antiquiores [c] eccleſias perſoluatur.

¶ *Burchardus etiam,& Ino citant ex concilio Vuormacienſi, c. 6. quo loco in eo, quod extat habetur aliquid ad hanc rem faciens.*

Decimas autem baptiſmalibus eccleſiis perſoluendas Leo Papa iiij.affirmat dicens.

¶ Baptiſmalibus eccleſijs decimæ dari debent. C. XLV.

23.q.1.eccleſias §. item Leo. Poly.l.3.tit.11. Deuſdedit p.3. Anſ.l.5.c.53. Ino p.3.c.153.

DE decimis iuſto ordine non tantum nobis, ſed etiã maioribus noſtris viſum eſt plebibus tantum, vbi ſacroſancta baptiſmata dantur,debere dari.

¶ *Ino fere eadem erat ex Gelaſio: ſed Anſelmus & Polycarpus ex Leone,vt Gratianus.*

Si ergo nulli licet decimationũ prouentum a priori eccleſia,cui aſſignatus fuerat,abſtrahere,ſi ius antiquioris eccleſiæ nouis tribuendũ non eſt, ſi decima tantummodo baptiſmalibus eccleſijs danda ſunt: patet, quod monachi ex propriis prædijs decimas dare cogũtur.Sed & illa auctoritas Moguntinẽſis concilij de venditore,vel donatore loquitur,definiens, quod ille,qui vendit,aut donat, nõ põt prouentum decimationum illi eccleſiæ detrahere, cui prius legitime fuerat aſſignatus. Monachi aũt decimas, & primitias non auctoritate vendentis, uel donãtis,ſed

Sup.e.ſi quis laicus.

Decimæ ſolũt eccleſijs baptiſmalib. & non capellis.

ſtum.ſed contra ext.de paſt.plerique.

ECcleſiæ.] CASVS.Statutum fuit in concilio Cabilo. ut antiquæ eccleſiæ decimis & poſſeſſionib.ſuis nõ priuentur ad hoc ut nouis eccleſijs tribuantur.

a ¶ Vt nouis.] Quidam hoc intelligunt in eo caſu cum prior eccleſia enormiter læditur. alias epiſcopus bene aufert de iure unius,& dat alijs, ut 12.q.1.bonæ rei.& 1.q.1.nulli epiſcoporum.& extra de exceſ.prælat. ſicut vnire.in fra de conſecr.diſt.1.c.2. Hug.tamen ſcribit, q̃ epiſcopus non poteſt auferre uni eccleſiæ, & dare alij inuito ſacerdote,nam quod ſemel eſt conſecratum,alienari non poteſt. 11.q.2.nulli & c.ſine exceptione.Item quia ſacerdos iſte non cogitur de ſuo facere beneficium, ut 10.q.2.precariæ. Item quia priuilegium ſolius Papæ eſt uni auferre, & alij dare,ut 9.qõ.3. conqueſtus, & c. nunc uero.& c.per principalem.Item quia nulli conſulendũ eſt cum alterius iactura, 11.quæſt.3.ſi quis uero. 14.q.5.denique.& 22.q.2.primũ. Item arg.eſt pro ip-

Ipſe an poſſit vni auferri, & alteri dare.

1 Ad idẽ dñt Vin. & B.ex. de teſt.requa ſiſti.in prin.

DE decimis.] SI ERGO CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis cap. ſi quis.& c.quicunque & c.de decimis,quod monachi de proprijs prædijs decimas dare non tenentur.Poſtea reſpondet illi c.ſi quis laicus dicẽs quod venditor uel donator auctoritate ſua decimas non poteſt ſubtrahere priori eccleſiæ: ſed monachi nõ retinent decimas auctoritate ſua, ſed auctoritate Moguntin.concilij. & Paſchalis ſecundi, à quibus dicitur, quod monachi non ſoluant decimas de proprijs prædijs, & ad hoc inducit ſeq.c.

a ¶Paschalis. Sed quo Paschalis potuit dare hoc priuilegium monachis, cum sit contra præceptum diuinę legis, ut inf. ea. decima, & c. reuertimini. contra quod non potest dispensari. 25. q. 1. sunt quidam & sup. dist. 5. c. 1. sup. dist. 8. quæ contra? Sed forte non est absurdum, ꝙ priuilegium concedatur, quamuis sit ꝯ ius diuinum, sed si contraria constitutione illud tolleret, non posset fieri. Sed nūquid laico posset dare tale priuilegiū? Dic quod sic. Io.

Priuilegium cōtra ius diuinum concedi potest.

auctoritate eiusdem concilij, & Paschalis a Papæ detinent: à quibus definitum est, ut monachi de proprijs prædijs decimas non soluant.

Sic enim in Moguntinensi concilio statutum est.

In Cabilonensi sub Carolo magno, c. 19

¶Non persoluant de proprijs prædijs abbates, & episcopi decimas. C. XLVI.

QVesti sunt prętera quidam fratres, quòd essent aliqui episcopi, & abbates, qui decimas non sinerent dari ad † ecclesiam, vbi illorum coloni b Missas audiūt. Proinde decreuit sacer ille conuentus, vt episcopi c, & abbates de agris, & vineis, quæ ad suum, uel fratrum stipendium habent, decimas ad ecclesias suas d deferri e faciant: familię † uero eorum ibi dent decimas f suas, ubi infantes eorum baptizantur, & vbi per totum anni circulum Missas audiunt.

Anselm. li. 5. c. 57. Burch. l. 3. c. 132. Iuo p. 3. c. 198. Pann. l. 2. c. 59.

† al. ecclesij vbi illi coloni

† al. familia det.

¶Caput hoc in nullo concilio Moguntino, quod extet, habetur, sed in Cabilonensi, vnde citant Burchardus, & Iuo. In libro Vaticanæ bibliothecæ, in quo sunt duo concilia Vrbani secundi, Placentinum, & Melphiense, hæc etiam leguntur. Perlatum est ad sanctam synodum, quod sint quidam episcopi, & abbates, qui colonos ad se pertinentes non sinant decimas dare ad ecclesias, vbi Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur. Proinde decreuit sacer ille cōuentus, vt episcopi, & abbates de vineis, vel agris, ac frugibus, quę ad suum, vel fratrum vsum laborant, decimas sibi pro benedictione, vel hospitum susceptione habeant: familiæ vero ibi dent decimas suas, vbi per totum anni circulum Missas audiunt, & infantes eorum baptizantur.

a ¶Suas.] *Vox ista abest ab ipso concilio, & cæteris collectoribus, sunt etiam nonnullæ aliæ varietates, quæ indicatæ sunt in margine.*

Item Paschalis secundus.

¶De proprijs laboribus monachi, & canonici decimas minime soluere cogantur. C. XLVII.

DEcimas a populo sacerdotibus, ac Leuitis esse reddendas diuinę legis sanxit auctoritas. Cęterū a monachis f, siue clericis communiter viuentibus g nulla ratio finit, ut milites h, aut episcopi, aut personę quælibet decimas de laboribus, seu nutrimētis suis proprijs extorquere debeant. Vnde beatus Gregorius sic ait: Cōmuni vita viuentib. iam de faciēdis portionibus, vel exhiben-

Deus dedit p. 3. Num. 18.

† *Cōmuniter autem viuentibus.*]

in orig. Gregorij cū aliis etiam verborū varietatibus.

In responsione 2. ad Augustinum.

Clerici cōmuniter viuentes & monachi habēt idem priuilegium.

Partiarij coloni, q sunt. Decimæ sūt a colonis partiarijs dandæ.

b ¶Coloni. Partiarij, q partē fructuū percipiūt tales. n. p ea portione quā ipsi percipiūt, tenent dare decimas: & dñi eorū pro ea quā ipsi percipiūt. ut ext. eo. qui. & cap. a nobis. & c. tua nobis. imò & in pensionario colono idē iuris est, siue ipse pro pēsione soluat: siue dño det certam pensionem: quia ante quàm aliqua pēsio detur, res est decimanda, vt extra eod. tit. cum homines.

c ¶Vt episcopi.] Patet hic, ꝙ clerici nō debūt decimas à bonis ecclesiæ. ut extra eo. fraternitatem. & 2. no. l. nouit. & inf. c. prox. licet H. contradixerit, qui dixit esse spatiale in epō. sed obstat ext. eo. quoniam §. vlt.

d ¶Ad ecclesias suas deferri.] Proprijs sumptibus.

e ¶Decimas.] Si prædia sint in episcopotum parochia. Vel loquitur de decimis personalibus. 1 quæ dandæ sunt vbi sacramenta percipiuntur, ut extra eod. ad apostolicæ.

f Me intellectus approbat inf. eo. c. statuimus in gl. 2. & 13. q. 2. in fin. vbi videtur.]

DEcimas.] CASVS. Quæsitum fuit a Paschali, utrum monachi vel clerici communiter viuētes decimas debeāt dare. Et ridet, sacerdotes, & Leuitæ a populo decimas percipere debent. Sed a monachis & clericis com-

g ¶Communiter viuentibus.] Ecce ꝙ aliud habēt priuilegium clerici communiter viuentes, scilicet quam qui separatim: & ꝙ idem habent quod monachi, similiter in absolutione petenda habent idem priuilegium cum monachis. ut extra de vi. & hon. cler. quoniam. in fi. & ext. qui cler. uel uouen. c. 1. & ext. de sent. excom. monachi. & ex tenore. in fi. contra. ext. de sent. excom. cum non ab homine.

h ¶Milites.] An milites possint habere decimas, dicetur. inf. q. 7. c. 1.

QVOD

QVOD AVTEM. Hæc est quinta pars quæstionis. in qua probat Grat. quod Papa potest episcopatus diuidere & vnire, & quosdam eximere archiepiscopis suis incõsultis. Ioan.

CASVS. Dictum est ꝫ. in c. ecclesiæ, c. quicumque, quod ante-

da hospitalitate, & adimplẽda misericordia nobis quid erit loquẽdum cum omne, quod supereſt, in causis pijs, ac religiosis erogandũ sit, dicẽte Domino: [Quòd super est, date eleemosynã: & ecce omnia munda sunt vobis.]

Car. 11. ¶ *Quod autem dicitur, quod antiquiores ecclesiæ propter nouas, nec decimis, nec vlla possessione priuentur; non sta intelligendum est, vt nullo modo credatur licere episcopo aliquã partem possessionum, vel decimationum vnius ecclesiæ alteri pro tempore tribuere: Sicut. n. Papa duos episcopatus in vnum potest redigere; ita & vnus proprio consentiente episcopo in duos potest diuidi, vel etiam metropolitano inuito qualibet ecclesia ab eius iurisdictione Apostolica eximi auctoritate.*

Vnde Gregorius Papa scribit Benenato episcopo, lib. 2. epistola 31.

¶ Duos episcopatus in vnum redigere Apostolica potest auctoritas. C. XLVIII.

Anſ. l. 6. c. 108. Poly. l. 3. tit. 30. ET temporis qualitas, & vicinitas [a] nos locorũ inuitauit Cumanam, atq; Misenatem [α] vnire [b] debeamus ecclesias: quoniã nec longo itineris spatio a se seiũctæ sunt, nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo est, vt singulos, sicut olim fuit, habere debeãt sacerdotes. Quia igitur Cumani castri sacerdos cursum vitæ huius explenit [c] vtrasque nos ecclesias præsentis auctoritatis pagina vnisse, tibique commisisse cognosce: propriumque vtrarumq; [d] ecclesiarum scitote esse pontificem. Et ideo te, quæcunque tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione, siue promotione, iuxta canonũ sta tuta visa fuerint ordinare, atque disponere; habebis ut proprius reuera sacerdos liberam ex nostrę auctoritatis

2 Varijs] gl. cõuni. ext. ut eccl. benef. si ne dimi. cõf. Pet. de Perus. in tracta. de unione.

Ecclesiæ vnitæ vnitur. ecclesiæ simul vniuntur. aut vna earum vnitur reliquæ: quę duo sunt penitus diuersa. Si vna vnitur alteri secundũ hoc illius naturã & cõsuetudinem & priuilegium assumit cui vnitur & peribunt iura illius ecclesiæ quæ vnitur vt extra de statu mon. recolẽtes. circa fi. Si autem neutra alteri vnitur, sed illæ simul vniuntur tunc dico quod consuetudines uel priuilegia quæ meliora sunt & humaniora, retinẽt illud unitum. nam cum malum & bonum assecutum, malum recipit naturam boni. 32. q. nõ est culpandus & ar. C. de rei uxo. actio. in prin. & C. commu. de leg. l. 2. circa finem. Tertio modo possunt uniri ecclesiæ: puta quod utraque remaneat episcopalis. & secundum hoc remanent duo episcopatus, nec idem sit episcopus utriusque ecclesiæ. secundum hoc si primo fuerint istæ ecclesiæ diuersis metropolitanis propter illam unionem, neuter metropolitanus perdit ius suum, ut extra de relig. domi. cap. quia: & episcopus sic erit sub duobus metropolitanis. In primo casu erit sub illo cui Papæ placuerit, uel erit sub metropolitano illius ecclesiæ cui unita est altera: illius enim naturam assumpsit. Et sic Imperator quandoque unit duas dignitates in unam, ut in authen. ut iudi. sine quoque suffra. §. illud. coll. 1.

antiquiores ecclesiæ propter nouas ecclesias suo iure priuari non debent: Nunc vero dicit Grat. quòd hoc non ita stricte est intelligendum, q̃ episcopo nõ liceat unius ecclesiæ possessionem vel decimas alij tribuere: quia sicut Papa põt duos episcopatus redigere in vnũ, ita vnum in duos diuidere. maxime episcopo consentiente, & quælibet ecclesia ab Apostolico eximi potest, etiam inuito metropolitano. ita supple episcopus potest unius ecclesiæ possessionem, &c. Sed certe male, argumentatur G. de Apostolico ad episcopum cum Apostolicus habeat plenitudinem potestatis, quam nullus alius habet. & quod auctoritate Papæ duo episcopatus in unum redigi possint, probatur per duo sequentia capit.

ET tempore.] CASVS. Cumana ciuitas pastore carebat, quæ vicina erat ciuitati Misenatæ: sed quia pauci erant ibi homines, ideo Papa Benenato episcopo Misenati utramque ecclesiam gubernandam commisit, ita ut habitet ubi utilius & commodius habitare prospexerit dum tamen in illa ecclesia in qua corporaliter non erit, ministeria diuina solenniter peragãtur, [Cumani castri.] Idest, modicæ urbis. [Sacerdos,] idest episcopus.

a ¶ Et uicinitas.] Arg. q̃ propter remotionem uel in commoditatem multa fiunt licite, quæ alias non licebant.

b ¶ Vnire.] Sicut Papa potest vnire plures episcopatus sic episcopus plures ecclesias, vt extra. de excess. prælator. sicut venire. Si q̃ras apud quam istarum ecclesiarum resideat dignitas episcopalis vel an vtrę; retineant dignitatem priorẽ? Dico quod variis modis possunt vniri ecclesiæ: vel hoc modo, vt vna subjiciatur alteri: & secundũ hoc dignitas episcopalis erit in vna tm. Vel hoc modo possunt vniri, ut ex duobus dignitatibus vna fiat dignitas & secundum hoc nodicentur esse duæ ecclesiæ, sed una tm. & secundum hoc illi qui sunt canonici in vna erunt canonici in altera. & tanti quam alij canonici interessent electioni epi. & aliis cõmunibus negotijs. In tali vnione distinguendã credo, quòd aut

c ¶ Explenit.] Ergo si esset unius, non uniretur. ut infra eod. multis. & extra de eccl. ædi. ad audientiam. immo potius eo mortuo non debent uniri. ut extra ne sede uacan. c. 1.

d ¶ Vtrarumque.] In utraq; ergo erit sedes episcopalis, ut a 1. q. relato. Vel forte ubi ipse elegerit habitare & alia erit sibi subiecta.

POſtquam. CASVS. Multæ ciuitates, inter quas erat Trium tabernarũ ciuitas, intantũ erãt populis deſolatę ꝙ proprios pręlatos habere non poterant, nec erat ſpes illas eccleſias reparãdi, imò timebatur ne illarũ eccleſiarũ reliquæ aſportarentur: & ideo Ioanni epiſcopo Velitern. ciuitatẽ committit eam ſuæ eccleſiæ uniendo: & dat ſibi liberam poteſtatem, quatenus prout melius uiſum fuerit ſibi, uigilanti cura cũcta diſponat.

FOelix. CASVS. In concilio Carthaginẽſi Fęlix epũs Selemſelitanus dixit, ut in illis plebibus ponantur epi, ubi quondam fuerunt: in aliis uero nõ cuius dictu concilium approbauit.

a ¶ Vt diœceſes.] Sup. diſt. 80. epiſcopi. & c. illud.

b ¶ Non habeant.] Niſi in caſu, ut infra. præcipimus. 99. diſt. nulli.

c ¶ Proprium.] Niſi in duobus caſib. ſ. ead. & temporis. 25. q. 2. ita nos. licet ergo ciuitas per mille annos ſine epõ fuerit, dum tamen epiſcopalis limes poſſit probari, non obſtat præſcriptio. infra q. 3. licet.

MVltis. CASVS. Q eſitũ fuit ī cõc. Africano an plebes,

conſenſu, atque permiſſione licẽtiam. Vbi vero commodius, atq; vtilius eſſe perſpexeris, ibi habitato: ita ſanè, vt alteram eccleſiã, cui corporaliter prętens non es ſolicita, prouidentiq; cura diſponas: quatenus diuina illic myſteria † ſolennitet auxiliante Domino peragantur. † *al. miniſteria.*

a ¶ Miſenatem.] *Sic emendatum eſt ex vetuſto codice B. Gregorij: quamuis in vulgatis ſicut etiam apud Gratianum eſſe*, Muſitanam.

Idem Ioanni epiſcopo Veliterno, lib. 2 epiſt 35. Ioannes diaconus l. 3. c. 15.

¶ Duos epiſcopatus in vnum redigere Apoſtolica valet auctoritas. C. XLIX.

POſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatũ ita (peccatis facientibus) deſolauit eccleſias, vt reparandi eas, ſpes nulla, populo deficiente, remanierit; maiori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamine gubernatæ, per inuia fidei hoſtis callidi rapiantur (quod abſit) inſidijs. Huius ergo rei ſolicitudine ſæpè commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, vt vicinis eas mãdaremus põtificibus gubernandas. Ideoq; fraternitati tuæ curam gubernationemq; Triumtabernẽſium ß eccleſiæ prouidimus committendam: quam tuæ eccleſiæ aggregari, vnirique neceſſe eſt: quatenus vtrarumq; eccleſiarum ſacerdos rectè, Chriſto adiutore, poſſis exiſtere: quæque tibi de eius patrimonio, vel cleri ordinatione, ieu promotione vigilanti ac canonica viſa fuerint cura diſponere. Quippe vt Pontifex proprius liberam habeas † ex præſenti noſtra permiſſione licentiam. † *al. habeas.*

7. q. 1. temporis qualitas. Anſ. l. 5. c. 24. Poly. l. 1. tit. 9.

ß ¶ Triumtabernenſium.] *In vulgatis legebatur.* Treuerenſium. *Emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & originali, & Ioanne diacono. Nam, ut is teſtatur, hæc epiſtola ſcripta eſt Ioanni epiſcopo Veliterno. Oppidum autem Triumtabernarum Veliternis vicinum eſt.* Et in Toletano 11. c. 4.

Item ex concilio Carthaginenſi 2. c. 5.

¶ Non habeant epiſcopum diœceſes, quæ nunquam habuerunt. C. L.

FOelix epiſcopus Selemſelitanus dixit. Etiam ſi hoc placet, ſanctitati veſtræ inſinuo, vt diœceſes, a quæ nunquam epiſcopos habuerunt † non habeant; b & illa diœceſis, quæ aliquando habuit, habeat proprium. y c Secundum autem hanc profecutionem ſanctitas veſtra æſtimet, quid fieri debeat. Ac vniuerſis dictum eſt, Placet. Bure. l. 1. c. 33. † *al. acceperunt.*

y ¶ Proprium.] *In concilio ipſo ſequuntur hæc.* Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei populus multiplicatus deſiderauerit proprium habere rectorem; eius videlicet voluntate, in cuius poteſtate eſt diœceſis conſtituta, habeat epiſcopum.

ß ¶ Profecutionem.] *Emendatus eſt hic locus ex originali impreſſo, & manuſcripto. Nam antea legebatur*; Secundum hanc perfectionem ſanctitatis veſtræ eſt æſtimare. Et in Carthaginen. 3. c. 42.

Item ex Africano concilio, c. 20.

¶ Niſi cum voluntate epiſcopi diœceſes, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios epiſcopos. C. LI.

MVltis conciljs hoc ſtatutum eſt a cętu ſacerdotali, vt plebes, quæ in Burch. lib. 1. c. 33.

Digitized by Google

bes, quæ ſunt in epatu alicuius, poſſint habere proprios epiſcopos, quæ ſcilicet nunquam epos habuerunt. Et reſpondet q non, ſine voluntate illius epiſcopi a quo tenentur. Et ſcias q hæc duo cap. inducuntur ad probandum, q vnus epatus poteſt in duos diuidi epo conſentiente: aliter non licet, quod non eſt verum quantum ad Papam: ſed poteſt dici, q quædam concilia impetrauerant priuilegium à Papa diuidendi vnum epiſcopatum in duos, de conſenſu tamen epi cuius erat epiſcopatus.

Epo inuito an poſſit in ſua diœceſi nouus epatus fieri.

1 De hoc no. Io. de pxi. i gl. arg. & ff. eo. diſtin. c. 2. in glo. fin.

diœceſibus ab epiſcopis retinentur, quę epiſcopos nunquam habuerunt, non niſi cum voluntate eius epiſcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores. [a]

a ¶ Rectores.] *In concilio Africano & Carthaginenſi ſequitur*, id eſt epiſcopos: *quod additur etiam in gloſa.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo [b] *Larriſſæo. 2. andict. 11. epiſt. 7. en c. 46.*

¶ Apoſtolica auctoritas à iuriſdictione archiepiſcopi epiſcopos valet eximere. C. LII.

Anſel. l. 6. c. 115. Poly. l. 1. tit. 7.

FRater noſter Hadrianus Thebanæ ciuitatis epus ad Romanam vrbem veniés lacrymabiliter eſt conqueſtus de quibuſdam capitulis ſe à fraternitate tua, nec nó à Ioanne [c] primę Iuſtinianę † epiſcopo nõ legitimè, neque canonicè cõdemnatum. *& infra.* ¶ De nequiſſimo autem, damnandoque eius [d] iudicio alias fumus, iuuante Domino, tractaturi. Hadrianum vero epiſcopum reperimus, & tuo contra ſacerdotales mores odio laboraſſe, & nullo iure pecuniarijs in cauſis eum fraternitatis tuę cõdemnatum fuiſſe ſententia. Quia igitur & ab anteſato Ioanne primæ Iuſtinianæ epiſcopo contrã ius, & canonesque depoſitus, [e] honoris ſui gradu carere non potuit; in ſua eum reformari eccleſia, atque in propriæ dignitatis ordinẽ decreuimus reuocari. Et cum oportuiſſet te ex eo Dominici corporis communione priuari, quòd admonitione † ſanctæ memoriæ deceſſoris noſtri contempta (per quam eum eccleſiamque eius de tuę iuriſdictione poteſtatis exemit) rurſus in eis aliquid [f] tibi iuriſdictionis ſeruare præſumpſeris; tamen nos humanius decernentes, communionique tibi ſacramentum interim conſ[illegible]ntes, decernimus ut fraternitas tua ab eo, eccleſiaque eius omnem ante habitæ ſuæ poteſtatem iuriſdictionis abſtineat: & ſecundum ſcripta deceſſoris noſtri, [g] ſi qua cauſa vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria aduerſus præfatum Hadrianum conſacerdotem noſtrum potuerit euenire; uel per eos, qui noſtri ſunt, uel fuerint in vrbe regia reſpõſales, ſi mediocris [h]

† al. poſt admonitionem exemptam.

b ¶ Ioanni epiſcopo. Supple & Ioanni patriarchę: quia archiepiſcopo Larriſſæo ſcribit pro Hadriano.

FRater noſter.] CASVS. Anteceſſor Greg. exemerat Hadrianum epm Thebanæ ciuitatis à iuriſdictione Larriſſæ archiepi. & Ioannis patriarchæ primæ Iuſtinianæ poſtquam exemptionem præfati archiepiſcopus, & & patriarcha eũ grauiter & iniuſtè in quibuſdã cauſis condemnauerunt. Nam archiepiſcopus in cauſis pecuniarijs eum iniuſte ſpoliauit, patriarcha verò in cauſa criminali ipſum iniquè depoſuit. Super quo cum querela apud Greg. depoſuit, honori ſuo & loco eſt reſtitutus, & ſcripſit Lariſſæo archiepiſcopo, vt de cætero nihil iuris ſuper eo vel eius eccleſia præſumeret uſurpare. Sed ſi qua cauſa fidei vel criminalis vel pecuniaria inter eos vertitur, q delegatus domini Papæ ſi mediocris ſit vel per ſedẽ Apoſtolicã, ſi ardua eſt decidat: contra quod ſi fecerit, ſe[illegible]at ſe communione priuatum. Hæc pars prætei, vt ſine dilatione omnes res ſacras vel alias immobiles vel immobiles ei reſtituat. de quibus ſi qua ſtio vertitur inter eos, Iregia vbe coram reſpõſali ventilet[illegible]. Quę autem ſequntur plana ſunt viſue ad C. Sicut.

c ¶ Non curam Ioannis. Sub quo erat Lariſſæus metropolita nus, de cuius diœceſi fuit exemptus.

d ¶ Eius.] Scilicet Ioannis.

e ¶ Depoſitus. Etiã de facto. ſic 24. q. 3. audiuimus.

f ¶ Aliquid. Arg. ex eo q quis eximitur, vt exemptus vniuerſaliter etiã cum ſuis eccleſijs. in Auth. vt eccl. Ro. cen. an. gau. p̃ſcrip. i prin. col. 2. quia beneficia principũ largę ſunt interpretanda, vt ff. de conſti. princ. beneficium. extra de donacõ dilectus. 12. q. 1. qui manumittit. & 24. q. 1. roganus. & in Auth. vt li. de epſt. §. ſi quis, coll. 6. j. e. q. 2. viſis. arg. cõtra. ext. de relig. do. cor. ſtatutus. in fi. ext. de do. paſtoralis. extra de priuil. ex ore. in fi. & c. cum capella. ff. de fun. inſtru. l. quæſitum. §. vlt. Ioan. Quid inris ſit de hoc, in quæſtionibus not. diligenter. B.

Exemptio ſimpliciter an extendat ad uniuerſitatem.

g ¶ Noſtri. Videtur quòd per legatum uel etiam delegatum quæſtio fidei ſit tractanda: cum tantum ad Petrum ſit referenda quæſtio fidei, 24. q. 1. quoties. Sed dic quod mediocres cauſas poſſunt epiſcopi tractare, ut extra de hæret. ad abolendam. ſed magnas non, ut extra de hæret. cum Chriſtus.

Cauſas mediocres tractant epi.

h ¶ Si mediocris. Videtur ergo q delegatus criminales cauſas poſſit audire, ut 2. q. 6. decreto. C. de off. procon. l. 1. Arg. contra. ff. de off. procon. ſolẽt. extra de off. leg. quod tranſlationem. Sed dic quod mediocres cauſas appellat, cum tale eſt crimẽ quod nõ inducit depoſitionem: in quo poteſt interuenire procurator. ut ff. an per alium cauſa appel. re. poſſ. l. 1. & ubi nõ eſt opus inſcriptione, ut ff. de accuſat. iteꝛa. Vel dic q cognoſcere poteſt

Delegatus vnius criminales cauſas an poſſit audire.

Mediocres cauſæ quæ ſunt.

Digitized by Google

test legatus de crimine episcopi: sed non deponere. Vel dic, quod potest pronunciare aliquem deponendum: sed eum condemnare non potest. sic 2.q.6.biduum.versi.si quem in insulam.

a ¶ Vel huc.] Hic arg. delegatum non posse omnia quæ delegans, quod uerum est, nisi ei specialiter aliquid fuerit permissum, vt 25.q.1. in Galliarum.

est quæstio, cognoscatur: vel huc [a] ad Apostolicam sedem si ardua est deducatur: quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur. Quòd si contra hæc quæ statuimus, quolibet tempore, seu qualibet occasione, vel surreptione venire tentaueris, sacra scias te communione priuatum: nec eam te, excepto vltimo vitæ tuæ tempore, nisi concessa Romani Pontificis decernimus iussione percipere. *a & paulo post.* ¶ Res autem siue sacras, siue alias mobiles, immobilesq; eius ecclesię, quas hactenus diceris retinere (quarum notitiam nobis oblatam præsentibus annectimus literis) sine aliqua ei dilatione fraternitas tua restituat. De quibus si qua inter vos quęstio vertitur; volumus, vt apud responsalem nostrum in vrbe regia ventiletur.

Inno p.4.c.205.

a ¶ Percipere.] *Hic in epistola interponitur c. hac † consona infra 25.q.1.* † al. hæc.

Si autem nec dum in diœcesi alicuius episcopi illa loca signata fuerint, ex vigore Apostolicæ sedis proprium episcopum accipiant.

Vnde Gregorius iunior scribit Bonifacio episcopo, epist. vlt.

¶ Vbi multitudo fidelium excreuit, ibi episcopi sunt ordinandi. C. LIII.

PRæcipimus, [b] vt iuxta sacrorum canonum statuta, vbi multitudo excreuit fidelium, ex vigore Apostolicæ sedis debeas [c] ordinare episcopos: pia tamen cõtemplatione, vt non vilescat dignitas episcopatus.

Sicut duo episcopatus suprascripto modo in vnum possunt redigi, & vnus in duos valet diuidi; sic etiã episcopus de baptismalibus, & parochianis ecclesiis facere potest cum consensu suorum clericorum. Quod cum factum fuerit; illa pars populi, quæ nouis ecclesiis supponitur, a iure prioris ecclesiæ absoluitur. Hoc nisi fieri posset, multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptismales ecclesias in vna terminatione facere non potest.

Vnde in Toletano concilio legitur.

¶ In vna terminatione plures baptismales ecclesiæ esse non possunt. C. LIIII.

PLures baptismales ecclesię in vna [d] terminatione esse non possunt; [e] sed vna tantummodo cum suis † capellis. Et si cõtentio fuerit de terminatione duarum matricum; plebes vtrarumque [f] discernant: [g] & si non cõuenerint, [h] iis Dei iudicio [h] discernatur.

Burc.l.3.c.22. Inno p.3.c.27. † al. subditis.

SICVT DVO EPISCOPATVS. CASVS. Supradictũ est 1 ca. & tẽporis qualitas, & c. postquam. & c. Felix. quod duo episcopatus in vnũ redigi pñt: & unus in duos põt diuidi. Nũc dicit Gratia. q̃ eps potest similiter vnam ecclesiam sibi subiectã in duas diuidere. & econuerso cum consensu suorũ clericorũ: & facta diuisione, noua ecclesia soluta erit à iure prioris ecclę: & nisi hoc fieret, multitudo ecclesiarũ ad paucitatẽ reduceretur: plures tñ baptismales ecclesias in vna terminatione facere non põt episcopus.

PLures. CASVS. Statutũ est 1 cõcilio Toletano, ut intra vnã terminationem nõ sint plures ecclesiæ baptismales. & si cõtentio fuerit determinatione duarum matricũ ecclesiarum, populi vtrumque amicabiliter cõponant, sin autem, lis Dei iudicio discernatur.

b ¶ Præcipimus.] Arg. q̃ sine auctoritate Papę episcopat⁹ nõ fiũt. & ar. 7.q.1. mutationes.

c ¶ Debeas.] Vt tamen habeat consensus episcopi, si regio illa esset intra diœcesim alicuius episcopi: quia quidqd excrescit, spectat ad episcopum, vt extra de deci. quoniam. Ioan. SICVT DVO EPISCOPATVS. CASVS. Supradictũ est 1 ca. & tẽporis qualitas, & c. postquam. & c. Felix. quod duo episcopatus in vnũ redigi pñt: & unus in duos põt diuidi. Nũc dicit Gratia. q̃ eps potest similiter vnam ecclesiam sibi subiectã in duas diuidere. & econuerso cum consensu suorũ clericorũ: & facta diuisione, noua ecclesia soluta erit à iure prioris ecclę: & nisi hoc fieret, multitudo ecclesiarũ ad paucitatẽ reduceretur: plures tñ baptismales ecclesias in vna terminatione facere non põt episcopus.

d ¶ In vna.] Et intra eosdem limites.

e ¶ Nõ possunt.] Ita quod hãbeant eosdẽ limites: ex quo eñ sunt baptismales, debent habere limites distinctos, ut 23.q.1.c.1. vnus enim tantum debet esse princeps. 7.q.1. in apibus.

f ¶ Plebes vtrarumque.] Arg. q̃ qui rem melius nouerunt, siue sint domestici, siue extranei, potius debent esse iudices quàm alij, licet sint domestici uel consanguinei, vt extra qui matr. accusa. poss. videtur, inf. & extra de testi. veniens, in fi. C. de repud. consensu.

g ¶ Discernant.] Vel per arbitrium, vel per amicabilem compositionem: superioris tñ auctoritas est necessaria. extra de transa. de cætero. & c. statuimus, & extra de arbit.

h ¶ Hos ao. 3. q. 3. in summa. & ca. 1. & 14. q. 2. fi per prudentia.

h ¶ Iudicio.] Id est, iuramẽto. vel etiã sortibus, a quibus Dei voluntas ostẽditur. 16.q.2.§.1. & cap. sors. Vel Dei

1 Scilicet benefitis, & hoc tenet Hug.

Digitized by Google

dei iudicio. idest. ecclesiastico. 3.q.5. quia suspecti. ver. venient. 12.q. 1. futurum.

IVS ERGO. Hæc est sexta pars quæstionis, in qua probare intendit, ꝙ omnes ecclesiæ cum rebus suis sint in episcopi potestate, nec decimæ sine eius licentia alimodi officia sint commissa. decimas dare noluerit: pœna pecuniaria, & excõmunicatione puniatur. ¶ Oblationes. ¶ In testamento relictas. Vel potest dici, ꝙ oblationes debitæ tunt. & homines ad hoc compelluntur, ut j. ea. q. in canonibus.

¶*Caput hoc in nullo Toletano est inuentum. Burchardus, & Ino citant ex concilio Aquisgranensi.*

Ius ergo ecclesiarum ita interpretandum est, vt nisi episcopo disponente aliis ecclesijs fuerit assignatum, in nullo priorum readituum diminutionem patiatur.

Vnde Anastasius Papa.

¶Communione priuetur, qui decimas, vel oblationes extra episcopi conscientiam tenere voluerit. C. LV.

Cap. l.6. c.285. & l. 7.c.7.

Anſ.5.c.45.

STatuimus, vt si quis oblationes [a] ecclesiæ, vel decimas, quas populus dare debet tenere contenderit, vel extra baptismalem [b] ecclesiam dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel eius, cui huiusce modi officia cõmissa sunt, nec cum eorum voluerit agere consilio; bannum [c] nostrum componat, & communione priuetur.

Cum addit: Extra conscientiam episcopi, intelligendum relinquit, quid episcopo consentiente aliis ecclesijs dari possunt Item.

In concil. Ticinensi. c.11.

¶Iuxta dispositionem episcopi decimæ distribuantur. C. LVI.

Anſ.l.5.c.46.

IN sacris canonibus præfixum est, vt decimę iuxta episcopi dispositionem distribuãtur. Quidam autem laici, q vel in proprijs, vel in beneficijs [d] suas habent basilicas contempta episcopi dispositione, non ad ecclesias, vbi baptismum, & prædicationem, & manus impositionem, & alia Christi sacramenta percipiunt, decimas suas dant: sed vel proprijs basilicis, vel alijs ecclesijs [e] pro suo libito tribuunt: quod omnimodis diuinæ legi, & sacris canonibus constat esse contrarium. Vnde vestram [ß] potestatem, vt eos corrigatis, expetimus.

a ¶Alijs ecclesijs.] *In concilio Ticinensi, vnde hoc capitulum videtur acceptum, legitur,* suis clericis, *Apud Anselmum vero,* suis ecclesijs.

ß ¶Vnde vestram.] *Verba hæc referuntur ad Imperatorem Ludouicum II. qui illi synodo interfuit. Quare in ea sequitur,* sacra docet, &c.

Cum aũt reprehenduntur, quia contempta episcopi dispositione decimæ alijs dari non debent. Nunc uero a sensu cõtrario (vt dicit Grat.) datur intelligi, quòd episcopo consentiente alijs dari possunt.

IN sacris.] CASVS. Conquesti sunt quidam archipresbyteri de quibusdam laicis, qui decimas ecclesijs baptismalibus subtrahentes episcopi dispositione cõtempta dabant eas illis ecclesijs, quas ędificauerant in proprijs prædijs, uel in feudis, uel alijs ecclesijs, & ideo prohibet Anastasius ne hoc de cætero fiat.

d ¶In beneficijs. Idest. feudo. Et est arg. ius patronatus eam feudo transire, nisi fuerit exceptum. ut extra de iure patro. ex literis. arg. contra. inf. ea. q. 7. nemini. 2

CVM AVTEM. CASVS. Dictũ est s. in proxi. c. ꝙ reprehenduntur, qui contempta episcopi dispositione decimas

a ¶Oblationes. Ar. ꝙ excõicari possunt laici. qui nõ dant sacerdotibus oblationes (scilicet debitas) vt j. de consecr. d. 1. omnis Christianus. quod Hu. intelligit etiã de gratuitis oblationib. si clericus non habet vnde sustentetur arg. ex de simo. cum sit. argu. cõtra 91. d. clericus. 11. q. 2. charitatem.

b ¶Baptismalem.] Decimæ enim ecclesiæ sũt soluendæ.

decimæ ergo soluendæ sũt baptismalib. ecclesijs. arg. j. ea. de decimis. & j. ea. in sacris, quod uerum est de pdialibus, sed personales debẽtur parochialibus ecclesijs. vt su. e. q. & dixi sup. ea. quicumque. Item patet. ꝙ episcopus potest auferre decimas uni ecclesię, & dare alteri. vt dixi sup. ea. ecclesię.

c ¶Bannũ.] 60. solidorũ, vt in Lombarda continetur, & sic semper intelligitur vbi nõ determinat. & est hic. arg. pœnã pecuniariã ab ecclesia posse infligi. 18. d. quã ext. de ep. in archiepiscoparu. ar. 23. q. 5. quid ergo. ar. contra ext. de pœnit. licet. 1 Item arg. quòd iudex potest aliquem contumacem excommunicare, & aliter punire, quod non est verum. vt extra vt lit. non cont. quoniam in fin.

Ecclesia põt pœnam pecuniariã infligere.

1 Vbi de hoc & 18. d. quoniam. in fi. & 23. q. 5. si vos & 94. d. c. vlt.

CVM AD DIT. CASVS. Dictum est sup. ꝙ præter conscientiam episcopi

2 Et illud uerũ est singulariter, sed cum vniuersitate bene. ff. de cõtrah. emp. in modica fin. l.

Digitized by Google

GEneraliter.] CASVS. In hac lege ponuntur quinq genera personarũ, scilicet episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi & monachi, licet non sint clerici: quibus omnibus Leo Imperator cõcedit priuilegium, vt donec sacrosanctis ecclesijs & omnipotenti Deo seruiũt sint immunes ab oĩ tutela & cura cuiuscumque generis & cuiuscũq; psonę. Si vero diuagãtes officijs nõ interfint, istã non hẽant immunitatẽ. quod præcipit obseruari nõ solum in Roma na ciuitate, sed etiã in Cõstantinopolitana & in omni terra, in qua nomen Christi colitur.

Epi & monachi non psint esse tutores.

a ¶ Monachos.] Epis & monachis interdĩ cura & tutela, vt 89.di.epos. & sup. e.de præsentiũ. &c. monachi à monasterio. nisi forte miserabiliũ personarũ, vt 86.dist.c.vlt. alij vero clerici ipõ te possunt suscipere, vt 86.dist. peruenit. Est ergo priuilegium clerici, qđ nõ tenetur recipere tutelam alienius. cũ tamẽ velit. & possit succedere ab intesta to quod est cõtra le gem illam. ibi. de leg.pat.tute. §. quia plerũ q; & sup. 86. d. peruenit, vbi habes de hac materia.

b ¶ Nõ diuagãtes.] Arg. qp i scholares i scholis non debent percipere stipẽdia, vt 12.q.2.concessio.

b ¶ Nõ diuagãtes.] Arg. causa cessante cessat priuilegium. 84.d. quisquis ext. de cler. nõ resid. quia nõnulli. ext. de deci. suggestiũ. C. de rest. mil. l. vlt. insti. de excu. tut. §. item hi qui reipublicæ enim causa abiens excusatur à tutela. sed si ante fuit tutor, similiter refutat onus tutelæ. ff. de iud. l. 2. §. eleganter in fi. ff. pro soc. l. actione. 6. item. vnde si aliquid priuilegium datum est religiosis, cessante religione cessat priuilegium. vt 25. q. 2. c. ult. & extra de uerb. sig. abbate. in fi.

NOVARVM. CASVS. In superiori lege datum est priuilegiũ clericis, ut à tutela & à cura sint inmunes: nunc ostendit Grat. qp & aliud priuilegium habẽt, scilicet ne collationes & sordida munera præstare cogantur: & ad hoc probandum inducit Constantini legem, cuius casus patet, & etiam legem Honorij.

c ¶ Sordidorum.] Vt calcis coquendæ, arenæ fodiendę, & similium.

d ¶ Mancipia nestra.] Similiter uxores, ut C. de episc & cler. l. 2. & eorum coloni, ut 89. d. indicatum. & eorum familia, ut 12.q.2. ecclesiarum.

e ¶ Nouis.] Sic 10.q.3.unio. & c. quia cognouimus. ex. de cen. cum Apostolus.

f ¶ Collationibus.] Extraordinarijs, uel superindictis, ut inf. l. qx. soluãt cũ tributũ, ut 12.q.1. sit tributũ. 33. q. 2. tributum. & C. de epis. & cler. de his sed nouas collationes non possunt laici ab eis petere propter aliquas necessitates. vt hic dicitur. & extra de immun. eccl. non minus. sed episcopus tempore necessitatis cum charitate aliquid moderate põt ab eis petere, vt ex. de cen. cum Apostolus. ¶ non ergo tenet lex, quæ dicit, qp clerici tenentur ad instructionem murorum: aliàs itinerum, ut C. de sacrosan. eccl. ad instructionem.

PLACET. CASVS. Præfectus prætorio quæsiuit ab Imperatore Honorio à quibus muneribus ecclesiæ essent immunes & respondet, qp à sordidis muneribus sunt immunes omnino & si honesta sint, nil extraordinariũ ul' de nouo eis imponatur: sed tantum consueta soluant eis tributa, & debitas pensiones. & nisi cum Imperator causa necessitatis per prouinciam trãsitum fecerit. & si quis contra hoc fecerit, post debitę ultionis acrimoniã, quæ contra sacrilegos depromitur, deportetur. Præscribere, id. statuere, & in scriptis redigere. Trãslationis.] idest transferendorum agrorum, idest, ut transferatur dominium in rebus ecclesiarum. Signetur. id. assignetur. Post acrimoniam. id. pœnam extraordinariam, uel excommunicationem. Erga. Idest, contra.

g ¶ Cælestium.] Idest, ecclesiarum. Vel intellige secũdum quod est extra de cen. c. 1.

h ¶ Extraordinarium.] Idest, quod repentino casu supernenit. Extraordinarium & superindictum idem est. C. de exact. trib. l. si diuina. lib. 10.

i ¶ Trãslationis.] Idest, nõ est transferẽda possessio ab eo.

¶ Omnes clerici, vel monachi tutelæ immunitatem habere debent. C. XL.

GEneraliter sancimus, omnes viros reuerendissimos episcopos, nec nõ presbyteros, siue diaconos, & subdiaconos, & præcipue monachos, [a] licet nõ sint clerici, immunitatẽ ipso iure omnes habere tutelę, siue testamẽtariæ, siue datiuæ, siue legitimæ: & non solum tutelæ esse eos expertes, sed etiam curæ, non solum pupillorum, & adultorum; sed & furiosi, & surdi, & muti, & aliarũ psonarũ; quibus tutores, vel curatores à veteribus legibus dãtur. Eos tamẽ clericos; & monachos huiusmodi habere beneficium sancimus, q apud sacrosanctas ecclesias, vel monasteria permanent; nõ diuagantes, [b] neque circa diuina ministeria desides: cũ propter hoc ipsum, beneficium eis indulgemus; † vt alijs omnibus derelictis, Dei omnipotentis ministerijs inhæreãt. Et hoc nõ solũ in vetere Roma, vel in hac regia ciuitate, sed in omni terra, vbicumque Christianorũ nomẽ excolitur, obtinere sancimus. ¶ *Nouarum etiam collationum, & sordidorum* [c] *munerum immunitatem acceperũt. Vnde Constantinus cunctis scribit clericis tit. eodem, lege prima.* ¶ Iuxta sanctionẽ, quam dudũ meruisse [a] phibemini, fundos, & mãcipia vestra [d] nullus nouis [e] collationib' [f] obligabit: sed vacatione gaudebitis. *Itẽ Imperator Honorius, & Theodosius eodẽ libro, titulo de sacrosanctis ecclesijs, & l. quinta.* ¶ Placet rationabilis cõcilijs tenore perpẽso, districta moderatione præscribere; à quibus specialiter necessitatibus singularũ vrbiũ ecclesiæ habeãtur immunes. Prima quippe illius vsurpationis cõtumelia depellenda est; ne prædia vsibus cęlestiũ [g] secretorum dedicato, sordidorũ munerũ fęce vexẽtur; nil extraordinariũ [h] ab hinc, super inductumve flagitetur; nulla translationis † [i] solicitudo

† al. indulgemus.

Et in cod. Theodos. lib. 16. tit. 11. c. 8. ex Constantio Aug.

& in Theod. ibidem. c. 4.

† al. translationes.] al. translationum.

a Hoc ar. nõ colligitur ex hac littera, cũ hic loquatur de absentib. ex inhonesta causa, & hic nec verbũ, diuagãtes. ar. si. ea. monachi diuagãtes. Ar. Priuilegium datum religiosis cessante religione cessat.

b Ad idẽ ex. de immu. ec cle. quia plerũq. ar. opti. ff. de li. ex hi. si quis ex li bers.

Digitized by Google

† al. ſignatur.

† al. perpetuo multetur.

ſignetur † : poſtremo nihil præter canonicam illationẽ § niſi quam aduentitiæ neceſſitatis [a] farcina repentina poposcerit, eius functionibus adſcribatur. Si quis contrauenerit; poſt debitæ vltionis acrimoniam [b], quę erga ſacrilegos promouenda eſt, exilio deportationis perpetuo † ſubdatur.

α ¶Meruiſſe.'] *In codice Iuſtiniani legitur*, meruiſtis & vos, & mancipia, &c. *In Theodoſiano*, meruiſſe perhibemini & vos, & mancipia, &c.

§ ¶Illationem, *In vulgatis codicibus ſequebatur*, niſi quam ſi aduentitię. *In codice Iuſtiniani vulgato legitur*, & quam aduentitię, *In manuſcripto, & Haloandri non eſt copula. In codice Theodoſiano*, quod aduentitiæ. *In pleriſque vetuſtis Gratiani*, præterquam aduentitiæ. *Dictio vere, ſi, abeſt ab omnibus, & ideo inducta.*

dist. 93. A ſubdiacono.

Hoc idem datur intelligi [c] *de verbis B. Siluestri, qui obedientiã minorum erga maiores aſſignans ait* [d]: [*Abbas oſtiario, monachus abbati ſit ſubditus.*] *ſupra in tractatu ordinandorum. Oſtendit ergo Hieronymus quod ſimpliciter monachis nihil liceat agere ſine conſilio presbyterorum. Nec officium docendi ſibi aſſumere liceat ſine auctoritate clericorum; niſi forte ſint diuina gratia inſtructi commoniti: ſicut beatus Gregorius refert in dialogo de beato Benedicto: qui homines mõachis Caſſini ad fidem adduxit, & Arã Apollinis, quæ erat ibi erecta, ſubuertit: & de quodam Equitio, cui Angelus in ſomnis apparuit & eum ad prædicandum miſit: qui cum de vitio lingua conquereretur; Angelus phlebotomo linguam eius tetigit, & totum illud vitium curauit. Quod vero Hieronymus ſeipſum talibus connumerat* [e]; *tale eſt, quale illud Apoſtoli ad Philippenſes*: [*Quicunq; imperfecti* † *ſumus, hoc ſentiamus*] *ſeipſum imperfectis connumerans. Hinc idem Hieronymus alibi ait*: [f] [*Natus in paupere domo, & tugurio ruſticano.*] *& infra*: [*Nos ſuffarcinati auro.*] *ſe famelicum faſtidientibus mella, pauperem diuitibus connumerans; ſupra ubi agitur de clericis, qui propria relinquere nolunt c. Gloria epiſcopi. ¶ Ecce ſufficienter monſtratum eſt, quod monachis presbyteri honore decorati, a populo electis ab epiſcopo inſtituere eadem liceant, qua & alij ſacerdotibus. Probatur hoc etiam ex ſimilitudine conſecrationis. Non enim in conſecratione eorum aliud dicitur, & aliud in conſecratione aliorum. Vtriſque enim in commune a Domino benedictionem infundit epiſcopus obnixe depoſcit. Et dum conſecrat, cunctis ſacerdotibus ſigillatim dicit: Conſecrentur, & ſanctificentur Domine manus iſte, vt quicquid conſecrauerint, conſecratum ſit; & quæcunque bene dixerint, benedicta ſint; Ecce communis eſt benedictio: unde igitur diuortium? Sicut ergo in benedictione, utrique communem nanciſcuntur poteſtatem; ita in inſtitutione communiter aſſequuntur poteſtatis executionem. Cæterum abſque epiſcoporum licentia non ſolum monachis, ſed etiam omnibus generaliter clericis poteſtatis executio interdicitur.*

lib. 1. dial. c. 8. lib. 2. c. 4.

Philip. 3.
† apud Apoſtolum legitur, *perfecti.*
In epiſtola ad Nepotianum.
In epiſtola ad Paulinum.
11. q. 2. gloria.

Vnde Clemens epiſt. 3.

eis, licet non ſolute tributum, ſicut fit in aliis, vt 10. q. 2. §. qui rem.

a ¶Neceſſitatis. Nec tunc per laicos, ſed p epiſcopũ petetur collatio a clericis. vt extra de immunit. eccl. non minus. 1

b ¶Acrimoniam. ,i. pœnam, quæ traditur. ff. ad leg. Iul. peculatus ſacrilegij. & 17. q. 4. per totum.

HOC IDEM. CASVS. Supra in §. illo, ſuperiori auctoritate, & in alia l. ꝙ aliter oſtendit Grat. ꝙ monachi q̃ondam nõ erãt clerici: nunc idẽ vult probare per auctoritatẽ B. Siluestri, quæ hĩ ſup. 93. d. a ſubdiacono. quibus monachis ſecũdum Hieron. prædicare non licet ſine clericorum auctoritate, niſi ſancto ſpiritu reuelante quod probat exemplo B. Benedicti, & exemplo Equitij. Sed qa hæc ſolut o videbaẽ falſa, cum Hieronymus ſacerdos ſe talibus connumeraſſet, vt 1. eo. alia ideo rõdet Grat. & dicit Hieronymus hoc feciſſe, vt alios monachos licentius redargueret. Et ad hoc probandũ indicat duas auctoritates, ſcilicet Pauli, & Hieronymi.

c ¶Datur intelligi.] quod monachi laici erant.

d ¶Ait. Sup. d. 93. a ſubdiacono.

e ¶Connumerat. 8. ead. alias licet ipſe eſſet presbyter Cardinalis.

f ¶Alibi ait.] ſu. 12. q. 2. gloria.

1 Intellige, vt habetur eo. tit. aduersus, & eod. tit. li. 6. quoniam non-nulli & male ritos de hoc etiã no. 23. q. 8. tributũ. in glo. ſi. vbi videas. Arc.

ECCE. CASVS. Cõcludit Gra. ex ſupradict. c. ꝙ monachis electis a populo & ab epiſcopo inſtituris, ſi presbyteri fuerint eadẽ liceant quæ & aliis ſacerdotibus. Nũc vero hoc idem habent rõne conſecrationis: qa ſic benedicunt monachi cu oe dinãtur ſicut & alij presbyteri ſæculares, & eiſdẽ verbis. Igitur cum commu-

iur. sit benedictio, ita videntur habere potestatem prædicandi isti sicut alij: & sicut alijs sacerdotibus sine licentia episcoporum non licet suum officium exercere, ita etiam nec monachis: & hoc probat seq. cap.

¶Sacerdotalia officia sine permissu episcoporum non agant presbyteri. C. XLI.

Bare.l.2.c.91. Iuo p.2.c.123. & p.6.c.30.

CVnctis fidelibus, & summopere omnibus presbyteris, & diaconis, & reliquis clericis attendendū est, vt nihil absque episcopi proprij [a] licentia [b] agant: non vtique Missas [c] sine eius iussu quispiam presbyterorum in sua parochia agat: non baptizet; nec quidquam absq; eius permissu faciat.

4 *De his [d] vero qui intra monasterij claustra consistūt, quibus populus ad regendum non committitur, quæritur, vtrum dare vel accipere decimas debeant. In quibus hac discretio seruanda est, vt de agris, & vineis, quæ ad proprium stipendium coluntur, decimas sibi retineant. Si enim decimæ a populo filijs Leui reddebantur pro ministerio, quo Domino deseruiebant in tabernaculo, offerendo sacrificia & holocausta pro populo; patet, quod monachi de propriis prædijs non magis, quam alij sacerdotes decimas soluere coguntur. Sed dicitur, quod prædia monachorum siue pretio sint empta, siue pro salute animarum oblata, antequam in ius eorum venirent, baptismalibus ecclesijs, siue quibuslibet alijs primitias, & decimas persoluebant: illa autem ecclesia suo iure priuari non possunt.*

Vnde in Moguntinensi concilio statutum inuenitur.

¶Qui res suas alicui delegauerit, decimationum prouentum priori ecclesiæ auferre non poterit. C. XLII.

ij SI quis laicus, vel clericus [e], vel vtriusq; sexus persona proprietatis suæ loca, vel res alicui dare delegauerit; decimationem prouentum priori ecclesię legitime assignatum inde abstrahere [f] nullam habeat potestatem. Quod si facere tentauerit, talis traditio irrita [g] prorsus ducatur, & ipse ad emendationem ecclesiastica coerceatur censura.

33.q.1.c.vlt. Burc.l.3.c.241. Iuo p.3.c.vlt.

Arelat.3.c.20.

Item ex concilio Cabilonensi.

Capit.l.2.c.36. Mogunt.3. sub. Arnulpho.c.22 & sub Carolo c.41. & in Rhemensi Trosleia no.

a ¶ Proprij. Nisi inuitetur ab alio presbytero, tunc enim pōt sine licentia episcopi, ut 7.q.1. episcopi. & 11.q.2. nullus primas 1 primapcedens hic tum etiam possunt all. s. epi nō celebrare, ut ext. de vidētur probare propositum allegantis. quoniam in episcopis loquuntur. nouiter autem quia probatur per 6. ranō, s. cunctis loquitur in simplici sacerdote parochiali, ut patet ex tex. de Fāt. quod huius e. cunctis est quod clerici nihil debent facere sine licentia episcopi. Arch.

a ¶ Ille canon nullus. &c. celebrare, ut ext. de cle. peregri. c. 3.

b ¶ Licentia.] Generali.

c Missas.] Publiniam in epi- ce.

DE HIS VERO. Hæc est 4. pars q. in qua probatur per 6. ca. quod monachi tenentur ad solutionē decimarum. Ioan. de Fant.

CASVS. Facit hic Grat. incidentē quæstionem vtrum, scili cet monachi quibus cura aiarum non cōmittitur, debeant decimas dare, vel accipere. Et de hoc ita distinguit Gra. vt de prædijs, quæ proprijs sumptibus colūt monachi, decimas, sibi retineant. quod probat exemplo filiorū Leui, qui decimas a populo percipiebāt pro ministerio. & faciebant. Et ita patet, q monachi non magis quam alij sacerdotes decimas soluere coguntur. Sed postea probat contrarium, dicens, q si prædia cum onere decimarum & primitiarum ad monachos transiuerint. inde antiquis ecclesijs illas denegare non possunt, cum suo iure priuari non debeant. & hoc probat p sequētia c. Quid iuris de hoc sit, notatur in Decretalibus in titu. de decimis.

Monachi an teneātur ad decimas de agris suis.

d ¶ De his. Hic incidenter quæritur, an monachi debeant dare decimas de agris suis? Pro regula ergo teneas, q quilibet tenetur dare decimas, nisi ostendat se exemptum esse, vt extra de deci. à nobis. & secundum hodierna iura etiam Cistercienses & alij regulares tenentur dare decimas de omnibus prædijs suis, quæ de nouo acquirunt, siue ea manibus propijs colant, siue non: extra de deci. nouer. sed secundum vetera iura ita tenebatur, quòd omnibus religiosis concessum erat non dare decimas de nutrimentis animalium suorum, & de hortis, & de noualibus, quæ propijs manibus & sumptibus excolebant, monachis vero Cistercienſis ordinis & templarijs & hospitalarijs concessum erat non teneri dare decimas de prædijs ecclesiæ suæ, sed propijs bene tenentur dare, vt inf. ea. q. c. decimas & extra eo. nouum. in fin. leprosi autem non sunt exempti à decimis, nisi tantummodo in hortis, & in animalibus suis vt extra de eccles. ædific. cap. 2.

SI quis laicus.] CASVS. Quidam laici vel clerici vēdebant prædia sua vel donabat. & decimas prioribus ecclesijs subtrahebant, quare statutum est in concilio Moguntinensi, ut nullo modo faciant, & si quis contra fecerit, irrita erit talis traditio: & vsque ad emendationē excommunicabitur.

Clericus dat decimas de propijs prædijs.

e ¶ Vel clericus.] Clericus ergo dat decimam, quod verum est de propijs prædijs.

f ¶ Inde abstrahere.] Res enim transit cum onere suo, vt extra de deci. cū non sit in homine. 2 & ff. de contrahen. emp. alienatio. ff. de dona. ad eum. §. 1. & ff. de reg. iur. nemo. ff. de distract. pig. si creditor.

2 Et ext. de pig. ex literis in fi. vbi de hoc.

g ¶ Irrita.] Pactum illud non obstat quin ab ecclesia vel alio possessore potiri pcū decimas, vt extra eo. pactorum.

Digitized by Google

¶ Antiquiores eccleſiæ nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur. C. XLIII.

Deuſdedit p.3. Burc.l.3.c.9. Iuo p.3.c.12.

ECcleſiæ antiquitus conſtitutæ nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur; ita vt nouis [a] oratorijs tribuantur.

Item ex concilio Vuormacienſi.

¶ Antiquiores eccleſiæ propter nouas iuſtitiam ſuam non perdant. C. XLIIII.

Burc.l.3.c.7. Iuo p.3.c.9.

QVicumq; voluerit in ſua proprietate eccleſiã ædificare, & cõſenſum, [b] & volũtarem epiſcopi habuerit, in cuius parochia eſt; licitũ ſit. Veruntamen omnino prouidendum eſt epiſcopo; vt aliæ eccleſiæ antiquiores propter nouas ſuam iuſtitiam, aut decimam nõ perdãt: ſed ſemper ad antiquiores [c] eccleſias perſoluatur.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant ex concilio Vuormacienſi, c. 6. quo loco in eo, quod extat habetur aliquid ad hanc rem faciens.*

Decimas autem baptiſmalibus eccleſiis perſoluendas Leo Papa iuſſ. affirmat dicens.

¶ Baptiſmalibus eccleſijs decimæ dari debent. C. XLV.

23. q. 1. eccleſias §. item Leo. Poly.l.3.tit.11. Deuſdedit p.3. Anſ.l.5.c.53. Iuo p.3.c.151.

DE decimis iuſto ordine non tantum nobis, ſed etiã maioribus noſtris viſum eſt plebibus tantum, vbi ſacroſancta baptiſmata dantur, debere dari.

¶ *Iuo fere eadem citat ex Gelaſio: ſed Anſelmus & Polycarpus ex Leone, vt Gratianus.*

Si ergo nulli licet decimationũ prouentum a priori eccleſia, cui aſſignatus fuerat, abſtrahere, ſi ius antiquioris eccleſiæ nouis tribuendũ non eſt, ſi decima tantummodo baptiſmalibus eccleſijs dãda ſunt: patet, quod monachi ex propriis prædijs decimas dare cogutur. Sed & illa auctoritas Moguntinẽſis concilij de venditore, vel donatore loquitur, definiens, quòd ille, qui vendit, aut donat, nõ põt prouentum decimationum illi eccleſiæ detrahere, cui prius legitime fuerat aſſignatus. Monachi aũt decimas, & primitias non auctoritate vendentis, uel donãtis, ſed

Sup.e.ſi quis laicus.

ſtum. ſed contra ext.de paſt.plerique.

ECcleſiæ.] CASVS. Statutum fuit in concilio Cabilo. ut antiquæ ècclesię decimis & poſſeſſionib. ſuis nõ priuentur ad hoc ut nouis eccleſijs tribuantur.

a ¶ Vt nouis.] Quidam hoc intelligunt in eo caſu cum prior eccleſia enormiter læditur, alias epiſcopus bene aufert de iure unius, & dat alijs, ut 12.q.2.bonæ rei. & 1.q.1.nulli epiſcoporum. & extra de exceſ.prælat. ſicut vnire. in fra de conſecr.diſt.1.c.2. Hug. tamen ſcribit, q epiſcopus non poteſt auferre uni eccleſiæ, & dare alij inuito ſacerdote, nam quod ſemel eſt conſecratum, alienari non poteſt. 12.q.2.nulli & c.ſine exceptione. Item quia ſacerdos iſte non cogitur de ſuo facere beneficium, ut 10.q.2.precariæ. Item quia priuilegium ſolius Papæ eſt uni auferre, & alij dare, ut 9.qõ.3. conqueſtus, & c. nunc uero. & c.per principalem. Item quia nulli conſulendũ eſt cum alterius iactura, 12.quæſt.3.ſi quis uero. 14.q.5.denique. & 22.q.2.primũ. Item arg.eũ pro ip-

Ipſi an poſſit vni auferri, & alteri dare.

Deci. Grat. pars II.

ſo.infra eod. multis. ſed contra eum eſt extra de eccleſ. ædifi. ad audientiam. melius extra eod.tit.tua. vbi non obſtat ei iuramentum quod fecit de rebus eccleſ. non alie. vnde hoc non videtur eſſe alienatio, vt ibi perpendetur. Item auferendo vni, & dãdo alij eccleſiæ ſibi ſubiectæ, non videtur alienare: ſicut frater dãdo ſorori non videtur alienare. C. de fideic. volũtas. & eſt ſimile. C. de ædific. priua. ſi quis poſt & ff. de le. 2. vnum ex familia. & l. pen. §. f. atre. ſimile ext. de his quæ fiũt a prælat. ſine conſenſu capit. cum Apoſtolica. Io. de Fant.

QVicumq;.] CASVS. Q æſitum fuit in cõcilio Vuormacienſi, vtrum q-libet in ſuo prædio poſſit eccleſiam ædificare? Et reſpondetur q ſic, dummodo hoc faciat de licẽtia epi, in cuius parochia eſt: ita th. vt antiquiores eccleſiæ ſuam iuſtitiam uel decimas non amittant. Q æ autem ſequuntur, plana ſunt vſq; ad §. Si ergo.

b ¶ Cõſenſum.] Ff. de cõſec. d.1. neme. & c.ſi quis etiam.

c ¶ Ad antiquiores.] Ar. q vbi contendit pro iure duarum eccleſiarũ, ſemper ſtãdum eſt antiquiori. vt ext. de relig. do. c.1. Item ar. q ſemper baptiſmalib. eccleſijs ſoluẽdę ſunt decimæ, non capellis, vt inf. c. proxi. & c. ũſti. & c. ſtatuimus. & in c. facens. de ext. eo. ti. nũcios. & ſic hoc epiſ nõ dẽt hĩe decimas baptiſmalis plebis, i. ruralis eccleſiæ, ſed tantum epiſcopalis plebis, de illis enim loquitur. c.12.q.2. uobis. & ca. Vulteranæ. & c. cõceſſo & c. quatuor: 1 Tũ dico quòd quælibet ruralis eccleſia ẽt debet ſuis decimas in quatuor partes diuidere, ut una ſit baptiſmalis eccleſiæ, alia pauperum, tertia fabricæ, quarta capellanorũ: licet hodie epiſcopi omnia occupent aliter not. ſup. 10. q.1. nouerint. & contra. 10. eſt ext. de ſacri. quoniam, & c. cum contingat. B.

Decimæ ſũt ſoluẽdæ eccleſijs baptiſmalib. & non capellis.

1 Ad idẽ dũt Vin. & B. ex de teſt. requiſiti. in prin.

DE decimis.] SI ERGO CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis cap. ſi quis. & c. quicunque & c. de decimis, quod monachi de propriis prędijs decimas dare non tenentur. Poſtea reſpondet illi c. ſi quis laicus dicẽs quod venditor uel donator auctoritate ſua decimas non poteſt ſubtrahere priori eccleſiæ: ſed monachi nõ retinent decimas auctoritate ſua, ſed auctoritate Moguntin. concilij. & Paſchalis ſecundi. à quibus dicitur, quod monachi non ſoluant decimas de propriis prædijs, & ad hoc induxit ſeq. c.

auctoritate eiusdem concilij, & Paschalis a *Papæ detinent: à quibus definitum est, ut monachi de proprijs prædijs decimas non soluant.*

Sic enim in Moguntinensi concilio statutum est.

¶Non persoluant de proprijs prædijs abbates,& episcopi decimas. C. XLVI.

In Cabilonensi sub Carolo magno,c.19

QVesti sunt præterea quidam fratres, quòd essent aliqui episcopi,& abbates, qui decimas non sinerent dari ad † ecclesiam, vbi illorum coloni [b] Missas audiût. Proinde decreuit facer ille conuentus, vt episcopi [c], & abbates de agris,& vineis,quæ ad suum, uel fratrum stipendium habent,decimas ad ecclesias suas [a] deferri [d] faciant:familię † uero eorum ibi dent decimas [e] suas, ubi infantes eorum baptizantur, & vbi per totum anni circulum Missas audiunt.

Anfel.li.5.c.57. Burch.l.3.c.132. Iuo p.3.c.198. Pann.l.2.c.59.

† *al.ecclesiȝ vbi illi coloni.*

† *al.familia dat.*

¶*Caput hoc in nullo concilio Moguntino,quod extet, habetur,sed in Cabilonẽsi,vnde citant Burchardus,& Iuo. In libro Vaticana bibliotheca, in quo sunt duo concilia Vrbani secundi,Placentinum,& Melphiense,hæc etiam leguntur.* Perlatum est ad sanctam synodum, quod sint quidam episcopi,& abbates,qui colonos ad se pertinentes non sinant decimas dare ad ecclesias, vbi Missas audiunt,& infantes eorum baptizantur. Proinde decreuit facer ille cõuentus,vt episcopi,& abbates de vineis, vel agris,ac frugibus, quę ad suum, vel fratrum vsum laborant,decimas sibi pro benedictione,vel hospitum susceptione habeant:familiæ vero ibi dent decimas suas, vbi per totum anni circulum Missas audiunt,& infantes eorum baptizantur.

a ¶Suas.] *Vox ista abest ab ipso concilio,& cæteris collectoribus,sunt etiam nonnulla alia varietates,quæ indicata sunt in margine.*

Item Paschalis secundus.

¶De proprijs laboribus monachi, & canonici decimas minime soluere cogantur. C. XLVII.

Deusdedit p.3. Num.18.

† *Cõmuniter enim viuentibus.]*

DEcimas a populo sacerdotibus, ac Leuitis esse reddendas diuinę legis sanxit auctoritas. Cęterũ a monachis [f], siue clericis communiter viuentibus [g] nulla ratio finit,ut milites [h], aut episcopi, aut personę quælibet decimas de laboribus,seu nutrimẽtis suis proprijs extorquere debeant. Vnde beatus Gregorius sic ait: Cõmuni vita viuentib.iam de faciẽdis portionibus, vel exhiben-

in oriz.Gregorij cũ aliis etiam verborũ varietatibus.

In responsione 2. ad Augustinum.

Clerici cõiter viuentes & monachi habẽt idem priuilegium.

Priuilegium cõtra ius diuinum concedi potest.

a ¶Paschalis.] Sed qũo Paschalis potuit dare hoc priuilegium monachis,cum sit contra præceptum diuinę legis,ut inf.ea.decima.& c.reuertimini. contra quod non potest dispensari,25.q.1.sunt quidam & sup.dist.5.c.1. sup.dist.8. quæ contra? Sed forte non est absurdum, q priuilegium concedatur, quamuis sit ꝺ ius diuinum, sed si contraria constitutione illud tolleret, non posset fieri. Sed nũquid laico posset dare tale priuilegiũ? Dic quod sic. Io.

QVesti.] CASVS. Quidam clerici conquesti sunt de episcopis & abbatibus, qui decimas dari non permittebant ecclesijs, vbi coloni eorum episcoporum vel abbatum Missas audiebant, & baptizabtur eorum filij. & ideo statuit concilium Mogũtinen. vt epi & abbates de prędijs, quę ꝓprijs colunt stipendijs,decimas sibi retineãt. coloni vero ibi dent decimas,vbi filij eorum baptizantur,& vbi per totũ circulũ anni audiũt diuina.

Partiarij coloni, q sunt. Decimæ sũt a colonis partiarijs dãdæ.

b ¶Coloni. Partiarij, ¶ partẽ fructuũ percipiũt tales.n. ꝓ ea portione quã ipsi percipiũt, tenentꝫ dare decimas: & dũi eorũ pro ea quã ipsi percipiũt,ut ext.eodẽ. & cap. a nobis. & c.tua nobis. imò & in pensionario colono idẽ iuris est,sine ipse pro pẽsione seruiat: sine dño det certam pensionem: quia ante quàm aliqua pẽsio detur, res est decimanda, vt extra eod.tit. cum homines.

c ¶Vt episcopi.] Pater hic, ꝙ clerici nõ debũt decimas à bonis eccl̃iæ,ut extra eo.fraternitatem. & hoc.l.nouit. & inf. prox.licet H. contra.exerit, qui dixit esse speciale in cõpo. sed obstat.ext.eo.quoniam §.vlt.

d ¶Ad ecclesias suas deferri.] Proprijs sumptibus.

e ¶Decimas. Si prædia sint in episcoporum parochia. Vel loquitur de decimis personalibus, i quæ debentur vbi sacramenta percipiuntur, ut extra eod.a l apostolicæ.

f Me intellectus approbat inf.eo.c. statuimus in gl.2.& 23.q. 1.in sum.vbi videas.]

DEcimas.] CASVS. Quæsitum fuit a Paschali,utrum monachi vel clerici communiter viuẽtes decimas debẽant dare. Et rndet,sacerdotes,& Leuitæ a populo decimas percipere debent. Sed a monachis & clericis com-

g ¶Communiter viuentibus.] Ecce ꝙ aliud habẽt priuilegium clerici communiter viuentes, scilicet quam qui separatim: & ꝙ idem habent quod monachi, similiter in absolutione petenda habent idem priuilegium cum monachis.ut extra de vi.& hon.cler. quoniam. in fi.& ext.qui cler.uel uouen.c.1. & ext. de sent. excom. monachi.& ex tenore.in fi. contra.ext. de sent. excom. cum non ab homine.

h ¶Milites.] An milites possint habere decimas, dicetur.inf.q.7.c.1.

QVOD

da hoſpitalitate, & adimpléda miſericordia nobis quid erit loquẽdum cum omne,quod ſupereſt, in cauſis pijs, ac religioſis erogandũ ſit,dicẽte Domino: [Quòd ſupereſt,date eleemolynã:& ecce omnia munda ſunt vobis.]

Luc.11.

¶ *Quod autem dicitur,quod antiquiores eccleſiæ propter nouas,nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur;non ita intelligendum eſt,vt nullo modo credatur licere epiſcopo aliqua partem poſſeſſionum,vel decimationum vnius eccleſiæ alteri pro tempore tribuere: Sicut.n.Papa duos epiſcopatus in vnum poteſt redigere; ita & vnus proprio conſentiente epiſcopo in duos poteſt diuidi,vel etiam metropolitano inuito qualibet eccleſia ab eius iuriſdictione Apoſtolica eximi auctoritate.*

Vnde Gregorius Papa ſcribit Benenato epiſcopo, lib. 2.epiſtola 31.

¶ Duos epiſcopatus in vnum redigere Apoſtolica poteſt auctoritas. C. XLVIII.

Anſl.6.c.108. Poly.l.3.tit.30.

ET temporis qualitas,& vicinitas [a] nos locorũ inuitat,vt Cumanam,atq; Miſenatem [a] vnire [b] debeamus eccleſias:quoniã nec longo itineris ſpatio a ſe ſeiũctæ ſunt,nec (peccatis facientibus) tanta populi multitudo eſt,vt ſingulos,ſicut olim fuit, habere debeãt ſacerdotes. Quia igitur Cumani caſtri ſacerdos curſum vitæ huius expleuit [c] vtraſque nos eccleſias præſentis auctoritatis pagina vniſſe, tibique commiſiſſe cognoſce:propriumque vtrarumq; [d] eccleſiarum ſcitote eſſe pontificem. Et ideo te, quæcunque tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione,ſiue promotione,iuxta canonũ ſta tuta viſa fuerint ordinare, atque diſponere; habebis ut proprius reuera ſacerdos liberam ex noſtrę auctoritatis

antiquiores eccleſiæ propter nouas eccleſias ſuo iure priuari non debent: Nunc vero dicit Grat. quòd hoc non ita ſtricte eſt intelligendum, ꝙ epiſcopo nõ liceat unius eccleſiæ poſſeſſionem vel decimas alij tribuere: quia ſicut Papa põt duos epiſcopatus redigere in vnũ, ita vnum in duos diuidere. maxime epiſcopo conſentiente, & quælibet eccleſia ab Apoſtolico eximi poteſt, etiam inuito metropolitano. ita ſupple epiſcopus poteſt unius eccleſiæ poſſeſſionem, &c. Sed certe male,argumentatur G. de Apoſtolico ad epiſcopum cum Apoſtolicus habeat plenitudinem poteſtatis, quam nullus alius habet. & quod auctoritate Papæ duo epiſcopatus in unum redigi poſſint, probatur per duo ſequentia capit.

HT tempore.] CASVS. Cumana ciuitas paſtore carebat, quæ vicina erat ciuitati Miſenatæ: ſed quia pauci erant ibi homines, ideo Papa Benenato epiſcopo Miſenati utramque eccleſiam gubernandam commiſit, ita ut habitet ubi utilius & commodius habitare proſpexerit dum tamen in illa eccleſia in qua corporaliter non erit, miniſteria diuina ſolenniter peragãtur, [Cumani caſtri.] ideſt,modicæ urbis. [Sacerdos,] ideſt epiſcopus.

a ¶ Et vicinitas.] Arg. ꝙ propter remotionem uel in commoditatem multa fiunt licite, quæ alias non licerent,vt infra eod.q.7.ſi quis vult. 63.diſtin. cum longè 13.q.2.vbicunque.extra de eccle. ædifi. ad audientiam. ſupra 7.q.1.temporis.

b ¶ Vnire.] Sicut Papa poteſt vnire plures epiſcopatus ſic epiſcopus plures eccleſias,vt extra. de exceſ.prælatorum. ſicut venire. Si quæras apud quam iſtarum eccleſiarum reſidcat dignitas epiſcopalis,vel an vtrique retineant dignitatem priorẽ? Dico quod variis modis poſſunt vniri eccleſiæ: vel hoc modo,vt vna ſit ſubiugata alteri:& ſecundũ hoc dignitas epiſcopalis erit in vna tm. Vel hoc modo poſſunt vniri, ut ex duobus dignitatib.vna fiat dignitas & ſecundu hoc nodicentur eſſe due eccleſiæ, ſed una tm. & ſecundum hoc illi qui ſunt ca... in vna eorum ca... ci in altera. & tanti quam alij can... ci interer... ni... epi.& alis cõmunibus negotijs.In tali vnione diſtinguendũ credo, quòd aut eccleſiæ ſimul vniuntur, aut vna earum vnitur reliquæ: quę duo ſunt penitus diuerſa. Si vna vnitur alteri ſecundũ hoc illius naturã.& cõſuetudinem & priuilegium aſſumit cui vnitur & ſeruabunt iura illius eccleſiæ quæ vnitur vt extra de ſtatu mon.recolẽtes.circa fi. Si autem neutra alteri vnitur, ſed illæ ſimul vniuntur tunc dico quod conſuetudines uel priuilegia quæ meliora ſunt & humaniora, retinẽt illud unitum. nam cum malum & bonum aſſociantur, malum recipit naturam boni.32.q.1.nõ eſt culpandus. & ar.C.de rei uxo. actio. in prin. & C. comm. de leg. l.2. circa finem. Tertio modo poſſunt uniri eccleſiæ: puta quod utraque remaneat epiſcopalis. & ſecundum hoc remanent duo epiſcopatus, nec idem ſit epiſcopus utriuſque eccleſiæ. ſecundum hoc ſi primo fuerant iſtæ eccleſiæ diuerſis metropolitanis propter illam unionem, neuter metropolitanus perdit ius ſuum, ut extra de relig.domi. cap.quia: & epiſcopus ſic erit ſub duobus metropolitanis. In primo caſu erit ſub illo cui Papæ placuerit, uel erit ſub metropolitano illius eccleſiæ cui unita eſt altera: illius enim naturam aſſumpſit. Et ſic Imperator quandoque unit duas dignitates in unam,ut in authen.ut iudi.ſinc quoque ſuffra. §.illud. colla.1.

a Varijs] gl. comu. cat.ut eccl.benef.ſine dimi. cõf. Pet. de Peruſ. in tracta. de unione.

Eccleſiæ uarijs modis uniuntur.

c ¶ Expleuit.] Ergo ſi eſſet unius,non uniretur.ut infra eod. multis. & extra de ecc. ædifi. ad audientiam. immo potius eo mortuo non debent uniri. ut extra ne ſede uacan.c.1.

d ¶ Vtrarumque.] In utraq; ergo erit ſedes epiſcopalis, ut 21.q.relato. Vel forte ubi ipſe elegerit habitare & alia erit ſibi ſubiecta.

Digitized by Google

POſtquam.] CASVS. Multæ ciuitates, inter quas erat Trium tabernarũ ciuitas, intantũ erãt populis deſolatę q; proprios pręlatos habere non poterant, nec erat ſpes illas eccleſias reparãdi, imò timebatur ne illarũ eccleſiarũ reliquæ aſportarentur: & ideo Ioanni epiſcopo Velitternẽ. ciuitatẽ committit eam ſuæ eccleſiæ uniendo: & dat ſibi liberam poteſtatem, quatenus prout melius viſum fuerit ſibi, vigilanti cura cũcta diſponat.

FOelix. CASVS. In concilio Carthaginẽſi Fęlix epũs Seiemſelitanus dixit, vt in illis plebibus ponantur epi, vbi quondam fuerunt: in aliis uero nõ cuius dictu concilium approbauit.

a ¶ Vt diœceſes.] Sup. diſt. 80. epiſcopi. & ca. illud.

b ¶ Non habeant.] Niſi in caſu, ut inf. ea. præcipimus. 99. diſt. nulli.

c ¶ Proprium.] Niſi in duobus caſib. ſ. ead. & temporis. 25. q. 2. ita nos. licet ergo ciuitas per mille annos ſine epõ fuerit, dum tamen epiſcopalis limes poſſit probari, non obſtat præſcriptio. infra q. 3. licet.

MVltis. CASVS. Q. eſitũ fuit in eõc. Afficano an plebes, conſenſu, atque permiſſione licẽtiam. Vbi vero commodius, atq; vtilius eſſe perſpexeris, ibi habitato: ita ſanè, vt alteram eccleſiã, cui corporaliter pręſens non es ſolicita, prouidentiq; cura diſponas: quatenus diuina illic myſteria † ſolennitet auxiliante Domino peragantur.

† al. miniſteria.

d ¶ Miſenatem.] *Sic emendandum eſt ex vetuſto codice B. Gregorij: quamuis in vulgatis ſicut etiam apud Gratianum, eſſe*, Muſitanam.

Idem Ioanni epiſcopo Veliterno, lib. 2. epiſt. 35.

Ioannes diaconus l. 3. c. 15.

¶ Duos epiſcopatus in vnum redigere Apoſtolica valet auctoritas. C. XLIX.

7. q. 1. temporis qualitas. Anſ. l. 5. c. 24. Poly. l. 1. tit. 3.

POſtquam hoſtilis impietas diuerſarum ciuitatũ ita (peccatis facientibus) deſolauit eccleſias, vt reparandi eas, ſpes nulla, populo deficiente, remanſerit; maiori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamine gubernatæ, per inuia fidei hoſtis callidi rapiantur (quod abſit) inſidijs. Huius ergo rei ſolicitudine ſæpè commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, vt vicinis eas mãdaremus põtificibus gubernandas. Ideoq; fraternitati tuæ curam gubernationemq; Triumtabernẽſium ß eccleſiæ prouidimus committendam: quam tuæ eccleſiæ aggregari, vtrique neceſſe eſt: quatenus vtrarumq; eccleſiarum ſacerdos rectè, Chriſto adiutore, poſſis exiſtere: quæque tibi de eius patrimonio, vel cleri ordinatione, ieu promotione vigilanti ac canonica viſa fuerint cura diſponere. Quippe vt Pontifex proprius liberam habeas † ex præſenti noſtra permiſſione licentiam.

† al. habilit

ß ¶ Triumtabernenſium.] *In vulgatis legebatur.* Treuerenſium. *Emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, & originali, & Ioanne diacono. Nam, vt is teſtatur, hæc epiſtola ſcripta eſt Ioanni epiſcopo Veliterno. Oppidum autem Triumtabernarum Veliris vicinum eſt.*

Et in Toletano 11. c. 4.

Item ex concilio Carthaginenſi 2. c. 5.

¶ Non habeant epiſcopum diœceſes, quæ nunquam habuerunt. C. L.

Bute. l. 2. c. 33.

FOelix epiſcopus Selemſelitanus dixit. Etiam ſi hoc placet, ſanctitati veſtræ inſinuo, vt diœceſes, a quæ nunquam epiſcopos habuerunt † non habeant; b & illa diœceſis, quæ aliquando habuit, habeat proprium. c

† al. acceperunt

Secundum autem hanc profecutionem ſanctitas veſtra æſtimet, quid fieri debeat. Ac vniuerſis dictum eſt, Placet.

γ ¶ Proprium.] *In concilio ipſo ſequuntur hæc.* Et ſi accedente tempore, creſcente fide Dei populus multiplicatus deſiderauerit proprium habere rectorem; eius videlicet voluntate, in cuius poteſtate eſt diœceſis conſtituta, habeat epiſcopum.

δ ¶ Profecutionem.] *Emendatus eſt hic locus ex originali impreſſo, & manuſcripto. Nam antea legebatur*; Secundum hanc perſecutionem ſanctitatis veſtræ eſt æſtimare.

Et in Carthaginen. 3. c. 42.

Item ex Africano concilio, c. 20.

¶ Niſi cum voluntate epiſcopi diœceſes, quæ ab eo retinentur, non recipiant proprios epiſcopos. C. LI.

MVltis concilijs hoc ſtatutum eſt a cętu ſacerdotali, vt plebes, quæ in

Burchabiens.

Digitized by Google

bes,quæ ſunt in epatu alicuius, poſſint habere proprios epiſcopos, quæ ſcilicet nunquam epos habuerunt. Et reſpondet q non,ſine voluntate illius epiſcopi a quo retinentur. Et ſcias q hæc duo cap. inducuntur ad probandum, q vnus epatus poteſt in duos diuidi epo conſentiente:aliter non licet,quod non eſt verum quantum ad Papam: ſed poteſt dici, q quædam concilia impetrauerant priuilegium à Papa diuidendi vnum epiſcopatum in duos, de conſenſu tamen epi cuius erat epiſcopatus.

Epo inuito an poſſit in ſua diœceſi nouus epatus fieri.

† Dc hoc no. Io.c.pxi.i gl. arg. & ī.qq. diſtin.c.2.in glo.fin.

diœceſibus ab epiſcopis retinentur,quę epiſcopos nunquam habuerunt,non niſi cum voluntate eius epiſcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores. [a] α

α ¶ Rectores.] *In concilio Africano & Carthaginenſi ſequitur*, id eſt epiſcopos: *quod additur etiam in glo. ſa.*

Item Gregorius Ioanni epiſcopo [b] *Lariſſæ, lib. 2 indict. 11. epiſt. 7. ſeu c. 46.*

¶ Apoſtolica auctoritas à iuriſdictione archiepiſcopi epiſcopos valet eximere. C. LII.

Anſel.l.6.c.125. Poly.l.1.tit.7.

FRater noſter Hadrianus Thebanæ ciuitatis epus ad Romanam vrbem veniés lacrymabiliter eſt conqueſtus de quibuſdam capitulis ſe à fraternitate tua, nec nō à Ioanne [c] primę Iuſtinianę † epiſcopo nō legitimè, neque canonicè cōdemnatum. *& infra.* ¶ De nequiſſimo autem,damnandoque eius [d] iudicio alias ſumus, iuuante Domino, tractaturi. Hadrianum vero epiſcopum reperimus,& tuo contra ſacerdotales mores odio laborauiſſe, & nullo iure pecuniarijs in cauſis eum fraternitatis tuę cōdemnatum fuiſſe ſententia. Quia igitur & ab antelato Ioanne primæ Iuſtinianæ epiſcopo contra ius, & canonesque depoſitus, [e] honoris ſui gradu carere non potuit; in ſua eum reformari eccleſia, atque in propriæ dignitatis ordine decreuimus reuocari. Et cum oportuiſſet te ex eo Dominici corporis communione priuari, quòd admonitione † ſanctæ memoriæ deceſſoris noſtri contempta (per quam eum eccleſiamque eius de tuę iuriſdictione poteſtatis exemit) rurſus in eis aliquid [f] tibi iuriſdictionis ſeruare præſumpſeris; tamen nos humanius decernentes, communioniſque tibi ſacramentum interim conſ[illegible]tes, decernimus ut fraternitas tua ab eo, eccleſiaque eius omnem ante habitæ ſuæ poteſtatem iuriſdictionis abſtineat: & ſecundum ſcripta deceſſoris noſtri,g ſi qua cauſa vel fidei,vel criminis,vel pecuniaria aduerſus præfatum Hadrianum conſacerdotem noſtrum potuerit euenire; uel per eos, qui noſtri ſunt, uel fuerint in vrbe regia reſpōſales, ſi mediocris [h]

† al. poſt admoniti-nem exemptam.

[a] ¶ Rectores.] Id eſt epiſcopos. Videtur ergo q Papa non poſſit inuito epiſcopo nouu facere [1] epiſcopatum in diœceſi ſua, vt ī.ca. & temporis Hug. dicit hunc eſſe tenorem huius cap. q nullus ſacerdos poteſt inſtitui ſine voluntate diœceſani epiſcopi.

[b] ¶ Ioanni epiſcopo.] Supple & Ioanni patriarchę: quia archiepiſcopo Lariſſæ ſcribit pro Hadriano.

FRater noſter.] CASVS. Anteceſſor Greg. exemerat Hadrianum epm Thebanæ ciuitatis à iuriſdictione Lariſſæ archiepi, & Ioānis patriarchæ primæ Iuſtinianæ poſtquam exemptionem præfati archiepiſcopus, & & patriarcha eū grauiter & iniuſtè in quibuſdā cauſis condemnauerunt. Nam archiepiſcopus in cauſis pecuniarijs eum iniuſte ſpoliauit, patriarchà verò in maiori crimine ipſum iniquè depoſuit. Super quo cum querimonia apud Greg. deplorant, honori ſuo & loco eſt reſtitutus. & ſcripſit Lariſſæo archiepo, vt de cætero nihil iuris ſuper eo vel eius eccleſia præſumeret vſurpare. Sed ſi quis iniuſte fidei vel criminis vel pecuniaria iter eos vertitur, p delegatos domini Papę ſi mediocris eſt; vel per ſedē Apoſtolicā, ſi ardua eſt decidenda: contrà quod ſi fecerit, ſciat ſe communionē priuatum. Ne præterea pitei, vt ſine dilatione omnes res facias vel alias mobiles vel immobiles ei reſtituat. de quibus ſi quæſtio vertitur inter eos, ī regia vbe coram reſpōſali ventilentur. Quę autem ſequentur plana ſunt vſque ad §. Sicut.

c ¶ Nec canon à Ioanne.] Sub quo erat Lariſſæus metropolitanus, de cuius diœceſi fuit exemptus.

d ¶ Eius.] Scilicet Ioannis.

e [a] Depoſitus.] Etiā de facto. ſic 24. q. 3. audiuimus.

f ¶ Aliquid.] Arg. ex eo q quis eximitur, an vi exemptus vniuerſaliter etiā cum ſuis eccleſijs. in Auth. vt eccl. Rom. cen. an. gau. p̄ſcrip. i prin. col. 2. quia beneficia principū largę ſunt interpretanda, vt ff. de conſti. princ. beneficium. extra de donat. cū dilectus. 12. q. 1. qui manumittit. & 24. q. 3. rogamus. & in Auth. vt li. de epi. §. ſi quis. coll. 9. ī. e. q. 2. viſis. arg. cōtrà. extr. de relig. do. conſtitutus. in fi. extr. de priuil. ex ore. in fi. & c. cum capella. ff. de fun. inſtru. l. quæſitum. §. vlt. Ioan. Quid iuris ſit de hoc, in quęſtionibus not. diligenter. B.

Exemptio ſimpliciter an extendat ad vniuerſalia.

g ¶ Noſtri. Videtur quòd per legatum nel etiam delegatum quæſtio fidei ſit tractanda: cum tantum ad Patrum ſit referenda quæſtio fidei, 24. q. 1. queries. Sed dic quod mediocres cauſas poſſunt epiſcopi tractare, ut extra de hæret. ad abolendam. ſed magnas non, ut extra de hæret. cum Chriſtus.

Cauſas mediocres tractant epi.

h ¶ Si mediocris. Videtur ergo q delegatus criminales cauſas poſſit audire, ut 2. q. 6. accerso. C. de off. procon. l. 1. Arg. contra. ff. de off. procon. ſolēt. extra de off. leg. quod tranſlationem. Sed dic quod mediocres cauſas appellat, cum tale eſt crimē quod nō inducit depoſitionem: in quo poteſt interuenire procurator, ut ff. an per alium cauſa appel. re. poſſ. l. 1. & ubi nō eſt opus inſcriptione, ut ff. de accuſat. leuia. Vel dic q cognoſcere poteſt

Delegatus vtrū criminales cauſas audire poſſit.

Mediocres cauſæ quæ ſunt.

Digitized by Google

test legatus de crimine episcopi: sed non deponere. Vel dic, quod potest pronunciare aliquem deponendum: sed eum condemnare non potest. sic 2.q.6.biduum.versi.si quem in insulam.

a ¶ Vel huc.] Hic arg. delegatum non posse omnia quæ delegans, quod uerum est, nisi ei specialiter aliquid fuerit iniunctum, vt 25.q.2. in Galliarum.

b PRæcipimus.] Arg. q̃ sine auctoritate Papę episcopat' ñ fiũt. & ar. 7.q.1.mutationes.

c ¶ Debeas.] Vt tamen habeat consensus episcopi, si regio illa esset intra diœcesim alicuius episcopi: quia quidqd excrescit, spectat ad episcopum, vt extra de deci. quoniam. Ioan.

SICVT DVO EPISCOPATVS. CASVS. Supradictũ est 1 ca. & tẽporis qualitas, & c. postquam. & c. Felix. quod duo episcopatus in vnũ redigi põt: & unus in duos põt diuidi. Nũc dicit Gratia. q̃ eps potest similiter vnam ecclesiam sibi subiectã in duas diuidere, & econuerso cum consensu suorũ clericorũ: & facta diuisione, noua ecclesia soluta erit à iure prioris eccl̃ę: & nisi hoc fieret, multitudo ecclesiarũ ad paucitatẽ reduceretur: plures ñ baptismales ecclesias in vna terminatione facere non põt episcopus.

PLures. CASVS. Statutũ est 1 cõcilio Toletano, ut intra vnã terminationem nõ sint plures ecclesiæ baptismales, & si cõtentio fuerit determinatione duarum matricũ ecclesiarum, populi vtrumque amicabiliter cõponant, finautem, lis Dei iudicio discernatur.

d ¶ In vna.] Et intra eosdem limites.

e ¶ Nõ possunt.] Ita quod hãbeant eosdẽ limites: ex quo eĩ sunt baptismales, debent habere limites distinctos, ut 23.q.1.c.1.vnus enim tantum debet esse princeps. 7.q.1.in apibus.

f ¶ Plebes vtrarumque.] Arg. q̃ qui rem melius nouerunt, siue sint domestici, siue extranei, potius debent esse testes quàm alij, licet sint domestici uel consanguinei, ut extra qui matr. accusa. poss. videtur, inf. de exhib. de testi. veniens, in fi. C. de repud. consensu. 1 g ¶ Discernant.] Vel per arbitrium, vel per amicabilem compositionem: superioris th̃ auctoritas est necessaria, extra de transa. de cætero, & c. statuimus, & extra de arbit.

1 Hoc ao. 5. q.3. in summa. & ca. 1. & 14. q.2. sit per prudentia.

est quæstio, cognoscatur: vel huc a ad Apostolicam sedem si ardua est deducatur: quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur. Quòd si contra hæc quæ statuimus, quolibet tempore, seu qualibet occasione, vel surreptione venire tentaueris, sacra scias te communione priuatum: nec eam te, excepto vltimo vitæ tuæ tempore, nisi concessa Romani Pontificis decernimus iussione percipere. *a & paulo post.* ¶ Res autem siue sacras, siue alias mobiles, immobiles q; eius ecclesię, quas hactenus diceris retinere (quarum notitiam nobis oblatam præsentibus annectimus literis) sine aliqua ei dilatione fraternitas tua restituat. De quibus si qua inter vos quęstio vertitur; volumus, vt apud responsalem nostrum in vrbe regia ventiletur.

Iuo p.4.c.105.

a ¶ Percipere.] *Hic in epistola interijcitur, c. hac* † *consona. infra 25.q.1.*

† al. hac.

Si autem nec dum in diœcesi alicuius episcopi illa loca signata fuerint, ex vigore Apostolicæ sedis proprium episcopum accipiant.

Vnde Gregorius iunior scribit Bonifacio episcopo, epist. ult.

¶ Vbi multitudo fidelium excreuit, ibi episcopi sunt ordinandi. C. LIII.

PRæcipimus, b vt iuxta sacrorum canonum statuta, vbi multitudo excreuit fideliũ, ex uigore Apostolicæ sedis debeas c ordinare episcopos: pia tamen cõtemplatione, vt non vilescat dignitas episcopatus.

Sicut duo episcopatus suprascripto modo in vnum possunt redigi, & vnus in duos valet diuidi; sic etiã episcopus de baptismalibus, & parochianis ecclesiis facere potest cum consensu suorum clericorum. Quod cum factum fuerit; illa pars populi, quæ nouis ecclesiis supponitur, à iure prioris ecclesiæ absoluitur. Hoc nisi fieri posset, multitudo ecclesiarum ad paucitatem redigeretur. Plures autem baptismales ecclesias in vna terminatione facere non potest.

Vnde in Toletano concilio legitur.

¶ In vna terminatione plures baptismales ecclesiæ esse non possunt. C. LIIII.

PLures baptismales ecclesię in vna d terminatione esse non possunt; e sed vna tantummodo cum suis † capellis. Et si cõtentio fuerit de terminatione duarum matricum; plebes vtrarumque f discernant: g & si non cõuenerint, lis Dei iudicio h discernatur.

Iurc. l.3. c.12. Iuo p.3.c.27. † al. subdit.

b Scilicet laneftis, & hoc tenet. Hug.

Digitized by Google

Dei iudicio, ideſt, eccleſiaſtico. 3.q.5. quia ſuſpecti. ver. veniat. 12.q.1. futuram.

IVS ERGO. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua probare intendit, ℣ omnes eccleſiæ cum rebus ſuis ſint in epiſcopi poteſtate, nec decimæ ſine eius licentia alimodi officia ſunt commiſſa, decimas dare noluerit: pœna pecuniaria, & excõmunicatione puniatur. Oblationes. In teſtamento relictas. Vel poteſt dici, ℣ oblationes debitæ ſunt. & homines ad hoc compelluntur, ut j. ca.q.in canonibus.

¶Caput hoc in nullo Toletano eſt inuentum. Burchardus, & Iuo citant ex concilio Aquiſgranenſi.

Ius ergo eccleſiarum ita interpretandum eſt, vt niſi epiſcopo diſponente aliis eccleſijs fuerit aſſignatum, in nullo priorum readituum diminutionem patiatur.

Vnde Anaſtaſius Papa.

¶Communione priuetur, qui decimas, vel oblationes extra epiſcopi conſcientiam tenere voluerit. C. L V.

Cap. l.6. c.285. & l.7.c.7.

Anſ.l.5.c.45.

SAtuimus, vt ſi quis oblationes [a] eccleſiæ, vel decimas, quas populus dare debet tenere contenderit, vel extra baptiſmalem [b] eccleſiam dare voluerit, præter conſcientiam epiſcopi, vel eius, cui huiuſcemodi officia cõmiſſa ſunt, nec cum eorum voluerit agere conſilio; bannum [c] noſtrum componat, & communione priuetur.

Cum addit: Extra conſcientiam epiſcopi, intelligendum relinquit, quòd epiſcopo conſentiente aliis eccleſijs dari poſſunt Item.

In concil. Ticinenſi. c.11.

¶Iuxta diſpoſitionem epiſcopi decimæ diſtribuantur. C. L V I.

Anſ.l.5.c.46.

IN ſacris canonibus præfixum eſt, vt decimę iuxta epiſcopi diſpoſitionem diſtribuãtur. Quidam autem laici, ℣ vel in proprijs, vel in beneficijs [d] ſuas habent baſilicas contempta epiſcopi diſpoſitione, non ad eccleſias, vbi baptiſmum, & prædicationem, & manus impoſitionem, & alia Chriſti ſacramenta percipiunt, decimas ſuas dant: ſed vel proprijs baſilicis, vel alijs eccleſijs α pro ſuo libito tribuunt: quod omnimodis diuinæ legi, & ſacris canonibus conſtat eſſe contrarium. Vnde veſtram β poteſtatem, vt eos corrigatis, expetimus.

α ¶Alijs eccleſijs.] *In concilio Ticinenſi, vnde hoc capitulum videtur acceptum, legitur,* ſuis clericis, *Apud Anſelmum vero,* ſuis eccleſijs.

β ¶Vnde veſtram.] *Verba hæc referuntur ad Imperatorem Ludouicum II. qui illi ſynodo interfuit. Quare in ea ſequitur,* ſacra docet, &c.

Cum aũt reprehenduntur, quia contempta epiſcopi di-

a ¶Oblationes. Ar. ℣ excõicari poſſunt laici, qui nõ dant ſacerdotibus oblationes (ſcilicet debitas) vt j. de conſecr.d.1. omnis Chriſtianus. quod Hu. intelligit etiã de gratuitis oblationib. ſi clericus non habet vnde ſuſtentetur arg. ex de ſimo. cum ſit. argu. cõtra 91.d. clericus. 12.q.2. charitatem.

b ¶Baptiſmalem.] Decimæ ergo ſoluendæ ſũt baptiſmalib. eccleſijs. arg. 3.ea. de decimis. & j. ea. in ſacris, quod uerum eſt de pdialibus, ſed perſonales debẽtur parochialibus eccleſijs. vt ſu. e.q. & dixi ſup. ea. quicumque. Item patet. ℣ epiſcopus poteſt auferre decimas uni eccleſię. & dare alteri. vt dixi ſup. ea. eccleſię. Decimæ cui eccleſiæ ſũt ſoluendæ.

c ¶Bannũ.] 60. ſolidorũ, vt in Lombarda continetur, & ſic ſemper intelligitur vbi nõ determinat. & eſt hic. arg. pœnã pecuniariã ab eccleſia poſſe infligi. 18. d. quũ ext. de rap. in archiepiſcopatu. ar. 23.q.1. quid ergo. ar. contra ext. de pœnit. 1 Item arg. quòd iudex poteſt aliquem contumacem excommunicare, & aliter punire, quod non eſt verum. vt extra vt lit. non cont. quoniam in fin. Eccleſia põt pœnam pecuniariã infligere.

CVM ADDIT. CASVS. Dictum eſt ſup. ℣ præter conſcientiam epiſcopi 1 Vbi de hoc & 18.d. quoniam. in fi. & 23.q.5. ſi vos & 94.d. c.vlt.

bi poſſint dari, & quod epiſcopus debet illas diſpenſare ſecundum Deum, prout ſibi videbitur melius expedire. Io. de Fant.

CASVS. In cap. ſup. quicunque dictum eſt, ut antiquiores eccleſiæ ius ſuum non perdant propter nouas, quod eſt (ſicut Grat. hic interpretatur) niſi auctoritate epiſcopi alijs eccleſijs fuerit aſſignatum, & ad hoc inducit ſequen. c. Et hoc intelligit Hug. de eccleſijs, quæ tantum ad epiſcopum ſpectant. de alijs non poteſt ſine conſenſu clericorum.

STatuimus.] CASVS. Statuitur in hoc c. ℣ ſi quis ſua auctoritate decimas, uel oblationes, quas debet populus dare, contenderit retinere, ut extra baptiſmalem eccleſiam præter conſecrationem epi, uel eius cui huiuſdecimæ alijs dari non debent. Nunc uero a ſenſu cõtrario (vt dicit Grat.) datur intelligi, quòd epiſcopo conſentiente alijs dari poſſunt.

IN ſacris.] CASVS. Conqueſti ſunt quidam archipresbyteri de quibuſdam laicis, qui decimas eccleſijs baptiſmalibus ſubtrahentes epiſcopi diſpoſitione cõtempta dabant eas illis eccleſijs, quas ędificauerant in proprijs prædijs, uel in feudis, uel alijs eccleſijs, & ideo prohibet Anaſtaſius ne hoc de cætero fiat.

d ¶In beneficijs. Ideſt. feudo. Et eſt arg. ius patronatus eam feudo tranſire, niſi fuerit exceptum, ut extra de iure patro. ex literis. arg contra. inſ. ea. 7. nemini. 2 Et illud uerũ eſt ſingulariter, ſed cum vniuerſitate bene. ff. de cõtrah. emp. in modicis fin. l.

CVM AVTEM. CASVS. Dictũ eſt ſ. in prin. c. ℣ reprehenduntur, qui contempta epiſcopi diſpoſitione decim-

decimas aliis ecclesijs tribuunt. Nunc vero a sensu contra o.. Illeit Grat. quod si eo disponente hoc faciunt, irreprehensibiles inueniuntur.

IN canonibus. CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte anathematizantur quicumque oblationes alterius ecclesię, quas vel accipere, vel alteri dare volũt, præter conscientiã episcopi, vel alterius ad quẽ huiusmodi spectãt officia: cum iniquũ sit ab aliquib. usurpari quod relictũ est pro remedio animarũ, & maximè a Christianis, & principibus, a quibus res ecclesiasticas cõuenit custodiri. In secũda parte dicitur, quod quicumq; res ecclesiæ sua auctoritate, vel auctoritate principis inuaserit: nisi commonitus resipiscat, dẽt excommunicari. In tertia parte ostendit hominẽ inobedientẽ excommunicandũ, & hoc probat auctoritate Domini. Secunda pars incipit ibi, ¶ Generaliter.] Tertia ibi. ¶ Similiter, & illi. Et nota q; ĩ principio sũt uerba Symmachi. ibi, [Si quis oblationes.] Sunt verba cõcilij, & caute considera, q̃ sunt uerba concilij legẽdo, & loquitur illud cap. de immunitate rerum ecclesiæ; sequens uero c. de immunitate rerum clericorum.

a ¶ Maxime.] Quem quis tenet defendere ꝑ alios, multo fortius contra se. ff. si ser. vẽd. altius. 19. d. nulli fas. ĵ. ea. nulli eporum. ext. de nat. ex. lib. ven. c. vnico.

b ¶ A principibus.] quibus Christus ecclesiam commisit. 23. q. 1. principes.

c ¶ Confiscare.] Secundũ leges veteres bona damnatorũ cõfiscabantur hodie secus. vt C. de bo. dam. auct. bona. Res autem ecclesię nõ possunt cõfiscari, vt sua. placet. argu. contra extra de prescri. fideligenti.

d ¶ Potentum.] Nota auctoritatem maioris in illicitis non excusare. 12. q. 2. quicunque, & c. de rebus. 11. q. 3. si dominos. & infra ea. q. 7. decimas 25. q. 1. omne quod. 36. q. 2. nullus. argum. contra 63. dist. Salonitanæ. 14. q. 5. dixit.

e ¶ Nisi cito. [Primo tamen videtur citandus princeps cuius auctoritate res ecclesiastica tenetur, ut 12. q. 2. de reb. Ecclesiæ res confiscari nõ possunt.

spositione hoc faciunt; intelligitur, quòd si episcopo dispo nente hoc fecerint, irreprehensibiles inueniantur.

Item Symmachus episcopus ecclesiæ catholicæ vrbis Romæ dixit in synodo sexta Romana. & in Aquisgra. sub Pipino. c. 26.

¶ Anathema sit, qui præter episcopi conscientiam decimas, & oblationes dispensare. voluerit. C. LVII.

IN canonibus in Gangrensi ecclesia Apostolica auctoritate conditis de fructuum oblationibus, quæ ministris ecclesiæ debentur, & de his, quę in vsus pauperum conferuntur, scriptum habetur: [Si quis oblationes [a] ecclesiæ accipere, vel dare voluerit præter episcopi cõscientiam, vel eius, cui huiusmodi sunt officia commissa, nec cum eius voluerit agere consilio; anathema sit. Et iterum in eodem concilio Gangrensi: [Si quis oblata Deo dederit, vel acceperit præter episcopum, vel, eũ, qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus; & qui dat, & qui accipit, anathema sit. [Valde iniquum ergo, & ingens sacrilegium est, vt quæcumq; vel pro remedio peccatorum, vel salute, vel requie animarum suarum vnusquisque venerabili ecclesię contulerit, aut certe requerit: ab his, a quibus hæc maxime [a] seruari conuenit, idest Christianis, & Deum timentibus hominibus, & super omnia a principibus [b], & primis regionum in aliud transferri, vel conuerti. *& infra.* ¶ Generaliter vero, quicumque res ecclesiæ confiscare [c], aut compętere, aut peruadere periculosa sua infestatione præsumpserit; nisi se [β] citissime per ecclesiæ, de qua agitur, satisfactionem correxerit; ꝑpetuo anathemate feriatur. Similiter & hi, qui res ecclesię iussu, vel largitione principum, vel quorundam potẽtum [d], aut quadam inuasione, aut tyrannica potestate retinuerint, & filijs, vel hæredibus suis (vt a quibusdam iam factum audiuimus) quasi hereditarias reliquerint; nisi cito [e] res Dei admoniti a pontifice agnita veritate reddiderint, perpetuo anathemate feriãtur. Iniquum enim esse censemus, ut custodes potius chartarum [f], quàm defensores rerũ creditarum (vt præceptum est) iudicemur. *& infra.* ¶ Ferro enim abscindenda sunt vulnera, quæ fomenta non sentiunt.] Similiter & illi extorres debent fieri ab ecclesia, qui sacerdotali admonitione non corriguntur, dicente Domino: [Auferte malum ex vobis.] Vniuersa synodus surgens acclamauit. Vt ita fiat, rogamus, Dictum est octies Ista seruẽtur precamur, Dictum est decies. Vt in perpetuum maneant, & vestra auctoritate firmentur, Dictũ est duodecies. Exaudi Christe, Symmacho Papæ vita, Dictum est duodecies.

Decusdedit. q. 4. Anſ. l. 5. c. 44.

Cap. 7. Gangren. Cap. l. 7. c. 7.

In Gan. c. 8. Burc. l. 3. cap. 144. & 145. Iuo p. 3. cap. 209. & 210. 12. q. 2. indigne.

† Hoc ẽt habes sup. 96. dist. c. 1.

Iuo p. 3. c. 148.

Deut. 13. & 1. Cor. 5.

a ¶ Quæ.] Nota auctoritatem maioris in illicitis non excusare. 12. q. 2. quicunque, & c. de rebus. 11. q. 3. reb. sed illud ob scandalum principis. sed non est ita.

b ¶ Chartarum.] Idest, librorum, quia episcopus non debet semper libris insistere, ut 86. d. fratrem.

Si-

Digitized by Google

SImiliter.] CASVS. In hoc c. dr, qꝫ res episcoporum patrimoniales esse eccleſiæ non dubitantur: & ideo simili debent priuilegio gaudere: vnde si quis eas inuaserit, nisi admonitus resipiscat, sicuti propter res eccleſiæ, ita propter res episcoporum excommunicari debet.

a ¶ Oblationes eccleſiæ.] *In concilio ipso Gangrenſi legitur*: si quis oblationes eccleſiæ extra eccleſiam accipere, &c.

β ¶ Nisi se.] *Hæc vſque ad verſ.* Similiter, *ſunt addita ex Symmachi ſynodo.*

γ ¶ Ita seruentur.] *Item hæc vſque ad verſ.* Exaudi. *Idem in eadem ſynodo.*

¶ Eadem plectuntur pœna, qui eccleſiæ res, & bona episcoporum inuadunt. C. LVIII.

Vide p. 3. c. 148.

SImiliter & hoc ad omnium eccleſiarum notitiam vestra cūctorum exhortatione, & iudicio cēſemus peruenire, & ab omnibus firmiter teneri; quia episcoporum res eccleſiæ [a] non dubitantur esse; si in eorum facultatibus simili [b] fuerit crudelitate graſſatum; peruasores rerum memoratarum, prædictæ canonum districtionis feriantur vindicta: vt qui moribus proprijs, ac nulla conſcientiæ castigatione corriguntur; saltem eccleſiaſticæ, & canonicæ vindictæ perfodiantur aculeis.

Item ex libro primo capitulorum Caroli, & Ludonici Imperatorum. c. 83.

¶ Res eccleſiæ, principum auctoritate distribui non possunt. C. LIX.

Denſedit p. 5. Anſ. l. 4. c. 43.

QVia iuxta sanctorum patrum traditionem nouimus res eccleſiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum; cuique non solum habita conſeruare; verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus. Vt † autē ab eccleſiaſticis α de diuidendis β c rebus eccleſiæ suſpicionem dudum conceptam amoueremus; statuimus, vt neque nostris, neque filiorum, [d] & Deo dispensante succeſſorum nostrorum temporibus, qui nostram vel progenitorum nostrorum voluntatem, vel exemplum imitari voluerint, vllam penitus diuiſionem, aut iacturam patiatur.

† *al. tamen vt.*

α ¶ Eccleſiaſticis.] *Sequebatur*, officij, *quæ vox neque in vetuſtis, neque in ipſo capitulari eſt. Refertur enim ad homines, non ad officia.*

β ¶ Didiuendis.] *In capitulari impreſſo legitur*, non diuidendis. *In capitulis autem manuſcriptis quæ ab episcopis prouinciarum Rhemenſis, ac Rothomagenſis Ludouico regi miſſa fuerunt, hæc habētur ad hunc locum pertinētia.* Quia vero Carolus princeps Pipini regis pater, qui primus inter omnes Francorum reges ac principes, res eccleſiarū ab eis seperauit, atq; diuisit, pro hoc solo maximè est æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianēſis epūs, qui in monaſterio S. Trudonis requieſcit, in oratione positus, ad alterum sæculum raptus, & inter cętera, quæ Domino sibi ostendente conſpexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo eius ductore respōsum est, quia sanctorū iudicatione, qui in futuro iudicio cum Dño iudicabunt, quorumque res abstulit, & diuisit, ante illud iudicium ani-

Eccleſiæ & clericorū bona eodē pręſumuntur priuilegio.

[a] Hoc intelligo, vt ext. de vi. & honeſt. cle. c. fi. Archid.

Minor xxv. ann. cur non debeat esse prælatus.

Sic. p. 3. c. 148.

Ecclesiæ & clericorum bona eodem priuilegio gaudent quo res ecclesiæ. 12. q. 2. ecclesiarū. & 87. dist. eos. vnde videtur qꝫ quę cōmittatur sacrilegium in rebus clericorum, sicut in rebus eccleſiæ. Vel dic qꝫ sunt res eccleſiæ quo ad defensionē: quia eccleſia debet eas defendere [1] sicut suas. 12. q. 2. de laicis. & 87. dist. eos. Vel dicūtur eccleſiæ quo ad hoc: quia si damnificat eccleſiā eps: eccleſia hēt recursum ad res suas, vt 12. q. 4. quicunq. vnde dico, qꝫ oēs res clerici sunt obligatæ suæ eccleſiæ: sicut res mariti uxori, ut ext. de pig. ex literis. & C. qui pot. in pig. l. ult. sicut. & res tutoris pupillo. vnde qui minor est xxv. annis, non dēt esse prælatus, cū res ipsius non possint obligari eccleſiæ, ut C. de leg. tut. l. ult. Nec obstant contraria hic signata supra 12. q. 3. episcopus, & q. 2. sint manifestæ. vbi dicitur, quod aliæ sunt res eccleſiæ, aliæ episcopi: & hoc fateor: sed dicūtur esse eccleſiæ quo ad ea quę dixi 12. q. 3. si episcopus.

b ¶ Simili. Quam præmisimus circa res eccleſiaſticas.

QVia iuxta.] CASVS. Ludouicus & Carolus legē sanxerunt in perpetuū valiturā, ut quia res eccleſiæ sunt uota fideliū: & pretia peccatorū, ac patrimonia pauperū, nulli liceat ea ab eccleſia removere sub pœna excōmunicationis.

c ¶ Diuidendis. Id est separandis ab eccleſia. consueunt tamen hoc cap. induci ad probādum, qꝫ res eccleſiarum non possunt diuidi per præbendas, ut dixi 12. q. 1. c. vlt.

d ¶ Neque filiorū.] Arg. aliquē suo succeſſori legem posse indi-

Digitized by Google

indicere, vt 12.q.2. non liceat. 63. dist. ergo.arg. contra. 2. q. 5. mandastis. vbi de hoc. 1

1 Contrario ſtādum eſt: & ideo cautè hic dicit, Deo diſpenſante.

CVM ERGO. CASVS. Dictum eſt, q̄ eſt epiſcopi conſenſu oblationes vnius eccleſię alij diſtribui pōt, vt innuit a contrario ſenſu: ſed Grat. nunc vult probare contrarium.

COnſtitutū. CASVS. Epiſcopi res eccleſiarū auferebant. & ideo conſtitutum fuit in concilio Toletano, vt nihil de rebus earum præſumant auferre: tertiam tamen partem de eccleſiarum obuentionibus conſequantur, & ſi contra hoc fecerint, per concilium reſtaurētur conditoribus eccleſiarū, uel eorum hęredib⁹ ſuper hoc appellantibus.

a ¶ Auferre. ¡Niſi in caſibus 12.q.2.bonę rei. & 10.q.2. hoc ius, ext. de eccl. ędi. ad audientiam.

b ¶ Tertiam. ¡Alibi dici-

ma & corpore ſempiternis pęnis eſt deputatus: & recipit ſimul cum peccatis ſuis pœnas pp peccata omnium, qui res ſuas, & facultates in honore & amore Domini ad ſanctorū loca in luminaribus diuini cultus, & alimonijs ſeruorū Chriſti, ac pauperum prō animarum ſuarum redemptione tradiderāt. Qui in ſe reuerſus S. Bonifacium, & Fuldradum abbatē monaſterij S. Dionyſij, & ſummū capellanum regis Pipini ad ſe vocauit, eiſq; talia dicens in ſignum dedit, vt ad ſepulchrū illius irent, & ſi corpus eius ibidem non reperiſſent, ea quę dicebat, vera eſſe cōcrederent. Ipſi aūt pergentes ad prędictum monaſteriū, vbi corpus ipſius Caroli humatum fuerat, ſepulchrumq; ipſius aperientes, viſus eſt ſubito exijſſe Draco, & totū illud ſepulchrū interius inuentū eſt denigratum, ac ſi fuiſſet exuſtum. Nos autē illos vidimus, qui vſq; ad noſtram ætatē durauerunt, qui huic rei interfuerūt, & nobis viua voce veraciter ſunt teſtati, quę audierunt, atq; viderunt. Quod cognoſcēs filius eius Pipinus ſynodum apud Liptinas cōgregari fecit, cui pfuit cum S. Bonifacio legatus Apoſtolicę Sedis Gregorius noīe. Nā & ſynodum ipſam habemus, & quantumcunq; de rebus eccleſiaſticis, quas pater ſuus abſtulerat, potuit, eccleſijs reddere, pcurauit. Et qm̄ res eccleſijs, a quibus ablatę erant, reſtituere pp concertationē, quam cum Vvaifaro Aquitanorum principe habebat, nō prævaluit; precarias fieri ab epīs exindē petijt, & nonas, ac decimas ad reſtaurationes terrarū, & de vnaquaq; caſata duodecim denarios ad eccleſiā vnde res erant beneficiatę (ſicut in lib. capitulorum Regū hr̄) dari conſtituit, vſq; dum ipſę res ad eccleſiā reuenirent. Vnde & Dn̄s Carolus Imper. adhuc in regio noīe conſtitutus edictum fecit; vt nec ipſe, nec filij eius, neq; ſucceſſores, huiuſmodi res agere attentarent. Quod manu ſua firmauit, cuius plenitudinem habemus, & de quo capitulum exceptum in lib. capitulorum eius, quicunq; librum illum habet, & legere voluerit, inuenire valebit. Hanc ēt relationem & in ſcripturis habemus, & quidam noſtrum etiam viua voce D. Ludouicum Imperatorem patrem veſtrum referre audiuimus. *Ea uius hiſtoria mentio etiam eſt in vita B. Eucherij epiſcopi Aurelianenſis, & B. Rhigoberti archiepiſcopi Rhemenſis. Qualis vero eſſet huiuſmodi eccleſiaſticorum bonorum diuiſio, quā Carolus Martellus induxit, Pipinus autem, & Carolus Imperator prohibuerunt, eodem lib. 1. capitularium ante capitulum iſtud 83. ſic exponitur:* Tempore Hadriani Papæ, & Caroli magni Imperatoris, qn̄ Paulinus epiſcopus tenuit vices Apoſtolicæ ſedis in Aquis, fuit factum illud capitulum propter hoc, quia laici homines ſolebant diuidere epiſcopia, & monaſteria ad illorum opus: vt non remanſiſſet vlli epiſcopo, nec abbati, nec abbatiſſæ, niſi tantum, vt velut canonici, & monachi viuerent.

Cum ergo præter conſcientiam epiſcopi, vel eius, cui officia huiuſmodi cōmiſſa ſunt, quilibet prohibetur oblationes eccleſiæ diſtribuere; liquido apparet, quod cum epiſcopi conſenſu, quibuslibet eccleſijs poſſint diſtribui.

Hanc interpretationi videtur contraire auctoritas illa Toletani concilij 4. cap. 32.

¶ Nihil de iure ſuæ diœceſis epiſcopi præſumant auferre.
Cap. LX.

COnſtitutum eſt a preſenti concilio, epiſcopos diœceſes ſuas ita regere, vt nihil ex earū iure prę[illegible]umant auferre a: ſed iuxta priorū auctoritatē [illegible]ciliorum, tam de oblationibus, quàm de tributis, †ac frugibus, tertiam b

† *al. decimis tributis.* Burch. l. 2. c. 203. Iuo p. 3. c. 255.

Digitized by Google

dicitur,q̃ quartam. 12.q.2. conceſſo. alibi,q̃ medietatem, 10.q.1.antiquos.ſed loci conſuetudo eſt obſeruanda 1 vt dicit Grat. in ſeq.§. & 10.q.3. cathedraticum. Vel dic,diuerſitas temporum ſoluit cõtrarium. 2.q.1.ſi peccauerit.

1 De hoc ſatis no. 10.q.1. de his. ibi videas. Aut.

2 ¶ Quòd

conſequantur. Quòd ſi amplius [a] quidpiam ab eis præſumptum extiterit,per concilium reſtauretur:appellantibus aut ipſis conditoribus, [b] aut certe propinquis [c] eorum,ſi iam illi a ſæculo diſceſſerunt.

Item Symmachus Papa ad Cæſarium fratrem, c.1.

¶ Poſſeſſiones eccleſiæ derelictas nulli ſit alienandi licentia. C. LXI.

Poly.l.5.tit.12. Anſ.l.5.c.47.

POſſeſſiones,quas vnuſquiſq; eccleſiæ proprio dedit, aut reliquit arbitrio,alienari quibuslibet titulis, atque diſtractionibus, vel ſub quocumque argumento nõ patimur:niſi forte aut clericis bonorum † meritorũ, aut monaſterijs religionis intuitu, aut certe peregrinis,ſi neceſſitas largiri ſuaſerit;ſic tamen,vt hæc ipſa non perpetuo [d] ſed temporaliter perfruantur.

† *al. bonorum meritis.*

Sed illud Toletani concilij ita intelligendum eſt, vt epiſcopi præter quartam, vel tertiam, quæ ſecundum locorum diuerſitates eis debetur, nihil contingant.

Vnde in concilio Leonis Papæ IV. c.26. ſtatutum eſt.

¶ A clericis, & pijs locis vltra ſtatutum patrum aliquid epiſcopus non exigat. C. LXII.

Poly.l.4.tit.21. Anſ.l.6. c.166.

NVlli epiſcoporum liceat a ſubiecto ſacerdote, vel alio quolibet clerico, & pijs locis dationes vltra ſtatuta [e] patrum exigere,aut ſuper † poſita in angariis inferre.Sed cum optimus ſit perſpector, ita proſpiciat, † vt vniuerſæ ſibi oues commiſſæ a ſe maximè alantur, atque in neceſſitatibus [f] adiuuentur,non illicitis exactionibus † opprimantur, quia Dominus paſcere, & docere nos docuit, & omnibus miniſtrare, non terrenis lucris, vel auaritiis delectari.

† *in vulgatis erat] ſuppoſita.*

† *al. perſpicua.*

† *al. exactionibus.*

Item Gregorius Leoni epiſcopo Catanenſium, † lib.7. epiſt.8.

† *al. Catinenſi.*

Vſusfructus eccleſiæ reli ctus durat cẽ tum annis.

tũ ad clericos,ſecundũ qđ exponit Gra. ĩ.ea. §.ſed illud. Sed hęc veritas ẽ. q̃ monaſterijs, & piis locis p̃t dari aliqd perpetuo,vt ĩ. 2.q.2.vlt. ſis,& 12.q.1.ſi quos & c. eccleſiaſticis. Si aũt ſimpliciter dat̃ aliquid perſonæ,intelligo perſonaliter eſſe datum. ĩ. 10.q.2.hoc ius. ſi eccleſiæ dat̃, intelligo donationem eſſe perpetuam,vt ĩ.ea. c. vlt. ext.de iuſt. cũ veniſſent. nã cum res intelligatur data vſq; ad mortem hoĩs, & eccleſia non poſſit mori. 12.q.2. liberti. ſemper intelligit perpetuo eſſe datũ. q̃ eccleſiæ dat̃. Sed ſi quis dederit eccleſiæ tãtum vſum rei, non proprietatẽ: in hoc caſu vtitur eccleſia re illa vſq; ad cẽtum annos, qa hæc ætas longęui hominis eſt. ff.de vſufru. an vſusfructus. & C.de ſacroſ. eccl. l. vt inter. Sed nũquid epiſcopus ſine canonicis tẽporalem donationem facere poteſt? Dico q̃ ſic,qa tantũ perpetuæ conceſſiones ſpectãt ad alienationẽ, vt ext. de his quæ fiunt a prælа. ſine conſenſu c. tua 2 12.q.2. bonę. ſecus ſit in conceſſionibus eccleſiarum,quæ licet tẽporales ſint,tamen ſolus non conecdet,niſi hoc habuerit ex conſuetudine, vt extra de his quæ fi. a prælа. ea noſcitur.ar.tamẽ contra. 12.quæſt.1.epiſcopus, ubi nec fructus poteſt epiſcopus dare ſine conſcientia cleri ſui. Ioan.

SED ILLVD. CASVS. Quia ſup.in c. conſtitutum. facta eſt mentio de tertia quam epiſcopus debet percipere de rebus eccleſiarum: ideo idem nunc oſtendit, & de quarta.ſ.vt epiſcopi præter tertiam. uel quartam ſecundum diuerſas conſuetudines nihil auferre præſumant.

NVlli epiſcoporum.] CASVS. Quidã epiſcopi ultra quam eis a canone permittebatur clericos ſibi ſubiectos multis angarijs fatigabãt, exactiones plurimas faciendo in eos.& ideo ſtatuit Leo,vt hoc de cætero nõ faciant. ſed proprias oues alant tanquam boni paſtores. & hoc probat auctoritate Domini,qui nos docuit paſcere,& docere.

2 Ad idẽ extra lib. 6. de reb. eccl. nõ alien. dudũ vbi de hoc.

3 Et ang.10. q.3.quia cognouimus. vbi de hoc. & ext. de pœnis.in quibus in gl. verum ſum. &c.

Patronus laicus, an poſſit clericum de dilapidatione criminaliter accuſare.

a ¶ Quòd ſi amplius.] Et ſi fecerint.quaſi concuſſores ſunt in quadruplum puniendi. arg.13.d. quoniam quidem 24.q.1.militare.C.de aſſeſſo. l.3.

b ¶ Conditoribꝰ. Ideſt patronis.qui poſſunt male alienata repetere,vt inf. eod.q.7. filijs. imò quilibet de populo hic admittitur.12.q.2.non liceat. Sed nunquid patronus laicus poteſt criminaliter clericum accuſare de dilapidatione.cum ſuam iniuriam perſequatur. argu. q̃ ſic.inf.q.7.filijs.& arg.22. d.illud. Nam ipſorum intereſt.vt inf.c.q.7.quicunq;.Simili ratione videtur.q̃ quilibet de populo,quia publice intereſt ne res eccleſiæ male tractentur, vt 2.q.1. prohibentur.in fi.ſed tamen ſecus eſt,vt notaui 2.q.7. in ſumma.& c. præſumunt.Et eſt ar.ad hoc 28.d.conſulendum.

c ¶ Propinquis.] Ius.n. patronatus tranſit ad filios, vt inf.ea.q.7. filijs. etiam quamuis hæredes non ſint,arg. ff.de iure patr. filij.ff.de religio.quod patet.& ad hæredes extraneos, vt inf.quæſt.7.ſi plures. ff.de ope.lib.fabriles.& argu.contra.ff.eo.ſi operarum.& C.eo.liberti. Ioan.

POſſeſſiones.] CASVS. Epiſcopi alienabant poſſeſſiones eccleſiarum.quas quis dederat in vita, uel in morte reliquerat: ſed Papa Symmachus prohibuit, ut

d ¶ Non perpetuo. Hoc verbum perpetuo.ſpectat tan-

e ¶ Statuta. Si ergo eps aliquid exigit a ſubdito ſuo.negari poteſt ei, niſi oſtendat hoc a canone ei conceſſum eſſe.ut 18.q.2.& hoc tantum,& 9.q.3. conqueſtus. 3

f ¶ Neceſſitatibus.] A pauperibus enim nihil petet,ut

Digitized by Google

patria, si tenuis sit, potius iuuanda, quàm spoliandæ spoliãda.

21.q.2.placuit.sic dicit lex,ꝙ si patria tenuis est,potius est iuuanda,quàm spoliãda,vt C.noua vectig.inst.non pos.l.1.

AD hoc locorum.] CASVS. Leo episcopus de redditibus,vel oblationibus ecclesiæ integrã quartam canonicis suis non distribuebat, & ideo Greg. præcepit,vt illã quartã sine diminutione prout sibi visũ fuerit cũ discretione inter canonicos distribuat,qa ad hoc sũt ordinati gradus locorũ,& distincti, ne prælati opprimant iniuste subiectos;nec subiecti cõtra prælatos superbiant effrænate.

a ¶ Ad hoc.] Si.C.de Iudæ.nullus.

b ¶ Et iudicia.] sup.89.d.ad hoc.

c ¶ Vel quolibet.] Ergo non solũ de decimis, & oblationib. fiãt quatuor portiones, sed etiam de pẽsionib. & aliis redditibus 12.q.2.quatuor.

Quatuor portiones nõ solum de decimis fiũt, sed et de pensionibus, & aliis redditib.

d ¶ Visum.] Ergo epũs pro arbitrio suo pòt bona ecclesiæ diuidere.12.q.2. Vulteranæ. inf.eo. q.ꝛ. decimas.contra. Sed ibi soluitur, hoc.c. loquitur quando bona non sunt separata: alias contra. 12. q.1. §.vlt. quod potius concordat.

PRædicator.] CASVS.Quidam episcopi turpis lucri gra a subiectis suis iniustè pecuniam exigebãt sed Sexta synodus ostendit, ꝙ hoc facere non debent: quia non debẽt rcs subditorũ iniustè deperare: sed potius illos alere.Et hoc probat tribus auctoritatibus, scilicet duab. Pauli.& tertia Petri.

Prælatus a subditis autũ, vel argentum non exigat.

e ¶ Prædicator.] Probat sexta synodus auctoritate Petri,& Pauli, quòd prælatus a subditis non debet exigere aurum, vel argentum: sed potius eos erudire: nam beatius est dare quàm accipere. extra de celeb. miss.cũ Marthæ.

f ¶ Diuinus.] Quandoque ponitur in mala significatione,vt 1.q.1. nunquam.

g ¶ Immo vero.] Si iudex dicit, condemno te: immo absoluo te: ult.mo. uerbo standum est 1 de pœn.d.2. si enim.

1 Ar. ad hoc ff. de manu. reft. Stichus, ff de hær.inſti.ſi ita ſcriptum.

h ¶ Multitudini.] Arꝙ ubi præcipitur, ad omnes extenditur 61.d.miramur ;38.d. Ignorantia, & sup.d.5.ad eius vero.

i ¶ Aurum.] Verba Pauli.

k ¶ Existimans.] Verba synodi: immo uerba fuerunt Domini; ut extra de celeb. Miss.cum Marthæ.

l ¶ Ait enim.] In secunda epistola ad Corinthios.

m ¶ Thesaurizare.] Superficialis est ista argumẽtatio, quia,& filij thesaurizant parẽtibus, quia parentes succedunt eis si aliquid habent,vt sup.3.q.4. hi qui.& inf. 35.q.8.hæc salubriter. Nõ est superficialis, qa non succedunt

¶ De redditibus ecclesiæ quarta pars clericis est distribuenda. C. LXIII.

AD hoc [a] locorum gradus rationis ordo distinxit, & iudicia [b] esse constituit; vt nec præpositi in opprimendos se frustra valeant occupare subiectos;nec subiectis iterum contra suos præpositos effrænata fit resultãdi licentia. *& infra.* ¶ Volumus igitur,vt quidquid ecclesiæ tuæ ex redditu,vel quolibet [c] alio titulo fortassis accesserit,quartam exinde portionem sine diminutione aliqua debeas segregare, atque eam secundum Dei timorem presbyteris, diaconis, ac clero (vt tibi visum [d] fuerit)discrete diuidere.

Anſ.l.5.c.67.

Item ex septima synodo,c.4.

¶ Episcopus turpis lucri gratia nihil a monachis, vel clericis suis exigere debet. C. LXIIII.

PRædicator [e] veritatis Paulus diuinus [f] Apostolus, ac si canonem ponens Ephesiorum presbyteris imò vero 8 & omni sacratæ multitudini † [h] ita fiducialiter perhibuit; [Argentum, & aurum, [i] aut vestem nullius concupiui. Omnia ostendi vobis, quoniã sic laborantes oportet susc ipere infirmos,beatius existimans † [k] dare, quàm accipere.] Propter quod & nos edocti ab eo definimus episcopum nullatenus turpis lucri gratia ex cogitare [a] ad excusandas excusationes in peccatis expetere aurum,vel argẽtum,aut aliam speciem ab episcopis, vel clericis,vel monachis,qui sub ipso sunt.Ait enim [l] Apostolus; Iniqui regnum Dei non possidebunt: nec debẽt filij thesaurizare [m] parentibus, [n] sed parentes filijs.] *& infra*. Præcepit.n. & Petrus Apostolorum summus. [Pascite,qui in vobis est,gregem Dei,non coacte, [o] sed spontanee secundum Deum;non turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque vt dominantes in clericis, sed forma facti gregis. Et cum apparuerit princeps pastorum,percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.]

Anſ.l.6.c.167. Poly.l.4.tit.21.

Act.10.

† *al. plenitudini.* πλησόμασι.

† *existimantes.*] orig. In scriptura autem citatur tãquam sententia Domini. 1.Cor.6. 2.Cor.12.

Psal.140.

1.Pet.5.

¶ Caput hoc antea citabatur ex sexta synodo. Est autem in septima ex versione Anastasii, ex qua nonnulla hic sunt addita,empta,emendata.

a ¶ Ar. ad hoc.] Ergo prælatus a subditis non debet exigere aurum, vel argentum, sed potius eos erudire: nam beatius est dare quàm accipere. extra de celeb. miss.cũ Marthæ.

b ¶ Et iudicia.] sup.89.d.ad hoc.

c ¶ Vel quolibet.] Ergo non solũ de decimis, & oblationib. fiãt quatuor portiones, sed etiam de pẽsionib. & aliis redditibus 12.q.2.quatuor.

d ¶ Visum.] Ergo epũs pro arbitrio suo pòt bona ecclesiæ diuidere.12.q.2. Vulteranæ. inf.eo. q.ꝛ. decimas.contra. Sed ibi soluitur, hoc.c. loquitur quando bona non sunt separata: alias contra. 12. q.1. §.vlt. quod potius concordat.

e ¶ Prædicator.] Probat sexta synodus auctoritate Petri,& Pauli, quòd prælatus a subditis non debet exigere aurum, vel argentum: sed potius eos erudire: nam beatius est dare quàm accipere. extra de celeb. miss.cũ Marthæ.

f ¶ Diuinus.] Quandoque ponitur in mala significatione,vt 1.q.1. nunquam.

g ¶ Immo vero.] Si iudex dicit, condemno te: immo absoluo te: ult.mo. uerbo standum est 1 de pœn.d.2. si enim.

h ¶ Multitudini.] Arꝙ ubi præcipitur, ad omnes extenditur 61.d.miramur ;38.d. Ignorantia, & sup.d.5.ad eius vero.

i ¶ Aurum.] Verba Pauli.

k ¶ Existimans.] Verba synodi: immo uerba fuerunt Domini; ut extra de celeb. Miss.cum Marthæ.

l ¶ Non coacte.] Idest, pro lucro terreno.

n ¶ Parentibus. Etiam spiritualibus, & respexit Apostolus naturam,& uotum parentum, prout uoto parentum hæreditas filijs debetur,sed filiorum hæreditas sola pietatis causa parentibus debetur,ut ff.unde lib.scripto pro hærede.6.ult.ff.de inoffi.test. nam & si iusta illud:Ordine turbato succedis Bulgare nato.Itẽ dicit lex, ꝙ omnia quæ nostra sunt, ex uoto filijs paramus,ut ff. de bo.lib.l.pen. 1.respon. & hæreditas parentum quasi debita obuenit nobis,ut ff.pro soc. l. & qua,& filij pene ad propria bona ueniunt.ff.de succ.edi.l.1.§.pen. Et dicit Imperator,cogitare debent parentes,ꝙ & ipsi fuerant filij, & ea quæ a suis parentibus sperabant,suis filijs facere debent.in Authen.ut cum. de app. cognos.§. consideranti.coll.8.

Hæreditas parentum debetur filijs.

o ¶ Non coacte.] Idest, pro lucro terreno.

Digitized by Google

ILLVD AVTEM. CASVS. Iſte §. reſpicit illud cap. poſſeſſiones. & dicit q illud verbum temporaliter perfruatur, non refertur ad monachos, qui perpetuo poſſeſſiones illas poterant poſſidere, ſed refertur tantum ad clericos pauperes. Poſtea probat, quod graue peccatum

effuſionis, verba tamen interponuntur, quę ſunt Hieronymi, ſcilicet nunc ſequamur ordinem prophetæ, deinde exponit verba prophetæ ſecundum literam, vſque ad illud verbum: Si qs doctus, exinde ea moraliter exponit vſq; ad fi. c. & ita ſi velles caſum breuiter ponere, incipies ibi. | Procedit ergo. | Hieronym⁹.

a ¶ Excogitare.] *Verba Græca, ὁρίζουσιν μὴ ὅπως αἰσχροκερδῶς ἐπινοεῖσθαι ἐπιεικοῦς προφάσεις προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις, ἀναιτίῳ χρωτὶ. ſic clarius verterentur,* ſtatuimus ne vllo modo turpis lucri gratia in mentem veniat epiſcopo excuſanti excuſationes in peccatis poſcere aurum, &c.

Illud autem, quod in fine capituli [a] *Symmachi ponitur.* [*Hæc ipſa non perpetuo, ſed temporaliter perfruantur.*] *ad perſonales tantũ poſſeſſiones, clericorũ videlicet & pauperum, non ad monaſteriales referendum eſt.*

7 *Quam vero ſit graue apud Deum decimas, & oblationes, ac primitias ſacerdotibus non ſoluere, auctoritate Hieronymi & Auguſtini apparet.*

Malac. 3. *Ait namque Hieronymus in comment. ad c. 3. Malachiæ.*

¶ Reus apud Deum habetur, qui decimas ſacerdotibus non ſoluerit. C. LXV.

RE uertimini [b] ad me, & reuertar ad vos, dicit dominus exercituum: & dixiſtis, in quo reuertemur. [c] Si affliget homo Deum; quia vos cõfigitis me: & dixiſtis, in quo cõfligimus te? In decimis, [d] & primitijs. In penuria vos maledicti eſtis, & me confligitis gens tota. [e] [Nunc ſequamur ordinẽ prophetiæ. [Quia mihi nõ reddidiſtis decimas, & primitias; idcirco in fame, & penuria maledicti eſtis: & vos me ſupplantatis, [f] ſiue fraudatis, atq; priuatis gens tota.] Pro a gente, quæ in hebraico ſcribit, שנה annum lxx. tranſtulerunt, ἔτος pro ἔθνος, & eſt ſenſus. Ecce annus expletus eſt, [g] & nihil in meos theſauros, ſed in veſtra horrea comportaſtis; & pro decimis, & primitijs, † quæ parua erant, ſi a vobis darentur, vbertatem poſſeſſionum veſtrarũ, & omnem frugum abundantiam perdidiſtis. [h] Vt autem ſciatis me hoc iraſcẽte perfectum, quia fraudaſtis me parte mea: hortor vos, atq; cõmoneo, vt inferatis decimas in horrea, † [i] hoc eſt in theſauros templi: & habeãt ſacerdotes, atque leuitæ, qui mi

† *al. primitias.*

† *al. horrea mea.*

tum eſt decimas & primitias, & oblationes non reddere. & ad hoc inducit ſeq. c.

a ¶ Capituli.] Sup. ea. poſſeſſiones.

QVAM VERO. Hæc eſt 7. pars q. in qua probat magiſter, q decimæ ſunt dandæ clericis pro labore ſuo: & qui eas non dat, peccat mortaliter, clerici autem debent eas diuidere iuſto modo cum pauperibus & religioſis & hoſpitibus, & hoc probat per 4. cap. Ioan. de Fant.

RE uertimini.] CASVS. Caſum hunc ſic attende. Iudęi decimas ſacerdotibus & leuitis non tribuebãt, propter quod penuria & ſterilitate ſunt puniti. nam in pœnam eorum cataractę cęli clauſæ ſunt, nec pluuias effundebant, & locuſtæ, brucus, & ærugo labores ſuos deuaſtabant. Hortatur itaque Malachias prophera Iudæos, vt reuertantur ad dominum, quia ſi ſoluant decimas & primitias, cataractæ cęli aperientur, & vſque ad abundantiam benedictio ſuper eos effundetur. Proceedit ergo Hiero. hoc ordine in hoc c. Primo ponit verba Malachiæ prophetæ, vſque ad locum illum, verbum

b ¶ Reuertimini.] In prima parte ponit Hiero. verba prophetæ vſq; ad illud verbũ effuſionis. In 2. parte exponit ea ad literam vſque ad illud, ſi quis doctus. Ab inde myſtice ſiue moraliter.

c ¶ Reuertemur.] Quaſi dicãt, nõ diſceſſimus. immo in hoc receſſiſtis, quia cõfluxiſtis me: hac tamen conditione, ſi homo affligit, ideſt, põt affligere Deũ, & ideo dicit c. ſi affligeret: quia naturæ Dei nihil nocere poteſt. 11. q. 3. ſecundũ catholicã, quia impoſſibilis eſt 22. q. 4. incommutabilis.

Deo nihil nocet.

d ¶ In decimis.] no. Deũ dici affligi, cũ eius ſubditi affligũtur. 3 ſi. 2. q. 5. hẽt hoc proprium. & 3. q. 1. nulli. in fi.

e Arg. ext. de prob. licet in fine.

d ¶ In decimis.] Scilicet non ſolutis.

e ¶ Gẽs tota.] i. ex toto gentiliter viuẽtes: vel alias quilibet de proprio.

f ¶ Supplantatis.] Arg. contra. infr. de cõſe. diſt. 2. panem. ſed intellige quãtũ in nobis eſt. 2 11. q. 3. inter uerba. Vel ita defraudant ſubtrahendo iſta paupertibus.

g ¶ Annus expletus eſt.] Non tñ finis anni ſpectandus eſt, ut tunc decimæ põſſentur, ſed põſtandæ ſunt cum fructus colliguntur, extra de deci. cum homines. immo ſi agerbis in anno det fructus, toties dandæ ſunt decimæ, ut extra eo. ex parte 2. hic ergo ſagillauit eos, qui tam tarde dederunt. In perſonalibus tamen decimis poſſet dici q in fine dandæ ſunt propter lucra minima: Inconueniens enim eſſet q ſcripto vel aliquis negotiator ſingulis diebus deberet decimam partem lucri dare eccleſiæ. arg. ad hoc tale quale. ext. de pig. ex literis. ibi, propter poſſeſſionum minutias: & quia talis ſolutio incommoditatem haberet, vt ff. fam. ercis. plane. idem dicendum de caſeo & lacte. Io.

Decimæ quo tempore ſint dandę.

h ¶ Perdidiſtis.] Argu. aliquem debere puniri in eo in quo deliquit. 12. q. 2. & qui humanis. & qui negat. qđ debet, negari ei debet quod ſibi debetur. ext. de vſur. quia fruſtra. C. de fideic. li. l. ſi quis in ſuo. ff. d. eſto.

i ¶ In horrea.] Arg. q ipſi ruſtici debent deferre in horrea decimas ad ipſas eccleſias, arg. inf. q. 7. decimas. C. de annonis & trib. l. pro loris. lib. 10. non ergo a clericis uel eorum nuncijs ſunt colligendæ in agris.

Digitized by Google

Effusio duo notat.

Aerugo.

Eruca.

hi ministrant,cibos,& probate me,si non tantas pluuias effudero,vt cataractæ cęli apertę esse credãtur,[Et effundam vobis benedictionẽ vsque ad abundantiam. [a]] Verbum [b] effusionis,nomen largitatis ostẽdit. [c] Sed fieri potest,vt agros, irrigantibus pluuijs, sit quidem fertilitas, verum aut locusta, aut brucus,aut ęrugo, [d] aut eruca destruãt,& labores hoium pereant. Propterea iungit,& dicit:Et increpabo pro vobis deuorãtem.] locustam videlicet,& reliqua,quæ diximus:[Et non corrumpet fructum terræ vestræ.] *& infra*. ¶ Si quando fames, & penuria, & rerum omnium egestas opprimunt mundũ; sciamus hoc ex Dei ira [e] descendere:qui in pauperibus, si non accipiant eleemosynam, fraudari se loquitur: & suas [ß] [f] possessiones postulamus decimas, & primitias interpretari. [g] ¶ Si quis doctus, & eruditus legẽ Dei, põt cæteros erudire, non debet suæ assignare prudentiæ, ingenioque,quod possidet, sed gratias agat primum Deo, qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus eius, ac magistris, a quibus [h] doctus est. Si.n.non egerit gratias; sed sibi scientiã vendicauerit, [i] in penuria maledicetur. Qđ si intelligens largitorem Deum, & agens his gratias per quos a Deo eruditus est, humiliauerit se,& in horreum Dei intulerit cibos, hoc est, scripturæ sanctæ alimenta in ecclesia populis ministrauerit; statim aperiẽtur super eum catharactæ [k] cęli & effundetur pluuia spiritualis: & mandabit Deus nubibus [l] suis, vt pluant super eum imbrem: [m] & abundantia rerum omnium perfruetur.

a ¶ Pro gente.] *Hæc usque ad vers.* Ecce annus,*addita sunt ex B. Hieronymo ad sententiæ integritatem.*

ß ¶ Et suas.] *In originali sic legitur*, fraudari se loquitur,& sua portione priuari. Possumus decimas,& primitias,& sic interpretari.*Sed ob glossam non est mutatum. Alia vero quadam emendata sunt.*

Item Augustinus, serm.219.de tempore.

¶ Quòd decimæ sacerdotibus sunt tradendæ. C. LXVI.

Anf.l.3.c.34. Poly.l.3.tit.11.

DEcimæ tributa [n] sunt egentium animarum.Quod si decimas dederis; non solum abundantiã fructuũ recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris.Non igitur Dominus Deus præmium [o] postulat,sed honoré. Deus.n.noster,qui dignatus est totum dare,decimam a nobis dignatus est recipere, non sibi,sed nobis sine dubio profuturam:sed si tardius dare peccatum est;

a ¶ Ad abundantiam.] inf.q.7.maiores.
b ¶ Verbum.] Hæc sunt uerba Hieronymi.
c ¶ Ostendit.] Hic, & C.de inoff.don.l.2.Quandoque etiam notat vitium.41.d.sæpe.
d ¶ Aut ærugo.] Ærugo est ros,qui cadit super teneras spicas, & ꝓpter hoc sole veniẽte marcescunt.Eruca est vermis,qui ibi nascitur ff. loca. ex cõducto.
e ¶ Ex Dei ira. Homo.n.propter peccata sua affligitur, ut 7.q.1.scisitaris.56. dist. si gens. j.13.q.4. si quos.
f ¶ Suas. Si ergo sue sunt, rei vendicatio intentabitur ꝓ eis. C. de sacrosc.eccl. ut inter.
g ¶ Interpretari.] Idest, moraliter exponere.
h ¶ A quib.] Arg.ꝙ discipuli dẽt referre gratias magistro, non tantum verbis, sed etiam rebus, ut 69.dist.ecce.
i ¶ Vendicauerit.] i. sibi adscripserit.
k ¶ Catharactæ.] Id est,fenestræ.
l ¶ Nubibus. Idest, prædicatoribus.
m ¶ Imbrẽ. Gratię, & scientię,quæ in eo augebitur,de ꝙ.dist. 3.si sermo.Io.

Decimæ sũt tributa egentium.

DEcimæ.] CASVS. Hoc diuiditur i duas partes. In prima parte docet.Aug decimas esse tribuẽdas. de militia,negotio,& artificio,& sine tarditate, & ostẽdit ex hoc triplicem sequi cõmoditatem.s.abundantiam fructuum, corporis sanitatem, & ꝓmiꝭ cęl.sus retributionẽ, quas si quis non dederit,ad decimam partem reuocabitur, & quod Christus non accipit; impius miles vsurpabit. In secunda parte dicitur, qđ decimę exigẽdo requirãtur, & qui eas non dederit,tot homicidiorũ in die iudicij reus apparebit, quot pauperes.In locis illis fame perierunt quorum poenam si vult euitare, decimam reddat, & de nouem partibus faciat eleemosynam.Seq.c.patet.

n ¶ Tributa.] Idest, debita animabus egentibus diuina gratia. Vel melius dicas, quod datur egentibus clericis, non tamen ideo manus danda sunt etsi diuites sunt, non enim intuitu personarum dantur ecclesiasticæ facultates, vt 23.q.8.nemo. & ff.de rei.vend.l.1.

o ¶ Præmium.] i.gratis vult beneficium suum concedere,non pro pretio, sed tamen in honorem vult haberi.arg.ff.mand. si remunerandi & est si. 1.q.1.iudices. vbi dicit, ꝙ non sunt dicenda munera,sed sumptus. & facit ad hoc quod dixi 32.q.2.honorantur.

a ¶ De

Digitized by Google

quanto peius eſt non dediſſe? De militia [a], de negotio [b], de artificio redde decimas. Cum enim decimas dando & terrena, & cœleſtia poſſis prȩmia ꝓmereri; quare pro auaritia duplici benedictione fraudaris? Hęc eſt enim Dei iuſtiſſima conſuetudo: vt ſi tu illi decimam non dederis; tu ad decimam [c] reuoceris. Dabis impio militi, quod nõ vis dare ſacerdoti. Benefacere ſemper Deus paratus eſt: ſed hominum malitia prohibetur [d]. Decimę enim ex debito [e] requirunt: & qui eas dare noluerit: res alienas [f] inuaſit [g]. Et quanti pauperes in locis, ubi ipſe habitat: illo decimas non dante, fame mortui fuerint; tantorum homicidiorum [h] reus ante tribunal æterni iudicis apparebit, quia rem a Deo pauperibus delegatam ſuis vſibus reſeruauit. Qui ergo ſibi aut prȩmium [i] comparare, aut peccatorum deſiderat indulgentiam promereri, reddat decimam: etiam de nouem partibus ſtudeat eleemoſynã dare pauperibus.

¶*Caput hoc confectum eſt ex locis B. Auguſtini in ſermone 219. (qui eſt primus Dominica 12. poſt feſtum Trinitatis) & ferè verborum, & verbis ipſis ſæpe mutatis, eodemque modo apud Anſelmum habetur.*

Item Hieronymus in comm. ad c. 3. epiſtolæ ad Titũ, in fine.

¶Seipſum condemnat, qui Euangelizantibus neceſſaria ſubtrahit. C. LXVII.

APoſtolicis viris, & Euangelizantibus Chriſti in neceſſarijs [k] vſibus nolle tribuere, ſterilitatis ſeipſum eſt condemnare.

Quòd autem decimæ epiſcoporum conſenſu monachis licite tribuantur, beatus Hieronymus Damaſo Papæ ſcribit dicens.

¶Liberum eſt clericis decimas monachis concedere. C. LXVIII.

QVoniam

a ¶ (De militia.) Licita. ergo & clerici ſi militent 23. q. 1. militare. tenentur dare decimas.

b ¶ Negotio.] Dummodo licita ſit negotiatio, ut extra eod. ex tranſmiſſa. & tamen vix aliqua negotiatio ſine peccato poteſt expediri, ut de pę. diſt. 5. qualitas. dicitur

Negotiatio vix poteſt eſſe ſine peccato.

tũ & B. narrant ꝓrium per decr. illam extra de. vit. de teſtis. & per decre. extra de uſur. quanto quod concedo. I. ẽ ex omnibus quæ ex lucrativa cauſa haberentur, dabuntur decimæ, ut de donatione ex legato; ut ſi extraneus inſtituitur in teſtõ. aliud eſt ſi quis ab intellato ſuccedit, quia tali debita eſt hæreditas iure naturæ unde potius debitum de ꝙ lucrum, ut ff. unde lib. ſeripro. §. ult. idẽ dico ꝙ quaſcunque uinculum abſoluerint, ꝙ quilibet teneatur ad decimã de lucro ſuo. I Sed nunquid doctor de collecta uel aduocatus de patrocinio, uel mercenarius de eo quod meretur, dabit decimam: nõ vi, cum illud non ſit lucrum, ſed debitum. Credo tñ ꝙ ſic: quia ſerpiũ eſt: Honorabis dñm Deum tuũ de tuis uſtis laboribus, ut 1. q. 1. nõ eſt putanda. licet quia hic dicitur, de omni artificio danda ſunt decimæ, ut ext. eo. nõ eſt in poteſtate.

I Álij cõtra & melius ſecundum B. prout no. extra de deci. paſtoralis, q̃ ſinia cõmuniter approbatur, 1. ſed diſtũ Ioan. eſt iuſtus. & ibi not. Ho. Aduocatus an teneatur ad decimas de patrocinio.

c ¶ Tu ad decimã.] Ideſt, tantum decima remanebit ibi, uel dæmonib. ſociaberis, qui ſunt decima pars Angelorũ. d ¶ Prohibetur.] ff. de pœn. diſtin. 1. ſi animus. ſup. 76. diſ. ieiunium.

e ¶ Ex debito.] Ergo videtur, ꝙ actio perſonalis competat ꝓ decimis petendis.

f ¶ Alienas.] Ergo ante ſeparationem ſunt eccleſiæ, ut no. ff. e. q. moderamini.

g ¶ Inuaſit. Not. ꝙ idem eſt iniuſte detinere: quod rapere, ut hic. & ex de reſti. ſpol. ſæpe. Et idẽ eſt auferre quod non dare. 47. d. ſicut. & 12. q. 2. indigne.

h ¶ Homicidiorũ.] ſu. 11. q. 1. præcipue. & 3. 86. d. paſce.

i ¶ Prȩmium.] Inf. 17. q. 4. ſunt qui.

k ¶ Apoſtolicis. ¶ Neceſſarius.] I. eſt, in uictu & veſtitu. ut 10. q. 2. epiſcopus. Ioan.

Decimæ an ſint de illicite acquiſitis dandæ.

Iudæi tenentur ad decimas perſonales.

tamen licita quo ad laicos in quibuſdam rebus, vt 88. d. fornicari. Sed numquid de illicite acquiſitis debeant dare decimas, no. 14. q. 5. in princ. Sed nunquid de furto, vel latrocinio dandæ ſunt decimæ? Dicunt quidam quòd ſic, ne apud eos ita remaneant. ar. ad hoc 22. q. 1. conſidera, alij negant, ne eccleſia videatur approbare delictum. Sed dico, ꝙ à fure, vel a raptore bene petitur decima, non rõne negotiationis ſuæ, cũ illa ſit reprobata. ſed quia inuenitur in poſſeſſione: quia decima ſequitur quemlibet poſſeſſorem, ſiue ludæum, ſiue excõmunicatum, vt extra de deci. de terris extra de uſu. quanto. extra de ſen. exc. ſi uero alioquin eſſet prædo melioris conditionis, quàm bonæ fidei poſſeſſor: quod eſſe non debet. ut ff. de peti. hære. ſi à dño. §. ult. Item nunquid Iudæi perſonales decimas dabant? Vi ꝙ ſic. ut extra de uſur. quanto circa fi. de decr. ad audientiam, quia dicebat, ꝙ de omnibus prouentibus dabunt: quod concedo. Tã

QVOD AVTEM. CASVS. Supra dictum eſt in §. de his. monachos de propriis prædijs, quæ ad proprium uſum colunt, non debere decimas dare: nunc offendit Gratianus, ꝙ epiſcopis conſentientib. recipere poſſint.

QVoniam quidquid. ¶ CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte quæritur Damaſus à Hierony. an clerici intuitu pietatis partem decimarum ſuarum. & oblationum poſſint conferre extraneis, & xenodochijs ad ſui ſuſtentationem. & an poſſeſſiones aliquas tuas in dñium eorũ trãsferre poſſint? & rãdet ꝙ ſic. In ſecunda parte q̃ritur utrũ laici poſſint uſum decimarum, & oblationum habere. Et reſpondet, ꝙ nõ, ſed

Digitized by Google

ſi aliquando decimæ ab eis fuerunt detentæ, & conſentiente epiſcopo loci tranſierunt in vſum monachorum, conſtabunt eis firmitate perpetua. In tertia parte quæſiuit qui clerici de bonis eccleſiæ ſint ſuſtentandi. Et rñdet ꝙ pauperes, & qui parentum opibus ſuſtentari non ꝓñt. ſi vero ſunt diuites, & quod pauperum eſt, accipiũt; ſacrilegium committunt, & per abuſum talium bonorum iudicium ſibi mãducãt, & bibant. Secunda pars ibi. Qui autẽ.] Tertia ibi, Clericos. Sequẽs §. pater. a Quidquid.] Res eccleſiæ ſunt pauperum, ut 23.q.7.ꝙ autẽ. Similiter res clericorum ſunt pauperum, ut 23.q.8.cõuenior. & dicũtur eſſe pauperum quia tẽpore neceſſitatis sũt pauperibus communicandæ, ut 47.diſt. ſicut hi.

Eccleſiaſticæ res ſunt pauperum.

b ¶ Omnibus.] Not. quæ eccleſia dicatur ſufficiens ad hoc vt quis debeat eſſe contentus una, ideſt, q̃ poſſet omnes recipere, ut 42.diſt.quieſcamus. ext. de præben. de monachis. arg. cõtra. 10.q.2.epiſcop⁹. vbi dicitur quod erit contentus victu, & veſtitu.

quidquid [a] habẽt clerici, pauperũ eſt, & domus illorum omnibus [b] debẽt eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent; maximè curandum eſt illis, vt de decimis, & oblationibus, cœnobijs, & xenodochijs, qualem voluerint, & potuerint, ſuſtentationem impendant. Liberum eſt enim monachis, & ſpiritalibus viris Deũ timentibus, & colentibus decimas, & oblationes, cunctaq; remedia concedere [c], & de iure ſuo in dominium illorum, & vſum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quàm religionem attendere. Quod autem beatitudo tua quęſiuit, vtrum vſus decimarũ, & oblationũ ſæcularibus prouenire poſſit; nouit veſtra ſanctitas omnino nõ licere [d], proteſtantibus hoc diuinis [e] auctoritatibus paternorũ canonũ: Quamobrem, ſi aliquando fuerint ab his male detenta, quæ diuini iuris eſſe noſcuntur, & in vſum tranſierint monachorum, & ſeruorũ Dei; epiſcopo [f] tamen loci illius præbente conſenſum [g], cõſtabunt eis omnia perpetua firmitate, & ſtabilitate ſubnixa. ¶ Clericos autem illos conuenit eccleſiæ ſtipendijs ſuſtentari, quibus parẽtum, & propinquorum nulla ſuffragantur. Qui aũt bonis [h] parentum [i], & opibus ſuſtentari poſſunt: ſi quod pauperum eſt, accipiunt; ſacrilegiũ profecto committunt, & per abuſionem talium iudiciũ ſibi manducant & bibunt.

1.q.2.clericos. In regula monachorum. ca. de paupertate habentur quædam ſimilia.

¶ *Supra etiam* 1.q.2. *clericos pars huius capitis citatur ex B. Hieronymo, in cuius quæ extãt ſcriptis nihil huiuſmodi inuentum eſt.*

De prædijs autem, quæ a colonis eorum coluntur, ſic definitum eſt in Moguntino concilio [*Queſti ſunt præterea, &c. ſupra ead.*

QVAESTIO II.

E capellis [k] *uero, quæ ab eis poſſidentur, ꝙ per eorum inſtitutionẽ a ſacerdotibus ſint gubernanda, Ioannes Papa probat ſcribens Iſaac Syracuſano epiſcopo.*

Decimæ an poſſint concedi laicis.

1 Ad hoc facit quod no. inf. ead. q.3. §. ſic ẽt. & ſupra 1.q.3. ꝙuenit ad noc. ext. de decim. quamuis. ibi videas. & j. ead. q.7. c.1. in prin.

Eccleſia de manu laici non poteſt recipi.

quid fructus decimarum poſſunt concedi laicis? ſic ad tempus, vt extra ne prælati. vices ſuas. querelam. & vſq; ad finem vitæ ipſorum. 1 arg. ext. deijs, quæ fiunt a prę lato. cum Apoſtolica. in fi. arg. contra 10.q.1.hanc.

e ¶ Diuinis. Not. generalem ſermonem non generaliter intelligendum. 88.d. fornicari 75.d.ꝙ die 76.d. ſcire. 75.d.c.1. inf. ea.q.3. dilectio & q.7. decimas Deo. 12.q.2. ſine. 14.q.2. ſuper. de conſec. diſt.2. reuera. diſt.95. ecce. arg. 10. diſt. c.1. contra. diſt. 18. propter.

f ¶ Epiſcopo. Et ſufficit auctoritas ſolius ep̃i ad talem alienationem, ut ext. de ijs, quæ fiunt a prælato. cum Apoſtolica. contra. 12.q.2. fine. Non. n. vi ꝙ ſolus ep̃s poſſit concedere ſine capitulo. Sed hoc ſoluitur extra de ijs q̃ fiunt a prælato. cum Apoſtolica. Hic ergo laicus, qui capax non eſt, facit locum capacitar. C. de natu. lib. Authlicet. ff. de iniuſto rup. teſt. l. pen. & ꝙ nullus religioſus debeat recipere eccleſiam de manu laici, eſt expreſſum extra de priuil. cum, & plantare. & 1.q.7. ſi quis.

g ¶ Conſenſum.] Arg. ꝙ ratihabitio ep̃i retrahitur: &

i ¶ Parentum.] videtur loqui de illis clericis, qui eccleſiæ non ſeruiunt. ſup. 10.q.3. cauendum ſupra 12.q.1. illi autem, infra 21.q.1. quomodo.

DE capellis.] Hæc q. diuiditur in duas partes. In prima probatur per c. ſequeas. ꝙ ſi monachi habent eccleſias pleno iure, poſſunt in eis capellanos inſtituere, & deſtituere. Secunda ibi, Hac auctoritate.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 2.q. qua quæritur, an capellæ, quæ conceduntur monachis ab epiſcopis, ſint per monachos inſtituendæ. Et reſpondetur, ſi pleno iure, ſcilicet quantum ad temporalia, & ſpiritualia capellæ pertinẽt ad monachos, per ipſos ſunt inſtituendæ, ut inf. c. viſis. Si vero ad ipſos pleno iure non pertinent, ſed tantum quantum ad temporalia, per epiſcopos ſunt inſtituendæ. ita tamen ut monachis reſpondeant in temporalibus. epiſcopo uero in ſpiritualibus, ut inf. ead. ſane. De hoc plenius notatur in ſumma huius quæſtionis.

K ¶ De capellis.] Hæc eſt ſecunda quæſtio, an in capellis

Monachi qd iuris habent in ſuis capellis.

pellis monachorum presbyteri ſint inſtituendi per monachos. quod vt melius pateat, videndum eſt quid iuris habent religioſi in ſuis capellis. Et no. quod duob. modis fiunt capellę religioſorum. ædificatione. ſ. & collatione. Si ædificatione, habent inſtitutionem temporalium laicum, cum inſtitutio ſit temporalis. ſuppoſitio vero perpetua. Item eſt contra eum 10.q.1.nouerint. vbi dicitur, quòd poſtquam Deo dederit, quòd nihil habet iuris in re illa patronus. Io.

¶ Presbyteri in monaſteriorum eccleſijs per abbates inſtituantur. C. I.

VIſis literis charitatis veſtræ, quib. ſatis perpenditur quanto ſtudio huic ſanctæ ſedi reuerentiam exhibetis, non modice gauiſi ſumus. Nunc itaq; ſuper ea, quæ conſuluiſtis, vt chariſſimo fratri benigne diſcretum cõſilium damus. Delegauit [a] enim nobis pia mãſuetudo veſtra, vtrum eccleſiæ pro quiete [b] monachorum a ſanctis concilijs, catholiciſque epiſcopis eis traditæ, per ſacerdotes ab eis ordinatos, & inueſtitos debeãt inſtitui. Addidit quoque fraternitas tuas litem, & ſeditionem inter clericos, monachoſq; ex hac cauſa non modicam eſſe ortam: quod inſtigatione verſuti hoſtis eſſe factum nemo ambigat. Habet enim mille nocendi modos; nec ignoramus aſtutias eius. 2.Cor.2. Conatur namq; a principio ruinæ ſuæ vnitatem eccleſiæ reſcindere, charitatem vulnerare, ſanctorum operum dulcedinẽ inuidiæ felle inficere, & omnib. modis humanũ genus euertere, & perturbare. Dolet enim ſatis, & erubeſcit, charitatem, quam in corde [c] nequiuit habere, hominos cõſtantes ex lutea materia tenere in terra. Vnde oportet (quantum fragilitati noſtræ cõceditur) vt omnes aditus nocendi eius verſutiæ diligentiſſime muniamus: ne mors ingrediatur per portas [d] noſtras. Conſilio itaq; multorũ fratrum diligẽter exquiſito decreuimus, vt amodo eccleſiæ monachis traditæ [e] per

Iſis literis.] CASVS. Beneuen. hunc caſum ſic ponit, & bene. Quidã epiſcopus pleno iure quo ad ſpiritualia & tẽporalia monachis dedit quaſdã capellas poſtea inſtigãte diabolo humani generis inimico, inter monachos, & clericos eſt orta ſeditio pp inueſtituram illarum eccleſiarum, & ad ſuggeſtionem clericorum epiſcopi nitebantur inueſtituras reuocare. Propter hanc ergo altercationem Iſaac Syracuſan⁹ epũs cõſuluit Papam Io. vtrum præfatæ capellę monachorum debeant gubernari p presbyteros a monachis inueſtitos? & rñdet q̃ ſic. & hoc probatur quatuor rationib. quarum prima eſt, quia diuinę leges & ſęculares præcipiunt, ut cuius poſſeſſio eſt, eius fiat inſtitutio. Secunda eſt: quia ſicut charitas eporũ fuit facilis in dãdo, qđ maius eſt. ſ. poſſeſſiones: ſic & facilior erit in concedẽdo, quod minus eſt, ſ. inueſt ituram. Tertia eſt: quia ſua iura uel tributa monaſterio non redderentur, ſi inueſtitura per alterũ daretur. Quarta eſt: quia epiſcopus priuatur mercede, quam fuerat conſecutus, ex quo facta charitate vult reuocare quod dederit, monachis; tamen ſi ea quæ ſunt epiſcoporum, uſurpare præſumpſerint: eporum ſęlici mucrone puniãtur. Inſtitui. .i. regi & gubernari. Inſtituantur. .i. regantur & gubernentur. Vel poteſt dici, q̃ Iſaac quærebat (ut dixi Hu.) utrum capellę tales debeant inſtitui per monachos.

a ¶ Delegauit.] Ideſt, inſinuauit. Vel dic melius, ideſt, quæſiuit.

b ¶ Pro quiete.] A curis temporalibus, ut ſup. ea. q. 1. de præſentium.

c ¶ Conſtãtes.] Inf. de pœ. d. 2. principium. §. ſi uero. 7. 27. q. 2. §. ex his omnibus. contra. Sed dic, q̃ non potuit habere charitatem perſeuerantem. arg. extra de uerb. ſign. nam & ego.

d ¶ Per portas. .i. Per ſenſus corporeos, quibus mediãtibus peccatum tranſit ad nos.

e ¶ Traditæ.] Pleno iure. Idem intelligũt quidam vbi epiſcopus ſimpliciter concedit. arg. ff. de ſer. ſi cui. & ff. de vſu & hab. ſi ita. Sed contra extra de do. paſtoralis. & 1.q.1. ſunt nonnulli. cum autem monaſterio priuilegiato cum capellis ſuis habitis, & habendis cõcedit ep̃s eccleſiam, etiam pleniſſimo iure ſecundum plerosque peruenit ad monaſterium, etiam quo ad correctionem exceſſuum. ſed tamen abbas ille nõ deponet aliquẽ, nec ſuſpendet in perpetuum, niſi hoc haberet ex priuilegio aliquo, vt inf. in fi. cap. Sed nũquid epiſcopus ita poteſt eximere eccleſiam aliquam, q̃ nihil retineat in ea? Dico q̃ non; quia epiſcopus non pòt alium iudicẽ facere ordi-

liam, & epiſcopus ſpiritualium, vt infra eadem ſane, & capitu. vlt. Si autem collatione: aut collatæ ſunt eis ab epiſcopo: aut a patrono. Si ab epiſcopo, aut ſub certa forma, aut cum omni iure, aut ſimpliciter. Si ſub certa forma, non habent ibi plus iuris quàm forma contineat. Si vero cum omni iure, tunc habent, & temporalem & ſpiritualem inſtitutionem. inf. ead. viſis. Et ſic intelligitur illud: cuius eſt poſſeſſio, eius eſt & inſtitutio. 1 In hoc caſu loquitur extra de capel. mon. in eccleſijs. remanet tñ ius epiſcopale in ordinatione clericorum, iudicio, altarium conſecratione, & viſitatione. 9.qõ.3. per ſingulas. Si autem conceſſit epiſcopus ſimpliciter, quid iuris ſit, habetur extra de dona. paſtoralis. Si uero patronus conceſſit capellam domui religioſæ, non plus iuris habet acceptor, quàm dator. arg. ſ. ea. q. 1. ſi quis laicus. extra de dona. inter vir. & vxor. nuper. ff. de re. iu. nemo plus. niſi hoc factum ſit de conſenſu diœceſani epiſcopi, in quo caſu cedit in dominiũ religioſorum ext. de iure pat. quod autẽ. ext. de do. paſtoralis. Quæ autem dicta ſunt, intelligas de monaſterijs nõ exẽptis. In exemptis. n. & eorum capellis quod Principi placet legis habet uigorem. Et no. q̃ Io. de Fant. dixit q̃ eccleſia quæ nondũ eſt conſecrata: tantã in ea hẽt patronus poteſtatẽ, q̃ præter ep̃i licẽtiam põt religioſo loco concedere non ſolum iuspatronatus, ſed ẽt ipſam eccleſiam. arg. inf. ea. q. ult. nemini. Sed hæc opinio corrigenda eſt, cum religioſus locus iam ſit, maximè propter ſolennitates, quæ ibi fiunt ab epiſcopo. de conſecr. diſt. 1. nemo. Et quod religioſus locus ſit, habes extra de reli. do. ad hæc unde iam in epiſcopi poteſtatẽ cõſiſtit, cum lapis benedictus ibi iam ſit poſitus. inf. ea. q. 7. omnes. nam a laico poteſt aliquis inſtitui. inf. ead. q. ult. ſi plures, multo minus ſupponi poteſt loco religioſo per

¶ Intelligit L. cuius fuit tota iſta glo. q̃ ep̃o ſeruatur, ut ſacerdos ibi inſtituendus cui ab eo recipiat alarum, & in hoc caſu, & c. ut ſequit ſed forte non ſine cauſa. Ioan. hoc remouit. Arch.

Eps eccleſiã a ſe non põt totaliter exi mere.

1 Licet eps concedat inueſtituram: non tñ correctionẽ. ar. ff. de ſer. vrb. prędl. ſi domus ſim L.

ordinarium in diœceſi ſua: nec ita plene poſſet epiſcopus remittere ius epiſcopale, vt hic, in ſi. quia ſic poſſet a ſe reijcere iuriſdictionem epiſcopalem. nam quãtumcunq; generaliter eps eximat aliquam eccleſiam, ſemper retinet correctionem, & viſitationẽ procurationẽ, & cathedraticum, vt ext. de cenſi. cũ venerabilis. & de don. paſtoralis, nec etiã in præiudicium archidiaconi poteſt epiſcopus aliqua iura remittere eccleſiæ, vt ex. de exceſ. præl. c. 1. & 2. Si obijcis id quod eſt extra de re lig. de conſtitutus. vbi dr, q epiſcopus poſſit plene eximere aliquã eccleſiam, dicas q illa exẽptio fuit confirmata a Papa, ſicut patronus quantumcunq; generaliter remittat ius patronatus. tñ quędam iura retinet in libello. C. de bo. lib. l. ſi.

dolo ne res donata benigne, fiunda conſilio revocetur. ff. de ædil. edic. l. ad res.

HAC AVCTORITATE. Hæc eſt ſecunda pars qõ. in qua dicitur quod in §. ecce Vrbanus qui ſequitur, continetur, & probatur per conſequens. Io. de Fant.

CA-

ſuos [a] ſacerdotes inſtituantur. Diuinæ enim leges habẽt, & ſeculares, vt cuius eſt poſſeſſio [b], eius fiat inſtitutio [c]: & ſi in dando, quod maius eſt [d], facilis fuit charitas; ſit facilior in concedendo, quod minus eſt, ſancta largitas. Maius enim fuit poſſeſſionem dare, quàm ſit inueſtiturã concedere [e]. Quomodo poſſeſſoris iura cognoſcẽtur, & ſuarum † rerũ ſibi tributa reddentur, vbi quod ſuum eſt, per alterum datur; & cũ voluerit, auferetur? Humani moris [f] eſt illũ vereri, cuius iudicio § & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur. Vnde fit, vt in partem epiſcopi ad ſeruiendũ ſacerdos procliuior fiat: & ſic epiſcopus, qd ſancte, & religioſe dederat, quadam ſimulata auctoritate ad ſe trahat † [h]. Sic itaque priuatur mercede, quam conſecutus fuerat: tum quia ficta charitate aufert quod dederat; tũ quia prauorum ſacerdotum diſcordias, & ſciſſũras amantium, lites, & diſſenſiones inter epiſcopos ſeminantium verbis nimis factus credulus [i], quod prius fucate moliebatur lucrari, poſt detecta fraude [k] conatur quãdam uſurpatione ex toto auferre. Quorum auertentes † calliditates, & hoſtis verſuti ſuaſiones, deinceps omnib. licentiam monachis damus ſuarum eccleſiarum inueſtitores fieri: ita tamen vt iudicio ſynodi, ſi contra ſacerdotium agere præſumpſerint, multentur, & fœlici mucrone epiſcopi ſacerdotum piacula reſecentur.

† al. ſuorum ſibi.

† al. retrahat.

† al. auertentes.

¶ *Caput hoc eſt cum alijs, quæ ex antiquo codice monaſterij Populeti ſunt habita ex cuius codicis exemplo, & veuſtis Gratiani aliqua ſunt emendata.*

2 *Hac auctoritate monachis cõceditur inueſtitura ſuarum eccleſiarum. Sed videtur contrarius Vrbanus Papa ſecundus dicens.*

¶ *Poſt hæc verba in exẽplaribus, in quibus nõ ſunt palea ſequitur c. ſane. In quatuor aũt his interpoſitis paleis nihil de monachis agitur, & hæc prior eſt in conc. Mogun tino 1. c 38. & ſententia repetitur in 2. c 10. & in 3. c. 17*

PALEA. C. II.

ADmonemus, atq; præcipimus, vt decimas omnino dari Deo non negligatur, quas ipſe Deus dari conſtituit: quia timendum eſt, vt quiſquis Deo debitum ſuũ ſubtrahit †, nec forte Deus per peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua.

Burc. l. 3. c. 131. Iuo p. 3. c. 197. Panu. l. 2. c. 57.

† al. abſtrahit.

[*Item Nicolaus Papa ij epiſt. vnica, c. 5.*]

¶ De eodem. PALEA. C. III.

diſt. 32. propter hoc §. deinde.

PRæcipimus, vt decimæ, & primitiæ, ſeu oblationes † viuorum, & mortuorũ eccleſijs Dei, fideliter reddantur a laicis: & vt in diſpoſitione epiſcoporum ſint: quas qui retinuerint, a ſanctę eccleſiæ cõmunione ſeparẽtur.

† al. quæcunque oblationes.

a ¶ Per ſuos.] Inf. q. [illegible] c. 1. & 18. q. 2. celſulas s. d. 54 abbati.

b ¶ Poſſeſſio.] res poſſeſſa. arg. ff. de verb. ſig. interdum.

c ¶ Inſtitutio.] i. ordinatio. nam cuiq; eſt res ſua committenda. C. de iudæ. l. nemo.

d ¶ Qd maius eſt.] Arg. q cui conceditur maius, & minus, vt 38. q. 1. præcipimus. & ext. de decim. ex parte. Item cui prohibet maius, & minus, vt 12. q. 1. penale. & 44. d. nullit. & 7. cc. q. 1. & 13. s. & c. poſtquã. ff. de adu. ne in ca. maius enim eſt dare id ad quod quis non tenetur, quam permittere vti datis, ad quod qd libet tenetur.

e ¶ Concedere.] Id eſt, permittere conceſſa uti.

f ¶ Moris.] Arg. q ut quod ſolet fieri, ut 28. diſt. de Siracuſanæ.

g ¶ Iudicio.] Sup. 8. q. 2. c. 1.

h ¶ Ad ſe trahat.] ſu. 1. q. 1. quæſitum. 7. 32. q. 2. ſacrorum. ſic C. de don. ſi quis argentum. §. ult.

i ¶ Credulus.] Arg. q imputatur alicui q nimis eſt credulus. 11. q. 3. non ſolũ 86. d. ſi quid & 23. q. 4. quam magnum. arg. contra. 22. q. 4. innocens.

k ¶ Fraude.] Immo donator cauere debet donata de CASVS. Dictum eſt ſup. in præcedenti ca. q inueſtitura ſuarum capellarum pertinet ad monachos. Nunc Gratianus vult probare contrarium. ſ. q capellæ monachorum per epiſcopos ſunt inſtituendæ.

Sane

Digitized by Google

SAne quia.] CASVS. Quidam monachi vsurpabãt inuestituras ecclesiarum, quæ ad eos pleno iure non pertinebant. & ideo quidam episcopi de hoc conquesti fuerunt Papæ Vrbano. quare Vrbanus statuit, vt ecclesiæ monachorum, quæ ad eos pleno iure non spectant.

[*Item Leo Papa.*]

¶ De eodem. PALEA. C. IIII.

NVllus decimas ad alium pertinentes accipiat.

[*Item Ambrosius serm. 1. de Quadragesima.*]

PALEA. C. V.

NAm qui Deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini nõ studet reddere, quod iniuste ab eo abstulit; non timet adhuc Deum, & ignorat, quid sit vera pœnitentia, veraque confessio. Ille talis homo non potest veram † facere eleemosynam.

† al. bonam.

¶ *Habetur in sermone primo de Quadragesima, cuius initium,* Ecce nunc, *qui cum aliis B. Ambrosij nomẽ præferentibus seruantur in bibliotheca Vaticana, ac monasterij Mediolanensis eiusdem B. Ambrosii.*

Item Vrbanus II.

¶ Abbates absque episcopi consilio in parochialib. ecclesijs presbyteros non ordinent. C. VI.

SAne quia monachorum quidam episcopis ius suum auferre contendunt, statuimus, ne in parochialib. ecclesijs, quas tenent, absq; episcoporum [a] cõsilio presbyteros collocẽt: sed episcopi parochiæ curam cum abbatũ consensu sacerdoti committant: vt eiusmodi sacerdotes de populi quidem cura episcopis rõnem reddant abbati vero pro rebus temporalib. [b] ad monasterij pertinentibus debitam subiectionem exhibeãt: & sic tua cuiq; iura seruentur. *Idem.* ¶ In parochialibus ecclesijs presbyteri per episcopos instituantur, † qui eis respondeant de animarum cura, & his, quæ ad episcopum pertinent.

† al. constituantur.

Item ex concilio apud Lauentium habito.

¶ Quorumcunque monachorum ecclesiæ episcoporum subdantur regimini. C. VII.

STatuendum nobis est, quatenus ecclesiæ quorumcũque monachorum in singulis parochijs sitæ, episcoporum, vt decet diuinitus subdantur regimini, [d] eiusq; debita obsequia [e] exhibeant.

Ecce Vrbanus Papa prohibet inuestituras parochialiũ ecclesiarum per monachos fieri, quas Ioannes Papa eis concessit. Sed illud [f] Ioannis Papæ intelligendum est de illis capellis, quæ cum omni iure suo ab episcopis, monachis conceduntur. Istud autẽ Vrbani intelligitur de illis, quas abbates in propijs prædijs ædificant & in villis, vel in castellis suis.

a ¶ Episcoporum.] Sup. ea. q. 2. peruenit.

b ¶ Temporalibus.] Si quæras in quo sacerdos teneatur respondere monachis de temporalibus, dico in hoc, q si ecclesiæ monachorum non sit aliquis census impositus, eum possunt monachi imponere. sed si est impositus ab antiquo, ipsi eum nõ possunt augere, vt extr. de cẽsi. proh. libemus. Item nõ potest monachis sacerdos rñdebit in temporalib. 1 sed etiã epõ: si ecclesia illa ab antiquo præstitit cẽsum. epõ, vt 16. q. 3. q. 1. in. & 2. pervenit. & 18. q. 3. c. vlt. & pe. Ioãnes. sed certe decret. dicit, q̃ census nouus imponi non pot̃ et auctoritate epi, vt extra de cẽsi. significauit. nisi fuerit ab initio impositus, vt habes extr. eo. tit. ecclesijs. 18. q. 2. Eleutherius. et auctoritate epi à principio, vt extra de censi. præterea & et postea si nunquã fuerit positus, põt imponi, vt extra de censi. cum venerabilis. & hoc cum ecclesia eximitur. 8. c ¶ Sua cuiq. 16. 22. q. 2. cũ deuotissima. d ¶ Tatuendum.] S. Regimini. Abbates enim corrigũtur ab episcopis, vt inf. 24. q. 3. abbates. e ¶ Obsequia. Sic 16. q. 7. quæsitũ. & 18. q. 2. vlt. & pe. Ioãnes. ¶ Obsequia. id. vt in cathedratico. & synodat. & in mansionaticis. & in cæteris. si quæ talia sunt præstanda. vel si quæ alia seruitia continerẽt eis exhiberi, vt in concor. hic allegat. secundum Hug.

1 Sed ecce monasterium ædificat ecclesiã in suo solo, sed non dotat, dotat tñ ab alio. Hẽbit ne monasterium potestatem ibi quo ad cõia spũalia? non H. inf. q. 4 x. in summa. & sic. & tñ cẽsus quia q̃d quid illi ecclesiæ confertur, datur & monasterio, sm eũdem. Arch.

LECE VRBANVS. CASVS. Solut nunc Gratian. supra dictã contrarietatẽ, dicẽs quod illud c. ultis. intelligatur de illis capellis monachorũ, quæ pleno iure temporali. s. & spirituali sunt eis cõcessa. Capitula vero cõtraria loquuntur de illis in quibus abbatis habent temporalia tantum.

Pinguius ius hẽnt monachum ecclesijs fundatis in solo suo, quàm laici in ecclesijs fundatis in suo.

f ¶ Sed illud.] Sup. ead. vltis.

g d Ædificant.] Et ita pinguius ius habent monachi. In ecclesijs fundatis in solo suo, quàm laici in ecclesijs fundatis in suo.

Sacerdos parochialis cui debit cẽsum.

e exhibeant.] Nota quod sacerdos parochialis debet cẽsum abbati de rebus temporalibus, & de animarum cura, & his quæ ad episcopum pertinent, respondere episcopo. & de eadem materia loquimur sequens cap. cuius casus patet.

Digitized by Google

ALes.] CASVS. Hic intitulatur quinta quæstio, qua quæritur, an abbates ecclesias in suo territorio ædificatas iure territorij sibi valeant vendicare; Et respondetur quòd non quoad spiritualia, vt infra eadem possessio. Idem est intelligendum de episcopo, qui in aliena diœcesi ecclesiam ædificat, sed in fundo suo.

a ¶ De episcopo.] Scilicet qui ædificat ecclesias in alienis diœcesibus, & in propijs prædijs. Et qa continuatur hęc materia cum præcedenti. Ideo tractatur hic quæstio quinta. Sed quare non ita fecit magister i themate? quia forte nō ita cōpetēter posset poni thema. Nota ergo q̄ si episcopus fundat ecclesiam in suo ꝓprio solo, i. in patrimoniali loco, & in alterius diœcesi: nō hēt ibi potestatem, nec quo ad temporalia, nec quo ad spiritualia. Si vero in solo ecclesiæ cui præest, & i alterius diœcesi, hēt potestatem ibi quo ad temporalia, non autem quo ad spiritualia, sicut & monachi: licet q̄dam hoc negent, dicentes episcopum, vel clericos non habere nisi ius patronatus in ecclesia, q̄ fundant in prædio propriæ ecclesiæ, & in aliena diœcesi. Si ergo legatur hoc capitu. de ecclesia fundata in proprio prędio: verbum illud circa finem, s. omnis gubernatio: intelligitur quo ad temporalia, & spiritualia. Si vero de ecclesia fundata i fundo ecclesiæ, & in alio episcopatu: dic, omnis gubernatio quo ad spiritualia tantum. nam qua ratione concederetur hoc monachis in prædijs monasterij, ea ratione, & episcopis, & clericis in prædijs ecclesiæ suæ: & hoc modo intelligitur extra de iure patron. significasti.

Epūs quod iuris hēt in ecclesia, quam fundauit.

S I quis episcoporum.] CASVS. Episcopus Boron. villam habebat in diœcesi Mutt. in qua ecclesiam volebat ædificare. quærebatur verum dedicatio illius ecclesiæ, & alia iura ad ipsum debeant spectare? & respondet ꝓ non: sed hoc de gratia sibi tanquam patrono reseruatur, vt possit ibidem clericos vndecunque voluerit repræsentare. Investitura autem, & dedicatio, & omnia iura spiritualia ad epūm pertinebunt, in cuius diœcesi est ecclesia illa. [Territorij.] i. diœcesis episcopalis, uel iurisdictio: & ita sumas semper in hoc ca.

b ¶ Territorio.] Idest, diœcesi. Quandoque accipitur pro ipsa terra, & possessione, & proprietate, vt ē. prox. §. 1. inf. q. 3. licet. Quid autem sit territorium, habes, ff. de verb. signif. pupillus. §. territorium. Territorium enim

Territorium quid sit.

QVAESTIO V.

¶ Videtur contra ordinis rationem, vt inter secūdam & tertiam quæstionem quinta sit posita. Et in omnibus antiquis exemplaribus, exceptis duobus peruetustis, in secūda quæstione sunt omnes hi canones, quibus constat quinta quæstio: deinceps sequitur tertia, & quarta cum suis capitulis, vt in vulgatis codicibus: tum verba Gratiani, quæ in vulgatis habentur initio sexta quæstionis, &c. cōsuetudo faciūt quintā quæstionem: reliqua vero sextam. Verum hanc, quæ nunc tractatur, esse quintam quæstionem ex propositione initio causæ facta perspicuū est. Eo potuit Grat. ideo ordinē nūc mutare, licet quia argumētū quintæ quæstionis valde coniunctū est ijs, quæ in fine secundæ allata erant. Quam ob causam, ac præterea ob auctoritatem illorum duorum codicum, & receptum vsum citandi hos canones sub quinta quæstione, visum est nihil esse mutandum.

ALes, etsi ius territorij habeant; tamen potestatem gubernandi populum, & spiritualia ministrandi non habent. Quod etiam de episcopo [a] intelligendum est. Vnde Nicolaus Papa ait.

¶ Anselmus citat ex Aruisico, in cuius 10. capite fere idem legitur.

¶ Episcopus, qui in alterius diœcesi ecclesiam ædificat, eius consecrationem sibi vendicare non valet.

C. I.

SI quis episcoporum in alienæ ciuitatis territorio pro quacunq; suorum opportunitate ecclesiā ædificare [a] disponit; non præsumat dedicationem facere, quæ illius est, in cuius territorio [b] ecclesia assurgit. Aedificatori vero episcopo hæc gratia reseruetur, vt quos desiderat [c] clericos [d] in re sua ordinari; ipsos ordinet [e] is, cuius territorium est; vel si ordinati iam sunt, ipsos habere acquiescat: & omnis ecclesiæ ipsius gubernatio ad eum, in cuius ciuitatis territorio ecclesia surrexit, pertinebit.

Anſel. l. 5. c. 9.

Item ex concilio Toletano 4. c. 34.

enim est vniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis, vt ibi dicitur.

c ¶ Desiderat.] Et dicit Hug. quòd priuilegium est episcopi. vt vndecunque velit possit clericum præsentare, contra illud. 71. distinct. hortamur. Hic tamen non dicitur hoc.

d ¶ Clericos.] Arg. ꝓ plures potest præsentare patronus ad vnam ecclesiam. arg. 73. dist. c. de principali.

Patron⁹ plures p̄sentare pōt ad unam ecclesiam.

e ¶ Ordinet.] idest, instituat. Si autem sunt ordinati, quid iuris sit, sequitur in litera.

e ¶ Ordinet.] Etiam sine examinatione: quia sufficit testimonium episcopi præsentantis. 7. q. 1. epūs de loco. sic & in monacho abbatis. sup. ea. q. 1. monachi. si tamē sit de suo episcopatu cui testimonium fert. Ioan.

Possessio.]

Digitized by Google

POſſeſſio.] CASVS. Statuitur in hoc c. per concilium Toletan. q̃ ſi quis epiſcopus habeat villam in epiſcopatu alterius, in qua eccleſiam de nouo ædificauerit, licet populus illius loci illuc ad officium uadat, propter hoc nec populum, nec eccleſiam quo ad ſpiritualia ſubdi-

¶ Baſilicæ nouiter conditæ ad epiſcopum pertinent, cuius conuentus eſſe conſtiterit.

C. II.

Infra ead. q. 3. ſicut diœceſim. Burc. l. 3. c. 147. Ino. p. 3. c. 222.

POſſeſſio [a] territorij conuentũ [b] non adimit: ideoque baſilicæ, quæ nouæ conditæ fuerint, ad eum procul dubio pertinebunt [c] epiſcopum, cuius conuentus eſſe conſtiterit.

¶ *Canon 34. concilij quarti Toletani ſic habet:* Sicut diœceſim alienam tricennalis poſſeſſio tollit: ita territorij conuentũ non adimit, &c. vt inf. ead. q. 3. ſicut diœceſim.

Item Gregorius lib. 11. epiſt. 19. ad Ioannem ſubdiaconum.

¶ Aedificatori epiſcopo in diœceſi alterius eccleſiam cõſecrare non licet. C. III.

Anſel. l. 5. c. 27. Poly. l. 1. tit. 13.

LAtor præſentium [d] Ioannes frater, & coepiſcopus noſter [α] indicauit nobis, quòd quidam Exuperãtius epiſcopus auſu temerario in diœceſi ipſius oratorũ conſtruxerit; idque ſine præcepti auctoritate contra morem præſumpſerit dedicare: [e] Miſſaſque illic publicas; celebrare non metuit. Quam rem cum ſumma te † celeritate, ac diſtrictione conuenit emendare: [f] nec vlterius tale aliquid attentare permittas.

† *celebritate.*] orig.

α ¶ Noſter.] *Hoc loco ĩ epiſtola ipſa interijciũtur multa.*

Quod de iure ordinandi, non poſſidendi, intelligendum eſt. His auctoritatibus facile perpendi poteſt, quod ſiue abbates, ſiue epiſcopi in ſuis caſtellis, vel villis eccleſias ædificauerint; non ideo epiſcopo, in cuius diœceſi fuerint, conuentus adimitur: & ideo ſacerdotes iuxta illud Vrbani, & Nicolai in eis non niſi per epiſcopos, cum conſenſu tamen & electione ædificantium ordinari poſſunt.

QVAESTIO III.

QVod autem præſcriptione [h] temporis ædificator epiſcopus ſibi poterit uẽdicare: quia proprietas territorij non adimit populum à iuriſdictione epiſcopi, in cuius diœceſi eſt eccleſia. Hunc tamen caſum Hugo ſic breuiter ponit. Epiſcopus Bonon. ædificauit eccleſiam in epiſcopatu Mutinen. populus illius loci illuc ad officium vadit, epiſcopus Bonon. vult ſibi uendicare populum illum, dicatur, quòd non poteſt.

a ¶ Poſſeſſio.] Id eſt, prædij proprietas. ar. ff. de verbo. ſign. interdum.

b ¶ Conuentum.] Id eſt, populum, uel iuriſdictionẽ: & ita populus facit conuentum.

c ¶ Pertinebunt.] Infra ead. q. 7. omnes.

LAtor præſentium.] CASVS. Exuperantius epiſcopus temere cõſtruxit oratorium in epiſcopatu Ioãnis epiſcopi: & ipſum cum Miſſæ celebratione dedicauit. ſuper quo cum Ioannes epiſcopus conquereretur, præcipit Gregorius cuidam vt faceret illum plenius emendare, nec ulterius quid tale fieri permittat.

d ¶ Lator præſentium.] Infra de conſecr. diſt. 1. præcepta. ĩ. 7. q. 1. epiſcopus in diœceſi.

e ¶ Dedicare.] Sed nunquid fecit locum religioſum dedicando eccleſiã ſine conſenſu proprij epiſcopi? Videtur q̃ non. arg. Inſt. de re. diu. §. ſacrę, de conſec. diſt. 1. nemo. Credo tamen cõtrariũ, ut 7. q. 1. epiſcopus in diœceſi.

f ¶ Emendare.] Nõ dicit qualiter. Sed nũqd deſtrui faciet eccleſiam? Non: arg. 17. q. 4. queſti. 14. q. 6. cõperimus, ĩ. 7. q. 1. epũs ĩ diœceſi. ar. cõtra extra de no. ope. nunc. cum ex iniuncto. Dico, q̃ ſi denũciatio p̃ceſſit, deſtrui debet illud quod factũ eſt: aliter nõ, vt in cap. prædicto. 1

QVOD DE IVRE. CASVS. Dictum eſt ĩ. 1 trib. proximis c. q̃ eccleſia ædificata ſubeſſe debet epõ, in cuius diœceſi eſt ædificata. Nunc uero dicit Grat. hoc eſſe intelligendum quo ad ſpiritualia tãtum: & ideo ſiue abbas, ſiue epiſcopus in ſuo caſtello, vel villa eccleſiã ædificauerit, non poterit eã ſubtrahere epõ, in cuius diœceſi eſt. Vnde ſacerdotes iuxta Vrbanum & Nicolaum, nõ poterunt ibi ordinari & inueſtiri, niſi per epũm cuius eſt diœceſis, cum conſenſu tamen ædificatoris.

g ¶ Qđ de iure. Reſpicit c. poſſeſſio ſu.

1 Sub. ſed erit trãſeundũ ad interdictũ q̃ ui. aut clam. ut ff. de noui oper. nunc. l. 1. §. 1. Ioan. de Fant.

QVod aut.] Hæc qõ diuidit in x. partes. in prima quam probat per quatuor auctoritates. q̃ præſcriptio tricennalis currit aduerſus eccleſias, quod hodie correctum eſt infra ead. quas actiones. Secunda ibi. ¶ Ec ee his.] Tertia ibi, ¶ Poteſt etiam aliter.] Quarta ibi. ¶ Item ſi de rebus. ¶ Quinta ibi, ¶ Item ea quæ.] Sexta ibi. ¶ Prima actione.] Septima ibi, ¶ Tollũtur.] Octaua ibi. ¶ Præſcriptionum. Nona ibi, ¶ De præſcriptionibus.] Decima ibi, ¶ Sed ſola.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 3. q. qua quæritur, an omnia iura eccleſiaſtica temporis præſcriptione tollantur? Et reſpondetur quòd ſic quadragenaria, vt infra eadem, quas actiones, niſi in his, quæ ſunt in limite, vel limiti cohærent, vt infra eadem, inter memoratos. antiquitus tamẽ currebat præſcriptio tricennalis, vt ĩ. cauſa. c. 1. 2. 3. & 4. quæ capitula ſunt abrogata.

h ¶ Quod autem præſcriptione.] Hic deſcribitur tertia q. an omnia iura præſcriptione tollantur. Ad euidẽtiam ergo dicendorum, uidendum eſt prius de uſucapionibus,

Digitized by Google

pionibus, post de præscriptione. Videndum ergo quid sit vsucapio, & qd in ea exigatur, & quæ res vsucapi. Vsucapio est acquisitio dominij per continuam possessionem temporis lege definiti. argu. ff. de vsuca. l. 3. Exiguntur autem in ea quinque, bona fides ab utraque parte. argu. ff. p emp. l. 2. §. si eam C. de p̃scip. lõg. temp. Auth. malę fidei possessor. Item iustus titulus, & cõtinua possessio, & quod res sit mobilis, & q̃ nõ sit vitiosa: & qã dixi, ab vtraq; parte, verũ est quo ad initiũ cõtractus; non quo ad cõtractum medij tẽporis, infra ead. §. potest. secũdum canones: tamen exigitur bona fides cõtinua. extra de præscr. vigilãti & c. vlt. Titulus autẽ est iusta causa possidẽdi quod nostrum nõ est, & exigit titulus, vt C. de vsucap. pro empt. l. vlt. & extra de præscrip. si diligẽtu. qñque tamen vsucapio procedit sine titulo iusto errore interueniente. 1 C. de vsuc. p̃ do. l. 1. ff. p̃ emp. quod vulgo. ff. p̃ legato, l. 4. & vlt Iuris tũ error nõ prodest in vsucapionibus ff. de iuris & fac. ignor. l. iuris. ff. de vsuc. nũquam. 1. respondo. Exigitur etiam continua possessio hoc planum est. Et q̃ res sit mobilis, quia in immobilibus non habet locum vsucapio. Quæ autem res vitiosa dicatur, habes inst. de vsuc. §. 1. & 2. ff. de acqui. rer. do. bonæ fidei. Item vsucapio non interrumpitur lit. conte. ff. de rei ver. si quis post acceptum. & ff. pro emp. l. 2. §. tem alienam. ar. C. dean. exce. vt perfectius. inf. eod §. solluntur. Illi tamen quatuor casus sunt speciales. vnde versus:

Non vsucapies nisi sint tibi talia quinque,
Recta fides, iustus, res non uitiosa
Quod res tradatur, possessio continuetur.

Sequitur de præscriptione quid sit, quæ eius species, & quæ ad eam exigantur, & quæ præscriptio currat contra ecclesiam, & qualiter interrumpatur, & quis sit eius effectus. Præscriptio est exceptio ex tempore substantiã capiens, & q̃ actioni personali, vel in rem opponitur: est autem quædam longi temporis p̃scriptio, de qua nihil ad præsens: cum contra ecclesiam nõ currat. 2 q̃ contra præsentes, spatio x. ann. contra absentes, spatio xx. an. completur. C. de præsc. x. vel xx. an. l. vlt. nec currit nisi cum bona fide. Alia est longissimi temporis. id est xxx. vel xl. ann. in qua, secundum leges non exigitur bona fides, vel titulus. C. de an. exce. l. 1. Fm canones. hæc nõ p̃cedit nisi quis bonam fidẽ habuit. ext. de p̃sc. vigi. ann. & in cõsti. Inn. qñ omne. & 34. q. 2. si virgo. hæc etiam illa, quæ est xxx. ann. currit contra ecclesiam, sed tantum. xl. inf. ea. quas actiones. Item secundum canones titulus requiritur in longissima p̃scriptione, vt extra de præscrip. si diligenti. Io. quod T. negat, nisi ratione præsumptionis B. quandoque tamen minus iustus titulus parit cãm præscribendi, vt extra de emp. & non pertenuit. & ext. de iu. pat. cura interrumpitur autẽ naturaliter, & ciuiliter. Si naturaliter interrumpitur, p̃ est omnibus ius habentius in re. ff. de vsuca. l. naturaliter. Si ciuiliter, prodest interrumpenti tantum, & eius hæredi, vt ff. de diuer. & tem. præscrip. inter quatuor. Est autem effectus eius, vt acquiratur tantum exceptio

omnia iura a tollantur, probatur auctoritate Chalcedonensis concilij, & Gelasij Papæ, & Toletani concilij. Prima est hæc.

¶ Rusticanæ parochię apud episcopos, qui eas possidẽt, triginta annis sine violentia permaneant immobiles. C. 1.

PEr singulas ecclesias α parochias rusticanas, siue in possessionibus, β manere immobiles apud eos, q̃ eas retinent, episcopos decernimus, & maxime b si sine violentia eas iam per triginta c annos tenentes gubernauerunt. Si vero intra triginta annos facta fuerit, aut fiat de his dubitatio; † d liceat eis, qui se dixerint læsos propter eas, mouere apud synodum prouinciæ certamen.

In Chal. c. 17. & in sexta syn. ca. 25. Poly. l. 3. tit. 12. Ant. l. 5. c. 26. Bar. l. 3. c. 148. Ino p. 3. c. 106. Pann. l. 2. c. 64.
† *al. aliter cap.*

¶ *Caput hoc ex prisca versione, q̃ in collectione Isidori: atque ex ea cum duobus Vaticanis eiusdem collectionis codicibus collata est emendatum.*

α ¶ Ecclesias.] *Apud Balsamonem in codicibus manuscriptis legitur, κατ' ἀσίαν παροικίαν, id est,* in vnaquaq; prouincia. *sed in Græco canone vulgato, ἢ τὰς ἐγχωρίους.*

β ¶ Siue i possessionibus.] *Græcè ẽ. ἢ χωρικὰς παροικίας, κατ' ἀσίαν ἐκκλησίας, id est,* parochias, quæ in ruribus, aut quæ in vicis, & pagis sunt.

Item Gelasius epist. 2. ad Siculos, c. 1.

Præscriptio q̃ & quotuplex est.
2 Dñt qdã. q̃ nec ét p̃ ecclesia. inf. e. c. placuit. ibi de hoc in gloss. argu. quod, &c.

Vsucapio quod sit, & quot in ea exigantur.

Titulus qd sit.

1 Secus si nõ esset iustus error, C. de usu. l. fi. ff. de usu. p̃ emp. l. 2. §. si a pupillo.

Præscriptionis effectus.

3 Vt C. d an. exce. l. 1. C. de præscrip. 30. an. l. ul.

Digitized by Google

PRæſulum.] CASVS. Hoc cap. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, quod epiſcopi habẽt poteſtatem regendi eccleſiæ facultates, ita vt de duab. partibus prouideant clericis, & pauperibus: reliquas uero duas partes pro ſe, & captiuis, & peregrinis. In ſecunda parte

¶Triginta annis ab epiſcopis poſſeſſæ, immobiles permaneant diœceſes. C. II.

PRæſulum noſtrorum auctoritas emanauit, vt facultates eccleſię epiſcopi ad regendum [a] habeant poteſtatem; ita tamen, vt viduarum, pupillorum, atq; pauperũ, necnon, & clericorum ſtipẽdia diſtribuere debeant. Hoc eis etiam ſtatuimus dari, quod hactenus decretũ eſt [b]: reliquum ſibi epiſcopi vendicent, vt, ſicut antea diximus, peregrinorum, atq; captiuorum largitores eſſe poſſint. *Idem ibidem.c.*2. ¶Illud etiam annecti placuit, vt ſi, qđ abſit, facultates [c] eccleſię, nec non diœceſes ab aliquib. poſſidentur epiſcopis; iure ſibi vendicent, quod tricennalis lex concluſit; quia & filiorum noſtrorum principum ita emanauit auctoritas.

Item ex concilio Toletano 4.c.34:

¶Territorij poſſeſſio conuentum non adimit. C. III.

SIcut diœceſim [d] alienam tricennalis poſſeſſio tollit; ita territorij [e] conuentum [f] ꝑ.

[a] ¶Territorij.] *In vulgatis ſequebatur, poſſeſſio, quæ abeſt a vetuſtis a Burchardo, & Pannormia, & codicibus conciliorum impreſſis, & manuſcriptis.*

[c] ¶Non adimit.] *Sic in editionibus conciliorum Colonienſibus, & codice regio, & uetuſtis Gratiani exemplaribus, & in Pannormia. Verum in duabus editionibus conciliorum Pariſienſibus, & apud Iuonem habetur,* nõ amittit. *& in duobus codicibus Vaticanis, & apud Burchardum,* non admittit.

Item ex eodem,c.33.

¶Tricennalis poſſeſſio intra vnam prouinciam ſeruari debet. C. IIII.

QVicumq; epiſcopus alterius epiſcopi diœceſim per triginta annos ſine aliqua interpellatione poſſederit; quamuis [y] ſecundum ius legis [z], eius non videatur eſſe diœceſis; admittenda non eſt contra eum actio repoſcendi. Sed hoc intra vnam prouinciam [h] ♪: extra

Poly.l.3.tit.12. Iuo p.3.c.147.

13.q.2.c.1. Iuo p.3.c.144. Burc.l.3.c.149. Pann.l.2.c.65.

Su.ea.q.5. poſſeſſio. Poly.l.3.tit.12. Anſ.l.5.c.27. Burc.l.3.c.147. Iuo p.3.c.212.

Poly.l.3.tit.12. Anſ.l.5.c.28. Burc.l.2.c.67. Iuo p.3.c.131. & p.5.c.175. Pann.l.2.c.67.

parte dicitur, ꝙ epiſcopi iure ſibi vendicẽt poſſeſſiones vel parochias, quas triginta an. pacifice poſſederũt, quia ſic placuit legibus Imperatorum. Secunda pars incipit ibi, [Illud etiam.]

a ¶Ad regendum.] Arg. ff. pro empt. qui fundum. §. ſi tutor.

b ¶Decretum eſt.] Ab eodem Gelaſio 12.q.2.quatuor.

f ¶Facultates.] Hoc habes 13.q.2.facultates.

SIcut diœceſim.] CASVS. Ego Barthol. Brix. hunc casum ſic intelligo. Dicitur enim, ꝙ licet epiſcopus præſcribat alterius epiſcopi eccleſiam, vel populum per triginta annos, non tamen acquirit populum, uel iuriſdictionem in eo, quo ad ſpiritualia, & ſi præſcribat terram aliquam. Tu tamen prudens lector, ſi melius intellexeris, me de ſufficientia excuſabis. H. tamẽ, & gloſſę hanc literam ſic intelligunt: licet aliquis præſcribat eccleſiam quo ad temporalia; & parochialia iura, non nium non acquiri, ſed tãtum exceptione, ſed contra eos eſt. inf. ea. q. clerici. in fi. C. de bo. mat. auth. niſi. & res præſcriptione temporis mutant dominium. ff. de vſucap. cum qui ædes. ver. & vniuerſitas.

h ¶Prouinciam.] Ideſt diœceſim quandoq; enim prouincia ſumitur pro diœceſi, ut 50. diſt. ſtudeat. quandoque conuerſo. ut 9. q. 2. epiſcopi. Quidam tamen in loco iſto dixerunt, quòd intra aliam prouinciam non poſſet præſcribi licet intra aliam diœceſim poſſit. Quid autem præſcribi poſſit in diœceſi alterius, varie a variis eſt notatum, & celebris fuit hæc ſententia, ꝙ quidquid eſt intra terminos alterius diœceſis præſcribi poteſt dummodo non ſit in limitè, uel coniunctum limiti. ut extra de parochijs. ſuper cod. non tamen quoad epiſcopalem iuriſdictionem, ſed tantum quo ad proprietatem, vt dicunt, & hoc dum conſtat de limitibus. Sed ſi de limitib. nõ conſtat, tũc quo ad ꝓprietatẽ, & quo ad epa-

QVicunqi.] CASVS. Quidam epiſcopus poſſedit diœceſim alterius epiſcopi ſine interpellatione per triginta annos: quæſitũ fuit in concilio Tolet. vtrum ſit tutus aduerſus alium epiſcopũ? & reſpondit, ſi eſt intra eandem prouinciam vel epiſcopatũ, ideſt, in ſeriori parte prouincię, vel epiſcopatus, licet ſecundum ius legis naturalis eius nõ uideatur diœceſis eſſe, tamen contra eum actio nõ eſt admittenda: ſi uero eſt extra prouinciã, uel epatũ. i. in exteriori parte prouinciæ, vel epiſcopatus. ideſt, in limite vel iuxta, non eſt tutus præſcriptione ne prouinciarũ, vel epiſcopatuũ termini confundãtur. Ita intelligo ca. & ſi aliquis melius intellexerit, gaudiũ erit mihi.

g Legis.] naturalis: nã de iure naturali nõ ſunt præſcriptiones induct æ: nam de iure naturali iniquũ eſt aliquẽ ditari cũ aliena iactura, ut extra de pœn. ſuam, & ff. de condi. inde. nã hoc. Sed ideo inuẽta eſt præſcriptio, ne dominia rerũ ſemper ſint in incerto. ff. de vſu. l. 1. uel dic ſecundum ius legis ciuilis & hoc ſecũdum opinionem dicentiũ præſcriptione domi

Præſcriptio ad quod eſt inuenta.

1 Qui ſunt no. ſu. ea. in fi. n. de hoc etiã no. ; . c. §. põt. 2. in gl. ar. ; & &c. Præſcribi qđ põt in alterius diœceſi.

Digitized by Google

lia iura res alterius episcopi præscribitur, vt inf. ea. licet. extra de decr. cum sint homines. Sed illis vehementer obst. extra de præscr. ad aures, & c. auditis, & c. cum ex officij, & de relig. do. ca. 1. in quibus non solum res, sed iura episcopalia præscribuntur. Similiter hic distingui pōt inter iura parochialia, & iura episcopalia, ut iura parochialia possint pscribi, siue diœceses sint limitatæ, siue non, ut ius decimarū, ut baptismata, oblationes, & procurationes dummodo res illæ non sint cōiunctæ limiti: sed iura episcopalia non, ut consecratio: imò ulterius procedi pōt, ꝙ similiter iura epalia, quæ consistunt in lege iurisdōnis episcopalis præscribi possunt ab alio episcopo, quia taliter præscribitur exemptio, non tū unus intrabit terminos alterius: sed intra terminos proprios utetur iure illo, nisi in casu ut inf. e. placuit. Sed tū dicunt quidam, ꝙ quodlibet ius episcopale potest præscribi, dūmodo non fit uicinum limiti. Sed quantū ad proprietatē, satis vt, ꝙ fiue sit in limite, fiue aliàs, ꝙ res alterius præscribi possit, ut ext. de prob. ex literis. Si quæras, quare limes nō possit prescribi, dico iō, ne confundātur termini prouinciarum, vel ideo, quia limes communis est, vt ꝓbat, ff. de acq. rer. do. adeo, §. vlt. & l. seq. sed si rem, quæ mihi est communis cum alio, ille possederit: ergo per ipsum retineo possessionē, ut ff. quemad. fer. amit. si communem. Vel ideo non præscribitur, quia non præsumitur, ꝙ aliquis communi re nitiose utatur, ut ff. pro soc. merito. & sic presumitur, ꝙ quantocumque tempore alter possideat, quòd non tantum nomine suo, sed nomine meo possederit. Sed certe hæc ratio nō uidetur sufficiens, quia eadem ratione, nec fines prædiorum possent præscribi, quod falsum est, ut inf. ead. q. 4. uolumus, ut extra de præscript. quia, & C. fin. regun. l. ult. Alij dicōt, ꝙ limes bene potest præscribi: sed nō manēs limes, quia quàm cito est præscriptus, desinit esse limes.

Limes diœceſis est imprescriptibilis.

a ¶Extra uero.] Nullo modo, quantum ad omnia episcopalia iura.

ECCE HIS. Hæc est secunda pars quæst. in qua probat per tria c. ꝙ limites, & ei adhærentia, non præscribuntur. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis cap. ꝙ ecclesiastica iura præscriptione tolluntur: postea probat contrarium per c. sequentia.

Licet in regulis.] CASVS. Beneuen. sic ponit casum istum. Anconitanus episcopus habebat quasdam villas intra terminos episcopatus Anusani episcopi occasione possessionum, & villarum, inuasit ibi spiritualia. Super hoc cum episcopus Anusanus conquereretur, vero [a], nullo modo; ne dum diœcesis defenditur, prouinciarum termini confundant ur.

¶Quamuis.] *In concilio impresso cum manuscriptis collato legitur*, quia secūdum ius legis, eius videtur esse diœcesis, admittenda non est, &c. *Iuo autem in tertia parte etiam clarius post ver.* possederit *sic habet*, eam teneat: quia secūdum ius legis; eius videtur esse diœcesis, & admittenda non est, &c. *Burchardus autem*, quamuis secundum ius legis, eius videtur esse diœcesis. *In Panormia vero quemadmodum apud Gratianum.*

¶Prouinciam.] *Auctor glossæ interpretatur*, idest, diœcesim: *& in variis conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, parochiam, *quæ voce sæpe diœceſis significatur, vt in Canone Apostolor.* 14. episcopo non liceat alienam parochiam propria relicta, peruadere: *et in concilio Antiocheno, c. 21. vocem παροικίας, alij verterunt parochiam, alij diœcesim omninoq; in Toletanis hæ voces confunduntur, vt Toletano 3. c. 20. & Toletano 4. c. 32. & 35. & Bracharensi 2. c. 2. Et in huius capitis initio vox*, diœceſis, *partem quandam, idest, parochiam significat. Verū in codice conciliorū Lucensi regio, & vetustis exemplarib. Gratiani, & Pannormiæ, & apud Iuonem par. 5. in margine est.* prouinciam.

2 *Ecce his auctoritatibus probatur, quòd possessionis, & gubernationis iura præscriptione tolluntur.*

Sed idem Gelasius contra testatur scribens Maximo, & Eusebio episcopis.

¶Status parochiarum nec præsumptione, nec temporis [8] preſcriptione mutari potest. C. V.

Licet in regulis contineatur antiquis, parochias [b] vnicuique ecclesię pristina disposition [c] deputatas nulla posse ratione conuelli, ne per consuetudinē pessimā, exempli [d] mali temeritate crescente, vniuersalis cōfusio nasceretur; tamen etiā decretis nostris ante nō multum Iuo p. 3. c. 7.

tur, decreuit Gelasius inuasa restitui Anusano episcopo, & præcepit Maximo, & Eusebio episcopis, ut ipsum mitterent in possessionem. H. uero hunc casum sic ponit, cuius positionem magis approbo. Inter Anconitanum episcopum, & Constantinum Anusanæ ciuitatis episcopum, controuersia erat de quadam ecclesia posita in limite alterius, puta Constantini: alter, scilicet Anconitanus episcopus diu possederat eam de qua conuentus coram Gelasio per nuncios respondebat, quam controuersiam sic decidit Gelasius, ut ecclesia restitueretur petenti episcopo, quia limites nulla ratione possunt præscribi, sicut & in antiquis regulis, & in suis asserit contineri decretis, quapropter scribit Maximo, & Eusebio episcopis, ut hanc sententiam mandent executioni. Et similem formam in omnibus similibus casibus dicit fore seruandam.

b ¶Parochias.] .i. intra limitem unius diœceſis.

c ¶Dispositione.] .i. terminatione. sup. 13. q. 1. c. 1.

d ¶Exempli.] Supra d. 96. bene quidem. sup. 1. q. 1. principatus.

8 ¶Inua-

Digitized by Google

temporis deſtinatis omnia iuſſimus, quæ taliter fuerant inuaſa, [a] reſtitui. Sed quia temeritas peruadentium legẽ ſibi poſſe putat [b] generari, ſi ſceleri ſuo pertinaciam retentionis adiungat; ea, quæ inter fratrem, & coepiſcopum noſtrum Conſtantinum Anuſcanæ [α] eccleſiæ ſacerdotem, † & inter nuncios directos ab Anconitano Pontifice decreuimus, per uos impleri cupimus; tunc formam [c] in cæteris cognitionibus, quæ ſit ſequenda, præſcripſimus. Nulla igitur præſumptione ſtatim parochiarum, qui perpetuæ ętatis firmitate durauit, patimur immutari: quia nec negligentia pontificis, nec temporalis obiectio (quę per incuriam fortè generatur) neq; ignauia faciente conſenſus adhibitus, nec ſubrepente † ſupplicatione pręceptio diuellere poteſt ſemel diœceſim conſtitutam: ex qua ſemper ad regenerationem, atque conſignationem plebs deuota conuenit. [d] Territoriũ [β] etiam non facere diœceſim olim noſcitur ordinatum.

† *al. & directos.*

Anſ. l. 5. c. 15.

† *al. ſubripiens.*

α ¶ Anuſcanę.] *In uetuſtis codicibus uariè legitur, ideſt*, Canuſcanæ, Camuſcanæ, Tamiſcanæ.

β ¶ Territorium.] *Hæc referuntur etiam ab Anſelmo, licet non ab Iuone.*

Hoc multipliciter diſtinguitur. Sunt quædam diœceſes, quæ certis limitibus diſtincta ſunt: hæ nullo modo præſcribi poſſunt. Aliæ uero, quæ non ſunt certis limitibus diſtincta, & de quibus certa definitio non olim præceſſit, præſcriptione tolluntur.

Vnde Innocentius Papa.

In conci. Hiſpalenſi 2. c. 2. Poly. l. 6. tit. 10. Burc. l. 1. c. 69. Iuo p. 3. c. 99.

¶ Limitis poſſeſſio pręſcribi non poteſt. C. VI.

INter memoratos fratres noſtros Fulgẽtium Aſtigitanum, & Honorium Cordubẽſem epos diſcuſſio [e] agitata eſt propter parochiã baſilicę cuiuſdã, quam horum alter Cellanenſem, † [f] alter Rhegienſem aſſeruit. Et quia inter vtraſq; partes hactenus limitis actio vẽtilata † eſt, cuius q̃is vetuſta retentio, nullam [g] iuris pręiudicium affert: † ideo ne in dubium vltra inter eos noſtra deuocaretur ſententia, [h] prolatis canonibus ſynodalia decreta perlecta ſunt. Quorum auctoritas pręmonet ita oportere inhiberi cupiditatem, ut ne quis terminos alienos vſurpet, ob hoc placuit inter alternas partes † iſpectores viros mittendos, [i] ita vt diœceſis [β] [k] poſſidentis (ſi ta-

† *al. vendicata.*

† *al. aſſerit: ideoq;.*

¶ *al. inſpectiuis.*

alios extendi: & quod in vno negocio ſtatuitur, ad omnia ſimilia extendi. ẽ. 2. q. 1. multi 14. q. 2. ſuper 32. q. 7. Apoſtolus. arg. diſt. 61. mtramur. diſt. 38. ignorantia, extra de re iud. in cauſis.

d ¶ Conuenit.] Pone quod aliquis epiſcopus poſſideat eccleſiam intra diœceſim alterius epiſcopi remotam à limite, & fluuius quidam erat limes: ſed fluuius paulatim accedit ad illam eccleſiam, ita q̃ efficitur vicina limiti. Dic quod interrumpitur præſcriptio naturaliter, nec præſcribitur. Vel dic q̃ nihilominus procedit præſcriptio, nec termini epiſcopales variantur propter hoc, vt ff. de contrah. empt. Rutilia Pola. Quid dicta de ea-

e ¶ Diſcuſſio.] Id eſt, quæſtio diſcutiendi.

f ¶ Alter Cellanenſem.] Quæ eccleſia erat ſubiecta ſibi.

g ¶ Nullum.] Arg. q̃ limitis manifeſtatio rem iudicatam reuocet. 2 Arg. 1. ead. q. 1. Fœlix.

h ¶ Sententia.] Quam ſuper hoc ſentimus.

i ¶ Mittendos.] Vbi enim agitur de finibus agrieulis ſunt ipſa loca conſideranda, extra de præſcr. quia. ff. fin. reg. l. ſi irruptione & vtriuſque partis teſtes audiuntur, ut extra de prob. ex literis.

k ¶ Ita vt diœceſis.] Sic conſtitue, ideſt ut æternum dominium

a ¶ Inuaſa.] Nam inuaſores non præſcribunt, C. de præſcrip. xxx. ann. ſi quis emptionis, & 93. diſt. illud.

b ¶ Putat.] Nam diuturnitas temporis, &c. extra de ſimo. non ſatis.

Q̃ in uno negocio ſtatuit, ad alios ſimilia extenditur.

c ¶ Formam.] Arg. quod certis perſonis mandatur, ad alios

eccleſia ſita in limite, & in vtraque diœceſi, habet parochianos † Dic quid erit communis? quo ad parochialia: ſicut & arbor in confinio poſita. ff. communi diuid. arbor. & inſula in confinio poſita, Inſtitu. de rerum diuiſ. §. iuſula. inſolidum autem habebunt epiſcopalia, ſi diſcordant in eccleſiæ diſpoſitione, ſuperioris erit officium in hac parte, extra de iure patro. nullus. vel alternis annis diſponant. ff. de vſufr. quoties.

Eccleſia in limite diœceſis poſita cuius eſt.

† Vt diel, q̃ eccleſia erit illius ſolius, in cuius limite cãpus poſitus eſt. argu. de acq. rerum dom. adeo. §. vlt. *ſm Lan.*

HOC MVLTIPLICITER. CASVS. Exponit Gratian. ſuprà dictum capit. dicens illud loqui de diœceſibus, quæ certis limitib. ſunt diſtinctæ, quæ nullo modo in limite, uel circa limitẽ pręſcribi pñt: aliæ vero, q̃ certos limites non habent, pręſcriptione tolluntur.

INter memoratos] CASVS. In extremis finib? epiſcopatus Aſtigitanẽ. erat Cellanen. eccleſia. in finibus uero epiſcoparus Cordubæ, erat eccleſia Rheginen. q̃ plebes erant: inter quas eſt quædam baſilica. ſuper Cellanen. eccleſia, & Rheginen. contẽdebant: occaſione quarũ eccleſiarum, inter epiſcopos prędictarum ciuitatum erat contẽtio. quare Innoc. delegat cauſam iudicibus, mandãs eis ut terminos videant, & oſtendit eis ſub qua forma procedent, ut. ſ. ſi inuenerint eccleſiam illam intra terminos poſſidentis, adiudicent eam ſibi perpetuo: ſi vero extra terminos, & p̃ſcripſerit, ſimiliter adiudicẽt eam ſibi: ſi verò nõdũ præſcripſerit, reſtituant eã epiſcopo, q̃ appellauit & repetijt. & iſte caſus

a Nam vt q̃ alterã iã dederat ſniam. cũ dicat ultra q̃ reuocata erat p̃ manifeſtationẽ limitis *Fm* H. dic ultra, i. de cæteo.

Digitized by Google

minium diœceſis, ſcilicet de qua eſt controuerſia, ſit poſſidentis eccleſiæ, cuius eſt ius retentionis.

a ¶ Ius retentionis.] Idest, quæ eſt in poſſeſſione.

b ¶ Quòd ſi limes.] Poteſt eſſe ſenſus, i. ſi limes ipſius poſſidentis eam non concludit: 1 & tamen ipſe præſcripſit, habeat eccleſiã. Vel aliter, ſi diœceſis non eſt limitata, & eam præſcribit, habeat eam.

1 Vt quia eſt in cõtu alterius longè ſi a limite, ſecundã H.

men baſilicam veris ſignis limes prefixus monſtrauerit) eccleſię, cuius eſt ius † retentionis [a], ſit in æternum dominium. Quòd ſi limes [b] legitimus eandem baſilicam non concludit †, & tam longi temporis probatur obiecta præſcriptio; appellatio [c] preſentis † [d] epiſcopi non valebit: quia illi tricennalis obiectio ſilentium imponit. Hoc enim & ſæcularium principum edicta preçipiũt, & præſulum Romanorum decreuit auctoritas. Sin vero intra metas tricennalis temporis extra alienos [e] terminos baſilicæ iniuſta retentio reperitur, repetentis epiſcopi iuri ſine mora reſtituetur.

† al. perhibetur.
† al. inſta retentio.
† al. euoluiſſe.

¶ *Caput hoc extat in concilio Hiſpalenſi 2. c. 2. & ex eo Burchardus citat.*

c ¶ Cellanenſem.] *In concilio impreſſo. ac manuſcripto legitur Celticenſem: & Plinius lib. 3. cap. 1. inter oppida conuentus Hiſpalenſis numerat Celticam.*

β Ita vt diœceſis. *In conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis legitur*, ita vt ſi in diœceſi poſſidentis ſitam baſilicam veteribus ſignis limes præuiſus (al. peruiſus) monſtrauerit, eccleſiæ, &c. *itemque in codice Lucenſi regio, miſi quod loco dictionis*, præuiſus, *habetur*, preſixus.

Item Gelaſius Papa Iuſto epiſcopo.

¶ Spatia, quæ definita fuerint, tempore præſcribi non poſſunt. C. VII.

Dilectio tua ſtudeat, quæſita omnium fideliter rerum veritate, vt ſi de ſpatijs [f] de quibus memoratur orta contentio, definitio dudũ certa proceſſerit, intemerata [g] ſeruetur: alioqui ſi nihil vnquam conſtiterit terminatũ, tunc de præſcriptione tporum, ſi qua pars confidit, præbeat ſacramentum [h]: vt tamen, de ijs, quæ hactenus poſſediſſe probatur †, iuſiurandum ſinatur offerre [i].

Iuo p. 3. c. 135. & p. 6. c. 105. Pann. l. 2. c. 69.

† al. repetenti.

3 *Poteſt etiam aliter diſtingui. Quæ quiſque ſua auctoritate vſurpat; quia nullo titulo poſſidere incipit, præſcribere non poteſt: & in hoc caſu intelligenda eſt illa auctoritas Gelaſij: [Temporalis obiectio, quæ per incuriam fortè generatur, non poteſt diuellere diœceſim ſemel conſtitutam.] Intelligendum eſt, ſi nullo titulo, ſed ſola vſurpatione eam poſſidere cœpit. Si vero iudicis auctoritate, & priuilegiorum longa conſuetudine poſſidere cœperit; tunc temporalis obiectio actori ſilentium imponit.*

Vnde Gelaſius Papa ait.

In ſynodo 8. ſub Hadriano 11. c. 18.

¶ Debent priuilegia triginta annis poſſeſſa immobiliter obſeruari. C. VIII.

Poly. l. 3. tit. 12. Anſel. l. 4. c. 20.

Placuit huic ſanctę, magnęque ſynodo, vt res, & priuilegia, quę ad eccleſiarum iura pertinent, ſi triginta annis titulo poſſidentur, & hæ præſcribi non poſſunt: ſi verò poſſidentur iudicis auctoritate, vel longa conſuetudine priuilegiorum, tunc præſcriptione tolluntur.

Placuit.] CASVS. Quidam laici per potentiã ſæcularem conabantur auferre res, uel priuilegia, quę ad ec-

2 De hoc not. 10. q. 3 quia cognouimus.

f ¶ De ſpatijs.] Prædiorũ, nõ limitum. 7. q. 4. c. 2. Vel intellige de limitibus.

g ¶ Intemerata.] 3. 6. q. 4. quod bene 7. q. 2. Eleutherius.

h ¶ Sacramentum.] Scilicet teſtium, per quos probat præſcriptionem. ſic 31. q. 2. ſi uerum.

i ¶ Offerre.] Alteri parti. Vel dic, q illi parti quæ probauit præſcriptionẽ, ſi nõ poteſt probare titulum. & bonã fidem, permittẽdum eſt ei iurare, q bona fide poſſederit rẽ illam, & q iuſto titulo habuerit eam, non tñ ſtico q cogitur probare titulum, ſed ſi probat curſum tpis, & allegat titulum, præſumo rõne tpis ipſum habere titulum, ut 12. diſt. illa. ff. de vſur. cum de in rem verſo. Nec obſtat, q dicitur extra de præſcrip. ſi diligenti. & extra de prob. licet ubi uidetur dici, quod debeat conſtare de titulo. Intelligo. n. tunc quãdo eſt præſumptio contra eum, vt ibi fuit, & ſic intelligo quod eſt extra de deci. dudum. ſed ſatius eſt, qui allegat titulum

Digitized by Google

uilegia, [a] quæ Dei eccleſijs ex lõga conſuetudine [b] pertinẽt,& ſiue a diuæ recordationis Imperatoribus, [c] ſiue ab alijs Dei cultoribus in ſcriptis donata, & ab eis p annos triginta [d] poſſeſſa ſunt;nequaquam a poteſtate ꝓiudicium | eorum † quæcũque perſona ſæcularis per poteſtatem ſubtrahat,aut per argumenta quælibet auferat: ſed ſint omnia in poteſtate, ac iuſſu † præſulis eccleſiæ;quęcumque intra triginta annorum ſpatiũ ab eccleſijs poſſeſſa fuiſſe noſcuntur. Quiſquis ergo ſæcularũ [e] contra præſentem definitionem egerit;tãquam ſacrilegus iudicetur,& donec ſe correxerit, & eccleſiæ propria priuilegia,ſeu res reſtituerit;anathema ſit.

¶ *Quod hic tribuitur Gelaſio habetur in ſynodo octaua habita ab Hadriano I.c.*18.*& ex ea citatur apud Anſelmum,& Polycarpũ.Sed manuſcripti codices Gratiani concordant cum vulgatis.*

[e] ¶ Secularium.] *In vulgatis legebatur.* Quiſquis ergo clericorum, vel ſæcularium. *Sed abſunt illa duæ voces,* clericorum,vel *ab aliquot uetuſtis,& ab ipſo concilio manuſcripto. In concilio impreſſo legitur.* Qui contra fecerit, vt ſacrilegus iudicetur,& donec talia priuilegia, &c.

Idem epiſcopis Dardaniæ inter cætera [c] *inquit.*

¶ Repeti non poſſunt, quæ triginta annis quiete poſſidentur. C. IX.

POſt quingentos annos conſtituta Chriſti [f] quoſdam audio velle ſubuertere: cum triginta annorum lex [g] hominum non poſſit abrumpi.

¶ *Caput hoc non legitur in epiſtola Gelaſii,qua extat,ad epiſcopos per Dardaniam. Nicolaus primus in epiſtola ad epiſcopos Galliæ, cuius initium eſt.* Quamuis ſingularum. *nuper, vt dictum eſt impreſſa in appendice bibliothecæ, citat ex epiſtola Gelaſii ad orientales. Denſedit Cardinalis,& Anſelmus abſolute Gelaſium citant.*

4 *Item ſi de rebus eccleſia cõtrouerſia mota eſt,& definitio ſubſecuta; etſi iniuſta ſit, tamen quia non ſua, ſed definiẽtis auctoritate* [h] *poſſidere cæpit, tricennalis* [i] *præſcriptio petitori ſilentium imponit: ſta tamen,vt ſuppetatio præſcriptionis non a tempore definitionis, ſed a deceſſu † definientis exordium ſumat.*

Vnde in Toletano concilio.9.c.8. ſtatutum eſt.

1.c.27. edit p. 1.

[a] beſt ab orig. d. ipſo.

[b] Vide ſup. q.2. c.9.cũq;

[c] Inter cętera.] verba ſũt Gratiani.

[d] Poſt quingentos.] ¶ Conſtituta Chriſti.] ideſt. eccleſiæ alicuius.

[e] ¶ Lex.] ideſt, ꝓſcriptio a lege introducta lex enim proceſſu temporis non poteſt confirmari: quia ſi eſt iuſta, ſtatĩ ualet,& cõfirmatur. 2 ſi eſt iniuſta nunq̃ valet.ſu. d.4. erit autem lex. uidetur tamen quod cõtra legem poteſt ꝓſcribi ſpatio xx.annorũ, ut ff.de orig. iur.l.2.§.exactis.

2 Sed eõtra 3. d. in iſtis, §.ſequen.

ITEM SI DE REBVS. Hęc eſt quarta pars qõ.in qua dicitur, ꝙ tẽpore prælati male alienantis nõ currit ꝓſcriptio, ſed poſt eius mortẽ incipit currere: & hoc ꝓbat per c. ſequens. Io. de Fant. CASVS. Oſtẽdit Gr. i hoc §. ꝙ ſi ſup reb⁹ eccleſiæ mota ſit cõtrouerſia, & iniuſta ſit definitio ſubſecuta: ille q cœpetit poſſidere auctoritate definiẽtis, potest ꝓſcribere xxx. annis.ſed hæc ꝓſcriptio nõ incipit,niſi à deceſſu male definientis. Et nota ꝙ definitio tripliciter põt hic ſumi, vel pro alienatione, vel tranſactione, vel definitiua ſentẽtia,unde iuxta hãc triplicem ſignificationem. tripliciter poteſt poni caſus ſequentis cap.

[f] ¶ Auctoritate.] Nam iuſte poſſidet qui auctore prætore poſſidet.14. q. 5. dixit. extra qui filij ſint legi.cum inter. ff.de acquir. poſſ. argu. contra, de pœn.diſt.2.§ quis ſemel.

[g] ¶ Tricennalis.] Immo præſcriptio decem dierum tũc ſufficeret:nam plus facit ſententia, licet iniuſta, quam aliquod priuilegium,ut extra de ſent.& re iud. cum inter.in fi. Io. Sed non loquitur de tali ſentẽtia, ſed de cõcordia,quæ definitio uocatur.

---

cus cõtrafecerit,debet anathematizari donec re
ieq.cap.patet.
ilegia.] inf.25.q.2.c.1.& 2.
ilegia.] ideſt,chartas eccleſiæ, 12.q.2.§ quis de
ſuetudine.] Ergo conſuetudo dat priuilegium.
nqueſtus.
:ratoribus.] Hic canon emendat legem,quæ lo
quadriennij præſcriptione in rebus donatis
atore.
os triginta.] Arg.ꝙ præſcriptio decennij, uel
nõ habet locũ in eccleſia, vt ipſam rem priua-
ſcriptione poſſit retinere. Alij dicunt contra-

Digitized by Google

SI ſacerdotes.] CASVS. Quidam prælati iniuſte alienauerunt poſſeſſiones eccleſiarum in vita prælatorum: receptores retinuerunt poſſeſſiones illarũ per triginta annos: quæſitum fuit in cõcilio Toletano utrum detentores tuti ſint præſcriptione illa? Et reſpondetur q nõ, quia præſcriptio nõ currit I uita prelati male alienãtis, ſed poſt mortem, quia cõtractus nõ ſumpſit initium ab origine æquitatis.

Oſus tripli ater ponit.

a ¶ Si ſacerdotes.] Triplex caſus ſolet hic poni. Prius ſic: ecce epiſcopus alienauit res eccleſiæ I caſu illicito: dicitur hic q uiuẽte epiſcopo, nulla p̃ſcriptio currit contra eccleſiam in rebus illis; ſed eo mortuo incipit currere, & ſecũdum hoc expone definiſſe, ideſt ſua definitione, & auctoritate alienaſſe. at. 20. q. 2. epiſcopus q mãcipia, & dic ſcribendo decreuerunt, ideſt, decreto ſcripturæ interpoſito alienauerunt. Vel, ſm aliũ caſum expone, ſcripto decreuerũt, .i. ſcripto tranſegerũt, & in fraudem: cum enim nõ poterat dare nepotibus ſuis, fingebat ſe hãre litem cũ eis de illo, & trãſigebat cũ eis. Tertius caſus eſt, epiſcopus tulit definitiuam ſententiam cõtra aliquã eccleſiã ſuper aliqua poſſeſſione eccleſiæ, & cõtra ius ſcriptũ

¶ Vita irrite diſponentis nõ poterit pertinere ad tricennium temporis. C. X.

SI ſacerdotes, † [a] vel miniſtri, dum gubernacula eccleſiarum adminiſtrare videntur, cõtra patrum ſanctiſſimas ſanctiones de rebus eccleſiæ definiſſe aliqua dignoſcũtur; nõ ex die, [b] quo talia ſcribendo decreuerũt, ſed ex quo talia moriẽdo [c] definita reliquerũt, ſupputationis [d] ordo ſubſtabit. [e] Nũquam.n. a poterit ad tricẽniũ † tpis pertinere vita irrite hoc iudicantis: quia ſtatus contractuum [f] initia nõ ſumpſit ab origine æquitatis.

ſacerdot, vel miniſter] ori. & ſic cõſequenter.

† *al. triennium.*] orig.

a ¶ Nunquam enim.] *Sic in vetuſtis etiam codicibus Gratiani, & in codice conciliorum Lucẽſi regio. In duobus Vaticanis eſt quidẽ dictio*, tricennium, *ſed in cæteris uerbis aliqua uarietas. In conciliis uero impreſſis legitur.* Nunquam enim ad trienniũ temporis pertinebit poteſtas irritum (al. irrite) hoc iudicantis. *& ab aliquibus editionibus abeſt nox*; poteſtas.

¶ Item ea, quæ beneficijs poſſidentur, ſiue quæ metu hoſtilitatis interueniente diutius poſſeſſa fuerint, præſcribi non poſſunt.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 59. definitum eſt.

Xx in Epaunenſi. c. 18.

¶ Quæ in beneficijs poſſidentur, præſcribi non poſſunt. C. XI.

CLerici quilibet quãtacunq; diuturnitate temporis de eccleſiæ remuneratione aliqua poſſederint, ĩ ius

Iuo p. 3. c. 186.

9 Patet exẽplum ex. de re iu. eũ cl. & hic intellectus ex eo perpenditur quia dicit cõtra patrum ſanctiones, ſecũdam H.

non habet iuſtum initium. hoc ideo dico, quia præſcriptio non eſt contractus.

g ¶ Ab origine.] Arg. initium ſpẽctãdum. ut 61. d. miramur. q. 1. principatus. extra de elec. dudum. ff. pro emp. qui fundum, & ff. de diuer. & tẽp. præſcrip. cum hæres. in fine.

ITEM EA. Hæc eſt 5. pars q. in qua dicitur. q ſi epiſcopus concedit alicui clerico uineas uel terras eccleſiæ, tamen non præſcribit eas poſſeſſor, & hoc probat per duo c. Io. de Fant.

CASVS. Supra oſtẽſum eſt, q res inuaſæ, & quæ ſunt in limitibus præſcribi non poſſunt. Idem dicit nunc Grat. de beneficijs, & de rebus per metum poſſeſſis, quæ præſcribi non poſſunt. [Beneficijs.] .i. de reb quarũ vſus conceditur, vel quæ gratis conceduntur. De beneficijs probat per duo prima c. De metu hoſtilitatis. probat per c. prima actione, & per c. porro.

CLerici.] CASVS. Quidam clerici poſſidebant quædam beneficia ab eccleſijs ſibi conceſſa per xxx. ann. quæſitum fuit in Concilio Agathen. vtrum ratione præſcriptionis clerici proprietatem illorum beneficiorum poſſint ſibi vendicare. Et reſpond. quod non, dummodo res conſtet fuiſſe eccleſiæ, & hoc probatur duabus rationibus. Prima eſt, quia ſi præſcribi poſſent: nec epiſcopi, nec alij prælati precarias facere deberent: & quia prælati ſecundum hoc in rebus eccleſiæ diu retentis, proprietatem ſibi poſſunt vendicare.

b ¶ Non ex die.] Si. extra de tranſa. de cætero. extra de cenſi. præterea ſi. 12. q. 2. ſi quos. ſi. ff. de diuer. temp. præſcri. cum hæres. in ſi.

c ¶ Moriendo.] ideſt, quia licet q libet poſſit male alienata reuocare, ut 12. q. 2. non liceat. non tamẽ ita de facili admitteretur, cum epiſcopus ſemper cõtradiceret,

d ¶ Supputationis.] ideſt, reputationis.

e ¶ Subſtabit.] ideſt, incipiet numerari.

f ¶ Cõtractuum.] .i. contractus, quem fecit epiſcopus

a ¶ In

In ius proprium. ¶ Hic patet, & in ſeq. c. q̃ coloni rocario poſſidentes nullo tẽpore præſcribunt, ut [illegible].quia cognouimus, ext. de poſtu. bonæ. 2. Ita nec ius, qui alieno nomine poſſidet, ut ext. de præſcrip. genti. Item nec uſufructuarius, ut inſtit. per quas

præſcribi, non ab ipſo, cum malam fidem habeat. ſed a ſuo ſucceſſore. Nũc habes quæ perſonæ non poſſunt p̃ſcribere. Sunt ẽt quædam res impreſcriptibiles, ut cõtra iura libertatis no præſcribitur, ut inf. ea. §. pũt. Itẽ nec in tributis præſcribitur, ut inf. ea. §. porro. C. de preſc. xxx. ann. cõperit. Itẽ nec matrimonio. 33. q. 5. quod Deo. Itẽ nec decimæ à laico, ext. de præſc. cauſam. Itẽ vĩ quod nõ præſcribitur in repetitione rerum peculij. vt C. ne de ſta. defun. l. repetitio. Item & in ſeruitutib. quæ continuam cauſam non habẽt, vt ff. de ſeru. ſeruitut. 5. Itẽ in limitib. ſu. ea. c. licet. Item in procurationib. debitis ratione viſitationis. ext. de præſ. cum ex officij. Itẽ & inobedientia, vt ex. e. cũ nõ liceat. b ¶ Nõ reuocẽtur.] Arg. q̃ quæ de libertate ab aliquo facta ſunt, non præiudicium non faciunt. ſup. 1. qõ. 1. nullus epiſcopus 2.

proprium [a] præſcriptione temporis nõ reuocentur; † [b] dummodo pateat eccleſiæ rem fuiſſe: ne videatur [c] etiã epiſcopi tẽpore adminiſtrationis prolixæ aut precarias, cum ordinati ſint, facere non debuiſſe, [c] aut diu retẽtas facultates in ius ſuæ proprietatis poſſe tranſcribere.

a Ne videantur.] *In concilio impreſſo, & apud Iuonem legitur,* ne videatur epiſcopi adminiſtrationes prolixas, aut precatorias, cum ordinati ſunt facere debuiſſe. † *In Epaunenſi autem locus manifeſto corruptus eſt.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 25.

¶ Quæ humanitatis intuitu aliquibus præſtãtur, præſcribi non poſſunt. C. XII.

l. 5. c. 87. SI epiſcopus humanitatis intuitu mãcipiola, vineolas vel terrulas clericis, aut monachis, vel q̃buslibet ß p̃ ſtiterit excolendas, [d] uel pro tempore tenendas; etiam ſi longa tranſiſſe annorum ſpatia comprobentur, nullũ eccleſia præiudicium patiatur: nec ſæcularis legis præſcriptio, quæ eccleſiæ aliquid impediat, opponatur.

ß ¶ Vel quibuslibet.] *Hæ voces ſunt etiã apud Anſelmum. ſed abſunt a concilio impreſſo, & manuſcripto.*

Itẽ ex cõcilio Hiſpalẽſi 2. cui interfuit Iſidorus, c. 2.

¶ Temporalis præſcriptio non obijcitur: vbi hoſtilitatis metus interuenerit. C. XIII.

videm. 6 PRima actione [e] Theodulphi Malacitanę eccleſię antiſtitis ad nos oblata precatio eſt; aſſerẽtis antiquã eiuſdem urbis parochiã militaris quondã † hoſtilitatis diſcrimine fuiſſe deciſam, & ex parte aliqua ab eccleſijs Aſtigitanę, Eliberitanę, atque Aegabrenſis urbium eſſe retẽtam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia, quã antiqua ditione ante militarem hoſtilitatẽ retinuiſſe eccleſiam ſuam quiſque comprobaret; eius priuilegio reſtitueretur. Sicut enim p̃ legem mũdialem ijs, quos barbarica feritas † captiua neceſſitate trãſuexit, poſtliminio [f]

veritas.

c Non debuiſſe.] Si cũ præſcriberent clerici, retardarẽtur ep̃i ad cõferẽda beneficia. ut C. de bo. quæ lib. l. 1.

SI cõs.] CASVS. Aliquis epiſcop⁹ pietatis intuitu cõceſſit poſſeſſiones, vel mancipia toto tẽpore uitę ſuæ, uel ad certum tempus q̃buſdam clericis uel laicis, vt ex eis vſum fructum haberent: quæ poſt lõga tempora dicebant ad ſe pertinere. quare ſtatutum fuit ĩ cõcilio Aſtoliane. vt etiam poſt multa tempora præſcriptio legis ſæcularis nõ poſſit opponi.

d ¶ Excolendas.] Supra ead. q. 1. poſſeſſiones.

PRima.] Hæc eſt 6. pars quæſt. in qua probatur, q̃ tẽpore hoſtilitatis non currit præſcriptio. & hoc probat per duo c. Io. de Fant.

CASVS. Theodulphus Malacitanæ eccleſiæ epiſcopus de ſuo epiſcopatu per Sarracenos eſt expulſus uel captiuatus: cuius epiſcopatu parochiam Aſtigitanus, & Eliberitanus, & Egabrenſis epiſcopi inter ſe diuiſerunt, cum uero rediſſet hoſtilitate repulſa. iura ſua ſibi reddere cõtradicebant ſtatuit ergo conc. Hiſpalen. ut omnia ſibi reddantur iure poſtliminij. ſicut per legem ciuilem reſtituuntur res uniuerſa de captiuitate reuerſis. Nam nõ eſt obijciẽda p̃ſcriptio, vbi neceſſitas interfuit hoſtilitatis.

e ¶ Prima actione.] Id eſt, in tractatu primi diei ipſius concilij ſup. diſt. 1. ius gentium. & 24. q. 1. c. 1.

f ¶ Poſtliminio.] Poſtliminiũ eſt ius amiſſę rei recuperandæ ab extraneo, & in ſtatum priſtinum reſtaurãdæ. Poſtliminij diffinitio.

Digitized by Google

ff.de cap.& postli.reuer.postliminium.datur autem secundum leges postliminio reuertentibus reciffloria intra quadriennium insti. de ac. §.rursus.C.de integ. resti.l.vi.si tamen nõ potuerit agere in hoc quadriennio per aliquod dies,restituitur ad eos. ff.ex quib. cau.ma. sed & si p pretoré. §.si feriæ:secudũ canones, cũ non currat in hoc casu præscriptio:nõ debitur reciffloria. Hoc ẽ ergo vnus casus.s.hostilitas, in quo non currit præscriptio. Alius dũ viuit iniquus alienatur. sua. ea.si sacerdotes. Tertius cũ vacat eccla. ex.d pscrip.de quarta. Vel cũ quasi vacat ecclesia. plato.s. lapso i hæresim.ex. de pscrip.c.1. Alius est in pupillari ætate. C. quib.ex cau.i integ.re.l.nõ est ne. l.ult. Alius est cum quis est in potestate patris. vt C.de ho.q̃ sib.quicumq;Alius est si mulier est in matrimonio quoad dotẽ. C.de rei.de. in rebus. quia non præscribetur contra mulierẽ in dote repetenda nisi soluto matrimonio, vt ibi dicitur.Septimus cũ qd debetur ad diẽ vel sub conditionẽ: tunc enim nõ currit præscriptio, nisi a tempore dictæ uel extantis cõditionis. C.de præscr.xxx. an. cum notissimis.6. illud. Item & tempore excommunicationis non currit præscriptio. extr.de cõsec.ecclesiæ.prælib. & cap. nõ va.quia diuersitatem. Item & in tempore illo,quo quis impeditus est iusto impedimento,non potest agere, ut extra de elect.ne pro defectu, & ext.de app. ex rationes, & C.de inoff.test.cõtra maiores.& ff.ex quib. cau. ma. l.quod quidem,& l non enim.

Præscriptio non currit in aliquibus casibus.

reuertentibus [a] redditur antiqua possessio; non aliter & ecclesia receptura [b] est parochiam, quam ante tenuit cũ rebus suis siue ab alijs ecclesijs possideatur,siue in cuiuslibet possessionem transfusa sit. Non enim erit obijcienda præscriptio temporis, vbi necessitas [c] interest hostilitatis.

Item Ioannes Papa VIII. Paulo episcopo fungenti legatione in Germania,& Pannonia.

¶ Temporis non currit præscriptio,vbi furor hostilitatis incumbit. C. XIIII.

Poly.l.1.ti.11. Deusdedit p.1. Ans.l.2.c.73.

PORro, si de annorum numero forte quis causat, sciat quia inter Christianos,& eos,q̃ vnius fidei sunt;numerus certus assixus est.Cæterum vbi paganorum,& incredulorum furor in causa [d] est; quantalibet prætereant tempora,iuri non præiudicant ecclesiarum:quę corporalia nescientes arma [e] solum Dominum,& propugnatorẽ suum quando ei placuerit misereri, patienter expectant. Verum si annorum prolixitas in talibus impediat; Deus ipse reprehendendus est, qui *post quadringentos,& triginta annos filios Israel de durissima seruitute* [f] Pharaonis, & fornace ferrea liberauit: sed ipse per se nõster redemptor fuit, qui humanum genus post tot annorum millia de inferni claustris eripuit.

Deut. 6.

7 *Tolluntur etiam præscriptione illæ diœceses,quas propriis episcopis negligentibus alij ab hæresi ad fidei integritatem reuocauerunt.*

Et in Mileuit.c.34. & in Carth. Graco *pxc.*

Vnde in Africano concilio,c.88.legitur.

¶ Si qui episcopi diœceses suas lucrari Deo negligunt, post triennium eis constabunt episcopis quorum studio fidei iunt reconciliatæ. C. XV.

Burc.l.1.c.68. Iuo p.8.c.176.

PLacuit,vt quicunque episcopi

a ¶ Redintegrandis. Sup.3.q.1.redintegranda,sup.7.q.1.pastoralis,C.de postli.re.l.ab hostibus.

b ¶ Receptura. Nam ius redit vt pridem, cum redditur status idem, vt extra de elect. quia diligentia,ff.si fer.vend.& si forte,1.respon.ff.de seru.rust.prædio.l.& Attilicinus.

c ¶ Necessitas. Arg.q̃ non præiudicat patrono inuesti intra tempore hostilitatis facta, 34.q.1.cum per bellicã, sup.7.q.1.pontifices.

PORro.] CASVS. In Germania & Pannonia hostilitate Sarracenorum interueniente, per centum, uel forte per plures annos,aliqui possessiones ecclesiarũ detinuerunt:quorum prælati reddita tranquillitate repeterẽt,tutos se præscriptione dicebãt: mittit ergo.Ioãnes Papa Paulinum,qui legatus erat in partibus illis,ut de causis istis cognoscat,instruẽs eum,quòd inter Christianos,certus annorum numerus est præfixus ad præscribendum, si uero furor interuenit paganorum, nulla tempora currunt. vnde omnia præfatis ecclesijs sunt restituẽda:& hoc probat duobus exemplis domini,qui post cccc.& xxx.an. Iudæos de seruitute Pharaonis liberauit & genus humanum, de inferni claustris post annorum millia redemit.

d ¶ In causa.] Secus si manifesti sunt Iudæi vel Sarraceni tales bene præscriberent. arg.23.q.5.ut.dispar. Quidã tamen dicunt esse ecclesiæ priuilegium,q̃ etiam dominj non possint præscribere,cum nec in lege ecclesiastica regãtur, licet possint rem priuati præscribere dummodo legibus Romanis regantur.

e ¶ Arma. Ar. clericos non debere mouere arma corporalia, etiam contra hostes. argu.23.q.8.quicumque. nam lachrymæ & orationes sunt arma clericorum, ut 23.q.8.commentor.

f Seruitute.] Ar.contra libertatem non præscribi.inf. ead.6.notest

TOLLVNTVR. Hæc est 7.pars q. in qua probatur, q̃ si aliquis negligit loca sua.& alius episcopus ea liberat ab hæresi fraditate,post triennium præscribit: & hoc probat c.seq.Io.de Fan.

CASVS. Ponit adhuc Gra. alium casum, in quo res ecclesiæ præscriptione tolluntur.s.cum aliquis episcopus negligit populum suum ab hæresi reuocare,& alius episcopus eum reuocat, præscriptione contra alium tutus est.

PLacuit.] CASVS. Quidam episcopi intra suas diœceses parochias hæreticorum conuertere negligebant.

1 Nam non ligãtur canonib.19.q.1.§.1.ver. porro.vbi d hoc & ext.de diuor. gaudemus.

vn-

Digitized by Google

ie quæſitum fuit in concilio Africano quid eſſet de : faciendum . & reſponſum fuit, vt a vicinis epiſco- commoneantur. & ſi intra ſex menſes a die conuen- nis non effecerint. perueniant ad ipſum qui eas lu- n poterit : ita tamen vt ſi epiſcopus , in cuius erant ecclſi.

negligunt [a] loca ad ſuam cathedram pertinentia in catholicam vnitatem lucrari , conueniantur [b] a diligentibus vicinis epiſcopis, vt id agere non morentur. Quod ſi intra ſex menſes [c] a die conuentionis non effecerint : qui potuerit ea lucrari,ad ipſum pertineant [d]:ita ſane [e], vt ſi ille,ad quem pertinuiſſe videbantur,probare potuerit [e],magis illius electam negligentiam , ab hæreticis,ut impune ibi ſint, & tuam diligentiam [f] fuiſſe præuctam, vt eo modo eius cura ſolicitior † vitaretur † , cum hoc iudices epiſcopi cognouerint , ſuæ cathedræ loca reſtituantur †.

ſilentior.
. vetaretur.
reſtituant.

[a] ¶Ita ſane .]*Græcus canon in emendatis codicibus hoc loco ſic habet.*

Οὕτως μέντοι, ἵνα ἐὰν ἐκεῖνος πρὸς ὃν δεικνύονται ἀπέχειν οἱ τοῦτοι . ἐξετάσῃ δὲ διά τινα οἰκονομίαν ἔδοξεν ἀμελεῖν, τοιοῦτο τῶν αἱρετικῶν ἐπιλεξάμενον, ὥστε ἀβούλητος αὐτοῖς παραδέξασθαι, καὶ ἐν τούτῳ ἡ αὐτῶν ἐπιμέλεια ἀπὸ ἑτέρου προλήφθῃ, ἤ τινι εἰ κατεχρήσατο τοῖς αὐτοῖς αἱρετικοῖς πάλιν ἐπάνιζεν, τοῦτον μεταξὺ ἐπισκόπων κινούντων διαγινωσκομένων.

id eſt, Ita ſane,vt ſi ille, ad quem hi pertinere oſtenduntur,de induſtria ad rem commodius tractandam negligenter agere viſus fuerit,id probantibus hæreticis, vt ſine tumultu reciperentur,atque interea ſuam diligentiã alius occuparit: qua quidem ſi vſus eſſet, ipſis hæreticis maius damnum attuliſſet, cum hoc iudicantes epiſcopi cognouerint,&c.

Poteſt etiam aliter intelligi præſcriptio illa longi tempo-

[b] ¶Diligentiã.] ſ.domini.ff.ad ſenatuſc. Tert.l.2. §.ſi mater. & ex.de app.oblatę.

[c] ¶Potuerit.] Intra 30. annos a ſententia.

[d] ¶Pertineant.] Ex quo ſequitur, quod ſi ille, ad quem pertinuiſſe videbantur, non poterit probare ſuam diligentiam fuiſſe præuentam, & alterius negligentiam electã, ut apud alium ne remanerent : ſuæ cathedræ loca reſtituantur , egligunt.] Arg. ꝙ delictum perſonæ,quod eſt in endo,redundat in damnum eccleſiæ. Illud autem conſiſtit in faciendo,non nocet eccleſiæ,ut inf.q. iſcopum. Arg.contra.ſup.ea.licet ſup. diſt.35. æ. Sed ibi nocet delictum quod conſiſtit in omit- . Arg.contra.C.de acq.poſſ.l.ult.ibi.n.non nocet im etiam quod conſiſtit in faciendo. onueniantur.] Auctoritate huius canonis.ſi. 65. p.ult. menſes.]Deputatos ad admonitionẽ faciendã.a rtineant.] Expleto triennio,vt hic in hac rubri- xtra de præſcrip. cap.1. vnde illud triennium eſt eligendum, ſicut ibi intelligẽdi ſunt iſti ſex mẽ dantur ad admonitionem faciendam dicit tñ H. eniant ſtatim . tamen uſque ad triennium poſcopus ſuus locum illũ repetere,ut extra de præp.1. & eſt hic ſpeciale fauore fidei,vt per trienont.eccleſiam præſcribatur ius epiſcopale.& etiã & excuſatur præſcribens hic auctoritate canot habeat conſcientiam rei alienæ . argumen. ff. 1. & generaliter . & ſi rem pro derelicto habihi uendas : licet ſciam eam in bonis tuis non pſam vſucapio . ff. pro derelic. l. vltima argum. undo dot. l. prima . Sed nunquid eccleſia læoc caſu poteſt petere in integrum reſtitutio- derit : quam bonam fidem in initio ſufficit habuiſſe. Præſcriptio uero triginta annorum , cum quis mala fide poſſidet , introducta eſt tantum in odium negligentium. Vnde ſi quis mala fide rem alterius 30. annis poſſederit, tutus erit aduerſus eum: & ſi aliquo caſu malæ fidei poſſeſſor rem illam amiſerit, repetere non poteſt: niſi per uiolentiam inde expellatur & ſi ad dñm,vel creditorem ſine violentia pueuerit,tuti ſunt aduerſus malæ fidei poſſeſſorẽ. ſi uero peruenerit ad alios,dominus uel creditor aduerſus eum habet actionem.. In ſecunda parte dicitur,ꝙ ea quæ dicta ſunt de præſcriptione decẽ vel uiginti annorũ uera ſunt, ſi ſine interruptione poſſideantur:ſed ſi poſſeſſio naturaliter interrumpatur,noui 30.anni in omnib.præſcriptionibus numerãtur a die recuperatæ poſſeſſionis.ſi vero poſſeſſio per li. cont.interrũpat,ab ultimo die litis xl.anni cõputabuntur.ſi vero ille,cuius res præſcribit,non põt litẽ conteſtari propter abſentiam uel furorem , uel infantiã,uel poteſtatẽ aduerſarij intra tempora præſcriptionis adeat præſidẽ , quem ſi adire non poteſt , uadat ad epiſcopum loci , uel conſulem ciuitatis , uel poteſtatem: qui ſi de fuerint,adeat domum aduerſarij, & in præſentia tabellionis,uel cum ſubſcriptione trium teſtium , ſi tabellione habere non poteſt , ſuum ius proteſtetur : & hoc modo interrumpet omnem præſcriptionem . In tertia parte dicitur . quod ſupradicta uera ſunt inter laicos : ſed aduerſus eccleſias non currit præſcriptio, niſi quadragenaria & ad hoc probandum inducit duas authenticas . inf.ca.

Digitized by Google

quas actiones. & in nouellis, auth. neq; vicennij. Sed si laicus decimas, uel primitias, siue cum titulo, siue sine titulo possederit: nunquam præscriptione tutus erit, q̄ enim ab initio de iure non habet effectum, tractu temporis non conualescit. & hoc probatur ad instar liberi hominis, qui si pro seruo detinetur, ēt xl. annis, sibi nō obest: nam primitiæ & decimationes præscribi non possunt, sicut nec ciuiles sanctiones, quarū instar obtinēt: sic ut ecclesia obtineat ad instar Reipublicę. Secūda pars incipit ibi, ¶ Hęc de prescriptionib. ¶ Tertia pars ibi, Hęc de prescriptionibus inter priuatos. ¶ Libellum. ¶ conuentionalem. ¶ Quod dicitur, in canonib. antiqs: q̄ sec⁹ hodie.

a ¶ Decennio. ¶ C. de p̄scr. decē vel viginti annorum. l. vl. lo.

b ¶ Nō potest. ¶ Post hoc statum lege illū §. sed sola. cū c. seq. nemo ad hoc posset reuertsurus dī. n. q̄ dñs Iacobus interposuit istas leges q̄d ēt cōuincitur ex eo, q̄ illæ concordantiæ his ponuntur.

PRÆSCRIPTIONVM. Hęc est octaua pars qō. in qua ponit mētes legum de prescriptionibus: quas tamen ecclesia non recipit contra se. Io. de Fant.

c ¶ Præsentis. Præsens dicitur, qui in eadē prouincia est. Absens, qui in alia. C. de prescript. decē uel uiginti anno. l. ult. tamen absens dicitur quandoq;, qui in iure nō apparet. ff. de dam. infect. l. 4. §. abesse. præsens etiam dicitur quandoque qui in hortis est. ff. de procura. præsens.

Præsens & absens qui dicuntur.

rij, qua Gelasius negat statum parochiarū posse mutari. Longum enim tempus, sicut ex legibus habetur, decennium [a], *vel vicennium intelligitur. Huius ergo longi temporis præscriptio auctoritate Gelasij, & secularium legum ecclesijs obici non potest* [b].

8 *Præscriptionum alia sunt introducta odio petentis, & fauore possidentis: alia tantum odio petentis. Qui enim bona fide, & iusto titulo rem præsentis per decennium* [d], *absentis vero per vicennium tenuerit; perpetua* [e] *exceptione tutus erit non solum aduersus alios, sed etiam aduersus creditores* [f], *quibus res ipsa obligata fuerat, etiam aduersus verum dominum. Si vero aliquo casu a possessione ceciderit; etiam aduersus verum dominum vtiliter* [g] *rem uendicare poterit. Si autem nullo titulo, bona tamen fide per tricēnium rem alicuius possederit; simili gaudebit præsidio. Bona vero fides non ad tractum medij temporis, sed ad initium possessionis refertur. Sufficit enim in initio* [h] *cuiq; bona fide possidere cœpisse, etiam si medio tempore scientiam* † *rei alienæ habuerit. ¶ Hæc præscriptiones introductæ sunt fauore possidentis, et odio petentis: quia lex fauet his, qui bona fide, & iusto titulo, vel bona fide tantum possident: odit autem & punit circa rem suam negligentes* [i], *& desides. ¶ Quod si mala fide rem alienam quis possidere cœperit, post triginta annos aduersus omnem petentem exceptione tutus erit. Si uero aliquo casu a possessione ceciderit; actionem non habebit: quia hæc præscriptio non fauore malæ fidei possessoris, sed odio tantum rem suam prosequi negligentis introducta est. Si autem res ad creditorē suū, uel ad dominum peruenerit: detentionis commodum* [k] *habebit: Si uero ad alium, creditor, uel a alius dominus aduersus eū experiri poterit: nec sibi proderit exceptio medij temporis possessoris: quia non ab eo habuit causam possidendi. Quod si uiolenter possessio ad eos peruenerit, malæ fidei possessor indistincta possessionis* [l] *commodum recipiet. ¶ Hæc de præscriptionibus decennij, uel uicennij, uel tricennij intelligenda sunt, si sine interruptione possessa probentur. Quod si per naturalem detentionem possessio interrupta* [m] *fuerit;*

† al. conscientiam.

d ¶ Per decennium. ¶ Fit etiam alio modo interruptio, ut ff. de vsucap. ei a quo. ff. de dona. qui pro donato. & C. ubi in rem act. l. ult. & C. de præscrip. xxx. ann. cum notissimi.

e ¶ Perpetua exceptione. ¶ Hoc habes. C. de præscr. xxx. ann. si quis emptionis.

f ¶ Creditores. ¶ Hoc si fuerit alius a debitore, aut eius hærede: uel de secundo uiuente debitore, debitor enim uel eius hæredes non possunt se defendere contra creditorē. nisi xl. an. ut C. si aduers. credit. l. 1. & C. de præscript. xxx. an. cum notissimi. Vsucapio autē nunquam currit contra creditores, quia causa dominij semota est a quæstione pignoris. C. de pigno. vsucapio.

Vsucapio nō currit cōtra creditores.

g ¶ Vtiliter. ¶ Arg. pro Io. & aliis, qui dicunt, q̄ per præscriptionem acquiritur dominium secundum M. dicet ex omni parte præscriptionis habere bonam fidem, ut extra de præscr. quoniam.

h ¶ Initio. ¶ Hoc non tenet secundum canones: qa oportet.

i ¶ Negligentes. ¶ Vigilantibus enim, non dormientibus subueniunt iura. ut ff. ex quib. cau. ma. l. non enim. ff. de ijs quæ in frau. cred. l. pupillus.

k ¶ Commodum. ¶ Quia ab eo rem illam non poterit euocare, qui mala fide eam possedit.

k ¶ Commodum. ¶ Not. q̄ violento detentori uel malæ fidei possessori, res uiolenter auferēda nō est: nisi intinenti. arg. 3. q. 1. §. vlt. nec ei tunc dicitur interrumpi præscriptio. ff. de vi, & vi arm. qui possessionem.

l ¶ Possessionis. ¶ Arg. aliqua ex quę cōiungunt ualida est se quorū quodlibet per se separatim inualidum est. ut fama & testimoniū vnius testis. arg. cōt. 23. d. quotīdā.

m ¶ Interrupta. ¶ Fit aūt interruptio dupliciter naturaliter, & ciuiliter. a Naturaliter fit occupatione aquæ, & alijs

1 Ad hoc nō. q. 1. nihil. ubi de hoc in glo. presbyter. ergo in fi.

Interruptio fit dupliciter.

a Concor. l. naturaliter & ib. Bar. ff. de præsc. gl. est similis ver. interruptio, in c. illud. de p̄scr.

Digitized by Google

die recuperatæ poſſeſſionis noui triginta [a] anni in oĩb. ꝙ præſcriptionib. numerabuntur. Si per litis cõteſtationẽ; ab vltimo die litigij, xl. anni computabuntur. Quod ſi ab eo, qui in cauſa præſcribẽdi erat, poſſeſſionẽ aliquis nanciſcatur; tempus præcedens cum ſuæ poſſeſſionis tẽpore continuare [b] poterit.] Is aũt, cuius rei præſcribitur, ſi litẽ contẽſtari [c] non poterit, vel propter aduerſarij [d] abſentiã, † vel infantiã, vel furoris laborẽ, cum neminẽ tutorẽ, nel curatorẽ hẽat, vel quia [e] in magna prãte cõſtitutus eſt, intra conſtituta tempora præſidem adeat, libellum ei porrigat, & hoc in querimoniã deducat; & ſic tpis interruptionem faciat. Si aũt præſidem adire non poterit; ſaltẽ ad epiſcopum locorum, vel defenſorum ciuitatis eat, & ſuã manifeſtare voluntatẽ in ſcriptis deproperet. Quod ſi præſes, vel ep̃s, vel defenſor abfuerit; liceat ei publice proponere vbi domicilium [f] habet poſſeſſor, ſeu cum tabularioꝝ ſubſcriptione: vel ſi ciuitas tabularios nõ habeat, cum trium teſtiũ ſubſcriptione: [g] & hoc ſufficiat ad omnem temporalem interruptionem ſiue triennij, ſiue longi temporis, ſiue triginta, vel quadraginta annorum ſit.

¶ Hæc de præſcriptionibus inter priuatos. Caterũ aduerſus loca religioſa non niſi quadraginta annorum præſcriptio currit. Vnde in authenticis. ¶[Quas actiones tricennalis præſcriptio excludit, ſi loco religioſo competãt, quadraginta annis exeluduntur.] Et in nouellis. Neque decennij, [h] vel vicennij, &c.] In canonibus uero eccleſia aduerſus eccleſiam triginta annis: [i] monaſterium aduerſus eccleſiam non niſi quadraginta annis præſcribere ꝑmittitur. [k] Quod ſi priuatus [l] primitias, & decimas ſiue cũ titulo, ſiue ſine titulo poſſederit; nulla tẽporis præſcriptione tutus eſſe poterit. Qua enim ab initio de iure ſortiri effectum non poſſunt, tractu temporis non cõualeſcunt. [m] Vnde ſi liber homo longo tẽpore pro ſeruo detineatur: ẽt ſi quadraginta [n] annorũ curricula exceſſerint, ſola tempo

a ¶ Triginta. Ergo naturalis interruptio non valet tãtum, quantum litis conteſtatio: quia litis conteſtatione perpetuatur actio vſq; que ad quadraginta anni, ut C. de præſcr. triginta an. l. ult. ſed in naturali interruptione non, ut hic. Similiter dico, ꝙ nec illa conuentio, quæ fit per excuſationẽ, perpetuatur ad quadraginta ann. cũ generaliter dicatur, ꝙ omne ius, & omnis actio tollitur ſpatio triginta an. niſi ubi ſpeciale aliquid reperitur, ut C. de præſcript. triginta ann. cum notiſſimi.

b ¶ Continuare.] Licet reuera aliquo tẽpore intermedio uacet poſſeſſio, ius tamen fingit eam coniunctim peruenire ad alium locum, ut ff. ex quib. cau. ma. cum miles. & eſt ſi. ff. de acq. hæred. placet, & ſic tẽpus præcedẽs dr̃ continuari tempori ſequenti, quo alter lcipit poſſidere. ¶ ſed contra eſt quod legitur, ff. de acq. poſſ. l. Pomponius. §. vlti. ubi dicitur, quòd uitioſa poſſeſſio non continuatur non uitioſæ: ſed illud uerum eſt in longa præſcriptione. ſecus in longiſſima.

c ¶ Litẽ conteſtari.] C. de anna. excep. ut perfectius.

d ¶ Vel ꝙ pter aduerſarij.] Hoc bene traditur. extra de off. ord. c. paſtoralis.

e ¶ Vel quia.] Sup. 2. q. 1. prohibentur. C. de epiſcopali aud. l. ult.

f ¶ Domicilium.] Domicilium largè dicitur quandoq; habitatio. ff. de damno infec. l. 4. §. prætor. arg. ff. de lib. agnoſ. l. 1. in prin. & eſt ſi. ext. de cler. non reſi. ex treg.

g ¶ Subſcriptione.] Argumentum, ꝙ inſtrumẽto habẽti ſubſcriptionem trium teſtium, ſtandum eſt, etiam ſi per tabellionem confectum nõ ſit, arg. C. qui po. in pig. ha. l. pen. Hodie autem duo teſtes æquipollent tabellioni, ut ext. de probationib. quoniam contra. De hac materia nota 11. q. 3. curæ.

Teſtes duo æquipollent tabellioni.

h ¶ Neque decennij.] Inf. ea. q. 4. neque.

i ¶ Triginta annis.] Hoc hodie non tenet, ut extra de præſcrip. de quarta.

K ¶ Permittitur.] inf. ea. q. 4. poſſeſſiones.

l ¶ Priuatus.] Vt ext. de præſcr. cauſam.

m ¶ Non conualeſcunt.] Sic 1. q. 1. principatus. Ar. contra ext. de ma. contrac. contra interd. eccl. c. ſuit. & ext. de conuer. coniug. placet.

n ¶ Etiam ſi quadraginta. C. de long. temp. præſcript.

a alijs modis, vt ff. de acquir. poſſeſſ. qui vniuerſas. §. & 1. Item ſi longo tempore omittitur poſſeſſio. ff. de vſucap. furtum. Item per corporalem compulſionem: & hoc nocet, vel prodeſt omnibus. ff. de vſucap. naturaliter. Ciuiliter fit libelli oblatione, & hoc habet locum in ma-

non interponitur præſcriptio: ſed dormitat, vacante. ſ. eccleſia: & in pupillari ætate, & in alijs caſib. quos dixi: ſupra ead. prima actione.

ſit. C. de epiſcopaudien.

t perfectius, C. de except.

e ſacroſ. eccl. aun. quas actiones. tella 121. §. proporalib. & ead. d Iulianum, c. 6. ead. q. 4. c. fi.

. de reg. iur. qđ o.

tlibus actionibus tãtũ: quæ interruptione tali ppe tur. C. quãdo libellus princ. l. 2. Itẽ fit per lit. cõte. locum habet in perpetuis actionibus. C. de præſcri. triginta an. ſicut in rem. & hoc prodeſt tantum ei, am facit. & obeſt illi tãtum, contra quem fit, ut ff. uer. & temp. præſcript. inter quatuor ei tamẽ tan- prodeſt, qui eo animo conteſtatur litem, ut ducat m ad finẽ, ſed impeditur propter fortuitos caſus: nõ. ¶ prodeſt argum. à ſenſu contratio. C. de præ- triginta ann. l. ultima, & in authent. de litigio. §. em, circa finem, collatio. 8. Item litis conteſtatio tantum interrumpit cum fit cotam iudice ſuo. 2 nõ, ut C. ne de ſtat. defun. l. penul. Interrumpitur præſcriptio ſynodali proclamatione, ut extra de ription ſanctorum. Item cum exponitur ſecun- tio, ut C. de præſcriptio. triginta anno. cum notiſ- §. ſed & ſi quis. Item cum quis ſoluit uſuras. C. de ſcriptio. triginta ann. l. pen. Item alium habes infr. quæſtione ſeq. ſic is autem cuius res. & extra de offic. paſtoralis. Item alium caſum habes extra, ut lis conteſta. quorum. in fine. Quandoque autem

l.ult.C.de præscrip.30.uel 40.ann.competit.

a ¶ Mutilabuntur.] Nec confessio ei præiudicaret, si confiteretur se seruum, nisi instrumento hoc fecerit, ut C. de agri.& cens.cum scimus.

b ¶ Functiones. Idest, pensiones agrorum.

1 Scilicet q̃ debentur rei pub.H.

IVbemus. CASVS. Quidã rustici non soluerunt quasdã possessiones sine legitima interpellatione p 40.ann. de quibus possessionibus neq; functiones, neq; ciuilem canonem neque publicam collationem persoluunt. quæritur an sint tuti præscriptione, & respondetur q̃ sic quantum ad dominium, uel possessionem prædiorum: sed quo ad functiones, uel ciuilem canonẽ uel publicam collationẽ, non sunt tuti.

c ¶ Possederint.] C. de præscript.30. uel 40.ann.competit.

d ¶ Parti.] C. de fu. parti, l.vl.contra sed ibi priuilegium habuit ab Imperatore, & præterea p xl.ann. nõ soluit, inde tutus est q̃ illa duo, sup.e. ver.quod si ab eo.

SIC ETIAM. PRÆDIA. CASVS. Sup. fuit assumptio ibi, ubi dixit porro, hic est mõ conclusio. Dictũ est sup. in illa l. iubemus. q̃ prædia tollunt in præscriptione 40.anno. sed functiones non. Nũc dicit Grat. q̃ eodem modo prædia ecclesiarum, uel priuatorum p̃scriptione tolluntur, sed decimæ, uel primitiæ nõ præscribuntur etiam si a summo Pontifice rescriptum sup hoc impetretur. Et hoc probatur duab. rõnib. Prima est, q̃a rescripta contra ius nõ ualent, nisi talia sint, q̃ alicui prosint, & nulli obsint. Secunda ratio est, quia contra Domini mandatum esset, qui non laicis, sed leuitis decimas dari præcepit: & ita laicis nullo priuilegio concedi possunt: ne præceptis Dei præiudicium fiat.

Decimæ ani possi nt p̃scr i per laicos

2 Quod dicunt re. s. ca. c.1.c.ult de dec.quãtis. sup. 1. q. 2. peruenit.

tuale: nec ratione illius iuris posset præscribere: quia alieno nomine possidet. si uero uellet interuertere possessionẽ, iam inciperet esse malæ fidei: ext. de præscript. si diligenti: & ita non posset præscribere eas: quia licet laicus sit, tñ super decimis in foro ecclesiæ conueniretur

ris ſoginquitate libertatis iura minime mutilabantur [a]. *Ad hæc eccleſia reipublicæ primitiæ, decimationes ciuilium functionum inſtar obtinent.* ¶ *Porro publicæ functiones* [b] *præſcribi non poſſunt.*

Vnde in 7.lib.Codicis tit. de triginta, uel quadraginta annorum præſcriptione, Imp. Anaſtaſius. tit.39.l.6.

a ¶Vel alius dominus.] *In duobus uetuſtis exemplaribus non eſt dictio*, alius, *in uno autem legitur*, vel alius, ſcilicet dominus.

β ¶Medij temporis poſſeſſoris.] *A uetuſtis codicibus partim abeſt dictio*, temporis, *partim dictio*, poſſeſſoris.

γ ¶In omnibus præſcriptionibus.] *Hæ uoces in aliquot manuſcriptis non ſunt.*

δ ¶Eccleſia, reip.] *Emendatum eſt ex manuſcriptis. Nam antea legebatur*, eccleſia reſpublica. *Omittit autem interdum, & mutat nonnulla uerba Gratianus earum legum, quas refert.*

Cap. XVI.

IVbemus eos, *qui rem aliquam per continuũ annorum quadraginta curriculum* ſine quadã legitima interpellatione poſſederint [c]; de poſſeſſione quidẽ rei, ſeu dominio nequaquam remoueri: functiones autem, ſeu ciuilẽ canonem, vel aliam quampiam publicam collationẽ impoſitam eis dependere compelli, nec huic parti [d] cuiuſcumque temporis præſcriptionem oppoſitam admitti. ¶ *In pleriſque uetuſtis exemplaribus caput hoc coniunctũ eſt ſuperiori.*

Sic etiam prædia, ſiue ſint priuati, ſiue eccleſiæ, poſſunt præſcribi. Prouentus primitiarum, & decimationũ præſcriptione tolli nõ poſſunt: etiam ſi inſcriptum [f] *a Romano Pontifice quilibet laicus ſuper his reſcriptum impetrauerit.* ¶ *Reſcriptæ enim quæ contra ius ſcriptũ impetrata* † *fuerint, niſi talia ſint, quæ illis, quibus data fuerint, proſint, & nulli obſint; nullius momenti eſſe cenſentur.* ¶ *Item. Decimæ Deo mandante ſacerdotibus, & leuitis ſeparatæ ſunt, ut de ſorte Domini uiuerent, qui in eius ſorte connumerantur. Non ergo cuiuſquam priuilegio laicis* [h] *concedi poſſunt: ne diuinis mandatis auctoritas humana præiudicium inferat.*

25.q.2. reſcripta ex l.reſcripta.C.de precib. Imp. offerendis ſup.ea.q.2.decimas.

† Conc.tex. C. de iurisd. om.iu.l.priuatorum. & l.nec ex prætoris.& l.neque pignus. §.priuatorũ. ff.de re. iur.

Num.18.

Vnde Impp. Valentinianus, & Theodoſius.

c ¶ Decimationi.] Videtur quod laicus possit decimas præscribere. nam ius habet percipiendi & petendi eas: ex quo ei conceduntur ab episcopo: puta in feudum, uel beneficium ad tempus. 2 Ad hoc dicunt quidam, quod laicus nullum ius habet in eis: nec habere potest. 1.quæst.3.peruenit & secundum istos planum est. Alij dicunt, quod cum sic conceduntur laico ab episcopo, laicus habet ius possidendi: sed illud ius non est spirituale percipiendi decimas habent leprosi, ut extra de eccl.ædif.c.2.& templarij, qui sunt laici? Dic.q̃ non, sed tantum a præstatione sunt liberi. quod ex eo patet: quia si prædium, de quo ipsi nõ præstant decimas, deuoluitur ad ecclesiam uel ad priuatum, statim ecclesia utitur iure suo: & soluet priuatus decimas.

f ¶ Etiam si inscriptum a Romano.] Quia in talibus Papa non uult dispensare, inf.25.q.1. sunt quidam.

g ¶ Ius scriptum. 25.q.2. rescripta.

h ¶ Laicis.] inf.ea.q.3. decimas.& cap. peruenit. nisi forte leprosis, si huiusmodi causa paupertatis, & inuitu

Digitized by Google

elemoſyna remittantur.25.q.1. §.his ita.verſic.quæcunque.

VNIVERSAS. CASVS. Hanc legem inducit Gratianus ad probandum. quod præter ſupradicta ſunt quædam,quæ præſcribi non poſſunt, ne fiat eccleſiæ præiudicium.

¶ *Vniuerſas terras, quæ a colonis, ſeu emphyteuticarijs dominici iuris reip.vel iuris ſacrorum templorum* [a] *in qualibet prouincia venditæ, vel vllo alio pacto alienatæ ſunt ab his qui perperam, atque cõtra leges eas detinent, nulla longi temporis* [b] *præſcriptione officiente iubemus reſtituiſita vt nec pretium* [c] *quidem* [d] *iniquis comparatoribus repoſcere liceat.*

9 *De præſcriptionibus vero longi temporis in authenticis inuenitur collatione octaua,cõſtitutione ſexta.* ¶ *Quas actiones aliàs tricennalis,decennalis, vicennalis præſcriptio ſecludit,ſi loco religioſo competunt,quadraginta annis clauduntur,vſucapione,& quadriennij* [f] *præſcriptione ſuum locum habentibus.* æ

10 *Sed ſola præſcriptio triginta annorum, & deinceps:a qua tamen præſcriptione* [c] *priuilegia Romanæ eccleſiæ ſunt excluſa: quæ non niſi centum annorum ſpatio præſcribi poſſunt.*

æ ¶ Habentibus.] *In pleriſque vetuſtis exemplaribus ſequitur*, ſed ſola præſcriptione triginta annorum, &c. *In vna autem hæc ſequuntur*. **Huius ergo longi temporis** præſcriptio auctoritate Gelaſij,& ſecularium legum,eccleſijs obijci non poteſt,ſed ſola præſcriptio triginta annorum, &c. *Cod.autem de ſacroſan. eccle.l.fin. locus authen.ita habet*. Quas actiones aliàs decennalis, aliàs vicennalis,aliàs tricennalis præſcriptio excludit; hæ ſi loco religioſo competant, quadraginta annis excludũtur, vſucapione triennij, vel quadriennij præſcriptione in ſuo robore durantibus, ſola Romana eccleſia gaudente centum annorum ſpatio,vel priuilegio.

Vnde Ioannes Octauus ſcribit Ludouico Regi.

¶ Priuilegia Romanæ eccleſiæ non niſi centum annorum præſcriptione tolluntur. C. XVII.

NEmo de annorum numero reſultandi ſumat fomentum: quia ſancta Romana (cui Deo auctore ſeruimus)eccleſia priuilegia,quę i firma Petri ſtabilitatis petra ſuſcepit,nullis temporib.anguſtãtur, & nullis regnorũ partitionib.præiudicantur. [h] Sed venerandæ Romanæ leges diuinitus per ora priorum principũ [i] promul-

Cod.l.7. tit.38. l.2. Auſ. l.4.c.38.

Cod. de ſacroſ. eccl. fin. Nouella 131. ſup.

l.4.c.45.

In ſuperiore tis.

c ¶ Partium.] Sup. 12.q.2.quiſquis. ſup.12.q.2. Vulterranæ contra. ſed hic fuit male fidei poſſeſſor. hoc not. ſupra 10.q.2. §.qui vero.

d ¶ Quidem.] Hoc notatur ſup.10.q.2.hoc ius in fin.

DE PRAESCRIPTIONIBVS. Hæc eſt 9.par.q.in qua dicitur q̃ præſcriptio contra eccleſiã non currit niſi xl. ann.Io.de Fan.

QVAS ACTIONES. CASVS. Antiquitus p̃ſcriptio 10.vel 20. vel 30.annorum ita opponebatur eccleſiæ ſicut in priuato. Iuſtinianus vero ſtatuit, quòd tũ præſcriptio quadragenaria loco religioſo obijciatur, vſucapione triennij, & p̃ſcriptione quadriennij in ſuo robore duraturis. Poſtea dicit Gratianus quod aduerſus eccleſiam tãtũ præſcriptio triennalis ſecũdũ antiqua tẽpora,vel quadragenaria ſecundũ moderna opponuntur eccleſijs:a qua p̃ſcriptione res Romanę eccleſiæ excludãtur,quæ nõ præſcribunt,niſi ſpatio cẽtum annorum & ad hoc inducit ſequẽs cap.

e ¶ Vſucapione.] Vſucapi nedetur q̃ res eccleſiæ queunt non poſſunt vſucapi, nec res fiſci.inſt. de vſuca. §.res fiſci. C.de vſuc. l.1. Item res eccleſię cẽſentur iure reipublicę.C.de ſac. ſanc. eccl.vt inter. præterea cũ eccleſia reſtituat iure minoris. 2 meliusq̃ eſt intacta iura eius de integ. ſeruari,q̃ poſt causã reſt.c.1. & c. vulneratã remediũ quærere. C. in quibus cau. i integ. reſt. nõ eſt ne.l.vlt.quidam tñ dicunt contra.

res ecclesiæ non poſſunt vſucapi aliquæ.

Vt no.ext. auditis.

f ¶ Quadriennij.] Hoc no approbo, ut patet per contraria,

eſt ergo caſus.Coloni vel Emphyteuticarij Impe , vel reipublicæ, vel eccleſiarum, vendiderunt minicas,vel reipublicæ, vel eccleſiarum:quæſitũ rum emptor longi temporis præſcriptione poſſit ſi ? & reſpondet q̃ non: nec iniquis comparatioretium repetere licet contra leges: quia contra acta fuit alienatio.

emplorum.] ideſt, eccleſiarum.

ongi temporis.] Non dicit longiſſimi,vnde bene liberet, qui a colonis emeret & longiſſimo tem- cet ſit argu.contra 96.diſt.bene quidem. nã male poſſeſſor, ex quo emit rem illam eccleſiæ contam interdicti, vt C.de agricol. & cenſi.quemadm. æ

5.12.q.2.quicumque militum. 5.ea.q.1. in canonibus, vt dixi ſupra ea.placuit.

SED SOLA. Hæc eſt decima pars quæſtionis. in qua ꝓbat quòd contra Romanam eccleſiam non currit præſcriptio niſi centenaria.Io.de Fant.

NEmo.] CASVS. Rex Ludouicus dicebat ſe tutum eſſe contra Romanam eccleſiam, quia eius poſſeſſiones per longa tempora poſſederat. Sed Ioannes Papa ſcribens aduerſus ipſum, oſtendit quod nulla præſcriptio Romanæ eccleſię obijci poteſt,niſi centum annorum.

g ¶ Anguſtantur.] in ſuis priuilegijs.

h ¶ Præiudicantur.] Sup.40.diſt.c.1.

i ¶ Principum.] Sup.11.q.3. Imperator.

Vſusfructus ceſſat ſi ecclesiæ relictus ſpatio centum annorum durat.

a ¶ Per centum annos.] Similiter vſufructus ciuitati relictus ſpatio centum annorum perditur. ff. de vſufruct. & an vſusfructus. Hæc præſcriptio centum annorum olim locũ hẽbat in qualibet eccleſia. C. de ſac. ſan. eccl. vt inter. ſed hodie tñ Romanæ eccleſiæ appropriata eſt in authen. hæc conſtitutio innouat conſtitutionẽ. col. 8. extra de præſcri. cum nobis ſo.

Vel arbitris electis ſi iudicem habent ſuſpectum: vel arbitris, ideſt, iudicibus delegatis, qui de interruptione cognoſcant; & ita continentia cauſæ diuiditur; quia ſic placuit Papæ.

e ¶ Dominio.] Ideſt, poſſeſſione, ſicut aliàs poſſeſſio pro

gatæ rerum eius præſcriptionem non niſi per centum annos [a] admittunt.

QVAESTIO IV.

Oſtenſum eſt [b] quando eccleſia aduerſus eccleſiam præſcribere poſſit. Nunc videndum eſt, ſi monaſterium aduerſus eccleſiam præſcribere valeat. Quod Vrbanus Papa II. prohibuit dicens.

¶ Tricennio temporis aliquid præſcribere abbates, vel monachi non valent. C. I.

POſſeſſiones eccleſiarum, & epiſcoporum [c] tricennales, abbates, [d] vel monachos habere omnimodis prohibemus.

Sed ſi eis tollitur tricennalis poſſeſſio, a B. Gregorio cõceditur eis quadragenalis præſcriptio.

Ait enim Petro ſubdiacono, lib. 1. epiſt. 9.

¶ Quadraginta annorum præſcriptio religioſis domibus conceditur. C. II.

VOlumus accedẽtem te ad Panormitanam ciuitatẽ, quæſtionẽ ipſam tali ratione diſcutere (dominio [e] rei apud poſſeſſorem, ſicut hactenus poſſeſſum † [f] eſt, vi delicet permanente,) vt ſi monaſterium prefatum ſancti Theodori fines, [g] de quibus cauſatio mota eſt, incõcuſſos † Quadraginta annis poſſediſſe repereris; nullã deinceps (etiam ſi cui ſanctæ Romanæ eccleſiæ [h] competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam: ſed quie-

Anſ. l. 6. c. 78.

† *al poſſeſſa.* Iuo p. 3. c. 146. Panu. l. 2. c. 66.

† *incuncuſſos.*] orig.

a Hoc intelligo ſm determinationem eius, qđ habetur extra lib. 6. de priuile. cũ perſonæ, §. ult. nã ubi qs fũdat ſuã intentionẽ, de iure cõi: ſecus uideẽ, ut ibi.

Præſcriptio utrum poſſit currere contra Romanã eccleſiam.

Præſcribi põt res epiſcopi a Laici, & bene quia patrimonialia clericorum non gaudent priuilegio rerũ eccleſiæ niſi in caſib. a iure expreſſis. Pan. c. eccleſia S. Mariæ. de conſt.

b ¶ Oſtenſum eſt.] Hæc quæſtio quarta patet per ea quæ dicta ſunt de præſcriptione. dictum eſt .n. & monaſteriũ contra eccleſiam, & eccleſia cõtra monaſteriũ 30. annis non p̃ſcribit. quo ad hoc .n. nõ ad imparia iudicantur: ſed ſecundum antiquos canones monaſteriſi & eccleſia ad imparia iudicãtur in præſcriptione contra alios, uel ab alijs: nam eccleſia contra eccleſiam, uel contra laicum xxx. annis præſcribebat, & eandem præſcriptionẽ ab eis patiebatur, ſed monaſterium non, ut infra c. c. 1. innuitur.

c ¶ Poſſeſſiones.] Epiſcoporum.] Res ergo epiſcopi gaudent eodem priuilegio quo & res eccleſiæ. ar. ſup. ea. q. 1. ſimiliter. quod non credo. rem. n. clerici uel epiſcopi præſcribunt laici 1 xxx. ann. ut extra co. ſanctorum. Sed res eccleſiæ. non inf. e. neque hoc ego intelligo de rebus eccleſiæ, quæ epiſcopi ſunt.

d ¶ Abbates.] i. eos eſſe præſcriptione triennij tutos, ſcilicet, quia poſſederunt rem alicuius eccleſiæ uel epiſcopi xxx. annis: hoc enim expeditum eſt hodie & non. Item in eccleſijs locum non habet præſcriptio niſi xl. annis, ut extra de præſcriptio. de quarta. Ioan.

VOlumus.] CASVS. Quoddam monaſterium Siciliæ ſancti Theodori poſſederat quaſdam poſſeſſiones ſpatio xl. ann. quas Papa prius dederat cuidam eccleſiæ, quę erat in partibus illis, ſuper quibus cum inter monaſterium & eccleſiam quæſtio moueret, præcepit Greg. Petro ſubdiacono, ut iret ad Panormitanam ciuitatem, & poſſeſſionibus remanentibus ad monaſterium ſi poſſet probare illas xl. annis inconcuſſe poſſediſſe, monaſterio adiudicaret. Si uero ſyndici eccleſiæ probauerint intra xl. ann. ſuper illis quæſtionẽ motam fuiſſe electis arbitris legaliter quæſtio ſopiatur. [Arbitris.] Ideſt, inſpectoribus, qui debẽt locũ uidere, pro dominio ponitur. ſup. ea. q. 2. uiſis. ff. de uerb. ſign. interdum Ioan.

f ¶ Poſſeſſum.] Sic patet & ille, qui eſt in poſſeſſione, uſq; ad finem cauſæ manebit in poſſeſſione, 2 ut 8. q. 4. nonne. ſup. 2. q. 6. quoties 2. contra. ſed ubi erat perſona ſuſpecta. arg. ff. qui ſatisd. cog. ſi fideiuſſor. §. ult. unde tunc fructus ſequeſtrari debẽt, ut ff. de app. Imperator. in fi. ſup. 2. q. 6. appellatione. aliàs res ante ſententiam non eſt auferenda poſſeſſori, ut 11. q. 1. quia res.

g ¶ Fines.] Prædiorum, non parochiarum. Illi. n. non præſcribuntur. ſup. ea. q. 3. licet. & c. inter memoratos.

h ¶ Eccleſiæ.] Supra ead. q. 3. nemo contra. ſed hic monachi poſſederunt tantum ius emphyteuticarium, & præſcripſerunt ius quod clericis competebat: quia etiam emphyteutæ Romanæ eccleſiæ. Vel dic, quod licet ius Romanæ eccleſiæ non poſſit per ſe præſcribi: præſcribitur tamen cum uniuerſitate, argum. extra de iure natu. ex literis. ff. de contrahend. empt. in modicis. Vel licet confirmetur hæc ſententia quo ad ipſos litigantes, non ideo præiudicabitur Romanæ eccleſiæ, cum uoluerit ius ſuum proſequi, extra de cap. n. o. dilectus. argumen. extra de ſentent. & re iudic. cum ſuper controuerſiam, & capit. ſuborta. unde non eſt inconueniens. quod contra eccleſias ſubiectas ſoli Papæ præſcribatur in rebus aliquibus: quia hoc non fit in præiudicium Romanæ eccleſiæ; quia eodem iure

: tenetur nũc illa Romanæ eccleſiæ, quo prior tenear. Et ſi verè velimus loqui: nec Romana eccleſia quid præſcribit, nec aliquis contra eam præſcribit: a Romana eccleſia cum aliquid contra aliam præbit, non plus iuris propter hoc habet, quàm prius

tem eorum inconcuſſam [a] omnibus modis procurare. Sin vero actores † eccleſiæ non eos poſſediſſe quadraginta annis inconcuſſo iure monſtrauerint, ſed aliquam intra tempora hæc motam aliquando fuiſſe quæſtionem eorundem finium; electis arbitris [b] tranquille, & legaliter ſopiatur.

. auctoru ſancta ſia.

‡ Iulianum ea. l. cap. 6. & 5. 1236.

Item ex nouellis Iuſtiniani, nouel. 131.

¶ De eodem. C. III.

NEque decennij, neque vicennij, uel triginta annorum præſcriptio, ſed ſola quadraginta [c] annorum curricula religioſis domibus opponãtur, non ſolum in ceteris rebus, ſed etiam in legatis, & hereditatibus.

¶ Hic neque nouella, neque Iuliani anteceſſoris, neque capitularis propria omnino verba referuntur.

Sicut ergo religioſis domibus ex lege non niſi quadragenaria eſt obijcienda præſcriptio, ita & auctoritate Gregorij aduerſus alias eccleſias præſcribere poſſunt eodem ſpatio temporis.

QVAESTIO VI.

Quæri.] *Quæri.*

VOd autem [d] ea, quæ eccleſiæ debentur, rectores † eiuſdem ſuæ auctoritate iudicijs prætermiſſis repetere non valeant; beatus Gregorius teſtatur lib. 4. cap. 88. dicens.

¶ Capitulum hoc ſumptum eſt ex concilio à B. Gregorio habito, quod in regeſto ipſius bis habetur, ſemen lib. 4. poſt epiſt. 43. iterum poſt librum 12. eiuſdem regeſti.

NEque decennij.] CASVS. Dicitur hic, q̃ xl. ann. præſcriptio currit aduerſus eccleſias, non ſolum in poſſeſſionibus propriis & diu habitis, ſed etiam in legatis, & hæreditatibus ſibi relictis; ſed præſcriptio decennij, vel vicennij, uel xxx. ann. non opponitur eccleſijs. Quod ſequitur planum eſt vſq; ad quæſtionem.

c ¶ Quadraginta.] Sic extra de præſcr. de quarta. Sed nonne cõtra Ciſtercienſium eccleſiam, quę valde eſt priuilegiata præſcribit ſpatio triginta annorũ, ut extra de priuileg. ſi de terra? Sol. i actionibus, vel exceptionibus, quę communi iure cõpetunt tenet quod hic dicit: ſed in actionibus vl̃ exceptionibus, quæ contra ius indulgẽtur, citius præſcribitur, ut patet extra de cõſtit. cum acceſſiſſent, in fi. & hæc eſt ratio: quia nõ videtur deterioris cõditionis eſſe ſi reuertũtur ad ſuum priſtinum ſtatum, vt 35. diſt. ab exordio, ſicut vides, quod licet cõditio dotis per pactum non poſſit fieri deterior, tamen ſi primo fecit mulier pactum, quòd hodie redderet ei dos, dein de facit pactũ, quòd uſque ad annum, ex quo modo conditio dotis reuerſa eſt ad ſuam naturam, non dicitur deterior facta, ut ff. de pact. ſi vnus, §. quod & in ſpecie. & eſt ſi. C. de teſt. hæc conſultiſſima, §. ſi quis autem. Vel dic quòd ibi non ratione præſcriptionis præiudicatur eis, ſed ratione taciti conſenſus. 1 Vel dic quòd licet exceptio perpetua ſit, & actio temporalis, ut ff. de exept. doli, puta. §. vlt. tamen facilius perditur, exceptio, quàm actio. nam actio non perditur, niſi vſque ad quadraginta ann. ſed exceptio uno actu perditur, ut ext. de conſtitu. cum acceſſiſſent. & extra de præben. ꝓ illorum, in fi. C. de iure do. impe. l. 2. & ff. de procu. Fõponius, §. rari.

Præſcriptio an currat cõtra Ciſtercien.

1 Hic nideas quod not. 1. q. 1. nullus epiſcopus 3. & 16. q. 2. cap. 1.

QVod autem.] Hęc q. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, q̃ nemo debet ponere uexilla in rebus ſuis. Secunda ibi, ¶ Quod autem.] Tertia ibi, ¶ Econtra.] Io. de Fant.

CASVS. Hic ponitur ſexta quæſtio, quæ duos habet articulos. Primus eſt, an prælati eccleſiarum auctoritate propria res eccleſiarum repetere poſſint ſine iudice. Et reſpondetur quòd non, ut ſ. ead. c. 1. Secundus eſt, utrum cadant à iure ſuo, ſi ſua auctoritate vſurpent, quæ ſibi debita putant, & reſpondetur quod in cauſa eccleſiaſtica non cadunt à iure ſuo, ut infra ead. ſi epiſcopum; ſed in propria cauſa ſic, vt C. unde ui, l. ſi quis in tantam.

d ¶ Quod autem.] Hæc quæſtio habet duos articulos. Primus eſt, an prælati eccleſiæ auctoritate ſua res eccleſiæ repetere ualeant abſque iudice: & quidem non, ut infra cad. c. primo. Secundus eſt, utrum cadant à cauſa.

quia illa prius fuit ei ſubiecta: cum ipſa in omcceleſijs habeat plenitudinẽ poteſtatis, ut 2. quæ. decreto.

oncuſſam.] Ecce q̃ qui obijcit interruptionem, bare debet: ſic qui obijcit præſcriptionem, eam tenetur, vt 2. ca. q. 3. inter. & c. dilecto. ſimiliter bijcit malã fidem, eam probabit, & ſi vnus obiſ criptionem, & alter interruptionem: vtriuſque diuntur, ut extra de præſcrip. illud. Sed ſi iam t ſententia ſuper p̃ſcriptione, poſtea nõ admittipuus ad aliquid probandum, extra de præſcript. um. hic tamen contrarium innuitur. Sed nunc qui probat præſcriptionem, tenetur probare ſe è poſſediſſe? Hoc certè eſt impoſſibile probare. ri probare, q̃ à principio poſſedit & in fine, & uc in medio. nam extrema tempora ſunt quan p̃ſideranda in præſcriptione, ut C. de ſta. defun. & C. deabo. publ. quicunque, lib. 10. arg. cõtra. r. pign. & ſi is.

itris.] Si te habuerunt ſuſpectum. arg. 11. q. 1.

tris.]. i. in ſpectoribus, uel menſoribus, ut ff. ſi mo. dix. l. 2. ff. fin. reg. ſi interruptione, 3. ca. q. 3. us ergo cognoſcit hic de præſcriptione, & alius ruptione. nam & ita continentia cauſæ diuidia illud, extra de ſequeſt. ad hoc. ſed hoc ſit hic, a forma dominus Papa delegauit cauſam, ſic placuit. & extra de re iud. de cætero.

Digitized by Google

si sua auctoritate usurpent, quæ ad se pertinere putant: & quidem in causa ecclesiastica, licet vsurpent sua auctoritate, non cadunt à causa. ꝯ. ea. si episcopum. in causa propria sic. C. vnde ui. si quis in tantam. & ꝯ. ea. placuit, nisi in casibus no. C. quando liceat unicuique sine iudice se uind. l. 1.

dam habent hic 6. q. in præcedenti art. 1. Sed Hug. & Beneuen. Archid. & glo. ord. sic signauerũt eas. Et reuera ita debet distingui.

QVOD AVTEM. Hic est secundus articulus huius quæstionis. Dicas ergo, in rebus ecclesiæ non habet locum

Condictio l. si quis in tantam, non habet locum in rebus ecclesiæ.

¶ Iudicio, non manibus res ecclesiæ defendantur.

C. I.

CONsuetudo noua in ecclesia [a] hac, & valde reprehensibilis erupit, vt cum rectores eius patrimonij vrbana, vel rustica prædia iuri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos [b] imprimant, atque hoc, quod competere pauperibus existimant, non iudicio, sed manibus [c] defendant; [d] & cum per prædicatores suos veritas dicat, [Nihil per contentionem;] etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcenditur: † & res quælibet, cum æstimatur ecclesiæ posse competere, per uim, tenetur. Proinde præsenti decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum vnquam titulos ponere siue in rustico, siue urbano prędio sua spõte [e] præsumpserit: anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit. ¶ Is autem, qui ecclesiæ pręest, si hoc vel ipse fieri præceperit, uel sine sua præceptione factum digna punire animaduersione neglexerit; anathema sit. Et responderunt omnes, Anathema sit.

Poly. l. 4. tit. 8.

Philip. 2.

† *al. transcendunt.*

2 *Quòd autem quisquis sua auctoritate, quod sibi deberi putat, usurpat, nec per iudicem reposcit; cadat à causa, ex auctoritate Mileuitani concilij habetur, in quo ita statutum legitur, c. 21.*

Et in Afric. c. 17.

Papa iudex esse non debet in causa propria.

¶ Causæ suę detrimentum patiatur episcopus, qui ecclesias suas ab alio detentas propria auctoritate quærit adire. C. II.

PLacuit, vt quicũque episcopi quascunque ecclesias, uel plebes, quas ad suam cathedram existimãt † pertinere, non ita repetierint, ut causas suas episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente irruerint; siue volen-

Poly. l. 3. tit. 26. Burch. l. 2. c. 70. Iuo p. 5. c. 177.

† *al. æstimant.*

a ¶ Ecclesia.] Idest Romana, prohibet tamen & in alijs. infra eod. ca. Et ita est hic arg. quod si Papa cum aliquo causam habet, non debet ipse esse iudex, & rem occupare. sed arbitres eligere, arg. 2. q. 7. nos si. alioquin caderet à re, vt in Auth. de mãd. prin. coll. 3. §. vlt. C. vt nemini liceat sine iu. l. vna. C. ut nemo priua. ti. l. 1. C. de ijs q̃ pæ. nomine. l. 1. tamen si vult esse iudex in causa ecclesiæ, potest esse, vt dixi 2. q. 7. si qui sunt.

b ¶ Titulos. Idest. vexilla, vel alia signa, hoc enim soli principi est permissum, ut C. ut nemo priua. tit. l. 2. & qui signa imprimit rebus propria auctoritate, si est de plebe, decapitatur: si nobilis, proscribitur. C. vt nemo priua. tit. l. 2.

c ¶ Sed manibus.] Infra 23. q. 8. conuenior. & cap. quicunque. supra 15. quæst. 6. auctoritatem cõtra supra 63. distinctio. Hadrianus. contra infra 23. quæst. 8. occidit. Solu. ibi dicitur de materiali & spirituali gladio, sed singula singulis referuntur. hic enim non possidet, sed alij auferre conatur. Vel secus cum possessor non vult stare iuri.

d ¶ Defendant.] Idest, petant, ut dist. 8. quo iure.

e ¶ Sponte.] Idest, sua auctoritate. Ioan.

QVOD AVTEM. Hæc est secũda pars quæstionis, in qua dicitur, ꝙ nullus sine iudice debet aggredi rem ab altero possessam, quam credit ad se pertinere. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic est secundus articulus huius quæstionis, in quo hoc ordine procedit. Primo probat, ꝙ si prælatus sua auctoritate vsurpat rem quã putat ad ecclesiam pertinere cadat à causa. Postea probat contrarium, tandem dat solutionem ꝯ. ead. §. si ergo. Et no. quod quidam habent hic 6. q. in præcedenti art. 1. Sed Hug. & Beneuen. Archid. & glo. ord. sic signauerũt eas. Et reuera ita debet distingui.

QVOD AVTEM. Hic est secundus articulus huius quæstionis. Dicas ergo, in rebus ecclesiæ non habet locum constitutio, si quis in tantam, C. vnde vi. quia delictum prælati, &c. ut ꝯ. ea. si episcopum & prælatus potest facere meliorem conditionem ecclesiæ, non deteriorem, ut ext. de in integ. rest. requisiuit. sicut nec inuasio tutoris, vel violentia præiudicat pupillo, ut C. vnde ui, meminerint.

PLacuit.] CASVS. Quidam episcopi cum putarent quasdam ecclesias, uel plebes ad suam cathedram pertinere, sine iudicis auctoritate inuaserunt eas, & super ecclesijs, vel plebibus inuasis, confirmationem impetrauerunt: quæsitum est in Mileuitano concilio quid sit super hoc faciendum, & quam pœnam pati debeat inuasor. Respondetur ꝙ inuasor pati debeat detrimentum causæ suæ siue volentibus, siue nolentibus plebibus hoc fecerit, & res inuasas debet restituere spoliato, & literas cõfirmationis ei tribuere. Facta uero restitutione, si de proprietate quæstio vertitur, ꝑ iudices delegatos decidatur. [Detrimẽtum patiatur.] i. deponatur, & ita nõ poterit postea agere. [Vel causæ suę, &c.] idest in causa sua, idest re propria, vel pecunia propria si habet: quia puniri debet litis æstimatione. vel causæ suæ detrimentum, &c. quantum ad possessionem: quia de cætero nõ auditur nisi de proprietate.] Habeat.] inuasor. Conueniat ille cuius fuit. [Eum.] idest, inuasorẽ. [Tenuisse] aliquando.

a ¶ Siue

Digitized by Google

¶ Siue nolentibus.] Ar. quòd illicitus conſenſus non habetur pro conſenſu.9a.diſtin. ſi quis epiſcopus.extra electi.Oſius.18.quæſt.2. Si quis abbas. C. de ſalgamō epiſcopis non præbendo.l.1.lib.12. & C.de tap.varg. cta.arg.contra.38.diſt.diaconi.

¶ Cau-

tibus [a], ſiue nolentibus plebibus cauſæ [b] ſuæ detrimentum patiantur [c]. Et quicumque hoc iam fecerint; ſi nondum eſt inter epiſcopos finita contentio, ſed adhuc inde contendunt; ille inde diſcedat, quem conſtiterit prætermiſſis iudicibus † eccleſiaſticis irruiſſe. Nec ſibi quiſque blandiatur, ſi à Primate, vt retineat, literas [d] impetrarit; ſed ſiue habeat literas, ſiue non habeat; conueniat eum, qui tenet, & eius literas accipiat: vt eum appareat [e] pacifice [f] tenuiſſe eccleſiam ad ſe pertinẽtem. Si autem ille aliquam quæſtionem retulerit [g]; per epiſcopos iudices cauſa finiatur, ſiue quos eis Primas † dederit, ſiue quos ipſi vicinos α ex conſultu Primatis β delegerint.

α ¶ Vicinos.] *Antea legebatur*, vicini. *Emendatum eſt ex editionibus conciliorum Coloniẽſibus, vno codice Vaticano. Sorienſi regio Burchardo, & Iuone. In exemplari etiam antiquo concilij Carthaginenſis Graci. c. 121. legitur,* γειτνιῶντας, *vbi impreſſo eſt,* γειτνιῶντες.

β ¶ Ex conſultu Primatis.] *Sic etiam legitur in editionibus conciliorum antiquioribus, codice Sorienſi regio, & duobus Vaticanis. Sed in recentiore Colonienſi quatuor tomorum editione, & apud Burchardum & Iuonem eſt,* vicinos ex conſenſu delegerint, *itemque in concilio Africano in omnibus editionibus.*

3 *Econtra Gregorius Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam ſcribit lib.11. epiſt.50. dicens.*

¶ Delictum perſonæ in damnum eccleſiæ conuerti non poteſt. C. 111.

SI epiſcopũ talem eulpam admiſiſſe cõſtiterit (quod ab ſit) vt cõſtet eũ nõ irrationabiliter fuiſſe depoſitũ; eadem eius depoſitio [h] confirmetur, & eccleſiæ res ſuę oẽs reſtituãtur quæ ablatæ claruerint: quia delictũ [i] pſonę [k]

a. ¶ Quantum ad poſſeſſorium iudicium etiam. iri debet in litis æſtimatione ſi habet proprietudinem eius, quod de tutore dicitur. C. de adon eſt ignotum & C. vnde vi, meminerint. vt im tutoris non redundat in pupilli damnum, c delictũ, pſonæ redundabit in dãnũ eccleſiæ. nentum patiantur.] Quia deponitur, & ſic 12.q.2. monemus. aliter exponit. C. inf. ca. qõ. punitur publicatione bonorum. arg. C. unde erint, & in expenſis. C. de admin. tut. non eſt Sed contra 2.q.7. lator. ſed q̃ ibi non punitur miſericordia factum eſt; ſed adhuc eſt contra cutherius. ibi enim presbyter cuiuſdam epiſuit monachos pro iure epiſcopi conſeruanten non dicitur ibi, q̃ mandauerit hoc epiſ uidetur, q̃ ſi epiſcopus occupet huiuſmoſenſu canonicorum, q̃ præiudicet eccleſiæ: roſan. eccl. iubemus. 25. quæſt. 2. ita. ſed hoc o. ut arg. 12.q.2. ſine exceptione. & arg. 18. ibbas.

Confirmationis, quę non ualent in re vioſa. C. unde vi, auctoritatem. ſicut nec priper re litigioſa, ut extra de teſtib. cauſam. per tale priuilegiũ non confirmatur niſi quod alias eſt legitimum. nam ſolus Papa id quod nullum eſt, facit ratum auctoritate ſua, ſi ex certa ſcientia hoc faciat. arg. ea. ſi epiſcopum. licet aliàs confirmari non dicatur, niſi quod ante firmum erat. ext. de fi. inſtr. c. inter dilectos.

ECONTRA. Hæc eſt 3. pars q. in qua probat per ſeã auctor. quòd delictum perſonæ in damnum eccleſiæ redundare non debet, immo perſona tantum puniatur. Io. de Fant.

CASVS. Probatum eſt ſu. q̃ prælatus inuaſor patitur ſuę cauſa detrimentum, nunc probat contrarium.

SI epiſcopum.] CASVS. Quidã epũs Hiſpaniæ, nomine Stephanus fuit depoſitus a iudicibus non ſuis p̃ceptor ergo Papa Ioanni defenſori eunti in Hiſpaniam, ut propter ſcandalum eius depoſitionem confirmet, ſi inuenerit eum commiſiſſe culpam dignam depoſitione, & Comitiolum, qui illius eccleſiam ſpoliauit, uel eius hæredem compellat ad res eccleſiæ reſtituendas: quia delictum perſonæ in damnum eccleſiæ non eſt cõuertẽdũ.

h ¶ Depoſitio.] Licet mala fuerit, & hoc propter ſcandalum. 2 ſic 3. q. 6. hæc quippe.

i ¶ Delictum.] Sic 18.q.2. Eleutherius contra.

k ¶ Perſonæ.] 25.q.2. ita nos. cõtra. ſed ibi potius puniti

d. Primatis de-

ſ. 1. c. 145. p. 5. c. 258.

i primis. §. ſi ſcopum.

[Priuilegium põt concedi a primate.

e ¶ Vt eum appareat.] Non autem auferat ei per uim. Vel dic, ut eum appareat detentorem primum.

f ¶ Pacifice.] iuſte, iure, &c.

g ¶ Retulerit.] Forte excipiendo q̃ non inuaſit, & ita refert quæſtionẽ de electione ante reſtitutionem, uel repetendo, uolens repetere. q̃ inuaſit, & ita referat quæſtionem ex ſententia, uel ex limite, uel ex aliquo iure, & hoc intellige dum toleratur. ext. de reb. ec. nõ alie. ſi quis preſbyterorum. 12.q.1. præcipimus. arg. C. de ſac roſ. eccl. iubemus. Ioan. Sed ſi in modum exceptionis aliquid proponitur, quare idem iudex non cognoſcit de exceptione. uel ſi in modum reconuentionis proponatur, ideo non intelligas de exceptione, uel reconuentione: ſed hoc vult dicere, q̃ facta reſtitutione põt agi de proprietate coram iudicib. electis, cũ ſuſpectũ hẽnt primatẽ. ar. 11. q. 1. quenit. Eſt aũt arg. ex eo, q̃ dr, literas impetrauit, q̃ primas põt concedere priuilegium ext. de ijs q̃ fi. a præla. quãto. ſimiliter archiepiſcopus, ut 9. q. 3. p ſingulas. ſed non in diœceſi ſuffraganei. extra de excel. præl. ſicut unire. niſi hoc fieret de cõſenſu omnium epiſcoporũ, vt 9. q. 3. archiepũs. Itẽ

2 Er metu principis. hoc factum fuit, ſ. q̃ depoſitio fuit confirmata. argu. contra ſ. e. q. 1. frater.

Digitized by Google

niti sunt delinquentes,quàm ecclesia,uel bene punitur ecclesia non honore, sed in facultatibus ob delictum personarum.supra ea.q.3.placuit.

a ¶In damnum ecclesiæ.]25.q.2.ita nos contra. sed ibi potius puniuntur delinquentes,quàm ecclesia. Itē contra.sup.quæst.3.placuit.sed delictum ꝙ consistit in omittendo, bene præiudicat ecclesiæ, sed qđ in faciēdo, nequaquā: alienare tamen dī, qui usucapere permittit.ff.de ver. sig. alienationis.Itē contra,3.54.d.si seruus. ubi dicitur, ꝙ pro uno seruo episcopus duos dēt recompensare domino.sed intelligendū est illum dēre restituere duos non de rebus ecclesiæ,sed de rebus propijs,siquas habeat.

b ¶Reddant.] Licet ad eū non peruenerit,tenetur ex maleficio defuncti.fin ca nones.ext. de pig.c. 3.12.q.2.episcopus. qui filios.arg.96. d. bene quidem. extra de rap.in literis. 1 sicut hæres defuncti tenetur condictione furtiua. ff.de condi. furti.si ꝙ fure. §.cōdictio. & ff. in bon. rap.l.2.§.ult.quia illa oritur ex maleficio, etiam si lis cum defuncto contestata non sit: immo præsumitur peruenisse ad eum, ex quo in uniuersum processerit. ar.extra de usu. tua. sed hoc ideo, quia ibi defunctus fuit obligatus ex quasi cōtractu ꝙ indebitum solutum. & bene conuenitur hæres. licet ad eum nihil peruenerit. Sed obijcitur:si pro usuris repetendis agitur actione ex quasi contractu, quid ad ecclesiam, si agitur ex contractibus ratione pacti: ergo hæres non est conueniendus? Respondeo,licet ex contractu agatur, tamen versatur ibi delictum, unde hæres potest conueniri.ut ff.de act.& obl.l.ex contractu. secundum legem autem non tenetur ex delicto defuncti, nisi lite contestata.C.ne ex delic.defun.l.1.

Hæres an teneat ex maleficio defuncti.

1 Cōcor.tex. in l. ueteris. C.de cōtrah. & committ. stip. & in l. unica. C. ut act.ab hære. & cū hære.

COgnouimus. CASVS. Quidam clerici delinquebāt, episcopi tamen non ipsos puniebant, sed eorum ecclesias suis bonis spoliabant. quare præcipit Gregorius,ut clerici delinquentes personaliter puniantur,sed a rebus ecclesiæ abstineantur[A cōmunione eius.]idest,a cōmunione rerum ecclesiæ. quæ dicuntur eius, quia sunt ei commissæ. [In eius substantiam.].i. ei commissam, uel communione,idest,participatione rerum eius, non communicemus nobis res eius, sed ipsi puniantur.

c ¶Non in ipsum.]idest,non propria,sed ecclesiæ 2 potest enim in propria puniri,2 s.q.vlt.si quis cuiuslibet, si illam pœnam plus timeat.

2 Scilicet sibi cōmissæ, & sic facit ad propositum. Grat.

d ¶A communione.] rerū eius.i.non eōicemus facultates eius nobis, sed locus, in quo acturus est pœniten-

in damnum ecclesiæ [a] non est conuertendum. Si enim, vt dicunt; Comitiolus defunctus est; ab hærede eius, quæ iniuste ab illo ablata sunt,sine excusatione reddantur [b].

Idem Petro subdiacono, lib.1.epist.42.

Ioannes diac. in vita.l.2.nu.62.

¶In personam delinquentis,non in facultates eius vltio procedat. C. IIII.

COgnouimus,quòd si quis ex familia culpam fecerit ecclesiæ α,non in ipsum † [c], sed in eius substantiā † vindicatur. De qua re præcipimus,ut quisquis culpam fecerit,in ipsum † quidem,vt dignum est; vindicetur: a communione β [d] autem eius omnino abstineatur.

Iuo p.16.c.81.
† *al.ipso.*
† *al.substantia.*
† *al.ipso.*

α ¶Ecclesiæ.] *Hæc vox abest a plerisque uetustis Gratiani codicibus,& duobus epistolarum B. Gregorij (quāuis sit in impressis) & Ioanne diacono, & Iuone.*

β ¶A communione.] *Sic etiam legitur in Frobeniana editione operum B. Gregorij: sed in cæteris editionibus, & apud Diaconum,& Iuonem,* à commodo:*quæ uox in ea epistola sæpe repetitur ad significandas facultates ipsas. Quare hæc statim subduntur,* nisi forte parum aliquid, quod in usu executoris, qui ad eum transmissus fuerit,proficere possit.

Idem in eadem epistola.

¶Res eorum,qui ex clero labuntur, simul cum ipsis monasterio tradantur. C. V.

DE lapsis sacerdotibus,vel leuitis,vel quolibet ex clero obseruare te volumus,vt in reb.eorum nulla cōtaminatione miscearis: sed pauperrima regularia monasteria require,quæ secundū Deum viuere sciūtur †; & in eisdem monasterijs ad pœnitentiā lapsos trade:ut res lapsorum in eodē loco proficiāt, in quo agere pœnitentiā

Anf.l.8.c.1.
Iuo p.6.c.380. & p. 15.c.20.

† *al.sciunt.*

23.q.4.ea uindicta.extra ut lit. non contesta. quoniam. in fi. Et intelligunt quidam hoc tantum esse de libertis ecclesiæ promotis,qui omnia,quæ acquirunt, ipsi ecclesiæ acquirunt,ut ex.de ser.non ordi.c.3. unde ne propter eorum delictum damnificetur ecclesia,statuitur hic, ut puniantur in persona, & non in rebus. Res enim ecclesiæ non possunt confiscari,ut sup.ea.q.1.in canonibus, & §.nouarum.

Ecclesiæ res non confiscantur.

DE lapsis.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte loquitur de clericis sæcularibus: quos præcipit G.in pauperibus monasterijs, si deliquerint detrudi ad pœnitentiā agendā,& vt res eorū eisdem monasterijs tradantur, ut monachi subditum habeant de rebus eorum,cum onus accipiāt personarum. si vero parentes habent,res eorum parentibus tradantur:ita tū ut prouideāt in necessarijs clericis retrusis ad pœnitentiā.In secunda parte loquitur de clericis regularibus, q cū delinquunt, in alijs locis religiosis debent ad pœnitentiam redigi: sed res eorum prioribus ecclesijs non subtrahantur.ita tū,ut priores ecclesiæ in necessarijs eis subueniant:ne locis,in quibus positi fuerint, sint onerosi. Secunda pars incipit ibi. [Si qui uero.] Hāc dicit ꝙ ista pars intelligitur de illis clericis, q fuerunt serui

ecclesiæ

ecclesiæ alicuius, quorum res debent dimitti illi eccle- cuius prius fuerant seruiendo. Seq. duo cap. patent, quæ ducuntur, cum inutilitas vel malitia prælati non no- ecclesiæ.

¶ Subsidium.] Arg. ad quem spectat onus, &c. 12. q. 2. 1.

latus inutilis factus est, quasi diceret, inutilitas prælati non debet redundare, &c.

d ¶ Episcopo.] ¶ Subijciat.] Cum coepiscopis. Vel secundum Hu. scilus 1 hoc faciat. 2 j. 1ª. qõ. 2. si quis abbas. arg. episcopum posse deponere abbatem: & hoc verum est ab honore, non ab ordine, sicut de monacho dicitur. 91. dist. valet. & 8. 1. q. 5 c. j.

1 Sine alijs coepis, sed nõ sine suis canonicis, ſm Hug. & hic videas: qđ legit, & not. 21. dist. submittitur, in fine.

traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidiũ [2] habeant, qui de correctione eorum solicitudinem gerunt. Si verò parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur, ita tamen, vt eorum stipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. ¶ Si qui verò ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel leuitæ, uel monachi, vel clerici, vel quilibet alij lapsi fuerint dari eos in pœnitentiam volumus, sed res eorum [b] ecclesiastico iuri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiãt, vnde ad pœnitendum † substantiæ, si nudentur, locis in quibus dati fuerint, onerosi sint.

l. pœnitentiam.

Item Leo quartus Carolo † Regi.

¶ Inutilis sacerdos ecclesiam suam dignitate non priuat.

C. VI.

p. 5. c. 21. SI fortassis (quod non credimus) apud vos inutiles iudicamur; ecclesia tamen, cui permittente Domino præsumus, non inutilis: [c] sed caput, principiumq; omnium merito simul ab omnibus vocatur.

Item in Moguntinensi concilio.

¶ Possessiones monasterij pro peccato abbatis episcopo tollere non licet. C. VII.

8. c. 88. 7. c. 106. EPiscopo non licet possessionem monasterij tollere, quamuis abbas peccauerit; sed subijciat [a] [d] eũ potestati abbatis alterius monasterij.

[2] De hoc no. 15. qõ. 7. in fum.

[a] ¶ Subjciat.] *Apud Burchardum & Iuonem legitur*, mittat eum in aliud monasteriũ in potestatem alterius abbatis.

Item Gelasius.

¶ Quę sacerdotes dederunt, subsequentes pontifices nullatenus auferre præsumant. C. VIII.

c. 172. ILlud statuendum censuimus, vt quascunq; munificẽtias clericis, aut sibi seruientibus de rebus ecclesię in vsum, [e] aut de proprijs in proprietatem præcedentes dederint sacerdotes; subsequentes pontifices nullatenus auferre [f] præsumant. Si quid tamen culpę extiterit, pro qualitate [g] personarum, vel regula præcedentium canonum in persona habeatur, non in facultate districtum.

Si ergo delictum personæ in dãnum ecclesiæ conuerti non põt, quia procurator conditionẽ ecclesiæ põt facere meliorẽ, [h] nõ deteriorem; si peccato abbatis possessiones

e ¶ In vsum.] Quique tamen res ecclesiæ dantur in proprietatem. 12. q. 2. bonæ. sed cum dantur intuitu officij, non ut hic.

f ¶ Auferre.] j. ea. q. vlt. inuẽtũ. cõtra 8. d. 74. gesta. ar. ẽ. ea. q. 1. possessione. cõtra. Sed dic nullatenus, i. vsq; ad tempus præstitutum.

g ¶ Pro qualitate.] Vide meliorẽ conditionẽ clericorũ percipientiũ aliquid in ecclesia propter obsequiũ aliquod, uel extrinsecã probitatem, quã canonicorũ: quia ob delictũ nõ amittunt illud, sed habent usq; ad obitũ suum ar. hic, & 12. q. 2. sæpe. Vel dic auferre psumãt nõ dico ei. sed ecclesiæ & sic facit ad propositum Grat. ℣ delictum personæ non redundat. &c.

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex suprædictis, quòd propter delictum prælati ecclesia pati dãnum non debet; quia procurator est, & non dominus. vnde non potest conditionẽ ecclesiæ facere deteriorẽ. & soluit superiorem contrarietatem, scilicet, quia inuasor detrimentum causæ suæ sic patitur, vt clericis stantibus coram iudice pro re ecclesiastica reperenda episcopus propter inuasionem sileat, & in proprijs si quæ habeat puniatur.

h ¶ Meliorem.] Ext. de in integ. rest. requisiuit. & hoc verum

Digitized by Google

verum est, in acquisitis, secus in acquirēdis. C. de acqui. [illegible] d.ca.5.verum. Ioan. poss. ex liberis. sed si propria habet prælatus, agatur [illegible] 5. Hoc cap. diuiditur in duas partia cum. Carbut. tit. quidquid & 12.q.2. moniales. [illegible] dicitur, quod laici decimas possint receptas a quibuscunque personis petunt, non reddiderint pœnam

QVod autem.] Hæc q̄ diuiditur in 6. partes: in quarum prima dicitur & probatur, quod [illegible] oēs decimæ & ecclesiæ debent esse in potestate episcopi: & debet illas canonice diuidere, & dare ecclesias & beneficia canonice, & sine illo nullus potest ecclesias uel decimas conferre. Secunda ibi, [Quoniam in quibusdā.] Tertia ibi, [Primēitis.] Quarta ibi, [Vt ergo.] Quinta ibi, [Si quis vult.] Sexta ibi, [Constitut.] Io. de Fant.

monasterij auferri non licet; qui [illegible] episcopi, verteretur in damnum [illegible] canonū causæ suæ patiatur? Sed detrimen [illegible] non sit accipiendū, vt ecclesia [illegible] primeret [illegible] patus, quia clericis coram suo iud ce stantibu [illegible] episcopis tacebit, & pro iniuria illata mulctabitur. si propria habuerit.

QVAESTIO VII.

VIdauem ecclesias [a] de manu laicorum [b] ne abbas [illegible] ecclesiam accipere liceat, eiusdem canonū testatur auctoritas. Generaliter enim tam ecclesiæ quam res ecclesiarū in episcoporum potestate consistunt. Laici autē nec suæ, nec episcoporum auctoritate decimas vel ecclesias possidere possunt. Vnde episcopi siue beneficio, siue precio ecclesias, uel decimas laicis dederint: domū orationis, domum negotiationis, & speluncam latronum faciunt. Vnde post euersionem cathedræ a cœtu fidelium gregati æterno uerbere a Domino flagellabuntur. Matth. 21.

Vnde Gregorius VII. ait in concilio Lateranensi c. 7, lib. 6. regesti.

¶Decimæ a laicis non possideantur. C. I.

DEcimas, quas [c] in vsum pietatis concessas esse canonica auctoritas demōstrat, a laicis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. Siue enim ab episcopis, vel regibus, vel quibuslibet pōnis eas acceperint, nisi eccle się reddiderint, sciant se sacrilegij crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. Opportet [a] aūt congruentius, nos decimas, & primitias, quas iure sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere: quas

Poly. l. 1. tit. 11. Ans. l. 5. c. 55. Pann. l. 8. c. 145.

Deus dedit. lib. 3.

a ¶ Ecclesias.] Hæc est 7. qō. s. an abbas possit retinere ecclesiam, quam accepit de manu laici interueniente. Postmodum consensu episcopi: Et dic. q̄ sic, vt inf. ea. l. nullus. &c. decimas. Et extendit eam magister etiam ad decimas, & omnes res ecclesiasticas, & in hunc modum eam tractat. Primo ostendit q̄d laici ecclesias uel decimas nec etiam ep̄orum auctoritate habere, uel possidere possunt: ergo nec alicui eas conferre possunt si tamē post consensus ep̄i interueniat, tenet donatio: inf. ea. s. sicut ergo &c. decimas ius autem patronatus etiam sine auctoritate ipsius conferre possunt loco religioso. extra de iure pat. illud. & c. consultationibus. Ostendit postea Gratianus 1 quid iuris in ecclesijs ab eis fundatis laici sibi ualeant uendicare. Dic ergo quod qui ecclesiam conseq̄tur a laico, ipso iure suspēsus est. Arg. inf. ea. decimas & c. constitutiones. & c. si quis deinceps nisi auctoritate ¶ Papę hēat laicus inuestituras sicut Dux Apuliæ tūc pōt dare cui vult sine auctoritatem ep̄i. inf. e. nemini.

Laici ecclesias aut decimas hēre non p̄nt.

b ¶ Laicorum.] sup. 63. dist. Hadrianus 2. contra. sed ilæ æternæ damnationis incurrem: & quod clerici tantum decimas & primitias habere debeant, probatur auctoritate prophetæ dicentis. Inferte &c. In secunda parte dicitur, quod decimæ debent esse in potestate episcopi, ita ut omnibus clericis fideliter distribuat; nec quidquam alicui personæ exhibeat: ne alij propter hoc scrupuloso corde moueantur, uel possint pati detrimentū. [In horreum.] .i. ecclesiam. Secunda pars incipit ibi. [Has uero.]

c ¶ Quas.] Videtur ergo ex hoc c. & extra de deci. cap. quamuis. & c. prohibemus & extra de præscr. causam. quod laici peccant si decimas possideant. H. dicit quod episcopus bene potest conferre laico decimas. sicut etiā posset pignori supponere uel vēdere, ut extra de pign. c. 1. sed ius spirituale non potest conferre. Alij uero dicunt, quod quocunq; modo accipiunt, peccant, per prædicta cap. & extra de deci. ad hæc. quia etiam fructibus uti prohibentur: ut 10. quæst. 1. hanc cōsuetudinē. Ego credo quod temporalia non potest habere laicus iure feudi: ut ad hæredes descendant, ut extra de deci. ad hęc quia ius spirituale, quod residet apud ecclesiam, sine temporali consistere non potest, sicut corpus sine anima, ut 1. q. 3. si quis. Itē, quia inutile esset illud ius eccle

Laici an possint sine peccato decimas percipere.

d Scilicet infra ea. c. primētis. cum &c. seq.

Digitized by Google

ſſe, ut dicit lex de vſufruct. vt inſt. de vſufruct. §. 2. Nec ob. contra de iis quæ fiunt a præla. cum Apoſtolica, quia ibi pœnus factum quàm ius tangitur. ext. de appell. ad pœnitentiam.

a ¶ In horreum.] Arg. quod non ſolum dare, ſed etiam ad domum deferre decimam debent, arg. ſup. ea. q. 1. re uertimini.

b ¶ Sub manu epi.] inf. q. nemini. contra. ſed ibidé iure patronatus agitur, quod laicus poteſt dare, & ab eo recipi, ſup. d. 32. præter, ſup. 10. q. 1. decretum eſt.

c ¶ Honorabilius.] ſup. ead. q. 1. ad hoc. Contra. ſup. 73. diſt. cõſuluit, ſup. q. 2. c. vlt. 5. 12. q. 2. Vulterranæ, in illis oĩbus dr̃, q̃ ſecundũ merita perſonarum poteſt res eccleſiaſticas dividere. Solut. hoc c. loquitur de illis clericis, quorum præbendæ non ſunt diſtinctę. Vel dico, q̃ loquitur de decimis & oblat omnib. q̃ equaliter ſunt diuidendę, pares ergo erunt redditus omniũ. q̃ ſunt in eadẽ eccleſia quo ad prębendã, vt ext. de cõſtit. cũ oẽs. & c. cũ M. & ext. de præbẽ. relatũ. ſed ſm Apoſtolum vnus nõ dẽt eſurire, & alius ebrius eſſe, & quorũdam remiſſio alijs non debet eſſe tribulatio, vt 25. q. 1. §. his ita. in fi. ſicut iniquũ eſt inter ſocios, q̃ vnus conſequatur plus quã alter, ut ff. pro ſocio. verum. §. ſi cũ tres. Vel dic quod nõ negatur hic quin ſm merita perſonarum poſſit diuidere res: ſed ſecundum carnalem affectum nõ debet eos diuidere. Ioannes.

Redditus eorum, q̃ ſunt in eadem eccleſia, debẽt eſſe pares.

d ¶ Multæ.] Quoad membra, quia ipſa eccleſia eſt una. ut 7. q. 1. Nouatianus. 24. q. 1. loquitur.

e ¶ Omnibus.] Ar. pro capellis, ut cõicentur eis decimæ, vt 70. d. ſanctorum. 5. ea. q. 1. c. decimas. 5. 12. q. 1. uidentes.

fideles Domino præcipiente offerunt, iuxta illud vaticinium Malachiæ prophetæ: [Inferte omnem decimationẽ in horreum [a] meum, vt ſit cibus in domo mea.] ¶ Has verò decimas ſub manu epi [b] fore cenſemus; vt ille, qui cæteris præeſt, omnibus iuſte diſtribuat, nec cuiquam perſonæ honorabilius [c] exhibeat, vnde alij ſcrupuloſo corde moueantur: ſed ſint omnia communia, quia in honeſtum videtur, vt alij ſacerdotes habeant, alij vero detrimentum patiantur; ſed ſicut vna eſt fides catholica, ita neceſſe eſt, vt ille, qui prouiſor eſt loci, quamuis multæ ſint eccleſiæ, omnibus [c] tamen fideliter diſtribuat.

Mala. 3.

¶ *Eſt canon ſeptimus concilij a Gregorio VII. Romæ in Laterano habiti anno Domini* 1078. *quod habetur lib.* 6. *regeſti eiuſdem Gregorij. Eundem canonem repetiuit Innocentius II. in concilio a ſe Romæ habito, c.* 9. *Vtrumque concilium extat in bibliotheca Vaticana.*

a ¶ Oportet autem. *Quæ ſequuntur vſque ad finem, in neutro concilio, neque in Polycarpo, aut Pannormia, neque apud Anſelmum habentur.*

[Vnde Vrbanus II.]

¶ De eodem. PALEA. C. II.

In collect. 1. c. de capel. mona.

COngregato apud Claramontenſem vrbem multorum epiſcoporum ſynodali conuentu, propoſita nobis eſt a quibuſdam eorũ quæſtio de eccleſijs, vel de eccleſiaſticis poſſeſſionibus a clericis, vel monachis vſque in præſentiarum, inconſultis epiſcopis, acquiſitis. Nos autem vſi ſaniori conſilio eorundem epiſcoporum, condeſcendentes pro tempore, prouidenteſque eccleſiaſticę paci, vel quia aliter abſque ineuitabilis ſcandali periculo huiuſmodi quæſtio nõ poterat procedere. Apoſtolica auctoritate decreuimus, vt ea, quæ a clericis, vel monachis, vel a quibuſcumque perſonis, prout potuerint, vſq; hodie fuerint acquiſita, rata perenniter, & inconcuſſa permaneant: hoc tamen tenore, ne in poſterum in conſultis epiſcopis: talia præſumant.

¶ *Caput hoc in concilijs Vrbani non eſt inuentum. Habetur autem in* 1. *collectione Decretalium Bernardi Papiẽſis tit. de capellis monachorũ ex eodem Vrbano citatum.*

Item Gregorius VII.

¶ De eodem. C. III.

7-3. peruenit. 3. tit. 11.

PEruenit ad nos fama ſiniſtra, quòd quidã epiſcoporum non ſacerdotib. propriæ diœceſis, decimas atq; Chriſtianorum oblationes cõferant; ſed potius laicalib. perſonis, militum videlicet, ſiue ſeruitorum, vel (quod grauius eſt) etiam conſanguineis. Vnde ſi quis amodo epus inuentus fuerit huius diuini præcepti tranſgreſſor: inter maximos hæreticos, & antichriſtos non minimus habeatur. Et ſicut Nicæna ſynodus de ſimoniacis cẽſuit, & qui dat epiſcopus, & qui recipiunt ab eo laici, ſiue pretio, ſiue beneficio, ęterni incendij ignib. deputentur.

PEruenit.] CASVS. Quidã epi decimas, & oblationes nõ dabãt ſacerdotib. ſed potius militib. uel ſeruitoribus uel conſanguineis, q̃d cum ſignificatũ fuiſſet Gregor. ſtatuit, ut epus q̃ talia fecerit, inter maximos hæreticos, & antichriſtos cõputaretur, & epiſcopus detor-

Digitized by Google

tor.& laicus receptor deputentur pœnis æternis.

QVicunque. ¶CASVS.Statuitur in hoc c.quòd ſi quis cognouerit ſe decimas nõ fideliter perſoluiſſe, modo ſoluat ad plenum, ſcilicet de omnibus fructibus,& fœtibus,& de negotio,& etiam de venatione ſua..

a ¶ Quod minus fecit. Sed pone,q̃ aliquis diu non ſoluit decimas: nec modo poſſit ſoluere niſi vẽderet oĩa quæ habet: nunquid tenetur ea vendere? Sic, ſed eccleſia dẽt ei dimittere vnde viuat: cum hoc idem eſſet ei datura res.n. eccleſiæ omnib⁹ ſunt communicandæ.ar. ſup. ea.q.1. quoniã quidquid.nec enim ita auare ſunt omnia exterquẽda, qa habenda eſt eius ratio,ne egeat, arg.ff. de re iud.iter.§.vlt. Item patet hic,q̃ ſicut laicus non poteſt præſcribere in decimis, ſic nec iti quantitate decimarum: licet ſit ar.contra,extra de deci. in aliquibus, vbi dicit̃ q̃ decimæ, quędam ex longa cõſuetudine debentur: ſed illud poteſt intelligi ſecundum decr.ext. eod.ad Apoſtolicæ. Vel loquitur de decimis perſonalibus, quæ reddi bene debent eccleſiæ in qua recipit ſacramentũ, ſed certe iſtæ, & illæ ſimiliter lege diuina debentur 1 vt 23.q.5.dicat.Et no. quod licet non curet præſcriptio in q̃titate decimæ,tamẽ curritin quantitate cathedratici 2 ut ext.de cenſ.olim.q̃ mirum videtur: cũ clericus poſſit præſcribere in decimis, & non in cathedratico 3 cũ cathedraticũ non poſſit epiſcopus a ſe abdicare,vt extra de donat. paſtoralis.

Res eccleſiæ omnib. ſunt communicandæ.

Decimarum in quãtitate vtrum poſſit præſcribi.

1 Hoc vſ Inno.tenere,q̃ dic ut plene no. de deci. ſuper rubr.

2 Q̃ntitate. idem Card. Florẽ.in cle. 1.col.2.de iure patrona.

3 Arg. cõtra 13.quęſt.2.in fine.

b ¶ De negotio.] De hoc dixi ſup.ea.q.1. cap.reuertimini.

c ¶ Aut de ipſa. Su. 86.diſt.Eſau contra,&c.qui venatoribus, ſup. diſt. 34. quorundam contra.Solu.vbi de arenaria venatione,quę prohibita eſt:hic de ſaltuoſa,quæ quibuſdam eſt conceſſa:de qua decimatio dari præcipitur.argum.23.q.1.niſi bella.& c.noli.

OMnes decimæ.] CASVS. Statuit concilium Rothomagen.vt omnes decimę,ſiue de fructibus, ſiue de pomis arborum ſacerdotibus dentur, & ſi quis tertio commonitus eas dare noluerit, donec ſatisfaciat, anathematizetur. Quæ ſequuntur plana ſunt vſque ad c.& hoc diximus.

d ¶ Sanctificantur.]i. miniſterijs ſanctis,i.ſanctę Dei ec-

¶ *In vulgatis codicibus huic capiti erat præpoſitum nomen Paleæ: ſed habetur in omnibus manuſcriptis. Refertur autem plane eiſdem verbis ſup 1. q.3. peruenit, & de eo ibi notatum eſt. In Polycarpo eſt longe copioſius, & citatur ex concilio Africano.*

Item Ambroſius in ſermone Quadrageſimæ,cuius initium:[*Ecce nunc tempus.*]

¶ Fideliter decimas dat, qui omnium ſuorum decimas ſoluit. C. IIII.

QVicumque recognouerit † in ſe,q̃ fideliter nõ dederit decimas ſuas;modo emẽdet, quod minus fecit.Quid eſt fideliter decimas dare?niſi vt nec peius,nec minus aliquãdo Deo offerat aut de grano ſuo,aut de vino ſuo, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negotio, [b] aut de ipſa [c] venatione ſua,

† *al.recognouit.*

¶ *In ſermonib.ſæpe citatis,qui B. Amb.in ſcripti in bibliotheca Vaticana, & monaſterij Mediolanenſis ſeruãtur ſermone 1.de Quadrageſima habetur hoc capitulum.*

Item ex concilio Rothomagenſi.

¶ Excommunicentur qui ſacerdotibus decimas dare nolunt. C. V.

Bure.l.3.c.130. Iuo p.3.c.196. Pann.l.2.c.58.

OMnes decimæ terræ ſiue de frugibus,ſiue de pomis arborum,Dñi ſunt,& illi ſanctificãtur [d] boues, † [a] & oues,& capræ,quæ ſub paſtoris virga trãſeunt: quidquid decimum venerit, ſanctificabitur Domino.Nõ eligetur nec bonum,nec malum,nec altero commutabitur. Si quis mutauerit,& quod † mutatũ eſt,& pro quo mutatum eſt,ſanctificabitur Domino, & non redimetur.] Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes:ſtatuimus,vt ſecundum Domini noſtri præceptũ admoneantur [e] ſemel,& ſecundo,& tertio.Qui ſi nõ emendauerint; anathematis vinculo feriantur vſque ad ſatisfactionem,& emendationem congruam.

† *omnium decimarum bonis, & mali, &c. oñ.*

† *al. & quod mutat, & quod mutatũ eſt.*

Leuit.27.

¶ *Hic etiam auctoritate veterum codicum inductum eſt nomen Paleæ.*

a ¶ *Boues. Hæc uſque ad uerſ.* ſed quia. *in aliquot uetuſtis codicibus non habentur. Sunt tamen etiam apud cæteros collectores.*

Item ex concilio Moguntinenſi.

¶ Veterum exemplo decimæ ſoluantur. C. VI.

Bure.l.3.c.133. Iuo p.3.c.199. Pann.l.2.c.60.

DEcimas Deo,& ſacerdotib. Dei dandas Abraham [f] factis,& Iacob [g] promiſſis inſinuat;deinde lex ſtatuit,

e ¶ Admoneantur.] Trina.n. admonitio debet præcedere vindictam,argu.22.q.2.indignę ſup.5.q.2.præſenti.inf.proxi.q.4. de presbyterorum.

f DEcimas.] ¶ Abraham.] Vt 24.q.3.dicat.

g ¶ Iacob.] Cũ iret in Meſopotamiam,dixit,q̃ ſi ei de-

Digitized by Google

& omnes ſancti Doctores commemorant.

Non autem decimæ ſunt redimendæ a populo, ſi aliter dare eas noluerint.

Vnde in eodem concilio legitur.

li.5.capit.c.46.& in leg. Long. l.3.tit.de decimis.
lurc.l.3.c.134.
uo p.3.c.200.
lann.l.3.c.62.

¶ Decimæ non ſunt a populo redimendæ. C. VII.

Ij Decimas, [a] quas populus dare non vult, niſi quolibet munere ab eo redimantur; ab epiſcopis prohibendum eſt ne fiat. [b]

¶ *Burchardus & Ivo citant ex concilio Mediomatricis. Habetur in capitularibus, lib.5.c.46. & in legibus Longobardicis, lib.3.tit.de decimis.*

Item Auguſt. lib.50. homiliarum, homil.48.

¶ Quia decimæ Deo non redduntur, indictio fiſci acceſſit. C. VIII.

Maiores noſtri ideo copijs omnibus abundabant, [c] quia Deo decimas dabant, & Cęſari [d] cęſum reddebant. Modo autem, quia diſceſſit deuotio Dei, acceſſit indictio fiſci. Noluimus partiri [e] cum Deo decimas: modo autem totum tollitur. Hoc tollit fiſcus, quod nō accipit Chriſtus.

Item Origenes homil.15. ad c.21. Matthei.

16.
th.21.

¶ Columbas vendit, qui eccleſiam indiſciplinatis committit. C. IX.

Et hoc diximus ſecūdum ſimplicem intellectū. Iuxta moralem autem talia dicemus: & primum quidē de tęplo, de quo p̄ prophetam dixit Deus: [Domus mea, domus orationis vocabitur.] Ergo ſecundum corporalē circumciſionem carnis, & ſecundum corporales legis feſtiuitates & ſacrificia conſequęter & templum Dei æſtimabatur, quod ex lapidib. inſenſatis erat conſtructū; primum quidem a Salomone, [f] deinde reparatū ab Eſdra, [g] poſtea vero poſt Chriſti aduētū a Romanis [h] deſtructū; & illa æſtimabatur domus orationis: qua deſtructa [i]

a Decimas.] Ex hoc c. & illo. 1.q.1. nullus. & 7.q.1. ſancitum dicunt quidam, q̄ non licet mihi ius meum ſpirituale redimere. & exponunt finem huius c. prohibendum eſt. ſ. ęps ne fiat ab eis. ſ. vt redimāt, quia ſimo-

& eīmētes de tęplo, & oſtēdit q̄ templum dictum eſt illud qđ fecit Salomon de lapidib. inſenſatis, de quo viſibiliter eiecit Ieſus vendentes & emētes: quia fecerūt ipſum domū negotiationis, & ſpeluncam latronum. In ſecunda parte dicit, q̄ Dominus hoc fecit in figura ſpiritualiū actuū: ne. ſ. populus cum debebat facere feſtiuitates ad honorem Dei, & orationibus vacare, intenderet mundanis negotiationib⁹. In 3. parte oſtēdit quod iuxta tropologiam templum Dei dicitur eccleſia, vel congregatio fidelium, ubi uēdētes & emētes sūt mali prælati, qui ſpiritualia pro pecunia donāt, & oſtēdit q̄ Xp̄s dolet de peccatis eorum: & hoc p̄bat duabus auctoritatibus. ſ. Oſeæ, & Euangelij. In quarta parte oſtendit, q̄ per venditores colūbarum intelligūtur prælati, qui ordināt indignos, & irreligioſos ep̄os vel preſbyteros ad prælaturā eccleſiarum, qui Deo neſciunt reuerētiam exhibere. qđ probat auctoritate Hier. [Scīm ſimplicem,] i. literalem. Pro mūdanis, negotiationibus. Secūda pars incipit ibi. [Hoc ergo facto.] Tertia ibi, Nunc autem ar-

b ¶ Decimas.] Supple redemptio decimarum, & c. ſicut q̄ faber non poteſt dare pecuniam pro ſpecie, ibi. l.1.lib.11. ar. cōtra. 14.q.6. comperimus, i non recipitur pro re ſpirituali.

c ¶ Maiores.] Sup. eod. q.1. decimæ.

d ¶ Abundabant.] Sup. 12.q.1. ſi tributū. ſ. 23.q.8. cōuenior.

e ¶ Partiri.] Ideſt, decimam partem dare, & ita aliud, eſt partiri, & aliud partem dare, ff. de vſufruc. etiam partis. ff. de ver. ſig. l. nomen. 6. portionis.

ET hoc diximus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima parte exponit Origenes literam illam Euangelij. Intrauit Ieſus in templum, & eiecit oēs vendentes &

bitror.] Quarta ibi. [Et arbitror conuenire.]

ET HOC DIXIMVS. CASVS. Ponit Origenes auctoritatem illam, Intrauit Ieſus in templum eijciēs vendentes, &c. dupliciter eam exponens a [literam, vſque ad locum illum, [Nunc autem] deinde moraliter uſq; in finem. Sic ergo ordina literam, incipe ibi, [Et primum.] Et cum veneris ad illum locum. [Nunc aūt, repetas principium. & hoc diximus ſecundum ſimplicem intellectum. Iuxta moralem autem alia dicemus.

f ¶ Salomone.] inf. de conſec. diſt.1.c.1.

g ¶ Ab Eſdra.] Reuerſo a captiuitate Babylonica, quia Nabuchodonoſor deſtruxerat templum.

h ¶ A Romanis.] Ideſt, a Tito, & Veſpaſiano, 23.q.5. §. hinc. 76.d. ieiunium.

i ¶ Deſtructa.] Ar. q̄ eccleſia deſtructa, nō remanet locus priuilegiatus. ar. ad hoc. ext. de ver. ſig. abbate in ſi.

ſup.ea.q.1.generaliter.Argumẽtum contra 19.q.3. quę ſe tuel,ff.de contrah.emp.l.1.idem.Sed dicimus hoc verũ eſſe cum ſuperioris auctoritate eccleſia deſtruitur. arg. contra de conſe.d.1.placuit.

a ¶ Speculationis.] Ideſt,cognitionis & culturæ vnius Dei, ſicut olim dictũ eſt. 1 Notus in Iudæa Deus, &c.nõ modo vbiq. colitur.

1 Idem dicit L. cuius fuit hęc gl. & idẽ Io. de Fant.

b ¶ Secundũ legẽ.] Eam ſequẽdo ad litterã quo ad cęremonialia, vt ext.de conſti. translato.

c ¶ Eiecit.] i.oſtẽdit officio turpia & immunda eſſe eijciẽda.

d ¶ Feſtiuitates. Nõ ideo reprehenduntur,quia ad feſtiuitates veniunt,ſed quia non diuinis inſtitũt officijs,ſed turbibus cantilenis. de conſe. diſt.3.c.2.

e ¶ Pietatem.] Sup. 3.q.5. accuſatores.

f ¶ Quæ vtilitas. Cũ videat,q nõ põt proficere in eis, dicit, quare fundo ſanguinem meum?vnde dicit,in ſanguine meo effuſo propter peccata redimuenda.

g ¶ Dum deſcẽdo.] Per eos in corruptionem,ideſt, ſi iterum corrãpitur eccleſia: nec enim dabis ſanctuum tuum, ideſt, Chriſtũ, videre corruptionem, ſcilicet quãtum ad mẽbra, quia omnes corrumpuntur & inficiũtur peccatis. Vel in corruptionem.i. putrefactionẽ.ſ.corporis, vt detineret in morte ſicut cęteri. qñ.d. nulla, ſi hoc eſt. qa nulli annunciabor, nullum lucrabor.

h ¶ Dum deſcẽdo.] Per varios gradꝰ tormentorum, ſcilicet vulnerationem,verberationem,& colaphizationem.

i ¶ Per Oſeæ. In li. 12. prophetarũ,quorũ primus eſt Oſeæ, nã hoc in Michæa.7.dicitur.

j ¶ Fœtus.] i.pauper & inops, pauces acquirẽs.ſ.ad modum iſtorum, qui pauca colligunt.

k ¶ Si cognouiſſes.] ſupple fleres, vel conuerſa 2 eſſes ad fidẽ per prædicationem. & eſt ibi defectus locutionis. Et eſt argu. quod nec teſtes,nec inſtrumenta viuãtur propter defectũ iudicij ſupplent cõuerſæ, &c.

executionis.ſup.1.q.3.Saluator .& ff.de hære.inſt.l.1.in fi. l ¶ Qui tradunt.] Non ergo tantum ſimoniacis. & eſt arg.q vbi communis eſt cauſa, non refert cuius nomen exprimatur. C. de diuer.reſcrip. l.prima.argum.61. diſtinct. miramur. ,3 auctoritas enim præmiſſa tantum de

3 Ad idẽ ext. de app.c. pe. C.de na. lib. auth. ſi quis.

neceſſe eſt, vt Iudæi,quaſi non iam habentes domũ orationis,iam nõ habeant priuilegium ſpeculationis [a] Dei; nec poſſint ſecũdum legem [b] Deo ſeruire.¶Hoc ergo facto omnia Chriſtus eiecit [c] in myſterio ſpiritualiũ actuũ ſuorum;& tunc viſibiliter fecit, quod ſemper inuiſibiliter agit,eijciens vendentes,& ementes de templo,& mẽſas nummulariorum euertens,& cathedras vendentium columbas ad corruptionem populi:vt nõ pro [d] mundanis feſtiuitates [d] in nomine Dei celebrẽt,nec emptionibus, & venditionibus vacent in loco nõ competenti,in quo non debent emere, & vendere:ſed orationib. vacare,qui cõgregantur quaſi in domo orationis. ¶ Nunc autem arbitror templum Dei ex lapidib. viuis cõſtructum eſſe eccleſiam Chriſti. Sunt autem multi in ea,non,ſicut decet,viuentes ſpiritualiter, ſed ſecundum carnem militantes: qui & domũ orationis de lapidibus viuis cõſtructã faciunt ſpeluncã eſſe latronum actib.ſuis,nõ eccleſia Dei dignis ſed ſpelũcha latronũ. Qui.n.cõſiderat in multis eccleſijs talium Chriſtianorũ peccata,qui arbitrantur quæſtum eſſe *pietatem*, [e] *& cum deberent de* Euangelio viuere,ſecundum quod viuere decet ſeruos Dei, *hoc* non faciunt, ſed diuitias, & multas poſſeſſiones acquirunt, nonne dicet ſpeluncam latronum factam eſſe ſub illis eccleſiam?vt recte dicat Chriſtus ad eos propter diſſipationem eccleſiæ ſuæ: [Quæ vtilitas [f] in ſanguine meo, dum deſcendo [g] in corruptionem?] Item ipſe per Oſeæ † [h] tali modo:[Væ mihi qñ factus [i] ſum ſicut qui colligit ſtipulam in meſſe; & ſicut qui racemũ in vindemia,cum nõ ſunt † botri ad manducandũ,primogenita. Væ animæ meæ: quia perijt timoratus a terra:& q corrigat,in hoibus non eſt.] Et cũ intellexeris Ieſum dicentẽ talia,& lugentẽ peccata noſtra; aſpice ſimul & illud,qđ in Euãgelio ſcribitur: [Cum vidiſſet Hieruſalem, fleuit ſuper eã,& dixit,quia ſi cognouiſſes [k] & tu.]Et ſi rationabiliter fleuit ſuper Hieruſalem, & rationabilius flebit ſuper eccleſiam,ędificatã quidem, vt eſſet domus orationis, factam aũt propter turpia lucra & luxus quorundã (quod vtinam nõ eſſet)principium populi, ſed ſpeluncã latronum,*& infra*.¶Et arbitror cõuenire verbũ de venditorib. columbarũ eis,qui tradunt [l] eccleſias auaris, [m] & tyrannicis,& indiſciplinatis,& irreligioſis epiſcopis, aut presbyteris. Propter qđ & cathedras tãtũmodo appellauit Euãgeliſta euerſas eſſe ab Ieſu. Et vtinã audirẽt hæc cũ dicẽtis † admonitione ſcripturę,quĩ gloriant de cathedris Moyſi in quibus ſedẽt, & vendunt omnes eccleſias columbarum, & tradũt eas talibus prępoſitis,ad quos recte dicatur a Domino per Hieremia prophetam: Principes populi mei me non cognouerunt. Filij enim

Pſal.19.
† *Michæam.*] orig. & ff.
Mich.7.
† *al.ſtibuia.*] orig.
Luc.19.
Matth.21.
† *decem.*] orig.
Hier.4.

k ¶ Si cognouiſſes.] de ſimoniaco loquitur: ſed hic extendit eam etiam ad alios.Ioan.

l ¶ Qui tradunt.] Non ergo tantum ſimoniacis. & eſt arg.q vbi communis eſt cauſa, non refert cuius nomen exprimatur. C. de diuer.reſcrip. l.prima.argum.61. diſtinct. miramur.

m ¶ Auaris.] Sup.d.85.Florentium.

Digitized by Google

CVM ERGO. CASVS. Concludit Gratianus ex ſuppoſitis, duos, ꝙ cum eccleſiæ, & oblationes ſint in poteſtate epiſcoporum, tantum de manu eorum ſunt recipiendæ, quod probat per ſequentia cap. quorum primum planum eſt.

¶ Omnes.]

ſunt inſipientes, & non intelligentes; ſapientes ſunt ad malefaciendum, bene autem facere neſciunt]

a ¶ Pro mundanis.] *Apud Origenem legitur*, vt non pro mundi feſtiuitatibus in nomine Dei emptionibus, & venditionibus vacent. *Et hoc quidem propter gloſſam mutatum non eſt: multa vero alia partim ex originali, partim ex veruſtis codicibus ſunt emendata & locupletata.*

Cum ergo eccleſiæ, & oblationes earum nõ conſiſtant, niſi in poteſtate epiſcoporum; patet profecto, quòd non ſunt ab alio recipiendæ, quam de manu eorum.

Vnde in Aurelianenſi concilio 1. c. 19. ſtatutum eſt.

¶ Omnes baſilicæ ad eum pertinent epiſcopum, in cuius territorio poſitæ ſunt. C. X.

.l. 5. tit. 12. .l. 3. c. 8. 9. 3. c. 10.

OMnes baſilicæ, quæ per diuerſa loca cõſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundũ patrum canonum regulam, ut in eius epiſcopi poteſtate a conſiſtant, in cuius territorio poſitæ ſunt.

ex concilio Regenſi.

Item Calixtus † Papa.

¶ Archidiaconus, archipresbyter, præpoſitus vel decanus, nec officia, nec beneficia eccleſiaſtica ſine conſenſu epiſcopi tribuat. C. XI.

NVllus omnino archidiaconus, aut archipresbyter b ſiue prępoſitus, uel diaconus animarum curam, præbendas eccleſiæ ſine iudicio, uel conſenſu epiſcopi c alicui tribuat: immo, ſicut ſanctis canonibus conſtitutũ eſt, animarum cura, & pecuniarum eccleſiaſticarum diſpenſatio in epiſcopi iudicio, & poteſtate permaneat. Si quis vero contra hoc facere, aut poteſtatem, quæ ad epiſcopum pertinet, ſibi vendicare præſumpſerit, ab eccle-

rgeſti eiuſdẽ. ſiæ liminibus arceatur.

Item Gregorius ſeptimus in generali ſynodo præſidens dixit, c. 1. & 2.

¶ De manu laici epiſcopatus, vel abbatia ſuſcipi non debet. C. XII.

6. c. 73. edit p. 1.

SI quis deinceps e epiſcopatum, vel abbatiã de manu alicuius laicæ perſonæ ſuſceperit; nullatenus inter epiſcopos, vel abbates habeatur; nec vlla ei vt epõ, ſeu abbati audientia f cõcedatur. Inſuper ei & gratiam beati Petri, & introitũ eccleſiæ interdicimus g; quouſq; lo-

buere curam animarum, uel præbendas alicui ſine auctoritate epiſcopi: cum iſta in epiſcopi poteſtate conſiſtant: & ſi quis contra fecerit, debet excommunicari. b : Archipresbyter.] Extra de offi. Archi. cum ſatis. arg. diſt. 63. ſi in plebibus. Ar. contra 25. diſt. c. 1. Iſtud c. multum facit contra archidiaconum. Sed illi qui dicunt ꝙ archidiaconus, vel alij ꝑſbyteri ex officio ſuo poſſunt dare præbẽdas, &c. intelligunt hoc ſine licentia generali. Qui dicunt contra per hoc c. intelligunt illud, ſi in plebibus. d ſpeciali licentia: quando ſcilicet eps ſpecialiter ei concedit, ut aliquem inſtituat. de conceſ. præb. conſi-

Archidiaconus an poſſit inſtituere.

tutus. hoc enim delegari põt, ut ext. de præben. cum ſecundum niſi hoc habeat ex generali conſuetudine, uel ſpeciali. dum eſſet ꝑſcripta. ... extra de elec. cum in cunctis. extra de offic. deleg. ſuper eo. Sed illud c. ſi in plebibus, intelligunt decaniſ rurales ext. de appel. huma. c Epiſcopi. Videa pituli. cum eccleſia uacat. arg. ut. extra de hæc. dubitãdum. ... unum uniuerſitas bene poteſt conferre curam animarũ. arg. extra de conceſ. præben. nulla.

d ¶ Item Gregorius.] Hæc mutat Grat. materiam.

e ¶ Deinceps.] CASVS. Præcipit Greg. in hoc c. ut nullus clericus recipiat inueſtituram epiſcopat⁹, uel alicuius eccleſiaſticę dignitatis de manu laici. & ſi fecerit, inueſtitura nõ ualeat. nec ei audientia præbeatur, ſi cauſam aliquã uoluerit ꝓtendere, uel ſi uoluerit appellare: ſed introitus eccleſiæ ei interdicat, donec deſerat ꝙ male accepit. Laicus vero in quacunq; dignitate poſitus qui ꝓſumpſerit hoc, ſimili ſententia puniatur.

e ¶ Deinceps.] Supra diſt. 63. ſi per ordinationem.

f ¶ Audientia.] Hic excommunicato non datur audientia. ſic ſupra. 6. q. 1. §. verum. & 23. q. 5. non vos. ſup. diſt. 23. in nomine, infra. 24. q. 3. de illicita. Ioan. Hęc gl. per hoc c. non probatur. B.

g ¶ Interdicimus.] Ex hoc uidetur, ꝙ tales ipſo iure

M nes.] ¶ Poteſtate.] Supra diſtin. 61. obitum ſupra decima q. 1. c. 3. ſupra eadem quæſt. 5. cap. 1. ra 9. quæſt. 3. cap. 3. ſupra ea. q. 1. qui verè. ſupra epiſcopus. niſi in aliquo ſpeciali priuilegio ab iſdictione ſint exemptæ, extra de priuil. cum &

us.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd nullus clericus in quacunque dignitate conſtitutus debet tri-

Digitized by Google

Eccleſiã recipiẽs a laico vtrum ſit ſuſpenſus. ✠ Scilicet a facto, ſm id quod no. 63. d. ſi quis ✠ ordinationem. ibi vide.

ſunt ſuſpenſi. Sed contra videtur extra de iure patr. præterea. 1 vbi dicitur ꝙ tales ſunt excommunicandi. Ad hoc quidam dicunt. ꝙ non ſunt ſuſpenſi, 1 ſed ſunt ſuſpendiendi & exponunt interdicimus. ideſt. interdicendum dicimus. Tu potes dicere, ꝙ ſunt ſuſpenſi a canone: & ſic ſuſpẽſus a ſuo prælato poteſt abſolui. Item cum condit or canonis ſibi nõ reſeruauerit abſolutionem ext. de ſen. excom. nuper. Si autem aliquis ſub tali conditione ſuſpẽditur donec pẽniteat: tunc quàm cito pœnitet, ſtatim eſt abſolutus. ut 15 q. 4. nos ſanctorũ. 81. d. ſi quis amodo. H. ñ excipit duos caſus, in quibus talis qui recepit eccleſiam a laico, nõ eſt ipſo iure priuatus, ſcilicet cum accedit poſtea conſenſus epiſcopi, vt ſup. ea. q. 1. quoniã. & cum clericus præſcripſit, ut extra de iure patro. cura. paſtoralis. Melius põt dici, ꝙ tunc demũ eſt priuatus qñ recipit eccleſiã tanquam nolens eſſe pẽlatus: ſed ſi recipit eã quaſi proprietatem aliquam. nõ ut ibi ſit prælatus: tũc non eſt ſuſpẽſus ipſo iure. & ſic loquit illud cap. cum paſtoralis. hodie tamen non uidetur quod talis poſſit abſolui ab epiſcopo: quia intelligibilis factus eſt. ut ext. de elect. quiſquis.

cum, quem ſub crimine [a] tam ambitionis, quàm inobedientiæ (quod eſt ſcelus idololatriæ) cæpit, reſipiſcendo non deſerit. Similiter etiã de inferioribus eccleſiaſticis dignitatibus conſtituimus. *Item. c.* 2. ¶ Si quis Imperatorum, regum, ducum, marchionum, comitum, vel quilibet ſæculariũ poteſtatum, aut perſonarum inueſtituram † epiſcopatuum, vel alicuius eccleſiaſticæ dignitatis dare præſumpſerit; eiuſdem ſententiæ vinculo ſe eſſe ſciat abſtrictum. 1. Reg. 15.

† *inueſtituras.*]ori.

[a] ¶ Sub crimine.] *Antea legebatur*, ſub crimine tam inobedientiæ, quàm ambitionis, ex qua ſcelus idololatriæ cæpit. *Emendatum eſt ex concilio ipſo & Anſelmo. Et eſt locutio valde familiaris Gregorio ſeptimo ex primo, Reg. c.* 15.

Idem ibidem, cap. 3.

¶ Excommunicationi ſubiaceat, nec inueſtituræ ſumat fructum, qui de manu laici eccleſiam ſuſceperit. C. XIII.

QVoniam inueſtituras eccleſiarum contra ſtatuta ſanctorũ patrum à laicis perſonis in multis partibus cognouimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in eccleſia (immo ruinam ſanctæ religionis) oriri, ex quibus Chriſtiana religio cõculcatur, decernimus, vt nullus clericorum inueſtituram epiſcopatus, vel abbatiæ, vel eccleſiæ de manu Imperatoris, vel regis, vel alicuius laicæ perſonę, viri, vel fœminę [b] ſuſcipiat. Quod ſi pſumpſerit; recognoſcat inueſtituram illam Apoſtolica auctoritate irritam eſſe, & ſe vſque ad condignam ſatisfactionem excommunicationi ſubiacere. Poly. l. 2. tit. 4. Ant. l. 6. c. 73.

Item ex canone Apoſtolorum 31.

¶ De eodem. C. XIIII.

SI quis epiſcopus ſęcularibus poteſtatibus vſus, eccleſiam per ipſos obtineat, deponatur & ſegregetur, omneque, qui illi communicant. Dist. 63. omnis electio. Decaſſedit p. 1. Burc. l. 3. c. 103. Iuo p. 1. c. 83. & p. 5. c. 119.

¶ *De hoc canone notandum eſt, ſup. diſt. 63. c. omnis electio. in ver. ſegregetur.* ●

Item ex Chronica Anaſtaſij bibliothecarij.

¶ De eodem. C. XV.

SAnè Theſſalonicenſi epiſcopo communicãte ob metum Imperatoris Anaſtaſij Timotheo Cõſtantinopolitano epiſcopo, quem † Cõcilium Chalcedonenſe anathematizauerat, quadraginta epiſcopi Illyrici, & Græcię cõuenientes in vnum per profeſſionẽ in ſcriptis factam, † qui]orig.

[b] ¶ Vel fœminæ.] Ar. ꝙ ad pſentationẽ fęminæ põt quis inueſtituram, conſequitur ext. de iure patr. ex literis.

SAnè Theſſalonicenſes.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes in prima parte dicitur, ꝙ Theſſalonicenſes epiſcopi metu Anaſtaſij Imperatoris conſenſerunt Timo-

a De hoc in gl. vlt. de renunc. ſanè. & extra vt lite pendẽ. eccleſia. in glo. eo ipſo. &c.

QVoniã inueſtituras. CASVS. Significatum fuit Greg. ꝙ quidam clerici recipiebant de manu laicorum inueſtituram dignitatum, uel eccleſiarum. quare præcipit Gregorius, ne hoc de cætero fiat. & ſi quis præſumpſerit, nec inueſtitura valebit: & ipſe vſque ad dignam ſatisfactionem ſubiacebit excommunicationi.

Timotheo hæretico patriarchæ Conſtantinopolitano, qui concilium Chalcedonenſe anathemat. zauerat, ſed xl. epi Illirici, & Græciæ facta profeſſione in ſcriptis diſcedentes ab eo adhæſerunt Papæ in ſcda parte dicitur. ꝙ Dioſcorus minor per manum regis factus eſt epus. & ideo

Digitized by Google

vt a proprio metropolitano,diſceſſerũt [a] ab eo,& Romã mittentes Romano cõmunicare in ſcriptis profeſſi ſunt. *& paulo poſt.*¶ Cum Dioſcorus [α] (*iunior*) manus impoſitionem accepiſſet; receſſerunt multitudines populorum † dicentes,quia niſi ſecundum quòd ſanctorum cõtinent Apoſtolorum canones fiat, non recipietur epiſcopus.Principes [b] enim inthronizauerant eum.

¶ Caput hoc acceptum eſt ex Chronico Anaſtaſij bibliothecarij in ijs quæ de Anaſtaſio Imperatore narrat:multaque ex ipſo originali ſunt emendata.

α ¶ Cum Dioſcorus.] *Ita ac eſt altera electio a priore,& ipſa facta non canonice,& poteſtate laicanam prior eſt Timothei ad Sedem Conſtantinopolitanam; hæc vero poſterior Dioſcori iunioris ad Alexandrinam. Vtraque vero a bibliothecario copioſe exponitur.*

Item Paſchalis Papa ij.

¶ Excommunicetur,qui per laicos eccleſias obtinet.

C. XVI.

iij SI quis clericus,abbas, vel monachus per laicos eccleſias obtinuerit;ſecundum ſanctorum Apoſtolorum canones,& Antiocheni β concilij capitulum, excommunicationi ſubiaceat.

in.Apoſt.31.

¶ *Capitis huius & ſequentis ſenſus eſt in fragmento manuſcripto concilij apud Guardaſtallũ, a Paſchali habiti anno Dñi 1116.qd in biblioth.Vaticana ſeruatur.Nauclerus ẽt Gen 36. narrat Paſchalẽ apud Trecas concilũ habuiſſe:vbi inter multa ſententiam de libera paſtorum electione.& de coercenda laicorũ in eccleſiaſticas dignitates præſumptione iuxta prædeceſſorum ſuorum decreta promulgarit.*

β ¶ Antiocheni.] *In cõcilio Antioch.nihil expreſſe ſtatuitur contra eos,qui per laicos obtinent eccleſiaſticas dignitates.Verũ c.23 præcipitur,vt in ẽpo eligendo ſeruetur ius eccleſiaſticum:nempe,vt non eligatur epũs,niſi cum ſynodo,& iudicio epiſcoporum:quibus verbis laici videntur excludi. In ſynodo autem Nicæna 2.c.3.repetitur, & confirmatur canon Apoſtolorum.*

Idem.

¶Qui per laicos eccleſias obtinet,& qui manus imponit,communione priuetur. C. XVII.

r.l.2.tit.4. COnſtitutiones ſanctorum canonũ ſequentes ſtatuimus, vt quicumq; clericorum ab hac hora in antea inueſtituram eccleſię,vel eccleſiaſticæ dignitatis de manu laica acceperit;& ipſe,& qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubiaceat,& communione priuetur.

Idem. ¶De eodem. C. XVIII.

NVllus laicorum eccleſias, vel eccleſiarum bona occupet, vel diſponat. Qui vero ſecus egerit, iuxta beati Alexandri γ capitulum ab eccleſiæ liminibus arceatur.

γ ¶ Alexandri. *In epiſtolis Alexandri Papæ primi nihil legitur, quod ad hanc rem pertineat. Verum in epiſtola Alexandri II. in qua ſynodũ a ſe habitã repetit (quæ epiſtola ex veruſto codice deſcripta Romã ex Hiſpania miſſa eſt)hæc inter alia habentur.*Decimæ,& primitiæ, ſeu viuorũ & mortuorũ oblationes eccleſijs Dei fideliter reddãtur à laicis:& vt in diſpoſitione epiſcoporum ſint:quas qui retinuerint,à ſanctæ eccleſiæ cõmunione ſeparentur.*quod fere eſt idem cum c. præcipimus, ſup.ea.q.2.ex Nicolao II.*

Idem.

¶ De eodem. C. XIX.

SIcut Dominii veſtimentum ſciſſum non eſt, ſed de eo ſortiti ſunt; ita

[a] & ideo populi ab eo diſceſſerũt. Impoſitionem. Id.eſt,confirmationẽ. Sequentia tria capit. plana ſunt.

a ¶ Diſceſſerut.] Supra 8.q.4. nonne cõtra.Solui.iſte inciderat in hæreſim iam damnatã. & ſic ſnia canonis erat lata in ipſum, ut 24. qõ. 1. Achatius, item talia communicatio non fuit uitioſa:& ſic nõ obſtat 11. q. 1. ſi quis clericorum.

b ¶ Principes.] Ergo canonici poſsũt recedere ab epiſcopo,quẽ Rex inueſtiuit.ꝯo. d.ſi quis per pecuniam.

SIcut dñi.] CASVS. Dicitur in hoc ca. ꝙ ſicut ueſtimẽtum Jñi nõ fuit diuiſum: ita eccleſia ſcindi nõ debet, quæ tota eſt in unitate & poteſtate epiſcopi,a quo eccleſiæ debent ordinari: & ſi contra fiat, clerici & eccleſiæ interdicantur.

a ¶ Sin-

Digitized by Google

nec eccleſia ſcindi [a] debet: quia in vnitate tota conſiſtit. In poteſtatem ergo proprij epiſcopi eccleſiæ reducãtur: & ab ipſo (ſicut ſacris canonibus cautum eſt) ordinẽtur. Alioquin & eccleſiæ [b] ipſæ, & clerici earundem diuinis deſtituantur officijs.

Item Alexander Papa I I.

¶ Nullus clericus per laicos eccleſiam obtineat. C. X X.

PEr laicos nullo modo quilibet cleric⁹, vel presbyter obtineat eccleſiã, nec gratis, nec pretio. Nullus habitum monachi ſuſcipiat, ſpem [c], aut promiſſionem habẽs, vt abbas fiat. Nullus presbyter duas [d] habeat eccleſias.

¶ *Habetur in eadem epiſtola Alexandri ij. paulo ſuperius in c. nullus laicorum citata. Nam ſtatim poſt ver. ſe parentur ſequitur*, & vt per laicos. &c.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 26.

¶ Singuli epiſcopi ſuos habeant œconomos.

C. X X I.

2 QVoniam in quibuſdam eccleſijs, vt rumore [e] cõperimus, præter † œconomos epiſcopi facultates eccleſiaſticas tractant; placuit, omnẽ eccleſiam habẽtem epiſcopũ, [f] habere œconomum de clero proprio [g], qui diſpenſet res eccleſiaſticas, ſecundũ ſententiam proprij epiſcopi: ita vt eccleſię diſpenſatio, præter teſtimoniũ [h] nõ ſit: & ex hoc diſpergantur eccleſiaſticę facultates, & ſacerdotio maledictionis [g] de rogatio procuretur. Quod ſi hoc minime fecerit, diuinis conſtitutionibus ſubiacebit.

Diſtin. 83. quia. in quibuſdam. Anſel. l. 6. c. 133. † *al. non ſer.*] διχα οικονόμων, *ſine œconom.*

a ¶ Teſtimonium.] *In vulgatis ſequebatur*, epiſcopi, *quæ vox inutilis eſt auctoritate manuſcriptorum, & originalis ex verſione Dionyſij, quæ concordat cum priſca, & Græcis verbis. Aliæ etiam nonnulla ſunt emendata.*

β ¶ Maledictionis.] *Græce eſt.* καὶ λοιδορίαν τινὲ παρασυν προφέρεσθαι. *Quod in priſca verſione vſt*, & ſacerdotali dignitati obtrectatio generetur.

Item ex concilio Hiſpalenſi 2. cui interfuit Iſidorus, cap. 9.

---

a ¶ Scindi.] Diuidi tamen poteſt eccleſia, ut de vna fiant dua: ſed non ita diuidi, ut una permaneat, ſup. eod. q. 1. plures. Idem eſt in præbenda, ut ext. de præben. maioribus. ſimiliter in prouincijs, ut 100. diſt. c. 1. ff. de off. acceſſo. ſi eadem.

b ¶ Et eccleſię.] Sic ergo p̃ delictum vnius hominis ſubijcitur tota terra interdicto, ut extra de delp. non eſt vobis.

PEr laicos.] CASVS. Tria prohibet in hoc c. Alexander, Primum eſt, ut nullus clericus retineat eccleſiam per laicos pretio vel gratis. Secundũ, ut nullus fiat monach⁹ ſub hac ſpe vt ipſe abbas fiat. Tertium eſt, ut nullus p̃sbyter duas habeat eccleſias.

c ¶ Spem. Hoc ſic intelligit Hug. niſi aliqua promiſſio p̃ueneritſpẽ ſuam aliàs (ut dicit) p̃ſit monachi conuenire in aliquẽ, & dicere ei. ſume habitum, uolumus te eligere in abbatem cum fueris factus monachus, & q̃ taliter poſſint cõuenire in aliquem, eſt arg. 61. d. c. bene. nam & laicus ſic poteſt poſtulari in epiſcopum, ut 61. diſt. Oſius. licite enim p̃ quis habere ſpẽ de dignitate, ut 61. diſt. quid proderit. 74. diſt. conſuluit 8. q. 1. qui eẽ parum --. diſt. c. 2. 89. d. ſi efficax. Io. Sed hoc non credo: quia neophytus non poteſt eſſe abbas, ut extra de elect. cum cauſam. & melius. extra de ele. officij. & c. cum ad noſtram B.

Laicus in eẽm poſtulatur.

d ¶ Duas.] Intitulatas niſi ſint paupetes, ut ext. de æta. & qualit. cum te. & 10. q. 3. unio. 1

2 Adidẽ 21. q. 1. c. 1. & c. relatio. H.

QVoniam.] Hæc eſt ſecunda pars q. in qua dicitur, quod nullus epiſcopus gubernare debet res eccleſiæ ſine œconomo. 1. clerico. & hoc probat per 5. cap. 10. de Fant.

CASVS. Dictum fuit in Calcedonen. concilio, q̃ epiſcopi ſine œconomis facultates eccleſiæ gubernabant: & ideo ſtatutum fuit, ut omnis epiſcopus de proprio clero habeat œconomum, qui res eccleſiæ diſpenſet ſin uoluntatem epiſcopi: & ad hoc ut res eccleſiæ non diſpergantur, & epiſcopus propter hoc non infametur. & qui contra fecerit, canonicis conſtitutionibus ſubiacebit: quia (ut dicit Beat.) deponetur.

e ¶ Vt rumore.] Et tamen non creditur, ut ext. de eo qui cognouit conſang. uxo. ſuæ, ſuper eo.

f ¶ Epiſcopum.] Similiter & aliæ conuentuales eccleſiæ habebunt œconomum, ut 9. q. 4. cum ſcimus. & q̃ſque parochiales eccleſiæ, ut extra de off. ordi. cum vos. & regulariter debet œconomus eligi per eẽm, ut 9. q. 3. cũ ſcimus. C. de epiſc. & cler. omnes 9. ſed nihilominus. niſi conſuetudo ſit q̃ capitulum eligat. de elect. cum eccle-

Vicedomin⁹ quis dicatur 2. Adde quæ ſit dif. inter œconomũ, rectorem. & ſyndicum. no. Bar. & gl. in l. actor. ff. rẽ ratam hab. De hoc no. ff. q̃ cuiuſlibet uniuerſitatis. plane in Sexto. de ſynd. ver. idẽ aũt her. &c. ibi uideas.

Digitized by Google

IN nona actione.] CASVS. In concilio Hiſpalen. fuit relatum, q̃ epiſcopi in rebus eccleſiæ diſpenſandis laicos habeant œconomos. Et ideo ſi statutum fuit, vt iuxta Chalcedon. concilium vnuſquiſque epiſcopus de proprio clero œconomũ conſtituat clericũ, & non laicũ. Et hoc

¶ Laici non ſunt conſtituendi œconomi, ſed ex proprio clero eligendi. C. XXII.

IN nona actione [a] didicimus quoſdam ex noſtro collegio contra mores eccleſiaſticos, laicos habere in reb. diuinis conſtitutos œconomos. Proinde pariter tractãtes eligimus, vt vnuſquiſque noſtrum ſecundum Chalcedonenſium patrum decreta, ex proprio clero œconomũ ſibi conſtituat. Indecorum eſt enim laicum vicariumeſſe epiſcopi, & ſæculares in eccleſia iudicare. [b] In vno [c] enim eodemq; officio non debet diſpar eſſe profeſſio. Quod ẽt in lege diuina prohibetur, dicente Moyſe: [Non arabis in boue ſimul & aſino:] ideſt, homines diuerſæ profeſſionis in officio uno non ſociabis. Vnde oportet nos, & diuinis libris, & ſanctorum patrum obedire præceptis, conſtituentes, vt hi, qui in adminiſtrationib. eccleſiæ pontificibus ſociantur, diſcrepare non debeant nec profeſſione, nec habitu. [d] Nam cohærere, & coniungi non poſſunt, quibus & ſtudia, & vota diuerſa ſunt. Si quis autẽ epiſcopus poſthac eccleſiaſticam rem, aut per laicalem procurationem **adminiſtrandam elegerit, aut ſine teſtimonio** œconomi gubernandam crediderit; vere ut contemptor canonum, & fraudator eccleſiaſticarum rerum, nõ ſolum Chriſto de rebus pauperum iudicabitur reus, ſed etiam concilio manebit obnoxius.

Item in ſynodo Romana tertia Symmachi Papæ, c. 3.

¶ Non habeat laicus aliquid ſtatuendi in eccleſia facultatem. C. XXIII.

NOn placuit † laicũ ſtatuendi in eccleſia (præter Papam Romanũ) habere aliquam poteſtatem cui obſequendi manet neceſſitas, non auctoritas imperandi.

Item ibidem Eulalius epiſcopus Syracuſana eccleſiæ dixit.

¶ Eccleſiaſticas facultates laici diſponere non poſſunt. C. XXIIII.

LAicis, quamuis religioſis, nulla de eccleſiaſticis facultatibus [a] aliquid diſponendi legitur attributa facultas. [e]

[a] ¶ Facultatibus.] *Antea legebatur*, dignitatibus. *Emẽdatum eſt, ex originali (vt ſupra diſt. 96. bene quidem.) epiſtola Stephani primi, & decreto Paſchalis II. manuſcripto: quibus locis hoc idem repetitur.*

Item Calixtus Papa.

¶ Laicus ſacrilegus habetur, qui diſpoſitionem, uel dominationem rerum eccleſiaſticarum vſurpat. C. XXV.

iiij SI quis principũ, vel aliorum laicorum diſpoſitionẽ, ſeu dominationem † [f] rerum, ſiue poſſeſſionũ

Inc. l. 1. c. 89. ap. p. 5. c. 195.

[a] In nona actione. Id ſtatuit.

[b] ¶ Iudicare. Ita d. 8. decernit.

[c] ¶ In vno. 1. 2. q. 2. congruunt.

[d] ¶ Nec habere.] Hũ Monachus qui legibus [illegible] nach' præcepta non [illegible] bus ſuis negocijs vt [illegible] q̃ nõ. quia quilibet gros. cõtrahunt ſe moribus eorũ, inter quos viuit. vt 21. d. epiſcopus. nam ex diuerſitate habitus [illegible] generatur, vt 12. c. 1. 33. q. 5. qui Deo. Et cõtra vi. q̃ non eſt ibi diſpar profeſſio, cum tñ [illegible] profeſſio ſit ibi, nã dum modo clericalis proteſtatio ſit, ibi vera profeſſio dñi 12. q. 1. duo. præterea vi q̃ monachus poſſit fieri canonicus, ut 74. diſt. quorundam. [e] Hoc g̃ iſtud & prælatus maior i canon proba ſæculari eccleſia, ut tur, ut ibi no 5 v. d. c. 2. & etiã eps ta ſm H. & in ſæculari, vt 18. q. L. hic aſſerũt 1. c. 1. & ſic vi q̃ hic arg. ext. de vi te poſſit eſſe in eadẽ ta & ho. cle. eccleſia diſpar habi- Deus q. ubi tus quantum ad co- de hoc. lorem veſtium: qđ Sed ibi Ho. ſatis poteſt admitti. no. cõtrariũ, Et hoc H. concedit. & eſt expreſſ tamẽ quanto magis ſum ſm eũ. ſe poſſunt tales con- ext. de reg. formari alijs in ex- ſup eo ubi di teriori habitu, hoc cit. & eſt cũ facient, ne ſcandalũ cat arg. extra fiat. vnde monachus de re. dom. in facto canonicus, vel ter. ubi hoc eps non abiciat ha- ẽt not. a quo bitum: ſed retento dicto non re- habitu deſuper ferat cedat. & clare habitum, in quo ma colligo extra gis conueniat eis, in de regu. ſicut ter quos eſt, vt extr. in antiqua. de vita, & hone. cle- ubi fuit iſte ric. Deus qui. caſus. Anth.

LAicis.] Facultas.] Hoc verum eſt de iure cõi, vt 96. diſt. bene quidẽ ſecus ſi habeãt hoc ex ſpeciali priuilegio: ita tñ. ut nũc dicatur illud priuilegiũ. ut 63. d. in ſynodo.

[f] SI quis principum.] Dominationem.] Inf. 23. q. 8. conuenior. 12. q. 2. quicunque.

Digitized by Google

Ius patronatus quadrupliciter transfertur.

Rei permutata, donatio, uenditioq;.

Plæ mentis.] Hæc est 3. pars q. in qua dicitur quid iuris habeāt patroni in ecclesijs: & hoc probat xj. auctoritatibus. Ic. de Fan.

CASVS. Quidam nomine Iulius supplicauit Gelasio ut ecclesiam, quā in possessione Iuliana fundauerat in honorē sancti Viti confessoris, faceret cōsecrari, quare præcipit Gelasius Senecioni episcopo, cuius parochia ecclesia illa fundata erat, ut recepta prius donatione, quā fundator ministris ecclesiæ asserit fecisse, eam debeat consecrare: nec aliquid uiterius habeat in ecclesia Iulianus præter aditū processionis, uidelicet, iuspatronatus.

Ius patronatus quale é.

a ¶ Plæ mētis.] Nūc uide quale ius patroni habeant in ecclesia. Est autem iuspatronat⁹ quoddā ius quod non est mere spirituale, nec ē mere tēporale spirituale non est: quia cōperit laico, & trāsit ad hæredes, ut infra e. considerandū. tēporale non est, quia uendi non potest, ut extra de iure patro. de iure. Nec pōt dici ꝙ partim sit temporale, partim spirituale: cum ipsum sit simplex, nec recipiat diuisionem, ut extra eod. tit. c. 1. ſi bene concedo. quòd sit partim temporale, & partim spirituale: & tñ simplex est: quia talis diuisio potius ad intellectum, ꝙ ad actum referenda est, ut dicit lex, quæ dicit, ꝙ illud quod dī, ꝙ seruus dī communis, potius ad intellectum quàm ad actum est referendum, ut ff. de stipu. ser. seruus communis dicitur tamen annexum spirituali: extra de iure patr. de iure. Efficitur autem quis patronus tribus de causis: dotatione, constructione, & fundatione, unde uersus.

Patronus ex trib. causis efficitur.

Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus. Dotatione & constructione, ut inf. ca. finis. Fundatione, ut 18. q. 2. abbatē. Si quis autem post consecrationem dat aliquid ecclesiæ, per hoc non fit patronus: sed qui ante consecrationem dat aliquid ecclesiæ, fit patronus: hoc ideo, quia ille perduxit rem de non esse ad esse. Item alia ratione, quia si post consecrationem fieret aliquis patronus, tñ uideret imponi seruitus rei sacræ: qđ esse non dēt, ut ff. de seru. seruitutes. 2. §. ult. & quod humanum uisus esse desinit, seruituten non recipit. ff. commu. præd. l. cauen. Sunt aūt tria quæ consequitur patronus. honorem uidelicet, onus, & utilitatem: honorem habet in præsentando, onus habet in defendendo ecclesiam, ne quis dilapidet eam, ut inf. ca. finis. Vtilitatem hēt: quia si uerget ad inopiam, prouidebit ei ecclesia, ut j. ca. quicunque. & licet omnibus pauperibus teneatur prouidere, tamen ei abundantius quàm alij, ut extra de testi. cum in officiis. Transfertur autem ius patronatus quatuor modis in alium. Primo, successione, ut inf. ead. considerandum. Secundo donatione, ut extra eo. ex infinuatione, & c. contulerunt. Tertio permutatione, ut inf. ca. nemini. Tradit et quarto cum uniuersitate, ut extra eo. cum speciem. Ius autem patronatus non descendit ad hæredes proportionibus hæreditarijs, sed quilibet eorum est patronus in solidum, ut extra eod. c. 1. sicut & alia iura quæ incorporalia sunt in solidum descendunt ad quemlibet hæredum. ut ff. de seruit. uiæ. Ioan.

Ius patronatus, transire facit nouus hæres.

ecclesiasticarū sibi vēdicauerit, ut sacrilegus iudicetur.

¶ *Inter decreta Calixti, ex quo citatur, non est inuentū. Habetur in decretis Paschalis II. manuscriptis, c. 5. sed non est mutatum nomen Calixti: quia Pontifices isti, qui eisdem ferè temporibus fuerunt, frequenter eadem decreta suorum antecessorum repetebant.*

Item Gelasius Papa Senecioni epi copo.

¶ In ecclesia, quam quis ædificat, nihil sibi præ cæteris vendicet. C. XXVI.

Anſ. l. 5. c. 9.
† *al. Sentiunt.*
† *al. inuitando.*

3 Plæ mentis [a] amplectēda deuotio est, qua se † Iulius nobis in re Iuliana † fui iuris fundasse perhibetur ecclesiam, quam in honorem S. Viti confessoris eius nomine cupit consecrari: Hanc igitur frater charissimè (si ad tuam diœcesim pertinere non ambigis) ex more conuenit dedicari, collata [b] primitus donatione solenni, quam ministris ecclesiæ destinasse se præfati muneris testatur oblator: sciturus sine dubio præter processionis [c] aditum, qui omni Christiano debetur, nihil ibidem se proprij iuris habiturum.

Idem.

¶ De eodem. C. XXVII.

Pol. l. 2. tit. 12. Anſ. l. 5. c. 11.
† *al. gua.*
† *al. deuotione.*
† *al. Frigetius.*

FRigētius † vero petitoria nobis insinuatione suggessit, in re sua, quod † Sextilianum vocatur, basilicā sanctorum Michaelis Archangeli, & Martini confessoris pro sua defensione † fundasse. Et ideo, frater charissime, si ad tuam pertinet parochiam, benedictionem supra memoratæ basilicæ solemni veneratione dependē. Nihil tamen sibi fundator ex hac basilica nouerit vēdicandum, nisi processionis aditum, qui Christianis [d] omnibus in commune debetur.

Item Clemens epist. 2. ad Iacobum.

Patronus ex trib. causis efficitur.

Patronꝰ tria cōsequit ex iure patronatus honorē, onus, & emolumentum.

a ¶ Præcipit.] Ecce ius patronatus quale est, quia ius est, ut ipse præsentet, & onus, ut ipse defendat, & emolumentum, ut ipse dotem habeat. Ic.

b ¶ Collata.] Sed nonne ante quam fundaretur, debuit dos assignari, ut de consecr. dist. 1. nemo? Vtrique sed quod olim fuit, instaurandum est, ut distin. 8. quæ contra mores.

c ¶ Processionis.] i. ꝙ procedit cum ipso ad episcopum cum clerici præsentantur. etiam tamen ubi iuris habebant patroni præ aliis, ut 10. q. 1. nouerint. Vel dic processionis, i. promotionis: quia per eum faciendos promoueri debet. Item & si census aliquis impositus est auctoritate episcopi, illum potest patronus petere, ut extra eod. præterea 18. q. 2. Idem Theodorus. Ioan.

d ¶ Qui Christianis.] Ergo Iudæi non efficiuntur patro-

† Vbi de hoc & extra de cō. eccl. c. cū sint. ibi uideas.

FRigentius. CASVS. Præcipit Gelasius cuidam episcopo, ut consecraret ecclesiā, quam Frigentius in propria possessione ædificauit in honorem S. Michaelis, & Martini confessorum, in qua ecclesia fundator nihil uendicabit præter ius patronatus. Sequenti cap. plana sunt.

Digitized by Google

patronus, licet fundaret aliquam eccleſiam. ℣.ead.pic, & infra ea quicunque. t

1 E Eccleſias. ¶ Per cõgrua. Vt non ſit infirmus locus nec ſint ibi prædones, nec aliquo modo periculoſus ſit: nam propter has cauſas debet eccleſia transmutari

¶ De eodem. C. XXVIII.

al.qua. e conſec.diſt.1.eccleſias.

E Eccleſias per cõgrua [a] & vtilia facite loca, quas † diuinis precibus ſacrare oportet, & i ſingulis [α] ſacerdotes diuinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non à quoquam grauari. α ¶ Et in ſingulis.] *Addita ſunt hæc uſque ad verſic.* quos, *ex originali.*

Item Leo † quartus Carolo regi.

al.tertius.

¶ Laici presbyteros de eccleſijs non eijciant.

C. XXIX.

u ſdedit p.4. 1 p.3, c.102.

C Ontra ſanctorum patrum cenſuras videtur exiſtere ſi ſæcularis, uel laicus presbyteros ab eccleſijs, in quibus tempore ordinationis eorum nominati [β] [b] uel introducti fuerint, uidetur † expellere. [c] ¶ Si uero fundatores eccleſiarum ad inopiam vergere cęperint, ab eiſdem eccleſijs temporalis uitæ ſuffragia percipiant.

l.mittatur.

β ¶ Nominari.] *In veuſtis exemplaribus, & apud Iuonem legitur* denominati, *vt ſignificet recitationẽ nominis eius, qui promouebatur, & eccleſiæ, ad quam ordinabatur de qua dictum eſt ſupra diſt. 70. c.neminem. Erat autem hæc canonica adſcriptio, & inſtitutio ad illã eccleſiã, & non ſimplex noïatio, put auctor gloſſæ accepit.*

Vnde in Toletano concilio 4.c.37 legitur.

¶ Fundatores eccleſiarum, ſi inopes cęperint eſſe, ab eiſdem alimenta accipiant.

C. XXX.

Q Vicunque fideliũ deuotione propria de facultatib. ſuis eccleſiæ aliquid [d] contulerint, ſi fortè ipſi, aut filij eorum redacti fuerint ad inopiam; [e] ab eadem eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis vſu percipiant.

Si ergo eccleſiaſticas facultates diſpenſandi poteſtatẽ non habent laici, multo minus eccleſias ipſas quibuslibet ad regendum committere, vel aliis auferre valent.

¶ *Hic autem diſtinguendum eſt, quid iuris fundatores eccleſiarum in eis habeant, uel quid non. Habent ius prouidendi, & conſulendi, & ſacerdotem inueniendi: ſed non habent ius uendendi, uel donandi, uel utendi, tanquã propriis.*

Vnde in canonibus inuenitur concilio Toletano, 9. cap.1.

¶ Hęredes eius qui eccleſiam conſtruxit, & ipſi [φ] ea ſollicitudinem gerere debent. C. XXXI.

F Ilijs; uel nepotibus, ac honeſtioribus

admittitur ad dignitatem, ad quam eſt nominatus, uel electus: nam idem eſt auferre quod non dare, ut dixi ℣. ead.q.1.decimæ. facit ad idem extra de reſtit.ſpol.Iacne. ff.de bon.auct.iud.poſſid.quamuis. Arg.extr. de appel. ſignificauit. ubi dicitur: nemo deijcitur, niſi quis poſſeſſionẽ habuit. & ff.de vi, & vi ar.l.1. §.hoc interdictum. Arg.cõtra.vbi tãtum: q poſſedit, datur hoc interdictũ.

SI VERO.CASVS. Supra dictum eſt in c.pię.ſec.ca. Frigẽtius. φ patronus in eccleſia quã fundauit, adeum habeat proceſſionis. Nunc oſtẽdit Grat. φ ſi ad inopiam uergat, debet inde percipere alimenta, quod probatur per ſeq. cap.

Patrono pauperi dẽt ab eccleſia ſubueniri.

Q Vicunque. CASVS. Statuit in hoc c.cõciliũ Toleta. Vt ſi patroni primi, vel eorũ filij ad inopiam redigãtur: ab eccleſia, vnde sũt patroni, ſuſcipiant alimenta.

d ¶ Aliqd.] Nõ tamẽ propter quamlibet rem modicam datam ante cõſecrationẽ efficitur quis patronus, niſi tãtũ dederit, qđ ſufficiat ad neceſſaria miniſtrorum, & ad luminaria, ut de cõſecr. diſt.1.nemo.

e ¶ Ad inopiã.] Sed nõne eccleſię tenẽtur omnibus pauperibus ſubuenire. ut ℣.ea.q.1. qñ ? Rñ. ſic, ſed iſtis abundãtius q̃ alijs, extra de teſta. cũ in officijs. & melius, uidebit ei, q qñque fuit ciues, quam pauperi, vt 41. diſtin. nõ cogãtur. Iſtud autem intelligas, quãdo patronus in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quãdo eccleſię ſupereſt. 25.q.2. §.vlt. ad fin. ĩ co.n. caſu libertus tenet alere ſuũ patronũ, vt ff.de agnoſ.li.l.ſi quis a liberis, §.parentes, & §.penult.

SI ERGO.CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, dicẽs, φ ſi laici res eccleſiæ diſponere non poſſunt, multo minus eccleſias alijs dare, vel offerre valent. Et oſtendit φ patroni habent ius inueniendi ſacerdotem in eccleſia, & prouidendi eccleſiæ, ſed non alienandi, uel utendi rebus eccleſiæ tanquam propriis.

in alium locum, ut ℣.ead.ſi quis vult, & de conſ.1.tribus, & 21.diſt. quorundam.

ntra.] ¶ Nominati.] Ergo ex ſola nominatione iquis conſequitur ius, ut 72.diſtinct.placuit. 8. ſtiſſimi.2. q.6. nominationes. De hoc dixi 63. nto.

llex e.] Hic habes quòd expelli videtur qui nõ

F Ilijs vel nepotibus.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas

Digitized by Google

duas partes. In prima dicitur, ꝙ si patroni viderint facere bona ecclesiæ defraudantem, denuncient epo, vel iudici ab episcopo instituto. Et si episcopus defraudauerit, vel fraudari permiserit, insinuent metropolitano, qui si talia faciat, vel fieri permittat, conquerantur regi. In secũda parte dr, ꝙ patroni nulla bona ecclesiastica inuadere, vel fraudare debent, seu nullum damnũ ecclesiæ inferãt: & ita ecclesię seruiant, ut à Deo multã, vel saltẽ aliquã retributionem mercãtur. Et si quis cõtra fecerit, ablata restituet, & annuæ subiacebit excõicationi. Secunda pars incipit ibi, ¶ ipsis tamen hæredibus.]

Ius patronatus ad quos hæredes trãsit.

a ¶ Propinquis. Et sic videtur ꝙ iuspatronatus nõ trãseat nisi ad hæredes sanguinis tantũ. tamen ca. indistincte loquitur de quolibet hærede. ‡ ℣. ea. cõsiderandum, & c. si plures. Sed nũquid patre damnato de crimine, amittit filius iuspatronatus? Videtur ꝙ sic, vt 6. q. 1. §. verum. & l. si quis cũ. & ff. de iure pat. qui cõtra & l. 4. arg. contra. Dicunt quidam, ꝙ nõ priuatur illo nisi à solo Papa, cum illud habeat auctoritate canonis, ar. extra eo. tit. ca. 1. Vel dic, ꝙ cum universitate laic⁹ iudex potest aliquem priuare iure pionatus, sed per se nõ posset, argum. ad hoc extra de iurepa. ex literis.

‡ Et hoc teneas fm L. de hoc not. ℣. c. q. 1. constitutum.

b ¶ Denũciẽt.] Ergo patroni possunt accusare, uel denunciare sacerdotem. ut

Patronus sacerdotẽ accusat.

5. c. q. 1. cõstitutum.

immo quilibet, qui est de sua plebe. arg. 61. di. plebs & extra de test. ex parte Adz. Idem credo posse facere patronum in ecclesia conuentuali. arg. 61. distin. Reatina, &c. nobis, & c. lectis, & extra de iure patro. c. nobis. Sed in hoc est differentia, quia in ecclesia cõuẽtuali patronus nõ præsentat, nec eligit. extra de iure patro. nobis. licet videatur esse contra. 18. q. 2. abbatem. ¶ Sed ibi electio possessoris. id est, requisitio: qa facta electione requiritur consensus, extra de elect. cum terra.

2 Alias, deest.

3 Ista decre. non probat id ad qđ inducitur. nec credo Io. verũ dixisse ꝙ id qJ seq. & not. extra de iudic. qualiter, in fi. licet Goff. idẽ dicat.

c ¶ Regis.] Vt eum corrigat cum per ecclesiasticum iudicem cogi non potest, ut 11. quæstio. 1. petimus. 17. distinct. nec licuit. uel etiam cum iudex ecclesiasticus defes est, 2 ut extra de foro compet. ex transmissa. 3 alias non potest adiri iudex sæcularis, ut 11. quæst. 1. placuit, vt quisquis.

d ¶ Quod aut.] Quòd pro ut, hoc est dicere, ut aut in multo, aut in aliquo prosit ecclesiæ: aut saltem in nullo noceat.

e ¶ Annuæ.] Id est, per annum abstinebit à sacramentis ecclesiæ, si laicus est, 4 si clericus deponetur. 11. q. 2. Apostolicos. & cæteribus.

4 Idẽ si est ꝓsbyter. 63. dist. c. 1. sed nec ob hoc euadit pœnã depositionis, ut dr in gl. fm Hug.

DEcernimus.] CASVS. Statutum fuit in cõcilio Toletano, ut fundatores ecclesiarum curam habeant, & propinquis [a] eius, qui construxit, uel ditauit ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis habere solertiam; ut si sacerdotem, seu ministrum, aliquid ex collatis rebus præuiderint defraudare, aut cõmonitionis honestæ conuentione compescant, aut episcopo, vel iudici corrigenda denuncient. [b] Quòd si talia episcopus agere tentet; metropolitano eius hæc insinuare procurent. Si autem metropolitanus talia gerat; Regis [c] hæc auribus intima re nõ differat. ¶ Ipsis tamen hæredibus in eisdem rebus non liceat quasi iuris proprij potestatem præferre, non rapinam, non fraudem ingerere, nec violentiã quamcunque præsumere: sed hoc solum in salutarem solicitudinẽ adhibere; quòd aut [d] nullam † noxam operatio nocens attingat, aut multam, † vel aliquam partẽ salutaris mercedis † assumat. Si quis vero deinceps hæc monita temerare præsumpserit; & male rapta cũ cõfusione restituet, & excommunicationis annuæ [e] sententiam substinebit.

† al. in nullam.
† al. in multam.
‡ al. merces.

¶ *Item ex concilio Toletano. 9. c. 2.*

¶ Fundatores ecclesiarum ordinandos in eis episcopo offerant. C. XXXII.

DEcernimus, vt quamdiu fundatores ecclesiarum in hac vita superstites extiterint; pro eisdem locis curam permittantur habere solicitam, atque rectores idoneos [f] in eisdem basilicis ijdem ipsi offerant [g] episcopis ordinandos. [a] Quòd si tales forsitan non inueniantur ab eis; tunc, quos episcopus loci probauerit Deo placitos, sacris cultibus instituat, cum eorum consuetudine seruituros. Quòd si spretis [ß] eisdem fundatoribus rectores ibidem episcopus præsumpserit ordinare, & ordinationem suam irritam nouerit esse; & ad uerecundiam suam alios in eorum loco (quos ijdem ipsi fundatores [h] condignos elegerint) ordinari.

a ¶ Ordinandos.] *Quæ sequũtur usque ad vers. Quod si spretis, addita sunt ex ipso concilio.*

ß ¶ Spretis.] *Sic ẽt legitur i codice Lucensi regio: sed ĩ cõ-*

& solicitũdinem pro eisdem ecclesiis: & idoneos rectores representent episcopo in ipsis ordinandos ecclesijs. Si uero episcopus alios ordinauerit, non quos patroni obtulerint ordinandos, ad uerecundiam sui irrita erit ordinatio: & alij quos patroni voluerint, substituantur.

f ¶ Idoneos.] De eodem episcopatu, ut 71. distinctio. hortamur.

g ¶ Offeràt.] Dixit H quod in ecclesijs collegiatis hoc ius habent patroni. ut representent prælatos episcopis, & ut intersint electioni. ut 18. q. 2. abbatẽ. & ℣. ea. q. 5. si quis episcoporum. & 63. dist. principali. sed cõtra est, extra eod. tit. c. nobis.

h ¶ Fundatores.] Et sic videtur ꝙ auctoritate huius capituli laicus possit instituere in spiritualibus. & temporalibus. Vel dic, ꝙ ipse cõs reuocabit factum suum. ut extra de elect. noui. 30. distin. pœnitentes. Itẽ si episcopus primum præsentatum spreuit, & secũdum recepit:

tene-

Digitized by Google

tenetur primo prouidere, ut extra eod. tit. paſtoralis. licet Alexander dederit epiſcopo electionem vtrum primum, uel ſecundum uelit recipere. extra eo. tit. quod autem, & c. Lucius eod. lib. cum autem aduocatus cum ergo epiſcopus puniatus per illud cap. paſtoralis. patet quod

ciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis. Quod ſi ſuperſtitibus.

Item ex Romana ſynodo Eugenij iij. & Leonis 4. c. 21.

¶A dominio conſtructoris monaſterium non eſt auferendum. C. XXXIII.

MOnaſterium [a], vel oratorium canonice conſtructũ a dominio [b] conſtructoris eo † inuito non auferatur: liceatq; illi presbytero, cui voluerit, pro ſacro officio illius diœceſis cum conſenſu epiſcopi, ne malus [c] exiſtat, commendare.

al. inuito.

Item Gregorius Papa lib. 7 indi. 1. Secundino epiſcopo Tauromenitano.

¶De eodem. C. XXXIIII.

l. 1. c. 8. l. 3. ut. 11.

RAtionis ordo non patitur, vt monaſterium contra voluntatem fundatorum ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum quis debeat vendicare.

¶ *Apud Anſelmum, & in Polycarpo hoc eodem modo habetur. In ipſa autem epiſtola pendet oratio ex ſuperioribus, & ſic legitur*: Quia rationis ordo non patitur, vt monaſterium ipſum, & maxime contra voluntatem fundatorum ab eorum diſpoſitione ad arbitrium ſuum, præſertim laica perſona ſubducat, aut aliquod ſibi in id ius debeat vendicare. *Et cum inquit*, ab eorum diſpoſitione, *ſignificat monachos, de quibus ſupra dixerat.*

Prouidentia tamen, & admonitione epiſcopi a fundatoribus eccleſiæ honorari debent.

Vnde Gregorius.

¶Epiſcoporum prouidentia a fundatoribus eccleſiæ honorentur. C. XXXV.

.44. & in le- .ngobard. t. de epiſc. & 4. .c. 8. 3. c. 41. .c. 45.

COnſiderandum eſt de eccleſijs, quę inter cohęredes diuiſę ſunt: quatenus ſi ſecundum prouidentiam, & admonitionem epiſcopi ipſi cohęredes [d] eas voluerint tenere, & honorare [a] faciant. Sin autem hoc contradixerint; in epiſcopi poteſtate maneat, vtrum eas conſiſtere permittat, an reliquas inde auferre velit.

¶ *In capitularibus, & legibus Longobardicis, & apud Burchardum, & Iuonem, & qui ipſi citant ex decretis Gregorij Papæ, ſic habetur*, De eccleſijs, quæ inter cohęredes diuiſę ſunt, conſiderandum eſt, quatenus, &c. *quæ, quoniam ſententiã clariorẽ reddunt uiſa ſunt addenda alio tamẽ ordine, ne vulgatũ capituli initiũ mutaretur. Antea legebatur.* Conſiderandum eſt, quatenus, &c.

a ¶ Honorare.] *In vulgatis Longobardicis eſt, honores faciant.*

Item ex concilio Tribunenſi, c. 32.

¶Reliquię auferantur eccleſijs, ſi plures hæredes de eis contenderint. C. XXXVI.

SI plures hęredes contenderint de cõi eccleſiæ auferri [e] iubeat epiſcopus reliquias ſacras, & eccleſiam

spiofius. .71. c. 40. . cap. 42. ex ediomatri- ne. .46.

b ¶A dominio.] Ideſt, diſpoſitione. Eſt ergo hic argu. ꝙ epiſcopus inuito patrono non poteſt de eccleſia facere monaſteriũ, vt inf. c. prox. quia iam derogaretur in hoc iuri patroni in electione. & in recipiendo ab eccleſia aliměta: ſic nec dominus rei poteſt vſum rei immutare etiã in melius inuito uſufructuario. ff. de vſu & hab. l. ult. ult. Arg. tamẽ cõtra 10. q. 1. c. j. & inf. ca. c. nemini.

c ¶Ne malus.] Arg. Præſentatus ꝙ ſufficit aliquem eſt admitten non malum eſſe, ut dus. notatur 8. q. 1. licet. Et tenetur ep̃s præſentatũ recipere, niſi aliquid obiciatur in perſonã eius. ut 65. d. de perſona. 50. d. poſtquam. & ext. eo. paſtoralis. Sed nunquid epiſcopus tenetur probare crimen quod obijcit? Vi ꝙ ſufficiat ſi dicat: eligatis alium, ut 28. d. priuſquam. & 39. d. Petrus. qd ꝑt admitti: ſed poteſt patronus cum ſuperiore agere, ut epiſcopus crimen probet, uel eum admittat, ut 8. q. 3. Arraldus. 9. q. 3. nunc vero.

d COnſiderandũ.] ¶Cohæredes.] etiam extranei, & videtur, ꝙ indiſtincte loquatur: nam quædã iure patronatus ad extraneos hæredes tranſeunt, ut C. de in ius voc. l. 2. videtur ergo ꝙ ſi patronus cõferat eccleſiæ, vel extraneo iuspatronatus, ꝙ amodo non poteſt cõuenire dilapidantes eccleſiam, uel ét petere alimenta. arg. ad hoc extra de teſti. ſignificauit. Probabilius videt. ꝙ taliiuri. qđ eſt ad utilitatẽ & fauorem inductũ ecclęſię, non poſſit patronus renunciare. vnde licet filij ab hæreditate non ideo perdide rũt iuspatronatus, vt ff. de iurepa. filij nec .n. giſſali renũciatione remittit dolus, ut ff. de lib. lega. Aurelius. Ego credo ꝙ taliiuri poſſit renũciari, ẽ donari poſſit, ut ext. ea. ex inſinuatione Io. Sed ibi cõceſſa fuit adminiſtratio, nõ iuspatronatus. j. ea. hemini.

1 Iſtã gl. ſeq tur, & tenet Bal. in d. l. 2. & glo. in l. ſi operarum iudicio, ff. de ope. lib. & in ecle. fi. de iur. pat. & plene per Paul. de Leaz. in ſua qõne incipe. patronus ecclęſiæ. p Bal. & fauorem inductũ in c. 1. §. decedenti. q ſeu- dare poſ. & vide quæ ipſa not. in l. 1. C. de lib. adrũt iuspatronatus, vt de. Frider in conſ. 111. & Car. cõl. 132.

jurõd hodie epiſcopus non habet electionem. naſterium. j ideſt, eccleſiam.

e SI plures. ¶Auferri.] Hic dicitur, ꝙ epiſcopus propter

Patronis discordantibus quid faciendum est.

pter discordiam patronorum debet claudere ecclesiam, ut extra ea.c.1.& 2. Alibi dicitur. q̃ sua auctoritate cõfert.si patroni non concordant vsque ad 4.menses,ut extra eo.quoniam in quibusdam. alibi usque ad sex menses,ut extra eo.tit eam te. Distinguas ergo, quia aut discordia est inter episcopum.& patronũ. aut inter ipsos patronos.Si inter ep̃m.& patronum, tunc episcopus ponet œconomũ in ecclesia quousque fit terminatũ negotium, ut ext.de off.ord. cũ uos . Sed si inter patronos est discordia, aut est super electione facta ab eis:aut super ipso iure patronatu.Si in electione dissentiũt 1 tunc si põt fieri sine scãdalo, præferat episcopus illũ , qui maioribꝫ iuuat meritis , ut ext. eodem quoniam in quibusdã. Sed si partes sũt, gratiam potest facere cui'vult, ut 61. d. si forte , & extra eo. cum autem . Si uero cõtentio est de iure patr.episcopus instituat aliquem in ecclesia,& ille postmodum præsentetur ab eo , qui euincit ius patronatus , ut ext. eo.ti.si uero, & hoc faciat si concordes non fuerint vsq; ad sex menses a tempore vacationis,vel vsque ad quatuor a tẽpore motæ controuersiæ,ut ext. eo.ti. eam te. & c. cũ propter . S autem episcopus hoc sine scandalo facere non potest,nunc claudet ecclesiam, ut hic dicitur. & ext.eo. tit.c.1.& 2.

1 Ad huius declarationẽ repete quod dixi 31.d.Nicena in fi.

Ius patronatus qualiter diuidat inter hæredes.

a ¶Communi.] Ergo non statut hic iudicio maioris partis,ut extra eo.quoniam sic extra de reser.pastoralis. similiter videtur,q̃ in delegatis a principe nõ statur sententiæ maioris partis,ut C.de app.in offerẽdis,& l.iubemus.similiter in discordia creditorum,ut C.qui bo.ced. poss.l.ult.similiter in causa liberali,ut C.de communi. ser.ma.l.2.fi. hic valet. similiter in omni re communi, vt ff.commu.diui. Sabini. & hodie in electione episcopi,ut ext. de elect. quia propter. 2 Sed queritur si duo sunt patroni,& unus reliquit plures filios, & alter unicum,an iste unus pars ius habeat cum illis pluribus?Videtur.q̃ sic , cum ex pluralitate successorum non debeat variari obligatio,ut ff.de ver.obl.l.2. unde nẽs illi dẽt reputari pro uno,cũ in loco unius succedãt. ut ff.de pd. & demõ.cui fundus quemadmodũ si plures sunt modo canonici in ecclesia quàm prius fuerunt,non plus iuris hẽnt modo multi quã prius habuerunt pauci. Sed cõtra quilibet istorum est patronus in solidum, ergo isti plures plus hãt iuris quã ille unus.& hoc probat.ff.de bo. lib.si libertus . Item fm hoc non plus iuris haberet cui concessa est potestas eligendi,quam prius per se habuit: quod falsum uidetur.ut ext.de cl.ñ.ne pro defectu, & c.quia pp & ff.de assig.lib.l.1. in fi. Dic q̃ sunt omnes æqualiter patroni,quia ius est indiuisibile,ut ex.eo.c.1.

2 Hoc plane Itelligas,sed dic ad huius declarationẽ ut ex. de cle. l.6. c. si quis iusto. Arch.

claudi:donec communi [a] consensu , & consilio episcopi statuant ibi presbyterum , & vnde viuat.

4 Vt ergo ex his auctoritatibus colligitur,de manu laicorum ecclesiæ recipiendæ non sunt , nisi cum consensu episcoporum iuxta illud concilij Moguntini primi sub Carolo , c.29.

¶Non liceat laicis presbyteros de ecclesia eijcere. C. XXXVII.

LAici presbyteros de ecclesijs non eijciant , neque † in eis constituant sine consensu episcoporum suorum .

In cap.l.5.c.82. Bur.l.3.c.111. Pan.l.2.c.47. Iuo p.3.c.57.

† al. nec; in Bitunatur.

Item ex concilio Cabilonensi , 2.c.42.

¶ Absq; episcoporum consensu laici presbyteros de ecclesijs non eijciant. C. XXXVIII.

INuentum est , quòd multi , arbitrij sui temeritate, & (quod est grauius)ducti cupiditate , presbyteris quibuslibet absque consensu episcoporum ecclesias dant , vel auferunt . Vnde oportet, vt canonica regula seruata, nullus absque consensu episcopi sui cuilibet presbytero ecclesiam det,quam si iuste adeptus fuerit;hanc non nisi graui [b] culpa sua,& coram episcopo [c] canonica seueritate amittat.

Bur.l.3.c.112. Iuo p.3.c.88. Pan.l.2.c.46.

Sicut ergo auctoritate Hieronymi [d] decimas male possessas a laicis episcopo consentiente licet monachis de manu laicorum recipere, & eas perpetua stabilitate tenere , sic & ecclesias a laicis male detentas cum consensu episcoporum licet monachis ad ordinandum accipere , & eis in perpetuum prouidere.

sup.ea.q.1.c.vlt.

Vnde Vrbanus Papa II.

INuentum.] CASVS. Dictum fuit in cõcil. Cabilon. q̃ quidã laici sine consensu epi: propria auctoritate ecclesias dabant presbyteris,uel auferebant , & ideo statutũ fuit in eodẽ concilio, ut nullus det ecclesiam presbytero sine consensu episcopi, & postquam ipsam iuste fuerit adeptus : non nisi graui culpa intercedente coram episcopo ordine iudiciario probata, eam perdat.

b ¶Nisi graui. Non est ergo quis pro qualibet culpa deponendus,ut 61.d.c.1. Item arg. q̃ nullus debet priuari suo beneficio sine culpa sua,vt 50.d. satis peruersum,& ext.de const.cognoscentes. Argu.contra.extra de cler. ægro.c.ult. Sed illud propter scandalum,pro quo multa omittuntur,vt d.c.50.vt constitueretur. ext. de nou.ope. nunc.cum ex iniuncto.

Bẽficio sine culpa sua nemo priuari debet.

c ¶Coram episcopo.] Ergo solus [3] epus potest cognoscere de crimine vbi agitur de priuatione beneficij siue ad aliã pœnam : dummodo nõ agatur ad depositionem ordinis,ut no.ff.q.7.in summa.licet autem non remoueatur aliquis ab administratione nisi pro graui culpa tamen regulares prælati pro leui culpa remouentur , ut ext.de sim.per tuas.in fi.& sup.ea.q.1.c.ult.

3 Idest. sine alijs epis,sed sine suo capitulo , fm Hic et dẽt intelligi qã le. & no.s. e.q. 7. ca. epi. ibi dixi.A. Regularis pro culpa leui remouetur.

SICVT ERGO. CASVS. Iste §.respicit illud . cap.quod est.sup.ea.q.1.quoniam quidquid,& concludit Grat.ex eo.dicens q̃ sicut monachis licet decimas de manu laicorum cum episcopi consensu recipere . ita & ecclesias. Sequens c.planum est.

d ¶Hieronymu.] Vt sup.ea.q.1.c.vlt.

Nemi-

Digitized by Google

¶ Sine voluntate epiſcoporũ decimas, vel eccleſias a laicis monachi non ſuſcipiant. C. XXXIX.

4 DEcimas, & eccleſias a laicis monachi non ſuſcipiant abſque conſenſu & voluntate epiſcoporum. Quòd ſi aliter præſumptum fuerit, canonicæ vltioni ſubiaceant.

Item ex decreto Sylueſtri † Papæ.

¶ Nulli liceat in ius ſuum monaſterium conuertere, alij tamen ad ordinandum tradere illud valet. C. XL.

NEmini [a] regum, aut cuiquam hominum in proprium † [b] ius liceat monaſterium [c] tradere, niſi ad aliud monaſterium, vel commutare niſi cum alio monaſterio, vel quocunque commercio † vendere. [d] Quod ſi factum fuerit, non valebit: ſed ipſum monaſterium in priſtinum reformetur ſtatum.

¶ *In capitularibus ſic habetur*: Nemini regum aut cuiquam hominum liceat monaſterium tradere, vel cõmutare, vel quocunque comite vendere.

[d] ¶ Vendere.] *In locis indicatis hæc ſequuntur*: Hoc etiã diuina, & Apoſtolica, atque canonica ſub anathematis pœna ſanxit auctoritas.

Item ex † decreto Bonifacij.

¶ Epiſcopi, & fratrum conſilio monaſterium ad meliorandum alij ſupponere nullus prohibeatur. C. XLI.

5 SI quis vult monaſterium ſuum ad meliorandũ [d] in alium locum ponere, fiat cum conſilio epiſcopi, & fratrum ſuorum, & dimittat presbyterum in priori loco ad miniſteria eccleſiæ.

Item ex concilio Moguntinenſi.

¶ Publicæ pœnitentiæ ſubijciantur, qui circumueniendo aliquos tondere præſumunt. C. XLII.

6 COnſtituit [e] ſanè ſacer ille conuentus, vt epiſcopi ſiue abbates, qui non in fructũ animarum, ſed in auaritiam, & turpe lucrum inhiantes, quoslibet hoies circumueniendo totonderunt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt; pœnitentiæ canonicæ, vtpote turpis lucri ſectatores, ſubiaceant. Hi vero, qui illecti comam depoſuerunt, in eo, quod cęperunt, perſeuerare cogantur: res vero eorum hæredibus reddantur.

¶ *Caput hoc a Burchardo etiam & Iuone recitatur ex Moguntino, & multo plenius, eodemque planè modo, quo nunc legitur in Cabilon. 2. cap. 7.*

Item ex concilio † Toletano.

¶ Nemini.] Quidam ſic ponunt caſum: Nulli licet dare iuſpatronatus priuatæ perſonæ, vel etiam cõmutare cum priuata perſona: ſed dari poteſt ꝑ monaſterio, vel commutari cum monaſterio: vendi autem nulli poteſt. pro iſtorum caſu facit quod legitur extra eo. ti. de iure. Sed eis obſtat ext. eo. ex inſinuatione, ĩ prin. Sed põt dici, ꝙ ibi vnus alij ceſſit adminiſtrationẽ ſolidã. non. n. dedit iuſpatronatus, cum prius fuiſſet patronus. Haũt intelligit de ipſa eccleſia, quod nullus poteſt dare eccleſiã priuato, vt inde faciat habitaculum, vt 19. qõ. 3. ꝙ ſemel. De permutatione eccleſiæ planũ eſt, ꝙa non põt eccleſia permutari, niſi cũ alia eccleſia, vt extra de re. permut. ad ꝙſtiones. Satis credo, ꝙ ſiue ſit eccleſia, ſiue iuſpatronatus, bene põt concedi monaſterio: dũ tñ habeatur conſenſus epi, vt extra eo. conſulationibus, in fi. & c. nullus. ſimiliter & eccleſiæ ſæculari, ut ext. de reſtit. ſpol. cũ veniſſet. Io. Ego credo, quod iuſpatronatus poſſit concedi ſine epõ. [1] ut ext. ea. illud. B. Facit c. 4. de iure patr. lib. 6.

Eccleſia eſt ecclesia permutari põt.

[1] Idẽ not. S. ea. q. 3. in V. & dẽ tenet hic Io. de Fa.

[a] ¶ In proprium.] Ideſt, priuatum.

[b] ¶ Monaſterium.] ideſt, eccleſiam.

[c] ¶ Ad meliorandũ.] Hæc eſt una de trib. cauſis, propter quas transferunt eccleſiæ de loco ad locum, ut de conſec. diſt. 1. tribus. ſ. 7. q. 1. temporis. & eſt cõtra regulam illam. 19. qõ. 3. quę ſemel. & perdit prior eccleſia priuilegium ſuũ, ut ſ. ea. & hoc diximus.

[d] SI quis.] ¶ Conſtituit.] CASVS. Quidam epi, uel abbates res, vel hæreditatẽ querundã cupiẽtes, eos allexerũt in tãtum, vt habitum monaſticum induerent. Vnde quæſitũ fuit in concilio Mogunt. quid eſſet de hoc faciendum. Et rñdet vt epi, uel abbates ſicut turpis lucri ſectatores, canonicæ pœnitentię ſubiaceant: illecti vero in monaſterio perſeuerantes: res vero ipſorum hæredibus reddantur.

[e] ¶ Conſtituit.] Hoc cap. legitur 20. q. 3. conſtituit.

Congre-

Sylueſtri. apitul. lib. 5. 13.

proprium liceat. .l. 3. tit. 12. .b. l. 1. c 23. p. 3. c. 28. :b. l. 5. c. 97. *commeato. mmodo.*

x eodem.

.3. tit. 12. l. 3. c. 26. 1. c. 31.

ilon. 2. c. 7. *conſtituit.*

.8. c. 95. .c. 111.

eodem. guntino.

proprium uſum, ideſt, ut eo utatur tanquam ꝓpria, vel ut ibi fiat commune habitaculum. Genuen. quod hoc cap. loquitur de laicis, quia io Papæ eccleſias poſſidebant: ſed poſtea proa. quæ inde oriebantur, eſt immutatum, ut ſuſonians quidam tamen intelligunt cap. de iure

Digitized by Google

COngregatio.] CASVS. Tria dicuntur in hoc c. Primũ eſt, congregatio monachorum eligat ſibi abbatem defuncto anteceſſore, uel depoſito propter delictum, uel cauſa aliqua recedente. Secundum eſt, ut abbatem in prælatura nõ retineat eps violenter, ſi recedere voluerit iuſta de cauſa. Tertiũ eſt, vt eps vel abbas nõ faciat aliquẽ abbatem uel monachũ de ꝓpinquis vel amicis, niſi de fratrum proceſſerit voluntate.

¶Sine voluntate fratrum aliquem de ſuis propinquis abbas ſibi ſubſtituere non valet. C. XLIII.

COngregatio [a] debet ſibi eligere abbatẽ poſt abbatis ſui mortẽ, vel eo viuente, ſi ipſe diceſſerit, vel peccauerit. Eps enim non debet abbatem violenter retinere [b] in loco ſuo. Ipſe autem non poteſt aliquẽ ordinare de ſuis propinquis [c] vel amicis ſine voluntate fratrum,

Butch. l. 8. c. 86. Iuo p. 7. c. 104.

a ¶Congregatio.] Infra 18. q. 1. abbas. & abbatem.

b ¶Retinere. Si vult propter humilitatẽ renunciare, ut 18. q. 2. abbas. Nã admonere põt eũ, ut non renũciet, ſed non in uitum tenere licet, vt extra de renunc. cap. literas.

c ¶Propinquis. [Supra diſtin. 89. decenter. Ioan.

CAVSA XVII.

Vidam presbyter infirmitate grauatus ſe fieri velle monachum dixit: eccleſiã, & beneficium in manu aduocati† renunciauit. Poſtquam conualuit, mox ſe futurum monachum negauit, & eccleſiam, & beneficium repoſcit.

† Adde ꝙ aduocat⁹ ſumit hic pro patrono eccleſiæ ſi. in l. nec quidquã. §. obſeruare. ff. de off. ꝓcon. & lega. glo. & Bar. in l. 1. §. aduocatos, ff. de var. & extraor. cog.

1 *Hic primũ quæritur, vtrũ reus voti teneatur, an liceat ei a propoſito ſui cordis diſcedere.*

2 *Secundo, an eccleſia, & beneficium ei reddenda ſint, quæ prius liber a voluntate refutauit.*

3 *Tertio, ſi contigiſſet eum ſe, & ſua monaſterio tradidiſſe, an licentia abbatis liceret ei ad† propria redire.* † al. priora.

4 *Quarto, ſi ſine licentia abbatis retro abierit, an ſua ſibi ab abbate reddenda ſint.*

QVAESTIO I.

Vod a voto [d] diſcedere non liceat, multis auctoritatibus probatur. Ait enim prophera: [Vouete, & reddite Domino Deo veſtro.] Tſal. 75.

Item Auguſtinus.

S ¶Quæ Deo vouentur, neceſſario reddantur. C. I.

SVnt quædam, quæ etiam non vouentes

Votum deſerere vtrũ ſit permiſſum.

d ¶A voto.] Hic quæritur an liceat alicui diſcedere a voto. Et in hac quæſtione magiſter diſtinguit, ꝙ aliud eſt votum conceptum corde, ore ſimpliciter pronunciare. & aliud eſt obligatione aliqua ſe obnoxium facere. ſed tã quocunque iſtorum modorum quis vouerit, non liceat ei recedere a uoto quoad Deum: ſed quoad eccleſiam licet a primo voto ei recedere, ſed non a ſecundo. Poteſt melius diſtingui inter deliberationẽ & voluntatẽ & uotũ. Si quis recedit a deliberatione, non peccat mortaliter. Si quis autẽ recedat a propoſito quod firmẽ fixerat in animo ſuo, peccat: ſed venialiter ſecundum quoſdam, ut extra de uoto & vo. redemp. literaturam. ſecundũ Hug. uero peccat talis mortaliter, ac ſi uerbis uouiſſet, ut ĩ. ea. qui bona. Sed a uoto quod uerbis exprimitur ſiue cum ſolemnitate, ſiue ſine ea, non licet recedere ſine mortali peccato ſm omnes, ut extra qui clerici, uel uouen. rurſus. licet Alexander videatur dicere, ꝙ poſt uotum ſimplex poteſt contrahi matrimonium, ut extra qui cler. uel vo. ueniens. Sed illud intelligas de comparatiua permiſſione. Ioan.

iuramenti. Poteſt melius diſtingui inter deliberationẽ & voluntatẽ & uotũ. Si quis recedit a deliberatione, non peccat mortaliter. Si quis autẽ recedat a propoſito quod firmẽ fixerat in animo ſuo, peccat: ſed venialiter ſecundum quoſdam, ut extra de uoto & vo. redemp. literaturam. ſecundũ Hug. uero peccat talis mortaliter, ac ſi uerbis uouiſſet, ut ĩ. ea. qui bona. Sed a uoto quod uerbis exprimitur ſiue cum ſolemnitate, ſiue ſine ea, non licet recedere ſine mortali peccato ſm omnes, ut extra qui clerici, uel uouen. rurſus. licet Alexander videatur dicere, ꝙ poſt uotum ſimplex poteſt contrahi matrimonium, ut extra qui cler. uel vo. ueniens. Sed illud intelligas de comparatiua permiſſione. Ioan.

¶ Hęc verba tur in aio, cum .ſ. quis ſecũ reuoluit, & fluctuat. Laur. Vnde deliberare eſt præmeditari, cogitare, ſecundum Pa.

SVnt quidam.] CASVS. Dicit Auguſt. in hoc cap. quod quædam ſunt, quæ etiã ſine uoto facere debemus,

Digitized by Google

ti,ut facere eleemoſynam,& diligere Deum, & ,pxi-
mi. Alia ſunt ad quæ non tenemur,ut ſeruare conti-
am,& ire vltra mare,quæ poſtquam vouerimus,ne
ario ad ea conſtringimur. Scq.c.patet.

Debemus.] Vt ad fidem ſeruandã,& generaliter ad quod abſtinentiæ nõ poteſt facere vxor ſine viro. 33.q.4.manifeſtum nec monachus ſine abbate.20.q.4.monacho. Item nec filius impubes ſine voluntate patris 1 20.q.2.c.1.& 2.nec ſeruus ſine volũtate domini, vt 54.d.ex anti quis.

1 De hoc uide qđ leg.& no. 32. q.2. mulier.

ui

debemus: [a] quædam etiam, [b] quæ niſi vouerimus, non dẽmus: ſed poſtquã ea Deo promittimus, [c] neceſſario [d] reddere conſtringimur. [e]

¶ Huius capituli ipſa omnino verba non ſunt inuenta apud B.Auguſtinum, ſed fere eadem habẽtur apud Caſſiodorum in pſalm.75.ad verſ.vouete quem citat gloſſa ordinaria ad eum locum.

Item Hieronymus. †

¶ De eodem. C. II.

VOuentibus virginitatem non ſolum nubere, ſed etiam velle,damnabile eſt.

Idem Greg.in regeſto,lib.1.epiſt.33.ad Venantium.

¶ Dignus eſt ſupplicio,qui ſeipſum Deo ſubtrahit a voto reſiliens. C. III.

g.de bono vi-
us, c.9.& glo.
d c.5. 1. Tim.
27. vouentib.
f. 27. q. 1. nu-
Sent. 4.d.38.

f.5.

ANanias [f] pecunias Deo vouerat,quas poſt diaboli-
ca victus perſuaſione ſubtraxit.Sed qua morte mul
ſtatus eſt, ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos,quos dederat, nummos Deo abſtulit;conſidera, quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos,ſed temetipſum [g] Deo omnipotẽti (cui te ſub monachali habitu deuoueras) ſubtraxiſti.

Idem ſuper Ezechielem,lib.1.homil.3.

¶ Ante Dei oculos cadunt,qui bona,quæ concipiunt, agere recuſant.

ſummatim
i.

C. IIII.

QVi bona agunt, [h] ſi meliora [i] agere deliberant, [k] & poſt deliberata non faciunt; licet in bonis prioribus perſeuerent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt [l] ex deliberatione. *Item paulo ſuperius.* ¶ Sunt qui cuncta relinquere,& Dei ſeruitio ſe ſubdere, & fræno caſtitatis ſe reſtringere deliberant: ſed cum poſt caſtitatem alios cecidiſſe conſpiciunt, ſe retrahendo, meritum perdunt.

Si ergo poſt votum quiſque neceſſario cogitur ſoluere quod vouit;ſi vouentibus nõ ſolum nubere,ſed etiam velle, damnabile eſt: patet, quod ſacerdos iſte ad executionẽ ſui voti cogendus eſt,& non ſolũ non fieri,ſed etiam velle monachum non fieri ſibi damnabile eſt. Quod uero inter vouentes iſte computandus ſit,patet ex uerbis Auguſtini dicẽtis;[*Dixi cõfitebor, &c.*] *Magna pietas Dei eſt,ut ad ſolam promiſſionẽ peccata dimittat. Nondum.n.pronunciat* [m] *ore,& tamẽ Deus iam audit in corde.Votum enim pro opere reputatur.*] *Sicut ergo prophana inter*

7. Augu-
us,& glo.
31.inf. de
5.

,ſine quibus homo ſaluari nõ poteſt, de quiur,de pe.d.2.charitas.

am et.] Vt cõtinẽtiam,vt 32.q.1.integritas.

imus.] Arg.q ex nuda promiſſione quis te 2.q.2.ſcimus, & q.2.quicũque ſuffragio.27.

rario.] Niſi tale ſit illud qđ pendeat de alieo, vt ſi unus coniugatus promittat continenenet,vt 27.quæſtio.2.ſi un. Item uotum alire non poteſt,& ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſt. Poſtea reſpondet allegatis,dicens,quòd propter tale uotum non cogitur habitum ſuſcipere, quia nec abbati ſe tradidit, nec profeſſionem fecit, quod corde conceperat,ore ſimpliciter enunciauit: ſi autem profeſſionem feciſſet, reus uoti haberetur. Et ad hoc inducit cap.ſeq.

m ¶ Pronũciat.] Ergo obligatur quis ex ſolo propoſito cordis ; quod Hug.concedit.

Con-

e ¶ Cõſtringimur.] Niſi fortius vinculũ ſuperueniat. 27. di. ſi vir.

ANanias.] CASVS. Greg. hoc reprehendit quendam monachum, q dimiſerat habitum monachalẽ, & oſtẽdit,q reus erit in diuino iudicio.& hoc ,pbat exemplo Ananiæ qui ad pces Petri extinctus eſt,qa nũmos quos Deo dederat,poſtea ſubtraxerit: Multo magis puniri dẽt, qui nõ nũmos, ſed ſeipſum abſtulit Deo.

f ¶ Ananias.] De hoc habes 12.q.1.dilectiſſimis.

g ¶ Temetipſum.] Arg.q maior ẽ alienatio perſonæ, quã rei.ſi.12.q.1.præcipimus.

QVi bona.] CASVS. Quidã bona facientes propoſuerãt ,pprijs renũciare & Deo ſeruire ſed cũ videbãt alios cecidiſſe,ſe a propoſito retrahebant: q. & ſi in prioribus bonis perſeuerent, in conſpectu tamẽ Dei ceciderunt.

h ¶ Agũt.] Scilicet matrimonium.

i ¶ Si meliora.] i.cõtinentiam.

k ¶ Deliberãt.] firmiter ,pponẽdo, & tunc ſin Hu. peccãt mortaliter 2 ſm alios venialiter.

2 Hæc ſnĩa Hu.approbatur per Lan. Gof.& B.ex. de vo.literatum.

l ¶ Ceciderũt.] Impriè. ſ.ab eo q nõ habent, ut ibi, Cadent a latere tuo mille.&c.

SI ERGO. CASVS. Cõcludit Gra.ex ſupradictis,q ſacerdos iſte,qui in ęgritudine ſe futurũ monachum vouit,pęnitere non poteſt,& ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſt. Poſtea reſpondet allegatis,dicens,quòd propter tale uotum non cogitur habitum ſuſcipere, quia nec abbati ſe tradidit, nec profeſſionem fecit, quod corde conceperat,ore ſimpliciter enunciauit: ſi autem profeſſionem feciſſet, reus uoti haberetur. Et ad hoc inducit cap.ſeq.

3 Idẽ tenet Abb. de Imo. in l. bonorũ C.qui admi. ad bon.poſſ. poſſunt.

Digitized by Google

GOnsaldus.] Hæc est 2. pars primæ quæstio. in qua probat contra. s. q nisi sæculo renũciet, potest iterum redire ad statum pristinum moribus emendatus, Io. de Fant. CASVS. In hoc c. terminatur prima qõ, & intitulatur secũda; scilicet an iste possit repetere beneficiũ cui renunciauit, & dicendum est, q sic. s. q non renunciauit vt debuit, & in passione corporis & alienatione mẽtis renũciauit. Est ergo casus huius ca. Gõsaldus presbyter feruore passionis oppressus se futurũ monachũ promisit, nõ in monasterio, uel abbati se tradidit, nec professionem fecit: sed ecclesiam in manu patroni renũciauit: sed postquã cõualuit, nolebat monachus esse, & ecclesiã repetebat: quæsitũ fuit ab Alexãdro vtrũ audiri debeat? Et rãdetur, q sic. vnde ecclesiam tam recipere debet, cum iuxta Benedictũ & Greg. anteq̃ monachus fiat, deat esse i probatione p annũ. a ¶ Consaldus.] In hoc c. terminat prima q̃stio, & intitulatur secunda: an possit q̃s repetere beneficium cui renunciauit. & dicendũ est, q̃ sic. q̃s nõ renunciauit prout debuit, & in passione corporis renunciauit. arg. 22. q. 2. ne quis.

b ¶ Aduocati. Arg. ẽ hic, q alienta renũciatio non præiudicat alicui, vt 6. q. 3. denique, & ff. de off. p̃si. legatus. & C. de defen. ciui. l. vl. arg. cõtra. extra de renũ. quod in dubiis.

1 Ad idẽ ex. de reg. licut tenor, sed hæc rõ non est sufficiẽs, nam ẽt inuito cp̃o intrare posset religionẽ. 19. q. 2. dnę sũt. est ergo rõ. quia nõ erat compos. sm Io. de Fant.

2 Adde de nõ probandi quem furiosu per testes, nec aliter, ut p Bal. & modernos l. l. furio au. C. q test. fac. po. p gl. l. l. si cũ dotẽ. §. si mariti. ff. sol. ma. & ibi B. Ang. & Ioã. d Ima. & p Bal. in l. 1. ff. de bo. po. fur. in fi. de lata. & in l. is qui. §. fi. de iure. & cura. da. ad his. in l. mutii. & ibi Bal. ff. de ac. hæt. Bar. in l. i. § dem ff. solo. mat. connu. ibi alle. & p Do. de S. Co. in c. 1. §. fi. vt ro. & ibi ẽt text. de cle. ægro. li. 6. & c. filij. de ha. re. in 6.

nouentes reputatur, quia dixit, Ego confitebor: sic iste inter eosdem computandus est, quia dixit, fiam monachus. Iis ita respondetur. Aliud est propositum corde cõcipere, & etiam ore enunciare, aliud est subsequenti obligatione se reum uoti facere. Quia ergo iste propositũ sui cordis ore simpliciter enunciauit, non autem monasterio, aut abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, nequaquam reus uoti habetur.

Vnde Alexander Papa secundus ait.

a ¶ Quia ergo.] *In plerisque uetustis exemplaribus hic est initium quæstionis secundæ.*

QVAESTIO II.

¶ Nõ cogitur aliquis in monasterio manere, nisi professionem fecerit in manu abbatis. C. I.

GOnsaldus [a] presbyter quondam in infirmitate feruore passionis pressus, monachum se fieri promisit: non tamen monasterio, aut abbati se tradidit, nec promissionẽ scripsit: sed beneficiũ ecclesiæ in manu aduocati [b] retinuit. [c] At postquam cõualuit, mox se monachum negauit fieri. Quapropter quia, & beati Benedicti regula, & præcipue patris, & prædecessoris nostri sancti Gregorij Papæ canonica institutio interdicit monachũ ante vnius anni [d] probationẽ effici; iudicamus, & auctoritate Apostolica præcipimus, ut præfatus presbyter beneficia, a [e] & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

Iuo p. 9. cap. 428. & copiosius.

Pann. l. 3. c. 183.

a ¶ Beneficia.] *In uetustis exemplaribus, & apud Iuonem (apud quem caput hoc copiosius habetur) legitur,* beneficium: *sed ob glossam non est mutatum.*

Item Augustinus ad Bonifacium comitem, epist. 70.

¶ Vxor post propositum continentiæ ducta dimitti non debet. C. II.

NOs nouimus, nos testes fumus, quòd omnes actus

Iuo p. 7. ca. 9. & 10. & p. 8. c. 16.

1 Ad idẽ ex. de reg. licut tenor, sed hæc rõ non est sufficiẽs, nam ẽt inuito cp̃o intrare posset religionẽ. 19. q. 2. dnę sũt. est ergo rõ. quia nõ erat compos. sm Io. de Fant.

2 Adde de nõ probandi

b ¶ Refutant. De hoc dixi 6. q. 3. denique sed si renũciasset in manu prælati fuit, teneret renunciatio, nisi tũc temporis non fuisset compos sui, ut extra de succes. ab intest. cap. 3. 1 sed cui istorum incumbit probatio? Vel illi qui dicit quod fuerat compos, uel qui dicit, quod non erat compos? 2 arg. quod illi qui dicit. q̃ compes erat. vt 3. q. 9. ind cas. Item quia non est præsumendum de spontanea renunciatione, vt extra de renuncia. super hoc. ff. de probat. cum de indebito argu. contra extra de succes. ab intesta. cum dilectus. C. de codici. l. nec codicilles? Respond. et qui dicit. incumbit probatio, ut ff. de probat. ei qui dicit, & probatur stultitia per uerba proferentis, vt extra de succes. ab intest. cap. cum dilectus. in parte decisa. si enim stulta uerba dixit, præsumo quod non erat sui compos, vt d. 32. decre. cum dilectus, & 95. distinctio. legimus. in princip. Ioã. sed an sufficiat

naster. ij. alibi triẽnium, vt inf. ea. si quis incognitus, & ext. de reg. c. 1. Sed põt breuiter dici. q̃ ideo diuersa tempora statuuntur, ad ostendendũ, q̃ sunt arbitraria. Vel dic, q̃ clericus ignotus, & laicus notus per biennium probantur: sed clericus notus per annum si tamẽ clericus notus per annum statim uoluerit conuerti, admittitur, vt ext. de reg. ad Apostolicam. 3

3 De hoc ẽt legit. & not. 33. d ist. c. vi. & ibi dixi. de hoc satis no. Ray. in sum. fu. tit. de uo. §. põt autẽ, &c. Arch.

c ¶ Beneficia.] Nunquid clericus, qui fuit in probatione per annum, debet repetere beneficia sua, cũ clericus nõ nisi per tres septimanas possit abesse ab ecclesia, ut 7. q. 1. si quis clero uel vsq; ad sex mẽses, ut ext. de cler. nõ resi. ex tua? Sed die vt notaui 27. q. 2. desponsatam. Ioã. Sed de hoc quid iuris sit in quæstionibus notaui. B. r.

NOs nouimus.] CASVS. Bonifacius comes promisit se monachum fieri, postea duxit uxorẽ, unde quæsiuit ab Augustino utrũ ratione prioris uoti uxore non obli-an-

Digitized by Google

publicos,qbus occupatus eras, relinquere cupiebas , & te in otium ſanctum conferre,atque in ea uita uiuere,in qua ſerui Dei monachi viuunt. Cum ergo te eſſe in hoc propoſito gauderemus;nauigaſti , [a] vxoremque duxiſti. Si coniugem nō haberes;dicerem tibi, quod & Tubunis diximus,vt ſanctitate cōtinētiæ viueres:ſed,vt te ad illā vitam non exhorter;impedimento cōiunx eſt:ſine cuius conſenſione continenter tibi non licet viuere: quia & ſi tu poſt illa tua uerba Tubunenſia ducere non debebas; illa tamen nihil eorum ſciens [b] innocēter tibi, & ſimpliciter nupſit.

¶ *Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auguſtini in epi. 70. ſed in epitomen redactis. Iuo autem integre refert.*

Ecce iſte corde cōcepit ſe monachum fieri, & ore pronunciauit ſe velle in otium ſanctum conferre ; & non tamen poſtea coactus eſt ſuſcipere quod corde concepit , & ore pronunciauit. Auctoritas illa Alexādri ſecura inſtitutionem beati Gregorij,& beati Benedicti probādis annum indulget , ſed natu: ignotis vero triennū cōcedit ur.

·l. 5. c. 2. & Iulianum ante uuel. 123.c.52. ·5. c.227. l. 8.c. 20. ·7.c.41. ·l. 1.c.184. *vel colonus.*

Vnde ex decreto Bonifacij.

¶ Ante probationem triennij nullus in monaſterio ſuſcipiatur. C. III.

SI quis incognitus monaſteriū ingredi voluerit ; ante triēnium monachi habitus [c] ei non prǫſtetur.Etſi intra tres annos aut ſeruus,aut libertus ß [d] colonus † quę ratur à domino ſuo;reddatur ei cum omnibus,quæ attulit:fide tamen accepta de impunitate.Si autem intra triēniū [e] non fuerit requiſitus, poſtea quæri non poteſt, niſi ſit tam longe, [f] quòd inueniri non poſſit.Sed tantū ɣ ea, quæ in monaſterium adduxit, dominus ſerui accipiat.

¶ *Caput hoc etiam in Panormia citatur ex Bonifacio. A Burchardo autem & Iuone , & in pleriſque veteribus exemplaribus Gratiani tribuitur concilio Toletano. Sed in nullo eorū, quæ impreſſa aut manuſcripta habentur, inuentum eſt eadem tamen fere ſunt in capitularibus , & apud Iulianum anteceſſorem nouella 123 . c. 52.*

ß ¶ Libertus.] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis,& ex locis indicatis : quam lectionem habuit etiam auctor gloſſæ. Antea legebatur* liber.

ɣ ¶ Sed tantum.] *Hæc addita ſunt ex locis indicatis.*

QVAESTIO III.

QVod autem ipſa mortaliter : quod verum eſt,ſicut & alter diuiſſet votum illius.ut 32.q.2.hoc ſanctū. & extra de eo qui dux. in matri.propoſitum.

. CASVS. Concludit Gratia.ex ſupradicto ca. licet iſte comes ore pronunciaſſet ſe velle monachi, non tamē eſt coactus poſtea ſuſcipere qđ diei ꝙ eccleſia debet recōpenſare damnū dño. 14.qō.6. comperimus.conſimilis fauor eſt infra. ca.q.4. queſti.

QVod autem.] CASVS. Hic ponitur tertia

[a] Nauigaſti.] Sicut nauigās ſubijcit ſe variis periculis nec proprio motu regit, ſed ventis. ſic habēs vxorē.

[b] Sciens.] Ego ſi ſciuiſſet, ꝙ uotū ſimplex fecerat, &c.

[c] ¶ Habitus.] Ergo tpe probationis erit in habitu priori , ut 53.d.legem.& 54.d. multos.& extra qui cler.vel vo.ſuper eo. probabilius tamen videtur ꝙ in habitu monachali debeat eſſe, cū nō aliter poſſit experiri aſperitatem ordinis,niſi induat habitum & ad dicitur hic, nō p̄ſtetur,intellige cum effectu & ut eum nō poſſit reijcere.

[d] ¶ Aut libertus.] Per iſtud ca. uidetur ſoluta quæſtio , ſi vxorat⁹ ſe & ſua tradidit religioni ſine licētia vxoris, & poſtea repetit ab vxore , an poſtea ſint ei res ſuæ reſtituendę, hic dicitur ꝙ ſic:Vel intelligit de tali libero,qui eſt adſtrictus alicui curiæ.

[e] Intra triennīū.] Sed cum iſte ſeruus fecerit furtū ſui corporis, qūo rem furtiuam vſucapit triēnio cū nec ſpatio lōgi tp.s poſſit ſeruus fugitiuus præſcribi, vt C.de ſer. fug.l. 1. Rñ. In hoc eſt fauor eccleſię poſſet tamē

Religio in quo habitu probari dēt.

[f] Lōge. Ex hoc vī. ꝙ tūn currat iſtud triēnium a tpe ſeruitię. Alij dñt, ꝙ currit à tpe reprobationis , ut dixi 54. diſt. ſi ſeruus.

[g] Iſta fuit opin.H.q dixit hoc eſt ſi fauorem religionis. vide tñ hoc illū §. I aut. de mona. §. de ſingulis.

quæstio, qua quæritur an liceat monacho redire ad propria cum abbatis licentia? Et rñdetur, q̃ non: quia plẽ mortaliter peccaret ei licentiam dãdo: quare abbati nõ licet licentiam dare: nec ei licet retrosum abire, quia ex quo se abbati subiecit, sine eius permissu nihil agere potest si mẽte sana hoc fecit.

a ¶ Quod autem.] Hic quæritur, an monacho recedẽti reddenda sint quæ sua fuerunt & dicendũ est q̃ nõ. 10. q. 3. qa ingredientib. & sup. prox. q. 6. de lapsis. & in Authẽ. de monach. §. si vero relinquẽs. coll. 1. Si tamẽ timetur de eius sęuitia, possit monachi q̃mittere, vt sua tollat, ut inf. eadẽ. q. 4. §. vlt.

rem [a] *quæritur, an post traditionẽ sit ei fas cum licentia abbatis ad propria* † *redire, facile mõstratur nõ posse fieri. Ipsum enim redire criminosum est. Qui autem manifesto facinori desinit obuiare cum potest; consentit. Hic autem non solum non obuiat, sed etiam permittendo fautor existit. Non ergo licet abbati dare licentiam alicui retro abeundi: nec illi licet vtique retrorsum abire: quia ex quo semel se abbati subiecit, absque eius permissione nihil agere potest.*

† al. prius.

QVAESTIO IIII.

Si autem sine licẽtia abbatis de monasterio discesserit, quæritur, utrũ sua sint ei reddenda, an non. Sed possessiones & res ecclesiæ traditas quolibet modo alienare nec abbati, nec alicui licet.

Vnde Symmachus Papa: Possessiones quas vnusquisque, &c.] *& iterum in synodo Romana 3. c. 6.*

sup. 16. q. 1. possessiones.

¶ Honore priuetur, qui de iure ecclesiæ aliquid alienare præsumpsit. C. I.

QVicunque episcoporum, presbyterorum, diaconorum oblitus Dei, & decreti huius immemor [a] in cõstitutum [b] præsens, comminutem prædium [ß] ecclesiæ magnum, uel exigum, [c] vel quidam de iure ecclesiæ alienare tentauerit: & donator, & alienator, & venditor honoris [d] sui amissione mulctetur.

Anf. l. 4. c. 30. Poly. l. 6. tit. 15.

a ¶ Immemor.] *In concilio ipso sequitur*, cuius Romanæ ciuitatis sacerdotes volumus religiosis nexibus deuinciri. *Nam, vt supra, 12. q. 2. non liceat dictũ est, in ea synodo Romana tantũ ecclesiæ, legum Symmachus pscripsit.*

ß ¶ Prædium.] *Hoc loco omissis verbis sexti capitis eorũ loco referũtur hæc ex titulis eiusdẽ cõcilij, omnino q. caput hoc ex verbis illius synodi suo modo collector aptauit.*

[*Item Gregorius Anthemio subdiacono, lib. 12. epistola 31.*

extr. de præbendis. c. ratio.

PALEA. C. II.

RAtio nulla permittit, ut proprijs cuiusquam vsibus applicetur † quod pro cõmuni utilitate datum esse cognoscitur.

Anf. l. 5. c. 38. Poly. l. 3. tit. 12.

† Cõc. test. in l. in tũ. §. i. ff. de red. & in l. quãtus. ff. de aur. leg.

Item Ambrosius lib. 2. de pœnitentia, c. 9.

¶ Qui reuocandum putat, quod ecclesiæ contulit, sacrilegij crimen incurrit. C. III.

SVnt qui opes suas tumultuario mentis impulsu, non

Ideſt, incidit in aliud constitutum quo eduncqid simile iubet fm L. & hic.

b ¶ In cõstitutũ.] i. cõtra cõstitutionẽ talia prohibẽtẽ.

b ¶ In constitutũ.] Idest cõtra hoc statutum, vel ponitur propriẽ: i incidit enim in pœnã: sed si statim restitueret ecclesiæ, pœnam effugeret. extra de reb. ecc. non

nibus valde attendenda est consuetudo, & lex municipalis. extra de donat. c. 3. & ff. quod ui aut clam. l. prohibere. ß non tantum.

d ¶ Honoris.] Ecce pœna alienantis. 12. q. 2. quisquis.

SVnt qui opes.] CASVS. Quidam res, quas cum quodam mentis impulsu ecclesiæ contulerunt, reuocare vole-

Digitized by Google

volebant. Alij erant, qui dolebant res ſuas pauperibus diuiſiſſe. De primis dicitur, quod donatio non fuit eis fructuoſa, quia iudicium non habuerunt, & poſtea ſacrilegium in auferendo committunt: De ſecundis dicitur, q̃ pœnitere non debent, nec oportet eos agere pœnitentiam:

iudicio perpetuo [a], vbi eccleſiæ contulerunt, poſtea reuocandas putauerunt. Quibus nec prima [b] merces rata eſt, nec ſecunda [c]: quia nec prima iudicia habuit, & ſecunda habuit ſacrilegiũ: Sunt quos pœnituerit opes ſuas diuiſiſſe pauperibus. Sic eos [α], qui pœnitentiam agunt [d], hoc ſolum timere oportet, ne ipſius pœnitentiæ agant pœnitentiam [e].

α ¶Sic eos.] *In originali legitur*. Sed eos qui pœnitentiam agũt, hoc ſolum pœnitere non debet me ipſius, &c. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum*.

Item Gregorius Sabino ſubdiacono, lib.8.epiſt.6.

¶Qui ſacris locis derelicta retinere contenderit, ſacrilegium committit. C. IIII.

SAcrilegium [f], & contra leges eſt, ſi quis, quod venerabilibus locis relinquitur, prauæ voluntatis ſtudijs, ſuis tentauerit compendijs retinere.

Item Lucius epiſcopus ad Galliæ & Hiſpaniæ epiſcopos epiſt.1.c.6.

¶Sacrilegi iudicantur, qui eccleſiæ facultates alienant. C. V.

OMnes eccleſię raptores, atq; ſuarum facultatum alienatores a liminibus ſanctę matris eccleſię anathematizamus † g, Apoſtolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque ſacrilegos eſſe iudicamus: & non ſolũ eos, ſed omnes conſentientes eis: quia non ſolũ qui faciunt, rei iudicantur; ſed etiam qui conſentiunt [h] facientibus. Par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendit.

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

l.12.c.4. y.l.3.tit.18.

.12.c.4. l.11.c.19. .3.c.140. 4.c.89.

1.

decreta Nic. tcc Ormanetti

Sacrilegium triplicitèr, cõmittitur.

Sacrilegij pœna.

Sacrilegi ſunt ipſo iure excommunicati.

Clerici percuſſionẽ ratificans, an ſit excommunicatus.

iam: quod eſſet eis periculoſum. Sequens cap. n eſt.

n' iudicio perpetuo.] quaſi dicat, non iudicio onis: quia illud eſſet perpetuum. nam niſi ſit per-, nullum dicitur. de pœni. diſt. 1. diuortium. & ;.iur. quidquid & 23.q.1. paratus. Et eſt hic arg. aliquis emittat votum proprio quodam impiimi, q̃ teneatur illud obſeruare. Sed ſi aliquis aliorum impulſum vel clamorem aliquod emi ſecus eſt, vt 22.q. vnuſquiſque. nam electio faorum impulſum, non ualet, ut 8.q.1. licet. & c. imiliter nec libertas. ff. qui & a quib. manu li-. l. ſi priuatus.

prima.] Id deſt, primum factum eſt quo deeri mercedem.

ecunda.] Scilicet reuocatio.

it. Id eſt, pœnitent quod dederunt.

ĕtiã.] Quia pœnitẽt & dolẽt q̃ dederũt pauperillo dolore ſiue pœnitentia agant pœnitẽtiã.

legium.] Quia hic fit mentio de ſacrilegio, l ſit ſacrilegium uideamus. Sacrilegium magiarijs modis deſcribitur. Vno modo ſic: Sacrifacrę rei violatio, ſiue in ſe, ſiue in alio, & hoc facra res: ſiue ſit res ipſa ſacra, ſiue ipſa peraſtica. 1 Alio modo deſcribitur ſic. Sacrieblicis iuris tranſgreſſio, quid autẽ ſit ius pu-

blicum, habes 1.j.diſt. ius publicum; largius tamen q̃que dicitur committere ſacrilegium qui diſputat de iudicio principis, uel cum dies ſolennis violatur, uel cum legibus ſiue canonibus reuerentia non impenditur. Cõmittitur aũt tribus modis ſacrilegiũ, uel cum ſacrum de ſacro, uel ſacrum de non ſacro, uel nõ ſacrũ de ſacro auferuntur. i.e. quiſquis. Imponitur autẽ pro ſacrilegio quandoq; ſpiritualis pœna, ut ſi cõmittat in perſona eccleſiaſtica, qualis eſt excõicatus ipſe ſ. ſit. i.e. ſi ſic ſuadente. ſed ſi in re eccleſię fit ſacrilegiũ ſtatim poſt trinam admonitionem excõicandus eſt, ut infra eod. quiſquis. §. item ſi quis domũ. Itẽ imponitur pœna pecuniaria quandoque maior, quandoque minor. ut i.ea. quiſquis & c. ſi quis contumax ſecundũ leges durior pœna imponitur pro ſacrilegio. ff. ad le. Iul. peculatu. ſacrilegij. Sed ſi quæras cui danda ſit pœna, quæ debetur pro ſacrilegio; dicas q̃ ſi pſonę facta eſt iniuria, ipſi pſonæ præſtanda eſt, ut ex de ſen. exc. parochianos & c. grauẽ. ſi rei facta eſt iniuria; tũc ipſi rei præſtãda eſt, ut i.ea. c. ſi quis in atrio. ext de ſimon. de hoc autem.

OMnes eccleſię.] CASVS. Lucius Papa ſtatuit & decreuit, ut raptores rerum eccleſiaſticarum tanquam ſacrilegi ſint anathematizandi cum omnibus ſibi conſentientibus, qui pari pœna ſunt puniendi. [Conſentientes.] Scilicet defenſione uel cooperatione.

g ¶Anathematizamus.] Videtur hic, q̃ omnes ſacrilegi & dilapidatores eccleſiarum ſũt ipſo iure excommunicati. 11.q.3. canonica. extra de ſent. exc. conquæſti. ar. contra inf. ea. quiſquis. & c. ſeq. ubi dicitur, q̃ ſunt excõmunicandi niſi reſipiſcant. Reſpon. violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati, ſed nõ alij. Vel dic, q̃ ſi in conſecratione, uel cum datur res eccleſiæ fert epiſcopus ſententiam excommunicationis, q̃ quicumque uiolentiam fecerit in re tali, ſit excommunicatus; tunc dicerem quòd ſtatim excommunicatus ſacrilegus non ratione ſacrilegij ſed ratione ſententiæ dudum latæ 24.q.1.c.1. & 2. extra de ſent. excõ. à nobis. Vel dic q̃ refert an Papa hæc uerba proferat conſtituendo, uel ſententiando: ſi proferat ea conſtituendo. tunc non eſt excommunicatus qui rapit res eccleſiæ. ſi autem ſententiando prof. ft talia uerba. tũc eſt excommunicatus. Vel dic q̃ ſi conſuetudo loci habet, q̃ tales ſint excommunicati. tunc ita ſeruanda eſt, quia cõſuetudo eſt optima iuris interpres. extra de uerb. ſign. abbate.

h ¶Conſentiunt.] Cooperando. ut extra de ſent. excõ. nuper. Sed pone q̃ aliquis percuſſit clericum, & ego ratum habeo, nunquid ſum excommunicatus? videtur q̃

Digitized by Google

sertquia non solum in contractibus, sed etiam in malefactis ratihabitio mandato comparatur, ut extra de rest. spol. cum ad sedem. in fi. ff. de vi. & vi arm. l. 1. §. sed & si cũ quis. nã non solum de consilio, sed ẽt de uoluntate aliquis tenet. 1. q. 4. quia plilatus. imo qui põt resistere & non resistit, excõmunicatus est ut ext. de sent. excom. quanta. Resp. si nomine meo quis peutiat aliũ, ibi ratihabitio mandato comparatur, alias nõ. ff. de neg. gest. si pupilli. §. item quæritur. extra de sent. excom. mulieres.

Ratihabitio quando comparetur mandato.

Sicut antiquitus.] Hæc est 2. pars q. in qua probat magister per xx. ca. q̃ sacrilegium committitur pluribus modis. Ioan. de Fant.

CASVS. In hoc c. statuit Nicolaus Papa (sicut antiquitus a sanctis patribus fuerat cõstitutũ) ut maior ecclesia in circuitu habeat xl. passus, aliæ uero minores ecclesiæ xxx. intra q̃ spatiũ si quis violentiam fecerit, aut personam hominis uel bona eius inde extraxerit, excõicetur donec satisfaciat nisi fuerit publicus latro: cuius persona uel res inde subtrahitur sine pœna canonis. Seq. cap. planum est.

Passus quid sit.

a ¶ Passus.] Passus (ut ait Isidor.) est mẽsura quinq; pedũ. Pes est spatium 15. digitorũ. Istud tñ nõ tenet in capellis q̃ sunt intra ambitũ castellorũ, ubi pp loci angustiam non potest istud obseruari, ut inf. c. q̃squis. & c. quæsti.

Idem Bar. in l. 1. ff. de verb. sign. & Alexan. de Imol. in l. 1. si quis cau.

b ¶ Nisi publicus.] Et nocturnus depopulator agrorum, hi soli excipiũtur secundum ius canonicum licet leges plures personas excipiant, ut extra de immun. eccl. inter leges enim excipiunt homicidas, adulteros, raptores virginum, sed secundum canones raptores virginum tuti sunt in ecclesia, vt 36. q. 1. de rapt.

Ecclesiæ immunitate multi priuantur.

¶ Si quis in atrio.] ¶ Altario.] Hic habes, q̃ pecunia restituitur illi loco, in cuius ignominiam data est a 17. q. 1. si quis rapuerit, & extra de simon. de hoc. & Innoc. dicit q̃ cum pœna duplicis videtur, ut extra de simo. audiuimus. & in auth. de sanct. eccle. §. sed neque q̃ ff. de calum. l. & generaliter §. illud arg. contra. de simo. veniens. Sed illud est dispensatio.

a De hoc nota. c. sacrilegium. & 17. 1. q. 3. si quis dator.

Mirot.] CASVS. Quidam nomine Bonifacius hominem quendam forte seruum fugitiuum violenter de ecclesia extraxit, de quo August. cum grauiter reprehendit, & offendit quod hoc facere non debuit, quia si terrenus amicus pro illo fugitiuo intercessisset, pro eo venia impetrasset, multo magis Deo debuit obedire, & si de potestate sua præsumit, respiciat Nabuchodonosor regẽ, qui propter superbiam in bouẽ est ex homine cõmutatus, & a suo regno expulsus. Præcipit ergo sibi, vt

¶Excommunicetur, qui confinia ecclesiæ frangere tentauerit. C. VI.

Ansl. l. 5. c. 74. Iuo p. 3. c. 164. Panu. l. 2. c. 81.

2 Sicut antiquitus a sanctis patribus statutum est, statuimus, vt maior ecclesia per circuitum xl. † passus [a] habeat; capellæ vero, vel minores ecclesiæ triginta. Qui autem confinia earum † contringere tentauerit, aut personam hominis, vel bona eius inde subtraxerit; nisi publicus [b] latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

† al. lata.

† al. eorum.

Item ex concilio Triburiensi.

¶Soluatur altario, quod pro emunitate emendatur ecclesiæ. C. VII.

Burc. l. 3. c. 309. Iuo p. 3. c. 113.

j Si quis in atrio ecclesiæ pugnam committit, aut homicidium facit: quidquid pro emunitate [c] violata emendandum est, altario [d] soluatur, cuiuscunque fuerit ecclesia illa.

c ¶Emunitate.] *Sic etiam apud Burchardum. Iuo habet*, pro immunitate violata. *In aliquot uetustis Gratiani exemplaribus legitur.* pro emunitate ecclesiæ violatæ. *Summa autem huius capitis fere habetur in Triburiensi, quod extat, c. 4. & 6.*

Item Augustinus ad Bonifacium epist. 187.

¶Non licet alicui hominem de ecclesia rapere. Cap. VIII.

Iuo p. 3. c. 122.

Miror, quomodo tam subito fidei murum aries [d] ruperit inimici. Noui enim qua religione semper sis ecclesiam Dei veneratus. Quo instigãte facere ausus es? hominem de ecclesia rapuisti? Tuus si de tuo amico forte pręsumeret fugitiuus: posset proculdubio interceſſoris causa veniam promereri. Ergo si amicus intenditur [e]: cur Deus offenditur? Sed si de potestate prędicatur: Nabuchodonosor regẽ intende, qui cã superbiæ in bouẽ [f] est ex homine commutatus [g]. Non vt cõfundam te, hęc scribo; sed vt filiũ charissimũ moneo. Ecclesiæ igitur illęsum reuoca, quẽ vt irreligiosissimus rapuisti. Oblatio [g]

1. Cor. 4.

d ¶ Aries.] Idest, impetus diabolicæ suggestionis, ad similitudinem arietis instrumenti, quo frangitur murus.

e ¶ Intenditur.] Idest, exauditur.

f ¶ In bouem.] Idest, in bouinam mentem, ut 23. q. 4. Nabuchodonosor.

g ¶ Oblatio.] Hoc est in detestationem criminis ipsius. q̃ non solum ipse, sed etiam familia eius prohibetur a sacramentis. sic q̃. dist. oblationes, & 12. q. 2. de viro. & extra de spon. non est nobis. Io.

Reum,

Digitized by Google

REum.] CASVS. Statutum eſt in hoc cap. vt prælatus defendat reum ad eccleſiam fugientem a pœna corporali: tamen quod abſtulit, cum pœna pecuniaria reddat.

a ¶ Vel ad mortem.] Sed nunquid poterit poſtea accuſari iſte de illo crimine? ſi non poteſt, ergo crimina remanebunt impunita: quod eſſe non debet, ut extra deſent. excom. vt famæ. & ſic priuilegiũ eccleſiæ erit multis occaſio delinquendi: pp hoc dñt quidã. ꝙ a quolibet poteſt accuſari poſtea r preterquam ab illo, qui promiſit impunitatẽ, ſed qui ſic reſpõdet, nititur cõtra priuilegiũ eccleſiarum: quod eſt iniuſtũ, vel hereticum. vt 22. diſtin. omnes. ad quid enim impetraret eccleſia ciuitatem, ſi pro eodẽ crimine poſtea decapitaretur? Dicas ergo, ꝙ hoc eſt priuilegiũ eccleſiæ, ꝙ talis amodo nec uitam, nec membrũ perdat: ſed quod alias pecuniariter ſatisfaciat. Vel ſi hoc nõ poteſt, ſeruiat ei perpetuoquẽ leſit, ut 36. q. 1. de raptoribus.

r Hæc fuit ſol. in Lun. q. dicit, ꝙ bene põt accuſari poſt exitũ, & ptertũ &c. ut ſequitur. ſecus ſi ſemper eſſent in eccleſia. C. de his, q ad eccl. cõ. Lul. La. ſed huic dicto obſtat 23. q. 1. de raptoribus. unde dic ut ſequitur. Arch.

a vero domus tuæ a clericis ne ſuſcipiatur indixi: † communionemque tibi interdico: donec peracta pro auſib. vel errore a me definita tibimet pœnitentia, & tempore ordinato † pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo.

† al. inuerdixi.

* al. ordinato.

a ¶ Commutatus.] *Hoc loco iſta erant interiecta*, atq; a regno ſuo profugus recedens nõ ante regnum recepit, quam conuerſus Deum prędicauit. *quæ a multis uetuſtis abſunt, & originali, & Isone. Sunt autem inter verba Gratiani infra de pœnitentia d. 1. c. voluiſſent.*

Item ex libro capitularium 5. c. 90.

¶ Fugientem ad eccleſiam nemo audeat abſtrahere.

In adiectis c. 29. in cõcil. Mogunt. c. 39. 12. l. 3. c. 194. 5 p. 3. c. 123. an. l. 2. c. 75.

C. IX.

REum ad eccleſiam confugientem nemo abſtrahere audeat, neque inde donare a ad pœnam, vel ad mortem, a vt honor Dei, & ſanctorum eius conſeruetur: ſed rectores eccleſiarũ pacẽ, & vitam, ac mẽbra eius obtinere ſtudeant: tamen legitime componat, quod inique fecit.

a ¶ Donare.] *Sic eſt emendatum (antea enim legebatur, damnare) ex cap. Caroli, & concilio Moguntino, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus & cæteris collectoribus: quamquam apud Burchardum ex cõcilio apud Theodonis uillam, & in Pannormia ex libro capitulorũ longe copioſius hoc caput referatur.*

Item Gelaſius Victori, Conſtantino, Martyrio, Felicisſimo, Sereno, & Timotheo epiſcopis.

¶ Ab eccleſiæ arceatur ingreſſu, qui aliquem de eccleſia violenter rapuerit. C. X.

l. 7. tit. 1. 3. c. 120.

FRater, & coepiſcopus noſter Epiphanius ſua nobis relatione ſuggeſſit, Benenatũ, & Maurum Beneuentanæ municipes ciuitatis, in cõtumeliam religionis acerbanimis, & plectibili cõtumacia proſiluiſſe: qui confugientem ad eccleſiæ ſepta curialẽ ſuum, ne illic quidem tutũ, aut de iniuria ſua ſecurum eſſe fiuerunt: auſi irruptione † temerariæ mentis admittere, quod nec poteſtatib. quidem vel principibus vnquã licuit perpetrare: vt hominẽ in ſanctuarijs conſtitutum (captata ſacerdotis abſentia) reluctantem, reclamantemq; violenter abſtraherẽt. Quos, quantum ſua nobis ſuggeſtione patefecit, merito indignos eſſe ſacra communione iudicauit. Et ſi reuera tanti facinoris conſtat admiſſum; noſtra etiam auctoritas in hac parte cõſentit. Nec enim b iure ad ſuppliandum debet admitti qui † admittere ſacrilegium non dubitauit. Nullus enim intra limina tantæ veneration deputata vtrumq; ſibi licere exiſtimet pro ſuæ voluntatis arbitrio; vt & humilitatem ſibi vendicet, & furorem. Et ideo fratres chariſſimi ſupradictos ſi manifeſta reos facit conqueſtio, ab oibus c parochiarum veſtrarũ eccleſijs noſtræ præceptionis auctoritate d prohibete: vt non

irruptione.

bi.

FRater.] CASVS. Epiphanius epiſcop⁹ excõicauit Benenatum, & Maurũ ciues Beneuẽtanæ ciuitatis, quia quendã ſuum curialẽ ad eccleſiam fugientẽ in abſentia ſacerdotis de ipſa eccleſia violenter extraxerant: qđ cum ſignificatũ fuiſſet Gelaſio, excõmunicationem illã confirmauit, & præcepit ſex epiſcopis, ut ſi illi tres excõicari peruenerint ad ſuos epiſcopatus, interdicãt eis introitum eccleſiarum, ut iſtius ultionis timore alij a tali pſumptione reuocent: 8. q. 6. pater. b ¶ Nec enim. Ext. de uſu. quia fruſtra. c ¶ A boib. Arc. ꝙ ſacrilegus in nulla eccleſia tutus erit, cum in eccleſiam delinquat, ut inf. c. pxi. ꝙ quidã concedunt. Vñ ſi aliqs furtũ uel ſacrilegiũ fecerit in eccleſia, illã non dẽt tueri eccleſia, cũ i eccleſiã deliquerit, ut j. c. px. tñ decre. ext. de immu. eccle. inter tñ duas perſonas excipit. d¶ Auctoritate.] ſed qd operatur hic auctoritas, uel cõfirma

Digitized by Google

Cõfirmatio Papæ tria operatur.

tio Papæ,cum illud per ſe facere poterint? Reſpon.confirmatio tria operatur:præſtat enim ipſa facto maiorem auctoritatem,vt 11.diſt.quis neſciat. Item ſi quid eſt inualidum ſupplet eius defectum cõfirmatio, ut extra de tra nſac.c.1. Item q̃ ſine eius licentia nõ poteſt tractari illud,qđ ipſe confirmauit.ext. de cõfir. vtil. vel inut.c.2. Io-

SIcut.] CASVS. Hoc.diuidit in duas partes.In j.parte dr.q̃ ſicut iudicat ſacrilegus,qui bona eccleſiæ rapit, uel inuadit : ſic cẽſetur ſacrilegus,q̃ Dei ſacerdotes inſequit.In ſecunda parte dr̃ q̃ ſicut Deus eſt maior hoĩe:ſic ſacrilegium qđ in Deũ cõmittitur.maius eſt fornicatione,quæ cõmittitur in hominem.

a Grauius.] Hic vr̃ q̃ maius ſit peccatũ ſacrilegiũ, q̃ adulteriũ:& licet 5 22.q. 7.quid in omnibus, ſed ibi ſolutũ eſt.Itẽ nonne homicidium maiꝰ ſacrilegio eſt? Sic; ſed intelligas q̃ hic dicitur, in eadẽ ſpecie facti. nam homicidium quod fit in clerico, maius eſt quam illud quod fit in laico: quia vnum eſt ſacrilegiũ, aliud non. ſimiliter quod fit in ſancti moniali eſt maius, quam aliud quod fit in alia muliere.

b Maius. Sic 22.q. j.omnes.& c.mouet.

ATrendendum.] CASVS Statuit Vrbanus in hoc c.vt eccleſia nõ cogatur ſoluere tributa, uel collectas de prędijs eccleſiaſticis:ſi quis uero contrafecerit, poſt debitã pœnã ſacrilegij ſit infamis, & carceri tradatur, uel exilio perpetuo damnetur.

c Poſt debitæ. hæc verba ſumpta ſunt à lege:quæ eſt 16.q 1. §.1. notarum.

Eccleſia habet carcerẽ.

d Et carceri. Ergo eccleſia habet carcerem,& infligit pœnã relegationis 12.q. j.in primis. Item habes hic,quod diuerſæ pœnæ infligũtur alicui pro eodẽ delicto.ut 11.q.5.c.j.& 16.qreſtio.1.ſtatuimus, & eadem q.7.

1 Vide qđ le gi. & no. 3. q.4.hi qui.

ſolum hi, qui iniuriam ſanctorum locorum proſiluiſſe probantur],merito conſequantur pro facti ſui qualitate vindictam; verum etiam cæteri a tali præſumptione vltionis iltius timoris reuocentur. † al.'probabuntur.

Idem Epiphanio epiſcopo.

¶Eccleſiarum non eſt dignus ingreſſu,qui eas violat. C. XI.

AD epiſcopos cæteros direximus iuſſionem, vt eos, qui eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum iudicent eſſe indignos. Iuo p.3.c.119.

Item Pius Papa epiſt.2.Italicis.

¶Qui eccleſiam Dei vaſtat, & eius ſacerdotem inſequitur,ſacrilegus iudicatur. C. XII.

SIcut qui eccleſiam Dei vaſtat,& eius prædia,& dona ria expoliat,& inuadit,fit ſacrilegus; ſic & ille, qui eius ſacerdotes inſequitur,ſacrilegij reus exiſtit,& ſacrilegus iudicatur. *& infra*. Non ergo grauius peccatum eſt fornicatio, quàm ſacrilegium. Et ſicut maius [b] eſt peccatum, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem; ſic grauius eſt ſacrilegium agere, quàm fornicari. Poly.l.6.tit.15. Anſ.l.5.c.30. Burc.l.11.c.29. Iuo p.5.c.243. & p.13.c.39.

Item Vrbanus epiſt.ad omnes epiſcopos,c.2.

¶Qua pœna feriatur, qui eccleſiæ vſibus dedicata prędia vexare tentauerit. C. XIII. l.cap.6. c.115. & in Moguntino ſub Arnulpho.c.11.

ATtendẽdum eſt omnibus, ne prædia vſibus ſecretorum cęleſtium dedicata, a quibuſdam irruentibus vexẽtur.Quod ſi quis fecerit;poſt debitæ [c] vltionis acrimoniam(quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt) perpetua damnetur infamia; & carceri [d] tradatur, aut ex illo perpetuæ deportationis vratur †. † al.feriatur.

Item Iginus Papa.]

PALEA. C. XIIII. Poly.l.6.c.15. Anſ.l.5.c.18. Burch.l.3.c.204. Iuo p.3.c.127. Fann.l.2.c.70.

ij SI quis eccleſiam igne combuſſerit;†quindecim annis pœniteat, & eam ſedule reſtituat; & pretium ſuum [a] pauperibus diſtribuat. † al. cõburit.

¶*Hæc palea in vno tantum Vaticano codice habetur; in quo ſicut in vulgatis,& Paunormia citatur ex Igino, a Burchardo autem & Iuone,ex decretis Iulij.*

a ¶Pretium ſuum.] *Apud Burchardum, l.19. in c. de ſacrilegio ſic legitur*. Incendiſti eccleſiam,aut conſenſiſti? ſi feciſti,eccleſiam reſtitue: & pretium tuum, ideſt, vuiregeldum tuum pauperibus diſtribue, & quindecim annis per legitimas ferias pœniteas.

Item Clemens epiſtola 2. ad Iacobum.

¶Iudæ ſimilis probatur, qui ornamenta ſurripuit eccleſiæ. C. XV. Iuo p.2.c.63.& p.6. c.58.

SI forte quiſpiã presbyter, ſiue diaconus,ſacrarij ſindo-

Digitized by Google

pœnam debeat pati presbyter vel diaconus, ſi furetur lindonem ſacrati vel velum, & uendat. Et reſpondetur q̃ Iudæ Iſcariotis ſimilis eſt : & eius pœnam patietur. ſeq. capit. planum eſt.

§ Subtractum.] Tamen epiſcopus cum tali poteſt dispen-

al. ſubtracta.

nem, uel uelum ſubtractum † [a] vendiderit ; Iudæ Iſcariotis ſimilis æſtimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus ; nouerit ſe ſupradicti Iudæ ſuſceptorum pœnam. [b]

[*Item ex pœnitentiali Theodori.*]

d. mr. di. 4. c. seq.

¶ De eodem. PALEA C. XVI.

PEcunia eccleſiaſtica furata, uel rapta reddat in quadruplum; populi uero dupliciter. Si quis aliquid de miniſterio ſanctæ eccleſiæ furatus fuerit, ſeptem annis pœniteat, tres in pane & aqua.

[*Item ex pœnitentiali Romano.*]

¶ De eodem PALEA C. XVII.

iij SI quis clericus furtum fecerit capitale ; id eſt quadrupedem, uel domum fregerit, aut quamlibet rem melioris pretij furatus fuerit ; ſeptem annis pœniteat: laicus quinq;. Si quis autem de minoribus ſemel, aut bis furtum fecerit, reddat proximo ſuo ; & vno anno pœniteat in pane & aqua: &, ſi reddere nõ potuerit, tribus annis pœniteat.

Similia horum leguntur apud Burchardum, lib. 11. c. 58. & Iuonem par. 13. c. 44.

pist. Lucij, c. 6. *Item Anacletus epist. 1. c. 8.*

¶ Sacrilegium facit, qui pecuniam eccleſiæ rapit.

C. XVIII.

QVi rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam, vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium [c] facit.

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 8.

3. ca. 117. l. 2. ca. 76. ¶ Segregetur ab eccleſia clericus, qui ſeruum, aut diſcipulum ſuum ad eam fugientem uerberare præſumit. C. XIX.

1. ca. 11. NVllus clericorum ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad eccleſiam extrahere audeat, uel flagellare [d] præſumat. Quod ſi fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem nõ dedit, ſegregetur. ¶ Si qui clerici in mutuam [e] cædem proruperint ; prout dignitas [f] officiorum in tali exceſſu contumeliam pertulerit, à pontifice diſtrictius vindicetur.

Item ex concilio Triburienſi c. 20.

. capit. in leg. um, ti. 7.

¶ Qui de atrio, uel porticibus eccleſiæ fugiẽtem abſtrahit, excommunicetur. C. XX.

c. 197. c. 114.

iiij SI quis contumax, uel ſuperbus timorem Dei, uel ſeruum uel diſcipulam ſuum ad eccleſiam fugientem inde extrahere vel flagellare præſumpſerit, donec pœniteat, excõiceetur. In ſecunda parte dr. q̃ clerici ſe mutuo verberãtes: prout dignitatis rõne vel officiorum iniuria maior fuerit, ab epõ puniantur. Secunda pars incipit ibi. ¶ Si qs vero.]

d § Vel flagellare.] poſſunt tamẽ magiſtri & parẽtes & cõpi moderate. 1 caſtigare, vt 25. q. 3. c. 1. i fi. ſimiliter uir uxorẽ vt no. 7. q. 1. ſicut alteri°. 2 & p̃lat° ſubditũ, vt 23. q. 4. fortes. ſed dominus het in ſeruũ pleniſſimã coercitionẽ : vſuſtuarius nudã, vt de uſufruct. locũ & l. ſed & ſicut. in fi. patronus autem habet leuẽ coercitionẽ, ut ff. de iniur. p̃tor. §. præterea. Sed nonne magiſter uel epiſcopus intra eccleſiam põt verberare ſeruum, cum epiſcopus iudicet intra eccleſiam, vt 2. q. 1. p̃ceptũ. & in ſanctis epiſcopo rũ [illegible] c. 1. in fi. Sed iuſta cauſa edij nõ debet eũ expellere de eccleſia: quia ſi magiſter nõ percutiat diſcipulũ ex odio, nõ incidit in canonẽ, vt extra de ſen. excommunu. ſi per eo.

1 Sed immoderate non. ff. ad leg. Aquil. ſed de ſi. in fi. & l. ſeq. & ff. ludi ca. Item quæritur.

2 Contr. tex. in l. ſed & ſi 9. fi. & ibi gl. ff. ad leg. Aqui. & in auth. de nup. cum ibi no. §. ſi uero. col. 4.

e § In mutuã.] Hodie tales mittẽdi ſũt ad curiam : niſi ſint impuberes vel regulares, vt extra eo. ti. ſup eod. Vel loquit̃ de cõmuniter uiuẽtibus, qui eũ modũ nõ excludũt, iudicio meo poſſunt abſolui ab epõ, vt ext. de vita & honeſt. cleric. & extra qui cleric. ſine. c. 1. ; & extra d. ſen. ex. ex tenore. in fi. vel hoc ideo q̃a cõmo materia diſcordie generare ſolet, vt ff. de le. 2. l. cũ pater. §. dulciſſimis. vnde abũdantius eſt illis prouidendum: quia vbi periculum maius eſt, magis eſt cõ-

3 Hæc ſentẽtia Gof. approbatur per prædi. dec. quoniam.

f ¶ Dignitas. Quia ſecũdum dignitatem punitur aliquis vt 44. diſt. cum beatus.

4 Ad idem nota 42. diſt. quieſcamus.

S I quis contumax.] CASVS. Quæſitum fuit in concilio Triburienſi quam pœnam pati debeat, qui ſeruum fugiẽtem uel alium quem perſequebatur de atrio, vel de porticib. eccleſiæ cœmiterio deputatis violenter

. ſup. diſt. 50. ſi quis presbyter.
nam.] Scilicet, æternam.
i rapit.] ¶ Sacrilegium.] Alibi dicitur q̃ facit omicidium, vt 12. q. 2. qui Chriſti. & cap. qui
s.
is clericorum. [CASVS. Hoc c. diuidit in duas es. In prima parte dicitur, quod clericus, qui

Digitized by Google

CONgregatio.] CASVS. Tria dicuntur in hoc c. Primũ est, congregatio monachorum eligat sibi abbatem defuncto antecessore, uel depesito propter delictum, uel causa aliqua recedente. Secundum est, ut abbatem in prælatura nõ retineat eps violenter, si recedere voluerit iusta de causa. Tertiũ est, vt eps vel abbas nõ faciat aliquẽ abbatem uel monachũ de ꝓpinquis uel amicis, nisi de fratrum processerit voluntate.

a ¶ Congregatio.] Infra 18.q.2. abbas. & abbatem.

b ¶ Retinere. Si vult propter humilitatẽ renunciare. ut 18.q.2. abbas. Hã admonere põt eũ, ut non renũciet, sed non inuitum tenere licet. vt extra de renunc. cap. literas.

c ¶ Propinquis. [Supra distin. 89. decenter. Ioan.

¶ Sine voluntate fratrum aliquem de suis propinquis abbas sibi substituere non valet. C. XLIII.

CONgregatio [a] debet sibi eligere abbatẽ post abbatis sui mortẽ, vel eo viuente, si ipse discesserit, vel peccauerit. Eps enim non debet abbatem violenter retinere [b] in loco suo. Ipse autem non potest aliquẽ ordinare de suis propinquis [c] vel amicis sine voluntate fratrum.

Burch. l. 8. c. 86. Iuo p. 7. c. 194.

CAVSA XVII.

Vidam presbyter infirmitate grauatus se fieri velle monachum dixit: ecclesiã, & beneficium in manu aduocati renunciauit. Postquam conualuit, mox se futurum monachum negauit, & ecclesiam, & beneficium reposcit.

1 *Hic primũ quæritur, vtrũ reus voti teneatur, an liceat ei a proposito sui cordis discedere.*

2 *Secundo, an ecclesia, & beneficium ei reddenda sint, quæ prius liber a uoluntate refutauit.*

3 *Tertio, si contigisset eum se, & sua monasterio tradidisse, an licentia abbatis liceret ei ad † propria redire.* † al. priua.

4 *Quarto, si sine licentia abbatis retro abierit, an sua sibi ab abbate reddenda sint.*

¶ Adde q aduocat⁹ sumit hic pro patrono ecclesiæ si. in l. nec quidquã. §. obseruare, ff. de off. ꝓcon. & lega. glo. & Bar. in l. 1. §. aduocatos, ff. de var. & extraor. cog.

QVAESTIO I.

Vod a voto [d] discedere non liceat, multis auctoritatibus probatur. Ait enim propheta: [Vouete, & reddite Domino Deo vestro.] Psal. 75.

Item Augustinus.

¶ Quæ Deo vouentur, necessario reddantur. C. I.

SVnt quædam, quæ etiam non vouentes

Votum deserere vtrũ sit permissum.

d ¶ A voto.] Hic quæritur an liceat alicui discedere a voto. Et in hac quæstione magister distinguit, ꝙ aliud est votum conceptum corde, ore simpliciter pronunciare. & aliud est obligatione aliqua se obnoxium facere. sed tã quocunque istorum modorum quis voueat, non liceat ei recedere a uoto quoad Deum: sed quoad ecclesiam licet a primo voto ei recedere, sed non a secundo.

iuramenti. Potest melius distingui inter deliberationẽ & voluntatẽ & uotũ. Si quis recedit a deliberatione, non peccat mortaliter. Si quis autẽ recedat a proposito quod firmè fixerat in animo suo, peccat: sed venialiter secundum quosdam, ut extra de uoto & vo. redemp. literaturam. secundũ Hug. uero peccat talis mortaliter. ac si uerbis uouisset, ut ĩ. ea. qui bona. Sed a uoto quod uerbis exprimitur siue cum solemnitate, siue sine ea, non licet recedere sine mortali peccato ſm omnes, ut extra qui clerici, uel nouen. rursus. licet Alexander videatur dicere, ꝙ post uotum simplex potest contrahi matrimonium, ut extra qui cler. uel vo. ueniens. Sed illud intelligas de comparatiua permissione. Ioan.

¶ Hęc versãtur in aio, cum .s. quis secũ reuoluit, & fluctuat. Laur. Vnde deliberare est præmeditari, cogitare, secundum Pa.

SVnt quidam.] CASVS. Dicit Auguſt. in hoc cap. quòd quædam sunt, quæ etiã sine uoto facere debemus,

Digitized by Google

mus,ut facere eleemoſynam,& diligere Deum, & proximum. Alia ſunt ad quæ non tenemur,ut ſeruare continentiam,& ire vltra mare,quæ poſtquam vouerimus,necessario ad ea conſtringimur. Scq.c.patet.

¶ Debemus.] Vt ad fidem ſeruandã,& generaliter ad omni

debemus: [a] quædam etiam, [b] quæ niſi vouerimus, non dẽmus: ſed poſtquã ea Deo promittimus, [c] neceſſario [d] reddere conſtringimur. [e]

¶ Huius capituli ipſa omnino verba non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum, ſed fere eadem habẽtur apud Caſſiodorum in pſalm. 75. ad verſ. vouete quem citat gloſſa ordinaria ad eum locum.

Item Hieronymus. †

¶ De eodem. C. II.

VOuentibus virginitatem non ſolum nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt.

Idem Greg. in regeſto, lib. 1. epiſt. 33. ad Venantium.

¶ Dignus eſt ſupplicio, qui ſeipſum Deo ſubtrahit a voto reſiliens. C. III.

ANanias [f] pecunias Deo vouerat, quas poſt diabolica victus perſuaſione ſubtraxit. Sed qua morte mulctatus eſt, ſcis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat, nummos Deo abſtulit; conſidera, quanto periculo in diuino iudicio dignus eris, qui non nummos, ſed temetipſum [g] Deo omnipotẽti (cui te ſub monachali habitu deuoueras) ſubtraxiſti.

Idem ſuper Ezechielem, lib. 1. homil. 3.

¶ Ante Dei oculos cadunt, qui bona, quæ concipiunt, agere recuſant. C. IIII.

QVi bona agunt, [h] ſi meliora [i] agere deliberant, [k] & poſt deliberata non faciunt; licet in bonis prioribus perſeuerent, in conſpectu tamen Dei ceciderunt [l] ex deliberatione. *Item paulo ſuperius.* ¶ Sunt qui cuncta relinquere, & Dei ſeruitio ſe ſubdere, & fræno caſtitatis ſe reſtringere deliberant: ſed cum poſt caſtitatem alios ceciſſe conſpiciunt, ſe retrahendo, meritum perdunt.

Si ergo poſt votum quiſque neceſſario cogitur ſoluere quod vouit; ſi vouentibus nõ ſolum nubere, ſed etiam velle, damnabile eſt: patet, quod ſacerdos iſte ad executionẽ ſui voti cogendus eſt, & non ſolũ non fieri, ſed etiam velle monachum non fieri ſibi damnabile eſt. Quod vero inter vouentes iſte computandus ſit, patet ex verbis Auguſtini dicẽtis; [*Dixi cõfitebor, &c.*] *Magna pietas Dei eſt, ut ad ſolam promiſſionẽ peccata dimittat. Nondum enim [m] ore pronunciat, & tamẽ Deus iam audit in corde. Votum enim pro opere reputatur.*] *Sicut ergo prophata inter*

Aug. de bono viduitatis, c. 9. & glo. l. ad c. 5. 1. Tim. 5. d. 27. vouentibus. inf. 27. q. 1. nuarũ Sent. 4. d. 38.

Act. 5.

d. 17. Auguſtinus, & glo. in pſ. 31. inf. de 2. c. 5.

ſus ſummatim latus.

illa, ſine quibus homo ſaluari nõ poteſt, de quibet ur, de pẽ. d. 2. charitas.

[a] quædam etiam.] Vt cõtinẽtiam, vt 32. q. 1. integritas.

[b] quæ niſi vouerimus.] Arg. q̃ ex nuda promiſſione quis te [c] committimus.] Arg. q̃ ex nuda promiſſione quis teneatur 12. q. 2. ſcimus. & q. 2. quicũque ſuffragio. 27. 2.

[d] neceſſario.] Niſi tale ſit illud qd pendeat de alieno arbitrio, vt ſi unus coniugatus promittat continentiam, non tenet, vt 27. quæſtio. 2. ſi uir. Item votum alire non poteſt, & ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſt. Poſtea reſpondet allegatis, dicens, quòd propter tale votum non cogitur habitum ſuſcipere, quia nec abbati ſe tradidit, nec profeſſionem fecit, quod corde conceperat, ore ſimpliciter enunciauit: ſi autem profeſſionem feciſſet, reus voti haberetur. Et ad hoc inducit cap. ſeq.

[e] Cõſtringimur.] Niſi fortius vinculũ ſuperueniat. 27. di. ſi vir.

ANanias.] CASVS. Greg. i hoc c. reprehendit quendam monachum, q̃ dimiſerat habitum monachalẽ, & oſtẽdit, q̃ reus erit in diuino iudicio. & hoc probat exemplo Ananiæ qui ad pedes Petri extinctus eſt, qa nũmos quos Deo dederat, poſtea ſubtraxerit: Multo magis puniri dẽt qui nõ nũmos, ſed ſeipſum abſtulit Deo.

[f] ¶ Ananias.] De hoc habes 12. q. 1. di. dilectiſſimis.

[g] ¶ Temetipſum.] Arg. q̃ maior ẽ alienatio perſonæ, quã rei. ſi. 12. q. 1. præcipimus.

QVi bona.] CASVS. Quidã bona facientes propoſuerãt ꝓprijs renũciare & Deo ſeruire ſed cũ vidẽbãt alios ceciſſe, ſe a propoſito retrahebant: q. & ſi in prioribus bonis perſeuerent, in conſpectu tamẽ Dei ceciderunt.

[h] ¶ Agũt.] Scilicet matrimonium.

[i] ¶ Si meliora.] i. cõtinentiam.

[k] ¶ Deliberãt.] firmiter ꝓponẽdo, & tunc ſim Hu. peccãt mortaliter, ſm alios venialiter.

[l] ¶ Ceciderũt.] Imꝓriè. ſ. ab eo q̃ nõ habent, ut ibi, Cadent a latere tuo mille. &c.

SI ERGO. CASVS. Cõcludit Gra. ex ſupradictis, q̃ ſacerdos iſte, qui in ęgritudine ſe futurũ monachum vouit, pœnitere non poteſt, & ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſt. Poſtea reſpondet allegatis, dicens, quòd propter tale votum non cogitur habitum ſuſcipere, quia nec abbati ſe tradidit, nec profeſſionem fecit, quod corde conceperat, ore ſimpliciter enunciauit: ſi autem profeſſionem feciſſet, reus voti haberetur. Et ad hoc inducit cap. ſeq.

[m] ¶ Pronũciat.] Ergo obligatur quis ex ſolo propoſito cordis ; quod Hug. concedit.

Con-

1 De hoc uide q̃ Iug. & no. 32. q. 2. mulier.

2 Hæc ſnĩa Hu. approbatur per Lan. Gof. & B. ex. de vo. literam.

3 Idẽ tenet Ale. de Imo. in l. bonorũ C. qui admi. ad bon. poſſ. poſſunt.

Digitized by Google

GOnsaldus.] Hæc est 2.pars primæ quæstio. in qua probat contra.s.q̃ nisi sæculo renũciet, potest iterum redire ad statum pristinum moribus emendatus, Io.de Fant. CASVS. In hoc c. terminatur prima qõ, & intitulatur secũda, scilicet an iste possit repetere beneficiũ sui renunciauit, & dicendum est, q̃ sic, q̃a non renunciauit vt debuit, & in passione corporis & alienatione mẽtis renũciauit. Est ergo casus huius ca. Gõsaldus presbyter feruore passionis oppressus se futurũ monachũ promisit, nõ tñ monasterio, uel abbati se tradidit, nec professionem fecit: sed ecclesiam in manu patroni renũciauit: sed postquã cõualuit, nolebat monachus esse, & ecclesiã repetebat: quæsitũ fuit ab Alexãdro vtrũ audiri debeat? Et rñdetur, q̃ sic. vnde ecclesiam sam recipere debet, cum iuxta Benedictũ & Greg. anteq̃ monachus fiat, dẽat esse i ꝓbatione p annũ.

a ¶ Gonsaldus.] In hoc c. terminat prima q̃stio, & intitulatur secunda: an possit q̃s repetere beneficium cui renũciauit, & dicendũ est, q̃ sic, q̃a nõ renunciauit prout debuit, & in passione corporis renunciauit. arg. 22.q.2.ne quis.

b ¶ Aduocati. Arg. ẽ hic, q̃ illicita renũciatio non præiudicat alicui, vt 6.q.1. deniq;, & ff. de off. q̃s. legatus. & C. de defen. ciui. l. vl. arg. cõtra. extra de renũ. quod in dubijs.

uouentes reputatur, quia dixit, Ego confitebor: sic iste inter eosdem computandus est, quia dixit, fiam monachus. Ita ergo ita respondetur. Aliud est propositum corde cõcipere, & etiam ore enunciare, aliud est subsequenti obligatione se reum uoti facere. Quia ergo a iste propositũ sui cordis ore simpliciter enunciauit, non autem monasterio, aut abbati se tradidit, nec promissionem scripsit, nequaquam reus uoti habetur.

Vnde Alexander Papa secundus ait.

a ¶ Quia ergo.] *In plerisque uetustis exemplaribus hic est initium quæstionis secundæ.*

QVAESTIO II.

¶ Nõ cogitur aliquis in monasterio manere, nisi professionem fecerit in manu abbatis. C. I.

GOnsaldus [a] presbyter quondam in infirmitate feruore passionis pressus, monachum se fieri promisit: non tamen monasterio, aut abbati se tradidit, nec promissionẽ scripsit: sed beneficiũ ecclesiæ in manu aduocati [b] retinuit. [c] At postquam cõualuit, mox se monachum negauit fieri. Quapropter quia, & beati Benedicti regula, & præcipue patris, & prædecessoris nostri sancti Gregorij Papæ canonica institutio interdicit monachũ ante vnius anni [d] probationẽ effici; iudicamus, & auctoritate Apostolica præcipimus, ut præfatus presbyter beneficia, a [c] & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat.

a ¶ Beneficia.] *In uetustis exemplaribus, & apud Iuonem (apud quem caput hoc copiosius habetur) legitur,* beneficium: *sed ob glossam non est mutatum.*

Item Augustinus ad Bonifacium comitem, epist.70.

¶ Vxor post propositum continentiæ ducta dimitti non debet. C. II.

NOs nouimus, nos testes fumus, quòd omnes actus

Iuo p.9.cap.428. & copiosius.

Pann.l.3.c.183.

Iuo p.7.ca.9.& 10. & p.8.c.16.

1 Ad idẽ ex. de reg. sicut tenor, sed hæc rõ non est sufficiẽs. nam ẽt inuito cõpo intrare posset religionẽ. 19.q.1.duę sũt. eũ ergo rõ. quia nõ erat compos. fm Io. de Fant.

2 Adde de nõ probandi quem furiosu per testes, uel aliter, ut p Bal. & modernos l.l. furiosu. C.q̃ test. fac.po. p gl. l.l. si cũ dotẽ. §. si maritꝰ, ff. sol.ma. & ibi B. An. & Ioã. & Im. & p Bal. in l.1.ff. de bo. po. fur. infã. delata. & in l.is qui. §. fi. ff. de tuto. & cura. da. ab his. in l. mutũ. & ibi Ba. ff de ac. hęr. Bar. in l. si q̃dem ff. solu. mat. concor. ibi alle. & p Do. de S.C.c. in c.1. §. si vero. & ibi ẽt text. de cler. ægro. li. 6. & c. filij. de hære. in 6.

r ¶ Refutauit. De hoc dixi 6.q.3. denique sed si renũciasset in manu prælati sui, teneret renunciatio, nisi tũc temporis non fuisset compos sui, ut extra de succeſſ. ab intest. cap. 3. 1 sed cui istorum incumbit probatio? Vel illi qui dicit quòd fuerat compos, uel qui dicit, quòd non erat compos? 2 arg. quod illi qui dicit, q̃ compos erat. vt 3.q.9. ind cas. Item quia non est præsumendum de spontanea renunciatione. vt extra de renuncia. super hoc. ff. de probat. cum de indebito argu. contra extra de succeſſ. ab intesta. cum dilectus. C. de codici. l. nec codicillos? Respond. ei, qui dicit, incumbit probatio, ut ff. de probat. ei qui dicit, & probatur stultitia per uerba proferentis, vt extra de succeſſ. ab intest. cap. cum dilectus. in parte decisa. si enim stulta uerba dixit, præsumo quod non erat sui compos, vt d. ꝓa de cre. cum dilectus, & 93. distinctio. legimus. in princip. Ioã. sed an sufficiat

3 De hoc ẽt legit. & not. 31.d ist. c. vl. & ibi dixi, de hoc satis no. Ray. in sum. su. tit. de uoto. §. põt autẽ, &c. Arch.

e ¶ Beneficia. Nũquid clericus, qui fuit in ꝓbatione per annum, debet repetere beneficia sua, cũ clericus nõ nisi per tres septimanas possit abesse ab ecclesia, ut 7.q.1. si quis ĩclero uel vsq; ad sex mẽses, ut ext. de cler. nõ resi. ex tua? Sed dic vt notaui 27.q.2. desponsatam. Ioã. Sed de hoc quid iuris sit in quæstionibus notaui. Bar.

NOs nouimus.] CASVS. Bonifacius comes, promisit se monachum fieri, postea duxit uxorẽ, unde quæsiuit ab Augustino utrũ ratione prioris uoti uxore non obstan-

Digitized by Google

publicos,qbus occupatus eras, relinquere cupiebas, & te in otium ſanctum conferre,atque in ea uita uiuere,in qua ſerui Dei monachi viuunt. Cum ergo te eſſe in hoc propoſito gauderemus;nauigaſti,[a] vxoremque duxiſti. Si coniugem nõ haberes;dicerem tibi, quod & Tubunis diximus,vt ſanctitate cõtinẽtiæ viueres:ſed,vt te ad illã viram non exhorter;impedimento cõiunx eſt:ſine cuius conſenſione continenter tibi non licet viuere: quia & ſi tu poſt illa tua uerba Tubunenſia ducere non debebas; illa tamen nihil eorum ſciens [b] innocẽter tibi, & ſimpliciter nupſit.

¶ *Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auguſtini in epi. 70. ſed in epitomen redactis. Ivo autem integre refert.*

Ecce iſte corde cõcepit ſe monachum fieri, & ore pronunciauit ſe velle in otium ſanctum conferre; & non tamen poſtea coactus eſt ſuſcipere quod corde concepit, & ore pronunciauit. Auctoritas illa Alexãdri ſecuta inſtitutionem beati Gregorij, & beati Benedicti probãdis annum indulget, ſed nouis vetus vero trienniũ cõceditur.

Vnde ex decreto Bonifacij.

¶ Ante probationem triennij nullus in monaſterio ſuſcipiatur. C. III.

SI quis incognitus monaſteriũ ingredi voluerit; ante triẽnium monachi habitus [c] ei non pręſtetur. Etſi intra tres annos aut ſeruus,aut libertus β [d] colonus † quęratur à domino ſuo;reddatur ei cum omnibus,quæ attulit:fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triẽniũ [e] non fuerit requiſitus, poſtea quæri non poteſt, niſi ſit tam longe, [f] quòd inueniri non poſſit. Sed tantũ γ ea, quæ in monaſterium adduxit, dominus ſerui accipiat.

¶ *Caput hoc etiam in Panormia citatur ex Bonifacio. A Burchardo autem & Iuone, & in pleriſque vetuſtis exemplaribus Gratiani tribuitur concilio Toletano. Sed in nullo eorũ,quæ impreſſa aut manuſcripta habentur, inuentum eſt eadem tamen fere ſunt in capitularibus, & apud Iulianum anteceſſorem nouella 123. c. 52.*

β ¶ Libertus.] *Sic emendatum eſt ex aliquot manuſcriptis, & ex locis indicatis: quam lectionem habuit etiam auctor gloſſæ. Antea legebatur,* liber.

γ ¶ Sed tantum.] *Hæc addita ſunt ex locis indicatis.*

QVAESTIO III.

QVod autem ipſa mortaliter: quod verum eſt,ſicut & alter ediuiſſet votum illius.ut 32.q.2.hoc ſanctũ. & e extra de eo qui dux. in matri.propoſitum.

. CASVS. Concludit Gratia.ex ſupradicto ca. licet iſte comes ore pronunciaſſet ſe velle monachi fieri, non tamẽ eſt coactus poſtea ſuſcipere qđ diei ꝙ eccleſia debet recõpenſare damnũ dño. 14.qõ.6. comperimus.ſimilis fauor eſt infra, ea.q.4. queſti.

f ¶ Lõge. Ex hoc vĩ, ꝙ tñ currat iſtud triẽnium a tpe ſcientiæ. Alij dñt, ꝙ currit à tpe reprobationis, ut dixi 54. diſt. ſi ſeruus.

QVod autem.] CASVS. Hic ponitur tertia quæ-

---

nobiliante poſſit continere. Et reſpondet Aug. ꝙ non:qa vxor innocens,quę ſine fraude nupſit,eſt impedimẽto.

a ¶ Nauigaſti.] Sicut nauigãs ſubijcit ſe variis periculis nec proprio motu regit, ſed ventis. ſic habẽs vxorẽ.

b ¶ Sciens.] Ergo ſi ſciuiſſet, ꝙ uotũ ſimplex fecerat, nec corde cõcepit. Poſtea dicit. ꝙ iuxta beatũ Greg. & Benedictũ annus indulgetur nouis ad probationem, ignotis vero triennium & ad hoc induxit ſequens cap. & reſpi-

ciat hoc finem illius.. Gofaldus.

S I quis incognitus.] CASVS. Quæſitum fuit in cõcilio Toletano, ſi aliqs incognitus vult ĩgredi monaſterium, per quot annos dẽbeat eſſe in probatione. Et reſpondẽt, per tres, ſ. ſi ſeruꝰ, vl liber curiæ adſtrictus, vl adſcriptus à dño ſuo intra triennium quæratur, reddatur ei talis cũ omnibus quę attulit in monaſterio. accepto prius iuramento de impunitate pẽnæ: ſi uero intra triennium non requiratur à dño, poſtea nõ audietur dominus, niſi ſit tam longe, quòd inueniri non poſſit.

Religio in quo habitu probari dẽt.

c ¶ Habitus.] Ergo tpe probationis erit in habitu priori, ut 53.d.legem. & 54.d. multos. & extra qui cler. vel vo. ſuper eo. probabilius tamen videtur ꝙ in habitu monachali debeat eſſe, cũ nõ aliter poſſit experiri aſperitatem ordinis, niſi induat habitum & ad dicitur hic, nõ pꝫſtetur, intellige cum effectu & ut eum nõ poſſit reijcere.

d ¶ Aut libertus.] Per iſtud ea. uidetur ſoluta quæſtio, ſi vxorat⁹ ſe & ſua tradidit religioni ſine licẽtia vxoris, & poſtea repetiit ab vxore, an poſſet ſint ei res ſuæ reſtituendę, hic dicitur ꝙ ſic: Vel intelligit de tali libero, qui eſt adſtrictus alicui curiæ.

e ¶ Intra triennĩ.] Sed cum iſte ſeruus fecerit furtũ ſui corporis, qũo rem furtiuam vſucapit triẽnio cũ nec ſpatio lõgi tpis poſſit ſeruus fugitiuus præſcribi, vt C. de ſer. fug. l. 1. Rñ. Ia hoc eſt fauor eccleſiæ poſſet tamẽ

f ¶ Lõge. Ex hoc vĩ, ꝙ tñ currat iſtud triẽnium a tpe ſcientiæ. Alij dñt, ꝙ currit à tpe reprobationis, ut dixi 54. diſt. ſi ſeruus.

---

el. 5. c. 2. & Iulianum ante nouel. 123. c. 52. l. 5. c. 227. l. 8. c. 20. 7. c. 41. l. 3. c. 184.

vel colonus.

1 Iſta fuit opin. H. q dixit hoc eſt ĩ favorem religionis. vide ſup hoc illũ §. Iaur. de mona. §. de ſingulis.

Digitized by Google

rem [a] *quæritur, an poſt traditionẽ ſit ei fas cum licentia abbatis ad propria* † *redire, facile mõſtratur nõ poſſe fieri. Ipſum enim redire criminoſum eſt. Qui autem manifeſto facinori deſinit obuiare cum poteſt; conſentit. Hic autem non ſolum non obuiat, ſed etiam permittendo fautor exiſtit. Non ergo licet abbati dare licentiam alicui retro ab eundi: nec illi licet vtique retrorſum abire: quia ex quo ſemel ſe abbati ſubiecit, abſque eius permiſſione nihil agere poteſt.*

† al. prima.

a ¶ Quod autem.] Hic quęritur, an monacho recedẽti reddenda ſint quæ ſua fuerunt & dicendũ eſt ꝙ nõ. 10. q. 3. qa ingrediẽtib. & ſup. prox. q. 6. de lapſis. & in Authẽ. de monach. §. ſi vero relinquẽs. coll. 1. Si tamẽ timetur de eius ſęuitia, poſsũt monachi pmittere, vt ſua tollat, ut inf. eadẽ. q. 4. §. vlt.

QVAESTIO IIII.

Si autem ſine licẽtia abbatis de monaſterio diſceſſerit, quæritur, utrũ ſua ſint ei reddenda, an non. Sed poſſeſſiones & res eccleſiæ traditas quolibet modo alienare nec abbati, nec alicui licet.

Sicut ſine.] Hęc q̃ diuiditur i 7. par. i quarũ prima probat per quatuor cap. ꝙ illi qui recedunt a monaſterio ſuo, nõ ſunt eis ſua reddenda. Secunda ibi, ¶ Sicut antiquitus. Tertia ibi, Qui autem.] Quarta ibi, ¶ Verum ne.] Quinta ibi, ¶ Occaſione.] Sexta ibi, ¶ Etiam ſi epiſcopo.] Septima ibi, ¶ Sed notãdum.] Ioannes de Faro.

CASVS. Hęc eſt 4. quæſtio, qua quęritur an abbas reddere debeat alicui monacho recedẽti ea, quæ monaſterio dedit. Et rñdet ꝙ no. 10. q. 3. qa ingrediẽtibus & lu. pr. q. 6. de lapſis & ĩ auth. de mona. §. ſi vero relinquẽs. qa abbati non licet alienare poſſeſſiones, & res eccleſię traditas, nec etiã alicui alteri licet. ſi tñ de eius ſęuitia timeatur poſſunt abbas & monachi permittere ut ſua tollat, vt inf. ea. §. vlt.

Vnde Symmachus Papa ¶ *Poſſeſſiones quas vnuſquiſque, &c.*] *& iterum in ſynodo Romana 3. c. 6.*

sup. 16. q. 1. poſſeſſiones.

¶ Honore priuetur, qui de iure eccleſiæ aliquid alienare præſumpſit. C. I.

QVicunque epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum oblitus Dei, & decreti huius immemor [α] in cõſtitutum [b] præſens, committens prædium [ß] eccleſiæ magnum, uel exiguum, [c] vel quidam de iure eccleſiæ alienare tentauerit: & donator, & alienator, & venditor honoris [d] ſui amiſſione mulctetur.

Anſ. l. 4. c. 30. Poly. l. 6. tit. 15.

α ¶ Immemor.] *In concilio ipſo ſequitur*, cuius Romanæ ciuitatis ſacerdotes volumus religioſis nexibus deuinci ri. *Nam, vt ſupra, 12. q. 2. non liceat dictũ eſt, in ea ſynodo Romana tantũ eccleſiæ, legum Symmachus p̃ſcripſit.*

ß ¶ Prædium.] *Hoc loco omiſſis verbis ſexti capitis eorũ loco referũtur hæc ex titulis eiuſdẽ cõcilij, omnino q. ca put hoc ex verbis illius ſynodi ſuo modo collector aptauit.*

[*Item Gregorius Anthemio ſubdiacono, lib. 11. epiſtola 31.*

extr. de præbendis. c. ratio.

PALEA. C. II.

RAtio nulla permittit, ut proprijs cuiuſquam vſibus applicetur † quod pro cõmuni utilitate datum eſſe cognoſcitur.

Anſ. l. 5. c. 38. Poly. l. 3. tit. 12.

† Cõc. text. in l. in tñ. §. j. ff. de red. & in l. quãtus. ff. de auar. leg.

Item Ambroſius lib. 2. de pœnitentia, c. 9.

¶ Qui reuocandum putat, quod eccleſiæ contulit, ſacrilegij crimen incurrit. C. III.

SVnt qui opes ſuas tumultuario mentis impulſu, non

a Ideſt, incidit in aliud conſtitutum quodcunqi ęd ſimilia ꝓhibet ſin l. & lu.

b ¶ In cõſtitutũ.] i. cõtra cõſtitutionẽ talia prohibẽtẽ.

b ¶ In conſtitutũ.] Ideſt cõtra hoc ſtatutum, vel ponitur proprię: i incidit enim in pęnã: ſed ſi ſtatim reſtitueret eccleſiæ, pœnam effugeret. extra de reb. ecc. non

& ideo ſtatutum fuit, ut qui talia nibus valde attendenda eſt conſuetudo, & lex municipalis, extra de donat. c. 3. & ff. quod ui aut clam. l. prohibere. ſ. non tantum.

d ¶ Honoris.] Ecce pœna alienantis. 12. q. 2. quiſquis.

SVnt qui opes.] CASVS. Quidam res, quas cum quodam mentis impulſu eccleſię contulerunt, reuocare nolc-

Digitized by Google

volebant. Alij erant, qui dolebant res ſuas pauperibus diuiſiſſe. De primis dicitur, quod donatio non fuit eis fructuoſa, quia iudicium non habuerunt, & poſtea ſacrilegium in auferendo committunt: De ſecundis dicitur, q̃ pœnitere non debent, nec oportet eos agere pœnitentiam.

iudicio perpetuo [a], vbi eccleſiæ contulerunt, poſtea reuocandas putauerunt. Quibus nec prima [b] merces rata eſt, nec ſecunda [c]: quia nec prima iudicia habuit, & ſecunda habuit ſacrilegiũ: Sunt quos pœnituerit opes ſuas diuiſiſſe pauperibus. Sic eos α, qui pœnitentiam agunt [d], hoc ſolum timere oportet, ne ipſius pœnitentiæ agant pœnitentiam [e].

α ¶Sic eos.] *In orginali legitur*. Sed eos qui pœnitentiam agũt, hoc ſolum pœnitere non debetne ipſius, &c. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum*.

Item Gregorius Sabino ſubdiacono, lib.8.epiſt.6.

¶Qui ſacris locis derelicta retinere contenderit, ſacrilegium committit. C. IIII.

SAcrilegium [f], & contra leges eſt, ſi quis, quod venerabilibus locis relinquitur, prauæ voluntatis ſtudijs, ſuis tentauerit compendijs retinere.

Item Lucius epiſcopus ad Gallie & Hiſpanie epiſcopos epiſt.1.c.6.

¶Sacrilegi iudicantur, qui eccleſiæ facultates alienant. C. V.

OMnes eccleſię raptores, atq; ſuarum facultatum alienatores a liminibus ſanctę matris eccleſię anathematizamus † g, Apoſtolica auctoritate pellimus, & damnamus, atque ſacrilegos eſſe iudicamus: & non ſolũ eos, ſed omnes conſentientes eis: quia non ſolũ qui faciunt, rei iudicantur; ſed etiam qui conſentiunt [h] facientibus. Par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendit.

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

blicum, habes ī.j.diſt.ins publicum, largius tamen q̃ſque dicitur committere ſacrilegium qui deiurat de iudicio principis, uel cum dies ſolennis violatur, uel cum legibus ſiue canonibus reuerentia non impenditur. Cõmittitur aũt tribus modis ſacrilegiũ, uel cũ ſacrum de ſacro, uel ſacrum de non ſacro, uel nõ ſacrũ de ſacro auferetur. ut ī.e. quiſquis. Imponitur autẽ pro ſacrilegio q̃andoq; ſpiritualis pœna, ut ſi cõmittat in perſona eccleſiaſtica, qa talis eſt excõicatus ipſo iure. ī.eo. ſi q̃s ſuadente. ſed ſi in re eccleſię fit ſacrilegiũ tũc poſt trinam admonitionem excõicandus eſt, ut infra ead. quiſquis. §. item ſi quis domũ. Itẽ imponitur pœna pecuniaria quandoque maior, quandoque minor. ut ī.ea. quiſquis & c. ſi quis contumax ſecundũ leges durior pœna imponitur pro ſacrilegio. ff. ad le. Iul. pecu. ſacrilegij. Sed ſi quæras cui danda ſit pœna, quæ debetur pro ſacrilegio; dicas q̃ ſi pſonę facta eſt iniuria, ipſi pſonæ præſtanda eſt, ut ex̃ de ſen.exc. parochianos & c. grauẽ. ſi rei facta eſt iniuria; tũc ipſi rei præſtãda eſt, ut ī.ea. c. ſi quis in atrio. ext de ſimon. de hoc autem.

Sacrilegium triplicter, cõmittitur.

Sacrilegij pœna.

OMnes eccleſię.] CASVS. Lucius Papa ſtatuit & decernit, ut raptores rerum eccleſiaſticarum tanquam ſacrilegi ſint anathematizandi cum omnibus ſibi conſentientibus, qui pari pœna ſunt puniendi. [Conſentientes.] Scilicet defenſione uel cooperatione.

g ¶Anathematizamus.] Videtur hic, q̃ omnes ſacrilegi & dilapidatores eccleſiarum ſũt ipſo iure excommunicati. 11.q.3.canonica. extra de ſunt.exc. conquæſti. ar. contra inf.ea. quiſquis. & c. ſeq. ubi dicitur, q̃ ſunt excõmunicandi niſi reſipiſcant. Reſpon. violatores eccleſiarum ſunt ipſo iure excommunicati, ſed nõ alij. Vel dic, q̃ ſi in conſecratione, uel cum datur res eccleſiæ fert epiſcopus ſententiam excommunicationis, q̃ quicumque uiolentiam fecerit in re tali, ſit excommunicatus; tunc dicerem quòd ſtatim excommunicatus ſacrilegus non ratione ſacrilegij ſed ratione ſententiæ dudum latæ 24.q.1.c.1. & 2.extra de ſent.excõ. à nobis. Vel dic q̃ refert an Papa hæc uerba proferat conſtituendo, uel ſententiando: ſi proferat ea conſtituendo, tunc non eſt excommunicatus qui rapit res eccleſiæ. ſi autem ſententiando profert talia uerba, tũc eſt excommunicatus. Vel dic q̃ ſi conſuetudo loci habet, q̃ tales ſint excommunicati, tunc ita ſeruanda eſt, quia cõſuetudo eſt optima iuris interpres. extra de uerb. ſign. abbate.

Sacrilegi ſũt ſint ipſo iure excommunicati.

h ¶Conſentiunt.] Cooperando, ut extra de ſent.excõ. nuper. Sed pone q̃ aliquis percuſſit clericum, & ego ratum habeo, nunquid ſum excommunicatus? videtur q̃

Clerici percuſſionẽ ratificans, an ſit excommunicatus.

[a] ntiam: quod eſſet eis periculoſum. Sequens cap. um eſt.

Non iudicio perpetuo.] quaſi dicat, non iudicio ctionis, quia illud eſſet perpetuum. nam niſi ſit perum, nullum dicitur. de pœni.diſt.1.diuortium. & reg.iur. quidquid & 23.q.1.paratus. Et eſt hic arg. ſi aliquis emittat votum proprio quodam impetu animi, q̃ teneatur illud obſeruare. Sed ſi aliquis ter aliorum impulſum vel clamorem aliquod emi nc ſecus eſt, vt 22.q.vnuſquiſque. nam electio fa- aliorum impulſum, non ualet, ut 8.q.1.licet. & c. o. ſimiliter nec libertas. ff. qui & a quib. manu li- n li.l.ſi priuatus.

ſec prima.] Id deſt, primum factum eſt quo deenereri mercedem.

ec ſecunda.] Scilicet reuocatio.

gunt.] Id eſt, pœnitent quod dederunt.

nitẽtiã.] Quia pœnitẽt & dolẽt q̃ dederũt ponpe- & de illo dolore ſiue pœnitentia agant pœnitẽtiã.

Sacrilegium.] Quia hic fit mentio de ſacrilegio, quid ſit ſacrilegium uideamus. Sacrilegium magis uarijs modis deſcribitur. Vno modo ſic: Sacri- eſt ſacrę rei violatio, ſiue in ſe, ſiue in alio, & hoc tur ſacra res: ſiue ſit res ipſa ſacra, ſiue ipſa perleſiaſtica. 1 Alio modo deſcribitur ſic. Sacrile- ī publicis iuris tranſgreſſio, quid autẽ ſit ius pu-

Digitized by Google

sic: quia non solum in contractibus, sed etiam in maleficijs ratihabitio mandato comparatur, ut extra de reg. ispol. cum ad sedem. in fi. ff. de vi, & vi arm. l. 1. §. sed & si cū quis. nā non solum de consilio, sed ēt de uoluntate aliquis tenet. 1. q. 4. quia plulatus. imo qui pōt resistere & non restitit, excōmunicatus est ut ext. de sent. excom. quanta. Resp. si nomine meo quis petiat aliū, ibi ratihabitio mandato comparatur, alias nō. ff. de neg. gest. si pupilli. §. item quæritur. extra de sent. excom. mulieres.

Ratihabitio quando comparetur mandato.

¶Excommunicetur, qui confinia ecclesiæ frangere tentauerit. C. VI.

2 SIcut antiquitus a sanctis patribus statutum est, statuimus, vt maior ecclesia per circuitum xl. † passus a habeat; capellæ vero, vel minores ecclesiæ triginta. Qui autem confinia earum † contringere tentauerit, aut personam hominis, vel bona eius inde subtraxerit; nisi publicus b latro fuerit, quousque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Anſ. l. 5. c. 4. Iuo p. 3. c. 164. Pann. l. 2. c. 61.

† al. dis.

† al. contra.

Item ex concilio Triburiensi.

¶Soluatur altario, quod pro emunitate emendatur ecclesiæ. C. VII.

j SI quis in atrio ecclesiæ pugnam committit, aut homicidium facit: quidquid pro emunitate c violata emendandum est, altario d soluatur, cuiuscunque fuerit ecclesia illa.

Burc. l. 3. c. 309. Iuo p. 3. c. 115.

c ¶Emunitate.] *Sic etiam apud Burchardum. Iuo habet*, pro immunitate violata. *In aliquot vetustis Gratiani exemplaribus legitur.* pro emunitate ecclesiæ violatæ. *Summa autem huius capitis fere habetur in Triburiensi, quod extat, c. 4. & 6.*

Item Augustinus ad Bonifacium epist. 187.

¶Non licet alicui hominem de ecclesia rapere. Cap. VIII.

MIror, quomodo tam subito fidei murum aries d ruperit inimici. Noui enim qua religione semper sis ecclesiam Dei veneratus. Quo instigāte facere ausus es hominem de ecclesia rapuisti? Tuus si de tuo amico forte psumeret fugitiuus: posset proculdubio interfectoris causa veniam promereri. Ergo si amicus intenditur e: cur Deus offenditur? Sed si de potestate pręsumitur: Nabuchodonosor regē intende, qui cā superbiæ in bouē f est ex homine commutatus a. Non vt cōfundam te, hęc scribo; sed vt filiū charissimū moneo. Ecclesiæ igitur illęsum reuoca, quē vt irreligiosissimus rapuisti. Oblatio g

Iuo p. 3. c. 122.

1. Cor. 4.

Et nocturnus depopulator agrorum, hi soli excipiūtur secundum ius canonicum: licet leges plures personas excipiant, ut extra de immun. eccl. inter leges enim excipiunt homicidas, adulteros, raptores virginum, sed secundum canones raptores virginum tuti sunt in ecclesia, vt 36. q. 1. de rapt.

Ecclesiæ immunitate multi priuantur.

c ¶Si quis in atrio.] ¶Altario.] Hic habes, ꝙ pecunia restituitur illi loco, in cuius ignominiam data est a 27. q. 1. si quis rapuerit, & extra de simon. de hoc. & Inno. dicit ꝙ cum pęna dupli reddetur, ut extra de simo. audiuimus. & in auth. de sanct. epis. §. sed neque ꝙ ff. de calum. l. & generaliter §. illud arg. contra. de simo. veniens. Sed illud est dispensatio.

2 De hoc no. 7. ca. sacrilegium. & 7. 1. q. 3. si quis dator.

MIror.] CASVS. Quidam nomine Bonifacius hominem quendam forte seruum fugitiuum violenter de ecclesia extraxit. de quo August. cum grauiter reprehendit, & edidit quod hoc facere non debuit, quia si vt hominem quem violenter de eccl. rapuit, ad eandem ecclesiā reuocet, & donec ecclesiæ satisfaciat. & prætexit prohibet Aug. ne oblationes suæ domus suscipiant a clericis, & Bonifacio communionem interdixit. Et hæc uerba sic exponc. ¶Tuus.] Scilicet seruus tuo amico, id est, apud tuum amicum forte scilicet permanere. ordinato, id est, statuto, & præfixo.

d ¶Aries.] Idest, impetus diabolicæ suggestionis, ad similitudinem arietis instrumenti, quo frangitur murus.

e ¶Intenditur.] Idest, exauditur.

f ¶In bouem.] Idest, in bouinam mentem, ut 23. q. 4. Nabuchodonosor.

g ¶Oblatio.] Hoc est in detestationem criminis ipsius. ꝙ non solum ipse, sed etiam familia eius prohibetur a sacramentis. sic ego. dist. oblationes, & 12. q. 2. de vito. & extra de spon. non est nobis. in.

Reum.

Digitized by Google

fu-ſe

REum.] CASVS. Statutum eſt in hoc cap. vt prælatus defendat reum ad eccleſiam fugientem a pœna corporali: tamen quod abſtulit, eum pœna pecuniaria reddat.

a ¶ Vel

† al. interdim.

vero domus tuæ a clericis ne ſuſcipiatur indixi: † communionemque tibi interdico: donec peracta pro auſib. vel errore a me definita tibimet pœnitentia, & tempore ordinato † pro hoc facto corde contrito & humiliato dignum offeras ſacrificium Deo.

† al. emendauit.

a ¶ Commutatus.] *Hoc loco iſta erant interiecta*, atq; a regno ſuo profugus recedens nõ ante regnum recepit, quam conuerſus Deum prædicauit. *quæ a multis uetuſtis abſunt, & originali, & Iuone. Sunt autem inter verba Gratiani infra de pœnitentia d. 1 c. voluiſſent.*

Item ex libro capitularium 5. c. 90.

¶ Fugientem ad eccleſiam nemo audeat abſtrahere.

C. IX.

REum ad eccleſiam confugientem nemo abſtrahere audeat, neque inde donare a ad pœnam, vel ad mortem, [a] vt honor Dei, & ſanctorum eius conſeruetur: ſed rectores eccleſiarũ pacẽ, & vitam, ac mẽbra eius obtinere ſtudeant: tamen legitime componat, quod inique fecit.

a ¶ Donare.] *Sic eſt emendatum (antea enim legebatur,* damnare *) ex cap. Caroli, & concilio Moguntino, & pleriſque vetuſtis Gratiani exemplaribus & cæteris collectoribus: quamquam apud Burchardum ex cõcilio apud Theodonis uillam, & in Pannormia ex libro capitulorũ longe copioſius hoc caput referatur.*

Item Gelaſius Victori, Conſtantino, Martyrio, Faliciſſimo, Sereno, & Timotheo epiſcopis.

¶ Ab eccleſiæ arceatur ingreſſu, qui aliquem de eccleſia violenter rapuerit. C. X.

Ly. l. 7. tit. 1. & p. 3. c. 120.

FRater, & coepiſcopus noſter Epiphanius ſua nobis relatione ſuggeſſit, Benenatũ, & Maurum Beneuentanæ municipes ciuitatis, in cõtumeliam religionis acerba nimis, & plectibili cõtumacia profiluiſſe: qui confugientem ad eccleſiæ ſepta curialẽ ſuum, ne illic quidem tutũ, aut de iniuria ſua ſecurum eſſe ſiuerunt: auſi irruptione † temerariæ mentis admittere, quod nec poteſtatib. quidem vel principibus vnquã licuit perpetrare: vt hominẽ in ſanctuarijs conſtitutum (captata ſacerdotis abſentia) reluctantem, reclamantemq; violenter abſtraherẽt. Quos, quantum ſua nobis ſuggeſtione patefecit, merito indignos eſſe ſacra communione iudicauit. Et ſi reuera tanti facinoris conſtat admiſſum; noſtra etiam auctoritas in hac parte cõſentit. Nec enim [b] iure ad ſuppli candum debet admitti qui † admittere ſacrilegium non dubitauit. Nullus enim intra limina tantæ veneration deputata vtrumq; ſibi licere exiſtimet pro ſuæ voluntatis arbitrio; vt & humilitatem ſibi vendicet, & furorem. Et ideo fratres chariſſimi ſupradictos ſi manifeſta reos facit conquęſtio, ab oibus [c] parochiarum veſtrarũ eccleſijs noſtræ præceptionis auctoritate [d] prohibete: vt non

† al. irreptione.

b. vi.

a ¶ Vel ad mortem.] Sed nunquid poterit poſtea accuſari iſte de illo crimine? ſi non poteſt, ergo crimina remanebunt impunita: quod eſſe non debet, ut extra de ſent. excom. vt famæ. & ſic ptiuilegiũ eccleſiæ erit multis occaſio delinquẽdi: pp hoc dñt quidã, q a qualibet poteſt accuſari poſtea † prẽterquam ab illo, qui promiſit impunitatẽ, ſed qui ſic reſpõdet, nititur cõtra priuilegiũ eccleſiarum: quod eſt iniuſtũ, vel hereticum. vt 22. diſtin. omnes. ad quid enim impetraret eccleſia ei uitam, ſi pro eodẽ crimine poſtea decapitaretur? Dicas ergo, q hoc eſt priuilegiũ eccleſiæ, q talis amodo nec uitam, nec membrũ perdat: ſed quod alias pecuniariter ſatisfaciat. Vel ſi hoc nõ poteſt, ſeruiat ei perpetuoquẽ ſeſit. ut 36. q. 1. de raptoribus.

† Hæc ſunt ſ. in Laur. q dicit, q bene põt accuſari poſt exitũ, & ꝓterq; &c. ut ſequitur. ſecus ſi ſemper eſſent in eccleſia. C. de his, q ad eccl. cõ. l. ul. La. ſed huic dicto obſtat 23. q. 1. de raptor. b. unde dic ut ſequitur. Arch.

FRater.] CASVS. Epiphanius epiſcop[s] excõicauit Benenatum, & Maurũ ciues Beneuẽtanæ ciuitatis, quia quendã ſuum curialẽ ad eccleſiam fugientẽ in abſentia ſacerdotis de ipſa eccleſia violenter extraxerant: qđ cum ſignificatũ fuiſſet Gelaſio, excõmunicationem illã confirmauit, & præcepit ſex epis, ut ſi illi tres excõicari puenerint ad ſuos epiſcopatus, interdicãt eis introitum eccleſiarum, ut iſtius ultionis timore alia tali pſumptione reuocent: Seq. c. patet. b [1] Nec enim. Ext. de vſu. quia fruſtra. c ¶ Ab oib. Ar. q ſacrilegus in nulla eccleſia tutus erit, cum in eccleſiam delinquat, ut inf. c. pxi. q quidã concedunt. Vñ ſi aliqs furtũ uel ſacrilegiũ fecerit in eccleſia, illã non dẽt tueri eccleſia, cũ in eccleſiã deliquerit, ut j. c. pxi. tñ dicte. ext. de immu. eccle. inter tñ duas perſonas excipit.

d[a] Auctoritate.] ſed qd operatur hic auctoritas, uel cõfirma

Digitized by Google

Cõfirmatio Papæ tria operatur.

tio Papæ,cum illud per ſe facere poſſent? Reſpon.confirmatio tria operatur:præſtat enim ipſi facto maiorem auctoritatem,vt 11.diſt.quis neſciat. Item ſi quid eſt in nullidum ſupplet eius defectum cõfirmatio, ut extra de tra.nſac.c.1. Item ꝙ ſine eius licentia nõ poteſt tractari illud,qđ ipſe confirmauit.ext. de cõfir. vtil. vel inut.c.2. Io.

SIcut.] CASVS. Hoc c.diuidit in duas partes.In j.parte dr,ꝙ ſicut iudicat ſacrilegus,qui bona eccleſiæ rapit, uel inuadit: ſic cẽſetur ſacrilegus,q Dei ſacerdotes inſequit.In ſecunda parte dr ꝙ ſicut Deus eſt maior hoſte:ſic ſacrilegium qđ in Deũ cõmittitur,maius eſt formicatione,quæ cõmittitur in hominem.

a ¶ Grauius.] Hic vr ꝙ maius ſit peccatũ ſacrilegiũ, q̃ adulteriũ:& ſic eſt ſ. 32.q. 7.quid in omnibus. ſed ibi ſolutũ eſt.Itẽ nonne homicidium maiꝰ ſacrilegium eſt? Sic; ſed intelligas ꝙ hic dicitur, in eadẽ ſpecie facti.nam homicidium quod fit in clerico, maius eſt quam illud quod fit in laico: quia vnum eſt ſacrilegiũ, aliud non. ſimiliter quod fit in ſancti moniali eſt maius, quam aliud quod fit in alia muliere.

b Maius. Sic 22.q. j.omne.& c.inouet.

ATrendendum.] CASVS Statuit Vrbanus in hoc c.vt eccleſia nõ cogatur ſoluere tributa, uel collectas de prędijs eccleſiæſt icis:ſi quis uero contrafecerit, poſt debitã pœnã ſacrilegij ſit infamis, & carceri tradatur, uel exilio perpetuo damnetur.

c¶ Poſt debitæ. hæc verba ſumpta ſunt à lege:quæ eſt 16.q 1. §.2. nouarum.

Eccleſia habet carcerẽ.

d Et carceri. Ergo eccleſia habet carcerem,& infligit pœnã relegationis 12.q. j.in primis.Item habes hic,quod diuerſæ pœnæ inflictũtur alicui pro eodẽ delicto,ut 11q.5.c.1.& 16.quæſtio.1.ſtatuimus, & eadem q.7.

2 Vide qđ le gi. & no. 3. q.4.hi qui.

constitutiones. contra illud quod eſt extra de iud. at ſi clerici.& extra vt lit.non conteſt.quoniam frequenter. in fi.& quia lex dicit, ꝙ vnum delictum non debet variis æſtimationibus coerceri,ff.de pœn.ſancto.

SI forte.] CASVS. Quæſitum fuit a Clemente, quam pœ-

ſolum hi, qui iniuriam ſanctorum locorum proſiluiſſe probantur],merito conſequantur pro facti ſui qualitate vindictam; verum etiam cæteri a tali præſumptione vltionis illius timoris reuocentur. † al.'probabuntur.

Idem Epiphanio epiſcopo.

¶Eccleſiarum non eſt dignus ingreſſu,qui eas violat. C. XI.

ADepiſcopos cæteros direximus iuſſionem, vt eos, qui eccleſias violaſſe perhibentur, acceſſu earum iudicent eſſe indignos. Iuo p.3.c.119.

Item Pius Papa epiſt.2.Italicis.

¶Qui eccleſiam Dei vaſtat, & eius ſacerdotem inſequitur,ſacrilegus iudicatur. C. XII.

SIcut qui eccleſiam Dei vaſtat,& eius prædia,& dona ria expoliat,& inuadit,ſit ſacrilegus; ſic & ille, qui eius ſacerdotes inſequitur,ſacrilegij reus exiſtit,& ſacrilegus iudicatur. *& infra*. Non ergo grauius peccatum eſt fornicatio, quàm ſacrilegium. Et ſicut maius [b] eſt peccatum, quod in Deum committitur, quàm quod in hominem; ſic grauius eſt ſacrilegium agere, quàm fornicari. Poly.l.6.tit.15. Anſ.l.5.c.30. Burc.l.11.c.29. Iuo p.5.c.243. & p.13.c.39.

Item Vrbanus epiſt.ad omnes epiſcopos,c.2.

¶Qua pœna feriatur, qui eccleſiæ vſibus dedicata prędia vexare tentauerit. C. XIII. l.cap.6. c.125. & in Moguntino ſub Arnulpho.c.11.

ATtendẽdum eſt omnibus, ne prædia vſibus ſecretorum cęleſtium dedicata, a quibuſdam irruentibus vexẽtur.Quod ſi quis fecerit;poſt debitæ [c] vltionis acrimoniam(quæ erga ſacrilegos iure promenda eſt) perpetua damnetur infamia, & carceri [d] tradatur, aut ex illo perpetuæ deportationis vratur †. † al.feriatur.

Item Iginus Papa.]

PALEA. C. XIIII. Poly.l.6.c.15. Anſ.l.5.c.18. Burch.l.3.c.204. Iuo p.3.c.127. Pann.l.2.c.70.

ij SI quis eccleſiam igne combuſſerit;†quindecim annis pœniteat, & eam ſedule reſtituat; & pretium ſuum æ pauperibus diſtribuat. † al. cõburit.

¶ *Hæc palea in vno tantum Vaticano codice habetur; in quo ſicut in vulgatis,& Panormia citatur ex Igino, a Burchardo autem & Inone,ex decretis Iuly.*

æ ¶Pretium ſuum.] *Apud Burchardum, l.19. in c. de ſacrilegio ſic legitur*. Incendiſti eccleſiam,aut conſenſiſti? ſi feciſti,eccleſiam reſtitue: & pretium tuum, ideſt, vuiregeldum tuum pauperibus diſtribue, & quindecim annis per legitimas ferias pœniteas.

Item Clemens epiſtola 2. ad Iacobum.

¶Iudæ ſimilis probatur, qui ornamenta ſurripuit eccleſiæ. C. XV. Iuo p.2.c.63.& p.6. c.88.

SI forte quiſpiã presbyter, ſiue diaconus,ſacrarij ſindo-

Digitized by Google

pœnam debeat pati presbyter vel diaconus, ſi furetur ſindonem ſacrarij vel velum, & uendat. Et reſpondetur q̃ Iudæ Iſcariotis ſimilis eſt: & eius pœnam patietur. Seq. capit. planum eſt.

a ¶ Subtractum.] Tamen epiſcopus cum tali poteſt diſpen-

† *al. ſubtracta.*

nem, uel uelum ſubtractum † [a] vendiderit; Iudæ Iſcariotis ſimilis æſtimabitur. Qui propter cupiditatem fecerit hoc opus; nouerit ſe ſupradicti Iudæ ſuſceptorum pœnam. [b]

[*Item ex pœnitentiali Theodori.*]

Iſid. mer. li. 4. c. 209.

¶ De eodem. PALEA C. XVI.

PEcunia eccleſiaſtica furata, uel rapta reddat in quadruplum; populi uero dupliciter. Si quis aliquid de miniſterio ſanctæ eccleſiæ furatus fuerit, ſeptem annis pœniteat, tres in pane & aqua.

[*Item ex pœnitentiali Romano.*]

¶ De eodem PALEA C. XVII.

iij SI quis clericus furtum fecerit capitale; id eſt quadrupedem, uel domum fregerit, aut quamlibet rem melioris pretij furatus fuerit; ſeptem annis pœniteat: laicus quinq;. Si quis autem de minoribus ſemel, aut bis furtum fecerit, reddat proximo ſuo; & vno anno pœniteat in pane & aqua: &, ſi reddere nõ potuerit, tribus annis pœniteat.

Similia horum leguntur apud Burchardum, lib. 11. c. 58. & Iuonem: par. 13. c. 44.

Item Anacletus epiſt. 1. c. 8.

& ī epiſt. Lucij, c. 6.

¶ Sacrilegium facit, qui pecuniam eccleſiæ rapit. C. XVIII.

QVi rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam, vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium [c] facit.

Item ex concilio Ilerdenſi, c. 8.

Iuo p. 3. ca. 117. Pann. l. 1. ca. 76.

¶ Segregetur ab eccleſia clericus, qui ſeruum, aut diſcipulum ſuum ad eam fugientem uerberare præſumit. C. XIX.

ibidem ca. 11.

NVllus clericorum ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad eccleſiam extrahere audeat, uel flagellare [d] præſumat. Quod ſi fecerit, donec digne pœniteat, a loco, cui honorem nõ dedit, ſegregetur. ¶ Si qui clerici in mutuam [e] cædem proruperint; prout dignitas [f] officiorum in tali exceſſu contumeliam pertulerit, à pontifice diſtrictius vindicetur.

Item ex concilio Triburienſi c. 20.

Et lib. 5. capit. c. 185. & in leg. Boiariorum, ti. 7.

Burc. l. 3. c. 197. Iuo p. 3. c. 114.

¶ Qui de atrio, uel porticibus eccleſiæ fugiẽtem abſtrahit, excommunicetur. C. XX.

iiij SI quis contumax, uel ſuperbus timorem Dei, uel

ſpenſare. ſup. diſt. 50. ſi quis presbyter.

b ¶ Pœnam.] Scilicet, æternam.

c QVi rapit.] ¶ Sacrilegium.] Alibi dicitur q̃ facit homicidium, vt 12. q. 2. qui Chriſti. & cap. qui abſtulerit.

NVllus clericorum.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicitur, quod clericus, qui ſeruum fugiẽtem uel alium quem perſequebatur de atrio, uel de porticib. eccleſiæ cœmiterio deputatus violenter extra-

ſulendum, ut ff. de Carb. edi. l. 1. §. ſed ſi quis.

d ¶ Dignitas.] Quia ſecũdum dignitatem punitur aliquis vt 44. diſt. cum beatus.

SI quis contumax.] CASVS. Quæſtum fuit in concilio Triburienſi quam pœnam pati debeat, qui ſeruum fugiẽtem uel alium quem perſequebatur de atrio, uel de porticib. eccleſiæ cœmiterio deputatus violenter

[a] Sed immoderate non. ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi. in fi. & l. ſ. q. & ff. loca. Item quæritur.

[b] Conor. tex. in l. ſed & ſi 4. fi. & ibi gl. ff. ad leg. Aqui. & in auth. de nup. cum ibi no. §. ſi uero. col. 4.

[c] In mutuã.] Hodie talẽs mittẽdi sũt ad curiam: niſi ſint impuberes vl' regulares, vt extra eo. ti. ſup eod. Vel loquit de cõmuniter uenẽtibus. quia cũ modũ nõ ex. edũt, iudicio meo poſſunt abſolui ab eo, vt ext. de vita & honeſt. cleric. & extra qui cleric' uel uo. c. 1. & extra de ſen. ex. ex tenore. in fi. vel hoc ideo q̃a cõmo materiã diſcordie generare ſolet, vt ff de le. 2. l. eũ pater. §. dulciſſimis vide abũdantius eſt illis prouidendum: quia vbi periculum maius eſt, magis eſt cõ-

[d] Hæc ſentẽtia Gof. approbatur per præd. dec. quoniam.

[e] Ad idem nota 42. diſt. quieſcamus.

Digitized by Google

extraxerit? Et respondetur, ꝙ episcopo debet nongentos solidos soluere pro cœmiterio quod fregit, & pro peccato publicè pœnitebit.

a ¶ Adhærentibus.] Eodem gaudẽt priuilegio cum sacris, ut ff. de rei uend. quæ religiosis. & est simile 44. dist. in. §. 1. Ioan.

ti noluerit ad clerũ, ut extra de sent. exc. si vero aliqs &c. in audientia. quia nec clericus potest beneficio illius canonis, si quis suadente, renunciare, ut extra de sen. exc. cõtingit. Hoc tñ intelligo qñ ex causa leuitatis induit arma, uel abiicit habitum clericalem, ut tunc non

b ¶ Cõponat.] sc. si quis in atrio. dicitur ꝙ eccl̃æ debet. Sed dic ꝙ satis dicit̃ ecclesiæ dari cũ datur plato ecclesiæ, aliæ pœnæ statuunt̃ ibi a quibus. Sed dic ꝙ pœnæ sũt arbitrariæ. Vel secundũ cõsuetudinem locorum loquuntur. Vel dic & mihi ꝙ si qs violat emunitatem, nullum damnum faciẽdo, soluit solidos nongẽtos sed si dãnũ aliqd fecerit soluet triplum ꝙ emunitate, & damnũ nouies, vt infra ead. quisquis. in fi.

Ecclesiæ emunitatem violãs qualiter punitur.

reuerentiam sanctorum ecclesiarum non habuerit, & fugientem seruum suũ, vel quem ipse persecutus fuerit, de atrio α ecclesiæ, uel de porticibus quolibet modo ecclesiæ adhærentibus [a] per uim abstraxerit; pro emunitate nongentos solidos episcopo componat: [b] & ipse publica pœnitentia iusto † iudicio episcopi mulctetur.

α ¶ De atrio.] *In duobus ueustis codicibus Gratiani legitur*: de altario: *in capitularibus vero*, de ecclesia.

† *al. iuxta iudicium.*

Sacrilegium ergo est, quoties quis sacrum violat, vel auferendo sacrum de sacro, vel sacrum de non sacro, vel non sacrum de sacro. Dicitur etiam sacrilegium cõmittere; qui violentas, & impias manus in clericũ iniecerit. Porro ipsum sacrilegiũ duplicem continet pœnam, pecuniariam uidelicet, & excommunicationis. Pecuniaria eis persoluenda est; ad quos querimonia sacrilegij pertinet.

Vnde Ioannes Papa octauus scribit omnibus episcopis.

¶ De multiplici genere sacrilegij, & pœna eiusdem. C. XXI.

Anſ. l. 8. c. 40. Poly. l. 6. tit. 10. Iuo p. 3. c. 98. Pan. l. 2. c. 80. & 79.

QVisquis inuẽtus fuerit reus sacrilegij; episcopis, uel abbatibus, siue personis, ad quas querimonia sacrilegij iustè pertinuerit, triginta libras examinati argenti purissimi componat. ¶ Sacrilegium committitur, si quis infregerit ecclesiam, uel triginta ecclesiasticos passus, qui in circuitu ecclesiæ fuerint, uel domos, [d] quæ intra prædictos passus fuerint, aliquid inde diripiendo, uel auferẽdo: seu qui iniuriam, vel ablationem rerum intulerit clericis arma [e] nõ ferentibus, vel monachis, siue Deo deuotis, omnibusque α ecclesiasticis [f] personis, Capellæ, quæ sunt intra ambitum murorum castellorum, non ponũtur in hac triginta passum obseruatione. Similiter sacrilegium committitur auferendo sacrum de sacro, uel non sacrũ [g] de sacro, siue sacrum de non sacro. *Idem.* ¶ Si quis domum Dei violauerit, & aliqua sine licentia illius

su. 11. q. 3. ad mẽs. Anſ. l. 5. c. 52.

Visquis.] CASVS. hoc c. diuiditur in duas partes

in prima parte dicitur, ꝙ sacrilegus xxx. libras argenti dẽt præstare epis uel abbatibus, uel aliis personis, ad quas querimonia sacrilegii pertinet. In secunda parte dicitur, qđ ecclesiæ debent habere xxx. passus pro cœmiterio in circuitu, nisi sint capellæ castellorum, intra quos triginta passus si quis iniuriam fecerit in personis, vel inde aliquid auferendo sacrilegium committit. Similiter committitur sacrilegium auferendo sacrũ de sacro, uel non sacrũ de sacro, uel sacrũ de non sacro. Secunda pars incipit ibi. Sacrilegium committitur.

c ¶ Ad quas.] Idest, quibus competit querela & loquitur de ipsis iudicibus, & dicit ꝙ iudicibus istius querelæ tantum sint soluenda xxx. pro emunitate uiolata: nã aliam pœnam pro stabit iniuriam passo. inf. c. proxi.

d ¶ Vel domos.] Scilicet clericorum: nem alix domus non dẽnt esse intra aditum ecclesiæ, ut 12. q. 1. nulla.

Clericus arma ferens an qđat priuilegium.

e ¶ Arma.] Ergo si clericus arma ferens uiberetur, nõ incidit in canonem uerberans extra de sent. exc. cum nõ ab homine. &c. ut famæ 16. q. 1. generaliter: hoc tñ non est uerum nisi post trinam admonitionem reuer-

non statim perdat priuilegium: aliud est si penitus apostataret, ut si fiat miles. vel si uxorem ducat, tunc dico eum ipso facto perdere priuilegium: ut 84. distinct. quisquis.

f ¶ Ecclesiasticis.] Vt sunt conuersi & pœnitẽtes, templarij & hospitalarij, qui gaudent priuilegio clericali. 12. q. 1. ut lex. 11. q. 1. aliud. extra de sent. ex. parochianos. & 12. q. 1. duo sunt.

g ¶ Non sacrum.] Lex tamen dicit, ꝙ in hoc casu non committitur sacrilegium, sed tantũ furtum, ut ff. ad legem Iuliam pecul. diuus. sed illud non tenet.

SI QVIS DOMVM. CASVS. Hic §. duas habet partes. In prima dicitur, quod si quis sine licentia prælati eiusquid de ecclesia extraxerit, uel alicui ecclesiastico personæ iniuriam fecerit, sciat se communione domini priuatum donec satisfaciat si uero post trinam commonitionem coram episcopo satisfacere noluerit: anathematizatus ab omnibus euitetur. In secunda parte dicitur, quod illis, qui ecclesias frangunt inde aliquid extrahentes; pœnitentiam triplicem patientur: quia

1 Dicas ꝙ licet remittat militiã, dum mõ nõ exerceat ſæua, põt gaudere priuilegio clericali. in In. prin. t. no. ext. de apostata. c. 1. & facit ad hoc 32. dist. c. ... & qđ le. 2e no. 11. dist. ꝙ si quis postea. Arch.

Digitized by Google

rem ſubtractam reſtituent ei cuius erat, & damnum no uies; eccleſiæ vero triplũ rei ſubtractæ; & præterea pœna corporali punientur, quam habes i. ead. [illegible] vel excõicabuntur. Secunda pars incipit ibi. Idem. [illegible] a ¶ Nouies.] Quid eſt ergo quod dicitur Innoc. de act. §. omnes. vbi dicitur, quòd nulla pœna debet excedere pœnam quadrupli? Reſpon. non debet iudex excedere pœnam quadrupli, niſi vbi iure inuenitur, quod poſſit excedere: quia quandoque extenditur ad decuplum, ut 12. quæſt. 2. in legibus, & cap. cum deuotiſſimã. Vel ſolue, vt ibi.

cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, vel eccleſiaſticis perſonis iniuriam fecerit; donec in conuentu admonitus legitimè ſatisfaciat; ſciat ſe communione priuatum. † Si verò poſt ſecundam & tertiam conuentionem coram epõ ſatisfacere detrectauerit, ſacrilegij periculo ab omnib. obnoxius teneatur: ita vt ſecundũ Apoſtolum nemini fidelium miſceatur. *Idem.* ¶ Si qui † monaſteria, & loca Deo dedicata, & eccleſias infringũt, & depoſita, vel alia quælibet exinde abſtrahunt; damnum nouies [a] componant, & emunitatem tripliciter, [b] & velut ſacrilegi canonicæ ſententiæ ſubigantur.

† *al. ſuæ primatum.*

† *al. Hi qui.* Simile in Meld. c. 60.

1. Lect. 5. Anſel. l. 5. c. 47. Burch. l. 11. c. 22. Iuo p. 3. c. 124. & p. 14. c. 56.

¶ *In epiſtola manuſcripta Ioannis octaui, ſcripta epiſcopis, & abbatibus per Narbonenſem, & Hiſpanicas prouincias conſtitutis, præcipitur obſeruari lex contra ſacrilegos in concilio Trecaſenſi edita coram Ludouico Imperatore, & quinquaginta trib. epiſcopis. Diuerſa aũt ſunt iſtius epiſtolæ verba ab his, quæ recitantur & a Gratiano, & a cæteris collectoribus: ſed eadem ſententia.*

a ¶ Omnibuſq; eccleſiaſticis.] *Apud Iuonem legitur:* deuotis hominibus, eccleſiaſticis perſonis. Non enim capellæ, quæ infra ambitum murorum caſtellorum ſunt, mittuntur, vel ponuntur in hac obſeruatione. *Nec multo aliter apud alios collectores.*

Simile in 8. ſynodo ſub Photio, c. 3.

Item Alexander Papa II.

¶ Niſi canonicè iudicatum epiſcopum qui comprehenderit laicus excommunicetur. C. XXII.

VSI quis deinceps priorum, [c] aut cuiuſcunque dignitatis, vel cuiuſcunq; ordinis laicorum epiſcopum comprehenderit, percuſſerit, aut aliqua vi à propria ſede expulerit, niſi fortè iudicatum [d] canonicè; auctores, & cooperatores tanti ſceleris anathematizentur, & bona eorum eccleſiæ ipſius iuri perpetuo tradantur. [e] ¶ Si vero in presbyterum, vel in quemcunque inferiorum graduum clericum hæc eadem præſumpſerit; canonicæ pœnitentiæ, atque depoſitioni [f] ſubiacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur.

Item Nicolaus Papa Thadoni archiepiſcopo Mediolanenſi.

In chronico Mediolan.

¶ Flagellatores presbyterorum poſt tertiam admonitionem ſi non reſipuerint, excommunicentur. C. XXIII.

Iuo p. 10. c. 20.

DE presbyterorum flagellatoribus, & occiſoribus, §. omnes. vbi dicitur, quòd nulla pœna debet excedere pœnam quadrupli? Reſpon. non debet iudex excedere pœnam quadrupli, niſi vbi iure inuenitur, quod poſſit excedere: quia quandoque extenditur ad decuplum, ut 12. quæſt. 2. in legibus, & cap. cum deuotiſſimã. Vel ſolue, vt ibi.

Pœnam quadrupli põt iudex qñq; excedere.

Sacrilegus triplici pœna punitur.

b ¶ Tripliciter.] Ecce triplex pœna, quia punitur ſacrilegus, quia iudici dabit xxx. libras, item damnum nouies cõponet, & emunitatem tripliciter: ſimiliter corporaliter punientur, quam habes i. ead. [illegible] vel excõicabuntur. Secunda pars incipit ibi. Idem. [illegible] a ¶ Nouies.] Quid eſt ergo quod dicitur Innoc. de act. §. omnes. vbi dicitur, quòd nulla pœna debet excedere pœnam quadrupli? Reſpon. non debet iudex excedere pœnam quadrupli, niſi vbi iure inuenitur, quod poſſit excedere: quia quandoque extenditur ad decuplum, ut 12. quæſt. 2. in legibus, & cap. cum deuotiſſimã. Vel ſolue, vt ibi

& prędonibus,ſ.qui fæculari [a] brachio minimè coercentur,iuxta præceptum Domini placet; vt fraterno amore conueniantur ſecundo,ac tertio. Qui ſi te nõ audierint; conueniente eccleſia eos ſacra cõmunione priuare, atq; (ſi in ſua obſtinatione permanentes ſacerdotalia monita fortè contempſerint)ab eccleſiæ compage ſub anathematis interdictione reſecare licentiam tribuimus.¶Quos ét reſipiſcẽtes tãdem digna ſatisfactione pręmiſſa [b] in gremium ſanctæ matris eccleſiæ reuocari noueris poſſe.

[*Item ex concilio Moguntino ab Rabano,c.24.*]

PALEA. C. XXIIII.

QVi presbyterum occidit; duodecim [α] annorum ei pœnitentia ſecũdum canones imponatur: aut ſi negauerit,ſi liber eſt,cum ſeptuaginta duob. [β] iuret:ſi aũt ſeruus, ſuper duodecim vomeres feruentes ſe expurget. Cõuictus vero noxæ vſq; ad vltimum vitæ tempus militiæ cingulo [γ] careat,& abſque ſpe coniugij maneat.

¶ *Hæc Palea ĩ vno tãtũ Vaticano Grat.codice habetur.*

α ¶ Duodecim.] *Sic in codice Vaticano & cæteris locis indicatis.In vulgatis Grat. codicib. legebatur,*20. annorum pœna.

β ¶ Cum ſeptuaginta duobus.] *In concilio ipſo legitur* cum duodecim. *Burchardus tamen,& Iuo,& codex Vaticanus concordant cum vulgata lectione.*

γ ¶ Militiæ cingulo.] *Sic etiam in Decretalib. & apud Burchardum,& Iuonem. In concilio autem legitur,*cingulum deponat,*& vxorem amittat.*

ext.de pœnit. & remiſ.c.2. Burc.l.6.c.7. Iuo p.10.c.136.

[*Item ex concilio Triburienſi.*]

PALEA. C. XXV.

VT presbyteri non vadant,niſi ſtola,aut horario induti. Et ſi in itinere ſpoliantur, aut vulnerantur, vel occiduntur non ſtola veſtiti, ſimplici emendatione ſoluantur:ſi autem cum ſtola, triplici.

prima pars habetur cap.6.l.1.c.169. Burc.l.6.c.10. Iuo p.10.c.139.

[*Item ex eodem,c.5.*]

PALEA. C. XXVI.

OMnes presbyteri interfectores [δ] cõpoſitione epiſcopi,ad cuius parochiã pertinent,ſoluãtur:ita videlicet,vt medietatẽ Vuirigeldi, † [ε] eius eps vtilitatib.eccleſiæ,cui præfuit tribuat, & alterã medietatẽ in eleemoſynam illius iuſtè diſpertiat;quia nullus nobis eius hæres proximior videtur,quam ille,qui ipſum dño ſociauit.

capit.4. c.15. ext.de pœnis, c. presbyteri. Burc.l.6.c.11. Iuo p.10.c.140. Pann.l.8.c.6.

† *al. Vnirgildi.*

¶ *Hæc quoq; Palea in uno tantũ Vaticano codice habetur. Eſt aũt in capitularib.(vnde citatur in Pãnormia)li.4.c.15.& in Decretalib.tit.de pœnis.c. presbyteri.In concilio ẽt Triburienſi, quod extat,c.4. habetur quidã ſimile.*

δ ¶ Interfectores.] *Sic etiam in Pannormia. Vaticanus codex habet,*interfecti, *In capitulari legitur*, presbyteri interfecti epiſcopo, ad cuius parochiam pertinent, ſoluantur ſecundum capitulare glorioſi Caroli genitoris noſtri:ita videlicet, &c. *Verum in decretalibus, & apud Burchardum, & Iuonem hoc modo:* Presbyteri interfecti compoſitio epiſcopo, ad cuius parochiam pertinebat,ſoluatur:ita videlicet,&c.*ſimilis locutio habetur in cõcilio Triburienſi, c.4. Sed quoniam eſt initium capitis, nihil viſum eſt hic mutandum:reliqua autem ſunt emendata ex locis indicatis.*

† Et in conc. Troſleiano ca.3. & inter leges Longobar.tit. de homicid.li.hominis,l.27.

ε ¶ Vuirigeldi.] *Antea legebatur,*Renaldus. *Emendatum eſt ex cæteris locis indicatis, præterquam ex decretalibus, vnde abeſt vtraque vox: legitur tamen in prima collectione.*

Item ex lib.3.capitul.c.25. †

a ¶ Qui fæculari.] Ergo ſęcularis iudex in his enormib.criminib.primo hẽt coercionem. 1 & deinde eccleſiaſticus iudex. vt 23. q.5. ſunt quidã. Io. ꝙ falſum eſt, vt extra de iudicũ non ab hoĩe. ß. Itẽ hic patet,ꝙ ſæcularis poteſtas & eccleſiaſtica debẽt ſibi mutuũ præſtare auxilium,vt 96.diſt. eã ad verum. & 32.d. eos qui. & diſt. 17. non licuit.

1 Ad hoc facit ꝙ no. ſu. 90. diſt. placuit.

b ¶ Præmiſſa.] Arg. ꝙ excõicatus prius debeat ſatisfacere ꝙ abſoluatur.vt hic,& 11.q.3.excellentiſſimus.in fin. & 23.q. 8. ſi quis mẽbroru. & c.peſſimam.extr. de iure patr. relatũ. arg. contra extra de ſent.excõ. per tuas. Sol. aut excõicat qs pro contumacia. aut pro delicto. Si ꝓ cõtumacia, tunc pręſtita cautione abſoluetur. Si ꝓ delicto, & illud eſt euidẽs, nõ prius abſoluẽdꝰ ꝙ ſatisfecerit. ſic diſtinguĩ,ext.de ver. ſig. ex parte. Icã. Certè ſemꝑ excõicatur qs pro contumacia: ſed illa qñque prouenit ex delicto, vt innuit illa decre. ex parte. niſi ipſo iure incidat in canonem latæ ſententiæ, vt infra ea. qõ. 4. ſi quis ſuadente ß.

Excõicatus an poſſit abſolui nõ præmiſſa ſatisfactione.

Qui

Digitized by Google

a QVi ſubdiaconum.] ¶Presbyterum.] Quid de hac pœna fieri debeat, habes extra de pœn. capitu. 2.

b QVi occiderit.] ¶Publicam.] Sed qd ſpectat ad Imperatorem imponere alicui publicam pœnitentiam?

¶Pro graduum varietate mulctentur, qui clericos occidunt. C. XXVII.

Pann. l. 8. c. 7. Burc. l. 6. c. 5. Iuo p. 10. c. 9. & 134 ſimilia quædam.

QVi ſubdiaconum occiderit; CCC. ſolid. componat: qui diaconum, CCCC. qui presbyterum [a], DC. qui epiſcopum, DCCCC. qui monachum. CCCC.

Item ex lib. 6. cap. c. 90.

¶De eodem. C. XXVIII.

Iuo p. 10. c. 16. Pann. l. 8. c. 8.

QVi occiderit monachum, aut clericum; arma relinquat, & Deo in monaſterio ſeruiat cũctis diebus vitæ ſuæ, nunquam ad ſæculum reuerſurus, & ſeptem annis publicam [b] pœnitentiam agat †.

Item Innocentius Papa II. in concilio Lateranenſi, capit. 15.

† *al. gerat.*

¶Qui clericum percuſſerit, excommunicetur, & non niſi a Romano Pontifice abſoluatur. C. XXIX.

Pann. l. 8. c. 149.

vj SI quis [c] ſuadente diabolo huius ſacrilegij reatũ [a] incurrerit, quod in clericum [d], vel monachum violentas [e] manus [f] iniecerit; anathematis vinculo ſubiaceat [g]. & nullus epiſcoporum illum præſumat abſoluere, (niſi mortis vrgente periculo) donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat.

a ¶Reatum.] *Sic eſt emendatum ex codicibus huius concilij manuſcriptis, & concilio Eugenij tertij, c. 16. vbi hoc idem repetitur. antea legebatur*, vitium, vel crimen incurrerit.

3 *Qui autẽ de eccleſia vi aliquem exemerit, vel in ipſa eccleſia, vel loco, vel cultu, ſacerdotibus, & miniſtris aliquid iniuriæ importauerit; ad inſtar publici criminis, & læſæ maieſtatis accuſabitur, & conuictus, ſiue confeſſus, capitali ſnĩa a rectoribus prouinciæ feretur: ſicut in primo libro Codicis legitur, titulo de epiſcopis, & clericis, l. [Si qs in hoc genus ſacrilegij proruperit.] & in Digeſtis tit. Ad legem Iuliam repetundarũ] [h], l. vlt. Committunt etiam ſacrilegium, qui contra diuinæ legis ſanctitatem, aut neſciendo [i] cõmittunt, aut negligendo violãt, & offendut: aut qui de principali iudicio diſputãt, dubitãtes, an is dignus [k] ſit, quem princeps elegerit, vel qui intra*

† *peculatus l. ſacrilegij*, vera lectio, ut in gloſſa.

tiam? Dic q̃ Imperator inſtituit quid iudex eccleſiaſticus facturus ſit: ſicut econuerſo, ut §. q. vlt. de latori.

SI quis.] CASVS. Statuit Inno. in hoc c. q̃ ſi quis iecerit violentas manus in clericum, vel etiam in monachum, ſtatim ſit anathematis vinculo innodatus, & nullus epiſcopus eum quouis modo præſumat abſoluere, donec Apoſtolico ſe præſentet, & eius mandatum ſuſcipiat: niſi ſit in mortis articulo conſtitutus.

c ¶Si quis.] Hoc nomine, ſi quis, etiam fœminæ continentur, ut ff. de verb. ſig. l. 1. fœmina enim bene incidit in canonem hunc, vt extra de ſent. excom. mulieres.

Clerici percutiens non ſæpe incurrit excõicationem.

d ¶In clericum.] Etiam pſalmiſtam, qui clericus dicitur 21. d. cleros, & etiam in alias eccleſiaſticas perſonas, ut no. ſup. ca. quiſquis.

e ¶Violentas.] Ab hac regula multi caſus excipiuntur, vt impuberes, & qui iocoſa leuitate ſe percutiunt, & cum magiſter diſcipulum percutit, ut extra eo. c. 1. quia non ſunt huius manus violentæ. Item cum clauſtrales percutiunt ſe, ut ext. eo. cũ illorum. Item cum oſtiarius rõne officij ſui aliquem verberat. Vel cum aliquis officialis arcet aliquem a turba. Vel cum aliquis defendendo ſe percutit clericũ. Vel cum inuenit clericũ cũ vxore ſua, matre, ſoror, filia. hos caſus habes extra eo. ſi vero. Item mulieres, & debiles pſonæ excipiuntur. ut ext. eo. mulieres. Itẽ ipſi pĩati licite percutiunt clericos ſuos: uel alij clerici de mandato ipſorũ. ut ex̃ eo. ex tenore. Itẽ quamdiu habes inimicitias, ut extra eo. de cætero. Item excipiuntur illi, qui leuẽ iniuriam fecerint clerico, ut ext. eo. peruenit.

f ¶Manus. Idem ſi pedes, uel ſi ſputet, vel perfundat eum aqua aliud dico ſi rumpat ueſtimenta ſua. ſed idem credo & tunc, quia uiolentia fit perſonæ 1 & quia quæ religioſis, &c. ff. de rei uend. l. quæ religioſis.

1 De hoc nota de pœn. d. 1. ſi quis pulſatus, ibi videas.

g ¶Subiaceat.] Iſte canon eſt latæ ſententiæ, & ille extra de ſal. ad ſalſarorũ. extra de loca. ex reſcripto. & vbicumq; quis ipſo facto incidit in ſententiam, vt 24. q. 1. cap. 1. & 2. Ioan.

QVI AVTEM. Hæc eſt 3. pars q. in qua ponit diuerſos modos ſacrilegij. 10. de Fant.

CASVS. In hoc §. oſtendit G. q̃ ſit pœna ſacrilegij ſm legem ſæcularem, & dicit, q̃ ſi aliquis ſacrilegium cõmiſerit, ad inſtar publici criminis accuſatus, & conuictus, & confeſſus capituli ſententia feretur. & ad hoc probandum inducit duas leges, & hoc in 1. par. in 2. par. dicatur, q̃ ſacrilegium committitur tribus modis ſecundum legem. Primo, quando aliquis, uel neſciendo, uel negligendo legem violat. Secundo, cum aliquis diſputat, an dignus, vel indignus, ſit quẽ princeps elegerit. Tertio, quando aliquis in prouincia dignitatem gerendæ adminiſtrationis acquirit per ambitionem. Idem dicitur ſi aliquis diſputat de iudicio ſummi Pontificis. Et ad hoc inducit ſeq. cap. Secunda pars eſt ibi, [Committunt.]

h ¶Repetundarum. Magiſter erauit in nomine huius tit. ſed illud inuenitur. ff. ad leg. Iul. pecu. ſacrilegij.

i ¶Neſciendo.] Quia iuris ignorantia diuini, uel naturalis non excuſat.

k ¶Dignus.] Quem princeps iudicat dignum, & non iu-

Digitized by Google

iudicabimus. ſimile 93.d.c.1.ff.de re ind.quidam C.de aduo.diuer.iud.reſtituendæ.in fi.argu.contra,quia poſſum appellare a iudice quem ipſe ex certa ſcientia dedit 1 extra de off.dele.cum olim 1.extra de app.nouit. extra de ſent.& re iudi.cum cauſa.

a ¶ Qui intrà prouinciam. Prætor tamẽ eligendus eſt vbi iarẽ fouet,vt C.de off. præto.tres.ſimiliter defenſor de ipſa ciuitate eligẽdus eſt. in auth.de defen.ciui. §.1.& vlt. & prælatus potius de gremio proprio, q̃ de alieno,ut 61.d. nullus. & ſacerdos de propria diœceſi. 71. d.hortamur.

NEmini.] CASVS. Præcipit Nico.in hoc c.omnibus epiſcopis,vt nullus eorũ de iudicio ſedis Apoſtolicæ iudicet,uel eius ſentẽtiam, uel iudicium retractet: eo quod eccleſia illa priuatim habet, & prærogatiuam inter omnes alias eccleſias.

b ¶ Retractare.] Sed ipſemet,vel eius ſucceſſor poteſt eam reuocare, ut 35.q.9. ſententiam.

SACRILEGII. Dictum eſt ſ. quòd ſacrilegiũ ſex modis cõmittitur: nunc vero dicit Gra.q̃ ſimiliter committit quis ſacrilegium,cum Iudæis publica officia committit, & adhoc inducit ſeq.c.

CONſtituit.] CASVS. In Hiſpania publica officia cõmittebant Iudeis: & propter hoc Chriſtiani a Iudæis lædebantur,& ideo ſtatutũ fuit in conc. Tol. ne rectores prouinciarum cum epis de cætero hoc permittant, & ſi quis fieri permiſerit,velut ſacrilegus anathematizetur,& Iudæus publicis cædib.deputetur.] Cum ſacerdotibus.] i.epis.[Eorũ.] Ideſt,Iudeorũ.[Obreptiones.] ideſt,adminiſtrationes.[Relictas.] ideſt,conceſſas per obreptionem.[Suſpendant.] ideſt, remoueãt, & auferant ipſis Iudæis.

c ¶ Qui ex Iudæis.] Ideſt,de familia ipſorum,vel loquitur de Iudæis de nouo ad fidem conuerſis.

d ¶ Officia. Sup.d.54.nulla officia.

e ¶ Cẽd.b.] Nota q̃ eccleſia iudicat de his,qui foris sũt; contra id quod eſt 2.q.1.multi, hoc in pœna tpali,ſiue in pecuniaria: ſimiliter in ſpirituali,ſed indirecte,vt extra de vſur.poſt miſerabilem,& eſt ſimile 23.q.1.ſæpe.

VERVM. Hæc eſt 4.pars quæſt.in qua quæritur quid iuris ſit de ſeruis fugientibus ad eccleſiam, Ioan. de Fan.

1 Et hoc iõ q̃a appellationis remedium omnibus eſt commune. infra auth. de iudi.6.pen. Io. de Fant.

CA-

prouinciam a, *in qua prouinciales,& ciues habentur,officium gerendæ,ac ſuſcipiendæ adminiſtrationis deſiderant, vt Codicis lib.9.tit.de crimine ſacrilegij. Similiter de iudicio ſummi Pontificis alicui diſputare non licet.*

Vnde Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

¶ Nemini eſt permiſſum de eo, quod Papa ſtatuit, iudicare, vel eius ſentẽtiam retractare. C. XXX.

NEmini eſt de ſedis Apoſtolicæ iudicio iudicare,aut illius ſententiam retractare b permiſſum;videlicet propter Romanæ eccleſiæ primatum Chriſti munere in beato Petro Apoſtolo diuinitus collatum.

Anſ.l.1.c.21. Pann.l.4.c.10.

¶ *Epiſtola,ex qua hoc caput eſt ſumptum, non extat: aliquid tamẽ ſimile habetur in epiſtola prima ad Michaelem Imperatorem.*

Sacrilegij quoque reatum incurrit, qui Iudæis publica officia committit.

Vnde in Toletano concilio 4.c.64.legitur.

¶ Sacrilegium faciunt,qui Iudæis publica officia committunt. C. XXXI.

CONſtituit ſanctum concilium, vt Iudæi,aut hi, qui ex Iudæis c ſunt,officia d publica nullatenus appetant,quia ſub hac occaſione Chriſtianis iniuriã faciunt. Ideoque iudices prouinciarum cum ſacerdotibus eorũ ſurreptiones fraudulenter elicitas e ſuſpendant, & officia publica eos agere non permittant. Si quis autem iudicum hoc permiſerit, velut in ſacrilegum excommunicatio proferatur,& is,qui ſurrepſerit,publicis cędibus e deputetur.

Dist.54.nulla. Iuo p.13.c.97.

a ¶ Elicitas.] *Sic eſt emendatum ex codice Lucenſi regio: quamuis in alijs codicibus conciliorum, & Gratiani legatur,* relictas.

4 *Verum ne reuerentia religionis dominos ſuo iure fraudaret, ſi famuli ad eccleſia ſepta confugientes inde nequaquam abſtraherentur; ſacris canonibus eſt inſtitutum,vt præſtito a Domino ſacramento impunitatis,ei etiam reddantur inuiti.*

Vnde Gelaſius † Papa ſcribit Bonifacio epiſcopo.

† *al.Gregorius.*

¶ Poſt præſtitam ſecuritatem ſerui reſtituantur dominis, qui ad eccleſiam confugiunt. C. XXXII.

METuentes dominos famuli ſi ad eccleſiæ ſepta cõfugerint,interceſſiones debent quærere, nõ latebras

Iuo p.16.c.68. & p.3.c.115. Pann.l.2.c.77.& 74.

Eccleſia de his qui foris ſunt q̃ſque iudicat.

CASVS. Dictum eſt ſ.in c.ſicut antiquitus, & in c.miror & cap.rerum.q̃ nullus extrahi debet de eccleſia,ſed quia ſerui ſub hac occaſione ad eccleſias fugientes dominos ſuos iure priuabant,ideo ſtatutũ fuit, vt recepto ſacramento de impunitate, ſerui etiam inuitis dominis ſuis reddantur:quod probat per ſeq.cap.]

METuentes.] CASVS.Seruus petri viri ſpectabilis fugit ad eccleſiam ſancti Clementis: cui cum Petrus

ne hæc ipſa præſumptio tarditatis [a] temeritatem augeat renitẽdi. Filius etenim noſter vir ſpectabilis Petrus quęritur ſeruum ſuum in eccleſia S. Clementis diutius commorari, † cui cum deputaſſet ſacramenta præſtari, illum egredi nulla ratione voluiſſe. Et ideo directus ſupradictus † homo de præſenti [b] cum eo, quem elegeris eſſe mittendum, cum de impunitate eius ſacramenta [c] præbuerit; eum ſtatim facias ad dominum ſuum modis omnibus remeare: aut ſi in hac pertinacia † forte perſtiterit; poſt ſacramentum ſibi præſtitum reddatur inuitus.

† *al.commoratum.*

† *al.ſupradictis.*

† *al.pertinacia.*

Idem Ioanni epiſcopo Vienenſi. †

† *al Viennenſi.*

¶ Securitate recepta ad ratiocinia reddenda fugitiui ab eccleſia redire cogantur. C. XXXIII.

Luo p.16.c.77.

VXor Fęlicis & filiæ Romam, quia ſic oportuit, peruenerunt. Si quidem hũc ipſum primum ſe ad Barbarorum [d] baſilicam conferentem, ſeque bonas cauſas habere iactantem egredi ſub hac cõditione pręcipimus, vt ſi actus ſuos fideliter, & rationabiliter allegaret, nihil circa eum prorſus aſperum fieri, durumque pateremur. Alioqui ſi contra fidem, & vtilitatem Dominicam veniſſe probaretur; ipſe ſibimet [e] imputaret, [f] atq; † domini ordinationi congruè ſubiaceret. Qui ſuperueniente filio noſtro viro ſpectabili Orthaſio ſic eſt ad ſingula quæque conuictus vt os aperire non poſſet, & vera eſſe, quæ huic obijcerentur, voce propria fateretur: ideoque tenetur cuſtodiæ mancipatus.

† *al. atque ordinationi.*

Idem Syracuſano, & Conſtantino, & Laurentio epiſcopis.

¶ Eripiatur in libertatem ſeruus, cui Chriſtiano Iudæus ſignaculum circunciſionis impreſſit: alioquin ab eccleſia domino ſuo reddatur inuitus. C. XXXIIII.

Luo p.13.c.113.

IVdas, qui Iudaicæ profeſſionis exiſtit, mancipium ſui iuris, quod ante paucos annos [g] ſe aſſerit comparaſſe offeratur. Item habes hic, ꝙ aliquis poteſt renunciare priuilegio, quod ad honorem cœleſtem inductum eſt, contra illud extra de ſa.compet.ſi diligenti. ſimile huie dicit lex, imputet ſibi qui pro nouo beneficio uetus eligit grauamen. C. de iure delib. l. fin. §. penult.

Procurator in animã domini iurare debet ſyndicus, nec œconomus in ꝙ prium.

& ſi poſt ſacramẽtum præſtitum de impunitate ſeruus ad dominũ redire noluerit, ſibi reddatur inuitus. [De præſenti.] id eſt, in præſenti.

a ¶ Tarditatis.] id eſt, retentionis.

b ¶ De præſenti.] id eſt, in præſenti. dominus iſte poterat per aliũ iurare, ut hic patet. 100. diſtinct. optatum. & ſcias, quod procurator debet iurare in animam domini, ut 63. di. tibi domino ſancto ſed ſyndici ſiue œconomi in propriam animam, ut extra de iuram. calum. in pertractandis.

c ¶ Sacramenta.] Hoc intellige cum non eſt tanta ſęuitia domini, quin ſuo ſacramẽto poſſit credi, ut dixi 32. q. 1. de Benedicto. Io.

VXor Fælicis. CASVS. Quidam nomine Fœlix, ſeruus erat villicus uel procurator Orthaſij, cuius res male & fraudulenter adminiſtrauit. Iſte Fœlix cum dominus eum impeteret, ad eccleſiam, confugit Barbarorum. Primum eſt nomẽ, ſicut Carbonenſiũ.

e ¶ Sibimet.] ꝙ nõ petijt cautionem de impunitate.

f ¶ Imputaret.] Nota ar. ꝙ imputet ſibi qui de iure ſuo conſiſus noluit vti beneficio canonis. vnde ſi quis de iure ſuo cõfiſus incõtinenti litem conteſtẽ non petitis inducijs, bene præiudicat ſibi, .ſ. quidam hoc negẽt: 1 quia lex dicit quod lite conteſtata contra hoc indultũ habita, ꝙ nihilo habenda eſt, ut 3. q. 3. Beneficium iuris ſpernẽs ſibi dẽt imputare.

g ¶ Ante paucos annos.] ī. diſtinc. 54. cap. mancipia & cap.

1 Idẽ Alex. de Imo. ī l. j. ff. de eden. circa princ. in uer. ſecundo not.

2 Vi ꝙ bene ſm id quod not. 2. q. 1. in ſumma.

Digitized by Google

cap. nulli, & cap. fraternitatem. contra. sed aliud est dicere se uelle fieri Christianum, secundum quod illud capit. loquitur, aliud est dicere se esse Christianum, & mentiri, ut sic possit recedere a domino suo, secundum quod loquitur hic.

impunitate debet domino reddi: quem si dominus postea offenderit, debet excommunicari: si uero seruus recepto sacramento de impunitate personæ ad dominum redire noluerit, inuitus a domino occupetur. [Ita ut ei cui reus.] Idest, conuentus uel liberator. [Criminolius.] Idest,

DIffiniuit. [CASVS. Statutum fuit in concilio Toletano, ut nullus audeat facere violentiã in rebus uel psonis fugientium ad ecclesiã intra xxx. passus ecclesiæ, nec etiã extra xxx. passus, cum ad requisitæ naturæ usus necessarios re compellantur: ita ꝙ ad receptacula extranearum domorum, idest, positarum extra supradictum spatiũ non progrediantur: si quis uero contrafecerit, excõicatus regia sententia feriatur: si uero dato sacramẽto de impunitate personarũ sacerdos fugiẽtes non reddiderit, & postea tales fugerint: aut sacerdos eos quærere debet: aut secundũ electionem principis damnum emendet. [Absque,] Exclusiuè ponitur. [Qualiter, Idest, ut secũdm electionẽ principis, idest, ut secundum ꝙ uoluerit damnũ arbitrari.

nunc ad ecclesiam Venafranam confugisse suggessit (sicut petitorij tenor annexus ostendit) eo quòd dicat sibi ab infantia Christiano nuper a præfato domino signaculum circuncisionis infixum. Quapropter vestra diligenter inter vtrumque solicita cura rerum fideliter examinet veritatem; quatenus nec religio temerata videatur, nec seruus hac obiectione mentitus competentis iura domini † declinare contendat. † *al. dominꝝ.*

Item ex concilio Toletano 12. *c.* 10.

¶De atrio ecclesiæ (quod triginta passibus clauditur) nisi prius data securitate fugiens non abstrahatur. C. XXXV.

Iuo p. 3. c. 121. Pann. l. 2. c. 78.

DIffiniuit sanctum concilium, vt nullus audeat confugientes ad ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcunque nocibilitatis, vel damni, seu spolij residentibus in loco sancto inferre: sed esse potius his ipsis, qui ecclesias petunt, per omnia licitum in triginta passus ab ecclesię ianuis progredi: in quibus triginta passibus vniuscuiusque *ecclesię in toto circuitu* reuerentia defendatur [a]: sic tamen, vt hi, qui ad eam confugiunt, in extraneis, uel longe separatis ab ecclesia domibus nullo modo abscedant: † sed in hoc triginta passuum numero absque domorum extranearum receptaculo progredien di † aditum obtinebunt: qualiter ad † requisitæ naturæ vsum debitis exeant locis, & nullo teneantur euentu necessitudinis, qui Dominicis se defendẽdos commiserint claustris. Si quis autem hoc decretum tẽtauerit violare; & ecclesiasticæ excommunicationi subiaceat, & seueritatis regiæ feriatur sententia. Ipsos autem, qui ad ecclesiam confugium fecerunt, si iuxta priscorum canonum instituta hi qui eos repetunt, sacramenta reddiderint, & sacerdos ecclesiæ ipsius ab ecclesiæ non abstraxerit foribus: aut fuga talium, si euenerit, sacerdoti quærenda est: aut damnorum sententia secundum electionem principis [b] huiusmodi sacerdotibus irroganda.

† *al. obcelentur.*]oti.
† *al. progredientes.*
† *al. qualiter requisita natura usum debitis explerent locis.*

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 3. *&* 5.

¶Ante securitatem acceptam de atrio ecclesiæ fugitiuus non cogatur exire. C. XXXVI.

Raban. penit. c. 22. Burch. l. 3. c. 190. Iuo p. 3. c. 107.

ID constituimus obseruandum, quod ecclesiastici canones decreuerũt, & lex Romana constituit, vt ab ecclesiæ atrijs, vel domo [c] episcopi reos abstrahere oĩno non

[a] Defendat.] Sed quis puidebit istis interim in expẽsis. Respondeo, ecclesia, ut C. de his qui ad eccl. confu. l. pẽsenti. in fi. sicut custos carceris prouidebit: capituis. C. de episco. audi. ut iudices.

[b] ¶ Principis.] idest, iudicis i ecclesiastici, uel principalis psonæ, scilicet actoris. & sic non obst. 96. d. denique.

[c] ¶ Papæ, ut no. de cõsec. dist. 1. corpora. Arch.

ID constituimus.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in duas partes. In prima dr, ꝙ si debitor confugerit ad ecclesiam. secundũ leges & canones non debet petenti restitui, nisi dato sacramento de indemnitate personæ, ita quod postea debitor ille satisfaciat ei cuius est debitor: si uero post datum sacramentum debitorem in persona offenderit, debet anathematizari. Si autem creditor petat & exigat a debitore ultra quàm debeat, & propter hoc debitor ab ecclesia cõfugerit: sibi imputet creditor, qui plus exigebat. In secunda parte dr, ꝙ si seruus propter culpam aliquam ad ecclesiam confugerit, dato sacramento de

Idest, obnoxius propter furtum uel rapinam, uel mutuum quod reddere nolebat, uel quod negabat. [Cui reus,] Idest, debitor. [Componi.] Idest, damnum resarciri, uel debitum reddi. [Intentione,] idest, amplificatione uel augmento pœnæ uel pecuniæ faciente: qui non opponeret nisi plus daret.

[c] ¶ Vel domo.] Quæ domus erat intra quadraginta passus, ut 41. dist. cps vilem. & de consecrat. d. 3. cps. idem tamen priuilegium habet, si esi extra i stos passus. Ioan.

a ¶ Con-

Digitized by Google

a ¶ Conſignare.] Ideſt tradere.
b ¶ Vt ei.] Ideſt cum eo.
c ¶ Criminoſus.] Ideſt, obnoxius.
d ¶ Conuiuio.] Ideſt, conſortio.

liceat: ſed nec alteri conſignare, [a] niſi ad Euangelia datis ſacramentis de morte, & debilitate, & omni pœnarum genere ſint ſecuri: ita vt ei, [b] cui reus fuerit criminoſus, [c] de ſatisfactione conueniat. Quòd ſi quis ſacramenta ſua conuictus fuerit violaſſe; reus periurij non ſolum a communione eccleſię, vel omnium clericorum, verumetiam, & a catholicorum conuiuio [d] ſeparetur. Quòd ſi is, cui reus eſt, noluerit ſibi β intentione [e] faciente componi, & ipſe reus de eccleſia actus timore diſceſſerit; ab eccleſiæ clericis non quæratur. ¶ Seruus etiam, qui ad eccleſiam confugerit pro qualibet culpa, ſi a domino pro admiſſa culpa ſacramẽtum ſuſceperit; ſtatim ad ſeruitium domini ſui redire cogatur, & poſtquam dato ſacramento domino ſuo fuerit conſignatus, ſi aliquid pœnæ pro eadẽ culpa, qua excuſatur, γ probatus fuerit pertuliſſe; pro contẽptu eccleſiæ, & prævaricatione fidei, a communione, & conuiuio catholicorum extraneus habeatur. Si vero ſeruus pro culpa ſua ab eccleſia defenſatus ſacramenta domini † clericis exigentibus de impunitate percepe rit; exire nolentem a domino liceat occupari. [f]

.5. unc.l.3.c.198. 10 p.3.c.109. nn.l.2.c.73.

l. ſui domini.

α ¶ Reos.] *Sic eſt emendatum ex originali, Rabano, Burchar. & Iuone, cum in Gratiani codicib. etiam manuſcriptis legeretur,* eos.

β ¶ Noluerit ſibi.] *Antea legebatur,* uoluerit. *Mutatũ eſt ex concilij exemplarib. etiam manuſcriptis, & nonnullis ipſius Gratiani, & cæteris collectoribus, quamuis in recentiore Colonienſi editione abſit dictio,* ſibi.

γ ¶ Excuſatur.] *Sic in omnibus Gratiani, & conciliorũ codicibus impreſſis, & manuſcriptis. Apud cæteros collectores eſt,* acculatur.

5 *Occaſione namque religionis ſeruus dominum ſuum contemnere, & eius miniſterium deſtituere non debet.*

Vnde in Gangrenſi concilio, c.3. legitur.

¶ Religione occaſionis dominum ſuum non audeat ſeruus contemnere.

C. XXXVII.

6. c. 102. & 48.

vij SI quis ſeruum alienum occaſione religionis docet dominum ſuum contemnere, & eius miniſterium deſtituere, ac non potius docuerit eum ſuo domino bona fide, & cum omni honorificentia deſeruire, anathema ſit.

rũ carum ſyxt. Bracha.

Item ex concilio Martini Papæ, c.47.

¶ Corripiatur duriſſime, qui cauſa religionis docet ſeruum dominum ſuum contemnere.

C. XXXVIII.

.25. .43.

viij SI quis ſeruum alienum cauſa religionis doceat contemnere dominum ſuum, & recedere a ſeruitio eius duriſſime in omnibus arguatur.

ha.5. c.4.

Item ex concilio Carthaginenſi, c.26.

¶ Primati inſinuetur neceſſitas, quæ res eccleſiæ diſtrahere compellit.

C. XXXIX.

45. 153.

NVllus res eccleſiæ diſtrahat. Quòd ſi

c ¶ Intentione.] i. plus debito requirit.

f ¶ Occupari. auctoritate propria, vt videtur ext. de immu. eccl. inter licet ſit argu. contra. ſup. ea. c. proxi. in fin. & C. de his qui ad eccl. confu. l. 3. Ioan.

OCCASIONE. Hæc eſt 5. pars q. in qua probatur, q͡ ſeruus occaſione religionis non dẽt dominũ carnalẽ fugere, & hoc facit per duo c. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſup. in §. verũ. q͡ ſerui occaſione religionis dominos fraudabant iure ſuo: nunc oſtendit hoc nõ eſſe faciendum.

SI quis ſeruum.] CASVS. Dicit in hoc c. ſi q̃s occaſione religionis docet ſeruũ dñm ſuũ contemnere, & ab eius ſeruitio recedere, anathema ſit. Idem dicitur in ſeq. c. cuius caſus patet.

NVllus.] CASVS. Facta interpoſitione de ſacrilegio, reddit magiſter ad principale, q͡ poſitũ. ſ. ad tractatũ propoſitæ quæſtionis, ſ. q͡ res eccleſiæ nõ ſunt alienandæ. Eſt ergo caſus talis. Statutum fuit in Carth. conc. vt nullus res eccleſiæ ſubtrahat: ſi aũt neceſſitas immineat debiti, & eccleſia nõ habeat redditus vnde ſoluat: tunc fieri põt alienatio poſſeſſionis: ſed fiat hoc cũ conſenſu primatis, & cũ ſtatuto numero eporum. ſi vero tanta ſit neceſſitas, vt ſup hoc primas. i. patriarcha cõſuli non valeat, fiat alienatio corã duobus, vel trib. vicinis epis, & poſtea in cõcilio patriarchæ ſignificet. ſi q̃s vero cõtra fecerit, depoñ. Hoc hodie locũ, nõ habet, q̃a epi tñ de conſenſu canonicorũ poteſt alienare, vt 12. q. 2. fine exceptione.

a ¶ Red-

Digitized by Google

redditus [a] nō hēt, & aliqua nimia necessitas cogit, hāc insinuandam esse primati ipsius prouinciæ censemus, ut cum statuto [b] numero eōrum, vtrum faciendum sit, arbitretur. Quòd si tanta vrget necessitas ecclesiæ, ut non possit [c] ante † primatem consulere; saltē uicinos testes [β] conuocet episcopos, curans ad concilium referre omnē ecclesiæ necessitatem. Quod si non fecerit; reus Deo, & sancto concilio venditor honore amisso [γ] teneatur.

¶ *Hoc est c. 26. Carthaginensis vnici inserti in codice canonum, itemq; Graci quod sumptum est ex c. 4. concilij quinti Carthaginensis. In neutro tamen sunt hæc omnino verba,* nullus res ecclesiæ distrahat. *sed,* Placuit, vt rē ecclesiæ nemo vendat, *quemadmodum, & apud Iuonem.*

† *al. ante consulere.*

a ¶ Quod si redditus.] *Græcè est, ὑπερ πράγμα ἐὰν προσόδος μὴ ἔχῃ i.* Quæ quidem res si redditus non habeat.

β ¶ Vicinos testes.] *Sic in codice canonum, & fere in greco canone, & in margine recentiorum Colonienſium editionum. In contextu autem ipsarum, & vetustiorib. editionib. ac duobus, Vaticanis codicib. & apud Iuonem legitur,* saltem post factū curiositatem habeat, & vicinis epis hoc ante indicare, & ad concilium, &c. *In Sorienſi autem regio,* curet hoc statim agere, vel vicinis, &c.

γ ¶ Honore amisso.] *Verba hæc sunt in concilio inserto in codice canonum, in codice Sorienſi regio, & canone græco. Absunt autem ab omnib. editionib. concilij quinti Carthaginēſis, & duob. Vaticanis exemplarib. & Iuone.*

Item ex concilio Agathenſi, c. 56.

¶ Sine licentia episcopi quidquid abbas vendiderit, in irritum deducatur. C. XL.

IN venditionibus, quas abbates facere præsumunt, hęc forma seruetur, vt quidquid sine episcopi [d] licētia [δ] venditum fuerit, ad potestatem episcopi reuocetur. Iuo p. 3. c. 163.

¶ Mancipia vero monachis donata ab abbate non liceat manumitti. [e] Iniustum enim putamus, vt monachis quotidianum rurale opus facientibus, serui eorum libertatis otio potiantur. supra d. 54. abbati.

δ ¶ Licentia.] *Sic est adscriptum in margine in recentioribus Colonienſib. editionibus: sed in antiquioribus, & codicibus manuscriptis, & apud Iuonem est,* notitia.

6 *Etiam si episcopo consentiente [ε] monasterij possessio ab abbate data fuerit, nullius momenti erit donatio: nisi forte in ecclesia fabricam erigendam donatio processerit. Quo casu tantum ei donare licet, quantum ecclesia parietes concludunt.*

Vnde Gregorius scribit lib. 7 indict. 1. epist. 33. Ioanni episcopo Scyllacano.

a ¶ Redditus.] id est, mobilia bona, quæ sufficiunt ad soluendum debitum.

b ¶ Vt cum statuto.] illud hodie non requiritur, qa hodie sufficit consensus episcopi, & capitulū. 12. q. 2. sine exceptione, & extra de ijs quæ fi. a præla. quanto, & c. cum Apostolica. 1

c ¶ Non possit. Arg. est hic, ꝙ si propter periculu morę non possunt absentes vocari ad electionem, ꝙ eis absentibus, & nō vocatis pōt fieri electio. 2 vt 96. d. c. 1. ver. Eulalius, & 26. q. 6. Aurelius Io.

IN venditionib.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima dī, ꝙ si abbas aliqd alienauerit sine licētia episcopi, ꝛ ēpm dēt reuocari. In 2. par. dicitur, ꝙ abbas mancipia monasterio donata manumittere non dēt. ut ipsi otio potiātur libertatis. & monachi rurali opere fatigentur. Secunda pars, est ibi, [Mancipia.]

d ¶ Episcopi.] Quidam dicunt id quod hic dicit, & 12. q. 2. abbatib. hodie non tenere, per id quod est infra prox. q. 2. nullam, ubi dicitur, quod tota dispositio monasterij ad abbatem pertinet: sed eis obuiat quod est ext. de reb. eccl. nō alie. c. 1. Hoc scias ꝙ nullum prędium potest alienari inconsulto ēpo loci in cuius diœcesi sitū est prædium, ut C. de prēd. mino. l. si prędium, & ext. de foro cōp. c. fine.

e ¶ Manumitti.] qa qui manumittit mancipium ecclesię, dum dabit ecclesiæ pro illo, ut 12. q. 2. episcopus qui sed cū abbas nihil hēat. ergo nihil pōt dare, ut 54. dist. abbati. Io.

ETIAM. Hæc est 6. pars q. in qua dī, ꝙ non potest abbas ēt ēpo consentiente dare loca aliqua in damnum monasterij. Io. de Fant.

CASVS. Nūc ostendit Grat. ꝙ etiam consentiente episcopo abbas sine cōsensu monachorum, uel etiam cum consensu, si ecclesia lædatur, dederit possessionem, quòd non valet donatio nisi in fabricam ecclesiæ erigendam quo casu uasu episcopi in seq. cap. quia episcopo dedit abbas. & ipse ēps non potuit confirmare donationē sibi factam, quia nemo potest præstare auctoritatem rei propriæ, ut ext. de insti. cum ad nostram, & ff. de aucto. tuto. l. 1.

f ¶ Episcopo consentiente.] Non dicit bene, quia bene potest auctoritate episcopi; sed ideo reprobatur donatio facta ab abbate cū consensu

1 De hoc est no. 12. q. 1. c. 1. ver. ꝙ si necessitas.

2 Ad idē ext. de elect. ꝙ si cui, & c. cum inter uniuersas.

De hac materia no. 7. q. 1. Sactus. Arch.

Prædia monasterij incōsulto ēpo nō possunt alienari.

3 Die, ꝙ nō sufficit cōtensus epi, nisi cōuentus abbatu consentiant. ext. de reb. eccl. non alie. c. 1. in fi. & ext. de his q̄ fiunt a præla. c. 2. & c. ea nostri, & ext. de reb. eccl. non alien. c. ad nostrā. fm. Host. quita not. in p̄di. c. 1. de reb. eccl nō alie. Arch.

QVeſti nobis.] CASVS. Monachi cuiuſdam monaſterij ſunt conqueſti, & abbas eorum donauerat terram ſexcentorum pedum in caſtro Scyllaceno ſub prætextu eccleſiæ fabricandæ. quare Papa præcepit epiſcopo vt omnes poſſeſſiones extra muros eccleſiæ ad vſum

¶ Nullo titulo res monaſterij valent ab eius iure ſegregari. C. XLI.

QVeſti nobis ſunt prædicti monaſterij monachi, abbatem ſuum terram intra Syllacænum [a] caſtrum, quæ in DC. pedes extenditur, ſub prætextu fabricandæ eccleſiæ fraternitati tuæ, donationis titulo conceſſiſſe. Et ideo, volumus quantum parietes poſſunt ædificatæ eccleſiæ circundare, iuri eccleſiæ vendicari [a]. Quidquid vero extra parietes eiuſdem eccleſiæ eſſe poterit; ad iura monaſterij ſine difficultate aliqua reuertatur [b]: quia nec mundanorum legum, nec ſacrorum canonum ſtatuta permittunt res monaſterij de iure eius quolibet titulo ſegregari. Eapropter donationem eiuſdem terræ, quę contra rationem facta eſt, ſine aliqua dilatione reſtitue.

a ¶ Intra Scyllacænum.] *Sic eſt emendatum ex multis codicibus epiſtolarum: à qua lectione nonnulla Gratiani exemplaria parum diſcrepabant. In vulgatis erat* in Tranquillitanum caſtrum.

PALEA. C. XLII.

Inf. 18. q. 2. quã ſt. §. hanc ergo.

HAnc ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni in futuro tempore a te, & ab omnibus epiſcopis firmã ſtatuimus, illibatamque ſeruari: vt & ſuæ eccleſiæ iuuante domino, tantummodo ſint iure contenti: & monaſteria eccleſiaſticis conditionibus, ſeu angarijs, ſiue quibuſlibet obſequijs ſæcularibus nullo modo ſubiaceãt, nullis canonicis iuribus deſeruiant: ſed remotis vexationibus diuinũ opus cum ſumma deuotione perficiant.

¶ *Hæc palea abeſt à vetuſtis exemplaribus, vno excepto, & hucte mere translata eſt: cum habeatur infra 18. q. 2. c. quàm ſit. § hanc ergo. vbi nonnulla notabuntur.*

7 *Sed notandum eſt, quòd aliud eſt in ſuos, vel propinquorum vſus res eccleſiæ conuertere (quam perniciosũ cupiditatem ſacri canones vbiq; prohibent, & damnabilẽ oſtendunt: aliud eſt, quod ex diſpenſatione charitatis, humanæ infirmitati conſulitur: vt quondam illi ſua reddantur, qui in ſacro propoſito manere contemnit. Quod non tam iure fori, quàm iure poli nonnullos ſanctorum feciſſe legimus. Beatus enim Ioannes Euangeliſta duob.* [c] *iuuenibus, quos pœnituerat omnia ſua pro Chriſto reliquiſſe, & pauperibus erogaſſe, aurum, & gemmas reddidit, vt cuncta, quæ vendiderant, ſibi redimerent. Sed obũcitur, beatus Ioannes non oblata reddidit, quę pauperibus iam erogata fuerant, ſed alia recompenſauit, quæ in pauperũ, vel eccleſiarum facultatibus nunquam computata fuerant. Similiter ſi abbas* [d], *vel epiſcopus aliqua habuerit, quæ in eccleſiaſticis facultatibus nondum ſunt adnumerata,*

Abdias lib. 5. hiſtoriæ Apoſtolicæ.

vſum monaſterij euocentur: quia ſecundum leges & canones res monaſterij non poſſunt ab eccleſię dominio ſeparari.

a ¶ Vendicari.] Tamẽ hæc eccleſia erit ſub alio monaſterio de cuius reb. conſtructa eſt, vt 12. q. 2. Apoſtolicos.

b ¶ Reuertatur.] Arg. q donatio pro parte eſt valida, & pro parte non, vt 12. q. 2. ſi quos. Sed nonne iſta eccleſia habebit viam, qua ibitur ad ipſam? nam qui habet hauſtum, iter debet habere, vt ff. de ſer. ruſt. prædi. item ſic. §. qui habet hauſtum. Reſp. ſic habebit: ſed monachi non cogentur gratis eam dare, cogentur tamẽ viam vendere iuſto pretio, vt ff. de relig. ſi quis ſepulchrum.

SED NOTANDVM EST. Hæc eſt 7. pars q. in qua ſolvit quæſtionem principalem. ſ. vtrum abbas debeat conuerſo apoſtatæ reſtituere ſua & dicitur q non debent ei reddi, ſed finere q recipiat. & hoc probat per æquitatem canonicam. Io. de Fan.

CASVS. Hic determinat Ora. an abbas debeat reddere ſua nacho retro abeũti, & dicit q conuertere res monaſterij in ſuos vel propinquorum vſus, eſt perniciosum: ſed ex diſpẽſatione charitatis cõſulitur infirmitati humanæ, ſi quondã ſua reddantur monacho retro abeunti, quod magis fit iure poli, quàm iure fori. Et q hoc fieri poſſit, probat exemplo Io. Euangeliſtæ: q duobus iuuenib. cuncta reddidit, quos pœnituerat ſua pro Chriſto pauperib. erogaſſe Poſtea obijcit cõtra hãc ſolutionẽ & dt q Ioan. Euangel. nõ reddidit erogata iam pauperib. ſed alia: ſic & abbas quæ ſunt inter facultates eccleſiaſticas deputata, non reddet recedẽti, ſed alia. Poſtea ſupponit exemplum Aurelij: quod magis videtur efficax quã ſupradictum eſt.

c ¶ Duob.] Tito & Eugenio. Sed nonne beatus Ioannes renunciauerat ꝓprijs? vtiq. ergo quidquid habuit, acquiſitum fuit pauperib. vel illi eccleſiæ ad quam ſe tranſtulit. Sed dic q adhuc non peruenerat ad eccleſiam illam. Vel dic quòd de virgis fecit illud argentum quod dedit.

d ¶ Si Abbas.] Sophiſtice & male reſpondet: quia quàm cito abbas habet aliquid, tam tacito fit eccleſiæ ſuæ.

e Et ideo q̃rit hic Hug. qualiter abbas poſſit habere talia: cum oĩa quę ad eũ pertinent monaſterij ſunt. ſimile inueniſ 54. di. ex antiquis. ſm Hug.

Digitized by Google

QVicumque.] CASVS. Quidam clerici cum patres iniuſte filios exhęredabant, totam hæreditatem ſibi relictam reciplebant, & filij repetentib. nihil reſtituebant: quos Auguſtini redarguit in ſermone ſuo: & docet hoc non eſſe faciendum exemplo huius Aurelij Carthaginẽ. epiſcopi, qui reddidit hęreditatem iam ſuſceptam filijs poſtea natis.

¶ Filius pro patre pōt donationē prīs reuocare.

a ¶ Non reddere.] Similе. 14. q. 6. comperimus. Sed nōne filius natus iure cōi poteſt reuocare legitimam portionē ſuam ſi pater omnia bona ſua donauit, vt C. de ioffic. don. ſi totas? Nā ſi aliquis liberto ſuo dedit bona ſua cum crederet ſe non habiturum filios, nunqd filius poſtea non totum partem, ſed etiā totum reuocabit, vt C. de reuo. donatio. ſi nunquam? Reſpō. verū eſt & qđ hic dicitur intelligendum eſt qꝙ ecclēſia nō cogitur totum reddere, ſed tantū legitimā portionem, vel eaqō corrigit legem.

b ¶ Iure fori.] Quaſi dicat, ad hoc non cogebatur iure actionis, ſed quadam naturali æquitate tenebatur. a hoc a quō. ſ. hinc colligitur.

c ¶ Non iure poſſi.] .i. quadam naturali æquitate.

ECCE. CASVS. Concludit Grat. ex ſuperdictis cap. monachi recedẽtes, ſua reddēda ſunt: ſed poſtea dicit hanc nō eſſe veram ſolutionem: ſed aliā veram ſubdit, dicens, qꝙ licet Aurelius illi ruſtico qꝙ propriis nō renūciauit, nec habitū mutauit, ſua laudabiliter reddidiſſet: non tñ ꝓpter hoc exemplum monacho eunti in apoſtaſiam ſunt reddenda. ſed potius eſt cōpellendus vt in religione perſeueret. Veruntamen ſicut tenemur inimicis & perſecutoribus neceſſaria miniſtrare, ſic ꝓpter ſcandalū vitandum, & mortem monachorum, & incendium monaſterij recedenti de monaſterio ſua laudabiliter finantur auferri, etſi non reddantur.

1 Legitimā. hāc limitationē ad dic. l. ſi vim qꝙ ſequitur Bal. in l. 1. coll. vlt. & ibi Pau. col. 2. Arc. & alij hic. Bar. in l. Titia. §. Imperator. de leg. 2. laſi. in auth. ſi qua mulier, col. 2. C. ād ſacroſ. eccl. ſed hæc limitatio eſt falſa qꝙ immo in totū reuocat, vt idem Bal. cōſuluit conſ. 215. pū. Qui li. 5. Ph. Dec. in l. licet. no. 3. i fi. C. de pact. Fran. Rip. in d. l. ſi vnquā. qō. 49. & idē And. Tiraq. charta 93.

d ¶ Vtilius.] Vt ſup. q. 5. non omnis.

Vidam abbas.] CASVS. Supra in 16 cauſa dictum eſt, quòd eccleſiæ & res eccleſiarum ſunt in poteſtate epiſcopi. & in proxima cauſa ſuperiori quæſt. 4. in illo cap. in venditionibus dictum eſt, quòd abbates non poſſunt ſine licentia epiſcopi res eccleſiæ alienare: ſed ne propter hoc viderētur monaſteria ſubiecta ex toto epiſcopis ſicut aliæ eccleſiæ ſeculares; ideo magiſter annectit hanc

exemplo beati Ioannis det illa recedẽti, oblata vero eccleſia retineat. ¶ *Sequetur* † *ergo aliud exemplum, quo cadẽ, quæ oblata ſunt, laudabiliter reddenda monſtrentur.* † *al. ſequatur*

Ait enim Auguſtinus in ſermone 2. de vita clericorum. Et ſer. 52. al. 53. ad fratres i eremo, & in conc. Aquiſgr. c. 122. Iao p. 3. c. 177.

¶ Non debet eccleſia ſuſcipere, quæ filio exhæredato ſibi offeruntur. C. XLIII.

QVicunque vult exhære dato filio hæredem facere eccleſiam; quærat alterum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: immo, Deo propitio, nullum inueniet †. Quàm laudabile factum ſanctī & venerandi epiſcopi Aurelij Carthaginenſis? quomodo impleuit os omnium, qui ſciunt, laudibus Deū? Quidam enim cum filios non haberet, neq; ſperaret, res ſuas omnes (retento ſibi vſufructu) donauit eccleſiæ. Nati ſunt ei filij poſtea: & reddidit epiſcopus, nec etiam opinanti illi, quæ donauerat. In poteſtate habebat epiſcopus non reddere [a], ſed iure fori [b], non iure poli † [c]. † *al. inueniet.* † *al. celi*

Ecce, quòd aliquando oblata iure & laudabiliter reddūtur. Veruntamen non hoc exemplo, recedenti ſua reddenda monſtrantur. Aliud eſt enim in profeſſione ſuæ vitæ perſiſtere: aliud à propoſito ſui ordinis diſcedere. Si ſanctus Aurelius degenti in laicali habitu oblata reddidit, quia poſt oblationem filios accepit; non ideo in apoſtaſiam euntibus ſua reddenda ſunt, quibus vtilius [d] neceſſaria ſubtraberentur, vt coacti redirent ad ordinem, à quo receſſerant. Sed ſicut inimicis, & perſecutoribus iubetur neceſſaria ſubminiſtrare, ſicut ab Apoſtolo monetur tempus redimere, vt expeditius orationi vacemus; ſic ne eccleſia ſcādalum patiatur, ne diſcedens in deteriora præcipitetur, ne in perniciem monachorum, aut incendium monaſterij occaſione ſuorum exardeſcat; laudabilius ſibi ſua non dico reddantur, ſed auferri ſinantur, quàm ab illo iſta inferantur. 1. Cor. 7.

CAVSA XVIII.

QVidam abbas conſecratus in epiſcopum, prius monaſterio multa contulit; poſtea in epiſcopatu plura acquiſiuit: cui cū fratres ſucceſſorem quærerent, epiſcopus loci ſemet electioni volebat inſerere, vt per ipſum abbas in monaſterio ordinaretur: fratres renitantur.

Digitized by Google

ſit cauſam, vt oſtendat in quibus monaſteria à iuriſdictione epiſcoporum ſunt exempta, quòd vt competentius oſtendat, proponit themata, duas inde elicions quæſtiones. Cæterum autem thematis per ſe patet: nec indiget expoſitione.

Prima

1 *Quæritur primo, an monaſterium poſſit petere, quæ ab epiſcopo quæſita ſunt, an epiſcopalis eccleſia poſſit ſibi vendicare, quæ monaſterio fuerunt tradita* †.

† al. contradita

2 *Secundo, an per epiſcopum abbas ſit eligendus, & ordinandus, an tantummodo à propriis fratribus ſit inſtituendus.*

QVÆSTIO PRIMA.

PRima quæſtio [2] *terminatur in concilio habito apud Alteum, in quo ſic ſtatutum legitur.*

¶ Burchardus *lib. primo, cap. 230. citat concilium apud Alsh. præſente Conrado rege, itemque. Ivo par. 5. cap. 343. ſed ex primo* Altheim. *Idem vero par. 14. cap. 116. plura de hoc concilio refert his verbis.* Regno Conradi piiſſimi, & chriſtianiſſimi regis quinto congregata eſt ſancta generalis ſynodus apud Altheim (al. Altheum) in pago Rethia, præſente videlicet domini Ioannis Papæ Apocriſario, ſanctæ Hoſtienſis eccleſiæ Petro venerabili epiſcopo.

¶ Qui de monacho epiſcopus ordinatur, quòd ante conſecrationem habuit, monaſterio; quòd vero poſt conſecrationem acquiſiuit, propriæ eccleſiæ relinquat. C. I.

c. 1. c. 131. p. 5. c. 343. STatutum eſt, & rationabiliter ſecundũ ſanctos patres à ſynodo confirmatum, vt monachus, quem canonica electio à iugo regulæ monaſticæ profeſſionis abſoluit [b], & ſacra ordinatio de monacho epiſcopum facit; velut legitimus [c] hæres paternam ſibi hæreditatem, poſtea iure vẽdicandi poteſtatem habeat: ſed quidquid acquiſierat, vel habere viſus fuerat; monaſterio relinquat, & abbatis ſui, qui fuerat ſecundum regulam ſancti Benedicti, arbitrio. Poſtquam enim epiſcopus ordinatur, ad altare, ad quod ſanctificatur, & titulatur †, ſecũdum ſacros canones, quod acquirere poterit, reſtituat [d].

imitulatur

Prima quæſtio.] CASVS. Hic intimatur 1. quæſt. qua quæritur, an monaſterium poſſit petere quæ epiſcopus poſt conſecrationem ſuam acquiſiuit, & an epiſcopalis eccleſia poſſit vendicare ſibi quæ ipſe epiſcopus potius habuerat monaſterio? & in vtraq; quæſtione certum eſt non, vt inf. probatur. c vno.

Prima quæſtio.] Certum eſt vt quamdiu eſt abbas monachus in monaſterio, ipſi acquirit: ſed] quid acquirit factus epiſcopus, acquirit epiſcopali ecclie inf. ea. cap. 1. & hoc forte obtinet cum eſt transfecte ad eccleſiam epiſcopalem, vt inf 21. q. 2. ſi à translatus. Sed quia[tantũ eſt confirmatus, tamen non eſt translatus? Videtur velle littera quòd dicitur: abſoluit, &c. quod acquirit epiſcopali: ſed illa littera, poſtquam. &c. videtur ad priorem poteſt dici cum Hug. quòd non prius ſecundæ eccleſiæ, quæ, quàm ſit adeptus corpo-

1 Ad hanc materiam facit qđ leg. & nota. extra de priui. quidã & 16. q 1. ne pro cuiuslibet.

STatutum.] CASVS. Quæſitũ fuit in cõcilio apud Alteum, quid debeat fieri de rebus, quas epiſcopus, cum adhuc eſſe monachus, monaſterio donauit: & quid de hæreditate paterna quam acquiſiuit poſtquã factus eſt epiſcop⁹. Et reſp. ead. quæ donauerat monaſterio relinquãtur arbitrio abbatis diſponendas: hæreditatem vero paternã, quam acquiſiuit poſt conſecrationem epiſcopalem, habeat epiſcopalis eccleſia'.

b ¶ Abſoluit.] Ab obedientia, quam fecit abbati. Abſoluitur enim ab obediẽtia ſua cum fit factus de filio pater. Item à monachi regula in ieiunijs, vigilijs, & modo cantand: ſilentio enim non poteſt amodo vacare [cum debeat habere turbam præconis, vt 41. diſtinct. fit rector. Iré poteſt ſibi facere cõmatres, quod prius non licuit, exemplo Gregorij, qui prius monachus factus eſt, poſtea cum eſſet diaconus Cardinalis, cõpater Mauricij Imperatoris factus eſt. De hac materia plene inuenies 16 q 1. c. 1. 2. & 3 & quæſt. 7. in noua.

c ¶ Legitimus.] Immo etiam monachus exultens legitimus hæres eſt, quam in

Monachus ius ſuccedẽdi non dat monaſterio.

d ¶ Quod acciderit per trãslationem, ad eccleſiam ſæcularem, vel aliam prælatorum. 16. q 1. ne prorſus libet. extra de electõ conſtitutis. Arch.

Digitized by Google

SEcundam vero.] ¶ Hæc qō.diuiditur in 11. partes. In quarum prima continetur quod in c.ſeq.dicitur. Secunda ibi,[Econtra.] Tertia ibi,[Ecce in Toletano.] Quarta ibi, [Hinc ēt.] Quinta ibi,[Itē sūt.] Sexta ibi, [Abbate.] Septima ibi, [Pro huiuſmodi.] Octaua ibi, [Nō ſolū.] Nona ibi,[Prohibentur.] Decima ibi,[Item sūt.] Vndecima ibi, [Viſitādi.] Duodecima ibi,[pro talibus.] Ioannes de Fant.

CASVS. Hic intitulatur,2.q.in qua quæritur an abbas ſit eligēdus, & inueſtiendus per epiſcopū, an per monachos? Et certum eſt q̄ per monachos eſt eligendus, vt inf.ea. abbatē per epiſcopum vero inſtituendus, vt infra c.1. excipiuntur monaſteria priuilegiata, vbi abbates p̄ monachos eliguntur, & inſtituūtur, vt infra ead. abbas. vel potius per Apoſtolicū, ſi immediate ſunt ei ſubiecta, vel per alium abbatem, cui immediatè ſubiectum eſt monaſteriū, inſtituitur abbas.

a ¶ Secundam vero.] Quæſtio ſecunda nō eſt dubia: quia tantum monachi eligēt, vt infra ea. abbatem. Ioan.

HOc tātum.] CASVS. Quidam epiſcopi vendicabāt in monaſterio plus q̄ canones cōcedebāt: & ideo in cōcilio Tolet. ſtatutum fuit, vt de cætero non vendicent in monaſterijs epiſcopi, niſi quod canones ſibi concedunt, ſcilicet monachos promouere, & bonum abbatem, & alios prælatos inueſtire, & maleſacta contra regulam corrigere. ſi vero vitra præſumpſerint, excommunicentur.

Ips nō plus pōt petere ab eccleſijs, q̄ qđ ex canonibus ſibi dēri probat.

b ¶ Hoc tantum.] Argu. q̄ non poteſt eps plus ab eccleſijs petere quàm quod ex canonibus ſibi deberi probat, vt 9 q. 3. conqueſtus. & 10. q. 3. quia cognouimus.

Monachorum coerciō ad quē ſpectat.

c ¶ Inſtituere.] Id eſt, confirmare. Vel dic proprie q̄ inſtituit, cum ſint negligentes, vt 9. q. 3. cum ſcimus. Vel etiam poteſt aliū inſtituere cū monachi minus idoneum volunt eligere, vt infra ea. q ſi quis abbas.

d ¶ Corrigere.] Ergo coerciō monachorum ad epiſcopum ſpectat; vt 50. diſt. accedens. inf. ea ſi qs abbas. &c. abbates. & c. cognouimus. Dicunt quidam, q̄ in minimis exceſſibus ab abbate, vel priore ſunt puniendi: ſed in maioribus ab epo, vt extra de ſen. ex com. monachi. & 90. d ſi qs monachus. & 12 q. 1. non dicatis. Sed melius dicatur, q̄ ſi ordine iuris agitur contra monachum, q̄ coram epo ſit agendum, vt 11. q. 1. de perſona. ſecus ſi non in forma iuris. extra de appel. reprehenſibilis. Ioā.

CONTRA. Hæc eſt ſecunda pars quæſt. in qua probatur per 7. cap. q̄ de iure communi ad monachos tantum ſpectat electio abbatis: & ſi populum non habent non ſubſunt epiſcopo lege dioeceſana, ſed tantum lege iuriſdictionis. Io de Fan.

CASVS. Supra in hoc c. tantum dictum eſt, q̄ epiſcopi alia-

QVAESTIO II.

ECundam vero [a] *quæſtionem terminat auctoritas Toletani concilij quarti, c. 50.*

¶ Abbates, & alia officia per epiſcopos debent inſtitui. C. I.

HOc tantum [b] ſibi in monaſterio vendicent ſacerdotes, quod præcipiunt canones, ideſt monachos ad cō uerſationem ſanctam p̄monere: abbates, aliaq, officia inſtituere [c], atque extra regulam facta corrigere [d]. Quòd ſi aliquid in monachos canonibus interdictum præſumpſerint, aut vſurpare quidpiam de monaſterij rebus tentauerint; non deerit ab illis ſententia excommunicationis.

2 *Econtra Gregorius ſcribit Caſtorio Ariminenſi epiſcopo.*

¶ Congregatio monaſterij, non epiſcopus, aut aliquis extraneorum abbatem inſtituat. C. II.

j ABbas in monaſterio non per epiſcopum, aut per aliquem extraneorum ordinetur [e]; neq; ab epiſcopo Miſſa [f] ibi celebretur, vt nulli eccleſiæ ſubiiciatur [g].

¶ Huius capitis eadem eſt ſententia ac ſequentis; in qu ſunt ipſa B. Gregorij verba. Itaq; hæc videtur ſumma quædam ſequentis, & propterea in aliquot vetuſtis exemplaribus non ſunt aſſumpta.

Idem eidem Caſtorio epiſcopo, lib. 4. epiſt. 43. ſeu c. 87.

¶ De eodem. C. III.

j ABbatem cuilibet † monaſterio non alium, ſed quē dignum moribus, atque actibus monaſticæ diſciplinæ cōi conſenſu congregatio tota popoſcerit, ordinari † volumus. Miſſas autem publicas [h] per epiſcopum, vel clericos in † monaſterio fieri omnimodo prohibemus.

Anſl. 7. c. 174. Poly. l. 3. tit. 15. & lib. 4. tit. 33. Pann. l. 3. 16. 8.

† al. eidem] orig.

† al. illic] orig.

† al. volumus te ordinare] orig.

aliquid iuris ſibi poſſint vendicare. Nunc Gratianus vult oſtendere contrarium, & ad hoc inducit ſequentia cap.

A Bbas.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̄ abbas in monaſterio ordinari debet per monachos, & non per epiſcopum: nec ibi Miſſa per epm celebretur, ne per hoc oſtendatur alicui eſſe ſubiectum. Idem verē dr in duobus ſequentibus c. cuius caſus patent, & per te formabis. Aliquid tamen plus addetur in 3 cap. Et not. q̄ hoc quod ibi dicitur, intelligitur de monaſterijs exemptis.

e ¶ Ordinetur.] Id eſt, eligatur.

f ¶ Miſſa.] Publica, conuocato populo: niſi ſit de voluntate fratrum, vt infra ea. ſummoſu.

g ¶ Subijciatur.] Quoad legem dioeceſanam 1. vt 16. q. 1. cum pro vtilitate niſi in caſu, vt 12. q. 2. Apoſtolicos. eo ipſo ergo q̄ ep. in aliquo loco celebrat, præſumitur locus ei ſubiectus. arg 7. q 1. pontifices. Hoc tamē ſcias, q̄ eps pōt ſubijcere vnā eccleſiam alij, vt ext. de excel. pla. licet. & ēt aliqua eccleſia pōt ſe ſubijcere alij hoc eſt nō prēiudicat epo. extra de dom. inter dilectos.

[1] Locus quē ad legem iuriſdictionis 16. q. 1. interdicimus. inf. e. ſi quis abbas. & caſeq. de hoc not. 10. q. 1. in ſum.

h ABbatem.] ¶ Publicas.] Quibus populus non intereſt n. ſi inuitet ab abbate, vt inf. e. q. dudū. Io.

Ab-

Digitized by Google

rin. 2 ſen- A Bbatem.] ¶ Dñs.] Arg. eſt hic q̃ electio maxime prælati ſpectat etiam ad patronum. vt 16 q.5. ſiquis epiſcoporum. & q.7. decernimus. & 63. diſtin. principali, & inf. ea. q.2. Eleutherius, ſed nõ eſt ita: vt extra de iure patr. nobis. & inf. c. proxi. Sed ſolennis electio præ-

a ¶ Vel clericos.] *Verba hec non leguntur apud B. Gregorium, omninoque nonnulla videntur conſulto immutata a collectore.*

Item Pelagius Papa Mellito ſubdiacono.

¶Ille debet abbas inſtitui, quem ſua congregatio, & poſſeſſionis dominus ordinari popoſcerit. C. IIII.

luo p.7. c.24.

ij ABbatem in monaſterio illum volumus ordinari, quem ſibi de ſua congregatione, & monachorum electio, & poſſeſſionis dominus, [a] & (quod magis obſeruandum eſt) ordo vitæ, ac meritum popoſcerit ordinari.

Ja conc. Later. ſub Greg. 1. & reg. lib. 7. indic. 1. epiſt. 18. Marinano epiſcopo. Poly. l. 3. tit. 15. Anſel. l. 5. c. 58. luo p. 7. c. 11.

Item Gregorius omnibus Epiſcopis.

¶ De libertate monachorum. C. V.

QVàm ſit neceſſarium monachorum quieti proſpicere, &c. *& infra.* ¶ Interdicimus igitur in nomine Domini Ieſu Chriſti, & auctoritate B. Petri principis Apoſtolorum prohibemus (cuius vice huic eccleſiæ Romanæ præſidemus) vt nullus epiſcoporum, aut ſæcularium [a] vltra præſumat de redditib. vel rebus, vel chartis [β] monaſteriorũ, vel de cellulis [b] vel de villulis, quæ ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occaſione † minuere; vel dolos, vel immiſſiones, [c] aut uiolentias aliquas facere *& inf.* ¶ Defuncto vero abbate cuiuſquã † congregationis nõ extraneus [eligatur, † niſi de eadẽ [d] congregatione, quẽ ſibi propria volũtate concors [e] fratrum ſocietas elegerit; & qui electus fuerit, ſine dolo, vel venalitate aliqua ordinetur. Quòd ſi aptã inter ſe perſonam inuenire nequiuerint; ſolerter ſibi de alijs [f] monaſterijs ſimiliter eligant ordinandũ. *& infra.* ¶ Pariter aũt cuſtodiendum eſt, vt inuito abbate ad ordinandũ † [g] alia monaſteria, aut ad ordines ſacros; vel clericatus officiũ tolli exinde monachi non debeant. *& infra.* ¶ Nullus monachus † ſine teſtimonio, & † conceſſione abbatis ſui in eccleſia aliquem locum teneat, vel ad aliquem promoueatur honorem. ¶ Hanc ergo ſcriptorum noſtrorum paginam omni in futuro tẽpore ab omnibus epiſcopis firmam † ſtatuimus illibatamq; ſeruari, vt & ſuæ eccleſiæ, ♱ iuuante Domino, tantummodo ſint iure cõtenti; & monaſteria eccleſiaſticis cõditionibus, ſeu angarijs, † vel quibuslibet obſequijs ſæcularib. nullo modo ſubiaceant. Nullis canonicis iuribus [h] deſeruiant: ſed remotis vexationibus, ac cunctis grauaminibus diuinũ opus cum ſumma animi deuotione perficiant.

¶ *Caput hoc habetur in decreto concilij Lateranenſis edito a B. Gregorio pro quiete, ac libertate monachorum: quod extat ſecundo tomo conciliorum inter decreta Gregorij primi: eiuſq; magnam partem ipſemet refert lib. 7. reg. indict. 1. epiſt. 18. Marinano epiſcopo Rauennati.*

7. q. 3. reg. ep. 7. *quibuſcunque firmam. magarijs, aut procurationi- el quibuslibet obſequijſque.*

QVam ſit.] CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima dicitur, quod nulli epiſcoporũ vel laicorum de cætero præſumant aliquid auferre de rebus monaſteriorum, & ſuarum eccleſiarum, vel villarum, vel fraudes aliquas eis facere. In ſecunda parte dicitur, q̃ ille abbas eligat, quẽ monachi de ſua cõgregatione elegerint, ſi ĩ ea idoneus inueniat. In tertia parte dí. q̃ p̃ter voluntatem abbatis monachi non debẽt de monaſterio ſuo ad alia monaſteria trãſire, vel ad alios ordines, vel ad aliqd officium eccleſiaſticum ordinari. In quarta parte dí. q̃ ſtatutũ illud debet ab omnibus cp̃s obſeruari. ſ. vt monaſteria nullis canonicis iuribꝰ deſeruiant, q̃bus deſeruiũt eccleſiæ ſæculares: & ep̃i ſuis eccleſijs ſint cõtẽti. Secũda pars ibi. ¶ Defuncto vero.] Tertia ibi. Pariter aut.] Quarta ibi, ¶ Hanc ergo.]

b ¶ Vel de cellulis.] Arg. q̃ capellæ parochiales habẽt idem priuilegium cũ monaſterijs. 16. q.3. inter cætera, ſed nõ eſt ita ut extr. de præb. de monachis. niſi monaſteria eſſent exẽpta tam in capite, quã in membris. 16. q.2. in ſumma.

c ¶ Vel ĩ miſſiones.] Ideſt, exactiones.

d ¶ Niſi de eadem.] Sup. d. 61. nullus inuitis. & c. obtinuit. & c. victoris.

e ¶ Concors.] Et canoni a, ut 62. d. c. 1. & inf. ea. ſi qs abb.

f ¶ De alijs.] Etiã Heremitani, ut extr. de elect. ĩ monaſterium. ar. contra inf. prox. quæſt. ult. in §. penul.

g ¶ Ad ordinandũ.] Si tamen monachus ſit neceſſarius, p ſuperiorẽ cogatur ipſum dare, ut extr. de iure patron. nullus. Sed quid ſi monachus ſit factus Papa inuito abbate: debet ne redire? Sic. & ipſe met compellat ſe redire: quia cũ teneatur de alijs iuſtitiã facere multo fortius de ſe ipſo. ff. ſi ſeruꝰ vend. l. altius.

Monachus factus Papa ne licentia abbatis redire debet.

h ¶ Iuribus.] Quantum ad legem dicecẽſanam. ut 16. q.1. cum pro utilitate, ut no. 1. q.1. in ſumma.

nda eſt principi, uel patrono, ut extra de elect. a. & c. q̃ melius eo. tit. ſacroſanctam, &c. quod 53. d. Reatina, & c. lectis.

Lvminoſo abbate.] CASVS. Luminoſus abbas conqueſtus eſt de epiſcopis Ariminenſibus, q̃ ſuo monaſterio, & alijs multa præiudicia, & grauamina inferebant: & præter uoluntatem monachorum Miſſas publicas in monaſterijs cantabant. Præcepit ergo Gregorius Caſtorio Ariminenſi epiſcopo, vt in monaſterio Luminoſi abbatis, & alijs nullã ptãtem exerceat imperandi, nec aliquam ordinationẽ & leuiſſimam ibi faciat, niſi ab abbate fuerit rogatus. Et intelligitur hoc ca. de monaſterijs exẽptis. Vel ſi intelligatur de non exẽptis, intelligitur de ordinatione officialiũ, quos inſtituit abbas, & non epiſcopus, ut dicit Hug.

a ¶ Luminoſo. Hoc capitulum loquitur de monaſterijs exẽptis, uel priuilegiatis.

b ¶ Publicas. In quibus eſt concurſus populorũ, quæ fiunt in hora tertia, *inf. de conſecr. d. ſt. 1. & hoc.* ſed publicas, id eſt, ſolennes bene cantant.

c ¶ Receſſibus. Potius ergo erunt monaſteria in ſolitudine quàm in vrbe. 16. q. 1. ſi cupis. Vel ſecundum hanc glo. expone receſſibus, i. locis ſolitarijs, vel dic. i. monaſterijs, ad q̃ monachi veniunt de ſæculari conuerſatione recedentes.

d ¶ Collocare.] Vt ibi exerceat iudicia.

e ¶ Ordinationem] *Inf. eod. conuenimus. cõtra,* ſed hic loquitur de exemptis, ibi non: uel ſi hic loquitur de nõ exemptis: tũc dic, q̃ eps hoc facere poteſt, niſi abbas negligens ſit in ordinationibus, id eſt, diſpoſitionibus, ut 9. quæſt. 3. cum ſcimus.

f ¶ Abbate. Sup. 10. q. 1. inter cætera.

PRidem. CASVS. In monaſterio S. Andreæ erat baptiſterium, cuius occaſione monachi patiebantur moleſtias, & incurſionem populorum. Quam præcepit Gelaſius epiſcopo loci, ut baptiſterium inde remoueret, & loco eius altare fundaret, q̃ quia prima uice facere diſtulit, præcipit nunc ſibi, ut ſine mora literis ſuſceptis, hoc exequatur, ne de ſua negligentia moueatur contra eum. Sequens capit. planum eſt, & per ſe patet.

g ¶ Monaſterio.] Epiſcopus ibi fecerat baptiſterium.

a ¶ Aut ſæcularium.] *Abſunt ab aliquibus conciliorum editionibus, & Gratiani manuſcriptis exemplaribus.*

ß ¶ Chartis.] *In concilio legitur,* curtis, *ſed in epiſtola, et apud Iuonem,* chartis.

γ ¶ Nullus monachus.] *Hinc vſque ad finem non habentur in epiſtola, ſed in concilio.*

δ ¶ Vt & ſuæ eccleſiæ.] *In concilio legitur,* Et ſanctæ eccleſiæ, iuuante Domino, ſuo termino, ſiue iure contentę, &c. *In epiſtola vero 43. lib 4. (vbi idem fere ſcribit Caſtorio Ariminenſi epiſcopo hoc modo,* Vt & tua eccleſia, iuuante Domino, ſuo tantummodo ſit iure contenta, & monaſterium illud, &c.

ε ¶ Iuribus.] *In concilio eſt,* curis, *in epiſtola* canonicæve iuriſdictioni.

Item Caſtorio Epiſcopo Ariminenſi.

¶ Miſſas publicas in cœnobio epiſcopi non celebrent, ne aliquod eis grauamen inferant.

Cap. VI.

LVminoſo [a] abbate referẽte plurimis in monaſterijs multa à præſulibus præiudicia, atq; grauamina monachos pertuliſſe cognouimus: Oportet ergo, vt tuę [†] fraternitatis prouiſio de futura quiete, eorũ ſalubri diſponat ordinatione: quatenus cõuerſantes in illis, in Dei ſeruitio, gratia ipſius ſuffragante mente libera perſeuerent. Miſſas quoq; publicas [b] in † cœnobijs fieri omnimodo prohibemus: ne in ſeruorum Dei receſſibus [c], & in eorũ receptaculis vlla popularis cõuẽtus præbeatur occaſio: [Vel mulierum fiat illis† introitus,] quia nõ expedit animabus eorum. Nec audeat ibi cathedram collocare [d] epiſcopus ξ, vel quamlibet poteſtatem exercere imperãdi, nec aliquã ordinationem [e], quamuis leuiſſimã, faciendi, niſi ab abbate [f] loci fuerit rogatus: quatenus monachi ſemper maneant in abbatum ſuorum poteſtate: ut remotis vexationibus, ac cunctis grauaminibus diuinũ opus cum ſumma deuotione animi perficiant.

In eodem conc.

Iuo p. 7. c. 12.

† al. noſtræ, in cõc.

Ibidem inferius, & lib. 4. epiſt. 43.

[Nemus.] orig.

† *ab eo in cœnobio.* in concilij ab epiſcopo.

Ibidem inferius. ſup. c. 5.

¶ *Libro quarto regeſti eſt epiſt. 41. Luminoſo abbati & 43. Caſtorio Ariminenſi epiſcopo ſcripta; in quibus leguntur quæ ad hoc caput pertinent. Propria tamen verba vſq; ad verſ* Miſſas, *non habentur in epiſtolis illis, ſed in concilio, de quo in prox. ſuperiori capite dictum eſt, exceptis primis verbis,* Luminoſo abbate referente, *& ex eo nonnulla ſunt emendata, & addita.*

ξ ¶ Epiſcopus.] *In concilio ſequitur,* ſeu quacumque alia dignitate præditus, aut poteſtate, vel quamlibet poteſtatem imperandi, &c.

† Antea legebatur, *Gelaſius.*

Item Gregorius † *Papa lib. 2. indict. 11. epiſt. 56. Secundino epiſcopo.*

¶ Baptiſterium in monaſterio non permittitur fieri. C. VII.

Polyc. l. 2. tit. 34. Anſ. l. 5. c. 48. Iuo p. 5. c. 55.

PRidem præcepimus, vt de monaſterio ß S. Andreæ

a ¶ Altare.] Hoc idem quia locus fontium non debet pedibus conculcari, ut inf. eod. de conſec. diſt. 1. altaris. & hoc commodius non poteſt fieri, quàm ſi ibi altare ædificetur.

b ¶ Poſt ſuſceptas.] Sic extra de appel. ſuper eo. in fin. Abbas

quod eſt ſuper Maſcalas, baptiſterium propter monachorum moleſtias † debuiſſet auferri, atque in eodem loco, quo fontes sũt, altare [a] fundari: cuius rei perfectio hactenus eſt protracta. Admonemus igitur fraternitatẽ tuam, vt nullam iam moram poſt ſuſceptas [b] præſentes literas noſtras inferere debeas: ſed repleto loco ipſorum fontiũ, altare ad ſacra celebrãda myſteria illic ſine dilatione aliqua fundetur: quatenus & prędictis monachis opus Dei ſecurius liceat celebrare, & non de negligentia ueſtra cõtra fraternitatem tuam noſter animus excitetur.

† al. inſolentias.

Item ex concilio Moguntino.

¶ Cum permiſſione epiſcopi abbas locum ſuum deſerere poteſt. C. VIII.

ij. 11. c. 8. c. 86. & p. 7. c. 104.

ABbas pro humiliatione, & cũ permiſſione [c] epiſcopi locũ ſuum poteſt relinquere: tamẽ eligant ſibi fratres abbatem de ipſis: ſin autem, de extraneis.

3 *Ecce in Toletano cõcilio [d] dicitur, qđ ſacerdotes † abbates, & alia officia iſtituere debeãt. Beatus Gregorius, [e] & Pelagius prohibẽt, dicentes, abbatẽ à fratribus ſua cõgregationis eligendum, & ordinandum. Quomodo ergo hac tanta diuerſitas ad cõcordiam reuocabitur? Sed ſciẽdum [f] eſt, quoſdam monachos eſſe indomitæ ceruicis, & effrænatæ ſuperbiæ: quos dum abbates ad religionem cogere voluerint, in eorum deiectionem conſpirãt, & alium moribus ſuis conuenientem ſibi præficere cõtendunt: quales erant illi, qui in necem beati Benedicti conſpiraſſe leguntur. Pro huiuſcemodi conſtitutum eſt vt abbates, & alia officia per ſacerdotes inſtituantur.*

d. epiſcopi.

Vnde Pelagius Papa ſcribit Opilioni† defenſori dicẽs.

Apellonio.

¶ Non licet monachis abbates pro ſuo arbitrio expellere, aut alios ordinare. C. IX.

c. 185.

NVllam poteſtatem de cætero nullam licẽtiam monachis reliquimus pro arbitrio ſuo aut abbates expellere, aut ſibimet alios ordinare: ‖ quia nulla auctoritas [h] remanebit abbati, ſi monachorum poteſtati cęperit ſubiacere: ut de cætero fideliter, & ſtudioſe vniuerſa, q̃ uel ad diuini cultus reuerentiam, uel ad utilitatẽ eiuſdẽ monaſterij pertinent, abbatis ſolicitudo, ad quem poteſtas tota [i] pertinere conuenit, debeat adimplere.

a ¶ Altare.] Hoc idem quia locus fontium non debet pedibus conculcari, ut inf. eod. de conſec. diſt. 1. altaris. & hoc commodius non poteſt fieri, quàm ſi ibi altare ædificetur.

ſuperiore. Io. de Pant.

CASVS. Nunc G. repetit ſupradictam contrarietatem, & dicit qđ in quibuſdam capitulis dicitur ut abbates & alia officia per epiſcopos inſtituantur & in quibuſdam dicitur contrarium. Sed ſoluit nunc Gratianus, & dicit, quòd illud quod dictum eſt in hoc capitulo hoc tãtum, ſcilicet qđ epũs habet inſtitutionem abbatum, & aliorum officiorum, ſtatuta ſunt propter quoſdam monachos indomitæ ceruicis, qui deponebãt ſuos abbates, qui eos corrigebant, & alios pro ſua arbitrio eligebãt, quales fuerunt quidam beati Benedicti, qui in mortem eius conſpiraſſe legũtur. & ad hoc inducit ſeq. capit.

d ¶ In Toletano cõcilio.] ſup. c. 1.

e ¶ Beatus Gregorius. ſu. c. abbatẽ 1. f ¶ Sed ſciendum.] Magiſter intelligit, quod cap. ſupradicta ex cauſa data ſunt. Ioan.

NVllam poteſtatem.] CASVS. Quidã monachi pro ſuo arbitrio deponere volebant abbates, & alios qñque malos ſicut volebãt ordinabãt. Quare Papa Pelagius pcepit Opilioni defenſori, vt de cætero monachos talem licẽtiam habere nõ permittat. ſed tota poteſtas & ſollicitudo monachorũ & monaſterij ad abbatem pertinebit.

g [e] Alios ordinare.] id eſt, eligere.

h ¶ Auctoritas.] Humani enim moris eſt illũ timere, cuius iudicio nunc erigitur, nũc deprimitur. 16. q. 1. viſis. Nec ſuperiores debẽt inferioribus nimis familiares eſſe. nam ex cõuerſatione æquali naſcit cõtemptus dignitatis. ff. de offi. præſi. obſeruãdum. nec etiam debent ſubditi plꝰ eſſe ſubditi, quàm expediat. 2. quæſt. 8. admonẽdi. Ioan.

i ¶ Tota.] Ergo epiſcopus nullam habet iuriſdictionẽ in monaſterijs & ſic eſt contra 17. q. ulti. in venditionibus. 12. q. 2. abbatibus. ſed iſtud uerbum, tota, nõ excludit epiſcopũ, ſed ipſos monachos, id eſt, ita pertinet ad abbatem, q̃ non ad monachos.

1. Vnde dicebat Lau. ℣ Gratia. vult ponere contrarietatem ubi non eſt. vnde licet ita capitula omnia ſic inducat, tamen totum contrarium eſt dicendũ. ſ. ℣ loquatur de iure communi, ſecundum L. Familiaritas nimia parit contemptum.

Subditi non debent plus eſſe ſubditi, quàm expediat.

s.] Cum permiſſione.] Non enim poteſt ſine ıtia prælati ſuam deſerere eccleſiã, ut extra de monet. 16. q. ult. cap. vlt. 71. diſtin. cap. 1. & 2. .duæ. Io.

Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua dicitur, nachi non poſſunt abbatem deponere ſine

Digitized by Google

HINC ETIAM. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua probat q̃ omnes monachi pertinent ad prouisionem & correctionem episcopi: & hoc probat per quinque cap. Ioan. de Fant.

CASVS. Non solum constitutum est ut propter malitiam monachorum epī institutionē habeant in monasteriis, sed ēt, ut clerici singulorū monasteriorū intātum sint sub potestate epōrū. ne alicui eorū liceat absque conscientia episcoporū monasteria ædificare: quod probatur pér seq. c. a ¶ Constitutū est.] Id est, ꝓpter cām. I intelligit enim Gratianus omnia hæc c. ex causa fuisse statuta.

Hoſpitale cō ſtruc.

4 *Hinc etiam constitutum est, a ut clerici singulorum monasteriorum sint in potestate episcoporum: nec alicui liceat extra eorum conscientiam monasteria ædificare.*

Vnde in Chalcedonensi concilio, c. 4. legitur.

¶ Sine conscientia episcopi, monasterium nullus ædificet. C. X.

QVidam monachorum habitu utentes indifferenter per ciuitates incedunt, nec non & monasteria, & seipsos præsumptione propria commendant. b Placuit igitur neminem aut ædificare, aut cōstruere monasteria, aut oratorij c domum sine conscientia ipsius ciuitatis episcopi. *Itē, c.* 8. ¶ Clerici in prochijs, d & in monasterijs, aut oratorijs cōstituti sub potestate sint eius, q̃ in ea est ciuitate episcopus, secundū traditionem sanctorū patrū: nec per præsumptionem recedant a suo episcopo. ¶ Eos uero, qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionē quocūque modo, uel si noluerint subiacere ꝓprio episcopo: si quidem fuerint clerici, pro & personarū ordinatione subiaceant condemnationibus canonū: si vero laici, uel monachi d fuerint; communione priuentur. *Item.* ¶ Clerici, γ e qui pauperum dispositioni, vel monasterio rum, uel oratoriorū præsunt; sub potestate singularum ciuitatum episcoporum secundum canonum traditionē perdurent: neque per suam temeritatem episcopi sui moderationem † declinēt. Qui autē huiusmodi dispositionem quolibet modo subuertere ausi fuerint, & episcopo suo nō obedierint; si quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi subiacebūt; si autem monachi, uel laici sunt, à communione suspendantur.

Iuo p. 7. c. 1. Pann. l. 3. c. 74.

Iuo p. 6. c. 358. Poly. l. 4. tit. 34.

cod. c. 8. ex alia uersione.

Iuo ibid. c. 359.

† al. ordinationum.

¶ *Quoniam uersio huius capitis usque ad uersi.* Clerici. *primo, est alia ab ijs, quæ circumferuntur in conciliorum codicibus, licet apud Iuonem, & in Pannormia idem ferè sit sensus placuit asscrri uerba Græca, & nouam interpretationem.*

Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τῷ μονάζειν μετιόντες βίον, τὴν προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς. ἐπειδὴ δέ τινες τῷ μοναχικῷ κεχρημένοι προχείματι, τάς τε ἐκκλησίας καὶ τὰ πολιτικὰ διὰ παραύσεως πράγματα, περιόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἑαυτοῖς σαγισᾶν ἐπιτηδεύοντες ἔδοξεν μηδένα μὲν μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν μηδὲ σαγισᾶν μοναστήριον ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. *id est.*

a ¶ Qui

b ¶ Commendant.] Sed nemo debet se commendare. 11. q. 3. si quis uero. arg. cōtra. ff. de offic. proconſ. obſeruare. §. antequam uero.

c ¶ Aut oratorij.] Quibus temporibus in oratorijs fit Missa audienda, habes inf. de conſec. diſt. 1. ſi quis ēt. & die est remota. Item nec in oratorijs licitum est ponere campanas, ut extra de priuil. parentibus. Io.

d ¶ Vel monachi.] Loquitur secundum ea tempora cum monachi fuerunt laici. 16. q. 1. generaliter.

e ¶ Clerici.] Id est, prælati.

Digitized by Google

Qui verè & ſincerè monaſticam vitam degunt, conuenienti honore afficiantur. Verum, quoniam nonnulli ſpeciem monachicam præferentes, & eccleſias, & ciuilia, negocia perturbant in ciuitatibus indifferenter vagantes, ac præterea monaſteria ſibi ipſi conſtituere aggredientes; placuit neminem quidem vſpiam ædificare, neq; cõſtituere monaſterium, vel oratoriam domum pręter ſententiam epiſcopi ciuitatis.

α ¶ Prochijs.] *Sic in nonnullis vetuſtis codicib. Grat. & Vaticano cõciliorum, & verſione priſca (ex qua videtur eſſe hic verſiculus.) & eſt uox canonis Graci. In vulgatis aũt Grat. & aliquot libris conciliorum eſt* parochijs.

β ¶ Pro perionarum ordinatione. *Sic in eadem priſca, ſed in canone Graco, & in uerſione Dionyſij exigui nihil eſt, quod his verbis reſpondeat.*

γ ¶ Item clerici.] *Eſt idem, quod in proximo ſuperiore paragrapho, ſed ex alia verſione, quæ non extat in conciliorum uoluminibus, atque hanc eandem repetitionem licet animaduertere apud Iuonem par. 6. c. 358. & 359.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 97.

¶ Examinetur ab epiſcopo, qui religioſis fęminis pręponendus eſt. C. XI.

:n. l. 8. c. 76. p. 7. c. 94.

QVi religioſis fœminis præponendus eſt, ab epiſcopo loci **comprobetur.** [a]

Monaſterium quoque abſque epiſcopi permiſſione nulli incipere, aut fundare licet.

Vide in Agathenſi concilio, c. 27. legitur.

¶ Sine permiſſione epiſcopi nullus monaſterium præſumat incipere, aut fundare. C. XII.

DE monachis, α monaſterium nouum [b] (ſine epiſcopo aut permittente, aut probante [c]) nullus incipere, aut fundare præſumat.

α ¶ De monachis] *Abſunt iſtæ uoces a recentioribus editionibus conciliorum, ſed non a uetuſtioribus, & manuſcriptis codicibus, aut Iuone.*

Item ex eodem, c. 58.

Epaunenſi

¶ De eodem. C. XIII.

CEllulas nouas, aut congregatiunculas β [c] monachorum abſque epiſcopi notitia prohibemus inſtitui.

l. 8. c. 34. . c. 165. & p.

β ¶ Congregatiunculas.] *Antea legebatur*, congregantium eccleſias. *Emendatum eſt ex pleriſq. manuſcriptis, & locis indicatis.*

Item ex concilio Aurelianenſi primo, c. 24.

.c. 138. ¶ Abſque epiſcopi, vel abbatis voluntate nullus monachorum cellulam conſtruere præſumat.

C. XIIII.

NVllus monachus congregatione monaſterij derelicta, ambitionis, [c] & vanitatis † impulſu cellulam conſtruere ſine epiſcopi permiſſione, vel abbatis ſui voluntate præſumat.

ietatis.

5 *Item ſunt alij, qui pro executione diuerſarum cauſarum quoslibet admittunt qui diſtrictionem eorum ſoluant, & quietem religionis perturbent.*

De quibus in concilio Triburienſi legitur.

a QVi religioſis.] c Con probetur. Ne ſit minimus iuuenis. 1 vi 24. d. quorundam. & c. fraternitatis.

b DE monachis.] c Nouũ. Nouũ dicitur cuius facies immutat, ut ff. de noui oper. nunc. l. 1. §. opus nouum, ſi ergo totum monaſterũ ſit deſtructũ requiritur cõſenſus epiſcopi in conſtructione, ſed in reparatione nõ requiritur. ve 16. q. ult. ſi qs vult. extra de iudæ. iudæi. 2 & C. de epe. publ. l. 2. & 3. ar. c ¶ Aut probãte. Ex poſtfacto, qa ratihabitione põt cõfirmare, ut 21. q. 1. c. ult. d C Ellulas.] Aut congregatiunculas.] Noua collegia non põt quis facere, nec etiã nouas regulas, uel nouam uitã, ext. de relig. domib. ne nimia. ff. de colleg. illi. l. 3.

e NVllus.] ¶ Ambitionis.] Infirmitatis. n. cauſa põt abbas permittere monacho facere cellulam ſpecialẽ, ut 20. q. 4. c. ult.

ITEM SVNT ET ALII. Hæc eſt quinta pars q. in qua dicitur, qꝫ malus abbas non retineatur. etiã ſi velint monachi. Io. de Fant.

CASVS. Superius in c. nullã. dictum eſt. qꝫ monachi abbates deponebant, & pro arbitrio eligebant. Nunc uero dicit, qꝫ aliq erant monachi, q indifferẽter quoſlibet abbates malos, & laſciuos admittebant, ut religionis quietẽ diſſoluerent, & cauſas eccleſiaſticas tractare ualerẽt, & etiam ſæculares.

Si

1 Item qꝫ nõ ſit monachꝰ 16. q. 1. de pſcutium, *fm* Lau.

2 Et ibi Cardin. Fior. & Felinus.

Digitized by Google

Si quis abbas cautus.] CASVS. Statutum fuit in Triburiensi cõcilio, quòd si aliquis abbas inutiliter rit & inutilis, & præcepta Dei verbis & exemplis non cuſtodierit a proprio epiſcopo, & à vicinis abbatibus & cæteris Deum timentibus, deponatur, etiam ſi omnis congregatio monachorum velit eũ habere abbatem.

tes non debent vocari ad ſynodum, vt 18. diſtinct. epiſcopus 2.

e ¶ Aut peculiare.] Niſi ab abbate ei conceſſa ſit adminiſtratio, vt extra de ſtatu mon. monachi.

f ¶ Quæ acquiſierit.] Ergo fugitiui & vagabũdi acquirunt

Monachi fugitiui eccleſiæ acquirunt.

¶ Abbas, qui cautus in regimine non fuerit, a proprio epiſcopo, & à vicinis abbatibus a ſuo arceatur honore. C. XV.

Si quis abbas cautus [a] in regimine, humilis, caſtus, miſericors, diſcretus, ſobriuſque non fuerit, ac diuina præcepta verbis & exemplis non oſtenderit, ab epiſcopo, in cuius territorio conſiſtit, & a vicinis abbatibus, & cæteris Deum timentibus a ſuo arceatur [b] honore: etiam ſi omnis congregatio vitijs ſuis conſentiens eum abbatem habere voluerit.

Burch. l. 8. c. 96. Iuo p. 7. c. 114. Simile 6. diſt. 61. c. in ordinatione. qđ eſt ex regula S. Benedicti.

Item ex concilio Aurelianenſi primo, cap. 21.

Et in capit. l. 6. c. 3o.

¶ In epiſcoporum poteſtate abbates conſiſtant. C. XVI.

6 Abbates pro humilitate religionis in epiſcoporũ [c] poteſtate conſiſtant; & ſi quid extra regulam fecerint; ab epiſcopis corrigantur; qui ſemel [d] in anno in loco, vbi epiſcopus elegerit, accepta vocatione [d] conueniant. ¶ Monachi autem abbatibus omni obedientia, & deuotione ſubiaceant. *Quòd ſi quis per contumaciam* extiterit indeuotus, aut per loca aliqua vagari, aut peculiare [e] aliquid habere præſumpſerit; omnia, quæ acquiſierit, [f] ab abbatibus auferantur ſecundum regulam monaſterio profuturam. Ipſi autem, qui fuerant peruagati, vbi inuenti fuerint, cum auxilio epiſcopi tanquam fugaces ſub cuſtodia reuocentur. ¶ Et reum ſe ille abbas futurum eſſe cognoſcat; qui in huiuſmodi † perſonas non regulariter animaduerterit, vel qui ſuſceperit [g] monachum alienum.

Burch. l. 8. c. 67. Iuo p. 7. c. 85.

† *al perſonis non regulari animadmiſſione diſtrinxerit.*

[a] ¶ Semel.] *Sic etiam legitur in concilijs impreſſis, & manuſcriptis, & capitularibus. Verum apud Burchardũ & Iuonem poſt verſ.* corrigantur, *eſt inſertum cap.* non ſemel, *infra eadem.*

Item ex concilio Arelatenſi. †

C. XVII.

Monaſteria, vel monachorum diſciplina ad eũ pertineant epiſcopum, † in cuius ſunt territorio conſtituta.

† *al. Aurelianenſ.*

† Scilicet in grauibus delictis exigentibus depoſitionem, ſm Pa. in c. licet, de off. ord.

Item Paſchalis Papa II.

1 Ad huius dicti declarationem uide quod leg. & not. 27. q. 1. nec aliqua, uer. quod ſi in ſi. & cap. peruenit.

Abbatem ab abbatia ſolus eps deponere.

põt deponere a dignitate abbatiæ. Sed non põt ſolus ab ordine deponere, ut 16. qõ. 7. inuentum. & no. 15. q. 7. i ſumma. & hoc ideo, qa cauſa illa non eſt criminalis, extra de accuſat. ſuper his. & de ſimo. cap. per tuas.

Prælatus negligens eſt deponẽdus.

a ¶ Cautus.] Ergo videtur, qꝑ aliqs põt deponi propter ſimplicitatẽ, ut hic, & 74. diſt. epiſcoporũ. Sed dicas, quod hic uocat illum incautum, qui negligens eſt. nam propter negligentiam deponitur aliquis, ut 81. d. dictum. Vel dic, qꝑ abbates propter modicas cauſas poſſunt remoueri, vt ext. de ſimon. per tuas.

b ¶ Arceat.] Hic patet, qꝑ epiſcopus ẽt ſine numero epiſcoporum abbatem põt deponere a dignitate abbatiæ. Sed non põt ſolus ab ordine deponere, ut 16. qõ. 7. inuentum. & no. 15. q. 7. i ſumma. & hoc ideo, qa cauſa illa non eſt criminalis, extra de accuſat. ſuper his. & de ſimo. cap. per tuas.

Abbates.] Hæc eſt 6. pars quæſtionis, in qua probat, qꝑ omnes monachi debent epiſcopo obedire, & venire ad ſynodum, & debet requirere fugitiuos: & hoc probat per quatuor cap. Ioan. de Fant.

CASVS. Hoc capitulum diuiditur in tres partes. In prima dicitur, quod abbates ſubeſſe debent epiſcopis, & ſi in aliquo deliquerint, debent ab eis corrigi, & ſemel in anno cũ epiſcopus eos uocauerit ad ſynodũ uadant. In ſecunda parte dicitur, qꝑ monachi debent abbatibus ſubeſſe, & eis obedientiam præſtare. & ſi quis eorum inobediens cœperit euagari, uel peculium habere, totum peculium ei per abbates auferatur ad uſum monaſteriorum. Monachus verò uagabundus cum auxilio epiſcopi reuocetur. In tertia parte dicitur, quod abbas, qui tales non punierit, uel monachos ſuſceperit alienos, reum ſe futurum cognoſcat. Secunda pars incipit ibi, [Monachi autem.] Tertia ibi, [Et reum ſe.] Sequens capit. planum eſt.

e ¶ In epiſcoporum.] Ad epiſcopum enim pertinet omnis cura diœcetis tam in monaſterijs, quàm in alijs eccleſijs, ut 9. q. 3. c. 2. & 93. diſt. nulla. Io.

d ¶ Vocatione.] Si neceſſitas magna fuerit, aliàs abbates non debent vocari ad ſynodum, vt 18. diſtinct. epiſcopus 2.

e ¶ Aut peculiare.] Niſi ab abbate ei conceſſa ſit adminiſtratio, vt extra de ſtatu mon. monachi.

f ¶ Quæ acquiſierit.] Ergo fugitiui & vagabũdi acquirunt

Monachi fugitiui eccleſiæ acquirunt.

g ¶ Suſceperit.] Sine conſenſu abbatis, ut 20. q. 4. monachum. Io.

Ab-

Digitized by Google

Abbatibus.] CASVS. Paſchalis Papa ſtatuit, ut nullus epiſcoporum epiſcopalia adminiſtret abbatibus, ut ſub nullo volunt eſſe prælato. Nam cum ſub nullo epiſcoporum ſe eſſe confiteantur, nullus epiſcoporum epiſcopalia iura eis debet adminiſtrare.

Gratianus ex ſupradictis, & pro malis abbatibus & monachis ſtatutum eſt, vt monaſteria per epiſcopos disponantur.

¶ Abbatibus.

¶Nullus miniſtret abbatibus epiſcopalia, qui alicui epiſcoporum nolunt ſubeſſe. Cap. XVIII.

A Abatibus [a], qui neque ſub epiſcopo, neque ſub metropolitano, neque ſub primate, neque ſub patriarcha ſunt, nullus prorſus epiſcoporum epiſcopalia [b] quælibet adminiſtret. Cum enim ſe nulli epiſcopo omnino ſubeſſe profiteantur: conſequens eſt, vt nullus epiſcoporum, quæ ſua ſunt, eis tanquam extraneis largiatur.

Pro huiuſcemodi ergo ſtatutum eſt, ut cauſa, & utilitatis monaſteriorum per epiſcopo diſponantur.

Vnde Gregorius ſcribit Vitali defenſori Sardiniæ, lib.7.epiſt.65.

[l.7.c.184. f.l.3.tit.3.]

¶Vtilitates monaſterij a proprio epiſcopo debent diſponi. C. XIX.

COgnouimus, quod monaſteria ſeruorum Dei, vel etiam fœminarum pro ſuo quiſque libitu, & diuerſarum cauſarum executione perturbat. Quod omnino non grate ſuſcipimus: tuamque experientiam ex hoc commonemus, ne quemquam hoc vſurpare denuo, acceptа noſtra auctoritate permittas; ſed vt epiſcopo loci illius ſub cuius moderamine degunt, curę ſit eorum cauſas, vtilitatesque diſponere. Valde enim eſt incõgruum, vt omiſſo [c] eo alius quilibet eorum ſe cauſis admiſceat: ſed ille eorum vitam competenti, regularique debet moderamine diſponere; qui pro commiſſis eorum animabus [d] compellitur reddere rationem.

7 Pro huiuſmodi etiam prohibet B. Gregorius mulieres paſſim ad monaſterium accedere, & monachorum commatres fieri, ſcribens Valentino abbati, lib.3. epiſt.40.

¶Neque commatres ſibi facere, neque ad fœminas accedere monachis licet. C. XX.

[l.7.c.183.]

[accedant.]

[accedere.]

PEruenit ad nos, quòd in monaſterio tuo paſſim mulieres aſcendant †, & (quod adhuc eſt grauius) monachos tuos ſibi commatres [e] facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occaſione, humani generis inimicus ſua eos (quod abſit) calliditate decipiat; ideo huius te præcepti ſerie commonemus, vt neque mulieres in monaſterio tuo deinceps qualibet occaſione permittas aſcendere †; neque monachos tuos commatres ſibi facere. Nam ſi hoc denuo ad aures noſtras quocumque modo peruenerit: ſi te ſeueriſſime noueris vltioni ſubdendum, vt emendationis tuæ qualitate cæteri ſine dubio corrigantur.

¶ Vtilitates.] CASVS. Pſalmodiæ ſeruitium, & diuinum officium, & ſalus animarum, quæ ſunt principalia in monaſterio, non debent impedimentum pati ex occupationibus temporalibus, quæ ſunt ſecundariæ. Ideo ſi abbas, vel alij monaſterij, monachorum, uel monacharũ, monaſteria perturbabant, quare præcepit Gre. Vitali defenſori Sardiniæ, ne hoc de cætero permittat: ſed omnia monaſteria ſint in poteſtate epiſcopi loci, ut per epiſcopum cauſæ & utilitates monachorũ & monialiũ diſponãtur. Incongruum enim eſt, ut ꝑ alios diſponantur, quàm per eum, qui pro eis redditurus eſt rationem.

c ¶ Vt omiſſo.] Arg. quod omiſſo epiſcopo non poteſt appellari ad metropolitanum, ut 6.q.3. ſcitote. Io.

d ¶ Animabus.] Arcui maius commutatur, & minus, ut 12.q.1. præcipimus. PRO HVIVSMODI. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis, in qua monachi prohibentur habere commatres. Io. de Fant. CASVS. Dictum eſt ã. in c. cognouimus ꝙ quidam abbates, vel monachi, clerici, uel laici monaſteria pro ſolo libitu perturbabãt: nunc vult oſtẽdere Gratianus, ꝙ propter huiuſmodi perturbationes mulieres indifferenter ad monaſteria non accedant nec fiant monachorum commatres, & ad hoc inducit ſeq.c.

PEruenit.] CASVS. Valentinus abbas ꝓmittebat indiſtincte mulieres ad ſuũ monaſteriũ accedere, & monachos mulieres ſibi facere cõmatres. & ꝓp hoc Greg. ſibi præcepit, ut hoc de cætero fieri nõ permittat, qđ ſi fecerit, ſic eum puniet, ut eius pœna cæteri terreantur.

Monachi leuando compatres fieri nõ poſſunt, ſed bene baptizando.

bbatibus.] ſup.93.diſt.nulla ratione.

piſcopalia. Licet abbas ſit exemptus: tamen poteſt petere iure epiſcopalia ab epiſcopo loci, niſi malitioſe deneget ea.

O HVIVSCEMODI. CASVS. Concludit

e Commatres.] Sed nonne per baptiſmum contrahitur compaternitas? Sic, vt 30.q.1.omnes: ſed monachi poſſunt baptizare, ut 16.q.1.doctos. ergo poſſunt fieri compatres. Rñ. poſſunt fieri compatres baptizando, ſed non leuando, quia in illo maior cõtrahitur familiaritas. Io.

NON

Digitized by Google

NON SOLVM. Hæc eſt octaua pars quæſtionis, in qua mandatur, q̃ manaſteria monachorum, & monialium non ſint duplicia: & hoc probatur per quatuor cap. ſo. de Fant.

CASVS. In ſuperiori cap. prohibiti ſunt monachi a communione mulierum ſæcularium, nunc ꝓhibentur a communione, & cohabitatione monialium, et ad hoc inducit ſeq. c. Gratianus.

DIffinimus. CASVS. Hunc casũ ſic ponũt Bar. & Bene. Antiquit⁹ duplicia erãt manaſteria, in quibus monachi & monachæ ſimul, vel alternatim cõueniebãt in eodẽ choro ad officiũ faciendũ: ſed quia poterat hoc multis eſſe occaſio fornicandi: ideo ſtatutũ eſt in ſexta ſynodo ut de cętero duplicia monaſteria nõ faciant, & q̃ hactenus fuerint duplicia, diuidantur: ita .ſ. vt monachi a monialibus diuidãtur. Et quando aliqui cũ conſanguineis conuiuari voluerint, uiri uadant ad monaſteria uirorum: fœminæ uero ad monaſteria monacharũ, & quando a parte monachorum ad moniales cibaria deferũtur, ſuſcipiat abbatiſſa extra portam cum quadam vetula monali. Et ſi ꝙpinquæ ſuæ monachus loqui voluerit, in p̃ſentia abbatiſſæ loquatur, & hoc cito. ſ Cum cognatis.] Hanc literam ſic intelligit. Abrenuncia re voluerint rebus. ſ. cognatis, ideſt, rebus & cognatis, quod facere debet quicumque tranſit ad religionem, vt 12. q. 1. cui portio. [Intercipit.] ideſt, arripit, & inuadit.] Cohabitationem.] ideſt, cohabitantes. Si eſt in litera cohabitatio, tũc dic intercipit, ideſt, incurrit adulteriũm. Sequentia duo cap. patent.

8 *Non ſolum autem incauta familiaritas aliarum mulierum eis inter dicitur, verumetiam a ſanctimonialium † habitatione prohibentur.* † al. monialium.

Vnde in vij. ſynodo, c. 20. legitur.

¶Cum ſanctimonialibus, monachis habitare non licet. C. XXI.

DIffinimus minime duplex [a] monaſterium fieri, quia ſcandalum id, & offendiculum multis efficitur. Si vero aliqui cum cognatis [b] mundo abrenunciare, & monaſticam vitam ſectari voluerint; debent quidem viri virorum adire cœnobium; fœminæ vero mulierum ingredi monaſteriũ. In hoc enim placatur Deus. Quæ autem hactenus fuerunt † duplia: ſecundum regulam ſancti patris noſtri Baſilij, & ſecundum præceptionem eius ita formentur. Non habitent in vno manaſterio monachi [c], & monachæ. Adulterium enim intercipit [d] cohabitationem [α]: ſi habeat aditũ monachus ad monacham, vel monacha ad monachũ ſecreto ſingulariter ad collocutionem. Nõ cubet monachus in mulicbri monaſterio: neq; ſingulariter cum monacha conuiuetur: & quãdo neceſſaria vitę a parte virorum ad regulares deferuntur; extra portam hęc ſuſcipiat abbatiſſa monaſterij fęminarũ cum aliqua vetula monacha. Porro ſi contigerit, vt aliquam propinquam ſuam videre voluerit monachus; in præſentia abbatiſſæ huic confabuletur per modica & compendioſa verba [β], & in breui [e] ab ea diſcedat.

[a] ¶Duplex.] In quo ſunt monachi, & monachæ.

[b] ¶Cognatis.] Nam qui ſeculo vult, & rebus renunciare, renunciabit, & cognatis. 12. q. 1. cui portio.

[c] ¶Monachi.] Immo nec clericus nec laicus dẽt viſitare monaſterium monialium, vt extra de vita, & honeſt. cler. monaſterio.

[d] ¶Intercipit.] ideſt, intercipere ſolet, qa ex cohabitatione præſumitur varijs modis contra aliquem, & pro aliquo ex cohabitatione, ex loco, ex ſingularitate, ex ſocietate, & breuitate temporis, quæ omnia iudex diſcretus conſiderabit, ut 23. q. 8. occidit, & 81. d. in omnibus. ſ. de pæd. 1. aut facta. ext. de reſt. cum cauſam.

[α] ¶Cohabitationem.] *Sic eſt emendatum ex pleriſque manuſcriptis Gratiani, & duobus codicibus uerſionis Anaſtaſij cuius tamen hæc non eſt ipſa omnino uerſio. Ante legebatur*, cohabitatio *Græce eſt*, μοιχεία γὰρ μᾶλλα ἀεὶ τὴν συνδιαίτησιν.

[β] ¶Et in breui.] *Hæc non ſunt in canonum græcorum vulgata editione, ſed apud Balſamonem habentur.*

Item in regeſto Gregorij.

Apud Iulianum ante c. nouella 123. ca. 34.

¶Monachi, & monachę in nullo ſimul cohabitent loco. C. XXII.

INN nullo loco monachos, & monachas permittimus vnum [f] monaſteriũ habitare; ſed nec ea, quę duplicia vocãt. Et ſi quod tale eſt, religioſus epiſcopus mulieres quidem in ſuo loco manere ſtudeat; monachos aũt aliud monaſterium ędificare cogat. Si autem plurima ſint talia monaſteria; ſeparentur in alijs monaſterijs monachæ,

Burc. l. 8. c. 65. Iuo p. 7. c. 83. Poly. l. 4. tit. 34.

Moniales viſitare non licet.

[e] ¶Et in breui.] Hic manifeſte perperditur, quòd præſumitur varijs modis contra aliquem, & pro aliquo ex cohabitatione, ex loco, ex ſingularitate, ex ſocietate, & breuitate temporis, quæ omnia iudex diſcretus conſiderabit, ut 23. q. 8. occidit, & 81. d. in omnibus. ſ. de præd. 1. aut facta. ext. de reſt. cum cauſam.

Præſumptio contra aliquem, & ꝓ aliquo ex multis ſumitur.

[f] INN nullo loco.] ¶In vnum.] Ferre eadem verba ponuntur in auth. de ſanctiſſimis epiſcopis, §. ſi quis autem ad monaſticam vitam. coll. 9.

a ¶Iu-

Digitized by Google

& in alijs monachi;res autem,quas habent communes,ſecundum iura [2] eis competentia diſtribuantur.

¶ *Burchardus autem & Iuo Gregorium cisans : apud quem nonnihil habetur ad hanc rem faciens lib.1.reg. epiſt.48. & lib.7.indic. 2. epiſt. 38. Verbatamen ipſa leguntur apud Iulianum anteceſſ. nouella* 123.c.54.

Item ex concilio Agathenſi, c.28.

¶ A monaſterio monachorum longius conſtruantur monaſteria puellarum. C. XXIII

Iuo p.3.c.158. MOnaſteria puellarum longius à monaſteriis monachorum, aut propter inſidias diaboli, aut propter obloquutiones hominum collocentur.

Item ex concilio Hiſpalenſi 2.c.11.

¶ Puellarum monaſteria monachorum præſidio, & miniſterio regantur. C. XXIIII.

† *al. vndecima*] orig. IN decima † actione communi conſenſu decreuimus; vt monaſteria virginum in prouincia Bætica monachorum adminiſtratione,ac præſidio gubernentur. Tunc.n. ſalubria Chriſto dicatis virginibus præbemus †; quando eis patres ſpirituales eligimus, quorum non ſolum gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint: ea tamen circa monachos cautela ſeruata, vt remoti ab earum familiaritate †, nec vſque ad veſtibulum habeant acceden di familiare permiſſum. Sed neque abbatem †, vel eum, qui præficitur, extra eam [b], quæ præſt, loqui virginibus Chriſti aliquid,quod ad inſtitutionem [a] earum pertineat, licebit: neque cum ea ſola, quæ præſt, frequenter eos loqui oportet; ſed ſub teſtimonio duarum [c] vel trium ſorotum: ita vt rara ſit acceſſio, & breuis omnino locutio.

† *al. prouidemus* Burc.l.8.c.53. Iuo p.7.c.71.

† *al.peculiaritate al.abbati vel*

[a] ¶ Inſtitutionem.] *Sic legitur in veteſtis Gratiani codicibus, & in antiquioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis: in recentioribus autem Colonienſibus,* quod ad inſtitutionem morum non pertineat.

9 Prohibentur etiam ſanctimoniales propria receptacula habere.

Vnde Innocentius ſecundus in concilio Romæ habito, cap.26.& 27.

¶ Sanctimonialibus receptacula, ſeu domicilia priuata habere non licet. C. XXV.

PErnicioſam, & deteſtabilem conſuetudinem quarundam mulierum (quæ licet neque ſecundum regulam Beati Benedicti, neque Baſilii, aut Auguſtini viuant; ſanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant) aboleri decernimus. Cũ enim iuxta regulã degentes in cœnobiis, tam in eccleſia, quã in refectorio, atq; dormitorio cõiter [d] eſſe

1 ¶ Iura.] Fortè pro numero perſonarum, cum enim collegium ſeparatur, pro numero perſonarum diuiduntur bona, vt ſi de colle.illi.l.1. in fi. Vel fortè ſecundum quòd quilibet dedit monaſterio. arg.12. q.4.c.1.

IN decima.] CASVS. Statutum fuit in concilio Hiſpalen.

& in alijs monachis; res autem, quas habent communes, ſecundum iura eis competentia diſtribuantur.

¶ *Burchardus autem & Iuo Gregorium cisans : apud quem nonnihil habetur ad hanc rem faciens lib.1.reg. epiſt.48. & lib.7.indic. 2. epiſt. 38. Verbatamen ipſa leguntur apud Iulianum anteceſſ. nouella* 123.c.54.

Item ex concilio Agathenſi, c.28.

¶ A monaſterio monachorum longius conſtruantur monaſteria puellarum. C. XXIII

MOnaſteria puellarum longius à monaſteriis monachorum, aut propter inſidias diaboli, aut propter obloquutiones hominum collocentur.

Item ex concilio Hiſpalenſi 2.c.11.

¶ Puellarum monaſteria monachorum præſidio, & miniſterio regantur. C. XXIIII.

IN decima † actione communi conſenſu decreuimus; vt monaſteria virginum in prouincia Bætica monachorum adminiſtratione, ac præſidio gubernentur. Tunc.n. ſalubria Chriſto dicatis virginibus præbemus †; quando eis patres ſpirituales eligimus, quorum non ſolum gubernaculis tueri, ſed etiam doctrinis ædificari poſſint: ea tamen circa monachos cautela ſeruata, vt remoti ab earum familiaritate †, nec vſque ad veſtibulum habeant acceden di familiare permiſſum. Sed neque abbatem †, vel eum, qui præficitur, extra eam [b], quæ præſt, loqui virginibus Chriſti aliquid, quod ad inſtitutionem [a] earum pertineat, licebit: neque cum ea ſola, quæ præſt, frequenter eos loqui oportet; ſed ſub teſtimonio duarum [c] vel trium ſorotum: ita vt rara ſit acceſſio, & breuis omnino locutio.

† *al. vndecima*] orig.

† *al. prouidemus* Burc.l.8.c.53. Iuo p.7.c.71.

† *al.peculiaritate al.abbati vel*

[a] ¶ Inſtitutionem.] *Sic legitur in veteſtis Gratiani codicibus, & in antiquioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis: in recentioribus autem Colonienſibus,* quod ad inſtitutionem morum non pertineat.

9 Prohibentur etiam ſanctimoniales propria receptacula habere.

Vnde Innocentius ſecundus in concilio Romæ habito, cap.26.& 27.

¶ Sanctimonialibus receptacula, ſeu domicilia priuata habere non licet. C. XXV.

PErnicioſam, & deteſtabilem conſuetudinem quarundam mulierum (quæ licet neque ſecundum regulam Beati Benedicti, neque Baſilii, aut Auguſtini viuant; ſanctimoniales tamen vulgo cenſeri deſiderant) aboleri decernimus. Cũ enim iuxta regulã degentes in cœnobiis, tam in eccleſia, quã in refectorio, atq; dormitorio cõiter [d] eſſe

b ¶ Extra eã.] Id eſt præter conſcientiam abbatiſſæ.

c ¶ Duarum.] Hic patet q; ſi clericꝰ accuſetur, qui deliquerit cũ moniali, vel cũ alia poteſt ſe expurgare cum mulieribus. ad gd.n. vocarẽtur iſtę, ſi non poſſent eſſe teſtes? Cum enim clericus repellat à dignitate obtinenda propter teſtimoniũ mulierum, vt extr.de teſtibus tã ex litteris. multo potius per eas expurgare ſe poteſt. vnde ſatis admitti poteſt, q; ſi clericus non poteſt habere alios compurgatores clericos, q; per honeſtos laicos poteſt ſe purgare, vt 2. q.5.ca. omnibus. in fi.81.diſtinctio. clerici 2. & fic 12.q.1.cap.1. & in authen. de monach. §. cogitannum. colla.1.

Mulieres & pro clerico, & cont. cleri cum poſſunt teſtificari.

2 Vbi de hoc & ext. de ſ-ſumpt. cũ in iuuẽtute. in fi. ibi vide. Arch.

PROHIBENTVR BTIAM. Hæc eſt 9. pars quæſtionis ſecũdum Io. de Fant. CASVS. Non ſolum prohibentur moniales eſſe cum monachis, ſed etiam prohibentur propria receptacula habere.

PErniciosam.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q; quædam moniales propria habẽt receptacula, & proprias cameras, in quibus ſub ſpecie hoſpitalitatis recipiebant hoſpites minus honeſtos: quare Iuno. ſecundus eas reprehẽdit, & prohibet ne hoc de cætero faciãt: ſed in eodem refectorio, & dormitorio cõiter viuant. In ſecunda parte dicitur, q; moniales ſimul cum monachis, & canonicis in choro non veniant ad pſallendum. Secũda para

3 Niſi eſſent q. iã à cõmune ad meliora exepti: vt eſſent anachoritæ, & ita excluſa Camaldul. ſed dicit, q; nõ dẽt inter ſeculares, &c. quia ne ſoli, &c. ext. de teſta. mona. monachi ſm L.

d ¶ Communiter.] Ideo communiter omnia faciunt, vt ſibi inuicem ſint teſtes & honeſtatis, & caſtitatis, vt in auth. de mo. §. cogitandum. coll. 1. §.

ITEM

ITEM SVNT. Hæc eſt 10. pars q. in qua probatur, q̃ clerici ſeculares non debent eſſe abbates in monaſterijs, & hoc probatur per duo c. Ioan. de Fant.

CASVS. Hactenus probauit Grat. q̃ quædam monaſteria ſunt in potestate epiſcoporum propter diſſolutionem, & malitiam monachorũ. Modo probat contrarium: ſcilicet, q̃ quædam ſunt exempta ꝓpter auaritiam eporũ: qui ſalutem animarũ negligentes, monaſteria ſuis bonis ſpoliant: & tales erãt clerici Rauennatis eccleſiæ: qui monaſterijs prẽhici cupientes, in eccleſiaſtica militia remanere volebant, vt infra cap. 1. & 2.

PEruenit.] CASVS. bene. ſic ponit caſum. Significatum fuit Grego. q̃ in archiepatu Rauen. quidam clerici monaſterijs prẽponebãtur, quorum occaſione monaſteria hebãt habitacula laicorũ. quare prẽcepit Greg. Ioanni archiepo Rauenn. vt hoc mendare feſtinet. H. vero hũc caſum ſic ponit. Erant quidam clerici Rauennates, q̃ ſub obtẽtu religionis monaſterijs præeſſe volebant: ſed primas eccleſias non dimittentes, monaſteria vltra modũ grauabant: & ea quaſi communia habitacula habebãt etiam laicorum. propter quod Greg ſcribit archiepo Rauen. vt talia prohibeat, & de cætero fieri non permittat.

a ¶ Fingunt.] Tales ſunt cogendi, vt vel veri clerici, vel veri monachi fiant, vt extr. de reg vt clerici.

b ¶ Prẽponi.] De talibus nouiſti. 16. q. vl. ex p. 3.

c ¶ Deſtruantur.] Id eſt, conuertantur in aliam formam, vt infra cauſa proxi. q. 3. §. quæritur.

DVdũ.] CASVS. Caſum iſtum ſic pone. Grego. præcepit Ioanni Rauẽnati archiepiſcopo, vt clericos ſeculares, q̃ monaſterijs prẽficiebantur, quorum occaſione monaſtica regula diſſoluebatur, & monaſteria grauabantur, ab ipſis monaſterijs remoueret. quod quia morte præuentus facere non potuit: ideo idem Grego. præcepit Marinano eius ſucceſſori, vt hęc adimpleret: qui cum in hoc negligens extitiſſet, ſcripſit ei Gregorius. unde mandans ei, vt omni mora, omnique excuſatione remota ita faceret monaſteria releuare à gra-

debeant; propria ſibi ædificant receptacula, & priuata domicilia, in quibus ſub hoſpitalitatis velamine paſſim hoſpites, & minus religioſos contra ſacros canones, & bonos mores ſuſcipere nullatenus erubeſcũt. Quia ergo omnis, qui male agit, odit lucem, ac per hoc ipſæ abſconditæ in iuſtorum tabernaculo ſe opinantur poſſe latere oculos iudicis cuncta cernentis, hoc tam inhoneſtum, deteſtandumque flagitium, ne vlterius fiat omnimodis prohibemus, & ſub pœna anathematis interdicimus. ¶ Simili modo prohibemus, ne ſanctimoniales ſimul cum canonicis, vel monachis in eccleſia in vno choro conueniant ad pſallendum. Ioan. 3. In conc. c. 27.

a ¶ Regulam] *In vulgatis ſequebatur*, S Benedicti: *cum tamen paulo ſuperius aliarum etiam regularum ſit facta mentio. Quare inducti ſunt iſti voces auctoritate vetuſtorum codicum, & ipſius concilij: ex quo etiam alia nonnulla ſunt emendata.*

10 *Item ſunt alij, quos epiſcopi prægrauantes, ſalutem ipſarum animarum negligũt, quibuslibet* † *occaſionibus bona monaſteriorum diſtrahere cupiunt. Tales erãt quidã clerici Rauennatis eccleſiæ: qui ſimulata religione monaſterijs cupiebant præfici, non tranſeuntes ad monaſticum habitum, neque renunciantes eccleſiaſticæ militiæ.* † *al. quibuslibus vero*

De quibus Gregorius ſcribit Ioanni Rauennati epiſcopo, lib. 4. epiſt. 1.

¶ Monaſteria, clericorum, aut laicorum habitacula fieri non debent, C. XXVI.

ij PEruenit ad me, quòd in eccleſia fraternitatis tuæ aliqua loca dudum monaſterijs conſecrata, nũc habitacula aut clericorum, aut etiam laicorum facta ſũt: dumque hi, qui ſunt in eccleſijs, fingunt [a] ſe religioſè viuere; monaſterijs præponi [b] appetunt: & per eorum vitam monaſteria deſtruuntur. Nemo enim poteſt eccleſiaſticis officijs, &c. *& infra.* ¶ Proinde fraternitas tua, hoc, quolibet in loco factum ſit, emendare feſtinet: quia ego nullo modo patior, vt ſacra loca per clericorum ambitum deſtruantur [c]. Anſil. 5 c. 64. Iuo p. 1. c. 18. Poly. l. 3. tit. 15. fin. 16. q. 1. nemo.

Idem Mariniano epiſcopo Rauennati, lib. 6. epiſt. 40. ſiue cap. 204.

¶ Qui in ſacro ordine ſunt conſtituti, in monaſterijs nullam habeant poteſtatem. C. XXVII.

DVdum ad nos multorũ relatione peruenerat, monaſteria in Rauennæ partibus conſtituta omnino clericorum veſtrorum dominio prægrauari: ita vt occaſione quaſi regiminis ea (quod dici graue eſt) velut in proprietate poſſideant. Quibus non modicum condolentes deceſſori veſtro epiſtolas miſimus, vt hoc per omnia emendare debuiſſet. Sed quoniam vitæ eſt termino citius occupatus; ne hoc onus monaſterijs remaneret, fraterPoly. ibidem. Anſil. 5. c. 65.

graui amine clericorum, ut de cętero in eis nullam habeant licentiam accedendi, niſi cauſa prædicandi, vel

Digitized by Google

nitati veſtræ hæc eadem nos ſcripſiſſe recolimus. Et quia, vt comperimus, in huius rei hactenus correctione ceſſatũ eſt; hæc ad vos iterum præuidimus ſcripta dirigere. Hortamur ergo, vt omni mora, omnique excuſatione ſubmota, ita monaſteria ipſa ab huiuſmodi ſtudeatis grauamine releuare; quatenus nullam deinceps in eis clerici, vel ij, qui ſunt in ſacro ordine conſtituti ob aliud (niſi hortandi [a] [b] tantummodo cauſa) accedendi habeant licentiam; aut ſi forte ad peragenda ſacra Miſſarium fuerint inuitati [c] myſteria. Sed ne [d] pro cuiuſlibet monachi, aut abbatis promo
16.q.1.atmo tione, &c. *& infra.* ¶ Nec illi vlterius habeat poteſtatem aliquamine monaſteria huius occaſionis velamine ea, quæ prohibemus §, ſubſtinere onera compellantur. Hæc itaq; omnia vigilanti cura emendare iam ſecundo commonita ſanctis veſtra non differar: ne ſi poſt hæc negligentes vos eſſe (quod non credimus) ſenſerimus; aliter monaſteriorũ quiete proſpiſcere compellamur. Nam notum vobis ſit, quia tantæ neceſſitati ſeruorum Dei congregationem amplius ſubiacere non patimur.

a ¶ Hortandi.] *In originali impreſſo, & manuſcripto legitur*, orãdi. *Sed ob gloſſam, & quia in ſequenti capite eſt vox*, Exhortandi. *non eſt mutatum. Alia vero ſunt emendata.*

§ ¶ Prohibemus.] *In vulgatis ſequebatur*, ſimul cum canonicis, & monachis in eccleſia, *quæ ſublata ſunt auctoritate originalis, & duorum Gratiani exemplarium.*

Idem eidem lib.7.ind.1.epiſt.18.

¶ Cauſa viſitandi, & exhortandi monaſterium epiſcopus adire poteſt. C. XXVIII.

p.7.c.14. II VIſitandi, exhortandique gratia ad monaſterium, quoties [e] placuerit ab antiſtite ciuitatis accedatur: ſed ſic charitatis officium illic epiſcopus impleat, vt grauamen [f] aliquod monaſterium non incurrat.

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ Frequenter epiſcopi monaſteria viſitent, & quæ corrigenda ſunt corrigant. C. XXIX.

c.1.8.c.62. p.7.c.85. NOn ſemel, ſed ſæpius in anno epiſcopi viſitent monaſteria monachorum: & ſi aliquid corrigẽdum fuerit, corrigatur.

¶ *Hoc caput apud Burchardum, & Iuonem eſt inſertum capiti, abbates, ſup.ea.vt ibi notatum eſt. ſimile quiddam habetur in Pannormia ex concil. Rothomagenſi, lib.3.c.215.*

12 *Pro talibus §, qui animarum curam non habentes*

1 Ad idẽ 11. q.1 q̃ periculoſũ. ſm La.

Vſitandi.] Hæc eſt 12.pars q.ſecundum Io.de Fant.

e ¶ Quoties.] Cum vtilitas, vel neceſſitas exigit; alias ſemel tantum in anno poſſit epiſcopus, vt notaui 10.q.1. decreuimus. videtur tamen, q̃ hodie bis in anno poſſit ex officio ſuo viſitare, vt extra de cenſi. cum venerabilis. in fi.

Bis qñ viſitet monaſteria.

f ¶ Vt grauamen.] .i. vt nõ exigat enormẽ & immoderatã procurationẽ, vt 10.q.3. illud. ſed ſm q̃ taxatur, ex. de cenſi. cum Apoſtolus & hoc intelligat cum epiſcopus accedit ad eccleſiam propter vtilitatem eccleſiæ. Sed ſi cauſa proprij negotij accedit, non tenetur et monaſterũ prouidere, vt 10.q.1. relata, & c. placuit. 12.q.2. charitatẽ. ext. de cenſ. cũ venerabilis. ibi, cũ cauſa correctionis, &c.

Procuratio non ſemper eſt debita epiſcopo.

NOn ſemel.] PRO TALIB. Hæc eſt 12. pars q. in qua probat, q̃ licet monaſteria lege diœceſana non ſubſint epõ ſi non habẽt populum: tamen in fundatione, ſiue dedicatione monaſterij, ponitur aliquid de penſione, quod exigi poteſt. Io. de Fan. CASVS. Concludit Gra. ex ſupradictis, dicens q̃ pro talibus epõs, qui curam animarum negligentes monaſteria ſuis bonis ſpoliabant. & ea in vſus ſuos conuertebant, ſtatutũ fuit, vt à monaſteria ſit libera a dãno, & prãte eporum, & poſtea oſtendit, & q̃ licet dicatur ſup. e. in c. quã ſit. vt monaſteria nullis canonicis iurib. ſint ſubiecta: non ita tamen intelligendum eſt, vt monaſteria non debeant aliquid dare epõ in ſignum ſubiectionis aliqua die ſtatuta. [eulogia.] Eulogia dicit quod ſolet aſſignari epiſcopo tempore conſecrationis, & illud quod ei offertur in ſynodo, & proprie quod ei gratis datur aliter tamen hic accipitur.

g ¶ Pro talib.] ſcilicet epõs: eis.n. non ſubſunt monaſteria quo ad legem diœceſanam. 10.q.1. in ſumma. Ioã.

Et ita ex cã oia illa c. ſm G. exaudi. ſm L.

Digitized by Google

ſi à monachis fuerint inuitati: ne ſi aliter fiat, compellatur Greg. aliter monaſterijs prouidere cũ diu hoc ante non velit. Ab illo tamen loco, [Niſi aliter fiat.] ſic poſuit Bene. caſum, ideſt, ne ſi aliter fiat, in ſe patiatur diſtrictionem hortandi, ideſt admonendi, vel præcan-

d ¶ Sed ne.] 16.q.1. ne pro cuiuſlibet.

e ¶ Quoties.] Cum vtilitas, vel neceſſitas exigit; alias ſemel tantum in anno poſſit epiſcopus, vt notaui 10.q.1. decreuimus. videtur tamen, q̃ hodie bis in anno poſſit ex officio ſuo viſitare, vt extra de cenſi. cum venerabilis. in fi.

f ¶ Vt grauamen.] .i. vt nõ exigat enormẽ & immoderatã procurationẽ, vt 10.q.3. illud. ſed ſm q̃ taxatur, ex. de cenſi. cum Apoſtolus & hoc intelligat cum epiſcopus accedit ad eccleſiam propter vtilitatem eccleſiæ. Sed ſi cauſa proprij negotij accedit, non tenetur et monaſterũ prouidere, vt 10.q.1. relata, & c. placuit. 12.q.2. charitatẽ. ext. de cenſ. cũ venerabilis. ibi, cũ cauſa correctionis, &c.

a ¶ Hortandi.] *In originali impreſſo, & manuſcripto legitur*, orãdi. *Sed ob gloſſam, & quia in ſequenti capite eſt vox*, Exhortandi. *non eſt mutatum. Alia vero ſunt emendata.*

b ¶ Hortandi.] Ideſt, prædicandi.

c ¶ Inuitati.] Sup. ea. luminoſo. lo 2.

d ¶ Sed ne.] 16.q.1. ne pro cuiuſlibet.

§ ¶ Prohibemus.] *In vulgatis ſequebatur*, ſimul cum canonicis, & monachis in eccleſia, *quæ ſublata ſunt auctoritate originalis, & duorum Gratiani exemplarium.*

¶ *Hoc caput apud Burchardum, & Iuonem eſt inſertum capiti, abbates, ſup. ea. vt ibi notatum eſt. ſimile quiddam habetur in Pannormia ex concil. Rothomagenſi, lib.3.c.215.*

12 *Pro talibus §, qui animarum curam non habentes*

di. Alia littera habet, [Oriãdi. & hæc littera plana miniſter ſcripſit. duo ſunt plana ſunt & per te videbis.

ſacerdotari.] Sed nunquam aliquid præcipitur, ſubaudi. ſic quòd præceptum ſit prædeceſſori: ad hoc ceſſor teneatur, vt ſic ibi vt nulli iudi. § & hoc iubemus, cetera 9 licet aliud ſit in mandato quia illi extinguitur tantũ, vt extra de offi. delegat. gratum. aut quidam ſunctis præceptum, ſiue mandatum: modo expreſſis nominib. ſcribatur, ſemper expirat

catur ſup. e. in c. quã ſic. vt monaſteria nullis canonicis iurib. ſint ſubiecta: non ita tamen intelligendum eſt, vt monaſteria non debeant aliquid dare epõ in ſignum ſubiectionis aliqua die ſtatuta. [eulogia.] Eulogia dicit quod ſolet aſſignari epiſcopo tempore conſecrationis, & illud quod ei offertur in ſynodo, & proprie quod ei gratis datur aliter tamen hic accipitur.

g ¶ Pro talib.] ſcilicet epõs: eis.n. non ſubſunt monaſteria quo ad legem diœceſanam. 10.q.1. in ſumma. Ioã.

Elec-

E Leutherius.]CASVS. Mater Eleutherij epiſcopi fecit Cardellum epiſcopum dedicare quoddam monaſteriũ,qđ ipſe ædificauerat in diœceſi ſua in caſa,quę dr caſtellum, & tempore dedicationis conuentio facta eſt inter eſpm & ipſam,vt de oblationibus,quæ offerun-

quam fecit tempore conſecrationis.

d ¶ Debeat.]Conſiderata conſuetudine aliorum monaſteriorum,vt ext.de cen.ſuper e.10.q.3. nec numerus. in fine. Ex hoc cap.patet,q̃ monaſteria non ſunt penitus exempta à lege diœceſana. tenentur enim ei ad eulogias.

Monaſteria à lege diœceſana nõ ſũt prorſus exempta.

tur in die dedicationis, vel in die natalis martyrum,quorũ ibi ſunt reliquiæ,medietatem hæret monaſterium, & medietatem altam epiſcopus haberet. contra quã conuentionem Marius presbyter ſciente eſpo, vel forſitan neſciente veniebat, & monachis vel presbytero, qui ex eis erat, moleſtias, & grauamina iferebat & fere presbyterum nomine Gaudentiũ verberauit,nec eum ibi Miſſas celebrare permittebat,niſi aliquid vltra cõuentionem prædictã redderet nomine pẽſionis ipſi epiſcopo dandũ. Sed cum epiſcopus Eleutherius vice matris ſuper hoc cõquereretur, Gelaſius Papa commiſit cauſam cuidam, & mandat ei, vt ſi inuenerit,q̃ ita facta fuerit conuentio tempore dedicationis,illam faciat obſeruari. Si vero nulla conuentio facta fuerit,eo mediante inter eſpm & monachos faciat aliqd aſſignari ipſi epiſcopo in ſignum ſubiectionis, eo ſaluo, vt presbyter Gaudentius in monaſterio Miſſas celebrare à nullo prohibeatur. Seq.c.patet.

bona tamen monaſteriorum in ſuos vſus conuertere cupiebant;ſtatutum eſt, vt monaſteria cum ſuis rebus penitus ſint libera à poteſtate & dominio epiſcoporum. Quod aũt nullis canonicis iuribus monaſteria dicũtur eſſe ſubiecta, non ita intelligẽdum eſt,quin ipſi epiſcopo aliquid nomine eulogiæ,vel in die dedicationis,vel in natali† ſanctorum, quorum nomine ipſum monaſterium dedicatum eſt, debeat offerri.

† al.natalitijs

Unde Pelagius a Papa ait.

a ¶ Pelagius.]*Ante legebatur*, Gelaſius. *Mutatum eſt ex Polycarpo,& quia ſupra diſt.91.c.Eleutherius,alia pars huiuſmet epiſtolæ citatur ex Pelagio:& Anſelmus,qui hæc & illud caput coniunctim affert,Pelagio tribuit.*

¶ Non debet epiſcopus aliquid à monaſterio exigere prẽter conditiones,quæ dedicationis tempore conſtitutæ ſunt. C. XXX.

Anſl.9.c.145. Poly.l.4 tit.17.

E Leutherius frater,& coepiſcopus noſter quæritur, q̃ mater eius in caſa,quæ caſtellum dicitur, oratorium conſtruxerit, ac dedicauerit, & in eodem loco monachos conſtituerit, ex *quibus vnus eſt* presbyter. Hoc autem tempore dedicationis inter epiſcopum Cardellum (cuius ipſa diœceſis eſt) & matrem ſuam aſſerit conueniſſe [a], vt quidquid dedicationis,vel natalis martyrum die,quorum in eodem monaſterio reliquiæ ſunt, per fidelium oblationes intrauerit;medietatem quidem habeat ipſum monaſterium,medietas autem epiſcopo offeratur. Contra quam conuentionem Marium presbyterum(ſiue ſciente,ſiue neſciente epiſcopo) monachis ipſis,vel presbytero,qui ex eis eſt,vim dicitur intuliſſe,& frequenter moleſtias generare, ita vt memoratum presbyterũ prope cæciderit, & Miſſas eum facere nullo modo permittat: dicens,vt quaſi penſionis [b] nomine aliquid ſtatuere debeat. Hæc igitur omnia diligenter te examinare iubemus:& ſi apud te cuidenti ratione † conſtiterit;quia tempore,quo dedicatum eſt ipſum monaſterium, conditiones ſuperius poſitæ conuenerint; ſeruari eas ex noſtra auctoritate præcipimus: nec aliquid amplius exinde ab aliquo exigatur †.Si vero nil tale conſtiterit †;mediante te quid epiſcopo ipſi nomine eulogiæ [c] offerri debeat [d],inter ipſos monachos,& presbyterum volumus definiri:Saluo tamen eo, vt presbyter Gaudentius, qui etiam monachus eſt,Miſſa in monaſterio ſuo, ſicut cõſueuit facere,à nullo vlterius debeat prohiberi.

† al. veritate

† al. tenetur exigere

† al. tenuerit

Item Urbanus ſecundus.

¶ Conſueta ſeruitia epiſcopis monaſteria exhibeant. C. XXXI.

S Eruitium [e] quod monaſteria, aut eorum eccleſiæ à

Pactio in ſpiritualib. an interuenire poſſit.

a ¶ Conueniſſe.]Ar. q̃ pactio põt interuenire in ſpiritualib. vt 10.q.3.c.vlt.& ca. nec numerus. & 1.q.3.quæritum.vt no.3.quæſt.5.in ſumma ſed huic c.obſtat. 1.q.2.c.1.& 1.q.1.c.ſtatuimus.& q.4.eccſia.& inf.de conſt.d.1. ſi qs baſilicam.Sed dicas, q̃ hoc non pro vere dr pactũ:quia & ſine pacto tenetur eccſia aliquid dare epo in ſignũ ſubiectionis, vt hic dr in fi. Item

1 Etiam hic videas qđ no.21.q.2.c.2. in gloſſ.ſi quæras.

& auctoritate epiſcopi poteſt aliqd conſtitui patronor, vt extra de iure pat.præterea.

b ¶ Penſionis.] Vltra id quod conuenit in principio.

c ¶ Nomine eulogiæ.]Ideſt,in ſignum prædicationis, gias ſicut hic dr.Itẽ tenet ad ꝓcurationẽ, quæ dẽtur rõne viſitationis,vt ext.de præſcrip.cum ex officij.Item.ſi quid ex conſuetudine debent, vt inf.c. proximo.

e S Eruitium.] Et tamen vix fuerunt xxv. anni à tempo-

Digitized by Google

tempore Gregor. vſque ad tempus Vrbani.

a ¶ Vſque ad hoc tempus.] Ergo conſuetudo inducit annuas præſtationes. nam & dat iuriſdictionem, & dat priuilegium, vt no. 9. q. 3. conqueſtus in fi. & dat ius eligendi. extra de conſuetu. cum dilectus. in fi. Item, & inducit

tempore Gregorij ſeptimi vſque ad hoc tempus [a] fecerunt, & nos concedimus.

iſt. 11. epiſc. non ebet.

Canonica ergo iura, quibus monaſteria ſubiecta non ſunt, ſynodales exactiones intelliguntur. Non enim cogendus eſt abbas (ſicut in concilio Turonico ſtatuitur) ad ſynodum ire, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat. Sunt etiam quædam ſeruituris officia, vt angaria operũ, crebræ receptiones, annuæ exactiones, mulctationes peccantium, a quibus omnibus monaſteria libera ſunt.

CAVSA XIX.

Canonica.

DVo clerici ad monaſterium tranſire voluerunt: vterque licentiam abepiſcopo ſuo petijt: vnus relicta eccleſia propria, eo inuito, alter dimiſſa regulari canonia, † cœnobio ſe contulit.

1 *Modò quæritur, ſi epiſcopus debeat permittere, ut relicta propria eccleſia, clericus monaſterium ingrediatur.*

2 *Secundo, quæritur, ſi epiſcopus licentiam dare noluerit, an eo inuito, monaſterium poſſit adire.*

3 *Tertio, ſi contigerit ipſos regulares canonicos fuiſſe, vtrum concedendus eſſet eis monaſterij ingreſſus.*

QVAESTIO I.

QVod epiſcopus [b] licentiam clericis adeundi monaſterium dare debeat, in Toletano 4. concil. præcipitur, in quo cap. 49. ſic ſtatutum legitur.

Conſuetudo & p̃ſcriptio differunt.

Conſuetudo pr̃ſcripta & præſcriptio qũo differãt

Ad probandam conſuetudinẽ multa requiruntur.

CANONICA. CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis, dicens q̃ canonica iura a quib. monaſteria ſunt libera, ſunt ſynodales exactiones, angariæ, crebræ receptiones, & annales exactiones, & indictiones pœnarum.

DVo clerici.] CASVS. Dictum eſt ſup. in cauſa proxima. quæſt. 2. cap. abbates. in fin. q̃ nullus abbas debet recipere monachum alienum: ſed quia forte idem putaretur de clericis ſæcularib. & canonicis regularib. ideo ſupponitur hic decimanona cauſa, in qua quæritur, an clerici ſæculares, & canonici regulares inuitis prælatis ſuis poſſint ad regulam arctiorem tranſire: q̃d ut melius pateat, thema proponit, de quo tres elicit quæſtiones.

QVod epiſcopus.] CASVS. Hic ponitur prima quæſtio, qua quæritur an epiſcopus debeat dare licentiam clerico ſuo nolenti ad religionem tranſire, & certum eſt, quod ſic, ut infra cap. 1.

b ¶ Quod epiſcopus.] Dubitatio harũ trium quæſtionum ab eodem fonte procedit. unde una ſolutione terminatur. Hug. dicit quòd clericus ſæcularis inuito epiſcopo poſſit tranſire ad monaſterũ, ut j. ea. c. 1. & inf. e. q. 2. dux. Sed nec monachus, nec regularis canonicus, põt inuito abbate tranſire ad locum aliũ, ut inf. e. q. 3. c.

eruitutem. ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. ulti. & l. 2. ff. l. venditor. Item conſuetudo obligat ſicut ius ſcri ut 11. d. eccleſiaſticarũ. Et q̃ ex tempore aliquid nitur debitum. ſunt arg. multa. ff. de uſu cũ de in l. qui ſemiſſes, & l. cũ quidã §. 1. & C. de fideic. r. contra iſta, ext. de conſue. c. 1. & ext. de cen. ſciẽ peruenit. & 1. q. 1. nullus. & 10. q. 3. q̃a cogno- & ff. de oper. li. operis. & C. de pac. l. ſi certis. & cauſa poſſ. cum eccleſia. Item quia ex curſu tẽ ulla oritur obligatio, cum nec tollatur tẽpore, act. & obl. obligationum. §. placet. Sed uarij uaſis dixerũt de hac materia. ſed omiſſis illis, dico iam ex cõſuetudine ſola (licet eſſet præſcripta) tod ſit quæſitũ. 1 niſi forte ſit tanta, cuius me on eſſet, ut ff. de aqua quoti. & æſti. hoc iure. §. quæ, & ff. de aqua plu. arc. l. 1. §. ult. ſed ſolummodum, & ius poſſeſſionis quæſitum eſt ex dine. Poſſeſſor enim nihil tenetur probare de ſed aduerſarius probabit eſſe indebitum. unde eſt quæſtio, an talis præſtatio ſit debita. ſemoſſeſſor in poſſeſſione, ut 16. q. 4. uolumus. expenden. a memoria. ff. de aqua quotid. & æſti. na, & hoc eſt uerum cum allegat aliquam con s cauſam: & tunc cauſa allegata, & conſuetu-

1.& c.statuimus.sed eius opinio corrigitur extr.de reg. & transeun.ad relig.licet. vbi habes.q̄ quilibet pōt trā sire ad arctiorem religionē.petita tamen licentia, licet non obtenta: sed ad parem religionem nemo pōt transire,vt extra de reg.sane. Ioan.

Transitus ad religionē arctiorē pmissus est, non ad parem.

CLerici. CASVS. Statuitur i hoc c.vt epi debeant hīē tiā dare clericis volentibus ad monasteria transire,cum ipsi eligant meliorem vitam.

¶ Non debet negari ingressus clericis, qui monachorum propositum appetunt. C. I.

CLerici,qui monachorum propositum appetūt (quia meliorem [a] vitam sequi cupiunt)liberos eis ab episcopis in monasterijs largiri oportet ingressus:nec [α] interdici propositum eorum,qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

Poly.l.3. tit.15. & l.4.tit.34. Burc.l.8.c.21. Iuo p.6.c.371.

a ¶ Meliorē.] Hæc cā est sufficiēs.q̄ de minori ad maiꝰ trāseundum est. 03. d. legimus. in fin. sed nō ad parem, & extr. de reg.sane. & tñ dicit c. sic viue in monasterio, vt clericus esse merearis 16.q. 1.sic viue. Io.

α ¶ Nec interdici.] *Hæc vsque ad finem absunt a manuscriptis:sunt tamen in concilio.*

QVAESTIO II.

In conc.Aquisgr. c.58.

† Antea legebatur. Episco Narbon.

NVito vero episcopo clericum eius a nullo esse suscipiendum Leo episcopus restatur, scribens Anastasio † Thessalonicensi episcopo,epist.82.al.84.c.9.

¶ Inuito episcopo eius clericum nemo suscipiat. C. I.

Anſ.l.6.c.161. Burc.l.2.c.42. Iuo p.6.c.69.

ALienum clericum, [b] inuito episcopo ipsius, nemo suscipiat.

Sed subaudiendum est, nisi ad propositum melioris vita transire voluerit. Tunc enim liberum est illi etiam, episcopo contradicente,monasterium ingredi.

Vnde Vrbanus Papa II.in capitulo S. Ruffini. †

† al.Ruff.

¶ Qui monachorum propositum appetit, etiam inuito episcopo suscipiendus est. C. II.

Poly.l.4.tit.31.

DVæ sunt inquit,leges; vna publica,altera priuata. [c] Publica lex est, quæ a sanctis patribus, scriptis est confirmata:vt est lex canonū,quæ quidem propter transgressiones † est tradita:Verbi gratia,Decretū est in canonib. clericū non debere de suo episcopatu ad alium transire sine commendatitijs [d] literis sui episcopi:quod propter criminosos [e] constitutū est:ne videlicet infames ab aliquo episcopo suscipiantur personæ. Solebant.n.officia sua, cum non poterant in suo [f] episcopatu, in alie-

Gal.3. † al.transgressores.

Obligat̄ ne qui rem vitiosam commendat.

datitijs literis, cum quilibet possit commendare rem etiam vitiosam:Nam quæ commendandi animo dicuntur,neminem obligant,vt ff.de contrah. empt.ea.quæ. Sed dicas quod si quis commendat rem in genere, non obligatur:sed si in specie,obligatur. ff.de ædil.edic.scīē dum. sed nec in genere licitum est commendare ex certa scientia rem vitiosam, vt ext.de scrut. c. vnuo. alioquin de dolo tenetur, vt ff. de dolo, quod venditor.

c ¶ Propter criminosos. Licet propter criminosos fuerit constitutio data,tamen extenditur etiam ad non criminosos:quia nullus recipitur sine commendatitijs literis sui episcopi.vbi.n.aliquid statuitur propter impulsiuam causam, causa cessante, non ideo cessat constitutio: sed vbi aliquid propter finalem causam est statutū: ibi si cesset causa,cessat constitutio. Sic distinguunt.ff.de don.l.2.§.vlt.

f ¶ In suo. Sup.7.q.1.si quis presbyter.

a ¶ Si

Digitized by Google

a ¶Si quis horum.] Maxime quia idem eſt in alijs. 61. dist. 4. hic omnibus.

b ¶Si afflatus. Sed qualiter poteſt aliquis clericus inuito ep: ſcopo transire ad religionem, cum ei forte curatus ſit, & obediens ſuus ſit, & crimen idolatriæ ſit nolle

ta lex publicæ, nam mulier, licet ducatur lege Dei, non poteſt inuito viro intrare religionem. 27. q. 2. ſi quis cõiugum. nec impubes inuito patre 20. q. 2. puella. nec epiſcopus inuito Papa. extra de reg. c. licet. non fallit regula intelligentes. Ioan.

bus videtur præiudicare publicæ.

no celebrare: quod iure præceptis, & ſcriptis deteſtatum eſt. ¶Lex vero priuata eſt, quę inſtinctu ſancti ſpiritus in corde ſcribitur: ſicut de quibuſdã dicit Apoſtolus. [Qui habent legem Dei ſcriptam in cordibus ſuis.] & alibi. [Cum gentes legem non habeãt, ſi naturaliter ea, quę legis ſunt faciunt, ipſi ſibi ſunt lex.] Si quis horũ [a] in eccleſia ſua ſub epiſcopo populum † retinet, & ſæculariter vi nit, ſi afflatus [b] Spiritu ſancto in aliquo monaſterio, vel regulari canonia † ſaluare ſe voluerit; quia lege priuata ducitur: nulla ratio exigit, vt a lege publica conſtringat. Dignior [c] eſt enim lex priuata, quam publica. Spiritus quidem Dei lex eſt: & qui ſpiritu Dei aguntur, lege Dei ducuntur: & quis eſt, qui Spiritui ſancto poſſit digne reſiſtere? Quiſquis igitur hoc ſpiritu ducitur: etiam epiſcopo ſuo contradicente, eat liber noſtra auctoritate. Iuſto enim lex non eſt poſita: ſed vbi ſpiritus Dei, ibi libertas: & ſi ſpiritu Dei ducimini, non eſtis ſub lege.

c. licet extra de regular.
Rom. 2.
Ibidem.

† *proprium*] Polycarpus.
† *al. canonicã*
Rom. 7. 8. 9.

Tit. 2. c. 1. l. 1.

QVÆSTIO III.

Anonicos autem regulares ad monaſteriũ tranſire multis auctoritatibus prohibetur. Vnde in concilio Eduenſi congregato ſub Gregorio VII. legitur.

¶Regulares canonici, monachi fieri non debent.
Cap. I.

NVllus abbas, vel monachus [d] canonicos regulares [e] a propoſito profeſſionis canonicæ reuocare, & ad monaſticum habitum trahendo ſuſcipere audeat, vt monachi fiant, quamdiu ordinis ſui eccleſiam [f] inuenire quierint: in qua canonice viuendo, Deo ſeruire, & animã ſuam ſaluare poſſint. Quòd ſi temerario auſu id agere tentauerint; anathematis vinculo obligentur.

Item Vrbanus Papa II.

¶De eodem. C. II.

MAndamus & vniuerſaliter interdicimus, ne quis canonicus regulariter profeſſus, niſi (quod abſit)

1. tit. 31.

re, vt 8. q. 1. ſciendum. & video q̃ peregrinari eſt ſine licentia epiſcopi, 1 ut de conſecr. dist. 5. rtet, & ſæpe bonum omittendum eſt propter obedientiæ, ut 11. q. 3. quid ergo. cum etiam lum ſit, licet iniuſte aliquid præcipiatur, ut uid culpatur. Item cum clericus non poſſit alie eccleſiæ ſuæ, ergo multo potius ſeipſum non cnare cum perſonę digniores ſint rebus, ut 12. ipimus & maior eſt alienatio perſonæ, quòd n q. 1. c. 3. ſed dic. q̃ excuſatur a delicto inſtinctu ar cti, ſicut alij, ut extra de diuor. gaudemus. xit.

or.] Tamen in tribus caſibus præiudicat priua-

priores, qui præſunt monaſterijs. extra de ſtatu monacho. monachi.

e ¶Regulares.] Similiter clericus in qua eccleſia eſt ſemel intitulatus, in ea perpetuo perſeueret, ut 70. dist. ſanctorum. & 71. dist. clericos. ut enim ait Apoſtolus. In ea uocatione, in qua quis uocatus eſt, in ea permaneat, ut 21. q. 1. c. 1.

f ¶Ordinis ſui eccleſiam.] Si. extra de vi. & hone. cler. Deus. extra de relig. do. inter quatuor in fi.

MAndamus.] CASVS. Statuit Vrbanus in hoc c. vt canonicus regularis monachus nõ fiat, niſi publice delinquat. ſi uero contrafecerit ad canonã redeat & vltimus memorialem cucullam deferat.

Anonicos. hęc q. diuidit. tur in quatuor partes: in prima quarum probatur, q̃ canonicus regularis ſine licentia non dẽt fieri monachus: & hoc probatur per tres auctoritates. Secunda ibi. [Quæritur ſi monaſteria.] Tertia ibi. [Quæritur de his.] Quarta ibi. [Quæritur ſi ingreſſus.] Ioan. de Fant.
CASVS. Hic ponitur 3. q. vbi quæritur an canonicus regularis poſſit ad monaſteriũ tranſire. Et rñdetur quod ſic. de licentia prioris. vt j. ead. cap. ſtatuimus. idẽ eſt in monacho, vt j. 20. q. 4. monachũ. ſed eis inuitis nõ. vt j. c. 1. & 2. q. libet tamen ſecundũ iura hodierna põt ad regulã arctiorẽ trãſire, petita licẽtia a ſuo ſuperiore, & ẽt ſi non habeat licentiã ab eo. ut ext. de reg. licet. Et procedit hoc ordine Gra. Primo probat. q̃ canonici regulares ad monaſterium trãſire nõ poſſunt. poſtea probat contrarium.

NVllus. CASVS. Quidam abbates vel monachi ſuis ſuggeſtionib. ad monaſteria canonicos regulares pertrahebãt: & ideo ſtatuit Greg. ſeptimus. q̃ qui de cætero talia temere attẽtauerit, excommunicetur.

d ¶Monachus.] Vt

Digitized by Google

publice lapsus [a] fuerit, monachus [b] efficiatur. Quòd si decreto nostro contraire præsumens id agere tentauerit, ad ordinem canonicum præcipimus vt redeat; & deinceps memorialem † [c] cucullam deferat, & vltimis in choro maneat.

Subaudiendum vero est, nisi cum patris sui licentia religionis propositum induerit.

Vnde Vrbanus Papa II. scribit abbati sancti Ruffini †.

† *al. memoriale suæ præsumptionis cucullam.* Poly.
† *al.* Ruffi.

¶ Patris sui concessione regulares canonici, monachi fieri possunt. C. III.

STatuimus, ne professione canonicę quispiã, postquã Dei vice supra caput sibi hominẽ imposuerit, alicuius leuitatis instinctu, vel districtioris [d] religionis obtentu ex eodem claustro audeat sine patris *a*, & totius congregationis permissione recedere. Discedentem vero nullus abbatum, vel episcoporum, nullus monachorum sine communi literarum cautione suscipiat.

a ¶ Patris, &c.] *In tribus vetustis codicibus legitur*, patris totius congregationis: *apud Iuonem*, sine abbatis, totiusque congregationis.

2 *Quæritur* [e], *si monasteria, quæ semel dedicata sunt, possint transire in clericorum, vel sæcularium habitacula. Quod in Chalcedonensi concilio omnibus modis prohibetur, c.* 24.

¶ Quæ semel sunt dedicata monasteria, semper monasteria perseuerent. C. IIII.

QVæ semel dedicata sunt monasteria cum consilio episcoporum; maneant [f] perpetuo monasteria: & res, quæ ad ea pertinent, monasterijs reseruari oportet, nec posse ea vltra fieri sæcularia habitacula. Qui vero permiserint hoc fieri; subiaceant his cõdemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

¶ *Hæc versio parum discrepat a Dionysiana, quam afferunt Burchardus, & Iuo, c.* 22.

Item in synodo septima, c. 13.

Poly. l. 3. tit. 15.
Ant. l. 5. c. 60.
Burc. l. 3. c. 19.
Iuo p. 1. c. 17. & 22.
Fann. l. 2. c. 15.

a ¶ Lapsus.] Tunc enim posset, immo cogeretur, vt 20. q. 1. sicut. Io.

b ¶ Monachus. Hoc consueuit intelligi cum causa leuitatis transit ad asperiorem vitam: tamen bene cogitur ibi stare, ut extra de reg. licet. Sed manifeste obstat, extra de statu mona. cum nobis. sed hęc est remota. vnde satis credo, qđ si non petijt licentiam, cogitur redire [1] nec obstat extr. eadem, sanè: quia ibi dicit: permittas, & sic est dispensatio.

1 Vide Pan. conf. 93. l. 1.

c ¶ Memorialẽ.] Nõ qp sit monachus, sed ratione prioris malefici, vt sup. 93. d. præcipimus, sed maritus qui trãsiuit ad religionem, reuocatus ab vxore sua, nõ fert cucullam, vt 33. q. 5. quod Deo. & sic quandoque potest esse dispar habitus in eodem choro.

Dispares habitus qñque possunt esse in eodem choro.

SVBAVDIENDVM. CASVS. Est probatum s. qđ canonicus regularis ad monasteriũ transire non põt. nunc dicit Gratianus, quòd est intelligendũ nisi de sui superioris licentia hoc faciat. Et ad hoc inducitur sequens cap.

STatuimus.] CASVS. Abbas sãcti Ruffini quęsiuit ab Vrbano, vtrum monachi possint recipere canonicos regulares sine permissione & licẽtia prioris, & fratrũ? Et ridetur, quod causa leuitatis, vel causa arctioris religionis nõ debet canonicus regularis de canonia sua recedere, nec aliqs debet eum recipere sine literis capituli sui.

d ¶ Vel districtioris. Infr 20. q. 4. virgines, contra. ext. de reg. c. 1. sed hæc dict. o. leuitatis, solvit contrarium, & c. fi. C. de offi. ma. mili. l. penult.

QVÆRITVR. Hæc est secunda pars quæst. in qua quæritur, si monasteria possint redire ad humanos vsus. Dicitur quod non. & hoc probat per duo capit. Io. de Fant.

CASVS. Hic mouet Gratianus quandam incidentem q. scilicet, vtrum monasteria possint fieri clericorum, vel laicorum habitacula, & respodetur qp non. ad quod inducit sequentia capitula.

e ¶ Quæritur. Incidentem quæstionem ponit magister: & illa dupliciter potest intelligi. Vno modo sicut de monasterio possit fieri sæcularis ecclesia? Vel sic, an monasterijs possint præfici sæculares clerici? Dicas ergo, quod de monasterio nunquam potest fieri sæcularis ecclesia. vt hic dicitur, nisi enormiter viuant. tunc possunt monachi remoueri & institui sæculares canonici: tamen cum auctoritate Papæ, ut extra ne cleri. vel mona. relatum. 2 Vel nisi ita sit quod non inuenãtur aliqui de ordine illo, per quos possit locus ordinari, ut extra de reli. do. inter. Vel nisi ita sit qp aliter non

2 In hoc e. no. Ala. Tã. & Be. quod hoc potest epus auctoritate ppria. & idẽ sentit ibi Goffred. de hoc etiã no. 12. q. 2. si eps, sed Io. de Fant. hic sentit cũ Io. & etiam Hi. idem tenet.

f ¶ Maneant. Similiter nec hospitale potest conuerti ad alium vsum, vt extra de relig. do. ad hæc. sed nec permutari possunt mancipia ecclesiæ. extra de rerũ permu. mancipia dati tñ possunt priuato, vt 12. q. 2. ecclesiasticis. sic. domus Imperatoris non põt conuerti ad alios vsus. C. de pala. & do. l. 1. sed quid si monasteriũ destruitur nunquid potest locus ille vel ædificia monasterij ad aliam

Quæ ad aliã vsum cõuerti non possint.

non possit reformari locus ille, quàm per canonicos, vt extra de statu mona. cum nobis. quæ est remota. Econtra videtur quod episcopus licite possit de sæculari ecclesia facere regularem. vt extra de eccle. ædifi. ad audientiam. & 16. q. 7. si quis vult.

QVæ semel sunt dedicata.] CASVS. In concilio Chalcedonen. fuit statutum, ut monasteria semel dedicata, perpetuum sint monasteria, & in suo statu permaneant, & non fiant habitacula sæcularia, ne res eorum inde remoueantur. si quis autem hoc fieri permiserit, canonicè puniatur.

Digitized by Google

um vſum conueni ? ſic. poſſunt enim de lignis bene ædificare dormitorium, vel alium honeſtum locum: & etiam poſſunt in eis coquina ſua comburere. de conſ. d. 1. ligna. ſed ad priuatos vſus non poſſunt conuerti: locus autem remanet ſacer, licet diruatur ædificium

¶ Qui loca ſacra communia diuerſoria fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur. C. V.

QVoniam a quibuſdam viris quædã venerabiles domus ſurripiuntur [a] tã videlicet epiſcopia, quã monaſteria, & facta ſunt cõmunia diuerſoria: ſiquidem voluerint hi, qui hęc retinent, reddere ea, vt ſecundũ antiquitatẽ reſtaurentur; bene, & optime eſt: alioqui ſi de ſacrato catalogo fuerint; hos deponi [b] præcipimus: ſi vero monachi, vel laici, excõicari; quos nimirum conſtat condẽnatos eſſe a Patre, & Filio, & Spiritu ſancto; & deputentur vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur: quia voci Dñi aduerſantur, qui dicit, [Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.]

vtq. in Iſa. 66. 2.1.

¶ *Initium huius canonis in ſynodo ſeptima ab Anaſtaſio uerſa ſic habet.* Quoniam propter calamitatem, quæ pro peccatis noſtris eccleſia facta eſt, ſubreptæ ſunt a quibuſdam viris quædam venerabiles domus, tam videlicet, &c. *Ex eius autem uerſionis duobus manuſcriptis exemplaribus nonnulla ſunt in hoc capite emendata.*

3 *Quæritur de his, qui ad conuerſionem ueniunt, quo tẽpore debeant tonſurari.*

De his ita ſcribit Gregorius Fortunato epiſcopo Neapolitano, lib. 8. epiſt. 23.

¶ Antequam biennium in conuerſione compleuerit, aliquis tonſurari non debet. C. VI.

MOnaſterijs omnib. fraternitas veſtra diſtrictius interdicat: vt eos, quos ad conuerſionem † ſuſceperint, priuſquam biennium [c] in conuerſione † cõpleant, † nullo modo audeant tonſurare: Sed hoc ſpacio vita, moreſque eorum ſolicite comprobentur: ne quis eorum aut non ſit [d] contentus eo, quod voluit, aut ratum non habeat, quod elegit. Nam dum graue ſit inexpertos hominum ſociari obſequijs; quis poſſit dicere, quàm ſit grauius ad Dei ſeruitium improbatos applicari. [e] Miles, [c] vero ſi cõuerti voluerit; priuſquam nobis renuncietur, nullus eum ſine noſtro [ß] conſenſu qualicumque præſumat ratione ſuſcipere.

l. 7. c. 719.
, conuertendum.
, conuerſione.
, compleuerint.

e ¶ Improbatos applicari.] *Antea legebatur*, Improbos applicare. *Emendatum eſt ex originali impreſſo, & manuſcripto.*

ß ¶ Sine noſtro.] *Hoc præcepit eo tẽpore B. Greg. ne omnino uideretur contemnere legem, quam Mauritius Imperator tulerat, ne milites ante completum tempus militiæ in monaſterijs recipi poſſent: quam legem idẽ Greg. lib. 11. epiſt. 61. ipſi Mauritio ſcribens uehementer reprehendit: quod auctor gloſſæ non uidetur attendiſſe.*

4 *Quæritur, ſi ingreſſis monaſterium ultra relinquatur* vel monaſteria: & fecerunt ea communia diuerſoria: quare ſtatutũ fuit in ſeptima ſynodo, vt ſi inuaſores voluerint ea reſtituere, in antiquum ſtatum reformẽtur: alioquin ſi clerici ſunt, deponantur: ſi laici, vel monachi, excõicentur: cum ipſi aduerſentur Deo dicenti. Nolite facere domũ patris mei, templum ædificatum nominis eius, domum negotiationis.

a ¶ Surripiuntur.] Ideſt, inuaduntur: nã furtum nõ fit in re immobili. inſtit. de vſuca. §. abol. ita.

b ¶ Deponi.] Et hoc cum pœna incipit a crimine: ſecus ſi cõtumacia: quia tunc primo eſſet ſuſpendendus, vt 81. diſt. dictum Io.

QVAERITVR. Hæc eſt tertia pars quæſt. ſecundũ Io. Faut. & quæſtiò incidens.

CASVS. Hic mouet Gratian⁹ incidentẽ quæſtionem, ſ. quo tempore debeãt tonſurari qui conuertũtur ad religionem. & reſpõdetur quod poſt biennium, ut probatur ſeq. cap.

MOnaſterijs.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ duas pãrtes. In prima parte dicit Greg. ꝙ ſi aliquis vult monach⁹ fieri, ꝙ non dẽt niſi poſt biennium tonſurari, vt hoc tẽpore diſcutiatur utrũ bonus ſit, an malus. Nam cum graue ſit inexpertos hominũ obſequijs ſociari: multo grauius eſt improbos ad Dei ſeruitium applicare. In ſecunda parte præcipit, ut nullus ſine licentia ſua ſuſcipiat militem ad monachatũ. Secunda pars incipit ibi, [Miles vero.]

c ¶ Biennium.] Dicitur ſup. 17. q. 2. Gonſaldus, &c. ſi quis incognitus.

d ¶ Aut non ſit.] Simile 61. d. miramur in fin. ff. nauta, cauſta. l. vlt. §. hoc aũt.

e ¶ Miles.] Forte loquitur de militibus Apuliæ, quę tota eſt patrimonium beati Petri. ut 94. diſt. valde. & 10. q. 1. relatum. Vel de illis, qui facti fuerant irregulares: ſic 53. d. legem. Io.

Apulia eſt patrimoniũ S. Petri.

de contrah. empt. xde ſacra. Io.

iam a quibuſdam.] CASVS. Quidam prædones per violentiam invaſerunt epiſcopia.

QVAERITVR. Hæc eſt quarta pars quæſtio. in quã

Digitized by Google

quæritur, ſi monachus poſſit condere teſtamentum, & dicit quòd non. ſi iam profeſſus eſt: heremita tamen poteſt. & ſic intelligas ſequentia. Io. de Fan.

CASVS. Adhuc mouet Grat. quandam incidentem quæſtionem, vtrum liceat monachis condere teſtamẽtum? Primò probat q̃ nõ, poſtea probat contrarium. & ſoluit. inf. ea. e contra.

QVia ingredientibus.] CASVS. Ianuarius Carolitanus epũs quæſiuit a Greg. vtrum monacho liceat condere teſtamentum de rebus, quas monaſterio dedit? Et reſpondet quod non.

a ¶ Cõuertendi.] Dupliciter. n. põt aliqs intrare religionem. Poteſt enim intrare uel cauſa probandi, uel cauſa conuertendi, & proteſtari debet qualiter intret, ut extra de reg. conſulti ſumus. & c. poſtulaſti.

b ¶ Teſtandi.] Quia enim in poteſtate alterius eſt, nõ põt teſtati inſti. quib. non eſt pmiſſum fa. teſt. in princ. donare tamen põt mortis cã de conſenſu patris. ff. de don. filiusfamilias. & etiam inter uiuos. ff. eo. ſi cũ filius. clericus tamen in poteſtate conſtitutus poteſt teſtari. C. de epiſco. & cler. auth. presbyteros.

c ¶ Eiuſdem.] Cum nõ habeat filios, ut inf. ea. ſi qua.

d ¶ Decretum eſt.] C. de epi. & cler. authen. ingreſſi.

PErlatũ.] CASVS. Mulier quędam nomine Petronilla exhortatione Agnelli epiſcopi facta eſt monialis: & licet in ipſo ingreſſu omnes res ſuæ monaſterio competerent, ea tamen ſpeciali titulo donationis monaſterio contulit. quam donationẽ Gregor. habuit ratam.

e ¶ Per exhortationem.] Non tamen illectam, ut 15. q. 3. conſtituit.

f ¶ Omnes.] Diſtinguitur tamen an ſana, an infirma det, ut ext. de ſepul. de his.

ECONTRA. CASVS. Nunc probat Grat. contrarium, quòd monacho licet condere teſtamentum: quod probat exemplo Pauli heremitæ, qui colobium. i. dalmaticam, & tunicam in teſtamento reliquit: poſtea ſoluit dicens: q̃ licet Paulus fuerit heremita, nõ tamen fuit monachus: & ideo potuit condere teſtamentum.

g ¶ Heremita.] Heremitæ ergo habent propria: qđ uaſi ad ea quæ notaui. 16. q. 1. qui uere.

SI qua mulier.] CASVS. Lex iſta diuidit in quatuor partes. In prima parte dicitur, q̃ ſi aliqua mulier ſine liberis monaſterium intrauerit, omnes res eius ſtatim in ipſo ingreſſu competunt monaſterio. In ſecũda parte dicitur, q̃ ſi liberos habet, & monaſterium ingrediatur, liceat ei poſtea res ſuas inter liberos diuidere, legitima nulli diminuta, & quod eis non dederit, totum penes monaſterium remanebit. In tertia parte dicitur, q̃ ſi omnes res ſuas voluerit inter filios diuidere, tantũ remaneat pro monaſterio, quantum dederit cuilibet filiorum. In quarta dicitur, q̃ ſi moriatur poſt ingreſſum antequam inter filios diuidat, filij habebunt tantum legitimam, reliqua ſubſtantia ad monaſterium pertinente. Secunda pars incipit ibi. [Sed ſi perſona.] Tertia ibi. [Sed ſi omnem. Quarta ibi. [Sed ſi poſt.]

h ¶ Non extantibus.] Sed quid ſi habet aſcendentes? idem videtur: quia æque ſuccedunt aſcendentes, licet

licentia teſtandi. Hoc Gregorius prohibet ita ſcribens Ianuario Caralitano epiſcopo, lib. 7. ind. 2. epiſt. 7.

¶ Poſt monaſterij ingreſſum nulli relinquitur licentia teſtandi. C. VII.

QVia ingredientibus monaſterium cõuertendi [a] gratia vlterius nulla ſit teſtandi [b] licentia, ſed res eorum eiuſdem [c] monaſterij iuris fiant; aperta legis definitione decretum eſt [d].

Ext. de teſt. ca. quia Anſ. l. 7. c. 182.

Item Gregor. Papa Cypriano diacono, lib. 3 epiſt. 6.

¶ Poſt monaſterij ingreſſum eidem monaſterio omnia ſunt conferenda. C. VIII.

PErlatum eſt ad nos Petronillam nomine de prouincia Lucania genitam, per exhortationem [e] Agnelli epiſcopi fuiſſe conuerſam; reſque ſuas omnes [f], quas habere potuit, licet ſibi iure potuiſſent competere, tamen eaſdem monaſterio, quod ingreſſa eſt, etiam ſpecialiter donationis titulo contuliſſe.

Econtra Paulus primus heremita [g] in teſtamẽto [α] colobium ſuum Athanaſio Alexandrino epiſcopo reliquit: tunicam vero B. Antonio. Sed aliud eſt de his, qui in monaſterium ingreſſi ſe & ſua tradiderunt: aliud de his, qui ſolitariam vitam ducentes ſe nulli eccleſiæ tradiderunt [β]. Illi ſemel tradita nulli tradere poſſunt: iſti nulli oblata libere teſtari poſſunt.

Religio intratur dupliciter.

Filiusfamilias teſtari non poteſt.

Heremitæ habẽt propria.

α ¶ In teſtamento.] *Longe aliter B. Hieronymus in uita Pauli. Scribit enim beatum Antonium pallio, quod ei donauerat Athanaſius Pauli corpus inuoluiſſe, et addit,* ne quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, tunicam eius ſibi vendicauit, quam in ſportarum modum de palmæ folijs ipſe ſibi contexuerat.

β ¶ Tradiderunt.] *Sic emendatum ex pleriſq; manuſcriptis. Antea legebatur,* tradere poſſunt.

Item in authenticis, conſtitutione 9.

Cap. IX.

SI qua mulier, aut vir monaſticam elegerit vitã, & intrauerit monaſterium, liberis non extantibus [h], monaſterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus.

Cod. de ſacroſ. eccleſ. auth. ſi qua mulier. Apud Iulianũ. anteceſſ. nouel. 123. c. 36. Coll. 9. ti. 15. §. ſi qua.

cet ordine turbato. ff. de inof. teſt. nam & ſi. & qa aſcendentem non poteſt quis exhæredare, niſi commiſerit eaulam ingratitudinis, ut auth. ut cum. de app. cog. coll. 8. §. 2. ad idem C. de ap. & cle. authen. presbyteros. in fi. ſed aliud eſt hic ratione monachatus, & fauore religio-

¶ Sed ſi perſona liberos habens, antequam de rebus ſuis inter eos diſponat, monaſterium intret: licet ei poſtea inter eos diuidere [a] legitima † non diminuta: [b] & quod eis non dedit, monaſterio competet. ¶ Sed ſi omnem ſubſtantiam inter filios diuidere voluerit; ſua perſona filijs connumerata partem ſibi retineat, quæ monaſterio competere [c] debet. ¶ Sed ſi poſt ingreſſum moriatur, antequàm inter eos diuidat. filij legitimam percipiant, reliqua ſubſtantia monaſterio competente. *In authenticis de mona. conſtit. 5. in collatio. 1.* ¶ Nunc autem cum monachus factus eſt, hoc ipſo res ſuas obtuliſſe videtur, ſi prius teſtatus nõ fit: & exinde iudicio eius ceſſante; [d] lege diſponit, ut ſi liberos habeat, in quos aut nihil, aut minus legitima portione quoquo donandi titulo contulerit; eatenus ſubſtantiæ monaſterio deſtinatæ detrahatur: ne quid contingat circa liberos iniquum.

† *al. legitima portio ius ſuum.*

Item ex nouella 123.

C. X.

NOn liceat parentibus liberos, uel liberis parentes ab hereditate repellere monachos factos: quamuis dum laici fuerant, in cauſam ingratitudinis [e] inciderint. ¶ Item non liceat parentibus liberos ſuos ad ſolitariam uitam tranſeuntes abſtrahere de monaſterijs.

¶ *Hoc caput exp̃ſſe habetur apud Iulianũ anteceſſorem, nouella 123. c. 59. In quo aliqui Gratianum reprehendẽt, qui hanc Iuliani epitomen videre minime potuerãt.*

a ¶ Diuidere.] Sed qualiter teſtatur, vel diſponit iſta ꝑſona. de rebus alienis, cõtra illud inſtit. quibus non eſt permiſſa. teſt. in prin. Sed dic quod hoc ex quadam benignitate ꝑmittit a iure, ne eccleſia videat aliquẽ velle circumuenire ꝙ res ſuas præterea video quod quãdoque aliquis diſponit de rebus alienis, ut mater, quæ trãſit ad ſecũdas nuptias, teſtari põt de reb. prio rum filiorum, & diſponere inter ipſos, vt C. de ſecũdis nup. fœminæ. §. vlt.

b ¶ Legitima nõ diminuta.] Id eſt, Tertia vel medietate ſecundum numerum filiorũ. C. de inof. teſta. authen. nouiſſima.

c ¶ Competere.] Ne ſit oneroſus monaſterio, 16. quæſt. 6. de lapſis.

NVNC AVTEM. CASVS. Dicit ꝙ eo ipſo quod aliquis efficitur monachus res ſuas monaſterio cõfert, ſi ipſe non fecit teſtamentum prius: & ideo ceſſante poſtea iudicio eius teſtamentario, ſi filijs nihil uel minus legitima contulerit, legitima eis per legem ſupplebitur, ne quid circa eos contingat iniquum.

d ¶ Ceſſante.] Ideſt, ſi ceſſauerit iudicium: quia morte prævenitus eſt: & ſic non obſtat ſupra eod. l. proxi. quidam tamen intellexerunt, quod hic dicitur, cum uere factus eſſet monachus: proximam legem intelligunt, cum adhuc eſt in probatione. Ioan.

NOn liceat.] CASVS. Hęc conſtitutio nouellæ diuiditur in duas partes. In prima dicitur, ꝙ parentes non poſſunt exhæredare filios ingratos, ſi poſt ingratitudinem monachi fiant. Idem iuris eſt de filijs contra parentes. In ſecunda parte dicitur, quod parentes non debent filios reuocare ad monaſterium tranſeuntes, Secunda pars eſt ibi [Item non liceat.]

e ¶ Ingratitudinis.] Ecce quod ingratitudo aboletur per ingreſſum monaſterij; ſimiliter irregularitas, ut 56. diſt. cap. 1. cum enim alias monachus ſit perfectus, non requiritur in eo omnimoda regularitas, ut 16. q. 1. legi. monachatus enim omnem maculam abſtergit. in authen. de mona. in princ. colla. 1. argumen. tamen eſt, quod non tollatur irregularitas. 55. diſt. priſcis 1. q. 7. c. 1. 10. 2

Irregularitas tollitur per monachatum.

2 Dic de hoc ut plene no. extra de apo. cap. 1. in glo. ex hoc uidetur. q̃ fuit gl. L.

ais. Itẽ adhuc huic obſtat. in auth. vt nul. iud. col. c. vbi pater habet tertiam partem bonorum filiæ, etruditur in monaſterium: ſed hoc ideo eſt, quia o inuito fuit monacha. Sed quid ſi primo facit teſtum? Videtur quod per ingreſſum monaſterij tur quaſi per poſthumi agnationẽ, eccleſia enim tratur poſthumo, ut extra de probat. in præſenauth. de ſan. epiſ. §. ſed & hoc præſenti addimus ni ff. de iniuſt. rup. teſt. filio. Item per capitis dionẽ rumpitur teſtamentũ. inſti. qui. mo. rumſta. §. 2. Item iſte diminuitur capite: quia tranterius poteſtatem. 2 ecõtra videtur ꝙ teneat teſtum: quia pro mortuo habetur: ſed in morte atur teſtamentum. Item legatum non perit per liminutionem, ut ff. de capi. dimi. legatum. Ad e quod rumpitur teſtamentum niſi prius aliliquerit monaſterio. ſi ergo inſtituerit monaante ingreſſum monaſterij in uno denario, porumpitur teſtamentum. H. tamen & Io. cõtraunt. Sed nunquid monaſterium ipſo ingreſum eſt poſſeſſionem rerum illius? Videtur qđ admodum adoptans adipiſcitur poſſeſſionem ff. de preca. ſi adoptauero. quod concedo. Sed grediens monaſterium habuit uſumfructum : nunquid monaſterium poteſt uti fructib.

Digitized by Google

VO pueritiæ.] CASVS. Supra ostensum est quid iuris sit de adultis monachis factis: nunc vero supponit causam vigesimam Grāt. vbi tractatur de impuberibus. de quibus. ut melius pateat quid iuris sit, proponit Gratia, de quo quatuor elicit quæstiones.

QVod intra annos.] Hæc quæstio diuiditur in 5. partes. In prima probat speciliter per quinq; c. qñ puer à patre traditur monasterio, cogitur ibi semper esse. quod tamen nō est uerum, nisi usque ad ætatem legitimā. Secunda ibi. [Ex his auctoritatibus.] Tertia ibi, [Velamē.] Quarta ibi. Tēpus quoque. Quinta ibi, [Quamuis.] Io. de Fian.

CASVS. Hic ponitur prima q̄stio. in qua queritur utrum pueri traditi monasterijs a parentibus ab annis pueritiæ, cogātur in monasterijs permanere. Et certū est, q̄ usque ad annos pubertatis i monasterijs permanere coguntur: sed cū puenerint ad ætatē legitimam, si ibi q̄manere noluerint, recedere p̄nt ut infra ead. q. illud. ad insta: sponsalium, ubi maior tenetur expectare minorem usq; ad legitimam ætatē, ut extra de despō. impub. de illis. Hug. tñ dicit, q̄ si sint doli capaces compelluntur ibi morari, si non contradicunt. Alij uero contra. & procedit hoc ordine Gratianus. primo probat, q̄ in arbitrio puerorum est recedere, uel stare, cum ad annos pubertatis peruenerint. postea probat contra. sed tu stabis illi capitulo, illud.

Monasteriū ingressus ante perfectam ætatem an possit postea exire.

a ¶ Quod intra annos.] Aut est adultus qui intrat monasterium: aut impubes. Si adultus est. & sponte intrat. exire non poterit, vt inf. ea. q. 1. puellæ. & q. 2. c. 1. & 2. inuitus intrat, exire potest, ut infra. ea. q. 1. sicut. nisi p̄ter aliquam culpam inuitus intret, vt no. dist. 5. ille & 21. q. 2. placuit. Si impubes intrat, aut ſ ab alio ponitur in monasterio, aut per se intrat. si ab alio ponitur in monasterio. & ipse nō consentit, potest egredi, quando voluerit, ut inf. ea. q. puellæ & q. 3. p̄ceptis. si uero cōsentit, cū ab alio ponitur in monasterio, tenet: licet consensus ille qui fit ante annos discretionis non teneat: inde tñ exire non potest priusquam ueniat ad legitimā ætatem. 1 ad instar carnalis matrimonij, ut extra de despō. impu. de illis & infra ead. q. illud. sed q̄ cito peruenerit ad perfectam ætatem, potest egredi, ut infra ea. q. 3. p̄ceptis. & extra de reg. cum scimus. licet quidā dixerint, q̄ i impubere sufficiat sola parentis oblatio, ad hoc ut monachus sit. arg. eius quod est extra de reg. c. significatum. & inf. e. c. 1. & 2. Sed contra eos est apertè ext. de reg. cum virum. & c. cum simus. Si uero in. p. ſ. propria auctoritate intrat, potest extrahi a parte, uel autore, ut inf. ea.

1 De hoc If. ea. q. c. illud & ff. de posſ. l. si quis in rem.

CAVSA XX.

VO pueritiæ annos agentes à parentibus monasterio traditi sunt; unus inuitus, alter ſponteneus cucullam induit. Ad annos pubertatis uenientes, inuitus ad ſæcularem militiam redijt, ſpōtaneus monasterium diſtrictius petit.

1 *Nunc primum queritur, ſi pueritiæ annis traditi cogantur religionis propoſitum tenere.*

2 *Secundo, ſi præter uoluntatem parentum tonſuram, uel religionis veſtem quis in pueritia accipiat, an poſſit ſi bi derahi, an non.*

3 *Tertio, qui præter propriam voluntatem cucullam induerit. an cogatur eam retinere an non.*

4 *Quarto, ſi ab uno monaſterio in aliud diſtrictius liceat alicui tranſire.*

QVAESTIO I.

VOdintra annos a pueritiæ traditi, cum adulti fuerint, liberum habeāt arbitrium manendi, uel diſcedendi, probatur auctoritate nonæ ſynodi.

a ¶ Nonæ.] *In nonnullis uetuſtis exemplaribus eſt, Octauæ. Verum in octaua ab Hadriano II. habita non habetur, ſed in libro B. Baſilij de inſtitutis monachorum. Ruffino interprete, c. 8. Similia etiam ſunt apud eundem B. Baſilium in regulis fuſius diſputatis, c. 15.*

¶ Viriginitatis profeſſio quo tempore firma eſſe incipit. C. 1.

FIrma aūt tunc erit profeſſio virginitatis, ex quo adul-

Puer nouennis nutricē grauidauit. Voto nemo obligatur ante legitimā ætatem.

Digitized by Google

a ¶ Cæpe-

a ¶ Cœperit.] Non intelligas cum cęperit attingere xiiij.ann. maſculus, vel fœmina xij. annum: ſed cum iam eſt in fine xiiij. annorum, vel xij.

SI VIRGINITATIS. CASVS. Dicit hic Grat. ꝙ c. firma intelligitur de illa profeſſione, quæ proprio fit ar-

ta iam ætas eſſe cęperit; [a] & ea quæ ſolet apta nuptijs deputari, ac perfici. [a]

a ¶ Ac perfecta.] *Hæc non ſunt in eo B. Baſilij loco.*

Si virginitatis profeſſio tunc incipit eſſe firma, cum ætas cœperit eſſe adulta, & religionis profeſſio tunc demum debet eſſe firma, cum ad adultam ætatem pervenerit. Sed hic de illa profeſſione agitur, quæ in annis pueritiæ proprio arbitrio Deo offertur, quam non confirmat parentum conſenſus. Cæterum, quæ a parentibus Deo offertur profeſſio, inuiolatam ſeruari oportet.

Vnde Gregorius ſcribit ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum.

¶ *Sic etiam citat Iuo. Extat in epiſtola quarta Gregorij tertij ad Bonifacium legatum Germaniæ: & ſimile habetur in concilio Vuormacienſi, c. 22.*

¶ Non licet de monaſterio egredi, quem pater, vel mater intra annos infantiæ fecerit ordinari.

C. II.

) p. 7. c. 15. A Ddidiſtis [b] adhuc, quòd ſi pater, vel mater [c] filiũ, filiamve intra ſepta monaſterij in infantiæ [d] annis ſub regulari tradiderint diſciplina, vtrum liceat eis poſt quam pubertatis † annos impleuerint, egredi, & matrimonio copulari: Hoc omnino deuitamus: [f] quia nefas eſt, vt oblatis a parentibus Deo filijs voluptatis † frena laxentur.

d. adpubertatis.

t. voluntatis.

Item ex concilio Toletano 4. c. 48.

¶ Aut propria profeſſio, aut paterna deuotio monachum facit. C. III.

.l. 4. tit. 34. l. l. 8. c. 189. & .6. h. l. 8. c. 6. .7. c. 30. MOnachum aut paterna deuotio, [g] aut propria profeſſio [h] facit. Quidquid horum fuerit, alligatum β tenebit. Proinde his ad mundum reuertendi intercludimus aditum, & omnes ad ſæculũ interdicimus regreſſus.

β ¶ Alligatum.] *In duobus Vaticanis conciliorùm codicibus, & Lucenſi regio legitur,* allegatum.

Item Iſidorus.

¶ In monaſterio perpetuo maneant, qui a parentibus traditi ſunt. C. IIII.

QVicunque a parentibus proprijs in monaſterio fuerit delegatus, nouerit ſe ibi perpetuo permanſurũ. Nam Anna Samuelem puerum natum & ablactatum [i] Deo cum pietate obtulit: qui & in miniſterio templi,

b ¶ Addidiſtis.] Hæc tria c. 1 intelligas de illis, qui poſt adultã ætatem conſenſum accõmodauerint: ſed H. intelligit de doli capacibus.

c ¶ Mater.] Vt ergo ꝙ mater poſſit tradere filiũ ſuũ religioni, vt j. eo. quicunq; quod nõ vi, cũ non habeat ipſum in poteſtate, vt Inſtitu. de adop. §. fœminæ. legas ergo vel. pro &.

d ¶ Infantię.] Ideſt, pueritiæ.

e ¶ Pubertatis.] Supra 28. diſtin. de his contra. ſed loquitur de ſæcularibus.

f ¶ Deuitamus.] Ex his c. ſumunt quidã ſchiſma erroris ſuiſſe & dicũt ſufficere ſolam oblationem patris, ad hoc vt quis monachus fiat, vt extra de reg. ſignificatum, & c. ad hęc. ſed eis obuiat j. e. illud, & ext. eo. cũ ſimus. ſed intelligas iſta c. qñ in adulta ætate conſenſerunt: & ſic interpretatur c. Cęleſtinus, extra eo. cũ uirum.

g ¶ Monachum.] ¶ Deuotio.] Et filij ſpõtanea profeſſio ſupple.

h ¶ Profeſſio.] Per ſe.

QVicunque.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ quicunque fuerit a parentibus monaſterio deputatus, ꝑpetuo dẽt ibi morari: & hoc ꝓbatur exemplo Samuelis, qui oblatus ab Anna, cũ iam eſſet ablactatus a matre, in ſeruitio Dei permanſit. Sequens cap. planum eſt: & intelligitur hoc cap. de illis, qui poſt legitimam ætatem cõſenſerunt, nel qui tẽpore oblationis erãt doli capaces.

i ¶ Ablactatum.] .i. ſola oblatio nõ ſufficit, nel puella ſine patris, nel matris aucto quæ cum peruenerit ad pubertatem, exire nalet: a parente offeratur monaſterio: quia tunc exire let. & ad hoc inducit ſequentia capitula.

lidiſtis.] CASVS. Quæſitum fuit a Gregorio, rũ poſſint exire de monaſterio, & matrimonio

a pitero, nel puella ſine patris, nel matris aucto quæ cum peruenerit ad pubertatem, exire nalet: a parente offeratur monaſterio: quia tunc exire let. & ad hoc inducit ſequentia capitula.

lidiſtis.] CASVS. Quæſitum fuit a Gregorio, rũ poſſint exire de monaſterio, & matrimonio

feciſſet, niſi ipſe poſtea ratum habuiſſet. Sed quare in baptiſmo cogitur ſeruare factum parentum, & non in uoto? Reſponde, quia ibi recipit ſacramentum: unde illud cogitur ſeruare, ut 45. diſt. de Iudæis. Item quia in baptiſmo poteſt puer per alium obligari, ut de conſecr. diſt. 4. baptiſmi uicem.

Obligant parentes in baptiſmo, ſed nõ in uoto.

Quem

Digitized by Google

quo a matre fuerat deputatus, permansit; & vbi constiturus est, deseruiuit.

¶ *Hoc non est inuentum in libris B. Isidori: sed Smaragdus in expositione regulæ B. Benedicti c. 59. hoc idem ex ipso Isidoro refert.*

Item ex regesto Gregorij, li. 1 epist 48 ad Anthemiū.

¶ De eodem. C. V.

QVia autem dura est in insulis cōgregatio monachorum; etiam pueros in eisdē monasterijs ante xviij. annorum tempora suscipi prohibemus: vel si qui nunc sunt tua eos prouidentia auferat, & in vrbem Romanā transmittat. Hoc & in Palmaria, alijsque insulis te per omnia volumus custodire. Extra de regu. c. 1.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Qui a progenitoribus monasterio traditus est, de eo egredi non licet. C. VI.

QVem progenitores ad monasterium tradiderunt, & in ecclesia cœpit[a] canere, & legere; nec vxorē ducere, nec monasterium deserere poterit: sed si discesserit, reducatur; si tonsuram dimiserit, rursus tondeatur: vxorem si vsurpauerit, dimittere compellatur. Burch. l. 8. c. 97. Ivo p. 7. c. 115.

[*Item ex pœnitentiali Theodori.*]

PALEA. C. VII.

INfans pro infante potest dari in monasterio: quamuis alter vocatus † sit. Tamen melius est votum soluere. Similiter & pecora æquali pretio (si necesse est) sunt redimenda. † *forte*] votus.

a *Ex his auctoritatibus colligitur, quòd paterna professio pueros tenet obligatos, nec licebit eis a proposito discedere, quod paterna deuotione in puerilibus annis susceperunt.*

Sed obijcitur illud Leonis Papæ, epist. 90. ad Rusticum episcopum, c. 13. & 14.

¶ Non licet puellis nuptias eligere, quæ spontanea voluntate virginitatis susceperunt propositum.

C. VIII.

PVellæ, [b] quę non coactæ parentum imperio, sed spōtaneo iudicio virginitatis propositum, atq; habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, & si consecratio non accessit, cuius vtique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent. Ambigi verò non potest crimen magnum admitti, vbi & propositum deseritur, & consecratio violatur. Nam si humana pacta non possunt impunè calcari, [c] quid eos † manebit, qui corruperint fœdera diuini sacramenti? Barch. l. 8. c. 2. Ivo p. 7. c. 20. Poly. l. 4. tit. 35. † *al.* de vi.

Cum ergo in principio huius capituli dicatur: [*Puellæ, quæ non coactæ imperio parentum,*] *datur intelligi, quod si coactæ habitum virginitatis sumpserint sine prævaricatione ipsum deserere possunt. Sed puella hic nubilis intelligitur, cuius (vt in sequentibus demonstratur) post duodecimum annum est liberum arbitrium, nec in electione propositi cogitur sequi parentum imperium.*

Sic & illud intelligendum est, quod est Statutum in Synodo habita ab Eugenio Papa II. c. 32.

a Vide quod leg. & not. 27. qō. 1. c. 1. & cap. vidua ibi videas.

a Quem progenitores.] ¶ Cœpit.] Arg. q̄ præiudicatur alicui per factum sicut p̄ dictū: & q̄ non refert an factis vel dictis declaret quis voluntatē suā, vt ext. de appel. dilecti & 22. q. 5. cauete. sic extr. de reg. vidua & 27. dis. quod interrogasti. 1

EX HIS. Hæc est 1. pars qō. in qua p̄bat magister, q̄ non compellitur puer re manere nisi velit in ætate legitima: & hoc probat per tria cap. 10. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod pueri ex oblatione paterna intantum sūt obligati, q̄ a monasterio recedere non possunt. Sed huic conclusioni obijcit postea Gratia. per sequens cap.

PVellæ.] CASVS. Puellæ quædam non coactæ ab corū parentibus, sed spontè habitū monachalem susceperunt: postea matrimoniū cōtraxerūt. Quæsitum fuit a Leone Papa, vtrū cōtra professionem suā possint venire. & respondet q̄ non, etiam si nondū velum consecrationis susceperint. Et hoc probat exemplo contrahētium, qui contra sua pacta impunè venire non permittuntur.

b ¶ Puellę.] Adultę. Sed *fm* H. doli capaces. Cœlestinus tamen videtur intelligere hoc cap. de adultis, extra de reg. eum virum.

c ¶ Calcari.] Si. 27. q. 1. cap. 2.

CVM ERGO IN PRINCIPIO. CASVS. Concludit hic Gratianus ex supradicto cap. a cōtrario sensu, q̄ si a parentibus coactę fuerūt habitum recipere, ipsum deserere p̄sit. Postea soluit dicēs, quod cap. illud, puellę, loquitur de puella nubili, quæ post xij. annum a patre cogi non potest mo

nastę-

Digitized by Google

ſtetum ingredi, & ſi coacta fuerit, habitum ſeruare
n cogitur, & ad hoc induxit ſeq. c. ſed ſi eſſet innubi-
ſecus eſſet. ſed hoc eſt allegatio.
[cut qui.] CASVS. Statuit Eugenius in hoc c. ꝙ ſicut
illi, qui ſponte ingrediuntur monaſterium recedere
b

aliquis cogeretur manere cum ea, qui nunquam deliberauit. nam etiam in illicitis datur alicui dilatio mentis. ut 1. q. 1. conſtat. decretalis tamē videtur eis dare triduum. vt extra ead. ad noſtram. Vel ſaltem communes induciæ deberent eis dari ad loquendū cū amicis, & cōponēdas ſarcinulas, vt ff. ex qui. cau. ma. ab hoſt. lib. §. vl. Ecōtra uidetur, ꝙ nihil tēporis habebit. nā canon cōparat contractū quo quis obligat̄ homini, obligationi diuinę, ut 27. q. 1. c. 2. ſed in ꝺctu humano non licet etiā incontinenti reſilire, ut C. de tranſact. quamuis. ergo. nec in hoc. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ ſi ante xiv. annos fecit profeſſionē, ſtatim cum per unū diem fuerit poſt annos 14 in monaſterio, eſt ei factum præiudicium: ſecus ſi non fecit: per id quod eſt extra de regu. ad noſtram. Melius a eredo eſſe dicēdum, ꝙ ſi ante annos pubertatis habuit diſcretionē tantā, ut per ſe, uel p alios ſciuiſſet, ꝙ ſtatim eſſet obligatus, vt tunc ſtatim poſt annos xiv. ſit obligatus, ſi non contradicat. Sed ſi nec p ſe, nec p alios potuit ſcire aliquid de obligatione iſta, tūc in xxv. anno ſit inquirendum ab ipſo an velit ſtare, an non. ab alijs. n. non

¶ Extra voluntatem propriam retruſi in monaſterijs non teneantur. C. IX.

SIcut, qui monaſteria elegerunt, a monaſterijs egredi non permittuntur: ita hi, qui inuiti ſine iuſtæ offenſionis [a] cauſa ſunt intromiſſi, niſi volentes, non teneantur: quia quod non petunt, non obſeruant. Ideoq; tales conſiderandi ſunt magis † peccata committere, quam plangere, ſicut in decreto ſanctiſſimi Leonis Papæ manifeſtiſſime continetur.

maxime.

[Vnde Marcellus Papa.

PALEA. C. X.

vel.

ILlud autem ſtatuendum eſſe cenſemus, vt ſi in minori ætate filij monaſterio oblati fuerint, & † ſacrā tonſuram, vel velamina ſuſceperunt: dignum quidem duximus, vt xv. [b] anno a prælatis moniti † inquirantur, vtrum in ipſo habitu permanere cupiant, an non. Si vero permanere profeſſi fuerint, vlterius pœnitendi locū minime amplecti poſſunt. Sin autem ad ſæcularem habitum reuerti voluerint; redeundi licentia nullo modo denegetur; quia ſatis inutile eſt, ut coacta ſeruitia Domino præſtentur.

uniti uelis.

¶ *Notatur nomine palea etiam ab auctore gloſſa: ſed extat fere in omnibus vetuſtis, & ſine palea nomine.*

3 *Velamen [c] autem non licet imponere virginibus, niſi certis diebus.*

Vnde Gelaſius Papa ad epiſcopos per Lucaniam, cap. 14. & 15.

2 Quidquid hic dicatur: hodie teneas vt dr̄ ex. lib. 6. de reg. iuris qui. c. non ſolum. c. conſtitutionem. & de hoc Inno. notat ſatis, ext. eod. tit. cap. 1.

iſſunt: ita hi qui ſunt inuiti miſſi ſine iuſtę offen
auſa permittuntur abire, quia timendum eſſet,
i magis peccata committerent, quàm plangerēt.
obatur per decretum Leonis. [Maxime.] ideſt.

enſionis.] Propter delictū enim cogitur quis in-
onaſteriū, vt 16. q. 6. de lapſis 50. d. ſi ille. & 81.
m. & c. ſi quis clericus. & 33. q. 2. admonere. Et ſi
tempus ei non præfigitur, nunquid perpetuo ibi
t? Videtur ꝙ ſic, vt 81. d. ſi quis clericus, & ſer-
i ſine præfinitione tēporis in vinculis ponitur,
io ibi eſſe videtur, ut C. de pœ. ſeruus. Arg. cōtra
n primis. 1

autem.] CASVS. Hoc c. palea eſt: ſed tamen me-
eſt quolibet præmiſſo a G. & cōcordat cum illo
. Eſt ergo caſus huius c. Statuit Martinus Papa.
j intra pubertatis annos a parētibus offeruntur
erijs, & tonſuram, uel uelamen ſuſceperunt in
,,ab abbatibus, vel alijs ptælatis debent inquiti-
velint in ipſo habitu permanere, & ſi conſenſe-
ra non erit pœnitentiæ locus: ſi autem negauerunt ad ſæcularem uitam reddire, quia coacta
Deus non diligit.

.] Videtur ergo quod habeat xv. annum pro de-
one an uelit remanere, an recedere. Nam ante
tuit deliberare, cum nec ante habuit diſcretio-
ideretur enim eccleſia circumuenire homines, ſi

eſt hoc inquirendum niſi ab illis, qui per ſe nō poſſunt hoc ſcire: nec ab alijs hoc didicerunt. Itē nunquid poteſt aliquis petere in integrum reſtitutionē, qui in xv. anno intrauit religionem. Arg. ꝙ ſic. extra de reg. ad noſtram? Reſpon. non, quia non eſt deceptus, qui Chriſto ſe contunxit. præterea quia in talibus cenſeretur maior. ſimiliter in matrimonio. extra de reſtitu. ſpoliato. ex parte.

VELAMEN. Hæc eſt 3. pars quæſtio. in qua queritur quando ſunt uelandæ virgines. Et eſt dicendum quod in xxv. ann. & hoc probat per cap. ſeq. Io. de Fant.

Velū eſt qua druplex.

CASVS. Supra in præcedenti c. facta eſt mentio de ſacro uelamine: non oſtendit Gratianus, ꝙ ſacrum uelamen non eſt imponendum uirginibus, niſi certis diebus, quod probat per ſeq. cap.

3 Aliqū inue nitur velum cōuerſionis. vt 1. 27. q. 1. viduas. q̄ ibi n. q̄ ſit illud uelū, & quæ ſit dr̄a inter velum cōuerſionis, & profeſſionis notare vt Io. in glo. ibi in ſi. Archid.

c ¶ Velamen.] Hic agitur quo tempore virgines ſunt velandæ, vel conſecrandæ. Eſt autem quadruplex velum. ſ. uelum profeſſionis, conſecrationis, ordinationis, prælationis. 1 Velum profeſſionis imponitur tam virgini quàm uiduæ: dum tamen ſit xij. annorum, ut inf. q. 2. puella. Velum conſecrationis eſt quod tātum uirginib. imponitur in xxv. anno. ut inf. ea. q. placuit & 77. d. placuit. Velum ordinationis quod olim imponebatur diaconiſſis in xl. anno. ut inf. ea. ſanctimoniales. Velum prælationis eſt quod in lx. anno. datur abbatiſſæ, ut inf. eo. iuuenculas. 31. q. 1. quomodo uirginibus, & per hāc d. multa ſedantur contraria. Ioan.

De-

DEuotis.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, ꝙ sacrum velamen nō debet virginibus imponi, nisi in die Epiphaniorum, vel in albis Paschalibus, & in natalibus Apostolorum, vel nisi essent in articulo mortis: sicut de baptismo contingit: ne sine hoc munere recedant a sęculo. in secunda parte dī, ꝙ episcopi viduas velare non debent. Secūda pars est ibi, [Viduas autē.] Et intelligitur hoc de velo consecrationis, quod tantū virginibus datur, vt 26. d. acutius. Quod aūt sequitur vsque ad §. quamuis, planū est, & satis patet.

Velum quibus dieb. imponi debet.

a ¶Epiphaniorum.] Honestum est quod in talibus solēnitatibus tantū imponatur: pōt tamen quolibet die Dominico imponi. ext. de temporibus ordi. c. 1.

b ¶In albis.] idest, in tota septimana paschali.

c ¶Pontificum nullus.] sed ipsamet ab alteri recipiat, vt 27. q. 1. viduas quę. Vel recipiat a sacerdote, vt j. ea. vidua. Quidā tamen ex hoc c. dicebant ꝙ nec ēps, nec presbyter potest imponere uelum uidux. Nec ob. ext. qđ tactus cau. perlatū. nam ibi nō dicitur, ꝙ uelum imposuit, sed, ꝙ imponere simulauit. Similiter nō ob. extra, qui clerici, uel uouen. consuluit. nā intelligūt illud de uelo, idest, de ueste, qđ ex hoc apparet id, quod dī in ead. decre. ꝙ non fuerit professa, cum tamen per illud uelum intelligatur qs profiteri, cum fit uelum professionis. Ioan.

d ¶Vuenculas.] Sexagenariā.] Apostolus enim dicit, Vidua nō eligat minor lx. annorū. 31. q. 1. quamodo. Pōt tn hoc intelligi, ꝙ sit sexagenaria nō ætate, sed perfectione continentię. 2. q. 7. Paulus. ideo autē est virgo, quia aliter non posset esse

Abbatissa dēt esse sexagenaria.

exhortatrix uirginitatis, ut 26. dist. una.

e ¶Sanctimoniales.] ¶Non uelentur.] Velo ordinationis, ut fit diaconissa. non ad ordinem, sed ad quoddam ministerium Euangelicū in matutinis lectionibus nunciandi. Ioan.

f ¶Placuit.] ¶Non salutent.] Solemniter dicendo. Dominus nobiscum. Ioan.

Virgi-

¶Non nisi certis diebus velamen imponatur virginibus. C. XI.

DEuotis Deo virginibus, nisi aut Epiphaniorū [a] die, aut in albis [b] Paschalibus, aut in Apostolorum natalitijs sacrum velamen minime imponatur†: nisi forsan (sicut de baptismate dictum est) graui languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur. ¶Viduas autē velare pontificum nullus [c] attentet.

Poly. l. 4. tit. 35. Anſ. l. 7. c. 190. Burc. l. 8. c. 15. † *impetrant* orig. Iuo p. 7. c. 36. Pann. l. 3. c. 189.

4 *Tempus quoque consecrationis earum similiter obseruatur.*

Vnde Gregorius in regesto, lib. 3 epist. 11.

¶Ante sexagesimum ætatis suæ annum virgines non consecrentur. C. XII.

IVuenculas fieri abbatissas vehementissime prohibemus. Nullā igitur fraternitas tua, nisi sexagenariam [d] virginem, cuius vita † hoc, atq; mores exegerint, velari permittat.

Poly. ibidem. Anſ. l. 7. c. 91. † *al. ætas.* orig.

Item ex concilio Carthaginensi 3.

¶Sic citatur etiam in omnib. vetustis, sed in nullo Carthaginensi est inuentum. Idem vero nonnullis additis habetur in concilio Agathensi, c. 19.

C. XIII.

SAnctimoniales ante annum quadragesimum, non velentur [e].

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 4.

¶Antea citabatur ex concilio Africano 4. sed supra dist. 77. c. placuit. citatur ex Carthaginensi 3. vbi habetur.

Poly. l. 2. tit. 27. Burc. l. 2. c. 11. Iuo p. 6. c. 31. Pann. l. 3. c. 30. Cap. l. 1. c. 46.

¶Ante vigesimumquintum annum virgines non consecrentur. C. XIIII.

PLacuit, vt ante xxv. annos ætatis, nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & vt lectores populum non salutent [f].

Item Pius Papa.

Cap. XV.

VIrgines non velentur ante xxv. annos: nisi forte necessitate periclitantis pudicitię virginalis: & nōn sunt cōsecrādę † nisi in Epiphania, & sabbato [a] Paschę, & in Apostolorum natalitijs: nisi causa mortis vrgente.

Poly. l. 4. tit. 35. Burc. l. 8. c. 18. Iuo p. 3. c. 39. Pann. l. 3. c. 190. † *al. offerunda.*

¶Caput hoc inter decreta Pij non est inuentum, & abest a tribus vetustis Gratiani exemplaribus. De causis uero, ob quas ante xxv. annos possint virgines velari, agitur in concilio Mileuitano, cap. 26. & Africano, ca. 93. ex quo Africano refertur cap. l. 1. c. 46.

a ¶Sabbato.] *In vno uetusto legitur*, in albis, *& apud cateros collectores*, in albis Paschalibus.

5 *Quamuis autem vidua velari prohibeantur, viduita-*

VIrgines non.] QVAMVIS. ¶Hæc est quinta pars quæstionis, in qua dicitur, ꝙ uidua licet uelari non de-

Digitized by Google

bet, tamen debet habere quandam veſtem religionis,& hoc probat per c. ſeq. Io.de Fant.
CASVS. Supra in c.deuotis,prohibetur ẽpo velare virgines. Nunc vero oſtendit Grat.cp profeſſio eſt facienda coram ſcriptis: & cp veſtis religionis eſt eis tradenda

tis tamen profeſſio in ſcriptis ab eis eſt facienda. Veſtis quoque profeſſioni conueniens eſt eis tradenda, quæ vbique vtantur.

Vnde in concilio Toletano 10. *c.*4.

¶ Profeſſionem viduitatis faciant & habitum ſumant religionis,quæ caſtitatem ſeruare proponunt.

C. XVI.

VIdua, quæ ſanctæ religionis obtinere propoſitum voluerit;ſacerdoti,vel miniſtro, [a] ad quem aut ipſa venerit, aut quem ad ſe venire contigerit, ſcriptis [b] profeſſionem faciat a ſe aut ſigno, [c] aut ſubſcriptione [d] notatam, continentem ſe & religionis propoſitum velle, & hoc perenniter inuiolate ſeruare. Tunc accepta à ſacerdote, vel miniſtro apta religionis profeſſioni † veſte, [e] ſeu in lectulo quieſcens, ſiue in quocunque loco conſiſtens conſtanter † ea vtatur;nec diuerſi coloris, aut diuerſæ partis eadem ſit notabilis veſtis,ſed religioſa, & non ſuſpecta.

ſui.

vtantur.

QVAESTIO II.

E his [f] *vero,qui præter voluntatem parentum tonſuram, vel religioſam veſtem ſuſceperint, ſic definitur in* 10. *concilio Toletano,c.*6.

¶ Tonſura vel veſtis religioſa in minori ætate ſuſcepta; a parentibus irrita fieri poteſt. C. I.

ij.epiſt.3.
2.tit.34.
l.8.c.1.
.c.27.
3. c.186.

SI ĩ qualibet minori ętate vel religioni debitã veſtẽ,[g] vel religionis tõſurã [h] in vtroq.ſexu filijs aut vnus, [i]

lore vel diacono: quod probat ſeq.cap.
ia.] CASVS. Aliqua vidua monaſticũ habitum ſpere volebat quęſitum fuit in concilio Toletaliter ſit procedendum in hoc facto?Et ſtatuit, cp erit ad ſacerdotem vel diaconum, vel aliquis eam peruenerit, profeſſionem faciat in ſcriptis atam ſigno ſigillari, ſi literas neſcit;uel ſubſcriſi ſubſcribere ſciat, in qua promittat religionis tum firmiter obſeruare: & ueſte profeſſionis, presbytero uel diacono receperit, ubique utaneque diuerſi coloris ſit,neque ſuſpecta.
miniſtro. Arg.quòd uotum ſolenne poteſt fiepriuata perſona. ſed ad quid facit mulier proſacerdoti? Potius enim deberet facere abbahoc ideo ſit,quia fœminis non licet imponeolicui,ut j.ead.q.2.ſtatuimus.
otus. Non quòd ſit neceſſaria ſcriptura,ſed ut propria obuiet ei qui contrauenit, ut ſupra 1. perrimum.
ſigno.] Cum neſcit ſcribere.]
ſubſcriptione.] Cum ſcit ſcribere.
:. Sed uelum accipiet ab altari,ut 27. quæſt.1. c.unduæ quæ.
E his uero.] Hæc quæſtio diuiditur in tres partes: in quarum prima probatur, quod pater poteſt filium paruulum de monaſterio extrahere ſi eſt minor xiiij. annis, &

CASVS. Hic ponitur ſecũda quæſtio,qua quæritur ſi puer vel puella præter voluntatem parentum monaſticum habitum induerit, an poſſit a parentibus reuocari vel tutore. Et reſpõdetur, qñ puer uel puella habitũ ſuſcepit: ſi pater vel tutor eſt pſens,& non contradicit, conſentire, videtur, vt 54. d.ſi ſeruus.ſi aũt cõtradicit, vel abſens eſt vſq; ad annũ & diẽ poterit reuocare:niſi velit ratũ habere quod factũ eſt, & currit hoc tẽpus a tempore ſcientiæ, ut infra ead. cap. 1. Iſtud tamẽ tempus includitur intra ętatem xij.vel xiiij.annorũ:nec peccat pater reuocando filiũ, vel tutor pupillum: nec filius vel pupillus peccat obediendo patri vel tutori: quia hoc faciunt auctoritate canonis'.

f ¶ De his.] Hic q̃ritur ſi pater vel tutor poſſit reuocare filiũ, qui ingreſſus eſt religionem. Dic ergo: aut pater eſt præſens,aut abſens. Si pſens poſtea non poteſt contradicere. argum. 54.diſtin. ſi ſeruus. Si eſt abſens ad annum & diem, eum reuocare põt, j.ead.c.2. ita tamen vt iſte annus includat intra legitimam ætatem xij.uel xiiij. annorum. nec peccat pater prouocando filium, nec filius peccat obediendo magis patri quam Deo: quia hoc facit auctoritate canonis.

Filium religionem ingreſſum, an poſſit pater reuocare.

SI in qualibet.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, cp parentes filium uel filiam in minori ætate poſſunt à monaſterio reuocare, niſi in duobus caſibus: quorum primus eſt, quando ambo parẽtes uel unus eorum filium uel filiam monaſterijs obtulerit. Secundus eſt, quando, eis nolentibus vel neſcientibus habitum ſuſceperunt: & ſtatim cum ſciuerint non reclamauerunt. unde ſi tales filij poſtea habitum deſeruerint, ſuper hoc commoniti debent ad monaſterium reuocari. In ſecunda parte dicitur, cp parentibus non licet filios monaſterijs tradere niſi uſque ad xiiij. annum, exinde ſi ſponte intrauerint, & poſtea habitum diuiſerint, per excommunicationem redire compellantur. Secunda pars eſt ibi. [Parentibus.] Et nota,cp ſi ſola mater ſupereſt,in eius poteſtate eſt quãtum ad oblationem,ut dicit Hug. ut 5.ead.q.1.quicunque. ſecus ſi uterque parens ſupereſt.

g ¶ Religioni debitam ueſtem.] Hoc quantum ad fœminam.

h ¶ Vel tonſuram.] Hoc quantum ad filium.

i ¶ Aut unus.] Cum unum tantum habet. Sed nũquid ſi unus parentum obtulit,alter poteſt eum reuocare? Argum. cp lic; quia quod omnes tangit, &c. C.de auct. præ.l.ult.& 66.diſt.c.1.dici tamen poteſt,quod ſi pater con-

Digitized by Google

Mater non reuocat a religione filiu a patre oblatum.

Mox varia ep̃a complectitur.

1 Al.excusatur de excut.scire. argu. §. sufficit. C. qui p tut. cũ a matribus. Arc.

2 De ista dictione mox. adde pulchra no. per Bart. l.quonã nõnulli. C. de appel. & g eundẽ Bart. in l. si quis maior. C.de transa. in l.tutores. de admi.tut. & Bart. in l. Imperator. ff.de iu.fisci & Bald.in l. diuortio. ff. sol.ma.& d. pluribus distinctionib. vide Ale. de Imo. in l.1. §.1.ff.de verbo.oblig.

3 Dictio, diu, q̃nque restringitur.

consensit, ꝙ mater non potest eum reuocare.ni[illegible] dicere,ꝙ æque sit in potestate matris, [illegible]nũ ad hunc casum,ut sup.eod.q.1.c.2.

a ¶ Forte. Supple & filij cõtulerunt p[illegible] tulis ætatẽ.

b ¶ Aut nolentibus.] Supple,aut si vol[illegible]bus.&c.

c ¶ Nõ mox. idest, intra annũ & diẽ, ut inf.eo.proxi. Vel mox,idest, quã cito potest. 1 sic exponitur ff.ad Tert.l.2.§. cõfestim. Vel mox, idest, intra mẽsem, ut 1.q.1.cõstat. Vel die mox, idest, quã cito.sic 33.q.2.mulier.C. qũo & quando iudex,ab eo. Itẽ aliquando vsque ad decem dies. 2. q. 6. quoties,& ca. anteriorũ. Aliter mox, idest, ad duos menses.ff.de re iud. a diuo. Item aliquando extenditur vsq; ad triduum,ut 23.dist. c.1.circa princip.& 70. d. nullus. Item q̃nque ponit, pro quandocunque, ut ff.si cert. pet. l.1. 2 Nec miteris si hæc dictio, mox, quandoq; ampliatur: qa hæc dictio, diu, 3 quandoque restringitur, ut 63. distin. lectis. & 65. distin. persona.

d ¶ Ad quartumdecimum.] Et sic soluitur patria potestas, post quartum decimum annũ quantũ ad religionis ingressum. Ioan.

aut ambo parentes dederint sortè, a 2 aut nolentibus, b aut nescientibus sese susceptum, nõ mox c visam in filijs abdicauerint.sed vel coram se, vel coram ecclesia, † palamque in conuentu eosdem filios talia habere permiserint; ad secularem reuerti habitum filijs ipsis quandoq; penitus non licebit, sed conuicti, quòd tonsuram, aut religiosam vestem aliquando habuerint, mox ad religionis cultum,habitumque reuocentur, & sub strenua districtione huiusmodi obseruantiæ inseruire cogantur. ¶Parentibus sanè filios suos religioni contradere non amplius, quàm vsque ad quartumdecimum ß d eorum ætatis annum licentia poterit esse: postea verò, an cum voluntate parentum, an suæ deuotionis sit solitarium votum; erit filijs licitum religionis assumere cultum. Quisquis autem vel abolitione tonsuræ, vel secularis vestis assumptione detectus fuerit attigisse transgressionẽ; & excommunicationis censuram accipiat, & religioni semper inhæreat.

† al. episcopo.

a ¶Dederint forte.] *In concilijs etiam manuscriptis legitur*,dederint certè aut nolentibus,&c. *In Pannormia: vero*,dederint aut certè nolentibus,&c.

ß ¶ Quartumdecimum.] *Sic etiam in Pannormia: in vno autem vetusto Gratiani, & cõciliorum codicibus etiam manuscriptis legitur*,vsque ad decimum: *apud ceteros verò collectores*,ad duodecim.

Item ex concilio Triburiensi,c.24.

¶Vsque ad annos xij. paternæ voluntatis puella subiacebit arbitrio. C. II.

Burch.l.8.c.93. Iuo p.2.c.116. Pann.l.3.c.187. concord.

PVella si ante xij. annos ætatis sponte sua sacrum sibi velamen assumpserit; possunt statim parentes eius, vel tutores id factum irritum facere, si voluerint. At si annum, f & diem,id dissimulando consenserint; vlterius nec ipsi,nec ipsa 3 mutare hoc poterunt. ¶Si vero † in fortiori ætate h adolescentula, vel adolescens seruire Deo elegerit;non est potestas parentibus prohibendi.

† *Presb.* orig.

2 *Velamen autem nulli sanctimoniali, alteri imponere licet.*

Conc. Paris. l.1. ca. 13.& cap.l.11.c.76. concor.

Vnde Eutychianus Papa ait.

¶Abbatissa præsumens velare virginem, vel viduam, excommunicetur. C. III.

Burch.l.8.c.17. Iuo p.7.c.38. Pann.l.3.c.194.

STatuimus,vt si abbatissa,aut quælibet sanctimonialis post hanc diffinitionem in tantam audaciã prorumperit, vt aut viduam, aut puellam virginem velare præsumat iudicio canonico vsque ad satisfactionem subdatur.

Annus quo pr̃ filiũ a religione reuocare potest, quãdo incipit currere.

In secunda parte dicitur,quòd si puer vel puella post annos pubertatis habitum susceperint, non possunt a parentibus reuocari. Secunda pars incipit ibi, [Si uero.] Sequens §.planus est cum cap.

e ¶ Puella.] Nondum doli capax, secundum H.

f ¶ At si annum.] Nisi ita longe sit monasterium,vt intra hoc tempus nõ possit inueniri: tunc maius spatium habebit.arg.17.q.2.si quis incognit⁹.H.tñ dicit, ꝙ hoc nis,ut extra de concess.præben.& eccl.non vacan. quia diuersitatem.Vel nunquid erit continuum, ita ꝙ cedat ignoranti.ff.de his qui not.infam.generaliter.credo ꝙ inciat a tempore scientiæ.arg.17.q.2. si quis incognitus.

g ¶ Nec ipsa.] Vsque quo peruenerit ad legitimam ætatem,ut extra de despon.impub.de illis.

h ¶ In fortiori ætate.] Idest, post annos pubertatis.

S Tatuimus vt si.]

HAC

Digitized by Google

HAC AVCTORITATE. Hæc 3. pars q̃ faciendum non de Fant.

CASVS. Concludit nunc Gra. ex illo cap. si in qualiber. Infantes a parentibus fuerint oblati, vel si præter voluntatem parentum habitum susceperint, nec statim non possint [illegible], sic inuiti non debent teneri, quia non [illegible]. Secunda pars. ¶ Cum autem. Tertia pars. Sexta pars. Io. de Fant.

CASVS. Hic proponitur tertia q̃stio, [illegible], an puer, vel puella, quod vel quę cogitauerint [illegible], quod non. Idem est de quolibet alio, nisi pater delictũ cogat intrare religionem, ut 81. distinct. dictum, & 50. dist. si ille.

Conclusio impedit obligationem.

3 Hac auctoritate prædicta, [2] *& paterna professione docetur adstringi quilibet in puerilibus annis, & præter voluntatem eorum proposito susceptо prohibetur teneri, nisi tonsuram, vel religiosam vestem parentes mox visam abdicauerint. Paruuli vero, dum offeruntur, non nisi sub multorum testimonio sunt suspiciendi.*

Vnde in nona † *synodo legitur.*

¶ Infantes oblati a parẽtibus sub plurimorum testimonio suscipiantur. C. IIII.

OPortet infantes cum voluntate, & consensu parẽtum, immo ab ipsis parẽtibus oblatos, sub plurimorum [b] testimonio suscipi, ut omnis occasio maledicti [c] gratia excludatur hominum pessimorum. ✍

¶ *Est in eodem libello B. Basilij, & eodem capite, in quo est c. firma. supra ea. q. 1. & sequitur cõtinẽter post illud.* ✍ ¶ Pessimorum.] *In eo libello est,* plurimorum.

QVAESTIO III.

Vod autem [d] *qui inuitus propositum religionis susceperit, non sit cogendus ad inuiti propositi obseruationem, testatur Leo Papa epist. 90. al. 92. ad Rusticum episcopum, c. 12. dicens.*

¶ Non potest deseri propositum monachi sponte susceptum. C. I.

PRopositũ monachi proprio arbitrio, & † voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim vouit † Deo; debet & reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est: publicæ [e] pœnitentiæ satisfactione purgãdus est: quia & si innocens militia, [f] & honestum potest esse coniugium: electionem tamen meliorum † [g] deseruisse, transgressio est.

Item ex concilio Toletano 6. c. 6.

¶ Qui religiosum habitum spõte susceptum deserere voluerit, ad ipsum redire cogatur. C. II.

PRocliuis [h] cursus ẽ ad voluptatẽ, & imitatrix natura

l. 4. ti. 34. ne. c. 187. l. 8. c. 9. nisi quis. c. 19. l. 3. c. 182.

veliore.] ueluerit.

l. 8. c. 14. 7. c. 35.

[1] reuocati. & oblatione paterna, & proposito spõcepto tenẽ tur adstricti. Postea dicit, & paruuli sub rum testimonio sunt offerẽdi ad quod inducit se c. cursus casus patet per seq.

redicta.] sup. ea. si in qualiber.

Portet.] ¶ Plurimorum.] Hoc ideo fit, quia quę fiunt publice, non de facili admittunt contradi- ri postea, ut 8. q. 1. licet. Io. de Fant.

c ¶ Maledicti.] idest, maledicendi.

d Vod autem.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima parte probat magister per tres auctoritates, & sicut voluntarij professi

e ¶ Publicę.] Videt & monachi, & monachę & delictis suis publicam faciãt pœnitẽtiam, vt 27. q. 1. virginibus. Sed potest intelligi ꝺ publica, q̃ fit in claustro 1 de qua agit 30. d. si quis presbyter, & 28. d. presbyter.

Monachi an faciant publicam pœnitentiam.

f ¶ Militia.] 23. q. 1. militare.

g ¶ Meliorum.] Solus ille ergo transgreditur votũ, qui deserit maius bonum propter minus, vel par. Sic 17. q. 1. qui bona, & extra de voto, & uoti redemptione, per totum.

PRocliuis cursus.] CASVS. Quidam monachi, vel moniales virgines, uel uiduæ habitum eorum sponte susceptum deserebant; de quo cum quæstum esset in concilio Toletano, statuit concilium, ut inuiti per excommunicationem ad monasterium redire cogantur.

h ¶ Procliuis.] Qua omnis ætas ab adolescentia, & ca. 25. q. 1. c. 1.

r Sub. non aũt de solẽni, vt 50. dicõfirmãdũ. & cap. alio- rum. fm. I.

Digitized by Google

vitiorum. Quamobrem quisquis virorum, vel mulierũ habitum semel [a] induerit spõtaneæ religiosum, aut si vir deditus ecclesiæ choro, aut fœmina fuerit, aut fuit delegata puellarum monasterio; in vtroque sexu præuaricator ad propositum inuitus reuerti cogatur, ut vir detõdeatur, & puella ad monasterium regrediatur. Si autem quolibet patrocinio desertores permanere voluerint; sacerdotali sententia ita a Christianorum cœtu habeãtur extorres, ut nec locus [a] eis vllus sit cõmunionis. Viduæ quoque (sicut uniuersalis synodus iamdudum statuit) professionis, uel habitus sui desertrices superiori sentẽtia condemnentur. in Tole.4.c.55.

a ¶ Semel.] Propter hoc verbum, semel, dicit Hug. non esse decre. extra de reg. ad nostram. vbi vsq; ad triduum datur licentia exeũdi: sed certe illud ideo fuit, quia adhuc erat vicinis annis pueritiæ, & quia nõ fuerat in ꝓbatione, & quia illectus erat. Et habes hic argum. quod sufficit aliquem semel cõsensisse, ut 8. q.2. dilectissimi, & extra de despon. impu. de illis. extra qui matr. accus. possi. isuper. ff. de aqua pluuiarcen. in diem.

a ¶ Semel.] CASVS. Statuit cõcilium Chalcedonense, ꝙ clerici, vel monachi, qui ad militiam, vel honores sęculares redierunt, nisi redierint ad clericatũ, vel ad monachatum anathematizentur.

Clericus cõiugatus an teneatur ferre tonsurã.

b ¶ In clero.] Ergo q recipit simplicem tonsurã, eã nõ deserit, cum talis dicat clericus. 21. dist. cleros. & 54. distin. ex antiquis. Nunquid ergo clericus vxoratus feret tonsuram? Argum. quod sic 32. di. si quid vero, extra de vita, & hone. cle. clericus. 12. q. 1. quia. nam etiam depositus eam feret, vt 81. d. dictum. quod credo uerum esse, si vult vti priuilegio clericali alioquin secus est. Secus tñ vi. si clericus sumit uiduã in vxorẽ. 84. d. quisquis hodie clericus vxoratus nõ tenetur ferre tonsurã. extra de cle. coniug. cap. Io.

Clerici sęculares principatus habere possunt.

c ¶ Ad militiã.] ut 24. q. vl. quicũque. d ¶ Ad honores sęculares.] In quib. exercetur iudicium sanguinis, ut 23. q. vlt. his a quibus. Vel in qbus turpia lucra exercẽtur, & ꝙ ipse in propria persona vult exercere. Alias autem licitum est epis, & clericis habere sæculares principatus, dum tamen exerceant per alium causam sanguinis 1 ut 88. d. episcopus gubernationem, & 5. q. 4. quia Ioan.

1 Quod dic, ut extra lib. 6. ne cle. uel mona. epi.

CVM DICITVR. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua probat magister a contrario sensu, ꝙ si inuitus intrauit, potest exire, & hoc probat per cap. Nicolai. Io. de Pant.

CASVS. Dictum est sup. in c. vpositum, & c. seq. ꝙ habitus sponte susceptus deseri non potest sine peccato. Nunc uero argumentatur Gratianus a cõtrario sensu. s. ꝙ si quis inuitus habitum suscipiat, seruare nõ cogitur, quod probat per seq. cap.

PRæsens.] CASVS. Attho clericus quondam comes duo monasteria in propriis prædiis ædificauit, qui cupiens Lambertum filium suum post decessum suum in loco sibi succedere, in nono anno ipsum inuitum eucullam induit, postque aliquãtulum temporis Salomõ episcopus cum quibusdam aliis monasterium habitum præfatum Lambertum induere fecit inuitum (vt idem Attho referebat) & propter hoc fratres eum priuabant paterna hæreditate, uel materna. Super quo facto eum ductus

¶ Semel in clero taxati, vel monasterijs deputati, ad militiam non reddeant.
C. III.

EOs, qui semel in clero [b] taxati fuerint, siue in monasterio deputati, decreuimus neque ad militiam, [c] neque ad honores sæculares [d] venire. Eos autẽ, qui hoc ausi fuerint facere, & non eius rei pœnitere maluerint, † vt ad hoc idem reuertantur, quod ante obtentu Dei sibi proposuerunt, conuenit anathematizari. † al. voluerint.

2 *Cum dicitur propositum monachi proprio arbitrio, & voluntate susceptum, intelligitur, quod si propria voluntate susceptum non fuerit, obseruari non cogitur.*

Vnde Nicolaus Papa scribit omnibus episcopis in regno Ludouici.

¶ Monasterialibus disciplinis nullus subijciatur inuitus. C. IIII.

PRæsens clericus nomine Lambertus vnà cum patre suo, nomine Atho, quondam videlicet comite, [e] cum dictus Attho apud Nicolaum querelam deposuisset, Nicolaus Papa a dicto Atthone ueritatem sub iureiurando inuestigauit, qui confessus est, ꝙ filius semper fuit inuitus, nec umquam regulam aliquã promisit, & si sciuisset regulam monasticam esse tam duram, nunquam eum coegisset portare cucullam. Scribit ergo Nicolaus omnibus epis de regno Ludouici, quibus narrat omnia supradicta, & mandat eis: ut ueritatem hanc diligenter inuestigent, & si uera inuenerint quæ dñr, nec ad habitum compellatur inuitus, nec hac occasione paterna, uel materna hæreditate priuetur, cum nullũ bonum sit nisi uoluntariũ: sed tamen inter religiosos clericos commoretur, donec Deus forte dederit sibi uolũtatem monasticum habitum spiritualiter assumendi.

Et in Aquisgr. c. 85.

Ex prisca uersione. Burc. l. 8. c. 4. Iuo p. 7. c. 28.

Iuo p. 6. c. 356.

b ¶ In clero taxati.] Nota hic, quod dicitur taxatus, qui ad clericatum promouetur, quia taxatio fit in ordinatione, ut 21. d. cleros. & 54. d. ex antiquis. Vel taxatus, id est, ordinatus, quia taxatio fit in ordinatione, ut 21. d. cleros. & 54. d. ex antiquis. Vel taxatus, id est, ordinatus, quia taxatio fit in ordinatione, ut 21. d. cleros. & 54. d. ex antiquis.

c ¶ Ad militiam.] ut 24. q. vl. quicũque. d ¶ Ad honores sęculares.] In quib. exercetur iudicium sanguinis, ut 23. q. vlt. his a quibus. Vel in qbus turpia lucra exercẽtur, & ꝙ ipse in propria persona vult exercere. Alias autem licitum est epis, & clericis habere sæculares principatus, dum tamen exerceant per alium causam sanguinis 1 ut 88. d. episcopus gubernationem, & 5. q. 4. quia Ioan.

e ¶ Comite.] Arg. ꝙ statim desinit quis esse comes ꝙ cito fuerit factus clericus 27. q. 2. scripsit. Item habes hic ꝙ miles potest esse clericus. Nec obstat 51. d. si quis post acceptum, quia loquitur de illis, qui facti sunt irregulares. 54. d. curiales.

Miles potest esse clericus

a ¶ In

a ¶ In locum.] Ideſt, in adminiſtrationem. vt fieret poſtea adminiſtrator loci illius nec fuit hoc peccatum ſic concipere in animo, dummodo non ducatur in pactũ. ita ut ext. bene. ut noſtrum in fine. licet ſit arg. contra.

& in Aut. de ſanct. epiſc. §. generaliter, collat. 9. Vel loquitur de ſucceſſione alterius cuiuſcunque rei. Et loquitur hoc c. ſecundum quorundam prauam conſuetudinem, qui monachos non admittunt ad ſucceſſionem, quod eſſe non debet, ut ſup. cã prox. qu. vlt. non liceat.

Monachi nõ ad ſucceſſionem admittendi.

nunc autem clerico, ad limina Apoſtolorum properans adijt præſentiam noſtram aſſerens qualiter idem pater eius in laicali adhuc ordine † in prædijs ꝓprijs ædificaſſet duo monaſteria, uoluntatẽ gerens, ut poſt ſuum deceſſum præſens eius filius Lambertus in locũ [a] eius ſuccederet: quem infra teneram ætatem inter octauum [b] & decimum annum conſtitutũ memoratus pater ꝓprio arbitrio uſque regulari inſtitutione extra omnẽ illius voluntatem cucullam induit. Igitur poſt quoddam ipſius temporis ſpatium (ut ipſe dicit) Salomõ epiſcopus cũ quibuſdã alijs, abſq; patris oblatione, uel abbatis perceptа benedictione eũdem Lambertũ monaſticũ habitum induere fecit (ut ferũt) inuitũ: & ſub hac occaſione, paterna, ſeu materna hæreditate à fratrib. ſuis priuatũ eſſe, atq; contra omnem (ut dictũ eſt) uolũtatẽ ſuã, quaſi regularem illũ monachum permanere uolũt. † Super qua re diligenti cura inueſtigãtes etiam ſub adiuratione patrẽ [a] ipſius, ſi verum diceret, interrogauimus: ſed idẽ pater Atho reſpondit ſe talem habuiſſe, & habere voluntatem, vt filius ſuus verus monachus fieret, & in locũ eius ſuccederet. Sub teſtificatione autem iureiurando firmauit, ꝙ qñ primatus ei cucullã induit, idẽ Lambertus ſemper reſtitit, & nunquam ſe fieri monachum cõſenſit; ſed demum ab inſequentibus monaſtico habitu violẽter eſt indutus, aſſerens, ꝙ nũquam [d] regulam aliquam ꝓmiſit, neq; ego pater eius pallio † altaris indutũ illum obtuli, neq; à quocumq; ſacerdote, uel abbate (ut mos poſcit) benedictione percepta regulæ umquã ſe monachũ ſubiectum futurum promiſit. Super his omnib. etiam proteſtatus eſt præfatus clericus Attho, quia ſi eo tempore, tã dure obſeruantię monaſticam intellexiſſet regulã, nũquã eundem filium Lambertum coegiſſet portare cucullam. Quapropter cõſulte pſalmographi verba recolẽtes, quibus voluntarie ſe Deo ſacrificare pronunciat, & volũtaria oris ſui, beneplacita fieri in conſpectu Dei obſecrat: præſentem, ut dictũ eſt, clericum nomine Lambertũ minime debere exiſtimauimus ſub tali violẽtia fieri monachum. Quod enim quis nõ eligit, nec optat, profecto nõ diligit: quod autem non diligit, facile contemnit. Nullũ quippe bonum, [e] niſi uoluntarium. Idcirco Dominus non ferendam in via uirgam, per quam uiolentia vlli inferatur, pręcepit. Quapropter cõſultius agetur, ſi pijs ſuaſionibus contemptum mundi, & amorem Dei prędicando, quàm uiolentiam inferendo, ad cœleſtem amorem, illum accenderitis. Vnde omnium ueſtrum charitati hãc noſtri Apoſtolatus mandare decreuimus epiſtolam, monentes, atque præcipientes, quatenus (ſi ita uerum eſt, vt iſti dicunt) nullus epiſcopus, vel abbas, ſeu monachorum reliquorum cõuentus monaſticis illum regulis inuitum ſubiacere compellat: neque vllo modo fratres

ll.habito.

uoluit.

lla] aliquod cri. & luo.

8. 108.

b ¶ Inter octauum.] Ideſt, in 9. anno. qui eſt medius inter 10. & 8.

c ¶ Patrem.] Arg. ꝙ unius teſtimonium admittit 76. d. tãta ſed forte hic aliquæ præſumptiones præceſſerunt. uel dic, ꝙ ideo auditur, ut poſtea poſſit melius liquere de veritate. vnde in fine dicitur, ſi ita eſt, vt iſti dicunt. Et ſecũdum hoc eſt ar. ꝙ poſt apertas attеſtationes admittũtur alij teſtes ſuper eod. capitulo, qñ aliquid diminute probatum eſt, ut ext. de cõſang. & affi. ex literis. De hoc dixi 4. q. 3. §. 1. & ẽ ſi 2. q. 5. Mennam. Item habes hic, ꝙ teſtimonium patris auditur pro filio ad dirimẽdum matrimonium ſpirituale, ut ex. qui ma. acc. poſ. uidetur. Item habes hic ꝙ timor patris. i impedit matrimoniũ ſpirituale, licet ſecus videtur i matrimonio carnali, ut ff. de ritu nup. ſi patre coercente. Sed intelligе de leui coactione.

d ¶ Quod nũquam.] Sed qualiter de hac negatiua potuit iurãmẽtũ præſtare, cum negatiua etiam probari nõ poſſit, ut extra de preb. q. oniã. & extra de elect. bonę memoriæ circa fin. Nam anceps eſt periurium, quod fit de alieno facto, ut ff. de in litem iurã. videamus? Reſpõd. ſic probari poteſt, ꝙ quãdocũque uoluit illum fieri monachũ, ille noluit. & hoc ſufficit ad probandam negatiuam, ut extr. de probat. tertio.

e ¶ Nullum quippe bonum.] Vitæ æternę remuneratorium 45. di. quiſquis. & ſic nõ eſt cõtra. infr.

1 Iſtã gl. ſequitur Bar. in l. ad inuidiam. C. qd me. ca. idem tenet Imol. in c. ſi detur I matrimonio carnali, ut ff. de ritu nup. ſi patre coercente. Sed dic, ꝙ requiritur, qd præcedat mine à patre, ut p Bar. i l. interpolitas. C. d trã. & no. Cy. & Bal. in l. 1. C. de ho. matcr. Item per eudem Bald. in c. 1. item ſacramenta de pa. mr. fir. & l. finc. i pri. C. ad Velle. per Anto. de Bat. in ca. cũ virũ. & ibi te. i materia fin. ex. de re. p Bar. i l. trã factionẽ. C. de tranſ. per do. Abb. in c. nonne. de pſump.

quis cps. & c. qui ſtudet, & ext. de ſimo. tuę. 23. qu. 5. ad fidẽ. & qu. 6. c. 1. cõtra. inf. 23. queſt. 1. para

eius per hanc occaſionem licẽtiam habeant paterna,ſeu materna illum hęreditate priuare:ſed uſque dum diuina inſpiratione compunctus propria uoluntate regulæ ſe ſubdat; liceat eum à mundanis, & laicalibus remotum vagationibus, uel negotijs inter religioſos [a] & eccleſiaſticos viros in canonica degere vita.Non enim putamus (quod abſit) canonicos religioſos a ſanctorum monachorum uita, & conſortio ſeiunctos: quia unuſquiſque ſecundum Apoſtolum propriam mercedem accipiet ſecundum laborem ſuum. 1.Cor.3.

3 Si vero epiſcopi,vel abbatis illecti promiſſionibus aliqui tonſuram,vel religionis veſtem ſuſceperint; ipſi quidem in eo,quod cœperunt,permaneant:res uero eorum hæredibus ſuis reſtituantur. In Cabil.c.7.

Vnde in Moguntino concilio legitur.

¶ De hac citatione dictum eſt ſupra 16.q.7.c.pen.

¶ Reſtituantur hæredibus res eorum; qui ab epiſcopis, vel abbatibus decepti comam depoſuerunt.

C. V.

CONſtituit ſanè ſacer iſte conuentus,ut epiſcopi,ſiue abbates, qui nõ in fructum animarum, ſed in auaritiam, & turpe lucrum inhiãtes, quoſlibet homines circunueniendo totonderũt, & res eorum tali perſuaſione ſurripuerunt; pœnitẽtiæ canonicæ (vt potè turpis lucri ſectatores) ſubiaceant. Hi uero,qui illecti comam depoſuerunt;in eo,quod cœperunt,perſeuerare [b] cogantur; [c] res uero eorum hæredibus reddantur. ſup.16.q.7.conſtituit. Burc.l.8.c.93. Iuo p.7.c.111.

QVAESTIO IIII.

QVòd vero [d] ab vno monaſterio in aliud diſtrictius tranſire monachis liberum ſit, ex concilio Triburienſi habetur: in quo ſic ſtatutum eſt. Simile in conc. Triburienſi, quod extat.c.26.

¶ Non ſunt prohibendæ uirgines ſacræ, quæ cauſa religionis aliud monaſterium adire deſiderant.

C. I.

VIrgi- Burc.l.8.c.22. Iuo p.7.c.42.

---

1 Sub.cũ nemo ad vitam religioſam regatur, ut ſu.c.quæſt.1. ſicut arg.32. q.1.itepritas hoc ẽt inuenitur in lite. pręc.ibi ꝓpria uolũtate.&c.

tus contra ſup.45.dist.& qui.quæ ſunt contra.

a ¶ Religioſos.] Ideſt.regulares canonicos, & ſecũdum hoc eſt cõſilium. 1 Vel dic, quòd ex quo ſemel apparuit in veſte religionis, debet ſemper religioſe uiuere,ideſt, non penitus ſæculariter, ſecundum ꝙ intelligitur extra de reg.cõſulti. in fi. Dicuntur enim non ſolũ monachi,uel regulares religioſi,ſed ẽt clerici, ut 1.q.1. nullus itaq;& ẽt laici,vt 28.di.ſi qua vidua,Io.de Fant.

SI VERO.Hæc eſt tertia pars q. in qua dicitur, ꝙ puniũtur monachi, qui cauſa cupiditat-s alliciunt homines.Io.de Fãt. CASVS. Supradictũ eſt quid iuris ſit de coactis ad habitum ſuſcipiendum. Nũc oſtendit Grat. quid iuris ſit de illectis ab epiſcopis, uel abbatib' ad religionis habitum ſuſcipiendum, & dicit quod debent in religione pfeuerare; res uero eorum hęredibus reſtituantur.

CONſtituit.] CASVS. Quidã epiſcopi, uel abbates quorãdam hæreditatem cupiẽtes,eos illexerũt,ut monaſticum habitum induerẽt: quare quæſitum fuit in Mogũ. cõcil. quid ſit de his faciẽdum? Et reſpõdetur ꝙ epiſcopi, vel abbates ſicut turpis lucri ſectatores canonicæ pœnitẽtiæ ſubjiciãtur;illecti vero i monaſterio perſeuerẽt: ſed hæreditates eorum hæredibus reddantur.

b ¶ Perſeuerare.] Nõ ibi.2. ſed ĩ alio monaſterio,ut ext.de ſi. ueniens.Io. 3

2 Hoc iõ ꝙa ſimoniacum habuit ĩgreſſum.

c ¶ Cogantur.] Sed quare hoc eſt, cũ eccleſia nõ dẽat fraudẽ facere in ſuis cõtractibus, ut extr.de do.per tuas. Et contractus dolo inuitus,nullus eſt ipſo iure,vt 15.q.6.ca.1. & ff.de dolo,& eleganter? Sed dic quòd licet hic dolus dederit cauſam contractui. ipſe tamen non eſt deceptus, qui ſe Chriſto coniunxit. Vel dic quòd hoc potius eſt imputandum fatuitati ſuæ, quàm dolo illius, ut extra quod met.cauſ.cum dilectus.ſimiliter contractum matrimonium non reſcindit dolus. Et eſt ſi.extra de conuer.coniug.ex parte.& ca.ueniens.in fi.ubi propter deceptionem non retractatur ingreſſus. Et eſt mirum, ꝙ in ſpiritualibus contractus dolo initus tenet,ſed cõtractus metu initus nõ tenet,cum ſecundum leges penitus contrarium ſit, nam ſecundum leges contractus dolo initus nullus eſt, ſed contractus metu initus tenet,licet reſcindatur per actionem quod met. cau. ff.quod met. cau. per totum.

3 Vnde dic perſeuerare, ſ.in propoſito,non in eodem monaſterio.

QVod uero ab.] Hęc quęſtio diuiditur in duas partes. In prima dicitur,ꝙ de minori regula poſſit quis trãſire ad maiorem. Secunda ibi,] Sed obijcitur.] Ioan.de Fant.

CASVS. Hic proponitur quarta quæſtio, in qua quærit utrum ab uno monaſterio in aliud diſtrictius liceat monacho tranſire? Et reſpondetur ꝙ ſic Gra. tamẽ hoc ordine procedit. Primo probat ꝙ poteſt, poſtea probat contrarium. Hoc tamen eſt hodie ſecundum moderna iura diffinitum,ut extra de reg.licet.

d ¶ Quod uero.] Hæc quæſtio determinatur ſup.19.q.1.in ſumma.

VIrgines.] CASVS.Quæſitum eſt in concilio Triburien. utrum ſacræ virgines poſſint tranſire de ſuis mo-

Digitized by Google

monaſteriſs ad alia monaſteria? Et reſpondetur, quòd propter diſtrictiorem uitam poſſunt, propter uero fugam diſciplinæ non poſſunt.

¶ Virgines.] Loquitur de virginibus talibus, quæ habent uitam canonicorum, de quibus agitur 12. q. ult. ꝙ.

nes [2] ſacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud monaſterium pergere diſpoſuerint, ibidemque commanere decreuerint, ſynodus concedit. Si vero fuga diſciplinæ alium locum quæſierint, redire cogantur.

Quod autem de uirginibus ſacris hoc capitulo ſtatuitur, de monachis etiam conſequenter intelligitur, & de quolibet etiam clerico.

2 *Sed obijcitur illud Baſilij.*

¶Vota monachi ſine conſenſu abbatis ſui irrita ſunt. Cap. I I.

l.4.tit.34. l.8.c.9. 9.7.c.32.

MOnacho non licet votum vouere ſine cõſenſu abbatis ſui: ſi autem vouerit [b], frangendum erit.

¶*Senſus huius capitis aliquo modo elici poteſt ex ſermone 2. de inſtitutione monachorum, & c.28. monaſticarum conſtitutionum B. Baſilij.*

Item illud Agathenſis concilij, c.27.

¶Monachum nullus ſuſcipiat, aut ordinet abſque abbatis ſui permiſſu. C. III.

3.c.137.

MOnachum niſi abbatis ſui aut permiſſu, aut voluntate ad alterum monaſterium [c] cõmigrantem nullus abbas ſuſcipere, aut retinere preſumat: ſed vbicumq; fuerit, abbati ſuo auctoritate canonum reuocetur. ¶Itẽ clericis [d] ſine commendatitijs literis epiſcopi ſui licẽtia non pateat euagandi. In monachis quoque preſentis ſententię forma ſeruetur: quos ſi verborum increpatio non emendauerit; etiam verberibus [e] ſtatuimus coerceri. Seruandum quoq; de monachis, ne eis ad ſolitarias cellulas liceat a congregatione diſcedere: niſi forte probatis poſt emeritos labores, aut propter infirmitatis neceſſitatem aſperior, abbatis licentia α, regula remittatur [f]: Quod ita demum fiat, vt intra eadem monaſterij ſepta manentes, tñ ſub abbatis poteſtate, ſeparatas habere cellulas permittantur. Abbati quoq; β ſingulas diuerſas cellulas, aut plura monaſteria habere non liceat: niſi tantum propter incurſum hoſtilitatis intra muros receptacula collocare.

conc. c.38. e.c.5. 3.c.69.

Iulianus an uel.123. ca.

α ¶Licentia.] *Hæc vox abeſt a uetuſtioribus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, duobuſque item Gratiani exemplaribus. In recentioribus autẽ Colonienſibus editionibus legitur,* aſperior ab abbatibus regula permittatur. *Sed apud Iulianum anteceſſorem nouella 123. num. 53. vbi ſimile habetur, licentia abbatis requiritur.*

β ¶Abbati quoque.] *Sic in aliquot conciliorũ editionibus. In alijs autem præcipue in Colonienſi quatuor tomorũ legitur,* abbatibus quoq; ſingulis diuerſas cellulas.

ſ illud quod dictum eſt de uirginibus, etiam de monachis & quibuſdam clericis eſt intelligendum, poſtea probat contrarium Grat. Sequens uero c. planum eſt.

SED OBICITVR. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua probatur, ꝙ monachi non poſſunt uotum facere in monaſterio ſine conſenſu abbatis. Io. de Fan.

b ¶Monacho.] ¶Vouerit.] uel etiam ſi fecit uotum prius, quam intret monaſterium ar. 33. q. 5. noluit, & intelligas de uoto abſtinẽtiæ, ꝙ quod alij ſcandalizentur 1.

1 Arg. eo. d. ca. 1. & ſic ẽt nota de uxore. 32. q. 5. manifeſtum quod ergo dicit. frãgendum. non. dr. ſm Hug. ſi abbas noluerit, uel inter fratres ſcandalu generet, alias non, ſi de rebus monacho licitis, ſm Hug.

MOnachu. CASVS. Hæc c. diuiditur in quatuor partes. In prima dr, ꝙ nullus recipiat monachu alterius ſine abbatis ſui permiſſione, & ſi receptus fuerit reuocet. In ſecunda parte dicitur, ꝙ nec clerico, nec monacho ad alium eꝑm licet diuagari ſine commẽdatitijs literis ſui epiſcopi: qui ſi verborũ increpatione nõ poterunt corrigi, dẽt uerberibus caſtigari. In tertia parte dr, ꝙ monachus ſolitariam cellam habere non debet, niſi abbas ei permittat, uel propter infirmitatẽ, uel propter emeritos labores intra ſepta monaſterij. In quarta parte dicit, ꝙ abbas non debet habere diuerſas cellulas, uel plura monaſteria niſi propter incurſum hoſtilitatis. Secunda pars eſt ibi, ¶Item clericis.] Tertia ibi, ¶Seruandum. ¶Quarta ibi,] [Abbati quoque.]

c ¶Monaſterium.] qđ nõ eſt ſtrictius, uel ſi eſt ſtrictius, forte tranſiuit cauſa leuitatis, ut 19. q. 3. ſtatuimus.

d ¶Item clericis.] Secunda pars.

e ¶Verberibus.] moderatè tamen 45. d. cum beatus.

f ¶Remittatur.] Et Abbas in alio abbas poteſt di- quibus diſpenſare in remittẽ da regula, ut hic, & ſpenſat.

aliæ virgines debent petita licentia recedere orem religionem, & non cauſa leuitatis, vt . licet. Io. de Fan.

de conſe. diſtin. 5. carnem. nam & diſpenſare poteſt circa ordine, vt extra de eo qui fur. or. rece. cum H. lator. & circa canonem latę ſententię, vt extra de ſenten. excom. eam illorum. Io. de Fan.

¶ AVTEM. CASVS. Dicit Grat. in hoc §.

Digitized by Google

VERVM. CASVS. Modo soluit Gratianus dicens, q̃ prænussa duo capitula intelliguntur de illis qui intet fratres volunt regulam districtiorem abstinentiæ seruare, de quo fratres scandalizantur, vel dicitur quòd in his duobus cap. statutum est propter illos, qui votum peregrinationis assumunt causa vagãdi, regulam disciplinãque fugientes: quod nec clerico, nec monacho licet.

Verum hoc intelligendum est de monachis religiosè viuentibus: quibus uota specialis abstinentiæ, vel alicuius districtionis, qua generalem consuetudinem suorum fratrum excedat, sine abbatis consensu vouere non licet: ne super eos, fratres scandalizentur. Causa etiam illorum statutum est hoc, qui regularem disciplinam subterfugientes peregrinationis vota sibi assumunt: quod nec monacho: nec alicui clerico licet; ne hac occasione ad secularem conuersationem redeat.

CAVSA XXI.

ARchipresbyter cuiusdam ecclesiæ, præposituram alterius accepit; nec priorem vult relinquere; sæcularium quoque negociorum procurator efficitur, claris & fulgidis uestibus se exornans, ab episcopo suo corripitur: relicto officio suo ad secularem iudicem habet confugium.

1 *Primum quæritur, an clericus in duabus ecclesijs possit conscribi.*
2 *Secundo, si vnam voluerit relinquere, an liceat ei ad aliam transire.*
3 *Tertio, an procurationes sæcularium negociorum clericis liceat suscipere.*
4 *Quarto, an claris, & fulgidis uestibus eis ornari expediat.*
5 *Quinto, an ab episcopo correpti suum officium relinquere, & ad secularem iudicem confugere ualeant.*

ARchipresbyter.] CASVS. Supra facta interpositione in quinq; causis de statu monachorum: reuertitur Grat. ad tractatum de statu clericorum continuãs suum tractatum ex fine vltimi capituli vigesimæ causæ: ubi dictum est, q̃ abbas non debet habere plures ecclesias, siue plura monasteria: sed quia idem est seruandum in clericis, scilicet q̃ non debẽt habere plures ecclesias: ideo hanc vigesimam primam causam subnectit: in qua ostendit, q̃ clerici non debent habere plures ecclesias nisi in casibus exceptis. Tractat etiam de procurationibus sæcularium negociorum: & de fulgidis uestibus: & ne clerici sua auctoritate ad alias ecclesias transeant, quę ut melius pateant, thema proponit, à quo quinq; elicit quæstiones.

QVAESTIO PRIMA.

IN duabus ecclesijs aliquem commemorari posse septima synodus prohibet dicens. c. 15.

¶ In duabus ecclesijs clericus conscribi nullo modo debet. C. I.

IN duab. eccle sijs.] CASVS. Hic intitulat prima qõ, ubi q̃ritur an clericus possit intitulari ĩ duab. ecclesijs? Et ĩfidet q̃ non, nisi in sex casibus. Vnus est cũ ecclesię pauperes sũt, ut 10. q. 3. vnio. Secũdus, est pp dispẽsationem epi. ut 70. d. sanctorum. Tertius est, propter paucitatem clericorum. vt infra ea. c. 1. in fin. Quartus est cum habet vnam intitulatam clericus. & aliam commendatam infra ea. qui plures. Quintus est si Papa hoc concedit, vt infra ea. relatio. Sextus est, cum vna adhæret alteri, vel dependet ex altera, vt in secundo Lateranensi cõcilio, extirpãdę. a ¶ In duabus.] De iure communi nullus potest habere plures ecclesias 1 nisi in sex casibus, scilicet quando ecclesiæ tenues sunt. vt 10. q. 3. vnio. Et si vna pendet ex altera, ut extra de ætate & qualit. eam te. Et si habet extirpandæ. Ioan. Vnde Hostiensis dat tales Versus.

Ecclesias plures nullus de iure tenebit:
Dependens, tenuis, rarus, uel gratia Papæ;
Vtilitas vrgens, & commendatio iusta.
Plures ecclesias permittunt ista teneri.

CLericus ab instanti.] CASVS. Significatum fuit in septima synodo, q̃ unus clericus in duabus ecclesijs intitulabatur: quare septima synodus statuit, quod in ciuitatibus de cætero hoc non fiat. & quod non sit faciendum, quatuor rõnibus probat: sed in illis inopia cle-

Plures ecclesiæ ab eodẽ qb. casibus hẽri possint. 1 Scilicet Intitulatus de iure cõi. C. qui mili. nõ post. l. 4. §. in posterum. li. 12. nec duos honores. ff. ad municip. libertus. §. præscriptio. ẽm L. & de hoc no. extra de præb. c. præterea.

Anf. l. 7. c. 98. Iuo p. 6. c. 31.

clericorum hoc facere poteſt. Prima ratio eſt ibi,] Negotiationis.] Secunda eſt ibi, [Audiuimus.] Tertia ibi, Vnuſquiſque.] Quarta ibi, [Quæ enim.]

¶ Nō connumeretur.] Ideſt, non intituletur. quia nō debet connumerari inter clericos eiuſdem eccleſiæ niſi

al. cōmodi aiunt Καρδείας.
Matth. 6.

meretur [a] in duabus eccleſiis. Negotiationis enim hoc eſt, & turpis lucri † proprium, & ab eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum. Audiuimus.n. ex ipſa Dominica voce; quòd nemo poteſt duobus dominis [b] ſeruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum ſubſtinebit, & alterum contemnet. Vnuſquiſque enim ſecūdum Apoſtolicam vocem, in quo vocatus eſt, in hoc debet manere, & in vna locari eccleſia. Quę enim per turpe lucrum in eccleſiaſticis rebus efficiuntur: aliena conſiſtunt a Deo: ad vitæ vero huius neceſſitatē ſtudia ſunt diuerſa. Ex his ergo, qui voluerit, acquirat corporis † opportuna. Ait.n. Apoſtolus: [Ad ea, quæ mihi opus erant, & his, qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ.] Et hæc quidem in hac a Deo ſeruanda [α] vrbe. Cæterum in villis, [d] [β] quæ foris ſunt, propter inopiam hominum indulgeatur.

Ecclesiā pauperem quam dicimus eſſe.

Diuitiæ bonæ ſunt.

α ¶ Deo ſeruanda] *Antea legebatur*, in hac vrbe ſeruandum. *Emendatum eſt ex Anaſtaſij exemplarib. Græcè enim eſt*, ἐν ταύτῃ διφυλαττομένῃ. *Apud Iuonem eſt*, in hac ſeruanda vrbe.

β ¶ Villis.] *Græcè eſt*, χωρίοις, *quod latius patet. Significat enim ſæpe regiones.*

Sed duæ eccleſiæ intelliguntur eccleſiæ duarum ciuitatum, in quibus nullus debet conſcribi.

Aquiſgr. c. 50.

Vnde in Calcedonenſi concilio, c. 10. ſtatutum eſt.

¶ De eodem. C. II.

l. 2. c. 96. 6. c. 173.

CLericum in duarum eccleſijs ciuitatum eodem tempore conſcribi non oportet.

Sed econtra nonnunquam epiſcopus ciuitatis vnius efficitur archiepiſcopus alterius ciuitatis: nec tamen priorem eccleſiam deſerit: ſed prior eccleſia, quaſi commendata relinquitur; ſecunda, quaſi titulata habetur.

Vnde Leo iiij. ſcribit.

¶ In vna eccleſia titulatus, alteram ſibi commendatam poteſt habere. C. III.

de hac re v. fin. & 16. q. 1. cos.

QVi plures eccleſias retinet; vnam quidē titulatam, aliam vero ſub commendationem [c] retinere debet.

Deus eccleſiæ hodie creauit.

1 Quod dic ut no. ext. de reſcript. cum a leo. ī gl. 2. Diuitiæ ſocialis i ciuitate ēq ext. congregantur.

ulatus: nec habet uocem in electione cum aliis. cipiat fructus illius eccleſiæ: quia bene pōt eps eſia concedere alicui beneficium alicuius ecclea men eſt ibi canonicus, ut 16. q. 1. poſſeſſiones. que etiam habet præbendam, & non eſt canoni xtra de magiſt. c. quia nonnulli. Et licet talem lam teneat corporaliter, tamen dicitur uacare it extra de conceſſ. præb. & eccl. non uacan. cum & c. literas.

ninis.] Sibi contrarijs. alias bene poteſt, ut ff. b. duorum.

ſſitatem.] Quaſi dicat: quid faciet ergo cleribeat pauperem eccleſiam? Reſpondeo quærat ti ficio honeſto. ut 91. diſtin. clericus. Sed nonecſia pauper eſt, debet uniri alij, ut 10. quæſt. 3. s, niſi iſte ſciens a principio recipit pauperem,

Commēdare eſt deponere

Digitized by Google

vt 61.d.ſt.obitum &c.Catinenſis,& qui commendauit, ꝑ̃t reuocare quando vult. Nã commendare nihil aliud eſt,quam deponere,ut ff.depoſiti,Lucius. ff.de ver.ſig. commendare.dic,vt de elect.nemo.deinceps.lib.6.

a VNum abbatem duobus.] ſup.proxi. cauſa, & q. vlt.c.vlt.Io.

POTEST. CASVS. Ponit Gratia.hic caſum, in quo aliquis duab. eccleſijs intituari põt,uel præfici ad hoc inducit ſequens ca.Dicunt tamen quidam, q̃ capitulũ loquitur de vna commendata,& alia intitulata.

RElatio. CASVS. Clerus & populus Terraci, eccleſiæ defuncto Petro epiſcopo ſuo poſtulauerunt a Gregorio in ſuum põtificem epiſcopũ Fundenſis eccleſia Greg. uero annuens poſtulationi eorum, rogat eũ ut fideliter Tarracinenſem eccleſiam regat: quam ita ſibi committit,vt Fundenſis eccleſiæ epiſcopus eſſe non deſinat:ſed utriuſque epiſcopatus curam habeat.& liberam in omnib. facultatem.

b ¶Cardinalem. Id eſt proprium epiſcopum.

c ¶Canonice. Nõ qd talis forma erit in literis procuratoris, ut ſic ſcribatur, quidquid canonice uel legitime per eũ fuerit ordinatum,ratum hẽat? Certe nõ, vt ff.de procu.ſi procuratorem, extra de confir. cum delecta. in fi. Nam ſi illegitime aliquid fecerit procurator, non reſcinditur ſententia, vt C. de procu.ſi procurator. ext.de confir. d. de leg. cũ olim. leã. certe talis procuratio nõ ualet, quia ſemper diceret dominus illum nõ eſſe legitimũ actum & vidi per dominũ Hu. talem procuratorem in concilio reprobari. Bar. Brix.

Procuratores cõſtituẽdi forma ſidam reprobata.

a Cõſiſta gl. ceneor. Bal. & Sal. in l.ſi procurator.C. de procur. gb. adde glo. & Ia. de Leaz. in cle.j.de procu.& dẽ no. Bar.in l.quæ ita. §. ſane cũ l.ſeq.ff... & in ſimili no. Bal. ĩ iu. C.de exer.in 3.col.& in l. cũ mandati. C.man.& expreſſe p Spe. in tit.de ſc. in §. rõne autẽ. ver. item itẽ excipit. Lau.Ro.in l. qui bona fide. §. q alieno nu.12. de dam. infe.

d ILlud.] ¶ Deſinas.] ſup. diſt. 80.c.1.contra Ioan.Sed illud eſt ius commune,hoc ſpeciale.7.q.1.petiſti.B.

e ¶ Subtrahamus.] Niſi illud apponeretur, ſtatim,quam cito cor firmaſſet cum in ſecundo epiſcopatu, vacaret primus.extra de elect.cum in curſtis.inf.ca.q.2.ſi quis iam translatus ſecus tamen in alijs beneficijs eſt.nĩ ibi in recipiendo unum. non videtur renunciare alij extra de teſta. officij 2. nam & ſi uxor recipit ſibi aliquod legatum a viro,non ideo renunciat doti.C.de rei uxo.act. l.vnica.ſciendum. Io.de Fant.

NON

Sic & illud Agathenſis concilij,ca.57. intelligendum eſt.

¶Duobus monaſterijs vnus abbas præeſſe non poteſt. C. IIII.

VNum abbatem duobus [a] monaſterijs præſidere interdicimus. In cõc.Epaunen.c.9 Tur.l.8.c.31. Iuo p.3.c.164. & p. 7.c.9).

Poteſt etiam utrique tanquam titulatæ † præeſſe; ſed iure ſpeciali,non communi.

Vnde Greg.lib.2.epiſt.13.ſen. c.52. ad Agnellum epiſcopum.

¶Vnus epiſcopus duabus præficitur eccleſijs. C. V.

RElatio cleri ſimul & populi Tarracinenſis [a] nos valde lætificat ob hoc,quòd de tua fraternitate, bona teſtatur.Et quia defuncto Petro pontifice ſuo ſibi Cardinalem [b] poſtulant conſtitui te ſacerdotem; eorum vota neceſſario complenda eſſe præuidimus.*& infra.* ¶Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum Deo noſtro facere feſtinato; vt digna te merces ante eius conſpectum in die retributionis inueniat. Quidquid vero de prædictæ rebus eccleſiæ,uel eius patrimonio,ſeu cleri ordinatione promotioneve, & omnibus generaliter ad eam pertinentibus ſolerter, atque canonice [c] ordinare,facereque prouideris; liberam habebis (quippe vt ſacerdos proprius)modis omnibus facultatem. Anſ.l.5.c.28. Poly.l.1. tit.8.

¶*Alia eſt ſententia B.Gregorij ac Gratianus putare videatur. Hunc enim Agnellum, qui antea Fundorũ erat epiſcopus q̃a ciuitas ab hoſte eſſet vaſtata. Tarracinæ Cardinalem conſtituit ſacerdotem, vt in ſequenti cap. De qua re notatum eſt ſup.d.71.c.fraternitatem.*

a ¶Tarracinenſis.] *Sic eſt emendatum ex veruſtis, cum in vulgatis eſſet.* Tarraconenſis gentis. *in originali autẽ legitur*, Tarracinę degentis. Anſel. ibidem.

C. VI.

ILlud quoque fraternitatem tuam ſcire neceſſe eſt,quoniam ſic re prædicta Tarracinenſis eccleſiæ Cardinalem eſſe conſtituimus ſacerdotem;vt & Fundenſis eccleſiæ pontifex eſſe non deſinas [d]; nec curam,gubernationemque eius prętereas: quia ita fraternitatem tuam ſæpe dictę Tarracinenſi eccleſiæ, ſicut præfati ſumus,præeſſe præcipimus; vt antedictæ Fundenſis eccleſiæ tibi iura,poteſtatemve nullo modo ſubtrahamus [e].

¶*In veruſtis codicibus hoc eſt communiter ſuperior, quemadmodum in ipſa epiſtola,& apud Anſelmum.*

Non enim poteſt utriq; præſidere, tanquam titulatæ,

NON ENIM. CASVS. Iſte §. loquitur ſecundum opinionem illorum,qui dicebant,quòd hoc ca.relatio. intelligitur de eo, qui habet unam eccleſiam intitulatam,& aliam commendatam,uel reſpicit cap.illud ſupra.qui plures.

Digitized by Google

QVi veto relicta.] Hęc quęſtio diuiditur in quatuor partes. In prima probatur, ꝙ nemo ſine literis commendatitijs epiſcopi ſui poteſt tranſire ad aliam eccleſiam. & hoc probat per capit. ſequens. Secunda ibi, [Si quis iam.] Tertia ibi, [ſed uni tanquam commendata alteri uero tanquam titulata praeſſe valet.

QVAESTIO II.

QVi vero [a] relicta ſua eccleſia ad aliam tranſire voluerit, nequaquam ſine dimiſſorijs literis ſui epiſcopi ſuſcipiatur.

in 7. c. 19. *Vnde in ſexta ſynodo c. 17. legitur.*

¶ Sine dimiſſorijs literis in aliena eccleſia clericus non ordinetur. C. I.

QVoniam diuerſarum eccleſiarũ clerici ſuas, in quibus ordinati ſunt eccleſias relinquentes, ad alios cõcurrunt epiſcopos, & ignoráte [a] epiſcopo proprio in alienis conſtituuntur eccleſijs, vbi contingit [β] eos ſine ſui examinatione permanere, præcipimus amodo, vt nullus clericorum omnino, in quocunq. gradu ſit, licentiam habeat ſine dimiſſorijs [b] literis ſui epiſcopi [c] in altera conſtitui eccleſia. Qui **vero hoc amodo non obſeruauerit**, ad opprobrium [d] eius, [γ] qui ordinauerit eum, deponatur tam ipſe, quam qui eum ſine ratione ſuſceperit.

[a] ¶ Ignorante.] *Græcè eſt:* γνόμης δίχα τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, *ideſt*, ſine ſententia proprij epiſcopi.

[β] ¶ Vbi contingit.] *Græcè legitur:* ἐκ τούτου τε γοῦν ἔξω αὐτοὺς ἀτάκτους αὐτοὺς κατασῆναι, *i.* atque hinc euenit, ut ipſi reddantur non ſubiecti.

[γ] ¶ Ad opprobrium eius.] *Græcè*, ἐπεὶ ἁμὴ τοῦτο ἀπὸ τοῦνῦν παραφυλαττόμενος ἀλλὰ καταισχύνων. τόγε ἐπ' αὐτῷ τὸν τὴν χειροτονίαν αὐτῷ ἐπιτεθεικότα καταβαιρεῖσθω, *ideſt*. Nam qui in præſenti tempore hoc non obſeruat, ſed, quantum in ſe eſt, qui ipſi manus impoſuit. dedecorat, deponatur, &c.

Item ex concilio Hiſpalenſi. 2. c. 3.

¶ Ad aliam eccleſiam tranſire clerico nõ licet, ſi proprijs miniſterijs ſua fuerit deſtituta. C. II.

PLacuit, ut ſi quis clericus miniſterijs eccleſiæ ꝓpriæ deſtitutis ad aliam tranſitum fecerit; compellẽte, ad quem fugerit, ſacerdote, ad eccleſiam, quam prius incoluerat, remittatur. Qui vero eũ ſuſceperit, nec ſtatim ſine

ut autem.] Quarta ibi, [Conductitijs. Ioan.

. Hæc eſt ſecunda quæſtio, in qua quæritur ſi ſiam eccleſiam relinquere velit, an poſſit ad ntire ſine literis dimiſſorijs ſui epiſcopi? Et ut quòd non, niſi velit ad religionem tranſi- a 19. q. 2. **dux**. alioquin poterit reuocari, ut in placuit.

ero.] Hęc qõ terminatur 71. diſt. cap. 1. 2. & 3. quis eps recepetit clericum alienũ? De hoc æ ſtatuuntur. Quidam canones dicunt vtrun- xcõicandum quouſq; clericus reuertatur, ut os. Sed dĩ hic in c. 1. ꝙ vterq. ſit deponendus.

In ſecundo cap. dĩ, ꝙ eſt remouendus ad ipſs ab officio. Vnde cu diuerſæ pœnæ ſint ſtatutæ, iudex poterit infligere quã magis viderit expedire, ext. vt lit. non contẽt. quã

Q §. Si vero. extra de offi. delep. de cenſib. Ioan. Fant. Voniam diuerſorum. CASVS. Relatum fuit in ſeptimo ſynodo ꝙ clerici quãdã filios epiſcopis ignorantib. in alienis eccleſijs inſtituebantur: quare ſexta ſynodus ſtatuit. vt hos de cętero non fiat ſine literis dimiſſorijs ſui epi ſi vero contra factũ fuerit, epiſcopus & clericus deponentur.

b ¶ Dimiſſorijs. Patet. n. ꝙ non ſufficit in tali translatione tacitꝰ cõſenſus epi. vt 1. d. ſt. c. 1. ſed ſolẽnis actus ſic. C. de ep. & cle. Sed ſi ad eccleſiam emiſſe epis tacitus tranſire poſſit, ſet ratio & tacitus conſenſus quia tacitus cõſenſus diſſoluit matrimoniũ carnale, vt 33. q. 5. qui vxorem. Et eſt ratio quare a priori erit abſolutus: qa nemo põt duob. dominis ſeruire, vt ſup. ea. q. 3. c. 1. Sed ſi aliqs haberet præbendas in diuerſis epiſcopat. b. ab vtroq; poſſet iudicari, & ordinari. Et ſic vnus epus poſſet ordinare clericũ alterius. quod eſſe non debet, & ita ſequeretur impoſſibilitas iuris.

c ¶ Sui epi.] Sufficit hẽre literas ſoli epi, vbi eps notus eſt, ſed i remotis epiſcopis requrũt quinque ſigilla. vt ext. de cleric. peregri. c. 1. d ¶ Ad opprobriũ.] Eadem pœna ſtatuitur cum epiſcopus inſtituit aliquem in iuris patronis. 16. q. 7. decernimus.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit in concilio Hiſpalenſi. vt ſi aliquis clericus ad alienũ epm confugerit, ſtatim eps ad quem confugit, ad priorẽ eccleſiam eum remittat. & donec propriæ eccleſiæ eũ non reſtituat, ſciat ſe communione priuatum: clericus uero ab executione ſui officij remotus per aliquod tempus in monaſterium relegetur, & poſtea ad eccleſiaſticum miniſterium poterit reuocari. [Propagationis] ideſt, promotionis ad maiores ordines, vel reſtitutionis ad eoſdem [Aboleri,] ideſt. niſi fuerit, &c. aliter eſt in litera [aboleri.] i. deleri, & diſtinguitur. Et ſecundum hoc dicit, [licentia.] i. in primus propagationis. i. propagationis, uel huius malæ conſuetudinis, quæ propagatur, niſi corrigatur.

Bñficiatus in diœceſib. duorũ epũ ab vtroq; iudicatur.

ſ Sub. uel repugnãtia. ut no. 70. d. ſanctorũ. & ea quæ ꝓmiſſa ſunt fuerunt ẽt uerba. H. qui de h.. plenè no. ſ. ea. q. 1. ĩ p. i.

a ¶ Exceptionis.] Idest, excusationis.
b ¶ Restituat. Et sic potest peti restitutio clericorum.
c ¶ Cingulo.] Idest in executione. non enim deponitur, ut sequitur.
d ¶ Reuocari. Ipso iure, sicut ille cui ad tempus interdictum est postulare. ff. de postu. Imperatores.
e ¶ Propagationis.] Propagatur. n. uitiū per malum exemplum. 11. q. 3. præcipi e.
f. ¶ Licentia.] Idest impunitas.

vllo visu exceptionis [a] ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quamdiu eum restituat, [b] communione se priuatum agnoscat. Desertorem aūt clericum cingulo [c] honoris atque ordinis sui exutum, aliquo tēpore monasterio relegari conuenit; sicque postea in ministeriū ecclesiastici ordinis reuocari. [d] Nā non poterit in talibus propagationis [e] aboleri licentia, [f] nisi fuerit in eis propter correptionem disciplinæ subsecuta correctio.

α ¶ Propagationis.] *In conciliorum editionibus, & codicibus Lucanis partim est*; propagationibus, *partim*, peruagationis. *In codice vero Lucensi regio legitur* praua rationis.

Cōtigit autem illud Chalcedonensis concilij. c. 10. Et in Aquisgr. c. 30.

¶ Nihil commune habeat cum ecclesia prioris, qui de vna ad aliam translatus est. C. III.

[2] SI quis iam translatus [g] est ab alia ecclesia in aliam; nihil habeat commune cum priore ecclesia, siue sub hac ecclesia [h] constitutis martyrijs, siue in parochijs, i

¶ *al. parochijs.*] orig.

Beneficiatus transiens de vna ecclesia in aliam, an statim perdat primā.

g ¶ Translatus.] Translatum cum intelligo cum est confirmatus. & adeptus possessionem, vt extra de clerc. cum in cunctis. sed propter solam confirmationem non perdit ius quod habuit in prima ecclesia, nisi adeptus sit possessionem, ut 21. dist. si qui epi. Et intellige qui est translatus de auctoritate episcopi sui, & in ecclesia potest intelligi extra de concess. prabend. & eccle. non vt. literas. & extra de præben. de multa. aliquem sine licentia episcopi transit, non ipso iure, uacat prior ecclesia, immo prior episcopus potest eum repetere, ut 9. q. 1. non oportet. & etsi qui uere. Vel dic quod uacat quātum ad ipsum. Io. ego credo quod prior ecclesia eum possit repetere, cum ea sit spoliata, ut extra de resti. spol. per totum. Item si aliquis receptus beneficium simplex in alia ecclesia, non ideo perdit priorem ecclesiam ut prębendam, dummodo non sumat illam pro titulo. Possunt enim canonici dare simplex beneficium nō canonicum. extra de magist. quia nonnulli. s. & 16. qō. 1. possessiones. Sed numquid episcopi possunt dispensare circa pluralitatem beneficiorum, cum dicatur in illa constitutione, de multa, quod per sedem Apostolicam potest dispensari? Et pro hoc quod possint: quia a canone permittitur eis dispensatio. 71. d. st. sanctorum. & sicut habet Papa potestatem circa episcopos sua, sic episcopi circa ecclesias. extra de excess. prælatorum sicut vnite. Item quia Apostolus sibi non seruauit specialiter dispensationem, cum dicit Romanum Pontificem posse dispensare, ergo alijs permisit, ut extra de sent. excom. nuper, non. Vel an constitutione solum Papam posse dispensare. sed aliud est dicere solum Papam, & aliud Papam. ut extra de testam. requisiti. Non enim credendum est Papam uelle ius alterum diminuere, ut 9. dist. ecce. & canibus. Et quid sed fiet, intelligendum est sine præiudicio aliarum ecclesiarum facere, ut 12. q. 3. nunc uero. C. de eman. nec actus. nec inde nasci debet iniuriarum occa-

Epi an possint circa beneficiorum pluralitatē dispensare.

sio, unde iura prodierunt, ut extra de accusa. qualiter. & C. unde ui. meminerint. Nec uī in constitutione, quod Romanus Pontifex dēt dispensare, sed quod pōt dispēsare. Sed per hoc uerbum, potest, non imponitur necessitas. ff. de officio præsid. tapè. & l. seq. & licet de Romana fede

Vetus ius manet simul cū nouo, nisi expresse corrigatur.

dicatur, non ideo excluditur de his. arg. 2. q. 6. ad Romanam: Et nisi expresse contrarietur, vetus ius manebit simul cum nouo. vt C. de appella. præcipimus. in fine. quotiens noua constitutio non uult ius antiquum tollere, nisi hoc expresse dicatur. si de aū. & obi. quotiens. & 35. q. 9. de inferiis. in fine. & adde rationes quas dixi 70. distin. sanctorum. Econtra vide quod non possunt. quia est ius antiquum quod prohibet eps iure dādi plura beneficia. Vel ex quo quandam potestatem habuit ille, qui habuit plures ecclesias, eligere unam quam uolebat. extra de præben. quia & ea requirente. Item cum hic Papa tantum exprimatur, ergo alij non possunt. 95. distin. illud. nam quod de uno dicitur, de alio negatur. 21. q. 2. forte. 25. dist. quales. sic argumentatur Inno. extra. de his quæ fiunt a præla. cum Apostolica. & extra. & quæ Titio nubere nolit, omnibus aliis nubere prohibetur. ff. de cond. & dem. cum ita. Ad hoc pōt dici, quod solus Papa potest dispensare, quod aliquis sit intitulatus in diuersis ecclesijs diuersorum episcoporum. Nam in hoc casu videtur sequi impossibilitas iuris: quia qua ratione debet recipere ordines ab uno, & ab alio, & stare mandato unius, & alterius, cū tñ mandata illorū possent esse cōtraria, & sic iurauit obedire utrisq; Item quia nemo dēt ordinare clericum alterius diœcesis, vel recipere sine dimissoriis literis, per quas sit absolutus a priori. Et quia nemo potest duob. dominis seruire. hanc impossibilitatē iuris solus Papa pōt tollere. Vel facies vim in eo quod dicit, maiorib. i. vt solus Papa possit dispensare de maioribus, episcopi autem de minoribus. Item in contrarium cum dicit, cum ratio postulat, idest, si talis est casus, quod eps non pōt dispensare. Item non dico cum illatum priuatum priori ecclesiæ, si eps de licentia epi transit. hoc. n. non potest fieri sine dimissoriis literis. supra eod. q. qñ. Nam si sine licentia transit, potest revocari a priori. ut 7. q. 1. non oportet. & etsi qui uere. Vel ad cautelam episcopus certum dat ei secundam ecclesiam, uel dat ei sub conditione si rectitudinem obtinere dispensationē. & adde quod dixi 70. dist. sanctorum.

[i] *Scilicet decre. de multo. Sed aliud est trāsferri ad superiorem. superiores. ibi & canonicè soluit. nā hæc scita inuenitur in canonibus. 7. q. 1. mutationis.*

h ¶ Siue sub hac ecclesia.] Idest, prius ecclesia fecit monasterium siue parochias. Et nisi se intromittat, quo modo de negocijs prioris ecclesiæ.

SED

SED ALIVD. CASVS. Soluit Gratianus prę-
ſam contrarietatem, dicens quod aliud eſt transfer-
auctoritate prælati, & aliud propria temeritate tran-
. Primum permittitur, ſecundum prohibetur. Poſtea
endit, quod licet duabus eccleſijs vnus præponi non

ſcortum, quæ ſponſa eſt ante corporalem adminiſtratio
nem; uxor uero poſt adminiſtrationem eius, ſcilicet
presbyteri. Quæ autem poſtea uſque ad quæſtionem ſe
quuntur, plana per ſe.

a ¶ Non poteſt.] Supra 16.q.1.ne pro cuiuſlibet, extra de filijs presb. propoſuit. cõtra 7.q.1. illud. ſed plures poſſunt eſſe in eadem eccleſia: ſed tantum erit unus prælatus.

ſiue xenodochijs, aut eorum negocijs. Eos uero, qui auſi fuerint poſt ordinationem huius magnæ, & uniuerſalis ſynodi agere quæ prohibita ſunt; ſtatuit ſancta ſynodus cadere de proprio gradu.

Sed aliud eſt transferri, atque aliud propria temeritate tranſire. Illud apoſtolica auctoritate fieri licet, hoc vero omnimodis prohibetur.

Sicut autem duabus eccleſijs unus præponi non debet; ita nec una eccleſia inter plures diuidi valet.

Vnde in Rhemenſi concilio legitur.

¶ Vna eccleſia duobus ſacerdotibus diuidi non poteſt.

C. IIII.

h.l.1.c.45. 2.3.c.49. 1.l.2.c.44.

SIcut in unaquaque eccleſia unus presbyter debet eſſe; ita ipſe, quæ ſponſa, uel uxor eius dicitur, non poteſt [a] diuidi inter plures presbyteros: ſed vnum tantum modo habebit ſacerdotem, qui eam caſtè, & ſincerè regat. Vnde iterdicimus, vt nullus præſumat eccleſiam inter duos, uel plures diuidere: [b] quia eccleſia Chriſti uxor & ſponſa debet eſſe, non ſcortum; ſicut Calixtus Papa teſtatur.

1. ſicut.

4 *Conductitijs [c] quoque presbyteris eccleſia committi non debet.*

conc. Eugenij c.2.10. *Vnde Innocentius II. in ſynodo Romana, c.10.*

¶ Conductitijs presbyteris eccleſia non committatur. C. V.

PRæcipimus etiam, ne conductitijs [d] presbyteris eccleſiæ committantur: & unaquæque eccleſia, cui facultas ſuppetit, proprium habeat ſacerdotem.

¶ *Hoc caput iſdem uerbis repetit Eugenius III. in cõcilio Lateranenſi: quod extat in Vaticana bibliotheca.*

QVAESTIO III.

VOd autem [e] clerici ſæcularium negociorum procuratores eſſe non valeant, auctoritate Carthaginenſis concilij primi probatur; in quo Nicaſius [a] epiſcopus Culuſitanus dixiſſe legitur, cap.6.

a ¶ Nicasius.] *Emendata eſt hæc inſcriptio ex ipſo concilio, & uetuſtis Gratiani codicibus, cũ antea mẽdoſe legeretur,* Nicolaus Papa epiſcopis Caſtilianis. *Pertinet aũt. hic titulus ad c.credo, ꝓximè poſt paleã interiectã ſequẽs*

ta una eccleſia duos prælatos habere nõ debet. &
nducit ſeq. cap.

VT. Hæc eſt tertia pars quæſtionis ſecundum
Fant.

.] CASVS. Quædam eccleſiæ duos habebant præ
s, quod cum ſalutem eſſet ut Rhemenſi concilio
ſtitutum concilium, ut hoc de cætero non fiat, ſed
quæ proprium habeat prælatum: quia ſi aliter
leſia non reputabitur ſponſa uel uxor, ſed potius

extra de cler. non reſid. quia nonnulli.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur 2. quæſt. qua quæritur, an clerici poſſint eſſe procuratores negotiorum ſæcularium? & dicitur quòd non, ut probatur per ſequentia: negocia tamen miſerabilium perſonarum gerere poſſunt, ut 88. diſt. c.1.

e ¶ Quod autem.] Hæc quæſtio expedita eſt 7. 15.q.2. in ſumma. Dicitur enim quis exercere ſæcularia negocia ui-

Ecclesia abundans per epiſcopũ in plures diuidi poteſt.

Presbyteri conductitij qui dicũtur.

x Vide quod not. ſ. 1.q.3. in princ. §. his ita. Vicarij conductitij preſbyteri duci poſſunt.

Clerici an poſſint negocia ſæcularia exercere.

Digitized by Google

cia tribus modis. Vno modo, si aliquid ematur, ut carius vendatur: & hoc non licet. De hoc tractatur 88. distinc. per totum. Quandoque idem est quod exercere causas sæculares. & illud etiam non licet clericis, nisi pro certis personis, extra de postul. cap. 1. Quandoque idem est quod esse procurator rerũ sęculariũ, siue administrator: nec illud licet clericis, extra ne cler. uel mon. c. 2. & c. sed nec. Quinque idem est quod cõducere possessiones à laicis, hoc non est interdictum eis clericis, quãdo indigẽt: quia hoc etiam licet monachis, ut ext. de deci. dilecti.

C Credo. CASVS. Statutum fuit in cõcilio Carthaginẽsi, ut clerici non sint administratores, uel procuratores domorum sæcularium. Et hoc probatur auctoritate Apostoli dicẽtis: Nemo militans Deo, &c. [Ad actiones. causarũ.] Aut] pro, &: & sic vtrobique exponas.

a ¶ Ad actiones.] Silicet causatum.

b ¶ Seu administrationes.] Scilicet rerum sæcularium.

c ¶ Domorũ. Id est, familias laicorũ, ut procurent laicorum familiam in uictu.

d ¶ Aut.] Nõ intelligas, q̃ eis det optio: sed istud, aut, ponitur cõtinuatiuè. sic ponitur 88. dist. cõsequẽs, & 45. dis. disciplina. Io. de Fant.

P Lacuit.] CASVS. Statuit in c. isto, ut clerici nõ sint cõductores vectigaliũ, nec procuratores domorũ sæculariũ, nec aliquo modo turpi lucro inhæreant. Et hoc ꝓbat auctoritate Pauli dicẽtis, Nemo militans Deo, &c.

e ¶ Conductores.] Fisci scilicet, ut ipsi præstent tributum, & uectigal, ecclesia enim non debet recipere possessiones grauatas tributis: imo si habet, deferet eas, vt 10. qõ. 2. hoc ius. §. item prædiũ. Vel appellat hos conductores, qui aliquid conducunt, ut alijs carius locent. Et est si. C. locati, milites.

f ¶ Inhonesto.] Quia honesto possunt, ut 91. dist. clerius uictum.

C Yprianus.] CASVS. Apud Furnensem ecclesiã laici morientes in testõ suo sacerdotes, & diaconos, & alios clericos nominabant tutores, uel curatores filiorũ suorũ: quare Cyprianus scribit clero. & populo illius ciuitatis, dicens hoc esse cõtra statuta sanctorũ patrum, & con-

PALEA. C. I.

In concil. Chalced. cap. 3. sup. dist. 86. peruenit. Burch. l. 2. c. 145. Iuo p. 6. c. 218.

PEruenit in sanctam synodum, quia de eis qui in clero connumerantur, quidam propter turpis lucri gratiam alienarum possessionum conductiones, & sæculares causas suscipiunt: & seipsos quidẽ à ministerijs sanctis per desidiam separant; ad domos autem sæcularium concurrũt, & substantiarum eorum gubernationes auaritiæ causa suscipiunt. Decreuit igitur sancta & magna synodus, neminem deinceps eorum, hoc est non episcopum, siue clericum, aut monachum conducere possessiones, aut misceri sęcularibus procurationibus: nisi fortè, qui legibus ad minorum ætatum tutelas, siue procurationes inexcusabiles attrahantur; aut cui ipsius ciuitatis episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula; uel orphanorum, aut uiduarum, quæ indefensæ sunt, aut earum personarum, quæ maximè ecclesiastico indigent adminiculo propter timorem Dei. Si quis uerò tranigressus fuerit hęc statuta, correctioni † ecclesiasticę subiaceat.

† al. corripiens.

¶ *Hic idem canon tertius concilij Chalcedonensis affertur supra dist. 86 c. fin. ex alia uersione. Abest autem hæc palea à collatis exemplaribus, exceptis duobus.*

¶ Qui clero annexi sunt, sæcularium possessionum procuratores non fiant. C. II.

C Redo placere suggestionem meam sanctitati uestrę, & displicere uobis, ut qui seruiunt Deo, & annexi sunt clero, accedant ad actiones, † [a] seu administrationes, [b] uel procurationes domorum. [c] Gratus episcopus dixit; & Apostolorum statuta sunt, quæ dicunt. [Nemo militans Deo implicat se negocijs sæcularibus.] Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut [d] actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt; Hoc obseruemus.

ẽ. dist. 54. magnus. Burch. l. 2. c. 150.

† al. actus.

2. Tim. 2.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 15.

¶ De eodem. C. III.

PLacuit, ut episcopi, presbyteri, & diaconi, uel clerici non sint conductores, [e] neque procuratores, neq; vllo turpi, uel inhonesto [f] negocio uictum quærãt, quia respicere debent scriptum esse: [Nemo militãs Deo implicat se negocijs sæcularibus.]

Ansel. l. 3. c. 151. Burch. l. 2. c. 152. Iuo p. 6. c. 242.

2. Tim. 2.

Item ex epistola Cypriani ad presbyteros, & diaconos, & plebem. Furnitanorum, lib. 1. epist. 9.

¶ Sæcularium negociorum procurationem clerici non suscipiant. C. IIII.

C Yprianus presbyteris, & diaconis, & plebi Furnis cõfitentibus † salutem. Iampridẽ in cõcilio episco

Iuo p. 6. c. 393.

† confitentium.

5 ea, quæ in concilio eõrum statuta fuerunt, unde præcipit Cyprianus, vt hoc de cætero non fiat; si uero quis fecerit, pro eius dormitione sacrificium non celebretur. Quæ autem sequũtur usque ad quæstionem, plana sunt.

a ¶ Tu-

Digitized by Google

porum eſt ſtatutum,ne quis de clericis, & Dei miniſtris tutorem [a], vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat †; quando ſinguli diuino ſacerdotio honorati,& in clerico miniſterio conſtituti, non niſi altari,& ſacrificijs deſeruire,& precibus,atq; orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim[Nemo militans Deo obligat ſe negotijs† ſæcularibus,vt poſſit placere ei,cui † ſe probauit [b].] & *infra*. ¶Quod epiſcopi,& anteceſſores noſtri religioſe conſiderantes,& ſalubriter prouidentes cenſuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam clericorum nominaret;ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo: nec ſacrificium pro dormitione [c] eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in ſacerdotum prece; qui ab altari ſacerdotes, & miniſtros voluit auocare.

† *al.nominatrit.*

2.*Tim.2.*
† *al.molleſtijs.*
† *al.qui.*

ſt.38.

Item ex eadem.

¶Non licet clericis,mollitijs, & ſęcularibus rebus obligari. C. V.

p.6.c.394.

MOllitijs [α d], & laqueis ſæcularibus obligari non debent,qui diuinis rebus, & ſpiritualibus occupati ab eccleſia recedere, & ad terrenos, & ſæculares actus vacare non poſſunt.

α ¶Mollitijs.] *Vera lectio eſt*, moleſtijs. *Sed quia eſt initium capitis non eſt mutatum: alio autem nonnulla, & in hoc,& in antecedenti capite emendata ſunt.*

Item ex eadem.

¶Sæcularibus negotijs clerici non alligentur. C. VI.

6.c.395.
ordinatione
n

HI,qui [f] in eccleſia Domini ad † ordinationem clericam β promouentur: in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur,nec moleſtijs,& negotijs ſæcularibus alligentur γ: ſed in honore ſportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari, & ſacrificijs non recedant: ſed die [f] ac nocte cœleſtibus rebus,& ſpiritualibus ſeruiant.

β Clericam.] *Reſtituta eſt uera lectio Cypriani, quam manuſcripti uetuſtiſſimi codices retinent. Et lib.2.epiſt. 5.bis,& lib.3.epiſt.21.prope finem,in omnibus Cypriani codicibus*, ordinatio clerica,& epiſtolæ clericæ.

γ ¶Alligentur] *Emandatus, & locupletatus eſt hic locus ex originali impreſſo, & manuſcripto.*

Item,ut ſupra, Cyprianus ibidem.

De eodem. C. VII.

:306.
rium]
o.

SAcerdotium † [g] decretum religioſe, & neceſſariæ ſactum ſeruetur [h] a nobis: ſimul & cæteris fratribus detur exemplum,ne quis ſacerdotes, & miniſtros Dei, altari eius, & eccleſiæ vacantes ad ſæculares moleſtias deuocet. Obſeruari enim de cætero poterit, ne vltra hoc fiat circa perſonam clericorum: ſi quod nunc factũ eſt,fuerit vindicatum.

QVAESTIO IIII.

Vèd uero [i] *fulgidis.*

a ¶Tutorem.] Tutelam teſtamẽtariam nõ recipient clerici: ſed legitimã poſsũt ſi volũt: ſed non coguntur recipere eã. De hoc notaui 16.q.1.generaliter,& 86.d.peruenit.

Clerici an poſſint eſſe tutores.

b ¶Probauit.] ideſt, denouit.

c ¶Pro dormitione] ideſt,morte.Nunqd ergo talis eſt excõmunicatus? nõ: ſed ideo fit,quia impœnitens decedit. Dñt tamen quidam hoc eſſe dictũ ad terrorem, vt ext.de rapt. ſuper eo. & de torn. cap.1.

d ¶Mollitijs.] i. delitijs.

e ¶Hi qui.] vnde tunc nõ poſſunt vocari in ius. ff.de in ius voc. l.2.

f ¶Sed die.] Horis tã interpolatis. ſic ſumitur 36.d.ſi quis vult.& ff.de condi. & dem.ſi qs ita. vbi dicitur, quod ſi alicui taliter legatum eſt,vt cũ filijs habitet, non requiratur, ſi in quolibet momẽto ſit cum eis. l 1 § Acerdotium.] ideſt cõſtitutio de ſacerdot.bus.

1 Ad idẽ ff. de an. leg. l. Męuia 1 prĩ. & §.1. ſic ẽt no.22.d. ſacroſancta vnde, & ſi per quatuor mẽſes ſeruiat.tertius anni redditus conſequi arg. ff. de an.leg. a nobis. Ioan. de Fant.

h ¶Seruetur.] Hæc ſunt verba conſtitutionis vſq; ad illum locũ.][Obſeruari.]

QVod vero fulgidis.] CASVS. Hic intitulatur quæſt.4.vbi quæritur, an liceat clericis fulgidis veſtibus ornari? Et tñ der quod nõ ad iactantiã, & ad laudẽ humanam, vt in fra cap.1. ſed ſi præter corporis voluptatẽ clerici pulchrum habeant indumẽtum, dummodo ſit honeſtũ, nõ reprobatur, vt ĩ.41.d.cap.parſimoniam. In talibus .n.nõ uſus,ſed libido eſt in culpa,vt ĩ. 41.d.quiſquis.

i Quod vero.] No. q uſus veſtium non d.ſpiritũ; ſed abuſus, .ſ.iactantia,& voluptas, qa in victu nõ refert quis, uel qd, uel quantũ comedat dum

dummodo non gulose fumat, vt 41.d.quisquis. & cap. deliciæ. idem dico in veste, vt 41.distin. parsimoniam, & hic in cap.1. Possunt ergo clerici secundum consuetudinem regionis pretiosis vestibus vti, vt confirment se moribus eorum inter quos viuunt, & ne vilescat dignitas clericalis. arg. 80.d.episcopi: sed rubeis, & viridib. pannis non vtantur: omnes desup habebunt clausas vestes. extra de vita, & hon. cler. clerici purpuram, & cendatū possunt ferre. Nam vestis Domini purpurea fuit: nec tenet illud qđ legitur. ext. de vita & hone. cler. statuimus. quia non fuit per vsum utentium approbatū: sicut nec illud Greg. vij. extra de app. meminim⁹. Greg. tamen dicit, q̄ si cultus pretiosārū vestium non esset in culpa, sermo Dei nō tam manifeste exprimeret, q̄ diues indutus purpura, & byssō descēdit ad inferos, de pœn. dist. 3. cauendum. sed illud non obstat, quia sine charitate erat. nā propter diuitias qs nō damnaretur 30. distinc. hæc scripsimus.

Vestes ferantur ſm regionis consuetudinem.

Mnis rubeis & uiridibus clerici non utantur.

& claris vestibus, eis ornari non liceat, in septima synodo iubetur: in qua sic statutum est, c.16.

¶Corripiantur clerici, qui vnguentis, & claris vestibus, & fulgidis lasciuiunt.

C. I.

OMnis iactantia, & ornatura [a] corporalis a sacrato ordine aliena est. Eos ergo episcopos, vel clericos, qui se fulgidis, & claris vestibus ornant, emendari oportet. Quòd si in hoc permanserint epitimio [b] tradantur. Similiter, & eos, qui vnguentis [c] inunguntur. ¶Quoniā vero radice amaritudinis exorta cōtaminatio facta est in ecclesia catholica Christianos calumniantium hęresis [a], & hi qui hanc receperunt, non solum imaginarias †[d] picturas abominati sunt, sed etiam omnem reuerentiam repulerunt, eos, qui religiose ac pie viuunt, offendentes (ac per hoc completur in eis, quod scriptum est, [Abominatio est peccatori Dei cultus,]) Igitur, si inuenti fuerint deridentes eos, qui vilibus, & religiosis vestibus amicti sunt; per epitimium corrigantur. ¶A *priscis* enim vsque temporibus omnis sacratus vir cum mediocri, & vili † veste conuersabatur. Omne quippe, quod non propter necessitatem [e] suam, sed propter venustatem accipitur, elationis habet calumniam, quemadmodum magnus ait Basilius. Sed neque ex sericis texturis vestem quis variatam induebat: neq; apponebat variorum colorum ornamenta in summitate †[f] vestimentorum. Audierunt enim ex deisona lingua, quia [Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.]

Anſ.l.6.c.195. Iuo p.5.c.377.

† *imaginum.*

Eccl.1.

† καὶ σταυρῶς. In reg.breu.c.49.

† *al. summitatibus. τοῖς ἄκροις.*

a ¶Hæresis.] *Cum antea legeretur*, hæreticorum. *sic est emendatū ex Anastasio, & Ivone, & respōdet Græcè voci, αἱρέσεις, atq; ex ijsdem nonnulla alia sunt restituta.*

Item ex synodo sexta, c.27.

¶Clerici siue in itinere ambulantes, siue alibi degentes, congruis sibi vestibus vtantur. C. II.

NVllus eorū, qui connumerantur in clero, vestimentum indecens habeat, siue in ciuitate degens, siue in itinere [g] ambulans; sed stolis [h] vtatur, quæ concessæ sunt clericis. Si vero quis tale quid fecerit; per vnam [i] hebdomadam suspendatur †.

Matth.11.

† ἀφορίζεσθω. *id.est.segregetur.*

Item Zacharias Papa in synodo Romana, c.3.

¶ Bñ dicit nisi solū necessitatē attendas, pelis caprina sufficeret, quod nō est uerū 41. d. parsimoniā. ſ. ul. ſm Io. de Fan.

Epitimium quid ſignificat.

¶ Ornatura.] Quæ sit causa voluptatis, alias secus, ut 41.d.parsimoniam, & c.delitiæ.

¶ Epitimio. ideſt, suspensioni vnius septimanę, ut 7. c.prox. Vel epitimium dicitur increpatio, vel est genus pœnæ.

¶ Qui unguentis.] Non propter ægritudinem, sed vt

¶ In summitate.] ideſt, in limbo.

NVllus.] CASVS. Statuitur in hoc cap. ut nullus clericus veste utatur indecenti, siue moretur, siue uadat: sed vtatur stolis, ideſt, uestibus, uel cappis, quæ sunt concessæ clericis, & qui cōtra fecerit, per hebdomadam suspendatur.

¶ In itinere.] Nisi fuerit iusta causa timoris. extra de vita, & hon. cler. clerici.

¶ Stolis.] i. veste, talari, superpellicio, uel cappa.

¶ Per vnā.] No. de suspensione vnius septimanę. sic de consec. dist. 2. si quis per ebrietatem, & 5. q. 2. præsenti.

Epiſco-

Digitized by Google

¶ Non ſæcularibus veſtibus, ſed ordini ſuo conuenientibus clerici vtantur. C. III.

EPiſcopi, presbyteri, diaconi ſæcularibus indumentis nō vtantur, niſi, vt cōdecet, tunica ſācerdotali; [a] ſed neque, dum ambulauerint in ciuitate, aut in via, aut in plateis, ſine operimento [b] præſumant ambulare, præter, ſi in itinere longo ambulauerint, quia ſicut mulier orans in eccleſia non velato capite deturpat caput ſuū iuxta Apoſtoli vocem; ita ſacerdos ſine operimento deturpat ſacerdotium ſuum. Quòd ſi temere præſumpſerit contra ſtatuta agere; communione priuetur, donec, quæ ſtatuta ſunt, adimplere maturet.

¶ *Hæc Synodus a Zacharia Papa habita extat in bibliotheca Vaticana, & Regienſi.*

Item Leo Papa IV. in Synodo Romana, c. 12.

¶ Extra domum ſine proprio ornatu ſacerdotes non appareant. C. IIII.

SIne ornatu ſacerdotali extra domos ſacerdotes apparere non cōuenit, ne, ut aliquis ſæcularium [c] iniurias patiantur, ſed ea ſolummodo quæ per partes conſtituta videntur, obſeruet. Contrarius denique inuentus, aut deſinat, aut canonicæ ſubiaceat diſciplinæ.

Item Innocentius Papa II. in concil. Lateranenſi, c. 4.

¶ Careant beneficijs eccleſiaſticis, qui corrigi ab epiſcopis contemnunt. C. V.

PRæcipimus, vt tam epiſcopi, quàm clerici in ſtatu mentis, in habitu corporis, Deo & hominibus placere ſtudeant: & nec in ſuperfluitate, ſciſſura, [α] aut colore veſtium, nec in tonſura intuentium (quorum forma, & exemplum eſſe debent) offendant aſpectum, ſed potius, quod eorum deceat ſanctitatem, præ ſe ferant, quòd ſi moniti ab epiſcopis emendare noluerint, eccleſiaſticis careant beneficijs.

¶ *Hoc caput editū eſt ab Innoc. II. in concil. Lateranēſi, deinde ab Eugenio III. in cōcilio Romano eſt innouatū.*

α ¶ Sciſſuræ.] *Hæc uox non eſt in concilio Innocentij. In ſynodo autem Eugenij in exemplari Gallico legitur, fiſſura. In Vaticano autem, ſciſſuræ: & in nonnullis Gratiani vetuſtis exemplaribus, fiſſuræ.*

QVAESTIO V.

SVnm verò [d] epiſcopum relinquere, & ab officio ſuo diſcedere, atque ad ſæcularem iudicem confugere nulli licet.

Vnde in Agathenſi concilio, c. 8. legitur.

¶ Clericus ad iudicem ſecularem confugiens, de communione eccleſiæ depellatur. C. I.

PLacuit, vt clericus, ſi relicto officio ſuo propter diſtrictionem ad ſecularem iudicem β fortaſſe confugerit, & is, ad quem recurrit, ſolatium ei defenſionis impendere uit; cum eodem de eccleſiæ communione pellatur.

β ¶ Iudicem.] *Sic in recentioribus conciliorum Colonienſibus editionibus: ſed a vetuſtioribus, & codicibus Vaticanis, & capitulari abeſt vox iſta.*

Item ex concilio Antiocheno, c. 12.

EPiſcopi.] CASVS. Quidam clerici laicalib. indumentis vtebantur: & ſacerdotes ſine pallio in publico apparebāt. quare ſtatuit Zacharias, ut hoc de cætero non faciant, niſi itinere lōgo ambulauerint: qa ſicut mulier orans nō velato capite, deturpat caput ſuum, ideſt, virum: ita ſacerdos ſine operimēto deturpat ſacerdotiū ſuū. Si quis vero contra hæc ſtatuta fecerit, cōione priuetur.

a ¶ Sacerdotali.] Id eſt talari. Seq. c. planum eſt.

a ¶ Sacerdotali.] Id eſt talari, vt 23. diſt. non liceat.

b ¶ Operimento.] Ideſt, ſine cappa uel pallio.

c SIne ornatu] ¶ Sę Scularium.] Ergo videtur q̄ qui verberat tales, non ſit excommunicatus. ext. de ſent. excō. in audientia. ſed hoc non eſt verum, ut notaui 17. quæſt. 4. quiſq; 10. de Fant.

PRæcipimus.] CASVS. Præcipit Innocētius in hoc c. vt clerici tam honeſtè in habitu corporis, & in moribus ſe habeant, ut aſpectū laicorum, quorum forma eſſe debent, non offendāt. Si quis uero cōtrafecerit, niſi admonit⁹ reſipiſcat, beneficio careat eccleſiaſtico.

SVnm uero. CASVS. Hic ponit 5. q. qua quærit, an clerici ab epō ſuo correcti officium relinquentes, ad ſæculare iudicem confugere poſſint? & reſpondet quòd non, ut probatur per ſequentia.

d ¶ Suū uero.] Hęc q. determinatur 11. q. 1. placuit ut quicūque, & c. nolitā.

PLacuit.] CASVS. Statutum fuit i concilio Agathenſi, quòd ſi qs clericus propter correctionē epiſco-

Digitized by Google

epiſcopi uitandam relicto ſuo officio ad ſæcularem iudicem confugerit. & is ad quem confugerit, opem ei defenſionis præbuerit: uterque de communione eccleſiæ repellatur.

damnatum, recurrat ad concilium epiſcoporum: & ibi ſi quas habet innocentiæ cauſas alleget. ſi autem voluerit ad principem recurrere, nullam ſpem futuræ reconciliationis habebit.

SI quis a proprio.] CASVS. Statutum fuit in concilio Antiocheno, ut clericus ab epiſcopo ſuo depoſitus, vel epiſcopus a Synodo degradatus ad Imperatorē nō recurrat, ſed recurrat ad ſynodum, & ibi alleget q̄ ſibi profutura putabit: quòd ſi hoc facere contēnat, ſpem reſtitutionis in futurum non habebit.

f ¶ Palatio.] Nullus enim epiſcopus, vel presbyter ſine con-

¶Presbyter, vel diaconus ab epiſcopo depoſitus Imperatorem non adeat. C. 11.

j SI quis a proprio epiſcopo depoſitus presbyter, vel diaconus, aut etiam ſi a ſynodo quilibet epiſcopus fuerit exauctoratus; moleſtiã Imperialibus [a] auribus inferre non præſumat: ſed ad maiorem epiſcoporum ſynodum ſeſe conuertat, & quæ ſe putat habere iuſta in eorum concilio alleger, atque ab his de ſe expectet, quæ fuerit deprompta ſententia. Quòd ſi deficiens puſillanimitate hoc noluerit facere, ſed importunus fuerit Imperatori; huiuſmodi nullam veniam [b] habeat, neque locum vllius aſſertionis ſuę, nec ſpem recipiendi gradus habeat in futurum.

Euſeb. l. 2. c. 180. Iuo p. 6. c. 225.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto, c. 2.

¶Non defenſetur ab aliquo, qui epiſcoporum iudicio damnatur. C. III.

ij SI quis cuiuslibet honoris clericus iudicio epiſcoporum pro quocunque crimine fuerit damnatus; non liceat eum ſiue ab eccleſijs, quibus præfuit, ſiue a quolibet homine defenſari: interpoſita pœna [c] damni pecuniæ, atq; honoris; quo nec ætatem, [d] nec ſexum excuſandum eſſe præcipimus.

Deuſdedit p. 4.

Item ex concilio Arelatenſi, c. 4.

¶Communione priuetur, qui eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam fugientem diſpenſare præſumit. C. IIII.

SI forte aliquis clericorum regulam diſciplinę eccleſiaſticæ ſubterfugiens fuerit euagatus; quicumque eum ſuſceperit, [e] & non ſolum pontifici ſuo non reconciliauerit, ſed magis defenſare præſumpſerit; eccleſiæ communione priuetur.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 35.

¶Spe reconciliationis careat, qui ab epiſcopis condemnatus Imperatorem adierit. C. V.

In capitulis ſynod. Græc. Mart. Brach. cap. 35. Concor. ī. eo. cap. ſi quis a proprio.

iij SI quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus excōmunicatus, in concilio iniuſtè ſe quęritur condemnatum; ad maiorem [a] epiſcoporum ſynodū reuertatur, & eorum inquiſitionem, & iudicium expectans, ſi quas ſe iuſtas cauſas habere putat, illis exponat. Si autem contempſerit, & importans † ſe palatio, [f] aures principum inquietare voluerit; hic ad nullam veniam pōterit peruenire, neque ſpem futuræ reconciliationis habebit.

† al. importunus] importunus palatio.]

[a] ¶ Maiorem.] *Antea legebatur*, maiorem epiſcoporum concilium. *Emendatum eſt ex codice Lucenſi regio: quoniam concordat cum canone Antiocheno ſupra ea. ſi quis a proprio. unde videtur ſumptum.*

Item Gregorius Conſtantinæ Auguſtæ, lib. 4. epiſt. 34.

¶*In vulgatis, et pleriſq; manuſcri. legitur*, Cōſtātino Auguſto. *Emendatū eſt ex uno uetuſto Grat. et altero epiſtolarū B. Greg. licet in editionibus illarum ſit*, Conſtantiæ

[a] ¶ Imperialibus.] Ab Imperatore non poteſt peti cognitio publicorū iudiciorum: ſed epiſcopale iudicium poteſt peti ab eo. 11. quęſt. 1. placuit. ut quicunque.

[b] ¶ Nullam veniā.] Idē eſt in eo. qui excommunicatus celebrat. 24. q. 3. ſi quis epiſcopus. idē in eo qui tranſit ad aliam eccleſiam auctoritate propria. 7. q. 1. ſi quis presbyter.

SI qs cuiuslibet.] CASVS. Statutū fuit in concilio Carthaginenſi, q̄ ſi aliquis eps iudicio epōrum fuerit dānatus, non debeat a ſua eccleſia, uel ab aliquo homine defenſari; & qui eū defenderit, pęna pecuniæ, & amiſſione ſui honoris punietur: a qua pœna nec ſexus, nec ætas excuſatur. Sequens cap. patet.

[c] ¶ Pœna.] Argum. pęnam pecuniariam poſſe iuſtigi ab eccleſia. 23. diſt. in. quamquam. 18. diſt. quoniam quidē. 16. quęſtio. 1. ſtatuimus. & quæſtio. 6. cognouimus. & 23. quæſt. 5. de Liguribus.

[d] ¶ Nec ætatem.] Dummodo ſit capax doli, ut de conſecr. diſt. 4. eos. extra de delict. pue. c. 1. B.

[e] SI forte.] ¶ Suſceperit.] Ad defendendum.

SI qs epiſcopus.] CASVS. Statuit Martinus Papa in hoc c. q̄ ſi epiſcop', uel alius clericus cō queritur ſe iniuſtè

[f] ¶ Palatio.] Argum. 11. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus. & 2. quæſt. 7. ſi quis epiſcopus. & 3. quæſt. 7. ſi quis epiſcopus. & 11. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus. & 11. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus. & 11. quæſt. 1. ſi quis epiſcopus.

Digitized by Google

ſententia aliorum epiſcoporum ibit ad Imperatorem
q.8.ſi quis epiſcopus.

epiſcoporum.] CASVS. Quidam epiſcopi cum ſuas cauſas coram Apoſtolico tractare deberent, refugium habebant ad iudices ſæculares, quod Gregor. ſuis

Auguſtæ. *Nam uxorem Mauritij Imperatoris ad quã ſcribit B. Gregorius, Conſtantinã uocatam eſſe teſtantur Zonaras, Nicephorus, Cedrenus, & Anaſtaſius bibliothecarius, & Ioannes diaconus in uita B. Gregorij lib. 3. nu. 51. referens epiſtolam, ex qua ſumptum eſt hoc caput, Conſtantina Auguſta ſcripram aſſerit.*

¶Epiſcoporum cauſę coram principibus examinari non debent. C. VI.

diac. l. 3. c. 51.

SI epiſcoporum cauſę mihi commiſſorum apud pijſſimos dominos aliorum patrocinijs diſponuntur; infelix ego in eccleſia iſta quid facio? Sed vt epiſcopi mei me deſpiciant, & contra me refugium ad ſęculares iudices habeant; omnipotẽti Deo gratias ago [a], peccatis mei deputo. Hoc tamen breuiter ſuggero, quia aliquantulũ expecto; & ſi ad me diu venire diſtulerint †, exercere in eos † diſtrictionem canonicam nullo modo ceſſabo.

[a] *Gratias]* orig. *gratis* orig.

CAVSA XXII.

Vidam epiſcopus iurauit falſum quod putabat uerum: quo comperto archidiaconus eius iurauit ſe nunquam præſtaturum ei obedientiã. Compellitur archidiaconus ab epiſcopo ad exhibendam ſibi conſuetam reuerentiam. Accuſatur epiſcopus de duplici periurio, & de eo, q̃ falſum iurauit, & quia archidiaconum ad peierandum compellit.

1 *Primo, quæritur, an iuramentum ſit præſtandum: an non.*

2 *Secundo, ſi ſit periurus, qui iurat falſum, quod putabat uerum.*

3 *Tertio, ſi licuit archidiacono denegare epiſcopo conſuetam obedientiam.*

4 *Quarto, ſi conſtiterit eſſe illicitum, quod iurauit archidiaconus, an ſit ſeruandum.*

5 *Quinto, ſi conſtiterit illud ſeruandum eſſe, an epiſcopus ſit reus periurij, qui contra iuramentum archidiaconum ſuum ire compellit.*

QVAESTIO I.

Vòd iuramen-

itat de hoc tamen referendo gratias Deo, hantinæ Auguſtæ, dicens, q̃ niſi epiſcopi cinerint, canonicam diſtrictionem in eos e-

go.] Non de facto ipſorum, quia ipſi pec-

cant: ſed pro pœna, quã ego ſuſtineo, ſicut Iob egit gratias Deo pro ſua pœna: nõ pro perſecutione malorum, cum ſic dixit. Sit nomen Domini benedictum.

Vidam epiſcopus.] CASVS. In ſuperiori cauſa tractatum eſt de obedientia clericorũ erga ſuos epiſcopos. Sed quia quãdoque quis iurat ſe ſuo prę lato non obedire, iõ Grat. hanc xxij. cauſã ſubnectit: in qua de iuramẽto tractat, & de mandato, & quot comites iuramentũ habeat, quæ ut melius appareãt, proponit thema, de quo quinque elicit quæſtiones.

Vòd iuramẽtum.] Hęc quæſtio diuiditur in quinq; partes: in quarum prima probatur per ro. c. q̃ poſſumus iurare ꝙ re licita, & ex cauſa: aliàs non. Secũda ibi, [Queritur qs.] Tertia ibi, [Ex præmiſſis.] Quarta ibi. [Sed quęrit.] Quinta ibi, [Periurij.] Io. de Fan.

CASVS. Hic proponit prima quæſtio, in qua quæritur, an iuramentum ſit præſtandum ab aliquo, vel non. Et certũ eſt q̃ ſic, in caſib. iſtis. ſ. pro pace ſeruãda inter aliquos, vt j. ea. omne. Pro fama. ſ. cum aliquis eſt infamatus, vt 1. q. 5. presbyter. Itẽ ꝙ fide catholica ſeruanda, vt j. q. 7. quoties. de cõſec. d. 2. ego Berẽgarius. Et pro fidelitate ſeruanda, ut 5. 23. d. quãquam. j. ea. q. 5. de forma. Et ꝙ cautione damni non faciendi, ut 28. d. de Syracuſanæ. Et ꝙ defectu, vero. ſ. ne veritas occultẽ, ut 24. q. 2. quamquã. Quid aũt ſit iuramentũ & quot habeat comites, cõſueuit in ſumma hui' quæſtionis notari. Et procedit hoc ordine Grat. in hac qõne. Primo ꝙbat, q̃ iurm non ſit præſtandum duabus auctoritatibus. ſ. Euangelij, & Iacob. Poſtea ſoluit dicens, q̃ ſponte iurare quis non debet, ſed propter neceſſitatem poteſt, vt pro innocentia ſua purganda, & pro pace facienda: aut propter incredulitatem aliquorum.

Quod

Iurare qd sit

a ¶ Quòd iuramẽtum.] Ad intelligentiam sequentiũ uidendum quid sit iurare, & quid iuramẽtum, quæ causa institutionis iuramenti, & quæ sit forma iuramenti. Iurare est aliquid Deo teste dicere. Iuramẽtum est uox ipsius iurantis, uel actus ipse, vel ipsum quod iuratur.

Iuramẽtum duplici causa est institutum.

Causa institutionis una est propter infirmitatem hoĩum de facili dubitãtiũ: cum.n. uolumus ali quibus persuadere quod eis utile est, & non credunt simplici verbo, permittitur nobis iurare, vt inf.ea.non est. & c. ita ergo. & c. si peccatũ. Alia causa est pp idololatriam. sicut enim concessum fuit, ut hostias Deo immolarent, ne eas offerrent dæmonib.

Iuramenti forma.

sit potius permissũ fuit, ut per Deum iurarẽt, quã per creaturas: ne inciderent in crimine idololatriæ, ut inf. ea. considera. Forma autem iuramenti alia fit solo sermone: alia fit interuentu alicuius rei sacræ. Illa quæ solo sermone fit, ſm

Iuramenti dſia ſm tria tempora.

tria tempora triplex inuenitur. Aliter enim iurabãt in ueteri lege: aliter i primitiua ecclesia: aliter hodie. In ueteri lege iurabatur. Viuit Dominus, uiuit anima mea: hæc addat mihi dominus, ut ĩf. ea. & iurabũt. In primitiua ecclesia iurabatur, testis est mihi Dñs: testis est mihi cõscientia; hoc dico corã Deo, ut inf. ea. si peccatũ Hodie iuratur, per Deũ, & sic me Deus adiuuet. ut 35.q.6. de parẽtela. Pœna periu-

Pœna periurij.

rij est sicut de alijs mortalibus, ut inf. ea. q. c. ul. & sit testabilis: ut inf. eo. q. 5 paruuli huic autẽ quæstioni ꝓpositæ breuis datur solutio, quia iuſm non est præstandum nisi in dubijs, & necessarijs, cum pigri sint homines ad credendum, ut inf. ea. ita, & c. si peccatum.

b ¶ Est est, nõ non.] ideo fit geminatio, ut referatur ad eos, & ad cor, ut extra de iureur. & si Christus, & negatio duplex hic non inducit affirmationem licet sit arg. contra, ff. de uerb. sig. duobus uerbis.

c ¶ A malo.] Ab incredulitate. ſ. illius cui iuratur, ut ex. de elect. significasti.

d ¶ Nolite.] Sic tantum remouet indiscretum iuramẽtum, uel vult dicere, ꝙ nõ pro quolibet re sit iurãdum, quia non pro uili, ut 2.q.5. si quis. Io.

OMne.] CASVS. Statuit concilium Tolet. in hoc ca. ꝙ pro tribus causis potest quis licite iurare. ſ. ꝙ pace facienda, uel consolidanda, & cum in iudicio per testes ueritas comprobatur. & cum quis suam innocentiam purgat.

e ¶ Omne quod.] Item quatuor hic ponit casus, in quibus potest iurari. sunt & alij, quos habes 2.q.5. in prin. & 28.d. de Syracusanæ, & ext. de iur. caium. c. 1. extra de elect. significasti.

f ¶ Deficiat.] Supple, & reus sit infamatus, alias deficiẽte

tum a præstandum non sit, auctoritate canonica scriptura probatur. Ait enim Christus in Euãelio discipulis. Matth.5.
[Sit sermo uester, Est est, non non: b quod autẽ amplius est, a malo c est] Item Iacobus ĩepistola. [Ante omnia Iac.5.
fratres mei nolite d iurare omnino] Vtraque auctoritate iuramentum prohibetur præstare. Sed aliud est, ad iuramentum ſponte accedere: aliud, uel ad asſerenaam innocentiam ſuam, uel ad pacis fœdera confirmanda, uel ad perſuadendum auditoribus, quando pigri ſunt credere quod eis utile eſt, iuramentum offerre. Primum prohibetur: ſecundum conceditur. Non enim iurare omnino peccatum eſt.

Vnde in concilio Toletano 8.c.2 legitur.

¶ Iuramentum pro fœdere pacis est faciendum. C. I.

OMne, quod e in pacis fœdera venit; tũc ſolidus ſubſiſtit, cum iuramenti hoc interpoſitio roborat. Sed & omne, quod amicorum animos conciliat; tunc fidelius † durat, cum eos ſacramenti *uincula ligant*. Omne etiam quod teſtibus † adſtipulatur; tunc verius conſtat, cum id adiectio iurationis affirmat. Quòd ſi, & teſtis a deficiat; ĩnocẽtis fidẽ ſola iuſiurãdi taxatio g manifeſtat.

Iuo p.12.c.2. Pann.l.8.c.83.

† al. ſwins.

† al. teſtis.

a ¶ Si & teſtis.] *In ueteribus conciliorũ editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, & in uno monaſterij Dominicanorũ legitur.* Quod etſi geſtis deficiat, nocẽtis fidẽ, &c. *Sed recentiores editiones Colonienſes, & codex Lucenſis regius habẽt: ut Gratianus, & Iuo, & Pannormia.*

Et Eed. c.1.Co.25.

Item Auguſtinus ſuper epiſt. ad Galatas, c.1. in ſi.

¶ Iuratio non est prohibenda, nec tanquam bonum appetenda. C. II.

Sent.3.d.39. Poly.l.6.tit.11. Iuo p.12.c.3. Pann.l.8.c.84.

NOn eſt contra præceptũ iuratio, quæ a malo eſt, nõ iurãtis, ſed incredulitatis eius, cui iurare cogitur. Nam hinc intelligitur ita Dominum prohibuiſſe a iurãdo, vt quantum in ipſo eſt, h quiſque non iuret, qđ multi faciunt, in ore habentes iurationem tanquam magnũ

te accuſatore non cogitur ſe reus expurgare, niſi fuerit infamatus, ut 6.q.ult. quod autem, licet quidam uoluerint dicere contra. C. de reb. cred. in bonæ. & hæc dictio ſola, excludit hic uulgarem purgationem g ſed nõ excludit numerum compurgatorum.

1 Que aliem dẽt eſſe a ſacro ordine. 2.q.5. monomachiam. L.

g ¶ Taxatio.] idest, impoſitio iudicis, est enim taxare modus iurandi. extra de purgat. can. cum in iuuentute. Ioan.

NOn eſt contra.] CASVS. Quidam dicebant, ꝙ nullo modo erat iurandum, & hoc probãt auctoritate Domini dicentis, ſit ſermo ueſter, eſt eſt, &c. Aug. uero oſtendit, ꝙ iurare non eſt peccatum, quod probat exẽplo Apoſtoli, qui iurauit his uerbis, per gloriam ueſtrã quotidie morior, quam locutionem exemplaria græca iurationem eſſe oſtendunt, ſiue demonſtrant, & docet, ꝙ Dominus non prohibuit iuramẽta, niſi quæ fiunt ex cupiditate, & dilectione iurandi.

h ¶ In ipſo eſt.] infra ea. ſi peccatum. 11.q.3. anteceſſor. Ioan.

Digitized by Google

¶ Audiendi ſunt.] Imò eo ipſo q̄ nolunt iurare, ſunt audiendi hæretici. 11. de hæret. excommunicamus, & c. 1. dolendum. §. hi qui. quidam. n. nimis faciles ſunt ad iurandum: quidam metu diuini numinis vſque ad ſuſtitionem perueniunt, vt ff. de condi. inſt. quæ ſub conditione. Ioan.

IN nouo.] CASVS. Dicit Auguſt. q̄ prohibitum eſt ne omnino iuremus: non quia iurare ſit peccatum: ſed quia peierare peccatum eſt, ad quod per iuramentum peruenitur.

con-

ſuaue aliquid. Nam vtique Apoſtolus nouerat præceptum Domini: & iurauit tamen. Non. n. audiendi ſunt [a] qui has, iurationes eſſe non putãt. Quid enim facient de illa?] Quotidie morior per veſtram gloriam, fratres, quã habeo in Chriſto Ieſu Domino noſtro;] quam græca exemplaria manifeſtiſſimam iurationem eſſe conuincũt. Prohibemur ergo α iurare cupiditate, aut delectatione † iurandi. Quamuis enim iuramentum amplius ſit, quàm, eſt, eſt, non, non, & ideo a malo ſit, nõ tamen a malo tuo, ſed infirmitatis, aut incredulitatis eorum, qui nõ aliter mouentur ad fidem.

α ¶ Prohibemur ergo.] *Apud B. Auguſtinum, & cæteros collectores hic locus ita habẽ.* Quãtum ergo in ipſo eſt, non iurat Apoſtolus, non enim appetit iurationem cupiditate, aut delectatione iurandi. Amplius enim eſt quã eſt, eſt, non, non, & ideo a malo eſt ſed infirmitatis, &c.

Item Auguſtinus in epiſtola 154. ad Publicolam.

¶ Peierare peccatum eſt, non iurare. C. III.

IN nouo teſtamento dictum eſt, ne omnino iuremus. Quod quidem mihi propterea dictum videtur; non quia verum iurare peccatum eſt; ſed quia peierare [b] immane peccatum eſt: a quo longe nos eſſe voluit, qui omnino ne iuremus, admonuit.

Idem ſermone 30. de verbis Apoſtoli.

¶ In neceſſarijs verum iurare peccatum non eſt.

VT noueritis verum iurare non eſſe peccatum; inuenimus etiã Apoſtolum Paulum iuraſſe: Quotidie morior per veſtram gloriam, fratres, quàm habeo in Chriſto Ieſu Dño noſtro.] Per ueſtram gloriã iuratio eſt. Non enim ſic ait, per ueſtram gloriam morior, quaſi ueſtra gloria me facit mori; quomõdo ſi diceretur per venenum, β per gladium, per beſtiam, per inimicũ, mortuus eſt: intelligeretur faciente inimico, faciente gladio, faciẽte veneno mortuus eſt.

β ¶ Per venenum.] *Apud B. Auguſtinum, & Bedam ſic legitur*, quomodo ſi diceret, per venenum mortuus eſt, per gladium mortuus eſt, per beſtiam mortuus eſt, per inimicum mortuus eſt, ideſt faciente inimico, faciẽte gladio, faciente veneno, & ſimilia: Non ſic dixit per veſtram gloriam.

Idem de ſermone Domini, lib. 1. c. 30.

¶ Nec tanquam bonum appetendum, nec tanquam malum iuramentum eſt vitandum. C. V.

ITa ergo præcepiſſe Dominum intelligitur, ne iuretur, ne quiſquam, ſicut bonũ, [c] appetat iuſiurandum, & aſſiduitate iurandi ad periurium per conſuetudinẽ [d] delabatur. Quapropter qui intelligit nõ in bonis, ſed in neceſſarijs iurationem habendam, refrænet ſe quãtum põt,

12. c. 4.
18. c. 85.

Ioan. 11.

1. Dilectiſſimi, vbi ſ.

Cor. 15.

tit. 11.

b ¶ Sed quia peierare.] Arg. q̄ qũque prohibetur aliquid non propter ſe, ſed q̄ p aliud. qđ inde ſequi poteſt. 1. 11. q. 3. nolite. & 38. diſt. ideo. in fi. vbo. rap. §. ſed nedum tales. 41. diſt. quiſquis. 13. q. 1. habebat. 2. q. 7. præſumunt. 24. q. 3. Deus. vbi aliquid prohibetur propter ſuum contrarium ſicut hic.

1 Arg. cõtra 23. q. 5. de occidendis.

VT noueritis.] CASVS. Probat hoc c. Aug. q̄ iurare non eſt peccatũ: qđ probat exemplo Apoſtoli, q̄ iurauit hoc modo: p gloriã veſtrã, &c. Et quod iſta uerba ſint iuramentum, patet. non. n. ſic intelligunrur ut gloria illorum faceret Apoſtolũ mori, ſicut per uenenũ vel per gladium moritur homo.

ITa ergo.] CASVS. Caſum iſtum ſic pones. Dr in hoc c. q̄ quædam ſunt appetẽda per ſe, ut virtus quædam vero appetenda ſunt p̄ neceſſitatem, vt iuſiurandum. vnde aliqs iurare nõ debet, niſi neceſſitas eũ cogat. ſ. cum videt pigros homines ad credendum. qui non crederent niſi iuretur: cũ vero non adeſt neceſſitas, ſic ſermo ueſter eſt, eſt, non, nõ. Si autẽ amplius fuerit. ſ. iuramentũ in tẽpore neceſſitatis: nõ eſt a malo iurantis. ſed a malo. ideſt, infirmitate recipientis: a qua infirmitate quotidie deprecamur liberari. Seq. c. patet.

c ¶ Bonum.] Arg. q̄ bonum prohibetur propter conſequens malum, ut 21. diſt. denique. vitia enim vicina ſunt uirtutibus. ut 41. diſtinct. ſæpe.

d ¶ Cõſuetud.] Aſſiduitas. n. facit aliqd

Digitized by Google

peccatum, quod alias non eſſet, vt 25. diſt. criminis appellatio.

a ¶ Non dixit.] Vim ergo debemus facere in verbis ſecundum ius, vt 8. diſt. ſi conſuetudinem. & ff. de verbo. oblig. ſi quis ſtipulatus.

b TV malũ.] Qđ vtiliter.] & ſi pp vtilitatem alterius poſſum iurare, multo magis pter meam. vt 23. q. 5. ſi non licet.

BT iurabũt.] CASVS. In veteri teſtamento iurabãt Iudæi per idola: poſtea Dñs ad condemnationẽ idolorũ, & vt Dominus per os hominum commendaretur, docuit per prophetas vt Iudæi per Dominum iurarent. Et hoc probat Hieron. duabus auctoritatibus, & ſic aliquis non põt. dicere qp Euangelium in omni caſu nos iurare ꝓhibeat. Et nota qp prima auctoritas eſt in principio. ſecunda in fi. vbi dr, [viuit Dominus.]

c ¶ Sed hic, iurabis. &c.] Prima ratio.

d ¶ Pro cõfeſſione.] Iurando enim per Deum cõfitemur ipſum.

e ¶ Offendicula.] Id eſt, idola per quæ iurabant.

f ¶ Mortuorũ.] Scilicet deorum. Io. 1

COnfederat. CASVS. Hieronymus offerdit in hoc cap. qp Chriſtus non prohibuit iurare pr Deũ. ſed per creaturas. nõ qp hoc ſit rectũ: ſed quia melius eſt per Deũ iurare, quam per damones vel alias creaturas: ſicut non recte Iudæi Deo victimas immolabant: ſed quia melius eſt Deo immolare quã Dæmoniis. Seq. ca. per te videris poteris.

g ¶ Sed per cælum.] Licet p creaturas nõ poſſumus iurare, iuramus tñ per Euangelium, qđ eſt creatura: quia ibi tantũ reſpectus habet ad Deum. Ideo autem prohibetur iurari p eas, ne per contemptum earum peieretur. vt inf. ead. ſ. ſed

Aſſuefiunt facere aliquid eſt ſi peccatum.

Iuratur pp vtilitatem.

vt non ea vtatur, niſi neceſſitas † cogat: videlicet, cũ videt pigros eſſe homines ad credẽdum, quod eis utile eſt credere, niſi iuratione firmetur. Ad hoc itaq; pertinet, qp ſic dicitur: [Sit aũt ſermo veſter, eſt, eſt, non, non.] Hoc bonum eſt, & appetendum: [Quod aũt amplius eſt, a malo eſt;] .i. ſi iurare cogeris: ſcias de neceſſitate venire infirmitatis, eorũ, quibus aliquid ſuades; & quæ infirmitas vtiq; malum eſt; vnde nos quotidie liberari deprecamur, cum dicimus; [Libera nos a malo.] Itaque non dixit, a quod autem amplius eſt, malum eſt. Tu enim † non malum facis, qui bene vteris iuratione.

† *neceſſitate cum vẽ dit*] orig.

Matth. 5.

Matth. 6.

† *autem.*

Idem ibidem continenter.

¶ Iurare non eſt peccatum. C. VI.

Iuo p. 12. c. 5.
Pann. l. 8. c. 86.

TV malum non facis, qui bene vteris iuratione: quæ etſi a non bona, tamen neceſſaria eſt, vt alteri perſuadeas, quod vtiliter b perſuades. Sed a malo eſt illius, cuius infirmitate iurare cogeris.

a ¶ Quæ etſi.] *Apud B. Aug. poſt vltima verba capitis præcedentis, bene vteris iuratione. ſequitur continenter.* quæ etſi non bona, &c. *quemadmodum & in vno pernetuſto Grat. codice i quo hec duo capita nõ ſunt diſtincta.*

Item Hieronymus ſuper Hieremiam ad c. 4.

¶ Per Deũ iurare pmittitur, ne per idola iurẽtur. C. VII.

Scnt. 3. diſt. 39.
Iuo p. 12. c. 37.

ET iurabunt ẽ viuit Dominus in veritate & in iudicio & in iuſtitia: & benedicent eum gẽtes, ipſumq; laudabunt.] Quomodo ergo Euangelium iurare nos prohibet; Sed hic, iurabis] pro confeſſione d dicitur, & ad condemnationem idolorum, per quæ iurabat Iſrael. Denique auferuntur offendicula, e & iuratur per Dominũ: quodque dicitur: [Viuit Dominus] in teſtamento veteri iuſiurandum eſt, ad condemnationem mortuorũ g f quos iurat omnis idololatra.

ß ¶ Et iurabunt.] *Apud Hieremiam c. 4. legitur,* & iurabis: *verum quia eſt initium capitis, non eſt mutatum: ſed paulo poſt repoſitum eſt;* iurabis, *vbi antea legebatur,* iuramentum.

Item Hieronymus ſuper Matthæum, lib. 1. in c. 5.

¶ Infirmis iurare conceditur. C. VIII.

Sent. 3. diſt. 39.
Iuo p. 12. c. 6.
Pann. l. 8. c. 87.

COnſidera, quod hic Saluator non per Deum iurare prohibuerit, ſed per cælum, g & terram, & Hieroſolymam, & per caput tuum. Et hoc quaſi paruulis fuerat lege conceſſum; vt quomodo victimas immolabãt Deo, ne eas idolis immolarent; ſic & iurare permitterentur in Deum; non quod recte hoc facerent; ſed quod melius eſſet Deo h id exhibere, quàm dæmonibus.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 61. & 62.

Barth. l. 12. c. 170. & 175.
Iuo p. 6. ca. 266. & 261.

¶ Excommunicetur clericus per creaturas pertinaciter iurans. C. IX.

CLericum per creaturas iurantem, i acerrime obiurgandum: ſi perſtiterit in vitio, excommunicandum.

x Sub. qui p hoc damnabant, & contẽptibiles, habebant, & qa non credebat Apoſt. ipſos hic aliqd numinis in ſe, ſicut priꝰ qñ iurabat p ipſos.

Iurare p creaturas non licet.

Digitized by Google

depositionem reduxit quando ad solennitatem iurat. arg.2.dist.5.vlt.

a ¶Inter epulas. De consecr.dist.5.nullus.

Si quis per capillum.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ si quis iurat per capillum

Inter epulas [a] vero cantantem, supra dictæ sententiæ severitate coercendum decernimus.

Item Pius Papa.

Bure.l.12.c.15. Ansl.11.c.72. Iuo p.12.c.72.

¶Clericus deponatur, laicus anathematizetur per capillum, vel caput Dei iurans. C. X.

Si quis per capillum [b] Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blasphemia cõtra Deum vlus fuerit; si in ecclesiastico ordine est †, deponatur; si laicus, anathematizetur. Et si quis per creaturam iurauerit, acerrime castigetur, & iuxta id, quod synodus dijudicauerit, pœniteat. Si quis autem talem hominẽ non manifestauerit [c] non est dubium, quin diuina condemnatione coerceatur. Sed si episcopus ista emẽdare neglexerit; acerrime † corripiat.

† *al. à synodo.*] Bur.

¶*Simillima his habẽtur nouella 77. apud Iustinũ antecessorẽ, sed nõ prorsus eadẽ. Quare apud Iuonẽ nouellæ loeus affertur p.tr.12.ca.32. hoc tãm caput refertur c.72. ex decretis Py quemadmodum & apud Burchardum.*

2 *Quæritur, qui magis teneatur; an ille qui per Deum; an ille, qui super sacra Euangelia iurat.*

Huic quæstioni Ioannes Chrysostomus respondet dicẽs.

¶Non est maius per Euangelium, quàm per Deum iurare. C. XI.

Si aliqua causa fuerit, modicũ [d] videtur facere, qui iurat per Deum. Qui autem iurat per Euangelium, maius [e] aliquid feciſſe videtur. Quibus similiter dicendum est: stulti, scripturæ sanctæ [a] propter Deum sunt, non Deus propter scripturas [f].

Ex illo nfert ꝙ ras agt deli- & per juens tor. in teris. ius & s. in . C.

Auctor operis imperfecti in Matth. hom.44. Sent.3.dist.39. Poly.l.6.tit.11.

a ¶Sanctæ.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis, & originali, & Polycarpo, Ante legebatur*, factæ.

Item Hieronymus.

¶Non solum in altari, vel reliquijs, sed etiam in communi loquela periurium caueatur. C. XII.

Capitul.l.1.c.63.

Burch.l.12.c.2. 10 par.12.c.56.

HAbemus in lege Dei scriptum: [Non peierabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in vanũ.] Ideo admonendi sunt omnes vt diligenter caueant periurium, non solum in altari, seu sanctorum reliquijs, sed etiam in communi loquela.

lum, vel caput Dei; si clericus est deponatur, si laianathematizetur. In secunda parte dicitur ꝙ si quis creaturas profanas iurauerit: debet acerrime castiSc pœnitere secundum quod synodus iudicabit. In a parte dicitur, ꝙ si quis taliter iuramentum nõ mauerit, à Deo condemnabitur, & episcopus, qui talia mendat, acerrime corripiatur. Secunda pars inci-[Et si quis.] Tertia ibi, [Si qui autem. er capillum.] Secundum leges qui sic iurat, ultipplicio punitur. in authen. vt non lux. contra naa medium.

n manifestauerit.] Argu. ꝙ quis cogitur accusat 2.q.7. quapropter. 24.q.3. tam sacerdos. 1.q.1. is. Sed contra nemo inuitus accusare cogitur. emo inui. agere vel accusare compellatur. l.1. & nemo cogitur indicare, vel accusare. ff. de prær. solent. Sed potest dici, ꝙ iudicis officio cogi

potest, sed non iure actionis, illud tamen credo, quod denunciare cogitur aliquis secundum communem opinionem. quod notaui 2.q.1. si peccauerit.

QVÆRITVR. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua quæritur vtrum sit maius peccatum iurare per Deum quàm per euãgelia & hoc probat ꝑ duo cap. quod plus est iurare per Deum. Io. de Fant.

CASVS. Hic mouet Gratianus quandam incidentem quæstionem scilicet. quæ magis teneatur, an ille qui iurat per Deũ, an qui iurat per sacra Euangelia huic quæstioni respõdet per seq. cap.

Si aliqua.] CASVS. Quidam stulti putabant esse maius iurare per euangeliũ quã per Deũ quos Io. Chrysos. reprehendit dicens, ꝙ scripturæ ecclesiæ sanctæ sunt propter Deum, & non ecõuerso. Sic iteram ordinabis.] Modicũ] Idest minus qui iurat per Deum quam per euangelia.

d ¶Modicum.] quãtum ad vulgares.

e ¶Maius.] inf. ea.q.5. qui peierare 3, sed illud de iudicio ecclesiæ, istud de iudicio Dei. Vel dic, ꝙ qui iurat per Deum non solenniter, minus peccat quã qui solenniter per Euangelium. sed si vtrumque iuramẽtum est solẽne, magis peccat qui iurat per Deũ.

f ¶Propter scripturas. Hic patet quod æquè obligat qui iurat per Deũ, sicut ꝙ iurat per Euangeliũ sed si per Deũ iuraret non solẽniter, & per Euangeliũ solẽniter vel econuerso: magis est obligatus quoad ecclesiam solenniter iurans: sed quantum ad Deum æqualiter extra. qui ele. uel uo. rursus. Sed obijcitur quanto sanctius est per quod iuratur tanto magis est pœnale periurium: ergo magis obligatorium, ut inf. e. mouet. sed illud intelligo cum iuratur illicite, & habetur respectus ad solam creaturam. Hic patet quod non est licitum iurare per creaturas, nisi in iure exprimat quod possit: sicut per Euangelium, per altare, per crucem. inf. ea. habemus. & 5.q.5. qui peierat. & inf. ea. si aliqua & per salutẽ principis. ut 1.q.7. quoties. Secundum leges tamẽ videtur quod possit iurari per creaturas, ut ff. de iurein. l.2.§.ult. & l. qui per salutem. Sed per membra Dei non est licitum iurare, ut in auth. ut non luxurientur homines contra naturam. coll.6. circa medium.

Iurant per Deũ an plus obligẽt, quã iurans per Euãgelium.

HAbemus.] CASVS. Quidam transgrediebantur sacramenta, quæ faciebant in communi loque-

la. ſcilicet cum ſimpliciter per Deum iurabant. Sed oſtendit Hier. q̄ non ſolum illa, quæ fiunt in altari ſeu in ſanctorum reliquijs, ſunt à periurijs præcauenda: ſed etiam illa quæ fiunt in cōi loquella, & hoc probat auctoritate veteris teſtamenti dicentis: Non peierabis, &c.

falſum iuraturum: tunc enim prohibemur recipere iuramentum, vt inf. ea. q. 5. qui exigit. vel cum ſcimus aliquem certo poſſe labi in periurium, vt extra de cohab. cler. clericos. Et eſt hic arg. quod eo ipſo eſt aliquid licitum, q̄ non eſt prohibitum. vt 27. q. 2. lex diuina. 28. quæſt.

piendum ab illo quē ſcimus falſum iuraturum. 2 Idē & cum ſcio veritatem, ſed ex odio exigo iurationem. C. de iuram. cal. auth. in hoc ſacramen. I.

NOn eſt.] CASVS. Reuertitur nunc Gra. ad principale propoſitum, ad oſtendendum q̄ licitum eſt iurare: & dicitur hic q̄ non eſt contra præceptū Domini iurare: ſed ideo prohibetur, ne propter vſum iuramenti periurium incurramus.

¶ Burchardus, & Iuo citant ex dictis Hieronymi, apud quem non eſt inuentum: ſed in capitularibus lib. 1. c. 63. Item Iſidorus ſententiarum lib. 2. c. 31.

¶Non prohibet Deus iurare, ſed peierare. C. XIII.

NOn eſt contra Dei præceptum iurare: ſed dum iurandi vlum facimus; periurij crimen incurrimus.

Poly. l. 6. tit. 12. Burc. l. 12. c. 10. Iuo p. 12. c. 7. Pann. l. 8. c. 88.

Item Auguſtinus de verbis Apoſtoli, ſerm. 28. al. 30.

¶Iuratio non eſt peccatum. C. XIIII.

SI peccatum eſſe iuratio, nec in vetere lege diceretur; ¦Non peierabis: reddas autem Domino iuramenta † tua. ¦Nō enim peccatū præciperetur [a] nobis. *Item infra.* ¶Non vobis dicimus nos, non iurare. Si enim hoc dicimus: mentimur. Quantum ad me [b] pertinet, iuro. ſed quātum mihi videtur magna neceſſitate cōpulſus: cū videro non mihi credi, niſi faciam; & ei, qui mihi non credit, non expedire, quod non credit. Hac perpenſa ratione, & conſideratione librata, cum magno timore dico ¦Coram Deo¦ aut ¦teſtis eſt Deus aut ¦ſcit Chriſtus¦ ſic eſſe in animo meo: & video, quia plus eſt, ideſt, quia amplius eſt, quàm eſt, eſt, non, non. Sed quod amplius eſt; a malo eſt, etſi non a malo iurantis; a malo eſt non credentis.

Exod. 19. † al. in furca dominum.

Iuo p. 12. c. 8. Pann. l. 8. c. 89. Poly. l. 6. tit. 11.

3 *Ex præmiſſis colligitur, quòd iurare non eſt peccatum: non tamen tanquam bonum eſt appetendum, ne conſuetudine iurandi labamur in periurium. Sed cum dicatur procedere a malo non credentis, videtur, quòd etſi iurare peccatum non ſit, iuramentum tamē recipere malum ſit. Sed nomine mali nō malitia, ſed peccati pœna intelligitur. Ex pœna enim infirmitate incredulitas illa proceſſit, qua ad iuramentum compellimur. Ipſum autem iurare, ſicut peccatum non eſt, ita iuramentum ab aliquo recipere malum non eſt.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Publicolam, epiſt. 154.

¶Iuramentum accipere non prohibemur. Cap. XV.

QVamuis dictum ſit, ne iuremus, nuſquam me in ſcripturis ſanctis legiſſe memini, ne ab aliquo iurationem accipiamus [c].

Iuo p. 12. c. 4.

4 *Sed quæritur, an ſit credendum fidei eius, qui per dæmonia iurat: De his ita ſcribit Auguſtinus eadem epiſt. 154. ad Publicolam.*

Legis Auctoritas excuſat a peccato.

a Ad hoc 33. q. 5. noluit, in fi.

Si peccatum.] CASVS. Quidam dicebant quod peccatū erat iurare. Aug. vero docet non eſſe peccatum iurare tempore neceſſitatis, cum homines ſunt pigri ad credendum quod eſt vtile eis, & hoc probat auctoritate veteris legis dicentis. Non peierabis, &c.

a ¶ Præciperetur. q. a nō eſt peccatū quod Deus vult fieri legeſis, vt 26. d. de inde. & qui peccat legis auctoritate, nō peccat vt 23. quæſt. 4. qui peccat.

b ¶ Ad me.] Sicut dicit canon, q̄ aliquis debet mutari potius q̄ mutare. 7. q. 1. mutationes. & c. ſciat.

EX PRÆMISSIS. Hæc eſt tertia pars q. in qua quæritur, vtrū ſit peccatū recipere iuramentum ſi dubitat. & probat quod non per cap. ſeq. Io. de Pant.

CASVS. Concludit Gratianus ex ſupradictis c. dicēs, quod licet iurare non ſit peccatū, non eſt in appetendum more conſuetudine iurandi in periurium labamur. Sed obijcitur quod licet iurare peccatū non ſit, tamen iuramentū recipere peccatum videtur, cum dicatur, quod amplius eſt, a malo eſt, non iurantis, ſed non credentis. ſed hanc obiectionem ſoluit dicens, quod nomine mali non malitia, ſed pœna peccati, ſcilicet incredulitas, quæ ex infirmitate proceſſit, intelligitur: quæ peccatum non eſt, & ita ſicut iurare non eſt peccatum: ita recipere iuramentum non eſt peccatum: Et ad hoc inducit ſequens capitulum, cuius caſus patet.

Iuramētum non eſt recipiendum.

QVamuis.] Accipiamus.] Niſi cum ſcimus aliquem quæſt. 1. iam nunc. Item argum. quòd antecedens eſt licitum, non tamen conſequens, ſic 23. q. 1. quid culpatur in fi.

SED QVÆRITVR. Hæc eſt 4. pars q. in qua quæritur ſi ſit credendum fidei eius, qui per dæmonia iurat & probat quod ſic per cap. Io. de Pant.

CASVS. Hic quæritur an ſit credendum fidei eius, qui per dæmonia iurat, & reſpondet q̄ ſic, ad bonum & lecitum & ad hoc inducit ſequens cap. cuius caſus patet.

Mo-

Digitized by Google

MOuet te.] CASVS. Licet H. & Ben. dixerint, ꝙ tres quæſtiones factæ fuerint ex hoc Cap. ego Barth. Brixien. credo ꝙ tantum duæ fuerunt. cap. ergo hoc diuiditur in tres partes. In prima parte quæſiuit Publicola, an ſit vtendũ fide eius qui iurauit per falſos Deos. Ante-

¶ Licet vti fide eius, qui, vt eam ſeruet, per dęmonia iurat. C. XVI.

Sent.3.diſt.39. Anſ.l.11.ca.75. Iuo p.12.c.35. Pann.l.8.c.137. Poly.l.6. tit.11.

MOuet te, vtrum eius fide vtendũ ſit; qui, vt eã ſeruet, per dæmonia iurauerit. Vbi te volo prius cõſiderare, vtrum ſi quiſpiam per Deos falſos iurauerit ſe fidẽ ſeruaturum, † & eam non ſeruauerit; non tibi videatur bis [a] peccaſſe; Si.n. tali iuratione promiſſam ſeruaret † fidem; ideo tãtum peccaſſe iudicaretur, quia per tales Deos iurauit. Illud autẽ nemo reprehenderet quia fidẽ ſeruauit. Nunc vero, quia & iurauit per quos nõ debuit, & contra pollicitam fidem fecit quod non debuit; bis vtique peccauit: ac per hoc, qui vtitur fide illius, quẽ conſtat iuraſſe per Deos falſos, & vtitur non ad mala rẽ, ſed ad licitam, & bonam, nõ peccato eius ſe ſociat, [b] quo per dæmonia iurauit, ſed bono pacto eius, quo fidem ſeruauit. Neque.n. hic eam † fidem dico ſeruari, qua fideles vocantur, qui baptizantur in Chriſto. Illa enim longe alia eſt, longeque diſcreta a fide humanorũ placitorum, atque pactorũ. Veruntamen ſine vlla dubitatione minus malum eſt per Deos † falſos veraciter [d] iurare, quàm per Deum verum fallaciter. Quanto enim per quod iuratur magis eſt ſanctum; tãto magis [e] eſt pœnale [f] periurium. ß

¶ Alia ergo quæſtio eſt, utrum nõ peccet, qui falſos Deos ſibi iurari facit; quia ille, [α] qui ei iurat, iurat per Deos falſos, quos colit. Cui quæſtioni poſſunt illa teſtimonia ſuffragari, quæ ipſe commemoraſti de Laban, [h] & Abimelech: ſi tamen Abimelech per Deos ſuos iurauit, ſicut Laban per Deum Nachor. ß

Gen.21 & 31.

α ¶ Quia ille.] *In epiſtolis B. Auguſt. excuſis legitur.* quam ille qui ei iurat, falſos Deos colit. *In codice earundem Vaticano.* quando ille, qui ei iurat, falſos Deos colit. *in editione Frobeniana: & apud Iuonẽ,* quia ille, qui ei iurat, falſos Deos colit.

ß ¶ *Nachor.*] *Sic eſt emendatum ex loco ipſo Geneſis, Iuone, & vno vetuſto Gratiani codice, in cuius quidem vulgatis erat,* per Deum Sochot *in B. Auguſtini autem,* per Deum Iacob.

Sic etiam cum in libro Machabæorũ Romani legun-

† *al. eandem.*

† *al. Deum falſum.*

'enet.n. re intra- i, licet , ſm te Im. 'ernos 'præ- trari. ſt. de

† *al. conſoderit.*

'atth.28.

quã veniat ad reſponſionẽ qõnis, dicit ꝙ qui iurat falſos Deos, ſi non ſeruat fidem, in duob. peccat, & iurauit per falſos Deos, & quia fidẽ non ſeruauit. ſeruauit fidẽ, laudabile eſt: & ideo fide eius vti poſ ad bonũ, & non ad malũ. Fides.n. appellatur hic ſſio, & non illa fides, a qua fideles catholici vocã- 2. parte dĩ, ꝙ minus peccat ille, qui iurat p falſos veraciter, quã qui iurat per verum Deum falla uia quanto ſanctius eſt per quod iuratur, tanto œnale eſt periurium. In tertia parte quæſiuit la, an peccet qui gẽtilem, ſiue paganum ſibi per eos facit iurare? Et reſpondet ꝙ non: & hoc p- ıplo Iacob, & Eſau, qui fecerunt ſibi iurare La- bimelech per falſos Deos, quod credendũ eſt: icit dubitatiue. ſi tamen.] Secunda pars inci- Veruntamen.] Tertia ibi, [Alia quæſtio.]

a ¶ Bis.] Plus enim peccat, qui in duobus peccat. quã qui in uno. 13. diſt. cap. 1.

b ¶ Sociat.] Et ita obligat iuramentum, quod ſit per falſos Deos & non obſtat ff. de iureiuran. l. non erit. §. pen. vbi dicitur, ꝙ non valet iuramentum, quod ſit per falſos Deos: qa ibi loquitur de hominibus eiuſdem fidei.

ADDITIO. Scilicet de duobus fidelib⁹; hic aũt unus erat infidelis: & ita fit hoc in fauorem religionis: uel ibi eſt aliud ſecundum leges, ſecundum Laur.

c ¶ Neque.] Hic reſpondet tacitæ quæſtioni, cum pagani non habeant fidem, quomodo dices eos frangere fidem? Ad hoc reſpõdet, ꝙ hic nõ agitur de fide uirtutum, ſed de alia fide. Multipliciter.n. dicitur fides. quãdoque idẽ eſt fides, qđ ſacramẽtum baptiſmi, ut 45. diſtin. de Iudæis. Item dicitur fides caſtitas thori, ut 27. q. 2. coniuges. Item dicitur fides ſecuritas, ſiue pactũ. ut 23. q. 1. noli. Item dicitur fides conſciẽtia, ut ibi. Omne qđ non eſt ex fide, peccatum eſt, ut 28. q. 1. §. 1. Itẽ dicitur fides habitus mentis bene conſtitutæ. Item dicitur fides credulitas, ſecũdum quam credimus illud, qđ nõ uidemus, ut ibi. Fides nõ habet meritum. &c. de pœnit. diſt. 4. c. in domo.

Fides multipliciter dr.

1 Ad hoc 28. q. 1. cauc.

d ¶ Veraciter.] Qđ eſt, ſi fallaciter iuretur, per Deos falſos. & ita periuriũ committit qui uerum iurat per Deos falſos.

e ¶ Magis.] Hæc dictio, magis nõ comparatiue ponit, ſed abnegatiue, quia falſi Dei non ſunt ſancti.

f ¶ Pœnale.] Ideſt maiori pœna dignum: quanto enim res eſt ſanctior vel melior, tanto eſt magis peccatum offendere eam, quam aliam, ut 17. q. 4. ſicut qui, & inf. ea. q. 5. qui peierat.

g ¶ Periurium.] Ideſt, temerarium iuramentum, & ſic bene adaptatur ratio ſequens.

h ¶ De Laban.] Sed nonne ille peccat qui per Deos falſos iurat? ergo & ille peccat qui recipit tale iuramentũ, ut inf. ead. q. 3. ille? Sed dic quòd licet ille peccet, tamen permittitur tale iuramentum, cum alteri non poſſit adhiberi fides dictis ſuis. præterea ſi iuraret per Deum verum, facilius obuiaret tali iuramento, & tamen magis peccat.

Iurans per Deos falſos an peccet.

SIC ETIAM. CASVS. Adhuc offendit Gratia. quòd non peccat Chriſtianus, qui paganũ ſibi per ſuos Deos facit

Digitized by Google

fecit iurare. Diuiditur ergo iſte §. in tres partes. In prima oſtendit ꝙ non peccat Chriſtianus ſi recipit ſacramentum ab infideli per Deos ſuos, & hoc probat exemplo Iudæorum. quando fecerunt pacem cum Romanis, per Deos falſos receperunt iuramentum: ipſi autem per Deum verum iurauerunt. Sic etiam per creaturas iurare malum eſt: ſed ſeruare quod iuratur, eſt bonum. In ſecunda parte obiicit & probat, ꝙ iurare p̃ creaturas non eſt malũ: quia Ioſeph cum vir ſanctus eſſet per ſalutẽ Pharaonis iurauit. Poſtea ſoluit dicens, ꝙ ſancti iurando per creaturas ipſum creatorẽ venerabantur. ſic Ioſeph iurando per ſalutem Pharaonis, iurauit per eum qui dederat ei ſalutem & poteſtatẽ. & Dominus non prohibuit iurare per creaturas niſi propter duas cauſas, ne in eis numẽ deitatis eſſe putaretur, vel ne eas contẽptibiles iudicando, promiſſa non ſeruaremus. In tertia parte quærit incidenter, quid ſit grauius, an iurare falſaciter p̃ creaturas, an per creatorem. Et primo oſtendit, ꝙ grauius eſt iurare p̃ creaturas, q̃ ſic iurando in duob. peccat: quia & contra phibitionem iurat, & quia falſaciter iurat: ſed per creatorẽ falſaciter iurãdo, tñ in uno peccat. Poſtea ſoluit dicẽs, qđ periurĩ tanto magis pœnale eſt, quanto id per quod iuratur, ſãctius eſt. & ita magis eſt pœnale peierare per creatorẽ. Secunda pars incipit ibi. § obiicitur.] Tertia ib., § Sed quæritur. [Poſitus erat. ſ. Pharao.] In infirmis,] ideſt, in mũdanis. Vel poſitus erat, ſcilicet princeps in mũdanis, vel in Mẽphis, quæ ciuitas erat, vel caput regni.

PRædicandum.]CASVS. Significatum fuit Eutychiano Papæ, quod quidam presbyteri de periurio leuẽ pœnitentiam imponebant, quare ſtatuit Eutychianus, vt Chriſtiani moneantur periurium euitare, cum ſit graue delictum: ſed ſi in illud inciderint, taliter de ipſo pœniteant.

tur pacem firmaſſe cum Iudeis, intelligendi ſunt iuraſſe per falſos Deos: ſicut & Iudæi iurauerunt per Deum verum. Sic etiam & de iuramento ꝙ fit per creaturas, intelligendum eſt, quòd ipſum quidem iurare per creaturas malum eſt, quia a Deo prohibitum eſt, ſed ſeruare quod iuratur bonum eſt, ut euitetur peccatum mendacij, & doloſitatis. ¶ *Sed obiicitur, quòd Ioſeph vir ſanctus per creaturas iurauit; dum dixit fratribus ſuis:* [*Per ſalutem Pharaonis non exibitis hinc.*] ¶ *Sed ſciendum eſt, quod ſancti non tam per creaturas, quam per auctorem creaturarum iurabant: nec in creaturis aliud quam creatorem ipſarum venerabantur, ſicut Ioſeph, qui per Pharaonem iurando, hoc in eo veneratus eſt, quod Dei iudicio poſitus erat in infirmis* † [b]. *Vnde Apoſtolus ait: Omnis poteſtas a Deo eſt.*] *Item Chriſtus Pilato;* [*Non haberes in me poteſtatem, niſi eſſet tibi datum deſuper.*] *Deus autem per creaturas iurare prohibuit; ne vel more gentilium aliquod numen deitatis creaturis ineſſe crederetur, vel ne creaturas contemptibiles iudicando per eas promiſſa pro nihilo duceremus. Sed quæritur, quid grauius ſit an per creaturas, an per creatorem iurare fallaciter. Dupliciter enim reus eſt, qui per creaturas iurat mendaciter, quia & cõtra prohibitionem iurat, per quod ſibi iurare non licet, (a quo peccato eſt immunis, qui non niſi per creatorem iurat) & proximum dolo capit: quod facit etiam per creatorem mendaciter iurans. Sed ſi periurium tanto magis pœnale eſt, quanto ſanctius illud eſt, per quod iuratur; apparet quod etſi per creaturas mendaciter iurans dupliciter* [c] *peccet; grauiori tamen ſe ſubiicit pœnæ qui per creatorem iurat mendaciter.* ¶ *Periurij autem pœna grauiſſima eſt: quam ſi quis timens ad confeſſionem venire noluerit, a fidelium conſortio eſt abiciendus.*

Sent. 3. diſt. 39. Gen. 42.

Rom. 13. Io. 19.

† al, Memphis.

Vnde Eutychianus Papa.

¶Fidelium conſortio careat, qui pœnitentiam periurij agere noluerit. C. XVII.

PRædicandum eſt etiam, vt periurium fideles caueant, & ab hoc ſummopere abſtineant, ſcientes hoc grande ſcelus eſſe, & in lege, & in prophetis, & in Euangelio prohibitum. Audiuimus enim quoſdam parui pendere hoc ſcelus, & leuem quodammodo periurij pœnitentiæ modum imponere, qui noſſe debent, talem de periurio pœnitentiam imponi debere, qualem [d] & de adulniteant, qualiter de adulterio, & de aliis criminalib. vitijs pœnitent. Si quis vero timens longã pœnitentiã periurij ad communionem uenire noluerit, excõmunicetur donec reſipiſcat.

Poly. l. 6. tit. 11. Anſ. l. 11. c. 71. Burc. l. 12. c. 14. Iuo p. 11. c. 71.

d ¶ Quantum.] Quantum ad numerũ annorũ hoc intelligendum quantum ad aſperitatẽ pœnitẽtiæ: nã regulariter pro quolibet mortali debetur ſeptennis pœnitentia, niſi dignitas delinquentis, vel qualitas delicti aliud ſuadeat.

Pnĩa ſeptennis dẽtur p̃ quolibet mortali.

a ¶ Per ſalutem.] Et in canone per ſalutem dominorum iuratur, vt 1. q. 8. quoties.

b ¶ In infirmis.] Alias Memphis, quæ erat caput regni Pharaonis.

c ¶ Dupliciter.] Et ita quandoq; duo mala ratione coniunctionis non æquiualent alteri eorum per ſe. ſic exta de off. iud. deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi vero.

Digitized by Google

dent.33.q.2. hoc ipſum. & 82.dist.presbyter.& 27.qō. 1.deuotam.vnde licet ſeptennis pœnitentia imponatur pro periurio ſicut pro homicidio, vel adulterio; aſperior tamen pœnitentia imponitur pro adulterio vel homicidio, quàm pro periurio; & durior pro homicidio quàm

terio,& de fornicatione, & de homicidio ſponte cōmiſſo,& de cæteris criminalibus vitijs. Si quis vero perpetrato periurio,aut quolibet criminali peccato,timens pę nitentiam † longam,ad confeſſionem venire noluerit;ab eccleſia repellendus [a] eſt,ſiue a communione,& conſortio fidelium,vt nullus cum eo comedat neque bibat,neque oret, [a] neque in domo ſua eum recipiat.

† *al.penitentiam longam arumnam.*

¶ *Burchardus etiam,Polycarpus & Iuo citant ex Eutychiano. Inuentum vero eſt inter quædam capitula Theodulphi epiſcopi Aurelianēſis ad ſuos presbyteros ſcriptis, c.26.quæ in antiquo codice Romæ habentur.*

[a] ¶ Neque oret.] *Additum ideſt ex Theodulpho, Burchardo,& Iuone.*

QVAESTIO II.

Vòd autem [b] *periurium ſit falſum iurare facile probatur. Ait.n. Aug. in lib. Pſalmorum ſuper* [*Domini eſt terra.*]

¶ Peierat,qui aliter facturus eſt,quàm promittit.

C. I.

IN dolo iurat,qui aliter facturus eſt,[c] quàm promittit, cum periurium ſit nequiter decipere [d] credentem.

¶ *Quod hic citatur ex B. Aug. in gloſſa interlineari pſal. 23 in verſ.* Nec iurauit in dolo, *refertur ex Caſſiodoro.*

Item Hieronymus ſuper Hieremiam, lib. 1. ad cap. quartum.

¶ Quos debeat habere comites iuſiurandum. C. II.

ANimaduertendum eſt, quod iuſiurandum hos habeat comites,veritatem,[e] iudicium,[f] atque iuſtitiam. [g] Si iſta defuerint; nequaquam erit iuramentum, ſed periurium.

Sent.3. diſt.39. Iuo p.12.c.22. Pann.l.8. c.123.

Item, qui falſum iurat mentitur. Mentiendo aũt iurare,nihil aliud eſt quam peierare. ¶ *Cum ergo oēs,qui loquuntur mendacium, perdendi ſint, iuxta illud pſalmiſtæ.* [*Perdes oēs,qui loquuntur mendacium*] *multo magis dānabiles ſunt,qui mẽtiendo peierare commenũtur: quia nomen Dei ſui in vanũ aſſumunt.*] *Sed aliud eſt,falſum*

Pſal.5. Sent.ibidem.

quàm pro adulterio,ut 33.q.2.ſi quod. Io.

[a] ¶ Repellendus.] Arg.aliquem compellendum ad pœnitentiam 6.q.1.illi qui.

QVod autem.] Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes. In prima parte probat per 5. c. quod non eſt periurus, qui iurat falſum, quod putat eſſe uerũ. Secunda ibi, [Ille ergo.] Tertia ibi. [Item quod dicitur.] Quarta ibi, Cum humilitatis.] Quinta ibi,[Quandoque.] Io.de Fan. CASVS. Hic ponitur ſecunda quæſtio,ubi quæritur an ſit periurus qui iurauit falſum quod putat uerũ. Et certum eſt,quod non, ut inf.ea.homines. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat quod eſt periurus, poſtea ꝙ non,& ponit ſolutionem optimam.

[b] ¶ Quod autem.] Hic quæritur an ſit periurus, qui iurat falſum quod putat verum. Ad quod notandum eſt, ꝙ quatuor modis committitur periurium. Vno modo vt ſi quis falſum ignoranter iuret, & illud malo modo eſt peccatum,vt inf. ead.beatus. Secundo modo dī periurium tm̃ falſum iuramentum ſciẽter factum,& illud ſemper eſt peccatum, & mortale, vt 7.e.c.homines. Tertio modo dicitur periuriũ indiſcretum iuramentum. & illud qñque eſt peccatum mortale inf.ea.q.4. qui ſacramento. qñq; veniale, vt 23. dist. §. alias ea. & extra de iureiu.c.verũ. Quarto modo dī periuriũ trãſgreſſio iuramenti, & illud qñque nullum peccatũ eſt, vt illicitus, vt inf.ea.q.4.in malis. quandoque eſt mortale, vt inf.ea.q.4.ſi aliquid.

Periuriũ quatuor modis cõmittitur.

IN dolo.] CASVS. Dicitur hic ꝙ dolosè vī iurare qui aliter facit quàm promittit.cum periuriũ ſit nequiter credentes decipere.

[c] ¶ Qui aliter facturus eſt.] i.qui aliter proponit facere.

[d] ¶ Nequiter decipere.] Scilicet habere animum decipiẽdi. ſi enim nõ haberet animum,ſecus eſſet vt inf.ea.ne quis.

[e] ANimaduertendum. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ iuramẽtum tres habet comites ſiue partes,ſ.veritatem,iudicium, & iuſtitiam. & ſi aliquid iſtorũ defuerit periurium erit.

[e] ¶ Veritatem.] i. conſcientiam veritatis.ſ.c.ne qs ſed ueritas rei non ſufficit niſi adſit cõſcientia. vt ſ.cà. homines.ſic & ueritas conſcientiæ ſufficit ut a furto excuſet, ſi credo dominum permiſſurum,ut inſtit.de obli.quæ ex delicto naſc.§.placuit.

Veritas conſcientiæ à furto excuſat.

[f] ¶ Iudicium.] Ideſt,diſcretionem.

[g] ¶ Atque iuſtitiam.] Ideſt, ut iuſtum ſit & licitum quod iuratur.

ITEM QVI. CASVS. Adhuc probat eum,qui iurauit falſum quod putabat eſſe uerum, periurum, cum iurando falſum fuerit mentitus. & loquentes mendaciũ iuxta pſalmodiam ſunt perdendi, & multo magis perdendi ſunt qui mentiendo periurare creduntur.

SED ALIVD. CASVS. Reſpondet hic Grat. allegatis dicens, quod ſi aliquis iurat in dolo, ſcilicet in cuius mente & aliter facere, ꝙ iurat, periurus eſt. Sed ſi ſine

[a] Ad hoc ff. qui, & a quib. l. in fraudẽ.

Digitized by Google

dolo iurat putans esse uerum quod iurat, licet aliter eueniat quam iurat, periurus non reputabitur. quod probat exẽplo Apostoli, qui promisit se iturũ ad Corinthios, & tamen aliter fuit; sed periurus nõ fuit in dolo. Et ad hoc inducit sequens capitulum.

ditur in tres partes. In prima ostendit Augustinus quid sit mẽtiri. In secũda parte ostẽdit, q̃ quis mẽtiri nõ debet:

iurare, aliud iurare in dolo. Non enim omnis, qui aliter facturus est, quam promittit, in dolo iurat. Licet.n. Apostolus aliter facturus esset, quem promitteret Corinthijs in 1 epist. cum ait: Veniam ad vos;] *non tamen in dolo iurauit, aut mendaciter promisit. Ille.n. in dolo iurat, aut mẽdaciter promittit, in cuius mente est non sic se facturũ, ut promittit. Ille aũt qui promittit falsum, quod putat verum, nec in dolo iurat, nec mendaciter promittit.* 1.Cor.16.

Vnde Aug. de uerbis Apostoli, sermone 28. al. 30.

¶ De eo, qui iurat falsum, quod putat verum. C. III.

HOmines [a] falsum iurant, vel cum fallunt, vel cũ falluntur. Aut.n putat [b] homo verum esse, quod falsũ est, & temere [c] iurat, aut scit, [d] vel putat falsũ esse. & tamen pro vero iurat, & nihilominus cũ scelere iurat. Distant autem † illa periuria, quæ duo [e] commemorauí: Fac [α] illum iurare, qui verum putat esse, pro quo iurat: verum putat esse, & tamen falsum est: non ex animo ille peierat, † fallitur. hoc pro vero hẽt, quod falsum est, nõ pro re falsa sciens iurationem interponit. Da alium, qui scit falsum esse & dicit verum esse, & iurat tanquam verum sit, quod scit falsum esse. Videtis quàm illa detestanda sit bellua, & de rebus humanis exterminãda: Quis.n. hoc fieri velit? [f] Omnes homines talia detestantur. Fac alium, qui putat falsum esse, & iurat tãquam verum sit, & fortè verum est. Verbi gratia (vt intelligatis) pluit in illo loco; interrogas hominem: & putat non pluisse: & ad negocium eius competit, vt dicat; pluit: sed putat nõ pluisse: Dicitur ei, vere pluit? vere, & iurat: & & tamen pluit ibi: sed ille nescit, & putat non pluisse; periurus est. Interest, quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam [g] non facit nisi mens rea.

Sent.3.dist.39. Iuo p.12.c.39. Pann.l.8.c.111.

† al. tamen.

† al. periuria.] ostendit

α ¶ Fac illum.] *Sic etiam apud Iuonem, & in vno Vaticano codice sermonum B. Aug. & in Antuerp. editione. Nam in alijs est, facilius iurat.*

β ¶ Et iurat.] *Addita hæc sunt ex originali, & Iuone, ut locus sit integer. Necesse.n. est præcedere iuramẽtum, vt quis periurus dicatur, cuius iuramẽti in codicib. Grat. nulla erat mentio. Alia etiam nonnulla sunt emendata.*

Quia ergo mẽs huius non erat rea (nesciebat enim falsum esse, quod iurauit esse verum) nec temere, nec negligenter, sed cum magna diligentia uidebatur sibi deprehendisse uerum, quod iurauit falsum, periurij reus nequaquam est iudicandus. Item, quod dicitur, qui falsum iurat, mentitur, non uniuersaliter hoc intelligi debet. Non enim omnis, qui falsum dicit, mentitur; sicut nec omnis, qui mentitur, falsum dicit.

Vnde Augustinus in Enchiridio, c.22.

¶ Non est mentiri, dicere falsum, quod putat verum. C. IIII.

Sent.3.dist.38.

† al. omnis.] orig.

IS † autem, qui mentitur ea, contra id, quod animo

a ¶ Homines.] Hic ostendit tres modos periurij.

b ¶ Putat.] Primum.

c ¶ Et temere.] Id est, indiscretè.

d ¶ Aut scit.] Secundum quod iurat, id est, quod uerum est.

e ¶ Quæ duo.] Scilicet primum & secũdum, & sub secundo comprehendit & tertium.

f ¶ Velit.] Quia ipsum peccare nemo per se vult, ut 15.q.1.merito.

g ¶ Linguam.] Sic 15.q.6.c.1.

QVIA ERGO. CASVS. Cõcludit Grat. ex supradicto cap. dicens, q̃ licetè iste episcopus inuenerit falsum, quod putabat esse uerum, cum nõ fecerit scienter hoc, neque negligenter, nõ est reus periurij judicãdus. postea respondet obiectioni factæ sup. in §. item qui ostendens quod non ois qui falsum dicit, mentitur, sicut nec omnis qui mentitur, dicit falsum, q̃ probat per sequen. cap.

IS autem.] CASVS. Hoc capitulũ dividitur

Vnde dicit duo quorum alterum duo capita habet ut per exempla patet q̃ supponit vnde ẽt præmisit, scit uel putat. Arch.

Digitized by Google

het : nam uerba non ſunt ideo inſtituta, ut homines ſe fallant adinucem, ſed ut quod quiſque nouit alteri dicat. unde ſi quis aliter facit, mentiendo ſcilicet, peccat, & ſi alteri per ſuum mendacium profit, ſicut aliquis furtum faciendo peccat, etſi alicui per furtum profit. In

ſentit, loquitur voluntate fallendi.¶ Et utique uerba propterea inſtituta [a] ſunt, non per quæ ſe inuicem homines fallant, ſed per quæ quiſque in alterius notitiam cogitationes ſuas proferat. Verbis ergo uti ad fallaciam, non ad quod inſtituta ſunt, peccatum eſt. Nec ideo ullum mendacium putandum eſt non eſſe peccatum, quia poſſumus aliquando alicui prodeſſe mentiendo. Poſſumus enim & furando, ſi pauper cui palam datur, ſentit commodum, & diues, cui clam tollitur, nõ ſentit incommodum; nec ideo tale furtum [b] quiſquam dixerit non eſſe peccatum. *& ſupra c. 18.* ¶ Nemo mentiens iudicandus eſt, qui dicit falſum quod putat uerum; quoniam, quantum in ipſo eſt, non fallit ipſe, ſed fallitur. Non itaque mendacij, ſed aliquando temeritatis arguendus eſt, qui falſa incautus credit, † ac pro ueris habet: potiusque econtrario, quantum in ipſo eſt, mentitur ille, qui dicit uerum, quod putat falſum. Quantum enim ad animum [c] eius attinet, quia non quod ſentit, hoc dicit; non verum dicit: quamuis uerum inueniatur eſſe quod dicit. Nec ullo modo liber eſt à mẽdacio, qui ore neſciens verum loquitur, ſciens autem uoluntate mentitur. Non conſideratis itaque rebus ipſis, de quibus aliquid dicitur, ſed ſola intentione [d] dicentis, melior eſt, qui neſciens falſum dicit, quoniam id uerum putat: quam qui mentiendi animũ ſciẽs gerit, neſciens uerũ eſſe qđ dicit.

Item Gelaſius Papa.

¶ Non mentitur, qui animum fallendi non habet.

C. V.

BEatus Paulus Apoſtolus nõ ideo (quod abſit (fefelliſſe credendus eſt, aut ſibi extitiſſe contrarius; qm̃ cum ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iturũ, diſpoſitione diuina [e] maioribus [f] occupatus ex cauſis implere nõ potuit quod promiſit. Quantũ enim ipſius uolũtatis interfuit, hoc pronunciauit, quod reuera voluiſſet efficere. Quantum enim ad diuini ſecreta cõſilij (quæ, ut homo omnia nõ potuit, licet ſpiritus Dei plenus, agnoſcere) ſuperna prætermiſit diſpoſitione præuentus. Nec quia Beatus Petrus Apoſtolus pro affectu diuinę reuerentiæ ipſi Domino reſpõdit: [Non lauabis ā mihi pedes in æternũ;]

Isaiæ 13.

In tertia parte oſtendit, q̃ duo ſunt genera mendaciorum. Vnum eſt cum quis putat uerum quod eſt falſum. Secundum eſt cum quis putat falſum quod eſt uerum, & iurat: ſic nemo mentitur nimium non lædit. Secundum uero lædit. Secunda pars ibi. Et utique. Tertia ibi. [Nemo mentiens. Scienter. Neſciens Verum, & tamen eſt mendax.

Mentiẽs nihil dicit.

a ¶ Inſtituta.] Ex hoc dicto Auguſtini ſequitur quòd qui mentitur, nihil dicit: quia non dicit id quod uox ſignificat, ſicut hic dicit. Aliud enim cogitat mente quàm ore profert: & ita id non dicit quod cogitat, quia uox illud non ſignificat: nec dicit illud quod uox ſignificat: quia illud non intendit; ergo nihil dicit, ut ſi. de rebus dub. Lin ambiguo.

vincula humana franguntur. 19. q. 2. duæ ſunt. & ſecundum quam diſpoſitionem eſt licitum, quod alias eſt illicitum, ut 14. q. 5. dixit. Et eſt argu. hic, quòd in omnibus uoto uel ſacramento intelliguntur huiuſmodi generales cõditiones, ſi Deus uoluerit, ſi uixero, ſi potero, ut infra eod. q. nec quis. & 22. q. 2. 5. cum ergo. & ff. qui ſanid. cog. l. vlt. & etiam hæc, ſi mihi placuerit, 33. q. 5. noluit. argum. contra 22. quæſt. ult. ubi de hoc notanti. f ¶ Maioribus.] Nota, q̃ ſecundum canones excuſatur quis à iuramẽto propter maiora negocia, ut extra de iureiur. breui. & cap. querelam. ſecus ſecundum leges, quia difficultas præſtationis non reddit ſtipulationem inutilem, ut ff. de uerb. oblig. continuus, §. illud.

g ¶ Non lauabis.] Nec Petrus fuit ſibi contrarius, nec Domino

† *credita pro ueris habet.*] or. g.

a ¶ Inſtituta.] Semper ergo in priuilegijs, uel in reſcriptis interpretabunt uerba ad id ad quod inſtituta ſunt, vt hic, & 37. diſtinc. relatum & ſemper ad communem intelligentiam, &c. extra de ſponſal. ex literis. & ff. de leg. 3. non aliter. Sed contra plerumque dum proprietas verborũ attenditur, veritas ſenſus amittit, extra de uerbo. ſign. propterea. nam patris mens attẽditur, q̃ uerba conſtituũt, ut 3. caus. q. 5. humanæ, & cõtra verũ intellectum fit interpretatio. extra de poſtul. ad hęc circa finẽ. & potius conſiderandum eſt qd teſtator ſenſerit, quã ipſa uocis ſignificatio, ut ff. de fundo itinere. l. cũ de lanionis. §. alinam & hęc uera ſunt niſi interpretatio à iure habeat, ut 20. quæſtio. 2. puella.

Verba an ſint ſemper attendenda.

b ¶ Furtum.] 14. q. 5. forte.

c ¶ Ad animũ.] Ampliꝰ cõſideran animũ uel opinionẽ, q̃ factũ uel veritatem. vt extra de biga. nuper. 3. q̃ſt. 7. 9. tria. 1. q. 1. ſi quis a limoniacis. 38. di. ſedulo.

Animus, & opinio p̃fertur ueritati & facto.

d ¶ Intentione.] Secus eſt i furto: quia licet aliquis credat inuito dño rẽ eius tractare, tamen non cõmittit furtum ſi dño placet, vt Inſti. de oblig. quæ ex delic. mai. §. placuit.

2 Ad hoc 22. q. 4. ſi nõ licet, extra de diuort. gaudemus.

BEatus. CASVS. Gelaſius oſtendit in hoc cap. quod non ideo dicit quia fallere, uel ſibi contrarius eſſe, qđ non adimplet ſicut promiſit, cum per eum nõ ſtat quin adimpleat quod promiſit, ſed iuſta de cauſa: & hoc probat duobus exẽplis S. Pauli & Petri.

2 Adde hîs Ale. de Imo. in l. qđ te. circa fi. ff. ſi cer. per. gloſ. & ibi Bal. in c. 1. de alien. feu. & aliqd per Bar. in l. pen. ff. de iureiu. per Bal. in c. 1. §. ſi ero. q̃ fuit prima cau. bene amitt. & in c. licet, ſi de feu. fuerit controuſiter dem. & & agn.

e ¶ Diuina.] Qua oĩa

3 Sub. & ramen excuſatur. ff. de donam hic. extra de reſtit. ſpoliatorum 2.

Digitized by Google

Petrus noluit, & uoluit, pedes suos à Christo lauari.

Domino. Dominus enim uoluit ex humilitate [illegible] pedes Petri, sed Petrus propter [illegible] sed reuerentia & humilitate sibi [illegible] sibi non fuit contrarius, quia [illegible] tiam noluit, secundo propter obe[illegible] uari, & obedientia nō ē cōtraria humilitati uel reuerētiæ similē superficialē cōtrarietatem habet 8.qō.1.in scripturis cum suis concordātijs.

ILLE ERGO. Hęc est 2. pars q. in qua dicitur, ꝙ multū interest ī quibus rebꝰ mentiatur. & hoc ꝓbat per duo ca. Ioā. de Fant.

CASVS. Concludit Gratia. ex supradictis dicēs, ꝙ ille mētitur iurādo, qui scit falsum esse quod iurat ꝙ uero, quod ꝓbat auctoritate Aug. dicētis: Est enim.] &c. Postea ostēdit ꝙ fallere semp est peccatum, falli quādoque, non & quādoque minus peccatū est fallere, quàm falli. & ad hoc inducit seq. cap.

Fallere & falli qūque paruum differunt.

a ¶ Mendaciū.] Stricte sumitur hic mēdaciū, largius sumitur cū, dicitur, falsitas est uel ueritatis immutatio, ut in auth. de fide istru. & cau. in princ. colla. 6.

b ¶ Fallere.] Fallere aliqū in contractu aliquo minus peccatum est, quàm falli ab aliquo circa articulos fidei: I his eīū quæ spectant ad fidē, nō multum differūt inter se fallere & falli, ut 16.quæst. 1.si cupis.

IN quibus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod in his rebus quę non nocēt, uel prosunt ad vitam æternā capessēdam, credere, uel nō credere, ueras, uel falsas putare non est dicēdum esse peccatum, uel si est peccatum minimum est.

c ¶ Rebus.] Sic hoc, an planetæ moueantur contra firmamentum, uel cum ipso, an homo & non homo eandem speciem significet.

d ¶ Aliud.] No. diffinitionem erroris, ut 38.dist. quamuis. &c. sedulo.

IN ipsarum.] CASVS. De duobus fuit ab Aug. quæstium. Primum fuit an in contractibus, uel rebus ad corpus pertinentibus sit minus malum falli, quam fallere & falli in articulis fidei, quam fallere I rebus temporalibus. & respondet quòd sic.

e ¶ Quæ dīt.] Et non credūtur, sicut in contractibus.

f ¶ Fallatur.] Sine per negligentiam, siue non.

g ¶ Vtcunque.] Id est qualitercunque.

h ¶ Seiuncta sunt.] Quasi dicat minus malum est fallere in contractibus, quam falli in fide. & sic non obst. 16.q.1.si cupis.

ITEM QVOD DICITVR. Hęc est tertia pars, quæstio, in qua ponit distinctionem inter peccata mortalia & uenialia. & hoc probat per capit. August. Ioan. de Fant.

CASVS. Respondet Gratian. huic obiectioni facta su.§.

fefelisse (mendacium) aut in sua putabit minimè cōstitisse sententia, quia mox eidem diuinæ volūtati cesserit, & quod se dixerat non esse facturum, causis adstrictus humanæ salutis, passus est prona voluntate faciendum.

a *Ille ergo falsum iurando mentitur, qui scit falsum esse quod iurat. Est enim mēdacium* a *(ut Augustinus ait) falsa significatio* [*vocis* † *cum voluntate fallendi. Sed cum fallere* b *semper sit voluntatis, falli autem, uel infirmitatis, uel temeritatis: grauius autem si quod ex voluntate, quam quod ex temeritate, uel infirmitate procedit; aliquando contingit falli, vel nullum, vel minimū esse peccatum: aliquando ex ipsa rerum uaria consideratione minus esse fallere quam falli.*

In lib. ad Consentiū, contra mendacium, c.12. Iuo p. 12.c.48. Pann.l.8.c.125.

† abest ab ori.

Vnde Augustinus in Enchirido, c.21.

¶ Falli in his, quæ ad fidem non pertinent, aut paruum, aut nullum est peccatum. C. VI.

Sent.3.dist.19. Iuo p.12.c.45. Pann.l.8.c.132.

IN quibus † rebus b nihil interest ad capessendum Dei regnum, utrum credantur, an non, & utrum uera sint, siue putentur, an falsa; in his errare, id est aliud d pro alio putare, non arbitrādum est esse peccatum; aut si est, minimum esse atque leuissimum.

† al. quibusdā.] orig.

Item in Enchiridio, c.18.

¶ In his, quæ ad fidem pertinent, grauius est falli, quàm alios decipere. C. VII.

Iuo p. 12.c.31.

IN ipsarum consideratione rerum, quæ dicuntur, e tātum interest: quia siue quis fallatur, f siue mentiat, ut cunque † g falli quàm mentiri, minus est malum, quantū pertinet ad hominis voluntatem; tamen longe tolerabilius est in his, quæ à religione seiuncta sunt, h mentiri, quàm in his, sine quorum fide uel notitia Deus coli nō potest falli.

† al. vbicunque.

¶ *Apud B. Augustinum, nec multo aliter apud Iuonem legitur,* In ipsarum autem, quæ dicuntur consideratione, rerum tantū interest, qua in re quisque fallatur, siue mētiatur, ut cum falli, quàm mentiri minus sit malum quātum pertinet ad hominis voluntatem, tamen longè tolerabilius sit in his, &c. *Verum ob glossam in uers.* Vtcunque, *al.* Vbicunque, *non est mutatum.*

3 *Item, quod dicitur: [Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.] non de omni mendacio intelligendum est.* Psalm.5.

Digitized by Google

ſup §.item qui.vbi diſtū eſt.Perdes omnes,qui loquuntur mendacium,& dicit ꝙ q̄dā peccata ſunt venialia, & quædam mortalia:de quibus mortalib.intelligitur:Perdes oēs,qui loquuntur mendaciū.Vt autē appareat quę peccata ſint uenialia, & quæ mortalia: videndum eſt quot

Sunt enim quadam mendacia in quibus etſi ſit aliqua culpa,non tamen damnabilia ſunt: immo tanquam non mendacia habenda ſunt. Sunt & alia mendacia, quæ ſunt grauioris culpæ de quibus intelligitur: [Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.] Vt autem appareat, quæ mendacia ſint venialia, & quę damnabilia;diſtinguendum eſt,quot ſint genera mendacij.

De quibus Auguſtinus ſcribit in libro de mendacio, cap.14.

Quot ſunt genera mendacij. C. VIII.

Sent.3.d.38. Iuo p.12.c.1. Pann.l.8.c.124.

PRimum eſt capitale mendacium, longeq; fugiendū, quod ſit in doctrina religionis [a], ad quod mendaciū nulla conditione [b] quiſquam debet adduci. Secundū autem,vt aliquem lędat iuiuſte,quod & tale eſt,vt & nulli proſit [c],& obſit alicui.Tertiū quod ita prodeſt alteri, vt obſit [d] alteri,quāuis non ad immunditiam [e] obſit corporalem. Quartum,quod ſit ſola mentiendi, fallendiq; libidine,quod mirum † mendacium eſt [f]. Quintum, quod ſit placendi [g] cupiditate de ſuauiloquio.His omnibus [h] penitus euitatis,atque reiectis, ſequitur ſextum genus, quod & nulli obeſt,& prodeſt alicui: veluti ſi quiſpiam pecuniam alicuius iniuſte [i] ꝛc tollędam ſciens, vbi ſit,ne ſcire ſe mentiatur quocunq; interrogāte ℔. Septimum [k] quod & nulli obeſt, & prodeſt alicui: veluti ſi nolit hominem ad mortem quæſitum prodere,mentiatur,& *inf. ibidem*. Octauū eſt genus mendacij, quod & nulli [l] obeſt,& ad hoc prodeſt,vt ab immunditia [m] corporali aliquem tueatur.& *infra cap.21*. ¶ Non eſt igitur mentiendum in doctrina pietatis:magnum enim ſcelus eſt,& primum genus deteſtabilis mendacij.Non eſt mentiendum ſecundo genere,quia nulli facienda iniuria eſt. Non eſt mentiendum tertio genere, quia nulli cum alterius [n] iniuria conſulendum eſt}.Non eſt mentiendum quarto genere, propter mendacij libidinem, quæ per ſe ipſum vitioſa eſt. Non eſt mentiendum quinto genere, quia nec ipſa veritas ſine † placendi [o] hominibus enuncianda eſt; quanto minus mendacium? quod per ſeipſum, quia

† Concor.l.2.ſi quis ſi principe. ff. ne qd in lo. publ. & l.ex facto. ff. de vulg.& pup.

† al.cauſa.

a ¶ Religionis.] Sicut Ieſum non eſſe paſſum, vel non eſſe natum de virgine 1.q.4.§.notandum. 1

b ¶ Conditione.] Potius enim debent omnia mala pati, quam tali malo conſentire.32.q.5.ita ne.

c ¶ Vt nulli proſit.] Vt eſt mendacium detractoris, uel falſi teſtis in cauſa criminali ſimile dicit lex non eſt ferendus,qui vult obeſſe,& non prodeſſe, ut ff.de rei vendi.in fundo.

d ¶ Vt obſit.] Vt mendacium,teſtis in cauſa pecuniaria.

e ¶ Immunditiam.] tunc enim magis obeſſet.

f ¶ Mirum mendacium eſt.] Quaſi dicat,mirum eſt ꝙ ita vult aliquis mentiri ubi nulla vertitur vtilitas,quidam tamē habent mirum a mendacium.

2 Et tunc exponitur merum .i. ſine aliqua vtilitate.

g ¶ Placendi.] qđ faciunt adulatores ad hoc, ut placeant, ut 46.d.ſunt nonnulli.tñ adulatio q̃q; eſt ueniale peccatum, ut 25.d.§. alias cah ¶ His omnibus.] q.d.pręcedētia quinque ſunt mortalia, & ſequentia ſunt venialia.

i ¶ Iniuſte.] Secus ſi iuſte, ut ſi fecerit auctoritate iudicis.

k ¶ Septimū.] In hoc differt ſeptimū a ſexto, ꝙ illud prodeſt ad vitandum periculū perſonę,ſed iſtud ad cauendum periculum damni.

l Et nulli.] Hic dicitur,ꝙ nulli obeſt,& tamen obeſt ei, qui mentitur. Et ſic eſt ar.ꝙ ipſa perſona,de qua fit ſermo, vel ad quam fit ſermo,non includit in genetali ſermone ſi. ff. commu. prædi.quidquid uenditur. arg. cōtra 26.d. deinde, & ff. de pig.Paulus.§.vlt. vbi dicitur, quod ſi ſeruus obligauerit omnia bona domini ſui ipſe intelligitur obligari.

Perſona loquentis non includitur in generali ſermone.

m ¶ Vt ab immunditia.] Vt ſi voleti cōtrahere cū ſoluta, dicā eā eſſe cōiugatā, & prodeſt ei iſtud ad conſeruandam pudicitiam.Et nota ꝙ hæc tria mendacia in hoc conueniunt, ꝙ per ea alicui prodeſt mentiens: ſed nulli obeſt Sed differunt in hoc,ꝙ vnum prodeſt ad euadendum damnum rerum: aliud ad euitandum periculum vitę:tertium ad pudicitiam conſeruandam.

n ¶ Cum alterius. Sic 23.q.5.denique.11.q.3.ſi quis vero. periculoſa eſt enim talis compenſatio.14.diſt.ꝙ ait, poteſt tū ſibi aliquis conſulere cum alterius iniuria: dū tamen non eo propoſito faciat, ut alij noceat, ſed tantum,ut ſibi proſit,ut ff. de aqua plu. arc.l.1.§. denique nec tunc facit iniuriam,cum ſuo iure utitur,ut extra de elect.cum eccleſia,& extra de app.bonæ.

Conſulere ſibi pōt quis cū alterius iniuria.

Mendacio qūo ducitur quis ad eternam ſalutē

o ¶ Placendi.] Adulationis cauſa, & eſt ſimile 32.q.4. obijciuntur.93.d.cantantes.

1 Vnde dicꝙ hic appellat religionē fidem articulorum, quā religamur Deo.

quot ſint genera mendaciorum,& ad hoc inducit ſeq.c.

PRimum.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in tres partes. in prima parte dicitur, ꝙ octo ſunt genera mendaciorum,& ponit Aug.exemplum de quolibet, quorum quinque ſunt grauia, tria uero leuia. In ſecunda parte oſtendit, quod in nullo genere mendaciorum eſt mentiendum,& ponit cauſas quare. In tertia parte oſtendit quod quanto quis recedit a primo mendacio, tanto minus peccat. Secunda pars incipit ibi, [Non eſt igitur mentiendum.] Tertia ibi, In his autem.]

Digitized by Google

Facto q̃q; licet, quod non licet verbo.

a ¶ Ad ſempiternam.] Sed qualiter poteſt aliquis ad eternam ſalutem duci per peccatum? Reſpon. indirecte, vt ſi monachus dicat regulam ſuam eſſe dulcem, & per tale mendacũ lucretur aliquem Chriſto, & eſt ſimile, 1.q.2.quã pio.45.d.de Iudæis, & ſic patet, ꝙ nullius dẽt metiri, vt alius periculum corporis, uel rerũ euitet. 14.d. ꝙ ait. & ĩ.ea.faciat.

b ¶ Perficiendæ.] .i. ſalutem alterius nemo debet præferre propriæ fidei.

c ¶ Factis.] q.d. licet nos ſancimus, ꝙ nemo debet mẽtiri, ꝙ vita alterius: non iõ aliquis ita crudelis, vel impius ſit, ꝙ nõ defendat talẽ factõ, licet verbo non poſſit defendere ipſum.

d ¶ Quia, & in bonis.] .i. inter bona.

e ¶ Prefertur.] 11.32.q.5. tolerabilius.

f ¶ Dãnabilius. Electiue ponitur, & eſt ſenſus malum quod non facimus, ſcilicet mendacium, eſt nobis damnabile: ſed quod ſinimus fieri homicidium, nobis nõ eſt damnabile. ‡

‡ Hoc verũ intellige vbi non poſſumus prohibere. aliàs ſecus, & vt 24.q.3. non inferenda & c. ult. 2.q.7. negligere. ex de ſen. excõ. quantæ & lib. 6. eo. tit. dilecto. ubi eſt expreſsũ, & 83.d.c.1. & ita ſentit hic Hu. q.n. cum põt, malo non obuiat, conſentit. conſentientem vero, & facientem par pœna conſtringit 2.q.1. notum. ext. de off. deleg. c. 1. Arch.

mendacium eſt, vtique turpe eſt. Non eſt mentiendũ ſexto genere: neque enim recte etiam teſtimonij veritas pro cuiuſquam temporali commodo, ac ſalute corrumpitur: ad ſempiternam [a] vero ſalutem nullus ducẽdus eſt, opitulante mendacio. *& inf.* Neq; ſeptimo genere mentiendum. Non enim cuiuſquam commoditas, aut ſalus temporalis pficiendæ [b] fidei præferenda eſt †. Nec ſe quiſquam ɣ in recte factis [c] noſtris tam male moueri ſentiat; vt fiat etiam animo deterior, longeq; a pietate remotior. *& infra.* Nec octauo genere mentiendum eſt, quia & in bonis [d] caſtitas animi pudicitię ♪ corporis præfertur [e], & in malis id, quod ipſi facimus, eo quod fieri ſinimus, nobis damnabilus [f] eſt. ¶ In his autem octo generibus tanto quiſque minus peccat, cum mentitur: quanto magis ‡ a primo recedit ß. Quiſquis autem eſſe aliquod genus mendacij, quod peccatum non ſit, putauerit: decipiet ſe ipſum turpiter, cum honeſtum ſe deceptorem arbitratur aliorum.

† Concor. l. ſancimus. & ibi Bar. C. de epiſc. & cle. gl. in l. ſi ſit Titio. ff. de leg. 2.

a ¶ Iniuſte.] *Abeſt ab originali nox iſta, pro qua in duobus Gratiani codicibus legitur,* iuſte.

ß Quocumque interrogante.] *Addita hæc ſunt ex orig.*

g ¶ Se quiſquam.] *Apud B. Auguſtinum, & Iuonẽ eſt,* Nec ſi quiſquam in rectè factis noſtris tam male mouetur, vt fiat etiam animo deterior, longeq; a pietate remotior; propterea recte facta deſerenda ſunt. *Sed ob gloſſam in ver.* recte factis, *non eſt mutatum.*

♪ ¶ Pudicitiæ. *Apud eoſdem habetur*, pudicitia corporis, & in malis ibi, id, quod ipſi facimus, eo quod fieri ſinimus, maius eſt. *Sed eadem cauſa obſtitit ne mutaretur.*

‡ ¶ Quanto magis.] *In originali legitur,* quanto emergit ad octauum; tanto amplius, quanto deuergit ad primũ. *Sed erat gloſſa in ver.* recedit.

Item Auguſt. de verbis Apoſtoli ſerm. 31. al. 29.

¶ Non licet alicui humilitatis cauſa mentiri. C. IX.

Iuo p. 12. c. 42. Pan. l. 8. c. 128.

4 CVm humilitatis [h] cauſa mentiris: ſi non eras peccator, antequã mentireris, mentiẽdo efficeris qd euitaueras. Veritas in te nõ eſt: niſi te ita dixeris peccatorẽ, vt etiam eſſe cognoſcas. Veritas autem ipſa eſt, vt quod es, dicas. Nã quomodo eſt humilitas, vbi regnat falſitas [i]?

Peccatorem ſe dicens vtrum peccat.

h Cum humilitatis.] Sed nonne bonarum mentiũ eſt ibi recognoſcere culpam vbi culpa nõ eſt, vt ſup. d. 5. ad eius? Reſp. in genere põt quis dicere ſe eſſe peccatorem: quia nemo ſine crimine viuit, vt 23. diſt. §. criminis, & dic ꝙ illud facit in perſona eccleſiæ nullum .n. vitium eſt, ꝙ nõ reperiatur in aliquo membro eccleſiæ, vel dic, vt dicit Ang. ꝙ in vno peccato multa peccata poſſunt notari. cum enim quis peccat mortaliter, committit homicidium, occidendo animam ſuam. committit furtum, quia ſe ſubtrahit Deo: adulteriũ, quia recedit a Deo, & fornicatur cum diabolo: periurium, quia fidem promiſſam in baptiſmo, non ſeruat. Et quod dicit in omnibus vitijs in quibus miſer homo peccare poteſt, &c. ibi comprehenduntur genera ſingulorum, & non ſingula generum. tres enim ſunt modi peccandi. ſ. delectatione, conſenſu, & opere. inf. de pœn. diſt. 2. ſicut.

Peccatũ unũ committens multa committit.

i ¶ Falſitas.] Quia duo contraria non poſſunt eſſe in uno ſubiecto, ut 31.q.1. cum renunciatur.

Mihi

Digitized by Google

Mihi autem.] CASVS. Dicitur hic, quòd qui peccat mentiendo quolibet genere mendacij: minus tamen peccat qui caſta conſulendi mentitur, quam qui cauſa nocendi. Et ſimiliter minus peccat qui viatorem in aduerſum iter tranſmittit, quam qui vitam vitæ per mendacium deprauat. Sequens cap. planum eſt.

a ¶ Rebus.] Maius enim eſt mentiri de Deo, quam de homine.

b ¶ Quomodo.] Ratione cõſilij nemo peccat uel obligatur, dummodo non ſit fraudulentum, ut ff. de regul. iur. conſilij. & ubi alias non erat facturus ille cui conſulitur, ut ff. mandati, ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. quandoque tamen tenetur plus conſulens, quam faciens, ut ibi dicitur.

c ¶ Nec artificioſo.] Vt ſi hoc modo dicat, iſte equus neſcit ſcandere arborem intelligẽs quod neſciat ire ſuper pontem, & vbicunque aliquis obſcurè vel ambigue loquitur, ut ff. de iure fisci. ita fidei.

d ¶ Mentitur.] Vt lædat aliquẽ: ſecus ſi iocosè mentiatur, ut j. cap. prox. Quid ergo dicis de Abraham, nonne mentitus eſt, cum aliud gereret in animo, ut infra. 3. Abraham? Ité quid de Paulo, qui dixit: Non fraus ga princeps eſſet, cum ſciret, ut 25. q. 1. paratus. Ité quid de mẽdacio Iehu, qui aliud in animo gerebat, vt infra cap. utilem? Ad hoc dicendum eſt, quod Abrahã myſtico intellectu uerũ dixit, oſtẽdens patrem & filium in fine tẽporum reuerſurum ad Iudæos, cum omnes reuertent ad ipſum. Paulus prædixit deſtructionem regni Iudæorũ futurã uenitẽte Chriſto. Item Iehu non fuit mẽtitus, ſed ironice locutus eſt. Vel die, quod ſi ſpiratione diuina hoc dixerunt, ut extra de diuort. gaudemus.

1 Vt ff. de pactis, l. ueteribus.

Abraham, Paulus, & Iehu, an fuerint mendacij experres.

Item Gregorius lib. 26. moralium, cap. 2.

¶ De eodem. C. X.

INcaute ſunt [a] humiles, qui ſe mendacio illaqueant.

a ¶ Incauti ſunt.] *Sic in pleriſq; manuſcriptis: vulgata lectio erat*, Incauti sũt hoies. *Integer aũt B. Greg. locus ſic habet*. Incautè ſunt humiles, qui ſe mẽdacio illaqueant, dũ arrogãtiam uitant, immo mentiendo ſuperbiunt: quia contra veritatem ſe erigunt, quam relinquunt.

Item Auguſtinus ſuper Ioannem, tractatu 43.

¶ Non licet mentiri, ut arrogantia uitetur. C. XI.

NOn ita caueatur arrogantia, ut ueritas relinquatur.

Idem in Enchiridio, c. 18.

¶ Non omne mendacium æque peccatum eſt. C. XII.

Iuo p. 12. c. 51.

MIhi autem videtur peccatum eſſe quidẽ omne mẽdacium: ſed multũ intereſſe, quo animo, & quibus de rebus [a] quiſque mentiatur. Non enim ſic peccat ille, qui conſulendi, [b] quomodo ille, qui docendi voluntate mentitur: nec tantum nocet, qui uiatorem mentiendo in † aduerſum iter mittit; quantum, is qui uiam uitę mendacio fallente depranat.

† al. diuerſum.

¶ *Nonnulla in hoc capite ſunt indicta, & alia emendata ex B. Auguſtino & Iuone.*

Item Auguſtinus in lib. de conflictu uitiorum, atque uirtutum, c. 19.

Iuo p. 14. c. 44.

¶ Non eſt aliquo modo quilibet decipiendus. C. XIII.

† al. ingenio.

NEc artificioſo [c] mẽdacio, † nec ſimplici uerbo oportet decipere quenquam, quia quomdolibet β mentitur [d] quis, occidit animam.

β ¶ Quomodolibet.] *In ipſo libello legitur*, quolibet artis modo mentiatur, eius, quòd mentitur, occidit animam. *Sed Iuo cum Gratiano concordat.*

Item Auguſtinus in quinto pſalmo aduerſ. [*Perdes omnes qui loquuntur.*]

Anſel. 11. c. 79. Iuo p. 17. c. 46. Panul. 8. c. 140.

¶ Pro temporali vita alicuius perfectus mentiri non debet. C. XIIII.

NE quis arbitretur perfectũ & ſpiritualem hominem pro iſta tẽporali uita, in cuius morte non occidit [e] mortaliter* peccat mentiendo pro uita alterius: & ſic erit deterioris cõditionis perfectus, quàm imperfectus. Ad quod notandum, q̃ triplex eſt genus mendacij. Malignitatis, quod ſit cauſa decipiendi, & illud omnibus eſt mortale peccatum. Iocoſitatis, ubi nemo lædituꝛ, & illud nulli eſt mortale peccatũ. Benignitatis ſiue pietatis, quod ſit pro ſalute alicuius, & de illo dicitur, q̃ ſit mortale.

2 No. q̃ multiplex eſt perfectio. ſ. perfectio ſufficiẽtiæ ordinis, plationis, religionis, & aliæ quędã ſicut diſtinguũt Theologi ſm Ro.

* *Perfectio hominis non facit peccatũ ex ueniali eſſe mortale.*

Mendacium eſt triplex, nec eſt ſemp mortale.

Cõſiliũ nemini obligat.

e ¶ Non occiditur.] Videtur ergo, q̃ perfectus homo a mortaliter peccet mentiendo pro uita alterius: & ſic erit deterioris cõditionis perfectus, quàm imperfectus. Ad quod notandum, q̃ triplex eſt genus mendacij. Malignitatis, quod ſit cauſa decipiendi, & illud omnibus eſt mortale peccatum. Iocoſitatis, ubi nemo lædituꝛ, & illud nulli eſt mortale peccatũ. Benignitatis ſiue pietatis, quod ſit pro ſalute alicuius, & de illo dicitur, q̃ ſit mortale. Ad quod notandum, q̃ triplex eſt genus mendacij. Malignitatis, quod ſit cauſa decipiendi, & illud omnibus eſt mortale peccatum. Iocoſitatis, ubi nemo lædituꝛ, & illud nulli eſt mortale peccatũ. Benignitatis ſiue pietatis, quod ſit pro ſalute alicuius, & de illo dicitur, q̃ ſit mor-

Digitized by Google

mortale perfectis, veniale imperfectis. Sed quare non est mortale potius illud peccatum quod fit loco ... et quod nulli prosunt, quam illud per quod prosunt tuc cui? Respondeo, q̄ illud non fit ex animo, sed ipse ad hoc, & per illud intendit decipere, per illud non. E... tela-

gas hic perfectū solū illū, qui ex toto renunciauit omnib. pompis seculi: qui si decederet, statim saluaretur. Sed cū nullus debet peccare venialiter ad hoc vt alter liberetur a morte, vt ī.c. primū, qualiter ergo respondebit ille a quo quęrit ab hoste, est talis in hac domo. si tacet, præsumitur eū esse in domo, si autem fatetur, reus erit homicidij. Respondeo, tacere potest, & licet alter præsumat malū ex taciturnitate, hoc ei nō imputatur. absit enim ut ea quæ bona & licita facimus, &c. vt 23. q. 5. de occidēdis. vel per æquiuocationē caute deludat interrogātem, dicendo nō est hic, idest, non comedit hic, sicut Abrahā fecit, ī. eo quæritur. hostem enim cautè possumus deludere. 43. d. in mandatis. nō obstat 11. q. 3. quisquis metu. vbi dī, q̄ ueritatem occultare, idem est quod dicere falsum: sed illud verum est in teste, qui assumpsit officium testificandi. Item non obstat 25. q. 2. præscriptione. quia obuiet circa iudicia.

a ¶ Nonnulla m...] Quia facit vt consulat proximo.

b ¶ Duplex.] Supra 11. q. 3. antecessor.

c ¶ Furēs.] Ergo semper subintelligitur hæc cōditio, si res in eodē statu māserit, ut ff. de sol. cum qs in princ. ext. de iure iur. quemadmodū. Et est hic arg. q̄ propter nouū casum nouum dat auxilium, ut ext. de offi. dele. ...

1 Alia exempla plura habes 1. c. §. Abrahā, vsque ad fi. quæstionis secundū Rayn.

...siue sua, siue alterius anima, debere mentiri: Quoniam aliud est mentiri, aliud est verum occultare; si quidem aliud est, falsum dicere, aliud, verum tacere, vt si quis forte vel ad istam visibilem mortem nō vult hominem prodere; paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, vt neque prodat, neque mentiatur, ne occidat animam suam pro corpore alterius: *& infra*. ¶ Duo sunt omnino genera mendaciorum, in quibus non est magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa, cum aut iocamur, aut, vt proximis prosimus, mentimur. Illud primum in iocando ideo non est perniciosissimum, quia non fallit. Nouit enim ille cui dicitur, ioci causa esse dictum. Secundum autem ideo minus † est, quia retinet nonnullam [a] beneuolentiam. Illud vero, quod non habet duplex [b] cor, nec mendacium quidem dicendum est; tanquam, verbi gratia, si cui gladius commendetur, & promittat se redditurum, cum ille, qui commendauit, poposcerit; si fortè gladium suum repetat furens, [c] manifestum est tunc non esse reddendum, ne vel se occidat, vel alios; donec ei sanitas restituatur. Hic ideo non habet duplex cor, quia ille, cui cōmendatus est gladius, cum promittebat se redditurum poscenti, non cogitabat furentem posse repetere: *& infra*. ¶ Manifestum [α] est nō esse culpandum aliquando verum tacere: falsum autem dicere non inuenitur concessum esse perfectis.

In concil. Tolet. 8, cap. 2.

† al. minus.

α ¶ Manifestum.] *Apud B Augustinum hæc antecedūt;* Verum autem occultauit & Dominus, cum discipulis nondum idoneis dixit, multa habeo vobis dicere: sed nunc non potestis portare illa; *& Apostolus Paulus, cū ait:* Non potui loqui vobis, quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Vnde manifestum est, &c.

Idem in libro contra mendacium, c. 17.

¶ Nostro peccato, alterius saluti consulere non debemus. C. XV.

FAciat homo etiam pro temporali hominum salute, quod potest. [d] † Cum autem ad hunc articulum vētum fuerit, vt tali saluti consulere, nisi peccando, non possit; iam se existimet non habet quid faciat: quando id reliquum esse [e] perspexerit, quòd rectè β faciat.

Iuo p. 12. c. 48. Pann. l. 8. c. 125.

Cap. de mendacio in recen. impress. & simile l. 2. de summo bono c. 30.

β ¶ Rectè.] *In originali legitur* [non rectè,] *sed non est emendatum propter casum.*

Idem Isidorus in synonimis, c. 10.

¶ Ex isto ter. infertur, q̄ actus resoluitur in potentiam, concord. text. in l. 3. §. si qs. ff. de statu. & l. 1. ff. de leg. potentia ad multa refertur.

2 Consueuit dici, q̄ quatuor modis dicit aliquid posse fieri, s. facultate naturę, iuris permissione, vt merito, officij debito. de hoc not. Inno. ext. de cōcess. præb. accedas.

...in sinuante. ff. de interrog. act. de ętate. Item arg. est hic, q̄ verba generalia non extenduntur ad ea, de quibus non est dictum uel cogitatum, ut ī. e. beatus. 11. q. 3. antecessor. & ff. de transact. cum Aquiliana, extra de decim. ex multiplic. & extra de rest. spol. audita, &c.

FAciat.] CASVS. Dī hic, q̄ quilibet debet defendere salutem hominum corporalem, dummodo hoc fa... doque hæc dictio, posse, simul denotat potentiam iuris vel facti, vt extra de rescript. sciscitatus quandoque potentiam facti tantum, ut 8. q. 1. Moyses quandoque refertur ad honestatem, de pœnit. dist. inc. 2. charitas. ff. de condi. instit. filius. quandoque ad commoditatem. ff. de verb. sign. nepos Proculo. 2

e ¶ Id reliquum esse.] Idest, olim sibi est relictum... Omne

OMne genus.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nō debet aliquis aliquo genere mendacij mentiri, nec per mēdacium uitam alicuius defendere.

a ¶ Vt præſtes.] ideſt, ut profis. Ioan. Quod

¶ De eodem. C. XVI.

Iuo p. 12.c.49. Pann.l.8. c.126.

OMne genus mendacij ſummopere fuge; nec caſu, nec ſtudio loquaris falſum; nec ut præſtes, [a] mẽtiri ſtudeas; nec qualibet fallacia uitam alicuius defendas. Caue mendacium in omnibus.

Item Auguſtinus in libro de mendacio, c.6.

¶ De eodem. C. XVII.

Sup. I.

SI quis ad te confugiat, qui mẽdacio tuo poſſit a morte liberari: non es mentiturus. Os enim quod mentitur, occidit animam, *& infra.* ¶ Cum ergo mentiẽdo uita æterna amittitur; nunquam pro cuiuſquam uita temporali mentiendum eſt.

¶ *Caput hoc abeſt a pleriſque uetuſtis, & in duobus eſt cum nomine Palea.*

Item Aug. in libro quæſtionum Gen. c.44. q.145.

¶ Non reputantur mendacia, cum ea, quæ non ſunt, ioco dicuntur. C. XVIII.

Iuo p. 12.c.43. Pan.l.8.c.129.

QVòd autem ait fratribus ſuis Ioſeph: [Neſciebatis, quia augurio auguratur homo, qualis ego? [de hoc augurio etiam mãdauit eis dicendum per hominem ſuũ, quid ſibi velit, quæri ſolet. An quia nõ ſerio, ſed ioco dictum eſt, ut exitus [b] docuit, non eſt habendum mendacium? Mendacia enim a mendacibus ſerio aguntur, non ioco. Cum autem, quæ nõ ſunt, tanquam ioco dicuntur, non deputantur mendacia.

Sed in ueteri teſtamento multa permittebantur; quorum exemplis hodie uti non licet.

Vnde Gregorius lib.18. moral. c.3.

¶ Veterum exemplo mentiri non licet. C. XIX.

SI quis per uetus teſtamentum vult ſuum tueri mẽdacium, quia minus illic quibuſdã fortaſſe nocuerit; dicat neceſſe eſt rerum alienarum raptum, [c] & retributionem iniuriæ, [d] quæ infirmis illic cõceſſa ſunt, ſibi nocere non poſſe. Quæ omnia cunctis liquet quanta animadverſione veritas inſequitur: quæ nobis iam ſignificationis ſuæ umbra poſtpoſita, in uera carne declaratur.

Idem eodem libro, c.2.

¶ Obſtetrices de pietate remuneratæ de mendacio ſunt punitæ. C. XX.

Iuo p. 12.c.41.

SI quẽlibet culpa ſequẽti ſolet pia operatione purgari quanto magis hęc facillime abſtergitur, q̃ mater boni operis pietas ipſa comitatur? Nonnulli uero de obſtetricum fallacia conantur aſſerere hoc mendacij genus non eſſe peccatum, maxime, quòd illis mentientibus ſcriptũ eſt, quia ædificauit illis Dominus domos. In qua magis

Exod. 1.

b ¶ Vt exitus.] Ar. ꝙ per cõſequẽtia probantur præcedẽtia, ut 34.q.1.c.1. & 1.q.1. cõſtat. ff. de ac. & ob. obligationũ.

SED IN VETERI TESTAMENTO. CASVS. Sup. in ꝓx. c. dictũ eſt, ꝙ iocoſum mẽdacium, nõ eſt habendum pro mẽdacio. Nunc vero dicit, ꝙ hoc obtinuit in ueteri teſtamẽto, ubi multa ꝑmittebant, q̃ hodie facere non licet, & hoc probat ſeq. cap.

SI quis p uetus.] CASVS. Quidam dicebant licere ſibi mẽtiri ad inſtar hominũ ueteris teſtamenti. Aug. ergo cõtra eos, oſtẽdit, ꝙ ſi eorũ exemplis ſuã volunt tueri mẽdaciũ, pari ratione debent dicere ſibi licere aliena bona rapere, & ꝓprias vlciſci iniurias, ſicut tunc tẽporis cõſtabat eſſe ꝑmiſſum, qnę ſi quis hodie faciat, pnã patietur a Domino, qui ꝓhibuit talia. [Poſtpoſita vmbra ſignificationis.] ideſt, poſtpoſitis legalibus, & ceremonialib. Chriſtũ, & iuſtitiã noui teſtamẽti ſignificantibus.

c ¶ Raptũ. Rapinã cõmiſerunt filij Iſrael 24.q.3. dixit. Et eſt hic ar. ꝙ uno ꝓhibito ꝓhibita ſũt omnia ſimilia, ut ſ. d.4. denique. in fi. & extra de conſti. translato.

d ¶ Iniuriæ.] Tunc licuit ꝓpria auctoritate vlciſci iniurias, 1. vt 23.q.4. cũ in lege. & q.5. ſi audieris. hodie nõ licet, vt 23.q.4. Iter. & q.5. de occidendis.

e ¶ Inſequitur. Cũ dicit, Mihi vltiõ, & ego retribuã, & cum dicit. Si quis ꝑcuſſerit re I vna ma

f Hoc dictũ ſane intellige. nã tunc bene peccabant ſi hoc faciebant ꝓter auctoritatem iudicis, & ſm hoc ītellige hoc dictũ G. nã eius auctoritate poterãt hoc iure facere, ſed & faciebant, nõ ideo puniebant a iudice ſine lege, vt hic dicitur ſm H.

QVod autem ait.] CASVS. Quæritum fuit ab Auguſt. an mendacium quod iocoſe dicitur, ſit habendum pro mendacio. Et reſpondet, quòd non, quia non fuit, ut alium fallat dicitur, ſed ioco, & probat exemplo Ioſeph, qui iocoſe fratribus ſuis mentitus eſt, non ut eos fallat. [per hominem,] ideſt, diſpenſatorem ſuũ, qui inſecutus fuit eos, & reduxit eos. [Exitus.] ideſt, finis.

SI quælibet.] CASVS. Quidã dicebant, ꝙ ſi quis mentitur pro uita alicuius, non eſt peccatum, immo bonum eſt, & meritoriũ. Et hoc probat exemplo obſtetricum.

Digitized by Google

cum, quibus mentientibus pro uita Iudæorum, Dñs eis domos ædificèauit. Sed Auguſt. contra eos oſtendit, ꝙ ꝓ uita alicuius mẽtiri, peccatum eſt, tñ ſi alia peccata per pœnitentiam ſequentem delentur, hoc multo facilius deletur, nec illæ obſtetrices propter mendaciũ meruerunt, imo demeruerunt, quia quod potuit ī ęterna uita eis retribui, eſt in terrenam recompẽſationem declinatum.

a ¶ Mereatur.]deſt demeretur.

b ¶ Merces.]Ar. aliquem cõſequi pœnã & præmiũ ex eodẽ facto, ſicut miles, q̃ mittitur cauſa ignominiæ, liberat̃ a ſacramento, & eſt cõtra id, ff. de ne. geſt. ſiue. & 16. q. prima, legi.

Pœnã, & p̃mium cõſequi quis ex eodẽ facto.

c ¶ Æterna.]uideas ergo, ꝙ ſi aliqs proſperitatem habet in hac uita, per hoc auferẽ ei * ſpes æternæ uitæ, ut de pę. d. 3. quid ergo turbamur. Itẽ ex iſto loco vſ, ꝙ iſtæ mulieres, q̃ mẽtitę fuerũt ꝓ ſalute alteri⁹, peccauerũt mortaliter, quia ꝓ ueniali peccato nullus priuat̃ æterna ſalute. Aug. tñ dicit eas uenialiter peccaſſe. Sed vt patet ī gl. Gregorij ſup Exod. vnde ſumptũ eſt illud c. iſtæ mulieres bis fuerũt mẽtitæ. Primo ꝓmiſerũt Pharaoni, ꝙ oẽs maſculos interficerẽt: ſed tunc habebãt in ꝓpoſito, ꝙ nõ interficerẽt, illud peccatũ fuit veniale, quia fuit pro uita illorum conſeruanda, & de illo loquitur Auguſt. poſtea uero pueris reſeruatis cum redarguerentur a Pharaone, ſecundo ſunt mentitę, cum dicebant Hebræorum mulieres habere ſcientiam obſtetricandi, &c. & tunc non fuerunt mentitæ pro uita puerorum, qa illi iam ſeruati erant: ſed pro propria uita, ne interficerẽtur, & hoc mendacium fuit mortale, * propter hoc dãnatæ fuerunt. Quidam tamen dicunt, quod licet propter veniale peccatum non damnetur aliquis, tamen impedire poteſt aliquem ne ſaluetur. Sed hoc non credo, cum ueniale peccatum non tollat gratiam: nec eam impedit, etiam ſi omnia venialia peccata aliquis commiſiſſet.

* Difficilior creditur.

Proſperitas in hoc ſæculo eſt periculoſa.

Mulieres q̃ Pharaoni ꝓmiſerũt oẽs mares interficere bis fũt mentitæ.

* Immo neque illud mortale, quia non perniciоſum.

d ¶ Potuit.]Si habuiſſet charitatem.

ABRAHAM. CASVS. Dī hic, ꝙ non ſolũ Ioſeph fuit a mendacio excuſatus in ueteri teſtam. ſed ẽt Abraham, qui mentitus fuit pueris ſuis cum aliud diceret, & aliud ſe facturum deliberaret. Et hoc inducit ſeq. c.

PROPHETAVIT. CASVS. Ambro. oſtendit in hoc c. ꝙ Abraham cum dixiſſet ſe cum filio rediturum, & propoſitum haberet ipſum immolandi Deo, captioſe loquebatur, ne aliquis ſeruorum ipſum impediret: Dominus tamen per os eius prophetauit id, quod ipſe cogitauit.

e ¶ Parabat.]Dominus.

f ¶ Captioſe.]deſt caute.

QVANDOQVE. Hæc eſt quinta pars q̃. in qua dī. ꝙ poſſunt quãdoque diſſimulari boni uiri & non peccati quædam etiam dicunt prophetando. Ioan. Faſt.

C A-

recõpenſatione cognoſcitur, quid mendacij culpa mereatur. [a] Nam benignitatis earum merces, [b] quæ eis in æterna [c] potuit [d] uita retribui, præmiſſa † culpa mendacij in terrenam eſt recompenſationem declinata.

† al. pro admiſſa.

Abraham quoque loquens ad pueros ſuos ait. (Sedete hic cum aſino: ego & puer illuc uſque pertranſibimus, & cum adorauerimus, reuertemur ad uos; (licet aliud ſe facturum deliberaret; tamen excuſatur a mendacio. Vnde Ambroſius in libro de patriarchis. (¶ Prophetauit Abraham, quod ignorabat. Ipſe ſolus diſponebat redire immolato filio. Sed Dominus per os eius locutus eſt, quod parabat. [c] *Captioſe* [f] *autem loquebatur cum ſeruulis; ne cognito negotio, aut impediret aliquis, aut gemitu obſtreperet, aut fletu.*

Gen. 22.

Li. de Abrahã, c. 8.

5 Quandoque aliquid iubendo ſignificamus nelle fieri, quod tamen fieri nolumus: ſed experimentum obedientiæ quærimus: ſicut Abraham a Deo tentatus legitur, cum iuſſus eſt immolare filium: quem Dominus noluit ab eo occidi. Vnde in eodem libro idẽ Ambroſius: (¶ Nõ enim uolebat g *Deus immolari a patre filium: nec impleri hoc munus volebat, qui ouem pro filio immolandã obtulit: ſed tentabat affectum patris, ſi Dei præcepta præferret filio,) & infra: (Non injicias, inquit, manum in puerum: neque facies ei quidquam. [& infra:) Affectũ tuum inquiſiui, non factum exegi: tentaui mẽtem tuam, ſi etiam filio dilectiſſimo non parceres propter me. Non aufero quod donaui ipſe: nec hæredem inuideo, quem largius ſum non habenti.*

Gen. 22. Ibidem in principio capitis 8.

Item Hieronymus in epiſtola ad Galatas, c. 2.

¶ Simulatio vtilis eſt, & in tempore aſſumenda. C. XXI.

VTilem [h] ſimulationem, & in tempore aſſumendam

CASVS. Docet Grat. hic, ꝙ quandoque ſignificamus id fieri quod fieri nolumus, ſed hoc facimus ad experimẽtum obedientiæ: ſicut Deus tentauit Abraham, ut eius obedientiam experiretur. Hoc probat per ſeq.

NON ENIM. CASVS. Legitur in Geneſ. ꝙ Dominus præcepit Abrahæ, ut filium ſuum Iſaac ſibi immolaret, quod cum facere vellet, prohibuit eum Dominus, & ouem pro filio obtulit immolandã, quia Dominus nõ ideo præcepit Abrahæ filium ſuũ immolare, eo ꝙ vellet ita fieri: ſed ut eius obedientiam tantummodo experiretur.

g ¶ Volebat.]Sed nunquid voluntas Abrahæ fuit cõtraria uolentati Deĩ nõ. ſed ipſa volita fuerunt cõtraria. Abraham enim uolebat interficere. & Deus hoc ipſum noluit. ſ. ipſum Abraham uelle interficere, & ſic eadẽ fuit uoluntas.

VTilem. CASVS. Oſtendit Hieron. ꝙ multoties ſimulatio utilis eſt, & ꝙ homo dẽt ſimulare id qđ non eſt, nec fieri cupit. Et Hoc probat tribus exemplis. ſ. Ichu regis Iſrael, & Dauid, & Chriſti, qui ſimulationem peccatricis carnis aſſumpſit.

Dolus in hoſtem bonus eſt.

h ¶ Vtilem.]Aug. quod dolus cõtra hoſtẽ bonus eſt, vt 23. q. 2. dominus, & 47. diſtin. in mãdatis, & ff. de cap. &

Digitized by Google

& poſtli.re.nihil intereſt, C.de cõmer.& merca.l.1.& 14.q.5.dixit.& de conſec.diſt.2.dixit dñs.Sicut ecõuerſo quædã diſſimulare poſſumus. ff.de noua. cõtra doli, in fi.arg.cõtra 23.q.1.noli. dolus verò uel ſimulatio ad fallendũ ſemper malus eſt,ut 27.diſ. qđ interrogaſti,& 22.

Iehu regis Iſrael nos doceat exemplum,qui cum non potuiſſet interficere ſacerdotes Baal, niſi ſe finxiſſet velle idolũ colere,dixit: [Congregate mihi omnes ſacerdotes Baal.Si.n.rex Achab ſeruiuit Baal in paucis;ego ſeruiam ei in multis.] Et Dauid quando mutauit faciem ſuam coram Abimelech, & dimiſit eum, & abijt. Nec mirum quamuis iuſtos homines, tamen aliqua ſimulare pro tẽpore ob ſuam & aliorum ſalutem:cum & ipſe Dominus noſter non habens peccatum,nec carnem peccati, ſimulationem [a] peccatricis carnis aſſumpſerit:vt condemnãs in carne peccatum,nos in ſe faceret iuſtitiam Dei.

4.Reg.10.

1.Reg.21.

Ecce,quæ mendacia ſint venialia, & quæ dãnabilia.

¶ *Sed quæritur quare dicat Aug. non eſſe mentiendum pro temporali vita alicuius: cum Abraham deſcendens in Aegyptum rogauerit Saram, vt ſororem eius ſe eſſe mentiretur, dicens: [Noui, quod pulchra ſis mulier: & quòd cum viderint te Aegyptij, dicturi ſunt, vxor illius eſt,& interficient me, & te reſeruabunt. Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror mea ſis, vt bene ſit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui.] Sed Abraham non mendacium dici,ſed verum tacere voluit.*

Gen.12.

Vnde idem Auguſt.ait in quæſtio. Geneſ.q.26:

¶Quomodo Abraham excuſetur a mendacio,qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit. C. XXII.

QVæritur,cur Patriarcha mentiri [b] voluit,vt diceret Saram ſororem [c] ſuam:& non potius Deo commiſit;qui ſi vellet, eius pudicitiam apud Pharaonem [d] ſeruare poſſet.Sed veritatem voluit celari, nõ mendacium dici.Soror enim dicitur, quia filia fratris erat. Et in hoc oſtenditur, ꝙ nemo debet tentare Deum ſuum; dum habet quod rationabili conſilio faciat.[e] Fecit quod potuit: quod non potuit, Deo commiſit,in quem ſperauit: nec eum fides, aut ſpes fefellit. Si autem interrogatus illam fœminam indicaſſet vxorem; duas res tuendas committeret Deo,& vitam ſuam,& vxoris pudicitiam.

lib.22. contra Fauſtum, cap.36. 33.& rurſus 36.

¶ *In quæſtione ipſa vigeſima ſexta non ſunt omnia verba huius capituli:ſed confectum eſt etiam ex lib.22. contra Fauſtum,& contra Secundinum, & ex alijs locis.*

† Adde Ale. de Imo. in l. qui iurato. circa fi. ff.q ſatiſd. cog.& text.in l.qui iuraſſet, in prin. ff.de iureiu.& ſingulariter Bald. in l.obſeruare. §.proficiſci. in 2. uel 3.col.ff.de offic.proconſ. Diabolus a Chriſto fuit deceptus.

Item opponitur,ꝙ Iacob mentiendo & ſibi profuit,& alij nocuit: nec tamen reprehenditur,ſed commendatur. Sed Iacob dicendo ſe eſſe Eſau primogenitũ, non eſt mentitus. † *Non.n.dixit ſe eſſe primogenitum, naſcendo, ſed ius primogenituræ, illo vendente, ritè adeundo. Sic & Chriſtus Ioannem dixit eſſe Heliam, non perſonæ, ſed imitatione virtutis. Erat ergo Iacob Eſau,non naſcen-*

Gen.2.& 25.

Matth.11.

mendacia ſint venialia, & quæ mortalia: Poſtea facit quandã quæſtionem, quare.ſ. Abraham cum deſcenderet in Aegyptum cũ vxore, rogauit eam ut ſororẽ ſuam ſe eſſe mentiretur: ne ſi diceret ſe uxorem illius,interfi ceretur propter eam:cũ dictum ſit. [a] ne quis arbitretur, non eſſe mentiendũ pro temporali vita alicuius. Poſtea ſoluit hanc obiectionem, dicens ꝙ Abrahã noluit mendacium dici, ſed uerum tacere uoluit: quia de eodem ſanguine nata, uerè ſoror dicebatur.

QVæſt. CASVS. Quæſitũ fuit ab Aug. cur Abraham Patriarcha mentiri voluit Sarã, ut ſe ſororem ſuã diceret, & non potius commiſit ipſam Deo. Et rñdet,ꝙ noluit mendaciũ dici:ſed veritatẽ occultari uoluit. ſoror.n.ſua erat, qa filia erat fratris. & ꝙ non commiſit eã Deo tantum, dedit nobis exemplum ut quamdiu poſſumus rõnabiliter pericula euitare,Deum tentare non debemus.

[b] ¶ Mẽtiri.] Ecce dicit Aug. ipſum mentitum:& tamen poſtea dicit ipſum nõ mẽtitum. & hoc eſt notandũ circa reſcripta, uel circa iudicia,an quærendo uel narrando vel diſſimiendo aliquid dicatur,vt 3.q.6.hæc ꝙpe.& ſic eſt hic argumẽtum:,quod interrogans non confitetur. Arg.contra 30. quæſt.1.de eo.

Abraham non fit mentitus.

Interrogans non confitetur.

[c] ¶ Sororem.] Hic patet.ꝙ nõ quilibet ſecũdus gradus fuit in lege ꝓhibitus.extra de cõuerſ. infid. interrogaſti, i parte deciſa. Itẽ patet hiẽ, ꝙ licitè per æquiuocationem poſſumus hoſtem deludere,ut not.ſ.ea.ne quis.& infra §.proxi.

[d] Apud Pharaonẽ] cõtra 22.q.4.nemo. vbi dicit de Abimelech. ibi ſol. nã ambo ĩ ipſum Abrahã deliquerunt, de qq.

[a] ¶ Simulationem.] Vt falleret diabolum. dicit enim auctoritas: 1. ſi diabolus eum filium Dei ſcuiſſet,nũquam eum a Iudæis crucifigi paſſus fuiſſet.

ECCE. CASVS. Dicit Grat. ex ſupradictis patere quæ

12.q.1.certè.C.de lat.liber. toll.l j.§.ſed & qui pileati. diſt.1.ex his.aliàs eſt,§.denique,uer. reges quoq;.Laue ¶ Faciat. Non ob.de conſecr.diſt.1.omnis Chriſtianus.vt ibi ſoluitur ſic.23.q.vlt.ſi nulla.

ITEM OPPONITVR. CASVS. Iſte §. diuiditur I duas partes. In prima probat adhuc quod homo

poteſt mentiri vt ſibi proſit etiam alteri nocendo. Quod probat exẽplo Iacob, qui mentitus eſt ſe eſſe Eſau patri benedicenti: & hoc modo ſibi abſtulit ius primogenituræ. Sed hanc obiectionem ſoluit Grat. dicens, Iacob non eſſe mentitum, non enim ſic dixit eſſe Eſau natiuitate, ſed adiectione, vel imitatione: quia ex quo Eſau ſibi vendiderat ius primogenituræ: iure eũ imitari poterat; & ius illud adire quod emerat, & hanc ſolutionem probat quatuor exẽplis, ſ. Ioãnis, quem Chriſtus dixit eſſe Heliam virtutis imitatione: & Iudæorũ & gentiliũ & Romanorũ. In 2. parte dí, q̃ ꝙuis ẽps de quo agit in themate, iurauerit falsũ qđ putabat eſſe verum, nõ tñ reus periurij iudicat: qđ probat exẽplo Saulis, q̃ pugnaturus contra Philiſtæos, iurauit ſe interfecturum quicunq; comederet ante ſolis occaſum, contra qđ iurin Ionatha, filius ſuus fauũ mellis comedit: pp quod pater eũ condemnauit ad mortẽ: ſed preces populi hanc ſnĩam reuocauit: nec tamẽ propter hoc reus periurij iudicat. Secunda pars incipit ibi, [Eps vero. Primum exẽplũ primę partis eſt ibi: [Sic & Chriſtus Ioannem. Secundum ibi, [Sic & Iudęi. Tertium ibi, [Econtra gentiles.] Quartum ibi, [Hinc idem Apoſtolus.]

a ¶ Sed imitando.] Et ait qñque aliquis ſumit potius appellationẽ ab accidenti quàm a natura, ut ff. de orig. iur. l. 2. in prin. & 1. q. 1. cito.

b ¶ Præputiũ facta eſt.] i. circunciſus es in præputio, & nõ in corde: cum tamẽ dixerit legislator circuncidite vos, & amputate præputia cordis veſtri.

c ¶ Reputaſ.] i. gentilis reputabit circũciſus, ſi ſeruat legẽ.

d ¶ Non nocuit.] Et ſic iniuriam non fecit: quia iure ſuo vſus eſt, vt extra de elect. cum eccleſia.

e ¶ Niſi rea mens.] Vt ſup. ea. homines.

Vox præconis paucis innoteſcit.

f ¶ Audito. Quia vox præconis paucis innoteſcit, vt C. qũo & qñ iud. auth. q̃ ſemel. & qui tardè venit ad iudiciũ, præſumitur non audiuiſſe vocẽ præconis, ut ff. de in integ. reſt. diuus. & edictũ tãtum ligat eos, ad quos peruenit, vt 82. diſt. propoſuiſti, in fi. ff. de decr. ab ord. fac. l. vlt. tamen hæc non eſt excuſatio ſufficiens, dummodo edictũ ſit publice propoſitum, vt 16. diſt. quod dicitis.

g ¶ Stragem.] Et hoc ei non proficit, ſi ſcienter contra edictum fecit, ut ff. de re milit. l. 3. §. in bello.

h ¶ Laborans.] Illud cum potuit excuſare. de conſecr. diſt. 5. diſcipulos.

i ¶ Quia quantum.] Sic dicitur aliquid quantum ad ſe, non quantum ad alios, ut 24. diſt. c. vlt. & de conſecrat. diſt. 4. quatuor, & 1. q. 1. quod quidam.

Edictum ligat tantum eos ad quos peruenit.

do, ut diximus, ſed emptione primogenituræ de nõ primogenito in primogenitu tranſeundo, ſicut & ipſe Eſau primogenita vendendo de primogenito nõ primogenitus fieri meruit. Sic & Iudæi, cũ eſſent filij Abrahæ carne; qa non fuerũt filij eius imitatione, non deputãtur inter filios Abrahæ, ſed dicũtur filij diaboli: cuius filij ſunt, nõ naſcẽdo, ſed imitando. [a] *Vnde a Domino audire meruerũt: [Si filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite: nunc aũt quaritis me interficere, hoiem, qui veritatem locutus ſum vobis, Hoc Abrahã non fecit. Vos ex patre diabolo eſtis: & deſideria patris veſtri facere vultis.* ¶ *Econtra gentiles, cum ſecundũ originem carnis ab Abrahã eſſent alieni; tamen imitatione fidei & iuſtitiæ ſucceſſerunt in filios Abrahæ. Vnde ab Apoſtolo dicitur eiſdem. [Si aũt Chriſti, ergo Abrahæ ſemen eſtis.] ¶ Hinc idem Apoſtolus ſcribens Romanis ait: [O tu Iudæe ſi circuncidaris, nec legẽ obſerues, circunciſio tua præputium facta eſt,* [b] *qũo & præputium, ſi iuſtitias legis cuſtodiat, in circunciſionẽ reputabitur; Præferitur ergo, ut ex præmiſſis colligitur, imitatio operis origini carnis. Veraciter ergo, non mẽdaciter Iacob ſe dixit Eſau eſſe: nec mentiendo, ſed verum dicendo, ſibi profuit alteri vero non nocuit:* [d] *quia benedictionem ſibi debitam accipit, non alienum* † *ſubripuit.* ¶ *Epiſcopus vero iſte, de quo agitur, & ſi falſum iurauit, tamen quia, ut ſupradictum eſt, ream linguam non facit niſi rea mens;* [e] *nequaquam reus periurij habetur. Probatur hoc etiam exemplo Saulis, qui cum eſſet pugnaturus contra Philiſtæos, iurauit ſe interfecturũ quicumq; ante Solis occaſum comederet. Ionathas autem filius eius non audito* [f] *regis iuramento, cum pugnando magnam hoſtium ſtragem* [g] *dediſſet, & ſalutem feciſſet in Iſrael; fame laborans,* [h] *vidit fauum mellis, quẽ regia virga, quam geſtabat in manibus, accepit, & comedit: ſtatimque oculi, quos fere fames clauſerat, aperti ſunt, & facies eius exhilarata eſt. Quo comperto, Saul voluit eum dare neci, ſed precibus, & pia populi ſupplicatione placatus, mortis reuocauit ſententiam, ne interficeretur ille, per quem ſalus data erat in Iſrael; & quo pugnante, de manibus hoſtium populus ille liberatus fuerat. Ecce Saul falſum iurauit: quia quod iureiurando ſe facturum decreuit, precibus populi* † *reuocatus non fecit. Nec tamen periurij reus arguitur: quia, quantum* [i] *in ipſo fuit, quod iurauit, implenit: dum ſententiam mortis in filium dedit: quum non carnali affectu, ſed populi ſupplicatione reuocauit.*

Ioan. 8.

Ioan. 8.

1. Cor. 4.

Rom. 2.

† alienam.

ſup. c. homines.

1. Reg. 14.

† al. prouocatus.

[a] Et ff. de re. eor. qui ſub tu. l. quãuis, 16. q. 1. monachi.

Digitized by Google

Cum

VM ergo] CASVS. Hæc est 3. q. tibi quæritur, an liceret archidiacono iuramento firmare quod episcopo suo debitam reuerentiam negaret? Et respondet quòd non, cum episcopus propter tale iuramentum quod fecit, reatum periurij nõ contraxerit: cum etiam si periurus fuisset, tamen non liceret archidiacono, vel alicui subiectorũ ab eo discedere ante definitiuam sententiam, & ideo illicitum fuit archidiaconi iuramentum.

a ¶ Obedientia.] Hæc quæstio determinatur. 5. 15. q. vlt. cap. vlt. sup. 8. q. 4. cap. nonne.

QVAESTIO III.

VM ergo, vt ratione, & exemplo monstratum est, episcopus reus periurij non esset; consueta obedientia a ab archidiacono sibi denegari non debuit: cum etiam si criminosum illum esse constaret; ante definitiuam tamen sententiam, vt supra monstratum est, nulli clericorum suorum ab eo liceret discedere.

Constat ergo illicitum esse quod archidiaconus iuramento firmauit.

Vnde merito quæritur, An debeat seruari, vel non.

QVAESTIO IIII.

VOd autem illicita b iuramenta seruari non debeat, in Toletano concilio 8. c. 2. legitur, in quo sic statutum est.

¶ Melius est vota stultæ promissionis non implere, quam crimen committere. C. I.

SI publicis sacramẽtorum gestis (quod Deus auertat) a quibuslibet illicita, vel non bona extitisset condition allegata, quæ aut ingulare animam patris, aut agere compelleret stuprum sacratissimæ virginis; nunquid nõ tolerabilius c esset stultę promissionis vota reijcere, quàm per inutilium promissorum custodium, exhorrendam criminum implere mentiuram?

Item Ambrosius de officijs, lib. 1. c. 50.

¶ Aliquando non expedit promissum seruare sacramentum. C. II.

EST etiam contra officium d nonnunquã soluere promissum; sacramentum custodire a: vt Herodes, qui iurauit, quoniam, quidquid e petitum esset, daret filiæ Herodiadis: & necem Ioannis præstitit, ne promissum negaret.

a Custodire.] *Addita est vox ista ex originali, & concilio Toletano, in quo refertur.*

SI publicis.] CASVS. Aliquis iurauit interficere patrem suum, uel corrumpere sanctimonialem. quare quæsitum fuit in concilio Toletano, vtrum tale iuramentum sit seruandum, & respondet quod non: quia tolerabilius est turpem promissionem reijcere, quam eam adimpiere. Seq. cap. patet. cum. §.

b ¶ Non tolerabilius.] Nec peccat transgrediendo, ut inf. ead. in malis & cap. inter. licet tunc peccauit quando iurauit 2. Ioan.

d EST etiam contra officium.] Id est, pietatem.

e ¶ Quidquid.] In hoc generali iuramento non intelligitur iurasse nisi quod licite facere potuit: vt extra de iurciur. c. debitores. Ioan.

Iuramẽta ex modis dicuntur illicita.

ex persona, ex re, ex fine, ex causa, ex tempore, ex modo. Ex persona dupliciter, vel ex pſona eius q̃ iurat, vel ex persona eius cui iuratur. nã si impubes iurat, nõ tenet iuramẽtũ. 1 ut inf. ead. q. 5. paruuli. Item si clericus laico iurat. inf. q. 5. nullus. Ex re est illicitum est iterũ dupliciter, vt si res sit illicita, quæ iuratur, ut inf. ca. in malis. & si res illa, per quã iuratur, nõ seruatur, ut sup. ca. q. 1. ciertum. per literaturas. & sim. q. 3. considerari. Ex fine illicitum est, ut si iurem propter electum. & ante el. scienem. ut 8. q. 3. Arnaldus. Ex ca, ut si ad clamorem populi iuretur, ut inf. ead. vnusquisque. Ex modo est illicitum. ut si temere iuretur, uel indiscrete, uel præter necessitatem, ut 5. ead. q. 2. c. 2. & inf. ea. c. si aliquid. Item iramentum ex tempore est illicitum. ut si iurẽ in quadragesima, nisi de pace componẽda. ut 1. q. 5. decreuit. quod hoc uerũ perpenditur.

Quia, cui, q d, per, quod, ad quid, cur, quemodo, quando. Breuiter ergo teneas in hac quæstione, q̃ semper iuramẽtum est seruandum, si est licitum, licet etiam illicitum sit ex modo iurandi. vt inf. ca. si aliquid. extra de iureiur. c. debitores. Ioan.

1 Ad idem ff. de iureiu. peiers. sic. nisi in casu ff. de lib. cau. de ult.

2 Vnde ei pœnitentia inducitur ext. eod. tit. cum quidam.

3 Non enim iurãti est via cuiũ inquirere.] ca. q. inter. ext. de iureiur. quãto & circa hoc dic. vt le. & not. ff. de homic. cũ iuio. Arch

Iuo p. 12. c. 9. Pann. l. 8. c. 90. ¶ al. existisse conditio allegatur.

Ibidem in Tolc. 8.

Sent. 3. dist. 39. Iuo p. 12. c. 3. Pann. l. 8. c. 91. Matth 9.

Qvòd Dauid.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ iuramentum illicitum non est seruandum: & hoc probat exemplo Dauid, qui iurauit interficere Nabal, & tamen promissionem suam non adimpleuit. Idem est casus tequentis cap. sed additur, q̃ de duobus malis eligitur minimum. Aliud e. scilicet, in malis promissis, planum est.

a ¶ Temerariũ.] Iuramenth temerariũ & inconsulto calore incendiæ factũ, nõ est seruandũ, ut hic, & 22. q. 5. præuaricator. Ioan.

b ¶ Vrauit.] ¶ Peccatis. i. ideſt. quæ videntur peccata, i. cum alterum nõ est peccatum. Ioan.

c ¶ In malis.] Aliud in malis promissis, & aliud in male promissis primũ nõ est seruandũ, secundum sic, ut inf. eod. cap. proxi.

S I aliquid.] CASVS. Ostendit hic Beda, q̃ si quis iurat se interfecturum hominẽ, uel aliud peccatum perpetrare: potius debet uenire contra iuramẽtum, quàm in aliud grauius crimen incidere: quod probat exẽplo Dauid, qui licet iurauerit interficere Nabal virũ stultũ, & impium, tamẽ ad preces Abigail uxoris eius contra sacramentum ueniens ensem reuocauit in vaginam.

d ¶ Peiorem.] Simile extra de iureiur. si uero.

d ¶ Peiorem.] Item aliud exemplum potest poni quàm hic ponatur, ut si iurauit me peccaturum uenialiter, tale iuramẽtum non debeo adimplere: quia addere peccatum peccato, ut infra ca. diffinitio. & si temere aliquid iuratur, quod est licitum, adimplẽdũ est. si tamen propter necessitatẽ non possum adimplere, uenialiter pecco, ut 25. distinc. §. criminis. in fi. & a licito iuramento (vt dicũt quidam) Papa non potest absoluere, ut not. 15. quæst. 6. iuuenitatem. sed contra, eos est exuade iureiur. uenientes. Io.

NOn solum.] CASVS. Hic dicitur quod si aliquis iurauit aliquid illicitum, non debet illud adimplere: sed de duobus malis minus eligere debet, scilicet, ut non adimpleat quod promisit.

Item in sermone S. Augustini episcopi de decollatione S. Ioannis Baptistæ, qui, sic incipit [Cum Sanctum Euangelium legeretur.]

¶ Pietas fuit, quod Dauid Nabal, sicut iurauerat, non occiderit. C. III.

a Const. Serm. 11. de sanctis. cuius principiũ est [Propter hunc.

QVòd Dauid iuramentum per sanguinis effusionem non impleuit, maior pietas fuit. Video a Dauid piũ hominem, & sanctum in temerariam [2] iurationem cecidisse, & maluisse nõ facere quod iurauerat, quàm iuratio nem suam fuso hominis sanguine implere.

Sent. ibidem. Iuo p. 12. c. 11. Pann. l. 8. c. 92.

a ¶ Video.] *Hæc sunt uerba B. Augustini in eo sermone. Antecedentia autem uidẽtur summa quædam, nec sunt apud Iuonem, aut in Pannormia.*

Idem ibidem.

¶ De eodem. C. IIII.

IVrauit Dauid temere, sed nõ impleuit iurationẽ maiori pietate. *& infra.* ¶ Ecce sanctus Dauid nõ quidem iratus sanguinem hominis fudit; sed eum falsum iurasse negare quis poterit? De duobus peccatis [b] elegit minus: sed minus fuit illud in comparatione maioris. Nam per se ipsum appensum, magnum malum erat falsa iuratio.

Sent. ibidem. Iuo ibidem. Pann. l. 8. c. 93.

Item Isidorus in synonimis, libro secundo β.

β ¶ Secundo.] *Etiã* B. *Branlius in uita Isidori memorat duos synonymorũ libros. Et in synonymis, q̃ nuper cũ aliis Isidori operib. sunt Parisijs impressa facile locũ haberet diuisio in duos lib. Nã ex posteriore parte vt sumptus libellus de norma uiuendi, q̃ in eodẽ Parisino codice habet. Alter aũt libellus de contẽptu mundi qui & ibidẽ, & antea Antuerpiæ, & olim Venetijs sub hoc titulo.* Isidorus de hoie, & rõne deflente, & de hoie, & ratione consolante, *impressus est, uidetur epitome quidem synonymorum.*

Cap. de mendacio in impresso Parisijs.

Turpia uota seruanda non sunt. C. V.

IN malis [c] promissis rescinde fidem. In turpi uoto muta decretum: quòd incautè uouisti, ne facias. Impia enim est promissio, quæ scelere adimpletur.

Iuo p. 12. c. 12. In Tolet. 8. c. 2. & in Tribur. c. 21. & gl. ord. in c. 14. Matthæi, in ver. iurm.

Item Beda in hom. 44. in Natali decollationis S. Ioan.

¶ Non est obseruandum iuramentum, quo malum incaute promittitur. C. VI.

SI aliquid forte nos incautus iurasse contigerit, quod obseruatum peiorem [d] uergat in exitum, libere illud consilio salubriore mutandũ nouerimus, ac magis instante necessitate peierandum nobis, quàm pro uitando periurio in aliud crimẽ grauius esse diuertendum. Deniq; iurauit Dauid per Dñm occidere Nabal virum stultum, & impium, atq; omnia, quę ad illum pertinerent, demoliri. Sed ad primam intercessionem Abigail fœminæ prudentis mox remisit minas, reuocauit ensem in uaginam, neque aliquid culpę se tali periurio contraxisse doluit.

inf. eo. si aliquid. c. 16. Parc. l. 12. c. 18. Iuo p. 12. c. 13. & 75. Pan. l. 8. c. 94. & 118

1. Reg. 25.

Idem ibidem.

Iuo p. 12. c. 11. Pann. l. 8. c. 93.

¶ De duobus malis minus eligi oportet. C. VII.

NOn solum in iurãdo, sed in omni, quod agimus, hęc

Ideſt, q̃ p ſic conſidera- ri pñt de ge- nere pecca toũ cum na turali caſu tranſgreſſio iuſti nullum eſt peccatum eriã ueniale ſm Hug. ſed tunc pecca uit Dauid cũ temere iura- uit. Lan.

Iuſm nõ ſu- pereſt adim- plendum.

Papa an poſ- ſit abſoluere a licito iura- mento.

Digitized by Google

a ¶ Contagio.] Quantum ad perplexionem animi. ut 13.d.nemo.
b ¶ In quo minus.] Quoties enim aliquid sine captione fieri nõ potest, semper id quod minimum est, sequimur, vt ff. de re iud. quoties nihil. Io. Vouf.

est moderatio solertius obseruanda, vt si in talem forte lapsum versuti hostis inciderimus insidijs, ex quo sine aliquo peccati contagio [a] surgere non possimus; illũ potius euadendi aditum petamus, in quo minus [b] periculi nos perpessuros esse cernimus.

In Tolet. 8.c.2.

Item Ambrosius de officijs, lib.3 c.12.

¶Tolerabilius est iuramentum non implere, quàm quòd turpe est facere. C. VIII.

Suo p.13.c.17.

VNusquisque simplicem sermonem proferat: vas suũ in sanctificatione possideat: nec fratrem suũ circumscriptione verborum inducat: nihil promittat inhonestum: [c] aut si promiserit; tolerabilius est promissum nõ facere, quàm facere quod turpe sit. Sæpe plerique constringunt seipsos iurisiurandi sacramento: & cũ ipsi cognouerint promittendum non fuisse; sacramenti tamen contemplatione faciunt, quod spoponderunt: sicut de Herode supra scripsimus: qui saltatrici præmium turpiter promisit, crudeliter soluit. Turpe, quod regnum pro saltatione promittitur: crudele, quod mors prophetæ p iurisiurandi religione donatur. Quanto tolerabilius tali fuisset periurium sacramento? † Si tamen periurium possit dici, quod ebrius [d] inter vina iurauerat, quod euiratus [a] inter saltantium [e] choros promiserat. Infertur disco prophetę caput, & hoc æstimatum est fidei esse, quod amentiæ [f] fuit, *& post pauca de Iepte* [g] *differens.* ¶Miserabilis, inquit, necessitas, quæ soluitur parricidio. Melius est non vouere, quàm vouere id, quod sibi is, cui promittitur, nolit exolui. *& post paululum.* ¶Non semper igitur promissa soluenda omnia sunt. Denique ipse Dominus frequenter suam mutat sententiam, sicut scriptura indicat.

Tanc. l. 8. c. 10.

Matt. 14.

† *homicidio.*] Iuo

Ibidem.

Ind. 11.
Inf. c. non semper.

a ¶ Euiratus.] *Emendatum est ex B. Ambrosio, & Iuone. Antea enim legebatur,* & iuratus.
Item ex concilio Toletano 8.c.2.

¶ Incommutabilis Deus quandoque sua mutat statuta. C. IX.

INcommutabilis, eademque semper existẽs Dei natura parcens sua sæpe in sacris literis legitur mutasse p missa, & pro misericordia temperasse sentẽtiam. [b] Vnde quãlibet sit impassibilis, atq; immutabilis, eiusdemq; deitatis licet sint dicta firmissima; crebro tamen eius, & iuramenta leguntur, & pœnitentia: quæ sacris extant my-

sententiam sæpe mutet, & mutando melioret.
e ¶ Inhonestum. Non solum ergo iuramentum rei illicitæ non est seruandum, sed nec etiam inhonestum: imo si tendat ad inhonestatem quandoque non est seruandũ, licet possit seruari sine interitu salutis æternæ, vt extra de iureiur. quemadmodum.
d ¶ Quod ebrius.] Ergo *p* missio ebrij nõ tenet. 1 vt 15.q. 1. sane.
e ¶ Saltantiũ.] Arg. *q* id quod ad clamorem populi promittitur: non tenet. si. 8.q.1. licet. & c. si ergo. & extra de elect. Ofius. Item alia ratione non debuit se nere hoc iuramentum, quia ob reuerẽtiã hospitum uidetur promisisse: & ea quæ ob reuerẽtiam alicui promittũtur, non ligãt. vt ff. quarum rerũ actio non datur. l.1.§. quæ honorãdę, sic ergo tacl turnitas, quæ fit ob reuerẽtiam aliquorum, nõ præiudicat, ut ff. de fur. l. pen.
f ¶ Quod amẽtiæ.] Alias amicitiæ.
g ¶ de Iepte.] Infra prox. causa, qu.5. si nõ licet, in fi. contr. vbi dicit, *q* votũ illud fuit à spiritu sancto. Sed dicas *q* votum fuit iussu: sed talis solutio fuit iniusta. Hebræi tamen quidã reprehendũt etiã ipsum iusum: & dicũt quidam, *q* si cornus vel asinus ei obuiasset, nunquid illud obuiuisset domino? quasi dicant non.

Item tene. cum ista gl. Pul. in cõsilio. in fin. vbi dicit *q* contract° eius q potationib° & ebrietatibus, uel adulationib° est inductus ad vendendum rem minoris pretio q̃ ualeat, est ipso iure nullus: pro hoc bũ facit c. sane. in gl. alias.

Deus quæ à se dicta reuocat: ter loquitur.

¶ Immutabilis.] CASVS. Quæritũ est si concil. Toleta. vtrum quis possit venire contra iuramẽtum suum illicitũ? & respondet *q* sic, & hoc probatur exẽplo Domini: q licet sit incommutabilis, legitur tamen suam sententiam mutasse, & contra sua iuramenta venisse. Probat, & hoc auctoritate Hieronymi. q.

VNusquisque.] CASVS. Ostendit hic Ambr. *q* aliquis non debet illicitum promittere: & si promisit, tolerabilius est promissum non adimplere, quam facere rem illicitam. Et hoc probat exẽplo Herodis, & Iepte, qui sepe in scriptura reprehẽduntur, eo *q* per promissionem suam illicitam impleuerunt: nam bene poterant mutare voluntatẽ prauam, cum ipse Deus suam

dicentis. Repente loquar, &c. Iutamẽta. id est. sponsiones, secundum quod merita hominum exigebant. Seq. cap. patet.
h ¶ Sententiam.] Idest communicationem. ea quæ Dominus dicit communicando, vel commonendo, bene. et. reuocat: sed ea quæ asserendo dicit, non reuocat. vnde Macrobius dicit quod tripliciter contingit Deus loqui.

Digitized by Google

sterijs ad operta. Iurare namque Dei, est à seipso nullatenus ordinata conuellere: pœnitere vero eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sic enim per Hieremiã dicit: [Repente loquar aduersum gentem, & aduersum regnũ vt eradicem, & destruam, & disperdam illud Si pœnitentiam egerit gens illa super malo suo, quod locutus sum aduersus eam; agam & ego pœnitentiam super malo, quod cogitaui [a], vt facerem ei.] Hier.18.

¶ *Initium huius capituli emendatum est ex recentioribus editionibus conciliorum Colonienſibus, & codice Lucẽſi regio. In netuſtioribus autẽ editionibus, & duob. codicib. Vaticanis, duobuſque monaſterij Dominicani poſt ver.* innectenda. *quod in ipso concilio antecedit huic capitulo, ſequitur continenter*. Etenim immutabilis deitatis licet dicta sint firmissima, crebro tñ, &c. *intermedijs omiſſis.*

Item Augustinus.

¶ Sapientis est reuocare, quod male loquitur. C. X.

MAgnæ sapientiæ est, reuocare [b] hominem, quod male locutus est. Burch.l.11.c.17. Iuo p.12.c.74. Rabanus in pœnit. c.10.

Item ex concilio Ilerdenſi, c.7.

¶ Qua pœna feriatur, qui illicitum iuramentum facit. C. XI.

QVi sacramento se obligauerit, vt litigans cũ quolibet ad pacem nullo modo redeat; pro periurio uno [c] anno a communione corporis & sanguinis Dñi segregatus, reatum suum eleemosynis, fletibus, & quantis potuerit ieiunijs absoluat. Ad charitatem vero, quę operit multitudinem peccatorum celeriter venire festinet. 1.Pet.4. † In Tole.8. c.2. ſuc. vnuſquiſq. in fin. Iuo p.12.c.17. Pann.l.8.c.102. Conc.Tol.8.c.2. Beda in Scintillis, c.6. Gio. ordi. in cap.14. Matth. Poly.l.6.tit.12. Burch.l.12.c.10. Iuo p.12.c.36. & 67 Pann.l.8.c.118.

Item Ambroſius lib.3. officiorum, c.12. †

¶ Non omnia promissa soluenda sunt. C. XII.

NOn semper promissa omnia soluenda sunt. Deniq; ipse dominus frequenter suam mutat sententiam, sicut scriptura indicat.

Item Isidorus ſententiarum lib.2.c.31.

¶ De eodem. C. XIII.

NOn est obseruandum iuramentum quo malum incaute promittitur: veluti si quispiam adulterę perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur. Tolerabilius est enim non implere sacramentum, quàm permanere in stupri flagitio. Rabanus lib. pœnit. c.21. Burch.l.12.c.7. & 28 Iuo p.12.c.64.

Item ex concilio Toletano, c.8.

¶ Male iurans pœnitentiam agat. C. XIIII.

NEcesse est, vt male [d] iurans dignam pœnitentiam agat: eo quòd nomen Domini contra præceptum illius sumpsit in uanum: quia in Exodo scriptũ est: [Nec enim insontem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.

¶ *Verba propria huius, & ſequentis capitis non ſunt in canone ſecundo concilij Toletani octaui: ex quo tamen citant Rabanus in lib. pœnit. cap.21. & Burchardus lib. 12. capitulo 29 continuate enim hoc affert cum iis, quæ in ſecundo illo canone ſequuntur. Idem vero Burchardus capitulo 7. citat ex Toletano capit. 9. Iuo autem ab olim ex Toletano. Sunt q; apud ipſos hæc duo capita cõiuncta,*

a [Cogitaui.] id est, videor cogitasse.

b [Magnæ.] [Reuocare.] i. nõ adimplere: i nec dicere fallax: ſi ad rei veritatem reuertitur, xxii.q.i.apud.

c [Vno.] Sup.c.q.i. & vlt.ẽ 6.q.1.quicũque. ibi imponitur ſeptennis pœnitentia pro periurio: ſed ibi loquitur cũ quis transgreditur licitũ iurauentum: hic loquitur cum quis temere iurat. Sed nonne qui temere iurat rem illicitam, mortaliter peccat: ergo ſeptennis pœnitentia debet ei imponi, ut 22.q.2. hoc ipsũ? Reſpon. regulariter imponitur ſeptem annorum pœnitentia. ſed ex cauſa diminuit vel augetur illud tẽpus 26. q. 7. tempora. tamen hic non negat quin per ſeptẽ annos debeat pœnitere: ſed hoc ſolum dicitur, quod a communione corporis Chriſti vno anno ſeparatur. Vna ex cauſa minuitur vel augetur.

d [Male iurans.] Diſtinguitur tñ an ſolemniter

Digitized by Google

quemadmodum, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus, sine voce ista, Item.

Leuit. 19. [*Item & in Leutico.*

C. XV.

NOn peierabis in nomine meo: nec pollues nomen Dei tui: ego Dominus.] Malum tamen, quod factu rum se sacramento deuouerit; omnino non faciat: quia stulta vota frangenda sunt.

Item ex decreto Soteris Papæ, c.3.

¶ *Ita et cæteri collectores. Sed sup. ea. cap. si aliqd iisdē verbis affertur ex Beda, apud quē habetur, ut ibi ē indicatū.*

Sup.e.si aliquid. Poly.l.6. tit.11. Ans.l.11.c.73. Iuo p.12.c.75. Pann.l. 8.c.118. ¶ Iuramentum, quo malum incaute promittitur, non est seruandum. C. XVI.

SI aliquid forte incautius nos iurasse contigerit, quod obseruatum peiorem vergat in exitum; illud consilio salubriore mutandū nouerimus: & magis instante neces sitate peierandum † nobis, quam pro facto a iuramento in aliud crimen maius esse diuertendum.

† al. peieran dum.

† al. Hibernens.

a ¶ Pro facto.] *Apud Iuonē, & in Panormia legitur*, pro vitādo periurio, *vt sup. ead. c.6. in Polycarpo aūt*, profecto in aliud. *Anselmus habet quemadmodū Gratianus.*

Item ex concilio Eliberitano, † c.1.

¶ Temeritas emendatur, cum incauta diffinitio soluitur. C. XVII.

Burc.l.12.c.15. Iuo p.12.c.80. DIffinitio [a] incauta laudabiliter soluenda est: [b] nec est prævaricatio, sed temeritatis emendatio. [c]

¶ *Iuo citat vt Grat. Burchar. aūt ex concilio Hibernēsi, & sic ē i manuscripta collectione canonū icerti auctoris.*

Item.

¶ Illicitum iuramentum non est seruandum. C. XVIII.

Sent.3.dist.19. Iuo p.12.c.15. Pann.l.8.c.98. 100. ACtione quarta septimę synodi β] Ioannes Apocrisarius orientaliū sedium dixit. Significat sermo patris nostri Sophronij, q̄ melius sit iurantem peierare, [d] quam seruare sacramentum in fractione sacrarum imaginum. Hoc autem dicimus: quia sacramento quidā se excusant. Tharasius patriarcha dixit. Quia pater γ Sophronius noueret bonitatem Dei; propterea trāsgredi voluit impium iuramentū. *Item paulo post.* ¶ Tharasius patriarcha dixit. Herodes seruauit iuramētum & perijt: Petrus vero negauit cum iuramento, & cōuersus fleuit, & saluatus est. Omne [e] enim peccatum bonus Deus indulget, si quis ex toto corde pęniteat. Sācta synodus dixit. Sic nos docet sancta scriptura. Item Leontius † episcopus Phoceæ dixit: Scriptum est: [Iuramentum mendax ne diligatis.] Qua de causa iuramentum nostrum mendax dissoluatur, quasi nullam virtutem habens.

In Liminario c. 17.

† al. Leo. Zach. ep.

β ¶ Actione quarta septimæ synodi.] *Hæc verba in vno vetusto Gratiani codice sunt titulus (quemadmodum & apud Iuonem) initium vero capitis est*, Ioannes, &c. *& versio hæc non est Anastasij bibliothecarij.*

γ ¶ Quia pater.] *Aliter hēr locus ille synodi. Ibi.n.ex Limonario, seu horto spirituali cuius auctor est Sophronius, refertur consilium abbatis Theodori Aeliotæ datum incluso; vt iuramentum diabolo præstitum de non adorāda imagine Virginis Mariæ Iesum infantē gestantis nullo modo seruaret.*

Item Isidorus.

a ter iuret, an incon su verborū. Sicū incursu verborum, tūc venialiter p[eccat]. ut 25. dist. §. alias.

a Diffinitio.] Idest, affirmatio.

b ¶ Soluenda est.] Idest, frāgenda est.

c ¶ Emēdatio.] Nō enim peccat frangēdo tale votū, sed in hoc peccat q̄ temere iurauit, vt 22.q. 5. vna. Sed numquid tale iuramentū est temerarium est, i. de re illicita factū, inducit depositionem vel infamat? Arg. q̄ sic 6.q.1. qui cum quisquis. & c. infames. & in fi. c. q.5. si quis coniunctus. & ext. de iureiur. querelā. Sed contra ext. de iureiur. c. sicut. Ego non credo tale iuramentū infamare, nel impedire electionē faciam, nel faciendā. De hac materia not. 85. d. archidiaconū. Ioan.

Iuramentū de re illicita factum non infamat.

ACtione CASVS Quidam epi iurauerūt se fracturos imagines saluatoris & sanctorum, q̄ in ecclesijs erāt: quare quæsitū fuit quarta die: septimæ synodi: an illud illicitū iuramētum esset seruandum. & respōdetur q̄ nō. & ad hoc probandum inducit auctoritas Sophronij. s. si quis vult illicitum iuramentū seruare, perdit sicut Herodes. si q̄s uero nō seruat, indulget sibi Deus sicut Petro indulsit. Sequēs cap. per se patet.

d ¶ Peierare. Quoad similitudinē facti.

e ¶ Omne.] Nisi q̄ peccatū in spiritum sanctum, ita quod sit impœnitens.

2 ¶ Si

Digitized by Google

a ¶ Si quis præuentus.] Idest, deceptus.
b ¶ Vt definiat. Idest, intendat.

TRIEVS. CASVS. Docet Hier. in hoc c. qꝑ tribus modis potest quis contra suum iuramentum venire. Primo cum quis scienter male iurat. Secundo cum incaute iurat, nō putās esse peccatum quod iurat. Tertio cū pueri, vel puellæ intra pubertatis annos i domo parentum se obligant sacramento: qꝑ parentibus contradicentibus potest irritari.

c ¶ Soluenda sunt.] Idest, irritanda.
d ¶ Male iurat.] Scienter.
e ¶ Incautè iurat.] Ignoranter.
f ¶ Cōtradicentib.] Intra tenum, ut 20. q. 2. puellas.

Ecclesiæ est 2. pars q. in qua probatur qꝑ si aliqs venit contra proprium iuramentum in malum qd mutatur ad bonū, tunc non peccat: si autem vt conuertatur ad peius, tūc peccat dupliciter. Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, dicens quod illicita iuramenta nō sunt seruanda: immo laudabiliter dissoluuntur, cū illicita iuramēta deserunt, ideo vt ad bonum redeatur. sed si sacramenta illicita deserūtur, vt in aliud malum transeatur, damnabiliter seruantur: sed damnabilius contēnūtur. quod probat per seq. cap.

¶ Non obseruentur iuramenta, quæ fiunt contra diuina mandata. C. XIX.

SI quis præuentus [a] fuerit, vt definiat [b] agere aliquid eorum, quæ non placét Deo; pęnitentiam agat: & qd contra mandātum Domini statutum est, in irritū reuoce tur. *Item Hieronymus in libro de natura rerum*. ¶ Trib. siquidem modis iuramenta contracta soluenda sunt. [c] Primo, cum quis male iurat. [d] Secundo, cum quis incautè iurat, [e] non putans hoc esse peccatum. Tertio, si pueri vel puellæ in domo parentum se iuramento cōstrinxerint patribus, † postquam audierint, contradicentibus. [f] ¶ *In libro de institutis monachorum B. Basilij Rufino interprete hæc leguntur*, Si quis præuentus fuerit, vt diffiniat agere aliquid eorum, quæ nō placent Deo. *In responsione vero subijcitur*, pęnitentiam debet agere, *& postea* oportet irrita reuocare, quæcunque ex præsumptione cōtra mandatum Dei statuuntur.

† *al. parentibus.*

2 *Ecce, quod iuramenta illicita laudabiliter soluuntur, damnabiliter seruantur. Quod iunc intelligendum est; quando iuramentum illicitum deseritur, vt ad bonum redeatur. Caterum, si propterea deseritur, vt in aliud malum transeatur, illicitum sacramentum damnabiliter seruatur, sed damnabilius contemnitur.*

Vnde Augustinus de bono coniugali, c. 4.

¶ Non est appellanda fides, quæ ad peccatum faciendum adhibetur. C. XX.

SI ad peccatum faciendū fides adhibetur; mirum, si fides appellanda est. Veruntamen [g] qualiscunque sit, si & contra ipsam fit; peius fit: nisi cum propterea deseritur, vt ad veram fidem, legitimamque redeatur: idest, ut peccatum emendetur voluntatis prauitate correcta, tanquam si quis cum homine nō possit; inueniat socium iniquitatis, & cū eo pacisc atur; vt simul id faciant, spoliumq; partiātur: quo facinore commisso totū solus auferat: dolet quidē ille, & fidē sibi nō esse seruatā cōqueritur. [h] Verū in ipsa sua querela cogitare dēt

Iuo p. 12. c. 14. Pann. l. 8. c. 96.

¶ Si ad peccatum.] CASVS. Quidam cū non posset solus spoliare viatorem, sortū sibi quæsiit, cui iurauit se redditurū medietatem de spoliis, quo spoliato totum sibi retinebat consocius. quare super hoc tres quæstiones fiūt. Prima est, an fides appelletur cum iurat partiri spolia viatoris? Et respondet Aug. mirum est, si fides dicatur. Secunda est, si faciat contra fidem sibi retinendo totum. & an sit peius iuris? Et respondetur qꝑ sic. Tertia est, si nil dat socio, sed reddat cui abstulit: vtrū peccat? Et respondetur qꝑ non. Vnde datur intelligi, qꝑ si fidem debet seruare suo complici: multo magis humana societati. Vtrobique. i. in eo qꝑ iurauit partiri spolia, & in eo qꝑ totum sibi retinuit. Vel vtrobiq;. i. quia rapuit, & ipse fidem non seruauit, sed totum sibi retinuit.

g ¶ Veruntamen.] Sed quæro qualiter possit quis fidē frangere in malefitijs societē nec in illis possit cōtrahi societas, ut ff. pro soc. quod autem, & in d. seq. nec ius opinionem, vt si quis credat se teneri ex tali iuramento, si non satisfaciat erroneæ conscientiæ, mortaliter peccat. ut extra de simo. per tuas 2. Et ita potius fides appellatur quantum ad errantis opinionem: & ita quandoq; consulitur alicui adimplere tale iuramentū ad quod tamen non tenetur: & hoc idem ut satisfaciat conscientiæ ipsius: & sic intelligo illud, quod legitur extra de sponsa. commissum.

h ¶ Conqueritur.] Nō potest in iudicio conqueri: quia ex improbitate nemo cōsequitur actionē, ut ff. de furt. itaque fallo. nec iudicium communi diuidundo locum habet inter prædones. ut ff. communi diuidundo. l. cum communi diuidundo. §. inter prędones. nec pro socio. vt ff. pro soc. nec præermittendum. immo si quis ratione illicitæ

Actio nō datur ex improbitate.

Digitized by Google

iuramenti aliquid petit præſtabit alteri ro. libras auri in auth.coll.5.ſecnicas non ſolum,&c.

a ¶ Potius.] i.q̃ potius debet fides. in bono ſeruari.

b ¶ In bona uita.] Id eſt, in bono.

c ¶ Si ſentit.] Id eſt, intelligit.

d ¶ Quam

potius [a] in bona vita [b] ipſi humanę ſocietatis fidē fuiſſe ſeruandam;ne præda iniqua ex homine fieret; ſi ſentit, [c] quàm iniquè [d] ſibi in peccati ſocietate ſeruata non fuerit. [e] Ille quippe vtrobique perfidus, profecto ſceleratior iudicandus eſt.

Idem ibidem.

¶ Si propterea fides nõ ſeruatur, vt ad bonum redeatur, non ideo violari dicitur. C. XXI.

Iuo ibidem. Pann.l. 8.c.97.

MVlier, ſi fide cõiugali violata fidem ſeruet adultero,vtiq.mala ē;ſed ſi nec adultero, [f] peior eſt.Porro ſi eam flagitij pęniteat,& ad caſtitatem rediens cõiugalem,paćta, ac placita adulterina reſcindat; miror ſi eā fidei violatricem uel ipſe adulter putabit.

Ex his itaque apparet, quod ſi quiſpiam,vt diximus, illicitum iuramentum nõ ſeruauerit, ut in aliud malum pernicioſum declinet; tanto grauius delinquit, quanto dammabilius accumulantur peccata peccatis. Si autem propterea deſeritur, vt ad bonum redatur: nihil culpæ pro tali periurio contrahitur, potius deflendum eſt, ſi in aliquo illius iuramenti occaſione nos deliquiſſe contigerit. Vnde Auguſtinus ſcribit Seuero Mileuitano epiſcopo conſulenti de quodam Hubaldo, qui à conſanguineis cuiuſdam, pellicis coactus fuerat iurare ſe illam ductugum in coniugem,nec matri ſuæ,nel fratribus ulterius neceſſaria ſuministraturum.

Reſcribit ergo B. Auguſtinus, vt diximus. Seuero Mileuitano epiſcopo ita dicens.

¶ De quodam Hubaldo, qui iurauit ſe non miniſtraturum neceſſaria matri,& fratribus. C. XXII.

INter cętera, ut rogaueras, a patre noſtro Ambroſio q̃ſiui;quid tibi chariſſime agendum ſit de Hubaldo parochiano tuo,qui captus, & timore neſcis impulſus ſuæ concubinæ iuramento firmauit ipſam in cõiugem ſuſcipere, propriamque matrem cum fratribus de domo expellere,nihilque eis alimoniæ vnquam impendere.Quia vero,quam prius concubinam habuerat, non eſt peccatum in coniugem ſuſcipere? matrimonium ſit in Deo firmum; & ſtabile. Porro iuramentum non ob hoc malum tranſeatur,pernicioſum eſt: quia peccata peccatis accumulantur. ſi vero deſeritur vt ad bonum redeatur,bonum eſt, & non malum: ſed potius flendum eſt ſi occaſione illiciti iuramenti aliquid mali perpetrauimus,quod probat per ſeq.cap.

INtercętera.] CASVS. Quidã nomine Hubaldus captus cum concubina ſua cõpulſus eſt iurare conſanguineis eius eã ſuſcipere in uxorem: matrem vero cũ fratrib.de domo expellere: iurauit etiã quòd nihil eis impẽderet pro alimonia: quare Mileuitanus epiſcopus rogauit Aug.vt ab Amb.q̃reret qd de Hubaldo eſſet faciendum: qđ & factum eſt.Reſcribit ergo Aug. ut Hubaldus habeat illam in coniugem, quam iurauit:matrem uero & fratres nõ expellat de domo: ſed eis præbeat alimenta,& ſi occaſione illius illiciti iuramẽti aliquid eis hactenus defuit, per pęnitẽtiam emẽdet: nec vllam infamiam ex illo iuramẽto facto per compulſionem contrahit: quia illi potius infamiam,& reatum periurij cõtraxerunt, qui eum iurare coegerunt.

Matrimonium utrum per coactionem impediatur.

g ¶ Matrimonium.] Videt ex loco iſto, q̃ coactio cõditionalis nõ impediat matrimoniũ: ſicut nec impedit alia ſacramẽta,nec impedit ſacramẽtum baptiſmi,ut 45.diſtin.de ludæ 5. nec ſacramẽtũ ordinis,ut 74. diſtin.ubi iſta.Itẽ alia ratione, quia hoc ſacramẽtũ ſeruari pòt ſine interitu ſalutis ęternę,ergo eſt ſeruãdũ, ut extra de iureiu. ſi vero. Sed cõtra matrimonia debent eſſe libera; & ibi animus debet gaudere plena libertate,vt extra de ſpon. requiſiuit.&c.cũ locum. Ad hoc dicunt quidam, q̃ talis eſt cogendus ducere mulierem quam coactus deſponſauit. ſi tamen nullo modo uoluerit, ceſſare debet eccleſia à coactione. Alij dicunt, quod omnibus modis eſt cogendus. & quod dicitur in illa decret.requiſiuit. quod ſit potius monenda,quam cogenda, exponunt, potius. id eſt, prius. ſic exponitur 23. q.4.non inuenitur, in fin. Vel intelligunt quando tales fuerunt perſonæ, q̃ uehementer præſumebatur q̃ deberet ſequi homicidium. Sed iſtis obuiat extra de ſpon. uenens. Sed probabiliter poteſt dici, ſi placet, q̃ in quatuor caſibus non tenet iuramentum per coactionem extortum, ut in noto, ut.

¶ Ad hoc extra de ſpon. ex litera.

extra

d ¶ Quam iniquè.] Ideſt, quam iniquum ſit non ſeruare fidem in illicitis.

e ¶ Non fuerit.] Societas,uel fides.

MVlier ſi fide.] CASVS. Quædam mulier iurauit ſe ſeruaturã fidem adultero: & q̃ alteri ſe nõ ſupponeret:poſtea uolebat alteri adhęrere,uel ad legitimum ritum redire: quæſitum fuit ab Aug. utrum peccet? Et reſpondet, ſi ſeruat fidem adultero male facit: ſed ſi alteri ſe ſubijciat, deterius facit, ſi uero ad maritum redit,nullo modo delinquit.

f ¶ Si nec adultero.] Ita q̃ cõtrahat cum adultero tertio:& tunc peccatum accumulat peccato.

EX HIS.CASVS. Concludit Grat.ex ſupradictis dicens, quod ſi iuramentum illicitum deſeritur, vt in aliud

Digitized by Google

extra ꝙ met. ca. perlatum. In traditione rei eccl'asticæ 15. q. 6. auctoritatem &c. ſ. quin dote. ut ff. quod met. cau. ſi mulier. §. des. In matrimonio. ut extra de ſponſ. cũ locum. &c. requiſiuit. Quod autem dicit ut hic matrimonium ſit. &c. iſtud, ſit, nõ ponitur præceptiue, ſed hortatiue; vl loquit in eo caſu cũ poſt coactionem cõmixtus eſt ei carnaliter, vt extra de ſponſ. veniens. 2 Vel loqtur quãdo leuis fuit coactio. illa enim non impedit matrimoniũ. ff. de ri. nup. ſi parte cogente. B.

a ¶ Vinculũ.] Arg. ꝓ opinione illorũ, qui dicũt ꝙ iuramentũ per metum exortũ nõ tenet 31. q. 2. Lotharij. & 15. q. 6. c. I. Sed itelligas hoc ad hũc caſum ſpectare, quem hic ponit. De hac materia notaui 15. q. 6. c. 2.

Necat qui non alit.

b ¶ Vel matricidij.] Videt enim necare illum cui nõ præſtat alimenta 12. q. 1. q. abſtulerit. & 86. di. non ſatis ff. de lib. agno. necare.

c ¶ De grãdinabit.] .i. grandine pœnæ æternæ flagellabit.

d ¶ Foueat.] Argu. ꝙ iuramẽtũ ꝓ parte tenet, & ꝓ parte non, vt 11. q. 3. anteceſſor. & 12. quę. 2. ſi quos de ſeruis. & 17. q. 4. quæſti.

e ¶ Matrẽ.] Ad hoc enim tenetur, vt ; o. d. c. 1.

f ¶ Ad opprobriũ.] .i. ad infamiam, non enim dicit ad peccatum quia reuera peccauit quando iurauit: quia potius debuit omnia mala pati, quam malo conſentire. 32. quæſt. 5. ita ne. & ſic nõ obſtant contraria. inf. de cõſtit. diſtinct 4. eos quos. & inf. ca. q. 5. c. 1. & 3. Ioan.

SED CVM HIS. Hęc eſt 3. pars qõ in qua quæritur, vtrum peccaſſent filij Iſrael. qui propter iuramentum pepercerunt Gabaonitis. & dicitur quod non Ioan. de Fan.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, quod illicita iuramenta non ſunt ſeruanda. Nunc uero probat contrarium exẽplo Ioſue: qui licet contra Domini præceptum firmaſset pacem cum Gabaonitis, tamen ſacramentum ſuum non violauit; ſed ſeruauit illæſum: & hoc ideo, quia ſeniores Iſrael neſcierunt iuramentum illud eſſe illicitum, quia neſciebant illos quibus iurauerant, eſſe inolas terræ ſibi promiſſæ, & ad hoc inducit ſequens capitul.

¶ Quædam licet a Deo prohibeantur, tamen iuramento firmata non ſunt euitanda. † C. XXIII.

† Sic in vetuſtis, nã vulgatis erat] *ſeruanda.*

INno-

fuiſſe inſtitutum inuenitur, vt eſſet vinculum [a] *iniquitatis, vel matricidij* [b] *vel fratricidij, ſeu cuiuſcunq; criminis. Nec credo ſacramentum ad hoc debere fieri, vt in iuſta iuratio ſuorum bonorũ ſit iniuſtè iurantibus expoliatio, & accipiẽti æterna damnatio. Periurij namq; percutitur pœna, & velut homicida in extremo examine a iuſto iudice degrandinabitur,* † [c] *per quem ſacroſanctũ Euangelium ad miuſtum, & illicitum, & Deo minimè amabile, quaſi teſtimonium iuſtæ, & humanæ petitionis adducitur. Fõueat* [d] *itaq; Hubaldus matrem,* † [e] *& fratres: & lugeat, ſi coactione & timore iuramenti aliquid defuit matri. Qui vero eum iurare coegerunt quod non debuit reatu periurij impliciti teneantur. Iniuria quippe iniuſtè irrogata, eius eſt infamia, qui facit. Nec. n. vllo modo ad opprobrium* [f] *coactæ volũtatis trahitur, quod illicita conditio neceſſitatis extorſit.*

† *al. degradabitur*] *al. condemnabitur.*

† Adde quia alet illũ qui hẽt prẽm & filium, non. C. ꝙ. in l. 1. 2. & 3. C. d alẽ. li. & Bart. l. pen. ff. de li. agno.

3 Sed cum his omnibus illicita iuramenta non ſeruanda probentur, opponitur, quod Ioſue Gabaonitas contra præceptum Domini non deleuerit, quia ſeniores Iſrael iuramento cum eis pacem firmauerant. Sed notandum eſt, quod ſeniores Iſrael, etſi ſcirent a Domino eſſe imperatum, vt delerent gentes terræ promiſſionis, decepti tamen a Gabaonitis neſciebant eos eſſe incolas terræ ſibi promiſſæ. Venerũt enim (vt hiſtoria refert) attritis calceamentis, & cum aridis panibus dicentes. Viri pacifici, venimus de terra longinqua: calceamenta ſunt attrita in pedibus noſtris: panis defecit in ſitarcijs noſtris: audiuimus Dominum eſſe nobiſcum, & venimus componere pacem. Quod verbum placuit ſenioribus Iſrael: & fecerunt pacem cum eis. Poſt diem uero tertium cum filij Iſrael approquinquarẽt Gabaonitis occurrerunt eis, quibus iurauerant ſeniores Iſrael. Illi autem videntes ſe eſſe deceptos, uoluerunt delere eos: ſed pepercit eis Ioſue propter iuramentum ſeniorum Iſrael. Ioſue 9.

Vnde Ambroſius in libro officiorum tertio, c. 10.

diuinitus fuit eis inſpiratũ, ‡ ꝙ deberent eis parcere: ſed tñ iuram fuit illicitum, vt extra de elec. venerabilem, in fi. Vel dic ꝙ ſatis impleuerũt præceptum Dñi: quia ſatis vñr fuiſſe interfecti, cum redegerint eos in ſeruitutem. Nam ſeruitus morti comparatur. ff. de reg. iur. ſeruituterq. non obſtat dolus illorum, quia iſte dolus fuit pro vita conſeruanda: licitum * eſt. n. reo corrumpere aliquem pro vita conſeruanda, vt 2. q. 3. c. ſi quem pœnituerit, §. notandum in fin.

‡ Hoc eſt uerum ſm L. vt dicã if. c. prox. & idẽ nor. hic Hu. * *Reuiciuum eſt ſecundum iura ciuilia non canonica corrumpere aliquem pro vita conſeruanda. Vide gl. in eo. c. ſi quem pœnituerit. in verb. in animam.*

INnocens.] CASVS. Oſtendit Ambr. in hoc c. quod non eſt vituperandum ſi alicui creditur ignoto, etiã ſi ab eo decipiatur: & hoc probat exẽplo Ioſue, qui Ga-

Digitized by Google

Gabaonitis fingentibus ſe de longa terra venire credidit,& cum eis pacem firmauit,& ſocietatem . poſt tertium vero diem cum populus Iſrael ad Gabaon. ciuitatem ueniſſet,& ſe circumſcriptũ eſſe indignaretur,non permiſit Ioſue pacem reuocari ,quia firmata erat religione

cens [a] , credit omni verbo.] Non vituperanda facilitas: ſed laudanda bonitas. Hoc eſt innocentem [b] eſſe,ignorare [c],quod noceat,& ſi circumſcribitur ab aliquo;de omnibus tamẽ bene iudicat [d],qui [e] fidem [f] eſſe in omnibus arbitratur . Hac igitur mentis ſuæ deuotione inclinatus Ioſue,vt crederet Gabaonitis;teſtamentum diſpoſuit,pacem dedit;cũfirmauit [g] ſocietatem. Sed vbi in terras eorum ventum eſt;deprehenſa fraude, quod cum eſſent finitimi,aduenas ſe eſſe ſimulauerant , circumſcriptum ſe populus patrum indignari cœpit ; Ioſue tamen pacem quam dederat,reuocandã non cenſuit , quia firmata erat ſacramenti religione : ne dum alienam perfidiam redargueret † , ſuam fidem ſolueret . Mulctauit tamen eos vilioris obſequio miniſterij . Clementior [h] ſententia,ſed diuturnior.

†al. Arguit.] orig.

Illicitum ergo iuramentum, quod ſeruari prohibetur, intelligendum eſt,quod ſcitur eſſe illicitum,dum iuratur. Si aũt neſcitur illicitum eſſe ; ipſa ignorantia excuſat: ſi putetur licitum eſſe,non ex ignorantia iuris [k], ſed facti. Aliud n. eſt, ſi alterius copula credatur eſſe licita , quia neſcitur eſſe conſanguinea , uel quia creditur eſſe vidua: aliud, ſi ideo putatur licita,quia conſanguinearum coniunctio,uel relictarum copula nullo iure credatur eſſe prohibita . Hic.n.eſt ignorantia iuris, quæ neminẽ excuſat;

poſt trãslationem . in princ. Et de hoc notaui plura. 23.8. q.1. licet. Itẽ habes hic ꝙ licite cõmutatur vna pœna in aliã, 2 vt 5.5.q.6.qa iuxta & 82. d. presbyter. & 36. q.1. de rap. Ioan.

II.LICITVM.CASVS. Iſte §.diuiditur in tres partes.In prima parte concludit Grat.ex ſupradictis, ꝙ illud iuramẽtũ illicitum ſeruari non debet , quod ſcitur eſſe illicitũ cum iuratur.ſi autem neſcitur eſſe illicitum, ꝓpter ignorantiam excuſatur , quod probat Gratia.duobus exemplis,ſcilicet conſanguineę,& repudiatę quas ſi quis in coniuges ducit, ignorãtia facti excuſatur . quia neſciebat eam conſanguineam, vel repudiatam eſſe, ſed ſi ſciret conſanguineam,vel repudiatã eſſe. & crederet coniunctionem talium licitam eſſe tunc nõ excuſaret. Iudæi ergo non ignorabant ius , ſcilicet Gabaonitas eſſe delendos, ſed ignorabant factum , ſcilicet Gibaonitas eſſe incolas terræ promiſſionis , & ideo quod iurauerant, ſeruare debuerunt . In ſecunda parte oſtendit , ꝙ illud iuramentum illicitum , quod ſeruari prohibetur, non eſt intelligendum de omni illicito iuramento.nam cum ſacramentum tres habeant comites, veritatem,iudicium,& iuſtitiã, ubi hæc tria defuerint, iuramentum reputatur illicitum : non tamen vbicunque defuerit aliquod iſtorum,ſeruari prohibetur,quod probat duobus exemplis , ſcilicet exemplo eius , qui poſt votum ſimplex iurauit aliquam in vxorem ducere,& exemplo eius,qui temeritate iurauit ſe manducaturum. In tertia parte oſtendit,quod iuramentum tripliciter dicitur illicitum. Primo ſi licet ex eo quod iuratur,quod eſt malum . Secundo ex cauſa extra uenienti. Tertio ex modo iuramenti,& hoc probatur per exẽpla , quæ ſatis patent in litera . Secunda pars incipit ibi , [Iuramento namque .] Tertia ibi , [iuramentum itaque.]

Pœna una in alia commutatur.

2 Etiam vbi datur pœna mortis,vthic & 23.q.5.c.1. & hoc verius eſt ante ſniam latã a iudice poſt ſniam autẽ non pũt hoc iudex niſi ſit Papa vel Imperator ſm H. de hoc le. & no.2.q.3.§.notandum in gl. at inf. &c. Archa.

Iuramẽtũ illicitum tripliciter.

gione iuramenti.

Innocens ꝓ ſtulto qãq; ſumitur.

a ¶ Innocens.] Ideſt,ſimplex & iuſtus Salomon tamen ſumit hoc verbum,innocens,pro ſtulto, vnde hoc ſumptum eſt,& ſic ſancti viri idem verbũ retorquent,quandoque ad contrarios intellectus . Sed nonne æque reus eſt ille qui de facili credit,ſicut ille qui mentitur, vt 11.q.3.non ſolum.& nimia facilitas credendi vituperatur, 86.d. ſi quid uero? Sed illud intelligas de iudice qui in præiudicium partis alterius non debet de facili credere ſecundum verba alterius partis 3.q.9.c.1.2.& 3.

b ¶ Innocentem.] i. talem qui non nocet,nec nocere uelit.6.q.1.oues,& c.ſapiens.

Spũalis iudicat oĩa, &c.

c ¶ Ignorare.] Per experientiam facti.nam ſcriptum eſt, Scientia malorum bonus obeſſe non debet.

d ¶ Iudicat.] Deceret aliquis, quomodo poteſt eſſe bonus,qui non habet diſcretionem , & iudicium, ex quo decipitur: cum Apoſtolus dicit, Spiritualis iudicat,omnia,& ipſe a nemine iudicatur?ideo dicit,iudicat de omnibus etiam de ignotis,in his , ſcilicet quæ ſpectant ad ſalutem,quia ſi quis deciperet in talibus , ibi non eſſet minus periculum falli quam fallere,ut 16.q.1.ſi cupis. Tunc enim de ignotis nõ debemus aliquid præſumere, nec de bonis malum,nec de malis bonum,ut 46.d. ſunt nonnulli.in fin.Vel die iudicat,ideſt,præſumit bene de quolibet.

Iurm illicitũ an ꝓpria auctoritate poſſit infringi.

e ¶ Qui.] ideſt,quia ipſi.

f ¶ Fidem.] ideſt,uerborum ueritatem.

g ¶ Confirmauit.] Argu. eſt hic,ꝙ qui iurat rem illicitam,propria auctoritate non poteſt uenire contra iuramentum illud . ¶ ut extra de elect.ſenerabilem , in fi. Nam illicitum eſt remouere curam paſtoralem, & tamen iurans tenetur illud ſeruare,ut 85. diſtinct. Florentinum archidiaconum.ſimile extra quod metus cauſa. ad

Arg. cõtra 5.eo.q facto vbi de hoc ſatis dixi in fi. Archid.

h ¶ Clementior.] Arg.quòd ſi iudex facit aliquid,quod non multum differt a mandato,ꝙ non dicitur exceſſiſſe fines mandati.ſi enim mandat aliquibus, ut eligant, poſſint poſtulare,ut extra de elect.in cauſis, & de poſt.

k ¶ Iuris ſupra.] 1.q.4.in fi.

a ¶ Cui

Ius ignorare quibus permittitur.

niſi cui permittitur a *ius ignorare: ibi vero ignorantia facti qua quiſque vere* † *excuſatur. Seniores autem Iſrael non ignorabant gentes terræ promiſſionis ex precepto Domini eſſe delendas: ſed ignorabant Gabaonitas eſſe in colas terræ promiſſionis. Ignorabant ſi quidem factum: ſed non ignorabant ius facti: atque ideo etſi illicitum eſſet quod iurauerunt; tamen licite ſeruari* b *debuit quod iuramento firmauerunt. Quid autem illicitum iuramentum ſeruari prohibetur; non eſt generaliter intelligendum. Iuramentum namque (vt Hieronymus teſtatur ſuper Hieremiam) debet habere tres comites, veritatem, iudicium, & iuſtitiam: vbi autem iſta defuerint; non eſt iuramentum, ſed periurium. Vnde datur intelligi illicitum eſſe iuramentum, cui aliquod iſtorum defuerint: non tamen cuicumque contigerit aliquod iſtorum deeſſe, prohibetur ſeruari. Aliquando namque iuramento deeſt iuſtitia: veluti cum quis priam poſt votum caſtitatis ducit uxorem, iuramento firmans nunquam* c *ſe ab ea diſceſſurum, quod quamuis illicitum ſit, quia iuſtitia ſibi probatur deeſſe; tamen auctoritate Auguſtini ſeruari præcipitur. Hoc autem ſi quis contendat prærogatiua coniugij, non propter religionem iuriſiurandi ſeruari; animaduertat Gabaonitas ob ſolam religionem* d*, contra Domini imperium reſeruatos. Cum ergo omne Domini præceptum iuſtum ſit; patet ei iuſtitiam deeſſe, quod eius precepto contrarium inuenitur: Iudicium quoque aliquando iuramento conſtat deeſſe: veluti cum propria temeritate aliquis ductus iurat ſe manducaturum, & bibiturum. Hoc quamuis leuitate indiſcreta illicitum probetur; non tamen ideo uiolari iubetur. Iuramentum itaque multipliciter illicitum intelligitur. Eſt enim illicitum aliquando ex eo quod iuratur: aliquando ex cauſa extra uenienti: aliquando ex modo iurandi. Ex eo quod iuratur, tunc eſt illicitum iuramentum, quando id quod iuratur, in ſui natura vitioſum eſt, vel vitam adimens, ut adulterium, homicidium, & his ſimilia; vel reparari non permittens, veluti cū inimico ad pacem non redire, indigenti miſericorditer non ſubuenire. Iſta, quia perſpicuā in ſe habent iniuſtitiam & ſi iuramento firmentur: tamen ſeruari non dēnt. Circa hæc utique* † *iuramenta, intelligenda ſunt quæ de illicitis iuramentis non obſeruandis ſupra ſtatuta legūntur. Quiſquis ergo ſe iuramento firmauerit aliqd facturum, quo uel corporalis, uel ſpiritualis ſalus adimatur, uel ſine quo utraq; ſalus reparari, uel confirmari non poſſit; fidē promiſſā ſeruare prohibetur: quorū exēpla præmiſſæ auctoritates ſubiciunt, dū eum, qui homicidiū facere, uel alimenta matri, & fratrib. non ſubminiſtrare, in adulterio perſeuerare, uel ad pacem cum aduerſario non redire, iuramentū preſtādo promiſerit; ſalubriori conſilio illicita uota obſeruare non permittunt. Eſt etiam id, quod iuratur aliquando uitioſum: non natura ſui, ſed ex cauſis, extra uenientibus: veluti cum aliquis poſt votum caſtitatis iurat alicui ſe habiturum eam in coniugem, ¶ Coniugem namque habere, in ſeipſo malum non eſt; tamen huic ex uoto pernicioſum eſt. Hoc autem iuramentum, etiam ſi illicium ſit, non tamen ſeruari prohibetur; ſed de uiolatione voti pœnitentia ſibi iubetur indici. Ex modo iurandi tunc eſt illicitum iuramentum; quando inconſiderate, & incircumſpecte aliquid iuratur, quo nec corporalis, nec ſpiritualis ſalus adimitur, & ſine quo utraque ſalus reparari, & vita conſeruari valet, veluti dum aliquis a parentibus coactus, vt clericatus tonſuram, vel religionis veſtem ſuſcipiat, ſe neutrum facturum iuramento firmauerit. Hoc quamuis aliquibus uideatur reprehenſibile, quia opus charitatis iuramento ſe non facturum promiſit, nulla*

a ¶ Cui permittit.] & c. ut militib. mulieribus, ruſticis, & minoribus. ff. de prob. cum de indebito. §. ſi autem is. 1. q. 4. §. notandum.

b ¶ Seruari.] Hęc nō eſt ratio ſufficiens.

c ¶ Nunquam.] Non bene dicit, quia ſi ille qui vouit ſimpliciter poſtquā duxit vxorem, iurat qđ nō dimittet eam, illud iuramentum licitū eſt: ſed ſi prius vouit quàm ducat vxorē, tunc potius ſeruabit votum quàm iuramētum, ſequens, vt extra qui cle. vel vo. iurſus.

d ¶ Ob ſolam religionem.] Non eſt hoc verum. Io.

Quòd

† al. ſeru.

ſup. q. 3. animaduertendum.

† al. itaque.

Digitized by Google

Qvòd autem.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima ponit quæ pœna imponatur periuris compulsis vel voluntarijs, & qualiter puniuntur qui alios iurare faciunt falsum. & hoc probat per 7. cap. Secunda ibi, [Item qui audit.] Tertia ibi, [Quæritur de eo.] Quarta ibi, [De ætate.] Quinta ibi, De forma. Sexta ibi, [Vt itaque.] Septima ibi, [Iuramentum. Io. de Fant.

tamen auctoritate seruari prohibetur: quia etsi nunquã clericatus tonsuram, vel religionis vestem suscipiat; non tamen ideo minus salutem promereri valet; cum nonnulli in laicali habitu sanctissimi, & Deo dilecti inueniantur. Quo exemplo euidenter datur intelligi, quoties aliquis iurat se non facturum aliquid, quo expeditior sibi via præparetur ab beatitudinem, dummodo sine eo ualeat salutem inuenire: quod iuramentum non prohibetur seruare. Vnde cum iuramus nos non daturos aliquid alicui sine quo utraque solus eius potest esse incolumis, etsi aliqua ex eo sibi commoditas præstaretur; nullatenus auctoritate iuramẽtum seruare prohibemur, dũmodo sit nobis alia uia necessitatibus eius subueniendi.

QVAESTIO V.

Vòd autem [a] quinto loco queritur, si licitũ esset, quod archidiaconus iurauerat, an episcopus esset reus periurij, qui ad peierandum archidiaconum cogebat, facile potest discerni. Si enim consentiens pari pœna cum faciente puniendus est, multo magis ille, qui cogit, reus admissi criminis probatur.

Vnde Pius Papa ait.

¶ Qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus vterque probatur. C. I.

Qvi compulsus a domino sciens † periurat; vtrique sunt periuri, & dominus & miles: [b] dominus, quia præcepit: miles quia plus dominum, [c] quàm animam dilexit. Si liber est, [d] quadraginta dies [e] in pane, & aqua pœniteat, & septem sequentes annos: [f] si seruus eiusdẽ, tres quadragesimas, [g] & legitimas [h] ferias pœniteat.

¶ Anselmus hoc citat ex pœnitentiali Theodori, quemadmodum Burchardus, & Iuo seq. c.

Item.

¶ Pœnitentia eius, qui in manu episcopi, aut in cruce consecrata peierat. † C. II.

Qvi peierat seu in manu episcopi, aut in cruce cõsecrata; [i] tres annos pœniteat: si vero in cruce non consecrata, annum vnum pœniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans [k] peierauerit, † postea cognoscit; tres quadragesimas pœniteat.

Item ex pœnitentiali Theodori.

† al. sciens se.

Anſ.l.11.c.63. Burc.l.12.c.4. Iuo p.12.c.61.

† al. periurat.

Poly.l.6.tit.11. Anſ.l.11.c.64. Burc.l.12.c.5. Iuo p.12.c.62.

† al. periurauerit.

† al. Romanæ.

[a] Vtrũ autem.] Hic q. ponit, an peccet mortaliter qui alium cogit peierare: & videtur quòd non, quia ille qui iurat, non facit nisi quod alter mãdat, ergo non peccat. Item ille qui iurat, non peccat, quia non facit nisi quod alter mand

fuisset ignorantia facti, nullũ esset peccatum, nisi ignorantia fuisset crassa, quæ neminem excusat. C. de reicindenda vendit. quisquis. 1

g ¶Infamia.] An iuramentum infamet. uel non no. 2 6. q. 1. quicunque. sed coacti si iurassent. non infamarentur, ut 5. proxi. inter cætera.

¶Qua pœna sit feriendus, qui necessitate coactus periurat. C. III.

ITEM

j SI quis coactus pro vita redimenda, [a] vel pro qualibet causa, vel necessitate periurat, quia plus corpus, quàm animã dilexit, tres quadragesimas pœniteat. Alij [b] verò iudicant tres annos, vnum ex his in pane, & aqua. *Item Gelasius Papa.*

Poly. ibidem. Burch. l. 12. c. 6. Iuo p. 12. c. 63.

¶Qui peierat, & alios peierare facit, qua pœna sit feriendus. C. IIII.

ij SI quis peierauerit, † & alios sciens in periuriũ duxerit; quadraginta dies pœniteat in pane & aqua, & septem sequentes annos, & nunquã sit sine pœnitentia; [c] & alij, si conscij fuerint, similiter pœniteant.

Poly. l. 6. tit. 11. Ancel. l. 11. c. 67. Burch. l. 12. c. 9. Iuo p. 12. c. 66.

† *al periurauerit.*

¶*Polycarpus tribuit hoc Pio: cæteri vero indicati collectores Pelagio.*

Item August. in sermone de decollatione S. Ioannis, [idest serm. 11. de Sanctis.

¶Homicidam vincit, qui sciens ad periurium hominem compellit. C. V.

ILle, qui hominem prouocat † ad iurationẽ, & scit eum falsum esse iuraturum; vincit[d] homicidam: quia homicida corpus occisurus est, ille animam, immo duas animas, & eius, quem iurare prouocauit, & suam. Scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit; & iurare compellis? Ecce iurat, ecce peierat, ecce perit. Tu quid inuenisti? immo & tu peristi, qui de illius morte te satiare voluisti.

Sent. 3. dist. 89. Iuo p. 12. c. 28. Pann. l. 8. c. 108.

† *præcauendo.*

Idem in serm de periurijs, [idest, in sermone de verbis Apostoli 30. al 28.

¶Non peccat, qui iuramentum exigit ab eo, quem nescit falsum iurare. C. VI.

QVi exigit iurationem, multũ interest, si nescit illum falsum iuraturum, an scit. Si enim nescit, & ideo dicit, iura mihi, vt fides ei fiat; non est peccatum: [e] tamen humana [e] tentatio † est. Si autem scit eum feciſſe, nouit feciſſe, videt feciſſe, & cogit iurare; homicida est. Ille enim suo se periurio perimit: sed iste manum interficientis, & impressit, † [f] & pressit.

Sent. Ibidem. Iuo p. 12. c. 30. Pann. l. 8. c. 110.

† *al. consentit.*

† *al. expressit.*

[a] ¶Non est peccatum.] *In originali est*, non audeo dicere non esse peccatum. *Sed ob casum non est mutatum.*

Item ex concilio Matisconensi primo, c. 17.

¶Vsque ad exitum vitæ non communicet, qui alios ad periuria trahit. C. VII.

iij SI quis conuictus fuerit alios ad falsa [β] testimonia, vel periuria attraxisse, vel quacunq; corruptione solicitasse; ipse quidem vsque ad exitum vitæ non communicet: ij verò, qui ei in periurio consensisse probantur; postea ab omni testimonio sunt remouendi: † & secundum legem infamia [g] notabuntur.

Burch. l. 16. c. 8. Iuo p. 12. c. 16.

† *al. prohibendi.*

β ¶Falsa.] *In concilio ipso Matisconensi (restituta enim est citatio ex manuscriptis, cũ antea citaretur Magguntinense) legitur*, falsum testimonium, vel periurium.

1 De hoc no. 38. d. in sum. quod dicit de ignorãtia facti, nõ vr bene dictũ: quia factum suum nemo dẽt ignorare. arg. ff. loca. sed addes, §. 1.

a SI quis.] ¶Redimenda. Licet enim timore mortis iurauerit, tñ peccauit, vt 32. q. 5. ita nesed ratione coactionis mitigatur pœnitẽtia, vt exẽ qđ met. cau. facris. non est ꝺ 15. q. 6. c. 1. ibi enim non absoluuntur a peccato, sed a iuramento. Io. de Fant.

b ¶Alij.] Ergo illa q̃ minor est. imponenda, ut 50. distin. capeos vero.

c SI quis.] ¶Sine pœnitentia.] Interiori, ut 6. q. 1. quicunque. Ioan.

ILle qui.] CASVS. Dr in hoc ca. ꝙ si qs cõpellit aliquẽ, vel prouocat ad iuramentum, quem scit falsum iurare, magis peccat q̃ homicida. quia iste corpus interficit: ille vero animã suam, & alienã. d ¶Vincit.] Non intelligas. ꝙ plus peccat periurus, q̃ homicida: immo ille plus peccat, vt 23. dis. c. 1. sed dr eum vincere: quia maius damnũ facit, quia maius damnũ est, in amissione vnius animæ, quàm mille corporum, ut 24. q. 3. si habes. Ioan.

Aſr unius ꝑ ditio est grauior q̃ mille corporum.

QVi exigit.] CASVS. Dr in hoc c. ꝙ si aliquis cõpellit aliquẽ ad iurm, quem scit falsum iurare, peccat: si autem nescit, non peccat.

e ¶Humana.] Idest, de humana infirmitate procedit. ut sup. ead. q. 1. non est.

f ¶Impressit.¶ Multipliciter cogendo. Io.

SI quis cõstrictus.] CASVS. Quidam traxit aliũ ad falsum testimonium dicendum, uel ad aliud periurium. Quæritum fuit quam pœnam uterq; pati debeat? Et respõ. quòd qui fieri fecit, donec vixerit debet cõmunione priuari: qui vero fecit, ab omni testimonio repellatur, & sit infamis.

g ¶Infamia.] An iuramentum infamet. uel non no. 2 6. q. 1. quicunque. sed coacti si iurassent. non infamarentur, ut 5. proxi. inter cætera.

2 De hoc ẽt no. ext. de iureiur. querelam. & 23. q. 5. res debet.

Digitized by Google

ITEM QVI AVDIT. Hæc eſt ſecunda pars quæſtio. in qua quæritur.cui debet dicere ſi uidet quis quod aliquis uult falſum iurare, & quid iuris probatur inf.cap. prox. lo.de Fant.

a ¶ Falſum.] Supple niſi indicauerit,portabit iniquitatem

Gloſſ.ord.initio ca. quinti Leuit.

2 *Item, qui audit aliquem falſum* a *iurare, & tacet; delinquit. Vnde Auguſtinus ait in quæſtionibus Leuitici.q.1.ad c.5.* [*Anima, quæ audierit vocem iurantis falſum &c.*]

¶ Cui ſit indicandum falſum,quod ab aliquo iuratur. C. VIII.

Tuo p.12.c.29. Pann.l.8.c.109.

HOc videtur dicere peccare hominem, quo audiẽte iurat aliquis falſum,& ſcit eũ falſum iurare, & tacet.Tũc aũt ſcit;ſi ei rei,de qua iuratur; teſtis fuit, b aut vidit,aut conſcius fuit,ideſt aliquo modo cognouit, aut oculis ſuis conſpexit,aut ipſe,qui iurat,illi indicauit.Ita .n.potuit eſſe conſcius.Sed inter timorem huius peccati, & timorem proditionis hominum nõ parua exiſtit † plerumq; tentatio.Poſſumus.n.paratum ad periuriũ admonendo, uel prohibendo a tam graui peccato reuocare: ſed.ſi nõ audierit,& coram nobis de re, quam nouimus, falſum iurauerit, c utrũ prodẽdus ſit,ſi proditus ẽt periculum mortis d incurrat; difficillima quæſtio eſt. Sed qa non expreſſit,cui hoc indicandum ſit,utrum illi,cui iuratur,an ſacerdoti cuipiam, † qui nõ ſolum eum perſequi non poteſt irrogando ſupplicium, ſed etiam orare pro illo poteſt;uidet mihi, qꝫ ſe homo ſaluat a peccati vinculo; ſi † indicet talib.qui magis poſſunt prodeſſe, e quàm obeſſe periuro,ſiue ad corrigendum eum, ſiue ad Deum ꝑ illo placãdũ; ſi & ipſe cõfeſſionis adhibeat diſciplinã.

† *al.exit.*

† *uel cupiam.*] orig. & Iuo.

† *al.etiamſi.*

Si ergo iſte,ut ſupradictum eſt, qui audit falſum iurare, & tacet, delinquit: multo magis ille reus eſt, qui ad peierandum aliquem compellit.

3 *Quæritur de eo qui verborum calliditate ſe circumuenire putat illum, cui iuramentum defert, an ſit reus periurij niſi ſeruauerit, quod iuraſſe creditur.*

De hoc ita ſcribit Iſidorus ſententiarum,lib.2.c.31.

Denũciatio alia Euãgelica, alia canonica.

eaſu ſit verũ vt ar. 35. q. 6.de parẽtela.&c.cp̃s.ã tñ ex hoc loco hĩ põt. Teſtimoniũ ã auditu qñ proprie ſit.

tem ſuam.Ioan.

HOc videtur.] CASVS. Legitur in Leuitico. Omnis qui audierit vocem iurantis falſum,teſtiſque fuerit nũ indicauerit,portabit iniquitatem ſuam. Propter hanc literam dubitauerunt quidam quid eſſet in hoc caſu faciendum,quia ſi ſciebant aliquem peierare,& nõ indicabant,incurrebant peccatum ex ſilẽtio, ſi uero indicabant, incurrebat peierans periculum mortis, quæſitum fuit ab Auguſtin.quid de hoc eſſet faciendum? Et reſpondet quod ille qui falſum iurat, debet admoneri,ſi uero non audierit,talibus perſonis eſt dicendum quæ potius poſſunt prodeſſe, quam obeſſe. ideſt ſacerdotibus, qui non ſolum illum corrigere poſſunt, ſed etiam orare pro illo, & ita ſe expedient a uinculo peccati.' Hic,' ideſt i Leuitico.' Expſiit,' ſcilicet Moyſes.

b ¶ Fuit.] ideſt, talem habuit inde notitiam, quòd huius rei potuit eſſe teſtis, & quod ſequitur, eſt expoſitio.

Teſtimoniũ de auditu, ſi uerũ ualeat.

c ¶ Indicauit.] Videtur ergo qꝫ ualeat teſtimonium de auditu,ut hic 1.& 15.q.5.preſbyter.& 26.q 6.qui receſſant. & 2. q. 1.multi. nam & teſtes intelliguntur ſcire quæ acta ſunt a teſtatore, ſi priores teſtes eis hoc dixerunt,vt C.de teſta.cum antiquitas. 1 in fi.1.reſpõ.arg. cõtra.3.quæſt.9.teſtes.5.q.2.relatum eſt. Ad hoc dicas. Dicit Hugo. licet in hoc ſe,non dicitur predere,ut 2.q.1.ſi peccauerit.

SI ERGO. CASVS. Concludit Gra.ex ſupradictis dicens.ſi quis audit aliquem iurare falſum,& tacet,delinquit: multo magis ille reus eſt, qui compellit aliquem ad periurium.

QVÆRITVR. Hæc eſt 3.pars q.in qua quæritur qualiter Deus intelligit iuramẽtum,ſi aliquis iurat in fraude, uel decipit in fraudem, qꝫ ſicut ille qui ſane intelligit,ſiue ſit dãs iuramentum, ſiue accipiens,& hoc probat per 5.c.Io.de Fant.

CASVS. Quærit hic Gra.incidenter,an ille,qui ſub calliditate uerborum iurat,ſit reus periurij,niſi ſeruauerit quod creditur iuraſſe. Et reſpõdetur, quod ſic, & adhoc induxit ſeq.c.

Iuramenta qualia ſunt intelligẽda.

g ¶ Quæritur.] incidentem ponit hic quæſtionem,qualiter iuramenta ſunt intelligenda, & diſtinguitur: aut vterque habet rectum intellectum, aut uterque doloſum, aut alter tantum habet rectum. ſi ab vtroque interponitur dolus,tunc eſt intelligendum ſecundum cõmunẽ ſignificationẽ uerborum, ut ext.de ſpon.ex literis.ſi a neutro intereuenit dolus,tunc interpretãdum eſt ſm intellectum utriuſq; ſi uerba poſſint utriq; intellectui adaptari.ext.de teſt.cum tu.ſi ab altero tantũ,tunc intelligendum eſt ſm eum,qui recte intelligit.ſic uidetur

Digitized by Google

tur distinguit in rea.§.ex his. In stipulationibus, & alijs cõtractibus contra stipulantem. & uẽdentem interpretãdum est: sed in iudicijs pro actore, 1 vt ff. de uer. obl. inter stipulantem. §.1. ff. de contrah. emp. l. Labeo. Lo.

1 ¶ Quod dicit no. ext. de re. spol. cum ad finem. in gl. hic ergo.

QVacumqi.] CASVS. Dicit Isid. in hoc c. ℣ quacũque arte uerborum quis alicui iuret, ita Deus intelligit sicut ille cui iuratur, & talis dupliciter peccat. s. quia nomen Dei sumit in vanum, & quia proximum dolo capit.

a ¶ Intelligit.] i. intelligere dẽt, & est simi. inf. de consecr. d. 4. non illud.

ADDITIO. Not. tamẽ, ℣ nemo per iuramẽtum vel pactũ propriũ obligatur, nisi ille consentiat cui fit pactũ, vel iuramentum argu. opti. extra de iureiu rand. sicut.

BCee.] CASVS. Reprehẽdit hic Augu. parochianos suos, qui cum super librum iurare debebãt, lapidem aliquẽ supponebãt eos decipiendo quib. iurabant; nec putabãt se teneri cum super lapidem iurarent, sed Augu. dicit quod tenentur, & si nõ seruant, quod iurauerint, periuriũ incurrent: quia nõ lapidi, sed homini iurant ante Deum.

b ¶ Super lapidem.] forte copertum ab aduersario, vt credãtur esse Euangelia.

SED OBIICITVR. CASVS. Supradictã est, ℣ Deus sic accipit iuramentũ sicut ille cui iuratur intelligit. Nunc vero probat contrarium, & ad hoc inducit seq. cap.

HVmanę aures.] CASVS. Dicit in hoc c. ℣ homines, & maxime simplices, & ideo non curant talia verba iudicãt, qualia foris ꝓferunt: Deus vero talia foris audit, qualia ex intimis proferuntur, vnde discretus homo, uel iudex qui interpretatur intẽtionem iurantis alteri, considerare debet, ℣ verba debent deseruire intentioni, non intentio verbis. Et qualitercũque casus iste positus fuerit a Bene. & ab aliis, ego tamen hunc casum per literam intelligere sic potui: licet de hoc c. sæpe dubitauerim. Bar.

Verba bona ꝙque mala intẽtione ꝓferuntur.

c ¶ Verbis.] Quæ ille protulit, & vult ea aliter interpretari, prout uerba sonare videntur, quod semper non est faciendum, cum sæpe bona uerba mala intentione proferantur, & econuerso, ut 5. q. 5. non omnis, & c. nõ osculatur, ut 23. q. 1. paratus.

d ¶ Verba.] Arg. potius esse cõsiderandam mentem alicuius, quam ipsa uerba, ut 1. q. 1. Marchion. & de consec. dist. ℣ uerba attẽdi debet.

Mẽs potius

¶ De eo, qui calliditate uerborum iurat. C. VIIII.

Sent. 2. d. 39.
Ans. l. 11. c. 76.
Poly. l. 6. tit. 12.
Burc. l. 12. c. 10.
Iuo p. 12. c. 36. & 67.
Pann. l. 8. c. 112.

QVacumque arte uerborum quisque iuret; Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. a Dupliciter autem reus fit, quia † & Dei nomen in uanum assumit, & proximum dolo capit.

† al. qui.

Item ex sermone sancti Augustini trigesimo de uerbis Apostoli.

¶ Periurus est, qui super lapidem falsum iurat. C. X.

Iuo p. 12. c. 34.
Pann. l. 8. c. 116.

ECce dico charitati uestræ, & qui super † lapidem b falsum iurat, periurus est. Vnde hoc dico? quia multi, & in hoc falluntur, & putant, quia nihil est, per quod iurant, non se crimine teneri periurij. Prorsus periurus es, quia per id, quod sanctum nõ putas, α falsum iuras. Si tu β illud sanctum non putas: sanctum puta γ cui iuras. Non enim quando iuras, tibi iuras, aut lapidi iuras: sed proximo iuras. Homini iuras ante lapidem: sed nunquid non ante Deum? Non te audit lapis loquentem: sed punit te Deus fallentem.

† per] uera lectio.

α ¶ Non putas.] *Sic etiam Iuo in originali est siue negatione, & forte legendum*, putat.

β ¶ Si tu illud.] *In codicibus Augustini impressis, & uno Vaticano legitur*, sed ego illum sanctum non puto. *In altero vero etiam Vaticano, & apud Iuonem.* sed ego illum sanctum non puto.

γ ¶ Puta.] *Sic in codicibus impressis B. Augustini: sed in uno Vaticano, & apud Iuonem, & Pannormiam, & in aliquot vetustis Gratiani exemplaribus*, putat.

Sed obijcitur illud Gregorij. 26. lib. moralium, c. 7.

¶ Apud Deum uerba nostra non ex ore, sed ex corde procedant. C. XI.

Huiusq; B. Greg. eo loco.

HVmanæ aures uerba nostra talia iudicant, qualia foris sonant: Diuina uera iudicia, talia ea audiũt, qualia ex intimis proferuntur. ¶ Certe nouerit ille, qui intentionem, & uoluntatem alterius uarijs explicat uerbis, c quia non debet aliquis uerba d considerare, sed uoluntatem, & intentionem, quia non debet intentio uerbis deseruire, sed uerba intentioni:

Si ergo diuina iudicia uerba nostra talia foris audiũt, qualia ex intimis proferuntur, si intentio non dẽt seruire verbis, sed uerba intentioni; patet, ℣ Deus non accipit

c ¶ Verbis.] Quæ ille protulit, & vult ea aliter interpretari, prout uerba sonare videntur, quod semper non dist. 4. retulerunt. extra de uerb. sig. præterea. &c. Intelligẽtia, 23. q. 1. imperatus. in prin. ff. de in ius uo. l. quãuis. 2. Sed hoc verũ est cum cõstat de intellectu. alias in dubijs a uerbis non est recedendum. ff. de lega. 3. nõ aliter, ff. de exer. l. 1. §. fi. 18 qui nouem. ext. de sponsa. ex literis.

2 Ad idem 38. d. sedulo. 92. d. c. 1. fuca. q. 2. is autem.

SI ERGO. CASVS. Concludit Grat. ex supradictis dicens, ℣ si Deus ita accipit uerba foris, qualia ex intimis proferuntur, etsi uerba debent deseruire intentioni,

Digitized by Google

tioni, & non econuerso, apparet quòd Deus non sic accipit iuramentum, sicut ille, cui iuratur intelligit: sed potius sicut ille, qui iurat.

ITEM OBIICITVR. CASVS. Adhuc obijcit Grat. & probat in hoc §. seq. quòd iuramentum debet intelligi secun-

fic iuramentum, sicut ille cui iuratur; sed potius, sicut qui iurat, intelligit: cū recipienti non ex intimis, sed ex his, quæ proferuntur foris uerba nostra sonent. ¶ *Item obijcitur, qui iurat super lapidem putans se iurare super sacrosancta Euangelia, perinde tenetur, ac si super Euangelia iurauerit; licet ille cui iurat, ideo super lapidem illum iurare fecerit, ne non seruando quod promittit, reatu periurij teneatur.* ¶ *Item obijcitur de ciuibus, qui credunt se iurare obedituros consulibus suis in omnibus, quæ sibi imperata fuerint pro honore suæ ciuitatis: ne uero obedientiam recusantes, reatu periurij illaqueentur; supponitur breue iuraturis, in quo aliud continetur, quam se iraturos arbitrentur; videlicet ne Padum in Nilum conuertant, uel aliquid huiusmodi faciant: Si ergo contra hoc, quod iurasse crediderant, consulibus suis obedientiam denegarent; nunquid secundum intentionem recipientis, an potius secundum intentionem iurantis iuramentum Deus illud acciperet?* ¶ *Item, si innocens de adulterio, uel furto impetitus innocentiam suam uellet asserere. iuraret autē se ab obiectis sic esse immunem, sicut in breui illo continētur quod manibus suis se scripsisse arbitratur, continetur autem in illo, hunc reum esse obiectorum; nunquid à Domino periurus reputabitur? aut nunquid poterit argui se iurasse, adulterij, aut furti reatum incurrisse? Non.*

Hinc etiam Chromatius a *in c. 5. Matthæi.*

a ¶ Chromatius.] *Antea citabatur*, Chrysost. *cui errori occasionem dederat similitudo primarum literarum.*

¶ Inter iuramētum, & locutionem fidelium nulla debet esse differentia. C. XII.

IVramenti hæc causa est: quia omnis, qui iurat, ad hoc iurat, ut quod verum est, eloquatur. Et ideo Dominus inter iuramentum, & loquelam nostram, nullam vult esse distantiam: [b] quia sicut in iuramento nullam conuenit esse perfidiam; ita quoque in uerbis nostris nullum debet esse mendacium: quia utrumque & periurium & mendacium diuini iudicij pœna damnauit, dicente scriptura, [Os quod mentitur, occidit animam.] Quisquis ergo uerum loquitur, iurat; quia scriptum est, [Testis fidelis non mentitur.]

Sap. 1.

Prouerb. 14.

Idem †.

† *al. Item.*

¶ Antequam aliquis iuret, peierat, si contra conscientiam iurare parat. C. XIII.

QVi peierare paratus est, antequam iurat, iam periurus esse uidetur: quia Deus non ex operibus [c] iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde.

Ex his omnibus colligitur, ꝙ iuramenta secundum

ITEM SI INNOCENS. CASVS. Adhuc probat in hoc 3. §. quod secundum intentionem iurantis debet intelligi iuramentum. Ego accusatus de crimine scripsi super aliquam chartulam, qualiter iurare uolebam me esse immunem à delicto, sed aduersarius meus uolens me peierare, surripuit illud breue, qđ scripsi, & supposuit aliud in quo continebatur me crimen cōmisisse. cum ego iurassem sicut ī illo breui continebatur, arguebat me periurij: & dī hic, ꝙ ego non sum periurus.

IVramēti CASVS. Adhuc probat Gratia. per hoc capit. ꝙ iuramēt debet intelligi secūdum intētionem proferentis. Dicit ergo Chromatius, ꝙ quicūque iurat, iō iurare debet, vt verum loquatur. vnde Deus inter iuramentum: & cōmunē loquelā differentiam nō facit quia sicut in iuramento non debet esse perfidia, ita nec in loquela nostra. & si quis contrafecerit, pœna d uini iudicij damnabitur. & hoc probat auctoritate Domini dicētis: Os quod mentitur, &c. Seq. c. per se patet.

a ¶ Ad hoc iurat.] id est, iurare debet.

b ¶ D stātia. Quātum ad hoc, cū mortaliter peccat q simpliciter dicit falsum sicut q sub iuramēto dicit falsum, magis tamē peccat peierando quàm mentiēdo. Solidius subsistit vbi iuramentū interponit, ut sup. ea. q. 1. c. 1. sed tamē plus operatur sacramētum, quam simplex ꝓmissio. ut extra de iureiu. debitores. Ité hic est arg. ꝙ ex nudo pacto oritur actio, ut 12. q. 2. quicunque suffragio. & q. 5. quia Iohānes. Io.

c ¶ Vi peierare.] Nō ex operibus. Deus potius cōsiderat animū q̄ factum. ut 15. q. 6. c. 1. & Deus interrogat cor, & non manum. 14. qō. 5. qd sic. 22. quæst. 5. propositio.

Iuramētum plus operatur, q̄ simplex promissio.

Die ergo ꝙ licet D.ꝰ nō faciat dīam inter loquelā & iurām, ecclia tñ facit. q. mendax simplex non patit pēnam quo ad infamiam & repulsionē testimonii, vel quin possit promouerī: sed secus in mendace iurō. & hoc intellige as, ex quo simpliciter mēdax est de crimine emēdatꝰ, sm Doc. ext. de test. testimonium. secundum H.

secundum intentionem iurantis, & non eius, cui iuratur. & hoc probat per duo exempla in illis posita.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Gratia. ab illo §. [Sed obijcitur.] quod iuramēta iudicātur

Digitized by Google

à Deo ſm intentionem facientis, & non recipientis. & poſtea ſoluit prędictam ꝓpietatem, dicens ꝙ ſimplicitas qñque eſt ex parte faciẽtis, qñque ex parte recipientis, & ſimiliter dolus qñque eſt ex parte faciẽtis, qñque ex parte recipientis. ex quacumque ergo parte eſt, Deus videt cordis ſimplicitatẽ ſic accipit ſicut illa pars intelligit, q̃ę ſimpliciter intelligit: atq̃ enim verborum Deus ſemper aſpernatur & odit.

intentionem præſtantis, non recipientis a Deo iudicantur. Quomodo ergo ſecundum Iſidorum quacumque arte uerborum quis iurat; Deus ſic accipit, ſicut ille, cui iuratur, intelligit? Sed ſicut aliud eſt callida arte uerborum iurare, aliud ſimpliciter intentionem ſuam iurando enunciare: ſic aliud eſt ſimplici intentione iuramentum factum recipere: aliud in recipiendo calliditate uti: quia ſicut quiſquam apud Deum non ualet aliquem lædere, ſic nec præter eius intentionem ualet quis alicui ſubuenire. Deus autem duplicitatis aſpernator ſimplicem intentionem utriuſque conſiderat, & tam ex parte recipientis, quam ex parte præſtantis uerborum artem aſpernatur & odit.

4 *De ætate uero iurantium quæritur: qua ætate quiſque ad iurandum debeat cogi.*

De quo in primo libro capitularium, c.63. ſic inuenitur definitum.

¶ Ante rationabiles annos, aliqui non cogantur iurare. C. XIIII.

PAruuli, qui ſine rationabili ætate ſunt, non cogantur iurare, [a] ſicut Gunebodigni faciunt. α Et qui ſemel periuratus fuerit; nec teſtis ſit poſt hoc, nec ad ſacramẽtũ accedat, nec in ſua cauſa [b] uel alterius iurator exiſtat. α ¶ Sicut Gunebodigni faciunt.] *Addita iſtæc ſunt ex originali.*

Iuo p.12.c.23. Pann.l.8.c.103.

Item ex concilio Eliberitano.

¶ Ante quatordecim annos nullus iurare cogat. C. XV.

PVeri ante annos quatuordecim non cogantur iurare, Puella [c] quoque, ſi in puerili ætate ſita in domo patris, illo neſciente, iuramento ſe conſtrinxerit, & pater eius, ut audierit, ſtatim [d] contradixerit; uota eius, & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Burch.l.12.c.26. Iuo p.12.c.81. Pann.l.8.c.104.& 105.

¶ *Burchardus hoc citat ex concilio Hiberneſi: ut alia, quæ concilio Eliberitano tribuuntur.*

Capit.l.1.c.63.

Item Cornelius Papa.

PAruuli.] CASVS. Quæſtium fuit ī qua ętate paruuli cogantur iurare. Et reſpondetur, cum ſunt in ætate rationabili, & ſi quis cũ iurare poteſt, ſemel peierauit, de cætero teſtis eſſe non poteſt: nec ī ſua vel alteri⁹ cauſa erit iurator. Quæ antẽ ſequuntur, planã ſunt uſque ad §. de forma.

Impuberes an poſſint iurare.

a ¶ Iurare.] Nec teſtis eſſe põt, vt 4.q.3.c.1. Et iõ hoc eſt, quia iuramẽto dẽt adeſſe iudicium: ſed hæc ætas neſcit quid agat, vt C. d fal. mo. l.1. Itẽ qui impubes non poteſt peierare, vt ff. de iureiuran. l. qui iuraſſe. unde ſacramentum calumniæ præſtare nõ poteſt, poſſet tamen dici. ꝙ ſi eſt doli capax, 1 ꝙ tunc calumnioſe petere poteſt. vt extra de delic. puer. cap.1. & ſi nouerit ueritatem, ꝙ bene præſtabit ſacramentum calumniæ. arg. C. de iureiur. propter calumniam. l.2.§.1. Sed de ueritate dicenda bene poteſt iurare. Nam ab impuberibus & timidis ſumitur initium quæſtionis, ut ff. de qõ. unius in prin. Item impubes ferula percutitur pro ueritate dicenda, ut ff. ad Sylla. l.1.§. impubes, & tenet confeſſio quam facit, licet contra eam poſſet reſtitui. ut ff. de confeſſ. l. certum. §. penul. Ioan. quod falſum eſt, niſi ſit doli capax cum hoc c. contradicat B. hoc autem certum eſt, quod ſi aliquis ſponte receperit iuramentum minoris, bene ualet. & tenet tale iuramentũ, ut ff. de iureiu. l. qui iuraſſe. Item in hoc caſu poteſt qs conuenire ratione iuramenti quod præſtitit dum eſſet impubes. ut ſi impubes iurauit ſe præſtiturum operas, ipſe pubes factus bene conuenitur de hoc iuramento, ut ff. de l. b. cauſa, l. ult. in fine.

1 Dicit Azo. ꝙ hoc no eſt uerum. q̃uis ſit doli capax. ar. C. de iura. cal. l.2. §.1. ſed de ueritate dicẽ di. bñ. ff. de cõfeſſ. certũ. §. iuniore. arg. ff. de admin. tut. l.1. in fi. ſm L. & hoc ẽ qd ſequitur.

2 Ad hæc ꝙ periurus re-

b ¶ Cauſa.] Sed 2 nõne ſi agere vult periurus ī propria cauſa auditetur, quia nulli prohibetur agere in propria cauſa. vt 4.q.3. omnibus ſed agere nõ poteſt niſi præſtet ſacramentum. Item nonne iudex vel altera pars poteſt ei deferre ſacramentum? Ad hoc dicas. ꝙ hæc lex ſumpta eſt de Lombarda, ſecundum quam non iuratur de calumnia. patet ergo ꝙ loquitur hic de alio iuramento: & poteſt dici ꝙ loquitur hic de iuramẽto purgationis. id eſt, ut nec ſe nec alios poſſit expurgare. ex hoc ſequitur ꝙ ſi ſuſpicio aliqua eſt contra periurium, ſtatim habetur pro conuicto. cum ſe expurgare non poſſit. & imputet ſibi, qui in talem caſum incidit, quia culpa ſua illud ſuſtinet. ut 15.q.1.ſi quis inſaniens. ex quo enim ſemel peierauit, præſumitur ꝙ ſemper debeat peierare. ut 2.q.7. non poteſt. unde amodo non eſt ſacramento ſuo credendum. ut extra de præſump. literas. ea tamen iuramenta quæ oneris ſunt potius quam honoris, bene pſtabit. ut iuramentum calumniæ. ſimiliter dominis ſuis iurabit in cauſa feudi, contra 47.diſt. quantumlibet, extra de re iudic. in cauſis.

c PVeri.] ¶ Puella.] Idem eſt in puero, ut ī. ead. q. 1. tribus.

d ¶ Stat. in.] Filij iuramentum debet pater reuocare, quam cito ſcit, 3 vt hic dicitur: ſed uotũ religionis nõ tenetur ſtatim reuocare cum ſcit, ſed uſque ad annum & diem contradicere poteſt, ut 20.quæſt.2. puella. alias ex-

periat ab agẽdo. intelli ge uerum qñ uenit contra ſẽtiam iuſo celebratã ſuper actione alias intẽtata. ut hic, alias aũt non reperit ꝙ periturus repellat ab agendo, ut not. Doc. in c. dilecti, de except. & Ant. de But. in c. ītelleximus. ext. de iudi. Itẽ etiã adde ꝙ ſemel periturus ꝓdit priuilegium probãdi impedimẽtum. conc. Alex. de Imo. in l. nõ exigim⁹. §. quod dixi mus. ff. ſi qs cau. & pe. & qui iurat. C. de bo. auth. iud. poſſ. ibi in fine princ.

3 Ad idẽ cõcord. H. qui exponit ſtatim id eſt ex quo ſciuit & potuit.

Digitized by Google

tamen est sup. distinctum, scilicet 20. q. 2. in princ.

a HOnestum. Hoc ieiunus. Similiter testimonium debet dicere ieiunus, ut extra de testib. placuit. Quæ a ieiunis fieri debeant, no. de consecr. distin. 1. sacramenta. tamen quod hic dicitur, magis est honestū, quàm

¶De eodem, & vt a ieiunis iuramenta præstentur. C. XVI.

Iure. l. 12. c. 12. Iuo p. 12. c. 69. & 55. Pan. l. 8. c. 120.

HOnestum etiam videtur, vt qui in sanctis audet † iurare, & hoc ieiunus [a] faciat cum omni honestate, & timore Dei: & vt pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

¶*Ceteri etiam collectores citant ex decretis Cornely Papæ. Extat autem lib. primo capitularium, c. 63. nonnulli præterea verbis interiectis. Et inde refert primam huius capitis partem Iuo c. 33.*

Simile quiddam in schedis capitulariū è Gallia missis.

Præterea sunt quædam tempora, quibus iurare prohibemur.

Vnde in concilio apud sanctum Medardum habito.

¶Quibus temporibus iurare prohibemur. C. XVII.

DEcreuit sancta synodus, vt a Septuagesima [b] vsque in octauam Paschæ, & ab aduentu Domini vsque in octauam Epiphaniæ, nec non & in ieiunijs Quatuor temporum, & in **Litanijs maioribus** [c], & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum (nisi de concordia & pacificatione, nullus super sacra Euangelia iurare præsumat.

Iuo vsib. feudorum, lib. 2. tit. 6.

5 *De forma vero fidelitatis, & quid quisque debeat domino, vel econuerso; sic inuenitur in epistola Fulberti episcopi.*

¶Quę in fidelitate sunt obseruanda. C. XVIII.

Iuo p. 12. c. 75. Pan. l. 8. c. 122.

DE forma fidelitatis aliquid scribere monitus, hæc vobis, quæ sequuntur breuiter ex librorum auctoritate notaui. Qui domino suo fidelitatem iurat; ista sex semper in memoria debet habere; incolume, tutū, honestum [d], vtile, facile, possibile †. Incolume, videlicet; ne fit in damnum domino suo de corpore suo, Tutū; ne sit ei in damnū de secreto [e] suo vel de munitionibus [f], per quas tutus esse potest. Honestum; ne sit ei in damnū de sua iustitia, vel de alijs causis, q̄ ad honestatē [g] eius pertinere videnť. Vtile; ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile, vel possibile; ne id bonū qd̄ dominus suus facere leuiter poterat, faciat ei difficile, neve id q̄ possibile erat

† Adde. q̄ simile obsequium debet clericus ecclesiæ. l. 2. & ibi Alber. de Ro. de ad uoc. diuers. iud.

quàm iniustum. Ioan.

b DEcreuit.] ¶ Vt a septuagesima.] In his etiam diebus causæ exerceri non debent. 15. q. 4. c. 1. & 2. huic tamen cap. & præcedenti obuiat consuetudo præscripta. Ioan.

c ¶ In litanijs maioribus.] Vt in festo sancti Marci.

DE FORMA. Hæc est 5. pars q. in qua dicitur quod in sequenti c. continetur. Io. de Fant.

CASVS. Supra facta est mentio de iuramento: sed quia fidelitas fit iureiurando: ideo nunc ostendit Grat. quod fidelis domino. & econuerso debeat facere.

DE forma.] CASVS. Quidam rogauit Fulbertum epiſcopum vt scriberet sibi quot debeant contineri in iuramento fidelitatis, quam faciat vasallus domino: qui rescripsit sex debere ibi contineri, scilicet incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile: quæ vasallus pōt accusare dām: Non, ut hic pōt colligi; nisi prosequatur suam iniuriam. alioquin si accusat perdit ius feudi: sicut patronus, qui accusat libertum perdit bonorum possessionē. ut ff. de bo. lib. qui cū maior nec ēt testimoniu pōt cōtra ipsum ferre, nec in criminali causa, nec etiam pro ipso, ut extra de offi. deleg. causam.

e ¶ De secreto.] Ille qui prodit secreta alicuius, capite punit. ut ff. de re milit. omne §. 3. & C. de cōmer. & mer. l. 2. & sic potest quis iurare ne prodat secreta alterius. arg. tamen est contra 22. dist. nerui.

f ¶ Munitionibus. Qui munitiones cedit hostibus, vel literas, uel nuncium uel aliqd̄ signū eis mittit, incidit in crimē læsæ maiestatis. ut ff. ad le. Iul. maie. l. 2. & 3.

g ¶ Ad honestatem.] Vt nec cum vxore, nec cum filia commisceatur: nec aliquid in honesti faciat in domo domini, ut de præn. dist. 5. consideret.

d ¶ Honestū. Sic ergo honestas & pulchritudo in omni iuramento sunt intelligenda, ut sup. ea. q. 4. vnusquisque. & extra de iureiur. quemadmodum, sed illud sacramentum præstant archiepiscopi Romano Pontifici, vt extra de iureiur. ego. & sub hu. finis epistolæ, vt 22. dist. quam; quā. & Imperator Papæ 63. dist. tibi domine. & licet generaliter iuret vasallus domino, scilicet q̄ in omnibus causis iuuabit ipsum & contra quemlibet tamen ꝫ propriam patriam nō iuuabit ipsum, vt ff. de reli. minime. nec contra Papā, ut extra de iureiur. venientes. Sed q̄d si dominus vult filiū vasalli impetere. nunquid iuuabit ipsum contra filium videtur q̄ non: quia nec contra filiū excōmunicatum iuuabit. 11. q. 3. quoniam multos. & arg. ad hoc ff. de reli. minime. Contrarium tamen dicat lex feudi in titu. quemadmodo feu. amit. dicitur. n. ibi, quod vasallus obligatus est filio suo tantum vinculo naturę: sed domino suo obligatus est vinculo iuramenti. Itē nō tenetur ipsum iuuare si iniuste imperet aliū: nec enim opem fert qui ad peccādū nes adiuuat. vt 14. q. 6. si res. Item, nunqd vasallus pōt accusare dām: Non, ut hic pōt colligi; nisi prosequatur suam iniuriam. alioquin si accusat perdit ius feudi: sicut patronus, qui accusat libertum perdit bonorum possessionē. ut ff. de bo. lib. qui cū maior nec ēt testimoniu pōt cōtra ipsum ferre, nec in criminali causa, nec etiam pro ipso, ut extra de offi. deleg. causam.

Imperator iurat Papæ.

Vasallus dominum non accusat.

Secretorum proditor capite punit.

℣missiones negatiuæ ad duã obligãt.

reddat ei impoſſibile. Vt fidelis hæc nocumẽta caueat iuſtum eſt. Sed quia nõ ſufficit [a] abſtinere a malo, niſi fiat id, quod bonum eſt †; reſtat, vt in eiſdem ſex ſupradictis cõſilium [a], & auxiliũ dño ſuo fideliter pręſtet: ſi beneficio dignus [b] videri vult, & ſaluus eſſe de fidelitate, quã iurauit: dominus quoq; fideli ſuo in his omnibus vicem reddere debet. Quod ſi non fecerit; merito cenſebitur malefidus; ſicut ille qui in eorum [β] præuaricatione; vel faciendo, vel conſentiendo deprehenſus fuerit perfidus, & periurus.

† Concor. l. iuſtitia. §. iuris præcepta cũ gl. in ver. tribuere. ff. de iuſtit. & iu. & inſtit. eo. tit. & §. in glo. ſuper verbo ius ſuum.

¶ *Epiſtola hæc Fulberti miſſa eſt è Gallia, deſcripta ex uetuſto codice eccleſiæ Balluacenſis: cuius hic eſt titulus;* Glorioſo duci Aquitanorum VV. Fulbertus Carnotenſis epiſcopus orationis ſuffragium.

[a] ¶ Sed quia non ſufficit.] *In ipſa epiſtola legitur*: Sed nõ ideo caſamentum meretur: nõ ei ſufficit. *Apud Iuonem uero*, Sed ideo caſſamentum † meretur. Non enim ſufficit, &c.

† al. *canſamentum*.

[β] ¶ Qui in eorum.] *In epiſtola legitur*, ſi mox præuaricatione, *apud Iuonem*, ſi in eorum præuaricatione, *In Pannormia uero ut apud Gratianum.*

Auguſtinus.

¶ De eodem. C. XIX.

Anſ. l. 11. c. 74. Poly. l. 6. tit. 19. Barch. l. 12. c. 21. Iuo p. 12. c. 78.

SI quis laicus iuramentum violando profanat, quod regi, & domino ſuo iurat, & poſtea peruersè, & doloſè eius regnum tractauerit, & in mortem ipſius aliquo machinaméto inſidiatur; quia ſacrilegium peragit, in Chriſtum Domini manum mittens; anathema ſit, niſi per dignã pœnitentiæ ſatisfactionẽ emendauerit, ſicut cõſtitutum a ſancta ſynodo eſt; ideſt, ſæculum relinquat, arma deponat, in monaſterium eat, & pœniteat omnib. dieb. vitæ ſuæ: verumtamen cõmunionem in exitu vitæ ſuæ cum Euchariſtia percipiat. Epiſcopus vero, presbyter, diaconus, ſi hoc crimen commiſerit, degradetur.

¶ *Caput hoc in melioribus Gratiani codicibus non habetur. Bruchardus & Iuo citant ex dictis Aug. Simile aũt habetur in concilio Toletano 16. c. 8. ex Hiſpania miſſo.*

6 Vt itaque ex præmiſſis apparet, mendacium nec ſimplici ſermone debet proferri, nec iuramento firmari. Mendacium autem non ſolum in uerbis, ſed etiam in ſimulatis operibus eſſe probatur.

Vnde Ambroſius ait in ſermone habito in Dominica de Abraam.

¶ *Initium huius ſermonis eſt.* Scitote fratres.

¶ Mentitur qui profeſſionem ſuam operibus non oſtendit. C. XX.

Pann. l. 8. c. 227.

CAuete fratres mendacium, quia oẽs qui amant mendacium, filij ſunt diaboli [a] & *inf.* ¶ Non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in ſimulatis operib. [d] mẽdacium eſt. Mendacium namq; eſt, Chriſtianum ſe dicere, & opera Chriſti non facere. Mẽdacium eſt, epiſcopum ſacerdotẽ, vel clericum ſe ꝓfiteri, & cõtraria huic ordini opari.

a ¶ Conſilium.] Vide quomodo interpretatur hoc iuramentum. Ego iuro ꝙ nullum faciã tibi damnũ. i. ego iuro ꝙ nec ego faciam. & etiam ꝙ alios facientes prohibebo. ſic interpretat lex tale pactum, ut ſi aliqs fecit pactũ, quod filiam non cederet, vel vreret, eã cuſtodire teneẽ ne alius urat, uel cedat. ut ff. loc. l. in lege. idem vr in omnib. negatiuis promiſſionibus, ut cũ dicitur; ℣mitto quod nõ faciam: non ſolum teneor non facere. ſed etiam curare debeo ne fiat, vt ff. de verb. ſig. facere & de ver. obl. in illa ſtipſone.

b ¶ Dignus. Ergo ſi clericus præſtat patrociniũ ꝓ eccleſiam ſuam, uel epiſcopum ſuũ, poteſt priuari biſficio ſuo 96. diſt. ſi Imperator. & ext. de poſtu. c. ſi. Ioan. 1

c ¶ Vicem. Et ſic eadem fide teneẽ quis ſubdito ſuo ſicut ſubditus dño, ut 95. diſt. eſto ſubiectus. & ex de iureiur. peruenit & 32. q. 6. nihil iniquius. & ſi non fecerit, priuatur illo, vel dño, quod habet in uaſallo, & trãſit feudũ ad ſuperiorem, ut in li. de feu. quẽadmodũ feu. amit.

VT ITAQVE. Hęc eſt ſexta pars q. in qua dicitur, ꝙ non ſolum uerbis mẽtimur, ſed etiã factis. Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Gratia. ex ſupradictis, dicẽs ꝙ mendaciũ nec ſimplici loquela, nec iuramento eſt aſſumendum. Poſtea oſtendit ꝙ mẽdaciũ & uerbis & factis fieri põtꝙ per ſeq. c. probat.

CAuete fratres.] CASVS. Ambroſius monet fratres ſuos ut mendaciũ vitẽt: oſtẽdẽs ꝙ mẽdaciũ fit duob. modis, .ſ. verbis & factis. Nam ſi quis dicit ſe Chriſtianũ & clericũ, & non facit opera Chriſtiani, uel clerici, mendax eſt in operibus ſuis.

d ¶ Operib. Arg. ꝙ factis mentimur, ſicut verbis, & factis negamus Chriſtũ, ſicut verbis. 11. q. 3. æſtimant. & factis appellamus. ext. de appell. dilecti 1 & factis prædicamus 43. diſt. ſit rector.

Factis mentimur, ſicut verbis.

1 Adde pro hoc tex. in l. alia cum nota. C. de his qbus indig. Bal. & glo. in ver. non euitabit. in cap. 1. verſic. ſed & qui delator. quæ ſupri. cau. bene. ami.

Digitized by Google

QVoties vero.] CASVS. Docet Hieron. in hoc cap. ꝙ si quis non congruo tempore, & loco, & quod non conuenit audientibus loquatur: potius destruit audientes quam ædificet. Vnusquisque enim considerare debet quod vel quando loquatur: quia pro quolibet verbo otioso reddituri sumus rationem. sequen. §. per se patet.

a ¶ Audientibus.] Forte instituit rudes magna. & subtilia, quod esse non debet. simi. 8. q 1. oportet. & 43. dist. cap. 1. Ioan.

a ¶ Diaboli.] *In codice Vaticano, vbi hic sermo habetur, sequuntur hæc,* quia non solũ mendax est, sed ẽt, & pater, & inuentor ipsius mendacij est. Omnis. n. simulatio, & omnis duplicitas mendacium est. Ergo non solum, &c.

Item Hieronymus in c. 4. epist. ad Ephesios.

¶ Quoties sermo malus de ore nostro procedit.

C. XXI.

QVoties uero loquimur, aut nõ in tempore, aut importuno loco, aut non vt conuenit audientibus, [a] toties sermo malus procedit de ore nostro ad destructionem eorum qui audiunt. Cõsideremus itaq; quid loquamur: quia pro omni otioso verbo reddituri sumus rationem in die iudicij.

7 *Iuramentum vero clericus laico præstare non debet. Vnde in Rhemensi concilio legitur.*

¶ Cuiquam laico clericus nihil iurare præsumat.

C. XXII.

Burc. l. 2. c. 118. Ivo p. 6. c. 233. Pann. l. 5. c. 11. NVllus ex ecclesiastico ordine cuiquã laico, [b] quidquam super sacrosancta Euãgelia iurare præsumat: sed simpliciter cum veritate, & puritate dicat, est, est, non, non. Sed si est aliquid, quod sibi obijciatur, ß prout iudicauerint, qui eiusdem ordinis sunt, aut corrigatur, aut expurgetur.

ß ¶ Obijciatur.] *Apud Burchardum, & Iuonem sequitur,* ad episcopũ in cuius territorio est, deferatur, & iuxta id, quod illi, qui eiusdem sunt ordinis, dijudicauerint, aut corrigatur, aut expurgetur.

Episcopo similiter clericus iuramentum præstare nõ debet, nisi forte is, cui ecclesiæ procurationem cõmittit.

Vnde Vrbanus II. ait.

Ext. de iureiur. c. nullus. ¶ *In aliquot vetustis exemplarib. finis huius causæ est in ver.* expurgetur. *absunt aũt hæc verba, & sequens caput,* nullus. *In vno autem non modo ista habentur, sed ẽt cap. primũ de iuramento calũniæ, & cõstitutio noua tr ẽrici.*

¶ De eodem. C. XXIII.

NVllus episcopus clericos suos, nisi forte, quibus ecclesiasticarum rerum dispensatio commissa fuerit, sibi iurare compellat.

CAVSA XXIII.

Vidam episcopi cum plebe sibi commissa in hæresim lapsi sũt circũadiacentes catholicos minis, & cruciatibus ad hæresim compellere cæperunt: quo comperto Apostolicus catholicis episcopis circumadiacentium regionum, qui ab Imperat. ciuilem iurisdictionem acceperant, imperauit, vt ca-

IVRAMENTVM. Hæc est 7. pars q. in qua dicitur, ꝙ clericus non debet iurare laico, nec episcopo huiecausa. Io. de Fant.

NVllus.] CASVS. Quæsitum fuit in concilio Rhemẽ. vtrum clericus accusatus coram laico iudice, possit præstare iuramẽtum calumniæ, vel innocentiæ ad se purgãdum. Et respondetur ꝙ non: sed corã ecclesiastico iudice corrigatur vel expurgetur: sed corã laico iudice dicat, est, est, non, nõ. Quæ autem postea sequuntur patent.

b ¶ Laico.] Hoc c. intelligas de iuramẽto expurgationis i ꝙ clericus nõ dẽt facere corã laico, sed tñ coram episcopo vel eius delegato. nisi hoc fiat auctoritate Papę, ut 2. q. 5. Mẽnã. si. n. clericus peteret aliquid coram laico, bene teneẽ ibi præstare iuramentũ calumnię. Vel dic ꝙ sine licentia ẽpi nullum dẽt facere iuramentum laico. Imperatori tñ iurãt episcopi fidelitatem.

Iurm expurgationis non dẽt clericus præstare coram laico.

1 Ista fuit sẽtentia. & B. fm L. & ꝙ hoc casu intelligatur c. patet ex fin. fm H. sed ut iget illa lĩa. quidquam.

QVi.dã cpi.] CASVS. Supra tractatũ est de catholicis, & dictũ est, ꝙ non sunt cogendi ad malum. Nũc uero subnectit Grat. 23. q. 4. cãm in qua de hæreticis tractat, quęrens an episcopi sint cogendi ad bonum. Item quæritur an militare sit peccatum, & quod bellum debeat dici iustum. & quod iniustum. & an vindicta sit inferenda, & an peccatum sit iudici malos occidere, condemnando scilicet. Sed ut hæc, & alia competentius faciat thema proponit, de quo octo elicit quæstiones.

Digitized by Google

Vod militare.] CASVS. Hic ponit prima q. in qua quærit an militare sit peccatū. Et rñdet q̃ nō, vt inferius militare, & hoc verū est, si bellū a principe indicat, vt j.e. q.2. iustū. similiter p̃ defensione sua, vel patrie uel legū paternarum vt j.q.8. si nulla clericis arma mouere nō p̃nt, ut j.ea. q.8. clericis. &c. quinq. Et p̃cedit Grat. hoc ordine in hac cōe, primo probat. q̃ militare sit peccatum, postea in §. his itaq; rñdet allegatis, & p̃bat p̃mum. in ult. §. concludit, uerū ponens solutionē, scilicet q̃ præcepta patientiæ in præparatione cordis sūt seruanda, nō in effectatione corporis. Est ergo casus, §. breuis. p̃bat Gra. ex auctoritatibus militare esse peccatum, quas per se facile videbis si diligenter inspexeris.

Bella an sint permissa, & quibus.

a ¶ Quod militare.] Hic q̃rit an militare, seu bellare sit peccatū. & dicendū est, q̃ nō, vt j.e. militare. & hoc verū est si a principe indicatur bellū, ut j.e.q.2. iustū. Similiter, p̃ defensione suā, uel patrię, vel legū paternarū, ut j.e.q.8. si nulla clerici autē in sacris ordinib. constituti nō p̃nt mouere arma vt j.e.q.8. clerici. Similiter vt. q̃ nec in minoribus ordinibus constituti et uxorati possunt mouere arma: quia sub regula ecclesiastica debent uiuere, ut 32.d.si qui. & 20. q. 3. eos, q̃ concedo si volunt gaudere priuilegio ecclesiastico. ar. ad hoc ext. de cle. coniu. Io. de Fant.

b ¶ Propulsandam.] Qui repellere possunt iniuria m, & qualiter possit repelli, & an tantum persone iniuria uel etiam personæ. & terum possit repelli uidendum est 1. Et quidem uidetur q̃ non solum laici, sed etiam clerici possunt repellere iniurias, & rerū, & personæ, ut extra de rest. spol. olim. & extra de sent. excom. si uero ex tenore, & sup. d. 1 ius naturale. & ff. de iustit. & iure, ut tum. Econtra uidetur q̃ clerici non possint, ut extra de homicid. suscepimus. 26. d. de dictionaries. Ad hoc dicunt quidā, q̃d nulli licerum repellere repercutiendo, seu nō impediendo. Alij dicunt q̃d licet laicis repercutere: clericis nō. Ego credo quòd & clericis & laicis licet repercutere: dist inguitur tñ, quia aut uis infertur persone, aut rebus, si persone, tunc est uis repellenda prius quam sit illata. sed quidā dixerūt q̃d nullus uim repellere debet, nisi illata sit. immo insidiante licitē est occidere, & cum qui vult occidere. ut ff. ad l. Aquil.

Iniuria an possit repelli, & a quib.

1 Adde pro hoc glo. 2. & ibi Bart. & l. ut uim. ff. de iust. & iur. idem Bart. in l. si quis in seruitute. ff. de iur.

2 Et incontinenti repelli dēt. sed ex intervallo re-

l.a. & 5. si tamen aliquis uim factū repellat, potius præsumi debet q̃ defendēdi causa fecerit id. ut ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. & hoc si primus percussor uolebat percutere denuo: alioquin si nolebat denuo percutere. & aliter repercussent, potius pelli: pōt impune: ec lect. s. f. an is & ij. citius pōt. ff. d ac q. possi. q̃ inco, t. & l. ea, §. q ad nundines. est iniuria illata persone q̃a tunc præsumitur uitio rum Ioan. de Fant.

tholicos, ab hæreticis defenderent, & quibus modis posset eos ad fidei veritatem redire compellerent. Episcopi hæc mandata Apostolici † recipientes, conuocatis militibus, aperte, & per insidias cōtra hæreticos pugnare cœperūt. Tandē nonnullis eorum necatis, traditis, alys, rebus suis, uel ecclesiasticis expoliatis aliys, carcere, & ergastulo reclusis ad unitatem catholicæ fidei coacti redierunt.

† al. apostolica.

1 *Hic primum quæritur, an militare peccatum sit.*
2 *Secundo, quod bellum sit iustum, & quomodo a filijs Israel iusta bella gerebantur.*
3 *Tertio, an iniuria sociorum, armis sit propulsanda.*
4 *Quarto, an vindicta sit inferenda.*
5 *Quinto, an sit peccatū iudici, uel ministro reos occidere.*
6 *Sexto, an mali sint cogendi ad bonum.*
7 *Septimo, an hæretici suis, & ecclesiæ rebus sint expoliandi. & qui possidet ab hæreticis ablata, an dicatur possidere aliena.*
8 *Octauo, an episcopis, vel quibuslibet clericis sua liceat auctoritate, uel Apostolici, uel † Imperatoris præcepto arma mouere.*

† al. sine Imperatoris.

QVAESTIO I.

Quod militare [a] alienum uideatur ab Euangelica disciplina, hinc uidetur posse probari: quia omnis militia uel ob iniuriam propulsandam [b], vel propter uindictam inferendam est instituta: Iniuria autem uel a propria persona, uel a socio repellitur: quod utrumque Euangelica lege prohibetur cum enim dicitur: [Si quis te percusserit in unam maxillam, præbe ei & alteram.] & iterum: [Qui angariauerit te mille passus, vade cum eo duo millia [d].] Item cum Apostolus dicat: [Non nos defendentes [c] charissimi, sed date locū iræ,] quid aliud p̃hibemur, quam propriæ personæ iniuriā repellere? Item, cum Petro gladio magistrū defendente, Christus dixerit; [Conuerte gladium tuum in uaginam, an putas, quia nō

Matth. 5.

Rom. 12.

b ¶ Propulsandam.] Qui repellere possunt iniuria m, & qualiter possit repelli, & an tantum persone iniuria uel etiam personæ. & terum possit repelli uidendum est 1. Et quidem uidetur q̃ non solum laici, sed etiam clerici possunt repellere iniurias, & rerū, & personæ, ut extra de rest. spol. olim. & extra de sent. excom. si uero ex tenore, & sup. d. 1 ius naturale. & ff. de iustit. & iure, ut tum. Econtra uidetur q̃ clerici non possint, ut extra de homicid. suscepimus. 26. d. de dictionaries. Ad hoc dicunt quidā, q̃d nulli licerum repellere repercutiendo, seu nō impediendo. Alij dicunt q̃d licet laicis repercutere: clericis nō. Ego credo quòd & clericis & laicis licet repercutere: dist inguitur tñ, quia aut uis infertur persone, aut rebus, si persone, tunc est uis repellenda prius quam sit illata. sed quidā dixerūt q̃d nullus uim repellere debet, nisi illata sit. immo insidiante licitē est occidere, & cum qui vult occidere. ut ff. ad l. Aquil. tius est uindicta, quàm repulsio iniuriæ: & sic intelligo quod dicitur iniuriā incontinenti posse repelli. & requiritur ergo quod defendendo repercutiat. non ulciscēdo, ut infra eadem, quod ulpatur. & ff. d. c. qui scientiam. & cum moderamine se defendat, ut ext. de rest. spol. & cu olim causam in fi. si quis tamen moderamen excedit, & non ex proposito. non tenetur. ut ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. tabernarius. licet illa decret. olim causam. uideatur contradicere. Item incontinenti debet uim ut repellere, ut ff. de ui. & ut arti. 3. §. cum igitur. Si autem uis infertur rebus, & illatam, & interendam licitum est repellere: sed potius illatā, quam inferendam.

2 Et incontinenti repelli dēt. sed ex intervallo re-

a ¶ Præbe.] Illud intelligatur de cordis præparatione, ut inf. ca. paratus, uel etiam agitur de fide.

d ¶ Duo millia.] Vbi est quarto fidei.

c ¶ Defendentes.] Ex odio, uel die ex intervallo: uel non seruato moderamine.

a ¶ Non.

Digitized by Google

Matth.18. poſſum [a] rogare patrẽ meum, & exhibebit mihi plus quã duodecim legiones Angelorũ?] deniq; ſicut de B. Andrea legitur, cũ fieret concurſus populorum, vt de manibus iudicis eum eriperẽt, & ab iniuria mortis illum defenderẽt; ipſe econtra & exẽplo & verbo patiẽtiam docens, rogabat eos, ne ſuum martyrium impedirent quid aliud monemur: quam ſicut proprias, ita & ſocionum iniurias patiẽter tolerare, nec ad arma concurrere, ſed eorum exẽplo ad ſimilia ferẽda animum præparare? ¶ Itẽ cum ĩ prouerbijs [c] dicatur, [Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.] ¶ Itẽ, cum in Euangelio dicatur, [Nolite iudicare, [b] & non iudicabimini,] Item, cũ

Matth 21. paterfamilias dicat ſeruis volẽtibus colligere zizania, [c] Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem: & tunc dicã meſſoribus, colligite zizania, & alligate in faſciculos ad cõburendum. ¶ Item cum rex ille, qui nuptias fecerat filio ſuo, miſſis exercitibus ſuis angelorum videlicet, dicatur perditurus homicidas prophetarum, & Apoſtolorum, q̃ vocati ad nuptias venire contẽpſerunt credendo. Itẽ cum Paulus apoſtolus dicat in epiſtola ad Romanos,] Nolite

Rom.14. iudicare inuicem,] Item [Tu quis es, qui iudicas alienũ ſeruum? Suo domino ſtat, aut cadit: Sine ergo nimirum ſiue morimur Dñi ſumus. In hoc.n. Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt & vivorum, & mortuorum dominetur;] In his oĩbus quid aliud præcipitur, quam vt iudicta delinquentium diuino reſeruentur examini? Cum ergo, vt ſupra dictum eſt militia videatur inſtituta vel ob iniuriam propulſandam, vel ad vindictam inferendam, vtrumque autem lege Euangelica prohibeatur, apparet, quod militare peccatum eſt.

[a] ¶ In prouerbijs.] Sunia iſta ſolet quidem prouerbij loco vſurpari: ſed nõ habetur in lib. Prouerbiorum. Affertur a B. Paulo ad Rom. c. 12. (coniunctẽ cum alia ſententia ex c. 25. Prou.) & ad Hebr. 10. Deuter. c. 32. In cantico ſic ſubſcriptum eſt, Mea eſt vltio, & ego retribuam.

Hinc etiam Gregorius ait.

¶ Bella carnalia bellorum ſpiritalium figuram gerunt.

C. I.

Origenes homil. 15. ſuper Ioſue. NIſi bella iſta carnalia figuram bellorum ſpiritaliũ gererent; nunquam, vt opinor, Iudaicarum hiſtoriarum libri diſcipulis Chriſti, qui venit pacem docere, legendi in eccleſijs fuiſſent ab Apoſtolis [d] traditi. Quo enim eis bellorum proficeret iſta deſcriptio, quibus dicitur ab Ieſu: [Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis?] & quibus per Apoſtolum iubetur, & dicitur

Ioan.14. [Non vosmetipſos vendicantes, [e] ſed magis iniuriã accipite, & magis fraudem patimini?] Vnde denique ſciens Apoſtolus nulla nobis iã ultra bella eſſe carnaliter peragenda; ſed animæ certamina contra ſpiritales aduerſarios deſudanda, velut magiſter militiæ, præceptũ dat militibus Chriſti, dicens: (Induite vos armaturam Dei, ut poſſitis ſtare aduerſus aſtutias diaboli.

2.Cor.6. His ita reſpondetur. Præcepta patientiæ non tam oſtentatione corporis, quam præparatione cordis ſunt retinenda.

Vnde Auguſtinus ait in ſermone de puero Centurionis.

a ¶ Nõ poſſum.] Et tũ noluit rogare vt præberet ex copia humiliatis alibi tñ dicit, ſi fieri poteſt tranſeat a me calix ille, ꝛc. d. habeo.

b ¶ Iudicare.] Inuite. Vel loquitur de ijs, qui non habent iuriſdictionem in.

c ¶ Zizania.] 11. q. 3. nolite. Ioan.

Nili bella. CASVS. Quæſtum fuit a Grego. quare bella Iudæorũ [gãtur in eccleſia. Et reſpondet q̃ non ob aliud, niſi ut per ipſa doceamur ſpiritualiter pugnare cõtra vitia & dæmones. Et ad hoc probãdũ inducit 4. auctoritã. quarum vna eſt Chriſti. reliquæ sũt Apoſtoli Pauli.

Libri Iudæorum ſunt legẽdi ex præcepto Apoſtoli.

d ¶ Ab Apoſtolis.] Ergo non tñ ex præcepto vel cõſtitutione eccleſiæ legimus libros Iudæorũ: ſed ẽt ex præcepto Apoſtoli. Sed quæro vbi hoc præcepit Apoſtolus? Dic q̃ loquitur præſumendo. quod enim vniuerſalis eccleſia tenet, ꝛc. dicẽdũ eſt hoc ab Apoſtolis eſſe inſtitutũ. 11. d. eccleſiaſticarum.

Eccleſia a Iudæis quod tenuit. hoc tenendũ eſt ab Apoſtolis et inſtitutum.

e ¶ Vindicantes.] Ideo enim iudiciorũ vigor in medio poſitus eſt, ne qs ſibi vltionẽ ſumere præſumat C. de Iudæ. nulli. 9. 16. q. 1. ad hoc lo.

HISTA. CASVS. Dictum eſt in 6. 1. q̃ militare eſt peccatum quia patientiã habere debemus. Et ad hoc inducit q̃ttuor capitula. Nec vero dicit Gratia. q̃ illa patientiæ præcepta non tãtum ſunt in corporis oſtẽtione retinẽda quantũ in cordis præparatione: quaſi dicat, interius dẽt eſſe homo patiẽs. ſed extra debet corrigere delinquẽtes. quod probat per ſequens cap.

Para-

Digitized by Google

PAratus.] CASVS. Ostendit Grat.in hoc c.q̄ præcepta patientiæ magis inducenda sunt ad præparationem cordis, & animi benevolentiam, quam ad opera exteriora: quibus delinquentes inultos possumus corrigere, & castigare, pauentia, uel benevolentia animum interius obserua[1].Et hoc q̄bat quique exēplis scilicet Christi, Pauli, & Petri, & Reipublicæ. Ioannis Baptistę Primum exemplum ici dit ib.: Hinc liquido.] Secundum ibi,] Nec Paul⁹. Tertiū ib.: Agenda sunt.] Quintū ibi. A per h.c.: Quantum ibi,] Item pulso post.] a ¶ In aperto. Arg. q̄ nō semp per exteriora comprehendantur interiora. 1 5.q.5.non omnis & c. non osculatur.

b ¶ Prodesse.] Sic ergo prodesse dicimur illi, quē verberam⁹. vt 45.di. & qui emēdat. Ioan.

c ¶ Si uerba.] Argu. quod non debemus inhærere uerbis, sed potius mēti. ut dixi 22.q.5.humanę. 26. q.5.nec mirum. uerba.n.in rescriptis posita, vel in lege, conformare dēmus eq̄tati: & licet uerba hoc nō patiant, ext. de rescrip. causam & extra de cōsue. cū dilectus. & ff. de lus vo. l. quāuis. & ff. q̄ prut. l. ult. Arg. contra 19. distin. in memoriam. & ff. qui & a quib. manumis. l. prospexit. ubi dicitur, sufficit ita scriptū, esse. & si illud durum est.

d ¶ Quia nesciunt.] Pro illis, qui ex ignorantia hoc fecerunt rogauit. 1. q. 1. §. cū ergo.

e ¶ Secundū legem.] Index sua leges addicabit: & nō tam motum animi sui, ut extra de constit. cap. 1. & 11. q. 3. sanè nonpere aliquin puniet vt saltim. ut ff. ad le. Corne. de fal. l. 1. §. 1. f ¶ Et cōtra legem.] Lex.n. dicit, quod liber homo nō debet uerberibus cædi. ut C. de repud. cōsentiunt. ultra medium, nisi in casu, ut no. 5. q. 5. illi, qui & no. 15. q. 6. in summa.

g ¶ Destruendum.] Dixit cum nō esse principem: quia non erat apud cū duraturus principatus ut extra de uer.

Homo liber verberari nō debet.

signi. nam & ego. & infra de pœn. dist. 1. diuortium.

h ¶ Nescire. Arg. quod non potest quis se excusare. 2 prætexu ignorātiæ de re.j̄ dā. si inter uicinos fines ut extra de præsumpt. quotidiani. & c. quanto. 34. dist. & nulli & 12. q. 2. qui. & humanus. similis præsumptio est. C. de

Vicinorum facta præsumuntur scire. 2 Inē Alc. de Imo. in l. bā ad cognitionē colla. 5. ff. si cer. pe. & Bal. ī l. de tut. C. de in integ. restit. quę ibi sequit Sal. & Pau. de Cas.

¶ *Sic etiam citat Anselmus; Poly. non affert auctorem. Habetur autem in epist. 5. Aug. ad Marcellinum.*

¶ Præcepta patientiæ uirtute animi, non ostentatione corporis seruanda sunt. C. 11.

PAratus debet esse homo iustus, & pius patiēter eorū malitiam sustinere, quos fieri bonos quęrit, ut numerus potius crescat bonorum, non ut pari malitia se quoque numero addat malorum. Denique ista præcepta magis ad præparationem cordis, quæ intus est, pertinere q̄ ad opus, quod in aperto[a] fit (ut teneat⁷ in secreto animi patientia cum benevolentia; in manifesto autem id fiat, quod eis uidetur prodesse[b] posse, quibus bene uelle debemus;) ¶ Hinc liquido ostenditur: quod ipse Dominus Iesus exemplum, singulare patientiæ, cum percuteretur in faciem; respondit, Si male dixi, exprobra de malo: si autem bene, quid me cedis?] Nequaquam igitur præceptum suum, si uerba[c] intueamur, implevit. Neque.n. præbuit, percutienti alteram partem; sed potius prohibuit, ne, qui fecerat iniuriam, augeret. Et tamē paratus uenerat nō solum percuti in faciem, uerū etiam pro his quoque, à quibus hæc patiebatur, crucifixus occidi; pro quibus ait in cruce pendens, [Pater ignosce illis quia nesciunt[d] quid faciunt.] ¶ Nec Paulus apostolus præceptum Domini, & magistri sui videtur implesse, ubi etiā ipse percussus in facie, dixit principi sacerdotum:] Percutiet te Deus paries dealbate: sedes iudicare me secundum legem: [e] & contra legem[f] iubes me percuti? Et cū à circumstantibus diceretur: [Iniuriā facis principi sacerdotum;] irridens † eos admonere voluit, quid dixerit ut qui saperent, intelligerent iam destruendum[g] esse aduētu Christi parietem dealbatum, hoc est, hypocrisim sacerdotij Iudęorum. Ait quippe. [Nescivi fratres, quia princeps est: Scriptum est enim principi populi tui, no male dices:] cum proculdubio, q̄ in eodem populo creverat, atque † in lege fuerat eruditus; illum principem sacerdotum nescire[h] non posset, nec eos, quibus ita notus erat, vllo modo falleret, quod nesciret. Sunt ergo ista præcepta patientiæ semper in cordis præparatione retinenda, ipsaque benevolentia, ne reddatur malum pro malo, semper in voluntate complenda est. ¶ Agenda sunt autem multa etiam cum inuitis benigna quadam asperitate pietatis: quorum potius utilitati consulendum est, quam voluntati. [i] *& infra.* ¶ Nam in corripiendo filio qualibet asperè, nunquam profectò amor paternus amittitur. Fit tamen, quod nolit, & doleat, qui etiam[k] inuitus uidetur dolore sanādus. ¶ Ac per hoc, si terrena

Poly. l. 7. tit. 7. Aut. l. 13. c. 13.

Non erat hic faciēdum initium noui paragraphi cohærēt .n. hæc cum antecedentibus.

Ioan. 18.

Luc. 23.

Act. 23.

Exo. 22.

1 *al. incidenter*] *al. arridenter.*

† *al ibi.*

2 Arg. cōtra 31. q. 2. c. 1.

a ¶ Re-

Digitized by Google

a ¶ Reſpublica.] Id eſt, aliquis gerens Rempublicam. Ioan.
b ¶ In Euangelio.] Ioannis.
c ¶ Concuſſeritis.] Concutere eſt aliquid petere vltra debitum ratione alicuius officij, ut j. e. q. quid culpatur. dici-

Concutere quid ſit.

† al. ſid vt.

iſta Reſpublica, [a] præcepta Chriſtiana cuſtodiat; & ipſa bella ſine beneuolentia non gerẽtur: ut † ad pietatis, iuſtitiæque pacatam ſocietatem uictis facilius cõſulatur. Nam cui licentia iniquitatis eripitur, utiliter vincitur: quoniam nihil eſt infœlicius fœlicitate peccãtium, qua pœnalis nutritur impunitas, & mala uoluntas, uelut hoſtis interior roboratur. *& paulo poſt.* ¶ Nam ſi Chriſtiana diſciplina omnia bella culparet; hoc potius militibus cõſilium ſalutis petentibus in Euangelio [b] diceretur, ut abijcerent arma, ſeque militiæ omnino ſubtraherent. Dictum eſt autem eis: [Neminem cõcuſſeritis: [c] nulli calumniã feceritis; ſufficiãt vobis ſtipendia veſtra.] Quibus proprium ſtipendium ſufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit.

Fann. l. 8. c. 42.

Luca 3.

a ¶ Nulli] *Repoſitus eſt integer locus Euangelij, ut eſt ĩ ipſa epiſtola, & libro 22. contra Fauſtum, cap. 74. Antea erat,* Contenti eſtote ſtipendijs veſtris.

Item eiuſdem ad Bonifacium, epiſt. 207.

¶ In bellicis armis milites Deo placere poſſunt.

C. III.

NOli exiſtimare neminem Deo placere poſſe, qui in armis bellicis militat. In his erat ſanctus Dauid, [d] cui Dominus tam magnũ peribuit teſtimonium. In his etiã plurimi illius tẽporis iuſti. In his erat, & ille Cẽturio, qui Domino dixit: [Nõ ſum dignus, vt intres ſub tectum meum. *& infra.* ¶ Hoc ergo primum cogita, quãdo armaris ad pugnam, quia virtus tua etiam ipſa corporalis donũ Dei eſt. Sic enim cogitabis & de dono Dei nõ facere contra Deum. Fides enim quando promittitur, etiam hoſti [e] ſeruanda eſt, contra quem bellum geritur; quanto magis amico, pro quo pugnatur? Pacem habere debet uoluntas, bellum neceſſitas, vt liberet Deus à neceſſitate, & conſeruet in pace. Nõ enim pax quæritur, ut bellum excitetur; ſed bellum geritur, ut pax acquiratur. Eſto ergo etiam bellando pacificus: ut eos quos expugnas, ad pacis vtilitatem vincẽdo perducas. [Beati enim pacifici (ait Dominus) quia filij Dei uocabũtur.] Si autem pax humana tam dulcis eſt pro tẽporali ſalute mortalium: quanto eſt dulcior pax diuina pro æterna ſalute Angelorum? Itaque hoſtem pugnantem neceſſitas perimat, non voluntas. Sicut rebellanti, & reſiſtẽti uiolẽtia redditur; ita uicto, uel capto miſericordia iam debetur, [f] maxime in quo pacis perturbatio non timetur.

Poly. l. 7. tit. 13. Anſel. l. 7. c. 4. Iuo p. 10. c. 126.

Matth. 8.

¶ al. nunitatem.

& ¶ Sic enim cogitabis. ' *Antea legebatur,* Si enim cogitabis de dono Dei, non facies cõtra Dominum. *Emendatum eſt & hoc, & multa alia ex originali.*

Item eiuſdem contra Manichaos; [id eſt lib. 22. contra Fauſtum, cap. 74. & 75.]

1 Vide quod leg. & not. ſ. 1. q. 1. concluſionis.

dicitur autem concutere, qui per oppreſſionem & minas extorquet pecuniam, ut ff. de concu. l. 1. & 3. 1 Ioã.

dum tamen nõ timeatur periculum incurrere ex hoc, 3 vt inf. eod. q. 4. eſt iniuſta. Ioan.

Quid

NOli exiſtimare.] CASVS. Hoc cap. diuidituri tres partes. In prima parte diſ. q Bonifacius q̃situr ab Auguſt. an aliquis poſſit Deo placere in armis militaribus. Et reſpõdet q ſic. Si uir autem corporalẽ putat eſſe donum Dei, & hoc probatur exemplo Dauid. & aliorũ patrũ veteris teſta. & exẽplo Cẽturionis. In ſcda parte q̃situr vtrũ fides ſit amico ſeruanda pro quo pugnat. rãdet q nõ ſolũ amico, ſed etiã hoſti eſt ſeruãda. Tertio q̃ritur ex qua cauſa bellũ quis ſumere debet. Et rõdet q cauſa neceſſitatis tantũ, ad hoc ſolum vt pax & ſalus acquiratur, uel conſeruetur. unde cũ aliquis uincit hoſtes, non interficiat eos: ſed ad uitã reſeruet, & ad pacẽ perducat. Secunda pars incipit ibi. [Fides enim ... Tertia ibi. [Pacẽ habere.] d ¶ Sanctus Dauid.] Si aliqs exiſtẽs ſanctus poteſt vti armis in bello: quare ergo prohibetur pœnitẽtib⁹ uti armis. vt 33. q. 2. admoneret? Reſpondeo: ideo, quia pœnitẽtes uiuũt ſub regula eccleſiaſtica, ut 11. quæſt. 1. aliud. Vel ideo quia arma poſſunt dare occaſionem peccandi.

Pœnitẽtes armis uti non poſſunt.

e ¶ Hoſti.] Hoſti ergo fides ſeruanda eſt ut hic. 22. q. 4. innocens. Argum. contra 22. q. 2. utilem quidem uerum eſt ſi ipſe nobis ſeruat fidem, 2 alias nõ tenemur ei ſeruare. 95. diſt. eſto ſubiectus, extra de iureiuran. peruenit. 28. q. 1. ſi infidelis. ff. loc. quarto. ff. iter. C. de tranſact. l. cum proponas. in fi. arg. contra. 11. quæſt. 3. inter uerba. in fi. & 33. q. 5. quod Deo.

Fides hoſti ſeruãda eſt.

2 Adde de hac u. latè p Legiſtas l. cũ proponas, & ibi Cy. C. de pactis. & ibi gl. Bal. in l. vt reſponsũ. C. de uãiaſt.

f ¶ Iam debetur.] Arg. miſericordiam eſſe dbitã. & ita hic argum. q diſpẽſatio poteſt peti tãquam debita. ut 50. diſt. domino ſancto in fi. & 86. diſt. nõ ſatis. in fi. Item habes hic, q aliqs tenetur parcere hoſti ſuo. ut 2. q̃ſtio. 5. quanto. in fi.

3 Nã ſi timeretur & deſperareẽ de eius correctione, non eſt eius miſerendũ, ut in hoc cap. hic alleg. eſt iniuſta, ſecundum Hug.

Digitized by Google

Quid culpatur.] CASVS. Hoc c. diuidit in tres partes. In prima dicitur, ꝙ Manichæi reprehendebant bella quia homines ibi morte bãtur. Sed Aug. dicit quod hoc timidorum eſt, & non religioſorum ſcilicet reprehendere bella propter morituros. Sed hæc ſunt in bellis reprehẽdẽda, ſcilicet, nocẽdi cupiditas, vlciſcẽdi crudelitas. & libido dominãdi. & his ſimilia. In ſecunda parte dicitur ꝙ propter talia vitia punienda ſiue Deo iubẽte, ſiue aliquo principe ſæculari, iuſte pugnãt milites Chriſtiani. qd probat auctoritate Ioannis, qui milites à bello non prohibuit: & auctoritate Chriſti qui tributa Cæſari reddi præcepit, ex quibus ſtipẽdia militibus erogãtur. In tertia parte dicitur, quod auctoritas ſuſcipiendi belli penes principes conſiſtit, quibus obediẽdum eſt niſi præcipiant contra Deum. Si autem incertum eſt vtrum ſit contra Deum, debẽt ipſi milites obedire nec propter hoc puniẽtur: princeps autẽ propter humanã cupiditatem quã habent, à Domino punientẽ. Secunda pars Icipit ibi. [Quæ plerũque.] Tertia ibi, [Ordo autẽ.] Quæ plerumque] ſ. vitia. a ¶ Quandoque.] Certe hæc ratio non eſt ſufficiens nam ſi quis hominẽ interficiat etiã mortifere vulneratũ, nihilominus tenetur, vt ff. ad leg. Aquil. ita vulneratus. in princ. & eſt ſimilis ratio inf. 24. q. 3. ſi hẽs ff. ad leg. Rhod. de iac. q leuã de & l. nauis §. ſed ſi nauis. & ff. ꝙ ui aut clã ſi alius. §. eſt & alia.

¶ Quæ ſint in bello iure reprehendenda. C. IIII.

Quid culpatur in bello? An, quia moriuntur quãdoque [a] morituri, ut dominentur † [b] in pace victuri? Hoc reprehendere timidorum eſt, non religioſorũ. Nocendi cupiditas, ulciſcẽdi crudelitas, impacatus, atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libido dominandi, & ſi qua ſimilia hæc ſunt, quæ in bellis iure culpãtur. Quæ plerumque ita culpãtur, vt etiam iure puniantur, aduerſus uiolentiam reſiſtentiũ (ſiue Deo, [c] ſiue aliquo legitimo imperio iubente (gerenda ipſa bella ſuſcipiuntur a bonis: cum in eo humanarum rerum ordine [d] inueniũtur, vbi eos uel iubere tale aliquid, vel in talibus obedire iuſtè ordo ipſe conſtringit. Vnde neque [e] Ioannes ab armis iubet diſcedere milites: & Chriſtus tributa [e] Cæſari monet reddi: quia propter bella neceſſario militi ſtipendium præbetur. Ordo tamen ille naturalis mortalium pacì accõmodatus hoc poſcit; vt ſuſcipiendi belli auctoritas, atque cõſiliũ apud principes [f] ſit. *& infra.*

¶ Sed ſi humana cupiditate bellũ geritur, nõ nocet ſanctis, in quos non habet quiſquam poteſtatem niſi. deſuper datam. Non enim eſt poteſtas, niſi à Deo, ſiue iubẽte, ſiue ſinente. [g] Ergo uir iuſtus; ſi forte ſub rege homine etiam ſacrilego [h] militet, recte poteſt illo iubente bellare, ſi uice † pacis ordinem ſeruans, quod † ſibi iubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt, vel, vtrum ſit, certum non eſt: ita ut fortaſſe reum faciat regem iniquitas [i] imperandi: innocẽtem autem militem offendat ordo ſeruiendi.

a ¶ Vnde neque.] *Hinc uſque ad uerſ.* ordo, *Gratianus ſummatim retulit ſententiam B. Auguſtini, quæ ab eo copioſius, & clarius exponitur: ſicut etiam a uer.* Sed ſi humanę. *uſque ad uerſi.* Non enim.

Item eiuſdem in libro de uerbis Domini tractatu, ſiue ſermone 19.

¶ Militare non eſt peccatum. C. V.

Militare non eſt delictũ; ſed propter prædam militare peccatum eſt; nec rem publicam gerere crimino ſum eſt: Sed ideo gerere † rẽ publicã, ut rẽ familiarẽ potius augeas, [k] videtur eſſe dammabile. Propterea enim ꝓuidentia quadam militantibus ſunt ſtipendia cõſtituta;

Obediendũ eſt etiam in dubijs.

† *al. dimerentur*

Pann. l. 2. c. 45. *Luc. 3.* *Matth. 22.*

Ioan. 10. *Rom. 13.*

† *al. ciuica? orig.* † *al. cui quid iubetur.*

Beda & gl. ord. Luc. 3.

Iuo p. 10. c. 129. Paun. l. 8. c. 60.

† *agere.*] orig.

h ¶ Dominentur.] Scilicet victores.
c ¶ Siue Deo.] i. diuina reuelatione. inf. ead. q. 2. Dñs.
d ¶ Ordine.] Id eſt poteſtate.
e ¶ Tributa.] Vt infra ea. q. 8. tributum.
f ¶ Principes.] Vt infra ead. q. 2. iuſtum. Nullus ergo bellare põt ſine auctoritate principis, ut hic. & C. ut armo. uſus l. 1. libro 11. ſimiliter princeps eccleſiaſticus poteſt indicere bellum, ut infra ead. q. 8. igitur. &c. omni. &c. ſeq.
g ¶ Sinente.] ut 8. q. 1. audaſter.
h ¶ Sacrilego.] 11. q. 3. Iulianus Imperator.
i ¶ Iniquitas.] Hic habes ꝙ licet dominus peccet præcipiendo, tñ ſubditus non peccat obediendo, ut 100.

¶ Nõ tñ excõicato. & ſic non ob. 11. q. 6. nos excommunicatorum.

ſponſal. innenis & 14. diſt. c. ultimo.

Militare.] CASVS. Beneuenta. hunc caſum ſic ponit Oſtendit Aug. quod militare non eſt peccatum niſi propter prædam militetur. & ut milites prædam non faciant ſtipendia ſunt eis cõſtituta, ultra quæ ſi aliquid exterſerint, tanquam columniatores & concuſſores dãnabuntur & ad hoc probandum inducit duas auctoritates, Chriſti. & Ioãnis: quod non eſt tantum intelligẽdum de militibus ſæculi: ſed etiam de militib. eccleſiæ. Sequens cap. planum eſt [interrogauerunt.] in Euãgelio Luc.

k ¶ Augeas.] Scilicet iniuſte. licitum eſt etenim augere diuitias. 30. diſt. 1. §. hæc ſcripſimus.

a ¶ Trx-

ne dum ſumptus quęritur,prędo † graſſetur. *Item infra.* ¶Dicit ipſe Dominus: [Reddite quæ Dei ſunt, Deo, & quæ Cæſaris, Cæſari.] igitur, quod Cæſar prędcipit [a] ferendum eſt, quod imperator indicit, tolerandum eſt; ſed fit intolerabile, dum prędã exactores accumulant. *Item infra* ¶Interrogauerunt Ioãnem, & milites, quid faciemus & nos? Ait illis Ioannes, neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: ſed cõtenti eſtote ſtipendijs veſtris.] Hic iam cognoſcere ſe debet omnis homo qui militat. Non enim tantum de his militantibus ſcriptura loquitur, qui armata militia detinentur: ſed quiſquis militiæ [b] ſuæ cingulo vtitur, dignitatis ſuæ miles adſcribit atque ideo hæc ſententia poteſt dici (verbi gratia) militibus, protectoribus, cunctiſq; rectoribus. Quicunque ſibi ſtipendia publice decreta conſequitur, ſi amplius quærit, tanquam calumniator, & concuſſor Ioannis ſententia condemnatur [c].

† *præda* orig. Matth. 22.

Luc. 3.

Item eiuſdem de diuerſis eccleſiæ obſeruationibus.

¶*Sic etiam citat Iuc: quod tamen apud B. Auguſtinum nõ eſt inuentum, quamuis epiſtola ad Ianuarium, talem fere habeat titulum. Simile habetur ſupra eod noli. §. eſto ergo, & de ciuit. Dei, lib. 19. c. 12.*

¶Pacata ſunt bella, quæ geruntur, vt mali coerceantur, bonique ſubleuentur. C. VI.

Iuo p. 10. c. 105.

APud veros Dei cultores etiam ipſa bella pacata ſunt; quæ non cupiditate, aut credulitate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coerceantur, & boni ſubleuentur.

† *epiſcopis.*] orig. in g. eſtum.

Item Gregorius vniuerſis militibus † *Neapolitanis, lib. 12. epiſt. 24.*

¶Summa eſt laus militiæ, reip. vtilitatibus obedientiam exhibere. C. VII.

Anſ. l. 13. c. 9. † *ſancta reip. exhibere,* orig.

SVmma militiæ laus, inter alia bona merita, hæc eſt: obedientiã reip. † vtilitatib. exhibere, ad[d]que ſibi vtiliter [d] imperatum fuerit, obtemperare: ſicut etiam nunc deuotionem veſtram feciſſe didicimus, quę epiſtolis noſtris, quibus magnificum virum Conſtantium Tribunũ cuſtodiæ ciuitatis deputauimus præeſſe, paruit, & congruam militaris deuotionis obedientiam demonſtrauit. Vnde ſcriptis vos præſentibus curauimus admonendos vt ꝑdicto viro magnifico Tribuno, ſicut & feciſtis, omnem debeatis pro ſereniſſimorum dominorũ vtilitate, vel conſeruanda ciuitate obedientiam exhibere, quatenus quidquid a vobis hactenus bene geſtũ agnoſcitur: per præſentis temporis vigilantiam, ac ſolicitudinem augmenteris.

Ex his omnibus colligitur, quòd militare peccatum non eſt, & quod precepta patientie in preparatione cordis, non in oſtentatione corporis ſeruanda ſunt.

QVAESTIO II.

QVod au-

a ¶Præcipit.] Licet ſit iniuſtum, ut 100. d. contra modem in princip.

b ¶Militiæ.] Cum ergo clerici milites dicantur, vt 61. diſtin. quid proderit. 1. q. 3. Saluator. & q. 2. qui in qualibet limiter & patroni cautarum dñt militare, ut C. de adunc. diuer. iud. aduocati ergo ſi oẽs iſti habẽt ſtipendia, nõ debent recipere ſalaria. 1. q. 2. ſicut.

Aduocati militant.

c ¶Condemnatur.] Sed qualiter punit concuſſor? Dic quod ſecundum canonem pœna quadrupli, vt 18. diſt. quoniam. ſecundum leges videtur, quod ext. ordinem punitur, cũ nõ ſit publicũ crimen, vt ff. de concuſ. l. 2. ſed certe, & ſecundũ leges pœna quadrupli punitur, ut 1. q. 7. ſancimus.

Concuſſoris pœna.

d ¶Vtiliter.] Arg. ꝙ ſi eps præcipit alicui ire Romam pro vtilitate eccleſiæ, ꝙ tenet obedire, 1 vt 7. q. 1. qa, & ſi clericꝰ ſe excuſet, & dicat, mittatis illũ, q ditior me eſt: rñdet ei epiſcopus, ſicut Chriſtus reſpondit Petro: cũ enim Dñs diceret Petro. Tu me ſequere, reſpondit Petrus: Domine, hic autem quid, demonſtrato Ioanne, & dixit ei dominus: Quid ad te? ſic eum volo manere, tu me ſequere. Io.

Epi præceptum ẽt difficile eſt ad implẽdum. 1 Ad idẽ 11. q. 3. quid ergo, vbi de hoc.

Vod aũt.] CASVS. Hic intitulatur, ſc. ũda quęſtio, qua qua-

Digitized by Google

quæritur quod bellū sit iustum, & quod iniustum. Et rñdet, ꝙ bellū dicitur iustum, vel iniustum quatuor modis. s. ratione præcipientis, ut sup. q. 1. quid culpatur, vel ratione obedientis. quia monachus. vel spiritualis obedire nō debet, sed laicus. vt 1. q. 8. clerici. Rōne rei propter quā pugnatur. quia si bellū sit causa dominandi, iniustū est, si causa necessitatis, iustum reputatur. Ratione personarum contra, quas pugnatur, vt sup. 5. q. 1. paratus.

Bellum dī quinq; modis iniustū.

a ¶ Quod autē.] Bellum dī iniustū quinque modis, vel rōne psonæ, vt si fuerint psonæ ecclesiasticæ: quib. nō est licitum fundere sāguinem, ut j. ea. q. 8. clerici. & c. his a quib. Rōne rei, ut si nō est d repetēdis rebus. vel p defensione patriæ. vt inf. ea. c. 1. & j. ea. q. 8. si nulla. Vel propter causam, vt si p pter volūtatē, & nō propter necessitatē pugnatur, ut j. e. q. j. noli. Ex animo est iniustū, ut si animo vlciscendi fiat, vt j. e. q. j. quid culpatur Item est iniustū, si nō sit indictum auctoritate principis. ut j. ea. c. 1. & j. eo. q. 1. quid culpatur. Quæ alia adhuc requirantur, habes j. e. q. 1. in gl. illa, qui repellere. Io.

x Ad huius declarationē vide qđ no. Innoc. extra de resti. spol. olim 1.

IVstum. ¶CASVS. Hoc c. duas habet partes. In prima dicitur. ꝙ illud bellum est iustum, quod fit ex ꝑcepto principis de rebus repetendis nel propter iniuriā repellendam. In secunda parte dī ꝙ iudex ideo dictū est, quia ius dictat populo, vel quia iure disceptat, vnde nō debet dici iudex nisi sit in eo iustitia.

b ¶ De rebus. Ablatis.

c ¶ Iure autem.] Etsi aliquid inique determinat iudex, iustum est, idest, tanquam iustum seruari debet, ut ff. de iustitia. & iure l. pen. & tenent sententiæ suæ quamdiu tolerantur, ut 3. q. 7. §. vlt.

DOminus noster. CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima quæritum fuit ab Aug. an sit peccatum pugnare per insidias. Et respondet ꝙ non. quod probat exemplo Iesu Naue. quem Dominus docuit, ut hostibus retrorsum insidias poneret. In secunda parte quæritum fuit quæ bella sint iusta. Et respondet ꝙ illa, quæ iniurias. ulciscuntur, dummodo fiant auctoritate principis. Similiter & illa. quæ fiunt ex præcepto Domini, in quibus bellis ductor exercitus, uel populus minister Dei est. Seq. §. eum c. patet.

Deceptio q̄q̄ue permittitur.

d ¶ Insidiis.] Sic ergo per insidias. & per dolum possumus licite uincere hostes nostros, ut 22. q. 2. utilem. 43. dist. in mandatis. dum tamen fidem nō rumpamus hosti. ut sup. ea. q. 1. noli. Idem dicas de aduocato, ꝙ si habet iustam causam, licite potest decipere aduersarium suum. ut arg. 4. q. 4. c. 1.

e ¶ Vlciscuntur.] idest, repelluntur, & sic non obstat 40. dist.

tem a *quæritur, quod sit iustum bellum, Isidorus Etymol. lib.* 18. *c.* 1 *inquit.*

¶Quod sit iustum bellum. C. I.

IVstum est bellum, quod ex edicto a geritur, de rebus b repetendis †, aut propulsandorū hostium causa, &c. 15. ¶Iudex dictus, quasi ius † dicens populo, siue ꝙ iure disceptet. Iure autem c disceptare est iuste iudicare. Non est autem iudex, si non est in eo iustitia.

Iuo p. 10. c. 116. Pan. l. 8. c. 54. † *al. repetitis.* Et lib. 9. c. 4.

† Adde Alexan. de Imo. in l. 1. col. 2. ff. de iu. om. iud. ubi dicit ꝙ ius dicens & dictio, iudex sunt synonyma.

a ¶Edicto.] *In codicibus Isidori etiam manuscriptis legitur*, ex prædicto. *Citat enim Ciceronem ex libris de rep. qui negat iustum esse bellum, nisi denunciatum, nisi indictum †, nisi de repetitis rebus.*

• *Item Augustinus in libro quæstionum* 6. *q.* 10.

¶Nihil ad iustitiam interest, siue aperte, siue ex insidijs aliquis pugnet. C. II.

DOminus noster iubet ad Iesum Naue, vt constituat sibi retrorsū insidias; idest insidiātes bellatores ad *insidiandum hostibus. Hinc admonemur* [hoc] *non iniuste fieri ab his, qui iustum bellum gerunt; vt nihil homo iustus præcipue cogitare debeat in his rebus, nisi vt iustum bellum suscipiat, cui bellare fas est. Non. n. omnib. fas est Cum autem iustum bellum susceperit; vtrū aperta pugna, vtrum insidijs* d *vincat, nihil ad iustitiā interest. Iusta autem bella definiri solent, quę vlciscūtur* e *iniurias, si qua gens, uel ciuitas* f, *quæ bello petēda est, vel vindicare neglexerit quod a suis improbe factum est, vel reddere quod per iniurias ablatum est. Sed etiam hoc genus belli, sine dubitatione iustum est quod Deus imperat, apud quem non est iniquitas, & nouit quid cuique fieri debeat: in quo bello ductor exercitus, vel ipse populus nō tam auctor belli, quàm minister iudicādus est.*

Iosue 8.

† abest ab orig.

Cum ergo iustum bellum sit, quod ex edicto geritur, vel quo iniuria vlciscuntur; quæritur, quomodo a filijs Israel iusta bella gerebantur.

De his ita scribit Augustinus in quæstionibus Numerorum, q 44. *ad c.* 20.

a Dicit L. illud respicit, quia conuenire potest ēpm, vel quilibet prælatus, si iustitiā non facit de subdito, si ille subditus est soluēdo, vel ipse prælatus alias delictū eius non est conuertēdū in damnū rei publ. vel ecclesię, sm L. ut no. j. ad. q. 3. c. fin. in gl. 1 in fi. interesse conſecutus in bello, utrū possit adhuc de hoc agere in iudicio.

3 Hoc vult dicere, ꝙ in hoc quod sic passus est, vī esse passus ꝓpter contumaciam, & in casu non damnum tm̄ sed cōtumacia attendit̄, & aduersus contumacē, &c. ut sequitur in glo.

f ¶ Ciuitas.] Iudex ergo. q non facit iustitiā pōt cōuenīri 2 ut hic 3. q. 7. qui sine, & in Auth. ut diff. iud. §. pen. & vlt. coll. 9. & C. de app. si appellatione, & inf. ea. q. 5. administratores ext. de offi. deleg. prudentiam. & ita iudex facit litē suā nō solū si per dolum, uel gratiam, vel inimicitiam iudicet, sed ēt si aliæ sordes interueniant, vt ff. de iud. l. si filius familias licet sit ar. 5. 2. q. 6. hoc ēt placuit. Et per hoc decretū Pius obtinuit contra nuncios regis Anglię, qa cū ipse ꝓmonitus recusaret de suis iustitiā facere, fecit litē fieri, unde nuncij ipsi condemnati sunt. Est tamen arg. contra, C. de actio. & oblig. Auth. immo. & C. ne uxor pro ma. l. 1. & 2. Sed quid si aliquis in bello consecutus est totum suū interesse, nunquid adhuc de hoc ipsum in iudicio poterit conuenire, vel an potest adhuc habere bellum contra ipsum? Videtur ꝙ sic, quia pœnam suæ contumaciæ præstitit; vnde agere adhuc potest ad restitutionem rei ablatæ, ut ff. de tabu. exhib. locum. §. pen. Item res ista nō est ei soluta

Digitized by Google

ta pro debito, ſed in bello eſt facta ſua, ut inf. ea.q.5.dicat & q.7.ſi de rebus. & ff. de acquirendo rerum domi. naturale, §. vlt. Item quia contra contumacem in infinitum iurari poteſt, ut ff. de rei vendi. qui reſtituere. art. contra, quia bona fides non patitur, quod idem bis exigatur.

¶ Innoxius tranſitus filijs Iſrael negabatur, atque ideo iuſta bella gerebant. C. III.

Iuo p.10.c.119. Pann.l.8.c.57. NOtandum eſt ſanè, quemadmodum iuſta bella gerebantur [a † filijs Iſrael contra Amorrhæos.] Innoxius enim tranſitus [2] denegabatur, qui iure humanæ ſocietatis æquiſſimo patere debebat.

QVAESTIO III.

Math.2. Math.21. Ioan.11. Math.10. Eſa.19. Eſa.36. Ezech.29. Heb.10. Act.5. *QVòd vero* [b] *iniuria ſociorum armis propulſanda nõ ſit, exemplis, & auctoritatibus probatur. Dominus enim cum ab Herode quæreretur ad interficiẽdum: nõ patrocinium ſibi quæſiuit armorum, cum occulto inſtinctu poſſet in eum conuertiſſe manus Iudæorum: ſed fugiens in Ægyptum latuit ibi per ſeptennium. Sic etiam, cum a Iudæis lapidibus peteretur: abſcondit ſe, & exiuit de templo. Sic etiam cum duceretur ad crucem; noluit commouere aduerſus ſeniores Iudæorum turbam, quæ nuper ei obuiam proceſſerat, & cum palmis, & laudibus eum receperat. Sic etiam interrogatus a Pilato, an rex eſſet; ait [Regnum meum non eſt de hoc mundo: Si enim eſſet de hoc mundo; miniſtri mei vtique decertarent, vt ego non traderer Iudæis:] inſinuans illos ad regnum huius mũdi pertinere, qui auxilio humanarum virium, nõ diuino præſidio ab imminenti iniuria ſe tueri contendunt. Item, cum diſcipulis ſuis ait: [Si uos perſecuti fuerint ĩ una ciuitate, fugite in aliam:] nõ arma armis, ſed fugam perſequentibus docuit opponi. ¶ Item, ſicut legitur in Eſaia, Ægyptus a Nabuchodonoſor deuaſtata eſt, quia filijs Iſrael cõtra Aſſyrios, & Chaldæos protectionis, & defenſionis auxiliũ promiſit, Vnde dictum eſt, [Baculus* [d] *arũdineus rex Ægypti: ſuper quem ſi aliquis innixus fuerit cõfringetur, & perforabit manum innitẽtis] Ipſi etiam Iudæi captiui ducti ſunt: quia ſpem ſuæ liberationis nõ in ſolo Deo, ſed in homine poſuerunt. Sic etiam de primis credentibus legitur; [f] quòd rapinam ſuorum bonorum cum gaudio ſuſcipiebant, nõ quærentes ſibi aliorum patrocinia, ſed gaudẽtes; quoniam digni [g] inueniebantur, pro nomine Ieſu contumeliam pati. Sic, & Apoſtolus in prima epi-*

Iniuria ſociorum an ſit armis repellenda.

gatur, ut ff. de reg. iur. bona fides.

a NOtandum eſt. ¶ Tranſitus.] Licet. n. tranſire per alienum agrum ius non ſit, ut ſup. diſt. 1. c. 1. tamen quia neceſſarius & innoxius erat iſte tranſitus, iſti prohiberi non debuerunt, vt ff. de aqua plu. arc. in ſumma. §. Item varus. Item quia uia publica erat. & nemo prohibetur uia publica uti, ut C. de ſeruitut. per agrum. Ioan.

QVòd uero.] CASVS. Hic ponitur 3. quæſtio, qua quæritur, an iniuria ſociorum ſit armis repellenda, & reſpõdet qđ ſic, ut inf. e. fortitudo. & c. non in inferenda. dummõ fiat cũ moderamine inculpatæ tutelæ, vt C. vnde vi. l. 1. dũmodo fiat ſtatim: ex intervallo non licet præter auctoritatem iudicis: & fieri debet a laicis, & non clericis, quibus non licet armis accingi, dummodo non fiat zelo ultionis, ſed amore correctionis. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat x. auctoritatibus & exemplis. qꝙ iniuria ſociorum nõ eſt armis propulsãda, ex quibus concludit qꝙ ſi iniuria non eſt armis ꝓpulſanda armorum auxilia non ſunt experenda, & qđ non eſt expetendum, iure præſtari nõ debet. Poſtea reſpondet huic cõcluſioni, dicẽs, qꝙ multa recte præſtantur, quæ recte non petũtur, ſicut iudex recte uĩdicat iniuriã: quàm tamen recte bonus nõ poſtulat, quod probat per ſequen. c. & per duo exempla.

b ¶ Quod uero.] Hic quæritur, an iniuria ſociorũ ſit armis repellẽda, & eſt dicẽdum, qꝙ ſic, infra ea. fortitudo, & c. nõ inferẽda. Grat. tamen primo ꝓbat decem auctoritatib. & exẽplis quòd iniuria ſociorum non ſit armis repellẽda. & ſic cõcludit in fi. quod ſi iniuria non eſt armis repellẽda, armorũ auxilia non aũt appetẽda. & qđ nõ eſt petendum, de iure præſtari nõ debet. Poſtea reſpondet, & dicit, quòd multa iuſte præſtantur, quæ nõ iuſte petũtur, ſicut iudex iuſte uindicat iniuriã, quam tamen bonus uir iuſte non poſtulat, quod probat per ſequens cap. & duo exempla.

c ¶ Fugiens.] Quidqd hic dĩ allegatio eſt. Nã bene licitũ eſt cuilibet ſe defendere, etiam clerico, ut no. 23.q.1. in prin. & extra de homic. inter feciſti. Sed pro rebus defendendis dicunt pleriq; qđ non eſt licitum clerico aliquẽ occidere, ut extra de homi. ſuſcepimus. unde bene dicitur in illa decr. interfeciſti te, & tua non dicitur ibi, te uel tua.

Defenſio cuilibet eſt permiſſa.

d ¶ Baculis.] Ideſt, fragilis defenſio.

e ¶ In homine.] Quod non licet. infra de conſec. diſt. 1. omnis Chriſtianos.

e ¶ In homine.] Ideſt, in Aegyptijs.

f ¶ Legitur.] In actibus Apoſtolorum.

g ¶ Digni.] Ideſt, de hoc gaudebant, qui digni erant quam patienter poterant ſuſtinere omnia aduerſa.

a ¶ Sua-

Digitized by Google

a ¶ Suadet. Non præcipit: quia licitè potest quis pere-
re facere dilationem. 1. vt 14. q. 1. quod debetis.
b ¶ Non debet. Hæc tenuia sed a est. 2 quia multa licite
permittuntur, quæ illicite permittuntur 8. q. 1. qui episco-
patum. vel ff. de cul. gajs. ff. de var. & extraor. cog. l. j. §.
est quidem.

c ¶ Rite. Sic ergo in-
dex ex ethnico facto de-
bet punire crimé. li-
cet accusator accu-
sare non pollit: qa
quandoq; sanctitas
ignoscendi gloriam
refingit. vt C. de epis-
cop. & cle. si quis in
hoc 1. relpon. & est
simile extra de app.
constitutus. in fine.
Ioan. 4

S Ex differentiæ.] CASVS. In hoc c.
assignat Aug. sex differentias retributionũ
quarum duæ cõueniunt bonis tantũ: aliæ duæ malis, aliæ uero duæ mediocribus. Et ponit exempla de omnibus. & ne aliquis excederet modũ ulciscendi in retributione, lex ubi modum statuit, cũ dixit: Oculũ p oculo quæ ultio iniustorum iniustitia dicebatur: non qđ ultio quã lex statuit, mala sit: sed quia ad iudicem magis pertinet ulcisci, quam ad bonũ hominem petere vltionem.

d ¶ Sex differentię.] retributionum.

e ¶ Mediocriũ. Hic mediocres appellat illos, qui non sunt summe boni, uel summe mali. Io.

f ¶ Non arguit.] Cũ dicit in Euãgelio. Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nõne etiã Ethnici hoc faciunt?

g ¶ Iniustorum.] qa ultionis causa sæpe aliquis petit a iudice, vt aduersarius puniatur iste iniuste facit: licet non faciat contra legem.

h ¶ Ad iudicẽ.] Qui enim sine iudicis auctoritate violẽtiam facit punitur, 16. q. 6. placuit.

i ¶ Iustum.]Scilicet factum iudicis est iustum.

k ¶ Iniusto.] Idest, ei qui hoc tantum iniuste petit, idest

a Licet enim quis reneat dimittere rã cotet non ta imm[illegible] ctionem. [illegible] c. q. 6. ii. Hic Archi.

a Et iõ dico hic sophistice argumentatus est Gosse.

3 Adde ad hoc nota. per Bald. in l. libellorũ. §. fin. ff. de accusa. no. Archi. 2. q. 7. si quis in fi.

4 Vndecũq; n. claruerit crimina sũt puniẽda. j. ea. q. 4. cccc. Archi.

Sola suadet a *Corinthijs, vt iniuriam, & fraudem patienter ferant, potius quam repetendo fratres scandalizet. Sic ab idolothytis, & a qualibet esca censet abstinendum potius. quam cum scandalo fratrum edamus: Sic & a sumptibus abstinet, ne aliquod offendiculũ Euãgelio Christi præstaret. Cum ergo ille, qui ab iniuria armis arcetur, non minus scandalizetur, quam ille, a quo abiata coram iudice reposcuntur; patet, quod ad propulsandam iniuriam non sunt petenda armorum auxilia. Quod autem petendum non est; illud iure præstari non debet.* b *Sed contra multa rite præstantur, quæ tamen iure non petuntur. Bonus enim non rite* c *iniuriæ vindictã petit, quia malum pro malo redderet quam tamen iudex recte infligeret, nec nisi bonum pro malo redderet.*

Vnde Augustinus in expositione psalmi 108. *ait.*

¶ Quæ sint differentiæ retributionum. C. I.

Glossa ordin. ibi a. f ver. [pro eo vt diligeret: ut.]

S Ex differentiæ d sunt reddere bona pro malis, non reddere mala pro malis; hæc duo bonorũ sunt, & prius melius. Non reddere bona pro bonis, reddere mala pro bonis; hæc duo malorum, sunt, & posterius deterius. Reddere bona pro bonis, mala pro malis, hęc duo mediocrium † ‖ sunt: prius propinquam bonis, conuenit etiam malis α quod Christus non arguit, f sed plus oportere dicit, quia & Ethnici hoc faciũt, posterius propinquum malis, conuenit tamen etiam bonis. Vnde & lex modum vltionis statuit. [Oculum pro oculo.] Quæ, si dici potest iniustorum ‖ iustitia est, non quia iniqua est vltio, quam lex statuit: sed quia vitiosa est libido vlciscendi, magisq; ad iudicem h pertinet hoc inter homines decernere, † quàm bonum hominẽ sibi expetere. Hic enim redderet malũ pro malo, iudex vero β punit, nõ delectatione alienæ miseriæ, quod est malum pro malo; sed dilectione iustitiæ. iustum i pro iniusto k, quod est bonum pro malo; quod etiam Deus iudex facit.

† *al. mediorum.*

† *al. discernere.*

Matth. 5. Exo. 21.

¶ *B. Augustinus in explanatione psalmi* 108. *has sex differentias aptissime explicauit. cuius sententiam auctor glossæ ordinariæ in eodem loco breuiter retulit, ex qua glossa videtur acceptum hoc caput.*

α ¶ Cõuenit ẽt malis.] *Verba hæc nõ sunt in plerisq; uetustis neq; in glossa: sed nõ lõge discedunt a uerbis B. Aug.*

β ¶ Iudex vero.] *In glo. ord. & plerisq; Gratiani manuscriptis legitur.* iudex vero, nõ, sed dilectione iustitiæ qđ est bonũ pro malo, quod & Deus iudex facit. *Non sunt tamen reliqua inducta, quoniã apud B. August. in eadẽ explanatione aliquanto inferius eadem fere habentur.*

Item ab aliquo capto iniuste sua exiguntur: pro uita tamen redimenda iuste offeruntur. ¶ *Item uasa sacra ab aliquo barbaro iniuste exiguntur: pro redemptione tamẽ captiuorum iuste præstantur. Sic & iniuria propulsatio, licet iniuste postuletur; tamen iuste præstatur: quãquam*

Digitized by Google

tur. Poſtea dat ſolutionem dicens, ꝙ ſi quis poſtulet iniuriam repelli, vt liceat ſibi in voluptate carnis viuere: damnabile eſt. ſi quis vero poſtulat vt malorum audacia refrænetur ei, vel utilitati multorum conſulatur, vtile eſt, & honeſtum. Et hoc probatur tribus exemplis, ſcilicet exemplo Iſraelitarum, & Apoſtoli Pauli, & mercenarij, & hoc modo eccleſia ſæpe ab Imperatore poſtulat auxilium ad iniuriam repellendam, & ad hoc inducit ſequens cap.

MAximianus epiſcopus.] CASVS. Oſtendit hic Auguſt. Bonifacio, ꝙ eccleſia recte poteſt poſtulare, vt iniuria repellatur, & hoc probat duobus exẽplis. ſ. Maximiani epiſcopi, & apoſtoli Pauli.

& ipſa poſtulatio non vſquequaque iniuſta probetur. Aliud.n. eſt iniuriam propellere, vt ſibi liceat voluptuoſe viuere, aliud vt aliorum vtilitati libere poſſit vacare. Sicque aliud eſt ſuffragium ab homine tanquam a miniſtro iuſtitiæ poſtulare, vt mala voluntas aduerſantium eius miniſterio careat effectu, & bonorum voluntas eius ſuffragio ſortiatur effectum: aliud ſpem ſuam, a Deo in hominem transferre, vt aduerſa, quæ inferuntur a Deo ad vitæ correctionẽ, humano pellatur auxilio, nulla præcedente correctione: ſicut Iſraelitæ, qui captiuitatem ſibi imminentem Aegyptiorum ſuffragio ſe putabant poſſe euadere ſine pœnitentia præteritæ vitæ, nõ reuocantes ad memoriam; [*Da nobis auxilium de tribulatione, quia uana ſalus hominis.*] *& idem:* [*Hi in curribus, & hi in equis, nos autem in nomine Dei noſtri inuocabimus.*] *Petere ergo, vel præſtare in tribulatione ſubſidium, ut uoluptuoſe quis in crimine uiuat, damnabile eſt. Petere autem, uel præſtare ſolatium, ut malis facultas delinquendi adimatur, ut eccleſia pacem adipiſcatur, ut aliquis multorum utilitati ſeruetur; utile eſt, & honeſtum: diſſimulare uero eſt grauiſſimum. Hinc de Paulo legitur, ꝙ cum quidam Iudæorum iuraſſent ſe non comeſuros panem, niſi eum interfiterent; petyt milites a prætore, quorum præſidio illæſus ſeruaretur ab iniuria Iudæorum, nõ ſuæ uoluptati, ſed omnium utilitati uicturus. Hinc in Euangelio mercenarius uocatur qui uidet lupum uenientem, & dimittit oues, & fugit. Hinc ẽt eccleſia auxiliũ ab Imperatore ad ſui defenſionem petere monetur.*

Pſal.59. Pſal.19.

Act.27.

Ioan.10.

Vnde Auguſtinus ad Bonifacium ait, epiſt.50.

¶ Ab Imperatore eccleſia auxilium poſtulare debet. C. II.

MAximianus epiſcopus Vagienſis auxiliũ petijt ab Imperatore Chriſtiano [contra † hoſtes eccleſiæ] non tam ſui vlciſcendi cauſa, quàm tuendæ eccleſiæ ſibi creditæ. Quod ſi prætermiſiſſet; non eius fuiſſet laudanda patientia, ſed negligentia [a] merito culpanda; Neque enim & Apoſtolus Paulus vitæ ſuæ tranſitoriæ conſulebat, ſed eccleſiæ Dei: quando contra illos, qui eum occidere conſpirauerãt, conſilium [b] eorum Tribuno vt proderetur, [c] effecit. Vnde factum eſt, vt eum ad locum, quo fuerat perducendus, deduceret miles armatus, ne illorũ pateretur † inſidias.

Ioſy.l.1.tit.vlt. in p.10.c.59. Abſunt ab or.

Act.23.

al. pateret inſidiæ.

Item Auguſtinus ad Emeritum, epiſt.164.

¶ Catholici aduerſus hæreticos a poteſtatibus ordinatis defenſionem poſſunt poſtulare. C. III.

NOſtri [d] aduerſus illicitas, & priuatas veſtrorũ violentias (quas & vos ibi, qui talia non facitis, [e] doletis & gemitis) a poteſtatibus ordinatis tuitionem petunt, non qua vos perſequantur, ſed qua ſe defendant. [c]

[a] ¶ Sed negligẽtia.] Nã quilibet tenetur defendere ius ſuũ, vt 64. 1 diſt. c. ante pe. & ff. de petit. hæred. illud. 1 al.63.

[b] ¶ Cõſilio.] Nec in hoc peccaſſet Paul⁹ licet aliquis tũc ibi fuiſſet occiſus, vt 1. eo. q. 5. ã occidẽdis. Sed quid ſi clericus conqueratur de aliquo laico, & iudex iubeat occidi eum: an teneatur clericus de morte eius? Vr ꝙ ſic, vt 1. c. q. 5. vnũ ſolũ. Sed nõ eſt hoc verum. nam ſi clericus ciuiliter agit, vel agit pro modico crimine, quod non inducit mortẽ, vel mẽbri abſciſſionẽ ſi iudex ipſum morti tradit, hoc nõ nocet clerico, ut ff. de bo. lib. qui cum maior. §. 1. eſt expreſſum extr. de homic. poſtulaſti. Itẽ nunqd eſt ĩputãda ẽpo mors alicuius ſi uocat milites ad pugnã? videt, ꝙ ſic. ut 20. q. 3. eos qui. ſed hoc non eſt verum. inf. c. q. 5. de occidendis. Clericus pp cuius cõquę ſtionẽ laicus occiſus eſt, an teneatur.

[c] ¶ Prodetetur.] Nõ tamen fuit hæc vera proditio, cum dixerat talibus, qui poterãt prodeſſe, nõ obeſſe, ut 22. q. 5. hoc videtur Ioan.

[d] ¶ Noſtri. CASVS. Loquit hic Auguſtinus ad Demetrium hæreticum; oſtendẽs ꝙ catholici recte petũt uindictam contra hæreticos eccleſiã Dei male perſequentes.

[e] ¶ Noſtri. ideſt, catholici.

[e] ¶ Defendant. Immo etiã expugnari pũt hæretici, ut ext. de hære. vergẽtis. & 1. q. 5. ſi audieris. Io-

Pro

Digitized by Google

PRo membris Christi.] CASVS. Petilianus dicebat, q̃ milites Christiani armari non debebant contra se, vel alios hæreticos, quia peccatum est. Sed August. cõtra dicit. s. q̃ milites pugnantes cõtra hæreticos nõ peccant, quia pro defensione ecclesiæ hoc faciunt, & eo animo quo Petrus ferrum euaginauit pro Christi defensione. Hæretici autem cũ pugnãt aduersus ecclesiam, similes sunt seruo sacerdotis, q̃ aduersus Christũ pugnabat. Sequẽt. duo c. plana sunt, & per te faciliter uidebis. [Facitis.] ideſt, qui estis inter tales, qui similia faciunt.

Petrus utenda gladio peccauit.

a ¶ Petrus fuit.] Sed nonne Petrus peccauit utẽdo gladio: cũ hoc nõ fecit auctoritate superioris, ut infra ca. q. 4. ille. & clericis pmissum est tã tũ seipsos defendere, ut ext. de homi. suscepimus, & c. 2. Sed dic, q̃ adhuc nõ fuerat hoc prohibitum clericis.

Latrones occidi possunt.

b ¶ Ecclesia.] Non enim est alicui obediendum contra ecclesiam 24. q. 1. hæc est fides. & 11. q. 3. Iulianus.

c FOrtitudo quæ] ¶ Patriã.] Hoc casu nõ tenetur, qui patrẽ proprium interficit, ut ff. de reli. minime.

d ¶ Latronib.] Quos licet sine auctoritate iudicis interficere, ut j. ca. q. 5. cum homo. & C. quando liceat unicuiq; sine iud. se uind. l. 1. 17. q. 4. sicut.

e SI quis fortitudinẽ.] ¶ Eneruat.] Hoc intelligas de famosis latronib. qui licite in furca suspẽduntur, ut ff. de pœnis capitalium. §. famosus: sed si non est famosus latro, tantum castigari iubetur: nec debet tunc uitam aut membrũ perdere, ut C. de seruis fugitiuis. auth. sed nouo iure. Ioannes.

Latronum punitio.

a ¶ Non facitis.] *Addita est negatio ex originali, & Iuone, & alia etiam emendata. Refert autem ibi* B. *August. id, quod decretum fuerat in sancto concilio Carthaginensi, ac repetitur in concilio Africano, c. 60. citatur autem infra eadem, cap. ab Imperatoribus.*

Item eiusdem contra literas Petiliani, lib. 2. c. 88.

¶ Quantum intereſt inter perſecutionem catholicorum, & hæreticorum. C. IIII.

Iuo p. 20. c. 75.

PRo membris Christi aduersus vos sæuiunt, & vobis resistũt quicumq; in catholica paruæ adhuc fidei eo animo sunt, quo tunc Petrus fuit, [a] cũ ferrum pro Christi nomine strinxit. Sed multum interest inter vestrã persecutionem, & illorum. Vos similes estis seruo sacerdotis Iudæorum, quia seruientes principibus vestris aduersus ecclesiam catholicam, ideſt aduersus Christi corpus armamini. Isti autem tales sunt, qualis tunc Petrus fuit: qui pro Christi corpore, ideſt pro ecclesia [b] etiam corporaliter pugnauit.

Ioan. 18.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. 27.

¶ Iustitiæ plenus est, qui patriam bello tuetur a barbaris. C. V.

Iuo p. 10. c. 113. Pann. l. 8. c. 50.

FOrtitudo, quę vel in bello tuetur a barbaris patriã, [c] vel domi defendit infirmos, vel a latronib. [d] socios; plena iustitiæ est.

Item Hieronymus super Sophoniam ad c. 1.

¶ Prodest latroni, vel piratæ, qui membra eius debilitat. C. VI.

Iuo p. 10. c. 111. † *deprat*] orig. Pann. l. 8. c. 50.

SI quis fortitudinem latronis, & piratæ, & furis enerʋat, † [e] infirmosq; eos reddat; prodest illis sua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus prius non bene vtebantur, a malo opere cessabunt.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. 36.

¶ Qui socij non repellit iniuriam, similis est ei, qui facit. C. VII.

† *Neque*] orig.

NOn † in inferẽda, sed in depellenda iniuria, lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio iniuriam, si potest; [f] tam est in vitio, quã ille qui facit. Vnde S. Moyses [g] hinc prius orsus est tẽtamenta bellicæ [h] fortitudinis. Nam cum vidisset Hebræum ab Aegypto iniuriam accipientem; defendit, ita vt Aegyptum prosterneret, [h] atque in arena absconderet. Salomon quoque ait: [Eripe [i] eum, qui ducitur ad mortem.]

Exod. 2.

Prou. 24.

NOn in inferẽda.] CASVS. Ostendit Ambrosius in hoc capit. q̃ iniuriam repellere a socio, uirtus est, quod probat exemplo Moysi, & auctoritate Salomonis Sequens cap. patet.

Vt Lau. cuius fuit ista glo.

f ¶ Si potest.] ideſt, si in potestate positus, & ita exponunt quidam. t alias nõ tenetur, ut inf. ca. q. 4. forte. in fi. si enim quilibet tenetur alium defendere: ergo si alig ¶ Moyses.] Historiã habes de pœ d. 2. §. opponitur.

h ¶ Prosterneret.] Ergo aliquis potest excedere modum in defendendo. Argu. contra ext. de rest. spol. olim causam, in fi.

i ¶ Eripe.] Per uim, si iniuste ducatur, ut inf. ca. q. 5. reos, uel per supplicationem, si iuste ducatur, ut 14. q. 6. si res 3 Ioan.

3 Subau. uel pecuniã dando. 86. d. non satis, iuxta princ.

Qui

Digitized by Google

a ¶ Bellicæ.] *Sic emendatum eſt ex originali, cum etiã in manuſcriptis Gratiani legeretur*, imbellis.

Item Anaſtaſius, & Damaſus Papa.

¶ Malorum impietati fauet, qui eis obuiare ceſſat. C. VIII.

Damaſus epiſ. 3. ad Stephanum c.8. ſup.d.81. error. & d. 86. ſicentis. Polv. l.7. tit.11. Anſ.l.13.c.19.

QVi poteſt [a] obuiare, & perturbare peruerſos, & nõ facit: nihil aliud eſt, quàm fauere eorum impietati. Nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Calixtus, epiſt.2. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Qui diuina mandata contemnunt, ſeueris coerceantur vindictis. C. IX.

Polv. ibidem. Anſ.l.13. c.13. Iuo p.6.c.146.

IVſtum eſt, vt qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes patrum exiſtunt iuſſionibus; ſeuerioribus corrigantur vindictis: quatenus cæteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia, & cuncti ſumant ſeueritatis, atque bonitatis exemplum. Nam ſi (quod abſit) eccleſiaſticam ſolicitudinem vigoremque negligimus, perdit [b] deſidia diſciplinam, & animabus fidelium profecto nocebitur.

& in Africano. c.42

Item ex concilio Carthaginenſi 5. c.9.

¶ Imperatores cum epiſcoporum prouiſione eccleſiæ defenſionem aduerſus diuitum potentiam debent ſuſcipere. C. X.

† *al. impotentias. παρρησία.*

AB Imperatoribus [c] vniuerſis viſum eſt β poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtijs, ſiue intermiſſione fatigatur eccleſia, ut defenſores eis aduerſus potentias † diuitum cum epiſcoporum prouiſione delegentur.

β ¶ Viſum eſt.] *Sic eſt emendatum ex codicibus concilij impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur*, iuſtum eſt auxilium poſtulandum.

Ecce quòd nõnunquã eſt obuiandum peruerſis, & iniuria ſociorum armis eſt propulſanda, vt & malis adempta facultas delinquendi proſit, & bonis optata facultas libere conſulendæ eccleſiæ miniſtretur. Hoc qui non facit, conſentit.

Vnde Auguſtinus ait in pſal.81.

:gloſſa ordin. ibi ex . Auguſt. & Caſſio- . ad illud. Eripi- : pauperem.]

¶ Non ſunt immunes à ſcelere, qui nõ liberant eos, quos poſſunt à facto liberare. C. XI.

OStendit [propheta [d]] nec illos immunes a ſcelere eſſe, qui permiſerunt Chriſtum principibus interficere cum præ multitudine timerentur. & poſſent illos a facto & ſe a conſenſu liberare. Qui deſinit γ obuiare cum poteſt, conſentit.

γ ¶ Qui deſinit.] *Hæc in eadem gloſſa referuntur ex Caſſiodoro, cuius uerba ſunt hæc*, Nam: cũ poſſit obuiare peruerſis, ſi deſinas aduerſari, conſentius erroris eſt.

QVAESTIO IV.

QVod autem uin-

a QVi poteſt.] 17.2. q.7. negligere. 81. d. Hinct. error. Ioan.

IStum. CASVS. Docet Papa Calixtus q̃ bonum eſt, & iuſtum ut delinquentes vindicta corrigãtur, ut & cæteri metum habeant, & animabus delinquẽtiũ conſulatur. Quæ autem ſequuntur uſq; ad quæſtionem plana ſunt.

b ¶ Perdit.] Ideſt, deſtruit. Io.

c AB Imperatoribus.] Taleita que auxiliũ poſſunt epiſcopi ab Imper. petere, ut 11. q.1. placuit, & 63. d. Hadrianus. & ſi Imperatores uel principes nolũt defendere eccleſiam, poſſunt excõicari ab epiſcopis, ut inf. ea. q.5. adminiſtratores.

d OStendit, pphe- ta.] Dauid eũ dixit: Eripite egenũ & pauperem. Hic eſt euidens ar. contra illos, qui dicunt, q̃ ſocius non tenet iuuare ſocium niſi hẽat aliquam iuriſdictionẽ in eũ, qui infert iniuriam. Iſti dicũt q̃ populus bene hẽt iuriſdictionem, ſicet lex q̃ trãſtulit imperatori ſuum in Imperatorẽ. i. nã ſi ciues iu. na. 4. ſed uel populus nõ haberet iuriſdictionẽ quare poterat pp tñ eã ſibi redeſſe dum iudicis, ut Ioan. de Fant.

Imperator ab ẽpo põt excõicari.

Populus tenetur hẽt iudicat lex q̃ trãſtulit riſdictionẽ. ius ſuum in Impera t Vt inſt. de torẽ. i. nã ſi ciues iu. na. 4. ſed uel populus nõ haq̃ principi beret iuriſdictionẽ n̄ dominus quare poterat pp tñ eã ſibi redeſſe dum iudicis, ut tenuit. ff. f. 1.ea.q.2. Dominus? off. præſid. l. pe.

QVod aũt.] Hæc q̃ditur i octo partes. In prima quarũ probat per 15. cap. q̃ mali ſunt pro tempore tolerandi: ſunt tamen a ſociis commonendi ſalua pace & a prelatis quantũ poterunt ſine ſãdalo. Secunda ibi, ' Ex his omnibus. Tertia ibi, ' Eſt & alia.] Quarta ibi, ' Ecce quot crimina. Quinta ibi, ' Sane! uero.] Sexta ibi, ' Sed obijcitur.] Septima ibi, ' Porro.] Octaua ibi, ' Breuiter.] Io. de F.

Digitized by Google

CASVS. Hic ponitur quarta quæſtio, qua quæritur utrum vindicta ſit inferenda. Et reſpõdetur, ꝙ ſic, a iudice, tamen amore correctionis, & liberationis, ut delinquentes corrigantur, & innocentes liberentur, & ut j. ea. q. ea. vindicta. Grat. tamen hoc ordine procedit. primo probat ꝙ mali ſunt tolerãdi. & nõ ferendi, vel expellẽdi uſque ad §. ¶ His ita. deinde reſpondet allegatis.

a ¶ Vindicta. Vindicta quandoq; infertur zelo ultionis: qñq; infertur amore correctionis. Primo modo non eſt inferẽda 1. & ſm hoc loquũtur c. quæ dicunt illatione vindictæ prohibendam: ſecundo modo licite inferri. Alii ſic diſtinguũt. Criminum quędam ſunt occulta: quædã manifeſta. Super occultis non eſt inferẽda vindicta. ſed ſuper manifeſtis ſi vnus delinquens ſociã habeat multitudinẽ tunc enim propter ſcandalũ tolerat. 2 ne inf. e. quidã, & c. ſeq & ea. nõ poteſt. Itẽ vindicta non eſt inferẽda niſi a iudice, vel eius auctoritate: nec ipſe debet eam infligere niſi amore correctionis, & ut innocens liberetur, ut inf. ea. capea vindicta.

¶ Tolerandi.] CASVS. Exponit hic Aug. illã auctoritatẽ ueteris teſtamẽti. Exite populꝰ meꝰ de Babylonia, & immundũ ne tetigeritis. Exponit ergo Aug. ꝙ illud exite, & illud tãgere ſpũaliter intelligit, & nõ corporaliter, ut cũ illis permanẽtes peccata malorum redarguamus, nec conſentiamus ea. 8. q. c. planum eſt per ſe. b ¶ Tolerandi sũt.] ſup. 7. q. 1. ſuggeſtũ. c ¶ Pro gradu. i. pro dignitate, & officio cuiuſcunq; aliter enim debet prælati corrigere delinquẽtes, & alio modo ſubditos, prælatus corrigit arguendo, & uerberã do, ut inf. ea. q. c. forte. ſocius uero admonendo, & reprobando factum eius, ut inf. ea. q. c. ecce ſimile inf. eadem q. cap. duo. & 24. q. 3. tam ſacerdotes. ſubditos ad bonum exhortando 2. q. 7. §. autem cũ Balaam.

Vindicta infertur dupliciter ex cauſa.

2 At ad hoc ff. ad l. Aquiliam. & l. ſi ex plag. §. j. ext. de homi. ſignificaſti. 2. in fine.

8 Ad hoc 44. d. cõmeſſationes. 50. d. ut conſtitue retur. Arch.

dicta a *inferenda non ſit multis modis probatur. Mali enim tolerandi ſunt, non abiciendi, increpatione ferendi, non corporaliter expellendi.*

Vnde Aug. ait in lib. de verbis Domini, ſermone 18.

¶ Quomodo mali ſunt tolerandi, & quomodo ab eis recedendum ſit. C. I.

TOlerandi ſunt b quidem mali pro pace, nec † corporaliter ab eis recedatur; ſed ſpiritualiter α exire, eſt facere quod pertinet ad correctionem malorum, quãtum licet pro gradu c cuiuſque, ſalua pace; diſplicere, eſt non tangere. Non. n. prophetæ, qui hæc dicebant populum ſuum dimiſerunt; ſed inter eos habitabant, quos increpabant; vnum templum cum eis intrabant, eadem ſacramenta celebrabant. Hoc eſt exire, ore nõ parcere; hoc eſt immundum non tangere, voluntate non conſentire.

† al. ne.

¶ *Caput hoc eſt in gloſ. ordinaria 2. Cor. 6. ad ea verba.* exite de medio eorum, *ſententia vero eſt accepta ex ſermone* 18. *Aug. de verbis Domini: ex quo inf. ead. caput, ecce. & caput recedite. ad idem pertinentia referuntur.*

α ¶ Spiritualiter.] *Hic interpoſita erant duæ voces, ſpiritualiter autem, quæ ſunt expuncta, quia & aplerisque vetuſtis, & gloſſa ordinaria abſunt.*

Idem.

¶ Quòd mali ſint tolerandi a bonis. C. II. 7. q. 1. aduertitas.

TV bonus tolera malum. Nam, & Chriſtus Iudam, d cum ſciret furem eſſe, tolerauit, & ad prædicãdum miſit, eique cum alijs Euchariſtiam dedit.

¶ *Initium huius capitis eſt in tractatu* 50. *in Ioannem. Reliqua vero videntur accepta ex glo. ordinaria in pſalmum* 9. *ad ea verba*, Dixit enim in corde ſuo. *& explanationẽ B. Aug. in pſalmum* 10. *cuius propria verba referuntur ſupra* 1. q. 1. *Chriſtus. Ab eodem vero copioſe hæc eadem ſententia exponitur in epiſt.* 162.

Idem ſuper Ioannem tractatu 50. *ad c.* 12.

¶ Pro pace eccleſiæ mali ſunt tolerandi. Poly. l. 7. tit. 7. C. III.

QVid ergo voluit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, fratres mei, admonere eccleſiã ſuam, quando vnũ perditum inter duodecim habere voluit; niſi vt malos tolereremus, ne corpus Chriſti diuidamus? Ecce inter ſanctos eſt Iudas; ecce fur eſt Iudas; & tu conténas, fur ſacrilegus; non qualiſcunq; fur: fur loculorũ, ſed Dominicorũ, loculorum, ſed ſacrorum. Si crimina diſcernũtur in foro qualiſcunq; furti, & peculatus e (peculatus. n. furtum hoc probat Auguſtin. exemplo Chriſti, qui Iudam furem, & ſacrilegum inter duodecim Apoſtolos tolerauit, & non eum eiecit. [Corpus Chriſti,] id eſt eccleſiam.

Peculatum committit is qui res ſacras, uel religioſas, al-

e ¶ Et peculatus.] Quia peculatus committitur in re publica ſacra.

Digitized by Google

fix facta,vel religiosa,uel publica,vt sit ad legem Iuliam pe
a cul.t.
ta a ¶De republica.] No.rem ecclesiæ rempu.appellari. I
ura unde & ius publicum dicitur consistere in sacris, sacer-
pe dotibus & magistratibus,ut sup.d.t.ius publicũ.tamen
C. pro-
st.
ir.

dicitur de republica [a] & nõ sic iudicatur furtum rei priuatæ,quomodo publicæ) quanto vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui ausus fuerit non vndecunque tollere,sed de ecclesia tollere? Qui aliquid de ecclesia furatur,Iudæ perdito comparatur.

Beda 2.Cor.6.

¶ *Multa in hoc capite sunt emendata ex B.Augustino. Item sermone 18.de verbis Domini.*

¶De eodem. C. IIII.

Polyc.ibidem. Aug.11.c.65.

ECce,inquiunt,dicit propheta [b] [Recedite,exite inde,& immundũ ne tetigeritis.]Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus [c],a quibus exire,& recedere iubemur,ne tangamus immundum? Nos istam recessionem spiritualiter intelligimus:illi corporaliter. Nam:& ego clamo cum propheta: & qualiacumque α sumus vasa [d], vtitur nobis Deus in dispensatione [e] vestra. Clamamus & nos,& dicimus vobis;recedite,exite inde, & immundum ne tetigeritis; sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim tãgere immundũ, nisi cõsentire peccatis? Quid est enim autem exire inde,nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quãtum pro vniuscuiusque gradu, atque persona salua pace fieri põt? *& paulo post.* ¶Ergo fratres mei, quotquot habetis inter vos, qui adhuc amore sęculi prægrauant,auaros,periuros, adulteros,inspectores † nugarũ,consultores mathematicorum, phanaticorũ,augurum,aruspicum, ebriosos,luxuriosos, quidquid inter vos malorum est nostis;quantũ potestis, improbare,vt corde recedatis: & redarguite, vt exeatis inde:& nolite consentire, vt immundum non tangatis.

† *al.spectatores.*

α ¶Et qualiacumque.] *Sic emẽdatum est ex B.Augustino,& Beda. Antea legebatur,* æqualia.

Polyc.ibidem.

Item in secundo libro contra epistolã Parmeniani,c.1. ¶Pacificus est,qui corrigit quod potest,vel excludit a se quod non potest. C. V.

c.5.

QVisquis vel quod potest, arguendo corrigit,vel qđ corrigere non põt [f],salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere nõ potest,æquitate improbat,firmitate supportat;hic est pacificus,& ab isto maledicto,de quo scriptura dicit:[Væ his,qui dicũt, quod nequam est,bonum;& quod bonum est, nequam, & reliqua,]omo liber, prorsus securus, penitus alienus. *& infra.* ¶Quomodo,inquit Parmenianus β, incorruptus poteris permanere,qui corruptis sociaris &?

c.1.

β ¶Sociaris.] *Apud B.Augustinum huic interrogationi Parmeniani æquitur continenter,responsio,quæ habetur in proximè sequenti capite,ita plane. Ac certe multo aptius interrogatio Parmeniani, & B Augustini, responsio vnico capitulo comprehenderentur.*

ECce.] CASVS. Hæretici licebant,ex quo scimus alios esse malos, debemus ab illis corporaliter recedere, & hoc probant auctoritate Esaiæ prophetæ dicentis:Recedite & exite inde &c. Sed Aug. [g] eos scribẽs dicit, quod si hæc auctoritas ad literam intelligitur, nunquam malos tolerabimus: & ideo exire a malis est intelligẽdum spiritualiter,sicut interpretamur, & adulteros, & alios peccatores permanẽtes,quantum possumus eorũ facta improbemus:sectatum gradum vnicuique[que] p[er]sonæ.[Sumus. ecce pheræ vasa.] idest, præcones, & ministri Dei.

a ¶Nõ dicuntur vasa non vetustiorũ, seu etiam virentium 12.q.2.aurum. Commendatio sup.plus quandoque permittitur.

b ¶Propheta.] .s. Esaias.

c ¶Tolerabimus.] Vt dicitur 11.q.3.nolite. Io.

d ¶Vasa.] .i.præcones uel ministri. vnde Paulus fuit dictus vas 2 12.q.5 ſ Paulus.in prin.& addispensatio & hic est arg. q sicut Aug. se commendat, sic & alij possunt se commendare, ut ff.de offic. proc.l.4.

e ¶In dispensatione.] Idest, prædicatione.

f ¶Non potest.] Vel propter scandalum: vel quia crimen est occultũ 6.d.1.si oia.

g ¶Parmenianus.] Hæreticus, contra quem hic loquitur. Videtur ergo,q si episcopus aliquos malos tolerat,cũ hoc faciat auctoritate cau. Præfatus an possit criminosos repellere.

3 Dicit L.q hæc dec. loquitur d.

prie dicitur res Romanæ ciuitatis respublica: sed aliarum ciuitatum abusiue, ut ff.de verb.sign.bona. Ista lex facit differentiam inter diuinum,publicum, priuatum,ut C.de sacrosan.eccl.vt inter diuinũ. Io. q possit eos licite repellere, uel ab accusatione, vel ab honoribus quos appetunt,ratione criminis, non obstante eo, q eis communicauit. tamen secus est, ut extra de accus. nulli 3 sed dic, q si tunc temporis po-

Digitized by Google

malis manifestis: tu dic, ut ibi no. B. cuius d. sto tenet Gof. ibi: vide ed mor. c. q. 5. in hoc. & potest ibi de cre. pro patea. 1. q. 5. nulli. &c.

tuit probare crimen, quod eis postea obijcit, & tacuit nec fuit fas causa tacendi, s. causa schismatis uel scandali, bene præiudicat ei talis taciturnitas: secus si non potuit probare: uel potuit, sed nō sine scādalo. ut hic. & 2. q. 1. pietumq;. & inf. ea. prox. c. & 3. ea. ij magnū. Io.

¶ Aliena. Saepe tamen aliquis corrūpitur ex societate mala, ut 2. 8. 3. 1. Sepè & sæpe iustus potest pro impio, ut de cons. dist. 1. in tantū. Io. And.

A Malis. CASVS. Hug. hunc casum sic ponit in summa sua. Ostendit q̄ duobus modis inquinatur quis ex societate malorum, scilicet si committat aliquid cum eis, vel si faucet eis si neutrū illorū facit. sine peccato sociatur malis. s. si nō cōmittit, nec fauet. Si vero plus facit. scilicet ut corripiat, & arguat, remoueat a cōmunione. uel ab alicuio officio plenū officium exercet. si hoc non pōt. saltē illa duo faciat, ut nec cōmittat, nec faueat, & securus erit in societate malorū. & loquit hic Aug. 5 Parmenianum, sicut in præcedenti c. & respōdet quæstioni, quā fecit Parmenianus. Bencuen. vero hūc casum sic ponit. Hoc c. loquitur de duobus generib. hominum, scilicet de non prælatis, & prælatis. Et ad hoc, ut illi, qui non sunt prælati, malis non socientur, tria sunt necessaria, scilicet ut mala non faciant, nec faueant, sed redarguant. Prælati vero plus facere debent, scilicet publicè arguere, excōicare, deponere [In iudicando.] idest, increpando:

a ¶ Personam.] Arg. est hic q̄ solis prælatis dictum est hoc. si peccauerit, vt j. cad. fortè. & q. 5. de occidendis. Ioan.

b ¶ Nec approbet.] Arg. q̄ in maleficijs ratihabitio mandato comparatur. ut 1. quæst. 4. quia. & ex. de restit. spol. cum ad sedem in fi. & ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quoties.

S Ita plane, si sociatur quis malis, ideſt, si mali aliquid cū eis committit, aut committentib. fauet. Si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. Porro, si addit tertiū, vt non sit in vindicādo piger, sed vel corripiat iustus in misericordia, & arguat, vel etiā, si eam personam [a] gerit, & ratio conseruandæ pacis admittit, coram omnib. peccātes arguat, ut cæteris timeant, remoueat ét vel ab aliquo gradu honoris, uel ab ipsa communione sacramentorum & hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio persequendi; plenissimum officium non solum castissimę innocentiæ, sed etiā diligentissimæ seueritatis impleuit. Vbi autem cætera impediuntur, illa duo semper retenta incorruptum, castumque custodiunt, ut nec faciat malum, nec approbet [b] factum.

Poly. ibidem.

Psal. 14 3. 4. Tim. 5.

Beda 1. Cor. 11.

Idem in epistola 152. *contra Donatistas.*

¶ Aliena peccata in ecclesia alicui non præiudicant. Cap. VII.

Luo p. 2. c. 102.

SI quis a catholica ecclesia fuerit separatus, quantūlibet laudabiliter se viuere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi vnitate [a] disiunctus est, non habebit vitam, sed Dei ira manet super eum. Quisquis autem in hac ecclesia bene vixerit, nihil ei præiudicant aliena [c] peccata: quia in ea unusquisq; proprium onus portabit: sicut Apostolus dicit. *& infra.* ¶ Ergo communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorū, sed consensione factorum. Nam si in malis factis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam, & personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.

Gal. 6.

a ¶ Christi vnitate] *Antea legebatur*, Christianitate. *Restitutū est ex originali, & Bedā: itemque alia nonnulla.*

Beda Eph. 5.

Idem in sermone 18. *de verbis Domini.*

Luo p. 2. c. 102.

¶ Non te maculat malus, si eis non consentis, sed ipsum redarguis. C. VIII.

AMalis semper corde disiungimini: ad tēpus cautè [d] corpore copulamini. *& inf.* ¶ Duobus modis non te maculat malus: si ei nō cōsentias & si redarguas. Hoc est non communicare, non consentire: communicatur quippe: quando facto eius consortium voluntatis, vel approbationis adiungitur. *& inf.* ¶ Neq; ergo cōsentientes fitis malis, ut approbetis, neque negligentes, ut non

S Louis.] CASVS. Donatistæ dicebant se fore saluandos. & Christianos communicantes quotidie peccatoribus esse malos & damnādos. Sed Augustinus cōtra dicit. scilicet q̄ hæretici quantumcunq; laudabiliter. & honeste viuant. hoc solo quod ab ecclesia seiuncti sunt, mali sunt. & damnandi. Christiani vero catholici inter malos existentes, si alienis peccatis non consentiunt, nihil eis præiudicat.

c ¶ Aliena. Saepe tamen aliquis corrūpitur ex societate mala, ut 2. 8. 3. 1. Sepè & sæpe iustus potest pro impio, ut de cons. dist. 1. in tantū. Io. And.

A Malis. CASVS. Hug. hunc casum sic ponit. A malorum

lorum consortio corde etsi non corpore semper debemus esse remoti, nec corporale consortium malorum aliquorum aliquem polluit. si non consentit: sed arguit. qui enim consentit, videtur factum eorum approbare: qui non arguit, negligens redarguitur, vt ergo nō sit negligens, arguat, non tamen insultando.

d ¶ Caute. Vt non trahant nos ad consensum. [Vel caute,]scilicet si potest fieri salua pace.

Redeci-

Digitized by Google

arguatis;neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.

Idem ex eodem.

¶ Immundum tangere, eſt peccatis conſentire.

C. IX.

REcedite,exite inde,& immundũ ne tetigeritis.[1] Sed contactu cordis,non corporis. Quid eſt. n.tangere immũdum,niſi conſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde,niſi facere,quod pertinet ad correctionem malorum quantum pro vniuſcuiuſque gradu, atque perſona ſalua pace,fieri poteſt? Diſplicuit tibi,quod quiſq; peccauit? nõ tetigiſti immundum. Redarguiſti,corripuiſti, monuiſti,adhibuiſti etiam, ſi res exigit, congruam, & quæ vnitatem non violet, diſciplinam? exiſti inde: & *infra.* ¶ Clamauit iſta Moyſes,clamauit Eliias,clamauit Hieremias,clamauit Ezechiel. Videamus,ſi dimiſerunt populum Dei & ſe ad alias gentes tranſtulerunt. Quàm multa, & quàm vehementer Hieremias increpauit peccatores, & ſceleratos populi ſui? inter eos tamen erat, unum cum eis templum intrabat, eadem ſacramenta celebrabat, in eadem ſceleratorum hominum congregatione viuebat; ſed clamando exibat inde. Hoc eſt exire inde,hoc eſt immundum non tangere,& voluntate non conſentire,& ore non parcere.

Idem in epiſt.48.ad Vincentium.

¶ Non maculant innocentes facta nocentium, quæ ab eis credi non poſſunt. C. X.

QVàm magnum eſt crimen ab iſtorum innocentium cõmunione ſeparari? Nam,& facta nocẽtium, quæ innocentibus demonſtrari, [a] vel ab innocentibus credi non poſſunt, [b] non coinquinant quemquam,ſi propter innocentium conſortium etiam cognita ſuſtinentur. Nõ enim propter malos boni deſerendi; ſed propter bonos mali [c] tolerandi ſunt; ſicut tolerauerunt prophetæ,contra quos tanta dicebant; nec communionem ſacramẽtorum illius populi relinquebãt: ſicut ipſe Dominus nocẽtem Iudam vſque ad condignum eius exitũ tolerauit,& eum ſacrã cœnam cum innocentibus communicare permiſit; ſicut tolerauerunt Apoſtoli eos, qui per inuidiam (quod ipſius diaboli vitium eſt) Chriſtum annunciabãt.

Idem in ſermone 24. de verbis Apoſtoli.

¶ *Antea citabatur ex lib. 1. de vnico baptiſmo, vbi non habetur.*

¶ Mali, quos eccleſia recipit, nec expellit,a bonis ſunt tolerandi,non iudicandi. C. XI.

FOrte † in populo Dei ſtat iuxta te auarus, raptor,inhians reb.alienis quẽ noſti talẽ,& fidelis eſt, uel potius fidelis vocatur. [d] Non eũ potes de eccleſia pellere,[e]

Beda 2.Cor. 6. ſup. ea.c.circ.

Ito p.1.c.303. Iſa.52.

Nam. 16. Eſa. 58. Thren.4. Ezech.16.

Philip. 1.

[1] Nam ritu hans A ignorante habendus eſt. C. de cõd.id.l.vlt. ff.de lib. ho. exhib. l.1.§. his qui. arg. 14. q.2. cũ p bellicã extra de ſecũ.nup. dñs. ſm Th. Goſſ. 3.

[a] Nec.] CASVS. Hoc c. idem dicit cũ illo c.T.e.ecce.q eodem modo formabis caſum. Hug. vero dicit,quod iſte caſus cuilibet patet.

QVam magnum. CASVS. Vincentius Donatiſta,contra quem loquitur Auguſtin. & alij hæretici, dicebant econtra dicit, pp malos boni non ſunt deſerendi, ſed potius mali ſunt tolerãdi propter bonos, & hoc probatur tribus exẽplis, ſ. Prophetarum Dñi, & Apoſtolorũ.

a ¶ Demonſtrari.] Ideſt,probari.

b ¶ Non poſſunt.] i.non debent. nã bene debemus de quolibet credere, ut 22.q.4.innocẽs. 11. q.1.in cũctis. Et ita eſt hic arg.q nõ ſtatim pp ſimplicẽ denunciationẽ dẽt hĩe aliquis fidem cõtra eũ etiam 1. de eo q ſibi denunciatur, ut ext.de cle.exc. min. illud imõ imputat alicui, q nimis credulus, vt 11.q.1. in cũctis. &c. nõ ſolũ. 86. diſt. ſi quid. art. 3. ff.de eo per quem fac.erit.l.1.§.1.ff.q cũ fal. tut.l.2. extra de coniu.ſer.propoſuit. ext. de ſecund. nup. dominus.& extra de elect. venerabilem. vltra mediũ. in parte deciſa. ff.de pet.hær.itẽ veniunt §.a quo autem.

c Mali.] Arg. malũ tolerari ratione connexi boni,ut 81.diſ. cum omnib⁹. & 11. q.3.nolite.ibi,finite vtraque.

FOrte.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. parte dicitur,q quidam nolebant communicare in ſacramentis Chriſti cum auaris,& raptoribꝰ, quia putabãt ſe peccare Aug. uero probat tales nõ bene facere, ſed potius peccare. Nã cum talibꝰ cõmunicare non eſt peccatum, nec ulla contrahitur macula ſi corrigi non pñt & hoc probat duabus auctoritatibꝰ Apoſt. In 2.parte dr, q iudex apud quem peccator accuſatur, & inſtrumentis, uel teſtibꝰ conuincitur,debet illũ coercere,excõicare, & degradare. [f] Corripere]. ſe verbis coercere, [g] factis, ſcilicet aliqua pœna ſuſpenſionis uel interdicti.

d ¶ Vocatur.] Ar.q nominatio ſola nõ ſufficit.2.q.1. multi C. de proba.non epiſtolis. arg. cõtra,32. q.4.dicat.

Iuo p.2.c.94. [f] Talis es, & forte] Brig.

[1] Et bonos deſerendos eſſe propter malos. Auguſt. uero

[e] ¶ Pellere.] Sine ſcandalo.

a ¶ Aditum.] Idest, potestatem.
b ¶ Non tibi.] Arg. quod de vno dicitur, de alio negatur, vt 45.d. disciplinas, 25. dist. qualis.
c ¶ Accusatur.] i. denunciatur. nam si accusatus esset, statim esset deponendus, ut extra de accusat. super his.
d ¶ Coerce.] Admonendo.
e ¶ Corripe.] Suspendendo.
f ¶ Excommunica.] Propter contumaciam.
g ¶ Degrada.] Propter inobedientiam. Alius ordo traditur extra de iud. cum non ab homine. sed ibi loquitur cū pœna incipit a crimine: & cum directe est conuictus hic penam infligit propter contumaciam.

non habes aliquem aditum [a] castigando, & corripiendo corrigere, accessurus est tecum ad altare. Noli timere; Vnusquisq; proprium onus portabit. *Item inf.* ¶ Quomodo (inquis) terrebam, quem noui malum? nonne melius ipsum ferres, quàm te foras efferres? Ecce, quomodo ferres †: attende Apostolum dicentem: Vnusquisq; proprium onus portabit.] Liberet te ista sententia. Non enim cum illo communicares auaritiam; sed communicares cum illo Christi mensam. Et quid ibi obesset, si cum illo communicares Christi mensam? Apostolus dicit; [Qui enim manducat, & bibit indigne iudicium sibi manducat, & bibit.] sibi, non tibi [b]. Sane, si iudex es, si iudicandi potestatem accepisti, ecclesiastica regula, si apud te [c] accusatur [d] si veris † documentis, testibusq; conuincitur coerce [d], corripe [e], excommunica [f], degrada [g].

Gal.6.

† *al. ferres si extenderes*, orig.

1.Corint.11.

† *al. innumeris.*

Est & alia distinctio tolerandorum, & cauendorum quam ex verbis Augustini licet colligere, dicentis serm. 49 de verbis Domini.

¶ Pastor est diligendus, mercenarius tolerandus, latro cauendus. C. XII.

TRes personas dixit Dominus (& debemus illas inuestigare) in Euangelio, pastoris, mercenarij, & furis: *& paulo post.* ¶ Pastorem dixit animam suam ponere pro ouibus suis, & intrare [h] per ianuam [i]. Furem dixit: & latronem [k] ascendere per aliam partem [l]. Mercenarium [m] dixit, lupum vel furem si videat, fugere; quia non est illi cura de ouibus: mercenarius est enim, non pastor. Ille intrat per ianuam, quia pastor est: ille ascendit per aliam partem, quia fur est: ille videns eos, qui volunt tollere oues, timet, & fugit; quia mercenarius est: quia non est illi cura de ouibus mercenarius est enim. Si inuenerint tres istas personas; inuenit sanctitas vestra, & quos diligatis, & quos toleratis, & quos caueatis. Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius, cauendus [n] est latro.

Ansel.l.6.c.148. Ioan.10.

Luc 9. Matth.26.

k ¶ Et latronem.] *Hæc duæ voces non sunt in originali: Anselmus tamen illas habet.*

Ecce quòd mali tolerandi sunt: nec corporali, sed spirituali vindicta sunt puniendi. Vnde cum discipuli non recepti a Samaritanis ignem cœlitus super eos deducere voluerunt, dicentes magistro; [Vis dicamus, descendat ignis de Cœlo, & consumat eos?] audierunt: [Nescitis cuius spiritus estis?] item: [Omnis, qui gladium acceperit, gladio peribit.

Hinc etiam Hieronymus ait in comment. epistolæ ad Gal. cap. 4.

1 De hac no. 74. d. honoratus. in fi. ibi uideas 29.q.3. qũ.

2 Adde Bal. in l. si qs nõ dicam tepese. C. de epi. & cler.

T ¶ Res personas.] CASVS. Ostendit Aug. in hoc cauctoritate Euangelij, quòd tria sunt genera prælatorum, scilicet pastor, fur, & mercenarius, inter quos differentiã assignat. Nam pastor est, qui per ianuã intrat & ponit animam suam pro ouibus suis. Fur uero non intrat per ianuam, idest, non canonice eligitur, & rapit, & dispergit oues. Mercenarius ingreditur per ianuã idest, canonice eligitur: sed si videt lupum uel furem uenientẽ, timet, & fugit, quia non est illi cura de ouib. Pastor ergo est diligendus, mercenarius tolerãdus, fur autem est cauendus.

h ¶ Et intrare.] Secũdũ canones hoc ipso est aliquis fur, qui nõ intrat per ostium, vt hic, & de pœn. d. 1. si propterea, & c. seq. secundum leges nõ est statim fur, licet clam introierit furandi causa: ut ff. de fur. vulgaris. §. qui furti.

i ¶ Per ianuam.] Id est, per canonicam electionem.

K Latronem.] i. tyrannum.

l Partem.] Per simoniam.

m ¶ Mercenarium.] qui causa lucri recipit dignitates. ad hoc facit 8. q. 1. sunt in ecclesia.

n ¶ Cauendus.] Argum. quod aliquis non debet recipere ordinem ab eo, quem scit simoniacum; ut dixi 1. q. 1. si quis a simoniacis.

ECCE. CASVS. Concludit Gratianus ex su prædicta dicens, quod mali sunt tolerãdi, & non puniendi; quia corporalia: quod probat duabus auctoritatibus Christi. &

Digitized by Google

QVi ſecundum carnẽ.] CASVS. Docet hic Hieronymus, quod malos emitare non debemus, licet nos perſequantur. Et hoc probat exemplo Iſaac, qui fratrẽ ſuum Iſmaelem non expellebat, nec corporaliter perſequebatur, licet Iſmael ipſum infeſtaret. ita & boni tolerant.

¶ Spiritualis numquam carnalem perſequitur, ſed econtrario. C. XIII.

QVi ſecũdum carné natus erat, [a] perſequebatur ſpiritalem; [b] nunquam enim ſpiritalis carnem perſequitur; ſed ignoſcit ei, quaſi ruſticano [c] fratri. Scit eum poſſe proficere per tempus: & ſi quãdo Aegyptiæ [d] filiũ viderit iraſcentẽ; recordatur unius patris, qui boues [e] creauit, & culices: [f] & in magna domo [g] non ſolum eſſe vaſa aurea [h] & argentea, ſed & lignea [i] & fictilia.

a ¶ Boues.] *In codicibus B. Hieronymi impreſſis legitur*, qui lucem boues, *verum in codice Vaticano horum commentariorum habetur*, qui lucam bouem: *Significat autem elephantem.*

Item Auguſtinus in libro quarto de baptiſmo, c.12.

¶ Boni à malis nunquam in hac uita penitus poſſunt ſeparari. C. XIIII.

QVãtus arrogantiæ tumor eſt; quanta humilitatis, & lenitatis obliuio: arrogãtiæ quanta iactatio; ut quis aut audeat, aut facere ſe poſſe credat; quod nec Apoſtolis conceſſit Dominus, [k] vt zizania [l] a frumẽto putet ſe poſſe diſcernere.

¶ *Verba ſunt Cypriani libro 4. epiſt. 2. ad Antonianũ citata ab Auguſt. lib. 4. c. 12. de baptiſmo contra Donatiſtas.*

Item Gregorius homilia 38. Euangel.

¶ Præſens eccleſia ſimul recipit bonos & malos. C. XV.

HAec autem uita, quæ inter cęlum [m] & infernũ ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit; ita utrarumq; partiũ ciues communiter recipit: quos tamen ſancta eccleſia, & nũc indiſcrete [n] ſuſcipit, & poſtmodum in egreſſione diſcerne: Si ergo boni eſtis: quamdiu in hac vita ſubſiſtitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Nã quiſquis malos non tolerat; ipſe ſibi [o] per intolerantiam ſuam teſtis eſt; quia bonus non eſt. Abel enim [p] eſſe renuit, quem Cain militia non exercet.

2 *Ex his omnibus colligitur, quod malorũ uindicta a Deo reſeruanda eſt; nec ſunt corporaliter puniendi; ſed crebra admonitione, & charitatis beneficio ad correctionẽ inuitandi. Vnde Chriſtus in Euãgelio ait* [*Audiſtis, quia dirant malos, credentes ꝙ poſſint quandoque redire ad Deum.* [Aegyptię, id eſt, Agar, cuius filius Iſmael fuit, per quem mali deſignantur. [Recordabitur.] ſcilicet Iſaac.] Boues, id eſt, bonos. [Culices.] Id eſt, malos.

a ¶ Qui ſecundum carnem natus erat.] ſcilicet Iſmael, tangit id quod legitur in epiſtolis Pauli ad Galatas, c. 4.

b ¶ Spiritalem.] Iſaac. 1

c ¶ Ruſticano.] Argu. ruſticitati parcendum, ut 2. q. 7. ſancta.

d ¶ Aegyptiæ.] ſcilicet Agar.

e ¶ Boues.] Id eſt, bonos.

f ¶ Culices.] Id eſt, malos.

g ¶ Domo.] Id eſt, eccleſia.

h ¶ Vaſa aurea.] Id eſt, bonos.

i ¶ Lignea. Id eſt, malos.

QVantus.] CASVS. Oſtendit Auguſt. in hoc ca. eſſe impoſſibile ut gemine taliter i hac vita mali diſcernãtur a bonis. hoc enim Apoſtolis nõ cõceſſit Dominus. ita poſuit H. caſum. ¶ Quantus.] admiratiue dicit: quaſi nalde magnus eſt. [Zizania. Id eſt occultos peccatores.

k ¶ Dominus. Cũ dixit: Sinite utraq; creſcere, ut 11. q. 3. nolite.

l ¶ Vt zizania.] Id eſt occultos peccatores. Ioan.

HÆc autem uita. CASVS. Beneu. caſum hunc ſic ponit dicens. ꝙ tria ſunt loca, paradiſus, mũdus, & infernus, in paradiſo ſunt tãtũ boni, in inferno tãtum mali, in mũdo uero qui medius eſt inter infernũ, & paradiſum, boni ꝙ manent. ſimul cum malis, ꝙ æquanimiter ſunt tolerandi, quod ꝙ non fecerit, ipſe ſibi teſtis eſt ꝙ bonitate caret. m ¶ Quæ inter cęlũ.] Hic nigri quod infernus ſit ſub terra in eo loco, ubi nullus ſplendor ſolis peuenire poſſit, 2 & paradiſus in cœlo ſit: tamen. Auguſt. docet ſe debere ſub. animæ defunctorũ requietãt. 83. quæ. 2. tempus. Vel nõ appellatur hic medius ratione loci: ſed rõ dicitur medius, quia partim conformat ſe cœlo, ſcilicet ex eo, quod habet bonos, partim inferno. ſcilicet ex eo, ꝙ hẽt malos. 1. q. 1. multi.

Infernus & Paradiſus vbi ſunt.

2 Ad hoc 35. d. cœc.

n ¶ Indiſcrete.] Id eſt, indiſtincte.

o ¶ Sibi.] Id eſt, contra ſe.

p ¶ Abel enim.] Hoc expoſitum eſt ſupra 8. q. 1. §. cum autem.

EX HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, quod multi in ueteri lege puniebantur, ſed hodie tolerandi ſunt, niſi a iudicibus, qui eos punire poſſunt, & hoc probat per 4. cap. Io. de Fan.

CASVS. Hic §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit G. ex ſupradictis dicens, ꝙ uindicta malorũ Deo eſt reſeruanda, nec ſunt a nobis corporaliter puniendi, ſed benigne ad correctionem inuitandi.

Digitized by Google

quod probat duabus auctoritatibus, scilicet Euangelij, & Pauli apostoli. In secunda parte assignat differentiã inter vetus testamentum & nouum. Nam in veteri testamento terror fuit & timor, & pœna corporalis statuta fuit: in nouo vero testamento mansuetudo & misericordia: quod multis auctoritatibus probat. Et ad hoc inducit sequẽs capitulum. Secunda pars incipit ibi, ¶ In lege enim veteris testamenti. [Abba.] Hebraicè, Latinè dicitur pater.

a ¶ Pro oculo.] Hoc enim modo nõ licet, nisi auctoritate iudicis, vt inf. eod. cum in lege.

b ¶ Diligite.] Hoc tenemur facere quantũ est in nobis, ut 11. q. 3. inter uerba.

c ¶ Cuba. Dũ tamen ratione cibi nõ negligat, ut 5. q. 5. non omnis. Item si potest laborare, & se inficeret eleemosynis redigendus est in seruitutẽ. C. de mẽd. valid. l. vna lib. 11.

d ¶ In filios. Imitatione, non sanguine, vel intelligas de consensu, de locatione, & opere. sup. d. 6. sed pensandum.

e ¶ In pædagogum.] Id est, in magistrum. sicut. n. per magistrũ aliquis coercetur, ita ipse per legem.

f ¶ Spiritum.] Id est, seruilem timorem.

g ¶ Adoptionis.] Id est, filialem timorẽ, id est, amorem Iudæorum inf. ea. q. 6. §. ex his.

CVm in lege.] CASVS. Gregorius exponẽdo illud Euãgel.] : Simile factum est regnum cœlorum homini regi, q fecit nuptias filio suo. ubi fecit mentionem de tauris, & altilibus, ostẽdit differentiam inter patres veteris, & nouæ testamẽti. nam patres veteris testamẽti g tauros significãtur: qa sicut tauri se defendendo alios cornibus percutiunt: ita & patres nec. test. pernitiosum fuit, ut ad uerſarios suos uirtute comprimerent, & iure i gladij ferirent. Per altilia uero pa-

tres noui testamenti figurantur: quia sicut anes penna cõtẽplationis terrena contemnendo ad cœlestia sublimantur.

h ¶ Et odio.] Sed nonne odium habere est mortale peccatũ, vt 25. dist. §. criminis. quare ergo hic dicit, q hoc pcz-

ctum est in lege, (quem modum ultionis lex statuit (Oculũ pro oculo, [a] dentem pro dente.) Ego autem hanc vicissitudinem tollens, & ad mansuetudinẽ, & charitatis perfectionẽ vos inuitãs, dico uobis; (Nolite resistere malo; sed diligite [b] inimicos uestros; benefacite ijs qui oderũt vos. vt sitis filij patris uestri, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos & iniustos.) Hinc Paulus ait: (Si esurierit inimicus tuus, ciba [c] illum: si sitit, potum da illi.) Omnis enim iniquus, bonorũ est inimicus: Omnis autem amicus huius sæculi, etiam inimicus est Dei. Inimicus autẽ Dei bonitatis & iustitiæ est inimicus, ac per hoc amatorem iustitiæ & bonitatis diligere non potest. Cum ergo inimicos diligere, uel illis benefacere, cibum & potũ subministrare iubemur, inimicos persequi, & punire prohibemur. ¶ In lege enim ueteris testamenti corporalis pœna statuta est. in lege uero Euangelij omni peccanti per pœnitentiam promittitur uenia. Vnde illa a terrore incœpit dicẽs: (Ego sum Dominus Deus zelotes uisitans peccata patrum in filios [d] usque in tertiam & quartam generationem.) Hæc uero a lenitate mansuetudinis, & misericordiæ inquiẽs: (Beati pauperes spiritu, beati mites, beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.) In illa dicebatur: (Qui fecerit hoc, vel illud, morte moriatur.) Iuste: (Gaudeo super uno peccatore pœnitentiam agente quam super nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia.) Iterũ: Non veni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Estote misericordes sicut & pater uester misericors est.) Initium quoq; prædicationis Saluatoris nostri, & præconis eiusdem ad pœnitentiã peccatores inuitauit. Sic enim vterq; exorsus est, dicẽs: Pœnitemini, appropinquabit [1] enim regnũ cœlorũ.] Sic & in actibus Apostolorũ cũ Iudæi cõpũncti de scelere mortis Christi, dicerẽt Petro: Quid faciemus uiri fratres? legitur Petrus respondisse: Pœnitentiã agite, & baptizetur unusquisque uestrum.] Et, ut aliter dicatur, in lege populus nõ rudis seruili timore pœnarum cogebatur, unde & legem in pædagogum [e] accepit. In Euangelio autẽ populus gratiæ liber, & adultus filiali amore, & hæreditatis certitudine ad cultum diuinæ seruitutis inuitatur. Vnde, cum quidã legẽ, quasi coercentem, prædicarẽt esse tenendam simul cum gratia, ait Apostolus: (Non enim accepistis spiritum [f] seruitutis iterum in timore; sed accepistis spiritum adoptionis [g] filiorum, in quo clamamus, abba pater.) ¶ Hinc etiam Gregorius ait in expositione Euangelij: (Simile factum est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.)

Matt. 5.

Tom. 12. Primo, 24. Iac. 4.

Exo. 20.

Matt. 5.

Exo. 19. & alibi. Luc. 11. Matth. 9. Luc. 6.

Matt. 3. 1 al. appropinquauit. Act. 2. Exo. 1. Gal. 5.

Rom. 8.

Matth. 22. Ephes. 11.

¶ In lege cuique permittebatur diligere amicum, & odire inimicum. C. XVI.

Leuit. 19.

CVm in lege scriptum sit: (Diliges amicum tuum, & odio [h] habebis inimicum tuum) accepta tunc licẽ-

2 al. iure:

permittebatur iuſtis? potes dicere iuſtis aliàs. Vel dic. q̃ qui vicifcebatur ſe ſine odio, non peccabat. qui autem cum odio. licet contra legem non forent, tamen peccabant. ſicut dando libellum repudij peccauerunt. licet a lege hoc eis permittebatur, extra de diuort. gaudemus.

a ¶ Per altilia.] De quibus in Euangelio fit mentio. H. HIS ITAQVE CASVS. Nunc Grat. reſpondet cap. ſupradictis. dicens quod quædam ſunt delicta. quorum pœna eſt Deo reſeruanda, nec ſunt a nobis corporaliter punienda, ſcilicet cum delinquentes nõ ſunt noſtræ iuriſdictioni ſubiecti. uel cum delicta illorum probari non poſſunt. etſi nobis nota ſint. De his enim, qui non ſunt noſtræ iuriſdictionis, teſte Apoſtolo, iudicare non poſſumus, nec uitare debemus eos. Et ad hoc inducit ſequens capitulum. Huius caſus patet.

tia iuſtis fuerat, ut Dei inimicos, ſuosque aduerſarios, quanta poſſent uirtute comprimerent, eoſque in ore [a] gladij ferirent. Quod in nouo proculdubio teſtamento compeſcitur, cum per ſemetipſam ueritas prædicat dicens: (Diligite inimicos veſtros: benefacite his, qui oderunt uos.) Qui ergo per tauros, niſi ueteris teſtamenti patres ſignantur? † Nam dum ex permiſſione legis acceperant, quatenus aduerſarios ſuos odij retributione percuterent; (ut ita dicã) quid aliud, quam tauri erant, qui inimicos ſuos corporeæ uirtutis cornu feriebant? Quid vero per altilia, [a] niſi patres noui teſtamẽti figurantur? qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, æternis deſiderijs innitentes, ad ſublimia contemplationis ſuæ pennis ſubleuantur.

Luc. 6.

† *ſignificantur*] neg.

[a] ¶ In ore.] *In originali, & quatuor Gratiani uetuſtis eſt*, iure gladij.

His [b] *ita reſpondetur: Sunt quædam, quæ ſalubri duntaxat admonitione ſunt corripienda, non corporalibus flagellis animaduertenda: ſed eorum uindicta diuino examini tantum eſt reſeruanda, quando in delinquentes uidelicet diſciplinam exercere non poſſumus, vel quia non ſunt noſtri iuris, uel quia illorum crimina, etſi nobis noia ſunt, [c] tamen manifeſtis indicijs probari non poſſunt.* ¶ *De his qui non ſunt noſtri iuris, ait Apoſtolus in prima epiſtola ad Corinthios:* [*Quid enim mihi attinet de his, qui foris ſunt iudicare: de his enim Dominus iudicabit.*] *Quod Auguſtinus exponens, ait.*

1. Cor. 5.

¶ *Senſus huius capitis habetur apud B. Aug. de pœnitẽtiæ medicina, cap. 3. uerba uero ferè omnia ſunt in gl. ord. 1. Cor. 5. ad uerſ.* alioquin, *& interlineari ad uer.* intus.

¶ Infidelium colloquia, & conuiuia non ſunt euitanda.

C. XVII.

Luc. 5.

INfideles non poſſumus Chriſto lucrari, ſi eorum colloquium vitamus, & cõuiuium. [d] Vnde & Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducauit & bibit. In his vero, qui intus ſunt, [e] id eſt, infidelibus putredo relecanda eſt.

Pſal. 145.

Hinc ẽt cum propheta dicit: [*Facit Dominus iudicium oibus iniuriam patientibus;*] *exponendo addidit Aug.* (*ab his, qui non ſunt ſui iuris, in quos nequit diſciplina exerceri.*) *Item, quando multitudo eſt in ſcelere, nec ſalua pace eccleſiæ mali puniri poſſunt: tolerandi ſunt potius, quam violata pace eccleſiæ puniendi.*

Vnde Aug. ait in lib. de fide & operib. c. 4. & 5.

¶ Quædam mala punienda ſunt, & quædam toleranda.

Poly. l. 7. tit. 7. Anſelm. in c. 63.

C. XVIII.

QVidam verò econtrario periclitantes, cum bonorum, malorumq; permixtionem in eccleſia demonſtratam, ſeu prædictam eſſe perſpexerint, & patientiæ

[b] Niſi deles.] ¶ Et conuiuium.] 11. q. 3. ad mensam. arguit contra 28. q. 1. omnes. & c. nullus. Sol. hic loquitur de paganis, ibi ſpecialiter de Iudæis. 1

[c] ¶ Quæ intus ſunt.] Quandoque ẽt Iudæos punit eccleſia, ext. de vſur. poſt miſerabilem. & 27. q. 4. conſtituit.

1 Sub. nomẽ Chriſti abhorrentib.

HINC ETIAM. CASVS. Gratianus adhuc ſubat authoritate Aug. exponẽtis uerba prophetæ, quod in iis, quæ non ſunt noſtri iuris, nequit diſciplina exerceri. Poſtea ponit alium caſum, in quo mali ſunt potius tolerandi, quã puniendi, ſcilicet quando multitudo eſt in ſcelere, & ſchiſma timetur ſi corrigant. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

QVidam.] CASVS. ſtulti quidam dicebant, quod ſi prælati vident publicè delinquentes. g per zizania ſignificantur, nil aliud facere debẽt, niſi indicare illis quid ſit faciẽdũ, uel uitandũ, etſi ſunt incorrigibiles, debent recedere ab eis. Auguſt. uero cõtrarium dicit: quia cum canes sũt in eccleſia, debemus eos propter ſcandalum

PRo membris Christi.] CASVS. Petilianus dicebat, ꝙ milites Christiani armari non debebant contra se, vel alios hæreticos, quia peccatum est. Sed August. cõtra dicit. s. ꝙ milites pugnantes cõtra hæreticos nõ peccant, quia pro defensione ecclesiæ hoc faciunt, & eo animo quo Petrus ferrum euaginauit pro Christi defensione. Hæretici autem cũ pugnãt aduersus ecclesiam, similes sunt seruo sacerdotis, ꝙ aduersus Christũ pugnabat. Sequẽt. duo e. plana sunt, & per te faciliter uidebis. [Facitis.] ideſt, qui estis inter tales, qui similia faciunt.

Petrus utenda gladio peccauit.

a ¶ Petrus fuit.] Sed nonne Petrus peccauit utẽdo gladio: cũ hoc nõ fecit auctoritate superioris, ut infra ea. q. 4. ille. & clericis prmissum est tã tũ seipsos defendere, ut ext. de homi. suscepimus, & c. 2. Sed dic, ꝙ adhuc nõ fuerat hoc prohibitum clericis.

Latrones occidi possunt.

b ¶ Ecclesia.] Non enim est alicui obediendum contra ecclesiam 24. q. 1. hæc est fides. & 11. q. 3. Iulianus.

c FOrtitudo quæ] ¶ Patriã.] Hoc casu nõ tenetur, qui patrẽ proprium interficit, ut ff. de reli. minime.

d ¶ Latronib.] Quos licet sine auctoritate iudicis interficere, ut 7. ea. q. 5. cum homo. & C. quando liceat unicuiq; sine iud. se uind. l. 1. 17. q. 4. sicut.

e SI quis fortitudinẽ.] ¶ Eneruat.] Hoc intelligas de famosis latronib. qui licite in furca suspẽduntur, ut ff. de pœnis capitalium. §. famosus: sed si non est famosus latro, tantum castigari iubetur: nec debet tunc nitam aut membrũ perdere, ut C. de seruis fugitiuis. auth. sed nouo iure. Ioannes.

Latronum punitio.

a ¶ Non facitis.] *Addita est negatio ex originali, & Iuone, & alia etiam emendata. Refert autem ibi* B. *August. id, quod decretum fuerat in sancto concilio Carthaginensi, ac repetitur in concilio Africano, c. 60. citatur autem infra eadem, cap. ab Imperatoribus.*

Item eiusdem contra literas Petiliani, lib. 2. c. 88.

¶ Quantum interest inter persecutionem catholicorum, & hæreticorum. C. IIII.

Iuo p. 10. c. 75.

PRo membris Christi aduersus vos sæuiunt, & vobis resistũt quicumq; in catholica paruæ adhuc fidei eo animo sunt, quo tunc Petrus fuit, [a] cũ ferrum pro Christi nomine strinxit. Sed multum interest inter vestrã persecutionem, & istorum. Vos similes estis seruo sacerdotis Iudæorum, quia seruientes principibus vestris aduersus ecclesiam catholicam, ideſt aduersus Christi corpus armamini. Isti autem tales sunt, qualis tunc Petrus fuit: qui pro Christi corpore, ideſt pro ecclesia [b] etiam corporaliter pugnauit.

Ioan. 18.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. 27.

¶ Iustitiæ plenus est, qui patriam bello tuetur a barbaris. C. V.

Iuo p. 10. c. 113. Pann. l. 8. c. 50.

FOrtitudo, quę vel in bello tuetur a barbaris patriã, [c] vel domi defendit infirmos, vel a latronib. [d] socios; plena iustitiæ est.

Item Hieronymus super Sophoniam ad c. 1.

¶ Prodest latroni, vel piratæ, qui membra eius debilitat. C. VI.

SI quis fortitudinem latronis, & piratæ, & furis eneruat, † [e] infirmosq; eos reddat; prodest illis sua infirmitas. Debilitata enim membra, quibus prius non bene vtebantur, a malo opere cessabunt.

Iuo p. 10. c. 111. † *dimittat*] orig. Pann. l. 8. c. 50.

Item Ambrosius lib. 1. de officijs, c. 36.

¶ Qui socij non repellit iniuriam, similis est ei, qui facit. C. VII.

NOn † in inferẽda, sed in depellenda iniuria, lex virtutis est. Qui enim non repellit a socio iniuriam, si potest; [f] tam est in vitio, quã ille qui facit. Vnde S. Moyses [g] hinc prius orsus est tẽtamenta bellicæ [α] fortitudinis. Nam cum vidisset Hebræum ab Aegypto iniuriam accipientem; defendit, ita vt Aegyptum prosterneret, [h] atque in arena absconderet. Salomon quoque ait: [Eripe [i] eum, qui ducitur ad mortem.]

† *Neque*] orig.

Exod. 2.

Prou. 24.

NOn in inferẽda.] CASVS. Ostendit Ambrosius in hoc capit. ꝙ iniuriam repellere a socio, uirtus est, quod probat exemplo Moysi, & auctoritate Salomonis Sequens cap. patet.

Vt Lau. cui' fuit ista glo.

f ¶ Si potest.] ideſt, si in potestate positus, & ita exponunt quidam. t alias nõ tenetur, ut inf. ea. q. 4. forte. in fi. si enim quilibet tenetur alium defendere: ergo si alig ¶ Moyses.] Historiã habes de pœn d. 2. §. opponitur.

h ¶ Prosterneret.] Ergo aliquis potest excedere modum in defendendo. Argu. contra ext. de rest. spol. olim causam, in fi.

i ¶ Eripe.] Per uim, si iniuste ducatur, ut inf. ea. q. 5. reos, uel per supplicationem, si iuste ducatur, ut 14. q. 6. si res 3 Ioan.

3 Subau. uel pecuniã dando. 86. d. non satis, iuxta princ.

Digitized by Google

a ¶ Bellicæ.] *Sic emendatum eſt ex originali, cum etiã in manuſcriptis Gratiani legeretur*, imbellis.

Item Anaſtaſius, & Damaſius Papa.

¶ Malorum impietati fauet, qui eis obuiare ceſſat. C. VIII.

Damaſus epiſ. 3. ad Stephanum c.8. ſup.d.81.error.& d. 86.facientis. Polv. l.7. tit.11. Anſ.l.13.c.19.

QVi poteſt [a] obuiare, & perturbare peruerſos,& nõ facit:nihil aliud eſt,quàm fauere eorum impietati. Nec enim caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare.

Item Calixtus,epiſt.2. ad epiſcopos Galliæ.

¶ Qui diuina mandata contemnunt, ſeueris coerceantur vindictis. C. IX.

Polv.ibidem. Anſ.l.13. c.13. Iuo p.6.c.346.

IVſtum eſt, vt qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes patrum exiſtunt iuſſionibus;ſeuerioribus corrigantur vindictis:quatenus cæteri talia committere timeant,& omnes gaudeant fraterna concordia,& cuncti ſumant ſeueritatis, atque bonitatis exemplum. Nam ſi(quod abſit) eccleſiaſticam ſolicitudinem vigoremque negligimus, perdit [b] deſidia diſciplinam, & animabus

& in Africano,c.42 fidelium profecto nocebitur.

Item ex concilio Carthaginenſi 5.c.9.

¶ Imperatores cum epiſcoporum prouiſione eccleſiæ defenſionem aduerſus diuitum potentiam debent ſuſcipere. C. X.

† *al.impotentias.* *τὴν πενίαν.*

AB Imperatoribus [c] vniuerſis viſum eſt β poſtulandum propter afflictionem pauperum, quorum moleſtijs,ſiue intermiſſione fatigatur eccleſia,ut defenſores eis aduerſus potentias † diuitum cum epiſcoporum prouiſione delegentur.

β ¶ Viſum eſt.] *Sic eſt emendatum ex codicibus concilij impreſſis, & manuſcriptis. Antea legebatur*, iuſtum eſt auxilium poſtulandum.

Ecce quòd nõnunquã eſt obuiandum peruerſis, & iniuria ſociorum armis eſt propulſanda,vt & malis adempta facultas delinquendi proſit, & bonis optata facultas libere conſulendæ eccleſiæ miniſtretur. Hæc qui non facit,conſentit.

Gloſſa ordin. ibi ex B. Auguſt.& Caſſiodo. ad illud. Eripite pauperem.]

Vnde Auguſtinus ait in pſal.81.

¶ Non ſunt immunes à ſcelere,qui nõ liberant eos,quos poſſunt à facto liberare. C. XI.

OStendit [propheta [d]] nec illos immunes a ſcelere eſſe,qui permiſerunt Chriſtum principibus interficere cum præ multitudine timerentur. & poſſent illos a facto & ſe a conſenſu liberare. Qui deſinit [γ] obuiare cum poteſt,conſentit.

γ ¶ Qui deſinit.] *Hæc in eadem gloſſa referuntur ex Caſſiodoro,cuius uerba ſunt hæc*, Nam cũ poſſit obuiare peruerſis,ſi deſinas aduerſari, conſentius erroris eſt.

QVAESTIO IV.

QVòd autem uin-

a QVi poteſt.] 11.2. q.7.negligere. Et. d.ſtinct. error. Ioan.

d OStendit [propheta.] Dauid eũ dixit: Eripite egenũ & pauperem. Hic eſt euidens ar. contra illos, qui dicunt, q̃ ſocius non tenet iuuare ſocium niſi hẽat aliquam iuriſdictionẽ in cũ, qui infert iniuriam. Iſti dicũt q̃ populus bene hẽt iuriſdictionem, ſicet dicat lex q̃ trãſtulit ius ſuum in Imperatorẽ. i. nã ſi ciuitas uel populus nõ haberet iuriſdictionẽ quare puniretur q̃ cõ ſibi redderet iudicium, ut .23.q.5. Dominus? Io.de Faut.

Imperator ab eſo pẽt exeõicari.

Populus tm hẽt iudicat iuriſdictionẽ. 1 Vt inſt. de iu. na. 6. ſed q̃d principi n hõminus tñ eã ſibi retinuit. ff. off. præſid.l. pe.

QVod aũt.] Hic q.diuiditur ĩ octo partes. In prima quarũ probat per 15.cap.q̃ mali ſunt pro tempore tolerandi: ſunt tamen a ſociis commonendi ſalua pace & a prælatis quantũ poterunt ſine ſcãdalo. Secunda ibi, Ex his omnibus. Tertia ibi, Eſt & alia.] Quarta ibi, Ecce quot crimina. Quinta ibi, Semel uero.] Sexta ibi, Sed obijcitur.] Septima ibi, Porro. Octaua ibi, Breuiter.] Io.de F.

CASVS. Hic ponitur quarta quæſtio, qua quæritur utrum uindicta ſit inferenda. Et reſpõdetur, ꝙ ſic, a iudice, tamen amore correctionis, & liberationis, ut delinquentes corrigantur, & innocentes liberentur, & ut ī. ea. q. ea. uindicta. Grat. tamen hoc ordine procedit. primo probat ꝙ mali ſunt tolerãdi. & nõ feriendi, nec expellẽdi uſque ad §. ¶ His ita.] deinde reſpondet allegatis.

dicta [a] *inferenda non ſit multis modis probatur. Mali enim tolerandi ſunt, non abiciendi, increpatione ferendi, non corporaliter expellendi.*

Vnde Aug. ait in lib. de verbis Domini, ſermone 18.

¶ Quomodo mali ſunt tolerandi, & quomodo ab eis recedendum ſit. C. I.

TOlerandi ſunt [b] quidem mali pro pace, nec † corporaliter ab eis recedatur; ſed ſpiritualiter [a] exire, eſt facere quod pertinet ad correctionem malorum, quãtum licet pro gradu [c] cuiuſque, ſalua pace; diſplicere, eſt non tangere. Non. n. prophetæ, qui hæc dicebant populum ſuum dimiſerunt; ſed inter eos habitabant, quos increpabant; vnum templum cum eis intrabant, eadem ſacramenta celebrabant. Hoc eſt exire, ore nõ parcere; hoc eſt immundum non tangere, voluntate non conſentire.

† al. ne.

¶ *Caput hoc eſt in gloſ. ordinaria* 2. *Cor.* 6. *ad ea verba.* exite de medio eorum, *ſententia vero eſt accepta ex ſermone* 18. *Aug. de verbis Domini: ex quo inf. ead. c. caput,* ecce. *& caput recedite. ad idem pertinentia referuntur.*

¶ Quòd mali ſint tolerandi a bonis. C. II.

TV bonus tolera malum. Nam, & Chriſtus Iudam, [d] cum ſciret furem eſſe, tolerauit, & ad prædicãdum miſit, eique cum alijs Euchariſtiam dedit.

¶ *Initium huius capitis eſt in tractatu* 50. *in Ioannem. Reliqua vero videntur accepta ex glo. ordinaria in pſalmum* 9. *ad ea verba,* Dixit enim in corde ſuo. *& explanatione B. Aug. in pſalmum* 10. *cuius propria verba referuntur ſupra* 1. q. 1. *Chriſtus. Ab eodem vero copioſe hæc eadem ſententia exponitur in epiſt.* 162.

Idem ſuper Ioannem tractatu 50. *ad c.* 12.

¶ Pro pace eccleſiæ mali ſunt tolerandi. Poly. l. 7. tit. 7. C. III.

QVid ergo voluit Dominus noſter Ieſus Chriſtus, fratres mei, admonere eccleſiã ſuam, quando vnũ perditum inter duodecim habere voluit; niſi vt malos toleremus, ne corpus Chriſti diuidamus? Ecce inter ſanctos eſt Iudas; ecce fur eſt Iudas; & ne contẽnas, fur ſacrilegus; non qualiſcumq; fur: fur loculorũ, ſed Dominicorũ, loculorum, ſed ſacrorum. Si crimina diſcernũtur in foro qualiſcumq; furti, & peculatus [e] (peculatus. n. furtum

Vindicta infertur dupliciter ex cauſa.

a ¶ Vindicta. Vindicta quandoq; infertur zelo ultionis: qñq; infertur amore correctionis. Primo modo non eſt inferẽda 1. & ſm hoc loquũtur c. quæ dicunt illationẽ uindictæ prohibendam: ſecundo modo licite inferũ. Alij ſic diſtinguũt. Criminum quædam ſunt occulta: quædã manifeſta. Super occultis non eſt inferẽda uindicta. ſed ſuper manifeſtis ſic. ni ſi delinquens ſociã habeat multitudinẽ tunc enim propter ſcandalũ tolerat. 2 ut inf. e. quidã, & c. ſeq & ca. nõ poteſt. Irẽ uindicta non eſt inferẽda niſi a iudice, uel eius auctoritate: nec ipſe debet eam infligere niſi amore correctionis, & ut innocens liberetur, ut inf. ea. capea uindicta.

2 Ar. ad hoc ff. ad l. Aqui. Iciam. & l. ſi ex plag. §. ī. ext. de homicidio. 2. in fine.

b Ad hoc 44. d. cõmeſſationes. 50. d. ut conſtituetur. Arch.

TOlerandi.] CASVS. Exponit hic Aug. illã auctoritatẽ ueteris teſtamẽti. Exite populꝰ meꝰ de Babylonia, & immundũ ne tetigeritis. Exponit ergo Aug. ꝙ illud exite, & illud tãgere ſpũaliter intelligit, & nõ corporaliter, ut cũ illis permanẽtes peccata malorum redarguamus, nec conſentiamus eis. Sic q. c. planum eſt per ſe.

b Tolerandi sũt.] ſup. 7. q. 1. ſuggeſtũ. c Pro gradu. i., ꝓ dignitate, & officio cuiuſcunque. aliter enim debet prælati corrigere delinquẽtes, & alio modo ſocij, prælatus corrigit increpando. & uerbis ſonat inf. ca. q. c. forte. ſocius uero admonendo. & reprobando ſecum eius, ut inf. ca. q. c. ecce. ſimile inf. ead. q. cap. ſino. & 24. q. 3. tam ſacerdotes. ſubditos ad bonum exortando 2. q. 7. §. item nũ Balaam.

d TV bonus.] Iudam.] ī. 7. q. 2. §. cum autem. ext. de temp. ord. ad aures. ext. de oſſ. ord. ñ ſacerdos.

QVid ergo.] CASVS. Hoc capit. de eodem loquitur quod in præcedenti docetur: quod eſt tolerandus malus, nec eſt ab eo corporaliter recedẽdum. Et hoc probat Auguſtin. exemplo Chriſti, qui Iudam furem, & ſacrilegum inter duodecim Apoſtolos tolerauit, & non eum eiecit.] Corpus Chriſti.] ideſt, eccleſiam.

Peculatum committit in re ſacra, uel religioſa, al. re publica.

e ¶ Et peculatus.] Quia peculatus committitur in re ſacra.

Digitized by Google

Res ecclesiæ respublica appellatur. 1 Nam iura ecclesiæ publicum. C. de sac. sanct. eccl. vlt. Ar.

facta, vel religiosa, uel publica, vt ff. ad legem Iuliam peculat. l. 1.

a ¶ De republica. Nomen ecclesiæ rempu. appellari, vnde & ius publicum dicitur consistere in sacris, sacerdotibus & magistratibus, ut supra. Ius publicũ tamen pro-

dicitur de republica [a], & nõ sic iudicatur furtum rei priuatæ, quomodo publicæ) quanto vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui ausus fuerit non vndecunque tollere, sed de ecclesia tollere? Qui aliquid de ecclesia furatur, Iudæ perdito comparatur.

Beda 2. Cor. 6.

¶ *Multa in hoc capite sunt emendata ex B. Augustino. Item sermone 18. de verbis Domini.*

¶ De eodem. C. IIII.

Polyc. ibidem. Aug. d. 11. c. 65.

ECce, inquiunt, dicit propheta [b] [Recedite, exite inde, & immundũ ne tetigeritis.] Quomodo ergo malos pro pace tolerabimus [c], a quibus exire, & recedere iubemur, ne tangamus immundum? Nos istam recessionem spiritualiter intelligimus: illi corporaliter. Nam: & ego clamo cum propheta: & qualiacumque [a] sumus vasa [d], vtitur nobis Deus in dispensatione [e] vestra. Clamamus & nos, & dicimus vobis; recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis; sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim tãgere immundũ, nisi cõsentire peccatis? Quid est enim autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quãtum pro vniuscuiusque gradu, atque persona salua pace fieri põt? *& paulo post.* ¶ Ergo fratres mei, quotquot habetis inter vos, qui adhuc amore sęculi prægrauant, auaros, periuros, adulteros, inspectores † nugarũ, consultores mathematicorum, phanaticorũ, augurum, aruspicum, ebriosos, luxuriosos, quidquid inter vos malorum est nostis; quantũ potestis, improbare, vt corde recedatis: & redarguite, vt exeatis inde: & nolite consentire, vt immundum non tangatis.

† *al. spectatores.*

a ¶ Et qualiacumque. *Sic emẽdatum est ex B. Augustino, & Beda. Antea legebatur,* æqualia.

Polyc. ibidem.

Item in secundo libro contra epistolã Parmeniani, c. 1. ¶ Pacificus est, qui corrigit quod potest, vel excludit a se quod non potest. C. V.

Esa. 5.

QVisquis vel quod potest, arguendo corrigit, vel qđ corrigere non põt [f], saltuo pacis vinculo excludit, vel quod saluo pacis vinculo excludere nõ potest, æquitate improbat, firmitate supportat; hic est pacificus, & ab isto maledicto, de quo scriptura dicit: [Væ his, qui dicũt, quod nequam est, bonum; & quod bonum est, nequam, & reliqua,] ioino liber, prorsus securus, penitus alienus. *& infra.* ¶ Quomodo, inquit Parmenianus [g], incorruptus poteris permanere, qui corruptis sociaris [ß]?

C. 21.

ß ¶ Sociaris.] *Apud B. Augustinum huic interrogationi Parmeniani sequitur continenter, responsio, quæ habetur in proxime sequenti capite, ita plane. Ac certe multo aptius interrogatio Parmeniani, & B. Augustini, responsio vnico capitulo comprehenderentur.*

ECce.] CASVS. Hæretici dicebant, ex quo scimus aliquos esse malos, debemus ab illis corporaliter recedere, & hoc probant auctoritate Esaiæ prophetæ dicentis: Recedite & exite inde &c. Sed Aug. eos sic arguit, quia hæc auctoritas ad literam intelligitur, nunquam malos tolerabimus & ideo exire a malis est intelligẽdum spiritualiter, i. vt inter periuros, & adulteros, & alios peccatores permanentes, quantum possumus eorum facta improbemus secundum gradum vnuiusque personæ. Sumus. non pluvia [a] vasa, i. deficientes, præcones, & ministri Dei.

b ¶ Propheta.] .s. Esaias.

c ¶ Tolerabimus. Vt dicitur 11. q. 3. nolite. Io.

d ¶ Vasa.] .i. præcones uel ministri. vnde Paulus fuit dictus vas 2. 12. q. 5 si Paulus in prin. .i. dispensatio & hoc est arg. qđ sicut Aug. se commendat, sic & alij possunt se commendare, ut ff. de offi. proco. l. 4.

e ¶ In dispensatione.] Idest, prædicatione.

f ¶ Non potest.] Vel propter scandalum. vel quia crimen est occultũ 6. d. 1. si oia.

QVisquis.] CASVS. Parmenianus dicebat, qđ inter corruptos nõ potest homo incorruptus permanere. Aug. vero probat contrariũ dicens, quod non imputatur alicui iniquitas malorum, si eos corrigat quantum potest: & si nõ proficit, laboret excludere eos a communione sua: quod si nõ potest propter scandalum, debet eos patienter tolerare. æquitate tamen factum eorum improbare debet.

g ¶ Parmenianus.] Hæreticus, contra quem hic loquitur. Videtur ergo, qđ si episcopus aliquos malos tolerat, cũ hoc faciat auctoritate cau. Prælatus an possit criminosos repellere.

2 Nã dicuntur vasa non vasaria, sed etiam vasorum 12. q. 2. aurum. Commendatio sup. plus quandoque permutatur.

3 Dicit L. qđ hæc dec. loquitur d.

proprie dicitur res Romanæ ciuitatis respublica: sed res aliarum ciuitatum abusiue, ut ff. de verb. sign. bona. & ipsa lex facit differentiam inter diuinum, publicum, & priuatum, ut C. de sacrosan. eccl. vt inter diuinũ. Io. qđ postea possit eos licite repellere, uel ab accusatione, vel ab honoribus quos appetunt, ratione criminis, non obstante eo, qđ eis communicauit. tamen secus est, ut extra de accus. nulli 3 sed dic, qđ si tunc temporis po-

malis manifestius dicitur ibi no. B. cuius dictum tenet Gosi. ibi inde ad notandum. & in hoc. & potuntur ista de cre. pro palea. ca. 5. quo. 5. nulli. &c.

tuit probare crimen, quod eis postea obijcit, & tacuit nec fuit fuit causa tacendi, s. causa schismatis uel scandali, bene præiudicat ei talis taciturnitas: secus si non potuit probare: uel potuit, sed nō sine scādalo, ut hic, & 2. q. 1. plerumq; & inf. ca. prox. & 3. ca. ij magnū. Io.

ITa plane. CASVS. Hug. hunc casum sic ponit in summa sua. Ostendit quadoubus modis inquinatur quis ex societate malorum, scilicet si committat aliquid cum eis, vel si fauet eis si neutrū illorū facit. sine peccato sociatur malis, s. si nō cōmittit, nec fauet. Si vero plus facit, scilicet ut corripiat, & arguat, remoueat a cōmunione, uel ab aliquo officio plenū officium exerceat. si hoc non pōt, saltē illa duo faciat, ut nec cōmittat, nec faueat, & securus erit in societate malorū. & loquit hic Aug. ꝫ Parmenianum. sicut in præcedenti c. & respōdet quęstioni, quā fecit Parmenianus. Beneuen. vero hūc casum sic ponit. Hoc c. loquitur de duobus generib. hominum, scilicet de non prælatis, & prælatis. Et ad hoc, ut illi, qui non sunt prælati, malis non socientur, tria sunt necessaria, scilicet ut mala non faciant, nec faueant, sed redarguant. Prælati vero plus facere debent, scilicet publicè arguere, excōicare, deponere. In iudicando.] idest, increpando:

a ¶ Personam.] Arg. est hic ꝙ solis prælatis dictum est hoc, si peccauerit, vt j. eod. forte. & q. 5. de occidendis. Ioan.

b ¶ Nec approbet.] Arg. ꝙ in maleficijs ratihabitio mandato coparatur, ut 1. quæst. 4. quia. & ex. de restit. spol. cum ad sedem in fi. & ff. de vi & vi arma. l. 1. §. quoties.

ISI quis.] CASVS. Donatistæ dicebant se fore saluandos, & Christianos communicantes quotidie peccatoribus esse malos & damnādos. Sed Augustinus cōtradicit. scilicet ꝙ hæretici quantumcunq; laudabiliter. & honeste viuant. hoc solo quod ab ecclesia scismatici sunt, mali sunt. & damnandi. Christiani vero catholici inter malos existentes, si alienis peccatis non consentiant, nihil eis præiudicat.

c ¶ Aliena. Saepe tamen aliquis corrūpitur ex societate mala, ut 28. q. 1. sæpè & sæpe iustus potuit pro impio, ut de consecrat. dist. 1. in canone. Ioan.

A Malis. CASVS. Hug. hanc casum sic ponit. A malorum.

Item in eodem capite 21. continuo.

¶ Quid sit malis sociari. C. VI.

ITa plane, si sociatur quis malis, idest, si mali aliquid cū eis committit, aut committentib. fauet. Si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. Porro, si addit tertiū, vt non sit in vindicādo piger, sed vel corripiat iustus in misericordia, & arguat, vel etiā, si eam personam [a] gerit, & ratio conseruandæ pacis admittit, coram omnib. peccātes arguat, ut cæteris timeant, remoueat ēt vel ab aliquo gradu honoris, uel ab ipsa communione sacramentorum & hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio persequendi; plenissimum officium non solum castissimę innocentiæ, sed etiā diligentissimæ seueritatis impleuit. Vbi autem cætera impediuntur, illa duo semper retenta incorruptum, castumque custodiunt, ut nec faciat malum, nec approbet [b] factum.

Poly. ibidem.

Psal. 140. 2. Tim. 3.

Idem in epistola 152. contra Donatistas.

¶ Aliena peccata in ecclesia alicui non præiudicant. Cap. VII.

Beda 1. Cor. 10.

SI quis a catholica ecclesia fuerit separatus, quantūlibet laudabiliter se viuere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi vnitate [a] disiunctus est, non habebit vitam, sed Dei ira manet super eum. Quisquis autem in hac ecclesia bene vixerit, nihil ei præiudicant aliena [c] peccata: quia in ea unusquisq; proprium onus portabit: sicut Apostolus dicit. *& infra.* ¶ Ergo communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorū, sed consensione factorum. Nam si in malis factis non eis quisque consentiat, portat malus causam suam, & personam suam, nec præiudicat alteri, quem in consensione mali operis socium non habet criminis.

Iuo p. 2. c. 102.

Gal. 6.

a ¶ Christi vnitate] *Antea legebatur*, Christianitate. *Restituū est ex originali, & Beda itemque alia nonnulla.*

Beda Eph. 5.

Idem in sermone 18. de verbis Domini.

¶ Non te maculat malus, si eis non consentis, sed ipsum redarguis. C. VIII.

Iuo p. 2. c. 104.

AMalis semper corde disiungimini: ad tēpus cautè [d] corpore copulamini. *& inf.* ¶ Duobus modis non te maculat malus: si ei nō cōsentias, & si redarguas. Hoc est non communicare, non consentire: communicatur quippe: quando facto eius consortium voluntati, vel approbationis adiungitur. *& inf.* ¶ Neq; ergo cōsentientes fitis malis, ut approbetis, neque negligentes, ut non

lorum consortio corde etsi non corpore semper debemus esse remoti, nec corporale consortium malorum aliquorum aliquem polluit, si non consentit: & sic arguit. qui enim consentit, videtur factum eorum approbare: qui non arguit, negligens redarguitur, vt ergo nō fit negligens, arguat, non tamen insultando.

d ¶ Caute. Vt non trahant nos ad consensum. [Vel caute,]scilicet si potest fieri salua pace.

Redeci-

arguatis;neque ſuperbientes, ut inſultanter arguatis.

Idem ex eodem.

¶ Immundum tangere, eſt peccatis conſentire.

C. IX.

Beda 2.Cor. 6.ſup. ea.c.cere.

REcedite,exite inde,& immundũ ne tetigeritis.[f] Sed contactu cordis,non corporis. Quid eſt. n. tangere immũdum,niſi conſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde,niſi facere,quod pertinet ad correctionem malorum quantum pro vniuſcuiuſque gradu, atque perſona ſalua pace,fieri poteſt?Diſplicuit tibi,quod quiſq; peccauit?nõ tetigiſti immundum.Redarguiſti,corripuiſti, monuiſti,adhibuiſti etiam, ſi res exigit, congruam, & quæ vnitatem non violet, diſciplinam? exiſti inde:*& infra.*

Ito p.ſ.t.103. Iſa.52.

¶Clamauit ita Moyſes,clamauit Eſaias,clamauit Hieremias,clamauit Ezechiel. Videamus,ſi dimiſerunt populum Dei & ſe ad alias gentes tranſtulerunt. Quàm multa, & quàm vehementer Hieremias increpauit peccatores, & ſceleratos populi ſui?inter eos tamen erat, unum cum eis templum mirabat, eadem ſacramenta celebrabat, in eadem ſceleratorum hominum congregatione veniebat; ſed clamando exibat inde.Hoc eſt exire inde,hoc eſt immundum non tangere,& voluntate non conſentire,& ore non parcere.

Num.16. Eſa.52. Thren.4. Ezech.16.

Idem in epiſt.48.ad Vincentium.

¶ Non maculant innocentes facta nocentium, quæ ab eis credi non poſſunt. C. X.

inf.ea.nimium.

QVàm magnum eſt crimen ab iſtorum innocentium cõmunione ſeparari?Nam,& facta nocẽtium, quæ innocentibus demonſtrari, [a] vel ab innocentibus credi non poſſunt, [b] non coinquinant quemquam,ſi propter innocentium conſortium etiam cognita ſuſtinentur. Nõ enim propter malos boni deſerendi; ſed propter bonos mali [c] tolerandi ſunt; ſicut tolerauerunt prophetæ,contra quos tanta dicebant; nec communionem ſacramẽtorum illius populi relinquebãt:ſicut ipſe Dominus nocẽtem Iudam vſque ad condignum eius exitũ tolerauit,& eum ſacrã cœnam cum innocentibus communicare permiſit; ſicut tolerauerunt Apoſtoli eos, qui per inuidiam (quod ipſius diaboli vitium eſt) Chriſtum annunciabãt.

Philip.1.

Idem in ſermone 24. de verbis Apoſtoli.

¶ *Antea citabatur ex lib.1. de vnico baptiſmo, vbi non habetur.*

¶ Mali, quos eccleſia recipit, nec expellit,a bonis ſunt tolerandi,non iudicandi. C. XI.

Iuo p.7.c.94. † *Talis es, & forte*] orig.

FOrte † in populo Dei ſtat iuxta te auarus, raptor,inhians reb.alienis quẽ noſti talẽ,& fidelis eſt, uel potius fidelis vocatur. [d] Non eũ potes de eccleſia pellere,[e]

a ¶ Demonſtrari.] Ideſt,probari.

b ¶ Non poſſunt.] i.non debent. nõ bene debemus de quolibet credere, ut 22.q.4.innocẽs. 11.q.3.in cũctis. Et ita eſt hic arg.q nõ ſtatim pp ſimplicẽ denunciationẽ dẽt hĩe aliquis infamiã cõtra ſe etiam 1. de eo q ſi bi denunciatur, ut ext.de cle.exc. min. illud imõ imputãt alicui, q nimis credulus, vt 11.q.3. in cũctis. &c. nõ ſolũ. 86. diſt. ſi quid art. 5. ff.de eo per quem fac.erit,l.1.§.1.ff.q cũ ſal. tut.l.2. extra de cõmiu.ſer.propoſuit. ext. de ſecund. nup. dominus.& extra de electi. venerabilem. vltra mediũ. in parte deciſa. ff.de pet.hær.itẽ veniunt §.a quo autem.

c Mali.] Arg. malũ tolerari ratione connexi boni,ut 81.diſ. cum omnib⁹. & 11.q.3.nolite.ibi,ſinite vtraque.

FOrte.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In 1. parte dicitur,q quidam nolebant communicare in ſacramentis Chriſti cum auaris,& raptoribꝰ, quia putabãt ſe peccare Aug. uero probat tales nõ bene facere, ſed potius peccare. Nã cum talibꝰ cõmunicare non eſt peccatum, nec ulla contrahitur macula ſi corrigi non pũt & hoc probat duabus auctoritatibꝰ. Apoſt. In 2.parte dicit, q iudex apud quem peccator accuſatur, & inſtrumentis, uel teſtibꝰ conuincitur,debet illũ coercere,excõicare, & degradare. [f] Corripere] .ſ. verbis coercere,] factis, ſcilicet aliqua pœna ſuſpenſionis uel interdicti.

d ¶ Vocatur.] Ar.q nominatio ſola nõ ſufficit.2.q.1. multi C. de proba.non epiſcopis. arg. cõtra.32.q.4.dicat.

e ¶ Pellere.] Sine ſcandalo.

1 Nam tirannans & ignorante habendus eſt.C. de cõd.ĩd.l.vlt. ff.de lib. hoexhib. l.3.§. his qui. arg. 14. q.2. cũ q bellicã extra de ſecũ.nupt. dñs. ſm Tã. Goffr. 3.

a ¶ Aditum.] Idest, potestatem.
b ¶ Non tibi.] Arg. quod de vno dicitur, de alio negatur. vt 45. d. disciplinas, 25. dist. qualis.
c ¶ Accusatur.] i. denunciatur. nam si accusatus esset, statim esset deponendus, ut extra de accusat. super his.
d ¶ Coerce.] Admonendo.
e ¶ Corripe.] Suspendendo.
f ¶ Excommunica.] Propter contumaciam.
g ¶ Degrada.] Propter inobedientiam. Alius ordo traditur ext. de iud. cum non ab homine. sed ibi loquitur cū pœna inciputa crimine 1 & cum directe est contra hic proxima infligit propter contumaciam.

non habes aliquem aditum [a] castigando, & corripiendo corrigere, accessurus est tecum ad altare. Noli timere; vnusquisq; proprium onus portabit. *Item inf.* ¶ Quomodo (inquis) ferrem, quem noui malum? nonne melius ipsum ferres, quàm te foras efferres? Ecce, quomodo ferres †: attende Apostolum dicentem: Vnusquisq; proprium onus portabit.] Liberet te ista sententia. Non cū cum illo communicares auaritiam; sed communicares cum illo Christi mensam. Et quid ibi obesset, si cum illo communicares Christi mensam? Apostolus dicit; [Qui enim manducat, & bibit indigne iudicium sibi manducat, & bibit.] sibi, non tibi [b]. Sane, si iudex es, si iudicandi potestatem accepisti, ecclesiastica regula, si apud te accusatur [c] si veris † documentis, rettibuiq; cōuincitur, coerce [d], corripe [e], excommunica [f], degrada [g].

Gal.6.

† *al. ferres si attenderes*, orig.

1.*Corint.11.*

† *al. innumeris.*

Est & alia distinctio tolerandorum, & cauendorum quam ex verbis Augustini licet colligere, dicentis, serm. 49 de verbis Domini.

¶ Pastor est diligendus, mercenarius tolerandus, latro cauendus. C. XII.

TRes psonas dixit Dominus (& debemus illas inuestigare) in Euangelio, pastoris, mercenarij, & furis. *& paulo post.* ¶ Pastorem dixit animam suam ponere pro ouibus suis, & intrare [h] per ianuam [i]. Furem dixit: & latronem [α k] ascendere per aliam partem [l]. Mercenariū [m] dixit, lupum vel furem si videat, fugere; quia non est illi cura de ouibus: mercenarius est enim, non pastor. Ille intrat per ianuam, quia pastor est: ille ascendit per aliam partem, quia fur est: ille videns eos, qui volunt tollere oues, timet, & fugit; quia mercenarius est: quia non est illi cura de ouibus mercenarius est enim. Si inuenerimus tres illas personas; inuenit sanctitas vestra, & quos diligatis, & quos toleratis, & quos caueatis. Diligendus est pastor, tolerandus est mercenarius, cauendus [n] est latro.

Anfel. l. 6. c. 148. Ioan. 10.

1 De hac no. 74. d. honoratus. in fi. ibi uideas 19. q. 3. qñ.

Tres personas.] CASVS. Ostendit Aug. in hoc eius auctoritate Euangelij, qd tria sunt genera prælatorum, scilicet pastor, fur, & mercenarius, inter quos differentiā assignat. Nam pastor est, qui per ianuā intrat & ponit animam suam pro ouibus suis. Fur uero non intrat per iannam, ideſt, non canonice eligitur, & rapit, & dispergit oues. Mercenarius ingreditur per ianuā ideſt, canonice eligitur: sed si videt lupum uel furem uenientē, timet, & fugit, quia non est illi cura de ouib. Pastor ergo est diligendus, mercenarius tolerādus, fur autem est cauendus.

h ¶ Et intrare.] secundū canones hoc ipso est aliquis fur. q̄ nō intrat per ostium, vt hic, & de pœn. d. 1. si propterea, & c. seq. secundum leges nō est statim fur, licet clam intrauerit furandi causa. ff. de fur. vulgaris. §. qui furti.
i ¶ Per ianuam.] Id est, per canonicam electionem.
k ¶ Latronem.] i. tyrannum.
l ¶ Partem.] Per simoniam.
m ¶ Mercenarium.] qui causa lucri recipit dignitates. ad hoc facit 8. q. 1. sunt in ecclesia.
n ¶ Cauendus.] Arg. quod aliquis non debet recipere ordinem ab eo, quem scit simoniacum, ut dixi 1. q. 1. si quis a simoniacis.

2 Adde Bal. in. si qs nō dicam rapere. C. de epi. & cler.

ECCE. CASVS. Concludit Gratianus ex supradictis dicens, quod mali sunt tolerādi, & non puniendi; quia corporali: quod probat duabus auctoritatibus Christi. &

Luc 9. Matth. 20.

Ecce quod mali tolerandi sunt: nec corporali, sed spirituali vindicta sunt puniendi. Vnde cum discipuli non recepti a Samaritanis ignem cœlitus super eos deducere voluerunt, dicentes magistro; [Vis dicamus, descendat ignis de Cœlo, & consumat eos?] audierunt: [Nescitis cuius spiritus estis?] item: [Omnis, qui gladium acceperit, gladio peribit.

Hinc etiam Hieronymus ait in comment. epistola ad Gal. cap. 4.

α ¶ Et latronem.] *Hæc duæ voces non sunt in originali: Anselmus tamen illas habet.*

Digitized by Google

QVi ſecundum carnẽ.] CASVS. Docet hic Hieronymus, quod mala euitare non debemus, licet nos perſequantur. Et hoc probat exemplo Iſaac, qui fratrẽ ſuum Iſmaelem non expellebat, nec corporaliter perſequebatur, licet Iſmael ipſum infeſtaret. ita & boni tolerant.

¶ Spiritualis numquam carnalem perſequitur, ſed econuerſo. C. XIII.

QVi ſecũdum carné natus erat, [a] perſequebatur ſpiritalem; [b] nunquam enim ſpiritalis carnem pẽ-
Gal.4. quitur; ſed ignoſcit ei, quaſi ruſticano [c] fratri. Scit eum poſſe proficere per tempus: & ſi quãdo Aegyptiæ [d] filiũ
2.Tim.2. viderit iraſcentẽ; recordatur unius patris, qui boues [e] creauit, & culices: [f] & in magna domo [g] non ſolum eſſe vaſa aurea [h] & argentea, ſed & lignea [i] & fictilia.

a ¶ Boues.] *In codicibus B. Hieronymi impreſſis legitur*, qui lucem boues, *verum in codice Vaticano horum commentariorum habetur*, qui lucam bouem: *Significat autem elephantem.*

Item Auguſtinus in libro quarto de baptiſmo, c.12.

¶ Boni à malis nunquam in hac uita penitus poſſunt ſeparari. C. XIIII.

QVãtus arrogantiæ tumor eſt; quanta humilitatis, & lenitatis obliuio: arrogãtiæ quanta iactatio; ut quis aut audeat, aut facere ſe poſſe credat; quod nec Apoſtolis conceſſit Dominus, [k] vt zizania [l] a fruméto putet ſe poſſe diſcernere.
Matt.13.

¶ *Verba ſunt Cypriani libro 4. epiſt.2. ad Antonianũ citata ab Augu. lib.4. c.12. de baptiſmo contra Donatiſtas.*

Item Gregorius homilia 38. Euangel.

¶ Præſens eccleſia ſimul recipit bonos & malos. C. XV.

HAec autem uita, quæ inter cęlum [m] & infernũ ſita eſt, ſicut in medio ſubſiſtit; ita utrarumq; partiũ ciues communiter recipit: quos tamen ſancta eccleſia, & nũc indiſcrete [n] ſuſcipit, & poſtmodum in egreſſione diſcerne:. Si ergo boni eſtis; quamdiu in hac vita ſubſiſtitis, æquanimiter tolerare malos debetis. Nã quiſquis malos non tolerat; ipſe ſibi [o] per intolerantiam ſuam teſtis eſt; quia bonus non eſt. Abel enim [p] eſſe renuit, quem Cain militia non exercet.
Matth.5. Luc.21.

2 *Ex his omnibus colligitur, quod malorũ uindicta Deo reſeruanda eſt; nec ſunt corporaliter puniendi; ſed crebra admonitione, & charitatis beneficio ad correctionẽ imitandi. Vnde Chriſtus in Euãgelio ait* [*Audiſtis, quia dixerunt malos, credentes & poſſint quandoque redire ad Deum.* [Aegyptię, id eſt, Agar, cuius filius Iſmael fuit, per quem mali deſignantur. [Recordabitur.] ſcilicet Iſaac.] Boues, id eſt, bonos. [Culices.] Id eſt, malos.

a ¶ Qui ſecundum carnem natus erat.] ſcilicet Iſmael, tangit id quod legitur in epiſtolis Pauli ad Galatas, c.4.

1 De iſto Gen.21. & 32. q. 4. recurrit.

b ¶ Spiritalem.] Iſaac. 1

c ¶ Ruſticano.] Argu. ruſticitati parcendum, ut 2.q.7. ſancta.

d ¶ Aegyptiæ.] ſcilicet Agar.

e ¶ Boues.] Id eſt, bonos.

f ¶ Culices.] Id eſt, malos.

g ¶ Domo.] Id eſt, eccleſia.

h ¶ Vaſa aurea.] Id eſt, bonos.

i ¶ Lignea. Id eſt, malos.

QVantus.] CASVS. Oſtendit Auguſt. in hoc ca. eſſe impoſſibile ut generaliter in hac uita mali diſcernãtur a bonis. hoc enim Apoſtolis nõ cõceſſit Dominus. ita poſuit H. caſum. [Quantus.] admiratiue dicit: quaſi nalde magnus eſt. [Zizania. Id eſt occultos peccatores.

k ¶ Dominus. Cũ dixit: Sinite utraq; creſcere, ut 11. q. 3. nolite.

l ¶ Vt zizania.] Id eſt occultos peccatores. Ioan.

HÆc autem uita. CASVS. Beneu. caſum hunc ſic ponit dicens q; tria ſunt loca, paradiſus, mũdus, & infernus. In paradiſo ſunt tãtũ boni, in inferno tãtum mali, in mũdo uero qui medius eſt inter infernũ, & paradiſum, boni pmanent ſimul cum malis, q; æquanimiter ſunt tolerandi, quod q; non fecerit, ipſe ſibi teſtis eſt q; bonitate caret.

Infernus & Paradiſus vbi ſunt.

m ¶ Quæ inter cęlũ.] Hic uidet quod infernus ſit ſub terra in eo loco, ubi nullus ſplendor ſolis puenire pòt, 2 & paradiſus in cœlo ſit: tamen. Auguſt. dicit ſe dubitare ubi animæ defunctorũ requiescãt. 13. quæſt. tempus. Vel nõ appellatur hic medius ratione loci: ſed ſõ dicitur medius, quia partim cõformat ſe cœlo, ſcilicet ex eo, quod habet bonos, partim inferno. ſ. ex eo, q; hẽt malos. 1. q. 1. multi.

2 Ad hoc 35. d. cœre.

n ¶ Indiſcrete.] Id eſt, indiſtincte.

o ¶ Sibi.] Id eſt, contra ſe.

p ¶ Abel enim.] Hoc expoſitum eſt ſupra 8. q. 1. §. eum autem.

EX HIS OMNIBVS. Hæc eſt ſecunda pars q. in qua probat, quod multi in ueteri lege puniebantur, ſed hodie tolerandi ſunt, niſi a iudicibus, qui eos punire poſſunt, & hoc probat per 4. cap. Io. de Fin.

CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte concludit G. ex ſupradictis dicens, q; uindicta malorũ Deo eſt reſeruanda, nec ſunt à nobis corporaliter puniendi, ſed benigne ad correctionem imitandi:

Digitized by Google

quod probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Euangelii, & Pauli apoſtoli. In ſecunda parte aſſignat differentiã inter vetus teſtamentum & nouum. Nam in veteri teſtamento terror fuit & timor, & pœna corporalis ſtatuta fuit: in nouo vero teſtamento manſuetudo & miſericordia: quod multis auctoritatibus probat. Et ad hoc iducit ſequẽs capitulum. Secunda pars incipit ibi, ¶ In lege enim veteris teſtamenti. [Abba.] Hebraicè, Latinè dicitur pater.

a ¶ Pro oculo.] Hoc enim modo nõ licet, niſi auctoritate iudicis, vt inf. eod. cum in lege.

b ¶ Diligite.] Hoc tenemur facere quantũ eſt in nobis, ut 11. q. 3. inter uerba.

c ¶ Cibu.] Dũ tamen ratione cibi nõ negligat, iſtitiam, ut 5. q. 5. non omnis. Item ſi poteſt laborare, & ſe ſuſtẽtare eleemoſynis redigendus eſt in ſeruitutẽ. C. de mẽd. validi. l. vna lib. 11.

d ¶ In filios.] Imitationẽ non ſanguinem. vel intelligas de conſenſu, de locatione, & opere. ſup. d. 6. ſed penſandum.

e ¶ In pædagogum.] Id eſt, in magiſtrum. ſicut. n. per magiſtrũ aliquis coercetur, ita ipſi per legem.

f ¶ Spiritum.] Id eſt, ſeruilem timorem.

g ¶ Adoptionis.] Id eſt, filialem timorẽ, id eſt, amorem. Idem utroque inf. ea. q. 6. §. ex his.

CVm in lege.] CASVS. Gregorius exponẽdo illud Euãgelij: Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, q fecit nuptias filio ſuo. ubi fecit mentionem de tauris, & aliis bubus oſtẽdit differentiam inter patres veteris, & noui teſtamẽti. nam patres veteris teſtamẽti g tauros ſignificatur: qa ſicut tauri ſe defendendo alios cornibus percutiunt: ita & patres. nec. teſt. permiſſum fuit, ut ad uerſarios ſuos uirtute comprimerent, & iure i gladij ferirent. Per aliud uero patres noui teſt. figurantur: quia ſicut anes penna cõtẽplationis terrena contemnendo ad cœleſtia ſublimantur.

h ¶ Et odio.] Sed nonne odium habere eſt mortale peccatũ, vt 25. diſt. §. crimina. quare ergo hic dicit, q hoc per-

Etum eſt in lege, (quem modum ultionis lex ſtatuit (Oculũ pro oculo, [a] dentem pro dente.) Ego autem hanc viciſſitudinem tollens, & ad manſuetudinẽ, & charitatis perfectionẽ vos inuitãs, dico uobis; (Nolite reſiſtere malo; ſed diligite [b] inimicos veſtros; benefacite eis qui oderũt vos. vt ſitis filii patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.) Hinc Paulus ait: (Si eſurierit inimicus tuus, ciba [c] illum: ſi ſitit, potum da illi.) Omnis enim iniquus, bonorũ eſt inimicus: Omnis autem amicus huius ſæculi, etiam inimicus eſt Dei. Inimicus autẽ Dei bonitatis & iuſtitiæ eſt inimicus, ac per hoc amatorem iuſtitiæ & bonitatis diligere non poteſt. Cum ergo inimicos diligere, uel illis benefacere, cibum & potũ adminiſtrare iubemur, inimicos perſequi & punire prohibemur. ¶ In lege enim ueteris teſtamenti corporalis pœna ſtatuta eſt, in lego uero Euangelij omni peccanti per pœnitentiam promittitur uenia. Vnde illa a terrore incœpit dicẽs: (Ego ſum Dominus Deus zeloſes viſitans peccata patrum in filios [d] uſque in tertiam & quartam generationem.) Hæc uero à lenitate mãſuetudinis, & miſericordiæ ita inquit: (Beati pauperes ſpiritu, beati mites, beati miſericordes; quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.) In illa dicebatur: (Qui fecerit hoc, vel illud, morte moriatur.) In iſta: (Gaudeo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente quam ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia.) Iterũ: (Non veni uocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Eſtote miſericordes ſicut & pater veſter miſericors eſt.) Initium quoq; prædicationis Saluatoris noſtri, & præconis eiuſdem ad pœnitentiã peccatores inuitauit. Sic enim uterq; exorſus eſt, dicẽs: Pœnitẽtiã agite, appropinquabit [1] enim regnũ cœlorũ.] Sic & in actibus Apoſtolorũ eũ Iudæo cõpũcti de ſcelere mortis Chriſti, dicerẽ Petro: Quid faciemus uiri fratres? legitur Petrus reſpondiſſe: [Pœnitentiã agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum.] Et ut uniuerſaliter dicatur, in lege populus ille rudis ſeruili timore pœnarum cogebatur, unde & legem in pædagogum [e] accepit. In Euangelio autẽ populus gratiæ liber, & cultum filiali amore, & hereditatis certitudine adeptum diuina ſeruitutis inuitatur. Vnde, cum quidã legẽ, quaſi coercentem, pẽ dicarẽ eſſet tenendam ſimul cum gratia, ait Apoſtolus: (Non enim accepiſtis ſpiritum [f] ſeruitutis iterum in timore; ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis [g] filiorum, in quo clamamus, abba pater.) & Hinc etiam Gregorius ait in expoſitione Euangelij: (Simile factum eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.)

Matt. 5.

Tom. 12. Prouer. 25. Luc. 6.

Exo. 20.

Matt. 5.

Exo. 19. & alibi. Luc. 11. Matth. 9. Luc. 6.

Matt. 3. [1] al. approximauit. Act. 2. Exo. 1. Gal. 3.

Rom. 8.

Matth. 22. Eſtum. 31.

¶ In lege cuique permittebatur diligere amicum, & odire inimicum. C. XVI.

Leuit. 19.

CVm in lege ſcriptum ſit: (Diliges amicum tuum, & odio [h] habebis inimicum tuum) accepta tunc licẽ-

[a] alionc.

Permittebatur iuſtis? potes dicere iuſtis aliàs. Vel dic. q̃ qui vicifcebatur ſe ſine odio, non peccabat. qui autem cum odio licet contra legem non foret, tamen peccauit. ſicut dando libellum repudij peccauerunt. licet a lege hoc eis permittebatur, extra de diuort. gaudemus.

a ¶ Per tia iuſtis fuerat, ut Dei inimicos, ſuosque aduerſarios, quanta poſſent uirtute comprimerent, eoſque in ore a gladij ferirent. Quod in nouo proculdubio teſtamento compeſcitur, cum per ſemetipſam ueritas prædicat dicens: (Diligite inimicos veſtros: benefacite his, qui oderunt uos.) Qui ergo per tauros, niſi ueteris teſtamenti patres ſignantur? † Nam dum ex permiſſione legis acceperant, quatenus aduerſarios ſuos odij retributione percuterent; (ut ita dicã) quid aliud, quam tauri erant, qui inimicos ſuos corporeæ uirtutis cornu feriebant? Quid vero per altilia, [a] niſi patres noui teſtamẽti figurantur? qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, æternis deſiderijs innitentes, ad ſublimia contemplationis ſuæ pennis ſubleuantur.

Luc.6.

† *ſignificantur*] aug.

a ¶ In ore.] *In originali, & quatuor Gratiani uetuſtis eſt*, iure gladij.

His [b] *ita reſpondetur: Sunt quædam, quæ ſalubri duntaxat admonitione ſunt corripienda, non corporalibus flagellis animaduertenda: ſed eorum iudicta diuino examini tantum eſt reſeruanda, quando in delinquentes uidelicet diſciplinam exercere non poſſumus, uel quia non ſunt noſtri iuris, uel quia illorum crimina, etſi nobis nota ſunt, [c] tamen manifeſtis indicijs probari non poſſunt.* ¶ *De his qui non ſunt noſtri iuris, ait Apoſtolus in prima epiſtola ad Corinthios:* [*Quid enim mihi attinet de his, qui foris ſunt iudicare: de his enim Dominus iudicabit.*] *Quod Auguſtinus exponens, ait.*

1.Cor.5.

¶ *Senſus huius capitis habetur apud B. Aug. de panitẽtiæ medicina, cap. 3. uerba uero ferè omnia ſunt in gl. ord. 1. Cor. 5. ad uerſ.* alioquin, *& interlineari ad uer.* intus.

¶ Infidelium colloquia, & conuiuia non ſunt euitanda.

C. XVII.

Luc.5.

INfideles non poſſumus Chriſto lucrari, ſi eorum colloquium vitamus, & cõuiuium. [d] Vnde & Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducauit & bibit. In his vero, qui intus ſunt, [e] id eſt, infidelibus putredo relecanda eſt.

Pſal.145.

Hinc ẽt cum propheta dicit: [*Facit Dominus iudicium oibus iniuriam patientibus;*] *exponendo addidit Aug. (ab his, qui non ſunt ſui iuris, in quos nequit diſciplina exerceri.) Item, quando multitudo eſt in ſcelere, nec ſalua pace eccleſiæ mali puniri poſſunt: tolerandi ſunt potius, quam uiolata pace eccleſiæ puniendi.*

Vide Aug. ait in lib. de fide & operib. c. 4. & 5.

¶ Quædam mala punienda ſunt, & quædam toleranda.

C. XVIII.

Extr.I.5.tit.5. Anicl.li.12.c.63.

QVidam verò econtrario periclitantes, cum bonorum, malorumq; permixtionem in eccleſia demonſtratam, ieu prædictam eſſe perſpexerint, & patientiæ

a ¶ Per altilia.] De quibus in Euangelio fit mentio. H. HIS ITAQVE. CASVS. Nunc Grat. reſpondet cap. ſupradictis. dicens quod quædam ſunt delicta, quorum pœna eſt Deo reſeruanda, nec ſunt a nobis corporaliter punienda, ſcilicet cum delinquentes no ſunt noſtræ iuriſdictioni ſubiecti, uel cum delicta illorum probari non poſſunt, etſi nobis nota ſint. De his enim, qui non ſunt noſtræ iuriſdictionis, teſte Apoſtolo, iudicare non poſſumus, nec uitare debem⁹ eos. Et ad hoc inducit ſequens capitulum. Et ſub hoc casu patet.

b ¶ His. Scilicet auctoritatibus, quibus probant malos eſſe tolerandos.

c ¶ Noia ſunt.] ſup. 11.q.3. cotũ. & 30. q.5. nullum 2.

d ¶ Nfideles.] ¶ Et conuiuium.] 11.q.3. ad menſam. argu. contra 28.q.1. omnes, & c. nullus. Sol. hic loquitur de paganis, ibi ſpecialiter de Iudæis. 1

e ¶ Q] intus ſunt.] Quandoque ẽt Iudæos punit eccleſia, ext. de vſur. poſt miſerabilem. & 27. q. 4. conſtituit.

1 Sub nomẽ Chriſti abhorrentib.

HINC ETIAM. CASVS. Gratianus adhuc probat auctoritate Aug. exponẽtis uerba prophetæ, quod in iis, quæ non ſunt noſtri iuris, nequit diſciplina exerceri. Poſtea ponit alium caſum, in quo mali ſunt potius tolerandi, quã puniendi, ſcilicet quando multitudo eſt in ſcelere, & ſchiſma timetur ſi corriganf. & ad hoc inducit ſequens capitulum.

QVidam.] CASVS. ſtulti quidam dicebant, quod ſi prælati vident publicè delinquentes. q̃ per zizania ſignificantur, nil aliud facere debẽt, niſi indicare illis quid ſit faciẽdũ, uel uitandũ, etſi ſunt incorrigibiles, debent recedere ab eis. Auguſt. uero cõtrarium dicit: quia cum cantes ſũt in eccleſia, debemus eos, ꝓpter ſcandalum

Digitized by Google

dalum tolerare vsq; in finẽ, neq; recedere ab eis: sed sanctis dare non debemus, vbi pax ecclesiæ est tuta: vbi vero datur potestas corrigendi sine scandalo: tunc prælati dormire nõ debẽt, sed ad bonũ malos debent coercere, ita ut nec sint negligentes, nec obtentu diligẽtiæ fruãt in peccatores, & est ordinãda sic constructio. Quidam putãt destituendã ecclesiæ disciplinam, &c. Vel legas sulpensiuè a principio vsque ibi, ¶ Destituẽdã putãt.

Ordo litera.

Prælatus qd facere dẽt.

a ¶ Nisi dicere. Nõ ergo sufficit q̃ prælatus iũctaat quid sit faciendũ, nisi etiam puniat nõ faciẽtes, vt inf. eod. q. 5. non est innocẽtiæ. & 47. dist. quod ad nos. sicut non sufficit: domino prohibere ne cum seruo contrahatur, quin teneat ipse de peculio, ut ff. de pecu. l. si q̃s seruũ. & ff. de uer. obl. qui seruum. & ibidem. l. seruus uetante. Argu. tamen contra est 43. dist. in c. Ephesijs.

b ¶ Nõ possumus.] Sine scandalo: uel quia est occultum. 6. q. 1. si omnia.

c ¶ Nec patiẽtiæ.] Q̃q̃s. n. remissio fomentatur pietatem, ut 41. dist. sæpè.

CVm quisq;. CASVS. Parmenianus dicebat q̃ nullꝰ peccator est anathemate feriendus. Augustꝰ uero contra ipsum scribens ostendit quod si quis peccator deprehẽditur in crimine mortali quod sit notum, & apparet omnib. execrabile, anathemate feriatur, si periculũ schismatis non timetur.

d ¶ Vbi periculũ.] Cum ergo periculũ schismatis timetur, mali nõ sunt excõicandi, ut 50. d. ut cõstitueretur.] c. ipsa pietas. & ca. non potest. Sed contrarium est, 24. q. 3. ecce. sed ibi cum nõ timeret scãdalũ. Itẽ cõtra extra de reg. iu. qui scãdalizauerit. Sed hic loquitur de veritate disciplinæ: quæ potest quandoq; differi pro scandalo. ibi de veritate iudicij, quæ semper præualet scandalo.

EST Veritas disciplinæ q̃q; pẽ differi.

præcepta didicerint, (quæ ita nos firmissimos reddũt, ut etiam si videntur in ecclesia esse zizania, nõ tamen impediatur aut fides, aut charitas nostra; aut quoniã zizania in ecclesia esse cernimus, ipsi de ecclesia recedamus) destituendã a putent ecclesiæ disciplinam, quandam peruersissimam securitatem præpositis tribuentes, vt ad eos non pertineat, nisi dicere, a quid cauendum, quidve faciendum sit: quodlibet autem quisque faciat, non curare. Nos vero ad sanam doctrinam pertinere arbitramur ex vtrisq; testimonijs tutiorem sententiam moderari: vt & canes in ecclesia propter pacem ecclesiæ toleremus; & canibus sanctum, vbi pax ecclesiæ tuta est, non demus. Cum ergo seu per negligentiam præpositorum, siue per aliquam excusabilem necessitatem, siue per occultas per obreptiones inuenimus in ecclesia malos, quos ecclesiastica disciplina corrigere, aut coercere non possumus, b tunc, ne † ascendat in cor nostrum impia, & perniciosa præsumptio; qua existimemus nos ab his esse separãdos, vt peccatis eorũ non inquinemur; atq; ita post nos trahere conemur, veluti mundos sanctosque discipulos ab vnitatis compage, quasi a malorum cõsortio segregatos; veniant in mentem illæ de scripturis similitudines, & diuina oracula, vel certissima exempla, quibus demonstratum, & prænunciatum est, malos in ecclesia permixtos bonis vsque in finem sæculi, tempusq; iudicij futuros, & nihil bonis in vnitate, ac participatione sacramẽtorum, qui eorũ factis non consenserint, obfuturos. Cũ vero eis, per quos ecclesia regitur, adest salua pace potestas disciplinæ aduersus improbos, aut nefarios exercendæ; tũc rursus, ne socordia, segnitiaq; dormiamus; alijs aculeis præceptorum, quæ ad seueritatem coercitionis † pertinent, excitandi sumus, vt gressus nostros in via Domini ex vtriusque testimonijs illo duce, atque adiutore dirigentes, nec patientiæ ‖ nomine torpescamus, nec obtentu diligentiæ sæuiamus.

† al. ascẽdat] orig.

† al. correctionis] orig.

a ¶ Destituendam.] *Apud B. Augustꝰ legitur*, instituendam putant ecclesiam, & disciplinam: *sed cateri collectores cum Gratiano concordant. Multa vero alia ex illis, & originali in toto hoc capite sunt restituta.*

Item contra epistolam Parmeniani, lib. 3. c. 2.

¶ Leuius occulta, seuerius autem punienda sunt ab ecclesia delicta manifesta. C. XIX.

CVm quisq; fratrum, i. Christianorum intus in ecclesiæ societate constitutorum in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur; fiat hoc, vbi periculum d schismatis nullum est. *& infra.* ¶ Quando ita cuiusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, vt vel nullos prorsus, uel non tales habeat defensores, per quos possit schisma cõtingere; non dormiat seueritas disciplinæ.

Poly. ibidem. Iuo p. 2. c. 97. Pann. in prol. c. 13. & 14.

Digitized by Google

EST ET ALIA. Hæc eſt tertia pars q. in qua loquitur de præſcitis & prædeſtinatis. Io. de Fant.

CASVS. Oſtendit Grat. aliam cauſam quare mali non ſunt flagellandi. Nam ſi peccatores ſunt ſaluandi ad vitam, ſine correctione conuertentur, ut Petrus. Si vero damnandi ſunt, inter flagella fiunt deteriores, ut Pharao. Bonis ergo flagella ſunt ſuperflua: malis uero inutilia. Poſtea reſpondet huic allegationi per capit. ſequens.

3 Eſt & alia cauſa quæ correptio uerberum, uel uerborum, uidetur eſſe inutilis, uel ſuperflua. Prædeſtinati enim ad vitam ſine correptione mutantur: ſicut Petrus, quem Dominus reſpiciens nemine corripiente, commouit ad lachrymas. Præſciti ad mortem inter flagella deteriores fiunt: ſicut Pharao. Bonis ergo ſuperflua, damnandis hæc inueniuntur eſſe inutilia. His ita reſpondetur auctoritate Gregorij, & Auguſtini. Auguſtinus enim in libro de correptione, & gratia, c. 5. ſic ait.

Luc. 22.

Sicut ab oratione ceſſandum non eſt, ſic nec a correptione. C. XX.

Luc. 22.

SIcut non eſt ab oratione [a] ceſſandum pro eis, quos corrigi volumus, etiam ſi nullo hominum orante pro Petro Dominus reſpexit eum, & fecit eum ſuum peccatum flere; ita non eſt negligenda [b] correptio, quamuis Deus, quos voluerit, etiam non correptos faciat eſſe correctos. Tunc autem correptione proficit homo, cum miſeretur, atque adiuuat, qui facit, quos voluerit, etiam ſine correptione proficere.

Gregorius vero in dialogo, lib. 1. c. 8.

¶Soli prædeſtinati ſaluantur, qui in poſtulando ſuo labore meruerunt. C. XXI.

Barc. l. 20. c. 19. Iuo p. 17. c. 31.

OBtineri nequaquam poſſunt, quę prædeſtinata non fuerunt. Sed ea, quæ ſancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, ut precibus obtineantur. Nam ipſa quoque perennis regni prædeſtinatio ita eſt ab omnipotenti Deo diſpoſita, vt ad hoc electi ex † labore perueniant: quatenus poſtulando [c] mereâtur accipere, quod eis omnipotens Deus ante ſæcula diſpoſuit donare.

† al. pro.

Item Auguſtinus in libro de prædeſtinatione, & gratia, c. 15.

¶Occulto Dei iudicio mali obdurantur flagellis, boni emendantur. C. XXII.

Dan. 4. Exo. 5. vſque ad 15.

NAbuchodonoſor pœnitentiam meruit fructuoſam, Nõne poſt: innumeras impietates flagellatus pœnituit, & regnum quod perdiderat, rurſus accepit [d] Pharao

---

EST ET ALIA. Hæc eſt tertia pars q. in qua loquitur de præſcitis & prædeſtinatis. Io. de Fant.

CASVS. Oſtendit Grat. aliam cauſam quare mali non ſunt flagellandi. Nam ſi peccatores ſunt ſaluandi ad vitam, ſine correctione conuertentur, ut Petrus. Si vero damnandi ſunt, inter flagella fiunt deteriores, ut Pharao. Bonis ergo flagella ſunt ſuperflua: malis uero inutilia. Poſtea reſpondet huic allegationi per capit. ſequens.

Sicut non eſt.] CASVS. Quidam dicebant q̃ ſuperflua eſt correctio circa peccatores: cum Deus ipſe corrigat quos voluerit, & hoc probant exemplo Petri, quem nullo homine corrigente correxit ut voluit; ſed Grego. & Aug. dicunt q̃ licite Deus corrigat quos uelit, tamen ſicut nõ eſt ceſſandum ab oratione pro eis, quos corrigi volumus; ita non eſt ceſſandum a correctione, quia per exteriorem correctionem proficit homo interius.

a ¶Ab oratione.] Multiplex eſt cauſa quare non debemus ceſſare ab oratione malorũ, uel eorũ correctione. Nam quædam ſunt ita prædeſtinata, ut precibus obtineantur, vt infra cap. proxi. Item quia nefcitur quis ſit. querit quare hæc diuerſitas fuit inter eos. ſ. q̃ ex eodem medicamento, & ab eodem confecto & dato, unus eorum ſaluatus eſt, & alter periit, & ſuponit hoc ideo eſſe, quia vnus illorum pœnituit inter flagella, alius vero induruit libero arbitrio. Bene. vero ſic caſum illum ponit. Quidam diſputans cum Aug. quærit ab eo cãm, cũ Deus ſit vnus creator bonorum, & malorum horum, cur ſaluet unum, & non alium: cum oẽs ſaluare poſſit? Et reſpondet Aug. nullam aliam cauſam eſſe, niſi quia ſic Deo placet, & hoc oſtendit per exempla duorum regum, ſcilicet. Nabuchodonoſor & Pharaonis, quia licet æqualis conditionis fuerint, vnum tamen ſaluauit, aliũ non.

d ¶Accepit.] Arg. q̃ depoſitus põt reſtitui, vt de pœnit. d. 6. c. 1. in fi. & 33. q. 3. ſententiam, & c. Gregor. Item eſt hic argu. ad q̃ſtionem illam, q̃ depoſitus reſtitutus præfe-

Digitized by Google

---

de numero prædeſtinatorum, & quis non, & de nemine eſt deſperandum, quamdiu eſt in hac vita, ut de pœn. diſt. 7. nemo. & quia Deus ſæpe aliquid promittit, q̃ poſtea mutat, ſi videt homines negligentes, ut de pœn. diſt. 1. prædixerat, & tamen ſi non proſunt illi pro quo oratur, proſunt ſaltem orantibus iuxta illud: Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Ioan.

b ¶Negligenda.] De pœ. d. 7. nemo.

OBtineri.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ quæ prædeſtinata nõ ſunt, precibus obtineri non poſſunt. Sed et quæ prædeſtinata non ſunt ſæpe precibus obtinentur, ſi ea ita prædeſtinata ſunt, ut pcibus obtineantur. Et quod aliqua ita ſint prædeſtinata, oſtendit a maiori. q̃ ipſum regnum cęleſte ſic eſt multis prædeſtinatum, ut precibus obtineatur & labore.

c ¶Poſtulãdo.] Nec ideo voluit Dñs ſuſcitare quartũ mortuum, quia nõ fuit pro eo peritum, ut inf. de pœn. d. 1. §. ex his. itaque. verſ. Chriſtus quoque.

NAbuchodono-ſor.] CASVS. H. hũc caſum ſic ponit, & ſic mihi vr melius quàm Bene. Dicitur in hoc c. q̃ quidam per flagella Dei emendantur, q̃dam vero deteriores fiunt. Et hoc oſtẽdit per Nabuchodonoſor, qui flagellatus a Deo pœnituit, & reſtitui ſibi regnũ promeruit. & q̃ Pharaonem, q̃ flagellatus a Deo non pœnituit, ſed magis induratus fuit, & tãdem periit ſubmerſus vñ Aug.

tendus sit substitutus, vt 8. q. vlt. c. vlt. Arg. contra 7. q. 1. eos qui. licet determinata uidetur, extra de simon. ex infinuatione. Ioan. De hoc quid iuris sit, in quęstionib. notauit. B.

a ¶ Rationem.] Arg. ꝙ de singulis non est ratio reddenda, ut infra ea. quæ. de Thyrijs, & de pœnit. d. 4. si ex bono. Arg. 5. 68. d. chorepiscopi. & 24. q. 3. si habes.

b ¶ Odor.] Bonus odor Christi est prædicatio bonorum. ‡ VAsis iræ.] CASVS. Quidam dicunt, ꝙ prædestinatio Dei, vel præscientia est causa quare qs necessario faciat bonũ, vel malum: & ideo facit homo malum, quia est præscitus, & bonũ quia est prædestinatus, & bonarũ, & malarum rerũ Deus est causa. Sed Aug. respondet dicẽs hoc esse falsũ, quia si ex præscięntia necessario quis peccaret, iniuste Deus puniret delinquentem: sed dicit bonos uoluntatẽ sua facere bonum: non tamen sine gratia Dei: malos autem dicit sua auctoritate peccare, cum sint sine gratia Dei. Et hoc probat auctoritate Ioannis Euãgelistæ in epist. sua unde potius debẽt suis peccatis imputare, quam de iudicio Dei conqueri, quo deserit meritos deseri, cui gratias agimus, qa liberat non meritos liberari: nec Iponit alicui necessitatẽ, nec subtrahit cuiquam potestatem obediendi, eo. ꝙ nõ esset prædestinatus, sed ideo nõ fuit pdestinatus, qa Deus cum recessurũ ab obedięntia præuidit. Postea assignat differiam inter prædestinationem, & præscientiam, quia prædestinatio est tantum de bonis præscientia tantum de malis, & not. ꝙ vnum quandoque ponitur pro alio. Itẽ not. quod auctoritas Ioan. Euangelistæ incipit ibi, [Ex nobis exierunt] & durat vsque ibi [vnque nobiscum.] & est circa finem.

c ¶ Non spontaneum.] De hac materia notaui 15. q. 1. §. 1. & 2. & c. merito.

d ¶ Ex prædestinatione.] Arg. ꝙ non potest quis arguere factum, cuius auctor ipse fuit, vt 28. d. diaconi ex. de cler. coniug. diuersis. Io.

e ¶ Sum vero.] Sic ergo bona, quæ facit homo, per Deum facit: mala quæ facit, non facit per Deum, quia Deus non est auctor mali. Sed ne crederet aliquis, quod Deus operetur etiam malum, quia legitur, ꝙ Deus tradidit Romanos in desiderta carnis, & quod obduranit cor Pharaonis, & ꝙ reliquit Tyrios, & Sydonios in peccatis

Deus nõ est auctor mali.

‡ Sic ext. de fac. vnc. & §. 2. ver. de odore. ubi ista auctoritas exponitur.

autem ipsis flagellis est durior effectus, & perijt? Hic mihi rationem [a] reddat qui diuinum consilium nimium altо † sapientiq; corde dijudicat; cur medicamentũ vnius medici mana confectum alij ad interitũ, alij valuerit ad salutem: nisi quia Christi bonus odor [b] alijs est odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortẽ. Quantum ad naturam, ambo homines erant. Quantum ad dignitatem, ambo reges. Quantum ad causam, ambo captiuũ populum Dei possidebant. Quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos, nisi quod vnus manum Dei sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit: alter libero contra Dei misericordissimam veritatem pugnauit arbitrio.

† al. dium sapientiq; corde; orig. 1. Cor. 2.

Idem †.

Cap. XXIII.

VAsis iræ nunquã Dei redderet interitũ: si nõ [c] spontaneum inueniretur homo habere peccatũ, quia nec Deus peccanti homini iuste inferret irã, si homo ex prædestinatione [d] Dei cecidisset in culpam. *Idem*. ¶ Prædestinationem Dei siue ad bonum, siue ad malũ in hominibus operari ineptissime dicitur, vt ad vtrumque homines quędam necessitas videatur impellere: cum in bonis voluntas sit intelligenda non sine gratia; in malis autem voluntas sit intelligenda sine gratia. Cũ uero [e] aliquos [f] a Deo aut traditos [g] desiderijs suis, aut obduratos legimus [h] aut relictos, magnis peccatis suis hoc ipsos meruisse profitemur, quia talia eorum crimina præcesserunt, vt ipsi sibi pœnas debuerint, quæ eis ęt suppliciũ uerterent in reatum. Atq; ita nec de iudicio Dei q̃rimur, quo deserit meritos deseri; & misericordiæ, eius gratias agimus, qua liberat nõ meritos [i] liberari. Vires itaq; obediętiæ non ideo cuiquam subtraxit, quia eũ non prędestinauit: sed [ideo † eum non prædestinauit,] quia recessurum ab ipsa obedientia esse præuidit ¶ Prædestinatio igitur Dei semper in bono est, quæ peccatum sola hois uoluntate commissum, aut remittendũ nouit cum laude misericordiæ, aut plectendũ cum laude iustitiæ. In malis aũt operib, nostris sola præscientia Dei intelligenda est, quia sicut præsciuit, & prædestinauit quæ ipse fecit [k], & vt faceremus, dedit; ita præsciuit tm̃, nõ etiam prædestinauit

† al. hoc.

Fulgentius. l. 1. ad Monymum.
Burc. l. 20. c. 35.
Iuo p. 17. c. 46.
Prosper. in resp. ad capitula Gallorũ, c. 6.

Ibidem, c. 11.

Ibidem, c. 12.

† absunt ab orig. Idem Prosper. c. 12. & sententia 6. ad c. Gallorum.
Idem sent. 15.

Deus qllo dicat occidere hoĩem peccatorem. 11. q. 2. ca. 7. & 8.

eatis suis, ideo ostendit qualiter hoc intelligatur.

f ¶ Aliquos.] Scilicet Romanos.

g ¶ Aut traditos.] Tradere dicitur homines peccato quando permittit ipsum peccare, vel quia subtrahit ipsi gratiam.

h ¶ Legimus. In epistola ad Romanos 1. & in Exodo 2. & in Euangelio Matthæi de Tyrijs, & Sydonijs.

i ¶ Non meritos.] Ex hoc patet, quod primam gratiam nemo meretur, ut inf. de consec. d. 4. gratia, & c. placuit. vt quicunque.

k ¶ Fecit.] Scilicet bona.

h ¶ Fe-

a ¶ Fecit.] Scilicet mala.
b ¶ Dicitur.] In epistola Ioannis.
c ¶ Ex nobis.] Quantum ad prædestinationem.
d ¶ Standi.] Sed nonne iam dixit, q̃ prædestinatio nõ est causa quare homo faciat bonum, sed potius bonum quod

quæ nec ipse fecit, [a] nec ut faceremus, exegit. Hi autem de quibus dicitur: [b][Ex nobis exierunt, sed non fuerũt ex nobis. [c] Si enim fuissent ex nobis, mãsissent utique nobiscum.] uoluntate exierunt, uoluntate ceciderunt: & quia præsciti sunt cadituri, non sunt prædestinati, essent autem prædestinati, si essent reuersuri, & in sanctitate, ac ueritate mansuri. Ac per hoc prædestinatio Dei multis est causa standi, [d] nemini est causa labendi.

Idem ad obiect. Vincentianas, c. 12. & Aug. ad articulos sibi falso impositos, art. 12.

¶ *In plerisque ueustis caput hoc coniunctum est superiori, & in titulo est*, Item, *non* Idem: *est autem confectum ex locis indicatis, Fulgentij, Prosperi, B. Augustini.*

Non ergo necessitatẽ facit correctionis, uel obdurationis diuina prædestinatio, seu præscientia, cũ bonì per gratiam corrigantur, & libero arbitrio mali pereãt. Neque enim quia prædestinatio, seu præscientia Dei falli [c] *non potest, necessario eueniunt, quæ prædestinantur, uel præsciuntur, sicut nec necessario prædestinantur, uel præsciuntur quæ futura sunt, sed quia bona absque eius gratia, mala præter eius scientiam euenire non possunt.* ¶ *Quamuis* [e] *ergo conuenienter dicatur, si hæc prædestinata sunt, uel præscita; necessario euenient: non tamen ideo absolutè uerum est necessario euenient, quæ prædestinata sunt, uel præscita; quia hic necessitas refertur ad rerum euentum, ubi ad intuitum diuinæ præscientiæ. Vnde Augustinus:] Duæ a sunt, inquit, necessitates, simplex una, ueluti, qua necesse est omnes homines esse mortales; altera conditionis, ut si aliquẽ ambulare quis scit, eum ambulare necesse est. Quod enim quisque esse nouit, id esse aliter, quam notum est, nequit.* ¶ *Sed hoc minime secum illam simplicem trahit. Hanc enim necessitatem non propria facit natura, sed conditionis adiectio. Nullam necessitas cogit incedere uolũtate gradientem: q̃ uis eum tunc, cum graditur, incedere necessarium sit.*

Sententia in lib. de prædestinat. Dei. Rurch. l. 20. c. 21. Iuo p. 17. c. 32.

Prædestinatio est Deus prædestinans.

quod facit, est causa prædestinationis? Sed dicas hic prædestinationem appellari Deum prædestinantem. Nam nemo potest uenire ad me, nisi ei fuerit datum à patre meo. Vel dic, q̃ prædestinatio non est causa efficiens, sed est causa sine qua non fit. Item si uere uolumus loqui, non est concedendum quod futura bona sint causa prædestinationis, quia ex hoc sequeretur, q̃ causa esset posterior suo causato. Item quicquid Deus prædestinauit, ab æterno prædestinauit. si ergo prædestinatio est æterna, ergo non habet causam iuæ generationis. non ergo futura sunt causa eius. Item si quid esset causa generationis eius, ergo eius oppositum esset causa corruptionis eius. sed impossibile est eam corrumpi, uel desinere esse: quia si corrumperetur, uel desineret esse, ergo post hoc instans non esset, ergo si modo non est, nunquam fuit. Nam bene sequitur, si fuit prædestinatum, ergo prædestinatum est, & semper erit prædestinatum. Ioan.

NON ERGO NECESSITATEM. CASVS. Dictum est supra in capit. Casis, quod de sola uoluntate bonum cum gratia procedit, & sola uoluntate sine gratia malum perpetratur. Vnde ex hoc concludit Gratian. quod

e ¶ Falli.] Hæc argumentatio non ualet; Deus præuidet aliquid, & aliter potest euenire: ergo præuidentia Dei est fallibilis.

f ¶ Quamuis.] Ad huius §. intelligentiam, nota, q̃ omnes tales locutiones sunt duplices, si Deus præuidit aliquid, necessario illud eueniet: quia si hæc dictio, necessario, determinat totalem consequentiam, locutio est uera: & tunc talis est sensus in consequentia, si Deus præuidit aliquid, illud euenire est necessarium. Si autẽ hæc dictio, necessario, determinat ipsam consequens, est falsa. Similiter hæc est duplex, necessarium est Socratem ambulare cum ambulat: quia si intelligatur composita & de dicto, uera est: si de re, est falsa. Similiter hæc est duplex, necessarium est hoc euenire quod Deus præuidit, de dicto est uera, de re, est falsa. Illud enim q̃ Deus præuidit, non est necessarium euenire. Et nota quòd talis argumentatio non ualet, si Deus præuidit aliquid, necessario illud eueniet: ergo si Deus præuidit aliquid, necessarium est illud euenire; quia modo hæc dictio, necessarium non potest determinare ipsam consequentiam, sed tantum consequens. 1

g ¶ Nequit.] Vera est si intelligatur de dicto. 2

præscientia non est causa, qua quis necessario faciat bonum uel malum, cum ex uoluntate utrumque procedat. Nam licet præscientia uel prædestinatio Dei falli non possit, non tamen necessario eueniunt ea, quæ prædestinantur, uel præsciuntur; sicut nec necessario præsciuntur, uel prædestinatur, & ideo p̃sciuntur, uel prædestinãtur, quia bona absque gratia eius, mala uero p̃ter eiꝰ cõscientiam euenire non possunt. Postea ponit quãdam argumẽtationem, dicẽs, quod quãuis hęc appositio sit necessaria, si hęc p̃destinata sunt, uel p̃scita, necessario eueniunt, nec tamẽ tõ recte, & simpliciter concludit. ergo necessario eueniũt q̃ p̃destinata sunt uel p̃scita: qa in ꝓpositione necessitas refert ad diuinę p̃scięntiæ intuitũ, in cõclusione uero refertur ad rerũ euẽtum, & ad hãc conclusionẽ probãdã inducit auctoritatẽ Augustini, i qua ponit duas necessitates, unam simpliciter, siue simplicẽ, & aliam cõditionalẽ. unde, ponit duo exempla, de ambulante scilicet. & de uidente. Prouidẽtia. potest hoc intelligi de hoẽ uidẽte, uel de prouidentia diuina uidẽte p̃entionaliter, sed intelligat cõiunctim, uel sic: necesse notat modũ consequẽdi, & non cõsequẽtis.

Si Deus præuidit aliqd necessario illud euenit, habet dupliciter sensum.

1 Sub. nõ facta relatione ad antecedens, sed p se considerata.

2 Sub. quia idẽ est, s. de dicto sic cõposito, facta s. relatione consequentis ad antecedens.

Digitized by Google

HIS OMNIBVS. CASVS. Dictum est supra, quod mala nostræ uoluntati adscribuntur. Nunc uero dicit Gratianus, quòd indignationi diuinæ adscribuntur, quod probat per duo cap. seq.

CVM SVPERNA. CASVS. Ostendit hic Greg. q̃ ex quo semel Deus alicui ab intimis irascitur, eius indignationẽ pœnitentia, uel oratione nõ remouebit. Et hoc probat exemplo Moysi: qui licet in deserto reatũ populi apud Deũ terserit, tñ pp hoc, quia ad petrã Oreb veniẽs de aquæ exhibitione diffidit, Domino sibi irascente, terram p̃missionis ingredi non potuit.

a ¶ Plebis.] Historiã habes 45. dist. disciplina.

b ¶ Oreb.] Historiã habes de pœn. dis. 2. §. opponitur.

c ¶ Irascẽte.] Intelligas tñ q̃ quantũ ad tpalem pœnã potest ira Dei esse commutabilis: sed quãtum ad ęternam non 22. q. 4. incõmutabilis.

DE TYRIIS. CASVS. Quidã assignabãt rationem quare Deus nõ saluauit Tyrios, & Sydonios, cũ credidissent, si talia signa virtutũ vidissent, qualia apud Iudęos nõ credentes facta fuerunt, vel simpliciter q̃rebant ab Augustino rationẽ diuersitatis. Augus. vero deridet eos, dicens, q̃ non est alia ratio, nisi quia non fuit eis datũ desuper ut crederent: tamen quidquid dixit Deꝰ uel fecit, totũ uerũ fuit & iustũ, qui nõ solũ Tyrios, & Sydonios potuit saluare, sed etiã Corozain, & Bethsaida: & ille Deus, qui dixit per prophetã Oseam Iudaicæ plebi: Ego sepiã vias tuas spinis, & adimã tibi facultatem peccandi, ille idem Deus ẽt dixit damnandis per Psalmistã: Fiant viæ illorũ tenebræ, & lubricum, & Angelus Dñi persequẽs eos.

Eodem igitur modo, si quid prouidentia præsens videt, id necesse est esse, tametsi nullã naturæ habeat necessitatẽ. Atqui Deus ea futura, quæ ex libertate arbitrij proueniunt, præsentia contuetur. Hæc igitur ad intuitum relata diuinum necessaria fiunt per dispositionẽ diuinæ notionis. Per se vero considerata absolutam q̃ naturæ suæ libertatem non deserunt. Fient igitur procul dubio cuncta, quæ futura Deus esse præscit: sed eorum quædã de libero proficiscuntur arbitrio, quæ quamuis euenient, existendo tamen naturam propriã non amittunt, qua prius q̃ fierent, etiam nõ euenire potuissent. ¶ His omnib. mala nostra libero adscribuntur arbitrio, cũ alibi diuina adscribantur indignationi. Vnde Gregorius [Cum superna indignatio sese, vt ita dixerim, medullitus mouet; hanc opinio, vel oppositio humana non remouet: nec se cuilibet vtiliter deprecatio obicit, cũ semel Deus aliquid ab intimis irascendo disponit. Hinc est enim, q̃ Moyses, qui reatũ totius plebis apud Dominum suis precibus terſit, dumq̃, se obicem obtulit, diuinæ iracundiæ vim placauit; ad petrã Oreb [b] veniens, & pro aqua exhibitione diffidens, repromissionis terram ingredi Domino irascente [c] non potuit.] ¶ Item Augustinus: [De [y] Tyris vero, & Sydonijs quid aliud possumus dicere, quam non esse eis datum vt crederent, [d] quos etiã credituros fuisse ipsa veritas dicit † si talia qualia apud nõ credentes facta sunt, virtutum signa vidissent? Quare autẽ hoc eis negatum fuerit, dicant, si possunt, qui calumniantur, & ostendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus pro futura non erant, fecerit: & apud eos, quibus profutura erant, non fecerit. Nos etenim, † si rationem [e] facti, & profunditatem iudicij eius penetrare non possumus; manifestissime tamen scimus, & verum esse quod dixit, & iustum esse quod fecit: & non solum Tyrios, & Sydonios, sed etiam Corozain, & Bethsaida potuisse conuerti & fideles ex infidelibus fieri si hoc in eis voluisset Dominus operari. Neque enim vlli falsum videri potest, quod Veritas ait: [Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo.] Item, qui per prophetam [f] Iudaicæ plebi promisit: (Ecce ego sepiam vias [g] tuas spinis, [h] & muniam eas lapidibus quadris. [i]) idest, adimam tibi facultatem peccandi: Idem per Psalmistam de damnandis dixit: [Fiant viæ illorum tenebræ, & lubricum, & Angelus Domini persequens eos.] Sed in his omnibus vitia nostra humanæ adscribuntur mentis arbitrio, quod diuina clemẽtia in electis misericorditer uertit ad bonum; in damnandis iustè relinquit ad malum. Sicut ergo, quamuis certissimè sciamus neminem vltra terminum a

Exod. 32. Num. 14. Matth. 11. Osea 2. Psal. 24.

d ¶ Vt crederent.] Præsente Domino, sed postea crediderunt ad prædicationem Apostolorum.

e ¶ Si rationem.] Eodem modo uidetur dicendum, q̃ ſ Papa aliquid facit quod uidetur iniustum, ubi nos rationem non possumus assignare. quòd nihilominus illud iustum sit. 19. quæst. 4. §. qu. autem.

f ¶ Prophetam.] Olex.

g ¶ Vias.] Id. est actiones.

h ¶ Spinis.] Idest, compunctionibus.

i ¶ Lapidibus quadris.] Idest, virtutibus quatuor, uel doctrina quatuor Euangeliorum.

SED IN HIS. CASVS. Dicit Grat. hic, quòd in omnibus malis arbitrium nostrum est in culpa, quod ar-

Digitized by Google

bitrium Deus uertit in electis ad bonum, in damnandis uero relinquit ad malũ: ſed quia neſcimus qui peccatores ſint damnandi,uel qui ſunt ſaluandi,omnes indifferenter debemus corrigere,ad inſtar medici,qui licet ſciat hominem ultra terminum a Deo pręfixum nõ victurum,

Deo ſibi prafixum eſſe victurum; omnibus tamen languentibus non incongrue medemur; ſic quamuis nemo ſaluetur,niſi predeſtinatus ad uitam,omni tamẽ delinquenti eſt adhibenda correptio: nec malorum eſt negligenda diſciplina.

a ¶ Duæ ſunt.] *Hæc an Burchardo,& Iuone citãtur ex B. Auguſtino in lib. de predeſtinatione. Et ſententia habetur copioſe explicata in libello de predeſtinatione Dei inter opera B. Auguſtini,tomo.7.*

β ¶ Abſolutam.] *Apud Burchardum, & Iuonem legitur*,ab abſoluta libertate non deſinunt.

γ ¶ De Tyrijs.] *Similima his legumtur apud B. Auguſtin. in lib. de bono perſeuerantia,c.14. Eadem uero fere ſunt apud Proſperum ad excepta Ianuenſium reſponſa ad dubium 8. ſiue 9.*

Vnde idem Auguſtinus ait epiſt.50. Bonifacio.

Pol.l.7.tit.5. Anſ.l.12.c.61.

¶ Non ſemper in eos,qui peccant uindicta eſt exercenda. C. XXIIII.

IPſa pietas,ueritas,charitas nos non permittit contra Cęcilianum eorum hominum accipere teſtimoniũ, quos ī eccleſia nõ uidemus,cui Deus perhibet teſtimonium. [a] Qui enim diuina teſtimonia nõ ſequũtur,pondus humani teſtimonij perdiderũt: [b] *Item infra.* ¶ Moleſtus eſt medicus furẽti phrenetico,& pater indiſcipli nato filio,ille ligando,iſte cędendo:ſed ambo diligẽdo. Si autẽ illos negligant,& perire permittant,iſta potius falſa mãſuetudo crudelitas eſt. *Item infra.* ¶ Si p̃ † pote ſtatem, [c] quã per religionem,ac fidem [d] regum tpe,quo debuit,diuino munere accepit eccleſia:hi,q̃ inueniũtur in vijs, & ī ſepibus,ideſt in hæreſibus,& ſchiſmatib.cogunt intrare: [e] nõ q̃a cogũtur, reprehẽdãt ſed quare † f cogant,attẽdãt. Conuiuiũ Dñi unitas eſt corporis Chriſti,nõ ſolũ in ſacramẽto altaris, ſed ẽt in vinculo pacis. *In eadem infra.* ¶ Theodoſius [a] Imperator legẽ ꝫ generaliter in oẽs hæreticos ꝓmulgauit, ut quiſq; eorũ eps, vel clericus ubilibet eſſet inuentus, decem libris auri mulctaretur. *Item infra.* ¶ Si duo [h] aliqui in una domo habitarent,quã certiſſime ſciremus eſſe ruiturã,nobiſq; id prænũciantibus nollent credere,atq; in ea manere ꝑſiſterẽt,ſi eos inde poſſemus eruere,uel iuitos,q̃bus imminẽte illã ruinã poſtea demõſtrarem⁹, vt redire ulteri⁹ ſub ei⁹ periculũ nõ auderẽt;puto,niſi facerem⁹,nõ ime-

† *poteſtate*] orig. inf.q.6.ſchiſmatis.

† *quia.*] orig.

Cod. Theo.l.16.tit. 5.c.21.& 65.

rem, & ꝙ bonum ſit eis corripi, & ꝙ non ſit deſiſtẽdũ a correctione, & diſciplina malorum, probat quinque exemplis, ſcilicet medici, patris, domini; Imperatoris Theodoſij,& eripientis homines de domo ruitura. In ſecunda parte reſpondet cuidam quæſtioni Donatiſtarum dicentium. Vos vultis, ut redeamus, ſed nõ poſſumus retinere dignitates noſtras. Et reſpondet Aug. hoc uerũ eſſe de iure, aliquãdo tamen ſecus ſit diſpẽſatiue, & præcipue vbi ſcandalũ timet, quia ſicut ſunt duo genera inſerẽdi arbores, ſic ſunt duo genera recipiẽdi hæreticos. Secũda pars incipit ibi,[Item ſi inquiunt.

a ¶ Teſtimonium.] In hoc qđ eſt mortuus in unitate recepit ſuos: ſed quidã hæretici volebãt eum poſt mortem accuſare de hęreſi, vt 24. q.2.ſane ꝓferẽt.uer. Itẽ ſi uera ſunt: ſed non erãt recipiendi etiam ī crimine hęreſis, cum ille bonę opinionis fuit.vt 2. qõ.ī primis hęreticus autẽ bene reciperetur cõtra hæreticũ, ut 2.q.7.ſi hæreticus.Io.

1 Et ſm hoc expone phicleſiæ: bet teſtimoniũ ex hoc. ſ. ꝙ fidẽ traditam a Deo habuit & ſeruauit, & dicui.ſ.Cęcilia no.

b ¶ Perdiderunt.] t. q.7.non poteſt. Io.

c ¶ Poteſtatẽ.] Quã non hẽbat eccleſia, cum & nouella adhuc eſſet,ſed poſtea quãdo cœpit dominari principibus.ut ī ſ.ea. diſplicet, &c. non inuenitur.

d ¶ Ac fidẽ.] Eccleſiæ conſeruandam.

e ¶ Intrare.] i. redire ad eccleſiam.

f ¶ Sed quare.] Quaſi dicat, nõ eſt cõſiderãdum quid fiat vt ī ſ.e.q.8.occidit. & ff.de fur. nerũ.ſimiliter nõ eſt cõſiderãdum quid fiat, ſed quo animo fiat, vt 15.q.6.c.1.ī fine, quaſi dicat, cogãtur ire ad commodũ ipſorum.ſ. ad conuiuium,de quo agitur in Euangelio.56.d.ſpõſus. ſup.ea. cum in lege.

2 Et niſi faceremus crudeles iudicaremur,ut infr. ſequiť ibi puto, &c. ex hoc quidam dñt hũc eligi ar. ꝙ quilibet tenetur aliũ a morte ꝓali liberare ſi põt ſupra.q.3.nõ inſerẽda. ubi de hoc. Arc.

g ¶ Legem.] Quam habes.C. de hære.Arriani.

h ¶ Si duo.] Tres enim ponit caſus. Primo ſic:duo ſunt in domo ruitura, & ambos poſſumus liberare: ad hoc tenemur 2 licet ſint inuiti. Secundo ſic:duo ſunt in domo una,& ſi unum liberamus,alter vult ſe necare. Tertio ſic: multi ſunt in domo una, & non niſi unus liberari poteſt.

a ¶ Por-

Digitized by Google

rito crudeles iudicaremur. Porro, [a] si vnus illorũ nobis diceret,qñ intraueritis eruere nos,memetipsum cõtinuo trucidabo:alter aũt nec exire quidem inde, nec erui vellet,sed neq; necare se auderet,quid eligeremus,vtrũ ambos ruinæ opprimendos relinquere,an vno saltẽ per misericordię nostram operá liberato; alterum non nostra [b] culpa,sed sua potius interire? Nemo est tam infœlix,qui non, quid fieri in talibus rebus oporteat, facillime iudicet. *Item post pauca*. ¶ Quòd si plurimi essent in domo ruitura, & inde saltem vnus liberari posset, atq; id,cum facere conaremur,alij seipsos præcipitio necarent:dolorẽ de cæteris, nostrum de vnius saltem salute consolaremur; non tñ,ne seipsos alij perderent, perire vniuersos nullo liberato [c] permitteremus.Quid igitur de opere misericordiæ, quod pro vita æterna adipiscenda, & pœna æterna vitanda hominib. debemus impendere, iudicandum est:si pro salute itta non solum temporali,sed etiam breui ad ipsum exiguum tempus liberanda sic nos subuenire hominibus ratio vera,& benigna cõpellit.[d] *Item infra*. ¶ Si (inquiunt Donatistæ) oporter,vt nos extra ecclesiam, & aduersus ecclesiam fuisse pœniteat,vt salui esse possimus;quomodo post istam pœnitẽtiam apud vos clerici,vel ẽt episcopi permanemus?Hoc non fieret, quoniam reuera (quod ferendum est) fieri nõ deberet, [e] nisi pacis ipsius compensatione [f] sanarẽtur. Sed sibi hoc dicant,& multo maxime humiliter doleant,qui in tanta morte præcisionis iaceant, vt isto quodam vulnere matris catholicæ reuiuiscant. Cum.n.præcisus ramus inseritur,fit aliud vulnus [g] in arbore, quo possit recipi,vt viuat, qui sine vita radicis peribat:sed cum receptus recipienti coaluerit, & vigor consequetur, & fructus:si autem non coaluerit, ille quidem arescit, sed vita arboris permanebit. Est enim, & tale inserendi genus, vt nullo præciso ramo, qui intus est, ille, qui foris est, inseratur; non tamen nullo, sed vel leuissimo arboris vulnere. Ita ergo,& isti cum ad radicem catholicam veniunt, nec eis quamuis post erroris sui pœnitentiam honor clericatus, aut episcopatus aufertur; fit quidem aliquid tanquam in cortice arboris matris contra integritatem seueritatis,verumtamen quia neque qui plantat, est aliquid,neque qui rigat,ad Dei misericordiam precibus fusis,coalescente insitorum pace, ramorum charitas cooperit multitudinem peccatorum. *& paulo post*. ¶ Verum in huiusmodi causis, vbi per graues dissensionum scissuras non huius,aut illius hominis est periculum,sed populorum strages iacent;detrahendum [h] est aliquid seueritati, vt maioribus malis sanandis charitas sincera subueniat. Habeant ergo isti de præterito detestabili errore, sicut Petrus habuit de mendacij timore, [i] amarum dolorem, & ueniant adecclesiam Christi veram,idest,matrem catholicam: sint in illa clerici,sint episcopi [k] vtiliter, [l] qui contra illam fuerunt hostiliter. Non inuidemus;immo amplectimur,optamus, hortamur,& quos in vijs,& in sepibus inuenimus, intrare cogimus, & sic [m] nondum quibusdam persuademus, quia non res eorum, [n] sed ipsos quærimus.

Pann.in prol.c.15.

1.Cor.3.
1.Pet.4.
Dic.50.vt constitueretur.

a ¶ Porro.] Secũdus casus.
b ¶ Non nostra.] Licet n. aliquis seipsum interimat propter nos: dãmodo: nos iuste moueamur, non tenemur nos,vt j. ea.q. 5. cã homo, & c.de occidẽdis,& 47.d. quod ad nos.
c ¶ Liberato.]i. nõ minus aliquem liberare teneris, licet omnes alij se perderent.
Denunciatio canonica omnibus præcipitur.
d ¶ Compellit.] Ergo vĩ quod omnib. sit præceptũ ut denunciẽt crimina delinquentiũ: sed hoc intelligas tantũ de prælatis,vel de canonica denunciatione, ut 2.q. 1. si peccauerit.
e ¶ Non deberet.] De iure communi.
f ¶ Cõpensatione.] .i.ut alij facilius redeant ad ecclesiam cum vident aliquos reuersos tolerari in suis ordinibus.
g ¶ Vulnus.] Dupliciter inseritur ramꝰ arbori, vt de consec. distin.5. nanquam. tunc dicuntur duo vulnera infligi arbori,i.ecclesiæ, qñ ille qui fuit destitutus, restituitur, & alter, qui substitutus fuit, remouetur. secundo modo qñ nullꝰ fuit substitutus, & illud dicitur leue vulnus.
h ¶ Detrahendum.] sic 44.d.confessationes. & d.50. ut constituetur.
i ¶ De mendacij timore.] idest.de mendacio timoris.
k ¶ Episcopi.] Supd.12. nos consuetudinem contra.
l ¶ Vtiliter. Nõ intelligas, qꝙ Aug. hic restituat episcopos depositos: sed docet quid fieri possit 1.
1 Nam solus Papa restituit. 2.qõ.6. sicco.
m ¶ Et sic.] .i. propter res eorum.
n ¶ Nõ res eorum.] vt 1.q.7. c.1.& 2.

Quid

QVid faciet.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte quęſiuit Fauſtus ab Auguſtino, an eccleſia debeat corrigere hæreticos & obſtinatos. Et reſpondet quod ſic ex dilectione corrigendi, ad inſtar medici, qui ex dilectione ſanandi phreneticos ligat, & lethar-

a ¶ Medicina.] Ideſt, correctio.

b ¶ Inter phreneticos.] Id eſt, ad modum phreneticorum ſruentes.

c ¶ Incipiunt.] Egreſſus enim malitiæ, virtutis operatę ingreſſum, 32.q.1.cum renunciatur. hæc tamen non eſt concedenda: ſi aliqs incipit eſſe bonus: non tamē perfectus deſinit eſſe malus. de pœn.d.a. forte. & ſi ſermo.

Virtutē ingreditur qui malitiam egreditur.

d ¶ Cōla.] inf. de cō ſe.d.4. non in vob. a. not. ſup. 1.q.1. ſacramenta.

ECCE. Hæc eſt 4. pars qō. in quo probat Grat. q̄ uindicta non eſt inferenda, ſupple ſcilicet amore ulciſcendi, ſed tantum amore iuſtitię, ſcilicet cum peccant in Deum, cum autem peccant in nos, parcere debemus. & hoc probat per tres auctoritates. Ioan. de Fant.

CASVS. Concludit Gratian. ex ſupradictis, quòd crimina ſunt punienda ubi ſchiſma & ſcandalum non timetur: hoc tamē diſcretione ſemota, ut multitudinem delinquētium per patiētiam expectemus ad pœnitentiam: verū pauca tum peccata ſunt puniēda, ut cæteri terreantur. Et hoc probat exēplo Chriſti, qui Samaritanos expectauit ad pœnitētiam, quos Apoſtoli volebant comburere igne cęleſti. & ad hoc inducit ſeq. capitulum.

QVod Chriſtus.] CASVS. Diſcipuli Chriſti nolebāt ignem de cęlo mittere ſuper Samaritanes, quia eum non recipiebāt. ſed Chriſtus hoc nō permiſit, expectans Samaritanos ad pœnitētiam: nec tamē Apoſtoli in hoc peccabant, quia legem ſequebantur, ad inſtar Phinees, q̄ Hebręā & Madianitam coeuntes interfecit: & ad inſtar Heliæ, ad cuius præces ignis de cęlo deſcendit, & conſumpſit nuncios Achab regis: aliàs Ochoziæ.

Apoſtoli via dicta delidērāres an peccauerunt.

e ¶ Diſcipulos.] Iacobum & Ioannem, quos præmiſit in ciuitatem Samaritanorum, ut pararent ſibi hoſpitium.

Bolyn.l.7.tit.5. Anſ.l.9.c.56.

† Quid igitur hoc faciam. Orig.

¶ Medicinali ſeueritate mali cogantur ad bonum. C. XXV.

QVid † faciet hic eccleſiæ medicina, [a] ſaluté omniū materna charitate cōquirens, tanquam, inter phreneticos, [b] & lethargicos æſtuans? nunquid cōtemnere, nunquid deſiſtere uel debet uel poteſt? Vtriſque ſit neceſſe eſt, moleſta; q̄a neutris eſt inimica. Nam & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolūt excitari: ſed perſeuerat diligentia charitatis phreneticum caſtigare, lethargicum ſtimulare, ambos amare. Ambo offendūtur, ſed, ambo diligūtur. Ambo moleſtati, quamdiu ægri ſunt indignātur: ſed ambo ſanati gratulantur, *& infra in eadem.* ¶ Catholici eſſe nō incipiūt, [c] niſi hæretici eſſe deſtiterint. Neq; enim ſacramenta eorum nobis inimica ſunt, quæ cūillis nobis ſunt communia: [d] quia nō humana ſunt, ſed diuina. Proprius error eorum eſt auferēdus, quem male imbiberunt, nō ſacramenta, quæ ſimiliter acceperunt: quæ ad pœnam ſuam portant & habent, quanto indignius habent: ſed tamen habent.

† Conc. tex. il. aut facta, *Lucæ.* §. ſi ff. de pœnis vul. cōcor.

4 *Ecce quod crimina ſunt punienda, quando ſalua pace eccleſiæ ferri poſſunt: in quo tamen diſcretio adhibenda eſt. Aliquando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad pœnitentiam eſt expectanda: aliquando in paucis eſt punienda, † ut eorum exemplō cæteri terreantur. & ad pœnitentiam prouocētur. Hinc, cum diſcipuli cœleſti igne Samaritanos uellent conſumere; prohibiti ſunt: & Samaritani ad pœnitentiam ſunt expectati, ut Chriſto prædicante converterentur ad fidem.*

Vnde Ambroſius ait libro 7. commentariorum ad c. 9. Luca.

¶ Non ſemper in eos, qui peccant, uindicta eſt exercenda. C. XXVI.

QVòd [Chriſtus] diſcipulos [e] increpauit, q̄a ignem

Deuer. Grat. pars I I.

Iiii a ¶ Ad

Digitized by Google

a ¶ Ad correctionē.] Profit vindicta: nel ualeat disciplina.
b ¶ Peccant. Inf.ea.uind.cta contra, ubi uidetur, quod Apostoli odio desiderauerunt uindictam. Sed dic ꝙ non peccabant in re, quam uolebant: sed in modo uolendi. 22.q.2.§. Abraham. Vel dic ꝙ peccabant: sed dicuntur nō peccasse quia lex hoc permittebat, scilicet punire inimicos, sup.ea.q.cum in lege.
c ¶ Et Phinees.] Hi storiā habes. 2.q.7. item cum Balaam.
d ¶ Multimodā.] Q̄ fecit in illa prolixa lectione: Libēter suffertis: ubi narrat suas passiones & reuelationes suas.
e ¶ Elymam.] Historiam habes 45.d. §. Salomon. Ie.
f ¶ Cōquestus.] Auditur ergo ille, q. ō queritur se iniuste excommunicatum: & hoc s. cūdum ceteras iuras, ut 11.q.3. si episcopus. Vel dic ꝙ tunc auditur cum euidenter constat de iniusta excommunicatione, ut extra de app. solicitudinem. alias non audiunt, nisi cum dicit excommunicationem esse nullam ut ext. de sent. excom. per tuas. Io. Hodie recurretur super hac ad reuellam. B.
g ¶ Propriæ.] Ergo episcopus non potest excommunicare aliquē p iniuria sibi facta, ut hic, & 11.e.q.3. de occidendis. nec etiam ppter esse iudex in causa sua, a ut. cor. C. nō ui. 4. q.

Eps in iuriā sibi nō pōt excōmunicare.

super eos descendere cupiebant, qui ipsum non receperant; ostenditur nobis non semper in eos, qui peccauerint, uindicandum: quia nonnunquam amplius prodest clementia, tibi ad patientiam, lapso ad correctionem. [a] Denique Samaritani citius crediderūt, à quibus hoc loco ignis arcetur; nec discipuli peccāt, [b] qui legem sequūtur. Sciebat enim & Phinees [c] reputatum ad iustitiam, quia sacrilegos interemerat, & ad preces Heliæ ignē descendisse de cælo, ut prophetæ [a] vindicaretur iniuria.

Luc 9.
Io. 4.
Num. 25.
4. Reg. 1.

a ¶ Vt prophetæ.] *Hæc sunt addita, quoniam referuntur ab ipsomet Gratiano inf. ea. c. si illic.*

Potest in hac prohibitione Apostolorum illud intelligi Apostoli non zelo iustitiæ, sed amaritudinis odio ob iniuriam sua expulsionis uindicandam Samaritanos igne voluerunt consumere: Dominus autem uolens eos iniuriam propria persona cum patientia & gaudio tolerare, iniuriam uero seruitutis diuina non inultam relinquere, ait: [*Nescitis, cuius spiritus estis?*] *Hinc etiā Petrus qui cum alijs audierat:* [*Beati eritis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti uos fuerint, & dixerint omne malum aduersus uos: gaudete in illa die, & exultate, quoniam merces uestra copiosa est in cælis:*] *contumelias sibi illatas cum gaudio suscipiebat: peccata vero, quæ in Deum committebantur, acerrime punibat. Vnde Ananiam & Sapphiram spiritui sancto mentientes mortis sententia perculit. Sic etiam Paulus dum à suo contemptu pia admonitione, & multimoda [d] commēdatione sui Corinthios reuocaret; magum illum Elymam, [e] qui credituros à fide retrahebat: cæcitate percussit: ut cæteri perterriti prædicationem eius non impedirent, sed in Christum credentes animæ cæcitatē effugerent. Et Corinthium illum fornicatorem, qui in Deum peccauerat, Satanæ ad uexandum tradidit. Hinc etiam Gregorius scribit. Ianuario episcopo reprehendens eum, quod ob iniuriam propria persone quendam excommunicauerat, dicens libro 2. indict. 10. epist. 34.*

Inf. ea. c. fi. illic. §. obijciuntur.
Luc. 9.
Mat. 5.
Act. 5.
Act. 13.
1. Cor. 5.
Poly. l. 7. tit. 10.

¶ Pro iniuria propria episcopo aliquem excommunicare non licet. C. XXVII.

INter querelas multiplices Isidorus uir clarissimus à fraternitate tua frustra se excōmunicatū, anathematizatumque conquestus [f] est. Quod ob quā rem factū fuerit, dum à clerico tuo, ꝙa præsens erat, uoluissemus addiscere: pro nulla alia causa, nisi ꝓ eo, quod te iniuriauerat factum innotuit. Quæ res nos uehemēter afligit; quod si ita est, nihil te offendis de cęlestib. cogitare, sed terrenā te cōuersationem habere significas: cum pro uindicta ꝓpriæ [g] iniuriæ (qđ sacris regulis ꝓhibetur (maledictionem anathematis inuexisti. Vnde de cętero omnino esto

2 Cōne. text. in l. Iulian⁹ ff. de iu. em. ind & in l. extat. cū cōtext. ibi.

Digitized by Google

circumſpectus,atque ſolicitus, & talia cuiquam pro defenſione propriæ iniuriæ tuæ inferre denuo non præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris; in te ſcias poſtea vindicandum.

Hinc idem in homilijs oſtendens,quod peccata,quæ in Deum, vel proximum committuntur, a nobis patienda ſunt: ea vero, quibus in nos delinquitur, patienter vel toleranda,vel potius diſſimulanda ſunt, ait.

¶Valde offendit, qui Dominica debita impune dimittit.

C. XXVIII.

SI is; qui prælatus eſt debitori [a] Dominico culpas impune dimittit; non mediocriter profecto offendit [b], qui debita cęleſtis regis:& Domini ſua præſumptione reſoluit. Ea namque,quæ in nos committuntur;facile poſſumus [c] dimittere: ea vero,quæ in Deum commiſſa ſunt, cum magna diſcretione, nec ſine pœnitentia [d] debemus relaxare.

1 *al.rediuius.*

5 *Semel vero culpa dimiſſa recidiuo † dolore iterum ad animum reuocari non debet.*

Vnde Gelaſius Geruntio, Ioanni, Germano, & Petro epiſcopis.

¶Iniuria,cum ſemel remittitur,iterum reuocari non debet. C. XXIX.

SI illic,vbi hæc acta ſunt [e], præſentibus vtriſque conſtiterit & ſatisfeciſſe Stephanum, & ſupplicatione [f] ſuſcepta, eum, qui male tractatus eſt, ignouiſſe;ſemel in abolitione remiſſa punitio recidiuo † & dolore nō debet iterari:diuinę †ſcilicet imitatione clementię,quę dimiſſa

† *al.rediuius.*
† eadem fere verba habentur.inf. de pę. diſt.4.c diuina.

Episcopus curator ecclesiasticarum rerum dicitur vt 12.q.1.c. vlt. vnde can. fit curator, conditor ecclesiæ non potest facere deteriorem, vt cap.de don.c.2. & S ne pœnitentia.) interim.scilicet cordis contritione, sine qua nulli datur venia, vt 24.q.2.c. Iegatus. & infra. ea. est in oratione de dist. si quis habeat pro cordis contritione potest facere de parte, vel totum remittere. Item de quolibet peccato semel confesso, vera & perfecta penitentia. SEMEL VERO. Hæc est quinta pars quæst. in qua probat quod peccata semel dimissa iterum non sunt puniendo.ue Fant.

Pœnitentia pro peccato remissa non potest iterum exigi.

SI illic.] CASVS. Sic ponit hūc casum. Stephanus male tractauit quendam alium. sed debebatur ei de illa offensa satisfactio. ille vero negabat. Scribit ergo Gelasius quibusdam episcopis, vt si per hoc cognoscāt: & si inuenerint q Stephanus satisfecerit, & ille remiserit, non reuocat quod factum est. quia peccata dimissa in ultionem redire non debent. Si vero inuenerint nihil esse factum, studeant pro posse ad componendum inter eos. si hoc non potuerint facere, procedant ordine iudiciario:& iudicio diffiniant causam. punientes culpam vbi inuenerint. Ben.eodem fere modo potuit casum.sed H.melius

Peccatū potest pœnitentia purgatum an possit in accusationem reduci.

† Adde ad hoc glo. & Bart. in l. si maritus, §. si negauerit. ff. ad legem Iul. de adulc.

---

quæ in Deum committuntur, non facile, ſed cum magna diſcretione dimittere debemus: non tamen ſine pœnitentia:quod ſi ſecus fiat,Deum offendimus. Sequens §.patet.

Iniuriā nobis factā an seneamus remittere.

a ¶ Debitori.] Ideſt, ei qui in Deum delinquit & eſt ſi extra de ſent.excomm.contingit.

b ¶ Offendit.] Vt infra.ſi ea nam culpa eſt quandoque relaxare vindictam,vt 23.diſt.quia ſunt culpæ.

c ¶ Poſſumus.]Immo iniuriam nobis factam tenemur dimittere.C.de epi. & cle. ſi quis in hoc. verſus finem. Iniuriam ideſt.rancorem:uel iniuriam,ideſt ſatisfactionem iniuriæ non tenemur remittere.ut 90. diſt. ſi quis contriſtatus.immo bene facit qui proſequitur iniuriam ſibi factam,vt 45.diſt. & qui emendat. & inf.ead.q.5.de occidendis. nam reipublicæ intereſt pœnas non facile dimitti,vt C.de pœnis,ſi operis.& inf.ea.eſt iniuſta.45. diſt.ſed ſi illud,ſic ergo per pactum poſſumus remittere in quantum noſtrum priuatum commodum tangit: ſed in quantum tangit commodum aliorum, non poſſumus,vt ff.de pact. iuriſgentium.§.vlt. & eſt ſimi. 63. d. Salonitanæ ſic nec filius poteſt remittere id, quod debetur patri nec tutor debitum pupilli, vt C. de pact. pactum & l.ſeq. nec præſes debitum ciuitatis. C. de tranſact.præſes.Sed nunquid epiſcopus poteſt remittere iniuriam illatam eccleſiæ? Videtur quod ſic, quia iniuriarum actio non eſt in bonis noſtris ante litem conteſt. vt ff.de iniu.iniuriarum.vnde epiſcopus præter conſen-

iniuriam eccleſiæ illatā m poſſit pus remittere

ſum capituli poteſt eam remittere.arg. extra de his quæ fiunt a prela.dum Apoſtolica cum enim epiſcopus ſit pater,vt 95.diſt.eſto.& pater poſſit remittere iniuriam factā filio,vt ff.de iniu. ſed ſi vnus. §. filio familias ergo ęps poteſt.ſed non credo quod ſolus epiſcopus poſſit illā remittere. nā epiſcopus procurator dicitur eccleſiaſticarum rerum, vt 12.q.1.c. vlt. vnde can. ſit procurator, conditor ecclesiæ non potest facere deteriorem, vt cap.de don.c.2. & S ne pœnitentia.) interim.ſcilicet cordis contritione, ſine qua nulli datur venia, vt 24.q.2.c. Iegatus. & infra. ea. eſt in oratione de diſt. ſi quis habeat pro cordis contritione poteſt facere de parte, vel totum remittere. Item de quolibet peccato ſemel confeſſo, vera & perfecta penitentia. SEMEL VERO. Hæc eſt quinta pars quæſt. in qua probat quod peccata ſemel dimiſſa iterum non ſunt puniendo.ue Fant.

SI illic.] CASVS. Sic ponit hūc caſum. Stephanus male tractauit quendam alium. ſed debebatur ei de illa offenſa ſatisfactio. ille vero negabat. Scribit ergo Gelaſius quibuſdam epiſcopis, vt ſi per hoc cognoſcāt: & ſi inuenerint q Stephanus ſatisfecerit, & ille remiſerit, non reuocat quod factum eſt. quia peccata dimiſſa in ultionem redire non debent. Si vero inuenerint nihil eſſe factum, ſtudeant pro poſſe ad componendum inter eos. ſi hoc non potuerint facere, procedant ordine iudiciario:& iudicio diffiniant cauſam. punientes culpam vbi inuenerint. Ben.eodem fere modo potuit caſum.ſed H.melius

e ¶ Acta ſunt.] Ibi enim eſt agenda. vt 3.q.6.ibi.

f ¶ Supplicatione.]Bene dicit,ſupplicatione:quia ſi non per preces. ſed propter pecuniā remitteretur iniuria infamis eſſet, ut ſi hoc fieret auctoritate iudicis, ut ff. de his qui not. infa.furti.§.pactus.

g ¶ Recidiuo.] Arguę ex quo quis eſt abſolutus, vel poſtquā pœnituit,q amplius de illo crimine accuſari nō poteſt,ut extra de accuſ.de his crimin. & 2.q.1. prohibentur. ſimiliter qui iurauit ſe non accuſaturum aliquem, non poteſt eum accuſare, † vt extra de accuſat. veniens licet poſſit denunciare crimen ſuum, ut extra de iureiurand. quemadmodum in fi. immo eo ipſo quod quis dicit ſe nolle accuſare, non admittatur accuſans, vt ff.de aduiter.ſi maritus. §. ſi negauerit. immo tacite renunciat quis accuſationi ſuæ. extra de his quæ fiunt a maiori par.capit.ex ore.in fine. & extra de offic. delegat.gratum. Hoc autem ſcias, quod iniuria duobus modis tollitur vel remiſſione, vt hic: uel diſſimulatione, & ſecundum hoc, ſi iniuria illata eſt per ino-

Digitized by Google

tum anno vtili abolet̃r,vt ff.quod metus cauſa, ſi cum exceptione. §.1. ſi alio modo inferatur, tollitur continuo anno inſtitu.de iniur. in fine. C. de iniur. ſi non conuitij. Si autem non reuocatur ſtatim iniuria ad animum, amplius agi non poteſt, vt ff.de iniur.non ſolum. §.1.& inſtit.de iniur. §. ulti.

a ¶ Non patitur. De hoc agitur infra. de pen. diſt.4 diuina,& eſt hic argumentum quòd poſt pœnitentiam nõ poteſt quis accuſari. De hoc no. 33.q.2.admonere.

b ¶ Tranſactum.] Iudicis auctoritate intelligas: qa ſine eius auctoritate nõ licet tranſigi pro iniuria illata, vt ff. de his q uo.infa.furti.

c ¶ Affligi.] ideſt, in iniuriati.

d ¶ Iremiſſibiliter.] ideſt, ſi non vult dimittere iniuriã, non enim cogitur ad hoc ut notaui ſuper.cap. proxi.

e ¶ Perſtet.] Ideſt perſiſtat.

SED OBICITVR. Hæc eſt 6. pars q ꝛ ſtio. in q ta probat quod iudices merẽtur in correctione ſubditorum; ſi tamen formam canonicam non excedant. Et hoc probat per 7. cap. Io. de Pœnit.

CASVS. Supra dictũ eſt,quod aliquis propriam iniuriam vlciſci non debet. Nunc uero probat contrarium exẽplo Heliæ, ad quẽ cum Achab rex Iſrael poſt ſteriliratem triumannorum, & ſex menſiũ quæ facta eſt precibus Heliæ,miſiſſet ei duos quinquagenarios,qui dicerent ei: Homo Dei, rex Iſrael vocat te,ait eis, ſi homo Dei ſum deſcendat ignis de cœlo, & conſumat vos:quod factum eſt:poſtea ſoluit hanc obiectionem,dicens,quod Helias propriam iniuriam non vindicauit, ſed potius iniuriam Dei: oſtendens eſſe verum Deum quem colebat.

f ¶ Sed obijcitur.] Contra illud,quod nullus debet iniuriam ſuam vlciſci.

g ¶ Achab.] Confundit hiſtoriam, non enim Achab miſit illis quinquagenarios, ſed rex Ochozias: nec etiã illud contigit tempore Achab, ſed illud contigit ſub Ochozia 1.

h ¶ Quæ factum.] Soluit obiectionem.

ITEM OBICITVR. CASV 3. Adhuc obijcit quod propria iniuria vindicanda eſt. Et ad hoc inducit ſequentia cap.

GVilifarius.] CASVS. G. Iſifarius patritius mandauit peccata in vltionem redire non patitur [a]. Sin vero nihil vel de ſatisfactione probabitur, vel de remiſſione tranſactum [b],dilectionis veſtræ ſermone mõſtretur: quatenus ſiue nunc ſaltem poterit competens ſatisfactio prouenire;illud potius exerceatur,vbi animum ſanare poſſit afflicti [c]:ſiue irremiſſibiliter [d] perſtet [e] acerbitas,ibidẽ nihilominus vindicetur, vbi plectibilis eſt orta ꝓſumptio.

6 *Sed obijcitur* [f] *illud Ambroſij:*[*Ad preces Heliæ,ignis deſcendit de cœlo,vt prophetæ vindicaretur iniuria.*] *Quod tunc intelligitur factum,quãdo Achab* †[g] *rex Iſrael poſt ſterilitatem illam trium annorum,& ſex menſium,quæ facta eſt, quando precibus Heliæ clauſum eſt cœlum annis tribus, menſibus ſex,miſit duos quinquagenarios ad Heliam,qui dicerent ei: Homo Dei, rex Iſrael vocat te:qui ait,ſi homo Dei ſum,deſcendat ignis de cœlo,& conſumat vos, & ſtatim ignis deſcendit de cœlo: & conſumpſit eos.*] *Quo facto* [h] *non cuius meriti apud Deum eſſet, voluit oſtendere, ſed quod ille eſſet verus Deus, quem colebat. non ille ad eius culturam ſtupro proprij corporis Iezabel nonnullos prouocabat,euidentiſſimis indicijs monſtrare curauit. Iniuria ergo prophetæ non alia quam iniuria Domini ipſius intelligitur: quæ in paucis vindicanda eſt,vt cæteri terreantur.*

Item obijcitur illud Siluerij Papæ ad Amatorem epiſcopum.

¶Apoſtolicus anathematizauit eos, qui eum ceperant, vel qui deinceps epiſcoporum aliquem ceperit. C. XXX.

GVilifarius [α] patritius noſter mandauit [i] me ad ſe venire pacifice pro quibuſdã eccleſiaſticis diſpoſitionibus in palatium Pincis: & ad primum & ſecundũ velum [k] retinuit omnem clerum,& populum, qui mecum veniebat, & nullum permiſit introire, niſi me ſolum & Vigiliũ diaconũ noſtrum †. Me vero vi retento [l], & ante prædictum [β] patritiam deducto miſerunt in exilium: in quo ſuſtẽtor modo pane tribulationis,& aqua angustiꝫ. Ego tũ propterea non dimiſi, nec dimitto officiũ meũ; eſt in exilium in quo exilio captiuus tenebatur.Ipſe tamen cum epiſcopis,quos potuit congregare,anathematizauit Guilifarium cum complicibus ſuis: & quicunque de cæteris talia fecerat, ſit anathema maranatha, ideſt,ſeparatus a collegio ſanctorum in aduentu Domini ſecundo. Vigilium vero diaconum cum ſuis fautoribus non ſolum anathematizauit, ſed etiam depoſuit. [Sacerdotalis:] quod habitualis erat uel ſacerdotalis id eſt clericalis.

Poly.l.1.tit.7. Anſel.12.c.8.& 9.

† al.meum.

Iohannes filius fuit Achab ut legitur 4. lib. Reg.in prin. & 3.Reg.vlt.

α ¶ Patritius.] Iſifarius patritius mandauit.

β ¶ Patritiam.] Iſifarium.

i ¶ Mandauit.] Hic mandare ponitur pro rogare: ſicut alibi ponitur rogare pro mandare,vt 11.q.3.rogo.

k ¶ Velum.] Ideſt, cameram uel oſtium.

l ¶ Me uero ui retento.] Qui hoc modo includit clericum, licet alio modo non injiciat manus in eum violentas, eſt excommunicatus,ut ext.de ſen.excom.cum dilectus in parte deciſa.

a ¶ Ana-

Digitized by Google

SED ET HIC. CASVS. Soluit nunc Grat. obiectionem de facto Siluerij, dicens q̃ Siluerius non eſt propriam iniuriam vltus: ſed iniuriam eccleſiæ. Poſtea probat ſequitur ſecundum membrum illius. [Ecce.] vbi dicitur quod delictum paucorum eſt puniendum: ut cæteri terreãtur. Sed quia hoc non probat ratio: ideo nunc probat, quòd peccatum paucorũ eſt puniendũ quinque exẽplis. & hoc ſi peccata ſint manifeſta: ſed ſi occulta ſunt, non debent puniri eo exẽplo, quo Chriſtus non punivit Iudam. & ad hoc ultimum ſequens c. inducitur, cuius caſus eſt planus. Ita quoque ordina literam, non habet potestatem abijcere quẽ ſcit reum.

d ¶ Quod aũt.] Dixit ſup. in c. quid faciet. in §. ecce q̃ crimina. q̃ quandoque delinquentes sũt patienter expectandi. & illud membrum executus eſt. dixi. d. quod crimen quandoque in paucis eſt vindicandum, ut cæteri terreantur.

e ¶ Vituli.] 45. d. diſciplina.

f ¶ Vna die.] Dum Phinees occidit Hebræum coeuntem cũ Madianita quam habes, 2. q. 7. §. item cum Balaam. **Phinees Hebræum occidit.**

g ¶ Murmurationis] Quando Iudæi murmurabãt in deſerto propter carnes. volebant enim ſibi conſtituere ducem, & reuerti in Aegyptũ. 90. d. alienus.

h ¶ Baal. Hanc hiſtoriam habes 1. q. 1. cum ſcriptura.

i ¶ Quod uero peccata.] Iſtud ſpectat ad illud. 3. ca. §. hoc ita reſpõdetur, ſunt quædam.

k ¶ Si quis.] ¶ Non habet.] Quia non eſt eius iudex.] ¶ Immunis eſt.] A peccato participationis: nec imputatur ei ſi taceat, cum non poſſit illud probare. 2. q. 7. plerumque, licet autem iudex ſciat aliquem criminoſum, non ideo ſtatim poteſt eum a ſe abijcere, ut 6. quæſt. 2. ſi tantum.

m ¶ Sine accuſatore.] Excipiuntur caſus poſiti 2. q. 1. de manifeſta.

a ¶ Anathematizaui.] Sup. ea. c. inter querelas. cõtra. Sed dic q̃ hæc iniuria contingit eccleſiã t. 64. d. Salomita- tamen iudex corporalem infligere pœnam pro offenſa ſua, ut 45. d. & qui emendat.

Vt inf. §... vel dic q̃ u- ne. Vel hic non erat ſuperior iudex 40. d. ſi Papa. poteſt fit iniuria ſapẽ manifeſta, ſi, põt eam indicare, ut hic. Si eſt occulta, põt de ea facere inquiri G. ſigs imp. male l. 1. fin Inn. q de hoc ſatis no. ex. d uer. ſig. ex parte. de hoc etiam ſatis no. Ber. ext. de cleri. maleſi. l. 1.

b ¶ Maranatha.] Dicitur Maranatha aduentus Domini ſi. 24. q. 3. §. ſed qui, ideſt, uſque ad aduentum Domini ſit excõicatus. ſupple, niſi pẽniteat. ſic 27. q. 1. de niduis.

c ¶ Sacerdotalis.] clericalis. arg. q̃ alicui aufertur quod non habet, ut 5. q. 6. iuſta. 27. q. 2. §. ex his omnibus.

sed cum epiſcopis, quos congregare potui, eos, qui talia erga me egerunt, anathematizaui, [a] & vna cũ illis Apoſtolica & ſynodali auctoritate ſtatui, nullum vnquã taliter decipiendum, ſicut deceptus ſum: & ſi aliquis deinceps vllum vnquam epiſcoporum taliter deceperit anathema maranatha [b] fieret in conſpectu Dei, & ſanctorũ Angelorum. *Idem Vigilio.* ¶ Habeto ergo cum his, qui tibi cõſentiunt, plenę damnationis ſententiam, ablatumque tibi nomen, & munus miniſterij ſacerdotalis [c] agnoſce ſpiritus ſancti iudicio & Apoſtolica a nobis auctoritate damnatus.

α ¶ Guilliarius.] *In tribus vetuſtis exemplarib. ex quib. caput hoc reſtitutum eſt Siluerio (antea enim tribuatur Silueſtro) legitur* Belliarius. *ſed, quia eſt initium capitis: non eſt mutatum.*

β ¶ Prædictam patritiam.] *Sic mutatum eſt ex ipſa epiſtola, & vita Siluerij, vbi hæc patritia vocatur Antonina. Antea legebatur,* prædictum patritium.

Sed & hic non ſuam; ſed eccleſiæ iniuriam vltus eſt. Quod autem [d] *peccatum populi in paucis vlciſcendum* † *ſit; Moyſes exemplo ſuo docuit: qui peccatũ idololatriæ in paucos cultores vituli* [e] *vindicauit, morte paucorum expians peccata multorum, in præſens terrens, in poſterũ diſciplinam ſanciens. Sic & ipſe peccata totius populi morte paucorum punivit: dum pro fornicatione totius populi vna die* [f] *xxiij. millia perierunt. Sic & pro peccato murmurationis,* [g] *uel tentationis nonnulli puniti ſunt; ut eorum exemplo cæteri ad pœnitentiam cogerentur. Sic & quotidie nonnullos punit Deus; vt diuina prouidentia etiam circa humana vigilare cognoſcatur; & nonnullos ẽt per longa tempora ad pœnitentiam expectat, ut patiẽtiam ſuæ benignitatis nobis oſtendat. Sic etiã Helias cultura Baal* [h] *uendicauit, ſacerdotes & prophetas eius interficiendo, morte auctorum expians peccata imitantium populorum. Quod vero peccata,* [i] *quæ publicis iudicijs deſeruntur, pumenda non ſint, illo exemplo probatur, quo Chriſtus qui Iudam ſolus furem nouerat, non abiecisſe, ſed patienter toleraſſe aſſeritur.*

† *al. puniendum. Exo. 32.*

Num. 25.

Num. 11.

1. Reg. 18.

Io. 12.

Vnde Ambr. ſuper primam epiſt. ad Corinth. c. 5. ait.

¶ Iudicis non eſt ſine accuſatore damnare.

C. XXXI.

SI quis poteſtatẽ non hẽt, [k] quem ſcit reum, abijcere aut probare non valet; immunis eſt: [l] & iudicis non eſt, ſine accuſatore [m] damnare: quia & Dominus Iudã, cum fur α eſſet, quia non eſt accuſatus, minime abiecit.

ſup. 2. q. 1. de manifeſta. ver. ut S. Ambroſius Capitul. l. 5. cap. 244.

SIMILITER CASUS. Dictum est supra, quòd cum peccata fiunt occulta, non est ferenda sententia. Nam vero offendit Gratianus in hoc verbo tendum quando multitudo est in causa, vel peccans, sociam habet multitudinem. Et hoc modo intelligit sequens cap.

Non potest.] CASUS. Sacramentum baptismi debet odisse peccatum, vel illo baptismo sociam habens in faciendo necessitatem, qui corrigi non potest. Sed Aug. loquitur de illo, qui corrigi potest, sed nolit. Et ideo dicit, quòd non est ferenda, sed dolenda. Et generaliter quando [illegible] videmus populi afflictionem mortalitate, & fame, & similibus pestilentiis.

Non potest.] Supple, ut confiteatur.

Multitudinē.] Supple, ut non exercetur vindicta, vel ut ex. gr. quoniam sic ea ipsa pietas. Sic & quidam ordinationes. Dicit autem hic multiplicem. ij. vel. ext. de cleric. excommunicatores.

Signum.] Scilicet Dei.

Misericordia.] Ex fervente procedens.

ADDITIO. Vel dic sic ut in glo. Dei multitudo corrigitur, quia homo non potest.

Separationis.] Scil. excommunicationis.

Infirmos.] Quia scandalizant.

Cum facultas.] Datur non contemnentibus prædicationis, nam illi non prosunt, potius tacere debet. 11. q. 3. quando.

General obiurgatione.] 8. q. 1. qd autem.

a Cum fur.] *Addita hic sunt aliquot verba ex originali.*

Similiter non est ferenda sententia quando multitudo est in causa, vel quando ille peccat qui sociam habet multitudinem.

Unde Augustinus in libro 3. c. 2. contra epistolam Parmeniani.

¶Quod a multitudine peccatur, vel ab eo, qui multitudinem habet sociam, ab ecclesia non punitur, sed defletur. C. XXXII.

NOn potest a esse salubris a multis correptio; nisi cum ille corripitur, qui nō habet sociam multitudinē b. Cum vero idē morbus plurimos occupauerit, nihil aliud bonis restat, quam dolor, & gemitus, vt per illud signū c, quod Ezechieli tacto reuelatur, illa si euaiere ab illorū vastatione merearmur. *& infra.* ¶ Retera si contagio peccandi multitudinem inuaserit; diuina disciplina & tenera misericordia d necessaria est. Nam conflictationes separationis e & insania † sunt, & perniciosa, atque sacrilega, quia impia, & superba sunt †; & plus perturbant infirmos f bonos, quam corrigant animos malos. *& infra.* ¶ Turba autem iniquorum, cum facultas g est in populis promendi sermonem, generali h obiurgatione ferienda est, & maxime, si occasionem, atq; opportunitatem præbeat aliquod flagellum desuper Domini, quo eos appareat profuis meritis vapulare.

Ezech. 9.

† al. inimicia.

f al. sunt.

Præcepta i nostra Euangelica de dilectione inimicorum, & misericordia impendenda proximis exhortationes quoque Apostoli de obsequio nel parandi inimicis non tantum intelligenda sunt de peccatis † relaxeur impunitas sed ut delinquenti correctio. & natura mitis esse subsidium: donec per sententiam iudicis, aut ipsa lhe correctionis, malorum vallatur excursum. In hac ergo iubemur diligere inimicos, & malefactorum eorum perditione doleamus, eorum saluem desideremus: & pro eorum correctione quotidie laboremus. & oremus, pœnitentibus solatia impendamus, alter alterius onera portantes, non ut pertinaces. & in malo perseuerantes impunitate donemus. Sicut enim erga pœnitentes non vindicta sed misericordes esse memoremur iuxta illud: [Noli k esse nimis iustus: qui esse iustus, qui peritus iustitia sua.] & rursum: [iudicium sine misericordia erit ei, qui non fecit misericordiam] & non illud Apostoli in secunda epistola ad Corinthios: [Cui aliquid donastis l, & ego:

Sup. ca. hæc autem. in. c. Rom. 12.

† al. peccantē.

Gal. 6. Iac. 2.

E. ad 7.

i ¶ Præcepta. Patet in superiori §. ex his omnibus.

k ¶ Noli esse. Hæ auctoritates sunt expositæ 2. q. 1. §. his ita respondetur.

l ¶ Donastis. Sequitur ibi Apostolus de Corinthio, qui adulterium admisit & pœnit. Apostolus vt recipere tur ipsum & remittit ei offensam, & sic simile 35. q. 9. c. venam.

ER-

Hæc iusta.] CASV. Quod dixit Ambrosius in hoc capite, non debet in omnibus peccantibus recondiscere, nec ubique peccati est parcendum. Licet autem eos lacrymas fundentes videat, tamen non debet misereri. Et hoc probat quatuor rationibus: primo auctoritate veteris testamenti, ubi legis: licet

a ver. 2.

| in persona Christi]

Glosa interlabi.

Nunc & ego, si quid donami, propter vos donami ac † si ipse Christus donaret, ut non circumueniamur a Satana. Non enim ignoramus cogitationes eius.] [Qui quos nequit consentiendo decipere, facti nimis asperos; & sicut iniquum, peccantibus, ut dictum est, non crudeles esse iubemur, sic impenitentibus, & obstinatissimis nimia miseratione damna impendere prohibemur.

a ¶ Nolite esse.] Gratianus refert ipsa pro suis verba Ecclesiastis. Etenim sic habent. Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: iustus perit in iustitia sua, & impius multo viuit tempore in malitia sua. Noli esse iustus multum, neque plus sapias, quam necesse est, ne obstupescas.

Vide Ambro. sermone 8. in psal. 118. vers. 2.

¶ De iusta & iniusta misericordia. C. XXXIII.

Est iusta a misericordia. Denique in lege b scriptū est de quodā: Non miserebitis illius.] Et in libris Regorum legis, quia Saul pro ea cōtraxit offensam, quia miseratus est Agag hostiū regē, quem prohibuerat sententia diuina c seruari. Itaque, † si quis latronem filijs deprecantibus motus, & lacrymis d coniugis eius inflexus absolui, nium putet, cur adhuc latrocinandi aspiret affectus; nonne innocentes tradit e exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem; Certe si gladium f reprimit, vincula dissoluit: cur laxat exilio cur latrocinandi, qua potest clementiori via non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere nō potuit? Deinde † inter duos, hoc est, accusatorem & reum pari periculo g de capite decernētes, alterum si non probasset, alterum, si esset ab accusatore conuinctus; nō id quod iniustitiæ est: iudex sequatur: sed dum miseretur rei, dānet probantem: aut dum accusatori fauet, qui probare non possit, addicat innoxium: non potest igitur hæc dici iniusta misericordia. In ipsa ecclesia, vbi maxime misereri decet, teneri quam maxime debet forma iustitiæ, ne quis a cōmunionis h consortio abstentus, & breui hac hrymula atq; ad tempus parata, uel etiam vberioribus fletibus communionem, quam plurimis debet postulare temporibus, [a facilitate † sacerdotis extorqueat. Nonne, cum vni indulget indigno, plurimos facit ad prolapsionis contagium prouocari? Facilitas i enim veniæ, incentiuum tribuit delinquendi.

Aug. 11. c. 33. Tol. l. 6. tit. 21. 2. Reg. 15.

† *Atque si quis latronem*, orig.

al. Denique.

† *al. facilitate.*

β ¶ Abstentus.] *Antea legebatur*, a consortio communionis uel crimmationis abstractus. *Emendatum est & hoc & multa alia ex ipso originali.*

Item Augustinus in libro psalmorum. ps. 32.

Ex glo. ord. ibi.

¶ Non debemus in mala causa pauperi misereri.

C. XXXIIII.

† *al. commisso.*

NE amisso † iudi-

a ¶ Iusta misericordia.] Sic infirma quandoq; dicit, ut 45. distinct. [illegible]

b ¶ In lege.] [illegible] Deuteronomio nihil [illegible] quem imitatus Ambrosius [illegible] quietas eius non ad [illegible] discretionem [illegible] ritus: Subtrahatur [illegible] eius, ut non [illegible] si audiens.

c ¶ Damnat. S. ff. de posti. Iniuste & [illegible] de lo. dicitur. [illegible] de lege Aquil. in fi.

d ¶ Et lacrymis.] Iudex non debet moueri ad lacrymas caymitofotorum, ut ff. de off. præt. obseruandum. & de pe. dist. 3. sunt plures.

e ¶ Tradit.] Occasionaliter.

f ¶ Si gladiū.] Sed quare hic redarguit ecclesia iudicem, q gladium reprimit: cum alias petat Augustinus eos nō occidi, ut 23. q. 5. c. 1. & c. de occidēdis? Sed dicas hic loqui de incorrigibilib. ibi de corrigibilibus. sic infra e. q. 5. prodest.

g ¶ Periculo.] Propter hoc uerbū quidam hic dixerunt, q̄ si criminali causa nō esset mittus agēdā cum reo, quam cū actore quod non concedo, ut 35. q. 9. ueniam. in fin.

h ¶ Communionis.] Rerum quib. [illegible] fus est nō intelligas hoc de sententia excōmunicationis: nā ibi propter periculū non est differēda absolutio: nam quandoq; sit absolutio a iudice nō sua ut extra de sent. excom. sicro. & ext. de appell. qua frōte. ustuelles intelligere in eo casu q̄n propter contumaciam detinetur aliquis diutius in excommunicatione 11. q. 3. qui iubente.

i ¶ Facilitas.] Veniā q̄ de iure nō dat, sed de facto sæpe datur & sic nō obst. 1. q. [illegible] E amisso.] CASV. Dicitur in hoc cap. quod iudex

licet in Deuteronomio de quodam prævaricatore, qui inuitabat homines ad idololatriam: & exemplo Saulis

prætermissa discretione in mala causa pauperis misereri non debet: quia si iudex paupertati eius parcit: reddit eum nequiorem, cum uideat sibi iustum fauere. [Amisso,] id est dimisso, & derelicto. [Iudicio.] Id est discretione. [Sacello.] i. paupertati corporis uel pecuniæ.

a ¶ Iudicio.] Id est, ordine iuris.

b ¶ Sacello.] Id est, paupertati. Ioan.

DVo ista] CASVS. Ostendit Augu. in hoc ca. q̃ duo sũt nomina: homo scilicet, & peccator in eo q̃ aliquis est homo. est ei misericordia in eo q̃ est peccator, est corrigẽdus: quia homo non liberatur à morte nisi puniatur ꝑ eo delictũ: & huic officio correctionis inuigilare debet q. libet. qui nomẽ habet & officiũ corrigẽdi, quod probatur vij. exemplis, scilicet cẽpi. pauperis. & diuitis. mariti. patris iudicis. & regis: quorum q̃libet corrigere debet delictum secũdum officium sibi commissum. Non est igitur cõtemnẽda in peccatoribus eleemosyna, dũmodo eorum iniquitatem persequamur.

c ¶ Quia homo.] Sic 86. dist. odio.

d ¶ Officio.] Correctionis.

e ¶ Nominis.] Id est secundum quod aliquis nominatur vel prælatus vel pater, ut ostendit per exẽpla.

f ¶ Episcopo.] Ex hoc c. & ex illo supra ea. ita consueuit dici. qđ illud. Si peccauerit in te frater tuus, ad solos illos spectat, qui ex potestate aliqua pãt punire: sed certe hic nõ loquitur de denunciatione, sed tantum de correctione: ad quã etiam alij tenẽtur, qui enumerãtur hic: nam & vicinus teneatur corrigere vicinũ suum. inf. ea. q. 5. nõ putes. Item quilibet tenetur alĩ occulte corr. per. ut extra de hæret. cum ex iniuncto circa fi.

Correctio occulta est præcepti.

g ¶ Familiam.] C. de emend. propinquorum. l. vna. & 35. q. 2. placuit.

h ¶ Marito.] Supra 7. q. 1. sicut alterius.

i ¶ Quibusq; pauperibus.] ſu. 22. dist. quiescamus. Io.

ITEM ILLVD. CASVS. Dictum est su. quod possumus persequi peccatorem: sed contra hoc obijcitur ab hæreticis auctoritas Euangelij, qui gladio, &c. Sed hãc auctoritatem determinat August. in sequ. capit. cuius casus planus est.

k ¶ Ille gladium accipit.] Iniuste.

l ¶ Potestate.] Nam potestas gladij tantum à principe habetur, ut su. ea. q. 1. militare. & q. 2. c. 1.

PORRO. Hęc est 7. pars q. in qua probat magister per

cio [a] sis pauperi in mala causa misericors; cuius si parcis sacello; [b] percutis cor, & tanto nequiorem reddis quanto iustum sibi fauere uidet.

¶ *Fere eadem sunt in glossa ord. in Ps. 32. ad uerſ.* Diligit misericordiam. *ex B. Augustino collecta sententia.* Beda Gal. 6.

Idem.

¶ Homini est miserendum, peccatori irascendum.

C. XXXV.

DVo ista nomina cum dicimus, homo peccator; non utique frustra dicuntur. Quia peccator est, corripe; q̃a homo [c] est, miserere: nec omnino liberabis hominem nisi eum persecutus fueris peccatorẽ. Huic officio [d] nominis † [e] inuigilet disciplina, sicut cuique regẽti apta, & accõmodata est, non solum episcopo [f] regenti plebẽ suã, sed etiam pauperi regenti domum suam, diuiti regẽti familiam ꝑ suam, marito [h] regenti cõiugem suam, patri regenti prolem suam, iudici regenti prouinciam suam, regi regẽti gentem suam. *& paulo post.* ¶ Ita nulli homini claudenda est misericordia: nulli † peccatori impunitas relaxanda est. ‡ Hinc itaque maxime intelligendum est, q̃ non sit contenẽda eleemosyna, quæ quibusque [i] pauperibus iure humanitatis impẽditur: quãdoquidem Dominus fubleuabit indigẽtiam pauperum etiam ex his locupletis, quos ex opibus implebat aliorũ. *& paulo post.* ¶ Non ergo suscipiamus peccatores, ꝓterea quod sunt peccatores, sed tamen eos ipsos, quia & homines sunt humana consideratione tractemus: persequamur in eis propriam iniquitatem, misereamur communem conditionem.

Poly. l. 6. tit. 11. Anſ. l. 13. c. 71.

† *omnis*] vera lectio.

† *al. sicut nulli peccato.*

‡ Ex isto tex. infertur ꝙ absolutio nõ est differenda. contra. text. in l. fi. cũ ibi not. C. de summa trin.

¶ *Initium huius capituli habetur in sermone 94. & 109. de tempore & hom. 6. in lib. 50. homiliarum. Verum integrum est apud Bedam in comm. epistolæ ad Galatas. c. 6. Item Illud Euangelij quod obijciebatur.* [*Qui gladio vsus fuerit, gladio cadet.*] *Augustinus exponit in 22. li. contra Faustum Manichæum, c. 70. ita dicens.*

su. ead. tres personas in fine.

† *Vitur gladio*] ong.

¶ Quis dicatur gladium accipere. C XXXVI.

ILle gladium † accipit, [k] qui nulla superiori, ac legitima potestate [l] uel iubente, uel concedente in sanguinem alicuius armatur.

Suo p. 10. c. 110. Pann. l. 6. c. 44.

¶ Porro illud Hieronymi, [m] quo ecclesia negatur aliquẽ persequi, non ita intelligendum est, ut generaliter ecclesia nullum persequatur, sed quod nullum iniuste perse-

su. ea. qui secũdum.

per 11. auctoritates. quod omnino iudices malos corrigere debent. alioquin pœna eorum imputabitur. eis Io. de Font.

CASVS. Dictum est su. in ca. qui secundum carnem qđ aliquem persequi nõ debemus. Sed dicit nunc G. ꝙ hoc non est generaliter uerum, ꝙ ecclesia nullum persequatur: sed ꝙ iniuste. nullum persequatur: Nam iuste hæreticos persequimur & alios peccatores. & sic Christus persecutus fuit illos, quos de templo eiecit.

m ¶ Illud Hieronymi.] Supra ead. qui secundum carnem.

Nimium

NImium ſunt.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima inuitur ꝙ Vincentius Donatiſta conquatur. *Non enim omnis perſecutio culpabilis eſt, ſed rationabiliter hæreticos perſequimur; ſicut & Chriſtus corporaliter perſecutus eſt eos, quos de templo expulit.*

Vnde Auguſtinus ait Vincentio, epiſt 48.

¶ Poteſtatis officio vtiliter inquieti corriguntur.

C. XXXVII.

Poly.l.7. tit.6. Anſel.l.12.c.55.

NImiũ ſunt inquieti Donatiſtæ? α quos per ordinatas a Deo poteſtates β cohiberi, atq; corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus. *Item infra.* ¶ Si.n. quiquã inimicum ſuũ periculoſis feḃrib. phreneticum factum currere videret in ꝓcipitium; † nonne tunc potius malũ pro malo redderet, ſi eum ſic currere permitteret; quam ſi corripiendum ligandumq; curaret? Et tñ tunc ei moleſtiſſimus, & aduerſiſſimus videretur; qñ vtiliſſimus, & miſericordiſſimus extitiſſet. Sed planè ſalute reparata tanto ei vberius gratias ageret; quanto ſibi eum minus peperciſſe ſenſiſſet. *& poſt pauca.* ¶ At.n. quibuſdã iſta non proſunt. Nunqd ideo negligẽda eſt medicina; quia nonnullorum eſt inſanabilis peſtilentia? *Item poſt aliqua.* ¶ Non ois, [a] qui parcit, amicus eſt, nec ois, qui verberat, inimicus. Meliora ſunt vulnera amici, quam blãda † oſcula inimici. Melius eſt cum ſeueritate diligere; quam cum lenitate decipere. Vtilius eſurienti panis tollitur; [b] ſi de cibo ſecurus iuſti tiam negligebat; quã eſurienti panis frangitur, vt iniuſti tiæ ſeductus acquieſcat. *Item poſt pauca.* ¶ Putas neminẽ debere cogi [c] ad iuſtitiã; cum legas patremfamilias dixiſſe ſeruis: Quoſcunq; inueneritis, cogite intrare:] cum legas ẽt ipſum primo Saulum, poſtea Paulum ad cognoſcẽdã, & tenendam veritatem magna violentia Chriſti cogentis eſſe cõpulſum. *Item poſt pauca.* ¶ Et noueris aliqñ furem auertendis pecoriḃ. pabulum ſpargere, & aliqñ paſtorem flagello ad gregem pecora erratia reuocare. *Item infra.* ¶ Si ſemper eſſet culpabile perſecutionem facere; non ſcriptum eſſet in ſanctis libris, [Detrahentem proximo ſuo occultè, hunc perſequebar.] Aliquando ergo & qui eam patitur, iniuſtus eſt; & qui eam facit, iuſtus eſt. Sed planè ſemper & mali [d] perſecuti sũt bonos, & boni perſecuti ſunt malos: [e] illi nocẽdo per iniuſtitiam, † iſti, conſulendo per diſciplinam: illi immaniter, iſti temperãter; illi ſeruiẽtes cupiditati, iſti charitati. Nam qui trucidat, non cõſiderat quemadmodum lanietꝫ qui autem curat, cõſiderat, quemadmodũ ſecet. Ille.n. perſequit ſanitatem, iſte putredinem. Occiderunt impij prophetas: occiderũt impios, & prophetę. [f] Flagellauerunt Iudęi Chriſtũ; Iudęos flagellauit & Chriſtus; traditi ſunt Apoſtoli ab hoiḃ prãti humanæ, tradiderũt & Apoſtoli hoies ptãti ſalutẽ. In his oiḃ. quid attendit, niſi quis eorũ ꝓ veritate, quis ꝓ iniquitate, quis nocẽdi cauſa, [g] quis emẽdandi? *& paulo poſt.* ¶ Cõſtãtinus Imperator, primus conſtituit, [h] vt res cõuictorũ, & vnitati pertinaciter reſiſtẽtiũ fiſco vẽdicarent. *& poſt pauca.* ¶ Certè [i] nullius crimẽ ma-

Supra 5.q.5.c.2.

Matth.22. Luc.14. Act.9.

Pſal.100.

Reg.8. Matth.17. Ioan.1. Act.16. 1.Cor.5.

¶ al. voluntaria. Prou.27.

† al. præcipi.

† illi] orig.

a ¶ Non omnis.] Supra 5.q.5. non ois.

b ¶ Tollitur.] Supra cad. duo contra.

c ¶ Cogi.] Supr. 45. diſt. c.2. contra. Sol. ab initio nemo cogendus eſt ad bonũ, ſed aliqs cogitur ꝑſeuerare in eo quod incepit. vt ff. co. q.5. ad fidem. nec obuiat ꝙ dicitur de Paulo, qui ab initio fuit coactus. 2 nã hic arg. a minori, i. ex quo Paul⁹ ab initio fuit coactus, ergo alij poſſunt ex poſtfacto cogi.

d ¶ Et mali.] Vt Iſmael Iſaac, & Saul Dauid.

e ¶ Boni malos.] Vt Helias quinquagenarios.

f ¶ Et prophetę.] Vt Moyſes Aegyptũ, ut ff. ea. q.3. non in inferenda.

g ¶ Nocẽdi cauſa.] Q.d. plus cauſam facti quam factũ conſiderabimus, ut ff. e. quæſt.8. occidit.

h ¶ Cõſtituit.] C. de hære. Arriani. 2 lo. de Fant.

i ¶ Certè.] Sup. ea. quam magnum.

1 Vt ff. ea. diſplicet. ver. ſi uero. & e. q. nos, uer. mirum. nã Dñs eum 5. ſi Paulus.

2 Tu dic, ꝙ legẽ Cõſtantini hoc expreſſe dicentẽ non habemus: Chriſtiano iñ qui ſit Iudæus hanc pœnam imponit, ut C. de apoſt. l. 1. Archid.

Diſpli-

Digitized by Google

D iſplicet.] CASVS. Donatus cũ eſſet captus a chriſtianis cum quidam ſuo ſocio, & diuerterat ſuper equum, ſe proiecit in terram, unde in corpore ſuo grauiter lęſus fuit: ſocius vero iſtud non fecit, ſed ſe ſeruauit illæſum quare Donatus ſuper hoc conquerebatur, quatuor modis abiiciẽdo Auguſtino. Primo obiiciebat diẽs quod hoc fieri ibi nõ debuit: quia nemo cogi debet ad bonũ. A q, uero hanc obiectioni reſpondet, dicens, hoc non eſſe uerũ, cum multi cogantur ad epiſcopatum donec de nolentibus fiãt uolentes. Secũdo obiiciebat, quod Deus dedit hominem liberum arbitrium, & ideo nullus debet cogi ad bonum ſed reſpondet Auguſtin. contra, quod licet homo liberum habeat arbitrium, non tamen leges male uolentibus eſſe relinquẽdas, quod probat quatuor exemplis, ſcilicet Iſraelitarum, & Pauli, & patris, & negligentiũ prælatorum. Tertio obiiciebat: non debes me inuitũ ſaluare, quia ſic uolo errare ſic uolo perire. Reſpondet Auguſt. dicẽs, quod ſint alii commõẽndi ſunt, & bene faciũt, qui te de puteo leuauerũt, in quem te proieceras, ut ibi morereris. ſic nos bene facimus ſi te inuitum de erroris puteo eleuem: ne moriaris in æternum. Quarto obiiciebat, q̃ nõ debet recedẽs ab eo ſuus tener: qa Dominus lxx. diſcipulos, q̃ hoc fecerunt, abire pmiſit. & reſpondet Auguſt. dicens q̃ rẽpora ſunt diſtinguẽda. Nam tũc eccleſia nouo germine pullulabat nec fortis erat ad puniẽda deliquẽtes. hodie autem cũ ſit fortis & potẽs in uitum ad bonum cogere debet. & hoc p̃bat auctoritate Euãgelij. Prima obiectio Donati eſt ibi. ¶ Sed neque hoc putes.] Secunda ibi, [Dicis Deũ.] Tertia ibi, [Noli ergo tam dicere.] Quarta ibi. [Reperis ſicut audio.]

culat neſcientem. *Item infra.*¶ Facta nocẽtium, quæ innocentibus demonſtrari, uel ab innocentibus credi non poſſunt, non inquinant quenquam, ſi propter innocentium conſortium etiam cognita ſuſtineantur. Non enim propter malos boni deſerendi: ſed propter bonos mali tolerandi ſunt; ſicut tolerauerunt prophetæ eos, contra quos tanta dicebant; nec communionem ſacramentorum illius populi relinquebant.

a ¶ Donatiſtæ.] *Apud Anſelmũ titulus eſt*, Auguſtinus Vincentio. *Inuenio uero contra eſt*, Donatiſtæ nimium *& apud B. Auguſtinum*, Sed Donatiſtæ nimium *propter rea poſita eſt hoc loco dicto*, Donatiſtæ, *inducta autem in titulo. Ibi eam antea legebam*, Auguſtinus ait Vincentio Donatiſtæ.

β ¶ Poteſtates.] *Sequebatur in uulgatis*, Seculares. *q̃ uox abeſt a pleriſq; uetuſtis, & Anſelmo, & originali. Multa uero alia ex ipſo præſertim originali ſunt emendata.*

Item Donato preſbytero epiſt. 204.

¶ Hæretici ad ſalutem etiam inuiti ſunt trahendi.

C. XXXVIII.

Poly. ibidem. Ant. l. 12. c. 7. Deut. dedit p. 2.

D Iſplicet tibi, quia traheris ad ſalutem; cum tam multos noſtros ad pernicium traxeris? Quid enim uolumus niſi te comprehendi, & præſentari, & ſeruari, ne pereas? Quod autem in corpore læſus es, ipſe tibi feciſti, qui iuramento tibi mox adhoto uti noluiſti, & te ad terram grauiter colliſiſti. Nam utique alius, [a] qui adductus eſt tecum collega tuus, illęſus uenit, qui talia ſibi ipſe nõ fecit. Sed neque hoc putas tibi fieri debuiſſe, quia neminem exiſtimas cogendum eſſe ad bonum. Attende quid dixerit Apoſtolus: [Qui epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.] Et tamen tam multi ut epiſcopatum ſuſcipiant, tenentur inuiti, [b] perducuntur, includuntur, cuſtodiuntur, patiuntur quæ nolunt; donec eis adſit uoluntas ſuſcipiendi operis boni. Quanto magis uos ab errore pernicioſo, in quo uobis inimici eſtis, trahendi eſtis & perducendi ad ueritatem uel cognoſcendam, uel eligendem, non ſolum ut honorem ſalubriter habeatis, ſed etiam ne peſſime pereatis? ¶ Dicis Deum dediſſe liberum arbitrium; ideo non debere cogi hominem nec ad bonum. Quare ergo illi, de quibus ſupra dixi, coguntur, ad bonum? Attende [a] ergo, quod conſiderare non uis. Ideo uoluntas bona miſericorditer impenditur, ut mala uoluntas hominis dirigatur. Nam quis neſciat nec damnari hominem niſi merito malæ noluntatis; nec liberari, niſi bonam habuerit uoluntatem? Non tamen ideo, qui diligun- Pann. l. 8. c. 17.

1. Tim. 3.

Diligens in finis, dẽt in alienis ſimiliter facere.

a ¶ Alius.] Arg. q primũ q̃ ex quò unus ſecure poteſt venire ad iudicium: ergo & aliter ſic extra de elec. c. bo- in ſ. tñ hoc arg. fallit', nam & licet aduerſarius meus ẽt qui uenire non poterat, uenit non ideo ſequitur q̃ ego tenebar uenire. ut ff. de arbi. l. ſi cum dies. §. pen.

b ¶ Inuiti.] Quid ergo eſt q̃ dicitur, q̃ nemo cogitur creſcere inuitus, ut 74. diſtinc. geſta. &c. ubi, ſed ibi lo-

in l. 9. c. nullus. ſu. c. quam magnum.

tur malæ suæ voluntati impune,& crudeliter permitten di sunt:sed,vbi potestas datur, & a malo prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam, si voluntas mala semper suæ permittenda est libertati : quare Israelitæ recusantes,& murmurantes tam diris flagellis a malo prohibebãtur, & ad terram promissionis compellebantur? Si voluntas mala semper suæ permittenda est libertati;quare Paulus Act.9. non est permissus vti pessima voluntate, qua persequebatur ecclesiam ; sed prostratus est,vti excæcaretur : excæcatus, vt mutaretur : mutatus, vt mitteretur:missus, vt qualia fecerat in errore, talia pro veritate pateretur? Si voluntas mala semper suæ permittenda est libertati ; quare monetur pater in scripturis sanctis,filium durum Prouer.13. non solum verbis corripere, sed etiam latera [a] eius tundere,vt ad bonam disciplinam coactus,ac domitus dirigatur? Vnde idem dicit: [Tu percutis eum virga, animam autẽ eius liberas a morte. Si mala voluntas semp Prouerb.23. suæ permittenda est libertati; quare corripiuntur negligentes [b] pastores, & dicitur eis : [Errantem ouem non Ezech.34. reuocastis,perditam non inquisistis.,Et vos oues Chri- Hier.23. sti estis:characterem Dominicum portatis in sacramento,quod accepistis, sed erratis,& peritis : Non ideo vobis displiceamus;quia reuocamus errãtes,& quærimus peritos.Melius enim facimus voluntatem Domini monentis,vt vos ad ei[us] ouile redire cogamus;quam consentiamus voluntati ouium errantiũ, vt perire vos permittamus. ¶Noli ergo iã dicere quod te assidue audio dicere:Sic volo errare:sic volo perire. Melius enim nos hoc omnino non permittimus,quantũ possumus. Modo, q te in puteum vt morereris,[c] misisti;vtique libera volũta te fecisti.Sed quam crudeles essent serui Dei,si huic malæ voluntati tuę te permitterent,& non te de illa morte liberarent?Quis eos nõ merito culparet?Quis nõ impios recte iudicaret? Et tamẽ tu te volens in aquam misisti, vt morereris: illi te nolentem de aqua leuauerunt,ne morereris. Tu fecisti secundum voluntatem tuam,sed in perniciem tuam: illi contra voluntatẽ tuam,sed propter salutem tuam.Si ergo salus illa corporalis sic custodiẽda est,vt etiam in nolentibus aberis,qui eos diligunt,seruet ; quãto magis illa spiritalis,in cuius defertione mors æterna metuitur:quãquã,& in illa morte,quam tibi tu ipse inferre voluisti,non solum ad tẽpus, sed ét in æternũ morereris,quia etsi non ad salutẽ, non ad ecclesiæ pacem, non ad Christi corporis vnitatem,non ad sanctam & indiuiduam charitatem,sed ad mala aliqua cogereris:nec sic tibi ipse mortẽ inferre debuisti [d].Cõsidera scripturas diuinas,& discute quantũ potes, & vide vtrum hoc fecerit aliquis aliquando iustorum,atq; fidelium: cum ab eis tanta mala perpessi sunt,q eos ad æternum interitum,non ad vitã æternam,quo tu compelleris,adigeãt. *Et post pauca.* ¶Repetis sicut audio,quod in Euangelio scriptũ est,recessisse a Domino lxx.[discipulos,& ab atrio suæ malæ,atq; impiæ discessionis, fuisse permissos:cæteriq; duodecim,qui remanserant,fuisse rñsum. [Nunquid & vos vultis ire?] Et non attendis, quia tunc primũ ecclesia nouello germine pullulabat,nondumque in ea fuerat completa illa prophetia: [Et Psal.71. adorabunt eum omnes reges terræ,omnes gentes seruient illi.] Quæ utique quanto magis impletur,tanto maiore vtitur ecclesiã potestate,ut non solũ inuiter sed etiam cogar ad bonum. Hoc tũc Dominus significare volebat : qui quamuis haberet magnam potestatem : prius tamen elegit cõmendare humilitatẽ.Hoc & in illa conuiuij similitudine satis euidenter ostẽdit,vbi

quitur,cũ malo zelo quis cogitur ĩ hæc est veritas,qd si aliquis semper esset nolens, nõ debet retrog. De hoc no. 8. quæst. 1.cum seruos.

Adde hic. De hoc etiam not. 40. dist. autẽ omnia. & 61. d.Clementis.& melius 2.q.6. biduum in princip. ver. appellare ibi videas. Archid.

a ¶ Sed etiã latera.] Sup.45.dist.§. Salomon.

b ¶ Negligẽtes.] Vt 86.d.c.1.& vlt.

c ¶ Vt morereris.] Bona illorũ qui seipsos interimunt, hĩc apprecantur si pp conscientiam dei hoc faciunt : si secus propter mentã alterius voluntatis, ut ff. [illegible] communiquante sententiam tibi mortem.l.pen.

Bona seipsos interimentũ qñ hĩc apprecentur.

d ¶ Debuisti. inf. ea.q.ii.c.1.& hoc est caput notatum.& de consecr.dist.2.prima.

a ¶ In

Digitized by Google

a ¶In vias.] ideſt, hęreſes & ſchiſmata.

QVãdo vult. CASVS. Hæretici mirabantur ſi eccleſia eos corrigebat, uel ſi ſæculares iudices, uel principes mouebantur ꝺ eos. Sed dicit Aug. ꝙ ipſi mirari non debent, ſi eccleſia, uel principes ſæculares eos corrigant, & hoc probatur exemplo Sarę, quæ correxit Agar ancillam ſuam: ſic, & eccleſia debet corrigere hæreticos. & exẽplo Nabuchodonoſor, qui fecit edictum, ut quicunque dixerit blaſphemiã in Deum Sidrac, Miſac, & Abdenago, in interitum iret, & domus eius in diſperſionem.

b ¶A Sara.] ideſt, ab eccleſia.

c ¶Agar.] i. conuenticula hæreticorum.

d ¶Hæreditatẽ.] ſ. 22. q. 4. recurrat: ſed ſ. 22. q. 4. dicat. cõt. Sed hic de cęleſti, ibi de hæreditate terrena, vt 1. q. 4. Iudæi.

e ¶Pacatã.] Ad hoc enim cõſtituti ſunt principes, ut tueantur eccleſias, ut inf. ead. quæſt. 5. principes. & ſi noluerint tueri, poſſunt excommunicari, ut infra ead. quæſtio. 5. adminiſtratores.

Principes eccleſias tueri debent.

f ¶Matrem.] ſup. 22. q. 2. qui abſtulerit, & 22. q. 4. recurrat.

g ¶Temporales.] Vides ergo ꝙ hæretici ſunt occidendi. primo tamen ſunt admonendi: ſ. ea. non inuenitur. in fi. & ſ. q. 5. ſi audieris. Quaſiter ſit cogendus, dixi 24. q. 1. quæ domus in fi.

miſit ad inuitatos, & venire noluerunt, & ait ſeruo: [Exi in plateas ℊ, & vicos ciuitatis: & pauperes ac debiles, cęcos & claudos introduc huc. Et ait ſeruus domino: Factum eſt vt imperaſti, & adhuc locus eſt, & ait dñs ſeruo; Exi in vias [a], & ſepes, & compelle intrare, vt impleat domus mea:] Vide nunc, quemadmodũ de his, qui prius venerunt, dictum eſt introduc eos: nunc † dictum eſt compelle. Ita ſignificata ſunt eccleſiæ primordia adhuc creſcentis, vt eſſent vires etiam compellendi. Luc. 14.

† al. non.

ℊ ¶Attende ergo.] *Locus hic (quemadmodum & multa alia in hoc capite) emendatus eſt ex B. Auguſt. Antea legebatur*, Attende ergo, & conſidera, quòd non ideo voluntas bona miſericorditer impenditur, vt mala voluntas hominis diligatur.

ß ¶In plateas.] *Sic emendatum eſt ex Euangelio B. Lucæ, expunctus duabus vocibus. Antea enim legebatur*, exi cito in vias, & plateas.

Idem ſuper Ioannem, tractatu 11. ad c. 3.

¶Hæretici vtiliter patiuntur, quæ catholici vtiliter inferunt. C. XXXIX.

QVando vult Deus concitare poteſtates aduerſus hęreticos, aduerſus ſchiſmaticos, aduerſus diſſipatores eccleſię, aduerſus exſufflatores Chriſti, aduerſus blaſphematores baptiſmi; non mirentur, quia Deus concitat, vt a Sara [b] verberetur Agar: cognoſcat ſe Agar [c], & ponat † ceruicem; quia cum humiliata diſceſſiſſet a dña ſua, occurrit ei Angelus, & dixit; (Quid eſt Agar ancilla Saræ?) Cumqueſta eſſet de domina; quid audiuit ab Angelo? (Reuertere ad dominã † tuã.) Ad hoc ergo affligit, vt reuertatur: atque vtinã reuertatur, quia proles eius, ſicut filij Iacob, cum fratribus hæreditatem [d] tenebit. Mirantur autem, quia commouentur poteſtates Chriſtianæ aduerſus deteſtandos diſſipatores eccleſiæ. Si nõ ergo mouerentur: quomodo redderent rationem de imperio ſuo Deo; Intẽdat charitas veſtra, quid dicam, quia hoc pertinet ad reges ſęculi Chriſtianos, vt temporibus ſuis pacatam [e] velint matrem [f] ſuam eccleſiam habere, vnde ſpiritaliter nati ſunt. *& paulo poſt.* ¶Nabuchodonoſor rex decreuit dicens: (Quicumq; dixerint blaſphemiam in Deum Sidrach, Miſach, & Abdenago, in interitum erunt, & domus eorum in perditione.) Ecce quo modo ſęuit rex alienigena, ne blaſphemaretur Deus Iſrael, qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, vt ſęuiant reges Chriſtiani, quia Chriſtus exſufflatur, a quo non tres pueri, ſed orbis terrarum cum ipſis regibus a gehennarũ igne liberatur. *& infra.* ¶Quomodo ergo illi reges non moueantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma, ſed ſeipſos liberatos de gehenna? quando vident Chriſtum a quo liberati ſunt, exſufflari in Chriſtianis? quando audiunt dici Chriſtianos, dic te non eſſe Chriſtianum? Talia facere uolunt, & ſaltem tali pati nolunt. Nam videte qualia faciunt, & qualia patiuntur; occidunt animas, affliguntur in corpore; ſempiternas mortes faciunt, & temporales ℊ ſe perpeti conqueruntur.

Poly. l. 7. tit. 6. Anſ. l. 12. c. 54. Iuo p. 10. c. 99.

† al. ſupponat.

Gen. 21.

† al. dominã.

Dan. 3.

Idem contra literas Petiliani, lib. 2. c. 79.

Digitized by Google

QVi peccat.] CASVS. Petilianus conquerebatur dicens q̃ Chriſtiani ipſum & alios hæreticos iniuſtè perſequebantur, & ipſi ſe iuſtè defendebant a Chriſtianis. ſed oſtendit Auguſt. q̃ eccleſia Chriſtianorum iuſtè perſequitur ipſum, & alios hæreticos. Et hoc probat ꝛc.

¶ Eccleſia hæreticos ratione perſequitur. C. XL.

Iuo p.10.c.75.

QVi peccat, non peccat legis [a] auctoritate, ſed cõtra legis auctoritatem. Quia vero interrogas me, quæ ſit ratio perſequendi; viciſſim te interrogo, cuius ſit uox in pſalmo dicẽtis: [Detrahentem [b] ſecreto proximo ſuo, hunc perſequebar.] Quære itaque perſecutionis vel cauſam vel modum: & noli tanta imperitia generaliter malorum perſecutiones † reprehendere, *& infra cap.82.* ¶ Non enim perſequimur vos, niſi quemadmodum veritas perſequitur falſitatem. *Item ſupra cap.10.* ¶ Petilianus dixit, ſi [c] Apoſtoli perſecuti ſunt aliquem, aut aliquem tradidit Chriſtus? Auguſtinus reſpondit, poſſem quidem dicere ipſum ſatanam omnibus malis hominib. eſſe peiorem, cui tamen tradidit [d] Apoſtolus hominem in interitum carnis; vt ſpiritus ſit ſalnus in die Domini Ieſu: ſitemque alios de quibus dicit, [Quos tradidi ſatanæ, vt diſcant non blaſphemare.] Et Dominus Chriſtus flagellatos expulit de templo improbos mercatores, vbi etiam connexum eſt teſtimoniũ ſcripturæ dicẽtis, [Zelus [e] domus tuæ comedit me.] Ecce inuenimus Apoſtolum traditorem, [f] Chriſtum perſecutore. *& infra c.19.* ¶ Poſtremo, quare per violentiſſimas turbas etiam vltro improbi eſtis eccleſijs catholicis, vbi poteritis aduertere, quod innumerabilibus exemplis [g] res ipſa indicat? Sed dicitis vos, loca veſtra defendere: & reſiſtitis fuſtibus, & cædibus, quibuſcumque potueritis. Quare ibi non audiſtis vocem Domini dicentis; [Ego autem [h] dico vobis, [i] non reſiſtere malo?] [k] Aut ſi fieri poteſt, ut aliquando rectè per vim corporalẽ reſiſtatur uiolentis, nec ideo præceptum violetur, quod audiuimus [l] a Domino: [Ego autem dico vobis, non reſiſtere malo:] cur non etiam hoc fieri poteſt, ut per ordinarias, † & legitimas poteſtates [m] de ſedibus, quæ illicitè vſurpantur, vel ad iniuriam Dei retinentur, pius expellat impium, & iuſtus iniuſtum? Neque enim eo modo [n] perſecutionem paſſi ſunt pſeudoprophetę ab † Helia, quomodo ipſe Helias à rege [o] nequiſſimo: aut quia flagellatus eſt Dominus a perſecutorib. propterea paſſionibus eius comparandi ſunt, quos ipſe de templo flagellatos eiecit. Reſtat ergo, ut nihil aliud requirendum eſſe fateamini; niſi vtrum iuſtè, an impiè vos ſeparaueritis a communione orbis terrarum. Nam ſi hoc inuentum fuerit, quòd impiè feceritis; non miremini, ſi non defunt miniſtri Deo, per quos flagelleminí, quia perſecutionem patimini non

Pſal.100.

¶ al. perſecutores.

2 Cor.5.

1. Timot.1. Ioan.2.

Pſal.68.

Matth.5.

† al. ordinatas.

† Adde q̃ hæc præpoſitio, ab ponitur hic propoſt, ſicut glo. l. nemine. C. de dec. lib. 10.

3 Reg.18.d. 19.

a ¶ Legis.] Si.14.q.5.dixit.arg. contra 33.q.5.noluit.

b ¶ Detrahentem.] Q.d. manifeſtè vos poſſumus perſequi, non latenter.

c ¶ Si., Ideſt, an.

d ¶ Tradidit.] Sicut nos tradimus hæreticos principibus.

e ¶ Zelus.] Zelus hic poteſt poni i bona vel mala ſignificatione.

e ¶ Zelus.] Ideſt indignatio, quam habui erga eos pro domo tua: & quia dehonestabãt templũ tuum. 1.q.3. ſalustor. ver. pẽſandum. Vel zelus, i. amor, quem habui ad templum, comedit me, i. fuit mihi cauſa inuidię propter quem occiderunt me.

Zelus domꝰ tuæ comedit me qualiter exponitur.

f ¶ Traditorem.] i. tradentem. Ioan.

g ¶ Exemplis.] Multa habes exẽpla ubi Chriſtus fuit perſecutus aliquos, ut ſupra ead. c. nimium, & cap. diſplicet.

h ¶ Ego autẽ.] Talis ẽ ſenſus huius literę, heretici obijciebant Auguſtino, q̃ eccleſia eos ꝓſequeretur contra præceptum Domini, q̃ dixit: Nolite reſiſtere malo, aut ſi fieri poteſt, &c. eandem auctoritatẽ retorquet Auguſtinus in eos: quia ipſi contra hoc faciebant, cum ipſi cædib. & fuſtibus reſiſtebãt. Sed ad hoc ipſi reſpondebant: quia hoc faciebant ſine offenſione huius præcepti, defendendo ſe & ſua. dicit ergo Auguſtinus, q̃ multo magis ꝓ legitimas poteſtates poſſumus eos repellere de ſuis ſedibus.

Hæreticis reſiſtendũ eſt.

i ¶ Dico uobis.] Ideſt, in uos idem retorqueo.

k ¶ Malo.] Id eſt, q̃ malum

l ¶ Quod audiuimus.] Vt ipſi dicunt.

nouem exemplis, f. exemplo prophetæ dicentis: Detrahentem proximo ſuo, &c. de exẽplo Pauli, qui tradidit hominem ſatanæ in interitum carnis: & exemplo Chriſti, quærentes & vendentes de templo flagellatos eiecit; & exemplo patris, & mariti. domini, & poſſeſſoris, iudicis, & regis. Et probat, q̃ non debet ſe defendere auctoritate Domini dicentis: Ego autem dico uobis

m ¶ Poteſtates.] Vult ergo Auguſt. quod quia auctoritate iudicis expellit aliquem a poſſeſſione ſua, quod iuſtè poſſideat, ſic ff. de acquir. poſſeſſ. iuſtè. ff. quod metus cauſa. l. 3.

n ¶ Eo modo.] Quia Helias iniuſtè, & illi iuſtè, ſ. ead. §. ſed obijcitur.

o ¶ A rege.] Scilicet Achab.

s ¶ Sicut

à nobis : sed sicut scriptum est, [a] ab ipsis factis vestris. *Et in libro de unitate ecclesiæ, cap. 17.* De persecutione vestra querela sedabitur; si cogitetis, & intelligatis prius non omnem persecutionem esse culpabilem. Alioqui non laudabiliter diceretur: [Detrahentem secreto [b] proximo suo, hunc persequebar.] Nam quotidie videmus & filium de patre tanquam de persecutore suo conqueri, [c] & coniugem de marito, & seruum de domino, & colonum de possessore, & reum de iudice, & militem, vel prouincialem de duce, vel regem: cum illi plerumque ordinatissima potestate homines sibi subditos per terrores leuiorum † pœnarum a grauioribus malis prohibeant, atque compescant: plerumque autem a bona vita, & a bonis factis minando, & sæuiendo deterreant. Sed cum a malo, & illicito prohibent; correctores, & consultores sunt: cum autem a bono, & licito; persecutores, & oppressores sunt. Culpantur etiam, qui prohibent a malo: si modum peccati modus [d] coercitionis excedat.

Psal. 100.

† al. legum.

Idem in epist. 48 ad Vincentium.

¶ A regibus terræ contra inimicos suos auxilium petat ecclesia. C. XLI.

NOn inuenitur [e] exemplum in Euangelicis, & Apostolicis literis, aliquid petitum a regibus terræ pro ecclesia [f], & contra inimicos ecclesiæ. Quis negat non inueniri? Sed nondum implebatur illa prophetia; [Et nunc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram: seruite Domino in timore.] Adhuc enim implebatur illud, quod in eodem psalmo paulo superius dicitur: [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.] Verumtamen si facta præterita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorũ; in rege illo, qui appellabatur Nabuchodonosor, [g] vtrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit; & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum, & Martyrum illud implebatur, quod figuratum est quando rex memoratus pios, & iustos cogebat adorare simulachrum, & recusantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem rege figuratum est, cum conuersus ad honorandum Deum verum, decreuit in regno suo, vt quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius regis significabat priora tempora regum infidelium, quos patiebantur [h] Christiani pro impijs. Posterius vero tempus † eiusdem significabat tempora posteriorum regum iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Sed planè in eis, qui sub nomine Christi erant seducti a peruersis; ne forte oues Christi sint errantes, & ad gregem aliter reuocandæ sint, temperata seueritas, & magis mansuetudo seruatur: vt coercitione exiliorum, atque damnorum tribulatione admoneantur cõsiderare, quid, & quare patiantur: & discant præponere rumoribus [i], & calumnijs hominum scripturas, quas legunt. Quis enim nostrum, quis vestrum non

Psal. 2.

Dan. 3.

† al. illius.

a ¶ Sicut scriptũ est.] In libro sapientiæ. 1 b ¶ Secreto.] Idest, in absentia. c ¶ Cõqueri. Secundum canones regulis potest cõqueri de patre. ut no. 2. q. 7. quæritur. 2 d ¶ Modus. Si enim prælatus excedit modum in corrigendo, deponi potest, vt 45. dist. cũ beatus. non tamen propter hoc dẽt petere veniam a subditis, quos correxit, ut 86. dist. quando. Io. de Fant.

a 3. c. in fi.

2 Et not. ſi eccleſiæ. ibi uides. Prælatus excedens modum in corrigendo deponi potest.

NOn inuenitur.] CASVS. Vincentius quæsiuit ab August. vbi inueniatur exemplum, q̃ ecclesia petierit auxiliũ a Regibus terræ contra inimicos. Et ridet August. q̃ nõ inuenit in Euangelio, nec i Apostolo illud exẽplum. Inueniuntur tamẽ duo exempla Nabuchodonosor regis, in quibus vtrumque significatur, scilicet primitiuæ ecclesiæ, in qua iusti ab impijs cogebant ad malũ: & ecclesiæ, quæ nunc est, in qua hæretici coguntur à Christianis non ad mortem, sed ad exiliũ uel damnũ temporalium. e ¶ Non inuenitur.] Hæc sunt uerba hæreticorum.

f ¶ Pro ecclesia.] Paulus tamen in sua gesona 3 petijt, ut sup. quæstione 3. Maximianus.

3 Al. persecutione.

g ¶ Nabuchodonosor.] Supra distin. 9. cap. 1.

h ¶ Patiebantur.] Tunc tẽporis persequebant impij Christianos, modo conuerso sit.

i ¶ Rumoribus.] Ar. propter rumores non

non ſit aliquis cogendus ad expurgationem, ut 11.qõ. tertia, in cunctis extra de eo.qui cog. conſang.uxo.ſuæ. ſuper eo.

a ¶ Sacrificia.] C.de ſacrifi.paga.l.1.

Potius quandoque prius ſignificat.

b ¶ Potius.] ideſt, prius, & ſic ponitur hæc dictio, potius.

uellet hæretici duo ſibi obijciebant. Primo quia uera eccleſia, uel ſanctus homo nullum perſequi debet, ſed potius pati perſecutionem. Sed Auguſt. duob. exemplis oſtendit, uno, ſcilicet Saræ, per quam ſignificatur eccleſia, & Prophetæ dicentis. Perſequar inimicos meos, &c. Sara perſequebatur ancillam.

ſaudat leges ab Imperatorib. datas aduerſus ſacrificia [a] paganorum? Et certe longe ibi pœna ſeuerior conſtituta eſt. Illius quippe impietatis capitale ſupplicium eſt. De vobis autem corripiendis, atque coercendis habita ratio eſt, qua potius [b] admoneremini ab errore diſcedere, quam pro ſcelere puniremini.

Item eiuſdem ad Bonifacium comitem, epiſt. 50.

¶ Malos eccleſia iuſtè perſequitur. C. XLII.

Poly.l.7.tit.11. Anſ.l.13.c.14. Gal.4.

SI eccleſia [c] vera ipſa eſt, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit; quærãt ab Apoſtolo, quam eccleſiam ſignificabat Sara, quando perſecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem noſtram cęleſtem Hieruſalem, ideſt veram Dei eccleſiam, in illa muliere dicit fuiſſe figuratam, quæ affligebat ancillam. Si autem melius [d] diſcutiamus; magis illa perſequebatur Sarã ſuperbiẽdo, quàm illa Sara coercendo. Illa enim dominæ faciebat iniuriam; iſta imponebat ſuperbiæ diſciplinam. Deinde quæro, ſi boni, & ſancti nemini faciunt perſecutionem, ſed tantummodo patiuntur; cuius putant eſſe in pſalmo vocem, vbi legitur: (Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos; & non conuertar, donec deficiant.) Ergo ſi verum dicere, vel agnoſcere volumus: eſt perſecutio iniuſta, quam faciunt [e] impij eccleſiæ Chriſti, & eſt iuſta perſecutio, quam faciunt impijs eccleſiæ Chriſti. Iſta itaque beata eſt, quæ perſecutionem patitur propter iuſtitiam; illi vero miſeri, qui perſecutionem patiuntur pp iniuſtitiam. Proinde iſta perſequitur diligendo; illi ſæuiendo: iſta ut corrigat; illi vt euertant: iſta vt reuocet ab errore; illi vt præcipitent in errorem. *& infra:* ¶ Quod autem dicunt, qui contra ſuas impietates leges iuſtas inſtitui nolunt, non petiſſe a regibus terræ Apoſtolos talia; non conſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus [f] agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator? qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſeruiret? quando adhuc illud propheticum implebatur: (Quare fremuerũt gẽtes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerũt in unum aduerſus Dñm & aduerſus Chriſtum eius.) Nondum autem agebatur quod paulo poſt in eodem pſalmo dicitur: (Et nũc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terrã. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.) Quomodo ergo reges Domino ſeruiunt in timore; niſi ea, quæ contra iuſſa Domini fiunt, religioſa ſeueritate prohibẽdo, atque plectẽdo? Aliter enim ſeruit quia homo eſt, aliter quia etiã

Pſal.17.

Pſal.2.

d ¶ Melius.] Proprie dicitur perſequi, q̃ ad malum perſequitur, ut inf. e. qõ. 5. non uos. & ideo dicit, melius, ideſt, ſubtilius; uidetur tamẽ ex loco iſto, q̃ dominus nõ poſſit facere iniuriam ſeruo ſuo: argum. ſup. ead. qui peccat. i fi. æque enim punitur dominus interficiẽdo ſeruum ſuum, ſicut liberũ hominem, ut 50.d. fi qua fœmina. Et ſic dico *in* canones, q̃ filius poteſt agere contra patrẽ, & econuerſo, ut 2. q.7. quæritur ſic poteſt dici, quòd ſeruus poteſt agere contra dominum de iniuria ſibi facta, ſi ſine cauſa ſæuiat in ipſũ dominus, uel ſi immoderate ſæuiat, licet aliud ſit ſecundum leges, C.de emend. ſeruo. l.uni-

Filius cõtra patrẽ. & ecõuerſo, agere poteſt.

Seruus põt agere contra dominum.

tius, extra de ſpon. requiſiuit. bene enim puniuntur hæretici ſi non reſipiſcant, ut ſup. ea. quando uult, in fi.

Si eccleſia.] CASVS. Auguſt. ſuadebat Bonifacio comiti, ut hæreticos perſequeretur, quod cũ facere

e ¶ Faciunt.] ideſt, facere debent.

f ¶ Temporibus.] Concordat tempora, & concordabis ſcri-

scripturas, vt 2.q.1.ſi peccauerit, & ex tempore, loco & ꝑſona debemus cõcordare canones, vt 29. d.c.1.2.& 3. q.1.cum per bellicam, 43. d.ſi rector. ff.de leg.1.ſi ſecundus plurium, in ſi.

Scripturas concordabis ſi et pora cõcordes.

1 §.præterea & c. cũ inter vniuerſas. in fi. vbi de hoc & eſt fi. 16. q.1. ſuperiore. huius fin.

Quæſt.

& rex eſt. Quia homo [1] eſt; ei ſeruit viuendo fideliter. Quia vero etiam rex eſt; ſeruit leges iuſta præcipientes. & contraria prohibentes conuenienti vigore ſanciendo. a ¶ Et eſt iuſta.] *Addita ſunt hæc vſque ad ver.* Iſta itaque. *& multa alia ex ipſo originali emendata.*

Idem in eadem epiſtola.

¶ Exemplo Chriſti, mali cogendi ſunt ad bonum. C. XLIII.

QVis nos poteſt amplius amare, quàm Chriſtus, qui animam ſuam poſuit pro ouibus ſuis? Et tamen, cũ Petrum, & alios Apoſtolos ſolo verbo vocaſſet: Paulum, prius Saulum, eccleſiæ ſuę poſtea magnum ędificatorẽ, ſed horrendum antea vaſtatorem, non ſolum voce compeſcuit, verumetiam poteſtate proſtrauit, atq; in infidelitatis tenebris fæuientem, ad deſiderandum lumen cordis, vt ſurgeret, prius corporis cæcitate percuſſit. Si pœna [b] illa non eſſet; non ab ea poſtmodum ſanaretur, & qſi apertis oculis nihil videbat, ſi eos ſaluos haberet, nõ ad impoſitionem manus Ananiæ, vt eorum aperiretur obtutus, tanquam ſquamas, quibus clauſus fuerat, inde cecidiſſe ſcriptura narraret. Vbi eſt, quod iſti clamare cõſueuerunt, liberum eſt credere, vel non credere: cui vim Chriſtus intulit? quem cogit? Ecce habent Paulum Apoſtolum: agnoſcant in eo prius cogentem [c] Chriſtum, & poſtea docentem: prius ferientem & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem, quomodo ille, qui pęna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis oibus, qui ſolo verbo vocati ſunt, in Euangelio laborauit, & quẽ maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras miſit timorem. Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios, vt redirent; ß perditi ß filij coegerunt alios, vt perirent?

Poly. ibidem. Anſ.l.13.c.16. Ioan.10. Matth.4. Act.9.

inf.ea.q.6.ſchiſmatici.

1.Cor.15.

1.Ioan.4.

ß ¶ Si perditi.] *Hæc vſque in finem ſunt addita ex originali, & alia emendata.*

Item contra Fauſtum, lib.22.c.79.

¶ Non crudelitate, ſed dilectione Moyſes populum flagellauit. C. XLIIII.

QVid crudele [d] Moyſes aut mandauit, aut fecit; cum commiſſum ſibi populum ſancte zelans, & uni uero Deo ſubditam cupiens, poſteaquam cognouit ad fabricandum, & colendum idolum defluxiſſe, mentemq; impudicam proſtituiſſe dęmonib. in paucos eorum vindicãs gladio, quos Deus ipſe, quẽ offenderant, alto, & ſecreto iudicio feriẽdos voluiſſet, mox feriri, & in preſenti ſalubriter terruit, & diſciplinã in poſterum ſanxit? Nam eum nulla crudelitate, ſed magna dilectione feciſſe ꝙ fecit, quis nõ in verbis [e] eius agnoſcat orãtis pro peccato eorũ & dicentis, (Si dimittis illis peccatum, dimitte: ſin aũt, dele me de libro tuo:) *& infra.* ¶ Sic plane, & Apoſtolus non crudeliter, ſed amabiliter tradidit hoiem ſatanæ in interitum carnis, vt ſpiritus eius ſaluus ſit in die Dñi Ieſu: tradidit, & alios, vt diſcerent nõ blaſphemare.

Beda 1. Cor.5.

Poly. ibidem. Anſ.l.13.c.1. Exo.32.

1.Cor.5. 1.Timoth.1.

Scripturæ ſcripturas, vt 2.q.1.ſi peccauerit, & ex tempore, loco & ꝑſona debemus cõcordare canones, vt 29. d.c.1.2.& 3. ſic 35.q.9.ꝙ ſcripſi.

a ¶ Quia homo. Et no. ꝙ aliud facit qs in eo ꝙ rex, & aliud facit in eo ꝙ homo. ſic ẽ. ea. duo iſta ſic extra de elect. quod ſicut. in fi. 1 ff. qũ cuiuſ. vniuer. l. item ff. qſi. app. ſit. l. 1. Io.

QVis nõ poteſt.] CASVS. Hęretici dicebãt, ꝙ eccleſia nõ debet cogere eos ad fidem, quia liberum eſt eis credere, nec Chriſtus alicui vim intulit, nec aliquẽ ad fidem coegit. Aug. vero docet, ꝙ eccleſia eos recte, & licite poteſt ad fidem cogere, exẽplo Chriſti, qui Paulum excatum, & inuitũ ad fidem perduxit.

b ¶ Si pęna.] Q.d. ſi non præceſſiſſet pęna, non eſſet opus liberatione.

c ¶ Cogẽtem.] iſtud quod de Paulo dicit, ſola diuina voluntate factum fuit. nam nullus cogitur recipere fidem. ſed receptam cogitur retinere, vt 45. diſt. de Iudæis. 32.q.1. integri tas ff.

QVid crudele.] CASVS. Fauſtus hæreticus dicebat, quòd Moyſes crudelis fuit occidendo eos, qui vitulum cõflatilem adorauerũt in deſerto. Sed Aug. oſtendit, quòd hoc non fecit ex crudelitate, ſed potius ex magna dilectione I paucis vindicauit, & diſciplinam in poſterum ſanxit, quòd patet per verba eiuſdem Moyſi, ſi dimittis illis, &c. Similiter, & Paulus non crudeliter, ſed amicabiliter Corinthiũ tradidit ſatanæ, vt ſpiritus eius ſaluus fieret.

d ¶ Quid crudele.] Probat exẽplo Moyſi eccleſiã nõ eſſe crudelẽ, ſi hæreticos ad ſe venire cõpellat.

e ¶ In verbis.] Arg. ex antecedentib. probari ſequentia. ſic ẽ. 23. diſt. peruenit 34.

Digitized by Google

QVæſitum.] CASVS. Quæſitum fuit ab Innocentio, vtrum illi, qui poſt baptiſma ſæua officia exercuerunt, vel decapitando latrones, uel capitalem ſententiã proferendo peccauerunt hoc faciendo. Et reſpondet, q̃ non: quia a Deo huiuſmodi poteſtates ſunt conceſſæ: &c

Item Innocentius Papa, epiſt. 3. ad Exuperium epiſcopum Tholoſanum, cap. 3.

¶ Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormenta exercent, aut capitalem ſententiam ferunt.

C. XLV.

Rabanus pœni. c. 6. Burch. l. 6. c. 44. Iuo p. 10. c. 94.

† *al. ſæua.*

QVæſitum eſt [a] etiam ſuper his, qui poſt baptiſmum adminiſtrauerunt, & aut torméta [b] ſola † exercuerunt, [c] aut etiam capitalé protulere [d] ſententiã. Nihil [e] de his legimus a maioribus diffinitum. Meminerant.n. a Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictã noxiorum, gladium fuiſſe permiſſum, & Dei eſſe miniſtrum α vindicem [f] in huiuſmodi datum. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod auctore ‖ Deo viderẽt eſſe conceſſum? De his ergo, vt hactenus ſeruatũ eſt, ſic habeamus; ne aut diſciplinã [h] euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in reddenda ratione, geſta ſua omnia ſeruabuntur.

Rom. 13.

α ¶ Miniſtrum.] *Sic emendatũ eſt ex originali, & Iuone. Antea legebatur,* & Dei miniſterio eſſe datum in huiuſmodi uindices. *Gloſſa autem optime etiam conuenit voci,* uindicem.

Idem in eadem epiſtola, c. 5.

¶ Immunis eſt dictator a culpa, cum legum auctoritas in improbos exercetur.

C. XLVI.

Iuo p. 10. c. 94.

ILlud etiam ſiſcitari voluiſti, an preces dictantib. [i] liberũ concedatur vtiq; poſt baptiſmi regenerationé a principibus poſcere [k] morté alicuius, vel ſanguinem de reatu. Quam rem principes nunquam ſine cognitione concedunt: ſed ad iudices [l] commiſſa ipſa, vel crimina ſemper remittunt, vt cauſa cognita vindicentur: β quæ cum quæſitori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur. Et dum legũ auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

β ¶ Vindicẽtur.] *Emendatũ eſt ex originali. Antea legebatur,* vindicẽt, qui cũ quæſituri fuerint delegata, &c.

Item Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum, lib. 7. indict. 1. epiſt. 5.

¶ In correctione malorum Deus omnipotens placatur.

C. XLVII.

Anſ. l. 13. c. 14.

SI quos igit violentos, ſi quos adulteros, ſi quos fures, vel alijs prauis actib. ſtudere cognoſcitis: Deum de corũ α correctione placare feſtinate: ut per vos β flagel-

& propter uindictam malorum gladius eſt permiſſus a Deo. [Super his.] Ideſt de his. [Diſciplinam. Ideſt, exilium, vel correctionem.

a ¶ Quæſitum eſt.] Vtrum peccent, &c.

b ¶ Aut tormenta.] De talibus autem an poſſint promoueri, habes 5 t. d. in ſumma.

c ¶ Exercuerunt.] Executores.

d ¶ Protulere.] Vt iudices.

e ¶ Nihil.] Ideſt, non hoc quòd peccent, quia reuera non peccant, ſi amore iuſtitiæ faciunt, ut ſup. ead. q. 5. & hom. ſtium.

f ¶ Vindicem.] Ideſt. iudicem.

g ¶ Auctore.] Sic 26. d. deinde ſi. 14. q. 5. dixit.

h ¶ Aut diſciplinam.] Quod faceremus, ſi eos dicere-mus peccare.

ILlud etiam.] CASVS. Archiepiſcopus Toletanus quæſiuit ab Innocentio utrum peccent officiales, q̃ poſt baptiſma decapitant criminoſos. Et reſpondet, q̃ principes ſine cauſa mortẽ non infligunt: imò conſueuerunt committere iudicib. criminoſos iudicando; quos ſi iudices condẽnauerint, erit officialis immunis ipſos interficiẽdo. Vel dictãtes preces.] intelligas tabellionis qui ſententiam dictant: vel porrigunt preces accuſatorum principi de morte alicuius.

i ¶ Dictantib.] Extra ne clc. uel mon. ſententiam.

i ¶ Dictantibus.].i. aſſeſſoribus: quorũ officium cõſiſtit in libellis dictãdis, ut ff. de off. aſſeſſ. l. 1. de hoc. n. dubitabatur, an aſſeſſor cẽt reus, qui daret cõſilia de morte alicuius uel loquatur de executoribus: uel de notarijs.

Aſſeſſoris officium.

k ¶ Poſcere.].i. de morte poſtulata cõſilium dare 1.

l ¶ Sed ad iudices.] Hic habes, q̃ gladij poteſtas delegatur: quod eſt cõtra id ff. de off. procõ. ſolẽt. ſecundum leges nõ poteſt iudex delegare cauſam criminalẽ, ff. nõ poſſit adeſſe, ut ff. de offi. eius cui man. eſt iur. l. 1. ſecundũ canones ſcilicet. ut hic, & 2. qõ. 7. ſicut 2 & extra de offic delegat. venerabili princeps tamen paſſim poteſt delegare cauſam criminalem, ut ff. de teſt. l. 3. §. idem diuus.

l Vel dic poſſere. i. a principib poſtulatam infligere, ſic intelligas hoc c. de iudicibus ſm Laur. Vel dic, poſſere. i. deferre, uel denũciare aliquẽ uerũ criminis capitalis quia eis licitũ eſt, C. de accuſ. l. eadẽ quidem. Sed hic non quæritur an illicitẽ, ſed an irregularitatis & dẽ non, ut in præced. cap.

SI quos.] CASVS. In Francia erant multi fures, adulteri, & raptores: quare Grego. mandat Brunichildi reginæ Francorum, ut eorum uiolentiam, & malitiam refrænet ne Deus induceat flagellum gentium perfidarum, quod ad uindictam multarum nationum eſt excitatum: ut quos præcepta Dei non reuocant, nec ſe emẽdant, interimat peſtis belli.

lum [a] perfidarum gentium (quod quantum videmus, ad multarum nationum vindictam excitatum eſt) non inducat: ne ſi quod non credimus, diuinæ vltionis iracundia ſceleratorum fuerit actione commota; belli peſtis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant.

a ¶ De eorum.] *Sic reſtitutum eſt ex variis codicibus epiſtolarum B. Gregorij. Antea erat*, Deorum.

g ¶ Per vos.] *In originali eſt*, ſuper vos, *ſed obgloſſam in uer. flagellum non eſt mutatum.*

Idem Gennadio patritio, & Exarcho Africæ, lib. 1. epiſtol. 72.

¶ Eccleſiaſticæ religionis inimici etiam bellis ſunt coercendi. C. XLVIII.

SIcut excellentiam veſtram hoſtilib. bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis eccleſiæ eius omni viuacitate mentis, & corporis obuiare: quatenus eius ex vtroque triumpho magis ac magis eniteſcat opinio: & cum forenſibus bellis, aduerſarijs catholicę eccleſiæ pro Chriſtiano populo vehementer obſiſtitis, & eccleſiaſtica prælia ſicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum eſt. n. hæreticæ religionis viros, ſi eis, quod abſit ſuppetit, nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer inſurgere: quatenus hæreſcos ſua venena ad tabefacienda, ſi valuerint, Chriſtiani corporis membra trãsfundant. Cognouimus enim eos cõtra Catholicam Eccleſiam, Domino eis aduerſante, colla ſubrigere, & fidem velle Chriſtiani nominis inclinare: ſed eminentia veſtra conatus eorum comprimat, & ſuperbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum epiſcoporũ admoneri præcipite, vt Primatem non ex ordine [b] loci, poſtpoſitis vitę meritis faciat: quoniam apud Deũ non gradus elegantior, ſed vitę melioris actio comprobatur. Ipſe vero Primas nõ paſſim (ſicut moris eſt) p villas, ſed in vna, iuxta eorum electionem, ciuitate reſideat: quatenus adeptę dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur. Ex concilio uero Numidię, ſi qui deſiderauerint ad Apoſtolicam ſedem venire, permittite; & ſi, quilibet eorum vię contradicere voluerit; † obuiate. Magis profecto excellẽtię veſtrę apud creatorem gloria proficit, ſi per eam diſperſarum eccleſiarum potuerit ſocietas reſtaurari. Cum enim largita munera ad nominis ſui gloriam conſpicit reuocari; tanto largiora [c] tribuit, quanto per eum religionis ſuę dignitatem viderit ampliari. Perſoluentes præterea paternę charitatis affectum, Dominum petimus, quòd † brachium veſtrum ad comprimendos hoſtes forte efficiat, & mentem veſtram fidei ¦ zelo † velut mucrone gladij vibrantis exacuat.

Idem ad eundem, lib. 1. epiſt. 73.

¶ Merito fidei, bellorum paratur victoria. C. XLIX.

SI nõ ex fidei merito, & Chriſtianę religionis gratia, ſtãta excellentię veſtrę bellicorum actuum proſperi-

Anſ. l. 13. c. 29.

1. Reg. 18.

† *al. potuerit.*
† *al. Magna.*

† *al. que.*

† Abeſt ab oti.

Burc. l. 15. c. 18.
Anſ. l. 13. c. 30.
Iuo p. 16. c. 19.

a ¶ Flagellũ.] Arg. q. propter negligentiam paſtoris, vel ẽt propter peccata aliquorũ mittit Deus flagella, ut 7. q. 1. ſciſcitatis.

Sicut excellẽtiã.] CASVS. Hoc. diuidit in tres partes. In prima par. rogat Gregor. Gennadium Patritiũ, vt ſicut hactenus pugnauit cõtra hoſtes, ita & nũc pugnet contra hæreticos, qui contra catholicam eccleſiam colla ſubrigere uolunt. In ſecunda parte rogat, vt tot. cõcilium epiſcoporũ faciat congregari, quatenus primatem eligant: qui non dẽt eligi ex loci dignitate, eo q̃ in maiori dignitate cõſtat: ſed qui maioribus meritis adiuuatur, qui non per villas, ſicut moris eſt, ſed i una ciuitate reſideat, ut Donatiſtis fortius reſiſtere ualeat. In 3. par. rogat, vt ſi aliq epi de Numidia volũt Romã venire, p̃mittat eos venire, & obuiet uolentib. contradicere ipſis. Secunda pars incipit ibi, ¶ Concilio. Tertia ibi, ¶ Ex cõcilio uero. Quatenus eius.] ſcilicet excellentiæ.

b ¶ Nõ ex ordine.] Nec eſt conſiderandum quis maior ſit in loco uel ordine: ſed quis ſit iuſtior, ut 40. d. non loca & c. multi. in fi. arg. cõtra 60. d. c. vlt. & penult. Ioan. 1.

c ¶ Largiora. Sic 16. q. 1. reuertimini. Ioã. 1.

SI nõ ex.] CASVS. Greg. de duob. in hoc ca. commendat Gennadiũ Patritiũ. Primo cõmendat eũ ex eo q̃ victorias ſuas faciebat non ꝑ corporalẽ prouidentiã, ſed magis orationib. p̃uenientib⁹: q̃d in alijs diebus non contingit. & q̃ facit non cauſa fundẽdi ſanguinis, ſed potius cauſa reipublicæ dilatandæ. i. eccleſiæ. Serũdo cõmendat eum, eo q̃ quæ

1 Et ſup. 1. q. 7. iudices. & 16. diſt. ſi gens Arch.

Eædem patrimonia beati Petri nudata cultoribus, Dacorum habitatoribus restaurasset. [Opimo.] Ideſt, fœnat: quæ opinio loquitur: [Bella nos,] &c. & litera ſic ordinata non errabis.

a ¶ Non summopere miranda.] q. d: hoc est mirandum, quod victoriam solis orationibus obtinuit.

ADDITIO. Ad idem dicitur, quod supra, quæstione proxima dictum est, quod licet Deus possit sine meritis, solum tamen cum ad id dem, & offendentur, & cum ab his, &c. vide, §. vlt. Vel ibi dicit de dignitate ordinum: hic de celsitudine sedium, seu locorum, secundum Ioan.

b ¶ Dacorum. Ideſt, ibi positis.

c ¶ Sustinetis. Ideſt, expectabitis Ioan.

BREVITER. Hæc est 3. pars q. in qua probatur potior ad orandum esse vindicta debere fieri: quia magis diligitur qui punitur, quam qui peccat, & non punitur. & est hic attendens q. Ioan. de Fan. CASVS. Concludit G. ex supradictis, q; boni iuste malos persequuntur: & non e conuerso. Postea respondet auctoritate Pauli, quam habuimus sup. eod. quæst. 3. §. dicens eam esse intelligendam de occultis delictis, & dicit monstratum esse su. q; vindicta potuit inferri. Nunc vero ostendit. q; vindicta debet inferri: & ad vtrumq; probidem inducit capitula sequentia.

SI ea de quibus.] CASVS. Ostendit. hic Augst. quod non debemus esse negligentes ad vindicandum: qua occasione & peccato vnius irascitur Deus vniuerso populo, quod probat exemplo Achor.

d ¶ Differimus.] supra. eſi is qui §. 27. d. qa sunt culpæ.

e ¶ Nonne Achor.] supra 1. q. 4. §. item peccato Achor.

f ¶ Filius. Ideſt, nepos.

g ¶ Solus. Negative exponitur. ideſt. vtinam non periissent plures. si 1. q. 1. iudices 2 arg. tamen contra. quia videtur, q; potius debuit parcere nocenti, quam punire innocentem propter nocentē, ut 23. quæst. 5. de iure. & ff. de pœnis. ab. nō.

tas eueniret, nō summopere miranda [a] fuerat: cum sciamus, hæc etiam antiquis bellorum ducibus fuisse cōcessa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali prouidentia; sed magis orationibus præuenitis, fit, ut hoc in stuporem veniat, quod gloria vestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum loquax non discurrit opinio? quę & bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed dilatandæ causa reip. in qua Deum coli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prædicatione circumquaq; discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt: ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram [a] vitam cœlestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ouibus beati Petri Apostolorum principis excellentiam vestram præstitisse dicimus: ita vt non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis [b] Dacorum & habitationibus restauraueritis. Quicunque igitur hic illi Christianissima † mente confertis; horum retributionem per spem in futuro iudicio sustinetis [c].

† al. Christiana.

a ¶ Futuram.] *In duobus codicibus epistolarum legitur,* in futurorum gaudiorum participatione. *in vno vero manuscripto,* in futura cælestium gaudiorum participatione. *In codice tamen Vaticano legitur quemadmodum apud Gratianum.*

b ¶ Dacorum.] *In libris epistolarum impressis, & duobus manuscr. legitur.* datitiorū. *In aliquot vero antiqs Gratiani exemplaribus est.* Dacorū vel aliorū habitationib.

Rom. 14.

8 *Breuiter monstratum est, quod boni laudabiliter persequuntur malos, & mali damnabiliter persequuntur bonos. Illud autem Apostoli: [Tu autem quis es, qui iudicas alienum seruum?] de aliena cordis occultis intelligendum est. Quod vindicta inferri possit, monstratū est. Nunc restat ostendere, quod debet inferri: & quod magis diliguntur illi, qui puniuntur, quam qui impuniti relinquūtur: qđ vtrumq; multorū auctoritate probatur. Aut enim Augustinus.*

¶ Ad iram Deus prouocatur, cum mala puniri differuntur. C. L.

Iosue 22.
† al. Achan.

SI ea [y], de quibus vehementer Deus offenditur, insequi, vel vlcisci differimus [d], ad iracundum vtique diuinitatis patientiam prouocamus. [Nonne Achor † [e] filius [f] Zaræ præterijt mandatum Domini, & super omnē populum Israel ira eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atque vtinam solus [g] perijsset in scelere suo.

y ¶ Si ea.] *Vsque ad ver.* prouocamus *sunt in regesto B. Gregorij lib. 2. indictione 11. epist. 27. scripta. Martino* † *abbati, & Renenato Notario. Reliqua vero non ibi leguntur, sed sunt verba sacræ scripturæ. 22. Ioſue.*

† al. Marciano.

1 Et 26. q. 5. episcopi.

Digitized by Google

Item Auguſtinus de ſermone Domini in monte, lib.1. c.37.& 38.

¶Vindicta,quæ ad correctionem valet,non eſt prohibenda. C. I. I.

EA vindicta [a],quæ valet ad correctionem, non prohibetur.Quę etiam ad miſericordiã pertinet, nec impedit illud propoſitũ, quo quiſq; paratus eſt ab eo, quẽ correctum eſſe vult,plura perferre: ſed huic vindictę referendæ non eſt idoneus [2], niſi qui odiũ, quo flagrare ſolent,qui ſe vindicare deſiderãt, dilectionis magnitudine ſuperauerit. Non enim metuẽdum eſt,ne odiſſe paruulũ filium parentes videantur,cum ab eis vapulat [b] peccãs, ne peccet vlterius. Et certè perfectio dilectionis, ipſius Dei patris imitatione nobis proponitur, cum in ſequẽtibus dicitur :[Diligite inimicos veſtros,bene facite his,q̃ oderunt vos,& orate pro eis,qui vos perſequuntur.] Et tñ de ipſo dr̃ per Prophetam:[Quem enim diligit Dominus,corripit:flagellat aũt omnem filium,quem recipit.] Dicit etiam Dñs:[Seruus [c], qui neſcit voluntatem domini ſui,& facit digna plagis,vapulabit paucis [c];ſeruus autem,qui ſcit voluntatem dñi ſui,& facit digna plagis,vapulabit multis.] Nõ ergo q̃rit̃,niſi ut & ille uindicet, cui rerum ordine poteſtas data eſt,& ea voluntate vindicet, qua pater [y] paruulũ filiũ flagellat,quem per ætatem odiſſe [d] nondũ põt. Hinc enim aptiſſimum † exemplum dat̃, quo ſatis apparet poſſe peccatũ amore potius vindicari, quàm impunitũ relinqui, vt illum,in quem † vindicat, non pœna miſerum,ſed correctione beatum velit: paratus [e] tñ,ſi opus eſt, æquo animo plura tolerare ab eo illata,quem vult eſſe correctum, ſiue in eum habeat poteſtatem coercendi,ſiue non habeat. ¶Magni aũt,& ſancti viri,quamquam † optimè ſcirent, mortem iſtã, quæ animam diſſoluit a corpore, formidandã non eſſe,ſm eorũ tamen animum, qui illam timerent [f]; nonnulla peccata morte punierunt:quo & viuentibus vtilis metus incuteretur:& illis,qui morte puniebantur, non ip.a mors noceret,ſed peccatum,quod augeri poſſet,ſi viuerẽt,[diminueretur † [g]. Nõ temere illi iudicabant,quibus tale iudicium donauerat Deus. Inde eſt, q̃ Helias morte multos affecit & propria manu, & igne diuinitus impetrato: cum † & alij multi, & magni viri eodem ſpiritu cõſulendo rebus humanis nõ temere fecerint †.De quo Helia cũ exemplum dediſſent diſcipuli Domino cõmemorantes, quid ab eo factum ſit,vt etiam ipſis daret ptãtem petendi de cœlo ignem ad conſumendos eos, qui ſibi hoſpitium non præbuerant † ; reprehendit in eis Dominus nõ exemplum prophetæ ſancti, ſed ignorantiam vindicãdi, quæ adhuc erat in rudibus : animaduertens eos,nõ amore correctionem, ſed odio [h] deſiderare vindictam. Itaque poſtquam eos docuit,quid eſſet diligere proximum tanquam ſeipſum, infuſo etiam Spiritu ſancto, quem decem diebus completis poſt aſcenſionem [i] ſuã deſuper, vt promiſerat,miſit,non defuerunt talos vindictæ; quam

Anſ.l.13.c.2. Iuo p.10.c.60.

Matt.5.

Prouer.3.

Luc.12.

† *al.apertiſſimum.*

† *al.quem.*

C.38.

† *al.quidam.*

† *abeſt ab ot.*

3.Reg.18.& 4.1.

† *al.quod.*

† *al.fecerunt. Luc.9.*

† *improbarunt.*

Matth.22. Act.2.

a ¶Vindicta.] CASVS. Oſtendit Auguſt. in hoc c. q̃ prælati, vel iudices malos punire debent animo corrigendi,& ex dilectione:& hoc probat quinq; exemplis,ſcilicet patris & Chriſti,& quorundã ſanctorum vet. teſt. & Heliæ,& Petri,ſed non debẽt vleiſcẽdi animo punire: ſicut volebant facere diſcipuli Chriſti, cũ deſiderabant ignem cęleſtẽ mittere ſuper Samaritanos : ſed propter hoc fuerunt a dño reprehenſi. Exẽplum eſt de Petro in fine capituli. Vbi autem alia exempla inuenies,q̃ te videbis.

b ¶Vapulat.] ſup.5. q.5.non omnis.

c ¶Paucis.] Quædã enim ignorantia, q̃ parte excuſat, q̃ parte non, vt 30.q.1.de his.ſupra diſt.8.conſuetudo.

d ¶Odiſſe.] Cũ puer non poteſt odio haberi, non poteſt ut ingratus exhæredari,ut C. de inoff. teſta.ſi quis in ſuo.

e ¶Paratus.] ſup.ea. q.1.paratus.

f ¶Timerent.] Ergo quæ pœna magis timetur,illa eſt magis infligẽda.ſiue ſit pecuniaria,ſiue corporalis. ut 15. q.6.cognouimus. & c. de lapſis.& inf. ea.q.5. prod.ſt. & expreſsè dicitur ext. vt lit.nõ cõteſt.quoniam frequenter.in fi.

g ¶Diminueretur.] Quoſdam.n. Deus tollit de medio, ne malitia mutet intellectũ eorum, vt ſ. de pœ. diſt.1.§. verum hoc.

h ¶Sed odio.] ſ.c.q.c.q̃ Chriſtus cõtra.

i ¶Poſt aſcenſionẽ.] Illud,poſt, potius includit diem aſcẽſionis, quam excludit. nam alias nõ eſſent decem dies, niſi dies aſcenſionis computetur.76.diſt.ſcire.

uis multo rarius, quàm in veteri teſtamento: Ibi enim ex maiori parte ſeruientes timore premebantur: hic autem maxima dilectione liberi nutriebantur. Nã, & verbis Apoſtoli Petri Ananias, & vxor eius (ſicut in actib. Apoſtolorum legimus) exanimes ceciderunt, nec reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti.

Act. 5.

e ¶ Ea vindicta.] *Apud B. Auguſtinum, & Anſelmũ ſic legitur.* Neque hic ea vindicta prohibetur, quæ ad correctionem valeat etiam. Ipſa enim pertinet miſericordiam, nec impedit, &c.

¶ Seruus.] *Totus hic locus reſtitutus eſt ex Euangelio, & B. Auguſtino, multaque alia emendata.*

y ¶ Qua pater.] *In originali legitur*, qua pater in paruulum filium, quem &c

Item Auguſtinus contra Creſconium Grammaticum, lib. 3. c. 51.

¶ Quæ veritati contraria ſunt, Chriſtiani perſequi debent. C. LII.

Iuo p. 10. c. 61. Pann. l. 8. c. 15.

QViſquis [a] Chriſtianũ α (inquis) perſequitur; Chriſti eſt inimicus. [b] Verum dicis, ſi non β hoc in illo perſequitur, quod Chriſto eſt inimicum. Neq; enim Dominus in ſeruo, pater in filio, maritus in coniuge, cum ſint vtrique Chriſtiani, non debent perſequi vitia Chriſtianę contraria veritati. An vero, ſi non perſequantur, non rei negligentię merito tenebuntur?

α ¶ Chriſtianum.] *Antea legebatur.* Quiſquis Chriſtianus iniquum non perſequitur. *Emendatum eſt ex originali. Sunt enim uerba Creſconij, quod etiam auctor gloſſe animaduertit.*

β ¶ Si non.] *Apud B. Auguſtinum eſt*, ſed hoc in illo. *Verum Iuo, & Pannormia cum Gratiano concordat.*

Item Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 52.

¶ Quemadmodum homo debet diligere proximum ſicut ſeipſum. C. LIII.

Iuo p. 10. & 62. Pan n. l. 8. c. 16.

DEbet homo diligere proximum tanquam ſeipſum: vt quem potuerit hominem, [c] vel beneficętiæ cõſolatione, vel informatione doctrinę, uel diſciplinę, coercitione adducat ad colendum Deum.

Item Auguſtinus ad Donatum presbyterum, epiſtola 204.

¶ De eodem. C. LIIII.

MAli ſunt prohibendi a malo, & cogendi ad bonum.

¶ *De hac re copioſa diſputat B. Auguſtinus in c. diſplicet. ſup. eadem. Hic vero ſumma illius diſputationis paucis verbis collecta eſt.*

Ex his omnibus colligitur, quod uindicta eſt inferenda non amore ipſius uindictæ, ſed zelo iuſtitiæ; non ut odium exerceatur, ſed ut prauitas corrigatur. Sed cum uindicta aliquando inferatur damnis rerum, aliquando flagellis, aliquando etiam morte; quæritur, an ſit peccatum iudici, uel miniſtro reos morti tradere.

QViſquis.] CASVS. Creſconius Grammaticus dicebat, q̃ inimicus Dei erat, qui Chriſtianũ perſequebatur. Sed Aug. reſpondet, hoc eſſe uerum ſi ex odio perſequebat: ſed ſi perſequebatur ex charitate vitia quæ ſunt in Chriſtiano, Dei eſt amicus, qđ probat tribus exemplis, ſ. domini & patris, & mariti. Et not. quod a principio c. vſque ibi. Verũ ſunt uerba Creſconij: poſtea uero ſequuntur uerba Auguſt. quæ interrogatiue leguntur. Seq. c. patet.

a ¶ Quiſquis.] verba Creſconii.

b ¶ Inimicus.] Sup. 86. d. odio. ſup. ead. q. duo iſta.

c DEbet.] ¶ Hominẽ.] Arg. q̃ cum pecunia poſſumus aliquos alicere ad fidem, ut 7. ea. q. 7. quod autem. & 7. 45. diſt. qui ſincera. ſub tali enim cõditione poſſum⁹ aliquã ducere in uxorem, ut fiat Chriſtiana, 28. quæſt. 1. caue, &c. nõ oportet, & poſſum⁹ eos grauioribus penſionibus onerare ut conuertantur, inf. ead. quæſt. 6. iam uero. quod ſatis admitti poteſt. & ſic in talibus ſpiritualibus licite fit pactio, ubi agitur de cõuerſione alicuius ad fidẽ. & ſic non obſtat. 1. quæſt. 2. quam pio. Ioan.

Pactio qñq. licite ſit in ſpiritualib.

MAli.] EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis quòd vindicta eſt inferenda zelo iuſtitiæ, & non amore vindictæ, ſcilicet nõ ut odium exerceatur, ſed ut prauitas corrigatur. Cũ uindicta quandoque inferatur damnis rerum, quandoque flagellis. & quandoq; ipſa morte, quæritur, an peccet iudex uel miniſter reos occidendo.

misit ad inuitatos,& venire noluerunt,& ait seruo:[Exi in plateas ℓ,& vicos ciuitatis:& pauperes ac debiles,cę cos & claudos introduc huc. Et ait seruus domino: Factum est vt imperasti, & adhuc locus est, & ait dñs seruo;Exi in vias [a],& sepes,& compelle intrare,vt impleat domus mea:]Vide nunc,quemadmodũ de his, qui prius venerunt, dictum est introduc eos: nunc † dictum est compelle. Ita significata sunt ecclesiæ primordia adhuc crescentis,vt essent vires etiam compellendi. Luc.14. † al. non.

ℓ ¶Attende ergo.] *Locus hic (quemadmodum & multa alia in hoc capite) emendatus est ex B. Augustin. Antea legebatur*, Attende ergo, & considera, quòd non ideo voluntas bona misericorditer impenditur, vt mala voluntas hominis diligatur.

m ¶In plateas.] *Sic emendatum est ex Euangelio B. Lucæ, expunctus duabus vocibus. Antea enim legebatur*, exi cito in vias,& plateas.

Idem super Ioannem, tractatu 11. ad c.3.

¶Hæretici vtiliter patiuntur, quæ catholici vtiliter inferunt. C. XXXIX.

QVando vult Deus concitare potestates aduersus hęreticos,aduersus schismaticos, aduersus dissipatores ecclesię,aduersus exsufflatores Christi,aduersus blasphematores baptismi;non mirentur, quia Deus concitat,vt a Sara [b] verberetur Agar:cognoscat se Agar [c], & ponat † ceruicem; quia cum humiliata discederet a dña sua,occurrit ei Angelus,& dixit; (Quid est Agar ancilla Saræ?) Cumquesta esset de domina;quid audiuit ab Angelo?(Reuertere ad dominã † tuã.) Ad hoc ergo affligit, vt reuertatur: atque vtinã reuertatur,quia proles eius, sicut filij Iacob, cum fratribus hæreditatem [d] tenebit. Mirantur autem, quia commouentur potestates Christianæ aduersus detestandos dissipatores ecclesiæ. Si nõ ergo mouerentur: quomodo redderent rationem de imperio suo Deo;Intẽdat charitas vestra, quid dicam,quia hoc pertinet ad reges sęculi Christianos, vt temporibus suis pacatam [e] velint matrem [f] suam ecclesiam habere, vnde spiritaliter nati sunt. *& paulo post*. ¶Nabuchodonosor rex decreuit dicens: (Quicumq; dixerint blasphemiam in Deum Sidrach,Misach, & Abdenago,in interitum erunt, & domus eorum in perditione.) Ecce quo modo sęuit rex alienigena, ne blasphemaretur Deus Israel,qui potuit tres pueros de igne liberare. Et nolunt, vt sęuiant reges Christiani,quia Christus exsufflatur, a quo non tres pueri,sed orbis terrarum cum ipsis regibus a gehennarũ igne liberatur. *& infra*. ¶Quomodo ergo isti reges non moueantur, qui non tres pueros attendunt liberatos de flamma,sed seipsos liberatos de gehenna? quando vident Christum a quo liberati sunt, exsufflari in Christianis? quando audiunt dici Christianos,dic te non esse Christianum?Talia facere uolunt,& saltem tali pati nolunt.Nam videte qualia faciunt, & qualia patiuntur;occidunt animas,affliguntur in corpore; sempiternas mortes faciunt,& temporales g se perpeti conqueruntur.

Idem contra literas Petiliani,lib.2.c.79.

Poly.l.7.tit.6. Aml.l.12.c.54. Iuo p.10.c.99.

† al. supponas.

Gen.21.

† al. domum.

Dan.3.

a ¶In vias.]idest,hereses & schismata.

Quando vult. CASVS. Hæretici mirabantur si ecclesia eos corrigebat, uel si sæculares iudices, uel principes monebantur ꝺ eos. Sed dicit Aug. ꝙ ipsi mirari non debent, si ecclesia, uel principes sæculares eos corrigant,& hoc probatur exemplo Saræ, quæ correxit Agar ancillam suam: sic, & ecclesia debet corrigere hæreticos. & exẽplo Nabuchodonotor, qui fecit edictum, ut quicunque dixerit blasphemiã in Deum Sidrac,Misae,& Abdenago, in interitum iret,& domus eius in dispersionem.

b ¶A Sara.] idest,ab ecclesia.

c ¶Agar.].i. conuenticula hæreticorum.

d ¶Hæreditatẽ.] ℑ. 22.q.4.recurrat: sed ℑ.22.q.4. dicat. cõt. Sed hic de cęlesti.ibi de hæreditate terrena,vt 1.q.4. Iudæi.

e ¶Pacatã.] Ad hoc enim cõstituti sunt principes, ut tueant ecclesias,ut inf. ead. quæst. 5. principes. & si noluerint tueri, possunt excommunicari, ut infra ead. quæstio. 5. administratores.

Principes ecclesias tueri debent.

f ¶Matrem.]sup.12. q.2. qui abstulerit, & 22.q.4.recurrat.

g ¶Temporales.] Vides ergo ꝙ hæretici sunt occidendi. primo tamen sunt admonendi.ℑ. ea. non inuenitur.in fi.& ℑ. q.5.si audieris.Qualiter sit rogendus, dixi 24.q.1.quæ domus in fi.

Qui

QVi peccat.] CASVS. Petilianus conquerebatur dicens qꝫ Christiani ipsum & alios hæreticos iniustè persequebantur, & ipsi se iustè defendebant a Christianis. sed ostendit August. qꝫ ecclesia Christianorum iustè persequitur ipsum, & alios hæreticos. Et hoc probat ex-

¶ Ecclesia hæreticos ratione persequitur. C. XL.

Iuo p.10.c.75.

QVi peccat, non peccat legis [a] auctoritate, sed cõtra legis auctoritatem. Quia vero interrogas me, quæ sit ratio persequendi; vicissim te interrogo, cuius sit nox in psalmo dicẽtis: [Detrahentem [b] secreto proximo suo, hunc persequebar.] Quære itaque persecutionis vel causam vel modum: & noli tanta imperitia generaliter malorum persecutiones † reprehendere, *& infra cap.82.* ¶ Non enim persequimur vos, nisi quemadmodum veritas persequitur falsitatem. *Item supra cap.10.* ¶ Petilianus dixit, si [c] Apostoli persecuti sunt aliquem, aut aliquem tradidit Christus? Augustinus respondit, possem quidem dicere ipsum satanam omnibus malis hominib. esse peiorem, cui tamen tradidit [d] Apostolus hominem in interitum carnis; vt spiritus sit saluus in die Domini Iesu: itemque alios de quibus dicit, [Quos tradidi satanæ, vt discant non blasphemare.] Et Dominus Christus flagellatos expulit de templo improbos mercatores, vbi etiam connexum est testimoniũ scripturæ dicẽtis, [Zelus [e] domus tuæ comedit me.] Ecce inuenimus Apostolum traditorem, [f] Christum persecutore. *& infra* c.19. ¶ Postremo, quare per violentissimas turbas etiam vltro improbi estis ecclesijs catholicis, vbi poteritis aduertere, quod innumerabilibus exemplis [g] res ipsa indicat? Sed dicitis vos, loca vestra defendere: & resistitis fustibus, & cædibus, quibuscumque potueritis. Quare ibi non audistis vocem Domini dicentis; [Ego autem [h] dico vobis, [i] non resistere malo?] [k] Aut si fieri potest, ut aliquando rectè per vim corporalẽ resistatur uiolentis, nec ideo præceptum violetur, quod audiuimus [l] a Domino: [Ego autem dico vobis, non resistere malo:] cur non etiam hoc fieri potest, ut per ordinarias, † & legitimas potestates [m] de sedibus, quæ illicitè vsurpantur, vel ad iniuriam Dei retinentur, pius expellat impium, & iustus iniustum? Neque enim eo modo [n] persecutionem passi sunt pseudoprophetę ab † Helia, quomodo ipse Helias à rege [o] nequissimo: aut quia flagellatus est Dominus a persecutorib. propterea passionibus eius comparandi sunt, quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat ergo, ut nihil aliud requirendum esse fateamini; nisi vtrum iustè, an impiè vos separaueritis a communione orbis terrarum. Nam si hoc inuentum fuerit, quòd impiè feceritis; non miremini, si non desunt ministri Deo, per quos flagelleminí, quia persecutionem patimini non

Psal.100.

¶ al. persecutores.

1.Cor.5.

1.Timot.1. Ioan.2.

Psal.11.

Matth.5.

† al. ordinatas.

† Adde qꝫ hæc præpositio, ab ponitur hic pro post, sicut glo. l. nemine. C. de dec. lib. 10.

3.Reg.18. & 19.

nouem exemplis, s. exemplo prophetæ dicentis: Detrahentem proximo suo, &c. & exẽplo Pauli, qui tradidit hominem satanæ in interitum carnis: & exemplo Christi, qui ementes & vendentes de templo flagellatos eiecit; & exemplo patris, & mariti, domini, & possessoris, iudicis, & regis. Et probat, qꝫ non debet se defendere auctoritate Domini dicentis; Ego autem dico uobis

Zelus domꝰ tuæ comedit me qualiter exponitur.

Hæreticis resistendũ est.

a ¶ Legis.] Si. 14.q.5.dixit.arg. contra 33.q.5.noluit.

b ¶ Detrahentem.] Q.d. manifestè vos possumus persequi, non latenter.

c ¶ Si. Idest, an.

d ¶ Tradidit.] Sicut nos tradimus hæreticos principibus.

e ¶ Zelus.] Zelus hic potest poni i bona vel mala significatione.

e ¶ Zelus.] Idest indignatio, quam habui erga eos pro domo tua: & quia dehonestabãt templũ tuum. 1.q.3. saluator. ver. pẽsandum. Vel zelus, i. amor, quem habui ad templum, comedit me. i. fuit mihi causa inuidię propter quem occiderunt me.

f ¶ Traditorem.] i. tradentem. Ioan.

g ¶ Exemplis.] Multa habes exẽpla ubi Christus fuit persecutus aliquos, ut supra ead. c. nimium, & cap. displicet.

h ¶ Ego autẽ.] Talis ẽ tensus huius literę, heretici obijciebant Augustino, qꝫ ecclesia eos pśequeretur contra præceptum Domini, q dixit: Nolite resistere malo, aut si fieri potest, &c. eandem auctoritatẽ retorquet Augustinus in eos: quia ipsi contra hoc faciebant, cum ipsi cædib. & fustibus resistebãt. Sed ad hoc ipsi respondebant: quia hoc faciebant sine offensione huius præcepti, defendendo se & suos. dicit ergo Augustinus, qꝫ multo magis p legitimas potestates possumus eos repellere de suis sedibus.

i ¶ Dico uobis.] Idest, in uos idem retorqueo.

k ¶ Malo.] Id est, ꝓ malum.

l ¶ Quod audiuimus.] Vt ipsi dicunt.

m ¶ Potestates.] Vult ergo August. quod quia auctoritate iudicis expellit aliquem a possessione sua, quod iuste possideat, sic ff. de acqui. poss. iustè. ff. quod metus causa. l. 3.

n ¶ Eo modo.] Quia Helias iniustè, & illi iustè, s. ead. §. sed obijcitur.

o ¶ A rege.] Scilicet Achab.

s ¶ Sicut

à nobis : sed sicut scriptum est, [a] ab ipsis factis vestris. *Et in libro de unitate ecclesiæ, cap.* 17. De persecutione vestra querela sedabitur, si cogitetis, & intelligatis prius non omnem persecutionem esse culpabilem. Alioqui non laudabiliter diceretur: [Detrahentem secreto [b] proximo suo, hunc persequebar.] Nam quotidie videmus & filium de patre tanquam de persecutore suo conqueri, [c] & coniugem de marito, & seruum de domino, & colonum de possessore, & reum de iudice, & militem, vel prouincialem de duce, vel regem cum illi plerumque ordinatissima potestate homines sibi subditos per terrores leuiorum † pœnarum a grauioribus malis prohibeant, atque compescant: plerumque autem a bona vita, & a bonis factis minando, & sæuiendo deterreant. Sed cum a malo, & illicito prohibent; correctores, & consultores sunt: cum autem a bono, & licito; persecutores, & oppressores sunt. Culpantur etiam, qui prohibent a malo: si modum peccati modus [d] coercitionis excedat.

Psal. 100.

† *al. legimus.*

Idem in epist. 48 *ad Vincentium.*

¶ A regibus terræ contra inimicos suos auxilium petæ ecclesia. C. XLI.

NOn inuenitur [e] exemplum in Euangelicis, & Apostolicis literis, aliquid petitum a regibus terræ pro ecclesia [f], & contra inimicos ecclesiæ. Quis negat non inueniri? Sed nondum implebatur illa prophetia; [Et nunc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram: seruite Domino in timore.] Adhuc enim implebatur illud, quod in eodem psalmo paulo superius dicitur; [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.] Verumtamen si facta præterita in propheticis libris figuræ fuerunt futurorũ; in rege illo, qui appellabatur Nabuchodonosor, [g] vtrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit; & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum, & Martyrum illud implebatur, quod figuratum est quando rex memoratus pios, & iustos cogebat adorare simulachrum, & recusantes in flammas mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem rege figuratum est, cum conuersus ad honorandum Deum verum, decreuit in regno suo, vt quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, pœnis debitis subiaceret. Prius ergo tempus illius regis significabat priora tempora regum infidelium, quos patiebantur [h] Christiani pro impijs. Posterius vero tempus † eiusdem significabat tempora posteriorum regum iam fidelium, quos patiuntur impij pro Christianis. Sed planè in eis, qui sub nomine Christi erant seducti a peruersis; ne forte oues Christi sint errantes, & ad gregem aliter reuocandæ sint, temperata seueritas, & magis mansuetudo seruatur: vt coercitione exiliorum, atque damnorum tribulatione admoneantur cõsiderare, quid, & quare patiantur: & discant præponere rumoribus [i], & calumnijs hominum scripturas, quas legunt. Quis enim nostrum, quis vestrum non

Psal. 2.

Dan. 3.

† *al. illius.*

[a] ¶ Sicut scriptũ est.] In libro sapientiæ. 1 b ¶ Secreto.] Idest, in absentia.

[c] ¶ Cõqueri. Secundum canones ergo filius potest cõqueri de patre, ut no. 2. q. 7. quæritur. 2 d ¶ Modus. Si enim prælatus excedit modum in corrigendo, deponi potest, vt 45. dist. cũ beatus. non tamen propter hoc dẽt petere veniam a subditis, quos correxit, ut 86. dist. quando. Io. de Fant.

a Et not. ſ. ſi eccleſiæ. ibi uides. Prælatus excedens modum in corrigendo deponi poteſt.

NOn inuenitur.] CASVS. Vincentius quæsiuit ab August. vbi inueniatur exemplum, q̃ ecclesia petierit auxiliũ a Regibus terræ contra inimicos. Et tñdet August. q̃ nõ inuenit in Euangelio, nec ĩ Apostolo illud exẽplum. Inueniuntur tamẽ duo exempla Nabuchodonosor regis, in quibus vtrumque significatur, scilicet primitiuæ ecclesiæ, in qua iusti ab impijs cogebant ad malũ: & ecclesiæ, quæ nunc est, in qua hæretici coguntur à Christianis non ad mortem, sed ad exiliũ uel damnũ rerum tẽporaliũ.

[e] ¶ Non inuenitur.] Hæc sunt uerba hæreticorum.

[f] ¶ Pro ecclesia.] Paulus tamen in sua ꝑsona 3 petijt, ut sup. quæstione 3. Maximianus.

3 Al. ſperſecutione.

[g] ¶ Nabuchodonosor.] Supra distin. 9. cap. 1.

[h] ¶ Patiebantur.] Tunc tẽporis persequebant impij Christianos, modo conuerso sit.

[i] ¶ Rumoribus.] Ar. q̃ propter rumores non

non ſit aliquis cogendus ad expurgationem, ut 11.qũ. tertia, in cunctis extra de eo.qui cog. conſang.uxo.ſuæ. ſuper eo.

a ¶ Sacrificia.] C.de ſacrifi.paga.l.1.

Potius quam doque prius ſignificat.

b ¶ Potius.] ideſt, prius, & ſic ponitur hæc dictio, potius.

laudat leges ab Imperatorib. datas aduerſus ſacrificia [a] paganorum? Et certe longe ibi pœna ſeuerior conſtituta eſt. Illius quippe impietatis capitale ſupplicium eſt. De vobis autem corripiendis, atque coercendis habita ratio eſt, qua potius [b] admoneremini ab errore diſcedere, quam pro ſcelere puniremini.

Item eiuſdem ad Bonifacium comitem, epiſt. 50.

¶ Malos eccleſia iuſtè perſequitur. C. XLII.

Poly.l.7.tit.11. Anſ.l.13.c.24. Gal.4.

SI eccleſia [c] vera ipſa eſt, quæ perſecutionem patitur, non quæ facit; quærãt ab Apoſtolo, quam eccleſiam ſignificabat Sara, quando perſecutionem faciebat ancillæ. Liberam quippe matrem noſtram cęleſtem Hieruſalem, ideſt veram Dei eccleſiam, in illa muliere dicit fuiſſe figuratam, quæ affligebat ancillam. Si autem melius [d] diſcutiamus; magis illa perſequebatur Sarã ſuperbiẽdo, quàm illa Sara coercendo. Illa enim dominæ faciebat

Pſal.17. iniuriam; iſta imponebat ſuperbiæ diſciplinam. Deinde quæro, ſi boni, & ſancti nemini faciunt perſecutionem, ſed tantummodo patiuntur; cuius putant eſſe in pſalmo vocem, vbi legitur: (Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos; & non conuertar, donec deficiant.) Ergo ſi verum dicere, vel agnoſcere volumus: eſt perſecutio iniuſta, quam faciunt [e] impij eccleſiæ Chriſti, & eſt iuſta perſecutio, quam faciunt impijs eccleſiæ Chriſti. Iſta itaque beata eſt, quæ perſecutionem patitur propter iuſtitiam; illi vero miſeri, qui perſecutionem patiuntur pp iniuſtitiam. Proinde iſta perſequitur diligendo; illi ſæuiendo: iſta ut corrigat; illi vt euertant: iſta vt reuocet ab errore; illi vt præcipitent in errorem. *& infra:* ¶ Quod autem dicunt, qui contra ſuas impietates leges iuſtas inſtitui nolunt, non petiſſe a regibus terræ

Pſal.2. Apoſtolos talia; non conſiderant aliud fuiſſe tunc tempus, & omnia ſuis temporibus [f] agi. Quis enim tunc in Chriſtum crediderat Imperator? qui ei pro pietate contra impietatem leges ferendo ſeruiret? quando adhuc illud propheticum implebatur: (Quare fremuerũt gẽtes, & populi meditati ſunt inania? Aſtiterunt reges terræ, & principes conuenerũt in unum aduerſus Dñm & aduerſus Chriſtum eius.) Nondum autem agebatur quod paulo poſt in eodem pſalmo dicitur: (Et nũc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terrã. Seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore.) Quomodo ergo reges Domino ſeruiunt in timore; niſi ea, quæ contra iuſſa Domini fiunt, religioſa ſeueritate prohibẽdo, atque plectẽdo? Aliter enim ſeruit quia homo eſt, aliter quia etiã

Sara perſequebatur ancillam.

ſequitur hęreticos: hęretici uero iniuſte pſequunt eccleſiã. Sed obijciebãt, ꝙ Apoſtoli a regib. terræ contra inimicos nunquam auxiliũ petierunt. Et reſpondet Aug. aliud tẽpus fuiſſe tunc, & aliud modo tunc enim reges erãt infideles, hodie uero Chriſtiani reperiũtur. Et ad hoc probandũ duas auctoritates Prophetæ inducit.

c ¶ Si eccleſia.] Dicebant hæretici, ꝙ eccleſia poſſ deberet pati perſecutionẽ, q facere? quod improbat Aug. exẽplo Saræ, quæ ſignificat eccleſiam, quę perſequebatur ancillam. Item probat auctoritate illa. Perſequar inimicos, & cõprehendam illos, & ca. 2. dicit quandã perſecutionem iuſtam, quandã iniuſtam.

d ¶ Melius. Proprie dicitur perſequi, q ad malum perſequitur, ut inf. e. qõ. 5. non uos, & ideo dicit, melius, ideſt, ſubtilius; uidetur tamẽ ex loco iſto, ꝙ dominus nõ poſſit facere iniuriam ſeruo ſuo: argum. ſup. eod. qui peccat. ſi fi. æque enim punitur dominus interficiẽdo ſeruum ſuum, ſicut liberũ hominem, ut 50.d. ſi qua fęmina. Et ſic dico fm canones, ꝙ filius poteſt agere contra patrẽ & econuerſo, ut 2. q.7. quæritur ſic poteſt dici, quòd ſeruꝰ poteſt agere contra dominum de iniuria ſibi facta, ſi ſine cauſa ſæuiat in ipſũ dominus, uel ſi immoderate ſæuiat, licet aliud ſit ſecundum leges. C.de emend. ſeruo. l.uni-

Filius cõtra patrẽ, & ecõuerſo, agere poteſt.

Seruus põt agere contra dominum.

tius. extra de ſpon. requiſiuit. bene enim puniuntur hæretici ſi non reſipiſcant, ut ſup. ea. quando uult, in fi.

SI eccleſia.] CASVS. Auguſt. ſuadebat Bonifacio comiti, ut hæreticos perſequeretur, quod cũ facere

ea. Nam & pater agit contra filium contumacem, ut C. de pat. poteſt. l.1.

e ¶ Faciunt.] ideſt, facere debent.

f ¶ Temporibus.] Concordat tempora, & concordabis ſcri-

Digitized by Google

scripturas. vt 2.q.1.§ scripturas. Scripturas concordabis si et poca cõcordes.

a ¶ Quia homo.] Et no. q̃ aliud facit qs in eo q̃ rex, & aliud facit in eo q̃ homo. sic 3. ea. dno ista sic extra de elect. quod sicut. in fi. 1 ff. qđ cuiusl. vniuer. l. item ff. qfi. app. fit. l. 1. Io. 1 §. præterea & c. cũ inter vniuersas, in fi. vbi de hoc & est fi. 16. q. 1. superiꝰ. iuxta fin.

Quæst-

& rex est. Quia homo [a] est; ei seruit viuendo fideliter. Quia vero etiam rex est; seruit leges iusta præcipientes. & contraria prohibentes conuenienti vigore sanciendo. a ¶ Et est iusta.] *Addita sunt hæc vsque ad ver.* Ista itaque. *& multa alia ex ipso originali emendata.*

Idem in eadem epistola.

¶ Exemplo Christi, mali cogendi sunt ad bonum. C. XLIII.

QVis nos potest amplius amare, quàm Christus, qui animam suam posuit pro ouibus suis? Et tamen, cũ Petrum, & alios Apostolos solo verbo vocasset: Paulum, prius Saulum, ecclesiæ suę postea magnum ędificatorẽ, sed horrendum antea vastatorem, non solum voce compescuit, verumetiam potestate prostrauit, atq; in infidelitatis tenebris sæuientem, ad desiderandum lumen cordis, vt surgeret, prius corporis cæcitate percussit. Si pœna [b] illa non esset; non ab ea postmodum sanaretur, & qsi apertis oculis nihil videbat, si eos saluos haberet, nõ ad impositionem manus Ananiæ, vt eorum aperiretur obtutus, tanquam squamas, quibus clausus fuerat, inde cecidisse scriptura narraret. Vbi est, quod isti clamare cõsueuerunt, liberum est credere, vel non credere: cui vim Christus intulit? quem cogit? Ecce habent Paulum Apostolum: agnoscant in eo prius cogentem [c] Christum, & postea docentem: prius ferientem & postea consolantem. Mirum est autem, quomodo ille, qui pęna corporis ad Euangelium coactus intrauit, plus illis oĩbus, qui solo verbo vocati sunt, in Euangelio laborauit, & quẽ maior timor compulit ad charitatem, eius perfecta charitas foras misit timorem. Cur ergo non cogeret ecclesia perditos filios, vt redirent; si perditi ß filij coegerunt alios, vt perirent?

Poly. ibidem. Aust. l. 13. c. 16. Ioan. 10. Matth. 4. Act. 9.

inf. 23. q. 6. schismatici.

1. Cor. 15.

1. Ioan. 4.

ß ¶ Si perditi.] *Hæc vsque in finem sunt addita ex originali, & alia emendata.*

Item contra Faustum, lib. 22. c. 79.

¶ Non crudelitate, sed dilectione Moyses populum flagellauit. C. XLIIII.

Beda 1. Cor. 5.

QVid crudele [d] Moyses aut mandauit, aut fecit; cum commissum sibi populum sancte zelans, & uni uero Deo subditum cupiens, posteaquam cognouit ad fabricandum, & colendum idolum defluxisse, mentemq; impudicam prostituisse dęmonib. in paucos eorum vindicãs gladio, quos Deus ipse, quẽ offenderant, alto, & secreto iudicio feriẽdos voluisset, mox feriri, & in prẽsenti salubriter terruit, & disciplinã in posterum sanxit? Nam eum nulla crudelitate, sed magna dilectione fecisse q̃ fecit, quis nõ in verbis [e] eius agnoscat orãtis pro peccato eorũ & dicentis, (Si dimittis illis peccatum, dimitte: sin aũt, dele me de libro tuo:) *& infra.* ¶ Sic plane, & Apostolus non crudeliter, sed amabiliter tradidit hoĩem satanæ in interitum carnis, ut spiritus eius saluus sit in die Dñi Iesu: tradidit, & alios, ut discerent nõ blasphemare.

Poly. ibidem. Aust. l. 13. c. 1. Exo. 32.

1. Cor. 5. 1. Timoth. 1.

a ¶ Quia homo.] Et no. q̃ aliud facit qs in eo q̃ rex, & aliud facit in eo q̃ homo. sic 3. ea. dno ista sic extra de elect. quod sicut. in fi. 1 ff. qđ cuiusl. vniuer. l. item ff. qfi. app. fit. l. 1. Io. 1 §. præterea & c. cũ inter vniuersas, in fi. vbi de hoc & est fi. 16. q. 1. superiꝰ. iuxta fin.

b ¶ Si pęna.] Q. d. si non præcessisset pęna, non esset opus laboratione.

c ¶ Cogẽtem.] istud quod de Paulo dicit, sola diuina voluntate factum fuit. nam nullus cogitur recipere fidem, sed receptam cogitur retinere. ut 45. dist. de Iudæis. 32. q. 1. integritas M.

d ¶ Quid crudele.] phas exẽplo Moysi ecclesiã nõ esse crudelẽ, si hæreticos ad se venire cõpellat.

e ¶ In verbis.] Arg. ex antecedentib. probari sequentia. sic 3. 23. dist. peruenit 34.

Digitized by Google

QVæſitum.] CASVS. Quæſitum fuit ab Innocentio, vtrum illi, qui poſt baptiſma ſæua officia exercuerunt, vel decapitando latrones, uel capitalem ſententiã proferendo peccauerunt hoc faciendo. Et reſpondet q̃ non: quia a Deo huiuſmodi poteſtates ſunt conceſſæ: &c

Item Innocentius Papa, epiſt. 3. ad Exuperium epiſcopum Tholoſanum, cap. 3.

¶ Non imputatur fidelibus, qui ex officio aut tormenta exercent, aut capitalem ſententiam ferunt.

C. XLV.

QVæſitum eſt [a] etiam ſuper his, qui poſt baptiſmum adminiſtrauerunt, & aut tormẽta [b] ſola † exercuerunt, [c] aut etiam capitalẽ protulere [d] ſententiã. Nihil [e] de his legimus a maioribus diffinitum. Memineramt.n.a Deo poteſtates has fuiſſe conceſſas, & propter vindictã noxiorum, gladium fuiſſe permiſſum, & Dei eſſe miniſtrum α vindicem [f] in huiuſmodi datum. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod auctore ‖ Deo viderẽt eſſe conceſſum? De his ergo, vt hactenus ſeruatũ eſt, ſic habeamus; ne aut diſciplinã [h] euertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in reddenda ratione, geſta ſua omnia ſeruabuntur.

† *al. fama.*

Rabanus pœni. c. 6. Burch. l. 6. c. 44. Iuo p. 10. c. 94.

Rom. 13.

α ¶ Miniſtrum.] *Sic emendatũ eſt ex originali, & Iuone. Antea legebatur,* & Dei miniſterio eſſe datum in huiuſmodi uindices. *Gloſſa autem optime etiam conuenit voci,* uindicem.

Idem in eadem epiſtola, c. 5.

¶ Immunis eſt dictator a culpa, cum legum auctoritas in improbos exercetur.

C. XLVI.

ILlud etiam ſiſcitari voluiſti, an preces dictantib. [i] liberũ concedatur vtiq; poſt baptiſmi regenerationẽ a principibus poſcere [k] mortẽ alicuius, vel ſanguinem de reatu. Quam rem principes nunquam ſine cognitione concedunt: ſed ad iudices [l] commiſſa ipſa, vel crimina ſemper remittunt, vt cauſa cognita vindicentur: ß quæ cum quæſitori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur. Et dum legũ auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis.

Iuo p. 10. c. 94.

ß ¶ Vindicẽtur.] *Emendatũ eſt ex originali. Antea legebatur,* vindicẽt, qui cũ quæſituri fuerint delegata, &c.

Item Gregorius Brunichildæ reginæ Francorum, lib. 7. indict. 1. epiſt. 5.

¶ In correctione malorum Deus omnipotens placatur.

C. XLVII.

SI quos igit violentos, ſi quos adulteros, ſi quos fures, vel alijs prauis actib. ſtudere cognoſcitis: Deum de corũ α correctione placare feſtinate: ut per vos ß flagel-

Anſ. l. 13. c. 24.

& propter uindictam malorum gladius eſt permiſſus a Deo.] Super his.] Ideſt de his.] Diſciplinam. Ideſt, exilium, vel correctionem.

a ¶ Quæſitum eſt.] Vtrum peccent, &c.

b ¶ Aut tormenta.] De talibus autem an poſſint promoueri, habes 5 1. d. in ſumma.

c ¶ Exercuerunt.] Executores.

d ¶ Protulere.] Vt iudices.

e ¶ Nihil.] Ideſt, non hoc quòd peccent, quia reuera non peccant, ſi amore iuſtitiæ faciunt, ut ſup. eaſ. q. 5. ſi homicidium.

f ¶ Vindicem.] Ideſt iudicem.

g ¶ Auctore.] Sic 26. d. deinde ſi. 14. q. 5. dixit.

h ¶ Aut diſciplinam.] Quod faceremus, ſi eos diceremus peccare.

I ILlud etiam.] CASVS. Archiepiſcopus Toletanus quæſiuit ab Innocentio utrum peccent officiales, q̃ poſt baptiſma decapitant criminoſos. Et reſpondet, q̃ principes ſine cauſa mortẽ non infligunt: imò conſueuerunt committere iudicib. criminoſos iudicando: quos ſi iudices condẽnauerint, erit officialis immunis ipſos iterficiẽdo. Vel dictãtes preces.] intelligas tabellionis qui ſententiam dictant: vel porrigunt preces accuſatorum principi de morte alicuius.

i ¶ Dictantib.] Extra ne clc. uel mon. ſententiam.

i ¶ Dictantibus.] i. aſſeſſoribus: quorũ officium cõſiſtit in libellis dictãdis, ut ff. de off. aſſeſſ. l. 1. de hoc. n. dubitabatur, an aſſeſſor eẽt reus, qui daret cõſilia de morte alicuius uel loquatur de executoribus: uel de notariſs.

Aſſeſſoris officium.

k ¶ Poſcere.] i. de morte poſtulata cõſilium dare 1.

l ¶ Sed ad iudices.] Hic habes, q̃ gladij poteſtas delegatur: quod eſt cõtra id ff. de off. procõ. ſoliẽt. ſecundum leges nõ poteſt iudex delegare cauſam criminalẽ, ff. nõ poſſe adeſſe, ut ff. de offi. eius cui mand. eſt iuri. l. 1. ſecundũ canones ſecus, ut hic, & 2. qũ. 7. ſicut 2 & extra de offic delegat. venerabili princeps tamen paſſim poteſt delegare cauſam criminalem, ut ff. de teſt. l. 3. §. idem diuus.

1 Vel dic, poſcere. i. a principib poſtulatam infligere, ſic intelligas hoc c. de iudicibus ſm Laur. Vel dic, poſcere. i. deferre, uel denũciare aliquẽ uerũ criminis capitalis quia eis licitũ eſt, C. de accuſ. l. eadẽ quidem. Sed hic non quæritur an illicitẽ, ſed an irregularitatis & dẽ q̃ non, ut in præced. cap.

SI quos.] CASVS. In Francia erant multi fures, adulteri, & raptores: quare Grego. mandat Brunichildæ reginæ Francorum, ut eorum uiolentiam, & malitiam refrænet ne Deus inducat flagellum gentium perfidarum, quod ad uindictam multarum nationum eſt excitatum: ut quos præcepta Dei non reuocant, nec ſe emẽdant, interimat peſtis belli.

lum [a] perfidarum gentium (quod quantum videmus, ad multarum nationum vindictam excitatum eſt) non inducat: ne ſi quod non credimus, diuinæ vltionis iracundia ſceleratorum fuerit actione commota; belli peſtis interimat, quos delinquentes ad rectitudinis viam Dei præcepta non reuocant.

α ¶ De eorum.] *Sic reſtitutum eſt ex uarijs codicibus epiſtolarum B. Gregorij. Antea erat*, Deorum.

β ¶ Per vos.] *In originali eſt*, ſuper vos, *ſed obgloſſam in uer. flagellum non eſt mutatum.*

Idem Gennadio patritio, & Exarcho Africæ, lib. 1. epiſtol. 72.

¶ Eccleſiaſticæ religionis inimici etiam bellis ſunt coercendi. C. XLVIII.

SIcut excellentiam veſtram hoſtilib. bellis in hac vita Dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis eccleſiæ eius omni viuacitate mentis, & corporis obuiare: quatenus eius ex vtroque triumpho magis ac magis eniteſcat opinio: & cum forenſibus bellis, aduerſarijs catholicę eccleſiæ pro Chriſtiano populo vehementer obſiſtitis, & eccleſiaſtica prælia ſicut bellatores Domini fortiter dimicatis. Notum eſt. n. hæreticæ religionis viros, ſi eis, quod abſit ſuppetit, nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer inſurgere: quatenus hæreſeos ſua venena ad tabefacienda, ſi valuerint, Chriſtiani corporis membra trãsfundant. Cognouimus enim eos cõtra Catholicam Eccleſiam, Domino eis aduerſante, colla ſubrigere, & fidem velle Chriſtiani nominis inclinare: ſed eminentia veſtra conatus eorum comprimat, & ſuperbas eorum ceruices iugo rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum epiſcoporũ admoneri præcipite, vt Primatem non ex ordine [b] loci, poſtpoſitis vitę meritis faciat: quoniam apud Deũ non gradus elegantior, ſed vitę melioris actio comprobatur. Ipſe vero Primas nõ paſſim (ſicut moris eſt) p villas, ſed in vna, iuxta eorum electionem, ciuitate reſideat: quatenus adeptę dignitatis meliori ingenio reſiſtendi Donatiſtis poſſibilitas diſponatur. Ex concilio uero Numidię, ſi qui deſiderauerint ad Apoſtolicam ſedem venire, permittite; & ſi, quilibet eorum vię contradicere voluerit; † obuiate. Magis profecto excellẽtię veſtrę apud creatorem gloria proficit, ſi per eam diſperſarum eccleſiarum potuerit ſocietas reſtaurari. Cum enim largita munera ad nominis ſui gloriam conſpicit reuocari; tanto largiora [c] tribuit, quanto per eum religionis ſuę dignitatem viderit ampliari. Perſoluentes præterea paternę charitatis affectum, Dominum petimus, quòd † brachium veſtrum ad comprimendos hoſtes forte efficiat, & mentem veſtram fidei ¦ zelo † velut mucrone gladij vibrantis exacuat.

Idem ad eundem, lib. 1 epiſt. 73.

¶ Merito fidei, bellorum paratur victoria. C. XLIX.

SI nõ ex fidei merito, & Chriſtianę religionis gratia, ſtãta excellentię veſtrę bellicorum actuum proſperi-

Anſ. l. 13. c. 29.

1. Reg. 18.

† al. potuerit.
† al. Magna.

† al. quę.

† Abeſt ab oti.

Burc. l. 15. c. 18. Anſ. l. 13. c. 30. Iuo p. 16. c. 19.

a ‡ Flagellũ.] Arg. propter negligentiam paſtoris, vel et propter peccata aliquorũ mittit Deus flagella, ut 7. q. 1. ſi quis.

SIcut excellẽtiã.] CASVS. Hoc. diuidit in tres partes. In prima par. rogat Gregor. Gennadium Patritiũ, vt ſicut hactenus pugnauit cõtra hoſtes, ita & nũc pugnet contra hæreticos, qui contra catholicam eccleſiam colla ſubrigere uolunt. In ſecunda parte rogat, vt concilium epiſcoporum faciat cõgregari, quatenus primatem eligant: qui non dẽt eligi ex loci dignitate, eo q; ſi in maiori dignitate cõſtat: ſed qui maioribus meritis adornatur, qui non per uillas, ſicut moris eſt, ſed in una ciuitate reſideat, ut Donatiſtis fortius reſiſtere ualeat. In 3. par. rogat, vt ſi aliq epi de Numidia uolũt Romã uenire, permittat eos uenire, & obuiet uolentib. contradicere ipſis. Secunda pars incipit ibi, Concilium. Tertia ibi, Ex cõcilio uero. Quatenus eius.] ſcilicet excellentiæ.

b ‡ Nõ ex ordine.] Nec eſt conſiderandum quis maior ſit in loco uel ordine: ſed quis ſit iuſtior, ut 40. d. non loca & c. multi. in fi. arg. cõtra. ea. d. c. vlt. & penult. Ioan. 1.

c ‡ Largiora.] Sic 16. q. 1. reuertimini. Ioan. 1. Et ſup. 1. q. 7. iudices. & 16. diſt. ſi gens Arch.

SI nõ ex.] CASVS. Greg. de duob. in hoc ca. commendat Gennadiũ Patritiũ. Primo cõmendat cũ ex eo q; victorias ſuas faciebat non p corporalẽ prouidentiã, ſed magis orationib. præuenientib⁹: qđ in aliis ducibus non contingit. & q; facit non cauſa fundẽdi ſanguinis, ſed potius cauſa reipublicæ dilatandæ. i. eccleſiæ. Secũdo cõmendat eum, eo q; quæ-

Quædam patrimonia beati Petri nudata cultoribus, Dacorum habitatoribus reſtaraſſet. [Opinio.] Ideſt, forma: quæ opinio loquitur: [Bella nos, &c. & litera ſic ordinata non errabis.

tas eueniret, nõ ſummopere miranda [a] fuerat: cum ſciamus, hæc etiam antiquis bellorum ducibus fuiſſe cõceſſa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali prouidentia; ſed magis orationibus præuenitis, fit, ut hoc in ſtuporem veniat, quod gloria veſtra non terreno conſilio, ſed Deo deſuper largiente deſcendat. Vbi enim meritorum veſtrorum loquax non diſcurrit opinio? quę & bella vos frequenter appetere non deſiderio fundendi ſanguinis, ſed dilatandæ cauſa reip. in qua Deum coli conſpicimus, loquitur: quatenus Chriſti nomen per ſubditas gentes fidei prædicatione circumquaq; diſcurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita conſtituunt: ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram [a] vitam cœleſtium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro paſcendis ouibus beati Petri Apoſtolorum principis excellentiam veſtram præſtitiſſe dicimus: ita vt non parua loca patrimonij eius proprijs nudata cultoribus, largitis [b] Dacorum & habitationibus reſtauraueritis. Quicunque igitur hic illi Chriſtianiſſima † mente confertis; horum retributionem per ſpem in futuro iudicio ſuſtinetis [c].

† al. Chriſtiana.

a ¶ Futuram.] *In duobus codicibus epiſtolarum legitur,* in futurorum gaudiorum participatione. *in vno vere manuſcripto,* in futura cæleſtium gaudiorum participatione. *In codice tamen Vaticano legitur quemadmodum apud Gratianum.*

Rom. 14.

ß Dacorum.] *In libris epiſtolarum impreſſis, & duobus manuſcr. legitur.* datitiorũ. *In aliquot vero antiqs Gratiani exemplaribus eſt.* Dacorũ vel aliorũ habitationib.

8 *Breuiter monſtratum eſt, quid boni laudabiliter perſequuntur malos, & mali damnabiliter perſequuntur bonos. Illud autem Apoſtoli: [Tu autem quis es, qui iudicas alienum ſeruum?] de alieni cordis occultis intelligendum eſt. Quid vindicta inferri poſſit, monſtratũ eſt. Nunc reſtat oſtendere, quod debet inferri: & quod magis diliguntur illi, qui puniuntur, quam qui impuniti relinquũtur: qđ vtrumq; multorũ auctoritate probatur.*

Ait enim Auguſtinus.

¶ Ad iram Deus prouocatur, cum mala puniri differuntur. C. L.

Iosue 22.
† al. Achan.

Si ea [γ], de quibus vehementer Deus offenditur, inſequi, vel vlciſci differimus [d], ad iraſcendum vtique diuinitatis patientiam prouocamus. [Nonne Achor † [e] filius [f] Zaræ præterijt mandatum Domini, & ſuper omnẽ populum Iſrael ira eius incubuit? Et ille erat vnus homo, atque vtinam ſolus [g] perijſſet in ſcelere ſuo.

γ ¶ Si ea.] *Vſque ad ver.* prouocamus *ſunt in regeſto B. Gregorij lib. 2. indictione 11. epiſt. 27. ſcripta. Martino* † *abbati, & Renenato Notario. Reliqua vero non ibi leguntur, ſed ſunt verba ſacræ ſcripturæ. 22. Ioſue.*

† al. Mariniano.

a ¶ Non ſummopere miranda.] q. d. hoc eſt mirandum, quod victoriam ſolis orationibus obtinuiſtis.

ADDITIO. Ad idem 61. dist. aduertamur. Sed quod hic dicit poſt politis meritis, ſolum cõtritum nec cruentem fidem, & confeſſionem. & cum ab hac l. differe, §. vlt. Voluit dicere de dignitate ordinum: hic de celſitudine ſedium, ſeu locorũ, ſecundum ſanctos.

b ¶ Largitis. Ideſt, ibi poſitis.

c ¶ Suſtinetis. Ideſt, expectabitis Ioan.

PREVITER. Hæc eſt 3. pars q. in qua probatur præmissor auctoritates, vindicta debere fieri. qa magis delectatur qui punitur, quam qui peccat, & non punitur. & eſt hic tendens q. Ioan. de Fan. CASVS. Concludit G. ex ſupradictis, q boni iuſte malos perſequuntur: & non e conuerſo. Poſtea reſpondet auctoritate Pauli, quam habuimus ſup. eod. quæſt. j. §. dicens eam eſſe intelligendam de occultis delictis, & dicit monſtratum eſſe ſu. q vindicta poſſit inferri. Nunc vero oſtendit. q vindicta debet inferri: & ad vtrumq; probat. in inducit capitula ſequentia.

SI ea de quibus.] CASVS. Oſtendit. hic Auguſt. quod non debemus eſſe negligentes ad vindicandum: qua occaſione & peccato vnius itaſcitur Deus vniuerſo populo, quod probat exemplo Achor.

d ¶ Differimus.] ſu. e. ſi is qui 5. 27. d. qa ſunt culpæ.

e ¶ Nonne Achor.] ſupra 1. q. 4. 6. item peccato Achor.

f ¶ Filius.] ideſt, nepos.

g ¶ Solus. Negatiue expoſitur. ideſt. vtinam non perijſſent plures. ſi. 1. q. 1. iudices 1 arg. tamen contra. quia videtur, q potius debuit parcere nocenti, quam punire innocentem propter nocentẽ, ut 11. quæſt. 5. de cetero & ff. de pœnis. abſentẽ.

1 Et 26. q. 5. epiſcopi.

Digitized by Google

Item Augustinus de sermone Domini in monte, lib.1. c.37.& 38.

¶Vindicta,quæ ad correctionem valet,non est prohibenda. C. LI.

EA vindicta α,quæ valet ad correctionem, non prohibetur.Quę etiam ad misericordiã pertinet, nec impedit illud propositũ, quo quisq; paratus est ab eo, quẽ correctum esse vult,plura perferre: sed huic vindictę referendæ non est idoneus [a], nisi qui odiũ, quo flagrare solent,qui se vindicare desiderãt, dilectionis magnitudine superauerit. Non enim metuẽdum est,ne odisse paruulũ filium parentes videantur,cum ab eis vapulat [b] peccãs, ne peccet vlterius. Et certè perfectio dilectionis, ipsius Dei patris imitatione nobis proponitur, cum in sequẽtibus dicitur :[Diligite inimicos vestros,bene facite his,q oderunt vos,& orate pro eis,qui vos persequuntur.] Et tñ de ipso dñ per Prophetam:[Quem enim diligit Dominus,corripit:flagellat aũt omnem filium,quem recipit.] Dicit etiam Dñs:[Seruus β, qui nescit voluntatem domini sui,& facit digna plagis,vapulabit paucis [c];seruus autem,qui scit voluntatem dñi sui,& facit digna plagis,vapulabit multis.] Nõ ergo q̃rit,nisi ut & ille uindicet, cui rerum ordine potestas data est,& ea voluntate vindicet, qua pater γ paruulũ filiũ flagellat,quem per ætatem odisse [d] nondũ põt. Hinc enim aptissimum † exemplum dat, quo satis appareat posse peccatũ amore potius vindicari, quàm impunitũ relinqui, vt illum ,in quem † vindicat, non pœna miserum,sed correctione beatum velit: paratus [e] tñ,si opus est, æquo animo plura tolerare ab eo illata,quem vult esse correctum, siue in eum habeat potestatem coercendi,siue non habeat. ¶Magni aũt,& sancti viri,quamquam † optimè scirent, mortem istã, quæ animam dissoluit a corpore, formidandã non esse,ſm eorũ tamen animum, qui illam timerent [f]; nonnulla peccata morte punierunt:quo & viuentibus vtilis metus incuteretur: & illis,qui morte puniebantur, non ipsa mors noceret,sed peccatum,quod augeri posset,si viuerẽt, [diminueretur † g.Nõ temere illi iudicabant,quibus tale iudicium donauerat Deus. Inde est, ꝙ Helias morte multos affecit & propria manu, & igne diuinitus impetrato: cum † & alij multi, & magni viri eodem spiritu cõsulendo rebus humanis nõ temere fecerint †.De quo Helia cũ exemplum dedissent discipuli Domino cõmemorantes, quid ab eo factum sit,vt etiam ipsis daret ptãtem petendi de cœlo ignem ad consumendos eos, qui sibi hospitium non præbuerant † ; reprehendit in eis Dominus nõ exemplum prophetæ sancti, sed ignorantiam vindicãdi, quæ adhuc erat in rudibus : animaduertens eos,nõ amore correctionem, sed odio [h] desiderare vindictam. Itaque postquam eos docuit,quid esset diligere proximum tanquam seipsum, infuso etiam Spiritu sancto, quem decem diebus completis post ascensionem [i] suã desuper, vt promiserat,misit,non defuerunt tales vindictæ; quam

Anſ.l.13.c.2. Iuo p.10.c.60.

Matt.5.

Prouer.3.

Luc.12.

† al.apertiſſimum.

† al.quem.

C.38.

† al.quidam.

† abest ab or. 3.Reg.18.& 4.1.

† al.quod.

† al.fecerunt. Luc.9.

† al.præbuerat.

Matth.22. Act.2.

a ¶Vindicta.]CASVS.Ostendit Augustin.in hoc c.ꝙ prælati, vel iudices malos punire debent animo corrigendi,& ex dilectione:& hoc probat quinq; exemplis,scilicet patris & Christi,& quorundã sanctorum vet.test. & Heliæ,& Petri,sed non debẽt vlciscẽdi animo punire: sicut volebant facere discipuli Christi,cũ desiderabant ignem cęlestẽ mittere super Samaritanos : sed propter hoc fuerunt a dño reprehensi. Exẽplum est de Petro in fine capituli. Vbi autem alia exempla incipiant,ꝑte videbis.

a ¶Idoneus. Arg.ꝙ nullus potest esse iudex nisi habeat charitatem, & mansuetudinem.45.dist.disciplina.

b ¶Vapulat.] sup.5.q.5.non omnis.

c ¶Paucis.] Quædã enim ignorantia ,ꝑ parte excusat,ꝑ parte non, vt 10.q.1.de his.supra dist.8.consuetudo.

d ¶Odisse.] Cũ puer non potest odio haberi , non potest ut ingratus exhæredari,ut C. de inoff. testa.si quis in suo.

e ¶Paratus.]sup.ea.q.1.paratus.

f ¶Timerent.] Ergo quæ pœna magis timetur,illa est magis infligẽda.siue sit pecuniaria,siue corporalis. ut 16.q.6.cognouimus . & c. de lapsis.& inf. ea.q.5. prod.fi . & expresè dicitur ext. vt lit.nõ cõtest.quoniam frequenter.in fi.

g ¶Diminueretur.] Quæstiam.n.Deus rapit de medio, ne malit.a mutet intellectũ eorum, vt j. de pœ. dist.1.§.verum hæc.

h ¶Sed odio.]ſ.e.q.c.qđ Christus cõtra.

i ¶Post ascensionẽ.] Illud,post, potius includit diem ascẽsionis, quam excludit. nam alias non essent decem dies , nisi dies ascensionis computarentur.76.dist.fere.

Digitized by Google

uis multo rarius, quàm in veteri teſtamento: Ibi enim ex maiori parte ſeruientes timore premebantur: hic autem maxima dilectione liberi nutriebantur. Nã, & verbis Apoſtoli Petri Ananias, & vxor eius (ſicut in actib. Apoſtolorum legimus) exanimes ceciderunt, nec reſuſcitati ſunt, ſed ſepulti.

Act. 5.

α ¶ Ea vindicta.] *Apud B. Auguſtinum, & Anſelmũ ſic legitur.* Neque hic ea vindicta prohibetur, quæ ad correctionem valeat etiam. Ipſa enim pertinet miſericordiam, nec impedit, &c.

¶ Seruus.] *Totus hic locus reſtitutus eſt ex Euangelio, & B. Auguſtino, multaque alia emendata.*

γ ¶ Qua pater.] *In originali legitur*, qua pater in paruulum filium, quem &c

Item Auguſtinus contra Creſconium Grammaticum, lib. 3. c. 51.

¶ Quæ veritati contraria ſunt, Chriſtiani perſequi debent. C. LII.

Iuo p. 10. c. 61. Pan. l. 8. c. 15.

QViſquis [2] Chriſtianũ α (inquis) perſequitur; Chriſti eſt inimicus. [b] Verum dicis, ſi non β hoc in illo perſequitur, quod Chriſto eſt inimicum. Neq; enim Dominus in ſeruo, pater in filio, maritus in coniuge, cum ſint vtrique Chriſtiani, non debent perſequi vitia Chriſtianę contraria veritati. An vero, ſi non perſequantur, non rei negligentię merito tenebuntur?

α ¶ Chriſtianum.] *Antea legebatur.* Quiſquis Chriſtianus iniquum non perſequitur. *Emendatum eſt ex originali. Sunt enim uerba Creſconij, quod etiam auctor gloſſæ animaduertit.*

β ¶ Si non.] *Apud B. Auguſtinum eſt*, ſed hoc in illo. *Verum Iuo, & Pannormia cum Gratiano concordat.*

Item Auguſtinus ad Macedonium, epiſt. 52.

¶ Quemadmodum homo debet diligere proximum ſicut ſeipſum. C. LIII.

Iuo p. 10. c. 62. Pan. l. 8. c. 16.

DEbet homo diligere proximum tanquam ſeipſum: vt quem potuerit hominem, [c] vel beneficẽtiæ cõſolatione, vel informatione doctrinę, uel diſciplinę, coercitione adducat ad colendum Deum.

Item Auguſtinus ad Donatum presbyterum, epiſtola 204.

¶ De eodem. C. LIIII.

MAli ſunt prohibendi a malo, & cogendi ad bonum.

¶ De hac re copioſa diſputat B. Auguſtinus in c. diſplicet. ſup. eadem. Hic vero ſumma illius diſputationis paucis verbis collecta eſt.

Ex his omnibus colligitur, quod uindicta eſt inferenda non amore ipſius uindictæ, ſed zelo iuſtitiæ; non ut odium exerceatur, ſed ut prauitas corrigatur. Sed cum uindicta aliquando inferatur damnis rerum, aliquando flagellis, aliquando etiam morte; queritur, an ſit peccatum iudici, uel miniſtro reos mortis tradere.

QViſquis.] CASVS. Creſconius Grammaticus dicebat, q̃ inimicus Dei erat, qui Chriſtianũ perſequebatur. Sed Aug. reſpondet, hoc eſſe uerum ſi ex odio perſequebat. Sed ſi perſequebatur ex charitate vitia quæ ſunt in Chriſtiano, Dei eſt amicus. qd probat tribus exemplis, ſ. domini & patris, & mariti. Et not. quod a principio c. vſque ibi. Verũ ſunt uerba Creſconij: poſtea uero ſequuntur uerba Auguſt. quæ interrogatiue leguntur. Seq. c. patet.

a ¶ Quiſquis.] verba Creſconij.

b ¶ Inimicus.] Sup. 86. d. odio. ſup. eod. q. duo iſta.

c DEbet.] ¶ Hominẽ.] Arg. q̃ cum pecunia poſſumus aliquos alicere ad fidem, ut 7. ea. q. 7. quod autem. & 1. 45. diſt. qui ſincera. ſub tali enim cõditione poſſum⁹ aliquã ducere in uxorem, ut fiat Chriſtiana, 28. quæſt. 1. caue, &c. nõ oportet, & poſſum⁹ eos gratioribus penſionibus onerare ut conuertantur, inf. eod. quæſt. 6. iam uero. quod ſatis admitti poteſt. & ſic in talibus ſpiritualibus licite fit pactio, ubi agitur de cõuerſione alicuius ad fidẽ. & ſic non obſtat. 1. quæſt. 2. quam pio. Ioan.

Pactio qñq. licite ſit in ſpiritualib.

MAli.] EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis quod vindicta eſt inferenda zelo iuſtitiæ, & non amore vindictæ, ſcilicet nõ ut odium exerceatur, ſed ut prauitas corrigatur. Cũ uindicta quandoque inferatur damnis rerum, quandoque flagellis, & quandoq; ipſa morte, quæritur, an peccet iudex uel miniſter reos occidendo.

QVOD autem.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In prima intendit probare p 6. auctoritates, q ecclesia debet pro eis intercedere. Secunda ibi, [Hinc apparet.] Tertia ibi, [Seipsum.] Quarta ibi, Miles.] Quinta ibi, ipsis autem.] Sexta ibi [Præterea. Septima ibi. Non solũ.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur quinta qũ. qua quæritur an peccet iudex, uel minister occidendo reos? Et respondet q non. vt ff. e. miles. & cap. cũ magister. dummodo faciat hoc amore iustitiæ, ut sup. q. pro. ea uindicta. & quandoqi. qui non est iudex, sine peccato potest aliũ occidere. s. si se defendendo occidat. ut ff. ea. c. cum homine. & sup. 50. d. qua te obnoxium. Similiter publicum latronẽ. uel nocturnum depopulatorẽ agrorum potest occidere, ut C. quãdo liceat unicuique sine iudice se uendicare, lege vna. Et procedit hoc ordine Gratian. Primo probat q mali nõ sunt interficiẽdi usque ad §. [Hic apparet. Exinde probat, quod possunt interfici usq; ad §. [Si ergo.] & tãdem dat solutionem.

Occidere an sit alicui permissum.

a ¶ Quod autem.] Nulli licet occidere nisi habeat potestatem gladij, nec tunc licet, nisi cũ hoc faciat amore iustitiæ, ut su. q. prox. ea uindicta. & inf. ea. c. miles. Itẽ si spes est correctionis, non debet occidere. sed si non est spes correctionis, potest occidere, vel reddere eum inutilem ad male faciendum, vt inf. q. proxim. est iniuste. inf. eo. ca. rex debet. si autem paratus sit corrigi: nec occidi debet, nec debilitari in membris, vt hic, & inf. ea. c. 1. 2. & 3. & hæc vera sunt, quod iudex solus potest occidere, nisi sint aliqui nocturni depopulatores agrorum, vel sint latrones in publicis stratis quos quilibet potest occidere, vt C. quando liceat vnicuiq; sine iud. seipsum vind. l. 2. & supra ead. q. 3. fortitudo. vel nisi defendendo se occidat aliquem. extra de homic. c. 1. circa fin. inf. ea. c. cum homo. Hug.

CIrcumcelliones.] CASVS. Quidam hæretici Donatistæ interfecerunt quendam presbyterum catholicum nomine Restitutum. quendam vero alium presbyterum. s. Innocentium verberantes eius effoderunt oculum, & digitum præciderunt, propter quæ scelera cum ductus fuissent ad comitẽ Marcellianum, verberib. fustigati, rei veritatẽ sunt cõfessi. Sed quia Aug. timebat ne propter talia scelera interficerentur, ideo rogat præfatũ comitẽ. ut eos non interficiat, licet posset hos sub dissimulatione transire: cum non fuerunt a clericis accusati, sed a notarijs quorum interest, præsentati. unde togat rem, ut in monasterium detrudantur, uel alicui tali deputentur operi, ut eorum audacia refrænetur, & mala quæ fecerunt, salutifere valeant emendare.

b ¶ Restitutum.] Proprium nomen.

c ¶ Con-

QVAESTIO V.

QVod autem a nulli liceat aliquem occidere illo præcepto probatur, quo Dominus in lege homicidium prohibuit dicens: [Non occides.] Item in Euangelio: [Omnis, qui acceperit gladium, gladio peribit.] Item Augustinus ad Marcellinum comitem de Donatistis captis, epist. 159. Exod. 20. Matth. 26.

¶ Mali non sunt interficiendi, sed flagellis emendandi. C. I.

CIrcumcelliones illos, & clericos partis Donati, quos de Hypponensi ciuitate † ad iudicium pro factis eorum, publicæ disciplinæ cura deduxerat, a tua nobilitate comperi auditos, & plurimos eorum de homicidio, quod in Restitutum [b] catholicum presbyterum commiserunt, & de cæde Innocentij alterius catholici presbyteri, atque de oculo eius effossio, & de digito præciso fuisse cõfessos [c]. Vnde mihi solicitudo [d] maxima incussa est, ne forte sublimitas tua cẽseat eos tanta legum seueritate plectendos, vt qualia fecerunt, talia patiãtur. Ideoque his literis obtestor fidem tuam, quam habes in Christo, per ipsius Domini nostri misericordiam, vt hoc nec facias [e], nec omnino fieri permittas. Quamuis enim ab illorum interitu [f] dissimulare possemus, qui nõ accusantibus nostris, sed illorum ℰ notarijs [g] [h], ad quos tuendæ publicæ pacis vigilantia pertinebat, præsentati videantur examini; nolumus tamen passiones seruorum [i] Dei, quasi vice talionis, paribus supplicijs vindicari: non quo sceleſtis hominibus licentiam facinorum prohibeamus auferri: sed hoc magis sufficere volumus, vt viui, & nulla corporis [k] parte truncati, uel ab inquietudine insana ad sanitatis otium legum coercitione dirigantur, vel a malignis operibus alicui vtili operi deputentur. Vocatur quidem, & ista

Anſ. l. 13. c. Poly. l. 7. tit. 11. † al. ecclesia

e ¶ Confessos.] Coram laico. & sic est contra, extra de iud. at si clerici. in fi. sed isti propter hæresim sunt facti de foro eius.

d ¶ Solicitudo.] Qui eos accusauerat. 1. licet non ex nomine, vnde tinuit, quod esset reus mortis ipsorum, ut inf. ea. c. vnum in fi.

e ¶ Nec facias.] Argum. quòd in criminalibus potest iudex pœnam temperare, argum. contra. 2. quæst. 3. §. notandum.

f ¶ Interim.] Argu. quòd iudex sæcularis potest corrigere clericos incorrigibiles, ut ff. e. si. audierit. ext. de sent. excom. per pendimus.

g ¶ Sed illorum.] Iudicum.

h ¶ Notarijs.] .i. officiarijs, qui deferunt crimina iudicib. ut 4. q. 4. §. aliquando. sicut testes synodales deferũt crimina episcopis. 35. q. 6. episcopus.

i ¶ Seruorum.] Idest, quas patiuntur serui Dei.

ADDITIO. Vel dic, quòd seruos Dei eos vocat, quia iam egerant pœnitentiam, ut infra cap. proximi. secundum L.

k ¶ Parte corporis.] Sup. quæst. prox. est iniusta. contra. sed hic de corrigibilibus. ubi non.

† Hoc nõ habẽ ex tex. vñ dicebat Goffr. q illi accusati sũt a notarijs curiæ, & hoc denotat ver. ideoq; ibi, qa nõ accusantib. nñis. &c. Clerici incorrigibiles pñt à iudice sæculari corrigi.

a ¶ Dum-

Magiſter. & pater clericũ verberantes non incidũt in canonẽ.

a ¶ Damnatio.] Not. iudices poſſe remittere pœnam. ſic 22.q.4. innocens.
b ¶ Succenſe.] Ideſt, iraſci.
c ¶ Inquiſitione. Ideſt, per inquiſitionem criminum.
d ¶ Et a magiſtris.] Magiſtri non incidunt in canonẽ verberando clericos cauſa diſciplinæ. ext. de ſent. excõ. ſuper eo. dum tñ non nimiũ ſæuiant in eos, ut ff. ad l. Aquil. præceptoris. quo hactenus licebat alios caſtigare habes 5. ca. q. 4. duo iſta 7. q. 1. ſicut datur aũt iſta poteſtas patri in filium clericũ quouſque ſacrũ ordinẽ receperit: ſi certamen ordo non liberet a patria poteſtate, ut 54. diſt. ſi ſeruus 7. unde maiorẽ poteſtatẽ hẽt magiſter in diſcipulum, q̃ pater in filiũ clericũ magiſter adhuc poſt ordinẽ hẽre poteſtate. per iam de eret. ſuper eo. extra e. cum inſinuatione.

damnatio: a Sed quis nõ intelligat magis beneficium, q̃ ſupplicium nuncupandum; vbi nec ſæuiendi relaxatur audacia, nec pœnitendi medicina ſubtrahit? Iniple Chriſtiane iudex pij patris officiũ: ſic ſuccenſe b iniquitati, vt conſulere humanitati memineris: nec in peccatorũ atrocitatibus exerceas vlciſcendi libidinẽ: ſed peccatorũ vulnerib. curandi adhibeas voluntatẽ. Noli perdere paternam diligentiã, quã in ipſa inquiſitione c ſeruaſti: q̃ tantorum ſcelerum confeſſionem non extendente equuleo, non ſulcantib. vngulis, non vrentib. ſtãmis, ſed virgarum verberib. eruiſti; qui modus coercitionis & a magiſtris d artiũ liberalium, & ab ipſis parentib. & ſæpe etiam in iudicijs ſolet ab epiſcopis e adhiberi. † Noli ergo atrocius vindicare, q̃ lenius inueniſti: inquirendi, q̃ puniendi neceſſitas maior eſt. Ad hoc enim, & mitiſſimi homines facinus occultatum diligenter, atque inſtanter examinant, vt inueniant, quibus parcant.

† habuit] orig.

a ¶ Notarijs.] *In libris B. Aug. excuſis partim eſt*, notaria: *partim*, notoria. *In codice Vaticano epiſtolarum ubique legitur*, notaria: *& epiſt. 160. in qua de eadem re agitur, in codicib. impreſſis, ac manuſcriptis legitur*, notaria: *itemque in Breuiculo in collatione primi diei ſemel, & ſecundi bis. De notorijs vero mentio eſt in lege ab accuſatione. §. nũciatores. ff. ad S.C. Turpil. & C. de accuſ. l. ea quidem. Apuleius ẽt lib. 7. de aſino aureo hẽt*, notoriam: *Et in gloſſario legitur* notoria, ἀναφορὰ

b ¶ Succenſe.] *Sic eſt emendatum, additis etiam nonnullis ex originali, Anſelmo, & Polycarpo: Antea erat*, Sic ſuccenſere iniquitati memineris, ut non in peccatorum, &c.

Item Marcellino, epiſtola 158.

¶ Præter ſupplicium mortis, rei ſunt puniendi. C. II.

Poly. l. 7. tit. 13. Ant. l. 13. c. 11.

POena f illorum, quamuis de tantis ſceleribus confeſſorum, rogo te, ut præter ſupplicium mortis ſit, & propter conſcientiam noſtram, & propter catholicam manſuetudinem cõmendandam. Ipſe. n. fructus ad nos peruenit confeſſionis illorum: quia inuenit catholica eccleſia, vbi ſuam erga atrociſſimos inimicos ſeruet, atq; exhibeat lenitatem. In tanta quippe crudelitate, quæcumq; præter ſanguinem vindicta proceſſerit, magna lenitas apparebit. Quod etſi modo quibuſdam noſtris illa atrocitate commotis videtur indignum, & quaſi diſſolutionis, & negligentiæ ſimile; tranſactis g tamen motib. animorum (qui recẽtioribus factis ſolent turbulentius excitari) egregiè luculenta bonitas apparebit.

Idem Donato, epiſtola 127.

¶ Mali prohibendi ſunt a malo, & cogendi ad bonum. C. III.

Poly. ibidem. Ant. l. 13. c. 12.

VNum ſolũ eſt, quod in tua iuſtitia pertimeſcimus, ne forte, quoniã quidquid mali contra Chriſtianã

Eps nec per ſe, nec per laicum verberet clericos.

1 De hoc ẽt no. inf. c. q. 7. his a quibus, in glo. virgis tamẽ. &c.

f ¶ Pœna.] Hic dr ꝙ propter tria parcendum ſit actis: tũ quia uident eccleſiã laxam habere conſcientiam, ſi ad denũciationem ſuam iſti occidantur: tum ꝓp ſpem correctionis: tum propter mãſuetudinem eccleſiæ.

g ¶ Tranſactis. Ar. ꝙ executio ſnia in cauſa ciuili, vel criminali differenda eſt 11. q. 3. cum apud. Arg. contra 2. q. 1. ſicut.

VNum ſolum.] CASVS. Aug. to-

Digitized by Google

gat Donatũ supplici ter sicut p̃r, nec quosdam hæreticos capios occidat, quos occidi timebat, eo ꝙ grauius ⁊ Christianos cõmittitur ꝙ contra alios: sed aliis dignis supplicijs coerceant, ut de suis peccatis valeãt pœnitere: alioquin ecclesia operam nõ exhibebit vt tales hæretici capiantur: quo comperto licentius contra ecclesiã insultabunt.

societatem ab hominibus impijs, ingratisq; cõmittitur, profecto grauius est; & atrocius, quàm si in alios talia committantur; tu quoq; pro immanitate facinorum, ac non potius pro lenitatis Christianæ consideratione censeas coercendum. Quod te per Iesum Christũ, ne facias, obsecramus. *& paulo post.* ¶ Ex occasione terribilium iudicum, ac legum, ne æterni iudicij pœnas luant, † corrigi eos cupimus, non necari: nec disciplinam circa eos negligi volumus, nec supplicijs, quibus digni sunt, coerceri. † Sic igitur eorum peccata compesce, vt sint, quos pœniteat peccasse. *& paulo post.* ¶ Proinde, si occidendos in his sceleribus homines putaueritis; deterrebitis nos, ne per operam nostrã [a] ad vestrum iudicium aliquid tale perueniat. Quo comperto illi in nostram perniciem licentiori audacia grassabũtur, necessitate nobis impacta, vt etiam occidi [b] ab eis eligamus potius, † quàm eos occidendos vestris iudicijs ingeramus.

† *al. incident.*

† *al. exercui.*

† abest ab or.

a ¶ Per operam nostram. i. per querelas nostras & est hic argu. ꝙ si iudex suspendit aliquem ad querelam clerici, ꝙ clericus non possit ꝓmoueri. ut s. c. ꝓxi. & de pœ. d. 1. periculose. & ext. de excess. præla. ex literis, arg. contra ī. qõ. 3. Maximianus. & ī. ea. non vos. & ff. de bo. lib. q cã maior. §. 1. & est expressũ extra de homi. postulasti. & c. tua.

b ¶ Occidi.] Are. est hic pro Hug. qui dicit, ꝙ clericus dẽat potiꝰ permittere se occidi, quam ꝙ ipse occidat, ut dixi supra. q. 1. in prine. 1. ergo cũ Ber. hoc cap. qñ tales capere possumus, non dẽmus eos interficere. ut hic dī: & hoc no. illa litera occidendos vestris iudicijs ingeramus. ⁊ in l.

Idem Macedonio, epist. 54.

¶ Quies ecclesiæ, principum sæueritate iuuatur.

C. IIII.

PRodest, & seueritas vestra, cuius ministerio quies adiuuatur & nostra. [c] Prodest & intercessio nostra, cuius ministerio seueritas tẽperatur & vestra. Nõ uobis displiceat, ꝙ rogamini a bonis: quia nec bonis displicet, quod timemini a malis. ¶ Nam hominum iniquitatem etiam Apostolus Paulus non tantum de iudicio futuro, verum etiam de præsentib. vestris sæcularibus [α] potestatib. terruit, asserens & ipsas ad dispensationem diuinæ prouidentiæ pertinere. (Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit, &c.] Hęc verba Apostoli vtilitatem vestræ seueritatis ostendunt. Proinde sicut dilectionem iussi sunt terrentib. debere, qui timent; ita dilectionem iussi sunt timentib. debere, qui terrent. Nihil nocendi cupiditate fiat; sed omnia cõsulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur vltio cognitoris, ut nec intercessoris religio cõtemnatur; qui & plectẽdo, & ignoscendo hoc solum bene agitur, ut uita hominum corrigatur. [d] Quod si tanta est peruersitas, & impietas, ut ei corrigendæ [β] nec disciplina possit prodesse, nec venia; a bonis tñ intentione, atque conscientia, quam Deus cernit, siue seueritate, siue lenitate, non nisi officium dilectionis impleatur.

Poly. l. 1. tit. vlt.

Rom. 13.

c ¶ Et nra.] Mutuũ .n. præstãt sibi auxiliũ. inf. e. principes. d ¶ Corrigat.] Q. d. sine

α ¶ Sæcularibus.] *Antiquioribus editionibus epistolarum B. Aug. in margine est adscriptum*, de præsentibus vestris sæcularib. terruit. *In Antuerpiana vero est in textu hæc eadem lectio, sed sine dictione*, præsentibus.

β ¶ Ei corrigendæ.] *Sic est emendatum ex originali. Antea legebatur*, vt corrigendis reis nec disciplinæ, nec veniæ remedia suffragẽtur, ab oi tamen intentione, &c.

PALEA. C. V.

HOc tamen intelligẽdum est de illis, quos præsentia supplicia in melius cõmutant, non de illis, qui obstinati sunt in malo: qui si semper viuerẽt, semper peccarent: quorum pœna hic incipit, & in æternum durabit.

De pœn. dist. 3. cap. sunt plures in fine.

Digitized by Google

ſiue per uerba,ſiue per pecuniam,ſiue alio modo, non refert.ſic 3.ea.q.4.ea uindicta.Ioan.

QVid ergo.] CASVS.Hoc cap.diuiditur in duas partes,in prima parte redarguit Hieronym.quoſdam, qui dicebant Deum fuiſſe crudelem,rigidum & cruentum.

Si uero falſa ſunt, ergo & falſum eſt,quod dicitur, Non conſurget duplex tribulatio. & Deus quæ ſunt in lege ſcripta,non fecit: & ꝙ falſa ſunt dicere, nefas eſt: ergo qui puniti ſunt,iterum non punientur.In ſecunda parte quærebatur à Hieronymo,ſi Chriſtianus deprehẽſus in adulterio decolletur, aut poſtea puniet,aut nõ ſi punietur, ergo falſum eſt ꝙ dr:Non iudicabit Deus bis in idipſum. Si nõ puniet, optare debet adulter ut breui pœna capitis euitet æternos cruciat[a]. Ad quod Hiero. reſpondet dicens, ꝙ Deus ſcit mẽſuras ſupplitiorum:& ſi quis in vita præſenti nõ eſt ſufficienter punitus iterũ punietur: alioquin nõ debet iterũ puniri, ut illic ꝙ ma ledixerat Iſraelitæ ꝙa leuis culpa eius præſenti ſupplicio eſt compẽſata.[Ipſi dixerãt,] ſ.prophetæ. Sequens c.patet.

¶ Abeſt hac palea à vetuſtis exemplaribus, quæ collata ſunt,vno excepto, in quo eſt conuncta capiti ſuperiori.

Item Hieronymus in Naum prophetam ad c.1.

¶ In præſentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur. C. VI.

Poly.l.7.tit.11.

QVid ergo,ait, contra Dominum cogitatis? ipſe qui creauit mundum; & conſummationem eius faciet. Quod ſi uobis videtur crudelis, rigidus, & cruentus, ꝙ in diluuio genus deleuit humanum, ſuper Sodomam,& Gomorrham ignẽ & ſulphur † fuit, Aegyptios ſubmerſit fluctibus, Iſraelitarum cadauera ſtrauit in heremo; ſcitote eum ideo ad præſens reddidiſſe ſupplicia, ne in æternũ puniret. [a] Certè aut uera ſunt,quæ prophetæ loquuntur,aut falſa.Si uera ſunt,quę de ſeueritate eius uidentur dicere;ipſi dixerunt: (Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione.) Sin autem falſa ſunt,falſum eſt, [b] quòd dicitur: (Non cõſurget duplex tribulatio,) falſa eſt ergo & crudelitas, quæ ĩ lege deſcripta eſt. Quod ſi uerum eſt,ut negare non poterunt,dicente propheta:(Nõ uindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione;) ergo qui puniti ſunt, poſtea non punientur:Si autem illi poſtea puniẽtur,ſcriptura mentitur, quod dicere nefas eſt. Receperunt ergo & ꝙ in diluuio perierũt, & Sodomitę,& Aegyptij,& Iſraelitæ in ſolitudine mala ſua in vita ſua. ¶ Quærat hic aliquis,ſi fidelis deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat: Aut enim punietur,& falſum eſt hoc,quod dicitur,[Nõ uindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione:]aut nõ punietur,& optandum eſt adulteris,ut in præſentiarum breui,& cita pœna cruciatus fruſtrẽtur ęternos.Ad quod reſpondebimus,Deum ut omnium rerũ,ita & ſupplitiorum quoque ſcire menſuras;& non prœueniri [c] ſententia iudicis: [d] nec illi in peccatorem [e] exercẽdę [f] dehinc pœnę auferri poteſtatem: & magnum peccatũ,magnis,diuturniſque lui † cruciatibus. Si quis autẽ punitus ſit, ut ille in lege,qui Iſraeliticis [g] maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat;tales poſtea nõ puniri, quia culpa leuis [h] præſenti ſupplicio compenſata ſit.

Gen.7.& 19. † al.ſulphurem. Exo.15.

Naum 1. ſecundum LXX.

† al.leni. Leuit.24. Num.15.

Item Gregorius Papa.

¶ Qui rei ſunt ſanguinis,ab eccleſia defendi debent. C. VII.

Barch.l.19.c.103. Iuo p.15.c.121.

RЄos [i] ſanguinis defendat [k] eccleſia, † ne effuſione † ſanguinis particeps fiat.

† al.effuſionis.

De pœnitẽtia diſt.3. quærat hic.

Tpaſiter remunerantur aliqui ut puniantur æternaliter.

a ¶ Puniret.] Ergo hoc de pœnitẽtibus tãtum.ut 1.de pœn. diſt. 3. §.auctoritas. nam quorũdam pœna incipit hic, & durat in infinitũ, ut 1. de pœnit.diſt.3.ignis ſuccenſus eſt. ſicut econuerſo quãdoq; remunerat aliquos temporaliter,ut eos puniat æternaliter, ut 22. q.2. ſi q̃liber.

b ¶ Falſum ẽ.] Q.d. ex quo falſum dixerunt in uno, dicunt ergo, & in alijs, & eſt hic arg. ꝙ inſtrumẽtũ, uel teſtamẽtum. 1 ſi eſt in vno falſum,ergo in omnibus,ut ſupra diſt. 9.ſi ad ſacras.

1 Al.teſtimonium.

c ¶ Non prœueniri.] Tunc ſentẽtia iudicis prœueniretur. ſi quis hic plene,punitus eſſet:quia in futuro non puniretur.

d ¶ Iudicis.] id eſt, Chriſti. 2

2 Al. ſuffocet terreni.

e ¶ In peccatorem.] Non punitum hic ſufficienter.

f ¶ Exercendæ.] In futuro.

* *B. Hieronymus cum videtur putaſſe illum maledixiſſe Deo,ſed Iſraelitici & rei apud interpretes dubia ſic*

¶ Ex iſto tex. infertur, ꝙ clericus pot eſſe aduocatus ꝙ accuſato de crimine, facit tex. in l. ad.dios, cum ibi not. C.de epiſ. & cler.

tum, quia in diluuio genus deleuit humanum: Sodomam & Gomorrham ſubuertit, Aegyptios in fluctibus ſubmerſit, Iſraelitas in deſerto proſtrauit. Et oſtendit, ꝙ ideo Deus,hæc fecit in uita præſenti, ne in æternum puniretur, quod probat uno argumento cornuto dicentes quæ prophetæ dixerunt, aut uera ſunt, aut falſa.ſi uera ſunt,ergo in alia vita iterum non punientur: quia propheta dicit: Nõ iudicabit Deus bis in idipſum.

g ¶ Iſraeliticis.] id eſt, Dei Iſraelitarum.

h ¶ Leuis.] Ecce quod leuem dicit culpam maledicere * Deo, cum magis ſit maledicere Deo, quam principi. ſic C. ſi quis Imper.maled. l. unica.

i REos.] Infra quæſt.8.ſi uobis.

k ¶ Defendat.] Omnes fugientes ad eccleſiã tenetur defendere,ut 17.q.4.rerum & hoc uerũ eſt ſiue rei ſint,ſiue non: niſi in caſibus,extra,de immu.eccl.inter, & ſeqq.

& cult. Sed illos, qui non fugerint ad ecclesiam, quandoque iuuabit, quandoque non. si enim est spes correctionis, debet eos iuuare, ut supra ea. q. proxi. est iniusta. Item si iniuste sint condemnati aliqui: omnibus modis iuuabit eos si autem iuste, tunc temperate & nō importunè iuuabit eos: sed tātum intercedendo pro eis, ne ex indiscreta defensione incidat ecclesia in malam opinionē. ut 14. q. ulthi qui. & su. q. 3. nō in inferēda. Et licet teneat aliquos defendere, non tamen tenet pro eis bellū mouere, vt C. de epis. aud. addictos supplicio Ioan.

Cōdemnati & iuste & iniuste, sunt ab ecclesia iuuandi.

HINC APPARET. Hæc est secūda pars quæstion. in qua magister probare intēdit q̄ iudices nō peccāt occidendo secūdum legem: sed illi tantum peccāt, qui sine auctoritate, & sine iussu diuino hominem occidunt: & hoc probat per multos patres ueteris testamenti. Io. de Fan. CASVS. Hucusq; probatū est, quod mali non sunt morte puniēdi. Nunc contrarium probat ex auctoritatibus, & exēplis. Postea soluit dicēs. q̄ qui habet potestatem occidendi, licite occidere pōt malos: sed auctoritate propria hoc nō potest. quod probat seq. cap.

a ¶ Defendat.] *Apud Burchardum, & Iuonem, qui hoc citant ex dictis Augustini, legitur*, non defendat.

2 *Hinc apparet, quod mali flagellis sunt coercendi, non membrorum truncatione, uel temporali morte plectendi. Sed obijcitur illud, quod Dominus ait ad Moysem:* [*Maleficos non patieris viuere.*] ¶ *Item:* [*Qui coierit cum iumento, morte moriatur.*] *Adulterio etiam, vel blasphemia crimine notatus immisericorditer lapidari iubetur.* Exo 22. Leuit. 20.

¶ *Item, Moyses, qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit. Samuel etiam Agag pinguissimum regem in frusta conscidit Phinees quoq; Iudæum cū Madianita coeuntem gladio transfixit: quod est ei reputatum ad iustitiam. Similiter nōnullis in ueteri testamēto inueniūtur malus trucidasse: nec tamen transgressores legis, sed defensores appellantur. Prohibetur ergo illo p̄cepto quisque suæ auctoritate in necem alicuius armari, non legis Imperio reos morti tradere. Qui enim publica potestate functus, ipsius legis Imperio malos perimit: nec illius præcepti trāsgressor, nec a cælesti patria alienus habetur.*

Vnde Augustinus ad Publicolam, epist. 154.

¶ Ex officio non est peccatum hominem occidere.

C. VIII.

DE occidendis hominibus, ne ab eis quisquam occidatur, nō mihi placet consiliū: nisi forte sit miles, [b] aut publica functione teneatur, vt nō pro se [c] hoc faciat, sed pro alijs; vel pro ciuitate, ubi etiā ipse est, accepta legitima potestate, si eius cōgruit personæ. [d] Qui vero repelluntur aliquo terrore, ne male faciant; etiam ipsis aliquid fortasse præstatur. Hinc autem dictum est: [Nō resistamus malo,] ne nos vindicta delectet, q̄ alieno malo animum pascit, non ut correctionem hominum negligamus. Vnde [e] nec reus est mortis alienæ; qui cum suæ possessionis ex lapidibus a murum circumduxerit, aliqs ex ipsorum usu percussus intereat. Neque enim reus est [f] Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo aliquem occidat: aut ideo non debent Christianorum † boues habere cornua, aut equus vngulas, aut dentes canis. An † uero, quoniam apostolus

Poly. l. 7. tit. 11. Ant. l. 13. c. 18. Iuo p. 10. c. 1. Pann. l. 8. c. 10.

Matth. 5.

† al. Christiani.
† Aut] orig.

contradicit Bar.

d ¶ Personæ.] Hoc dicit propter episcopos, qui habent iurisdictionem sæcularem, sed non possunt præsidere causis sanguinis, ut 15. q. 4. c. 2. & inf. eod. q. 8. his a quibus &c. sæpè.

e ¶ Vnde.] Q. d. cum quis ex officio suo occidit aliquem, non est ei imputandum, si ex officio tali sequantur homicidia. Item continuantur sequentia exempla. Vel si continua si aliquis repellendo malos occidat aliquem, hoc non est ei imputandum.

f ¶ Reus est.] Nisi equus ille fuerat calcitrosus uel bos fuerat cornupeta nam si talis nocuerit bene tenetur dñs. ut ff. si quadru. pau. fec. dic. l. 1. §. 1. & generaliter si habuerit tale animal, quod consueuit nocere, ut ursum.

Officiū q̄que est dam. nosum.
1 Cōcor. tex. in l. q iurisd ctioni. C. de iurisd. iud. & C. ne quis in sua cau. p totā.
2 Hoc ēt sequit L. 3. q. 7. iudices sit. quæst. 1. quituor.
Aliàs absūtdum est aliquem alij. & nō sibi, &c. C. de na li. nuper. fin Io. de Fān. & hic teneas quidquid ibi sequitur.

a ¶ Illo præcepto.] Non occides.

DE occidēdis hominibus.] CASVS. Beneuēt. ponit hūc casus, dicens q̄ Publicola de duob⁹ quæsiuit ab Augusto. Primo utrū quis iuste possit interficere malos, ne ipsi alios occidant. Et respondet q̄ nō nisi sit miles, uel potestas, qui faciat non pro se, sed pro utilitate aliorum. Secundo an sit peccatum repellere malos obstaculum interponendo: & si aliquid contingat inde præter uoluntatem nostram, an nobis imputetur? Et respon. nō esse peccatum: nec nobis imputari debet: si aliquid inde contingat: & hoc probat viij. exemplis, scilicet exemplo muli, & bouis; equi, & canis, Pauli & ferramentorum, arboris, & fenestræ. Secunda pars incipit ibi, [Qui uero repelluntur.

b ¶ Miles.] Sub potestate aliqua constitutus. ut infra eadem: miles. nisi hoc fiat iniusto bello, ut infra eadem, si homicidium. & in casibus positis in summa huius quæstionis.

c ¶ Pro se.] Sic ergo officiatus non potest esse aduoca-

tum,Leonem,uel aprum, siue ligatum,siue non si occisus fuerit liber homo,præstabit cc. solidos, sed si aliter nocuerit, condemnabitur secundum arbitrium iudicis: sed in cæteris rebus condemnatur pœna dupli, ut ff.de ædil.edi.hi enim.& l.sequenti.

a ¶Pau-

Paulus [a] satis egit,vt in tribuni notitiam perferretur insidias sibi a quibusdã perditis præparari,& ob hoc deductores accepit armatos; si in illa arma scelerati homines incidissent Paulus in effusione sanguinis eorum suũ crimen agnosceret? Absit,vt ea quæ propter bonũ, [b] ac licitum facimus,aut habemus;si quid per hæc p̃ter nostram voluntatem cuiquam mali acciderit,nobis imputetur. ¶ Alioqui nec ferramenta domestica & agrestia sunt habẽda,ne quis eis vel se,vel alterũ interimat: nec arbor autrestis,ne quis se inde suspendat:nec fenestra faciẽda est, ne per hanc se quisquam præcipitet. Quid plura commemorem, cum ea commemorando finire non possem? Quid enim est in vsu hominum bono,ac licito,vnde nõ possit [c] etiam pernicies irrogari.

Act.21.

a ¶Ex lapidibus. *Sic est emendatum ex codice Vaticano epistolarum B. Augustini. Nam in impressis desunt istæ voces. Apud Gratianum vero erat*, suæ possessioni murorum ambitum circumduxit.

2 *Seipsum etiam perimere nulla legis auctoritate alicui permittitur.*

Vnde Augustinus libro primo de ciuitate Dei, cap. 17.& 18.

Iũo p.10.c.4. Pann.l.8.c.2.

¶Qui Deo auctore bella gesserunt, præcepta non occidendi nequaquam transgressi sunt. C. IX.

† Conc.l.2. C.ut ne pri. & l. præses. C. de fer. & aqua.

SI non licet priuata potestate alicui hominem occidere nocentem,cuius occidendi licentiam lex nulla cõcedit;profecto etiã qui seipsum occidit,homicida est: † & tanto [d] fit nocẽtior,cum se occiderit,quanto innocẽtior in ea causa fuit,qui se occidendũm putauit. Nam si Iudæ factum merito detestamur, eumq; veritas iudicat, cum laqueo se suspẽdit, scelerate illius traditionis auxisse potius,quàm expiasse commissum;quoniã de Dei misericordia desperando exitiabiliter pœnitens, nullum sibi salubris pœnitentiæ locũ reliquit; quanto magis a sua nece se abstinere debet, qui tali supplicio quid in se puniat, non habet. Iudas.n.cum se occidit,sceleratũ hominem occidit,& tamen nõ solum Christi,verum etiam suæ mortis reus finiuit hanc vitã; quia licet propter suũ scelus,alio tamen scelere suo occisus est.] ¶Cur autẽ homo,qui mali nihil fecit,sibi male faciat,& seipsum interficiendo hoiem interficiat innocentem, ne aliũ patiatur

Matth.27.

C.18.

Damni dans occasionem non semper damni mũ dedisse videt. ¶ Et ext. d. imm. c.vl.& ibi.& no.ex de test. si qui & no.in pd. ff.spe. Arc-

a ¶Paulus.] Arg.q̃ non imputatur eletico,qui ad defensionem sui iuris vocat milites, si aliquis sibi occidatur, sic sup.ea.q.3. Maximianus.

b ¶Bonum.] Arg. q̃ si aliquis dat operam rei licitæ,q̃ non est ei imputandum, si aliquid mali inde sequatur, ut 50.d.spe,& cap.quia te.& dist.6.testamentum, nã Deus est inspector cordis.& non operis,ut 15.q.6.ca.1. Item est hic arg. q̃ non omnis, qui occasionem damni dat,damnum dedisse uidetur, & hoc habes in brocardis 31.q.3.de neptis,& d.50. spe.& ad leg. Aquil.qui occiderit.§.pen. 1.

c ¶Non possit.] Arg.q̃ non semper prohibetur bonum propter malum,quod sequi potest. Arg. contra.22.q.2. in nouo.contra 21.d.denique. Io.

SEIPSVM. Hæc est tertia pars q. in qua probat magister per quatuor auctoritates, q̃ nullus occidat seipsum,quia in illo præcepto. Non occides, intelligitur, nec te, nec alium, quia bene ordinata charitas a seipso incipit. Io. de Fant.

CASVS. Supra ostensum est, an aliquis possit alium interficere iurisdictionis potestate:nunc vero ostenditur,q̃ seipsũ nulli interficere permittitur, quod probatur per seq.c.

SI non licet.] CASVS. Hoc ca.diuiditur in duas partes. In prima parte quæsitum fuit ab Aug. utrum liceat alicui iusto in persecutione seipsum interficere,ne ab alio interficiatur, vel utrum liceat ipsum interficere causa immortalitatis,idest gloriæ adipiscendæ, uel causa cauendi,idest,vitandi futura peccata,vel curandi crimina, id est, remouendi? Et rñdet q̃ non, & hoc probat quatuor modis. Primo argumento a minori,quia nõ licet occidere alium innocentem: ergo multo min⁹ seipsũ. Secundo, quia Iudas fuit reprehensus, qa seipsum occidit quãuis sceleratus fuisset multo magis reprehendi debet qui se innocẽtem occidit. Tertio, quia in lege prohibitum est (ut ibi dictum est.) Neminẽ occides. Quarto probat hac rõne, quia,si contra se nemo falsum testimonium dicere debet, ergo multo minus contra se mortem inferre debet. Secundo quæritum fuit,an liceat alios interficere? Et rñdet q̃ non,nisi vel lex, uel Deus iubeat occidi. propter quod Abraham, Iephte, & Sampson excusati fuerunt. Secunda pars incipit ibi, [Sed his exceptis.] Et quod dr ibi,[Mortalitatis, idest,gloriæ habendæ, quia credens se iustum uolens migrare ad gloriam seipsum occidit, vel immortalitatis,idest,inanis gloriæ,ut aliquid dicatur de ipso,quod sic videtur despicere mundum.

d ¶Et tanto.] Idest, magis peccat bonus aliquis se occidendo, quam malus, quia malus credit se mereri per hoc.

a ¶Ca-

nocentem,atque in ſe perpetret peccatum proprium,ne in eo perpetretur alienum? *Item c.*20. ¶Neque enim fruſtra in ſanctis, canoniciſque libris nuſquã nobis diuinitus præceptũ,permiſſumvè reperiri põt,vt vel ipſius adi piſcendæ immortalitatis,vel vllius curãdi,†cauendiq; [a] mali cauſa nobiſmetipſis necẽ inferamus. Nam & prohibitos nos eſſe intelligendum eſt, vbi lex ait,' Non occides:]præſertim,quia non addidit,proximum tuum:ſicut falſum teſtimonium cum vetaret, [Falſum,inquit, teſtimonium nõ dices aduerſus proximum tuum.] Nec ideo tamen,ſi aduerſus ſeipſum quiſquam falſum teſtimoniũ dixerit;ab hoc ſe crimine putauerit alienum:quoniã regulam diligendi proximum a ſemetipſo [b] dilector accepit,quandoquidẽ ſcriptum eſt : [Diliges proximũ tuum ſicut teipſum .] Porro ſi falſi teſtimonij non minus reus eſt,qui de ſeipſo falſum fatetur, quàm ſi aduerſus proximum hoc faceret,cum in eo præcepto, quo falſum teſtimonium prohibetur, aduerſus proximum prohibeatur, poſſitque non recte intelligentibus videri non eſſe ,phibitum,ut aduerſus ſeipſum quiſq; falſus teſtis exiſtat, † quanto magis intelligendum eſt non licere homini ſeipſum occidere,cum in eo,quod ſcriptũ eſt,[Non occides] nihilo †deinde addito,nullus nec ipſe vtique,cui præcipitur,intelligitur exceptus? [c] *Item infra eod.capite.* ¶Nõ occides,non alterum:ergo nec te.Neq; enim qui ſe occidit,alium,quàm hoiem occidit. ¶Quaſdã vero exceptiones eadem ipſa diuina fecit auctoritas, ut liceat hoiem occidi:ſed his exceptis,quos Deus occidit iubet,ſiue data lege,ſiue ad perſonã pro tpe expreſſa iuſſione.[Non a aũt ipſe occidit , qui miniſteriũ debet iubenti, ſicut adminiculũ gladius eſt vtenti.Et ideo nequaquã cõtra hoc præceptũ fecerunt,quo dictũ eſt,[Nõ occides;] qui Deo auctore bella geſſerunt,aut perſonã gerentes publicæ poteſtatis,ſm eius † leges,hoc eſt iuſtiſſimæ rõnis imperium , ſceleratos morte puníerunt. Et Abraham non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine,verumetiam laudatus eſt noĩe pietatis , ꝙ uoluit filium nequaquã ſcelerate,ſed obedienter occidere. Et merito quæritur ; vtrum pro iuſſu Dei ſit habendum, ꝙ Iepte filiam,quæ patri occurrit,occidit: cũ ſe immolaturum Deo id uouiſſet,quod ei redeunti de prẽlio victori primitus occurriſſet. Nec Sampſon aliter excuſatur;ꝙ ſeipſum cum hoſtib. ruina domus oppreſſit;niſi quia ſpiritus latenter hoc iuſſerat , qui per illum miracula faciebat.] His igitur exceptis,quos vel lex iuſta generaliter,uel ipſe fons iuſtitiæ Deus ſpecialiter occidi iubet ; quiſquis hominem,uel ſeipſum , uel quemlibet occiderit;homicidij crimine innectitur. *Item c.*26. ¶Hoc dicimus,hoc aſſerimus,hoc modis omnibus approbamus, neminẽ ſpontaneã mortem ſibi inferre debere,ueluti fugiendo moleſtias tẽporales,ne incidat in perpetuas:neminem propter aliena peccata,ne hoc ipſo incipiat habere grauiſſimum proprium, quem non polluebat alienum : neminem propter ſua peccata præterita,propter quæ magis hac vita opus eſt,ut poſſint pœnitendo ſanari:neminem velut deſiderio vitæ melioris , quæ poſt mortem ſperatur:quia reos ſuæ mortis, melior poſt mortem vita non ſuſcipit.

a ¶Cauendique.] i. quia cauere uolumus, ne aliquis nos lædat.

Eleemoſynã ſibi primo quiſq; facere debet.

b ¶Semetipſo.] Vnde quilibet primo ſibi faciat eleemoſynam: deinde proximo.de pœnit.diſt.3.c.qui vult. vnde poſſum mihi conſulere cũ damno alterius, vt ff. ad legem Aquiliam . ſi quis fumo. arg.contra.12.qõ.2. primum.& 11.q.3.ſi quis vero.

c ¶Exceptus.] Arg. ꝙ perſona ad quam loquimur,non intelligitur excepta in generali ſermone, vt ff.de pign.Paulus.§. vlt.Item arg.eo ipſo quòd qui non excipitur,intelligitur, includi , vt ſup.55.diſtinctio. ſi Euangalica . & extra de iure patr.ex literis: Item eſt hic argum. quod id quod de vno dicitur,, de omnib.alijs intelligendum eſt , vt 2.quæſtio. prima multi. & ſupra diſt. 4.denique, & diſt.5. ad eius . Item argu. quòd uerbum indiffinite probatum,generaliter intelligendum eſt , ut 31.q.1. quod ſi dormierit.

ꝙ Sic nec perſona loquẽs. 27.d. deinde vbi de hoc. Verbum indiffinite prolatum eſt generaliter intelligendum

† *cauendi.*] orig.

Exod.20.

† *aſſiſtat*] orig.

† *al.nihil.*

Ibidem c.21.

† *al.ſua legis.*

Matth.22.

Gen.22.

Iud.11.

Iud.16.

Tu

a *Non autem.*] *Sic eſt emendatum ex originali præſertim Antuerpiano. Nam antea totus hic locus multo aliter ſe habebat: ſunt autem, & alia multa reſtituta.*

Item contra literas Petiliani,lib.2.c.49.

Digitized by Google

Ito p.2.c.99. & p.10.c.7.

Fann.l.8.c.3.

Barch.l.19.c.130. Ito p.10.c.138. & p.15.c.140.

† abeſt ab ord.

¶ Nemini licet ſibi manus inijcere. C. X.

TV dixiſti, [a] laqueo traditor perijt, laqueũ talibus [b] dereliquit. Hoc ad nos omnino non pertinet. Neque enim veneramur nomine martyrum [c] eos, qui ſibi collum ligauerunt.

Item Hieronymus in Ionam prophetam ad c. primum non longè à fine.

¶ De eodem. C. XI.

NOn eſt noſtrum mortẽ arripere, ſed illatam ab alijs libenter excipere. Vnde & in perſecutionibus non licet propria perire manu (abſque eo, [d] ubi caſtitas periclitatur,) ſed percutienti colla ſubmittere. [e]

Item ex concilio Bracharenſi primo, c. 34.

¶ Nulla fiat oratio pro his, qui ſeipſos interficiunt. C. XII.

PLacuit, ut qui ſibiipſis [uoluntariè † [f] aut per ferrum, aut per uenenum, aut per præcipitium, aut per ſuſpendium, uel quolibet modo uiolentam † inferunt mortem; nulla prorſus pro illis in oblatione commemoratio [g] fiat, neque cum pſalmis ad ſepulturam [h] eorum cadauera deducantur. Multi enim ſibi hoc per ignorantiam uſurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro ſuis ſceleribus [i] puniuntur.

† al. uolentes.

Impœnitentes, ſubaudiatur. Item Auguſtin. in eodem lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 26.

¶ Non eſt reus homicidij miles, qui poteſtati obediens hominem occidit. C. XIII.

Ito p.10.c.98. Fann.l.8.c.35.

[4] MIles cũ obediens poteſtati, ſub qua legitimè conſtitutus eſt, hominem occidit; nulla ciuitatis ſuæ lege reus eſt homicidij; immo, niſi fecerit, reus eſt imperij [k] deſerti, atque contempti. Quòd ſi ſuaſpontè, atque auctoritate feciſſet; in crimen effuſi humani ſanguinis incidiſſet. Itaque unde punitur, ſi fecerit iniuſſus; inde punietur, niſi fecerit iuſſus.

Item in quæſtionibus Exodi, quæſt. 39. ad cap. 11.

1 Idem tenet tex. cum gl. in l. meminiſſe, ff. de offi. procon. Bar. in l. patronus. §. Sẽpronio. ff. de leg. 3.

a ¶ Submittere.] l. non reſiſtere.

PLacuit.] CASVS. Quæſitũ fuit in cõcilio Bracharenſi, utrum cõmemoratio debeat fieri in altari pro his, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, uel q pro ſuis ſceleribus interficiũtur, uel utrũ eorũ cadauera ſint ſepelienda cũ pſalmis? Et reſpõdet q nõn.

f ¶ Voluntarie.] Seu ſi q furorẽ: tũc nõ imputaretur, ut 15. quæſt. 1. ſi quis inſaniens, & c. illa.

g ¶ Cõmemoratio.] Sed nonne cum illi cõmunicauimus uiuo, ergo illi mortuo communicabimus? ut 24. q. 2. ſane? Sed illud intelligas de communione ſacramentorum, quæ datur in fine. Sed hæc ſolutio non eſt ſufficiens. nam ſi quis mortuus eſt ſine ſacramentis illis, & ſine pœnitentia) ſi tamẽ fuit honeſta cauſa mortis) bene admittitur ad orationes eccleſiæ. ſi. ext. de ſepult. ex parte.

Mortuus ſine pœnitentia, admittit ad eccleſiæ orationes.

h ¶ Ad ſepulturã.] Videtur ergo q tales ſepelient, ut hic, & inf. cad. quæſt. 8. quicunque. ſed hoc nõ eſt uerum, & intelligas illud de canina ſepultura. nã & cõtrito quandoque denegatur eccleſiaſtica ſepultura, ut extra de torneamentis, cap. 1. & extr. de rapt. ſuper eo.

Sepultura qñque contrito denegatur.

i ¶ Pro ſuis ſceleribus.] Sicut fures, & latrones, ut extra de furt. fures. niſi fuerint contriti, ut 13. quæſt. 2. cap. ult.

Occidere ſe ipſum nemini eſt permiſſum.

a ¶ Tu dixiſti.] Iſte dixit? Iam martyrem eſſe, cum pœnitentia ſit uindicta puniens in ſe quod ſe cõmiſiſſe dolet, ut 7. de pœ. diſt. 3. pœnitentia. unde dicebat, q illicitum eſt cuilibet pro peccatis ſuis ſe occidere.

b ¶ Talibus. Sic tantucibe Aug. dicitabus, i. malis.

c ¶ Martyrem.] ſ. 1. q. 1. unde 7. 24. q. 3. quod autem.

d NOn eſt.] ¶ Abſq; eo. Dicunt quidam, q ubi fides eccleſiæ, & caſtitas corporis impugnatur, licet alicui ſe occidere, ut hic innuitur; cum tamen Auguſt. dicat, quod ad quodcunque malum quis cogatur, non poteſt ſe occidere, ut ſup. eod. quæſt. 4. diſplicet, melius

MIles.] Hæc eſt 4. pars q. in qua probat magiſter per 11. auctoritates, quod non peccant iudices. uel miniſtri, ſi malos occidunt: ſi tamen non animo occidendi, ſed animo iudicandi faciunt. Io. de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſt. utrum miles ſit reus homicidij, qui ſuæ poteſtati obediens hominem interfecit? Et reſpondet quod non. Si autem ſponte, & propria auctoritate hoc fecerit, reus eſt homicidij. Sequentia tria capitula per te formare poteris.

k ¶ Imperij.] Argum. q ratione mandati excuſatur aliquis, etiam ſi contra conſcientiam faciat, ut 5. eod. q. 1. quid

Digitized by Google

¶Homicida eſt,qui ſponte occidit,quos iudex iubet occidi. C. XIIII.

Iuo p.10.c.105. Pann.l.8.c.39.

CVm miniſter iudicis occidit eum, quem iudex iuſſit occidi,profecto ſi id ſponte[a] facit,homicida eſt,etiã ſi eum occidat, quem ſcit a iudice debuiſſe occidi.

Idem lib.22.contra Fauſtum,c.73.

¶ Sicut iure laudatur obedientia,ita reprehenditur, qui ſibi non conceſſa vſurpat. Cap. XV.

LEx æterna in medio quodam loco poſuit aliqua hominibus;vt in eis vſurpandis merito reprehendatur audacia:in exequendis autem iure obedientia laudetur. Abraham, æ ſi ſpontaneus [b] in occidendo filio motus fuiſſet; execrabilis haberetur; at iubenti Deo obſecundans famulatus eſt.

æ ¶Abraham.]*Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auſtini, ſed collectoris arbitratu immunitatis. Atque hæc quidem pars ſic apud illũ habet.* Quapropter ſi in occidendo filio ſpontaneus motus execrabilis,Deo autem iubente obſecundans famulatus non ſolum inculpabilis, verum etiam laudabilis inuenitur, quid Moyſem Fauſte reprehendis,quòd expoliauit Aegyptios.&c.

Idem in quæſtionibus ſuper Euangelia, libro primo, quæſt.10.

¶Bono animo officia vindictæ poſſunt impleri. C. XVI.

Iuo p.10.c.106. Pann.l.8.c.40.

OFficia vindictæ [c] poſſunt impleri bono animo;quomodo lex; [d] quomodo iudex. [e]

Idem ad Macedonium,epiſt.54.

¶Non eſt iniquus,ſed humanus,qui crimen perſequitur, vt hominem liberet. C. XVII.

Iuo p.10.c.107.

NOn eſt iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate deuinctus,qui propterea eſt criminis [f] perſecutor, vt ſit hominis liberator.

Idem in eadem epiſtola.

¶Quare ſint inſtituta regia poteſtas & legalia tormenta. C. XVIII.

Iuo p.10.c.108.

NOn frustra [g] ſunt inſtituta poteſtas regis, & cognitoris ius,vngulæ carnificis, arma militis,diſciplina dominantis, ſeueritas etiam boni patris: habent omnia iſta modos [h] ſuos, cauſas, [i] rationes, [k] vtilitates: [l] hæc cum timentur,& mali coercentur, & quietius inter malos viuunt boni.

Idem ibidem.

¶Nonnunquam potius peccat, qui cauſam mortis præbet, quam ille, qui occidit. Cap. XIX.

Iuo ibidem.

CVm homo ab hoſte occiditur;multum diſtat,vtrũ fiat nocẽdi cupiditate,vel iniuſte aliquid auferẽdi,(ſicut fit ab inimico,ſicut a latrone) an vlciſcẽdi, vel obediẽdi ordine,(ſicut a iudice, ſicut a carnifice)an euadendi, vel

quid culpatur, in fi. & extra de offic. iudi.deleg. paſtoralis, §.quia vero.

a ¶Vm miniſter.] ¶Sponte.] Arg non excuſat vxor, quæ reddit debitum illi quem ſcit cõſanguineum ſuum, de mandato eccleſiæ, ſed diſtinguitur, ut ext. de ſent. excom. inquiſitioni. & de reſt. ſpol. literas.

b LEx æterna.] Si ſpontaneus.] Sim.14. quæſt.5. dixit.] Ad hoc facit 22. q.2. Abraham.

c OFficia vindictæ.] ideſt, vindicta ex officio.

d ¶Quomodo lex.] In extraordinarijs: vbi nõ eſt ſtatuta pœna criminis 1.

e ¶Iudex.] ideſt,vbi eſt ſtatuta pœna criminis ad vtrumq;. ext. de offi. & pote. iudi.deleg.de cauſis, verſus finem.

f NOn eſt.] ¶Criminis.] Supra 45.diſt. & qui emendat.

g NOn frustra.] Supra diſt.4. factæ ſunt.

h ¶Modos.] Ad quid fiant,vt 5.quæſt.4. 9 peccat.

i ¶Cauſas.] Nam ſine cauſa nemo puniendus eſt. 16. q. vlt.inuentum.

k ¶Rationes.] Nam ſecundum leges iudicandum eſt.3.q.7.iudicet.

l ¶Vtilitates.] Nam hoc ſolum bene agitur, ut vita hominũ corrigatur,ut 7.ead. prodeſt.Ioan.

CVm homo.] CASVS. Macedonius de duobus quæſiuit ab Auguſtino. Primo,vtrum ſit peccatum occidere hominem? Et reſpondet, quòd quandoq; eſt peccatũ, ut ſi fiat ab inimico,vel latrone: & quandoque non,ut ſi fiat a iudice, vel officiali, vel milite. Secũdo quæſiuit, an qui præſtat alicui occaſionem mortis, ſit homicida? Et reſpondet q quandoq; homicida eſt,

Digitized by Google

eſt,ut contingit de eo qui fidei uſſorem decipit. & quãdoque non, ſicut contingit in puella a qua ſtuprum petitur,& in patre a quo timet filius verberari. & in eo p quo,quia liberatus eſt,alius ſe occidit. Secunda quæſtio incipit ibi.] Et aliquando.

ſe uin. leg.1.& 2.

b ¶ Potius.] inf.prox.q.vlt.qui aliorum.

b ¶ Potius.] Sic magis punitur conſolens quã faciẽs vt infra prox.q.vlt.quia aliorum.& 86.d.ſt.tãta. Inquirendum etiam eſt quis primo cauſam mali præbuerit, vt C.ad legem Iuliã de vi.pu.li qui.& ff. ſi quadru. pau.feciſ. dica.l.1.§.cum arietes.

1 Ar.l.1.§.ſi plures & ibi Bar.ff.ã exer 11.& pe.Bal. in l.3. C.de fer.fugi.

a ¶ Latro.] Furem noctiturnum.ſed nõ diurnũ.licet occidere. Latronẽ in ſidantẽ in itinere licet cuilibet occidere.

ſubueniẽdi neceſſitate, ſicut interimitur latro a viatore, hoſtis a milite.¶ Et aliquando,qui cauſa mortis fuit,potius [b] in culpa eſt,quàm ille qui occidit:velut ſi quiſpiã decipiat fideiuſſorem ſuũ,atq; ille pro iſto legitimũ ſupplicium [c] luat.Nec tamẽ omnis,qui cauſa alienæ mortis eſt,reus eſt. ¶ Quid ſi enim quiſquam ſtuprũ petat, ſeſeque ſi nõ impetrauerit,interimat? Quid ſi filius timẽs patris pia uerbera, prȩcipitio pereat? Quid ſi alius homine liberato,uel,ne alius liberetur, ſibi ipſe mortem inferat? Num propter iſtas alienarum mortiũ cauſas aut ſceleri conſentiẽdum eſt;aut vindicta peccati, quæ nõ fit nocẽdi,ſed corrigẽdi ſtudio,etiam paterna tollenda; aut opera miſericordiæ cohibenda ſunt? Hæc cum accidunt; debemus eis humanum dolorem, non propter illa,ne accidant,recte factorum reprimere uoluntatem.

Item Iſidorus lib.3 ſent.de ſummo bono,c.53.

¶ Quod ſacerdotes emẽdare docendo non ualẽt, diſciplinæ terrore poteſtas extorqueat. C. XX.

Poly.6.tit.1. Burc.l.15.c.43. Iuo p.16.c.44.

PRincipes [d] ſæculi nõnunquam intra eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenẽt, ut per eandem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Cęterum intra eccleſiam [e] poteſtates neceſſariæ nõ eſſent; niſi,ut quod prævalet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc impleat per diſciplinæ terroré. Sæpe per regnũ terrenum, cœleſte regnum proficit, ut qui intra eccleſiã poſiti contra fidem,& diſciplinam eccleſiæ agunt;rigore principum conterantur ; ipſamque diſciplinam, quã eccleſię humilitas exercere nõ ꝑualet, [f] ceruicibus ſuperborũ poteſtas principalis imponat, & ut veneratione [a] mereatur, uirtutem poteſtatis impertiat . Cognoſcant principes ſæculi Deo debere ſe rationem reddere ,ꝓpter eccleſiam,quam a Chriſto tuẽdam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur pax, & diſciplina eccleſiæ ꝑ fideles principes, ſiue ſoluatur : ille ab eis rationem exiget,qui eorum poteſtati ſuam eccleſiam credidit.

d ¶ Supplicũ.] Sed certe illud nullo iure. 2 inueniſ, ꝙ fide iuſſor poſſit occidi ſi nõ exhibet illum pro quo fideiuſſit,licet fideiuſſerit pro reo criminis.ſed ſi fideiuſſor ſine dolo reum criminis non exhibet, pecuniariter punit : ſed ſi dolo eum nõ exhibet, punitur arbitrio iudicis,ut ff.de exhibre.l.ſi quis reum,& C. ad Tur.l.2. potꝫ ergo reſpicitur hic factum,uel cõſuetudo alicuius loci,quã ius.

2 Diuino,& humano.

PRincipes.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ principes ſeculi ad hoc ſunt inſtituti, ut eccleſiaſticã diſciplinã defendãt, vt quos ſacerdotalis ſermo non corrigit, coerceat ſæcularis poteſtas. De quo, ſi nõ fecerit,apud Deũ reddituri ſunt rationẽ.Seq. c.planũ eſt. d ¶ Principes.] Hæc quatuor c.ad hoc inducuntur.ut principes eccleſias defendãt, & reos nõ permittant uiuere.

e ¶ Intra eccleſiã.] Laici hñt iuriſdictionẽ multipliciter intra eccleſiam. Quandoque ī perſonis ipſis,cum ſint incorrigibiles, vt 22.d. eos qui & 17.ea. q.de Liguribus. Item quãdoque ꝓpter ambitionem alicuius, ut 79. diſt.ſi quis pecunia. Item cum fidem uolũt ſubuertere, ut d. 8.quo iure,& ſu.ea. c.1.& 17.diſ.nec licuit. Item cum falſarius eſt clericus, ut ex.de cri.ad falſariorum. Item cum & ſchiſma faciunt clerici. & cum contemnunt excõionem.ut inf.ea.l.q.de Liguribus. Itẽ & ubicunq; eccleſiaſtica poteſtas deficit,vt hic. Item & cũ tributum petunt ab eccleſia,ut inf.ea.q.8. contentiosi.

Laici qñque clericos habent iuriſdictionem.

f ¶ Non prævalet.] Sup.d.96.duo ſup d.22.quoniam. ſup.11.q.1.illud.

a ¶ Res.

Digitized by Google

1 Quia in eis Deum oramus, & confitemur.

a REs autem.[¶ Confessionem.] ideſt, ad eccleſias Chriſtum confitentes. 1

INceſtuoſi.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ mali, qui per eccleſiam non poſſunt corrigi, uolentes in ſuis crimi nibus perdurare, coerceri debent per brachium ſæculare.

b ¶ In priſtinis.] Supra 82. di. plurimos. Ioan.

REgum] CASVS. Dicit Hier. in hoc c. q̃ principes debẽt defendere vi oppreſſos, & peregrinos viduas, & pupillos. Et hoc probat auctoritate Hiere. quę incipit ibi. [Nolite ò reges Iuda.] [Intulit.] ſ. Hieremias.

c ¶ Oppreſſos.] Hic videtur, q̃ ad iudicẽ ſæculare ſpectet defendere oppreſſos & viduas, & pupillos, ut inf. eod. adminiſtratores, & ſu. c. q. 3. ab Imperatoribus. & C. q̃n̄ iperat. inter pup. & uid. l. vnica. Sed cõtra inf. 23. quæſt. ult. ſi quis de potẽtibus. 87. diſtinct. deſolatis 2 & c. 1. & 2. q. 12. q. 2. omnis ætas. Dic q̃ ad utrumque pertinet, potius tamen ad eccleſiam, extra de foro compet. ex tenore.

2 Al. incipit defenſionis, & eſt 2. c.

d ¶ In loco iſto.] i. in eccleſia. Io.

IPSIS AVTEM. Hæc eſt 5. pars qõ. in qua magiſter probat, q̃ fides debet ſeruari principibus, & hoc probat per duo c. Io. de Fant.

CASVS. Gratian. dicit q̃ principibus exhibere debemus fidẽ & reuerentiam. De fide tractat in cap. ſi apud. de reuerentia in c. dicat.

SI apud.] CASVS. Oſtendit Hiero. hic, quod illi, qui carnali domino in minimis fuerunt fideles, maiora præmia apud Deum conſequẽtur, quia ſeruãt doctrinam domini, qui ſuæ conditioni impoſita non denegat. Nec põt eſſe fidelis in ſubſtantia Dei, qui carnali dño fidem non exhibet.

Facit quilibet quæ ſuæ conueniunt conditioni.

e ¶ Cõditioni.] Nota, q̃ quilibet debet facere quæ ſuæ conditioni conueniũt, ut 91. d. legimus, & 7. q. 1. ſi quis epũs, & eſt hic arg. cõtra clericos, quib. diſplicet cõditio ſua, q̃ comã uolũt nutrire. ext. de uit. & hon. cle. cleric.

f ¶ Qui contradictor.] Sup. 15. q. ult. ſi quis ſeruum.

g ¶ Quomodo.] Arg. ſup. 2. q. 7. non poteſt.

Dicas

Item Leo Papa, epiſto. 29. ad Pulcheriam Auguſtam.

¶ Et regia poteſtas, & ſacerdotalis defendat auctoritas, quæ ad diuinam confeſſionem pertinent.

C. XXI.

Pcly. l. 1. tit. 47.

REs autem humanæ aliter tutæ eſſe nõ poſſunt; niſi quæ ad diuinam confeſſionem [2] pertinent, & regia, & ſacerdotalis defendat auctoritas.

& Capi. l. 2. c. 45.

Item ex concilio Turonenſi 3. c. 41.

¶ Sacerdotalis admonitio quos corrigere non ualet, ſæcularis potentia corrigat.

C. XXII.

Bure. l. 7. c. 29. luo p. 9. c. 66.

INceſtuoſi, patricidæ, homicidæ multi apud nos reperiuntur: ſed aliqui ex illis ſacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare, uolentes in priſtinis [b] perdurare criminibus: quos oportet per ſæcularis potentiæ diſciplinam a tam praua conſuetudine coerceri; qui per ſalutifera ſacerdotum monita noluerunt reuocari.

Item Hieronymus ſuper Hieremiam, ad c. 22.

¶ Malos comprimere, & bonos ſubleuare, Regum officium eſt.

C. XXIII.

† autem] ori.

REgum officium † eſt proprium, facere iudicium & iuſtitiam, & liberare de manu calumniatorũ vi oppreſſos, [c] & peregrino, pupilloque, & uiduæ, qui facilius opprimuntur a potentibus, præbere auxilium. Et, vt curam eis præceptorum Dei maiorem injceret, intulit, [Nolite contriſtare, ut non ſolum non eripiatis, ſed ne patiamini quidem per ueſtram conniuentiam ab alijs contriſtari, [& ſanguinem innocentem non effundatis in loco iſto. [d]] Homicidas enim, ſacrilegos, &c. *& poſt pauca.* ¶ Si, inquit, hæc feceritis ò reges Iuda; tenebitis priſtinam poteſtatem.

Hier. 7.

inf. ea. homicidas.

5 Ipſis autem principibus, & poteſtatibus fidem, & reuerentiam ſeruari oportet: quam qui non exhibuerit, apud Deum præmia inuenire non poterit.

Vnde idem Hieronymus in epiſtolam ad Titum, c. 2. ad uerſ. [*Serui dominis.*]

¶ Aeterna mercede fraudatur, qui fidem, & reuerentiam poteſtatibus ſeruare contemnit.

C. XXIIII.

SI apud carnales dominos in minimo fideles fuerint; incipient eis apud Deũ maiora committi. Ornat autẽ doctrinã Domini, qui ea, quę conditioni [e] ſuæ apta ſunt, facit, & è diuerſo confundit eam; qui non eſt ſubiectus in omnibus; cui conditio ſua diſplicet; qui cõtradictor, [f] atque fraudator, in nullo fidem bonam oſtendit. Quomodo [g] enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtãtia Dei; qui carnali domino fidem exhibere non potuit?

Digitized by Google

Dicat.] CASVS. Amb. docet in hoc cap. quòd qui reuerentiam domino suo exhibet, à domino præmium reportabit. Et hoc probat exemplo Abrahæ: qui quoniã exhibuit reuerentiam regi Sodomorum cedendo sibi prædam, quam ab inimicis receperat: præmium à Do-

Item Ambrosius in lib. 1. de Patriarchis, idest de Abraham, cap. 3.

¶ Militaris disciplina Regi omnia seruat. C. XXV.

Dicat † aliquis, cũ ipse uicerit, quomodo dicit Abraham [a] ad regem Sodomorũ, [nihil summam abs te,] cum præda utique in potestate uictoris fuerit? Docet † militarem disciplinam, ut regi seruẽtur omnia. [b] Sane his qui secum fuissent in adiumentum fortasse sociati, partẽ emolumenti tribuendam asserit, tanquam mercedem laboris. Ideoque, quoniam sibi mercedem ab homine non quæsiuit; à Deo accepit: sicut legimus scriptum; quia post hæc factum est verbum Domini ad Abraham in uisu dicens: [Noli timere Abraham: Ego protegam te, merces tua multa erit valde.]

† *Dicet*]orig. *Gen. 14.*
† *al. Dicit.*

Gen. 15.

Praterea, sicut principibus, & potestatibus fidem & reuerentiam exhibere cogimur, ita sæcularium dignitatum administratoribus, defendendarum ecclesiarum necessitas incumbit. Quod si facere contempserint: a communione sunt repellendi.

Vnde Ioannes Octauus.

¶ Querimonias ecclesiarum, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire. C. XXVI.

Administratores plane sæcularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum, ac uiduarũ protectionem, rapaciumque refrenationem constituti esse proculdubio debent; quoties ab episcopis, & ecclesiasticis viris conuenti fuerint: eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quòd si Dei timorem præ oculis non habentes negligere post secundam, & tertiam admonitionem inuenti fuerint; omni se nouerint communione usque ad cõdignam satisfactionem priuatos.

Anſ. l. 3. c. 107.

Item Hieronymus super Ioelem, ad c. 2.

¶ Non solum homines, sed & contrariæ fortitudines sunt ultrices iræ Dei. C. XXVII.

Non solum homines, ministri [d] sunt, & ultores iræ Dei in his qui malum operantur (unde † non sine causa gladium portant;) sed etiam contrariæ fortitudines, [e] quæ appellantur furor, & ira Dei.

Iuo p. 10. c. 111. Pann. l. 8. c. 48.
† al.

Præda publica est domini, sub quo militatur.

Prædapublica est domini, sub quo militatur. sicut decimæ dantur episcopo, ut eas diuidat. 12. q. 3. cõcessio. quod ergo dicitur quod de iure gentiũ nostra sunt q̃ capimus in bello, ut ff. de acq. re. do. naturale. §. vl. uerum est quod capientis est: sed tamẽ tenetur domino dare, ut diuidat secũdum merita hominum. Io de Fant.

PRÆTEREA Hoc est 6. pars q. in qua probatur, quod principes tenentur ecclesiam defendere alias excõmunicentur. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra ostensum est quod principibus & potestatibus fidem & reuerẽtiam exhibere debemus. nunc ostendit Grat. quod nice uersũ principes ecclesiã defendere debent: alioquin à communione sunt repellendi. Et ad hoc inducit seq. cap.

Administratores. CASVS. Statuit Ioannes in hoc cap. quod principes seculi, qui cõstituti sunt ad malorum audaciam refrænandam, & ad tuitionem uiduarum & pupillorum: quoties super hoc admoniti fuerint ab episcopis diligenter audire debent q̃ & corrigenda fuerint: corrigere si autem post secundam & tertiam admonitionem: fuerint negligentes: usque ad dignam satisfactionem debent à communione repelli. Illa e. quę sequuntur usque ad cap. si audieris. plana sunt per se.

e ¶ Priuatos.] Videtur ergo, q̃ ipso iure sit excõmunicatus.

a Domino meruit.

a ¶ Abraham.] Cum reuerteretur de cede quatuor regum.

b ¶ Omnia.] Hæc littera videt sibi contradicere in eo q̃ dicit hic, quod regis sint omnia. & iam dixit q̃ omnia sint victoris. & etiam in Genes. dixit, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt. Ad hoc dicas q̃ Abraham non subetat isti regi, nec de regno suo erat: & ideo præda

princeps, qui non facit iustitiam clerico.

Non solum.] Hæc est septima pars quæstionis, in qua probat magister, quod mali sunt puniendi per iudices. & per reges, & quandoque occulto iudicio diuersis modis, & tales ultores non peccant. dum tamen amore iustitiæ hoc faciãt. & hoc p̃bat p 24. c. Io. de Fant.

d ¶ Ministri.] Simile 15. q. 1. nec eis. 1

e ¶ Fortitudines.] Id est dæmones, & ita est bonũ q̃ dæmones

? Er 8. q. 1. audaciæ.

Digitized by Google

ſocietatem ab hominibus impijs, ingratiſq; cõmittitur, profecto grauius eſt; & atrocius, quàm ſi in alios talia committantur; tu quoq; pro immanitate facinorum, ac non potius pro lenitatis Chriſtianæ conſideratione cenſeas coercendum. Quod te per Ieſum Chriſtũ, ne facias, obſecramus. *& paulo poſt.* ¶ Ex occaſione terribilium iudicum, ac legum, ne æterni iudicij pœnas luant, † corrigi eos cupimus, non necari: nec diſciplinam circa eos negligi volumus, nec ſupplicijs, quibus digni ſunt, coerceri. † Sic igitur eorum peccata compeſce, vt ſint, quos pœniteat peccaſſe. *& paulo poſt.* ¶ Proinde, ſi occidendos in his ſceleribus homines putaueritis; deterrebitis nos, ne per operam noſtrã [a] ad veſtrum iudicium aliquid tale perueniat. Quo comperto illi in noſtram perniciem licentiori audacia graſſabũtur, neceſſitate nobis impacta, vt etiam occidi [b] ab eis eligamus potius, † quàm eos occidendos veſtris iudicijs ingeramus.

† *al. incident.*

† *al. extorti.*

† *abeſt ab ot.*

Idem Macedonio, epiſt. 54.

¶ Quies eccleſiæ, principum ſæueritate iuuatur.

C. IIII.

PRodeſt, & ſeueritas veſtra, cuius miniſterio quies adiuuatur & noſtra. [c] Prodeſt & interceſſio noſtra, cuius miniſterio ſeueritas tẽperatur & veſtra. Nõ uobis diſpliceat, ꝙ rogamini a bonis: quia nec bonis diſplicet, quod timemini a malis. ¶ Nam hominum iniquitatem etiam Apoſtolus Paulus non tantum de iudicio futuro, verum etiam de præſentib. veſtris ſæcularibus [z] poteſtatib. terruit, aſſerens & ipſas ad diſpenſationem diuinæ prouidentiæ pertinere. (Omnis, inquit, anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, &c.] Hęc verba Apoſtoli vtilitatem veſtræ ſeueritatis oſtendunt. Proinde ſicut dilectionem iuſſi ſunt terrentib. debere, qui timent; ita dilectionem iuſſi ſunt timentib. debere, qui terrent. Nihil nocendi cupiditate fiat; ſed omnia cõſulendi charitate: & nihil fiat immaniter, nihil inhumaniter. Ita formidetur vltio coguitoris, ut nec interceſſoris religio cõtemnatur; qui & plectẽdo, & ignoſcendo hoc ſolum bene agitur, ut uita hominum corrigatur. [d] Quod ſi tanta eſt peruerſitas, & impietas, ut ei corrigendæ [β] nec diſciplina poſſit prodeſſe, nec venia; a bonis tñ intentione, atque conſcientia, quam Deus cernit, ſiue ſeueritate, ſiue lenitate, non niſi officium dilectionis impleatur.

Poly. l. 1. tit. ult.

Rom. 13.

[z] ¶ Sæcularibus.] *Antiquioribus editionibus epiſtolarum B. Aug. in margine eſt adſcriptum*, de præſentibus veſtris ſæcularib. terruit. *In Antuerpiana vero eſt in textu hæc eadem lectio, ſed ſine diſtione*, præſentibus.

[β] ¶ Ei corrigendæ.] *Sic eſt emendandum ex originali. Antea legebatur*, vt corrigendis reis nec diſciplinæ, nec veniæ remedia ſuffragẽtur, ab oi tamen intentione, &c.

PALEA. C. V.

HOc tamen intelligẽdum eſt de illis, quos præſentia ſupplicia in melius cõmutant, non de illis, qui obſtinati ſunt in malo: qui ſi ſemper viuerẽt, ſemper peccarent: quorum pœna hic incipit, & in æternum durabit.

De pœn. diſt. 3. cap. ſunt plures in hoc.

[a] ¶ Per operam noſtram.] i. per querelas noſtras & eſt hic argu. ꝙ ſi iudex ſuſpendit aliquem ad querelam clerici, ꝙ clericus non poſſit ꝓmoueri. ut ſ. c. ꝓxi. & de pœ. d. 1. periculoſè. & ext. de exceſ. præla. ex literis, arg. contra ſ. qõ. 3. Maximianus. & ſ. ea. non vos. & ff. de ho. lib q cũ maior. §. 1. & eſt expreſsũ extra de homi. poſtulaſti. & c. tua.

[b] ¶ Occidi.] Arg. eſt hic pro Hug. qui dicit, ꝙ clericus dẽat poti⁹ permittere ſe occidi, quam ꝙ ipſe occidat, ut dixi ſup. ea. q. 1. in prine. 1.

[z] Intellige ergo cũ Ber. hoc cap. qñ tales capere poſſumus, non dẽmus eos interficere ut hic dñs. & hoc no. il la litera occidendos veſtris iudicijs ingeramus. ſm l.

PRodeſt.] CASVS Hoc c. diuidit̃ in duas partes. In 1. par. cõmendat Aug. Imperatorem eo ꝙ per ipſum eccleſia adiuuatur. In 2. par. rogat eũ ne malos morte puniat, ſed ad vitã reſeruet, vt deflere poſſint peccata, q̃ cõmiſerant. ſi vero aliter cũ ſint incorrigibiles, eos punire voluerit, officiũ dilectionis ſ cos exerceat, & non cupiditatẽ nocendi, & ad hoc eũ multipliciter hortatur. Secũda pars incipit ibi, [Non vobis, Seq. c. non facit ad principale propoſitũ qõnis, ſed continuatur præcedenti cap. ubi dicitur, quia & plectendo.

[c] ¶ Et nſa.] Mutuũ .n. præſtat ſibi auxiliũ. inf. e. principes.

[d] ¶ Corrigat.] Q. d. ſine

Digitized by Google

ſiue per uerba,ſiue per pecuniam,ſiue alio modo, non refert.ſic 7.ca.q.4.ea uindicta.Ioan.

QVid ergo.] CASVS.Hoc cap.diuiditur in duas partes,in prima parte redarguit Hieronym.quoſdam, qui diceba nt Deum fuiſſe crudelem,rigidum & cruentum.

¶ Abeſt hæc palea à vetuſtis exemplaribus, quæ collatæ ſunt,vno excepto, in quo eſt coniuncta capiti ſuperiori.

Item Hieronymus in Naum propheram ad c.1.

¶ In præſentiarum nonnulli puniuntur, ne in æternum flagellentur. C. VI.

Poly.l.7.tit.11.

QVid ergo,ait, contra Dominum cogitatis? ipſe qui creauit mundum; & conſummationem eius faciet. Quod ſi uobis videtur crudelis, rigidus, & cruentus, ꝙ in diluuio genus deleuit humanum, ſuper Sodomam,& Gomorrham ignē & ſulphur † fuit, Aegyptios ſubmerſit fluctibus, Iſraelitarum cadauera ,ſtrauit in heremo; ſcitote eum ideo ad præſens reddidiſſe ſupplicia, ne in æternū puniret. [a] Certè aut uera ſunt,quæ prophetæ loquuntur,aut falſa.Si uera ſunt,quę de ſeueritate eius uidentur dicere;ipſi dixerunt: (Non vindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione.) Sin autem falſa ſunt,falſum eſt, [b] quòd dicitur: (Non cōſurget duplex tribulatio,) falſa eſt ergo & crudelitas, quæ i lege deſcripta eſt. Quod ſi uerum eſt,ut negare non poterunt,dicente propheta:(Nō uindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione;) ergo qui puniti ſunt, poſtea non punientur:Si autem illi poſtea puniētur;ſcriptura mentitur, quod dicere nefas eſt. Receperunt ergo & ꝙ in diluuio perierūt, & Sodomitę,& Aegyptij,& Iſraelitæ in ſolitudine mala ſua in vita ſua. ¶ Quærat hic aliquis,ſi fidelis deprehenſus in adulterio decolletur, quid de eo poſtea fiat: Aut enim punietur,& falſum eſt hoc,quod dicitur,[Nō uindicabit Dominus bis in idipſum in tribulatione:]aut nō punietur,& optandum eſt adulteris,ut in præſentiarum breui,& cita pœna cruciatus fruſtrētur ęternos. Ad quod reſpondebimus,Deum ut omnium rerū,ita & ſupplicio-rum quoque ſcire menſuras;& non prœueniri [c] ſententia iudicis: [d] nec illi in peccatorem [e] exercēdę [f] dehinc pœnę auferri poteſtatem: & magnum peccatū,magnis,diuturniſque lui † cruciatibus. Si quis autē punitus ſit, ut ille in lege,qui Iſraeliticis [g] maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat;tales poſtea nō puniri, quia culpa leuis [h] pręſenti ſupplicio compenſata ſit.

Gen.7.& 19. † al.ſulphurem. Exo.15.

Naum 1. ſecundum LXX.

Ve pœnitētia diſt.3. quærat hic.

† al.leuis. Leuit.24. Num.15.

Item Gregorius Papa.

¶ Qui rei ſunt ſanguinis,ab eccleſia defendi debent. C. VII.

T.14.queſt.5.hi,qui in furtis.

Reos [i] ſanguinis defendat [k] eccleſia, † ne effuſione † ſanguinis particeps fiat.

Birch.l.19.c.103. Iuo p.15.c.121. † al.effuſionis.

¶ Ex iſto tex. infertur, ꝙ clericus pōt eſſe aduocatus & accuſato de crimine, facit tex. in l. addictos, cum ibi not. C.de epiſ. & cler.

a ¶ Puniret.] Ergo hoc de pœnitētibus tātum.ut 7.de pœn. diſt. 3. §.auctoritas. nam quorūdam pœna incipit hic, & durat in infinitū, ut 7. de pœnit.diſt.3.ignis ſuccenſus eſt. ſicut econuerſo quādoq; remunerat aliquos temporaliter,ut eos puniat æternaliter, ut 22. q.2. ſi q̄liber.

Tpaliter remuneratur aliquis ut puniantur æternaliter.

b ¶ Falſum ē.] Q.d. ex quo falſum dixerunt in uno, dicunt ergo, & in aliis, & eſt hic arg. ꝙ inſtrumētū, uel teſtamētum. 1 ſi eſt in vno falſum,ergo in omnibus,ut ſupra diſt. 9.ſi ad ſacras.

1 Al.teſtimonium.

c ¶ Non prœueniri.] Tunc ſentētia iudicis prœueniretur. ſi quis hic plene,puniretus eſſet:quia in futuro non puniretur.

d ¶ Iudicis.] id eſt, Chriſti. 2

2 Al. ſilicet terreni.

e ¶ In peccatorem.] Non punitum hic ſufficienter.

f ¶ Exercendæ.] In futuro.

g ¶ Iſraeliticis.] id eſt,Deo Iſraelitarum.

h ¶ Leuis.] Ecce quod leuem dicit culpam maledicere * Deo, cum magis ſit maledicere Deo, quam principi. ſic C. ſi quis Imper.maled. l. unica.

* B. Hieronymus cum uideret poteſſe illum maledixiſſe Deo,ſed Iſraelitici & rei apud interpretes dubia eſſe

i R Eos.] ſupra quæſt.8.ſi uobis.

k ¶ Defendat.] Omnes fugientes ad eccleſiā tenetur defendere,ut 17.q.4.rerum & hoc uerū eſt ſiue rei ſint, ſiue non: niſi in caſibus,extra de immu.eccl.inter & cæte-

Digitized by Google

& c.ult. Sed illos, qui non fugerint ad ecclesiam, quandoque iuuabit, quandoque non. si enim est ipse correctionis, debet eos iuuare, ut supra ea. q. proxi. est iniusta. Item si iniuste sint condemnati aliqui: omnibus modis iuuabit eos si autem iuste, tunc temperate & tus in propria causa. & ita efficium suum est ei damnosum. ff. eo. q. 2. hoc iur. sicut nec in causa sua potest quis esse iudex, ut supra q. 4. inter. 1 Vel dic pro se, id est, propriato odio 1 Ioan. Quod primo dixit, falsum est: cum non inueniatur hoc prohibitum. nec litera ista con-

Officiū q̄que est damnosum.
1 Cōcor. tex. in l. q̄ iurisd ctioni. C. de iurisd. omn. iud. & C. ne quis in sua cau. p totū. 2 Hoc ēt sequit L. 3. q. 7. iudices 11. quæst. 1. quatuor.

Alias absūt dum est aliquem alij. & nō sibi, &c. C. de na. li. nuper. ſm Io. de Fāt. & hic teneas quidquid ſequitur.

Cōdemnati & iuste & iniuste, sunt ab ecclesia iuuandi.

nō importunè iuuabit eos: sed tātum intercedendo pro eis, ne ex indiscreta defensione incidat ecclesia in malam opinionē, ut 14. q. ult. hi qui, & su. q. 3. nō inferēda. Et licet teneat aliquos defendere, non tamen teneť pro eis bellū mouere, vt C. de epi se. aud. addictos supplicio Ioan.

HINC APPARET. Hæc est secūda pars quæstion. in qua magister probare intēdit q̄ iudices nō peccāt occidendo secūdum legem: sed illi tantum peccāt, qui sine auctoritate, & sine iussu diuino hominem occidunt: & hoc probat per multos patres ueteris testamenti. Io. de Fan. CASVS. Hucusq; probatū est, quod mali non sunt morte puniēdi. Nunc contrarium probat ex auctoritatibus, & exēplis. Postea soluit dicēs. q̄ qui habet potestatem occidendi, licite occidere pōt malos: sed auctoritate propria hoc nō potest. quod probat seq. cap.

a ¶ Illo præcepto.] Non occides.

DE occidēdis hominibus.] CASVS. Beneuēt. ponit hūc casus, dicens q̄ Publicola de duob⁹ quæsiuit ab August. Primo utrū quis iuste possit interficere malos, ne ipsi alios occidant. Et respondet q̄ nō nisi sit miles, uel potestas, qui faciat non pro se, sed pro utilitate aliorum. Secundo an sit peccatum repellere malos obstaculum interponendo: & si aliquid contingat inde præter, uoluntatem nostram, an nobis imputetur? Et respon. nō esse peccatum: nec nobis imputari debet: si aliquid inde contingat: & hoc probat viij. exemplis, scilicet exemplo muli, & bouis; equi, & canis, Pauli & ferramentorum, arboris, & fenestræ. Secunda pars incipit ibi, [Qui uero repelluntur.

b ¶ Miles.] Sub potestate aliqua constitutus. ut infra eadem: miles, nisi hoc fiat iniusto bello, ut infra eadem, si homicidium. & in casibus positis in summa huius quæstionis.

c ¶ Pro se.] Sic ergo officiatus non potest esse aduocatus in propria causa. & ita efficium suum est ei damnosum. ff. eo. q. 2. hoc iur. sicut nec in causa sua potest quis esse iudex, ut supra q. 4. inter. 1 Vel dic pro se, id est, propriato odio 1 Ioan. Quod primo dixit, falsum est: cum non inueniatur hoc prohibitum. nec litera ista contradicit Bar.

d ¶ Personæ.] Hoc dicit propter episcopos, qui habent iurisdictionem sæcularem, sed non possunt præsidere causis sanguinis, ut 15. q. 4. c. 1. & inf. eod. q. 8. his a quibus &c. sæpè.

e ¶ Vnde.] Q. d. cum quis ex officio suo occidit aliquem, non est ei imputandum, si ex officio tali sequantur homicidia. Item continuantur sequentia exempla. Vel si continua si aliquis repellendo malos occidat aliquem, hoc non est ei imputandum.

f ¶ Reus est.] Nisi equus ille fuerat calcitrosus uel bos fuerat cornupeta nam si talis nocuerit bene tenetur dñs. ut ff. si quadru. pau. fec. dic. l. 1. §. 1. & generaliter si habuerit talē animal, quod consueuit nocere, ut ursum,

a ¶ Defendat.] *Apud Burchardum, & Iuonem, qui hoc citant ex dictis Augustini, legitur*, non defendat.

2 *Hinc apparet, quod mali flagellis sunt coercendi, non membrorum truncatione, uel temporali morte plectendi. Sed obijcitur illud, quod Dominus ait ad Moysem:* [*Maleficos non patieris viuere.*] ¶ *Item:* [*Qui coierit cum iumento, morte moriatur.*] *Adulterio etiam, vel blasphemiæ crimine notatus immisericorditer lapidari iubetur.* Exo 22. Leuit. 20.

¶ *Item, Moyses, qui legem acceperat, cultores idoli morte puniuit. Samuel etiam Agag pinguissimum regem in frusta concidit Phinees quoq; Iudæum cū Madianita coeuntem gladio transfixit: quod est ei reputatum ad iustitiam. Similiter nōnulli in ueteri testamēto inueniūtur malos trucidasse: nec tamen transgressores legis, sed defensores appellantur. Prohibetur ergo illo p̄cepto quisque suæ auctoritate in necem alicuius armari, non legis Imperio reos morti tradere. Qui enim publica potestate functus, ipsius legis Imperio malos perimit: nec illius præcepti trāsgressor, nec a cælesti patria alienus habetur.*

Vnde Augustinus ad Publicolam, epist. 154.

¶ Ex officio non est peccatum hominem occidere.

C. VIII.

Poly. l. 7. tit. 11. Ant. l. 13. c. 18. Iuo p. 10. c. 1. Pann. l. 8. c. 1.

DE occidendis hominibus, ne ab eis quisquam occidatur, nō mihi placet consiliū: nisi forte sit miles, [b] aut publica functione teneatur, vt nō pro se [c] hoc faciat, sed pro alijs; vel pro ciuitate, ubi etiā ipse est, accepta legitima potestate, si eius cōgruit personæ. [d] Qui vero repelluntur aliquo terrore, ne male faciant; etiam ipsis aliquid fortasse præstatur. Hinc autem dictum est: [Nō resistamus malo,] ne nos vindicta delecter, q̄ alieno malo animum pascit, non ut correctionem hominum negligamus. Vnde [e] nec reus est mortis alienæ; qui cum suæ possessionis ex lapidibus a murum circumduxerit, aliqs ex ipsorum usu percussus intereat. Neque enim reus est [f] Christianus, si bos eius aliquem feriendo, vel equus calcem iaciendo aliquem occidat: aut ideo non debent Christianorum † boues habere cornua, aut equus vngulas, aut dentes canis. An † uero, quoniam apostolus

Matth. 5.

† al. Christiani.
† Aut] orig.

Digitized by Google

Tum,Leonem,uel aprum, ſiue ligatum,ſiue non ſi occiſus fuerit liber homo,præſtabit cc. ſolidos, ſed ſi aliter nocuerit, condemnabitur ſecundum arbitrium iudicis: ſed in cæteris rebus condemnatur pœna dupli, ut ff.de ædil.edi.hi enim.& l.ſequenti.

e ¶Non poſſit.] Arg.q̃ non ſemper prohibetur bonum propter malum,quod ſequi poteſt. Arg. contra.22.q.2. in nouo.contra 21.d.denique. Io.

SEIPSVM. Hæc eſt tertia pars q. in qua probat magiſter per quatuor auctoritates, q̃ nullus occidat ſeipſum,quia in illo præcepto. Non occides, intelligitur, nec te, nec alium, quia bene ordinata charitas a ſeipſo incipit. Io. de Fant.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, an aliquis poſſit alium interficere iuriſdictionis poteſtate:nunc vero oſtenditur,q̃ ſeipſũ nulli interficere permittitur, quod probatur per ſeq.c.

SI non licet.] CASVS. Hoc ca.diuiditur in duas partes. In prima parte quæſitum fuit ab Augu. utrum liceat alicui iuſto in perſecutione ſeipſum interficere,ne ab alio interficiatur, vel utrum liceat ipſum interficere cauſa immortalitatis,ideſt gloriæ adipiſcendæ, uel cauſa cauendi,ideſt,vitandi futura peccata,vel curandi crimnis, id eſt, remouendi? Et rñdet q̃ non, & hoc probat quatuor modis. Primo argumento a minori,quia nõ licet occidere alium innocentem : ergo multo min⁹ ſeipſũ. Secundo, quia Iudas fuit reprehenſus, qa ſeipſum occidit quãuis ſceleratus fuiſſet multo magis reprehendi debet qui ſe innocẽtem occidit. Tertio, quia in lege prohibitum eſt (ut ibi dictum eſt.) Neminẽ occides. Quarto probat hac rõne, quia,ſi contra ſe nemo falſum teſtimonium dicere debet, ergo multo minus contra ſe mortem inferre debet. Secundo quæritur,an liceat alios interficere? Et rñdet q̃ non,niſi vel lex, uel Deus iubeat occidi. propter quod Abraham, Iephte, & Sampſon excuſati fuerunt. Secunda pars incipit ibi, [Sed his exceptis.] Et quod dicit ibi,[Mortalitatis, ideſt,gloriæ habendæ, quia credens ſe iuſtum uolens migrare ad gloriam ſeipſum occidit, vel immortalitatis,ideſt,inanis gloriæ,ut aliquid dicatur de ipſo,quod ſic videtur deſpicere mundum.

Paulus [a] ſatis egit,vt in tribuni notitiam perferretur inſidias ſibi a quibuſdã perditis præparari,& ob hoc deductores accepit armatos; ſi in illa arma ſcelerati homines incidiſſent Paulus in effuſione ſanguinis eorum ſuũ crimen agnoſceret? Abſit,vt ea quæ propter bonũ, [b] ac licitum facimus,aut habemus,ſi quid per hæc p̃ter noſtram voluntatem cuiquam mali acciderit,nobis imputetur. ¶ Alioqui nec ferramenta domeſtica & agreſtia ſunt habẽda,ne quis eis vel ſe,vel alterũ interimat: nec arbor aut reſtis,ne quis ſe inde ſuſpendat:nec feneſtra faciẽda eſt, ne per hanc ſe quiſquam præcipitet. Quid plura commemorem, cum ea commemorando finire non poſſem? Quid enim eſt in vſu hominum bono,ac licito,vnde nõ poſſit [c] etiam pernicies irrogari.

Act.21.

a ¶Ex lapidibus. *Sic eſt emendatum ex codice Vaticano epiſtolarum B. Auguſtini. Nam in impreſſis deſunt iſta voces. Apud Gratianum vero erat*, ſuæ poſſeſſioni murorum ambitum circumduxit.

2 *Seipſum etiam perimere nulla legis auctoritate alicui permittitur.*

Vnde Auguſtinus libro primo de ciuitate Dei, cap. 17.& 18.

Iuo p.10.c.4. Pann.l.8.c.2.

¶Qui Deo auctore bella geſſerunt, præcepta non occidendi nequaquam tranſgreſſi ſunt. C. IX.

† Conc.l.2. C.ut ne pri. & l. præſes. C. de ſer. & aqua.

SI non licet priuata poteſtate alicui hominem occidere nocentem,cuius occidendi licentiam lex nulla cõcedit;profecto etiã qui ſeipſum occidit,homicida eſt: † & tanto [d] ſit nocẽtior,cum ſe occiderit,quanto innocẽtior in ea cauſa fuit,qui ſe occidendũ putauit. Nam ſi Iudæ factum merito deteſtamur, eumq; veritas iudicat, cum laqueo ſe ſuſpẽdit, ſceleratę illius traditionis auxiſſe potius,quàm expiaſſe commiſſum;quoniã de Dei miſericordia deſperando exitiabiliter pœnitens, nullum ſibi ſalubris pœnitentię locũ reliquit; quanto magis a ſua nece ſe abſtinere debet, qui tali ſupplicio quid in ſe puniat, non habet. Iudas.n.cum ſe occidit,ſceleratũ hominem occidit,& tamen nõ ſolum Chriſti,verum etiam ſuæ mortis reus finiuit hanc vitã; quia licet propter ſuũ ſcelus,alio tamen ſcelere ſuo occiſus eſt.] ¶Cur autẽ homo,qui mali nihil fecit,ſibi male faciat,& ſeipſum interficiendo hoiem interficiat innocentem, ne aliũ patiatur

Matth.27.

C.18.

Damni dans occaſionem non ſemper damnũ dediſſe videt. 1 Et ext. d. imm. c.vl. & leg.de no.ex de reſ. ſi qui & no.in pd. c.ſxpe. Arc.

a ¶Paulus.] Arg.q̃ non imputatur eletico,qui ad defenſionem ſui iuris vocat milites, ſi aliquis ſibi occidatur, ſic ſup.ca.q.3. Maximianus.

b ¶Bonum.] Arg. q̃ ſi aliquis dat operam rei licitæ,q̃ non eſt ei imputandum, ſi aliquid mali inde ſequatur, ut 50.d.ſæpe,& cap.quia te.& diſt.6.teſtamentum, nã Deus eſt inſpector cordis.& non operis,ut 15.q.6.ca.1. Item eſt hic arg. q̃ non omnis, qui occaſionem damni dat,damnum dediſſe videtur, & hoc habes in brocardis 31.q.3.de neptis,& d.50. ſæpe.ff.ad leg. Aquil.qui occiderit.§.pen. 1

c ¶Non poſſit.] Arg.q̃ non ſemper prohibetur bonum propter malum,quod ſequi poteſt. Arg. contra.22.q.2. in nouo.contra 21.d.denique. Io.

SEIPSVM. Hæc eſt tertia pars q. in qua probat magiſter per quatuor auctoritates, q̃ nullus occidat ſeipſum,quia in illo præcepto. Non occides, intelligitur, nec te, nec alium, quia bene ordinata charitas a ſeipſo incipit. Io. de Fant.

CASVS. Supra oſtenſum eſt, an aliquis poſſit alium interficere iuriſdictionis poteſtate:nunc vero oſtenditur,q̃ ſeipſũ nulli interficere permittitur, quod probatur per ſeq.c.

SI non licet.] CASVS. Hoc ca.diuiditur in duas partes. In prima parte quæſitum fuit ab Augu. utrum liceat alicui iuſto in perſecutione ſeipſum interficere,ne ab alio interficiatur, vel utrum liceat ipſum interficere cauſa immortalitatis,ideſt gloriæ adipiſcendæ, uel cauſa cauendi,ideſt,vitandi futura peccata,vel curandi crimnis, id eſt, remouendi? Et rñdet q̃ non, & hoc probat quatuor modis. Primo argumento a minori,quia nõ licet occidere alium innocentem : ergo multo min⁹ ſeipſũ. Secundo, quia Iudas fuit reprehenſus, qa ſeipſum occidit quãuis ſceleratus fuiſſet multo magis reprehendi debet qui ſe innocẽtem occidit. Tertio, quia in lege prohibitum eſt (ut ibi dictum eſt.) Neminẽ occides. Quarto probat hac rõne, quia,ſi contra ſe nemo falſum teſtimonium dicere debet, ergo multo minus contra ſe mortem inferre debet. Secundo quæritur,an liceat alios interficere? Et rñdet q̃ non,niſi vel lex, uel Deus iubeat occidi. propter quod Abraham, Iephte, & Sampſon excuſati fuerunt. Secunda pars incipit ibi, [Sed his exceptis.] Et quod dicit ibi,[Mortalitatis, ideſt,gloriæ habendæ, quia credens ſe iuſtum uolens migrare ad gloriam ſeipſum occidit, vel immortalitatis,ideſt,inanis gloriæ,ut aliquid dicatur de ipſo,quod ſic videtur deſpicere mundum.

d ¶Et tanto.] Ideſt, magis peccat bonus aliquis ſe occidendo, quam malus, quia malus credit ſe mereri per hoc.

a ¶Ca-

nocentem,atque in se perpetret peccatum proprium,ne in eo perpetretur alienum? *Item c.*20. ¶Neque enim frustra in sanctis, canonicisque libris nusquã nobis diuinitus præceptũ,permissumvè reperiri põt,vt vel ipsius adiscendæ immortalitatis,vel vllius curãdi,†cauendiq; [a] mali causa nobismetipsis necẽ inferamus. Nam & prohibitos nos esse intelligendum est, vbi lex ait, Non occides:]præsertim,quia non addidit,proximum tuum:sicut falsum testimonium cum vetaret, [Falsum,inquit, testimonium nõ dices aduersus proximum tuum.] Nec ideo tamen,si aduersus seipsum quisquam falsum testimoniũ dixerit;ab hoc se crimine putauerit alienum:quoniã regulam diligendi proximum a semetipso [b] dilector accepit,quandoquidẽ scriptum est : [Diliges proximũ tuum sicut teipsum .] Porro si falsi testimonij non minus reus est,qui de seipso falsum fatetur, quàm si aduersus proximum hoc faceret,cum in eo præcepto, quo falsum testimonium prohibetur, aduersus proximum prohibeatur, possitque non recte intelligentibus videri non esse ꝓhibitum,ut aduersus seipsum quisq; falsus testis exiitat, † quanto magis intelligendum est non licere homini seipsum occidere,cum in eo,quod scriptũ est,[Non occides] nihilo †deinde addito,nullus nec ipse vtique,cui præcipitur,intelligitur exceptus? [c] *Item infra eod.capite.* ¶Nõ occides,non alterum:ergo nec te.Neq; enim qui se occidit,alium,quàm hoiem occidit. ¶Quasdã vero exceptiones eadem ipsa diuina fecit auctoritas, ut liceat hoiem occidi:sed his exceptis,quos Deus occidit iubet,siue data lege,siue ad personã pro tpe expressa iussione.[Non [d] aũt ipse occidit , qui ministeriũ debet iubenti, sicut adminiculũ gladius est vtenti.Et ideo nequaquã cõtra hoc præceptũ fecerunt,quo dictũ est,[Nõ occides;] qui Deo auctore bella gesserunt,aut personã gerentes publicæ potestatis,ſm eius † leges,hoc est iustissimæ rõnis imperium , sceleratos morte punierunt. Et Abraham non solum non est culpatus crudelitatis crimine,verumetiam laudatus est noie pietatis , ꝙ uoluit filium nequaquã scelerate,sed obedienter occidere . Et merito quæritur ; vtrum pro iussu Dei sit habendum, ꝙ Iepte filiam,quæ patri occurrit,occidit: cũ se immolaturum Deo id uouisset,quod ei redeunti de prẽlio victori primitus occurrisset. Nec Sampson aliter excusatur;ꝙ seipsum cum hostib. ruina domus oppressit;nisi quia spiritus latenter hoc iusserat , qui per illum miracula faciebat.] His igitur exceptis,quos vel lex iusta generaliter,uel ipse fons iustitiæ Deus specialiter occidi iubet ; quisquis hominem,uel seipsum , uel quemlibet occiderit;homicidij crimine innectitur. *Item c.*26. ¶Hoc dicimus,hoc asserimus,hoc modis omnibus approbamus, neminẽ spontaneã mortem sibi inferre debere,ueluti fugiendo molestias tẽporales,ne incidat in perpetuas:neminem propter aliena peccata,ne hoc ipso incipiat habere grauissimum proprium, quem non polluebat alienum : neminem propter sua peccata præterita,propter quæ magis hac vita opus est,ut possint pœnitendo sanari:neminem velut desiderio vitæ melioris , quæ post mortem speratur:quia reos suæ mortis, melior post mortem vita non suscipit.

Exod.20.

† *carendi.*]orig.

† *assistat*] orig.

† *al.nihil.* Ibidem c.21.

† *al.ius legis.*

Matth.22.

Gen.22.

Iud.11.

Iud.16.

[a] ¶Cauendique.] *i.* quia cauere uolumus, ne aliquis nos lædat.

Eleemosynã sibi primo quisq; facere debet.

[b] ¶Semetipso.] Vnde quilibet primo sibi faciat eleemosynam: deinde proximo.de pœnit.dist.3.c.qui vult. vnde possum mihi consulere cũ damno alterius, vt ff. ad legem Aquiliam . si quis fumo. arg.contra.12.qõ.2. primum.& 11.q.3.si quis vero.

[c] ¶Exceptus.] Arg. ꝙ persona ad quam loquimur,non intelligitur excepta in generali sermone, 1 vt ff.de pign.Paulus.§. vlt.Item arg.eo ipso quòd qui non excipitur,intelligitur, includi , vt sup.55.distinctio. si Euangalica . & extra de iure patr.ex literis: Item est hic argum. quòd id quòd de vno dicitur,, de omnib.alijs intelligendum est , vt 1.quæstio. prima multi. & supra dist. 4.denique, & dist.5. ad eius . Item argu. quòd uerbum indifinite probatum,generaliter intelligendum est , ut 31.q.1. quod si dormierit.

Verbum indifinite prolatum est generaliter intelligendum

[d] ¶Non autem.] *Sic est emendatum ex originali præsertim Antuerpiano. Nam antea totus hic locus multo aliter se habebat:sunt autem,& alia multa restituta.*

Item contra literas Petiliani,lib.2.c.49.

Digitized by Google

TV dixisti.] CASVS. Petilianus dicebat, quòd Iudas & alij similes, qui se pro peccato interimunt, debeant martyres reputari, quod puniant in se quod dolenti commisisse. Et respondet Augustin. hoc non esse uerum, quia non debent martyres reputari qui collum sibi ligauerunt.

¶ Nemini licet sibi manus inijcere. C. X.

Iuo p.1.c.99. & p.10.c.7.

TV dixisti, [a] laqueo traditor perijt, laqueũ talibus [b] dereliquit. Hoc ad nos omnino non pertinet. Neque enim veneramur nomine martyrum [c] eos, qui sibi collum ligauerunt.

Item Hieronymus in Ionam prophetam ad c. primum non longè a fine.

¶ De eodem. C. XI.

Paun.l.8.c.3.

NOn est nostrum morte arripere, sed illatam ab alijs libenter excipere. Vnde & in persecutionibus non licet propria perire manu (absque eo, [d] ubi castitas periclitatur,) sed percutienti colla subimittere. [e]

Item ex concilio Bracharensi primo, c. 34.

¶ Nulla fiat oratio pro his, qui seipsos interficiunt. C. XII.

Barch.l.19.c.110. Iuo p.10.c.188. & p.11.c.220.

† abest ab orig.

‡ al. uolunte.

PLacuit, ut qui sibiipsis [‡ uoluntariè †] [f] aut per ferrum, aut per uenenum, aut per præcipitium, aut per suspendium, uel quolibet modo uiolentam † inferunt mortem; nulla prorsus pro illis in oblatione commemoratio [g] fiat, neque cum psalmis ad sepulturam [h] eorum cadauera deducantur. Multi enim sibi hoc per ignorantiam usurpant. Similiter & de his placuit fieri, qui pro suis sceleribus [i] puniuntur.

Impœnitentes, subaudiatur. Item Augustin. in eodem lib. 1. de ciuitate Dei, cap. 26.

¶ Non est reus homicidij miles, qui potestati obediens hominem occidit. C. XIII.

Iuo p.10.c.98. Paun.l.8.c.35.

[k] MIles cũ obediens potestati, sub qua legitimè constitutus est, hominem occidit; nulla ciuitatis suæ lege reus est homicidij; immo, nisi fecerit, reus est imperij [k] deserti, atque contempti. Quòd si suaspontè, atque auctoritate fecisset; in crimen effusi humani sanguinis incidisset. Itaque unde punitur, si fecerit iniussus; inde punietur, nisi fecerit iussus.

Item in quæstionibus Exodi, quæst. 39. ad cap. 21.

1 Idem tenet tex. cum gl. in l. meminisse, ff. de offi. procon. Bar. in l. patronus. §. Sèpronio. ff. de leg. 3.

c ¶ Submittere.] i. non resistere.

PLacuit.] CASVS. Quæsitũ fuit in cõcilio Bracharensi, utrum cõmemoratio debeat fieri in altari pro ijs, qui aliquo modo mortem sibi intulerunt, uel q pro suis sceleribus interficiũtur, uel utrũ eorũ cadauera sint sepelienda cũ psalmis? Et respõdet q̃ nõn.

f ¶ Voluntarie.] Secus si per furorẽ: tũc nõ imputaretur. uide 15. quæst. 1. si quis insaniens, & c. illa.

g ¶ Commemoratio.] Sed nonne cum illi cõmunicauimus uiuo, cum illi mortuo communicabimus? ut 24. q. 2. fane? Sed illud intelligas de commemoratione sacramenti ultimo, quæ datur in fine. Sed hæc solutio non est sufficiens. nam si quis mortuus est sine sacramentis illis, & sine pœnitentia (ũ tamẽ fiat honesta causa mortis) bene admittitur ad orationes ecclesiæ, si. ext. de sepult. ex parte.

Mortuus sine pœnitentia, admittitur ad ecclesiæ orationes.

h ¶ Ad sepulturã.] Videtur ergo q̃ tales sepelieut, ut hic, & inf. eod. quæst. 8. quicunque. sed hoc nõ est uerum, & intelligas illud de canina sepultura. nã & cõtrito quandoque denegatur ecclesiastica sepultura, ut extra de torneamentis, cap. 1. & extr. de rapt. super eo.

Sepultura quãdoque contrito denegatur.

i ¶ Pro suis sceleribus.] Sicut fures, & latrones, ut extra de furt. fures. nisi fuerint contriti, ut 13. quæst. 2. cap. ult.

Occidere se ipsum nemini est permissum.

a ¶ Tu dixisti.] Iste dixit Iudam martyrem esse, cum pœnitentia sit nimis dira pœna in se quod se cõmisisse doleat: 7. de pœn. dist. 3. pœnitentia. unde dicebat, q̃ illicitum est cuiquam pro peccatis suis se occidere.

b ¶ Talibus. Sed tantus doctor Aug. dicta talibus, i. malis.

c ¶ Martyrem.] 5. 1. q. 2. unde] 24. q. 3. quod autem.

d NOn est.] ¶ Absq; eo. Dicunt quidam, q̃ ubi fides periclitatur, & castitas corporis impugnatur, licet sibi mortem inferre, ut hic innuitur: cum tamen Augustin. dicat, quod ad quodcunque malum quis cogatur, non potest se occidere, ut sup. eod. quæst. 4. dispicet, melius

Mortuus sine pœnitentia, admittitur ad ecclesiæ orationes.

Sepultura quãdoque contrito denegatur.

gauerunt. Sen. e. patet. & quod dicitur ibi. [Absque eo.] inclusiue tenetur, id est, nec in eo casu.

e ¶ Submittere.] i. non resistere.

PLacuit.] CASVS. Quæsitum fuit ab Augustin. utrum miles sit reus homicidij qui ex potestati obediens hominem interfecit? Et respondet quod non. Si autem sponte, & propria auctoritate hoc fecerit, reus est homicidij. Sequentia tria capitula per te formare poteris.

f ¶ Voluntarie.] Secus si per furorẽ: tũc nõ imputaretur. uide 15. quæst. 1. si quis insaniens, & c. illa.

g ¶ Commemoratio.] Sed nonne cum illi cõmunicauimus uiuo, cum illi mortuo communicabimus? ut 24. q. 2. fane? Sed illud intelligas de commemoratione sacramenti ultimo, quæ datur in fine. Sed hæc solutio non est sufficiens. nam si quis mortuus est sine sacramentis illis, & sine pœnitentia (ũ tamẽ fiat honesta causa mortis) bene admittitur ad orationes ecclesiæ, si. ext. de sepult. ex parte.

h ¶ Ad sepulturã.] Videtur ergo q̃ tales sepelieut, ut hic, & inf. eod. quæst. 8. quicunque. sed hoc nõ est uerum, & intelligas illud de canina sepultura. nã & cõtrito quandoque denegatur ecclesiastica sepultura, ut extra de torneamentis, cap. 1. & extr. de rapt. super eo.

i ¶ Pro suis sceleribus.] Sicut fures, & latrones, ut extra de furt. fures. nisi fuerint contriti, ut 13. quæst. 2. cap. ult.

MIles.] Hæc est 4. pars q. in qua probat magister per 11. auctoritates, quod non peccant iudices, uel ministri, si malos occidunt: si tamen non animo ulciscendi, sed animo iudicandi faciunt. Io. de Fant.

CASVS. Quæritur an miles sit reus homicidij qui ex potestati obediens hominem interfecit? Et respondet quod non. Si autem sponte, & propria auctoritate hoc fecerit, reus est homicidij. Sequentia tria capitula per te formare poteris.

k ¶ Imperij.] Arguit q̃ ratione mandati excusatur aliquis, etiam si contra conscientiam faciat, ut 5. eod. q. 1. quid

Digitized by Google

¶Homicida eſt,qui ſponte occidit,quos iudex iubet occidi. C. XIIII.

CVm miniſter iudicis occidit eum, quem iudex iuſſit occidi,profecto ſi id ſponte[a] facit,homicida eſt,etiã ſi eum occidat, quem ſcit a iudice debuiſſe occidi. Iuo p.10.c.105. Panm.l.8.c.35.

Idem lib.22.contra Fauſtum,c.73.

¶ Sicut iure laudatur obedientia,ita reprehenditur, qui ſibi non conceſſa vſurpat. Cap. XV.

LEx æterna in medio quodam loco poſuit aliqua hominibus;vt in eis vſurpandis merito reprehendatur audacia:in exequendis autem iure obedientia laudetur. Abraham, α ſi ſpontaneus[b] in occidendo filio motus fuiſſet; execrabilis haberetur; at iubenti Deo obſecundans famulatus eſt.

α ¶Abraham.]*Confectum eſt hoc caput ex verbis B. Auſtini, ſed collectoris arbitratu immunitatis. Atque hæc quidem pars ſic apud illũ habet.* Quapropter ſi in occidendo filio ſponteus motus execrabilis,Deo autem iubente obſecundans famulatus non ſolum inculpabilis, verum etiam laudabilis inuenitur, quid Moyſem Fauſte reprehendis,quòd expoliauit Aegyptios.&c.

Idem in quæſtionibus ſuper Euangelia, libro primo, quæſt.10.

¶Bono animo officia vindictæ poſſunt impleri. C. XVI.

OFficia vindictæ[c] poſſunt impleri bono animo;quomodo lex[d] quomodo iudex.[e] Iuo p.10.c.106. Panm.l.8.c.40.

Idem ad Macedonium,epiſt.54.

¶Non eſt iniquus,ſed humanus,qui crimen perſequitur, vt hominem liberet. C. XVII.

NOn eſt iniquitatis, ſed potius humanitatis ſocietate deuinctus,qui propterea eſt criminis[f] perſecutor, vt ſit hominis liberator. Iuo p.10.c.107.

Idem in eadem epiſtola.

¶Quare ſint inſtituta regia poteſtas & legalia tormenta. C. XVIII.

NOn fruſtra[g] ſunt inſtituta poteſtas regis, & cognitoris ius,vngulæ carnificis, arma militis,diſciplina dominantis, ſeueritas etiam boni patris: habent omnia iſta modos[h] ſuos, cauſas,[i] rationes,[k] vtilitates:[l] hæc cum timentur,& mali coercentur, & quietius inter malos viuunt boni. Iuo p.10.c.108.

Idem ibidem.

¶Nonnunquam potius peccat, qui cauſam mortis præber, quam ille, qui occidit. Cap. XIX.

CVm homo ab hoĩe occiditur;multum diſtat,vtrũ fiat nocẽdi cupiditate,vel iniuſte aliquid auferẽdi,(ſicut fit ab inimico,ſicut a latrone) an vlciſcẽdi, vel obediẽdi ordine,(ſicut a iudice, ſicut a carnifice)an cuadendi, vel Iuo ibidem.

quid culpatur, in fi. & extra de offic. iudi.deleg. paſtoralis, §.quia veto.

a ¶Sponte.] At non excuſat vxor, quæ reddit debitum illi quem ſcit cõſanguineum ſuum, de mandato eccleſiæ, ſed diſtinguitur, ut ext. de ſent. excom. inquiſitioni. & de reſt. ſpol. literas.

b LEx æterna. Si ſpontaneus.] Sim.14. quæſt.5. dixit.] Ad hoc facit 22. q.2. Abraham.

c OFficia vindictæ.] ideſt, vindicta ex officio.

d ¶Quomodo lex.] In extraordinarijs: vbi nõ eſt ſtatuta pœna criminis:

x Vt ext. de off.deleg. de cauſis. ff. de iure del.l.1.

e ¶Iudex.] ideſt,vbi eſt ſtatuta pœna criminis ad vtrumq; ext. de offi. & pote. iudi.deleg.de cauſis, verſus finem.

f NOn eſt.]¶Criminis. Supra 45.diſt. & qui emendat.

g NOn fruſtra.] Supra diſt.4. factæ ſunt.

h ¶Modos.]Ad quid fiant,vt 3.quæſt.4. q peccat.

i ¶Cauſas.]Nam ſine cauſa nemo puniendus eſt. 16. q. vlt.inuentum.

K ¶Rationes.]Nam ſecundum leges iudicandum eſt.3.q.7.iudicet.

l ¶Vtilitates.]Nam hoc ſolum bene agitur, ut vita hominũ corrigatur,ut 3.ead. prodeſt.Ioan.

CVm homo.]CASVS. Macedonius de duobus quę fuit ab Auguſtino. Primo,vtrum ſit peccatum occidere hominem? Et reſpondet, quòd quandoq; eſt peccatũ, ut ſi fiat ab inimico,vel latrone: & quandoque non,ut ſi fiat a iudice, vel officiali, vel milite. Secũdo quæſiuit, an qui præſtat alicui occaſionem mortis, ſit homicida? Et reſpondet q quandoq; homicida eſt,

eſt.ut contingit de eo qui fidei uſſorem decipit. & quãdoque non, ſicut contingit in puella a qua ſtuprum petitur.& in patre a quo timet filius verberari. & in eo ,p quo,quia liberatus eſt,alius ſe occidit. Secunda quæſtio incipit ibi.,, Et aliquando.

a ¶ Latro.] Furem nocturnum licet occidere:ſed nõ diurnũ.licet occidere. Latronẽ inſidiantẽ in itinere licet cuilibet occidere. Furem nocturnum licet occidere:ſed nõ diurnũ.licet occidere. Latronẽ inſidiantẽ in itinere licet cuilibet occidere. a ¶ Latro.] Furem nocturnum licet occidere:ſed diurnũ.licet occidere. Latronẽ inſidiantẽ in itinere licet cuilibet occidere.

ſe uin. leg.1.& 2.

b ¶ Potius.] inf.prox.q.vlt.qui aliorum.

b ¶ Potius.] Sic magis punitur conſolens quã faciẽs vt infra prox.q.vlt.quia aliorum.& 86.diſt.tãta.Inquirendum etiam eſt quis primo cauſam mali præbuerit, vt C.ad legem Iuliã de vi.pu.li qui.& ff. ſi quadru. pau.feciſ. dica.l.1.§.cum arietes.

1 Ar.l.1.§.ſi plures & ibi Bar.ff.d exercit.& pe.Bal. in l.3. C. de ſer.fugi.

ſubueniẽdi neceſſitate, ſicut interimitur latro a viatore, hoſtis a milite.¶ Et aliquando,qui cauſa mortis fuit,potius [b] in culpa eſt,quàm ille qui occidit:velut ſi quiſpiã decipiat fideiuſſorem ſuũ,atq; ille pro illo legitimũ ſupplicium [c] luat.Nec tamẽ omnis,qui cauſa alienæ mortis eſt,reus eſt. ¶ Quid ſi enim quiſquam ſtuprũ petat, ſeſeque ſi nõ impetrauerit,interimat?Quid ſi filius timẽs patris pia uerbera, pręcipitio pereat? Quid ſi alius homine liberato,uel,ne alius liberetur, ſibi ipſe mortem inferat? Num propter iſtas alienarum mortiũ cauſas aut ſceleri conſentiẽdum eſt;aut vindicta peccati, quæ nõ fit nocẽdi,ſed corrigẽdi ſtudio,etiam paterna tollenda; aut opera miſericordiæ cohibenda ſunt? Hæc cum accidunt; debemus eis humanum dolorem, non propter illa,ne accidant,recte factorum reprimere uoluntatem.

d ¶ Suppliciũ.] Sed certe illud nullo iure. 2 inueniẽ, ꝙ fideiuſſor poſſit occidi ſi nõ exhibet illum pro quo fideiuſſit.licet fideiuſſerit pro reo criminis.ſed ſi fideiuſſor ſine dolo reum criminis non exhibet, pecuniariter punit: ſed ſi dolo eum nõ exhibet. punitur arbitrio iudicis,ut ff.de exhibre.l.ſi quis reum,& C. ad Tur.l.2. potiꝰ ergo reſpicitur hic factum,uel cõſuetudo alicuius loci,quãius.

2 Diuino,& humano.

Item Iſidorus lib.3 ſent.de ſummo bono,c.53.

Poly.6.tit.1. Burc.l.15.c.43. Iuo p.16.c.44.

¶ Quod ſacerdotes emẽdare docendo non ualẽt, diſciplinæ terrore poteſtas extorqueat. C. XX.

PRincipes [d] ſæculi nõnunquam intra eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenẽt, ut per eandem poteſtatem diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Cęterum intra eccleſiam [e] poteſtates neceſſariæ nõ eſſent; niſi,ut quod prævalet ſacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc impleat per diſciplinæ terrorẽ. Sæpe per regnũ terrenum, cœleſte regnum proficit, ut qui intra eccleſiã poſiti contra fidem,& diſciplinam eccleſiæ agunt;rigore principum conterantur ; ipſamque diſciplinam, quã eccleſię humilitas exercere nõ ꝑualet, [f] ceruicibus ſuperborũ poteſtas principalis imponat, & ut veneratiõnẽ [a] mereatur, uirtutem poteſtatis impertiat . Cognoſcant principes ſæculi Deo debere ſe rationem reddere ,ꝓpter eccleſiam,quam a Chriſto tuẽdam ſuſcipiunt. Nam ſiue augeatur pax, & diſciplina eccleſiæ ꝑ fideles principes, ſiue ſoluatur : ille ab eis rationem exiget,qui eorum poteſtati ſuam eccleſiam credidit.

e ¶ Intra eccleſiã.] Laici hõt iuriſdictiõnẽ multipliciter intra eccleſiam.Quandoque ĩ perſonis ipſis,cum ſint incorrigibiles. vt 22.d. eos qui & ĩ.ea. q.de Ligurib. Item quãdoque ꝓpter ambitionem alicuius, ut 79. diſt.ſi quis pecunia. Item cum fidem nolũt ſubuertere, ut d. 8.quo iure,& ſu.ea. c.1.& 19.diſ.nec licuit. Item cum falſarius eſt clericus, ut ex.de cri.ad falſario rum. Item cum & ſchiſma faciunt clerici, & cum contemnunt excõiunem.ut inf.ea.l.q.de Ligurib.us. Itẽ & ubicunq; eccleſiaſtica poteſtas deficit,vt hic. Item & cũ tributum petunt ab eccleſia.ut inf.ea.q.8. conuenior.

Laici qñque clericos habent iuriſdictionem.

f ¶ Non prævalet.] Sup.d.96.duo ſup d.22.quoniam. ſup.11.q.1.illud.

a ¶ Res.

Digitized by Google

a Quia in eis Deum oramus, & confitemur.

a ¶ Es autem.[¶ Confessionem.] ideſt, ad eccleſias Chriſtum confitentes. a

I Neſtuoſi.] CASVS. Dicitur in hoc c. qꝫ mali. qui per eccleſiam non poſſunt corrigi, uolentes in ſuis crimi nibus perdurare, coerceri debent per brachium ſæculare.

b ¶ In priſtinis.] Supra 22. di. plurimos. Ioan.

REgum] CASVS. Dicit Hier. in hoc c. qꝫ principes debẽt defendere vi oppꝫſſos, & peregrinos viduas, & pupillos. Et hoc probat auctoritate Hiere. quę incipit ibi. [Nolite ò reges Iuda.] [Intulit.] ſ. Hieremias.

c ¶ Oppreſſos.] Hic videtur, qꝫ ad iudicẽ ſæculare ſpectet defendere oppreſſos & viduas, & pupillos, ut inf. eod. adminiſtratores. & ſu. e. q. 3. ab Imperatoribus. & C. qñ ĩperat. inter pup. & uid. l. vnica. Sed cõtra inf. 23. quæſt. ult. ſi quis de potẽtibus. 87. diſtinct. deſolatis 2 & c. 1. & 2. q. 12. q. 2. omnis ætas. Die qꝫ ad utrumque pertinet. potius tamen ad eccleſiam, extra de foro compet. ex tenore.

2 Al. incipit defenſionis, & eſt 2. c.

d ¶ In loco iſto.] .i. in eccleſia. Io.

IPSIS AVTEM. Hæc eſt 5. pars qõ. in qua magiſter probat, qꝫ fides debet ſeruari principibus, & hoc probat per duo c. Io. de Fant.

CASVS. Gratian. dicit qꝫ principibus exhibere debemus fidẽ & reuerentiam. De fide tractat in cap. ſi apud. de reuerentia in c. dicat.

S I apud.] CASVS. Oſtendit Hiero. hic, quod illi, qui carnali domino in minimis fuerunt fideles, maiora præmia apud Deum conſequẽtur, quia ſeruãt doctrinam domini, qui ſuæ conditioni impoſita non denegat. Nec põt eſſe fidelis in ſubſtantia Dei, qui carnali dño fidem non exhibet.

Faciat quilibet quæ ſuæ conueniunt conditioni.

e ¶ Cõditioni.] Nota, qꝫ quilibet debet facere quæ ſuæ conditioni conueniũt. ut 9. d. legimus, & 7. q. 1. ſi quis epũs, & eſt hic arg. cõtra clericos, quib. diſplicet cõditio ſua, qꝫ comã uolũt nutrire. ext. de uit. & hon. cle. cleric.

f ¶ Qui contradictor.] Sup. 15. q. ult. ſi quis ſeruum.

g ¶ Quomodo.] Arg. ſup. 2. q. 7. non poteſt.

Dicas

Item Leo Papa, epiſto. 29. ad Pulcheriam Auguſtam.

¶ Et regia poteſtas, & ſacerdotalis defendat auctoritas, quæ ad diuinam confeſſionem pertinent.

C. XXI.

Pol. l. 1. tit. 47.

REs autem humanæ aliter tutæ eſſe nõ poſſunt; niſi quæ ad diuinam confeſſionem a pertinent, & regia, & ſacerdotalis defendat auctoritas.

& Capi. l. 2. c. 45.

Item ex concilio Turonenſi 3. c. 41.

¶ Sacerdotalis admonitio quos corrigere non ualet, ſæcularis potentia corrigat.

C. XXII.

Burc. l. 7. c. 29. Iuo p. 9. c. 66.

INceſtuoſi, patricidæ, homicidæ multi apud nos reperiuntur: ſed aliqui ex illis ſacerdotum nolunt admonitionibus autem accommodare, uolentes in priſtinis b perdurare criminibus: quos oportet per ſæcularis potentiæ diſciplinam a tam praua conſuetudine coerceri; qui per ſalutifera ſacerdotum monita noluerunt reuocari.

Item Hieronymus ſuper Hieremiam, ad c. 22.

¶ Malos comprimere, & bonos ſubleuare, Regum officium eſt.

C. XXIII.

† autem] ori.

REgum officium † eſt proprium, facere iudicium & iuſtitiam, & liberare de manu calumniatorũ vi oppreſſos, c & peregrino, pupilloque, & uiduæ, qui facilius opprimuntur a potentibus, præbere auxilium. Et, vt curam eis præceptorum Dei maiorem injceret, intulit, [Nolite contriſtare, ut non ſolum non eripiatis, ſed ne patiamini quidem per ueſtram conniuentiam ab alijs contriſtari, [& ſanguinem innocentem non effundatis in loco iſto. d] Homicidas enim, ſacrilegos, &c. *& poſt pauca.* ¶ Si, inquit, hæc feceritis ò reges Iuda; tenebitis priſtinam poteſtatem.

Hier. 7.

inf. ea. homicidas.

5 Ipſis autem principibus, & poteſtatibus fidem, & reuerentiam ſeruari oportet: quam qui non exhibuerit, apud Deum præmia inuenire non poterit.

Vnde idem Hieronymus in epiſtolam ad Titum, c. 2. ad uerſ. [Serui dominis.]

¶ Æterna mercede fraudatur, qui fidem, & reuerentiam poteſtatibus ſeruare contemnit.

C. XXIIII.

SI apud carnales dominos in minimo fideles fuerint; incipient eis apud Deũ maiora committi. Ornat autẽ doctrinã Domini, qui ea, quę conditioni e ſuæ apta ſunt, facit, & è diuerſo confundit eam; qui non eſt ſubiectus in omnibus; cui conditio ſua diſplicet; qui cõtradictor, f atque fraudator, in nullo fidem bonam oſtendit. Quomodo g enim poteſt fidelis eſſe in ſubſtãtia Dei; qui carnali domino fidem exhibere non potuit?

Digitized by Google

Dicat.] CASVS. Amb. docet in hoc cap. quòd qui reuerentiam domino suo exhibet, à domino præmium reportabit. Et hoc probat exemplo Abrahæ: qui quoniã exhibuit reuerentiam regi Sodomorum cedendo sibi prædam, quam ab inimicis receperat: præmium à Do-

Item Ambrosius in lib. 1. de Patriarchis, ideſt de Abraham, cap. 3.

¶ Militaris disciplina Regi omnia seruat. C. XXV.

Dicat † aliquis, cũ ipse uicerit, quomodo dicit Abraham [a] ad regem Sodomorũ, [nihil summam abs te,] cum præda utique in potestate uictoris fuerit? Docet † militarem disciplinam, ut regi seruẽtur omnia. [b] Sane his qui secum fuissent in adiumentum fortasse sociati, partẽ emolumenti tribuendam asserit, tanquam mercedem laboris. Ideoque, quoniam sibi mercedem ab homine non quæsiuit; à Deo accepit: sicut legimus scriptum; quia post hæc factum est verbum Domini ad Abraham in uisu dicens: [Noli timere Abraham: Ego protegam te, merces tua multa erit valde.]

† *Dixit*] orig. *Gen. 14.*
] *al. Dixit.*

Gen. 15.

Præterea, sicut principibus, & potestatibus fidem & reuerentiam exhibere cogimur, ita sæcularium dignitatum administratoribus, defendendarum ecclesiarum necessitas incumbit. Quod si facere contempserint: a communione sunt repellendi.

Vnde Ioannes Octauus.

¶ Querimonias ecclesiarum, qui in dignitatibus agunt, attentius debent audire. C. XXVI.

Anſ. l. 3. c. 107.

Administratores plane sæcularium dignitatum, qui ad ecclesiarum tuitionem, pupillorum, ac uiduarũ protectionem, rapaciumque refrenationem constituti esse proculdubio debent; quoties ab episcopis, & ecclesiasticis viris conuenti fuerint: eorum querimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. Quòd si Dei timorem præ oculis non habentes negligere post secundam, & tertiam admonitionem inuenti fuerint; omni se nouerint communione usque ad cõdignam satisfactionem priuatos.

Item Hieronymus super Ioelem, ad c. 2.

¶ Non solum homines, sed & contrariæ fortitudines sunt ultrices iræ Dei. C. XXVII.

Iuo p. 10. c. 111. Panorm. l. 5. c. 48. † al.

Non solum homines, ministri [d] sunt, & ultores iræ Dei in his qui malum operantur (unde † non sine causa gladium portant;) sed etiam contrariæ fortitudines, [e] quæ appellantur furor, & ira Dei.

Præda publica est domini, sub quo militatur.

PRÆTEREA Hęc est 6. pars q. in qua probatur, quod principes tenentur ecclesiam defendere alias excõmunicentur. Ioan. de Fant.

CASVS. Supra ostensum est quod principibus & potestatibus fidem & reuerẽtiam exhibere debemus, nunc ostendit Grat. quod uice uersa principes ecclesiã defendere debent: alioquin à communione sunt repellendi. Et ad hoc inducit seq. cap.

Administratores. CASVS. Statuit Ioannes in hoc cap. quod principes sæculi, qui cõstituti sunt ad malorum audaciam refrænandam, & ad tuitionem uiduarum & pupillorum: quoties super hoc admoniti fuerint ab episcopis diligenter audire debent q̃ & corrigenda fuerint corrigere si autem post secundam & tertiam admonitionem fuerint negligentes: usque ad dignam satisfactionem debent à communione repelli. Illa q. sequuntur usque ad cap. si audieris. plana sunt per se.

c ¶ Priuatos.] Videtur ergo, q̃ ipso iure sit excõmunicatus.

a Domino meruit.

a ¶ Abraham.] Cum reuerteretur de cede quatuor regum.

b ¶ Omnia.] Hæc littera videt sibi contradicere in eo q̃ dicit hic, quod regis sint omnia, & iam dixit q̃ omnia sint victoris. & etiam in Genes. dixit, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt. Ad hoc dicas q̃ Abraham non habebat isti regi, nec de regno suo erat: & ideo præda

d ¶ Ministri.] Simile 15. q. 1. nec eis.] Et 3. q. 1. audaciter.

e ¶ Fortitudines.] Id est dæmones, & ita est bonũ q̃ dę princeps, qui non facit iustitiam clerico.

Non solum.] Hæc est septima pars quæstionis, in qua probat magister, quod mali sunt puniendi per iudices. & per reges, & quandoque occulto iudicio diuersis modis, & tales ultores non peccant, dum tamen amore iustitiæ hoc faciãt. & hoc p̃bat p. 24. c. Io. de Fan.

Digitized by Google

mones ſunt, vt inf. eod. §. vlt. ſi bonum eſt, quod hæretici ſunt. vt inf. prox. q. vlt. c. vlt.

a ¶ Qui malos.] ¶ Vaſa interfectionis.] i. poteſtatem.

b ¶ Miniſter.] Et tales, qui mittuntur ad puniendum malos dicuntur abeſſe cauſa Reipublicæ. ut ff. ex quæ cau. ina. q mittuntur. §. quæſitũ.

Sacrilegi homicidæ, & venefici capite puniuntur.

c HOmicidas.] Hic habes q̃ homicidæ, & ſacrilegi, & venefici, capite puniuntur. de homicidio patet, ut de pœn. diſt. 1. ſi quis cum telo. De veneficio ſimiliter patet, ut ff. ad legẽ Corneliam de ſica. l. 3. De pœna ſacrilegorum habes 17. q. 4. per totum ff. ad legẽ Iul. pec. ſacrilegij.

S Iaudieris.] CAVS. Cyprianus fuit interrogatus an mali poſt aduẽtum Domini in hũc mũdum morte ſunt puniendi? Et certe reſpondet quod ſic: quia ſi ante aduentum Chriſti hoc fiebat ut probatur auctoritate Deuteronomij. & exemplo Mathathiæ, multo fortius poſt aduentum Chriſti hoc fieri debet. Auctoritas datur a principio vſque ibi, ¶ Cuius præcepti. ¶ Poſtea ſunt verba Cypriani.

d ¶ Si audieris. hęc verba ſumpta ſunt de Deutero. uſq; ad illum locum. ¶ Cuius præcepti.

e ¶ Necabis. Tu quicunq; es: & ſic quicunque ille, qui non eſt iudex, poteſt punire maleficos, ut inf. e. miſi poteſt, q. vlt. legi.

Ciuitas pro delicto perſonarum punitur

f ¶ Omnes. Si ergo aliqui hæretici ſunt in una ciuitate, tota ciuitas poteſt exuri: & ſic eccleſia vel ciuitas punitur pro delicto perſonarũ. ut 25. q. 2. ita nos. & C. de ſacroſanct. eccleſ. iubemus nullis, argum. cõtra 26. q. 6. ſi epiſcopũ. Quid iuris ſit de hoc, notatur in illo brocardo, an delictum perſonæ. &c. Item habes hic, q̃ hæretici occidi poſſunt, ut ſup. ea. q. 4. quando. Ioan.

g ¶ Nunc.] Ideſt, uſque in futurum. ſic 11. q. 3. nolite, quia nullus eſt cogendus ad fidem: & quia boni mores non

h ¶ Cuius.] Hæc ſunt verba Cypriani.

i ¶ Mathathias.] Vt legitur in libro Machabæorum.

k AD fidem.] CASVS. Petilia conquerebatur de principibus, a quibus ipſe, & alij hæretici puniebantur, dicebat enim hoc fieri non debere, propter duo. ſ. quia

rit hoc uſq; ad annos. & ex tunc dei ei legatum, ſi ante deceſſerit, non debetur ei legatum, ſed arg. ff. de pẽ. d. 1. prædixerat. Laur.

† abſunt ab orig.

Idem ſuper Eſaiam, ad c. 13.

¶ Qui crudeles iugulat, non eſt talis, qualis patientibus videtur. C. XXVIII.

NOn eſt crudelis, qui crudeles iugulat: ſed [crudelis † ideo vocatur] quod crudelis patientibus eſſe videtur. Nam, & latro ſuſpenſus patibulo crudelem iudicem putat.

Iuo p. 10. c. 112. Pann. l. 8. c. 49.

Idem ſuper Ezechielem, lib. 3. ad c. 9. †

¶ Miniſter eſt Dei, qui malos percutit in eo, quòd mali ſunt. C. XXIX.

QVi malos percutit in eo, quod mali ſunt, & habet vaſa interfectionis, [a] vt occidat peſſimos, miniſter [b] eſt Domini.

† Et ibi gl. ord. inf. ea. q. 8. quicunque percutit. In Tribur. ſub Arnulpho, c. 3. Burch. l. 6. c. 43. Iuo p. 10. c. 114. Pann. l. 8. c. 51.

Idem ſuper epiſtolam ad Galatas, lib. 2. ad c. 3.

¶ Non ſcelus admittit iudex, qui homines vincit. C. XXX.

IVdex non eſt auctor ſceleris, nequam homines vinciendo.

Iuo p. 10. c. 115. Pann. l. 8. c. 52.

Idem ſuper Hieremiam, lib. 4. ad c. 22.

¶ Non effundit ſanguinem, qui homicidas, & ſacrilegos punit. C. XXXI.

HOmicidas, [c] & ſacrilegos, & venenarios punire non eſt effuſio ſanguinis; ſed legum miniſterium.

Idem Cyprianus lib. de exhortatione martyrij, c. 5.

¶ Principes ſæculi peſſimis parcere non debent. C. XXXII.

Iuo p. 10. c. 115. Butch. l. 6. c. 43. Pann. l. 8. c. 53.

SI audieris [d] in vna ex ciuitatib. quas Dominus Deus tuus dabit tibi inhabitare te illic; dicentes: Eamus, & ſeruiamus Dijs alijs, quos non nouiſti; interficiens necabis [e] omnes, [f] qui ſunt in ciuitate, cæde gladij: & incendes ciuitatem igni: & erit ſine habitaculo in æternum: non reædificabitur etiam nunc, [g] vt auertatur Dominus ab indignatione iræ ſuæ. Et dabit miſericordiam tibi, & miſerebitur tui, & multiplicabit te, ſi exaudieris vocem Domini Dei tui, & obſeruaueris præcepta eius.] Cuius [h] præcepti, & vigoris memor Mathathias [i] interfecit eum, qui ad aram ſacrificaturus acceſſerat. Quod ſi ante aduentum Chriſti circa Deum colendum, & idola ſpernẽda, hæc præcepta ſeruata ſunt; quanto magis poſt aduentum Chriſti ſeruanda ſunt; quando ille ueniens nõ verbis tantum nos hortatus eſt, ſed & factis?

Deutr. 13.

1. *Machab. 2.*

Item Auguſt. contra literas Petiliani, lib. 2. c. 83.

¶ Tribulationum flagellis aliquando perfidia caſtigatur. C. XXXIII.

AD fidem [k] nullus eſt cogen-

Iuo p. 10. c. 75.

1 Aliter accipit lex hanc dictionem. ex tunc ff. de cõd. & dem. 4. 18. cã ſi ita legatũ eſt aliquid alicui ſi non fecerit hoc uſq; ad annos. & ex tunc dei ei legatum, ſi ante deceſſerit, non debetur ei legatum, ſed arg. ff. de pẽ. d. 1. prædixerat. Laur.

Digitized by Google

non eliguntur nisi libero arbitrio. Et respondet Augustinus dicens, quod ipsi non coguntur, vt bene faciant, sed vt eorum perfidia corrigatur, à malo abstineant, & vt cogitent quare ista patiantur: quia si patiuntur propter iustitiam, beati erunt; & qui eos persequuntur,

dus [a] inuitus: sed per seueritatem, imò, & per misericordiam Dei; tribulationum flagellis solet pfidia castigari. Nunquid, quia mores optimi libertate voluntatis eliguntur, ideo mores pessimi non leges integritate [b] puniuntur? Sed tamen male viuendi vltrix disciplina præpottera [c] est, nisi cura, [d] a præcedens bene viuendi doctrinam prætendat. Si quæ igitur aduersus vos leges constitutæ sunt; non eis benefacere cogimini [e], sed male facere prohibemini. Nam benefacere nemo potest; nisi elegerit [f], nisi amauerit; quod est in libera voluntate. *& infra c.84.* ¶ Cum aliquid aduersus vos reges constituunt; admoneri vos credite vt cogitetis, quare ista patiamini. Si propter iniustitiã: reuera illi persecutores uestri sunt, vos autem beati, qui persecutionem passi propter iustitiam possidebitis regnum cœlorum. Si autem propter iniquitatem schismatis uestri; quid illi, nisi correctores uestri sunt; uos autem, sicut cæteri diuersorum scelerum rei, qui pœnas legibus pendunt, profecto infælices & in hoc, & in sæculo futuro.

Matth.5.

a Cura.] *Apud B. Augustinum, & Iuonem legitur.* nisi cum præcedens bene viuendi doctrina contemnitur. *sed ob glossam in ver.* cura, *non est mutatum.*

Iuo ibidem. Dan.6.

Idem in eodem lib. c.92.

¶ Iniuria sacramentorum Christi a regibus est vindicanda. C. XXXIIII.

SI propterea persecutor non fuit Nabuchodonosor, quia scelus in sanctum Danielem commissum iustissime vindicauit; quomodo vindicandum est a regibus quòd Christi sacramenta exsufflantur, si propheta membra, quia in periculum missa sunt, sic vindicari meruerunt.

Idem in libro de vnitate ecclesiæ, cap.17.

Iuo ibidem.

¶ Diligentissimi rectores sunt, qui malos, vt a malo fugiant, persequuntur. C. XXXV.

SI vos contra ecclesiã Christi altare erexisse, & a Christiana vnitate, quæ toto orbe diffunditur g sacrilego schismate separatos esse, & corpori Christi (quod est ecclesia toto orbe diffusa) & rebaptizando, & blasphemando, & quantũ potestis oppugnando aduersari sancta, & canonica scriptura conuincit; vos impij, atque sacrilegi: illi autem, qui vos pro tanto scelere tam leniter damnorum admonitionibus, vel locorum, vel honorum vel pecuniæ [h] priuatione deterrendos, coercendosque decernunt; vt cogitantes, quare ista patiamini; sacrilegium vestrum cognitum fugiatis, & ab æterna damnatione liberemini, & rectores diligentissimi, & consultores pijssimi deputantur.

Idem super epistolam Ioannis, tractatu 7.

quuntur, mali sunt. Si vero propter hæresim, infelices erunt & in hoc sæculo, & in futuro. [Sed per seueritatẽ

verba sunt. Aug.

a ¶ Cogentius.] Sic 45 dist. de Iudæis.

b ¶ Integritate.] Id est, securitate.

c ¶ Præpottera.] Id est, inordinata.

d ¶ Nisi cura.] Id est, nisi delinquens primo instruatur ad bonũ vel nisi corripiens præbeat prius exemplũ bonæ vitæ vt 3.q.7.§.porro.

e ¶ Cogimini.] Qui enim ex timore bene facit, reputat nõ facere, vt extra. de reiur.q timore, & qui cogitur mutare mẽ non mutat locum, sed mutat, vt 3.q.1. mutationes. nec præmium aliquod debetur ei: qui ex hoc quod facimus inuiti vt 13.q.2.quam pie & re posterũ. Vnde si aliquis cogitur adire hereditatem, quam ex causa fideicommissi rogatus est restituere, nullũ cõsequitur commodum ex tali aditione, nec potest vti beneficio legis Falcidiæ. ff. ad Trebel. cogi. § Metianus.

Timor tollit meritum.

f Nisi elegerit. Potest. n. aliquis male facere, præter voluntatem coactã vt 15.q.1.merito. sed non potest bene facere, i propter voluntatem coactã. vt hic dicit.

[Scilicet meritorie: quia penes voluntatem meritũ consistit. vt hic & 1.q.1. non est. & 22.q.2. Ius. ff. ea. q.6. & ita finem.

S In opt. rea. CASSVS. Dicit Augustinus hoc. q. hæretici a principibus sunt puniendi. quia sacramenta Christi contaminant. quod probat exemplo Nabuchodonosor, qui scelus cõmissum in sanctum Danielem vindicauit.

Sl uos cõtra. CASSVS. Augustinus docet in hoc c. q hæretici impij sunt & sacrilegij cũ sint a corpore ecclesiæ separati. & per scripturã canonicã male facere cõuincãtur. illi uerò, qui pro suis sceleribus eos puniunt & deterrẽt boni & iusti reputantur.

g ¶ Diffundit. Licet ecclesia sit ubiq; diffusa tñ eadẽ insolidũ ubiq; est. vt inf. proxi q.1. loquitur.

h Vel pecuniæ. Et ita puniri possunt

Hæretici uario modo possunt ab ecclesia puniri.

h hæretici ab ecclesia in rebus, in honore, vel exilio. vt su. q.4. quando. & c. non inuenitur. & infra. de Ligurib. in fin.

Digitized by Google

in fin. & inf.q.7.cap.1.Sed contra ecclesia non debet in delictis recipere pœnam pecuniariam, vt extra de pę. licet? respon. q ecclesia potest infligere pœnam pecuniariam quando magis illa timetur. 1 Vel dic q tunc potest infligere cum hoc inuenitur expressum extra de

interfectores pontificũ presbyterorũ, & aliorum clericorũ, potius sunt puniendi per reges & principes ij per rectores ecclesiarum. Sunt.n. principes constituti ad puniendum homicidas & raptores. Seq. c. patet.

g ¶ Pontificem.] Pœnã talium habes supra 17.q.4 subdiaconum

1 Ad hoc facit qđ leg. Scotti. deleg. de causis. no. sup. ca. q. 4. vindicta. & de hoc plene no. Host. in summa de off. ord. §. pertinet ubi videas.

¶Non amatur seruus, vel filius, cum non corripitur. C. XXXVI.

NOn putes tunc te amare seruum tuum, quando eũ non cœdis [a], aut tunc te amare filium tuum, quando ei non das disciplinam †: aut tunc te amare vicinũ [b] tuum, quando eum non corripis. Non est illa charitas, sed languor. Feruear charitas ad corrigendum, ad emendandum, Si sunt boni mores, delectent: si sunt mali, emẽdentur.

Iuo p.10.c.76. Pann.l.8.c.22.

† Adde qñ qs dicat aliquem amare, & qñ non. glo. in l. affectionis. ff. de don. & in l. tutor. ff. de ne. gest.

Item in lib.19. de ciuitate Dei, c.16.

¶Innocentis officium est, nulli nocere, & peccantem punire. C. XXXVII.

NOn est innocentiæ [c], parcendo, finere vt in malum grauius incidatur. Pertinet ergo ad innocentis officium, non solum nemini [d] malum inferre, verumetiam cohibere a peccato, vel punire peccatum; vt aut ipse, qui plectitur [e], corrigatur experimento [c], aut alij terreantur exemplo.

Iuo p.10.c.77.

a Non est.] *Integer locus apud B. Augustinũ sic habet.* Sicut enim non est beneficentiæ adiuuando efficere, vt bonum, quod maius est, amittatur; ita non est, &c.

β ¶Plectitur.] *Sic ex originali antea legebatur*, prius odio habetur. *nec multo aliter Iuo.*

Idem ad Lotharium †.

† *al. Lotharium.*

¶Non est misericors, qui vitiis nutriendis parcit. C. XXXVIII.

QVi vitijs nutriendis parcit, & fauet, ne contristet peccantium voluntatem; tam non est misericors quam qui non vult cultrum rapere [f] puero, ne audiet plorantem, & non timet, ne vulneratum dolent, vel extinctum.

Iuo p.10.c.79. Pann.l.8.c.25.

Item Haymo super epistolam ad Romanos, c.13.

¶In vulgatis citabatur ex Augustino, sed in vetustis tribuitur Haymoni, apud quem habetur.

¶Enormia flagitia per sæculi iudices corripiantur. C. XXXIX.

SVnt quædam enormia flagitia, quæ potius per mundi iudices, quàm per antistites, & rectores ecclesiarum vindicãtur: sicut cum quis interficit Pontificem § Apostolicum, episcopum, presbyterum, siue diaconum. Huiusmodi reos reges, & principes mundi damnant. Ergo nõ sine cã gladium portant, qui talia scelera dijudicant. Sunt enim maxime constituti propter latrones, homicidas, raptores: vt & illos damnent, & alios suo timore compescant.

Iuo p.10.c.11. Pann.l.8.c.3.

Item Cyprianus in nono genere abusionis.

¶ Libellus hic de duodecim gradibus abusionũ, impressus est tomo 9. operũ B. Aug. sed est et in uno codice Vaticano operũ B. Cypriani; & in concilio Parisiensi, lib.2.c.1. hoc

Præceptum si peccauerit. & cap. an ad pẽs pertinet.

b ¶ Vicinum.] Arg. est hic pro H. qui dicit q illud pẽceptum, si peccauerit, ad omnes spectat. Sed tu intelligas illud de illis qui aliquam habent potestatem super alios. Vel intelligitur de canonica denunciatione, ad quam q libet tenetur, ut dixi 22.q.5. hoc videtur. Vel dic, vt dixi sup. ead. duo ista. Ioan.

NOn est.] CASVS. Dicit, hoc q ad innocentem & ad bonum virũ non pertinet malitiæ parcere, ut in malũ grauius incidat, sed pertinet ad innocẽtem non solum nemini malum inferre, uerumetiam alios a peccato cohibere, & peccatum punire, ut ipsi corrigantur, qui propter peccatũ non diliguntur, ut alij propter hoc terreantur. Sequen. cap. planum est, & per se patet.

c ¶ Innocentiæ.] Li est boni viri.

d ¶ Nemini.] Si. 23. q. vlt. de forma.

e ¶ Experimento.] Si 2. quæst. 7. qua propter.

f QVi vitijs. ¶ Rapere.] Simile 22. quęstione secunda ne quis. Ioan.

SVnt quędã.] CASVS. Ostẽdit Haymo in hoc cap. quod committentes enormia delicta, vt

diuersum 23. q. vlt. c. vlt.

Digitized by Google

idem nonũ abusionis genus refertur ex Cypriano, quemadmodum, & apud Iuonem, & in Pannormia.

¶ Furta, & crimina a rege sunt cohibenda.

C. XL.

Omittũtur aliquot verba. Iuo p.10.c.96. Pann.l.8.tit.4.c.19.

REx debet furta cohibere, adulteria [a] punire, impios de terra perdere, parricidas, [b] & peierantes [c] viuere non siuere, filios suos non sinere impie agere.

Item Augustinus de libero arbitrio, lib.1.c.4.

¶ Non peccat, qui ex officio nocentem interficit.

C. XLI.

¶ al occidere. Iuo p.10.c.101. Pann.l.8.c.35.

SI homicidium est hominẽ occidere, potest tamen occidere † aliquando sine peccato. Nam, & miles [d] hostem, & iudex, vel minister eius nocẽtem, & cui forte inuito, [e] atque imprudenti [f] telum manu fugit, non mihi videntur peccare, cum hominem occidunt. Euodius. assentior [g]. Sed homicidæ isti appellari non solent. *Idem in quæstionibus Leuitici, q.68. ad c.19.* ¶ Cum homo iuste occiditur, lex eum occidit, & non tu.

[g] ¶ Euod. assentior.] *Hæc sunt addita ex originali, & Iuone. Est enim liber ille scriptus in dialogo.*

Item Pelagius Papa.

¶ Non qui ad bonum, sed qui ad malum cogit, persequitur.

C. XLII.

Deusdedit p.1. Poly.l.7.tit.5. Ans.l.12.c.47. Iuo p.10.c.95.

NOn vos hominum vaniloquia [h] retardent dicentiũ quia persecutionẽ ecclesia faciat; dum vel ea, quæ committuntur, reprimit; vel animarum salutem requirit. Errant huiusmodi rumoris fabulatores. Non persequitur, nisi qui ad malum [i] cogit. Qui vero malum vel factum iam punit, vel prohibet ne fiat; non persequitur iste, sed diligit. Nam si, vt illi putant, nemo nec reprimendus a malo, nec retrahendus a malo ad bonum est; humanas, & diuinas leges necesse est euacuari, quæ & malis pœnam, & bonis præmia iustitia suadente constituunt. Malum autem schisma esse & per exteras [k] etiam potestates huiusmodi homines debere opprimi, & canonicæ scripturæ auctoritas, & paternarum regularum nos veritas docet. Quisquis ergo ab Apostolicis diuisus est sedibus; in schismate [l] eum esse non dubium est: & contra uniuersalem ecclesiam altare conatur erigere. ¶ Sed quid de talibus insertus Chalcedonensi [m] synodo canon statuat, gloria vestra consideret, vbi post alia sic dicit: [Qui a communione seipsum suspendit, & collectam facit, & altare constituit, & noluerit uocanti episcopo consentire, & noluerit eidem acquie-

11.q.3. si quis presbyter.

[a] Rex.] ¶ Adulteria.] Contra infra 33.quæst.2.inter hæc.

[b] ¶ Parricidas.] Pœnam parricidarum habes, ff.ad legẽ Pompe. de parrici. l. penul.

Periurus qñq. punitur ca pite.

[c] ¶ Et peierantes.] Quod hic dicitur, & periurus punit pœna capitis, intelligas de teste, qui fert falsum testimonium in causa criminali: talis enim mortem meretur. ff.de fic.l.14.§.1. alias enim si in contractibus quis periurus est 1. notatur infamia. C. de transa. si quis maior. alias solum Deum het ultorem aut C.de re.cre.l.2. Vel si periurus est, per principem fustib. cattigat. ff.de iureiu.

2 In hoc casu pro motu iudicis punit 4.q.3.qui falsa.

[d] Nam & miles.] Tres casus ponit hic alij duo sunt cum facit defendendo se, uel alij subueniendo. ut supra ea. cum homo.

[e] ¶ Inuito.] Fortuitus. n. casus nõ imputatur ut extra de homicidio. dumtamẽ non præcesserit culpa. 50.dist. saepe.

[f] ¶ Imprudẽti.] Nõ uis, quod imprudentia excuset eu, quia Imperitia ad imperitia culpæ annumeratur. ff.de regul. iur. imperitia. Sed die imprudenti ideſt. ignoranti.

Imperitia culpæ annumeratur.

[g] ¶ Lex eũ occidit.] hic 33.qõ.2. quos Deus. Ioan.

NOn uos.] CASVS. Pelagius præcepit cuidã principi, ut hæreticos persequeretur: quod cũ facere uellet hæretici ei obijciebant, q̃ nulli est persecutio faciẽda. unde super hoc cõsuluit ipsum Pelagium: qui respõdet dicens non appellari persecutionem, nisi cum quis cogitur ad malum. sed si quis malũ punit, uel prohibet ne fiat, non debet persecutor appellari: qa diligit, & bene facit. Et hoc probat duab. auctoritatibus, scilicet Chalcedon. concilii. & August. uno exẽplo. Auctoritas Chalcedon. concilij, incipit ibi. [Qui a communione.] Auctoritas Aug. Incipit ibi, [Multa etiã cum inuitis. Exemplum incipit ibi.] Recolere enim.

[h] ¶ Vaniloquia.] Vanæ uoces populi nõ sunt audiendæ. extra de elect. Ofius. C. de pœn. l. decurionum.

[i] ¶ Ad malum.] Quandoque persecutio largius sumitur. ut ead. q. 4. si ecclesia.

[k] ¶ Exteras.] Sic ī. e. de Liburib. & dixi ī. e. principes.

[l] ¶ In schismate.] Ergo schisma est non hãre caput Romanum

Et not. 11. q.3. hæc ima go in fi. & 2. q.5. in fine.

Si homicidium est. CASVS. Docet Aug. in hoc c. quod licet sit peccatum hominem occidere, potest tamen hoc quandoque occidere sine peccato, quod probat quatuor exemplis, uidelicet militis, iudicis, & ministri & de eius manu cuius prætet uoluntatẽ ipsius telũ effugerit. Isti ẽt homicidæ appellari non solent.

manam eccleſiã.ut 24.q.1.hæc eſt.&c.quoniã vetus.lo. 2 ¶ Secundo. Hic dicitur ꝙ bis debet admoneri excommunicãdus,maxime hæreticus.alibi dicitur ꝙ ſemel,vt inf.prox.cauſa.q.1.quæ domus.alibi quod ſæpiſſime 1. q.7.conuenientibus. quandoque dicitur de trina admonitione,vt ſup.ſi adminiſtratores. infra proxi.cauſa.quæſt.3. de excõmunicatiõis quid iuris ſit, dixi ſuper illo.c. quæ domus.

Schiſma eſt non hic caput Romanæ eccleſiæ. Excõicãdus maxime hæreticus quoties admonere ſi debet.

b ¶ Orationem.] Id eſt,ſupplicationem, quia ſine ſpe veniæ deponitur,ut ſtatim ſubiungit. 21. diſt. in tantum. Velideo dicit quia ſchiſmatico, ſiue intruſo nulla datur audientia, ut 23. diſtin. in nomine.

c ¶ Recipere.] 11. q. 3. ſi quis epiſcopus in concilio.

ADDITIO. Ad idem inf.cap.prox.17.diſ. nec licuit.

d ¶ Inuitis.] ſup.45. d. & qui emendat.

e ¶ Non perſequat.] eccleſia, nec etiam vos per conſequens qui auctoritate eccleſiæ eos coercetis.

f ¶ Principem.] Ergo eccleſiaſtica perſona licite põt petere, ut mali detineantur, & ducant ad iudicium, vt ſup.e.unum ſolũ. & inf. ea. relegẽtes.

g ¶ Ordinabatur.] 7. 24. q.1. pudenda.

Rufticitas duplicitur ſumitur.

1 De qua dicit alibi impudẽtius, &c. ut 46. diſt. in princ.

ſcere,neque obedire primo, & ſecundo [a] vocanti;hunc oĩno volumus damnari,nec vnq̃ vel orationé [b] mereri, nec recipere [c] eum poſſe honorem. Si enim permanſerit turbas faciens, & ſeditiones eccleſiæ; per exteram poteſtatẽ tanquam ſeditioſum volumus comprimi.] ¶Et B. Auguſtinus de talibus dicit: [Multa enim cum inuitis [d] benigna quadam aſperitate plectendis agenda ſunt quorum potius vtilitati conſulendum eſt, quàm voluntati. Num in corripiendo filio, quantumuis aſpere, nunquam paternus amor amittitur:fit tamẽ,quod nollet, vt doleat,qui etiam inuitus videtur dolore ſanandus.]Ecce videris,quemadmodum tanti teſtimonio patris non perſequatur [e] coercendo talia; ſed diligat emendando tales ſemper eccleſia. Facit ergo etiam vos,quod ſcientes intentionem Chriſtianitatis veſtræ frequenter hortamur, & date operam, vt talia fieri vltra non liceat: ſed etiam (quod vobis facillimum eſſe non dubito) hi, qui talia præſumpſerunt ad piiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigantur. ¶Recolere enim debet celſitudo veſtra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Hiſtriam, & Venetias tyranno Totila poſſidente, Francis etiam cuncta vaſtantibus, non ante tamen Mediolanenſem epiſcopum fieri permiſiſtis; niſi ad clementiſſimum principem [f] exinde retuliſſetis, & quid fieri debuiſſet, eius iterum ſcriptis recognouiſſetis: & inter vbique feruentes hoſtes, Rauennam tamẽ,& is,qui ordinabatur [g], & is,qui ordinaturus erat, prouidentia culminis veſtri deducti ſunt.

Cap.l.5.c.24.

ſup.d.45.emendare.

a ¶Inſertus Chalcedonenſi.] *Actione quarta concilij Chalcedonenſis in epiſtola Archimandritarum ad ipſum concilĩ pro rehabilitatione Dioſcori citatur canon quintus concilij Antiocheni: & eodem fere modo habetur in ea epiſtola atq; hic refertur. Cum neutra tamen antiqua verſione ipſius concilij magnopere concordat.*

b ¶Vel orationem] *In vtroque concilio, ideſt, Antiocheno,priſca verſionis,& Chalcedonẽſi legitur,* curationem, *Græce enim eſt,* καὶ μηκέτι θεραπείας τυγχάνειν.

Idem Narſæ patritio, & Duci in Italia.

¶Schiſmaticos,& hæreticos ſæculi poteſtates coerceant. C. XLIII.

Anſ.l.6.c.196. Poly.l.7.tit.5. De hoc ſchiſmate B. Greg.li.4. epi.50.& li.7.ind.2. epiſt.10. & alibi.

DE Liguribus, atque Veneticis,& Hiſtrijs epiſcopis quid dicam?quos idonea eſt excellentia veſtra,& ratione,& poteſtate reprimere, & dimittitis eos in cõtemptum Apoſtolicarũ ſedium dẽ ſua ruſticitate [1] gloriari: cum, ſi quid eos de iudicio vniuerſalis ſynodi, quod Conſtantinopoli per primam nuper elapſam indictionem actum eſt, forte mouebat, ad ſedem Apoſtolicam

Ruſticitas

a ¶ Ele-

Digitized by Google

(quomodo ſemper factũ eſt) electis [a] aliquibus de ſuis, qui dare & accipere rationem poſſent, dirigere debuerunt; & non clauſis oculis corpus Chriſti Dei noſtri, hoc eſt ſanctam eccleſiam lacerare. Nolite ergo dubitare huiuſmodi homines principali, vel iudiciali auctoritate cõprimere: quia regulæ patrum hoc ſpecialiter conſtituerunt, vt ſi qua eccleſiaſtici officij perſona, cui ſubiectus eſt, reſtiterit, vel ſeorſum collegerit, aut aliud altare erexerit, ſeu ſchiſma fecerit; iſte excõmunicetur, atq; damnetur. Quòd ſi forte & hoc cõtempſerit, & permanſerit, diuiſiones, & ſchiſma faciẽdo: per poteſtates [b] publicas opprimatur. Ecce domine, † quod animus veſter forte timidus eſt, ne perſequi videaris; de patrum vobis auctoritate hæc breuiter dirigenda curaui, cum mille alia exẽpla, & conſtitutiones ſint, quibus euidenter agnoſcitur, vt faciẽtes ſciſſuras in ſancta eccleſia, non ſolum exilijs, ſed etiam proſcriptione rerum, & dura cuſtodia per publicas poteſtates debeant coerceri.

ſup. proximo capite canon Apoſ. 32. Antioch. 5.

† *al. de qua animus.*

a ¶ Electis.] Seu qualiter potuit hęc cauſa per procuratorem agi, cum iſti de crimine conuenirẽtur? Sed die, quod licet fuerit de crimine actum, non tñ criminaliter. vnde potuit procurator interuenire, vt ext. de accuſ. veniens. & cap. ſuper his. & 3. qõ. 6. hæc quippe.

b ¶ Per poteſtates.] ſupra ea. cap. principes.

Item Pelagius.

¶ Ab eccleſiæ vnitate diuiſi, a ſæcularibus poteſtatibus coerceantur. C. XLIIII.

Anſ. l. 12. c. 46. Poly. ibidem.

QVali nos de gloriæ veſtræ ſtudijs iudicio gratulemur; non ſolũ veſtram, ſed multorum ac pene [c] omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his, quæ vobis præſentibus ibi fieri ſtupemus, fiducialiter apud gloriam veſtram duximus cõquerendũ. Thracius † ſi quidem, atque Maximilianus nomina [d] tantum epiſcoporum habentes, & eccleſiaſticam ibi vnitatẽ perturbare dicuntur, & oẽs eccleſiaſticas res ſuis vſibus applicare: in tantum vt contra unum eorum, i. Maximilianum vſque ad nos per tam longum iter, neceſſitate compellẽte quidam infatigabiliter venientes, preces offerrẽt. Ob quam cauſam Petrum presbyterum ſedis noſtræ, ſed & Proiectum notarium ad eadem loca duximus deſtinandos; vt ea, quæ canonicis ſtatutis a prædictis pſeudoepiſcopis compererint commiſſa, vel digna debeant ibi vltione compeſcere, vel eoſdem ad nos vſq; perducere. Et ideo ſalutantes paterno affectu gloriam ueſtrã, petimus, vt præfatis, qui a noſtra ſede directi ſunt, in omnib. præbeatis auxilium: nec putetis alicuius eſſe peccati, ſi huiuſmodi homines comprimuntur. Hoc.n. & diuinæ & humanæ † leges ſtatuerunt; vt ab eccleſię unitate diuiſi, & eius pacem iniquiſſime perturbantes, a ſæcularibus etiã poteſtatibus comprimantur. Nec quidquam maius eſt vnde Deo ſacrificium poſſitis offerre; quàm ſi id ordinetis, vt hi; qui in ſuam & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compeſci.

† *al. Tertius.*

† *al. mundanæ.*

c ¶ Pene.] No. q̃ dicit pene: & tñ longe plures erant, qui nescirẽt, quam qui scirent. dum tamen ad modicam quantitatem deberet deferri, ut 3. q. 7. qui ſine. ff. de verb. ſignif. hæc adiectio.

d ¶ Nomina.] Sic 15. quæſt. vlt. ſi quis presbyter. Ioan.

Idem Pelagius Papa Ioannis patritio.

¶ Iniquitas prauorum, quamuis bonis proficiat, tamen punienda eſt. C. XLV.

Anſ. l. 12. c. 47. Poly. ibidem.

RElegẽtes literas excellẽtię veſtrę, de iniuria quidẽ,

R Elegentes.] CASVS. Apud Aquilejam erant multi hæretici, inter quos erat innaſor eccleſię Aquileienſis, qui quendam bonum virum potentem tanquam pollutum a ſuo conſortio repulerũt: quod perdinam prouidentiam fuit factum, inter quos

Digitized by Google

quos hæreticos, Eufrafius quendam ſuum conſanguineum ſacerdotem interhelt, ut libere cum eius uxore poſſet adulterari: cuius præfati uiri potentis iniuriam cum Pelagius perceperiſſet, præcepit eidem, ut hanc præſumptionem hæreticorum non relinquat impunitam: quia ſi hoc acriter nó uindicetur I minoribus, talia exercere non uerebuntur, & mandat ei ſimiliter, ut prefatum Eufrafiũ puniat: quod plene fieri poterit, ſi auctores ſcelerum, & maximè Aquileiẽſis eccleſiæ inuaſor ad principem dirigantur. Sequens capitulum eſt, & per ſe patet.

Bonũ proueniit ex malo.

a ¶ Bona.] Non ꝙ ex malo prouenit bonum, ut de inuentia diſtinctione. ſeruili. in fin. ſicut de facto Iudæorum, qui crucifixerũt Deum. Item eſt hic argumẽtum, quod malum punitur, quamuis exinde proueneric bonum, ut ſi quis puerum caſtrauerit licet eum meliorem fecerit, tamen punitur. ff. ad leg. Aquiliam, ſi ſeruus ſeruum, §. & ſi puerum. ſimiliter licet quis rem fecerit prohibitã, licet bene fecerit, tamen punitur. ff. de re milit. l. 2. §. i bello. argum. contra. ff. ad leg. Aquil. ſi ſeruus ſeruum, §. ſi oliuam.

b ¶ Abſtulit.] Hoc ideo dicit, quia pœna mortis punit ſine pro uno, ſine pro altero, alias autem idẽ delictum poteſt variis pœnis puniri, ut decimaſeptima, quæſtione quartà, attendendum. & 16. quæſtione 1. ſtatuimus. † Hæc conſuenit diſtinguere cũ quis accuſatur de diuerſis criminibus, aut illa crimina deſcendunt ex eodem facto, aut ex diuerſis. Et hęc diſtinctio nota. C. de accuſat. qui de crimine. ſi autem diuerſis actionibus uel is quis agere. diſtinguitur, aut illæ actiones ſunt ambæ pœnales, aut ambæ rei perſecutoriæ. aut una pœnalis, & altera rei perſecutoria. vt not. ff. nau. caup. ſtab. l. 2.

e ¶ Si adulterium. Hic uidetur, quod ſecundum canones & adulterium & inceſtus morte puniantur, ſecundam legem hodie adulterium non punitur morte, ut C. de adult. auth. ſed hodie. Ioan.

quam vobis iniquorum hominum præſumptio ingeſſit, valde doluimus. Sed quia ſcimus occulto Dei iudicio animum veſtram, etſi per aliorum iniquitatem, & ſuperbiam a contaminatione ſchiſmatis cuſtoditam; egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona [a] operari conſueuit. Nec enim ſine illius prouidentia factum eſſe credendum eſt; vt inſenſati, & peruerſi homines ad hoc vſque proſilirent, vt ſuam diuiſionem, catholicam eſſe credentes eccleſiam a ſua vos pollutione prohiberent. Sic enim per miſericordiam Dei etiam neſcientibus illis hoc factum eſt; vt ſchiſmaticorum factione † eruti, catholicæ, quam diligitis, ſemari vos contigiſſet eccleſiæ. Quamuis igitur veſtra per illorum ſcelus vtilitas facta ſit, nolite tamen impunitam præſumptionem iniquorum hominum graſſari permittere. Si enim hoc, quod in veſtram gloriam præſumpſerunt, non fuerit vindicta compreſſum; quod in minoribus [α] non valeant puniri, ambigi vltra non debet. Exercere igitur in talibus debitam auctoritatem: & ne eis amplius talia committendi ſpiritus † creſcat; veſtris coercitionibus reprimantur. Ad hoc ſi quidem Dei nutu etiam contra vos talia præſumpſerunt; vt talia vobis corrigentibus ab eodem † ſcelere alios poſſitis, Deo propitiante, munire. Quales autem ſint, qui eccleſiam fugiunt; Eufraſij vos ſcelera (quæ amplius occulta Deus eſſe noluit) euidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis neceſſitudinem, nec fratris charitatẽ, nec ſacerdotij reuerentiam cogitauit. Inceſtuoſo autem adulterio † etiam ipſius vindictę abſtulit [b] modũ: quia ſi adulterium [c] punias; non remanet, in quo vindicetur, inceſtus. Si inceſtuoſo ingeras pœnam, inultum crimen adulterij remanebit. Ecce de quo collegio ſunt, qui quãtum ad ſuperbiam ſuam iniuriam vobis inferre moliti ſunt; & quantum ad prouidentiam Dei impollutos uos eccleſia ſeruauerunt. Auferte tales ab illa prouincia, vtimini oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occaſione. Quod tunc plenius fieri poterit, ſi auctores ſcelerum ad clementiſſimum principem dirigantur: & maximè eccleſiæ Aquileiẽſis inuaſor, qui & in ſchiſmate, & in eo [β] maledictus, nec honorem epiſcopi poterit retinere, nec meritum.

† al. communione.

† al. ſpes.

† al. eorum.

† al. in adulterio.

1 Ad idem 21. q. 5. c. 3. ĩ fi. & uide qd not. Inno. de hac materia ext. de col. c. tuit. & de pur ga. can. cum dilectus. Accuſetur nequis de diuerſis criminibus.

a ¶ Quod in minoribus] *In aliquot veruſtis, & apud Anſelmum, legitur*, quid in minoribus valeant; ambigi, &c.

β ¶ In eo.] *Anſel. habet*, & a ſchiſmatico maledictus. *Item Nicolaus exercitui Francorum.*

¶ *Iuo parte 10. c. 87. verſ. omnium veſtrum. hoc idem citat ex epiſtola Leonis quarti ad exercitum Francorum, vbi etiam affert id, quod infra ead. q. 8. cap. omni timore. ex eodem Leone referitur.*

Digitized by Google

¶ In certamine,quod contra infideles geritur,quiſquis moritur cœleſte regnum meretur.

C. XLVI.

Iuo p.10.c.87. Pann.l.8.c.30.

OMnium ueſtrum noſſe uolumus charitatẽ, quoniã quiſquis (quod non optantes dicimus) in hoc bel li certamine fideliter mortuus fuerit; regna illi cęleſtia minime negabuntur.

Item Vrbanus ſecundus Godefredo Lucano epiſcopo.

¶ Non ſunt homicidæ, qui aduerſus excommunicatos zelo matris eccleſiæ armantur. C. XLVII.

Iuo p.10.c.54. Pann.l.8.c.11.

EXcommunicatorũ interfectoribus (prout ī ordine eccleſiæ Romanæ didiciſtis, ſecundũ intẽtionẽ [a] modum cõgruæ ſatisfactionis iniũge. Non enim eos homicidas arbitramur,quos aduerſus excommunicatos zelo catholicæ matris ardentes, aliquos eorum trucidaſſe contigerit.Ne tamen eiuſdem eccleſię mauri diſciplina [c] deſeratur;eo tenore,quem diximus,pœnitẽtiam eis indicito cõgruentem; qua diuinæ ſimplicitatis oculos aduerſus ſe complacare valeãt;ſi forte,quid duplicitatis [d] pro humana fragilitate in eodem flagitio [e] incurrerint.†

† al. contraxerint.

[a] ¶ Intentionem.] *Iuo, & Pannormia habent*, intentionem ipſorum. *ſed ob gloſſam non eſt additum.*

Item Auguſtinus epiſt.50. ad Bonifacium de coercẽdis hæreticis.

¶ Pax eccleſię mœſtitiam conſolatur perditorum.

C. XLVIII.

Iuo p.10. c.59.

2.Reg.18.

QVis n.noſtrum [f] [β] uelit aliquem illorum nõ ſolum perire,uerum etiam aliquid pdere? Sed ſi aliter nõ meruit pacem habere domus Dauid; niſi Abſalon filius eius in bello, quod gerebat contra patrem fuiſſet extinctus;quamuis magna cura mãdauerat ſuis,ut eum,quãtum poſſent,viuum,ſaluumque ſeruarẽt;ut eſſet cui pęnitẽti paternus affectus ignoſceret;q̃d ei reſtitit, niſi pditũ flere,& ſui regni pace acq̃ſita ſuã męſtitiã cõſolari?

[β] ¶ Noſtrum.] *Emendatum eſt B. Auguſtino, à quo parum d. ſcordat Iuo. Antea apud Gratianum legebatur.* Quis enim ueſtrum uelit aliquem inimicorum ſuorum non ſolum,&c.

Si ergo uiri ſancti; & publicæ poteſtates bella gerẽtes non fuerũt tranſgreſſores illius mãdati, [Nõ occides:] quamuis quouſq; flagitioſos digna morte perimerent,ſimiles ſuæ poteſtatis obediens nõ eſt reus homicidij: ſi eius Imperio quẽlibet flagitioſum interfecerit: ſi homicidas, & uenefarios punire nõ eſt effuſio ſanguinis,ſed legũ miniſterium,ſi pax eccleſiæ mœſtitiam cõſolatur perditorum:ſi illi,qui zelo catholicæ matris accenſi excommunicatos interficiunt, homicidæ non iudicantur: patet quòd malos non ſolum flagellari: ſed etiam interfici li-

Diſciplina eccleſiæ non eſt deſerenda.

c ¶ Diſciplina.] No. ad cautelã,& ex abũdãti debet aliqd fieri,ne diſciplina matris eccleſiæ deſeratur ut 50.diſt.presbyteros.& 34.q.2.in lectum & 15.q.1.ſi qs inſanierit.quę enim dubitationis cã ex abundãti apponuntur, ius cõmune nõ lædũt.ut ff.de re iu. quę dubitationis.& l.non ſolet. Item eſt hic arg.quod in dubiis I deteriorẽ partẽ interpretamur.

d ¶ Duplicitatis.] i. mortalis peccati.

e ¶ Flagitio.] Id eſt, quòd alias eſſet flagitium.

QVis enim.] CASVS. Bonifacius dubitabat pugnare contra hęreticos pp homicidiũ. quod ide ſequebatur. ſed Aug.docet,q̃d nullꝰ debet uelle inimici ſuum perire,ne cali quid pdere. uerum tamen ſi pax haberi nõ poteſt aliter, cõtra eos puguandum eſt. Et hoc ꝓbat exẽplo Dauid, qui aliter pacem habere non potuit niſi Abſalone filio ſuo prius interfecto.

f ¶ Quis enim noſtrũ. Ex hoc ca. dicit quidam, quod q̃ percutit clericum excommunicatum, nõ incidit in canonem. & q̃d non eſt priuãdus aliquis ingreſſu eccleſiæ per eum, q̃ eſt extra eccleſiam: quod non admitto. & loquit hic de tali excommunicato, qui penitus incorrigibilis ẽ. vndecima quæſt.1. petimus.

1 Vt in hoc caſu. Alium caſum hẽs 30. q. 5.c.1. ſed hoc ideo fit, ut quod certius, & magis ſine periculo aĩæ eſt, teneaẽ. Vñ tene certũ,& dimitte incertum de pę.diſt.7. c.2. ad hoc ext. de ſpõ. iuuenis. alias ordinarium eſt ꝙ dubia in meliorẽ partẽ interpretemur. extra de reg. iu.c.1.de hoc no. extra de ſer. cap.unico & 78. diſt.preſbyteri. Alio

SI ERGO. CASVS. Cõcludit Gratia. ex ſupradictis ca. quod malis nõ ſolum ſunt flagellãdi,ſed etiam interfici poſſunt. Poſtea quærit ſi hiuſmodi

interfecerunt:qui reſpondet dicens: non putamus eos eſſe homicidas, qui zelo iuſtitiæ eos occiderunt:uerũ non habent poteſtatem legitimam occidendi, aliquos interfecerint: an ſint rei cauſi ſanguinis iudicandi,

Digitized by Google

dicandi. Cui quæſtioni reſpondet per ſequens capitulum.

REmittuntur.] CASVS. Oſtendit Ambr. in hoc ca. quòd ſicut peccata remittuntur per uerbum Dei, cuius uerbi diaconus interpres eſt & executor: ſic peccata quandoque puniuntur per iudices, qui poteſtatem habent puniendi: quãdoque per populos: ſicut popul⁹ Iudæorũ ſæpe punitus eſt ab alienigenis ex præcepto Dei.

a ¶ Per Dei uerbũ.] .i. per orationẽ uel per prædicationẽ ecclesiæ ſcilicet per p̃dicationem Euãgelij ſic 15.q.1.nec is. & ſup.ea. non ſolũ.

HINC NOTANDVM. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte oſtẽdit Grat. qđ Deus aliquando punit peccata hominũ per neſciẽtes: & hoc probat quatuor exẽplis Regum & principum, ſcilicet exẽplo Sennacherib, & Nabuchodonoſor, Antiochi, & Principum Romanorum: qui licet Deo ſeruirent in puniendo malos; tamen quia ſuę fortitudini & ſuperbiæ imputabãt, ignorãtes ſe eſſe miniſtros Dei; ideo & ipſi puniti ſũt, & deſtructi ſicut patet g exempla, quę aperte ponũtur i litera. In ſecunda parte oſtẽdit qđ Deus aliquãdo punit peccata hominum per ſciẽtes, & hoc probat exemplo Iudæorum, per quos puniuit Deus Amorrhæos, & Chananæos, & alias gẽtes, quas expulerũt de terra promiſſionis, quam Deus p̃miſerat ſe daturum Abrahæ & ſemini eius ſed nõ antequã peccata Amorrhæorum conſummata fuiſſent: quæ tunc conſummata fuerunt cum populus Iſrael de Ægypto eſt liberatus. Qui ergo diuino iuſſu & bona intentione ſicut populus Iſrael punit delinquentes, non peccat: qui uero prana intentione hoc faciunt, licet occulto inſtinctu Dei incitentur ad perſequendum malos, ſicut Sennacherib, & exteri qui populum delinquentem ſunt perſecuti: non ſunt immunes à delicto, qui qñque incitantur ad puniendum peccata eorum, qui ſunt futuri boni, ut tandem per ipſos bonos correctos, ipſi poſtea puniantur: quod probatur exemplo Iabin Regis Chananæorum, & exemplo Madianitarum. Secunda pars incipit ibi, ¶ Per ſciẽtes] peccata.] [Aſſur.] .i. Sennacherib. [nondum enim conſummata ſunt peccata Amorrhæorum, .i. nondum peruenerunt ad cumulum peccatorum ſuorum: quia nondum fecerant omnia peccata: quæ facturi erant ad hoc ut digni eſſent expulſione:

b ¶ Per

cet. Sed quæritur, ſi contingat aliquos malos puniri ab his qui non habent legitimam poteſtatem, an ſint rei effuſi ſanguinis hi, per quos puniuntur.
De his ita ſcribit Ambroſius li.2.de Cain, & Abel, c.4.

¶ Aliquando puniuntur peccata per populos iuſſu diuino excitatos. C. XLIX.

REmittuntur peccata per Dei uerbũ, [a] cuius leuites interpres, & quidam executor eſt. Remittuntur etiam per officium ſacerdotis, ſacrumque miniſterium: Puniuntur quoque per homines: ſicut per iudices, qui poteſtate ad tempus utũtur. *& infra.* ¶ Puniuntur peccata etiã per populos: ſicut legimus, quia ſæpè † ab alienigenis Dei iuſſu excitatis, propter diuinæ maieſtatis ofenſam ſubactus † eſt populus Iudæorum.

† *ſæpè alienigenis.*] orig.
† *ſubiectus.*] orig.

Hinc notandum eſt, quòd aliquando punit Deus peccata per neſcientes, aliquando per ſcientes. Per neſcientes peccata punit: ſicut per Sennacherib, [b] & per Nabuchodonoſor, [c] & per Antiochum, & per principes [d] Romanorum, & per nonnullos reges gentilium populum Iſraeliticum delinquentem aliquando afflixit, aliquando captiuauit. Vnde ipſe Dominus ait per prophetam: [*Virga furoris mei Aſſur: ipſe autem non cognouit.*] *Aſſur [e] erat uirga furoris Domini: quia per eum innumeras gentes diuina iuſtitia flagellare diſpoſuit. Ipſe uero non cognouit: quia in ſuperbiam elatus uictoriam, quam aſſecutus fuerat, non diuina potentia, ſed ſuis uiribus attribuit. Vnde contra eius ſuperbiam Dominus loquitur dicens:* [*Numquid gloriabitur ſerra contra eum, qui ſecat in ea? aut nunquid exaltabitur ſecuris contra eum, qui cedit in ea?*] *Quibus ſimilitudinibus ſatis perſpicuè oſtenditur, quod ſicut ſerra & ſecuris nec ſecare nec cadere ligna poſſunt; niſi ab alio regantur, ac ideo contra regentes ſe ſuperbire non debent; ſic illi, per quos Deus punit, abſq; nutu diuinæ diſpoſitionis nihil agere ualent: ac ideo contra regentem ſe ſuperbire eis non licet. Tales in eo quod puniũt, Deo ſeruire dicũtur: in eo autem quod ignorantes ſe eſſe miniſtros iræ Dei impia uanitate ſuperbiunt, mercedem ſuæ ſeruitutis à Deo non niſi temporalem [f] inueniunt: pœnam uero*

4.Reg.25.
2.Malach.5.
Eſa.10.
Eſa.10ibi.

b ¶ Per Seunacherib.] Regem Aſſyriorum, qui maximã partem filiorum, Iſrael captiuauit, qui cum uenisſet ad obſidendã Hieruſalem, ab angelo exterminatore nocte eſt fugatus, occiſis ab eodem Angelo clxxxv. millibus de exercitu ſuo.

Sennacherib fuit Rex Aſſyriorum.

c ¶ Et per Nabuchodonoſor.] Qui cepit Hieruſalem & tribum Iuda, & tribum Beniamin in Babylonicam captiuitatem duxit.

d ¶ Et principes.] .ſ. per Veſpaſianum, & Titum, qui xlij. anno poſt paſſionẽ Dñi Hieruſalem deſtruxerunt.

e ¶ Aſſur.] Sennacherib.

f ¶ Non niſi temporalem.] Ar. q̃ ſufficit aliquẽ bonũ facere

Digitized by Google

Ezech.29. paulo aliter, quam in vulgo. aut apud lxx.

ſuæ ſuperbiæ non effugiunt. Vnde cum Dominus diceret ad prophetam de Nabuchodonoſor: (Quid dabo ei pro labore, quo ſeruiuit mihi apud Tyrum? ſtatim ſubiunxit,

Dan.4.

(Da) [a] hoc eſt datam ſibi pronuncia Aegyptum & Aethiopiam.) Cum autem in corde ſuo ſuperbiens poſtea diceret: (Nonne hæc eſt Babylon, quam ego condidi in robore regni mei? &c.) ſtatim immutauit Deus rationabilem mentem eius, & induit eum ferina beſtialitate, vt ab omnibus fugiens cum beſtijs viueret. Per Antiochum [b]

1.Machab.1.

quoq; cum idololatriam iudaicæ plebis Dominus puniret, & pacem, quam ex lege Dei abiecta & ex ſacris nationū aſſumptis quærebant, illis in perniciem verteret, quia Dei diſpoſitionem ignorās ſuæ facultati deuaſtationem illius plebis attribuit: imprecatur in eum propheta dicens; (Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt, & in regna, quæ non inuocauerunt nomen tuum: ne forte dicant in gentibus, ubi eſt Deus eorum?) Similiter, cum per Romanos peccatum mortis Chriſti Deus punire decreuiſſet:

Pſal.78.

vrbis excidium, & iudaicæ plebis miſeram captiuitatem

Pſal.73.

ſuis viribus adſcriberecœperunt: vnde contra eos propheta imprecatur dicens: Leua manus tuas in ſuperbias eorū, qui te oderunt.) & qui multa maligne operati, monumenta ſuæ victoriæ poſuerunt [c] *in medio atrio tuo.) Per ſcientes peccata puniuntur: ſicut Deus per filios Iſrael voluit peccata punire Amorrhæorum, & Chananæorum, & aliarum gentium: quarum terram Iſraelitis poſſidendam dedit: quibus etiam præcepit, vt nemini eorum parcerent; ſed omnes morti traderent. Quod propter peccata eorum illis contigiſſe ex verbis Domini apparet, qui cum diceret ad Abraham: (Semini tuo dabo terram hanc.) veluti quæreret; quare nō modo eam das mihi? audiuit: (Nondum enim ſunt peccata Amorrhæorum conſumata.) Qua tunc intelliguntur fuiſſe conſumata, cum populus ille de Aegyptiaca ſeruitute liberatus terram eorum, ſicut Abrahæ promiſſum fuerat, in hæreditatem accepit. ¶ Cum ergo ſic diuino iuſſu ad puniendū peccata populi excitantur, ſicut populus ille iudaicus eſt excitatus ad occupandā terrā promiſſionis, & ad delendas gentes peccatrices: ſine culpa noxius ſanguis effunditur, & q̄ ab eis male poſſidentur, in ius, & dominiū rite tranſeunt bonorum.* [d] *Cū uero occulto inſtinctu aliqui mouētur ad perſequendos malos, ſicut Sennacherib, & cæteri, qui populū delinquentē perſecuti ſunt; licet occulto inſtinctu operante illorū meritis incitentur ad perſequendum; tamen, quia prana intentione non peccata delinquentium punire, ſed illorum bona rapere, vel*

Iud.4.

ſuæ ditioni ſubijcere quærunt, non ſunt immunes a crimine. De quibus etiam notandum eſt, quid aliquando excitantur ad puniendum peccata bonorū; vt tandem per bonos correctos ipſi quoque puniantur: ſicut in libro Iudicū legitur de Iabin rege Chananæorum, & de Madianitis: quid propter idolatriam populi ſuſcitauit eos Deus, vt Iſrael affligerent & terram eorum occuparent. Cum autem populus Dei ſub manibus eorum diutius afflictus peccatum ſuum recognoſceret, & per pœnitētiam ſibi Deum placaret;

Iud.4.

Dei præcepto, & Barach comitatus Delboram prophetiſſam vxorem Lapidoth, Iabin regem Chananæorum, & Zizaram ducem exercitus ſui contriuit: & Gedeon Zebee, & Salmana reges Madianitarum, & Oreb, & Zeb, duces eorum morti tradidit. Apparet ergo, quod aliquando per legitimam poteſtatem gerentes, aliquādo per populos diuino iuſſu excitatos, mul-

facere ad hoc vt remunerandus ſit, etſi illud mala intentione faciat. Nam & qui prædandi animo gerit negotia alicuius, habet actionem negotiorū geſtorū, vt ff.de neg.ge. ſi pupilli.§. ſed & ſi quis negotia. Item eſt hic ar. ꝙ qui ignorās adimpleuit uoluntatē alicuius dicitur obtemperaſſe ſuæ uoluntati arg. contra, ff.de condi. & dem. l.2. ubi dicitur: non enim videtur obtēperaſſe qui tali caſu obtēperat. Sed illud obtinet cum conditio apponit, quæ eſt in poteſtate alicuius ſecus ſi nō eſt in poteſtate, vt ibi dicit. Item eſt hic argu. ꝙ ex eodem facto conſequitur quis præmium, & pœnam, vt 22.q.1. ſi quæ liber. a ¶ Da. ideſt, datam pronuncia. ſimilis expoſitio ff.de teſta. hīdes palā: §. ſi q.d. b ¶ Per Antiochū.] Qui tēpore Machabęorum Hieruſalem cœpit, & templum polluit. t

Obtēperans caſu fatali non videtur obtēperare.

c ¶ Poſuerunt.] Quia vexilla & ſcuta, & arma poſuerūt i tēplo. in ſignum victoriæ. d ¶ Bonorum.] i. in ſignum eorum, qui ſunt futuri boni.

Quod

1 Qui et poſuit arā idoli in medio Hieruſalē q̄ Matathias deſtruxit, & aufugit ad mōtes cū quinque filijs, p quos Deus fecit ſalutē in Iſrael. de hoc habes 1. e. ſi audieris. ſub iſto Antiocho ignis de tēplo extinctus fuit, quia vēdidit ſacerdotium Iaſoni, vt habetur 1.q.1. ſicut eunuchus. Arch.

Vòd autem.] CVSVS. Hic intitulatur ſexta quæſtio, qua quæritur, vtrum mali ſint cogendi ad bonum? Et reſpondet, ꝙ ad illud bonũ, quod nunquam voluit, aliquis cogi non dẽt, vt x. c. q. 5 ad fidẽ, & 20. q. 3. præſens. ſed ad illud bonum quod ſemel voluit, ſi poſtea deſerat, eſt cogẽdus, vt 3. 11. d. de Iudæis, & ꝓcedit hoc ordine Gr. Primo probat, ꝙ mali ſunt ad bonũ cogẽdi, uſque ad §. [Ex his.] Deinde probat contrarium: tandem ſolutionẽ dat. Probat ergo Gra. in hoc cap. ꝙ mali ſint cogendi ad bonũ exemplo populi Iſraelitici, & auctoritate Chriſti, & Pauli.

Bonum facere utrũ quis cogatur.

a ¶ Quod aũt.] Hæc q. nihil habet dubitationis, quia ad bonũ non ſuſceptũ nemo cogẽdus eſt. 3. q. proxi. ad fidẽ: ſed ad bonum quod ſuſcepit. cogendus eſt, vt 45. d. de Iudeis magiſter tamen aliter ſoluit. inf. ea. §. vlt.

ADDITIO. Dicas ꝙ illi, qui fidẽ non receperunt, nõ ſunt abſolute compellendi, ſed ſunt quandoque excitãdi exhortationibus. 45. d. qui ſyncera. quandoq; præmiis. 3. ead. q. 4. capuit. qualiter hoc intelligatur habes ext. de bapt. maiores. noſtra enim fides nõ patitur, ꝙ tales inuiti cõpellani, ut ꝓdictis iuribus. & ext. de Iudæ. ſicut. Ioan.

SChiſmatici dñt.] CASVS. Auguſt. oſtẽdit Bonifacio in hoc c. ꝙ hæretici & ſchiſmatici poſſunt violenter ad bonum compelli. Et hoc probat quinq; modis, q. legẽdo literã clarius oſtendũtur. Primus modus incipit ibi, [Ecce habẽt. Secundus ibi, [Cur ergo.] Tertius ibi, [An non hoc ptinet. Quartus ibi, [Etiã hinc nõ abſurde.] Quintus ibi, [Vnde & ipſe Dñs.]

b ¶ Schiſmatici.] Suc. q. 4. quis nos.

c ¶ Seduxerunt. Mitius hic agitur cũ circumuento, quàm cũ coacto, cum tamen aliis ſubuenitur coacto in voto, vt extra quod metus causa, per latum: ſed non ſubuenitur in circumuento, vt 20. q. 3. conſtituit. Coacto ſubuenitur.

d ¶ Prophetica. Quia nondum erat impleta prophetia. Et nunc Reges intelligite, &c. vt ſup. q. 4. nõ inuenitur

a ¶ Com-

li pro peccatis ſuis non ſolum flagellantur, ſed etiam rite perduntur. Nec eſt contrarium illud Auguſtini quod ad Marcellinum pro circumcelliombus ſupplicans rogabat, vt verberibus eos coerceret, non morte perderet. Quamuis enim ſupplicando ſpatium vitæ eis reſeruari poposcit; non tamen legum ſeueritatem, qua tales morte plectuntur, non obſeruandam docuit

ſup. ead. c. 1.

QVAESTIO VI.

VOd autem [a] quæritur, an mali ſint cogendi ad bonum, facile apparet. Antiquus namque populus ille metu pœnarum ad obſeruationem legis cogebatur. In Euangelio quoq; Dominus ait diſcipulis ſuis: (Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non poſſunt occidere: ſed potius eum timete,) ideſt, ei in timore ſeruite, (qui poteſt animam & corpus perdere in gehennam.) Paulus quoque cum eccleſiam Dei perſequeretur, in itinere cæcatus ad Deum conuerti coactus eſt. Vnde ſe abortiuo ſimilem teſtatus eſt dicens:) Nouiſſime autem omnium tanquam abortiuo viſus eſt, & mihi.)

Matth. 10.

Act. 9.

1. Cor. 15.

Hinc Auguſtinus ſcribit epiſt. 50. ad Bonifacium.

¶Eccleſia malos debet cogere ad bonum, ſicut Chriſtus Paulum coegit. C. I.

SChiſmatici [b] dicunt, cui vim Chriſtus intulit? quem coegit? Ecce habent Paulum apoſtolum. Agnoſcãt in eo prius cogentem Chriſtum, & poſtea docentem; prius ferientem, & poſtea conſolantem. Mirum eſt autem, quomodo ille, qui pœna corporis ad Euangelium coactus intrauit; plus illis omnibus, qui ſolo verbo vocati ſunt, in Euangelio laborauit, & quem maior timor compulit ad charitatem; eius perfecta charitas foras miſit timorem. ¶Cur ergo non cogeret eccleſia perditos filios, ut rediſup. ea. q. 4. quis nos luo p. 10. c. 59.

1. Cor. 15.
1. Io. 4.

rent; ſi perditi filij coegerunt alios, vt perirent? Quamuis & illos, quos non coegerunt, ſed tantummodo ſeduxerunt, [c] ſi per terribiles, ſed ſalubres leges in eius gremium reuocentur, blandius pia mater amplectitur, & de illis multo amplius, quam de illis, quos nunquam perdiderat, gratulatur. ¶An non pertinet ad diligentiam paſtoralem, etiã illas oues, quæ non violenter ereptæ, ſed blande, leniterque ſeductæ a grege aberrauerint, & ab alienis poſſideri cœperint, inuentas ad ouile Dominicum, ſi reſiſtere voluerint, flagellorum terroribus, vel etiam doloribus reuocare? *Item infra.* ¶A Chriſto coactum oſtendimus Paulum. Imitatur itaque eccleſia in illis cogendis Dominum ſuum. Quæ prius, vt neminem cogeret, expectauit, vt de fide regum atque gentium prædictio † prophetica [d] compleretur.) Etiam hinc enim non abſurde

† *prædicatio*] orig.

Digitized by Google

a ¶ Completa.] Primo.n.ſalubriter admonendi ſunt boni:ut ſic cætera multitudo frangatur, ut 44.d.commeſſationes 50.d.ut conſtituerentur.Io.

QVod errauerat.] CASVS. Donatiſtæ dicebãt ꝙ ipſi non intelligitur illa Apoſtolica ſententia vbi Beatus Paulus dixit. [paratus vlciſci omnẽ inobedientiã, cum completa [a] fuerit prior veſtra obedientia.]Vnde ipſe Dominus nos ad magnam ęquam ſuam prius adduci iubet cõuiuas poſtea cogi.Nam cum ei ſerui ſui reſpondiſſent: [Domine factũ eſt quod iuſſiſti,& adhuc locus eſt:exite,inquit, in vias,& ſepes,& quoſcunque inueneritis,cogite intrare.] In illis ergo,qui primo leuiter adducti ſunt, cõpleta eſt prior obedientia:in illis autem,qui coguntur, inobedientia coercetur *Item infra.* ¶ Si per poteſtatem, † quã per religionem,ac fidem Regum tempore, quo debuit,diuino munere accepit eccleſia,ij, qui inueniuntur in vijs, & ſepibus,ideſt in hæreſibus, & ſchiſmatibus coguntur intrare;non quia coguntur,reprehendat; ſed quo coguntur,attendant.

¶ *Initium huius capituli apud B.Auguſt.ibi de Donatiſtis agentem ſic habet* . Vbi eſt quod iſti clamare conſueuerunt, liberum eſt credere , cui vim ; &c. *vt ſupra ea.q. 4.quis nos verſ.sui uim* .

Item ad Donatiſtas epiſt.166.

¶ Varijs modis errantes corripiuntur a Deo .

C. II.

QVod errauerat [b] (inquit Dominus)non reuocaſtis; & quod perierat , non requiſiſtis.] Hoc vobis [c] p nos ipſe Deus facit , ſiue obſecrando,ſiue minando, ſiue corripiendo,ſiue damnis,ſiue laboribus,ſiue per ſuas occultas admonitiones, vel viſitationes, ſiue per poteſtatũ temporalium leges.

Item in epiſt.48.ad Vincentium.

¶Non eſt conſiderandum,quòd quiſque cogitur,ſed quale ſit illud,quo cogitur. C. III.

VIdes,vt opinor,nõ eſſe conſiderandũ,ꝙ quiſq; cogitur,ſed quale ſit illud,quo cogitur, vtrum bonũ , [d] an malum,nõ ꝙ quiſque bonus poſſit eſſe inuitus; ſed timendo quod non vult pati , vel relinquit impedientem animoſitatẽ, vel ignoratam cõpellitur cognoſcere veritatẽ ut timens vel reſpuat falſum de quo cõtendebat, vel q̃ rat verũ,qđ neſciebat, & volens [e] iam teneat quod nolebat. *Item infra.* ¶ Mea primitus ſnia erat,neminẽ ad vnitatẽ Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agẽdum,diſputatione pugnandum,ratione vincendum,ne fictos catholicos haberemus,quos apertos hæreticos noueramus . Sed hæc opinio [f] mea nõ contradicentium verbis,ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis.Nam primo miki opponebatur ciuitas mea , quæ cũ tota eſſet in partẽ Donati, ad vnitatẽ catholicã timore legũ Imperialium conuerſa eſt , quam nunc uidemus ita huius veſtræ animoſitatis pernicię deteſtari, ut in ea nunquã fuiſſe credatur. [g] Ita aliæ multæ,quę mihi nominatim commemorabantur, ut non erant cogendi ad bonum :.ſed Auguſt.reprehendit eos auctoritate Ezechielis prophetæ reprehendentis prælatos,qui negligebant malos corrigere & reuocare. Dominus enim per bonos prælatos reuocat malos rogando, minando,& corrigendo, damnis & laboribus , ſiue per ſuas occultas viſitationes , ſiue per potentiã ſæculatem.

b ¶ Quod errauerat.] Verba ſunt apheræ 1. alloquẽtis magiſtros, legis per 34. quos intelliguntur prælati per quos ꝙbat Aug. malos eſſe cogendos.

c ¶ Hoc uobis.]Verba Auguſtini.

VIdes.] CASVS. Hoc capit. duas habet partes. In prima parte dicitur, ꝙ Vincentius non debet conſiderare, qđ ipſe cogitur , ſed id quid cogitur , utrũ ad bonum , uel ad malum. Nec hic dicit Aug. ꝙ pter hoc, quod quis inuitus fit bonus , ſed quia pp metum uel relinquit malũ ꝙ faciebat. uel compellitur cognoſcere veritatem . In 2.par.dicitur ꝙ Aug. fuit in hac opinione ꝙ hæretici uerbis & non ui eſſent compellendi ad bonũ.Sed hæc ſua opinio multis exemplis prudẽtiũ ſuperabatur.Et primo exemplo ſuę ciuitatis, & poſtea aliarum multarũ.Secunda pars incipit ibi.] Itẽ infra,Mea primitus ſentẽtia.]

d ¶ Bonum.] Vt 3. q.5.ad fidem.

e ¶ Et nolẽs.]Sic ex nolẽte fit ualens,ut ſup. 74. d. cõſulunt. & 3.q.4.diſplicet.

f ¶ Opinio.] Sic er- Opinio magro iuriſperitus dẽt tam poſſe mutare opinionem ſuã,ſi expedit mutare.ut 12.q.1.certe &. ff. de iure pat. dita. Itẽ ex hoc loco dñs quidam Aug. qñq; fuiſſe hæreticã ſed potius probatur hic contrarium.

g ¶ Creditur.]Num quã creditur fuiſſe. [2] Vide quod malum quod factũ not. 12. q.1 eſt bonum ut vi.di-qđ aũt &c. ſtin.ferrum.& ff.de non erit &c. edi.edic.quod ita 2.apud.

Iapi

IAm uero.] CASVS. Christianus aliquis nomine Rusticus contumaciter in delicto perstitens, admonitionibus non corrigebatur: quare quærebat Maximianus episcopus a Greg. qualiter iste Rusticus sit coercendus? Et respondet, ꝙ graui onere pensionis est grauandus ut per hoc cogatur redire ad bonum.

a ¶ Iam vero.] Hoc intelligit de hæreticis ꝓtium est extra de hæret. c. sicut ubi phibetur ne aliquis eos teneat in terris suis, uel in domo vel aliquem cõtractum cum eis faciat. Sed dic, quod loquitur de eo, qui aliàs est incorrigibilis, uel loquitur de Iudeis pro ut dixi sup. q. 4. cap. ult. Ioan.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Hucusq; probauit Gratia. ꝙ mali sunt cogendi ad bonum: nunc vero vult probare cõtrarium: quia Deus coacta seruitia aspernatur: qđ sex auctoritatibus ꝓbat, quæ in litera facile apparebunt, & hoc in prima parte. In secunda parte ñdet obiectis dicẽs ꝙ homo, si sẽper esset inuitus, inutiliter cogeret ad bonũ, sed cogitur, ut timore pœnæ malum ducatur in desuetudinem. bonum uero ex cõsuetudine diligescat. Et ad hãc solutionẽ probandam inducit auctoritatẽ Aug. [Si ex necessitate.]. i. causa sumptꝰ. [Si inuitus, quia iniunctũ est mihi hoc officium [dispensatio,] idest distributio verbi Dei est tantum mihi credita.

b ¶ Seruitia.] Supra 35. quæstio. 1. non est.

c ¶ Inuitus.] Sed qualiter potest quis inuitus dare cum nec ignorãs nec inuitus quis donet, ut C. de dona. nec ignorans? Sed facias vim & differẽtiam inter dare & donare, ut donum dicatur quod aliquis ex libertate dat, & ex certa scientia, vnde episcopus non dicitur donare prębendas, sed dare.

Donare & dare differunt.

d Vt ff. de do. l. dati.

c ¶ Pudorem.] Quandoque etiam & alius quis taceat propter uerecundiam, non sibi prośudicat. ff. de furtis, l. pen.

e ¶ Si ex necessitate.] Idest, præcepto, uel loquitur de necessitate uitæ.

f ¶ Dispensatio.] alijs dispensio: sed mihi non proficio.

ipsis rebus agnoscerem, etiam in hac causa rectè intelligi posse, quod scriptum est: [Da sapienti occasionem, & sapientior erit. Prouer. 9.

Item Greg. Ianuario episcopo Caralitano, lib. 3. epi. 26.

¶Onere pensionis rusticus ad Dominum conuerti cogatur. C. IIII.

IAm uero a, si Rusticus tantæ perfidiæ, & obstinationis fuerit inuentus, vt ad Deũ minimè uenire consentiat: tanto pensionis onere grauandus est, ut ipsa exactionis suæ pœna compellatur ad rectitudinem festinare.

Ex his omnibus colligitur quod mali sunt cogendi ad bonum. Sed obijcitur, quod nemo est cogendus ad id, ad quod inutiliter cogitur. Ad bonum autem quisque inutiliter cogitur: cũ Deus aspernetur coacta seruitia b. Vnde Apostolus cũ ad eleemosynas Corinthios hortaretur, ait: [Vnusquisque, prout destinauit in corde suo, non ex 2. Cor. 9.
tristitia, aut ex necessitate: Hilarem enim datorem diligit Deus.] Vnde datur intelligi: quod qui inuitus c dat propter præsentem pudorem d, & rem & meritum perdit. Itẽ, cũ redderet causam, quare sumptibus abstineret; 2. Cor. 9.
ait: [Si ex necessitate e euangelizauero, non erit mihi gloria.] ¶ Item: [Si inuitus euangelizauero, dispensatio f mihi credita est. Si autem uolens hoc ago, mercedem habeo apud Deum.] ¶ Item cum Galatis scriberet legalia non esse tenenda, ait: [Si spiritu ducimini, nõ estis sub Gal. 5.
lege.] Ex quo apparet eum, qui sub lege est, idest, qui timore pœnæ, non amore iustitiæ seruit, non duci spiritu sancto: Si autem spiritu sancto non ducitur; Deo placere minimè valet. ¶ Item] Non accepistis spiritum seruitutis Rom. 8.
iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, abba pater.] Ex quibus verbis datur intelligi, quòd, & si in ueteri testamento timore pœnæ homines cogebantur ad bonum; tamen in nouo testamento sola libertate, et dilectione iustitiæ sunt inuitãdi ad fidem. Vnde illi dicuntur serui, & filij ancillæ, per- Gal. 5.
tinentes ad Ismael: isti dicũtur liberi & filia liberæ, pertinentes ad Isaac. ¶ Item Ioannes in sua epistola: [Timor 1. Ioan. 4.
non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem.] Qui autem cogitur, timore illo ducitur, qui non est in charitate; qui manus comprimit, non animum mutat, quo pœna timetur, non bonum diligitur. Porro Psal. 67.
sine dilectione boni, nullus Deo placere, uel in numero bonorum connumerari poterit. Vnde cum propheta diceret: [Animalia tua habitabunt in ea, scilicet hereditate; ostendens, quomodo ad ipsam habitationem perueniat, subdit. [In dulcedine tua quam tu præparasti pauperi Deus:] dulcedinem uocans; suauitatem boni operis, qua bonum fit non timore pœnæ, sed delectatione iustitiæ. Cum ergo sine hac dulcedine animalia in hereditate nõ habitent, patet ꝙ nemo, nisi inutiliter, ab bonum cogitur.

Digitized by Google

Nota ¶ Consuetudo. ² Sicut enim sera inducit filium, sic iste timor iustitiam. ut inf. de pœn. d. 3. sicut sera. Ioan.

Vide autem. CASVS. Hic intitulatur 7. q. qua quæritur an hæretici sint rebus suis, & reb. ecclesiæ spoliandi.

solo timore. Quicumque enim ad bonum cogitur; solo timore, non amore ducitur: non ergo sunt mali cogendi ad bonum. ¶ *His sic respondetur. Si bonum, ad quod mali coguntur, semper inuiti tolerarent, & nunquam voluntarij seruirent, inutiliter cogerentur ad illud. Sed quia humana natura est, & ea, quæ in desuetudinem ducuntur, abhorrere, & consueta magna custodia diligere; flagellis tribulationum mali sunt cohibendi a malo, & prouocandi ad bonum: ut dum timore pœnæ malum in desuetudinem ducitur, abhorreatur: bonum uero ex cõsuetudine dulcescat. Vnde Augustinus in psalmũ 127.* [*Cum a per timorem gehennæ continet se homo a peccato fit consuetudo* ² *iustitiæ, & incipit, quod durum erat amari: & incipit excludi timor a charitate, & succedit timor castus, de quo hic dicitur: quo timemus, ne tardet sponsus, ne discedat, ne eo careamus. Ille utilis est, sed non permanet in æternum ut iste.*

Ad uersi. uxor tua.

a ¶ Cum per timorem.] *Locus hic potius conuenit cum glossa ordinaria in eundem psalmum: sunt tamẽ hic aliqua ex B. Augustino, quæ non sunt in glossa.*

QVAESTIO VII.

Nunc autem ᵇ *quæritur, an hæretici suis, & ecclesiæ rebus sint expoliandi, & qui possident hæreticis ablata, an dicantur possidere aliena.*

De his ita scribit Augustinus ad Vincentium, epist. 48.

¶ Res terrenæ non nisi diuino, uel humano iure tenentur. C. I.

Iun p. 1. c. 170. Poly. l. 7. tit. 5.

QVicũque vos ex occasione legis huius Imperialis non dilectione corrigendi, sed inimicandi odio persequitur; displicet nobis. Et quamuis res quæque terrena recte a quoquam possideri non possit; nisi vel iure diuino ᶜ quo cuncta iustorũ sunt: vel iure humano, qđ in potestate est regum terræ, (ideoq; falso res uestras appellatis, quas nec iuste † possidetis, & secundum leges regum terrenorum amittere iussi estis, frustraque dicitis, nos eis congregãdis laborauimus, cum scriptum legatis:] Labores a impiorũ iusti edũt. †] (sed tñ, quisquis ex occasione huius β legis, quàm reges terræ Christo seruientes ad

† al. iusti.

† al. idem.

Hæreticorũ bona cui applicantur.

Ad uersi. uxor tua.

¹ Dicit Ray. hoc uidetur intelligẽdũ cũ patet publice prædicat contra fidem catholicam, uel publice profitetur, uel defendit errorem, uel coram prælato suo est cõuictus, vel cõfessus; aut sententialiter cõdẽnatus de hæresi. extra de verbo. signo. super quibusdam.

Iliandi, & an illi, qui possident res illas, sine peccato ualeant possidere? Et respondet quòd sic ut inf. cap. 2. & sup. 8. dist. quo iure. dummodo fiat per iudicem. ut supra ea. q. 3. sed sunt differentiæ. circa fi. Idem est de quolibet hoste, dummodo bellum sit iustum, ut sup. eo. q. 5. dicat. & d. 1. ius naturale ².

b ¶ Nunc autem.] Non solum hæretici, sed omnes hostes licite possunt spoliari rebus suis dummodo bellum sit iustum, & ille qui rem abstulit, iure factus est dominus illius rei sup. ea. quæst. 5. dicat. & sup. distinct. 1. ius naturale. & ff. de acq. rer. dom. naturali. 5. vult. hæreticis autem iustum est auferri ea, quæ habent, ut sup. dist. 8. quo iure. dummodo bellum sit iustum, & ille qui rem abstulit, iure factus est dominus illius rei sup. ea. quæst. 5. dicat. & sup. distinct. 1. ius naturale. & ff. de acq. rer. dom. naturali. 5. vult. hæreticis autem iustum est auferri ea, quæ habent, ut sup. dist. 8. quo iure.

Quicumq; uos.] CASVS. Vincentius Donatista de quatuor conquerebatur. Primo, quod Christiani persequebantur eum & alios hæreticos occasione legis Imperialis, non dilectione corrigendi, sed odio uindicandi. Secundo, quod occasione legis Imperialis res suas cupide auferebant. Tertio, quia res pauperum, uel basilicas, quas ipsi quondam tenebant nunc tenẽt Christiani per auaritiam. Quarto, quia recipiunt ita inhoneste viuentes hæreticos sicut honeste viuentes. Sed Aug. istis quatuor quæstionibus respõdet per ordinem: dicens. quòd displicet sibi si ista fiant, licet ipsi nihil recte possideant: cum scriptum sit, Labores impiorum iusti edent, & tamen de facili non credit ista sibi, quia ea non monstrant: quæ & si uera sint, ecclesia tamen multos tolerat, quos corrigere non potest: quod tribus rationibus probat. Secunda quæstio incipit ibi, [Et quamuis res.] Tertia ibi, [Quisquis denique.] Quarta ibi, [Quisquis pro aliquo.]

e ¶ ¶ Diuino.] idest, iure canonico, quo eis sunt omnia auferenda, ut sup. eod. q. 5. si uos. non obstat sup. dist. 8. quo iure.

a ¶ Dicendum

emendandam impietatem veſtram promulgauerunt, res
pprias veſtras cupide appetit; diſplicet nobis. Quiſquis
denique res ipſas pauperũ, vel baſilicas congregationũ,
quas ſub noie eccleſiæ tenebatis (quę omnino non debẽ-
tur, niſi ei eccleſiæ, quæ vera eſt Chriſti eccleſia) non per
iuſtitiam, ſed per auaritiam tenet; diſplicet nobis. Quiſ-
quis pro aliquo flagitio, vel facinore deiectum † [a] a vo- 24.q.1. quiſquis.
bis γ ita ſuſcipit, ſicut ſuſcipiuntur, qui excepto errore † al. proiectum.] orig.
quo a nobis ſeparamini, ſine crimine apud vos vixerunt;
diſplicet nobis. Sed nec facile iſta monſtratis: & ſi mon-
ſtratis, nonnullos toleramus, [b] quos corrigere, vel puni-
re non poſſumus: neque propter paleã relinquimus areã
Domini: neque propter pisces malos rumpimus retia Do
mini: neque propter hædos in fine ſegregandos deſeri-
mus gregem Domini: neque propter vana facta in contu-
meliam, migramus de domo Domini.

α ¶ Labores impiorum.] *Huic ſententiæ ſimile eſt, quod ſcribitur prouerb.* 13. Θησαυρίζεται δὲ δικαίοις πλοῦτος, *.i. vt inf. eo.c. quemadmodum.* Theſaurizantur aũt iuſtis diuitiæ impiorum. *Vbi vulgata habet,* Cuſtoditur iuſto ſubſtantia peccatoris. *Itemque Eſa.* 61. *ſcriptum eſt,* καὶ δώσω τὸν μόχθον ἀναπληρώσιμον *cum ante dixiſſet,* ἀντὶ τοῦ ἐυφρανθῆναι δίδεσθαι. *Sapientiæ* 10. *legitur.* Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum: *infra ea.c. quemadmodum.*

β ¶ Huius legis.] *In codice Theodoſiano, lib.* 16 *tit.* 5. *ſunt leges Honorij, & Theodoſij* 43. 52. & 54. *in quibus præcipitur ædificia, prædia, & loca, quæ ad conuenticula Donatiſtarũ, uel aliorum hæreticorũ antea pertinuerãt, ab eccleſiis catholicis uendicari uel eiſdẽ ſociari debere. Et ad hæc leges uidetur ſpectaſſe B. Aug. & hic, & in tract.* 6. *in Ioannem (vt notatum eſt ſup. d.* 8. *quo iure.) & contra literas Petiliani, (vt in proxime ſeq. c.) & alibi.*

γ ¶ Vobis.] *Sic eſt emendatum ex vetuſtis codicibus, & originali, cum in vulgatis, & hic, & inf.* 24. *q.* 5. *quiſquis legeretur,* nobis, *Vox autem,* deiectum, *non eſt mutata ob gloſſam. Nam in vetuſtis hic, & inf. cap. citato, & apud Iuonem, & in originali eſt,* proiectum.

Item contra literas Petiliani lib. 2. *c.* 43.

¶ Catholici non ideo aliena poſſident, quia ab hæreticis ablata tenent. C. 11.

SI de rebus, [c] vel locis eccleſiaſticis, quæ tenebatis, & Iuo p. 10. c. 75.
non tenetis, querimini; poſſunt & Iudæi ſe iuſtos di-
cere, & iniquitatẽ nobis obijcere, quia locum, in quo im-
pie regnauerũt, modo Chriſtiani poſſident. Quid ergo in
dignum; ſi ea, quæ tenebant hæretici, ſecundum patrem
Domini voluntatem catholici tenent? Ad omnes enim ſi
miles. i. ad omnes impios, [d] & iniquos illa vox Domini valet: Auferetur a
vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti iuſtitiam. An fruſtra ſcriptũ
eſt: Labores impiorum iuſti edent? Quapropter magis mirari debetis, qđ Matth. 21.
adhuc tenetis aliquid, quàm quod aliquid amiſiſtis. *Item c.* 59.

¶ Si quæ iã præciſi † poſſidere cœpiſtis; quia vobis ablata nobis Dominus
dedit: non ideo concupiſcimus aliena: quia illius imperio, [e] cuius ſunt om ſup. c. proximo.
nia facta ſunt noſtra, & iuſtè noſtra ſunt: Vos enim his vtebamini ad præci † *concifi.*] orig.
ſionem; nos ad vnitatem. Alioquin & primo populo Dei poſſent illi obijce-
re alienæ rei concupiſcentiam, qui diuina poteſtate ab eorum facie, quia ea

a ¶ Deiectũ.] Arg. q̃ ſi hæreticus tulit ſniam ſuper matrimonio, q̃ valet, vt j. proxi. cau. q. 1. q̃ ſquis. Arg. cõtra ext. eod. fraternitatis.

b ¶ Toleramus.] Infra 24. q. 2. pudenda 1.

SI de rebus.] CASVS. Hoc capitulũ diuiditur in duas partes. In prima cõquerebatur Petilianus de Chriſtianis q̃ bona poſſidebant hæreticorũ; ſed Auguſt. rñdet, q̃ iniuſte conqueritur, qđ ꝓbat exẽplo vno, & duabus auctoritatibus. In 2. par. obijciebat Chriſtianis concupiſcentiam rerum alienarum: qđ reprobat Aug. una ratione, & duobus exemplis, quæ omnia ſi bene inſpexeris, facile videbis. Secunda pars incipit ibi, [Si qua iam præciſi.]

c ¶ De reb.] Hoc nomẽ, res, hic ſtricte ſumitur. nam ſm veram ſignificationẽ omnia comprehendit, & corporalia, & incorporalia. Vt ff. de ver. ſignif. rei appellatio. & l. rei appellatione Ioan.

d ¶ Et impios.] Per hoc dicunt quidã, q̃ Iudęis, & Sarracenis licite poſſumus ſua auferre, & intelligitur id quod dĩ inf. q. 8. c. diſpar. de perſonis Iudęorum, nõ de rebus. Sed ſecus credo, quia Iudæi ſoluunt tributum, & de voluntate noſtra tenent ea, quæ habent 1.

e ¶ Imperio.] Simile 14. q. 5. dixit. 45. diſt. qui ſincera.

Quod Iudæis, & Sarracenis ſua auferre nõ debem⁹. 1 Dicas, q̃ eſt differẽtia inter Iudęos & Paganos, ſiue Sarracenos: Iudæos enim nõ debemus occidere, uel ſpoliare, ſed Sarracenos ſic j. e. q. 8. diſpar. arg. 45. d. qui ſincera. ext. de Iudæis ſicut. ſm Io. de Fi. Sed de hac materia vide latius quid no. Inno. & Hoſt. ext. de uoto, c. qã ſup. Arch.

Digitized by Google

QVod autem nobis.] CASVS. Hæretici obijciebant catholicis concupiſcentiam rerum alienarum: ſed Auguſt. eos reprehendit, dicens, hoc non eſſe verum, quia ſi hoc eſſet verum, nunquam eos compellerent inuitos ad fidem catholicam retinendam: ſed res eorum tan-

terra male vtebantur, expulſi ſunt; & ipſi Iudæi, a quibus ablatum eſt regnum ſecundum verba Domini, & datum eſt genti facienti iuſtitiam, poſſunt obijcere alienæ rei concupiſcentiam: quia eccleſia Chriſti poſſidet, † vbi perſecutores Chriſti regnabant.

Pſal. 154.

† *al. ibi poſuit.*

Item epiſtola 50. ad Bonifacium.

¶ Res eccleſiaſticæ ab hæreticis iniuſte poſſidentur. C. III.

Poly. l. 7. tit. 5. Anſ. l. 11. c. 59.

QVod autem nobis obijciunt, quod res eorum cõcupiſcamus, [a] & auferamus, vtinam catholici fiãt, & nõ ſolum quæ dicunt ſua, ſed etiam noſtra in pace nobiſcum, & charitate poſſideant. Vſque adeo autem calumniandi [b] cupiditate cæcantur: vt non attendant, quàm ſint inter ſe contraria, [c] quæ loquuntur. Ipſi certe dicũt, & inuidioſiſſime ſibi conqueri videntur: quod eos in noſtram cõmunionem violẽto legum imperio coarctamus. Hoc vtique nullo modo faceremus: ſi res eorũ poſſidere vellemus. Quis auarus quærit poſſeſſorem? Quis dominandi cupiditate inflãmatus, vel faſtu dominationis elatus deſiderat habere conſortem? Ipſos certe attendant quõ tam ſuos, iam noſtros ſocios, & fraterna nobis dilectione coniunctos, quemadmodum ea † teneant, non ſolum, quæ habebant, [d] ſed etiam noſtra, [e] quæ non habebant: Quæ tamen, ſi pauperum compauperes ſumus, & noſtra ſunt, & illorum. Si autem priuatim, quæ nobis ſufficiant, poſſidemus: non ſunt illa noſtra, ſed pauperũ quorum procurationem [f] quodammodo gerimus, non proprietatẽ nobis vſurpatione damnabili vendicamus. Quidquid ergo nomine eccleſiarum parte Donati poſſidebatur: Chriſtiani Imperatores legibus religioſis cum ipſis eccleſijs ad catholicam tranſire iuſſerunt. Cum ergo nobiſcum ſint plebes earundem eccleſiarum, nobiſcũ pauperes, qui de eiſdem poſſeſſi vinculis alebantur: ipſi potius foris poſiti deſinant concupiſcere aliena; ſed intrent in vnitatis ſocietatem, vt pariter gubernemus non illa tantum, quæ dicunt ſua, verum etiam quæ dicuntur, & noſtra. Scriptum eſt enim. [Omnia veſtra: vos autem Chriſti. Chriſtus autem Dei. g]

† *al. ſua.*

ſup. 12. quæſt. 1. ſi priuatim.

1. Cor. 3.

Item in eadem, epiſtola 50.

¶ *Antea citabatur ex epiſtola ad Vincentium, in qua nõ habetur.*

¶ Qui a corpore Chriſti præciditur, ſpiritum iuſtitiæ tenere non poteſt. C. IIII.

QVemadmodum membrum, ſi præcidatur ab homi-

a ¶ Concupiſcamus.] Sup. ea. q. 4. ipſa pietas in fi.

b ¶ Calumniandi.] Non eſt calumniandum ius. inſ. de cõſ. d. 2. liquido. ff. ad ex hib. kpeniul.

c ¶ Cõtraria.] Arg. q̃ cõtraria dicẽs nõ eſt audiẽdus. vt ext. de app. ſolicitudinẽ. & 74. diſt. geſta. C. de mun. patri. profeſſio tua. Arg. 5 ext. de iud. c. examinata, vt dixi 14. q. 1. in fi.

d ¶ Habebãt.] Non intelligas de pure dominio; ſed habere eſt idẽ quod eſſe dñm rei, quandoq; idem eſt q̃ poſſidere, ut ff. de verb. ſig. hîc.

Hîc dupliciter ſumitur.

c ¶ Sed etiã noſtra.] Id eſt, ad conſeruandum nobis data.

f ¶ Procurationẽ.] Prælati sũt procuratores non dñi rerũ eccleſiaſticarum. vt hic. & 12. q. 1. c. ult. q̃nque dicunt dñi. 16. q. 1. & temporis. q̃nque defenſores, 16. q. 1. in canonib. tamen licet prælatus dicatur procurator, magis habet liberã adminiſtrationẽ 1. quã ſimplex procurator. vnde aliquantũ date põt, ſi hoc habet cõſuetudo regionis, ut ext. de don. c. 2. Arg. contra. infra ea. q. 8. cõuenior.

Eccleſiaſticarum rerũ p̃lati ſunt procuratores, & non dñi.

g ¶ Dei.] Scilicet patris 2.

2 Adimplendo eius uolũtatem.

QVemadmodũ.] CASVS. Hoc c. diuiditur ĩ tres partes. In prima parte dicit Aug. q̃ hæreticus eſt ſicut mẽbrũ a corpore præciſum: quia ſicut tale mẽbrum non habet ſpiritum vitæ, ſic hõ a corpore Chriſti ſeparatus non hẽt ſpiritum iuſtitiæ. In ſecunda par. ponuntur quatuor q. Vincentij. Prima eſt quare Chriſtiani quærunt hæreticos? Et reſpondet Auguſt. ne iniuſti permaneant. Secunda eſt, quare non baptizant eos Chriſtiani cum quærunt ipſos? Et reſpõdet Aug. q̃ iniuria non eſt facienda ſacramento. Tertia eſt, quare nõ agunt pñiam apud Chriſtianos? Et rñdet Aug. imo. & ſi non egerint, vitam non habebunt. Quarta q̃ eſt, & ſi non recipiũt baptiſma cũ reuertunt: quidq;

tantummodo reciperent: nullus enim auarus quærit compoſſeſſorem. Attendant ergo quondam ſocios ſuos qualiter ab eccleſia tractentur: qui non ſolum ſua, ſed & res catholicorum, quas non habebant, poſſident, quæ pauperum ſunt, etſi catholici procurationem de ipſis gerant: vnde niſi reuertantur, ea ex iuſta auferuntur auctoritate legum Imperialium. Cum ergo ple-

recipiunt? Et reſpondet quod accipiunt vnitatem ſpiritus ſancti, ſcilicet charitatem, quam non habebant. In tertia obiicit Vincentius Donatiſta concupiſcentiam Chriſtianæ. & Aug. improbat duab. auctoritatibus; & hortatur hæreticos, ut reuertantur ad eccleſiam, & ſuos labores poſſideant. Secunda pars eſt ibi, [Sed hoc é.] Tertia ibi, [Si autem.] Sequens cap. patet.

pro terra defendenda. vt infra. vt pridem, & pro feudo certum numerum militum date principi. vt infra eod. §. ecce. quod autem iuris ſit, de hoc plenius conſuetum

nis viui corpore, non poteſt tenere ſpiritum vitæ; ſic homo, qui præciditur de Chriſti iuſti corpore, nullo modo poteſt tenere ſpiritum iuſtitiæ, etiam ſi figuram membri teneat, quam ſumpſit in corpore. In huius ergo compagem corporis veniant: & labores ſuos non dominandi cupiditate, ſeu bene vtendi pietate poſſideant. Nos autem [a] voluntatem noſtram; vt iam dictum eſt, ab huius cupiditatis ſordibus, quolibet inimico iudicante, purgamus; quando eos ipſos, quorũ labores dicũtur, vt nobiſcum; & illis, & noſtris in ſocietate catholica vtantur, quantum valemus, inquirimus. ¶ Sed hoc eſt, inquiũt, quod nos mouet; ſi iniuſti ſumus; quare nos quæritis? Quibus reſpõdemus, q̃rimus vos iniuſtos, ne permaneatis iniuſti: quærimus perditos, vt de inuentis gaudere poſſimus, dicentes, mortuus erat frater, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. Quare ergo me, inquit, non baptizas, vt me abluas à peccatis? Reſpondeo, quia non facio iniuriam characteri Imperatoris; cũ errorem corrigo deſertoris. [b] Quare, inquit, apud te vel pœnitentiam non ago: Imò, niſi egeris, ſaluus eſſe non poteris. Quomodo enim gaudebis te eſſe correctũ, niſi doleas te fuiſſe peruerſum? Quid ergo, inquiunt, apud vos, cum ad vos tranſimus, accipimus? Reſpondeo, non quidem accipitis baptiſmum, qui vobis extra compagem corporis Chriſti ineſſe potuit, prodeſſe non potuit: ſed accipitis vnitatẽ ſpiritus in vinculo pacis (ſine qua nemo poterit uidere Deum) & charitatem, quæ, ſicut ſcriptum eſt, cooperit multitudinem peccatorum. *& ſupra.* ¶ Si autem conſideremus, quod ſcriptum eſt in lib. Sapientiæ; [Ideo iuſti tulerunt ſpolia impiorum.] Item, quod legitur in Prouerbijs: [Theſaurizantur autem iuſtis diuitiæ impiorũ;] tunc videbimus non eſſe quærendũ, qui habeant res hæreticorum, ſed qui ſint in ſocietate iuſtorũ. *Item poſt aliqua.* ¶ Si corpus Chriſti tollit ſpolia impiorum, & corpori Chriſti theſaurizantur diuitiæ impiorum; non debent impij foris remanere, vt calumnientur, ſed intra potius, vt iuſtificentur. *Item poſt aliqua.* ¶ In Chriſti ergo compagem corporis veniant: & labores ſuos non dominandi cupiditate, ſed bene vtendi pietate poſſideant. Nos autẽ voluntatem noſtram, vt iam dictum eſt, ab huius cupiditatis ſordibus, quolibet inimico iudicante, purgamus: quando eos ipſos, quorum labores dicuntur, vt nobiſcũ & illis, & noſtris in ſocietate catholica vtãtur, quantum valemus, inquirimus.

Luc. 15.

Eph. 4. Iac. 5.

Sap. 10. Prouer. 13. ſecundum lxx.

ſup. hoc c. e. non lege ab initio.

His igitur auctoritatibus liquido monſtratur, quòd ea, quæ ab hæreticis male poſſidentur, à catholicis iuſtè auferuntur; nec ideo aliena poſſidere dicuntur.

QVAESTIO VIII.

E Epiſcopis vero, vel quibuslibet Cleri-

Aduocatus idem ius ſæpius allegare poteſt.

Arbitrium inimici an ſit tolerandum.

Defertor quis ſit.

a ¶ Nos autem.] In fin. c. idem reperit: & ſic eſt arg. quod aduocatus idem ius ſæpius poteſt allegare. Arg. contra. C. de app. ampliorem. §. 2. ex eo quod dicit inimico, eſt arg. ad quæſtionem ſibbatinam, & ſi aliquis ſubmiſit ſe arbitrio inimici: licet tulerit durã ſententiam & illa tenet, dũmodo nõ præcipiat aliquid iniuſtũ, vt extra de iureiur. Quintauallis ſed ſi aliqd durum præcipiat, illud eſt reducẽdum ad arbitriũ boni uiri. ff. pro ſocietate. b ¶ Defertoris. Hic comparantur defertori redeũtes ab hæreſi: & tamen cum defertore ſtricte agitur, quã cum hæretico, ut dicitur ſ. ſumma. dicitur autẽ defertor, qui diu vagatus reducitur. ff. de re. mil. l. [illegible].

[D]E epiſ.] Hec q. di uidetur ſ. ſeptẽ partes, in quarum prima ponit magiſter per multas auctoritates, quod clerici pugnare non dẽnt. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi, [Sed obijciur.] Quarta ibi, [Quamuis. Quinta ibi,] [Sæpe principes.] Sexta ibi, [De incertis.] Septima ibi, [De his.] Io. de Faen.

CASVS. Hic ponit 8. qõ. in qua quæritur an clerici hoc ar-ma mouere? Et reſpondetur, quod non, vt infra. ca. conuenior poſſunt tamen hortari homines ad pugnandum

uit notari supra 50. distin. de his clericis. Ostendit ergo Gra. in hoc §. quod nec sua auctoritate, nec auctoritate Papæ arma debent accipere clerici, ℣ probat tribus auctoritatibus scilicet Euangelij, Ambrosij, & Pauli. & ad hoc inducit sequentia capit. quorum prima duo

varie. quidam dicunt [1] ℣ clerici possunt uti armis pro defensione tantum ut clypeo, lorica, sed non armis impugnationis. Alij [2] dñt quod arma possunt accipere ad defendendum sed dum tñ illud incontinenti hat, & pro se tñ non ℣ alijs, & in necessitate inuitabili, ut ex. de homicid. c. ea. cõuenior. vt dixi, §. ea. q. 1. in prin. sed si alias possunt euadere, nõ sumunt arma, vt extra de homicidio suscepimus. Alij dicunt ℣ auctoritate Papæ ℣ possunt aliter non. Alij ℣ possunt nõ in propria persona, sed alias hortando ad pugnam, ut infra eo. tit. pridem. & etiam possunt milites aliquos dare principi pro feudo. t. inf. ca. §. cæterum. quod tamen iuris sit si clerici defendendo se occidant aliquem, habes notatum 50. di. d. his clericis.

[1] Vt Ber.

[2] Vt Bart.

tis [a], *quod nec sua auctoritate nec auctoritate Romani Pontificis arma arripere valeant, facile probatur. Cum enim Petrus, qui primus Apostolorum a Domino fuerat electus, materialem gladium exerceret, vt magistrum a Iudæorum iniuria defensaret; audiuit* [*Conuerte gladium tuum in vaginam: Omnis enim qui gladium acceperit, gladio peribit;*] *ac si aperte ei diceretur: hactenus tibi, tuisque prædecessoribus inimicos Dei gladio corporali licuit persequi: deinceps in exemplum patientiæ gladium tuum, idest, tibi hactenus* [b] *concessum in vaginam conuerte: & tantum spiritualem gladium, quod est verbum Dei in mactatione veteris vitæ exerce. Omnis enim præter illum, vel auctoritatem eius qui legitima potestate vtitur, qui vt ait Apostolus, non sine causa gladium portat, cui etiam omnis anima subdita esse debet: omnis, inquam, qui præter auctoritatem huiusmodi gladium acceperit, gladio peribit. Item Ambrosius:*] *Arma episcopi lacryma sunt, & orationes.*] *Item illud Apostoli.*] *Non vosmetipsos defendentes charissimi;*] *quamuis omnibus generaliter dicatur, specialiter tamen prælatis dictum intelligitur.*

Matth. 26.

Rom. 1.

Rom. 12. inf. ca. non pila.

Vnde Ioannes Papa VIII. Angebergæ Imperatrici, excusans Ioannem episcopum remoueri ac militia, dicit. ¶ *Huic apici & sequenti non est in vulgatis præpositum nomen Pal. Virumque tamen cum deinceps sequenti palea abest a plerisque non vsti exemplaribus.*

[a] Clericis.] De hac materia a varijs tractatum est duo plana sunt.

[b] Hactenus.] Ex hoc vi℣ tunc cessauerit obseruantia legis qa prius licuit repellere iniurias non solũ pro se, sed pro socio, vt ſ. ca. q. 3. nõ in inferẽda. sed tunc primo fuit ℣ habitũ exercere: hodie autem tñ licitũ est defendere seipsum, ut extra de hom. c. 2. & extra de clerici percuſ. c. penul. non credo peccare eum qui aliquem patientem iniuriã defendit & si homicidiũ faciat, ut ſ. e. o. 3. nõ in inferenda licet: forte irregularis efficiat. quia nõ fuit ibi inuitabilis necessitas, ut distin. 50. quia tecta noxium. ſ.

[1] Idem vi Grat. tenet. inf. ca. §. in regesto.

Poly. l. 4. tit. 15.

NOn pila quærũt ferrea, [Non arma Christi milites] Coactus repugnare non noui, sed dolor, fletus, orationes lachrymæ fuerũt mihi arma aduersus milites. Talia enim munimenta sunt sacerdotis. Aliter nec debeo, nec possumus resistere: fugere autem, & relinquere ecclesiam non soleo: seruum Christi non custodia corporalis, sed Domini prouidentia sepire consueuit.

¶ *Initiũ huius capitis, quod constat duobus dametris iambicis, non est inuentũ. Reliqua habentur in lib. 5. epist. in*

[c] Cum a Iudæis.] ¶ Prohibuit.] Ex hoc vi℣ nõ licet alicui defendere dominum suum vel socium sed contrã seipsum, ut ext. de homic. & c. suscepimus. ext. de clerici. percu. c. per. sed ã hoc est su. c. q. 1. c. fortitudo. & c. pro membris. & ca. vlt. ã. 6. q. 1. infames nam seruus potius iuuabit dominum q̃ seipsum. vt ff. ad Syl. l. 1. §. seruus.

NOn pila.] CASVS. Quidam reprehendebant Ambros. eo. ℣ non impugnabat quasdam ecclesiam infestantes. Et respon. Ambr. ℣ milites

Digitized by Google

Christi non debent mouere arma. Vnde dicit Ambr. ꝙ dolor, fletus, lacrimæ & orationes sunt sua arma aliter repugnare non deo: ecclesiam tamen non derelinquo. & sunt tria præcedentia ca. loco paleæ. Quæ sequuntur plana sunt vsque f. [Hactenus.]

a ¶ In bello. Hoc intelligas si est ex parte illorum, qui violentiam inferunt: alioquin secus est. 1 extra de cler. percuss. cap. pen.

b ¶ Gentilium ludis.] Secus si in alijs ludis ut extra de cler. percuss. c. pen. ext. de homicid. lator.

c ¶ Sepultura.] Si ꝙ suitur, sed tamen ecclesia nō debet orare ꝓ ipso, nec sumere oblationes eius. vt hic dicit: & idem est de raptore, q in fine pœnit. ut ext. de rapt. super eo. & est in torneamentarijs: quia illi non habent sepulturam, licet alia sacramenta recipiant, ut ext. de torneis. c. 1. Intellige ꝙ hic dicit, de cauma sepultura. ut dixi supra. 22. q. 5. placuit. Ioan.

d ¶ Clerici.] ¶ Arma] Armorū appellatione intelligūtur, etiam ligna, & lapides. ff. de verb. sig. armorum appellatione.

e ¶ Volentes.] Secus si cauta timoris faciant. tūc enim nec velle videntur. ut extra de regul. iur. qui ex timore.

f ¶ Vicunque ex clero.] Licet sint in minoribus ordinibus constituti, ut 20. quæst. 3. eos qui. Arg. contra ext. de vo. & vo. redemp. capit. 2. 2 in parte decisa.

g ¶ Militia.] Sed qd si habent inimicos? Tunc dicitur ꝙ possunt arma defensionis accipere. Alij dicunt ꝙ non facit ergo clerici sicut Monachi, vt 35. distinct. cap. vltim.

Sepultura denegatur in ortis in torneamentis.

a De hoc ar. ibi sumebat a contrario sensu sumpto: cum ibi sic diceret: cū non sit licitū clericū in facto ordine constitutum arma sumere, vel ad sanguinis effusionē vacare. &c. sed ibi subaudiebatur, maxime propter hoc ꝙ hic dicit.

IIIS ITA. Hæc est, 2. pars q. in qua probatur, ꝙ clerici hortari possunt, ꝙ fideles defendant ecclesiam, & se etiam possint defendere, ita ꝙ ipsi propriis manibus nō effundent sanguinē, nisi ad defensionē suā. & hoc ꝓbat per 11. c. Ioā. d. Pant. & est inc. incidens q. Ar. hīd. CASVS. Respondet Grat. c. iuxta dictis, dicens ꝙ clerici sua manu non valent arma recipere, sed alios pōt hortari pro tuitione oppressorū, & ꝙ oppugnatione inimicorum Dei quod probat per seq. c.

h ¶ Hortari.] Hæc vera sunt vbi ecclesia sua impugnatur vel patria, vt supra, ca. q. 3. fortitudo. ff. de relig. inimicum. Ioan.

I Gitur cum.] CASVS. Quidam nuncij significauerūt Leo-

oratione contra Auxentium; quamuis hic verba aliqua sint immutata. Nam apud B. Ambrosium habent, ut infra ead. c. conuenior. §. quid ergo turbamini.

Hinc etiam de his, qui in bello, aut rixa moriuntur, in concilio Triburiensi sic statutum est.

¶ Pro clerico, qui in bello, aut rixa moritur, oratio, vel oblatio non offeratur. C. IIII.

j QVicunque clericus aut in bello [a], aut in rixa, aut in gentilium ludis [b] mortuus fuerit; neque in oblatione, neque in oratione pro eo polluletur, sed in manus incidat iudicis: sepultura [c] tamen non priuetur.

Bure. l. 2. c. 233. Iuo p. 6. c. 308.

Item ex concilio Toletano 4. c. 44. de clericis arma ferentibus.

¶ Gradu amisso tradantur in monasterio clerici volontarie arma sumentes. C. V.

CLerici, qui in quacunque seditione † arma [d] volentes [e] sumpserint, aut sumpserunt, reperti, amisso ordinis sui gradu in monasteriū pœnitentiæ [a] tradant.

Anf. l. 9. c. 187. † al. factione.

a ¶ Pœnitentiæ.] *Sic legitur apud Hinsel mum, & in codicibus conciliorum editis, & manuscriptis, quamuis in posterioribus editionibus Coloniensibus in margine sit ad scriptum*, perenniter, *quemadmodum antea apud Gratianum legebatur.*

Item ex concilio Meldensi, c. 27.

¶ Proprij gradus amissione mulctentur militaria arma clerici ferentes. C. VI.

ij QVicunq; ex clero [f] esse videntur, arma militaria [g] non sumant, nec armati incedant: sed professionis suę vocabulum religiosis moribus, & religioso habitu præbeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum canonum contemptores, & ecclesiasticæ sanctitatis profanatores proprij gradus amissione mulctentur, quia nō possunt simul Deo, & sæculo militare.

Burc. l. 2. c. 11. Iuo p. 6. c. 286. Pann. l. 3. c. 168.

2 Hæc ita respondetur. Sacerdotes propria manu arma arripere non debent, sed alios ad arripiendum ea oppressorum defensionem, atque ad inimicorum Dei oppugnationem eis licet hortari [h].

† al. Lothario.

Vnde Leo quartus scribit Ludouico † Augusto.

¶ Pro Sarracenis Papa iubet populum congregari, & eis ad littus maris occurrere. C. VII.

IGitur cum sæpe aduersa a Sarracenorum partibus perueniant nuncia, quidā in Romanū portū Sarracenos clā, furtiueq; vēturos esse dicebant. Pro quo nostrū [i] cō-

Iuo p. 10. c. 83. Pann. l. 8. c. 27.

Leoni Papæ, ꝙ Sarraceni veniebant in portū Romanorū quare præcepit populum Romanum ad litus maritimum defendere: quod & factum est: hoc totum significauit Ludouico Imperatori Sequens c patet.

i ¶ Nostrum.] Ergo ciuitas Romana est Apostolici, & non Imperatoris. Nam Imperator concessit ei ciuitatem cum districtu suo 61. dist. ego 96. dist. Constantinus sed Imperator aduocatus est ibi. vt extra de elect. venerabilem.

Romana ciuitas non est Imperatoris sed Papæ.

Digitized by Google

gregari præcepimus populum,maritimumq; ad littus de ſcendere decreuimus,& egreſſi [a] ſumus Roma.

¶ *Epiſtolæ Leonis IIII.ex quib.hoc, & duo ſequẽtia cap. ſunt accepta,non extant: In vetuſtis aũt Pontificalib. & ad hæc capita videtur facere.legitur,cum magna Agarenorũ claſſis ex Africa ad vaſtandã Romam ſoluiſſe nũciaretur;Neapolitanos, Amalphitanos,& Caietanos nauib.Hoſtiã uenisſe,ut contra Agarenos pro defenſione S. Petri,& Romana Vrbe dimicarẽt. Quorũ principes Leo Papa ad ſe uocauerit,& cũ ipſis multa tractarit. Atque ipſa prorſus uerba,q̃ ad hoc caput pertinent,ſunt hæc.* Quos benigne in palatio Lateranenſi ſuſcipiens, cãm pro qua venerant, inquirit. Illi aũt ſe ob aliud non venisſe teſtati ſunt,niſi,vt ſuperius legitur exaratũ. Quorum pius Apoſtolicus credulus verbis,cum magno exercitu,& armorũ procinctu mox ciuitatem Hoſtiam properauit, omneſq; cum gaudio ſuſcepit. Illi aũt videntes ſummum Pontificem,oẽs oſculari cœperunt pedes eius. Summus aũt præſul Miſſam in eccleſia beatæ Aureæ celebrauit,omnibuſque corpus Dominicum tradidit; atque orationem poſt perceptum corpus ſuper eos donauit: Deus cuius dextera B.Petrum ambulãtem in fluctibus,ne mergeretur,erexit & coapoſtolum eius Paulum tertio naufragantem de profundo pelagi liberauit;exaudi nos propitius,& concede, vt amborum meritis horum fidelium tuorum brachia contra inimicos ſanctę tuę eccleſię dimicantia omnipotenti dextera tua corroborentur, & cõualeſcant,vt de recepto triumpho nomen ſanctum tuũ in cunctis gentibus appareat glorioſum.Die vero altera, poſtquam prędictus Pontifex reuerſus eſt a iam prædicta ciuitate, ipſi ſceleratorũ ſocij,ſiue participes (ſ.Agareni) iuxta littus maris Hoſtienſis multis cum nauibus paruerunt. Prędicti autem homines ſuper illos facientes impetum omnes ſuperauere orationib. Apoſtolorum, & ſancti Prędulis.

Idem Leo.

¶ Vltor ſui gregis Papa debet eſſe & præcipuus adiutor. C. VIII.

Iuo p.10.c.84. Pann.l.8.c.28. † *al.illis.*

SCire vos oportet,quòd nunquã ab aliquib.noſtros homines finimus opprimi:ſed,ſi neceſſitas vlla † occurrerit;præſentialiter [b] vindicamus, q̃a noſtri gregis in omnibus vltores eſſe debemus, & præcipui adiutores.

Item exercitui Francorum.

¶ Cœleſte regnum a Deo conſequitur, qui pro Chriſtianorum defenſione moritur. C. IX.

Pann.l.8.c.30.

OMni timore,[c] ac terrore depoſito cõtra inimicos ſanctæ fidei,& aduerſarios oĩum religionũ agere viriliter ſtudete.Nouit.n.omnipotens,ſiquilibet veſtrũ morietur,q̃ p veritate fidei, & ſaluatione patriæ [d] ac defenſione Chriſtianorũ mortuus eſt:& ideo ab eo præmiũ cæleſte conſequetur.

Item Alcuinus.

¶ Contra Longobardos,precibus Hadriani Papæ Carolus bellum ſuſcepit. C. X.

Deuſdedit l.5. Iuo p.10.c.91. Pann.l.8.c.32.

HOrtatu, & precibus Hadriani [e] Romanæ vrbis epi exhortatus Carolus Rex bellũ contra Longobardos ſuſcepit:q̃ prius quidẽ & a patre eius Pipino, Stephano Papa ſupplicãte,cũ magna difficultate ſuſceptũ eſt.

¶ *Quod hic refertur ex Alcuino,hẽtur in vita, & geſtis Caroli Magni per Eginardũ ſcriptis.In quo lib.& apud Iuo.pro uoce,*hortatu,*legitur,*rogatu.

Item Alexander Papa ſecundus omnibus epiſcopis Hiſpaniæ.

a ¶ Et egreſſi.] Epi ergo poſsũt intereſſe bellis. nã & Paulus interfuit, ut 5. ca.q.3. Maximian⁹. & Moyſes 36. d. c. vlt.Ioan.

Epi poſſt intereſſe bellis.

b SCire.] ¶ Præſentialiter.] i. ſine mora: nec.n.tãtum debent epi eſſe cuſtodes chartarũ, ſed ẽt defenſores eccleſiarum, ut 16.q. 1.in canonib.& ſic patet hic q̃ epi etiã vaſallos ſuos tenentur defendere,defendendo non vlciſcendo iniurias,ut 46.d. ſeditionarios. Ioan.

Epi nõ ſũt tanti cuſtodes chartarũ

c OMni timore.] CASVS. In hoc c.hortatur Leo exercitum Prãcorum,ut viriliter pugnet aduerſus inimicos eccleſię & ſi quis propter hoc moriatur, non pœnam ſed cęleſtia præmia conſequetur. Seq.duo c. patent.

d ¶ Patriæ. Sup.ea. q.4. fortitudo.

e HOrtatu.] ¶ Hadriani; ſup.d. 63. Hadrianus.

a ¶ Di-

Digitized by Google

a Dispar.] ¶Persequuntur.] Videtur ergo q̃ si Sarraceni non persequuntur Christianos, non possumus impetere eos, 1 nam etiam ad mensam eorum comedere possumus. 23.q.3.ad mensam, & lex dicit, q̃ eis quiete degẽtibus nullam debemus facere molestiã, vt C.de sacri.pagan. Christianis loan.

1 Inde vi q̃ tales ch̃ sut manducari, nã præscribere p̃ñt de hoc not. 17. q.3. porro.

Comedere possumus ad mensam Sarracenorum.

Præterea.] CASVS. Hermãnus dux fuerat infamatus propter quosdã marinos latrũculos, qui sub nõie eius in Christianos sæuiebant quare Io. hortatur ipsum, vt ipsos p̃sequatur & repellat: quod si non fecerit, cum possit, particeps erit criminis: quod probat vna auctoritate.

b ¶Comprimi.] Hęc ratio nõ videtur sufficere, nisi esset indexcorũ: nã si iudex negligit facere iustitiã de suo subdito, ipse met potest conueniri, vt dixi sup. ea. q.1. Dãs. & 3.e.q.1.c.ult. & q.5. nõ est.

2 C.de crimer. & l.1. in fi. ubi sũt plures conc. ad idẽ sup. ead. q.3. qui potest.

c ¶Committit.] ſi. sup.8.d.error. 2

Legi Syromastẽ.] CASVS. Riparius quæsiuit a Hiero. an sit peccatum punire criminosos. Et ridet q̃ non: quod probat quinq; exemplis. s. Phinees. & Heliæ. & Simonis Chananęi, Petri & Pauli, & vna auctoritate veteris testamenti.

d ¶Syromasten.] i. vid. ęlũ siue zelũ indignationis: qa Phinees eeuntẽ cũ Madianita interfecit.

d ¶Syromasten.] i. zelũ indignationis. siue vindictam.

e ¶Heliæ.] Cum petijt vt ignis descenderet de cœlo, qui duos quinquagenarios excussit.

f ¶Simonis.] Qui vltus in duos magos, retorquendo in eos serpentes, quos magicis artibus super eum miserant.

g ¶Pauli q.c.45.d.3.Salamon.

h ¶Caritate.] i.q.1. Ananias

Occidit.] CASVS. Io. Chryſ. probat exemplo Phinees, & Abrahæ & Petri, q̃ quandoq; alium interficere non est peccatum: & ideo sacerdos, vt ad veritatẽ nostrã perueniat, respiciendum est non solum debet opus, sed etiam tempus, causam, voluntatem, & differentiam personarum.

i ¶Homicidium.] Factum notat, nõ iustificat enim nõ dicitur homicida. vt sup.ea.q.5.si homicidium.

K ¶Et causam.] Omnes enim circumstantiæ sunt inquirendæ ut extra de testibus. cum causam. sic 35.q.6.c. in fi. quæ causa facti potius est inquirẽda quam ipsum factum. Facti cã est inquirenda.

¶Iudæos non debemus persequi, sed Sarrace nos. C. XI.

Dispar nimirum est Iudæorum & Sarracenorum causa. In illos enim, qui Christianos persequuntur a, & ex vrbibus, & proprijs sedibus pellunt, iuste pugnatur: Hi vero vbique seruire parati sunt.

Iuo p.13.c.114. Pann.l.8.c.29.

Item Ioannes octauus Demago † Duci glorioso.

† al. Hermanno.

¶Qui crimina, quæ potest emendare, non corrigit, ipse committit. C. XII.

Præterea deuotionis tuæ studium exhortamur, vt cõtra marinos latrunculos, qui sub prætextu tui nominis in Christicolas debacchantur, tãto vehementius accendaris, quanto illorum prauitate famam tui nominis obfuscatam fuisse cognoscis: quoniam licet credi possit, quòd te nolente illi nauigantibus insidientur; tamen, quia a te comprimi b posse dicuntur, nisi eos compescueris, innoxius non habeberis. Scriptum quippe est: [Qui crimina, cum † potest emendare, non corrigit, ipse committit c.]

Iuo p.10.c.70. Pann.l.8.c.20.

† al. qui.

Item Hieronymus ad Riparium contra Vigilantiũ.

¶Crimen punire pro Deo, non est crudelitas, sed pietas. C. XIII.

Legi Syromasten d Phinees, auctoritatem Heliæ e, zelum Simonis f Chananæi, Petri seueritatem Ananiam & Saphiram trucidantis, Paulique g constantiam, qui Elymam magum vijs Domini resistentem æterna cæcitate h damnauit. Non est crudelitas β crimina pro Deo punire: sed pietas. Vnde & in lege dicitur: [Si frater tuus & amicus, & vxor, quæ est in sinu tuo, deprauare te voluerit a veritate, sit manus tua super eos, & effunde sanguinem eorum.]

Iuo p.10.c.71. Pann.l.8.c.21. Num.25. 4.Reg.1. Matth. 4. Act.5. Act.13. Deut.13.

a ¶Syromasten.] *B. Hieronymus Num.25. & in cap.2. Malachiæ συρομάσην puerionem interpretatur: tertio autem libro Reg.c.18. & lib.4.cap.11 hastam, velut etiam Hesychius, qui ait, συρομάσην esse τὸν λόγχην.*

β ¶Non est crudelitas.] *In editione Romana legitur*, nõ est crudelitas pro Deo, pietas. *In Lugdunensi vero*, non est crudelitas pro Deo, pietas. *lectio tamen Gratiani non videtur reijcienda.*

Item Ioannes Chrysostomus super Matthæum, hom. 17. ad c.5.

¶Quædam in veteri testamento licebant, quæ in nouo prohibentur. C. XIIII.

Occidit Phinees hominem, & reputatum est, illi ad iustitiam. Abraham vero non solum homicida, sed & parricida (quod certe grauius est effectus, magis Deo, magisq; complacuit. Petrus geminum fecit homicidiũ: fuit tamen opus spirituale, quod factũ est. Non sola igitur respiciamus opera, sed tempus, & causam k, & voluntatem, & differentiam personarum.

Iuo p.10.c.65. Pann.l.8.c.18. Num.25. Gen.22. Act.5.

Digitized by Google

factum, ut ibi dicitur, & ff. de furt. verum. 29. diſt. ſciendum.

Si nulla.] CASVS. Bulgari quæſierunt a Nicolao, utrum in Quadrageſima a prælijs ſit abſtinendum: Et reſpondet quod in quadrageſima & omni tempore eſt.

tem, & perſonarum differentiam, & quantacumque alia ipſis operibus acciderint, diligentiſſime inquiramus. Nõ enim poſſumus ad veritatem aliter peruenire.

Item Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum, c. 46.

¶ Neceſſitate inſtante, etiam in quadrageſimalibus diebus bellum inire licet. C. XV.

Iuo p. 16. c. 93. Pann. l. 8. c. 37.

Si nulla vrget neceſſitas; non ſolum in quadrageſimali tempore; ſed omni, eſt a prælijs abſtinendum. Si autem ineuitabilis vrget importunitas; † nec quadrageſimali tẽpore pro defenſione tam ſua, quàm patriæ, [b] ſeu legum paternarum, eſt bellorum proculdubio præparationi parcendum: ne videlicet Deum [c] videatur homo tentare; ſi habet quod faciat, & ſuæ, ac aliorum ſaluti conſulere non procurat, & ſanctæ religionis detrimenta non præcauet.

Item Gregorius in dialogo, lib. 2. c. 30.

¶ Petrus Ananiam, & Sapphiram increpando morti tradidit. Cap. XVI.

Anſel. l. 13. c. 16. Iuo p. 10. c. 67. Pann. l. 8. c. 19.

Petrus, qui Tabitam mortuã orando ſuſcitauit, Ananiam, [d] & Sapphiram mentientes morti increpando tradidit. Neque. n. oraſſe in eorum extinctione legitur; ſed ſolummodo culpam, quam perpetrauerant, increpaſſe. Conſtat ergo, ꝙ aliquando hæc ex poteſtate, aliquando vero exhibentur ex poſtulatione; dum & illis vitam increpando abſtulit, & illi reddidit orando.

Idem Veloci magiſtro militum, lib. 12. epiſt. 21.

¶ Beatus Gregorius quoſdam hortatur, vt milites congregent, & contra hoſtes arma viriliter parent. C. XVII.

Poly. l. 7. tit. 13. Anſel. l. 13. c. 6. Iuo p. 10. c. 90.

† Et] orig.

Vt † pridem expreſſimus gloriæ veſtræ, quia milites illuc erant parati venire: ſed quoniam inimicos cõgregatos, & huc diſcurrere epiſtola veſtra ſignificauerat, hæc eos hic cauſa retinuit. Nunc vero vtile eſt viſum, vt aliquãti illuc milites tranſmittantur, quos gloria tua admonere, & hortari, vt parati ſint ad laborẽ, ſtudeat: & occaſione inuenta cum glorioſis filijs noſtris Mauritio, & Viralino loquere, & quęcumq; vobis Deo adiutore pro vtilitate reip. ſtatuerit, facite: & ſi huc, vel ad Rauennates partes, nec dicendum Ariulphum † cognoueritis excurrere; vos a dorſo [e] eius ita ſicut viros decet fortes, laborate: quatenus opinio veſtra ex laboris veſtri qualitate amplius in republica Deo auxiliante, ꝓficiat. Illud tñ prę oĩbus admonemus, ut familiã Maloin, [e] & Adobin, Vigildi, atq; Gruffingi, qui cum glorioſo Mauritio magiſtro militũ eſſe noſcuntur, ſine aliqua mora, vel excuſatione relaxes: [f] quatenus veniẽtes illuc homines, prædicti viri cũ eis ſine aliquo impediméto debeãt ambulare.

† al. Arnulphum.

eſt. a prælijs abſtinendum, niſi neceſſitas vrgeat: quo caſu omni tempore eſt indifferenter pugnandum: ſalius noſter. & 22. q. 2. utilem.

[b] Patriæ. 7. ea. of. c. [c] Deum. Sup. 22. q. 2. quæritur.

Petrus.] CASVS. Docet hic Greg. ꝙ Petrus Tabitham mulierem a morte ſuis precib. ſuſcitauit: Ananiam uero & Sapphiram Chriſto mentientes increpãdo morti dicitur tradidiſſe: vnde patet, ꝙ talia quandoque fiũt ex poteſtate. qũque ex poſtulatione. ſiquis vnũ fecit increpando, aliud vero fecit orando.

[d] ¶ Ananiam.] 12. q. 1. c. 2. & ſup. eod. q. 4. c. vindicta 17. q. 1. Ananias.

Vt pridem.] CASVS. Ariulphus hæreticus eccleſiam impugnabãt, & infeſtabãt, cõtra quẽ ue lox, magiſter militiæ pugnabat: ad quẽ cum Grego. quoſdã milites mittere vellet in ſuccurſum, ſignificabat ſibi predictus. Velox, ꝙ Ariulphus uerſus Romã diſcurrebat, & ideo Papa tũc milites retinuit: ſed nunc eos mittit, & hortat ipſum Velocẽ, ut in ſimul cum Mauritio, & Vitaliano aduerſus ipſum Ariulphũ non nolandum uiriliter pugnet, ſine Romã, ſine Rauennã. diſcurrere nelit. & admonet eum, ut quatuor familias Maloin, Adobin, Vigildi, atq; Gruffingi, q cum Mauritio erãt, a captiuitate relaxet ut hoies dicti Mauritij, ſine impedimento eos reducere poſſint: Et dicit ibi Homines, ſ. i. nũcij ꝓdicti, ſcilicet Mauritij, [Cum eis,] ſcilicet captiuis, reducendo eos: [eiuſdem, ſcilicet epiſtolæ.

[e] ¶ Adorſo] Arg. ꝙ dolus cõtra hoſtem licet poteſt fieri, ut ſup. ea. q. 2. Domi-

[f] ¶ Relaxes.] a captiuitate. Ioan.

SVppliciter.] CASVS. Ariulphus direxit epiſtolam quandam Greg. in qua innuebat, ꝙ Suanenſes, id eſt Beneuentani ei obſides pro ſua fidelitate dederant: quam epiſtolam Greg. mittens Mauricio, & Vitaliano per quēdā aliū Vitalianū mandat eis, ut inquirāt ſi per mīſerūt ī fide, quā Reipublicæ ꝓmiſerūt, & recipiētes ab eis obſides eos ſacramēto obſtringāt ſi antē inuenerint, ꝙ cū Ariulpho, uel fœdus fecerint, uel ei obſides dederint. ſicut Ariulphi epiſtola innuere videbat: tunc faciant, quod Reipublicæ, & ſaluti ſuæ, & Papæ uiderint expedire: ne ipſi, & Papa de ſacramētis eorū teneant: & hortat eos, ſi Romam diſcutere voluerint, vt uel loca ipſius deprędentur, vel mittāt exploratores, vt inquirāt qd facere uelint. ne nobis poſſint ex ꝛa ꝓuiſo nocere. Ego tamē Bartholom. Brixien. totū hunc caſum ſub illo cap. Vt pridē. ſemper audiui, & legi, & tu lector ſi uolueris ſub vno caſu, uel duob⁹ formare poteris, ſecundum quod tibi melius uidebitur.

a ¶ Suanenſes.] Primo enim iurauerāt Reipublicæ.

b ¶ Obſideſque.] Ergo liber homo pōt eſſe obſes pro pace ſeruāda, nō ꝓ pecunia. ut extra de iure iu. ex reſcripto ar. ad idē ff. de teſt. obſides. ff. de iure fi. diuus. Quid ergo ē qđ dī liber hō non poteſt obligari, ut ext. de pig. c. 2. C. q̄ res pig. oblig. poſ. q̄ filios. Ad hoc dico, ꝙ liber hō non poteſt obligari, nec habet in eo ius pignoris: ſed tātum ius retentionis. 1 Nam video, ꝙ quādoq; tenetur res aliqua pro ea pecunia, ꝓ qua nō eſt obligata, ut C. ob. chyrograph. pe. l. vnica. Quod autem dicitur in illa decret. ex reſcripto intellige, ꝙ pro neceſſitate eccleſiæ, & auctoritate Papæ factum fuit. Alias clericus non poteſt renunciare beneficio canonis illius, ſi quis fuadente: ut extra de ſent. ex. contingit. ea namque, quę in nos committuntur, dimittere poſſumus, ſed quæ in Deum, uel eccleſiā, minime. ut ſupra eod. q. 4. ſi is qui.

Hō liber an poſſit obligari.

1 De hoc ēt not. 10. q. 2. hoc iuſ. in gl. quia ad pro annos.

c ¶ Denuo.] Ergo aliquis poteſt bis iurare ſuper eodē negotio, vt extra de teſti. quoties. & ff. de damn. infec. qui bona §. pen. qđ concedo, ſi ſubeſt cauſa ſuſpicionis. Ioan. ſed certè tantum ſemel iuratur. & quod dicit ibi dicitur ſemper uelle peierare: ut 2. q. 7. non poteſt. de hoc notaui 22. q. 5. parunli. Item habes hic, ꝙ plus creditur iuratoriæ cautioni, quam pignoratitiæ, cum tamen. regula iuris dicat, quod plus eſt cautionis in re, quam in perſona. ff. de regu. in plus cautionis. Ioan. de Fant.

d ¶ Dubios.] Quia ſcriptum hoſtis induxit ſuſpicionē quod eſt contra id 11. q. 3. in cunctis, adeo ut ſecundo cogantur iſti iurare.

e ¶ De ſacramentis.] Eorum, eo quod timor eſt ne labantur in periurium, ut extra de coha. cle. & mulie. clericos.

f ¶ Sculpas.] Alias ſculas, id eſt exploratores.

decretalis, duplici, id eſt, duos habens articulos, ſcilicet de auditu, & de credulitate. B. Sed ſi quis ſemel eſt Periuri teſti periurus, amodo non eſt recipiendum teſtimonium illius: ſed alia cautio eſt ab eo recipienda, ut extra de p. ꝛ. eſt amplius ſum. literas in fi. ex quo. n. ſemel eſt periurus præſumi recipiendū. ini.

a ¶ Maloin.] *Hæc nomina ſunt repoſita, quemadmodū habentur in codicibus epiſtolarum impreſſis, & manuſcriptis. Antiqua autem exemplaria Gratiani, & à vulgatis, & inter ſe valde hoc loco diſcrepant.*

Item eiuſdem Mauricio, & Vitaliano, li. 12. epiſt. 23.

C. XVIII.

SVppliciter gloriæ veſtræ per filiū noſtrū Vitalianum, cū quo, & tractetis, & uerbo, & ſcripto mādauimus. Vndecimo autem die menſis Iunij Ariulphus † hāc epiſtolam, quam uobis direximus, tranſmiſit; & ideo relegēs eam uidete, ſi in fide ſua Suanenſes [a] quam Reip. promiſere, perſtiterūt: obſideſque [b] dignos, de quibus poſſitis confidere, ab eis percipite: & inſuper eos denuo, a [c] ſacramētis obſtringite, reddentes eis quod loco pignoris ſuſtuliſtis, & ſermonibus veſtris eos ſanantes. Si autē manifeſtiſſimè cognoueritis, eos cū Ariulpho de ſua ſubiectione † locutos fuiſſe, uel certè obſides ei dediſſe; ſicut nos Ariulphi epiſtola, quam uobis direximus, dubios [d] reddidit, ſalubri cōſilio pertractātes, ne in aliquo anima veſtra, uel ß noſtra de ſacramētis [e] grauetur; quidquid utile Reip. iudicaueritis, peragite. Sed ita faciat gloria veſtra, ut neque ſit aliquid, unde poſſimus ab aduerſarijs reprehendi † neque in quo utilitas Reip. (quod Dominus auertat) negligatur. Præterea glorioſi filij eſtote ſoliciti; qa quātū comperi, hoſtis ɣ multitudinem habet collectā, & in Marchia ſ dicitur reſidere: etſi huc cursū, Deo ſibi irato, mittere uoluerit, uos loca ipſius (q̄tū uos Dñs adiuuerit) depdamini, aut certe ſculpas, [f] † equos mittitis, ſolicite reqrāt, ne dolēs factū ad nos diſcurrat.

Polve. ibidem. Anſ. l. 13. c. 8.

† *al. Arnolphus.*

† *al. ſub diuino*

† *comprehendi.*] *ori.*

† *al. fraiſat.*

a ¶ Denuo.] *Abeſt hæc dictio à codicibus epiſtolarum excuſis. & manuſcriptis: eſt tamen in vetuſtis etiam Gratiani, & apud Anſelmum.*

ß ¶ Veſtra vel.] *Hæc duæ voces non ſunt in codicibus epiſtolarum, ſed apud Anſelmum.*

ɣ ¶ Hoſtis.] *In epiſtolis B. Gregorij partim legitur*, hoſtem collectum habet: *partim uero* hoſtis collectam habet. *Apud Anſelmum uero eſt*, hoſtem collectam habet.

ſ ¶ In Marchia.] *In epiſtolis impreſſis eſt*, Narinas. *in uno autem manuſcripto codice*, Narnia.

¶ *Sculpas.*] *In pleriſque uetuſtis, ſicut ēt ī codicib. B. Gre*

Digitized by Google

gorij impressis, & manuscriptis, legitur, scultas, quæ vox etiam apud Paulum Diaconum, & alios scriptores significat exploratores, quod vidit etiam auctor glossæ.

In Regesto etiam legitur, quòd B Gregor. ciuibus Tusciæ, vt contra Longobardos arma pararent, mandauit, & militantib. stipendia decreuit. Hoc ergo exemplo, & præmissis auctoritatibus claret, quòd sacerdotes, etsi propria manu arma arripere non debeant; tamē vel his, quibus huiusmodi officia commissa sunt, persuadere, vel quibuslibet, ut ea arripiāt, sua auctoritate ualeāt impetrare.

3 ¶ *Sed obijcitur illud Nicolai ad Ludouicum, & Carolum Reges.*

Iuo p.3.c.334. ¶ Episcopi non debent militaribus occupari negotijs.

C. XIX.

REprehensibile valde constat esse, quod subintulisti dicendo, maiorem partem omnium episcoporū die noctuq; cum alijs fidelibus tuis cōtra piratas maritimos inuigilare, ob idq; episcopi impediantur venire; cum militum Christi sit Christo seruire: militum vero sæculi sæculo, secundum quod scriptum est: [Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus. Quòd si sęculi milites sæculari militiæ student, quid ad episcopos, & milites Christi, nisi vt vacent orationibus? [a] †

¶ *Epistola, ex qua sumptum est hoc caput, extat Romæ in monasterio Dominicanorum scripta Ludouico, & Carolo Regibus: cuius initium est.* Credimus ex Dei dono. *in qua de Carolo, sermonem proprie ad ipsum conuertens, quaritur Pontifex, ob quasdā excusationes, & hanc præcipuè, quæ hoc capite continetur, nullos episcopos Romam ad synodum, quam ipse habere volebat, missos fuisse. Propterea mutatus est titulus; qui antea erat,* ad Carolum Imperatorem.

Item Gregor. Papa lib.7. epist.1. ad Sabinianum.

¶ In mortem cuiuslibet hominis episcopi se miscere formident. C. XX.

SI in morte Lōgobardorum me miscere voluissem; hodie Longobardorum gens, nec Regē, nec Duces, nec comites haberet, atque in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.

Ecce, quòd Nicolaus Papa prohibet episcopus sæculari militia occupari: nec etiam contra maritimos piratas permittit eos ad pugnam accedere. Quomodo ergo Leo Papa aduersus Sarracenos vrbem egreditur; & vt eos procul a littore arceat, populum vndique conuocat, & suorum iniurias præsentialiter uindicat, atque cum Gregorio milites ad arma inuitat? Sed notandum est quosdam episcopos leuitica tantum portione esse contentos: qui, sicut in Dei sorte tantum numerantur, sic ipsum Deum solummodo in hæreditatem accipiunt, dicentes: [*Dominus pars hæreditatis meæ.*] *His nihil est commune cum principibus sæculi: quia temporalia penitus abijciunt, ne eorum occasione legibus Imperatorum obnoxij teneantur. Talibus nulla occasio relinquitur occupationis sæcularis militiæ: quia cum de decimis,*

Psal. 15.

† *al. orationi*] orig.

IN REGESTO. CASVS. Legitur in regesto, q̄ B. Gregorius Tuscos contra Longobardos inuitauit, & militantibus stipēdia decreuit. Quo exemplo, & prēmissis auctoritatib. patet, q̄ licet clerici, propria manu pugnare non debeant, quoscunq; tamen hortari possūt ad pugnā. postea probat cōtrarium per seq.c.

SED OBIICITVR. Hæc est tertia pars quæst. in qua probat per quatuor auctoritates, q̄ sacerdotes nō debent pugnare, scilicet manu propria Io. de Fant.

REprehensibile] CASVS. Cum Nicolaus p̄cepit, q̄busdā episcopis, vt Romā venirēt. Carolus Imper. scribit ei, quod ire nō poterat: quia contra maritimos pyratas die noctuq; cum aliis fidelib. inuigilabāt, quod Nicolaꝰ dixit esse reprehensibile: cum hoc tātum militib. sęcularib. conueniat, ad quod probandum inducit auctoritatem Pauli. sequens cap. patet.

a ¶ Orationib.] G. intellexit hoc c. de epīs, qui tantum leuitica portione sūt cōtēti. vt j. prox. §. sed hæc est veritas, q̄ ideo tantū redarguntur isti epī, q̄ citati a Papa noluerunt venire, & excusabant se p̄ mandatum regis: licet. n. mādato regis sit potius obediendum, q̄ metropolitani, ut j. 18. distinct. si episcopus. tamen Papæ potius obediant, quàm Regi. Alij intelligunt de episcopis non habentibus regalia.

Regi an metropolitano potius debet obedire episcopus.

SI in morte. EC-CE. CASVS. Iste §. diuiditur in duas partes. In prima patt. G. breuiter epilogat ſrietates ab illo §. His ita.] In secunda soluit dictam contrarietatē, dicens quod episcopis

Digitized by Google

pi, qui feudum non habent à principibus, ſed uiuunt tantum de decimis, primitijs, & oblationibus: ſeculari militia occupari non debent. Alij uero, qui à principib. feuda retinent, principibus ſeruire tenentur. quod probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Chriſti, & Pauli: niſi ab illis à quibus feuda tenent, ſuper huiuſmodi promeruerint immunitatem.

pauperum. Item nec de rebus eccleſiæ: quia illas non poſſunt dare, propter hoc quod ſequitur circa finem. Sed dic, quod de propriis Ambroſij intelligitur. quod autem dicit, pauperũ ſunt, intellige per c. 12. q. 1. illi qui. Nam ſi propria habeo, & de rebus eccleſiæ ſuſtentor, de-

& primitijs viuant: tanquam filij ſummi regis in omni regno a terrenis exactionibus liberi ſunt; ita, vt dicere valeant. [*Venit princeps huius mundi, & in nobis non habet quidquam.*] *Porro alij ſunt, qui non contenti decimis, & primitijs prædia, villas, & caſtella, & ciuitates poſſident; ex quibus Cæſari debent tributa, niſi Imperiali benignitate immunitatem ab huiuſmodi promeruerint. Quibus a Domino dicitur:* [*Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari; & quæ ſunt Dei, Deo.*] *Quibus idem Apoſtolus:* [*Redite omnibus debita, cui tributum, tributum; cui vectigal, vectigal.*]

Ioan. 14. Mat. 22. Rom. 13.

Vnde Ambroſius ad Marcellinam ſororem, epiſt. 33.

¶ Eccleſiæ Imperatoribus non ſunt obnoxiæ.

C. XXI.

CONuenior ipſe à comitibus, & tribunis, ut baſilicæ fieret matura traditio, dicẽtibus Imperatorem iure ſuo, uti, eo quod in poteſtate eius eſſent omnia: [a] Reſpõdi, ſi a me peteret quod meum eſſet, ideſt, fundum meũ, argentum meum, ius huiuſmodi meum; me non refragaturum, [b] quamquam omnia, quæ mea ſunt, eſſent pauperum: uerum ea, quæ diuina [c] ſunt, Imperatoriæ poteſtati non eſſe ſubiecta. Si patrimoniũ petitur, inuadite; ſi corpus, occuram: Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? uoluptati eſt mihi, non ego me uallabo circũfuſione populorum, nec altaria tenebo uitam obiecrans; ſed pro altaribus [d] gratius immolabor. Horrebam quippe animo, cum armatos ad baſilicam eccleſiæ occupandam miſſos cognoſcerem; ne, dum baſilicã uẽdicant, [e] aliqua ſtrages fieret, quæ in perniciẽ totius vergeret ciuitatis: orabã, ne tantæ Vrbis, uel potius totius Italiæ buſto [f] ſuperuiuerem. *& infra.* ¶ Mandatur, trade baſilicam, hoc eſt, [Dic aliquod uerbum in Deũ, & morere: [g]] nec ſolum dic aduerſus Deum; ſed etiam fac aduerſus Deum. Mandatur, trade altaria Dei. Vrgemur igitur præceptis regalibus: ſed cõfirmamur ſcripturæ ſermonibus, quæ reſpondit, [Tanquã una ex inſipientibus locuta es.] *Et in oratione contra Auxentium.* ¶ Quid ergo turbamini? volens nunquam ius † deſeram: coactus repugnare non noui, potero dolere, potero flere, potero gemere: aduer-

Iob. 2.

Iob ibidem. Poly. l. 4. tit. 25. † al. ver.

a Vel dic, ꝙ licet iſti ita dicerẽt, non tã iſtud cõcedit eps, ſicut Ambr. ibi. & ca non eſt uerũ, ꝙ omnia ſint eius, licet uideatur dicere lex. C. de quadr. pſcr. bene a Zenone. quia illud locum nõ habet in eccleſiaſticis &c.

Vel dic, ꝙ ſunt omnia, reſpõdetur nõ eſſe verum: quia I diuinis poteſtatem non habet, cum ſcriptũ eſt, quæ ſunt Dei, Deo: & ſunt Cæſaris, Cæſari. quod autem dicitur ibi, & ſcilicet ſcriptura, reſpondit per Iob, uxori Iob dicenti: Benedic Deo, & morere, turbamini, o uos ciues. Non deſeram uos, ciues. [Chriſtus,] id eſt, epiſcopus uel perſona eccleſiaſtica, ſed iudex eccleſiaſticus. [De meo,] id eſt, quod meum eſt.

a ¶ Omnia.] Ergo omnia ſunt Imperatoris, ut ſupra di. 8. quo iure. C. de quadrien. preſcrip. bene à Zenone. Sed hoc intelligas quo ad iuriſdictionem, & defenſionem.

b ¶ Non refragaturum.] Ex humilitate hoc dicit, alias bene poſſit refragari. Vel dic non refragaturum, ſicut pro ipſa eccleſia. Sed qualiter intelligitur iſtud meum? uidetur quod non poſſit intelligi de rebus, propriis ipſius Ambroſij, propter illud quod ſequitur: ſunt debeo mea pauperibus erogare. 16. q. 1. quoniam quidquid 47. diſt. ſicut hi. & 1. q. 2. c. pen.

c ¶ Diuina.] Diuina enim ab homine dari non poſſunt. 8. q. 1. plerique. 33. q. 5. una ſola, in fi.

d ¶ Pro altaribus. Videtur, ꝙ prælatus mortem debeat ſubire non ſolum vbi fides, uel ſalus eccleſiæ impugnatur, ſed etiam vbi res, uel claues eccleſiæ auferuntur. argum. contra 17. q. 1. §. hoc etiam tunc obſeruandum. & ſupra eod. q. 5. non noſtrum.

Prælatus ẽnque debet mortem ſubire.

e ¶ Vendicant.] Id eſt, defendũt. C. 12. q. 3. quicunque.

f ¶ Buſto.] Buſtum dicitur cum res eſt exuſta, rogus cum comburitur, pyra eſt congeries lignorum ad comburendum.

Buſtum, rogus, & pyra differunt.

g ¶ Morere.] Arg. ex eo, ꝙ princeps præcipit aliquem cli-

Digitized by Google

eligi. q̃ non valet electio. quia eſt iuſta cauſa timoris. nam,& timor uerborũ excuſat,ſicut dixi ſu.d.7.fuerũt.

2 ¶ Da-

ſus arma, milites Gothos, quoque lachrymæ meæ [2] mea arma ſunt. Talia enim ſunt monumenta ſacerdotis. Aliter nec debeo,[b] nec poſſum reſiſtere,& *paulo inferius.* ¶ Vtinam eſſem ſecurus,quòd eccleſia hæreticis minime traderetur:ad palatium Imperatoris irem libenter, ſi hoc congrueret [c] ſacerdotis officio,ut in palatio magis certarem; quàm in eccleſia. [d] Sed in conſiſtorio nõ reus Chriſtus [e] ſolet eſſe,ſed iudex. Cauſam fidei agendam in eccleſia [f] quis abnuat? Si quis confidit,huc veniat. *Et in ea. epiſt. ad Marcellinam.* ¶ Allegatur, Imperatori licere omnia, ipſius eſſe vniuerſa. Reſpondeo. Nolite grauare Imperator, vt putes te in ea,quę diuina sũt,Imperiale [g] aliquod ius habere,noli te extollere: [h] ſed ſi vis diutius imperare, eſto Deo ſubditus. Scriptum eſt: (Quæ Dei,Deo,quæ Cæſaris,Cæſari.) Ad Imperatorem palatia pertinent, ad ſacerdotem eccleſiæ. Publicorum tibi mœnium ius commiſſum eſt,non ſacrorum. Iterum dicitur,mãdaſſe Imperatorem,[i] debeo & ego unam baſilicam habere. Reſpondi,non licet tibi illam habere. Quid tibi cum adultera, [k] Adultera eſt enim,quæ non eſt legitimo Chriſti cõiugio copulata. *Et in eadem ad Auxentium.* ¶ Nabuthe ſanctum virum poſſeſſorem vineæ ſuæ ſcimus interpellatum petitione regia, vt vineam ſuam daret, vbi rex ſuccisis vitibus olus vile fereret, eumque reſpondiſſe, (abſit, ut ego patrum meorum tradam hæreditatem.) regem contriſtatum eſſe, quòd ſibi eſſet alienum ius relatione iuſta negatum: ſed muliebri conſilio deceptum [a], morte in agrum veniſſe. Sanctus enim Nabuthe uites ſuas uel proprio cruore defendit. Si ille vineam non tradidit ſuã, nos trademus eccleſiam Chriſti? Quid igitur a me reſpõſum eſt contumaciter? Dixi enim conuentus,abſit a me, ut tradam Chriſti hæreditatem. [l] Si ille patrum hæreditatem non tradidit,ego tradam Chriſti hæreditatem? ſed & hoc addidi,abſit,ut tradam hæreditatem Patrum, hoc eſt Dionyſij,qui in exilio cauſa fidei defunctus eſt,hæreditatem Euſtorgij confeſſoris,hæreditatem Myroclis,atque omnium retro fidelium epiſcoporum. Reſpõdi ego, quod ſacerdotis eſt. Quod Imperatoris eſt,faciat Imperator. Prius eſt,ut animam mihi,quam fidem auferat,& *infra.* ¶ Tributum Cæſaris eſt,non negatur. Eccleſia Dei eſt: Cæſari utique non debet adijci,quia ius Cæſaris eſſe non poteſt templum Dei. Quod cum Imperatoris honorificentia dictum nemo poteſt negare. Quid enim honorificentius, quàm ut Imperator eccleſiæ filius eſſe dicatur? Quod cum dicitur; [m] ſine peccato dicitur: cum gratia dicitur. Imperator enim bonus intra eccleſiam eſt,nõ ſupra eccleſiã Bonus enim Imperator quærit auxilium [n] eccleſiæ,non refutat. *Et ſupra in eadem ratione.* ¶ Si de meis [o] aliquid poſceretur, aut fundus, aut domus, aut aurum,aut argentum; id quod mei iuris eſſet,reſpõdi me libenter offerre: templo Dei nihil poſſe decerpere, nec tradere illud,quod cuſtodiendum, [p] non tradendum acceperim. Deinde conſulere me etiam Imperatoris ſaluti;

ſup. cod. non pila.

Matth.22.

3.Reg.21.

a ¶ Lachrymæ meæ.] ſup.d.36.c.ult.3.16.q.3.c.porro.

b ¶ Nec debeo.] Cõſulẽdo ex nimia perfectione loquitur,& eſt ar. pro opinione H. ſed non de facto hic poſſet reſiſtere Imperatori: nec de iure debebat, q̃ timebat maius malũ, & hoc eſt, quod ſupra tangit, ne buſto,&c.

c ¶ Congrueret.] Et hoc non licet. extra de app. qua fronte. Et per hoc patet, q̃ clericus citatus a laico iudice non tenetur venire ad allegãdum priuilegiũ, niſi dubium ſit an ſit clericus. 1

Clericus a laico citatus venire non tenetur.

1 Conc. tex. in l. ſi diligẽti cum no. ff. de compet.

d ¶ In eccleſia.] 3.q.2.c.ult.

e ¶ Chriſtus.] Hoc intelligas in caſu,in quo loquitur litera ſequẽs. vbi.ſ. agitur cauſa fidei,uel ſpiritualis. nam aliàs clericus in reconuentione reconuenitur in foro ciuili.

Eccleſia non ſubijcitur legibus.

f ¶ In eccleſia.] Sup. 2.q.2.præceptum,& 24.q.1.quoties.

g ¶ Imperiale.] Eccleſia.n.non adſtringitur legibus mundanis,ut 34.q.2. inter. nec poteſt Imperator condere aliquod ſtatuitum de reb.eccleſiaſticis, ut 96.d. bene quidem in fin. niſi eccleſia hoc petat, ut 17. diſt. hinc etiam,uel ni ſi aliqđ ſtatuatur in priuilegium eccleſiæ,ut 16. q.1.generaliter.

h ¶ Extollere.] Sup. ea.q.5.regum eſt.

i ¶ Imperatorem.] g hæc uerba, quæ ſequuntur.

k ¶ Adultera.] Sup. 2.q.1. ſicut in una.

l ¶ Hæreditatẽ.] Et ita dicitur hæreditas uiuentis. arg. cõtra, ff. de her. uel act. vẽl. 1. ff. de reg. iur. l. hereditas. 2

2 Et vide quod no. 12. q.1.c.ſi.

m ¶ Quod cum dr.] Scilicet q̃ Imperator ſit filius eccleſię, ut 96.d.ſi Imperator.

n ¶ Auxiliũ.] Mutuũ .n. ſibi debent auxilium Imperator, & eccleſia, ut 3.ea.q.5. principes, & 96. d. cum ad verum.

o ¶ Cuſtodiendum.] & ita prælatus non poteſt

potest dare,nisi cum quid utile prospiciat,arg.ff.de offi. procu. Cæsaris l. 1.§.1. & 17.q.4.quicũque.arg.contra ext.de do.c.3.& 12.q.2.§.item domus,& c.terrulas. lo.

TRibutum .] CASVS. Vrbanus Papa ostendit in hoc c.q̃ ecclesia Imperatori subijci non debet, nec Pontificalis apex: tamen de exterioribus ecclesia constituta tributa persoluere debet. Et hoc probat exemplo Petri, q̃ piscem non dedit pro tributo,sed staterem quem habebat in ore piscis,qui ecclesiã vel apicem pontificalem significat.stater vero exteriora designat. [Pontificalis apex] deest. Apostolicus , uel Romanus Pontifex.

a ¶ De exteriorib.] .i. nõ de rebus ecclesiæ. Nam ex quo semel datum est ecclesiæ,sanctum sanctorũ erit Domino, vt 12.q.2.nulli.& sup. eod.cap. conuenior. Nam apud quod dicitur desarcina repentina. 11.q.1.placuit. locum habet cum episcopus sponte voluerit cum consilio clericorũ , aliàs non ext.de immun. eccl. non minus, & c.adiuer.consules.

b Ecclesia.] Est ergo arg.quod episcopi subsunt regi,quia tributum est signũ subiectionis.ext.decẽ.omnis anima.sed illud in laicis.

Tributũ est signũ subiectionis.

c ¶ Tributum.) Sup. 11.q.1. magnum. & c.si tributum.

d ¶ Sed tantum stater em.] Vñ. Piscículũ Petrus piscator , cuius more inuenit staterem , geruluin 2 didrachmatis auri.

1 Sub quib. quo ad temporalia præsunt,non clericis ext. de maio.& obe. solitæ.

2 Gerulum dicitur id q̃ aptum est ad portandum sine grauitate ponderis. Aith.

e ¶ De exteriorib.] quia cum onere ad eum peruenit, C. de exac. trib. si diuina. lib.10.& ext. de decim. cum non sit in homine.

quia nec mihi expediret tradere, nec illi accipere. Accipiat enim uocem liberi sacerdotis, si vult sibi esse consultum:recedat a Christi iniuria . Hæc plena humilitatis sunt,&, vt arbitror plena affectus eius, quem Imperatori debet sacerdos.

¶ *Caput hoc collectum est ex uarijs locis epistola ad Marcellinũ , & orationis contra Auxentium de basilicis non tradendis , vt suis locis notatum est , inductis prioribus citationibus,quæ erant,* & infra,*atque ex ijsdem locis multa sunt emendata.*

α Deceptum .] *In originali statim post hoc uerbum sequitur,* Nabuthe vites tuas.

β ¶ Si de meis.] *Aptatus est hic locus , quantum licuit, ex originali.*

Item Vrbanus Papa. Matth.17.

De suis exterioribus ecclesiæ soluunt tributa .

C. XXII.

TRibutum in ore piscis, piscante Petro,inuẽtum est, quia de exterioribus [a] suis,quę palam cunctis apparent,ecclesia [b] tributum [c] reddit † Non autem totum piscem iussus est dare;sed tantum staterem,[d]qui in ore eius inuentus est,quia non ecclesia dari Imperatori,non Pontificalis apex , qui in ore capitis ecclesię prẽminet, subijcit potest regibus,sed sane,vt diximus, quod in ore piscis inuenitur, pro Petro, & Domino dari iubetur, quia de exterioribus ecclesiæ,[e] quod constitutum antiquitus est , pro pace & quiete,qua nos tueri,& defensare [f] debent,Imperatoribus persoluendum est.

† Adde an ecclesia teneant ad solutionẽ tributorũ not. Bart. in l. diuina . C. de exact. tri. & not.in l. 1.in fi. ff. de mu. & hono.

Genes.47.

4 *Quamuis etiam huiusmodi non uideantur Imperialibus exactionibus subijciendi. Nam , cum tempore famis cunctorum Aegyptiorum terram sibi emeret* g *Pharao, atque sub eadem fame sua seruituti cuncta subijceret;sacerdotibus ita necessaria subministrauit,vt nec possessionibus nec libertate nudarentur,Domino ex tunc pronunciante;sacerdotes in omni gente liberos esse* [h] *oportere.*

Cod.Theod. lib.16. tit.2.le.10.

Vnde Constantinus, & Constans hanc immunitatem dederunt ecclesia,dicentes.

C. XXIII.

IN qualibet ciuitate, in quolibet oppidõ , vico, castel- Ansl.l.4. c.14.

f ¶ Defensare.] Ergo nisi defendant,nõ est eisdem dandum tributum , arg.95.d.esto

QVAMVIS. Hæc est quarta pars q.in qua probat, q̃ ecclesia non debet Imperatoribus nisi spirituale tributum , & hoc patet exemplo Pharaonis, qui tempore famis omnes possessiones subiugauit sibi , exceptis possessionibus sacerdotum . quibus de publico salarium ministrauit , probat etiam per leges tres . Ioan . de Fant.

CASVS.Dictum est sup.in ca.proxim.quòd de exterioribus ecclesiæ tributa sunt . Imperatori persoluenda. Nunc vero ostendit Gratia. quod licet de ipsis exterioribus tributis,& hoc inducit sequẽtes leges,& c.quod sequitur quamuis etiam, &c.

g ¶ Emeret.] Et ita non sunt omnia Imperatoris , quia nemo potest rem suam emere,vt ff.de contrahen.emp. suæ rei, & quod meum est,amplius nõ potest esse meã vt ff.de excep. rei iud.& an eadem , §.actiones . ext. de fide instr.inter dilectos.

h ¶ Liberos esse.] Non dixit vt redderent tributum.

IN qualibet.]CVSVS.Constantinus,& Constans Imperatores statuerunt, ut clerici , qui uirtute alijs præeminent , in omni loco perpetua gaudeant securitate ; quia res publica magis augmentatur oratio-

Meum amplius meum esse non potest.

Digitized by Google

tionibus, & officijs clericorum, quàm labore corporis. Seq. lex patet.

a ¶ Securitate.] Nunc inhibet tributum, sed hoc quantum ad onera personalia.

b ¶ Attentationis.] Idest, exactionis.

SAN.

† al. legit.

lo, municipio quicunq; voto Christianæ religionis † meritum eximiæ, singularisq; virtutis omnib. intimauerit; securitate [a] perpetua potiatur. Gaudere.n. & gloriari ex fide semper volumus, scientes magis religionibus, quam officijs, & labore corporis, vel sudore nostram Remp. cõtineri. [Gratianus quoque, Valẽtinianus, & Theodosius decreuerunt dicentes.] Vniuersos, quos constiterit cultodes ecclesiarum esse, vel sanctorũ locorum, ac religiosis obsequijs deseruire, nullius attẽtationis [b] molestiã sustinere decernimus. [Impetator Iustinianus. ¶ Sancimus [c] res ad venerabiles ecclesias, vel xenones, [d] vel monasteria, uel prochotrophia, vel brephotrophia, vel orphanotrophia, vel gerontocomia, vel denique aliud tale consortium descendentes ex qualicumq; curialis liberalitate, sive inter viuos, siue mortis causa, siue in vltimis voluntatib. habita a lucratiuorum [e] inscriptionibus liberas esse & immunes; lege scilicet, quæ super huiusmodi inscriptionibus posita est, in alijs quidem personis suũ robur obtinente: in parte autem ecclesiastica, vel aliarum domuum, quæ huiusmodi pijs consortijs deputatę sunt, suum vigorem pietatis intuitu mitigante.

Cod. lib. 1. tit. de sacrosan. eccl. 18.

Hinc etiam in Parisiensi concilio legitur.

¶ De agro ecclesiastico presbyter non cogatur censum persoluere. C. XXIIII.

Barc. l. 3. c. 53. Iuo p. 3. c. 55. & c. 75

SEcundum canonicam auctoritatem, & constitutionẽ domini Imperatoris Ludouici de ecclesiastico agro, & manso, [f] & de mancipijs, quę ipse suis capitulis ✠ cõstituit, vel si quilibet pro loco sepulturę aliquid largitus ecclesiæ fuerit de decimis & etiam, & oblationibus fidelium nullus quemquam presbyterorum aliquem cẽsum persoluere cogat, nec quisquam cuiuslibet ordinis, vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionẽ quamcunq; exigat temporalem. Quod si fecerit; communione vsque ad satisfactionem priuetur, & Regia potestate dare cogatur.

¶ *Burchardus, & Iuo par. 3. c. 56. simile quiddam citant ex concilio Meldensi, c. 8. verum idem Iuo eadem parte, c. 175. hoc idem affert ex concilio Parisiensi, in quo videtur innouatum, qđ nunc extat in cõcilio Meldensi, c. 63.*

SANCIMVS. CASS. Olim cum aliquis curialis uoluisset donare res suas alicui ecclesiæ vel loco religioso, semper oportebat, quod certam relinqueret portionem curialibus: postea uero Iustinianus priuilegium dedit ecclesijs. & aliis locis religiosis, ut siue inter uiuos, siue inter mortuos curiales donarent ecclesijs ex ipsis donationibus occasione legis nunquam nihil amittant. [Obtinent.] Licet lege mittente.

Xenodochiũ Prochotrophium. Gerontocomium.

c ¶ Sancimus.] Cod. de sacrosanct. eccl. sancimus 2.

d ¶ Xenones.] Xenodochium est locus venerabilis, ubi pauperes peregrini recipiuntur. Prochotrophium est locus ubi pauperes pascuntur. Gerontocomium est locus ubi senes & valetudinarij, & propter senectutem solum infirmi homines curantur. Orphanotrophium est locus venerabilis, in quo pueri parentibus orbati pascuntur. Brephotrophium est locus, in quo infantes pauperum aluntur.

Orphanotrophium. Brephotrophium.

1 Vnde uersus: Pascit in Brephogerõ orphano. nosocomio. Infirmus uetulus pueri infans, & peregrinus.

e ¶ Lucratiuorum.] Quibus quarta pars eorũ, quæ à curialibus relinquebatur, vẽdicabatur à fisco: exceptis, relictis curialib. & cõiunctis. hoc habes C. quãdo & quib. quarta pars l. ... & l. 1. to. C. de ipo. luc. descriptio. L. vna eo. lib. quia fiebat impositio quatuor siliquarũ. C. si lib. Imperialis soci[e] sine hiede decesserit l. una. li. x. Ioan.

SEcundum.] CASVS. Statutũ fuit in concilio Parisiẽsi, ut ecclesia de suis agris, manso. & mãcipijs, quę sibi benefacto Imperiali cõcedũtur, de eo quod sibi datur p sepultura, de decimis & oblationibus tributũ soluere nõ cõpellatur quod si aliquis exegerit, excõmunicetur. & per regiam potestatem reddere cogatur.

f ¶ Mãso.] Supra 16. q. 1. quia iuxta. Cõtra supra di. 8. cap. 1. cõtra supra 12. q. 2. ecclesiarum. contra supra 11. qõ. 1. si tributum. contra. Sed istud de prædijs, q̃ solum pro animarũ redemptione donantur, illud de his q̃ titulo emptionis vel alio modo acquiruntur ecclesiæ. Vel istud specialiter de prædijs collatis ecclesiæ à principe, illud generaliter de alijs Sol. uera colligit ex prox. ca. seq. Ager. 2 appellat hic ubi est hort[us] ecclesię ar. supra ca. cõuenior nã i agro Nabuthe rex fuit olus Mansus vero appellatur unde percipitur frumentum, & uinum ad Eucharistiam conficiendam, ut extra de cen. c. sancitum est. Vel mansum appellat dotem ipsius ecclesiæ. Nam dos talis debet esse, ut ecclesia possit inde sustentari. de conse. dist. 1. nemo sed mansus dr̃ frumentarius. unde unus rusticus cum sua familia sustentari possit: ecclesia tamen de tanto non potest sustentari de quanto unus rusticus. Arg. 10. q. 3. unio. Patet ergo, qp dotata sua non potest ecclesia, uel non debet tributa dare, quia non debet dotem recipere nisi liberam. & sic possit intelligi. 10. q. 2. hoc ios. quia nõ dẽt ecclesiæ possessio onerosa. Itẽ nec de decimis, nec de ipri-

Ager & mansus differũt. 2 Adde qđ sit propriè ager. not. in l. insulæ. I fi. & in lege si qua. ff. de acquir. do. & in l. fundi. §. ulti. ff. de uer. sig.

Digitized by Google

primitijs dabit tributum, quia in illis nunquã potuit Imperator tributum habere, de alijs vero prædijs tributarijs cum onere suo ad ecclesiam deuolutis tantum ecclesia dare debet tributum, & exaudi in eo casu. 11. q. 1. si tributũ. Hæc omnia vera sunt maximè cum Imperator hoc idem cõstituat. Sed pone q̃ fundata est ecclesia in p̃dio tributario, nunq̃d de illo dabit tributum? Respondeo. refert an sit bonæ fidei fundator, an malæ. Si bonæ fidei, de illis locis, quæ sunt extra atrium, habebit Imperator tributũ, non autem de loco, vbi est ecclesia 1. sed per hoc non fit patronus, vt 17. q. vlti. quæst. si vero fundator esset malæ fidei, tũc est ad æstimationem cõpellẽdus. 14. q. 6. comperimus. & vbi post denunciationem fundat eam mala fide fundat. ex. de noui op. nũc. cũ ex iniuncto. Io.

Ecclesia in p̃dio tributario fundata, an teneatur pro illo ad tributa.

SAncitum est, vt vni. HINC DATVR. CASVS. Concludit Gr. ex c. prox. q̃ ea, q̃ ecclesiæ ex Imperiali beneficio conceduntur, & ea q̃ ei pro sepultura donãtur, nõ iuri Imperatorum, sed epis tenentur adstricta, pro alijs vero prædijs cõsueta tributa persoluant principibus, & cum eis proficiscantur ad castra, non tamẽ inconsulto Papa, quod probat per duo seq. c.

a ¶ Hinc.] idest. illis legibus. quas sub §. ecclesia comprehendit.

b ¶ Annua.] Nã transeunt res cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. extra de decimis. cum non sit.

QVo ausu.] CASVS. Elpidius episcopus cum Romam vocaretur, excusauit se, dicens se ad Rauennam oportere proficisci in expeditione Imperatoris, propter quod Gelasius Papa ipsum reprehendit, ostendẽs nulli pontificum licere ad comitatum inconsulto eo ire, nisi velit festinanter officio, quod habet, carere.

c ¶ Nullum omnino.] Hoc de illis tantum episcopis intelligitur, qui *Ieuitica portione* sunt cõtenti, de cæteris

a ¶Capitulis.] *Videtur significari caput proximè sequens, quod est. lib. 1. capitularium, c. 91.*

β ¶De decimis.] *In dicto capite 63. concilij Meldensis, & apud Iuonem, c. 175. legitur*, neque de decimis, & oblationibus fidelium cuiquam presbytero aliquem censum, &c. *Iuo tamen c. 56. habet vt Gratianus.*

γ ¶Dare cogatur.] *In concilio est*, hoc emendate legaliter cogatur. *Iuo tamen ut Gratianus, Burchardus uero habet tantum usque ad uer.* priuetur.

Item ex concilio Vuormacien si, c. 50.

Ext. de censib. c. sancitum.

Cap. XXV.

SAncitum est, vt vnicuique ecclesiæ vnus mansus integer absque vllo seruitio attribuatur: & presbyteri in eis cõstituti nõ de decimis, neq; de oblationibus fidelium non de domibus, neq; de atrijs, vel de hortis iuxta ecclesiam positis, neq; de prescripto manso aliquod seruitium faciant præter ecclesiasticum. Et si aliquid amplius habuerint; inde maioribus † suis debitum seruitium impendant.

Capit. l. 1. c. 21. Barc. l. 3. c. 52. Iuo p. 3. c. 55. & p. 16. c. 262.

† al. senioribus. vera lectio.

¶ *Abest caput hoc a plerisque uetustis exemplaribus, habetur tamen locis indicatis.*

Hinc a *datur intelligi, quòd de his, quæ Imperiali beneficio, uel a quibuslibet pro beneficio sepulturæ ecclesia possidet, nullius iuri, nisi episcopi, teneatur adstricta. De his vero, quæ a quibuslibet emerit, uel niuorum donationib. acceperit, principibus consueta debet obsequia, ut & annua* b *eis persolnat tributa, & cõuocato exercitu cum eis proficiscatur ad castra. Quod tamen hoc ipsum non sine consensu Romani Pontificis fieri debet.*

Vnde Gelasius Papa Elpidio episcopo.

¶Absque auctoritate Romani Pontificis ad comitatum episcopi proficisci non audeant. C. XXVI.

Anf. l. 6. c. 118. Deusdedit l. 1. c. 39. Poly. l. 1. tit. 17.

QVo ausu, qua temeritate rescribis Rauennam te parare proficisci, cum canones euidenter præcipiant nullum omnino c pontificum, nisi nobis ante, visis, atque consultis ad comitatum debere contendere β? Quemadmodum tibi putas licere, quod non licet; nisi, quòd hoc officio carere festinas, quo his excessibus te ostendis indignum?

α ¶Contendere.] *In Polycarpo hæc sequuntur.* Quòd cũ longæui vel ætate; uel honore Pontifices Pistorienſis, Lucenſis, & Fesulanus nuper mõstrent fecisse; tu qui paucorũ dierum fungi sacerdotio videris, quemadmodum, &c.

Item ex concilio Antiocheno, c. 11.

Et in Aquisgr. c. 73.

vocetur ad maius tribunal, obedire debet. ff. de re iud. contumacia. §. 1. arg. contra. ext. de app. si duob. Vel intelligę hoc in eo casu, in quo, & sequens. cum scilicet contempto iudice ecclesiastico pergit ad secularem. 11. q. 1. placuit. B.

2 Hic fuit brochardus. 54. & ponit pro palea, i. prozi.

SI quis epiſcopus.] CASVS. Statuit in hoc cap. concilium Antiochenum, q̃ ſi quis clericus ad Imperatorem perrexerit ſine conſilio epiſcoporum, & maxime metropolitani, deponi debet; quia Imperatorem moleſtat contra eccleſiaſtica ſtatuta.

a¶ Perre-

¶ Abſque metropolitani conſilio vel prouincialium epiſcoporum ad Imperatorem epiſcopi non pergant. C. XXVII.

Anſ.l.6.c.124. Burc.l.2.c.177. Iuo p.6.c.268.

j SI qs epiſcopus, aut presbyter, vel omnis omnino, qui eſt ſub eccleſiaſtica regula cõſtitutus, prẽter cõſilium, uel literas eorum epiſcoporum, qui ſunt intra prouinciam, & maxime metropolitani ad Imperatorẽ perrexerit; [a] hunc abdicari, & eijci nõ ſolum de communione debere, ſed etiam propria dignitate priuari [decernimus † tanquam moleſtum, & importunum Imperialibus auribus contra eccleſiaſtica conſtituta.

† Abeſt ab ori.

Reprehenduntur ergo Gallicani epiſcopi a Nicolao; quoniam Apoſtolica auctoritate cõtempta potius arma ſequi elegerant quam Apoſtolico conſpectui ſeſe repraſentarent. Quamquam proficiſcentes ad comitatum poſſunt intelligi, non ſecuti Imperatorem, ut armis ſibi auxilientur, ſed ipſum cum exercitu ſuo quotidianis orationibus Deo commendent. In quo caſu auctoritas illa Sardicenſis concilij loqui videtur: in cuius octauo capite Oſius epiſcopus dixiſſe legitur.

ſup.ea. reprehenſibile.

¶ Qui à religioſis Imperatoribus vocati epiſcopi non fuerint, ad comitatum non proficiſcantur. C. XXVIII.

Anſ.l. 6.c.120. Poly.l.4.tit.17. † σρατεύεσθαι.

SI vobis fratres chariſſimi placet; decernite, ne epiſcopi ad comitatum † [b] accedant; niſi forte hi, quia religioſis [a] Imperatoribus uel inuitati, uel uocati [c] fuerint. Sed quoniam ſæpe contingit, ut ad miſericordiam eccleſiæ confugiant, qui iniuriam patiuntur, & qui peccãtes, in exilium, [d] uel in inſulas [e] damnantur, aut certe quãcunque ſententiã ſuſcipiunt; iõ ſubueniendũ eſt his, & ſine dubitatione eis eſt petenda per eccleſiã indulgẽtia.

¶ *Hoc capitulum fere iiſdem uerbis habetur in collectione Iſidori, & codice canonum, nec longe diſcrepata ſententia Graci canonis.*

a ¶ A religioſis Imperatoribus.] *Horum loco in collectione Iſidori, & codice canonum legitur*, religioſis Imperatoris literis, *Itemque Grace.* πρὸς τοῦτοις οὐδὲ ἀνάλαβέσθαι βασιλικὸν ἢ μὸν τῆς ἑαυτοῦ γράμμασιν μεταλλοῖτο.

Licet ergo prælatis eccleſiæ exẽplo B. Greg. [f] *ab Imperatorib. vel quibuslibet ducibus defenſionẽ fidelib. poſtulare. Licet ẽt cum B. Leone quoslibet ad ſui defenſionem contra aduerſarios ſanctæ fidei viriliter adhortari, atq; ad uim infidelium procul arcendam quoſque excitare. Effuſionem uero ſanguinis nulli epiſcoporum ſua, uel Imperatorum auctoritate imperare licet.*

ſup. ea. ut pridem. ſup.ead. igitur.

SI uobis.] CASVS. Hoc ca. diuiditur I duas partes. In prima dicitur, quod epiſcopi ad comitatum ire non debent, niſi fuerint ab Imperatoribus inuitati. In ſecunda parte dicitur, quod eccleſia indulgentiã poſtulare debet pro illis, q̃ iniuriam patiuntur, & pro illis, ▮ propter delictum ſuũ in exilium uel in inſulas, vel alia pœna damnantur. Secũda pars ĩcipit ibi, [Sed quoniam.]

▮ ¶ Ad comitatũ.] hoc verbo ſignificatur curia principis cũ oĩb. ſuis officijs inſtructa, ut C. quãdo Imperator inter pupillos. l. una.

c ¶ Vocati.] Nã tũc excuſat eos ipſe Imperator. in Aut. quo modo oportet, §. illud autem, coll. 1.

d ¶ In exiliũ.] Ad tempus.

e ¶ Vel in inſulas.] in perpetuum, ff. de interdic. & relegat. l. relegatorum. §. hæc differentia, quãdoque tamen exilium indifferenter ſumit pro temporali, uel ꝑ petuo. de pœn. di. 1. aut facta.

Exilium eſt tẽporale, & perpetuum.

LICET. CASVS. Concludit nũc Gr. ex cap. ſup. ea. igitur cum ſæpe. & c. vt pridem. quod exemplo Gre. & Leonis clericis licet hortari bellatores ad uim ĩ fidelium propulſandam: ſed effuſionem ſanguinis nulli clerico imperare licet ſua uel principis auctoritate, ut infra cap. 1. & 2.

a ¶ Perrexerit.] Niſi cum literis ſuperioris. in Anthẽ. quomodo opor. epiſcopos. §. nõ aliter. collat. 3. vel perrexit, vt ſit cum eo in expeditione uocatus a Papa ſic enim inducit magiſter hoc capit. ſed potius in eo caſu loquitur cum relicto, & cõtempto eccleſiaſtico iudice

f ¶ Beati Gregorij.] Sup. ea. q. 5. cap. 1. & 4. & capit. 1cos. Ioan.

Sæpe

SAepe principes.] Hęc est 5.pars q.in qua probat per 3.ca.quod nullus clericus debet dictare.uel dare sanguinis effusionem.uel truncationem facere per se, uel per alium.Io.de Fant.

CASVS. Quidam sacerdotes delegationę principũ causas sanguinis agitabãt, quare statuit conc.Tol.ut de cætero talia non suscipiãt, nisi principes sub iuramẽto supplicij idulgẽtiã ꝓmittãt. Si quis vero cõtra fecerit, reꝰ apud Christum effusi sanguinis deponatur.

a ¶ Sæpe.] Ex hoc colligitur, ꝙ aliter dẽt iudicare delegãs quam delegatus, sic extra de accusa.cum oporteat.Arg.cõtra. 35.q.2.ea. seruatis.

b ¶ Obnoxios.] Ex hoc dicunt quidam, quod episcopus in causa criminali potest ferre sententiã sub hac tamen conditione, ꝙ Imperator,iuret,&c.qa Imper. dicit obnoxios supplicijs.sed tu exaudi hoc cũ de crimine ciuiliter agebatur, & hoc est quòd dicit.

c ¶ Cõsentiãt.] Ergo nõ est iudex antequam consentiat. arg.extra de app.super eo.in fi.

d ¶ Iureiurãdo.] i. præstando sacramẽtum de calumnia.

e ¶ Supplicij.] indulgentia promittitur, scilicet a pricipe de impunitate quo ad pœnã sanguinis. ar. 15.q.4.nullꝰ cporũ. & appellabitur hic ad forũ delegantis.

f ¶ Promittitur.] Etiã a iure:non ẽm timebit supplicium ex quo iuraſ. 1 Sed pone qđ Imper.puniat eũ post corporaliter non imputatur epo.ar.su.e.q.5.c.vnũ,& ff.de bo.lib. qui cũ maio. §.deinde. intelligere ẽt hoc pores qñ demandat cognitionẽ.& sibi reseruat sniam.& tunc criminaliter, dum tamẽ iuret.& c.arp.ext.de off.delega.super quæstionũ.

HIs a quibus.] CASVS. Quidam episcopi iudicium sanguinis agirantes per se truncationes mẽbrorũ inferebant,uel aliis inferendam præcipiebãt quare statutum fuit in concilio Toleta. ne de cætero præsumãt. & si quis hoc præsumpserit,horum præceptorũ immemor deponatur. & i perpetuo ergastulo teneatur religatus.uiaticum tamen sibi in fine non negetur.

g ¶ Non licet.] Olim licuit.sup.2 q.7.§.item cũ Balsã sup.d.50.de his clericis,& 5 1.d.aliquantos. & sup.ea.q. 5.unum solum.

h ¶ Talibus.] idest,talibus excedentibus.

i ¶ Truncationes.] Nam qui vulnerat,occidisse dicitur, ut ff.ad l.Cor.de sica.l. 1.§.ciuis.

Vulnerans occidisse dicitur.

k ¶ Aut inferendas.] Quod enim non possum per me, nec per alium.46.d.c. vlt. ff.de admi.re.ad ciui.perti.l. 2.§.1.fallit tamen in casibus specialibus.

l ¶ Præcipiant.] Virgis tamen possunt punire,vt su.ea. q.5.c.1.in fi.& flagellis:sed nõ ad sanguinis effusionẽ, ut extra de rapt.in archiepiscopatu. Sed quid si episcopus habet iurisdictionem de omnibus? tũc deleget causam criminalem,licet secundum leges non posset delegare nisi cum cõtingit ipsum abesse.2.ff.de off.eius cui mand.est iurisdict.l.1.hic enim non potest adesse,vnde licite delegat secundum canones, ut dixi sup. eadem.q. 4.illud.

m ¶ Exeunti.] sup.d.50.pœnitentes.

CÆTERI. CASVS. Dictum est sup. ꝙ clerici non possunt exercere truncationes mẽbrorũ. Nũc G.dicit, ꝙ ẽt laici absq; iudice truncationes membrorũ.& domorum incendia facere prohibẽtur. & ad hoc inducit seq.c.

SI quis.] CASVS. Statuit Eutychianus, ꝙ si qs fecerit, vel

Vnde in Toletano concilio.4.c.30.legitur.

¶ Sacerdotes ibi cõsentiant fieri iudices, vbi iureiurando indulgentia promittitur. C. XXIX.

SAepe [a] principes cõtra quoslibet maiestatis obnoxios [b] sacerdotibus negotia sua cõmittunt. Quia † vero a Christo ad ministerium salutis electi sunt; ibi cõsentiant [c] regibus fieri iudices, ubi iureiurãdo [d] suppli cij [e] indulgẽtia promittitur, [f] non ubi discriminis sentẽtia præparatur. Si quis ergo sacerdotium cõtra hoc commune cõsultum discussor in alienis periculis extiterit: si reus effusi sanguinis apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

Bur.l.2.c. 143. Iuo p. 6.c.222.

† *Et quia sacerdotes.*] orig.

Item ex concilio Toletano xi.c.6.

¶ Non debent agitare iudicium sanguinis, qui sacramẽta Domini tractant. C. XXX.

HIs,[a] quib. Domini sacramenta tractãda sunt, iudicium sanguinis agitare nõ licet. [g] Et ideo magnopere talibus † [h] excessibus prohibendum est;ne indiscretæ præsumptionis motibus agitati, aut quod morte plectendũ est,sententia propria iudicare præsumãt;aut trũcationes [i] quibuslibet personis per se inferant,aut inferendas [k] præcipiãt. [l] Quòd si quisquam immemor hotũ præceptorum,aut in ecclesię suæ familijs,aut in quibusliber personis tale aliquid fecerint; concessi ordinis honore priuetur, & loco; sub perpetuo quoque damnationis teneatur ergastulo religatus. Cui tamen communio exeunti [m] ex hac vita non est neganda propter Domini misericordiam ; qui non vult peccatoris mortem,sed ut conuertatur,& uiuat.

Rab.in pœnit.c. 30. Bur.l.1.c.201. Iuo p.5.c.315.

† *al. talis excessus prohibendus.*

Ezech.33.

Cæteri etiam absque iudiciali auctoritate membrorum truncationes, & domorum incendia facere prohibentur.

Vnde in decretis Eutychiani Papæ.

¶ Membra detruncans, domos incedens,absque iudiciali auctoritate excommunicetur. C. XXXI.

SI quis membrorũ truncationes, domorum incendia

Poly.l.6.tit.15. Bur.l.11.c. 30. Iuo p.13.c.4.

¶ Ar.ad hoc 17. q. 4.metuentes. 32. q.1.de Bñdicto.& hoc ītelligo ſin illud qđ notatur ī utroqs ꝯ.ibi videas.

Causa criminalis ſm canones delegat.

2 De hoc ẽt no.ex.de offic. ordi. qđ ſedẽ in glo. in fin. & de rapt. in archiepiſcopatu. Ar.h.

Digitized by Google

vel facere infferit, vel facienti consenserit truncationē mēbrorum..vel domorū incendia,excommunicetur,donec coram episcopo ciuitatis, & alijs ciuibus damnum emendet legaliter & amicabiliter.Seq.§.patet.

a ¶ Iusserit.] Sic extra de senten.excom. mulieres.

b ¶ Le-

fecerit,siue facere iusserit [a] aut faciēti consenserit; quousque de his vnicuique legaliter, [b] & † ambicabiliter [c] corā episcopo ciuitatis, alijs quæ ciuibus nō emendauerit; ab ecclesia se priuatum agnoscat. Si uero post secundam,& tertiam conuentionem cuncta, in quibus arguitur,non emendauerit;tanquam ethnicus,& publicanus ab omni Christianorum collegio † separetur.

† *uel.*] Burc.

Matth.18.
† *al.consortio.*

6 De incendiarijs quoque Innocētius secundus in vniuersali concilio cap. 18. *generaliter constituit dicens.*

Et in conc.Rhemēsi sub Eugenio II. c.8.

¶ Domos incendens gratia,uel odio alicuius,excommunicetur. C. XXXII.

Pessimam si quidem,& depopulatricem,& horrēdam incendiatiorū malitiam auctoritate Dei & beatorū apostolorū Petri & Pauli omnino detestamur, & interdicimus: [d] *& infra.*¶ Si quis ergo post huius nostrę ,phibitionis promulgationē malo studio;siue pro odio , siue pro vindicta ignē apposuerit, uel apponi fecerit,aut appositoribus consilium,uel auxilium sciēter tribuerit;excommunicetur:& si mortuus fuerit incendiarius, Christianorū careat sepultura,nec absoluatur,nisi prius damno, [e] cui intulit,secundum facultatem suam resarcto,iurer se vlterius [f] ignem non appositurum. Pęnitentia aūt ei detur,ut Hierosolymis, aut in Hispania ī seruitio Dei per annum integrum permaneat.Si quis autem archiepiscopus, [g] uel episcopus hoc relaxauerit; damnum restituat , [h] & per annū ab officio ēpali abstineat . Sane regibus, [i] & principibus faciendæ iustitiæ facultatem, consultis episcopis,& archiepiscopis non negamus.

Paun.L8.c.154.

Item Augustinus in libro de ciuitate Dei.

pultura , nec absoluatur , nisi prius domum resarciat sicut potest , & iuret se ignem vlterius nō appositurū: resipiscenti : uero pœna iniungatur,ut scilicet per annū sit in seruitio Dei,ut Hierosolymis vel ī Hispania & si qs episcopus hoc damnum relaxauerit , ipsum restituat, & ab ēpali offi cio per annū abstineat. Reges uero & sæculares principes cōsultis archiepiscopis de hoc iustitiā facere possunt.

d ¶ Interdicimus.] Ex hoc uī. q̄ iste casus nō sit canon iatæ sentētiæ ubi cōsuetudo hoc habet, & Papa scit,& tolerat,ut ī Theutonia, & secūdum hoc potest ītelligi extra de sentē. excō. tua.sed non credo quod sit latæ sentētię:nisi sicut vltus q.d priuatur sacramētis sicut pro quolibet morta li.de confecra.d..2. si nō sunt tanta. & quod dicit interdicimus. id est , prohibem⁹, & q̄libet decedēs in mortali. si cōstet de hoc etiam si nō sit excommunicatus , prohibe.. ex.de rap. super eo. & extra de dam.da. si quis domum.

e ¶ Damno.] Canonica pęna incendiariorū statuit. extra de dam. da. si qs domum 17.q.2. cū de notissimā. sed alia. est pœna legalis,ut ibi nota.

f ¶ Vlterius.] Si.11. q.3.cum aliquis.

g ¶ Archiepiscop⁹.] Licet clericus exponere legē uel canonē de interficiendo,sed non cōsulere præcise,ut su.q.5. relegētes.& su.5.q.6.delatori uel episcopus dabit consilium de pœna canonica incendiatorum,quæ est extra de dam.da.c.ulti.

Clericus legem de interficiendo potest exponere.

h ¶ Restituat.] Sup.54.dist. si seruus absente.& hoc de proprio . si habet: alias puniretur extraordinarie. nam de rebus ecclesiæ non debet , ne delictum uertatur in damnum ecclesiæ.16. q.6. si episcopum.

i ¶ Sane regibus.]Si regibus & principibus non negatur facultas iustitiæ faciendæ de incendiarijs consultis archiepiscopis; uidetur q̄ principes cōsilio eorum possint incendiarios ultimo supplitio afficere, cum incendiarij secundum leges sic debeant puniri,ut ff. de incē. l.ulti.ff.de pęnis.l. capitalium. Secundum canones est sciendum,quod iuxta legis tenorem incendiarij spontanei varie plectūtur. Vel.n.nouissimo infortunio notantur,vel deportantur, uel alio modo forte puniūtur. Vel die quod princeps non punit incendiarios secundū legis rigorē occidendo,se deportādo, uel alia clemētiori pœna plectendo ideo archiepī & episcopi cōsulūtur.sed l.Corn.de sica.punit capite , si nobilis est ff. ad le. Cor.de sica.si qs dolo ignobilis supponit bestijs,bonis ꝓscriptis. ff.de in.c.l.vlt.& hoc qñ dolo fecit īcēdiū: alias sufficit damna restituere,ut ff. eod.tit. c.qui ędes.

Incendiarij qualiter sint puniendi.

Corpus liberum æstimationem non recipit.

b ¶ Legaliter.] Sed quomodo hoc, cum secundum leges liberum corpus æstimationem non recipiat , ut ff. de eie.& effu.l.ul.si quad.pa. fecis.dic,ex hac lege; Sed dic q̄ tenetur ad expensas medicorum , & ad operas, quas amittit,quia inutilis est factus, nō autem ratione cicatricum vel deformitatis: quia liberū corpus est. ff. de eie.& effu.l.ulti. Vel dic, legaliter,id est, secundum cautionem hic signatam,inf.ea.proxi. ibi,nec absoluatur.quia pœnitet per annū.& damna restituit.Vel legaliter,id est,secundum l.Rhod.de vi.publica,uel priuata agetur contra eum. Et est differentia quia priuata priuat tertia parte bonorum,ut ff.de vi.publi.l.penult.publica deportationem inducit,ut instit.de publi.iudi.§. item lex.Iulia de ui. Vnde uersus.

Vis priuata reum deponit ab ordine rerum.
Sed deportatur,si vis armata probatur.

c ¶ Et amicabiliter.]Sic sup.5.q.2.si primates.argu.sue.q.2.si illic.

DE INCENDIARIIS.Hæc est 6. pars q. ī qua ostdit magister.duob.c.qualiter incēdiarij dēnt puniri.Io.de Fā.

Pessimam.] CASVS. Statuit Innocen. in hoc cap. ut incendiarius siue ipse ignem apposuerit, uel apponi fecerit.uel consilium dederit , uel auxilium.excommunicetur ; & si mortuus fuerit , ecclesiastica careat su-

Qui eum ne percutit.] CASVS. Quæsitum fuit b Augustin. utrum iudicetur homicida, qui criminosos interficit, uel debilitat? Et respondet; si iudex est, potestatem de hoc habens, minister Dei est, si vero potestatem non habet de hoc, uelut homicida reputatur.

a ¶ In eo quod mali sunt. sup. e.q.5.q. malos. su. e.q.4. duo istæ.

b ¶ Causam.] Supra ea.q.4. ca. vindicta.

c ¶ Sacrilegum.] Ergo sacrilegi secundum canones. & fures capite puniuntur, vt supra ea.q.5. homicidas.

d ¶ Velut homicida] vt extra de homic. si aliquis C. quãdo licet unicuique, l. 1. Io. de Fant.

DE HIS. Hęc est 7. pars secũdum. Io. de Fant.

CASVS. Quia sup. facta fuit mẽtio, de homicidio: ideo nunc q̃rit Gra. si plures simul vulnerant aliquẽ & postea moritur, q̃s eorũ reatum homicidij incurrat. Cui q̃stioni sequens capitu. respondet.

SI quatuor.] CASVS. Quatuor vel plures quẽdã vulnerauerũt. & mortuus est: quare quæsitum fuit in cõsilio, q̃s eorum reatũ homicidij incurrat? Et respondet, q̃d quãque ei plagam imposuerit, ut homicidam iudicetur: reliq; uero q eum interficere uolebãt. similiter pœniteãt: q uero nec cõsiliũ, nec auxiliũ dedit, nõ est in culpa.

Homicida est etiã qui non occidit.

e ¶ Quicumque eorũ.] Hoc est, propter incertitudinẽ, q̃a ne scitur cui⁹ ictu pijt. sic ff. de eic. & effu. l. 2. §. ult. & l. seq. & ff. ad le. Aqui. ita vulneratus. ĩ fi. Sed pone certum esse q̃ de vulnere meo no est mortuus, nunquid censebor homicida? secundum leges certum est, q̃ non, arg. ff. ad le. Aquil. huic scripturæ, nam vulnus vniuscuiusque contemplãdum est. ff. ad le. Cor. de sica. l. vlt. idem uidetur secundũ canones. arg. extra de cle. percus. c. 2. Cõtrarium tñ credo 2. arpu. 50. dist. si quis post. sufficit enim q̃ sumpsit arma, licet non occiderit ipse, sed alius, vt extra de cle. percus. c. præsentium. & continentia.

1 Idẽ credit Lauren. ar. huius cap. si qs post. Sed arg. contra 15. q. 1. c. ul. vbi dicit, q̃ lex factũ requirit, & q̃ no. extra de hom. si aliquis ubi de hoc.

f ¶ Impugnabant.] Nec tamen percusserunt.

g ¶ Volentes.] Nam homicidæ tales sunt de pẽn. di. 1. periculosæ. Item pone q̃ me rixante cum aliquo, frater meus eum interfecit contra voluntatem meam: an imputabitur mih.? non. ar. 2. q. 4. q. ita præsulatus extra de cleri. percus. præsentium.

h ¶ Similiter.] Arg. de pœnit. dist. 1. si cui.

i ¶ Extra noxam.] Si ei subuenire non poterant supr. ead.

¶ Homicida est, qui publicam functionem non habens, aliquem occidit, uel debilitat. C. XXXIII.

QVicũque percutit malos in eo quòd mali sunt, a & habet causam α b interfectionis; minister Dei est, q vero sine aliqua publica administratione maleficum, furem, sacrilegum, c & adulterũ, periurum, uel quemlibet criminosum interfecerit, aut truncauerit, uel membris debilitauerit; uelut homicida d iudicabit: & tãto acrius, quanto non sibi à Deo concessam potestatem abusiue vsurpare non timuit.

Bur. l. 6. c. 43. Iuo p. 10. c. 114. & 171. Pann. l. 8. c. 58.

¶ *Prima pars huius capituli usque ad uers. Qui uero. citatur supra ead. q. 5. qui malos. ex commentarijs B. Hieronymi in Ezechielem, ubi etiam habetur.*

α ¶ Et habet causam.] *Supra ead. q. 5. qui malos, & apud B. Hieronymũ. & in glossa ordinaria, Pannormia, apud Iuonem par. 10. cap. 114. legitur,* habet vasa. *Exponuntur enim illa Ezechielis uerba,* vnusquisq; uas interfectionis habet. *sed apud Burchardum, & Iuonem eadem par. c. 171. legitur ut apud Gratianum.*

7 *De his autem, qui simul hominem vulnerant, quaeritur, si ille mortuus fuerit, quis eorum homicidij reatum incurrat.*

De his statutum est in concilio apud Vermerias.

¶ Si plures contra vnum rixentur, qua pœna quisque eorum feriatur. C. XXXIIII.

SI quatuor, aut quinque homines, seu etiã plures cõtra unum hominẽ rixati fuerint, & ab his vulneratus mortuus fuerit; quicumque eorum e plagã ei imposuit, secundum statuta canonum, ut homicida iudicetur: reliqui autem, qui eum impugnabant, f uolentes g eũ interficere, similiter h pœniteãt. Qui vero nec eum impugnabant, nec vulnerabant, nec consilio, nec auxilio cooperatores fuerunt, sed tantum adfuerunt; extra noxam i sint.

Burch. l. 6. c. 42. Iuo p. 10. c. 170.

CAVSA XXIV.

QVidam episcopus in hæresim lapsus k aliquot de sacerdotibus suis officio priuauit & sententia excommunicationis notauit.

ead. quæst. 3. c. ulti. Ioan.

QVidam episcopus.] CASVS. Supra in 23. causa tractatum est de hæreticis. Sed quia hæreticorum quidam sunt manifesti: quidam vero occulti; & quandoque excommunicat ecclesia hæreticos, quandoque catholicos: ideo Gratia. subnectit hanc causam 24. in qua tractat de omnibus istis, quæ ut competentius ostendat, thema proponit, de quo tres elicit quæstiones.

Hæretici sũt duplices.

k ¶ Quidam eps in hæresim lapsus.] su. 23. causa tractatum

Digitized by Google

tum eſt de hæreticis: ſed quũ hæreticorum quidam ſunt manifeſti, quidam occulti & eccleſia excommunicat quũq; hæreticos, quũque catholicos, ideo de huiuſmodi ſubdit tractatum.

Quod autem.] In hac quæſtione magiſter intendit.

Poſt mortem de hæreſi accuſatus damnatur, & ſequaces eius cum omne familia ſua.

1 *Hic primum quæritur, an lapſus in hæreſim poſſit aliquos officio priuare, uel ſententia notare.*

2 *Secundo an poſt mortem aliquis poſſit excõmunicari.*

3 *Tertio an pro peccato alicuius tota familia ſit excommunicanda.*

QVAESTIO I.

Quod autem a *ab hæretico aliquis depoſui, aut excommunicari non poſſit, facile probatur. Omnis enim hæreticus aut iam damnatam hæreſim ęquitur, aut nouam confingit. Qui vero hæreſim iam damnatam ſequitur, eius damnationis ſe participem facit.*

Vnde cum Achatius abſque ſynodali auctoritate ab Apoſtolico ſe damnatum quereretur; contra Gelaſius ſcribit dicens.

¶ Qui iã iam damnatam hæreſim labitur, eius damnationis ſe participem facit. C. I.

j ACHatius non eſt factus inuentor noui erroris: ſed veteris imitator; atq; ideo non erat neceſſarium c vt aduerſus eum noua ſententia prodiret, ſed antiqua tãtummodo renouaretur. Factus ſum itaque executor veteris conſtituti, non promulgator noui. Quicunq; enim in hæreſim d ſemel damnatam labitur, eius damnatione ſeipſum inuoluit.

¶ *Sententia huius capituli eſt eadem cum ſententia capitis paulo poſt ſequentis, ideſt*, Achatius, *quamuis verba diſcrepent.*

Item Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ.

¶ Non eſt tractandum, quod ſemel ſynodus ſtatuit contra vnamquamque hæreſim. C. II.

Poly.l.7.tit.7. MAiores noſtri diuina ſpiratiõe cernẽtes neceſſario

1 Idem ſentit Inno. ext. de cle. nihil.

Sed & ſupra excõicationis, iam tuit tolleranda eſt, dum ipſe eſt occultus, licet ſit nulla arg. pond. §. 1. extra de iur. pat. ſecundo tollendus.

b ¶ Quod vero.] Hæc diſtinct. hodie locum nõ habet, quia quis hæreticus eſt damnatus, & omnis hæreticus eſt excõmunicatus quantumcunq; ſit occultus: & ideo nõ poteſt alios excommunicare, ex d. ſi forte prælatũ meũ eſſe hæreticũ; qua nouam fingit, nec tamen prædicaret, ſi me excommunicaret, celebrarem in occulto, ſed nõ in aperto: quia cum nõ poſſem probare eũ eſſe hæreticũ, ſic me non excommunicatũ deponeret: Sed quid de alia ſententia dicemus? quia nulla eſt ſententia quã tulit, ſed tamẽ tolerabitur poſſe, ut ſupra eod. 7. §. tria ſunt de diſ. & de ſchiſmatico: maxime cũ ſchiſma nõ poſſit eſſe ſine hæreſi: niſi forte in ſũmo Pontifice, vt ſi duo crearentur, & vterque crederet eccleſiam apud ſe eſſe 7. q. 1. factus. 2

Hæreticus omnis eſt excommunicatus.

2 Iſtam glo. dicit eſſe ſingu. Abb. in c. quia diligẽtia. de elec. ad hoc qã incidens in ſchiſma, ſi credit Papatũ eſſe apud illũ, cui adhęret, non eſt hæreticus.

3 Vide quod leg. & not. inf. e. q. dicimus. in prin. Papa Papam ligare poteſt. a. Minor idẽ Tho. Aqui. in 4. ſent. diſtin. 19. Gabriel Biel. in canone Miſſæ. fol. 180. col. 2. Philip. Dec. cum uenisſet. col. 3. de iudi. & in cõſi. 151. nu. 4.

tendit probare p 42. c. q hæreticus, uel ſchiſmaticus vel excommunicatus aliũ damnare non poteſt: ſi tamen ſibi probare poſſit. 19. de Pœn.

CASVS. Hic ponit 1. q. qua quæritur, an hæreticus poſſit aliũ deponere, ſuſpendere, vel excõicare? Sed ſic Grat. diſtinguit, ſi incidit in damnatã hæreſim, nullũ dãnare uel excõicare põt. ut inf. ea. ut diximus. Si uero nouam confingit hæreſim, antequam de ea damnet, ſuſpendere uel excõicare põt. ut inf. ead. §. ſi autem. in prin. & arg. inf. ea. Achatius, quia ad hoc toleratur ab eccleſia. Tu autem dicas indiſtincte, quia ſiue veterem, ſiue nouam ſequitur, excommunicatus eſt, ut in concilio Lateranen. excõicamus. & ideo alium excõicare non poteſt. Et procedit hoc ordine Grat. Primo probat. q hæreticus nullum valeat condemnare. uſq; ad §. His auctoritatibus] innuendo diſtinctionem ſuam. Deinde probat contrarium dat ſolutionem q. Caſus autem §. facilis eſt.

a ¶ Quod autem.] In hac qõne dicunt quidam, quod ſi hæreticus excommunicat alium hæreticum, valet. inf. ea. quiſquis. ſed qualiter intelligatur? Vide c. dicit. §. qui ſequitur. Vide. Alii cum Gratiano diſtinguunt an veterem hæreſim iam damnatam ſequatur, & tunc non

A Chatius.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod Gelaſius ſynodo non congregata Achatium propter hæreſim condemnauit. de quo cum Achatius conquereretur, ſcripſit Gelaſius quod non fuit opus q̃ hoc ſynodum congregare, ut noua contra eum ſententia prodiret: ſed vetus tantum confirmaretur: quia in hæreſim iã damnatam lapſus erat: dicit ergo. factus ſum itaque veteris conſtituti executor, non noui promulgator.

c ¶ Neceſſarium. Poſſet tamen ferri: arg. extra de poſtul. ad hoc in parte deciſa.

d ¶ In hæreſim. Hic eſt caſus, in quo Papa Papam põt ligare, in quo Papa in canonem latæ ſententiæ incidit. nec huic obuiat regula illa quia par parem ſoluere, uel ligare non poteſt. extra de elec. innotuit. quia ſi Papa hæreticus eſt, in eo. q hæreticus eſt, eſt minor 4. quod beatholico. 22. q. 1. ſemus. quia lex factã notat eam ſine ſententia. ff. de rit. nupt. l. palam. §. vlt. Et eſt hoc ad quæſtionẽ de feudo: puta iuramit epiſcopus quod non infeudaret de nouo. videtur quod poſſit dare uetus p concedo in dubio. cum non conſtat quod intellexit. cum iuramit extra de feu. cap. 2.

Maiores noſtri.] CASVS. Oſtendit Gelaſius in hoc

c. q. Sancti patres statuerunt, vt ex quo auctor hæresis in synodo semel condemnaretur, non esset opus synodum iterum congregari ad condemnationem eorum, qui eum sequuntur, cum in hæresim semel damnatam incurrerint: sed omnes principali sententia cum suo auctore teneantur, nec debet talis sententia semel lata iterum retractari: & hoc probat quinq; exemplis, scilicet Sabellij, Arrij, Eunomij, Macedonij, & Nestorij. Casus sequentis capit. patet.

præcauerunt; vt quod cõtra vnamquamq; hæresim coacta [a] semel synodus pro fidei † communione, & veritate catholica atque Apostolica promulgasset; non sinerent [b] nouis [c] post hæc retractationibus mutilari; ne prauis occasio præberetur, quæ medicinaliter fuerant statuta, pulsandi. sed auctore [d] cuiuslibet infamiæ, ac pariter errore damnato, sufficere iudicauerunt; vt quisquis aliquando huius erroris communicator existeret principali sententia damnationis eius effet obstrictus. *& infra.* ¶ Sabellium damnauit synodus nec fuit nec esse, ut eius sectatores postea dãnarentur, singulas viritim synodos celebrari: sed pro tenore constitutionis antiquę cunctos qui uel prauitatis [e] illius, vel cõmunionis [f] extitere participes, vniuersalis ecclesiæ duxit † esse refutandos. Sic Arrium, Eunomium, Macedonium. Nestorium synodus semel gesta condemnans, vlterius ad noua concilia venire non fuit [g].

† al. fide.

† al. damnati.

Item Fælix Papa.

¶ Polycarpus lib. 1. tit. 16. citat ex Gelasio, apud quem habetur in commonitorio ad Faustum.

¶ Non vltra in eum procedere oportet, qui in hæresim damnatam recidit. C. III.

Poly. l. 1. tit. 16.

ij ACHatius [h] nõ fuit noui vel proprij inuentor erroris, ut in eum noua scita [i] prodirent †; sed alieno facinori sua communione se miscuit. Itaque necesse est, ut in illam recideret iusta lance [k] sententiam: quam cum suis successoribus per conuenientiam [α] synodalem susceperat auctor erroris.

† al. procederent.

¶ Nã reconciliationis cã impetrandæ admitterentur. 5. 2. q. 7. conuenientibus.

α ¶ Conuenientiam.] *Sic in vetustis etiam Gratiani exemplaribus & recentioribus editionibus conciliorum. In antiquioribus vero conciliorum & epistolarum Pontificum editionibus legitur*, conuinentiam.

Si ergo episcopus ille in hæresim iam damnatam lapsus est; antiqua excommunicatione damnatus, alios damnare non poterat. Excommunicatus enim alios excommunicare non valet.

Vnde Alexander secundus scribit Valeriano episcopo martyri [g].

g ¶ Martyri.] *Apud Ioannem est* Gulielmo marcioni. *In vetustis Gratiani exemplaribus legitur*, martyr, *seu*, martur, *ut videatur hoc nomine significari voluisse cuius ecclesiæ esset episcopus. In quibusdam vero tantum est.* Valeriano episcopo.

¶ Excommunicatus alium excommunicare non potest. C. IIII.

Iuo p. 14. c. 57. Pann. l. 5. c. 133.

AVdiuimus, quòd Henricus Rauẽnas dictus archiepiscopus, nisus sit te excommunicare. Verum, quia

---

c. q. Sancti patres statuerunt, vt ex quo auctor hæresis in synodo semel condemnaretur, non esset opus synodum iterum congregari ad condemnationem eorum, qui eum sequuntur, cum in hæresim semel damnatam incurrerint: sed omnes principali sententia cum suo auctore teneantur, nec debet talis sententia semel lata iterum retractari: & hoc probat quinq; exemplis, scilicet Sabellij, Arrij, Eunomij, Macedonij, & Nestorij. Casus sequentis capit. patet.

a ¶ Coacta.] Idest coadunata, iuxta illud, Tityre coge pecus, & alibi, Cogite oues pueri. &c. & lex dicit fructus coactos ff. solu. mat. diuortio ver. coactis vindemijs.

b ¶ Nõ sinerent.] Supra 6. q. 2. quod bene & 25. quæst. 1. cũ pie. C. de sum. trini. nemo.

c ¶ Nouis.] Sup. 11. dist. quis ne sciat.

d ¶ Sed auctore. Sufficit enim damnare auctorem. nam damnato Arnoldo omnes Arnoldistę damnati sunt. extra de hær. ad abolendam.

e ¶ Vel prauitatis.] Post mortem.

f ¶ Vel communionis. In uita.

g ¶ Non fuit.] Vt teneri de fide disputẽt nam si correcti redire vellẽt, admitterẽtur, 1 supra proxi. q. 6. c. 1. Sed qui ita incidũt in hæresim iã damnatã, à quo absoluuntur? ab episcopo, vel suo superiore argum. supra proxi. quæst. 4. ipsa pietas Ioan.

A Chatius.] Supra 19. distin. Anastasius

i ¶ Scita.] Idest, statuta, unde dicit, scitis obtemperat. 3. q. 7. licet.

k ¶ Lance.] Id est, ratione. alias idẽ appellat stateram. 45. d. omnis.

SI ERGO. CASVS. Nunc Gratian. concludit ex supradictis dicẽs. quod iste episcopus, de quo supra in principio thematis dictum est, cũ in hæresim iã damnatã lapsus, esset alios excommunicare non potuit, excommunicatus enim alios excommunicare non potest, ad quos intrauit seq. cap.

A Vdiuimus.] CASVS. Archiepiscopus Rauennas hæreticus, & excommunicatus Valerianum episcopum excommunicauit: quod cum Alexan. secundus audisset, scripsit Valerianũ episcopo, vt de illa sententia non

Digitized by Google

excõmunicatus [a] te excommunicare non potuit; [b] Apostolica auctoritate te, tuosque absoluendo, [c] mandamus exinde nunquam curare.

Sin aũt [d] ex corde suo nouã hæresim [d] confinxerit, ex quo talia prædicare cæpit, neminem dãnare potuit, quia nec põt deycere quemquã iam prostratus. [e] *Ligãdi namque, vel soluendi potestas ueris,* [f] *non falsis & sacerdotib. a Domino tradita est. Apostolis.n. dicturus,* [*Quorum remiseritis peccata, &c.*] *præmisit,* [*Accipite Spiritũ sanctum, vt euidenter cunctis ostenderet eũ, qui Spiritũ sanctum non hẽt, peccata non posse tenere, vel remittere. Porro Spiritum sanctũ nemo, nisi intra ecclesiã accipit: quia & ipsam vnitatem per gratiã facit.* ¶ *Vnde non nisi congregatis in unum dictũ est,* [*Accipite Spiritum sanctũ:*] *nec nisi super congregatos in unum die Pentecostes descẽdit Spiritus sanctus. Sicut aũt extra ecclesiam non accipitur, ita extra eam nihil operatur. Cum ergo, sicut, & Apostolus ait, Spiritus postulet,* [h] *Spiritus impetret,* [i] *extra ecclesiã nec postulare facit, nec impetrare. Vnde Dominus dicturus,* [*Quodcumq; petieritis, &c.*] *præmisit:* [*Si duo ex vobis cõsenserint super terrã ex oĩre, &c.*] *& iterum:* [*Vbi duo, uel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ego sum in medio eorum; nimirũ cunctis ostẽdens, se non habitare in cordib. eorum, qui superbiæ singularitatem sequuti, a corporis Christi compage semetipsos abrũpunt, in quibus autem Christus non habitat; in eis Spiritus sanctus mentium scissuras refugiens locum non habet. Cum ergo peccata dimittere, uel tenere, excommunicare, uel recõciliare opus sit* [k] *Spiritus sancti, & virtus Christi; apparet, q̃ his, qui extra ecclesiam sunt, nec ligare possunt, nec soluere; nec reconciliando ecclesiasticæ cõmunioni reddere, nec excõicando eius societate priuare, quæ ipsi hæresi, uel schismate polluti, siue sĩa notati penitus carere probantur. Vnde cum oĩbus discipulis parem ligandi, atq; soluendi potestatẽ Dominus daret; Petro* [l] *p̃ oĩbus, & præ ommib.* [m] *claues* [n] *regni cælorũ se daturũ p̃ misit, dicẽs:* [*Tibi dabo claues regni cælorũ.*] *Quicumq; ergo ab unitate ecclesiæ (quæ per Petrum intelligitur) fuerit, & a primatu Petri recesserit, quã spẽ habebit se in ecclesia esse positum?*

Excõicatus non põt excõmunicari.

a ¶ Quia excommunicatus.] Et ita excommunicatus non potest excommunicare: sed suspensus excommunicatur 11. q. 3. §. euidenter. Nunquid ergo excommunican

non curaret: absoluendo de facto. [Absoluendo.] i. absolutos: vel absoluendos, idest, non ligatos.

non ligatos. similis expositio est. C. de le. hær. l. 2. sic 11. q. 3. excellentissimus. 15. q. 6. auctoritatem. uel dic absoluendo, scilicet de facto. sic sup. 1. q. 1. si quis confugerit. 17. dist. concilia. 23. dist. quorundam. & extra de appell. ad pãtiam. 2. q. ... primates. Sed ꝯ 2. q. 6. §. item si plures.

SINAVTEM.

CASVS. Hactenus ostendit G. de eo, q̃ incidit in uetere hæresim. Nunc uero dicit de eo, qui nouã confingit: qui ab eo tempore, quo talia prædicare cœpit: si propter hoc fuerit excõmunicatus, potestatem ligandi, uel absoluendi non hẽt. quæ potestas ueris. & non falsis sacerdotib. a Deo tributa fuit. Quod tribus rationibus probat. prima est, quia ipsi hæretici spiritum sanctum non habent. q̃ quatuor auctoritatibus probat. Secunda ratio est; quia ipsi sunt extra ecclesiã. & ideo aliquem condemnare non dẽnt, uel non ualẽt: quod quinque auctoritatibus probat. Tertia ratio est: quia ille, q̃ benedicit, & maledicit, maior est eo, cui benedicitur, uel maledicitur: & ideo hæreticus in catholicũ tanquam in superiorem sentẽtiam dictare non potest: in hæreticum uero tanquam in æqualẽ sententiam ferre nõ potest. Prima ratio incipit ibi. [Ligãdi namq;.] Secũda ibi. [Cũ ergo peccata dimittere.] Tertia ibi. [Vel potius, quæ sicut. sequẽs §. patet. d ¶ Hæresim.] Hoc fuit de cap. inf. eod. ait Cælestinus. sed hodie nihil est, ut no. sup. ea. §. 1.

Ioan. 20.

Matth. 18.

Matth. 16.

Suspẽsus q̃d interim exercere poterit.

nicari potest? dico referre an sit suspensus ab officio, vel iurisdictione, nam si ab officio tantum, ea non poterit quæ officij sui sunt, exercere, puta celebrare, & similia. sed ea poterit, quæ iurisdictionis sunt, ut dare præbendam, & excommunicare: quia hoc iurisdictionis est. extra de elect. transmissam, & de cle. excõ. mi. si celebrat. Econtra etiam si suspenderetur a iurisdictione, & non ab officio: quia posset ea, quæ essent officij: non autem quæ sunt iurisdictionis. Si autem ab vtroque, tunc neutrum extra de concess. præben. quia.

b ¶ Non potuit.] Non est cõtra. ꝯ. 11. q. 3. plerumque. nam ibi de alio malo, non hæretico: uel ibi de occulto. ꝯ. 11. q. 3. excellẽtissimus ꝯ. 11. q. 3. si quis confugerit: ꝯ. 16. dist. concubinę, & ꝯ. 23. distinct. quorũdã sup. 11. q. 3. si episcopus. ꝯ. 11. q. 3. contra. 2. q. 6. §. itẽ si plures.

c ¶ Absoluendo.] Id est, absolutos esse ostẽdẽdo, id est

c ¶ Iam prostratus.] Per hæresim.

f ¶ Veris.] Id est, catholicis, scilicet toleratis. i ab ecclesia, siue sint boni, siue sint mali. argumen. 11. quæst. 3. Iulianus.

g ¶ Non falsis. Id est, iam per sententiam damnatis uel malis de uitæ merito, & sophistice inducit omnia hoc §. nam omnia referas ad uitæ meritum, sicut 1. q. 1. gratia.

h ¶ [postulet.] Id est, postulare faciat.

i ¶ Impetret.] Id est, impetrare non faciat.

k ¶ Opus sit.] Dic uerum quo ad Deum, sed quo ad ecclesiam non; cum faciant hoc etiam mali, ideo non facit ad rem, quod inducit.

l ¶ Petro.] Hoc dicit ut notetur unitas.

m ¶ Et præ omnibus.] Hoc dicit ut notetur, prælatio.

n ¶ Claues.] Quid petro datum fuerit cũ his clauibus.

1; Die melius toleratus ligare põt de officio. 3. q. 7. §. vlt. sup. 1. q. 1. si fuerit. Arch.

Digitized by Google

habemus 20.di.§.1.

a ¶ Execrare.] Infta eo.pudenda.

b ¶ Non valet.] Conficit tamen etiam extra eccleſiã, ſi formã obſeruet: quia hoc ordinis eſt, quem retinet recedens ab vnitate eccleſiæ. 1.q.1.ſĝ quidã. ſed non pòt excõicare: quia hoc iuriſdictionis eſt: quam dimittit, qui recedit, ut 1.q.1. remiſſionem.

c ¶ Dicere.] Corde, ore, opere, de pœn. d.3. non tibi dico.

Dei ſerui ſumus oẽs.

d ¶ Niſi in ſpiritu.] Ideſt, niſi ſit ſeruus eius, i. niſi habeat ſpiritũ eius. omnes em̃ ſumus ſerui Dei de cõſe.d.2.inuitat.

e ¶ Ita ex eo.] Supple appareat a fidelibus iudicandum, uel excommunicãdum & ita perſona, cui ſermo dirigitur, non intelligitur excepta. arg. 26.diſtin. deinde. & no.22.q.2.primum, pro & contra.

f ¶ Vel potius.] Alia eſt ratio, quare talis non poſſit ſoluere vel ligare.

g ¶ Maior.] Supra diſt.21.inferior.

MAnet ergo.] CASVS. Dĩ in hoc c. qp priuilegiũ Petri manet tunc firmum, cum per eum æqua fertur ſnĩa: & tunc æqua fertur, cũ nec nimia ſeueritas, uel remiſſio interuenit, ex qua ſententia nihil ſoluit, vel ligatur, niſi Petri auctoritas interueniat. [Nec nimia.] hęc eſt expoſitio p̃cedentis, ideſt tũc fit ex æquitate, & manet priuilegiũ Petri, ubi nec nimia, &c.

h ¶ Æquitate.] arg. q ſnĩa iniuſtè lata non tenet. Sed contra 11.q.3.ſi epiſcopus fortè. Sed hoc dicit de ſententia, qua quis legatur quo ad Deum.

rit alienus; execrare [a] poteſt, conſecrare non valet [b]: excommunicationis, vel reconciliationis ptãtem non habet. 1.Cor.5.
Vnde Apoſtolus, cum fornicatorem Corinthium excõicandum ſcriberet, ait. [Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu iam iudicaui, vt præſens, eũ qui ſic operatus eſt in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, congregatis vobis, & meo ſpiritu, cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti tradere huiuſmodi hominem ſatanæ in interitum carnis.] In quo formam excommunicationis oſtendens docuit, non niſi fidelem, & a fideli notandum. In nomine namque Domini, atq; eius virtute cooperante, non niſi fidelis aliquid operari valet: cum nemo poſſit dicere, [c] 1.Cor.12.
[Dominus Ieſus, niſi in ſpiritu [d] ſancto] Item cũ Dominus prohibeat agnum comedi extra catholicam eccleſiã; qui profeſſione fidei ab ea ſunt alieni, ab eius participatione, quã ſuo arbitrio reliquerunt, non repelluntur, ſed abire permittuntur; ſicut illi, qui audiẽtes: [Niſi mãducaueritis carnem filij hominis, et biberitis eius ſanguinẽ, &c.] Io.6. 1.Cor.4. Ibidem.
dixerunt, [Durus eſt hic ſermo: & quis poteſt eum audire?] atq; ita abierunt retrorſum; non repulſi, ſed abire permiſſi. Hinc etiam Apoſtolus cum de excommunicandis ageret præmiſit: [Si quis frater &c.] De infidelibus autem ſuppoſuit, dicens: [Eos, qui foris ſunt, Dominus iudicabit.] De his autem, qui intus ſunt nobis iudicium commiſit. Sicut autem ex eo, quòd Apoſtolus ait: [Frater,] et ex his quæ de fidelibus, et infidelibus ſuppoſuit, apparet nõ niſi fidelem excommunicandũ; ita ex eo, [e] *quòd fidelibus tantum hoc ſcribitur, uel potius* [f] *quia ſicut ille, qui benedicit, maior* [g] *eſt eo, cui benedicitur, ita qui ex officio maledicit, maior eſt eo, cui maledicitur, liquido conſtat, eũ, qui ab integritate catholicæ fidei recedit, maledicendi, uel benedicendi poteſtatem minime habere. Catholicum nãque, vtpote ſe ſuperiorem, maledicere non valet in alienũ a fide, tanquam in ſibi æqualem, ſententiam dare non poteſt. Hæc autem, quæ de hæreticis atque ſchiſmaticis, uel excommunicatis dicta ſunt, videlicet quod ligandi, uel ſoluendi poteſtatem non habeant, multorum auctoritatibus probantur.*

Ait enim Leo Papa ſermone 3. in anniuerſario ſuæ aſſumptionis, & ſermone 2. de natali Apoſtolorum.

a ¶ Sin autem.] *Non defuerunt, qui crederent hæc quoq; eſſe Alexandri. Sed apud Iuonem, & in Pannormia non habentur: & in uetuſtis Gratiani codicibus hic eſt ea nota, quæ ſolet apponi uerbis Gratiani. Et eſt ſecundũ membrum diuiſionis in ipſo quæſtionis principio a Gratiano propoſitæ, omninoque & ſtylus, & quæ dicuntur, ad id confirmandum concurrunt.*

h ¶ Spiritus poſtulet.] *Verba ipſa Apoſtoli ſunt hæc: Similiter autem & ſpiritus adiuuat infirmitatem noſtram. Nam quid oremus, ſicut oportet, neſcimus: ſed ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. In gloſſa autem interlineari ad eum locum ſunt uerba ſequentia,* ſpiritus impetret.

¶ Non ſoluitur, vel ligatur niſi quod auctoritas beati Petri ſoluerit, vel ligauerit. C. V.

MAnet ergo Petri priuilegiũ, vbicumq; ex ipſius fertur æquitate [h] iudi Poly.1.9.tit.n.

Digitized by Google

Deum, non quo ad ecclesiam sed etiam illa quandoque non tenet. extra de sent. excomm. per tuas.

a ¶ Vel remissio.] Quia vtrumque vitium est 1. ff. de pœn. l. respiciendum.

b ¶ Nisi.] Idest, nisi id quod iuste fuerit, &c.

c ¶ Pe-

cium, nec nimia est vel seueritas, vel remissio, [a] ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi [b] quod B. Petrus [c] aut solu erit, aut ligauerit.

Item Aug. super Ioannem, tract. 50. ad c. 12.

¶ In persona Petri ligandi & soluendi ecclesia potestatem accepit. C. VI.

Poly. l. 7. tit. 2. Mart. 16.

QVodcumque ligaueris super terram, erit ligatum [d] & in cœlo.] Si hoc Petro tantum dictum est non hoc facit ecclesia, [e] Si autem in ecclesia fit (vti quæ in terra, ligantur in cœlo ligentur, & quæ soluuntur in terra, soluantur in cęlo: quia cum excommunicat ecclesia, in cęlo ligatur excommunicatus; cum reconciliat [f] eccle fia, in cęlo soluitur reconciliatus.) Si ergo hoc in ecclesia fit; Petrus, quando claues accepit, ecclesiam sanctam significauit. Si in Petri persona [g] significati sunt in ecclesia boni; in Iudæ [h] persona significati sunt in ecclesia mali.

Item Ambrosius ad c. 5. Luca.

In plerisque vetustis est tantum, Item Ambrosius. *In vulgatis autem addebatur*, super Marcum.

Poly. l. 7. tit. 3. Anſ. l. 1. c. 37.

¶ Suis meritis firmus, nonnunquam turbatur alienis. C. VII.

† al. superat.

NOn turbatur nauis, quæ Petrum [i] habet: turbatur illa, quæ Iudam [k] habet. Et si multa illic discipulorum merita nauigabant; tamen eam adhuc perfidia proditoris agitabat. In vtraque Petrus: sed, qui suis meritis firmus est, turbatur [l] alienis: Caueamus igitur perfidum, caueamus proditorem: ne per unum fluctuemus plurimi. [m] Ergo non turbatur hæc nauis, in qua prudentia nauigat, abest perfidia, fides aspirat. † Quemadmodum .n. turbari poterat; cui præerat is, in quo est ecclesiæ firmamentũ? Illic ergo turbatio, ubi modica fides: hic securitas, vbi pfecta dilectio. Deniq; etsi alijs imperat, ut laxent retia sua; soli [n] tñ Petro dicit; Duc in altũ, hoc est

Luc. 5. Matth. 17.

e ¶ Petrus.] Idest, eius auctoritas, &c. Ioan.

QVodcumque.] CASVS. Probat Aug. in hoc c. quod ecclesia tantum habet potestatem ligandi & soluẽdi: quia soli Petro dictum est, quodcunq; ligaueris, &c. Iam ecclesia non haberet potestatem ligandi & soluendi: quod falsum est. si autem hoc fit in ecclesia, quæ ligantur, vel quæ soluuntur in terra, erunt ligata uel soluta in cœlo. Vnde cum per ecclesiam hoc fiat, Petrus quando claues accepit, sanctam ecclesiam significauit: per quem boni in ecclesia significantur, sicuti per Iudã mali & qualitercunque aute iste casus positus fuerit, ego Barth. Brix. eum sic posui, quia casus iste literæ consonat.

Papa ligat in cœlo per approbationẽ.

d ¶ Erit ligatum.] Ligari dicitur in cœlo per approbationem. ſ. quando iuste fertur sententia. de pœn. dist. 1. quem pœnitet. sup. d. 20. §. 1. Ioan.

e ¶ Facit ecclesia.] Sed nonne prius erat ligatus apud Deũ, ut 1. q. 1. euidenter.] ea. q. 3. si quis nõ recte. & ita videtur, qđ nulla potestas Petro collata sit, uel ecclesiæ per hoc quodcunque. 1 &c. nã nullius potestatis vim exeret de pœ. dist. 1. uerbum: sed tantum ostendit ligatum esse vel solutũ, ut 15. q. 1. nec 15. Dic ꝙ quo ad ecclesiam triumphantem nullius potestatis uim exercet. sed tñ ostendit ligatũ esse vel solutũ: sed tñ hẽt aliam potestatem, qua ligat quo ad ecclesiam militãtẽ. vnde qñque eum ligat quã uis iniuste, vt 11. q. 3. c. 1.

Ecclesia est duplex.

f Recõciliat.] Arg. ꝙ sñia totius ecclesiæ præferẽda est. 2 Romanæ, si in aliquo sibi contradicat arg. 93. d. legimus. Sed contrariũ credo arg. inf. eod. hæc est. nisi erraret Romana ecclesia, qđ non credo posse fieri. qa Deus non permitteret arg. inf. eod. c. a recta. & c. pudenda.

2 De hoc uide qđ leg. de not. 19. d. c. pen.

Ecclesiã Romana non permittet Deus errare.

g ¶ Petri persona.] A contrario sensu. arg. d. 96. si Imperator. 11. q. 3. Imperatores.

h ¶ In Iudæ.] Si duo enim cõtraria inter se non conueniunt: nec eorum cõtraria inter se cõueniunt. ut no. 32. dist. hospitiũm.

i ¶ Turbatur.] CASVS. Legit in Euãgelio. ꝙ ante passionem Christi oẽs discipuli simul erãt i nauicula quadam super mare cũ Iuda proditore: & tunc factus est uentus validus; & nauicula cępit fere periclitari: sed Christus ꝓcepit ventis & mari ut quiescerent: post passionẽ Christi nauigabat Petrus in quadã nauicula sine Iuda, & illa nullã turbationẽ passa est. In vtraq; igitur Petrus erat. sed qui suis meritis firmus erat, turbabatur ex alienis. Vnde vitandi sunt perfidi & proditores, ne possimus fluctuare per ipsos. Non turbatur ergo nauis, in qua sola erat prouidẽtia, & perfidia haberat, & fides abundabat quare & si alijs apostolis imperatur, ut laxent retia sua: soli tñ Petro (per quem ecclesia designatur dictum fuit ut retia sua ducat in altum: quod est uidere altitudinem diuitiarum: & scire filium Dei [Is scilicet Petrus.

k ¶ Quæ Iudam.] Idest, ante passionem etiam cum Petro. Idest, malos cum bonis: de qua intelligitur contrarium. 1. q. 4. §. ult. uers. item.

l ¶ Turbatur.] Quæ significant ecclesiam militantem.

m ¶ Plurimi.] Supra 1. quæst. 4. §. Item peccato. Achor. supra 45. distinct. sed illud. infra de consecra. distinct. 1. in sancta. ff. de ædil. edic. plerumque. C. de pœnis sancimus.

n ¶ Soli.] Arg. ꝙ quæstio fidei, &c. inf. eod. quodcũ-

Digitized by Google

a ¶ Professionem.] Cū dixit: Tu es Chs filius Dei viui.
b ¶ Nequeat.] Iuxta illud: Generationē eius quis enarrabit supra proxi. causa. q. 4. de tyrijs. quod de æterna, & temporali congrue intelligitur.
c ¶ Plenitudo.] De consec. d. 2. tribus.

ESt aliud.] CASVS. Supra proxi. cap. dictum est. q. Petrus, & alij pisca-
Petrus præfuit aliis in iurisdictione. ti sunt cum retibus. Nunc uero dicit. qd soli Petro præcepit ut cum hamo piscaretur.
d ¶ Hamū.] Per hamum intelligē iurisdictionē qua Petrus p̄fuit alijs: quia hamo. i. ferro resecant putridæ carnes. 22. dist. plurimos in fi. & ideo solus Petrus piscatur hoc genere piscandi. ipse. n. habet potestatem ligā di atque soluendi p̄
1 Dum e' dictū est: Tibi dabo claues regni cœlorū. & c. 21. d. in nouo. alios. 1. per rete. n. intelligitur inquisitio sapientię de his claub. dī 20. d. c. 1.

ARecta ergo fide.] CASVS. Quidā ep̄i patiebantur maximam tribulationem ab hæreticis ita ut fluctuare uiderētur. Præcepit ergo Lucius eis, ne a uia recta uel a fide & Apostolico tramite recedant: quia uera Apostolorū traditio est. & uera charitas. q̄ Romana tenet ecclesia. Hæc mater est omniū ecclesiarum: quæ nunq̄ errat, nec vllis hæreticis nouitatibus damnatur. f Principibus.] scilicet Petro, & Paulo.
e ¶ Nouitatibus.] Quæro de qua ecclesia intelligas quod hic dicitur, quod nō possit errare? si de ipso Papa qui ecclesia dī, sup. ea. quodcunq; & 7. q. 1. qui scire debes, sed certū est quod Papa errare potest. 19. dist. Anastasius. 20. dist. si Papa. Respon. ipsa congregatio fidelium hic dicitur ecclesia, ut de consec. d. 1. ecclesia. & talis ecclesia nō pōt non esse, vt infra ea. pudēda. nam ipse dominus orat pro ecclesia 22. dist. §. 1. uersic. ego pro te, & uoluntate labiorum suorum non fraudabitur.
Ecclesia non pōt errare, de qua ecclesia intelligatur.

MEmor fuit.] CASVS. Profitetur Christus se sub fide, & nomine Petri præsidere: cuius fides a Domino est manifestata: quę fides hæreses nō fouet, sed destruit. [Et causæ.] Scilicet destructioni hæreticorum omnes conatus suos impendere cupit. sequūtur autem tria capitula sunt.

f ¶ A Domino.] Dicente: Tu es Petrus, & c. 2. 19. dist. ita Dominus.
g ¶ Confessio.] Tu es Christus filius Dei uiui.
h ¶ Votis.] ¶ Fulg. Sic 16. quæstio. 1. frater nostet 12. dist.

in profundum disputationum. Quid enim tam altum, quam altitudinem diuitiarum videre scire Dei filium, & professionem [a] diuinæ generationis assumere? quā licet mens nequeat [b] humana plenè rationis inuestigatione comprehendere, fidei tamen plenitudo [c] complectitur.

Item ibidem paulo inferius.

¶ Solus Petrus accepit mandatum, vt hamo piscem caperet. C. VIII.

ESt † aliud Apostolicum piscandi genus: quo genere solum Petrum piscari Dns iubet, dicens: [Mitte hamum: [d] & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle.]

Poly. ibidem. † *al & aliud.* Matth. 10. orig.

Item Lucius Papa episcopis Galliæ, & Hispaniæ.

¶ Nulla perturbatio a tramite Apostolicę sedis retrahat, quæ omnes hæreses semper destruxit. C. IX.

ARecta ergo fide; & Apostolico tramite propter vllā persecutionem † nolite recedere, scientes quoniam iuxta Saluatoris sententiam, beati sunt qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Hæc est Apostolorum viua traditio, hæc vera charitas, quæ prędicanda est; & præcipuè diligenda, ac fouenda, atque fiducialiter ab omnibus tenenda, hæc sancta, & Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam a tramite Apostolicæ traditionis nunquā errasse probatur, nec hęreticis nouitatibus [e] deprauata succubuit, sed, vt in exordio normam fidei Christianę percepit ab auctoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata fine tenus manet.

Poly. tit. 3. Anſ. l. 1. c. 25. † *al perturbationē.* Fœlix. 2. epiſt. 3. Marcus l. ad Athanasium. Matth. 5.

Item Sixtus Papa II. Gratum episcopum, epist. 1.

¶ Fides Romanę ecclesię omnem hęresim destruit, nullam fouet. C. X.

MEmor sum me sub illius nomine, ecclesię præsidere cuius a Dño [f] Iesu Christo est confessio & glorificata, & cuius fides nullam † hęresim unquam fouit: sed omnes quidem hęreses destruit. Intelligo autem mihi aliter non licere, quam ut omnes conatus meos ei causę, in qua uniuersalis ecclesię salus infestatur, impendam.

Anſ. l. 1. c. 36. Poly. l. 1. tit. 3. † *al. nullam unquā fallit ſed.* 2 ut 20. dist. quis 2. d. s. 2. Sacrosancta.

Item Eusebius Papa episcopis Tusciæ, epist. 3.

¶ Nullius hęresibus Romana succubuit ecclesia. C. IX.

IN sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio.

Item Innocentius Papa episcopis concilij Mileuitani epist. 26.

¶ Ad Romanam referatur ecclesiam, quoties ratio fidei ventilatur. C. XII.

QVoties fidei [h] ratio ventilatur, arbitror oēs fratres,

Poly. ibidem. Anſ. l. 1. c. 27. & lat. c. 34.

Digitized by Google

Papa est terminare gẽmem de fide motam.

22.dist.præceptis.23.q.vlt.cõuenior.su.dist.80.c.2. cõtra. Sed aliud est quæstionem de fide motam terminare (quod nulli præterquam Romanæ sedi permittitur, sicut hic dicitur) aliud est ipsam sine diffinitione ventilare: quod patriarchæ primates facere possunt. ut ibi con-

& coepiscopos nostros nõ nisi ad Petrum, [a] id est, sui nominis, & honoris auctorem referre debere. (Veluti nũc retulit uestra dilectio:) quod per totum mundum possit ecclesijs omnibus in commune prodesse.

Item Iulius Papa ad episcopos orientales, epist. 1.

¶ Christianæ religionis zelum Romana ecclesia præ cęteris habuit. C. XIII.

Anſ.l.1.c.38. † al.hiemem.

OFficij nostri cõsideratione non est nobis dissimulare, [b] non est tacere [c] libertas: † quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit.

Itẽ Hieronymus ad Damasum in expositione symboli.

¶ Aliorum ora non timet fides, quam Romana commendat ecclesia. C. XIIII.

HAec est fides, [d] Papa beatissime quam in ecclesia catholica [e] didicimus, quamque semper tenuimus, & tenemus in qua, si minus perite, aut parũ cautè fortè aliquid positum est, emẽdari [f] cupimus a te, qui Petri, & fidem, & sedem tenes. Sin autem hæc nostra cõfessio Apostolatus tui iudicio cõprobatur; [g] quicumque me culpare † uoluerit, se imperitum, vel maleuolum, uel etiam nõ catholicum, non † me hæreticum comprobabit. [h] *Item.*

† al.matulare. † al.sed hæreticum.

¶ Sãcta [a] Romana ecclesia, quæ semper immaculata mãsit, & Domino prouidente, & B. Petro Apostolo opẽ ferente in futuro manebit, sine ulla hæreticorum insultatione [i] firma, & immobilis omni tempore persistet.

[a] ¶ Sancta.] *Hæc vidẽtur sumpta ex epistola Marci Papæ ad Athanasium, sed alio modo aptata. Nam apud illum post alia quædam, sic legitur:* Non, ut nos aliquid sinistrum vestra ex parte arbitremur sed nos, & vos, illosque absque vlla in posterũ titubatione unũ sentire optaremus: & S. Romana ecclesia, quæ semper immaculata mãsit, & Domino prouidẽte, & B. Petro Apostolo opẽ ferente, in futuro manebit sine ulla hæreticorum insultatione, firma & immobilis omni tempore persistet.

Item Marcellus Papa vniuersis episcopis per Antiochiam constitutis, epist. 1.

Polv.l.1.tit.15. Anſ.l.1.c.15.

¶ Aliud quam Romana ecclesia neque sentire, neque docere permittitur. C. XV.

Mat.16.

ROgamus uos fratres, ut nõ aliud doceatis, neq; sentiatis, quàm quod a Beato Petro Apostolo, & reliquis Apostolis, & patribus accepistis. Ab illo enim primo instructi estis. Ideo nõ oportet uos propriũ derelinquere patrem, & alios sequi. Ipse enim caput est totius

Papa est terminare gẽmem de fide motam.

22.dist.præceptis.23.q.vlt.cõuenior.su.dist.80.c.2. cõtra. Sed aliud est quæstionem de fide motam terminare (quod nulli præterquam Romanæ sedi permittitur, sicut hic dicitur) aliud est ipsam sine diffinitione ventilare: quod patriarchæ primates facere possunt. ut ibi vitandos dixerunt. Sed die, q illud intelligendum est quando tale quid dicunt quod certum est esse hæresim hic uero vbi dubium est, extra eo.cum Christus.

Dissimulatio est multiplex.

b OFficij.] ¶ Dissimulare.] Est dissimulatio pia, ut 22.q.2.utile ff.de do.excep.l.2.§.3. est pnicioſa, vt 22.q.5.cauete discreta ut 23.q.4.¶ dam cũ bonorum detestabilis. ut hic. c ¶ Tacere.] Taciturnitas est magnũ uitium I Papa, vt 40. d.si Papa.

HAec est.] CASVS. Quidã infamabant Hieron. de hęresi quare Hieron. scripsit Papę si dẽ. q̃ tenet, & dicit quod si papa eiꝰ fidem approbauerit quicũque eum culpare uoluerit, non catholicus, sed hæreticus reputabit: & rogat eũ vt si in cõfessione suæ fidei aliqd minꝰ caute vel minꝰ perite dixerit, mendet q ipsũ. In fine dicit, qđ Romana ecclesia omni tempore firma, & immobilis permanebit.

d ¶ Fides.] Quã professi sumus nos tenere, vt I alia parte. c. quæ non est hic. e ¶ Quã in ecclesia catholica.] Arguꝰ. 93. dist. qui cathedram.

f ¶ Emẽdari.] Et ita licet qs erret si tamẽ paratus ẽ corrigi, nõ est hęreticus ut inf.ea.aperte. I alias dubiut, i fide, & c.extra d hę.c.1. g ¶ Cõprobatur.] Quia quod Papa approbat, nõ licet alij reprobare. ar.50.d. si ille.22.d.omnes. 35.q.9.uenia argu. 19. di. si Romanorum.

1 Ad idẽ inf. eod. q. 3. dixit. & c. qui in ecclesia.

h ¶ Comprobabit.] Arg. cõtra theologos, q nẽgãt Christũ aliquid esse secundũ quod homo contra sententiam Ale. extra de hæreticum Christus. Itẽ arg. quod propter solum dictum censetur quis hæreticus. 2 Ioan.

Christus est aliquid fm q homo est. 2 Hocĩõ. qa nemo existimandus est dixisse quod mente non agitauit. ff. de tu. le. l. Labeo. si tũ paratus est emẽdare: secus, extr. de hær. ad abolẽdã. & not. su.e. in gl. & ita Arch.

contingitur. ſi. 7. q. 6. accusatus. & vt ibi aliter accipitur. & expone agitare in fide, id est, fideliter agitare.

a ¶ Nisi ad Petrum.] Videtur contra extra de hære. ad abolendam. §. ad hoc de episcopali. nam ibi innuitur quod illa sint vitanda tanquam hæretica, quæ episcopi

i ¶ Insultatione.] s. prævalente; alias falsum esset, cum quotidie insultent & est si. de consec. dist. 4. c. 2. uer. cũ qua pugnent.

ROgamus.] CASVS. Episcopi per Antiochiam constituti, à dispositione Romanæ ecclesiæ deuiabant

Digitized by Google

bant in doctrina, & quibuſdam alijs, quare Marcellus Papa ſcribit omnibus illis epiſcopis, ut aliud non docant quàm acceperunt a Petro apoſtolo, & reliquis ſanctis patribus, nec recedant à diſpoſitione eccleſiæ Romanæ. nam licet Petri principatus olim apud Antiochiam fuerit, tamen Deo iubente Romã eſt trãſlatus, ubi caput ẽ toti⁹ eccleſiæ.

ſanæ doctrinæ eſt eis auferenda auricula, exterior, ſcilicet, ne inter catholicos audiantur donec ad eccleſiam reuertantur, & hoc probat exemplo Petri, qui exteriorẽ auriculã ſerui ſui Domino in malo obedientis amputauit, & poſtea pius Dominus ei refudit auditum. & qa Pe-

eccleſię, cui ait Dominus: [Tu es Petrus, & ſuper hãc petram ædificabo eccleſiam meã, &c. Eius enim ſedes primitus [a] apud uos fuit: quæ poſtea, iubente Domino, Romam tranſlata [b] eſt; cui adminiculãte gratia diuina, hodierna præſidemus die. Nec ab eius diſpoſitione vos deuiare oportet; ad quam cũcta maiora eccleſiaſtica negocia, diuina diſponẽte gratia, iuſſa ſunt referri ut ab ea regulariter diſponantur, à qua ſumpſere principia. Si uero veſtra Antiochena, quę olim [d] prima erat, Romanę ceſſit ſedi; [c] nulla eſt, quæ eius non ſit ſubiecta ditioni. Matth. 16.

¶ In hoc capite aliqua ſunt, & addita, & in ſuum locum reſtituta ex originali: Gloſſa autem ad uerbum, oportet, *facile tranſponi poteſt.*

Item Leo Papa Dioſcoro epiſcopo Alexandrino, epiſt. 79. al. 81.

¶ Alexandrinæ eccleſiæ à Romana diſſentire non licet.

C. XVI.

CVm Beatiſſimus Petrus Apoſtolicũ † a Dño acceperit principatum, & Romana eccleſia in eius permaneat ſtatutis; nefas eſt credere, quòd ſanctus diſcipulus eius Marcus, qui Alexãdrinam [f] primus eccleſiã gubernauit, alijs regulis traditionum [e] ſuarum decreta formauerit: cum ſine dubio de eodẽ fonte gratiæ unus ſpiritus fuerit, & diſcipuli, & magiſtri: nec aliud ordinatus tradere poterit, quam quod ab ordinatore ſuſcepit. Anſel. 2. c. 30. † *al. Apoſtolus.*

[e] ¶ Traditionũ.] *Sic eſt emẽdatũ ex duobus uetuſtis Gratiani codicibus, Anſelmo, & originali ipſo. Antea legebat*, alijs regulis, & traditionib⁹ ſua decreta firmauerit.

Item Ambroſius in commentarijs ad c. 22. Luce, lib. 10. cap. 12.

¶ *Citabatur antea ex Gregorio, apud quẽ nõ eſt inuentũ.*

¶ Profeſſione ſuæ fidei aurem erroris Romana abſcidit eccleſia.

C. XVII.

SI Petrus [g] uolens [h] percuſſit auré, docuit quòd auré habere in ſpecie non deberẽt, [i] quam in miniſterio † nõ haberent. Sed bonus Dominus, & ipſi refundit auditũ ſm ꝓphetica dicta demonſtrãs, & ipſos, [k] ſi conuerſi. 18. † *myſterio*] al. *Eſa 55.*

Si unico uinecentem te, unico re.

[a] ¶ Primitus.] Inf. de cõſec. d. 1. baſilicas ſu. 11. di. nolite. ſu. 22. di. nouit. cõtra. ſu. 22. di. ſacroſancta. ſa. 21. diſt. q̃uis. contra ſed ibi dicit, prima. i. maior nel prima q̃ hodie prima iter alias numeratur, 22. diſ. tenouantes.

[b] ¶ Trãſlata.] Vt ſu. 7. q. 1. mutationes.

[c] ¶ Oportet.] In fidei nam alias ſic 22. di. nouit. Ioan.

[d] ¶ Quæ olim.] Cã Petrus ibi reſidebat.

[e] ¶ Sedi.] Arg. quod in maioribus conceditur, fortius in minoribus locã habere. 16. q. 2. ca. 1. ſup. diſt. 23. in nomine. Nam ſi vinco uinecẽ te ergo & te, &c. ff. de diuer. & tẽpo. præſc. l. ul. & eſt hic ar. q̃ ſi Papa ſubijcit ſibi aliquam eccleſiam, quod per conſequẽs omnes capellas illi⁹ ſubijcit ſibi ar. 16. q. 1. frater noſter, quod nõ eſt uerum, ut ex. de primicum capella. arg. cõtra. ff. q̃ po. ĩ pign. Claudi⁹ felix. Et eſt hic arg. contra Græcos, qui Papæ non bene obediunt.

Græci non obediunt Papæ.

CVm beatiſſim⁹.] CASVS. Dioſcorus Alexãdrinus Patriarcha aſſerebat de duabus naturis, ſcilicet deitatis, & humanitatis vnam eſſe factam in Chriſto, & dicebat hanc doctrinam deſcendiſſe à Marco diſcipulo Petri. ſcribit Marcellinus epiſcopus Dioſcoro, & dicit, q̃ non eſt credendum Marcum Euangeliſtam aliud tradidiſſe, quam quod à magiſtro ſuo percepit.

[f] ¶ Qui Alexandrinam.] Et eſt arg. q̃ non debetis audire magiſtrum, niſi qui bene ſciat. cum id prædicare debeat, & non ex proprio ingenio aliqua inuenire. 37. diſt. relatum. & ſic & Caſſius opinionem magiſtri. ſui bene defendebat, ut ff. de arbi. qualem & dic, alijs, id eſt contrarijs. & ita non eſt contra: 22. diſt. nouit. nam etiã alias conſuetudines habere poſſumus, niſi ſpecialiter ꝓhiberet Ro. eccl. de aliqua de conſe. diſt. 1. baſilicas. lo.

SI Petrus. CASVS. Quidam hæretici dicebant diuinitatem fuiſſe paſſam: quibus quia auricula cordis mali intellectus eſt ſublata, nec credere uolunt, ideo Petrus autem abſtulit, datur intelligi, q̃ ipſe poteſtatem habet ligandi, & ſoluendi, & eccleſia per ipſum.] Infirmitatem corpore paſſionis,] quia quidquid infirmitatis Deo attribuitur, humanitati eſt attribuendum.

Petrus Malchi aurem abſcidit.

[g] ¶ Si Petrus.] CASVS. Tãgit q̃ Petrus in paſſione Domini abſcidit auriculam Malchi, & Dominus eam reſtituit ſibi. & per hoc nota, q̃ male intelligenti auris ſpiritualiter eſt per Petrũ abſcindenda: ipſe enim habet poteſtatem ligandi, & ſoluendi. Nota etiam, q̃ ſi conuertantur tales, Dominus refundet eis auditum.

[h] ¶ Volens.] Quaſi dicat ex propoſito, non caſu.

[i] ¶ Non deberent.] Quia auris exterior ſignificat interiorem aurem, quam ipſi non habebant, & ideo dicit non habebant in miniſterio.

[k] ¶ Et ipſos.] Qui Chriſtum crucifixerunt de pœ. di. 3. periculoſe.

a ¶ Eo

a ¶ Eo quòd. [Sup.19.d.ſi Romanorum.inf. de pœn.d. 3.adhuc perfidi inſtant.
b ¶ Condemnat.] inf.de pœn.d.1.uerbum ſup.21. d. inferior,ff.de re iud.qui condemnare poteſt. hęc autem regula fallit extra de ſent.excom.tua.& extra de offic.deleg.

tãtur,poſſe ſanari,qui in paſſione Domini vulnerati sũt: eo quod [a] omne peccatum fidei † myſterijs abluatur.Tollit ergo Petrus aurem.Quare Petrus? Quia ipſe eſt,qui accepit claues regni cęlorum.Ille enim condemnat, [b] qui & abſoluit:† quoniam ligandi,& ſoluendi idem adeptus eſt poteſtatem.Tollit aurem male audientis,tollit aurem gladio ſpirituali aurem interiorem male intelligentis.Caueamus, ne cui tollatur auricula. [dum † legitur paſſio Domini.Si ad diuinitatem [c] eius referimus infirmitatem corporeæ paſſionis, exciditur [d] auricula, & exciditur a Petro:qui non paſſus eſt Chriſtum prophetam [e] æſtimari:ſed Dei filium docuit fideli confeſſione [f] ſignari.

† al.miniſterio fidei Matth.16.

† Et contra l.eius eſt nolle.ff. de ver. ſignif.

† abeſt ab orig.

Item Cyprianus in tractatu de vnitate eccleſiæ.

¶Extra vnitatem ſanctæ eccleſiæ ſpiritus ſanctus non accipitur, C. XVIII.

Matth.16. Poly.l.7.tit.3. Anſ.l.1.c.10. Omittũtur aliquot verba.

LOquitur ¶ Dominus ad Petrum, [Ego dico tibi, inquit,quia tu es [h] Petrus:& ſuper iſtam petram [i] ædificabo eccleſiam meam.] Super vnum [k] ædificat eccleſiam, & quamuis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionẽ ſuam:parem poteſtatem tribuat,& dicat,(Sicut miſit me pater,& ego mitto vos. Accipite Spiritum ſanctum,) tamen vt vnitatem manifeſtaret, vnitatis eiuſdem originẽ ab vno incipientem ſua auctoritate diſpoſuit. Hoc erãt vtiq; & cæteri Apoſtoli, quòd fuit, & Petrus,pari [i] conſortio præditi,& honoris,& poteſtatis.Sed exordium ab vnitate proficiſcitur, vt eccleſia vna monſtretur, quam vnam eccleſiam etiam in cantico canticorũ Spiritus ſanctus ex perſona Domini deſignat,& dicit.(Vna eſt [m] colũba mea,perfecta mea;vna eſt matri ſuæ, [n] electa genitrici ſuæ.) Hanc eccleſiæ vnitatem, [a] qui non tenet, tenere ſe fidem credit? Qui eccleſiæ renititur,& reſiſtit,in eccleſia ſe eſſe confidit? Quando & beatus apoſtolus Paulus hoc idem doceat, & ſacramentum vnitatis oſtendat dicens: (Vnum corpus, [o] & vnus ſpiritus: [p] vna ſpes ¶ vocationis veſtræ.Vnus Dominus, [r] vna fides,vnum baptiſma, [s] vnus Deus.) Quam vnitatem tenere firmiter,& vẽdica-

Cant.6.

Eph.4.

Io.20.

g eg.quærenti.& quãdoque poteſt quis abſoluere, & nõ ligare,C.ubi ſen.uel cla.quoties.
c Si autem ad diuinitatem.] Non enim paſſa eſt, cum natura Dei nemo nocere poſſit 11.q.3.ſecundum. cur
d ¶ Exciditur.] ideſt,debet abſcindi.ut 1.quæſt.1.§. ergo.
e ¶ Prophetam.] ideſt,purum hominem.
f ¶ Confeſſione.] Et hoc cum dixit,tu es Chriſtus filius Dei viui.

LOquitur.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, q̃ Chriſtus poſt paſſionem ſuam licet omnibus apoſtolis parem dederit poteſtatem Petrum tamen omnibus præeſſe uoluit, ut ab uno ſtipite ſortiretur eccleſia vnitatem,& originem. Et hoc probat Cyprianus duabus auctoritatibus, ſcilicet Salomonis, & Pauli. In ſecunda parte dicitur, q̃ licet eccleſia

ni operis germinare non poteſt ad inſtar radij,rami,& riuuli, qui a ſole,& ab arbore,& à fonte diuellantur, emarceſcunt. Secũda pars tbi.[Epiſcopatus unus.

g ¶ Loquitur. Probat eccleſiam eſſe vnam,quia Dominus vt eccleſiæ ſignificaret vnitatẽ, dixit ſuper unũ eam ſe ædificaturum dicens: ego dico tibi, quia tu es Petrus.&c.Secundo probat illa auctoritate Salomonis in perſona Domini loquentis. Vna eſt columba mea. Tertio auctoritate Pauli dicentis vnũ eſt corp⁹, unus ſpiritus, una fides, unũ baptiſma, &c. poſtea cõparat eã ſoli,arbori,fonti. Vltimo dicit,q̃ ſi q̃s nõ tenuerit hãc vnitatem fructũ nõ poterit facere, ſed arefcet ſicut ramus præciſus ab arbore.
h ¶ Quia tu es.] Supra d.50. fideliter.
i ¶ Petram.] ideſt,ſuper tuæ fidei ſoliditatem.
k ¶ Super unum.] Quia ubi pluralitas, ibi diſcordia.de prædiſtinct. 1. quando Adam.
l ¶ Petrus pari.] ſup. diſt. 21. in noue 2. 2.q.7. puto. contra puto uerum eſſe,q̃d pares fuerunt in ordine, & dignitate cõſecrationis. ſecus in adminiſtratiõis plenitudine, quæ facit differt ab alijs. quod

Diſcordia eſt in pluralitate.

ſiquer ex illo cap.25.diſtinct. perlectis. diſtinct. 80. in illis.
m Vna eſt.] inf.de conſec.d.4.aliud ideſt, unica eſt.
n ¶ Matri ſuæ.) ideſt,eccleſiæ. cuius mater genetrix, & pater genitor, eſt Deus. Vel dic matris,ſcilicet eccleſiæ triumphantis.
o ¶ Vnum corpus.] ideſt, una eccleſia compoſitione membrorum.
p ¶ Vnus ſpiritus.] ideſt,unici uoluntate,vel unus.ſ.ſanctus eſt in nobis, quo unum corpus efficimur.
q ¶ Vna ſpes.] i.una reſ.ſperata,ad quã ſummus vocatur.
r ¶ Vnus dominus.] ideſt, una eſſentia.& unus, ideſt, conſimilis,uel de uno.
ſ ¶ Vnum baptiſma.) a quocunque detur, uel æquiualens.1.q.1.hi qui.& cap. hanc regulam, uel unus,ideſt, creator omnium.

t ¶ Præſ-

Digitized by Google

a ¶ Præſidemus.] Et ita in toto ſunt partes eius, ſicut dicit lex, ff. de re iudic. in toto, & pars continetur.
b ¶ Epiſcopatum.] Ideſt, ordinem epiſcopalem.
c ¶ In ſolidum.] Not. q̃ ſingula iura a quolibet in ſolidum tenentur, vt ff. de verb. obl. l. 2. & ff. de ſeruit. l. viæ. vnde idē ius reſidet apud quemlibet: tā reuera quilibet habet ſeparatū, & ſpirituale ius, vt ff. quemadmodū ſeru. amit. aquā.
d ¶ Vnitas.] inf. eo. q. ſchiſma.
e ¶ Fructus.] Supra 22. q. 7. quemadmodum.
f ¶ Orbem totum.] Sup. d. 21. quamuis. ſup. 7. q. 1. Nouatianus. Ioan.

re debemus, maxime epiſcopi, qui in eccleſia præſidemus: [a] vt epiſcopatum [b] ipſum vnum atque indiuiſum probemus. Nemo fraternitatem mendacio fallat; nemo fidei veritatem perfida† præuaricatione corrumpat. ¶ Epiſcopatus vnus eſt, cuius a ſingulis in ſolidum [c] pars tenetur. Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinē latius incremēto fœcunditatis extenditur: quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnum, & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatū, & cum de fonte vno riui plurimi defluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur exundantis copiæ largitate: vnitas [d] tamen ſeruatur in origine. Auelle radium ſolis a corpore; diuiſionem lucis vnitas nō capit. Ab arbore frange ramum fructus† [e] germinare non poterit. A fonte præcide riuum: præciſus arefcet. Sic & eccleſia Domini luce perfuſa, per orbē totum [f] radios ſuos porrigit, unum tamen lumen eſt, quod ubique diffunditur; nec unitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in uniuerſam terram copia ubertatis extēdit: profluentes largiter riuos latius pandit; unum tamen caput eſt, & origo una & una mater eſt fœcunditatis ſucceſſibus copioſa. † Illius fœtu naſcimur: Illius lacte nutrimur: ſpiritu eius animamur. Adulterari nō poteſt ſponſa Chriſti: incorrupta eſt, & pudica. Vnam domum nouit: unius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit.

† al. perfidia.

† fructus.] orig.

† al. glorioſa.

a ¶ Vnitatem.] *Quæ ſequuntur vſq; ad uer.* Quando, *addita ſunt ex originali: ex quo alia etiam, & addita, & emendata ſunt.*

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Non habet Deum patrem, vniuerſalis eccleſiæ relinquens unitatem. C. XIX.

Poly. ibidem. Anſ. l. 5. c. 2.

A Lienus eſt, [g] profanus eſt, hoſtis eſt: habere iā non poteſt Deum patrem, qui eccleſiam non habet matrem. *Item infra.* ¶ Dominus enim cum diſcipulis ſuis unanimitatem ſuaderet, & pacem: [Dico inquit, uobis, quoniam ſi duobus a ex uobis conuenerit in terra, de omni re, quamcūque petieritis, continget uobis a patre meo, qui in cœlis eſt. Vbicūque [k] enim fuerint duo; aut tres collecti in nomine meo; ego cum eis ſum.] oſtendēs non multitudini, [i] ſed unanimitati deprecantium plurimum tribui: [Si duobus, inquit, ex vobis conuenerit in terra.] vnanimitatem prius poſuit: concordiam pacis ante præmiſit: vt conueniat nobis [l] fideliter, & firmiter docuit. Quomodo autem poteſt ei cum aliquo conuenire, cui cum corpore ipſius eccleſiæ, & cum vniuerſa fraternitate non conuenit? Quomodo poſſunt duo, aut tres in nomine Chriſti colligi, quos conſtat a Chriſto, & ab eius Euangelio ſeparari?

Matth. 18.

a ¶ Si duobus.] *Sic legitur in octo uetuſtis beati Cypriani codicibus, & hic, & aliis locis, vbi hæc Euangelij ſententia affertur, in vulgatis tamen eſt, ut antea apud Gratianum.* Si duo ex vobis conuenerint.

a ¶ Alienus eſt.] CAVS. In prima parte dicitur, q̃ nō poteſt Deū habere patrem, qui eccleſiæ non tenet vnitatem. In ſecunda parte probat eccleſiam eſſe vnam auctoritate Domini dicētis, ſi duo ex vobis cōuenerint, &c.
h ¶ Vbicunqi.] 20. d. c. vlt. ſup. 1. q. 1. cū ſcriptura.
i ¶ Non multitudini.] inf. de conſec. d. 5. non mediocriter. ver. qua propter melior, & infra, eadem capit. odi. & proieci. & in authen. de reſeren. §. pro eadem. coll. 2.
k ¶ Vt cōueniat nobis.] i. cōueniamus inter nos: vel, ideſt, conueniamus nobis inuicem, quia turpis eſt pars toti ſuo non congruens. 7. d. quæ contra. & eſt argum. ab ordine ver-

Pars eſt turpis quæ toti ſuo non coheret.

Digitized by Google

OMnibus.] CASVS. Aug. multipliciter commendat in hoc c. ecclesiam Romanam, quæ est sine macula. & ruga: in qua sunt Christi fideles: quam si quis cõtemnit, dẽt haberi sicut ethnicus, & publicanus. Alios] scilicet fideles. [Vel quoniam.] s. bonos. [Sine macula.

Item Augustinus lib. 7. de baptismo c. 51.

¶ *Antea, & hoc & sequens caput tribuebantur Hieron. quemadmodum etiam apud Anselmũ & in Polycarpo.*

¶ Ligandi, & soluendi non habet potestatem, qui vnitatem pacis catholicę non tenet. C. XX.

Anſ. l. 5. c. 3. Polyc. l. 7. tit. 3. *Matth. 16. Cant. 4. Eph. 5.*

OMnibus [a] consideratis puto me non temere dicere, alios ita esse in domo Dei, vt ipsi [b] etiam sint eadẽ domus Dei, quæ dicitur ædificari super petrã, [c] quę vnica columba appellatur, quæ spõsa pulchra sine macula, [d] & ruga, [e] & hortus conclusus, fons signatus, [f] puteus & aquę uiuæ, paradisus cum fructu pomorum: q̃ domus ét claues accepit, ac potestatẽ soluendi, & ligandi. Hãc domũ si quis corripientem, corrigétemque contẽpserit: [sit tibi, inquit; sicut ethnicus, [h] & publicanus.] De hac domo dicit:] Domine dilexi decorẽ domus tuæ, & locũ habitationis glorię tuæ.] &: [Qui habitare facit vnanimes in domo:] &: [Iocundatus sum in his, quę dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. &:] Beati qui habitãt in domo tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt te.]

Matth. 16. Psal 25. Psal 67. Psal. 121. Psal. 83.

Item lib. 2. capite 6.

¶ Varia crimina uarijs sunt pœnis afficienda. C. XXI.

Prouer. 11. Osea 12. Amos 8.

NOn afferamus [i] stateras [k] dolosas, ubi appẽdamus quod volumus, & quomodo uolumus pro arbitrio nostro dicẽtes; hoc graue, hoc leue est: sed afferamus diuinam statերã de scripturis sanctis tanquam de thesauris Dominicis: & in illa, quid sit grauius, appẽdamus: immo non appẽdamus: sed a Domino appensa recognoscamus. Tempore illo, quo Dominus priora delicta recẽtibus pœnarum exemplis cauenda monstrauit, & idolum fabricatum, atque adoratum est, & prophetícus liber ira regis cõtemptoris incẽsus, & schisma [l] tẽtatum: [& idololatria gladio punita est; exustio libri bellica cæde, & peregrina captiuitate; schisma hiatu terræ sepultis auctoribus uiuis, & cæteris cælesti igne consumptis. Quis iam dubitauerit hoc esse sceleratius [m] cõmissum, quod est grauius vindicatum?

Exo. 32. Hier. 16. Num. 16.

[Arg. tentantem remanere. ſi C. de epiſc. & cler. l. ſi quis non dicam. & ff. de fideicom. li. l. q. dã. in princ.

cula.] s. mortalis peccati. [ruga.] scilicet duplicitatis. [hortus.] quia gratiam spiritualium. & s. virtutum gignit. alia sunt apparata. [Paradisus.] i. parãs Dei uiã.

a ¶ Omnibus.] CASVS. Dicit Aug. q̃ quidam dicuntur ita esse in ecclesia, q̃ etiam sunt ipsa ecclesia, quæ est unica columba, quæ sine macula, & ruga appellatur, de qua dictum intelligitur: Domine dilexi decorem domus tuæ, &c. quam ecclesiam si quis contempserit, nec se correxerit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus. 2. q. 1. si quis inuenerit.

b ¶ Vt etiam ipsi.] Supra d. 21. quamuis idem dicitur infra de pœ. l. ſt. 4. in do no.

c ¶ Supra firmã petram.] Petra autem erat Christus. de conſe. diſt. 2. reuera.

d ¶ Macula.] Mortalis peccati.

e ¶ Ruga.] ideſt, duplicitate.

f ¶ Pons signatus.] Hoc etiam legitur de B. Virgine: quia ſpiritualis ſenſus indignis abſconditur, & ſecretiora fidei, &c. 43. diſt. in mandatis. ideo etiam dicit, ſignatus, qa hęreticꝰ inde non bibit, nam eſt ꝓprius fons, cui non cõmunicat alienus de pœn. diſt. 1. cum ergo.

Senſus ſpiritualis abſcõditur in dignis.

g ¶ Puteus.] Puteus dicitur ꝓp occulta myſteria 1. quæ ſolis ſanctis per reuelationẽ ſpiritus ſancti aperta ſunt Io. h ¶ Ethnicus.] Arg. q̃ contumax hæreticus eſt iudicandus. 81. diſt. c. ſi qu..

1 Vt no. ī. i. q. 1. multæ. vel dī puteus: quia ea plenè nemo uidere põt. ī. e. non tubatur. ad finem. ioī. de Pant.

NOn afferamus] CASVS. Aug. in hoc c. reprehẽdit quoldã ſacerdotes, qui pro ſuo arbitrio dicebãt peccata grauia. vel leuia. diuinã ſcripturã non attendentes: nec iuxta diuerſitatẽ delictorũ pœnas uarias imponebant. Docet ergo, q̃ ſm ſcripturam diuinam peccatum leue uel graue, leuiter, uel grauiter eſt puniendum. Et hoc probat tribus exemplis, ſ. idololatriæ, combuſtionis, libri Hiere. & ſchiſmatis: inter quæ ſchiſma uelut ſceleratiꝰ grauius hiatu terræ eſt uindicatũ, cum idololatria gladio ſit punita: cõbuſtio libri cede bellica, & captiuitate peregrina.

i ¶ Non afferamus] Pone caſum per illud 27. d. relatum. nã ſunt quidam qui ſubtilitate ſua dñr, & uolunt aliter interpretari diuinas ſcripturas q̃ debeãt & ita errant, & in ſchiſma incidũt; q̃ peccatum graue ſit, oſtendit ex genere pœnæ, quia grauius fuit punitum hoc delictum, quam libri exuſtio, uel idololatria.

k ¶ Stateras.] Ideſt, ſentẽtias in quas. uel propriè ideſt menſuras. arg. extra de emp. & uen. ut mẽſuræ. alias locum habet pœna l. Cor. de fal. ff. de extraor. cog. annonam. arg. ff. de dolo, arbitrio. ſ. de eo qui.

l ¶ Et ſchiſma.] Sed videtur contra 7. q. 1. denique. qa ibi dicitur, q̃ ſchiſma non fecerunt, ſupple tãtum quãtum alii, de quibus dicitur ibi: uel facium in eo, quod dicit hic tentatum nam aliud eſt tentare, aliud facere: ſicut dicitur de Domino. Et cum guſtaſſet, noluit, bibere. de pœn. diſt. 2. ſ. quod uero.

Tentare nõ eſt facere.

m ¶ Sceleratius.] Nã dicitur lex, q̃ maiora delicta maioribus.

Digitized by Google

Schisma an sit maius peccatū quam hæresis.

tibus pœnis, minore minoribus sunt puniēda: & in delicto æquali propinquas esse pœnas in auth. vt fratrum filij. coll. 6. Et videtur secundum hoc, ꝙ maius sit peccatum schisma quam hæresis. Sed contra infra 32. q. 7. gd in omnibus. Sed dic, ꝙ omne schisma habet hæresim annexā: maxime ex quo pertseuerat: vnde non est diu nisi quo ad principium, vt arg. inf. q. 3. inter schisma, & ita non est contra. Vel dic, ꝙ licet hæresis sit maius crimen in sua natura, quam schisma: magis tñ peccauerunt schismatici quàm illi hæretici, qui idolū adorauerunt, cum illi promptiores essēt ad hoc, quia in Aegypto cōsueuerūt videre idola adorari ab Aegyptijs, sed Chore, Dathan & Abiron non peccauerunt ex aliqua imbecillitate, vel cōsuetudine. sed tantum ex contumacia vel sciēter. & sm hāc intellectū sceleratius erit aduerbium. nam quanto maior est contemptus. tāto maius scelus committitur 40. dist. in. homo Christianus.

Item Gregorius in moralibus, lib. 35. c. 6.

¶ Ex sola ecclesia sacrificium Dominus accipit.

C. XXII.

QVia ex sola [a] ecclesia catholica veritas conspicitur; apud se esse locum Dominus perhibet', de quo videātur. In petra Moyses ponitur, vt Dei speciem † contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non cognoscit. De qua soliditate Dominus dicit: [Super hanc petram ædificabo, &c.] *& supra.* ¶ Sola quippe est, per quam sacrificium Dominus libenter accipiat; sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Vnde etiam de agni hostia Dominus præcipit dicens: [In vna domo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras.] In vna namque domo agnus comeditur: quia in una catholica ecclesia, vera hostia redemptoris immolatur, De cuius canibus diuina lex † efferri foras prohibet: quia sanctum dari canibus [b] vetat. Sola est, in qua bonum fructuose peragitur: vnde & mercedē denarij non nisi qui intra vineam laborauerunt, acceperunt. Sola est: quæ intra se positos valida charitatis cō page custodit. Vnde, & aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit, omnes autem, quos extra arcam inuenit, extinxit.

Et Aug. ser. 181. de tempore, c. 12.

Ans l. 1. c. 16. Poly. l. 7. tit. 3. Exo. 33. † *al. faciem.*

Matth. 16.

Exo. 12.

† *al. infra.*

Matth. 7. *Matth.* 20.

Gen. 7.

Item Ambrosius in oratione funebri de obitu fratris.

¶ Non exhibet fidem Christo, qui corpus eius discerpit.

C. XXIII.

ADuocauit [c] ad se Cyprianus [a] episcopum Satyrum, nec vllam veram putauit, nisi veræ fidei gratiam: percunctatusque ex eo est; vtrum nam de episcopis catholicis esset, hoc est, si cum Romana ecclesia conueniret. Et forte ad id locorum in schismate regionis illius ecclesia erat. Lucifer enim se a nostra cōione tunc temporis diuiserat: & quanquam pro fide exulasset, & fidei

Aus. l. 12. c. 48. Poly. l. 7. tit. 4.

---

a Qui ex sola veritas conspicitur, apud se esse locum Dominus perhibet, de quo videatur. In petra Moyses ponitur, vt Dei speciem contempletur: quia nisi quis fidei soliditatem tenuerit, diuinam præsentiam non cognoscit. De qua soliditate Dominus dicit: [Super hanc petram ædificabo, &c.] *& supra.* Sola quippe est, per quam sacrificium Dominus libenter accipiat; sola, quæ pro errantibus fiducialiter intercedat. Vnde etiam de agni hostia Dominus præcipit dicens: [In vna domo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras.] In vna namque domo agnus comeditur: quia in una catholica ecclesia, vera hostia redemptoris immolatur, De cuius canibus diuina lex † efferri foras prohibet: quia sanctum dari canibus [b] vetat. Sola est, in qua bonum fructuose peragitur: vnde & mercedē denarij non nisi qui intra vineam laborauerunt, acceperunt. Sola est: quæ intra se positos valida charitatis cō page custodit. Vnde, & aqua diluuij arcam quidem ad sublimiora sustulit, omnes autem, quos extra arcam inuenit, extinxit.

CASVS. Quia ex sola.] In hoc c. tria dñr. Primū est ꝙ in sola ecclesia veritas inspicit. Secundū est, ꝙ in ea sola sacrificatur. Tertiū, quod in ea sola quis custodit. & singula membra singulis ꝓbat auctoritatibus, vel exemplis.

a ¶ Quia ex sola.] CASVS. Probat multiplici auctoritate, qđ saluari non possumus, nisi teneamus ecclesiæ vnitatem, vt supra 1. q. 1. extr catholicam. & c. si quis inquit. supra 96. distin. cap. 2. & 93. dist. qui cathedram.

b ¶ Sanctum dari canibus.] Infra e. q. schisma. de pœ. d. 1. nonnulli. Io.

ADuocauit.] CASVS. Casum hunc sic pone. Lucifer vir Christianus erat, & cū nollet consentire errori congregationis, quam fecit Anastasius Imperator Mediolan. missus est apud Alexandriam in exilium: vbi cum multos conuerteret, præfecit eis quendam episcopum, qui forte non fuit ab vniuersitate electus: succedente verò alio Imperatore, missus est quidam legatus in Alexandriam, qui deposuit illum episcopum: vnde Lucifer indignatus cœpit tanquam hæreticus ecclesiam infestare: a fide tamen non deuiauit, cuius socius fuit Satyrus episcopus, quem Cyprianus martyr in Alexandriam missus ad prædicandum aduocauit, & interrogauit eum, si cum Romana ecclesia concordaret: & licet responderet se fidem habere, non putauit tamen Cyprianus esse ueram gratiam, scilicet meritoriam, nisi ueræ fidei: vnde in schismate uera fides esse non potest. Prædicauit ergo Cyprianus in partibus illis, & iuxta quod optauit, fructū percepit desi derātū. Litteram sic expone. ¶ putauit, scilicet Cyprianus. vtrū nam.] id est an putauit, Cyprianus teneret.] Lucifer. & Satyrus, vel teneret, scilicet Satyrus. ¶ gratia fuit nus.] id est officium prædicandi. teneret.] Cyprianus. tanti nominis. id est. prædicationis. ¶ nauigare. id est. ad aliquos transire. eo, id est ad eum locum. uel ad eundem.

c ¶ Aduocauit.] Legitur in 10. lib. histo. eccles. ꝙ tempore Constantini Imperatoris qui erat fautor hæreticorum multi catholici epi missi sunt in exilium: quorum unus fuit Lucifer. sed mortuo Constantino reuocati fuerunt. & cum Lucifer ab Eusebio rogaretur ut pergeret Alexandriam. ut ibi de statu ecclesiæ cū illic existentib. iudicaret: misit diaconum suū pro se. qui epm quendam ibi ordinauit. sed hoc maiori parti horum non placuit qđ factū Eusebius reuocauit, & alium q omnibus placuit, instituit. Lucifer aūt dolens epm ordinatum a suo diacono nō esse receptum, recessit cum quibusdam epis aliis, nec uoluit aliorū statuta seruare. Et cum Cyprianus, de quo hic agitur, in loco conuersaret, ubi per Lucifer schisma erat seminatū, tunc vocauit ad se quendā episcopum illius loci nomine Satyrum, inquirens ab eo an esset de catholicis episcopis. Cum aūt deprehendisset eū non esse catholicum, nec alios ibi catholicos inuenisset, transtulit se ad alias partes, ut cum opportunitas Domino daretur, ad easdē partes ꝓdicaturus reuerteretur.

Constantini tēpore multi epi fuerūt in exilium missi.

a ¶ Hę-

Digitized by Google

ſuæ reliquiſſet hæredes, [a] non putauit [b] tamen fidē eſſe in ſchiſmate. Nam etſi fidem erga Deum tenerēt [c] tamen erga Dei eccleſiam non tenebant; cuius patiebantur velut quoſdam artus [d] diuidi, & membra lacerari. Etenim cum propter eccleſiā Chriſtus paſſus ſit, & corpus Chriſti eccleſia ſit; non videtur ab his exhiberi Chriſto fides; a quibus euacuatur paſſio [e] eius, corpuſque diſtrahitur. Itaq; quamuis gratiæ fęnus β teneret, [f] & metueret tāti nominis debitor nauigare; tamen eo tranſire maluit, vbi tuto poſſet exoluere. Iudicabat enim diuinę ſolutionis ϑ γ gratiam in affectu, [h] ac fide eſſe: quam quia † ſtatim vbi primum copia liberior eccleſiæ fuit, implere nō diſtulit Dei gratiam, [i] & accepit [k] deſideratam, & ſeruauit acceptam.

† *quidem*] orig.

α ¶ Cyprianus.] *Apud B. Ambroſium, & Anſelmū legitur.* Aduocauit ad ſe epiſcopum Satyrus. *Narrat enim Ambroſius Satyrum fratrem ſuum cum in Sardiniam appuliſſet, ad ſe epiſcopum Sardum vocaſſe, ut ſciret Luciferianus ne, an catholicus eſſet. Sed ob gloſſam, & enim, qui caſum ſcripſit, non eſt mutatum.*

β ¶ Fœnus.] *Antea legebatur,* fœdus, *Reſtituū eſt ex aliquot veruſtis exemplaribus originali, & cateris collectoribus.*

ϑ ¶ Solutionis.] *In aliquot manuſcriptis, & apud B. Ambroſ. & cateros collectores legitur.* diuinæ ſolutionē gratiæ. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum opera pretiū autem fuerit integrum Ambroſij locum perlegere.*

Item Beda ſuper epiſtolam Ioannis ſecundam, cap. vnico.

¶ Etiam corpore ab eo recedendum eſt, qui fidem Chriſti, non habet. C. XXIIII.

2. Ioan. 1.

OMnis, qui recedit, & nō permanet in doctrina Chriſti, Deū nō habet. Qui permanet in doctrina Chriſti, hic & patrē [l] & filium habet. Si quis venit ad uos, & hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum: nec aue [m] ei dixeritis. Qui enim dicit illi, Aue; cōmunicat [n] eius malignis operibus.] Hæc Ioannis [o] de ſchiſmaticis, ſiue hæreticis deteſtandis: quæ verbis docuit. etiam factis exhibuit. † [p] ¶ Narrat n. de illo auditor illius ſanctiſſimus, & martyr fortiſſimus Polycarpus Smyrneorū antiſtes, q̄ tpe quodam, cū apud Epheſum β balneas ¶ lauandi gratia fuiſſet ingreſſus, & vidiſſet ibi Cerinthum; exilierit continuo, & diſceſſerit non lotus, dicens; fugiamus hinc, ne & balneæ ipſæ corruant, in q̄bus Cerinthus lauat inimicus veritatis. Idem ēt Polycarpus Marcioni aliquando cum occurriſſet, dicenti ſibi, agnoſcis nos? reſpondit, agnoſco primogenitum Satanæ.

Item Hieronymus ad Damaſum.

Irenæus l. 3. c. 3. Euſebius l. 4. c. 14.] *al. extremis.*

a ¶ Hæredes.] .i. aliquos inſtructos reliquiſſet in fide.
b ¶ Non putauit.] Cyprianus.
c ¶ Tenerent.] Lucifer, & Satyrus, uel teneret, Satyrus. hoc autem non prodeſt, ut 7. q. 1. denique.
d ¶ Artus.] Artus dicuntur epiſcopi, qui uiriliter ſuſtinent ecclesiam.
e ¶ Paſſio.] ideſt, eccleſia, pro qua ipſe paſſus eſt.
f ¶ Teneret.] Iure obligationis 1 nam quilibet prælatus eſt Dominicus debitor. 4. 3. diſt. diſpenſatio.
g ¶ Solutionis.] .i. prædicationis, qua audita conuertebantur, & ſic ſoluebantur a peccatis.
h ¶ In affectu.] Nam affectus ſine effectu nō ſoluit dēitū debitorem: licet contrarium fiat, ut hic. & de pœn. d. 1. §. ſimiliter, & illud de pœn. diſt. 6. c. 1. ibi, nam ex deſiderios, &c. & idē eſt in obligatione, qua quis tenetur homini ſi paratus eſt ſoluere, & non inuenit cui, nō imputabitur ei, C. de uſu acceptam. ff. de arbit. Celſus.
i ¶ Dei gratiā.] i. libertatē prædicandi.
k ¶ Et acceperit.] idē Cyprianus poſtea.
l ¶ Et patrem.] 3. d. 42. quieſcamus.
m ¶ Nec aue.] 11. q. 3. excommunicatos.
n ¶ Cōicat.] ſup. d. 63. cum Hadrianus.
o ¶ Ioannes.] Euangeliſta.
p ¶ Factis exhibuit] Nam cepit Ieſus facere, & docere. 3. 36. d. §. erre. arg. ff. de re milit. officium.
q ¶ Balneas.] Et ita etiam religioſi poſſunt intrare balneas, quod intelligo ī neceſſitate 2. argum. de conſecr. diſtin. 3. peruenit: ſed uidetur excuſari etiā in hoc caſu. 11. q. 3. quoniam multos. & ita non debemus lauari cum hominibus alienę ſectæ, ſicut, & dicit canon. quod nec cum mulieribꝰ. 81. d. non oportet. C. de rep. l. ult. §. ulti. ſed nec orare cum eis. Sed nunquid in ecclesia interdicta poſſumus orare? ſic tacite tamen 2. q. 3. ſi quis epiſcopus.

Religioſi poſſunt intrare balneas.
a Subau. nō propter uoluptatē. 33. q. 4. c. 1. ad hoc 42. d. §. 2.

r Sic ēt no. 2. q. 2. nec q̄ſ quā. in ult. gl. Vel dic. i. fidei Chriſtianæ, quā alias oportere eum prædicare inſtāter ut ī aliis locis Goſ.

Digitized by Google

QVoniam vetuſto.] CASVS. Dicit Hierony. in hoc cap. in eccleſia orientali hæreſes, & ſchiſmata pullulare: vnde eccleſia occidentalis prauas doctrinas hæreticorũ exterminat. & ideo quamuis mare interponatur, tamen Romanam eccleſiam, & fidem ab ea laudatam cenſuit conſulẽdã, vbi fides permanet inuiolata, & ſic occidentalem eccleſiã multipliciter cõmendãdo, orientalẽ eccleſiã deteſtat, qa fides ibi permanet violata. In fine dicit quod etſi in ea ſolitudine ſit quæ diuidit Syriam a Barbaria: ita quod fidem a Romana eccleſia sẽper expetere nõ poſſit. tamen ſequitur martyres, & cõfeſſores illi⁹ regionis, hæreticos deuitãdo. Expoſitio aũt literæ cõ ſueuit ĩ apparatu notari, & ideo, ſupereſt deo. Et nota, q̃ omnia c. precedentia, & ſequentia uſq; ad §. [Vis auctoritatib.] Inducuntur, q̃ tantũ eccleſia catholica, & nõ hæretici, uel excõmunicati, qui ſũt ext. eccleſiã, prãterea hãt ligãdi & ſoluẽdi a ¶ Qui uetuſto.] CASVS. Hiero. dicit in eccleſia orientali hæreſes, & ſchiſmata pullulare, quod non eſt in eccleſia Romana, cuius fidem ſe ꝓfitet tenere, & licet loco ſit remotus, nõ tñ mente. Nam ſi qs in ea non inueniatur, peribit: ſicut illi, qui ſunt inuenti ext. arcam diluuij.

Peribit, qui in eccleſia nõ inuenit.

Diabolus dr ueter oriẽs.

a ¶ Qui uetuſto.] CASVS. Hiero. dicit in eccleſia orientali hæreſes, & ſchiſmata pullulare, quod non eſt in eccleſia Romana, cuius fidem ſe ꝓfitet tenere, & licet loco ſit remotus, nõ tñ mente. Nam ſi qs in ea non inueniatur, peribit: ſicut illi, qui ſunt inuenti ext. arcam diluuij.

b ¶ Oriens.] i. orien talis eccleſia faciens opera ueteris hominis, i uel dicitur diabolus uetus oriens reſpectu Chriſti, de quo legitur. Viſitauit nos oriens ex alto.

i Ideſt, peccata. q̃ faciũt hoiem uetuſtum.

c ¶ Indiſciſſam.] Sup. 16. q. 7. ſicut Domini.

d ¶ Tunicam.] i. eccleſiam uel tunicam de ſuper contextam. ſ. charitate quæ ſub uno cortice multa grana, i. fideles continet: ut 43. d. ſit rector.

e ¶ Lacus.] Lacus dicitur quia non habet aquas intelligentiæ.

f ¶ Contritos.] ideſt, hæreticos humiliatos æternaliter conterendos, uel doctrinas eorum falſas contemnendas, ideſt, contemptibiles.

g ¶ Signatus.] In eccleſia Dei, ut ſup. ea. omnibus.

h ¶ Cibum.] De quo cibo, & qua fiti habemus, ſup. 8. q. 1. audacter.

i ¶ Veſtimenta.] Cum fuit baptizatus. inf. de conſec. d. 4. poſt baptiſmum uel fuit monachus, de conſec. diſt. 5. nunquam.

k ¶ Margaritæ.] Scilicet ſacramentorum eccleſiæ Romanæ. uel fidei, 11. q. 3. nolite.

l ¶ Aquilæ.] i. aliæ eccleſiæ fideles, quę alte uolant, extra de renunc. literas. ſup. prox. q. 4. cum in lege.

m ¶ Profligato.] i. diſſipato. ſimiliter accipitur profligari. C. de hæreſ. ſancimus. C. de offi. rec. prou. quæ ordinariam ubi pro conſumere ponitur, ut hic.

n ¶ Patrimonio.] Ideſt. fide, uel patrum doctrina.

o ¶ Frumenta.] ideſt, documenta hæreticorum.

p ¶ Lolium.] ideſt, hæreſes.

q ¶ Auenaſque.] ideſt, ſchiſmata.

r ¶ Degenerant.] i. degenerando producunt. ſup. d. 56. naſci de adulterio.

s ¶ Poſuit.] Scilicet hæreticos prælatos.

t ¶ Hic.] Vbi nunc ſum.

u ¶ Operiuntur.] ideſt, cooperiuntur.

x ¶ Tui.] O Papa.

y ¶ Victima.] ideſt, uictimandus, a te puniendus ſi peccauero.

z ¶ Fatiſcat.] ideſt, ceſſet uel deficiat.

a ¶ Inuidia.] ideſt, extollentia: unde inuidia ſæpe naſcitur; unde cum duo certarent de electione. & unus alleganet ignobilitatem alterius, alius ex aduerſo reſpondit Piſcatori Petro, fabri filio ſucceſſorem quærimus, nõ Auguſto.

Nobilitas faſtum: faſtus litem parit, arma.
Lis odium: capiunt hic tria mortis iter.

Nobilitas in electionibus nõ eſt attendenda.

b ¶ Pro facinoribus.] Scilicet purgandis.

c ¶ Sanctum Domini.] ideſt, uerbum Domini uel fidei, uel Euchariſtiam.

a ¶ Et

¶ Profanus eſt, extra eccleſiam beati Petri agnum comedere tentans. C. XXV.

QVoniam vetuſto α [a] oriens [b] inter ſe populorum furore colliſus indiſciſſam [c] Domini tunicam, [d] & de ſuper textam per fruſta diſcerpit, & Chriſti vineã vulpes exterminant, vt inter lacus [e] contritos, [f] qui non habẽt aquam difficile, vbi fons ſignatus, [g] & hortus ille cõcluſus ſit, poſſit intelligi; ideo mihi cathedram Petri, & fidẽ Apoſtolico ore laudatam cenſui conſulendam; inde nũc meæ animę poſtulãs cibũ [h] vnde olim Chriſti veſtimenta [i] ſuſcepi. Neque vero tanta vaſtitas elementi liquẽtis & interiacens longitudo terrarum me a pretioſæ margaritæ [k] potuit inquiſitione ꝓhibere. Vbicumq; fuerit corpus; illuc congregantur aquilæ. [l] Profligato [m] a ſobole mala patrimonio, [n] apud vos ſolos incorrupta patrũ ſeruat hæreditas. Ibi ceſpite terra fœcundo Dominici ſeminis puritatẽ centeno fructu refert: hic obruta ſulcis fruméta [o] in loliũ, [p] auenaſq; [q] degenerãt. [r] Nunc in occidẽte ſol iuſtitiæ oritur; in oriente aũt Lucifer ille, qui ceciderat, ſupra ſydera poſuit [s] thronum ſuũ. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea vaſa, & argentea: hic [t] teſtacea vaſa vel liguea virga β ferrea, & æterno operiuntur [u] incẽdio. Quamquam igitur tui [x] me terreat magnitudo; inuitat tñ humanitas. A ſacerdote victima † [y] ſalutem, a paſtore præſidium ouis flagito. Fatiſcat † [z] inuidia [a] Romani culminis, recedat ambitio. Cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor. Ego nullum præmium, † niſi Chriſtum ſequens, beatitudini tuæ, i. cathedræ Petri communione conſocior. Super illam petram, ædificatam eccleſiam ſcio. Quicumque extra hãc domũ agnũ comederit; profanus eſt. Si quis in arca Noe nõ fuerit; peribit regnãte diluuio. Et quia pro meis facinorib. [b] ad eam ſolitudinem cõmigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine determinat, † nec poſſum ſanctum Domini, [c]

Anſ. l. 1. c. 64. Poly. l. 7. tit. 4. Io. 19. Cant. 2. Hier. 2. Rom. 1. Matth. 13. Ibid. 24. Matth. 13. Eſaia 14. Matth. 5. 2. Tim. 2. Matth. 16. Exod. 12. Gen. 7.

† *victimam ſalutis*] orig.
† *Faceſſat.*] uera lectio.
† *primum*] otig.
† *al. diſterminat.*

Digitized by Google

tot interiacẽtibus spatijs, à sanctimonia tua semp expetere; ſiõ hic collegas tuos Aegyptios cõfessores sequor, & sub onerarijs [a] nauibus parua nauicula delitesco. Nõ noui Vitalem: Veletium respeo: ignoro Paulinum. Quicumque tecum non colligit; spargit: hoc est, qui Christi non est; Antichristi [b] est.

Mat. 12.

a ¶ Vetusto.] *Antea legebatur* vetus. *Emendatum est ex originali, quoniam glossa nihilominus conuenit.*

ℱ Virga ferrea.] *Apud B. Hieronymum legitur*, virgã ferream, & æternum operiuntur incendium. *Sed ob glossam non est emendatum; quæ etiam causa fuit, cur aliquot alijs locis satis uisum fuerit indicare in margine lectionem ipsum Originalis.*

Item Ambrosius in commentarijs, ad c. 9. Luca.

¶ Hæreticorum consortia à catholicis sunt fugienda. C. XXVI.

Anſ. l. 5. a. 23. Poly. l. 3. tit. ult.

Io. 13.

† *al. mutare.*] orig. *Io. 6.*

† *al. confectationis. Poly l. 7. tit. 7.*

QVæ dignior domus [c] Apostolicæ prædicationis ingressu [d] quàm sancta ecclesia; aut quis, præferẽdus magis omnibus uidetur esse, quam Christus; qui pedes [e] suis lauare consueuit hospitibus, & quoscumque sua receperit domo, pollutis nõ patitur habitare uestigijs, [f] sed maculosos, licet uitæ prioris, in reliquum [g] tamẽ dignatur mundare † processus; Hic est igitur solus, quem nemo deserere dẽt, nemo mutare: cui bene dicit: [h] [Domine ad quem ibimus? uerba vitæ æternæ habes, & nos credimus.] Vides executorem cœlestium præceptorum, qui quoniam nõ mutauit hospitium, [i] cœlestis consortium habitationis † emeruit. Fides igitur in primis ecclesiæ, quærenda mandatur, in qua, [k] si Christus habitator sit, haud dubie sit legenda. Sin vero populus perfidus, aut præceptor hæreticus deformet habitaculum; uitanda hæreticorum communio, fugienda synagoga censetur, excutiendus [l] pedum puluis: [m] ne fatiscẽtibus [n] perfidiæ sterilis siccitatibus [o] tamquam humi arido, [p] arenoſoque mẽtis tuæ uestigium polluatur. Nam sicut corporeas infirmitates [q] populi fidelis suscipere in se debet euãgelij prædicator, & tamquã proprijs inania gesta puluerj comparãda alleuare, atque abollere uestigijs, iuxta qđ scriptum est: [Quis infirmatur, & ego nõ infirmor?] ita, si qua est ecclesia, quę fidẽ respuat, nec Apostolicę prædicationis fundamenta possideat, ne quam labẽ perfidię possit aspergere, deserenda est. Quod Apostolus quoque euidenter asserit, dicens: Hæreticum hominem post

2. Cor. 11.

ad Ti. 3.

Naues sunt duplices.

a ¶ Et sub onerarijs.] Id est, magnis nauibus, nam quædam sunt onerariæ: quædam emphatæ, id est homines ferentes. ut ff. de exercit. l. 1. §. sed & si ab alio mutuatus. & §. nauem.

b ¶ Antichristi.] Et qui non est mecũ contra me est, & qui-

retentorum ne aridítate eius polluamur, semper est deuitanda. Et hoc probat auctoritate Apostoli. Seq. c. patet.

c ¶ Quæ dignior domus.] CASVS. Duæ sunt ecclesiæ: una catholica, quæ non patitur pollutos habitare in secum habeat Christum habitatorem, quem nemo debet

Ecclesia est duplex.

delerere: sicut nec Petrus. immo ibi est prædicãdus, & habitaculum eligẽdum. Alia est hæreticorũ, quæ uera nõ est, hęc semp vitanda est: ne aridítate eiꝰ pollumur. deſ: rẽdus ẽ ergo hęreticus post ter monitionem.

d ¶ Ingressu.] Propter quã, uel ad quã fit ingressus Apostolica prædicatione.

e ¶ Pedes. i. operationes prauas.

f ¶ Vestigijs.] Id est, operibus.

g ¶ In reliquum.] Id est, de extero: 1 & ita exaudi 1. quæſt. 7. quoties. 2

1 Vel dic, i. ad uitumum. 2 Et 96. d. in scripturis. in fine.

h ¶ Bene dr̃.] A Petro. ut de cõsec. d. 2. forte dicas. cũ enim Christus dixisset. Nisi quis manducauerit carnẽ meã, & biberit sãguinẽ meũ, &c. respondẽrũt q̃dam, & durus ẽ hic sermo. & separauerunt se ab eo, ut de conse. d. 2. prima quidem. Petro dicente, Domine ad quẽ ibimus? uerba uitę ęternæ habes.

i ¶ Hospitiũ.] Ar. cõtra illos, qui sæpe mutans hospitium.

k ¶ In qua. i. ſ. eccle sia. si. id est: quia legẽdum. id est. eligẽdum est ibi esse uel in qua ecclesia eligẽdum est ibi esse habitaculum, si Christus ibi sit, si affirmatiue intelligitur. id est, quia reuera ibi Christꝰ hab tat. haud dubie, id est, non: & uere nõ dubie sit: quia dubius in fide, est hęreticus. ext. de hęre. cap. 1.

Christus in ecclesia habitat.

l ¶ Excutiẽdus. De affectibus nostris.

m ¶ Pedum puluis.] Id est, doctrina hæreticorum.

n ¶ Ne fatiscentibus.] Id est, fissum facientibus, uel deficientibus.

o ¶ Siccitatibus.] Id est, quia hæretici sicci sunt, ut 1. q. 1. sicut Eunuchus.

p ¶ Humi arido.] Vnde Ouidius. [Alta puellares trahat arena pedes.

q ¶ Infirmitates Sup. 2. q. 7. ¶. de his sup. d. 45. recedite &. dist. non satis. sup. 14. q. 5. scriptum.

quicunque à fide catholica discrepat. et contrarius est, C. de Iudæ. cœlicolarum. arg. ff. de fideicom. liber. si eũ. §. 1. B.

QVæ dignior.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ duæ sunt ecclesiæ: una catholica, & alia hæreticorum. Prima non patitur pollutos in se habitare, quæ Christum habet habitatorem, quem nemo deserere debet sicut Petrus non deseruit. & in ea indubitanter est habitaculum eligendum. Secũda uero ecclesia. scilicet hæ-

Digitized by Google

a ¶ Deuita.] Et ita ei non pandas secreta fidei nostræ. arg.11.q.3.nolite 23.q.4.quidam.non autē quo ad correctionem.arg.1.q.7. conuenientib. ibi,quotidie intellige tam post primam, quam post secundam, & hoc de iam damnatis. Quid tamen super hoc tenendum sit, notaui ſ. prox. q.5. non vos.Si aūt quis errat in fide,non statim est hæreticus, dummodo paratus sit corrigi. vt ſ.eod. quęst.hæc est.si autem non vult corrigi vſq; ad annum, amodo est habēdus pro hęretico,ut extra de hære.excommunicamus.

vnam,& secundam correptionem deuita.[a]]

Item Beda super Matthæum in homilia de festo Apostolorum Petri,& Pauli,ad c.16.Matthæi. Ibi glossa eod.

¶ Nec peccatis solui, nec cęlestę regnum ingredi potest, qui ab vnitate ecclesiæ est diuisus. C. XXVII.

QVicumque ab vnitate fidei, vel societatis Petri apostoli quolibet modo semetipsos segregāt; tales nec vinculis peccatorum absolui,[b] nec ianuam possunt regni cœlestis ingredi.[c] Iuo p.3. c.25.

Item Hieronymus in Amos prophetam, ad c.5.

¶ Non suscipiuntur eorum sacrificia, quorum fides reprobatur,& vita. C. XXVIII.

ODi, & proieci festiuitates vestras:[d] & non capiam odorem cętuum vestrorum. Quòd si attuleritis mihi holocaustomata,& munera vestra non accipiā,& vota pinguium vestrorum non respiciam.[e]] ¶Odit autem Deus,& non solū odit,sed & proiecit festiuitates eorū,[a] qui nō celebrāt festiuitates Dei,sed suas.[f] *& post pauca.* ¶ Odisse[ß] autem, & proijcere,& non odorari, humana loquitur similitudine,[g] vt nos affectum Dei nostris sermonibus cognoscamus.Et si obtulerint holocausta,vt videantur ieiunare, dare eleemosynas,pudicitiam polliceri,(quæ holocausta[h] sunt vera;) non ea suscipit[i] Dominus: nec dignatur aspicere pinguissimas hostias eorum. Non.n.sacrificiorum magnitudinem; sed offerentiū merita,causasque dijudicat.¶Vnde & vidua,[k] quæ in Euāgelio in corbonam duo minuta[l] mitterat,omnibus a Saluatore præfertur:quia Dominus non ea, quę offeruntur, sed voluntatem respicit offerentium. Iuo p.3.c.168. *Amos 5.* 1.q.1. odit Deus alii quot verbis omissis *Mar.12.*

¶ Vbi charitas non est, ibi fides, uel iustitia locum non habet. C. XXIX.

VBi sana[m] fides non est,non potest esse iustitia:quia iustus[n] ex fide viuit. Neque schismatici aliquid sibi ex ista mercede promittāt: quia similiter,ubi charitas *Habac.2. & Rom.1.*

a ¶ Deuita.] Et ita ei non pandas secreta fidei nostræ. arg.11.q.3.nolite 23.q.4.quidam.non autē quo ad correctionem.arg.1.q.7. conuenientib. ibi,quotidie intellige tam post primam, quam post secundam, & hoc de iam damnatis. Quid tamen super hoc tenendum sit, notaui ſ. prox. q.5. non vos.Si aūt quis errat in fide,non statim est hæreticus, dummodo paratus sit corrigi. vt ſ.eod. quęst.hæc est.si autem non vult corrigi vſq; ad annum, amodo est habēdus pro hęretico,ut extra de hære.excommunicamus.

b ¶ QVicumque.] ¶ Absolui.] inf.de pœn.d.1.verbum.

c ¶ Ingredi.] Cum iste claues habeat, sup.20.d.ſ.1. Io.

d ¶ Di,& proieci.] CASVS.Ostēdit Hier.in hoc c. quod Deus nō respicit sacrificia iniquorum, nec multitudinē sacrificiorum malorū hominum attēdit: sed potius affectum respicit offerētium. & hoc probat auctoritate prophetæ, & exemplo viduæ.auctoritas est in princ. & durat vsque ibi, [Odit autem.] Exinde sunt verba Hieron. Exemplum est ibi,[Vnde,& vidua.]

e ¶ Vestras.] Vos nō tenentes vnitatē ecclesiæ.

e ¶ Respiciā.] Huc usque sunt verba prophetæ.

Scholares aliq uadunt ad ecclesias ut uideant dominas.

f ¶ Sed suas.] Arg. contra scholares, q uadunt ad ecclesiā, vt uideāt dominas: quia ibi potius attēdunt causam suam, quam Dei.

g ¶ Similitudine.] Et est figura anthropopathos. nā attribuitur Deo qđ est hoīs,ſ. claudere nares,non enim Deus habet membra distincta: sicut dicunt quidam hæretici. inf.q.3.quidam.ver.anthropomorphitæ. Et est hic arg. q; si clericus agit contra laicū, debet loqui vulgariter i.

Deus membra non habet.

h ¶ Holocausta.] Sup.q.1.illi offerunt.

i ¶ Non ea suscipit.] Vt remuneret æterno præmio.ſ. 14.q.5.scripram. inf.de pę.dist.5.consideret.sup.e.q.1. alienus. inf.de consc. dist.5.non mediocriter.supra 14. q.ult.e.ult.sup.3.q.7.in grauibus.

k ¶ Vnde & uidua.] De qua habes de pę.dist.5.c.1.

l ¶ Duo minuta.] Affectum dantis pensat censura tonantis,unde illud.

Iupiter vt centum taurorum sanguine fuso:
Sic capitur minimi thuris amore Deus. Io.

¶ Vbi sana.] CASVS. Dicit Aug.in hoc c.q; vbi sana fides & charitas non sunt,iustitia ibi esse nō potest & ideo schismatici & hæretici, quia fidem & charitatem non habent, fructum de sua iustitia non expectēt. seq.cap.patet.

m ¶ Vbi sana.] inf.28.q.1.ſ.ex his.sup.dist.44.in mandatis. contra, sed dicitur ibi deesse fidei, non q; non sit fidelis, sed quo ad perfectionem.
ADDITIO. Nam & fides perficitur. de pęn.dist.3. dum sanctam.ar.11.e.q.3.quod prædecessor. Arch.

n ¶ Iustus.] i.iustitia efficit, ut sit dignus uita æterna: nā ibi Christus nō est fundamentū. &c.ut 3.q.1.cū Paulus. omnes enim uirtutes patiuntur detrimentum ab uno uitio,ut de pę.d.5.c.1.ut in hoc casu.Ioan.

a ¶ Hære-

Digitized by Google

non eſt,non poteſt eſſe iuſtitia. Dilectio enim proximi malum non operatur:quam ſi haberent,non dilaniarent corpus Chriſti,quod eſt eccleſia.

Item Innocentius Papa ad Alexandrum,epiſt.18.

¶A fide recedens,ſpiritus perfectionem amittit.

C. XXX.

1.q.1.Arrianos. Anſl.l.11.c.52. Poly.l.7.tit.5.

HAeretici, cum a fide catholica deſciuerunt, perfectionem [a]ſpiritus,quam acceperant,amiſerunt.

Item Cyprianus Magno filio ſalutem, lib.1.epiſt.6.

a ¶Officij.] *Sic eſt emendatum ex pleriſque vetuſtis. Antea legebatur.*

¶Sacri† officij a poteſtate penitus carent hæretici.

C. XXXI.

† Dicimus] Anſl.l.12.c.42. Poly.l.7.tit.5. orig.

DIdicimus † [b] omnes omnino hæreticos & ſchiſmaticos nil habere [c] poteſtatis,ac iuris. Propter qđ [d] Nouatianus nec debet,nec poteſt excipi, quominus ipſe quoque extra eccleſiam conſiſtens, & contra pacem, ac dilectionem Chriſti faciens, inter aduerſarios, & antichriſtos computetur.*& paulo poſt.*¶Eccleſia vna eſt,quę vna & intus eſſe & foris non poteſt. Si enim apud Nouatianum eſt; apud Cornelium non fuit. Si vero apud Cornelium fuit [e], qui Fabiano epiſcopo legitima ordinatione ſucceſſit, & quem præter ſacerdotij honorem martyrio quoque Dominus glorificauit; Nouatianus in eccleſia non eſt, nec epiſcopus computari poteſt, qui Euangelica,& Apoſtolica traditione contempta,nemini ſuccedens, a ſeipſo ortus † [f] eſt: Habere namque, aut tenere eccleſiam nullo modo poteſt,qui non ordinatus in eccleſia non eſt.*& paulo poſt.*¶Quòd vero eundem,quem & nos,Deum patrem,eundem filium Chriſtum,eundem Spiritum ſanctum noſſe dicuntur; nec hoc adiuuare [g] tales poteſt. *& infra.*¶Inuenimus in tali facinore non ſolum duces,& auctores, ſed etiam participes pœnis deſtinari,niſi a cõione malorũ ſe ſeparauerint [h],præcipiente per Moyſem Dño, & dicente:[Separamini a tabernaculis hoĩum iſtorum duriſſimorũ:& nolite tãgere ab omnibus,q̃ ſunt in eis:ne ſimul pereatis in peccatis eorũ.] Et quod comminatus per Moyſem Dñs fuerat, impleuit vt,quiſquis ſe a Chore, Dathan, & Abiron nõ ſeparaſſet pœnas ſtatim pro impia communione perſolueret. Quo exemplo oſtenditur,& probatur obnoxios omnes & culpæ,& pœnæ futuros, qui ſe ſchiſmaticis contra præpoſi-

† *al.ordinatus.*

7.q.1. denique. §. quod vero.

2.q.1. ſi quis inqt. §.quare qui.

Num.16.

b ¶Didicimus. ponecalum per illa duo c.7.q.1.factus eſt. & cap. Nouatianus. nam cum Cornelius canonice eſſet electꝰ in Papã. Nouatianus a ſchiſmaticis uolebat eligi, cõtra quem dicit Cyprianus, eum nõ poſſe habere aliquã in eccleſia poteſtatẽ. cum ſit ſchiſmaticus cum eccleſia vna ſit & apud duos eſſe nõ poſſit probat poſtea exemplo Chore Dathã & Abiron, q̃ nõ ſolum tantum ſchiſmatici, ſed etiam auctores eorũ puniuntur. Vltimo dicit eos remiſſionem peccatorũ, quam non habent, dare nõ poſſe.

c ¶Nil habere.] Ar. ext. de ſchiſma.c.1. 12.q.2.alienationes ſi tamẽ eſt occultus & tolerat. quod facit, vt ſ.no.in princ. q̃ omnis ſchiſmaticus ſi pſeuerat,eſt hæreticus,niſi in ſummo Põtifice, ut ibi dixi.

Schiſmaticus omnis eſt hæreticus. Argumentatur in iure varijs modis

d ¶Propter quod.] Arg.ab vniuerſali ad ſingulares.9.q.3.cũ ſimus. quandoq; ab indefinita.1.q.3. ſaluator. quandoque a primo ad vltimum. 28.q.1.idololatria. quandoque a maiori.32.q.5. ſi Paulus. quandoque a ſimili. ext.de tranſla. inter corporalia.

e¶Nõ fuit. Si enim iudicat res eſſe mea per cõſequens iudicatur nõ eſſe tua, ut ff.de procu.Pomponius. §.2. ff. de exc. rei iud.ſi inter. Item eſt hic argum. quod duo epiſcopi non poſſunt eſſe in vno epiſcopatu in ſolidum, ut quæri ſolet.7.q.1. non autem.

Epi duo in vno epatu eſſe non poſſunt.

Eligit ſeipsũ nemo.

f ¶A ſeipſo ortus.] ideo in ſeipſum cadere debet, & ita nemo poteſt ſeipſum eligere,ut 1.q.6. ſicut is ext.de iure patr.per noſtras.nec prætor ſe dare tutorem poteſt.ff.de tut.& cur.prætor. 1 arg. contra ff.de contrah.empt.ſiſtulas.§.1.

g ¶Adiuuare.] Nam qui totam legem cuſtodit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus, ut inf. de pen.diſtin.2.§. item opponitur. ſi enim inquit.ſup.7.q.1.denique.

h ¶Separauerint.] Sup.1.q.1.ſi quis inquit.

1 Ad idem ff. de auct.tut.l.1.& ff. de admi.tut. quoties. §. non tantu. ff.de off.prætor. l. vlt. & quę ſit tõe dic.ut ibi.

Digitized by Google

a ¶ Supplicio.] Aequali quia facto conſenſerunt, vt inf. 1.q.3.qui aliorum.
b ¶ Merita.] Intellige æterna. nam & temporalia poſſunt. 22.q.2.ſi quælibet.
c ¶ Supplicia. Nam in pœna non poteſt eſſe præmium, argum. 16.q.1.legi. ff.de nego.geſt. ſine hæreditaria. & ff. ex quib. cau. maio. l. ſi cui, & ff. de interdict. & releg. l. relegatorum.
d ¶ Cuncti.] ſup. 11. q.3. nihil.
e QVi contra.] C. quæ res vend. non poſſ. l. vlt.
f ¶ Priuati.] Hic habes, quod dicuntur priuati illi, qui non ſunt præditi aliqua dignitate.
g ¶ Nobiles.] Infra 26.quæſt.5. idolorũ contra. ſupra d. non cogantur. ſupra 12. quæſt. 2. de rebus ẽ. 22.q.5.ca.1. 12. q.2. fraternitas. ff. de iniuſtum. l. vlt.
h ¶ Proſcriptionẽ.] 23.quæſt.5. de Ligu-
Nobiles antiquitus maiori pœna afficiendi quã ignobiles.
ribus.
i ¶ Ignobiles. Forte dicuntur ignobiles, q vile exercent officiũ. C. d ineſt. nup. humilem de pœnis iſtis habemus. C. de ſum. trinit. l. 3. ff. de pẽ. capitaliũ. §. vl. De huiuſmodi aũt pœna not. quia ſi eſt pecuniaria vel ſpiritualis ſemper maior imponitur nobili, quam ignobili. ſic. ff. homo Chriſtianus; & 5.q.6. presbyteri. ar. ẽ. 1. q.1. quidquid. nam ibi minor pœna imponitur epo quàm ꝓsbytero, ſed hoc intellige in diuerſis criminibus. ſcilicet in negligẽtia epiſcopi, & ſimonia presbyteri. ſed corporalis maior. imponitur ignobili. Vt hic. & inſtit. de publ. iudi. §. item lex Cornelia: Sed arg. contra. ff. de pœn. quidam. vbi dicitur, quod quædam delicta inferunt pœnam militibus, quæ non paganis, ſed facias vim in eo quod dicit quidam, quia quod dicitur ibi. ſpeciale eſt, alias qđ dicitur hic, regulare eſt. Quidam tamen dicunt, qꝫ ſem
¶ Cõtra hãc ſoliam facit cđ not. ext. de tranſac. c. vlt. in fi. & ff. iurciur. cum quidam.
per ignobiles grauiori pœna puniendi ſunt. i ſiue ſpirituali ſiue corporali, ſiue pecuniaria. arg. 11.q.3.præcipuè. Vnde hoc quod hic dicitur, qꝫ ignobiles debeant verberari, intellige quando nihil habent. ff. de in ius vocan. l. vlt. 14.q.6.ſi res alienas. Ioan.

PVdenda.] CASVS. Iſte ſic conſueuit poni. Mediolan. archiepiſcopus, & Patriarcha Aquileien. lapſi erant in hæreſim, & in hæreſi vnus alterum conſecrauit: & contra conſuetudinem illarum duarum eccleſiarum a Papa approbatam, quæ conſuetudo antiquitus obtinuit, vt archiepiſcopus Mediolanen. conſecraret Patriarcham apud Aquileiam. & vice verſa patriarcha deberet conſecrare archiepiſcopum apud Mediolanum & hoc debeat fieri cum conſenſu clericorum, quibus præficiebantur. Probat ergo Pelagius hanc non fuiſſe conſecrationem, ſed execrationem, tum quia facta fuit in ſchiſmate, & hæreſi. tum, quia contra antiquam conſuetudinẽ facta fuit; & quod facta fuit in hæreſi. & nõ in eccleſia probat duabus auctoritatibus, ſcilicet Salomonis.

tos, & ſacerdotes irreligioſa temeritate miſcuerint: ſicut etiam per Oſee profetam ſpiritus ſanctus teſtatur, & dicit: [Sacrificia eorum tanquam panis luctus: omnes, qui manducant ea contaminabunt.] docẽs ſcilicet, & oſtendens omnes omnino cum auctoribus ſupplicio a coniungi, qui fuerint eorum peccato contaminati. Quæ ergo apud eos merita b eſſe circa Deum poſſunt, quibus ſupplicia c diuinitus irrogantur? *& infra*. ¶Si autem foris cuncti d hæretici, & ſchiſmatici non habent ſpiritum ſanctum, & ideo apud nos [eis † manus imponitur, vt hic accipiatur, quod illic nec eſſe nec dari poteſt; manifeſtum eſt nec remiſſionem peccatorum dari per eos poſſe, quos conſtat ſpiritum ſanctum non habere. *Oſea 9.* † abeſt ab or.

Item Liberius Papa in epiſtola ad Athanaſium.

¶Proprio ſpolientur honore, qui contra pacem eccleſiæ nituntur. C. XXXII.

QVi contra e eccleſiæ pacem ſunt; ſi dignitatem, aut cingulum militiæ † habeant; nudentur eis. Si autem ſunt priuati f; ſi quidem nobiles g exiſtunt, ſuarum ſubſtantiarum proſcriptionem h patiantur: ſi autẽ ignobiles i non ſolum in corpore verberentur, ſed exilio perpetuo caſtigentur. Anſ. l. 5. c. 63. † al. aut militiam.

Item Pelagius Papa.

¶Nec conſecrat, nec conſecratur in ſchiſmate conſtitutus epiſcopus. C. XXXIII.

PVdenda k; vt ita dicam l, rapina in diuiſione eſt non conſecratus, ſed execratus m epiſcopus. Si cũ ipſum nomen n cõſecrationis o rationabili, ac viuaci intellectu diſcutimus; qui cum vniuerſali detractat. P cõſecrari eccleſia, conſecratus dici, vel eſſe nulla ratione poterit conſecrari enim eſt, ſimul ſacrare. Sed ab eccleſiæ viſceribus diuiſus, & ab Apoſtolicis ſedibus ſeparatus execrat ipſe potius, & nõ conſecrat. Iure ergo execratus q tantũ Anſ. l. 12. c. 42. Poly. l. 7. tit. 5.

monis, & Aug. auctoritas Salomonis incipit ibi, [Vna eſt columba.] auctoritas Auguſtini eſt ibi. [Quod ſi nullo.

K ¶ Pudenda.] CASVS. conſuetudo erat inter Mediolan. & Aquileien. Archiepiſcopos, vt ſe conſecrarent ad inuicem iſti cum eſſent in ſchiſmate, vnus conſecrauit alium, ſed non obſeruata conſuetudine antiqua. vnde reprehẽduntur hic ſuper duobus, & quia in ſchiſmate, & quia non obſeruata conſuetudine facta fuit conſecratio. & dicit, quod cũ in ſchiſmate ſint, & non in eccleſia potius execrant, quam conſecrant.

l ¶ Vt ita dicam.] Impropriẽtatem locutionis notat. & eſt ibi emphaſis. 32.q.1. nuptiarum, ut Dauus eſt ipſum ſcelus.

m ¶ Execratus.] Quia non eſt conſecratus ſecundum conſuetudinem.

n ¶ Nomen. Supra 12.q.1. clericus.

o ¶ Conſecrationis. Arg. de pẽ. d. 3. pœnitentia.

p ¶ Detractat.] Id eſt, contradicit, vel omnit.

q ¶ Execratus. Hæc præpoſitio, ex, deformitatem ſignat, ſicut, & dicitur. de pactis, ideſt, turpiter pactus. ff. de caſum. l. & generaliter. Ex, & de, ſignificant deformitatem.

a ¶ Vi-

Digitized by Google

non conſecratus poterit dici, quẽ ſimul ſacrare in vnitate coniunctus mẽbris non agnoſcit eccleſia. Videamus [a] tamen, vtrum vel ipſarum conſuetudinem [b] partium in ſua ordinatione † conſeruauerint. Nempe is mos antiquus fuit, vt quia pro longinquitate, vel difficultate [c] itineris ab Apoſtolico [d] oneroſum illis fuerat ordinari, ipſi ſe inuicem Mediolanenſis, & Aquileienſis [e] ordinare epiſcopi debuiſſent: ita tamen, vt in ea ciuitate, in qua [f] erat ordinandus epiſcopus, alterius ciuitatis pontifex occurrere debuiſſet; vt & ordinandi electio a præſenti ordinatore ex conſenſu vniuerſalis [g] cui præficiendus erat, eccleſiæ melius [h] ac facilius potuiſſet agnoſci: & in ſua, qui ad epiſcopatum prouehendus erat, nec tamen ordinatori ſuo ſubdendus fuerat, ordinaret eccleſia. Etenim [i] cum; ſicut diximus, eccleſia vna ſit, cui in canticis canticorum dicitur: [Vna eſt columba mea,] nullam aliam eſſe conſtat, niſi quæ in Apoſtolica [k] eſt radice fundata: a quibus ipſam fidem in vniuerſo propagatam orbe, non poteſt dubitari. Quod vobis, licet notiſſimum [l] omnino ſit, beati tamẽ Auguſtini teſtimonio comprobemus. Audite quid in quodam opere ſuo præclariſſimus doctor dicat eccleſię. Ait enim: [Quòd ſi nullo modo recte dici poteſt eccleſia, in qua ſchiſma eſt; reſtat, vt quoniam eccleſia nulla eſſe non poteſt, ea ſit quam in ſedis Apoſtolicæ per ſucceſſiones [m] epiſcoporum radice conſtitutam nullorum hominum malitia [n] (etiam ſi nota excludi † non poſſit, ſed pro temporis ratione toleranda iudicetur) vllo modo valeat extinguere.]

† *al. exurdingtine:*

† *al. & excindi.*

Idem.

¶ Vnitati non communicat ſchiſmaticis conſentiens. C. XXXIIII.

SChiſma [o] ſi quidem ipſum, quod græcum nomen eſt, ſciſſuram ſonat. Sed in vnitate ſciſſuram eſſe nõ poteſt. P

Can. 6.

ſimile quidam ſup. d. 11. c. planam.

Anſ. l. 12. c. 44. Poly. l. 7. tit. 5.

Notiſſimum pót amplius probari.

1 Ad hoc 25.

a ¶ Videamus.] Interpoſitio eſt hic uſque ad illud inf. etenim, &c.

b ¶ Conſuetudinem.] Ar. in rebus perperam geſtis bonum eſſe ordinem ſolitum obſeruari, ut 32. q. 7. non ſolum, & c. adulterij. arg. pro particulari conſuetudine.

c ¶ Difficultate.] ſup. diſtin. 63. cum longe. ſup. 93. diſt. iuxta. Ioan.

d ¶ Apoſtolico.] Arg. q̃ metropolitani ab Apoſtolico ſunt ordinandi. ſed contra 51. diſtin. qui in aliquo. & 66. diſtin. c. primo. extra de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus. Ego dico de iure communi a ſuis ſuffraganeis eum debere conſecrari. ſed tamen Papa contrarium facit. Io.

e ¶ Mediolanenſis & Aquileienſis.] 11. q. 1. iſtud. Io.

f ¶ In qua.] Ideſt, ad aquam.

g ¶ Vniuerſalis.] Ideſt, uniuerſorum.

h ¶ Melius.] Arg. iudicem in eo loco debere iudicare, vbi rei veritas magis poſſit inquiri. 33. q. 2. ſiue. arg. 13. q. 4. ſi illic. & extra de app. ex parte.

i ¶ Etenim.] Hoc continuatur cum litera, quæ præcedit illud, videamus. Ioan.

k ¶ In Apoſtolica.] i. Apoſtolorum, ſcilicet Apoſtolis, ut ad intellectum fiat relatio. ſi. ſup. diſtin. 34. fraternitatis.

l ¶ Notiſſimum.] Et ita quod notiſſimum eſt, amplius probari põt 1. nil enim ita eſt inueteratum, quin ſo-

licitam recipiat dubitationem. in auth. de tabel. in medio, & ita eſt arg. q̃ inutilis probatio admittenda ſit, ar. in prin. 2. q. cõtra extra de proba. c. 2. & 1. C. de probat. ad probationẽ. 5. hẽt hoc.

m ¶ Per ſucceſſiones.] ſup. diſt. 68. quorum uices.

n ¶ Malitia.] Sup. diſt. 19. ita Dominus. Io.

SChiſma.] CASVS. Caſum hũc ſic attende. Quidam indifferenter vtebatur ſacrificijs catholicorũ & ſchiſmaticorum: & ideo ſuis epiſcopis conabat ſuggerere & ẽt Papæ Pelagio, ut ſchiſmatici nõ abijcerentur, & q̃ licite eorum ſacrificijs vti poterat: & hoc tribrationibus probare intẽdit. Prima erat q̃ mali debent tolerari. Secunda eſt, q̃ diu I delicto fuerũt. Tertia eſt, q̃ iuris ignorãtia, vel ſimplicitate deliquerunt. ſed has rationes deſtruit. Pela. ſingulis rõnib. cõgrue reſpõdẽdo, & monet illũ, ne indifferẽter vtat ſacrificijs catholicorum, & ſchiſmaticorũ. Rñſio primæ rõnis incipit ibi, [Non autem.] Secũda ibi, [Nec enim leuigat.] Tertia ibi, [Sed nec illud eis prodeſt.] Sibi, [ſ. ſchiſmaticis. [Iudæ.] iſte dictus fuit Iudas Iacobi. duo. n. fuerunt Iudę [Partẽ.] ſ. hæreſim. [Illi,] ſ. catholici. [talib. ſ. ſchiſmaticis [multo magis.] tamen [illi.] ſ. ſchiſmatici. Et ſic cõſtrue circa medĩ, q̃ iudiciũ ſentiẽdi diuerſa non diuiſit eos, ſed quædã peſſima opi. apud ſe delata, ſibi tamen incognita diuiſit eos metuentes, & contra ſedẽ Apoſt. temere credẽtes. Vel ſic ſed peſſima opi. diuiſit eos metuentes quædam apud ſe delata, ſibi tamen incognita; & contra ſedẽ Apoſt. temere credentes (Iudiciũ.) i diſcretio. (Delata,) deſt, recitata. (Ad ſummam,) ideſt, ad vltimum.

o ¶ Schiſma.] Inquitur Pela. contra quoſdã, q̃ dicebãt eſſe cõicandum quibuſdam hæreticis, ea rõne, quia mali ſunt tolerandi: quod reprobat ibi, (non aũt. &c.) q. d. illud de occultis intelligitur, hic de manifeſtis agitur. Secunda ratio erat, quia iamdiu fuerũt in iſto errore, & forte fuerat eis ab eccleſia cõicatũ, q̃ reprobat Pela. ibi, (nec enim leuigat.) Tertia ratio eſt, quia ignorantia, uel ſimplicitate errabant. quod reprobat, vbi dicit, ſed nec illud. Ad vltimum ponit concluſionem ſuam ibi, (ad ſummam.) per quam patet, q̃ aliter loquit, qui in eccleſia nõ erat, cũ dicit, nos, q̃ abſit. Vnũ caſum colligendũ credo ex illo verbo circa fin. noli ergo, &c. Ioan.

p ¶ Sciſſura eſſe non poteſt. Inde eſt, quod veſtis Domini, quæ vnitatem ſignificabat, remanſit indiuiſa, ut 16. q. vlt. ſicut Apoſtoli.

Veſtis Dñi indiuiſa, remanſit.

Non ergo vnitati communicant,qui ſchiſmatis commu nicant. Partes ſibi ipſi fecerunt:& ab eo,quod unum eſt, vt apoſtoli Iudæ [a] iam verbis loquar, ſemetipſos ſegregantes ſpiritum non habent. Quibus omnibus illud efficitur,vt quia in vnitate vnum non ſunt, vt quia in parte eſſe voluerunt,vt quia ſpiritū non habent corporis Chriſti:ſacrificium habere non poſſint [b]. ¶Non autem [c] nobis nunc illa quæſtio eſt: vtrum tolerare malos, ſed vtrū debeamus ſchiſmaticis ſociari [d]. Si enim etiam ipſi,licet in ſuo ſenſu abundantes,intra materna tñ poſiti viſcera† quærerent veritatem;a nobis repellendi nō erant;donec apud eos ratione duce rei veritas claruiſſet. Sed qa ſe ab vſi eccleſia diuiſerunt;ſicut B.Auguſtinus ait, omnis catholicus ſecurus eam partem deteſtatur [e], cui eccleſiam vniuerſalē Apoſtolicis ſedib. roboratam non cōicare cognoſcit.Nec [f] enim leuigat crimen eorū: magis vero auget [g],quod eos diu reſtitiſſe [h] dixiſtis, ne Apoſtolicis cō municantes ſedibus in ſua cōione reçiperent [i]. In hoc enim dum & illi [k] culpandi ſunt,qui cōicare talibus voluerunt; multo magis tamen illi [l] execrandi ſunt,qui nō ſolum in ſacerdotibus communionem Apoſtolicarum ſedium,verum etiam in ipſis laicis [m] ſpreuerunt. Sed nec illud [n] eis prodeſt,quod eos in eiſdem literis vel ignorantia [o] rationis, vel ſimplicitate intellectus ſui a noſtra ſe communione ſuſpendiſſe perhibetis. Idipſum enim magis eſt [p],propter quod ſchiſmatici ſunt: quia non eos diuerſa ſentiendi iudicium,ſed quçdam apud ſe delata,ſibi tñ incognita metuentes,& contra Apoſtolicam ſedem temere credentes peſſima diuiſit opinio.Quod ſchiſma ſpecialiter eſſe beatus denunciat Auguſtinus dicens de talibus:[Aduerſus [q] auctoritatem illarum eccleſiarum,quę ab Apoſtolica ſede epiſtolas [r] accipere meruerunt, temere credendo; immaniſſimum ſchiſmatis crimen a ſe propulſare non poterit.] Ad ſummam [s] aut illos eccleſiam eſſe creditis (& cum duæ eccleſiæ eſſe non poſſint, nos,quod abſit, ſchiſmaticos iudicabitis:) aut ſi ueram in Apoſtolicis ſedibus eſſe cōſtat eccleſiā;& illos ab vnitate diuiſos cognoſcite; & communionis quæſtionē eſſe ſublatam, quam veram niſi in vnitate conſtat eſſe nō poſſe. Noli ergo:quaſi nulla ſchiſmaticorum, atque eccleſiæ differentia ſit, velle indifferenter vtrorumque [t] ſacrificijs ſociari. Non eſt Chriſti corpus quod ſchiſmaticus conficit, ſi veritate duce dirigimur. Nec enim

Iude.ſ.

† *al.vbera.*

ſup.e.c.pudenda.

dif.19.in canonicis.

Deuſſedit p.1.c.2.

Fides an ſit exēplo adhibenda.

2 De hoc no.9. diſtin. veterū. 100. diſt. contra morem.

a ¶ Iudæ.] Qui loquens de huiuſmodi dicit,hi ſunt qui ſegregant ſeipſos, animam vel ſpiritum non habentes, vt inf.ca.q.1.de illis, qui ſunt.

b ¶ Non poſſint.] Quo ad effectum. 1 Vel quia non cōficiunt in forma eccleſię, & ita exaudi, vt inf.ca.in fi.

c ¶ Non autem.] Reſpondet primæ obiectioni.

d ¶ Sociari.] Quod non eſt faciendum, cum ſint extra eccleſiam.

e ¶ Deteſtatur. Excommunicati non peccant uitando cōmunionem fideliū. Quare ergo peccant hęretici? Solu. nō arguuntur, quia cum ſint ſchiſmatici catholicis non cōmunicant, ſed quia ab initio facientes ſchiſma ab eccleſia ſe ſeparauerunt.

f ¶ Nec enim leuigat.] Reſpondet ſecundæ rationi.

g ¶ Auget. Vt extra de ſimon. non ſatis. inf.32. quæſt.7. flagitia ſupra 16. quæſtio.1.licet.

h ¶ Diu reſtitiſſe.] Eccleſiæ, i. in ſchiſmate perſtitiſſe.

i ¶ Reciperent.] Et ita per conſequens nec reciperentur ab eis.

k ¶ Illi.] Scilicet catholici.

l ¶ Illi.] Scilicet hæretici.

m ¶ Laicis.] Quia laicos & clericos catholicos vitabant.

n ¶ Sed nec illud.] Reſpon. tertiæ obiectioni. Ordina literā: *ſed q̄dā peſſima opin. delata apud ſe ſibi tñ incognita diuiſit eos metuentes de futuro iudicio,de pęna gehennæ,ſolēt enim hæretici talia minari, niſi ſibi credat vel ſpes, vel peſſima opi. diuiſit eos metuentes quædam apud ſe delata,ideſt, recitata ab aliis hæreticis, & tamen incognita ſibi.*

o ¶ Ignorantiæ..] ignorantia enim iuris non excuſat in articulis fidei, quos omnes ſcire tenentur. argumen. 37. diſtinctio. cap.vltim. ſed clerici exactius. 8. quæſtio.1. nec ſufficere.

p ¶ Magis eſt.] Propter quod ſchiſma fiuit quam eius contrarium:aliter enim magis viderentur hæretici, qui ex induſtria peccant, quam qui ex ruſticitate vel ſimplicitate,cum grauius ſit peccare ex ſtudio,quàm aliter. de pœnit.diſt.2. ſciendum. Vel poteſt dici prout literra ſonat, & magis ſchiſmatici ſunt illi, qui tantum per ſimpliciratem ſuam ſeparantur ab eccleſia, quam ſint illi,qui propter ſubtilitatem aliquam errant. falſa enim ſubtilitas illos compellit,in quam non cadunt voluntazij,ſed inuiti: illos decipit ignorantia uoluntaria. quæ magis reprobatur.37.diſt.§.fi.

q ¶ Aduerſus.] Aliquem ſcilicet.

r ¶ Epiſtolas.] De commendatione fidei ſuæ,ut diſtin. 19.in canonicis.argu. quod ipſi exemplo ſicut originali ſit fides adhibenda.argu.25.q.2. ſanctimus.contra extra de fide inſtr.c.1.2.

s ¶ Ad ſummam. Ideſt,ad vltimum,vel ſcilicet dic aliàs aſſumam,ideſt aſſumptionem faciam.

t ¶ Vtorumque. Catholicum ergo alloquitur corpus Chri-

1 Ideſt,ſuam ſalutē, aliàs eſt contra]. 28. q. 1. ſ. his. Fin loz. de Fan.

Articulos fidei oēs ſcire tenentur.

Schiſmatici ſunt in duplici differētia.

Digitized by Google

Chriſti.quare ei non prodeſt,ſed nocet. Vel loquitur de clerico. ¶ præter formam eccleſiæ ſacrificabat. vt 1.q.1. ſi quis inquit.inf.de conſec.diſtin.4. non in vobis.contra.1.q.1. ſicut Io.de Fant. hoc intellexit ad literam.

a ¶ Diuiſum.] Ideſt, quin reprobetur ab Apoſtolo.

b ¶ Deſi-

diuiſum [a] eſſe Chriſtum poterit quiſquam ſine Apoſtoli reprobatione confingere. Vnam; vt ſæpe dictum eſt, quæ Chriſti corpus eſt, conſtat eſſe eccleſiam: quæ in duo, uel in plura diuidi non poteſt. Simul enim cum ab ea quiſque receſſerit, eſſe deſiſtit [b] eccleſia.

1.Cor.1.

a ¶ Ab apoſtolica] *Apud Anſelmum, & in Polycarpo legitur,* quæ Apoſtolicas ſedes, & epiſtolas accipere meruerunt: *Et conuenit cum verbis B. Aug. lib. 2. de doctrina Chriſtiana c. 8. prout notatum eſt ſupra diſt. 19. in canonicis.*

Item Nicolaus Papa ſcribit Michaeli Auguſt. epiſt. 7.

¶ Ex quo epiſcopus fidei contraria docet, alium excommunicare non poteſt. C. XXXV.

¶ Emendata eſt hæc rubrica ex pleriſque vetuſtis.

Iuo p.14.c.58. Pann.l.5.c.134.

ALit Cęleſtinus Papa Orientalib. epiſcopis ſcribens: [Siquis [c] ab epiſcopo Neſtorio, aut ab alijs, qui eũ ſequuntur, ex quo talia prædicare cęperunt, [d] vel excõmunicatus, vel exutus eſt ſeu antiſtitis, ſeu clerici dignitate, hunc in noſtra communione & duraſſe, & durare manifeſtum eſt: nec iudicamus [e] eum remotum: [f] quia non poterat quenquam eius remouere ſententia, qui ſe iam præbuerat ipſe remouendum.]

¶ *Nicolaus hic eſtat epiſtolam Caliſtini Papæ ſcriptam Ioanni Iuuenali, & c. epiſcopis per Orientem, prout eſt in concilio Epheſino Vaticana bibliotheca, & Lutetia impreſſo.*

Item ad clerum ‖ Conſtantinopolitanum:

¶ Non habentur excommunicati, qui ab hæreticis excommunicantur. C. XXXVI.

Nicolaus ibidem ex eodem Cæleſtino ad clerum Conſtantin.

Iuo p.14.c.59. Pann.l.5.c.135.

APerte [h] inquit, ſedis noſtræ ſanxit auctoritas, nullum ſiue epiſcopum, ſiue clericum, ſeu profeſſione aliqua Chriſtianum, qui a Neſtorio, vel eius ſimilibus, ex quo talia prædicare cęperunt, vel loco ſuo, vel communione deiecti ſunt, vel deiectum, vel excommunicatũ videri: ſed hi omnes in noſtra communione, & fuerunt, & hucuſque perdurant: quia neminem, vel deijcere, uel remouere poterat, qui prædicans talia titubabat. [i] Intellexiſtis [a] ne Imperator ex ſuperius memoratis non potuiſſe, ut non dicamus prælatum ſuum, ſaltem quemlibet remouere, qui fuerant olim ipſi remoti; nec deijcere quemquam, qui fuerant iam ante proſtrati?

¶ *Hic etiam citatur a Nicolao alia epiſtola eiuſdem Caleſtini, quæ eſt inter alia ipſius concilij Epheſini.*

a ¶ Intellexiſtis] *Hic incipiunt propria Nicolai verba.*

Item Nicolaus Papa ibidem paulo inferius.

¶ Ad iudicandum excommunicati non recipiantur. C. XXXVII.

In can.Apoſt.32. al. 34. & in concil.Antioch.c.7.

MIramur, quomodo excommunicati ad iudicandum recepti ſint; cum ſecundum Apoſtolicos canones ſine commẽdatitijs [k] literis in communione ſola recipi

Alit Cęleſtinus.] CASVS Hoc c. & ſequens de eodẽ tractant. Auctoritate enim Michaelis Imperatoris Ignatius Patriarcha Conſtantino. depoſitus fuit ab epiſcopis illius regionis: qui ſequebantur hæreſim Neſtorij: ſed Nico. Papa ſcribens Michaeli Imperatori probat auctoritate Cęleſtini, & nec depoſitionem nec excommunicatio facta a Neſtorio vel ab illis, q ipſum ſequũtur, vllius eſt momenti: quia cum ipſi eſſent iam proſtrati & excõmunicati, alios deijcere vel excommunicare non valebant. idẽ dicitur in ſeq. cap. In quit.] ſcilicet Cęleſtin⁹, &c. & eſt hoc verbum Gratiani, vt ſupr. 8. diſt. fruſtra. Seq. c. de eadem materia loquitur, & p ſe patet.

c ¶ Si quis.] Catholicus. Prædicare, ex hoc diſtinguit G. ut ſup. c. §. autem.

d ¶ Cęperunt.] Sup. & ſeparauerũt ſe ſ. c. proxi. uerſ. ſi etiã illi. licet & illud forte intelligatur, de illis, qui iam prędicare cęperunt. B. vero intelligit de iã dãnato per ſentẽtiam canonis vel hominis, qui nullo modo excõmunicare poteſt, ut dixi 5. ca. q. 1. 6. 1. ſed contradicit in fi.

e ¶ Iudicamus ſcilicet talem. qui canonice erat depoſitus.

f ¶ Remotũ.] Iuxta inf. c. prox. quod dicit eodem loquitur, & eſt ſimilis] ex poſitione 10. diſt. nulli. g ¶ Ad clerũ.] Hæc Nicolai. Hoc c. & ſuperius totũ eſt vnũ: quod patet p illud inf. ea. intelle xiſti.

i ¶ Et ſic ponitur hic tempore. ſic etiã legi. & notãdum ſũt uerba G. ſed deeſt. de cõſeq. diſt. 2. in Chriſto pater.

h APerte. Qui ita deiecti facti ſũt. Hæreticus eſt qui in fide titubantem: in fide, de titubat. eſſe hæreticũ: ſicut falſi aſſertor dicitur hæreticus. ut 5. 2. q. 3. in teſtibus. ext. de Hęr. dubius. nam & hæreticorum uocabulo cõtinetur qui leui etiam argumẽto a fide deuiat. C. de hære. cẽs in fin. qũq. tñ titubatio excuſat, & repetitio-

b ¶ Deſiſtit.] Ipſe qui prius tempore erat exiſtendo bonus. ſup. ca. omnib. Vel eccleſia deſiſtat eſſe apud eũ. Io.

k MIramur. ¶ Commendatitijs.] & eſt hic argumẽm inducit. l. fi. C. de condit. inde. Ioan.

quod ſi aliquis eſt excommunicatus, & ſi poſt dicit ſe abſolutum, non eſt ei cedendum ſine literis, vt no. 1. q. 7. quid ergo. extra de offi. ordi. ex parte.

a ¶ Etiam cum minimis.] Sup. d. 63. nobis. & d. 21. inferior, &c. ſubmittitur. ext. de elec. innotuit. ar. cui non licet minus, nec maius. ff. de fer. expor. l. vlt. ff. de ſena. qui indignus. 44. d. nulli. nã ſi pœna cauſa prohibetur a maiori, & a minori. ff. d. inter. & relege. relegatoru. §. ult. & de ſer. expor. cui pacto. 1.

r Vide quod legi. & not. 2. q. 2. iunt q. ſint. nerſ. cum certum eſt. de p. 32. q. 5. meretrices, iuxta fi. 32. q. 2. latoxum.

HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, q hereticus ex quo contra fidem cœperit pdicare, nec deijcere valet aliquem, nec condemnare. Poſtea obijcit c. Arg. quod eſt ſup. 1. quæſt. 1. quod quidem. ubi dicitur qđ hæretici nec baptiſma nec baptizandi poteſtatem amittũt, nec ordinem ſacerdotalem: unde uideretur, q poſſint excõmunicare, ſicut & baptizare. Poſtea ſoluit dicẽs q poteſtatem retinent, ſed nõ executionem: plerũque enim poteſtas ſine executione habetur, ſicut in monaſtico & ſuſpẽſo. ut unde quia poteſtatẽ habent, ordinati uel baptizati ab eiſdẽ non reordinant, uel rebaptizantur, ne hat inutia ſacramento. Si ergo aliquẽ excõmunicent ut ad nullam eum perducãt: licet utraq; poteſtas in eis remaneat: tamen quia ſententia iniqua eſt, põdere caret: ſed ſi aliquem catholicũ excommunicant, ut ad recte uiuendi normam perducant, debetur utrum ualeat ſententia. Sed dicit G. quod non ualet ſententia lata contra catholicum, in hæreticum tamen ualere uidetur: ad quod probandum inducit duo c. ſeq.

b ¶ His auctoritatibus.] Hoc modo procedit in hoc §. Primo infert ex p. præcedentibus, qđ ex quo quis cœpit talia prædicare, qđ non poteſt quẽquam excommunicare. Secundo ponit obiectionem quandam, & eam ſoluit diſtinguendo inter poteſtatem, & poteſtatis executionem. Tertio ponit quandam incidentem quæſtionem, & eam ſoluit per diſtinctionem, & ad alteram partem diſtinctionis inducit duo c. ſeq.

c ¶ Cum ergo.] Arg. q ſacerdos poteſt excommunicare 1. q. 1. nemo. ext. de offi. ord. cum ab eccleſiarum, licet diceretur contra 16. q. 1. c. 1. 11. q. 3. debent.

Sic ordo pt excõmunicare.

d ¶ Vtraque. Si ergo coniuncta ſunt: aut utrumq; retinendum eſt, aut neutrum. C. de iur. delib. quidam. ff. de admi. tut. cum quæritur.

e ¶ Poteſtas.] Ipſe ordo uel habilitas quædam, quam ex eo, q eſt ſacerdos, habet de poteſtate illa ſimiliter diſtinxi 16. q. 1. §. ecce.

f ¶ Vel accipitur.] Puta ſine executione.

g ¶ Vel accepta.] Puta ſine executione; vel accepta cum exe-

prohibeantur. Abſurdum etenim eſt, vt cui non licet etiã cum minimis [a] iuxta ſacras regulas communicare; liceat penes vos etiam de maioribus iudicare.

His auctoritatibus [b] perſpicue mõſtratur, qđ ex quo aliquis cõtra fidẽ cœperit aliquid docere, nec deijcere quẽ q̃ valeas, nec dãnare. Obijcitur tamẽ illud Auguſtini. 1. q. 1. quod quidã. *[Recedẽtes a fide nec baptiſma, nec baptizandi poteſtatem amittunt. Cum ergo [c] ſacerdotalẽ vnctionẽ utraq; poteſtas, videlicet baptizandi, & excommunicandi ſequatur; a fide recedentes aut utramq; retinebunt, aut utraque [d] carebunt. Sed aliud eſt poteſtas [e] officij, aliud executio. Plerũque officij poteſtas uel accipitur, [f] veluti à monachis in ſacerdotalis vnctione, vel accepta [g] ſine ſua executione retinetur: veluti à ſuſpẽſis, quibus adminiſtratio interdicitur, poteſtas non auferetur. A fide itaque recedentibus poteſtas nõ adimittitur: ſicut redeũtibus nõ redditur: ne non homini, ſed ſacramento iniuria fieri videatur. Vnde ab hæreticis baptizati, uel ordinati, cũ ad vnitatẽ catholicæ fidei redierint, ſi fortè intuitu eccleſiaſticæ pacis in ſuis recipiantur ordinibus; non iterabitur ſacramentũ, q̃ in forma eccleſiæ probabitur miniſtratũ: Sed q̃ impoſitionẽ manus [h] præſtabitur virtus ſacramẽti, quæ extra eccleſiam nulli docetur eſſe collata. Cũ ergo utraque poteſtas in hæreticis remaneat, ſi hæreticus [i] catholicũ uel alium hæreticum excommunicauerit, ut in cõmunionẽ ſuæ hæreſis illũ deducat, quia iniqua eſt ſententia, [k] põdere caret. Quod ſi [l] in catholicũ prauæ uiuentẽ, uel in hæreticum flagitijs, uel facinoribus dedutum, ut alios ad rectæ uiuendi normam uterq; redeat, ſententiam dederit; an uterque, an hæreticus tantum eius ſententia teneatur, merito quærendum uidetur. Poteſt autem dici catholicum ſententia hæretici minimè teneri. Non enim poteſt oris gladio [m] ferire, quẽ accuſare, uel in quem teſtificari non ualet. Si enim quos diuina teſtimonia [n] non ſequuntur, quia extra eccleſiam ſunt, pondus humani teſtimonij perdiderunt aduerſus eos, qui in eccleſia eſſe uiden-*

Prælatus qui põt remoueri a teſtimonio, an poſſit repelli a iudicio.

t A. j cõtra unde 3. q. 7. in ſumma.

cutione.

h ¶ Manus.] Reconciliatorix, 1. q. 1.

i ¶ Si hæreticus.] Idem eſt ſi catholicus, quia continet errorem intolerabilem.

k ¶ Sententia.] Extra de ſent. ex. per tuas.

l ¶ Quod ſi. Hic ponit incidentem quæſtionem, quam ſtatim ſoluit.

m ¶ Gladio. Sed nunquid hoc ita ſimpliciter eſt uerũ, q̃ ſi poſſum cũ repellere a teſtimonio contra me q̃ poſſum & eum a ferenda ſententia: non uidetur 1. nã obijciendo ei crimen in modũ exceptionis, repellam eum a teſtimonio, extra de teſti. ſuper eo. nihilominus tamen remanet prælatus unde dũ tolerat ur ab eccleſia, poterit me iudicare 8. q. 1. nonne. & niſi in caſu, ſcilicet cũ poſt confirmationem, & ante conſecrationem crimẽ ſibi in modum exceptionis obijciatur extra de accu. ſuper his. s.

n ¶ Teſtimonia. Eſt arg. cõtra. C. de hære. l. quoniam. ſed illud non ualet. cum hodie ſint omnes excommunicati. extra de hære. excommunicamus.

a ¶ Po-

Digitized by Google

a ¶ Pōterunt.] Supra 2.q.7.ſi hæreticus.
b ¶ In hæreticum.] Supra diſt.37.ſi quid veri.32.q.6. c. 1. contra. Sed illud ad conſecrationem matrimonij, Qui ſtud quo ad thorum.
Viſquis.] CASVS. Vincentius Donatiſta cōquerelatur,

tur; nec aduerſus eoſdem eccleſiaſticæ auctoritatis pondus habere poterunt, a qui ab eius fide diſceſſiſſe probati ſunt; atque ideo ab eccleſia ſunt condemnati. In hæreticum b autem poteſtatem habere videtur hæreticus: ſicut & diabolus poteſt in malis, tanquam in pecore ſuo.

2.q.7. ſi hæreticus.

Vnde ſcribit Auguſtinus Vincētio Donatiſta, & Rogatiſta, epiſt.48.

¶ Pro aliquo facinore ab hæreticis excommunicatus, à catholicis non eſt recipiendus. C. XXXVIII.

Viſquis c pro aliquo flagitio uel facinore proiectum à uobis d ita ſuſcepit, e ſicut ſuſcipiūtur, qui excepto errore, quo à nobis ſeparamini, ſine crimine apud uos vixerunt; diſplicet nobis. Sed nec facile iſta monſtratis; & ſi monſtretis, nonnullos toleramus, quos corrigere, uel punire non poſſumus: neque propter paleam relinquimus aream Domini: neque propter piſces malos rumpimus tenia Domini: neque propter hœdos in fine ſegregandos deſerimus gregem Domini: neque propter uaſa facta in contumeliam migramus de domo Domini.

23.q.7.c.1.§. quiſquis. Poly.l.7.tit.5. Iuo p.3.c.179.

Idem ad Euſebium, epiſt.169.

¶ Quiſquis propter diſciplinam ab hæreticis excommunicatur, non eſt à catholicis recipiendus. C. XXXIX.

SVbdiaconus quondam Spanienſis eccleſiæ, vocabulo Primus, cum ab acceſſu indiſciplinato ſanctimonialium prohiberetur, atque ordinata, & ſana præcepta cōtemneret à clericatu remotus eſt. & *infra*. ¶ Ego ſi Domino placet, iſtum modum ſeruo, ut quiſquis apud eos propter diſciplinam degradatus ad catholicam tranſire voluerit: in humiliatione pœnitentiæ recipiatur, f quo g & ipſi cum forſitan cogerent, ſi apud eos manere voluiſſet.

Iuo p.5.c.390.

Iuo p.6.c.391.

Sed illud Auguſtini h intelligitur dictum nō propter ſententiam, cuius poteſtas nulla eſt extra eccleſiam, ſed in deteſtationem criminum, quæ in hæreticis, ſicut in catho-

23.c.c. quiſquis &c. ſubdiaconus.

batur, quòd catholici ita recipiebant malæ uitæ hæreticos, & excommunicatos ab ipſis hæreticis, ſicut recipiebant hæreticos bonæ uitæ. Et reſpondet Aug. ſi eſt verum, diſplicet nobis. ſed non credimus, nec hoc monſtratis. ſi uerum eſſet, multos tñ toleramus, quos rorrigere nō poſſumus: neque propter malos debemus deſerere gregem Domini.

x Hæc contra ſup.l.q.1.remiſſionem, dic quod nō dicit, quod eorum ſnia teneat. & iō nō eſt cōtra 2 Hæretici nullāpñ excōmunicare

c ¶ Quiſquis.] Supra prox.q.7.c.1.cuius eſt hæc pars.
d ¶ A vobis.] Infra ſe.q.1.ſt.1.uerbum contra. Sed qualiter contrarietas ſoluatur, in ſequenti §. ſed illud. inuenitur.
e ¶ Ita ſuſcipit.] Arg. ſententiam hæretici fidem facere eccleſiæ & unius iudicis ſententiam fidem facere alii, ut ff.de teſt.l.quidā & ff.de ex. expel. her. res hereditarias. Arg. cap. ff.de iur. iuran. & duo patrem. Sed tamen qui ſegnus hic hoc arg. non intellexit Aug. in his capitu-

lis: quia non dicitur hic, q excōmunicatos ab hereticis nos pro excōmunicatis habeamus, qa ipſi neminē poſſunt excōmunicare. extra de hæret. ergētis. ſed nō recipimus eodem modo malos hæreticos; ſicut bonos hæreticos: quia nō ad dignitates vel ordines fortè: & ſi ſecus fiat, q̄nque fit ꝓpter ſcandalum, ut dicitur in c. quiſquis.

SVbdiaconus. CASVS. Primus ſubdiaconus Span. eccleſiæ propter inceſtū, quem cū monialibus incorrigibiliter faciebat, degradatus eſt ab hæreticis, poſtea ad eccleſiam catholicam redire volebat: vnde quęſiuit Euſebius ab Aug. ſub qua forma ſit recipiendus ab hæreticis degradatus. Et reſpondit, q ſub eadē pœnitentia debēt catholici ipſum degradatum recipere, ad quam ipſum cogerēt hæretici. Quo] ſcilicet modo.

f ¶ Recipiatur ad pœnitentiam.] Non enim dicit ſub excōmunicatione, vel depoſitione.

g ¶ Quo.] Id eſt, ad quam, ſed illud non propter ſententiam eius ſcilicet excommunicationis. nam in cauſis ciuilibus, & criminalibus ſententia extra eccleſiā habet firmitatem. arg. 11.quæſt. 3. Iulianus. §. 1.

SED ILLVD. CASVS. Iſte §. diuiditur in duas partes. In prima parte dicitur, quod licet in ſuperioribus ca. ſcilicet q̄ſquis & ſubdiaconus. Auguſt. fecerit mentionem de ſententia hæreticorum: non tamen intelligūtur eſſe dicta ut ſententia corū approbetur, cuius poteſtas extra eccleſiam nulla eſt: ſed dicta intelliguntur in deteſtationem criminum, quæ in hæreticis ſunt punienda ſicut in catholicis. In ſecunda parte reſpondet obiectioni factę ſupra eod. §. his auctoritatibus. in prin. Et dicit G. quod illa auctoritas Aug. poteſt intelligi tantum de poteſtate baptizādi in tempore neceſſitatis. in quo caſu nec à laico nec ab hæretico baptizatus eſt reſutandus. Cætera uero ſacramenta excommunicationis vel reconciliationis, & ſimilia ab hæreticis vel laico miniſtrata nullum vel lethalem effectum habent, & ideo non ſunt recipienda à fidelibus, Vel cætera ſacramenta, hoc falſum eſt quo ad eſſentiam ſacramentorum.

h ¶ S d illud Auguſtini.] Supra eod.q.§. his auctoritatibus, in illo uerbo, recedentes, ſupra 1 q. 1. quod quidam.

x ¶ Alia

Digitized by Google

licis, aquè sunt punienda. Potest tamen illud Augustini de potestate baptizandi intelligi, non ligandi, aut soluendi vel cætera sacramenta ministrandi: Baptisma namque siue ab hæretico, siue à laico ministratum fuerit, dūmodo in unitate catholicæ fidei accipiatur, nō carebit effectu: Alia uero sacramenta, [a] aut sacri corporis, & sanguinis Domini, communionis, [b] vel reconciliationis, si ab hæretico, uel catholico non sacerdote [c] ministrentur; vel nullum, uel lethalem habebunt [d] effectum. Vnde, & ab omnibus fidelibus nullatenus [e] sunt recipienda.

Hinc Augustinus scribit in 1. lib. de baptismo contra Donatistas, c. 2.

¶ In extremo positus etiam ab hæretico pœnitentiam accipere ualet. C. XL.

SI quem fortè coegerit extrema [f] necessitas, vbi catholicū, per quē accipiat, non inuenerit, & in animo pace catholica custodita; per aliquē extra unitatem catholicam positum acceperit, quod erat in ipsa catholica vnitate percepturus; si statim etiam de hac uita migrauerit, non eum nisi catholicum deputamus. Si autem fuerit à corporali morte liberatus; cum se catholicæ cōgregationi ēt corporali præsentia reddiderit, vnde nūquā corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime, verissimeq; laudamus, quia p̄sentē [g] Deum credidit corde suo, ubi unitatem seruabat: & sine sancti baptismi [h] sacramento (quod vbicūque inuenit, non hominum, sed Dei esse [i] cognouit) noluit ex hac vita migrare. Si quis autem, cum posset in ipsa catholica accipere aliqua † mētis peruersitate [k] elegerit in schismate baptizari; etiam si postea [a] venerit ad catholicam ecclesiam: certum est ibi † prodesse sacramētum; quod alibi acci pi quidem potest, prodesse [l] autē nō potest: peruersus, & iniquus est, [m] & tanto perniciosius, quanto scientius.

[a] ¶ Poſtea] *In originali legitur* (etiam si postea uenire ad catholicā cogitat, quia certus est ibi prodesse sacramē tum, q̄d alibi accipi quidem potest, prodesse aūt non potest peruersus &c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Item † Iulius Papa.

¶ Per annum pœniteat, qui de manu hæretici nescienS prohibitam communionem accepit. C. XLI.

SI quis de-

Poly. l. 7. tit. 3. Ant. l. 9. c. 49. Iuo p. 1. c. 130.

† *al. per aliquem mētis peruersitatem.* † *al. illa.*

† *al. Eutychetianus.*] *al. ex pœnitentiali Theod.* Poly. l. 7. tit. 5. Burc. l. 19. c. 105. Iuo p. 15. c. 117.

a ¶ Alia uero sacramenta.] Large hic sumitur sacramē tum, ut 1. q. 3. c. ult.

b ¶ Excommunicationis.] Non video qualiter excommunicatio, sit sacramentum, nisi intelligatur de potestate, quæ est ordo. H.

c ¶ Sacerdote. Nisi ī necessitate, tunc laicus reconciliare potest de consec. dist. 4. sanctum.

d ¶ Habebunt.] Cū extrema necessitate cogente sacramentū baptismi à quocunque traditur licet ab hæretico. Quæritur quare Eucharistię sacramentum non sit ab hęretico accipiēdum, cum in alterutro fides, & cōtritio vicē suppleat sacramēti de conse. dist. 3. ut q̄d paras, & distinct. 4. baptismi vicem? Respō. plenior remissio fit ī baptismo, quā in sola cordis contritione, ita q̄ nec purgatorium sentiant qui in fine baptizantur de pœ. d. 7. null⁹ expectat. sufficit autem cōtritio eorum, uel quia alia est in reliqs sacramentis cōsideratio quam in baptismo, ut 32. d. 5. verū. q̄a necessarior baptism⁹ ē & ianua omnium sacramētorū. Vel sufficit sic scriptum esse. Vel quia in Eucharistiæ sacramēto solent hæretici formam ecclesiæ peruertere. ut 3. ea. c. schisma. ī fi. In baptismo uero non. de cōse. dist. 4. siue hæreticus. Raz. Vel iō quia quicūque accipit baptisma, accipit Christi corpus: sed non conuertitur. de cōse. dist. 4. nulli est aliquatenus.

e ¶ Nullatenus.] If. ead. cap. ult.

SI quē forte.] CASVS. Quæsitū fuit ab ipso Au. vtrū ille, q̄ ab hęretico baptizatur debeat catholicus reputari: & si de hac uita migrauerit, utrū per tale saluetur baptisma, & respōdet, q̄ sic, si in articulo mortis hoc fecerit: si catholicum à quo hoc susciperet, non inueniebat: & si liberatus se catholicæ congregationi reddiderit, nō debet improbari, quod fecit, sed laudari. si autem sponte elegerit in schismate, uel hæresi baptizari, non debet iudicari catholicus, sed iniquus non prodest baptisma ei, nisi postea reconsilietur. Et hæc

f ¶ Extrema. Arg. extra de re. in. quod nō est licitum: vnde. & cito debet hoc facere. 1. q. 1 constat.

g ¶ Præsentem.] .i. fidē Dei p̄sentē cordi suo adhibuit.

h ¶ Baptismi.] inf. de consec. dist. 5. sanctum. &c. quomodo, supra dist. 32. 5. uerum.

i ¶ Esse.] sup. 1. q. 1. Dominus declarauit.

k ¶ Peruersitate.] sup. 1. q. 7. conuenientibus.

l ¶ Prodesse.] inf. de consec. dist. 4. tunc ualere.

m S ¶ Iniquus est.] Ab initio, non ex post facto.

SI quis dederit.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes,

h ¶ Ba- sup. ea. miramur. in verbis Gra.

Eucharistiæ sacrm non est ab hæreticis accipiēdum.

partes. In prima parte dicitur, q̃ ſi quis dederit, vel acceperit corpus Chriſti de manu hæreticorum, ignorans per igenorãtiam iuris, q̃ eccleſia hoc contradicat, ſi poſtea, intelligit, abſtineat per annum. ſi autem bene ſciebat, x. annis pœniteat. Alij tamen dicunt vij. alij vero v. In tertia excuſat, ſed non ex toto releuat quidem pœnam, ſed non abſorbet culpam, ſimile inuenitur 82.d. plurimos. 28.d. presbyterum. 8.d. cõſuetudo. inf. de conſ. d. 2. ſcriptura. 30.q. 1. de his. ſup. 52.d.c. 1. & de conſe. d. 4. retuletunt.

derit, [a] aut acceperit communionem de manu hæretici, & neſcit, [b] quod catholica eccleſia contradicit; poſtea intelligens annum integrum pœniteat. Si autem ſcit, & neglexerit, & poſtea pœnitentiam egerit; decem annos pœniteat. Alij iudicant ſeptẽ, & quidã humanius, [c] vt quinque annos pœniteat. Si quis permiſerit hæreticum Miſſã ſuam celebrare in eccleſia catholica, & neſcit, quadraginta dies pœniteat: ſi pro reuerentia eius; annum integrum pœniteat; ſi pro damnatione eccleſiæ catholicæ, & cõſuetudinis Romanorum; proijciatur ab eccleſia, ſicut hæreticus, niſi habeat pœnitentiam: ſi habuerit, decem annos pœniteat. Si receſſerit ab eccleſia catholica in congregationem hæreticorum, & alijs perſuaſerit, & poſtea pœnitentiam egerit; duodecim annos pœniteat, tres extra [α] eccleſiam, ſeptem inter audientes, & duos adhuc extra communionẽ. De his in canone dicitur, vt duodecimo [β] anno communionem ſine oblatione [d] percipiant.

α ¶ Tres extra.] *Apud Burchardum, & Iuonem legitur*, quatuor extra eccleſiam, ſex inter audientes, &c.

β Duodecimo.] *Burchardus, & Iuo habent*, decimo.

Item Gregorius Papa lib. 3. dialog. c. 31.

¶ Potius eſt mortem arripere, quàm de manu hæretici communionem accipere. C. XLII.

COepit Ermenegildus rex [e] iuuenis terrenum regnũ deſpicere, & forti deſiderio cæleſte quærens, in cilicijs vinculatus iacens omnipotenti Deo ad ſe confirmandum † preces effundere; tantoque ſublimius gloriã tranſeuntis mundi deſpicere, quanto & religatus agnouerat nil fuiſſe, [f] quod potuerit auferri. Superueniente autem paſchalis feſtiuitatis die, intempeſtæ noctis ſilentio ad eum perfidus pater Arrianum epiſcopũ miſit, vt de eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem percipere ret, ‖ atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Arriano epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit, eiuſq; a ſe perfidiam dignis increpationibus repulit, quia etſi exterius iacebat ligatus, apud ſe tamen in magno mentis culmine ſtabat ſecurus. Ad ſe itaque reuerſo epiſcopo Arriano pater infremuit: ſtatimque ſuos apparitores miſit, qui conſtantiſſimum confeſſorem Dei, illic vbi iacebat, occiderent. Quod & factum eſt.

Poly. l. 7. tit. 6.

† *alconfortandum.* 1. q. 1. ſuperuenẽte.

b ¶ Et neſcit.] Quòd eccleſia contradicit, uel neſcit de facto, ſed eſt ignorantia craſſa.

c ¶ Humanius.] Hæc ergo ſnia potior eſt, & cęteris præponenda. quę maiori nitit pietati, 9. d. ſana. ff. de pac. maiorem.

d ¶ Sine oblatione.] ſup. 12. q. 2. de vire. & 33. quæſt. 8. latorem.

e ¶ Rex.] Arg. ℣ filius regis rex i vocari debeat, licet regnum nõ habeat. & eſt argum. pro comitibus Theutoniæ, & Italiæ iam enim dominus eſt, & ſola adminiſtratio deeſt. ff. de lib. & poſthu. l. in ſuis.

Regis filius rex vocari debet.

i Rex: ſed improprie Iacob. de San. Georg. in inceſtit. feudha. 3.

f ¶ Nil fuiſſe.] ideſt, parum.

g ¶ Perciperet.] Rõnem quare liceat in neceſſitate ab hæretico recipere baptiſma & non corpus Chriſti, habes ſupra eod. in no. cum extrema. Item no. quod in neceſſitate poſſum ſocio confiteri. de pœnit. d. 1. quem pœnitet. Item reconciliationem petere. de conſecrat. d. 4. ſanctum. Idem poſſet dici, de vnctione olei. Sed de omnibus, quæ ſpectant ad officium ſacerdotis, illud ſolum licere laicis credo etiam in neceſſitate de quibus expreſſum inuenio. Ioan.

Neceſſitatis occaſione multa licẽt.

ADDITIO. Sed nunquid a laico poſſum recipere Euchariſtiam in neceſſitate, cum ſufficit contritio, ut de conſecra. diſtin. 2. ut quid. argu. q̃ non de conſecra. diſt. 1. peruenit. 92. d. diacones. licet dicat cap. q̃ ſumi debet, ſi ſit, qui tribuere poſſit. 33. q. 2. admonere ſecundum Ioan.

Quòd

v. In ſecunda parte dr, q̃ ſi quis permittat hæreticum in eccleſia Miſſam celebrare, neſciens hoc eſſe malum, xl. dies pœniteat. ſi autẽ fecerit propter reuerẽtiam ipſius q̃ annum pœniteat, ſi vero in contemptum eccleſiæ permiſerit, hæreticus reputetur, niſi pœnitentiam agat, quam factus erit per annos x. In tertia parte dicitur q̃ ſi quis ab eccleſia catholica receſſerit, & ad hæreſim aliquos perſuaſerit: ſi reuertatur. xij. ann. pœniteat, ſicut in canone continetur. Secũda pars incipit ibi. [Si quis permiſerit. Tertia ibi, Si receſſerit.]

a. ¶ Dederit.] Argu. hic elicitur, q̃ ignorantia iuris parcet. Item reconciliationem petere. de conſecrat. d. 4. ſanctum. Idem poſſet dici, de vnctione olei. Sed de omnibus, quæ ſpectant ad officium ſacerdotis, illud ſolum licere laicis credo etiam in neceſſitate de quibus expreſſum inuenio. Ioan.

Digitized by Google

QVod autem.] Hæc quæstio diuiditur in duas partes, in quarum prima probat per 5. cap. q nullus potest ligari, uel solui post mortem sipple nisi in tribus casibus positis in summa. Secunda ibi, His auctoritatibus. Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 2. q. 5 na quæstio, utrū post mortē aliquis ualeat cōdēnari, uel absolui. Et respondetur, quod non ualet cōdemnari, uel accusari de crimine, nisi in quibusdā casibus. si de hæresi accusetur, uel si hæreticos instituit hæredes, ut inf. ea. cap. vlt. uel si decessit in notorio crimine, ut sup. 88. d. neque. & sup. proxi. q. 4. placuit. pōt ēt in aliis casibus, quis accusari propter bona, ut de Apostasia, vt C. de apo. apostatarum. & de crimine læsæ maiestatis, ut C. ad leg. Iul. maiestatis. meminisse. & de crimine gduellionis, & repetundarum, ut ff. de accu. l. ex iudicio. & de crimine peculatus. ut ff. ad leg. Iul. peculatus. l. vlt. absolui uero post mortē quis non potest nisi probetur, quòd in vita sua iniuste fuit excōicatus, ut inf. cap. vlt. & nisi in vita absolutionē petebat: nec stetit per eū, quo absolueretur, ut ext. de sent. excom. a nobis. Probat ergo Grat. in hoc §. q in vita sua potest quis ligari, vel absolui: post mortem vero minime, & hoc probat auctoritate Euangelij.

Accusari post mortē an possit aliquis.

1 Quia crimina morte extinguūtur 23. d. c. quorundam, ff. de bo. eo. qui ante sententiam mor. sibi consci. l. vlt. sed fallit in casibus, vt sequitur.

DE communione priuatis, & ita defunctis.] CASVS. quidam fuerunt in excommunicatione defuncti: quare rusticus episcopus

QVAESTIO II.

QVod autem [a] post mortem nullus excommunicari valeat, vel absolui; ex verbis Euangelij monstratur, quibus dicitur. [Quodcunq; ligaueris super terram, &c.] Super terram, [b] inquit, non sub terra: [c] ostendens quod viuentes pro uarietate suorum meritorū soluere possumus, uel ligare: de mortuis autem sententiam ferre non possumus. Matth. 18

Vnde Leo Papa scribens Rustico Narbonensi episcopo epist. 90. c. 7. al. epist. 92. c. 6.

¶Non possunt ab ecclesia absolui post mortem, qui in hac vita ab ea noluerunt absolui. C. I. Burc. l. 11. c. 52. Iuo p. 14. c. 60. Pann. l. 5. c. 128.

DE communione [d] priuatis, & ita defunctis, a] Horū causa Dei iudicio [e] reseruanda est, in cuius manu [f] fuit vt talium obitus non vsque ad communionis remedium differretur. Nos autem, quibus viuentibus non cōmunicauimus, [g] mortuis communicare non possumus.

a ¶De communione priuatis, & ita defunctis.] *Verba hæc in codice canonum sunt titulus vigesimi decreti Leonis primi, & ea Burch. non habet. Reliqua vero sunt ipsius Leonis verba.*

Item Gelasius Papa in commonitorio Fausto magistro fungenti legationis officio apud Constantinopolim.

¶Ecclesia viuentes potest ligare, vel soluere, non mortuos. C. II.

LEgatur ex quo est [h] religio Christiana, vel certe detur exemplū [i] in ecclesia Dei a quibuslibet Pontifi- Poly. l. 7. tit. 1.

b ¶Super terram.] Nisi cum iam est in alqua area mortuus quam super terram. arg. ff. de reli. l. d ui.

c ¶Sub terra.] Hoc falsum. ext. de sent. excom. a nobis 2.

pus Narbonensis quæsiuit a Leone Papa, utrum sit eis communicandum post mortem? Et respondet, q non: sed Dei iudicio sunt reseruandi. Nam quibus uiuis non communicamus, nec mortuis communicare debemus.

d ¶De communione.] Supple dicimus.

e ¶Iudicio.] Sup. 12. q. 3. quicumq; inf. sup. 23. d. quorundam.

f ¶Manu.] inf. de pe. d. 1. si bono.

g ¶Nō cōicauimus. Nec cōicare debemus, & sic soluitur cōtra. inf. de pe d. 1. multiplex. uersi. his aūt qui. ubi dic, q si constat per indiciū, q conuerti uoluit, orandū est pro eo in ecclesia, ut 26. q. 6. his qui. ex. de sent. excō. a nobis 2. quia ex quo per eum nō stabat, ei communicare debemus, & ita est absoluendus post mortem. ext. de senten. excom. a nobis.

LEgatur.] CASVS. Quidam hæretici in ciuitate Constantinopoli postulauerunt a Fausto sedis Apostolicæ legato, ut veniam concederet: nolebant tñ corrigi de errore. Itē petebant q illi hæretici, qui iam defuncti fuerāt, absoluerēntur. quare legatus ille quæsiuit a Gelatio. uttrum hoc esset faciendum, & rōdet q non, quia sub isto cœlo nec exemplum inuenitur, vt aliquibus remanentib. in errore uenia cōcedatur. Præterea Christus mortuos suscitauit: in errore uero defunctos nunquam legitur absoluisse. Et hoc probat auctoritate Euangelij dicentis. Quodcumque ligaueris super terram, & c.

h ¶Ex quo est.] idest, incipit esse.

i ¶Exemplum.] Sup. d. 20. de quibus.

a ¶Veniam

a ¶ Veniam.] Vt ſup. diſt. 50. abſit. & c. ſi quis præpoſtera. ſup. diſt. 4. deniq; contra. ſed hic, veniam. i. remiſſionem, peccati: ibi uenian. ideſt, impunitatem.
b ¶ Niſi ſe.] Pœnitentibus tantum delicti veniam indulgemus. C. de hære. Manichæos, ut inf. de pœn. diſt. 2. ne-

cibus, ab ipſis Apoſtolis, ab ipſo deniq. Saluatore veniã,[a] niſi ſe [b] corrigentibus [c] fuiſſe [d] conceſſam. Auditum. n. † ſub illo cęlo nec legitur omnino, nec dicitur, quod eorum voce depromitur: date veniam nobis, dum tamen nos in errore duremus. Id quoq; pariter oſtendant, qui nobis canones nituntur opponere; quibus hoc canonib. quibus regulis, qua lectione, quove documento, ſiue a maioribus noſtris, ſiue ab ipſis Apoſtolis (quos potiores merito fuiſſe non dubium eſt) ſeu ab ipſo Domino Saluatore qui iudicaturus creditur viuos & mortuos,[e] ſiue factum eſt vnquam, vel faciẽdum eſſe mandatur. Mortuos ſuſcitaſſe Chriſtus legimus: in errore mortuos abſoluiſſe non legimus. Et qui certe hoc faciendi [f] ſolus habuit poteſtatẽ, B. Petro principaliter mandat Apoſtolo: [Quę ligaueris ſuper terram, ligata erunt, & in cœlis: ‖ & quę ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta, & in cœlis.] Super terram, inquit. Nam in hac ligatione defunctum nuſquam dixit abſolui. [h]

¶ *In commonitorio, ex quo ſumptum eſt caput hoc antea narratur Senatores Conſtantinopolitanos petiſſe a Gelaſio, vt ſibi liceret communicare cum Achatio ab Apoſtolica ſede excõmunicato, hancque ſibi veniam concedi popoſciſſe. Quorum abſurdam petitionem reijciens Gelaſius, hac qua in hoc cap. continentur ipſi Fauſto, quẽ Conſtantinopolim mittebat, in commonitorio ſuggeſſit.*

Item Vrbanus ſecundus Guitmundo epiſcopo.

¶ Non oportet ab eorum eleemoſynis poſt mortem abſtinere, quibus in vita communicare non deſtitimus. C. III.

Sanè [i] quod ſuper Richardo filio Borelli veſtra frater nitas ſe egiſſe innotuit, ꝓ zelo Dei, [k] & animarũ charitate laudamus. Sed non adeo timendum: non adeo eſt vobis ab eius eleemoſynis abſtinendum. Inter cęteros quippe noſtrę fidei patres Beatus Leo Papa doctor egre-

Sanè.] CASVS. Quidam nomine Richardus in prælio mortuus fuit: qui prædo extiterat & ſpoliator. & propter hoc fuit excommunicatus, ſed non nominatim: quare Guitmundus ẽps nolebat orare pro ipſo, uel oblationes recipere pro eo. unde ſuper hoc cõſuluit Vrbanum, qui ſup hoc eum commendans reſpõdet ſe eũ abſoluiſſe, cum ipſe promiſiſſet, ſe ſatisfacturũ. & mortuus fuit in ſeruitio dñi ſui. & ideo dicit Vrbanus ſibi eſſe communicandũ in orationibus, & elemoſynis pro eo recipiẽdis. Et quod ſit ei communicandũ ꝓbat auctoritate Leonis, inducendo eã a cõtrario ſenſu: & faciendo diſtinctionẽ inter ſchiſmaticos & alios peccatores, dt ſchiſmaticis nullo modo eſſe cõicãdum prædonib. uero. uel alijs peccatoribus. diſpenſatiuè cõmunicamus tũ, qa ſuſtẽtauerunt eccleſiam: tum qa ſe pollicẽt ſatisfacturos. (Diſpẽſatiuè:) ideo dicit diſpẽſatiuè: qa ante actam pœnitẽtiam eis ſacramenta conceduntur. Iſte tamen caſus breuiter conſueuit in apparatu notari.

i ¶ Sanè.] Sic pone caſum ꝙ iſte R. fuerat excõicatus cum ſuis cõplicibus: ſed poſtea abſolutus ab Vrbano ii natalitijs B. Petri: ſed tñ quia nõ ſatisfecerat ante mortem poſt ſentẽtiã abſolutionis de his, q̃ forte alijs abſtulerat, eẽps iſte nolebat ut ꝙ eo fierẽt in eccleſia oblationes. Dicit ergo Vrbanus, quòd licet poſſit eius intentio merito commendari: ueruntamen non eſt de iure quod facit. nam cum iſte nec excõmunicatus eſſet, nec excommunicatis cõicaſſet: non poteſt ei iſtud negare, & ſecundum hoc dicit ſub qua ſponſione nos eis, i. Richardo, & ſuis complicibus indulſimus abſolutionem excõicationis, qua tenebãtur. Alij autem aliter ponunt, ꝙ non fuerat excõicatus; ſed in aliquibus offenderat, nec ſatisfecerat: & ſm hoc fideles ſe, referrtur ad id quod præcedit, peccatoribus. & prædonibus. & quod dicit, ſub qua ſponſione, refertur ad hoc quod præcedit, & fideles ſe in poſterum pollicentur: & tunc dicit abſolutionem non ſententiæ, ſed peccatorum. Sed nonne bene faciebat eẽps, qui nolebat oblationem eius recipere, ſi in mortali deceſſerat, licet non ſit excõicatus, nec excommunicatis communicaſſet? Dico ꝙ non, niſi ubi crimen eſſet notorium. alias nunquam. ſed de huiuſmodi oblationibus notaui 90. diſt. oblationes.

k ¶ Pro zelo Dei.] Et ita licet factum reprobetur, intentio tamen commendatur. Arg. de conſecr. diſt. 3. per la-

tum

a *al. autem.*

Matth. 16.

luo p. 14. c. 68.

ſup. eod. de communione.

neminem. & de conſe. diſt. 2. omnis qui.
c ¶ Corrigentibus.] Supra diſt. 9. ego ſolus. ſup. 24. q. 3. ſola.
d ¶ Fuiſſe.] Nam non ſolum merita. ſed etiam corpora nobis detexerunt. 30. diſt. fraternitatis.
e ¶ Mortuos.] Vt Lazarum 3. ext. de ſent. excõ. a nobis: Vel intellige de mortuis per peccatum. de pœn. diſt. 1. §. hoc idem probatur.
f ¶ Faciendi.] Scilicet peccata dimittere: mortuum ſuſcitare. de pœ. d. 1. uerbum. de conſ. d. 4. nemo tollit.
g ¶ Et in cęlis.] Hoc intellige de uera ligatione. nã iam uere ligatus nõ eſt, qui quoad Deum abſolutus eſt ext. de ſen. excom. a nobis, aliter etiã M. & H. ponunt hanc auctoritatem: Quodcunque ligaueris ſuper terrã, ideſt, inter uiues quantum ad ipſum ligantem q. d. dũ eſtis ſuper terram, ligare potes: & mortuum tàntum quoad eccleſiam.
h ¶ Abſolui.] Supra diſt. 55. ſi Euangelica, arg. ff. de teſt. qua ſitum. Argu. contra. ff. de ſponſoratio. ſed iſtius brocardi ſolutionem habes in textu 38. q. 2. quos Deus.

1 Ioan. 11. & filium uiduæ. Luc. 17. & Marci 5.

Quodcunq; ligaueris, &c. qualiter intelligatur.

Digitized by Google

tum.aliàs non.contra. Sola voluntatis forma mouebat opus 1 & quidquid agunt homines.&c.

1 Ad hoc 14. q.3. c.ult.

a ¶ Ex opposito.]Ex consensu contrario:imò ex contrarijs.ar.de pe.d.9.c.j.& 8.q.j.sciendũ.ar.23.q.5. q sitit.

b ¶ Schismaticos.] De numero quorum est Richardus.

c ¶ Vllo modo.]3.c. q.1.schisma.

d ¶ Et prædonibus.] De quib. quid iuris sit si aliena nõ restituant, quære extra de raptoribus. super eo.& 13.q.6.si res.

e ¶ Partibus.] Supra 2.q.1.multi.

Excõicatus est q cõicat excõicato a canone etiã ante denunciationem.§

f ¶ Nominatiue.]per hoc dixit hic Martinus figens hic pedẽ. quod si quis communicaret ei, qui incidit in canonem, antequam denuncietur, non erit excommunicatus: sed confunditur.ext. de sent.excõ. cum desideres. Nec multum facit,pro eo,quod dicit, nominatiue non enim refert an proprio noïe,an alijs iudicijs excommunicetur quis.ff.si cert. pet.certum.

g ¶ Exijt.] Sup. nec aliàs erat in aliquo peccato publico, qa tunc idem esset, ut 3.c.q.in princ.

h ¶ Nobis dispensatiue.]Qnerit in quo fuit dispensatum cũ hoc non possit ei denegari? Dic qꝫ ideo dicit hoc, qa omnes viæ Domini misericordia,& veritas. 33. q.2.admonere. Vel ideo dicit dispẽsatiuè, quia non cõpellebant eũ ad satisfactionẽ. Vel hoc ideo fuit dispensatio, qa cum potuisset compelli ad satisfactionẽ non fuit cõpulsus.possunt iñ hæredes eius compelli.vt extra de rapt.in literis.& 2. q.1. in primis. 2

Viæ Dñi misericordia,& veritas.

2 Vel dic, qꝫ ideo dicit dispensatiue : quia ante actam pniam ei sacra conceduntur B. Vel die dispensatiuè. q. d. non de rigore iuris nisi primo satisfeciſſet extra de uerbo.signif. ex parte. Io.

gius.[Quibus viuis,inquit,nõ cõicauimus, nec mortuis cõmunicare debemus.] Constat ergo quoniam quibus viuis(vt ex opposito [a] loquamur) cõicauimus; mortuis quoq; communicare possumus. Nos planè inter duo oppugnãtia positi;inter impios videlicet,& schismaticos [b], schismaticis vllo modo [c] communicare non possumus, aut licet: peccatoribus vero, & prædonibus [d] dispensatiuè propterea † communicamus: quia & ecclesiam hactenus sustentauerunt: & se fideles in posterum pollicentur. Alioquin oportet nos de huius mundi partibus [e] exire.Sub qua etiam sponsione nos eius nuper in B.Petri natalitijs absolutionem indulsimus. Quia ergo prædictus vir neq; nominatiue [f] excommunicatus, neq; communicans cum excommunicatis ex nomine exijt [g], sed in Domini sui fide,atque seruitio permansit,licet nobis [h] dispensatiuè,idest,quamdiu eos patimur:eius eleemosynis communicare, & defuncti animam Christianæ religionis modis omnibus adiuuare.

† al.pro tempore. 1.Cor.5.

Item Gelasius Papa uniuersis episcopis per Dardaniam sine per Illyricum constitutis.

¶De eodem. C. IIII.

NEc quisquã omnino vobis persuadeat Achatio prævaricationis suę crimen fuisse laxatũ:quia,qui postquam in collegium recidens prauitatis iure meruit ab Apostolica communione secludi, in hac eadem persistẽs damnatione defunctus est,absolutionẽ, quã superstes [i] nec quæsiuit omnino,nec meruit,mortuus iã non potest impetrare.Si quidem ipsis Apostolis Christi voce delegatum est:[Quæ legaueritis super terram,&c.] Cæterũ iam de eo,qui in diuino est iudicio constitutus, nobis fas nõ est aliud decernere pręter id, in quo eum dies supremus inuenit [k].Atque [l] ideo,nisi eius nomine [m] refutato cæterisque consortibus huius erroris, cum nullo prorsus eorum participare debetis mensæ Dominicæ puritatem: quam maiores nostri semper ab hæretica magnopere seruauerunt pollutione discretam.

Anſ.l.12.c.10. Poly.l.7.tit.2.

Matth.16.

¶ *Epistola ex qua hoc caput acceptum est,extat inter alia scripta Gelasij in uetusto codice Vaticano: in quo etiam multa aliorum Pontificum epistolæ habentur.*

Item Leo Papa epist.13.ad Pulcheriam Augustam.

NEc quisquam.] CASVS. Quidã dicebant communicandum esse Achatio post mortem, dicentes,qꝫ Papa absoluerat eum in vita. super quo dubitantes episcopi Dardaniæ,& Illyrici quæsierunt a Gelasio,utrum hoc esset verum. Quj respondet Achatium nunquam fuisse absolutum in vita: & ideo post mortem non est ei communicandum, nec absolutionem, quam non quæsiuit uiuus, potest mortuus impetrare: quod probat auctoritate Euangelij. & non solum non est ei communicandum, sed etiam nulli de consortibus sui erroris [Eius nomine,]scilicet Achatij.Sequens capplanum est.

reperitur.3.qõ 6.c.1.de pœn.distin.1. nunquid Cain. C. vbi quis decuriali,uel cohortali.l.vlt.Domini legum intelligunt, si ibi habet forum ratione rei petitæ: uel ratione contractus uel criminis:licet P.dixerit, quod vbicunque reus reperitur,possit conueniri, ut C.ubi de crim. agi opor.l.1. B.

i ¶ Superstes.] Arg.qꝫ licet hæredes vsurarij satisfaciant de vsuris, vsurario tamen post mortem communicandum non est,si superstes absolutionem, & pœnitentiã non quæsiuit. ar.inf.26.q.6.qui recedunt.argu.extra de sent.excom.a nobis.vide c.2.de vsu.lib.6.

Vsurar post mort. non est cõmunicandum.

k ¶ Inuenit.] Nam in eo loco quis conueniturꝰ in quo repe-

l ¶ Atque.] Supple,nil aliud debetis facere.

m ¶ Nomine.) Idest, errore eius,&c. quo errore obligati sunt diabolo. nam nomen accipit pro obligatione. sup.eod.q.1.aduocauit. Vel dic,non debetis participare cum aliquo eorum prorsus (nisi pro sed,&c.) sed refutare nomen eius,& complices,&c.

a ¶ Dar-

a DAmnationis.] ¶ Relaxare.] Sup.11.q.3.qui iubente,ſup.ea.legitur.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc eſt ſecunda pars q.ſecundum Io.de Fant.

CASVS. Dicit nunc Gratia.per prædictas auctoritates eſſe

¶ Incorrigibilis damnationis ſententia relaxari non poteſt. C. V.

DAmnationis ſentẽtiam quicumque meretur accipere;ſi in ſuo ſenſu voluerit permanere,nullus relaxare poterit.

¶ *Verba Leonis de Eutyche agentis ſunt hæc.* Qui dum videret inſipiẽtiæ ſuæ ſenſum catholicis auribus diſplicere,reuocare ſe a ſua opinione debuerat:nec ita eccleſię præſules commouere,ut damnationis ſententiam mereretur:quam utique,ſi in ſua ſententia uoluerit permanere,nullus poterit relaxare.

2 *His auctoritatibus probatur,quòd viuentes,non mortuos* [b] *ſoluere poſſumus,uel ligare.Verum hoc non de omni crimine intelligendum eſt.Sunt enim quædam crimina,de quibus etiam poſt mortem accuſari poteſt quilibet, uel damnari;uelut hæreſis.*

Vnde in prima actione quintæ ſynodi legitur.

¶ Hæretici etiam poſt mortem ſunt excommunicandi. C. VI.

Tuo p.14.c.62. Pann.l.5.c.115.& ſequent.

SAne [a] [c] profertur a quibuſdam, qui dicunt oportere poſt morté hæreticos anathematizari, & ſeq. in hoc doctrinam ſanctorum patrum,qui nõ ſolum uiuẽtes hæreticos condemnauerunt,ſed & poſt mortem, utpote in ſua impietate mortuos;ſicut eos, [d] qui iniuſte cõdemnati ſunt, reuocauerunt poſt mortem, [e] & in ſacris diptychis β [f] ſcripſerunt? Quod factum eſt & in Ioanne,& in Flauiano religioſæ memoriæ epiſcopis Conſtãtinopolitanis. *Item in Actione quinta.* ¶ Auguſtinus ait,[Si forte iſti libri ita deſignant [g] traditorem ſuum,ſicut Dominus deſignauit Iudam; legatur in eis nominatim, & expreſſe uel Cæcilianum, [h] vel ordinatores eorundem librorum [i] fuiſſe traditores,& ſi non eos anathematizauero; ipſe cum † eis iudicet tradidiſſe. *& infra in eadem actione.* ¶ Quæ modo recitata ſunt, Auguſtinus ſanctæ eſſe probatum,quòd uiuos,& non mortuos ligare poſſumus,vel abſoluere:nunc uero dicit, quod hoc non eſt intelligendum de quolibet crimine,ſunt enim quędam crimina, de quibus poſt mortem quis accuſari poteſt vel damnari,v:pote de hęreſi: & ad hoc inducit ſequen. cap.

In lib.de vnitate eccleſiæ.c.3.

† *al cum iudicet.*

Excõicatio an poſſit poſt mortẽ i aliquẽ ferri.

b ¶ Non mortuos.] Licet etiã mortui eſſent. Sed uidetur quod iſte poſt mortem non poſſit excommunicari: quia admonitio ſemper debet præcedere uindictam.12.q.2.indigne. ita & abſens non poteſt excommunicari. 3.q.9.abſens.Sed dic in hoc caſu ſpeciale eſſe.Vel dic ꝙ fuit admonitus a canone.23.q.5.adminiſtratores. Sed quid ſi aliquis uoluit eum defendere, nunquid admitteretur? ſic.ff.de procu.ſeruũ.§.publice, & maxime cum in cauſa criminali ,ꝙ inuito quis poſſet appellare, ff.de appel.non tantum.Sed quomodo admittetur, cum non poſſit cauere de rato; ſed ratum uidetur habere,ex quo non opponit obicem contrariæ uoluntatis,de conſ. d. 4.quæris?

SAne profertur.] CASVS. Hoc c.diuiditur in tres partes. In prima dicitur,ꝙ 5. ſynodus quoſdam hæreticos poſt mortem excommunicauit, ſed quidam dicebant hoc eſſe iniuſtum:alij uero iuſtum putabãt,quare 5.ſynodus commendat eos,qui dicunt poſt mortẽ poſſe hæreticos, anathematizari,& iniuſte damnatos poſſe reconciliari.In ſecunda parte oſtendit,quod hęretici qui bona ſua hæreticis reliquerunt, iuſte poſt mortem anathematizant, & ad hoc probandum inducit auctoritatẽ Auguſti.& quatuor exẽpla ſanctorum, ſcilicet Rabani, & eccłæ Conſtantino. & Theophili,& Vrgilii Papæ: qui omnes hæreticos anathematizauerũt.In tertia parte dicitur, ꝙ ſupradicta ſynodꝰ ꝙ hęc exẽpla oẽs approbauit. Secũda pars incipit ibi:[Itẽ in actione,] Tertia ibi [Itẽ ſancta ſynodꝰ dixit.][Quę mõ] verba ſunt ſynodi. [Item multi.]uerba ſunt ſynodi. [Itẽ ſi vera sũt.] uerba sũt Au.dicis ò Auguſtine [Diptychis.].i. tabulis, chartis,vel columnis in qb. ponebantur imagines patrũ in ſuo catalogo.[Romanorum.] .i. Cõſtantinopolitanorum. [Hic Romæ.] ideſt, Cõſtantinopoli.

c ¶ Sane.].i.bene.& ſapienter.] CASVS. pbat 5.ſynodus hęreticos poſt mortẽ excõmunicari poſſe.Primo multiplici auctoritate.Au.Secũdo auctoritate multorum epiſcoporum qui hoc fecerũt.Tertio auctoritate Rabani epiſcopi. Quarto auctoritate Eccleſiæ Cõſtantinop.Quinto auctoritate Theophili.Sexto repetit ſynodus auctoritatem Aug.& eccleſiæ Conſtantin.Vel dic quod in fine loquitur de uera eccleſia Roma.

d ¶ Sicut eos.] Sup.11. q.3. quicumque, ſup. ea. q.de communione.

e ¶ poſt mortem.] Contra 23.d.quorundam,& extr.q fi.ſint leg.cauſam ſed ſpeciale eſt hic,& in caſibus,quos no.in prin.q.

f ¶ Diptychis.] Diptycæ ſunt tabulæ a dico dicis.Vñ Martialis, Clerice diptycham lateri ne dempſeris unq. Et eſt arg.ꝙ ſi in aliquo lapide,vel columna inueniatur ſcriptura,fides eſt ei adhibenda,arg.5.q.7. poſtulatus a arg.contra,C.de reli.& ſump.fu. monumentorum.

g ¶ Deſignaant.] inf.de conſ.d.2.cum omne crimen.

h ¶ Vel Cęcilianum.] ſup.23.q.4.ipſa pietas.

i ¶ Eorũdem librorum.] Sed quid ſi in ſcrinio alicuius inueniãtur rationes,uel inſtrumenta,per quæ patet eũ vſurarium fuiſſe:nunquid poteſt excommunicari?videtur ꝙ ſic:niſi de uſuris ſatisfecerit 3 quod tamen non eſt uerum,vbi occultum fuit.

a Ideſt,aſſeres de cera. Io. de Fant.

z Adde Bar. & oẽs in le. monumẽtorum.inſ. gl. allega. & qã no.gl.in l.in teſtõ la.1.in verſ.ſcriptura.in fine tex. ff.de cõdi.& dem.ꝙ Bart. in l.1.de alſcrib. & Bal. in le. uel qã ff. de reli. & Bar.in l.1. §. fi.ff. de bon. po.ſm tabu.

3 Nam in cõtumacia vł eſſe defunctus, &c. ut dł inf. ea. in glo.ſed qualiter, &c. & adde qã dł ſupra ea. ne quiſquam in gl.Arch.

a ¶ Re-

memorię conſuluit;& cõueniunt ſtatui tenenti ab initio in eccleſia. Impium vero dogma iam inculpatum, & condemnatum eſt, & eos, qui tali dogmati obnoxij ſunt, anathematizari vult eccleſiæ traditio; licet etiam mortui eſſent. Ideo ſanctæ memoriæ Auguſtinus dixit, [Quòd ſi modo conuinceretur Cæcilianus de his, quæ inferunt ei, etiam poſt mortem eum anathematizo.] *Item ſupra in eadem actione.* ¶ Multi epiſcopi congregati, & quædam de diuerſis cauſis ad eccleſiaſticum ſtatũ pertinentibus diſponentes, ſtatuerunt de epiſcopis defunctis qui hæreticis ſuas facultates reliquerunt, † [a] vt etiam poſt mortem anathemati ſubijciantur. † Sũt vero etiam, & Auguſtini ſanctæ memoriæ epiſtolæ dicentes, quòd ſi qui in vita ſua non recte ſapuerunt, licet non cõdẽnati fuiſſent adhuc viuentes, tamen demonſtrato peccato iſti etiam poſt mortem anathemati [b] ſubijciantur. *Item infra.* ¶ Si vera eſſent, quę ab eis obiecta ſunt Cæciliano, & nobis poſſent aliqñ monſtrari, [c] ipſum iam mortuum anathematizaremus.] *Item infra.* ¶ [Dicis licere mihi etiam hodie de mortuis iudicare: quia iudiciũ non tantum de viuis, ſed etiam de mortuis fieri poteſt.] *& infra.* ¶ Rambulas ſanctæ memoriæ epiſcopus factus Edeſſenæ ciuitatis, qui in ſacerdotib. explenduit, † Theodorum iſtum Moſpueſtenum etiam poſt mortem in eccleſia anathematizauit. *Item infra.* ¶ Romanorum [d] etiam eccleſia ante annos paucos Dioſcorum, [e] qui fuit Papa eiuſdem eccleſiæ, & poſt mortem anathematizauit, cum nec in fide peccaſſet. [f] Et hoc ſciunt omnes, qui degunt Romæ, & maxime, qui in dignitatibus exiſtunt: qui etiã eidem Dioſcoro communicatores permanſerunt vſque ad eius mortem. *Item infra.* ¶ Si ad tempora Theophili ſanctæ memoriæ, vel ſuperius aliquis recurrerit; etiam Origenem [f] inueniet poſt mortem anathematizatum. Quod etiam nunc in iſto † fecit, & veſtra ſanctitas, & Vigilius religioſiſſimus Papa antiquioris Romæ. *Item infra.* ¶ Sancta ſynodus dixit. Sufficiunt quidem quæ dicta, & prolata ſunt, eccleſiaſticam traditionem demonſtrare, quòd oportet hęreticos & poſt mortem anathematizari. *Item in eadem collatione octaua.* ¶ Sãcta ſynodus dixit. Auguſtini ſanctæ memoriæ, qui inter Africanos epiſcopos ſplenduit, diuerſæ epiſtolæ recitatæ ſunt, ſignificantes, quòd oportet hæreticos, & poſt mortem anathematizari. Talem autem eccleſiaſticam traditionẽ & alij Africani reuerendiſſimi epiſcopi ſeruauerunt: ſed & Romana ſancta eccleſia quoſdam epiſcopos, & poſt mortem anathematizauit: licet pro fide in vita ſua non eſſent accuſati, & vtrumque apud nos habita geſta ſignificant.

¶ *Hoc caput ſumptum eſt ex varijs locis quintæ ſynodi, quemadmodum fere ſe habet in Colonienſi quatuor tomorum editione.*

[a] ¶ Sane.] *In epiſtola Imperatoris Iuſtiniani, quæ refertur in prima confeſſione, ſeu collatione ipſius quintæ ſynodi, hic locus ſic habet.* Hortamur autem etiam illud diſceptare, quod varie profertur ab eis, qui dicunt non oportere, &c. *Sed ſententia non valde diuerſa.*

In conc. Afri. c. 84.

† *al. relinquunt.*

† Cono. tex. in l. quiſq; cum ibi no. C. ad legem Iu. maie. no. in l. 1. C. de liberis.

Aug. epiſt. 50. ad Bonifacium.

Aug. contra Creſconium, lib. 3. c. 39.

† *al. reſplenduit.*

† *al. ipſo.* Iuo p. 14. c. 63.

a ¶ Reliquerãt.] Vt extra de hær. ſi quis epiſcop⁹. nec eſt ita in alijs illicitis collegijs, nam licet non poſſit ligari illicito collegio, põt tamen cuilibet de collegio. ff. de reb duob. cum ſenatus.

b ¶ Anathemati.] Ar. ℭ cognito errore ẽt poſt mortem excõicantur hæretici.

c ¶ Monſtrari.] Sed qualiter demonſtrabitur iſtud? Dicunt quidã, ℭ denunciatiue, & latis videtur hæc ratio ſufficere, tñ ſi denũciatiue ꝓbaretur cõtra quem viuentem aliquid, & nollet corrigi, excõmunicaretur. At iſte eſt in contumacia, in quam deuenit ex culpa ſua, a qua non põt exire: & ideo poteſt excõicari. Quidam tamen dicunt (cum quib⁹ eſt H.) ℭ non eſt aliquis admittẽdus denunciatiue, imò oportet, ℭ inſcribat ſe, & ℭ ſe obliget ad talionẽ, 4. q. 4. c. 2. Sed cui pęnę ſupponetur? dico, quod ei cui ſupponeretur iſte ſi viueret: ſed nõ cui mõ ſupponitur, [1] nec mirũ cũ grauius ſit peccare in mortuum, q̃ in viuũ, vt C. de ſepul. viol. qui ſepulchra.

[1] Supponit. gl. ſing. Ludo. Ro. ſing. 778. Peccare grauius eſt in mortuum q̃ in viuum.

d ¶ Item Romanorum.] i. Conſtantinopolitanorum.

e ¶ Nec in fide peccaſſet.] Tãtũ, ſed in Rom. Pontif. ſententiam excommunicationis protulit, ut dixi 22. d. intãtum. vel non peccauit in fide, vt eſſet inuentor hæreſis, ſed veteris imitator, vel articulos fidei tenebat, ſed aliter errabat, vt 7. 15. d. c. 1. ar. 40. d. ſi Papa, contra. ſed hoc de cõſtãtinop.

f ¶ Origenem.] Nõ loqnit hic de Origine, de quo habem⁹ 7. ea. q. 3. quidã ver. Origeniani. alium enim errorẽ habuit iſte, quia dixit omnem hominem eſſe ſaluandũ, per illud:

Salus eterna non omnib. habitur.

Digitized by Google

Nihil odiſti eorum, quæ feciſti,& ita dicebat Deũ adeo miſericordem, ꝙ non iuſtum, præterea dixit Chriſtum iterum paſſurum in ære pro diabolis ſaluandis. Sed cũ iſte damnatus fuerit: nonne & eius ſcripta? utique extra de hære. fraternitatis. quid eſt ergo quod quædam opuſcula eius recipiuntur? Dic ꝙ recipiuntur non quia eius ſunt,ſed quia eccleſia approbauit. Omnia enim noſtra facimus,quibus auctoritatem impertimur,ut C. de uet.iur.enu.l.1.§.1.

CASVS. Hic proponit ut 3.q.qua quæritur utrũ pro peccato alicuius tota familia ſit excommunicanda? Et reſpondet,ꝙ triplex eſt pœna, ſcilicet corporalis,& ſpiritualis,& æterna. Pœna corporali unus ſæpe punitur pro alio,ut 6.q.1.ſi quis cum militibus. & inf.de cõſec.di. 1.in ſancta. Pœna ſpiritualis duplex eſt.ſ. interdicti, & excommunicationis. Pœna interdicti vel ſuſpẽſionis vnus quãdoque punitur ꝓ alio,vt extra de ſpon. nõ eſt vobis. Pœna uero anathematis vnus ꝓ alio puniri non debet, ut quidã dicũt, niſi enormitas delicti aliud ſuadeat, ut inf.ea.ſi habes. Pœna vero æterna vnus nõ punitur pro alio, ut 11.q.3.illud. Procedit ergo G. ſic in hoc §. nam primo oſtendit quod pro peccato alterius tota familia ſit excommunicanda: & hoc probat quatuor exemplis. Poſtea reſpondet diſtinguendo, dicens, ꝙ filij pro peccato parentum ſæpe flagellãtur,& hoc probat duabus auctoritatibus.ſ. Euangelij & ueteris teſtamẽti, ſed pœna ſpirituali. filij pro peccatis parẽtum nõ tenentur adſtricti, ex quo sũt baptizati: & hoc ꝓbat duab. auctoritatib.ſ. Ezechielis, & Pauli.

a ¶ Diptychis.] *Sic emendatum eſt ex ipſo concilio,cũ antea legeretur,* dicticis, *Diptycha uero dua tabulæ erant,quarũ altera uiuorum,altera mortuorum ea nomina cõtinebat, quæ in Miſſa recitabantur: tranſlato uocabulo ab oſtreorum diptycho, cuius mẽtionẽ facit B. Ambroſius Hexam. lib.5.c.8. De huiuſmodi autem eccleſiaſticis diptychis partim uiuorum partim mortuorum,partim utrorumque mentio ſit in epiſtola Innocẽtij primi,ad Decentium ca.1.& in epiſtola B.Auguſtini 137. clero & plebi eccleſiæ Hipponẽſis ſupra 2.q.1.5 nomẽ,& 11.q. 3.c.quid obeſt, & in epiſtola Gelaſii ad Anaſtaſiũ Auguſtum, & in epiſtola epiſcoporum Aegyptiaca diœceſis ad Anatolium, quæ habetur poſt concilium Chalcedonenſe,& alibi ſæpe.*

ß ¶ Et conueniunt.] *Sic eſt emendatum ex ipſa ſynodo antea legebatur,* & ſtatuit teneri.

γ ¶ Inculpatum.] *In gloſſa interlineari duorum uetuſtorum Gratiani codicum habetur,* id eſt, ualde culpatum.

δ ¶ Dioſcorum. *In antiquis Põtificalibus in uita Bonifacij ſecũdi hæc legũtur.* Hic *(ſcilicet Bonifacius.)* Cũ dioſcorus ordinatus eſt ſub cõtẽtione: Dioſcorus i baſilica Cõſtãtiniana: Bonifacius uero in baſilica Iulij Fuit itaque diſſenſio in clero,& populo,& ſenatu dies viginti octo,donec defunctus Dioſcorus V. Idus Octobris. Ipſis diebus Bonifacius zelo ductus cum grandi amaritudine coacta ſynodo ſub uinculo anathematis chyrographo dãnauit Dioſcorum & reconciliauit clerum: quem chyrographum in eccleſiæ archiuio recluſit.

QVAESTIO III.

1 2 *Vod autẽ* [a] *pro peccato alicuius tota familia excõmunicãda ſit,multorum exẽplis ꝓbatur. Pro peccato* [b] *nãq; Sodomitarum paruuli eorũ, qui beneficio ætatis paterna flagitia neſciebant, cæleſti igne ſunt conſumpti.* ¶ *Item pro peccato Amalechitarum non ſolum paruuli eorum, ſed etiam bruta animalia uſque ad mingentem ad parietem* [c] *iuſſa ſunt à domino deleri.* ¶ *Item Dathan & Abiron auctores ſchiſmatis fuerunt contra Moyſem, & Aaron: nec tantum ipſi ſoli, ſed omnis ſubſtantia eorum cum ipſis deſcendit ad inferos:* ¶ *In nouo etiam teſtamento nonnunquam peccatis exigentibus grauis peſtilentia deſæuiſſe*

Gen.19.

1.Reg.15.

Num.16.

1 Dicut 15. d.ſãcta.uer. item Origenis.

Quod autem.] Hæc quæſtio. diuiditur in 6. partes: in prima quorum probat, quod nullus pro peccato domini ſui debet excommunicari: licet quandoque temporaliter puniatur unus pro alio ſine culpa, non ſine cauſa. de quibus multa ponit exempla. Secunda ibi, Vtergo. Tertia ibi: Illicita. Quarta ibi. Quia vero. Quinta ibi: Qui uero: Sexta ibi. Ideo, Ioan. de Fant.

a ¶ Quod aũt.] Hic ĩtitulatur.q. 3.I qua quæſitum fuit an ꝓ delicto dñi familia eſſet excõicãda.& tu ipſe diſtingue: quia eſt pœna corporalis, & eſt pœna ſpiritualis. Pœna corporali ſæpe punitur vnus ꝓ alio, ut 6.q.1.ſi quis cum militibus,& de conſec.diſt.1.in ſancta.& no.ſ.1.q.4.in ſumma item pœna ſpirituali dupliciter: aut interdicti, aut excommunicationis pœna interdicti bene punitur vnus pro alio extra de ſpon. c.nõ eſt vobis.ſimiliter alia pœna ſpirituali.ut 90.diſt.oblationes. 17.q.4.mutor.extra de ſi.pres b.per totum. 1.q.5.quicũque.ſed pœna excommunicationis non.niſi (ut quidã dicunt) enormitas delicti aliud ſuadeat, ut infra ea.c.ſi habes.extra de ſent.excommunic.c.inter in ſi.Sed pœna æterna non punitur pro alio. 11. q. 3. illud Gratianus pro utraque parte allegat.

Familia an pro delicto dñi ſit excõmunicanda.

b ¶ Pro peccato.] Supra 1. q.4.§. item peccato Achor.

c ¶ Ad mingentem ad parietem.] Id eſt. uſque ad cnẽ uel infirmum, qui propter debilitatem adhæret parieti & mingit.

a ¶ Non tenentur.] Sup.d.56.vn.lecunq; & c.nunquã. SI habes. CASVS. Auxilius epũ opus excommunicauit filiam Clatiſsani cum coniuge, & cum tota familia ſua, quæ non peccauerat. Super quo cum ab Aug. reprehenderetur, eo quòd propter peccatum unius nec uxor nec familia ſit excõmunicanda debebat ſe duobus exemplis, ſ. ſociorũ Chore uel Analechitarum, ubi non ſolũ malefactores ſunt puniti, ſed etiam familiæ eorum. & exẽplo quorundam ſacerdotum magni nominis, qui quondã excommunicauerũt parẽtes cum tota familia ſua. Aug. uero reſpõdet eidẽ dicẽs, q̃ ille ſe tueri nõ poteſt cũ loquantur de corporali pœna: quæ ſæpe unus punit p alio ad terrorẽ aliorum. Similiter exemplo illorum ſacerdotũ magni nominis ſe tueri non põt: quæ ſi eſſent interrogati ideoneam redderent rationem unde cum de hoc reddere rõnẽ non poſſit, reſtat ut incõſultè aliquid facere non debeat, de quo ſi interrogetur, rectè reſpondere nõ ualeat.

Ciuitate tota excõicata q̃ naſcuntur, q̃ſunt excõmunicari.

a ¶ Ad legitur: quæ ẽt illos inuoluit, qui peccati conſcientiam nõ habebãt. Si ergo tam ſeueriſſime pro peccatis parẽtum in nenuntur paruuli puniti; non dubium eſt, quin pro peccatis eorundem ſnia excõicationis pariter feriri ualeant. ¶ His ita reſpondetur. Pro peccatis parentum paruulos corporaliter flagellari ex uerbis Euangelij apparet: ubi diſcipuli de cæco nato Chriſtum interrogaſſe dicuntur: [Rabbi quis peccauit, hic, aut parentes eius, ut cæcus naſceretur?] In quibus etiã illud completur, quod Dominus ait ad Moyſem: [Ego ſum Deus zelotes viſitans peccata patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem.] Spiritualiter autem peccatis parentum paruuli non tenentur: [a] ex quo per ſacramentum regenerationis ab originali peccato fuerint emundati. Vnde per Ezechielem Dominus ait: [Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit: & impietas impij erit ſuper eum.] Quæcunque ẽt peccata parẽtes commiſerunt, ex quo filius perſonaliter ab eis ſeparatus fuerit, ei non imputantur ad pœnam. Vnde peccato Adæ ideo omnes poſteri teneri dicuntur: quia nondũ aliquis ex illo materialiter fuerat proſeminatus. Quia uero apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed uita eorũ quæritur: patet, quod non eſt norandus ſententia, quem peccati macula non inficit. Hinc Paulus Corinthijs ſcribens ait: [Siquis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens cum huiuſmodi nec cibum ſumere debetis.] Ex quibus uerbis datur intelligi, quod niſi primum aliquis nominatus [a] fuerit de crimine, deſit, uel coram iudice accuſatus, & conuictus, uel in iure ipſe de ſe fuerit confeſſus: quod nec ſententia eſt feriendus; nec ab eius communione abſtinendum. Non ergo pro alicuius peccato tota familia excommunicanda eſt.

Ioa 6.

Exod.20.

Exech.18.

1.Cor.5. mutatis aliquantulum uerbis.

a ¶ Nominatus.] Hæc explanatio loci B. Pauli ad Corinthios & hic, & ſupra 11.q.3.ad menſam, §. euidenter. uidetur accepta ex uerbis B. Auguſtini in lib. 50. homiliarum, homilia vlt. c. 12. ſupra 2.q.1.c. multi.

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum, epiſt. 75.

¶ Pro peccatis patris non eſt filius anathematizandus.

C. I.

Ivo p.14.c.44. Paun.l.5.c.126.

SI habes de hac re ſententiam certis rationibus, uel ſcripturarum teſtimonijs exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo rectè anathematizetur [b] pro patris peccato filius: aut pro mariti, [c] uxor; aut pro domini, ſeruus; aut quiſquam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore; quo uniuerſa domus eſt anathemate obligata, nascatur, nec ei poſſit per lauacrum regenerationis in mortis periculo ſubueniri. Hæc [a] enim [d] fuit corporalis, pœna, [e] qua legimus quoſdam contemptores Dei

a ¶ Non tenentur.] Sup.d.56.vn.lecunq; & c.nunquã. SI habes. CASVS. Auxilius epũ opus excommunicauit filiam Clatiſsani cum coniuge, & cum tota familia ſua, quæ non peccauerat. Super quo cum ab Aug. reprehenderetur, eo quòd propter peccatum unius nec uxor nec familia ſit excõmunicanda debebat ſe duobus exemplis, ſ. ſociorũ Chore uel Analechitarum, ubi non ſolũ malefactores ſunt puniti, ſed etiam familiæ eorum. & exẽplo quorundam ſacerdotum magni nominis, qui quondã excommunicauerũt parẽtes cum tota familia ſua. Aug. uero reſpõdet eidẽ dicẽs, q̃ ille ſe tueri nõ poteſt cũ loquantur de corporali pœna: quæ ſæpe unus punit p alio ad terrorẽ aliorum. Similiter exemplo illorum ſacerdotũ magni nominis ſe tueri non põt: quæ ſi eſſent interrogati ideoneam redderent rationem unde cum de hoc reddere rõnẽ non poſſit, reſtat ut incõſultè aliquid facere non debeat, de quo ſi interrogetur, rectè reſpondere nõ ualeat.

b ¶ Anathematizetur.] Alias minori excõicatione bene unus pro alio punitur. & ſic non ſunt contraria 99. diſtinct. oblationes. 17. quæſtione 4. mirot. ext. de ſpon. non eſt uobis.

c ¶ Aut p mariti.] Nec erat ciuiliter uxor, p matito connumerũ. C. ne uxor p ma l. 1. per totũ niſi in caſu ubi res uxoris pro marito intelligitur obligata, C. de principio l. 1. & 2. Nouiſſi. leg. 12.

d ¶ Hæc enim. Antypophora eſt, q̃ poſſet dici, quia innenio unum pro alio punitum.

e ¶ Pœna. Certè in hoc grauiter excedũt: nam iſtud ſpecialiter eis conceditur, aliis etiam interdictis. ext. de ſpõ. nõ eſt uobis. Sed pone, q̃ poſſit anathematizari ſa familia pro peccato alicu-

Digitized by Google

a ¶ Ad terrorem.] 2.q.7.quapropter.
b ¶ Mortalia.] Et ideo non videtur eſſe magnum, ſi id faciam quod aliàs facturus eſſem,ut ſup.prox.q.1.quid culpatur,ff.de cond.cau.da.l.ſi pecuniam.§.vlt.
c ¶ Anima.] Sup.1.q.4.Iudæi.
d ¶ Au-

† al.quippe.

Matth.16. Luc.18.

cum ſuis omnibus, qui eiuſdem impietatis participes fuiſſe,pariter interfectos. Tunc quidem † ad terrorem [a] viuentium mortalia [b] corpora perimebantur, quandoq; vtique moritura. Spiritalis autem pœna; qua fit, quod ſcriptum eſt, [Quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cœlo.]animas obligat: de quibus dictum eſt: [Anima [c] patris mea eſt: & anima filij mea eſt:anima, quæ peccauerit,ipſa morietur.]Audiſti [d] fortaſſe aliquos magni nominis [e] ſacerdotes cum domo ſua quempiam anathematizaſſe peccantium. Sed forte,ſi eſſent interrogati, reperirentur idonei [f] reddere inde rationem. Ego autem quoniam ſi quis a me quærat,vtrum recte fiat,quid ei reſpondeam, non inuenio: nunquam hoc facere auſus ſum de quorundam [g] facinoribus vnanimiter aduerſus eccleſiã perpetratis, niſi grauiſſime commouerer [g]. Sed ſi tibi, quòd iuſſe fiat,Dominus reuelauit; nequaquam iuuenilem ætatem tuam,& honoris eccleſiaſtici rudimenta cõtemno. En adſum:ſenex [h] a iuuene coepiſcopo,& epiſcopus tot annorum a collega nec dum anniculo paratus ſum diſcere, quomodo vel Deo, vel hominibus iuſtam poſſumus reddere rationem, ſi animas innocentes pro ſcelere alieno(ex quo nõ trahunt, ſicut ex Adam,in quo omnes peccauerunt, originale peccatum)ſpirituali ſupplicio puniamus. Etenim Claſſiciani filius, etſi traxit ex patre primi hominis culpam ſacro fonte baptiſmatis expiandam [i]; tamen quidquid,poſteaquam eum genuit, peccati pater eius admiſit, vbi particeps ipſe non fuit, ad eum non pertinere [k] quis ambigit? Quid, dicam de coniuge? Quid de tot animabus in vniuerſa familia? Vnde ſi vna anima per iſtam ſeueritatem, qua tota domus iſta anathematizata eſt,ſine baptiſmate de corpore exeũdo perieritsinnumerabilium mors corporum,ſi de eccleſia homines innocentes [m] violenter abſtrahantur, & interficiantur,huic damno non poteſt comparari. Si ergo ad hac re potes reddere rationem; vtinam & nobis reſcribendo præſtes,vt poſſimus & nos. Si autem non potes:quid tibi eſt incõſulta cõmotione animi facere;vnde ſi interrogatus fueris, rectã rõnem non valeas inuenire à Hæc aũt dixi, ẽt ſi filius noſter Claſſicianus aliquid admiſit, quo tibi anathemate plectendũ iuſtiſſime videret.

Rom.5.

a ¶Hæc enim fuit.] *Sic etiam apud Ioannem,& in Panormia: In epiſt.autem ipſa legitur.* Neque enim hæc corporalis eſt pœna: qua legimus quoſdam contempores Dei cum ſuis omnibus qui eiuſdem impietatis participes non fuerunt pariter interfectos. *Verum ob gloſſam, & doctorum dicta nihil eſt mutatum.*

d ¶ Audiſti.] Alia antypophora.
e ¶ Magni nominis.] Ironice.
f ¶ Idonei.] Et ita non ſufficit dicere niſi ratio dicti aſſignetur.2.q.7.criminationes.Ar.cõtra.de pe. d.4. ſi ex bono.ff.de leg.non omnium. & inf. proxi. q. 4. de Ty-

riis.& eſt hic arg.teſtes non eſſe recipiendos, qui dicũt ſe rem ſcire,niſi qualiter. & vnde nouerunt declararẽt, nisi enim omnia inquirantur, non poteſt peruenirì ad veritatem.23.q.8.occidit,& arg. ſup.17.q.4. miror.arg. 35.q.6.de parentela.& 4.q.3.ſi teſtes.extra de ſenten.& re iud.ſicut. Dic, de omnib. nõ redditur ratio Inſpecta ratione voluntaria, vnde illud: Sic volo, &c. ſed inſpecta naturali ratione ſecus. C. de his qui ve.ęta.impe. leg.vlt.lo.

Teſtis rationẽ ſui dicti aſſignare debet.

g ¶ Niſi grauiſſime cõmouerer.] Genus loquendi.ſicut & illud.ego nõ facerem tale quod,niſi eſſem extra memetipſum, poſſet tamen prohiberi familiæ ne domino communicaret, forte propter atrocitatẽ facinoris, vt arg. ext. de ſentẽ. excom. inter alia.in fi. & 17. q.4.miror. & not. 11. q. 3. qñ multos. Sed nũquid hoc licebit, ſi grauiſſime commoueret? nõ. Innuit ergo non qd fieri deberet: ſed qd fieri poſſet. ſolẽt quippe hoies recẽtoribus factis turbulenti excitari. ut 23.q. 5.c.2. & 11.q.3.irato.

h ¶ Senex.] Reprehenſibilis eſt.n.cps, qui a perito ſubdito contemnit edoceri, ut 3.39.d.c.vlt. ſup. d.22.de Conſtãtinopoli. Et nulla ætas ſera eſt ad diſcendum. vſq. ad 88. annũ. ff. de fideic.libet. apud Iulianum. & ipſe reuelatur minori, &c. ut 95.d.ſt.eſto.

Eps nõ erubeſcat a ſubdito docẽ.

i ¶ Expiandam.] 3. de conſe.d.4.ſi quidquid.

k ¶ Ad eum non pertinere.] Sup.1.q.1. Dominus declarans ſup.1.q.5.c.j.& vlt. contra.

l ¶ De cõiuge.] Sup. 33.q.1. qñ multos. C.de ſacroſ.eccl.ſancimus.in fi.

m ¶ Innocẽtes.] Ar. maius peccatũ eſſe interficere paganum quam Chriſtianum bonũ.arg. cõtra.25. q.5.ſi nõ licet 1. Sed hoc uerum eſt in illato,non in commiſſo, ideſt. maius peccatum eſt ſi vna anima per peccatum infidelitatis pereat, quam ſi innumerabilium martyrum corpora pro eo trucidarentur. & hoc videtur litera dicere, ſi innocentes de eccleſia extrahantur, ſi martyrum

Paganum interficere an ſit grauius.] Chriſtianũ.
1 Ad idẽ 50. diſ. de his 1. ver. verſi. & de cõſe. diſt. 4. rebaptizare.vbi ã hoc.

Digitized by Google

corpora pereant nõ est damnum: sed dicitur secundum vulgare hominum damnum ibi esse.

VT ERGO. Hęc est 2. pars q. in qua probat per 8. c. q magis nocet maledicenti, quam illi, cui iniuste maledicitur. Ioan.

CASVS. Concludit cum Grat. ex supradicto c. q aliqs non est excommunicandus pro peccato alterius: nęc aliqua rõne nititur qui totã familiã pro peccato vnius excõicant: qđ si factũ fuerit, talis illicita excõmunicatio nõ lædit excõicatũ, sed excommunicantem: qđ probat vsq; ad §. illicita.

a ¶ Mediolanensi.] i. de illa ciuitate nato, uel suffraganeo Mediol. archiepiscopi.

C Omperimus.] CASVS. Laur. archi. Mediolan. nulla culpa exigente, Magnum episcopum excommunicauit: qui postea ei successit. Papa vero Greg. ipsum absoluit, mãdans ei ut libere suũ officiũ exequat. Seq. c. patet

b ¶ Laurentius.] Is fuit archiepũs Mediolanen. d. 17. §. hic ẽt. 63. d. quanto uel ipse magn⁹ fuit post Laurentium natus.

c ¶ Priuauerit.] Arg. cõtra. ff. de re iud. l. 4. §. condẽnatũ. Sed ibi de condemnato in causa pecuniaria, vbi contemptus nõ ligat.

d ¶ Munitus.] arg. q sicut solo uerbo excõicatur qs, ita ex solo verbo absolui potest 1. ar. §. q. 1. quidam. arg. Ꝯ. inf. ea. §. notandũ. ext. de sen. exc. cũ desideres. 11. q. 3. cũ aliquis credo quod solo verbo possit absolui. quia omnis res q quascũque cãs Ꝯhitur &c. ext. de reg. iur. c. 1. ff. eo. tit. nihil uel non tenuit hæc sententia: quia Laurẽtius erat hæreticus. Ioan.

Excõicatio & absolutio solo uerbo fieri possũt.

1 Ad hoc facit q̃ no. extra de sentẽ. excõ. quãuis gl. 1. de hoc ẽt not. 11. q. 3. cũ aliquis.

β ¶De quorundam.] *Eadem glossa obstitit, ne hoc mutaretur: utpmq; quoniam cum Iuone, & Panormia concordat. In originali autem est*, cum de quorundam facinoribus immaniter aduerlus ecclesiam perpetratis grauissime permoueret.

γ ¶Quid dicam de coniuge:] *Verba hæc desunt in ceteris editionibus epistolarum, excepta Antuerpiana. Sunt aũt in codice illarum Vaticano, & apud Iuonem & in Panormia.*

2 *Vt ergo ex hac auctoritate euidentissime monstratur, illicite excommunicetur quis pro peccato alterius: neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis. Illicita autem excommunicatio notatum non ladit, sed excommunicantem.*

Vnde Gregorius scribit Magno Mediolanensi a *episcopo, lib. 2. epist. 26.*

¶ Qui illicite aliquem excommunicat, semetipsum, non illum condemnat. C. II.

COmperimus, quòd Laurentius b quoniam frater, & coepiscopus noster nullis te culpis exigentibus † communione priuauerit. c Ideoque huius præcepti nostri auctoritate munitus d officium tuum securus perage: & communionem sine aliqua sume formidine.

Item Hieronymus in Leuiticum.

Poly. l. 1. tit. 28. Iuo p. 14. c. 17. Pann. l. 5. c. 129.

† *al. extunib.*

Origenes ho. 14. ad c. 24. Leuit.

¶ Qui non corde, sed ore maledicunt, labiorum immunditiam contrahunt. C. III.

QVi negligunt oris maledici consuetudinem e resecare: etiam si non ex corde maledicant f; etiam si non voto, & animo iniquo proferant maledicta, tamẽ immunditiam labiorum (secundum Esaiæ verbum) & inquinamenta oris incurrunt.

Esa. 6.

Origenes ibid.

Item Hieronymus vbi supra.

¶Vita, non sententia quemlibet ligat, vel soluit. C. IIII.

inf. ea. cum aliq.

SI quis non recto iudicio eorum, qui præsunt ecclesiæ, depellatur, & foras mittatur: si ipse nõ ante exijt, hoc est, si nõ ita egit, vt mereretur exire, nihil lædituꝛ in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita fit, vt interdum ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus h retineri videtur.

Item Rabanus de ecclesiasticis pressuris, lib. primo.

e QVi negligunt.] Consuetudinem. Inducitur ex consuetudine præsumptio, ut distinct. 44. multis infra eadem Deus. ff. de re milit. non omnes. ff. de vsu & habit. plenum. §. sed si ff. de accusatio. si cui.

f ¶ Maledicant.] Quod fit quando non credant esse uerum quod dicunt: uel quando pater maledicit filio, vt 8. q. 3. non osculatur.

SI quis non recto.] CASVS. Dicit Hieron. quod si quis non commisit delictum propter quod à prælatis iniuste excommunicatur sententia eorum lꝛditur: & ideo interdum fit, quod ille, qui extra ecclesiam mittitur, intus sit: & econuerso. Sequens capit. patet, quod de eadem materia loquatur, & de simili.

g ¶ Nihil lædituꝛ.] Sup. 11. q. vlt. cui est illata, & cap. & si ad tempus.

h ¶ Qui intus.] Supra 2. q. 1. nemo contra 11. quęstio. 3. illud, & cap. quid obest & dic, nihil lædituꝛ quantum ad recipiendum unitatem sanctorum: lædituꝛ autem quantum ad participanda ecclesiastica ministeria. Sententia autem pastoris semper timenda est: Nam quo ad Deum non potest ecclesia ligare, nisi cum emittit constitutionem aliquam, vt sup. eadem quæst. 1. c. 1. & 2.

Ecclesia quater potest ligare.

a ¶ Non

NOn in perpetuum damnamur, cum iniuſte iudicamur: dicente pfalmo: [Nec damnabit illum [a], cum iudicabitur illi [b].] Multi ſacerdotum, culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur. Sed dum indiſcrete hoc agitur, ſacrilegij facinus incurrunt: & dum præcipites [d] quaſi ad emendandum ruunt, ipſi quoque multo magis deterius cadunt.

Pſal 36.

Item ex concilio Pariſienſi tempore Ludouici.

¶Qua pœna feriatur qui illicite aliquem excommunicat. C. VI.

DE illicita excommunicatione lex Iuſtiniani Imperatoris catholici, quam probat, & ſeruat catholica eccleſia, cõſtitutione cxxiij. [c] cap. cccli. decreuit, vt nemo epiſcopus, nemo presbyter excõicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † aliquẽ excommunicauerit; ille quidem, qui excõicatus eſt, maioris [f] ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat: is autem qui legitime [g] non excommunicauerit; in tantum abſtineat a ſacra communione tempus, quantum maiori ſacerdoti viſum [h] fuerit: vt quod iniuſte fecerit ipſe, iuſte patiatur. Et hic S. Gregorius ad Ioannẽ epiſcopum iniuſte excommunicantem inter cætera ſcribit dicens: [Caſſatis prius, atque in nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex B. Petri principis Apoſtolorum auctoritate decernimus, triginta dierum ſpatio te ſacra communione [i] priuatũ ab omnipotenti Deo noſtro tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lachrymis exorare. Quòd ſi hanc ſententiã noſtram te cognouerimus implesſe remiſſius; non iam tantum in iuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, adiuuante Domino ſeuerius puniendam.] quia nemo præpropere, vel præpoſtere, ſcilicet non cõmonitus, neq; cõuentus †, eſt iudicandus. De conuentione autem huiuſmodi patratoris manifeſtorũ [k] criminum lex dicit.

Ino p.14.c.21. Pann.l.5.c.124.2.q.1. nemo epiſcopus.

Lib.2.ind.11.epi.6.

† al.conuictus.

excõ.ſacro. Item crimen ſacrilegij dignum eſt depoſitione, ut 81. diſt. Apoſtolus. nec poteſt promoueri talis, vt ibi dicitur quare ergo tamen pœna ſuſpenſionis xxx. dierum infligitur ei, ut inf. eod.c.prox. Sed forte ibi loquitur cum agitur ad depoſitionem. Vel dic, quòd non quodlibet ſacrilegium inducit depoſitionem.

Sacrilegium eſt depoſitione dignum.

ADDITIO. Nam varia eſt pœna ſacrilegij, prout not. 17.q.4. ſacrilegium.

Virtus oĩa percunctat.

[a] ¶Non in perpetuum.] ¶Illud.] Scilicet iuſtum.

[b] ¶Illi.] ideſt, ad malum illius, ſcilicet iniuſti.

[c] ¶Sacrilegij. Item tenetur actione iniuriarũ. 11.q.3. c. temerarium. & tenetur ad omne intereſſe. & ad maiorem pœnam, ſi viſum fuerit expedire: extra de ſenten. excom. luo p.14.c.20. Pann.l.5.c.132.

[d] ¶Et dum præcipites.] Iudices non erunt præcipites ad excommunicandum, ut extra de app. reprehenſibilis iniquitas enim omnia præripitat: virtus autem lenta eſt & omnium percunctatrix. de pœn.d.3. inter hæc hircum.

DE illicita.] CASVS. Hoc dicitur in duas partes. In prima dicitur, q̃ duæ factæ fuerunt quæſtiones in concilio Pariſien. ſcilicet a quo petat abſolutionem iniuſte excommunicatus: & quam pœnam patiatur iniuſte excommunicans. & reſpondet q̃ nullus debet iniuſte excõicare, & ſine cauſa: & q̃ iniuſte excommunicatus a maiori prælato petere debet abſolutionẽ: iniuſtus vero excommunicator priuari debet communione ſpatio xxx. dierum: quod probat auctoritate Greg. In ſecunda parte quærebatur quoties aliquis ſit vocandus ad cauſam: & ſi non venerit, vtrum poſſit cõtra illum ſententia ferri. Et reſpõdet q̃ tribus edictis, nec vno pro oĩbus peremptorie eſt qs vocandus ad cauſam: & ſi non venit, tanquam cõtumax poterit cõdemnari: nec relevabitur ſententia per appellationem. De tribus edictis probatur quatuor auctoritatibus, ſcilicet auctoritate legis. & tribus auctoritatibus alijs de vno peremptorio, pbat duabus auctoritatibus. ſcilicet per eandem legẽ, & auctoritate Africani concilij de ſententia in contumacem ferenda probatur auctoritate Greg. Secũda pars incipit ibi [De cõuentione auctoritatibus.] ideſt, citationibus. Et hãc literam ſic ordinabis [De tribus &c.] ideſt, de conuentis tribus † auctoritatibus.

† Sub. nec tot ſunt conſtitutiones in corpore authenticorum. ſed dic q̃ appellat hic conſtitutiones diuerſitates rubricarum, quia vt patet in auth. frequẽter in una cõſtitutione continentur plures rubri cæ ſecundũ lo. de Fant.

[e] ¶Cxxiij.] Hodie non diſtinguitur liber iſte per c. 1. ponitur autem lex iſta in authen. de ſanct. epiſcop. collat. 11. 3. quæſt. 3. nemo epiſcopus.

[f] ¶Maioris.] Quando ſuperior poſſit abſoluere ligatũ ab inferiore, not. 11.q.3. ſi epiſcopus. Quæ autem pœna puniatur iniuſte excommunicans, habes extra de ſenten. excom. ſacro.

[g] ¶Qui legitime.] Etiam ſi iuſta fuerit cauſa excommunicationis, ut extra de ſent. excom. ſacro.

[h] ¶Viſum.] Hodie relinquitur arbitrio iudicis, vel epiſcopi, ſed tantum menſis ad hoc præfigitur, ut extra de ſent. excom. ſacro. Vel dic q̃ ſecundum arbitrium ſuperioris carebit communione hominum, ſed tamen ipſo iure eſt priuatus ingreſſu eccleſiæ.

[i] ¶Communione.] Hodie tantum ab ingreſſu eccleſiæ. ut ext. de ſent. excom. ſacro.

[k] ¶Manifeſtorum.] Argu. q̃ in manifeſtis criminibus præcedit admonitio. arg. 3.q.5. quia ſuſpecti arg. contra extra de iureiur ad noſtram.

[l] ¶Lex.] Hæc lex inuenitur niſi intelligatur ex remoto legis, quæ eſt, C. quomodo & quando iud. conſentire neque.

Citatio peremptoria an possit a quocumque iudice mitti.

[Quicumque tribus auctoritatibus [a] iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio [b], ideſt, quod cauſam extinguit, fuerit euocatus, & præſentiam ſuam apud eum iudicem a quo ei denunciatũ eſt, exhibere noluerit, aduerſus eum, quaſi in cõtumacem, iudicari poteſt. Quinimo nec; retractari per appellationem [c] negocia poſſunt; quoties in contumacem fuerit iudicatum.] Et hanc ſententiam de tribus auctoritatibus conuentis ex Euangelica auctoritate [d] Cęleſtinus § ad Neſtorium dicens, & Epheſina [e] ſynodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Ioannem ſcribens comprobat. De peremptorio autem ſcripto Africanum cõcilium demonſtrat de Creſconio, vt ſi conuentus reſipiſcere detrectauerit, ſuo cõtemptũ, & ſua contumacia faciente, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Item beatus Gregorius de ſententia in contumacem ſcribens ad Maximum præſumptorem Salonitanum epiſcopum dixit: [Hortamur, vt ad nos venire omni poſtpoſita excuſatione feſtines: quatenus ſeruata iuſtitia, hæc, de quibus accuſaris & cognoſcere, & finire ſecundum canonica inſtituta Chriſto reuelante poſſimus. Ita autem fac, vt ad veniendum amplius iam moras nõ ingeras: ne ipſa te magis abſentia obnoxium his, quæ dicuntur, adſignet: & nos in te hæc res non ſolum propter dicta crimina, quæ purgare ſubterfugis, ſed etiã propter inobedientiæ culpam, durius ſcilicet, vt in contumacem, cogat ex concilio ferre iudicium [e].]

In cod. Theod. li. 5. ſententiarum Iulij Pauli tit. 5. partim in interpretatione, partim poſt interpretationem.

1 Et 17. q. 4. de presbytero.

e. 15. & 44.

lib. 5. epiſt. 3.

Citatio peremptoria quantũ tempus cõtinere debeat.

a ¶ Auctoritatibus.] Id eſt, citationibus.

b ¶ Peremptorio. Dicit q̃ quilibet iudex poteſt peremptorium mittere, vt probatur extra de ſent. & re iud. cũ Bertholdus in prin. extra de oſſ. iudicis. ex literis. licet oẽs decretæ conſueuerint q̃ tantũ ordinarius vel a principe delegatus poſſit illi mittere. vt in ea. de lit. §. oẽm. in fi. coll. 8. C. de iud. faciemus. in fi. ext. de app. cũ ſit Romana. Ite peremptoriũ nõ eſt ſtatim mittẽdũ, niſi cogat neceſſitas. vt ext. de dila. c. 1. ff. de iudi. nõ ſi quã. Ité ferias, q̃ licet lex dicat q̃ iudex debet mittere adhuc vnum edictum poſt peremptoriũ, vt ff. de iud. & poſt. illud tñ nõ eſt verum, niſi velit iudex gratiã facere ei ex de offi. deleg. conſuluit. Ité dicunt quidam, q̃ peremptoriũ debeat continere tñ quantũ ſi quodlibet tñ edictorũ properaretur. C. quo & qñ iudex. in authẽ. qui ſemel. Sed verius credo, quod illud ſit in iudicio arbitrio, ut ext. de app. cũ ſit Romana. Item licet iudex tribus edictis & uno peremptorio debeat citare, ſi tamen pars non venerit ad primã citationẽ punitur in ſumptib. latis. C. de iudic. ſi cum. Ité ſi iudex ter citet, & non apponat hoc adtributũ, peremptorie, tñ intelligit citatus peremptorie, vt C. quo. & qñ iudex tres denunciationes. Ité ſi reus ad primã citationẽ dicat ſe nolle venire, nõ eſt denuo citãdus. qa ideo ter citat, vt plumat eius contumacia. ff. de re iud. ptumacia. Ideo ergo certũ ſi eum nolle venire nõ eſt denuo citãdus, quia in mora, nõ in certo loco eſt cõtumax. ff. de verb. obligationum. Sed quid ſi iudex proferat ſententiam ꝫ citatã nõ peremptorie? vi q̃ nõtenetur ſnia. vt C. quomodo & qñ iudex. l. ea. quæ & hic idem videtur ex. cõma. C. quomodo & quando iudex. crſtame.

c ¶ Cxxiij.] *Sic eſt, & in nouellis Iuſtiniani, & in Epitome Iuliani anteceſſoris, & in aliquot Gratiani codicibus; licet in alijs ſit cxxviij. Numerus autem capitis emendandus eſt ex vetuſtis exemplaribus. Olim enim nouellæ per capita, non per libros diuiſa citabantur.*

§ ¶ Cœleſtinus. *In concilio Epheſino bibliotheca Vaticana, & Lutetia impreſſo in epiſt. ipſa Cœleſtini ad Neſtorium hæc leguntur ad hoc caput pertinẽtia.* Scias uolo poſt primã & ſecundã illius *(ſcilicet Cyrilli)* & hãc noſtrã correptionẽ, quã conſtat eſſe iã tert. ã, ab vniuerſitate collegii, & cõuentu Chriſtianorũ te prorſus eſſe ſeiunctũ: niſi mox quæ male dicta ſunt corrigant. *In eadem vero concilio nuper Ingolſtadij impreſſo, epiſtola hæc eſt in tomo primo, c. 16.*

d ¶ Ex Euangelica auctoritate.] Nam paterfamilias bis miſit ſeruos ſuos. tertio filiũ ad inuitatos. Vel loquitur de Euangelica denunciatione. vt 2. q. 1. ſi peccauerit. 1 e ¶ Iudicium.]Poteſt intelligi de infamato, qui ſe noluit expurgare. vnde propter hoc erat deponendus. vt

e ¶ Epheſina. *In ijſdẽ Vaticano, & Pariſijs Epheſini cõcilij, exẽplaribus in epiſtola ipſius ſynodi ad Neſtoriũ hæc habẽtur.* Ecce, autẽ ſimul præſidente ſanctæ ſynodo, q̃ in magna Roma cõgregata eſt, ſanctiſſimo, & reuerendiſſimo fratre, & cõminiſtro noſtro Cęleſtino, & cẽpos & tertia te hac contestamur ſcriptura, &c. *In ſnia vero depoſitionis ipſius Neſtorij poſt mentionẽ duarũ citationũ additur,* Canonibus aũt præcipientibus euocari tertia vocatione inobedientem, dirigẽtes ad eum rurſus alios ſanctiſſimos epiſcopos, contumacem inuenimus, & renitentem, &c.

Contumax non appellat.

a ¶ Tres appellationẽ.] Nã contumax non audit appel-

Digitized by Google

In concilio autem Ingolſtadij excuſo tomo 2.c.2. ſunt expreſſa tres citationes ipſius Neſtorij.

Item Origenes ſuper Leuiticum,hom.14. ad c.24.

¶ Vita,non ſententia ab eccleſia aliquem eijcit,vel ad eam reducit. C. VII.

Sent.4.diſt.18. ſup. eod.ſi quis.

CVm aliquis exit a veritate,a timore Dei,a fide,a charitate,exit de caſtris eccleſiæ; ét ſi per epi vocé minime abijciatur:ſicut è contrario,dum aliquis non recto iudicio foras mittitur;ſ. ſi non ante exierit,i. ſi non egerit, ut meretur exire;nihil lęditur.Interdum.n.qui foras mittitur,intus eſt: & qui foris eſt, intus retineri videtur.

¶ *Apud Origenem poſt c.qui negligunt. ſup. eadem citatum,ſequitur*. Ille tamen,qui licet matre Iſraelitide,Aegyptio tamen patre progenitus eſt,exijt, & nominãs nomen maledixit.De quo ego puto, quod niſi exijſſet, nec litigaſſet aduerſus verum Iſraelitam, nec nominans maledixiſſet.Exijt.n.a veritate: exijt a timore Dei,a fide, & charitate:ſicut ſuperius diximus,quomodo per hæc quis exeat a caſtris eccleſiæ, &c.

Item Auguſt.ſerm.11. de verbis Domini.

¶ Et qui aperto ſacrilegio,& qui peruerſa vita fidelibus non ſociantur, ad eccleſiam non pertinere probantur. C. VIII.

1.Cor.3. In epiſt.Iudæ. † al.reſeruar.

DE illis,qui ſunt ab eccleſia ſegregati,non dicit [a ſea, quæ ſunt ſpiritus,non percipientes] ne ad ſciẽtiæ [b] perceptionẽ referrentur: † ſed dictum eſt, Spiritum nõ habentes. [*& infra.*] ¶ Hoc vtiq; [α] nullo modo diceret ab eccleſia ſegregatis,qui dicti ſunt ſpiritum non habentes.Sed nec ille dicẽdus eſt eſſe in eccleſia, [c] & ad illã ſocietatem ſpiritus pertinere, qui ouib. Chriſti ficto corde miſcetur.Sanctus.n.ſpiritus diſciplinæ fugiet fictũ.] Neque.n.ſolum [β] ad eccleſiam non pertinent,qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt,ſed ét illi,qui in eius vnitate corporaliter miſti per peſſimam uitã ſeparantur.

¶ *In ſermone indicato B. Aug. agens de ijs,qui ſe omnino ab eccleſia ſeparauerunt,ait, horum ſchiſma longe diuerſum eſſe ab illo, quo aliqui in eccleſia vnitate permanẽtes inter ſe diſſentiunt prout Corinthij faciebãt: ad quos Paulus ſcribens epiſt.1.carnales eos vocat;quia dicerent, Ego ſum Pauli,ego vero Apollo. De illis ergo(inquit B. Aug.) qui plane ſunt ab eccleſia ſeparati, non eſt accipiendum, quod dicit Apoſtolus 1.Cor.3.* ea, quæ ſunt ſpiritus non percipientes,*ſed quod dicit in ſua epiſtola Iudas*, qui ſegregant ſemetipſos,animales, ſpiritum non habentes.

Hipocritæ non habent ſpiritum ſanctum.

a ¶ Non dicit.] Iudas Apoſtolus.

b ¶ Scientiæ.] Hoc uult dicere, q̃ hæretici, & hypocritæ ab eccleſia ſunt ſegregati, nec ſpiritum ſanctum habent, licet habeant dona ſpiritus ſancti, i. ſcięti, & fortitudinem.

c ¶ In eccleſia.] Inf. de conſec. diſt.4.eſt unitas.cõtra. ſed ibi eccleſiæ nomen largius ſumitur, & cõprehendat bonos, & malos. ad hoc facit 11.q.3. aud. & melius c.nolite 1.

1 Hic uero ſumitur eccleſia q̃ triũphantẽ.

α ¶ Hoc vtique.] *Repetendum eſt quod apud B. Aug. antecedit de parvulis, & carnalibus, qui tamen ſunt intra eccleſiæ vnitatem.* Poſtremo(*ait*) vt certiſſime nouerimus,quod paruuli in Chriſto,non percipientes,quæ ſunt ſpiritus Dei, habent tamen ſpiritum Dei, paulo poſt, inuenamur,quemadmodum eos ipſos increpans ait,neſcitis,quia templũ Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis. [Hoc] vtique nullo modo diceret ab eccleſia ſegregatis,&c.

β ¶ Neque enim ſolum.] *Hinc vſque ad finem non ſunt inuenta. Facit tamen ad hanc ſententiam, quod ſcribitur libro 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, c.17.*

Item ex quinta ſynodo,collatione 5.

Digitized by Google

a CErtum est.] Anathematizatus.] Scilicet iustè: nam quoad Deum æquè separatur quis a Deo per peccatum, sicut per excommunicationem.

b ¶ Separationem.] Sup. 4. q. 4. Engeltrudam.

ILLICITA. Hæc est 3. pars q. in qua probatur, quod nullus bonus debet aliũ maledicere, nisi quando aliud facere non potest: & tunc amore iustitiæ, non liuore vel ultione. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod iniusta sna excommunicatum nõ lædit, sed excommunicantem, & ideo innocentes ex crimine alterius excõmunicari nõ debent: sicut a quibusdam imprudentibus fieri cõsueuit. postea obijcit contra prædicta dicẽs, q̃ non solum innocẽtes, sed nec criminosi sunt maledicendi: & ad hoc probãdum induxit tres auctoritates. & hoc probat per seq. duo c.

c ¶ In epistolã.] Iudæ originaliter, sed in cõmentarijs Hiero. super epis. ad Titum cap.

SI igitur.] CASVS Hic ostendit Hieron. q̃ ex ore prælati maledictum exire non dẽt ad instar Michaelis, qui diabolo maledicere noluit cũ serum de corpore Moysi altercarẽt & ad instar populi Israelitici, quem Dñs præcepit i duas partes diuidi, ut sex minores trib. super mõtem Garizin populo benedicerent, & sex minores trib. super montem Heliel, siue Hebal, ut maledicerent transgressoribus legis.

d ¶ Diabolo.] Cum contendebãt de corpore Moysi.

e ¶ Blasphemiæ.] Cũ non aliud dixit quã hoc, imperet tibi Deus. sed unde hoc habuerit Apostolus, ignoratur.

f ¶ Populo.] Illo qui seruaret legem Dei.

g ¶ Altero.] Idest, Hebal.

h ¶ Heliel.] In prox. c. uocat eundem montem Hebal.

i ¶ Maledicant.] Non seruantibus.

CVm ergo.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ duplex est propositum hominum. Nam quidam spõte faciunt bona, quidam metu malorum, & timore supplicionum.

k ¶ Propositi.] Idest, uarijs modis seruatur lex. quidam seruant eam amore iustitiæ, quidam timore pœnæ.

l ¶ Ad salutem. Sicut Paulus sup. prox. q. 4. quia nos tamen quamdiu seruilis timor est in homine, non saluatur, ut sup. prox. q. 6. 4. ex his.

m ¶ Malorum.] Idem dicitur in Deuteronomio.

primi designantur per sex maiores tribus, quæ super montem Gariz incedentes electi erant ad benedicendũ: secundi vero, qui timore uel metu bona faciunt, indicãtur per alias sex minores trib. q̃ iuxta montem Heliel, siue Hebal positæ erant, & paratæ ad maledicendum.

k ¶ Pro-

¶ A Deo separamus; quos impios demonstramus. C. IX.

CErtum est; quòd qui impius demonstratus est; omni modo separatus est à Deo: sicut etiam ille qui anathematizatus, [2] tanquam impius separatus est. Nihil.n. aliud significat anathema, nisi à Deo separationem. [b]

Iuo p. 14. c. 49. Pann. l. 5. c. 89.

3 *Illicita ergo excõmunicatio, ut ex præmissis apparet, non lædit eum, qui notatur, sed à quo notatur: ac per hoc qui innocentes sunt, ex alterius crimine condemnari non possunt, sicut ab imprudentibus familiæ potentum pro peccatis dominorum solent notari. Sed adhuc obijcitur, quòd non solum innocentes, sed nec etiam criminosi sententia maledictionis sint feriendi. Ait enim Christus in Euangelio,* [*Orate pro persequentib. & calumniantibus vos, benefacite his, qui vos oderunt;*] *Item Apostolus,* [*Benedicite persequentibus vos, benedicite & nolite maledicere.*] *Item* [*Maledici regnũ Dei non possidebunt.*]

Matth. 5. Rom. 12. Gal. 5.

Item Hieronymus in epistolã [c] *ad Titum initio. c. 3.*

¶ Ab omni maledicto fideles immunes esse oportet. C. X.

SI igitur Michael non fuit ausus diabolo; [d] & certe maledictione dignissimo iudicium inferre blasphemiæ; [e] quanto magis nos ab omni maledicto puri esse debemus? Merebatur diabolus maledictum: sed per os Archangeli blasphemia exire non debuit. Relege veteres libros, & vide, quæ tribus in monte Garizin constitutæ sint, vt benedicerent populo, [f] & quæ in monte altero, [g] ut maledicerent: Ruben, qui maculauerat torum parentis, & Zabulon nouissimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel † [h] ponuntur; vt maledicant [i] his, qui maledictione sunt digni.

In epist. Iuda. Deut. 27. † al. Hebal.

Item in libro Iosue.

¶ Quos significent illi, qui ad benedictionem, quiue ad maledictionem de filij Israel electi sunt. C. XI.

CVm ergo in singulis quibusque fidelium talis sit propositi [k] varietas; hoc mihi designari uidetur in hoc loco, quòd dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt (illũ, qui ad benedictionem electus est) illos figuraliter † indicent, qui non metu pœnæ, sed benedictionum, & repromissionum desiderio veniunt ad salutem: [l] illi uero dimidij, qui iuxta montem Gebal † incedũt, in quo maledictiones prolatæ sunt, illos alios incedent, qui malorum [m] metu & suppliciorum timore cõplentes quæ in lege scripta sunt, perueniunt ad salutẽ.

Origenes ho. 9. ad c. 9. Iosue. † al. singulariter.) orig. † al. Hebal.

Digitized by Google

SED QVI PRO . CASVS. Probatum eſt ſup. q̃ criminoſi nate dicendi non ſunt. Nunc oſtendit Gratian. q̃ ſunt maledicendi. Et hoc probat xj. auctoritatibus, vel rationibus. quæ ſatis in littera patent, & hoc in prima parte. In ſecunda parte diſtinguit inter maledictum & maledictum. Nam maledictum quod ſit amore iuſtitiæ, non prohibetur: quod uero ſit libidine vlciſcendi uel odio perſequentis, prohibetur. Secunda pars incipit ibi, ¶ Diſtinguendum .] Et ad hoc inducit ſeq. c.

Sed qui pro perſecutoribus iuſſit orare: primos parentes pro tranſgreſſione mandati, mortis maledicto percuſſit. Cain quoque, quia prime prauaricationi [a] fratricidium adiunxit, ſententiam maledictionis à Domino reportauit. Abrahæ quoque Dominus dixit: [*Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi.*] *In Euangelio etiam cum eſuriens veniret ad ficum, non inueniens fructum in ea, ſua maledictione, perpetua ſteriliate ipſam damnauit.* ¶ *Item Noe cum verenda ſua à Cham deriſa cognoſceret, filium eius Chanaam [b] maledicens dixit:* [*Maledictus Chanaam, ſit ſeruus fratrum ſuorum:*] *Itē Iſaac cum benediceret Iacob filio ſuo, ait:*] *Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur.*] ¶ *Item, ſicut in libro Deuteronomij legitur, Moyſes ex p̃cepto Dei duodecim trib. filiorū Iſrael in duas partes diuiſit, & ſex tribus iuſſit, ut iuxta montem Gebal † incedentes maledictionem tranſgredientium legem vociferarentur: aliis vero præcepit, vt iuxta alium montem incedentes benedictiones obſeruantium inclamarent.* ¶ *In nouo etiam teſtamēto Petrus Apoſtolus legitur. Simoni maledixiſſe, cū ait;* [*Pecunia tua tecum ſit in perditionem,*] *Paulus quoque, qui dixerat:* [*Benedicite, & nolite maledicere*] *fornicatorē Corinthium iuſſit excommunicari.* ¶ *Item in eadem epiſtola ait.*] *Si quis nō fuerit ſecutus doctrinam Domini noſtri, Ieſu Chriſti, ſit anathema, maranatha.*] ¶ *Item Galatis.* [*Si Angelus [c] de cœlo ueniens aliud vobis euangelizauerit, anathema ſit.*] *Diſtinguendum eſt [d] ergo inter maledictum, quod prohibetur, & maledictū quod à Domino, & ſanctiſſimis uiris rationabiliter profertur. Maledictū, quod prohibetur eſt illud, quod p̃cedit ex voto vltionis, & odio perſequentis, non ex amore iuſtitiæ. Maledictū uero, quo ſancti maledicūt, eſt illud, quod procedit ex amore iuſtitiæ, non ex liuore vindictæ.*

Vnde Gregorius ait in Moralib. lib. 4. c. 6.

Gen. 3. Gen. 4. Gen. 12. Mat. 21. Gen. 9. Gen. 27. Deuter. 27. † al. Hebal. Act. 8. Rom. 12. 1. Cor. 5. & 16. Gal. 1.

[a] ¶ Primæ prævaricationi.] Scilicet fraterno odio, nel peccato Adæ. Io.

[b] ¶ Chanaam.] Ipſi Cham non maledixit, ſed filijs eius ut oſtēderet, q̃ primi motus nō eſſent puniēdi, ſed ipſi ſecundi. Vel ideo quia magis terrentur parentes in pœna filiorum, quam in propria. ut ff. qđ metus cau. iſti quidem. §. ult.

Motus primi non ſunt puniendi.

ADDITIO. De hoc etiā legi. & no. 3. 1. q. 4. §. his ita. in fine, uer. item Cham. c. ¶ Si angelus.] Hoc expoſitum, eſt 3. 11. q. 1. ſi is, qui præeſt. d ¶ Diſtinguendum eſt.] Qui ex pertinacia maledixit, punitur, vt ex. de cle. male. c. 1. q. ex temeritate vel leuitate meretur veniā, vt 2. q. 3. ſi q̃s iratus. §. 1. & §. notandum. talis enim venialiter peccat, vt 25. di. ſupra. alias. in fi. q. ex inſania miſeratione dignus eſt, vt C. ſi q̃s impera. maled. l. vnica.

Maledictum an ſemp̃ puniri debeat.

[c] ¶ Vltionis.] 3. 45. d. c. uera iuſtitia. 3. 86. d. odio.

[d] ¶ Subtile.] Arg. q̃ ſubtilitas eſt in canonibus cōſiderāda. arg. 2. q. 1. in primis.

Subtilitas reprobatur.

CVm ſancti.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ duo ſunt genera prælatorum. ſ. boni, & mali. & maledictio bonorū p̃latorum iuſta eſt, & de iuſtitia procedit: quia in mente diuinum iudicium reſpiciūt, ſicut fuit maledictio, q̃ fecit Deus in primum parentē. & quæ facta fuit in illū, q̃ maledicebāt Abrahæ. Maledictio malorum prælatorū eſt iniuſta, q̃ à liuore uindictæ p̃cedit. à quo liuore vindictæ boni debēt abſtinere. Et hoc probat auctoritate Apoſtoli. [Intus.] in mente. [Subtile.] ideſt. diuinum. [A quo.] ſcilicet liuore vindictę. ſeq. duo c. patēt. in quibus dicit. q̃ cum diſcretione dēt aliquis corrigi. uel excōmunicari.

CVm ſancti viri maledictionis ſententiā proferūt; nō in hanc ex voto vltionis, [e] ſed ex iuſtitiæ † examine prorumpunt. Intus enim ſubtile [f] iudiciū † aſpiciūt, & malos foris exurgentia, quia maledicto debent ferire, cognoſcunt; & eo in maledicto nō peccāt, in quo ab interno † iudicio non diſcordant. *Item ſupra capit. quinto*

† *al. iuſtitiæ dominis.*

Beda in acta. c. 8. Iuo p. 14. c. 4. & 5. Pann. l. 5. c. 82.

† *Dei iudicium.*] vera lectio.

† *al. æterno.*

[e] ¶ Vltionis.] 3. 45. d. c. uera iuſtitia. 3. 86. d. odio.

[f] ¶ Subtile.] Arg. q̃ ſubtilitas eſt in canonibus cōſiderāda. arg. 2. q. 1. in primis. argum. contra extra de appella. dilecti. & inſtitut. de ſidei cōm. hæred. §. ſed quia vbi dicitur. q̃ ſubtilitas pernicioſa eſt in legibus, ſimplicitas eſt amica veritatis. Ioan.

¶ Scriptura ſacra duobus modis maledictũ memorat: aliud videlicet,quod approbat;aliud, quod dãnat. Aliter enim maledictũ ꝓfertur iudicio iuſtitiæ, α vt in ipſo primo peccãte prolatũ eſt,cum audiuit: [Maledicta terra in opere tuo,&c.] & ſicut Abrahæ dicit:[Maledicam maledicentibus tibi.] Aliter uero ꝓfertur maledictum,quod nõ in iudicio iuſtitiæ,ſed liuore vindictæ ꝓmitur:à quo uoce Pauli Apoſtoli prędicãtis ceſſare admonemur,qui ait:Benedicite,& nolite maledicere.

Gen 3. Gen.12. Rom.12.

α ¶ Iuſtitiæ.] *In his,quæ ſequũtur,nõ omnino refert Gratianus ipſa uerba B.Gregorij,neque etiã cæterorũ collectorũ,licet ꝓpius ad eos accedat. Sentẽtia tñ ea. manet.*

Item Pelagius Papa Anglio epiſcopo.

¶ Errantes, & in errorem mittentes excommunicentur. C. XIII.

APoſtolicæ auctoritatis exemplo [a] dicimus, errantium, [b] & in errorem mittentium ſpiritu tradendos eſſe Satanæ,ut blaſphemare dediſcant.

1.Cor.5.

Item Anacletus Papa,epiſt.3.

¶ Delinquentes corrigantur à ſacerdotibus, incorrigibiles inuenti excommunicentur. C. XIIII.

TAm ſacerdotes,quàm reliqui fideles [c] oẽs ſummã curam habere debẽt de his,qui pereunt:quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis,aut ſi incorrigibiles apparuerint,ab eccleſia ſeparentur. [d]

Bucc.l.1.c.136. Iuo p.5.c.250.

Item Gregorius Papa lib.2.epiſt.37.ad Natalem epiſcopum.

¶ Secunda;uel tertia admonitione interpoſita, excommunicationis ſententia procedat. C. XV.

DE excõmunicationis articulo (quæ tamẽ interpoſita conditione gradus, β [e] ſecũdo,uel tertio iã,vt ita dicã,ex neceſſitate ſubiũcta eſt)beatitudo veſtra immerito quæritur,cũ Paulus Apoſtolus dicat:[In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.]

2.Cor.10.

β ¶ Gradus.] *In tribus vetuſtis exemplaribus epiſtolarũ B.Gregorij,& vno Gratiani legitur,*gradu ſecũdo,&c.

Item Hieronymus in epiſtola ad Galatas, c.5.

¶ Mali ab eccleſia ſunt eliminandi. C. XVI.

REſecandæ [γ] ſunt putridæ carnes,& ſcabioſa ouis [f] à caulis repellẽda;ne tota domus maſſa,corpus, & pecora ardeãt,corrumpãtur,putreſcãt,intereant. Arius in Alexãdria vna ſcintilla fuit:ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt,totum orbem [g] eius flamma populata eſt.

γ ¶ Reſecandæ.] *Apud B.Hieronymũ legitur,*ſecandę putridę carnes, & ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum.

Iẽ Auguſtinus in li.de correptione,& gratia, c.15.

¶ Pro diuerſitate culparum ſubditi à præpoſitis corripiantur. C. XVII.

COrripiantur itaque à ꝓpoſitis ſuis ſubditi fratres

---

a Vt 11.q.3. audi.

a ¶ Apoſtolicæ.] ¶ Exemplo.] Qui tradidit Corinthium Satanæ. r

b ¶ Errantium.] in fid. Io.

c TAm ſacerdotes.] ¶ Fideles.]i.prælati, ſic nõ eſt hic ar.ꝙ iſtud ſi peccauerit,&c.ſpectat ad omnes.

d ¶ Separentur.[Ergo ſacerdotes habẽt officium excõicandi vt 2.q.1. nemo epõs.

DE excommunicationis.] CASVS.Grego. vel quidam alius quendam excõicauit interpoſita commination e de gradandi ipſum, de quo cum ipſe conqueretur, ſcribit ei Grego.ſe reprehẽdẽdo eum dicit.ꝙ iniuſtè conqueritur. Et hoc ꝓbat auctoritate Apoſtoli dicẽtis.ꝙ nos omnẽ inobedientiã debemus vlciſci. Vel dic.ꝙ ſimpliciter nõ fuit excõicatus, ſed citatus fuit ſub periculo ſui gradus.vel gradatim facta fuit citatio, ſ. primo, ſcõ, & tertio:& ita excõicatus fuit,niſi tunc uenerit, & ita ſm varias expoſitiones vario modo formabis caſum. ultima tamen expoſitio bene innititur ex litera.

e ¶ Gradus.] Quia ſub periculo gradus honoris ſui excõicauerat eũ,uel ſm gradum honoris ſui vocauerat ipſum: nam aliter vocandi ſunt maiores, aliter minores: vel ga gradatim vocauerat ipſũ in vltimo pemptorio.

REſecãdæ.] CASVS. Oſtẽdit in hoc c.Hier.ꝙ inobediẽs a cõſortio bonorũ & repellẽdus. & hoc ꝓbat quinq; exẽplis, ſ. ouis ſcabioſę,& putridę carnis & fermẽti,& Arij hęretici,& ſcintillę:[Ardeat dom⁹.] ſ.corrũpat.[maſſa [putreſcat.]ſ.corp⁹. [Intereãt.]ſ.pecora.

f ¶ Ouis.] 45.diſt. ſed illud.

g ¶ Totum orbẽ.] Totum dicit, & tamen tãtum Alexãdrinam eccleſiã intellexit.vt 1.q.1.manifeſtũ. Vel dic, totã ga eius ſequaces erãt per totũ orbẽ.

COrripiantur.] CASVS. Dicebant quidam,ꝙ epiſcopi non debent aliquem excommunicare, uel ſeparare ab aliis . quoniam præſciti omnes damnabuntur & prædeſtinati ſalui erunt. Et reſpondet Auguſt. cum neſciamus quis ſit prædeſtinatus, & quis præſcitus: ſit

Digitized by Google

ſic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus, & laboremus ſaluos eſſe, & ideo vbicunque aliquem incorrigibilem inuenimus, ſeparare eum ab aliis debemus forſan ipſa ſeparatione ſanandam: ne eius contunctione alij polluantur, ad inſtar morbidæ ouis, quæ eſt a ſa-

correptionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis, vel minoribus; vel amplioribus, quia & ipſa, quę damnatio nominatur, quam facit epiſcopale [a] iudicium (qua pœna in eccleſia nulla maior [b] eſt) poteſt, ſi Deus voluerit, in correctionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neq; enim ſcimus, quid contingat ſequenti die. An ante finem vitę huius de aliquo deſperandum [c] eſt? Aut contradici Deo poteſt, ne reſpiciat, † & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſque contriti, a reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat, damnatumque [d] ipſe non damnet? [e] paſtoralis tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare [f] ab ouibus ſanis morbidam, ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim quis pertineat ad prædeſtinatorũ numerum, quis non pertineat, ſic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri.

† al. recipiat.

a ¶Damnatumque.] *Sic emendatum eſt ex originali, nec gloſſa viſa eſt impedire, Antea legebatur*, damnatũ, quem ipſe non damnat.

Item Proſper libro ſecundo de vita contemplatiua, cap. 7.

¶Qui corrigi noluntˌ excommunicationis ferro debent abſcindi. C. XVIII.

† Ea.]orig.

ECce [†] autem crimina quorumlibet, ſi ipſis criminoſis confiteri nolentibus, [g] vndecumq; [h] clarueriut; quæcumque non fuerint patientiæ [i] leni medicamento ſanata velut igne quodã piæ increpationis vrenda ſunt, & curanda. Quòd ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinentis, ac pie increpantis medela proceſſerit † in eis, qui diu portati, & ſalubriter obiurgati corrigi noluerint; tanquã putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi: ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa nõ fuerit, ſalutem reliquæ carnis putredinis [k] ſuę contagione corrumpit, ita illi, qui emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribus deprauatis in ſanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuę perditionis inficiant. ß

† al. proferrit.

ß ¶Inficiant.] *Apud Proſperum continuo ſequitur, cap. porro. infra de pœnit. diſt. 1.*

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

e ¶Deſperandum eſt.]inf. 31. q. 2. antillam. & de pœn. d. 7. nemo.

d ¶Damnatumque.]Ab eccleſia.

e ¶Non damnet.]ideſt, non diſponit damnare ſimpliciter.

f ¶Separare.]Quia talis damnatio medicinalis eſt, nõ mortalis. ut 2. q. 1. multi.

ECce autem.]CASVS. Docet Proſper in hoc. q. ſi crimina aliquorum nolentium cõfiteri fuerint manifeſta, vel probata, prælati eorũ debent eos prius admonere, & increpare, vt emendentur. quod ſi nõ fecerint, ferro excõmunicationis ſũt ab aliis ſeparandi, ne exemplo ſuæ perditionis alios interficiant. ſi in eorũ ſocietate perſeuerẽt. ſicut contagione putridæ carnis cæteræ partes humani corporis cõrumpuntur.

g ¶Nolentibus.]Argu. eſt hic. q. in notoriis requiritur admonitio, vt 1. ea. c. de illicita. Itẽ eſt hic arg. q. licet qs neget crimen, th dr notoriũ. Item hic argu. quod etiamſi in modũ exceptionis eſt allegũ crimen probatum, q. eſt facta fides. & poteſt talis puniri niſi corrigatur: ex hoc q. dicit, undecumque clarueriut. Nã & iudicium hæreticorum clarificat eccleſiam, vt 1. c. q. 1. ſubdiaconus. Ad hoc põt dici q. in cauſa denunciationis loquit, vbi qualiſcunque ſcientia ſufficit, vt dixi 22 q. 5. hoc videtur, & 2. q. 1. multi, & licet in cauſa denunciationis agatur de pœnitentia, tamen ſi noluerit poſtea pœnitere, poteſt puniri. Alij intelligunt de crimine notorio.

h ¶Vndecunque.]Et eodem modo dicit lex, qualitercunque conſtet tutori, quòd ſit tutor, ſi ſimpliciter dictum ſit ei, periculum ſpectat ad eum, ut ff. de adminiſt. tuto. l. pater §. ult. ſic 22. q. 5. hoc videtur.

i ¶Patientiæ. ideſt, quod propter denunciationem noluerit corrigi ſi intelligas prout alij intelligunt de notorio crimine, tunc exponas ſi non fuit diſpenſatũ cum eis: nam bene epiſcopus cum talibus poteſt diſpenſare, extra de iudicijs, at ſi clerici.

k ¶Putredinis.]Hoc intellige cum ſine ſcandalo id fieri poteſt. ut ſup. prox. q. 4. cum quiſque.

x Iſta fuit ſententia B. & Hugo. & Laur.

a ſanis ſeparanda. Et quod dicitur in littera, ¶Damnatio.]ideſt, anathema. ¶Reſpiciat.]Dando gratiam ſuam ¶pœnitentiam.]ideſt, contritionem. ¶Damnationis.]ideſt excommunicationis.

Excõicatio dicitur mucro epi.

a ¶Epiſcopale.]Argu. q. excommunicatio ſpectat tantum ad officium epiſcopale. nam mucro epiſcopi dicitur. 16. q. 2. miſis. De hac materia dixi 2. q. 1. nemo epiſcopus.

Periculum ad tutorem ſpectat, ubi ſcit, ſe tutorẽ, licet ſimpliciter ſciens

b ¶Maior.]Si excõicatio eſt maxima, ergo non debet infligi pro leuibus criminibus, vt ſup. 24. q. 1. non affectamus. in fi. & 11. q. 3. nemo epiſcopum, & c. epiſcopi.

a ¶ Non tenentur.] Sup.d.56.vndecunq; & c.nunquã.

SI habes. CASVS. Auxilius epũ opus excommunicauit filiam Ciuilitani cum coniuge, & cum tota familia ſua, quæ non peccauerat. Super quo cum ab Aug. reprehenderetur, eo quòd propter peccatum unius uel duorum familia ſit excõmunicanda debuerit ſe duobus exemplis, ſ. ſociorũ Chore uel Analechi rorum, ubi non ſolũ malefactores ſũt puniti, ſed etiam familiæ eorum. & exẽplo quorundam ſacerdotum imagini nominis qui quondã excommunicauerũt parẽtes cum tota familia ſua. Aug. uero reſpõdet eidẽ dicẽs, q̃ ille ſe tueri nõ poteſt cũ loquantur de corporali pœna: quã ſæpe unus punit ꝓ alio ad terrorẽ aliorum. Similiter exemplo illorum ſacerdotũ magni nominis ſe tueri non põt: q̃a ſi eſſent interrogati ideoneam redderent rationem unde cum de hoc reddere rõnẽ non poſſit, reſtat ut incõſultè aliquid facere non debeat, de quo ſi interrogetur, recte reſpondere nõ ualeat.

b ¶ Anathematizetur.] Alias minori excõicatione benẽ unus pro alio punitur. & ſic non ſunt contraria 99. diſtin. ob'ationes. 17. quæſtione 4. mirot. ext. de ſpon. non eſt uobis.

c ¶ Aut ꝓ mariti.] Nec enim ciuiliter uxor ꝓ marito conuenit. C. ne uxor ꝓ ma l. 1. per totũ nili in caſu ubi res uxoris pro marito intelligitur obligata, C. de principio l. 1. & 2. & sic in ſi. leg. 12.

d ¶ Hæc enim.] Anty pophora eſt, q̃ poſſet dici, quia inuenio unum pro alio punitum.

e ¶ Fuit.] Certè in hoc grauiter excedũt: nam iſtud ſpecialiter eis conceditur, aliis etiam interdictis. ext. de ſpõ. nõ eſt uobis. Sed pone, q̃ poſſit anathematizari ſi familia pro peccato alterius, uel ciuitas tota nunquid erunt excõmunicati, qui naſcuntur ſic quam primum ſunt baptizati. an nõ? pro hoc facit, quia eadem familia eſt 7. q. 1. denique, ſi. de iudi. proponebatur. Quidam tamen dicunt, quòd qui naſcuntur, non ſunt excommunicari.

Ciuitate tota excõicata q̃ naſcuntur, q̃ ſunt excõmunicari.

a ¶ Ad

legitur: quæ ẽt illos inuoluit, qui peccati conſcientiam nõ habebãt. Si ergo tam ſeuerẽ pro peccatis parẽtum in ueniuntur paruuli puniti; non dubium eſt, quin pro peccatis eorundem ſnia excõicationis pariter ferirı valeant. ¶ *His ita reſpondetur. Pro peccatis parentum parulos corporaliter flagellari ex verbis Euangelij apparet: ubi diſcipuli de cæco nato Chriſtum interrogaſſe dicuntur:* [*Rabbi quis peccauit, hic, aut parentes eius, ut cæcus naſceretur?*] *In quibus etiã illud completur, quod Dominus ait ad Moyſem:* [*Ego ſum Deus zelotes viſitans peccata patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem.*] *Spiritualiter autem peccatis parentum parıuli non tenentur:* a *ex quo per ſacramentum regenerationis ab originali peccato fuerint emundati. Vnde per Ezechielem Dominus ait:* [*Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit: & impietas impij erit ſuper eum.*] *Quæcumque ẽt peccata parẽtes commiſerunt, ex quo filius perſonaliter ab eis ſeparatus fuerit, ei non imputantur ad pœnam. Vnde peccato Adæ ideo omnes poſteri teneri dicuntur: quia nondũ aliquis ex illo materialiter fuerat proſeminatus. Quia uero apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed uita eorũ quæritur: patet, quod non eſt notandus ſententia, quem peccati macula non inficit. Hinc Paulus Corinthijs ſcribens ait:* [*Siquis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens cum huiuſmodi nec cibum ſumere debetis.*] *Ex quibus verbis datur intelligi, quod niſi primum aliquis nominatus a fuerit de crimine, deſit, uel coram iudice accuſatus, & conuictus, uel in iure ipſe de ſe fuerit confeſſus: quod nec ſententia eſt feriendus; nec ab eius communione abſtinendum. Non ergo pro alicuius peccato tota familia excommunicanda eſt.*

Iu e.

Exod.20.

Ezech.18.

a ¶ Nominatus.] *Hæc explanatio loci B. Pauli ad Corinthios & hic, & ſupra 11. q. 3. ad menſam, §. euidenter. uidetur accepta ex uerbis B. Auguſtini in lib. 50. homiliarum, homilia ult. c. 12. ſupra 2. q. 1. c. multi.*

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum, epiſt. 75.

1.Cor.5. mutatis aliquantulum uerbis.

¶ Pro peccatis patris non eſt filius anathematizandus.

C. I.

Inn p.14.c.44. Paun.l.5.c.126.

SI habes de hac re ſententiam certis rationibus, uel ſcripturarum teſtimonijs exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo rectè anathematizetur b pro patris peccato filius: aut pro mariti, c uxor; aut pro domini, ſeruus; aut quiſquam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore; quo uniuerſa domus eſt anathemate obligata, nascatur, nec ei poſſit per lauacrum regenerationis in mortis periculo ſubueniri. Hæc a enim d fuit corporalis, pœna, e qua legimus quoſdam contemptores Dei

Digitized by Google

cum ſuis omnibus, qui eiuſdem impietatis participes fuiſſe,pariter interfectos. Tunc quidem † ad terrorem [a] viuentium mortalia [b] corpora perimebantur, quandoq; vtique moritura. Spiritalis autem pœna; qua fit, quod ſcriptum eſt, [Quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cœlo.]animas obligat: de quibus dictum eſt: [Anima [c] patris mea eſt: & anima filij mea eſt:anima, quæ peccauerit,ipſa morietur.]Audiſti [d] fortaſſe aliquos magni nominis [e] ſacerdotes cum domo ſua quempiam anathematizaſſe peccantium. Sed forte,ſi eſſent interrogati, reperirentur idonei [f] reddere inde rationem. Ego autem quoniam ſi quis a me quærat,vtrum recte fiat,quid ei reſpondeam, non inuenio: nunquam hoc facere auſus ſum de quorundam [g] facinoribus vnanimiter aduerſus eccleſiã perpetratis, niſi grauiſſime commouerer [g]. Sed ſi tibi, quòd iuſte fiat,Dominus reuelauit; nequaquam iuuenilem ætatem tuam,& honoris eccleſiaſtici rudimenta cõtemno. En adſum:ſenex [h] a iuuene coepiſcopo,& epiſcopus tot annorum a collega nec dum anniculo paratus ſum diſcere, quomodo vel Deo, vel hominibus iuſtam poſſumus reddere rationem, ſi animas innocentes pro ſcelere alieno(ex quo nõ trahunt, ſicut ex Adam,in quo omnes peccauerunt, originale peccatum)ſpirituali ſupplicio puniamus. Etenim Claſſiciani filius, etſi traxit ex patre primi hominis culpam ſacro fonte baptiſmatis expiandam [i]; tamen quidquid,poſteaquam eum genuit, peccati pater eius admiſit, vbi particeps ipſe non fuit, ad eum non pertinere [k] quis ambigit? Quid, dicam de coniuge? Quid de tot animabus in vniuerſa familia? Vnde ſi vna anima per iſtam ſeueritatem, qua tota domus iſta anathematizata eſt,ſine baptiſmate de corpore exeũdo perierit;innumerabilium mors corporum,ſi de eccleſia homines innocentes [m] violenter abſtrahantur, & interficiantur,huic damno non poteſt comparari. Si ergo ad hac re potes reddere rationem; vtinam & nobis reſcribendo præſtes,vt poſſimus & nos. Si autem non potes:quid tibi eſt incõſulta cõmotione animi facere;vnde ſi interrogatus fueris, rectà rõnem non valeas inuenire? Hæc aũt dixi, ẽt ſi filius noſter Claſſicianus aliquid admiſit, quo tibi anathemate plectendũ iuſtiſſime videret.

Rom.5.

† *al.quippe.*

Matth.16. Eccle.18.

[a] ¶Ad terrorem.] 2.q.7.quapropter.

[b] ¶Mortalia.] Et ideo non videtur eſſe magnum, ſi id faciam quod alias facturus eſſem.vt ſup.prox.q.1.quid culpatur.ff.de cond.cau.da.l.ſi pecuniam.§.vlt.

[c] ¶Anima.]Sup.1.q.4.Iudæi.

[d] ¶Audiſti.] Alia antypophora.

[e] ¶Magni nominis.] Ironice.

[f] ¶Idonei.] Et ita non ſufficit dicere niſi ratio dicti aſſignetur.2.q.7.criminationes.Ar.cõtra.de pe. d.4. ſi ex bono.ff.de leg.non omnium. & inf. proxi. q. 4. de Tyrijs.& eſt hic arg. teſtes non eſſe recipiendos, qui dicũt ſe rem ſcire,niſi qualiter. & vnde nouerunt declararẽt, niſi enim omnia inquirantur, non poteſt peruenirii ad veritatem.23.q.8.occidit,& arg. ſup.17.q.4. miror.arg. 35.q.6.de parentela.& 4.q.3.ſi teſtes.extra de ſenten.& re iud.ſicut. Dic, de omnib. nõ redditur ratio inſpecta ratione voluntaria, vnde illud: Sic volo, &c. ſed inſpecta naturali ratione ſecus. C. de his qui ve.eta.impe. lec.vlt.lo.

Teſtis rationẽ ſui dicti aſſignare debet.

[g] ¶Niſi grauiſſime cõmouerer.] Genus loquendi.ſicut & illud.ego nõ facerem tale quod,niſi eſſem extra membrum, poſſet tamen prohiberi.tamen ne domino communicaret, forte propter atrocitatẽ facinoris, vt arg. ext. de ſentẽ. excom. inter alia.in fi. & 17. q 4.miror. & not. 11. q. 3. qm multos. Sed nũquid hoc licebit, ſi grauiſſime commouerer? nõ. Innuit ergo non q.d fieri deberet: ſed q.d fieri poſſet. ſolẽt q. pe hoies recẽtoribꝫ factis turbulenti excitari. ut 23.q. 5.c.2. & 11.q.3.itaq.

[h] ¶Senex.] Reprehenſibilis eſt.n.cõs. qui a perito ſubdito contemnit edoceri. ut 3.3.q.d.c.vlt. ſup. d.22.de Conſtãtinopoli. Et nulla ætas ſera eſt ad diſcendum. vſq. ad 80. annũ. ff. de fideic.liber. apud Iulianum. & ipſe reuelatur minori, &c. ut 95.d.ſt.eſto.

Epiſ nõ erubeſcat a ſubdito docea.

[i] ¶Expiandam.] 3. de conſe.d.4.ſi quidquid.

[k] ¶Ad eum non pertinere.] Sup.1.q.1. Dominus declarauit ſup.1.q.5.c.j.& vlt. contra.

[l] ¶De cõiuge.] Sup. 11.q.3. qm multos. C.de ſacroſ.eccl.ſancimus.in fi.

[m] ¶Innocẽtes.] Ar. maius peccatũ eſſe interficere paganum quam Chriſtianum bonũ.arg. cõtra.23. q.5.ſi nõ licet 1. Sed hoc uerum eſt in illato,non in commiſſo, ideſt, maius peccatum eſt ſi vna anima per peccatum infidelitatis pereat, quam ſi innumerabilium martyrum corpora pro eo trucidarentur. & hoc videtur litera dicere, ſi innocentes de eccleſia extrahantur, ſi martyrum corpo-

Paganum interficere an ſit grauius Chriſtianũ.

[1] Ad idẽ 50. diſ. de his 1. ver. veriſ. & de cõſe. diſt. 4. rebaptizare.vbi d hoc.

Digitized by Google

corpora pereant nõ eſt damnum: ſed dicitur ſecundum vulgare hominum damnum ibi eſſe.

VT ERGO. Hęc eſt 2.pars q. in qua probat per 8.c. q̃ magis nocet maledicenti, quam illi, cui iniuſte maledicitur. Ioan.

CASVS. Concludit cum Grat. ex ſupradicto c. q̃ aliqs non eſt excommunicandus pro peccato alterius: nęc aliqua rõne nititur qui totã familiã pro peccato vnius exc̃oicant: qđ ſi factũ fuerit, talis illicita excõmunicatio nõ lædit excõicatũ, ſed excommunicantem: qđ probat vſq; ad §. illicita.

a ¶ Mediolanenſi.] i. de illa ciuitate nato, uel ſuffraganeo Mediol. archiepiſcopi.

COmperimus.] CASVS. Laur. archi. Mediolan. nulla culpa exigente, Magnum epiſcopum excommunicauit: qui poſtea ei ſucceſſit. Papa vero Greg. ipſum abſoluit, mãdans ei ut libere ſuũ officiũ exequat. Seq. c. patet

b ¶ Laurentius.] Is fuit archiep̃s Mediolanen. d. 17. §. hic ẽt §. 63. d. quanto uel ipſe magn⁹ fuit poſt Laurentium natus.

c ¶ Priuauerit.] Arg. cõtra. ff. de re iud. l. 4. §. condẽnatũ. Sed ibi de condemnato in cauſa pecuniaria, vbi contemptus nõ ligat.

d ¶ Munitus.] Arg. q̃ ſicut ſolo uerbo excõicatur q̃s, ita ex ſolo verbo abſolui poteſt 1. ar. 5. q. 1. quidam. arg. §. inf. ea. §. notandũ. ext. de ſent. exc. cũ deſideres. 11. q. 3. cũ aliquis credo quod ſolo verbo poſſit abſolui. quia omnis res q̃ quascũque cãs ꝺhitur &c. ext. de reg. iur. c. 1. ff. eo. tit. nihil uel non temnit hæc ſententia: quia Laurẽtius erat hæreticus. Ioan.

Excõicatio & abſolutio ſolo uerbo fieri poſſũt. 1 Ad hoc facit q.3 no. extra de ſentẽ. excõ. quãuis gl. 1. de hoc ẽt not. 11. q. 3. cũ aliquis.

β ¶ De quorundam.] *Eadem gloſſa obſtitit, ne hoc mutaretur: utpote, quoniam cum Iuone, & Pannormia concordat. In originali autem eſt*, cum de quorundam facinoribus immaniter aduerſus eccleſiam perpetratis grauiſſime permoueret.

γ ¶ Quid dicam de coniuge:] *Verba hæc deſunt in cæteris editionibus epiſtolarum, excepta Antuerpiana. Sunt aũt in codice illarum Vaticano, & apud Iuonem & in Pannormia.*

2 *Vt ergo ex hac auctoritate euidentiſſime monſtratur, illicite excommunicetur quis pro peccato alterius: neque aliqua ratione nituntur, qui pro peccato unius in totam familiam ſententiam ferunt excommunicationis. Illicita autem excommunicatio notatum non lædit, ſed excommunicantem.*

Vnde Gregorius ſcribit Magno Mediolanenſi [a] *epiſcopo, lib. 2. epiſt. 26.*

¶ Qui illicite aliquem excommunicat, ſemetipſum, non illum condemnat. C. II.

COmperimus, quòd Laurentius [b] quoniam frater, & coepiſcopus noſter nullis re culpis exigentibus † communione priuauerit. [c] Ideoque huius præcepti noſtri auctoritate munitus [d] officium tuum ſecurus perage; & communionem ſine aliqua ſume formidine.

Item Hieronymus in Leuiticum.

¶ Qui non corde, ſed ore maledicunt, labiorum immunditiam contrahunt. C. III.

QVi negligunt oris maledicì conſuetudinem [e] reſecare: etiam ſi non ex corde maledicant [f]; etiam ſi non voto, & animo iniquo proferant maledicta, tamẽ immunditiam labiorum (ſecundum Eſaiæ verbum) & inquinamenta oris incurrunt.

Item Hieronymus vbi ſupra.

¶ Vita, non ſententia quemlibet ligat, vel ſoluit. C. IIII.

SI quis non recto iudicio eorum, qui præſunt eccleſiæ, depellatur, & foras mittatur: ſi ipſe nõ ante exijt, hoc eſt, ſi nõ ita egit, vt mereretur exire, nihil lęditur: in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulſus. Et ita fit, vt interdum ille, qui foras mittitur, intus ſit, & ille foris, qui intus [h] retineri videtur.

Item Rabanus de eccleſiaſticis preſſuris, lib. primo.

Poly. l. 1. tit. 22. Iuo p. 14. c. 17. Pann. l. 5. c. 129.

† *al. extantib.*

Origenes ho. 14. ad c. 24. Leuit.

Eſa. 6.

Origenes ibid.

inf. ea. cum aliq.

Eccleſia quater poteſt ligare.

e QVi negligunt.] Conſuetudinem. Inducitur ex conſuetudine præſumptio, ut diſtinct. 44. multis infra eadem Deus. ff. de re milit. non omnes. ff. de vſu & habit. plenum. §. ſed ſi ff. de accuſatio. ſi cui.

f ¶ Maledicant.] Quod fit quando non credunt eſſe uerum quod dicunt: uel quando pater maledicit filio, vt 5. q. 5. non oſculatur.

SI quis non recto.] CASVS. Dicit Hieron. quod ſi

g ¶ Nihil lædit.] Sup. 11. q. vlt. cui eſt illata, & cap. & ſi ad tempus.

h ¶ Qui intus.] Supra 2. q. 1. nemo contra 11. quæſtio. 3. illud. & cap. quid obeſt & dic, nihil lædit quantum ad recipiendum unitatem ſanctorum: lædit autem quantum ad participanda eccleſiaſtica miniſteria. Sententia autem paſtoris ſemper timenda eſt: Nam quo ad Deum non poteſt eccleſia ligare, niſi cum emittit conſtitutionem aliquam, vt ſup. eadem quæſt. 1. c. 1. & 2.

a ¶ Non

a ¶ Non in perpetuum.] ¶ Illud.] Scilicet iuſtum.
b ¶ Illi.] ideſt, ad malum illius, ſcilicet iniuſti.
c ¶ Sacrilegij.] Item tenetur actione iniuriarũ. 11.q.3. c.temerarium. & tenetur ad omne intereſſe. & ad maiorem pœnam, ſi viſum fuerit expedire: extra de ſenten. excom.

Iuo p.14.c.20. Pann.l.5.c.132. Pſal 36.

NOn in perpetuum damnamur, cum iniuſte iudicamur: dicente pſalmo: [Nec damnabit illum [a], cum iudicabitur illi [b].] Multi ſacerdotum, culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur. Sed dum indiſcrete hoc agitur, ſacrilegij [c] facinus incurrunt: & dum præcipites [d] quaſi ad emendandum ruunt, ipſi quoque multo magis deteriùs cadunt.

Item ex concilio Pariſienſi tempore Ludouici.

¶Qua pœna feriatur qui illicite aliquem excommunicat. C. VI.

Iuo p.14.c.21. Pann.l.5.c.124.2.q. 1. nemo epiſcopus.

† al.ea.

Lib.1.ind.11.epi.6.

DE illicita excommunicatione lex Iuſtiniani Imperatoris catholici, quam probat, & ſeruat catholica eccleſia, cõſtitutione cxxiij.e [e] cap.cccli.decreuit, vt nemo epiſcopus, nemo presbyter excõicet aliquem, antequam cauſa proberur, propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † aliquẽ excommunicauerit; ille quidem, qui excõicatus eſt, maioris [f] ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat: is autem qui legitime [g] non excommunicauerit; in tantum abſtineat a ſacra communione tempus, quantum maiori ſacerdoti viſum [h] fuerit: vt quod iniuſte fecerit ipſe, iuſte patiatur. Et hic S.Gregorius ad Ioannẽ epiſcopum iniuſte excommunicantem inter cætera ſcribit dicens: [Caſſatis prius, atque in nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex B.Petri principis Apoſtolorum auctoritate decernimus, triginta dierum ſpatio te ſacra communione [i] priuatũ ab omnipotenti Deo noſtro tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lachrymis exorare. Quòd ſi hanc ſententiã noſtram te cognouerimus impleſſe remiſſius; non iam tantum in iuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, adiuuante Domino ſeuerius puniendam.] quia nemo præpropere, vel præpoſtere, ſcilicet non cõmonitus, neq; cõuentus †, eſt iudicandus. De conuentione autem huiuſmodi patratoris manifeſtorũ [k] criminum lex dicit.

† al.remiſſius.

excõ.ſacro. Item crimen ſacrilegij dignum eſt depoſitione, vt 81. diſt. Apoſtolus. nec poteſt promoueri talis, vt ibi dicitur quare ergo tamen pœna ſuſpenſionis xxx. dierum infligitur ei, ut inf.eod.c.prox. Sed forte ibi loquitur cum agitur ad depoſitionem. Vel dic, quod non quodlibet ſacrilegium inducit depoſitionem.

Sacrilegium eſt depoſitione dignum.

ADDITIO. Nam varia eſt pœna ſacrilegij, prout not. 17.q.4.ſacrilegium.

Virtus oĩa percunctaſ.

d ¶ Et dum præcipites.] Iudices non erant præcipites ad excommunicandum, ut extra de app. reprehenſibilis iniquitas enim omnia præcipitat: virtus autem lenta eſt & omnium percunctatrix. de pœn.d.3. inter hæc hircum.

DE illicita.] CASVS. Hoc dicitur in duas partes. In prima dicitur, q̃ duæ factæ fuerunt quæſtiones in concilio Pariſien. ſcilicet a quo petat abſolutionem iniuſte excommunicatus: & quam pœnam patitur iniuſte excommunicans. & reſpondet q̃ nullus debet iniuſte excõicare. & ſine cauſa: & q̃ iniuſte excommunicatus a maiori prælato petere debet abſolutionẽ: iniuſtus vero excommunicator priuari debet communione ſpatio xxx. dierum: quod probat auctoritate Greg. In ſecunda parte quærebatur quoties aliqs ſit vocandus ad cauſam: & ſi non uenerit, virum poſſit cõtra illum ſententia ferri. Et reſpõdet q̃ tribus edictis, uel vno pro oĩbus peremptorio eſt qs vocandus ad cauſam: & ſi non venit, tanquam cõtumax poterit cõdemnari: nec releuatur ſententia per appellationem. De tribus edictis probatur quatuor auctoritatibus, ſcilicet auctoritate legis. & tribus auctoritatibus alijs de vno peremptorio, pbat duabus auctoritatibus. ſcilicet per eandem legẽ. & auctoritate Africani concilij de ſentẽtia in contumaceꝫ ferenda probatur auctoritate Greg. Secũda pars incipit ibi [De cõuentione auctoritatibus.] ideſt, citationibus. Et hãc literam ſic ordinabis [De tribus &c.] ideſt, de conuentis tribus auctoritatibus.

e ¶ Cxxiij.] Hodie non diſtinguitur liber iſte per c. 1. ponitur autem lex iſta in authen. de ſanct. epiſcop. collat. 1. 2. quæſt. 3. nemo epiſcopus.

f ¶ Maioris. Quando ſuperior poſſit abſoluere ligatũ ab inferiore, not. 11.q.3. ſi epiſcopus. Quæ autem pœna punitur iniuſte excommunicans, habes extra de ſenten. excom. ſacro.

† Sub. nec tot ſunt conſtitutiones in corpore authenticorum. ſed dic q̃ appellat hic conſtitutiones diuerſitates rubricarum. quia vt patet in auth. frequẽter in una cõſtitutione continentur plures rubricæ ſecundũ Io. de Faut.

g ¶ Qui legitime.] Etiam ſi iuſta fuerit cauſa excommunicationis. ut extra de ſent. excom. ſacro.

h ¶ Viſum. Hodie relinquitur arbitrio iudicis, uel epiſcopi, ſed tantum menſis ad hoc præfigitur, ut extra de ſent. excom. ſacro. Vel dic q̃ ſecundum arbitrium ſuperioris carebit communione hominum, ſed tamen ipſo iure eſt priuatus ingreſſu eccleſiæ.

i ¶ Communione.] Hodie tantum ab ingreſſu eccleſiæ. ut ext. de ſent. excom. ſacro.

k ¶ Manifeſtorum.] Argu. q̃ in manifeſtis criminibus præcedit admonitio. arg. 3.q.5. quia ſuſpecti arg. contra extra de iureiur. ad noſtram.

l ¶ Lex.] Hæc lex inuenitur niſi intelligatur ex tenore legis, quæ eſt, C. quomodo & quando iud. conſentire.

a ¶ Auctoritatibus.] Id est, citationibus.
b ¶ Peremptorio.] Dico q̃ quilibet iudex potest peremptorium mittere, vt probatur extra de iudic. & re iud. cũ Bertholdus in prin. extra de off. iud. del. ex literis. licet oẽs decre consueuerint q̃ tantũ ordinarius vel a principe delegatus possit illi mittere. ut in authen. de lit. §. oẽm. in fi. coll. 9. C. ũ iud. sancimus. in fi. ext. de app. cũ sit Roma. Itẽ peremptoriũ nõ est ratum mittẽdũ nisi cogat necessitas, ut ext. de dila. c. 1. ff. de iudi. nõn ũ quã. Itẽ scias q̃ licet lex dicat q̃ iudex debet mittere adhuc vnum edictum post peremptoriũ, vt ff. de iud. & post. illud tñ nõ est verum, nisi velit iudex gratiã facere ei ex de offi. deleg. consuluit. Itẽ dicunt quidam, q̃ peremptoriũ debeat continere tñ quantũ si quodlibet tñ edictũ præponeretur. C. quo & qñ iudex an authẽ. qui semel. Sed verius credo, quod illud sit in iudicis arbitrio, ut ext. de app. cũ sit Romana. Item licet iudex tribus edictis de uno peremptorio debeat cauere, si tamen pars non venerit ad primam citationẽ punitur in sumptib. litis. C. de iudiciis cum authẽ. Si iudex terminet. & non apponat hoc adiectionũ, peremptorie, vt intelligat citatus peremptorie, vt C. quando & qñ iudex tres denunciationes. Itẽ si reus ad primã citationẽ dicat se nolle venire, nõ est denuo citãdus, quia ideo vocatur, ut primam eius contumaciã. ff. de re iud. contumacia. cũ ergo certũ sit eum nolle venire nõ est denuo citãdus, quia in mora, nõ in certo loco est cõiectus. & de verb. obligationum. Sed quid si iudex proferat sententiam cum citatus nõ peremptorie? vi q̃ nõ teneat sua. vt C. quomodo & qñ iudex. l. ea. quæ & hic idem videtur ar. cũ C. quomodo & quando iudex, cessante.
a ¶ Ex appellationẽ.] Nã contumax non audit appellans, ut 2. q. 6. §. sunt etiam quorũ. sed est arg. contra. 1. q. 9. ecuera extra de sent. excom. per tuas.
d ¶ Ex Euangelica auctoritate.] Nam paterfamilias bis misit seruos suos. tertio filiũ ad inuitatos. Vel loquitur de Euangelica denunciatione, ut 2. q. 1. si peccauerit. 1 c ¶ Iu-

Citatio peremptoria an possit a quocunque iudice mitti.

1 Et 17. q. 4. de presbytero.

[Quicumque tribus auctoritatibus [a] iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio [b], idest, quod cautam extinguit, fuerit euocatus, & præsentiam suam apud eum iudicem a quo ei denunciatũ est, exhibere noluerit, aduersus eum, quasi in cõtumacem, iudicari potest. Quinimo nec; retractari per appellationem [c] negocia possunt; quotiescunque in contumacem fuerit iudicatum.] Et hanc sententiam de tribus auctoritatibus conuentis ex Euangelica auctoritate [d] Cœlestinus ℣ ad Nestorium dicens, & Ephesina ℣ synodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Ioannem scribens comprobat. De peremptorio autem scripto Africanum cõcilium demonstrat de Cresconio, vt si conuentus resipiscere detrectauerit, suo cõtemptũ, & sua contumacia faciente, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Item beatus Gregorius de sententia in contumacem scribens ad Maximum præsumptorem Salonitanum episcopum dixit: [Hortamur, vt ad nos venire omni postposita excusatione festines: quatenus seruata iustitia, hæc, de quibus accusaris & cognoscere, & finire secundum canonica instituta Christo reuelante possimus. Ita autem fac, vt ad veniendum amplius iam moras nõ ingeras: ne ipsa te magis absentia obnoxium his, quæ dicuntur, adiuuet: & nos in te hæc res non solum propter dicta crimina, quæ purgare subterfugis, sed etiã propter inobedientiæ culpam, durius scilicet, ut in contumacem, cogat ex concilio ferre iudicium [e].]

In cod. Theod. li. 5. sententiarum Iulij Pauli tit. 5. partim in interpretatione, partim post interpretationem.

c. 15. & 44.

lib. 5. epist. 3.

℣ ¶ cxxiij.] *Sic est, & in nouellis Iustiniani, & in Epitome Iuliani antecessoris, & in aliquot Gratiani codicibus; licet in alijs sit cxxvij. Numerus autem capitis emendatus est ex vetustis exemplaribus. Olim enim non illa per capita, non per libros diuisa citabantur.*

℣ ¶ Cœlestinus. *In concilio Ephesino bibliotheca Vaticana, & Lutetia impresso in epist. ipsa Cœlestini ad Nestorium hæc latent ad hoc caput pertinẽtia.* Scias uolo post primã & secundã illius, (scilicet Cyrilli) & hãc nostrã correptionẽ, quã constat esse iã tertiã, ab vniuersitate collegii, & cõuentu Christianorũ te prorsus esse seiunctũ: nisi mox quæ male dicta sunt corrigant. *In eadem vero concilio nuper Ingolstadij impresso, epistola hæc est in tomo primo, c. 16.*

℣ ¶ Ephesina. *In ipsũ Vaticano, & Parisijs Ephesini cõcilij, exẽplaribus in epistola ipsius synodi ad Nestoriũ hæc habẽtur.* Bene, autẽ simul præsidente sanctæ synodo, q̃ in magna Roma cõgregata est, sanctissimo, & reuerendissimo fratre, & cõministro nostro Cœlestino, & cpo; & tertia te hæc conuectamur scriptura, &c. *In alia vero epistola ipsius Nestorij post mentionẽ duarũ citationũ additur,* Canonibus aũt præcipientibus euocari tertia vocatione inobedientem, dirigẽtes ad eum rursus alios sanctissimos episcopos, contumacem inuenimus, & renitentem, &c.

Contumax non appellat.

e ¶ Iudicium. Potest intelligi de infamato, qui se vult expurgare vende propter hoc erat deponendus.

In concilio autem Ingolſtadij excuſo tomo 2.c.2. ſunt expreſſæ tres citationes ipſius Neſtorij.

Item Origenes ſuper Leuiticum,hom.14. ad c.24.

¶ Vita,non ſententia ab eccleſia aliquem eijcit,vel ad eam reducit. C. VII.

Sent.a.diſt.18. ſup. ead.ſi quis.

CVm aliquis exit a veritate,a timore Dei,a fide,a charitate,exit de caſtris eccleſiæ; & ſi per epi vocē mini me abijciatur:ſicut è contrario,dum aliquis non recto iudicio foras mittitur;ſ. ſi non ante exierit,i. ſi non egerit, ut meretur exire;nihil lęditur.Interdum.n.qui foras mittitur,intus eſt: & qui foris eſt, intus retineri videtur.

¶ *Apud Origenem poſt c.qui negligunt. ſup. eadem citatum,ſequitur*. Ille tamen,qui licet matre Iſraelitide,Aegyptio tamen patre progenitus eſt,exijt, & nominā nomen maledixit.De quo ego puto, quod niſi exijſſet, nec litigaſſet aduerſus verum Iſraelitam, nec nominans maledixiſſet.Exijt.n.a veritate: exijt a timore Dei,a fide, & charitate:ſicut ſuperius diximus,quomodo per hæc quis exeat a caſtris eccleſiæ, &c.

Item Auguſt.ſerm.21. de verbis Domini.

¶ Et qui aperto ſacrilegio,& qui peruerſa vita fidelibus non ſociantur, ad eccleſiam non pertinere probantur. C. VIII.

1.Cor.3. In epiſt.Iudæ. † al.referuntur.

DE illis,qui ſunt ab eccleſia ſegregati,non dicit [a] [ea, quæ ſunt ſpiritus,non percipientes] ne ad ſciētiæ [b] perceptionē referrentur: † ſed dictum eſt, Spiritum nō habentes. [*& infra.* ¶ Hoc vtiq; a nullo modo diceret ab eccleſia ſegregatis,qui dicti ſunt ſpiritum non habentes.Sed nec ille dicēdus eſt eſſe in eccleſia, [c] & ad illā ſocietatem ſpiritus pertinere, qui ouib. Chriſti ficto corde miſcetur.Sanctus.n.ſpiritus diſciplinæ fugiet fictū.] Neque.n.ſolum β ad eccleſiam non pertinent,qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt,ſed ēt illi,qui in eius vnitate corporaliter miſti per peſſimam uitā ſeparantur.

Hipocritæ non habent ſpiritum ſanctum.

¶ *In ſermone indicato B. Aug agens de eis,qui ſe omnino ab eccleſia ſeparauerunt,ait, horum ſchiſma longe diuerſum eſſe ab illo, quo aliqui in eccleſiæ vnitate permanētes inter ſe diſſentiunt prout Corinthij faciebāt:ad quos Paulus ſcribens epiſt.1.carnales eos vocat;quia dicerent, Ego ſum Pauli,ego vero Apollo.De illis ergo(inquit B.Aug.) qui plane ſunt ab eccleſia ſeparati, non eſt accipiendum, quod dicit Apoſtolus 1.Cor.3.* ea, quæ ſunt ſpiritus non percipientes,*ſed quod dicit in ſua epiſtola Iudas*, qui ſegregant ſemetipſos,animales, ſpiritum non habentes.

a ¶ Hoc vtique.] *Repetendum eſt quod apud B. Aug. antecedit de paruulis, & carnalibus, qui tamen ſunt intra eccleſiæ vnitatem.* Poſtremo(*ait*) vt certiſſime nouerimus,quod paruuli in Chriſto,non percipientes,quæ ſunt ſpiritus Dei, habent tamen ſpiritum Dei, paulo poſt, intueamur,quemadmodum eos ipſos increpans ait,neſcitis,quia templū Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis. [Hoc vtique nullo modo diceret ab eccleſia ſegregatis,&c.

β ¶ Neque enim ſolum.] *Hinc vſque ad finem non ſunt inuenta. Facit tamen ad hanc ſententiam, quod ſcribitur libro 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, c.17.*

Item ex quinta ſynodo,collatione 1.

Sap.1.

a ¶ Non dicit.] Iudas Apoſtolus.

b ¶ Scientiæ.] Hoc uult dicere, q hæretici, & hypocritæ ab eccleſia ſunt ſegregati, nec ſpiritum ſanctum habent, licet habeant dona ſpiritus ſancti, i. ſcientiā, & fortitudinem.

c ¶ In eccleſia.] Inf. de conſec. diſt.4.eſt unitas.cōtra. ſed ibi eccleſiæ nomen largius ſumitur, & cōprehendat bonos, & malos. ad hoc facit 11.q.3. aud. & melius c.nolite 1.

a ¶ Certe

1 Hic uero ſumitur eccleſia *p* triūphante.

DE illis] CASVS. Dī in hoc c. q̄ ſunt duo genera hominum, qui ſunt ab eccleſia ſeparati,ſ.iuſte excōicati, & hypocritę de quibus dicit Arg. q̄ ſpiritum ſanctum non habēt: dona tamen eius(ut ſcientiam) habent. Et hoc probatur auctoritate Iudæ.

VEl intelligas iſtud de ſent.excō. & non de diffinitiua: quia illa non fertur niſi lite conteſt.qualiter autem in criminalibus ferenda ſit ſententia.notaui 3.q.9. in ſumma.Ioan.

CVm aliquis] CASVS. Dicitur in hoc c. q̄ ſi quis facit contra fidē, & ueritatem,ſi extra eccleſiam per prælatum non abijciatur,tamē extra eccleſiam eſt: ſicut econuerſo ſi q̄ iniuſte excommunicatur in eccleſia rēmanet, & non lædit:& ita contingit, q̄ qui foras mittitur,intus eſt: & qui foris eſt,uidetur intus retineri.

Digitized by Google

a ¶ Certum eſt.] Anathematizatus.] Scilicet iuſtè: nam quoad Deum æquè ſeparatur quis a Deo per peccatum, ſicut per excommunicationem.

b ¶ Separationem.] Sup. 4. q. 4. Engeltrudam.

ILLICITA. Hæc eſt 3. pars q. in qua probatur, quod nullus bonus debet alũ maledicere, niſi quando aliud facere non poteſt: & tunc amore iuſtitiæ, non timore vel ultione. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex ſupradictis, quod iniuſta ſnia ex communicatum nõ lædit, ſed excommunicantem, & ideo innocentes ex crimine alterius excõmunicari nõ debent: ſicut a quibuſdam imprudentibus fieri cõſueuit. poſtea obijcit contra prædicta dicẽs, q̃ non ſolum innocẽtes, ſed nec criminoſi ſunt maledicendi: & ad hoc probãdum inducit tres auctoritates. & hoc patet per ſeq. duo c.

c ¶ In epiſtolã.] Iudæ originaliter, ſed in cõmentarijs Hiero. ſuper epiſ. ad Titum cap.

S I igitur.] CASVS Hic oſtendit Hieronym. q̃ ex ore prælati maledictum exire non dẽt ad inſtar Michaelis, qui diabolo maledicere noluit cũ ſecum de corpore Moyſi altercaret: & ad inſtar populi Iſraelitici, quem Dñs præcepit i duas partes diuidi, ut ſex maiores trib. ſuper mõtem Garizin populo benedicerent, & ſex minores trib. ſuper montem Heliel, ſiue Hebal, ut maledicerent tranſgreſſoribus legis.

d ¶ Diabolo.] Cum contendẽbat de cõrpore Moyſi.

e ¶ Blaſphemiæ.] Cũ non aliud dixit quã hoc, imperet tibi Deus. ſed unde hoc habuerit Apoſtolus, ignoratur.

f ¶ Populo.] Illo qui ſeruaret legem Dei.

g ¶ Altero.] Ideſt, Hebal.

h ¶ Heliel.] In prox. c. vocat eundem montem Hebal.

i ¶ Maledicant.] Non ſeruantibus.

C VM ergo.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ duplex eſt propoſitum hominum. Nam quidam ſpõte faciunt bona, quidam metu malorum, & timore ſuppliciorum. primi deſignantur per ſex maiores tribus, quæ ſuper montem Gariz incedentes electi erant ad benedicendũ: ſecundi vero, qui timore vel metu bona faciunt, indicãtur per alias ſex minores trib. q̃ iuxta montem Heliel, ſiue Hebal poſitæ erant, & paratæ ad maledicendum.

k ¶ Propoſiti.] Ideſt, utrijs modis ſeruatur lex. quidam ſeruant eam amore iuſtitiæ, quidam timore pœnæ.

l ¶ Ad ſalutem.] Sicut Paulus ſup. prox. q. 4. quis nos tamen quamdiu ſemilis timor eſt in homine, non ſaluatur. ut ſup. prox. q. 6. 6. ex his.

m ¶ Malorum.] Idem dicitur in Deuteronomio.

¶ A Deo ſeparamus; quos impios demonſtramus.

C. IX.

Luo p. 14. c. 49. Pann. l. 5. c. 89.

CErtum eſt; quòd qui impius demonſtratus eſt; omni modo ſeparatus eſt à Deo: ſicut etiam ille qui anathematizatus, [a] tanquam impius ſeparatus eſt. Nihil. n. aliud ſignificat anathema, niſi à Deo ſeparationem. [b]

3 *Illicita ergo excõmunicatio, ut ex præmiſſis apparet, non lædit eum, qui notatur, ſed à quo notatur: ac per hoc qui innocentes ſunt, ex alterius crimine condemnari non poſſunt, ſicut ab imprudentibus familiæ potentum pro peccatis dominorum ſolent notari. Sed adhuc obijcitur, quòd non ſolum innocentes, ſed nec etiam criminoſi ſententia maledictionis ſint feriendi. Ait enim Chriſtus in Euangelio,* [*Orate pro perſequentib. & calumniantibus vos, benefacite his, qui vos oderunt;*] *Item Apoſtolus.* [*Benedicite perſequentibus vos, benedicite & nolite maledicere.*] *Item* [*Maledici regnũ Dei non poſſidebunt.*]

Matth. 5. Rom. 12. Gal. 5.

Item Hieronymus in epiſtolã [c] *ad Titum initio. c. 3.*

¶ Ab omni maledicto fideles immunes eſſe oportet.

C. X.

In epiſt. Iuda.

SI igitur Michael non fuit auſus diabolo; [d] & certe maledictione dignißimo iudicium inferre blaſphemiæ; [e] quanto magis nos ab omni maledicto puri eſſe debemus? Merebatur diabolus maledictum: ſed per os Archangeli blaſphemia exire non debuit. Relege veteres libros, & vide, quæ tribus in monte Garizin conſtitutæ ſint, vt benedicerent populo, [f] & quæ in monte altero, [g] ut maledicerent: Ruben, qui maculauerat torum parentis, & Zabulon nouiſſimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel † [h] ponuntur; vt maledicant [i] his, qui maledictione ſunt digni.

Deut. 27.

† *al Hebal.*

Item in libro Ioſue.

¶ Quos ſignificent illi, qui ad benedictionem, quiue ad maledictionem de filij Iſrael electi ſunt. C. XI.

Origenes ho. 9. ad c. 9. Ioſue.

CVm ergo in ſingulis quibuſque fidelium talis ſit propoſiti [k] varietas; hoc mihi deſignari uidetur in hoc loco, quòd dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt (illũ, qui ad benedictionem electus eſt) iſtos figuraliter † indicent, qui non metu pœnæ, ſed benedictionum, & repromiſſionum deſiderio veniunt ad ſalutem: [l] illi uero dimidij, qui iuxta montem Gebal † incedũt, in quo maledictiones prolatæ ſunt, iſtos alios incedent, qui malorum [m] metu & ſuppliciorum timore cõplentes quæ in lege ſcripta ſunt, perueniunt ad ſalutẽ.

† *al. ſingulariter.*] orig.

† *al. Hebal.*

SED QVI PRO . CASVS. Probatum eſt ſup. q̃ criminoſi male dicendi non ſunt. Nunc oſtendit Gratian. q̃ ſunt maledicendi. Et hoc probat xj. auctoritatibus, vel rationibus. quæ ſatis in littera patent, & hoc in prima parte. In ſecunda parte diſtinguit inter maledictum &

Sed qui pro perſecutoribus iuſſit orare: primos parentes pro tranſgreſſione mandati, mortis maledicto percuſſit. Cain quoque, quia prima prauaricationi [a] *fratricidium adiunxit, ſententiam maledictionis à Domino reportauit. Abrahæ quoque Dominus dixit:* [*Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi.*] *In Euangelio etiam cum eſuriens veniret ad ficum, non inueniens fructum in ea, ſua maledictione, perpetuæ ſterilitate ipſam damnauit.* ¶ *Item Noe cum verenda ſua à Cham deriſa cognoſceret, filium eius Chanaam* [b] *maledicens dixit:* [*Maledictus Chanaam, ſit ſeruus fratrum ſuorum:*] *Itẽ Iſaac cum benediceret Iacob filio ſuo, ait:*] *Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus: & qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur.*] ¶ *Item, ſicut in libro Deuteronomij legitur, Moyſes ex p̃cepto Dei duodecim trib filiorũ Iſrael in duas partes diuiſit, & ſex tribus iuſſit, ut iuxta montem Gebal* † *incedentes maledictionem tranſgredientium legem vociferarentur: aliis vero præcepit, vt iuxta alium montem incedentes benedictiones obſeruantium inclamarent.* ¶ *In nouo etiam teſtamẽto Petrus Apoſtolus legitur. Simoni maledixiſſe, cũ ait:* [*Pecunia tua tecum ſit in perditionem,*] *Paulus quoque, qui dixerat:* [*Benedicite, & nolite maledicere*] *fornicatorẽ Corinthium iuſſit excommunicari.* ¶ *Item in eadem* [a] *epiſtola ait.*] *Si quis nõ fuerit ſecutus doctrinam Domini noſtri, Ieſu Chriſti, ſit anathema, maranatha.*] ¶ *Item Galatis.* [*Si Angelus* [c] *de cœlo ueniens aliud vobis euangelizauerit, anathema ſit.*] *Diſtinguendum eſt* [d] *ergo inter maledictum, quod prohibetur, & maledictũ quod à Domino, & ſanctiſſimis viris rationabiliter proferitur. Maledictũ, quod prohibetur eſt illud, quod p̃cedit ex voto vltionis, & odio perſequentis, non ex amore iuſtitiæ. Maledictũ uero, quo ſancti maledicũt, eſt illud, quod procedit ex amore iuſtitiæ, non ex liuore vindictæ.*

Vnde Gregorius ait in Moralib. lib. 4. c. 6.

Gen. 3. Gen. 4. Gen. 12. Mat. 21. Gen. 9. Gen. 27. Deuter. 27. † al. Hebal. Act. 8. Rom. 12. 1. Cor. 5. & 16. Gal. 1.

a ¶ In eadem.] *Antea legebatur, ut etiam in manuſcriptis, in alia. Huius vero loci, ac ſequentis ſenſum retulit Gratianus, non prorſus Apoſtoli verba.*

¶ Sancti viri non ex voto vltionis, ſed amore iuſtitiæ aliquos maledicunt. C. XII.

CVm ſancti viri maledictionis ſententiã proferũt; nõ in hanc ex voto vltionis, [e] ſed ex iuſtitiæ † examine prorumpunt. Intus enim ſubtile [f] iudiciũ † aſpiciũt, & malos foris exurgentia, quia maledicto debent ferire, cognoſcunt; & eo in maledicto nõ peccãt, in quo ab interno † iudicio non diſcordant. *Item ſupra capit. quinto*

† al. iuſtitia dominis. Beda in acta. c. 8. Iuo p. 14. c. 4. & 5. Pann. l. 5. c. 82.
† *Dei iudicium.*] vera lectio.
† al. *æterno.*

Motus primi non ſunt puniendi.

ADDITIO. De hoc etiã legi. & no. 3. 1. q. 4. §. his ita, in fine, uer. item Cham. c ¶ Si angelus.] Hoc expoſitum, eſt 3. 11. q. 1. ſi is, qui præſtolo d ¶ Diſtinguendum eſt.] Qui ex pertinacia maledixit, punitur, vt ex. de cle. malec. c. 1. q ex temeritate vel leuitate meretur veniã, vt 2. q. 3. ſi q̃s iratus. §. 1. & §. notandum. talis enim venialiter peccat, ut 25. di. ſupra alias. in fi. q ex inſania miſeratione dignus eſt, vt C. ſi q̃s Imper. maled. l. vnica.

Maledicens an ſemp puniri debeat.

CVm ſanct.] CASVS. Datur in hoc c. q̃ duo ſunt genera prælatorum. ſ. boni, & mali, & maledictio bonorũ p̃latorum iuſta eſt, & de iuſtitia procedit; quia in mente diuinum iudicium reſpiciũt, ſicut fuit maledictio, q̃ fecit Deus in primum parentẽ, & quæ facta fuit in illũ, q maledicebãt Abrahæ. Maledictio malorum prælatorũ eſt iniuſta, q̃ a liuore vindictæ p̃cedit, à quo liuore vindictæ boni debẽt abſtinere. Et hoc probat auctoritate Apoſtoli. [Intus.] an mẽte. [Subtile.] ideſt, diuinum. [A quo.] ſcilicet liuore vindictę. ſeq. duo c. patẽt, in quibus dicit q̃ cum diſcretione dẽt aliquis corrigi, nel excommunicari.

e ¶ Vltionis.] 3. 45. d. c. vera iuſtitia. 3. 86. d. odio.

f ¶ Subtile.] Arg. q̃ ſubtilitas eſt i canonibus cõſideranda. arg 2. q. 1. in primis. arg. contra extra de appella. dilecti. & inſtitut. de fideicom. hæred §. ſed quia vbi dicitur, q̃ ſubtilitas pernicioſa eſt in legibus, & ſimplicitas eſt amica veritatis. Ioan.

Subtilitas reprobatur.

& maledictum. Nam maledictum quod ſit amore iuſtitiæ, non prohibetur: quod uero ſit libidine vicißcendi uel odio perſequentis, prohibetur. Secunda pars incipit ibi. ¶ Diſtinguendum.] Et ad hoc inducit ſeq. c.

a ¶ Apo-

Digitized by Google

[a] Apoſtolicæ.] ¶ Exemplo.] Qui tradidit Corinthium Satanæ. r

[b] ¶ Errantium.] in fid. Io.

[c] TAm ſacerdotes.] ¶ Fideles.].i.prælati, ſic nō eſt hic ar.q̄ iſtud ſi peccauerit, &c. ſpectat ad omnes.

[d] ¶ Separentur.] Ergo ſacerdotes habēt officium excōicandi vt 2.q.1. nemo ep̄s.

Dē excommunicationis.] CASVS. Grego. vel quidam alius quendam excōicauit interpoſita comminatione de grādi ipſum, de quo cum ipſe conqueretur, ſcribit ei Grego. & reprehēdēdo eum dicit. q̄ iniuſtè conqueritur. Et hoc p̄bat auctoritate Apoſtoli dicētis. q̄ nos omnē inobedientiā debemus vlciſci. Vel dic. q̄ ſimpliciter nō fuit excōicatus, ſed citatus fuit ſub periculo ſui gradus. vel gradatim facta fuit citatio, ſ. primo, ſcdo, & tertio: & ita excōicatus fuit, niſi tunc uenerit, & ita ſm varias expoſitiones vario modo formabis caſum. ultima tamen expoſitio bene innititur ex litera.

[e] ¶ Gradus.] Quia ſub periculo gradus honoris ſui excōicauerat eū, uel ſm gradum honoris ſui vocauerat ipſum: nam aliter vocandi ſunt maiores, aliter minores: vel qa gradatī vocauerat ipsū in vltimo pemptorio.

Reſecādæ.] CASVS. Oſtēdit in hoc c. Hier. q̄ inobedientes a cōſortio bonorū & repellēdus. & hoc p̄bat quinq; exēplis, ſ. ouis ſcabioſę, & putridę carnis & fermēti, & Arij hęretici, & ſcintillę: [Ardeat dom⁹.] ſ. corrūpat, ſ. maſſa [putreſcat.] ſ. corp⁹ [intereāt.] ſ. pecora. [f] ¶ Ouis.] 45. diſt. ſed illud.

[g] ¶ Totum orbē.] Totum dicit, & tamen tātum Alexādrinam eccleſiā intellexit. vt 1.q.1. manifeſtū. Vel dic. totā qa eius ſequaces erāt per totū orbē.

Corripiantur.] CASVS. Dicebant quidam, q̄ epiſcopi non debent aliquem excommunicare, uel ſeparare ab alijs. quoniam præſciti omnes damnabuntur & prædeſtinati ſalui erunt. Et reſpondet Auguſt. cum neſciamus quis ſit prædeſtinatus, & quis præſcitus: ſic

¶ Scriptura ſacra duobus modis maledictū memorat: aliud videlicet, quod approbat; aliud, quod dānat. Aliter enim maledictū p̄fertur iudicio iuſtitiæ, [a] vt in ipſo primo peccāte prolatū eſt, cum audiuit: [Maledicta terra in opere tuo, &c.] & ſicut Abrahæ dicit: [Maledicam maledicentibus tibi.] Aliter uero p̄fertur maledictum, quod nō in iudicio iuſtitiæ, ſed liuore vindictæ p̄mitur: à quo uoce Pauli Apoſtoli prędicātis ceſſare admonemur, qui ait: Benedicite, & nolite maledicere. Gen. 1. Gen. 12. Rom. 12.

[a] ¶ Iuſtitiæ.] *In his, quæ ſequūtur, nō omnino refert Gratianus ipſa uerba B. Gregorij, neque etiā cæterorū collectorū, licet ppius ad eos accedat. Sentētia tñ ea. manet.*

Item Pelagius Papa Anglio epiſcopo.

¶ Errantes, & in errorem mittentes excommunicentur. C. XIII.

APoſtolicæ auctoritatis exemplo [a] dicimus, errantium, [b] & in errorem mittentium ſpiritu tradendos eſſe Satanæ, ut blaſphemare dediſcant. 1.Cor.5.

Item Anacletus Papa, epiſt.3.

¶ Delinquentes corrigantur à ſacerdotibus, incorrigibiles inuenti excommunicentur. C. XIIII.

TAm ſacerdotes, quàm reliqui fideles [c] oēs ſummā curam habere debēt de his, qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut ſi incorrigibiles apparuerint, ab eccleſia ſeparentur. [d] Iure.l.1.c.158. Iuo p.5.c.250.

Item Gregorius Papa lib.2. epiſt.37. ad Natalem epiſcopum.

¶ Secunda; uel tertia admonitione interpoſita, excommunicationis ſententia procedat. C. XV.

DE excōmunicationis articulo (quæ tamē interpoſita conditione gradus, β [e] ſecūdo, uel tertio iā, vt ita dicā, ex neceſſitate ſubiūcta eſt) beatitudo veſtra immerito quæritur, cū Paulus Apoſtolus dicat: [In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.] 2.Cor.10.

β ¶ Gradus.] *In tribus vetuſtis exemplaribus epiſtolarū B. Gregorij, & uno Gratiani legitur*, gradu ſecūdo, &c.

Item Hieronymus in epiſtola ad Galatas, c.5.

¶ Mali ab eccleſia ſunt eliminandi. C. XVI.

REſecandæ [γ] ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis [f] à caulis repellēda; ne tota domus maſſa, corpus, & pecora ardeāt, corrumpātur, putreſcāt, intereant. Arius in Alexādria vna ſcintilla fuit: ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum orbem [g] eius flamma populata eſt.

γ ¶ Reſecandæ.] *Apud B. Hieronymū legitur*, ſecandę putridę carnes, & ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum.

Iſtè Auguſtinus in li. de correptione, & gratia, c.15.

¶ Pro diuerſitate culparum ſubditi à præpoſitis corripiantur. C. XVII.

COrripiantur itaque à p̄poſitis ſuis ſubditi fratres

sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus, & laboremus saluos esse, & ideo vbicunque aliquem incorrigibilem inuenimus, separare eum ab alijs debemus forsan ipsa separatione sanandam: ne eius contunctione alij polluantur, ad instar morbidæ ouis, quæ est a sa-

correptionibus de charitate venientibus pro culparum diuersitate diuersis, vel minoribus; vel amplioribus, quia & ipsa, quę damnatio nominatur, quam facit episcopale [a] iudicium (qua pœna in ecclesia nulla maior [b] est) potest, si Deus voluerit, in correctionem saluberrimam cedere, atque proficere. Neq; enim scimus, quid contingat sequenti die. An ante finem vitę huius de aliquo desperandum [c] est? Aut contradici Deo potest, ne respiciat, [†] & det pœnitentiam, & accepto sacrificio spiritus contribulati, cordisque contriti, a reatu quamuis iustæ damnationis absoluat, damnatumque [d] ipse non damnet? [e] pastoralis tamen necessitas habet, ne per plures serpant dira contagia, separare [f] ab ouibus sanis morbidam, ab illo, cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Nescientes enim quis pertineat ad prædestinatorũ numerum, quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus saluos fieri.

† al. recipiat.

a ¶Damnatumque.] *Sic emendatum est ex originali, nec glossa visa est impedire, Antea legebatur*, damnatũ, quem ipse non damnat.

Item Prosper libro secundo de vita contemplativa, cap. 7.

¶Qui corrigi nolunt, excommunicationis ferro debent abscindi. C. XVIII.

† Ea. Jorig.

ECce [†] autem crimina quorumlibet, si ipsis criminosis confiteri nolentibus, [g] vndecumq; [h] clarucrint; quæcumque non fuerint patientiæ [i] leni medicamento sanata velut igne quodã piæ increpationis vrenda sunt, & curanda. Quòd si nec sic quidem æquanimiter sustinẽtis, ac pie increpantis medela processerit, † in eis, qui diu portatu, & salubriter obiurgati corrigi noluerint; tanquã putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi: ne sicut caro morbis emortua, si abscissa nõ fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis [k] suę contagione corrumpit; ita illi, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistunt, si moribus depravatis in sanctorum societate permanserint, eos exemplo suę perditionis inficiant. [β]

† al. profecerit.

β ¶Inficiant.] *Apud Prosperum continuo sequitur, cap. porro. infra de pœnit. dist. 1.*

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

e [¶] Desperandum est. *inf. 31. q. 2. nullum. & de pœ. d. 7. nemo.*

d [¶] Damnatumque. Ab ecclesia.

e [¶] Non damnet.] ideſt, non disponit damnare æternaliter.

f [¶] Separare.] Quia talis damnatio medicinalis est, nõ mortalis, ut 2. q. 1. multi.

ECce autem. CASVS. Docet Prosper in hoc. q. si crimina aliquorum nolentium cõfiteri fuerint manifesta, vel probata, prælati eorũ debent eos ptius admonere, & increpare, vt emendentur, quod si nõ fecerint, ferro excõmunicationis sũt ab alijs separandi, ne exemplo suæ perditionis alios interficiant, si in eorũ societate perseueret, sicut contagione putridæ carnis cæteræ partes humani corporis cõrumpuntur.

g ¶Nolentibus. Arguit hic, q̃ in nouis rijs requiritur admonitio, vt 3. ea. c. de illicita. Itẽ est hic arg. q̃ licet qs neget crimen, tñ dr notorie. Item hic argu. quod etiamsi in modũ exceptionis est aliqd crimen probatum, q̃ est facta fides, & potest talis puniri nisi corrigatur: ex hoc q̃ dicit, undecunque clarucrint. Nã & iudicium hæreticorum clarificat ecclesiam, vt 3. c. q. 1. subdiaconus. Ad hoc põt dici q̃ in causa denunciationis loquit, vbi qualiscunque scientia sufficit, vt dixi 22 q. 5. hoc videtur, & 2. q. 1. multi, & licet in causa denunciationis agatur ad pœnitentiam, tamen si noluerit postea pœnitere, potest puniri. Alij intelligunt de crimine notorio.

[f] Ista fuit sententia B. & Hugo. & Laur.

a sanis separanda. Et quod dicitur in litera, [¶] Damnatio. ideſt. anathema. [¶] Respiciat.] Dando gratiam suam [pœnitentiam.] ideſt. contritionem. [Damnationis.] ideſt excommunicationis.

a ¶Episcopale.] Argu. q̃ excommunicatio spectat tantum ad officium episcopale. nam mucro episcopi dicitur. 16. q. 2. usus. De hac materia dixi 2. q. 1. nemo episcopus.

Excõicatio dicitur mucro epi.

b ¶Maior.] Si excõicatio est maxima, ergo non debet infligi pro leuibus criminibus, vt sup. 24. q. 1. non affectamus. in fi. & 11. q. 3. nemo episcopum, & c. episcopi.

i ¶Patientiæ. ideſt, quod propter denunciationem noluerit corrigi si intelligas prout alij intelligunt de notorio crimine, tunc exponas si non fuit dispensatũ cũ eis: nam hinc episcopus cum talibus potest dispensare, extra de iudicijs. at si clerici.

k ¶Putredinis.] Hoc intellige cum fine scandalo id fieri potest vt sup. proxi. q. 4. cum quisque.

Periculum ad tutorem spectat, vbi scit, se tutorẽ, licet simpliciter scien-

Aut

a ¶ Non tenentur.] Sup.d.56.cndecunq; & omnquã. Si habes. CASVS. Auxilius cpūs opus excommunicauit filiam Clatiani cum coniuge, & cum tota familia ſua, quæ non peccauerat. Super quo cum ab Aug. reprehenderetur, eo quòd propter peccatum unius nec uxor nec familia ſit excõmunicanda debebat ſe duobus exemplis, ſ. ſuorũ Chorepiſcopi Aquileiẽſis, & totius ciuitatis Hadrianorum, ubi non ſolũ malefactores ſunt puniti, ſed etiam familiæ eorum: & exẽplo quorundam ſacerdotum magni nominis, qui quondã excommunicauerũt parẽtes cum tota familia ſua. Aug. uero reſpondet eidẽ dicẽs, q̃ ille ſe tueri nõ poteſt cũ loquantur de corporali pœna: qua ſæpe unus punit̃ pro alio ad terrorẽ aliorum. Similiter exemplo illorum ſacerdotũ magni nominis ſe tueri non põt: quia ſi eſſent interrogati rationem reddere non poſſent, reſtat ut incõſultè aliquid facere non debeat, de quo ſi interrogetur, rectè reſpondere nõ valeat.

b ¶ Anathematizetur.] Alias minori excõicatione benè unus pro alio punitur. & ſic non ſunt contraria 99. diſtinct. oblationes. 17. quæſtione 4. minor. ext. de ſpon. non eſt uobis.

c ¶ Aut q̃ mariti.] Nec etiam ciuiliter uxor q̃ marito conſentit. C. ne uxor pro marito l. 1. per totũ niſi in caſu ubi res uxoris pro marito intelligitur obligata, C. de principio l. 1. & 2. & 3. in fi. leg. 12.

d ¶ Hæc enim.] Anthropophora eſt, q̃ poſſet dici, quia inuenio unum pro alio punitum.

e ¶ Fame.] Certè in hoc grauiter excedũt: nam iſtud ſpecialiter eis conceditur, aliis etiam interdictis. ext. de ſpõ. nõ eſt uobis. Sed pone, q̃ poſſit anathematizari ſi familia pro peccato alicuius, uel ciuitas tota nunquid erunt excõmunicati, qui naſcuntur ſic quam primum ſunt baptizati, an nõ? pro hoc facit, quia eadem familia eſt 7. q. 1. denique, ff. de iudi. proponebatur. Quidam tamen dicunt, quòd qui naſcuntur, non ſunt excõmunicari.

Ciuitate tota excõicata q̃ naſcuntur, q̃ſi ſunt excõmunicari.

b ¶ Ad legitur: quæ ẽi illos inuoluit, qui peccati conſcientiam nõ habebãt. Si ergo tam ſeuerißime pro peccatis parẽtum innocentuntur paruuli puniti; non dubium eſt, quin pro peccatis eorundem ſimia excõicationis pariter ferirj valeant. ¶ Hæc ita reſpondetur. Pro peccatis parentum paruulos corporaliter flagellari ex verbis Euangelij apparet: ubi diſcipuli de cæco nato Chriſtum interrogaſſe dicuntur: [Rabbi quis peccauit, hic, aut parentes eius, ut cæcus naſceretur?] In quibus etiã illud completur, quod Dominus ait ad Moyſem: [Ego ſum Deus zelotes viſitans peccata patrum in filios uſque in tertiam, & quartam generationem.] Spiritualiter autem peccatis parentum paruuli non tenentur: [a] ex quo per ſacramentum regenerationis ab originali peccato fuerint emundati. Vnde per Ezechielem Dominus ait: [Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur: filius non portabit iniquitatem patris, neq; pater iniquitatem filij: iuſtitia iuſti ſuper eum erit: & impietas impij erit ſuper eum.] Quæcumque ẽt peccata parẽtes commiſerunt, ex quo filius perſonaliter ab eis ſeparatus fuerit, ei non imputantur ad pœnam. Vnde peccato Adæ ideo omnes poſteri teneri dicuntur: quia nondũ aliquis ex illo materialiter fuerat proſeminatus. Quia uero apud Deum non ſententia ſacerdotum, ſed uita eorũ quæritur: patet, quod non eſt notandus ſententia, quem peccati macula non inficit. Hinc Paulus Corinthijs ſcribens ait: [Siquis frater nominatur fornicator, aut auarus, aut idolis ſeruiens cum huiuſmodi nec cibum ſumere debetis.] Ex quibus verbis datur intelligi, quod niſi primum aliquis nominatus [a] fuerit de crimine, ideſt, uel coram iudice accuſatus, & conuictus, uel in iure ipſe de ſe fuerit confeſſus: quod nec ſententia eſt feriendus; nec ab eius communione abſtinendum. Non ergo pro alicuius peccato tota familia excommunicanda eſt.

Exod.20. Deut.5.

Exech.18.

1.Cor.5. mutatis aliquantulum uerbis.

a ¶ Nominatus.] Hæc explanatio loci B. Pauli ad Corinthios & hic, & ſupra 11. q. 3. ad menſam, §. euidenter. uidetur accepta ex uerbis B. Auguſtini in lib. 50. homil. arum, homilia ult. c. 12. ſupra 2. q. 1. c. multi.

Vnde Auguſtinus ſcribit ad Auxilium epiſcopum, epiſt. 75.

¶ Pro peccatis patris non eſt filius anathematizandus.

Ino p. 34. c. 44. Paun. l. 5. c. 126.

C. I.

SI habes de hac re ſententiam certis rationibus, uel ſcripturarum teſtimonijs exploratam, nos quoque docere digneris, quomodo rectè anathematizetur [b] pro patris peccato filius: aut pro mariti, [c] uxor; aut pro domini, ſeruus; aut quiſquam etiam in domo nondum natus, ſi eodem tempore; quo uniuerſa domus eſt anathemate obligata, nascatur, nec ei poſſit per lauacrum regeneratio-nis in mortis periculo ſubueniri. Hæc [d] enim fuit corporalis, pœna, [e] qua legimus quoſdam contemptores Dei

Digitized by Google

a ¶ Ad terrorem.] 2.q.7.quapropter.
b ¶ Mortalia.] Et ideo non videtur eſſe magnum, ſi id faciam quod aliàs facturus eſſem, vt ſup.prox.q.1.quid culpatur.ff.de cond.cau.da.l.ſi pecuniam.§.vlt.
c ¶ Animæ.] Sup.1.q.4.Iudæi.
d ¶ Au-

† al.quippe.

Matth.16.
Luc.18.

cum ſuis omnibus, qui eiuſdem impietatis participes fuiſſe, pariter interfectos. Tunc quidem † ad terrorem [a] viuentium mortalia [b] corpora perimebantur, quandoq; vtique moritura. Spiritalis autem pœna; qua fit, quod ſcriptum eſt, [Quæ ligaueris in terra, erunt ligata & in cœlo.] animas obligat: de quibus dictum eſt: [Anima [c] patris mea eſt: & anima filij mea eſt: anima, quæ peccauerit, ipſa morietur.] Audiſti [d] fortaſſe aliquos magni nominis [e] ſacerdotes cum domo ſua quempiam anathematizaſſe peccantium. Sed forte, ſi eſſent interrogati, reperirentur idonei [f] reddere inde rationem. Ego autem quoniam ſi quis a me quærat, vtrum recte fiat, quid ei reſpondeam, non inuenio: nunquam hoc facere auſus ſum de quorundam [g] facinoribus vnanimiter aduerſus eccleſiã perpetratis, niſi grauiſſime commouerer [g]. Sed ſi tibi, quòd iuſte fiat, Dominus reuelauit; nequaquam iuuenilem ætatem tuam, & honoris eccleſiaſtici rudimenta cõtemno. En adſum: ſenex [h] a iuuene coepiſcopo, & epiſcopus tot annorum a collega nec dum anniculo paratus ſum diſcere, quomodo vel Deo, vel hominibus iuſtam poſſumus reddere rationem, ſi animas innocentes pro ſcelere alieno (ex quo nõ trahunt, ſicut ex Adam, in quo omnes peccauerunt, originale peccatum) ſpirituali ſupplicio puniamus. Etenim Claſſiciani filius, etſi traxit ex patre primi hominis culpam ſacro fonte baptiſmatis expiandam [i]; tamen quidquid, poſteaquam eum genuit, peccati pater eius admiſit, vbi particeps ipſe non fuit, ad eum non pertinere [k] quis ambigit? Quid, dicam de coniuge? Quid de tot animabus in vniuerſa familia? Vnde ſi vna anima per iſtam ſeueritatem, qua tota domus iſta anathematizata eſt, ſine baptiſmate de corpore exeũdo perierit; innumerabilium mors corporum, ſi de eccleſia homines innocentes [m] violenter abſtrahantur, & interficiantur, huic damno non poteſt comparari. Si ergo ad hac re potes reddere rationem; vtinam & nobis reſcribendo præſtes, vt poſſimus & nos. Si autem non potes: quid tibi eſt incõſulta cõmotione animi facere; vnde ſi interrogatus fueris, rectã rõnem non valeas inuenire? Hæc aũt dixi, ét ſi filius noſter Claſſicianus aliquid admiſit, quo tibi anathemate plectendũ iuſtiſſime videret.

Rom.5.

a ¶ Hæc enim fuit.] *Sic etiam apud Ioannem, & in Pannormia: In epiſt. autem ipſa legitur.* Neque enim hæc corporalis eſt pœna: qua legimus quoſdam contempores Dei cum ſuis omnibus qui eiuſdem impietatis participes non fuerunt pariter interfectos. *Verum ob gloſſam, & doctorum dicta nihil eſt mutatum.*

Teſtis ratiõnẽ ſui dicti aſſignare debet.

d ¶ Audiſti.] Alia antypophora.
e ¶ Magni nominis.] Ironice.
f ¶ Idonei.] Et ita non ſufficit dicere niſi ratio dicti aſſignetur. 2.q.7.criminationes. Ar.cõtra.de pẽ. d.4. ſi ex bono. ff.de leg.non omnium. & inf. proxi. q. 4. de Tyrijs. & eſt hic arg. teſtes non eſſe recipiendos, qui dicũt ſe rem ſcire, niſi qualiter. & vnde nouerunt declararẽt, niſi enim omnia inquirantur, non poteſt perueniri ad veritatem. 23.q.8.occidit, & arg. ſup.17.q.4. miror. arg. 35.q.6.de parentela. & 4.q.3.ſi teſtes. extra de ſenten. & re iud. ſicut. Dic, de omnib. nõ redditur ratio inſpecta ratiõno voluntaria, vnde illud: Sic volo, &c. ſed inſpecta naturali ratione ſecus. C. de his qui vel ęta. impe. leg. vlt. lo.

g ¶ Niſi grauiſſime cõmouerer.] Genus loquendi. ſicut & illud. ego nõ facerem tale quod, niſi eſſem extra memetipſum, poſſet tamen prohiberi tamẽ vt ne domino communicaret, forte propter atrocitatẽ facinoris, vt arg. ext. de ſentẽ. excom. inter alia. in fi. & 17. q 4. miror. & not. 11. q. 3. qñ multos. Sed nũquid hoc licebit, ſi grauiſſime commouerer? nõ. Innuit ergo non qd fieri deberet: ſed qd fieri poſſet. ſolẽt quippe homes recẽtoribus factis turbulentis excitari. ut 23.q. 5.c.2. & 11.q.3.irãh.

h ¶ Senex.] Reprehenſibilis eſt. n. cps. qui a perito ſubdito contemnit edoceri, ut 5.38.d.c.vlt. ſup. d.22.de Conſtinopoli. Et nulla ætas ſera eſt ad diſcendum. vſq. ad 88. annũ. ff. de fideic. libert. apud Iulianum. & ipſe reuelatur minori, &c. ut 95.d.ſt.eſto.

Ẽps nõ erubeſcat a ſubdito docem.

i ¶ Expiandam.] 3. de conſe.d.4.ſi quidquid.

k ¶ Ad eum non pertinere.] Sup.1.q.1. Dominus declarauit ſup.1.q.5.c.1. & vlt. contra.

l ¶ De cõiuge.] Sup. 11.q.3. qñ multos. C. de ſacroſ. eccl. ſancimus. in fi.

m ¶ Innocẽtes.] Ar. maius peccatũ eſſe interficere paganum quam Chriſtianum bonũ. arg. cõtra. 25. q.5.ſi nõ licet 1. Sed hoc uerum eſt in illato, non in commiſſo, ideſt. maius peccatum eſt ſi vna anima per peccatum infidelitatis pereat, quam ſi innumerabilium martyrum corpora pro eo trucidarentur. & hoc videtur litera dicere, ſi innocentes de eccleſia extrahantur, ſi martyrum corpo-

Paganum interficere an ſit grauius. Chriſtianũ.

1 Ad idẽ 50. diſ. de his 1. ver. verſi. & de cõſe. diſt. 4. rebaptizare. vbi d hoc.

Digitized by Google

corpora pereant nõ est damnum: sed dicitur secundum vulgare hominum damnum ibi esse.

VT ERGO. Hęc est 2.pars q. in qua probat per 8.c. q. magis nocet maledicenti, quam illicite iniuste maledicitur. Ioan.

CASVS. Concludit cum Stat. ca supradicto c. q. aliqs non est excommunicandus pro peccato alterius: nec aliqua rõne nititur qui totã familiã pro peccato unius excõicant: qđ si factũ fuerit, talis illicita excõmunicatio nõ ladit excõicatũ, sed excommunicantem: qđ probat vsq; ad §. illicita.

a ¶ Mediolanensi.] i. de illa ciuitate nato, uel suffraganeo Mediol. archiepiscopi.

COmperimus.] CASVS. Laur. archi. Mediolan. nulla culpa exigente, Magnum episcopum excommunicauit: qui postea ei successit. Papa vero Greg. ipsum absoluit, mãdans ei ut libere suũ officiũ exequat. Seq. c. patet

b ¶ Laurentius.] Is fuit archiepus Mediolanen. d. 17. §. hic ẽt. 63. d. quanto uel ipse magnus fuit post Laurentium natus.

c ¶ Priuauerit.] Arg. cõtra. ff. de re iud. l. 4. §. condẽnatũ. Sed ibi de condemnato in causa pecuniaria, vbi contemptus nõ ligat.

d ¶ Munitus.] arg. q. sicut solo uerbo excõicatur qs, ita ex solo verbo absolui potest 1. ar. §. q. 1. quidam. arg. §. inf. ea. §. notandũ. ext. de sen. exc. cũ desideres. 11. q. 3. cũ aliquis credo quod solo verbo possit absolui. quia omnis res ‖ quascũque cãs ꝺhitur &c. ext. de reg. iur. c. 1. ff. eo. tit. nihil uel non temuit hæc sententia: quia Laurẽtius erat hæreticus. Ioan.

Excõicatio & absolutio solo uerbo fieri potest.

e QVi negligunt.] Consuetudinem. Inducitur ex consuetudine præsumptio, ut distinct. 44. multis infra eadem Deus. ff. de re milit. non omnes. ff. de vsu & habit. plenum. §. sed si ff. de accusatio. si cui.

f ¶ Maledicant.] Quod fit quando non credunt esse uerum quod dicunt: uel quando pater maledicit filio, vt 5. q. 1. non osculatur.

SI quis non recto.] CASVS. Dicit Hieron. quod si quis non commisit delictum propter quod à prælatis iniuste excommunicatur sententia eorum lꝺitur: & ideo interdum fit, quod ille, qui extra ecclesiam mittitur, intus sit: & econuer so. Sequens capit. patet, quod de eadem materia loquitur, & de simili.

g ¶ Nihil lꝺitur.] Sup. 11. q. vlt. cui est illata, & cap. & si ad tempus.

h ¶ Qui intus.] Supra 2. q. 1. nemo contra 11. quæstio. 3. illud. & cap. quid obest & dic, nihil lꝺitur quantum ad recipiendum unitatem sanctorum: lꝺitur autem quantum ad participanda ecclesiastica ministeria. Sententia autem pastoris semper timenda est: Nam quo ad Deum non potest ecclesia ligare, nisi cum emittit constitutionem aliquam, vt sup. eadem quæst. 1. q. 1. & 2.

Ecclesia quatenus potest ligare.

a ¶ Non

β ¶ De quorundam.] *Eadem glossa obstitit, ne hoc mutaretur: uemque, quoniam cum Iuone, & Pannormia concordat. In originali autem est*, cum de quorundam facinoribus immaniter aduersus ecclesiam perpetratis grauissime permoueret.

γ ¶ Quid dicam de coniuge:] *Verba hæc desunt in cæteris editionibus epistolarum, exceptis Antuerpiana. Sunt aũt in codice illarum Vaticano, & apud Iuonem & in Pannormia.*

2 *Vt ergo ex hac auctoritate euidentissime monstratur, illicite excommunicetur quis pro peccato alterius: neque aliqua ratione nititur, qui pro peccato unius in totam familiam sententiam ferunt excommunicationis. Illicita autem excommunicatio notatum non ladit, sed excommunicantem.*

Vnde Gregorius scribit Magno Mediolanensi [a] *episcopo, lib. 2. epist. 26.*

¶ Qui illicite aliquem excommunicat, semetipsum, non illum condemnat. C. II.

COmperimus, quòd Laurentius [b] quoniam frater, & coepiscopus noster nullis te culpis exigentibus † communione priuauerit. [c] Ideoque huius præcepti nostri auctoritate munitus [d] officium tuum securus perage: & communionem sine aliqua sume formidine.

Poly. l. 1. tit. 22. Iuo p. 14. c. 17. Pann. l. 5. c. 129.

† al. extenub.

Item Hieronymus in Leuiticum.

Origenes ho. 14. ad c. 24. Leuit.

¶ Qui non corde, sed ore maledicunt, labiorum immunditiam contrahunt. C. III.

QVi negligunt oris maledici consuetudinem [e] resecare: etiam si non ex corde maledicant [f]; etiam si non voto, & animo iniquo proferant maledicta, tamẽ immunditiam labiorum (secundum Esaiæ verbum) & inquinamenta oris incurrunt.

Esa. 6.

Item Hieronymus vbi supra.

Origenes ibid.

¶ Vita, non sententia quemlibet ligat, vel soluit. C. IIII.

inf. ea. cum alig.

SI quis non recto iudicio eorum, qui præsunt ecclesiæ, depellatur, & foras mittatur: si ipse nõ ante exijt, hoc est, si nõ ita egit, vt mereretur exire, nihil lꝺitur [g] in eo, quod non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus. Et ita fit, vt interdum ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus [h] retineri videtur.

Item Rabanus de ecclesiasticis pressuris, lib. primo.

Digitized by Google

NOn in perpetuum damnamur, cum iniuſte iudicamur: dicente pſalmo: [Nec damnabit illum [a], cum iudicabitur illi [b].] Multi ſacerdotum, culpam zelo Dei ſe perſequi profitentur. Sed dum indiſcrete hoc agitur, ſacrilegij [c] facinus incurrunt: & dum præcipites [d] quaſi ad emendandum ruunt, ipſi quoque multo magis deteriùs cadunt.

a ¶ Non in perpetuum.] ¶ Illud.] Scilicet iuſtum.
b ¶ Illi.] ideſt, ad malum illius, ſcilicet iniuſti.
c ¶ Sacrilegij.] Item tenetur actione iniuriarũ. 11.q.3. c. temerarium. & tenetur ad omne intereſſe. & ad maiorem pœnam, ſi viſum fuerit expedire: extra de ſenten. excom.

Iuo p.14.c.20. Pann.l.5.c.124. Pſal 36.

Item ex concilio Pariſienſi tempore Ludouici.

¶Qua pœna feriatur qui illicite aliquem excommunicat. C. VI.

DE illicita excommunicatione lex Iuſtiniani Imperatoris catholici, quam probat, & ſeruat catholica eccleſia, cõſtitutione cxxiij. [e] cap. cccli. decreuit, vt nemo epiſcopus, nemo presbyter excõicet aliquem, antequam cauſa probetur, propter quam eccleſiaſtici canones hoc fieri iubent. Si quis autem aduerſus eam † aliquẽ excommunicauerit; ille quidem, qui excõicatus eſt, maioris [f] ſacerdotis auctoritate ad gratiam ſanctæ communionis redeat: is autem qui legitime [g] non excommunicauerit; in tantum abſtineat a ſacra communione tempus, quantum maiori ſacerdoti viſum [h] fuerit: vt quod iniuſte fecerit ipſe, iuſte patiatur. Et hic S. Gregorius ad Ioannẽ epiſcopum iniuſte excommunicantem inter cætera ſcribit dicens: [Caſſatis prius, atque in nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex B. Petri principis Apoſtolorum auctoritate decernimus, triginta dierum ſpatio te ſacra communione [i] priuatũ ab omnipotenti Deo noſtro tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia, ac lachrymis exorare. Quòd ſi hanc ſententiã noſtram te cognouerimus implesſe remiſſius; non iam tantum in iuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas, adiuuante Domino ſeuerius puniendam.] quia nemo præpropere, vel præpoſtere, ſcilicet non cõmonitus, neq; cõuentus †, eſt iudicandus. De conuentione autem huiuſmodi patratoris manifeſtorũ [k] criminum lex dicit.

Iuo p.14.c.21. Pann.l.5.c.124. 2.q.1. nemo epiſcopus.

† al.ea.

Lib.1.ind.11.epi.6.

† al.conuictus.

e ¶ Cxxiij.] Hodie non diſtinguitur liber iſte per c. 1. ponitur autem lex iſta in authen. de ſanct. epiſcop. collat. 11. 2. quæſt. 1. nemo epiſcopus.

f ¶ Maioris.] Quando ſuperior poſſit abſoluere ligatũ ab inferiore, not. 11.q.3. ſi epiſcopus. Qui autem pœna punitur iniuſte excommunicans, habes extra de ſenten. excom. ſacro.

g ¶ Qui legitime.] Etiam ſi iuſta fuerit cauſa excommunicationis, ut extra de ſent. excom. ſacro.

h ¶ Viſum.] Hodie relinquitur arbitrio iudicis, vel epiſcopi, ſed tantum menſis ad hoc præfigitur, ut extra de ſent. excom. ſacro. Vel dic q̃ ſecundum arbitrium ſuperioris carebit communione hominum, ſed tamen ipſo iure eſt priuatus ingreſſu eccleſiæ.

i ¶ Communione.] Hodie tantum ab ingreſſu eccleſiæ. ut ext. de ſent. excom. ſacro.

k ¶ Manifeſtorum.] Argu. q̃ in manifeſtis criminibus præcedit admonitio. arg. 3.q.5. quia ſuſpecti arg. contra extra de iureiur ad noſtram.

l ¶ Lex.] Hæc lex inuenitur niſi intelligatur ex tenore legis, quæ eſt, C. quomodo & quando iud. conſentaneum.

excõ. ſacro. Item crimen ſacrilegij dignum eſt depoſitione, ut 81. diſt. Apoſtolus. nec poteſt promoueri talis, vt ibi dicitur quare ergo tamen pœna ſuſpenſionis xxx. dierum infligitur ei, ut inf. eod. c. prox. Sed forte ibi loquitur cum agitur ad depoſitionem. Vel dic, quòd non quodlibet ſacrilegium inducit depoſitionem.

Sacrilegium eſt depoſitione dignum.

ADDITIO. Nam varia eſt pœna ſacrilegij, prout not. 17.q.4. ſacrilegium.

Virtus oĩa percunctat.

d ¶ Et dum præcipites.] Iudices non erunt præcipites ad excommunicandum, ut extra de app. reprehenſibilis iniquitas enim omnia præcipitat: virtus autem lenta eſt & omnium percunctatrix. de pœn. d. 3. inter hæc hircum.

DE illicita.] CASVS. Hoc dicitur in duas partes. In prima dicitur, q̃ duæ factæ fuerunt quæſtiones in concilio Pariſien. ſcilicet a quo petat abſolutionem iniuſte excommunicatus: & quam pœnam patitur iniuſte excommunicans. & reſpondet q̃ nullus debet iniuſte excõicare, & ſine cauſa: & q̃ iniuſte excommunicatus a maiori prælato petere debet abſolutionẽ: iniuſtus vero excommunicator priuari debet communione ſpatio xxx. dierum: quod probat auctoritate Greg. In ſecunda parte quærebatur quoties aliquis vocandus ad cauſam: & ſi non venerit, vtrum poſſit cõtra illum ſententia ferri. Et reſpõdet q̃ tribus edictis, nel vno pro olibus peremptorio eſt q̃s vocandus ad cauſam: & ſi non venit, tanquam cõtumax potest cõdemnari: nec relenabitur ſententia per appellationem. De tribus edictis probatur quatuor auctoritatibus, ſcilicet auctoritate legis. & tribus auctoritatibus alijs de vno peremptorio, probat duabus auctoritatibus. ſcilicet per eandem legẽ, & auctoritate Africani concilij de ſentẽtia in contumacem ferenda probatur auctoritate Greg. Secũda pars incipit ibi [De cõuentione auctoritatibus.] ideſt, citationibus. Et hãc literam ſic ordinabis [De tribus &c.] ideſt, de conuentis tribus auctoritatibus.

† Sub. nec tor ſunt conſtitutiones in corpore authenticorum. ſed dic q̃ appellat hic conſtitutiones diuerſitates rubricarum, quia vt patet in auth. frequẽter in una cõſtitutione continentur plures rubricæ ſecundũ Io. de Fant.

Citatio peremptoria an possit a quocumque iudice mitti.

[Quicumque tribus auctoritatibus [a] iudicis conuentus, vel tribus edictis ad iudicem fuerit prouocatus, aut vno pro omnibus peremptorio [b], ideſt, quod cautam extinguit, fuerit euocatus, & præſentiam ſuam apud eum iudicem a quo ei denunciatū eſt, exhibere noluerit, aduerſus eum, quaſi in cõtumacem, iudicari poteſt. Quinimo nec; retracturi per appellationem [c] negocia poſſunt; quoties in contumacem fuerit iudicatum.] Et hanc ſententiam de tribus auctoritatibus conuentis ex Euangelica auctoritate [d] Cęleſtinus ſ ad Neſtorium dicens, & Epheſina γ ſynodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Ioannem ſcribens comprobat. De peremptorio autem ſcripto Africanum cõcilium demonſtrat de Creſconio, vt ſi conuentus reſipiſcere detrectauerit, ſuo cõtemptu, & ſua contumacia faciente, auctoritate iudiciaria protinus excludatur. Item beatus Gregorius de ſententia in contumacem ſcribens ad Maximum præſumptorem Salonitanum epiſcopum dixit: [Hortamur, vt ad nos venire omni poſtpoſita excuſatione feſtines: quatenus ſeruata iuſtitia, hæc, de quibus accuſaris & cognoſcere, & finire ſecundum canonica inſtituta Chriſto reuelante poſſimus. Ita autem fac, vt ad veniendum amplius iam moras nõ ingeraſsne ipſa te magis abſentia obnoxium his, quæ dicuntur, adſignet: & nos in te hæc res non ſolum propter dicta crimina, quæ purgare ſubterfugis, ſed etiã propter inobedientiæ culpam, durius ſcilicet, ut in contumacem, cogat ex concilio ferre iudicium [e].]

In cod. Theod. li. 5. ſnlarum Iulij Pauli tit. 5. partim in interpretatione, partim poſt interpretationem.

1 Et 17. q. 4. de presbytero.

e. 15. & 44.

lib. 5. epiſt. 5.

a ¶ cxxiij.] *Sic eſt, & in nouellis Iuſtiniani, & in Epitome Iuliani anteceſſoris, & in aliquot Gratiani codicibus; licet in aliis ſit cxxviij. Numerus autem capitis emendandus eſt ex uetuſtis exemplaribus. Olim enim non illa per capita, non per libros diuiſa citabantur.*

ſ ¶ Cœleſtinus. *In concilio Epheſino bibliotheca Vaticana, & Lutetia impreſſo in epiſt. ipſa Cæleſtini ad Neſtorium hæc legantur ad hoc caput pertinẽtia.* Scias uolo poſt primã & ſecundã illius, *(ſcilicet Cyrilli)* & hãc noſtrã correptionẽ, quã conſtat eſſe iã tertiã, ab vniuerſitate collegii, & cõuentu Chriſtianorũ te prorſus eſſe ſeiunctũ: niſi mox quæ male dicta ſunt corrigant. *In eadem vero concilio nuper Ingolſtadij impreſſo, epiſtola hæc eſt in tomo primo, c. 16.*

γ ¶ Epheſina. *In ijſdẽ Vaticano, & Pariſienſi Epheſini cõcilij, exẽplaribus in epiſtola ipſius ſynodi ad Neſtorĩ hæc habẽtur.* Ecce, autẽ ſimul præſidente ſanctæ ſynodo, q̃ in magna Roma cõgregata eſt, ſanctiſſimo, & reuerendiſſimo fratre, & cõminiſtro noſtro Cęleſtino, & cpo; & tertia te hac conteſtamur ſcriptura, &c. *In fine vero depoſitionis ipſius Neſtorij poſt mentionẽ duarũ citationũ additur,* Canonibus aũt præcipientibus euocari tertia vocatione inobedientem, dirigẽtes ad eum rurſus alios ſanctiſſimos epiſcopos, contumacem inuenimus, & renitentem, &c.

Citatio peremptoria quantũ tempus cõtinere debeat.

a ¶ Auctoritatibus.] Id eſt, citationibus.

b ¶ Peremptorio.] Dico q̃ quilibet iudex poteſt peremptorium mittere, vt probatur extra de ſent. & re iud. cũ Bertholdus in prin. extra de oſſ. iud. del. ex literis. licet oẽs decre conſueuerint q̃ tantũ ordinarius vel a principe delegatus poſſit illi mittere. ut in authen. de lit. §. oẽm. in fi. collil. 8. C. d iud. ſancimus. in fi. ext. de app. cũ ſit Roman. Itẽ peremptoriũ nõ eſt ſtatim mittẽdũ. niſi cogat neceſſitas, ut ext. de dila. c. 1. ff. de iudi. nõ ſi quã. Itẽ ſcias, q̃ licet lex dicat q̃ iudex debet mittere adhuc vnum edictum poſt peremptoriũ, ut ff. de iud. & poſt. illud tñ nõ eſt verum, niſi velit iudex gratiã facere ei ex de offi. deleg. conſuluit. Itẽ dicunt quidam, q̃ peremptoriũ debeat tenere tm quantũ ſi quodlibet tertiũ edictorũ proponeretur. C. quẽ & q̃n index. in authẽ. qui ſemel. Sed verius credo, quod illud ſit in iudicis arbitrio, ut ext. de app. cũ ſit Romana. Item licet iudex tribus edictis & uno peremptorio debeat citare, ſi tamen pars non uenerit ad primã citationẽ punit in ſumptibus litis. C. de iudic. ſãcimus. Itẽ ſi iudex ter citet, & non apponat hoc aduerbium, peremptorie, tñ intelligit citatus peremptorie, vt C. quãdõ q̃n iudex tres denunciationes. Itẽ ſi reus ad primã citationẽ dicat ſe nolle venire, nõ eſt denuo citãdus. ga ideo ter citat, ut plumat eius contumacia. ff. de re iud. ptumacia. eũ ergo certũ ſi eum nolle venire nõ eſt denuo citãdus, quia in inertia, nõ in certo loco eſt cõtumacia. ff. de verb. oblig. obtinuus. Sed qd ſi iudex proferat ſententiam ſ citatũ nõ peremptorie ? vi q̃ nõ teneat ſnia. vt C. quomodo & qñ iudex. l. ca. quę & hic idem videtur ar. cõtra C. quomodo & quando iudex, ceſſante.

Contumax non appellat.

c ¶ Et appellationẽ.] Nã contumax non audit appellans, ut 2. q. 6. §. ſunt etiam quoteñ. ſed eſt arg. contra. 3. q. 9. reuera extra de ſent. excom. per tuas.

d ¶ Ex Euangelica auctoritate.] Nam paterfamilias bis mittit ſeruos ſuos, tertio filiũ ad inuitatos. Vel loquitur de Euangelica denunciatione, ut 2. q. 1. ſi peccauerit.

e ¶ Iudicium.] Poteſt intelligi de infamato, qui ſe vult purgare: vnde propter hoc erat deponendus.

In concilio autem Ingolſtadij excuſo tomo 2.c.2. ſunt expreſſa tres citationes ipſius Neſtorij.

Item Origenes ſuper Leuiticum,hom.14. ad c.24.

¶ Vita,non ſententia ab eccleſia aliquem eijcit,vel ad eam reducit. C. VII.

Sent.4.diſt.18. ſup. ead.ſi quis.

CVm aliquis exit a veritate,a timore Dei,a fide,a charitate,exit de caſtris eccleſiæ; & ſi per ep̃i vocẽ minime abijciatur:ſicut è contrario,dum aliquis non recto iudicio foras mittitur;ſ. ſi non ante exierit,i. ſi non egerit, ut meretur exire;nihil lęditur.Interdum.n.qui foras mittitur,intus eſt: & qui foris eſt, intus retineri videtur.

¶ *Apud Origenem poſt c.qui negligunt. ſup. eadem citatum,ſequitur.* Ille tamen,qui licet matre Iſraelitide,Aegyptio tamen patre progenitus eſt,exijt, & nominãs nomen maledixit.De quo ego puto, quod niſi exijſſet, nec litigaſſet aduerſus verum Iſraelitam, nec nominans maledixiſſet.Exijt.n.a veritate: exijt a timore Dei,a fide, & charitate:ſicut ſuperius diximus,quomodo per hæc quis exeat a caſtris eccleſiæ, &c.

Item Auguſt.ſerm.11. de verbis Domini.

¶ Et qui aperto ſacrilegio,& qui peruerſa vita fidelibus non ſociantur, ad eccleſiam non pertinere probantur. C. VIII.

1.Cor.3. In epiſt.Iudæ. † al.referuntur.

DE illis,qui ſunt ab eccleſia ſegregati,non dicit [a] [ea, quæ ſunt ſpiritus,non percipientes] ne ad ſciẽtiæ [b] perceptionẽ referrentur: † ſed dictum eſt, Spiritum nõ habentes. [*& infra.*] ¶ Hoc vtiq; [α] nullo modo diceret ab eccleſia ſegregatis,qui dicti ſunt ſpiritum non habentes.Sed nec ille dicẽdus eſt eſſe in eccleſia, [c] & ad illã ſocietatem ſpiritus pertinere, qui ouib. Chriſti ficto corde miſcetur.Sanctus.n.ſpiritus diſciplinæ fugiet fictũ.] Neque.n.ſolum [β] ad eccleſiam non pertinent,qui ſeparationis aperto ſacrilegio manifeſti ſunt,ſed ẽt illi,qui in eius vnitate corporaliter miſti per peſſimam uitã ſeparantur.

¶ *In ſermone indicato B. Aug. agens de ijs,qui ſe omnino ab eccleſia ſeparauerunt,ait, horum ſchiſma longe diuerſum eſſe ab illo, quo aliqui in eccleſia vnitate permanẽtes inter ſe diſſentiunt prout Corinthij faciebãt: ad quos Paulus ſcribens epiſt.1.carnales eos vocat;quia dicerent, Ego ſum Pauli,ego vero Apollo. De illis ergo(inquit B. Aug.) qui planè ſunt ab eccleſia ſeparati, non eſt accipiendum, quod dicit Apoſtolus 1.Cor.3. ea, quæ ſunt ſpiritus non percipientes,ſed quod dicit in ſua epiſtola Iudas, qui ſegregant ſemetipſos,animales, ſpiritum non habentes.*

Hipocritæ non habent ſpiritum ſanctum.

a ¶ Hoc vtique.] *Reperendum eſt quod apud B. Aug. antecedit de paruulis, & carnalibus, qui tamen ſunt intra eccleſiæ vnitatem.* Poſtremo(*ait*) vt certiſſime nouerimus,quod paruuli in Chriſto,non percipientes,quæ ſunt ſpiritus Dei, habent tamen ſpiritum Dei, paulo poſt, intueamur,quemadmodum eos ipſos increpans ait,neſcitis,quia templũ Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis. [Hoc vtique nullo modo diceret ab eccleſia ſegregatis,&c.

β ¶ Neqſie enim ſolum.] *Hinc vſque ad finem non ſunt inuenta. Facit tamen ad hanc ſententiam, quod ſcribitur libro 3. de baptiſmo contra Donatiſtas, c.17.*

Item ex quinta ſynodo,collatione 5.

ãt 30.diſt.c.vlt.in fi. Vel intelligas iſtud de ſent.excõ. & non de diffinitiua: quia illa non fertur niſi lite conteſt.qualiter autem in criminalibus ferenda ſit ſententia,notaui 3.q.9. in ſumma.Ioan.

CVm aliquis.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ ſi quis facit contra fidẽ, & veritatem;ſi extra eccleſiam per prælatum non abijciatur,tamẽ extra eccleſiam eſt: ſicut conuerſo ſi quis iniuſte excommunicatur in eccleſia remanet, & non lædit:& ita contingit, ꝙ qui foras mittitur,intus eſt: & qui foris eſt,uidetur intus retineri.

DE illis.] CASVS. Dñs in hoc c. ꝙ ſunt duo genera hominum, qui ſunt ab eccleſia ſeparati,ſcilicet excõmunicati, & hypocritę de quibus dicit Aug. ꝙ ſpiritum ſanctum non habẽt: dona tamen eius(ut ſcientiam) habent. Et hoc probatur auctoritate Iudæ.

a ¶ Non dicit.] Iudas Apoſtolus.

b ¶ Scientiæ.] Hoc nullo dicere, ꝙ hæretici, & hypocritæ ab eccleſia ſunt ſegregati, nec ſpiritum ſanctum habent, licet habeant dona ſpiritus ſancti. i. fidẽ, & fortitudinem.

c ¶ In eccleſia.] Inf. de conſec. diſt.4.eſt unitas.cõtra. ſed ibi eccleſiæ nomen largius ſumitur, & cõprehendat bonos, & malos. ad hoc facit 11.q.3. aud. & melius c.nolite 1.

1 Hic uero ſumitur eccleſia ꝓ triũphante.

Digitized by Google

a CErtum est.] Anathematizatus.] Scilicet iustè: nam quoad Deum æquè separatur quis a Deo per peccatum, sicut per excommunicationem.

b ¶ Separationem.] Sup. 4. q. 4. Engeltrudam.

ILLICITA. Hæc est 3. pars q. in qua probatur, quod nullus bonus debet alii maledicere, nisi quando aliud facere non potest: & tunc amore iustitiæ, non liuore vel ultione. Io. de Fant.

CASVS. Concludit Grat. ex supradictis, quod iniusta sniа excommunicatus nõ lædit, sed excommunicantem, & ideo innocentes ex crimine alterius excõmunicari nõ debent: sicut a quibusdam imprudentibus fieri cõsueuit. postea obijcit contra prædicta dicẽs, q̃ non solum innocẽtes, sed nec criminosi sunt maledicendi: & ad hoc probãdum induxit tres auctoritates. & hoc habet per seq. duo c.

c ¶ In epistolã.] Iudæ originaliter, sed in cõmentarijs Hieron. super epist. ad Titum cap.

SIgitur.] CASVS Hic ostendit Hieron. q̃ ex ore prælati maledictum exire non dẽt ad instar Michaelis, qui diabolo maledicere noluit cũ serum de corpore Moysi altercarẽ: & ad istar populi Israelitici, quem Dñs præcepit i duas partẽs diuidi, ut sex maiores trib. super mõtem Garizin populo benedicerent, & sex minores trib. super montem Heliel, siue Hebal, ut maledicerent transgressoribus legis.

d ¶ Diabolo.] Cum contendebãt de corpore Moysi.

e ¶ Blasphemię.] Cũ non aliud dixit quã hoc, imperet tibi Deus. sed unde hoc habuerit Apostolus, ignoratur.

f ¶ Populo.] Illo qui seruaret legem Dei.

g ¶ Altero.] Idest, Hebal.

h ¶ Heliel.] In prox. c. uocat eundem montem Hebal.

i ¶ Maledicant.] Non seruantibus.

CVm ergo.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ duplex est propositum hominum. Nam quidam spõte faciunt bona, quidam metu malorum, & timore suppliciorum. primi designantur per sex maiores tribus, quæ super montem Gariz incedentes electi erant ad benedicendũ: secundi vero, qui timore uel metu bona faciunt, indicãtur per alias sex minores trib. q̃ iuxta montem Heliel, siue Hebal positæ erant, & paratæ ad maledicendum.

k ¶ Propositi.] Idest, uarijs modis seruatur lex. quidam seruant eam amore iustitiæ, quidam timore pœnæ.

l ¶ Ad salutem.] Sicut Paulus sup. prox. q. 4. quis nos tamen quamdiu seruilis timor est in homine, non saluatur. ut sup. prox. q. 6. §. ex his.

m ¶ Malorum.] Idem dicitur in Deuteronomio.

¶ A Deo separamus; quos impios demonstramus.

C. IX.

CErtum est; quòd qui impius demonstratus est; omni modo separatus est à Deo: sicut etiam ille qui anathematizatus, [a] tanquam impius separatus est. Nihil.n. aliud significat anathema, nisi à Deo separationem. [b]

Iuo p. 14. c. 49. Pann. l. 5. c. 89.

3 Illicita ergo excõmunicatio, ut ex præmissis apparet, non lædit eum, qui notatur, sed à quo notatur: ac per hoc qui innocentes sunt, ex alterius crimine condemnari non possunt, sicut ab imprudentibus familiæ potentum pro peccatis dominorum solent notari. Sed adhuc obijcitur, quòd non solum innocentes, sed nec etiam criminosi sententia maledictionis sint ferendi. Ait enim Christus in Euangelio, [*Orate pro persequentib. & calumniantibus uos, benefacite his, qui uos oderunt;*] *Item Apostolus.* [*Benedicite persequentibus uos, benedicite & nolite maledicere.*] *Item* [*Maledici regnũ Dei non possidebunt.*]

Matth. 5. Rom. 12. Gal. 5.

Item Hieronymus in epistolã [c] *ad Titum initio. c. 3.*

¶ Ab omni maledicto fideles immunes esse oportet.

C. X.

SIgitur Michael non fuit ausus diabolo; [d] & certe maledictione dignissimo iudicium inferre blasphemiæ; [e] quanto magis nos ab omni maledicto puri esse debemus? Merebatur diabolus maledictum: sed per os Archangeli blasphemia exire non debuit. Relege veteres libros, & vide, quæ tribus in monte Garizin constitutæ sint, vt benedicerent populo, [f] & quæ in monte altero, [g] ut maledicerent: Ruben, qui maculauerat torum parentis, & Zabulon nouissimus Liæ filius, & ancillarum liberi in monte Heliel † [h] ponuntur; vt maledicant [i] his, qui maledictione sunt digni.

In epist. Iuda. *Deut. 27.* † *al. Hebal.*

Item in libro Iosue.

¶ Quos significent illi, qui ad benedictionem, quiue ad maledictionem de filij Israel electi sunt. C. XI.

CVm ergo in singulis quibusque fidelium talis sit propositi [k] varietas; hoc mihi designari uidetur in hoc loco, quòd dimidij illi, qui iuxta montem Garizin incedunt (illũ, qui ad benedictionem electus est) illos figuraliter † indicent, qui non metu pœnæ, sed benedictionum, & repromissionum desiderio ueniunt ad salutem: [l] illi uero dimidij, qui iuxta montem Gebal † incedũt, in quo maledictiones prolatæ sunt, illos alios incedent, qui malorum [m] metu & suppliciorum timore cõplentes quæ in lege scripta sunt, perueniunt ad salutẽ.

Origenes ho. 9. ad c. 9. Iosue. † *al. singulariter.*) orig. ‡ *al. Hebal.*

SED

SED QUI PRO. CASVS. Probatum est sup. q̃ criminosi male dicendi non sunt. Nunc ostendit Gratian. q̃ sunt maledicendi. Et hoc probat xj. auctoritatibus, vel rationibus. quæ satis in litera patent, & hoc in prima parte. In secunda parte distinguit inter maledictum & maledictum. Nam maledictum quod fit amore iustitiæ, non prohibetur: quod uero fit libidine vicissitudinis uel odio persequentis, prohibetur. Secunda pars incipit ibi, Distinguendum.] Et ad hoc inducat seq. c.

Sed qui pro persecutoribus iussit orare: primos parentes pro transgressione mandati, mortis maledicto percussit. Cain quoque, quia prima prauaricationi a *fratricidium adiunxit, sententiam maledictionis in Domino reportauit. Abrahæ quoque Dominus dixit:* [*Maledicam maledicentibus tibi, & benedicam benedicentibus tibi.*] *In Euangelio etiam cum esuriens veniret ad ficum, non inueniens fructum in ea, sua maledictione, perpetua sterilitate ipsam damnauit.* ¶ *Item Noe cum verenda sua à Cham derisa cognosceret, filium eius Chanaam* b *maledicens dixit:* [*Maledictus Chanaam, sit seruus fratrum suorum:*] *Itē Isaac cum benediceret Iacob filio suo, ait:*] *Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur.*] ¶ *Item, sicut in libro Deuteronomij legitur, Moyses ex p̃cepto Dei duodecim trib. filiorū Israel in duas partes diuisit, & sex tribus iussit, ut iuxta montem Gebal* † *incedentes maledictionem transgredientium legem vociferarentur: aliis vero præcepit, vt iuxta alium montem incedentes benedictiones obseruantium inclamarent.* ¶ *In nouo etiam testamẽto Petrus Apostolus legitur. Simoni maledixisse, cũ ait;* [*Pecunia tua tecum sit in perditionem,*] *Paulus quoque, qui dixerat:* [*Benedicite, & nolite maledicere*] *fornicatorẽ Corinthium iussit excommunicari.* ¶ *Item in eadem epistola ait.*] *Si quis nõ fuerit secutus doctrinam Domini nostri, Iesu Christi, sit anathema, maranatha.*] ¶ *Item Galatis.* [*Si Angelus* c *de cælo ueniens aliud vobis euangelizauerit, anathema sit.*] *Distinguendum est* d *ergo inter maledictum, quod prohibetur, & maledictũ quod à Domino, & sanctissimis uiris rationabiliter profertur. Maledictũ, quod prohibetur est illud, quod p̃cedit ex voto vltionis, & odio persequentis, non ex amore iustitiæ. Maledictũ uero, quo sancti maledicũt, est illud, quod procedit ex amore iustitiæ, non ex liuore vindictæ.*

Vnde Gregorius ait in Moralib. lib. 4. c. 6.

a ¶ In eadem.] *Antea legebatur, ut etiam in manuscriptis, in alia. Huius vero loci, ac sequentis sensum retulit Gratianus, non prorsus Apostoli verba.*

¶ Sancti viri non ex voto vltionis, sed amore iustitiæ alios maledicunt. C. XII.

CVm sancti viri maledictionis sententiã proferũt, nõ in hanc ex voto vltionis, e sed ex iustitiæ † examine prorumpunt. Intus enim subtile f iudiciũ † aspiciũt, & malos foris exurgentia, quia maledicto debent ferire, cognoscunt; & eo in maledicto nõ peccãt, in quo ab interno † iudicio non discordant. *Item supra capit. quinto*

Gen. 3. Gen. 4. Gen. 12. Mat. 21. Gen. 9. Gen. 27. Deuter. 27. † al. Hebal. Act. 8. Rom. 12. 1. Cor. 3. & 16. Gal. 1.

† al. iustitia dominis.

Beda in acta. c. 8. Iuo p. 14. c. 4. & 5. Pann. l. 5. c. 82.

† *Dei iudicium.*] vera lectio.

† al. æterno.

Motus primi non sunt puniendi.

ADDITIO. De hoc etiã legi. & no. I. 1. q. 4. §. his ita, in fine, uer. item Cham. c. ¶ Si angelus.] Hoc expositum, est I. 11. q. 1. si is, qui præsto. d ¶ Distinguendum est.] Qui ex pertinacia maledixit, punitur, vt ex. de clc. malec. 1. q. ex temeritate vel leuitate meretur veniã, vt 2. q. 1. si qs iratus, §. 1. & §. notandum. talis. nnim venialiter peccat, ut 25. di. supra alias. in fi. q. ex insania miseratione dignus est, vt C. si qs imperta. maled. l. vnica.

Maledicendum semp puniri debent.

CVm sanct.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ duo sunt genera prælatorum. scilicet boni, & mali, & maledictio bonorũ p̃latorum iusta est, & de iustitia procedit: quia in mente diuinum iudicium respiciũt, sicut fuit maledictio, q̃ fecit Deus in primum parentem, & quæ facta fuit in illis, q̃ maledicebãt Abrahæ. Maledictio malorum prælatorũ est iniusta, q̃ a liuore uindictæ procedit, à quo liuore vindictæ boni debẽt abstinere. Et hoc probat auctoritate Apostoli. [Intus.] in mẽte. [Subtile.] idest diuinum. [A quo.] scilicet liuore vindictæ. seq. duo c. patẽt in quibus dic. q̃ cum discretione dẽt aliquis corrigi, uel excommunicari.

e ¶ Vltionis.] 7. 4. d. c. nera iustitiæ. I. 26. d. odio.

f ¶ Subtile.] Arg. q̃ subtilitas est i canonibus cõsiderandæ arg. 2. q. 1. in primis. arg. um. contra extra de appella. dilecti. & instituit. de fideicom. hæred §. sed quia vbi dicitur, q̃ subtilitas pernicios a est in legibus, & simplicitas est amica veritatis. Ioan.

Subtilitas reprobatur.

a ¶ Apo-

¶ Scriptura ſacra duobus modis maledictũ memorat: aliud videlicet,quod approbat;aliud, quod dãnat. Aliter enim maledictũ ꝓfertur iudicio iuſtitiæ, [a] vt in ipſo primo peccãte prolatũ eſt,cum audiuit: [Maledicta terra in opere tuo,&c.] & ſicut Abrahæ dicit:[Maledicam maledicentibus tibi.] Aliter uero ꝓfertur maledictum,quod nõ in iudicio iuſtitiæ,ſed liuore vindictæ ꝓmitur:à quo uoce Pauli Apoſtoli prędicãtis ceſſare admonemur,qui ait:Benedicite,& nolite maledicere.

Gen 1. Gen.12. Rom.12.

[a] ¶Iuſtitiæ.] *In his,quæ ſequũtur,nõ omnino refert Gratianus ipſa uerba B.Gregorij,neque etiã cæterorũ collectorũ,licet ꝓpius ad eos accedat. Sentẽtia tñ ea. manet.*

Item Pelagius Papa Anglio epiſcopo.

¶ Errantes, & in errorem mittentes excommunicentur. C. XIII.

Apoſtolicæ auctoritatis exemplo [a] dicimus, errantium, [b] & in errorem mittentium ſpiritu tradendos eſſe Satanæ,ut blaſphemare dediſcant. 1.Cor.5.

Item Anacletus Papa,epiſt.3.

¶ Delinquentes corrigantur à ſacerdotibus, incorrigibiles inuenti excommunicentur. C. XIIII.

Am ſacerdotes,quàm reliqui fideles [c] oẽs ſummâ curam habere debẽt de his,qui pereunt:quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis,aut ſi incorrigibiles apparuerint,ab eccleſia ſeparentur. [d] Bzrc.l.1.c.336. Iuo p.5.c.250.

Item Gregorius Papa lib.2.epiſt.37.ad Natalem epiſcopum.

¶ Secunda;uel tertia admonitione interpoſita, excommunicationis ſententia procedat. C. XV.

De excõmunicationis articulo (quæ tamẽ interpoſita conditione gradus, [β] [c] ſecũdo,uel tertio iã,vt ita dicã,ex neceſſitate ſubiũcta eſt)beatitudo veſtra immerito quæritur,cũ Paulus Apoſtolus dicat:[In promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam.] 2.Cor.10.

β ¶ Gradus.] *In tribus vetuſtis exemplaribus epiſtolarũ B.Gregorij,& vno Gratiani legitur*,gradu ſecũdo,&c.

Item Hieronymus in epiſtola ad Galatas, c.5.

¶ Mali ab eccleſia ſunt eliminandi. C. XVI.

Reſecandæ [γ] ſunt putridæ carnes,& ſcabioſa ouis [ε] à caulis repellẽda;ne tota domus maſſa,corpus,& pecora ardeãt,corrumpãtur,putreſcãt,intereant. Arius in Alexãdria vna ſcintilla fuit:ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt,totum orbem [ζ] eius flamma populata eſt.

γ ¶ Reſecandæ.] *Apud B.Hieronymũ legitur*,ſecandę putridę carnes, & ſcabioſum animal à caulis ouium repellendum.

Iẽ Auguſtinus in li.de correptione,& gratia, cit 5.

¶ Pro diuerſitate culparum ſubditi à præpoſitis corripiantur. C. XVII.

Corripiantur itaque à ꝓpoſitis ſuis ſubditi fratres

[a] Apoſtolicæ.] ¶ Exemplo.] Qui tradidit Corinthium Satanæ. 1

[b] ¶ Errantium.] in fid. Io.

[c] Tam ſacerdotes.] ¶ Fideles.] i.prælati, ſic nõ eſt hic ar.ꝙ iſtud ſi peccauerit,&c.ſpectat ad omnes.

[d] ¶ Separentur.] Ergo ſacerdotes habẽt officium excõicandi vt 2.q.1. nemo ẽps. De excommunicationis.] CASVS.Grego. vel quidam alius quendam excõicauit interpoſita commination de gradandi ipſum, de quo cum ipſe conqueretur, ſcribit ei Grego.& reprehẽdẽdo eum dicit,ꝙ iniuſtè conqueritur. Et hoc ꝓbat auctoritate Apoſtoli dicẽtis,ꝙ nos omnẽ inobedientiã debemus vlciſci. Vel dic,ꝙ ſimpliciter nõ fuit excõicatus, ſed citatus fuit ſub periculo ſui gradus.vel gradatim facta fuit citatio, ſ. primo, ſcõ, & tertio:& ita excõicatus fuit,niſi tunc uenerit, & ita ſm varias expoſitiones vario modo formabis caſum. ultima tamen expoſitio bene innitur ex litera.

[e] ¶ Gradus.] Quia ſub periculo gradus honoris ſui excõicauerat eũ.uel ſm gradum honoris ſui vocauerat ipſum: nam aliter vocandi ſunt maiores, aliter minores:vel qa gradatĩ vocauerat ipſũ in vltimo pemptorio. Reſecãdæ.] CASVS. Oſtẽdit in hoc e.Hier.ꝙ inobediẽs a cõſortio bonorũ ẽ repellẽdus. & hoc ꝓbat quinq; exẽplis, ſ. ouis ſcabioſę,& putridę carnis & ferinẽti.& Arij hęretici,& ſcintillę:[Ardeat dom⁹.] ſ.corrũpat,[maſſa [putreſcat.]ſ.corp⁹ [intereãt.]ſ.pecora.

[f] ¶ Ouis.] 45.diſt. ſed illud.

[g] ¶ Totum orbẽ.] Totum dicit, & tamen tãtum Alexãdrinam eccleſiã intellexit.vt 1.q.1.manifeſtũ. Vel dic, totũ qa eius ſequaces erãt per totũ orbẽ.

[ζ] Corripiantur.] CASVS. Dicebant quidam,ꝙ epiſcopi non debent aliquem excommunicare, uel ſeparare ab aliis, quoniam præſciti omnes damnabuntur, & prædeſtinati ſalui erunt. Et reſpondet Auguſt. cum neſciamus quis ſit prædeſtinatus, & quis præſcitus: ſic

Digitized by Google

ſic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus, & laboremus ſaluos eſſe, & ideo vbicunque aliquem incorrigibilem inuenimus, ſeparare eum ab alijs debemus forſan ipſa ſeparatione ſanandam: ne eius contunctione alij polluantur, ad inſtar morbidæ ouis, quæ eſt a ſa-

correptionibus de charitate venientibus pro culparum diuerſitate diuerſis, vel minoribus; vel amplioribus, quia & ipſa, quę damnatio nominatur, quam facit epiſcopale [a] iudicium (qua pœna in eccleſia nulla maior [b] eſt) poteſt, ſi Deus voluerit, in correctionem ſaluberrimam cedere, atque proficere. Neq; enim ſcimus, quid contingat ſequenti die. An ante finem vitę huius de aliquo deſperandum [c] eſt? Aut contradici Deo poteſt, ne reſpiciat, † & det pœnitentiam, & accepto ſacrificio ſpiritus contribulati, cordiſque contriti, a reatu quamuis iuſtæ damnationis abſoluat, damnatumque a [d] ipſe non damnet? [e] paſtoralis tamen neceſſitas habet, ne per plures ſerpant dira contagia, ſeparare [f] ab ouibus ſanis morbidam, ab illo, cui nihil eſt impoſſibile, ipſa forſitan ſeparatione ſanandam. Neſcientes enim quis pertineat ad prædeſtinatorũ numerum, quis non pertineat, ſic affici debemus charitatis affectu, vt omnes velimus ſaluos fieri.

† al. reſpiciat.

a ¶ Damnatumque.] *Sic emendatum eſt ex originali, nec gloſſa viſa eſt impedire, Antea legebatur*, damnatũ, quem ipſe non damnat.

Item Proſper libro ſecundo de vita contemplatiua, cap. 7.

¶Qui corrigi nolunt, excommunicationis ferro debent abſcindi. C. XVIII.

† Ea. ſorig.

Ecce [f] autem crimina quorumlibet, ſi ipſis criminoſis confiteri nolentibus, [g] vndecunq; [h] clarucrint; quæcunque non fuerint patientiæ [i] leni medicamento ſanata velut igne quodã piæ increpationis vrenda ſunt, & curanda. Quòd ſi nec ſic quidem æquanimiter ſuſtinẽtis, ac pie increpantis medela proceſſerit, † in eis, qui diu portati, & ſalubriter obiurgati corrigi noluerint; tanquã putres corporis partes debent ferro excommunicationis abſcindi: ne ſicut caro morbis emortua, ſi abſciſſa nõ fuerit, ſalutem reliquæ carnis putredinis [k] ſuę contagione corrumpit; ita illi, qui emendari deſpiciunt, & in ſuo morbo perſiſtunt, ſi moribus deprauatis in ſanctorum ſocietate permanſerint, eos exemplo ſuę perditionis inficiant. β

† al. proficerit.

β ¶ Inficiant.] *Apud Proſperum continuo ſequitur, cap. porro. infra de pœnit. diſt. 1.*

Item Nicolaus Papa Lothario regi.

f ¶ Separare.] Quia talis damnatio medicinalis eſt, nõ mortalis, ut 2. q. 1. multi.

Ecce autem. CASVS. Docet Proſper in hoc. q̃ ſi crimina aliquorum nolentium cõfiteri fuerint manifeſta, vel probata, prælati eorũ debent eos prius admonere, & increpare, ve emendentur, quod ſi nõ fecerint, ferro excõmunicationis ſũt ab alijs ſeparandi, ne exemplo ſuæ perditionis alios interficiant, ſi in eorũ ſocietate perſeuerẽt, ſicut contagione putridæ carnis cæteræ partes humani corporis corrumpuntur.

g ¶ Nolentibus.] Argu. eſt hic. q̃ in notorijs requiritur admonitio, vt 3. ea. c. de illicita. Itẽ eſt hic arg. q̃ licet q̃s neget crimen, tñ dr notoriũ. Item hic argu. quod etiamſi in modũ exceptionis eſt aliqũ crimen probatum, q̃ eſt facta fides, & poteſt talis puniri niſi corrigatur: ex hoc q̃ dicit, undecunque clarucrint. Nã & iudicium hæreticorum clarificat eccleſiam, vt 3. c. q. 1. ſubdiaconus. Ad hoc põt dici q̃ in cauſa denunciationis loquit, vbi qualiſcunque ſcientia ſufficit, vt dixi 22 q. 5. hoc videtur, & 2. q. 1. multi, & licet in cauſa denunciationis agatur ad pœnitentiam, tamen ſi noluerit poſtea pœnitere, poteſt puniri. Alij intelligunt de crimine notorio.

i Iſta ſuit ſententia B. & Hugo. & Laur.

Excõicatio dicitur mucro epi.

a ſanis ſeparanda. Et quod ſicitur in littera, [Damnato.] ideſt, anathema. [Reſpiciat.] Dando gratiam ſuam [pœnitentiam.] ideſt, contritionem. [Damnationis.] ideſt excommunicationis.

a ¶ Epiſcopale.] Argu. q̃ excommunicatio ſpectat tantum ad officium epiſcopale. nam mucro epiſcopi dicitur. 16. q. 2. miſis. De hac materia dixi 2. q. 1. nemo epiſcopus.

b ¶ Maior.] Si excõicatio eſt maxima, ergo non debet infligi pro leuibus criminibus, ſicut ſup. eo. q. 1. nec ſecundus. in fi. & 11. q. 3. nemo epiſcopum, & c. epiſcopi.

h ¶ Vndecunque.] Et eodem modo dicit lex, qualitercunque conſtet tutori, quòd ſit tutor, ſi ſimpliciter dictum ſit ei periculum ſpectat ad eum, ut ff. de adminiſt. tuto. l. pater §. vlt. ſic 22. q. 5. hoc videtur.

Periculum ad tutorem ſpectat, vbi ſcit, ſe tutorẽ, licet ſimpliciter

i ¶ Patientiæ. ideſt, quod propter denunciationem noluerit corrigi ſi intelligas prout alij intelligunt de notorio crimine, tunc exponas ſi non fuit diſpenſatũ cum eis: nam bene epiſcopus cum talibus poteſt diſpenſare, extra de iudicijs, at ſi clerici.

k Putredinis.] Hoc intelligo cum ſine ſcandalo id fieri poteſt, ut ſup. prox. q. 4. cum quidam.

An

¶Excommunicandus est, qui duas simul vxores habere præsumit. C. XIX.

AN non districta vltione feriendus es, qui in duabus vxoribus adulterium[a] Lamech, & flagitium imitatus esse dignosceris? Qđ Dominus nõ nisi post lxxvij[b]. generationes suo salutifero aduentu deleuit: cum Cain fratricidium septima generatione aquis absolutum sic cataclysmi. Iuo p.8. c.227. Gen.7.

Item ex concilio Agathensi, c.37.

¶Falsi testes, & homicidæ communione priuentur. C. XX.

ITaque censuimus homicidas, & falsos[c] testes a communione ecclesiastica submouendos; nisi pœnitentię satisfactione crimina admissa diluerint. Burc.l.6.c.29. Iuo p.10.cap.58. & 158.

Item ex concilio Toletano primo, c.11.

¶Excommunicetur potens, qui clericum pauperem, vel religiosum spoliare præsumit. C. XXI.

SI quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem,[a] [d] aut religiosum expoliauerit, & mandauerit eum ad se venire episcopus, ut audiatur, & contempserit; inuicem mox scripta[e] percurrant per omnes episcopos prouinciæ, & quoscumque adire potuerint, vt excõmunicatus habeat ipse, donec obediat, & reddat aliena. Anſ.l.7.c.173.

a ¶Pauperum.] *In plerisque vetustis, & apud Anselmũ, & codicibus concily impressis, & manuscriptis est*, pauperiorem.

Ex dictis Gregorij Papæ.

¶Caput hoc abest a plerisque manuscriptis. Burchar. autem, & Iuo citant ex concilio Gangrensi.

¶De eodem. C. XXII.

QVisquis per dolum manum suam mittit in Christũ Domini, idest, episcopum, vel presbyterum (quia sacrilegium graue committit, & si quis ecclesiam Dei vastat, aut impugnat, aut incendit (quia & hoc grauissimũ est sacrilegũ.) placuit sanctæ synodo, vt *§* in primis omnia bona eius proscriptione publicentur; deinde in vno loco, idest, in monasterio inclusus pœniteat omnibus diebus vitæ suæ. Burc.l.10.c.65. Iuo p.12.c.86. & p. 13.c.65.

§ ¶Vt in primis.] *Apud Burchardum, & Iuonẽ legitur*, vt in vno loco, &c. *sine verbis illis quæ hic sũt interiecta.*

Item Calixtus Papa.

¶Communione priuetur, qui Romipetas, vel peregrinos vel mercatores molestare præsumit. C. XXIII.

SI quis Romipetas, & peregrinos, [f] & Apostolorum limina, & aliorum sanctorum oratoria visitantes capere seu rebus, quas ferunt, spoliare, & mercatores nouis telonæorum, & pedagiorum † exactionibus molestare tentauerit; donec satisfecerit, communione careat Christiana. † *al. pedaticarum.*

Item Vrbanus Papa.

¶Excommunicentur qui oratores, & ecclesias, bonaque earum, & personas ibi seruientes infestare præsumunt. C. XXIIII.

PAternarum traditionum exemplis cõmoniti, pastoralis officij debitum persoluentes ecclesias cum bonis

---

ANnõ.] CASVS. Lotharius rex duas habebat vxores de facto de quo reprehẽdit eum Nicolaus Papa, dicens quod vltione districta sit feriendus: cũ adulterium Lamech post lxxvij. generationes fuerit punitũ: q primo habuit duas vxores de facto cum Cain fratricidium septima generatione in diluuio fit deletũ. Scias tñ q talis iste poni pot secundum varias expositiones, quę fieri consueuerunt de generationibus Lamech. Sequẽtia tria capitula plana sũt.

a ¶Adulteriũ.] Sed qualiter dicitur cõmittere adulterium cũ vxore legitimal Resp. quia per adulterium reddit eã sibi illicitam, 32.q.1. in coniugio. in fi.

b ¶Post lxxvij.] Cõtra ĩ. 31.q.j. quomodo. hoc ibi solutum est & expositum.

c ITaq;.] ¶Et falsos.] 3.22.q.5. § qcũiunctus. su. 23.q.5. Rex debet.

d SI quis.] ¶Pauperẽ.] videtur ergo q causæ oppressionis pauperũ spectent ad ecclesiam, vt 77.d. defensionis.

e ¶Scripta.] Sic 11.q.3. curæ. secũda q.1. legũ. Hic videt q statim post citationẽ primam aliquis possit excõicari. arg. 5.q.3. præsenti. Sed dic, q non, nisi post tria edicta, uel unũ peremptoriũ, sup. ea. c. de illicita.

f SI quis Romipetas, & peregrinos.] Sic ext. de treg. & pa. innouamus solus. n. princeps põt indicere noua vectigalia, ut ibi dĩ, & ff. de pu. & vect. l. vectigalia, & ex lis, qui indicit noua vectigalia, & vel deportatur, vel capite punitur. nã incidit in leg. Iul. de vi pu. vt ff. ad leg. Iul. de vi pub. l. vlt.

Vectigalia nouã a solo principe indici possũt.

¶Pauperũ.] CASVS. Statuit vbi nus

nus Papa in hoc c. ſi quis eccleſias, clericos, & monachos, & eorum conuerſos, vel oratores. id eſt, peregrinos ſuis bonis ſpoliauerit, & intra ſpatium triginta dierum, non emendauerit, anathematizetur. Sequens ca. planum eſt, & per te videbis.

a ¶ Tri-

quæ ponit differentiam inter ſchiſma, & hæreſim. Ioan. de Fant. & reuertitur hic ad materiam propoſitæ quæſtionis: Arch.

CASVS. Superius facta eſt mentio de hæreticis, & ſchiſmaticis: & ideo Gratianus nunc oſtendit, quæ ſit differentia inter ſchiſma, & hæreſim. & q ſint hæretici. & quę ſint ſectæ hæreticorum. Sequens c. patet.

ſuis, tam perſonis, quã poſſeſſionibus, clericos videlicet, ac monachos, eorumque conuerſos [a]: oratores quoque cũ ſuis nihilominus rebus, quas ferunt, tutos, & ſine moleſtia eſſe ſtatuimus. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit; & poſtquã faciñus ſuum recognouerit, intra dierum triginta [a] ſpatium competenter [b] non emendauerit; a liminibus eccleſiæ arceatur, & anathematis gladio feriatur [c].

a ¶ Conuerſos.] *In codicibus impreſſis ſequebatur*, vel commiſſos; *quæ ſunt expuncta, quia abſunt a pleriſq; manuſcriptis Gratiani exemplaribus, & vetuſto quodam codice: in quo quidem extremo & hic & alij tres canones deſcripti ſunt tanquam fragmentum alicuius concilij.*

Item Nicolaus Papa omnibus epiſcopis.

¶ Qui oratoribus, pauperibus nõ arma ferentibus in malum obuiauerint, excommunicentur. C. XXV.

Pann. l. 5. c. 114. I Lli, qui peregrinos, vel oratores cuiuſcunq; ſancti ſiue clericos, ſiue monachos, vel fœminas, aut inermes Pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malũ eis obuiauerint, anathematis vinculo ferian tur, niſi digne emendauerint. Pax vero illa, quam treugã dicimus, ſic obſeruetur, ſicut ab archiepiſcopis [d], & epiſcopis vniuſcuiuſque prouinciæ conſtituta eſt. Qui autem eam infregerit, excommunicationi ſubdatur.

4 *Quia vero ſermo de hæreticis habetur: videndum eſt, quid inter ſit inter ſchiſma, & hæreſim [e]; & qui ſint hæretici: & quot ſint hæreticorum ſectæ: Differentiam autem inter ſchiſma, & hæreſim Hieronymus in epiſtolam ad Titum, c. 3. aſſignat dicens.*

Ad locum [Hæreticum hominem.

¶ Schiſmatis, & hæreſis differentia. C. XXVI.

Poly. l. 7. tit. 5. Anſ. l. 12. c. 49. † *al. poſt epiſcopalem diceſſionem.* I Nter hæreſim, & ſchiſma [f] hoc intereſſe arbitrantur, quòd hæreſis peruerſum dogma habeat, ſchiſma prõpter † epiſcopalem diſſenſionem ab eccleſia β pariter ſeparat. Quod quidẽ in principio aliqua ex parte intelligi poteſt γ: cæterum nullum ſchiſma non aliquam ſibi confingit hæreſim, vt rectè ab eccleſia receſſiſſe videatur.

β ¶ Ab eccleſia.] *In codicibus horum commentariorum in Germania, in Gallia, & Ferraria excuſis, itemq; duobus manuſcriptis Vaticanis legitur*, ab eccleſia ſeparetur.

1 De hoc nõ. c. firmiſſime. & hic adde aliũ caſũ 20. diſt. de libellis.

Itẽ qui non recipit quatuor concilia. & ſic intellige ſm Hoſt. C. de hære. quicũque cum ſimil.

Hæreſis, & ſchiſma differunt.

I Nter hæreſim, & ſchiſma. CASVS. Docet hic Hier. quin hoc differt ſchiſma ab hæreſi: qa hæreſis prauã hẽt doctrinam: ſchiſma vero nõ. Item hæreſis nulla ſit occaſione, ſed ſponte: ſchiſma vero ſit propter diſſenſionem ẽpalẽ, & ideo in principio diſcordant: ſed in fine concordant: quia ſicut hæreſis, ita ſchiſma eccleſiã lædit. Sequentia duo c. plana ſunt & per te videbis.

a ¶ Triginta.] Arg. ꝙ ſufficit ſi peremptorium ſit editum triginta dierum. vt 4. q. 5. c. 1.

b ¶ Competenter.] Non intelligas. id eſt moderate. ſicut curiales exponunt: ſed competenter, id eſt iuſte ſic exponitur extra de appellatio. reprehenſibili. ff. de iudi. ſi debitori. Ioan.

c ¶ Feriatur.] Ergo nondum erat promulgatum. 17. q. 4. ſi quis ſuadente, &c.

d I Lli qui.] Archiepiſcopis.] Ergo illi poſſunt indicere trẽgas ſim; liter canon indicit treugas, vt extra de treug. & pa. c. 1.

e ¶ Et ſchiſma.] Poteſt dici, ꝙ hæc ſit differentia inter hæreſim. & ſchiſma, quæ eſt inter diſpoſitionem. & habitum. primo enim dicitur ſchiſma, ſed cum poſt tẽpus pertinaciter adhæſerit ſuæ ſectæ, dicitur hæreſis. Vel aliter dicas, ꝙ omnis hæreticus ſit ſchiſmaticus, ſed non conuertitur & ſic eſt illa differentia, quæ eſt, inter ſpeciem, & genus.

QVIA VERO. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in

a ¶ Hæ-

Digitized by Google

a ¶ Hæreſis.] ¶ Scripturam.] Supra 37.d. relatum. HQVI VERO. Hæc eſt 5. pars q. in qua ponit differentias hæreticorum, quas probat per diuerſa iura. Io. de Fan.

DIxit Apoſtol[s].] CASVS. Docet in hoc c. Aug. q illi hæretici, q ſuã hæreſim ptinaciter defendunt, poſt primã, & ſecundam admonitionem ſunt euitandi: quod probat auctoritate Apoſtoli. Illi vero qui ſuum erroꝛẽ non defendunt animo pertinaci, & maxime quem a ſuis parentibus in hæreſim lapſis receperũt ſed veritate inuenta parati ſunt ſe corrigere, non ſunt inter hæreticos deputãdi. Sequen. duo cap. plana ſunt, in quibus dr, q qui in erroꝛẽ cadunt nec nolunt corrigi, ſunt inter hæreticos deputandi. In tertio c. dr. q magis peccat qui defendit erroꝛẽ, quam ille qui errat, q nõ ſolũ hæreticus ſed etiam hæreſiarcha dicendus eſt.

b ¶ Et ſecundum.] Hic dicit hæreticos poſt ſecũdã admonitionem uitandos, ut ſup proxi. q. 5. non vos, alibi ſemel. ſup. ea. q. 1. quæ domus, in fi. Ad hoc põt dici, quod hæreticum dñ natum poſt unicã admonitionẽ uitabimus in ſecretis fidei noſtræ, ne eũ peritiorẽ reddamus, vt 43. diſt. in mandatis. 11. q. 3. nolite. Sed quãtum ad admonitionẽ faciẽdã poſſumus ei cõicare quotieſcũq; viſum fuerit: ſed hæretico nõdum damnato poſſumus explicare ſecreta fidei, ſæpius eum corrigendo.

c ¶ Pertinaci.] Licet ergo teneat aliquis ea quæ ſunt cõtra fidem: dũmodo paratus ſit corrigi nõ eſt habendus hæreticus 2. vtr. c. q. 1. ſchiſma. in prin. c. hæc eſt. 3

d ¶ Vid autem.] ¶ Doctioribuſque.] Sup. 37. d. relatum.

e ¶ Ad ſemetipſos.] Quod eſſe non dic.

7 Poteſt.] *Sequebatur* diuerſum, *quæ nox abeſt a memoratis editionibus, & Vaticanis exemplaribus.*

Vnde autem hæreſis dicatur, in epiſtolam ad Galatas, c. 5. Hieronymus diffinit, ita dicens.

Ad locum] Hæreſes inuidiæ.

¶ Vnde hæreſis dicatur. C. XXVII.

HAreſis Græcè ab electione dicitur: q ſcilicet eam ſibi vnuſquiſq; eligat diſciplinam, quam putat eſſe meliorem. Quicunq; igitur aliter ſcripturam [a] intelligit, quã ſenſus ſpiritus ſancti flagitat, quo ſcripta eſt; licet de eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt, & de carnis operibus eſt, eligens quæ peiora ſunt.

Poly. ibidem. Aug. l. 12. c. 50.

5 *Qui uero propriè dicantur hæretici, Auguſtinus in libro de utilitate credendi, c. 1. oſtendens ait.*

Gal. 5.

¶ Qui propriè dicantur hæretici. C. XXVIII.

HAereticus eſt, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ, principatusq; ſui gratia, falſas, ac nouas opiniones vel gignit, vel ſequitur. Ille autem, qui huiuſmodi hominibus credit; homo eſt imaginatione quadam veritatis, ac pietatis illuſus.

Tit. 1. Cor. 11. Poly. ibidem. Deuſdedit p. 1. Aug. l. 12. c. 53.

Idem Glorio, & Eleuſio, & alijs, epiſt. 162.

¶ Non ſunt hæretici, qui non ſua audacia, ſed aliena ſeducuntur in errorem. C. XXIX.

DIxit Apoſtolus: [Hæreticum hominẽ poſt primam, & ſecũdam [b] correptionem deuita; ſciens, quia ſubverſus eſt huiuſmodi, & peccat, & eſt a ſemetipſo damnatus.] Sed qui ſententiam ſuam, quamuis falſam atque peruerſam nulla pertinaci [c] animoſitate defendunt; præſertim quã non audacia ſuæ præſumptionis pepererunt, ſed a ſeductis, atque in errorem lapſis parentibus accepe runt, quærunt autem cauta ſolicitudine veritatem, corrigi parati, cum inuenerint; nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi.

ad Titum, c. 3. Poly. ibidem. Aug. l. 12. c. 61.

Item Leo Papa epiſt. 10. ad Flauianum.

¶ Magiſtri erroris exiſtunt, qui veritatis diſciplinam contemnunt. C. XXX.

QVid autem iniquius eſt, quam impia ſapere, & ſapientioribus, doctioribuſq; [d] non credere? Sed in hanc inſipientiam cadunt, qui cum ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro; non ad propheticas voces, non ad Apoſtolicas literas, nec ad Euãgelicas auctoritates, ſed ad ſemetipſos [e] recurrunt; & ideo, magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli nõ fuerũt.

Item Auguſtinus contra Manicheos.

l. 18. de ciu. Dei c. 52.

¶ Hæretici ſunt, qui quod praue ſapiunt, contumaciter defendunt. C. XXXI.

Poly. ibidem. Deuſdedit. p. 1. Aug. l. 12. c. 51.

QVi in eccleſia Chriſti morbidum aliquid, prauumq; ſapiunt; ſi correpti, ut ſanum, rectumque ſapiant reſiſtunt contumaciter, ſuaque peſtifera, & mortifera dogmata emendare nolunt, ſed defenſare perſiſtunt; hæretici fiunt.

1 Vtrũ. 5. 1. q. 7. conuenientibus.

2 Nec põt. & hæreſi puniri ſm Iaſ. in rub. C. de sũtri. & fide ca tho. & Bart. Veron. in cauꝛè. 205. & 237. Itẽ adde Alb. de Roſ. in 3. parte ſtatutorũ q. 32. ubi dicit & hoc practicaſſe in curia Rom.

3 De hoc ſi not. ſup. 21. diſt. nãc autem in glo. ſed vide an &

Item Vrbanus Papa.

¶ Errante damnabilior eſt, qui eius defendit errorem. C. XXXII.

QVi aliorum defendit [a] errorem; multo amplius damnabilior [b] eſt illis, qui errant; quia non ſolum errat, ſed etiam alijs offendicula erroris præparat, [c] & confirmat. Vnde quia magiſter erroris eſt; non tantum hæreticus, ſed etiam hæreſiarcha dicendus eſt.

Item Hieronymus lib. 2. Commen. ad c. 5. Oſee.

¶ Qui mendacio veritatem immutant, patrum terminos transferre probantur. C. XXXIII.

TRansferunt principes Iuda terminos, quos poſuerunt patres eorum; quando immutant mẽdacio veritatem, & aliud prędicant, quàm ab Apoſtolis acceperunt. *Idem infra eodem capite.* ¶ De hæreticis manifeſtus eſt ſenſus, qđ ſophiſmatibus ſuis, & arte dialectica ſæpe opprimant eccleſiaſticos. *Idem ad c. nouum.* ¶ Veteres ſcrutans hiſtorias inuenire non poſſum ſcidiſſe eccleſiam, & de domo Domini populos ſeduxiſſe, præter eos, qui ſacerdotes [d] a Deo poſiti fuerant, & prophetæ, ideſt ſpeculatores. Iſti ergo vertũtur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum.

Item Leo Papa epiſt. 74 ad Anatolium.

¶ Abijciantur qui aduerſariorum conueniunt prauitati. C. XXXIV.

Iuo p. 6. c. 339. Rom. 9. † *al. diuinit.* † *al. conueniant.* orig.

ILlud ſane plurimum mihi diſplicere ſignifico, quod iter [a] dilectionis † tuæ clericos quidam eſſe dicũtur, qui aduerſariorum conueniant † prauitati, & vaſa iræ [ß] vaſis miſericordiæ miſceantur. Quibus inueſtigandis, & ſeueritate congrua coercẽdis debet diligentia tua vigilanter inſiſtere; ita ut his, quibus prodeſſe non potuerit correptio, non parcat abſciſſio. Oportet enim nos euangelici meminiſſe mandati: quo ab ipſa ueritate præcipitur; ut ſi nos oculus, [e] aut pes, aut dextera ſcãdalizauerit manus; a compage corporis auferat, qa melius ſit his in eccleſia carere mẽbris, quàm cũ ipſis in ęterna ire ſupplicia Nã ſuperfluo extra eccleſiã poſitis reſiſtimus; ſi ab his, q intus ſunt, in eis, quos decipiũt, vulneramur. Abijciẽda [f] prorſus peſtifera hæc a ſacerdotali vigore patiẽtia eſt; q ſibimet, peccatis aliorum parcendo, non parcit.

Matth. 5.

[a] ¶ Quod inter.] *Sic eſt emendatũ ex ipſa epiſtola cũ & in vulgatis, & in pleriſque vetuſtis Gratiani exẽplaribus eſſet*, quod iuriſdictionis tuæ clerici. *In duobus tñ quẽad modum, & apud Iuonem eſt*, inter ditionis tuæ clericos. [ß] ¶ Vaſa iræ.] *Sic eſt emẽdatũ ex originali. Alludit enim ad locum B. Pauli Rom 9. Apud Gratianũ erat, itemque apud Iuonẽ*, uaſanię uaſis miſericordiæ uaſa miſceantur.

Item ex concilio Carthaginenſi. 4. c. 70. 71. 72.

¶ Et ſodalitates, & conuiuia hæreticorum clerici uitare debent. C. XXXV.

CLericus hæreticorum, & ſchiſmaticorum tã conuiuia, quam ſodalitates euitet æqualiter. Eorũ conuẽticula non eccleſia, ſed conciliabula appellanda ſunt. Cum eis neque orandum eſt, [ß] neque pſallendum.

[a] QVi aliorũ defendit. Talis enim hæreticus dicitur, ut extra ca. ſicut.

[b] ¶ Damnabilior.] Not. q plus punitur cõſulens, quam faciens, ut ſup. prox. ¶. ſ. cum homo.

[c] ¶ Præparat. Sic ¶ ſcalam. uel ferrum. vel aliud auxilium præſtãt furi, tenent furti, ut ff. de furt. ſi pignorum. §. pen.

TRansferunt.] CASVS. Hoc caſu diuiditur in tres partes. In prima dī. q illi, qui mẽdaciũ & veritate dicunt, & aliud prædicant quã ab Apoſtolis acceperunt, transferũt terminos patrum ſuorum. In ſecunda parte dī. q hæretici ſophiſmatibus, & arte dialectica ſæpe eccleſiã, & eccleſiaſticos lædunt. In tertia parte dī. q nulli alij inueniuntur populos ſeduxiſſe niſi ſacerdotes, i omnib. locis ponẽtes ſcandalum.

[d] ¶ Qui ſacerdotes.] Not. cõtra teſtimonium ſacerdotis, & illud, q s uidit digne ſacerdotem pœnitẽtem ſut de pœn. d. 1. menſuram, &c. quia aliquando. alias præſumitur pro eis, ut 11. q. 4. abſit.

ILlud ſane plurimum.] CASVS. Quidam prælatus in parochia ſua queſdã habebat, qui prauã doctrinam ſeminabãt. quare Leo præcepit ſibi, ut commoneat eos, ne talia faciant: qui ſi ſe non correxerint, a cõmunione aliorum ſeparentur. Et hoc probat auctoritate Euangelij. [Ditionis. i. poteſtatis. Seq. c. planũ eſt. & per te formabis caſum.

[e] ¶ Oculus.] i. familiaris alicuius.

[f] ¶ Abijciẽda.] Hoc intelligas de penitus incorrigibilibus: ne ſit contra ſup. prox. q. 3. cum homo.

[ß] CLericus.] ¶ Orãdũ eſt.] De cõſ. d. 1. epiſcopi.

[ß] Arg. ex. de iudi. c. non ab hoſte alias cõtra 3. q. 5. c. 1. & q. 3. ſi quis fortuito. quidam hoc intelligũt in ſpirituali, prena illud in corporali. & ſic non eſt contra l.

nullum,contra .Die ,illi eſt derogatum per hoc c.& per conſuetudinem generalem eccleſiæ,ſupra d.4. §. leges. Ioan.

CVm quibus.] CASVS. Achatius conquerebatur. & Gelaſius illum cũ ſuis fautoribus condemnauerat abſque epiſcoporũ ſynodo congregata. Gelaſius vero reſpõdet dicens, & ſynodus congregari non debuit:tum quia ibi non erant catholici epiſcopi.ſed tantum hæretici, cũ quibus non erat ſynodus inuenda,qđ probat auctoritate pſalmiſtæ. tum quia ipſe Achatius inciderat in hæreſim iã dãnatã, & ideo propter hoc nõ erat opus nouũ cõcilium congregari. De eadẽ materia loquitur c.ſup. 22.di. qua traditione.

a ¶ Cũ quib.] CASVS. Achatius Conſtãtinop.patriarcha excõicauit Antiochenũ, & Alexãdrinum, quia nõ recipiebant ſtatuta,quæ ipſe fecerat: propter hoc Papa excommunicauit eum, & de hoc conqueſtus eſt Achatius,& ſine ſynodo excõicauit eã: Papa uero dixit, & ſynodus congregari non debuit: tũ quia non erãt ibi catholici epiſcopi,cũ quibus poſſet haberi ſynodus: tum quia incidit ipſe ĩ hæreſim iam damnatam,unde non fuit opus nouo concilio.

b ¶ Certamẽ.]Ergo cum hęreticis nõ eſt diſputãdum, nec cũ aliquo de fide eſt diſputandum extra de hęre.c.1.& C.de ſũ. trini.l.nemo, ſed ad hoc poteſt diſputari cum eis, ut conuincantur,nõ ut in dubium reuocẽt fidem noſtram,ut extra de hære.capitu.primo, Ioan.

Fidei diſputatio cũ hæreticis eſt ꝓhibita.

NOtandum.]CASVS. Quidam reprehendebãt Vrbanum Papam, qui criminoſos excommunicabat, & dicebant eum facere cõtra Euangelium,vbi Dominus pcipit zizania non eſſe eradicanda, & contra Auguſtinum dicentem,quod mali ſunt ferendi, & non abiſciendi.Sed Vrbanus eos ſuper hoc conuincit exemplo Auguſtini,& duabus auctoritatibus, ſcilicet Euangelij,& Pauli.

c ¶ Notandum.] Supra 23.q. 4.recedit,& c.ecce.

a ¶ Di-

Item Gelaſius Papa ĩ epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ.

¶ Canonum obſeruatores cum hęreticis nullum debent inire certamen. C. XXXVI.

CVm quibus [a] erat ſynodus ineunda? Catholici põtifices fuerant vndique iam depulſi:ſolique remanſerant ſocij perfidorum;cum quibus iam nec licebat habere conuentum,dicente pſal. [Non ſedi in cõcilio vanitatis,& cum iniqua gerentibus non introibo.] Nec eccleſiaſtici moris eſt cum his, qui pollutam habent communionem,permiſtamque cum perfidis, miſcere conciliũ.† Recte igitur per Chalcedonenſis ſynodi formam,huiuſmodi prævaricatio repulſa eſt potius, quam ad [α] cõcilium uocata,quod nec opus erat poſt primam ſynodum: nec cum talibus habere licebat. *Idem in commonitorio ad Fauſtum.*¶ Canonum [β] magiſtris, atque cuſtodibus nobis nullum fas eſt inire certamen [b] cum hominibus communionis alienæ.

Pſal.25.

† *al. conſilium.*

α ¶ Quam ad.] *In originali legitur,* quàm per cõcilium, quod nec opus,&c.

β ¶ Canonum.] *Gelaſius in commonitorio ad Fauſtum obiurgans Græcos illos, qui cum maxime canones violarent, eorum tamen ſe obſeruatores ſimulabant, in hæc prorumpit verba,* ò canonum magiſtros,atque cuſtodes. Nobis nullum,&c.

Item ex epiſtola Vrbani Papæ.

¶ Non contradicit,ſed potius obedit Euangelio qui malos excommunicat. C. XXXVII.

Matth.13.

NOtandum [c] eſt, quòd quidã dicunt cõtra Euangelicam parabolam nos facere,ubi de zizanijs nõ erradis Dominus præcepit; cum aliquos excommunicatione dignos excommunicationi ſubijcimus,& aiunt ẽt ſanctum Auguſtinum hoc contradicere in illo loco, ubi ait,[Quia non eſt ꝓcidenda unitas ; referendi ſunt mali, non abijciendi.] Quibus hoc primum reſpõdendum eſt. Si hæretici, & mali homines excommunicandi nõ ſunt; quare ipſe Auguſtinus cũ legatis ſanctę Romanæ eccleſiæ,& cum ſanctis Epiſcopis ſuis Pelagium,& Cœleſtinum nouam hæreſim in ſanctam Dei eccleſiam introducentes excommunicauit ; & ab eccleſia Dei ſeparauit? Quare ipſos Donatiſtas,contra quos iſta,& multa his ſimilia loquitur,tam ipſe, quam omnis eccleſia Dei excõmunicatos habuit?& niſi prius pœnituiſſent,& per manus impoſitionem recõciliati eſſent eis nequaquam cõmunicabat?Idem ipſe Dominus, qui hoc parabolice hic narrat, aperte alibi excommunicationem fieri iubet dicens,[Frater, qui corripitur ab eccleſia, & non obedit; ſit tibi ſicut ethnicus,& publicanus.] Vnde apparet liqdo,aliud eſſe excommunicationem; aliud eradicationẽ. Qui enim excõmunicatur (vt Apoſtolus ait) ad hoc excommunicat, ut ſpiritus eius ſaluus ſit in die Domini,

Sententia habetur, 23.q. 3. per totam. In concilijs Mileuitano, & Africano.

Matth.18. Paulo aliter.

1.Cor.5.

Digitized by Google

Diſciplina [a] enim eſt excommunicatio, & non eradicatio.

Niſi forte ex contemptu, & ſuperbia excommunicati proueniat.

† al. item. *Vnde* † *Origenes* [a] *in libro Numerorum, homilia* 15. *ad c.* 23.

a ¶ Origenes.] *Sic eſt reſtituendum cum antea eſſet.* Auguſtinus. *Et magnam huius capitis partem gloſſa ordinaria ad eundem locum ex ipſo Origene refert. indeque nonnulla emendata.*

¶ Diuina maledictio meritum maledicti deſignat.

C. XXXVIII.

† al. ſententiam verum promit. DEus, quando maledicit meritum eius deſignat, cui maledicitur, & ſententiam † promit, [b] vtpote quę non fallit neque peccati qualitas, neque peccantis affectus. Homo autem quia hæc non poteſt ſcire [c] (neque.n. propoſitum, mentemq; alterius videre alius, aut cognoſcere [d] poteſt:) idcirco etiam ſi iudicantis, vel ſententiã promentis intuitu proferat maledictum: non poteſt eſſe iuſta maledicendi [e] cauſa, vbi ignoratur peccantis affectus: maxime cum humanum vitium tunc ſciat maledicta proferre; cum forte conuitijs, aut iniurijs prouocatur. Quod vitium volens reſecare Apoſtolus, ne maledictis maledicta, & conuitijs conuitia prouocemus: mandatum neceſſariuin ponit: vt benedicamus, & non maledicamus, quo conuitiandi vitium reſecetur, non quo iudicandi veritas, quæ homines latet, & pronunciandi auctoritas perimatur.

1. Pet. 3. Rom. 12.

Secta vero hæreticorum quot ſint, & vnde nomina acceperint; Iſidorus octauo libro Etymologiarum, c. 5. *determinat dicens.*

¶ Quot ſint ſectæ hæreticorum. C. XXXIX.

Rabanus l. 2. de inſtit. cle. c. 58. Anſ. l. 12. c. vlt. Pann. l. 5. c. 345. Aff. 1.

QVidam autem hæretici, qui de eccleſia receſſerunt, ex nomine ſuorum auctorum nuncupantur: quidã vero ex cauſis, quas eligentes inſtituerunt.

Simoniani. ¶ Simoniani dicti a Simone magicę artis perito: cui Petrus in Actibus Apoſtolorum maledixit, pro eo qnod ab Apoſtolis ſpiritus ſancti gratiam pecunia emere voluiſſet. Hi dicunt creaturam non a Deo, ſed a virtute quadam ſuperna creatam.

Menandrini. † al. Menandriani. ¶ Menandrini a Menandro mago diſcipulo Simonis nuncupati; qui mundum non a Deo, ſed ab Angelis factum aſſeruit.

Baſilidiani. Aff. 6. ¶ Baſilidiani a Baſilide appellati: qui inter reliquas blaſphemias Ieſum paſſum abnegauit.

Nicolaitæ. Apoc. 2. ¶ Nicolaitę dicti à Nicolao diacono eccleſiæ Hieroſolymorum, qui cum Stephano, & cęteris conſtitutus eſt à Petro: qui propter pulchritudinem relinquens uxorem dixerat, ut qui uellet, ea vteretur: uerſa eſt in ſtuprum talis conſuetudo, ut inuicem coniugia commutarentur. Quos Ioannes in Apocalypſi improbat dicens, Sed hoc habes, quòd odiſti facta Nicolaitarum.

Gnoſtici. ¶ Gnoſtici propter excellentiam ſcientiæ ſe ita appellare uoluerunt. Ani-

a ¶ Diſciplina.] Medicina animæ eſt excommunicatio, vt 2. q. 1. multi.

DEus quãdo] CAVS. Docet Auguſt. in hoc c. differentiã eſſe inter maledictũ Dei, & maledictum prælati: quia maledictũ Dei ſemper iuſtum eſt, cum ipſum nõ fallat peccati qualitas, neque peccantis affectus: ſed maledictio prælati duob. modis eſt iniuſta. Primo quia licet maledicat vt iudex: põt tamen non ſubeſſe cauſa maledicẽdi, cum ipſe ignoret affectum delinquẽtis. Secundo, cũ ex certa ſciẽtia maledicit hominem ſibi conuitiantem, propter quod uitium reſecandum præcepit Apoſtolus, ne maledicamus. [Quo.] ſcilicet mandato. Quæ autẽ poſtea ſequuntur uſque in finem, patent, nec leguntur in ſchulis.

b ¶ Promit.] Sicut utile eſt dæmones eſſe propter malos, ut 23. q. 5. quia malos. ſic 1. q. 3. Saluator. in princ. & 26. q. 5. nec mirum.

c ¶ Scire.] 22. q. 5. humanæ.

d ¶ Cognoſcere.] 35. diſt. archidiaconum.

e ¶ Maledicẽdi.] 27. q. 1. nec aliqua.

Cæ-

Digitized by Google

mam, naturam Dei esse dicunt: bonum & malum Deum suis dogmatibus fingunt.

Carpocratiani. ¶ Carpocratiani a Carpocrate quodam vocantur: qui dixit Christum, hominem fuisse tantum, & de vtroque sexu progenitum.

Cerinthiani ¶ Cerinthiani & a Cerintho quodam nuncupati. Hi inter cætera circumcisionem obseruant: mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros prædicant. Vnde & græce χιλιάσται, latine Millenarij sunt appellati.

Millenarii.

Nazarei. ¶ Nazaræi dicti: qui dum Christum (qui a vico Nazareth est appellatus) filium Dei confiteantur; omnia tamen veteris legis custodiunt.

Ophitæ. ¶ Ophitæ a colubro nominati sunt. Coluber enim græce ὄφις dicitur. Colunt enim serpentem, dicentes ipsum in paradisum † induxisse virtutis cognitionem.

† al. paradiso.

Valentiniani. ¶ Valentiniani a Valentino quodam Platonico sectatore vocati: qui αἰῶνας, idest sæcula quædam in originem Dei creatoris induxit: Christum quoque de Virgine nihil corporis assumpsisse, sed per eam, quasi per fistulam, transisse asseruit.

Apellitæ. † al. primum. ¶ Apellitæ, quorum auctor † Apelles fuit: qui creatorem Angelum nescio quem gloriosum superioris Dei faciens, Deum legis Israel illum igneum affirmans dixit, & Christum nō in veritate Deum, sed hominem in phantasia apparuisse.

Archontiaci ¶ Archontiaci a principibus appellantur: qui vniuersitatem, quam Deus condidit, opera esse Archangelorum defendunt.

Adamiani. ¶ Adamiani vocati, quòd Adæ imitentur nuditatem. Vnde & nudi orant, & nudi inter se mares fœminæque conueniunt.

Cainani. † al. Cayni al. Caianitæ. ¶ Cainani † a inde sunt appellati: quoniam Cain adorant.

Sethiani. ¶ Sethiani nomen acceperunt a filio Adę, qui uocatus est Seth; dicentes eundem esse Christum.

Melchisedechiani. ¶ Melchisedechiani vocati pro eo, quòd Melchisedech, sacerdotem Dei, non hominem fuisse, sed virtutem Dei esse arbitrantur.

Angelici. ¶ Angelici vocati, quia Angelos colunt.

Apostolici. ¶ Apostolici hoc sibi nomen ideo sumpserunt, quòd nihil possidentes proprium, nequaquam recipiant eos, qui aliquo † in hoc mundo vtuntur.

† al. aliquid.

Cerdoniani. ¶ Cerdoniani a Cerdone quodam nominati: qui duo contraria principia asseruit.

Marcionitæ ¶ Marcionitæ a Marcione Stoico philosopho appellati: qui Cerdonis dogma secutus alterum bonum, alterum iustum Deum asseruit, tanquam duo principia creationis, † & bonitatis.

† al. creatoris

Artotyritæ. ¶ Artotyritæ ab oblatione vocati: panem.n. & caseum offerunt, dicentes a primis hominibus oblationem a fructibus terræ, & fructibus omnium fuisse celebratam.

Aquarij. ¶ Aquarij appellati, eo quod aquam solam offerunt in calice sacramenti.

Seueriani. ¶ Seueriani a Seuero exorti vinum non bibunt: vetus testamentum, & resurrectionem non recipiunt.

Tatiani. Encratitæ. ¶ Tatiani a Tatiano quodam vocati: qui & Encratitæ dicti; quia carnes abominantur.

Alogij. ¶ Alogij vocantur a quam sine verbo λόγος enim græce, verbum dicitur: Deum enim verbum non credunt, respuentes Ioannis Euangelium, & Apocalypsim.

Cataphrygæs. ¶ Cataphrygis nomen, prouincia Phrygia dedit, quia ibi extiterunt. Auctores eorum Montanus, Prisca, & Maximilla fuerunt. Hi aduentum spiritus sancti non in Apostolos, sed in se traditum asserunt.

Cathari. ¶ Cathari propter munditiam ita se nominauerunt, gloriantes enim de suis meritis, negant pœnitentibus veniam peccatorum: viduas, si nupserint, tanquam adulteras damnant: mundiores se cæteris prædicant. Qui nomen suum si cognoscere vellent: mundanos se potius, quam mundos vocarent.

Pauliani. ¶ Pauliani a Paulo Samosateno exorti sunt, qui dixit non semper fuisse Christum, sed a Maria sumpsisse initium.

Hermogeniani. ¶ Hermogeniani ab Hermogene quodam vocati: qui materiam non β natam introducens, Deo non nato eam comparauit, matremque elementorum, & Deam asseruit: quos Apostolus improbat elementis seruientes.

Manichæi. ¶ Manichæi a qnodam Persa extiterunt; qui vocatus est Manes. Hic duas naturas, & substantias introduxit, idest bonam, & malam, & animas ex Deo, quasi ex aliquo fonte manare asseruit: testamentum vetus respuit, nouum ex parte recipit.

Antropomorphitæ. ¶ Antropomorphitæ γ dicti pro eo, quòd simplicitate rustica eum habere humana mẽbra, quæ in diuinis libris scripta sunt, arbitrantur, ἄνθρωπος enim græce, latine homo interpretatur. Ignorantes vocem Domini, qui ait: [Spiritus est Deus.] Incorporeus est enim, nec membris distinguitur, nec corporis mole cenſetur.

Ioan. 4.

¶ Hie-

Hierachitæ ¶ Hierachitæ ♪ ab Hierarcha auctore exorti monachos tantum recipiunt: coniugia respuunt: regna cœlorum paruulos habere non credunt.

Nouatiani ¶ Nouatiani a Nouatiano † Romæ vrbis presbytero exorti: qui aduersus Cornelium cathedram sacerdotalem conatus inuadere, hæresim instituit, nolens apostatas suscipere, rebaptizans baptizatos.

Montani ¶ Montani, hæretici dicti, quod tempore persecutionis in montibus latuerunt; qua occasione se a catholicæ ecclesiæ corpore diuiserunt.

Ebionitæ ¶ Ebionitæ ab Ebione dicti, siue a paupertate: Christum enim per profectum † solum, virum iustum putant effectum. Vnde competenter Ebionitæ pro paupertate intelligentiæ appellati sunt: & ita tenent Euangelium, ut legem carnaliter seruent: aduersus quos Apostolus ad Galatas scribens inuehitur.

Photiani ¶ Photiani a Photino Gallograciæ Syrmij episcopo nuncupati: qui Ebionitarum hæresim suscitans asseruit Christum a Maria per Ioseph nuptiali coitu fuisse conceptum.

Aeriani ¶ Aeriani ab Aerio quodam nuncupati sunt; hi offerre sacrificium pro defunctis spernunt.

Aetiani Eunomiani ¶ Aetiani ab Aetio sunt vocati: Idemque Eunomiani ab Eunomio quodam dialectico Aetij discipulo, ex cuius nomine magis innotuerunt, dissimilem patri asserentes filium, & filio spiritum sanctum. Dicunt etiam nullum † imputari peccatum in fide manentium.

Origeniani ¶ Origeniani ab Origene auctore exorti sunt, dicentes, quòd non possit videre filius patrem, nec spiritus sanctus filium. Animas quoque in mundi principio peccasse dicunt, & pro diuersitate peccatorum è cœlis vsque ad terras † diuersa corpora, quasi vincula meruisse, eaque causa factum esse mundum.

Noetiani ¶ Noetiani a quodam Noeto vocati, qui dicebant Christum eundem esse, & patrem, & spiritum sanctum: ipsam Trinitatem in officiorum nominibus non in personis accipiunt. Vnde & Patripassiani vocantur, quia patrem passum dicunt.

Sabelliani ¶ Sabelliani ab eodem Noeto pullulasse dicuntur: cuius discipulum perhibent fuisse Sabellium, ex cuius nomine maxime innotuerunt, vnde & Sabellíani vocati sunt. Hi vnam personam patris, & filij, & spiritus sancti astruunt.

Ariani ¶ Arriani ab Ario Alexandrino presbytero orti sunt: qui coæternum patri filiũ non agnoscens, diuersas in Trinitate substantias asseruit; & contra illud, quod ait Dominus: [Ego & pater vnum sumus.] Ioan.

Macedoniani ¶ Macedoniani a Macedonio Constantinopolitano episcopo dicti sunt, negantes Deum esse spiritum sanctum.

Apollinaristæ ¶ Appollinaristæ ab Appollinare vocati sunt, dicentes Christum corpus tantummodo sine anima suscepisse.

Antidicomaritæ ¶ Antidicomaritæ appellati sunt pro eo, quòd Mariæ Virginitati contradicunt, asserentes eam post Christum natum viro suo fuisse commistam.

Metangismonitæ ¶ Metangismonitæ ζ ideo tale nomen acceperunt: quia ἀγγος Græce, vas dicitur. Asserunt enim sic esse in patre filium, tanquam vas minus intra vas maius.

Patritiani ¶ Patritiani a quodã Patritio nuncupati sunt, qui substantiam humanæ carnis a diabolo cõditam dicunt.

Collythiani ¶ Collythiani a quodam Collutho nominati: qui dicunt Deum non facere mala, contra illud, quod scriptum est: [Ego Dominus creans mala.] Esa 45.

Floriani ¶ Floriani † a Floriano: qui è contrario dicunt Deum creasse mala contra hoc, quod scriptum est: [Fecit Deus omnia bona. Genes 1

Donatistæ Donatistæ a Donato quodam Afro nuncupati: qui de Numidia veniens totam pene Africam sua persuasione decepit, asserens minorem patre filium, & minorem filio spiritum sanctum; & rebaptizans catholicos.

Bonosiani ¶ Bonosiani a Bonoso quodam episcopo exorti produntur: qui Christum Dei filium adoptiuum, non proprium asserunt.

Circumcelliones Scototopoci ¶ Circumcelliones dicuntur, eo quòd agrestes sint: quos Scototopicos ‖ vocant, supra dictæ hæresis habentes doctrinam. Hi amore martyrij semetipsos perimunt, vt violenter de hac vita discedentes, martyres nominentur.

Priscillianistæ ¶ Priscillianistæ à Priscilliano vocati; qui in Hispania ex errore Gnosticorum, & Manichæorum permistum dogma composuit.

Luciferiani ¶ Luciferiani à Lucifero Sardinię episcopo orti: qui episcopos catholicos, qui Constantij † persecutione perfidiæ Arianorum consentientes erant, & postea correcti in catholicam redire delegerunt, damnantes

Digitized by Google

siue quod crediderant, siue quod se credidisse simulauerant, quos ecclesia catholica materno recepit sinu tanquam Petrum post fletum negationis; hãc illi matris charitatem superbè accipientes, eosque recipere nolentes, ab ecclesiæ communione recesserunt, & cum ipso Lucifero auctore suo, qui mane oriebatur, cadere meruerunt.

Iouinianistę ¶ Iouinianistæ a Iouiniano quodam monacho dicti, asserentes nullam nuptiarum, & virginum esse distantiam; nullumque inter abstinentes, & simpliciter epulantes esse discrimen.

Heluidiani. ¶ Heluidiani ab Heluidio nominati: qui dicũt post Christum natum alios Mariam filios de viro suo Ioseph peperisse.

Paterniani. ¶ Paterniani a Paterno quodam exorti, inferiores corporis partes a diabolo factas opinantur.

Arabici. ¶ Arabici nuncupati eo quòd in Arabia exorti sunt, dicentes animam cum corpore mori, atque in nouissimo vtrumque resurgere.

Tertullianistæ. ¶ Tertullianistæ dictæ a Tertulliano presbytero Africanæ prouinciæ ciuitatis Carthaginensis, animam immortalem esse, sed corpoream prædicantes, & animas peccatorum hominum post mortem in dęmones verti putantes.

Tessarescędecaritæ. ¶ Tessarescędecaritæ dicti quod decimaquarta luna Pascha cum Iudæis obseruandum cõtendunt. Nam τέσσαρες quatuor, δέκα decem significat.

Nyctages. ¶ Nyctages a somno nuncupati, quod vigilias noctis respuant, superstitionem esse dicentes, iura temerari diuina, qui noctem ad requiem tribuit.

Pelagiani. ¶ Pelagiani a Pelagio monacho exorti. Hi liberum arbitrium diuinæ gratiæ anteponũt, dicentes sufficere voluntatem ad implendum iussa diuina.

Nestoriani. ¶ Nestoriani a Nestorio Constantinopolitano episcopo nuncupati, qui beatam Mariam Virginem non Dei, sed hominis tantummodo matrem asseruit, ut aliã personam carnis, aliam faceret Deitatis, nec vnum Christum in verbo Dei, & carne credidit: sed separatim, atque seiunctim alterum filium Dei; alterum hominis prædicauit ℔.

Eutychiani. ¶ Eutychiani dicti ab Eutyche Constantinopolitano abbate: qui Christum post humanam assumptionem negauit existere in duabus naturis: sed solum in eo diuinam asseruit esse naturam.

¶ Acephali dicti, idest, sine capite. Nullus enim eorum reperitur auctor, a quo exorti sint. Hi trium Calcedonensium, capitulorum impugnatores, duarum in Christo substantiarum proprietatem negant, & unam in eius persona naturam prædicant. Acephali.

¶ Theodosiani, x & Gaianitæ appellati a Theodosio, & Gaiano: qui temporibus Iuuiniani principis in Alexandria, populi peruersi electione, vna die ordinati sunt episcopi. Hi errores Eutychetis, & Dioscori sequentes, Calcedonense concilium respuunt ex duabus vnam in Christo naturam asserũt, quam Theodosiani corruptam; Gaianitæ incorruptam contendunt. Theodosiani & Gaianitæ.

¶ Agnoitæ, y & Tritheitæ a Theodosianis exorti sunt: ex quibus Agnoitæ ab ignorantia dicti: quia ad peruersitatem, a quo exorti sũt, id adijciunt, quòd Christi diuinitas ignoret futura, quæ sunt scripta de die, & hora nouissima: non recordantes Christi personam in Esaia loquentis, [Dies iudicij in corde meo.] Agnoitæ, & Tritheitæ. Esa. 10.

¶ Tritheitæ vero vocati, quòd sicut tres personas in Trinitate; ita quoque tres asserunt Deos esse, contra illud, quod scriptum est, [Audi Israel, Dominus Deus tuus Deus vnus est.] Tritheitæ. Deuter.

¶ Sunt & aliæ hæreses sine auctore, & sine nominibus. Ex quibus aliæ putant triformem esse Deum: aliæ Christi diuinitatem passibilẽ dicunt: aliæ Christi de patre natiuitati initiũ temporis dant, aliæ liberationem hominum apud inferos factam Christi descensionẽ non credunt: aliæ animam, imaginem Dei negãt: aliæ animas conuerti in dæmones, & in quæcumque animalia existimant, aliæ de mundi statu dissentiunt: alię innumerabiles mundos opinantur, alię aquam Deo coęternam faciunt, alię nudis pedibus ambulabant, alię cum omnibus non manducant.

¶ Hę sunt hęreses aduersus catholicam fidẽ exortę, & ab Apostolis, & a sanctis patribus, vel concilijs prędamnatę; quę dum in se multis erroribus diuisę, inuicem sibi dissentiunt; communi tamen nomine aduersus ecclesiam Dei conspirant.

¶ Sed & quicumque aliter scripturam sanctam intelligit, quàm sensus spiritus sancti flagitat, a quo conscripta est; licet de ecclesia non recesserit, tamen hęreticus appellari potest. sup. ea. hæres. §. quicumque.

a ¶ Cainani.] *Apud B Augustinum in libro de hæresibus (ex quo magnam partem huius capitis accepit Isidorus) & in aliquot vetus*

Digitized by Google

*ſtis Grat.exemplarib.legitur.*Cayani.*In uno uñt eiuſdem Grat.* Cayni. *De quibus quidem hæreticis Tertull. in lib. de præſcriptione aduerſus hæreticos hæc ſcribit.* Sunt, & núc alij Nicolaitæ:Caiana hęreſis dicitur,*& paulo infra.* Nec non ét arripit alia quoq; hæreſis: quæ dicitur Cainærorum.Et ipſi.n.magnificãt Cain, quaſi ex quadam potenti virtute conceptum, quæ operata ſit in ipſo.

ß ¶Nõ natã.] *Locus hic emẽdatus eſt ex pleriſque uetuſtis,& Iſido.Antea.n.legebãt,* Nõ naturã introducẽs,Deo,nõ naturę eã cõparauit

γ ¶ Anthropomorphitæ.] *In eod.lib.Iſid.vulgatis,& aliquot manuſcriptis antecedũt hæc;* Anomiani latine ſine lege dñr: *q̃ tamen abſunt a codice Iſid.permuſto,& ualde emẽdato monaſterij B.Aug.i carbonaria Neapolis.*

δ ¶ Hierarchitæ.] *Ita mutatũ eſt ex libello B. Aug. quãuis in aliquot ipſius editionibus ſit,* Hierarchitæ. *Hieracha uero hæretici meminit B. Hilarius lib.4.& 6.de Trinitate. Antea legebatur,* Hieraclitæ ab Heraclio.

ε ¶ Montani.] *Horum nulla mentio eſt apud B.Aug.ſed Montenſium:quo nomine Donatiſtas Romæ uocari ſolitos tradit.*

ζ ¶ Metangiſmonitæ.] *Sic emendatum eſt ex Iſidoro,& B.Auguſt.cum antea legeretur* Metangi nominati.

η ¶ Scototopicos.] *Apud Iſidor.in Pannor. & in aliquot manuſcriptis Grat.eſt,* Cotopitas.*Quod uero ait,* ſupradictæ hæreſis habentes doctrinam.*referẽdum eſt ad Donatiſtas, non ad Bonoſianos.*

θ ¶ Prædicauit.] *In eodem uetuſto Iſidori codice Neapolitano hic eſt finis capituli, & incipit nouum caput,* De philoſophis gentium.

ι ¶ Chalcedonenſiũ.]*Tria capitula tractata, & definita ſunt in 5. ſynodo ſub Iuſtiniano,q̃ ſignificãtur ſup.d.15.ſicut ſanctũ. Qui uero occaſione horũ trium capitulorum ab eccleſia receſſerant: non Chalcedonenſem,ſed quintã ſynodum impugnabant.*

ια ¶ Theodoſiani.] *Horũ meminit Liberatus i Breuiario,Niceph.lib.18.c.45.49.& 50.ac Greg.Cedrenus anno xiiij. Iuſtiniani Imp. B. Aug.memorat Theodotianos a Theodotione: ſed idẽ uidetur qui Theodotus,de quo Epipha. li.2.to.1.hæreſi 54.* Theodotianos a Theodoto,*ut etiam Philaſtrius,& Damaſcenus.*

ιγ ¶ Agnoitæ, & Tritheitæ.] *Sic reſtituũ eſt quãuis in codicib. Iſidori,& Grat. legeretur,* Gnoitæ Trithoitæ, *De his meminit Nicepho. in locis prime indicatis:eoſq; a Theodoſi.uniſ pfectos ſcribit. De Agnoitis uero multa dicit B.Greg.lib.8.epiſt.35.& 42.ad Eulogium.*

Item Auguſtinus de Geneſi contra Manichæos,lib.1.c.1.

¶ Quare diuina prouidentia multos errare permittat. C. XL.

6 I Deo diuina prouidẽtia multos diuerſi erroris hęreticos eſſe permittit; vt, cum inſultant nobis, & interrogant nos ea, quæ neſcimus, uel ſic excutiamus pigritiam, & diuinas ſcripturas noſſe cupiamus. Propterea, & Apoſtolus ait,[Oportet hæreſes eſſe, ut probati manifeſti fiant inter vos.] Hi autem Deo probati ſunt:qui bene poſſunt docere: ſed manifeſti a hominibus eſſe nõ poſſunt, niſi cum docent.

a ¶ Sed manifeſti.] *Hæc addita ſunt ex originali, itemque alia nonnulla, & emendata.*

I Deo.[Hęc eſt ſexta pars qõ. in qua dr quod ad experiẽtiam bonorũ hominum ẽ mittit Deꝰ eſſe hęreſes. 1. q. 1. ſaluator. Ioa.d Fl.& eſt huic ſimile de cõſe.diſtin. 2.& finita. Arch.

CAVSA XXV.

Anſta Romana eccleſia.] CASVS. expedito tractatu hæreticorũ ſubiicit Gra.xxv. cauſam.in qua tractat de priuilegijs Romanæ eccleſiæ: de quibus, ut nos competentius inſtruat, thema proponit.de quo duæ q̃ſtiones eliciuntur.

a ¶ Oritur.] Primo inter epiſcopum, & clericos. 1 Secũdo inter clericos,& monachos, & hæc eſt diferẽtia iſtarum quæſtionũ.Oſtendit ergo primo, quod clerici non poſſunt ſe defendere contra Epiſcopũ per tale priuilegium, & ad hoc inducun-

I. Cor. 11.

1 De hoc ſequitur hæc 1.qõ. & hæc patet inf.eo. §. his ita, in fi.uer.clerici ergo ſun I.

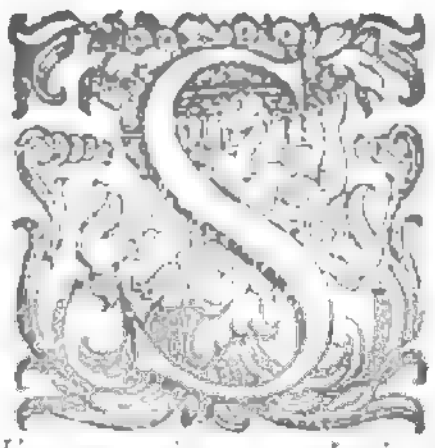

Anſta Romana Eccleſia quandam baptiſmalẽ Eccleſiã ſuis munijuit priuilegijs, decimationes ſuæ diœceſis ex integro ſibi attribuens. Item quedã monaſteria ſimiliter munijuit priuilegijs, quibus decernẽs, ut ex proprijs prædijs nullæ decimas perſoluerent. Accidit itaque, ut intra diœceſim prædictæ baptiſmalis eccleſiæ præfatum monaſterijũ alia emptione, alia donatione prædia ſibi inuenirent. Oritur 2 *itaque contentio inter monachos,& clericos de decimis.*

1 *Hic primũ quæritur, an clerici baptiſmalis eccleſiæ, auctoritate priuilegij, decimas ſuæ diœceſis, ex integro ſib. ualeant vendicare.*

2 *Secundo, an ſubſequenti priuilegio monachorum, derogetur antiquioribus priuilegijs baptiſmalium eccleſiarum.*

Quuntur omnia iſta. eod. ꝙ Papa non potuit dare tale priuilegium. Ioan.

Vod uero. ¶Hęc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarum prima probat magiſter per 10.cap. ꝙ priuilegia eccleſiarum, ſcilicet per quæ firmatur ſtatus eccleſiæ, non ſunt immutanda. Secunda ibi.] Si ergo. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 1.quæſtio, qua quæritur an clerici baptiſmalis eccleſiæ poſſint decimas totius epiſcopatus ſibi vendicare auctoritate priuilegii Apoſtolicę ſedis. Et rñdet ꝙ ſic, vt j. ea.§. [His ita.] Primo tamen probat, ꝙ non poſſit, cũ decimę in quatuor partes diuidi debeant, vt ſancti canones declarãt manifeſte. & not. quod in hoc loco vſque ad §. [His ita.] probat Grat. quod Papa non potuit concedere tale priuilegium clericis baptiſmalis eccleſiæ.

CQuuntur omnia iſta. eod. ꝙ Papa non potuit dare tale priuilegium. Ioan.

Vod uero. ¶Hęc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarum prima probat magiſter per 10.cap. ꝙ priuilegia eccleſiarum, ſcilicet per quæ firmatur ſtatus eccleſiæ, non ſunt immutanda. Secunda ibi.] Si ergo. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 1.quæſtio, qua quæritur an clerici baptiſmalis eccleſiæ poſſint decimas totius epiſcopatus ſibi vendicare auctoritate priuilegii Apoſtolicę ſedis. Et rñdet ꝙ ſic, vt j. ea.§. [His ita.] Primo tamen probat, ꝙ non poſſit, cũ decimę in quatuor partes diuidi debeant, vt ſancti canones declarãt manifeſte. & not. quod in hoc loco vſque ad §. [His ita.] probat Grat. quod Papa non potuit concedere tale priuilegium clericis baptiſmalis eccleſiæ.

CQuuntur omnia iſta. eod. ꝙ Papa non potuit dare tale priuilegium. Ioan.

Vod uero. ¶Hęc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarum prima probat magiſter per 10.cap. ꝙ priuilegia eccleſiarum, ſcilicet per quæ firmatur ſtatus eccleſiæ, non ſunt immutanda. Secunda ibi.] Si ergo. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 1.quæſtio, qua quæritur an clerici baptiſmalis eccleſiæ poſſint decimas totius epiſcopatus ſibi vendicare auctoritate priuilegii Apoſtolicę ſedis. Et rñdet ꝙ ſic, vt j. ea.§. [His ita.] Primo tamen probat, ꝙ non poſſit, cũ decimę in quatuor partes diuidi debeant, vt ſancti canones declarãt manifeſte. & not. quod in hoc loco vſque ad §. [His ita.] probat Grat. quod Papa non potuit concedere tale priuilegium clericis baptiſmalis eccleſiæ.

CQuuntur omnia iſta. eod. ꝙ Papa non potuit dare tale priuilegium. Ioan.

Vod uero. ¶Hęc quæſtio diuiditur in duas partes: in quarum prima probat magiſter per 10.cap. ꝙ priuilegia eccleſiarum, ſcilicet per quæ firmatur ſtatus eccleſiæ, non ſunt immutanda. Secunda ibi.] Si ergo. Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 1.quæſtio, qua quæritur an clerici baptiſmalis eccleſiæ poſſint decimas totius epiſcopatus ſibi vendicare auctoritate priuilegii Apoſtolicę ſedis. Et rñdet ꝙ ſic, vt j. ea.§. [His ita.] Primo tamen probat, ꝙ non poſſit, cũ decimę in quatuor partes diuidi debeant, vt ſancti canones declarãt manifeſte. & not. quod in hoc loco vſque ad §. [His ita.] probat Grat. quod Papa non potuit concedere tale priuilegium clericis baptiſmalis eccleſiæ.

auctoritate reuocentur: quod ſi neglexerit, ſummum paſtorem non uidetur amare: nec Petrum Apoſtolum militari, cui dictum fuit, ut Chriſti oues, ſi Chriſtum diligat, diligenter paſcat.

b ¶Trina.] Ter enim cõfeſſus eſt Chriſtum, a vt oſtendat imitare. a Vt 7.q.1.

QVAESTIO I.

Vod vero auctoritate illius priuilegij decimas ſibi ex integro clerici vendicare non valeant hinc probatur: quia decima iuxta decreta ſanctorum patrum quadripartito diuiduntur, quarum vna pars epiſcopis, ſecundo clericis, tertia fabricis reſtaurandis, quarta vero pauperibus eſt aſſignata. Decreta vero ſanctorum canonum neminem magis, quam Apoſtolicum ſeruare oportet.

Vnde Gelaſius Papa ait in epiſtola ad epiſcopos Dardaniæ.

¶Conſtitutum ſynodi, quod vniuerſalis eccleſiæ probauit aſſenſus, Romanam ſedem ſeruare oportet. C. I.

CConfidimus, quòd nullus iam veraciter Chriſtianus ignoret, vniuſcuiuſque ſynodi conſtitutum, quod vniuerſalis eccleſiæ probauit aſſenſus, nullã magis exequi ſedem præ cæteris oportere a, quam primam: quæ & vnamquamque ſynodum ſua auctoritate confirmat †, & continuata moderatione cuſtodit. Pol.l.1.tit.1. Anſ.l.1.c.49. † al. firmauit.

Item Leo Papæ epiſt.4.epiſcopis Siciliæ.

¶Qui negligenter paſcit Dominicum gregem ſibi commendatum, conuincitur ſummum non amare paſtorem. C. II.

DIuinis præceptis, & Apoſtlicis monitis incitamur, vt pro omnium eccleſiarum ſtatu, impigro vigilemus affectu: ac, ſi quid vſquam reprehẽſioni inueniatur obnoxium, celeri ſolicitudine aut ab ignorantiæ imperitia, aut a præſumptionis vſurpatione reuocemus. Monente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatiſſimus Apoſtolus Petrus trina b admonitione c myſticis ſanctionibus imbuitur, ut Chriſti oues, qui Chriſtum diligit, paſcat, ipſius ſedis, cui per abundantiam gratiæ diuinæ præſumus, reuerentia coarctamur †, vt periculum deſidiæ, quantũ poſſumus declinemus: ne profeſſio ſummi Apoſtolici, qua ſe amatoré Domini eſſe teſtatus eſt, vana inueniatur in nobis: quia negligenter paſcens Dominicum gregem toties commendatum, conuincitur ſummum non amare paſtorem. Anſ.l.1.c.32. & 43. & l.2.c.22. Io.21. † al. cohortamur.

c ¶Admonitione.] *In originali, & apud Anſelmum legitur*, trina repetitione myſticæ ſanctionis. *Alia vero quædam ſunt emendata ex ipſa epiſtola.*

Item Anatolio epiſcopo, epiſt.51. Capi.l.6.c.254. & l.7.c.222.

Oportet nõ ſemper eſt uerbum neceſſitatis.

a ¶Oportere.] Hoc verbum oportet, eſt verbum honeſtatis. ſic ponit to.q.1.c.j. ſicut hæc dictio, dẽt qñque. honeſtatem deſignat, & ut extra de deſpon. impub. c.tua. quandoq; eſt uerbi officij. ut 25. d.nnũ. quando quidem eſt uerbũ neceſſitatis, vt 1.q.7.nõ oportet. hoc ideo dico, quia ꝓpriam ipſa legibus ſolutus eſt, ut extra de elect. ſignificaſti tamẽ honeſtum eſt ut ſecundum leges uiuat. ut ff. de leg. 1. l. ex imperfecto. C. de teſt. ex imperfecto. Ioan.

& Sub qñq; neceſſitate, ut extra de elect. benefi. uno. uer. & ideo. & ext. de app. propoſuit. ꝙ hic ut de hoc plene not. ff. de off. ꝓcõ. ſæpe.

DIuinis.] CASVS. Docet Leo Papa in hoc capit. quod Apoſtolicus vigilans debet eſſe in omnibus ut ea, quæ male ſunt uſurpata, eius

QVæ ad perpetuam.] CASVS. Anatolius episcopus prætergrediebat fines sui episcopatus aliena vsurpando,& ideo Leo Papa præcipit.vt suis terminis sit cõtentus: & quæ ad communem vtilitatem sunt ordinata,nulla commutatione varientur.

a ¶ Nulla commutatione.] Ex hoc patet, ꝙ Papa non potest contra generale ecclesiæ statutum dispensare, nec cõtra articulos fidei. nam & si omnes allentiant ei vellet aliquid statuere contra euangelium,uel contra Apostolos vel prophetas,hæreticus esse connumeretur.&c.q. capitulum planum est.

b ¶ Nec ad priuatum.] communis vtilitas priuatæ præiudicat, vt 7. qu. 1. latores. & c.8.q.1. in scripturis.

1 Vide quod legitur, & no.hic.&c. cum in præcepto.

¶ Non debent ullo modo uariari,quæ ad pẽpetuam ordinantur quietem. C. III.

Ansl.l.16.c.121. Iuo p.16.c.317.

QVæ ad perpetuam vtilitatem generaliter institura sunt,nulla commutatione [a] varientur: nec ad priuatum [b] trahantur commodum, quæ ad bonum sunt cõmune præfixa: * sed † manentibus terminis, quos cõstituerunt patres,nemo iniuste [α] vsurpet alienum:sed intra fines proprios, atque legitimos prout quis valuerit † in latitudine se exerceat charitatis.

* Conc.l.2. §. si quis municipalis. ff. si qs caut. & l. unica. §. fi. C.de op. pu.

† al. & † al. vsurpet.

α ¶ Iniuste.] *Apud B.Leonẽ legitur*, nemo in ius tẽdat alienũ. *Apud Iuonẽ,& in capitularib.legitur*,nemo dãnet alienum.*Apud Anſel.vero*, nemo iniuste damnet.

Item Hilarius Papa in ſynodo Romana. c.1.

¶ Nulli diuinas constitutiones & Apostolicæ sedis decreta temerare licet. C. IIII.

Polv.l.1.tit.17. Ansl.l.1.c.47. & 61. Iuo p.3.c.37.

NVlli fas sit sine status sui periculo, uel diuinas cõstitutiones, uel Apostolicæ sedis decreta temerare: quia nos,qui potentissimi β † sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti: quia meminimus,quòd timere debemus,qualiter comminetur Deus negligentiæ sacerdotum. Si quidem reatu maiori delinquit, qui potiori honore perfruitur † & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas [c] peccantium. †

† al. potissimi.

Exech.3. & 34.

† Cõcordat. i l. nemo C. de epis.& cl. & in l.moris §. iste ferc. ff.de pos.

† al.dignitatum. orig.

β ¶ Potentissimi.] *Sic apud Anſelmum, & in cæteris vetustis exemplaribus Gratiani, prater vnum, in quo habetur vt in concilio ipso,* potissimi.

Item Damasus Papa.

¶ In spiritum sanctum blasphemant,qui sacros canones violant. C. V.

Deusdedit p.4. Ans.l.3. c.116. Poly.l.4.tit.vlt.

VIolatores canonum voluntarij grauiter à sanctis patribus iudicantur, & sancto spiritu (instinctu cuius,ac dono dictati sunt) damnãtur:quoniã blasphemare [d] spiritum sanctum non incongrue videntur, qui contra eosdem sacros canones non necessitate cõpulsi, sed libenter, ut præmissum est, aliquid, aut propterue agunt,aut loqui præsumunt, aut facere volentibus spõte consentiunt. Talis enim præsumptio manifeste unũ genus est blasphemantiũ spiritum sanctum:quia,vt iam prælibatum est, contra eum agit, cuius nutu, & gratia sancti canones editi sunt.

d ¶ Blasphemare.] Immo eo ipso videt excõmunicatus, & hæreticus, vt l.sed. multi.& inf.ca.e.generali.

Item Vrbanus Papa.

¶ In quibus Romano Pontifici licet nouas condere leges. C. VI.

Papa in alĩq- bus nõ dispẽ sat.

SVnt quidam dicentes Romano Pontifici semper licuisse nouas condere leges.Quod, & nos non solum non negamus, sed etiam valde affirmamus. Sciendum vero summopere est,quia inde nouas leges condere po-

S Vnt quidã.] CASVS. Quidam dicebant, ꝙ semper licuit Romano pontifici cõdere nouas leges: quibus Vrbanꝰ papa contentit. contra quod dicunt, dũmodo contra Euangeliũ, uel contra Apostolos legem non edant. ubi enim Dominus, uel Apostoli eius uel sãcti patres aliqd sententialiter diffinierunt, ibi Romanus pontifex nouam legem condere nõ debet: sed quod statutum est, vsq; ad sanguinis effusionẽ defendere. nam si vellet

Papa utrum poſſit contra Apoſtolum diſpenſare. * Vide quod conatur ibi.

a ¶ Apoſtoli.] Hic videtur, ꝙ papa non poſſit diſpenſare contra Apoſtolum, vel Dominum qualiter ergo Martinus diſpenſauit cum bigamo contra Apoſtolum, vt 34.diſt.lector. * Item cum canon Apoſtolorum dicat, presbyter ſi fornicatus fuerit, deponatur.81. diſt. presbyter. qũ ergo Grangrenſe concilium diſpenſat in tali caſu,ut diſ.82.presbyter. Itẽ contra Dãm diſpenſauit. qui dixit,Vouete, & reddite,& tamen abſoluit a iuramento,& a uoto. 15. qõ. 6.iuratos extra de uot. & uo. redemp. per totum. Satis ꝓbat ſuſtineri ꝙ papa contra Apoſtolum diſpenſat:nõ tamen in his,quę pertinẽt ad articulos fidei eodem modo diſpẽſat in Euangelio interpretando ipsũ. ext. de reſti. licet in fin. item nõ eſt uera diſpẽſatio quę fit in voto per grãtiam nis quia no datur nouẽs liberari ab illa obligatione: ſed potius dr in melius commutari,ut extra de iureiuran. peruenit. ſed circa notum cõtinentia forte nõ poſſet diſpenſare 1. quia uix inueniret melius in quod poſſet cõmutari 2.ut extra de ſtat. reg. cum ad monaſterium, in fi.Ioan. quidquid dicat Ioan.quandoque diſpenſat papa contra generale ſtatutũ eccleſię ſicut fecit in Lateranen. concilio generali Innocẽtius, ut extra de cõſang. & affin. non debet. licet cõtra articulos fidei non diſpenſet. i. quæſtione 7. & ſi illa B.

Continentia in melius.
1 Contrariũ no.3.ca. q.q ad perpetuã. in glo. 1. ſed non eſt contra,ſi bene uideatur.
2 Eccleſiaſtici 26.non eſt digna ponderatio aĩæ cõtinẽtis.incorruptio.n. facit proximũ deo. Sap.5. ad idẽ 32. q. 2.nuptiæ. Arch.

b Contra ſtatuta.] Scilicet, ut dictum eſt de articulis fidei, ſupra cap.proxi.

c ¶ Poteſt.] Supple de facto,uel de iure.

Omne.] CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In 1. dſ, ꝙ catholica eccleſia debet defendere ea, quæ ſunt rite ſtatuta. In ſecunda parte dicit, quod iniuſta diffinitio regio metu uel cuiuſcunque iudicis auctoritate compoſita ualere non debet. Nam quæ contra Euangelicam doctrinam Apoſtolicam,uel propheticam ſtatuuntur: omni firmitate carebunt: & quod ab infidelibus uel hæreticis factum fuerit, omnino ceſſabitur. Secunda pars incipit ibi, ¶ Iniuſtum autem.] Sequens c.pater.

b ¶ Iniuſtum.] ſupra 11.q.3.c.iniuſtum.

c ¶ Ab infidelibus.] Arg. quod id quod fit ab intruſo, non teſt,vnde Euangeliſtæ aliquid,& prophetæ [a] nequaquã dixerunt: vbi vero aperte Dominus,vel eius Apoſtoli, [a] & eos ſequentes,ſancti patres ſententialiter aliquid definierunt; ibi non nouam legem Romanus Pontifex dare,ſed potius, quod prædicatum eſt, vſq; ad animam & ſanguinem confirmare debet. Si enim quod docuerunt Apoſtoli,& Prophetæ,deſtruere (quod abſit) niteretur; non ſententiam dare, ſed magis errare conuinceretur. Sed hoc procul ſit ab eis, qui ſemper Domini eccleſiam contra luporum inſidias optimè cuſtodierunt.

[a] ¶ Et Prophetę.] *Abſũt hæ uoces a multis manuſcriptis.*

Item Zozimus Papa.

¶ Apoſtolicæ ſedis auctoritas contra ſanctorum ſtatuta aliquid condere non valet. C. VII.

Contra ſtatuta [b] patrum condere aliquid,vel mutare,nec huius quidẽ ſedis poteſt [c] auctoritas. Apud nos enim inconuulſis radicibus viuit antiquitas † cui decreta patrum ſanxere reuerentiam.

Iuo p.4.c.226. Pan.l.3.c.4. concordat.

† Conc.l.f. §. ſeq. quia C.de iure delib. & l.1.§. & cã. triplici C. ad ſ.c. tell.

¶ *Epiſtola vnue ſumptũ eſt hoc caput non eſt inuenta: Iuo autem in lect. indicato,& in epiſtola ad Hugonem archiepiſcopũ Lugdunenſem affert hoc ex epiſtola Zozimi ad epiſcopos Narbonenſis prouincię:& ipſe Zozimus in 1. epiſtola ad Heſychiũ narrat ſe ſcripſiſſe ad epiſcopos Gallię, & Hiſpaniæ.*

Item Marcellinus [β] Papa epiſt.2.

[β] ¶ Marcellinus. *Reſtitutum eſt ex vetuſtis exemplarib. Nam in vulgatis erat,* Marcellus.

¶ Stare non valet, quod contra Euangelicam, vel propheticam doctrinam,ſeu conſtitutionem factum fuerit. C. VIII.

Omne, quod irreprehenſibile eſt, catholica defendit eccleſia. *& infra.* ¶ Iniuſtum [d] iudicium, & diffinitio iniuſta regio metu, vel iuſſu a iudicibus ordinata,non valet.Nec quidquã, [γ] quod contra Euangelicæ,vel Propheticæ,aut Apoſtolicę doctrinę conſtitutionem, ſucceſſorumve eorum, ſiue ſanctorum patrum actum fuerit,ſtabit:& quod ab infidelibus [c] vel hæreticis factum fuerit,omnino ceſſabitur.

ſup.d.81.ſi qui fine. 11. q.3. iniuſtum. Anſel.3.c.27.

γ ¶ Nec quidquam.] *Emendatus eſt hic locus ex ipſa Marcellini epiſtola.*

Item Hormiſda Papa epiſcopis Hiſpaniæ.

¶ A ſtatutis patrum non deuiare,& fidei regulam cuſtodire prima ſalus eſt. C. IX.

Et in libello Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi ad Hormiſdam.

Prima ſalus eſt,rectę fidei regulam cuſtodire,& a cõſtitutis patrum nullatenus deuiare.

Item Pelagius Papa Childeberto Regi.

Digitized by Google

¶ Profitetur Pelagius Papa tomum ſui deceſſoris per omnia ſeruare. C. X.

Iuo p.5.c.358. † *regibus.*] Iuo.

SAtagendum eſt, ut pro auferēdo ſuſpicionis ſcādalo, obſequium confeſſionis noſtræ legib. † miniſtremus: quib.nos etiā ſubditos [a] eſſe ſacræ ſcripturę præcipiūt. Veniēs etenim Rufinus uir magnificus excellētię veſtrę legatus cōfidenter à nobis, ut decuit, poſtulauit: quatenus vobis, aut beatæ recordationis Leonis Papę tomū à nobis per oia cōſeruari ſignificare debuiſſemus; aut ꝓprijs uerbis noſtræ confeſſionē fidei deſtinare. Et primā quidem petitionis eius partē, quia facilior fuit, mox, ut dixit, impleuimus: noſque in omnibus præſulis tomum pro catholicæ fidei aſſertione cōſcriptum, Deo ꝓpitio, cuſtodire manus noſtrę ad uos ꝓfeſſione ſignificamus.† Vt autē nullius deinceps (quod abſit) ſuſpicionis reſideret occaſio; illam etiam aliā partem, quā memoratus vir illuſtris admonuit, facere maturaui; ſcilicet ꝓprijs verbis confeſſionem fidei, quam tenemus, expoſui.

† *al.ſignamus.*

Item Hadrianus Papa in capitulis, c.ult.

Et c.l.6.c.249.

¶ Anathema apud Deum fiat, qui cenſuram Romanorum Pontificum uiolat. C. XI.

Deu ſd.p.1.l.3.4. Anſ.l.12.c.2.& l.3. c.82.& l.4.c.40. Poly.l.4.tit.ult.

† *al.ſit.*

GEnerali decreto conſtituimus, ut execrādū anathema ſit,† [b] & ueluti ꝓuaricator catholicę fidei ſemper apud Deum reus exiſtat; quicunque regum, ſeu epiſcoporum, [a] uel potentum deinceps Romanorū [β] pontificum decretorum cenſuram in quocunque crediderit, uel permiſerit uiolandam.

[a] ¶Seu eporū.] *Hæ voces nō legūtur in ipſo capitulo, neque ī capitulari. ſunt tamē apud Anſelmū, & ī Polycar.*

[β] ¶ Romanorum.] *In capitulo habetur*, deinceps canonum cenſuram: *nec multo aliter in capitulari. Anſelmus tamen, & Polycarpus habent ut Gratianus.*

Item Damaſus Papa, epiſt.4. Proſpero † *epiſcopo.*

† *al.Stephano.* Et Leo papa ep.1. c.5.

¶ Non licet alicui epiſcopo contra Romanorum pontificum decreta aliquid agere. C. XII.

Poly.4.tit.22. Anſ.l.4.c.47. Fan.l.3.c.3.ſimile.

† *Hæc decretalia.*] orig.

OMnia [c] decretalia,† & cunctorum deceſſorum noſtrorum cōſtituta, quę de eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita à uobis, & ab omnibus epiſcopis, ac cūctis generaliter ſacerdotibus cuſtodiri debere mandamus; ut ſi quis in illa commiſerit, ueniam ſibi deinceps nouerit denegari.

Item Gregorius lib.2. epiſt. 7. ſeu c. 46. ad Ioannem epiſcopum.

Poly.l. 4.tit. ult. † *al.Hæc.*

¶ Non communicet ſacris altaribus, qui neſcit ſacris obedire canonibus. C. XIII.

HAc † cōſona ſanctis patrib. diffinitione ſancimus; vt q̄ ſacris neſcit [d] obedire canonibus; nec ſacris

---

Et c.l.6.c.249. ¶ Anathema apud Deum fiat, qui cenſuram Romanorum Pontificum uiolat. C. XI.

Deu ſd.p.1.l.3.4. Anſ.l.12.c.2.& l.3.c.82.& l.4.c.40. Poly.l.4.tit.ult. GEnerali decreto conſtituimus, ut execrādū anathema ſit, † [b] & ueluti ꝓuaricator catholicę fidei ſemper apud Deum reus exiſtat; quicunque regum, ſeu epiſcoporum, [a] uel potentum deinceps Romanorū [β] pontificum decretorum cenſuram in quocunque crediderit, uel permiſerit uiolandam.

† *al.ſit.*

[a] ¶Seu eporū.] *Hæ voces nō legūtur in ipſo capitulo, neque ī capitulari. ſunt tamē apud Anſelmū, & ī Polycar.*

[β] ¶ Romanorum.] *In capitulo habetur*, deinceps canonum cenſuram: *nec multo aliter in capitulari. Anſelmus tamen, & Polycarpus habent ut Gratianus.*

Item Damaſus Papa, epiſt.4. Proſpero † *epiſcopo.*

† *al.Stephano.* Et Leo papa ep.1. c.5. ¶ Non licet alicui epiſcopo contra Romanorum pontificum decreta aliquid agere. C. XII.

Poly.4.tit.22. Anſ.l.4.c.47. Fan.l.3.c.3.ſimile.

† *Hæc decretalia.*] orig. OMnia [c] decretalia,† & cunctorum deceſſorum noſtrorum cōſtituta, quę de eccleſiaſticis ordinibus, & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita à uobis, & ab omnibus epiſcopis, ac cūctis generaliter ſacerdotibus cuſtodiri debere mandamus; ut ſi quis in illa commiſerit, ueniam ſibi deinceps nouerit denegari.

Item Gregorius lib.2. epiſt. 7. ſeu c. 46. ad Ioannem epiſcopum.

Poly.l. 4.tit. ult. † *al.Hæc.* ¶ Non communicet ſacris altaribus, qui neſcit ſacris obedire canonibus. C. XIII.

HAc † cōſona ſanctis patrib. diffinitione ſancimus; vt q̄ ſacris neſcit [d] obedire canonibus; nec ſacris

---

Iuo p.5.c.358. † *regibus.*] Iuo. SAtagendum eſt, ut pro auferēdo ſuſpicionis ſcādalo, obſequium confeſſionis noſtræ legib. † miniſtremus: quib.nos etiā ſubditos [a] eſſe ſacræ ſcripturę præcipiūt. Veniēs etenim Rufinus uir magnificus excellētię veſtrę legatus cōfidenter à nobis, ut decuit, poſtulauit: quatenus vobis, aut beatæ recordationis Leonis Papę tomū à nobis per oia cōſeruari ſignificare debuiſſemus; aut ꝓprijs uerbis noſtræ confeſſionē fidei deſtinare. Et primā quidem petitionis eius partē, quia facilior fuit, mox, ut dixit, impleuimus: noſque in omnibus præſulis tomum pro catholicæ fidei aſſertione cōſcriptum, Deo ꝓpitio, cuſtodire manus noſtrę ad uos ꝓfeſſione ſignificamus.† Vt autē nullius deinceps (quod abſit) ſuſpicionis reſideret occaſio; illam etiam aliā partem, quā memoratus vir illuſtris admonuit, facere maturaui; ſcilicet ꝓprijs verbis confeſſionem fidei, quam tenemus, expoſui.

† *al.ſignamus.*

Item Hadrianus Papa in capitulis, c.ult.

adminiſtrare,nec communionem capere ſit dignus altaribus.

Item ex concilio Chalcedonenſi,c.1.

¶ Obſeruandæ ſunt regulæ à ſanctis patribus in ſynodo ſtatutæ. C. XIV.

A Sanctis patribus in vnaquaque ſynodo vſque nũc prolatas regulas teneri ſtatuimus.

Item Greg. ad Montanum, & Thomam, lib.5 epiſt. 12. ſeu c.112.

¶ Voluntatem, & ſtatuta ſuorum deceſſorum cuſtodiant qui ſua ſeruari uolunt. C. XV.

IVſtitiæ,ac rationis ordo ſuadet, ut q ſua à ſucceſſoribus deſiderat mandata ſeruari; deceſſoris ſui procul dubio uoluntatem,& ſtatuta cuſtodiat.

Item Leo Papa quartus.

¶ Contra ſtatuta ſanctorum patrum agit, qui ea nõ ſeruat intacta. Cap. XVI.

IDeo permittente Domino paſtores hominum ſumus effecti : ut quod patres noſtri ſiue in ſanctis canonibus,ſiue in mundanis affixere legibus,excedere minimè debeamus. Contra eorum quippe ſaluberrima agimus inſtituta; ſi quod ipſi diuino ſtatuerunt conſulto, † intactum non conſeruamus. Ino p.4.c.186. † al.conſilio.

2 *Si ergo primam ſedem ſtatuta cõciliorum præ omnibus obſeruare oportet,& ſi pro ſtatu omnium eccleſiarũ neceſſe eſt illam impigro uigilare affectu,ſi ea,quæ à Romanis Pontificibus decreta ſunt, ab omnibus obſeruari conuenit,ſi illi,qui neſciũt ſacris obedire canonibus,altaribus miniſtrare nõ debent;patet,quòd cõtra ſtatuta ſanctorum canonum,quibus ſtatus eccleſiarum uel confundantur,uel perturbentur, priuilegia ab Apoſtolico cõcedi non debent. His ita* a *reſpondetur. Sacroſan. Rom.eccleſius & auctoritatẽ ſacris canonibus impertitur, ſed non eis alligatur.* b *Habet enim ius concedi canones ut potequa caput eſt, & cardo omnium eccleſiarũ, à cuius regula nemini diſſentire licet. Ita ergo canonibus auctoritatẽ præſtat,ut ſeipſam nõ ſubijciat eis.Sed ſicut Chriſtus,qui legem dedit, ipſam legem carnaliter impleuit, octaua die circumciſus,quadrageſimo die in templo cum hoſtijs præſentatus,ut in ſeipſo eã ſanctificaret,poſtea uero ut ſe dominũ legis oſtenderet,contra legis literã leproſum tangendo mundauit, Apoſtolos quoq; contra literã ſabbati per ſata prætergredientes ſpicas uellẽtes,& cõfricantes manibus ſuis, probabili exemplo Dauid,& circũciſionis,& templi excuſauit dicens,[Nõ legiſtis,quid fecerit Abimelech quando uenit ad eum Dauid, & dedit* Luc.6. Matt.8. Matt.12. 1.Reg.21.

Deo permittente. SI ERGO. Hæc eſt 2.pars quæſt.In qua primo infert ex præcedentibus : ſubſequenter, venit ad diuerſas ſolutiones. Io.de Fant.

CASVS. Nunc Grat. ex ſupradictis c. concludit dicens, q Papa priuilegium clericis baptiſmalis eccleſiæ concedere nõ potuit:cũ videatur facere contra ſtatuta ſanctorũ patrũ,q inuiolabiliter ſeruari oportet. Nõ enim debet priuilegia cõcedere, q bus ſtatus eccleſiarum turbatur.

HIS ITA. CASVS. Hucuſque Gra.proſiuit. qd Papa priuilegiũ clericis baptiſmalis eccleſiæ cõcedere nõ potuit. Nũc uero reſpõdet allegatis, duas adhibendo ſolutiones. Iſte ergo. §.in duas partes diuiditur. In prima parte ponit ſolutionẽ quãdam, ſcilicet q Papa non eſt ſubditus canonibus: ſed põt uenire cõtra illos quando vult & hoc probat p tria exẽpla, ſcilicet Chriſti, qui tãgẽdo leproſum fecit cõtra legẽ : & exẽplo Apoſtolorum, qui euulſerũt ſpicas, & cofricauerũt eas in die ſabbati ꝺ legem veterẽ : quos Apoſtolos cum à Iudęis reprehenderentur, Chriſtus tripliciter excuſauit, ſcilicet exemplo Dauid, & circumciſionis, & oblationis,quę fiebant in die ſabbati contra legem. Tertium exemplũ etiã eſt Chriſti,qui docebat in tẽplo ſcribas & Phariſęos,ut oſtẽderet ſe Dominũ legis. In ſecũda parte ponit alia ſolutio, quę talis eſt,ſcilicet q Papa non facit cõtra canones anteceſſorũ, ſi cõcedit priuilegiũ alicui plebi.Nã cum in cõciliis ſtatuitur aliqd obſeruãdum dicit, niſi Romana eccla aliter ſtatuerit. vel ſalua eius auctoritate. aliter priuilegia cõcedi nõ poſſunt: niſi contra legem concedantur communero,ut probatur auctoritate Greg. & Hieronym. Poteſt ergo concedere priuilegia cauſa religionis, neceſſitatis, uel ſeruitij exhibiti : dummodo alij enormiter non lædantur. & ad hoc inducit auctoritatem Apoſtoli, & legem ſequentem, cuius caſus pater cum §.ſeq. Secunda pars incipit ibi, [Quamquam ſi decretorum.

a ¶ His ita.] Prima ſolutio magiſtri occupat primam columnam : ſcda.ſecundam prima talis, i eſt, quia Dominus minus ſicut ſoluit legem,quam dederat,ſic & Papa poteſt ſecunda hæc eſt, q canones ita intelliguntur ſtatuti,ut ſemper auctoritas Romanæ ſedis ſit excepta.

b ¶ Alligatur.] Vt extra de elec.c. ſignificaſti.

1 Subau.qu non mult valet.L.

Digitized by Google

a ¶Solis.] De hoc not. su. 12.q.j.§.ex his.
b ¶Intelligẽda sũt.] sic extra de iureiur. uenientes.
c ¶Ait.] Sup.d.100. contra morem.
d ¶Priuilegio.] Sup. d.3.priuilegium.
e ¶Ob religionis.] 12.q.2. religiosam.
f ¶Necessitatis.] 35. q. 3. quędam lex.
g ¶Obsequij.] 1.q.j. sunt nõnulli. ẽ.23. d.communis.

Leuit. 23.

Luc.6.

Matth.7.

ADDITIO. Et cap. quod scripsi. uide quod not.7.q.1.non autem.&c.petisti.

ei panes propositionis, de quibus non licebat edere, nisi solis[a] *sacerdotibus, & comedit ipse, & pueri eius. Item octaua die secundum legem puer circumciditur: & vos in sabbato circumciditis hominem. Item coniuge holocaustum ex lege offeratur, cum masculus quadragesima, fœmina vero octauagesima die ab ortu suæ natiuitatis, secundum legis imperium cum hostijs in templum præsentaretur, vnde sacerdotes offerentes hostias in templo literam sabbati soluunt, & sine crimine sunt: tunc filius hominis multo magis valet soluere literam legis qui est etiã dominus sabbati. Hinc etiam dicitur de eo. (Erat Iesus docens, tamquam potestatem habens.) idest, tamquam legis dominus, addens moralib. ea, quæ deerãt ad perfectionem, vmbram figuralium in lucem spiritualis intelligentiæ commutans, non tamquam scriba eorum qui litera legis adstricti non audebant aliquid addere, vel commutare. Sic & summæ sedis Pontifices canonibus siue a se, siue ab alijs sua auctoritate conditis reuerentiam exhibent: & eis se humiliando ipsos custodiunt, vt alijs obseruandos exhibeant. Nonnunquam vero seu iubendo, seu definiendo, seu aliter agendo se decretorum dominos, & conditores esse ostendunt. In præmissis ergo capitulis, alijs imponitur necessitas, obsequendi: summis vero Pontificibus ostenditur inesse auctoritas obseruandi: vt a se tradita obseruando, alijs non contẽnenda demonstrent, exemplo Christi, qui sacramenta, quæ ecclesia seruanda mandauit, primo in seipso suscepit, vt ea in seipso sanctificaret. Oportet ergo primam sedem, vt diximus, obseruare ea, quæ decernendo mandauit, non necessitate obsequẽdi sed auctoritate impertiendi. Licet itaque sibi contra generalia decreta, specialia priuilegia indulgere, & speciali beneficio concedere quod generali prohibetur decreto. ¶Quamquã si decretorũ intentionem diligenter aduertamus; nequaquam contra sanctorum canonum auctoritatem aliquid concedere inuenietur.* † *Sacri si quidem canones ita aliquid constituunt, vt interpretationes* † *auctoritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ reseruent. Ipsi namque soli canones valent interpretari; qui ius condendi eos habent. Vnde in nonnullis capitulis conciliorum cum aliquid obseruandum decernitur, statim subinfertur. (Nisi auctoritas Romana ecclesia aliter* † *imperauerit,) vel (Saluo tamen in omnibus iure sanctæ Romanæ ecclesiæ,) vel (Salua tamen in omnibus Apostolica auctoritate.) Quæcumque ergo de decimis, vel quibuslibet ecclesiasticis negotijs, sacris canonibus diffiniuntur; intelligẽda sunt* [b] *necessario seruari, nisi auctoritas Romana ecclesiæ aliter fieri mandauerit, vel permiserit. Cum ergo aliqua priuilegia ab Apostolico alicui quib. concedũtur; etsi contra generalẽ legem aliquid sonare videantur; non tamen contra ipsam aliquid concedere intelliguntur: cum ipsius legis auctoritate priuilegia singulorum penes matrem omnium ecclesiarum reseruẽtur. Neq; enim priuilegia aliquibus cõcederẽtur; si præter generalem legẽ nulli aliquid speciale indulgeretur. Priuilegia namq; dicuntur tanquam priuata legia, eo quòd priuatam legem singulis generẽt. Quam diffinitionem* † *Gregorius inuens ait, (Si hoc neq; consuetudine generali neq; priuilegio* [d] *vendicas, restat te vsurpasse, quod fecisti.) ¶Item Hieronymus in expositione Ionæ ad cap. primum, (Priuilegia singulorum non possunt legem facere communem.) Valet ergo vt ex præmissis colligitur sancta Romana ecclesia suis priuilegijs quoslibet munire, & extra generalia decreta quædam speciali beneficio indulgere, & considerata tamen rationis æquitate; vt, quæ mater iustitiæ est; in nullo ab ea dissentire inueniatur: vt priuilegia videlicet, quæ ob religionis:* [e] *vel necessitatis,* [f] *vel exhibiti obsequij* [g] *gratia conceduntur, neminem releuando ita ditem faciant, vt multorum detrimenta non circumspiciendo, in paupertatis miseriam nonnullos deijciant. Illud vero Apostoli ad memoriam reuocantes quod ad Corinthios scribens ait: [Non enim volumus vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio.] Cui sacra lex principum cõcordans ait. (Rescripta cõtra ius elicita ab omnibus iudicibus præcipimus refutari: nisi forte aliquid est, quod nõ ledat alium, & prosit petenti, vel crimen supplicantibus indulgeat.) Item constitutio Imperatoris ad populum. (Nec damnosa fisco, nec iure contraria postulari oportet.) ¶Clerici ergo huius baptismalis ecclesiæ priuilegij auctoritate muniti suæ diœcesis decimas sibi ex integro vẽdicare valent: nisi forte summa necessitate episcopi cogantur ad quartã suam accipiendam, & illi superabundare monstrentur.*

a ¶Solis.] De hoc not. su. 12.q.j.§.ex his.
b ¶Intelligẽda sũt.] sic extra de iureiur. uenientes.
c ¶Ait.] Sup.d.100. contra morem.
d ¶Priuilegio.] Sup. d.3.priuilegium.
e ¶Ob religionis.] 12.q.2. religiosam.
f ¶Necessitatis.] 35. q. 3. quędam lex.
g ¶Obsequij.] 1.q.j. sunt nõnulli. ẽ.23. d.communis.

† al. aliter fieri.

Priuilegia vnde dicantur.

† al. distinctionem.

Dist.100.cõtra morem. uers. quod in hoc.

1.Cor.8.

inf.ea.q.2.re cepta.

inf. eod.q.2. nec dãnosa.

† al. inueniẽtur.

† al sua interpretationis.

QVod autem.] Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima probat magister per 18. auctorit. & per 11. leges, ꝙ nulla priuilegia contra alia priuilegia, uel contra ius ualent, uel si obtenta essent contra ius, non ualent, nisi essent sine præiudicio aliorum: alias sic, si non facerent detrimentum magnum. Secunda ibi. [His ita.] Tertia ibi, [Hostilitatis.] Io. de Lant.

CASVS. Hic ponitur secunda q. qua quæritur, an per sequentia priuilegia priorib. deroget nisi in sequentib. de prioribus mẽtio fiat. sicut in rescriptis contingit. Et dicendum est ꝙ non, nisi forte sequẽs priuilegium esset speciale, & primum generale, quia ſm quosdam non oporteret. ꝙ in secũdo fieret mentio de primo, vt tunc: sed Io. dicit ꝙ oportet semper de primo priuilegio generali in secundo speciali fieri mentionẽ, & aliud est in rescriptis, cum per rescripta generalia nõ concedatur statim plenum ius, sed per priuilegium: sic procedit C. hoc ordine. Primo probat quod per sequentia prioribus non deropatur vsque ad §. (Si ergo.) Exinde respondebit allegatis, & dabit solutionem in §. hostilitatis.

QVOD AVTEM. Videndum quis possit dare priuilegium, & quod priuilegium præiudicat alii. Dicunt plerique, ꝙ solus Papa potest dare priuilegium in præiudiciũ alterius 12. q. 2. bonæ rei. & 9. q. 3. conquestus de cons. d. 3. pronunciandum. 100. d. contra morem, cum enim priuilegium dicatur quasi lex priuata, ut sup. d. 3. priuilegia, & solus princeps, canones & leges & iura cõdat: ergo solus ille (vt dicunt) dat priuilegium. Hoc tamen negari non potest, quin episcopi etiam dent priuilegia ut ex de his, quæ fi. a præla. quanto, ext. de sent. & re iud. cum inter uos, sed non potest in præiudicium aliorum, 2 ut dicunt, quia solus princeps auferre potest 3 ius unius, & dare alteri, ut 9. q. 3. nunc uero &c. per principalem, & ext. de concess. præben. & eccle. non vac. quia diuersitatem, & C. de quadri. præscri. bene à Zenone. Sed certe hoc non est uerum. nam episcopus potest dare extra baptismalem ecclesiam decimas, ut 16. q. 1. statuimus. Itẽ episcopus potest detrahere uni ecclesiæ, & dare alteri, ut ext. de excess. præla. sicut uenit, & potest in totum eximere aliquam ecclesiam, ut extra de cen. cum uenerabilis. Item auferre potest ecclesiæ priuilegium eligendi, ut extra de consuet. cum dilectus. Item potest eximere ecclesiam a iure procurationis, ut ex de cens. sopitæ hoc autem priuilegium confert epſ cum consensu capituli sui, ut ex de dona. pastoralis. Datur autem priuilegium qñque personæ, qñque rei, ut q. q. 3. conquestus. Si priuilegium datur personæ, personã non trãsgreditur. ut inst. de iure nat. gen. & ciui. §. plane. 16. q. 1. hinc etiam. & ff. de reg. iur. priuilegia. 5. q. 1. non autem, & c. petisti. & reale est, quod loco conceditur, & perpetuum est 16. q. 1. hinc etiam. & ff. de iur. immu. l. 1. extra de offi. dele. quoniam abbas. In dubio aũt semper præsumitur priuilegium potius personale, quã reale, ut ex de inst. cum uenisset, quia res de facili ad illã reuertitur naturam. ff. de pact. si unus, §. quòd & in specie dotis. non enim dicitur ob hoc personale, quòd sola inseritur persona, ut ff. de pact. int. gentium, §. pactorum. & l. tale pactum. Item hęc est differentia inter priuilegium, & confirmationem, quia in confirmatione nihil noui iuris datur, ut ext. de confir. cum dilecta. secus est in priuilegio. Itẽ in cõfirmatione nihil ponitur uel affirmatur, sed totum conditionaliter intelligitur, ut ext. de concess. præb. quia diuersitatem, sed in priuilegijs omnia uerba ponuntur, & certũ ibi asseritur, ut ex de

QVAESTIO II.

QVòd autem antiquioribus priuilegijs sub sequentibus derogari non possit, auctoritate Anacleti probatur; qui scribens omnibus episcopis, & reliquis Christi sacerdotibus ait in epistola 1. c. 3.

¶ Ecclesiarum priuilegia cunctis temporibus intemerata seruentur.

C. I.

PRiuilegia ecclesiarum, & sacerdotum ⁊ intemerata, & inuiolata cunctis decernimus manere tempori- Ans. l. 4. c. 2.

Priuilgium a quibus potest dari.

1 Adde hic Archid. qui dicit, ꝙ princeps ex certa scientia ẽt si ne clausula nõ obstãte, possit auferre mihi ea q̃ sunt iuris ciuilis: de qua materia vide per Bar. in l. fi. C. si cont. ius uel utili. pub. & plene per eundem Bar. in extra aug. ad reprimendum in uersi. non obstantibus per doct. in cap. nulli. de rescr. ꝙ Bald. in l. fi. C. ten. re scin. & in l. eã quam. in 12. col. C. de fideicõ. & in pludijs fendo. col. 14. ꝙ Imol. in l. fi. ff. qui appel. non licet, & in l. quidam consulebant de re iudi. & per Paul. de Cast. in l. si quando in prine. C. de inoff. testa.

2 Hoc est expressum ſm Ala. Vincen. & Phi. extra de excess. præla. c. 1. & ca. ad hoc, & ibi de hoc.

3 Intellige quando causa subest. alias non debet, ꝗ ut no. s. p. 23. d. c. j. in gl. nec Papa, & facit quod tenet in d. c. 1. & Io. arg. ꝙ &c.

4 in ordinario loquitur

rum 4 quia in toto iure derogatur generi per speciem, ut ff. de reg. iur. in toto. Sed certe aliud est in rescriptis, quam in priuilegijs, quia secundum rescriptum speciale derogat primo generali, nam per generale rescriptum non datur iurisd. ctio, ut patet in illa decre. pastoralis, in fi. & ext. eo. ad hæc, & ideo de facili tollitur. Sed per priuilegium quantumcumq; generale statim consequitur suum ius plenum. unde potest dici, ꝙ nunquam secundum speciale priuilegium deroget primo generali, nisi faciat ipsius mentionem. extra de rescr. p. nonnulli, & de præscrip. veniens, sed in statutis quandoque antiquum præiudicat nouo, vt 50. d. domino sancto. Idem in dubio potius præsumo nõ reuocatum prius priuilegiũ, quam reuocatum, vt ff. de manu. test. si peculium, ff. de do. inter vi. & uxo. cum hic status, §. pœnitentiam. Nec ob. ff. de priui. cred. priuilegia. vbi dicitur, ꝙ priuilegia non ęstimantur ex tempore, sed ex causa, quia ibi loquitur de priuilegijs, quæ creditor vult habere ex eo, quòd prius mutuauit pecuniam.

PRiuilegia.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ priuilegia ecclesiarum, & sacerdotum sunt inuiolabiliter omnitẽpore obseruanda leges ecclesiæ Apostolica auctoritate confirmat Anacletus peregrina iudicia submouẽdo.

a ¶ tempo-

zed by Google

bus. [a] Leges ecclesiæ Apostolica auctoritate firmamus, & peregrina [b] iudicia submouemus.

a ¶ Sacerdotũ.] *In originali est*, sacedotũ S. Apo. iussu Saluatoris intemerata, & inuiolata cũctis decreuerunt &c.

Item Leo Papa Martiano, Augusto, epist. 51. al. 54.

¶ Nec nouitate mutari, nec improbitate conuelli ecclesiarum priuilegia debent. C. II.

ij PRiuilegia [c] ecclesiarum, & monalteriorũ β sanctorum patrũ auctoritate instituta nulla possunt improbitate cõuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequẽdo, necesse est huius sanctæ sedis Pontifices perseuerantem exhibere famulatũ; Dispensatio enim nobis credita est; & ad nostrũ tendit reatum, si paternarum regulæ sanctionum nobis consentientibus, uel negligentibus violentur.

β ¶ Et monasteriorum.] *Hæ voces non sunt in epistola, neq; inf. ead. priuilegia sed sublata non sunt, quia ad eas spectatur infra ea. c. postea. uersic. si ergo priuilegia. & Anselmus illas habet li. 4. c. 2. Cæterum, quoniã de industria caput hoc à colle ctore in summã redactum est, & aliquot locis mutatum, uisa sunt describenda uerba ipsa Leonis.* Priuilegia enim ecclesiarũ sanctorũ patrum canonibus instituta, & uenerabilis Nicænæ synodi fixa decretis, nulla pñt improbitate cõuelli, nulla nouitate mutari. In quo opere, auxiliãte Christo, fideliter exequendo, necesse est me pseuerãtẽ exhibere famulatũ: qm̃ dispensatio mihi credita est, & ad meũ tendit reatum, si paternarũ regulæ sanctionũ, q̃ in synodo Nicæna ad totius ecclesiæ regimẽ spiritu Dei instituente, sunt conditæ, me (quod absit) conniuente violentur, & maior sit apud me unius fratris uoluntas, quam uniuersæ domus Domini communis utilitas.

Itẽ Gregorius Augustino Anglorũ episcopo, Resp. 9.

¶ Priuilegio suæ dignitatis aliquis ecclesiam exuere non dẽt. C. III.

IN Galliarũ [d] episcopos † nullã tibi auctoritatẽ tribuimus: quia ab antiquis prædecessorum meorum tpibus pallium [e] Arelatensis eps accepit; quẽ nos priuare auctoritate præcepta minime debemus. Si ergo contingat, ut fraternitas tua ad Galliarũ prouincias transeat, & aliqd ex auctoritate agendum fuerit; cum prædicto Arelatensi epo [f] agatur, ne prætermitti ℔ possit hoc; quod antiqua patrũ institutio iuenit: Britannorũ [h] uero omnes eps tuæ fraternitati committimus: ut indocti doceãtur; infirmi persuasione roborẽtur; peruersi α auctoritate corrigant.

α ¶ Peruersi.] *Addita sunt hæc ex originali.*

Item Felici episcopo, lib. 12. epist. 31.

a ¶ Temporibus.] Istud potest intelligi de generalibus statutis. nã in nullius persona omittendum est & c. 61. dist. miramur. Item potest intelligi de priuilegijs datis a principe, nam priuilegium quod a Deo uel à principe datur, decet esse mansurum, omnis malitiæ ac diminutionis contrarium. in auth. coll. 6. cõst. tutio. quæ de dignita. in fi. Si uero persona impetrans obuiat priuilegio impetrato, statim euanescit. ut extra de consti. cum M. Ferrarien. Item si nõ protestatur, priuilegium suum expirat spatio lx. ann. ut extra de priuil. accedentibus. sed si non est opus protestatione, cum sit priuilegium ad excipiendũ, perpetuũ est, ut ff. de doli except. purè. si uero est priuilegium ad faciẽdum, uidetur, quod spatio x. anno. extinguatur. ut ff. de nundi. l. 1. §

Priuilegium decet esse mansurum.

b ¶ Et peregrina.] Id est, ferri eandem is 2. q. 5. consuluisti. uel iudicis, non sui. 3. q. 5. peregrina. Io.

PRiuilegia.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ priuilegia ecclesiarum auctoritate sanctorum patrũ instituta non dẽnt ab aliquo violari: sed debent per Papam defendi: quod nisi fecerit, reatum incurret.

c ¶ Priuilegia.] inf. de conse. d. 3. celebritatem.

IN Galliarũ.] CASVS. Greg. fecit Augustũ monachum Anglorũ archiepiscopum, & ei suppositi omnes episcopos Britanniæ, sed in episcopis Galliarũ nullã sibi attribuit auctoritatem. quia archiepiscopo Arelaten. ab antiquo tẽpore constabat eos esse subiectos, quẽ Papa priuilegio sibi concesso priuare non debebat. & ideo si Augu. ad Gallicanum prouincias uenerit, nil sine episcopo Arelaten. agere præsumat. Sequẽs c. patet.

d ¶ In Galliarum.] Pluraliter dicit quia tres sunt Galliæ, bracchata, togata, & comata.

e ¶ Galliũ.] 7. 8. q. 3. Artaldus. cõtra ubi dicitur, q̃ Arelatensis sit suffraganeus Narb. sed forte duo sunt. Arelat. uel altera literatũ est falsa, uel corrupta.

f ¶ Episcopo.] Quẽ cõstituit ibi legatũ, uel supposuit, ei omnes episcopos Britanniæ.

g ¶ Prætermittit.] Ergo legatus incõsulto episcopo loci nõ potest iudicare clericos ipsi⁹ nisi ad episcopũ appelletur, ut hic, & 11. quæst. 1. peruenit. quod potest admitti. Nec obs. extra de offi. le. cũ nõ ignoretis: nam ille nõ solum fuit legatus, sed etiã metropolitanus: & ideo nihil profuisset ei ius legationis, si hoc ius non habuisset. Ioan. contrarium credo, cum illa decre. cum non ignoretis indistinctè loquatur B. Item uidetur hic, qd̃ princeps posteriorem legatum dando, non uidetur prohibuisse legatum priorem, sicut est in tutoribus, ut C. de testa. tu. l. 2. similiter not. 7. quæstio. 1. non autem secus in procuratoribus, ut ff. de procura. si quis cum §. ultim.

h ¶ Britannorum.] Contra sup. 3. q. 6. hæc quippe. sed duæ

præiudiciũ multorum: vñ breuiori tpe amittit cũ sit odiosum secus si sit præiudiciũ singularis pſonæ, quia tunc perẽne est. C. de diuer. reseri. l. 2. Io. de Fl.

Gallia est triplex.

Legatus non possit clericos epi loci iudicare.

Legatus posterior non reuocet priorẽ

i Hoc ideo q̃ qui nundinas impetrat, facit in

Digitized by Google

dus sunt Britanniæ, Anglia enim maior Britannia dicitur.

Britannia est duplex

a Si ea destruerem.] ¶ Diuisa.] Arg. contra testes sibi contrarios, & contra rescripta omnia sibimet contraria, vt 23.q.7.quod autem.C.de fide instru. scripturæ.4.q.3.qui falso. extra de sen. re iud. cum olim.

licet non rediget in scriptis. ut extra de transact.c.1. C.de testam.omnium. arg.contra.3.q.7.postulatus Item hic est arg. q princeps sine scripto dat priuilegium, & sine scripto delegat causam, vt in authen.de litis.§.omnem. collatio.3. sed non committit delegationem sine scripto

nitiua partibus præsentib.C.de leg l.si Imperialis alias non fit ius ex sententia.ff. de inoff. test.§ repudiatis. fm L.

¶ Statuta Apostolicorum prædecessorum Apostolicus destruere non debet. C. IIII.

Si ea destruerem, quæ antecessores nostri statuerunt; non constructor, sed euersor esse iuste comprobarer; testante veritatis voce, quæ ait:] Omne regnum in seipso † diuisum non stabit.] & omnis scientia, & lex aduersum se diuisa a destruetur.

† al. seipsum. Luc.11.

Item Leo Papa, epist.82 al.84.ad Anastasium, c.2.

¶ Metropolitanus dignitatis sibi traditæ antiquitus ius intemeratum obtineat. C. V.

Iuo p.5.c.346.

IGitur secúdũ sanctorum patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione b nostra fraternitatis tuę cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decreuimus: ita ut à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.

Legatus quã potestatem habeat.

Item Hormisda Papa in epist.ad Ioan.episcopum.

¶ Priuilegia metropolitanorum in conuulsa seruari oportet. C. VI.

Serenatis c priuilegijs metropolitanorum, vices uobis Apostolicæ sedis eatenus denegamus, vt inspectis d istis, siue ea, quæ ad canones pertinent; siue ea, quæ à nobi sunt nuper mandata, seruẽtur: siue ea, quæ de ecclesiasticis causis tuæ reuelationi † contigerint; sub tua nobis insinuatione e pandantur. Erit hoc studij, ac solicitudinis tuæ; vt talem te in his, quæ iniunguntur, exhibeas: vt fidem, integritatemque eius, cuius curam suscipis, imiteris.

† relationi.

Item Gregorius Bonifacio primo defensori, libro 7. epistola.17.

¶ Decreta Apostolica, nulla præsumptione violentur. C. VII.

INstitutionis † nostræ decreta, quę pro defensorũ sunt priuilegijs, & ordinatione dispositа, ppetua stabilitate, & sine aliqua cõstituimus refragatione seruari: siue quæ scripto decreuimus: siue quæ in nostra prẽsentia f videntur esse dispositа: nec à quoquam pontificum in totum, vel in partem ea qualibet occasione conuelli decernimus, vel mutari. Nam nimis est asperum, & præcipuè bonis sacerdotum moribus inimicũ, niti quempiam quacũque rationis g excusatione, & quæ bene sunt ordinara, rescindere, & exemplo suo docere cęteros sua quãdoque post se constituta † idissoluere.

Anf.l.4.c.3. poly.l.3.tit.25.

† al. constituens.

† al posse constituta.

Item Dominico Cartaginensi episcopo, lib.2.indict. 10.epist.39.

1 Subau. & maiorem di scussionem desiderant. arg.su.24.q. 1. quoties. 36.q.1.frater referat ergo quæ per se expedire nõ potest L. Snia princi. pis etiã non scripta facit ius.

2 Si præcessit sua dissi

a ¶ Si ea destruerem.] Arg. contra testes sibi contrarios, & contra rescripta omnia sibimet contraria, vt 23.q.7.quod autem.C.de fide instru. scripturæ.4.q.3.qui falso. extra de sen. re iud. cum olim.

b ¶ Delegatione.] Videtur ergo, q legatã potestatẽ hẽat delegatus, & nõ ordinariam potestatem, ut hic, & cap.seq.quod non credo.cum similis sit proconsul.ff. e. meminisse.

c ¶ Serenatis.] Rescriptum semper sic est interpretandum, vt nulli faciat præiudicium, vt q.q.1.nũc vero.85.dist archidiacon. in priuilegijs secus uidetur. vt extra de decim. ad audientiam.

d ¶ Inspectis.] Cum enim quis aliqd ex priuilegio sibi vendicat, inspiciendũ est priuilegij eius tenor. d. contra norem. extra de priuileg. recipimus, & fm q tenor priuilegij continet, iudicandum est, vt extra de priuile. postea.

e ¶ Insinuatione.] Intelligas hoc de his, quæ soli Papæ reseruantur, quæ non transeunt in generali mandato, ut extra de off. leg. q translationem.

INstitutiones.] CASVS. Quidam episcopi destruebãt, uel mutabant ea quę Apostolicus dispoſuerat, uel priuilegia cõcedendo, vel in sententia sua aliqua sine scriptis ordinãdo: & ideo præcepit Greg. Bonifacio defensori, vt talia de cætero fieri non paterentur: quia per hoc doceret alios sua quandoque posse statuta dissoluere.

f ¶ Præsentia.] Sic ergo sententia principis facit ius

scripto.97.distinctio.nobilissimus.C.de mand.princip. l.vna.

g ¶ Rationis.] Arg.contra.extra de off.deleg.si quando.&c.ex parte 2.

De

Digitized by Google

¶ Priuilegia eccleſiarum Apoſtolicus debet ſeruare illæſa. C. VIII.

Poly.ibidem. Anſ.l.4.c.6.

DE eccleſiaſticis priuilegijs, quod veſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat, q̃a ſicut noſtra defendimus; ita ſingulis q̃busque eccleſijs ſua iura [a] ſeruamus: nec cuilibet fauẽte gratia, ultra quam meretur, impertior: nec vlli hoc, quod ſui iuris eſt, ambitu ſtimulante derogabo; ſed fratres meos per omnia honorare cupio: ſicque ſtudeo honore ſingulos ſubuehi; dummodo non ſit, quod alteri iure ab altero poſſit opponi.

Idem Virgilio Arelatenſi epiſcopo, lib.7.epi.125.

¶ Quod rationabiliter diffinitum eſt, in nullo debet violari. C. IX.

Poly. ibidem. Anſ.l.4.c.7.

CVm piæ deſiderium voluntatis, & laudandæ deuotionis intentio ſacerdotalibus ſit ſemp̃ ſtudijs adiuuãda; cura eſt ſolicitudinis adhibẽda; vt ea, quæ pro q̃ete monachorum, religioſq̃ue conuerſationis fuerint ordinata, nec diſſimulatio negligere, nec quædam ualeat p̃ ſumptio perturbare: ſed ſicut hoc, quod ratio exigebat vtilitatis, oportuit diffiniri; ita quod definitum eſt [niſi forte α vbi maior eſt auctoritas] non debet uiolari.

α ¶ Niſi forte.] *Exceptio hæc abeſt a pleriſque uetuſtis, & Anſelmo, & codicibus Gregorij impreſſis, & manuſcriptis. In uno autem Gratiani appoſita eſt tanquam gloſſa, & legitur ſupra 6.q.4.quod bene.*

Idem ad Naralem epiſcopum, lib.2.epiſt.37.

¶ Sibi iniuriam facit, qui fratrum ſuorum iura perturbat. C. X.

QVod uero dicitis noſtris temporibus debere ſeruari, quæ a meis quoque prædeceſſoribus tradita, atque cuſtodita ſunt, abſit a me, ut ſtatuta maiorum conſacerdotibus meis in qualibet eccleſia infringam: [b] quia mihi iniuriam facio, ſi fratrum meorum iura perturbo.

Item Iulius Papa epiſt.1.ad Orientales, c.4.

¶ Nulla præſumptione uiolentur, quæ ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus ſunt inſtituta. C. XI.

Poly.ibid. Anſ.l.2.c.61.& l.6. c.127.

AMputato totius uſurpationis exceſſu, nullus debet præſumere ea quæ ſibi non videtur eſſe conceſſa. [c] *& infra.* ¶ Ea q̃ ſunt ab Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus inſtituta; nulla deſidia negligantur, nulla diſſenſione uiolentur, nulla concertatione turbentur.

Item Gregorius Papa lib.9.indict.2.epiſt.60. Præfecti illuſtri.

¶ Quæ rationabiliter ordinata ſunt, nulla debent refragatione turbari C. XII.

35. q. 9. omnibus modis. Anſ.l.4.c.9.

ECcleſiaſticæ moderationi eſt omnino conueniens, ut quæ ordinata fuerint, uel rationabiliter β deciſa, nulla in poſterum [d] debeant refragatione turbari.

β ¶ Rationabiliter.] *Vox iſta abeſt a pleriſque manuſcriptis, & a codicibus B.Gregorij, nec repetitur infra 35.q.9.omnibus modis. Sed nõ eſt inducta, quia omnia Gratiani exemplaria habent iſtam vocem etiam in rubrica.*

Idẽ in Regeſto li.7.indi.2.epi.7. Ianuario Caralitano.

DE eccleſiaſticis CASVS. Dominicus epiſcopus q̃ſiuit a Grego. vtrũ priuilegia eccleſiaſtica debeãt a Papa ſeruari. quare Gre. ſcribit ei dicens. q̃ ſicut defẽdit priuilegia ſedis Apoſtolicæ, ita iura & priuilegia aliarũ eccleſiarũ vult ſeruare immutilata: nec alicui vltra quàm meretẽ ipertiri, & fratres ſuos ſic vult honorare, vt nec alteri ab altero aliquid iure poſſit opponi. Scribit. Jvtrum ſint ſeruanda.

a ¶ Iura.] Nec ſuũ honorẽ debet augere Papa, ut minuat ius eccleſiæ alterius. vt 99.d.ecce. 1

1 Et vide q̃ no.22.d.c.1. in gloſſ. nec Papa, &c.

CVm piæ.] CASVS Virgil. Arelate. cp̃s priuilegia monachorũ violari permittebat, vñ præcepit ſibi Gregorie talia de cętero negligẽter fieri putatur. Seq.c.patet.

QVod uero.] Infringã.] Qui enim debet tueri alios contra alios, multo magis cõtra ſeipsũ, ut ex.de nato ex libero ventre, c. vnico. ff. ſi ſer. vẽ. altius.

AMputato.] CASVS. Hic duo dñr, quorũ primũ eſt, ut nullus vſurpet ea, quę ſibi non ſunt conceſſa. Secundum eſt, ut ea quę Apoſtoli, & eorũ ſucceſſores ſtatuerũt, nõ violẽtur aliquo modo. Quæ añt ſequũt poſtea, plana ſũt vſq; ad legẽ illã. [reſcripta.]

c ¶ Conceſſa.] Arfines mãdati diligẽter cuſtodiẽdos. Argu. cõtra 8.q̃eſt.1. licet. Item ar. q̃, epiſcopus nihil poteſt petere, niſi qđ ſibi permiſſũ eſt a canone. vt 10. q.3. quia cognouimus. & ff. de cõd. indeb. l. frater a fratre.

Epiſcopi petitio eſt per canones limitata.

2 Et not. extra de pę. in glo. permiſſum eſt, &c.

d ECcleſiaſticę.] ¶ In poſterũ.] ſup.6.q̃.3. quod bene.

Impe-

a IMperiali.] Inutilia. ſup. diſtinct. 10. vides, ſed cõtra 7. quæſt. 1. epiſcopus in diœceſi. & 15. q. 6. comperimus.

b NEc damnoſa fiſco.] Vt ſi aliquis per priuilegium velit ſe excuſare ab eo quod eſt damnoſum iuri communi. nã dicit lex q̃ omnes neceſſitatibus publicis dãt obedire ſine dignitatis priuilegio, ut C. li. 11. de naui. nõ excu. l. multi. nec p̃textu priuilegij publica dẽt vacillare vtilitas, vt C. li. 12. de priui. ſcho. l. 2. & C. de ſacroſan. eccl. l. iubemus nulli.

R Eſcripta.] CASVS. Licet ſ. dixerim, q̃ caſus iſte facilis eſſet, tñ ſic põt poni. Quæſitum fuit a Theodoſio, & Valẽtiniano, utrũ reſcripta cõtra ius impetrata ſint a iudicibus recipienda? Et reſpondet Theodoſius, quod non, niſi ſit tale reſcriptum, quod alium nõ lædat, & etiam profit petenti, vel etiã crimen indulgeat ſupplicanti.

c ¶ Cõtra ius.] Nec enim ratione reſcripti iudex recedat a iuſtitia, vt ex. de ætat. & qual. eã re. vnde ſi reſcriptum eſt penitus cõtra ius, reiiciet illud iudex, ut hic dicit. & auferendũ eſt reſcriptum tale de manib. retinẽtis, vt C. de ſacr. pan. ſicut, & mittenda eſt talis charta principi, ut ibi dicitur. Si autem nõ eſt contra ius ex toto, ſed alias iniquum, expectãdum eſt ſecundum mandatum principis, ut extra de reſcrip. ſi quando. & in authen. ut nul. iudi. §. ſi vero. Iudex ergo ſemper ſequitur ius commune, licet reſcriptum principis aliud iubeat, in authen. de iudic. coll. 6. §. omnis autem iudex, & inf. eod. omnes.

d ¶ Quod non [illegible].] Tale debet eſſe quodlibet reſcriptum, ut non [illegible]. ſup. eod. & eccleſiaſticis. Vnde non valet reſcriptum de re, qua in quis vio. inter detinet, ut 16. q. 3. placuit. C. unde ui. l. auctoritatem. nec de re litigioſa, ut extra de conſtitu. c. & per quod tranſactio facta reſuſcitatur. vt C. de tranſactio cauſas. & extra de tranſact. ex literis. & de decr. ex multiplici. Vel per quod auferetur libera electio alicuius. vt C. de duobus reſcrip. l. 2. hoc tamen nõ uidetur uerum, per id qđ eſt extra de conceſ. præb. & ecc. non vac. quia diuerſitatem, vel per quod reſtituitur aliquis depoſitus, ut C. loca. l. vlt. vel per quod retractatur ſententia, ut C. de erro. ad vo. l. ul. & per qđ præſtatur immunitas a tributis. ut C. de uect. quidquid. Quod autem dicitur hic, intelligas de enormi læſione, quia modicam læſionem bene poteſt præſtare reſcriptum principis, ut extra de verbo. ſign. quid per nouale. Vel etiam ſi ex poſt facto ſciat enormiter lædere, ſtatim nõ valet, ut extra de deci. ſuggeſtum. quam cito enim priuilegium recidit ad iniquitatem, ſtatim non valet, ut ff. de vul. ſubſtitu. ex facto. & 61. diſt. §. verum. modicam autem læſionem bene poteſt afferre, ut 12. q. 2. bonæ rei. C. de preci. Impe. offer. quoties. ff. loc. habitatores. ff. ne quid in loco publi. l. 1. §. ſi quis a principe. ff. ne quid in flumi. publi. l. 1. §. ſunt qui putant, quandoque tamen magnam affert læſionem, ut 16. q. 1. ſtatuimus, ut dixi ſup. eod. in ſum. in princip. & ff. de emct. Lucius.

Priuilegium lædẽs an poſſit tolerari.

¶ Quæ contra leges fiunt, pro infectis habentur. C. XIII.

Denſiedit p. 1. & 3.

IMperiali conſtitutione aperte ſancitum eſt, ut ea quæ contra leges fiunt, non ſolum inutilia,[a] ſed etiam pro infectis † habenda ſint.

Cod. lib. 1. tit. de precibus Imperatori offerendis, Imperator Conſtantinus.

† Concor. tex. in l. non dubit. C. de legi. & in c. factoſancta de elc.

C. XIIII.

tit. 19. le. 3.

NEc damnoſa fiſco,[b] nec iuri contraria poſtulari oportet.

Impp. Theodoſius, & Valentinianus.

C. XV.

REſcripta contra ius[c] elicita, ab omnibus iudicibus præcipimus refutari: niſi forte aliquid eſt, quod nõ lædat[d] alium, & proſit petenti,[e] uel crimen[f] ſupplicãtibus indulgeat.

Ibidem l. 7.

Item Pelagius Papa Ioanni Comiti.

ſup. eod.

¶ Reſcriptum meretur affectum, quod cum iuris, & legum ratione concordat. C. XVI.

DIcenti ſacras iuſſiones ſe habere præ manibus, reſpondimus ſcire illum oportere, quòd ipſe clementiſſimus princeps generalibus legibus cõſtituerit, illa ſacra vniuſcuiuſque ſupplicatis deſiderio conceſſa prœualere, & effectui mãcipari, quæ cum iuris, & legum ratione concordãt; ea uero, quæ ſubreptione, & uel falſis precibus forſitan impetrantur; nullum ſupplicantibus ferre remedium.

Iuo p. 4. c. 191.

Reſcripta, ſiue ſint adnotationes,[h] *ſiue pragmati-*

1 Idẽ. q̃ ex cõtractu vẽditionis eſt traditum, reſtituatur, C. de rei uẽ. fin ciuile.

DIcenti.] CASVS. Quidam conueniebat aduerſarium ſuum coram comite Ioanne perſcriptum ſubreptione, uel falſis precibus impetratum, quare ſuper hoc conſuluit Pelagium Papam qui reſpondit, dicens, q̃ illa reſcripta debent ualere, quæ cum iure, & ratione concordant; ea uero, quæ per ſubreptionem, vel per falſas preces impetrantur, impetrantibus prodeſſe non poſſunt.

e ¶ Petenti. Vt ſi aliqua, quæ nubit cõſulari uiro, petit ut ipſe nihilominus conſularis dicatur, iſtud q̃deſt petenti ſine læſione alterius, ut ff. de ſenat. ul. Vel ſi aliqua petat, ut intra tempus luctus poſſit nubere, ut ff. de his qui notan. inf. ſoler.

f ¶ Vel crimen.] In talibus facile exauditur aliquis. 35. q. 6. ueniam.

g ¶ Subreptione.] Cum diſtinctione, ut extra de reſcr. ſuper literis.

RESCRIPTA. CASVS. Quia ſupra facta fuit mentio de reſcriptis, & ideo nunc dicit Gratia. q̃ cuiuſcumque modi ſint reſcripta, expreſſam ſe debent habere conditionem, ſi preces ueritate nitantur, quia mendax præcator carere debet impetratis, & iudices delegati puniẽtur ſi probationes ſuper falſi ſuggeſtione non admittãtur. [Adnotationes.] Quæ ſint ſine cauſę cognitione.] Pragmaticæ.] cum cauſæ cognitione.

Adnotatio quid ſit.

h ¶ Adnotationes.] Adnotatio dicitur ſcriptura, quam Imperator

Imperator proprio animi motu facit de aliquo negotio nemine rogante.

a ¶ Pragmaticæ.] Pragmatica dicitur quæ uentilata eſt coram principe, & de hoc facta eſt ſcriptura.

b ¶ Conditionem.] Extra de reſcript.c.2.

c ¶ Ve-

ſiue pragmatica ſanctiones, expreſsã dẽt in ſe habere cõditionẽ: [b] *[Si preces veritate nitantur.] Mi ẽdaxenim precator dẽt cauere impetratis: & quibus ſcripta dirigũtur, ſunt puniẽdi ſi precũ mendacia uetuerint* [a] *argui. Vnde Imper. Diocletianus, & Maximianus, & Conſtantinus lib.1.Cod.tit.ſi contra ius, uel utilitatem publicam:* ¶ *[Præſcriptione* [d] *mẽdaciorũ oppoſita,* [e] *ſiue in iuris* [f] *narratione mẽdaciũ reperiatur, ſiue in facti,* [g] *ſiue in tacẽdi fraude, & tenore ueritatis, nõ deprecantis affirmationem datum iudicẽ cognoſcere debere, & ſecundum* † *hoc de cauſa conuenit ferre ſententiam. [Item Imperator Conſtantinus:] ¶ Puniri iubemus decem librarum auri multa iudices qui uetuerint* [h] *precum argui falſitatem [Itẽ Impp. Theodoſius, & Valentinus.] ¶ Et ſi legib. conſentaneũ* [i] *ſacrum oraculum mendax precator attulerit; & precator careat penitus impetratis: & ſi nimia mẽtiẽtis* [k] *inueniatur improbitas; etiã ſeueritati* [l] *ſubiaceat iudicãtis.] Item Imp. Conſtantinus: ¶ Et, ſi non cognitio, ſed executio mandatur; de ueritate precum inquiri oportet: ut ſi fraus interuenit, de omni negotio cognoſcatur.* [m] *] Item Imp. Anaſtaſius.] ¶ Omnes cuiuſcumque maioris, uel minoris adminiſtrationis, uniuerſæ noſtræ reip. iudices monemus, ut nullum reſcriptum, nullam pragmaticam ſanctionem, nullam ſacram adnorationem, quæ generali iuris, uel utilitati publicæ aduerſa* [n] *eſſe uideatur, ſi*

tit.28.l.2.

Ibid.l.3.

† *ſecundum eam cauſam conuenit.*] orig. Ibid.ic.5.

Ibid.l.4.

Ibid.ic.6.

detur hodie locum habere illa decre. ex parte extra de reſcriptis. quia ſecundum illam decret. ſuper literis nõ eſt neceſſe, quod condicio illa ſubintelligatur.

k ¶ Mentientis.] Quia per eas diu fatigauit aduerſarium ſuum.

l ¶ Seueritati.] Puni tur, ut falſarius. m ¶ Cognoſcatur.] Nõ ab ipſo executore. ledab eo, qui delegauit executionẽ. Et ſic nõ obſt. extra de ſen. & re iu. de cętero. C. de exc. rei iu. ſi ut ¶ ponis vel hodie poteſt diſtingui illa cõtrarietas per illam decr. ſu ꝑ literis. vt quandoq; cognoſcat quãdoq; remittat ad ſuperiorem. Dicunt tamen quidã quod executor poteſt cognoſcere ſummatim de incidẽtibus quęſtionibus. vt ff. de re iu. à diuo. §. ſi ſuper rebus. & talis cognitio nõ facit ꝓiudiciũ i principali iudicio 2. vt ff. de lib. agnoſ. l. ſi qs à liberis. 4. ſi vel parẽs. & qđ dĩ extra de ſent. & re iu. de cętero. qđ incidẽtes ꝙſtiones debeant referri ad ſuperiorem. verũ eſt, ut ibi plenarie examinẽtur. Vel diſtingue an delegetur mera executie, an miſta. ut dixi ĩ. 2. q. 6. §. ſunt quorum. uel. ab executore, ut ſi delegetur mera executio, tunc quæſtiones incidentes remittãtur ad ſuperiorem, & ſi mixta delegatur, tunc poteſt cognoſcere de quęſtionibus incidẽtibus. Sed pone q̃ alicui ſit mandata nuda executio (nudam dico executionem cũ cauſa prætentibus partibus eſt finita, & mandatur aliquibus, ut exequãtur ſententiam) nunquid ſi pars ad uerſa coram illis obijcit exceptionem, audietur exceptio? uidetur quod non: quia tenetur executor exequi ſententiam, licet ſciat eam iniuſtam. extra de officio iudic. deleg. paſtoralis. extra de maio. & obed. omnes. extra de offic. iudic. delega. ſi quando. & de iudic. ſi prætor. & 23. quæſtio. prima. quid cuiquam fin. argum. contra C. ſi ex fal. inſtrum. l. iudicem. extra de teſti. ueniens. Ad hoc dicas, quod ſi euidens eſt, ſententiam eſſe nullam, & per inſtrumenta falſa latam, non exequetur eam alias licet ſit iniuſta, exequetur eam. ff. de iudic. l. ſi prætor. Non obſtan. ff. de confeſſ. l. pen. ubi dicitur, quod executor poteſt abſoluere illum, qui cõfeſſus fuit coram eodem iudice ſe debere fideicommiſſum. nam non intelligitur lex illa de executore, ſed de iudice.

OMNES. CASVS. Præcipit Anaſtaſius Imperator in hac lege, ut nullus iudex recipiat in iudicio aliquod reſcriptum quod generali iuri uel publicę utilitati uideat eſſe aduerſum: ſed modis omnibus generales ſacras cõſtitutiones conſeruet. Sequentes duæ leges planę ſunt: & per ſe patent.

n ¶ Aduerſa. De hoc habes ſup. ea. in illa l. reſcripta cõtra ius elicita. Sed ſi aliquid pro iure allegatur, de quo eſt euidens, qđ non conſonat iuri, remittitur ad ſupe-

1 Sub ſi inde fuerit acenſatus.

Executor an poſſit de incidẽtibus ꝙſtionibus cognoſcere.

Executio eſt duplex.

2 Ad hoc ff. ad exhi. l. 3. §. ſciendum. nam ſuſpenditur executio oppoſita exceptione falſi C. de re iud. l. 2. ſi ex fallio inſt. iudicati. ff. de re iud. diuus fun l. 2.

princeps habet oĩa iura in pectore ſuo.

e ¶ Veruerint.] Extra de appella. ex parte. Ioan.

PRAESCRIPTIONE. CASVS. Quidam impetrauit reſcriptum ab Imperatore dicendo falſum in narratione iuris uel facti, uel tacuit ueritatem: unde quæſitũ fuit qualiter iudex delegatus procedere debeat. Et reſpondet, quod iudex procedere debet in cauſa non ſecundum affirmationem deprecantis, ſed ſecundum ueritatis tenorem. Seq. l. patet.

d ¶ Præſcriptione.] Id eſt, exceptione.

e ¶ Oppoſita.] Ab aduerſario.

f ¶ In iuris.] Conſuetudinarij: quia dixit aliquid eſſe conſuetudinem eccleſiæ iuæ, cum non eſſet extra de pben. uenerabilis. non enim uidet. quod in mre præſcripto poſſit mentiri principi cum ipſe habeat omnia iurã in pectore ſuo C. de teſta. omnium.

g ¶ Siue in facti.] Quia dixit ſe appellaſſe, uel ſpoliatum fuiſſe, cum non eſſet Ioan.

h ¶ Vetuerint.] Tunc enim apellati poteſt, licet inhibita ſit appellatio, ut extra de appella. ex parte.

ETSI LEGIBVS. CASVS. Quidam impetrauit reſcriptum ab Imperatore legibus conſentaneum, ſcilicet ut reſtitueretur, cum diceret ſe ſpoliatum eſſe de re aliqua, hoc tamen falſum erat, quæſitum eſt ergo utrum tale reſcriptum ualeat. & reſpondet. quod non. & ſi nimia fuerit improbitas mẽtientis, etiam extra ordinem puniri debebit. Sequens lex plana eſt.

i ¶ Conſentaneũ. Vt ſi quis dixerit ſe ſpoliatũ, & princeps iuſſit in reſcripto ipſum reſtitui, hoc conſonat legibus: & tamen carebit commodo reſcripti. Contrarium eſt ſup. eadem præſcriptione, & extra de æta. & quali. Intelleximus. ſed omiſſis multis ſolutionibus diſtinguas ut diſtinguitur extra de reſcript. ſuper litteris, nec ui-

Digitized by Google

riorem,vt extra de fide instru.pastoralis.

Authentica scriptura quot modis dicatur.

a ¶ Vt authentica ipsa.] Tribus modis dicitur scriptura authentica,vel quia adest sigillum episcopi, vt extra de fide instru.c.2.extra de fideiuss.peruenit.Secundo dicitur authentica,quia est apud acta insinuata. C.de testa. publicati.& C.de re iud.gesta. Tertio dr authentica si hẽat subscriptionẽ triũ testium, vt C. qui pot. in pign. habe. scripturas.

a • Sine die.] Vel sine indictione, ut extra d. fid. instr.inter dies ideo editur, qa vix aliter posset pbari falsum,nisi scireture dies,ut ext.de test.ex tenore. C.de contrah.stipul.optimam. nisi enim uelit quis probare falsitatem instrumenti, non est exhibendus dies vel consul, ne detur materia fabricandi falsũ vt ff. quemadm.test.aperi.l.1.§.vlt.& ff. de eden. l. 2. §.editiones. vel tũc non est edẽdus dies cũ vult deliberare an uelit cedere uel contẽdere, sed cũ vult agere. Hæc tñ est ueritas, qꝫ in cõibus instrumentis edendus est dies,cũ vult deliberare, ut ext.de ꝓbat.quoniã contra. ext. de dila. ꝓterea. C.de edendis, apud quẽ & ff. de eden.l. 1.§ rõnes. sed in ꝓprijs non,ut ext.de fide instru. cõtingit ff.de eden. l.1.§.diẽ l accusationibus. n. non cogitur qs diẽ commissi criminis ponere, ut supra 2. quæstio ult.libellorum. Est tamen cõtra. huic C.de nouo C.confirm.in fi.Sed istud intelligitur de legibus redactis in authenticum uolumen.item in priuatis instrumẽtis non requiritur apponi dies,& consul.& ut ff.de aqu. plu.arcẽ. l.2. §.antep. & legpen. ff. de pigno.

Editio faciẽda est sine die, & consule.

In accusationib.non cogitur qs diẽ cõmissi criminis ponere.

nerales sacras cõstitutiones modis omnib.non dubitét obseruandas.)C.tit.de diuer.rescript. Imp Diocletianus,& Maximianus (Sancimus, vt authentica ipsa a *atq; originalia rescripta, & nostra etiam manu subscripta, non exempla eorum insinuentur.) Imp.Constantinus.¶ (Si qua beneficia personalia sine die,* b *& consule fuerint deprehensa,auctoritate careant) Imp. Zeno.¶ (Vniuersa rescripta siue in personã precantiũ siue ad quemlibet iudicẽ manauerint, quæ* † *uel adnotatio uel quæuis pragmatica sanctio nominetur:sub ea conditione proferri præcipimus si preces ueritate nitãtur: nec aliquem fructũ precator oraculi percipiat impetrati,licet in iudicio asseueret* † *veritatẽ;nisi quæstio* c *fidei precum* d *Imperiali beneficio monstretur inserta.Nam,& vir magnificus Quæstor,& uiri spectabiles magistri scriniorum, qui sine præfata adiectione qualecumq; diuinum responsum dictauerint, & iudices,qui susceperint, reprehensionem subibunt: & qui illicite dictata scribere ausi fuerunt, cuiuscumque scrinij memoriales, seu pragmaticarij, uel adiutores primicerij,amissione cinguli feriantur.*

tit.23.l.3.

Ibid.le.4.

Ibid.l.7.

† al.quæuis adnotatio.

† al.asserat.

Aust.l.4.c.2.

Item Leo Papa epist. 52. al. 54. ad Martianum Augustum.

¶ Priuilegia ecclesiarum nulla debent improbitate conuelli. C. XXII.

Priuilegia e ecclesiarũ sanctorũ patrum canonib. instituta,& venerabilis Nicęnę synodi fixa decreti: nulla pñt imꝓbitate conuelli,nulla nouitate mutari.

Item Nicolaus Papa uniuersali synodo præsidens dixit in concilio Romano,c.ultimo.

¶ Caput hoc extat in concilio Romæ habito, in quo Nicolaus Papa primus Thietgaudum, & Gũtarium episcopos deposuit. Quod concilium impressum est Romæ post epistolas ipsius.

¶ Anathema sit, qui mandata,vel decreta Romanorum Pontificum seruare contempserit. C. XVIII.

Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones,vel decreta pro catholicæ fidei disciplina,pro correctione fidelium,pro emendatione sceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum, a sedis Apostolicæ præsule salubriter promulgata contempserit,anathema sit. f

Poly.l.1.tit.17. Dei fidedit D.4. Ansel.l.4.c.26.& l.12.c.3. Iuo p.5.c.35.

VNIVERSA. CASVS. Zeno Imperator statuit in lege hac ut rescripta,quę alicui personæ impetranti dantur, uel ad iudicem aliquem transmittuntur, siue sint adnotationes, siue pragmaticæ sanctiones, a nullo iudice recipiantur,nisi facta sint sub hac conditione,si preces ueritate nitantur,& quicumque iudices talia rescripta dictauerint uel receperint, reprehendantur, & quicumque talia rescripta scripserint,amissione sui honoris feriantur.[Pragmaticari.]ideſt,qui reponunt rescripta.Sequentia tria capitula plana sunt.[Dogmata mandata,interdicta,] pro correctione,[& sanctiones,vel decreta.] pro fide,& ecclesiastica disciplina.

c ¶ Nisi quæstio.] Ideſt,inquisitio veritatis.

d ¶ Precum.] Ideſt,quod illa conditio sit apposita l. si preces &c. hoc tamen non tenet, ut extra de rescrip. ex parte.

e Priuilegia.] Quæ sunt de generali ecclesiæ statu, uel quæ sunt de articulis fidei. Vel dic quod non possunt,ideſt,non debent.

f Si quis.] ¶ Sit.] Ideſt,fiat, supra eadem quæstione prima generali.

a ¶ De-

Item Gelasius Cresconio, & Ioanni Mesaliæ episcopis inter cætera.

¶Statuta priorum successores seruare oportet.

C. XIX.

Deusdedit p.1.

DEcessorum statuta, sicut legitima, & iusta, successorem custodire [a] conuenit; ita debet etiam male facta corrigere. [b]

In cod. Theod. lib. 16. tit. 2. leg. 29. Ansl. 4. c. 16.

Hinc etiam Arcadius, & Honorius inquiunt.

C. XX.

QVæcunque a parentibus nostris, diuersis sunt statuta temporibus, manere inuiolata, atque incorrupta circa sacrosanctas ecclesias præcipimus. Nihil igitur a priuilegijs immutetur, omnibusque, qui ecclesijs deseruiunt [c], tuitio deferatur: quia temporibus nostris addi [d] potius reuerentiæ cupimus, quã ex his, quæ olim præstita sunt, immutari. *Idem le.* 30. ¶Non tam nouum [e] aliquid præsenti sanctione præcipimus, quã illa quæ olim videntur indulta, firmamus. Priuilegia igitur, quæ olim reuerentia religionis obtinuit, mutilari sub pœnæ etiam interminatione prohibemus; ita, vt hi quoque, qui ecclesiæ obtemperant, ipsius beneficijs perfruantur. *Idem le.* 34. ¶Si ecclesiæ venerabilis priuilegia, cuiuscumque fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta; commissum duodecim [α] librarum [f] auri (sicut etiã prius constitutum est) condemnatione plectatur. Ipsaque [β] priuilegia nihilominus pleniſſimum per omnia obtineant [g] vigorem.

In cod. Theod. li. 34. In cod. Iustin. si tit. de epis. & cler. l. 13.

α ¶Duodecim.] *In lege ipsa tam Codicis Theodosiani, quam Iustiniani legitur*, quinque librarum auri.

β ¶Ipsaque.] *Hæc vsque ad finem non sunt in lege illa, sed horum loco in Theodosiano habentur ista*, Si quid igitur contra ecclesias, vel clericos per obreptionem, vel ab hæreticis, vel ab huiusmodi hominibus fuerit contra leges impetratum; huius sanctionis auctoritate vacuamus.

Item Pelagius Armentario magistro militum inter cætera.

¶Non licet pontifici ab ecclesiæ iure discedere, quod documentorum auctoritate firmatur. C. XXI.

Deusdedit p.1.

POstea quam ecclesiæ iura; documentorum [h] quoque intercedentium fuerint auctoritate firmata; nullate-

---

[a] ¶Custodire.] Vt sup. 16. q. 6. c. vlt. 12. q. 2. si quis, & c. si illi.

[b] ¶Corrigere.] Extra de re. ec. alie. vel non, episcopi.

[c] ¶Deseruiunt. Sup. 16. q. 1. generaliter.

[d] ¶Addi.] Extra de do. cum dilectus. & eo. tit. cap. 1. de consec. d. 1. vasa.

[e] ¶Nouum.] Nota statutum non dicitur nouum, licet de nouo præcipiatur; dummodo qñq; fuerit statutum.

[f] ¶Duodecim librarum.] durior pœna statuitur cõtra illos qui violant priuilegia ecclesiarum. 16. quæst. 1. nouatum. in fi. Vel ibi loquitur cum agitur criminaliter: hic cum ciuiliter.

[g] ¶Obtineant.] Hic habes, q̃ pœna soluta contractus stat in sua firmitate. sic 12. q. 2. episcopus, qui mancipium. & 23. d. quamquam in fi. ff. de transl. qui fidẽ. C. de fid. ic. qui fidei commissaria. arg. cõtra, ext. de pẽ. suam. Iniquũ enim est, q̃ simul habeat res & pœnã. ff. de except. dol. apud Celsum. §. Labeo. Sol. si præstatus est se velle 30ũ remanere in sua firmitate: tunc potest vtrumque peti, alias nõ. Vel distingue an pœna apponatur loco interesse, an loco contumaciæ, an in fraudẽ vsurarum: Si

Feudum de nouo cõcessum non dicitur nouum, si prius fuerat cõcessũ.

Pœna an possit peti cũ re

loco contumaciæ, & res noluit soluere debitum cum posset. & rem & pœnam præstabit, ff. de collatio. l. 2. §. si rem duobus. & ff. de tabul. exhibend. locum. § condemnatio 1. si est apposita loco interesse, tunc potest agere quanti sua interest. ff. de act. emp. prædia. Sed si in fraudem vsurarum, tunc non potest, ut extra de empt. & vend. ad nostram. in fi. & ff. de act. empt. & vend. Iulianus §. idem Io.

[h] POstea.] Documentorum.] Supple maxime, quia etsi instrumenta nulla essent super hoc facta, nõ tamen posset retractari contractus. Ideo enim fit instrumentũ, non quòd uis cõtractus perficiatur per instrumenta-

Subau. cũ dist. ibid. facta, vt ff. de peti. hæ. nec vllam, §. vlt.

Instrum quare fiat.

Digitized by Google

mentum, sed ut facilius possit per illud probari, ut C. de prob. cum res. Idem est in electione, ut o. d. quanto. & sic est in matrimonio ut in nostris. in fi.

SI ERGO. CASVS. Concludit G. ex supradictis breuiter epilogando ea, quæ sunt superius allegata, ostendés. q; per posteriora priuilegia non potest antiquioribus derogari, cum etiam si contra illa specialiter aliqua priuilegia fierent essent pro infectis habenda.

HIS ITA RESPONDETVR. Hæc est 2. pars q̃st. in qua ponit diuersos casus, in quibus perditur priuilegium. & primo ponit de specialibus, secundo de generalibus. Ioan.

CASVS. Respondet nunc G. supradictis dicés. q; ecclesia Romana sua auctoritate priuilegia concessa, pietatis uel necessitatis nutu in totum uel in partē pōt commutare. Nam immanente quādoque necessitate, pp vtilia corrigēda multarum ecclesiarum priuilegia, uel imminuūtur, uel penitus immutantur, siue p̄sonaliter fiat hoc siue generaliter. De primo probat p̄ tria proxi. cap. De secundo probeat per illud cap. ita nos.

SIc decet fidē sanctorum. CASVS. Docet Syluerius Papa in hoc cap. q; ille § propria temeritate vsurpat quod non est sibi concessum, debet amittere quod habebat. Casum aūt sequētis c. inuenies notatum sup. 4. distinct. c. ubi ista dicitur.

a ¶ Amittat.] Arg. q; qui vsurpat sibi iuris alterius in hoc onde q; etiā propriam ius electionis debet perdere, vt os. d. ca. vlt. Item arguitur, quod per extendit quando vltra del. ff. in extra de plus pet. cap. 1.

b DEnunciamus.] ¶ Inuitum.] Supra 74. distinctio. vbi ille. B.

c SI qui episcopi.] CASVS. Quæritur fuit a Leone quam pœnam pati debeant episcopi, qui ordinant indignos. Et ibidem, q; de cætero non cōferant illum ordinem, quem illicitè cōtulerunt, quamuis damnum depositionis nō adeant. Et intelligit personaliter, cum persona punitur, & non punitur ecclesia perpetuo.

c ¶ Si qui episcopi.] Hoc est dictum supra 1. q. 1. si qui episcopi.

GE-

nus ab his discedendi liberam pontifex, vel si vult permittatur habere licentiam.

Si ergo priuilegia monasteriorum, vel quarumlibet ecclesiarum auctoritate Leonis, Gregorij, Gelasij, & nonnullorum aliorum Pontificum S. R. E. inuiolata seruantur; si ea quæ contra leges sunt, pro infectis habenda sunt: si Pontifex non habet licentiam discedendi a documentis, quibus iura ecclesiæ firmantur, patet, quod posteriora priuilegia antiquioribus derogare non possunt, nec eorum auctoritate eis aliqua obijcietur exceptio: cum etiam, si contra illa specialiter fierent, pro infectis essent habenda.

2 *His ita respondetur. Sancta Romana Ecclesia sua auctoritate, congregata valet disiungere, & disiuncta congregare rationis tamen æquitate considerata. Inde vel pietatis, vel necessitatis inuitu semel a se concessa valet, vel in totum, vel in partem commutare. Pro necessitate namque corrigendorum vitiorum priuilegia ecclesiarum multarum, vel imminuuntur, vel penitus immutantur siue personaliter, siue generaliter. Personaliter iuxta illud (Priuilegium omnino meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate.)* 11. q. 3. priuileg.

Item Syluerius Papa Vigilio episcopo, epist. 2.

¶Quod habet amittat, qui quod non accepit, vsurpat.

C. XXII.

SIc decet fidem sanctorum patrum in ecclesia seruari catholica; vt, quod habuit amittat [a], qui improbabili temeritate, quod non accepit, assumpserit. Anſl. 6. c. 157. Iuo p. 6. c. 73.

Item Simplicius Papa, epist. 2. Ioanni episcopo Rauennatensi post pauca, quibus ab illicita cum ordinatione prohibuit.

¶Priuilegium amittit, qui sua potestate non legitimè vtitur. C. XXIII.

DEnunciamus autem, quòd si post hac quilquam tale præsumpseris, & aliquem seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum inuitum [b] facere forte credideris ordinationes ibi Rauennatis ecclesiæ, vel Aemilienſis noueris auferendas. sup. d. 44. vbi ille §. denunciamus.

Item Leo Papa, epist. 85. al. 87. ad episcopos Africanos.

¶Ius ordinandi amittunt, qui immeritum consecrant.

C. XXIIII.

SI qui episcopi [c] talem consecrauerint sacerdotem, qualē nō esse licet; etiā si aliquo modo damnum proprij honoris euaserint; ordinationis tamen ius vlterius non habebunt, nec vnquam ei sacramento intererunt, quos, neglecto diuino iudicio, immerito præstiterunt. sup. 1. q. 1. si quam Anſl. 6. c. 24. Iuo p. 5. c. 107.

Generaliter, veluti dū ciuitati episcopalis dignitas, per-

a ¶ Fuit tamē in 1. compilatione vbi dicebatur. q; p iniustitiā plus petēdi, diabolus amisit totius debiti summam, quam

GENERALITER. CASVS. Probatum est sup. per tria c. prox. q; personale priuilegium potest Apostolicus auferre. Nunc idem probat G. de generali.] Generaliter, idest, pro utilitate generali, uel pro damno generali.

Iu-

Digitized by Google

ITa nos Scyllacęnorum.] CASVS. Ciues Scyllacæni maligno ſpiritu ducti duos ſuos epos, vnum poſt alterũ occiderunt: quod nunquam legitur accidiſſe, etiam in illis ciuitatibus vbi bella continua fiunt, niſi ibi fuerit perſecutor fidei Chriſtianæ, & ideo Papa Gelaſius, quia hoc crimen velut in cõſuetudinẽ iã deduxerãt, licet diu hæſitaſſet quid in tanta atrocitate facere debuiſſet, eos epiſcopali dignitate priuauit, ne de cætero habeant epiſcopum, in quem poſſit ſimilis acerbitas perpetrari: nec alijs p̃beant exẽpla ſimilia faciendi. Sed ne pp malos boni deſeri videantur præcipit Gelaſius duobus epis ut vel inſimul. uel alternatim præfatæ ciuitati præbeant miniſterii viſitationis. [In vtroque,] Id eſt, pro utroq; ep̃o interfecto. [vel in vtroque,] ideſt, pro utroque eorum quæ ſequuntur, ſiue inſtinctu, ſiue furijs, &c.

a ¶ Vſum.] Arg. quod duæ vices in criminib. Inducũt cõſuetudinẽ, ut hic, & C. de epiſc. aud. l. 3. in fi. ſed in ciuilibus negocijs non etiã tres uices conſuetudinem inducunt, ut ext. de cauſa poſ. cũ eccleſia. Itẽ eſt hic arg. quod magis punitur factum iteratum, vt 27. q. 1. peruenit. & ff. de re milit. l. 3. §. ſi plures. & extra de hære. ad abolendam. §. illos autem.

Conſuetudo quot vicibus inducatur.

b ¶ Epiſcopalibus. Hoc delictum ciuium, quod cõſiſtit in faciendo, redundat in damnũ eccleſiæ & hic eſt contra 16. q. 6. ſi ep̃m. vbi dicitur, quod delictum prælati nõ redũdat in eccleſiæ dãnũ. ſed poteſt dici, quod hic eccleſia nõ damnificatur in rebus, licet damnificetur ī honore. de delicto quod conſiſtit in omittendo, nõ eſt dubiũ, quin redudet in damnum eccleſiæ ut 16. q. 3. placuit.

Prælati delictum an redundet in eccleſiæ damnum.

c ¶ In vtroque.] Id eſt pro vtroque epiſcopo interfecto 1.

d ¶ Externis.] ideſt, ſuggeſtionem extra neorum.

e ¶ Viſitationis.] Sic ergo epiſcopi vicini ſupplent defectũ vicinorũ epiſcoporũ vt 7. q. 1. pontifices. & 65. diſt. ſi forte.

HOSTILITATIS. Hæc eſt 3. pars quæſtio. in qua magiſter ſoluit & bene ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Iſte §. I tres partes diuiditur. In prima dicitur, quod Papa non ſolum propter crimen ſua auctoritate priuilegio eccleſiarum poteſt auferre vel diminuere, ſed etiam propter hoſtilitatẽ, uel paupertatem epiſcopales ſedes mutare poteſt, uel duas in unã redigere exemplo B. Gregorij. Nõ ergo ſic intelligunt priuilegia eccleſiarũ permanere inuiolata, vt Apoſtolicus eis derogare non poſſit: ſed ſic debent intelligi pmanere inuiolata, vt p̃ter auctoritatẽ Papæ nulli liceat contraire. In ſecunda parte obijcit huic concluſioni. c. Symmachi Papæ, vbi innuit, q̃ poſſeſſiones eccleſiæ, quæ dant clericis, vel peregrinis cauſa neceſſitatis, vel religionis, uel pietatis intuitu, non poſſunt ab eis poſſideri perpetuo, ſed ad tẽps. Sed huic obiectioni duplicem Grat. ſolutionẽ adhibet. Prima eſt, ut clerici, & peregrini illas poſſeſſiones ad tempus debeant poſſidere, monaſteria uero perpetuo. Secunda eſt, qa ſicut clerici vel peregrini ceſſante neceſſitate coguntur dimittere poſſeſſiones miſericorditer eis conceſſas: ſic monachi cum a religione ceſſauerint priuilegijs exuunt, q̃ religionis intuitu eis ꝓceſſa uidentur. In tertia parte dicitur, quod priuilegia monachorum in eo caſu intelliguntur eſſe conceſſa, q̃ alijs eccleſijs non derogetur, uidelicet ut decimationes

petuo ſubtrahitur, quæ ſuos epiſcopos interimere conſueuit.

Vnde Gelaſius Papa ſcribit.

¶ Epiſcopalis dignitas ciuitati ſubtrahitur, quæ ſuos prę ſules interemit. C. XXV.

† al. Squillacinorum. al. Syllenorũ.

Poly. l. 3. tit. 30. Anſ. l. 6. c. 148. Iuo p. 10. c. 18.

ITa nos Scyllacænorum † cædes geminata pontificum, horrendi criminis atrocitate confudit, vt diu conſtitutio noſtræ deliberationis hæſitaret. dum & ingerere quempiam patricidalibus exemplis deteſtaremur antiſtitem, & eccleſiam, vtcumque deſtitutam non vſque adeo iudicaremus relinquendã. Quapropter iam velut vſum [a], cõſuetudinemque ſacrilegam declinantes, eatenus religioni duximus conſulendum, vt parochiæ vice ab extrinſecus poſitis ſacerdotibus gubernetur; quę ibidem commanentes ferro didicit necare paſtores, inauditoque facinore (quod etiam in illis prouincijs nuſquam prorſus legitur accidiſſe, quæ bellorum continuis, diuerſisque incurſionibus affliguntur) hæc ſit reperta ciuitas, quæ præſules miniſtrantes ſibi fidei Chriſtianæ ſacramẽta ſine perſecutore proſternat: Curandum eſt, igitur, vt illic funeſta pernicies ceſſatione propriorum ſanetur antiſtitum; atque ita ſaltem furoris tanti materia ſubtrahatur: ſi inquam hæc poſſit acerbitas perpetrari, conſiſtens ibidem perſona defuerit, eoque modo vel illa ciuitas, dum in quos deſæuiat, non habebit, ab huiuſmodi temeritate deſiſtat, vel alijs imitandi contagia dira nõ præbeat. Egeat ergo epiſcopalibus [b] ſubſidijs ſibimet aliunde penſandis † quæ ſacram in ſuo gremio collocatam fuſo crudeliter maculat ſanguine dignitatem; quia in vtroque [c] hac eſt vltione plectenda, ſiue inſtinctu domeſtico, ſeu furijs incitata nefas hoc committit externis [d]. Præbeat ergo dilectio veſtra iñ hoc ſtatu poſitæ miniſterium viſitationis [e] eccleſiæ: & aut conueniendo pariter, aut viciſſim, prout qualitas rerum, cauſaq; popoſcerit, diuina miniſteria † repręſentet ingratis; ne cum deuitamus zizania, Dominica videamur præterire frumenta.

† al. diſpenſit.

† al. myſteria.

¶ *In Polycarpo, & apud Anſelmum, & Iuonem continuo ſequitur c. comperimus. inf. de conſecr. diſt. 2.*

3 *Hoſtilitatis quoque, uel paupertatis neceſſitate epiſco-*

noualiũ nulli quondã aſſignatas auctoritate priuilegiorũ ſibi teneant, vel ſi propter paupertatẽ, vel inſtantem neceſſitatem monachis cõſulli non poteſt niſi derogetur priuilegijs aliorũ, & ita eorum ſubueniẽdo inopiæ vt ipſi ratione priuilegiorũ non fiant diuites, & baptiſmales eccleſiæ deſtruãtur. Secunda pars incipit ibi, [Sed obijcitur.] Tertia ibi, [Priuilegio ergo.] Alioquin, [id eſt aliter,] id eſt, ſi non poſſint derogare priuilegijs aliorũ ad paucitatem reducerentur, quia nõ fierent nouæ, & aliæ deſtruerentur.

a ¶ In vnam. Vt 16. q. 1. & temporis.

Priuilegium ceſſat ceſſante ipſius cauſa.

b ¶ Poſſeſſiones.] 16. q. 1. poſſeſſiones.

c ¶ Ceſſauerint. Arquod ſi priuilegium aliquod datur ex cã, vel ratione religionis, vel ratione paupertatis, vel alia de cauſa: quã cito ceſſat cauſa, ceſſat & priuilegiũ, ut extra de verb. ſign. abbate. in fine. ext de deci. ſuggeſtum 16. q. 1. generaliter. & inſtitu. de auct. tut. §. vlt. & ff. de iud. l. 2. §. legatis. & C. de teſta. milit. l. vlt. & inſtit. de pupil. ſubſti. §. qua ratione.

d ¶ Nulli. Hoc non eſt verum quia ſi illud nouale fuit in alicuius territorio, ad illum tñ ſpectabit. ſed ſi nullius parochia fuerit, epiſcopus poteſt aſſignare cui voluerit, ut ext. de deci. quoniam.

e ¶ Penitus. [Supra 12. quæſt. 2. bonæ rei. Ioan.

pales ſedes, vel mutantur, vel duæ in vnã a *rediguntur: ſicut ſupra in tit. de mutatione epiſcoporum B. Gregorius feciſſe legitur. Non ergo priuilegia eccleſiarum ſic inuiolata permanere cenſentur; vt quibuſdã de cauſis interuenientibus Apoſtolica auctoritate eis derogari non poſſit alioquin multitudo eccleſiarũ ad paucitatem redigeretur cum innumeræ eccleſiæ indiœceſibus aliarum frequenter conditæ inueniantur. Seruẽtur ergo priuilegia eccleſiarũ cunctis inconcuſſa temporibus: ne videlicet præter eius auctoritatem a quo data ſunt, cõtra ea liceat ire alicui.* ¶ *Sed obijcitur illud Symmachi Papæ,* [*Poſſeſſiones* b, *quas vnuſquiſque eccleſiæ ſuo relinquit arbitrio, &c.* [*quæ ſupra in titulo de alienatione rerum eccleſiaſticarũ legũtur ad ſcripta. Vnde datur intelligi; quod ea, quæ de iure vniuſcuiuſque eccleſiæ, vel neceſſitatis, ſicut peregrinis, vel pietatis intuitu ſicut religioſis domibus conferuntur; non perpetuo ſed temporaliter ab eis, quibus, conferuntur, ſunt poſſidẽda. Quamquam illud Symmachi ad neceſſitatis intuitum, nõ ad pietatis proſpectũ poſſit referri: videlicet, vt ea quæ peregrinis, vel captiuis largiri neceſſitas ſuaſit, nõ ea quæ religioſis domibus ob quietem religioſæ conuerſationis conceſſa ſunt, prohibeantur perpetuo poſſideri. Vel potius de vtriſque intelligendum eſt: videlicet, vt ſi neceſſitatem patientes ceſſante neceſſitate beneficijs renunciare coguntur, quæ eis miſerationis indulſit intuitus; ſic religioſe viuentes, cum à religione ceſſauerint* c, *priuilegijs exuãtur, quæ religioſa conuerſatio meruit. Priuilegia ergo, quæ religioſis domibus conferuntur vel in eo caſu accipienda ſunt, in quo ita eis conſulitur, quòd nulli aliquid derogatur; videlicet, vt ex noualibus, quorum decimationes nulli* d *aſſignatæ fuerant, priuilegiorũ auctoritate decimas aliquibus perſoluere nõ cogantur; vel ſi propter inſtantẽ temporis neceſſitatem eis conſuli non poterit; niſi derogetur; ita priuilegiorum auctoritas videatur eſſe ſeruanda, vt eorum ſubueniatur inopiæ, non vt ſuarum diuitiarum augumento, & poſſeſſionum nõ modica extenſione porrecta, baptiſmales, ſeu parochiales* † *eccleſiæ penitus* e *deſtruantur.*

7. q. 1. paſtoralis. & c. temporis & 16. q. 1. c. & temporis.

16. q. 1. poſſeſſiones.

† al. parochitanæ.

CAVSA XXVI.

Vidam ſacerdos ſortilegus eſſe, & diuinus conuincitur apud epiſcopũ: correctus ab epiſcopo noluit ceſſare: excommunicatur. tandẽ agens in extremis, reconciliatur à quodam ſacerdote epiſcopo in conſulto: indicitur ſibi pœnitentia ſub quantitate temporis canonibus præfixa.

1 *Hic primum quæritur, qui ſint ſortilegi.*
2 *Secundo an ſit peccatum, eſſe ſortilegum.*
3 *Tertio, a quibus genus diuinationis ſumpſit exordiũ.*

QVidam ſacerdos.] CASVS. Expedito tractatu de priuilegijs, ſupponitur cauſa. 26. in qua tractatur de diuinationibus, & reconciliatione excommunicatorum, & de pœna moriẽtium. Quę omnia vt melius pateant,

Digitized by Google

ceant. Gratian. more ſolito thema proponit de quo ſeptem ſurgunt quæſtiones.

QVi ſint.] CASVS. Hic proponitur prima quæſt. in qua quæritur, quid ſit ſortilegium. quæ quæſtio ſoluitur infra ca. 1.

Sortilegi

4 *Quarto, quot ſint genera diuinationis.*
5 *Quinto, an ſortilegi, uel diuini ſint excommunicandi ſi ceſſare noluerint.*
6 *Sexto, an excommuniatus ab epiſcopo poſſit reconciliari à presbytero, illo inconſulto.*
7 *Septimo, ſi morientibus eſt indicenda pœnitentia ſub quantitate temporis.*

QVAESTIO I.

QVi ſint ſortilegi, Iſidorus diffinit Etymologiarum lib. 8. c. 9. ita dicens.

¶ Qui ſint ſortilegi. C. I.

Rabanus de magorum præſtigiis. lib. 2. c. 22.

SOrtilegi ſunt, qui ſub nomine fictæ religionis per quaſdam, quas ſanctorum ſortes vocant diuinationis ſcientiam profitentur; aut quarumcunque ſcripturarum inſpectione, futura promittunt.

QVAESTIO II.

† al. Achar.

QVod autem ſortes exquirere peccatū nō ſit; & exēplis, & auctoritatibus probatur. Cum enim Achar[c] † de anathemate furtim ſubripuiſſet, & ob eius peccatū populus cæſus apud Nay[d] hoſtibus terga dediſſet: præcepit Dominus Ioſue, vt ſortibus exquireret, quo peccante populus in manibus hoſtium cadere meruerat. Ioſue præceptum accipiens miſit ſortes, primum ſuper tribus: deinde ſuper familias; demū ſuper perſonas: & ita cecidit ſors ſuper Achar.

Ioſue 7.

1. Reg. 4.

Saul quoque[e] cum pugnās contra Philiſtæos. iuraſſet ſe interfecturum, quicunque ante ſolis occaſum de populo comederet; ſorte deprehendit Ionatham filium ſuum mel comediſſe, quod ſceptro acceperat: quem cū morti tradere vellet; populo ſupplicāte reuocauit ſententiam. Ionas quoque cum à facie Domini fugeret, à nautis ſorte deprehenſus, in mare deiectus, & à ceto eſt abſorptus. De Zacharia etiā legitur, quod ſorte exiit, ut incēſum poneret. Matthias vero à beato Petro ſortē Apoſtolatū, & Iudæ ſucceſſor eligitur. Quod ergo tantorū exēplis probatur; patet malum non eſſe.

Ion. 1.
Act. 1.
Luc. 1.

Vnde etiam Auguſtinus ait in li pſalmorum, in pſ. 30. concione 2. ad uerſ. In manibus tuis ſortes.]

Vòd autē.] Hec q̄ſt. diuidit in tres partes. In prima ꝓbat ſophiſtice, ꝙ nullū eſt peccatū exq̄rere ſortes tēpore neceſſitatis. Secūda ibi, Has ita.] Tertia ibi.] Hæc autē.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hinc intitulat 2. q. quæ quæſtiō, utrū ſit peccatū inquirere veritatē per ſortes. & reſpōdet quod ſic primo tamē probat, ꝙ nō eſt peccatū, & hoc ꝓbat in hoc §. quinque rationibus, vel auctoritatibus, quę facile in hoc §. diſcernēſ. De hoc tā plenius inuenīt in ſumma huius quæſtionis in apparatu. Seq. autem cap. planum eſt.

b ¶ Sortes. Nota, ꝙ ſortes quædā ſunt licitę: quædā illicitæ. Illicitæ ſunt, q̄ fiūt per magicas incātationes: vel quæ fiūt: ad exercendas vanitates aliquas: vel q̄ fiūt ad inquirēdā aliqua occulta, vt inf. ea. hi q. & c. illud. Sed q̄ fiūt neceſſitatis cauſa, non ſūt illicitę vt ſi cōtētio eſſet ā electione aliquorū, & eſſet paritas vtrinque in oībus, exemplo Mathię poſsūt mitti ſortes, vt inf. ead. nō exēplo. & q. §. nō licet cū. n. nō ſit q̄ eſt humanū auxiliū, tūc poſſum[a] recurrere ad diuinū auxiliū, ut 22. q. 2. q̄rit. & i dubijs ſūt leges ad ſortes recurrit, ut ff. de ind. ſed cū ambo C. cōia delega. ſi duob. & Au. ſcrip. 2. q buſdā

Sortes ſunt in duplici differentia.

a Adde an ſit aliquid dirimēdum ſorte. nota in l. in rub. & in l. ſe. ff. de le. 3. & l. 1. cum gl. no. p Bar. C. quādo, & qui 4. pars libro 10.

SOrtilegi.] CASVS. Quæſitum fuit ab Iſidoro qui dicantur ſortilegi. Qui reſpondet dicens. ꝙ illi dicuntur ſortilegi, qui artem diuinationis profitentur ꝑ ſortes, quæ uocantur ſortes Apoſtolorum, uel per quamcunque aliam ſcripturam futura promittunt.

Sortilegos conſulentes

a ¶ Profitentur.] Qui tales conſuluit, pœnitentia punitur 5. annorū, ut infra ead. q. 5. qui diuinationes. Ipſi autem facientes huiuſmodi artes, tantum pœnitentia vnius anni videntur puniendi, ut extra de ſortileg. c. 1. ſed iſtud intellige eſſe diſpenſationem. ſecundum legem autem ipſe maleficus punitur capite, ut C. de le. & male. l. nemo. 10.

& ipſi ſortilegi puniantur.

s Subau. in epiſtola ad Honoratū, de hoc ſatis per Arc. inf. c. proximo.

b Sors, ſ. ſortilegium.

c ¶ Achar.] Hiſtoriam, habes 1. q. 4. §. item peccato Achor. & Ioſue 7.

d ¶ Nay.] Ciuitatem.

e ¶ Saul quoque.] Hoc habes 22. q. 2. §. item opponitur.

a SOrs.] ¶ Mali.] In ſui natura non eſt mala, tamen prohibetur, quia propter aſſiduitatem labitur talis in idololatriã, ſicut eſt in iuramento 1. vt 22.q.1. & iurabunt. Ioan.

HIS ITA RESPONDETVR. Hæc eſt 2. pars quæſt. in qua probat contrariũ per 9. auctorita. ſanctorum. Io. de Fant.

CASVS. Hic reſpondet Grat. allegatis, dicens, ꝙ in veteri teſtõ multa permittebantur, i. ſortilegia, & alia, quæ hodie non permittuntur. Nã in ver. teſt. ꝑmittebaꝫ copula ſacerdotalis, vel cõſanguineorũ: q̃ hodie eſt penitus interdicta. ſic & ſortilegiũ prohibetur, non ꝙ ſortib. inſit aliqd mali: ſed qa ſub ſpẽ diuinationis ad cultũ idololatriæ peruenit. Et ꝙ ſortilegia ſint ꝓhibita, probatur auctoritate Apoſtoli. Idem ſeruãt catholici, de aſtronomia, vel aſtrologia.

QVOD AVTEM. CASVS. Nunc ꝓbat Grat. ꝙ ſortib. credi nõ dẽt. & ad hoc inducit ſequẽtia c.

NOn ſtatim, CASVS. Docet Hieron. in hoc c. ꝙ nõ ideo ſortib. credere debemus, quia Ionas eſt per ſortẽ in vitio deprehenſus, & Matthias in Apoſtolum electus.

h ¶ Ionæ.] Quia hoc fuit diuina inſpiratione factum, ut 14.q.5. dixit.

HI qui. CASVS Quidã ꝙ quoſdã uerſiculos Pſalterij uel Euangelij diuinabant futura: quare q̃ſiuit Ianuarius ab Aug. vtrum hoc ſit faciendũ; & reſpõdet ꝙ nõ: minus tñ malum eſt hoc facere, quã conſulere dæmones.

e ¶ Potius.] Quia permittitur minus malum, vt euitetur maius malũ, ut 33.q.2. ſi ꝙ verius. & 22.q.1. cõſidera. & eſt ſimilis modus loquendi. 1.q.1. iudices. 2

NOn exemplo.] CASVS. Quidam exemplo Matthiæ & exemplo Ionæ ſortibus utebantur, ſed Beda oſtendit, ꝙ illud non eſt trahendum ad conſequẽtiam quod probat auctoritate Hier. ſi tamen aliquis in neceſſitate hoc putauerit faciendũ, ſciat Apoſtolos hoc non feciſſe niſi fratribus collectis, & precibus fuſis vel porrectis ad Deum. Seq. c. patet. qua no. 7. 3. diſt. c. ult.

d ¶ Cum

C. I.

SOrs non aliquid mali [a] eſt, ſed res eſt indubitatione humana diuinam indicans voluntatem. Pann. l. 8. c. 77.

2 *His ita reſpondetur. Antequam Euangeliũ clareſceret, multa permittebantur: quæ tempore perfectioris diſciplinæ penitus ſunt eliminata. Copula namq; ſacerdotalis, vel conſanguineorum nec legali, nec Euangelica, uel Apoſtolica auctoritate prohibetur: Eccleſiaſtica tamẽ lege penitus interdicitur. Sic & ſortibus nihil mali ineſſe mõſtratur: ꝓhibetur tamẽ fidelibus, ne ſub hac ſpecie diuinationis ad antiquos idololatriæ cultus redirẽt.*

Vnde quibuſdam conſtellationes, & futurorum ſigna cuſtodientib. Apoſtolus ait:] *Dies obſeruatis, & menſes, tempora, & annos. Vnde timeo, ne forte ſine cauſa laborauerim in uobis.*] *Sic & Aſtronomia,* Gal. 4 *ſeu & Aſtrologiæ apud catholicos in deſuetudinẽ abiit: quia dum propria curioſitate his nimis erant intenti, minus uacabãt his, q̃ ſaluti animarũ erãt accõmodata.*

Quod autem ſortibus credi nõ oporteat, Hieronymus teſtatur ſcribens ſuper Ioannem, c. 1.

¶ Exemplo Ionæ, uel Matthiæ non oportet ſortibus credi. C. II.

NOn ſtatim debemus ſub exemplo Ionæ [h] ſortibus credere, uel illud de Actibus Apoſtolorum huic teſtimonio copulare; ubi fortè in Apoſtolatũ Matthias eligitur. cum priuilegia [α] ſingulorum non poſſint legẽ facere communem. Iuo p. 1. c. 21. Pann. l. 8. c. 73. Act. 1.

α ¶ Cum priuilegia.] *Hæc uſque ad finem ſunt addita ex B. Hieronymo. Referuntur enim à Beda ex eodẽ inf. ea. c. non exemplo.*

Item Auguſtinus ad inquiſitiones Ianuarij, epi. 119.

¶ Ad ſęcularia negocia diuina oracula non ſunt conuertenda. C. III.

HI, qui de paginis Euangelicis ſortes legunt; etſi optandum eſt, ut id potius [c] faciant, quàm ad dæmonia conſulenda concurrant: tamen etiam iſta mihi diſplicet cõſuetudo, ad negocia ſęcularia, & ad vitę huius vanitatem, propter aliam uitam loquentia oracula diuina velle conuertere. Iuo p. 11. c. 29. pan. l. 8. c. 74.

Item Beda ſuper Actus Apoſtolorum, ad c. 1.

¶ Exemplo Matthiæ, uel Ionæ non eſt indifferenter ſortibus credendum. C. IIII.

NOn exẽplo Matthiæ, uel quòd Ionas propheta ſorte deprehenſus ſit, indifferenter ſortibus eſt credẽdum: cũ priuilegia [d] ſingulorũ (vt Hieronymus ait) cõmunem legem facere omnino non poſſit. *& infra.* ¶ Si qui tamẽ neceſſitate aliqua compulſi Deum putant ſor- ſup. c. non ſtatim Pann. l. 8. c. 78. ad c. 1. Ioã.

Malum minus permittitur ut maius euitet.

a Hæc eſt cõparatiua permiſſio: de

d ¶ Cum priuilegia.] 16.q.1. hinc eſt. §. 1. & ſup. di. 3. priuilegia. 3

3 Vide qd no. 7. 1. q. 1. §. ſicut ergo. ex de priu. ſa ne.

Illud

Digitized by Google

† Adde ꝙ ſors pp dubium factū permittiur. l. ſi q̄ ſunt cautiones. ff. fami. ercis.

tibus exemplo Apoſtolorū eſſe † conſulendum; videāt hoc ipſos apoſtolos non niſi collecto fratrum cętu, & precibus ad Deum fuſis egiſſe.

De diuinis uero ſcribit Auguſtinus li. 5. ſuper Deut. 6. 19. ita dicens.

¶ Non ſunt obſeruanda quæ à diuinis præcipiũtur, quãuis ea contingant, quæ ab eis prænunciantur.

C. V.

Iuo p. 11. c. 10.

INtelligi uoluit Dominus etiam illa; quæ à diuinãtib. non ſecundum Deum dicuntur, ſi acciderint quæ dicuntur, non accipienda ſic, ut fiant quæ præcipiuntur ab eis, aut colantur quæ coluntur ab eis.

Inf. ea. q. 5. c. ult. in fi.

Idem in lib. 2. de Doctrina Chriſtiana, cap. 19. & 20. & 21.

¶ Inſtitutiones hominum quæ ſint ſuperſtitioſæ, vel non. C. VI.

Iuo p. 11. c. 13.

ILlud, quod eſt ſecũdum inſtitutiones hominum, partim ſuperſtitioſum eſt, partim ſuperſtitioſum nõ eſt. Superſtitioſum eſt, ꝙdquid inſtitutũ eſt ab hominibus ad facienda, & colenda idola pertinens, uel ad colẽdam ſicut Deum creaturam, partẽ ve ullam creaturæ, uel ad cõſultationes, & pacta quædam ſignificationum cũ dæmonibus placita, atque fœderata, qualia ſunt molimina magicarum artium, quæ quidẽ cõmemorare potius quã docere aſſolẽt poetæ. Ex quo genere ſunt, ſed quaſi licentiori [a] vanitate, Aruſpicum, & Augurũ libri. Ad hoc genus pertinẽt omnes etiam ligaturæ atque remedia, quæ medicorum quoque diſciplina cõdemnat, ſiue in præcãtationibus, ſiue in quibuſdã notis, quas characteres uocant, ſiue in quibuſdam rebus ſuſpendendis, atque ligandis, uel etiã ſaltandis quodãmodo, non ad temperationẽ corporũ, ſed ad quaſdam ſignificationes, aut occultas, aut etiam manifeſtas, quæ eminentiori† [b] nomine Phyſicam vocant, ut quaſi nõ ſuperſtitionem † implicare, ſed naturæ ꝑdeſſe videãtur, ſicut ſunt inaures in ſummo auriũ fingularum, aut de ſtruthiorũ oſſibus anſulæ in digitis, aut cum tibi dicit ſingultiẽti, vt dextera manu ſiniſtrũ pollicem teneas. His adiungũtur millia inaniſſimarum obſeruationum, ſi membrum aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulãtibus amicis lapis aut canis, aut puer medius interuenerit. *& infra.* ¶ Hinc ſunt etiã illa, limẽ calcare, cum ante domum ſuam tuã ſit, redire ad lectum, ſi quis dum ſe calceat, iter nutauerit redire domum, ſi procedens offenderit, cũ ueſtis à ſoricib. roditur, plus timere ſuſpicię futuri mali, quàm præſens damnũ doleri. ¶ Neque illi ab hoc genere ſuperſtitionis pernicioſæ ſegregãdi ſunt, q olim Genethliaci propter natalium dierum conſiderationes, nũc autẽ vulgo Mathematici vocantur. Nã & ipſi, quamuis ueram ſtellarum poſitionem, cũ quiſque naſcitur, conſectentur, & aliquando etiam perueſtigent; tñ quod inde conãtur, vel actiones noſtras, uel actionum euenta prædicere, nimis errant, & uẽdunt imperitis hominibus miſerabilem ſeruitutem. *& infra cap. 23.* ¶ Hoc autẽ genus fornicationis animę ſalubriter diuina ſcriptura non tacuit, neque ab ea ſic deterruit animã, ut propterea talia negaret eſſe ſectanda, quia falſa dicuntur a profeſſoribꝫ eorũ, ſed [ẽt ſi dixerint vobis, inquit, & ita euenerit: ne credatis eis.] Nõ. n. ꝙa imago Samuelis mortui Sauli Regi uera prænunciauit, propterea talia ſacrilegia, ꝙbus illa imago præſentata eſt, minus execrãda ſunt, aut quia in Actib. Apoſtolor. fęmina

Cap. 21.

Deut. 13.

1. Reg. 28.

Act. 16.

ven-

ILlud quod.] CASVS. Hoc c. diuidit in duas partes. In prima parte dicit Au. ꝙ facta hominũ parti sũt ſupſtitioſa, & partim nõ: & de ſuperſtitioſis multa ponit exẽpla q̄ ī ipſa litera facile deprehẽdes. In ſecũda parte dicit, ꝙ diuinatio eſt fornicatio ī qua diuinatione, & ſi vera dicunt quãdoque, vt exẽplo imaginis Samuelis, & vẽtriloq̄ mulieris, i. dęmoniacæ, non tñ propter hoc ſortilegia vel talia ſacrilegia ſunt faciẽda, ſed reprobanda penitus. [Anſulæ.] ideſt, annuli. Secũda pars incipit ibi:] Hoc autem.]

a ¶ Licẽtiori.] .i. non uidetur in tãtum peccare.

b ¶ Eminẽtiori.] id eſt pulchriori, uel maiori.

a ¶ Vei-

Digitized by Google

Fœmina ventriloqua Paulum diu secuta est.

a ¶ Ventriloqua.] Quæ habebat spiritum pythionis in ventre: quæ multis diebus sequebatur Paulum, & alios prædicatores, & clamabāt isti: sunt serui Dei, qui annūciant uerba salutis unde offensus Paulus ad eam conuersus est, & dixit spiritui, præcipio tibi ut ab illa recedas & stati recessit.

ADDITIO. Sub. & q̄ hoc apostolus b cuius est a dominis ancillæ: qa amisserūt, lucrū, qđ recipiebāt ex diuinationibus ancillæ prædictæ. Ioan.

ventriloqua [a] verū testimoniū perhibuit Apostolis Domini; ideo Paulus Apostolus pepercit illi spiritui, ac nō potius fœminam illius dęmonij correptione, atq; exclusione mūdauit. Omnes igitur artes huiusmodi uel nugatoriæ, uel noxiæ superstitionis ex quadā pestifera societate hominum & dæmonum, quasi pacta infidelis & dolosæ amicitię constituta penitus sunt repudianda, & fugienda Christiano.

In libro de Ciuitate Dei.

¶ Non est, uita, sed mors, inquisitio, uel curatio, quæ à diuinis, uel magicis expetitur. C. VII.

Habetur in lib. Rabani de magorum præstigijs. Bur. l. 10. c. 41. Iuo p. 11. c. 66.

QVi sine saluatore salutē vult habere, & sine vera sapientia çstimat prudentem se fieri posse; nō sanus, sed æger; non prudēs, sed stultus in ęgritudine assidua laborabit, & in cæcitate noxia stultus, ac demēs permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quę à diuinis, & magis, uel ab ipsis dęmonijs in idolorum cultura expetitur, mors potius dicēda est, quàm vita: & qui ea sectantur, si se nō correxerint, ad ęternam perditionē tendūt, psalmista dicente: [Omnes dij gentium sunt dęmonia.] qui per deceptos homines, alios decipere quotidie gestiūt, ut perditionis suæ faciāt eos esse participes. Itaque hęc uanitas magicarum artium ex traditione Angelorum [b] malorum in toto orbe terrarum plurimis sæculis inualuit per quandam scientiam futurorum, & infernorum: & per inuentiones † eorum inuenta sunt aruspicia, & augurationes, & ipsa, quæ dicuntur oracula, & necromantia.

Psal. 95.

Isid. l. 8. ety. c. 9.

† *al. inuocationes.*

Idem confessionum lib. 4. c. 3.

¶ Christiana, & uera pietas planetarios expellit, & damnat. C. VIII.

Iuo p. 11. c. 20. Pann. l. 6. c. 79.

ILlos planetarios, quos mathematicos uocāt, planè cōsulere non desistebam: quod quasi nullum esset sacrificium, & nullæ preces ad aliquem spiritum ob diuinationem dirigerentur. Quod tamē Christiana, & uera pietas consequenter repellit, & damnat.

Item Hieronymus.

¶ Cultura est idololatriæ, auguria seruare, & stellarum requirere cursus. C. IX.

Origenes hom. 5. ad c. 5. Iosue.

SEd & illud [c] adde, quoniā qui fornicatur, in corpus suum peccat, non illud corpus solum, quod templū Dei effectū est, sed & illud quod dicitur, quia omnis ecclesia corpus Christi est. Et in oēm ecclesiā videt delin-

1. Cor. 5. Eph. 1.

Scientia aliqua an sit a diabolo.

b ¶ Angelorū.] Ergo aliqua est sciētia a diabolo. ut infra. q. 5. episcopi. ī prin. et. cōtra sup. 37. dist. §. hinc etiā. ubi dicitur. q̄ a diuinis scripturis oīs scientia sumpsit initium.

3 Sed nunqd est licitū uti arte notoria oīno est illicita. & Christiano fugiēda hæc. n. ars est per quam quidam nitūtur acquisere sciētias sed oīno inefficax est & fiūt ibi quædam pacta illicita cū dæmonib. *sm Thom.*

c ¶ Illud.] Tangit illud quod legitur in Iosue, quia populus circūcisus fuit a tempore Abrahæ usque illud tēpus, quo populus exiuit de Aegypto, sed postea nō fuerunt

¶ Illos planetarios] CASVS. Dicit. Aug. in hoc c. q̄ qñ ipse se erat hęreticus. sępè planetarios consulebat, quos hoies vocant mathematicos: qđ iō faciebat, quia ab eis nullū sacrificiū & nullæ p̄ces ad aliquem spiritum malignum dirigerentur ad diuinationem. hoc tamen qđ faciebāt, erat dānabile. Sic mihi Bar. Brixiē. vī casus iste ponendus, quē ab alio positum nō inueni. & posses ēt dicere, quòd ideſt, quia, uel sicut posui in casu.

S Ed & illud.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte ponit Hieron. uerba Apostoli. s. qui fornicatur, in corpus suum peccat. & dicit, q̄ illa verba possunt intelligi non solum de corpore carnali sed etiam de corpore spirituali, quod est ecclesia, quod

plo sunt inuenta. ad quæ nullus homo debet recurrere post baptisma: quod si quis fecerit opprobrium secum portabit Aegypti. Secunda pars est ibi, [Et & illud.]

Digitized by Google

Circumcisio non fuit facta in deserto.

rant circumcisi xl. an. quibus fuerunt in deserto, sed cũ transierunt Iordanem. denuo præceptum fuit, ut unusquisque circumcideretur, quod factum est, & dixit dominus Iosue. Hodie abstuli a te opprobrium. Aegypti.

HÆC AVTEM. Hæc est 3. pars q. in qua quæritur, si

quere, qui corpus suum maculauerit; quia per vnũ mẽbrum macula in omne corpus diffunditur. ¶Est & illud opprobrium Aegypti, quod si neglexeris, etiam post Iordanis transitum, & post baptismi † secundum circumcisionem, vetustæ consuetudinis inustione suggeritur, obseruare auguria, requirere stellarum cursus, & euentus ex ijs futurorum rimari, seruare somnia, cæterisque huiusmodi superstitionibus implicari. Idololatriæ namq; mater est Aegyptus: ex qua certum est huiusmodi opprobria pullulare: quæ, si transito iam Iordane susceperis, & his te rursus laqueis illigaueris: tecum sine dubio opprobria Aegypti trahis.

† *al. baptismi circumcisionem.*

† *al. sacrilegia.*

3 *Hæc autem sortilegia† non vsque adeo sunt detestanda; vt, si aliquid de area, vel torcular i damonibus fuerit immolatum; quod reliquum est, ideo credatur esse immundum: aut si ipsum, quod oblatum fuerat, a nobis ignorãtibus sumi cõtigerit, ideo credamus nos deliquisse.*

Vnde Augustinus ad publicolam, epist. 154.

¶Non ideo reliqua sunt immunda, quia ab area, vel torcular aliquid ad dæmonum sacrificia tollitur. C. X.

Luo p. 11. c. 98.

† *al. si.*

SI de area, vel torcular tollatur aliquid ad sacrificia dæmoniorũ sciente Christiano; ideo peccat, quia † fieri permittit, vbi prohibendi potestas est. a Quòd si factum non comperit, aut prohibendi potestatem non habuit; vtitur mundis reliquis fructibus, vnde illa sublata sunt.

Item Ambrosius in primam epistolam ad Corinthios, c. 10.

¶Immunis est a reatu, qui emit, quod nescit idoli[s] immolatum. C. XI.

Luo p. 11. c. 96.

LIcet aliquid polluatur, fit per accidentiã, idest, oblationem idoli; cum hoc tamen nescit, qui emit: nullum patitur scrupulum, & apud Deum immunis est.

QVAESTIO III. & IV.

Rabanus de magorum præstigijs.

† *al. diuinatione.*

Iisd. l. 8. ethy. c. 9.

AQuibus autem genus diuinationis exordium sumpserit, vel quot sint genera eius, Augustinus exponit in libro de natura† damonum ita dicens.

Aure. l. 10. c. 43.
Luo p. 11. c. 68.

¶De multiplici genere diuinationis. C. I.

IGitur genus diuinationis a Persis a fertur allatũ. Varro autem dicit diuinationis quatuor esse genera, terram, aquam, aerem, & ignem: hinc geomantiam, hydromantiam, acromantiam, pyromantiam dicta autumat. Diuini dicti sunt, quasi Deo pleni. Diuinitate enim plenos se esse simulant, & astuta quadã fraudulẽtia hominibus futura coniectant. Duo autem sunt genera diuinationis ars, & furor. Incantatores vero vocati sunt, qui artẽ ver-

si fi

non reputatur immũdum: neque si illud immolatũ quis comedit ignorãter, propter hoc creditur deliquisse.

Sed d area.] CASVS. Publicola q̃siuit ab Augus. si de area, uel torculari alicui⁹ aliquid fuerit dęmonibus immolatũ, ille cuius est area, uel torcular peccet si p̃mittit inde aliquid tolli. Et respõdet, si prohibere potest, & nõ prohibet, peccat. si uero nescit, uel prohibere non põt, nõ peccat: & tunc reliquis fructibus sine peccato potest uti.

a ¶Potestas est.] Videtur ergo, qđ non quilibet tenetur prohibere, sed solum iudex, ut diximus 23. quæst. 3. non in inferenda. sup. ea. sup. 23. quæstio. 8. præterea.

b Licet.] ¶Idoli.] sed ipsum idolothytum non potest comedi. 30. distinctio. quis carnem.

AQuib. autẽ.] Hæc quæstio diuiditur in tres partes. In prima ostendit quot sunt genera diuinationum, & unde habuerint originem, & uocabula, & hoc probat per c. Augustini. Secunda ibi, Quærit.] Tertia ibi, Quod autem.] Io. de Fant.] CASVS. Hic intitulatur 1. & 4. q. qua q̃rit a quib. diuinatio sumpsit exordiũ, & quot sint gña diuinationis. Et respondetur, a Persis diuinatio sumpsit exordium: & quod quatuor sunt genera diuinationũ, ut infra ea. cap. 2. & 2.

IGitur genus diuinationis CASVS. Hoc ca. diuiditur in 3. partes. In 1. parte ostendit Aug. quòd diui-

Digitized by Google

diuinatio initium sumpsit a Persis. In secũda ostendit, ꝙ diuinatio sit in quatuor rebus, scilicet in terra, aqua igne, & aere. In tertia vnde nuncupantur diuini. In quarta ostendit, ꝙ duobus modis fit diuinatio, scilicet per artẽ, ut in quatuor elemẽtis, & per furorem, sicut ꝙ arreptitios. In quinta ostẽdit species diuinationum, earum etymologias ponendo: partes autẽ omnes circa principiũ sunt, & ideo non pono vbi incipiant, qa per te facile deprehẽdes. [Coniectãt.] idest, nũciant. [Duo autem genera,] idest duo modi: cũ dictũ est superius quatuor esse genera.

QVAERITVR. Hæc est 1. pars qõ. in qua quæritur de natura dæmonum: & qualiter sciant futura. Io. de Sant.

CASVS. Quia supra facta est mentio de dæmonibus: ideo Grat. quærit incidẽter cui⁹ naturæ sint dæmones: & an futura sciant, & quot modis futura prænoscant. Et de hoc scribit Aug. in seq. capit.

SCiendũ.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima parte ostẽdit Aug. ꝙ dæmones excedunt naturã hominũ in subtilitate sensus, & ingenij: in celeritate eundi: & in longitudine vitę, & ꝓpter hoc pronũciant multa ante cognita: homines vero propter sensus tarditatem hoc dicere vel facere non possunt. In secũda parte ostendit, ꝙ dæmones quatuor modis futura prædicunt. Primus est, quia ipsi sunt facturi ea, quæ prædicũt, futura mala prędicendo propter pestes, quas immittũt. Secũs est, qa naturalibus signis futura ꝓnoscunt: nõ tũ ꝓpter hoc dicẽdi sũt diuini: sicut nec medicus dicẽdus est diuinus, qui per carnalia signa humani corporis sanitatem, vel infirmitatẽ vel mortẽ sæpe ꝓdicit futurã. Tertius modus est, quia dæmones futura prænoscunt nõ solum per voces hominum, sed etiam per cogitationes, quas per quædam signa discunt, futura denunciant, alij videlicet mira, quia ista disposita nõ nouerũt, in quib. qñ falluntur, culpam in suos cõiectores refundũt. Quartus vero modus est, qa ipsi ꝓdicũt hoibus sue cul-

bis peragunt. Arioli vocati sunt, propterea quòd circa aras idolorum nefarias preces emittunt, & funesta sacrificia offerunt, hisque celebritatibus dæmonum accipiũt responsa. Haruspices nuncupati, quasi horarum inspecto res: Dies enim & horas in agendis negotijs operibusque custodiunt, & quid per singula tempora obseruare dẽat homo, intendunt. Hi etiam exta pecudum inspiciunt, & ex eis futura prædicunt. Augures sunt, qui volatus auiũ, & voces intendunt: aliaq; signa rerum, vel obseruationes improuisas hominib. occurrentes ferunt. Idem sunt, & auspices. Nam auspicia sunt, quæ iter facientes obseruant. Dicta autem sunt auspicia, quasi auium spicia, † & auguria quasi auium garria, idest, auium voces, & linguę. Item augurium, quasi auigerium, quod aues gerunt. Duo sunt autem genera auspiciorum, vnum ad oculos, alterũ ad aures pertinens; ad oculos scilicet volatus, ad aures vox auium. Pythones a Pythio Apolline † dicti, ꝙ is auctor fuerit diuinandi. Astrologi dicti eo quòd in astris augurantur. Genethliaci appellati sunt propter natalitiorum considerationes dierum, Geneses enim hominum per duodecim cœli signa describunt, syderumque cursu, nascentium mores, actus, & euentus prædicere conãtur: idest, quis quali signo fuerit natus, aut quẽ effectum habeat vitæ, qui nascitur. Hi sunt, qui vulgo Mathematici vocantur: cuius superstitionis genus constellationes Latini vocant, idest notationes syderum, quomodo se habeant, cũ quisq; nascitur. ¶Primum autem ijdem stellarum interpretes Magi nuncupabantur: sicut de his legitur in Euangelio, qui natum Christum annunciauerunt. Postea hoc nomine soli Mathematici dicti sunt. Cuius artis scientia vsq; ad Euangelium fuit concessa, vt Christo edito nemo exinde natiuitatem alicuius de cœlo interpretaretur. Horoscopi dicti, quòd horas natiuitatis hominum speculentur dissimili, & diuerso fato. Sortilegi sunt, qui sub nomine, *&c. vt sup.* ¶Salitores † vocati sunt, quia dum eis membrorum quæcunque partes salierint; aliquid sibi exinde prosperum, seu triste significari prædicunt.

† *al. aspicia.*

† Pythius dictus est Apollo a Pythone draco ne, quem iaculis suis cõfecit, per p. enim dictionẽ hanc scribunt Græci, non per ph.

Matth. 2.

ead. q. 1. vnico.
† *al. Saltatores.*

a ¶[Persis.] *B. Augustinus in lib. 6. de ciuitate Dei, c. 35. de hydromantia loquens sic scribit*, Quod genus diuinationis idem Varro a Persis dicit allatum. *Reliqua vero huius capitis sunt in libello Rabani de Magorum prestigijs, quem ipse ex varijs Augustini, & Isidori locis collegit, & Gratianus sæpe citat sub Augustini nomine.*

Rabanus qui Magorum præstigijs. Burc. l. 11. c. 45. & 46 Iuo p. 11. c. 70. & 71 Pann. l. 8. c. 68.

2 *Quæritur autem de natura dæmonum, cuius naturæ sint, an futura præscire ualeant, uel quot modis futura prænoscant.*

De his ita scribit August. in eodem libro de diuinatione dæmonum, c. 3.

SQuot modis dæmones futura prænoscant. C. II. Cien-

Digitized by Google

dum [a] eſt hanc eſſe naturam dæmonum, vt aerij corporis ſenſu terrenorũ corporũ ſenſum facilè ꝓcedant, celeritatẽ ẽt ꝓp eiuſdem aerei corporis ſuperiorẽ mobilitatem non ſolum curſus quorumlibet hominum, vel ferarum, verumẽt volatus auium incõparabiliter vincant. Quib. duab reb. quantũ ad aeriũ corpus attinet, ꝓditi, hoc eſt, acrimonia † ſenſus, & celeritate motus, multo ante cognita ꝓnunciant, vel nunciant, quæ hoies pro ſenſus terreni tarditate mirentur. Acceſſit ẽt, dæmoniũ. per tã longum tꝑs, quo eorũ vita protenditur rerum longè maior experientia, quam põt hoĩb. ꝓp breuitatem vitæ prouenire. Per has efficacias, quas aerij corporis natura ſortita eſt, non ſolum multa futura prædicunt dæmones, verum ẽt multa mira faciunt, quæ qm̃ hoies dicere, ac facere nõ poſſunt, eos dignos quidam, quib. ſeruiant, & quib. diuinos honores deferant, arbitrantur, inſtigante maximè vitio curioſitatis ꝓ amoré felicitatis falſæ, atq; terrenæ, & excellentiæ tꝑalis, *& inf. ca. 5.* ¶ Nunc igitur qm̃ de diuinatione dæmonum qõ eſt, Primum ſciendum eſt illos ea plerunque prænunciare, quæ ipſi facturi ſunt. Accipiũt enim tãpe poteſtate, & morbos immittere, & ipſum aerem vitando morbidum reddere, & peruerſis, & amatoribus terrenorum commodorũ maledicta ſuadere, de quorum moribus certi ſunt, ꝙ ſint eis talia ſuadentib. conſenſuri. Suadent aũt miris, & inuiſibilibus modis per illam ſubtilitatem ſuorum corporum, corpora hoium non ſentientium penetrando, ſeſeq; cogitationib.[b] eorũ per quædam imaginaria viſa miſcendo, ſiue vigilantiũ, ſiue dormiẽtium. ¶ Aliquando aũt non quę ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt (quæ ſigna in hominum ſenſus venire non poſſunt) ante prædicunt. Neque enim quia prævidet medicus, quod nõ prę|videt eius artis ignarus, ideo iam diuinus habendus eſt. Quid aũt mirũ, ſi quẽadmodũ ille in corporis humani perturbata, vel modificata tẽperie ſeu bonas, ſeu malas futuras prævidere valetudines, ſic dæmon in aeris affectione ſibi nota † nobis ignota † futuras prævidet tempeſtates? Aliquando & hoium diſpoſitiones nõ ſolum voce prolatas, verumetiam cogitatione conceptas, cũ ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt, atq; hinc etiam multa futura prænunciãt, alijs videlicet mira, qui illa diſpoſita non nouerunt. *& inf. c. 6.* ¶ Fallũt & ſtudio fallẽdi, & inuida voluntate, qua hoium errore lætantur. Sed ne apud cultores ſuos pondus auctoritas amittãt, id agunt, vt interpretib. ſuis, ſignorumq; ſuorum coniectoribus culpa tribuatur, qñ vel decepti fuerint, vel mentiti. ¶ Nonnunquam vero ipſi maligni ſpiritus, & illuſores hominum, atq; ſalutis eorum inuaſores † ſolent prædicere defectum culturæ ſuæ, & idolorum ruinam, quatenus præſcij videantur, quid in ſingulis regnis, aut locis venturum ſit, & quid aduerſi ſuæ factioni contingere poſſit, quod etiam illi, qui gentilium hiſtorias legunt, non ignorant. Quid ergo mirum, ſi iam imminente templorum, & ſimulachrorum euerſione, qua prophetæ Dei ſummi tanto ante prædixerant, ſerapis dæmon alicui cultorum ſuorum hoc de proximo prodidit, vt ſuam quaſi diuinitatem recedẽs, vel fugiens commendaret?

§ *Quod aũt hominũ diſpoñes cogitatione conceptas, per exteriora ſigna*

1 *al. acrimonia.*

† *al. notas.*
† *al. ignotas.*

† *al. inuiſores.*

a ¶ Sciendum.] Hic Aug. credit quib. de cauſis dæmões ſciãt futura ꝓdicere, non qꝙ ipſi faciant futura: ſed qa hẽnt probabiles cõiecturas. primo illa rõne: qa de ſubtiliori materia ſunt creati, vñ fabulus cõſiderant ꝙ hoies. Itẽ qua per antiquã tatẽ multa ſciunt. ꝙ nos ꝓp breuitatem vitæ forte non poſſumus. Item quia ipſimet cõfecerũt morbos immittere, & illud ipſi prædicũt ꝙ aliquis ſit habiturus malu. Itẽ ſicut medicus videt aliqd per ſigna ſibi nota, quæ nos nõ videmus. ſic dæmones. Itẽ ex ſignis ꝙ procedũt ex actu hois, prævident quædam futura. Itẽ qua dicta prophetarum audierũt: ex quibus futura ꝓdicunt. b ¶ Cogitationib.] Ergo vi, ꝙ diabolus nouit cogitationes hoium. Sed cõtra ſolus Deus ſcit occulta cordiũ, ut 2. diſt. erubeſcãt. ſed ipſe ſe ipſum de hoc corrigit infra. c. proxi.

Dæmones futura prædicere poſſunt.

Digitized by Google

QVOD AVTEM. Hæc eſt tertia pars, q. in qua dī, q dæmones neſciunt quæ futura ſunt. Io. de Pant.

CASVS. Supra in ca. ſciēdū. dixerat Aug. q diabolus comprehendebat cogitationes hominum per ſigna exteriora. Sed quia hoc fuit temerarium dicere; ideo non vult illud retractare per c. ſeq.

QVodam loco dixi.] CASVS. Dicit Aug. ſe quodam loco dixiſſe, q dæmones diſpoſitiones uel cogitationes hominum non ſolum per uoces, ſed ēt per quædā ſigna humani corporis tota facilitate perdiſcūt, ſed quia tem dixit occultam, & ſermone nimis audaci: ideo nunc dicit, q inueniri non pōt, vtrum ſigna ſint in humano corpore, per quæ iſta cognoſcant, vel per uim aliam ſpiritualem hoc comprehendant licet quædam p experimenta qñque talia prænotare dicuntur.

VOd autem.] Hæc qō diuidit, in tres partes. In prima quarum dhat magiſter per 11. c. q ſortilegi, & diuini ſunt excōicandi, ſi nō ceſſant, & euntes ad illos. Scda ibi. [Nōnulli.] Tertia ibi. [Ex præmiſſis.] Io. de Fan. CASVS. Hic ponitur 5. q. qua quæritur, ſi ſortilegi, & diuini ceſſare uoluerit, an ſint excōicādi, & dicit q ſic, & ad hoc probandum inducit vnā tōnem, & unam auctoritatem. Auctoritas incipit ibi,] Si quis frater.] Eſtis,] ouos dæmones. Sequētia c. plana ſunt per ea dicta.] Expiādi.] i. purgandi.

a SI quis.] ¶ Phylacterij.] Phylacteria dicuntur hic chartæ, in quib. cōtinētur incātationes.

b QVi diuinationes.] ¶ In domos ſuas.] ſecundū legē illi conueniun tur. ſed ille in cuius domo hęc fiūt, poſt publicationem bonorum in exilium mittitur, vt C. de maleſi. nullus. Non

diabolus deprehendat, non firma ratione videtur approbatum.

Vnde idem Auguſt. ait in lib. 2. retract. c. 30.

¶ Quòd ex corporeis moribus internas animi cogitationes diabolus deprehendat, occultiſſima res eſt. C. III.

QVodam loco dixi, dæmones aliquando & hominum diſpoſitiones non ſolum voce prolatas, verū etiam cogitatione conceptas, cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcere. Rem dixi occultiſſimam audaciori aſſeueratione, quam debui. Nam peruenire iſta ad notitiam dæmonū per non nulla etiam experimēta compertum eſt. Sed vtrum quædam ſigna dentur ex corpore cogitantium, illis ſenſibilia nos autē latētia, an alia vi, & ea ſpiritali, iſta cognoſcant, aut difficillime poteſt ab hominibus, aut omnino nō poteſt inueniri. ſup. c. prox.

QVAESTIO V.

QVod autem ſortilegi, & diuini, ſi ceſſare noluerint, excommunicandi ſunt, ratione, & auctoritate probatur. Eſt. n. quoddam genus cultura idolorum ex dæmonum conſultationibus futura prædicere. Sicut enim auarus, qui cultum Deo debitum, nummo impendit, idolorum cultor ab Apoſtolo nominatur, ſic illi, qui futura, qua ex Dei oraculo nonnunquam reuelata inueniuntur, vel dæmonum conſultatione, vel quibuslibet præſtigijs inuenire laborant, diuinitatis iura creaturis attribuunt. Futura enim præſcire ſolius Dei eſt, qui in ſui contemplatione etiam Angelos illa præſcire facit. Vnde Eſaias ait: [*Priora, & nouiſſima annunciate mihi, & dicam quod dij eſtis.*] *Cultores vero idolorum a fidelium communione ſeparandi ſunt. Vnde in epiſtola ad Corint. Apoſtolus ait:* (*Si quis frater nominatur fornicator, aut auarus aut idolis ſeruiens, cum eiuſmodi nec cibum ſumere.*) *Hinc etiam in decretis Gregorij iunioris in concilio Romano præſidentis, c. 12. legitur.* Eph. 5. Col. 3. Eſa. 45. ſed paulo angūſtius. 1. Cor. 5.

¶ Anathema ſit, qui ariolos, vel incantatores obſeruat. C. I.

SI quis ariolos, aruſpices, vel incantatores obſeruauerit, aut phylacterijs [a] vſus fuerit, anathema ſit. Poly. l. 6. tit. 11. Burc. l. 10. c. 24. Iuo p. 11. c. 1. Pann. l. 8. c. 61. Rabanus in pœnit. c. 23.

Item ex concilio Ancyrano, c. 23. al. 24.

¶ Quinquennio pœniteat, qui diuinationes expetit. C. II.

QVi diuinationes expetunt, & morem gentiliū [a] ſubſequūtur, vel in domos ſuas [b] huiuſmodi homines Et in conc. Pariſ. 3. c. 1. Poly. ibidem. Burc. l. 10. c. 5. Iuo p. 11. c. 2. Pann. l. 8. c. 62.

Digitized by Google

NOn liceat.] CASVS. Hoc c. diuiditur in 4. partes. In prima parte dicitur, ꝙ propter domum faciẽdam, vel introducunt, exquirẽdi β aliquid arte malefica, aut expiandi cauſa; ſub regula quinquennij iaceant, ſecundũ gradus pœnitentiæ definitos, &c.

α ¶ Gentilium.] *In Græco impreſſo eſt,* χρό*νων ſed in uetuſto Vaticano, & apud Balſamonem* ε θνῶν.

β ¶ Exquirendi.] *Græce eſt,* ἵνα ἀνεύρωσι φαρμακειῶν *ideſt, adinuenienda medicamenta.*

Item ex concilio Martini Papæ: [*ideſt ex cap. Martini Bracharenſis, c. 72.*]

¶ Elementa colere, lunæ, aut ſtellarum curſus in ſuis operibus Chriſtianis ſeruare non licet. C. III.

NOn liceat Chriſtianis tenere traditiones gẽtilium, & obſeruare, vel colere elemẽta, aut lunæ, aut ſtellarum curſus, aut inanem ſignorum fallaciam ꝓ domo facienda, aut propter ſegetes, [a] uel arbores plantandas, vel coniugia ſocianda. Scriptum eſt enim. [Omnia quæ facitis aut in verbo, aut in opere; omnia in nomine Dñi noſtri Ieſu Chriſti facite, gratias agentes Deo.] ¶ Nec in collectionibus herbarum, quæ medicinales ſunt, aliquas obſeruationes, aut incántationes licet attẽdere: niſi tãtum cũ ſymbolo diuino, aut † oratione Dominica, vt tantum Deus creator omnium, & Dominus honoretur. ¶ Si quis autem paganorum conſuetudinem ſequẽs diuinos, & ſortilegos in domum ſuam inrroduxit, quaſi vt malum foras mittant, aut maleficia inueniant, uel luſtrationes paganorum faciant; quinque annis pœnitẽtiã agant. ¶ Mulieribus quoque Chriſtianis non liceat in ſuis lanificijs vanitatem obſeruare: ſed Deum inuocent adiutorem, qui eis ſapientiam texendi donauit.

Item ex concilio Laodicenſi c. 36.

¶ Sacris officijs dediti, magi vel incantatores non fiant. C. IIII.

NOn oportet ſacris officijs deditos, uel clericos, magos, aut incantatores exiſtere aut facere phylacteria quæ animarum ſuarum vincula comprobantur. Eos autem, α qui talibus rebus utuntur; proijci ab eccleſia iuſſimus.

α ¶ Eos autem.] *Quæ antecedunt in hoc capite ſunt ex verſione Dionyſij. Quæ autem ſequuntur, ſunt ex priſca verſione, quæ eſt in collectione Iſidori.*

Item ex concilio Toletano quarto, c. 28.

¶ Honore priuetur epiſcopus, uel presbyter, qui magos uel aruſpices conſulit. C. V.

SI quis epiſcopus, aut presbyter, ſiue diaconus, vel q̃ libet ex ordine clericorum, magos, aut aruſpices, aut incantatores, aut ariolos: aut certe augures, uel ſortilegos, vel qui profitẽtur artem magicam, α aut aliquos eorum ſimilia exercentes cõſuluiſſe [b] fuerit deprehenſus; ab honore dignitatis ſuæ ſuſpẽſus, β [c] monaſterij curã γ ſuſcipiat, ibique pœnitentiæ perpetuę deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat.

Burc. l. 10. c. 3. Iuo p. 11. c. 40.

Colo. 3.

Ibid. c. 74. Burc. l. 10. c. 20. Iuo p. 11. c. 47.

† *al.* &

Ibid. c. 7. Burc. l. 10. c. 19. Iuo p. 11. c. 34.

Iob 28. apud 70.

Ibid. c. 75. Burc. l. 10. c. 19. Iuo p. 8. c. 330. & p. 11. c. 46. Et in Agathenſi, c. 68.

Rabanus pœn. c. 23. Iuo p. 11. c. 5. Pann. l. 8. c. 63.

Rabanus ibidem. Poly. l. 6. tit. 12. Burc. l. 10. c. 48. Iuo p. 11. c. 5. & 71. Pann. l. 3. c. 169. & l. 8. c. 64.

NOn liceat.] CASVS. Statuit concilium Tole. ꝙ ſi quis epiſcopus, vel cuiuſcũque ordinis clericus diuinos vel ſortilegos cõſulit, deponat, & ad pœnitentiã peragẽdam perpetuo in monaſterio tradatur. Quæ autem ſequũtur, plana ſunt: & per te videbis vſque ad c. epiſcopi.

b ¶ Conſuluiſſe.] No. ꝙ ſolo cõſilio debere quẽ puniri 3 ſiue faceret artẽ, ſiue nõ. ſic ꝙ ſola vocatione punitur, q̃ vocat clericũ ad iudiciũ Imperatoris, vt 11. q. 1. placuit.

c ¶ Suſpenſus.] .i. de-

Aſtronomia nõ eſt reprehendenda.

1 Videtur ꝙ non inf. ca. q. 7. non obſeruetis. &c. ſeq.

2 Signa Lege Ioã. Picus Miran. contra Aſtrologos.

Conſiliũ facit quem puniri.

3 Sic inf. c. proxi. dic, ꝙ in hoc peccat, quia prohibitum eſt cõſilium talium extra de ſortileg. cap. 1. Io. de Fapr.

Digitized by Google

depositus, ut patet per sequentia.

Nescire quę dam melius est, q̃ scire.

a ¶ Magicam.] *In antiquiorib. conciliorum editionibus, duob. codicibus Vaticanis, & Lucensi regio, & Polycarpo legitur* artem aliquam.

Et in Venet. q. 16.

b ¶ Suspensus.] *In omnibus conciliorum editionibus, & manuscriptis exemplaribus, quæ collata sunt, & Polycarpo est*, depositus. *Sed ob glossam non est mutatum.*

c ¶ Curam.] *Sic in uetustioribus conciliorum editionibus, & duobus Vaticanis codicibus; sed in recentioribus Colonien sibus, est*, censuram, *in codice autem regio*, pœnã.

Item ex concilio Agathensi. c. 42.

¶ De his, qui augurijs; & diuinationibus studeant. C. VI.

Rabanus ibidem. Burc. l. 10. c. 27. Iuo p. 11. c. 4. Pann. l. 8. c. 69.

ALiquãti clerici, siue laici studẽt augurijs, & sub nomine fictæ religionis per eas, quas sanctorũ sortes vocant diuinationis scientiam profitentur: aut quarumcumque scripturarum inspectione futura promittunt Hæc † quicũque clericus, aut laicus, detectus fuerit, uel consulere, uel docere; [a] ab ecclesia habeatur extraneus.

† al. Hoc.

Item Leo quartus episcopis Britanniæ, c. 4.

¶ Sors nihil aliud quam diuinatio, & maleficium esse decernitur. C. VII.

Iuo p. 11. c. 8. Pann. l. 8. c. 70.

SOrtes, quibus cũcta uos in uestris discriminatis [b] iudicijs (quod patres dãnauerunt) nihil aliud, quã diuinationes, & maleficia esse decernimus. Quamobrẽ uolumus illas omnino damnari, & inter Christianos vltra nolumus nominari, & ne exerceãtur † sub anathematis interdicto prohibemus.

† al. ne abstineãtur.

¶ *In epistola Leonis quarti, cuius pars extat in uetusto codice*) *c. 4. hæc leguntur.* De expetẽtia autẽ diuinationũ, vel maleficiorũ scriptum quidem in sacris habemus canonibus, ut ipsa ponamus, ita: Qui diuinationes, & c. supra *ead. ex concilio Ancyrano.* Vnde ad illorũ similitudinẽ sortes, quibus vos cuncta in uestris discriminatis iudicijs, nil aliud, quã qd illi patres damnarunt, diuinationes, & maleficium esse decernimus, &c.

Item Gregorius Hadriano notario, lib. 9. epist. 47.

¶ Incantatores, sortilegos velut Christi inimicos insequi oportet. C. VIII.

Polyc. ibidem. Burc. l. 10. c. 4. Iuo p. 11. c. 33.

PEruenit ad nos quòd quosdã incantatores, atque sortilegos fueris insecutus, & omnino nobis solicitudinem, zelumque tuũ gratum fuisse cognoscas. & *infra.* ¶ Et ideo studij tui sit solicite quærere, quoscumque huiusmodi Christi inimicos inueneris, districta ultione corrigere.

Item ex concilio Aurelianensi primo, c. 32.

¶ Excommunicetur clericus, monachus, laicus, diuinationes, uel auguria, uel sortes secutus. C. IX.

Concor. concil. Antiod. c. 4.

SI quis clericus, monachus, uel sæcularis, diuinationẽ, uel auguria crediderit obseruãda, uel sortes. quas mentiũtur esse sanctorũ quibuscũq. putauerint inrimandas; cum his, qui eis crediderint, ab ecclesiæ communione pellantur.

Item Gregor. in lib. 7 epist. 66. ad Ianuarium episcopum.

¶ Cõtra sortilegos idolorũ cultores custodia pastoralis inuigilet. C. X.

Burc. l. 10. c. 13. Iuo p. 13. c. 32. & 95

COntra idolorũ cultores, vel aruspices, † atque sortilegos, fraternitatẽ uestram vehemẽtius pastorali hortamur inuigilare custodia, atque publice in populo contra huius rei viros sermonem facere, eosque a tanti labe sacrilegij, & diuini intentione iudicij, & præsentis uitæ periculo adhortatione suasoria reuocare. Quos tamen, si emendare se a talibus, atque

† al. *arupicum*, & *fortilegorum.*

Digitized by Google

1 Si. arg. inuenit 16. q. 1. in canonibus. ubi consimilis pœna irrogatur dãti & accipienti oblationẽ ecclesiæ præter episcopi cõscientiam. L. de hoc legi. & no. d col. d. 2. pro dilectione.

a Aliquanti.] Vel docere.] nam similis est culpa, prohibita discere, & docere, ut C. de male. culpa. 1 & multa sunt, quæ melius est nescire, quã scire. 38. d. quamuis cõtrarium est, C. de hære. quunq;. ultra mediũ, ubi dicitur qille, qui illicita docet uel deportatur, vel punitur ultimo supplicio: discipuli uero puniuntur x. libris auri: sed ibi loquitur de his qui discendi causa uenerunt, non th didicerunt: hic de eo qui didicit, uel consuluit. Item contrariũ est 37. d ftin. qui de mensa: sed illi discebant non, ut sequerẽtur ea, sed ut alijs per ea possent obuiare, 37. dist. legimus.

b Sortes.] ¶ Discriminatis., idest, iudicatis, vel dijudicatis. 2

2 Vel dic. i. in diserimẽ adducitis. Io. de Pant.

Contra idolorũ.] a ¶ Ver-

corrigere nolle repereris, feruenti cõprehendere zelo te volumus: & ſi quidem ſerui ſunt verberibus [a] cruciatibuſque, quibus ad emendationem peruenire valeant caſtigare. ſi vero ſunt liberi, inclusione digna, diſtrictaque ſunt in pœnitentiam redigẽdi, vt qui ſalubria, & a mortis periculo reuocantia audire verba contemnunt, cruciatus ſaltem eos corporis ad deſideratam mẽtis valeat reducere ſanitatem.

¶ *Caput hoc locupletatum eſt ex epiſtola Greg. cum veuſtis exemplaribus collata.*

Item ex concilio Carthaginenſi 4 c.89.

¶ Ab eccleſia ſeparetur augurijs, & incantationibus deſeruiens. C. XI.

Burc.l.10.c.7. Iuo p.11.c.35. Pann.l.8.c.72.

AVgurijs, vel incantationibus ſeruientem, ſimiliter & Iudaicis ſuperſtitionibus, vel ferijs inhærentẽ, a conuentu eccleſiæ ſeparandum (præcipimus.)

Item ex concilio Anquirenſi a c.1.

a ¶ Anquirenſi.] *Sic etiam in veuſtis. Burchardus & Iuo habent* Anchyrenſi. *Verumtamen in concilio Ancyrano græco, aut latino neque impreſſo, neq; manuſcripto eſt inuentum, licet, qui tomos conciliorum ediderunt, aſſerant haberi in quodam* veuſto *codice 16. librorum partialium.*

¶ Sortilegam, & magicam artem epiſcopi omnibus modis † eliminare ſtudeant. C. XII.

† *al. viribus.*

Burc.l.10.c.1. & l.19. credidiſti. quod multæ.

Iuo p.11.c.30.

Pann.l.8.c.75.

† *al. mal ficam.*

EPiſcopi, eorumq; miniſtri omnib. modis elaborare ſtudeant, vt pernicioſam, & a diabolo inuentã ſortilegam, & magicam † artẽ ex parochijs ſuis penitus exterminent: & ſi aliquẽ virũ, aut mulierem huiuſcemodi ſceleris ſectatorem inuenerint; turpiter dehoneſtatum de parochijs ſuis eijciant. Ait enim Apoſtolus: (Hæreticũ hominẽ poſt primã, & ſecundã correptionem deuita: ſciẽs, quia ſubuerſus eſt, qui huiuſmodi eſt.] Subuerſi ſunt, & a diabolo captiui tenentẽ, qui relicto creatore ſuo, diaboli ſuffragia q̃runt: & ideo a tãli peſte dẽt mundari ſancta Eccleſia. ¶ Illud etiam non eſt omittendum, q̃ quædam ſceleratæ *a* mulieres retro poſt ſatanam conuerſæ, dæmonum illuſionib. & phantaſmatibus ſeductæ & credunt & profitentẽ ſe noctũrnis horis cũ Diana dea paganorũ, vel cũ Herodiade, & innumera multitudine mulierũ equitare ſup quaſdã beſtias, & multarũ terrarũ ſpatia intempeſtę noctis ſilentio ptranſire, eiuſq; iuſſionib. velut dñæ obedire, & certis noctib. ad eius ſeruitiũ euocari. Sed vtinã [b] hæ ſolæ in perfidia ſua periſſent, & non multos ſecum ad infidelitatis interitũ ptraxiſſent. Nã innumera multitudo hac falſa opinione decepta, hæc vera eſſe credunt, & credendo a recta fide deuiãt, & errore paganorũ inuoluuntur, cũ aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnũ Deũ arbitrantur. Quapropter ſacerdotes per eccleſias ſibi cõmiſſas populo Dei omni inſtantia prædicare debent, vt nouerint hæc oĩno falſa eſſe, & non a diuino, ſed a maligno ſpiritu talia phãtaſmata mentib. fidelium † irrogari. ¶ Si quidem ipſe ſatanas, qui trãsfigurat ſe in Angelum lucis, cum mentem cuiuſcunq; mulierculæ ceperit, & hãc ſibi per infidelitatem ſubiugauerit, cito trãsformat ſe in diuerſarũ ſpecies perſonarũ, atq; ſimilitudines, & mẽtem, q̃ captiuam tenet, in ſomnis deludens, modo læta, modo triſtia, modo cognitas, modo incognitas perſonas oſtendẽs, per deuia queq; deducit: &

† *al. Infidelium.*

Aug. ibidem. 2. Cor. 11.

¶ Verberib.] Cũ hic feribatur epũs, patet hoc crimẽ eccleſiaſticũ eſſe. Itẽ patet hic q epũs põt aliquos verberibus caſtigare, ut 23.qõ. 5.c.1. Item patet hic q epiſcopus põt in carcerẽ mittere eos. Item habes hic, q alio modo punitur nobilis quam ignobiles, ut 24.q.1. qui cõtra 12.q.2. fraternitatis. Ioan.

Epũs põt aliquos verberibus caſtigare.

EPiſcopi CASVS Hoc c. diuiditur in tres partes. In 1. tractatur de ſolicitudine ſacerdotum circa diuinos expellendos de parochijs ſuis & quod expelli debeant, Apoſtoli auctoritate probatũ. In 2. parte reprehẽdũtur quędam mulieres, quæ cum Diana dea paganorũ & cum Herodiade ſuper quaſdã beſtias noctũrnis temporibus equitare ſe putabant: quod falſũ eſt ſed diabolo decipiẽte hoc mẽtibus fideliũ irrogatũ. In tertia parte oſtendit quomodo fiat hęc illuſio, ſcilicet ĩ ſolo ſpũ diabolo varias formas oſtẽdẽte per ſomnium mẽtibus hominũ & q in ſolo ſpiritu fiat, probat duobus exẽplis, ſcilicet Ezechielis, & Pauli. Secunda pars incipit ibi, [Illud ẽt. Tertia ibi, [Sicdẽ ipſe ſatanas.] ¶ Sed utinã hæ ſolæ.] Ideſt, utinã nõ plures ſimilis expoſitio eſt 1.quæſt.1. duces. 1

1 Aliàs inducens. 23. q.4. ſi. ea. ubi de hoc.

a ¶ Sed

cum ſolus ſpiritus hoc patitur, infidelis mens hoc nõ in animo, ſed in corpore [a] euenire opinatur. Quis enim non in ſomnijs, & nocturnis viſionibus extra ſe educitur, & multa uidet dormiendo, quæ nunquam viderat vigilando? Quis uero tam ſtultus, & hebes ſit, qui hæc omnia, quæ in ſolo ſpiritu fiũt, etiam in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel propheta viſiones Domini in ſpiritu, non in corpore vidit? & Ioannes Apoſtolus Apocalypſis ſacramentum in ſpiritu, non in corpore vidit, & audiuit, ſicut ipſe dicit? [Statim īquit, fui in ſpiritu.] Et Paulus non audet dicere ſe raptum in corpore. Omnibus itaque publice annunciandum eſt, qđ qui talia, & his ſimilia credit, fidem perdit: & qui fidẽ rectam in Domino non habet, hic nõ eſt eius, ſed illius, in quem credit, ideſt, diaboli. Nam de Domino noſtro ſcriptum eſt: [Omnia p ipſum facta ſunt, &c.] Quiſquis ergo aliquid credit poſſe fieri, aut aliquam creaturam in melius, aut in deterius immutari, aut tranſformari in aliam ſpeciem, uel ſimilitudinem, niſi ab ipſo creatore, qui omnia fecit, & per quẽ omnia facta ſunt; proculdubio infidelis eſt, & pagano deterior.

Elech.1.
Apoc.1.& 4.
2.Cor.12.
Io.1.

a ¶ Scelerateq.] *Fere eadem habentur apud Beatum Auguſtinũ in libro de ſpiritu & anima, c.28. & in vita Damaſi Papæ primi, quæ extat Romæ in peruetuſto de vitis ſanctorũ codice sãctæ Mariæ Maioris: ubi poſtq̃ aliqua relata ſunt ex ſynodo Romana in qua Damaſus Macedonium & Apollinarem damnauit, adiungitur anathematizatos in ea ſynodo eſſe, maleficijs, ſuperſtitionibus, & incantationibus ſeruientes. In quibus etiam mentio eſt harum mulierum, quæ putabant nocturno ſilentio cũ Herodiade, & innumera multitudine ſuper beſtias equitare, & multa terrarum ſpatia pertranſire.*

2 *Nonnulli inueniuntur, qui interno liuore permoti, in perniciem ſuorum inimicorum altaria ſacris veſtibus exuunt, aut veſte lugubri accingunt, uel conſueta luminariorum obſequia eccleſiis Dei ſubtrahunt, uel Miſſam pro requie defunctorum promulgatam, pro uiuis celebrant hominibus.*

Quorum omnium maleficia nequiſſima Toletanum concilium 13. condemnat dicens, c.7.

¶ Abijciatur ſacerdos, qui huiuſcemodi maleficijs operam dederit. C. XIII.

QVicumque ſacerdotũ, vel miniſtrorum deinceps cã cuiuſlibet doloris, [b] vel amaritudinis permotus, aut altare diuinum veſtibus ſacris exuere pſumpſerit, aut qualibet alia lugubri veſte accinxerit, † ſeu etiã, ſi conſueta luminariorum ſacrorum obſequia de tẽplo Dei ſubtraxerit, & extingui pręceperit; ſi eũ antea verę pœnitudinis corã metropolitano ſatisfactio [c] nõ purgauerit; ignobilitati perpetuæ mancipatus iuxta ſuperiorem ſententiam Domini loci ſui dignitate ſe nouerit, & honore priuari: illis proculdubio perſonis ab hac ultionum ſentẽtia ſeparatis, quæ aut contaminationem ſacrorum ordinum, uel ſubuerſionẽ ſanctæ fidei metuẽtes, aut hoſtilitatẽ, uel obſidionem perferẽtes, ſeu etiam diuinorũ iudicio

† *al. accingi.*] orig.

a ¶ Sed ī corpore.] Id eſt, corporeo ſenſu percipi. &c.

NONNVLLI. Hæc eſt 2. pars q. in qua dicit, qđ in ſeq. continetur. Ioan. de Fan. [Et ponit hic incidẽtem quęſtionem.

CASVS. Superius p̃hibitæ ſunt diuinationes & ſortilegia. Nũc vero oſtẽdit Gra. qđ ī pniciẽ inimicorũ altaria veſtib. exui nõ debẽt uel lugubri veſte accingi, vl̃ luminaria eccleſijs deputata extingui, uel Miſſa defunctorũ celebrari pro viuis, & ad hoc probãdũ inducit ſeq. c.

QVicũque.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in duas partes. In 1. parte dr. quod ſi quis ſacerdos uel miniſter eccleſię, altaria veſtibus exuat, uel lugubri veſte accingat, vel extinguat luminaria ī perniciẽ alicuius, deponat: niſi corã metropolitano pœnam egerit, exceptis illis pſonis, q̃ hoc faciunt vel pp hęreticos, vl̃ pp hoſtilitatẽ, uel alia iuſta ex cauſa. In ſecũda parte dicitur, qđ ſacerdos, q̃ cãtauerit Miſſam defunctorum vt inimicus mortẽ incurrat, deponatur: tam ipſe ſacerdos, quam ille qui ſacerdotem ad talia incitauerit, perpetuo exilio puniatur. Secũda pars ſcipit ibi: [Pleriſq; etiam.]

Triſtitiæ cã permittuntur aliqua.

b ¶ Doloris.] Niſi forte ideo faciat qa eccleſia ſua ſpoliat, vt illud ī ſignũ mœroris faciat. ſicut qdam ponunt ſpinas ſup altare: ſicut ẽt denudatur altare in paſſione Dñi in ſignum triſtitiæ.

c ¶ Satisfactio.] Ar. quod

Digitized by Google

rum ſententiam metuentes talia feciſſe cõtigerit:in quorum facto plus humilitas,qua Deus placatur, quã interni liuoris dolofitas declaratur. Plerique etiam ſacerdotum ſauciati inimicitiæ dolo Miſſam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro viuis ſtudent celebrare hominibus,non ob aliud, niſi,ut is, pro quo ipſum offertur ſacrificium, ipſius ſacroſancti libaminis inueruentu mortis incurrat periculum. Proinde noſtræ eligit vnanimitatis conuentus, vt ſi quis deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, a proprij deponatur ordinis gradu,& tam ipſe ſacerdos,quàm etiam ille, qui eum ad talia peragenda incitaſſe perpenditur, exilij perpetui ergaſtulo religentur.

† al.relegantur.

¶ *Principium huius capituli vſq; ad verſ.* Plerique,*eſt ex* 13 *concilio Toletano c.*7. *Reliqua vero ſunt ex* 17. *Toletano, c.*5. *quorum conciliorum duo exemplaria ſunt habita ex Hiſpania:et inde nõnulla hic emẽdata,et addita.*

2 *Expreſſis auctoritatibus colligitur, quòd arioli, aruſpices,incantatores,& ſortilegi, atque cæteri huiuſmodi ſectatores ab eccleſia ſunt eliminandi, & niſi reſipuerint,perpetuo excommunicandi.Sed quod in vltimo Anquirenſi* † *capitulo ea,quæ fiunt per incantatores, non in corpore,ſed ſpiritu fieri dicuntur,Auguſtinus in libro de ciuitate Dei videtur aſſerere,ita dicens.*

ſup.ead.epiſcopi.
† al.Ancyrenſi.

¶ *Caput hoc integrum habetur in libello Rabani de magorum præſtigijs, quẽ ipſe ex variis locis Auguſtini,& Iſidori,ut antea dictum eſt, confecit. Burchardus citat ex dictis Auguſtini.*

¶Quæ magorum præſtigijs fiunt, non vera ſed phantaſtica eſſe probantur. C. XIIII.

NEc mirum [a] de magorum præſtigijs, quorum in tantum prodiere maleficiorum artes, ut etiam Moyſi ſimillimis ſignis reſiſterent, vertentes virgas in dracones,& aquas in ſanguinem. Fertur etiam in gentilium libris,ꝙ quædam maga famoſiſſima Circe, ſocios Vlyſis mutauerit in beſtias. Legitur,& de ſacrificio,quod Archades Deo ſuo Liceo immolabant, ex quo quicunque ſumerent, in beſtiarũ formas conuertebantur. Sed hæc omnia magicis præſtigijs potius fingebantur, q̃ rerum veritate complerentur. Vt ergo ipſi errores ignorantibus manifeſti fiant;de eorum proprietate, atq; inuentoribus iuxta traditionem maiorum primum dicere congruum arbitramur.¶Magi ſunt,qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. Hi permiſſu Dei elementa concutiunt,turbant mentes hoium minus confidentiũ in Deo,ac ſine vllo veneni hauſtu,violentia tantum carminis interimunt. Vnde Lucanus: [Mens hauſti nulla ſanie polluta veneni,Incantata perit]Dæmonib.n. accitis audent ventilare, vt quiq; ſuos perimãt malis artibus inimicos.Hi ét ſanguine vtuntur,& victimis & ſæpè contingunt mortuorum corpora.¶Necromãtici ſunt, quorum prẽcantationibus vñr reſuſcitari mortui,diuinare,& ad interrogata rñdere νεκρὸς enim Græce,mortuus, μαντεία diuinatio nuncupatur: ad quos ſuſcitãdos cada-

Iſidorus l.8.etymo. cap.9.
Burc.l.10.c.42.ex dictis Auguſtini.
Iuo p.11.c.67.
Pann.l.8. c.65.
Exod.7.
Auguſt.18. de ciuit. Dei.c.17.

Libro 6.

a Ec mirum.] CASVS. Hoc cap.diuiditur in tres partes. In prima parte Auguſ.docet tria. Primo docet non eſſe mirũ,ſi magi uertebant uirgas in dracones; aquam in ſanguiñ.Moyſi reſiſtẽdo quia ſimilia fecit Circe, & Mercurius ad ſacrificium Bacchi. hæc tamen magis apparebãt,quàm in ueritate conſiſterent. Secundo ponit multa genera magorum, & incantatorum,& eorũ etymologias. Tertia ponit quare tanta poteſtas diabolo datur, ut homines ſic ſeducat, quod fit ideo ut ueritatem ſpernente illudat hoc tamẽ non ſit ſine permiſſu Dei & dicit quare illi incãtatores uirgas ſuas in dracones conuertebant. In ſecũda parte continetur. quod quidam obijciebant Aug. ſi phytonica diuinatio errori magicæ artis eſt deputanda qualiter pythoniſſa Samuelem ſuſcitauit ad colloquium regis Saulis. Cui obiectioni reſpondet Au.dicẽs illũ nõ fuiſſe Samuelem,ſed diabolum. Quod probat tribus rationibus, vel auctoritatibus, multa verba inſeren

quòd ſi aliquis ſatisfecerit ꝺ crimine,vel inde egerit pœnitentiam:amplius nõ poſſit accuſari: licet ſit publicum crimen 1. ut notatur 33.q.3.admonere.Ioan.2.

EX TRAEMISSIS. Hæc eſt 3. pars quæſtio. in qua magiſter ponit caſus, & originem his phantaſmatibus. & quomodo accidant. Io. de Pan. CASVS. Concludit G. ex ſupradictis, ꝙ ſortilegi.& diuini niſi reſipiſcant, ſunt excommunicandi. Poſtea oſtendit, ꝙ ea quæ fiunt per incantatores: non in corpore,ſed in ſpiritu dicuntur fieri. Et ad hoc inducit ſeq. cap.

1 Adde ad hoc qd not. gl.& doc. in l. q ea mente. ff. de fur.

2 De hoc no.49.d.5.i. vbi videas.

Digitized by Google

do. In tertia parte obijcitur Aug. sic: Si illi qui diuini dñr vel faciũt incãtationes, nõ hñt aliquid ꝓpriæ virtutis, vel potestatis: qõ eueniunt quæ dicũt? Et rñdet: Aug. ꝙ licet ea eueniant, tñ nullus eis credere dẽt, quia si sanitatem languidis cõferre videant: vel infirmitatẽ sanis inferre: torũ fit ꝑmissione diuina vt appareat qualis fidei uel deuotionis sint erga Deum qui hæc audiunt uel vidẽt. Et ad hoc ꝓbandum inducit auctoritatẽ Deuter. Secũda pars incipit ibi, Præterea quidam. Tertia ibi, Si autẽ aliquis. Quod aut. s. Saul. retulit. hiſtoria, & quia dicit Augst. titul. s. idest, argumentis vel rationibus.

a ¶ Si nõ attractus.] Quia ab angelo fuit nunciata natiuitas eius.

b ¶ Permanet.] Vt ꝯ.25. dist. qualis.

a ¶ Tri-

† al. & imagines ludificationis, vel & imagines & ludificationes sup. c. q. 2. illud. Burch. l. 10. c. 44. Ino p. 12. ca. 69. Pann. lib. 8. c. 67.

neri sanguis adijcitur. Nam amare sanguinem dæmones dñr: ideoq; quotiescunque necromantia fit: cruor aquæ miscetur, vt colore sanguinis facilius prouocentur.

¶ Hydromantici ab aqua dicti. Fit enim hydromantia in aquæ inspectione vmbras dæmonum euocare, & imagineas † ludificationes eorum videre, ibique ab eis aliqua audire, vbi adhibito sanguine etiã inferos perhibentur suscitare a & infra.

¶ Ad hæc omnia supradicta pertinent ligaturæ execrabilium remediorum, quę ars medicorum condemnat, seu in præcantationibus seu in characteribus, vel in quibusque rebus suspendendis atque ligandis: in quibus omnibus ars dæmonum est, ex quadam pestifera societate hominum, & Angelorũ malorum exorta. Vnde cuncta vitãda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda. ¶ Auguria autem auium Phryges primi inuenerunt. ¶ Præstigium vero Mercurius primus dicitur inuenisse. Dictum est autem præstigium, ꝙ præstringat acié oculorum. ¶ Haruspicinæ artem primus Hetruscis tradidisse dicitur quidam Tages. Hic ex horis haruspicinam dictauit, & postea non apparuit. Nam dicitur fabulosè, arante quodam rustico, subito ex glebis exiliuisse, & haruspicinam dictasse, qua die, & mortuus est. Quos libros Romani ex hetrusca lingua in propriã mutauerunt. His ergo portentis per dæmonum fallaciam illuditur curiositas humana, quando impudenter appetunt scire, ꝙ nulla ratione eis competit inuestigare. Hæc potestas immundis spiritibus ideo datur, vt per vasa sibi apta, hoc est prauos homines, seducant illos, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio, & iuxta Pauli sententiam, sanam doctrinam nõ sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: & a veritate quidem auditum auertent; ad fabulas autem conuertentur: onerati peccatis ducentur variis, desiderijs semper discentes. & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes. Quemadmodum autem Iannes, & Mambres restiterunt Moysi: ita & isti resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit. Nec ꝯ ideo quisquam credere debet, quoslibet magicis artibus aliquid facere posse sine permissu Dei,) qui omnia, quæ fiunt, aut iusto iudicio facit, aut permissa iuo ita fieri finit) quòd prædicti magi leguntur similia fecisse Moysi: qui virgam suam proiecit, & conuersa est in draconem, proiecerunt que ipsi singulas virgas suas, quæ versæ sunt in dracones; sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Non enim fuerunt creatores draconum, nec magi, nec angeli mali, quibus ministris illa operabantur. Insunt a enim rebus corporeis per omnia elementa mundi quædam occultæ seminariæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, atque causalis prorumpunt in species debitas suis modis, & finibus; & sic non dicuntur angeli, qui ista faciunt, animalium creatores, sicut nec agricolæ segetum, uel arborum, uel quorumcunque in terra gignentium creatores dicendi sunt, quamuis nouerint præbere quasdam visibiles opportunitates, & causas, ut illa nascantur. Quod autem illi faciunt visibiliter, hoc illi inuisibiliter. Deus vero solus vnus est creator, qui causas ipsas, & rationes seminarias rebus inseruit. ¶ Prętera quidam quęrendum putant, quomodo scriptura narret Pythonissam Samuelem prophetam suscitasse ad colloquiũ Saul impijssimi regis; si pythonica diuinatio errori magicæ artis deputanda sit. Quibus ita responderi potest, indignum omnino facinus esse, si secundum verba historiæ commodetur † assensus. Quomodo enim fieri poterat, vt arte magica attraheretur vir & bonitate sanctus, & vitæ operibus iustus; aut si non attractus b est, consensit? Quod vtrumque de iusto credere aduersum est. Si enim inuitus adductus est, nullum suffragium habet iustitia; si autem voluntarius amisit meritum spiritale, quod positus in carne quæsierat; quod valde absurdum est, quia qui hinc iustus recedit, permanet b iustus. Porro autem hoc est præstigium satanæ; quo vt plurimos fallat, etiam bonos in potestate se habere confingit. Quod Apostolus inter cætera ostendit, dicens: Ipse satanas transf-

Ouid. met. li. 15.

Aug. l. q. sup Exod. q. 21. & l. 2. ad Simplicianũ q. 3 & ad Dulcitium. q. 6.

Augu. q. 22. ex utroque testamento. † al. commodetur.

Aug. st. 3. de Trinit. c. 7.

2. Cor. 11.

transfigurat se in angelum lucis. [Vt.n.errorem faceret, in quo glorificaretur †, in habitu viri iusti, & noie se subornauit: ut nihil proficere spem, quam prædicabant Dei cultores, mentiretur: qñ hinc exeuntes iustos finxit in sua esse potestate. Sed hoc quosdam fallit, qd de morte Saul, & filij eius non sit mentitus: quasi magnum sit diabolo ante occasum, mortem corporis præuidere: cum signa quædam soleant apparere morituris, quippe a quibus Dei protectio amota videtur; quanto magis diabolo †, quem angelica potestate † sublimé prophetica oracula fuisse testantur; de cuius magnitudine Apostolus ait: (An ignoratis, altitudinem Satanæ?) Quid mirum ergo, si imminentem prope mortem potuit præuidere; cum hoc sit, vnde fallit, & se in Dei potestate vult adorari? Nam tãta hebetudine demens effectus est Saul; vt ad Pythonissam cõfugeret. Depranatus enim causa peccati, ad hæc se cõtulit, quæ damnauerat. Sed si quis propter historiam, & ea, quæ verbis expressa sunt, putet non prætermittenda, ne ratio historiæ inanis sit; recte faciet quidem: si tamen minime istud ad veri rapiat rationem, sed ad vsum, & intellectum Saul. Neque enim reprobus factus poterat bonum intellectum habere. Historicus enim mentem Saul, & habitum Samuelis descripsit: ea quæ dicta & visa sunt, exprimens, prætermittẽs, si vera, an falsa sint. Quid enim ait? (Audiens, in quo habitu esset excitatus: intellexit, inquit, hunc esse Samuelem.) Quid intellexerit, retulit: & quia non bene intellexit, cõtra scripturam alium adorauit, quam Deum: & putans Samuelem, adorauit diabolum: vt fructum fallaciæ suæ haberet Satanas. Hoc enim nititur, ut adoretur quasi Deus. Si enim illi vere Samuel apparuisset, non vtique vir iustus permisisset se adorari; qui prædicauerat Deum solum esse adorandum. Et quomodo homo Dei, qui cum Abraham in refrigerio erat, dicebat ad virum pestilentiæ, dignum ardore gehennæ: (Cras mecum eris?) His duobus titulis [a] subtilitatem fallacię suę prodidit improuidus Satanas: quia & adorari se permisit sub habitu, & nomine Samuelis contra legem: & virum peccatis pressum, cum magna distantia peccatorum & iustorum sit, cum Samuele iustissimo futurum mentitus est. Verum potest videri; si de Samuelis nomine taceatur; qa Saul cum diabolo futurus erat: ad eum enim transmigrauit, quem adorauit: Semper ergo diabolus sub velamine latens, prodit se, dũ ea cõfingit, quę horreant † personis, per quas fallere nititur. ¶Si autem aliquis mihi opponit, & dicit: quo modo eueniunt illa, quę illi diuini prædicunt futura; aut quomodo possunt ægris prębere medelam, aut sanis immittere ęgritudinem, si aliquid proprię virtutis, ac potestatis nõ habent; hoc a me recipiat responsum, ꝙ ideo quisque non debet eis credere, quia aliquãdo eueniunt quę prędicunt, aut sanare videntur languidos, aut lędere sanos, quia hoc permissu Dei fit: vt ipsi, qui hęc audiunt, vel vident, probentur, & appareat, qua fide sint, uel deuotione erga Deum. Sicut in Deuteronomio legitur Moyses verbo Dñi populo Dei præcipisse, ita dicens, [Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somniũ dicat se vidisse; & prædixerit signum, atq; portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis, non audies uerba prophetæ illius, aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester; vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non. In toto corde, & in tota anima vestra Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete, mandata eius custodite, & audite vocem illius, ipsi seruietis, & ipsi adhærebitis, &c. [Vbi sane intelligi uoluit, etiam illa, quæ a diuinantibus non secundum Deum dicũtur, si acciderint quæ dicuntur, non accipienda sic, ut fiant quæ præcipiuntur ab eis: aut colantur quę coluntur ab eis. Nec pręter suam potestatem Deus ostendit esse, quòd ista contingunt sed quasi quęreretur, cur ea permittat, causam tentationis exposuit, ad cognoscendam vtique eorum dilectionem, vtrum ęam habeant erga Deum suum; cognoscendam vero ab ipsis potius, quam ab illo, qui scit omnia antequam fiant.

a ¶Suscitare.] *Apud Rabanum hic interponitur, c legitur, sup. ea. q. 3. & 4.*

b ¶Ad hæc.] *Bona pars huius versiculi habetur apud beatum Aug. l. 2. de doctrina Christiana, cap. 20.*

c ¶Nec ideo.] *Similia leguntur apud B. Augustinum, lib. 3. de Trinit. c. 7.*

d ¶Insunt.] *Vsque ad ver.* Præterea, *sunt magna ex parte uerba B. Augustini in lib. quæstionum sup. Exod. c. 21.*

e ¶Si acciderint.] *Emendatus est hic locus ex B. August. ut habetur sup. e ad. quæst. 2. capit. intelligi. Apud Rabanum vero legitur*, si acciderint, quæ dicuntur, non accipienda: vel etiam si fiant quę præcipiuntur ab eis, vel colantur, &c.

1 Reg. 28.

Deut. 13.

sup. ea. q. 2. intelligi.

† al. glorietur.

2. Reg. 21.

† al. diabolus † al. malefice. Apoc. 2. & Cor. 2.

† al. abhorrent. al. abhorrent a personis cod. Antuerp.

a Timis.] Ideſt argumentis. Io. Quòd

5 fff 3

QVod autem.]CASVS. Hic intitulatur 6.q.qua quæritur, vtrum excõicatus ab ẽpo possit a presbytero reconciliari, ẽpo inconsulto. Et iñdet ꝙ ligatus a maiori, a minori absolui non potest, ut a 1.dist. inferior. nisi in mortis articulo, ut ext.de sent.excõ. non dubiũ. G.tñ latius extendit quæstionẽ, an sacerdos possit recõciliare pẽnitẽtes ẽpo incõsulto. Et iñdet ꝙ sic primata recõciliatione s.qñ peccata sua confitent uel in articulo necessitatis, vt ij.ea.§.ecce. sed publica non pöt. Primo tamẽ probat, ꝙ excõicatus ab ẽpo. ab alio incõsulto ẽpo recõciliari nõ pöt, nisi p metropolitanũ, uel Apostolicum. Quod probat una ratione, & una auctoritate. Ratio autem inuenitur in §. auctoritas uero in cap.

a ¶ Ab epo. Certum est ligatum a maiori nõ potest minor absoluere, ut 2 1. d. inferior. & c.deniq. & extr.de elect. innotuit. nisi in articulo mortis, ut extra de sent.excom. non dubiũ. Magister tamẽ largius prosequitur quæstionẽ, an presbyter possit reconciliare pẽnitentes. Dicas ergo quod est reconciliatio quædã publica, quædam priuata: publica solus episcopus potest recõciliare, ut ij.e.c.1. & 50 d.in capite. in illa nõ fit nisi in crimine ꝙ totã urbem commouet, ut inf.e.c.vlt. priuata autem potest sacerdos recõciliare, vt inf.e. presbyteri, & ẽpore necessitatis q̃libet potest alibi recõciliare ecclesiæ, vt de consecra. dist. quarta. secundum Ioan.

Recõciliatio est duplex.

QVOD autem ab episcopo [a] excommunicatus inconsulto ab alio reconciliari non possit, nisi forte per eius metropolitanum [b], vel per summum Pontificem; ratione, & auctoritate probatur. Presbyteri namque potestatem excommunicandi, vel reconciliandi ab episcopis accipiunt, non episcopi a presbyteris: atque ideo excommunicatos a sacerdotibus reconciliare possunt; excommunicatos vero ab episcopis sacerdotes reconciliare non possunt. Reconciliatio namque pœnitentium, episcopalis officij est, non sacerdotalis.

Vnde in concilio Carthaginensi secundo, c.3. Fortunatus episcopus dixit.

¶Pœnitentium reconciliatio, chrismatis, & puellarum consecratio a presbyteris non fiat. C. I.

SI iubet sanctitas vestra: suggero. Nam memini præterito concilio fuisse statutum, vt chrisma vel reconciliatio pœnitentiũ, nec non & puellarum consecratio a presbyteris [c] non fiat. Si quis autem emerserit hoc faciens; quid de eo statuendum sit? Aurelius episcopus dixit: audiuit dignatio vestra suggestionẽ fratris, & coepiscopi nostri Fortunati; quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis episcopis dictum est. Chrismatis confectio, & puellarũ consecratio a presbyteris non fiat: vel reconciliare [d] quemquam in publica Missa presbytero non licere: hoc omnibus placet. Sent.4.dist.20.

Puellarum tamen consecratio, episcopo consulto per presbyterum fieri valet.

Vnde in Carthaginensi concil.3.c.36. Sent.ibidem.

¶Permissione episcopi virgines consecrare presbyter valeat. C. II.

PResbyter, inconsulto [e] episcopo, virgines non consecret: chrisma vero nunquam conficiat.

Item ex concilio Agathensi, c.43. & 44.

¶Nec diacono ministrare, nec pœnitentem in ecclesia benedicere presbytero licet. C. III.

MInistrare [f] diaconus, aut cõsecrare altare presbyter

§.cum duobus sequentibus cap. patet.

c ¶ A presbyteris.] Vidua tamen ab eis potest recipere sacrum velamen, ut 20.q.1.vidua.

d ¶ Recõciliare. Est ergo hic arg. ꝙ cum presbyter non possit aliquẽ reconciliare ecclesiæ, ꝙ multo fortius non possit

& idem no[t]. Gof. in som. de sent. excõ. §. sed nouum idem.

Presbyter simplex an possit aliquẽ reconciliare ecclesiæ.

QVAESTIO VI.

Vod autem ab episcopo [a] excommunicatus inconsulto ab alio reconciliari non possit, nisi forte per eius metropolitanum [b], vel per summum Pontificem; ratione, & auctoritate probatur. Presbyteri namque potestatem excommunicandi, vel reconciliandi ab episcopis accipiunt, non episcopi a presbyteris: atque ideo excommunicatos a sacerdotibus reconciliare possunt; excommunicatos vero ab episcopis sacerdotes reconciliare non possunt. Reconciliatio namque pœnitentium, episcopalis officij est, non sacerdotalis.

Vnde in concilio Carthaginensi secundo, c.3. Fortunatus episcopus dixit.

¶Pœnitentium reconciliatio, chrismatis, & puellarum consecratio a presbyteris non fiat. C. I.

SI iubet sanctitas vestra: suggero. Nam memini præterito concilio fuisse statutum, vt chrisma vel reconciliatio pœnitentiũ, nec non & puellarum consecratio a presbyteris [c] non fiat. Si quis autem emerserit hoc faciens; quid de eo statuendum sit? Aurelius episcopus dixit: audiuit dignatio vestra suggestionẽ fratris, & coepiscopi nostri Fortunati; quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis episcopis dictum est. Chrismatis confectio, & puellarũ consecratio a presbyteris non fiat: vel reconciliare [d] quemquam in publica Missa presbytero non licere: hoc omnibus placet. Sent.4.dist.20.

Puellarum tamen consecratio, episcopo consulto per presbyterum fieri valet.

Vnde in Carthaginensi concil.3.c.36. Sent.ibidem.

¶Permissione episcopi virgines consecrare presbyter valeat. C. II.

PResbyter, inconsulto [e] episcopo, virgines non consecret: chrisma vero nunquam conficiat.

Item ex concilio Agathensi, c.43. & 44.

¶Nec diacono ministrare, nec pœnitentem in ecclesia benedicere presbytero licet. C. III.

MInistrare [f] diaconus, aut cõsecrare altare presbyter

Metropolitanus non potest absoluere suffraganeũ subditum, qui ad ipsum nõ appellauit. 1 Ad hoc L. q.1 cap. nul. Lu.s. in prin. ubi de hoc.

b ¶ Metropolitanum. Hoc tamen est uerum, cũ est appellatũ ad ipsũ, ut ext.de sent.excom.per tuas. Si tñ metropolitanus absoluat, cum non sit appellatu ad ipsum: dicunt quidam ꝙ tenet ablatio. licet absoluere non debeat. Sed hoc vix credo, 1 cum canon uocet eũ peregrinum, siue extraneum iudicem ut 6.q.3. scitote. & 3.q.6. peregrina, nec h̃ bet iurisdictionem nisi in certus casibus, ut ext.de offic.ordin.pastoralis. Ioan.

SIubet.] CASVS. Quæsitum fuit in Carthag. concil. vtrum presbyter possit conficere chrisma, uel reconciliare pẽnitentes in publica Missa, uel virgines consecrare. & resp. ẽsum est ad suggestionem episcopi Fortunati, ꝙ presbyteri hoc facere non possunt. Sequens

2 De hoc le. & no.3.2.q.1. nemo. ibi videas. & le. & no.24.q.3. tam sacerdotes. Arch.

f ¶ Ministrare. i. cõficere corpus Christi, uel etiã tractare sine mãdato sacerdotis, vt 1.q.1. in ecclesia.

a Bene-

Digitized by Google

a ¶ Benedictionem.] Scilicet ſolẽnem, quę fit per talia verba: Sit nomẽ Domini bendectum. & ſic non obſt. 95.dist.peruenit.Ioan. 1.

ECCE QVOD AB. CASVS. Concludit G. ex ſupradictis, quod presbyter excommunicatum ab epiſcopo non præſumat. ¶ Benedictionem [a] quoque ſuper plebẽ in eccleſia fundere, aut pœnitentem in eccleſia benedicere presbytero penitus non licebit.

Cap.44.

Ecce quod ab epiſcopo excommunicatus per ſacerdotem reconciliari non poteſt. Sed notandum eſt, quod reconciliatio alia eſt publica, alia priuata. Publica recõciliatio eſt, quando panitentes ante eccleſia ingreſſum publice repræſentantur, & per impoſitionem manus epiſcopalis, eccleſia publice reconciliantur. Hæc ſacerdotibus videtur eſſe prohibita. Vnde circa finem illius capituli non ſimpliciter prohibentur panitentes reconciliare, ſed in publica Miſſa. Priuata uero reconciliatio eſt, quando de occultis peccatis panitentes, vel in extremis agentes ad gratiam reconciliationis accedunt. Hæc recõciliatio poteſt fieri per ſacerdotem.

Vnde Euariſtus Papa ait.

¶ Iuſſione epiſcopi de occultis peccatis presbyteri pœnitentes reconcilient. C. IIII.

Burc.l.18.c.16. Iuo p.15.c.58.

PResbyteri de occultis peccatis iuſſione [b] epiſcopi pœnitẽtes reconcilient: & ſicut ſupra præmiſimus, infirmantes abſoluant, & communicent.

Item ex concilio Carthaginenſi.2.c.4.

¶ Si epiſcopus abſens eſt, per presbyterum reconcilietur in periculo conſtitutus. C. V.

Sentent.ibidem. Burc.l..8.c.13. Iuo par.15.c.2.

AVrelius epiſcopus dixit: ſi quiſquã in periculo fuerit conſtitutus, & ſe reconciliari diuinis altaribus petierit: ſi epiſcopus [c] abſens fuerit: debet utique preſbyter conſulere epiſcopum, & ſic periclitantem eius præcepto reconciliare. Quam rem debemus ſalubri cõſilio roborare. Ab vniuerſis epiſcopis dictum eſt; Placet, quod ſanctitas ueſtra neceſſario nos inſtruere dignata eſt.

Item ex concilio Martini Bracharenſis, c.82.

¶ Qui metu mortis reconciliatur, conualeſcens, ſine communione pœnitentiæ impleat tempus. C. VI.

Ex conc. Niceno.i. c.13.

SI quis de corpore exiens nouiſſimũ, & neceſſariũ [d] communionis viaticum expetit: non ei denegetur. Quod ſi in deſperatione [e] poſitus poſt acceptam cõmunionem iterũ ſanus fuerit factus; tantum oratione particeps ſit: ſacramentũ uero nõ accipiat, [f] donec conſtitutũ pœnitentię impleat [g] tempus. Qui ergo in exitu mor

Abſentes ſunt ad electionem vocandi.

Euchariſtia etiam ſuſpendendis in patibulo non eſt deneganda.

Aurelius epiſcopus. CASVS. Dubitatum fuit in conci. Carthag. utrum presbyter possit reconciliare hominem in periculo constitutum. Et respondet. Aurelius epus. vbi epus est absens. presbyter eum cõsulere debet, & ei⁹ auctoritate periclitantem reconciliare cuius responsio fuit a cæteris approbata.

a ¶ Benedictionem.] Illud intelligas, cũ qs. est excõmunicatus ab epiſcopo, uel cũ epus indixerit ei pœnitẽtiam. alias ſecus videt, ut inf. c.e.vl. & de conſe.d.4. ſanctum. Et eſt hic arg. ꝙ cum in ſacramentis cõferendis abscitatur. ꝙ multo potius abſentes in electione ſunt vocandi de illa materia notatur 7.q.1.factus. Io.

SIqs de corpore.] CASVS. Duo dicũt in hoc c. Primũ eſt, ꝙ ſi qs in extremis poſit⁹ petat viaticum, ei negari nõ dẽt, ſed ſi poſtea cõualeſcat, debet à viatico abſtinere, donec adimpleatur pœnitentiæ tempus. Secundum eſt, quod ſi pœnitens in extremis laborans deſiderat reconciliari. fiat hoc cum conſideratione epiſcopi.

d ¶ Neceſſariũ.] Neceſſarium eſt ad ſalutem, ſaltem quia tollit peccata uenialia, vt de conſe. dist.2.cũ omne, nec alicui negatur etiã ſi debeat ſuſpendi in patibulo 13.q.2.quæſitum.

e ¶ In deſperatione.] ſanitatis.

f ¶ Nõ accipiat.] Nõ tñ idem eſt in illo, q eſt abſolutus ab excommunicatione, ille non recidit in excommunicationem. talis enim ſi fuerit abſolutus tenet adire ſedẽ Apoſtolicam

g ¶ Quod ſi non fecerit. in eandem ſententiam reincidit ipſo iure, ut libro 6. de ſent. excom. eos qui. Vbi corrigitur dicta ſententia Ioã. de Fan.

---

po reconciliare non poteſt. Poſtea ſoluit diſtinguendo inter publicam & priuatam reconciliationem. Publica reconciliatio tantum per impoſitionem manus epiſcopalis fieri debet ante ingreſſum eccleſiæ. Priuata vero reconciliatio per ſacerdotem fieri poteſt. Et ad hoc inducit ſequentia c. Sequens cap. patet.

b PResbyteri.] Iuſſione.] Si intelligas hoc de excõmunicato planum eſt; uel intelligas de illo cui epiſcopus pœnitentiam iniunxerit. Nam abſente epiſcopo ſine mandato eius poteſt reconciliare, ſi neceſſariũ opportunũ fuerit. 2 ut ext. de ſent.exc.de cætero. & ſic eſt arg. quod re aliqua reſtituta in priſtinum gradũ priora iura ei uel contra ipſum reſtituũtur, ut infra e. q.proxi.c.1.extra de elect. quia diligentia arg. contra de conſec.diſt.4.quæris. Sed hæc fuit ad tempus ſopita, non omnino ſublata extra de ſol. Odoardus.

g ¶ Impleat. Quandoque tamen indulgetur communio corporis Dominí ante finitum tempus pœnitentiæ, ut 82. diſt. ſacerdotes. presbyter. 12.quæſtio.2.de uiro. Ioan.

Digitized by Google

QVi recedunt.] CASVS. Quatuor dicuntur in hoc c. Primum eſt, q̃ pœnitentes, de quorum uita deſperatur, communionem corporis Domini recipiant ſine reconciliatoria manus impoſitione ſolẽni. ſi uero euaſerint, abſtineant à cõmunione donec ipſi pœnitẽtię ſit cõpletũ, & tunc cõmunionẽ, & reconciliationẽ accipiãt. Secũdũ eſt, qđ clericus pœnitentibus priuata pœnitẽtia nõ eſt deneganda. quod quidã intelligũt de publica. Tertiũ eſt quod ſubito obmutescẽs & baptizari, & pœnitẽtiã accipere poteſt ſi de eius cõſtiterit præterita uolũtate. Quartum eſt, quod amẽtibus quæcũq; ſunt pietatis, ſunt conferenda.

a ¶ Sine reconciliatoria.] Solẽni. ſ. epiſcopali, ne ſit cõtra inf. c. proxi.

b ¶ Pœnitentia.] Priuata, nã ſolẽni non faciũt clerici, ut 50. d. cõfirmãdũ. 82. d. presbyter. niſi fuerit depoſitus, ut de pœni. d. 6. ſacerdos.

c ¶ Pœnitentiã.] Id eſt, fructum pœnitentiæ.

d ¶ Amentibus.] Id eſt, ſi quis fuerit amẽs * à natiuitate. talis põt baptizari, & Corpus Chriſti i neceſſitate recipere: ſi uero nõ fuit amẽs à natiuitate ſed creditur eſſe in mortali peccato, nõ eſt ei dãdũ corpus Chriſti, ut ex. de ba. & ei? eſſe. maiores.

ISqui.] CASVS. Infirmus quidã pœnitẽtiã petit; ante quã ſacerdos ueniret obmutuit, uel factus eſt phreneticꝰ. quæſitũ fuit in Carthag. concil. qd ſit ſuper hoc faciẽdũ? Et reſpõ. q̃ qui eũ audierunt, debẽt teſtificari de hoc, & ſic infirmus pœnitentiã accipiat: & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur priuata reconciliatione, & Euchariſtia ori eius infundatur. ſi uero conualuerit, prædicti teſtes dicant ſuæ uoluntati ſatisfactum fuiſſe, & pœniteat quamdiu ſacerdos qui pœnitentiã dedit, approbauerit. Pœnitentes uero ſolenniter, qui communionem recipiũt, ſi ſuperuixerint manum reconciliationem ſolẽniter p epiſcopum recipiant. Sequ. eadem dicit cum illo, ſi quis de corpore exiens.

a ¶ Qui cum audierunt.] Nunquid creditur ſimplici uerbo iſtorum, ſiue iſti ſint bonæ famæ, ſiue non. Item. cit ſe audiuiſſe à defuncto, licet ſup tali negocio alius uerus teſtis hẽatur. ext. de ſucceſſ. ab inte. cũ dilectus.

f ¶ Pœnitentiam.] Id eſt, abſolutionem. Formam abſolutionis habes extra de pœn. excom. uobis.

g ¶ Et infundatur.] Sed qualiter recipiat Euchariſtiã qui ita infirmatur? ſi enim tincta in pane datur ei, hoc prohibetur de conſec. diſt. 2. omne nec alio modo uidetur danda, quia punitur infirmus, qui euomit Euchariſtiam. vt de conſec. d. 2. ſi quis per ebrietatem.

h DE his.] ¶ Recedunt.] Hic eſt argu. quia abſolui deſiderat, ſine mora, (etiam non obſtante

---

tis ſunt, & deſiderant accipere ſacramentum; cum cõſideratione, & probatione epiſcopi accipere debent.

Item ex concilio Arauſico, c. 3.

¶ Sine manus impoſitione pœnitentes recedentes de corpore reconcilientur. C. VII.

QVi recedunt de corpore pœnitentia accepta; placuit ſine recõciliatoria [a] manus impoſitione eos † communicare: quod morientis ſufficit recõciliationi [a] ſecundũ diffinitiones patrum; qui huiuſmodi cõmunionem congruè uiaticum nominauerunt, Quòd ſi ſupẽruixerint; itent ordine pœnitentiũ; ut oſtenſis neceſſarijs pœnitentiæ fructibus legitimam communionem cũ recõciliatoria manus impoſitione recipiant. Clericis quoque deſiderantibus pœnitentia [b] non eſt neganda. Similiter ſubito obmutescens (prout ſtatutũ eſt) baptizari aut pœnitentiam [c] accipere poteſt, ſi uoluntatis præteritę, teſtimonium aliorum uerbis habet, aut præſentis in ſuo *nutu*. Amentibus [d] etiam, quæcunque pietatis ſunt, conferenda ſunt.

Burc. l. 18. c. 17. Iuo p. 15. c. 19. † *al. ait.*

Ibidem c. 4.

Ibidem c. 11.

Ibidem c. 13.

[a] ¶ Reconciliationi.] *In originali impreſſo, ac manuſcripto, & apud Burchardum, & Iuonem legitur*, conſolationi: *aut* conſolatione.

Item ex concilio Carthaginenſi, 4. c. 76.

¶ Aliorum teſtimonio moriturus recõcilietur, ſi obmutuit, uel in phreneſim uerſus eſt. C. VIII.

IS, qui pœnitentiam in infirmitate petit; ſi caſu, dum ad eũ ſacerdos inuitatus uenit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, uel in phreneſim uerſus fuerit; dent teſtimonium qui eum audierunt, [c] & accipiat pœnitentiam, & ſi continuo creditur moriturus, recõcilietur per manus impoſitionem, & infundatur [g] ori eius Euchariſtia. Si ſupuixerit, admoneat à ſupradictis teſtibus petitioni ſuæ ſatisfactũ, & ſũdet ſtatutis pœnitẽtię legibus; q̃din ſacerdos, q pœnitẽtiã dedit, p̃bauerit. *Item cap. 78.*

Capit. l. 5. c. 75. Poly. l. 8. tit. 1. Bur. l. 1. c. 10. Iuo p. 15. c. 8.

Burc. l. 18. c. 25. Iuo p. 15. c. 10.

¶ Pœnitentes, qui in infirmitate uiaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione ſi ſuperuixerint.

Item ex Nicæno concilio, c. 12.

¶ Cura, & probatione epiſcopi morientes reconcilientur. C. IX.

DE his uero qui recedũt [h] ex corpore, antiquæ legis

Burc. l. 19. c. 6. Iuo p. 15. c. 32.

Euchariſtiã infirmus euomens punitur.

---

* *Amentia. à natiuitate non eſt dãdũ corpus Chriſti ſed bene in mortis articulo, ut quibus cum erãt compotes ſuæ mentis apparuit deuotio huius ſacramẽti. Vide B. Th. p. 3. q. 80. art. 9.*

Digitized by Google

aliqua appellatione)eſt abſoluendus,vt extra de appel. qua fronte L.

HIs,qui.] CASVS.Hoc cap.diuiditur in duas partes. In prima dicitur,quòd ſi peccator catholicus,qui eſt in mortis articulo cõſtitutus, pœnitẽtiam petat,& reconciliationem, non eſt deneganda, quia Dominus eum recipit quandocunque cõuertatur. & hoc probat Leo auctoritate prophetæ.Si verò antequam veniat ſacerdos obmutescat: teſtificentur pro eo qui ipſum audierunt,qui ei prodeſſe debebunt.In ſecunda parte dicitur,quod in hæretico ſupradicta omnia ſunt ſeruãda, & præterea dẽt recipi cum iuramento.Secunda pars incipit ibi,[Simul.]

regula obſeruabitur etiam nunc:ita vt ſi fortè quis recedit ex corpore, neceſſario vitæ ſuæ viatico non defraudetur.Quòd ſi deſperatus aliquis recepta communione ſuperuixerit;ſit inter eos, qui ſola oratione cõmunicãt. De omnibus.n.his,qui a corpore recedunt, in tradendo eis communionem cura,& probatio ſit epiſcopi.

7. de pœnit. diſt. 1. multiplex. §.his autem.

¶ *Canon hic eſt ex priſca verſione, quæ eſt in collectio. Iſidori:& ibi eſt numero duodecimus Græcè, & tamen apud Dionyſ eſt 13.*

Item Leo epiſcopus ad Theodorum, epiſt.89.al.91.

¶ Non eſt neganda reconciliatio his, qui tempore neceſſitatis eam implorant. C. X.

Sent.4.diſt.20. Burch.l.18.c.4. Iuo p.15.c.29.

HIs, qui in tpe neceſſitatis, & in periculi vrgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant,nec ſatisfactio interdicenda eſt,nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec mẽ ſuras poſſumus ponere,nec tẽpora definire:apud quem nullas patitur vẽniæ moras conuerſio dicente Deo ſpiritu per prophetam: [Cum conuerſus ingemueris;tunc ſaluus eris.] *& infra.* ¶ Quòd ſi aliqua ægritudine ita fuerint aggrauati,vt q̃ paulo ante poſcebant, β ſub præſentia ſacerdotis ſignificare non valeant;teſtimonia eis fideliũ,& circumſtantiũ prodeſſe debebunt, vt ſimul & pœnitentiæ,& reconciliationis beneficium conſequantur: ſeruata tñ regula canonum paternorum circa eorũ perſonas, qui in Deum a fide [a] diſcedendo peccarunt.

Eſa.30.apud Ixij.

α ¶ Veniæ.] *Sic in conciliorum editionib. & apud Ivonem,& infra de pœnitentia, diſt.1.c.multiplex.In codice autem epiſtolarum cum aliis S. Leonis opuſculis impreſſarum,& apud Burchardum, & in pleriſque vetuſtis Gratiani legitur,* venire moras.

β ¶ Poſcebant.] *Quæ ſequuntur emendata ſunt ex aliquot manuſcriptis Gratiani, & ipſo originali cum in vulgatis paulo aliter haberet.*

Item ex concilio Epaunenſi.

¶ Non reſpuatur eius oblatio,qui feſtinans ad pœnitentiam ſacerdotem inuenire non potuit. C. XI.

Sent.4.diſt.20. Burch.l.11.c.51. Iuo p.14.c.44. Ivon.l.5.c.110.

SI aliquis excõmunicatus γ fuerit mortuus, qui iam ſit confeſſus, [b] & teſtimonium habet bonum, & nõ poterat venire ad ſacerdotem, ſed præoccupauit eum mors in domo, aut in via; faciant pro eo parentes eius oblationem [c] ad altare,& det redemptionem pro captiuis.

γ ¶ Excommunicatus.] *Addita eſt uox iſta ex ceteris collectoribus.*

Ecce, quid epiſcopo præcipiente pœnitentes de occultis peccatis, ſiue in periculo conſtituti per presbyterum poſſunt reconciliari. Sed ſi neceſſitate mortis peccator vrgetur, & epiſcopus ita remotus eſt, quid presbyter eum conſulere nõ poſſit: negabitur pœnitentia morienti?

[a] ¶ Fide.] Tales.n. non ſunt recipiendi ſine reconciliatione ſoléni, aut iuramẽto,ut 1. quæſt.7.cõuenientibus.& capquoties.

SI aliquis.] CASVS. Quidam poſt receptionẽ pœnitẽtiæ mortuus eſt in via, vel in aqua, ita quod ad ſacerdotem venire non potuit:quæſitũ fuit in cõcilio Hiſpalenſi, vtrum pro eo oblationes fint faciendę ad altare? Et reſpondet quòd ſic.

[b] ¶ Confeſſus.] Se velle accipere pœnitentiam.

[c] ¶ Oblationẽ.] Hoc intelligẽdum eſt de tali, qui deliquerat, & nõ ſatisfecerat. ſi enim talis fuerat excõicatus, licet apparuiſſent ſigna pœnitentiæ, non tamen orandũ eſt pro eo. Et licet infirmus poteſt abſolui a quolibet ſacerdote, a nõ tñ mortuus, vt extra de ſent.excom.à nobis.in fi.ſed a ſolo Papa ſi incidit in canonẽ latæ ſententiæ. 17. q. 4. ſi quis ſuadente. Ioan. ECCE. CASVS.Cõcludit Gra. ex ſupradictis dicẽs,q̃ pœnitẽtes de occultis delictis pñt per presbyterũ reconciliari, vel in periculo conſtituti, ẽpo tñ præcipiente. Sed ſi ẽps abſens eſt, nec conſuli poteſt:omnes I neceſſitate poſiti poterunt per presbyterũ reconciliari, qd pbat quibuſdã auctoritatib. & rõnibus, cum ẽt a laicis in articulo mortis baptiſma ſuſcipi poſſit,maxime cum ſecundum Auguſtinũ ſocio

Sacerdos q̃ ſit habet infirmũ, ſed nõ mortuum abſoluit.

[r] Intellige de illo infirmo,q̃ ſtatim credit moriturus,ſ. cadde his q̃ infirmitate. I. ead.c.ult.17. qõ.4. ſi quis ſuadẽte,extde ſen.excom. non dubiũ, &. c. ea naſcit. 4. ſi uero, & ea. qũ de his, & ea. q̃uis, ext.de ſepult.parochiano. extde raptoribus in literis, & I. e. §.cũ autem. Archi-

Digitized by Google

& beneficium recõciliationis non preſtabitur pœnitẽti, quem conuerſum Deus recipit ad veniam, iuxta illud: [*In quacũque hora peccator conuerſus fuerit, &c.*] *& item:* [*Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos.*] *Eccleſia ſibi reconciliare negliget? quem Deus noſtus ſuſcitauit, eccleſia foris abſoluere contemnet? damnabit abſentia epiſcopi, quem gratia diuina præſentia illuſtrat per lauacrum regenerationis? Morituris ſuccurritur etiã a laicis, ſi presbyter deſint. Cur ergo beneficio recõciliationis per presbyterũ ei ſubueniri non poterit ſi contigerit epiſcopum deeſſe? ſi ſecundum Auguſt. qui agens in extremis confitetur ſocio turpitudinem criminis, ſit dignus venia ex deſiderio ſacerdotis, cur ſimiliter non ſit dignus reconciliatione ex deſiderio epiſcopi, qui ſacerdoti non negat maculam ſui reatus? Item morientibus pœnitentiam negare presbyteri non debent.*

Exech.18. Malach.3.

Vnde Iulius Papa ait.

¶ Reus eſt animarum presbyter, qui pœnitentiam morientibus abnegat. C. XII.

SI presbyter pœnitentiam morientibus abnegauerit, reus erit animarum: quia Dominus dicit, [Quacunque die conuerſus fuerit peccator, vita viuet, & nõ morietur.] Vera.n. confeſſio † in vltimo [a] tempore eſſe poteſt; quia Dominus non ſolum tẽporis, ſed etiam cordis inſpector eſt: ſicut latro vnius momenti pœnitentia meruit eſſe in paradiſo in hora vltima confeſſionis.

Sent.4.diſt.20. Burch.l.18.c.21. Iuo p.15.c.43. Exech ibid. † al.conuerſio. Burch.& Iuo. Luc.23.

Itẽ Celeſtinus Papa ait in epiſ.2. ad epiſcopos Gallie.

¶ Pœnitentia morientibus non eſt deneganda. C. XIII.

In concilio Triburiẽſi ſub Arnulpho. cap.31. Rabanus in lib. de pœn. c.38. Burch.l.18.c.22. Iuo p.15. c.44.

AGnouimus pœnitẽtiam moriẽtibus denegari, nec illorũ deſideriis annui, qui obitus ſui tpe hoc animæ ſuæ cupiũt remedio ſubueniri. Horremus (fateor) tã tæ impietatis aliquem inueniri, vt de Dei bonitate † deſperet: quaſi nõ poſſit ad ſe quouis tpe concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hoiem redimere, a quo ſe expediri deſiderat, & liberari. Quid hoc, rogo, aliud eſt, quàm moriẽti mortẽ addere, eiuſq; animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? cũ Deus ad ſubueniendum paratiſſimus, inuitans ad pœnitentiam, ſic promittat peccatori, inquiens; In quacũque die conuerſus fuerit, peccata eius non imputabũtur ei.] & iterum: [Nolo mortem peccatoris, ſed tantum vt conuertatur, & viuat.] Salutem ergo homini adimit, quiſquis mortis tpe ſperatam pœnitentiam denegarit, & deſperat de miſericordia † Dei, qui eum ad ſubueniẽdum morienti ſufficere, vel in momẽto poſſe nõ credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexterã pendens, ſi illum vnius horæ pœnitentia non iuuiſſet. Cum eſſet in pœna, pœnituit, & per vnius ſermonis profeſſionem, habitaculum paradiſi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuerſio in vltimis poſitorum mente [b] potiuꝰ eſt æſtimanda, quàm tempore, propheta hoc taliter afferente. [Cum conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris.] Cum ergo ſit Dominus cordis inſpector, quouis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti; cum ille ſe obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

In Moguntino ſub Raba.c.27.

Exech.33.

† al.pietate.

† al.clementia. Luc.23.

Burch.l.18.c.1. Iuo p.15.c.26. Eſ.30.apud LXX.

ſocio poſſit peccator turpitudinem criminis confiteri. In fine dicit, ꝙ nulli pœnitẽti eſt pœnitẽtia denegãda, & hoc probat per ſequentia.

SI presbyter.] CASVS. Quidã preſbyteri morientibus pniam denegabant, quare q̃ſitum fuit a Iulio Papa vtrũ hoc facere debeãt? Et rñdet, ꝙ non: & hoc ꝙ bat auctoritate Euãgelii exemplo latronis, quẽ Dñs recepit in hora ſuæ vltimæ cõfeſſionis. Si q̃s uero presbyter cõtrafecerit, erit reus aiarũ eorum, qui ſine pœnitẽtia moriuntur. a ¶ Vltimo.] Tamẽ dicit Aug. ꝙ ſero pœnitentib. pœnitentiã dare poſſumus, ſecuritatẽ dare non poſſumus: nõ dico, ꝙ cõdẽnabitur; ſed nec dico, ꝙ liberabitur, ut de pœnit. diſt. 7. nemo. & §. ſi q. Itẽ raptori nocet ſera pœnitẽtia, quia negatur ei ſepultura, licet admittat ad pœnitentiam, extra de rapt. ſuper eo. Ioan.

AGnouimus] CASVS. Quidam ſacerdotes pœnitentiã denegabant quibuſdã in multis, uel magnis ſcelerib. conſtitutis, de ipſorũ ſalute deſperãtes. Quos Cœleſtinus Papa grauiſſimè reprehẽdit, eũ de miſericordia Dei diffidãt, & mortem morientib. addãt. & ꝙ hoc facere nõ debeant, auctoritatibus probat, & rationib. & uno latronis exẽplo. Quæ aũt poſtea ſequunt vſq; ad quæſtionẽ, plana ſũt, & p te videbis.

Mẽſura doloris eſt conſideranda.

b ¶ Mente. Non.n. cõſideranda eſt mẽſura tẽporis, ſed doloris, ut de pœn. diſt. 1. menſuram.

a ¶ Preſ-

Digitized by Google

Pœnitentia solemnis tãtum pro notorio imponitur.

a PResbyter.] Publicum.] Hoc ideo fit, vt non tantum prosit illi ad salutem, sed alijs sit in exemplum, ut de pœn.d.1.in actione.in fi.& patet hic, q tantum pro notorio crimine est inungenda solemnis pœnitentia.

b ¶Apsidam.] Altera producta.

De tem-

CASVS. Hic intitulatur 7.q.qua quæritur an morientibus sit pœnitentia imponenda. Et respondet, q nõ: sed eis est indicenda, uel innotescenda, ut eam facere debeant si conualescant, ut inf.c.1.

c ¶De tempore.] In hac q.quæritur an pœnitentia sit morientibus imponenda, & dicenda, q non, ut j.ea.c.1.sed tñ innotescenda est eis per hæc verba, q pter ea quæ tu commisisti, quæ tu fecisti, taliter debes pœnitere, sed expectamus quousq; euaseris, ut de pœ.d.6.qui vult. Sedm membrũ huius q. est, utrum sacerdos pro suo arbitrio possit iniũgere pœnitẽtiã? Et dicẽdũ q sic, 1 ut j.e. tpa.c. hoc fit.consi- derabit tñ quilibet sacerdos circumstãtias omnes.s. personæ, temporis, loci, criminis quantitatẽ & causam, prout dicitur de pœni. d.5.in prin.& d.1.c. aut facta, quæ per hos versus habentur.

Pœnitentia non est morientibus inungenda.

Quis, quid, ubi, quib' auxilijs, cur, quomodo, quando.

Pœnitentia est arbitrio sacerdotis inungenda.

1 De hoc le. & no. de pœ. d.1.mensurã ibi videas.

A B infirmis.] CAsus. Quæsitum fuit a Theodoro Cãtuar. archiepiscopo, vtrum pœnitẽtia in mortis articulo constitutis sit sub quantitate temporis indicenda? Et respondet q non, sed est notificãda. in cæteris vero sacramentis est eis subueniendũ, in quibus ecclesia morientibus cõsulere q̃suevit: ita tñ, ut cũ conualuerint, pœnitẽtiæ modum sibi a sacerdotibus impositum diligẽter obseruẽt.

d ¶Inquirẽda.] Diligẽter sacerdos inquirat circumstãtias. vt de pœn.d.5. in prin. et Orationib. ¶Nam per orationẽ unius deletur peccatum alterius, ut 18.q.2. q obeuntibus, & c.anima.

ALIIS. Hæc est 2. pars q. in qua probat magister, q pœnia est secundum canones imponenda, tamen secundum arbitrium sacerdotis ex causa est moderanda, & hoc tu neas pro regula alias contra de pœn.d.5.falsas. Io.de Fant.

CASVS. Supra dictum est qualiter pœnitentia sit danda infirmis. Nunc vero tractat. C. de illis, quibus pro arbitrio

a Redimere.] *Sic etiam est in manuscriptis, & in uetustiorib. conciliorum editionibus. Verum in codice canonũ impresso, & uno manuscripto inter decreta Cælestini, nu. 15 legitur*, perdere. *In recentiori autem Colonien si conciliorum editione, itemq; apud Burchar. & Iuonem est*, pondere, quo se ille expediri desiderat, liberare.

Et in Afr.c.10.

Cui autem pœnitentia non negatur; nec reconciliatio sibi deneganda est. Inconsulto ergo episcopo pœnitentem presbyter reconciliare nõ dẽt, nisi ultima necessitas cogat.

Vnde in Carthaginensi concilio 3.c.32. legitur.

¶Inconsulto episcopo pœnitentem presbyter reconciliare, nisi vltima necessitas cogat, non debet. C. XIV.

Sent.4.d.20. Burc.l.19.cap.40.& 70. Iuo p.15.c.4. & 84.

† al.& necessitate cogente.

PResbyter inconsulto episcopo non reconciliare pœnitentem, nisi absente episcopo vltima necessitas † cogat. Cuiuscumque autem pœnitentis publicum,[a] & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam commouerit ecclesiam; β ante apsidam [b] manus ei imponatur.

β ¶Ecclesiam.] *Antea erat*, vrbem. *Emendatũ est plerisq; conciliorũ editionibus, et duobus codicib. Vaticanis, & Sorien si regio, & Burch. & Iuone. In recentiore aũt Colonien si editione est*, quod vniuersa ecclesia nouerit.

QVAESTIO VII.

DE tempore vero satisfactiones, an sit imponendum morituris; Theodorus Cantuarien sis Archiepiscopus in pœnitentiali suo ita diffinit.

¶In periculo constitutis, pœnitentiæ quantitas non est imponenda, sed innotescenda. C. I.

Sent.ibid. Burc.l.18.c.34. Iuo p.15.c.36.

AB infirmis in periculo mortis positis per presbyteros pura inquirenda [d] est confessio peccatorum; nõ tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ: sed innotescenda, & cum amicorum orationibus, [e] & eleemosynarum studijs pondus pœnitentiæ subleuandum, & si forte migrauerint, ne obligati a communione, & consortio veniæ fiãt alieni. A quo periculo si diuinitus ereptus conualuerit, pœnitentiæ modũ a sacerdote † sibi impositum diligenter obseruet: & ideo secundum auctoritatẽ canonicam, ne illis ianua pietatis clausa videatur? orationibus, & consolationibus ecclesiasticis, sacra vnctione olei inuncti, † secundum statuta sanctorum patrum, communione viatici reficiantur.

† al.sue concedere.

† al.animati.

2 *Alijs vero pro qualitate peccati, & presidentium arbitrio tempora pœnitentia decernenda sunt.*

DE tempore.] Hæc q. diuiditur in 5. partes quarum prima dicitur, ut hic in summa continetur. Secunda ibi, [Alijs [Tertia ibi, [Quo affecta,] Quarta ibi, [Non licet] Quinta ibi, [De temporum.] Io.de Fant.

Digitized by Google

arbitrio ſacerdotis ſecundum quantitatem peccati eſt pœnitentia imponenda.

TEmpora.]CASVS. Quæſitum fuit a Leone ſub quanto tempore ꝓnitentia ſit peccatoribus imponenda? Et rñdet, quod eſt in arbitrio ſacerdotis habita conſideratione, & moderatione circa denotionã cõuerſorum, ætatem ſenilem, & ægritudines, & pericula, in oĩbus quib. tempora pœnitentiæ moderari debebit ſacerdos prout viderit expedire.

a ¶Tuo iudicio.]Ex hoc patet, ꝙ pœnitentiæ omnes ſunt arbitrariæ, unde epiſcopus põt diminuere pœnitentiam, quam indixit Pap. 2 vt 33. q.2. latorem 2 ſicut procurator ex cauſa poteſt mandare contrarium illius quod mãdauit Dominus, vt ff. mandati, ſi hominem.

b ¶Actatis ſenilis.] nota, ꝙ habeẽ ratio ſenectutis, ut 86.d. tanta. Et iuuẽtutis. vt 33. q.2. in adoleſcentia. & 50.d. pœnitentes. Itẽ & nobilitatis, ut 41.d. non cogantur. Itẽ paupertatis. ext. de ſent. excom. c. ult. melius in c. quod de his. Item ãimicitiarum, ut ext. ea. de cæteio. cõtra 23. qõ. 8. peſſimã Sol. ibi incorrigibilis. hic corrigibilis. Ioan.

Pœnitentia omnes ſunt arbitrariæ.

2 Iſtam glo. dicit ſingul. Lu. Pont. in ſuis ſing. ad hoc, ꝙ minor magiſtratus poteſt tollere legẽ ſuperioris.

2 Vbi de hoc & 50. d. precedens.

Vnde Leo Papa epiſt. 77. al. 79. Nicetam epiſcopum, c. 6.

¶Præſidentium arbitrio præfigantur tempora pœnitudinis. C. II.

TEmpora pœnitudinis habita moderatione conſtituenda ſunt † tuo iudicio [a] prout conuerſorũ aĩos proſpexeris eſſe deuotos: pariter etiam habens ætatis ſenilis [b] intuitum periculorum quorumque, autẽ ægritudinis reſpiciens neceſſitates. In quibus ſi quis ita grauiter vrgeatur, ut dum adhuc pœnitet, de ſalute ipſius deſperetur; oportet ei per ſacerdotalem neceſſitudinem cõmunionis gratia ſubueniri.

† Concord. text. in l. Arianus. ff. de act. & obl. & l. reſpiciendum, ff. de pœn.

¶*In epiſtola, & apud Burch. & Ivonem hac antecedunt.* His vero, de quibus dilectio tua nos credidit conſulendos, qui ad iterandum baptiſmum, vel metu coacti ſunt, vel errore† traducti, & nunc ſe contra catholicæ fidei ſacramẽtum egiſſe agnoſcunt: ea cuſtodienda eſt moderatio, qua in ſocietatem noſtram nõ niſi per pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem epiſcopalis manus, communionis recipiant vnitatem temporis, pœnitudinis habita moderatione tuo conſtituenda iudicio, prout, &c.

† ſic legunt Burch. & Ivo.

Item Nicolaus Papa.

¶Et qualitas criminis, & contritio pœnitentiũ in ſatisfactione imponenda à ſacerdote conſideretur. C. III.

DE his vero, qui pro criminibus pœnitentiam egerunt, † & ad cingulum militiæ [c] reuertuntur, conſtat eos cõtra ſacras regulas agere. Verum quia crimina non æqualia ſunt, perhibeſque alios horum propter nimiam hebetudinẽ in ſeparationẽ cecidiſſe, alios ob hoc ad paganos fugiſſe; tibi hoc committimus decernendũ, nimirum, qui loca, & tpa religionis † illius, & modũ cul pæ, necnon & pnĩam, & gemitus hominum ad confeſſionem venientium præſens [d] poſitus inſpicere vales.

† *al. gerunt.*] aliquot manuſcrip.

† *al. regimis.*] aliquot manuſcript.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 2.

¶De eodem. C. IV.

HIs; qui diuerſorum peccatorum lapſus incurrunt, & oratione, [a] & confeſſione, ac pœnitentia malorum ſuorum perfectam conuerſionem demonſtrant, pro qualitate peccati, pœnitentiæ tempus attribuendũ eſt propter miſericordiam, & bonitatem Dei. Qui ergo huiuſmodi ſunt; reuocandi, & ad communionem ſunt applicandi.

a ¶Oratione.] *καὶ προσκαρτεροῦντας τῇ προσευχῇ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας quod Dionyſius vertit*, & perſeuerantes in oratione confeſſionis, & pœnitentiæ: *cuius verſio propius accedit ad verba Græca, etiam in cæteris huius capitis partibus, quam priſca: quamuis in hac etiã ſententia conſtet.*

Item ex concilio Carthaginenſi 3 c. 31.

c ¶Militiæ.] Quod licet, ut d. 51. ſi quis poſt acceptum, & 33. q. 2. admonere.

d ¶Præſens. Sic iudex poteſt melius ſcire quanta fides adhibenda ſit teſtibus, ut ff. de teſtib. l. 3. Ioan.

Cap. l. 5. c. 68.

Poly. l. 3. tit. 10. Burc. l. 4. c. 48. Ivo p. 1. c. 342.

Burc. l. 19. c. 41. Ivo p. 15. c. 66.

In Afric. c. 10.

Digitized by Google

¶Episcopi arbitrio pro qualitate peccati pœnitentiæ tempora distribuantur. C. V.

Burch.l.19.c.40. Iuo p.15.c.30.

POenitentibus secundũ differentiam peccatorum episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur.

Item ex concilio Carthaginensi quarto,c.74.

¶Sine personarum acceptione imploranti pœnitentia detur. C. VI.

SAcerdos pœnitentiam imploranti absque personarum † [a] acceptatione † pœnitentiam secundũ leges iniungat.Negligentiores vero pœnitentes tardius reconcilientur.Omni autem [b] tempore iciunij [c] manus pœnitentibus a sacerdotibus imponantur. Diebus aũt remissionis [d] pœnitentes genua flectant, & mortuos in ecclesiam afferant & sepeliant. [e] Die autem Dominico β [f] nõ iciunent.Nam qui Dominico die studiosè iciunant,non creditur esse catholicus.Pœnitentes [g] vero,qui leges pœnitentiæ attente exequuntur,si casu in itinere,vel in mari fuerint mortui,vbi eis subueniri non potest; memoria eorum & oblationibus, & orationibus commendetur.

† *al.personæ.* Burch. lib.19. c.35.
† Tex.est in similiin his accusare. C. de accusa. & in §. hinc nobis, in Authen.de mona.col.1. & 38. Iuo p.15.c.6. 7. 11. & 12. Ibid.c.75. C.80. C.82. C.81. C.64. C.79.

[a] ¶In ecclesiam.] *In recentiore Colonensi conciliorũ editione legitur*,ecclesiæ afferant.*In antiquioribus vero editionibus,& duabus Vaticanis codicibus sic habet integer locus*,mortuos ecclesiæ pœnitentes efferant, & sepeliãt. β¶Die autem Dominico.] *Pro his vsq; ad vocem*,catholicus, *in can.64. hæc leguntur.*Qui Dominico die studiosè ieiunat,non credatur catholicus.

Vnde in octaua [h] *synodo legitur.*

¶Tempus pœnitentiæ pro qualitate peccati impendatur. C. VII.

PRo qualitate delicti tempus pœnitentiæ impendatur.

¶*Videri potest sumptum ex regulis breuioribus B. Basilij c.106. quod notatum alibi est, euenire in ijs capitibus, quæ ex octaua synodo citantur.*

Item.

¶Tempus,& modus pœnitendi delinquentibus præsidentium imponatur iudicio. C. VIII.

Smaragdus in regulis B. Benedicti, capit.24.

HOc sit in iudicio positum eorum, qui præsunt, uel quanto [i] tempore,vel quali modo pœnitere debeãt qui delinquunt:quia ætas, [k] & eruditio multam haberi facit differentiam pœnæ.

¶*Caput hoc habetur in libello B. Basilij de institutis monachorum, Ruffino interprete c.90.ibi enim vltima interrogatio est hæc.* Qualibus correptionibus vti oportet inter fratres ad emendationem, eorum,qui delinquunt? *Responsio.* Hoc sit in iudicio positum eorum, qui præsunt,vel quanto,&c. *Itaque ex interrogatione,& responsione confectum est hoc caput;sicut & duo sequentia,quæ apud eundem Russinum leguntur.*

3 *Quo affectu pœnitentem suscipere, & impœnitentem abijcere debeamus, ex eadem synodo euidenter ostenditur,cum dicitur.*

¶Intimo charitatis affectu pœnitentem debemus suscipere. C. IX.

Burch. l.19.c.39. Luc.15. Iuo p.15.c.55. † *al.qui* | *orig.*

POenitentem ex corde ita oportet suscipi,sicut Dominus ostendit,cũ dicit,quia conuocauit amicos suos,

[a] SAcerdos.¶Absque plenarũ.] Id est,nõ fauore personæ:sed alias personæ qualitates cõsiderabit.vt dixi 1.ea. tempora.

[b] ¶ Omni autem.] idest,in omni anno.

[c] ¶ Tpe iciunij.2] vt 50.dist.in capite.

[d] ¶ Rem.ssionis.] id est, iciunij.

[e] ¶ Sepeliant.] Debent enim pœnitentes se vilioribus officijs applicare, vt de pœniten. dist. 2. in princ.

[f] ¶ Dominico.]3.30. distinctio. si quis tã quam.& cap.si quis presbyter,76.distin. vtinam.

[g] ¶ Pœnitentes.]Hic non erit §. vt patet per sequentia.Ioan.

[h] ¶ Vnde in octaua.] Hic nõ erit vnde.sed item.

[i] HOc sit.¶Quanto.] Sed numquid potest sacerdos totum tempus remittere? Non, vt 23.quæstio. 4.si is qui prælatus.;

[k] ¶ Quia ætas.]Supra ea. tempora.33. q.2.c.vlt.in fi. quandoque ætas nõ excusat,ut 21.q.5.si quis cuiuslibet. Ioan.

1 Quia non respicit an sit amicus, uel nõ. Lau.

2 Idest, per singulos annos in Quadragesima, *sm* Ioan. de Fant.

3 Ad idẽ de pœn. dist. 2. mensurã, &c. si peccatũ. 90.dist. alienus,ẽ.c.1 pa. arg. 15.q.7. hi qui.secundum Laur.

QVO AFFECTV. Hæc est 3.pars quæst. in qua probat per 4. auctoritates, q̃ cum directione,& dulcedine debent sacerdotes suscipere pœnitentes, semper in mitiorem partẽ declinando. Ioannes de Fant. & hic ponitur quæstio incidens. Archidiac.

CASVS.Dictum est sup. quod pro arbitrio sacerdotis pœnitentia est iniungenda.Nũc vero docet Gratian. quo affectu pœnitentes suscipere debeamus.& impœnitentes abijcere.

POenitentẽ.]CASVS.Probatur in hoc cap. quòd pœnitẽs debet recipi affectuosè ab ecclesia: quod probatur auctoritate Domini dicentis: Congratulamini,&c.

Asse-

Digitized by Google

& vicinos, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam, quam perdideram.

¶ *Burchardus, & Iuo citant ex dictis Baſilij epiſcopi, & in regulis illius breuioribus nu. 8. eſt ſnĩa huius capitis: qđ tamen acceptũ videtur ex c. 24. eiuſdẽ libelli de inſtitutis monachorũ. Vbi ſecunda interrogatio ſic habet.* Pœnitentes ex corde quomodo debent ſuſcipi pater? *Reſponſio.* Sicut Dominus oſtendit, cum dicit, qui conuocauit, &c.

Item.

¶ Pœnitentes legem Dei diligant, iniquitatem odio habeant. C. X.

AFfectum [a] illum in ſe recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dixit: [Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum.] Sed & ea, quæ ſcripta ſunt in ſexto pſalmo, atq; in quamplurimis alijs: ſed & illa, quæ Apoſtolus dixit ad eos, qui ſm Deum contriſtati ſunt. [Quantam, inquit, operatum eſt hoc ipſum [b] in vobis ſolicitudinẽ, [c] ſed excuſationem, ſed indignationem, ſed æmulationẽ, ſed vindictam. In omnibus exhibuiſtis vos caſtos [d] eſſe negotio.] Sed & in his ipſis, in quibus deliquit, [d] agens multa contraria: [e] ſicut & Zachæus fecit.

Pſal. 118.

2. Cor. 7.

¶ *Sententia huius capitis eſt in regulis breuioribus nu. 5. Acceptũ tamen uidetur ex c. 19. eiuſdẽ cõmemorati libelli in quo hæc eſt interrogatio.* Qũo quis debet pœnitere in vnoquoque, delicto? *Reſponſio.* Affectum illum in ſe recipiens, quem gerebat ille qui dixit, iniquitatem, &c.

Item.

¶ Impœnitentes tanquam ethnici habeantur. C. XI.

ERga eum qui peccata ſua non punit, tales eſſe debemus, ſicut Dominus præcepit dicens, [Sit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.] & ſicut Apoſtolus docuit dicens, [Subtrahite [f] vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem, quam tradidimus vobis.

Burch. l. 19. c. 64. Iuo p. 15. c. 78. Matth. 18. 2. Theſſ. 2.

¶ *Hoc etiam habetur in regulis breuioribus, nu. 9. In eodẽ vero libello c. 24. ultima interrogatio eſt hæc.* Erga eum, qui non pœnitet pro peccato, qualiter eſſe debemus pater? *Reſponſio.* Sicut pcepit Dominus, dicens, ſit tibi, &c. *Apud Burchardũ, & Iuonẽ, qui hoc citant ex dictis Auguſtini, initiũ ſic habet,* Erga eum qui pro peccato commiſſo non pœnitet, tales, &c. *quod magis conuenit cũ prædicta interrogatione, quam qũo eſt apud Gratianum.*

Item Ioannes Chryſoſtomus, [ideſt auctor operis imperfecti homilia 43. ad c. 23. Matthæi.]

¶ Melius eſt errare in miſericordia remittendi, quàm in ſeueritate vlciſcendi. C. XII

ALligant autem onera grauia, & importabilia, &c.] Tales ſunt nunc etiam ſacerdotes: qui omnem iuſtitiam populo mandant: & ipſi nec modice † ſeruant: videlicet, non vt facientes † ſint iuſti: ſed vt dicentes appareant iuſti. Tales ſunt, & qui graue pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt: qui dicunt, & non faciũt: & ſic, dum pœna preſentis pœnitentiæ fugitur; contemnitur

Matth. 23.

† *med. iram.* † *al. faciendo, dicendo.*

[a] ¶ Affectum.] Hoc vult dicere, qđ tantum debemus habere affectũ in eijciendo, & in recipiendo peccatores, ſicut Apoſtolus habuit cũ excõicauit, & poſtea recepit Corinthium qui publicè tenebat nouercam ſuam.

Peccatores ſunt cauẽdi, & recipiendi.

[b] ¶ Operatum eſt hoc ipſum.] Scilicet contriſtati ſecundũ Deum.

[c] ¶ Solicitudinem.] De futuris peccatis.

[d] ¶ Deliquit.] Aliquis, ſed excuſationem habet de præteritis peccatis.

[e] ¶ Multa cõtraria.] Pœnitens enim cõtraria debet facere illis pro quib. pœnitet: quia contraria contrarijs curãtur, ut de pœnit. d. 1. ſi quis ſemel. Io.

Contraria cõtrarijs curantur.

[f] ¶ Subtrahite.] A ſocietate eius ex quo eſt excõmunicatus. Vel dic, ſcilicet opere, nõ pietate. 23. q. 4. recedite, ſecundũ Ioan. de Fant.

ERga eum.] CASVS. Dicitur in hoc c. qꝺ impœnitentẽ debemus abijcere: & non eicõiuncte. Et hoc probatur duab. auctoritatib⁹ Chriſti, & Pauli.

ALligant.] CASVS. Quidã erãt ſacer-

Digitized by Google

ſacerdotes, qui nimis grauem pnam imponebãt delinquentib. quã ad inſtar grauis ponderis, uel faſces abijcere oportebat, ſicut adoleſcens portãs pondus graue reijcit illud ne ſub nimio pondere cõfringatur. Sed tales ſacerdotes Io. Chry. reprehẽdit dicens, melius eſt impo nere

pœna peccati futura. † Sicut enim ſi faſcem ſuper humeros adoleſcẽtis, quem non poteſt baiulare poſueris, neceſſe habet, ut aut faſcem reijciat, aut ſub pondere confringatur; ſic & homini, cui graue pondus pœnitentię imponis, neceſſe eſt, ut aut pœnitentiam tuã reijciat, aut ſuſcipiens, dum ſufferre nõ poteſt, ſcãdalizatus amplius peccet. Deinde, etſi erramus modicam pœnitentiam imponentes; nonne melius eſt [a] propter miſericordiam rationem reddere, † quãm propter crudelitatẽ? Vbi enim paterfamilias largus eſt; diſpenſator non debet eſſe tenax. [b] Si Deus benignus eſt, ut quid ſacerdos eius auſterus? Vis apparere ꝛ ſanctus? circa vitam tuam eſto auſterus? circa alienum benignus.

† al. dare.

α ¶ Vis apparere.] *Locupletatus eſt hic locus ex indicata homilia: cũ antea legeretur*, vt qu.d ſacerdos eius auſterus vult apparere.

Item Martinus Bracharenſis, c. 74.

¶ Calendarum obſeruationes agere non licet.

C. XIII.

Poly. l. 6. tit. 11. Burc. l. 10. c. 15. Iuo p. 11. c. 43.

NOn licet [c] iniquas obſeruationes agere Calẽdarũ, & otijs vacare gẽtilibus: neq; lauro, aut viriditate arborum cingere domos: [d] omnis enim hæc obſeruatio paganiſmi eſt.

Vnde Zacharias Papa concilio Romano, c. 9.

¶ Anathema ſit, qui ritum Paganorum, & Calendarum obſeruat. C. XIIII.

Poly. ibid. Burc. l. 10. c. 16. Iuo p. 11. c. 43.

SI quis [e] Calendas Ianuarias, & brumam ritu paganorum colere, uel aliquid plus noui facere propter nouũ annũ, β aut mẽſas cũ dapibus uel epulis i domibus p parare, & p vicos, & plateas cantiones, & choros ducere ꝑſũpſerit, qd magna iniqtas ẽ corã Deo: anathema ſit.

¶ *Hoc eſt caput nouũ in cõcilio Romæ a Zacharia habito, quod aſſeruatur in Vaticana bibliotheca, & inde nõnulla ſunt emẽdata, & addita. De hac aũt ſuperſtitione Bonifacius legatus Germaniæ epiſ. 2. q̃ eſt in tomis cõciliorũ, ad ipſum Zachariã multa ſcribit; cui Zacharias vltima epiſtola reſpondens mentionem huius concilij uidetur facere his uerbis.* Et quia per inſtigationẽ diaboli iterũ pullulabant; a die, qua nos iuſſit diuina clementia (quamquã immeriti exiſtimus) Apoſtoli vicẽ gerere; illico omnia hæc amputauimus. *Idem prohibetur pluribus uerbis in canonibus, qui ſexta ſynodo adſcribuntur. c. 62. Et multa in huiuſmodi ſuperſtitionem ſcribit Tertullianus in libro de idololatria, & alij graues auctores.*

β ¶ Vel aliquid plus noui facere propter nouum annũ.] *Hæc non ſunt in codice iſtius concilij Vaticano.*

quandoque tamen potius ſeruatur rigor quàm miſericordia, ſcilicet ubi non eſt ſpes correctionis, ut 23. q. 4. eſt iniuſta.

d ¶ Tenax.] Hæc eſt ratio, quare iudex poteſt augere onus legis, ſed illud nõ põt diminuere. ut ff. de re iu. ſi ſe nõ. §. ſi quis. ſimiliter generalia verba q̃ prĩceps ponit ĩ ſuis priuilegijs, tu nõ debes ſtricte, & tenaciter interpretari, ut extra de decim. ad audiẽtiã, & 16. q. 1. frater ex. de dorum dilecti.

NOn licet.] Hęc eſt 4. pars q. I qua reuertit ad q̃ntam q̃. & probat p 4. cap. q̃ non debemus ſeruare augu ria, nec alia ſupſtitioſa Ioan. de Fan. & iſta cap. nihil faciunt ad iſtam quęſtio. Lau.

CASVS. Ab iſto loco vſque ad finem cauſæ repetit. G. q̃dã c. q̃ ſuperſ põ termiſerat ſup diuinationibus & ſupſtitionibus quibuſdã in quibus omnibus Chriſtiani reprehẽduntur, qui ad inſtar paganorũ dies obſeruabãt, & annos, & alias multas ſupſtitiones, & iõ per vos legatis, quia in ſcholis legi nõ cõſueuerũt. Si aũt aliq̃ ex ſua diligẽtia caſus voluerit formare facile poterit, qa tales ſi clerici ſunt, deponãtur, & laici anathematizent. In illo c. nõ obſeruetis, ĩ c. ſeq. repetit q̃ dicta fuerãt ſ. e. q. §. nõ licet. & c. ſortes, & ẽt addit quæ dã alia, quæ facile p te videbis.] Pycta ciolas. i. breues ĩ chartula ſcriptos. [In grãdinarijs. q̃ grãdo poſſit mouerĩ p magicas artes. c ¶ Non licet.] Ab hoc loco vſque ad fine repetit q̃dam ca. q̃ omiſerat in 5. quęſt. in q bus omnibus reprehendũtur Chriſtiani, qui ad inſtar paganorũ dies obſeruant, & annos, & alias friuolas ſuperſtitiones.

Dies, & anni nõ ſunt obſeruandi.

Mã eſt prę ſumenda rigo

nere minorem pœnitentiam quam maiorem, quia ubi pater familias, i. Deus, benignus eſt ad miſer ndum, ſacerdos eius uicarius auſterus eſſe non debet.

a ¶ Melius eſt. Arg. q̃ iudex potius ſ robit miſericordiã quã rigorẽ. 50. d. ponderet. in fi. & dicit. non ſatis. 11. q. 3. nemo poſtorũ extra de ſortileg. cap. 42.

d ¶ Domos.] Cum hoc ſit ideo quia creditur aliquid ĩ luſus inde recipere.

e ¶ Si quis.] Hic recepit magiſter ea quæ tradidit obſ uationi in 5. q.

a ¶ Non

Digitized by Google

Item Augustinus.

¶ Infirmitatibus hominum incantantiones nihil remedij præstant. C. XV.

ADmoneāt sacerdotes fideles populos, ut nouerint magicas artes, incantationesq; quibuslibet infirmitatib.hominum nihil remedij posse conferre; nō animalibus languētibus, claudicātibusve, vel etiam moribundis quidquam mederi; non ligaturas α ossium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodesse; sed hæc esse laqueos, & insidias antiqui hostis: quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. Et si quis hæc β exercuerit; clericus degradetur, laicus anathematizetur.

In Turonensi 3. ca. 42. & in adiectis capit. c. 94. Poly. ibidem. Bur. l. 10. c. 40. Iuo p. 11. c. 65.

¶ *Caput hoc Burchardus, & Iuo citant ex dictis Augustini: apud quē similia reperiuntur in locis allatis supra ea. q. 5. nec mirum. Sed eadem omnino verba præter vltimam clausulam leguntur in cōcilio Turonensi 3. cap. 42. & in adiectis capitularibus, cap. 94.*

α ¶ Non ligaturas.] *Hinc usque ad ver.* prodesse. *sunt addita ex concilio, & capitularibus.*

β ¶ Et si quis hæc.] *Postrema hæc tota clausula non legitur in concilio, neque in capitularibus, sed apud Burchardum, & Iuonem.*

Item Augustinus.

¶ *In plerisque vetustis exemplaribus est tantum*, Item. *& in Polycarpo etiam refertur sine auctoris nomine.*

¶ Dies Aegyptiaci, & Ianuarij Calendæ non sunt obseruandæ. C. XVI.

NOn obseruetis dies, qui dicuntur Aegyptiaci; [a] aut Calendas Ianuarij: in quibus cantilenæ quædam, & comessationes, & ad inuicem dona donantur, quasi in principio anni, boni fati augurio, aut aliquos mēses, aut tempora, aut dies, & annos, aut lunæ, solisq; cursum: quia, qui has, & quascunque diuinationes, aut fata, auguria obseruat, aut attendit; aut consentit obseruantibus inutiliter & sine causa; magis ad sui damnationem, quàm ad salutem tendit: siue qui per quosdam numeros literarum, & Lunæ, & per Pythagoricam nocromantiam ęgrotantium vitam, vel mortem, vel prospera, vel aduersa futura inquirūt, siue qui attendunt somnialia scripta, & falso Danielis nomine intitulata, & sortes quę dicuntur sanctorum Apostolorum, & auguria auium, aut aliqua pro domo facienda, aut propter coniugia copulanda, aut in collectionibus herbarum carmina dicūt, aut pyctaciola pro quauis infirmitate scripta super homines, vel animalia ponunt, pręter symbolum, & orationem Dominicam, aut magicis falsitatibus in † grandinariis tempestatibus credunt. Qui autem talib. credunt, aut ad eorum domum euntes, aut suis domibus introducunt, vt interrogent; sciant se fidem Christianam, & baptismum pręuaricasse, & paganum, & apostatam, idest, retro abeuntem, & Dei inimicum, iram Dei grauiter in ęternum incurrisse: nisi ecclesiastica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur. Dicit enim Apostolus; [Siue manducatis, siue bibitis, siue aliquid aliud facitis, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, in quo viuimus, mouemur, & sumus.]

Poly. l. 6. tit. † al. &

1. Cor. 10. Act. 17.

De temporum quoque obseruationibus scribit Augustinus in Enchiridio, γ c. 79.

γ ¶ Enchiridio.] *Expuncta sunt uoces, quæ subsequebantur*, idest manuali libro. *ab sunt enim a uetustioribus.*

Beda Gal. 4. Iuo p. 15. c. 19. Pann. l. 8. c. 80.

¶ Graue peccatum est dies obseruare, vel menses, & annos. C. XVII.

QVis ęstimaret, quàm magnum peccatum sit dies obseruare, & mēses,

Digitized by Google

[a] Non obseruetis.] ¶ Aegyptiaci.] Quos Aegyptij inuenerunt, vt q aliquod opus dies tali ſchoaret, malū haberet exitum: tamen ex antiquitate ecclesia signat hos dies in calendarijs suis, ubi reprobantur 37. d. legimus.

Vidam autem.] CASVS. Gratianus primo tractauit de officijs clericorum. Secũdo de cauſis,& negotijs eorum. Tertio transfert ſe ad ſacramenta. Sed quia matrimonium ceteris ſacramentis eſt tempore antiquius & vſu communius: ideo de illo præmittit. Vnde uidendum eſt quid ſit matrimonium: vnde dicatur, quibus uerbis inſtituatur, quæ ſint eius impedimenta, quæ ut melius ubi pateant, videbis in ſumma huius cauſæ,& tractat. hic de illo impedimento, quod eſt notum. Annectit etiam de interdicto eccleſiæ,& de quibuſdã alijs quæ vt omnia plenius pateant, præmittit thema, duas inde eliciens quæſtiones.

a ¶ Quidam uotum caſtitatis.] Tractato de negotijs,& miniſterijs eccleſiaſticis, adiungit de ſacramentis primo de matrimonio. licet alia ſint digniora, & magis neceſſaria,& hoc ideo,cum matrimonium magnum ſit in Chriſto,& eccleſia ſacramẽtum,& tpe antiquius eſt, & vſu cõius. Antiquius,quia ante peccatum inſtitutũ eſt: cõius quia cũ ſacramenta oĩa ſint in eccleſia Dei, hoc tã apud gentes oẽs eſt: ſãctitas aũt eius nõ eſt niſi in mõte ſancto eius. i. vbi eccleſia ædificata eſt. Et q̃a de matrimonio ſæpe quæritur in iudicio, ideo aſſignando multiplicia eius impedimẽta tractatur de eo cõtinuat x. cauſis. Ad eius ergo euidẽtiam prælibandum eſt quid ſit matrimoniũ, & vnde dicatur, & vbi,& q̃n,& quibus verbis fuerit inſtitutum,& quæ ſunt cauſæ matrimonij, vel quæ & quot ſint eius bona, quę vel quot eis impedimenta. Quid ſit matrimonium, habet inf. c. q. 2. §. 1. vbi explicabimus ſingula poſita in deſcriptione. Dicitur autẽ matrimoniũ, quaſi matris munium, i. officium. Sed quare potius dicitur a matre, quã a patre, qui auctor ẽ generationis, vt diceret patrimoniũ? R. ſp. quia plura onera matrimonij ſubit, & tolerat mulier: eſt enim in conceptu grauida in partu dolorosa, in lactãdo laboriosa ext. de conuer. in fi. c. 2. Fuit aũt inſtitutũ in paradiſo. 32. q̃. 2. §. his ita & ante peccatũ. de pẽ. d. 1. §. Romanos ver. Adã cauſa ſobolis ꝓcreãdæ, vt repararet lapſus ang. lorũ. de cõſecr. diſt. 1. hi duo. Et fuit inſtitutũ his uerbis. Hoc nũc os, &c. Alij dicũt ꝙ alijs uerbis. s. his. Crescite, & multiplicamini. ſed credo, ꝙ illis uerbis uſus eſt Dñs tũ, ut præciperet carnalẽ cõmiſtionem: ſicut patet, ex eo ꝙ ẽt poſt diluuiũ eiſdẽ uerbis uſus eſt Dñs ad Noe, & filios eius tam pridem uxoratos. Fuit ẽt matrimoniũ ſecũdo inſtitutũ poſt peccatũ ad remediũ, ut uitaretur fornicatio. ut 32. q. 2. §. his ita. Cauſæ aũt matrimonij q̃dam sũt p quas cõtrahitur matrimoniũ, ut ſpõſalia & conſenſus. quædã ꝙ quas: & ex his q̃dã sũt principales, ut uitatio fornicationis. ſuſceptio ſobolis; Aliæ ſecundariæ, q̃ ſunt multæ ut pulchritudo

Matrimoniũ eſt antiquius & cõmunius alijs ſacris.

& annos,& tempora(ſicut obſeruant,qui certis diebus ſiue menſibus,ſiue annis volunt, & nolunt aliquid inchoare, eo quòd ſecundum vanas doctrinas hominum fauſta,vel infauſta exiſtiment tempora;)niſi huius mali magnitudinem ex timore Apoſtoli penſaremus;qui talibus ait: [Timeo,ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis. (*Item ſuper epiſtolam ad Galatas c.4.*) Intelligat a lector ad tantum periculum animæ pertinere ſuperſtitioſas temporum obſeruationes, vt huic loco ſubiecerit Apoſtolus;(Timeo vos,ne forte ſine cauſa laborauerim in vobis.) Quod cum tanta celebritate, atq; auctoritate per orbem terrarum in eccleſijs legatur;plena ſunt tamen conuenticula noſtra hominibus;qui tẽpora rerum agendarum a mathematicis accipiũt. Iam vero, ne aliquid inchoetur, aut ædificiorum, aut huiuſmodi quorumlibet operum diebus quos Aegyptiacos vocãt, ſæpe etiam nos monere non dubitant.

Gal.4.

Beda ibid. Iuo p.11.c.15.

a ¶ Intelligat] *B. Aug. explanans e verba Apoſtoli ad Gal.4.* Dies obſeruatis,& mẽſes,tempora, & annos: *ipſa tam ad gentiles quam ad Iudeos referri poſſe demõſtrat, tuncq; ſubiungit*: Ergo eligat lector,vtram volet ſententiam, dum modo intelligat ad tantum,&c.

Item Hieronymus.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant ex dictis Hieronymi,ſed Polycarpus auctorem non nominat.*

¶ Sine incantatione herbas,vel petras licet habere.

C. XVIII.

Poly.l.6 tit.19. Burc.l.10.c.50. Iuo p.11.c.75.

DAemonium ſuſtinenti licet petras, vel herbas habere ſine incantatione.

CAVSA XXVII.

Vidam votum caſtitatis a habẽs deſponſauit ſibi vxorem: illa priori cõditioni renũciãs, tranſtulit ſe ad alium,& nupſit illi: ille, cui prius deſponſata fuerat, repetit eam.

1 *Hic primũ q̃ritur, an cõiugiũ poſſit eſſe inter voueẽtes.*

2 *Secundo, an liceat ſponſæ a ſpõſo recedere, & alij nubere.*

Matrimoniũ unde dicit.

Matrimonij ubi & per q̃ uerba fuit inſtitutum.

Matrimonij contrahendi cauſæ multiplices.

fœmine diuitiæ,amicitiæ, amicorum copia,pacis refor matio . Bona matrimonij sunt tria,fides,proles,sacramentũ,ꝙ.ca.q.2.omne . Impedimẽta matrimonij sunt 16.s.votum,ordo, habitus. dispar cultus,error ꝑsonæ, error cõditionis, cognatio, ligatio, publicæ honestatis iustitia , enormitas delicti , ipossibilitas eundi,tẽpus feriarum,,interdictum ecclesiæ,coactio, ætas, furor. Io. Verumtã q̃dam ex his impediut contrahendũ sed nõ cõtractum dirimũt, vt infra dicetur. Impedimenta prædicta in his versibus sunt collecta.

Votũ,cõditio,violentia spiritualis.

Proximitas , error dissimilisque fides .

Culpa,dies vetitus honor, ordo, ligatio sanguis.

Quæ sit & affinis, quiq; cesse nequit .

Additur his ætas, habitum coniunge furori .

His interdictum subditur ecclesiæ .

Hæc (si canonico vis consentire rigori.)

Te de iure vetant iura subire thori.

Matrimonij impedimenta.

Habitus impedit,sed non dirimit.extra qui cle. vel vo. consuluit B. contra. quia nec impedit secundum eum. similiter ætas impedit matrimonium & furor carens intervallo 32.q.7.neque.

QVod vouentes .] Hæc qõ diuiditur in duas partes, in quarum prima probat magister ꝑ 14.auctoritates sanctorum patrum,quod vouentes solenniter non possunt contrahere, & si contraxerint , non tenet matrimonium & debent puniri.Secunda ibi. [Augustinus.] Io.de Fan.

CASVS . Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur an teneat matrimonium a vouente contractum , & ꝙ non teneat, probat vsque ad §. [his omnibus auctoritatibus.] postea probat contrarium , vsque ad vltimũ. §.quam contrarietatem bene soluit sup. 27.dist. §.vlt. & intellige prima c. de voto solenni . alia de simplici. Alij dicunt prima cap. intelliguntur de voto de præsenti,alia de futuro.

a ¶ Quod vouentes.] Hic intitulatur quæstio prima, qua quæritur an teneat matrimonium a vouente contractum.& ꝙ non teneat, probatur usque ad §.his omnibus auctoritatibus , postea allegat in contrariũ usq; ad §.vlt.& hanc contrarietatem soluit satis bene. ſ.27. dist.§. vlt.ꝙ videlicet prima c. intelligũtur de voto solemni,alia de simplici arg.extra qui cler.vel no. meminimus.ſ.ea.c.1.ubi dicitur,& vestе laicali sub testimonio episcopi.H.dicit, ꝙ non refert an sit simplex votũ an solẽne:quia utrunq; dirimit matrimoniũ solẽnitates.n.ipse nõ sũt de substãtia voti.Sed hoc refert an sit de præsenti cũ solennitate,siue sine illa,ut vouco continentiam , hoc impedit & dirimit sic intelliguntur hæc cap.prima usque ad cap. nuptiarum an sit de futuro,quod improprie dicitur votum,ideſt, quædam promissio de futuro voto emittendo, ut si dico,ego ꝓmitto,ꝙ vouebo continentiam post annum mortua uxore mea,uel promitto,ꝙ intrabo,religionẽ,uel consimile. hoc impedit.sed non dirimit.ut cap.nuptiarum.& c.sequentibus.alij dñt, quod nullum votum dirimit:quia qua ratione dirimeret votũ solenne,& simplex,cũ idẽ sit in substãtia.solennitates.n.non sunt de substantia: sed ipsa cõstitutio ecclesiæ dirimit, si post votũ solẽniter factũ si contrahatur. Ego dico,quod nullum votum est solenne nisi cum quis devouet se religioni alicui , uel alijs duobus modis in sequenti cap. unde si totam tota ecclesia diceret quis hæc verba, voueo cõtinentiã, si contraheret,teneret, matrimonium. Quæ est.n.ratio quare constitutio ecclesiæ magis debeat spectare ad illa vota,quæ solenniter fiunt, quam ad priuata,dummodo possit ecclesiæ constare siue per testes , siue per con-

Matrimoniũ a vouẽte cõtractũ , utrũ teneat.

Votũ an impediat,& dirimat matrimonium.

Votum solẽne quod dicimus esse.

QVAESTIO I.

QVod vouentes a matrimonia contrahere non possunt:multis auctoritatibus probatur.

In concilio namque Carthaginensi 4. c. vlt. Statutum inuenitur de uiduis , quæ professam † continentiam prauaricatæ sunt.

† al.professa.

¶ Excommunicentur viduæ,quę religioso habitu abiecto nuptias elegerint. C. I.

SIcut bonum est castitatis præmium;ita & maiori obseruãtia,& præceptione custodiendum est,vt si quę viduæ b quantũlibet ad huc in minoribus annis c positæ, per confessionem propriam alicuius , ꝙ votum fecerit? quam cito.n. constat ecclesiæ per confessionem , uel p testes di notorium:& sic deberet ecclesia dirimere matrimonium post illud votum contractum.Io.Tu breuiter dicas , ꝙ professio tacita uel expressa alicuius religionis impedit contractũ,& contrahendum. ext.de regu.uidua.& 27.d.quod interrogasti,& extra de reg.cõsulti.& cap.statuimus & præcedenti cap.quæ ea.& expresse hoc dicunt, quod cum aliquis dicit,deuoueo me huic religioni,ibi possessio cõtinentiæ tacita intelligitur,& religionis expressa.Ordo similiter impedit,si est sacer.nam ibi intelligitur tacita continentia facta cum solennitate,& ex constitutione ecclesiæ: & ita semper conditio tacita uel expressa, uel constitutio ecclesiæ solennizat votum. Sic mihi Bar.Brix.uidetur dicendum, extra qui cle.uel nouen. c.rursus.

Professio religionis impedit matrimonium.

ADDITIO. De hoc etiam no .22.dist. quidam ext.qui cler.uel no. rursus quod per Innoc.extra de reg.porrectum & no.de uo.per tuas, & in c.proxi.&c.

SIcut bonum.] CASVS . Hoc cap. diuiditur in duas partes. In prima dicitur,ꝙ votum castitatis est magnum , & ideo magna debet obseruantia custodiri . In secunda parte pœna imponitur transgressoribus , qui & damnationem habebunt,& a communione aliorum separabuntur , nam si uxor , quæ frangit fidem marito est punienda, multo magis quę non seruat fidem Christo . In tertia parte dicitur , quod si aliqua Deo deuota fuerit p uim oppressa , & delectatione libidinis postea habitare cum raptore consenserit, pœna superius dicta tenebitur.Secunda pars incipit ibi, [Vt si quæ.] Tertia ibi, [Quæ etsi .]

Bure.l.8.c.39. Iuo p.7.c.58.& 147.

b ¶ Vt si quæ uiduæ.]Licet de illis specificet,de omnibus intelligi debet.

c ¶ In minoribus annis.] Videlicet xxv. anno,uel xij. uel xiv. Et dñr minores annis multipliciter quantum ad discretionem usq; ad xvij.C.de iure deli. si infanti. Item quantum ad matrimonium usq; ad duodecimum in fœmina , in uiro usque ad decimumquartum annũ. Item quantum ad factionem testamenti usque ad xiiij. annum in masculo,in fœmina usq; ad xij. ff.quia testa. fa.poss.qua ætate in prin.2.q.6. §.diffinitiua.Itẽ quantum ad restitutionem usq; ad xxv.annum ff.de mi.l. 1. hic autem uocat minores qui sunt infra xv.ann.nã aliter pater posset eos reuocare si essent inf.xij.uel xiiij. an.ut 20.q.2.c.1. & 2. Sed quare non restituitur puella infra xxv.ann.ut habitum quem susscepit,possit deponere,sicut in alijs contractibus? Respon.quia non est tęsa,quia ei nubit quo meliorem nõ põt inuenire, iuxta illud

Minores annis dicũtur multis modis.

illud Agnetis, illi ſum deſponſata cui angeli ſeruiunt &c. & minor non reſtituitur niſi cum læditur. ff. de minoribus, §. ſciendum.

a ¶ Immatura. ideſt non matura. nam uiduæ ante annum xl. non uelantur, vt 20. qō. 1. ſanctimoniales, vel duæ

& immatura α [a] ætate a viro relictæ ſe deuouerint Domino, & uelle laicali abiecta, ſub teſtimonio [b] epiſcopi & eccleſiæ in religioſo habitu [c] apparuerint [d] poſtea vero ad nuptias ſæculares tranſierunt ſecundum Apoſtoli damnationem habebunt: quia fidem caſtitatis, quam Domino vouerunt, irritam facere aut̄æ † ſunt. Tales ergo perſonæ a Chriſtianorum communione ſequeſtrentur neque conuiuio β cum Chriſtianis communicent. Nam [1] ſi adulteræ γ coniuges reatu ſunt viris ſuis obnoxiæ; quanto magis viduæ, quæ religioſitatem mutauerunt: crimine adulterij notabuntur, ſi deuotionem, quam Deo ſponte, non coactæ [e] obtulerunt, libidinoſa corruperint voluptate, & ad ſecundas nuptias tranſitum fecerint? Quæ etſi violentia irruente ab aliquo oppreſſæ † fuerint, ac poſtea [f] delectatione libidinis permanere in coniugio raptori, vel violento viro conſenſerint; damnationi ſuperius comprehenſæ teneantur † obnoxiæ. De talibus ait Apoſtolus: [Cum luxuriatæ fuerint, nubere uolunt, habētes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

2. Tim. 5.
† al. miſſa.
† al. præcepta.
† al. tenebuntur. 2. Tim.

α ¶ Immatura.] *In variis conciliorum editionibus, & duobus Vaticanis codicibus, & Sorienſi regio legitur*, matura. *Iuo habet*, in matura.

β ¶ Neque conuiuio.] *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis Gratiani exemplaribus expunctis verbis illis*, donec ad bonum, quod cœperant reuertantur: *quæ ex capite ſequenti videntur huc fuiſſe translata. In conciliorum autem impreſſis, & manuſcriptis codicib. legitur*. Tales ergo perſonæ ſine Chriſtianorum communione maneant, quæ etiā nec in conuiuio cum Chriſtianis cōmunicent.

γ ¶ Adulteræ.] *Sic eſt emendatum ex memoratis conciliorum exemplaribus. Nam antea legebatur*. Nam ſi adulterij cōiuges reæ ſunt, ſi ſuis obnoxiæ uiris non fuerint, quanto, &c.

Item ex epiſtola Gregorij miſſa ad Bonifacium.

¶ *Sic etiam citant ceteri collectores. Habetur autem & etiam paulo copioſius in capitularibus adiectis, c. 215.*

dicit coram epiſcopo uel abbate uel abbatiſſa, uel coram tribus uel duobus teſtibus, ego deuoueo me huic religioni. Hoc enim aliud eſt. & aliud cū dico, ego uouco continentiam, deuotus enim religionem non eſſet contrahere ita q̄ matrimoniam teneret, nec mirum, cum etiā cōtractu matrimonium religio diſſolnat. ex de cōuerſ. coniug. ex publico. ſed in loco cōuenticulæ, locus non enim uotū dirimat. vnde ſi coram tota eccleſia diceret, loco cōuenticulæ, per hoc non ſolennizatur uotū: niſi uelis dicere q̄ tale uotū non dirimit, ſed conſtituto eccleſiæ ſuper uoto facto. Nam ſi uotum diriment. quare potius uxorem quam aliud, i. e. ho. leret ex ſua natura? & ita dirimeret uotū implerent, quod Aug. non ſuſtinet. ca. nupturā. Dic ergo votum nunquam ſolennizari, niſi tribus modis prædictis, & ita exactis q̄ hic dicit. Ie. Tu dicas, vt ſupradixi in glo. illa, hic intitulatur. circa fin. ver. ſui breuiter. in ſumma quæſtio. Barth. Br. x.

Vouere religionem, & uouere continentiā differunt.

c ¶ Habitu.] Arg. q̄ ita tenetur voto qui publice in religionis habitu apparuerit: ac ſi publice habitum ſuſceperit, ex de reg. vidua, & inf. eod. uidua.

Habitus eſt triplex.

d ¶ Apparuerint.] Ita q̄ aliquandiu in eccleſia interalias fleterit. ſ. per triduum. extra de reg. & tranſe. ad religio. ad noſtrā. Vel diſtingue qd triplex eſt habitus, ſcilicet profeſſionis, qui totū habet annexum, & dirimit

1 De hoc no. inf. ca. c. 3. & ſup. 20. q. 1. c. 2.

e ¶ Non coactæ. Tunc enim ſecus eſſet. ext. quod metcau. perlatum.

f ¶ Poſtea.] Argumen. quòd non excuſat uis præcedens ſi poſtea ſequitur conſenſus 1. quæſt. 34. q. 1. cum per bellicam, & extra de eo qui dux. in matr. ſignificauit.

duæ dictiones ſunt in ætate matura thoro, iuxta illud. Iam matura thoris plenis adoleuerat annis virginitas.

b ¶ Sub teſtimonio.] Nam ita ſolennizatur uotum (vt dicunt quidam) cum ſcilicet, accepit veſtem ab epiſcopo, ut hic, uel de manu presbyterorum, vel miniſtri. 20. q. 1. vidua. Quod credo, dum tamen omittat uotum. Nam alias veſtes tantum accipiendo non obligatur ſolenniter, ſed ſimpliciter extra qui cle. uel uo. conſuluit. vbi etiam habes, quòd ſolennizatur votum in manu abbatis uel abbatiſſæ. Item ſolennizatur ſi per ſeipſam recipiat habitum, & incipiat cum aliis cantare in eccleſia. infra eod. vidua. Et not. quòd uotum continentiæ ſolennizatur tribus modis tantum. Sacri ordinis ſuſceptione. 28. diſtinct. diaconi. Secundo dum accipit veſtem ſacram a quocumque: dum tamen poſt ſuſceptionem incipiat cohabitare, cum aliis monachis & monialibus in eccleſia, infra eod. vidua. Tertio cum ita

Votum continētię tribus modis ſolennizatur.

matrimonium: de quo hic loquitur. Conuerſionis, qui ſimiliter votum habet annexum, ſed non dirimat matrimonium, de quo loquitur extra qui cle. uel uo. conſuluit extra de reg. ſuper eo. Habitus probationis, qui nec impedit nec dirimit matrimonium: de quo loquitur extra de renun. ex tranſmiſſa. de reg. ſtatuimus in fine. Firme ergo teneas, q̄ nunquam ſolus habitus ſolennizat uotum, extra de regu. perfectum. & extra qui cle. uel vo. cōſuluit. nec obſtat 27. d. quod interrogaſti. & ext. de reg. uidua, quia ſolus hābitus (vt dixi ſupra) non facit monachum, uel non ſolennizat uotum.

Habitus ſolus nō ſolennizat votū. 1. Ar. 1. q. 1. conſtat. ff. de re milit. nō omnis. §. qui captus. Arc.

Viduas.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima dicitur, ꝙ uiduæ, quæ uiduitatis uotum dereliquerunt, damnari debent, & a communione aliorũ expelli. In secunda parte dicitur, ꝙ virgines, quæ virginitatis uotum dimittunt, agere pœnitentiam de hoc debeant, & a cœtu bonum seruari: nã ti contractus, qui fiunt cũ hominibus seruandi sunt: multo fortius pactus, qui initur cum Deo debet seruari. In 3. parte dicit si virgines, quæ sic peccant, graiter puniunt: multo fortius viduæ puniri debent: cũ iam sint virorum libidine faciatæ. Et quod puniri debeant, probat tribus auctoritatib. Greg. S. Apostoli, Moysi, & prophetæ, & una rõne. Secunda pars incipit ibi, De virginibus.] Tertia ibi, [Si virgines.] Hæc uerba sunt Inno. Si uirgines.] Verba sunt Greg.] Apostataucerunt.] idest, retrorsum abierunt. Sic q. cap. patet.

Sol. ibi. loquit de virgine illa quæ uelum cõsecrationis accepit, quæ si præuaricata fit, plus peccat quam vidua. hic loquitur de ea, quæ non accepit uelum consecrationis, unde videtur minus peccare quæ non accepit uelum consecrationis, uel quandam respectu magis uidetur unde peccare, quam uidua.

¶De viduis, & virginibus, quæ a religionis proposito discedunt. C. II.

Viduas à proposito discedentes viduitatis, super quibus nos consulere voluit dilectio tua, frater charissime, credo te nosse a Sancto Paulo, & a multis sanctis patribus, nisi conuertantur, olim esse damnatas. Quas & nos Apostolica auctoritate damnandas, & a communione fidelium, atque a liminibus ecclesiæ arcendas fore censemus, vsquequo obediant episcopis suis, & ad bonum quod ceperunt, inuitæ, aut uoluntariæ reuertantur. ¶De virginibus autem non velatis, si denauerint, à sanctæ memoriæ prædecessore nostro Papa Innocentio taliter decretum habemus: Hæ vero [a], quę necdum sacro velamine [b] tectę, tamen in proposito uirginalis sempor se simulauerunt [c] permanere; licet velatæ non fuerint, si nupserint, aliquanto [d] tempore his agenda pœnitẽtia est: quia sponsio earum a Domino tenebatur. Si enim inter homines solent bonæ fidei contractus [e] nulla ratione dissolui, quanto magis [f] illa pollicitatio, quam cum Deo pepigit, solui sine uindicta non poterit? &c. ¶Si virgines nondum uelatæ taliter pœnitentia publica puniuntur, & a cœtu fidelium vsque ad satisfactionem excluduntur, quanto magis viduæ, quæ perfectioris ætatis, & maturioris sapientiæ, atque consilij exsistunt, virorumq; consortio [g] multoties viæ sunt [h], & habitum religionis assumpserunt, & demum apostatauerunt, atque ad priorem vomitum sunt reuersæ, a nobis, & ab omnibus fidelibus a liminibus ecclesiæ, a cœtu fidelium vsque ad satisfactionem sunt eliminãdæ, & carceribus tradendæ, qualiter iuxta Apostolum Paulum tradentes huiusmodi hominẽ satanæ, vt spiritus eius saluus sit in die Domini? De talibus enim, & Dominus per Moysem loquitur, dicens: [Auferte malum de medio uestri. (De quibus, & per prophetam ait:] Lætabitur [i] iustus, cum uiderit uindictam; manus suas lauabit in sanguine peccatoris [k]) De talibus namque & eorum similibus, atque eisdem consentientibus dicitur: (Quia non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.) rei sunt.

Sent. 4. d. 38. Ans. l. 11. c. 177. Burc. l. 8. c. 45. Iuo p. 7. c. 63. Pann. l. 3. c. 3 04.

1. Tim. 5.

in fi. ea. He uero.

1. Cor. 5.

Deut. 13. Ifai. 57.

Rom 1.

Item ex decreto Gelasij Papæ ad Sicilienſ. epiſcopos miſſo, c. 9.

Pœna publica nõ est uiolatorib. uoti simplicis imponenda.

Uoti simulatio non obligat.

a ¶Hæ uero.] Hanc literã intelligit Cardinalis deuoto simplici ꝙ illud, nõdum recepit, & illud, nõdum uelatæ; & illud, a Dño, q. d. non ab ecclesia, & illud aliquanto tpe. i. trib. ann. 27. d. si uir. sed nos intelligimus de uoto solenni: qa pœnitentia, de qua subditur, nõ imponitur pro uiolatione simplicis uoti. arg. 27. d. si uir. Itẽ inutiliter argumentaretur Greg. de talib. uirginib. ad uiduas solẽni uoto obligatas. Vñ intelligas illud, nec dum sacro velamine tectę, & velatæ, nõ de uelo cõsecrationis, sed de velo professionis, ꝙ velũ consecrationis non dabatur ante xxv. ann. xo. qui. placuit.

b ¶Velamine.] Extra de reg. ut clerici.

c ¶Simulauerunt. Arg. ꝙ non simulatio sicut ipsa professio obligat quenquam, ut c. proxi. negs. & distin. 27. quod interrogasti.

d ¶Aliquanto.] x. ann. inf. ea. dẽ uotam. secundum nos Io. tñ dixit, aliquanto, quia arbitrarium est huius pœnitentię ipsi, licet ordinarie dixerim esse decem annos.

e ¶Contractus.] Hic large sumitur hęc appellatio, ut etiam comprehendat contractus stricti iuris: quia in nullo deitus intercedere debet. C. de præscri. a uel xxv. ann. l. si fraude.

f ¶Quanto magis.] inf. eod. q. c. hæ uero, contra in fi. dua, quia a maiori bono cadit.

g ¶Consortio.] Arg. de pœ. dist. 5. cõsideret. in fi. ubi dr. Timeat dicta experimento quod monuit uirgo.

h ¶Viæ sunt.] Dicit Hie. Cibo do in uirgin. duz maiorẽ patitur famem. dũ dulcia esse putant quod nesciunt.

i ¶Lætabitur.] Non de ultione dicta, quam uidet, sed quia non est in illa, & quia nouit communia consimilia.

k ¶Manus suas lauabit in sang. peccatoris.] i. in pœna. id est, ꝙ pœnam quam uidet: quia cum iustus punitur, sapientes sic assurgunt. ut 23. q. 5. uides. & exemplis eruditur quis ad bene faciendum, & ad uitandum erudiẽdo. de pœn. dist. 2. cuius unde dicitur.

Cõtinent in difficilior uirginibus quã uiduis. Pœna sapientiorẽ efficat.

Fœlix quem faciunt aliena pericula cautum.

¶ De

Vtrum diuerſa ſortitur uocabula.

a NEque viduæ.] ¶ Propoſito.]id eſt,voto.Nota qđ uotum ſecundum diuerſos ſtatus diuerſa ſortitur vocabula.primo.n.eſt cum quis in origine diſponit aliquid boni facere . & tunc dicitur deliberatio, ut 17.q.1. c.qui bona, & hoc infringere uenale eſt . Quandoque pro-

¶ *Bruchardus , & Iuo parte 7.c.64. citant item vt Gratianus; ſed rurſus Iuo eadem perte,c.144. ex Gelaſio ad Cæſarium , c.4. Extat autem in epiſtola Symmachi ad Cæſarium,c.4.eumque citat Polycarpus .*

¶Tranſire non poſſunt viduæ,& virgines poſt religionis propoſitum ad nuptias. C. III.

Poly.l.4.tit.35. Burc.l.8. c.46. Iuo p.7.c.64.& 144. Pann.l.3.c.203.

NEque viduas ad nuptias tranſire patimur,quæ in religioſo propoſito [a] diuturna [b] obſeruatione permanſerunt.Similiter virgines nubere prohibemus,quas annis plurimis in monaſterijs ætatem peregiſſe contigerit.

Item Cyprianus ad Pomponium de virginibus.

¶Ex quolibet ſenſu corporis mulier corrumpi poteſt. C. IIII.

NEc aliqua putet ſe poſſe hac excuſatione defendi, qp inſpici,& probari poſſit,an virgo ſit;cum, & manus obſtetricum [c], & oculi ſæpe fallantur [d] : & ſi incorrupta inuẽta fuerit virgo ea parte , qua mulier poteſt eſſe: potuerit tamen ex alia corporis parte peccaſſe, qua corrumpi poteſt,& tamen inſpici non poteſt. Certe ipſe concubitus [e], ipſe complexus,ipſa confabulatio,& oſculatio,& cõiacentium duorum turpis , & ſęda dormitio, quantum dedecoris,& criminis confiteatur [f] ? Si ſuperueniens maritus ſponſam ſuam iacentem cum altero videat;nonne indignatur, & fremit, & per zeli dolorem † fortaſſis [g] & gladium in manum ſumit ? Quid Chriſtus Dominus , & Iudex noſter , cum virginem ſuam ſibi dicatam , & ſanctitati ſuæ deſtinatam , iacere cum altero cernit [h],quam indignatur , & iraſcitur ? & quas pœnas incertis eiuſmodi coniunctionibus comminatur? Cujus vt gladium ſpiritalem , & venturum iudicij diem vnuſquiſque fratrum poſſit euadere , omni conſilio prouidere,& laborare debemus.

† *al.fiuerem.*

Item in eadem epiſtola.

1 Ideſt. grauius q̃ primum peccatũ , ſm Huqui dicit: finaliter cancellatis opinionibus & his q̃ dñr hic bñ dicendũ eſt , quod cũ quis uouet uel promittit ſe monachũ fieri,uel aliud ſi eſt ſanæ mẽtis, & diſcretæ indiſſolubiliter tenetur ad hoc ext. li.6. de reg. qui poſt uotum . Arch.

procedit,& proponit idem ſe firmiter facturum:& dicit propoſitũ 17.q.1.c.2.& q.2.nos nouimus.huius fractio uenale eſt ſm quoſdam . ſed graue eſt 1.hæc matrimonium contrahendum impediunt,ſed non dirimunt iam contractum:ſi uero accedat obligatio,dicitur uotum;cuius fractio mortale peccatum eſt , & impedit matrimonium contrahendum, & dirimit iam contractum,ſi ſolenne fuerit.27.d.6.vlt.

a ¶ Diuturna.] Maxime.nam , & idem eſſet ſi per momentum,ar.inf.c.viduas,nec ideo minus vẽditio tenet, qp &c.C. de contrah.emp. non idcirco. Vel poteſt hoc intelligi quando non expreſſe ſe religioni obligauerunt: quo caſu exigitur , qp per aliquod tempus fuerit in monaſterio cum alijs,quod tempus potius eſt ad arbitrium boni viri referendum,quam aliter determinandum.ar. ext.de do. Apoſtolicæ ff.de itr.delib.l.1.ff.de ſolu qp dicimus. Vel dic hoc tempus trium dierum eſſe.ex.de reg. ad noſtram licet quidam illud intẽlligant de illectis. ut 20.q.3. conſtituit.

b NEc aliqua.]CASVS. Hoc c.diuiditur in duas partes. In prima dicitur,quòd quædam erant ſanctimoniales,quæ cum uiris iacentes ſe corrumpi nõ permittebãt

& hoc in ſuam excuſationem allegabant , contra quarum excuſationem loquitur hic Cyprianus, eas grauiter reprehendens : quia in aſpectu talis membri oculus ſæpe fallitur.& præterea ſi membrum illud ſit incorruptum, anima tñ poteſt eſſe corrupta : vnde delinquere videntur.nam ſi ſpõſus uidens ſponſam ſuã in amplexibus alterius iraſcit:multo fortius Chriſtus de ſua ſpõſa hoc faciẽte iraſcit & dedignatur. In ſecunda parte dicitur , qđ ſi tales uoluerint pœnitere,& inueniant integræ , recipi debẽt in ſuo ſtatu;q̃ ſi poſtea cũ ſupradictis uiris familiaritatẽ hñe uideantur, ejiciantur : nec poſtea recipiantur de facili. & ſi aliqua talium fuerit inuenta corrupta,poſt pœnitentiã redire poterit ad eccleſiã . quæ ſi de cętero peccauerit, amodo non recipietur: ne ſcilicet p̃ beat cæteris exemplum ruinæ.Secunda pars incipit ibi , [Qđ ſi.] Exomologeſi, id.eſt,cõfeſſione ſua facta. Sequẽs c.patet.

Probatio per obſtetrices facta erit inualida.

c ¶ Obſtetricum.] arg.p̃ illam probationẽ,quę fit per obſtetrices , qp nulla ſit nulida: ſed tñ p̃ adulterium.p̃.ea.c.bene recipit. & arg. ex.de proba. ꝓpoſuiſti & dicit ſex eam admittendam,dum tamẽ puræ mulieres ſint.ff.de uen.inſpi. l.1.argu. contra. Cqñ tutor , uel curator eſſe deſi. l. in

Teſtimonij uiſus qñque fallitur. Interiora dignoſcunt p exteriora.

d ¶ Fallaptur .] arg. contra teſtimonium viſus : ſæpius tñ non fallitur: & ideo admittitur teſtimonium de uiſu . nam ad ea quæ frequenter fiunt , iura adaptantur , &c. ff. de legi. nam ad ea.

e ¶ Concubitus.] hic enim eſt vnus caſus. quo per exteriora interior voluntas dignoſcitur,per cõfabulationem enim,& amplexus, & huiuſmodi deprehenditur fuiſſe corrupta.ſi.3 r. q.2.c.7. ſup.50.d.ſi qs præpoſtera.34.q.1.non ſatis,diſtinct.50.ſi quis diaconus, & 32.quæſt.5. nec ſolo.

f ¶ Confiteatur .] Quia ex eis præſumitur adulterium 32.q.1.dixit C.de adult.quamuis.

g ¶ Fortaſſis .] De facto : quia non licet viro interficere adulterum,ff.de adult.marito. niſi poſt denunciationẽ.

h ¶ Cum altero cernit.] Propter talem ſuſpicionem potuit eam accuſare,vt 32.q.1.dixit Dominus.

Peccatū iteratū est grauius puniendum.

n ¶ Vod si pœnitentiam.] Iterum, ideſt, ſæpe. ff. de den. vel uti. §. hæc vox iterum, alias, interim.

b ¶ Accepta.] Præmiſſa tamen pœnitentia.

c ¶ Reuerſę.] Arg. per reiterationem peccati aggrauari pœnã: & peccata iterata grauius eſſe punienda. ar. 15. q. vltima. hi qui.

d ¶ Domo.] arg. ex hoc loco præſumi cõtra aliquem, arg. 13. q. 2. d ſſimus.

e ¶ Tecto.] tectum hic appellat quemlibet locum priuatũ, 35. q. 6. ab iſto.

f ¶ Facile.] no. q̃ ſi aliqs monachus uel monacha ſemel deliquit, nõ ideo ſtatim debet abijci. ſed ſi ſecundo peccat, difficilius dẽt reconciliari. ſi tertio, tunc detruditur in aliud monaſterium, ut inf. e. pernenit. ſed ſi clericus aliquis peccauit, ſtatim prima uice põt expelli, ut 48. d. quoniam multa.

1 Al. perfectam. Pœnitentia ſolennis an poſſit agi p ſanctimoniales.

g ¶ Plenam.] i. publicam 1. Ex hoc uoluunt quidã, q̃ ſancti monialis poſſit agere ſolennem pœnitẽtiam, nec impeditur conſecratio quod eſt contra illud quod de clerico dictũ eſt ſup. diſtin. 50. c. his uero. Vel, plenam, ideſt, x. annorum, inf. e. deuotam.

h ¶ Exomologeſi.] i. confeſſione facti ſui ſed dic, ideſt, pœnitẽtia uel ſatisfactione: pars enim hic ponitur pro toto, ſecundum ſynecdochen. confeſſio. n. eſt pars pœnitentiæ, & maxima de pœnit. diſt. 1. quem pœnitet.

2 Et põt dici excõmunicatus. ſi ſi fuerit contumax. ad hoc 22. q. 1. c. alt. uel dic q̃ ad tps ſeparatur a cõmone quia eccleſiã eſſ. nd. ſic 36. d. tanta. ar. 21. q. 2. placuit in fi. & q. 3. c. fin. fin. de. de Fini. Religioſa uelis põt i domo accipi.

3 Vide q̃ nota. 5. ea. c. 1. in gl. nã ita

i ¶ Si quis epiſcopus.] ¶ Deponatur.] vt 30. q. 1. ſi quis ſacerdos.

k ¶ Excommunicetur, hoc de conſuetudine canonum 2 nam ſecundum leges aliter inf. 36. q. 2. ſiquis non dicam.

DE viduis.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ ſi vidux, vel puellæ in domibus proprijs habitum religionis aſſumant ſolẽniter uouendo: ſi poſtea nubunt, debent ſuſpendi a communione ſacramentorum cum ſuis prælatoribus ſuis donec pœniteant: q̃ ſi neglexerint uſque ad ſatisfactionem ſint anathematizati.

l ¶ Puellis.] i. virginibus: alias videtur contra. 20. q. 1. illud. Vel intellige de doli capacibus ſecundum H. etiã ante 12. ann. ubi. de non doli capacibus.

m ¶ Proprijs.] poteſt ergo aliqua in domo propria accipere veſtem religioſam arg. 33. q. 5. q̃ Deo inf. e. mulieres 3. & 20. q. 1. vidua. & ext. qui cle. uel uo. inſinuãte. nec tamen monialis erit. ſi nulli monaſterio ſe tradat hoc ergo intelligo de profeſſa: vel ut dixi, ex ſolo habitu non præiudicatur ei. arg. extra qui cle. uel vo. cõ ſuluit. Si aũt habitũ ſuſceperit, & deuouet ſe religioni in qua non licet habere proprium: videtur quidquid habet deuolui ſuccedentib. ei ab inteſtato ar. C. de epiſ. & cle. ſi qs presbyter. dẽt tñ neceſſaria ab hæredib. ſuſcipe-

& in no. ſeq. & inf. e. q. 2. multorum.

¶ De eodem. C. V.

QVòd ſi pœnitẽtiã [a] huius illiciti concubitus ſui egerint, & a ſe inuicẽ receſſerint, inſpiciantur iterum virgines ab obſtetricibus diligenter: & ſi virgines inuẽtæ fuerint: accepta [b] cõmunione ad eccleſiam admittantur: hac tñ interminatione, vt ſi ad eoſdẽ maſculos poſtmodum reuerſæ [c] fuerint, aut ſi cum eiſdem in vna domo, [d] & ſub eodem tecto [e] ſimul habitauerint: grauiore cenſura eijciantur nec in eccleſiam poſtmodũ facile [f] recipiantur. Si autem de eis aliquæ corruptæ fuerint, & deprehenſæ; agant pœnitẽtiam plenam: [g] quia quæ hoc crimẽ admiſit, nõ mariti, ſed Chriſti adultera eſt: & ideo æſtimato iuſto tempore, poſtea exomologeſi [h] facta ad eccleſiam redeat. Quòd ſi obſtinate perſeuerant, nec ſe ab inuicem ſeparant: ſciant ſe cum hac ſua impudica obſtinatione nunquam a nobis admitti in eccleſiam poſſe; ne exemplum ceteris ad ruinam delictis ſuis facere inciẽt nec putent ſibi vitæ, aut ſalutis conſtare rationem, ſi epiſcopis, & ſacerdotibus obtemperare noluerint.

a ¶ Iterum.] *In codicib. Cypriani impreſſis, & octo manuſcriptis quæ Romæ ad operum ipſius emendationem collata fuerunt, legitur*, interim: *quæ varietas notatur etiam in gloſſa.*

Item ex ſexta ſynodo in Trullo, c. 4.

¶ Clericus deponatur, laicus excommunicetur, qui cũ ſanctimoniali mœchatus fuerit. C. VI.

1 SI quis epiſcopus, presbyter, diaconus, aut ſubdiaconus aut lector, aut pſalmiſta, aut oſtiarius cũ muliere ſanctificata Deo mœchatus fuerit, deponatur: [i] quia ſponſam Chriſti corrupit: ſi vero laicus excommunicetur.

Item ex concilio Toletano 4. *c.* 8.

¶ *In conciliis Toletanis non eſt inuentum. Eſt autem lib.* 7. *capitular. c.* 338.

¶ Viduæ, & puellæ, quæ poſt religionis habitum nubũt, a communione ſuſpendantur. C. VII.

Cap. l. 7. c. 338. Burch. l. 5. c. 41. Iuo p. 7. c. 66.

DE viduis, & puellis, [l] quæ habitũ religionis in do-

4 Scilicet, ſi aliqua ſolennitas obſeruatur, alias non ut not. I. c. nuptiarum.

a ¶ Pro

mibus proprijs [a] tam à parentibus, quàm per ſe mutauerunt, ſi poſtea contra inſtituta patrum, uel præcepta canonum coniugia crediderint copulãda; tamdiu vtrę̃q; † habeantur a communione ſuſpenſæ, † quouſque, quod illicite perpetrauerunt, emendent. Quod ſi emendare neglexerint: à communione, & omnium Chriſtianorum conuiuio, perpetuo [b] ſint ſequeſtratæ.

† al. vtrique.
‡ al. ſuſpende.

Item ex concilio Martini Papæ.

¶ *Abeſt caput hoc à nõnullis Gratiani exẽplaribus, Burchardus & Iuo citãt ex cõcilio Mogũtino, c. 7. Habetur ĩ cõcilio Triburiẽſi, c. 25. In hoc aũt capite, & duobus ſequẽtibus citãtur decreta Gelaſii, ut sũt in codice canonũ.*

¶ De eodem. C. VIII.

Anſ. l. 7. c. 200. Eurc. l. 8. c. 30. Iuo p. 7. c. 55. Pann. l. 8. c. 197.

VIduas autem valere pontificum nullus attenter: prout ſtatutum eſt in decretis Gelaſij Papæ cap. xiij. [a] quod nec auctoritas diuina, nec canonum forma præſtituit, Quod ſi propria fuerit voluntate continentiam profeſſa; in eiuſdem Gelaſij capitulo xxj. legitur, eius intentio pro ſe reddat rationem Deo: quia ſicut ſecundum Apoſtolum, ſi ſe continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur; ſic ſecum habita deliberatione promiſſam ~~fidem~~ pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Nos [β] autem auctoritate patrum ſuffulti in hoc ſancto concilio ſancimus, & libere iudicamus, ſi ſponte velamen, quamuis non conſecratum, ſibi impoſuerit, & in eccleſia inter uelatas Deo oblationem obtulerit, uelit nolit ſanctimoniæ habitum ulterius habere debet: licet ſacramento confirmare uelit, eo tenore, & ratione ſibi velamen impoſuiſſe, ut iterum poſſet deponere.

1. Cor. 7.

[a] ¶ Capitulo xiij.] *Sic eſt in codice canonũ: in epiſtola vero eiuſdem prima epiſcopis per Lucaniam, eſt, c. 15. ſicut paulo poſt, quod eſt in c. 21. in eodẽ codice in epi. eſt, c. 23.*

[β] ¶ Nos autem.] *In cõcilio Triburienſi legitur.* Qua auctoritate paternę ſuffulti ſententiæ in hoc ſacro conuẽtu ſancimus, &c. *Hæc uero eadem de uidua, quæ ſibi ſponte velamen non conſecratum impoſuit, habentur in Decretalib. c. vidua, tit. de reg. Quod in codicibus impreſſis citatur ex concilio Arelatenſi. In prima autem collectione, & uetuſtis codicibus Gregoriana ex Aurelianenſi.*

Et in conc. Turonico. c. 21.

Item ex decretis Innocentij Papæ, c. 20. in codice canonum, & epiſt. 2. ad Victricium. c. 13.

ſup. ea. uiduas. §. hæc uero.

¶ De his, quæ votum uirginitatis habentes nubunt, necdum ſacro velamine tectæ. C. IX.

Poly. l. 4. tit. 35. Burc. l. 8. c. 12. Iuo p. 7. c. 18.

HAe uero, quæ necdum ſacro velamine tectę, [c] tamen propoſito virginali ſemper ſe permanere ſimulauerunt, licet velatæ non fuerint, ſi forte nupſerint; his agenda [γ] aliquanto [d] tempore pœnitentia eſt: qa ſpõſio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines ſolet bonę fidei cõtractus nulla ratione diſſolui, quãto magis iſta pollicitatio, quam cũ Deo pepigit, ſolui ſine uindicta non debet? † Nam ſi Apoſtolus illas, quę à propoſito uiduitatis diſceſſerant, dixit habere condemnationẽ, quia primam fidem irritam fecerunt: quanto magis uirgines, quæ pactionis † ſuæ fidem minime ſeruauerunt.

† al. pactę. 1. Tim. 5.
† al priuis pactionis fidem.

[γ] ¶ His agenda.] *Sic eſt emendatum ex codice canonum, epiſtola, & concilio Turonico: & ſic legitur ſup. ea. c. uiduas. Hoc enim loco etiam in manuſcriptis erat,* ad agendam aliquanto tempore pœnitentiam ſit liberum.

[a] ¶ Propriis.] Ideſt q̃ fuerunt propriæ: licet enim in ſua domo fecerint profeſſionem, etiã ſolẽne votum, extra de cõuer. cõiug. ex parte 2. & ex. qui cler. vel vo. inſinuante.

[b] ¶ Perpetuo.] vſq; quo emendauerint. ut ext. de conſt. ex literis. in fi.

HAe uero. CASVS. Dicit in hoc capitulo q̃ ſi virgines poſt uotũ nubant, & ſi nondũ velatæ ſint: tamẽ debẽt pœnitere ad tẽpus. Nam ſi homini fides eſt ſeruanda, multo fortius Deo, cui promiſerunt, fides eſt ſeruanda. Et ſi vidua, q̃ poſt votum continẽtiæ nubat, dan natur: multo fortius virgo debet damnari, quæ fidẽ Deo frãgit. [Velatę non ſunt.] velo conſecrationis.

[c] ¶ Tectæ.] quæ nõdum ſunt cõſecratę. [d] ¶ Aliquanto.] ſ. c. viduas cõtra. Solvt ibi, Vel melius ĩ dicto 1 Apoſtoli dĩ de viduis, quæ non erant velatæ, ſed tamen profeſſæ continentiam quę minus peccãt quam virgines velatæ. ibi Gre. de utriſque velatis.

1 Et uere melius ſm H. cuius fuit hæc ſnia quę ſequitur etiã L.

Quæ

QVæ Christo.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod si virgo post votum nubat, non admittitur ad pœnitentiam, nisi toto animo virum respuat, ut ei velut mortuus reputetur: nam si promissio est hominibus obseruanda, multo fortius Deo, & si hoc obseruandum est in illa, quæ viuo viro suo secundo adhæsit, multo fortius hoc dēt obseruari in illa, quæ nupsit sponso immortali.

a ¶ Ad pœnitentiā.] contra 26. q. 6. agnouimus, q̄ peccator in quacumq; hora, &c. Sed exponit Hu. ad pniam. i. ad fructum pœnitentiæ, i. ad Eucharistiam, licet enim hic pœnitear, nunquam tñ viuente adultero recipietur ad communionem. ad instar secularis adulteri. inf. 32. q. 7. fidelis.

b ¶ Nec ei agendæ pœnitentiæ. i. recipiendi fructus pœnitentiæ.

c ¶ Licentia. aut illis viuentib. caste uiuere cœperit inf. ea. deuoti. & c. de filia.

d ¶ Nisi unus. i. legitimus. s. maritus quē reliquerat, nisi in necessitate mortus, per capitulū qđ est 32. q. 7. fidelis.

e ¶ Defunctus. quo ad literam, & iste intellectus euidenter ostēditur ī. ea. de filia. Magister aliter exponit. ī. ea. §. ult. sic recessit quo ad eā defunct⁹: q̄a nō reciperetur ad pœnitentiā§, nisi prius ab eo speraret. uel aliter, nisi unus. i. adulter, sed fm hanc expositionem nulli existēti in aliquo peccato danda est pœnitētia de alio, & ita Grat. est sibi contrarius, i. de pœniten. dist. 5. §. ult. Item contra ext. de pœ. & remiss. quod quidā extr. de sent. excō. cum non ab homine. §. in articulo, tñ ductus fuit ad hoc per cap. inf. ead. deuotam. & 15. q. ult. hi qui. Vel dic, ad pœnitētiam fructuosam: quia non valet ad uitam æternā pœnitentia de uno peccato, cum quis remanet in alio. Magister intellexit hoc cap. de excommunicato: tamen bene est iniungenda pœnitentia existentibus in mortali, & etiam adhuc peccare uolentibus, ut extra de pœnit. & rem. quod quidam. de pœn. dist. 3. si quis autem. & dist. 5. fallax.

IMpudicas.] CASVS: Quidam monachi cum quibusdam monialibus publice contrahebant, uel cum eis publice in fornicatione morabantur. Et ideo statuit concilium Triburien. vt tales in ergastulis detrudātur, vt possit tantum facinus pœnitentia digna purgari: quibus in fine viaticum ex misericordia concedetur. Seq. c. patet. [Libere,] idest, publice.

f ¶ Filios.] Qui erunt serui ecclesię. 15. q. ult. cum multæ. Sed quid si monialis suscepit sobolem ex clerico uel monacho: cui ecclesiæ applicabitur, utrique. n. facta est iniuria: Videtur q̄ monasterio matris: ita sequitur partus matris conditionem. 32. q. 4. liberi. Ideo quod utrique si utrique sit facta iniuria. maxime ī hoc in duplici monasterio contingeret. 18. q. 2. in nullo.

g ¶ Cœtu.] i. cōgregatione fratrū uel monialium. q̄ si retruderetur in carcerē. 2 in suo monasterio tamen dicitur esse. sic non est contra inf. ea. si quis rapuerit. uel illud cū propriū monasteriū redarguit de nimia negligētia.

a ¶ Pe-

Item ex decreto eiusdem, cap. 19. in codice canonum, in epist. autem ad Victricium, c. 12.

¶ Non sunt admittendæ ad pœnitentiam virgines sacrę, si publice postea nupserint. C. X.

QVæ Christo spiritaliter nubunt, *α* & a sacerdote velantur, si publice postea *β* nupserint, non eas admittendas esse ad pœnitentiā [a] agendam, nisi hi, quibus se iunxerant, a mundo recesserint. Si enim de omnibus hæc ratio custoditur, vt quæcunque viuente viro alteri nupserit, adultera habeatur, nec ei agendæ pœnitentiæ [b] licentia [c] concedatur, nisi vnus [d] de eis fuerit defunctus: [e] quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortali se sponso coniunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigrauit?

α ¶ Nubunt.] *In antiqua editione conciliorum, & epistolarum, & codice canonū impresso legitur,* nupserint *sed in duob. ipsius manuscriptis,* nubunt: *post q̄ uerbū in oībus sequitur,* & a sacerdote velantur, *ideoq; sunt addita.*

β ¶ Si publice postea.] *In epistolis olim Coloniæ, ac Lutetiæ impressis legitur,* si postea nupserint, vel publice, vel occulte corruptæ fuerint. *In editione conciliorū Coloniensi duobus, & tribus tomis,* si postea nupserint, publice, vel occulte corruptæ fuerint. *In postrema autem quatuor tomorum,* si postea vel publice nupserint, vel seclanculo corruperint.

Item ex concilio Triburiensi, c. 6.

¶ *Caput hoc habetur in epistola prima Syricij, & in codice canonum est, c. 15. inter decreta ipsius: quem etiam citant Burchardus, & Anselmus. Pars tamen aliqua huius capitis est in c. si quis sacro. inf. eadem, quod quidem habetur in concilio Triburiensi, quod extat.*

¶ Ab ecclesia eliminandæ, & in ergastulis retrudendæ sunt monachorum, vel monacharum impudicæ personæ. C. XI.

IMpudicas, detestabilesque personas monachorū, atque monacharum, quæ abiecto proposito sanctitatis illicita, atq; sacrilega contagione se miscuerūt, & in abruptū *α* conscientiæ desperatione perductæ; de illicitis complexibus libere filios [f] procreauerint ra monasteriorum cœtu, [g] ecclesiarumque conuentibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tātū

Poly. l. 4. tit. 34. Ans. l. 7. c. 188. Burc. l. 8. c. 29.

Sent. 4. dist. 38. Poly. ibid. & l. 6. tit. 20. Burc. l. 8. c. 13. Iuo p. 7. c. 17.

In concil. Turonico ibid.

1 Subaud. & iō melius intelligitur hoc ca. de morte corporali ad literam secūdum Hug.

Pœnitentia unius peccati non prodest ad salutem. in altero existenti.

Filius monialis ex monacho genit⁹ cui monasterio applicabitur.

2 Idest in alio monasterio quam in proprio.

Digitized by Google

Purgatorij duo sunt ignes.

facinus lamentatione continua deflentes purificatorio possit igne pœnitudinis [a] decoqui; ut eis uel ad mortem solius [b] misericordiæ [c] intuitu per communionis gratiam possit subueniri.

a ¶ Abruptum.] *Sic est emendatum ex multis editionibus epistolarum Syricij, & codice canonū. Antea enim legebatur*, in arbitrium conscientię propria desperatione.

Item ex eodem.

¶ *Hoc est xvi. caput concilij Chalcedonensis ex uersione Dionysij: cuius pars citatur infra c. sacro.*

¶ Monachus, & uirgo Domino consecrata, si nupserint, excommunicentur. C. XII.

Poly. ibid. Burc. l. 8. c. 30.

VIrginem, quæ se Deo cōsecrauerit, similiter & monachum decernimus non licere nuptialia iura cōtrahere. Quòd si hoc inuenti fuerint perpetrantes; excommunicentur. Confitētibus [d] autem decernimus, vt habeat auctoritatem [e] eiusdem loci episcopus misericordiam, humanitatemque largiri.

Item ex eodem.

¶ *Caput hoc à Burchardo, & Iuone Paschali tribuitur.*

¶ Dum uiuunt lamentis pœnitentiæ se afficient, qui sanctimonialibus scienter copulantur. C. XIII.

Burc. l. 8. c. 31. Iuo p. 7. c. 50.

HI ergo, qui sanctimonialibus scientes [f] matrimonio ad iniuriam Christi copulati sunt; iuxta censuram zeli Christiani separentur, & nunquam [g] eis cōcedatur coniugali [h] vinculo religari; sed in pœnitentiæ lamētis se uehementer, dum uiuunt, afficiant. [i]

Item ex eodem.

¶ *Caput hoc in epist. 1. Gelasii est nu. 22. & in codice canonum inter ipsius Decreta c. 20. Refertur quoque in capitularib. l. 1. c. 106. & in Polycarpo. Gelasii nomine.*

¶ A sacra communione priuentur, qui sacris virginibus se sociant. C. XIIII.

Poly. l. 6. tit. 20. Burc. l. 8. c. 32. Iuo p. 7. c. 51.

VIrginib. sacris se quosdam temere sociare cognouimus, & post dicatū Deo propositū incesta [k] fæ-

---

a ¶ Pœnitudinis.] i. pœnę in purgatorio. & ignis iste excedit omnem pœnam huius vitæ, de pœ. dist. ult. ca. ult. in fin. Et sunt duo ignes purgatorij, unus in futuro, alter in hoc sæculo, ut pœnitentia.

b ¶ Solius. jun. cad. virginibus. & c. si quis contra. sup. dist.

quennium, secundum nos planum est, qui dicimus qđ eps dispensare potest ubicūque non prohibetur. arg. ex quo conditor canonū sibi dispensationem nō reseruauit. intelligitur alij cōcessisse. extra de sent. excommu. nuper. Vel quod dr hic de misericordia, intellige circa pœnitentiā imponendā: & planū est. vnde in bigamis nō pōt quo ad ordinē. de hoc hic nō agit, siue sint uere bigami, siue interpretatiue. extra de big. nuper.

HI ergo qui sanctimonialib.] CASVS. Dicit in hoc c. qđ qui scientes cōtrahunt cum monialib. separari dēnt ab eis: & nūquā debēt cōtrahere, sed semper debēt pœnitere. Sequētia. duo c. plana sunt: & casum facile per te formare poteris.

f ¶ Scientes.] quia si ignorarēt, filij cēnt legitimi quantum ad ignorantem, ut not. 14. quæst. 2. c. 2.

g ¶ Et nunquam.] hoc enim unum est crimen est quod impedit & nō dirimit matrimonium, s. incestus. Item raptus, ut 36. q. 2. si autē. Vxoricidium. 33. q. 2. admonere. Itē si quis extraxerit vel leuauerit filium suum à sacro fonte, & c. 30. q. 1. de eo. & in c. dictū ē, ut sic posset separari ab uxore sua. Hi casus & alij si lesparēt in his uersib.

Incestus, raptꝰ, & natus fonte leuatus,
Mors q̄ sacerdotis: & mors propria mulieris.
Vel si solemnem pœnam geris, aut monialem ducis.
Te prohibent hæc coniugium celebrare.
Si tamen istud agas; nequeunt te dissociare.

Cōsa quædā mīimoniū impediunt sed non dirimunt.

ADDITIO. De hac materia not. 33. q. 1. §. de pœnitentibus. ext. de pœ. c. 2. ibi uideas.

h ¶ Cōiugali.] argu. qđ de cætero non possunt nubere qui sanctimonialib. copulantur, ut hic dicitur, in odiū criminis. si tamen contrahant, tenet.

Nubere de cætero non pōt sāctimonialib. copulati.

i ¶ Afficiant.] hoc fm canones, nam fm leges ultione gladij debent ferri, ut 36. q. 2. si quis non dicam.

k VIrginibus.] ¶ Incesta.] no. quod dicit incesta sacrilega. nam accedens ad monialem, incestum committit: quia sponsa Dei est, qui est pater noster. 12. quæst. 2. qui abstinuerit, & incestus committitur cum affini sicut cum cōsanguinea. 35. q. 3. de incestis. Et adulterium committit, qui sponsam alterius corrumpit. Itē sacrilegium: quia est res sacra. Sed quæri solet an iste accedēs, ad monialem cōmittat tria peccata, an vnū? Martinus dicit qđ vnū solū: licet fortiā diuersa noīa. Nos dicimus nō esse dubiū qn tria peccata cōmittat quo ad

Monialē corrumpens triplex peccatū committit.

accu-

Digitized by Google

accuſationē:nō aūt in ueritate plura ſunt quo ad actus accuſat onis arg.23.q.5.relegentes,ſed quo ad pœnitētiam unum tm̄,ſed adulterium hoc maiori pœna purgādum eſt, q̄ ſi non eſſet inceſtuoſum, ut 32. q.7.§.ſunt enim.& ita dicit lex, gp ſi quis puniri debet propter adulteriū,plus debet puniri ſi illud inceſtuoſum ſit.ff.de q̄ſtio. ſi quis viduā. Hoc ergo itellige ſicut illud extra de teſti.ſicut.quia pœnitentia ibi & pro adulterio & pro periurio imponitur.

uersionis nihil aliud eſt, quam ipſa conuerſio.

d ¶ Permanere.] tamen ſola ſuſceptio ueli nō ſolennizat uotum,niſi ſequatur profeſſio,ut extra de conuerſ. coniug.ex parte.

e ¶ Iterum.] id eſt,ſicut fecit in lapſu primi parentis.

dera,ſacrilegaque miſcere. Quos protinus æquum eſt à ſacra communione detrudi,& niſi per publicam, probatamque pœnitentiam omnino non recipi.Sed tamen bis viaticum de ſæculo tranſeuntibus, ſi digne † pœnituerint,non negetur. † al.ſi tamen.

Item Gregorius.

¶ *De hac eadem re videtur ſcripta epiſtola Marciniano epiſcopo,lib.8.regeſti.epiſt.9. Caput tamen hoc uel ex alia epiſt. eſt acceptum; uel in eo multa ſunt immutata.*

¶ In monaſterio reuocetur,ac recludatur,quę à fornicatione recedere noluerit. C. XV.

Monachum pluries exeũtem tenetur abbas pluries recipere.

PEruenit ad nos,quòd quidā uir nequiſſimus diabolico inſtinctu de monaſterio [a] ſuaſerit exire quandā Deo ſacratam,atque à quodā viro,vnde exierat,ſi reuocata; rurſusq; eā mulierem uir ille nequiſſimus iniqua ſuaſione de monaſterio eijciens,apud ſe retineat impudicè. Volumus autem ut epiſcopatus tui auctoritate in monaſterio reuocetur,atque recludatur.

a ¶ Peruenit.] ¶ De monaſterio.] pbaī ex hoc capitulo, qd licet pluries monachus & monacha exierint de monaſterio:abbas compellendus eſt eum, vel eam pluries recipere,ut ſup.e.nec aliqua.& 16.quæſt.1. quidā monachi.& ſ.e.& quia.licet clericus ſtatim deponi poſſit, qui deliquit, vt 48.diſt.quoniam multa.

Item ex concilio Aurelianenſi, c.3.

¶ Non eſt uiduis fas poſt ſuſceptum uelamen à ſacro propoſito diſcedere. C. XVI.

Burch.l.8.c.35. Iuo p.7.c.54. Pann.l.3.c.191.

1 VIduas, quæ ſpontanea volũtate ab altari [b] cõuerſionis ſacræ uelamen [c] ſuſcipiũt;decreuit ſancta ſynodus in eodem propoſito permanere. [d] Non enim fas eſſe decernimus,poſtquam ſe Domino ſemel ſub velo conſecrauerint, iterum [e] eis concedi Spiritui ſancto mentiri.

VIduas,quæ.] CASVS. Dicit hic, quòd ſi vidua ſpōte ab altari uelum cōuerſionis accipit,debet in eo propoſito ꝑpetuo remanere: nec debet poſtea nubere ne Spiritui ſancto mentiatur.

b ¶ Ab altari;virgo, & non uidua: ideo velat̄ ab epiſcopo, uel ſacerdote: quia uirgo typū gerit eccleſiæ in hac deſpōſatione;quę pura & virgo uni nupſit uito,id eſt Chriſto:& in ſignū huius rei velat̄ à uicario Chriſti,uel ſacerdote: qa à Chriſto recipit in coniugum, in cuius perſona dictum eſt: Annulo ſuo ſubarrhauit me Dñs, ſed vidua nō gerit ī tali caſu typū eccleſiæ ſicut uirgo : cum non ſit integra mẽte & corpore:unde non ſic cōiungitur Chriſto, ut rep̄ſentet coniunctionem eius & eccleſiæ. Vel ideo non velatur à ſacerdote,quia ſacerdos prohibetur ſecūdis nuptijs intereſſe,& ſuper ſecundo nubẽtes fundere benedictionem. Non enim quæ ſecundo nubit,benedicitur, extra de ſecun.nupt.cap. 1.Sed uidua quaſi ſecundo nubit. quia primo homini, poſtea Chriſto, & ideo quaſi celebranti ſecundas nuptias ei non porrigitur velum à ſacerdote: ſed ipſa accipit deſuper altare. Contrarium videtur innui 20.quæſt. 1.uidua. ſed ibi de veſte tãtum loquitur,uel de uelo [1] profeſſionis,nō conuerſionis, vel à presbytero poteſt uelari, ſed non ab epiſcopo,ut 20.q.1.de uotis.in fine.B.

Virgo uelata repreſentat eccleſiam.

Nubens ſecundo non benedicitur.

1 Iſtud, uel vſque ad ſequẽs uel,nō ponunt Hu. & L. & credo quod non bene ponatur.Arch.

e ¶ Velamen.] id eſt, profeſſionem. Nam uelum conſecrationis nihil aliud eſt, quam ipſa conuerſio.

d ¶ Permanere.] tamen ſola ſuſceptio ueli nō ſolennizat uotum,niſi ſequatur profeſſio,ut extra de conuerſ. coniug.ex parte.

e ¶ Iterum.] id eſt, ſicut fecit in lapſu primi parentis.

Conc.Trib.23. Burch.l.8.c.38. Iuo p.7.c.57.

11 SI quis ſacro velamine conſecratã in coniugiũ duxerit,& poſt dicatum Deo propoſitũ inceſta fœdera, ſacrilegaque miſcuerit: ut in cõſtitutis Gelaſij Papæ capitulo uigeſimo † [f] legitur:protinus eſt ęquũ eos à ſacra cõmunione detrudi,& niſi per publicã,probatamq; pœnitentiam omnino nõ recipi.Si tñ pœnituerint,trã-

† In cod.ce canonum, ſed in concil. to.2. habetur c. 22.

& dicas hoc aduerbium,iterum,reſpicere primam prꝫuaricationem,ī.de conſecrat.diſt.4.quętis.& eſt ſimile aduerbium,96.diſt.cum ad uerum.nam ibi dicit,rurſus in infernum.

SI quis.] CASVS.Dicitur in hoc c. gp ſi quis cum ſacra virgine in luxuriam fecerit prꝫuaricatus, coniugium contrahendo cum ea: ſecundū Gelaſium debent tales à cõmunione reparari:nec recipi debẽt,niſi poſt pœnitentiam,& concilium Chalcedonenſe idem dicit: & Syricius Papa ſtatuit tales in ergaſtuhis ad agẽdam pœnitentiam detrudendos : & ideo ſtatuit concilium Aurelian.& uerbo Domini,& auctoritate canonica,vt tales ſeparentur, & ſacramento adſtringantur, ne deœtero ſub eodem tecto habitent.

f ¶ Capitulo uigeſimo.] quod non habemus.

a ¶ Chul-

Digitized by Google

a ¶ Chalcedonenſi.] inf.ea.q.ca.ſi qua virgo.35.q.6.ab iſto.ſup.ead.quod ſi.

b ¶ Et iuramento.] Nunquid erit idem de omnibus clericis cum accipiunt de fornicatione, uel de adulterio pœnitentiam? a Non, ne labantur in periurio, ut extra de

ſeuntibus de ſæculo viaticum non negetur. In Calcedonenſi [a] concilio, c.xvi. Hoc perpetrantes excommunicentur: confitentibus autem auctoritate epiſcopi miſericordia largiatur.] Item in epiſtola Syricij Papæ, c.6.

¶ Velatæ, & Deo conſecratę, ſi abiecto propoſito ſanctitatis clanculo ſacrilega ſe contagione miſcuerint, & illicitis cōplexibus publice, & libere filios procreauerint, has impudicas deteſtabileſq; perſonas a monaſteriorum coetu, eccleſiarumq; conuentibus eliminandas eſſe iudicatum eſt: quatenus retruſæ ergaſtulis tantum facinus continua lamentatione defleant. Vnde & verbo Domini, & canonica auctoritate in hac ſancta ſynodo præcipimus, ut omnino ſeparentur, & iuramento [b] colligentur, ut vlterius non ſub vno cohabitent tecto.

Item Gregorius Vitaliano Sipontino epiſcopo, libro 7. indict. 1 epiſt. 9.

¶ Ad habitum redire cogatur, & recludatur in monaſterio quæ religioſam veſtem abiecit. C. XVIII.

SI cuſtos religioſi habitus, † aut eſſe noſſes epiſcopus, filiā glorioſæ memoriæ Tulliani magiſtri militię, te illic [c] poſito, nec proiectis religioſis ueſtibus ad ſęcularem reuerti habitum, nec ad nos licuiſſet peruerſam epiſtolam [d] deſtinare. Sed quia nimia [e] deſidia, [f] ac torpore deprimeris: in tuo dedecore res ad pręſens illicita impune cōmiſſa eſt. Nam ſi, vt prefati ſumus, ſolicitus extitiſſes; prius ad nos [g] vltio mulieris prauiſſimę, quām culpa debuit peruenire. Quia ergo tantum habes, tantumque es negligens, vt niſi canonicam in te fueris coercitionem expertus, in alijs deſtrictionem, † & diſciplinam neſcias cuſtodire, qualiter debeas eſſe ſolicitus, congruo tibi, ſi Domino placuerit, tempore demōſtrabimus. ¶ Pręſentia igitur ſcripta ſuſcipiens, euigila, excitatus ſaltē exeque re, quod prędes vſque nunc ignauia diſtulisti. Inſtantię ergo tuę ſit prædictam mulierem vnā cum Sergio defenſore noſtro comprehendere, & ſtatim nō ſolum ad male contemptum habitum ſine excuſatione [h] aliqua reuocare [i] ſed etiam in monaſterio, vbi omnino diſtricte valeat cuſtodiri, detrudere: & ita omnē circa illam ſolicitudinem exhibere, vt quam ſit nefarium quod commiſit, ex tua poſſit diſtrictione cognoſcere. ¶ Qua in re, ſi quis (quod non credimus) laicorum † aliquo tibi ingenio tenuerit obſiſtendum; à ſacratiſſimę [k] eum communionis participatione ſuſpendere, † [l] nobiſque renuntiare feſtina; vt quantum ſit execrabile quod prędumpſerit, poſt-

Rurc.l.8.c.49. Iuo p.7.c.67.

† *al. habiens fuiſſes.*

† *al. diſciplina. diſtinctionem.*

† *al. clericorum, vel.*
† *al ſuſpende.*

de cohabi. cleri. clericos autem. Ioan. Vel hic loquitur cum publice contrahunt matrimonium: ibi de occultis. 30.d. de his uero. & c. ſacerdotes. B.

SI cuſtos religioſi.] CASVS. Hoc capitulum diuiditur in quatuor partes. In prima parte dicitur, quod filia Tulliani exuit de monaſterio, & poſt votum alij d. faceſtitu. ſpol. literas. Ioan.

K ¶ A ſacratiſſimæ.] argum. extra de officio delegati, ſuper eo.

l ¶ Suſpendere.] Nam qui aliorum defendit errorem damnabilis eſt magis, quam ille, qui facit argu. 33.q.3. qui aliorum.

a ¶ Qua-

c ¶ Nimia.] ſup.2.q.7. ſicut 2. & 18.q.2. abbates.

d ¶ Epiſtolam.] quia forte petebat a Papa ut liceret ſibi eſſe in ſæculo.

e ¶ Deſidia.] Quæ in prælato caſum induxit die poſitionis, ut 81.d.dictum.

Deſidia nimia in prælato caſum inducit depoſitionis.

f ¶ Ad nos.] ita dicit lex, q ad principem deferenda eſt vindicta, non crimina, vt C. de officio præfe. præt. l.3. in fine.

g ¶ Excuſatione.] intellige friuola.

i ¶ Reuocare.] & eſt ſimile 2.q.1. ſicut, & ext. de offi. del. ex parte nam ſi velit dicere, quod vi intruſa fuerit, audietur, ut ext. quod metus cauſa perlatum. reſtituetur tamē monaſterio: pro quo p̄ſumit ſi ipſa ſua auctoritate egreſſa eſt. Sed quid ſi contraxerit? idem dico, ar. extra de eo. q duxit in matrim. ea ſignificauit. Vbi autem vir peteret vxorē, & ipſa cōſanguinitatem obijcit; quid iuris ſit habemus ext. de

Error aliorū non eſt defendendus.

Digitized by Google

quam consideratione propria non aduertit, emendationis qualitate [a] cognoscat. ¶In his autem omnibus ita te cautum stude, vigilantemq; ostendere: vt culpam tuã nõ geminare neglectus, sed aliquantisper insuper valeat solicitudo minuere.

Idem Sergio defensori, lib. 7. indict. 1. epist. 10.

¶Districtæ custodiæ tradatur, qui a religionis proposito ad sæcularem habitum redijt. C. XIX.

SI homo esses,[b] aut aliquam discretionẽ habuisses, ita regularis disciplinæ debuisses custos existere, ut ea, q̃ illicite committuntur, ante vindicta corrigeret, quàm ad nos eorũ nuntius peruenireț. Sed dum te facit nimia stultitia negligentem, non solum de illis offendimur, sed ét ad vlciscendam desidiam tuam nihilominus prouocamur. Omni ergo dilatione, omnique excusatione postpo sita filiam gloriosæ memoriæ Tulliani magistri militiæ, quæ proiectis, quas sponte assumpserat, religiosis vestibus, indumentis *se laicis deturpauit.* vna cum fratre, & *coepiscopo nostro* Vitaliano festina [c] comprehendere, atque ad religiosum rursus habitum reuocare, ac in monasterium mittere, vbi districte omnino valeat custodiri: nec eius custodiam aliquatenus releuari permittas, quousque [d] denuo nostra scripta susceperis. Nam si quolibet modo in hac re negligens, uel leuius extiteris; ita in te districtissime noueris vindicandum, vt quod ex te nescis, pœna possis referante † cognoscere: quia si vt diximus, intellectum hominis habuisses; hæc, quę modo facere præciperis, a † te debueramus etiam cum vltione ante facta cognoscere.

† *al. resecante:*

Item Augustinus de conflictu vitiorum, & virtutum, cap. 24.

¶Non tribuitur eis licentia nubendi, qui continentiam seruare decreuerunt, C. XX.

NVbendi licentia quibusdam tribuitur: illis videlicet, qui virginalem, vel uidualem castimoniã nequaquam professi sunt. Quibusdam autem non tribuitur illis videlicet, qui virgines, vel continentes esse decreuerunt. [e] Fornicatio [f] autem nulli impune conceditur.

Iuo p. 8. c. 72. Fann. l. 6. c. 4.

Item in libro de bono coniugij.

¶Peiores sunt adulteris, quæ continentiæ propositum violant. C. XXI.

MEliore proposito [g] lapsas, si nupserint, fœminas a castitate sanctiori, quę vouetur Deo, adulteris esse peiores [h] manifestum est.

† Adde hĩc dictionem, a hic accipi p per glo. si de pę. d. j. sicut primi. no. in l. 3. C. de act. empt.

[a] ¶Qualitate.] hinc elice expositionem illius quod dicitur 38. d. qui ea.

[b] SI homo esses.] arg. q̃ homo non est homo, qui ratione caret: sicut legitur de Nabuchodonosor 23. quęst. 5. §. hinc notandum.

Homo rõne carens non est homo.

[c] ¶Festina.] Arg. q̃ si prelatus per spiritualem gladium nõ potest obtinere, per principem sæculare obtineat, & illud suppleat p̃ materiale. 23. q. 5. principes.

Gladius materialis spiritualem adiuuare dẽt.

[d] ¶Quousque.] diligenter ergo attẽdendi sunt fines mandati, & custodiendi sunt 7. q. j. denique. ff. mandati, diligenter. Quid ergo si excõmunicauit ex delegatione iudex: nũquid potest absoluere? Videtur q̃ nõ, quia functus ex officio suo. ext. de off. deleg. in literis 1. Distingue, q̃ si Papa delegauit ei sententiam, excommunicationis, si excõicet, nõ absoluet. ad hoc extra de offi. deleg. ea. fi. nisi hoc exprimatur in literis. si autem delegatur ei aliqua causa, etiãsi propter contumaciã excommunicet aliquam partium, bene potest absoluere: nisi cũ intra certum tempus causa commissa est decidenda, & terminus ille est elapsus. Sed quid si in ultimo puncto termini sentẽtiam tulit, potest ne eam postea exequi? Sic arg. extr. de appell. dilecti. & c. pastoralis. extra de offic. deleg. quęrenti. ubi differt executio in id tempus, in quo non potest ferri sententia. nihil enim facit. nisi qd factum est declarat. ff. de test. heredes palam. L. sed forte cõtrariũ est uerũ. Io.

Iudex delegat⁹ an possit absoluere quem excõmunicauit.

[e] ¶Decreuerunt.] Firmiter proponendo, & uouendo: alias non, ut extra de uoto, & uoti redempt. literaturã.

[f] ¶Fornicatio.] sup. 88. d. fornicari arg. ff. de concubini. l. penult. B.

[g] MEliore proposito.] Hoc cap. intelligunt quidã de

2 De hoc no. ext. de mai. & obe. cum inferior. ibi vide, & 21. d. inferior. 7. q. 1. peruenit. in fi. Archid.

[a] NVbendi.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd ante uotum continentię assumptum licet nuptias contrahere post aũt votum nequaquam: fornicari vero nunquam licet. Sequentia quatuor c. plana sunt, & per te videbis [Humanitatem,] in pœnitentia. [Inter bigamos,] quia repelluntur a promotione, & testimonio, & accusatione clericorum sicut bigami: nec fœminæ tales inter virgines consecrabuntur: & ita est bigamus si primo Deo, & postea nubit homini.

[b] ¶Peiores.] non videtur uerũ quod hic dicit, scilicet de uoto solenni, 2 sed tu intelligas de simplici: prout patebit j. ea. nuptiarũ: ubi ponitur hoc c. Sed quomodo ergo istæ sunt peiores adulteris, cum istis minor pœnitentia imponitur, ut 27. d. si vir? Resp. ideo quia cadunt a maiori præmio. uel quia in Dominum specialius peccant: arg. 7. q. 1. sicut. 2

2 Pro istorũ sniã facit, qa Gra. inducit hoc inter alia vbi tractatur de uoto solenni, sed qd sequitur, verum est, sm L.

fran-

Digitized by Google

frangentem ſimplex uotum peiorem eſſe adultero: cũ adultero ſeptennii pœna debeatur: ſed frangẽs ſimplex uotum, triennij pœna puniatur, ut 27. diſt. ſi uir. Quis iam dubitat ſceleratius eſſe commiſſum, quod grauius eſt uindicatum, ut ſupra 24. q. 1. non afferamus. Solue tum eſt quo ad Deum, quàm actuaſis fornicatio: tamen quo ad eccleſiam minus punitur: quia minus ſcandalũ ſuſcitat q̃ adulterium, quod proximum moleſtat. nam ſæpius maius peccatum minus punit̃ propter minus ſcandalũ, & ſic fractores uoti, quia minus ſcandalizant eccleſiam q̃ adulteri, minus puniũtur, & propter fauorem matrimonij puniũ minus. & magis peccat. ſic ergo peiores ſũt adulteris quo ad culpã, nõ quo ad ueniam uel pœnam, uel forte iſtud dicẽ non, quia magis delinquunt, ſed quia a maiori bono cadũt. uel dicitur eſſe hoc maius peccatũ, quod in Deum ſpecialius committitur. argu. 17. q. 4. ſicut 2.

¶ Verba ipſa B. Aug. in libro de bono viduitatis, habentur infra ead. cap. nuptiarum, verſic. quapropter non poſſum. Apud Bedam vero ad cap. 7. 1. ad Corinth. locus Auguſtini, paulo aliter refertur.

Item ex concilio Chalcedonenſi, c. 16.

¶ Monachus, & virgo, qui ſe Deo dedicant, nuptijs iungi non poſſunt. C. XXII.

Ito p. 7. cap. 49.

SI qua virgo ſe dicauerit Deo, ſimiliter monachus, non licet eis, nuptijs iungi. Si vero inuenti fuerint hoc facientes, maneant excommunicati. Statuimus vero eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probauerit epiſcopus loci.

¶ Hic eſt idem canon, qui ſupra ead. c. virginem, allatus eſt. Sed illa eſt uerſio Dionyſii, hæc vero priſca, ex qua etiam ſunt duo ſequentia capitula.

Poly. l. 4. tit. 36.

Item ex eodem, c. 15.

¶ Diaconiſſa, quæ poſt ordinationem nubit, anathema ſit. C. XXIII.

DIaconiſſam [a] nõ debere ante annos quadraginta [b] ordinari [c] ſtatuimus; & hoc cum diligẽti probatione. Si vero ordinationem ſuſceperit, & quantocunque tempore obſeruauerit miniſterium, & poſtea ſe nuptijs tradiderit, iniuriam faciens gratiæ Dei; hæc anathema ſit cum eo qui in nuptijs illius conuenerit.

Item ex ſynodo Ancyrana, c. 18.

¶ Inter bigamos reputantur, qui virginitatem pollicitam præuaricantur. C. XXIIII.

Tuo p. 6. c. 351. † al. præuaricati.

QVotquot virginitatẽ pollicitam præuaricatæ † ſũt profeſſione contempta; inter bigamos, [d] ideſt, qui ad ſecundas nuptias tranſierunt, haberi debebunt. [e]

Et in Moguntino 3. cap. 28. & in Colon. 2. cap. 6.

Item ex concilio Eliberitano, cap. 13.

¶ Virginibus Deo dedicatis nec in fine danda eſt communio, ſi libidini ſeruierint. C. XXV.

VIrgines, quæ ſe Deo dedicauerũt, ſi pactũ perdiderint [a] virginitatis, atque eidem libidini ſeruierint,

a Diaconiſſam.] i. abbatiſſam.

b ¶ Ante annos quadraginta. 38. 20. q. 1. iuuẽculas contra. 27. diſt. placuit. 31. q. 1. quomodo. cõtra. Solutio. Exandi ſecundũ diuerſam cõſuetudinẽ diuerſarum eccleſiarum, C. de epiſc. & cler. nulla.

c ¶ Ordinari. Videt obuiare huic Ambr. qui præceſſit hoc cõcilium. Aut. n. ſuper illũ locum Apoſtoli in 1. epiſto. ad Timotheum. Mulieres ſimiliter oportet eſſe pudicas. Occaſione horum verborũ Cataphrygæ dicunt diaconiſſam debere ordinari: q̃ eſt cõtra auctoritatẽ. 15. q. 3. §. 2. in textu. Reſpõdeo, q̃ mulieres nõ recipiũt characterẽ impoſitione textu & conſtitutione eccleſiæ: unde nec officiũ ordinũ exercere poſſunt. 23. di. ſacratas, nec ordinatur hæc

Mulieres ordinari non poſſunt, nec characterem recipiunt.

rum eſt generaliter id eſſe maius peccatũ quod grauius punitur quoad eccleſiam: & iſtæ magis peccant, q̃ adulteræ: & maius eſt peccatum iſtarum, q̃ illarum: quia illæ ſpirituale coniugium violãt, illæ carnale: iſtæ offendũt Deum, illæ homines: & quanto maior eſt ille cui infertur iniuria, tanto maius peccatum committitur. 22. q. 1. nouet. Iſti diſtã propter bona cohærentia minus puniuntur, & propter fauorem matrimonij. Nam cum quis ardet in uxorem proximam uelut adulteram, tenetur adulter eſt. nam adulter eſt in propria uxore uehementior amator & ardentior, ut 32. q. 4. origo. tamen propter bona cõiugij minus punitur, ut 32. q. 2. quidquid. & q. 7. adulterij. Vel propter promptam uitij, q̃ grauius eſt, ut matricidium quàm uxoricidiũ minus punitur, & contra 33. q. 2. adulterer. &c. Iarorem, uel propter ſcandalum minus ſequitur minus ſcandalizat, quia minus uoluntas occidendi, vel adulterandi maius ſcandalum eſt quo ad Deum, quàm actuaſis fornicatio: tamen quo ad eccleſiam minus punitur: quia minus ſcandalũ ſuſcitat q̃ adulterium, quod proximum moleſtat. nam ſæpius maius peccatum minus punit̃ propter minus ſcandalũ, & ſic fractores uoti, quia minus ſcandalizant eccleſiam q̃ adulteri, minus puniũtur, & propter fauorem matrimonij puniũ minus. & magis peccat. ſic ergo peiores ſũt adulteris quo ad culpã, nõ quo ad ueniam uel pœnam, uel forte iſtud dicẽ non, quia magis delinquunt, ſed quia a maiori bono cadũt. uel dicitur eſſe hoc maius peccatũ, quod in Deum ſpecialius committitur. argu. 17. q. 4. ſicut 2.

Adulterium cum propria uxore q̃q; cõmittitur.

d QVotquot.] ¶ Inter bigamos.] Ergo nec epiſcopus cum talibus poteſt diſpenſare, extra de biga. nuper. ſed contra 1. cad. ſi qua uirgo.

e ¶ Debebunt.] Id eſt, repellentur à promotione & accuſatione ſicut bigami: nec fœmine inter uirgines conſecrabuntur. Et eſt argumentum propter ſimilitudinem & effectum dicti de numero eorũ: de quorum numero ipſe non eſt, ut 27. diſt. c. ultimo.

f V. I. dic forte hic diaconiſſa. q̃ adminiſtrat eis, ſicut diaconus dr̃ miniſter. 21. d. clericos.

VIrgines.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi uirgines uotum continentiæ frangẽtes nupſerint ſi nõ

g Et male ſic de B. Thom. 4. diſt. 25. q. 2. ar. 2. & 2.

Digitized by Google

pœnitent, nec in fine communicabunt: si uerò pœnitentiam in fine communicabunt.

DE filia episcopi.] CASVS. Dicitur ℣ si filia episcopi, vel alterius post uotũ nupserit, & pater uel mater hoc approbauerit, omnes excõicentur, pater etiam in concilio pœnas subeat: mulier uero nõ admittatur ad cõionem, nisi marito iã defuncto pœnitentiam egerit. Si autẽ eo uiuente cœpit pœnitere: quia timetur ne ad uomitum redeat, tñ in fine dabitur ei communio. [Defuncto.] prout litera sonat, uel defuncto quantum ad eã fm Gratianũ, & ita intellexit Beneuen. Sequens litera contradicit.

a ¶De filia.] Per hoc cap. & sequens probat Hugo lecturam suam super illo ca. ſ. ea. quæ Christo. quia dixit, quòd si monialis publicè nubit, nunquã põt accipere corpus Domini, nisi in fine uitæ suæ, uel nisi priꝰ defunctus fuerit ille cui nupserit. si uerò fornicatur, tunc post pœnitentiam põt accipere corpus Domini: & hoc idẽ diuersum: quia magis cõtemnit solenniter ꝺhendo, quàm fornicando. Gratianus uero aliter intelligit illud c. quæ Christo. argum. ca. sequens.

Monialis publicè nubens nunq̃ potest accipere corpus Christi.

b ¶Receperint.] Ex hoc uolunt dicere quidã, ℣ nec pater nec mater filio excõmunicato, nec uir uxori excõicatæ tenentur cõicare. & ita de omnib. superioribus personis respectu inferiorũ dicendum uidetur ſ. 11. q. 3. qñ multos. contra. Solut. uxores uiris & filij, parentibus & serui dominis subditi sunt, vnde ab illis coerceri, & secundum ius debent corripi: ne in causam anathematis incidant: vnde illorum consensus pari pœna est plectendus. secus contra. 2. Vel dicatur receperit, idest, adeo dilexerit, quòd in errore eam foueat; & secundum hoc non est contra. cap. quoniam multos.

a Cita hoc no. ſ. 32. q. 7. per formam.

Vxores uiris subsunt.

DEuotam.] CASVS. Statuitur in hoc capitu. quòd si Deo deuota fuerit fornicata, nõ recipiatur in ecclesia nisi peccare desistat; & peracta pœnitentia decem annorum communionem recipiat, sed antequam ab ecclesia recipiatur ad orationem, ad consortium Christianæ mulieris non accedat: & si qua mulier eam receperit, excõicetur. Fornicator autem simili pœna cum fornicata puniatur: & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ℣ si Deo deuota maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi uiuente marito caste viuere non intelligentes, quid amiserint; placuit nec in fine eis dandã esse cõionem. Quod si sibimet β persuaserint, ℣ infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto γ tempoe vitæ suæ pœnitentiam egerint, & a coitu se abstinuerint: δ placuit eas in fine communionem accipere debere.

α ¶Perdiderint.] *Sic in omnibus huius concilij codicib. impressis, & manuscriptis, qui collati sunt: sed in concilio Moguntino 3. sub Arnulpho, cap. 26. (vbi hoc refertur) est*, prodiderint.

β ¶Sibimet.] *In duobus Vaticanis conciliorum codicibus legitur.* Quod si semel persuaserint, *in concilio Moguntino*, Quòd si semel persuasæ, ad infirmi corporis vitia lapsæ, *in codice Lucensi regio*, Quòd si semel persuasæ, aut infirmi corporis lapsu vitiatæ fuerint, *sicut est in margine concilij Moguntini. In tribus aũt conciliorum editionib. Colonienſibus, ac duabus Parisiensibus legitur*, Quòd si semetipsas pœnituerit, quod infirmitate, &c.

γ ¶Toto.] *Abest hæc dictio ab aliquot uetustis Gratiani, & uetere editione conciliorum Colonienſi, duabus Parisiensibus, & duobus codicibus Vaticanis.*

δ ¶Abstinuerint.] *In omnibus conciliorum editionibus, & duobus codicibus Vaticanis, ac Lucensi regio sequuntur hæc verba*, eo quod lapsæ potius videantur, *quæ tamen absunt a concilio Moguntino.*

Item ex concilio Martini Bracharensis, c. 30.

Et concil. Tolet. 1. cap. 19.

¶Cogatur ad pœnitentiam filia clerici, si deuota maritum duxerit. C. XXVI.

DE filia [a] episcopi, vel presbyteri, siue diaconi, si deuota fuerit, & maritum duxerit; si eã pater, vel mater in affectum receperint, [b] a communione habeantur alieni. Pater vero in concilio cautas se nouerit præstaturum. Mulier vero non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem viuente eo secesserit, & pœnituerit, vel petierit communionem; in vltimo fine vitæ deficiens eam accipiat.

Item ex concilio Toletano 1. c. 16.

Et in capitulis Martini, cap. 31. Capit. l. 7. c. 294.

¶Deuota, nisi desierit peccare, non est in ecclesia recipienda. C. XXVII.

DEuotam peccãtem non recipiendã in ecclesia censemus, nisi peccare desierit: & si desinens pœnitentiã egerit aptam annis decem, recipiat communionẽ. Prius autem, q̃ in ecclesia recipiatur ad orationem, ad nullius

a De hoc no. ſ. 33. q. 2. placuit, in fine.

DEuotam.] CASVS. Statuitur in hoc capitu. quòd si Deo deuota fuerit fornicata, nõ recipiatur in ecclesia nisi peccare desistat; & peracta pœnitentia decem annorum communionem recipiat, sed antequam ab ecclesia recipiatur ad orationem, ad consortium Christianæ mulieris non accedat: & si qua mulier eam receperit, excõicetur. Fornicator autem simili pœna cum fornicata puniatur: & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ℣ si Deo deuota maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi uiuente marito caste uiuere cœperit, uel nisi ipse iam mortuus fuerit. Secũda pars ibi, (Qui autem.) Ego Bartholomæus hunc casum sic posui. Beneuen. uerò sic. Si mulier post uotum fornicetur: tam illa quàm suus corruptor donec pœniteant excludantur ab ecclesia: & si ante satisfactionem quisquam eis communicauerit, ipse communione altaris priuetur: Eorum autem pœnitentia decennis sit. Si autem post uotum maritum acceperit, ab illo peccato non absoluitur, nisi aut in uita uiri, aut post mortem eius castè uiuat. Vterq; casus planus est, & satis consonat literæ, elige quem uis.

a ¶Chri-

Digitized by Google

conuiuium Christianæ [2] mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit;etiam hæc,quæ eam receperit,habeatur abstenta.[α] Corruptorem etiam par pęna constringat.Quę autem maritum acceperit,non admittatur ad pœnitentiam;nisi aut adhuc ipso uiuente marito caste viuere cę perit;aut postquam ipse decesserit.

2 Vel infideli, & Iudæo quorũ nullũ credo esse uerũ subigitur,maxime. Vel ideo dicit Christianæ, quia de alijs non poterat iudicare ſm Ho.

α ¶ Abstenta.] *Sic emendatum est ex recentioribus cõciliorum editionibus,codice Regio Lucensi,& Martino Bracharensi c.31.qui caput hoc repetit; quamuis in uetere editione Coloniensi unius tomi, duabus Parisiensibus,& duobus codicibus Vaticanis sit.* in absentia,*quèad modum etiam in manuscriptis Gratiani exemplaribus.*

Item Gregorius Ianuario episcopo Caralitano, lib.3. epistola 9.

¶ De monacha,quæ ad lapsum adulterij deducitur. C. XXVIII.

ij SI qua monacharum,uel per anteriorem licentiã, [b] vel per impunitatis prauam cõsuetudinem,ad lapsum adulterij deducta fuerit,aut in stupri fuerit perducta voraginem; hãc post competẽtis seueritatem vindictæ in aliud [c] districtius monasterium uirginũ in pęnitentia volumus redigi; ut illic orationibus,atque ieiunijs [β] vacet,& sic pœnitẽdo proficiat,& metuendũ cęteris arctioris disciplinæ præbet exemplũ.Is autem,qui cũ huiusmodi fęminis in aliqua fuerit iniquitate repertus;cõmunione priuetur,si laicus est: si vero clericus a suo quoque remotus officio pro suis continuo lugendis excessibus in monasterium detrudatur.

Luo p.7.c.123.

β ¶ Ieiunijs.] *In plerisque editionibus epistolarum legitur*,atque ieiunijs,& sibi pęnitendo proficiat, &c. *Vetus tamen codex epistolarum Vaticanus, & Iuo habent quemadmodum Gratianus.*

Item Ianuario episcopo,lib.3.epist.24.

¶ Post dignam pęnitentiam, communionem recipiant, qui in religiosas mulieres excedunt. C. XXIX.

EOs autem,qui in prædictas mulieres, quæ egressæ sunt de monasterijs,excesserunt, & nunc dicuntur cõmunione suspensi,[γ] si fraternitas tua de tali facinore digne pœnituisse prędiderit;ad sacram communionem te uolumus reuocare.

γ ¶ Communione suspensi.] *Sic emendatum est ex plerisque uetustis Gratiani,& originali ipso;cum antea legeretur*,a communione suspendi.

Nouella 123.ca.64. apud Iulianum Antecess. Poly.L4.tit.38. Luo p.7.c.153. ¶ al.monastrium.

Item ex nouellis Iustiniani Imperatoris.

¶ De legibus Imperatorum. C. XXX.

iij SI qs rapuerit,uel solicitauerit; [d] uel corruperit assisteriã,[α] [e] vel diaconissam,vel monacham, † [f] uel

Monasteriũ sæpe arguit negligentię.

Monasterium quid sit.

Alciat. li. prætermissorũ.i. idictio ne ascetriadocet ascetriã: legẽdum abesco uerbo Græco.qđ laborare significat, & exercere.

Io Gregorius, ut si monacha ex prava consuetudine adulteretur,in districtum monasterium detrudat,ut ſiſtendo,quia quotidie assistit orationi.

b ¶ Licentiam.] idest,impunitatem,unde quod sequitur,est expositio.nec etiam licet peccare.argumentum ꝙ illicita licẽtia appellatur licẽtia.sup.d.4.denique ſ.45.dist. qui syncera. ſ.24.q.1. paratus. & 1.q.2. placuit.

c ¶ In aliud.] ſ.81.d.valet,& inf.ca.q.& quia contra ſ.ea, impudicas, cõtra.Solu.sępe contingit,ꝙ monasteriũ arguit negligentiæ, & hoc innuit illud in principio. ꝙ antiquiorẽ, &c.Cum autem monasterium negligẽtiæ non arguitur, in suum monasterium retrudi debet: i quo casu loquunt illa capitula. Cum autem monasterium de negligentia arguitur, secus est, ut arg.15.q.6. alius.

d ¶ Solicitauerit.] Argu.ꝙ voluntas peccãdi ꝙ operis perpetratione punit, vt 1.q.1.qui studet, & 6.q.1.§.verum.

e ¶ Assisteriã.] Assisterium [z] apud Græcos est locus, in quo vnus sacerdos,quinque acolythi quinq; mulieres,quę assistere dicũtur, manẽt. Io.Vel dic.assisteriã, idest,reclusam:ab assistendo,quia quotidie assistit orationi.

f ¶ Vel monacham.] idest, in monasterio uiuentem.

z ¶ Reli-

a ¶ Christianæ.] Videtur ergo per contrariũ. ꝙ possit accedere ad conuiuium non Christianę mulieris. Et est arg. ꝙ excommunicatus potest excommunicato communicare. 1 3. q.7.si hæreticus.

b ¶ Licentiam.] idest,impunitatem,unde quod sequitur,est expositio.nec etiam licet peccare.argumentum ꝙ illicita licẽtia appellatur licẽtia.sup.d.4.denique ſ.45.dist. qui syncera. ſ.24.q.1. paratus. & 1.q.2. placuit.

c ¶ In aliud.] ſ.81.d.valet,& inf.ca.q.& quia contra ſ.ea, impudicas, cõtra.Solu.sępe contingit,ꝙ monasteriũ arguit negligentiæ, & hoc innuit illud in principio. ꝙ antiquiorẽ, &c.Cum autem monasterium negligẽtiæ non arguitur, in suum monasterium retrudi debet: i quo casu loquunt illa capitula. Cum autem monasterium de negligentia arguitur, secus est, ut arg.15.q.6. alius.

d ¶ Solicitauerit.] Argu.ꝙ voluntas peccãdi ꝙ operis perpetratione punit, vt 1.q.1.qui studet, & 6.q.1.§.verum.

e ¶ Assisteriã.] Assisterium [z] apud Græcos est locus, in quo vnus sacerdos,quinque acolythi quinq; mulieres,quę assistere dicũtur, manẽt. Io.Vel dic.assisteriã, idest,reclusam:ab assistendo,quia quotidie assistit orationi.

f ¶ Vel monacham.] idest, in monasterio uiuentem.

z ¶ Reli-

Digitized by Google

a ¶ Religiosam.] Hoc apposuit Gratian. de suo, ut patet in originali: unde hoc scriptum est in auth. de sanctiss. episcop. in fi. colla. 9. tamen in nouella est illud uerbū.

b ¶ In quo.] Arg. q̄ illi, qui committunt enormia delicta in ecclesia, q̄ bona eorum ecclesiæ propter delicta confiscantur, ut 17. q. 4. si quis deinceps &c. quisquis contra 30. q. 1. si qs sacerdos.

¶ Hoc Intelligitur quādo mulier ē sæcularis, in quam peccatum cōmittitur.

aliam mulierem, religiosam [a] uitam, uel habitum habentem, bona ipsius, & eorum, qui huiusmodi sceleris communione contaminati sunt, a religioso loco vendicētur, in quo [b] talis mulier habitabat, p religiosos episcopos, & œconomos, & præsides prouinciarum, & officiales eorum: ipsi autem capitali periculo subijciant. Mulier autem ubique inuestigetur, & cū suis [c] rebus monasterio cautiori [d] tradat. Sin aūt diaconissa fuerit legitimos habēs filios, pars legitima [e] liberis eius legitimis pstet.

a ¶ Assisteriam.] *Omnino legendum est, ascetriam, ex nouellis tam gracis, quam latinis, Iuliano Antecessore, & Polycarpo, sed ob gloss am non est mutatum.*

Item ex decreto Eugenij Papæ secundi, in concilio Romano, c. 29.

¶ Mulieres caste obseruent religiosum habitum, quæ religionis obtentu velantur. C. XXXI.

MVlieres obtentu [f] religionis velatæ, aut in monasterio regulariter uiuant, aut in domibus [g] suis susceptum habitum caste obseruent.

Poly. l. 4. tit. 14. Butc. l. 8. c. 54. Iuo p. 7. c. 72.

¶ *In concilio, q̄d extat in bibliotheca Vaticana, hæc sunt ipsa decreti uerba.* Fœmine uero, quæ habitū religiosum, aut velamen obtentu religiositatis susceperunt, cum essent uiri potentes; deinceps vero sociari non permittantur: sed eligentes monasteria regulariter viuant, aut in domibus susceptum habitum caste obseruent.

Item ex concilio Aurelianensi. 1. c. 22. & 23.

¶ Monachus uxorem ducens numquam sacri gradus fortiatur officium. C. XXXII.

MOnacho orarium [h] in monasterio, uel zonas habere non liceat. Et, si postea β uxori fuerit sociatus; tantæ præuaricationis reus numquam ecclesiastici gradus officium sortiatur.

β ¶ Postea.] *Sic ī vetere editione cōciliorū Colonie̅si, duabus Parisie̅sib. & ī duob. codici. 6. Vaticanis Sed ī recētioribus Colonie̅sibus legitur.* Et, si postea pellici, uel uxori domo propria susceptum habitum caste obseruent.

f ¶ Obtentu.] Arg. q̄ hi qui iudo. uel fraude habitū religionis gerunt: ad eius obseruationem cogūtur, ut 27. d. quod interrogasti. Argu. contra extra de priuileg. tuarum.

g ¶ Aut in domibus.] Argum. q̄ in propria domo pōt quis uti uestibus monachalibus. & facere notū, ut inf. 33. q. 1. quod Deo. 20. q. 1. vidua. fi. p. ea. q. c. de uiduis tamen propter hoc solennizatur votum 3 ut ext. de cōuer. coniu. ex parte. 2.

3 Vī notari contrarium in præd. c. ī. e. de uiduis. in gl. 1. quæ. &c. Orariū quid significat.

MOnacho.] CASVS. Dicitur hic, quòd monachus nihil debet habere, & si de facto uxorem duxerit, a clericali officio perpetuo remoueatur. Sequen. capitu. patet.

h ¶ Orarium.] Orarium ponitur pro quolibet ornamēto muliebri, & ponit̄ pars pro toto. Est enim proprie velum, uel pepulum, quo mulieres caput velāt. inuenitur tamē pro stola sacerdotis, ut sup. 25. d. unum orarium. Ioan.

Vi-

a ¶ Religiosam.] Hoc apposuit Gratian. de suo, ut patet in originali: unde hoc scriptum est in auth. de sanctiss. episcop. in fi. colla. 9. tamen in nouella est illud uerbū.

b ¶ In quo.] Arg. q̄ illi, qui committunt enormia delicta in ecclesia, q̄ bona eorum ecclesiæ propter delicta confiscantur, ut 17. q. 4. si quis deinceps &c. quisquis contra 30. q. 1. si qs sacerdos.

¶ Hoc Intelligitur quādo mulier ē sæcularis, in quam peccatum cōmittitur.

1 secundū legē tamen bona dānatorum tradētur hæredibus, ut C. de bon. dam. aut. bona. nisi in criminibus hæresis & læsæ maiestat. 6. q. 1. §. uerū & ext. de hære. vergentis.

c ¶ Cū suis.] Olim enim ipso ingressu oīa sua facta sunt ecclesiæ. 19. q. vl. si qua mulier. Vel suis. i. a se monasterio collatis, vel post ingressū quæsitis. Vel suis idest, monasterij, simile 18. q. 1. c. 1. 19. q. ult. perlatū. alias falsum diceret, & qa omnia bona eius ipso ingressu facta sūt monasterij, & quidquid postea acquisiuit, monasterio acquisiuit, ut 19. q. 4. ult. quia, & c. periatum, & c. si qua.

d ¶ Cautiori.] Sic ergo delictū personæ redundat in damnū ecclesiæ, & sic est cōtra 19. q. 6. si episcopū nā cū hic res ei⁹ concedantur secūdo monasterio, & auferantur primo, uf delictū eius redūdare in dānum ecclesiæ: sed nō redundat, qa puldebit ei ut prius extra de cleric. coniug. quod te. Ner dicas res dandas secūdo monasterio, nisi quantū ad vsumfructum. s. ut inde sustētetur ista dum uixerit, ut 16. q. 6. de lapsis post mortem usufructu redeūte ad primū monasterium. Volunt autem quidam dicere, q̄ nō redibit cum rebus suis postea acquisitis, & facit pro eis authē. de sanctissimis ep. scopis, §. si monachus. i fi. tit. coll. 9. vbi dicitur quod res. quas ita acquisiuit, debēt applicari secundo monasterio: sed illud non tenet: uel exaudiēt eum primum monasterium vidit monachum ita vagāzem, & noluit reuocare, nec est huic cōtra, C. de episcopis, & clericis, l. ultima, §. hoc etiā, in fine, ubi dicitur, quod res talium debent dari primo monasterio, nā illud locum habet cum illæ moniales recedentes sacularite viuunt, cum autem ille monachus transit ad aliud monasterium, uel ad aliam uitæ figuram, res uendicat prius monasteriū. in authen. de monac. §. si uero relinquens.

Monialis deliquens in vno monasterio, cū sit ad aliud cū suis bonis trāsferenda, an primo præiudicet.

e ¶ Legitima.] Quæ sit legitima habes, C. de inofficio. test. Auth. nouissima, & probat̄ ar. huius c. q̄ ēt corrupta pōt ordinari diaconissa, licet dici cōsueuit cōtrariū.

2 Ad hoc ī. 2. ... cap. 2. ver. ... nouim⁹ & h... uerū est ... F. 26. d. ... nouis².

Item olim huiusmodi diaconissa proprium habebat. arg. hic. & C. de sacrosanct. eccle. generali.

MVlieres.] CASVS. Statuitur hic, ut mulieres, q̄ uotum castitatis assumentes velatæ fuerunt, monasterium ingrediantur: aut si vitæ suspectæ non sunt, in do-

Google

Vidua.] CASVS. dicitur hic, ꝙ ſi fœmina fuerit velata, & inter velatas orauerit, & oblationes obtulerit cum illis, profeſſionem receptam nunquam violare præſumat. Si profeſſa eſt, ſupple maxime, cum ſupradicta ſufficiant. vt 27. diſt. quod interrogaſti. & quod dicitur de oblationibus, intellige ſecundum conſuetudinē alicuius loci, vbi monachæ panem conſecrandum, vel alias oblationes ſacerdoti offerebāt, vel forte corpus Chriſti. Seq. c. planum eſt.

Item Auguſtinus de bono viduitatis, c. 8.

¶ Ante profeſſam continentiam nubant viduæ, quibus volunt. C. XXXIII.

Iuo p. 7. c. 146. Pann. l. 3. c. 200.

VIduæ, quæ ſe non continēt, nubant, antequam profeſſæ [a] continentiam Deo voueant. Quod niſi reddant, iure damnantur.

[a] ¶ Profeſſæ.] *Ita apud Iuonem quoque, & in Pannormia. Sed apud B. Auguſtinum legitur*, antequam continentiam profiteantur, antequam Deo voueant.

Habetur in concil. Vuormaciēſi, c. 21.

Item Nicolaus Caroli archiepiſcopo, & eius ſuffraganeis.

¶ Non permittatur viduæ poſt profeſſionem continentiæ votum deſerere. C. XXXIIII.

Iuo p. 7. c. 145. Pann. l. 3. c. 169.

VIdua quidem, quæ capiti ſacrum velamen impoſuit, inter cæteras velatas fœminas in eccleſia orauerit, & oblationes [β] cū illis obtulerit; ſi profeſſa [b] eſt, ſe in eodem habitu permanere ſpondens nunquam religionis velamen deponere, a religionis obſeruantia diſcedere non præſumat.

β ¶ Oblationes.] *In concilio Vuormacienſi, apud Iuonem, & in Pannormia legitur* oblationem: *ſed gloſſa magis fere conuenit voci*, oblationes.

Item ex concilio Arauſico, c. 27.

¶ Profeſſionem viduitatis coram epiſcopo factam poſt habitum ſuſceptum nulli violare permittitur. C. XXXV.

Bure. l. 8. c. 43. Iuo p. 7. c. 61. Pann. l. 3. c. 202.

VIduitatis ſeruādæ profeſſionem coram epiſcopo in ſecretario [c] habitam, impoſita coram epiſcopo [γ] veſte viduali non eſſe violandam: Ipſam [δ] talis profeſſionis deſertricem merito damnandam eſſe decernimus.

γ ¶ Coram epiſcopo.] *Sic etiam apud cæteros collectores. Sed in omnibus editionibus conciliorum, & codicib. manuſcriptis eſt* a presbytero.

δ ¶ Ipſam.] *In uetere editione conciliorum Colonienſi, duabus Pariſienſibus, & anobus codicib. Vaticanis legitur*, eius vero repudiatorem vel ipſam, *& in Colonienſi duorum, ac triū tomorum in contextu eſt hæc lectio, in margine vero*, raptorem vero taliū, vel ipſam. *quæ lectio poſtrema quatuor tomorum editione in contextu poſita eſt. Cæteri collectores habent quemadmoū Gratianus.*

Item ex concilio Toletano 10. c. 5.

¶ Modus, & ſolennitas faciendæ profeſſionis hoc ordine ſeruetur. C. XXXVI.

Pann. l. 3. c. 202.

OMnes fœminæ venientes ad ſacram religionē pallio capita ſua contegant, cōſcriptam, roboratamq; profeſſionem [d] faciant: poſt quam ſcripturam [e] non ſinantur relabi ad præuaricationis audaciam. ¶ Quæ vero ex his omnibus fuerint repertæ animum, aut veſtem in tranſgreſſionem dediſſe; excommunicationis ſententiam ferant: & rurſus mutato [f] habitu in monaſterijs, donec diem vltimum claudant, ſub ærumnis arduæ pœnitentiæ maneant religatæ.

a. Cū ſupradicta ſufficiāt. 27. d. ꝙ interrogaſti. B.

Vidua.] ¶ In ſecretario.] Locus forte eſt vbi monachæ accipiunt habitum.

OMnes fœminæ.] CASVS. Hoc c. diuiditur i duas partes. In 1. parte dicitur, ꝙ mulieres ad religionē venientes capita ſua pallio ſuo contegāt: & ſuū faciāt profeſſionē in ſcriptis. quam de cętero violare non debent. In 2. parte dr. ꝙ ſi aliquæ votum violaſſe inuenian., excōmentur, & rurſus mutato habitu ſub perpetua pœnitentia in monaſterijs remaneant religatæ. Secunda pars ibi, Quæ vero.]

d ¶ Profeſſionē.] i. ſcripturam, in qua profiteant ſe religioſe uiuere uelle, & in ea propoſitū religionis aſſumere uelle, & in ea perenniter, & inuiolabiliter permanere. ut ſup. 20. q. 1. vidua.

e ¶ Poſt quā ſcripturā.] Arg. q ſcriptura facit votum ſolēne.

f ¶ Mutato.] i. depoſito ſeculari, & aſſumpto religioſo.

Digitized by Google

SCiendum.] CASVS. Dicitur hic, quod moniales per votum ſuæ ſponſionis, & per verba ſacerdotis efficiuntur templa Dei, & ideo violatores earum ſacrilegi iudicantur. Seq. c. patet. [Parentum,] ſi ſunt paruulæ, [vel ſuam] ſi ſunt adultæ.

Pœnitere nõ poteſt quis per alium.

a ¶ Per votum proprię.] Arg. ℣ quis ꝑ alium vouere nõ poteſt: ſicut nec pœnitẽtiã accipere, vt de pœ. d. 1. quê pœnitet 1. iurare tñ ꝑ alium põt. 63. dist. tibi Domino. & matrimonium cõtrahere, vt 32. q. 2. honorãtur. & c. hoc ſanctum.

b ¶ Et verba.] Ideſt benedictionem.

BTqz aliqui monachorũ.] CASVS. Quidam erant monachi, q cũ mulierib. publice cõtrahebãt. Et ideo Greg. mãdat deſẽſori ſuo, vt eos requirat, & inuẽtos ad ſua monaſteria remittat: ℣ intellig. Et ſi ſua monaſteria nõ poterũt de laſciuia reprehẽdi.

VT lex continentię.] CASVS. Statuit Innoc. Papa in hoc c. vt ſi epi, uel alij i ſacris ordinib. conſtituti, canonici regulares, monachi, cõuerſi, uel ℣ f. filiuxores de facto duxerint, ſeparẽtur: q pro tãtis exceſſibus ſeparari, cõdignam pœnitentiam agant. idẽ eſt de ſanctimonialib. fœminis obſeruandum.

e ¶ Vt lex.] In hoc capitulo agitur de trib. impedimentis matrimonij, ordine .ſ. uoto & interdicto eccleſiæ q3 notatur ibi, quam contra eccleſiaſticam regulam.

d ¶ Eccleſiaſticis.] Ergo omnes, qui ꝺponuntur, ſunt eccleſiaſticæ perſonę: ergo & conuerſi: qd uerum eſt, ut 12. q. 1. duo.

Conuerſus: an intelligatur proprijs renunciaſſe.

e ¶ Regulares canonici.] Ad differentiam ſæcularium, de quibus habes extra de decimis, fraternitatem.

¶ *In quinto canone decimi concilij Toletani, primũ ſtatuitur, vt fœminæ, quæ antea religioſæ veſte erant indutæ, moneantur: & , ſi parere noluerint, ẽt vi cogantur in religioſa vita perſeuerare, & poſtea ſubiungitur.* Omnes tñ hæ, ſeu veniẽtes ad primam religionem, ſeu poſt trãſgreſſum reſumentes iteratam conuerſionem, ſicut præmiſſum eſt, & pallio capita contegant, & conſcriptã, roboratamq; profeſſionis faciãt ſcripturam, per quam vlterius non ſinantur relabi ad prȩuaricationis audaciã. Quę vero, &c. *Pannormia cætera hẽt, ut Grat. tantum poſt ner.* faciant. *addit*, ſcripturamque.

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ Filij perditionis ſunt, qui violant corpora fœminarum Deo ſacrarum. C. XXXVII.

SCiendum eſt omnibus, ℣ Deo ſacrarum fœminarũ corpora per votum propriæ ſponſionis, & verba ſacerdotis Deo conſecrata eſſe templa, ſcripturarum teſtimonijs comprobantur; & ideo violatores earum ſacrilegi, & iuxta Apoſtolum filij perditionis eſſe noſcuntur.

Buc. l. 8. c. 51. Iuo p. 7. c. 69. Pann. l. 3. c. 207.

2. Theſſ. 2.

[*Item*]

¶ De eodem. PALEA. C. XXXVIII.

VIduę, ſi priuſquam continentiam profiteantur, nubere elegerint; illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. ſimilis conditio, & de virginibus habeatur: nec extra voluntatem parentum, vel ſuam cogantur accipere maritos.

inf. 32. q. 2. hoc ſanctum. ex conc. Tole ta. 3. c. 10. Iuo p. 8. c. 18. & 19.

Item Greg. Anthemio ſubdiacono, in epiſt. 40. lib. 1.

¶ In monaſterio recludantur monachi vxoribus ſociati. C. XXXIX.

ET quia aliquos monachorum vſq; ad tantũ nephas proſiluiſſe cognouimus, vt vxores publice ſortiantur; ſub omni vigilantia eos requiras, & inuentos digna coercitione in monaſterijs, quorum monachi fuerant, retranſmittas.

Iuo p. 7. c. 222.

Item Innoc. Papa II. in concil. Rom. c. 7. §. vt lex.

¶ Poſt profeſſam continentiam quiſquis vxorem duxerit ab ea ſeparetur. C. XL.

VT lex c cõtinẽtię, & Deo placens mũditia in eccleſiaſticis d perſonis, & ſacris ordinibus dilatetur; ſtatuimus quatenus epi, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, regulares, e canonici, monachi, atq; conuerſi f profeſſi, g qui ſanctũ tranſgredientes propoſitũ, vxores ſibi copulare prȩſumpſerint; ſeparentur. Huiuſmodi namq;

Pann. l. 8. c. 145.

f ¶ Atque conuerſi.] Ar. quod conuerſi, qui profeſſi nõ fuerint, matrimonium contrahere non vetantur.

g ¶ Profeſſi.] Nunquid omnes cõuerſi, eo ipſo, ℣ ſunt conuerſi, intelligũtur uouiſſe, & renunciaſſe proprijs, Dicunt quidam ℣ ſic. Ioan. ſed ego dico, qd ſi tranſit ad eccleſiam regularem, tunc intelligitur vouiſſe, & renũciaſſe proprijs. a ſi ad ſæcularem, nonꝫ cum nec alias clerici intelligantur vouiſſe, niſi ſint in maioribus ordinibus, nec renunciaſſe proprijs in quocunque ordine ſint, niſi ſic dicant, Do nic, & mea huic eccleſiæ. Nã renunciare uidetur tunc proprijs. B. Item quid ſi aliquis contulit ſe, & ſua alicui ſæculari eccleſiæ, nunquid talis poteſt contrahere, uel habere proprium, Dico, quod poteſt contrahere, & filius poſtea natus poteſt petere legitimam portionem, ut 17. quæſtione 4. c. vlt

a Proprijs. Idem Lapus de Caſtel. alleg. 103. ſed falſum eſt, & olno requiritur expreſſa, uel tacita profeſſio, ſm Card. Flor. cle. 1. de deci. Eccleſiæ ſæculari offerẽs ſe & ſua. an poſſit poſtea contrahere.

Digitized by Google

cult. licet uideatur seruus ecclesiæ factus. Sed nunquid talis potest ad strictiorem trãsire uitam 1. Dicunt quidam, quod non, cum se fecerit seruum illius ecclesiæ: quia liberti non possunt recedere de ecclesia sua vt 12. q. 2. liberti.

1 Quidã dicunt ꝙ sic, vt 19. qõ. 2. duæ. ſm La. & idem sentit hic L. vbi inuito prælato. arg. ext. de reg. licet.

a ¶ Non

copulationem, quam contra ecclesiasticam regulam constat esse contractam, matrimonium non esse [a] censemus. Qui etiam ab inuicem separati, pro tantis excessibus condignam pœnitentiam agant. Idipsum quoque de sanctimonialibus fœminis, si (quod absit) nubere attẽtauerint, obseruari decernimus.

His omnibus auctoritatibus vouentes prohibentur contrahere matrimonia, & quidam eorum, si contraxerint separari iubentur.

2 *Augustinus contra talium separationes peccatum esse asserit, ita dicens in libro de bono viduitatis, c. 8.*

¶ Coniugia vouentium non sunt dissoluenda. C. XLI.

Sent. dist. 38.

NVptiarum bonum [b] semper [c] est quidem bonũ: sed in populo Dei fuit aliquando legis [d] obsequiũ: nũc est infirmitatis [e] remediũ: in quibusdam [f] vero humani-

probata ergo similitudine illorum dicit Aug. ꝙ matrimonium eorum, qui post uotũ simplex cõtrahunt, separari non dẽt: quamuis tales sint peiores adulteris: quia spiritualiter peccant. Secunda pars ibi. ¶ Filiorum quippe. ¶ Tertia ibi. ¶ In coniugali. ¶ Quarta ibi. ¶ Proinde. ¶ Quinta ib. ¶ Qui hoc dicunt. Gaudul plus & quidam alij intelligũt hoc c. de uoto solẽni, siue de præsenti. vnde dãt hoc esse abrogatũ: cum dicat Aug. ꝙ matrimonium post tale uotum contractũ dissolui nõ debeat. Alij intelligũt hoc c. de voto simplici vsq; ibi. ¶ Sed plane. ¶ Ex inde de solẽni: Ergo aũt dictus B. cũ G. & Aug. intelligo totũ hoc c. de uoto simplici, idest, de futuro. Intenditenim Aug. in hoc c. ostendere, ꝙ post ipsum uotum de futuro non dẽat quis contrahere: & tñ contraxerit, matrimonium non est separãdum, & inuehitur in illos, q dicebant tale matrimonium debere separari, & seruat istum ordinem. Primo commendat matrimonium. Secundo, utrumtatem, siue continentiã, & illud præfert. Tertio ostendit, ꝙ post propositum de continentia uouenti non debet quis nubere, si nupserit peccat mortaliter, non nubendo uel uolendo nubere, sed frangendo, uel uolendo frangere propositum, & hoc totum exequitur usque ibi. ¶ Proinde. Deinde inuehit contra eos, qui dicebant tale matrimonium esse separandum, & procedit in hunc modum. Primo, ponit errorem eorum, & erroris rationẽ, siue argumentationem eorum. Secundo respondet argumentationi eorum, eis instando, & ducendo eos ad triplex inconueniens: quod facile est colligere ex illa litera. Tertio, supponit opinionẽ suam s. quod post uotum de futuro est matrimonium; nec debet separari peccat tamen qui sic contrahit, magis quam adulter. & iste casus H.

a ¶ Non esse.] Hic habes, quòd matrimonium non ualet, si fiat contra regulam ecclesiasticam. argumen. infra 35. quæst. 3. contradicimus. & argum. inf. 33. q. 4. nõ oportet.

HIS OMNIBVS AVCTORITATIBVS. CASVS. Infert Gratianus ex supradictis, ꝙ matrimonium post votum contractum non tenet. Amodo vult probare contrarium. Et ad hoc inducit seq. cap.

AVGVSTINVS. Hæc est secunda pars quæstionis, in qua loquitur de voto simplici, quod impedit contrahendum, sed non dirimit matrimonium iam contractum. Io. de Fant.

NVptiarum.] CASVS. Moderni Doctores totum hoc cap. intelligunt de voto simplici, quod matrimonium non impedit: sicut intellexerunt Aug. & G. Hoc igitur cap. diuiditur in quinque partes. In prima Aug. tripliciter commendat matrimonium. Primo, quia fuit legis obsequium. Secundo, quia est infirmitatis remedium. Tertio, quia in quibusdam est solatium humanitatis. In secunda parte continentiam commendat, præferens eam bono coniugali: affectus tamen coniugalis non debet in omnibus reprobari: cum non possint omnes continentiam obseruare. si tamen aliqua egressa fuerit ad votum simplex, bonum est, ut illud obseruet: ut nulla detur diabolo occasio fornicandi. In tertia parte ostendit, ꝙ quæ faciunt votum simplex, contrahere non debent: quia inde damnationem ab Apostolo recipiunt: non ꝙ talium nuptiæ sint damnandæ, cum matrimonium cum eis teneat: sed quia promissionem uoti simplicis fregerunt, primæ continentiæ fidem irritam faciendo: non enim peccauerunt contrahendo, sed promissionem suam frangendo. In quarta parte ponit obiectionem quorundam dicentium tale debere matrimonium separari: nam si viuo viro mulier alteri nubat: adultera est: ergo & illa, quæ Christi coniugium eligit, si postea homini nubat, debet adultera dici. In quinta ostendit Augus. ꝙ talium matrimonium non separatur: quamuis vxoris matrimonium separetur, si uiuo uiro alteri nupserit. est enim dissimilitudo spiritualis matrimonij ad carnale: quod dupliciter probat Aug. Primo ꝙ uiuo uiro de eius consensu potest uxor Christo nubere: sed non potest alteri carnaliter copulari. Secundo, quia mortuo uiuo si Christo nupserit, non diceretur bigama: secus si alteri. Re-

b ¶ Bonum.] Scilicet in non uouentibus: melius est enim nubere, quàm uri.

c ¶ Semper.] Quia & ante peccatum, & post in paradiso, ut sup. 26. d. deinde.

d ¶ Legis.] Sed aliqñ fuit legis obsequiũ, qñ frater in ueteri testamento debebat suscitare semen fratris, ut 8. q. 1. olim. & hoc specialiter erat præceptum. generaliter enim præceptum erat propagatio sobolis: unde maledictus erat qui non reliquerat semen per terram. 32. q. 4. §. his ita. & q. 2. pudor.

e ¶ Infirmitatis.] Idest contra infirmitatem, incontinentiæ concessum: ita tamen & olim erat, sed non erat legis obsequium.

f ¶ In quibusdam.] Vnde in senibus est humanitatis solatium, idest, contrahitur ut eis seruiatur in suis necessitatibus; s. d. omnino. & est arg. hic ex quo senes, qui iam arrigere non possunt, contrahũt: ergo & spado & frigidus potest matrimonium contrahere. ar. 33. q. 5. qã ille. no. nã & posthumũ instituit spado, ut ff. de liber. & posth. sed est quæstionem §. spadonem. sed non est uerum: quia non potest contrahi matrimoniũ nisi ibi sint tria bona matrimonij, uel re, uel spe. ¶. ea. q. 2. omne. de sene nõ est simile. nemo. n. est adeo senex q̃n aliqñ calere possit natura, vel artificio: quod non est in frigido, uel in puero, uel spadone: & ideo senex habilis est ad contrahendum. Sufficit. n. ꝙ prolem non euitet. 32. q. 2

2 Istam glo. sic ponũt H. & L. quę cõiter male habetur, & falsè signatur: nam dẽt signari in uerbo occasio. & dẽt incipere, in vouentib. Arch.

Matrimoniũ põt a senib. contrahi, sed non a spadonibus, aut frigidis.

Senex calescere potest.

1 Ant. cont. ex de fug. & fam. c. 2. & die, ut ibi no. de hoc.

solet. sic enim generale dicitur. ex quo non cuitat procreationis & coitus est ad coeundum 1. Vel die humani solatij, &c. id est contrahitur causa prolis. quæ patris solatium est, & hoc vult litera sequens, filiorum, &c. Vel die. vt dixi. 32. q. 7. hi qui.

a ¶ Promiscuum.] Id est, indifferenter, & indistincte coniscere scilicet canino more. Canes enim indifferenter, & indistincte commiscentur.

tatis solatium. Filiorum quippe procreationi operam dare, non canino more per vsum promiscuum [a] fœminarũ, sed honesto ordine coniugali, non est in homine improbandus affectus: [b] & ipsum [c] tamen laudabilius transcendit, & vincit cœlestia [d] cogitans [e] animus Christianus. Sed quoniam, sicut ait Dominus, non omnes capiunt verbum hoc; quę potest capere, capiat; quę se non continet, nubat; quæ non cœpit, deliberet [f]; quæ aggressa est perseueret: nulla aduersario detur occasio [g], nulla Christo fraudetur [h] oblatio.

Matth. 19.

b ¶ Affectus.] Scilicet prolis procrandæ ad cultum Dei. 32. q. 1. non in sola.

c ¶ Et ipsum.] Scilicet affectum.

d ¶ Cœlestia.] Nam cœleste est in carne viuere, & opera carnis non facere: quia virginitas replet Paradisum 31. quæst. 1. nuptiæ. & ib. nequaquam habent, nec esse habentur superiora dignitate dicunt Theologi, quod vita Angelica viuunt.

Virginitatis laudes.

Beda 1. Tim. 5. & ibi glossa.

e ¶ Cogitans.] Id est præfert continentiã bono coniugali.

f ¶ Deliberet.] An sit aduertendum.

g ¶ Detur occasio.] in non aduertib.

h ¶ Subtrahatur.] In aduertibus. immo filij accedite ad seruitutem Dei, & parate vos ad tentationem de pœnitẽ. d. ſt. 2. si enim. extra de renuncia. nisi, in princip.

1. Tim. 5.

Sed cum dicit, [b] Affectus, [c] Et ipsum, [d] Cœlestia, [e] Cogitans, [f] Deliberet, [g] Detur occasio, [h] Subtrahatur, [a] Sed etiam.] Hinc enim emergunt duæ opiniones. Augustin. dicit quod contrahere, actus, scilicet contrahendi, non est malus: & hoc ea ratione, quia ex eo sequitur bonum, scilicet matrimonium. Non enim vult dicere, quòd ex malo sequatur bonum pro eo facit infra eod. & si non nubendo. & illud, non solum suscepto, &c. & illud, non quia coniugalem. sed voluntas frangendi votum tantum (vt dixit) est peccatum, vt patet infra eod. non quia ipse nuptiæ, &c. 2 sed hæc litera ei contradicit non solum capescere. sed ipse exponit, non solum voluntas frangendi votum in actum producta est damnabilis: sed etiam nubere velle. id est, voluntas frangendi votum contenta suis finibus est damnabilis, sed ex dicto eius sequetur, quod aliquis faciat simul bene, & male. quia contrahendo bene facit. sed recedendo a voto male facit & intelligit hoc coram de voto solenni præsenti vel nudo. [f] quia secundum eum vtrumque dirimit matrimonium, sed de proposito. quod quis habet votum emittendi, vt dixim. supra in princip. quæst. Nos dicimus, quod ipsum velle contrahere, & contrahere est peccatum istius: & tamen inde sequitur matrimonium, quod est bonum. & intelligitur capit. de voto præsenti simplici. Nec est mirum si sequitur ex bono malum arguim. de consec. d. ſtinct. 2. sicut ludas. & 31. d. ſtinct. si qui sunt presbyteri. sicut ex malis bonum 11. q. 3. quid ergo. sicut in passione Christi opus operans fuit malum, id est, crucifixio Iudęorum. opus autem operatum, id est, passio fuit bona actio enim fuit mala, passio bona, & sic malum potest habere bonum effectum. contra nos est illud, & si non nubendo. sed die,

Op⁹ de pte fuit in Christi passione

1. Tim. 5.

† *al. nubentes. sup. d. 27. ca. vouentib. & 27. q. 1. eod.*

¶ In coniugali quippe vinculo, si pudicitia non conseruatur, damnatio non timetur. Sed in virginali, & viduali continentia, excellentia muneris amplioris expetitur; qua expetita, & electa, & voti debito oblata, iam non solũ capescere nuptias, sed etiã [i] si nõ nubant † nubere velle damnabile est. Nam vt hoc demonstraret Apostolus; non ait, cum in delitijs egerint, in Christo nubunt; sed [nubere volunt, habentes (inquit) damnationem: quoniam primam fidem irritam fecerunt.] etsi non nubendo, tamen volendo: non quia ipsæ nuptiæ, vel talium damnandę iudicẽtur: sed damnatur propositi [k] fraus [l]: damnatur fracta voti fides: damnatur non susceptio [m] a bono inferiore [n], sed ruina ex bono superiore [o]. Postremo damnatur tales, non quia coniugalem fidem posterius inierunt, sed quia continentię primam fidem irritam fecerunt. Quod vt breuiter insinuaret Apostolus; noluit eas dicere habere damnationem, quæ post amplioris sanctitatis propositũ nubunt, non quia non damnẽtur, sed ne in eis ipsę nuptię damnari putarentur: sed cũ dixisset, [nubere volunt,] continuo addidit, [dãnationem habentes.] & dixit, quare: [qm̃ primã fidẽ irritã: fecerunt:] vt voluntas, quæ à proposito cecidit.

i ¶ Etiam.] Scilicet continentia. dic enim & si. i. quamuis ipsum nubere non sit peccatũ, &c.

k ¶ Propositi.] Id est uoti.

l ¶ Fraus.] Id est, deceptio.

m ¶ Susceptio.] i. susceptum matrimonium, † sed tamen primam fidem irritam fecerunt. item no. q Apostolus hic locutus est de his, qui uouerunt per uerba de præsenti. & Aug. hic de talibus locutus est. Et hoc probat illa litera, si uiro suo uiuo. & ubi dicit, cui uiuente marito nubit. Nam si nubit, ergo Christo uouet: & ideo intelligimus hoc de uoto præsenti. Hæc ibi: & secundum eum superficialiter inducitur auctoritas illa Apostoli, q poterant contrahere. & dicit B. q uotum in sua natura consideratum non impedit circumstipta omni solennitate: sed ecclesia potius uel post inuenit huiusmodi solennitates, & constituit ut impedirent. numquid ergo monachi antequã ecclesia instituerent, poterant contrahere? Dic quod tunc monachi non erant, cum monachus esse non possit quin aliqua solennitas obseruetur, sed posito quod fuerint: poterant contrahere * Ino.

† Hæc fuit expositio Gr. & L. sed Io. de Fa. exponit. susceptio. i. ipsã fuisse perfectam in matrimoniũ maximũ, & nõ damnatum. Archid.

** Non propriè monachi, sed qui votum nõ emittentes instituerunt hanc causa monachos se adiungendi.*

n ¶ Bono inferiore.] Id est, coniugio.

o ¶ Bono superiore.] Scilicet continentia. duo enim sunt bona, vnum superius, ut continentia, & bonum inferius, ut matrimonium.

p ¶ Non ergo quod nupsit peccauit. sed dic eo, quod sic nupserit contemnit. & est fides cons. d. 2. sicut Iudas, &c.

Vouẽtes contrahendo, & contrahere nolendo, & peccare.

p ¶ Proin-

a ¶ Proinde.] Hic ponit Aug. quid eos inducebat ad dicendum, ꝙ nubentes poſt uotum ſimplex erant ſeparãdi. & durat uſque ad id. qui hoc dicunt, ubi ponit ſuam primam improbationem, ſecundam autem ibi, [Deinde.] Tertiam ibi. [Fit autem. &c.]

b ¶ Cum enim.] Salua ſua pace Aug. non bene opponit iſtis, hoc non eſt ſimile de carnali matrimonio, & ſpirituali. Non enim de ſpirituali matrimonio ad carnale eſt regreſſus, ſed bñ de carnali ad ſpirituale ꝓgreditur: & ita dormitauit hic Aug. Vel dicebãt forte illi omnimodã eſſe ſimilitudinem inter hoc, & illud.

c ¶ Melioris ſint.] Id eſt, ſigñm melioris meriti, quia ſecundæ nuptiæ indiciũ ſunt incõtinentiæ. ut 31. q. 1. de his & ca. hac ratione.

d ¶ Virgo.] Quia ſine macula, & ruga peccati. ut 32. q. 4. ne currat. 21. diſt. quia. e ¶ Vxores.] Hic habes, ꝙ votũ ſimplex non dirimit ex ſui natura, eadem ratione nec ſolenne, cum idem ſint: quia ſolẽnitates non ſunt de ſubſtãtia, & verum eſt: ſed cõſtitutio eccleſiæ dirimit matrimoniũ: religio tñ dirimit matrimoniũ, vt extra de conuerſ. coniuga. ex publico. Sed nũquid ſimpliciter vouens, qui cõtrahit tenetur cõtinere mortua vxore? Videtur quod non, qa obligatio extincta nõ reuiuiſcit, ut de conſecr. diſtinct. 4. quæris, ff. de ſolu. qui res §. aream. Sed contrarium eſt uerũ quia nõ tollitur per matrimonium niſi voti executio extra de conuerſ. coniug. quidam. nam uouit ille quantum in ſe fuit, ideo poſtea cõpellitur continere: ꝙ non fieret ſi omnino eſſet abſolutus à uoto. ſi tamen cõtraxerit tenet matrimoniũ, ut no. in illa decre. quidam.

f ¶ Adulteria.] Id eſt adulteros eſſe, non coniuges. & eſt emphaſis. i ſicut illud, Dauus ẽ ipſũ ſcelus.

g ¶ Sed plane.] Ab hinc tractat de uoto ſolẽni ſecũdũ quoſdam: ſed uerius per totũ ca. de voto primato agitur.

h ¶ Grauius.] Sup. 17. q. 4. ſunt qui.

i Impropietatem locutionis nõ ſic 24. q. 1. pudẽda, in pr. ubi de hoc.

Auguſtinus qñque dormitauit.

Solemnitas non eſt de ſubſtãtia matrimonij.

Vouens ſimpliciter qui cõtraxit, an mortua vxore tenetur continere.

ſup.d.27.quidam.

† al. non nubit. Matth. 19. Rom. 6.

ſup. ea. melior.

† al. quod.

Ibid. 1. Cor. 7.

2. Cor. 11.

appareat eſſe dãnata, ſiue ſubſequantur nuptiæ ſiue deſint. ¶ Proinde, [a] qui dicunt talium nuptias non eſſe nuptias, ſed potius adulteria; non mihi videtur ſatis acute ac diligenter conſiderare, quid dicant. Fallit eos quippe ſimilitudo veritatis. Quia enim Chriſti coniugium dicuntur eligere, quæ Chriſtiana ſanctitate nubunt; ꝛc † hinc argumẽtantur quidam dicentes: ſi viro ſuo viuo, q̃ alteri nubit, adultera eſt, ſicut ipſe Dñs in Euãgelio diffinit: viuo ergo Chriſto, cui mors vltra nõ dominabitur, quæ coniugium eius elegerit, ſi homini nubit, adultera eſt. ¶ Qui hoc dicunt, acute quidem mouentur: ſed parũ attendunt hanc argumentationem quãta rerum ſequatur abſurditas. Cum enim [b] laudabiliter etiam viuente viro, ex eius conſenſu continentiam fœmina Chriſto vouerit: iam ſecundum illorum rationem nulla hoc facere debet, ne ipſum Chriſtũ (quod ſentire nefas eſt) adulterum faciat, cui viuente viro nubit. Deinde cũ primæ nuptiæ melioris ſint [c] meriti, quam ſecũdæ: abſit, ut ſanctarum viduarũ iſte ſit ſenſus, vt Chriſtus eis videatur quaſi ſecundus maritus. Ipſum enim habebant, & antea (quando viris ſuis fideliter ſubditæ ſeruiebant) nõ carnaliter, ſed ſpiritualiter virum, cui eccleſia ipſa, cuius mẽbra ſunt, coniunx eſt; quæ fidei, ſpei, & charitatis integritate non in ſolis virginib. ſacris, ſed ét viduis, & cõiugatis fidelibus tota virgo [d] eſt. Vniuerſæ quippe eccleſiæ, cuius illæ mẽbra ſunt, Apoſtolus dicit: [Aptaui vos vni viro virginem caſtam exhibere Chriſto.] Nouit autem ille virginem coniugem ſine corruptione fœtare, quem in ipſa etiam carne potuit mater ſine corruptione procreare. ¶ Fit autem per hanc minus conſideratã opinionem, qua putant lapſarum a ſancto propoſito fœminarum, ſi nupſerint, non eſſe coniugia, non paruum malũ: vt a maritis ſeparentur vxores, [e] quaſi adulterę ſint, non vxores: & cũ volunt illas ſeparatas reddere continẽtiæ, faciũt maritos earũ adulteros ueros, cum ſuis vxoribus viuis, alteras duxerint. ¶ Quapropter non poſſum q̃dem dicere a propoſito meliore lapſas, ſi nupſerint, fęminas, adulteria [f] eſſe, non coniugia: ſed plane [g] non dubitauerim dicere lapſus, & ruinas a caſtitate ſanctiore, q̃ vouetur Deo adulterijs eſſe peiores. Si.n. (quod nullo modo dubitãdum eſt) ad offenſionẽ Chriſti pertinet, cũ mẽbrum eius fidem non ſeruat marito: quãto grauius [h] offenditur, cum illi ipſi non ſeruat fides in eo, qd̃ exigit oblatũ, qui † non exegerat offerẽdũ? Cum enim quiſque non reddit quod non imperio compulſus, ſed conſilio commonitus uouit; tãto magis fraudati uoti auget iniquitatem, quanto minus habuit uouendi neceſſitatem.

a ¶ Nubunt.] *In aliquot uetuſtis, & originali legitur,* non nubunt: *& utraque lectio uidetur ferri poſſe. Multa uero alia ex ipſo B. Auguſtino ſunt emendata.*

Digitized by Google

DE viduis.] CASVS. Hoc c. ſecundum H. poſſet melius legi de voto ſolenni, quàm de ſimplici. Sed vt faciat ad propoſitum G. leges de ſimplici. Diuiditur ergo hoc c. in tres partes. In prima parte dicitur, quod viduæ velo conſecrationis velari non debent. In ſecunda parte dicitur, q̃ ſi viduæ poſt votum ſimplex nubant, peccãt & pœnitentiam agere debent: tñ matrimoniũ ſeparari non debet, ne talibus fornicationis laqueum injiciamus, ſed hortari eas ad pœnitentiã debemus. In 3. parte dicitur, q̃ ita debemus eas hortari ad pœnitentiam, ne nimis earum cõſcientiã terrẽamus. Secũda pars incipit ibi, Quæ ſi propria.] Tertia ibi, [Cauendum.]

a ¶ De viduis.] Videtur hoc c. intelligendum de voto ſolenni. arg. ſup. ea. ſi qs ſacro. vbi fit mẽtio de conſtitutionibus Gelaſij ſuæ pelagij, & hæc eſt Gelaſij. ſecundum hoc non facit ad propoſitum G. intelligas ergo de uoto ſimplici, & ibi facit mentionem de alijs conſtitutionib. Gelaſij, non de iſta.

Vidua non benedicitur.

b ¶ Sub nulla.] Quia vidua non conſecratur, ne benedicitur in ſua velatione, ſed tantum virgines, ut 21. quæſt. 1. deuotis ſup. ea. uiduæ.

c ¶ Caſtitatem.] Vidualem. ſcilicet poſt priſtinum coniugium aſſumptam. fides enim ſeruanda eſt priori coniugio 34. diſt. fraternitatis. & C. de ſecun. nup. l. 3.

d ¶ periculi.] Id eſt, propter periculum earum uitãdum poterit deliberare, quali, &c.

e ¶ Vetabantur.] Ar. q̃ peccatum timore maioris lapſus ſ[illegible] non notatur. 32. q. 2. ſolet. 13. diſt. nerui.

§ Et ſi ſubintelligẽ cõmunionis, ut patet ibi, ſed ſolũ, & c. 17. q. 3. nos nouimus. ſm H.

Excõicatio non eſt pro quolibet mortali peccato ferẽda.

f ¶ Laqueũ.] Si ſimpliciter uouerunt, permittendi ſunt contrahere, ut maius malum uiterur. extra qui cle. uel nouen. neniens.

g ¶ Vt & noſtra.] Ar. quod ex quo prælatus functus eſt officio admonendo, increpando, & corripiendo, non deberet ei imputatari, ſi ille non emendatur, arg. 47. diſt. quòd ad nos.

h ¶ prætermittuntur.] Et ideo aliqua prætermittuntur exponi ne terror incutiatur. ſicut dicit Beda de pœn. diſt. 4. reuertar.

i SI quis votum.] Sed nunquid ſimpliciter uouens poteſt contrahere cum alia, quæ ſimpliciter uouit? Non videtur quod teneat matrimonium, cum neuter

Vouentes ſimpliciter, an poſſint ad inuicem contrahere.

Item Gelaſius in epiſtola ad epiſcopos Lucaniæ, & Bruttiorum, c. 23.

¶De viduis, quæ primam fidem irritam fecerunt. C. XLII.

Poly. l. 4. tit. 54. Burc. l. 8. c. 34. Iuo p. 7. c. 53.

DE viduis [a] ſub nulla [b] benedictione velandis ſuperius late, ſufficienterque prædiximus. Quæ, ſi propria voluntate profeſſam priſtini coniugij caſtitatem [c] utilibili mente calcauerint; periculi [d] earum interierit, quali Deum debeant [e] ſatisfactione placare: quia iuxta Apoſtolum, primam fidem irritam fecerunt, Sicut enim ſi ſe forſitan continere non poterant, ſecundum Apoſtolum nubere nullatenus vetabantur [f]: ſic habita ſecũ deliberatione promiſſam Deo pudicitiæ fidem debet cuſtodire. Nos autem nullum talibus laqueum [g] debemus inficere, ſed ſolum adhortationes præmij ſempiterni, poenaſque proponere diuini indicij vt, & noſtra [h] ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. ¶Cauendum eſt quippe, quod de earum moribus, actibusque beatus Paulus Apoſtolus teſtatur. Quod plenius exponere prætermimus [h], ne ſexus inſtabilis non tam detineri, quàm admoneri videatur.

1. Tim. 5.

1. Cor. 7.

1. Tim. 5.

Item Theodorus.

¶De eodem. C. XLIII.

iiij SI quis votum virginitatis habeus, &c. ſup. d. 29. c. ſi vir.

a ¶ De viduis.] Videtur hoc c. intelligendum de voto ſolenni. arg. ſup. ea. ſi qs ſacro. vbi fit mẽtio de conſtitutionibus Gelaſij ſuæ pelagij, & hæc eſt Gelaſij. ſecundum hoc non facit ad propoſitum G. intelligas ergo de uoto ſimplici, & ibi facit mentionem de alijs conſtitutionib. Gelaſij, non de iſta.

b ¶ Sub nulla.] Quia vidua non conſecratur, ne benedicitur in ſua velatione, ſed tantum virgines, ut 21. quæſt. 1. deuotis ſup. ea. uiduæ.

c ¶ Caſtitatem.] Vidualem. ſcilicet poſt priſtinum coniugium aſſumptam. fides enim ſeruanda eſt priori coniugio 34. diſt. fraternitatis. & C. de ſecun. nup. l. 3.

d ¶ periculi.] Id eſt, propter periculum earum uitãdum poterit deliberare, quali, &c.

e ¶ Vetabantur.] Ar. q̃ peccatum timore maioris lapſus ſ[illegible] non notatur. 32. q. 2. ſolet. 13. diſt. nerui.

§ Et ſi ſubintelligẽ cõmunionis, ut patet ibi, ſed ſolũ, & c. 17. q. 3. nos nouimus. ſm H.

Excõicatio non eſt pro quolibet mortali peccato ferẽda.

f ¶ Laqueũ.] Si ſimpliciter uouerunt, permittendi ſunt contrahere, ut maius malum uiterur. extra qui cle. uel nouen. neniens.

g ¶ Vt & noſtra.] Ar. quod ex quo prælatus functus eſt officio admonendo, increpando, & corripiendo, non deberet ei imputatari, ſi ille non emendatur, arg. 47. diſt. quòd ad nos.

h ¶ prætermittuntur.] Et ideo aliqua prætermittuntur ex-

, ſed accipiunt uelum de altari, ut

ter poſſit debitum exigere pone eos uouiſſe, quod nunquam exigerent, dico q̃ bene tenet matrimonium: quia uterque poteſt reddere. Sed quomodo, cum alter non exigat? Reſponde vterque enim ſi ſciat alterum indigere, nec poſſe exigere, reliqui debet commiſceri, & uterque reddere dicitur. Sed quid ſi quis uouit q̃ nunquàm redderet debitum, ſi uxorem contigeret eum ducere? ſi poſt ducat, non tenetur uotum tale ſeruare; quia præceptum eſt Apoſtoli de debito reddendo uxori, ut 33. quæſt. 4. §. Apoſtolus. Sed quid ſi aliquis iurauit quod nunquam co. noſceret aliquam mulierem, ſi poſtea duxerit uxorem, bene tenet matrimonium. nunquid ergo peccat cognoſcendo, cum iurauerit non cognoſcere? Dicunt quidam q̃ prima uice peccat, ſed poſtea non; & ijdem dicunt q̃ poſt uotum ſimplex prima uice cognoſcens uxorem, peccat; quia ſi ſemper peccaret cognoſcendo, tale matrimonium illicitum eſſet. ſed hoc nihil eſt; ſed dico quod non peccat cognoſcendo, licet contra iuramentum faciat; ſed tunc peccat quando fidem frangit Deo. Vel dic, q̃ talis permittitur ſe cognoſci, & non cognoſcat, & ſic ſaluabit iuramentum, cum potius uideat pati quam agere. Item quæro, cum iuramentum ſit de iure naturali, ſicut & uotum, quia ſicut Dominus præcepit, Vouete & reddite, ita præcepit, Reddas Dño iuramenta tua, quare uotum diſſoluit matrimonium, & nõ iuramentum? Ad hoc dico, q̃ iuſm non eſt præſtandum niſi ſubſit neceſſitas. vt 22. q. 1. ſicut unde qui tale iuramẽtum facit temerarie iurat, vnde forſitan eſt vinculũ voti quam iuramentum. ſecundum nos tñ non eſt quæſtio, quia

Iurans nunquã mulierẽ cognoſcere, an poſſit poſtea matrimonium cõtrahere.

Matrimoniũ ſoluitur uoto, ſed non iuramento.

Digitized by Google

* Imò obligat licet non fimplex non dirimat contractum. Vide S. Tho. sent. 4. d. 38. q. 1. ar. 3. q. 2. & 3.

quia votum de sui * natura non obligat: sed constitutio circa votum emissa.

QVOD AVTEM . CASVS. 18e §. diuiditur in duas partes . In prima parte dicit Gratian. ut sciamus quorum vouentium matrimonia dissoluantur recurrendum

dicto c. fi uir.

f. ea. quæ Christo.

Quòd aũt vouentes præmissis auctoritatib. inbentur ab inuicem discedere, quorum vero coniugia auctoritatibus Augustí. & Theodori soluenda non sunt, in cap. de ordinatione clericorum euidenter ostenditur . a Illud b aũt Innocẽtij, quo virgines sacrã publicè nubentes illo uiuente, cui se coniunxerant, prohibentur admitti ad pœnitentiam; nõ ita intelligendum est, vt aliquo tempore excludantur a pœnitentia, quæ dignè pœnitentiam agere voluerint: sed prohibentur admitti ad pœnitentiam, quæ ab incesti copula discedere noluerint . Post propositum namque sacræ religionis non põt c Deo per pœnitentiam reconciliari; quæ ad habitum suæ professionis redire neglexerit . Tunc n. ille, cui se iunxerat defunctus erit, cum ab illius illicitis amplexibus hæc penitus recesserit: vt iste sensus capituli. [Quæ Christo . . . . . si postea publicè nupserint, non eas admittendas . . . . . pœnitẽtiam censemus; nisi his quibus se iunxerant, de mũdo recesserint . [eis subintelligendum est, nubentibus. Tũc enim uiri de mundo recedunt, tunc defunguntur, cum ab eorum concupiscentia ipsa pœnitus se alienauerint: sicut mundus ei dicitur, mortuus, quem suis illecebris nõ adstringit: & ille perhibetur mortuus mundo, qui nihil in mũdo mũdi concupiscit. Hoc aũt sic intelligendũ esse ex subsequenti exemplo idem Innocentius ostendit dicens. [Quacunque viro viuente alteri nupserit, adultera habeatur nec ei agendæ pœnitentiæ locus concedatur; nisi vnus ex his fuerit defunctus.] Hoc de derelicta d intelligẽdum est quæ, si de viuente viro suo alteri nubit, adultera est: nec ad pœnitẽtiam admittitur, nisi uel primus reuertatur in puluerem, de quo sumptus est, vel secundus ab eius copula cessãdo ei moriatur, vt dictum est supra. Quia ergo Christus, cui spiritualiter nubunt, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, restat, vt ille, cui secundo nubunt, eis, moriatur . In utroque e autem, nisi sic intelligeretur, esset contrarius f Domino dicenti per prophetam: [In quacumque hora peccator conuersus fuerit, &c. & cunctis interpretibus diuinæ legis inueniretur aduersus. Probatur illud idem auctoritate illius capituli, quo deuota, g quæ maritum acceperit, prohibetur ad pœnitentiam admitti: nisi uel uterque continentiam professus fuerit, vel ille, cui se iunxerat, de hoc mundo decesserit.

ex gl. antiq. Gal. 6.

Gen. 4.

Rom. 6.

Ezech. 33.

sup. ea. deuotam.

a ¶ Ostenditur.] Ea. 27. dist. §. ulti.

b ¶ Illud.] sup. ea. q. quæ Christo.

c ¶ Potest.] Dignè tunc quis reconciliatur Deo, cum pœnitet de omni peccato, de pœn. distin. §. fratres min° dignè cũ pœnitet de quibusdam. de pœn. dist. §. placuit.

d ¶ Derelicta.] Gra. soluit hic ex parte illius c. quę Christo & male . non. n. inuitur a contrario sensu, quòd illu pos fe habere nuptũ, cui fid in de- in matr. ce. fol. dum pa- p Grat. soluit primã partem.

e ¶ In utroque . . . a su. Innocentij.

f ¶ Esset contrarius.] Innocentius.

g ¶ Deuota .] sup. ea. q. c deuotam.

1 Hoc dicit hodie: nullã ge ut . . &

QVAESTIO II.

1 SEquitur. Hæc quæst. diuiditur in quinque parte. In prima intẽdit probare quod sponsa sit uxor, quę tamen non est nisi spe futurorum, & non re præsentium. Secunda ibi, [His omnibus.] Tertia ibi, [Apparet.] Quarta ibi, [Sed aliud.] Quinta ibi. [Quod autem.] Iode Fant.

CASVS. Hic ponitur secũda quæstio, qua quærit, an puella desponsatæ uniliceat, eo dimisso alteri nubere. huic quæstioni (vt facilius explicetur) aliã quęstionem incidẽtem subiungit, talem scilicet, utrum inter sponsum, & sponsam sit matrimonium. illam primo soluit, allegans pro utraque parte, qua soluta facile soluitur illa, quæ hic principaliter proponitur. & soluit eam infra eadem. §. iuxta. Probat ergo Gr. quadrupliciter, quod inter sponsum & sponsam est matrimonium. Primo, per descriptionem matrimonij. Secundo, auctoritate Isidori dicẽtis, quòd

dum est ad §. supra 27. distinctione, §. vlt. In secunda parte determinat capit. illud, quæ Christo, ubi dicitur, quòd non admittitur ad pœnitentiam Deo deuota, quæ alij nupserit, nisi uir cui se iunxerat, defunctus sit quod sic intelligit Gratian. dicens, quod tunc uir dĩ ei defunctus, cum ab eius concupiscentia mentem suã, & monium. illam primo soluit, allegans pro utraque parte, qua soluta facile soluitur illa, quæ hic principaliter proponitur. & soluit eam infra eadem. §. iuxta. Probat ergo Gr. quadrupliciter, quod inter sponsum & sponsam est matrimonium. Primo, per descriptionem matrimonij. Secundo, auctoritate Isidori dicẽt: quòd

Digitized by Google

consensus facit matrimonium. Tertio auctoritate Io. Chrys. Quarto auctoritate Nicolai, qui dicit solum consensum sufficere ad matrimonium.

a ¶ Sequitur.] Hic depingitur secunda q. an. s. desponsata cum eo dimisso possit alij nubere. Cui quæstioni (vt facilius explicetur) subiungit G. aliam q. incidẽtẽ, s. vtrum inter sponsum & sponsam sit coniugium, & allegat ad vtramq; partem huius incidentis q. eam soluit dupliciter inf. ea. iuxta. scilicet, quod inter sponsum & spõsam est matrimoniũ initiatum, i. non cõsummatum, vel inter sponsum & spõsam dicitur esse matrimonium non re præsentium, sed spe futurorum. Sed his relictis certum est, ꝙ inter sponsum & sponsam nõ est matrimonium proprie sumptis vocabulis. Sponsus enim a spõsalibus dicitur, & sponsalia sunt conuentio & repromissio futurarũ nuptiarum. ff. de spon. l. 1. Et hãc quæstionem tractat G. vsque ad §. Sed cõcedatur. ibi de secunda quæstione dicitur.

Matrimoniũ an sit inter sponsum & sponsam.

Sponsaliũ diffinitio.

tur [a] secunda quæstio, qua quæritur an puella alteri desponsata possint renunciare priori conditioni, & transferre sua vota ad alium.

1 *Hic primum videndum est, an coniugium sit inter eos.*

2 *Secundo, an possint ab inuicem discedere.*

Eos autem coniuges esse, & ex diffinitione coniugij, & auctoritate multorum facile probatur. Sũt. n. nuptiæ, siue matrimonium, viri [b] mulieris q; coniunctio [c] individuam [d] vitæ consuetudinem retinens. [e] Inter hos autem fuit coniunctio, quæ individuam vitæ consuetudinẽ exigebat. Fuit enim inter eos consensus, qui est effic. ens causa matrimonij, iuxta illud Isidori: [Consensus facit matrimonium.]

Sent. 4. dist. 27. Iuo p. 8. c. 1. Pann. l. 6. c. 1.

inf. ead. c. coniugij. inf. ead. omnes.

Item Ioannes Chrysostomus, [ideſt auctor operis imperfecti, homilia 32. in Matthæum.]

C. I.

Sent. 4. dist. 27. Iuo p. 8. c. 333.

MAtrimonium quidem nõ facit coitus, g sed voluntas: [h] & ideo non soluit illud separatio corporis, sed separatio voluntatis. [i] Ideo qui dimittit coniugem suã, & aliam nõ accipit; adhuc maritus est. Nam etsi iam corpore separatus est; tamen adhuc voluntate [k] coniunctus est. Cum ergo aliam acceperit; tunc plene dimittit. Non ergo qui dimittit, mœchatur; sed qui alteram ducit.

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, c. 3.

C. II.

Sent. ibidem.

SVfficiat secundum leges solus [l] eorum consensus,

Sponsaliũ definitio. Sponsus enim a spõsalibus dicitur, & sponsalia sunt conuentio & repromissio futurarũ nuptiarum. ff. de spon. l. 1. Et hãc quæstionem tractat G. vsque ad §. Sed cõcedatur. ibi de secunda quæstione dicitur.

b ¶ Viri.] Quia in pari sexu nõ potest esse matrimonium. est enim matrimonium quiddam habens suum mõdum existendi per se, & sunt duæ correlationes, & ita plura.

c ¶ Coniunctio.] Animorum. infra eo. eam initiatur. & inf. ea. multorum.

d ¶ Individuam.] Quo ad propositum. perpetuo. n. debet contrahi matrimonium 32. q. 2. solet. dicit lex, qd dotis causa perpetua est, quia eo uoto datur. vt semper apud maritum sit. ff. de iure dot. l. 1.

Matrimoniũ infideliũ bene dissoluit.

e ¶ Retinens.] Supple diuini & humani iuris communicatio. ff. de ri. nup. l. 1. eiusdem enim religionis debẽt esse. C. de Iudæ. nequis. 28. q. 1. caue. Sed obijcitur de matrimonio quod est apud infideles, si alter non vult sine contumelia creatoris habitare cum fideli dissoluitur matrimonium. non ergo est individua coniunctio. Sed dic ꝙ tunc lex dissoluit, non homo. vt 33. q. 2. quos Deus. quia tunc contumelia creatoris soluit ius matrimonij, ut extra de diuor. gaudemus.

f ¶ Efficiens causa.] infra 29. q. 2. si quis ancillam.

g MAtrimonium.] ¶ Coitus.] Nisi cũ sponsalia contracta sunt sub conditione. tunc enim per coitum recedituꝛ a conditione, ut extra de condi. appo. de illis.

Consensus matrimonij. an sit voluntarius.

h ¶ Sed voluntas.] Ideſt, voluntarius consensus: uerbis tamen legitimis expressus: requiritur. n. quod consensus sit voluntarius: & non coactus. extra de sponsa. cum locum. verba enim requiruntur quantum ad ecclesiam, & ut extra de sponsa. tuę.

i ¶ Sed voluntas.] Vtriusq; intercedentis. qã sit quando maritus & uxor se absoluerunt ab exactione reddendi debiti cã continentiæ. inf. ea. Agathosa. & in

autem scias, ꝙ licet dominus aliquis nolit esse dominus rei alicuius, non ideo perdit dominium. secus est in possessione. ut ff. de acq. poss. si quis ui. §. 1.

Dñium non ita facile perditur ut possessio.

CVM ERGO. CASVS. Infert G. ex supradictis, ꝙ inter sponsum & sponsam est matrimonium: quia consensus inter eos matrimonium facit. Postea quærit qs consensus matrimoniũ facit, an cõsensus cohabitationis, an carnalis copulæ, an uterque. si consensus cohabitationis matrimonium facit, tunc frater cum sorore matrimonium faceret, quod falsum est. Item nec carnalis copulæ consensus, quia sic hoc inter Mariam & Ioseph non fuisset matrimonium: quia illa proposuerat continere. & hoc in prima parte. In secunda parte dicitur, ꝙ Maria non fuit rea uoti uirginalis, & excusat eam quia proposuerat uotum uirginitatis sub tacita conditione, nisi Deus aliter reuelaret uotum tamen illud ore non expressit, deinde diuina reuelatione in carnalem copulam consensit; & exinde salus uirginitate uotum corde conceptum cum uiro penitus expressit & seruauit expressum. In tertia parte determinat dicens ꝙ utrq; consensus simul cohabitandi, & individuam vitæ, & e faciunt matrimonium. sed hoc ultimũ est allegatio. Secunda pars incipit ibi. [Si ergo.] Tertia ibi. [Consensus ergo] [Postea, ſi. postquam.] [Ex corde,] scilicet uotum inter istos in themate positos. & quod ipsi sint coniuges, probat per sequentia.

l SVfficiat.] ¶ Solus.] Verba enim tantum necessaria sunt ad probationem ext. de spõs. tuæ, & exponũt quidam secundum leges, ideſt, secundum canones. Sed ubi sunt isti canones? immo potius uidetur cõtrarium per canones infra 32. q. 2. c. ult. & pe. Sed dic ꝙ illi canones

nones sunt. 19.q.2.si quis,extra de cõiug.seru.c. 1.extra de rapt.cum causam. Vel dic secundum,prout sonat litera.Sed hæc dictio,solus, non excludit cõsensum parentum,immo tãtum alias solennitates, quæ sunt circa matrimonium,q.d.solus eorum consensus est causa esse.

Consensus parẽtum an sit in matrimonio requisitus.

de quorum coniunctionibus agitur.Qui consensus si in nuptijs solus fortè defuerit; cætera omnia etiam cum ipso coitu celebrata fruantur.

¶ *Emendatum est caput hoc ex ipsis Nicolai responsis.*

Cum ergo inter istos consensus interceſſerit, qui solus matrimonium facit: patet hos coniuges fuisse. Sed quæritur, quis consensus facit matrimonium, an consensus cohabitationis,an carnalis copulæ,an uterque.Si cohabitationis consensus matrimonium facit;tunc frater cum sorore matrimonium potest contrahere;si carnalis copula,inter Mariam & Ioseph non fuit coniugium. Vouerat enim Maria se uirginem perseueraturam.Vnde ait Angelo:[Quomodo [a] *fiet istud, quoniam uirum non cognosco?] id est,me nõ cognituram proposui.Neque enim quia tunc uirum non cognoscebat : necesse erat inquiri, quomodo posset filium habere : sed quia nunquam se cognituram proposuerat.¶ Si ergo contra suum propositũ postea consensit in carnalem copulam:res facta est non* † *al.corpore.* *uirginalis* [b] *mente,& si non opere* † *uiolati.Quod de eã sentire nefas est:sed sicut Augustin.ait.*

Sent.4.dist.30.

C. III.

BEata Maria proposuit se seruaturam votum uirginitatis in corde; sed ipsum uotum uirginitatis nõ expressit ore. [c] Subiecit se diuinæ dispositioni, dum ꝓposuit se perseueraturam virginẽ, niſi Deus aliter ei reuelaret.Committens ergo uirginitatẽ suam diuinæ dispositioni;consensit [d] in carnalem copulam non illã appetendo, [f] sed diuinæ inspirationi in utroque obediendo. Postea uero filium genuit,& quod corde conceperat,simul cum uiro labijs expressit,& uterque in uirginitate permansit.¶ Consensus [f] ergo cohabitãdi,& indiuiduã vitæ consuetudinẽ retinendi interueniens, eos cõiuges fecit.Indiuidua uero uitæ consuetudo est talẽ se in omnibus exhibere uiro,qualis ipsa sibi est,& ecõuerso. Ad indiuiduam itaque cõsuetudinem pertinet, absque legitimi consensu uiri,& orationi aliquãdo non posse vacare,nec continentiam profiteri.Quia ergo iste consensus fuit inter eos;patet eos coniuges fuisse.

Hactenus magister.

¶ *Caput hoc in uetustis exemplaribus coniunctum est superiori:& uidetur à collectore ex uarijs locis B. Augustini potissimum ex libello de uirginitate confectum.*

[*Ioannes Chrysostomus,*] *id est auctor operis imperfecti,hom.32. in Matth.*

Ino p.8.c.33.

PALEA. C. IIII.

OMnis res per quascunque causas nascitur , per

Maria non uouerat absolutè.

Votũ quoddam est expressũ,quoddam tacitũ.

a ¶ Quomodo.] Licet hoc interrogatet, non tamẽ dubitauit de uerbis angeli : sed dubitauit quomodo illud posset fieri,ut sint duæ partes,quo & modo : de modo enim dubitauit,non de facto.

b ¶ Voti virginalis.] Sic ergo patet,ꝙ Maria non uouerat cõtinẽtiam , sed ꝓposuerat uouere: & virginitatẽ cõseruare, niſi Deus aliter reuelaret,vel lex ꝓhiberet, uel parẽtes cogerẽt: & inde est, ꝙ licite potuit cõtrahere matrimoniũ Deo reuelãte,si uouerat etiã solẽniter:qa votũ fuit sub cõditione,immo q̃tumcũque absolutũ sit uotũ,semper intelligit excepta auctoritas maioris, ut extra de iurciu. veniẽtes.similiter hoc subintelligit̃ , si res in eodẽ statu permaneret,22.q.2.ne q3. & ff.de solut.l.cum q5 & hoc si tibi seruatur fides, extra de iureiurã. quemit. & hoc si numerauit pecuniam, ut C.de nõ nũ.pec. indubitati. & honestę & possibiles, ut extra de iureiur. quemadmodum, & alias posui. 32.q. vlt. cap. vno.

c ¶ Ore.]Expressio .n.oris in uoto multũ operatur,vt extra de vo.& vo.rede.literarũ.ar.j.ca.duobus.i fi.ar.de pę.di. 1.magna.in prin.vbi ꝙ quo ad Deũ nõ sit necessaria oris cõfessio.22.q.5.humanæ,& cap.cauete,& 24.q.5.si qd. sed tñ secus est in uoto tacito, q̃ expresso. nã dicit lex.ꝙ ¶ legaui tibi decem,si uolueris, tale legatum nõ trãsmittes ad hæredes , niſi primo expresseris te uoluisse; secus uerò est si legauero, tibi x.purè: qa illud trãsmittes. ff.de le.1.si ita legatũ sit.§.illi si uoleti. immo nec uotũ dicit conditionale vbi cõditio subintelligitur.ut ff.de cõditio. & demonst. cõditiones,quæ. Ioan.

d ¶ Consensit.] Infra ea.prius quam.

e ¶ Appetendo.] Argum.ꝙ aliquis consentit in aliqd. non tamen vult illud fieri.8.q.1.audaces. Vel dic sicut in glos.sic ergo patet.

f ¶ Consensus.] id est,maritalis affectus.

Cum

effectum matrimonij,ideo nõ sunt cõtrariæ leges illę. C.de nupt.nec filium ff.de ritu nupt.nuptię. q̃ dicũt. quod in matrimonio requiritur consensus parentum. sed dic,quòd requiritur ex honestate,non ex necessitate.30.q.5.nostrates. I

g Ad hoc 32. q.2.c. ubi ibi videas.

CVm initiatur.] CASVS. Probat in hoc cap. Ambroſ. quòd ſi matrimoniali conſenſu mulier tum viro tũgatur, matrimonium eſt inter eos, etſi carnalis cõmixtio nõ interuenerit, uel defloratio virginitatis. Sequens capitulum planum eſt.

a ¶ Cũ initiatur.] id eſt incipit, & exiſtit. Ex hoc ſumpſit Grat. ſuam di. ſcilicet matrimonium aliud initiatũ, aliud cõſummatũ, ut j. c. §. iuxta. Sed tu dic, quod hoc refert ad actus, qui cõſiderãtur circa matrimonium, nã primo cõſẽtit, poſtea cognoſcit. Vel initiatur quo ad ſignificationẽ, vt dicemus infra ea. qua ꝓpter non quo ad ſui eſſẽtiã, cũ matrimoniũ ſacratiſſima res ſit, & j. cito eſt pfectũ, & cõſummatũ quo ad ſui eſſentiã nec recipit ſectionẽ nec interſtitia tẽporum.

Matrimoniũ eſt res ſacratiſſima.

b ¶ Pactio. j. conſenſus de præſenti.

c ¶ Non cum uiri.] Argum. cõtra extra de eo q duxit in matrimo. ſignificauit. nã ibi dicit, quod copula carnalis facit matrimonium: ſed illud refer as ad ꝓſumptionẽ, ff. de donatio. inter virũ & vxo. cum hic. §. ſi mulier ff. de ritu nuptiarum. l. 4.

d Coniuges verius.] Comparatiuus ꝑ poſitiuo, uel verius. id eſt ſanctius, & honeſtius quàm à coitu. ſicut inter Mariã & Ioſeph. argu. 33. q. 5. quod Deo.

Fides inter coniuges eſt duplex.

e ¶ Prima.] dicit H. quòd vna fides, qua vir vxori, & eõuerſo debet mutuã ſeruitutem, & etiã caſtitatem. ſecundũ hoc expone, prima fide, id eſt, primo à fide deſpõſationis. alijs dicunt, ꝙ duæ ſunt fides. Prima ẽ qua ei debet caſtitatem. arg. 28. q. 1. cauete. Secũda qua mutuã ſeruitutẽ ei debet: ſed hoc nõ niſi poſt duos mẽſes, extra de conuerſio. cõiu. ex publico. & ſecundum priorẽ expoſitionẽ ex prima vtrumque debet, ut prædixi. unde ſecũda eos primus coitus neque eſt gratuitus. nam ſtatim poſt conſenſum mutuum de præſenti tenetur reddere debitũ petẽti. 1 habet tamen alter exceptionem uſque ad duos menſes, per prædictã decret. niſi dicatur aliud ſpeciale de duobus diebus, vel vno. 30. quæſtio. 5. ſponſus. j. ad inſtitutum. hoc tamẽ eſt

1 Ad hoc ſacit quod no. infra 36. q. 1. c. 2. in fin.

† al. ipſas.] orig. j. c. matrimonium. extra de reg. in. c. 2.

eaſdem † diſoluitur. Matrimonium enim non facit coitus, ſed uoluntas: & ideo nõ ſoluit illud ſeparatio corporis, ſed ſeparatio voluntatis. Ideo, qui dimittit cõiugem ſuam, & aliam non accipit; adhuc maritus eſt. Nã & ſi corpore iam ſeparatus eſt; tamen adhuc voluntate cõiũctus eſt Cũ ergo aliã acceperit, tũc planè dimittit. Nõ ergo qui dimittit, mœchatur: ſed qui alteram ducit. ¶ *Palea hæc eſt in multis uetuſtis codicibus. Initium vero uſque ad uer.* Matrimonium. *eſt regula prima de regulis iuris, quæ eſt in Decretalibus. Verba autem homilia 32. ſunt hæc:* omnis res, per quas cauſas naſcitur, per eaſdem abſoluitur. Matrimonium, &c.

Item auctoritate probantur eſſe coniuges: ait enim Ambroſius in libro de inſtitutione uirginis, c. 6.

¶ Coniugalis pactio, non virginitatis defloratio coniugium facit. C. V.

Sent. 4. diſt. 27. Anſi. l. 10. c. 1. Iuo p. 8. c. 2. Pann. l. 6. c. 14. Poly. l. 6. tit. 4.

CVm initiatur [a] coniugiũ; tunc coniugij nomẽ aſciſcitur. Non enim defloratio virginitatis facit cõiugium, ſed pactio [b] coniugalis. Denique cum iungitur puella, coniugium eſt: non cum uiri † [c] admixtione cognoſcitur.

† al. virili.] orig.

Item Iſidorus Etymologiarum lib 9. c. 7.

¶ A prima fide deſponſationis coniuges verius appellantur. C. VI.

Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 3. Pann. l. 6. c. 15.

CConiuges verius [d] appellantur à prima [e] deſpõſationis fide: quamuis adhuc ignoretur inter eos cõiugalis concubitus.

PALEA. C. VII.

QVòd conditio interpoſita non ualeat, ex concilio Africano probatur.

¶ *Palea hæc abeſt ab oĩbus collatis exẽplaribus, duobus exceptis: in quorũ altero emendatiore ponitur tangũ ſumma ſeq. ca. In neutro aũt ad finẽ ca. præcedẽtis erat verba illa,* Item ex concilio Africano, *& ideo ſublata ſunt.*

[De eodem.] PALEA. C. VIII.

Extra de conditio. appoſ. cap. quicunque.

QVicunq; ſub conditionis nomine aliquã diſpõſauerit, & eam poſtea relinquere uoluerit: dicimus, quòd conditio frangatur, & deſponſatio irrefragabiliter teneatur.

¶ *Hæc palea etiã in Decret. lib. tit. de cõd. appoſ. c. qcũque. & in collectione in quinquaginta partes diuiſa (q̃ i tomis cõciliorũ eſt poſt decreta Alexãdri iij.) par. 6. c. 5. citaũ ex cõcilio Africano. Sed ī eo qđ extat, nõ hẽtur.*

Item Auguſtinus de nuptijs, & concupiſcentia, lib. 1. cap. 11.

¶ *Sic eſt reſtitutum ex Iuone, cum antea citaretur, liber de bono coniugali.*

CONiunx.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̃ Maria habuit verum nomen coniugis, & non mendax: quam Ioſeph non cognouerat, nec fuerat cogniturus, qui fuit pater Chriſti, & maritus matri eius: ſed vtrumque fuit mente, & non carne. [Vocatur.] beata Virgo [Non

¶De eodem. C. I X.

† al. ſtr. Sent. Ibidem. Iuo p. 8. c. 14. † al. priora. Pann. l. 6. c. 16.

CONiunx vocatur [a] a † prima fide deſponſationis: quam concubitu non cognouerat Ioſeph, nec fuerat cognituru: nec perierat † nec mendax manſerat cõiugis appellatio: vbi nec fuerat, nec futura erat vlla carnis cõmiſtio. *& inf.* ¶Propter quod fidele [b] coniugium parentes Chriſti vocari ambo meruerunt, non ſolum illa mater, verum etiam ille pater eius, ſicut coniunx matris eius, vtrumque mente, non carne.

Idem in eodem libro, & capite.

¶Triplex bonum coniugij fuit in parentibus Chriſti. C. X.

Sent. 4. d. 30. Iuo p. 8. c. 15. Pann. l. 6. c. 30. Ibidem c. 12.

OMne [c] itaque nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum. [d] Prolem cognoſcimus ipſum Dominum Ieſum: fidem, qa nullum adulterium: ſacramentum, quia nullum diuortium, [e] ſolus ibi nuptialis concubitus non fuit, quia in carne peccati fieri non poterat [f] ſine vlla pudenda carnis concupiſcentia, quæ accidit ex peccato: ſi ne qua concipi voluit, qui futurus erat ſine peccato.

Deut. 22.

Item in Deuteronomio præcepit Dominus Moyſi dicens, [Si quis ſponſam alterius in agro oppreſſerit, morte moriatur: ‖ quia uxorem alterius uiolauit.] ¶Item in legibus principum ſponſa iubetur lugere [h] mortem ſponſi, tanquam viri ſui.

Item in canonibus inuenitur.

¶Frater ſponſam fratris poſt eius mortem ducere non poteſt. C. X I.

inf. eod. ſi quis.

¡SI quis deſponſauerit ſibi aliquam, & præueniente mortis articulo eam cognoſcere non potuerit; frater eius non poteſt eam ducere in vxorem.

Item Gregorius Mauritio Imperatori ob quendam comitem, qui nepotis ſui mortui deſponſatã duxit vxorem

Matrimoniũ ad tẽpus nõ contrahit.

d ¶Sacramentum.] ideſt, inſeparabilitas ad tempus non poteſt contrahi matrimonium, ut 32. q. 2. ſoler. ſicut nec filiũ adoptare ad tempus poſſum. ff. de adopt. l. ſi quis. Io.

e ¶Nullum diuortium. ¡imò inſeparabilis coniunctio animorũ, ¬. eod. 5. eccc. cõtra ibi dicitur, inter Mariã & Ioſeph fuit diuortiũ, ſed ibi im¡pprie fuit diuortium. ſ. corporalis ſeparatio cauſa honeſtatis tantum facta: proprie autẽ diuertium eſt ſeparatio corporalis, quæ cauſa delicti fit.

Diuortium quid paopriè ſignificat.

f ¶Non poterat.] Hic colligit, quod maritus nõ põt eſſe cum vxore ſine peccato. arg. 33. q. 4. vir cum propria. Argucontra 12. diſt. nemi. De hoc dicemus 33. q. 4. vir cum propria.

g ¶Moriatur.] 34. q. 2. non ſatis.

h ¶Lugere.] ¡. intra tẽpus luctus non cõtrahere, & inſignia luctus deferre. Et eſt multiplex cã quare prohibetur contrahere intra tempus luctus, ne fiat perturbatio ſanguinis. p̃ incertitudinem, quia neſciretur cui partus illo tempore

Mulier intra tempus luctus certis ex cauſis contrahere prohibetur.

[Non cognouerat.] Ioſeph.
a ¶Vocatur.] Sup. 33. diſt. c. vlt.
b ¶Fidele.] Ideſt, ex fide non tamen vſu carnis conſtebat.

OMne itaque.] CASVS. Dicitur hic, q̃ in nuptijs Mariæ & Ioſeph fuit omne bonum nuptiarum. ſ. proles, fides, & ſacramentum. Proles. ſ. Chriſtus. Fides caſtitatis. Item ſacramentum, quia inter eos fuit inſeparabilis coniunctio animorum, & inter eos nullum diuortiũ interuenit: ſolum carnale cõmercium defuit inter eos, quod ſine peccato fieri non poterat, ſine quo ipſum decuit naſci, qui ſine peccato erat futurus. Sequens cap. patet: quod poteſt intelligi non ſolum ſponſa de præſenti, ſed etiam ſponſa de futuro, & tunc interuenit publicæ honeſtatis iuſtitia.

Matrimonij bona sũt tria quid dicat Gãdulphus.

c ¶Omne.] Gandulphus dixit duo eſſe tantum bona matrimonij. ſcilicet fidem, & prolẽ, ſed ipſum ſacramentum non eſſe bonũ matrimonij, niſi intranſirue intelligatur, ¡ideſt bonum quod eſt matrimonium, quia ſacramentum matrimonij (vt dicit) nihil aliud eſt quam ipſum matrimonium. Sed die q̃ ſacramentum matrimonij dicitur hic inſeparabilis coniunctio animorum: vel ẽt mutua ſeruitus: quorum vtrumq; eſt bonũ matrimonij. ſine his aũt bonis matrimoniũ cõtrahi nõ põt, poſtea verõ ſine his eſſe p̃d ¶Sacramentum.] ideſt, inſeparabilitas ad tempus non poteſt contrahi matrimonium, ut 32. q. 2. ſoler. ſicut nec filiũ adoptare ad tempus poſſum. ff. de adopt. l. ſi quis. Io.

d ¶Prolem.] Sup. 33. diſt. c. vlt.

e ¶Nullum.] Sup. 33. diſt. c. vlt.

f ¶Quæ quidẽ impedit matrimonium, & ditimit, vt patet in cod. leg. & no. eſt qui filij ſint leg. referente, & de deſpon. impu. duo pueri.

i Quæ quidẽ impedit matrimonium, & ditimit, vt patet in cod. leg. & no. eſt qui filij ſint leg. referente, & de deſpon. impu. duo pueri.

QVi deſponſatam.] CASVS. Hoc capit. diuiditur in tres partes. In prima parte dicitur, quod nullus ducat in uxorem ſponſam alterius: nec conſentiat ducenti: alioquin excõicetur. In ſecunda parte dicitur, q̃ nomine ſponſæ intelligitur uxor: quod probat Gregor. primo per Euangeliũ, ſecũdo per Deutero. In tertia parte oſtendit, q̃ nec conſanguineam, nec affinem debet quis ducere in uxorẽ. Secunda pars incipit ibi. [Nam diuinæ. Tertia ibi, Et inf. [Non quæ,] Verba ſũt Gregor. [Vxor erat,] ideſt, carnaliter cognita. [A parentibus fieri,] ideſt, coniungi, & tradi ſponſo. [Vxor.] ideſt, carnaliter cognoſcenda.

a ¶ Moriantur.] 34. q. 2. non ſatis.

b ¶ Iam vxor erat.] ideſt, carnaliter cognita, & ſunt uerba Gregorij.

ADditur.] CASVS. Oſtendit hic, q̃ pter tres ſpecies matrimonij poſitas. 7. 36. q. 2. tria. cuius pars eſt hoc c. addit hæc quarta ſpecies, ſcilicet, cũ quis mortua uxore ſua, uxorẽ accipit non repudiatã, uel deſponſatam alteri, ſed abſolutã. Idem dicitur de muliere, quę ſi uiuente uiro contraheret, adultera eſſet, ut probatur auctoritate Pauli.

c ¶ Additur.] Hoc c. continuatur illi 36. quæſt. 2. tria. & cap. nullus.

d ¶ Cum altero viro.] non conſanguineo prioris.

SI quis uxorem.] CASVS. Hoc cap. & ſeq. per ſe patent, & poſſunt intelligi de ſponſa de præſenti, uel de ſpõſa de futuro, & ſm hoc erit ibi publicæ honeſtatis iuſtitia. Seq. §. patet, & allegat amodo Gratia. pro parte contraria.

e ¶ Deſponſauerit.] Videtur ergo q̃ alterũ iſtorũ per ſe ſufficiat ad hoc, q̃ ſit matrimonium, & ita per arrhas probantur ſponſalia. Sed dicendum, uel, ideſt, etiam ſubarrhauerit præcedente diſpenſatione. Vel dic, q̃ alterum ſufficit, quia & ſi ſubarrhat, licet non conſentiat, præſumitur pro ſponſalibus, & matrimonio. Dicitur de hoc 30. quæſtio. §. noſtrates, & c. fœminæ.

f ¶ Subarrhauerit.] Extra de præſumpt. illud contra.

g ¶ Ducere. ideſt, carnaliter cognoſcere.

C. XII.

QVi deſponſatam puellam proximi ſui acceperit in coniugium; anathema ſit ipſe, & omnes conſentientes ei, quia ſm legem Dei mori decernitur. ¶ Nam diuinę legis eſt mos ſponſas appellare coniuges, vt in Euangelio, [Accipe Mariam coniugem tuam.] Et illud in Deuteronomio, [Si quis cuiuslibet hois deſponſatã puellam in agro, vel in quolibet loco oppreſſerit, vel abduxerit in domũ ſuã; moriatur: [a] quia vxorẽ proximi ſui violauit:] non quæ iã vxor erat, [b] ſed quæ a parentibus vxor fieri debebat: *& inf.* ¶ Sicut nulli Chriſtiano licet de ſua conſanguinitate, vel quam cognatus ſuus habuit in matrimonium aſſumere; ita & de conſanguinitate vxoris ſuæ. ¶ *Apud Anſelmum ante hoc caput eſt hic titulus rubris literis deſcriptus.* Capitula B. Greg. doctoris de linea conſanguinitatis edita. *Poſtea vero eſt hic alius titulus nigris literis deſcriptus.* Mauritio Imperatori ob delatum quendam comitẽ, qui nepotis ſui mortui deſponſatam virginem duxit vxorẽ. *Deinde ſequitur.* Qui deſpõſatam, &c.

Sent. 4. d. 37. Anſl. l. 12. c. 93. Poly. l. 6. tit. 4.

Leuit. 20. Matth. 1. Deut. 22.

inf. 35. q. 2. nullum.

Item Hieronymus.

¶ Vxore mortua licet viro aliam ducere, ſed non repudiatam, vel deſponſatam.

C. XIII.

ADditur [c] aliud quartum coniugium legitimum. Dũ mortua fuerit vxor cuiuslibet, licet illi accipere aliam, ſed non repudiatam, nec deſponſatam viro, ſed liberã: ſimiliter debet, & mulier. Vnde & Paulus ait, [Mulier, quæ ſub viro eſt, ligata eſt ſub lege viri, quamdiu viuit vir eius.] Viro igitur viuente vocatur adultera, ſi iuncta fuerit alij viro. Si autem mortuus fuerit vir eius, libera eſt a lege viri: ita ut nõ ſit adultera, ſi coniuncta fuerit cum altero viro [d].

Iuo p. 8. c. 41. Pann. l. 6. c. 34.

Rom. 7.

¶ *Ab Iuone ante hoc caput refertur caput, tria inf. 36. q. 2. Neutrum tamen apud B. Hieronymum eſt inuentũ.*

Item Gregorius.

¶ Poſt mortem alicuius nullus de eius conſanguinitate ſponſam accipiat.

C. XIV.

iij SI quis vxorem deſponſauerit, [e] vel eam ſubarrhauerit, [f] quamquam poſtmodum pręueniẽte die mortis eius nequierit eam ducere [g] in vxorem; tamen nulli de conſanguinitate eius licet accipere eam in coniugio. Quòd ſi inuentum fuerit factum; ſeparetur omnino.

Sent. ibidem.]

Item Iulius Papa.

¶ *Sic eſt emendatum ex manuſcriptis & Magiſtro. Nã in vulgatis erat.* Iulianus. *In Polycarpo autem citatur,* ex concilio Triburienſi a Iulio Papa confirmato. *In quo titulo ſubeſt aliquod mendum.*

Voluntas verbo aut facto declarati poteſt.

a ¶ Si quis.] ¶ Alijs.] Puta frigiditate, uel ex maleficio. & ita idem iuris est siue dispensatio interueniat de solo facto, siue de iure. & ita si quis dispensauit consanguineam suam, vel aliquam aliam, cũ qua ipse contrahere non possit, & separat ab ea, nullus de cõsanguinitate

¶ De eodem. C. XV.

iij SI quis desponsauerit vxorem, vel subarrhauerit, & siue præueniẽte die mortis, siue irruentib. quibusdam alijs [a] causis, minimè eam cognouerit; neque eius superstes frater, neq; ullus de consanguinitate eius eandem sibi tollat in vxorem vllo vnquam tempore.

2 *His omnibus auctoritatibus probantur isti esse coniuges. Sed Augustinus testatur contra, dicens.*

¶ Non est inter eos matrimonium, quos non copulat commixtio sexus. C. XVI.

NOn est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium, [b] cum qua commixtio sexus non docetur fuisse.

¶ *Caput hoc non est inuentum apud B. Augustinum: & videtur summa seq. c.*

Item Leo Papa seq.

¶ Illa mulier non pertinet ad matrimoniũ, cum qua non celebratur nuptiale matrimonium. C XVII.

CVm societas [c] nuptiarũ ita a principio sit instituta, vt pręter cõmixtionem sexuum non habeant in se nuptiæ cõiunctionis Christi, & ecclesię sacramentum, [d] non dubiũ est illam mulierẽ non pertinere ad matrimoniũ, cum qua docetur non fuisse nuptiale ministeriũ. [e]

¶ *In codicib. epistolarũ Leonis impressis, & manuscriptis in epist. 90. al. 92. ad Rusticum, c. 4. itemq; apud Burchardũ, & Iuonem longè aliter hẽt hic locus.* Cum societas, inquit, nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut pręter sexuũ coniunctionem haberet in se Christi, & ecclesię sacramentum; dubium non est, eã mulierem non pertinere ad matrimoniũ, in qua non docetur nuptiale fuisse mysterium. *Verum, vt respondeat verbis Grat qui manifestè utitur hoc loco depravato, item quo Magistri, & glossæ, & posteriorũ doctorũ, nihil est in textu mutatũ.*

[*Benedictus seruus seruorum Dei, Grandensi patriarchæ salutem, &c.*

PALEA. C. XVIII.

† *al fidem.* LEx diuinę constitutionis Apostolicam cathedrã †

Leo epis. 90. ad Rusticum. c. 4.

Sent. ibidem. Burc. l. 9. c. 1. Iuo p. 8. c. 74. & Pann. l. 6. c. 23. Cap. l. 7. c. 105.

Sent. 4. dist. 26. Pann. l. 6. c. 144.

Poly. l. 6. tit. 4.

Sent. ibidem.

a Causis.] Quia habet in se sacramentum coniunctionis Christi, & ecclesię, & animæ fidelis ad Deum per charitatẽ. inf. ea. ca. seq. ext. de big. debitum. Quidam intelligunt hoc c. de arcta: & exponunt non fuisse, .i. esse non potuisse propter arctationẽ. Ioan.

b ¶ Ad mimoniũ.] NOn ẽ dubiũ.] CASVS. Carnalis legebat hoc c. de arcta: sed ill. & bene. intelligunt hoc cap. de qualibet matrimonialiter desponsata: & qđ dr ibi non pinere ad matrimoniũ. i. ad aliqđ, uel quodlibet sacramentũ matrimonij, qđ significat cõiunctionẽ Christi, & ecclesiæ: q̃ coniunctio facta fuit i utero virginali. Sequens ca. pertę uidebis, quia planũ est: & exponu illud c. non dubium. Sequitur postea quędam palea, quæ sic incipit, [Lex diuinæ.] quæ in scholis non legitur. Et §. q. postea liquebit, scilicet. [Item Apostolus.] planus est.

c ¶ Vm societas.] CVm societas.] Sic matrimonium se habet ad instar societatis. ar. extra de spon. præterea põt ergo matrimonium contrahi per absentes, sicut & societas. ff. pro soc. l. quarta, argumẽ. 30. quæstio. 5. nec illud. & ad instar societat s ic habet extra de spon. præterea. Et est argu. q̃ matrimonium non fuit institutum per illa uerba. Hoc nunc. &c. sed per illa, quæ societatem designant: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit. &c. & ita intelligitur illud c. extra de don. inter uirũ, & uxo. significauit, ubi dr q̃ ea quæ lucrantur uir. & uxor. cõiter obueniunt eis. Et est ti. ff. rerum amota. l. 1. ubi dr, q̃ uxor domina est. & furia rerum ipsius uiri, sed domina dr, quia non potest agi furti, licet furtum committat.

Matrimoniũ & mes abs. tes q. ..hitur.

d ¶ Sacramentum.] Duo sunt sacramenta, unum Dei & animæ: aliud Christi & ecclesiæ. Dei & animæ, sponsis Christi, & ecclesiæ interpretum. & uxorem, ut infra ca. nonnulli. & extra de biga. debitum.

e ¶ Nuptiale ministerium.] .i. carnis commercium.

sponsalia. ¶ sunt nulla, impediunt matrimon. ¶ Vb dr sententiam approbare: ih sub dubio fore: sed ibi V. hoc reprobat indistincte.

nitate sua est ducere potest. & ita monachus poterit impedire consanguineos suos, licet frigidus natus sit, qđ concedit H. & hoc satis potest concedi, q̃ siue sit monachus, siue frigidus. siue deuotus. siue sectus. q̃ sponsalia illius impediunt matrimonium. arg. extra de spõ. ad audientiam. nam propter desponsationẽ. quæ nulla est, notatur quis infamia. ff. de his. qui no. infa quid ergo. §. cum autem. extra de biga. n per. nnus tamẽ casus excipitur, quãdo intra septennium facta est desponsatio. extra de desponsa. impu. accessit. Item in alio casu non impediunt sponsalia de facto sequens matrimonium. ut extra de ea qui dux. in matrimo. significauit. Sed quæ ratio est, quare sponsalia, quæ nulla sunt impediunt matrimonium? Et potest dici sufficere ita scriptũ esse: vel ideo, quia quãdoq; probaremur monachus: qui nõ esset in rei ueritate, uel frigidus: & ita esset ibi

absentes, sicut & societas. ff. pro soc. l. quarta, argumẽ. 30. quæstio. 5. nec illud. & ad instar societat s ic habet extra de spon. præterea. Et est argu. q̃ matrimonium non fuit institutum per illa uerba. Hoc nunc. &c. sed per illa, quæ societatem designant: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit. &c. & ita intelligitur illud c. extra de don. inter uirũ, & uxo. significauit, ubi dr q̃ ea quæ lucrantur uir. & uxor. cõiter obueniunt eis. Et est ti. ff. rerum amota. l. 1. ubi dr, q̃ uxor domina est. & furia rerum ipsius uiri, sed domina dr, quia non potest agi furti, licet furtum committat.

Digitized by Google

totius poſuit orbis terrarũ magiſtram; vt quidquid vbique locorum dubitatur, ab ea ratio eiuſdem requiratur. Affatus eſt autem nos ſuis literis eiuſdẽ cathedrę ſeſſorem, ac percunctatus eſt quidam veſtras † nomine Ioannes pro connubio filiæ ſuæ ſuperſtitis: cuius ſoror defuncta cuidã iuueni, Stephano nomine, ſimplicibus verbis fuerat deſpõſata, & antequã ad nuptias perueniret, morte præuenta; vtrum ſcilicet cum eodẽ iuuene poſſit matrimonium celebrari ſuperſtitis filiæ, necne. Namque teſtatus eſt huius rei rationem apud vos haberi ambiguã. Quam Deo docente reddimus his verbis certiſſimam. Protoplaſtus ille, radix, & origo noſtra detractam ſibi coſtam in mulierem videns formatam, prophetico ſpiritu inter alia protulit: [Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ; & erunt duo in carne vna.] Quibus verbis innotuit non aliter virum & mulierem poſſe fieri unam carnem, niſi carnali copula ſibi cohæreant. Qui ergo nequaquam mixtus eſt extraneæ mulieri fœdere nuptiali; quo pacto per nuda ſponſionis verba poſſunt vna caro fieri, nullatenus valemus intueri. Propinquitas enim ſanguinis verbis dicitur, nõ verbis efficitur. Sed neq; oſculũ parit propinquitatem ℣ † nullam facit ſanguinis commixtionem. Qm̃ verò ita prorſus ſeſe habet res Ioannis iſtius, ut uelit ſecundam filiam illi nuptijs copulare, cui primam iam decreuerat deſponſare: cenſura Apoſtolici *α* magiſtratus mãdamus hoc abſq; vllius criminis vitio poſſe fieri, ſi utriuſq; partis ſederit voluntati. *β* Nã cur prohibeatur, quod prohibendum † nunquam ſancta ſcriptura declarat? Sed neq; mundanæ leges connumeratis perſonis quæ inter ſe nuptias non contrahunt, *γ* de huiuſmodi aliquid dicunt. Ne ergo abnegetis, quod negãdum nulla rõne docetis. †

¶ *Palea hæc habetur in pleriſque manuſcripris, Eſt etiam in prima collectione Decretalium Bernardi Papienſis, & in altera collectione in quinquaginta partes diuiſa (quæ eſt inſerta tomis conciliorum poſt decreta Alexandri III.) par. 6. c. 27.*

α Apoſtolici.] *In tomis conciliorum eſt*, cenſura Apoſtolica, *in collectione prima Decretalium*, cenſura Apoſtolici magiſterij.

β ¶Si vtriuſq; partis ſederit voluntati.] *Hæc non ſunt in collectione concilijs inſerta.*

γ ¶Nõ cõtrahunt.] *In aliquot uetuſtis, & in prima collectione Decretalium legitur*, nuptias cõtrahũt: *in altera aũt collectione*, quibus inter ſe nuptias cõtrahere non licet.

Item Apoſtolus [a] *præcepit, ut vxor reddat debitum viro, & vir vxori, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt expeditius vacent orationi. Vnde datur intelligi, quod ſine conſenſu alterius non licet alteri vacare orationi.*

¶ *Item propoſitum melioris vitæ vir ſumere non poteſt ſine conſenſu vxoris, & ecomerſo.*

Vnde Gregor. ſcribit Theotiſtæ patriciæ, li. 9. epiſt. 39.

¶Cauſa religionis coniugia ſolui non debent

Cap. XIX.

SVnt, qui dicũt religionis cauſa cõiugia debere diſſol-

ITEM APOSTOLVS. Palea, q̃ hic ſolet eſſe, eſt cõtraria his, quæ diximus ī. ea. ſi quis deſponſauerit. ſed loquit cũ pater promiſerat filiam illi: ſed ille nõ deſponſauerat eam: & quod dr̃ deſponſata, i. promiſſa ſimplicib. uerbis partis, illa non conſentiente 1. Et hoc colligitur ex eo quod dicit circa finem: decreuerat deſpõſare: uel intra ſeptennia deſponſauerat.

a ¶ Itẽ Apoſtolus.] ab hoc loco vſq; ad §. ecce. allegat, quòd neuter cõiugũ ſine cõſenſu alterius põt trãſire ad religionẽ: exinde vſq; ad §. cũ ergo Maria. probat ℣ uterq; ſponſorũ põt. Et ex his concludit ibi, ℣ inter ſponſum & ſpõſam non eſt coniugium.

ITEM PROPOSITVM. CASVS. Adhuc probat Grat. inter ſpõſum, & ſponſam nõ eſſe matrimonium. Quod ſic probat: nam vir ſine conſenſu vxoris nõ põt ingredi religionem. Et hæc eſt propoſitio, quã probat vſq; ad §. [Ecce.] Sed ſponſus hoc facere poteſt, ut in §. [Ecce.] Et hæc eſt aſſumptio, quã probat uſque ad §. Eum ergo. ibi cõcludit inter ſponſum & ſpõſam non eſſe matrimonium.

SVnt qui dicunt.] CASVS. Hoc cap. diuidit in duas partes. In prima parte Greg. reſpõdit quoſdã, qui dicebant matrimonia ꝓp religionem poſſe diſſolui, quia lex humana hoc ꝑmittebat: ſed dicit Greg. hoc non eſſe uerũ, ꝙa etſi lex humana cõcedat: lex tñ diuina hoc prohibet. Quod probat duab. auctoritatib⁹ Domini. Nam cum vir, & uxor ſint vna caro, nõ debet alter ad religionem tranſire, & alter in ſeculo remanere. In ſecunda

1 Nec tacitè nec expreſsè. ſic vt intelligere In no. ꝑut no. extra de deſpõ. impub. ca. 1. qJ dic, ut ex l. 6. eo. tit. ſi infantes. §. porro. eſt duob. §§. ſeq.

† al. vir.

† al. quia.

† al. prohibirum.

† al. monſtratis.

1. Cor. 7.

Sent. 4. diſt. 27. Anſel. l. 10. c. 18. Iuo p. 8. c. 129. Pann. l. 6. c. 78.

Gen. 2.

cunda parte dicitur, ꝙ ſi ex conſenſu ambo eligant cõtinere, & uitã ducere religioſam cauſa maioris meriti vel propter emendationem præteriti delicti, hoc facere poſſunt: ſicut multi Sancti fecerunt; ſine conſenſu autem vtriuſque hoc fieri nõ poteſt. Quod probat auctoritate ¶ In pollutione.] Argu. ꝙ uno intrante monaſteriũ poſſit alter coniugum in ſæculo remanere, dũmodo in caſtitate uiuat non. n. uidetur eſſe cauſa prohibitionis niſi pollutio. cauſa ergo ceſſante ceſſabit prohibitio. qđ verum eſt, ſi eſt ſenex, ut extra de conuer. coniug. cum ſis præditus.

Monaſteriũ intrante vno coniugũ, an poſſit alter in ſæculo remanere.

¶ Minora. Hoc tenet i honoribus, vt ſupra 95. di. illud ſupra 24. quæſtio. 1. mira mur.

§ ¶ Maiora. Nõ in honoribꝫ. ut ſupra d. 50. § ſub gradu, & eſt ſi. 16. q. 2. uiſis. B.

h ¶ Ante actæ.] Et nõne hoc caſu augent ſibi merita ſic facit eñ vtrũque: ſed in ipſo nõ delẽt culpas. Item nonne coniuges cõmiſcẽdo augẽt merita ſibi? licet i ſed non tã tũ: nec ita expedire a licet quidã dicãt ꝙ cum commiſceantur, & eã reddẽdi debiti, uel prolis, non mereãtur p̃miũ, ſed minus ſupplicium. ſed hoc improbat infra 33. quæſtio. 5. ſi dicat. Io.

Coniuges an commiſcendo mereant.

1 Vt 33. q. 1. c. 1.

2 Vt inf. 33. q. 4. Chriſtiano.

Matth. 19.

Gen. 2.

} abeſt a pleriſque cond.

ritui. Verum ſciendum eſt, quia & ſi hoc lex humana [a] cõceſſit; lex tamen diuina [b] prohibuit. Per ſe enim veritas dicit: [Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.] Qui etiam ait; (Non licet dimittere uxorem, excepta cã fornicationis. (Quis ergo huic cœleſti legislatori [c] cõtradicat? Scimus, quia ſcriptũ eſt: (Erũt duo in carne vna. [d]) Si ergo uir & uxor una caro ſunt, & religionis cauſa uir vxorem dimittit, uel mulier uirum in hoc mundo remanentem, uel etiam fortaſſe ad illicita (uota † migrãtem; quæ eſt iſta conuerſio, [e] in qua vna eadẽque caro ex parte tranſit ad continẽtiam, & ex parte remanet in pollutione? [f] Si uero utriſque conueniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare? quãdo certum eſt, ꝙ omnipotens Deus, qui minora [f] conceſſit, maiora § non prohibuit. Et quidẽ β multos ſanctorum nouimus cum ſuis coniugibus, & prius continentem uitam duxiſſe, & poſtmodum ad ſanctæ eccleſiæ regimina migraſſe. Duobus enim modis ſancti uiri etiam a licitis ſolent abſtinere: aliquando, ut merita ſibi apud Deum omnipotentem augeant: aliquãdo, ut anteactæ [h] uitæ culpas detergant. *& infra.* ¶ Proinde cum boni cõiuges aut meritum augere deſiderant, aut anteactæ uitæ culpas delere, aut ſe ad continentiam adſtringant, & meliorem vitã appetãt, licet. Si uero continentiam, quam uir appetit, uxor nõ ſequitur, aut quam uxor appetit, uir recuſat; diuidi coniugium nõ poteſt: † quia ſcriptum eſt: (Mulier poteſtatem ſui corporis non habet, ſed uir: ſimiliter & uir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.)

† al. licet. 1. Cor. 7.

1 Vt 35. q. 1. c. 1.

2 Vt inf. 33. q. 4. Chriſtiano.

α ¶ Cõuerſio.] *In originali eſt*, iſta migratio, uel cõuerſio. β ¶ Et quidem.] *Hæc ſunt reſtituta in ſuum locum, quæ antea trãſpoſita fuerãt inter verb.* licet. *& uerſi.* ſi uero. *Idem Leoni epiſcopo Catanenſi, lib 3. epiſt. 34.*

¶ Abſque uiri conſenſu monaſterio mulier deputata ad eius conſortium non prohibetur redire.

C. XX.

MVltorum relatione comperimus, hanc apud nos olim cõſuetudinem [i] tenuiſſe, ut ſubdiaconi ſuis licite [k] miſcerentur coniugibus. Quod ne denuo ꝙſquã

51. e. c. multorum. Anſel. 7. c. 138. Poly. l. 4. tit. 31.

ſtoritate Pauli ad Corinth. Secunda pars incipit ibi, [Si vero.

a ¶ Humana.] in authen. de nupt. §. diſtrahuntur. colla. 4.

b ¶ Diuina.] ſup. d. 10. c. 1.

b ¶ Diuina.] Quæ tunc demum locum habet cum carnalis coniunctio una caro eſt. extra de conuer. coniug. ex publico.

c ¶ Latori.] Ideſt, Chriſto, cui nullus reſiſtere poteſt.

Vir, & uxor ſunt duo in carne una, qualiter exponitur.

11. q. 3. ſecundum. 19. q. 2. duæ. Io.

d ¶ Vna.] Fictione iuris uir, & uxor una caro ſunt, uel erũt duo in carne una, ideſt, in uno carnali opere, ideſt, ad unam carnem, uel, ideſt ad unam prolem pro creandam? Sic & fornicarij dicũtur unã caro. inf. 32. q. 4. in c. nem Speciosus ſubdiaconus, de quo hic habetur, retẽto vſu coniugis dimiſit officium ſubdiaconatus: poſtea eo mortuo, relicta eius nupſit alij, quam epiſcopus ſeparauit a marito, & retruſit in monaſterium, ſcribit ergo Greg. illi epiſcopo, & præcipit, ut ſi ita ueritas ſe habet, eam extrahat de monaſterio, & reddat marito, quia ei legitime nubere potuit.

i ¶ Conſuetudinem.] Contra 32. diſt. ante triennũ. in princ. ſed ibi loquitur poſt prohibitionem, & dicit B. ꝙ Pelagius fecit tantum unam conſtitutionem ſub diſtinctione, & illam retractauit Greg. ut ibi notatur. H. d. qđ duas fecit, unam pure, quæ ibi reprobatur: aliam quam hic tangit non reprobando.

k ¶ Licite.] Ante ſubdiaconatum ductis, quia nec tempore

rore Apostolorum in subdiaconatu licuit contrahere. ita.d. cum in præterito.

a ¶ Prohibitũ.] & male, quia nec poterat præcipere, ꝙ abstineret ab uxoribus, quas erant legitime adepti: nec etiam, ꝙ abstinerent ab officio, quia sine culpa non potest quis priuari officio, & ita fuit retractatum a Greg. 31.d. c.1. Dicit tamẽ H. ꝙ hõ, qa abstinere ab uxoribus fuit eis ĩdictũ, si possent habere cõsensum virorũ. Item dicit, ꝙ alias Interdictũ fuit ex causa ministeriũ, sed si ne culpa: sicut & beneficiũ interdicitur coniugatis sine culpa, sed nõ sine causa extra de cle. coniug. capitul. diuersis.

Beneficium coniugatis interdicitur.

b ¶ Aut certe.] Arg. ꝙ id qđ per se simpliciter imperari nõ potest, sed pluraliter, vt cõtinẽtia. 32.q.1. integritas. subalternatiue, & disiũctiue imperari potest. 32.di. lectores. Arg. contra ff. de conditio. institu. quæ sub conditione, §. si quis.

c ¶ Suspẽdit.] Tẽpore prohibitionis, & ita nõ fuit adstrictꝰ voto cõtinentiæ uel exp̃sse, uel interp̃tatiue. Vade est ar. cũ & uxorem eius, cõtinẽtiam nõ uouisse.

d ¶ Notarij.] Arg. contra. 20. q. 3. cos.

e ¶ Suspẽdit. Secus ergo si se nõ suspendit, unde mulier p̃sumitur uouisse. (quod concedo) eo ipso, ꝙ licentiam dat uiro promouendi. Sed quare ſeparatur a viro secundo, licet non uouisset? quia uxor clerici debet se conuertere alicui religioni, ut arg. sup. 28.d. quia sunt, & sic p̃sumebatur, & dicebatur de isto argu. contra. 20. quæstio. 2. cos.

Vxor dans viro licentiam promouendi uouere vĩ.

f ¶ Non debet.] Sup. 32.d. seriatim, in fi. contra: ubi dicitur, ꝙ nõ potest alij nubere post mortem primi. Sed ibi incepta erat iã continentia, in subdiacono: hic nõ. Non.n. uouit nec expresse nec tacite, cum eius maritus non fuit promotus ad ordinẽ diaconalem, & in subdiaconali ordine bene licebat tẽpore huius Greg. adhærere uxori uel contrahere: non postquam edidit illam cõstitutionem. 31.d. aut triennium.

Subdiaconꝰ olim poterat cõiugari.

g ¶ Præsertim.] ideſt, sic iuncta est cum subdiacono, ꝙ ipsa tunc fecerit uotum, ꝙ post mortem eius cõtineret perpetuo. tunc enim non fuit matrimonium cum secũdo. hoc secundum H. cuius opinionem notaui. 32.d. seriatim. sed secũdum opinionem nostram, quam nos. C. ea. q. 1. ca. 1. falsum esse patet. nam ſm hoc ét si exp̃sse vouisset, nisi deuoueret se religioni, nõ solennizat: vbi dixi: nec separatur a uiro secũdo. Io. & quocunque modo dedit licentiam siue intrandi religionem, siue ordinem suscipiendi: non separabitur secundum matrimonium. Dic ergo hic præsertim, maxime, nã præsumptionem induceret cont. eam, non tñ quæ sufficeret ad separationem H. utrum aũt dando licẽtiam intelligatur solenniter nouere, no. 31.d. seriatim, & 28.d. si se cuiquã.

A Gathosa.] CASVS. Maritus Agathosæ monasterij intrauerat: uxor eius eum repetebat, sed ei nõ reddebatur: quare cõquesta est Greg. scribit ergo Greg. Hadriano notario, ut cognoscat de hac causa, & si inuenerit, ꝙ uolũtate illius intrauerit monasteriũ, uel ꝙ ipsa monasterium ingredi promiserit, uel ꝙ ipsã fornicata fuerit, permittat illum in monasterio remanere, & a petitione uxoris absoluat. si autem nihil eorũ inuenerit ipsum etiam tonsuratum ad uxorem redire compellat: quia & si lex humana p̃mittat matrimonium propter religionem dissoluit: lex tamẽ diuina hoc prohibet, nisi causa fornicationis: cum̃ post carnalem copulam vnum corpus sint effecti.

præsumeret; a seruo Dei sedis nostræ diacono ex auctoritate nostri decessoris isto est modo prohibitũ: [a] ut eodẽ tempore hi, qui iam vxorib. fuerãt copulati, vnũ ex duobus eligerẽt, ideſt, aut certe [b] nulla ratione ministrare præsumerent, aut a suis uxoribus abstinerent. Et, quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit [c] officio, & usque in obitus sui tempus notarij [d] quidem gessit officium, & a ministerio, quod subdiaconũ oportuerat exhibere, cessauit. Post cuius obitũ, quia relicta eius. Honorata est marito sociata, a tua eam fraternitate in monasterio cognouimus destinatã. Ideoq;, si, ut fertur, eius se maritus ab administratione suspendit: [e] antedictæ mulieri nõ debet [f] officere, quòd ad secundam coniugij copulationem migrauit: p̃sertim si non tali mente subdiacono iuncta est, ut a carnis voluptatibus abstineret. Si ergo ita se ueritatẽ, quẽadmodum edocti sumus, habere cognoscis; prædictã te mulierem de monasterio per omnia cõuenit relaxare, vt ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare.

Item Hadriano Pannormitano notario, lib. 9. epi. 44.

¶ Ad vxorem redire cogatur, qui sine eius consensu religiosam uestem suscepit. C. XXI.

A Gathosa latrix p̃sentium questa est, maritũ suum contra voluntatẽ suam in monasterio Vrbici abbatis esse conuersum. Quod quia ad eiusdem abbatis culpam, & inuidiam non est dubium pertinere; experiẽtiæ tuæ p̃cipimus, ut diligẽti inquisitione discutiat, ne forte cum eius uoluntate conuersus sit, [h] uel ipsa [i] se muta

Sent. ibid. Ansl. l. 10. c. 19. Burc. l. 9. c. 48. Iuo p. 8. c. 186. Pann. l. 7. c. 84. Poly. l. 6. tit. 4.

i ¶ Vel ipsa.] Hic habes, ꝙ cõsensus uxoris sufficit, licet ipsa expresse nõ uoueat, nec intret religionem, ad hoc ut maritus possit intrare religionem, ut 33.q.5. qui uxorem, & expressum uidetur extra de conuer. coniuga. ueniens, &c. constitutus. tam dando licẽtiam uouere intelligitur, 32.dist. seriatim. 28.dist. diaconus, &c. si qua viduas: sed expresse contradicit, extra de conuer. coniu. cap. 1. Quidam dicunt licentiam uxoris nõ sufficere nisi & ipsa intret religionẽ, & illud c. 33.q.5. qui vxorẽ. intelligunt loqui de consilio, & quod hic dicit, si vero nihil horum, dicũt quod hæc dictio, horum, hic demõstrat. hæc duo membra, scilicet crimen fornicationis, & hoc quod ipsa se mutare promisit, & exponunt hic, uel pro &. Alij dicunt, quod sola licentia sufficit, & dando licentiam intelligitur uouere, & cogitur intrare religionem. nisi sit uetula, ut extra eodem cum sis præditus, & intelligunt decret. primam prædictam de conuersatio. coniuga. de licentia extorta. Probabi-

Maritus an possit religionem intrare solo consensu vxoris intercedente.

liter

Digitized by Google

liter poteſt dici, quòd ſi mulier ignara iuris dedit licentiam, non intelligitur voluiſſe, & tunc poteſt maritum repetere ſecus ſi ius ſciuit. Io.

a ¶ Promiſit.] Compellanda enim eſt, ſi ſe promiſit futuram monacham. ar. 12. q. 2. quicumq. ſuffragio 1. niſi maius

dere, vt 33. q. 5. vna. ſed ab ea exigere non poterit. argu. extra de conuer. coniug. quidam intrauit, quia quantũ in ſe fuit, ſe voto adſtrinxit. Sed nũquid ea mortua poterit abbas iſtũ repetere: vel iſte poterit aliam ducere? Dicendum q̃ abbas iſtũ repetere nõ poterit: quia votũ nullũ fuit, & nõ fuit mona. hus. non tñ aliã ducere poterit: quia quantum in ſe fuit ſe voto ligauit. ſi tñ dixerit de facto tenet, & erit matrimoniũ inter eos, ut ext. ea. placet H. tamen contrarium dixit: & dixit q̃ nõ eſſet decr. quæ eſt extra eo. quidam. Si autem aliquis de licentia uxoris ſuæ intrauit religionem: ſatis poteſt dici qd mortua uxore, quæ eum repetijt, cogit reuerti ad monaſterũ: & ſi contraheret, nõ teneret matrimonium vt extra eod. titu. ex parte. Ioan.

ducit uirum de monaſterio. & ſtatim pœnitet, & uult intrare? uſ q̃ hoc facere poſſit ante carnis copulam. ar: ext. de cõiu. ſeruo. propoſuit ſm Io. de Anch.

Monaſterĩ intrare an poſſit alter cõiugũ poſt copulam altero conſentiente.

1 Melius ſcribit 12. q. 1. ſcimus. uer. quicunque.

re promiſerit. Et, ſi hoc repererit, & illum in monaſterio remanere prouideãt, & hanc, ſicut promiſit [a] mutare cõpellat. Si vero nihil horũ [b] eſt, nec quoddam † [c] fornicationis [d] crimen (propter quod viro licet dimittere † vxorem) prædictam mulierem commiſiſſe cognoueris; ne illius conuerſio vxori relictæ in ſæculo fieri poſſit ꝓditionis occaſio; volumus, ut maritum ſuum illi, etiam ſi iam tonſuratus [e] eſt, reddere debeas [f] omni excuſatione ceſſante: quia etſi mũdana [α] lex præcipit conuerſionis [g] gratia vtrolibet inuito poſſe ſolui coniugium; dãna tamen lex fieri non permittit. Nam, excepta fornicationis cauſa, vir vxorem dimittere [h] nulla ratione conceditur: quia poſtquam copulatione coniugij, viri atq; mulieris vnum corpus efficitur; non poteſt ex parte cõuerti, & ex parte in ſæculo remanere.

† al. quoddam.
† al. reliquere.

α ¶ Mundana.] *Habetur nouella 123. c. 38. vt eſt diuiſa apud Iulianum.*

Item ex octaua ſynodo.

¶ Sine conſenſu vxoris, religionis propoſitum vir ſumere non poteſt. C. XXII.

Sent. ibidem. Polyc. ibidem. Anſ. l. 10. c. 10. Burc. l. 9. c. 45. Iuo p. 8. c. 183. & 220. Pann. l. 6. c. 85.

iiij Si quis coniugatis β vult conuerti ad monaſterium, non eſt recipiendus, niſi prius a coniuge caſtimoniam profitente [i] fuerit abſolutus. Nã ſi illo uiuente illa per incontinentiam alteri nupſerit; proculdubio adultera erit. Nec recipitur apud Deum eius viri [k] conuerſio, cuius ſequitur coniugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur tũc ſine culpa ſequuntur Chriſtum relicto ſæculo, ſi habeãt ex pari voluntate caſtitatis conſenſũ.

β ¶ Si quis coniugatus.] *Hæc uſq; ad uerſ.* Nã ſi illo *habẽtur apud B. Baſil. ī regulis fuſius diſputatis, c. 12. Bur*

maius peticulum timeatur, extra qui cler. uel uo. uenies. Vel dic, promiſerit ſe deuouendo religioni.

b ¶ Horum.] Scilicet, quod nec illa mutare ſe promiſit, nec conſenſit, &c.

c ¶ Nec quondam.] Hic petitorio agebatur: & ideo ex capit. de fornicatione. alias primo reſtitueretur. ext. de reſt. ſpol. ex conqueſtione.

d ¶ Fornicationis.] Publicæ, ut ext. de diuor. ſignificaſti. alias ſine iudicio eccleſiæ dimiſſa reſtitueret: mill ipſa ſe ſpoliaſſet vagãdo cum adultero. Vel uerius dicas, q̃ hic referebatur quæſtio qũo ipſa non erat ſpoliata: quia dicebatur q̃ eius uoluntate intraſſet religionem.

e ¶ Tonſuratus.] Secundum Hug. poſt mortem uxoris tenetur redire ad monaſterium, nec ob. decr. illa extra de conuer. coniug. quidam. licet enim ingreſſus uel uotum non teneat quantum ad ſe, tã monachus eſt, ſicut extinctores ſpiritus ſancti. licet enim extinguere non poſſunt quo ad ſe, tamen extinctores iudicantur. 1. q. 1. iudices. de conſec. d. 4. quæris uidetur tamen illa gl. ſed nunquid, contraria huic. Ioan. male dixit Hug. cum iterum approbata ſit in noua compellatione illa decr. quidam. B.

Spiritus ſancti non poteſt extingui.

f ¶ Deas.] Sed nunquid iſte redditus uxori, poterit ab ea exigere debitũ, uel ei exigẽti reddere? Dic q̃ exigenti tenetur reddere: quod enim ſuum erat, ſ. exigere, uouere poterat: ſed non alienum, ſcilicet non reddere. vt 33. q. 5. vna. ſed ab ea exigere non poterit. argu. extra de conuer. coniug. quidam intrauit, quia quantũ in ſe fuit, ſe voto adſtrinxit. Sed nũquid ea mortua poterit abbas iſtũ repetere: vel iſte poterit aliam ducere? Dicendum q̃ abbas iſtũ repetere nõ poterit: quia votũ nullũ fuit, & nõ fuit mona. hus. non tñ aliã ducere poterit: quia quantum in ſe fuit ſe voto ligauit. ſi tñ dixerit de facto tenet, & erit matrimoniũ inter eos, ut ext. ea. placet H. tamen contrarium dixit: & dixit q̃ nõ eſſet decr. quæ eſt extra eo. quidam. Si autem aliquis de licentia uxoris ſuæ intrauit religionem: ſatis poteſt dici qd mortua uxore, quæ eum repetijt, cogit reuerti ad monaſterũ: & ſi contraheret, nõ teneret matrimonium vt extra eod. titu. ex parte. Ioan.

Maritus religioſus ab uxore repetit an poſſit debitũ exigere.

g ¶ Conuerſionis.] Ante iudicium eccleſiæ neuter poteſt intrare monaſterĩ altero inuito, niſi ea publice fornicata ẽ. tunc uir ea inuita poteſt intrare monaſterium, ſed non illa: ſed facta ſeparatione iudicio eccleſiæ ſecundum Hug. neuter tenetur alteri, & vterq. ceſſat iuri ſuo. arg. 7. q. 1. quam periculoſum. & ideo tunc dicit Hu. quod uterque intrare poteſt reliquo inuito. Illud autem Apoſtoli. Aut maneat inupta, aut reconcilietur: quod de dimittente loquitur, intelligitur ante ſententiam eccleſiæ. Ioan. ſed auth. contradicit H. ut C. de adult. authen. ſed hodie. B.

Vxor inconſulte dimiſſa eſt reſtituenda.

h ¶ Dimittere.] Arg. q̃ alter coniugum põt intrare monaſterium altero conſentiẽte ẽt poſtquam ſunt una caro effecti. Et ſic habes duas cauſas hic, quib. poſſ carnalem copulam uir poteſt ſeparari ab uxore quantum ad reddendum debitum, & cohabitationẽ. ſ. fornicationem: tamen poſt ſeparationem factam ab eccleſia, antea non, ut inf. 35. q. 5. multorum. & 33. q. 2. ſæculares. & uotum cõuerſionis tunc exigitur ut illa conſentiat. & ſimiliter conuertatur. & profiteatur, ſi eſt iuuenis: ſi uetula, ſaltem proſiteatur perpetuam continentiã. extra de conuer. coniug. cum ſis præditus.

Spiritus ſancti non poteſt extingui.

Maritus religioſus ab uxore repetit an poſſit debitũ exigere.

i ¶ Caſtimoniã profitente.] i. tranſeunte ad religionẽ ſi eſt iuuenis. alias ille non eſt recipiendus. extra de conuer. coniug. cum ſis præditus.

k ¶ Viri.] Extra de conuer. coniug. ſane. & cap. coniugatus.

Si vir.] CASVS. Dicitur in hoc c. quòd si vir & vxor causa religionis diuertere voluerint: hoc non debet fieri sine licentia episcopis: alteruttro tamen inuito hoc fieri non potest [Singulariter,] i. diuisim: quia in eodē monasterio esse non debent. ita seq. duo c. plana sunt.

Coniugū separatio non fit sine ecclesiæ auctoritate.

a ¶ Cōscientia.] Hoc generaliter obtinet, vt semper auctoritate ecclesiæ fiat separatio, vt 35.q.6. multorū. ī. 19.q.2. dux. contra ibi secus in clerico. si tamē sine auctoritate episcopi istud fiat, tenet, vt generaliter interpretatur cōsuetudo, vel eo casu exaudi eum volunt construere monasterium, ī quo se conuertant sine licentia episcopi. arg. de consec. dist. 1. nemo. Ioan.

Damni dans causam, damnum fecisse videtur.

b ¶ Non soluitur.] Nisi postea alter vellit ratum habere ingressum alterius, ar. 33.q.5. mulier.

Si tu abstines.] c ¶ Licentiam.] idest. occasionem.

d ¶ Imputabitur.] Adeo q̄ fm Ioan. de Fan. non poterit dimittere eam pp talē fornicationem: quoniam qui occasionē dāni, & c. sup. d. 50. studeat. & c. sæpe. & 1.q.1. placuit. Et est arg. pro eo 1. in auth. ut li. ma. & auiæ. §. qa vero plurimas. in fi. coll. 8. quod nō credo. ext. de diuor. significasti. licet. n. det occasionem ille, ipsa tamen debet fidē seruare castitatis. arg. ī. ea. Agathosa. & 23.q.5. quod D:o. nisi eam tradat alij adulterandam. extra de eo qui cog. cōsanguinei discretionem. ff. sol. matr. cū mulier. Dic ergo hic, tuę abstinētiæ, idest, abstinenti tibi imputabitur peccatum, q̄ committit ei debitum denegando. Io.

1 Sed ar. contra eum est expressum ī. c. si quis. sibi, adultera erit: vbi Hu. ponit, & tenet quod ī. sequitur in glos. item est ar. expressū. 32.q.5. puto. Arch.

Quia Agatho.] e ¶ Coniugij.] sup. dist. 40. sicut. C. de epis. & cle. Deo. nobis. C. de arg. & censi. cum simus ubi d. 11. Ioan.

Scripsit.] CASVS. Casum istū sic pono. Thietberga postulauit a Nicolao Papa, vt liceret sibi religionē intrare quare. Papa rescripsit ei dicens, quod hoc potest facere si vir eius Lotharius similiter conuertatur. nec tunc facerent contra auctoritatem Euang. quia tales nō separat homo, sed Deus: cum religionis meritis ex consensu vtriusque coniugis matrimonia dissoluantur aliter autem fieri prohibentur. B.

f ¶ Dignitate.] Arg. q̄ hoc solo q̄ quis efficitur monachus, desinit esse Rex, vel Imperator, vel Papa, vel Episcopus argum. 7.q.1. hoc nequaquam. &c. Et est argu. quod ius regni non transit ad monasterium: sed ad successo-

chardus quidem, Polycarp. & Iuo par. 8. 183. citant totum hoc caput ex dictis Basilij. Idem vero Iuo c. 220. & auctor Pannormiæ citant epistolam Alexandri II. Lādulpho scriptam: in qua hoc idem ex B. Basilio refertur. Et pars prior illius epist. refertur inf. 33.q.5. notificasti.

Item ex synodo Eugenij Papæ secundi in synodo Romana, cap. 36.

¶ Sine consentia episcopi, viro, & vxori causa religionis diuertere non licet. C. XXIII.

Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 127. Pann. l. 6. c. 76.

Si vir & vxor diuertere pro sola religiosa inter se cōsenserint vita; nullatenus sine episcopi cōscientia a fiat, vt ab eo singulariter prouiso constituantur loco. Nam vxore nolente, aut altero eorum, etiam pro tali re matrimonium non soluitur. b

Item Ioannes Chrysostomus homilia 1. in psal. 50.

¶ *Antea citabatur August. de adulterinis coniugijs: apud quem lib. 3. c. 4. habetur sententia sed non verba: quare restitutus est titulus ex Iuone.*

Sent. ibidem. Iuo p. 7. c. 127. Pan. l. 6. c. 76.

¶ Sine vxoris voluntate viro continere non licet. C. XXIIII.

Si tu abstines sine vxoris voluntate, tribus ei fornicandi licentiam; c & peccatum illius tuæ imputabitur, d abstinentiæ.

Item Gregorius Vrbico abbati, libro 5. epist. 49.

¶ Vir non est suscipiendus in monasterium, nisi vxor conuertatur. C. XXV.

† al. dentur.

Quia Agatho lator præsentium in monasterio dilectionis tuæ conuerti desiderat; hortamur, vt eum omni eū dulcedine, dilectioneque † suscipias. *& infra.* ¶ Quem tñ ita suscipiendum esse cognosce, & si vxor illius similiter conuerti voluerit. Nam dum vnum vtrorumq; corpus coniugij c copulationem sit factum; incōgruū est partem conuerti, & partē in sęculo remanere.

Item Nicolaus Papa Carolo regi.

¶ Continentiæ vota non licet vxori suscipere, nisi eandem vitam vir eius elegerit. C. XXVI.

Sent. ibidem. Aus. l. 10. c. 21. Burc. l. 9. c. 49. Iuo p. 8. c. 128. & 188. Pann. l. 7. c. 77.

Matth. 19.

Scripsit a nobis Thietberga regina, se regia dignitate, f vel maritali copula, velle exui, & sola vita priuata esse cōtentā desiderare. Cui nos scripsimus nō aliter hoc fieri posse, g nisi eandē vitā coniūnx eius Lotharius elegerit. *& in altera epist. ad Lotharium regē.* ¶ Nā β licet sit scriptum: [Quod Deus coniunxit, homo non

Rex desinit esse rex si monachus efficiatur.

2 Vxor. Ant. Cor. tract. de exe. & pot. regia. q. 29.

cessores sanguinis tantum, vbi per successionem habetur. sic de comitatu & ducatu. argu. tamen sumitur hic sophistice. Nam ista non erat regina, nisi quia vxor a regis fuit: & sicut & vxor consulis dicitur consularis. ff. de senat. fœminæ. ergo eo ipso q̄ volebant exui copula maritali: ergo & dignitate regia.

g ¶ Posse.] Sed nonne vir eius erat publicus adulter cū Gualdrada. ut 2.q.2. seclusā quare ergo non etiā potuit ab eo recedere, vt ī. c. Agathosa. et sine iudicio ecclesiæ, vt

vt extra. de diuor. significasti? Potes dicere, ꝙ adhuc non superduxerat: Quia dtadū. vel iō non potuit abeo recede re, quia de hoc ipso erat q. an esset uxor eius. vel nō. Io.

ECCE. CASVS. Infert Gratia. ex supradictis. ꝙ coniugati sine consensu alterutrius continentium, professi non

separet.] Deus tamen, & non homo separat, quando diuini amoris intuitu ex consensu vtriusque coniugis matrimonia dissoluuntur. Aliter autem fieri mutuam separationem vestram prohibemus.

a ¶Scripsit.] *Vsque ad ver.* elegerit, *sunt ex epist. Nicolai primi Carolo regi scripta: cuius initium est.* Nunquam dolorem. *& extat in codice monasterij Dominicanorū.*

b ¶Nam licet.] *Hæc usque ad finem sunt ex epist. eiusdē Nicolai scripta Lothario, cuius initium est* Addito reuertente misso nostro. *& extat in eodem codice.*

Sententibidem. † al. consensu.

Ecce a, *quod cōiugati sine licentia* † *alterius continentiam profiteri non possunt. Sponsi uero etiam inconsultis, quas sibi desponsauerunt, exemplis, & auctoritatibus probantur continentiam posse seruare. Vt etiam refert B. Hieronymus, Macharius præcipuus inter Christi heremitas celebrato nuptiarum conuiuio cum vespere thalamum esset ingressurus, ex vrbe egrediens transmarina petijt, & heremi solitudinem sibi elegit* b. ¶*Item B. Alexius Euphemiani clarissimi filius similiter ex nuptijs diuina gratia vocatus sponsam deseruit, & mudus Christo famulari cœpit. Horum exemplo patet, quod sponsi sponsarum suarum non exquisito consensu continentiam valent profiteri.*

Probatur itidem auctoritate Eusebij Papæ dicentis.

¶Desponsata puella non prohibetur monasterium eligere. C. XXVII.

Sent. ibidem. Ans. l. 10. c. 6. Burc. l. 8. c. 19. Iuo p. 7. c. 40.

DEsponsatam puellam non licet parentibus alij vito tradere: licet tamen illi monasterium c sibi eligere. *Item Greg. in regesto, lib. 6. epist. 20. ad Fortunatum.*

¶Desponsata impune monasterium potest eligere. C. XXVIII.

Sent. ibidem.

DEcreta d legalia desponsatam, si conuerti voluerit,

si non possunt. Postea assumit dicens, ꝙ sponsi hoc facere possunt, & hoc probat exemplo Macharij, & Alexij. Et ad hoc inducit sequentia duo ca. quorum ultimum, intelligit Beneuenta. de sponsa de præsenti: licet G. intellexit de sponsa de futuro.

a ¶ Ecce.] Probauit, ꝙ alter coniugum alterio inuito non potest transire ad religionem, nūc ponit assumptiō nem, scilicet ꝙ sponsus hoc potest, & ex eo infert, non ergo est coniunx. inf. §. cum ergo. Ioan.

b ¶ Solitudinem sibi elegit. Dāt tñ quidā, ꝙ uita heremitica non soluit matrimoniū: q. heremita no est religiosa persona nisi specialiter se deuouerat alicui religioni, siue ordini: nam heremita hēt ꝓprium, ut 10. q. 3. §. ecōtra, vnde si cōtrahit matrimoniū tenet. Alij dicūt ꝙ est persona religiosa, & talis religio habet uotum continentiæ annexum, si tamen quis in propria domo uellet religiosam uitam ducere talis religio non dissoluit sponsalia, ut extra de conuer. coniu. ex parte. 2. Io.

Heremita an sit ꝑsona religiosa.

c ¶ Desponsatam.] ¶ Monasterium. Sed obijcitur, sponsus intrat religionem: & monachi nolūt eū recipere ante legitimam probationē, cū non debeant extra de reg. ad Apostolicam. Nunquid ergo sponsa tamdiu tenetur eum expectare, forte per annum, uel per

Sponsus si religionem ingrediatur

tri ēniū, sm ꝙ est notus uel ignotus: & ipsa talis est, ꝙ cōtinere pōt? Ad hoc dico, ꝙ si sine licētia uxoris transit ad religionem, non habebit tempus probationis nisi duos menses. si aūt de eius uoluntate transit, tenetur cōtinere usquequo sit elapsū tēpus probationis. & qd dicit decie. extra de conuer. coniug. ex publico, ꝙ duo menses tantum dantur assumenti habitum religionis, intelligas de illo, qui sine volūtate uxoris trāsiit. Similiter distingue in clerico trāseunte ad religionem, vt si de licentia episcopi transeat, ꝙ possit petere tpe ꝓbationis priora stipendia. secus si sine licētia Io. quid iuris sit de hoc in q. [illegible] Bamben. tñ dicit, ꝙ si aliter dat licentiam alteri, non intelligitur dedisse, nisi sm ꝙ de iure debet habere, scilicet usq; ad duos menses. sed quid si non vult eligere monasterū: sed in propria domo vult habitum sumere, uel cōtinentiam vouere? Dicimus quod non potest, ut habet. ex de conuers. coniug. ex parte. in fi. nec sponsus potest ad ecclesiam sæcularē cōuerti, uel ordinem accipere, ut extra de cleri. coniug. ca. 1. §. ea. si vir. Et dicit H. ꝙ sponsus cū dat licentiam spōsæ, uel conuerso intrandi monasteriū, matrimoniū nō soluitur, sed cōpellēdus est & ipse intrare: & si cōtraxerit, duos habet uiros mulier, uel uir duas uxores. Tu dic, ꝙ siue ea uolente, siue inuita transeat, aliter nō compellitur intrare monasteriū. Baz dicit, ꝙ nō soluitur, nec intrare compellitur: & si contraxerit, habet duas uxores. Tu dic ꝙ non compellitur intrare, quia cū ei dat licentiam, intelligitur dare auctoritate, & iure illius canonis, ex publico. de conuer. coniug. & dissoluit matrimoniū, ut dī expresse in auth. de san. epi. §. sponsalibus quoq; coll. 9. Vbi dī, ꝙ vinculum illud rumpit licet ad hoc rūderi possit ꝑ c. nup. eo. scripsit. nam ibi dicitur matrimoniū dissolui post carnalē copulam: quod est impossibile, nisi quo ad seruitutē. 32. q. 7. tantū valet. Io. dicit tñ Imperator, quod, quidquid ligatur, solubile est. in authen. de nup. §. nuptias. colla. 4.

quanto tempore expecta bit sponsa.

1 Quæstio uenerialis est & incipit qdā clericus intranit ubi dicit Ta. ꝙ clericus qui de licentia sui prælati intrauit religionem, ut esset in probatione, habebit interim omnes fructus sui beneficij cū sit clericus ecclesiæ, & possit reuerti si uelit. hodie hæc quæstio est expedita, ut patet ext. li. 6. de reg. beneficiū, dic ut ibi.

d ¶ Decreta.] Pone ꝙ sponsus dicit sponsæ. Intra religionē, & ego contrahebo. nunquid rumpitur matrimoniū? Quidā dicūt, ꝙ si cōtinet, non rūpitur. sed si cōtrahit, rūpit, vnde secūdū eos nō sola religio rumpit sed religio cū copula. Item quid si iurauit uterque ꝙ nō intraret religionem? quæritur utrum intrare possit? & uidetur ꝙ non 22. q. 4. §. illicitum. argu. contra 19. q. 2. duæ dic, ꝙ non debet intrare & cum religio soluat vinculum matrimonij, videtur ꝙ & vinculum iuramenti,

Digitized by Google

vt extra de spõs. commissum. & de iureiur. peruenit a. Ioan.

a ¶ Damno.] Res enim quas alter alteri dedit, restituenda est ei, ut extra de conuer. coniug. ex publico licet possit videri quod ille per quem fiat, quod matrimonium nõ

nullo omnino censetur damno a mulctari.

Cum ergo coniugatorum continentia nisi ex amborũ consensu, Deo offerri non valeat; cum vir sui corporis potestatem non habeat, sed mulier, sponsa autem monasterium possint eligere, & sponsi non exquisito consensu sponsarum propositum melioris vitæ assumere valeant, patet, quod inter sponsum, & sponsam coniugium non est. Item cum secundum Augustinum a illa mulier non pertineat ad matrimonium, cum qua docetur non fuisse commixtio sexus, item cũ secundum Leonem illa nõ pertineat ad matrimonium, cum qua non docetur fuisse nuptiale ministerium, apparet q̃ inter sponsum, & sponsam coniugium non est. Item Nicolaus Papa præcepit de his qui ab aduersariis excæcantur, & membris detruncantur, ut ob hanc infirmitatem coniugia talium non soluantur. De his autem, qui causa frigiditatis uxoribus debitum reddere non possunt, statuit Gregorius Papa, ut uterque eorũ septima manu propinquorum tactis sacrosanctis reliquijs iureiurando dicat, quod nunquam per commixtionem carnis coniuncti una caro effecti fuissent, tunc mulier secundas nuptias poterit contrahere, vir autem, qui frigidæ naturæ est maneat sine spe coniugij.

a Secundum Augustinum.] *Gratianus hic repetit, quæ supra c. non est dubium, & c. cum societas ex Augustino, & Leone tenuit vel corrupta, ut hic notatum est.*

β ¶ Idem.] *Ita hoc idem caput inf. 33. q. 1. citatur ex Gregorio Ioanni Rauennati episcopo: item qui a Burchardo, & Iuone p. 8 c. 178. In Panormia autem exprimitur*, Gregorius iunior. *Sententia uero ipsa refertur ex Gregorio in Decretalibus tit. de frig. & malefi. c. laudabilem & ab Iuone eadem parte 80. ex capitularibus, ubi habetur lib. 6. c. 55.*

Vnde idem β *scribit Venerio Caralitano episcopo ita dicens.*

¶ Si mulier probauerit, quòd a viro suo nunquam cognita fuerit, separetur. C. XXIX.

QVòd autem b interrogasti de his, qui matrimonio iuncti sunt, & nubere c non possunt, si ille aliam, vel illa alium possit accipere; de his ita scriptum γ est d. Vir & mulier, si se coniunxerint, & postea dixerit mulier de viro, q̃ non possit coire cum ea; si potest [per verum † iudicium] probare e quòd verum sit accipiat alium.

γ ¶ Scriptum.] *Auctor glossæ hic ait*, in Lombarda. *& infra 33. q. 1. hoc eodem loco ait*, primo lib. capitulari Caroli, s. in Lombarda. *Nunc habetur c. l. 6. c. 55. additis in extremo his uerbis*, eo quod iuxta Apostolum non potuit illi reddere suum debitum.

Ecce impossibilitas coeundi, si post carnalem copulam

Mulier si dicat se cognitam, & vir contrarij cuius probatio admittetur.

1. Cor. 7.

sup. ea. nõ dubium.

sup. ea. cũ secundum

inf. 33. q. 7. hi qui-

33. q. 1. requisti.

Leges allegari pñt in causis matrimonialibus.

inf. 33. q. 1. quod autem.
Sent. 4. dist. 34.
Poly. l. 6 tit. 4.
Bart. l. 9. c. 10.
Iuo p. 8. c. 80. & 178
Pan. l. 6. c. 215.

† Absunt a capitulari.

---

a Subau. qa iure permittẽte hoc fit: & iõ pœnam nõ meretur. C. de adult. Gracchus & 33. q. 1. hac ratione.

CVM ERGO. CASVS. Infert Gratianus, nunc, cum cõiugati non possint sine cõsensu alterutrius cõtinẽtiã profiteri, sponsi uero hoc pñt, patet q̃ inter sponsum & sponsam non est matrimonium, & ad hoc confirmandam inducit auctoritatem primo Aug. secundo Leonis, tertio Nicolai, quarto Greg. & quod dicit Nicolaus intelligitur si eam cognouit.

QVOD autem.] CASVS. Dicẽ in hoc cap. quod si frigidus dicat uxorem de facto, & illa possit probare quod hoc uerũ sit, per veram probationẽ scilicet per aspectũ corporis, uel septima manu ꝓpinquorũ, separari debent.

b ¶ Quod autem.] De hac materia habebis 33. quæst. 1. c. 1. Ioan.

c ¶ Nubere.] Idest carnaliter commisceri, ut sup. d. 34. Valentino.

d ¶ Scriptum est.] in Lombarda. Et ita est ar. q̃ leges ĩduci possunt in causis matrimonialibus. nam & in accusatione etiã clericorum inducuntur. ar. 3. q. 9. dignũ.

e ¶ Probare.] 33. q. 2. si quis accepit contra extra de despon. impu. cõtinebat. extra de clan. de spõ. si quis etiã. ext. de frig. & malefi. c. 1. in his omnibus dr. q̃ probationi viri standum est: & etiam sacramento viri, ut in c. continebatur. sed hoc intelligitur cum uir tacet, & probationes non habet: immo uerius est soluto q̃ hoc

hactenus. & 5. consobrino. sed si fuisset mulier, potius crederetur viro: & sic loquuntur iura contraria.

ECCE IMPOSSIBILITAS. CASVS. Iterum con-

cludit

Digitized by Google

eludit Gra. q̄ inter ſponſum & ſpōſam nō eſt matrimonium. q̄ tribus rationibus confirmat. Nam ſi eſſet matrimonium inter ſponſum & ſponſam, ergo per ſolam cauſam fornicationis poſſet eam dimittere: & eius uir ſecundas à q̄ motione repelleī: & diſceſſio ab inuicē diceret

probat auctoritate ipſius Ambroſij.

a ¶ Inſtitutis.] 34. diſt. c. ult.

b ¶ Negatur.] Reuera non eſt diuortium proprie ſumpto uocabulo: quia diuortium dicitur inter carnaliter commiſtos, repudium inter ſponſos. ff. de uerb. ſignif. inter ſtuprū. & diuortium.

c ¶ Vnde apparet.] Totum eſt allegatio.

inuenta fuerit in aliquo nō ſoluit coniugium. Si uero ante carnalem copulam deprehenſa fuerit; liberum facit mulieri alium uirū accipere. Vnde apparet illos nō fuiſſe coniuges: alioqui non liceret eis ab inuicem diſcedere, excepta cauſa fornicationis, & ſic diſcedētes oportet manere innuptos, aut ſibi inuicem reconciliari. ¶ Item ſi ſpōſa coniunx eſſet, mortuo ſponſo remanere uidua. Si autem uidua eſſet; uir eius ad ſacros ordines conſcendere non poſſet. Maritus enim uidua æque, ſicut & bigamus, ſacerdos fieri prohibetur. Ex huius autem copula multus prohibetur a ſacris ordinib. Vt enim ait Pelagius Papa. Nihil eſt (quantum adhunc articulum attinet) quod ei obuiet de canonicis inſtitutis. [a] *Apparet ergo hos non fuiſſe coniuges. ¶ Item ſi coniuges eſſent, diſceſſio ab inuicem eſſet diuortium. Sed horum ſeparationē negat Ambroſ. eſſe diuortium, dicēs de B. Maria, quam ſibi Ioſeph deſponſauerat, & in ſuam duxerat: Ioſeph a nunquam cognouit eam. Nam ſi uir iuſtus eam cognouiſſet; nunquam a ſe diſcedere paſſus eſſet: nec Dominus qui uxorem praeceperat a uiro nō diſcedere, niſi cauſa fornicationis commendans eam diſcipulo auctor diuortij fuiſſet.*] *Ecce commendatio Mariæ Ioanni, & detractio Ioſeph negatur* [b] *fuiſſe diuortium: quia Ioſeph non cognouerat eam. Vnde apparet* [c] *eos nō fuiſſe coniuges. Si autem B. Maria, quam ſibi Ioſeph deſponſauerat, & in ſuam duxerat, cōiunx negatur fuiſſe; multo minus iſta, quæ ſimpliciter ſponſa erat, coniunx eſt appellanda.*

Item ex concilio Aurelianenſi. β

Sent. 4. dist. 27. sup. d. 34. c. ult.

Ambr. ad ca. 1. Lucæ, & de inſtitutione uirginum, c. 6. & 7.

a ¶ Ioſeph.] *Verba B. Ambr. lib. 2. cōment. ad c. 1. Lucæ (quæ propius accedunt ad hunc locum, quam quæ habentur l. 10. ad c. 23.) ſunt hæc.* Vtique ſi conueniſſent, nūquam virum propriū reliquiſſet, nec vir eam iuſtus paſſus eſſet a ſe diſcedere. Quomodo autem Dominus diuortium præcepiſſet cum ipſius ſit ſententia, quia nemo debet dimittere vxorem, excepta cauſa fornicationis?

β ¶ Aurelianenſi.] *Hoc idem infra 32. q. 7. qui dormierit. uidetur citari ex concilio Moguntino. Sed in nullo Aurelianenſi, aut Moguntino eſt imētum: quemadmodum neque ſequentia in Tribur.*

¶ Sororis vxorem polluens, neutram valet habere.

C. XXX.

32. q. 7. qui dormierit.

Burc. l. 17. c. 3.

Iuo p. 9. c. 69.

QVi dormierit [d] cum duabus ſororib. & vna ex illis antea vxor fuerit; neutram ex ipſis habeat: nec ipſi adulteri vnquam in coniugio [e] copulentur.

Ideſt, nec propriæ uxori ſibi licet reddere debitū, q̄ ſibi reddidit illicitā, ſororē eius cognoſcēdo. Nec ēi poſt mortē uxoris licet ei, uel adulterę, alicui copulari in cōiugio. De ſponſauero ēcontra legitur in cōcilio Triburiēſi.

d ¶ Qui dormierit.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod ſi q̄s uxorem iam ſe cognitam habuit, & poſtmodum ſciēter cū ſoroie eius adulteretur: neutram ex ipſis habebit, id eſt, nec uxori debitum reddat, nec poſt mortē uxoris licet ei, nec adulterę alicui matrimonialiter copulari. Quidā tñ hēnt. ibi §. idē. d ¶ Qui dormierit.] Quidam dixerunt hoc cap. intelligendum ſecundū decreta. extra de diuor. ſi qua. & de ſponſ. requiſiuit. ſed illæ decreta parum faciunt H. uero & Baz. dicūt potius eſſe ſtādum Euangelio. uā intelligunt hoc ca. q̄ exigere non poteſt, ſed reddere tenetur: vnde ſic intelligūt ſequentem literam, nō liceat q̄priæ uxori reddere ſibi debitum, ideſt. ipſe nō poteſt petere debitum ab ea. & ita intelligūt prædicta decreta nā peccata ſuos dēnt tenere auctores. C. d pē. ſancimus. & eſt hodie expreſſum. extra de eo q̄ cog. diſcretionem: & maxime cū affinitas ſpiritualis maior ſit quam carnalis. ut 30. q̄. 3. ita diligere, ſed q̄ p̄ter ſpiritualem ſuperueniente non ſeparentur 30. q. 1. ad limina Io.

Affinitas ſpiritualis eſt maior carnali.

e ¶ In coniugio.] Inf. 32. q. 7. quædā. inf. 33. quæ. 2. ſi q̄s contra. ſed ibi neutra fuit uxor.

DE SPONSA. CASVS. Dictum eſt ſup. q̄ illa, quā uir ſororis ſuæ cognouit cōtrahere nō poteſt: nunc dicit ſecus eſſe non ſponſa, quæ poſt pœnitētiam poteſt contrahere.

ceretur diuortium. at in ſponſo & ſponſa ſecus eſt: & quod diuortium non ſit inter ſponſum & ſponſam,

Digitized by Google

QVidam deſponſauit.] CASVS. Quidam deſponſauit quandam: & eam propter frigiditatem, uel aliud iuſtum impedimentum cognoſcere non potuit, quam frater eius poſtea corrupit, & grauidauit; & ideo ſtatutum fuit in concilio iſto ut corruptor eam non habeat, licet frater eius eam non potuit habere; mœchus tamen & mœcha poſt pœnitentiam contrahere poſſunt.

¶De eo, qui dormiuit cum ſponſa fratris ſui. C. XXXI.

QVidam deſponſauit vxorem, & dotauit [a] eam: & cum ea coire non potuit, quam clanculo frater eius corrupit, & grauidam reddidit. Decretum eſt, vt quãuis nupta eſſe non potuerit legitimo viro: deſponſatam tamen fratri frater habere non poſſit: ſed mœchus [b], & mœcha fornicationis quidem vindictam ſuſtineant, licita [c] vero coniugia eis non negentur. Burc.l.17.c.49. Iuo p.9.c.100.

Item ex eodem.

¶Si quis ſponſam filij ſui oppreſſerit, ſimul cum ea ſine ſpe coniugij maneat. C. XXXII. Sent.4.dist.27. Burc.l.17.c.18.

SI quis ſponſam [d] filij ſui oppreſſerit, & poſtea filius eius eam duxerit; pater [e] poſtmodũ non habeat vxorem, nec mulier virum. Filius, qui patris facinus ignorauit, aliam accipiat.

Si illa quam vir ſororis ſuæ cognouerit [f], perpetuo copulari prohibetur. hic vero qui ſponſam fratris ſui corrupit, peracta pœnitentia matrimonium cõtrahere permittitur; apparet & hanc non fuiſſe coniugem fratris eius.

¶*Item mulier cauſa fornicationis a viro ſuo dimiſſa, aut ei reconciliabitur, aut eo viuente innupta manebit. De ſponſa [h] uero contra inuenitur in 1.lib.cap.c.105.& lib.7.c.183.quibus locis ſic legitur.*

¶Si ſponſus raptam recipere noluerit, liceat ſibi alij nubere. C. XXXIII.

RAptor pœnitentia publica mulctetur. Raptæ vero ſi eam ſponſus recipere noluerit [i], & ipſa eidem, crimini conſentiens [k] non fuit [l]: licentia nubendi alij non negetur. Iuo p.8.c.25.

Item ex concilio Toletano.

¶*In nullo Toletano concilio inuentum eſt. Sed fere eadẽ leguntur in concilio Rhemenſi Troſleiano & lib.1.capitul.c.105.& lib 7.c.183.& in legibus Longobar.li.1.tit. de rap.mul.l.12.*

Mulier dat dotẽ, & uir donationem facit.

Adulterium cum ſponſa non committitur.

a ¶Dotauit.] Ideſt, donationẽ propter nuptias dedit. nam ſecundum leges mulier dat dotem, & vir donationem, extra de don.inter vir. & uxo.nuper.

b ¶Sed mœchus.] Si fuit ſponſa de p̃ſenti; quod magis videt ex eo, quod dicit, nõ potuit ei commiſceri, quia ad id ſponſus iam deuenerat, ut tentaret, ſed non potuit aliquo impedimẽto impeditus. Vel ſi fuit ſponſa de futuro, cum qua nõ committitur mœchia, i. adulterium: dic mœchus & mœcha, ideſt, fornicarius, & fornicaria: quia fornicatio mœchia dicitur. arg. 32.q.4. meretrices. & hoc eſt q̃ ſequitur fornicationis. &c.

c ¶Licita.] Poſt mortẽ ſponſi. ſi erat ſpõſa de præſenti, ecce minus puniunt iſti, quàm adulteri in ſuperiori c. ſed hoc nõ contigit propter cõiugiũ, ut intelligit G. ſed quia peccauerunt minus. ob publicæ honeſtatis iniuriã quam ſi eſſet ibi cognita, & affinitas interueniſſet. Io.

SI quis.] CASVS. Deſponſauit aliquis aliquam per verba de futuro, pater eius eam poſtea oppreſſit. cũ ea filius poſtea per uerba de præſenti contraxit de facto. Dicitur hic, q̃ tam pater, quam illa ſint ſine ſpe cõiugij: filius uero aliam accipiat.

d ¶Sponſam.] Scilicet de futuro.

e ¶Præter.] Quare ergo frater permittitur vxorem habere in conſimili caſu, ut ſup. in c. præcedenti; Reſpon. quia pater proximior eſt filio quam frater. nam una perſona intelligitur eſſe cum eo: 1 vnde magis punitur. Ioan.

1 De hoc 35. q.1.4. hac autoritate. in princ.

SI ILLA. CASVS. Infert Grat. ex ſupradictis dicens, ſi illa quam vir ſororis ſuæ cognouit, contrahere non poteſt: quia uero ſpõſam fratris ſui corrupit. poſt pœnitentiam contrahere poteſt; apparet q̃ hęc non fuit coniunx fratris eius. Item uxor poſt fornicationem poteſt uiro ſuo reconciliari; & eo uiuo manebit innupta: de ſponſa uero contrarium inuenitur: quod probat per ſequen. cap.

f ¶Cognouerit.] Supra ea. qui dormierit.

g ¶Apparet.] Allegando dixit.

h ¶De ſponſa.] De futuro: nam ſi ſit de præſenti, idem eſt quod cognita.

RAptor.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quòd ſi aliquis rapuit ſponſam alterius, raptor debet puniri: & ſi ſponſus ẽa recipere noluerit, ipſa poteſt alij nubere ſi raptori in crimine non conſentit. Idẽ eſt caſus ſeq. cap.

i ¶Noluerit.] De facto. ſupple, ſi intelligas de ſponſa de præſenti, nam de iure compellitur eam recipere, ſi ipſa non peccauit nec conſenſit, ſed per uim eſt paſſa. argu. 32.q.5.reuera. ff.de adult.ſi uxor. §. ſi quis planè. niſi uelit ſponſus religionem intrare, ut extra de conuer.coniug.ex publico. & ſecundum hoc quod dicitur in fin. quia illa poſſit nubere cum alio, intelligas poſt mortem uiri ſui ſi autem ſponſa eſt de futuro non eſt compellendus: 2 quia libera debent eſſe matrimonia, ut extra de ſpon.requiſiuit, non propter modicam cauſam poteſt dimitti uxor de futuro. extra. inteciuran. quemadmodum.

2 Hoc notã 35. quæſt.2. in ſumma.

K ¶Conſentiens.] Tunc enim non poſſet nubere, niſi timeretur in continentia eius. ut extra de eo qui cog. conſ.c.ex literis. in fi. 32.q.2. ſi autem. Ioan.

l ¶Non facit.] Ante uel poſt. non enim refert quando dolus cõmittatur, arg.1.q.1.cos. & ff. de calum. l.1. §. quiautem.

Statu-

Digitized by Goog

a ¶ Tatutum eſt.] Rapuerit.]Ideſt,violenter corrupe-rit. Si hoc intelligas de ſponſa de præſenti, die alij:ſcilicet ſponſo,qui eſt alius a raptore.& ſecundum hoc dicit nubendi:ideſt,carnaliter commiſcendi:ſi au-tem legas de ſponſa de futuro,dicas alij, ſcilicet a ſpō-ſo.

De eodem. C. XXXIIII.

Sent.4.diſt.27. Bure.l.9. c.37. Iuo p.8.c.275.

STatutum eſt à ſacro conuentu, ut ſi quis ſponſam alterius rapuerit ; [a] publica pœnitentia mulctetur , & ſine ſpe coniugij maneat.Et ſi ipſa eidem crimini cõſentiens [b] non fuerit , licentia nubendi alij non negetur. Quòd ſi poſt hęc coniungere ſe preſumpſerint [c] utrique vſque ad ſatisfactionem α [d] anathematizentur.

α ¶ Vſque ad ſatisfactionem.] *Hæc uerba non ſunt in Troſleiano,neque in capitularibus ſunt tamen apud Burchardum,& Iuonem,qui etiam citant Toletanum.*

Ex cum initiatur. & inf. ſi quis deſponſata cum ſequ.

3 *Apparet ergo hanc non fuiſſe coniugem ; cui uiuente ſponſo , alteri nubendi licentia non negatur . Quomodo ergo ſecundum Ambroſium , & reliquos patres , ſponſæ coniuges appellantur ; & his omnibus argumẽtis coniuges non eſſe probantur? Sed ſciendum eſt, [c] quod coniugium deſponſatione initiatur , commiſtione perficitur. Vnde inter ſponſum & ſponſam coniugium eſt , ſed initiatum; inter copulatos eſt coniugium ratum.*

Vnde Ambroſius.

¶In deſponſatione coniugium initiatur.

C. XXXV.

ſup. ea. cum initiatur. † al. virili. Iuo p.8. c.2.

ij CVm initiatur [f] coniugium; coniugij nomẽ aſciſci tur , non cum puella uiri † admiſtione cognoſci-tur.

¶ *Integer textus affertur ſup.ea.cum initiatur.*

Ecce quòd in deſponſatione coniugium initiatur , non perficitur.Item Ambroſius in lib.1. de Patriarchis.

¶ *Caput hoc non eſt inuentum apud Ambroſium,neque ſequens apud Hieronymum.*

¶ Coniunctorum commiſtio matrimonium perficit.

C. XXXVI.

Sent.4.diſt.30.

INomni matrimonio coniunctio intelligitur ſpiritua-lis;quam infirmat, & perficit coniunctorum commi-ſtio corporalis.

Item Hieronymus ſuper Abdiam prophetam.

¶ Matrimonium ſponſali conuentione initiatur,commi ſtione perficitur.

C. XXXVII.

Oſee.4.

QVapropter in filiabus ueſtris fornicabuntur , & ſponſæ ueſtræ adulterę erunt.] Notandum eſt, ꝙ in filiabus dicit fornicationem futuram,& in coniugi-bus adulteria:quæ ſponſali conuentione initiantur , & commiſtione corporum perficiuntur. g

Item Ambroſius ad Paternum, epiſt. 66.

APPARET. Hæc eſt 3. pars quæſt. in qua probat G. per 12.ca. ꝙ ſponſa de preſenti dicitur: vxor,nõ de preſenti, ſed ſpe futuroru ſcilicet quia nõ eſt ibi ſignificatio,quę eſt inter Chriſtũ & Eccleſiã. unde qui ducit talem, nõ eſt bigamus.Io. de Fa. CASVS. Concludit Grat.ex ſupradictis illam non fuiſſe co iugem, cui uiuente ſponſo nubendi liẽ tia conceditur. Po-ſtea dicit,ꝙ inter ſpõ ſam.& ſponſam eſt matrimonium initiatum , & no ratũ, quod in deſpõſatio ne initatur , ſed in commiſtione ꝑficitur. Q ſed probat p ſeq. quatuor c. quæ per ſe patent.

c ¶ Sed ſciẽdũ eſt.] Ponit diſtinctionẽ ſuã de matrimonio initiato.& cam,p-bat ex ſui ſane i-tel. da aliud ſonãt

f CVm initiatur.] quo ad ſignifi-cationem,nam quo ad eſſentiam ſtatim plenum eſt & perfẽ ctum: quia ſimplex eſt.ſicut,& omne ſa cramentum.Ioa. 1

g QVa propter ꝑficiuntur.] Non quo ad ſui eſ-ſentiam:ſed quo ad ſignificationem.nõ tamen ſequitur. qđ ante nõ fuerit per-fectum:quia perfe-ctum amplius põt perfici.ar. 12.q.3.an ceſſor . Perficitur autem matrimon.ũ per coitum quo ad ſui ſignificationẽ: quia tũc utramque hẽt ſignificationẽ ſcilicet coniunctio-nẽ animæ fidelis ad Deum,& Chriſti ad eccleſiã,ex. ã biga. c.debitũ. Sed quare ſeparatur matrimo-nium cã religionis poſt coniunctionẽ

r De hoc ẽt le. & no. . e.cũ.initiat.

Mſimoniũ per quod ꝑficitur.

Mſimoniũ raptoris , & raptæ tenet.

ſo & raptore. nam cum raptore non debet contrahere in odium rapinæ. ſi tamen contrahit , tenet matrimo-nium argum.extra de rap.accedens.Ioan.

b ¶ Conſentiens.¶ Infra 36.quæſt.2.ſi autem. contra. ſed hoc de rigore iuris.Ioan.

c ¶ Præſumpſerint.] Infra 34.q.2.nõ ſatis.36.q.2.tria

animæ fidelis ad Deũ.& nõ poſt coniunctionem Chriſti ad eccleſiã?Ratio eſt,quia aĩa ſeparatur a Deo ꝙ pecatũ.unde nõ eſt meritũ, ꝙ poſt talem coniunctionem matrimonium ſeparetur.ſed illa coniũctio Chriſti ad ec cleſiam deſignatur per unionẽ , qua unita eſt diuinitas carni humanæ in utero uirginali. uñ quia humana ca-

ro nunquam à deitate separata est, ideo post talem cõiunctionem matrimonium nunquam dissolutur. Vel põt dici, q̃ facilius est q̃ vna aia separetur à Deo, quam tota ecclesia: immo impossibile est, q̃ tota ecclesia separetur à Deo: quia ecclesia nõ potest nulla esse. 24.q.1. pudenda. & 21. di. c. Ioannes.

d ¶ Hanc distinctionem.] De initiato, & cõsummato.

e ¶ Non pertinere.] Ex his verbis Grat. bonus intellectus haberi potest: sed quod ipse malum habuit, patet ex illo lo. oecumenta ergo.

f ¶ Sponsæ.] Nec hæc solutio multum valet: quia eadem

¶ Cum desponsata fuerit tradita, & in usum deducta, recte coniunx appellatur. C. XXXVIII.

Luo p.8. c.101. Pann.l.6.c.17.

SI quis desponsata sibi, & tradita [a] utatur; rite ę coniugum uocatur.

a ¶ Rite.] *Apud b. Ambrosium legitur*, vtatur; coniugium vocat. *Sicut etiam apud Ioannem. Et quæ antecedunt, ac sequuntur ostendunt aliam fuisse ipsius mentẽ, atque Gratianus putarit, & auctor Pannormiæ.*

Quare autẽ post nuptialia pacta nõ statim tradantur sponsæ Aug. in lib. 8. confessionum, c. 3. ostendit dicens.

¶ Quare sponsę post pactum non statim tradantur. C. XXXIX.

Sent.4.dist.27. Luo p.8.c.33. Pann.l.6.c.10.

INstitutum est, ut iam pactæ sponsæ non statim [b] tradantur; ne utilem [c] habeat maritus datam, quam non suspirauerit sponsus dilatam.

sup.c. non dubium.

Iuxta hanc distinctionem [d] intelligenda est illa auctoritas Augustini: (Non dubium est illam mulierem non pertinere [e] ad matrimonium, cum qua docetur nõ fuisse commixtio sexus.) Ad matrimonium, perfectum, subintelligendum est, tale videlicet, quod habeat in se Christi, & ecclesiæ sacramentum. Ita & illud Leonis Papæ intelligendum est. ¶ *Seu obijciatur illud Augustini: (Inter Mariam, & Ioseph fuit perfectum cõiugiũ.) Sed perfectum intelligitur non ex officio, sed ex ijs, quæ comitantur [f] officium coniugij ex fœdere uidelicet, prole & sacramento. Quæ omnia inter Christi parentes fuisse, auctoritate Augusti probantur. Cuncta ergo, quæ de non separãdo coniugio inducta sunt de perfecto intelligũtur, quod sponsali conuentione est initiatum, & officio corporalis cõmixtionis est consummatum. Illa uero quibus separabile coniugium ostenditur de initiato intelliguntur, quod nondum officio sui perfectum est.* ¶ *Potest & aliter distingui. Sponsæ appellantur coniuges consuetudine scripturæ. spe futurorum, non effectu præsentiũ. Vnde Ambrosius cũ dixisset, (cum initiatur coniugiũ) non addidit, tunc res, uel effectus, sed, (tunc nomen coniugij assistitur.) ostendens tales coniugij nomen habere, non rem, vel effectum. Item Augustinus cum de parentibus [h] Domini loqueretur, ait (coniuges fuerunt mente, non carne, sicut parentes. [i]) Ex quo datur intelligi, quod sicut Ioseph pater Domini dictus est non effectu genituræ, sed officio, & cura*

sup.c. cum fuerit. sup.c.B. Maria.

† al. comitantur coniugium.

sup.eod.

sup.ea.coniunx.

Ioseph fuit pater putatiuus Dñi.

1 Vide quod le. & not. ſ. ea. cõiugis.

b INstitutũ.] Non statim.] Quia ni si ita duos inter se extr. de cõuer. cõiuges publico. similiter fidelior nõ debet statim venire cũ facere paratus. ff. de sol. quod dicimus. 50. di stinc. quamuis.

Fructus diu expectatus gratissimus est.

c ¶ Nec illem.] Nã gratior est fructus, quem spes producitur edit. Et not. q̃ p̃ cauendam utilitatem multa omittũ tur. 16. qõ. 1 p̃cipimus. ff. de off. p̃sid. obseruãdum 45. distinc. de Iudæis. 50. dist §. potest.

IVXTA. CASVS. Iste §. diuidit in tres partes. In prima approbat distinctionẽ positã sup. ea. in §. apparet. de matrimonio initiato & p fecto; secũdum quã ut dicit Gra. itelligitur auctoritas Aug. sup. c. nõ est dubiũ. &c. Leonis. & c. cũ societas. In secunda parte obijcitur, quia dicit Au. q̃ inter Mariam, & Ioseph fuit perfectum matrimoniũ: & tamẽ carnalis copula non interuenit. Sed soluit Gratia. dicens, q̃ perfectum intelligitur, non ex officio carnis, sed ex his bonis, quæ officium coniugij comitãtur. In tertia parte ad solutionem aliã, dicẽs, q̃ sponsa dr uxor spe futurorum, & nõ re præsentium: fœtus in carnaliter cognita. Quod probat quatuor auctoritatibus, una Ambrosij: duabus Aug. & una Bedæ. Secunda pars incipit ibi, ſ sed obijcitur. Tertia ibi: Potest & alter. ſ Non effectu præsentium. i. non usu carnis. Ad probãdum autem hanc ultimam distinctionem inducit Gra. cap. seq. dem ratione dici potest, quod committat adulterium spe futurorum, non re præsentium, qui cum sponsa alicuius fornicatur: quod ridiculum est dicere.

g ¶ Effectu.] Id est, propter fidele cõiugium. ut supra ea. coniunx.

h ¶ De parentibus.] Ioseph enim putatiuus pater Domini dictus est.

i ¶ Sicut, & parentes.] Quo ad Ioseph. Nam Marie carne fuit eius parens. unde expone, parentes, i. parens, plurale pro singulari 2. q. 1. i principio.

k ¶ Quia

Digitized by Google

prouidendi: ſic & coniunx matris eius appellatur non coniugij effectu, ſed ſubmiſſ tratione neceſſariorum, & indiuiſa † mentis affectu. Hinc Auguſt. ait: [*Noli timere accipere Mariam coniugem tuam.*] *coniugem nominauit, quia futura* [a] *erat uxor.*] *Hinc & Beda ſuper Leuiticum,* [*Si quis ſponſam alterius violauerit, &c.*] *ſponſam uxorem dixit, non quæ tunc erat, ſed quæ futura erat uxor.*

† *al. indiuiduo. ſup. ea. coniunx. Matth. 1.*

Hinc etiam Hieronymus ſuper Matthæum in Euãgelio, [*Cum eſſet deſponſata.*]

Ad cap. 2.

¶ Conſuetudine ſcripturæ, ſponſæ coniuges, & ſponſi viri appellantur. C. XL.

GEnuit [b] Ioſeph [c] virũ Mariæ.] ¶ Cum virum audieris, ſuſpicio tibi non ſubeat nuptiarum, [d] ſed recordare conſuetudinis ſcripturarum: quod ſponſi, viri, & ſponſæ, vocentur uxores. *& infra.* ¶ Non ab alio inuẽta eſt, niſi a Ioſeph: qui pene licentia maritali futuræ uxoris omnia nouerat. *& infra.* [¶ Ioſeph fili Dauid, &c.] iam & ſupra diximus ſponſas uxores appellari: quod plenius liber aduerſus Heluidium [e] docet.

Item ſuper Geneſim.

¶ De eodem. C. XLI.

EGreſſus itaque Loth, locutus eſt ad generos ſuos: qui accepturi erant filias ſuas.] In ſequentibus filiæ Loth virgines eſſe dicuntur. Et ipſe ad Sodomitas dixit: [Ecce [f] duæ filiæ meæ, quæ non cognouerunt virũ. Nũc autem dicitur habuiſſe generos. Quidã arbitrantur eas, quæ viros habuerunt, in Sodomis periiſſe: & quæ virgines erant cum patre exiiſſe. Sed Hebraica veritas habet, [Egreſſus Loth locutus eſt ad ſponſos, [α] qui accepturi erant filias eius.] Nec dum igitur virgines filiæ matrimonio fuerant copulatæ.

Beda in quæſtionib. in Gen. ex Hier. Gen. 19.

¶ *In hoc capite Gratianus retulit verba gl. ord. in c. 19. Gen. ex Hieronymo.*

α ¶ Sponſus.] *Sequebantur hæc; ſuos qđ quidẽ magis verum eſſe videtur, ex hoc qđ ſequitur, qui accepturi, &c. quæ ſunt expuncta, quia neque apud B. Hieronymum, neque in gloſ. ordinaria habentur. Ex iiſdem vero addita ſunt a iuer.* Necdum. *uſque in finem, quoniam inde colligitur id quod vult Gratianus.*

Vnde datur intelligi, q̃ ſcriptura ſpõſos generos nocat. †

† Conc. tex. in l. lege Iul. & ibi glo. & D. Aug. ff. de teſt.

Item Ioannes os aureum hom. 4. ad c. 1. Matth.

¶ Maria coniunx dicitur more ſcripturæ, cum ſimpliciter ſponſa eſſet. C. XLII.

PRius quam [h] conuenirent.] ¶ Non dixit, prius q̃ in

a ¶ Quia futura.] Ex hoc loco habuit tam Gandulphus q̃ Gratianus 1 cauſam ſui erroris, dicentes verũ cõiugiũ non fuiſſe inter Mariam & Ioſeph: quod iñ falſum eſt, vt ſ. ea. coniunx. Et eſt hic arg. aliquẽ ſumere appellationem ab eo, quod futurum erit, vt 23. q. 1. paratus. Ge-

1 Scilicet 7. ea. §. in ſcda ſolutione. Matrimoniũ verũ fuit inter Mariã & Ioſeph.

b ¶ Genuit.] In prima parte cõmentatur Hieronymus ſuper illa auctoritate, Genuit Ioſeph. In ſecunda commentatur ſuper illa, inuenta eſt, &c. In tertia commentatur ſuper illa, Ioſeph fili Dauid, &c.

c ¶ Genuit Ioſeph.] Verba ſunt Euangeliſtæ.

d ¶ Nuptiarum.] i. carnalis commixtionis, quia carnalẽ copulam eius non cognouit.

e ¶ Heluidium.] Hęreticum, qui dicebat B. Virginem alios filios genuiſſe, eo q̃ Euangelistã dicit, Peperit a filium ſuũ primogenitũ: & Ioſeph de alia mulierecula plures filios habuiſſe: vt ſic Chriſti parentes infamaret. Maria unicũ genuit.

a Sic dicitur, quia ante ei, nullus eſt natus ex ea, & di uaſ. ſ. quia ſe cũ nullus ex ea natus eſt. ſin Hug. de hoc legis &c. uer. & ex a verb. ſig. Ioſeph. Arch.

BGreſſus itaque.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur verba Geneſis. In 2. verba Hieronymi probantis. q̃ nomine generi ẽt ſponſus filiæ intelligi: quia filiæ Loth nondum viros cognouerant, & tñ ſponſi earum generi appellãtur: licet quidam aliter opinentur dicentes. q̃ quæ viros habuerunt, perierũt in Sodomis, virgines aũt exierunt cũ patre. Secunda pars incipit ibi, [In ſequentibus.] [Nunc,] ideſt ſuper loco Geneſis, Egreſſus eſt, &c.

f ¶ Ecce.] 14. d. c. 1.

g ¶ Ad ſponſos.] Tamẽ appellatione generi ſponſus cõtinetur. ut 4. q. 3. §. item lege Iulia, verſ. item ne liberto.

PRius quam. CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In 1. parte ponũtur uerba Euãgelij. In ſecunda offendit Ioãnes. quod Maria ſponſa iuxta morem antiquum habitauit cũ ſponſo tuo, ſicut eõuerſo gẽri Loth apud ſuas ſpõſas habitauerunt. In tertia parte oſtẽdit. q̃ nomine coniugis ſpõſa intelligitur. In quarta parte dicit, q̃ cum Ioſeph uellet Mariam uelut ſuſpectam dimittere: angelus eum reconciliauit ſibi, non ad carnale commercium, ſed ad cõmunis habitaculi conſortium. Secunda pars incipit ibi, [Non dixit.] Tertia ibi, [Noli timere.] Quarta ibi, [Sicut enim.] Seq. c. patet. [Vxoris,] ſcogniræ. [Illi,] ſ. diſcipulo Ioannis.

h ¶ Prius quam.] Hic prius non notat ordinẽ, argumẽto

Prius q̃ ſ. q ie nõ notat ordinem.

Digitized by Google

extra de verb. ſign. quod dicitur.arg.19. q. vlt.6. nunc autem.Vnde non ſequitur.quod poſtea cõuenerunt.Et etiam cõcur.huic argum.lex.nam lex dicit, ꝙ ſi ſeruus non fuerit euictus prius quam moreretur,vel mortuus eſſet, nec inde ſequitur quòd poſt euincatur: quia hoc eſſet impoſſibile. ff. de euict.ſi ſeruus.

a ¶ Seruabat.] Non tamen vbicunque: imo alicubi ꝛrium obtinebat: prout ſtatim ſubditur de generis Loth.

b ¶ Haberentur.] ff. de ritu nup.l.mulierẽ, vnde niſi poſt puberes annos ſponſa inueniatur in domo ſponſi,non præſumitur vxor,vt ff. de rit. nuptiar.l.4.Item licet poſt puberes annos ſponſa inueniatur in domo ſponſi, tamẽ niſi conſtet de ſponſalibus, hoc ipſo quod ſecum reperitur,non præſumit matrimoniũ, vt ff. de ſponſ.quæſtum. & can.de reſt.ſpol. ex parte.

c ¶ Sic etiã Maria.] Similitudo eſt ꝙ cõtrarium:vel in eo ꝙ & iſti & illi cohabitabãt ſpõſis ſine carnali commixtione.

d ¶ Sed dimittere.] ideſt ad eam non accedere.

e ¶ Retinere.] Ergo & accipere eſt retinere, arg.32.q.2. ſi qua de rebus.

f ¶ Dimiſerat.] quia ſuſpicatus de ea fuerat adulterium. 2.q. 1. ſi peccauerit.

g ¶ Copulat.] Ideſt, reconciliat, non deſponſat. ſed quod dicit,copulat:iam mẽte dimiſerat eam: & quaſi ſeparati erant quo ad mentem: Ioſeph tamen prius ei fuit coniunctus per conſenſum matrimonialem,& conſenſit in carnalẽ copulam, ſup.eod.§.1.

h ¶ Si enim.] ¶ Vxoris.] Arg.ꝙ uiuente Ioſeph, ſeparata eſt uirgo ab eo.arg.ꝛ.eod.§.ecce.& hoc contra Petrum manducatorem, qui dixit, ı quod Ioſeph mortuus erat tempore Dominicæ paſſionis. Hic enim exprimitur cauſa quare Dominus ſeparauit eam a Ioſeph.

Ioſeph tpe paſſionis uiuebat, & a uirgine ſeparatus fuerat.

ı Scilicet in hiſtoria Euãgelica, ubi tractat de nuptijs actis in Cana Galilææ.

ſponſi adduceretur domum. Hunc quippe morẽ ſeruabat [a] antiquitas; vt ſponſæ in ſpõſorum domibus haberentur. [b] Quod nunc quoque fieri interdũ videmus. Vt .n.generi Loth apud ſocerum leguntur habitaſſe cũ ſpõſis nondum ſibi copulatis lege cõiugij; ſic habitabat ét Maria [c] cum ſponſo. *& infra.* ¶ Neque.n.eam voluit de domo expellere,ſed dimittere. [d] *& infra.* ¶ Noli timere accipere Mariam coniugem tuam.] Quo ſermone ſpõſam ſimiliter indicauit;ſicut etiam eos, qui adhuc ſpõſi ſunt,generos appellare ſcriptura conſueuit.Quid enim eſt,[accipere?] domi profecto retinere. [e] Iam enim illã mente dimiſerat. [f] *& infra.* ¶ Sicut enim poſtea illam commendauit Chriſtus ipſe diſcipulo; ſic & nunc Angelus copulat [g] ſponſo,non in fœdus ſolẽne coniugij, ſed in conſortium communis habitaculi.

Gen.19. Matth.1.

Spõſa fornicata, an erat olim lapidãda.

Idem homilia 5 ad idem c.1. Matth.

¶ Dominus non cõmendaſſet matrem diſcipulo, ſi eam Ioſeph cognouiſſet. C. XLIII.

SI enim cognouiſſet eam, & loco habuiſſet vxoris; [h] quomodo illam Dominus quaſi abſque ſolatio, & nihil penitus habentem, diſcipulo commendaſſet, iubens illi,vt eam reciperet in ſuam?

Item Origenes in eadem homilia 1. Euang. Ioan.19.

¶ Maria vxor Ioſeph appellatur, quia ſic ab eo putabatur futura. C. XLIIII.

INuenta eſt habẽs in vtero.] A beato Ioſeph,qui licet eam nõ contingeret;futurę tamen,vt putabatur,vxoris omnia nouerat. *& infra.* ¶Si tibi vxor nominatur,ſi deſpõſata [a] tibi eſſe dicitur; nõ tamen tibi vxor eſt,ſed Dei vnigeniti electa mater eſt. *& infra.* ¶ Dico coniugem [i] propterea vt diabolo virginitaté eius occultem; & vt Iudæorum prauitatem excludam, atq; deijciam; & vt legis [k] inſtituta non deſtruam. In conſequentibus demonſtrabo,quòd nec iſta tua coniunx,ſecundum cõſuetudinem coniugij habeatur: nec iſte qui generatur, tuus filius eſſe credatur.

Copioſius in homilia.

a ¶ Deſponſata.] *Sic eſt emendatum ex ipſa homilia. Antea legebatur,* & ſi in deſponſatione vxor tibi eſſe dicitur. *Alia etiam nonnulla emendata, & addita.*

Item Greg.in expoſitione Euangelij,homilia 26.

Occultare licet ex cauſa.

i ¶ Dico coniugem.] In perſona angeli quaſi loquitur hoc Origenes.

k ¶ Vt legis.] Quia ſm legem,quæ iam ſpõſa erat,lapidabatur ob fornicationem.34.q.2.nõ ſatis.ſed quę nõdũ erat ſponſa alicuius,& fornicabatur,nõ puniebatur mor-

Digitized by

occultatio. quandoque occultatur aliquid pp rei excellentiam.43.d.in mandatis, quandoque ideo quia auditores capaces non ſunt.8.q.1.oportet. & ibi.Multa habeo dicere,quæ non poteſtis portare modo.

Sic quippe.] CASVS.Grego.facit hic quandam collationem inter Ioſeph.& Thomam apoſtolum, utrumq; enim permiſit Deus dubitare; alterũ de virginitate Mariæ,& alterum de Chriſti reſurrectione:tamẽ neutrum in dubitatione perſiſtere permiſit, & utroque uſus eſt pro teſte tam reſurrectionis,quàm uirginitatis Mariæ.

[Ad nuptias, id eſt,ad carnalem cognitionem.

EX HIS OMNIBVS. CASVS. Concludit Grat.ex præmiſſis,quod nunc patet ſponſa, & coniunx non repręſentium,ſed ſpe futurorum, & ſuam concluſionem tribus ſimilitudinibus approbat, reſpondendo quibuſdam ex ſuperius allegatis. Prima ſimilitudo incipit ibi. ¶ Sed a prima. Secũda ibi: [Sed talis. Tertia ibi: ¶ Sic qui merito.]Et dicit H.quod Grat. fere per totã hanc quæſtionem maledicit, & p unum falſum vult probare aliud falſum. Tu autẽ dicas quod matrimoniũ eſt cum ſponſa de præſenti : ſed non conſummatum.

DE SPONSIS NON REPRESENTIVM. CASVS. Gratianus ad principalem quæſtionem. Sed ſic put planum eſt, & intelligitur cum ſequenti de ſpon. de præſenti.

SED CONCEDATVR. CASVS. Nunc reuertitur Gratianus ad principalem quæſtionem. Sed ſic put planum eſt, & intelligitur cum ſequenti de ſpon. de præſenti.

¶ Ad nuptias Mariæ Ioſeph non peruenit.

C. XLV.

Ioan.20. SIc quippe diſcipulum Dominus poſt reſurrectionẽ † ſuã dubitare permiſit,nec tamen in dubitatione deſeruit; ſicut ante natiuitatem ſuam habere Mariam ſponſam voluit,qui tamen ad eius nuptias non peruenit. Nã ita factus eſt diſcipulus dubitans,& palpans teſtis veræ reſurrectionis, ſicut ſponſus matris fuerat cuſtos integerrimæ virginitatis.

Ex his [a] omnibus auctoritatibus apparet,ſponſas coniuges appellari ſpe futurorum non repræſentium. Quomodo ergo coniuges a prima fide deſponſationis appellantur; ſi iſta,q̃ aſſeritur ſponſa,coniunx eſſe negatur? Sed a prima fide deſponſationis coniunx dicitur appellari; non quòd in ipſa deſponſatione fiat coniunx : ſed quia ex fide, quam ex deſponſatione ſibi inuicem debent, poſtea efficiuntur coniuges: ſicut [b] per fidem dicuntur remitti peccata, non quòd ante baptiſmum per fidem remittantur,ſed quia fides eſt cauſa, quare in baptiſmo a peccatis emondamur.¶ Illud autem Ioannis Chryſoſtomi:[Matrimonium non facit coitus,ſed voluntas.] ¶ Item illud Ambroſij. [Non defloratio virginitatis,ſed pactio coniugalis matrimonium facit.]ita intelligendum eſt:coitus ſine uoluntate contrahendi matrimonium,& defloratio virginitatis ſine pactione coniugali non facit matrimonium, ſed præcedens uoluntas contrahendi matrimonium,& coniugalis pactio facit, ut mulier in defloratione ſuæ uirginitatis, uel in coitu dicatur nubere uiro, uel nuptias celebrare. ¶ Item Syricius [c] Papa diſceſſionem ſponſæ a ſponſo vocat coniugalem ſeparationem. ¶ Sed talis diſceſſio dicitur violatio coniugij non iam exiſtentis,ſed futuri,vt ex ipſa deſponſatione ſperabatur.Sic & diabolus dicitur cecidiſſe a beatitudine, [d] non ſolum, quam tunc habebat, ſed etiam, ad quam habendam creatus erat.¶ Sic qui merito ſuæ vitæ uel † ſciẽtiæ in ſacerdotem, [e] vel epiſcopum eligitur; ſi interim electionem ſuam caſſari meruerit, dicitur amittere ſacerdotalem, vel epiſcopalem unctionem,non quam iam acceperat, [f] ſed ad quam accipiendam electus erat. Non ergo illa auctoritate ſponſa coniunx poteſt probari. Sed concedatur quòd ſponſa non ſit coniunx : tamen quæritur, utrum & liceat ei renunciare priori conditioni. Hoc autem prohibetur auctoritate Ancyrani concilij,c.11.in quo ſtatuũ ſic legitur.

ſup. eod. matrimonium.
ſup. eod.cum initiatur.
inf. eo. de cõiugali.
† al. ẽ

a ¶ Ex his. Fere per totũ iſtum §. male dicit Gratian.immo per totam hãc quæſtionem.Ioan.

b ¶ Sicut.] Hic per unum falſum vult aliud probare nam quod adulto non dimittantur peccata q̃ fidem ante baptiſmum,nemo catholicus dicit. hoc etiam Aug. expreſſe negat de conſec.d.4. non. dubito & cap. baptiſmi uerum eſt q̃ non dimittũtur omnino ante baptiſmũ quo ad omnem pœnam, quia non quo ad temporalem, q̃ ſit per baptiſmum. de conſecr. diſtinct. 4. ſine pœnitentia, niſi ſumma eſſet cõtritio,ut in latrone. de conſec. d.4.c.baptiſmi uicem.

c ¶ Syricius.]Inf.eo. q.de cõiugali. & ita ſoluit quod non obiecerat,& ſic eſt rota præcurrens,

d ¶ A beatitudine.] Habuit quidẽ beatitudinẽ, ſed nõ permanentem,uel confirmatam, vnde dr nõ habuiſſe charitatẽ in cęlo.16.q.2. viſis.de pę.d.2.principium.19.diſ. propter totius.

e ¶ Sacerdotem.] Sed hoc nõ niſi poſt confirmationem. vt ext. de accuſ. ſuper his.Io.

f ¶ Acceperat.]Amittit ergo quis, quod non habet, ut C. de admin.tut.pupillorum i arg. contra. ff.de reg.iur.non uidetur. Non uidetur re excluſus.quarem non habuit.

¶ Quæritur utrum.] Huius quæſtionis nulla eſt uis, determinatur enim per id quod eſt extra de ſponſ.duo.

¶ Ad nuptias. Ioſeph.

[a] Ad idẽ 23. d. quorundã in fi. ubi de hoc.& 30.q.5.c.quia nullatenus ubi de hoc. Spõſa utrum cogatur ire ne cum ſponſo.

duo-

duobus modis,&c. licet præter solitum. Sed in hoc dissentiunt doctores, an sponsa de futuro cogatur stare cũ sponso suo, quod videtur, ut extra de spon. ex literis, & de conuers. coniug. sane. Item quia pro quolibet mortali peccato possumus cogi ad pœnitentiam. 22. q. 1. c. vlt. 1 Sed contra extra de spons. requisiuit. & ex. e. q. 1. de uiduis. Dicunt quidam, ꝙ cogi debeat a principio: si tamẽ perseuerauerit cõtumax nõ est amplius cogenda. Tu dicas semper esse cogendam, nisi euidentissima sub sit causa. Sunt tamẽ casus 7. in quibus sponsa de futuro licite potest recedere a sponso. Vnus, si alter vult intrare religionem, & illud ẽt tenet in sponsa de præsenti. ext. de conuer. coniug. ex publico. Secundus casus si alter recedit ad remotã regionẽ nec põt inueniri. extra de spon. de illis. Tertius casus si alter incurrit leprã, vel aliquã deformitatẽ corporis ex de coniug. leprosi. literas. ext. de iureiu. quem admodũ. Quartus si superuenit affinitas, vel si fornicẽt sponsa tanee, vel coactus. ex de iureiur. quẽadmodum. sup. eod. quidam despõsauit. Quintus secundum quosdam est, si mutuo se absoluerint. extra de spons. præterea. Sextus, si contraxit cum alio per uerba de præsenti. ext. de spon. duorũ. c. 1. & 2. sed in hoc casu est peccatum. Septimus, si id quod minor fecit: non uult seruare in adulta ætate, ut extra de despons. impub. de illis. Hi casus, & aliqui alij possunt his uersibus haberi.

Lepra superueniens, furor, ordo: sanguis, & absens.
Læsaque uirginitas, membri damnum, minor ætas,
Hæreticos lapsus, fideique remissio prorsus,
Sponsos dis iociant, & uota futura retractant.

a DEsponsatas.] ¶ Erui.] idest, auferri a raptore.

b ¶ Desponsatæ.] inf. 34. q. 2. non satis. contra ubi præcipitur non reddi priori uiro: sed ibi consentit raptori & hic loquitur de spon. de præsenti. Itẽ contra C. de sponsa. l. 1. ibi dicitur, ꝙ uni desponsata potest alij nubere, sed illud est abrogatum.

ATho.] CASVS. Quidam nomine Atho conquestus est Papæ mulierẽ sibi desponsatam raptam fuisse, quare Papa rescribit Rostanno archiepiscopo, ut compellat raptorem eam sibi restituere: alioquin conuocatis suis suffraganeis excommunicet eum, & ipsam raptam si ad suum spõsum noluerit remeare. Quæ autem sequuntur, plana sunt usque ad cap. de coniugali. in fine. cap. scilicet desponsatas. hæc autem, de qua agitur in themate.

c ¶ Remeare.] Si intelligas hoc de sponsa de præsenti, pla-

1 Ar. ad hoc 33. q. 2. quicunq; dicũt ibi no. d hoc l. & no. 6. q. 1. ili qui.

Spõsalia solũtur multis cautis.

¶Puellæ desponsatę prioribus reddendę sunt, si eis raptę fuerint. C. XLVI.

DEsponsatas puellas, & post ab alijs raptas placuit Anſ. l. 10. c. 8. Burc. l. 9. c. 38. Iuo p. 8. c. 176. Pann. l. 9. c. 19. erui, [a] & eis reddi, quibus ante fuerant desponsatæ; [b] etiam si eis a raptoribus uis illata constiterit.

Item. Ioannes octauus a Rostanno archiepiscopo.

a ¶Octauus.] *Sic est restituendum ex plerisque ueruſtis, & Iuone. In uulgatis erat,* Chrysostomus.

¶Communione priuetur sponsa, nisi raptorem deserere, & ad sponsum suum redire voluerit. C. XLVII.

ATho præsentium lator, dum in nostro seruitio fideliter excubaret, quendam virum fœminam sibi despõsatam conqueritur rapuisse. Et ideo fraternitas tua nostra auctoritate suffulta suffraganeos suos episcopos præsentialiter conuocet, & sic vnanimi sententia, si sponsam huic raptor non reddiderit, tam idem, quàm rapta, si ad pristinum sponsum remeare [c] noluerint, omni communione priuentur. Iuo p. 14. c. 64.

4 *Sed aliud est priori conditioni renunciare, & de nuptijs cum alio agere aliud est rapi, hoc est illicite constuprari.*

Vnde Isidorus Etymolog. lib. 5. c. 26. ait.

¶Quid sit raptus. C. XLVIII.

RAptus [d] est illicitus coitus, a corrumpendo dictus: vnde qui rapta potitur, stupro fruitur. 36. q. 1. raptus. Iuo p. 8. c. 26. Pann. l. 6. c. 53: inf. 36. q. 1. lex illa.

Hæc añ non ab alio rapta, sed alij desponsata mõstrantur. Raptã uero talẽ dici prohibet Gelasius Papa dicens.

¶Ibi raptus admittitur, vbi puella abducitur, de cuius ante nuptijs nihil actum probatur. C. XLIX.

LEx illa [e] præteritorum principum ibi raptum dixit esse commissum, vbi puella, de cuius ante nuptiis nihil actum fuerit, videatur abducta. In codice Theodos. l. 9. tit. 24. de raptu virg. uel uiduarum, le. j. Poly. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 11. sup. c. desponsatas.

5 *Quod autem in fine capituli subiungitur; [etiam si eis a raptoribus uis illata constiterit: f] ideo additum est: quia raptorum aliæ se rapiendas exponunt: aliæ uiolenter*

planum est, si de sponsa de futuro, dicut in summa.

SED ALIVD. Hæc est quarta pars quæst. in qua quæritur quid iuris sit de raptis, & quis dicatur raptor, uel rapta, uel raptus. Io. de Fant.

d RAptus.] Hoc c. induxit G. ut probet illicitum esse coitum in rapta: vnde per consequens vult probare, quod debeat a secundo separari, si eam raperet, cũ illicite ei adiungatur: ita tamen, ꝙ ille qui secundo rapuerit, non tractasse primo de sponsalibus, & ad hoc inducit c. sequen.

e LEx illa.] Sed ubi sit lex illa, ignoro. forte in Codice Theodosiano; potius contrarium inuenio, ut C. de rapto. virg. l. 1. §. quibus. sed illud non tenetur, ut ext. de rapt. cum causam.

QVOD AVTEM. Hæc est 5. pars quæstio. In qua dicitur, quod si per uerba de præsenti fuerit sponsa, & rapta, omnibus modis uiro reddenda est. Ioan. de Fant.

f ¶Constiterit.] Sup. c. desponsatas.

¶Hæc

Digitized by Google

abducuntur. Quolibet ergo modo rapiantur, priori reddenda ſunt. Hæc autem, vt ſupradictum eſt non inter raptas, ſed inter alias deſpõſatas connumeratur, & ideo non eſt huic auferenda, & priori reddenda. Sequuntur aliæ auctoritates, quibus iſta prohibetur nubere ſecundo, & iubetur ad priora uota redire.

Ait enim Syricius Papa Hymerio epiſcopo Tarraconenſi, epiſt. 1. c. 4.

¶ Puellam alij deſponſatam alter accipere non valet.

C. L.

Poly. ibidem. Anſ. l. 10. c. 9. Bur. h. l. 6. c. 51. Iuo p. 8. c. 169. Pann. l. 6. c. 18.

DE coniugali violatione requiſiſti, ſi puellam alteri deſponſatam alter in matrimoniũ poſſit accipere. Tale ergo [a] cõnubium anathematizamus, & modis omnibus, ne fiat, prohibemus: quia illa benedictio, quã nupturæ ſacerdos imponit, apud fideles, cuiuſdam ſacrilegij inſtar eſt, ſi vlla tranſgreſſione violetur.

[a] ¶ Tale ergo] *In epiſtolarum Syricij codicibus, & in codice canonum, & apud cæteros collectores (præter Pãnormiam) & in Capitular. Caroli Baſileæ impreſſis lib. 1. c. vltimo legitur*: Hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus. *Sed quoniam in caſu ſit mentio anathematis, non eſt mutatum.*

Sed auctoritate hac Syricij illa prohibetur ad ſecũda vota tranſire, quæ in propriam domum eſt ducta, [b] *& cum ſponſo ſuo eſt uelata, & benedicta. Talium diſceſſione violatur benedictio, quam nuptura ſacerdos imponit. Verum hanc necdum ſponſus in ſuam duxerat, nec cum ea benedictionem acceperat. Non ergo hac auctoritate huiuſmodi copula prohibetur.* ¶ *Item illud Euſebij Papæ.* [*Deſponſatam puellam non licet parentibus alij vero tradere.*] *ſimiliter & de huiuſmodi deſponſata intelligitur, quæ videlicet cum ſpõſo eſt uelata & benedicta.* ¶ *Item obijcitur illud Gregorij,* [c] [*Quæ propter frigiditatẽ a uiro ſuo ſeparata eſt, & alij nupta; ſi vir eius aliam cognouerit; illa eſt detrahenda ſecundo, & reddenda primo.*] *Sed eodem modo ſoluitur, quia iſta videlicet cum illo benedictionem acceperat.*

[*Auguſt. de fide pactionis, & conſenſus.*]

¶ *Etiam in Decretalibus tit. de ſponſ. duor. c. 1. citatur ex Auguſt. apud quem non eſt inuentum.*

¶ Si quis alicui mulieri conſenſus fidem fecerit, non licet illi aliam ducere. PALEA. C. L I.

DVobus modis dicitur fides, pactionis, & conſenſus. Si aliquis alicui mulieri fidem fecerit pactionis, nõ debet aliam ducere. Si aliam duxerit, pœnitentiam debet agere de fide mentita? maneat tamen cum illa, quam duxit. Non enim reſcindi debet tantum ſacramentum. Si autem fecerit fidem conſenſus, non licet aliam ducere. Si autem duxerit, dimittet eam, & adhærebit priori.

Eſt autem fides pactionis, quando aliquis promittit fidem alicui quod eam ducet, ſi permiſerit ei rem ſecum habere, vel etiam pro conſenſu. Fides autem conſenſus eſt, quando etiam ſi nõ ſtringit manum, corde tamen, & ore conſentit ducere, & mutuo ſe concedunt unus alij, & mutuo ſe ſuſcipiunt.

ſup. c. deſponſatam.

ſup. 13. quæſt. 1. requiſiſti.

a ¶ Hæc autem.] De qua agitur in themate.

DE coniugali.] CASVS Aliqua fuit deſponſata alij per uerbi de præſenti quærebatur utrũ poſſit eã accipere in vxorẽ? Et reſpõdetur quod non: & ſic contrahentes debẽt anathematizari nã ſi qs violat benedictionem, quam nupturæ ſacerdos imponit, ſacrilegiũ facit nupturę, nõ quo ad matrimoniũ. ſed quo ad copulam carnalẽ. Vel nupturæ, id eſt, carnaliter cognoſcendę.

SED AVCTORITATE. CASVS. Soluit Gratian. & malè dicens, quod ſi ſpõſa uelata ſit & b ne dicta cum ſpõſo, & in domũ ducta, debet reddi priori: alioqn nõ hoc autẽ facit G. reſpondẽdo quibuſdam ei p cõtra hoc allegatis Illud Greg. 33. q. 2. re quiſiſti.

b ¶ Ducta.] Hoc male ſoluit. nã huiuſmodi ſolennitates nõ faciũt ad eſſentiã matrimonij, 30. q. 5. noſtrates.

c ¶ Illud Gregorij.] 33. quæſt. 1. capit. 1. &c.

DVob⁹] CASVS. Caſum huius Palee ſic pone. Dicit enim hic. q ſi quis deſpõſauerit aliquã fide pactionis, non debet aliam ducere. ſi tamẽ duxerit, maneat cum ſecunda: agat tamẽ pœnitentiam de fide mentita. Si autem contraxerit per fidem cõſenſus, erit tantum matrimoniũ cũ prima: & hoc in prima parte. In ſecunda dicitur, quod fides pactionis eſt quando aliquis promittit alicui mulieri quod accipiet eam i uxorẽ, ſi permiſerit rem ſecum habere. Fides cõſenſus eſt cum inter ſe cõſentiũt per uerba de præſenti. Secunda pars incipit ibi, Eſt autem.

Qui-

Digitized by Google

Vidam infidelis.] CASVS. In ſuperiori cauſa tractatum eſt de quibuſdam impedimentis matrimonii, & quòd matrimonium non eſt inter religioſas perſonas, ſi de nouo contrahant: ſed ne idem putetur eſſe inter infideles, ideo magiſter ſupponit hanc uigeſimãoctauam cauſam, in qua oſtendit matrimonium eſſe inter eos. Oſtẽdit etiam quid iuris ſit, ſi alter infidelium cõuertatur, & addit utrũ debeat dici bigamus qui ante baptiſma habuit unã, & poſtea alterã. ut ſũt hæc omnia cõpetentius agat, ꝓponit thema, de quo tres elicit qõnes.

ac Quidã infidelis.] Superiori cã quinq; notauit cauſæ, quæ prohibent matrimonium cõtrahere, & contractum iubent dirimere: uerbi gratia, votũ, ordo, religionis habitus, ligatio, & pulſatæ honeſtatis iuuentus. in hac uero cauſas ponuntur, q̃ impediunt matrimonium: uerbi gratia, diſpar cultus, uel diſſimilitudo fidei, ut inter fideles, & infideles, & primo tractat an matrimoniũ ſit inter infideles, & oſtendit etiã quid iuris ſit, ſi alter de duobus cõiugib. infidelibus ad fidẽ a conuertatur.

a Subau. altero remanẽte in infidelitate: uel ſi alter de duob. coniugibus fidelibus diſcedat a fide, altero remanente in fide, ſm H. uel aliter tractauit magiſter de duob. impedimentis, ſ. de uoto, & de cõiugijs, & ſpõſalib⁹: mõ intendit tractare de diſpari cõiugio, & bigamis, ut autẽ hæc &c. Io. de Fant.

Matrimoniũ eſt inter infideles.

QVod aũt.] Hæc quæſtio diuiditur in quinque partes. In prima quarum probat multis auctoritatibus, quod matrimonium non eſt inter infideles. Secunda ibi. [Si quis.] Tertia ibi, [Iam nunc.] Quarta ibi. [Contra.] Quinta ibi. [Ex his.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæſt. qua quæritur, an ſit matrimonium inter infideles. Et certum eſt, ꝙ ſic, ut inf. cad. §. 1. & cap. 1. Gratianus tamen pro utraque parte allegat. & bene ſoluit infra cad. §. ex his. Ponit etiam quædam cap. in hac quæſtione, quæ ad ſecundam pertinent quæſtionem, quæ eſt, an altero remanente: infideli poſſit conuerſus ad fidem ſe alij copulare, & de hoc quid iuris ſit, in 2. quæſt. tractatur. Eſt ergo caſus huius §. talis. Probat hic Gratia. ſuperficialiter inter infideles non eſſe matrimonium. & hoc facit quatuor auctoritatibus, ſcilicet una Pauli, duabus Auguſtini, & una Ambroſij.

b ¶ Quid autem.] Hic intitulatur 1. q. an ſcilicet matrimonium ſit inter infideles: & certum eſt, ꝙ ſic, licet nõ ſit ratum ℣. cad. §. 1. & c. 1. Gratian. tamen ad utramque partem allegat, & bene ſoluit. ℣. cad. §. ex his. ſed quia in hac q. quædam c. ponũtur pertinentia ad ſecundã quæſtionẽ, quæ eſt, an altero remanente in infidelitate poſſit conuerſus ad fidem alij ſe copulare, de ea videamus. Notandum ergo, quod cum unus coniugum ad fidem conuertitur: ſi remanens in infidelitate eſt Iudæus, nullo modo fidelis debet cohabitare cum eo, niſi uelit ad fidem conuerti. & ſi non uult conuerti, poteſt aliam ducere. ℣. cod. Iudæi ſed contrarium eſt hodie uerum. & extra de diuor. quanto, & c. gaudemus. ſi autem eſt paganus,

Coniugium infidelium & alter conuertatur ad fidẽ, an poſſit cũ infideli habitare.

CAVSA XXVIII.

Vidam infidelis [a] *in coniugio poſitus ad fidem conuerſus eſt: uxor uero odio fidei Chriſtianæ ab eo diſceſſit. Ille quandã fidelem in uxorem accepit: qua mortua clericus efficitur. Tandem uitæ, & ſcientiæ merito in epiſcopum eligitur.*

1 *Hic primum quæritur, an coniugium ſit inter infideles.*

2 *Secundo, an liceat huic aliam ducere, priori uiuente.*

3 *Tertio, an ſit reputandus bigamus, qui ante baptiſmum habuit unam, & poſt baptiſmum alteram.*

QVAESTIO. I.

Vod autem [b] *inter infideles coniugium non ſit; multis auctoritatibus probatur. Ait enim Paulus,* [*Omne, quod non eſt ex fide,* [c] *peccatum eſt.*] *Conuentio autem infidelium non eſt ex fide: & ideo peccatum eſt. Non eſt ergo coniugium, quia nullum coniugium peccatum* [d] *eſt.* ¶ *Item Auguſtinus, a* [*Non eſt uera* [e] *pudicitia hominis infidelis cum coniuge ſua.*] *Vbi autem uera pudicitia eſſe non poteſt, ibi nec uerum coniugum eſt.* ¶ *Item Ambroſius, ß* [*Iuſſit* [f] *Eſdras dimitti* [g] *uxores alienigenas, per quas ibant ad Deos alienos. Non eſt enim putandum matrimonium, quod extra* [h] *Dei decretum eſt factum; ſed cum cognoſcitur, eſt emendandum.* [i]]

Rom. 14.

lib. 1. de adult. coniug. c. 18.

Senten. 4. diſtin. 39. Ad c. 7. 1. ad Corint. & ibi glo. ordin.

a ¶ Vidam.] Vt 36. diſt. deinde.

b ¶ Vxor uero odio fidei.] Vt 32. q. 2. ſi quis.

c ¶ Peccatum.] Vt 36. diſt. deinde.

d ¶ Peccatum.] Vt 36. diſt. deinde.

e ¶ Non eſt uera.] Ideſt, ad ueritatem ducens.

IVSSIT ESDRAS. Hiſtoria. Legitur in Eſdra, quòd filij Iſrael tempore Babylonicæ captiuitatis, & poſt reuerſionem de illa duxerunt in matrimonium alienigenas contra præceptũ Domini: ſed poſtea ad præceptum, & admonitionem Eſdræ dimiſerunt eas.

f ¶ Iuſſit.] Hoc cap. non facit ad propoſitum, quia non erat inter eos matrimoniũ, niſi de ſolo facto: ſed quod Dominus permiſerit eſſe fidelem cum uxore infideli, intelligitur cum matrimonium præceſſerat inter eos.

g ¶ Dimitti.] A Iudæis.

h ¶ Extra.] ideſt, contra.

i ¶ Emendandum.] Arg. quòd non currit preſcriptio in matri-

matrimonio: quod uerum eſt hodie, ut extra de cõſan. & affi. non debet.

a ¶ Ratum.] ideſt, ſeparabile.

EX HIS. CASVS. Infert Gratia. ex ſupradictis auctoritatibus matrimonium nõ eſſe inter infideles. Poſtea pro-

¶ *Item Auguſtinus:* γ [*Non eſt ratum* a *coniugiũ, quod ſine Deo eſt.*] ¶ *Et his omnibus auctoritatibus probatur, coniugiũ non eſſe inter infideles. Sed contra alię inueniũtur auctoritates, quibus probatur cõiugium eſſe inter infideles. Quarũ prima eſt illud Euangelij, quod Chriſtus ait:* [*Erunt quinque* b *in vna domo: duo* c *in tres,* d *& tres diuidentur in duos.* e] *Deinde cum perſonas illas enumeraſſet, vxorem in virum eſſe diuidendam dixit, & econuerſo.* ¶ *Item,* [*Qui non odit* f *patrẽ, aut matrem, aut uxorem, aut ſororem propter me; non eſt me dignus.*] *Vxorem infidelem, non fidelem, dixit odio habendam.* ¶ *Item,* [*Omnis, qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut ſororem, vel vxorem propter me: centuplum* g *accipiet, &c.*] *uxorem in hoc loco infidelẽ ſignificat, qua propter Chriſtum dimittitur, dum potius ipſa, quam Chriſti fides deſeritur.* ¶ *Item Apoſtolus,*] *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hęc conſenſerit* h *habitare cum illo; non dimittat* i *illam, & ſi qua mulier habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illa non dimittat uirum. Sanctificatus* k *eſt enim uir infidelis per mulierẽ fidelẽ: & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelẽ.* ¶ *Itẽ ad Titum,* [*Hortare adoleſcẽtulas, ut diligant uiros ſuos.*] *Hoc tam de fidelibus, quã de infidelibus intelligendum eſt. Infidelibus namque uiris mulieres propenſius propter Deum debent obſequi, vt ſic viros ſuos Chriſto lucrari ualeant.* ¶ *Sicut in paſſione beati Clementis de Theodora,* l *& Siſinnio legitur mirabiliter contigiſſe.*

Luc.12. Luc.14. Matth.19. 1.Cor.7. ad Titum.2.

1 Abdiæ hiſtoria, & vita S.Clementis antiqua.

a ¶ Auguſtinus.] *Verba ipſa B. Auguſtini referuntur inf. ead. ſic enim. uer. nec uera.*

β ¶ Ambroſius.] *Hæc ſunt potius accepta ex gloſſa ordinaria ad locum indicatum.*

γ ¶ Auguſtinus.] *Hoc non eſt inuentum apud B. Auguſtinum. Verum apud B. Ambroſium in idem c. 7. primæ ad Corinthios hæc leguntur.* Non enim ratum eſt matrimonium, quod ſine Dei deuotione eſt, *& ſimilia in gloſſa ord. ibidem ex B. Ambroſio.*

Item Innocentius Papa Rufo, & Euſebio epiſcopis Macedonibus, epiſt. 22. c. 2.

¶ Bigami probantur, qui ante baptiſmũ habuerunt vnã, & poſt baptiſmum alteram. C. L

ſup.d.16. deinde §. nunquid. Burc.l.4.c.98. Iuo p.8.c.303. Pann.l.6.c.96.

NVnquid.] CASVS. Hoc ca. diuiditur ī duas partes. In prima Innocentius Papa reprehendit quoſdam epiſcopos Macedoniæ dicentes matrimonium non eſſe inter infideles, & ꝙ matrimonium ſit inter eos, probat ex re ſpõſione Dñi, qui a Iudæis interrogatus rñdit eis

b ¶ Quinq;] .i. pater, filius: mater, filia nurus, vel gener.

c ¶ Duo.] .i. duo ſeparabũtur a tribus, qui conuertũtur.

d ¶ In tres.] .i. contra tres: contrarij enim ſunt quando conuertuntur ad fidem.

e ¶ In duos.] .i. tres conuertuntur ad fidem, & ſeparabuntur a duobus.

f ¶ Qui non odit.] ideſt, qui nõ poſtponit amorem patris amori Dei.

g ¶ Centuplum.] Nõ dicit centum vxores: ſed id quod excedit, centuplum, .ſ. uitam æternam accipiat.

h ¶ Cõſenſerit.] Si vero nollet habitare cum eo, poſſet eam dimittere, & aliam ducere viuente illa. inf. ead. q. 2. ſi infidelis.

i ¶ Non dimittat.] inf. ea. Iudęi. contra Sed hic de Gentili, ibi de Iudæo: circa quẽ ſpecialiter illud obſeruatur: habent enim Iudæi legẽ, & prophetas, quib. muniti, & parati ſunt animas ſimplicium fallere. 11.q.3. ad mẽ ſam: ſed gẽtiles hoc nõ habẽt hodie tamẽ hoc idem videtur de utriſque. extra de diuor. quanto.

Iudæi facilius fallunt animas quã pagani.

k ¶ Sanctificatus.] Frequenter enim vnus ſanctificatur p alterũ. inf. ead. iam nunc. Et eſt ar. ad ea quæ frequẽtius accidunt, iura adaptati, ff. de legi. nã ad ea. 3.qõ.5. accuſatores, vel teſtes, & 25. de Syracuſanæ.

SIC IN PASSIONE. Hiſtoria Legitur in paſſione beati Clementis, ꝙ Theodora vxor Siſinnij infidelis fuit ad fidẽ conuerſa, cũ que monaſteriũ ingrederetur, zelo ductus, ſecutus eſt eã, ſed poſt orationem Clemẽtis, idem cæcus & ſurdus factus eſt, & cũ dixiſſet ſeruis ſuis vt eũ reducerent, ipſi nõ poterãt eccleſiam egredi: precibus tandem Theodoræ expreſſi ſunt. Deinde beato Clemẽte ꝓ ipſo in domo ſua orante viſum, & auditum recepit, qui ſtatim, ut Clemẽtem vidit, cũ juſſit ligari, ſed cũ ſerui eum ligare crederẽt, columnas, & ſaxa trahebant, & tãdem orationibus & prædicatione beati Clementis eſt conuerſus ad fidem.] Erũt quinque.] Scilicet pater, mater, filius, filia, vxor, filij, uel maritus filiæ. [In tres.] i. ꝫ tres, ſeparando ſe ab eiscõtra fidẽ.

l ¶ De Theodora.] Vxore Siſinnij, quia ambo erant infideles: ſed poſtea illa conuerſa eſt ad fidem, & per eam poſtea uir conuerſus eſt.

eis dicens: Quos Deus cõiunxit,hõ non separet. In secũda parte probat 5 opinionem Maced. q̃ mrimonium in baptismate non delet̃:qm̃ nec fraternitas nec filiatio immutatur per baptismum. Secunda pars ibi.]Quero.]

a ¶ Nunquid.] Hoc ca. est de uerbo ad verbum 19. dist. deinde. & ibi exponitur. Ioan.

S I quis gẽtilis.] ¶ Hæc est secũda pars quæstio. i qua ponit magister tres casus, in quibus potest fidelis uir contrahere uiuẽte uxore infideli, quod ꝓbat per 6. cap. Io. de Fant.

CASVS. Dr q̃ ll gẽtilis ante baptismũ uxorem gẽtilem dimiserit causa fornicationis, uel secundum cõsuetudinem gẽtiliũ. uel alia iusta causa. si postea factus ẽ Christianus, in potestate sua erit eam habere, uel nõ habere de consilio Apostoli. Sequens c. patet.

b ¶ Dimiserit.]propter fornicationem quam fecit.

c ¶ Post baptismũ.] si dicas alterius tm̃, planum est. quia fidelis non compellitur in aliquo casu ĩ fidelẽ eam habere, sed non contrahere cũ alia, nisi i tribus casibus. extra de diuor. gaudemus. Sed si uterq; factus fuerit fidelis, dicit H. q̃ quocũq; mõ cã dimiserit, siue q̃a dedit libellũ repudij, siue alio mõ, semp cõpellit eã recipere post utriusq; baptismũ, nã dicit oẽ peccatũ deletũ esse in baptismo, ẽt exceptionẽ, q̃ uiro competebat propter delictum mulieris. Sed tam" est distinguere cum Innocentio, ut si dicatur q̃ ſm morem gentilium, & non pp fornicationem illius ante dedit ei libellum repudij, & modo uterque conuersus est, compellit̃r eã recipere nec potest modo ei obijcere, si cum alio cõtra xerit, quasi obiectu fornicationis eam repellat. nam licet ueritate fornicata sit, quia tm̃ illa fornicatio licita est ſm eos nõ põt eam repellere. Si uero alias fornicata fuisset, & pp illam fornicationem eam dimisisset, non compellitur eam recipere. Hoc totum habes ext. de diuor. gaudemus, §. ult. nec est contra. de cõse. d. 4. fine pe nitentia. & de pe. d. ult. nullus. Non enim dico per baptismum alterius exceptionem sibi competẽtem auferri posse r & rationẽ istius plene notaui 26. d. deinde. in fi. quia fornicatio non tantum uxorem, sed etiam uirum maculat. 32. q. 1. in coniugio.

Coniuges infideles si efficiãtur Christiani, utrũ teneantur se mutuo recipere.

i Tollitur tã accusatio p baptismũ, ut notatur inf. 32. qõ. 7. qd autem.

V Xor legitima.] CASVS. H. intellexit hoc cap. de impatri coniugio. est ergo casus. Duo erãt infideles, uir & uxor: uir conuersus est ad fidem: uxor remanens infidelis nolebat habitare cum uiro: uel nolebat aliter habitare nisi traheret ad mortale delictum, uolens eum peccare mortaliter: quærebatur ab Aug. utrum uir licite

quid a non erunt admittendi in hereditatis cõsortium, qui ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismum fuit uxor? eruntque appellandi uel naturales, uel spurij, quia non est matrimonium legitimum (ut vobis videtur;) nisi illud, quod post baptismum assumitur? Ipse Dominus cũ interrogaretur a Iudæis, si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: [Quod Deus coniunxit, homo nõ separet.] Ac ne de his putetur esse locutus, qui post baptismum uxores sortiũtur; meminerint hoc, & a Iudæis interrogatum, & Iudæis esse respõsum. Quæro, & solicitus quæro, si una & eadem sit uxor eius, q̃ antea cathecumenus, & postea fit fidelis, filiosque ex ea, cum esset cathecumenus, susceperit, & postea alios filios; cum fidelis, utrum sint fratres appellãdi, an non habeãt postea defuncto patre cum cæteris erciscundæ hereditatis consortium; quibus filiorum nomẽ regeneratio spiritualis creditur abstuliſſe? Quod cũ ita sentire, atque iudicare absurdum est; quæ (malum) ratio est hoc defendi, & uacua magis opinione iactari, quàm aliqua auctoritate roborari, cum non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus iunxit?

Matth. 19.

Item ex decreto Eutychiani Papæ.

¶ Infidelis potestate sit, post baptismum uxorem recipere, quam ante dimiserat. C. II.

Iure. l. 9. c. 59. Iuo p. 8. c. 195. Pann. l. 6. c. 97.

2 S I quis gẽtilis gẽtilium uxorem dimiserit b ante baptismum, post baptismum c in potestate eius erit eam habere, uel non habere.

Idem.

¶ Fidelis infidelem discedentem sequi non cogitur. C. III.

Iure. l. 9. c. 60. 1 Cor. 7. Iuo p. 8. c. 196. Pann. l. 6. c. 97.

S Imili modo, si unus ex coniugatis baptizatus est, & alter gentilis, & sequi nõ vult; sicut dicit Apostolus, infidelis ſ discedit, discedat.

Item Augustinus de fide, & operibus. c. 16.

Beda c. Cor. 7.

¶ Sine culpa relinquitur uxor, quæ cum fideli habitare noluerit. C. IIII.

Iuo p. 8. c. 215. Pann. l. 3. c. 32.

V Xor a d legitima socie-

te possit uxorem infidelẽ dimittere? Et respondet, q̃ sic nam membrum quod eum tam fortiter scandalizabat, amputabit, & a se ejiciet. Sic ego B. Brix. hũc casum credo esse ponendum, & q̃ de dispari coniugio intelligatur: innuũt hæc uerba: [si cũ uiro Christiano:](& illa etiam, [quãdo ad baptismum.] Sed Ben. dicebat & quidam alij) q̃ ubi uterque infidelis est, & alter cõpellit alterum ad quodlibet mortale peccatum, licite dimitti potest ab instigato: sed neuter ad secundas nuptias trãsibit secus in dispari coniugio, ut infra ea. q. 2. si infidelis. [Non attẽditur.] sic expone hoc uerbum qualitercumque casum ponas. [non.] Id est, nonne.

d ¶ Vxor.] infidelis. hoc capit. & sequẽs intelligitur de dispari coniugio propter hoc quod dicit, si cum uiro Christiano, &c. & ibi, quando ab baptismum, & continentur his duo casus, in quib. licite dimittitur uxor infide-

Matrimoniũ fidelium ob duplicẽ fornicationem ſeparatur.

fidelis cum non vult cohabitare: uel vult, ſed ea conditione ut uir committat aliquid mortale peccatum. De pari autem coniugio. H. non intellexit, quia ſi utrque coniugum eſt fidelis: fidelis fidelẽ nunquam poteſt dimittere, ſecundum H. niſi ob fornicationem carnalem: vel

tate [a] coniuncta. [b] ſine ulla culpa relinquitur, [c] ſi cũ viro Chriſtiano permanere noluerit. Non attenditur [d] eo modo, illã [e] rectiſſime dimittit, ſi viro ſuo dicat: nõ ero vxor tua, niſi mihi latrocinio diuitias congeras, aut niſi ſolita lenocinia, quibus noſtram domũ tranſigebas, [f] etiam Chriſtianus exerceas, aut ſi quid aliud uel facinoroſum, uel flagitioſum i uiro nouerat, quo delectata, uel libidinem explebat, uel facilem uictum habebat; uel ẽt ornatior incedebat. Tunc enim ille, cui uxor hęc dicit, ſi ueraciter egit pęnitentiam ab operibus mortuis, quãdo ab baptiſmum acceſſit; habetq; in fundamento fidem, quę per dilectionem operatur; proculdubio plus tenebitur amore diuinæ gratiæ, quàm carnis luxuriæ: & membrum, ſ quod eum ſcandalizat, fortiter amputabit. [h]

Heb. 9. Gal. 5.

a ¶ Vxor.] *Locus Auguſtini ſic habet.* Quamobrẽ, & illud, ꝙ dñt, ueluti ꝓbare cupientes, quantũ ualeat ſola fides, vbi Apoſtolus dicit, ꝙ ſi infidelis diſcedit, diſcedat, nõ eſt enim ſeruituti ſubiectus frater, aut ſoror in huiuſmodi, id eſt, ut ꝓpter fidẽ Chriſti ẽt ipſa vxor legitima ſocietate cõiũcta, ſine ulla culpa relinquat, ſi cum uiro Chriſtiano ꝓp hoc, qđ Chriſtianus eſt, Permanere noluerit; nõ attedũt eo mõ, &c. *Verũ ob gloſſas, potiſſimũ in ver.* non attenditur, *quoniam Iuo, & Yuonnia habent, vt Gratianus, nihil eſt mutatum.*

Gloſſ. ordin. 1. Cor. 7. & Beda.

Item ſermone Domini in monte, lib. 1. c. 27. & 28.

¶ Licite dimittitur uxor, quæ uirum ſuum cogere quærit ad malum. C. V.

Iuo p. 8. c. 248. & 249. Pan. l. 7. c. 29. & 30. Inf. 32. q. 7. Apoſtolus, in fi.

Matt. 19.

IDololatria, quam ſequuntur infideles, & quælibet noxia ſuperſtitio, fornicatio eſt. Dominus aũt pmiſit cauſa fornicationis vxorem dimitti. Sed quia pmiſit, nõ iuſſit; dedit locũ Apoſtolo monendi, ut qui noluerit, nõ dimittat vxorẽ infidelem, quo ſic fortaſſis poſſit fidelis fieri. *Item c. 28.* ¶ Si infidelitas fornicatio eſt, & idololatria infidelitas, & auaritia [k] idololatria; nõ eſt dubitandum & auaritiam fornicationem eſſe. Quis ergo iam quamlibet illicitam concupiſcentiam poteſt rẽte à fornicationis genere ſeparare; ſi auaritia fornicatio eſt? Ex quod intelligitur, quod propter illicitas cõcupiſcẽtias non tantum, quę in ſtupris cũ alienis uiris, aut ſeminis committuntur, ſed omnino quaslibet, quę animã corpore male utentem à lege Dei aberrare faciũt, & pernicio-

b ¶ Coniuncta.] Olim in infidelitate.

c ¶ Relinquitur.] à viro facto Chriſtiano, & tunc licite poteſt alij copulari uir.

d ¶ Non attẽditur.] Alius caſus eſt, & ponitur interrogatiue, quaſi dicat. non ſolum in præmiſſo caſu licite dimittitur uxor: ſed nõ attẽditur, i. nõne, attenditur. &c.

e ¶ Illam.] ſcilicet infidelem.

f ¶ Tranſigebas.] i. paſcebas.

g ¶ Et meminerit.] Deeſt, vxorem ſuam admonere.

h ¶ Amputabit.] Removendo à ſe corporaliter.

I ¶ Dololatria.] CASVS. Hoc c. ſecundũ H. intelligitur de diſpari coniugio, ſicut & pcedens: & intelligitur i eodẽ caſu cũ illo. Eſt ergo caſus ſecũdũ eũ ſic ponẽdus. Hoc c. diuiditur i duas partes. In prima dicitur, ꝙ vxor poteſt dimitti cã infidelitatis Domino pmittẽte: ſed quia non iuſſit: Dominus, põt qs vxorem ſuã infidelem retinere ſi voluerit, vt ſic fortaſſe poſſit per eũ fidelis fieri. In ſecũda parte extendit fornicationẽ ad quodlibet mortale peccatũ ſiue delictũ. vnde uxor infidelis dimittit ſi uelit uirum fidelẽ trahere ad aliod mortale peccatum cum eo quilibet mortale cõmittere fornicatio diuã. Quo. ſ. vt. Sed ſi dispar coniugium incipit fi. hõ fi. Qđ autem de diſpari cõiugio intelligat, vt dicit Hemmi verba c. & hæc verba Aug. ponuntur ſic, loco Mti Apoſtoli, vbi tractat de impari coniugio. Ben. vero & gdã alij intelligũt hoc c. de pari cõiugio. Vñ de Be. ſic caſum breuiter ponit

i Hæc fruſtania L. ſed B. indiſtincte dicit, ꝙ tenetur ea recipere niſi cũ iudicio eccleſię facta ẽ ſeparatio, & vult ingredi monaſterũ. & ita not. in d. decr. de illa. & eo. tit. quãto, in fi.

vel ſpiritualem, ſcilicet idololatrãdo tantum, aliàs nõ. vnde ſi vxor Chriſtiana pertrahat uirum ad mortale peccatum, uerberet eam, & caſtiget ſi poteſt, & nõ cõſentiat. Sed alii intelligunt hoc de pari coniugio: quia fidelis fidelem bene poteſt dimittere ſi compellitur ab eo ad mortale peccatum, nec forte reſiſtere poteſt, ſed expreſſe contradicit. extra de diuor. quæſtiui. &c. quanto. Sed pone quod dimiſit. ſed poſt pęnitet: nũquid iterum illa tenetur eum recipere? Diſtingue per decr. ext. de diuor. de illa. 1

dicẽs. Primõ oſtẽdit Aug. ꝙ omne peccatũ mortale põt dici fornicatio. Secũdo. ꝙ ꝓpter quodlibet mortale peccatum põt uxor dimitti cum Dominus. inderẽ tollerare potuerit uxorem cauſa fornicationis dimitti poſſe. & hoc tũ ne duplicẽ, quia indereſtationem eius, qui fornicatur: & ad cautelam ſui, ne fornicetur & corrumpatur ab ea.

a ¶ Societate.] Id eſt, matrimonio.

k ¶ Auaritia.] Auaritia eſt idololatria. & idololatria infidelitas, & infidelitas eſt fornicatio, ergo auaritia eſt fornicatio.

Auaritia eſt fornicatio.

a ¶ Vniuersalem.] Argu. quod indefinite dicitur generaliter debere intelligi. ff. de tute. qui habet. §. vlt. 31. q. 1. quod si dormierit.
b ¶ Vtique.] Quia ipse cogit eã fornicari spiritualiter.
c ¶ Sacrificare.] Idem est si cogat ad quodcunque mortale peccatum, vt innuit ex litera superiore, & no. q̃ propter fornicationem corporalẽ semel cõmissam põt eã dimittere. 132. q. 1. dixit. Sed propter spiritualem non, nisi perseueret inf. e. proxi. non solum.
ADDITIO Et hoc casu loquit extra de conuer. coniu. c. vlt. ibi ex eo, od dicit, nil fuit iudicio ecclie fix ibi matrimonium separatũ dat intelligi, q̃ ibi maritus in ipsa fornicatione spirituali perseuerauerit. & fuerit ibi nota Gofried. & Archid.
NOn solũ. CASVS. Dicit hic q̃ vxor iuste dimittit põt: nõ solum propter fornicationem carnalẽ, sed ẽt propter spiritualẽ. scilicet idololatriã, uel infidelitatem, & si vxor in his pseuerauerit, vir nisi eã dimittat, particeps est illius peccati, & põt hoc c. intelligi sm H. & Bene. de pari, uel impari cõiugio: q̃a pp fornicationẽ carnalẽ uxor fidelis vel ĩfidelis dimittit. d ¶ Coinquinat.] Cũ alio à coniuge suo. e ¶ Simulachrũ facit.] Idest, idolum. f ¶ Recede.] Hoc c. intelligit H. de duobus fidelibus, quorũ alter labit in hæresim: ĩter quos cũ ratũ fuerit matrimonium: nec solui tur. Itero labente, nec contrahere põt, licet secus sit ĩ casu conuersõ, scilicet cũ alter infidelium conuertit, tunc in tribus casib. dissoluitur, & cõtrahere potest. & hoc totum habes, ext. de diuor. quãto. Item nũquid est præceptum quod dicit, recede ab illa? dicit H. quia ex quo perseuerat, præceptum est. si est notorium sed hoc quantum ad reddendum debitum; sed exigere potest. & sic intelligit 32. q. 1. cap. 1. videtur tamẽ Hu. quod in hoc casu ad minus consilium sit quod recedat illa arg. inf. eod. iam nunc. sed ubi est consilium quando alter infidelium conuertus est? hic uero præceptum. & potest esse ea ratio, quia maior est hic contumelia creatoris ut extra de diuor. quanto. & quod sit præceptum.

Matrimonium abvxore, quæ simulachrũ facit, debet recedere.

a De hoc no. 32. q. 2. nosse uis u. deas.

se, turpiterque corrũpunt, possit sine crimine, & vir vxorem dimittere, & vxor virum: quia exceptã facit Dominus causam fornicationis: quam fornicationẽ (sicut supra commemoratum est) generalem, & vniuersalẽ [a] intelligere cogimur. Cum autẽ ait: excepta causa fornicationis: non dixit, cuius ipsorum, uiri, an fœminæ. Non enim tãtum fornicantem vxorem dimittere cõceditur: sed quisquis eã quoque vxorem dimittit, à qua ipse cogitur fornicari; causa utique [b] fornicationis dimittit: velut si aliquẽ cogat uxor sacrificare [c] idolis; qui talem dimittit, causa fornicationis dimittit, non tamen illius, sed & suæ: illius, quia fornicatur; suæ ne fornicetur.

Idem de adulterinis coniugijs, lib. 2.

¶ *In eo libro non extat: sed apud Hermẽm in libro pastoris, mandato quarto, ex quo citat Iuo hoc una cum palea, ego dixi. infra 34. quæst. 1. & 2. Et quoniam in eo mandato tam de uiro, quàm de muliere agitur, est aliqua uerborum uarietas: sed eadem sententia.*

¶ Quæ simulachrum facit, nec resipiscit, dimittatur à uiro suo. C. VI.

NOn solum mœchatio est illius, quæ carnẽ suã coinquinat: [d] sed ẽt, quæ simulachrum facit, [e] mœchatur. Quòd si in his factis perseuerat, & pœnitentiã non agit; recede [f] ab illa, & noli uiuere cum illa. Sin autẽ; [g] & tu particeps peccatis illius eris.

Iuo p. 8. c. 253. Pann. l. 7. c. 34.

Item Ambrosius ad Hilarium.

¶ *Sic etiam Iuo; sed habetur apud B. Aug. epist. 89. Beda 1. Cor. 7. citat ex Aug. ad consulta Hilary.*

¶ Amore cuiusliber non est à fide recedendum. C. VII.

SI infidelis (dicit Apostolus) discedit, discedat: non est enim seruituti subiectus frater, aut soror ĩ huiusmodi, id est, si infidelis noluerit esse cũ cõiuge fideli, hic agnoscat fidelis suam libertatẽ: [h] ne ita se subiectũ deputet seruituti, ut ipsam dimitat fidẽ, ne cõiugem amittat infidelem. Hoc & filijs, atq; parentibus, hoc de fratribus, & sororibus intelligitur, propter Christũ [i] omnes esse dimittẽdos cũ proponitur illa cõditio, ut Christum [k] dimittat, si illos secũ habere desiderat. Hoc ergo & de domo, atq; agris, hoc & de ijs rebus, quę iure pecuniario possidentur, hoc loco accipiendum est.

Iuo p. 8. c. 253. Pann. l. 7. c. 33. 1. Cor. 7.

b ¶ Fornicationis.] Nam dico q̃ ipso iure soluitur vinculum matrimonij, non per sñiam ecclesiæ, sed ipso iure, .s. tribus casib. in quibus contrahere potest: nam contumelia creatoris soluit ius matrimonij. si tamẽ infidelis vult redire ad fidem priusquã cũ reliqua cõtraxerit, cogitur recipere eam, ut extra de diuor. gaudemus. in fi.
i ¶ Christũ.] Argu. q̃ modus facit condicionem, nam si cum tali uxore uoleris habitare. Fides enim seruãda est, & uxor penitus relinquenda. Idem intelligendum est de parentibus, & filijs, & fratribus & sororibus. & de qualibet alia re.
h ¶ Libertatem.] Nam dico q̃ ipso iure soluitur vinculum matrimonij, non per sñiam ecclesiæ, sed ipso iure, .s. tribus casib. in quibus contrahere potest: nam contumelia creatoris soluit ius matrimonij. si tamẽ infidelis vult redire ad fidem priusquã cũ reliqua cõtraxerit, cogitur recipere eam, ut extra de diuor. gaudemus. in fi.
i ¶ Christum.] Argu. q̃ modus facit condicionem, nam

dicit

Digitized by Google

dicit.cum ponitur iſta conditio. & poſt dicit,ut Chriſtum,& c.ſi. extra de cond.apo.c.1.& extra vt eccle.be nefi.vt noſtrum.

IAm nunc.] Hæc eſt 3.pars qō.in qua diſſuadetur, ut fidelis non dimittat vxorem infidelem propter Deū. Ioan.

a ¶Chriſtum.] *Ante legebatur*, vt propter Chriſtum dimittat,ſi eum lecum,&c. *Emendatum eſt ex epiſt. B. Auguſt. Reliqua uero partim ex ipſa, partim ex ueuſtis Gratiani codicibus.*

Item Auguſtinus ad Pollentium,lib.1 de adulter. coniugij.c.13.& 14.

¶Quod etiam infideles ſunt coniuges, & quòd fideli licet dimittere infidelem. C. VIII.

Panu.l.6.c.100. 1.Cor.7.

3 IAm nunc [a] illud videamus,quod ait Apoſtolus: Cæteris [b] autem ego dico [c], non dominus,] ad imparia ſcilicet,hoc eſt vbi nō ambo Chriſtiani fuerant, cōiugia locuturus. Quod mihi viſum eſt cū monendo [d] dixiſſe. Quia enim coniux fidelis relinquere coniugem licite potuit infidelem;ideo fieri hoc non Dominus, ſed Apoſtolus prohibet [e]. Quod.n. Dominus prohibet, fieri omnino nō licet. Monet ergo Apoſtolus [f], quo poſſit eſſe multorū occaſio lucrandorum, vt fideles coniuges in relinquendis infidelibus permiſſa [g] licentia nō utantur. Tibi aūt videtur infideles quoq; dimitti a fidelibus nō licere: quia hoc vetat [h] Apoſtolus,cū ego dicā licere, quia hoc non vetat [i] Dominus;non tamen expedire, quia hoc ne fiat,monet Apoſtolus, qui reddit etiā rationem,cur fieri non expediat,quamuis liceat. Quomodo † enim ſcis(inquit) mulier,ſi virum ſaluum facies? aut unde ſcis vir, ſi ſaluam facies uxorem? cum & ſuperius dixiſſet [Sanctificatus eſt enim vir infidelis in muliere fideli: & ſanctificata [k] eſt mulier infidelis in fratre,] hoc eſt in Chriſtiano. [Alioquin [l] filij ueſtri,inquit, immundi eſſent: nunc aūt ſancti ſunt. [m]] Sic ad lucrandos coniuges, & filios Chriſto,etiam exemplis,quæ iam prouenerant [n] videtur hortatus. Cur ergo non expediat infideles coniuges dimitti a fidelibus, cauſa euidenter expreſſa eſt. Non enim propter vinculum [o] cum tabulis coniugale ſeruandum, ſed ut acquirantur Chriſto recedi ab infidelibus coniugibus Apoſtolus vetat. Multa ſunt enim facienda non iubente lege,ſed libera charitate:& ea ſunt in noſtris officijs [p] gratiora, quæ cum liceret nobis etiam non impendere,tamen cauſa dilectionis impendimus. Vnde prior Dominus ipſe cum tributum ſe non debere monſtraſſet:ſoluit tamen, ne ſcandalizaret eos, quibus ad æternam ſalutem gerens [q] hominem † conſulebat.

† al.Quid.

Ibidem c.14.

† al.merum.

Ioan.de Fant.

CASVS. Super his verbis Apoſtoli. Ego dico, non Dñs. ut fidelis non dimittat infidele uolēte habitare cū illo, diſſenſerunt Pollentius,& Auguſtinus. Nā Pollēnus expoſuit hoc uerbum,dico,i.p̄cipio. Auguſt.uero expoſuit hoc uerbum,dico,de conſilio,& non de præcepto. unde dixit,dico,ideſt conſulo,& ſuado. Eſt ergo caſus ſecundum H. talis in hoc c. Oſtendit Aug. illud uerbum Apoſtoli eſſe intelligendum de conſilio:& quare Apoſtolus hoc conſulat,ut ſ. fidelis non dimittat infidelem: ſubdit rōnem,ſ. ex cohabitatione talis infidelis conuiuentibus relictis,& cohabitare uolentibus filii, quos ex alijs genuerint,non erunt legitimi. Vel loquitur de filijs prius natis,qui remanent immundi,ideſt, infideles: quia non conuertuntur.

m ¶Sancti ſunt.] ideſt,eſſe poſſunt.

n ¶Prouenerant.] ideſt,frequenter acciderant arg.ad ea quæ frequentius accidunt, iura adaptari. ff.de legi. nam ad ea ſi.38.diſt.de Syracuſanæ.

o ¶Vinculum.] Tantum ſed ut eos lucrentur.

p ¶Officijs.] ideſt,operibus.

q ¶Gerens.] ideſt ¶ dirigens.

a ¶Te-

uerſatur. quod poteſt contingere: quia ſæpe iam talia contigerunt. Poſtea oſtendit ea, quæ ſunt conſilij,& non præcepti, potius eſſe facienda, cum ſint gratiæ: exemplo Domini ſoluentis tributum,ad quod nulla lege arctabatur: & exemplo Apoſtoli a ſumptibus, quos de iure poterat exigere,& recipere,abſtinentis. Hē oſtēdit ea, quæ ſunt cōſilij eſſe facienda. Literā ſic continua: H. Haſtenus tractauimus de parcomunio. i. fideliū: ſed amodo vid.am⁹ de impari. a ¶Iā nunc. Si continua. hactenus tractauimus de parb. coniugijs fidelū, ſcilicet de quibus dixit Apoſtolus in epiſtola ad Corinthios. His q matrimonio iuncti ſunt, dico nō ego ſed Dominus, vxorem a viro non recedere, & vir vxorem non dimittat. nam cæteris diſparibus,&c.

b ¶Cæteris.] Ideſt, diſparib. coniugijs: quia prius de parb. dixit Apoſtolus.

c ¶Dico.] Ideſt,conſulo & ſuadeo; ex Dei tamen auctoritate, non mea 1.

d ¶Monendo.] Id eſt: non præcipiendo.

e ¶Prohibet. Ponitur impropriē,ideſt, ſub forma prohibitionis diſſuadet, & monet ne fiat.

f ¶Apoſtolus.] Ideo ſcilicet.

g ¶Permiſſa.] a Domino,ideſt,nō prohibita.

h ¶Vetat.] ideſt diſſuadet.

i ¶Vetat.] Arg. aliqd eſſe hocipſo illicitū quod non eſt a Domino vetitū.arg. 32.q.1.quod ſi dormierit. ff.de procuratus 2.

K ¶Sanctificata.] i. ad fidem conuerſa.

l ¶Alioquin.] ideſt, ſi aliis aliter ſentiat

f Scilicet q fidelis non dimittat infidelem cohabitare uolentem unde Hug.

2 Arg. contra ex de tran. iudeo. ubi corror. unde de hoc.

Digitized by Google

Iam vero Apoſtolus,quemadmodum iſta cõmẽdet, eius verba teſtantur [a],vbi dicit:[Cum enim ſim liber[b],ex omnibus, omnium [c] me ſeruum feci,vt plures lucrifacerẽ.] 1.Cor.9.
cum paulo ſuperius dixiſſet:[Nunquid non habemus poteſtatem manducandi,& bibendi?nunquid nõ habemus licentiam ſororem mulierem circumducendi, ſicut cęteri Apoſtoli, & fratres Domini, & Cęphas? An ego ſolus, & Barnabas non habemus poteſtatem [d] hoc operandi? Quis militat ſuis ſtipendijs vnquam? Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte eius non comedit?] *Et paulo poſt.* ¶ Si alij [e] inquit, poteſtatis [f] veſtrę participant; quare non magis nos [g]? Ie i non vſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia [h] toleramus, ne quod impedimentum demus [i] Euangelio Chriſti. Ibidem.

Idem ibidem,c.18.& ſequentibus.

¶Ab infidelibus coniugibus licet recedere,ſed non expedit. C. IX.

SIc enim [k] recedere ab infidelib. vxoribus,vel maritis fideles viri,uel fœminæ non ſtphibentur [l] a Domino, vt neq; iubeantur. Nã [m] ſi dimittere tales coniuges iuberentur;nullus locus eſſet conſilio monentis Apoſtoli, ne hoc fieret. Nullo.n.modo, quod Dominus iubet,ſeruus [n] bonus fieri ,phiberet. *Item paulo poſt.* ¶Cum ergo [o] cœpiſſet gentibus Euangeliũ prædicare, iam coniunctos gentiles gentilibus comperit coniuges. Ex quibus ſi non ambo crederent,ſed unus,aut una infidelis cũ fideli cõſentiret habitare, nec ſtphiberi a Domino debuit fidelis infidelem dimittere, nec iuberi: ideo ſcilicet non Beda.1.Cor.7. Pann.l.6.c.161.

Paulus prædicans nihil accipiebat.

a ¶ Teſtatur.] Argu. ꝙ perſequentia determinati poſſunt præcedentia,hoc generale habes 43.diſt. ſit rector. in fin.

b ¶ Cũ.n.ſim liber.] Ideſt, nullis beneficijs obnoxius.

c ¶ Omnium.] Ideſt,talem me exhibui, ut commodum facerẽ: & hoc fecit, ut plures. &c.

d ¶ Poteſtatem.]Sed ne diceretur, cur iõ hoc faceret. quia nõ egeret. ſubdit, q.d. egemus quidem,ſed non vſi ſumus,ne ꝙ impedimẽtum, &c.

e ¶ Si alij.] Hypocrita.

f ¶ Poteſtatis.]i. poteſtatue participẽt rebus veſtris.

g ¶ Nõ magis nos.] qui amplius diligimus vos quàm res veſtras.

h ¶ Sed omia.]i.Famẽ ſitim, & tumba.

i ¶ Demus. Nã Corinthij erãt tanati,& ſe retrahebant a prædicatione. Vel dico, quia ſi ipſe acciperet,multi eſſẽt pigri ad Apoſtol.qui ſtatim prædicarent, ut acciperẽt, & ita impedirẽt Euangeliũ, ſed cum iſte nõ acciperet nec illi auderent accipere, & ita non prædicarent.

SIc n.] CASVS. in hoc cap. diſputat adhuc Aug.ſuper e.ſ dẽ verbis Apoſtoli: Ego dico,no Dñs.& ſunt, e. diſtinguit in tres partes. In prima ponit expoſitio Augu. & probatio, vel ratio expoſitionis & hoc facit vſq; ad locum illum. [Quoniam ergo.]In ſecunda parte ponuntur tres reſpoſiones Aug.ad tres tacitas qõnes Pollentij: & hoc facit vſq; ad locum illum. [Tu uero cui.] in tertia continetur ſuperficialis expoſitio Pollentij, & expoſitionis probatio: & tandem ſequitur Auguſtini victorioſa ſub epilogo concluſio. & hæc particula extenditur vſq; ad ſi. §. Licet autem iſte caſus ita breuiter conſueuit poni. H.tũ & Ben.in qualibet particula ſingularem caſum ponunt.In prima ergo parte ſic procedit Augu. dicens. Si Dñs iuſſiſſet, hic non eſſet locus conſilij monentis Apoſtoli.Si enim Dominus hoc præciperet. Apoſtolus contrarium non conſuluiſſet. Dominus autem non iuſſit fidelem dimittere infidelem? quia iuſtitia .i. Deus iuſtus permittit retinere, nec vetuit:vnde Apoſtolus retinere commonuit. In ſecunda parte reſpondet tribus obiectionibus Pollentij, quæ non ſunt in litera, ſed ex reſponſionibus elicuntur. quarum obiectionum prima eſt: Si Dominus non iubet.nec vetat uxorem infidelem a fideli dimitti, ergo vacuum, & ſuperuacuum eſt Apoſtoli conſilium, quo monet non dimitti. Reſpondet Augu. immo ſibi vtile eſt quando animæ expedit: & quia per inſpirationem ſpiritus ſancti hoc dixit.

k ¶ Sic enim. In prima parte ponitur vſque ad §.Quoniã ergo,intellectus Aug.ſuper illa auctoritate Apoſtoli: Ego dico, non Dominus,ꝙ ſi vir fidelis habet uxorem infidelem, non dimittat eam,& oſtendit rationem quare Dominus non prohibuerit nec iuſſit. In ſecunda parte uſque ad §.Tu uero. ponuntur tres ſolutiones Aug.ad totidem obiectiones Pollentij. In tertia parte uſque ad §. Intelligis ponitur expoſitio, & intellectus Pollentij ſuper auctoritate prædicta,quam Aug. reprobat

bat. Vltimo ponitur epilogatio, quam Augu.facit inferens victoriſſimam concluſionem. Et continue ſic. Fideles viri ſic non prohibentur recedere ab infidelibus uxoribus. uel fideles fœminæ ſic non prohibentur recedere ab infidelibus maritis, ideſt, ſicut neque iubentur recedere,ſecundum hoc primum, neque, abundat,uel ſi uis,ꝙ nõ ſuperabundet, die neque recedere. i. retinere,&c.i.ſicut fideles viri, & fœminæ non prohibentur non recedere.ſic nec iubentur non recedere.q.d. quod nec illud nec iſtud fiat. hoc continuatur ad præmiſſam partem c.

l ¶ Non prohibentur.]Non repetitur hic, neque, ſupra poſitum ut faciat unam affirmationem:ſed propter interpretationem ſuprapoſitam, poteſt tamẽ legi vtrumque,& idem erit ſenſus.

m ¶ Nam.] Prima ratio quare Dominus non præcipit dimitti tales,ſ.ut Apoſtolo eſſet locus monendi, ut nõ fieret hoc,ſed non dico eſſe uetum: immo ideo dixit Apoſtolus,dico ego non Dominus.nam ſi,&c.ut oſtenderet,quod Dominus non iubet recedere: nam ſi, &c.

n ¶ Seruus. Nam Apoſtolus nullo modo faceret contra Dominum:ſicut dixit prætor,ꝙ contra legem.non tuebitur aliquem.ff.de pub.ac cũ ſponſus.§.ſi res & nõ reuocantur a filio q̃ a patre gerunt. C.de reſt.mi. q̃ a prẽo. Prætor contra legẽ neminem tuetur.

o ¶ Cum ergo.] Ratio quare non prohibuit tales dimitti.ſ.ut nihil prohiberet quod iuſtitia exigit fieri, iuſtũ enim eſt uxorem dimitti ob fornicationem præſertim ſpiritualem.

a ¶ Eius

Digitized by Google

a ¶ Eius.] i.virtutis:uel duæs ad uirtutē.33.q.1.dixit.
b ¶ Pudicitiam.] ſup.prox.q... nuptiarū.contra.ſed ibi pudicitiam, continentiam, uel uirginitatem nominat: hic uero uirtutem & caſtitatem, quæ etiam inter nuptiarum opera non amittitur.
c ¶ Ideo.] ſup.ea.in princ.

prohiberi, quia iuſtitia permittit a fornicāte diſcedere, & infidelis hoīs fornicatio eſt maior in corde: nec vera eius [a] pudicitia cum coniuge dici pōt: quia oē, quod
Rom 14. non eſt ex fide, peccatum eſt: q̄uis veram hēat fidelis pudicitiam, [b] ēt cum infideli coniuge, quæ non habet veram. Ideo [c] aūt nec iuberi debuerunt fideles ab infidelibus ſeparari, quia non contra iuſſionem [d] Dñi gentiles fuerant ambo coniuncti. ¶ Quoniam ergo [e] ab infideli
e.Cor.7. fidelē diſcedere, nec prohibet, nec iubet Dñs; ideo vt nō diſcedat, Apoſtolus dicit, [f] non Dominus; habens vtiq; ſpiritum ſanctum, in quo dare poſſit vtile, & fidele conſilium. Vnde cum dixiſſet [g] de muliere, cuius uir mortuus fuerit: [Beatior aūt erit ſi ſic permanſerit, ſecundū conſilium meum, (ne quis hoc conſilium tanquā humanum, non diuinum contemnendū putaret, adiecit: [Puto aūt, ꝙ & ego ſpiritum Dei habeam.] Proinde intelligendum eſt, ēt ipſa, quæ non a Domino iubentur, ſed a ſancto eius famulo vtiliter ſuadentur, eodem Domino inſpirante ſuaderi. Abſit n. vt quiſquam catholicus dixerit, ꝙ † ſuadet ſpiritus ſanctus, non Dominum ſuadere, cum & ipſe Dominus ſit, & inſeparabilia [h] ſint opera Trinitatis. Dicit tamen; [De virginibus aūt præceptū Domini non habeo: conſilium aūt do:] non vt hoc cōſilium alienum exiſtimemus a Domino cū continuo ſequatur, & dicat, [tanquam miſericordiam conſecutus a Domino, vt fidelis eſſem.] Secundū Deum ergo dat fidele conſilium in eo ſpiritu, de quo ait: [puto aūt, ꝙ & ego ſpiritum Dei habeam.] Verumtamen aliud eſt Domini iubentis imperiū: aliud conſerui ſecundum miſericordiam charitatis, quæ illi a Domino eſt inſpirata, atq; donata fidele conſiliū. Aliud ibi facere non licet; hic aūt licet: ita ſane, [i] vt ipſum licitum partim quidem expediat, partim vero nō expediat. Expedit tunc, q̄n nō ſolū per iuſtitiā, [k] q̄ corā Dño eſt, permittitur, ſed ēt hoībus nullum ex hoc impedimentum ſalutis infertur: velut cum dat cōſiliū nō nubendi Apoſtolus virginib.) vnde ſceptum Domini ſe nō habere teſtatur) licet aliud facere, i. nubere, & minus, quam continentiæ, bonū tamen tenere nuptiarum: ipſumque licitum etiam expedit; [l] quoniam in vetita, & illicita ruituram carnis infirmita-

† al. quando.

Ibidem.

nus cōſilium Apoſtoli tanquā a ſpiritu ſancto infuſum acceptandū eſt: & quod habebat a ſpiritu ſancto, ꝓbat per duo ſimilia. Et nota ꝙ obiectiones Pollentij nō ponuntur hic, ſed colligūtur ex reſponſionibus. Aug. ſicut dixit lex: ꝙ in inſtrumento cautum eſt mihi pecuniam dari, præſumitur ſtipulationē eſſe interpoſitam. ut C.de cont.ſtip.l.1.
f ¶ Dicit.] i. monet. nō Dominus dicit. ideſt, præcipit, ita repetitur uerbum in alia ſignificatione. nam ſi in eadem eſſet ſumi eſſet: quia quicquid monet Apoſtolus, monet Dñs pro ut ſequitur: & expoſito uario huius uerbi, dico bene ꝓbatur per intellectū illius auctoritatis: De virginib. autem præceptum Domini non habeo. &c.
g ¶ Dixiſſet.] Ad oſtendendum ꝙ habebat ſpiritum ſanctum. & eius conſilio ſtandum eſſet.
h ¶ Inſeparabilia.] Pro maiori parte. nā quædam attribuuntur patri, quę non filio. & ecōtra H. Sed tu dic opera operantia. expectata. n. opera non ſunt inſeparabilia, de conſecr.d.3.c.ult.
i ¶ Ita ſane.] Hic reſpondet. Aug. ſecundæ obiectioni Pollētij dicentis. quare Apoſtolus nō plus dicit conſulendo. bonum eſt dimittere uxorē infidelē: melius eſt aūt cum ea manere; ſicut alibi cōſulēdo dixit. Qui dat nuptum, bene facit, qui non dat, melius facit. Et nōn. ꝙ quædā licita ſūt, quorum utrumque expedit, ut dare nuptum. & nō dare nuptum. Alia quorum unū expedit, aliud non, ut dimittere, non dimittere. cum primis recte ponuntur hæc adiectiua. bonum. melius: cum ſecundis non; quia utrumque non eſt bonum. q. non meritorium. Nideo non dicit Apoſtolus: qui dimittit, bene facit, &c.
k ¶ Per iuſtitiam.] Id eſt, propter ipſum nubere, quod eſt iuſtum. 27.q.1.nuptiarum.
l ¶ Expedit.] Infra 33.quæſtione 5. qui ſcit. contra. Et expedit quidem, & non expedit. Expedit cauſa fornicationis uitandæ, non expedit. quoniam uxorati cum ſint diuiſi, & cogitare eos oporteat quomodo placere poſſint & ſeruire uxoribus. diuinis obſequijs & orationibus intendere adeo expedit non

Opera trinitatis an ſint ſeparabilia.

Nubere expedit & nō expedit.

e ¶ Ideo.] Secunda ratio quare non præcipitur: ſed maledicit: quia prima non præceſſit quo ad iſtū articulū.
d ¶ Iuſſionem.] Arg. ꝙ ſi gentilis cum gentili cōtrahat, non facit cōtra præceptum Domini, cum matrimonium ſit inter eos, unde ſi ueniunt ad fidem, non debent ſeparari.
ADDITIO. Vt inf q.2.c.1.extra de diuor.c.gaudemus.
e ¶ Quoniam ergo.] Reſponſio Auguſtini ad Pollentium dicentem, ꝙ ex quo Apoſtolus conſuluit, & non Dominus: eius conſilium tanquam humanū, non diuinū contemnendum eſt. Ridet ergo Aug. q̄is id qđ conſuluit Apoſtolus nō præcipiat Dominus.

z Ar. ad hoc de cōſ.diſ.2. in Chriſto patri ī plin.

non ualent.ut extra de cler cõiug. quod a te.expedit ergo nubere quo ad fornicationem uitandã:ſed non expedit uolẽti tendere ad regnum cęlorũ.& ſic ſoluuntur contraria . 33. quæſt.5. tunc ſaluabitur.

quoniam in uetita, & illicita ruituram carnis infirmitatẽ ſic excipit honeſtate nubendi,ut neminẽ impediat ad ſalutem:quamuis magis expediret, magiſque honeſtũ eſſet, ſi virgo conſiliũ,quo præceptum [a] eam non compellit,arriperet. Tunc aũt non expedit id, quod licitum eſt; quãdo permittitur quidẽ, ſed uſus ipſius poteſtatis alijs affert impedimentũ ſalutis: ſicut eſt(vnde iamdiu loquimur(diſceſſio fidelis coniugis ab infideli:quam nõ prohibet Dominus præcepto legis, quia coram illo iniuſta nõ eſt:ſed prohibet [b] Apoſtolus cõſilio charitatis,quia infidelibus affert impedimentum ſalutis : non ſolum , quia perniciоſiſſime ſcandalizãtur offenſi;verum etiam,quia cum in alia coniugia ceciderint viuentibus eis,a quibus dimittũtur;adulterinis [c] nexibus colligati difficillime reſoluuntur. Ideo hic,vbi id,quod licet,nõ expedit;nõ poteſt [d] dici,ſi dimiſerit infidelẽ bene faciet:ſi nõ dimiſerit melius facit,ſicut dictũ eſt:[Qui dat nuptũ,bene facit:& q nõ dat nuptũ,melius facit:] qm illud nõ ſolũ vtrunq; pariter [e] licet(unde ad nihil horũ præcepto Dñi qsquã cõpellitur)ſed ét vtrũq; expedit,aliud minus, aliud amplius. Vnde ad id, qđ amplius expedit, cõſilio Apoſtoli, quicunque poteſt capere,prouocatur. Hic aũt,vbi de dimittendo, vel non dimittendo infidelis cõiugio quæritur; utrumque quidem pariter licitum eſt per iuſtitiam,quæ corã Domino eſt;& ideo nihil horum Dominꝰ prohibet: ſed non utrũque expedit propter infirmitates hominũ : & ideo id,quod non expedit,Apoſtolus prohibet,dante ſibi Domino liberum prohibendi locum: quia neque id, quod monet Apoſtolus, prohibet Dominus;neque id, qꝺ prohibet Apoſtolus,iubet Dominus. Quod niſi ita [f] eſſet neque contra prohibitionẽ Domini Apoſtolus aliquid moneret,neque contra iuſſionem [g] eius aliquid prohiberet. Proinde [h] in his duabus cauſis,una de nubendo, vel non nubendo,altera de infideli coniuge dimittendo,uel non dimittendo,aliquid ſimile inuenitur in uerbis Apoſtoli,& aliquid diſſimile. Simile quidem,quòd ibi dicit : [præceptũ Domini nõ habeo,conſilium autẽ do.] & hic dicit.[ego dico;non Dominus. Quale eſt enim,[præceptum Domini nõ habeo,] tale eſt non dicit Dominus, & quale eſt,[conſilium [i] do,] tale eſt,]ego dico,] Illud autẽ diſſimile eſt; quia de nubendo,& non nubendo dici poteſt,hoc bene fieri,illud melius; quoniam utrumque expedit,minus vnũ†,magis aliud: at vero de coniuge infideli dimittendo,uel non dimittendo, quoniam vnũ horum non expedit ; aliud expedit , dici non oportet , qui dimittit, bene facit:& qui non dimittit [k], melius facit: ſed dici oportet,non dimittat:quia etſi licet,nõ expedit. Sic ergo poſſumus dicere,melius eſſe infidelem coniugẽ nõ dimittere, quamuis liceat: & dimittere: quemadmodum recte dicimus melius eſſe,quod & licet,& expedit, quàm id,quod licet,& non expedit . ¶ His de cauſis factum eſt, vt exponens [l] Domini ſermonẽ,quem prolixũ in monte habuit, vbi vẽtũ eſt ad qõnem de cõiugibus dimittendis,uel non dimittendis, adhibitis etiam Apoſtolicis teſtimonijs dicerẽ, conſiliũ eſſe Apoſtoli,non præ-

1.Cor.7.

Ibid.19.

1.Cor.7.

1.Cor.7.

† al aliud.

Ibid.c.20. Lib.1.de ſerm. Dom.c.14.

a ¶ Præceptum.] Infra 32. quæſt. 1. integritas.

b ¶ Sed prohibet.]i. ſub forma prohibitionis diſſuadet.

c ¶ Adulterinis.] Argu.quod fidelis.qui dimittit uxorẽ infidelẽ cohabitare uolentem , non poteſt aliam ducere in matrimonium, nec illa alium:quia remanet matrimonium,ut in fi. q.2.§.quod uero. c.ii quis.

d ¶ Non poteſt .] Hic elice ſecundam hęreſim eorum Polleniij.

e ¶ Pariter .] Alterũ quidẽ propter idololatriæ fornicationem : alterum propter lucrandi occaſionem.

ADDITIO. Idẽ Hucnius fuit hęc expoſitio,dicens non:ergo peccat fidelis ſi dimittat infidelem , licet non uelit uti cõſilio Apoſtoli. Archid.

f ¶ Niſi ita.] .i. niſi Dominus daret Apoſtolo liberum locũ prohibendi , id eſt , diſſuadendi: Apoſtolus diſſuadere nõ deberet, ſi contrarium Dominus prohibuiſſet, uel præcepiſſet : quod non fecit.

g ¶ Iuſſionem.] Si Dominus prohibuiſſet.

h ¶ Proinde.] Hic incipit aſſignare ſimiſitudines,& diſſimiſitudines.

i ¶ Conſilium.] Supra 27. q. 1. nuptiarum.

k ¶ Dimittit.] Sicut qui dat nuptui , bene facit : ſed qui nõ dat,melius facit: quatuinq; licitũ eſt, ſed non expediens.

l ¶ Ego exponens.] Scilicet ſuper Euangelium Matth.

a ¶ Pro-

3 Scilicet dimittere.

2 Vt ſup. ex. idololatria.

ceptum Dñi,vbi ait:[Cęteris autem ego dico,nõ Dominus,monens eos,qui haberent coniuges infideles, vt cõ
1. Cor. 7. ſentientes habitare ſecum non dimitterent. Quod vtiq; ideo monendum,non iubendum fuit : quia nõ tanto põ dere prohibendi [a] ſunt homines facere licita, quamuis non expediant, [b] quanto pondere prohibenda illicita. Si autem [c] alicubi Apoſtolus etiam illa, quæ iubenda ſunt,monere dignatus eſt; hoc fecit parcendo infirmitati,non præiudicando [d] juſſioni. Vnde iple † dixit.
† al ſic. 1. Cor. 4.

Non vt cõfundam vos,hæc ſcribo; ſed ut filios meos chariſſimos moneo: quid habet quæſtionis, vbi ait: Ego dico,non Dominus. Item,vbi ait: Ecce ego Paulus dico vobis,quia ſi circumcidamini,Chriſtus vobis nihil proderit?Nunquid [f] ét hic dixit, § Ego dico,non dominus? Nõ ſunt itaq; iſta ſimilia:quia etiam illa,quæ iubet Dominus,non eſt indignum,neque contrarium: ſi eadé monet Apoſtolus. Monemus enim quos charos habemus, vt faciãt Domini præcepta,vel iuſſa.Cũ vero † ait, Ego dico,non Dominus.latis oſtendit Dominum non prohibere,quod ipſe prohibebat. Prohibuiſſet aũt Dominus, ſi eſſet illicitũ. [h]ergo ſecundum ea, quæ ſupra diu diximus. [i] multumq; verſauimus, licitum erat per iuſtitiã, ſed ét licitum non erat faciendum propter liberã beneuolentiam. ¶ Tu vero, [k] cui placet ita nõ licere,qđ non vetat Dominus,ſed Apoſtolus,quemadmodũ non licet, quod vetat Dominus;cũ exponere voluiſſes,qđ ſibi vel
Gal. 5. † al ergo. Ibid. c. 11. Deut. 7. ſet,quod ait: Ego dico,non Dominus.cum alloqueretur fideles,quibus eſſent cõiuges infideles;dixiſti,quia Dominus iuſſit, ne coniugia ſibimet diuerſæ religionis copularẽtur:& ipſum adhibuiſti teſtimonium Domini di-

a ¶ Prohibendi.] Ideſt, diſſuadendi.
b ¶ Non expediant.] Supra 14. quæſt. 1. quod præcipitur.

SI AVTEM. CASVS. Hic eſt reſponſio ad tertiam obiectionem Pollentij, quæ talis erat.Cum dixit Apoſtolus,

ſtolus, Ecce ego dico,quia ſi circumcidamini, Chriſtus uobis nihil proderit: ibi ponitur hoc uerbum, dico, præceptiue.quare ergo non ſimiliter, & hic? Sed Auguſt. reſpondet dupliciter. Primo ſic. dicit enim, non eſt abſurdum ſi etiam ibi commonitorie, & de conſilio loquatur Apoſtolus: licet de præcepto quilibet ad illud cogatur. Sæpe enim monemus humiliter charos noſtros, ut faciant ea, quæ ſunt præcepti. & hoc facit Apoſtolus parcens eorum infirmitati. Secundo dicit, quod non eſt mirandum ſi ibi ponitur præceptiue. hic uero commonitorie. quia ibi dicit, Ego dico, ſimpliciter. hic vero: Ego dico, non Dominus.

TV VERO. Hic incipit tertia pars, in qua ponitur expoſitio Pollentij, & ratio ſuæ expoſitionis. Dicebat enim, dico, ideſt præcipio, & non Dominus dicit, ideſt præcipit.Nam ſi Dominus præciperet,ut fidelis non dimitteret infidelem, eſſet ſibi contrarius, quia in ueteri teſtamento coniugia fidelium, & infidelium prohibuit dicens: Non accipies, &c. Sed opponit Auguſt. Ergo ſecundum hoc Apoſtolus eſt contrarius ueteri teſtam.& Domino magiſtro ſuo. Sed huic oppoſitioni reſpondit Pollentius dicens, qđ in alio caſu loquitur prohibitio Domini in ueteri teſtamento,& in alio Apoſtoli præceptum. Illa.n. loquitur in matrimoniis contrahendis.iſta de iam contractis.Prohibet etiam Dominus

ne diuerſæ religionis coniugia contrahantur, ut hoc autem Apoſtolus, ne talia coniugia iam contracta ſoluantur: & ſic Apoſtolus non eſt contrarius Domino.Sed replicat Aug. dicens ſibi placere,qđ dicit Apoſtolum non eſſe contrarium Domino, nec veteri teſtamẽto. & ita cõcludit qđ illa non eſt bona ratio quare Dominus nõ præceperit:quia eſſet contrarius ei, qđ dixerat in veteri teſtamento:quod falſum eſt:cum ſibi intelligatur de cõiugiis gẽtium:uero de iã contractis. & ita ſi aliud præcipit ibi, & aliud hic,non eſt ſibi contrarius. & quia non eſt bona ratio, nec aliam valet inuenire: patet qđ tua expoſitio nulli[9] eſt momẽti. & ſic in Pollẽtium victorioſe concludit. [ibi agitur] .i. in Apoſtolo.

d ¶ Non præiudicando.] Sicut dicit lex,qđ uoluntariæ tutelæ munera priuilegijs non præiudicant. C. de adminiſtrat. uoluntaria.

e ¶ Si autẽ.] Hic reſpondet tertiæ obiectioni Pollẽtij dicẽtis: cum hoc verbũ dico, pceptiue ponatur in epiſt. ad Galatas; ecce ego Paulus dico vobis,qa ſi circũcidamini,&c.quare nõ ſimiliter pceptiue cũ dicit: Ego dico, nõ Dñs vel cõcelſu ét qđ admonitiue ponat ibi uerbũ,dico uobis,qa ſi circũcidamini, &c. nullum incõueniẽs inde ſequitur. non.n. indignum eſt ẽ quæ iubet Dñs, monet Apoſtolus.

Dico. præceptiue & admonitiue ponitur.

e ¶ Vbi ait.] Ratio ad tertiam.

f ¶ Nunquid.] Arg. quòd nullum uerbum in oratione uacat myſterio: & alg. ff. de uſur. ſi ſtipulatus. nam ibi dicitur, qđ ſi ſtipulatus ſum a te rem mihi dari, urcunque poſſeſſionem tradi, fructus ueniunt in ſtipulatione. ſi autem rem tantum mihi dari: non ueniunt in ſtipulatione, arg. contra. ff. pro ſoc. ſed & ſi adijciatur. Item eſt hic argu. quòd non eſt argumentandum de conſimilibus illis, inter quæ diſſimilitudo attenditur. ff. de rei uen. ſi nauis. & ff. de cõd. inde. plane. & ita intellige. ff. eo. tit. ſi reus. & hinc bene dicitur. ff. de iuſto & rup. teſt. l. 4.

F. uſtus ſi ſtipulatio te rei qñq; ueniunt. qñq; non.

g ¶ Dixit.] ſi. ff. de iur. om. iudicum. ſi familia.

h ¶ Illicitum.] Arg. omne illicitum eſſe prohibitum ſaltem ibi, declina a malo, & fac bonum, dicit ibi expoſitor; a malo omni. & exaudi hoc de mortali: uenialia enim non ſunt prohibita. arg. 13. diſt. nerui. 14. q. 1. quod præcipitur.

Peccatum mortale & non uenniale eſt prohibitum.

i ¶ Supra diu diximus.] Supple quòd Dominus non prohibuit id quod Apoſtolus, &c.

k ¶ Tu uero.] Auguſtinus,qui dictũ Apoſtoli intelligit de conſilio, ego dico,nõ Dominus,intellectũ ſuum & rationem ſuam poſuit in prin. quare Dominus non

d buit præcipere, vt non discederet vir fidelis ab infidi. Pollentius autem, qui de præcepto intelligit, aliam rationem ponit, dicens quòd ideo præcipit Apostolus & non Dominus infidelem non dimitti, quia Dominus videretur contrarius sibi, cũ præceperit in vet. test. ne quis alienigenã duceret: cõcludit ergo. Au. ex hoc quod dicit Pollentius, Apostolum in præcipiẽdo fuisse etiam contractũ Domino: ad q̃ respondet Poll. q̃ in diuersis casib. loquuntur Apostol⁹, & Dominus, & ideo non est contrarius ei: infert ex hac responsione Aug. ergo nec Dominus erat sibi ipsi contrarius, si idem præciperet quod Apostolus: cũ Dominus de coniungendo, Apostolus de iam coniuncto loquatur matrimonio. quid ergo respondes, Pollentio, qui arcere prohibuit Apostolus, & nõ Dominus, assigna causam.

a ¶ Addidisti.] Ad hoc idem probandum, & addidisti cõcludendo.

b ¶ Hoc docet.] Respondet. t. & ostendit conclusionem illam nõ prouenire: quia in alio & in alio casu loquitur Apostolus, & Dominus.

c ¶ Esse.] De coniũctis.

d ¶ Talem.] idest, non suæ religionis.

e ¶ Vbi agitur.] In Apostolo.

f ¶ Ambo.] Pone exemplũ, ut melius appareat qđ dicit. C. de transact. ut responsum.

g ¶ Cur fidelem.] Intrat quæstionem, vt Pollentius aliter respondeat, cum prima eius responsio nulla fuerit.

h ¶ Loco.] idest, locum non habet: nõ est uerũ, qđ nisi ea dicere, quod Apostolus hoc non dixit auctoritate spiritus sancti.

i ¶ Intelligis ne.] Vnde philosophus. Sentis ne inquit hæc atque animo illabuntur tuo?

k ¶ Diligentius. Arg. quod aduersarius tenetur aperire quæ dicit suo aduersario, ut 3. quæst. 2. relatum. 11. q. 1. cuncti. Ad hoc tãp. nihil facit: quia dicit Rufinus in 4. lib. Topicorum, quod disputatio dialecticorum est ad alterutrum, causidicorum siue rhetorum ad tertiũ. 2 Vnde in dialectica disputatione est necesse, qđ qui obijcit, exponat obiectiones ipsi respondenti. in rhetorica vero sufficit quod faciat ipsi iudici fidem, si obijciatur iudicandum. Dicimus quod de mandato iudicis dẽt ei respondere, ut exponere si potest, aliter non tenetur. C. de non num. pec. generaliter. ff. de prob. quinquaginta.

l ¶ Ecce.] Ponit thema, ut apertius dicat.

a ¶ Di-

2 Scilicet alium, idest, iudicem.

centis: (Non accipies vxorem filio tuo de filiabus alienigenarum, ne traducat eum post Deos suos, & pereat anima eius.) Addidisti ẽt verba Apostoli, vbi ait: (Mulier alligata est, quãdiu vir eius viuit: q̃ si mortuus fuerit vir eius liberata est: cui vult nubat: tantum in Domino.) Quod ita exposuisti, vt adiungeres, i. Christiano. De inde secutus es, & addidisti', † Hoc est ergo Dñi præceptum tam in veteri, quã in nouo testõ, vt non nisi vnius religionis, & fidei cõiugia sibi maneant copulata. Si hoc ergo est Dñi præceptum tam in veteri testõ, quàm in nouo, & hoc iubet Dñs, hoc docet [b] Apostolus, vt non nisi vnius religionis, & fidei maneant copulata cõiugia; quare contra hoc Dñi iussum, contra doctrinam suã, cõtra præceptum veteris, & non noui testamenti iubet [a] Apostolus, vt diuersæ fidei coniugia maneant copulata? Quia Paulus, inquis, gentium prædicator, & Apostolus iam in coniugio positos non solum monet, sed ẽt iubet, vt si vnus, aut vna è coniugibus credidisset, alterũ, vel alteram non credentẽ, secum tñ habitare consentientẽ non dimitteret. His verbis tuis illud hoc esse, [c] aliud illud, satis euidẽter ostendis. Illud.n. de his cõiugijs agit, q̃ sibi primitus copulantur, me nubat fœmina non † suæ religionis viro, vel ne vir talẽ [d] ducat vxorem: id.n. (vt dicis) iubet Dñs, docet Apostolus, vtrunq; præcipit testamentum. Hoc aũt diuersum esse quis abnuat, vbi agitur [e] non de coniungendis, sed de coniunctis? Ambo [f] quippe vnius eiusdem infidelitatis fuerunt, q̃ coniũcti sunt: sed Euangelium cum venisset; alter sine altera „vel altera sine altero credidit. Si ergo aliud est hoc (quod sine scrupulo vllius dubitationis apparet) cur fidelem [g] cum infideli cõiugio permanere nõ & Dominus, sicut Apostolus iubet? Nisi forte loco [h] isto vacat, quod tam fidenter ipse Apostolus ait: (An vultis experimentum accipere eius, qui in me loquitur Christus?) Et vtique Dominus est Christus. Intelligis ne, [i] quid dicam? An in hoc explanando aliquanto diligentius [k] immorabor? Attende, vt rem ipsam tanquam in conspectu considerandam planiore sermone ponamus. Ecce [l] coniuges duo vnius infidelitatis fuerunt, quando coniuncti sunt. Nulla de his quæstio est quæ pertineat ad illam Domini iussionem, doctrinamque Apostolicam, & præceptum veteris & noui testamenti, & quo prohibetur fidelis cum infideli coniugium copulare. Iam sunt coniuges, & ambo adhuc sunt infideles: adhuc tales sunt, quales fuerunt, antequam iungerentur, qualesque coniuncti sunt. Venit Euangelij prædicator, credidit eorum

1. Cor. 7.

† al. diffi.

1. Cor. 7.

Sent. 4. dist. 30.

† al. nisi.

1. Cor. 13.

Digitized by Google

vnus,aut una,ſed ita ut infidelis cum fideli habitare cõſentiat;Iubet fideli Dominus, ne infidelẽ dimittat, [a] an nõ iubet?ſi dixeris,iubet;reclamat [b] Apoſtolus,[Ego dico,nõ Dominus.] Si dixeris,nõ iubet,cauſam requiro. [c] Neque illam mihi reſpõdurus es, quã tuis literis indidiſti,quia Dominus prohibet fideles infidelibus iũgi. Hic enim nullo modo eſt iſta cauſa, de iã iunctis loquimur, nõ de iungendis. Si ergo tu cauſam nõ inueniſti,cur nõ vetet Dominus,quod vetat Apoſtolus (cernis enim iã, ut exiſtimo,non eſſe ipſam,quam eſſe putaueras) vide, ne forte illa ſit,quæ mihi uiſa eſt & tunc proferenda, & nunc defendenda, ut ſcilicet illud intelligamus dicere Dominum quod habet coram illo nullo modo tranſgredienda iuſtitia,id eſt,quod ita iubet,aut uetat,aut aliud facere omnino non liceat.

a ¶ Iubet Apoſtolus.] *Quæ ſequũtur uſque ad uerſ.* iam in coniugio,*addita ſunt ex B. Auguſtino : quẽadmodũ & in extremo à uer.*vide ne forte *uſq; ad finẽ,ut ſit ꝓpoſita ſententia. Multa autẽ ſunt emẽdata ex eodẽ originali cum manuſcriptis etiã exemplaribus,& Beda collato.*

4 *Contra inuenitur in concilio Toletano quarto, c.62.*

¶ Niſi ad fidem Iudæus acceſſerit,ſeparetur ab uxore fideli. C. X.

IVdæi, [d] qui Chriſtianas mulieres in coniugio habẽt, admoneantur ab epiſcopo ciuitatis ipſius,ut ſi cũ ejs permanere cupiunt, Chriſtiani efficiãtur. Quòd ſi admoniti noluerint, ſeparentur; quia non poteſt infidelis in eius permanere coniunctione, quæ iam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem. Filij autem, qui ex talibus nati exiſtunt,fidem; atque cõditionem matris ſequãtur. [e] Similiter & hi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus & fidelibus uiris, Chriſtianam ſequantur religionem, non Iudaicam ſuperſtitionem.

Verum hac ideo ſtatutum eſt,ne dum fidelis ſalutem quærit infidelis ; potius ipſe cum ea infidelitatis [f] perditionem inueniat.

Vnde in eodem concilio,c.59.tam de filijs Iudeorum, quàm de ceteris ad fidem uenientibus ſtatutum eſt,ut infidelium conſortia euitent.

¶Tu dic, ¶ hęc decr. nõ corrigit hoc cap. ſed declarat in pẽ. di. decre. pareat uer. ſi. naliter,&c. & qđ ſequit. verius eſt.

2 Hoc eſt tenendum ſm Io. de Fant.

Mulier ad fidẽ conuerſa debet virũ infidelem relinquere, ſed non ecõuerſo.

Paganiciſſus trahũtur ad fidem ꝑ Iudæi.

---

a ¶ Dimittat.] Hæc litera nõ ſine exorta eſt; poteſt ſi ita intelligi:iubet fideli Dominus ut infidelem dimittat,an nõ iubet ut dimittat,an iubet ut non dimittat? & aſſumit Auguſt in tantum alteram partem diſiuncti uè,hanc.ſ.iubet ut nõ dimittat:& ex iſta procedit, ſi dixeris iubet. Sec. Secundum autem,q̃ in litera eſt, nõ ut fidelem non dimittat,Sec. plana eſt litera: & bene conſtruunt quæ ſequuntur.nam ſi dicat,iubet ut dimittat: Apoſtolus eſt contrarius Domino, ubi dicit, dico ego, non Dominus.ſi autem dicat,non iubet ut dimittat,aſſignet aliam cauſam.

b ¶ Reclamat.] Nec reclamat Apoſtolus contrarium ſuadendo:nec reclamat per hanc literam,nõ dominus. & hoc cum non eſt ibi, non : ſed credo literam falſam eſſe,ſine non.

c ¶ Cauſam requiro.] Quare non iubet Dominus, ut non dimittat.Ioan.

CONTRA. INVENITVR. Hæc eſt 4. pars quæſtio. in qua loquitur de Iudęis,à quibus vxores & filij baptizati ſunt ſeparandi:& alias eorum conſortium uitãdum. & hoc probat per quinque auctoritates. Io. de Fant.

CASVS. Dictum eſt ſupra, quod fidelis poteſt retinere infidelem volentem habitare cum illo,ſed Toletan. cõcilium dicit contra. Sed hoc ſpecialiter eſt de Iudęis ſtatutũ.& quę ſit cauſa, in ſequenti capit. ſubnectit.

I Vdęi q.] CASVS. Dicitur i hoc c. ſi Iudæi uxor cõuertatur ad fidem,admoneri debet uir ut ipſe ſimiliter cõuertatur : qđ ſi noluerit, ipſa dẽt ab eo ſeparari: filij uero communes apud cũ parẽtem q̃ fidelis eſt, debent nutriri. Sequẽs § patet,in quo reddit ratio quare aliud ſit in Iudæo, quàm in Gentili.

d ¶ Iudæi.] Qđ hic dicit corrigitur extra de diuor. Ito. 2 Vel qđ dicitur hic ſponſados eſſe, ītelligas in illis caſibus quando in cõtumeliã creatoris vult habitare cũ eo,vel vt trahat eum ad aliquod mortale peccatum: & ſecũdũ hoc idem iuris eſt in Iudæo,& Gentili. Vel loquitur in eo caſu quando primo fuerũt Chriſtiani,& poſtea alter factus ẽ Iudæus,vt tunc teneatur recedere ab ipſo ſi voluerit conuerti, vt ſup. ea. nõ ſolum. Vel dic, q̃ aliud ẽ 2 ſi vir conuertitur ad fidẽ. & aliud ſi mulier. Nam ſi mulier conuertitur,ipſa debet recedere à uiro, ne uir eã reuocet ad priorẽ errorem. Secus eſt ſi uir cõuertitur: qa facilius poſſunt uiri reuocare mulieres, quàm ecõuerſo : nã vir caput eius eſt. 33.q.5. cum caput. Sed qualiter poteſt eccleſia filios illorum quorum alter eſt cõuerſus,cogere ad baptiſmum? Reſpon. ex quo alter parens eorum cõuerſus eſt,tam eſt factus de foro eccleſiæ:ergo & filij eius per conſequens,ut 15.q.ult.cum multæ. Ioann. ſed melius credo, q̃ intelligatur quando Iudæus exiſtens Iudæus contraxit cum Chriſtiana. ß.

e ¶ Conditionem matris ſequantur.] 7.32.q.4. liberi. contra. hic de conditione religionis : ibi de conditione ſeruitutis.

f ¶ Infidelitatis.] Iudæi vero difficiliores ſunt ad cõuertendum,& peritiores ad ſubuertendum,quam gẽtiles: quia legẽ habẽt,& prophetas: & ideo hæc ratio potius.

Digitized by Google

habet locum in eis,quàm in gentilibus.argum.11.q.3. ad mensam.

IVdæorum.] CASVS. Dicitur hic, quòd filij Iudæorum ad fidem conuersi, ne à parentibus corrumpãtur, dẽt separari ab eis, & nutriri uel in monasterijs, uel apud mulieres Christianas,ut i moribus & fide proficiant.

a ¶ Iudęorum. Quidam intelligũt hoc cap. q Iudęis auferẽdi sũt paruuli eorũ & baptizandi, sed adulti nequaquam. sed certè sicut nec adulti, ita nec paruuli ad fidẽ vi trahẽdi sũt: imo sm hoc in breui nullus esset Iudęus. qũo ergo reliquiæ Israel saluæ fierẽt postea, iõ intellig. hoc de filijs iã Christianis quos forte parẽtes circũcidere uolebant, de quib. distinx. pecrilique. & hæc littera hoc idẽ innuit ubi dicit ultra, & ubi dicit, separari: & ita per baptismũ soluitur ius patriæ potẽstatis: nec th priuabuntur isti paterna successione, extra de Iudæ. Iudæi.

Iudęorum filij nõ sunt per vim baptizandi.

b ¶ Proficiãt. Iuxta illud: Auge nobis fidem de pœni. di. 2. dum sanctã. ergo iã ibi baptizati erant, cũ proficere debeãt ỉ gradibus dignitatis, id est uirtutis, ut de pœnit. distinct. 2. dum sanctam.

2 Die ut hĩ qui synoxa. sup. 45. dist.

SÆpe malorũ.] CASVS. Statuitur hic ut Iudæi ad fidẽ trãslati non cõicent cum Hebręis, ne cortũpantur ab eis, qm̃ fæpè malorum cõsortia bonos corrũpunt. quod si fecerint, castigentur: & Hebręi cęlib⁹ deputentur. Donẽtur.] Nõ ut serui eorum fiãt: sed ut disciplina regantur ab eis. Sequens cap. planum est per se.

Ecclesia iudicat aliqñ de his qui sunt foris.

c ¶ Eos.] Id est, neophitos.

d ¶ Hebræis.] Isti ergo nomen antiquum retinent post baptismum arg. contra 27. q. 2. scripsit.

e ¶ Publicis.] Argum. qp ecclesia iudicat de iis quæ foris sunt: quod verum est quãtum ad corporales pœnas: cũ enim peccant, possunt uerberari, uel alio modo corporaliter mulctari de præcepto episcopi, uel principis. argum. 17. quæst. 4. cõstituit. & extra de rapt. in archiepiscopatu. & alia etiam pœna possunt puniri, ut extra de usu. post miserabilem. sed quantum ad spiritualem pœnam ecclesia non iudicat de illis: quia non potest eos excommunicare: quia qui in ecclesia non est, ab ecclesia separari nõ potest, ut 11. quæ. 3. omnis Christianus.

f NVllus eorum.] Nisi sit missus ad prædicandum eis, extra de Iudæis, c. quàm sit laudabile.

g ¶ Percipiat.] Emere tamen potest ab eis aliquis, & post præparet. arg. C. de Iudæ. nemo.

OMnes deinceps.] CASVS. Statuitur hic, ut omnes Christiani vitent consortia, & conuiuia Iudæorum. Nã cum ipsi Christianorum cibis non vtantur, indignum est, ut Christianorum cibis non vtantur, ne inferiores eis efficiantur.

h ¶ Iudæorum.] Similiter & gentilium, cũ & ipsi hodie etiam cibos discernant. licet. n non contineantur verbis edicti, ut 11. q. 3. ad mensam. continentur tamẽ sentẽtia, ut ff. de pet. hęre. item uenit. 1, §. ait senatus. & 2. q. 1. multi. & ff. si qua pau. fe. di. l. pen. sed quare loquimur cum eis: cũ nec comedamus cum eis? sed hæc redditur ratio, quia maior familiaritas est in cibo sumendo, quam in colloquio: facibus quis decipitur inter epulas, ut 22. q. 4. vnusquisque.

Familiaritas in cibo est maior q̃ i colloquio.

i ¶ Inferiores.] Vt 2. q. 7. in sancta.

¶ A parentum infidelium separentur consortio fideles filij, ne eorum inuoluantur erroribus. C. XI.

IVdæorum a filios, uel filias, ne parentum ultra inuoluantur erroribus, ab eorum consortio separari decernimus, deputatos † aut monasterijs, aut Christianis uiris, aut mulieribus Deum timentibus, ut sub eorum conuersatione cultum fidei discant; atque in melius instituti tam in mõribus, quàm in fide proficiant. b

Burch. l. 4. c. 83. Iuo p. 1. c. 277. Pann. l. 1. c. 73. † al. deputandos.

Item c. 61.

¶ Iudæis ad fidem uenientibus cum infideli nulla sit communio. C. XII.

SAepè malorum consortia etiam bonos corrumpunt: quãto magis eos, c qui ad vitia proni sunt? Nulla igitur ultra communio sit Hebræis d ad fidem Christianã translatis, cum his, qui adhuc in ueteri ritu cõsistunt: ne fortè eorum participatione † subuertantur. Quicunque ergo ex his, qui baptizati sunt; amodo infidelium cõsortia non vitauerint; & hi Christianis donentur, & illi publicis e cædibus deputentur.

Burch. l. 4. c. 84. Iuo p. 1. c. 278. Pann. l. 1. c. 74. † al. participes.

Item ex sexta synodo, c. 11.

¶ Cum Iudæis nec manducandum, nec habitandũ, nec ab eis medicamentum accipiendum est. C. XIII.

NVllus eorum, f qui in sacro sunt ordine, aut laicus azima Iudęorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus suis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, g aut cum eis in balneo lauet. Si uero quisquam hoc fecerit; si clericus est, deponatur: si laicus, excommunicetur.

Apostolorum can. 69. Iuo p. 13. c. 116.

Item ex concilio Agathensi, c. 40.

¶ Clerici, siue laici uitent Iudæorum conuiuia, nec eos ad sua consortia recipiant. C. XIIII.

OMnes deinceps clerici, siue laici, Iudæorum h conuiuia euitent: nec eos ad conuiuium quisquã accipiat; quia cum apud Christianos communibus cibis nõ vtantur; indignum, atque sacrilegum est eorum cibos à Christianis sumi; cum ea, quæ Apostolo permittẽte nos sumimus, ab illis iudicentur immunda; ac si inferiores i

Concord. Venetic. c. 12. Iuo p. 13. c. 217. 1. Timot. 4.

EX

Digitized by Google

EX HIS. Hæc eſt 5.pars quæſtionis, in qua ponit magiſter diuerſas ſolutiones, quomodo intelligatur quod dicitur omne quod non eſt ex fide,&c. probat etiam q̃ nullus Chriſtianus debet ducere mulierem infidelẽ. & diſtinguit inter mãimoniũ fideliũ,& infideliũ. Io.de F. C A.

deles. In ſecunda parte exponit illud Apoſtoli. Omne q̃ non eſt ex fide,&c. i.omne quod ſit contra conſcientiam,ædificat ad gehennam. Vel ſic, ideſt. omne quod non ſit ea mente vt ualeat ad ſaluẽ,apud Deum inutile reputatur. In tertia parte exponit illud Aug. Nõ eſt uera pudicitia infidelis hoĩs cum coniuge ſua, i. non eſt inter illos illa pudicitia, quæ ducat ad uitam æternam, quod probat per ſimilitudinẽ ſacramentorũ quæ tractantur ab hæreticis. In quarta parte exponit illud Ambr. dicentis. Non eſt putandum matrimoniũ, quod extra Dei decretũ factum eſt: dicens q̃ hoc intelligitur de matrimonio contracto cum cõſanguineis uel affinibus. Secũda pars incipit ibi, [Illud vero.] Tertia ibi. [Itẽ cum dicitur.] Quarta ibi, [item illud.]

incipiant eſſe Chriſtiani,quàm Iudæi;ſi nos,quæ ab illis apponunt̃,vtamur,illi vero a nobis oblata contemnant.

Rom.14. ¶ *Ex his itaque euidenter colligitur, coniugium eſſe inter infideles. Illud vero Apoſtoli:* [*Omne,quod non eſt ex fide,peccatum eſt,*] *non ita intelligendum eſt, ut quidquid ſit ab infidelibus,credatur eſſe peccatum: ſed omne, quod contra conſcientiam* [a] *fit ædificat ad gehennam. Vnde Ambroſius* α *(peccatum eſt, quod aliter fit,quam probatum eſt.)* ¶ *Item Auguſtinus* β *ſuper eundem locum: (Omne, quod aliter fit, quam probatum eſt, peccatum eſt non tamen omne,quod ſit cum fide* [b] *bonum eſt. Ignorantia enim,quæ eſt ex culpa nocet.) Hinc etiam Apoſtolus ait: (Beatus, qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat,) ideſt,qui non facit dammabilem ſemetipſum aliter faciendo quàm probet eſſe faciendum. Vel omne quod non eſt ex fide,* [c] *dicitur eſſe peccatum: quia quidquid ea fide non fit,vt ad æternam valeat ſalutem, inutile reputatur* [d] *apud Dominum. Vnde Auguſtinus ait: Omnis infidelium vita peccatum eſt: nec valet eſſe bonum, quod ſit abſque* ε *Deo.* [e] *Vbi enim deeſt agnitio æternæ, & incommutabilis veritatis; falſa virtus* [f] *eſt etiam in optimis moribus.)* ¶ *Item cum dicitur: (non eſt vera pudicitia hominis infidelis cum coniuge ſua:) negatur pudicitia eſſe vera, quantum ad effectum, ad præmium videlicet æternæ ſalutis. Sicut enim apud hæreticos ſacramenta negantur eſſe vera,non quantum ad formam,ſed quantum* ζ *ad virtutẽ: ſic & virtutes negantur eſſe veræ* [h] *apud infideles;nõ q̃ uera in eis ſint iuxta illud Hieronymi: (virtutibus* θ *Romani promeruerunt Imperium,) ſed quia effectu carent æternæ ſalutis.* ¶ *Illud Ambroſij; (Non eſt putandum matrimonium, quod extra Dei decretum factum eſt; ſed cum cognoſcitur, eſt emendandum.) non oſtendit coniugium non eſſe inter infideles. Nullo enim Domini præcepto gentiles prohibentur coniungi gentilibus. Nec ergo eorum coniugium extra Dei decretum fit. Illa itaque auctoritate iubẽtur ſeparari ab inuicem qui contra Dei, vel eccleſiæ decretum copulati ſunt: vtpote infideles cum fidelibus, uel conſanguinei cum conſanguineis uel affinibus. Hi omnes,ſi ſibi inuicem copulati fuerint ſeparandi ſunt.*

Hinc etiam idem Ambroſius in libro de Patriarchis, lib.1.de Abraham,c.9.

Ibid.

In lib.ſen.ipſius, & Proſperi,c.106.paulo aliter.

ſup.ea.in prin.& c. ſic enim.

ſup.ea.in princ.

α ¶Vnde Ambroſius.] *Referuntur uerba glo.ordi. in eum Pauli locũ. Verba aũt Ambroſij in eundẽ locũ ſunt hæc.* Rectè peccatũ appellat, quod aliter fit, quàm ꝓbatũ eſt.

β ¶Item Auguſtinus.] *Hæc non ſunt inuenta apud B. Auguſtinum: ſed a ver.* non omne. *vſque ad ver.* nocet, *ſunt ex eadem gloſſa ordinaria ibidem.*

[a] Comedens plusquã debeat moraliter nõ peccat.

[b] ¶Cum fide.] ideſt cum conſcientia.

[c] ¶Ex fide.] i. ſicut fides exigit.

[d] ¶Reputatur.] Quo ad vitam æternam. de pœn. d.3. ſi quis autem non habens.

[e] ¶Abſque Deo.] i. abſque fide, quæ eſt a Deo.

[f] ¶Virtus.] ſup.diſt. 26. deinde contra ẽ. 2.q. 1. ſicut vrgent, ẽ.d.45. uera iuſtitia. ẽ.24.q.1. vbi ſũt a.

ζ ¶Quantum.] ſup. 1.q.1.quod quidam. de conſecr.d.4.quãuis. ẽ. d.32. §. verũ. inf.;2.q.1.cũ renunciatur,ar.24.q.1.vbi ſana. ẽ. de pœn. d. 5. conſideret. ẽ.de pœnit.d.1.§. quod aũt. & diſt.1.ille tex.

[g] Virtus non eſt ſine fide, & charitate.

θ ¶Verę.] Non videtur dicere verum. Nam ubi deeſt fides,vel charitas,nullatenus eſt virtus,prout theologus accipit

CASVS. Iſte 6.diuiditur in quatuor partes. In prima concludit Gr.ex ſupradictis,matrimoniũ eſſe inter infi-

accipit uirtutem. quod ergo dicitur hic, virtutibus, intelige ſcilicet polliceris, quæ ſine charitate habentur a multis. ſtrenui enim actus hominum in eis erant. argu. 23.q.4.ſi nõ ex fide. Nam & uirtus pro fortitudine ponitur. ff. de aleato. quibus. 1 Alię uero uirtutes (ut prędictũ eſt) non erant in eis, quia ſi haberent unam, haberẽt omnes. arg. 23. q. 1. ubi Sana. de pœn. d. 5. cap. 1.

1 Et 23. q. 1. noli.

CAue.] CASVS. Hoc e. ſatis planum eſt. Præcipitur enim hic, ne Chriſtiana nubat gẽtili, Iudæo, uel hęretico, cũ ambo, ſcilicet uir & uxor debeant eſſe cõſecrati baptiſmatis ſacramẽto, ideſt, unctione.

a ¶ Tradere.] Infra proxi. c. contra Sol. ibi de pactione de futuro. hic dicit, q̃ non licet accipere a & illi ſe miſcere.

a Scilicet matrimonium, quod inter tales impẽditur pp diſparẽ cultũ. H.

b ¶ Alienam.] Hæc clauſula, oẽm alienã, non ſupponit p̃ hęretica, uel gentili. ff. de uerb. obl. doli clauſula. nam ibi dicitur, q̃ clauſula generalis ſequens non refertur ad ea, de q̃bus ſpecialiter eſt p̃miſſum. Nõ eſt obijciendum de Moyſe, qui duxit Aethiopiſſam, ut 2. q. 7. §. itẽ obijcitur, quia illud factũ fuit in figura quod Dominus ſibi copularet eccleſiam ex gentib. 2. q. 7. §. his itaq;. Sed pone, q̃ aliquis hæreticus nunquã fuit baptizatus, uoluit baptizari, ſed non habuit aquã conſtat ei oĩa peccata dimiſſa eſſe ẽt originale, nunqd poteſt cõtrahere matrimoniũ cum Chriſtiana? Dicit H. q̃ non: quia ianua oĩm niũ ſacramentorum eſt baptiſmus. 32. d. §. uerum. Similiter nec ordinem poſſet recipere forte ſi ſuperuixit, & ſe non baptizauit, ui contemnere, & ſic habetur quaſi nõ fuerit Chriſtianus. Io.

Baptizatus ſola uoluntate, an poſſit cum Chriſtiana contrahere.

c ¶ Prima.] Quæ eſt inter ſponſos. & ſponſas. Io.

d ¶ Gratia eſt.] inf. 30. q. 5. fœminæ.

e ¶ Si Chriſtiana.] ideſt catechizata. Et ita eſt arg. q̃ catechumenus non eſt fidelis. De hoc dicam inf. 30. q. 1. in principio.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, q̃ nullus per deſponſationem debet filium ſuum, uel filiam tradere homini alienæ fidei ad cohabitandum: ſed potius infidelem in domum ſuam aſſumat: ſi ſe catholicum futurum promittat. Seq. c. planum eſt, & per te uidebis. f ¶ Hæreticis.] Hæreticus non poteſt contrahere cum Chriſtiana. 3 Dicit tamen H. q̃ ſi contrahit, tenet matrimoniũ: ũcut ſi contraheret cũ excommunicato. De con-

3 Vi no. contra. §. ca. proxi. in fin. in gl. hæc clauſula in prin.

¶ Damnabilẽ.] *In gloſſa interlineari ibidẽ hæc legũtur*, qui non facit ſe damnabilem nocendo alijs de ſuo bono.

¶ Abſque Deo.] *Apud B. Auguſtinum, & in gloſſa ordinaria legitur*, & nihil eſt bonum ſine ſummo bono. *Reliqua vero ut apud Gratianum.*

¶ Virtutibus.] *Hæc non ſunt reperta apud B. Hieronymum. Sententia elici poteſt ex B. Auguſtino in quinto de ciuitate Dei, c. 12. uſque ad 15.*

¶Fideles infidelibus non ſunt coniugio copulandi. C. XV.

CAue Chriſtiane gentili, aut Iudæo filiam tuam tradere. a Caue, inquam, gentilem, aut Iudæam, atq; alienigenam, hoc eſt hæreticam, & omnem alienam b a fide tua uxorem accerſas tibi. Prima c coniugij fides, caſtitatis gratia eſt. d *& infra*. ¶Si Chriſtiana e ſit, non eſt ſatis: niſi ambo initiati ſitis ſacramento baptiſmatis. Simul ad orationem nocte nobis ſurgendum eſt, & conjunctis precibus obſecrandus Deus.

Sent. 4. diſt. 39.

Item in concilio Agathenſi, c. 67.

¶Cum hæreticis catholici non miſceant coniugia. C. XVI.

Et in Laodiceno, c. 31.

NOn oportet cum hominibus † hæreticis f miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere; ſi tameu ſe profiteantur Chriſtianos eſſe futuros, & catholicos.

Butr. l. 9. c. 78. luo p. 8. c. 204.

† al. omnib.

Item ex concilio Vrbanenſi †.

† al. Verbinenſi.

¶ Eadem ſententia quibuſdã uerbis mutatis habetur in concilio Aruernenſi, c. 6. Et ſimilia ſunt in Aurelianenſi 2. c. 19.

Chriſtiana communione careat, qui Iudaicæ prauitati coniugali ſe vinculo ſociat. C. XVII.

Sent. ibidem.

SI quis Iudaicæ prauitati coniugali ſocietate iungitur: ſiue Chriſtiana Iudæo, ſiue iudæa Chriſtiano mulier carnali conſortio miſceatur; quicunque eorum tantum nefas admiſiſſe cognoſcitur, a Chriſtiano cœtu, atq; cõuiuio, & a cõione eccleſiæ protinus ſegregetur.

Item illud Auguſtini, (Non eſt ratũ coniugiũ, quod ſine Deo eſt,) non negat coniugium eſſe inter infideles. Cõiugium enim aliud eſt legitimũ, & non ratum; aliud ratum, & non legitimum: aliud legitimum & ratum. Legitimũ coniugium eſt, quod legali inſtitutione, uel prouincia moribus contrahitur. Hoc inter infideles ratũ nõ eſt; quia non eſt firmum, & inuiolabile a coniugium eorum

ſup. ea. in princip.

conditionibus, quæ opponuntur in matrimonio, not. 31. q. 2. ſolet.

SI quis.] ITEM ILLVD. CASVS. Gratia. oſtendit in hoc §. uel exponit uerbum, quod poſitum fuit ĩ. ea. q. §. 1. in fine. non eſt ratum coniugium, quod ſine Deo eſt? faciens trimembrem diuiſionem, uel diſtinctionem matrimonij: dicẽs aliud eſſe legitimũ, & nõ ratũ, & aliud ratũ, & nõ legitimũ, & aliud legitimũ, & ratũ: & d quolibet mẽbro exẽpla ſupponit, quæ facile per te videbis.

a ¶ Ius

Digitized by Google

a ¶ Dato.] Hic non ponit exemplũ bonum. Nã in ueritate per dationẽ libelli nõ diſſoluebat matrimonium, immo uera erat fornicatio. extra de diuort. gaudemus.
b ¶ Traditur.] Infra 36.q.5. aliter.
c ¶ Non legitimum.] Si.n. probatum fuerit aliqđ impedi-

Dato [a] *enim libello repudij, licet eis recedere ab inuicem, & alijs copulari lege fori, non lege poli, quam non ſequũtur. Inter fideles vero ratum coniugium eſt, quia coniugia emel inita inter eos, vlterius ſalua non poſſunt. Horum quædam ſunt legitima, velut cum uxor a parentib. traditur:* [b] *à ſponſo dotatur, & à ſacerdote benedicitur. Hæc talia coniugia, legitima, & rata appellantur. Illorum uero coniugia qui contemptis omnibus illis ſolẽnitatibus ſolo affectu aliquam ſibi in coniugem copulant, huiuſmodi coniugium non legitimum,* [c] *ſed ratum tantum modo eſſe creditur.*

a ¶ Inuiolabile. *Sic in omnibus uetuſtis exẽplaribus, quæ collata ſunt. In uulgatis legebatur,* & ideo violabile.

QVAESTIO II.

Quod uero [d] *uxore uiuente alteram ducere non poſſit, ß teſtatur ſcriptura y dicẽs: [Alioquin ſi diſceditis ab inuicem, & uolentes cohabitare dimittitis, & alijs vos copulaueritis, adulteri eritis, & filij veſtri, qui poſtea naſcentur, erunt immundi, id eſt ſpurij.]*

ß ¶ Non poſſit.] *In vulgatis ſequebantur hæc,* qui infidelem dimiſit. *quæ in manuſcriptis exẽplarib nõ habẽtur.*

y ¶ Scriptura.] *Hæc nõ ſunt verba ipſa ſcripturæ, ſed in gl. ord. ex Ambroſio ad ea verba 1. Cor. 7.* alioquin filij veſtri, &c. *hæc leguntur.* Si dimittitis, inuicem nolentes cohabitare, & alijs vos copulatis; adulteri eſtis: & filij veſtri ſpurij, & ideo immundi.

Item ex concilio Meldenſi, c. 1.

¶ Non poteſt quis poſt baptiſmum alteram ducere, viuente ea, quæ ante baptiſmum ſibi fuerit virgo copulata. C. I.

Sup. 2. q. 1. ſi quis. Concor. Tribur. conc. 30. Sent. 4. diſt. 39. Burch. l. 9. c. 61. Iuo p. 8. c. 197. Yann. l. 6. c. 98.

SI quis habuerit vxorẽ virginẽ [e] ante baptiſmum; viuente [f] illa, poſt baptiſmum alterã habere nõ poteſt. Crimina enim in baptiſmo ſoluuntur, non coniugia. ß

Gregorius autem contra teſtatur dicens.

¶ Licet fideli aliam ducere vxorem, quam ♪ Chriſtianæ fidei odio infidelis dimittit. C. II.

♪ ¶ Quam.] *Sic etiam in vetuſtis: ſed ſi legeretur,* quem, *magis videretur reſpondere verbis ipſius capitis.*

Sent. 4. diſt. 39. Gloſſ. 1. Cor. 7. ad illud [non eſt enim frater.]

SI infidelis diſcedit odio Chriſtianę fidei, diſcedat. Nõ eſt. n. frater, aut ſoror ſubiectus ſeruituti in huiuſmodi.] Non eſt. n. dimiſſum peccatum propter Deum, [h] ſi alij ſe copulauerit. Cõtumelia quippe creatoris ſoluit [i]

pedimentum in tali matrimonio, filij non erunt legitimi, vt extra de clandeſt. deſpon. cum inhibitio.

QVod vero.] CASVS. Hic intitulatur 2. quæſt. in qua quid iuris ſit, ſatis patet ex iis quæ dicta ſunt in prima qõne & ex diſtinctione, quæ colligitur in quæſt. 2. & ex illo c. ſi infidelis.

d ¶ Quod uero.] Hic intitulatur ſecunda quæſtio, de qua ſupra diximus in prima quęſtione.

SI quis.] CASVS. Dr in hoc c. ꝙ ſi gẽtilis cõuerſus ad fidem uxorẽ habuit infidelem uolẽtem ſecũ habitare; ea uiuente, cum alia contrahere non poteſt. Crimina.n. i baptiſmo diſſoluuntur. & nõ matrimonia. Sequens §. patet.

e ¶ Virginẽ.] Idem eſſet, & ſi corruptã. ſed de facto quæſitũ eſt de virgine; fortè ideo quia uidebatur ꝙ matrimoniũ ſolueretur inter uirginem, & eum qui accedebat ad baptiſmũ: ſicut cum alter ſpõſorum tranſit ad religionẽ monaſterij, ſed non eſt ita, quia cũ tranſitur ad religionem fidei, bene põt quis uti matrimonio. 26. d. deinde. ſecus cũ tranſitur ad monaſteriũ, ut 26. q. 1. ut lex.

Religio fidei non impedit matrimonio uti.

f ¶ Viuente.] Et cõuerſa cũ uiro, vel nõ conuerſa: ſecum tñ cohabitare uolente, ſequens aũt capitulum intelligitur de nolente cohabitare.

g ¶ Cõiugia.] Poteſt tamen ad religionẽ trãſire etiam inuita ea, cũ matrimoniũ non ſit ratum, extra de diuort. quanto.

SI infidelis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi conuerſus ad fidem uxorẽ habuit infidelem, quæ odio Chriſtianæ fidei noluerit morari cũ ipſo, licitè põt ſe alij copulare, cõtumelia.n. creatoris ſoluit ius matrimonij, cũ nõ ſit ſeruãda fides ei, quæ Chriſtũ audire contemnit.

h ¶ Propter Deũ.] ideſt, propter fidem Dei.

i ¶ Soluit.] Eccleſia tamen debet ſententiare, ſed quid ſi illa vxor non vult venire ad cauſam, cum non ſit de foro eccleſiæ? Si poteſt conſtare eccleſiæ, quod nõ vult cohabitare, ſententiet. Hanc gl. non approbo: quia ſine iudicio eccleſiæ diſſoluitur matrimonium, ut ſupra q. 2. ſi infidelis.

a ¶ Ius.]

Vid ¶ Atq;.] Hæc diſtinctio eſt canonica, & bona: & probatur extra de diuor. quanto. Tum uero.] CASVS. Hic intitulatur 3. q. in qua quid iuris ſit, dictum eſt ſupra 26 diſt. & iterum fuit quare magiſter hic eam refricauit.

ius [a] Matrimonij circa eum, qui relinquitur [b]. Infidelis autem diſcedens, & in Deum peccat, & in matrimoniũ [c]: nec eſt ei fides ſeruanda coniugij: quia † propterea diſcedit, ne audiret Chriſtum Deum [d] eſſe Chriſtianorum coniugiorum. † al. quia.

¶ *Hæc non ſunt inuenta apud B. Gregorium: ſed apud B. Ambroſium ad cap. 7. 1. Corinth. ead. fere leguntur plenius atque aptius expoſita,*

a ¶ Chriſtum Deum.] *In loco indicato eſt*, ne audiret auctorem eſſe Chriſtianorum Deum coniugij.

Hic diſtinguendum eſt, aliud eſſe, dimittere volentem cohabitare, atque aliud, diſcedentem non ſequi. Volentem enim cohabitare licet quidem dimittere. ſed non ea viuente aliam ſuperducere †: diſcedentem vero ſequi non oportet, & ea uiuente aliam ducere licet. Verum hoc non niſi de his intelligendum eſt, qui in infidelitate copulati ſunt. Cæterum, ſi ad fidem uterq; conuerſus eſt, uel ſi uterq; fidelis matrimonio iunctus eſt, & procedẽte tpe aliter eorum a fide diſceſſerit, & odio fidei coniugẽ deſeruerit, derelictus diſcedẽtem non comitabitur: nõ tamen illa uiuente alteram ducere poterit: quia ratum coniugium fuerat inter eos: quod nullo modo ſolui poteſt. Sent. 4. diſt. 39. † al. ſuperinducere.

QVAESTIO. III.

VTrum [e] *vero bigamus ſit reputandus, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram; auctoritate Hieronymus patet.*

Ait enim ſuper epiſt. Pauli ad Timotheũ.

¶ *Sententia huius capitis habetur ſupra diſt. 26. ca. unius. ex gl. ord. 1. ad Tim. c. 3. Beatus autem Hieronymus hãc rem & in epiſt. ad Titum ca. 1. attigit, & in epiſtola ad Oceanum copioſè tractauit.* ſup. diſt. 26. unius.

¶ Non eſt bigamus, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram. C. I.

OPortet epiſcopum vnius vxoris eſſe virum. Verum hoc poſt baptiſmum. Cæterum, ſi ante baptiſmum habuit vnam, & poſt baptiſmum habuerit aliam; non eſt reputandus bigamus: cui prorſus innouato per baptiſmum omnia vetera ſunt dimiſſa.

Auguſt. vero contra teſtatur, & Innocentius.

Ait enim Auguſt. ſuper epiſt. Pauli ad Titum.

¶ *Sniã huius capitis habetur in collectaneis Beda, & glo. ordin. ad ca. 1 epiſt. ad Titum, ut ſupra 26 d. cap. acutius.*

1 Et obligatione & ſeruitutem matrimonij. vnde fac uim; quia non dicit litera, ſoluit matrimoniũ, ſed dicit: ſoluit ius matrimonij ſ. in Ray. Matrimoniũ claudicare poteſt.

¶ Ius.] Id eſt vinculum. Sed tunc demum ſolũ cũ cõtrahit relictus. arg. extra de diuor gaudemus. in fin. immo etiam prius credo ſolutũ. ſed ſi alter reuertitur ad ſi de antequã alter duxerit uxorẽ, reſtituit uinculũ matrimonij quaſi iure poſtliminij, ut ibidem perpenditur.

b ¶ Relinquitur.] Nihilominus & circa relinquentem. vnde & relinquens cõtra liet ſine peccato, ſi cõuerſus contrahat; nõ enim põt matrimonium claudicare cũ ſint duæ relationes; unde ſi una eſt uxor, & reliquus eſt uir. nõ aũt nõ tractauit hic de relinquente, qa extra eccleſiã eſt, & nihil ad nos de eo iudicare 2. q. 1. multi. Eſt tñ arg. q̃ claudicet, ut hic, & ex de eo q̃ cog. c. 2. arg. ff. mand. poteſt. ſed ut dixi, quoad eſſentiã non põt claudicare, ſed quo ad effectũ bene: quia q̃libet tenetur unus alij: ſed non econuerſo. Vel dic quantum ad fidelem ſoluitur, ut hic dicitur: quia adhuc põt. debitum petere ab altero; ſed infidelis nõ poteſt, quia fidelis non eſt ſubiectus ſeruituti illius: & cũ alia ſit ſeruitus, qua tenetur uir uxori, quam illa qua tenetur uxor viro 2. bene põt una ſeruitus eſſe ſublata, & nõ alia. ſic. ff. de ſeruit. urb. prę. d. ſi domus. & ex de conuer. coniu. quidam. c ¶ Et in matrimonium. ſ. in fractione primi matrimonij. non dicas in ſum matrimonium, ſi illud contrahat poſtquam conuerſus cũ alia contraxit, ut præmiſit arg. tamen quod peccet contrahendo ſecundum extra de teſtib. ſicut.

Vir. & uxor tenetur duplici ſeruitute.

2 Arg. cõtra 32. q. 6. apud nos. ubi de hoc.

HIC DISTINGVENDVM. CASVS. G. bene diſtinguit in hoc §. dicẽs. q̃ ſi alter conuugum fuerit conuerſus ad fidẽ: ſi fidelis uoluerit ei cohabitare: fidelis altero uiuente contrahere non poterit. Si autẽ infidelis noluerit cohabitare fideli. tũc fidelis in fideli uiuẽte poteſt contrahere ſi autem uterque eſt conuerſus ad fidem, uel ſi ab initio uterque fuiſſet fidelis: licet alter eorum à fide diſcedat, alter tamen nullo modo contrahere põt: quia ratum fuit matrimonium inter eos. fricauit. Et ſcias, q̃ Hier. contradicit Auguſ. & Inno. & multis alijs ſanctis patribus: ſed ex toto præiudicatur Hier. nec ualet quod hic dicitur ab eo Seq. c. per te uidebis. quia ſimilia habuiſti ſup. 26. diſt.

e ¶ Vtrum.] Hic intitulatur qõ 3. in qua quid iuris ſit, diximus 26. d. unius. nec ualet qd̃ hic dicitur a Hieron.

a ¶ Acu-

Digitized by Google

¶ Non debet fieri epiſcopus, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram. C. II.

[a] ACutius vero.] ¶ Cenſuerunt. Sup. diſtin. 55. cap. nullus.

ACutius vero intelligunt, qui nec eũ ordinandũ cenſuerunt, [a] qui ante baptiſmũ habuerit vnã, & poſt baptiſmũ alteram. In baptiſmate. n. crimina abolentur, non fœderatio coniugij diſſoluitur. Sicut illa, q̃ catechumena vitiata eſt, inter Dei virgines conſecrari non pót; ſic qui ante baptiſmum habuit vnam, & poſt baptiſmũ alteram, non niſi bigamus eſt reputãdus. Amiſit. n. quidã non ad vitæ meritum, ſed ad ſignaculi ſacramentum.

ſup. d. 16. Acutius.

ſup. d. 16. deinde. & ſup. eo. q. 1. nunqd.

Item Innocentius Rufo, & Euſebio epiſcopis Macedoniæ multis argumentis probat talem bigamum reputari. Quia ergo iſte, cuius cauſa in præſenti agitur, ante baptiſmum habuit vnam, & poſt baptiſmum alteram, bigamus iudicatur: & licet vitæ merito, & induſtria ſcientia polleat, tamen in epiſcopum ordinari non poteſt.

CAVSA XXIX.

Vidam mulieri nobili [b] *nunciatum eſt; quòd a filio cuiuſdam nobilis petebatur in coniugem: prebuit illa aſſenſum. Alius vero quidam ignobilis, atq; ſeruilis conditionis, nomine illius ſeipſũ obtulit, atq; eam in coniugem accepit. Ille qui prius ſibi placuerat, tandem venit, eamque ſibi in coniugem petit. Illa ſe deluſam conqueritur, & ad prioris copulam aſpirat.*

1 *Hic primum quæritur, an ſit coniugium inter eos.*

2 *Secundò ſi prius putabat hunc eſſe liberum, & poſtea deprehendit illum eſſe ſeruum, an liceat ei ſtatim ab illo diſcedere.*

QVAESTIO I.

Q Vòd autem [c] *coniugium ſit inter eos, pro-*

27. q. 2. in princ.

QVidam.] CASVS. Tria ſunt imparia coniugia. Vnum eſt de fide d ſpari: de quo tractatum eſt in præcedenti cauſa. Aliud de diuerſitate conditionis. ſ. cum liber contrahit cum ancilla: vel libera cum ſeruo, de quo in hac cauſa tractatur. Tertium eſt cum unus eſt maior, & alter minor, de quo tractatur in cauſa ſequenti. Tractat igitur magiſter in hac cauſa de errore conditionis, & quis error impedit matrimoniũ. Et ut hæc, & alia competẽtius ſciat, præmittit themata, de quo duas elicit quæſtiones.

Coniugia imparia dñr tribus modis.

[b] ¶ Cuidam mulieri nobili.] imparia coniugia tribus modis dicuntur. uno modo quando cõtrahit fidelis cũ infideli: de quib. in ſuperiori cauſa audiuimus. Alio modo quando unus liber, & alius ſeruus de quibus in hac cauſa nidebimus. Tertio modo quãdo unus maior, alter minor: de quibus in ſequenti tractatur. hic de errore perſonæ, conditionis, qualitatis, & fortunæ tractatur.

QVòd autem.] CASVS. Hic depingitur 1. quæſt. qua quæritur an matrimonium ſit inter eos, inter quos interuenit error perſonæ, & certum eſt, quod error perſonæ, & error conditionis impediunt matrimonium: error vero fortunæ, & qualitatis non impediunt, Grat. tamen in hoc ſ. allegat pro vtraque parte. diſtinguendo quatuor errores, ſcilicet perſonæ, fortunæ conditionis, & qualitatis. Caſus huius ſ. eſt talis. Diuiditur. n. in tres partes: in prima parte allegat Grat. p vtro, q̃ ſit inter eos matrimonium, & hoc facit per deſcriptionem matrimonij, & q̃a ex tali coniunctione cõſenſus interuenit: matrimonium fuit inter eos. Sed ſtatim p mulere reſpõdet, dicens, q̃ ibi non affuit cõſenſus, cum error interuenerit, & ita nõ fuit cõiunx, q̃ probat exẽplo illius, q ordinat ab eo, quẽ putat eſſe epiſcopũ cum non ſit: ſed ita tum allegat pro viro dicens, q̃ nõ omnis error impedit cõſenſum mrimonij, q̃a error virginitatis nõ impedit matrimonium. In 2. parte ſoluit pro muliere diſtinguẽdo quatuor errores, ſ. perſonæ, conditionis, fortunæ, & qualitatis, & dicit, q̃ error perſonæ, & conditionis impediũt matrimoniũ; error uero fortunæ, & qualitatis nõ. Et q̃ error perſonæ impediat, probat duob. exemplis. Nã ſi aliquis nollet rem ſuam uendere Marcello, & poſtea Paulus ſimulauit ſe Marcellum, non tenet uẽditio cũ Paulo. Similiter cum aliq̃s putat ſe emere aurũ, & emit orichalcum non conſentit in orichalcum. In tertia parte probat pro uiro, q̃ error perſonæ nõ impedit matrimonium. quia Iacob non conſentit in Lyam: & tamen matrimonium fuit inter eos. Sed ſtatim rñdit p mulierem dicens, q̃ matrimoniũ fuit inter Iacob & Lyam ex ſubſequenti conſenſu, & nõ præcedenti. Et q̃ error perſonæ excuſet, probat trib. exemplis. ſ. exemplo eius qui q̃ ignorantiam cognouit ſororem uxoris, & exẽplo diaboli, qui transformat ſe in angelum lucis: & exẽplo hæretici, qui ſimulat ſe catholicum. unde cum hic interuenerit error perſonæ, patet q̃ iſta nõ fuit coniunx ipſius. Error uero fortunæ, & qualitatis nõ excludit cõſenſũ.

[c] ¶ Quòd autem.] Hic depingitur 2. q. an ſaltem matrimonium

Matrimoniũ utrũ errore impediatur. 1 Arg. ext. de conſang. nõ debet.

moniũ contrahitur inter eos, inter quos intercenit error perſonæ: hoc eſt dicere, an error perſonæ impediat matrimonium contrahendum, & dirimat iam contractum. G. allegat pro & contra: diſtinguendo quatuor errores: fortunæ, qualitatis, perſonæ, & conditionis, duo vltimi dirimunt matrimonium, non ex ſua natura, ſed ex cõſtitutione eccleſiæ. Nã ſimiliter, & Papa poſſet cõſtituere, q̃ error qualitatis impediret. & q̃ nullus error impediret, q̃ eſſet matrimonium vbi eſſet error perſonæ: ſicut & tenet pignus, licet ibi ſit error ff. de pign. act. l. i. vnde ex natura non hẽt error perſonæ, q̃ impediat. argu. tñ eſt contra inf. de Iacob. & Lya, qa nondum eccleſia conſtituerat, & tamen tũc impediebat Et eſt ẽt argu. contra, quia error impedit emptionem, ut ff. de contrahen. empt. quid tñ. Et no. q̃ fuit H. & L. nunquam erratur in perſona, niſi prius habita notitia aliqua de eo, cuius noie alius ſe repræſentet: vnde ſi aliqs offert ſe ſub noie regis Frãciæ alicui puellæ: ſi ipſa nihil vnquam audiuit de rege Franciæ; nec aliquam notitiam habet de eo q̃ famam, vel alio modo, & putat hunc eſſe regem Frãciæ, nõ errat in perſona, ſed in fortuna, vel qualitate, uel nomine. Sed aliqua conſentit in aliquem uiſum, uel non uiſum: tamen aliquo modo ſibi cognitũ. ſ. fama, uel alio modo: ſi poſtea per errorẽ accipiat alium, etiã ſi ab eo fuerit cognita, reddetur primo: ſi tamen ille in eam conſenſerit per nuncium, uel alio modo. ſi vero nullo modo fuerit ſibi cognitus, q̃uis per errorem accipiat alium, nunquam reddetur primo, quia inter eam, & primum non fuit matrimoniũ. nam in penitus incognitum nec amorẽ nec cõſenſum dirigere poſſumus. 2 Vnde Aug. Nõ uiſos diligere poſſumus, qui nobis per famam, uel alio modo cogniti ſunt: incognitos autem diligere nequiuimus: ſed certe hoc poſſit concedi, quod non ſit reſtituenda priori; nõ tamen dico quod debeat ſtare cum ſecundo, cum ibi ſit error. Nam errare eſt aliud pro alio putare, ut 22. q. 2. in quibus. & 38. d. quamuis. Item eadem rõne qui emit orichalcum pro auro, conſenſit in aurum, quod falſum eſt, ut ff. de contrahen. empt. alioquin. & l. quid reſpõ. nam licet non erret circa illum cuius nullam notitiam habuit, errat tamen circa præſentem. 3 H. tamen & L. dicunt, quod ſit matrimonium cum illa: ſed hoc non credo cum ibi ſit error, ergo nõ eſt ibi conſenſus, quia nihil eſt tam contrarium conſenſui, quam error, ut ff. de iud. l. 2.

Error perſonæ nõ facile cõmittitur.

2 Arg. contra ff. de cõtrah. emp. cum ab eo. §. malsã.

3 Subau. circa quẽ error attendit, qd dic ut no. ſ. ea. in gl. dicit tñ, &c. in fi.

baſur hoc modo. Coniugium ſiue matrimonium eſt viri, & mulieris coniunctio individuam vitæ conſuetudinem retinens. ¶ *Item conſenſus* [a] *utriuſque matrimonium facit. Quia ergo iſti coniuncti ſunt, vt individuam vitæ conſuetudinem conſeruarent, quia vterque conſenſit in alterum; coniuges ſunt appellandi.* ¶ *His ita reſpondetur. Conſenſus eſt duorum, vel plurium ſenſus in idem. Qui autem errat, non ſentit; non ergo conſentit, ideſt, ſimul cum aliis ſentit: Hæc autem errauit:* [b] *non ergo conſenſit;* [c] *non itaque coniunx eſt appellanda, quia non fuit ibi conſenſus vtriuſque ſine quo nullum matrimonium eſſe poteſt. Sicut enim qui ordinatur, ab eo, quem putat eſſe epiſcopum, & adhuc eſt laicus, errat, nec vocatur ordinatus, immo ab epiſcopo adhuc eſt ordinandus,* [d] *ſic iſta errans nulli eſt copulata coniugio: immo adhuc eſt copulanda.* ¶ *Ad hæc, non omnis error conſenſum euacuat. Qui enim accipit in uxorem corruptam, quam putat virginem, uel qui accipit meretricem, quam putat eſſe caſtam; vterque errat, quia ille corruptam eſtimat virginem, & iſte meretricem reputat caſtã. Nũquid ergo dicendi ſunt non conſenſiſſe in eas? aut dabitur utriq; facultas dimittendi utrãque, & ducendi aliam?* [e] *Verum eſt quod non omnis error conſenſum excludit; ſed error alius eſt perſonæ,* [f] *alius fortunæ, alius conditionis, alius qualitatis. Errõr perſonæ eſt, quando hic putatur eſſe Virgilius, & ipſe eſt Plato. Error fortunæ, quãdo hic putatur* ▮ *eſſe diues, qui eſt pauper, vel econuerſo. Error conditionis, quando putatur eſſe liber, qui ſeruus eſt. Error qualitatis, quando putatur eſſe bonus, qui malus eſt. Error fortunæ, & qualitatis coniugij conſenſum non excludit. Error vero perſonæ, & conditionis, coniugij conſenſum non admittit. Si quis enim paciſcere-*

4. Sent. diſt. 30.

re 22. q. 2. in quibus. Vel pro uero falſum putare. 38. d. quamuis.

Error eſt contrarius conſenſui.

c ¶ Conſenſit.] Nihil eſt 'tam' contrarium conſenſui, quam error, ut ff. de contrahen. empt. alioquin. ff. de iurisd. om. iud. ſi per errorem.

d ¶ Ordinandus.] Vt 68. d. presbyteri.

e ¶ Aliam. Q. d. non. Nã ille error uendit ionem impedit, licet error ſexus impediat. ff. de contrah. empt. alioquin. §. 1. tñ dicit lex, quod ſoluitur emptio per actionem exempto, ff. de act. exempto. §. ſi quis virginem.

f ¶ Perſonæ. perſona eſt ſecundũ B. rationabilis creatura individua eſſentia.

▮ ¶ Putatur. Dicit R. q̃ in hac litera nõ debet eſſe ipſe, ſed hic, & hæc uxor, hic, nõ eſt pronomen, ſed aduerbiũ, vt ſit ſenſus: Error perſonæ eſt quando putatur eſſe Virgilius hic. i. in hoc loco, & ibi eſt Plato. Nam impoſſibile eſt, ut putes Virgiliũ eſſe Platonẽ. de dicto patet. de re ſimiliter patet, quia impoſſibile eſt, q̃ quis putet de Virgilio q̃ ſit Plato: nec econuerſo, quod uerum eſt ſecundũ opin. illorum, qui concedunt, q̃ iſtum eſſe Virgilium, eſt Platonẽ eſſe Virgilium. Alij uero concedũt, q̃ iſte putet illum eſſe Platonem: non tamẽ putat Virgilium eſſe Platonem: & hoc per accidẽs. qd innuit propriũ nomẽ, inter quos eſt H. hãc opinionẽ ſecutus eſt hic

Virgiliũ putare eſſe Platonẽ eſt impoſſibile.

a ¶ Item conſenſus.] Vt 37. quæſt. 2. ſufficiat. Intelligi-

eſt hic ¶ ſecundum hoc planum eſt, quod dicit, aliquã do hic putatur. &c. & quod pingut intellectu errantis putetur de aliquo, quod ſit alius, habes 26. quæſt. 5. nec mirum. vbi dicit Auguſtin. quòd hunc puto eſſe hominem demonſtrato dæmone, ff. de exceptio. rei iudica. & an

tetur minor; non tenet matrimonium cum eo.

a ¶ Venditurum.] ideſt, venditum ſe traditurum.

b ¶ Emeret.] ideſt, quaſi a ſe emptum per traditionẽ acciperet. ideo autem ſic exponũt doctores, quia ſi duobus venderet, & ſecundo traderet, ſecũdus eſſet potior, vt C. de rei ven. quoties. ff. de rei vẽd. ſi a Titio. ſed G. intellexit literã iſtã ſic. quando. ſ. ſecundo nõ eſſet vẽditurus, ſi eum cognoſceret. vnde cum erraret in perſona. quæ ſecundo offerebat pũũ, non contrahebat cũ ea. ff. de fur. ſi quis vxori. §. cũ Titio. ff. de cõtrah. empt. cã ſeruo. nec errans dominium trãsfert. ff. de acq. re. do. §. procurator. & ſic plena eſt littera. & L. ſi a Titio, & illa l. quoties. intelligũtur cũ ſcienter cum duob. contraxit: doctores tñ exponunt (vt dixi:) emeret. i. emptũ acciperet. & hoc ꝓpter illud quod ſequitur: nunquid cũ Paulo, &c.

Vendẽs duobus ſucceſſiue, & tradẽs poſteriori ipſum efficit potiorem.

tur ſe venditurum [a] agrum Marcello, & poſtea veniret Paulus dicens ſe eſſe Marcellum, & emeret [b] agrum ab illo; nunquid cum Paulo conuenit iſte de pretio, aut dicẽdus eſt agrum ſibi vendidiſſe? Item ſi quis ꝓmitteret ſe vẽditurũ mihi aurum; & pro auro offerret mihi orichalcum, [c] & ita me deciperet, nunquid dicerer cõſenſiſſe in orichalcum? Nunquã uolui emere orichalcum: nec ergo aliquando in illud conſenſi; quia cõſenſus nõ eſt niſi voluntatis. Sicut ergo hic error materia excludit cõſẽſum; ſic & in coniugio error perſonæ. Nõ. n. conſenſit in hunc, ſed in eum, quẽ putaba: [d] *eſſe. Sed obijcitur. Iacob nõ cũ ſenſerat in Liam, ſed in Rachel: ſeptẽ ſiquidẽ annis pro Rachel ſeruierat. Cum ergo eo ignorãte Lia eſſet ſibi ſuppoſita; nõ fuit cõiugium inter eos, ſi error perſonæ cõſenſum excludit: quia vt dictum eſt, nõ in eam cõſenſerat, ſed in Rachel. Hic ita reſpõdetur: Cõſenſus alius eſt præcedens, alius ſubſequens. Præcedit cõſenſus, quando ante carnalẽ copulam in individuam uitæ conſuetudinem vterq; conſentit: ſubſequitur, quãdo poſt cõcubinalẽ ſiue formicariũ coitum cõſentiunt in idem Iacob. ergo & Liam nõ fecit cõiuges præcedẽ conſenſus, ſed ſubſequens: nec tamen ex primo cõcubitu formicatio indicatur, cũ ille maritali affectu eam cognouerit; & illa vxorio affectu ſibi debitũ perſoluerit, putans lege primogenitarum,* [f] *& paternis imperijs ſe ſibi iure copulatã. Quod autem error perſonæ nõnullos excuſet, auctoritate illa ꝓbatur, qua ſoror uxoris, utroq; inſcio,* [g] *& ſorore videlicet, & marito, in lectũ eius iuſſe, & a uiro ſuæ ſororis cognita perhibetur; quæ cũ ſine ſpe coniugij perpetuo manere cenſeatur; ille tamẽ, qui cognouit eam per ignorantiam, excuſatur. Aliter ẽt hoc probatur. Diabolus nõnunquam ſe in angelũ lucis tranſformat:* [h] *nec eſt periculoſus error, ſi tũc creditur eſſe bonus, cum ſe bonũ ſimulat. Si ergo tũc ab aliquo ſimplici quæreret, an ſuæ beatitudinis uellet eſſe particeps, & ille reſponderet, ſe in eius conſortium* [i] *uelle tranſire: numquid dicendus eſt conſenſiſſe in conſortiũ diabolicæ dãnationis, an non potius in participationẽ æternæ claritatis? Item ſi quis hæreticorum noie Auguſtini, uel Ambroſii, uel Hieronymi alicui catholicorum ſeipſum offer*

c ¶ Orichalcũ.] Voluit dicere Marcellũ q̃ eſſet emptio, & vẽditio. quia in corpus cõſenſum fuit, licet fuerit erratũ i materia. i. in ſubſtãtialium qualitate. Sed Vlpianus eũ eorrexit, dicens non eſſe uenditionẽ. ubi erratum eſt in materia. ff. de contrahen. empt. in uenditionibus. pignus tamẽ tenet, ſi quis obligetæs pro auro: vt ff. de pign. act. l. 1.

Vẽditionem eſt ubi in materia errat.

d ¶ Putabat.] Si quis autem errat in proprio nomine, dum tamen certum ſit de quo conſentiat: hoc nõ officit. ff. de teſt.

Gen. 29.

inf. 34. q. 1. & 2. c. in lectum.

2. Cor. 11.

an eadem. argum. ff. de furt. ſi is qui. §. ſi tu mihi. & de in. eum qui. §. ſi iniuriam. vbi dicit iuriſperitus quòd hunc puto Lucium, demonſtrato Seio. Sed quæro circa quam perſonam dicis hunc errore fore? Dico quod circa præſentem, quando, ſcilicet contrahit cum vno, & credit ſe contrahere cum alio, unde dico, quòd circa abſentem perſonam non errat: nam dico quod ſi primo iam ille conſentit in iſtam, & iſta modo cõſentit in illum, quod eſt matrimonium. Sed quæritur, ſi ille eſt mortuus in quem conſentit: & alius præſentatur ſibi, an talis error impediat matrimonium? ſic, quia licet ille non ſit in rerum natura; non minus tamen eſt ibi error perſonæ. Item ſi aliquis habeat tres filios: & aliqua conſentiat in maiorem filium: poſtea præſen-

ſi in nomine. ſecus aut in appellatiuo, ff. de hære. inſtit. non ideo minus, ff. de leg. 1. l. 4.

e ¶ Subſequens.] infra 30. quæſtio. 5. §. ſed obijcitur.

f ¶ Primogenitarum.] Conſuetudo erat maiorem primo nuptui tradere. 7. q. 1. quam periculoſum.

g ¶ Inſcio.] inf. 34. q. 1. & 2. in lectum.

h ¶ Transformat.] Sup. 26. q. 5. epiſcopi.

i ¶ Conſortium. Hoc verũ eſt, ꝙ iſte non peccat cum ita ſimpliciter in genere dicit ſe uelle eſſe participem ſuæ beatitudinis: ſecus ſi ad ſpecialia deſcenderet: non tñ ob hoc excuſatur Saul, qui adorabat dæmonẽ, quem credebat eſſe Samuelem. 26. q. 1. nec mirum hoc ideo quia interceſſit culpa ſua; vel ibi idololatriã adorauit.

Saul adorauit dæmonẽ.

Vēditio tripli iter rescinditur.

a ¶ Rescindere.] Vt C.de rescind. vend. quisquis.nisi esset deceptus vltra dimidiā iusti pretij,vt ext.de emp. & vend.cum dilecti.Vel nisi haberet pestiferas herbas, vt C.de edi.act.si prædium. Vel nisi dedisset dolus causam contractui, vt ff.de dolo,l.& eleganter.

pati nō dirimitur.vñ si libera vult cōtrahere cū libero, & cōtrahit cū seruo:uel si seruus uult cōtrahere cū serua, & contrahit cum libera,non tenet matrimonium, sed si liber vult cōtrahere cū serua,& ꝫhit cū libera,vel si ancilla vult contrahere cum libero,& contrahit cum

præterea. ff. de usufr. hactenus.in fi. & l.se. ff. de in diem addict.si uendi tor. §. sed si neuter. ff.de fideiuss. l.4. in fi.

1 D. hoc plene no. ꝫpd. decr. cum dicti.

Secunda quæstio.] Hæc q. diuidit in quatuor partes. In 1.,pbat p tres auctoritates.q̄ si quis sciēter consentit in ancillā tenet matrimoniū. Secunda ibi , ¶ Illa ita.] Tertia ibi, ¶ Si uero.] Quarta ibi, ¶ Quæritur etiam.] Iod. Pan.

CASVS. Hic proponitur secunda quæstio , qua quæritur, an mulier possit dimittere illum , quē putabat liberū esse cū sit seruus. Et certum est,q̄ sic: secus si sciebat esse seruū, ut infra eadem si q̄s ingenuus . Alle at tamen Gra. ꝫ utraque parte . vnde ꝫbat in isto §. tribus auctoritatib. Pauli, quod eum dimittere nō potest [nec ludæus,] supple repellendus est a sacramēris ecclesiasticis.

Libera quæ ignoranter cū seruo contraxit, an ab eo recedere possit.

b ¶ Sed.] Hic quēritur an seruili conditione reperta libera possit recedere? & q̄ndo,si ignorauit eū esse seruum q̄n cōtraxit cum eo, ut infra. si quis ingenuā. Et no.H.q̄ nō ois error conditionis impedit matrimonium: sed tantū error seruilis conditionis : nec et semp talis error impedit. Vnde si libera vult contrahere cum seruo , & contrahit cū libero,nō dirimitur matrimonium:licet ibi sit error cōditionis:quia nō intelligitur talis decepta , quæ cum meliori contrahit,quàm credebat.Similiter dic, quod si seruus credit contrahere cum libera. & contrahit cum ancilla,non dirimitur matrimonium:quia consentit in hominem suæ conditionis:& quia neuter potest aliquid alij obijcere:& ita propter errorem serui nunquam dirimitur matrimonium:sed certe pari ratione uidetur, quod si aliqua credit contrahere cum uno, & contrahit cum alio,qui est ditior,& melior,quod matrimonium teneat,quia non uidetur decepta . Alij autem dicunt,quòd siue erret in meliori,siue in deteriori conditione, semper dirimitur matrimoniū.Tertij dicūt,q̄ si interueniat error in diuersa condutione , dirimitur matrimonium : sed si in

Errās in meliori conditione an possit matrimoniū dirimere.

2 Ar.ad hoc inf.de act.§.

ret,atq; ad suæ fidei eū imitationē prouocaret ; si ille ꝑberet assensum,in cuius fidei suā diceretur cōsensisse? † non in hæreticorum sectā , sed in integritatem catholicæ fidei , q̄ ille hæreticus se mentiebatur habere . Quia ergo hæc persona decepta errore nō in hunc, sed in eū, quem isto se mentiebatur esse,consensit;patet,q̄ eius coniunx nō fuerit. ¶ Error fortunæ,& qualitatis non excludit consensum: veluti si quis consentiret in prælaturā alicuius ecclesiæ,quā putaret esse dignitē,& illa esset minus copiosa;quamuis hic decipere tur errore fortunæ,non tñ posset renunciare prælaturę acceptæ. Similiter,q̄ nubit pauperi,putans illū esse ditem , non pōt renunciare priori conditioni, quamuis erraverit. Error qualitatis non excludit similiter consensum:utpote si quis emerit agrū,vel vineā,q̄ putabat esse uberrimam;quamuis ille erraret in qualitate rerum,rem minus fertilem emendo:non pōt tñ venditionē rescindere. a Similiter,qui ducit in vxorē meretricem , vel corruptam , quam putat esse castam,vel virginem,non potest eam dimittere,& aliā ducere.

† al.exstiss.

QVAESTIO II.

Secunda b quæstio proposita est de conditione, an liceat mulieri dimittere eū , quem putabat liberū , si postea illum inuenerit seruum.Quòd vero mulieri non liceat a seruo discedere,multis rationibus videtur posse probari,in Christo.n. Iesu,nec est Iudæus,nec Græcus,nec seruus; c neque liber:ergo nec in coniugio Christianorum. Eadem.n.lege in fide Christi vterque regitur Indifferenter enim ab Apostolo dicitur omnibus : (Qui vult nubere, nubat in Domino) Et iterum; (Mulier nubat cui vult: tantum in Domino)Non præcipitur, vt ingenua nubat ingenuo,ancilla seruo;sed quælibet earum,cui vult nubat,dummodo in Domino.

Gal.3.

1.Cor.7.

Item Iulius Papa,c.4.

seruo tenet matrimonium, quia utrobique est paritas. Io.& hæc opinio bona mihi uidetur. B. Dubitari autē consueuit si libera contrahit per errorem cum homine aſcriptitiæ conditionis,an teneat matrimonium? H.dicit,q̄ teneat:hoc tamen contradicit, in auth.de nupt.§. aſcript.tio.coll.9.& C.de Senatusc.Claud.Iuna.

Seruus ab ecclesiæ sacris non est amouendus.

c ¶ Nec seruus.] Ita,tamen quia enim ecclesiasticis non est amouendus,ut extra de cōting.seruo.dignū.Vel ab illis,q̄ sunt iuris positiui,ut ibi,nisi in auth.de monac.§.hinc aūt.coll.1.ubi Iust.mutauit hoc eadē uerba Apostoli ad probandum,q̄ seruus potest esse monachus:sed quantū ad eius ciuile statum nō hō pro hōmine,ut ff.de regulis iuris,quod attinet ad ius ciuile.&c.

Ca-

Digitized by Google

OMnibus nobis.] CASVS. Cum apud Deum non sit acceptio personarum, sed unus sit pater omnib. & una lex: sicut ingenuus dimitti non potest. ita seruus semel semel coniugio copulatus dimitti non potest. Seq. §. patet.
à ¶Red-

Burc.l.9.c.18. Iuo p.8.c.156. Pann.l.6.c.38.

¶ Licet seruo matrimonia contrahere. C. I.

OMnibus nobis vnus est pater in cœlis,& vnusquisque diues & pauper, liber & seruus, æqualiter pro se,& pro animabus eorum rationem reddituri † sunt [a]. Quapropter omnes cuiuscunque conditionis sint,vnam legem [b] (quantum ad Deum) habere non dubitamus. Si autem omnes [c] vnam legem habent; ergo sicut ingenuus [c] dimitti non potest, sic nec seruus semel coniugio copulatus vlterius dimitti poterit.

† *al. dubitaturi.*

¶ *Caput hoc apud Burchardum & Iuonem sequitur post vltima verba capitis si quis ancillam. inf. eadem.*

a ¶Si autem omnes.] *Hæc vsque ad finem habentur quidem in Pannormia, sed non apud Burchardum & Iuonem, videntur quæ ipsius collectoris.*

Item Zacharias Papa.

Capit.l.6.c.94.

¶ Ancillam in matrimonio suscepram viro dimittere non licet. C. II.

Sent.4.dist.36. Iuo p.8.c.53.

SI quis liber ancillã in matrimonium [d] acceperit,nõ habet licentiam dimittere eam (si consensu amborũ coniuncti sunt,excepta [e] causa fornicationis:sed vna [e] lex deinceps erit pro omnia,& viro & fœminę.

e ¶ Excepta.] *Hinc vsque ad finem non sunt in capitularibus, neque apud Iuonem, qui illa citat. Magister vero sententiarum habet,* nisi ob fornicationem.

Item Iulius Papa.

¶Inter patronum, & libertam cõstat esse matrimonium legitimum. C. III.

Poly.l.6.tit.1. Burc.l.9.c.18. Iuo p.8.c.156. Pann.l.6.c.37.

† *al. dubitatur.*

† *al. censuimus.*

† *al. existimauerimus?*

iij SI quis ancillam suam libertate donauerit, & in matrimoniũ sibi sociauerit: dubitatur [f] † apud quosdam,utrum huiusmodi nuptiæ legitimæ esse videantur, an non. Nos itaque uetustam ambiguitatem decidẽtes, talia connubia legitima esse censemus †.Si enim ex affectu fiunt omnes nuptiæ, & nihil impium, & legibus [g] contrarium in tali copulatione fieri potest; quare prædictas nuptias inhibendas existimemus † ?

His ita respondetur. Non negatur ingenuam posse nubere seruo: sed dicitur, quòd si nescitur esse seruilis conditionis; libere potest dimitti, cum seruitus eius fuerit deprehensa. Illud autem Apostoli, & Iulij Papæ intelligendum est de his, quorum conditio utrique nota est. Huius autem conditio mulieri incognita erat: non ergo præmissis auctoritatibus cogitur manere cum illo: sed liberum illi esse ostenditur vel manere, vel discedere.

Vnde in concilio apud Vermeriam, cui interfuit rex Pipinus, statutum est, c.6.

a ¶Reddituri sunt.] Argum. quòd seruus non tenetur obedire Domino in atrocibus. 11.q.3.non semper.

b ¶Legem.] non quo ad promotionem: Irregularis.n. efficitur qui cũ serua contrahit.arg.11.d. si quis vidua. sed sequuntur unam legẽ habito respectu ad ius naturale. nam de iure naturali quilibet cum qualibet posset contrahere. & ita seruus cum libera, nisi obstaret constitutio ecclesiæ. c ¶Ingenuus.] Argumentũ a toto in quãtitate ab uniuersali ad singularem. simile 19. dist. si Romanorum.

d ¶Si quis.] In matrimoniũ. potest ergo matrimonium esse inter seruum & liberã. quod est contra legem C. de incest.nup.l.3.sed abrogata est quoad hoc ab Ecclesia.ita communiter habitur.

Matrimoniũ potest esse inter seruum, & liberam.

e Sed nota. Quantum ad hoc.

f ¶Si quis ancillam.] CASVS. Dicitur hic, q̃ si quis manumittit ancillã suam, & eam ducat in vxorem, ratum erit matrimoniũ inter eos, cũ ex consensu matrimonium perficiatur. Sequens §. patet per se.

f Dubitatur.] Per legẽ illam forte. C. de incest.nup. humilẽ ubi dicitur, q̃ nõ potest esse matrimonium inter clarũ virum, & abiectã mulierem, nec inter senatorem, & libertã.

g ¶Et legib.] Et ita leges si contradicerent, dũ tamen illis legibus canon non obuiet, nõ tenet matrimonium. nam q̃ leges habeant locum in matrimonio. videtur, licet H. contradicat 1.Arg.35.q.5.ad sedem supra.27.q.2. quod autem & c. lex diuina. in fi. unde dicunt quidam q̃ cum hic lex dicat nõ esse matrimonium cum ancilla, ut C. de incest.nup.l.3.& canõ non excipiat nisi cũ scienter ducit, q̃ ubi etiam cum libera cõtrahit seruus, credẽs se contrahere cum serua, nõ tenet matrimonium.

Leges an habeant locum in matrimonio.

1 Argum. ad hoc 10. dist. quoniã ubi de hoc & 86. d. cũ ad uerũ ubi de hoc in glo. vlt.

HISTA. Hæc est secũda pars q. in qua dicitur q̃ si credebat vir aliquã liberam. & erat ancilla poterit ab ea separari: & hoc probat per tria cap. Io. de Fant.

Digitized by Google

Si quis ingenuus.] CASVS. Dſ hic, ꝙ ſi ingenuus ancillam alterius ignorans ducat in uxorem: ſi uoluerit eam redimere facere poteſt, alioquin dimittat eam. ſi uero ſciens cum ea contraxit, eam dimittere non poteſt. Sequens capit. patet.

Ancillam ignoranter ductam etiã poſt manumiſſionem poteſt liber dimittere.

a ¶ Faciat. Sed pone ꝙ liber ignoranter cõtraxit cũ ſerua, poſtea dñs manumittit eã, & ipſe cognoſcit eam poſt eius manumiſſionem; poſt cõperit eã fuiſſe ancillam tempore contracti matrimonij: q̃rimur an poſſit eam dimittere? Et dicimus. ꝙ ſic; quia cõſenſus ille ab init o nullus fuit, ſed ſi dominus eius tunc temporis ſciebat contrahi matrimoniũ, & tacuit, tunc tenet matrimoniu: quia eo ipſo intelligitur ei dediſſe libertatẽ in auth. de nup. c. ſi uero ab initio coll. 4. & in auth. ut liberti de extero. c. ſi ꝙs coll. 6. Sed pone, ꝙ liber ſeruã cũ eo quem credebat liberum: ſed poſtea cõperta conditione ſeruitutis, nihilominus uult ſtare ſecum: ſed ille recuſat. Dicunt quidam hoc matrimonium eſſe ex una parte: & non ex altera, ut extra de eo qui dux. in mat. ca. 1. Sed dico. 1 ꝙ quantũ ad neutrum eſſe matrimoniũ. vñ neuter cogit ſtare cum altero quantũ ad uinculũ matrimonij: ſed rõne fidei promiſſæ bñ tenet ei. Idẽ pt dici cum maior ñ hit cũ minori. ꝙ quantũ ad neutrũ eſt matrimoniũ: & quantum ad uinculũ matrimonij ꝙque põt maior recedere a minore, ſicut minor a maiore: ſed non eſt ita quãtum ad fidẽ promiſſam.

Matrimoniũ inter liberã & ſeruũ conſtractum põt a ſeruo diſſolui.

¶ De eo, qui ancillam duxit in vxorem, quam putabat eſſe liberam. C. IIII.

Si quis ingenuus homo vxorem ancillam vlterius acceperit, & exiſtimat, quòd ingenua ſit; ſi ipſa fœmina fuerit poſtea in ſeruitute detecta a; ſi eam a ſeruitute redimere poteſt, faciat b: ſi non poteſt b, ſi voluerit, aliam accipiat. Si autem ancillam eam ſcierat c, & collaudauerat: prout β legitimam eam habeat d. Similiter, & mulier ingenua de ſeruo alterius facere debet.

4. Sent. diſt. 36. Burc. l. 9. c. 26. Iuo p. 8. c. 164. Pan. l. 6. c. 41. & 118.

¶ *Scriptum eſt nomine totius vniuerſitatis Louanienſis ad S. D. N. Gregorium xiij. extare in bibliotheca S. Trinitatis librum manuſcriptum ſub hoc titulo*, Excepta decretorum *in quo inter alia capitula iſtius concilij apud Vermeriam, habentur hoc & ſeq. cap.*

a ¶ Detecta.] *Apud Magiſtrum legitur*, in ſeruitutem deiecta. *apud Barchardum vero*, inſeruitia *quod verbum hac eadem notione habetur lib. 3. capitularium*, c. 28.

β ¶ Prout.] *In aliquot uetuſtis codicib. eſt*, poſt vt *item*q; poſtea vt *quemadmodum, & apud Burchar. & Iuonem. Item ex eodem c. 3.*

Ex cap. l. 5. c. 28.

¶ Non licet mulieri dimittere, quem ſciens ſeruum accepit in virum. C. V.

Si fœmina ingenua acceperit ſeruum γ, ſciens quod ſeruus eſſet; habeat eum; quia omnes vnum patrem habemus in cœlis γ. Vna lex erit viro, & fœminæ.

4. Sent. ibidem. Burc. l. 9. c. 27. Iuo p. 8. c. 25. & 165. Pann. l. 6. c. 42.

γ ¶ Quia omnes vnũ patrẽ h. in c.] *Verba hæc nõ ſunt in capitularibus, neq; apud Iuonẽ p. 8. c. 52. vbi ipſa citat capitularia. Sunt tamẽ apud eundẽ c. 165. ubi refert ex concilio apud Vermeriam, quemadmodũ nunc Gratianus.*

Item Gregorius lib. 6. epiſt. 1. ſeu c. 165. ad Fortunatum epiſcopum.

¶ Seruitutis occaſione dimitti non valet, quæ poſt controuerſiam ſtatus ſe in libertatem aſſeruerit. C. VI.

Vius rei cauſa cum matre ſua huc cõpulſa anno præterito præſentiũ venerit latrix; fraternitas tua cautius † nouit: quia † ſcilicet maritus ſuus veſter clericus ob hoc ꝙ de ſeruili fuerat conditione pullata, a ſuo noſcitur eam remouiſſe e conſortio, vſque hic poſitos aſſe-

† *al. acutius.*
† *al. quam quia.* Jor- & alio verborum ductu.

a ¶ Faciat.] Conſilium eſt, non præceptum.

b ¶ Si non poteſt.] deſt, ſi non noluerit, ut ſit quaſi expoſitio litera ſequens: Sed. nec dominus cogitur eam uendere, arg. 1. q. 1. eos.

c ¶ Scierat.] Non videtur celata quæ ſciuit: nec debuit certiorari quæ non ignorauit, ut ff. de act. empt. & uendi. l. 1.

d ¶ Habeat.] Dicit tamen lex. ꝙ ſi filia ſenatoris contrahat cum liberto, non tenet matrimoniũ, ut ff. de ſenatore filiam. ſed illud ſecundum leges non tenet: ſed ſecundũ canones tenet: quia matrimonia iure poli regulantur. 2. q. 3. §. hinc colligitur.

Vius rei cauſa.] CASVS. Vxor cuiuſdam clerici cũ matre ſua accedens ad Apoſtolicam ſedem conqueſta eſt ſe eſſe etiam expulſam a uiro prætextu ſeruitutis: cui epiſcopus loci promiſit, ꝙ viro eã reſtitueret, ſi ſe liberã eſſe probaret. Vñ Gregorius illi epõ ſcribit mandando ei vt illam uiro ſuo reſtituat: quia ipſa ſuam libertatẽ bene probauit: quod ſi non fecerit, non dimittet in correctum.

e ¶ Remouiſſe. Nunquid ergo ſine iudicio eccleſiæ poteſt liber dimittere ancillam, quam credebat liberam? Vñ hic, ꝙ ſic, & 32. q. 2. ancillã. Nam retinendo eam, ſibi ipſi facit præiudicium, ut extra, de coniug. ſer. propoſuit. ſed eum ancilla ens tamẽ uidetur, ut 33. q. 2. ſeculares. 35. q. 6. multorũ. contraxit. an nam ſi cauſa ſeparationis ſit manifeſta: tamen ſine iudicio eccleſiæ non debet dimitti, ut extra de diuor. per eccleſiæ illũ. Nam pendente accuſatione alter alteri tenetur reddere debitum, ut extra ut lite pend. laudabilem. & hoc poſſit poteſt admitti unde ſi petita fuiſſet hæc reſtitutio, audiri debuiſſet, & pendente cauſa nõ negabit ei alimenta, ut ff. de lib. agnoſ. ſi neget. ſponte tamen. non debet ei commiſceri, ne fiat ei præiudicium extra de coniug. ſer.

Liber qui ignoranter fecit præiudicium, ut extra, de coniug. ſer. propoſuit. ſed eum ancilla contraxit. an ſint indicio eccleſiæ illũ. Pendente accuſatione alter alteri tenetur reddere debitum, ut extra ut lite pend. laudabilem. & hoc poſſit

Digitized by Google

ser proposuit. sed ad mandatum ecclesiæ potest. ff. de app. cum ex causa.

Probatio incúbit actori.

a ¶ Probare.] Sed quare probat ista se liberam, cũ actori semper incumbat probatio, ut 6.q.vlt. auctor maxime cum ipsa fuerit in possessione libertatis? Sed dic q̃ spon-

runt promisisse, vt si probare [a] se liberam, adiuuante Domino valuisset, suo eam uos coniugio reformaretis. Fraternitas igitur vestra cognoscat, q̃ reuelante Deo libertatis auctore, approbata [b] sit libera: nullaq; in ea macula seruilis inuenta sit. His ergo cognitis, sine mora aliqua suo per vos eam volumus marito [c] restitui; nec vlterius idem vir eius argumenta sibi occasionis † exquirat, quibus eam possit obijcere. Nam si a vobis (quod nõ credimus) minime fuerit adimpletum, eamque recipere forte distulerit; nos illud cognoscatis cum districta vindicta correcturos.

† al. aliquas occasiones.

Cum dicitur, [*sciens illum seruum,*] *datur intelligi, quòd si nesciret illum seruum esse, non cogitur cum eo manere. Quia ergo hæc & persona, & conditionis dolũ passa est, non cogitur adhærere ei, cuius fraude decepta est. si uero liberũ acceperit, & ille ut causam præstet dissidij, se alicuius seruum fecerit; nec ille uxorem dimittere, nec illa ob uinculum coniugij in seruitutem redigi potuerit.*

sup. ea. si fœmina. Sent. ibidem.

Vnde in Triburiensi concilio.

¶ Occasione conditionis dolosè mutatæ, vir non discedat ab ea, quam libertatis tempore acceperit.

C. VII.

PErlatum est ad sanctã synodũ, q̃ quidam ingenuus ingenuam accepit vxorẽ, & post filiorum pro creationẽ occasione diuortij [d] cuiusdã seruum se fecit, utrũ necessario mulierẽ tenere debeat: & si tenuerit, utrũ illa quoq; secundum sæcularẽ [e] legem seruituti subijci debeat, quæsitũ est. [a] Iudicatum est vxorem minime debere dimitti, [f] non tñ ob Christi legem mulierẽ in seruitutem redigi: dum ille non ex consensu coniugis se seruũ fecerit, quem liberum ipsa maritum acceperat.

Sent. 4. dis. 36. Barc. l. 9. c. 75. Iuo p. 8. c. 212. Pann. l. 6. c. 99.

Quæsitum est.] *Hæ duæ uoces absunt a cæteris collectorib. præter Magistrũ. Lex uero sæcularis, cuius, hic mentio fit, est inter leges Lõgobardorũ, ut in gl. dicitur.*

Quæritur etiam, si seruus unius, alterius ancillam acceperit, an sit coniugium inter eos.

Et in capitular. adiectis, c. 55.

De his ita statutũ est in concilio Cabilonensi 2. c. 30.

PErlatum.] CASVS. Quidam ingenuus ingenuam habens vxorem, se fecit seruum cuiusdam, vt hac occasione diuerteret ab vxore, quare quæsitũ fuit in concilio Triburiensi, vtrum illã tenere debeat: & si tenuerit, vtrum illa redigatur in seruitutem, & respondetur in concilio, quod propter hoc non potest ab ea diuertere, nec illa ancilla efficitur. Sequens. §. pater.

d ¶ Diuortij.] Sed vñ haberet iste occasionem diuortij propter hoc? Certe p legem, quę dicit, quod seruitus superueniẽs dirimit matrimoniũ ff. de diuor. l. 1. & in aut. de nu. 3. fi uero. coll. 4. Sed qualiter potuit iste se vẽdere cũ ex hoc sequatur, quòd idem sit qui uendit, & q̃ venditur: quod est cõtra illud, ff. de rerum permutatione, l. 1. maxime cũ quĩque exigant ut uenditio liberi hoīs teneat. s. vt patiatur se venundari ad pretium participandũ, & ut in veritate participet, & ut non sit ignarus suæ conditionis, & ut emptor ignoret eius conditionẽ, & ut sit maior xxv. annis. ff. q. ad liber. procla. non li. l. 1. & 2. Item quęritur vtrum iste, qui se uẽdit, possit repeti ab uxore, quæ ius habet in eo. & in cuius opprobrium redundat huiusmodi seruitus ar. q̃ sic. ff. de libe. cau. l. 1. 2. & 3. quod concedit H. maxime cum ipsa fuerit absens, nec poterat proclamasse. arg. ff. man. si p̃cedente, §. Lucius, & hoc cõcedo cum uir non habeat copiã sui corporis: sed mulier. & est arg. ad hoc 33. q. 5. quod Deo.

Vẽditio hoīs liberi tenet quinque interueniẽtib.

e ¶ Secũdum sæcularem.] Non Romanam. nam fm eã ob seruilem conditionem viri non mutatur conditio vxoris sed secundum legem Lombardam, secundũ quã non illa vxor vel filij rediguntur in seruitutem, sed secunda cum filijs. vt in Lombarda de ijs qui se in ser. alteri. sub. l. pe. & vl. In his enim legibus dicitur q̃ vxor, quam tunc habebat, uel filij non redigũtur in seruitutem sed secũda cum filijs, sed si illa defuncta alia ei nubat libera, & ipsa & filij eius rediguntur in seruitutem Vel facit hic mentionem de Senatusconsulto Claudiano fm quod si libera ibat in amplexus serui, serua efficiebatur. sed sublatum est hoc. C. de senatusco. Claud. l. 1.

f ¶ Dimitti. Arg. licet aliquid deueniat ad id à quo incipere non potuit. non tamen propter hoc irritatur. a sup. d. 55. præcepta. inf. prox. q. 1. ad limina.

a De hoc habetur pro & contra. ff. de ver. obl. l. existimo. & l. pluribus.

1 Si hĩ 54. d. frequens. Alij dñt, q̃ sponte assumpsit hoc onus, vnde mos ei gerendus erat, ut ff. de prob. circa.

b ¶ Approbata.] Idest, à iudice pronunciata. Et nota q̃ si iudex pronunciaret eam liberam & ingenuam, talis sententia omnib. præiudicat ff. de statu, ho. ingenuum. Si autem pronunciaret non esse seruam petenti, illi soli nocet sententia. ff. de liber. cau. l. diui.

c ¶ Marito.] Arg. q̃ qui initio litis restitutionem nõ petijt, postea petere nõ possit, sup. 3. q. 6. §. exceptio sed hoc uerum est, cum in modum exceptionis obijciatur restitutio: sed si directe in modum actionis posset vsq; ad sententiam, ut extra de causa possess. pastoralis.

CVM DICITVR. CASVS. Iste §. respicit illud ca. si fœmina, & ex eo infert, quod si nesciret cum seruum esse, non cogitur cum eo remanere. Postea ponit Grat. quandam incidentem, quæ incipit ibi, [Si uero.] & ad eam soluendam inducit c. sequens.

Alij q̃ ipso se liberam probat q̃ ei probatã contrariũ non est, sed actor deficit in probatione ad hoc facit littera ca. vbi dicit nullaq; i ea macula, & c. isti vim faciunt eo. q̃ dicit littera. innẽta est. Arc.

Digitized by Google

Dictum est nobis .] CASVS. Quidam propter potestatem, quam habebant, præsumebant dirimere matrimonia inter seruos contracta: & ideo statuit Cabilonense concil. ut matrimonia seruorum nō dirimant, etiam si diuersos habeant dominos, sed in coniugio permanentes dominis suis seruiant. idem erit obseruādum & si de uoluntate dominorum serui fuerint coniuncti.

Vxores a viris per dños nō separent.

a ¶ Habeāt. Sed qd si dñi sint in diuersis quincijs. Credo alterū compellendū ut vēdat reliquo: uel si neuter emere vult, redimat eccl's. No. n. dent uxores a viris separari, ut 33. q. 2. quos Deus cōiunxit, & C. eod. utriusque iud. possessionum & arg. ff. de rdi. edi. plerique. Nā peccarent domini eos separando: & ita saltē iudices sunt compellēdi relaxare eos, ut ext. de iud. nouit. si non est q emat: & potius sequitur uxor uirū quàm econuerso 13. q. 2. unaquæque. Vel distingue, ancilla nubat uolente dño, uel non, ut dixi 13. q. 2. unaquæque.

b ¶ Legalisconiunctio.] i. legitima, i. cōis consensus.

c ¶ Voluntatē.] Maxime, quia etiam eis inuitis potest cōtrahi matrimonium, ut extra. e. c. 2. Io.

QVidam d] CASVS. Expeditis impedimentis matrimonij in precedentibus causis, annectit Gratia. hanc 30. causam, in qua tractat de alijs impedimentis, scilicet de cognatione spirituali, & legali & impotētia coeundi. Apponit ēt incidēter de clādestinis nuptijs & solennib. ut aūt hęc & alia faciant competentius. præmittit thema: de quo quinque elicit quæstiones.

QVod autē .] Hæc q. diuiditur in tres partes in prima quarum probat per. duo cap. q si vir accipit filium suum de sacro fonte, q separabitur ab uxore: sed hoc non tenet inf. e. c. dictum ext. de cog. spi. c. 2. Secunda ibi: Econtra.] Tertia ibi: Filia.] Io. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur prima quæstio, qua quæritur vtrum vir, qui suscipit proprium filium de sacro fonte, possit reddere debitum uxori suæ: & certum est, q sic, vt J. c. dictum. & s. seq. Idē dixit Alex. ext. de cog. spir. si vir. Gallegat pro utraque parte. & primo ponit duo ea quæ uel sunt abrogata, uel intelliguntur de separatione qua fit ad tempus propter pœnitentiam peragendam. Casus autem §. patet.

d ¶ Quod autem.] Hic depingitur 1. q. an. s. qui suscipit proprium filiū de fonte suscipiens non ob hoc est ab uxore separandus. † al. Matrimonia. Matth. 18.

¶Legitima seruorum coniugia sua auctoritate domini non dirimant. C. VIII.

Dictum est nobis, q quidam legitima seruorum coniugia † potestatiua quadā præsumptione dirimāt, non attendentes illud Euangelicū: [Quod Deus coniunxit, homo non separet.] Vnde nobis visum est, ut cōiugia seruorum non dirimantur, etiam si diuersos dominos habeant [a]; sed in uno coniugio permanentes dominis seruiant suis. Et hoc in illis obseruandum est, ubi legalis coniunctio [b] fuit, & per uoluntatem [c] dominorum.

Sent. ibidem B. Burc. l. 9. c. 29. Iuo p. 16. c. 335. & p. 8. c. 167. Pann. l. 6. c. 40.

CAVSA XXX.

Vidam populorum frequentia impeditus filium suum de baptismate suscepit, dum crederet se alienum suscipere: uxor autem eius, dum callide vellet suscipere proprium, suscepit alienum: quem vir adoptauit sibi in filium, & ex vxore sibi filia nascitur, quam filio suo adoptiuo, spirituali vxoris, dum vterque esset in cunabulis tradidit. Post triennium uxor moritur, & compater eius, relictam compatris uxoris suæ vir clam sibi desponsauit: aliquantulum temporis effluxit, & alius eam publice duxit in vxorem.

1 *Quæritur primum, an uxori suæ debitum reddere ualeat, qui proprium filium de sacro baptismate suscepit.*

2 *Secundo, an sponsalia contrahantur inter infantes.*

3 *Tertio, an spirituales, uel adoptiui filij naturalibus copulari ualeant.*

4 *Quarto, an uxorem compatris uxoris suæ alieni ducere liceat.*

5 *Quinto, an clandestina desponsatio manifeste præiudicet,*

QVAESTIO. I.

Vod autem [d] proprium filium in spiritualem sibi transferens, uxori suæ debitum reddere non valeat; ratione, & auctoritate probatur. Nulla enim auctoritate

proprium filium de sacro fonte, possit postea commiscere carnaliter suæ uxori, cui per tale factū compater factus est? Et dicunt quidam q sic. licet canones uarie loquantur de eo. In primo & secundo c. dī, q debeat ab ea separari. In quinque aūt capitulis seqq. dī contrariū q non debeat ab ea separari. Sed contrarietas hæc solūtur extra de cog. spi. si uir uel mulier, ubi dicit Alexāder, q siue uir siue mulier ex malitia siue ex ignorātia susceperit filium suū de sacro fonte, non ideo a uiro separanda est, nisi ad seruandā cōtinentiam possit induci. Idē dicit J. c. de eo. Capitula ergo quæ dīnt, q tales sunt

sepa-

permittitur, [a] *ut quis cõmatri suæ carnaliter copuletur. Hic autem uxorem suam sibi commatrem effecit: non ergo illi ulterius carnaliter copulari poterit. Hinc Deusdedit Sanctæ Romanæ Ecclesiæ episcopus scribit Gordiano a Hispalensis ecclesiæ episcopo, & fratri charissimo.*

a ¶ Hispalensis.] *In fragmento huius epistolæ, quod est in tomis cõciliorum, legitur,* Hispaniarum. *Apud Anselmum vero, ac Burchardum,* Hispanensis.

¶ Separentur viri ab vxoribus, qui aliquo casu natos proprios coram episcopo tenent. C. I.

Sent.4.dist. 42. Polv.l.6. tit.4. Ans.l. 10.c.19. Burc.l.17.c.44. Iuo p.1.c.305. Pann.l.6.c. 127.

PEruenit ad nos Diaconus uester sanctitatis uestræ epistolã deferẽs; quòd qdã viri, & mulieres præterito sabbato paschali die pre magno populorũ incursu ne scientes proprios filios suscepissent ex lauacro [b] sancto. Cupis ergo scire, si pro tali accidenti ratione debeant viri, ac mulieres ad proprium vsum [c] redire, an non. Nos uero mœsti ex hac re inquisiuimus priorum patrum nostrorũ dicta. † Inuenimus autem in archiuijs [d] huius Apostolicæ sedis, iam talia contigisse in ecclesijs Isaurię, Ephesiorum, simulque Hierosolymę, aliarumque ciuitatum. [e] Episcopis etiam earũ ciuitatũ ab hac Apostolica sede volẽtibus scire, vtrum viri, ac mulieres redirent ad proprium thorum. Beatæ memorię [f] sanctissimi patres, Iulius, Innocentius, & Cęlestinus cum episcoporum plurimorum: & sacerdotum consensu † in ecclesia Apostolorum principis prohibentes talia perscripserunt; & confirmauerũt, ut nullo modo se in cõiugio reciperẽt mulieres, ac uiri, quicumque † aliqua ratione susciperent natos proprios; sed separarent se: ne suadente diabolo tale vitium inolescat. Scitis, quia quomodo sunt septem dona spiritus sancti, ita sunt septẽ dona baptismi [g] à primo ℔ pabulo [g] sacrati salis, & ingressu ecclesiæ, vsque ad cõfirmationẽ sancti spiritus per chrisma. Ab hoc ergo primo spiritus sancti dono vsq; ad septimũ nullus Christianus suam commatrem in coniugiũ susci-

† Concord. tex. in fi. in l. fin. §. sed quia. C. de iure delibe. & in l. 1. C. de cadu. tollen.

† *al. consentiẽtes.*

† *al qui quacumq; ratione.*

i Et tunc alter fornicatur. &c. inf. e.c. nosse. in gloss. ille tñ, &c. in fin.

ne si possunt induci ad continentiam. i vt extra de cognat. spirit. cap. 2.

a ¶ Permittitur.] Hoc male dicit. innuit. n. ꝙ nõ possit contrahere nisi inueniatur cõcessum. sed cõtrarium verbum est inf. eod. 4. qui spiritualem: extra de spon. cum apud.

PEruenit.] CASVS. Hoc cap. intelligo cum H. de matrimonio iam contracto. est ergo talis casus. Quidam viri, & uxores ex incursu populorum nescientes proprios filios de sacro fonte susceperunt. unde quæsitum fuit ab Apostolo, utrum tales deberent postea se in coniugio, id est in carnali commistione recipere? Qui respondet dicens quod ipse inuenit in archiuijs sedis Apostolicę, quod in quibusdam locis talia contigerunt, unde quibusdam episcopis volentibus scire super hoc ueritatem, responsum fuit a sanct. s patribus, ut tales de cætero ad carnale commercium se non recipiãt. Nã à primo pabulo salis usque ad cõfirmationẽ nullus

b ¶ Ex lauacro.] Dicunt quidam, ꝙ si suscipio filium Iudęi de sacro fonte, inter me, & ipsum non contrahitur compaternitas: quia nihil ad cõstitutionẽ ecclesiæ de ijs q fiũt. sũt 2. q. 1. multi. unde si Iudæa postea cõuertatur ad fidẽ possum cum ea contrahere; quia nõ reuniscit, quod nihil fuit. Dicunt tamen, ꝙ si ita esset secũdum legẽ Mosaicam. ꝙ cõtraheretur inter eos cõ paternitas per circũcisionẽ; sicut nũc ꝑ baptisma cõtrahit. Inter susceptum autem. & susc. ipientẽ in ijs, quæ precedũt baptismum. contrahitur vinculum cõpaternitatis: & licet adhuc non sit in fide vel in veritate ante baptismũ, ut 28. q. 1. caue. destinatione tamen quadam fidelis reputat ext. ã bap. maiores ver. quãuis. H. tñ & R. dicũt, ꝙ iter me: & Iudæam cuius filiũ de sacro fonte susc. ipio, contrahitur cõpaterniras. 2 vñ nõ possum postea cũ illa ad fidem cõuersa cõtrahere. Itẽ dr H. ꝙ bñ cõtrahit cõpaternitas iter me, & patrẽ susc. epti de sacro fonte, licet sit hæreticus, si aliqñ fuerit baptizatus.

Compaternitas an cõtrahat si Christianus filiũ Iudæi ꝺ fonte sacro suscipiat.

2 Sed licet sic cõtrahatur, non tamen matrimoniũ post talem cognationem contractũ separatur. extra lib. 6. de cognat. spi. per cathechismum. in fi.

c ¶ Vsum.] Loquit de cõiũctis ante cõpaternitatem, & nõ de coniunctis post, prout quidam mẽtiuntur.

Archiuũ Baptismi septem sunt dona.

d ¶ In archiuis.] ab archa dictum est, archiuium: ubi scilicet reponuntur libri: & per tales libros fit fides, ut extra de præsc. ad audientiam.

3 Vertex ꝓprie est illa pars capitis in qua capilli colliguntur & i qua cesaries vertitur secundum papi.

e ¶ Memoriæ.] Hic incipit respondere.

Compaternitas vtrum contrahatur ex his, quæ baptismum præcedunt.

f ¶ Septẽ dona baptismi.] primũ salis collatio. ut inf. de cons. di. 4. ex hinc. secũdũ auriũ. & nariũ linitio cũ sputo. Tertiũ est in pectore & in fronte crucis facta signatio, ut ea. distin. postea signatur. Quartũ est olei sancti vnctio vt ea. d. deinde a sacerdote. Quintum baptismi ablutio, ut ea. di venit. Sextũ inuertice. 3 chrismatis perũctio. ut ea. di. postquam. Septimum eiusdẽ in fronte facta signatio, ut ea. dist. presbyteri.

g ¶ Pabulo.] Hic uidetur ꝙ ex omnibus, quæ p̃cedunt baptismũ cõtrahit cõpaternitas vt inf. e. q. 4. si qs vñ ex. & inf. de cons. di. 4. in catechismo. nã. & Christiana dr postquã catechizata est. ut 28. q. 1. caue. Sed contra: Clemens dixit quod ea quæ præcedunt baptismũ uix impediunt matrimonium contrahẽdum, & non diri-

Digitized by Google

munt contractum, ut extra de cogna. ſpi. contracto. Itē baptiſmus eſt ianua omnium ſacramentorum, ut 32. diſt. 5. uerum. cum, ergo ianua non ſit aperta, nullum ſacramentum poteſt ingredi. Item propter catechiſmum non fit aliquis aptus contrahere matrimonium, 28. q. 1. cauē. Item ſi decederet ſine baptiſmo, nō ꝙ deſſet ei catechiſmus quin p̄petuo eſſet dānat⁹. inf. de cōſe. d. 4. firmiſſime. & c. nulla. ergo patet ꝙ [illegible] poteſt eſſe filius ſpūalis. H. dicit, quod i quilibet iſtorum cōtrahitur [illegible] dicit ſpūalis nū nōdū eſt homo ſpiritualis: eſt tamē filiꝰ ſpūalis & dī ſpiritualis ad differentiam carnalis, nel adoptiuus. Vel hoc [illegible] dicas, ip in illa decre. contractus filius ille nō erat filius uiri, ſed tantum mulieris. & ſic plana ē. Vel dic, quod licet cōtrahatur cōpaternitas, nō tamē talis cōpaternitas ſufficiēs eſt ad diriminēdum. Alij dicūt, ꝙ tātum in baptiſmo & cōfirmatione contrahit cōpaternitas. Sed ꝙro quod donum cōtrahatur per iſta, quę p̄cedunt baptiſmū, vt ſine ſpe dānatus ſit etiam infans, ꝙ mortē ante baptiſmū, vt inf. de conſe. d. 4. firmiſſime, & c. nulli? Dicūt quidā ꝙ ꝓ ſunt ad minorē pēnam, ſed hoc non videtur, qa leuiſſima eſt pena paruulorū, ut inf. de conſec. d. 4. c. regenerante. ergo uid. tur, ꝙ non poſſit eſſe leuior. Alij dīt, ꝙ hęc dona proſunt inuentib. ſed non morientib. fortiores, n. ſunt ad reſiſtendum diabolo, vt infra de conſec. diſt. 4. poſtea. & c. ex hinc. Sed ex hoc ſequitur, quod omnes paruuli æqualem pœnam patiētur: quod uix eſt credibile. Si quæras an hæc dona ſint ſacramentum, uel non. Dico quod non: quia omne ſacramentum confert ſalutem, ut 1. q. 3. multi. ſed ſi appelles ſacramentum, id eſt, ſignum futuræ gratiæ tunc cōcedo eſſe ſacramentū.

Sont, ꝙ cōtrahuntur p catechiſmū ad quid pro ſunt.

Sacram omne ſalutem confert.

Si quis.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis tenuerit ad confirmationem filiam uxoris ſuæ, quam de alio uiro habuit, debent ſeparari, & de cætero non contrahant. Quidam tamen intelligunt hæc duo c. de matrimonio contrahendo. & dicunt quod in hoc cap. tenuit filium concubinæ ad confirmationem: & in filio concubinæ poſuit Beneuen. hunc caſum, qui mihi non placuit, ſiue placet. ſ.

ECONTRA. Hoc eſt 2. pars q. in qua probat per 5. c. quod matrimonium contractum legitimę non ſoluitur per compaternitatem ſuperuenientem. Ioann. de Fant.

Nolle.] CASVS. Quædam mulieres leuabant filios ui-

pere debet. Et qui præſumpſerit; tādiu uinculo anathematis teligetur, donec pœnitentiam digne egerit.

a ¶ Ciuitatū.] *Varie hic locus legitur in uetuſtis codicibus, & apud collectores: ſed uarius aūt p̄cipue ex Anſel. eſt.* & ¶ A primo.] *Idem factum eſt in hoc loco ex eodē Anſelmo, Burchardo, & fragmento epiſtolæ. Similia etiam leguntur apud Petrum Damianum in inuectione in epiſcopum monachos ad ſæculum reuocantem.*

Item ex concilio apud Vermerias, c. 3.

Et cap. l. 5. c. 5. Et in Moguntino. 1. c. 55.

¶ Ab uxore ſeparetur, qui filiaſtrum ſuum coram epiſcopo tenuit. C. II.

Si quis filiaſtrum, uel filiaſtram ſuam ante epiſcopum tenuerit ad confirmationem; ſeparetur ab uxore ſua, & nunquam aliam accipiat.

Sent. ibidem. Burc. l. 17. c. 22. Iuo p. 1. c. 302. & p. 2. c. 80. Fann. l. 6. c. 185.

¶ *Burchardus, & Iuo par. 9. ca. 80. citāt ex concilio apud Vermerias, & ab uniuerſitate Louanienſi ſcriptum fuit in excerptis decretorum bibliothecæ B. Trudonis citari ex eod. conc. Idem aūt Iuo p. 1. c. 302. & magiſter ſent. citant ex capitularibus, ubi extat l. 5. c. 5.*

2 *Econtrauero ſcribit Nicolaus Salonitano † epiſcopo dicens.*

† al. Salomonis.

¶ Non ſeparetur à uiro, quæ filiaſtrum ſuum de ſacro fonte leuauit. C. III.

Noſſe deſideras, utrū mulier, quæ uiri filiū ex alia [a] fœmina genitum de ſacro fonte leuauerit; poſtmodum poſſit cum eodem uiro copulari. [b] Quos ideo iungi poſſe decernimus, quia ſecundum ſacros canones, niſi amborum conſenſu, nullius religionis obtentu debet coniunx dimittere coniugem. Pertinet autem ad ingens uxoris exitium, quæ habens odio uirum, uel infirmitatem eius non conſiderans, quaſi cauſa pietatis operatur impietatē: maximè cum Apoſtolus præcipiat. [Nolite, inquiens, fraudare [c] inuicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut uacetis orationi: & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet uos ſatanas propter incontinentiam ueſtram,] Ergo ſi non ex conſenſu utriuſque coniugis hoc factum eſſe probatur

Sent. 4. diſt. 42. Iuo p. 3. c. 136. Fann. l. 6. c. 124. Diſt. 28. ſi quis docuerit. & d. 31. quicunque.

1. Cor. 7.

a ¶ Ex alia.] Idem & ſi eſſet exilla inf. ea. de eo.

b ¶ Copulari. .i. carnaliter cōmiſceri. 5. diſt. 31. aliter. arg. ꝙ nunquam malū eſt faciendum propter bonū. ꝙ inde ſequitur. ſup. 1. q. 1. non eſt putāda. ſup. 14. q. 5. forte. inf. 32. q. 4. ſic non intrat. infra 33. q. 5. ſi dicat.

c ¶ Fraudare. .i. rubtrahere debitum, quod inuicem debe-

uitorum ſuorū de ſacro fonte, quos ex aliis mulieribus habuerūt: hoc autem faciebāt in fraudem, ut ſepararetur à uiri: uel ꝓp odiū uirorū: uel ꝓp fragilitatē incōtinentiæ uolentes aliis cōmiſceri: quare quæſitum fuit a Nicolao quid de hoc eſſet faciendum: qui rñdet dicēs, ꝙ tales ſeparati non debent immo uxor debet reddere debitum uiro: ne prætextu pietatis uideatur impietatē operari. Et ꝙ uiro debeat reddere debitum probatur tribus auctoritatibus Apoſtoli.] Infirmitatem, ideſt, fragilitatem incontinentiæ.

debetis uobis, niſi ex cõſenſu: quod forte facitis vt expeditius uacetis orationi. 33.q. 1. Chriſtiano.

a ¶ Non fraudentur.] Ille tamen qui leuat filium ſuũ de ſacro fonte, perdit ius exigendi: & ſicut ille qui fornicatur cum altera. Sed numquid ſi talis petit debitum debet

Filium de ſacro fonte leuans & multi alij pdunt ius debiti exigendi.

non fraudentur [a] inuicem, ſed reuertatur in idipſum: præſertim cum dicat Apoſtolus: [Vxor ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir: & vir poteſtatem ſui corporis non habet, ſed mulier.]

Item ex concilio Cabilonenſi 2. c. 31.

¶ Non ſeparetur a viro, ſed pœnitentiam agat, quæ filium ſuum coram epiſcopo fraudulenter tenuit. C. IIII.

Sent. ibidem. Burch. l. 17. c. 23. Iuo p. 9. c. 81. Pann. l. 7. c. 65.

DIctum eſt nobis, quaſdam fœminas deſidioſè, quaſdam vero fraudulenter, vt a viris ſuis ſeparentur, proprios filios coram epiſcopis ad confirmandum tenuiſſe. Vnde nos dignum duximus, vt ſi qua mulier filium ſuum deſidia aut fraude aliqua coram epiſcopo tenuerit ad confirmandum, propter fallaciam [b] ſuam, aut propter fraudem; quamdiu viuet agat pœnitentiam: [c] a viro tamen ſuo non ſeparetur.

Item ex concilio Moguntinenſi, c. 10. in claustro ſancti Albani habito.

¶ Separentur, & graui pœnitentia plectantur, qui filiolam ſuam, vel ſpiritualem matrem ducunt in vxorem. C. V.

Sent. ibidem. Burch. l. 17. c. 24. Iuo p. 9. c. 82. Pann. p. 7. c. 66. † al. cum vxor. ‡ al. diſſidium.

DE eo, quod interrogaſtis, ſi aliquis filiolam ſuam in vxorem duxit, & de eo, qui cum cõmatre ſpirituali concubuit, & de eo qui filium ſuum baptizauit, & vxor, † eius eum de fonte ſuſcepit, hac cauſa, vt diſſidium ‡ coniugij fieret, ſi poſtea in tali copulatione poſſint permanere de talibus ſic reſpondendum eſt. Si filiolam, aut commatrem ſuam aliquis in coniugium duxerit; ſeparandos eſſe iudicamus, & graui pœnitentia plectendos. Si autem coniuges legitimi, unus, aut ambo ex induſtria fecerint, ut filium ſuum de fonte ſuſceperint, ſi innupti permanere voluerint, bonum eſt: ſin autẽ grauis pœnitentia inſidiatori iniũgatur, & ſimul maneãt: & ſi præuaricator coniugij ſuperuixerit, acerrima pœnitentia mulctetur, & ſine ſpe [d] coniugij maneat.

Item Nicolaus Papa Rodulpho Bituricenſi epiſcopo.

¶ Non ſeparentur ab vxoribus, qui filiaſtros ſuos corã epiſcopo tenent. C. VI.

Iuo p. 1. c. 304. Pann. l. 6. c. 126.

DE his, qui filiaſtros ſuos ad confirmationem coram

debet uxor ei reddere? Dicit H. q̃ ſic, licet ille peccet petẽdo. & eſt arg. pro ipſo. 1. q. 5. manifeſtũ, ext. de iureiur. debitores. Idẽ dicit de illis, qui uouerũt ad tẽpus ſed ſi perpetuo uouiſſent, eas eſſet, ut 33. qõ. 5. quod Deo. Tu dicas, q̃ ſtatim ipſo facto: reditum eſt ius exigendi, licet per ſnĩam eccleſiæ non ſit ablatum ius: & cum non habeat alter ius petendi, nec reliquus dare tenetur uel ſoluere: quia ubi nulla eſt petitio, ibi nulla eſt mora. ut ff. de uerb. oblig. ſi pupillus. Sed nonne vĩ contrarium 32. q. 1. dixit. ubi dicitur, quòd Dominus ſolã cauſam fornicationis excipit, quare uxor poſſit negare debitum uiro, uel econuerſo? Sed illud ſane intelligas, quod ob ſolam fornicationem cauſam poteſt tam

expellere de domo ſua, & ab omni cura dimittere. dum tamen illud intelligas prout no. 28. q. 1. idololatria. ſed plures ſunt cauſæ, propter quas nõ cogitur reddere debitum uiro: ſed in illis caſibus nõ poteſt eam a ſe abjicere, licet poſſit ei debitum denegare. Item ſi uterque leuauit filium ſuum de ſacro fonte neuter hẽt ius petendi: & licet neutri ſubueniat petitionis iure: vtrio; tamen ſubuenitur iure replicationis. ſic ext. de diuor. ſignificaſti. & bonũ ſimile eſt ext. de except. cum eccleſiaſtic. Sed quid ſi ,pmiſerunt perpetuã cõtinentiam, & alter poſtmodum fornicatur, nũquid poterit tũc reliquus petere debitum? Videt, q̃ poſſit, etiã ſi ambo fornicati eſſent, ẽt ſi iurauit non repetere eam, ut ext. de iureiur. tua. Arg. contra 33. q. 4. Deo. Reſpond. quod non poſſunt petere: ſed eccleſia coget reliquũ reddere debitum, vt extra de diuor. ex literis.

Continẽtia per cõiuges pmiſſa ſi alter fornicet, an poſſit reliquus ab eo debitum petere.

Dictum eſt.] CASVS. Dicit hic, q̃ ſi qua uxor uel ex deſidia, uel ex fraude ut a uiro ſepareẽ. communem filium ad confirmationem tenuerit, quãdiu uiuit, pœnitentiã agat, & propter hoc non ſeparetur a uiro.

b ¶ Fallaciam.] Arg. q̃ dolus nemini dẽt patrocinari, ut 15. q. 6. ca. 1. & 20. q. 3. conſtituit. ff. de dolo, nec ex dolo.

c ¶ Pœnitentiã.] ſc. interiorẽ, i. ſemper doleat ſe feciſſe hoc. ſic 50. diſt. clerico.

De eo.] CASVS. Aliq ducebant filias ſuas ſpirituales vel cõmatres in vxores, alij ſuſcipiebãt ,pprios filios de ſacro fonte cauſa diuortii. & ideo ſtatutũ fuit in cõcilio Mogunt. ut qui contrahunt cum filia ſpirituali, uel commatre, ſeparentur, & graui pœnitentiæ ſubdãtur. Si autem unus aut ambo filium ſuũ ex induſtria de ſacro fonte ſuſceperint, ſi uoluerint continere, bonum eſt, alioquin ſimul permaneãt: & grauis pœnitẽtia inſidiatori imponatur: ſi ſuperuixerit, de cætero non contrahat.

d ¶ Sine ſpe.] 32. q. 1. hi qui.

DE his.] CASVS. Dicitur in hoc, q̃ aliquis ignoranter filiaſtram ſuam ad chriſma tenuerit, propter hoc non debet ab uxore ſeparari: ſed debet lugere dicẽdo: Deliƈta ignorantiæ meæ ne memineris.

Ad-

AD limina.] CASVS. Quidã nomine Stephanus ꝓprium filiũ, in mortis articulo conſtitutũ in abſentia preſbyteri baptizauit: ꝓpter quod ep̃s loci eum a ſua vxore ſeparãdum iudicauit, & cum hoc per dictum Stephanũ Papæ ſignificaretur, Papa ſcribit illi epiſcopo commendando eũdem Stephanum de hoc quod fecit, & dicit, quod propter hoc ſeparari ab vxore non dẽt: quia niſi cauſa fornicationis ſeparari non debet, dicente ſcriptura: Quod Deus coniunxit, homo nõ ſeparet. Sequens §. patet, in quo oſtenditur quot modis filia ſpiritualis dicatur, & ad hoc inducit ſequens cap.

epiſcopis tenẽt, ideſt, qui filios vxoris ſuæ de viro priori, dum chriſmantur ab epiſcopis, ſuper ſe ſuſtinent; ſi in ſcientia, † ſicut aſſeris, fiat; licet ſit peccatum, nõ tamen vſque ad ſeparationem coniugij puniendum eſt: lugeãt tamen, & digna pœnitentia hoc diſuentes Domino dicant, [Delicta ignoruntiæ noſtræ ne memineris.]

† *al. ſi in ſcientia vt aſſeritur ſit.* *Pſal.24.*

Item Ioannes Papa VIII. Anſelmo Lemouicinæ eccleſiæ epiſcopo.

¶ Non ſeparetur ab vxore, qui neceſſitatis cauſa filium ſuum baptizauit. C. VII.

AD limina BB. Petri, & Pauli Apoſtolorũ principũ hic præſens homo nomine Stephanus rõnis cauſa veniens, noſtro preſulatui ſuggerendo innotuit,[2] quòd filium ſuum in extremo vitæ poſitum necdum baptiſmatis vnda lotum, abſentia ſcilicet ſacerdotum, neceſſitate cogente [b] baptizaſſet, eumque ipſe proprijs manibus retinendo ſuſcepiſſet: atque pro huius rei negotio notitiæ tuæ patefacto, reuerentia tua, quaſi rectitudinis zelo flagrans, præfatum hominem a ſua coniuge iudicauerit ſeparandum. Quod fieri nullatenus debet, dicẽte [c] ſcriptura a Domino iunctam eſſe viro vxorem, & [Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.] Vnde & Dominus in Euangelio non dimittere poſſe vxorẽ ſuã, niſi cauſa fornicationis, apertiſſimè iubet. Quapropter & nos tantæ auctoritatis iuſſione præcipuè freti, dicimus omittendum [a] eſſe, & inculpabile iudicandum, ꝙ neceſſitas [d] intulit. Nã hoc baptizandi opus laicis fidelib. iuxta canonicã auctoritatem, † ſi neceſſe fuerit facere, liberè conceditur. Vnde ſi ſupradictus genitor filiũ ſuũ corpore morientẽ aſpiciẽs, ne animã perpetua morte pereuntẽ dimitteret, ſacri vnda baptiſmatis lauit, vt eũ de poteſtate auctoris mortis, & tenebrarũ eriperet, & in regnũ Chriſti iam regnaturum † ſine dubitatione tranſmitteret: bene feciſſe laudatur; & idcirco ſuæ uxori ſibi iam legitimè ſociatę impunè, quãdiu uixerit,[e] iudicamus manere coniunctũ. nec ob hoc contra prędictas auctoritates [f] diuinas aliquatenus ſeparari debere. †

Sent. ibidem. Poly. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 30. Iuo p. 1. c. 306.

Prouerb. 19. iuxta LXX. Matth. 19.

† *al. ſanctimon.*

† *al. regeneraturum.*

† *al. debuiſſe.*

¶ *Epiſtola Ioannis octaui, ex qua ſumptum eſt hoc caput, extat in bibliotheca Vaticana ſcripta Anſel. Lemouicinæ eccleſiæ epiſcopo, & in concilio Ticinenſi tẽpore eiuſdẽ Ioannis cum legatis ipſius & magna parte epiſcoporũ Italiæ, & Galliæ habito in ſubſcr ptionib. eſt*, Anſelmus Lemouicenſis eccleſiæ ep̃s. *Itaque emendatum eſt*, Lemouicinæ: *cum antea legeretur*, Lemoſinæ.

a ¶ Omittendum.] *Sic emendatum eſt ex aliquot vetuſtis, epiſtola ipſa, & Ivone infra etiam 34. q. 1. & 2. c. 1. Leo eiſdem uerbis utitur*, omittendum eſt, & inculpabile iudicandum, *quem imitari videtur Ioannes noluiſſe. In uulgatis erat*, dimittendam non eſſe.

3 *Filia dicitur ſpiritualis non ſolum eius, qui accipit, ſed etiam eius, qui trina merſionis uocabulo eam ſacro baptiſmate tingit. Dicitur etiam ſpiritualis filia ſacerdotis, qua ei peccata ſua confitetur. Harum omnium flagitioſa coniunctio eſt, & eadem pœna plectenda.*

Sent. ibidem.

Vnde Symmachus Papa ait.

b ¶ Cogente.] idem eſſet abſq; neceſſitate: ſed tũc ei pęnitẽtia imponẽda eſſet. & vrgẽtiſſima neceſſitas excuſat. de conſecra. diſtinctio. 1. ſicut. nõ tamen pater filium i neceſſitate confitmabit: quia illud epiſcopale eſt. de conſecr. diſtin. 5. manus.

c ¶ Dicente.] Supra diſt. 26. deinde.

d ¶ Neceſſitas.] Sic infra, de conſe. diſt. 2. ſicut, inf. 34. q. 1. cap. 1.

e ¶ Vixerit.] Nõ ergo quod prius legitime factum eſt, ꝓpter ſuperuenientẽ cauſam infringi debet, etiã quãuis res deueniret ad eũ ſtatum, a quo incipere non potuit, vt 3. 55. diſtin. præcepta. 1

f ¶ Auctoritates.] ſ. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet & ibi dr uxorẽ non eſſe dimittendã niſi cauſa fornicationis. 33. q. 2. ca. quos Deus.

1 Et 3. 20. q. 2. peiatum. ubi de hoc.

FILIA. Hæc eſt tertia pars q. in qua dicitur quod in ſequẽtibus capitulis cõtinetur. Io. de Fant.

Om-

Digitized by Google

OMnes.] CASVS. Docet Symmachus in hoc c. ꝙ qui recipit pœnitentiam a ſacerdote, ita eſt filius eius ſpiritualis, ſicut ille quem immergit, uel ſicut ille quem ſuſcipit de ſacro fõte. unde ſicut Syluester docet, nullius fornicationis cauſa accedat ad ſuam filiam pœnitentialem:

¶ Par pœnitentia ei indicitur, qui ſpiritualem filiam, & pœnitentialem ſuam violare monſtratur.

C. VIII.

Seat. ibidem.

OMnes, [a] quos in pœnitentia ſuſcipimus, ita noſtri iunt ſpirituales filij, vt & ipſi, [b] quos vel nobis ſuſcipientibus, vel trinæ merſionis vocabulo mergentibus vnda ſacri baptiſmatis regenerauit. Siluester quoque do cẽs admonet unumquemque ſacerdotẽ, vt nullus cauſa fornicationis ad ſuam pœnitentialem accedat: quia ſcriptũ eſt: (Omnes, quos in pœnitentia accipimus, ita filij noſtri ſunt, vt in baptiſmate ſuſcepti.) Quapropter hoc ſcelus ſi quis perpetrauerit, non ſolũ dignitatis honorem amittat, verumetiam vſque ad exitum vitæ ſuę iugi pœnitentiæ, [c] ſe ſubdat.

Item Cæleſtinus.

¶ De eodem. C. IX.

Poly. l. 4. tit. 39.

SI quis ſacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit; ſciat ſe graue adulterium commiſiſſe. Idcirco fęmina, ſi laica eſt, omnia derelinquat, [d] & res ſuas pauperibus tradat, & conuerſa [e] in monaſterio Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando [f] duodecim † annis pœniteat; poſtea vero ad monaſterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſeruiat.

† al. quindecim.

Item †.

† al. idem.

¶ De eodem. C. X.

Poly. ibidem.

NOn debet epiſcopus, aut presbyter commiſceri cũ mulieribus, quæ ei ſua fuerint confeſſæ peccata. Si forte (quod abſit) hoc contigerit; ſic pœniteat, quomodo de filia ſpirituali, epiſcopus quindecim annos, presbyter duodecim, [g] & deponatur: ſi tamen in conſcientiam [h] populi deuenerit.

His itaque auctoritatibus apparet, quòd ſiue propriũ, ſiue tantummodo viri filium mulier de ſacro fonte ſuſceperit; non ideo a viro ſuo eſt ſeparanda. Quod, & de viro ſimiliter oportet intelligi.

Cõpaternitas an cõtrahatur per ſacramentum pęnitentiæ. Laicus ſi in neceſſitate peccata mulieris audiuit: an cum ea poſtea contrahere poſſit.

lem: quod qui fecerit, deponatur, & perpetuæ pœnitentiæ ſubiacebit.

a ¶ Omnes. Hæc tria c. non inducit Gr. niſi ut oſtendat quot modis dicatur filia ſpiritualis.

b ¶ Vt ipſi. Nec notat omnimodam ſimilitudinem, niſi quoad ipſum ſacerdotẽ, qui ſuſcipit in pœnitentiã, filius enim eius, bene poteſt docere, quam pater receperit ad pœnitentiam, non tamen quam immerſit in baptiſmo multa enim attenduntur in baptiſmo, quæ non attenduntur in pęnitentia. Si enim te ſuſcipio ad pęnitẽtiam, non ideo parentes tui mihi compatres ſunt: & per baptiſmum plena fit remiſſio peccatorum, non autem per pęnitentiam. Si ergo laicus audiat in neceſſitate peccata alicuius mulieris, non poteſt poſtea cum ea contrahere ſi commiſit adulteriũ. Sed obijcio: tu dicis hic ꝙ in baptizãdo contrahitur compaternitas: ſed monachi ex officio quandoque debent baptizare: & tamen non poſſunt fieri compatres, vt 28. q. 2. peruenit: Reſpon. poſſunt eſſe compatres baptizando, & non leuando. 16. q. 1. placuit.

1 Ar. ad hõ. i. non debet, ubi tantũ ſit mẽtio de epõ. & ſacerdote, & hoc teneas, ꝓut no. ext. de cog. ſpir. c. vlt.

c ¶ Iugi pęnitẽtiæ.] ſcilicet interiori, qa cõtinua delictorum memoria multũ operatur. de pœn. d. 3. Iudas.

SI quis ſacerdos.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi ſacerdos cũ filia ſpirituali fuerit fornicatus, mulier ſi laica eſt, pauperibus omnia bona ſua diſtribuat, & in monaſterio conuerſa toto tempore vitę ſuę ſeruiat. ſacerdos uero depoſitus xv. annis peregrinando pœniteat poſtea in monaſterio toto tempore ſuo deſeruiet. Sequẽs §. patet. ¶ Si in conſcientiam:] quia nõ tantum puniretur ſi ad notitiam populi non deueniſſet. Sequẽs, §. etiam patet.

d ¶ Derelinquat.] Nã proſcribitur quis rebus ſuis ratione delicti. 27. quæſt. 1. ſi quis rapuerit. 6. quæſtio prima, §. verum, & ita eſt præceptum.

e ¶ Conuerſa.] Hoc ſimiliter ꝓcepit eſt: non tamẽ erit monacha, quia illud voluntatis eſt: ſed tenebitur ibi ratione delicti. 20. q. 1. ſicut. licet quidam iſta uelint intelligere de conſilio.

Pnia publica vtrũ per ſacerdotem agi poſſit.

Pnia ſacerdotis filiam ſpiritualem cognoſcentis.

f ¶ Peregrinando.] Et ita ſacerdos poteſt agere publicã pœnitentiam. de pœ. d. 6. ſacerdos, quod concedo de depoſito ſine ſpe reſtitutionis. ſ. quod publicam & ſolennem agere poſſit, vt dixi 50. d. confirmandum. licet alij dicant contra.

g NOn debet.] ¶ Duodecim. Magis enim peccat ſacerdos cognoſcendo filiam ſpiritualem, quam vxorem alterius, quia pro hac imponitur pœnitentia xij. ann. pro illa x. 2 vt 82. d. presbyter.

h ¶ In conſcientiam.] Non eſt ergo quis deponendus niſi pro publico crimine, quod in notitiam populi deueneri. 50. d. ſacerdotes, & c. ſeq.

Pnia dubitat ſceleratus eſſe commiſſum, & c. ut 24. q. 3. non afferamus.

Spon-

Digitized by Google

SPonsalia.] CASVS. Hic intitulatur 2.qō.qua quæritur,utrum sponsalia contrahantur inter infantes,ideſt, ante septennium, & certum est,quòd non: quia consensus inter eos interuenire non potest,ut inf.cap.uno. & quia consensus inter infantes interuenire non potest, patet ℘ inter eos non contrahantur sponsalia.

Spōsalia an inter infantes contrahi possint.

a ¶Sponsalia.] Hæc est 2.q. utrū scilicet inter infantes cōtrahi possint sponsalia. Et quidam dicūt, ℘ non inf.ea.c.1.cum enim infantia duret vsq; ad septenniū, C.de iure deli.l.si infanti & ætas illa nesciat quid uideat, ut C.de fal.mon.l.j. & cū infantes adhuc cōsentire non possint, sponsalia nō contrahunt,quę sine cōsensu contrahi nō pñt, cx de spon. imp. accessit. ff. de spon.in sponsalibus,nisi proxiini sint septēnio: ita ℘ sint capaces intelligētię. Ad matrimoniū aūt ꝑhendū tria exigunt,consensus,& ℘ sit pubes,& ad coeundū potens. arg.33.q.1.c.1.nam non potest videri nupta quæ uirum pati non potest.ff.quando dies legati ced. l. vlt.si tamen, & ante ætatem illam coire possiunt,teneret matrimoniū arg. prædicta l.& cx de despō. impub. puberes, & c.de illis.

Matrimonio tria sunt necessaria.

QVAESTIO. II.

SPonsalia a *ante septennium contrahi non possunt. Solo enim consensu contrahuntur: qui interuenire non potest,nisi ab vtraq; a parte id intelligatur,quod inter eos agitur. Probatur ergo sponsalia non posse contrahi inter pueros, quorum ætatis infirmitas consensum non admittit.*

= ¶Vtraque.] *Sic est emendatū ex pleriſq; uetustis,cū ante legeretur,* alterutra *vtriusq. enim cōsensus necessarius est.*

Testatur hoc idem Nicolaus Papa dicens.

¶Ante tempus consentiendi coniugium contrahi non potest. C. I.

Extra de despon. impub.c.2. Pann.l.6.c.122.

VBi non est b consensus vtriusque, non est coniugiū. ergo qui pueris dant puellas in cunabulis,& econuerso; nihil c faciunt, nisi vterque puerorum, postquam venerit ad annos discretionis,consentiat, ß d etiam si pater,& mater hoc voluerint,& fecerint.

¶ *In Decretalibus tit.de dispēsatione impub.c.2. habetur initium huius capitis, & adiciuntur alia ex eo Nicolai rescripto.*

ß Consentiat.] *In vulgatis codicibus sequitur*, nec est coniugium, nisi sit consensus vtriusque: *qua verba absunt a plerisque manuscriptis.*

QVAESTIO III.

Sent.4.dist.42.

QVòd autem c *spirituales,uel adoptiui filij naturalibus copulari non possint, Nicolaus Papa respondens ad consulta Bulgarorum, c. 2.testatur ita dicens.*

VBi non est.] CASVS Dicitur,℘ vbi consensus non est,nec matrimonium potest esse,nec sponsalia.vnde qui pueris dant puellas in cunabulis, nihil agunt,ēt si parentes hoc uelint: nisi ratihabitione puerorum hoc confirmetur cum ad annos discretionis peruenerint.

b ¶Vbi non est.] Hoc c.de matrimonio,& de sponsalib. intelligi potest,fm quod de sponsalib. dr coniugium, ideſt,promissio futuri coniugij, inf.ea.q.5. nostrates.

c ¶Nihil.] Sed pone ℘ parentes iurauerunt, ℘ filios.& filias dent nuptui ad inuicē.nunquid potuerunt se obligare ad alienum factum, 1 cum alienum factum possit nemo promittere; Itē nunquid sunt periurij,si filij non contrahunt? Resp.in matrimonio speciali est, ℘ alienū factum potest promitti: nec sunt rei periurij, licet filij non contrahant, dummodo parentes dent operā quam possunt,ut inf.33.q.3.si qui parentes. Vel potest dici,℘ intelliguntur promisisse ℘ darent operam ut fieret, ut ff.de verb.obl.quotics,& in l.illa,inter stipulantem. 2 Itē hic est speciale,℘ alteri possumus pacisci, ut cx qui cler.uel vo.ueniens. Itē si parentes apponunt pœnā cōtractui sponsaliū: peti non pōt pœna, quia matrimonia non possunt astringi uinculo pœnæ,ut ff.de uerb.oblig.l.Titia. Dubitari consueuit. Ecce aliqui cōtraxerunt sponsalia de futuro,uolunt se mutuo consensu absoluere,quæritur an possint H.dicit,℘ nō,& est arg.33.q.ul.c.unico. Alij dicunt ℘ cuā si iurauerunt, possunt se absoluere,ut extra de sponſ.prēterea.sed Hu.dicit, Alexandrum ibi magistraliter potius quam papaliter respondisse.

d ¶Consentiat.] Arg. ℘ sequens ratihabitio confirmat prius factum inualidum.ext.de iu.patr.cura patteralis. 16.q.

1 Adde ad hanc qōnem Cy.in l.multum.C.si qs alteri,uel sibi.

2 De hoc not. extr. de spon.ex literis 2. & c.sicut. in prin. Arch.

16.q.1.quoniam quidquid.3. Sed esto quòd aliqui ante vij.annum contrahant sponsalia, post septennium non contra dicunt,nec etiam expresse consentiunt: nunquid sunt sponsalia cōfirmata? Vel pone ℘ aliqui ante puberes annos contraxerunt sponsalia: post pubertatem non contradicunt,nec etiam expresse consentiunt, nunquid sunt sponsalia confirmata per talem taciturnitatē? uidetur quòd adhuc inquirendum sit ab eis an perdurent in priori cōsensu.20.q.1.illud,& 28.d.de his. Econtra videtur sufficere, quod non contradicant,ut extra de despon.impub.de illis,& c.literas,& c. accessit. Dico ℘ si simul habitabant, & non contradicunt post ætatem legitimam,matrimonium est confirmatum, ut ff. de ritu nup.minorem.secus si seorsum habitant ext. de despō. impub.

3 Adde ad hoc tex.in l. 1.ff.de ser.& in l.obligari §.inter.ff.de auth. tut.

QVòd autem.] Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima quarum probat per tria ca℘ ℘ filij naturales non possunt contrahere cum filijs spiritualibus.Secunda ibi,[Filij vero,] Tertia ibi,[Si quis uero.] Io.de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 3. q. qua quæritur utrum spirituales filij,uel adoptiui possint naturalibus copulari,& certum est quod non,cum sint fratres,ut inf c.1. Quid autem interlit,de hoc plenius in summa huius quæstionis notatur.

Cognatio est triplex.

c ¶Quod autem.] Ad intelligentiam huius quæstionis not.

Digitized by Google

no. ꝙ triplex eſt cognatio. ſ. carnalis, de qua agitur Inf. 35. can. per totam legalis, & ſpiritualis: de quibus hic agitur. Cognatio ſpiritualis contrahitur per ſeptē dona baptiſmi, ſecundum quod dixi ſup. ea. q. 1. c. 1. & talis cognatio diuiditur in paternitatem, & filiationē, & fraternitatē, & ſororitatem: ſed nō procedit vlterius, ſ. ad nepotes: quia alius ſit pater, & filius, uel frater, uel ſoror ſpiritualis: ſed nullus ſit nepos ſpiritualis. Spiritualis itaque filia nō poteſt copulari filio carnali: cū illi ſint inter ſe ſpirituales fratres, ut hic in c. 5. Legalis cognatio eſt quę fit per arrogationem uel per adoptionē. Dicitur autem arrogare illū, qui ſui iuris eſt, & per arrogationē tranſit in noſtram poteſtatē. Adoptare dicimur illum, qui eſt in alterius poteſtate, & nō trāſit in noſtram poteſtatem. Et fit arrogatio auctoritate principis adoptio autem per quemliber magiſtratū, ut Inſtit. de adopt. §. 2. & 3. Filij autem naturales nō poſſunt copulari filijs adoptiuis, ut 7. cap. 1. Sed de filijs ſpiritualibus non eſt prohibitū, quin poſſint copulari filijs adoptiuis. Sed hoc ſcias, ꝙ inter collaterales, ut inter fratrē naturalem, & ſororem adoptiuam nō impedit matrimonium, niſi quamdiu durat adoptio, ut ex. de cognat. leg. ſi qua. 1 ſed inter aſcendentes, & deſcēdentes perpetuo impeditur matrimonium, licet ſoluatur adoptio, vt ff. de ritu nupt. quin etiam. Item poteſt dici, ꝙ filius qui adoptatur, non dico arrogatur, poſſit copulari filiæ naturali, cum adoptatus non tranſeat in poteſtatē adoptantis, ut Inſtit. de adoptio. §. 2. Item poteſt dici, quòd filius illegitimus poteſt copulari filiæ adoptiuę: qa illegitimus non eſt in poteſtate patris. ut Inſtit. de nupt. §. ul. licet illegitimus nō poſſit copulari filię ſpirituali. Alij dicunt, quòd nec arrogatus nec adoptatus poteſt copulari naturalibus: quia licet adoptatus non tranſeat in poteſtatē adoptantis, acquiruntur tamen ei quædā iura ex adoptione, quæ diſſoluuntur per emancipationem, ut C. de adopt. l. penul. §. pen.

¶ Qui de ſacro fonte ſuſcipitur, filius eſt eius, a quo ſuſcipitur. C. I.

Sent. ibid. Iuo p. 2. c. 135. & p. 9. c. 34. Pann. l. 6. c. 123. Iuo ſerm. 1. de reb. eccleſiaſticis.

ITa diligere dēt homo eum, qui ſuſcipit de ſacro fonte, ſicut patrem. *Item.* ¶ Eſt inter fratres, & filios ſpirituales gratuita, & ſancta communio, quæ non eſt dicenda conſanguinitas, ſed potius habenda ſpiritualis proximitas. Vnde inter eos [a] non arbitramur poſſe fieri quodlibet legale coniugium: quandoquidem [b] nec inter eos, qui natura, & eos, qui adoptione filij ſunt, venerandæ Romanæ leges matrimonia contrahi permittunt. *Item.* ¶ Si ergo inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit; quanto potius a carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare, quos per cęleſte ſacramentum regeneratio ſancti ſpiritus vincit? Longe igitur cōgruentius filius patris mei, vel frater meus appellatur is, quē gratia diuina potius, quàm quem humana volūtas, vt filius patruus meus, vel frater meus eſſet, elegit, prudentiuſque ab alterna corporis commiſtione ſecernimus.

Item Zacharias epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei reuerendiſſimo Theodoro epiſcopo eccleſiæ Ticinenſis.

¶ Filia ſpiritualis carnali filio nullo modo nubere poteſt. C. II.

Poly. l. 6. tit. 4. Anſel. l. 10. c. 27. Iuo p. nc. 307. Pann. l. 6. c. 118.

PItacium [c] nobis tua venerāda fraternitas obtulit: ꝙ quod ſciſcitari curaſti, ſi liceat filio, cuius pater alterius filiam ex ſacro baptiſmate † ſuſceperit: ſuſceptam, id eſt, ſpiritualem eius patris filiam (quod dici crudele eſt) in matrimonio accipere: qđ apud te enormiter aſſeruiſti cōtigiſſe. ¶ Sed bene tua ſancta fraternitas cōpertum habet, quòd Dominus præceperit per Moyſem dicens: [Turpitudinē [d] patris tui, vel matris, uel ſororis

† *al fonte.*

Leuit. 18.

ITa diligere.] CASVS. Hoc ca. diuiditur in tres partes. In prima, dicitur, ꝙ ita debemus diligere patrē ſpiritualē ſicut carnalem. In ſecunda parte dicitur, ꝙ filij carnales non poſſunt contrahere cū filijs ſpiritualibus, cū ſint fratres adinuicem. Nam cū filius adoptiuus nō poſſit cōtrahere cū filia naturali, quos adoptio fecit fratres, multo minus ꝑhere poterunt quos diuina gratia fratres commixit. In tertia parte dicitur, quod magis teneor diligere fratrē uel ſororē ſpiritualem, quam carnalem: & potius debet ſpiritualis frater appellari frater, quàm carnalis. Secūda pars incipit ibi, [Item eſt.] Tertia ibi, [Lōge inquit.] verbū eſt Gratiani. [Inter fratres] i. filios naturales. q ſūt fratres ſpirituales.

a ¶ Vnde inter eos.] Hoc ultra filium nō protendit. nepos. n. meus, & frater cum filia mea ſpirituali bene cōtrahūt. ar. Inſtitut. de nupt. §. eius uero mulieris.

b ¶ Quandoquidem.] Hæc non eſt bona ratio: quia leges permittūt, &c. quandoque enim leges ꝓhibēt matrimonium, nec tamen canones, ut inter tutorē & pupillam, & inter ſenatorem, & libertam. ff. de ſponſ. l. tutor. & leges prohibent acolythos vxores ducere, non tamen canones. 15. q. 3. §. cum autem.

PItacium.] CASVS. Quidam epiſcopus quæſiuit à ſummo Pōtifice, vtrū filius carnalis alicuius poſſit copulari filiæ ſpirituali eiuſdem. Et reſpōdet, ꝙ nō. & hoc probat auctoritate Domini præcipiētis Moyſi, Turpitudinem patris. &c. Et quicūque auctor fuerit, tātæ ꝓſumptionis, ſeparetur ab uxore, & pœnitentiæ ſubijciatur, ut anima eius acquiratur Chriſto. [Pitacium.] id eſt, charta uel ſcriptura continens petitionem alicuius: à pingēdo uel à petēdo dictum. & ſupple ibi, [Accepimus.] Hugo tamen dicit, quod non debet ibi eſſe [quod.] & ſecundum hoc ſine ſupplemento plana eſt litera. [Cauendi.] id eſt, prohibendi.

Pitacium. quid ſit.

c ¶ Pitacium.] A petendo. & dicitur charta uel ſcriptura continens petitionem alicuius.

d ¶ Sororis.] Arg. ꝙ in primo vel in ſecūdo gradu dūs Papa etiam ſi uelit non poſſit diſpenſare: quia a naturali iure habuit initium. & in veteri teſtamēto fuit ꝓhibitum, ne quis ſororem in vxorem acciperet: qa licet de ſola ſorore dixit: tamē ſub appellatione ſororis cōtinetur

Papa vtrum poſſit i primo uel ſecūdo gradu diſpenſare.

r Vbi plenè de hac materia huius gl.

netur neptis arg.32.q.3.quæritur cur patriarcha. In tertio gradu non fuit prohibitum: quia in eo diſpenſauit Greg.ut 35.q.3.quædam. Alij intelligunt.ꝙ facti pro hibitio facta tantum de primo gradu: quia in ſecundo gradu (ut dicunt) cõiunguntur: ſed in Leuitico expreſsè

b ¶Vn diuina.] ideſt.eccleſiaſtica conſtitutione. argu. 3.q.5.quia.

FIL. II. Hæc eſt 2.pars quæſt.ſecundum Io.de Fant.

c ¶Filij.] Præter iſtum per quem compaternitas eſt. cõtracta, uel fraternitas ſpiritualis.

d ¶Vn-

non reuelabis; turpitudo enim tua eſt.] Cum ergo c à propria conſanguinitate iubemur abſtinere, multo magis a à ſpirituali noſtri patris filia, omni excuſatione, aut argumento ſepoſito, ſub nimia diſtrictione nos cauere conuenit: ne in iram diuini examinis incidat, ſi quis tali facinore mixtus, minimè reſtrinxerit frena luxurię. Vnde, & omnes ɣ omnino cauendi ſunt à tali ſceleris commixtione, ne in perpetuum pereant; ſed hunc, qui huius pernicioſæ temeritatis auctor, animæ ſuæ ſalutem deſpiciens, impijſſimo ſe miſcuit matrimonio, per omnia tua fraternitas ſtudeat ſeparare, & pœnitentiæ dignè ſubmittere; quatenus ab æterna erutam † damnatione animam eius lucreris.

† al. *eruta damnatione animas eorum.*

a ¶Turpitudinem.] *In decretis Zachariæ (quæ ſunt in ueſtuſto codice) & apud Anſelmum, & Iuonem habentur omnia, vt in cap.*18. *Leuitici.*

b ¶Cum ergo.] *In eiuſdem decretis ſic legitur.* Turpitudinem enim non reuelare dicitur, dum à propria conſanguinitate præcipimur abſtinere. Multo magis, &c.

ɣ ¶Vnde, & omnes.] *Apud Anſelmum eſt,* Vnde, & omnes omnino cauendæ ſunt talis ſceleris commixtiones.

Item Zacharias, & Deuſdedit.

¶Filio ſuo filiam, quam de ſacro fonte ſuſcepit, nullus tradere audeat. C. III.

NOn oportet filiam, quam de ſacro fonte ſuſceperit, aliquando filio ſuo in matrimonium tradere: quia in diuina b ſententia germani eſſe inueniuntur. Si quis tali facinore commixtus minimè reſtrinxerit fræna luxuriæ; ab eccleſia catholica abominabitur. Sed ſi conuerſus fuerit, poſt ſeparationem ſeptem annis pœnitentiam gerat. Conſcijs ſimul cum auctore † ſit iſta conditio, i. ſimul cũ cooperatoribus, & cõſentientib. pęniteat.

Poly. ibidem. Anſ. l.l. 10. c. 28.

† al *affert.*

a *Filij* ‖ *vero ſine ante compaternitatem, ſine poſt nati fuerint, licite coniungi poſſunt.*

Vnde Vrbanus d *ſcribit Vitali presbytero Brixienſi, dicens.*

¶Filij, vel filiæ ante, vel poſt compaternitatem genitę, legitimè coniungi poſſunt. C. IIII.

SVper quibus conſuluit nos tua dilectio, hoc videtur nobis ex ſententia reſpondendum: vt & baptiſmus ſit,

Sent. 4. diſt. 42.

d ¶Vnde Vrbanus.] Iſtum præceſſit Paſcalis. argum. 1. quæſt. 3. ſaluator. & extr. de ſponſa duorum, licet præter ſolitum quod eſt uerum de primo; ſed ſeq. cap. attribuitur Paſcali ſecundo, qui ſecundum chronicam ſucceſſit Vrbano.

SVper quibus.] CASVS. Vitalis presbyter quæſiuit ab Vrbano, utrum pater uel mater poſſit dare baptiſma in neceſſitate filio ſuo: & utrum filij duorũ patrinorum ſimul ualeant copulari. Ad primam quæſtionem reſpondet dicens, ꝙ baptizatus eſt quem pater uel mater tempore neceſſitatis nomine Trinitatis baptizat. Ad ſecundam reſpondet, quòd filij duorum patrinorum poſſunt copulari, excepta illa perſona, qua mediante compaternitas eſt contracta. Sequens §. patet.

e ¶Fœmi-

Filius ſepoſitus ſecundus gradus in conſanguinitate, & affinitate primi gñis, ubi dī: Turpitudinẽ ſororis tuæ, & filiæ eius non reuelabis filiã filiæ eius non ſumas, quia una caro ſunt. Turpitudinẽ filię tuæ uel neptis ex filia non reuelabis. Sed obuiat extra de diuortijs, gaudem. ubi dī, quòd, ſi pagani contraxerunt in ſecundo gradu, poſt conuerſionem non ſunt ſeparandi. Sed dic, ꝙ in Leuitico ꝓhibetur ſecũdus gradus in deſcendentibus, nõ in collateralibus. vnde in ſecundo collaterali bene põt Papa diſpenſare: videtur tamen ꝙ ſit ei prohibitũ. 22. q. 2. quęritur. ſed ibi eſt argum. contra: quia ipſe duxerat eam, ſed adhuc obſtat ext. de reſtit. ſpol. literas. ubi dicitur, ꝙ Papa non põt diſpenſare in ſecũdo gradu. Sed dic quod non poteſt ita de facili.

a ¶Multo magis.] i. multo ſanctius, quia religioſiores ſunt copulæ mentiũ, quàm corporũ. ar. 27. q. 2. coniuges. 33. q. 6. ꝙ Deo. Et eſt arg. ꝙ pater ſpiritualis eſt magis diligẽdus quàm carnalis 2. q. 7. qualis ſentẽtia. ſed in ſuperiori capitulo dicit, ꝙ æque: ſed iſtud nõ remouet quin plus. cui ergo potius teneor ſubuenire? ne ceſſitate carnali, in beneficiorum tẽporalium exhibitione? nam de carnali eſt dictum, Honora patrem. 86. diſt. non ſatis. in exhibitione autem reuerentiæ plus deferendum eſt ſpirituali. 30. diſt. c. 1. loan. non credo, nec c. contradicit. ß.

Pater carnalis an plus ſit diligendus ꝙ ſpiritualis.

2 Ar. ad hoc 86. d. non ſatis. in fin. & hic videas ꝙ no. 30. diſt. c. 1. & 62. diſt. quieſcamus. Archid.

NOn oportet.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ nullus pater debet tradere filiam ſuam ſpiritualem nuptui filio ſuo carnali: germani enim ſunt. i. fratres. & ſi coniuncti noluerint ſeparari, excõicẽtur. Separati uero ſeptem annis pęniteãt. Conſentientes uero ſimili pœnitentię ſubiacebunt. [Aliquando, ideſt, aliquo tempore. [Diuina ſententia, ideſt, eccleſiaſtica conſtitutione. Sequens §. pater: quia certũ eſt, ꝙ omnes contrahere poſſunt, excepta illa perſona: per quam compaternitas vel fraternitas ſpiritualis contrahitur. & ad hoc inducit ſequens cap.

Digitized by Google

a ¶ Fęmina.] inf.de conſec.d.4.mulier.contra:ſed hoc in neceſſitate intelligitur.

POſt ſuſceptum.] CASVS. Secundum Grat.& Alexãdrum caſus huius c. ſic poni debet. Dicitur in hoc c. quòd filij nati ex duobus compatribus, ſimul copulari non poſſunt,quia etiã adoptiuis exiſtentibus in poteſtate copulari nõ poſſunt. Vnde dixit Alexander huic c. derogatum per præcedẽs c. Vrbani. H.autem intelligit hoc c.ſm præcedens.ſ.quod filij duorum cõpatrũ poſſunt copulari adinuicem,præterquam illæ perſonæ per quas cõpaternitas eſt cõtracta,& ſic ſm H hoc c.nõ eſt abrogatum.Idem intelligit de renẽte.& mergente:tamen bene poſſunt contrahere cum ſororibus,uel fratribus ſuſcepti,uel ſuſceptæ.Sequens §. patet.

xander innuit extra de cogn.ſpir.c.1.ut ſcilicet,deroge tur ei per præcedens ca.legas literam,prout iacet,uel ſi vis potes addere in litera, non poſſunt coniũgi:ſupple filijs ſpiritualibus,& ſic non eſt correctũ. Et male intelexit Alex.hoc cap.nam dicit cap.Vrbani eſſe poſterius & ita derogaret alii c. Paſchalis: cum ſi Vrbanus Paſchalem præceſſerit.Sed dici poteſt, q̃ hæc litera eſt mendoſa,ubi dicit, Paſchalis ſecundus. nam debet dici ibi,Paſchalis primꝰ. nam primus Paſchalis preceſſit Vrbanũ ſecundum.unde nihil eſt in litera ſupplendum,& eſt hoc abrogatum, & intelligitur prout ſonat, & huic iuri antiquo innuitur illa cõſuetudo ext.de cog.ſpi. ſuper eo.

c ¶ Nõ mãciparos.] Nam filius emãcipatus bene põt copulari filię adoptiuę. ff. de ritu nup. per adoptionẽ, uel emãcipatæ.ſ. adoptiuus copulari poteſt.

PEr adoptionẽ.] CASVS. Dicitur in hac lege, qũ durãte adoptione, adoptiuꝰ filius, & naturalis in eiuſdẽ poteſtate exiſtẽtes cõtrahere non põt: ſed ſi alteruter emãcipei, cõtrahere poſſunt.

SI QVIS VERO. Hęc eſt 3.pars q.ſm lo. de Fant.

CASVS.Dicitur hic, q̃ non ſolum filius poteſt ducere i vxorem ſororẽ ſuſceptę a patre,ſed etiã ipſe pater,& ſi acceperit ſeparari non debet, & ad hoc inducit ſequens cap.

ILlud ẽt.] CASVS. Dſ in hoc c.quod ſi aliqs fortuito caſu duxerit in uxorẽ filiã cõmatris ſuę, quæ nõ eſt ſua filia ſpiritualis,nõ debet ab ea ſeparari: ſed ſub honeſto coniugio eam retinebit.

d ¶ Definimus.] immo poſtea definit,& ita in re dubia certa fertur ſententia,vbi de iure dubitatur. 1

e ¶ Filiam.] .ſ.commatris poſſe ducere in vxorem.

e ¶ Filiã.] Hic uides,q̃ pater ſpiritualis poteſt copulari ſorori filiæ ſpiritualis. ſimiliter,& filiæ poteſt,quia talis cognatio nõ extẽditur a ſimiliter dico,q̃ pater poteſt ſumere filiam ſpiritualem filij carnalis licet enim cognatio ſpiritualis deſcendat de patre ad filios. non tamen de filio ad patrem.

f ¶ Fortuito.] idem ſi ex propoſito,arg.ſup.1.q.diſtũ. Re-

Sent.4.d.42.
Poly.l.6.tit.6.
Anſ.l.10.c.34.

Tit.2.l.17.

Sent.ibid.
Burc.l.17.c.46.
Iuo p.9. c.97.

ſi inſtãte neceſſitate fęmina [a] puerum in nomine Trinitatis baptizauerit;& quod ſpiritualiũ parentũ filij, uel filiæ,ante,vel poſt compaternitatem geniti poſſunt legitime coniũgi, præter illam perſonam, per quam compatres ſunt effecti.

Paſchalis uero ſecundus poſt compaternitatem genitos copulari prohibens ſcribit Rhegino epiſcopo.

¶ Qui ex compatre, uel commatre poſt ſuſceptos filios de fonte nati fuerint,coniungi non poſſunt. C. V.

POſt ſuſceptum [b] uero de fonte filium, uel filiã ſpiritualem,qui ex compatre,uel commatre nati fuerint, matrimonio coniungi non poſſunt;quia leges ſæculi nõ emanciparos [c] adoptiuis prohibent copulari.

¶ *Anſelmus li.10.c.34.refert fere integram hanc epiſtolam,ſitẽque Polycarpus,cuius initium eſt in c.poſt uxoris inf.eod. q.4. & continũter poſt illud ſequitur hoc caput, & deinceps c.porro duorum. inf.32. q.2. & 3. Ipſius uero epiſtolæ auctorem, & ipſi citant Paſchalem ſecundum.*

[*Idem ex lib.23.digeſtorum, tit.de ritu nuptiarum perpenditur,in quo ita legitur.*]

PALEA. C. VI.

PEr adoptionẽ quæſita fraternitas eouſque impedit nuptias, donec manet adoptio: ideoque eam,quam pater meus adoptauit, & emancipauit, potero uxorem ducere. Aeque & ſi me emancipato, illam in poteſtate retinuerit, poterimus iungi matrimonio. Itaque volẽti generũ adoptare,ſuadetur,ut filiam emãcipet Similiter ſuadeẽ ei,qui velit nurũ adoptare, ut emancipet filium.

¶ *Hæc Palea habetur in aliquot uetuſtis,a quibus cætera abeſſe ſolent, & non diſtinguitur a ſuperiore capite.*

3 *Si quis uero aliquo fortuito caſu filiam ſuæ commatris uxorem acceperit,non cogitur eam dimittere.*

Vnde in Triburienſi concilio legitur,c.48.

¶ Non cogitur quis dimittere filiam ſuæ commatris,quam duxit in coniugem. C. VII.

ILlud etiã nec canonica inſtitutione definimus, [d] nec interdictione aliqua refutamus:ſed propter eos,q̃ diuerſe de eo ſentiunt,hoc loco aliquid commemoramus. Si quis ſuæ ſpiritualis commatris filiam [e] fortuito, [f] & ita contingente rerum caſu in coniugium duxerit; cõſi-

2 De hoc no.33.d.habuiſſe. in fi. pſ ſpiritualis licite copulat ſoroti filiæ ſpũalis

2 Sed quare non extenditur: dic, q̃ hoc ideo ẽ, q̃ filia ſpiritualis filij mei carnalis, nec eſt filia mea carnalis, nec ſpũalis, nec neptis, quia cognatio ſpiritualis,ultra paternitatẽ, vel filiationem non extenditur, ut dr̃ t. ea. in ſum. filia ãt ſpũalis pr̃is mei ſoror mea eſt, ut t.ea.c. 1. & cũ ea cõtrahere nõ poſſum, ut ibi dr̃. Atch.

Relictam uero.] Hęc q. diuiditur in tres partes, in prima quarum dicitur, ꝙ successiue potest quis habere duas commatres uxores: in duobus tantum casibus. s. si fuerint commatres ante matrimonium, uel si filiꝰ mee uxoris, accepit ab alio uiro alias non. Secunda ibi, [Econtrario.] Tertia ibi, [Notandum.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 4. quæst. quæritur, an quis possit accipere in uxorem relictam compatris uxoris suæ, idest, an aliquis possit habere duas commatres diuersis tẽporibus in uxores. In tribus primis c. & ī vlt. dicitur quòd non: in medijs ꝙ sic: sed Gr. distinguit, if. ca. §. notãdũ, ita dicẽs. si uxor mea susceperit filium Bertæ de sacro fõte: si postea meã uxorem cognouero, Berta, tũc efficitur cõmater mea: & tunc cum ea cõtrahere nõ potero, quod nõ placet Hugo. & ideo sic distinguit, scilicet an cõpaternitas, uel commaternitas p̃cedat carnalem copulam, an sequatur. Si p̃cedit, tũc licite potest qs habere duas commatres. Si autẽ sequaꝫ: aut uterque coniugum, uel alter suscipit filiũ alterius: aut filius eorũ communis suscipit ab illo: aut filius alterius eorum tantũ suscipitur: ſ primo & secundo casu non potest quis habere duas commatres: in tertio sic. De hoc plenius dicitur in summa huius quæstionis, & in summa H.

a ¶ Relictã. Hæc est 4. quæstio, an quis possit accipere in uxorem relictam compatris suæ uxoris. & licet sub hac forma uerborum hæc quæstio proponatur hic dun taxat: tamen vī hic poni quæstio, an scilicet aliquis diuersis temporibus possit contrahere cum duabus commatribus. In tribus primis capitulis, & in vltimo dicit ꝙ nõ: in medijs quod sic. G. hoc modo soluit quæstionẽ hanc inf. ea. §. notandũ, ꝙ si uxor mea suscipit Bertę filium de sacro fonte: si post uxorem meam carnaliter cognoſco, tunc Berta efficitur mihi commater, & nunquã eam ducere potero, ut inf. c. vlt. si uero uxorem nõ cognouero, tunc Berta non efficitur mihi commater: & mortua uxore mea potero eam ducere, & ita habeo duas cõmatres diuersis temporib. vt c. medijs. Sed hæc solutio indigna est relatu, & ideo nõ legamus c. fm cã. Cõcellata ergo ea opinione, & R. & Io. qui distinxerũt inter directam, & indirectam compaternitatem cũ non sit authentica: dico referre an compaternitas, uel commaternitas præcedat carnalem copulam, an sequatur si præcedat, licite post quis habere duas commatres, quia

Matrimonium vtrũ possit successiue cõtrahi cum duabus commatrib.

lio maturiori seruato, eam habeat, atque honeste legitimo coniugio operam det.

QVAESTIO. VIII.

Relictam a vero compatris uxoris suæ nullus in coniugem ducere potest.

Vnde Nicolaus Papa scribit Constantiensi episcopo Salomoni.

¶ Duas commatres alicui habere non licet. C. I.

Sciscitatur a nobis sanctitas uestra, si aliquis homo duas commatres habere valeat, unam post alterã. In quo meminisse debet scriptum esse, [Erũt duo in carne vna.] Itaque cum constet, quia vir & mulier vna caro ꝙ connubium b efficiuntur: restat nimirum uirũ compatrem constitui illi mulieri, cuius matrimonio assumpta vxor commater esse uidebatur, & idcirco liquet, uirum illi fœminæ non posse iungi in cõpula, quæ commater eius erat; cum qua idem fuerat una caro effectus.

Sent. ibidem. Iuo p. 1. c. 137. & p. 9. c. 33. Pann. l. 7. c. 63. Gen. 1.

Item ex concilio Chalcedonensi.

¶ Octo annis pœniteat, qui duabus commatribus commiscetur. C. II.

Si pater, & filius, aut duo fratres cũ vna muliere, aut si cum matre, & filia, aut cum duabus fororibus, aut cum duabus commatribus aliquis concubuerit: secundum antiquam, & humaniorem definitionem octo annis pęniteat. c

¶ *In cõcilio Chalcedonẽsi nihil huiusmodi ext. tractatũ. aut definitũ. Ex eo tñ refertur ẽt in fragmẽto panitẽtialis incerti auctoris: eodemq; mõ citatur inf. c. post uxoris.*

Item Innocentius Exuperio Tolosano episcopo.

do casu non potest quis habere duas commatres: in tertio potest, quia licet efficiatur aliquis compater uxoris meæ, non tamen est mihi cõpater, nisi filius eius sit & meus, qui leuat de sacro fonte. Vnde breuiter teneas, ꝙ si compaternitas sequatur carnalem copulam in nullo casu potest aliquis habere duas commatres, uel aliqua duos compatres: nisi hoc solo casu quando filius tantum alterius suscipitur de sacro fonte.

Sciscitatur.] CASVS. Casum hunc sic pone Martini vxor suscepit filium Bertæ de sacro fonte postquam una caro fuerat effecta cum Martino: quęritũ fuit vtrũ Martinus post mortem uxoris possit ducere Bertam in vxorem? & respondetur ꝙ non: quia Berta est eius cõmater, cum uxoris eius fuerat commater, cum qua iam vna caro fuerat effectus. Sequentia duo c. patent econtra: sed non sunt contraria, quia in alio casu intelligũtur, ut dicit H.

b ¶ Per connubium.] idest, per carnalem copulam, ut 27. q. 2. Agathosa.

c Si pater.] ¶ Octo annis.] Septennis pęnitentia indr pro quolibet peccato mortali, ut 33. q. 2. hoc ipsum: nisi aliud suadeat criminis enormitas, uel dignitas personæ, ut 33. q. 2. hoc ipsum, §. hoc autem.

a ¶ Si qui §

a S I quis.] ¶ Ex vno coniugio.] i. ex coniugibus.

b S ¶ Christianitatis ministerium dederit: Immergendo sup. 1. q. 1. quod quidam. Alij exponunt, dederit Christianitatis ministerium. i. tenuerit ad catechismum, vt de consecr. d. 4. in catechismo.

c ¶ Com-

Nullus duabus commatribus commiscea-tur. Cap. III.

Poly. l. 6. tit. 6.

† al. mysterium.

SI quis ex vno [a] coniugio [a] filiũ, aut filiam alterius de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, vel Christianitatis ministerium † dederit, [b] ambo, & vir & vxor compatres [c] exsistunt parentibus infantis; quia vir & mulier caro [d] vna effecti sunt.

a ¶ Ex vno.] *In plerisque uetustis exemplaribus, & eadem collatione decretorum incerti auctoris, legitur*, si quis vno ex coniugio. *In epistola uero Innocentij Exuperio Tolosano episcopo scripta, hoc non habetur.*

2 ¶ *Econtrario* [c] *inuenitur in concilio Triburiensi, c. 47.*

¶ Vxorem compatris ducere potest, cuius ipsa commater non fuerat. Cap. IIII.

Sent. Ibidem. Poly. l. 6. tit. 6. Barc. l. 17. c. 45. Iuo p. 9. c. 96. Bann. l. 7. c. 67.

QVi spiritualem [f] habet compatrem, cuius filiũ de lauacro sacri fontis accepit, † & eius vxor commater non est, liceat ei defuncto compatre suo, eius viduam ducere in vxorem, si nullam habet consanguinitatis propinquitatem. Quid enim? Nunquid non possunt coniungi, quos nulla proximitas carnalis, vel nulla generatio secernit spiritualis?

Item in epistola Paschalis Papæ secũdi ad Rheginum episcopum.

¶ De eodem. Cap. V.

Sent. ibidem. Polyc. ibidem. Ans. l. 10. c. 34.

POst vxoris obitum cum commatre vxoris viri superstitis coniugio copulari, nulla videtur auctoritas, vel ratio prohibere. Neque 8 enim cognationi carnis

Compaternitas uiri porrigitur ad uxorem.

c ¶ Compatres.] Expresse hic colligitur, cum alter coniugum suscipit filium alicuius, statim ambo coniuges efficiuntur compatres illius, ergo nihil refert an post carnaliter commiscerentur, vel non, prout voluit dicere G. & Ioan. inf. ea. §. notandum.

d ¶ Caro.] Ergo per sponsam de præsenti non acquiritur compaternitas, cum canon hoc ponat pro ratione, quia sunt vna caro effecti. Item si hæc est causa quare cõtrahatur compaternitas, quia vna caro est effectus cum ea. ergo per coitum fornicarium contrahitur compaternitas, quia qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur cum ea, ut 32. q. 4. in eo. nam & affinitas acquiritur per coitum fornicarium, ut 35. q. 3. de incestis. &c. nec eam. extra de eo, qui cogno. consangu. discretionem. Quidam tamen refugiunt dicere, quòd per fornicarium coitum contrahatur compaternitas: cum compaternitas sit vinculum spirituale.

Compaternitas an p fornicariũ coitũ cõtrahat.

ECONTRARIO. Hæc est secunda pars q. in qua ponuntur duo casus in quibus quis potest habere duas cõmatres Io. de Fan.

e ¶ Econtrario.] Sed non sunt contraria, quia in alio casu intelliguntur ut dicit H.

QVi spiritualem habet.] CASVS. Hæc duo capitula ut dicit H. in eodem casu loquuntur. Sed in primo casu dicitur, quod aliqua potest habere duos compatres, quorum secundus suscepit filium primi de alia uxore. In secundo dicitur, quòd quis potest habere duas commatres: quarum secunda suscepit filium primæ ex alio viro. Et dicit H. q. possunt intelligi tam de paternitate, quæ præcessit matrimonium, siue carnalem copulam, quàm de illa quæ sequitur: & filius tantũ vnius cõiugum suscipitur. Est ergo casus primi cap. talis Martinus & Berta sunt coniuges: & Martinus ex alia vxore vel concubina habet filium, quẽ Ioannes de sacro fonte suscepit, & sic efficitur cõpater Martini. dicit hic q. mortuo Martino Ioãnes licite ducit Bertam in vxorẽ: nisi aliud impediat, & sic illa habebit duos compatres.

f ¶ Qui spiritualẽ.] Sic incipe cõstructionẽ, liceat ei, qui spiritualem habet, &c. Sed obijcit: si vxor mea leuauit filium alicuius de sacro fonte, mihi acquiritur cõpaternitas per eã vt sup. prox. ca. quæritur si aliquis leuat filium eiusdẽ de sacro fonte, quem habet ex alio viro: an mihi per eam acquiratur cõpaternitas. Ad hoc respõdet cardinalis, quod coniuges sibi communicãt actiones, sed nõ passiones, quæ enim vnus coniugum agit, reliquus intelligitur agere, cum sint vna caro. Sed per hoc nõ assignatur rõ diuersitatis, qua quæritur, quare actiones communicant, & nõ passiones. dicas ergo q cũ ego nullo modo sim pater huius pueri, nec carnalis, nec adoptiuus, nec spiritualis, non possum dici compater suus, quod non sim pater spiritualis, patet: quia filia mea licite copulatur ei. Item filius meus, & ille puer non sunt fratres spirituales: ergo ego non sum pater spiritualis ipsius. Ioan. de Fant.

Actiones sed nõ passiones cõtinentur inter cõiuges.

f ¶ Qui spiritualem.] Duo hæc cap. in eodem casu loquuntur: sed in primo casu dicitur, quod aliqua potest habere duos compatres quorum secundus suscepit filiũ primi de alia uxore. In secundo dicitur, quod quis potest habere duas commatres, quando secunda suscipit primæ filium de alio uiro.

POst uxoris obitum.] CASVS. Sicut in precedenti c. dicitur, quod aliqua potest habere duos compatres: sic & in hoc cap. dicitur, quod aliquis potest habere duas commatres. Et est casus talis. Martinus habet Bertam in uxorem, ille habet ex alio filium, quem Maria suscepit de sacro fonte, & sic efficitur commater Bertæ, & non Martini: quam Mariam Martinus licite potest ducere in uxorem, mortua Berta, & sic habebit duas commatres. Sic enim intellexit Hugo, & ponunt hos duos casus apertius quam Ben.

g ¶ Neque.] Crederet aliquis quod cognatio spiritualis acquireretur marito per uxorem suam, sicut, & cognatio carnalis, quod sicut omnes consanguinei uxoris ea mediante efficerẽtur uiro affines: ita compatres, & commatres uxoris efficerentur marito per eam compatres & commatres: hoc negat hic.

Digitized by Google

cognatio [a] ſpiritus comparatur:[b] neque per vnionem †.[c] carnis ad vnionem [d] ſpiritus pertranſitur.

† al. vnitionem.

3 Notandum vero eſt, quid aliud eſt, commatrem [e] alicuius cognoſcere, atque aliud, derelictam ab aliquo cõmatrẽ alicuius fieri. Auctoritas illa Nicolai Papæ, & Chalcedonenſis ſynodi illũ prohibet cõmatris ſuæ vxoris matrimonio copulari, qui vxori ſuæ debitum reddidit, poſtquam illius commater extitit. Illa vero auctoritas Triburienſis concilij [f] illos permittit matrimonio copulari, cuius vxor, poſtquam a viro ſuo derelinquitur, illius commater efficitur: nec poſt compaternitatem à viro ſuo cognoſcitur. Queritur autem, an vxor cum marito in baptiſmate ſimul debeat ſuſcipere puerum.

De his ita ſcribit Vrbanus II. Vitali presbytero [a] Brixiæ.

a ¶ Presbytero.] *Antea legebatur*, epiſcopo. *Emendatum eſt ex omnibus veruſtis, quæ collata ſunt. Et eadem citatio eſt ſupra hac eadem cauſa q.3. ſuper quibus.* Sent. ibidem.

¶ Vxor ſimul cum viro filium alicuius in baptiſmate non ſuſcipiat. Cap. VI.

QVod autem vxor cum marito in baptiſmate ſimul non debeat ſuſcipere puerum; nulla auctoritate reperitur ‖ prohibitum. Sed vt puritas ſpiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia [h] conſeruetur immunis; dignum eſſe decernimus, vt vtrique inſimul adhoc aſpirare minime præſumant. Quia vero piaculare flagitium cõmiſit, qui duabus commatribus, velut duabus ſororibus nupſit; magna iuxta modum culpæ pœnitentia ſibi debet iniungi.

Illud vero Triburienſis concilij: [Qui ſpiritualem habet compatrem, &c.] ante hanc [i] prohibitionem, dictum intelligitur: vel vxor [k] commater accipiatur non ex eodem filio cum viro, ſed ex alio.

QVAESTIO V.

QVod au-

ILLVD VERO CASVS. Finis præmiſſi cap. videtur contradicere illi capi. qui ſpiritualem. fient, & duo prima cap. & ideo G. alio modo vult ſoluere prædictam contrarietatem, dicẽs quod illud qđ dictum fuit in illo ca. qui ſpiritualem. dictum fuit ante prohibitionem. in præmiſſo cap. factam: vel ibi vxor accipitur pro commatre: nec ex eodem filio cum viro, ſed ex alio. Et hoc ultimum tenet Hu. & alij Doctores.

a ¶ Cognatio.] Scilicet ſpiritualis.
b ¶ Comparatur.] Id eſt, aſſimilatur in hoc q̃ per vxorem acquiritur, & hoc melius exprimit ſtatim, neque enim, &c.
c ¶ Per vnionem.] Secundum hoc reprobatur intellectus G. verũ quis poſt cognoſcat, vel non, vt inf. §. ſequenti.
d ¶ Ad vnionẽ. Præcedentem matrimonium ſiue carnalem copulam, aliter bene pertranſiretur, niſi cum filius alterius tantum ſuſcipitur.
NOTANDVM VERO. Hæc eſt 3. pars. q. ſecundum Io. d' Fant.
CASVS. Nunc Grat. ſoluit prædictam cõtrarietatem, & male ſecundum Hu. dicit enim quod ſi vxor mea efficitur cõmater alterius: ſi vxorẽ meam poſtea cognouero, ea mortua nõ potero contrahere cum commatre ipſius: ſecus autem ſi non cognouero. Sequẽs §. patet; in quo facit quandam incidẽtem quæſtionem, quã determinat per c. ſequens.
e ¶ Commatrem.] Vxorẽ ſuam iam factam cõmatrem alicuius, ideſt, poſtquam eſt effecta cõmater alicuius fœminæ quo caſu non poteſt ducere illam fœminam vxore mortua, ſecundum Gra.
f ¶ Triburienſis concilij.] Melius diceret Paſchalis, tamen idem eſt caſus.
QVod autem.] Hoc ca. diuiditur in duas partes. In prima quæritur, an vxor ſimul cum marito debeat ſuſcipere puerum de ſacro fonte. Et reſpondet q̃ non. In ſecunda parte prohibetur nequis contrahat cum duabus commatrib. vel ſororibus, quia piaculare flagitium eſt, & damnoſum.
g ‖ Reperitur.] Inf. de conſec. diſt. 4. non plures. Contra iſti Leo Papa, quem conſtat ipſius Vrbani prædeceſſorẽ fuiſſe, ſtatuit non debere ad ſuſcipiẽdum puerum de baptiſmo plures accedere. quomodo dicit hic, nulla auctoritate inuenitur prohibitum? Sed licet hoc ſancitum fuerat, nondum tamen in manus legentium venerat. Vel forte vir, & vxor non reputãtur plures: cum vna caro ſe probantur ſu. ea. c. ſi quis 1.
h ¶ Et infamia.] D: facto. Crederent enim ſtulti aliquã proximitatem inter eos contrahi, ſi ſimul ſuſciperent. Sed etiam ſuperfluum eſſet vt vterque ſuſciperet, cum ex ſuſceptione alterius vterque compater efficiatur, de conſuetudine tamen eſt in quibuſdam locis, quod vterque ſimul ſuſcipit.
i ¶ Ante hanc. Præcedentem Vrbanum: quæ contraria eſt ei quo ad ſi. ſup. ea. prox.
k ¶ Vel vxor.] Melius dixiſſet, uel uir compater efficiatur nõ ex eodem filio cum uxore, ſed ex alio: ſed uariat ſexum: quia ponit in fœminino genere eundem caſum, quem poſuit in maſculino in c. qui ſpiritualem. ubi eadem premittitur habere duos compatres.
QVod autem. Hæc q. diuiditur in 4. partes: in prima quarum probatur, quod matrimonia clandeſtina non debent fieri: ſed legitima, & per ſacerdotem: alias ubi conſenſus concurrat legitimus, non valet, quod actum eſt. Secunda ibi, [Sed quæritur.] Tertia ibi, [Nec illud.] Quarta ibi, [Sed obijcitur.] Io. de Fant.

Digitized by Google

CASVS. In theſmate fuit propoſita qō, an clandeſtina deſponſatio præiudicet manifeſtæ. Et eſt dicendum ꝙ præiudicat ſi de eo conſtet: non enim deficit ius, ſed probatio. Clandeſtina tamen matrimonia fieri non debent, quia probari non poſſunt. unde quoad eccleſiam.

tem [a] clandeſtina coniugia fieri non debeant, Euariſtus Papa teſtatur, ſcribēs epiſcopis Africæ epiſtola prima.

In cap. Caroli l.b.7. c.463.

¶ Clandeſtina coniugia fieri non debent. Cap. I.

Sent.4.diſt.28. Polyc.l.6.tit.4. Anſ.l.10.c.2. Iuo p.8.c.4. Fann.l.6.c.31.

ALiter legitimum [a] non fit coniugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam fæminam dominationem habere videntur, & à quibus cuſtoditur, vxor petatur; [b] & a parentibus, & propinquioribus ſponſetur, & legibus doceatur, & ſuo tempore ſacerdotaliter, vt mos eſt, cum precibus; [c] & oblationibus à ſacerdote benedicatur, & à paranymphis, vt cōſuetudo docet, cuſtodita, & ſociata, à proximis congruo tempore petita legibus detur, ß ac ſolenniter accipiatur: & biduo, vel triduo orationibus vacent, & caſtitatem cuſtodiant. *Item*. ¶ Ita peracta legitima ſcitote eſſe connubia: aliter vero præſumpta, non coniugia, ſed adulteria, vel contubernia, [d] vel ſtupra, aut fornicationes potius, quàm legitima [e] coniugia eſſe non dubitate; niſi volūtas propria ſuffragauerit, & vota ſuccurrerint legitima.

α ¶ Legitimum.] *In epiſtola ipſa interiiciuntur hæc*, ſicut à patribus accepimus, & à ſanctis Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus traditum inuenimus.

ß ¶ Detur.] *Antea legebatur*, à legibus dotetur, *quod iam ſuperius dictum erat. Emendatum eſt ex vetuſtis editionibus conciliorum, capitularibus, Anſelmo & Iuone.*

Item ex decretis Hormiſdæ Papæ, c.6.

¶ Nuptias occultas celebrare non licet. Cap. II.

Polyc.ibidem. Burc.l.9.c.3. Iuo p.8.c.141. Fann.l.6.c.5.

NVllus [f] fidelis cuiuſcumque conditionis ſit, occulte nuptias faciat: ſed benedictione accepta à ſacerdote, publice nubat in Domino.

¶ *Apud Burchardū, Iuonē, Polycarpū, & in collectione,*

Tutiorem in parte interpretandū eſt, vbi periculum vertitur.

Matrimonium vtrum præſumi poſſit.

[a] Dic vt no. extra de præſump. illud.

ſiam manifeſta præiudicant clandeſtinis.

a ¶ Quod autem.] Hic depingitur quinta qō. & erat in theſmate in quinto loco quæſitum, an clandeſtina deſponſatio manifeſta præiudicet, & quidem præiudicaret, ſi conſtaret de ea. extra de cland. deſp. ꝙ nobis. ſed quia eccleſiæ non conſtat de ea, ei præiudicat manifeſta probatio. ergo deficit hoc caſu non ius, ſed probatio. l ff. de teſta. tut. duo ſunt Titij. quia eccleſia de occultis non iudicat. 32. diſt. erubeſcant. ſed hæc quæſtio facilis erat: & ideo noluit eam ponere ſed ponit aliam. ſ. utrum clandeſtina matrimonia debeant fieri. dicunt quidam ꝙ non. ſi tamen fiant, tenent. Et ſunt clādeſtina quæ ſine præſentia teſtium, & traductione & alijs ſolemnitatibus contrahuntur: ſed cum huiuſmodi ſolennitates non ſint de ſubſtantia matrimonij, ſed ſufficit ſolus conſenſus: quare prohibentur hic contra hi? Reſpon. duplici ratione. ne ſub ſpetie matrimonii fiat fornicatio: uel ne matrimonialiter coniuncti ſeparentur. Sæpe enim matrimonio occulte contracto, alter mutaret propoſitum, & dimitteret reliquum probationibus deſtitutum, ut inf. ea. §. his.

1 Vt 32.q.5. Chriſtiana. ff. de teſt. tuto. l. duo ſunt.

Matrimonia clandeſtina ꝙ ſunt, & vtrum, teneat.

ALiter legitimum.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod tunc eſt ſolenne coniugium cum puella à curatore uel à parentibus deſponſatur, & dotatur, à presbytero benedicitur, & cuſtodiē à paranymphis. & ducta ad dicat eſſe fornicationem ꝙ matrimonium. lex tamen ſtrictius conſiderat matrimonium, quam can. nam ſi aliquis iurauit ꝙ vellet aliquam perpetuo retinere ſecum: niſi dicat, ꝙ uellet retinere in uxorem legitimam, non erit matrimonium, in authe. qui. mo. nat. effi. le. §. pen. colla. 6. infr. ca. ſi quis diuinis. ſecus ſecūdum canones. ut 22. q. 2. ſolet. In hoc autem concordo leges canonibus, quod inter impares perſonas non præſumo eſſe matrimonium, niſi dotalia inſtrumenta interueniant C. de nup. Imperialis. §. immo. Item illud conſidero circa pares & impares, an maritalis affectio præceſſerit, comparatis perſonis, & vitæ coniunctionē conſiderata. ut ff. de dona. donationes. & Item & famā loci conſidero. ut extra de præſump. illud. Item quod ſimul receperint ſacramenta, ut 28. q. 1. caue. Itē ꝙ dos requiratur in omni matrimonio, ut hic dicitur: potes intelligere in ſublimioribus perſonis: nam ibi & dos & aliæ ſolēnitates matrimonij requiruntur: in mediocribus autem perſonis ſm leges non ſufficiunt teſtes, niſi ſcriptura adſit, in infirmis ſufficiunt teſtes. ut in auth. qui. mo. nat. effi. legi. §. hoc ergo. colla. 6.

e ¶ Legitima.] Non præiudicaretur alij matrimonio per eorum confeſſionē ext. de eo qui cog. cōsāg. ſup eo.

NVllus.] Cauſam huius prohibitionis habes infra eadem. §. his ita.

NOſtrates.]CASVS.Bulgari ad fidem conuerſi quærebant qualiter matrimonia contrahere deberent. E rñdet Nicolaus,q̃ noſtrates.id eſt, Romani nullam ligaturam ex aliquo metallo deferunt in capitibus cum nuptialia fœdera contrahunt. ſed poſt ſponſalia de futuro,q̃ uerba cõſentiunt de preſenti de licẽtia eorũ, in quorum ſunt poteſtate, & poſtquam ſpõſus ſpõſam annulo ſub arhauit ,& donationem ei propter nuptias ꝙſtituit, ambo ad carnalia commercia perducuntur,primo tamen debet in eccleſia benedici. & ſuſcipere cœleſte velamen : alia etiam ſunt,quę in ſponſalibus fiunt, ſed nũc ad memoriam non occurrunt : ſed & ſi hæc in nuptijs non interuenerint, non erit peccatũ . Verba ea ſic exponas Poſtquam ſponſalia fœdera,]ideſt,promiſſio d futuro fœdera quoque.]id eſt, conſenſus de præſenti. [Dotẽ, id eſt, donationem propter nuptias.[Ad nuptialia fœdera.]ideſt , ad carnale cõmercium uel coniuncta nuptialia[Cœleſte,]id eſt, myſticum, uel cœleſte id eſt,eccleſiaſticum. uel eccleſiaſtica inſtitutione inuentum.

a¶ Annulo.]Annulꝰ ſignificat mutuũ amorem , & fidem coniugalem eſſe ſeruandã. ↓ ut inf. ea. fœminæ.

b¶ Inuitatis.]Ar. q̃ teſtes matrimonio erogati:ſicut in diuortio, ↓ ff.de diuo. nullum . quod non credo.

c ¶ Apto tpe.]ſ. cũ erat in adulta ętate, & non in Quadrageſima ducet eã,licet i Quadrag. cõtrahere poſſint ext. de mat. con.contra interdict.eccle.ex litteris in parte deciſ.Io.

d ¶ Offerte.]Secundum conſuetudinem regionis.

e ¶ Velamen cœleſte.] Quia quoddam cœleſte vel ſpirituale ſignificat.inf.ea.fœminæ.

f ¶ Hæc cuncta.]id eſt ſingula 80.diſt.ſingula.

g ¶ Non interueniat.] Huiuſmodi enim ſolennitates non exiguntur neceſſario. nam ſi omittantur leuia uel modica,non nocent.ut ff.de uentre inſpici.l.1.in fine. dos ergo poteſt omitti,quia licet dos ſine matrimonio eſſe non poſſit,matrimonium tamen ſine dote eſſe poteſt.2 ut inf. ea.ſi quis diuinis.Sed cont.3.queſt.4.consanguineorũ.ſed illud intelligiẽ in eodẽ caſu cũ illo c. aliter. ſ. de occulte contrahentibus ; unde cum præſumantur adulteri,repelluntur. H. tamen dicit peccatum eſſe,ſi hmõi omittantur. ſolennitates , ſi adhiberi pñt.

QValis debeat .] CASVS . Hic oſtenditur qualis debeat eſſe uxor illius,qui ſperat de cætero promoueri.& ideſt no.ext. qui fil. ſint leg.lator, & idem no.hic H.

qua eſt tomo 3.cõciliorum poſt decretũ Alexãdri tertij. par.49. c.10.citatur ſimiliter ex decretis Hormiſdæ. Verum in ſecunda collectione Decretalium,tit.de clandeſt.deſponſ.citatur ex Alexandro III.qui primus auctor huius capitis eſſe nõ poteſt, quippe qui poſterior fuit Gratiano.

Item Nicolaus ad conſulta Bulgarorum,c.3.

¶Nuptiæ publicè celebrari debent.
Cap. III.

NOſtrates tam mares,quam fœminæ non ligaturam auream,vel argenteam,aut ex quolibet metallo cõpoſitam;quãdo nuptialia fœdera contrahunt,in capitibus deferunt: ſed poſt ſponſalia , quæ futuram ſunt nuptiarum promiſſa; * fędera quoque†conſenſu eorũ, qui hæc contrahunt,& eorum,in quorum poteſtate sũt,celebrantur;& poſtquam arrhis ſponſam ſibi ſponſus per digitum fidei annulo [a] inſignitum deſponderit , dotemq; vtrique placitam ſponſus ei cum ſcripto pactum hoc cõtinente corã inuitatis [b] ab vtraque parte tradiderit(aut mox,aut apto tempore ; [c] ne videlicet ante tempus lege definitum tale quid fieri preſumatur)ambo ad nuptialia fœdera perducuntur: & primum quidem in eccleſia Domini cũ oblationibus,quas offerre [d] debent Deo per ſacerdotis manum,ſtatuuntur:ſicque demum benedictionem,& velamen cœleſte [e] ſuſcipiunt.*Item.*¶ Hæc sũt ꝑter alia,quæ ad memoriam non occurrunt, pacta coniugiorum ſolennia.Peccatum autem eſſe , ſi hæc cũcta [f] in nuptiali fœdere non interueniãt;[g] non dicimus,quemadmodum Græcos vos aſtruere dicitis .

Iuo p.8.c.6. Pann.l.6.c.9.

† al.quoque.

* Concor. tex.in l.oratio.& in l.oi no. ff. de deſpõ. & l. nõ ſane.& ibi. Cy.C.de bẽ. quæ lib.

Item Leo Papa.

¶ In contrahendo coniugio iſta ſunt obſeruanda.
Cap. IIII.

QValis debeat vxor eſſe, quæ habenda eſt ſecundum legẽ [h] , virgo caſta,& deſponſata [i] in virginitate , & dotata legitime,& a parentibus tradita,† & a ſponſo, & a paranymphis accipienda:& ita ſecũdum legem , & Euangeliũ publicis nuptijs in coniugium liquide ſumẽda,& omnibus diebus vitæ(niſi ex conſenſu,& cauſa vacãdi Deo)numquam propter hominem ſeparanda , & ſi fornicata fuerit [a] dimittenda; ſed illa viuente altera nõ ducenda : quia adulteri regnum Dei non poſſidebunt ,

Polyc.l.6.tit.4. Anſ.l.10.c.3. Burc.l.9.c.2. Iuo p.8.c.140. Pann.l.6.c.36.

† al. traditæ ſponſo.

1.Cor.6.

Annulus nuptiæ quod notet.

1 Vide quod no.27.q.2.ſi quis vxorẽ , in prin. Contrahere licet in Quadrageſima.

Matrimonium põt eſſe ſine dote.

2 Concor. tex.i l.ſi. C. de dona. inter uirum & vxorem.

Sed

Digitized by Google

Sed certe & hoc casu in virginitate, videtur ista desponsata, omnia enim quæ præcesserunt, legitimantur per sequens matrimonium: ext. qui fil. sint leg. tanta.

a¶ Per scripturam.] Inf. de pœ. dist. 1. quem pœnitet. contra sed ib. prohibetur absens per scripturam confiteri: vel & pœnitentia illius β per scripturam [a] recipienda. *Burchardus etiam, Anselmus, Iuo, & Pannormia citant ex Leone. Sed fere idem in concilio Rhemensi Trosleiano, c. 8. & lib. 7. capitular. c. 179. refertur ex B. Augustino. & infra 36. q. 2. cap. tria. (quod citatur ex B. Hieronymo) in illis uerbis,* & reliqua quæ sequuntur in prædictis. *videntur indicari quæ in hoc capite continentur.*

α¶ Fuerit.] *In concilio Trosleiano, & capitularibus sequitur.* & vir eius uoluerit.

β¶ Illius] *In ijsdem legitur.* & pœnitentia illi recipienda.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 13.

¶ Quomodo sponsus, & sponsa ad benedictionem accedant. Cap. V.

sup. d. 23. c. fin. Poly. ibidem. Burc. l. 9. c. 5. Iuo p. 8. c. 143. Pann. l. 6. c. 20.

SPonsus & sponsa cum benedicendi sunt à sacerdote; a parentibus suis, vel à paranymphis offerantur, [f] qui cum acceperint benedictionem, eadem nocte pro reuerentia [b] ipsius benedictionis in virginitate permaneãt.

γ¶ Offerantur.] *Si-quebatur. in ecclesia sacerdoti. quæ absunt à conciliorum editionibus, & codicibus manuscriptis, Burchardo, & Iuone, nec habentur supra dist. 23. c. fin. ubi hoc idem affertur.*

habetur in ca. lib. 6. c. 131.

Item ex concilio Arelatensi, c. 6.

¶ Sine publicis nuptijs nullus ducat vxorem. C. VI.

Burc. l. 9. c. 6. Iuo p. 8. c. 144. Pann. l. 6. c. 6.

NVllum sine dote fiat coniugium; iuxta possibilitatem [c] fiat dos; [d] nec sine publicis nuptijs quisquam nubere, vel vxorem ducere præsumat.

His omnibus auctoritatibus occultæ nuptiæ prohibentur: atque ideo cum contra auctoritatem fiunt nuptiæ, pro infectis, haberi debent.

Sed quæritur, quid sibi velint illæ solennitates uelaminis, & annuli, quæ in coniugijs obseruantur.

De his ita scribit Isidorus 2. lib. de officijs, c. 19.

¶ Quare fœminæ velantur, dum maritantur. Cap. VII.

Iuo p. 8. c. 7. & 8. Pann. l. 6. c. 8. † al. subiectas.

FOeminæ dum maritantur, ideo velantur, vt nouerint se semper maritis suis subditas † [e] esse, & humiles.

¶ Itẽ, quòd nubentes posit benedictionem vitta α inuicẽ, quasi vno vinculo capitulantur; videlicet ideo fit, ne compagem coniugalis vnitatis dirumpant. ¶ At uero, quod eadem uitta candido, purpureoque colore permiscetur; candor quippe ad munditiam vitæ, purpura ad sanguinis posteritatem adhibetur: vt hoc signo & continentiæ β lex tenenda ab vtrisque ad tempus admoneatur; & post hæc reddendum debitum non negetur. ¶ Itẽ, quòd in primis nuptijs annulus [f] à sponso sponsæ datur; fit hoc nimirum uel propter mutuæ fidei signum, uel propter id magis, vt eodẽ pignore eorum corda iungantur. Vnde & quarto digito annulus idem inferitur: quod in eo uena quædam, ut fertur, sanguinis ad cor vsque perueniat.

α¶ Vitta.] *In editione Isidori Colonièsi legitur,* vittę vno in-

vel ꝙ pœnitentiam accipere debeat. hic autem permittitur mulieri simplici, dum tamẽ pœsens sit, in scripto offerre, ut 2. q. 8. §. sed Calixtus.

b Sponsus.] ¶ Pro reuerentia.] Ergo non erit peccatum, si aliter fiat.

c Nvllum.] ¶ Iuxta possibilitatẽ.] Idest, ẽm facultatẽ. & viri nobilitatem, ut ff. de iure do. quęro. ff. d relig. si quis sepulchrum. §. vltimo.

d ¶ Dos.] Ex hoc dicunt quidã, ꝙ semper aliquid dãdum est in dotem. & si nimia paupertas cogat, saltem dabis vnũ denarium, quod non concedo. & hoc est consilium.

SED QVÆRITVR. Hęc est 2. pars quęstionis, in qua ꝙritur, vt inf. ca. sequitur secundum Iodc Fant.

FEminæ.] CASVS. Hoc c. dividitur in 4. partes. In prima dicitur, ꝙ fœminæ ideo uelãtur cum maritantur, vt ostendatur ꝙ semper debẽt esse subditæ uiris suis. In secũda parte dr, quod ideo i uitta insimul colligantur, ad ostẽdendum, quod fidẽ coniugalem debent semper adinuicẽ obseruare. In tertia parte ostẽditꝙd cãdor & rubor i vitta significent. In quarta ꝙd annulus significet: & quare i quarto digito inseratur. Secunda pars ibi,] Itẽ quod nubẽtes. Tertia ibi, [At vero. [Quarta ibi.] Itẽ quod in primis.] Eo dẽ pignore.] Idest, signo. Sequens capatet.

e ¶ Subditas.] 33. q. 5. cum caput. & ca. mulierem.

f ¶ Annulus.] Dicit H. oð ꝑ traditionẽ annuli à sponso vel annuli datio facit præsumi promissionem matrimonio: arg. extra de ꝑsumptionib. & hoc etiã uidetur ꝑ orationes Greg. quæ dicuntur in benedictionib. vbi dicit, Benedic Domine has arrhas. & ar. 27. quæst. 2. si quis uxorem

Digitized by Google

rem. Alij dicunt ſpõſalia tantum præſumi, niſi detur annulus à ſacerdote, arg. ſu. c. noſtrates. vel niſi ſit de cõ ſuetudine loci, ꝙ annulus detur in matrimonio. & eſt ſi. quod dicit lex in arrha, quod nõ facit emptionẽ. ſed eſt eius ſignum inſt. de emp. & ven. in prin.

NEc illud.] Hæc eſt tertia pars q. in qua probat magiſter, ꝙ verecundiam debent prætendere mulieres cum nubunt lo. de Fant.

a Vxor., Iam ergo erat uxor, & deſponſata, ar. 32. q. 2. §. cũ ergo. Et eſt ar. ꝙ matrimonũ poteſt cõtrahi inter abſẽtes, qui nunquam ſe uiderunt: quod verum eſt, ſi fama vl' aliquo alio modo ſe nouerũt: & ignotos ex toto conſentire non poſſumus. ſed i eos qui nõ ſunt penitus ignoti, poſſumus cõſentire, vt 64. d. c. 1. & 2. & d. 65. c. 2. & 3. Qd inter abſentes matrimoniũ cõtrahi. a eſt ar. ext. qui cler. vel vo. uenies. ff. ã ritu nup. mulierẽ. ff. de ſpõ. ſufficit: & dicit lex, ꝙ oẽs contractus, qui conſenſu cõtrahunt. inter abſentes celebrãtur. ff. de cõtrahen. emp. l. 1. §. eſt autẽ. dum tñ hoc agatur. non n. dico ꝙ ſolus cõſenſus facit matrimoniũ. niſi hoc ſit actũ inter conſentiẽtes, arg. 27. q. 2. ſufficiat. & dicit lex, ꝙ i ſpiciendũ ſit quid agat. ff. de ac. & obl. obligationũ, Arg. cõtra ext. de ſpõſ. duo duob. ibi, corde, & ore, & ſi nõ ſtringit, & c. Sed dic qã oredñr conſentire, cum ꝓcuratores eorũ nomine conſentiunt. Sed quid dices ſi aliquis conſenſum ſuum exprimat alicui fœminæ per literas, & ante receptas ab illa iſte pœniteat? Hu. dicit nõ eſſe matrimonium, licet illa conſentiat: quia requiritur quod duret uolũtas prioris. Nam requiritur ibi mutuus conſenſus. ſecus tamen eſt in aljs mandatis nam licet reuocetur mandatum altero ignorante, tamen contractus tenet, vt ff. man. ſi mandaſſem. Arg. tamen eſt contra, ff. de diuor. ſi pœnituit. Item ſecus eſt in electione, ut ext. de elect. cum inter.

SED OBIICITVR. Hæc eſt 4. pars q. in qua probat, ꝙ clandeſtinum matrimonium tenet, ſi probari poteſt, nã ſine vera probatione nullius debet condemnari. & hoc probat per unam legem, & per 4. c. lo. de Fan.

CASVS. Supra dictum eſt in §. his omnib. ꝙ clandeſtina coniugia pro infectis haberi debent. nunc allegat G. pro contraria parte, dicens ꝙ multa fieri non debẽt, facta tñ non rumpuntur, ut matrimonia ſimpliciter uouẽtium: ſi etiam clandeſtina coniugia fieri non debent facta tamen tenent, & ad hoc inducit legem ſeq.

Matrimonium inter abſentes cõtrahi poteſt.

2 Hoc habetur extra de conuer. coniug. ex parte.

b ¶ In nouellis.] In auth. qui mod. nat. effi. legit. §. pen. colla. 6.

SI quis diuinis.] CASVS. Dicitur in hac l. ꝙ ſi quis iuramento interpoſito promiſerit ſe habiturum de cætero aliquam in vxorem, matrimonialiter conſentuen-

uicem uinculo copulantur: videlicet ſ ne compagem, &c. *In Vaticano autem codice*, poſt benedictionem à Leuita vno inuicem, &c.

§ ¶ Continentiæ lex. ' *Sic emendatum eſt ex originali impreſſo & manuſcripto. Antea enim legebatur.* vt hoc ſigno & continentia, & lex continendi ab utriſque ad tempus admoneantur.

Item Ambroſius in libro de Patriarchis.

lib. 1. de Abraham. c. 9.

¶ Nuptiæ dicuntur ab obnubendo, eo quòd caput ſuum obnubere ſoleant. Cap. VIII.

Iſidorus lib. de off. c. 19.

3 NEc illud otioſum, quòd cum veniret Rebecca uidit Iſaac ambulantem: & cum interogaſſet, quis eſſet, cognito, quod ipſe eſſet, cui duceretur vxor, a deſcendit; & caput ſuum obnubere cæpit: docens uerecundiam nuptijs præire debere. Inde enim & nuptiæ dictæ, quod pudoris gratia ſe puellę obnuberent.

Gen. 24.

4 *Sed obiicitur præmiſſis Multa ſunt, quæ prohibentur, quæ ſi fiant, ex poſt facto conualeſcunt. Prohibentur uouentes matrimonia contrahere: quæ tamen ſi contraxerint, inuiolata permanere oportet. Sic & clandeſtina cõiugia contra leges quidem fiunt; tamen contracta diſſolui non poſſunt: quia ex legitimo uoto ſubſequente corroborantur. Vnde Euariſtus. Cum dixiſſet,* [*aliter præſumpta non ſunt coniugia, ſed adulteria.*] *addidit, niſi voluntas propria ſuffragauerit, & uota ſuccurrerint legitimæ.*]

ſup. ea. aliter.

Hinc etiam in nouellis. b

Iul. anteceſſ. conſti. 74. c. 4. Sent. 4. diſt. 28. Iuo p. 8. c. 44. & p. 16. c. 142. Pann. l. 6. c. 7.

Cap. IX.

SI qs diuinis tactis ſcripturis iurauerit mulieri legitimam ſe eam uxorem habiturum, c uel ſi in oratorio tale ſacramentum dederit; ſit illa legitima vxor, d quamuis nulla dos, nulla ſcriptura alia interpoſita ſit.

d ¶ Vxor.] *Apud Iulianũ anteceſſorem, ex quo videtur ſumptum hoc capitulum, ſequitur,* ſi tamen ei cõiuncta fuerit.

His ita reſpondetur, Coniugia, quæ clam contrahuntur, non negantur eſſe coniugia: nec iubentur diſſolui, ſi

Matrimoniũ an contrahã, ſi dicã iuro quod te pro uxore habebo.

3 ꝙ ſic licet ſit futuri tẽporis, tamen trahitur ad præſens: & ideo ualet. ex. de ſponſ. ex parte ꝙ bene cũ hac lege concordat. arg. ff. de uer. ſig. ſi qui ſtipulatus. ff. ad Tertul. filij. lo. de Fant.

tiẽdo in ipſam: legitima erit vxor, etſi nulla dos uel ſcriptura interueniat.

c ¶ Habiturum. Sed nunquid per hęc uerba futuri temporis, iuro ꝙ habebo te pro legitima vxore: cõtrahitur matrimonium? non uidetur: cum hæc uerba hic poſita futuri tẽporis ſint, ut ext. de com. appel. c. vlt. & extra de ſponſ. de illis, lex tamen iſta dicit ꝙ ſic: & eſt uerũ: quia hoc uerbum, habebo, reſpectum habet ad præſens tempus: aliud eſſet ſi diceretur, iuro, quod ducam te in uxorem, & c. & quod illa uerba ad præſens tempus referantur, probatur, extra de matri contra. contra inter dic. ecc. ex literis. Vel habiturum, ideſt, habitam me retenturum. B.

HIS ITA RESPONDETVR. CASVS. Reſpondet modo G. dicens quod clandeſtina matrimonia non negantur eſſe matrimonia, nec iubẽtur diſſolui ſi probari poſſunt: ſed ideo fieri prohibẽtur quia mutata uolũtate vnius eorum matrimonium probare non poterit; cum iudex incertam ſnãm ferre nõ dẽat: ꝙ ꝓbat auctoritate Sixti. & ad hoc inducit ſequẽtia c. quorũ ꝓx. patet.

[Quo-

Digitized by Google

Testimonia cõiunctorũ, an faciãt fidẽ in causa matrimonii.

virinſque confeſſione probari poterunt: veruntamen prohibentur quia mutata voluntate alterius eorum, alterius confeſſione [b] *fides iudici fieri non poteſt. Vnde pulice, cum alterius nota in alteram partem ſe tranſtulerint pro priori coniugio, quod iudici incertum eſt, ſententia ferri non poterit. Incerta enim (vt Sixtus Papa ſcribit epiſcopis per Hiſpaniam conſtitutis) nemo Pontificum iudicare præſumat: & quamuis vera ſunt; tamen credenda* [c] *non ſunt; niſi, quæ certis indicijs comprobantur; niſi quæ manifeſto iudicio conuincuntur; niſi quæ iudiciario ordine publicantur. Hinc etiam Victor Papa ſcribit Theophilo epiſcopo. Incerta chariſſime, nullatenus iudicemus, quouſque* [d] *veniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordiũ. Quamuis enim vera ſint, non tamen credenda ſunt: niſi quæ manifeſtis indicijs comprobantur, niſi quæ manifeſto indicio conuincuntur, niſi quæ iudiciario ordine publicantur.*

Epiſt. 2.

Epiſt. 1. c. 2.

3. Cur. 4.

Item Euariſtus Papa, epiſt. 2. omnibus epiſcopis.

¶ Ante iuſtam probationem nullus eſt iudicandus, aut damnandus. Cap. X.

NVllum [e] ante veram, iuſtamq; probationem iudicare, aut damnare debemus, teſte Apoſtolo, qui ait; [Tu; qui es, qui iudicas alienum ſeruum? Domino ſuo ſtat, aut cadit.] Mala itaque audita nullum moueant; nec paſſim dicta abſque certa probatione quiſquam vnquã credat; ſed ante audita diligenter inquirant, ne præcipitando quidquam aliquis agat.

ſup. 2. q. 1. Deus omnipotens. Anſ. l. 3. c. 67. Rom. 14.

Item Eleutherius Papa, epiſtola ad Gallia prouincias.

¶ Non ſunt aliqua iudicanda prius, quam certis demonſtrentur indicijs. Cap. XI.

IVdicantem oportet cuncta [f] rimari, & ordinem [g] re-

Et in decre. Iulij c. 31. & in c. Hadriani c. 26. & in c. l. 5. c. 246. Polyc. l. 5. tit. 1. Iuo p. 6. cap. 316. & 317. Pann. l. 4. ca. 119. & 104.

quod intelligo cum confitentur pro matrimonio: tunc eorum confeſſioni ſtatur, niſi præiudicetur, primo vel ſecundo matrimonio, vt extra de eo qui cog. conſan. ſuper eo, tunc enim nõ ſeparatur ſm matrimonium ob hoc: licet videaĩ cont. ext. de rap. cũ causã, nã ibi dicitur credendum eſſe confeſſioni mulieris, quæ erat in monaſterio. Sed dicas qđ illud, vel, ibi ponitur pro &, & ſecundum hoc idem eſt in matrimonio carnali, & ſpirituali. Ar. contra. extra de reg. & tran. ad reli. vidua. cur .n. inferior erit lex diuina, vt 22. q. 2. cũ deuotiſſimam. Vel dic aliquid eſſe in matrimonio ſpirituali. Cum autẽ agitur ad matrimonium diſſoluendum, non: quia dicunt nullum eſſe propter conſanguinitatem vel aliud impedimẽtũ: nõ credii eorũ confeſſioni ẽt cũ facio, niſi aliquid adminiculũ interuenerit. 35. q. 6. ſi duo if. 33. q. 2. reg ſiſti. Si aut agitur ad ſeparationẽ mutuæ ſeruitutis, crederẽt tunc confeſſioni alterius extra de diuor. ex literis, vnde in matrimonio non ſp creditur aliquibus cõt. ſe Irẽ pone qđ ſlabã cõt. matrimoniũ dicebã me habere aliã vxorẽ: nõ probaui me habere: nũquid iſta defuncta poſſum ſtatim contrahere, videtur ꝙ non: quia fur cõfeſſus cõt. me. Vel pone ꝙ dicebã aliquã eſſe vxorem meam: non probaui, nũquid poſſum cũ alia cõtrahere? videtur ꝙ non, eadem ratione: quia cuilibet creditur contra ſe. 14. q. 2. §. 1. Sed dic ꝙ poſſum. ar. ff. de ac. poſ. naturaliter. §. vlti. extra de cau. poſ. & ꝑprie paſtoralis. nam ibi habes ꝙ ſi egri reſ ven. poſſum agere inter dicto vti poſ. licet ſint contraria, nam per primũ cõtẽdo nõ poſſidere: per ſecundum dico me poſſidere, bene enim poteſt quis agendo proponere cõtraria, vel excipiendo, & talis caſus eſt expreſſus extra de deſpon. impu. atteſtationes. ſed non aſſerendo, vt no. 13. q. 1. in fi. talibus tamen, qui ſic iurant. non deberi licentia cõtrahendi: cum per ſententiam ſeparẽtur: ſed ſuæ ſunt conſcientiæ reliquendi, vt extra de iure iu. mulieri.

Cõtraria poſſunt proponi agẽdo uel excipiendo.

b ¶ Cõfeſſione.] 33. q. 1. ſi quis cõtra, ſed ibi de carnali commiſtione hic de ſpõſalibus agitur.

a ¶ Credenda.] Arg. ex his auctoritat. b. & ſequẽtibus, ap ꝙ iudex non ſecũdum conſcientiam, ſed ſecundum allegata debet iudicare ſi, infra de conſ. diſt. 5. cap. vlti. ſu. 15. q. 5. presbyter. ſũ. 2. q. 5. Deꝰ omnipotens ſu. 3. q. 7. iudicet. 11. q. 3. corũ. & c. quamuis, & c. graue, & c. ſubmopere, arg. 11. q. 3. ſũe vera, & c. plerumq; contra arg. 24. q. 3. Deus quãdo, cõtra.

Index ſecundum allegata iudicet.

1 Adde ad hanc quæſt. not. in l. illicitas. §. ueritas ff. de eſſ. præto. Spec. in tit. de ſẽ. prola. §. qualiter uer. ſẽ debet.

d ¶ Quouſque.] Ideſt æternaliter, quaſi dicat nũquã iudicamus. & ponitur improprie, ſicut ibi, Donec ponam inimicos &c. ibi, Sede à dextris meis donec ponam, i. ſed æternaliter.

NVllum ante. CASVS. Dicitur hic ꝙ non debemus ferre ſententiam ante veram, & iuſtam probationem quod probatur auctoritate Apoſtoli, dicẽtis, Tu qui es, &c. mala enim audita non debent aliquem mouere ut præcipitet ſententiam ſuam. [Alienum,] ideſt, ab alio iudicandum.

e ¶ Nullum.] Sup. 2. q. 1. Deus omnipotens ſup. diſtin. 86 ſi quid ſup. 11. q. 3. eorum, &c. in cunctis.

2 Adde ſi teſtis ſit crimi noſus an teneatur reſpõdere interrogatus glo. in l. q iuriſſe. §. ſi pater. ff. de iureiu. Bar. in l. ſi duo patroni ff. eod.

IVdicantem.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ iudex debet omnia diligẽter inquirere, & ordinem negotij plena inquiſitione ab utraque parte inquirere. & tũc debet ad ſniam uenire cũ nihil fuerit ptermiſſum. Actio.] ideſt, negotiorum. Sequentem autem §. per te uidebis.

f ¶ Cuncta.] Videtur ergo, ꝙ a teſte poſſit inquiri aut talis ſit ut poſſit teſtari. 2. q. 7. quærendum 2. nõ tamen in omnibus erit ita curioſus, quia quædam licet ſciamus. diſſimulare debemus, ut ff. de noua. dol. in fi. & 22. q. 2. c. utilem.

Quæſtio duplex circa matrimoniũ.

g ¶ Et ordinem. Et circumſtantias omnes, extra de reſti. cum cauſam, & eſt fi. C. de ru. iudices, & in auth. iubemus 2. q. 1. in primis. & 23. q. 8. occidit Phinees.

rum plena [a] inquiſitione diſcutere, interrogandi [b], reſpõdendi, obijciendique prębita patientia ab eo; vt ibi actio ambarum partium illuminata [c] ſit pleniter: [c] nec litigãtibus iudex prius velit ſua ſententia obuiare; niſi quando ipſi iam peractis omnibus nihil habeant in quæſtione, quod proponãt; & tamdiu actio vẽtiletur quouſq; ad rei veritatem perueniatur. Frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermiſſum forte remaneat [d], quod annecti conueniat.

[c] ¶ Illuminata.] *In locis indicatis legitur*, limitata. *in pleriſq; autem vetuſtis Gratiani exemplaribus, lumi-*
nata.

Ex præmiſſis manifeſte colligitur, quod pro incertis à certis [c] *recedendum non eſt: nec in re dubia, certa danda eſt ſententia. Cum autem fides dubia rei, niſi teſtium approbatione, vel legitima confeſſione iudici fieri non valeat, teſtes autem auctoritate Calixti Papæ de aliis cauſis, vel negotijs teſtimonium dicere non valeant niſi de his, quæ ſub eorum præſentia facta noſcuntur: apparet clãdestina coniugia: deo eſſe prohibita, quia cum alter eorũ coniugalem affectum ſe ad alterum habuiſſe negare voluerit, legitimis probationibus conuinci non poterit: quibus deficientibus iudicis ſententia rite abſolutus, reatum adulterij vterq; incurrit, dum vtroque eorum viuente alijs ſe copulauerint.* [e]

3.9.9. teſtes.

[e] *Vide conſt. nouam ſynodi Trid. ſeſſ. 24. in decr. de reformat. cap. 1.*

CAVSA XXXI.

Vxorem [f] *cuiuſdam alius conſtuprauit: ea mortuo, adulter adulteram ſibi in vxorem accepit: filiam ex ea ſuſceptam cuidam in coniugem ſe daturum iurauit: illa aſſenſum non præbuit: deinde pater alij eam tradidit: a primo repoſcitur.*

1 *Quæritur an poſſit duci in coniugium, quæ prius eſt poſluta per adulterium.*

2 *Secundo, an filia inuita ſit tradenda alicui.*

3 *Tertio, an poſt patris ſponſionem illa poſſit nubere alij.*

[a] ¶ Plena.] In petitorio, ſed in poſſeſſorio ſufficit ſummarium tangere negotium. ff. ad exhi. l. 3. §. ſciendum de re iudi. à duo. & extra vt lit. non conteſta. quoniam frequenter in ſi.

[b] ¶ Interrogandi.] Hic vides q̃ pars à parte, & iudex à partibus poteſt facere interrogationes, vt hic, & extr. de do. & cont. prout, & ff. de interr. act. ſi fuer. & extra de concel. præb. & eccl. nõ vac. poſſi electionem. Similiter aduocari poſſunt interrogare, vt ff. de adul. ſi poſtulauerit. §. quæſtioni. Cauſarum enim merita partiũ aſſertione penduntur, vt extra de in integrum reſt. tum ex literis. C. ſi q̃ vim, vel alio modo l. 2. ſed in hoc differt interrogatio iudicis ab interrogatione partis: quia ſi partes ad inuicem interrogãt, oportet q̃ pars interrogans prius ponat aliquid, ne calumnioſe videatur interrogare. ſed aliud eſt cum iudex interrogat.

[c] ¶ Illuminata ſit pleniter. Nam fructus diuinus eſt ſæpius iuſtitiam recenſere. 35. q. 9. graue.

[d] ¶ Remaneat.] Ergo etiam poſt apertas atteſtationes poteſt fieri interrogatio: quia vbicunque æquitas mouet iudicem, poteſt interrogare, vt ff. de interro. act. vbicunque. Sed an omnia prętermiſſa poſſit iudex ſupplere: dubitari conſueuit. Certũ eſt q̃ defectum aduocatorũ poteſt iudex ſupplere circa ius vt C. Vt quæ deſũt aduo. l. Vnica & extr. de poſtu. pręl. bonæ memoriæ vbi dicit, nos pro ipſo curauimus allegare, ſed videl q̃ eũ de facto poſſit ſupplere, vt extra de conſue. cum dilectus, & de appel. conſtitutis in fi. ff. de pet. he. l. vl. nam ſi aduerſarius non eſt præſens, poteſt iudex ſupplere eius abſentiam, vt C. de ap. l. ult. C. de temp. ap. l. 2. §. vlt. & iudex contra naturam actionis poteſt ferre ſententiam, vt ff. de redhibi. actio. bouem. §. aliquando, & extra de conſer. præb. & nec. non va. ex parte 1, Adhuc dico 2. q̃ iudex non poteſt ſupplere de facto, niſi aliquid in præſentia ſui actum ſit, vt quod aliquem citauerit, vel quod inſtrumentum quoddam recitatum ipſo lecto ſit, vel q̃ tempora appellationis lapſa ſint vt C. de tẽp. ap. l. 2. §. vl. ſimiliter dico. q̃ I his q̃ ſpectãt ad vbi lãtã electionis. põt iudex ſupplere, vt 47. c. de Petro ſi tũ altera pars negaret ñ ſtaũ verbo iudicis, niſi qua

[e] ¶ Certis.] Tene certum, & dimitte incertum, vt de pœn. diſt. 7. c. 3. in fi. nam incertis locus eſt coniecturis, vt extra de hom. ad audientiam, & ff. de ver. obl. l. continuus. §. 1. ff. de ritu nup. l. adoptiuus, §. ſeruiles. Io. Vxo-

[f] ¶ Vxorem cuiuſdam.] CAVSA. In præcedenti cauſa tractatum eſt de quibuſdam impedimentis matrimonij. Ideo nunc G. annectit hanc cauſam 31. in qua tractat de alijs impedimentis matrimonij ſcilicet, vtrum aliquis poſſit ducere in vxorem quam polluit per adulterium. Addit. n. hæc cauſa alia impedimenta, ſ. violentiam, & enormitatem delicti: adiungit & de fide ſponſalium non frangenda. Vt autem hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo tres elicit quæſtiones.

[f] ¶ Vxorem cuiuſdam.] In hac cauſa addit G. duo alia impedimenta matrimonij. ſ. enormitatem criminis, de qua tractat in 1. q. & coactionem, de qua tractat in ſeda. Adiungit etiam in tertia quæſtione de fide ſponſalium

Matrimonij utrũ impediatur ob delicti enormitatem.

1 Per iſtam decre. ex parte, non probatur id ad q̃ probandũ inducitur q̃ Io. nã ib. q. quo ad partes determinata erat, vbi dicit carere robore firmitatis. & c. ſed ibi Papa voluit gratiam facere illis, ſic recepto extra iudicium ex officio, & ibi inſucit rationes. q̃ ipſum mouẽt, quia talia faciẽda non ſunt ſine cã. ar. ff. de tranſac. cũ de §. vlt. extra de conceſſ. prębend. cum noſtris. extra de acc. cum dilecti. in Hug.

2 Iſtam glo. tenet. Bart. in l. 1. C. de dila. quem. ſequit Alex. de Imo. per iſtam glo. in l. dubitandũ rolu. 4. C. ut quæ deſunt adhuc. Item tenet Inn. in c. veniens de accuſa.

Interrogatores a quibus poſſunt fieri.

Iudex de quo poteſt ſupplere.

ſalium nõ frangenda. Vt autem hæc. &c. Et no. quòd licet enormitas delicti impediat matrimonium contrahendum, non impedit tamen niſi in his caſibus, ſcilicet cum quis commiſit inceſtum. 32. q. 7. ſi quis viduam. & cum quis interfecit vxorẽ. 33. q. 2. admonere, & in alijs ma-

QVAESTIO. I.

Dulterio [a] polluta prohibetur duci in coniugium auctoritate Leonis Papæ, qua dicitur.

¶Adulterio polluta nõ ducatur ab eodem in matrimonium. C. I.

Sent. 4. diſt. 35.

NVllus [b] ducat in matrimonium, quam prius polluit adulterio.

Sed Auguſtinus econtra teſtatur, ſcribens ad Valerium de nuptijs & concupiſcentia, lib. 1. c. 10.

¶Licet alicui ducere in matrimonium, quam prius polluit adulterio. Cap. II.

Sent. iibidem. Iuo p. 8. c. 10. Fann. l. 6. c. 45.

DEnique mortuo viro, cum quo verum connubium fuit, fieri [c] poteſt coniugium, [α] cum quo præceſſit adulterium. *Item in lib. de bono coniugali, c. 14.* ¶ Poſſe ſanè fieri nuptias ex perſonis male coniunctis, honeſto placito [d] poſtea conſequente, manifeſtum eſt.

α ¶Fieri poteſt cõiugium.] *In editionibus operum B. Auguſtini & vno Vaticano codice, vnoque item Gratiani exemplari legitur*, fieri vnum connubium non poteſt. *In duobus verò Vaticanis recentioribus eiuſdem libri abeſt negatio.*

Hæc ultima auctoritas Auguſtini de concubinis loquitur, perhibens concubinas poſſe tranſire ad honeſtum placitum nuptiarum. Prima auctoritas Auguſtini loquitur de repudiata: quam, dum uiuente uiro ſuo quicumque ducit in coniugium, committit adulterium, cuius adulterij aliquam habet ueniam, dum eius copula creditur [e] eſſe licita. [f]

¶ *Illud uero Leonis Papæ de ea intelligendum eſt, quæ à uiro ſuo non erat repudiata: cuius uinebat uir reddẽs ei coniugale debitum.*

Vnde in concilio apud Altheum habito præſente Conrado rege ſtatutum eſt, c. 6.

In Tribur. c. 51. Burch. l. 9. c. 74. Iuo p. 8. c. 211. Fann. l. 7. c. 10.

¶Nullus ducat in coniugium, quam polluit prius per adulterium. Cap. III.

ILlud vero communi decreto ſecundum canonum caſibus notatis 27. q. 1. hi qui. de alijs non reperitur expreſſum, q̃ impediant, niſi quis uelit dicere de ſolenniter pœnitente de quocunque crimine quod impediat, ut 33. q. 2. de his. quod non admitto illud tamen non eſt uerum, q̃ nullam crimen dirimit iam contractum: niſi in duobus caſibus ſequentibus, ubi non tantum crimen quantum conſtitutio eccleſiæ dirimit.

Adulterio polluta, an poſſit à ſuo corruptore duci.

Et ca. ſi q̃s uiuente.

Dulterio. Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima probat per ſex canones, q̃ nullus ducat in matrimonium quam polluit per adulterium. Secunda ibi, ſed objicitur. Tertia ibi. Verum. Ioan.

CASVS. Hic intitulatur prima q. qua quæritur an aliquis poſſit ducere in uxorem quam polluit per adulterium. Et certum eſt, q̃ ſic: niſi in tribus caſibus, ſ. ſi machinatus eſt in mortem uiri uel niſi uiuente uiro contraxit cum ea de facto: uel eo uiuente dedit ei fidem de contrahendo cum ea. vt infra ea. relatũ, & c. ſeq. ext. eo. cum haberet. G. tamen pro vtraque parte allegat: poſtea ſoluit. & male. infra ead. §. hæc vltima. ſed veram ſolutionem ponit in §. hic ſubaudiendum. omnia autem plana ſunt vſque ad ca. illud vero. Et quod dicitur ff. in vlt. cap. illicitè. Intellige ſiue per fornicationẽ, ſiue per adulterium.

a ¶Adulterio.] Hic depingit 1 qõ. ſ. an poſſit aliquis in vxorem ducere quã polluit per adulterium. & vſq̃ ſic, vt ff. ead. denique. Niſi in tribus caſib⁹, puta ſi viuẽte marito dederit ei fidẽ, q̃ ſi maritus præmoreretur, eam duceret. Vel ſi alter in mortẽ mariti cũ effectu machinatus eſt, vt ff. ea. relatũ. & ext. de eo q̃ dux. in ma. quam pol. per adul. ſignificauit. Et in tertio qñ publicè eã duxit. ext. eo. cum habitare. Inno. tamẽ tantũ duos caſus excipit. ext. eo. tit. ueniens. & poteſt dici, q̃ tertius cõtinetur ſub primis: quia qui publicè cõtrahit cũ aliqua fidẽ dat ei, q̃ eam vellet perpetuo habere. Magiſter tñ allegat ad vtramque partẽ, & poſt diſtinguit, & malè, ff. ead. §. hæc vltima auctoritas vltimo ponit veram ſolutionẽ i §. hic ſubaudiẽdum. Card. vult diſtinguere inter publicum adulterũ, vt tunc nõ poſſit ducere eam. & priuatũ uel occultum, ut tunc poſſit, ſed hoc nõ probauit. arg. pro hoc 30. q. 1. c. 6. Iohodie aũt ſi q̃s uxore uiuente alij fidẽ dederit, uel cum ea contraxerit de facto: ſi nec ante, nec poſt cognouerit eã, poſt mortem uxoris contrahere poteſt cum ea, ut extra de eo qui dux. in matri. c. ult. H.

b NVllus.] hæc uerba latius patent q̃ eorum ſnſa deberet. n. potius dici eõuerſo, ſ. quibus dicat niſi in tribus caſibus tãtum exceptis reſtringuuntur. n. hæc uerba ad duos caſus uel tres tantũ, arg. ff. qui pe. tu. credendũ. ff. quod ui, aut clam. l. ſi alius. §. notauimus. Ioã.

c DEnique.] ¶Fieri.] Niſi aliquis illorum caſuum interueniat, quos dixi in ſumma.

d ¶Honeſto placito.] Ideſt. maritali affectu.

e ¶Creditur.] Ignorantia iuris uel facti excuſat. ff. de iur. & fa. ignor. nec ſupina. 1. q. 4. §. fin.

f ¶Licita. Et tunc poteſt eam retinere primo uiro mortuo. & hoc falſum eſt.

ILlud uero.] CASVS. Statutum fuit in hoc cap. utſi quis

quis cum vxore alterius fuerit fornicatus, marito mortuo, aditus ei claudatur illicitus; quoniam non poterit matrimonialiter copulari cum ea, quam prius polluit per adulterium. [Præiudicamus,] id est, præ alijs iudicamus, quasi firmiter statuimus. Sequens §. patet.

a ¶ Et præiudicamus.] id est, præ alijs iudicamus.

b ¶ Claudatur.] Arg. q̃ si iurauit de cætero non cognoscere concubinã meam: si postea cũ ea contrahã, & cognoscam, non fum periturus: q̃a per iuramẽtum illicitus aditus tantum mihi clauditur: quia non intellexi nisi de illicito. arg. 22. q. 5. humanę. & notaui etiã plura. argum. 31. q. 3. quod prędecessor.

Iurans de cętero non cognoscere cõcubinã si cũ illa contrahit, periurij nõ incurrit.

c ¶ Conuenit.] In duobus casibus tantum, uel nec conuenit, id est, non est honestum.

d ¶ Hic.] Id est, in hoc loco. in c. 1. huius quæstionis.

e ¶ Peracta.] Quantum ad primum ca. & ad fin. proxi. superioris ca. quod dicit peracta, supple uel inceptа. argu. extra de eo qui cogn. conueniens.

f ¶ Pœnitentia.] Hoc quantum ad illud c. denique.

g ¶ Viuente.] In his duobus casib. etiam si mortuo uiro eam accepit, est ab ea auctoritate Apostolica sęparandus: quia hęc prohibitio perpetua est. extra de eo qui dux in mat. significauit nobis, & c. cum haberet.

RElatum.] CASVS. Quidam uxorem alterius eo uiuente corrupit: & ei fidem dedit, q̃ post mortem legitimi viri si superuiueret, eam duceret in vxorem, qui post mortem mariti eam duxit in vxorem, quod cum relatum fuisset in Triburiensi concilio, statuit concilium non esse matrimonium inter eos.

h ¶ Violasse.] Quid si non violauit, sed dedit fidem, q̃ remanebit cum ea? dicit Hug. quod de ea re non vacante non debuit promissione recipere vel dare. vnde non potest cũ ea remanere. argum. 2. q. 1. in primis. ibi, [Ad Malachitanam.] Alij dicunt contra, quod canones non videntur loqui nisi de adulterijs. Opin. Hug. corrigitur extra eod. c. vlt.

i ¶ Viuente.] Et ita ei viuente viro fidem dedit. vnde nõ debet cum ea remanere. argum. 2. q. 1. in primis. ibi, [ad Malachitanam.]

k ¶ Dedisse.] Multo fortius si eam dixit viro viuente, sęparandi sunt, extra de eo qui dux. cap. ex literarum, & c. cum haberet.

l ¶ Et anathematizamus.] id est, separamus, sic exponitur 2. q. 1. in primis. ibi, [si ad Malachitanam.] 37. q. 2. de coniugali.

SI quis viuente.] CASVS. Quidam uxorem alterius eo uiuente cognouit. uiro postea defuncto duxit eam in

instituta definimus, & præiudicamus, [a] vt si quis cum vxore alterius eo viuente fornicatus fuerit; moriente marito, synodali iudicio aditus ei claudatur [b] illicitus; ne vlterius ei coniungatur mattimouio, quam prius polluit adulterio.† Nolumus enim, nec Christianæ religioni cõuenit, [c] vt nullus ducat in coniugium, quam prius polluit per adulterium.

† Conc. Tur. I l. Claudi⁹. & ibi Bart. ff. de his q. ut indig.

Hic [d] subaudiendum est, nisi prius peracta [e] pœnitentia, [f] & si nihil in mortem viri machinatus fuerit: uel si viuente [g] uiro fidem adulterę non dedit se sumpturum eam sibi in coniugem, si uero eius superuiueret.

Vnde in concilio Triburiensi legitur.

¶Post mortem viri non potest adulteram in coniugium ducere, qui viro viuente iuramentum sibi futurarum nuptiarum præbuit.

Sent. 4. dist. 35. Burc. l. 9. c. 66. Iuo p. 8. c. 202. Pann. l. 7. c. 9.

Cap. IIII.

RElatum est auribus sanctorũ sacerdotum, quendam alterius vxorem stupro violasse, [h] & insuper mœchæ, viuente [i] viro suo, iuramentum dedisse, [k] vt post legitimi mariti mortem, si superuixisset, duceret vxorem: quod & factum est. Tale ergo connubium prohibemus, & anathematizamus.[l]

¶ *Huius capituli sententia quidem est in canone 40. cõcilij Triburiensis quod extat. Sed cum Burchardus hoc citet ex c. 3. uidetur alterius esse quod desideratur.*

In Meld. c. 69.

Item in eodem.

¶Post peractam pœnitentiam poterit viduam in coniugem ducere, quam viro viuente per adulterium poluit. Cap. V.

SI quis viuente marito coniugem illius adulterasse accusatur, & eo in proximo [m] defuncto eandem sumpsisse dignoscitur; omnimodis publicę pœnitentię subijciatur. † De quo etiam post pœnitentiam præfatam, [n] si expedierit, seruabitur regula, [n] nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse [o] notetur; aut prouxorem. Dicitur hic ut pœnitentiam agat, & retineat; nisi illa uel ille illum occidisse notetur, uel nisi consanguinitas, uel alia iusta causa interuenerit. [Regula.] Vtẽ di contracto matrimonio. [Actio criminalis,] id est, affinitas contracta per crimen.

Burch. l. 9. c. 65. Iuo p. 8. c. 201. Pann. l. 7. c. 12.

† al. *subiungatur.*

m ¶ In proximo.] Factum recitat, maior tamen est contra eum præsumptio ob hoc.

n ¶ Regula.] Contrahendi. s. matrimonium, ut contrahatur cum illa: & quod dicit si expedierit, hoc ideo dicit, si timeatur lapsus iuuenilis incontinentiæ, ut 33. q. 2. in adolescentia. sup. prox. causa. q. 6. qui contra. sed illud ex rigore, istud ex misericordiæ dispensatione, uel hic de contracto, ibi de cõtrahendo matrimonio. uel hic de simplici, ibi uero de incestuoso adulterio, quod est grauius. 32. q. 7. §. sed illud.

o ¶ Occidisse.] Hoc ipso ut coniungerentur. aliud si casu: quia forte inimici sunt: uel ex alia causa: tunc ducere poterit uxorem eius, extra de conuers. infid. laudabilem

Digitized by Google

lem. §. ad hoc. vbi etiam arguitur, quòd ſi ante baptiſmum machinatus ſit, poſt baptiſmum cum vxore defuncti non contrahat, & ita huiuſmodi peccata non delentur in baptiſmo. Et not. q dicit occidiſſe, vnde niſi machinatus fuerit cum effectu, non impeditur a puta ſi voluerit dare venenum, & non dederit, ſed nec impeditur qui mortem viri ratam habet: dum tamen nō præcepit: licet aliàs in malefitijs retrotrahatur ratihabitio, ff. de vi, & vi arm. idem §. procurator. 27. quæſtio. 1. cap. 1.

peccata quædam in baptiſmo non ita delentur vt non relinquat aliqđ impedimentum.

SI qua fuerit.] CASVS. Quædam viuente marito adulterata eſt cum quodam, quem mortuo marito in vxorem accepit. Dicitur in hoc c. q debet agere pœnitentiam per quinquēnium, & poſtea debet ad communionem admitti.

a Hæc ſnīa approbatur. ext. de eo q dux. in mat. c. 3. in glo. 2.

a ¶ Perfatam.] *In Meldenſi legitur*, præfata, *vt indicetur regulam ibi traditam, c. 65. & citatur inf. 36. q. 2. ſi autem.*

[Item ex concilio apud Vermerias.]

b ¶ Si qua.] Aliàs eſt, §. Reſpicit hic, §. præcedentem hic, eſt ſubaudiendum, vbi tria dixit, & ad ea tria introducit capitula.

c ¶ Poſt quinquennij.] ſed nonne pro adulterio vij. annis dēt pœnitere? Sic 2 ſed ſunt arbitrariæ pœnitentiæ.

2 Vt 33. q. 1. hoc ipſum.

extra de diuor. c. 2. Burc. l. 6. c. 41. Iuo p. 10. c. 169.

PALEA. C. VI.

SI quam mulier in mortem mariti ſui cum a lijs conſiliata ſit, & ipſe vir aliquem illorum ſe defendēdo occiderit; ſi probare poteſt ille vir eam ream eſſe concilij, poteſt (vt nobis videtur) ipſam vxorem dimittere, & ſi voluerit aliam ducere. a Ipſa autem inſidiatrix pœnitentiæ ſubiecta abſque ſpe coniugij maneat.

¶ *Hæc palea eſt in multis vetuſtis exēplaribus, in quib. palea eſſe non ſolent. Citatur autem ex concilio apud Vermerias ēt in exceptis decretorū monaſterij S. Trudonis, & apud Burchardum, & Iuonē: quamuis in Decret. tit. de diuor. cap. 1 corrupta in vulgatis codicibus ſit*, Ex concilio apud Vuormaciam. *Antea quidē in titulo huius palea legebatur*, ex concilio Eliberitano apud Vermerias. *Inducta vero eſt dictio*, Eliberitano, *q ſpectat ad ſequēs capitulū; Palearū enim interpoſitio ſæpe numero in titulis occaſionem huiuſmodi erroribus dedit.*

a ¶ Et ſi voluerit aliam ducere.] *Abſunt hæc ab vnone in Decretis autem legitur*, poteſt ipſe poſt mortem vxoris, ſi voluerit aliam ducere

Item ex concilio Eliberitano, c. 72.

¶ Poſt pœnitentiam reconcilietur ad communionem vidua, quæ mœchum ſuum in virum accepit. C. VII.

SI qua fuerit b vidua mœchata, & poſtea eundem habuerit maritum; poſt quinquennij c tempus acta legitima pœnitentia placuit eam ad communionem 2 reconciliari.

2 ¶ Ad communionem.] *In varijs exemplaribus huius concily tam impreſſis, quàm manuſcriptis legitur*, communione reconciliari.

2. Reg. 2. 2 *Sed obijcitur Dauid d cum Bethſabee adulterium cōmiſit, & mortem Vriæ machinatus eſt: & tamen eandem Bethſebee poſtea duxit in uxorem. Sed in veteri teſtamento multa permittebantur propter infirmitatē, quæ in Euāgelij perfectione eliminata ſunt: ſicut permittebantur frequenter contrahere prohibentur. Vnde etiam ſacerdotes ſecundis nuptijs intereſſe non debent. Ad qđ induxit ſeq. c.*

d ¶ Dauid.] Hanc hiſtoriam habes 50. d. §. contra.

e ¶ In veteri.] Planius dixiſſet, q ideo fuit matrimonium inter Dauid, & Bethſebee, quia eccleſia nondum prohibuerat, arg. 33. q. 4. obijciuntur, & c. dixit.

a ¶ Ipſa.

Digitized by Google

a ¶ Permittebatur.] No. hanc permissionem comparatiuam esse; erat enim vtrumq; malum: sed vnum minus, quod permisit, ne maius committeretur, scilicet homicidium. si. inf. 33. q. 2. si quod verius.

b ¶ Malens.] 22. q. 1. considera.

c ¶ Infirmitatis.] qa non fuit peccatum Dauid suæ improbitatis æstus, sed vmbra mysterij. de pœ. d. 3. illud.

d ¶ Significatione.] Vt de pœ. d. 3. illud. Dauid enim interpretatur manu fortis. i. Christus, qui, fortiter debellauit aereas potestates. Vrias, lux mea Deus, & significat diabolum, qui transfert se in Angelum lucis, & etiam lucidus creatus fuit, quem etiã Deus superauit inf. de pœn. d. 2. principium. 26. q. 5. nec Bethlabee interpretat puteus. vij. & significat ecclesia gentilium: quę hausit dona septiformis gratiæ, & Christo copulata est, vt 32. q. 2. §. his ita, ideſt, cum prius adhęreret Vriæ ideſt, diabolo per cultum idololatriæ.

Dauid Vrias & Bethsabee qualiter interpretãtur.

DE his qui. CASVS. Hi. intellexit hæc de his, qui simul habent plures vxores, vel de his q̃ plures habẽt viros; de quibus dr, q̃ pœnitere debẽt: nec debet sacerdos talibus nuptijs interesse. Quidam etiam hoc c. intelligunt de his qui contrahũt fœdas nuptias causa saturãdæ libidinis. Alij dicũt, q̃ hoc dictum est ad terrorẽ. Sed potes dicere, q̃ cũ dr frequẽter: intelligit de illis qui ardore libidinis contrahunt: cum dr, nubãt; intelligit de illis, q̃ primis viuentibus contrahunt.

e ¶ Ducunt.] Plures simul, hodie. s. vnã cras aliam viuente prima de ulibus secundis nuptijs intelligе hoc capitulum.

f ¶ Tempus.] Scilicet pœnitentiæ.

g ¶ Debere.] ideſt, debet deponi, si prior vxor viuat. 11. q. 3. Teneguidam, & etiam intelligas interesse per consensum, vel etiam vt benediceret nuptias; quod non debet, vt extra de secun. nup. c. 1.

HAc ratione, & Apostoli.] CASVS. Beneu. sic ponit huuc casum hic fit mẽti ode duplici permissione. Vna Moysi, qua permittebatur vxori dare libellum repudij, & aliam ducere. Alia Apostoli: qui mortua prima permittitur ducere secundam, quæ in hoc sunt similes, quia vtraque excusari potest a pœna corporali. Dissimiles.]qa Apostolica excusata a peccato, Mosaica non: nec etiam Moyses illud præcepit, sed volẽs permisit. H. etiam eundem casum innuit hac ratione, quia Moses illud permisit.] Fornicatio. ideſt, diuisio carnis.

h ¶ Hac ratione.] ideſt, simili ratione, sicut Moses permisit dare libellum repudij, vt vitaretur homicidium: sic Apostolus permisit secundas nuptias, vt vitaretur fornicatio. 42. q. 2. §. his ita.

i ¶ Fornicatio.] Cum ea quam permisit Moses post repudiatam assumi 1 33. q. 2. si quod verius.

2 ¶ Li-

Libellus repudij quare fuit permissus.

1 Ad hoc 32. q. 7. c. 1. & 2. & extra de diuor. gaudemus, & c. 4.

tebatur [a] *quibuslibet dare libellum repudij, ne per odium funderetur sanguis innoxius. Quod postea in Euangelio Dominus prohibuit, dicens vxorem a viro non esse dimittendam, nisi causa fornicationis. Quædam permittebantur causa infirmitatis, & sacramenti futurorum: sicut Dominus permisit filijs Israel offerre animalia sibi in sacrificium, quæ in Aegypto consueuerãt immolare dæmonibus, malens* [b] *ea sibi offerri, quam idolis: & vt essent illis sacramenta futurorum. Sic & Bethsabee permissa est duci in vxorem, non magis causa suæ infirmitatis,* [c] *quam significationis* [d] *futurorum. Sed est alia ratio, quare vxor defuncti huic nubere non possit. Generaliter enim prohibentur viri, & mulieres frequenter matrimonia contrahere.*

Deut. 24.

Matth. 19.

Leuit. 9.

Vnde in conuiuio secundarum nuptiarum presbyteri interesse non debent: sicut in Neocæsariensi concilio, ca. 3. & 7. legitur.

¶ Fides, & conuersatio pœnitentiam breuiat eorum qui frequenter ducunt vxores. C. VIII.

DE his, qui frequenter vxores ducũt, [e] & de his, quæ sæpius nubunt, tempus [f] quidem pœnitẽtiæ his manifestum constitutum est: sed cõuersatio, & fides eorum tempus abbreuiat. ¶ Presbyterum vero conuiuio [α] secũdarum nuptiarum interesse nõ debere. [β] maxime cum [β] præcipiatur secundis nuptijs pœnitentiam tribuere: quis erit presbyter, qui propter cõuiuiũ illis cõsentiat nuptijs?

4. Sent. d. 42. Iuo p. 8. c. 160.

C. 7. eiusdem. Burc. l. 2. c. 133. Iuo p. 8. c. 48. & 305 Pann. l. 6. c. 67. Mart. Brach. in cap. græc. synod. c. 38.

α ¶ Conuiuio. *In vulgatis erat* connubio. *Emendatum est ex vetustis, & originali ipso Græce est,* γάμοις.

β ¶ Maxime cũ. *Locus hic Græce sic habet,* μάλιστα δὲ καὶ τοῦτον τὸν δίγαμον τὶς ἂν εἰκὸς ὁ πρεσβύτερος ὁ διὰ τῆς ἰδίας σπουδῆς συγκατατιθέμενος τοῖς γαμοις ἐστί. Nam pœnitentiam petente bigamo, quis erit presbyter, qui hoc ipso, quod interest conuiuio, nuptijs consentit?

Item Ioannes Chrysostomus. [*ideſt auctor operis imperfecti in Matth. homilia 32.*]

¶ Secundum veritatis rationem fornicari conuincitur, qui secundam duxit vxorem. C. IX.

HAc ratione, [h] & Apostoli præceperunt † secundas adire nuptias propter incontinentiam hominũ. Nã secundũ quidem accipere secundũ præceptũ apostoli est: secundum veritatis autem rationem, vere [α] fornicatio [i]

† *permittunt.* 1. Cor. 7.

a ¶ Licenter.] Quia pœnam talem non patiebantur.
b ¶ Quia.] Reſpicit hoc alium locum Matthæi. illud .ſ.quod Deus coniunxit,homo non ſeparet. quo audito dixerunt Phariſæi: quid ergo mandauit Moſes dare libellum repudij, & dimittere? & dixit illis, quoniam ad

eſt.Sed dum permittente Deo publicè, & licenter [a] committur;fit honeſta fornicatio.Propterea bene dicit,q[a] [b] Moyſes hoc permiſit,non præcepit.Aliud eſt enim præcipere;aliud permittere. Quod enim ꝑmittimus;ꝙ nolẽtes præcipimus: quia malas hominum voluntates ad plenũ prohibere non poſſumus.

Deute.24. Matth.19.

α ¶Verè fornicatio.] *Lõge cautius loquitur uerus Ioãnes Chryſoſto.cum alibi, tum potiſſimum in epiſtola ad uiduam iuniorem,de nõ iterãdo cõiugio: quæ nuper Romæ eſt impreſſa;negat quæ perſpicue ſecũdum matrimonium fornicationem eſſe.*

β ¶ Quod enim permittimus.] *Sic eſt in glo. ord. ad c. 5. Matthæi in uerſi.* libellum repudij. *Sed in homilia citata hoc modo*, Quod enim præcipimus, ſemper placet; quod autem permittimus, nolentes præcipimus.†

† *al permittimus.*

Item Hieronymus contra Iouinianum,lib.1.

¶ Vt vitetur periculum fornicationis,ſecunda matrimonia conceduntur. C. X.

QVomodo virginibus [d] ob fornicationis periculum concedit nuptias,& excuſabile facit, quod per ſe [c] non appetitur,ita ob eandem fornicationem vitandã cõcedit viduis ſecũda matrimonia. Melius eſt enim licet alterum,& tertium,vnum virum noſſe,quàm plurimos:id eſt, tolerabilius eſt vni homini proſtitutã eſſe, quã multis. Si quidem & illa in Euangelio Ioannis Samaritana, ſextum ſe maritum habere dicens, [f] arguitur à Domino, quòd non ſit vir eius 8.vbi enim numerus [h] maritorum eſt; ibi vir,qui proprie vnus eſt, eſſe deſijt. Vna coſta a principio in vnam vxoré verſa eſt:(& erunt,inquit,duo in carne vna,) non tres, [i] neque quatuor: alioqui iam non duo, ſed plures. Primus [k] Lamech ſanguinarius,

Iean.4.

Gen.2.

Gen.19.

Dicens.] Imo dixit ſe non habere virum in Euangelio. ſed Hiero.reſpexit hic non quod in ore protulit mulier: ſed quod in mente habuit. bene enim gerebat in corde ſe virum habere. vnde Dominus ſm opinionẽ eius dixit. Vade voca virum tuũ,quaſi dicat, quẽ putas tuũ,& illa qua ſi conſentiendo ſic ſẽtire,dixit:video q[a] propheta es tu. & ſic eſt ar.ꝙ qui dicit aliud quam vox ſignificat,potius dicit id quod intendi dicere quã id quod vox ſignificat: quod eſt cõtra illud 22.q.2. is autem. ff. de reb.dub.l ambiguo.

g ¶ Vir eius.] Quia illũ.& alios ſimul habuit:quod non licebat Iudæis;vt extra.de mor. gaudemus.

h ¶ Vbi enim numerus.] Arg.ꝙ ſi qua plures cõſentiret velit in ſimul,nihil aget: vt ſi dicat,cõſẽtio in vos: niſi forte alter eſſet cõſanguineus:tũc forte teneret matrimoniũ cũ reliquo. Vel dic vbi numerus, ſ. ex quo aliquis bigamus eſt, ibi vir, qui proprie vnus eſt,id eſt. Chriſtus, eſſe deſiſtit, & quia in eo deficit,ſacramẽtum Chriſti, & eccleſiæ, & hoc

Mulier in plures ſimul cõſentiens, nihil agit.

ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere vxores veſtras:q.d.non præcipit,cum ſit malum.Non enim cum ſit malum,ſine vitio eſt.quod ignoſcitur,non præcipitur.13.d.nerui.

c ¶ Præcipimus.] Id eſt, permittimus. ſic ponitur 55. d. qui patrem. 1 50. d.domino ſancto.

26.diſt. ine Hu. ..cdeni

QVomodo virginibus.] CASVS. In hoc cap.redarguit Hiero. eos qui ſimul plures habent vxores: & eas quæ ſimul plures habent maritos. Primo exemplo Samaritanæ à Domino reprehenſæ Secundo ratione inſtitutionis matrimonij. Tertio exmplo Lamech inde ꝓpuniti grauiter. Quarto argumento à minori dupliciter,inferens ex ſimplici bigamia ad talem.In fine reprehendit quoſdam,qui dicebant,quòd viduis nõ erat conceſſum ſecundum mattimonium niſi in caſu. plurimas ſimul Vxores viduas,de facto.Et hunc caſum innuit.H. & Bene.immo expreſſe ſic ponunt. vt per te videbis.

ſ plu- ul ha on li-

d ¶ Quomodo virginibus.] CASVS. Hier.in hoc ca.redarguit eos,qui ſimul plures habent vxores. Primo exẽplo Samaritanæ à Domino reprehenſæ. Secundo ratione inſtitutionis cõiugij. Tertio exemplo Lamech inde grauiter punitj.Q arto vtendo argumento à minori de Lamech non viro bigamo ad verum bigamum. In fi. reprehendit quoſdam qui dicebant ſecunda matrimonia non eſſe conceſſa viduis niſi in caſu.

e ¶ Per ſe.] Matrimonium enim propter ſe non appetitur: quia non ducit ad viam: * ſed tamen eſt appetendũ cauſa vitandæ fornicationis, & propter prolem. infra prox.cauſa q.2.§. his ita.

* *Id eſt non primo ordinatur ad vitam ducendam.*

f ¶ Tres.] Arg. quod minor numerus qnandoque excludit. 2 maiorem.quãdoque minorem, vt ext.de teſtib. licet in fi.§.

2 Cõtra no. 15.d. c. 1. in glo.alibi.

3 Dicꝙ maior numerus nõ excludit minorem.ff. de in li.in l. antepen. & no. 15.di.ca. niſi quando negatiue exponũtur verba vt in hac decret. licet. Io.de Fant.

PRIMVS LAMECH.Hiſtoria legitur in Geneſi,quòd cum Cain per inuidiam interfeciſſet fratrem ſuũ Abel, maledixit ei Dominus vnde dixit Cain. Maior eſt iniquitas mea,quam vt veniam merear.omnis ergo,qui inuenerit me,occidat.me.& Dominus ad Cain.Non ita fiet, ſed qui occiderit Cain, ſetuplum punietur. cũque terrã vt profugus habitaſſet, Lamech, qui ab eo ſextus deſcendit,duas habebat vxores Addam,& Sellam, dum venationem exerceret, & oculi eius caligerent, indicio pueri qui eum ducebat,ſaggittã dirigens, Cain occidit inter fruteta latentem,quẽ feram eſſe exiſtimabat, quo cõperto occidit adoleſcentem, qui eum ducebat, & dixit eis, Audite vxores Lamech, quia occidi virum in vulnus meum,& adoleſcentem per liuorem meũ:ſeptuplum vltio dabitur de Cain, de Lamec ſeptuagies ſeptieſ:Sequẽs §.patet.& dicit hic,quod Gratianus intellexit præcedens c.de ſecundis nuptijs licitis,ſicut & præcedentia duo c.ſed Hugo.ſentit contrarium.

k ¶ Primus.] Hæc dictio,primus,non conſtruitur cum hac dictione ſanguinarius: quia Lamech non fuit primus homicida, ſed Cain: ſed conſtruitur cum hac dictione,duxit.

a ¶ Et

Cataclysmus est diluuium.

a ¶ Et Pro id est.
b ¶ Cataclysmi.] Idest,diluui], à cata,quod est circum, & clysma,quod est diffusio:quasi circumquaq. diffusio.
c ¶ Deleuit.] Id est puniuit su.24.q.3.an nõ contra.sed hic narratur res prout gesta est:ibi mysterium: nã peccatum Lamech designat peccatum humani generis: quod diluit salutifer aduẽtus Christi.
d ¶ De altero.]id est de peccato alterius, scilicet Cain.
e ¶ Septies.] Quia vindicta sũpta est de eo vsq; ad Lamech, septimum ad Adam, sextum ad Cain: vel qa punitus in septẽ generationib9 suis, quæ in diluuio perierunt.
f ¶ De altero.] Idest de peccato alterius scilicet Lamech.
g ¶ Septuagies septies.] Quia Lamech in lxxvij. animabus fuit punitus, quæ processerunt de lumbis eius. Vel die septies,id est, pfectè septuagies septies id est, perfectius: iuxta illud.[O terq;que terque beati.] id est perfecte beati. Vr ergo quod mag s peccauit Lamech,quàm Cain:quia magis punitus ẽ:& qp peccatũ Lamech grauiꝰ fuit vindicatũ, quia plura cõmisit:duo,l.homicidium, & adulterium t Cain fratricidium tantum.
h ¶ In numero.]Penarum,id est, maioritate.
i ¶ Quam sancta.] Ironicè hoc dicit. & loquit de altera bigamia, de vera scilicet,
k ¶ Eligatur. Nõ intelligas, qp debeat talis eligi in abbatissã. nam illa erit virgo lx.an.vt 20.q.1.iuuẽculas. t sed vt pascatur ab ecclesia.
l ¶ Pauperum.] 81. dist.c.viduę.& c.seq.
m ¶ Non meretur accipere.] Non dicit, non accipiat: nec dicit vt non detur:sed non meretur accipere:quia non datur ratione merendi.sed datur misericorditer, ratione obsequij.
n ¶ Quanquam.] Hoc respicit principium cap.vbi conceditur viduis secunda matrimonia contrahere. Dicebant.n.quidam,qp illæ viduæ tantum poterant contrahere, quas mortuis maritis in fidelibus fides iam viduas inueniebat,quæ.s.iã factæ viduæ conquerebantur.
o ¶ In quibus.] Scilicet testimonijs.
VERVM.Hæc est 3.pars quæsti.in qua probat, quòd nõ sit peccatum contrahere secundas nuptias, & deinceps.Ioan.de Fant.
p ¶ Verum.] Magister hoc c. intelligit de secundis nuptijs licitis. 2 sed competentius intelligitur de illicitis. aliter exemplum de Lamech non congrueret, quare tam aspera proponeret Hieronymus, cum auctoritate Apo-
2 Idẽ intelligebat Io.sed L. & Io. de Fant. tenent quod sequitur.

& a homicidia vnam carnem in duas diuisit vxores: fratricidium,& bigamiam eadem cataclysmi b deleuit c pœna: de altero d septies; e de altero f septuagies septies ll vindicatum est.Quantum distat in numero,h tantum & in crimine. Quàm sancta i sit bigamia; hinc ostenditur, quòd bigamus in clerum eligi non potest: & ideo Apostolus ad Timotheum: Vidua,inquit,eligatur k non minor sexaginta annorum;quę fuerit.vnius viri vxor.]Hoc omne præceptum de his est viduis, quæ ecclesię pascuntur eleemosynis,& idcirco ætas præscribitur,vt illætantum accipiant pauperum l cibos, quæ iam laborare non possunt. Simulque considera quod quæ duos habuit viros;etiam si anus est, & decrepita, & egens, ecclesiæ stipes non meretur accipere: m si autem panis illi tollitur eleemosynæ; quanto magis ille panis, qui de cœlo descendit? quem qui indignè comederit, reus erit violati corporis, & sanguinis Christi? Quamquam n hæc testimonia, quæ supra posui,in quibus o viduis conceditur, vt,si velint,denuo nubant; quidam interpretantur super his, viduis, quas amissis maritis sic inuenerit fides Christi.

Gen.19.

1.Tim.5.

1.Cor.11

3 *Verum* p *hoc eum in exhortationem vidualis continentiæ, non in condemnationem secundarum, & deinceps nuptiarum putamus dixisse: quas multorum auctoritatibus constat licitas esse, vt ex verbis eiusdem datur intelligi. Ait enim ad Pammachium in Apologetico contra Iouinianum.*

¶ Nec duæ, nec tres, nec deinceps nuptiæ sunt condemnandæ. Cap. XI.

APeriant, quæso, aures obtrectatores q mei, & videant me secundas,& tertias nuptias concessisse in Domino.Qui secundas & tertias non damnaui;primum potui damnare matrimonium? *Idem ibidem.* ¶Non damno bigamos,immo nec trigamos,r & si dici potest, octogamos. *Idem ibidem.* ¶Ego etiam nunc libera voce proclamo,non damnari in ecclesia bigamiam,immo nec trigamiam; & ita licere quinto,& sexto,& vltra,quomodo & secundo marito nubere.

Sent.4.dist.42. Iuo p.8.c.270. Pann.l.6.c.62.

Item Augustinus lib.2. contra aduersarium legum, & prophetarum,c.11.

Lamech punitio.

Lamech plus peccauit quam Cain.

Viduæ possunt indistincte cõtrahere.

s Et facit 81.distin.viduæ, & cap. seq. Ioan.de Fant. & idẽ tenet hic L.

Apostoli licita sint,non video.

APeriant.] CASVS. Quidam æmuli Hieronymum reprehendebant dicentes eum damnare nuptias, & maxime secundas. Quibus Hieronymus respondet dicens, si nuptias maxime secundas concedo: qualiter, damno matrimonium, vel primas nuptias vnde libera voce proclamo, quod nec etiam octauas nuptias condemno.Sequens c.patet.

q ¶ Obtrectatores.] Quia dñt me damnare mimonia.
r ¶ Trigamos.] Vt in Bro.l.9.ne quisquam.contra ibi dicitur, qp tertiam ducere non licet, vt in auth. quomodo, or. epis.§.si autem.col.1. sed illa correcta sunt: & sic per

per hanc dictionem, nuptiæ, non tantum primæ, sed ēt ulteriores nuptiæ designantur. Et sic est ar. contra. ff. de verb. sig. boues. §. 1. & ff. de leg. 3. fideicōmissa. §. si quis decem.

Castitas est inter coniugatos.

Deus.] ¶ Nuptiali castitate.] Ergo castitas est in ter coniugatos, quæ sancta dicitur. 40. d. §. hæc scripsimus. potest ergo eorum cōcubitus dici castitas. arg. sup. 31. d. Nicæna.

tes non damnentur: beatiores tamen erunt, quæ in castitate permanserint.

c ¶ Quod si dormierit.] Verba Apostoli.

d ¶ Nec nobis definiendum est.] Hic argum. q̄ nō licet alicui definire, vel determinare, vel excipere quod canō non excipit, vel definit, vel determinat. arg. 19. d. fin. Romanorū. & 27. q. 2. lex diuina. 23. q. 5. si nō licet. & 16. q. 1. sunt nōnulli. & 2. q. 5. cō suluisti. & 28. q. 1. idololatria. & 55. di. si Euāgelica. & 7. 1. q. 3. saluator. & sup. 22. q. 5. hoc videtur. Sed contra arg. ff. de test. l. quæsitum. inf. de cōsc. d. 2. liquido. & intelligo, nō licet iniuste, & male contra rationem, & contra canonem. 33. q. 2. quos Deus.

Canone nō definiēte de figure non licet.

¶Secunda coniugia, sicut & prima licita esse probantur. Cap. XII.

Sent. ibide m. Iuo p. 9. c. 269. Pano. l. 6. c. 22. & 61.

DEus masculū, & fœminam propagandi generis causa nuptiali castitate [a] coniunxit; & secundas nuptias, quæ in vtraq; [a] testamento permittuntur, [b] licitas esse monstrauit.

a ¶Vtroque.] *In originali est*, nouo quoque. *cuius veræ lectionis sunt vestigia in aliquot Gratiani exemplaribus. Habent enim*, vno quoque. *Ac certe de vetere testamento nulla erat dubitatio. Sed non est mutatum, quoniam auctor glossæ videtur legisse*, vtroque.

Idem super primam epistolam ad Corinthios.

Glossa ordinaria ad .Cor.7. c.7. eius epistolæ. Sent. ibid. Iuo p. 8. c. 268. Poly. l. 6. tit. 4. Pann. l. 6. c. 59.

¶De eodem. Cap. XIII.

QVòd si dormierit [c] vir eius.] Non dicit, primus, vel secundus, vel quotus; nec nobis definiendum est, [d] quod non definit Apostolus. Vnde nec vllas debeo damnare nuptias, nec eis verecundiam numerositatis auferre. β Dominus autem septemuiram nō damnauit, † [e] nec dicit in resurrectione [f] non posse esse, sed tantum: Neq; nubent, neque nubentur.] Vnde nec contra humanæ verecundiæ sensum audeo dicere, vt quoties voluerint, nubant, nec ex corde meo [g] quotaslibet nuptias condēnare. Quod dicitur vniuiræ, hoc & omni viduæ: (Beatior autem erit, si sic permanserit.

† *al. damnat.*

Matth. 22.

¶*Gratianus retulit verba glossæ ordinariæ ad c. 7. primæ ad Corinthios ex Augustin. in lib. de bono viduitatis c. 12.*

1. Cor. 7.

β ¶Auferre.] *Anta erat*, inferre. *Emendatū est ex glossa, & B. Augustin. cuius verba referunt cæteri collectores.*

Interrogans ponit.

e ¶Non damnauit.] Cum quæreretur ab eo cui deberet cōiungi. Et est arg. q̄ interrogādo aliquis quid ponat, vt ff. de verb. obl. l. 1. §. si quis ita. su. ea. quomodo. ibi, dicens, &c.] sed excipiendo non, vt ff. de excep. non vī. Ar. cōtra. 22. q. 2. queritur.

Resurrectio negabatur a Saducæis.

f ¶In resurrectiōe.] Saducæi negantes resurrectionē futuram ꝓtra opinionē Phariseorū, qui eam credebant, ideſt, homines futuros in eodē statu, dicebant scilicet, q̄ debebant commisceri sicut nunc faciunt, & quēlibet recepturum vxorem, quam hic habuerat, vt Phariseos confunderent, talē eis quæstionem fecerunt. Ecce aliqua habuit hic octo viros: cuius illorum erit vxor in iudicio? q̄ cōnē soluere non potuerūt: quam cum postea Saducēi proponerēt Iesu, respondit erratis nescientes scripturas, qa in resurrectione neque nubent, neque nubentur: sed erunt sicut Angeli Dei.

g ¶Nec ex corde meo.] ideſt, præter diuinæ scripturæ auctoritatem. quilibet enim debet probare quod dicit, non ex suo sensu moneri. 37. d. relatum.

QVAESTIO. II.

Vòd autem [h] aliqua non sit cogenda nubere alicui, Ambrosius testatur super epistolam primam ad Corinthios: (Nubat cui vult: tantum in Domino.) ideſt, quem sibi aptum putauerit, illi nubat: quia inuita nuptiæ solent malos prouentus habere. (Tantum autem in Domino.) hoc est, vt sine suspicione turpitudinis, nubat, & viro suæ religionis nubat.

C. 30. ad c. 7. Iuo p. 8. c. 19.

Item iudicium Vrbani Papæ.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur 2. q. quæ quæritur, an aliqua nubere sit cogenda, & præcise dicendum est q̄ non, vt in sequentibus c. probatur: nisi forte fecerit sibi præiudiciū per sponsalia de futuro sponte contracta: tunc enim prius est admonenda, & postea aliquantulum cogenda, vt dicit Hug.

Nubere non est aliqua cō genda.

h ¶Quod autem.] Hic quæritur an aliqua sit cogenda nubere, & respondendum est quod non, quia in matri-

monio

Digitized by Google

monio animus debet gaudere plena libertate, vt extra de ſponſ. cum locum. immo etiam licet culpa alicuius præceſſerit metum. tamen ille metus excuſat eum a matrimonio, vt extra c. veniens, ſi autem quis deſponſauit aliquam, bene eſt cogendus, vt ducat eam, vt extra de ſponſ. ex litteris. in caſu tamen ſub alternatione cogei. ſ. vt vel ducat eam vel intret religionem, vt extra de conuer. cõiug. eſt publico. non obſtat quod legitur extra de ſpon. requiſiuit. vbi dicitur potius eſt monenda, quam cogẽda, expone, potius, i. prius. De hoc plene no. 27. q. 2. §. ſed concedat.

cipiuntur: ſed hoc ſit in matrimonio. 35. q. 6. videtur. pulcra eſt.

f ¶ Ab ipſo.] Ideſt, ex parte eius 2. debet enim per teſtes probare exceptionem ſuam ſuper coactione, vt ff. quod met. cau. non eſt verisimile, non autem ſtaretur eius

2 arg. cõtra extra de teſti. I literis. quod dic ut no. 14. q. 2. I ſum. in fi.

¶Iuramento patris non cogitur puella nubre, cui nunquam aſſenſum adhibuit. Cap. I.

SI verum eſſe conſtiterit, quod nobis legati Iordanis † principis retulerunt; ſcilicet, quod ipſe coactus [a] & dolens filiam ſuam infantulam [b] nolentem, flentem, & pro viribus renitentem, non aſſentientibus, ſed valde dolentibus matre, & parentela, Rainaldo Rodeli † filio deſpõſauerit; quoniam canonum, & legum auctoritas talia ſponſalia (vt infra oſtenditur) non approbat, ne ignorantibus leges & canones nimis durum, quod dicimus, videatur; ita ſententiam temperamus. [c] vt ſi princeps cum filiæ, matris, & parentelæ aſſenſu id, quod cœptum eſt, perficere voluerit, [d] concedamus. Sin autem, legatus noſter vtraſque partes audiat: & ſi nihil fuerit ex parte ſupradicti Rainaldi amplius, quod impediat, [e] ab ipſo [f] Iordane ſacramentũ, quòd ita conſtent hæc, ut dicta ſunt, accipiat: & nos canonum, ac legum ſcita ſequens, deinceps non prohibemus, quin alij viro, ſi voluerit, prædicta [h] filia eius nubat tantum in Domino.

Sent. 4. diſt. 29. Iuo p. 8. c. 23. Pan. l. 6. c. 108.

† al. Rideli.

[*Econtra Hormiſda Papa ſcribit Euſebio epiſcopo.*]

PALEA. Cap. II.

TVa ſanctitas nos requiſiuit, frater venerãde, de filio adulto, quem pater matrimonium cõtrahere vult, ſi ſine volũtate filij adulti facere poteſt. Ad quod dicimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe. Põt aũt de filio nondum adulto, voluntas cuius nondum diſcerni põt, pater eum, cui vult, in matrimoniũ tradere: & poſtquã filius peruenerit ad perfectam ætatem, omnino obſeruare, & adimplere debet. Hoc ab omnib. orthodoxę fidei cultoribus ſancitum à nobis tenendum mãdamus. ¶*Palea hæc in Decretalibus eſt. c. primum, de deſpon. impub. & in vulgatis quidem citatur ex Honorio: ſed in prima Decretalium collectione, ex Hormiſda, ut hic.*

Extr. de deſpon. impub. c. 1.

Item Vrbanus ſecundus Sanctio a Regi Aragonum.

a ¶Sanctio.] *Sic eſt emendatum ex uetuſtis exemplaribus, Pannormia, & hiſtorijs regum Aragonam. Nam antea erat.* Sacratio.

¶Quorum vnum futurum eſt corpus vnus debet eſſe & animus: atque ideo nulla eſt inuita copulanda alicui. Cap. III.

DE neptis tuæ coniugio, quam te cuidam militi da-

Iuo p. 8. c. 107. Pann. l. 6. c. 109.

Iuramento patris non cogitur puella nubre, cui nunquam aſſenſum adhibuit. Cap. I.

Sent. 4. diſt. 29. Iuo p. 8. c. 23. Pan. l. 6. c. 108.

† al. Iordani.

Extr. de deſpon. impub. c. 1.

Iordani tanquã ſibi deſponſatam. Iordanus vero denegabat illam ei, allegãs coactionem, & dicens ſe coactum deſponſaſſe illã ei inuitã, & renitentem. Mandat ergo Vrbanus, ꝙ ſi Iordanus & filia volũt cõſentire, ſaltem nũc perficiatur matrimoniũ. Si nolũt, legatus ſuus audiat cãm inter eos: & ſi Iordanus ƒ habuerit exceptionem probationis, & Rainaldus nihil replicauerit, vnde elidat exceptio Iordani, abſoluatur filia Iordani, & habeat licentiã nubẽdi cui vult. Plenius & melius ponit caſũ H. quàm Ben. Sed in ſi Ben. in fi. caſus ſui addidit, delato iureiurando ipſi Iordano, quod H. prætermiſit.

a ¶ Coactus.] Hoc non releuat eum, ſi filia conſenſiſſet.

b ¶ Infantulã.] Hoc ſufficeret vt nihil actũ videretur, ſi illa eſſet infantula. i. intra ſeptennium. ſed hac de cauſa Papa nõ ꝓcedit. immo credo ꝙ ponatur infantula pro puella.

2 Subaudi potuerat ergo Papa præcipere ut amplius in hoc facto nõ procederet. ſed hunc rigorẽ, &c. vt ſequitur. H.

c ¶ Temperamus. Hoc ideo dicit, quia ille raptor erat. & ideo de iure eam habere non poterat 1. arg. 36. q. 2. Placuit hunc rigorem temperare hic Papa.

d ¶ Voluerit.] Arg. d. de iure factũ non eſt, per ſequentem conſenſum poſſe legitimari & cõfirmari. Et eſt arg. ꝙ ratihabitio retrotrahitur, & confirmat quod prius illegitime factum erat. ar. 16. q. 1. c. vlt.

e ¶ Quod impediat.] intentionem Iordanis, vt ſi probaret eos poſtea conſenſiſſe, patrem ſcilicet, & filiam.

f ¶ Ab ipſo.] Argum. ꝙ teſtes de domo prodeuntes recipiuntur: ſed hoc ſit in matrimonio. 35. q. 6. videtur. pulcra eſt.

f ¶ Ab ipſo.] Ideſt, ex parte eius 2. debet enim per teſtes probare exceptionem ſuam ſuper coactione, vt ff. quod met. cau. non eſt verisimile, non autem ſtaretur eius

2 arg. cõtra extra de teſti. I literis. quod dic ut no. 14. q. 2. I ſum. in fi.

† al. Iordani.

¶Quorum vnum futurum eſt corpus vnus debet eſſe & animus: atque ideo nulla eſt inuita copulanda alicui. Cap. III.

Iuo p. 8. c. 107. Pann. l. 6. c. 109.

eius ſacramento tantum, niſi ei eſſet delatum ab aduerſario.

g ¶ Iordane.] Arg. ei qui coactionem eſt paſſus probationem competere.

h ¶ Prædicta.] Rainaldus licet confeſſus fuerit in iure eam ſuam eſſe vxorem: nec probare potuit: non. n. ſolui poteſt matrimonium ex vna parte, ut extra. de deſpon. impub. atteſtationes. de hoc 30. q. 5. §. ſed obijcitur.

DE neptis.] CASVS. Quidam ſignificauit domino Papæ, quod neceſſitate coactus neptem ſuam cuidam

Digitized by Google

cuidam deſponſauit. unde dominus Papa ſcribit dicens, quod ſi neceſſitate coactus hoc fecit, nec ipſa uult ullo modo conſentire, inuita ſibi copulari non debet. Nam eorum unus debet eſſe conſenſus, quorum unũ corpus efficitur: & qui eam inuitã copulauerit, tenetur ex formã-

turum neceſſitatis [a] inſtante articulo ſubſidei pollicitatione firmaſti, hoc æquitate dictante decernimus, vt ſi illa virum illum omnino, vt dicitur, renuit, & in eadem voluntatis auctoritate perſiſtit [b], vt viro illi prorſus ſe denegat nupturam; nequaquam eam inuitam, & renitentem eiuſdem viri cogas coniugio ſociari. Quorum enim vnũ corpus eſt, vnus debet eſſe & animus: ne forte virgo, cũ fuerit alicui inuita copulata, contra Domini, Apoſtoliq; præceptum, aut reatum diſſidij [c], aut crimen fornicationis incurrat. Cuius videlicet peccati malum in eum redundare [d] conſtat, qui eam coniunxit inuitam. Quòd pari tenore de viro etiam eſt ſentiendum.

Item Nicolaus Rodoaldo Portuenſi, & Ioanni Ficolenſi epiſcopis.

¶ Non licet deſerere viro, quam præmiſſis dotibus, & publica atteſtatione duxit vxorem.

Cap. IIII.

2uo p.2. c.334. LOtharius rex (in cõmonitorio α [e]) profitetur, Gualdradam ſe à patre accepiſſe, & ſororem poſtmodum admiſiſſe Huberti. Vbi primum diligenti inueſtigatione inquirite: & ſi eundem glorioſum regem prædictã Gualdradam præmiſſis dotibus, coram teſtibus ſecundum legem [f], & ritum, quo nuptiæ celebrari ſolent, per omnia inueneritis accepiſſe, & publica manifeſtatione eadem Gualdrada in matrimonium ipſius admiſſa eſt; reſtat, vt perſcrutemini [g], cur illa repudiata ſit, vel filia [h] Boſonis admiſſa. Sed quia idem glorioſus rex metu Thiebergam amiſiſſe ſe dicit; metu vnius hominis tantus rex non debuit contra diuinum præceptum in immane præcipitium mergi. In hoc certe ſe magis reprehenſibilem [i] oſtendit, in quo amorem Dei amori mundi poſtpoſuit; cum β nec etiam occiſores corporis ſint timendi [k], contra iuſtitiam hominem impellentes. Nihil itaque vobis aliud præcipimus, manifeſtatione ſua eodẽ rege conuicto [l], niſi vt ſecũdum canonicã auctoritatẽ noſtra vice freti, cauſam illius

Domni dãs tãm damnũ dediſſe vĩ. 1 Et eo. ti. ſbyterum & piene ex. de teſti. ſicut.

nicatione, ſi qua poſtea ſequeretur: vel ex diſſidio vel adulterio, quod inde poſtea fuerit ſubſecutum.

a ¶ Neceſſitatis.] Q.ja forte neceſſarium erat ei militis auxilium, vel forte intulit ei metum.

b ¶ Perſiſtit.] Quod præſumitur, niſi quis alleget de mutata voluntate, & probet. ff. de iu. fi. Statius Florus, & ff. de proba. cum qui.

c ¶ Diſſidij.] Ideſt odij.

d ¶ Redundare.] Nota regulam: qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur, vt extra de homic. de extero 1.27.q.2. ſi tu. & 23.q.4. eſt iniuſta.

LOtharius rex.] CAVS. Hoc caſu diuiditur in duas partes. In prima dicitur, q Lotharius Thiebergam vxorem legitimam expulit, & Gualdradã ſuperduxit: & eã loco vxoris habebat. Poſtea cum de hoc redargueretur à Papa, miſit excuſatoriam epiſtolam, aſſerens mendaciter ſe prius legitime, & ſolenniter accepiſſe Gualdradã, ſed poſtea metu Huberti duxit Thiebergam. Papa ergo delegat cauſam iſtam, & inſtruit eos qualiter procedere debeant, ſcilicet vt adiudicent ei Gualdradam, ſi poterit probare exceptionem ſuam contra Thiebergam. ſ. q primo acceperit Gualdradam, ſi autem hoc non probauerit. adiudicent ei Thiebergam: quã etiam per confeſſionem Lotharij conſtat illius coniugem eſſe. In ſecunda parte inſtruit eos, q Thiberga ſignificauerat Papæ, q Lotharius eam cogebat vt confiteretur ſe adulterium commiſiſſe, vel aliquid aliud, vnde poſſet dimitti, vel alias puniri, & propter hoc ad ſedẽ Apoſtolicam appellauit. Dicit ergo q ſi fuerit Thiebergæ obiectum q contra ſe aliquid ſit confeſſa in iure, & illa allegat violentiã, & eam rationem, & probauerit, vel atteſtata fuerit primos iudices fuiſſe ſuſpectos, & inimicos ſibi, ex integro & de toto negotio cognoſcant. [Filia Boſonis,] i. Thiberga. Secunda pars ibi, [Præterea vos.] Seq. §. patet. e ¶ In commonitorio. Ideſt in epiſtola vel ſcriptura, qua nunc commonuit de facto ſuo.

Solennitas actus quãdo que eſt probanda.

f ¶ Secũdũ legem.] teneſ ergo q bare ẽt ſolennitates contra regulam communẽ, quia dicitur, ſemper præſumitur oia ſolẽniter acta, vt inſtit. de fideiuſſ. §. vlt. extra de ſen. & re iud. ſicut. ſic cum aliquis dicit ſe emiſſe a pupillo, q habet q tuto te auctorizeris, vt ff. de pub. ac q̃cunq. §. vlt. nam ex quo allegabat ſe primo duxiſſe Gualdradam; quomodo hoc probaret, niſi publice eam duxiſſet: cum clandeſtina matrimonia non poſſint probari. 30.q.5. § ſed obijcitur? credo quod ideo grauabatur, quia infinitæ præſumptiones erant contra ipſum: quod ſufficiſſet.

g ¶ Perſcrutemini.] Hic in notorio admittitur probatio in contrarium, arg. extra de ele. bonæ.

Turpitudinẽ allegans audiri nõ debet.

h ¶ Filia] Thiberga, ſ. quæ filia erat Boſonis, & priuigna Engeltrudæ, ut 3.q.4.c.ult. & 11.q.4. Teugualdum.

i ¶ Reprehenſibilem.] Arg. q qui turpitudinem ſuam allegat, non eſt audiendus. C. de reuo. do. cum profiteatur. & C. de tranſac. tranſactione finita extra de do. inter.

2 Et ext. de teſti. ex tpe & de ꝓſum. certio, & de cõceſſ. præb. ex tenore.

2. Item eſt hic argu. q propter grauitatem perſonæ non præſumitur metus illatus, licet aliàs propter publicum locum non præſumitur quis metum paſſus in urbe, ut ff. quod metus cau. non eſt.

k ¶ Timendi.] Quia potius omnia mala debemus tolerare, quam malo conſentire, ut 32.q.5. ita ne.

Cõfeſſio facta in inſtio an ꝓiudicet.

l ¶ Conuicto.] Videtur ergo quod confeſſio, quam fecit quis in inſtrumento, præiudicet ei, ut extra de præſum. illud.

illud.& extra de transla.quanto,arg.contra.C.de prob. non epiſtolis. Item argumen.quòd confeſſio extra ius facta præiudiceret,ut de exceſ. præla. quàm ſit graue, ſed dic quòd perſiſtat in hac confeſſione etiam cum uentũ fuit ad iudicium: & ideo ſibi præiudicauit.

cum alijs contrahere. Et dicendum eſt,quòd ſi filij ſponſalibus conſenſiſſent poſt ſeptennium,ualent & tenent nec ab eis recedere debent,ut 27.q.2.deſponſatam. ſi tñ contraxerint per uerba de præſenti cum alijs,matrimonium tenebit cum illis,ut 27.q. 2.5.ſed aliud.

a ¶ Quòd

a ¶ Per benedictionem.] Arg.ꝙ ſi quis publice aliquam duxerit,& dicat ſe priꝰ duxiſſe aliam:teneatur ꝓbare, quod cũ omni ſolẽnitate ducta,& benedictionis eam duxerit.

b ¶ Innocẽs.Maximè:nã ſi ipſa fornicata fuiſſet, hoc tñ nõ poſſet obijcere Lotharius:cũ & ipſe eſſet notorius adulter.1.2.q. 1. ſcelus, ext.de diuor.gaudeſtris.C.de offic. & in au- ſti. Vel dic cum Hthen.quo o- quod hic patitur reportet ſpo- gis verecundiæ. §. oportet. collat. 1.

c ¶ Appellauit. Arquod ter põt appellari in eodẽ negotio ſic extra de app. dire ſtr.2.q.6.omnis op põſſus.licet ar.cõtra. 2.q.6.ſi quis in quacũ q. Sed põt dici,ꝙ pluries app. llauit.i. pluries vocem appellationis emiſit.vt ex de teſti. cum tu filid Innotuit. No.ꝙ per precedẽtẽ proteſtationẽ probatur ſequens metus,vt ex tra quod metus cauſa. perlatum ſed nõper ſequentem.vt C.eod. metum.tamen etſi non fuiſſet proteſtata, nihilominus admitteretur ad probãdũ metũ,vt 15.q. 6.c.1.

Appellare certuo licet.

Metus probatur per ꝓteſtationem precedentem.

d Innotuit. Arquod confeſſio facta metu vel vi, nulli põ iudicat 22.q.4.inter cetera.ſu.15.q.6.c.1. ſu.diſt.50. prouide nos.1.q.1.c.ſtatuit.20. q.3.præſens.ſu.7.q. 1.omnes qui.arg.11. q.1.quia quis.

e ¶ Violentiam. Arquodconfeſſio facta metu vel vi, nulli põ iudicat 22.q.4.inter cetera.ſu.15.q.6.c.1. ſu.diſt.50. pr ovide nos.1.q.1.c.ſtatuit.20. q.3.præſens.ſu.7.q. 1.omnes qui.arg.11. q.1.quia quis.

f ¶ Renouetis.] Arquod idem eſt iudicium appellationis, & cauſæ principalis ar.2.q.6. omnis oppreſſus. contra 2.q. 6. ſi quis epiſcopus. argu.6.q. 4. Oũus. contra.

QVod autẽ.] CASVS.Hic ponitur tertia quæſtio, qua quæritur,an filij poſt ſponſionem impuberum poſſint

definiatis Si verò minime probatum fuerit Gualdradam fuiſſe vxorem legitimam;neque nuptijs ſecundum morẽ celebratis, per benedictionem [a] ſcilicet ſacerdotis, filio noſtro Lothario extitiſſe coniunctã;ſuggerite illi, vt nõ moleſte ferat legitimam ſibi (ſi ipſa innocens [b] apparuerit)recõciliari vxorẽ. *& infra.* ¶ Præterea vos ſcire volo: quia præfata Thieberga Apoſtolicam ſedem bis,& ter appellauit [c]: & ſe a præfato glorioſo rege queſta eſt iniuſte fuiſſe derelictam,& vi coactã ſaltum contra ſeſe cõpoſuiſſe piaculum. Nam eo tempore ad Apoſtolicam ſedem libellum appellationis ſuæ miſit: in quo non quidẽ adhuc confeſſam,ſed vt contra ſe ſaltum diceret crimen, cogi ſe ſe innotuit [d]. inſuper ſubiungens;[f]Quòd ſi amplius compulſa fuero, ſcitote non veritate, ſed timore mortis,& euadendi ſtudio(quia aliter non poſſum)quod voluerint, dicam.Vos tamen memores eſtote mei hæc vobis inſinuãtis.] Vnde vobis præcipimus, vt cum eadem Thieberga ad conductam ſynodum, ſicut ſtatuimus,aduenerit,cauſam eius diligenti examinatione tractetis; & ſi ei obijcitur,quod illa ſe crimen aliquod admiſiſſe confeſſa fuiſſet & econtra illa violentiam [e] ſe pertuliſſe proclamauerit, vel ſi inimicos iudices illos ſibi fuiſſe teſtata fuerit; tunc illud renouetis [f] iudicium ſecundum æquitatis normam, vt iniuſtitiæ mole non opprimatur.

α ¶ In commonitorio.] *Hæc verba videntur accipienda quaſi pro titulo,& ſeiuncta à cæteris: vt indicetur caput hoc ſumptum eſſe ex commonitorio, quod Nicolaus legatis ſuis Rodoaldo Portuenſi & Ioanni Ficolenſi epiſcopis dederit. Nam totius capituli verba ſunt ipſius Nicolai,legatos monentis, quomodo ſe in ea cauſa gerere debeant. Datum uero ab eo fuiſſe commonitorium his ipſis legatis, Nicolaus in epiſtola ad epiſcopos in comicinum congregatos in appendice bibliothecæ SS.patrum teſtatur his uerbis.* Porro quid de Lotharij vxoribus cenſuerimus (quoniam,& de hoc,noſtro ſcripſiſtis præſulatui)in epiſtolarum noſtrarum,quas per fratres, & coepiſcopos noſtros Rodoaldum,& Ioannem in Galliam miſimus,poteritis exemplaribus reperire. Quæ videlicet exemplaria vna cum commonitorio, quod præfatis fratribus noſtris pro hac eadem cauſa ad Lotharium regem miſſis dedimus,per fratrem, & coepiſcopum noſtrum Odonem veſtræ ſanctitati tranſmiſimus.

β ¶ Cum nec etiam.] *Hæc uerba non ſunt hoc loco apud Ivonem: ſed paulo ſuperius poſt illa uerba,* admiſiſſe ſe dicit, *multa intericiuntur in quibus, & hæc continentur, licet alio ordine. Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

His auctoritatibus euidenter oſtenditur, quòd niſi libera uoluntate, nulla eſt copulanda aliqui.

QVAESTIO. III.

QVod an-

Filij vtrum poſt parentum ſponſionem poſſint cum alijs cõtrahere.

a ¶ Quod autem.] Hic intitulatur tertia quæſtio, an ſcilicet filij poſt ſponſionem paternam poſſint cũ alijs cõtrahere. & quidem ſi ſpõſalibus conſenſiſſent filij poſt ſeptennium nõ licet alijs nubere. 27.q.2.per totum. ſi tamen nupſerint, tenet matrimonium. extra de ſponſ. duo.

tem [a] *poſt parẽtum ſpõſionem alijs nubere nõ valeat; au Eſtoritate Elibertini cõcilij, c.54. mõſtratur, quia dicitur.*

¶ De parentibus, qui fidem frangunt ſponſaliorum. C. I.

Ino p.2.c.46. SI qui parentes [b] fidem fregerint [c] ſponſaliorum, trien nij tempore abſtineant ſe a communione. Si tamẽ ijdem ſponſus, vel ſponſa in illo graui crimine non fuerint [d] deprehẽſi; [e] excuſati [f] erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint ſe conſentiendo: [g] ſuperior ſententia ſeruetur.

b ¶ Non fuerint.] *In originali legitur ſine negatione, itẽq; apud Iuonem, à quo præterea abeſt dictio,* illo, *ſicque habet.* in graui crimine fuerint deprehenſi.

Ecce [h] *quo i nõ licet parẽtibus ſponſalia filiorum ſuorum frangere. Verum hoc de illis intelligendum eſt, quæ illorum conſenſu contrahuntur.*

CAVSA XXXII.

VIdam vir, [i] *cum non haberet vxorem, quãdam meretricem ſibi cõiugio copulauit, quæ erat ſterilis neptis ingenui, filia originarij;* [k] *quam cum pater alij vellet tradere, huic annus eã copulauit, cauſa ſolius incontinẽtiæ. Deinde hic pœnitentia ductus ex ancilla ſuã filios ſibi quærere cæpit. Poſtea de adulterio conuictus, & punitus quendam rogauit, vt ui uxorem opprimeret ſuam, ut ſic eam dimittere poſſet: quo facto quandam infidelem ſibi copulauit: ea tamen conditione, ut ad Chriſtianam religionem tranſiret.*

1 *Hic primum quæritur, an meretrix licite ducatur in uxorem.*

duo. duobus. Si vero filij non conſenſerint, vel ſunt intra ſeptennium, non habent neceſſario ſponſalibus ſtare: nec illa ſponſalia tenent. 30.q.3.cap.vnico. conſulitur tamen filijs, vt ſtent illis ſponſalibus, extra de deſponſa. impu. tua. alias non obligat filium ſponſio paterna. ff. de verb. oblig. ſtipulatio iſta.

SI qui parentes.] CASVS. Dicitur in hoc cap. quod ſi parentes contraxerint ſponſalia filiorum iuramento interpoſito, & fidem fallant: per triennium à communione priuentur. ſi verò filij non volunt contrahere, excuſati erunt parentes, licet filijs contradicant. ſi autem parentibus conſentiant in crimine, pœna ſuperiori puniuntur. [Excuſati.] quo ad eccleſiam, & non quo ad Deum. Seq. §. patet. [Illorum,] ſcilicet filiorũ parentũ.

b ¶ Si qui, parentes.] Pro nuptijs filiorum fidem præſtantes, & de conſenſu filiorum.

1 Licet patẽtes nolue rint, q iurauerũt. Hug.

c ¶ Fregerint.] Non copulando eos ſicut iurauerunt de conſenſu filiorum.

d ¶ Non fuerint.] Quia copulari uolunt inter ſe 1, & non obſtant voluntati parentum.

e ¶ Deprehenſi.] Vt hic, q̃ ſi ambo parentes uellent ſe abſoluere, non poſſent: quod concedi H. ſed ob. extra de ſpon. præterea. H. dicit Alexandrum ibi non papaliter, ſed magiſtraliter reſpondiſſe. Tu potes reſoluere plurale in ſingulare. Ille enim punitur per quẽ ſtat quod non conſummat matrimonium, vt extra de ſponſ. duo duobus.

f Excuſati; Quo ad pœnã eccleſiæ, non quo ad reatum, ex quo eũ operã dederunt ne filij copulentur, peccauerũt mortaliter, arg. de pẽn. d. 1. ſi cui. & vere excuſati debẽt eſſe quo ad pœnã, ex quo factũ eorũ per alios repræſentat: quia ſi teneor aliq̃d facere, & alter id faciat, etiam ſine mãdato meo hoc mihi prodeſt. ut ff. 3 verb. obl. l. cũ ſeruus. Nã ſi nuhi das pecuniã vt ſeruũ manumittam, & alius eũ manumittat: hoc ſufficit mihi, ut ibi. 2 g. ¶ Conſentiendo.] dicunt aũt quidam, q̃ parentes poſſunt ſoluere ſponſalia filiorũ: ſicut poſſunt etiam ſacramẽtum. ſup. 22. quæſt. 5. pueri. quod nego: quia ætas præfixa eſt, intra quam nõ poteſt puer iurare.

2 Si ſic ſoluis creditori meo, incunctãter me liberas. ff. de nego. geſt. l. ſoluendi.

h ¶ Ecce.] Immo & ſi ſine eorũ conſenſu contrahũt, dare debent operã parentes. extra de deſpon. impu. c. 1.

Vidam vir.] CASVS. In pcedẽti cauſa tractatum eſt, qualiter ſibi aliquis copulare illam in matrimonium poſſit, vel non poſſit, quam prius pollut per adulterium. ſed quia meretrix parum diſtat ab adultera: ideo Gra. ſubnectit hanc cauſam 32. incontinenti. in qua oſtendit, vtrum meretrix poſſit duci vel non duci in matrimonium, & qualiter adultera poſt pœnitẽtiam viro valeat reconciliari. Adiungit etiam de duplici inſtitutione matrimonij: & de his quæ aborſum procurant. Vt autem hoc & alia faciat competentius præmittit thema, de quo ecto elicit quæſtiones. Caſus autem thematis patet.

i ¶ Quidam vir.] Oſtenſum eſt quando quis ducere poſſit eam, quam per adulterium polluit, in hac cauſa vult oſtẽdere vtrum meretricem quis debeat ducere: & ſi ducta fuerit, an ſit vxor appellanda: & adiungit etiam de duplici inſtitutione matrimonij, & de his quæ aborſum procurant. Vt autem hæc & alia. &c.

3 Vel ſic expediuit ſe ab impedimentis 1. adulterij & uiolẽtiæ: ſuppone de impedimento ſeruitutis, vt autem, &c. ſecũdum. Io. de Fan.

K ¶ Originarij.] Id eſt, ſeruæ, ut patebit in ſequẽtibus: tamen originarios non dico ſeruos, nec adſcriptitios. Ioan.

Originarii q dicantur.

Digitized by Google

Quòd autem.] Hæc q. diuiditur in quatuor partes. In prima probat per quatuor auctoritates sanctorum patrum, q nullus debet ducere meretricem antequam pœniteat: quia etiam vxorem adulteram tenere non debet: quia patronus esset turpitudinis. ¶Secunda ibi, [Subaudiē.] Tertia ibi, [Econtra vero.] Quarta ibi. [Cum ergo.] Io.de Fant.

CASVS. Hic intitulat prima quęstio, qua quęritur, an aliq̄s possit ducere meretricē. Et dicēdum est q̄ sic, si spes est de correctione: ibi siue spes sit de correctione, siue non, tenet matrimoniū, vt inf.ead.si quis. C. tñ pro vtraque parte allegat. Casus. ¶. cum seq. c. patet.

a ¶ Quod autem.] Hic depingit. 2 prima q. an scilicet q̄ ducere possit meretricem: & est dicendū q̄ sic, si spes habetur de eius correctione. vt inf. ea. vl. & ext. de co. q dux. in matr. significasti. imo meretur qui eā ducit extra de spon. inter opa, sed si nō habetur spes de ea, forte nō licite ducitur: tenet tamē matrimoniū cum ea. inf. ea. q. si quis uxorē allegat tamen pri⁹ magister q̄ duci non possit: quia ex quo iā ducta est, dimittēda est, si fornicetur, ut ¶. ea. ca. 2. & 3. ergo à maiori nō est de nouo ducenda. hoc argu. habes extra de iure iur. quemadmodum potius est arg. à destructione consequentis.

Meretrix potest duci.

Maritus an possit uxorē criminosam relinq̄re uel an dēat eam accusare.

b Sicut.] ¶ Patronus.] Hoc intelligo cum ipsa non vult agere pœnitentiam, ut extra de adulte. si vir. Item hoc intellige cum notorium est uxoris adulterium: nec iā ad ignorantiā suam obumbrare potest maritus. C. de adul. sine metu. arg. ff. de adulte. maritū. inf. 34. q. 3. ego. palea est tunc enim leno pręsumitur, & de lenocinio accusatur. inf. ea. crimē. nō tñ tenet hoc casu dimittere eā, sed denunciare debet eius crimen ad pœnitentiam: siue occultū sit, siue notorium eius crimen, dum tñ probare possit. Et no. q̄ in omnibus istis c. non dicitur q̄ eā debeat expellere, vel debitum denegare: sed sicut dixi, denuntiabit ecclesiæ crimen eius, & aget ad hoc vt illa pœniteat vel agat si vult ad separationē thori. Nūq̄d ergo ante sñm ecclesiæ, tenetur ei reddere debitum? H. dicit q̄ sic: quia numquam factum ipsum (ut dixit) sed sententia priuat aliquem iure petendi debitum. q̄ est arg. pro eo extra ut li. pe. laudabilē. 8. q. 4. c. nōne. 15. q. vlt. c. ult. 33. q. 2. sęculares. 35. q. 6. multorū. & satis hoc probabile uidetur: quia non debet facere pręiudicium uxori. ¶ Sicut.] Sicut crudelis est, & iniquus, qui castam dimittit: sic fatuus est, & iniustus, qui retinet meretricem, Nā patronus b turpitudinis eius est, qui crimen celat c vxoris.

Sen. 4. dist. 35. Iuo p. 8. c. 233. Pann. l. 7. c. 8.

Item Hieronymus in comm. ad c. 19. Matthæi.

¶ Causa fornicationis vir dimittat vxorem, non tamen alteram ducat. Cap. II.

Isidorus de eccles. offic. l. 2. c. 19. Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 43. Pann. l. 7. c. 7.

Dixit Dominus in Euangelio: Quicunq; dimiserit d vxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.] Sola

Matth. 19.

de adult. si uxor. in fi. Hoc autem certū est, q̄ expellere eam non debet à se. et si notoriū sit eius crimen, ut extra de diuor. porro. nisi publice moraretur cū adultero, uel nisi ipsa conuicta sit per sñam: uel confessa sit crimen in iudicio. ut inf. ea. de Benedicto. & extra de adul. intelleximus. & ext. de diuor significasti. quod autē in hoc c. dicitur, uidetur esse correctū. ut C. de adul. auth. sed hodie obtinet, q̄ dānatā de adulterio possumus recū mere intra biennium, ut inf. e. quod autem. & cap. seq. sed illud cum spes est de correctione eius. inf. ea. c. ult. e ¶ Qui crimē celat.] Hoc uerbū uitium notat, aliud est ce are: aliud non indicare 1. ff. de furt. qui uas. §. primo.

1 Vt inf. ea. c. prox. & c. si quis.

Dixit Dominus.] CASVS. Probat Hieronymus in hoc cap. auctoritate Euangelica, quod uir non debet dimittere uxorem suam nisi causa fornicationis. sed ꝓbata fornicatione per testes, uel uiolenta præsumptione, eam dimittere potest: ne uirum maledictio supponat. sed quia uir falsam causam prætendere posset: ideo statutum fuit ut si pro uera causa dimittatur, tamen uiuat ea, alia non superducatur.

d ¶ Dimiserit.] Quod supple non licet.

2 ¶ Vir-

QVAESTIO. I.

Quod autem a meretrix in coniugem duci nō debeat, multis auctoritatibus, & rationibus probatur. Illa enim, quæ adulterij rea conuincitur, nisi post peractam pœnitentiā, in coniugij consortio retineri non debet.

Vnde Ioannes Chrysostomus, [ideſt auctor operis imperfecti homilia 32. ait super Matthæum, c. 19.

¶ Patronus turpitudinis est, qui vxorem suam adulteram dimittere noluerit. Cap. I.

Sen. 4. dist. 35. Iuo p. 8. c. 233. Pann. l. 7. c. 8.

Sicut crudelis est, & iniquus, qui castam dimittit: sic fatuus est, & iniustus, qui retinet meretricem, Nā patronus b turpitudinis eius est, qui crimen celat c vxoris.

Item Hieronymus in comm. ad c. 19. Matthæi.

Isidorus de eccles. offic. l. 2. c. 19. Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 43. Pann. l. 7. c. 7.

¶ Causa fornicationis vir dimittat vxorem, non tamen alteram ducat. Cap. II.

Matth. 19.

Dixit Dominus in Euangelio: Quicunq; dimiserit d vxorem, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.] Sola

Digitized by Google

Fornicationis suspicio, an sufficiat ad uxorē dimittendam.

a ¶ Vincat.] Idest, liget & impediat affectum, vt vxor etiam si uelit, de iure non possit exigere debitū a viro. idem est de uiro. Vel vincit affectum uxoris, idest, superat & remouet affectum, qui debetur vxori, & sunt hæc verba sumpta ex l. C. de repud. l. 1.

b ¶ Suspicio.] Hic uidentur excipi duæ causæ dimittendi uxorem: in Euangelio tātum excipitur una, sed quod hic dicit, uel suspicio fornica. &c. nō est causa dimittēdi: sed est modus probandi causam dimittendi: quia per suspicionem probatur fornicatio, adeo q uxor dimittitur pp suspicionē fornicationis, ut hic, & in auth. ut li. ma. & auiē. §. pe. coll. 8. unde pro eodem reputatur fornicatio, & fornicationis suspicio. nam probata suspicione, probata est fornicatio. quid enim si tumeat uēter incognitę a uiro suo, nonne certa erit fornicationis suspicio? 2. q. 1. si peccauerit. 1 Vel si uir aliquot annis permanserit in expeditione, & rediens inueniat puerū anniculum ff. de his qui sunt sui uel alie. iur. fillum? Gu. dixit Hiero. male excepisse hic duas causas dimissionis. Sed huic c. obstat 2. q. 1. multi. & q. 2. in scripturis & 6. q. 1. oues. in quibus dicitur, q omnis suspicio potius est repellenda quam probanda. Sed distingue triplicem suspicionē, probabilem, temerariam, & uiolentam, ut dixi 2. q. 1. ca. 1. hic ergo de uiolenta suspicione loquitur. Sed quæro si contra mulierem probata sit uiolenta suspicio: an ipsa admittatur q probet in contrariū? Arg. q sic 35. q. 5. extraordinaria ubi contra uiolentissimā probationem admittitur probatio immo etiam simplex iuramētum. Resp. q bene admittitur probatio per testes, sed non per simplex iuramentum, ut sup. 27. q. 1. nec aliqua, arg. 22. q. 5. hic uidetur.

c ¶ Iubetur.] Hoc uerbū, iubetur, nō respicit quod præcedit: sed quod sequitur.

IN coniugio.] CASVS. Dicitur hic, q quæcunque peccata vir fecerit præter fornicationem, vxor propter hoc non coinquinatur, sed ex fornicatione viri cōinquinatur vxor, ut viro suo reddatur adultera. Idē ū uxore adulterāte intelligas, vt uir per ipsius fornicationem reddatur immundus.] Adultera.] idest. immunda sibi. i. ut iam nō sit uiro licitū ab ea debitū exigere. nā ut ait Apostolus, cū cętera peccata extra corpus sint, in fornicatione corpus & anima polluuntur.

d ¶ Licita.] Donec uir egerit pœnitentiam. Et sic patet, q si alter cōiugum adulteratur, reliquus perdit ius exigēdi, sed secundum H. delinquens tenetur alteri reddere debitū, ut no. sup. ea. cap. 1. Sed obiscio tibi, qui dicis q fornicanti nō tenetur alter reddere debitū, mulier quę fornicatur, pdit ius petēdi debitū, similiter vir nō hēt ius petēdi debitū, in tali muliere delinquit ergo cognoscēdo eā. ut hic dī, & inf. ea. prox. si ergo mulier petat debitū a uiro, & vir excipit cōtra eam, quia pdidit debitum, ipsa potest replicare, q ipse similiter perdidit debitum. extra de diuor. significasti. vnde uidetur q cum effectu possit mulier petere debitum: sed nō est ita quia si mulier triplicauerit, uir potest quadruplicare, & dicere, ego ex tua culpa perdidi.

SI quis uxorem.] CASVS. Dī hic, q si quis deprehendit uxorem suam in adulterio, & eam statim ante § pœniteat, retinet ad vsum carnalem: quia se adulterę nondum purgatę immiscuit, duobus annis continuis pœnitere dēt, & ab ea abstineat, donec pœnitentia criminis expleatur. ultra autem non dēt abstinere. qa post peractam pœnitentiam non est adultera dicenda. vir autem, & uxor in talibus non ad imparia iudicantur.

e ¶ Si quis.] Hoc c. intelligit H. cum adulterium vxoris est notorium, uel etiam publicum. 2 per sententiam, vel quia in iure confessa est, & ita condemnata, nec tamen desistit adulterari, & uir ei commiscetur in corrigibili. Recte igitur intelligatur, cum crimē est ita manifestum quod prætextu ignorantiæ, &c. ut dixi sup. c. 1.

f ¶ Adulteram.] Nec ab adulterio desistentem.

g ¶ Aut abstineat.] In sequenti c. si quis uxorem, est, &, sed legas, aut ꝑ &, & erit una pœna. uel ibi lege, & pro aut, & erūt duæ pœnę sub alternatione, ut aut pœniteat duobus annis, aut non exiga. debitum ab eo donec peregerit pœnitentiam.

h ¶ Expleatur.] Vel saltem inchoetur. nam si uoluerit eam sibi reconciliare etiam intra tempus pœnitentiæ

Vxore adulterante an pdat uir ius exigendi debitum.

a ¶ Vincat.] Idest, liget & impediat affectum, vt vxor etiam si uelit, de iure non possit exigere debitū a viro. idem est de uiro. Vel vincit affectum uxoris, idest, superat & remouet affectum, qui debetur vxori, & sunt hæc verba sumpta ex l. C. de repud. l. 1.

b ¶ Su-

fornicatio est, quæ vxoris vincat [a] affectum: immo, cum illa vnam carnem in aliam diuiserit, & se fornicatione separauerit a marito; nō debet teneri, ne virum quoq; sub maledicto faciat, dicēte scriptura: [Qui adulteram tenet, stultus, & impius est.] Vbicunque est igitur fornicatio, vel † fornicationis suspicio, [b] libere vxor dimittitur. Et quia poterat accidere, vt aliquis calumniā faceret innocenti, & ob secundam copulam nuptiarum uereri crimē impingeret, sic priorem dimittere iubetur [c] vxorem, vt secundam prima uiuente non habeat.

Prou. 18.

al. &
Glo. ord. ad eundē locum Matt.
In conc. Foroiulien si, c. 10.

Idem in epistola Pauli ad Corinthios 1. c. 6. [In glossa ordinaria.]

Iuo p. 8. c. 43.

¶ Sola viri fornicatio vxorem maculat. Cap. III.

IN coniugio quis positus quæcumque peccata fecerit, non propriam infuscat coniugem: sed fornicatio vxorem coinquinat: vt iam non sit viro suo licita, [d] sed qua si adultera.

Item Ioannes Chrysostomus.

¶ Qui vxorem suam dimittere adulteram noluerit, duobus annis pœniteat, si ei debitum reddiderit. Cap. IIII.

† al. adulteratam.

SI quis [e] vxorem suam inuenerit adulteram † [f]*, & postea deinceps placuerit hére eā in matrimonio, duobus annis pœniteat, ideo quia cum adultera commistus fit, quæ adhuc crimine suo non est purgata; aut abstineat [g] se a matrimonio eius, donec expleat [h] satisfactio criminis pœnitētiæ suæ: ideo, quia post satisfactionē pœnitētiæ non meretur uocari adultera. Similiter, si virum

e Adde q̄ fit pœna mulieris cōmittētis adulteriū not. in l. qm̄ Alexā. & in aut. sed hodie. C. de adult.

f Adde ꝑ mō ꝑbandi adulteriū per gl. & Bar. l. 2. §. fi. & in l. quod ait. & l. c. 5. §. 1. ff. de adul. Suspicio triplex.

Decret. Gran pars II.

ab ea poteſt exigere debitum,vt extra de diuor. ſignificaſti.& de fur.ex litteris.in fin.extra de eo qui cog.con ſang.c.veniens.

vi 23.q. 5. ¶.ex præmiſſis. vbi videas.

a ¶ Ad imparia.] Hoc quo ad debitum non exigendum donec alter pœnitcat.ſimiliter non ad imparia iudicatur quo ad debitum reddendū. quo ad diuortium: quo ad accuſationē.in f. ea.q.5.præcepit. & c.Chriſtiana.

SVBAVDITVR. Hæc eſt 2.pars qō. Iqua probat p 8. ca. quod meritorū eſt vire eā,ſcilicet meretricē, poſt pœnitētiam reuerere.Io.de Fan.

CASVS.Iſte §. reſpicit illud quod dictū eſt ſu.in eadixit.vbi dī q nō debet tenere & mbet dimittere.Dicit nunc G. intelligēdum eſſe niſi illa uelit ab adulterio recedere: quo caſu vir pōt eā retinere nullum periculū ei illaturus ad quod inducit ſequentia capitula.

b ¶ Subauditur. Reſpicit hoc quod dicit in capit. ſicut. vbi dix t.q reuinet.

DE benedicto.] CASVS.Significatum fuit Pelagio, q Benedictus vxorē alienam illicite detinebat: quare p̄cipit ſubdiacono ſuo, vt illos punire ñ differat;caluatos ab inuicem ſeparādo & illum migrare,ideſt, mittere dēat ad Apuliæ deſeſorem.Illā uero ſi mariti eā recipere uoluerit,ſub cautela eam recipiat. ſi p̄dicta cautione,quod eam nō ladat,etiam crimē ſimile non committentem. ſi uero maritus eam recipere noluerit,mandat Papa, vt in monaſterium detrudatur.[Caluatos,]Ideſt,conſuratos,& dehoneſtatos. Sequens cap.paret.

c ¶ Mactare.]Ideſt,punire.

d ¶ Et caluatos.]Pannis abſciſſis.i.dehoneſtatos,& conſuratos:ſicut moris eſt in quibuſdam locis:quia ueſtes & capilli incidūtur eis in ignominiam ante,& retro.

e ¶ Sub cautela.]Cum non dicatur hic quæ cautio p̄ſtari debeat a uiro,uidetur quod nuda ſufficiat:cum talis cautio firmiſſima dicatur,vt inf.de confeſſ.dif.4.primum.ar.ad idem ſup.17.q.2.ſi quis incognitus.nomē enim cautionis per ſe poſitum . nudam promiſſionem deſignat C.de uer.ſig.fanctimus.Sol.ſi mulier nihil aliegar de ſuſceptione viri,licet ſufficere nudam promiſſionē.

Vxor a uiro ſeparata ſub qua cautione eſt ei reſtituenda.

Cautionis ſi autem dixit eum eſſe ſuſpectum , oportet vt idonea nomen ꝑſ cautio ei præſtetur,ſ. fideiuſſores,uel pignora , uel etiā iuramentum,ſi forte illud magis metuentes.ſi uero tanta ſit ſeuitia uiri, vt nulla cautione uideatur ſufficere:tunc non eſt ei reddenda , ſed alicui honeſtæ matronæ committēda,vt extra de reſtitu. ſpol. ex tranſmiſſa.2 extra eo.titu.litteras in fi.quia ſatisfactio.

timet vir,vt 17.q5.4. ſe poſitū nudam promiſſionem deſignat.

2 Vbi de hoc &ext.ā pig. c.vl.in gl.2. & ext.ut lit. nō cōt. qm. §.in alijs.in gl.ex eo.&c.

ſuum vxor inuenerit adulterum ; non ad imparia [a] iudicatur.

¶ *Caput hoc non eſt inuentum apud B.Ioannem Chryſoſtomum, & videtur canon alicuius concilij , aut pœnitentialis . Simile quiddam habetur , in concilio Nannetenſi.c.12.*

2 *Subauditur,[b] niſi ab adulterio mulier recedere voluerit :quo caſu vxorem ſuam vir recipere poteſt , nullum periculum ei illaturus.*

Vnde Pelagius Papa Melleo † ſubdiacono.

† al. Milteo.

¶ Poſt pœnitentiam adulterij vxorem vir poteſt recipere. Cap. V.

DE Benedicto quoque;quem vxorem alienam indicibili facinoroſo ſuſtuliſſe ſpiritu,& in ſuum hactenus præſumere detinere conſortium:ſi hoc rerum veritas habet,iubemus experiētię tuę,vt eum cum ipſa quoque adultera diſtrictę mactare [c] non differas, & caluatos [d] ab inuicem ſeparare,& illum quidem ad Lucium defenſorē in Apulię prouincię patrimonium ſine dilatione facmigrare:illam uero, ſi quidē maritus ſuus ſine dolo aliquo forte accipere voluerit,tua ordinatione ſub cautela [e] recipiat , nullū ei duntaxat de cætero ſimile committenti periculum illaturus.Si vero omnino eam recipere [f] noluerit;in alium [g] quendam locum , in quo ei non liceat male uiuere,prouida eam diſpenſatione † conſtitue.

Anſ.l. 12.c.94.

† al.diſpoſitime.

Item ex pœnitentiali Theodori.

¶ Qui adulterę debitum reddit, tribus annis pœniteat. Cap. VI.

Anſ.ibidem.al.cap. 83.

ij SI quis vxorem ſuam ſcit adulteram , & non vult dimittere eam, ſed in matrimonio habere ; tribus annis pœniteat:& quādiu pœniter,[a] abſtineat ſe ab illa.

a ¶ Et quamdiu pœnitet.] *In pleriſq; uetuſtis eſt* ,& quamdiu illa pœnitet.

Item Auguſtinus Ad Polientium de adulterinis coniugijs,lib.2.c.6.

¶ Adulterio purgato per pœnitentiam poteſt fieri reconciliatio coniugij. Cap. VII.

Sent.4.di.35. Poly.l.6.tit.4.

QVod autem tibi durum videtur,ut poſt adulterium

tio malcuolum propoſitum non mutat,ut inſitu.de ſpec.tut.§.ult.

f ¶ Recipere.] Non enim erit compellendus eam recipere cum alij rdhæ ferit. extra de diuor. ſignificaſti. & pōt monaſterū ingredi ea uiuēte,ut 27.q.2.Agathoſa.

g ¶ In alium.]Pœna adulter.] etiam ſecundum leges cō mutata eſt in intruſionem monaſterij.C.de adulterijs. Sauthen.ſed hodie.

SI quis vxorem,&c.]

QVod autem .] CASVS . Pollentius dicebat durum ſibi uideri,ſi poſt baptiſma,uel pœnitentiam adulter , vel adultera reconcilietur . Aug. tamen probat q̄ non debet durum ſibi uideri.nam quamuis in ueteri teſtamēto adulterium nullo ſacrificio purgaretur , tñ Dauid noui teſtamenti præfiguratus vxorem ſuam alij male traditam,ſibi reconciliauit benigne. Chriſtus etiam

reconcilietur coniugi coniux; si fides [a] adsit, non erit durum. Cur enim adhuc reputamus adulteros, quos vel baptismate ablutos, vel pœnitentia credimus esse sanatos? Hæc crimina in veteri Dei lege nullis sacrificijs mũdabãtur [b], quæ in lege [c] noui testamenti sine mundatione legali [c] mundantur: & ideo tunc omnino prohibitum erat ab alio cõtaminatam viro recipere vxorem: quamuis Dauid [d] Saulis filiam [e], quam pater eiusdem mulieris ab eo sepatatam dederat alteri, tamquam noui testamenti prefigurator [f] sine cunctatione † receperit. Nunc autem, postquam Christus ait adulteræ, Nec ego te condemnabo: vade, deinceps noli peccare.] quis non intelligat debere maritum ignoscere, quod videt ignouisse Dominum amborum? nec iam se debere adulteram dicere, cuius pœnitentis ‖ crimen diuina credit miseratione deletum?

1 Reg. 18.
† al. contaminatione. orig.
Ib. 1.

[a] ¶ Si fides.] Id est, credulitas, s. vt credantur peccata p pœnitentiam delenda: vel fides, i. certitudo & spes consecutionis

Iuo p. 8. c. 243.
Pann. l. 7. c. 35.

Sent. Ibidem.
Iuo ibidem.
Pann. l. 7. c. 37.

[b] ¶ Mundabantur.] Quod ad pœnam temporalem: immo sola venialia dimittebantur per cæremonialia, de pœn. dist. 6. c. 1.

[c] ¶ Sine mundatione legali.] Sed sola pœnitentia.

[d] ¶ Quamuis Dauid.] Historia: Legitur in libro Regũ, q̃ Saul dixit ad Dauid: Quicumque mihi centum præputia Philistinorum portabit, habebit filiam meam Dauid autem ducentos Philistæos occidit, & eorum præputia præsentauit Sauli, & sic filiam suam Michol accepit in vxorem: processu autẽ temporis fugit Dauid a facie Saulis: & tunc vxorem Dauid dedit Phalti filio Lais. Deinde mortuo Saule cum filius suus Hisboseth redargueret Abner principem militiæ de concubina patris sui, indignatus est cum eo. vnde Abner reconciliatus est cum Dauid, & Michol vxorem suam sibi reduxit; & secutus est eam Phalti vir suus plorans vsque Bahurim. non. n. cognouerat illam, eo quod illa diligens Dauid semper tristis extiterat.

[e] ¶ Saulis filiam.] s. Michol.

[f] ¶ Præfigurator.] Præfigurauit qđ mulier post pœnitẽtiam debeat viro reconciliari. 33. q. 1. §. sed obijcitur.

[g] ¶ Pœnitentis.] Videtur ergo q̃ non possit mulier de adulterio accusari post pœnitentiã, quod falsum est 33. q. 2. admonere. sed post baptismũ non, vt videtur: quia ibi plenior fit remissio, quod ad omnem pœnam etiam temporalem. ar. de consec. d. 4. sine pœnitẽtia Ar. contra cxt. de diuor. gaudemus. Sed dic, q̃ licet excipi possit de adulterio primo cõmisso post baptismum, non tñ accusari: qa exceptio est fauorabilis: accusatio est odiosa. 2. q. 7 accusat. o.

Adultera etiã post pœnitẽtiam accusari potest.

NOn erit.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ non est tutus reconciliatio adulteri vel adulteræ, cũ adulteriũ est per pœnitentiam purgatũ: quia iã per Christũ facta ẽ remissio peccatorũ: nec dicitur vt adultera in malitia plenerãs reuocetur: sed q̃ post pœnitentiam non debeat adultera reputari. ‖ ¶ Adultera. Manens.

CVm renunciat.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Amb. qñ dicatur fieri bonus q̃ a peccato recedit. Et rñdet q̃ statim & sine aliquo intervallo: quia ex quo peccatũ excluditur, virtus statim ingreditur.

[i] ¶ Cũ renũciatur.] si enim per tanquam peccati intrat diabolus, statim Christus recedit. de pœn. dist. 2. si enim inquit. Et argue q̃ infusionem gratiæ præcedit remissio peccatorum naturaliter. i. intellectus. sed tẽ tempore simul sunt, sic ergo prius desinit quis esse virtuosus, q̃ incipiat esse vitiosus. 22. q. 4. quod facit. bonus. n. & malus simul aliquis esse non potest de pœnitẽ. distin. 1. §. si autem. ar. ff. de hær. instit. quoties. §. si quis ita dixerit. Item nec potest quis esse in medio statu: quia omnis, qui non dormit, vt de pœn. distin. 3. §. quicunque ab illa origine sin fi. Sed obijcitur, non ne peccatum dimittitur pœnitenti? quod si est ita, cum habenti peccatum dimittatur peccatum: ergo pœnitens est peccator. & ita videtur q̃ virtus, & vitia simul sint, vel aliquo tempore intermedio sit quis sine adulterio, quod stare non potest Lau. Ego dico omnes quæstiones tales esse duplices: ista infunditur gratia, ista dimittuntur peccata: est. n. infusio cõposita & simplex sicut hæc est duplex: lupus egreditur siluam: si enim intelligatur de composita egressione, utraque istarum est uera. lupus egreditur siluam: lupus est in silua. sic⁹ si de simplici

Bonus & malus quis simul esse nõ potest.

pl ci egressione similiter vtraque istarum est vera: isti in sunditur gratia; isti remittitur peccatū. similiter hic distinguendum est, hæc res præscribitur ante xxx. an. hæc res non præscribitur ante xxx. an.

¶ Non habetur fallax apud Deum, qui ad veritatem pœnitendo reuertitur. Cap. X.

APud misericordem namque iudicem nec ille fallax habetur, qui ad veritatem reuertitur [a]; etiām postquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter nostram pœnitentiam suscipit; ipse suo iudicio, hoc quod errauimus, abscondit.

Quòd si in adulterio perseuerare elegerit; patronus turpitudinis, & lenocinij reus maritus habebitur, nisi eam adulterij ream facere voluerit. Vnde in nono libro Cod. de adult. & stupro Impp. Seuerus, & Antonimus. [¶ *Crimen lenocinij contrahunt, qui deprehensam in adulterio uxorem* [b] *in matrimonio retinuerunt; non qui suspectam habuerint adulteram.*] ¶ *Hoc in mulieribus non obtinet. Non enim eis permittitur maritos suos adulterij reos facere. Vnde in libro eodem, & tit. eodē idem Imperatores.* [*Publico iudicio non habere mulieres adulterij accusationem* [c]*, quānis de matrimonio suo violato queri velint, lex Iulia declarat: quæ cū masculis iure mariti accusandi facultatē detulisset, non idē* [d] *fœminis priuilegiū detulit:*]

Sent. ibidem.

tit. 9. ad legem Iuliam. de adult. & stup. l. 2.

Ibidem. l. 1.

mulier an effectum pœnæ imponēdæ uiro ad separationem thori p̄t maritū accusare. no. Cy. in l. 1. de adult. Spe in co. tiuers. sed nūquid.

Iurans soluere certo tpe. si post soluat, non est periurus.

a ¶ Reuertitur.] Si ergo iurauī me ad diē certum soluturū pecuniā: licet post solutā, nō p iero: quia iam ad veritatem redeo: sicut si sub pœna promisi aliquid, nec solui, pœna cōmissa est: si tamen post soluo, liberor a pœna. ff. de arb. l. vl. Quando pœna committatur, vel quando purgetur, not. in dict. Domini mei 1. H. Item est hic arg. q̄ aliquis potest mutare confessionem suam maximè incō tinenti, vt extra de testi. copen. præterea. vel antequam sit scripta. extra de censi olim. dummodo non fiat calumniosè, vt ff. de inter. actio de ætate. §. vlti. Argumen. contra, extra de concess. præben. & eccle. non va. post electionem. & extra vt eccle. bene. vt nostrum. & 4. q. 3. item qui falso.

1 De hoc no. ff. si q̄s cautā. & si post ī gl. ipso iure.

CRIMEN LENOCINII. CASVS. Dicitur in hac l. quod lenō est qui vxorem publicè in adulterio deprehensam detinet: seuus autem est, si suspectam de adulterio detinet.

b ¶ Vxorem.] Non tamen pœnam adulterij sustinet qui matrimonium suum contemnit, & vxorem delinquere patitur, & cōtaminatione non indignatur, vt ff. de adul. l. 2. §. lenocinij. Crimen autem lenocinij plurib. modis committitur: committit lenocinium, qui quæstuarias mancipia habet: quia non est hoc minus quàm proprio corpore quæstum facere, vt ff. de rit. nu. l. palam §. lenocinium. Item est etiam leno, qui scienter ducit damnatam adulteram, vel qui reconciliat sibi adulteram, vt C. de adult. leg. castitati. vel scienter tenet adulteram: vt hic, vel qui recipit pecuniam pro adulterio vxoris suæ, vt ff. de adulte. l. 2. §. lenocinij.

Lenocinia multipliciter committuntur.

HOC IN MVLIERIBVS. CASVS. Per quædam ca. suprædicta permissum est viris accusare vxores de adulterio. Nunc dicit Gra. quòd mulieribus hoc non permittitur vt viros suos de adulterio accusent: quod probat per legem sequentem. Vel expone hoc, scilicet propter quod non dicantur lenæ, si viros adulteros detinent.

PVBLICO. CASVS. Dicitur in hac lege, quod si mulier ad pœnam capitalem virum suum voluerit accusare de adulterio, quod non admittitur: licet de thoro violato conqueri velit: quamuis vir iure mariti contra eam admittatur.

Accusare se possunt mutuo uir & uxor de adulterio.

c ¶ Accusationem.] Sed non vsquequaque negatur mulierem posse virum accusare r. sed dicitur non æquo modo cum uiro accusationem de adulterio posse proponere. unde rectè subditur. Nō idem priuilegiū, &c. vir, n. iure mariti, s. sine inscriptione, sine metu calumniæ, intra

2 Adde quod quia tunc admittitur, & restituitur ad illos ix. dies. Et est iste casus specialis, in quo maiores restituūtur, & nō minores. ff. ex qui. cau. ma. si qua militi. & ff. de adu. miles. §. quidam. & ff. de mino. auxilium. Sed quod hic dicitur, non videtur tenere secundum iura nostra. nam sicut maritus vxorē, sic vxor maritū licite accusat, & inscribit contra eum, & obligat se ad pœnā talionis, & hoc quando coram seculari iudice agit, sed si agit corā ecclesiastico, non inscribit, vt extra de proc. tuæ, & lex idem videtur dicere in auth. vt li. ma. & auiæ. §. quia uero. & §. causas. coll. 8. Maior tamen quare dicat Inn. q̄ coram seculari iudice sit inscribendū: cū hodie pœna tæcularis cōmutata sit in ecclesiasticā pœnam, ut C. de adul. auth. sed hodie, unde etiam secundū leges dicu, q̄ uxor possit accusare uirū, cum tantum ecclesiastica sit pœna adulterij. sed dic, q̄ ideo, & hodie tenetur uir inscribere. quia ingressus in monasterium morti æquiparatur 2. Vel dic q̄ licet commutata sit pœna adulterij quantum ad mulierem, non tamen quantum ad uirum. Sed esto quod uir accuset mulierem, & succumbat, 3. ex quo uir obligauit se ad pœnam talionis, & non probat: ergo & uir condemnabitur sicut mulier condemnaretur si esset conuicta: sed mulier conuicta detrudetur in monasterium, ergo & uir. & sic aliquis cogitur recedere ab uxore sua absque causa fornicationis, & secūdū hoc quicumque uult separari ab uxore sua, accusabit eam; ut cum succubuerit possit recedere ab ea: & sic alia uia est consecutus quod desiderauit: quod est contra id 33. q. 5. hæc imago. extra de procu. tuæ. Resp. bene concedo, quòd eodem modo condemnatur uir quo mulier. Mulier enim non cogitur intrare religionem nisi uiro placuerit, sic nec uir condemnatus cogitur intrare religionē nisi mulieri placuerit. Vel intellige quod dicit decret. quod debet inscribere, uerum est quantum ad hoc ut liceretur donationem propter nuptias, uel dotem.

2 Vt no. 16. q. 2. placuit. 2. C. de epl. & cle. Deo nobis. Archa.

3 Adde qualiter puniatur succumbēs in accusatione adulterij no. glo. & Bart. in l. quamuis, in uers. gladio. C. de adult.

d ¶ Non idem.] Id est, iure mariti. Vel non idem, id est nullum priuilegium apud secularem iudicem.

e ¶ Priuilegium.] Quidam domini dicunt, quod etiam

uxor

1 Dic.q̃ fic ad effectum pœnæ imponendæ viro ad separationem thori : non pœnæ legalis cõcor. no.per Cyn. in l.1. C. de adulter.

vxor virum accusare potest de adulterio 1. sed non cum priuilegio : quia tenebitur ad talionem, & hoc innuit hic. Alij dicunt,quod non potest,vt Io.& intelligunt authen.illas per quas dicunt veteres leges esse abrogatas in authen.vt fratrum filij §.vlt.coll.9.& in authent.vt lima.

¶Si ergo vt ex his colligitur auctoritatibus, adulterã retinere nulli permittitur, multo minus in coniugium duci licebit,cuius pudicitiæ nulla spes habetur. Debent enim inter coniuges seruari fides,& sacramẽtum,quæ cum defuerint; non coniuges,sed adulteri appellantur. Vnde Augustinus scribit contra Iulianum.lib.1.

¶Veritas nuptiarum non consistit in commixtione maris & fœminæ. Cap. XI.

Tuo p.3.c.77. Pann.l.6.c.29.

NOn enim in sola,vt deliras, commixtione maris,& fœminæ nuptiarum veritas est, quamuis sine illa commixtione nuptiæ filios procreare non possint. Sed alia sunt ad nuptias propriè pertinentia,quibus ab adulterijs nuptiæ discernuntur, sicut est thori coniugalis fides, & cura ordinare filios procreandi, &(quæ maxima differentia)bonus vsus mali, [a] hoc est bonus vsus concupiscentiæ carnis,quo bono † adulteri male utuntur.

† al male.] Tuo.

¶ In Pannormia citatur eodem modo : itemque apud Ivonem, nisi quod habet, libro secundo. *Sententia quidẽ sæpè habetur apud B. Augustinum,& contra Iulianum nuptias diffinitẽtem corporum commixtionem disputat potissimum lib.3.c.vlt.*

Hæc sunt bona quibus commendantur nuptiæ,& ab illicito vsu discernuntur. †

† al.discernuntur.

3 Econtra vero Ambrosius [a] improbare nuptias videtur,dicens.

a. ¶Ambrosius.] *Sic etiam in manuscriptis. Sed apud ipsum non est inuentum. Habetur apud B. Hieronymum lib.1.contra Iouinianum.*

¶Primæ vel secundæ naptiæ, hac auctoritate improbari videtur. Cap. XII.

Gen.1.

NVptiæ terram replent,virginitas [b] paradisum. Sed hoc intuendum est duntaxat iuxta hebraicam veritatem, quod cum scriptura in primo, & tertio,& quarto,& quinto, & sexto die expletis operibus singulorum dixerit. & vidit Deus, quia bonum est] in secundo die hoc omnino subtraxit: nobis intelligentiam relinquens, non esse bonum duplicem numerum, qui ab vnione diuidat,& præfiguret fœdera nuptiarum. Vnde [c] & in arca Noe omnia animalia quæcunque bina ingrediuntur,immunda sunt: [d] impar numerus est mundus. [e]

Exod.33.

ma, & suæ. §.quia uero, & §.causas.colla.8.in quibus uf,q̃ æque uxor uirum sicut uir uxorem potest accusare per illam legem. C.de repu.consensuit cum agit ad separationem thori,ut lucretur donationem propter nuptias, non tamen ut uir in corpore puniatur : & adhoc tantum agitur secundum canones.

SI ERGO. CASVS. Infert Gra.ex supradictis,quod si nullus debet adulteram retinere:multo minus in coniugem debet duci, si spes correctionis non habetur de ipsa, cum inter coniuges fides, & sacramentum debeant obseruari.& hoc inducit sequens capitulum.

NOn enim.] CASVS. Iulianus dicebat, q̃ non erat uerum, & perfectum matrimoniũ hinc commisse virgines habeant paradisum : sed quia facilius, argu. infra proxi.causa.q.5.qui fitit,Vel quia uirginitas est soror Angelorum,ubi omnes erunt uirgines uel continentes, neque nubent, neque nubentur, ut 32.quæstio.1. quod si.

Virginitas soror est angelorum.

c ¶Vnde.]Scilicet ad ostendendum.quod binarius numerus non bonam habet significationem,sed signum diuisionis,& reprobationis.

d ¶Immunda sunt.] Immunda uocauit Moyses in lege alia,q̃ non ruminabãt: ut porci,& quæ non habebant ungulas fissas,ut equi:& in notantibus, quæ non habebant squamas:& generaliterquæ lex comedi prohibuit.

Animalia immunda, quæ dicebãtur esse.

e ¶Impar numerus est mundus.] .i.sub impari numero in-

1 Dic.q̃ fic ad effectum pœnæ imponendæ viro ad separationem thori : non pœnæ legalis cõcor. no.per Cyn. in l.1. C. de adulter.

a ¶Vsus mali.]id est pruritus concupiscẽtiæ. Et nota, q̃ sunt quatuor spẽs vsus. Est bonus vsus boni vt integrum q̃ Deo uouetur. Est & malus vsus boni, cum quis continet propter inanem gloriam, & bonus usus mali, cũ concupiscẽtia arctatur circa matrimonium. Est & malus usus mali, cum quis uagatur ad meretrices,ut e.q.4.meretrices.

Vsus quatuor speciẽtiæ.

ECONTRA VERO. Hæc est tertia pars q. in qua laudat,& præfert uirginitatẽ matrimonio:non tamẽ improbãtur nuptiæ. ita intelligas seq.ca. Io.de Fan.

NVptiæ terrã implent.]CASVS. Amb.tria in hoc ca. inducit ad disuasionẽ bigamiæ. Primũ quia hoc facit uirginitas in cœlis q̃d matrimoniũ in terris. Secundũ, quia sicut opus secũdæ diei nõ meruit benedictionẽ:ita nec secũdæ nuptiæ. Tertium,quia nec in bestijs approbata est bigamia : cũ tãtum immunda animalia sub binario ingressa sint in arcã. Sic] Beneu. posuit hunc casum. Et q̃ dicitur. ibi, [Aliud sacramentum,] id est alia significatio [Hoc,]scilicet; quia nec,&c.

b ¶Virginitas.] Nõ ideo hoc dicit,ut sorores uirgines habeant paradisum : sed quia facilius, argu. infra proxi.causa.q.5.qui fitit,Vel quia uirginitas est soror Angelorum,ubi omnes erunt uirgines uel continentes, neque nubent, neque nubentur, ut 32.quæstio.1. quod si.

Virginitas soror est angelorum.

Digitized by Google

te ingrediuntur munda in archam.

a ¶ Et aliud sacramentum.] Ab illo scilicet, quod, &c.

b ¶ Comprobata.] Sensus est; Adeo reprobatur bigamia, & nec etiam in bestijs immundis inueniebatur cũ quo bigamia cõtrahi posset, si alter cõpatrũ moreretur.

OSEÆ Historia. Legitur in Osee, & dixit Dominus ad eum: Vade, & sume tibi vxorem fornicariam: & fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino. & ab.it. & accepit Gomar filiam de Balaim. quæ concepit, & peperit filium. Et iterum dixit Dominus

Munda alia cur ingressa sint arcã impari numero.

Quamquam in duplici numero ostendatur, & aliud sacramentum [a]: quod ne in bestijs quidem, & in immundis auibus bigamia comprobata [b] sit, bina enim ingrediuntur immunda, & septena, quæ munda sunt, vt haberet [c] Noe post diluuium, quod de impari numero statim Deo posset offerre. Gen.7.

c ¶ Vt haberet.] Reddit rationem, quare munda sint ingressa sub impari numero vt ex illis posset aliqd offerre. vbi enim paritas esset, ibi non poterat diuidere masculum a femina.

Verum hoc ad exhortationem, non ad necessitatem obseruande virginitatis refertur.

Vnde Ambrosius ait in libro exhortationis ad Virgines.

¶Virginitas ex consilio suadetur, non ex imperio præcipitur. Cap. XIII.

VERVM HOC CASVS. Quia Amb. videbatur dicere quę dã, quę videtur imbare nuptias: ideo Gra. dicit. quo casu intelligãtur. s. de cõsilio, ad qđ inducit sequens. c. cuius casus patet.

INtegritas corporis expetenda a vobis est, quam ego pro consilio suadeo, non pro imperio præcipio. Sola est [d] enim virginitas, quę suaderi potest, imperari non potest, res magis voti [e], quam præcepti. Iuo p.7.c.120.

Continẽtia rõne delicti gñque imperatur. Monachi an possint ad vitã strictiorẽ compelli.

d ¶ INtegritas.] Sola est.] Hæc dictio. sola, determinat hoc verbũ, suaderi. i. solummodo suade ri põt: (imperatur enim fides, spes. charitas, humilitas) nisi aliqui fecissent sibi præiudicium uel vouendo, vel sumendo sacrum ordinem, 27. quæstio. 2. vt lex. quãdoq; etiam imperatur continentia ratione delicti. vt in pœnitentibus. vxoricidis, & incestuosis, vt dixi supra causa proxi. q. 1. in prin. & c. sicut.

4 *Cũ ergo in meretrice, ut diximus, nulla spes fidei, nulla sit certitudo pudicitiæ; patet, quod non est in coniugium ducenda, sed obijcitur Rhaab Hiericuntina, quamuis esset meretrix, tamen principi de tribu Iudæ est copulata coniugio, de qua Christus postea nasci dignatus est Osea quoque duodecim prophetarũ primus [f], ex præcepto Domini, coro hordei & meretricẽ emit, quam sibi in coniugio sociauit. Sed aliud est, meretricem ducere, vel adulteram retinere, quam tua consuetudine castitate, & pudicitia exornes, atque aliud aliquam earum habere, quam nullo pacto a luxu carnis tuæ reuocare valeas. Hoc enim penitus probibetur: illud laudabiliter factum legitur.* † Iuuen.2.&c. Osee 1.& 3. † al. intelligitur.

Vnde Hieronymus super Osea lib.1, ad c.1.

e ¶ Voti.] Arg. q monachi, vel canonici non possunt inuiti cõpelli ad districtiorẽ vitam: quia ea res est magis voti quã præcepti, & magis liberę voluntatis, quã coactionis. ar. distin. 74. cap. 7. & 20. q. 3. præsens.

¶Non est peccatum, meretricem ducere vxorem. Cap. XIIII.

NOn est culpãdus Osee propheta (interim vt sequamur historiam;) si meretricem, quam duxit, ad pudicitiam conuerterit; sed potius laudandus, quod ex mala bonam fecerit. Non enim qui bonus permanet, ipse polluitur, si societur [h] malo, sed qui malus est, in bonũ verti Iuo p.8.c.38. Paun.l.6.c.57.

CVM ERGO. Hæc est quarta pars q. in qua soluit magister, & dicit, quod si definit meretricari, potest duci vxor, alias non. Ioan. de Faut.

CASVS. Infert Grat. ex supradictis, q meretrix non est in coniugium ducenda, cum nulla spes correctionis sit in ipsa. Sed statim obiecit de Rhaab meretrice, quæ fuit coniugio copulata, de qua etiam per successionem Christus nasci dignatus est, & de Osee, qui meretricẽ emit: quam sibi matrimonio copulauit. Sed Gratianus soluit dicens aliud esse meretricem ducere, vel adulteram retinere, aliud est aliquam earum habere, quæ non potest a luxuria refrenari. Primum licet. secundum autem non. & ad hoc inducit sequens capitulum.

RHAAB. Historia. Vt legitur in libro Iosue, Rhaab recepit exploratores Israel in domum suam & cum quęrerentur ad mortem abscondit eos: & deinde dimisit p funẽ de fenestra domus suæ, quæ muro ciuitatis inhærebat, postea cum ciuitas capta esset, saluata est domus Rhaab, & Salomõ dux ex tribu Iuda duxit eã in vxorẽ, Dominus ad eum: Vade, dilige mulierem dilectam amico, & adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, & diligunt vinaria vuarũ, & ipsi respiciunt ad deos alienos & dixit Osee. Eam emi mihi quindecim argenteis, & coro ordei, & dimidio coro tritici † & dixit ad eam, in diebus multis expectabis me, non fornicaberis, & non eris cum viro.

f ¶ Primus.] Non ratione temporis, sed ordinis: liber enim primus ponitur inter 12. prophetas.

g ¶ Coro hordei.] Et 15. argẽteis, & dimidio coro tritici. Ioan.

h ¶ Societur.] Societas enim inter bonum, & malum contrahi potest, vt ex societate boni malus ędificetur, sicut

NOn est culpandus.] CASVS. Excusat Hier. in hoc c. Oseæ contrahentem cum meretrice, dicens eum propter hoc non esse culpandum, sed potius laudandum: quia malam conuertit in bonam, nec corruptus est ex societate fornicariæ, sed fornicaria pudicitiam assumpsit.

Digitized by Google

ſicut emptio veneni valet ſi tale ſit, quod adiectione alterius materiæ vſui eſſe poteſt. ff. de contrahen. empt. quod ſæpe.§.veneni.

Societas inter bonũ, & malum contrahi poteſt.

a ¶ Sectetur.] Arg. quod malum additum bono, non corrumpit illud, ſed potius ſumit naturam boni. argum. inf.

tur, ſi boni exempla ſectetur.[a] Ex quo intelligimus, non prophetam perdidiſſe pudicitiam, fornicariæ copulatum, ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam, quam antea non habebat.

QVAESTIO II.

Gen.1.

QVod autem non ſit uxor, quæ ſola cauſa incontinentiæ ducitur; hinc videtur probari poſſe, quia coniugium propagationis, non explẽdæ libidinis cauſa a Deo inſtitutum eſt. Hæc namque fuit benedictio [b] cõiugij, [*Creſcite, & multiplicamini.*]

Vnde Ambroſius ſuper Lucam, lib.1. ad c.1.

Iuo p.8.c.75. & 76. Pann.l.6.cap.24. & 25.

¶ Partus fœminarum eſt eis ſola cauſa nubendi. C. I.

PVdor [c] eſt fœminis nuptiarum præmia nõ habere, quibus hęc ſola [d] cauſa eſt nubendi. *Idem lib.2. in prin.*

† al. Cum.

¶ Dum † coniugij prẽmium, & gratia [e] nuptiarum, partus ſit fœminarum; non mediocris quoque cauſa eſt, vt virginitas Mariæ falleret [f] principem mundi.§

Qui ergo non cauſa procreandæ ſobolis, ſed explendæ libidinis ſibi inuicem copulantur; non tam coniuges, quam fornicarij videntur.

Hinc etiam Hieronymus ad c.5. epiſtolæ ad Epheſios.

¶ Non coniuges, ſed adulteri vocantur, qui non ſecundum præcepta Chriſti coniungun-
tur. C. II.

Iuo p.8.c.277.

SIcut non omnis [h] congregatio hęreticorum; Chriſti eccleſia dici poteſt, nec caput eorum Chriſtus: ſic nõ

1 De hac materia not. ſup. prox. cã. q. 1. Deus maſculum.

Miſimoniã qñq; fuit de præcepto.

2 Benedictio.] Et fuit facta i paradiſo. 26. diſt. deinde. tunc fuit præceptũ, ut ibi dr eodem modo præceptum fuit, cum dicebatur; Maledictus, qui non reliquerit ſemẽ ſuper terram: hodie tamen eſt conſilium, niſi quo ad reddẽdum debitum. 33. quæſtio. 2. Apoſtolus.

PVdor eſt fœminis.] CASVS. Beneuẽ. ſic ponit hunc caſum. Cum prima inſtitutio nuptiarum fuerit cauſa prolis habendæ, quodãmodo pudor coniugatę reputatur filios nõ habere. vnde nõ fuit mirũ ſi diabolꝰ credebat Mariam eſſe corruptam, cũ videret eã prolem habentem, quæ eſt præmium nuptiarum. [Sola.] Id eſt. præcipua. [Eſt.] id eſt. eſſe debet.

c ¶ Pudor.] Si tamẽ p eas nõ ſtaret quominus habeant, non eſt cur debeant pudere. ff. de reg. iu. in omnibus.

d ¶ Sola.] i. præcipua. v. d. ſi ſolus.

e ¶ Et gratia.] Vnde dicit lex, quia magnum præmium eſt mulieribus concipere, & cõceptum meri, ff. de ędi. edicto. quęritur. §. ſi mulier.

f ¶ Falleret.] Ex hoc autẽ fuit deceptus diabolus, qui cũ videret Mariam habere filium, credebat eam mulierem eſſe. Alia ratio additur 27. q. 2. iuramenta. Hic patet ꝙ multa latent diabolum, & quotidie diſcit per temporis incrementa, vt 26. q. 3. ſciendum.

Diabolum multa latent & quotidie diſcit.

g ¶ Principem mundi.] Id eſt, mundorum, id eſt, malorũ: nec per hoc attribuitur ei ſuper homines aliquis principatus, ſed dicitur princeps eorum, i. primo peccans, vel maior peccans. Vel ad derisionem dicitur princeps talium: ſicut dicitur rex ſchacorum, vel Cardinalis Rauennas: non tamen ſimpliciter eſt rex, vel Cardinalis. arg. ff. de verb. ſign. Paulus. quidam tamen hęretici garriunt eum principem mundi, quia fecit omnia infra lunarem globum. Ioan.

Diabolus dr mundi princeps.

inf. eod. q. 2. quidquid. & extra de conſec. eccleſ. quod in dubijs.

QVod autem.] Hæc q. diuiditur in 7. partes: in prima quæritur videt probare ſuperficialiter, ꝙ cauſa incontinentiæ inducta non eſt vxor: quia honor eſt mulierem filios procreare. Secunda ibi, [Hinc ita.] Tertia ibi, [Non autem.] Quarta ibi, [Sic contrariæ.] Quinta ibi, [De his.] Sexta ibi, Cum ergo qui aliquam.] Septima ibi, [Cum ergo dicitur.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur ſecunda quæſtio, qua quęritur an ſit coniunx dicenda, quę cauſa incontinentiæ ducit. Et certum eſt, ꝙ non ſecundum primam inſtitutionem matrimonij: quæ fuit facta cauſa multiplicandi generis humani. Sed ſecundum inſtitutionem ſecundam matrimonij, factam cauſa fornicationis vitandæ eſt matrimonium. vt infra. 6. his ita. Ille autem. ſ. per ſe patet.

Coniunx non eſt quæ cauſa incõtinentiæ ducitur?

QVOD AVTEM. Hic depingitur ſecunda quæſtio, an ſit illa coniunx, quę cauſa incontinentię ducitur: Et quidem eſt, non ſecundum primam inſtitutionem matrimonij factam cauſa prolis tantum, & gratia multiplicandi generis humani, ſed ſecundum ſecundam inſtitutionẽ factam poſt peccatũ, vitãdę fornicationis cauſa, & vtraq; inſtitutio facta eſt in paradiſo. Prima ante peccatũ: ſecunda poſt. Attribuit tñ ſecunda Apoſtolo, nõ quia ipſam fecit: ſed quia ipſam eſſe factam oſtendit: & ne in poſterum ab hæreticis in dubiũ reuocetur, in ſcriptis redegit. 1 ſicut Hiero. ſecundas nuptias cõceſſit. ſu. 32. q. 1. aperiant.

h ¶ Non omnis.] i. omnis non. ſimile eſt, Non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

a ¶ Mi-

Digitized by Google

omne matrimonium,[a] quo† non viro ſuo ſecundum præcepta Chriſti vxor iungitur, rite coniugium appellari poteſt, ſed magis adulterium.[b]

† *al. quod non viro ſuo ſecundum præcepta Chriſti coniungitur*] orig.

2 *His ita reſpondetur. Prima inſtitutio coniugij in paradiſo facta* [c] *eſt; vt eſſet immaculatus thorus, & honorabiles nuptiæ: ex quibus ſine ardore* [d] *conciperent, ſine dolore parerent. Secunda propter illicitum motum eliminandum* [e] *extra paradiſum facta eſt:* [f] *vt infirmitas prona in ruinã turpitudinis, honeſtate exciperetur cõiugij.* [g] *Vnde Apoſtolus ſcribẽs ad Corinthios ait:* [*Propter fornicationem vnuſquiſque* [h] *ſuã vxorẽ, & vnaquæque virum ſuum habeat. Ex hac itaque cauſa fit, vt coniugati ſe ſibi inuicẽ debeãt, nec ſe ſibi negare poſſint. Vnde Apoſtolus:* "Nolite [i] *fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu, & ad tempus, vt expeditius vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne forte tentet vos Satanas. Hoc autem dico propter incontinentiam veſtram.*] *Qui ergo propter incontinentiam in naturalem redire uſum* [k] *monentur; patet, quod non propter filiorum procreationem tantum miſceri iubentur. Non tamen ideo nuptiæ malæ iudicantur. Quod enim propter intentionem generandi fit, non eſt nuptiarum malum: ſed eſt ueniale* [l] *propter nuptiarum bonum, quod* [m] *eſt tripertitum;* [n] *fides uidelicet, proles, & ſacramentum.*

Quidquid.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima dicit Aug. ꝙ quidquid inter ſe cauſa explendæ libidinis faciunt coniugati, non eſt culpa nuptiarum, ſed hominum. In ſecunda parte dicitur, ꝙ ſi quis vxorem ſuam cognouerit etiam nimis frequenter cauſa fornicationis, vel forte cauſa libidinis ſaturandæ, defenditur in a fornicatione propter bonũ nuptiarũ. In tertia parte dicitur, ꝙ coniugati debent ad inuicem ſibi reddere debitum non tantum cauſa prolis habẽdæ: ſed etiam cauſa fornicationis vitandæ. Secunda pars incipit ibi, [Iam in ipſa.] Tertia ibi. [Debent ergo.] quod autem dr ibi, [nequo illud.] f. coitus incontinentiæ, vel forte libidinis ſaturandæ. Sequens §. patet.

a ¶ Matrimonium.] Ideſt, coniunctio.
b ¶ Adulterium.] Ideſt, fornicaria coniunctio.
HIS ITA RESPONDETR. Hæc eſt ſecunda pars quæſtionis, in qua dicitur, quòd matrimonium bis fuit inſtitutum ſiue permiſſum. Primo in paradiſo propter ſobolem tantum. Secundo extra paradiſum ꝓpter ſobolẽ, & ꝓpter infirmitatẽ carnis vitandã: quia bonum matrimonij tripartitum eſt, ſcilicet fides, ꝓles, & ſacramẽtum. Io. de Fant.
CASVS. In hoc §. G. duas diſtinguit inſtitutiones matrimonij. Vnã quæ fuit ante peccatum, & cauſa ſobolis procreandæ. Et aliã, quæ data fuit poſt peccatũ: & facta fuit cauſa fornicationis vitandæ, quod probatur auctoritate Apoſtoli dicẽtis: Propter fornicationẽ, &c. Vñ q ſic cõiuncti ſunt, cõtinere non poſſunt, niſi de cõi cõſenſu. qđ probatur ſimiliter auctoritate Apoſtoli. Vñ qui propter fornicationem vitãdam cõiuncti ſunt, debẽt cõiuges appellari. Et ad hoc ꝓbãdũ inducit ſequẽs c.
[Excipitur.] ideſt, excluditur a fornicatione.
c ¶ Facta.] ſolo conſenſu, vt & nunc. & inſtituit Dñs matrimoniũ ex eo, quòd mulierem fecit, dicendo illi, qđ vxor Adæ eſſet futura.
d ¶ Sine ardore.] Niſi eñ homo peccaſſet, ſita ſine ardore & pruritu eſſet genitaliũ coniunctio, ſicut eſt aliorũ mẽbrorũ: veluti ſi applices digitum digito vel manum cũ manu: vel ſi eſſet pruritus, non tamen eſſet peccatum: ſicut nõ eſſet peccatum manum ſcabioſam mittere ad ignem.
Adam ſi non peccaſſet nulla in coitu voluptas eſſet.
e ¶ Eliminandum.] Ideſt, coercendum.
f ¶ Facta eſt.] Ideſt oſtenſa facta eſt: alias in paradiſo etiam ſecundo facta eſt: ſed quæro per quæ verba, vel quãdo?
g ¶ Coniugij.] Sed hodie ſacerdos diaconus magis punitur ſi contrahat quam ſi fornicetur. vt diſt. 28. presbyterum.
h ¶ Vnuſquiſque.] Qui per votum ſibi non præiudicabit. 28. q. 1. vt lex.
i ¶ Nolite.] Sup. 30. q. 2. noſſe.
k ¶ Vſum.] Ideſt. carnalem vſum.
l ¶ Vniuerſale.] Id eſt, dignum venia. ideſt. ad mortem non imputabile ſup. diſt. 13. nerui, infra eadem quæſtione quarta, in eo. contra. ſup. diſt. 25. §. aliàs. Arg. 33 extra infra 33. q. 4. vir. die vt not. inf. c. prox.
m ¶ Quod.] Simplex eſt relatio.
n ¶ Tripertitum.] Ideſt. bonũ nuptiale eſt triplex: ideſt. coniunctorum nuptijs bonum eſt triplex.

¶ Immoderatus vſus coniugatorum non eſt nuptiarum malum; ſed eſt veniale propter nuptiarum bonum. C. III.

QVidquid inter ſe coniugati immodeſtum, inuerecundum, ſordidumue gerunt; vitium eſt hominum, non culpa nuptiarum. Iam in ipſa quoque immoderata exactione [o] debiti carnalis, quam eis non ſecundum imperium præcipit, ſed ſecundum veniam concedit Apoſtolus, vt etiam præter cauſam procreandi ſibi miſceantur; etſi eos praui mores ad talem concubitum impel- Iuo p. 8. cap. 234. 1. Cor. 7.

o ¶ Exactione.] Cauſa incontinentiæ, non cauſa libidinis explendæ.

Vir cur miſcetur vxori cauſæ quatuor.

a ¶ Ab adulterio.] inf.e.q.4.origo.cõm inf.2.q.4.liberorum.contra. Vt hoc c.& vt eius contraria melius intelligas, nota, q quatuor de cauſa commiſcetur quis vxori. Cauſa prolis. Item cauſa reddendi debitum, his caſibus non peccat, immo meretur. 13.diſt.nerui.& 33. q.5.

lunt nuptiæ tamẽ ab adulterio, a ſeu fornicatione defendunt. Neque enim illud propter nuptias admittitur: ſed propter nuptias ignoſcitur. Debent ergo ſibi coniugati, nõ ſolũ ipſius ſexus ſui cõmiſcẽdi fidẽ, liberorũ procreãdorum cauſa (quæ prima eſt humani generis in iſta mortalitate ſocietas) verũ etiam infirmitatis inuicẽ excipiendę ad illicitos concubitus euitandos mutuam quodãmodo ſeruitutem; vt etſi alteri eorum perpetua continentia placeat, niſi ex alterius conſenſu, fieri non poſſit.

Fann.l.6.c.36.

3 *Non autem datur præſentia* b *ſancti ſpiritus tempore quo coniugales actus geruntur.*

Vnde Hieronymus ſuper Matthæum.

¶ Caput hoc habetur apud Originalem homilia 6. in Numeros, & ex ipſo citatur in gloſſa ordinaria, Numer. 11.

¶ Non datur præſentia ſancti ſpiritus tempore, quo coniugales actus geruntur. C. IIII.

Sent.4.d.33.

CONnubia legitima carent quidem peccato: nõ tamẽ tempore illo quo coniugales actus gerũtur, præſentia ſancti ſpiritus dabitur; etiam ſi propheta eſſe videatur, qui officio generationis obſequitur. Sed & alia plura c ſunt in quibus ſufficit ſola d vis humana: & neque res indiget, neque decet adeſſe præſentiã ſancti ſpiritus.

Sicut ergo talis concubitus non eſt fornicarius, ſed propter bonum coniugij licitus: ſic etiam coniunctio illa, de qua quæritur, c *non eſt fornicaria, ſed propter bonum coniugij licita.*

Item, ſicut Auguſtinus ait in libro de bono coniugali cap.14.

C. V.

Polyc.l.6.tit. Iuo p.8.c.10. Fann.l.6.c.45.

CONcubinæ ad tempus adhibitæ, nec etiam ſi cauſa ſi liorũ concumbant, iuſtum faciũt cõcubinatũ ſuum.

4 *Sic contrario datur intelligi de ijs, qui coniugali affe-*

b ¶ Præſentia.] Adeſt tamen gratia ſpiritus ſancti quo ad illas ſine quibus gratia ſpiritus ſancti hẽri non poteſt, cũ etiã quis mereatur quandoque in tali actu. inf.33.q.5.ſi dicat. Sed abeſt cũ qa cognoſcit vxorem quo ad operationẽ, ſcilicet quo ad miracula faciẽda: & vim prophetandi. manet enim in bonis gratia ſpiritus ſancti quo ad quædã. & recedit quo ad quædã vt legitur de pę. diſ. 3. quærendum. & c. poteſt diſcurſus. Vel dic nõ dari præſentiam ſpiritus ſancti quo ad oſa: quia ibi eſt quidã ſtupor, & hõ totus carneus efficitur. Vel ideo illi pruritui non datur, quia eſt veniale peccatum. Dicit tñ P. mãducator coitum cõiugalẽ bene exerceri poſſe ſine peccato. 1 quod concedo quãdoque. Ioan.

CONnubia.] CASVS. Dicitur, hic q licet cõnubia peccato careant, tamen tẽpore carnalis cõmiſtionis non adeſt ſpiritus ſãcti gratia. Sunt etiã plura huiuſmodi opera. in q̃bus non adeſt p̃ſentia ſpiritus ſancti, nec etiam indigent

Coitus carnalis ſine peccato exerceri poteſt.

1 Sine peccato contra 27. q.2.omne.

c ¶ Sed & alia plura.] vt ſunt actus indifferentes, vt cõmedere, mouere digitum, & huiuſmodi.

d ¶ Sola.] Non excludit Deum quin adſit, ſed virtutes quantum ad operationem: quia illa hora totus carneus efficitur.

SICVT ERGO. CASVS. Cõcludit Gra. ex illo c. quid quid. & dicit quod ſicut coitus, qui fit cauſa incontinentiæ, non eſt fornicarius: ſic coniunctio vxoris, quæ fit cauſa filiorum, non eſt fornicatio. Poſtea dicit, quod concubinatus, qui fit etiam cauſa filiorum, non eſt licitus, quod probat auctoritate Auguſtini, de qua dicitur in themate.

e ¶ De qua quæritur.] In themate.

CONcubinæ.] SIC ECONTRARIO. Hæc eſt 4. pars quæſtio. in qua quæritur an ſit vxor quæ ducitur ad tempus, vel ſub conditione vt prolem euitet. & dicitur quod non. Io. de Fant.

CASVS. Infert Gratian. ex auctoritate Auguſtini, dicens; ergo ſi coniugium ſiat cauſa incontinentiæ, & non

q.5.ſi dicat. Item cã incontinentiæ, cum ſcilicet eſt præuentus a voluptate, tunc eſt veniale peccatum, vt hic, & 33.q.4.vir cum propria. Quidam tamen dicunt hoc caſu nullum eſſe peccatum propter auctoritatẽ Apoſtoli. Vnuſquiſque habeat ſuam; &c. vt ſup.5.prox. Cognoſcitur etiam vxor cã explendæ voluntatis ſcilicet, cum quis præuenit voluptatem vel cogitatione, vel vtẽndo calidis, vt pluries eam cognoſcere poſſit, tunc ſecundũ Hu. peccat mortaliter, vt in contrario cap. origo. minus tamen punitur propter bonum matrimonij, vt infr. q.7.adulterij. Alij dicunt, quod etiam in hoc caſu tantum veniale peccatum eſt, arg. hic, infra q.7.adulterij. & ſic vbi reperitur quod mortaliter peccet: dic id eſt, ad modũ adulteri agit. Vel dicitur ad exortationem continentiæ. ſi. 32.q.1.§.verum. vel intelligitur quando eam cognoſcit contra naturam: quia tunc ſecundũ omnes mortaliter peccat, & grauius cum vxore, quam cum alia. inf. q.7.adulterij. Io.

NON AVTEM. Hæc eſt 3. pars. quæſtio. in qua dici-

Digitized by Google

non concubinatus, licitum erit,quod patet perſequentia cap.

SOlet quæri.] CASVS. Quæſitum fuit ab Auguſtino vtrũ debeat dici matrimonium inter eos, qui cauſa incontinentiæ contrahunt. Et reſpondet Auguſt. quod ſic,dummodo ſic cõueniant vt perpetuo debeãt ſimul eſſe,& non vitẽt prolem. Sed ſi conueniant vt ad tempus ſint ſimul, vel vt vitent prolem,non eſt coniugium inter eos. Nam non dẽt vxor dici cum qua aliqs ita contrahit donec inueniat magis dignam. & hũc caſum approbat H.in ſumma ſua, excepto eo, quod non dixit de quæſtione facta ab Auguſt. [Vtramq;] id eſt, ad mortẽ velle perſiſtere,& velle nõ euitare prolem.

a ¶ Sed ꝓ incõtinẽtia.] Id eſt, propter incontinentiam vitandam.

b ¶ Ea fide.] Dum tamen hoc agãt vt matrimonium contrahant.

c ¶ Si vſque ad mortem.] matrimoniũ enim non poteſt ad tempus contrahi. ſicut nec lex nouit filium temporalẽ, vt ff.de adop. ſi qs.nec hæres quis ad tempus inſtituitur.inſt. de hære.inſtit.§.hæres. Quid ſi aliqui alias contracturi credunt hoc licere, vt ad tempus contrahant, cum ius ignorent, & cõtrahunt? Dicit H.tenere matrimonium.

d ¶ Vitauerint.] Modi vitandi notãtur.ff.de vſu & ha. ſed neque.& l.ſi forte.

e ¶ Nolint.] Ideſt, velint non naſci. Habes ergo hic ꝙ vitatio prolis,vel propoſitum necãdi filios,impedit matrimonium & in c. proxi. Si autem alia conditio inhoneſta poneretur in matrimonio, vt contraho tecum ſi tu interfeceris patrem, vel aliquid iniquum feceris, an tales impediat matrimonium,dubitari conſueuit. De hoc notabis ꝙ conditio quædã eſt honeſta, quædã inhoneſta ſiue impoſſibilis. 1 Eſt autem honeſta duplex: & eſt duplex inhoneſta:quædam. n.conditio eſt de natura matrimonij: quædam non. Si ergo conditio honeſta,quæ non eſt de natura matrimonij, apponatur matrimonio, tenet matrimoniũ: vt ſi dicat cõtraho tecũ ſi dederis mihi centũ:hæc conditio honeſta eſt,& non eſt de ſubſtantia matrimonij, & tenet matrimonium cum illa conditione, & ſine ea. vt extra de condi.app.de illis Eſt alia honeſta conditio. ꝙ adhæret naturæ matrimonij,vt cum Chriſtianus dicit Iudææ, contraho tecum,ſi volueris Chriſtiana fieri. talis conditio eſt de natura matrimonij: & ſi illa non apponeretur, non tenet matrimonium,vt 28.q. 1.non oportet.Similiter inhoneſta duplex eſt, ſi .n.apponitur inhoneſta conditio, quæ eſt contra naturã matrimonij,matrimonium non tenet,vt ſi hoc modo dicatur, contraho tecum vſque ad tres annos, vel ſic contraho tecum ſi procuraueris venena ſterilitatis. matrimonia.n.vel ſponſalia ſic contracta non tenent.vt hic, &c. ſequenti. Eſt & alia inhoneſta conditio. quæ non eſt contra naturã matrimonij,vt ſi dicatur hoc modo,tecum contraho ſi furtum,vel homicidium feceris,hæc conditio non repugnat naturæ matrimonij:& cõditio talis ſi apponatur.frangenda eſt, & tenet matrimonium,vt extra.de condit.ap.c.1.Sed contra hanc diſtinctionem eſt quod legitur 28.quæſt.1.idololatria. ibi enim vĩ quod omnes turpes cõditiones etiam ſoluant matrimonium, ſed qualiter hoc ſit intelligendum,ibi notauimus. Item contra eſt 10.quæſt.1.cap.1. & 2.vbi tenet contractus,licet apponatur conditio,quæ eſt contra naturam contractus. Similiter obſtat 28. diſtinct.diaconi. vbi tenet ordinatio, licet dicat ſe velle habere vxorem.Similiter tenet conuerſio,ſi ſub hac forma fiat vt poſſit retineri proprium, vt extra qui cle. vel vo.Inſinuante In contractibus autem impoſſibiles conditiones appoſitæ uitiant contractum,ut Inſti.de inutil. ſtipulatio.§.impoſſibilis.ff.de act.& oblig. non ſolum. In ultimis uoluntatibus pro non adiectis habetur, ut C.de inſt.& ſub reprehendenda. De cond.ap.in matrimonio plene habes extra de cond.ap.c.ult.

f ¶ Vtrumque.] Scilicet qui uolunt uſque ad mortem commanere,& qui uolunt euitare prolem.

g ¶ Sed cum iſta.] Supple eſt adulter.

Etu ſibi copulantur,quod etiam ſi nõ cauſa procreandorũ filiorum,ſed explendæ libidinis conueniunt, non ideo fornicarij,ſed coniunges appellantur.

Probatur hoc idem auctoritate Auguſtini in libro de bono coniugali.c.5.

¶ Coniuges ſunt qui cauſa ſolius incontinentiæ ſibimet inuicem copulantur. C. VI.

SOlet quæri,cum maſculus,& fœmina,nec ille maritus nec illa vxor alterius,ſibimet non filiorum procreandorum,ſed pro † incontinentia,[a] ſolius concubitus cauſa copulantur,ea fide [b] media,vt nec ille cum altera,nec illa cum altero id faciat:vtrum nuptiæ ſint vocandæ. Et poteſt quidem fortaſſe non abſurde hoc appellari cõnubium,ſi vſque ad mortem [c] alicuius eorũ id inter eos placuerit:& prolis generationẽ,quamuis nõ ea cauſa cõiuncti ſint, nõ tamẽ vitauerint,[d] vel nolint [e] ſibi naſci filios vel etiam opere aliquo malo agant,ne naſcãtur. Cæterũ, ſi vel vtrumque,[f] vel vnũ horum deſit; nõ inuenio quemadmodum has nuptias apppellare poſſimus. Etenim ſi aliquam ſibi vir ad tempus adhibuerit,donec aliã dignã honoribus,vel facultatibus ſuis inueniat, quam comparem ducat; animo ipſo adulter eſt:nec cum illa,quam cupit inuenire,ſed cum iſta [g] cum qua ſic cubat, vt cum ea non habeat maritale conſortium.

Polyc.ibid. Iuo p.8.c.65. Pann.l.6.c.27.

† al. *propter incontinentiam.*] orig.

Pann.l.6.c.44.

Idem de nuptijs,& concupiſcentia,lib.1.c.15.

¶ Fornicarij ſunt,non coniuges,qui ſterilitatis venena procurant. C. VII.

ALiquãdo eouſq; peruenit hæc libidinoſa crudelitas vel libido crudelis,vt etiã ſterilitatis venena ꝓcu-

Sent.4.d.31. Iuo p.10.c.55.

Filius talis eſt a lege incognitus.

[a] Cõditiones in matrimonijs appoſitæ, ſunt in multiplici differentia.

[b] Ext. de cõdit.ap.c.vlt. & intellige impoſſibiles de iure, vel ſm naturã. ff. de condi. inſt.l.1.§ filius, ſecus ſi impoſſibilis ſit ꝓp difficultatẽ præſtandi vt ſi mihi domũ auream dederis ff. de ſta.libe.cum hæres. §. 1. quia tunc valet matrimonium,vt ibi. idem ſi propter perplexitatem eſt impoſſibilis, quia ex tunc vitiat cõtractum, ff. de condi.inſt.ſi Titius. ſed ſm Vincen. ibi contra naturam & ſubſtantiam eſt.

Arc.

Digitize

ter ne fœtus concipiatur, aut vt fœtus conceptus funda tur, aut formatus extinguatur. dicitur hic ꝙ ſi ab initio in contrahendo matrimonio talem intentionē habuerunt, non eſt matrimonium inter eos ſi autem ex poſt facto tales facti ſunt: licet ſint cōiuges, tamen ſunt adulteri

† *al. quærēs..]* orig.

ret: &, ſi nihil valuerit [a]; conceptos fœtus aliquo † modo intra viſcera extinguat, ac fundat, † volendo ſuam prolē prius interire, [b] quam viuere; aut, ſi in vtero iam viuebat. occidi antequā naſcatur prorſus, ſi ambo [c] tales ſunt, coniuges [d] non ſunt: & ſi ab initio [e] tales fuerunt, non ſibi per connubium, ſed per ſtuprum potius conuenerūt. Si autem non ambo ſunt tales; audeo dicere, aut illa eſt quodāmodo meretrix [f] mariti, aut ille adulter [g] vxoris.

† Adde nō iſtud c. & ſequēs qualiter tales puniantur, no. Bar. I l. diu⁹. ff. de uar. & extraor. cri. I gl. in l. necare. in gl. 1. ff. de li. ag.

2 *De his, qui abortum procurant, quæritur, an indicentur homicidæ, vel non.*

Auguſt. in libro quæſtionum Exodi, quæſt 80. ait.

¶Non eſt homicida, qui abortum procurat, antequam anima corpori ſit infuſa. Cap. VIII.

Sent. ibidem. Iuo p. 10. c. 50. Pann. l. 8. c. 13.

QVòd vero non formatum puerperium [a] noluit ad homicidium pertinere; profecto nec hominē deputauit, quod tale in vtero geritur. Hic de anima quæſtio ſolet agitari, [h] vtrum, quod formatum non eſt, nec animatum [i] quidem poſſit intelligi: & ideo non ſit homicidiū: quia nec exanimatum dici poteſt, ſi adhuc animam [k] nō habebat. *Item.* ¶Si ergo illud informe puerperium iā quidem fuerit, ſed adhuc quodammodo informiter animatum quoniam magna de anima quæſtio non eſt præcipitanda indiſcuſſa temeritate ſententiæ, ideo lex noluit ad homicidium [l] pertinere, † quia nondum dici poteſt anima viua in eo corpore, quod ſenſu caret.

Ibidem.

† Adde not. in l. Cicer. ff. de pē. & l. ſacrileꝯij. ff. de var. & extraor. cri.

[a] ¶Puerperium. *In vulgatis ſequebatur*, Moyſes vel lex, *quæ abſunt a pleriſque vetuſtis, & originali. Alia etiam nonnulla ex iiſdem ſunt emendata.*

Item in lib. quæſt. veteris & noui teſtamenti, c. 33. fit homicida, qui percutit mulierem, & facit abortum, & dic quod non, niſi eſſet viuificatus. & hoc probat per tres canones. Io. de Fan.

QVod vero CASVS. Quæſitum fuit ab Aug. an committat homicidium, qui puerperium nondum formatum effundit. & reſpōdet Auguſt. dicens, ꝙ homicidium non committit: quia non poteſt exanimatum dici, vel exanimari quod nūquam animam habuit, nec eſt in hoc præcipitanda ſententia, vt hæretici faciunt. Sed ideo lex noluit eſſe homicidium; quia anima non pōt eſſe viua in eo corpore quod ſenſu caret.

h ¶Agitari.] Ab hæreticis præſertim ſi licet vtrū quidquid. &c.

i ¶Nec animatum.] Et hoc quidē verum eſt: quia antequam lineamēta corporis habeat non infunditur anima, vt inf. ca. prox. Quidam tñ hæretici dicunt animam, i. ex præiacenti materia, i. ex anima generātis, & naſci cū corpore, ſicut & creatur corpus ex corpore. Alij mentiuntur alias creatas eſſe in principio mūdi in comparib. ſtellis. & infundi corporibus: poſt reſolutionem vero redire ad proprias ſtellas, ſi bene vixerint. Fidei noſtra eſt, quod quotidie Deus nouas creat animas, & infundit nouis corporibus: & infundendo creat, & creando infundit.

t Hic uide ꝙ legit & noſu. 5. di. §. 1. Anima noſtra unde ꝓcedit.

ADDITIO. Aliter videtur notari ſup. 1. q. 3. ſi quis obiecerit. in gl. exercendo, &c.

k ¶Si adhuc animam. Similiter non dicitur deſeri charitas quæ nūquam fuit, vt inf. de pē. d. 2. in fi. & rei quæ non eſt, priuilegium dari non poteſt, vt extra de eccle. ædifi. ad audientiam. & matrimonium qđ non eſt, accuſari non poteſt, vt ext. de deſpon. impu. ad diſſoluēdum. & id quod non eſt, rumpi nō poteſt. ff. de minu. rup. & ir. teſt. & nam & ſi. Sed contra; id quod non eſt, poteſt deſinere eſſe. ut ff. uſufr. quemadmodum ca. l. 2. §. 1. & res, quæ non eſt, poteſt habere priuilegium. ext. de conſue. cum olim. & mittitur. in poſſeſſionem quæ nō eſt, ia qui non eſt natus, ut ff. de off. teſt. poſthum. & ædificio quod nōdū eſt, poteſt impoſi ſeruitus, ut ff. de ſeru. urban. præ. ſi ſeruitus. §. ult. Io. Tu dicas quod rei quæ non eſt, poteſt imponi ſeruitus: non quod ſtatim ſit ſeruitus, ſed erit re exiſtente in rerum natura 27. q. 1. §. ex his omnibus. Idem poteſt dici de priuilegio: quia tunc competit, cum res extabit H.

Matrimonium qñque ex una parte tantū tenet.

e ¶Si ambo. Ideſt ab initio legitime contraxerunt: ſed ad hoc poſt deuenerunt.

d ¶Coniuges non ſunt. i. iura cōiugij non obſeruant.

e ¶Et ſi ab initio. Nota, ꝙ non ſunt coniuges, qui eo animo cōiuncti ſunt vt prolis generationem impediāt: & quod in vno opere vnus peccat, alter nō: & quod matrimonium aliquando ex vna parte tantum tenet. argu. inf. 32. q. 7. propoſito. & ext. de eo, qui dux. in matri. c. 1. ſed hoc falſum eſt.

f ¶Meretrix. Ideſt, digna pœna, qua aliqua meretrix eſt digna.

g ¶Adulter. Ideſt, dignus pœna, qua aliquis adulter eſt dignus.

l ¶Ad homicidium.] Dic ut ſup. 2. q. 5. conſuluiſti.

Priuilegium dari non poteſt rei quæ non eſt.

DE HIS. Hæc eſt quinta pars qō. in qua quæritur an

Moy-

MOyses.]CASVS. Hoc aut dicunt Beneuen.& H.debet prætitti c.præcedenti: quia sic est in legib.humanis: & Hugo hunc casum sic ponit dicens. Hic similiter loquitur Augu. contra eosdem hæreticos dicentes quod anima nascitur ex semine, & infunditur corpori statim cũ corpus seminatus. Probat ergo Augu. auctoritate Moysi, & exẽplo Ieronimi in factura Adæ, q̃ corpus ante recepit formam & distinctionem mẽbrorum, quam anima infundatur.

CASVS.H. breuis est & bonus,Bene.vero hunc casum sic ponit dicẽs.Erant quidã hæretici dicẽtes, omnes ãias ab initio creatas simul, & cõpositas in comparibus stellis,& quotidie infundi nouis corporibus, deinde ad compares stellas reuersuras. Alij autẽ dixerũt animas creari ex traduce, & simul infundi corpori cum semine.Contra quos inuehitur hic Aug.quia primo formatur corpus ex traduce carnis, & deinde anima infundit. Sed hoc primo probat per Moysem, secundo per facturam Adæ: tertio per similitudinem ædificij.

[Ex traduce,] idest, ex semine. [Simul cum corpore,] idest, simul cum ipso semine corporis anima creatur, & infunditur antequã corpus humanum sit formatum. B.

Normanni bibunt fortiter, ne eorũ anima in sico habitet.

Animatũ & non animatum interficiens qualitum. Hæc dicebant ibi hæretici. Sequẽs c.patet.

a ¶ Det animam.]similiter dicit lex, q̃ si aliquis interficit animatum, capite puniri debet: si vero non animatum, distinguitur: quia si est nobilis, parte bonorum amissa relegatur. si est ignobilis, damnatur in metallum.ff.de pœn.si quis aliquid.§.qui abortionis.

z Idest,ex semine simul cũ corpore .i.simul cũ ipso semine corporis ãia creatur & infunditur antrq̃ corpus humanũ sit formatũ. B.

b ¶ Nascitur.]vt illi dicunt,qui dicunt animam nasci ex traduce.

c ¶ Pereunt.]Quod est inconueniens.

d Natiuitati.] Forte vitio matricis.

e ¶ Ratione infirmabatur.]i.destituebatur,vnde nõ videtur rationabile quo ad opinionem hominum.

f ¶ In sicco.]i.in corpore rudi & informi. Et est argu. pro Normannis, & Anglicis, & Germanis, Polonis, ut possit fortiter bibere,ne anima habiter in sicco.

g ¶ Habitare.] Scilicet q̃ ex eis unum efficiatur uel per uetationem. alias tam boni quam mali Angeli habitant in siccis corporibus, & in cadaueribus, & in lapidibus, & in auibus,in quibus ipsi dæmones dant respõsum,ut 26.q.5.nec mirum ut dicitur de Saule,qui adorauit diabolum.

h Sicuti.] Per hoc ca.dicit Bar. peccata sola voluntate commissa sola voluntate debere deleri.nam omnis res.&c.extra de reg.iur.omnis. Alij dicunt esse necessariam exteriorem pœnitentiam:ex quo voluntas egressa est suos fines.

Peccata solius uolũtatis uoluntate sola deleri nõ possunt.

¶De eodem. Cap. IX.

MOyses tradidit:[Si quis percusserit mulierem in vtero habentem,& abortiuerit; si formatum fuerit, det animam [a] pro anima;si autem informatũ fuerit;mulctetur pecunia,] vt probaret non esse animam ante formam. Itaque si iam formato corpori datur;non in conceptu corporis nascitur [b] cum semine deriuata. Nam si cũ semine & anima exiliit ex † anima; multæ animæ quotidie pereunt. [c] cum semen fluxu quodam non proficit natiuitati: [d] sed si proprius † respiciamus, videbimus quid sequi debeamus. Contemplemur facturam Adæ.In Adam enim exemplum datum est, vt ex eo intelligatur, quia iam formatum corpus accipit animam.Nam potuerat animam limo terræ admiscere, & sic formare corpus. Sed ratione infirmabatur † [e]:quia primum oportebat domum compaginari, & sic habitatorẽ induci. Anima certe,quia spiritus est,in sicco [f] habitare non potest;ideo in sanguine fertur[habitare † g]. Cum ergo corporis lineamenta compacta non fuerint,vbi erit anima?

Iuo p.10.c.57. Pann.li.8.c.13. Ead.ut.

Sent.ibid. † al. de.

† al.priua.

† al.informabatur.] vera lectio. † Abest ab originali.

Item Hieronymus ad Algasiam,quæst.4.

¶De eodem. Cap. X.

SIcuti [h] semina paulatim formantur in vteris, & tamdiu non reputatur homo,† donec elementa confecta, † suas imagines, membraque suscipiant; ita sensus [i] ratione conceptus,[k] nisi in opera proruperit,adhuc in vẽtre retinetur,& cito perit ab hoste [l].

Sent.ibidem. Iuo p.10.c.58. Pann.l.8.c.14. † al.humiendum. † al. diffusa] orig.

« ¶ Ab hoste.] *Originale & Iuo,* & cito abortio perit: *quo abortij uocabulo,& alibi: & in eadem quæstione usus est B.Hier.*aduersarij inquit, ea quæ concepta sunt, facit perire abortio *sed ad glossam non est mutatum.*

9 *Cum ergo,*[m] *qui aliquam sibi ad tempus adhibet,cum ea adulter esse dicitur;nec ab ea discedens,nec filiæ suam illi* [n] *tradens peccat.*

i ¶ Sensus.]Idest, uoluntas, uel cogitatio.

K ¶ Ratione conceptus.]Idest,cogitatio bona mente cõcepta cito perit, &c.Vel intelligitur de mala cogitatione concepta in ratione uel intentione, idest, in anima, quæ perit.

l ¶ Ab hoste.].i. a suggestione diaboli: quia suggestio eius non habet effectum circa hominem, cum nesciat mentem hominis,ut 26.q.3.sciendum.

CVM ERGO. Hæc est 6.pars q.in qua quæritur,utrũ peccat concubinarius dimittendo concubinam, & adhærendo uxori, siue in habendo uxorem,uel qui dat filiam suam.dicitur quòd non.Io.de Fant.

CASVS. Iste §.respicit finem illius c. solet quæri. & ex eo infert, q̃ si quis separat se a tali, cum qua contraxit ad tempus.non peccat,nec alius tradens filiam suam illi adultero peccat.& ad hoc inducit seq.c.

m ¶ Cum ergo.]Respicit finem c.solet quæri,&c.

n ¶ Illi.] Cum ei non est carnaliter commissus, nec ibi fuit matus.Argum.contra extra de spon.ad audientiam.

An-

ANcillam.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ ſi quis vult dimittere concubinam, & aliam ducere in vxorem, propter hoc non eſt bigamus, nec peccat: immo admonendus eſt vt hoc faciat, quia eius negligentia non eſt deſperanda, cum de nemine deſperandū ſit, donec eſt in hoc

Vnde Leo Papa ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum, epiſt. 90. al 92. cap. 5. & 6.

¶ Profectus eſt honeſtatis, fornicariam abijcere, & vxorem legitimam accipere. Cap. XI.

ANcillam à thoro abijcere, [a] & vxorem [b] certę ingenuitatis accipere; non duplicatio coniugij, ſed profectus eſt honeſtatis. Culpanda eſt ſane talium negligentia, ſed non pœnitus deſperanda, vt crebris cohortationibus [c] incitati, ꝙ neceſſario [d] expetierunt, fideliter [e] exequantur. Nemo [f] enim deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtituitur: quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis [g] differtur, [h] conſilio maturiore perficitur.

de pœn. di. 7. ea. nemo.

Item ibidem, c. 4.

¶ Legitimo matrimonio copulatur, quæ concubinam habenti traditur. Cap. XII.

In Triburienſi conci. c. 38. & 39.

NOn omnis mulier iūcta viro, vxor eſt viri: quia nec omnis filius [i] eſt hæres patris. [k] Nuptiarum autē fędera inter ingenuos [l] ſunt legitima, & inter coæquales, [m] † multo prius hoc ipſum Domino conſtituente, [n] quàm initium Romani iuris exiſteret. Itaq; aliud eſt vxor, aliud concubina; ſicut aliud ancilla, aliud libera.

Polyc. l. 6. tit. 4. Burc. l. 9. c. 1. Ino p. 2. c. 139. Pann. l. 6. c. 35.

† al. æquales. orig.

¶ Propter quod etiam Apoſtolus ad manifeſtandam harum perſonarum diſcretionem, teſtimonium ponit ex Geneſi, vbi dicitur Abrahæ; [Eijce ancillam, & filium eius: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.] *& infra.* ¶ Igitur cuiuslibet loci clericus [a] ſi filiam ſuam viro habenti concubinam, in matrimonium dederit; non ita accipiendum eſt, quaſi coniugáto eam dederit, niſi forte illa mulier, & ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptijs honeſtata videatur. ¶ Paterno arbitrio viris iunctæ carent culpa, ſi mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt; quia aliud eſt vxor, † aliud concubina.

Gal. 4. Gen. 21.

† al. nuptæ.

[a] ¶ Cuiuslibet loci clericus.] *Sic quidem in epiſtolarum editionibus: ſed in codice canonum, cap. 18. & apud indicatos collectores legitur*, cuiuslibet loci laicus. *In concilio vero Triburienſi, vbi hoc refertur*, ſi quis filiam ſuam, &c.

hoc mortali corpore. [Ancillam,] non matrimonialiter copulatam.

a ¶ Abijcere.] Cum ergo canon iubeat abijci illā, quæ non eſt uxor, nunquid ſua auctoritate ſtatim poteſt ab ea recedere. Reſpon. non, 1. 35. q. 6. multorum. 33. q. 2. ſeculares.

1 Arg. cōtra 29. q. 2. c. cuius re. ubi de hoc.

b ¶ Vxorem.] Scilicet qui dimittit concubinam.

c ¶ Crebris cohortationib.] Vt dimittatur concubina.

d ¶ Quod neceſſario.] Scilicet propter neceſſitatem carnalis infirmitatis, ideſt, cauſa incontinentiæ: vel quia continere forte non poterat: vel ne plures alias cognoſceret.

e ¶ Fideliter.] Scilicet cum honeſtate coniugij.

f ¶ Nemo.] De pœ. d. 7. nemo. C. de fideic. ll. deberi. inf. eo. q. 4. recurrat. in fi. ſu. 24. q. 3. illud. & corripiantur.

g ¶ Ætatis inf. proxi. q. 2. antiqui. & c. in adoleſcentia. ſup. 50. diſt. penderet, & c. de eo. ſup. 30. q. 3. illud.

h ¶ Differtur.] Sicut pœnitentia quandoque differtur ad tēpus, donec deferueſcat culpa luxuriæ, de pœ. d. 1. ſunt qui arbitrantur, & dū eſt in peccato, nō debet agere pœnitentiam. de pę. di. 3. in ſalicibus. ſed illud intelligitur tantum de ſolenni pœnitentia: alias aperte contradiceret. de pę. di. 5. falſas. quia peccator bene agit ꝙ crimine pœnitentiam, vt notatur 14. q. 6. in ſumma, & extra. de pę & re. ꝙ quidam. inf. de pę. d. 3. nihil prodeſt.

Pœna an poſſit agi ī peccato.

i ¶ Filius.] Inf. ca. q. 4. dicat. contra. ſed hic filius ſecundum generalem, ibi ſm ſpecialem ſignificationem accipitur.

k ¶ Patris.] Pater eſt quem nuptiæ demōſtrant, ff. de in ius vocan. quia ſemper.

Filij Iacob ex ancilla geniti cū alijs ei ſucceſſerunt.

l ¶ Ingenuos.] Argu. quod non ſit legitimum matrimoniū inter puberē & impuberē. nec inter ſeruos plenarię.

m ¶ Et inter coæquales.] i. inter adultos, extra de deſpō. impub. de illis.

n ¶ Conſtituente.] in paradiſo cum fecit Adam, & Euā in adulta ætate, & eos matrimonialiter coniunxit. de pœn. diſt. 2. §. Romanos, ver. Adam. Vel conſtituit ꝙ non omnis filius ſit hæres, ibi: Eijce ancillam.] &c. Sed contra inf. ca. q. 4. recurrat. vbi dī quod nō obfuit, &c. & ita filij Iacob obtinuerunt hæreditatem cum alijs genitis ex ancillis. Dicunt quidam ꝙ poſtea Iacob contraxit cū ancilla, & ita legitimauit filios. Sed contra extra qui fil. ſint leg. tanta. quia eo tempore ſuſcepti ſunt qñ mater eſſe

Digitized by Google

eſſe vxor non potuit. ſed dic ꝙ ſufficit, ꝙ credebatur, quod tunc poſſet eſſe vxor, vt inf. ea. q. 4. obijciuntur.

CVM ERGO. Hæc eſt 7. pars q. in qua intendit probare magiſter, ꝙ verecundæ debet eſſe mulieres: & magis debent rogari à viris, quam rogare. Io. de Eant.

CASVS. Infert Grat. ex fine præcedentis ca. à contrario sēſu. ꝙ paternus conſenſus eſt in nuptis requirendus. Quod ꝓbat auctoritate Euaristi. Et ad hoc inducit ſequentia c.

a ¶ Legitimæ.] i. cōmunem ſolennitatē legalem habētes. ex trade deſpon. impuberum.

b ¶ Illud.] Sup. 30. q. 5. aliter.

HOnorant.] CASVS. Probat Amb. i hoc c. ꝙ mulieres nubere debēt arbitrio parentum. Quod probatur exēplo Rebeccæ, quæ in nuptijs parentib. acquieuit: & exemplo Hermionis apud Euripidem, quod nō ſolum ſeruandum eſt in virginib. ſed etiā in alijs appetent. viros.

Pecuniæ interuentus, nō tollit matrimonium.

c ¶ Honorantur.] Ergo pro matrimonio contrahendo poteſt exigi pecunia, nec erit ſimonia, licet matrimonium ſit maximum ſacramētum. nam talis datio potius dicitur honor, quam pretiū, vt hic dicitur, ſic 16. qō. 1. decimæ. & eſt ſi. ff. man. ſi remunerandi. Si quæras, quare in hoc ſacramento potius interueniat pecunia, quam in alijs: dicūt quidam, ꝙ propter onera matrimonij. Sed certe eadem ratione pro ingreſſu monaſterij poteſt recipi pecunia propter onera, quæ ſuſtinet monaſterium, 16. q. 6. de lapſis. Sed hæc eſt ratio, quia in hoc ſacramento nō confertur gratia " Spiritus ſancti ſicut in alijs, vt 1. q. 1. multi. circa medium, &c. ſunt. & cap. quidquid inutilibis. tamen multa fuerunt prohibita in veteri lege, in quibus non conferebatur, nec adhuc hodie confertur gratia: ſicut emptio ſepulturæ, vt 13. quæſt. 2. poſtquā. Gra. tamen dicit quod pro matrimonio non poſſet dari pecunia.

" *Immo confertur vide ſup. dd. 23. c. his igitur, in ver. pro beneficijs.*

d ¶ Muneribus.] Datis à ſeruo Abrahæ Eliezer, patri Rebeccæ, qui dicebatur Batuel 1.

1 Ar. ad hoc ext. qui matr. poſſ. ſignificante. ubi de hoc, & no. 23. di. in igit i gl. 1.

e ¶ Cōſulitur puellæ. De die profectionis. Hiſtoria. Legitur in Geneſi, ꝙ Eliezer ſeruus Abrahæ de mandato domini ſui iuit in Meſopotamiam pro accipienda vxore filio ſuo Iſaac de domo Bauelis, qui cum veniſſet ad domum Batuelis patris Rebeccæ, dedit munera Rebeccæ, & parentibus, & fratribus ſuis, qui expoſita voluntate domini ſui, cum poſtea vellet redire, & illi rogarent eum vt aliquot diebus adhuc maneret puella cum eis, ipſe dixit, Nolite me detinere, quia direxit Dominus viam meam, & dixerunt, vocemus puellam, & quæramus voluntatem eius, & cum fuiſſet vocata, quæſiuerūt ab ea. Vis ire cum homine iſto? quæ ait, Vadam, & ſic dimiſerunt eam, & nutricem eius, & ſeruum Abrahæ. Cum autem Iſaac egrederetur ad meditandum in agro, quæ-

7 Cum ergo dicitur: [paterno arbitrio iūcta viris] datur intelligi, quòd paternus conſenſus deſideratur in nuptijs, nec ſine eo legitimæ [a] nuptiæ habeantur, iuxta illud [b] Euariſti Papæ. [Aliter non ſit legitimum coniugium, niſi à parentibus tradatur. &] ſup. 3. q. 5. c. 1.

» ¶ Tradatur.] *Poſt hoc verbum in duobus vetuſtis codicibus citantur ex codice Iuſtiniani lib. 5. tit. de nuptijs. lib. 12. nec filium, & le. 20. in coniunctione ex digeſtis, tit. de ritu nupt. le. 2. nuptia conſiſtere, & ex Inſtitut. tit. de nuptijs, circa principium, vſque ad ver. precedere debeat.*

Item Ambroſius lib. de Patriarchis, [id eſt lib. 1. de Abraham, c. vlt.]

Cap. XIII.

HOnorantur [c] parentes Rebeccæ muneribus, [d] conſulitur puella [e] non de ſponſalibus [f] (illa enim iudiciū expectat † parentum: non eſt enim virginalis pudoris eligere maritum) ſed iam deſponſata [b] viro de profectionis conſulitur die: nec immerito dilationem non attulit. Iure etenim properare debuit ad maritum. Vnde illud Euripideum, quod mirātur plerique, vnde translatum ſit manifeſtum eſt. Ait enim in perſona mulieris, quæ tamen maritū volebat relinquere, & ad alias petebatur nuptias: Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν κατὴρ ἐμὸς μέριμναν ἔχει κοὐκ ἐμόν κρίναν τάδε [g] hoc eſt: [Sponſaliorū meorū pater [i] meus curam ſubibit. Hoc enim non eſt meum.] Ergo, quod ipſi philoſophi mirati ſunt ſeruate virgines. [k] Mulier etiam, quæ amiſſo cito marito adoleſcentula laqueum infirmatis ſuæ timet incidere, ſi vult, nubat tantū in Domino, ita vt electionē mariti parētibus deferat: ne appetētiæ procacioris exiſtimetur auctor, ſi ipſa de nuptijs ſuis electionem ſibi vendicet. Expetita enim magis, debet videri a viro, quam virum ipſa expetiſſe. Verecundiam

† *al. ſpectat.*

Hermione in Andromacha Euripidis. Poly. l. 6. tit. 4.

quæſiuit Rebecca quis eſſet: & tunc reſpondit Eliezer: Dominus meus eſt, cui ducta es in vxorem: & ipſa ſtatim deſcendit: & tollens theriſtrū cooperuit caput ſuū: deinde accepit eam in domum ſuam.

f ¶ Non de ſponſalibus.] Innuit hæc littera ꝙ conſenſus puellæ non eſt requirendus in ſponſalibus, quod tamen ſecus eſt, vt 30. q. 2. c. unico, ff. de ſponſa. ſponſalia. immo, & de ſponſalibus fuit conſulta, ubi dicitur, Vis ire cum iſto homine? Dic ergo non de ſponſalibus tantum: ſed etiam de profectione. hoc tene, ꝙ ſi non contradicit, conſentire intelligitur, vt hic patet 2. Nec pōt contradicere, niſi cum pater indignum eligit, ff. de ſponſ. ſed quæ patris.

2 Ad idē 43. diſt. c. 1.

g ¶ Pudoris.] Arg. Matrimonium poſſe contrahi inter abſentes per procuratorem, arg. 30. q. 5. nec illud.

Mrimoniū per procuratorem contrahi poteſt. * *Vide ſup. hoc ea. c. in ver. honeſtantur.*

h ¶ Deſponſata.] Arg. ꝙ parentibus puellæ dari poteſt pecunia vt conſentiant matrimonio interueniente pecunia: quia ibi non confertur * gratia.

i ¶ Pater.] Cultus enim verecundiæ, &c. C. de nup. in copulatione.

k ¶ Virgines.] Conſilium eſt. arg. extra de deſponſ. impuberum.

Mu-

Digitized by Google

MVlier.CASVS. Dicitur hic, quod ſi mulier doli capax votum,iuramento firmarſi emiſerit intra ſpatium xii. an.ſi patre tacente votum adimplet, non erit rea, ſi ipſa compleuerit quod iurauit. ſi autem pater contradixerit, non erit obnoxia, ſi non adimpleuerit. iuramentum eius,ut hic,& ſi.20.q.2.puella. Alij tenẽt mediam viam : nam doli capax ante legitimam ætatem obligatur in oĩ uoto, niſi in uoto monachationis. 20. q.1.illud.& tñ licet obligetur. pater poteſt reuocare ex conceſſione huius canonis:& ita hoc intelligitur de doli capace,& vere obligato. De hac materia no.17.quæſt.1. in ſumma.

præmittat antequam nubat,quo ipſum coniugium plus commendet verecundia.

Item in libro Numerorum,c.30.

Cap. XIIII.

MVlier [a] ſi quidpiam vouerit,& ſe coſtrinxerit iuramento,quæ eſt in domo [b] patris ſui,& in ætate adhuc puellari,ſi cognouerit pater votum, quod pollicita eſt,& iuramentum,quo obligauit [c] animam ſuam,& tacuerit,nõ rea erit,ſed quidquid pollicita eſt,& iurauit, opere [d] complebit.Sin autem ſtatim [e] vt audierit,cõtradixerit pater,& vota,& iuramenta eius irrita erunt,nec obnoxia tenebitur ſpõſioni,eo quod ctradixerit pater.[f]

Gloſſa ot di.ad cap. 30.Num.

a ¶Non rea erit.] *In originali legitur,*uoti rea erit, quid quid pollicita,&c.*ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

Auguſtinus quæſt.58.ſuper Numeros.

¶ *Antea legebatur* Item Auguſtinus.*Sublata eſt dictio,* Item,*quæ abeſt pleriſq́, vetuſtis.Nam verba B. Auguſtini ſeu gloſſæ ordinariæ,quæ hic referuntur,ſunt explanatio loci Numerorum antea citati. In ijſdem autem vetuſtis omnia hæc capita,quibus non eſt appoſita rubrica, uno capite comprehenduntur.*

Cap. XV.

1.Cor.7. MErito hic quæritur etiam de voto virginitatis. Mulieres enim etiam Virgines in ſcriptura ſolent appellari: & videtur etiam Apoſtolus de patre loqui cum dicit,[ſeruiet virginem ſuam,]&[det nuptuit virginem ſuam.

¶ al.nupſum.

Econtra in concilio Toletano.3.c.10.

¶ Viduæ,& virgines propria voluntate ſibi maritos eligant. Cap. XVI.

Burc.l.8.c.4. Iuo p.7.c.62. p.8.c.18.& 19. HOc ſanctum affirmat concilium,ut viduæ,quib.placuerit,teneãt caſtitatem.[a]Quod ſi prius,quam profiteantur continentiam,nubere elegerint; illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos.Similis conditio & de virginibus habeatur;ne extra voluntatem parentum, & vel ſuam cogamur maritum accipere.

Mulier ſumitur diuerſimode.

Iuramẽtum filij an poſſit a patre reuocari.

a¶ Non rea erit.] *In originali legitur,*uoti rea erit, quid quid pollicita,&c.*ſed ob gloſſam non eſt emendatum.*

Auguſtinus quæſt.58.ſuper Numeros.

¶ *Antea legebatur* Item Auguſtinus.*Sublata eſt dictio,* Item,*quæ abeſt pleriſq́, vetuſtis.Nam verba B. Auguſtini ſeu gloſſæ ordinariæ,quæ hic referuntur,ſunt explanatio loci Numerorum antea citati. In ijſdem autem vetuſtis omnia hæc capita,quibus non eſt appoſita rubrica, uno capite comprehenduntur.*

Cap. XV.

1.Cor.7. MErito hic quæritur etiam de voto virginitatis. Mulieres enim etiam Virgines in ſcriptura ſolent appellari: & videtur etiam Apoſtolus de patre loqui cum dicit,[ſeruiet virginem ſuam,]&[det nuptuit virginem ſuam.

¶ al.nupſum.

Econtra in concilio Toletano.3.c.10.

¶ Viduæ,& virgines propria voluntate ſibi maritos eligant. Cap. XVI.

Burc.l.8.c.4. Iuo p.7.c.62. p.8.c.18.& 19. HOc ſanctum affirmat concilium,ut viduæ,quib.placuerit,teneãt caſtitatem.[a]Quod ſi prius,quam profiteantur continentiam,nubere elegerint; illis nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos.Similis conditio & de virginibus habeatur;ne extra voluntatem parentum, & vel ſuam cogamur maritum accipere.

Mulier ſumitur diuerſimode.

Iuramẽtum filij an poſſit a patre reuocari.

rit quod promiſit. Dicit tñ H. ꝙ poſt adultam ætatem tenebitur adimplere:licet alij contradicant.Idẽ dicit de eo,qui fecit ſimplex uotũ.& poſtea cõtraxit,ꝙ mortua vxore tenetur adimplere. g: ſi ſimilibus caſib.idẽ dicit a[a] Mulier.] Id eſt,impubes . alibi ſumitur pro uirgine in Euãgelio.Mulier ecce filius tuus ff.de verb ſign.mulieris,ff.de leg.2.ſeruus.alibi pro corrupta ff de contrahen.emp.alio quin.§.1.Et no.ꝙ H. dicit. ꝙ ſi impubes emittit votum uel ſacramentũ,& eſt doli capax. pater nunquam poteſt reuocare ; quia cum poſſit ſe obligare diabolo, põt & Deo.extra de deli. puer.pueris.& legit ſic H.hoc c.mulier.ſcilicet impubes non doli capax.

b¶ In domo.] Idem eſt ſi extra domum , quia eſt emancipata,dum tamen minor ſit.arg.C.de nupt.uiduæ.

c¶ Obligauit.] Ideſt ,fecit ad modum obligantium. Alij dicunt ꝙ ſiue doli ſit capax ſiue non: dũ tñ ſit intra annum 14.in uiro,uel 12.in puella , ſemper pater reuocat

HOc ſanctum]CASVS.Dicitur in hoc capi.qd uidua eligere debet arbitrio ſuo. utrum uelit continere, uel nubere.Idem etiam ſtatuitur de virginibus. Si quis autem propoſitum caſtitatis uiduæ uel uirginis uoluerit impedire,excommunicetur.Sequens §. pater.

g¶ Parentũ.] Secundum canones licet filię prętẽr uoluntatẽ parentũ nubere.Vnde nec eſt neceſſaria patris uoluntas quantum ad hoc.quin teneat matrimonium, licet non adſit uoluntas eius . alias bene dico requirendum eius conſenſum:maxime ſi eſt minor: unde corrigitur illud inſtit.de nup.in princ. Nunquid ergo pater eã dotare teneatur?Sic.arg.2.ff.de ritu.nup.qui liberos. & punitur hic.uel pro &.

Filia nubere poteſt ſine parẽtum uoluntate.

a Sic arguit idem Archi. hic , Pann. conſ.12.l.1.

Digitized by Google

Si quis uero propoſitum caſtitatis viduæ, [a] vel virginis impedierit;a ſancta communione, & a liminibus eccleſiæ habeatur extraneus.

a¶ Caſtitatem.] *In antiquioribus cõciliorũ editionibus, & duobus codicibus Vaticanis reliqua habent ut apud Gratianũ: ſed poſt uerbũ iſtud, addunt hæc.* & nulla vi dua ad nuptias iterandas ei venire cogatur. Quod ſi, &c. *In recentioribus uero editionibus, & apud cæteros collectos resuariat aliquantulum ſtructura uerborum ſed eadem ſententia.*

Præmiſſis auctoritatibus euidenter aſſeritur, quod quamuis aliqui non filiorum procreandorum, ſed incontinentiæ cauſa conueniant; tamen coniuges appellantur.

QVAESTIO III.

DE tertia [b] vero quæſtione Pelagius definit ſcribens Potentio defenſori.

¶ Arbitrium liberi, aui non originarij patris, puellam in nuptijs ſequi oportet. Cap. I.

PAtrem puellæ, eccleſiæ noſtræ famulũ, auum vero eius liberis ortum cõſtat eſſe natalibus: & ideo aui magis [c] electionem de coniunctione neptis, [d] quam patris eius, cuius nullo modo liberum poteſt eſſe arbitrium, [e] decernimus attendi.

Luo p.8.c.27.

Quia ergo electione aui, huic iſta nupſiſſe probatur, hanc conſtat legitimè ſibi copulatam.

QVAESTIO IIII.

VOla aũt [f] ex ancilla propter uxoris ſterilitatẽ filios quærere alicui liceat, exẽplo probatur Abraha, [g] propter ſterilitatẽ uxo- Gen.16.

Puella nata patre ſeruo & auo libero, cuius cõſenſum requirere debeat.

b¶ De tertia.] Hic deſcribitur 3.qu.an.ſ. puella in matrimonio contrahẽdo debeat ſequi arbitriũ patris ſerui, an libertatis aui. & quidẽ aui. quia ſeruus non habet liberũ arbitriũ de ea, quę liber homo facere poteſt: ſed nec aui, niſi de honeſtate.

PAtrem puellæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ vbi puella hẽt patrẽ ſeruũ, & auum ingenuũ: non patris, ſed aui arbitrium ſequatur in nuptijs: cũ pateat non habeat liberũ arbitrium. Sequens §. patet.

c¶ Aui magis.] Spõſa.n.ab illis petẽda, qui poteſtatẽ hẽnt ſuper illam 30.q.5. c.3. ſed pater nõ habet, cum ipſe ſit in ptãte alterius. vt ff. de adul. ſic euenietd ¶ Neptis.] Si hæc cõcepta eſt patre in ſeruitute manẽte, & eſt i poteſtate aui ad quẽ iſtit. quib. modis pa. po. ſol. §. vltimã, q̃ patrẽ acq̃ritur eoo poteſtas i neptibus. Sed ſi iſte liber erat qñ eas ſuſcepit: ſed poſtmodũ factus eſt ſeruus: tũc filij remanent in poteſtate aui ſui inſt. quibus mod. ius pa. por. ſol. §. admonẽdi. & in hoc caſu oportet intelligi quod hic dicitur. Vel dic, q̃ vbi auus eſt liber: ſiue nepos ſit in eius poteſtate, ſiue non, requiri debet eius conſenſus ubi pater ſeruus eſt: & hoc de honeſtate. in poteſtate autẽ aui materni nullus eſt. inſ. de pa. po. in fi. hic ergo de auo paterno dicitur. Sed nunquid originarius filium habet in poteſtate? Non, cum ipſa ſit in poteſtate alterius. C. de agri. & cen. nec diutius. lib. 11. & qui in poteſtate alterius eſt, alium in poteſtate habere nõ poteſt. ff. de adul. ſic euenict. & ſic potes de originario hoc intelligere ſicut G. poſuit in themate. Vel intellige de ſeruo.

Originarius filiũ nõ hẽt i poteſtate. ı Dic cum ſeruus hẽt liberũ arbitriũ cõtrahẽdi ſi matrimoniũ, ut 29.q.2.§ qs

e¶ Arbitrium.] Arg. q̃ nec ſeruus ſuo arbitrio poſſit ducere vxorem. ı Qualiter enim in ſe liberum arbitrium habebit, & non in ſua ſobole? ergo ſicut per illud extra de conıu. ſeruo. c. 1. hodie liberum hẽt arbitriũ cõtrahẽdi matrimoniũ. ita liberũ hẽbit filiã tradendi. Qualiter enim in ſe habebit liberum arbitrium, & non in ſua ſo-

bole? Sed hic nõ habet liberum arbitrium: quia filia nõ erat in poteſtate eius, ſed liberi aui. Vel dic, quod nec ſeruus habet liberum arbitrium contrahendi ſine volũtate domini: ſi tamen contraxerit, tenet, ut 29. q. 2. c. fin. & 30. q. 5. §. ſed obijcitur.

Liber ita liberum habet in filia maritanda: qualiter enim. &c. ſcdm Hoſtien.

Quod autem.] Hæc q. diuiditur in 6. partes. In prima quæritur, utrum teneatur quis propter ſterilitatem vxoris quærere filios ex ancilla, ſicut fecit Abraham, & Iacob, & dicendum eſt, quod non, quia omnia in figura contingebant illis. Secunda ibi, [His ita.] Tertia ibi. [Origo.] Quarta ibi. Sicut ſatius: Quinta ibi, [Ecce quod nullo.] Sexta ibi. Quare autem. Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 4. q. qua quæritur, an liceat alicui viuente uxore quærere filios ex ancilla, & indiſtinctè dicit, quod non, vel propter ſterilitatẽ uxoris uel ex quacunque alia cauſa. Et quod de Abraham, & de alijs dicitur, non obuiat; quia excuſati ſunt auctoritate ſpiritus ſancti. Probat ergo H. in hoc c. ſuperficialiter. q̃ licet cõiugato ex ancilla poſſem quarere exemplo Abrahæ, & Iacob, & ſuperficialiter ſoluit in fi.

f¶ Quod autem.] Hęc quarta quæſtio nihil habet quæſtionis, quia non licet ex quacunque cauſa viuente vxore ex alia filios procreare. & quod de Abraham, & de alijs dicitur, nõ obuiat: quia auctoritate ſpiritus ſancti

Digitized by Google

ſi excuſati ſunt.ex.c.de diuor.gaudemus.14.q.5.dixit.

a¶ Ingreſſus eſt.]Hiſtoria. Legitur in Gen. & dixit Sara ad Abraham.ecce concluſit me dominus ne pariam : ingredere ergo ad ancillam meam Agar,ſi forte ex illa ſuſcipiam filios,& factum eſt,& ſuſcepit ex ea Iſmaelē.

b¶ Ad

ris ſuæ Sarę ingreſſus eſt [a] *ad Agar Aegyptiam, vt ex ea filios acciperet. Item Iacob,cum ex Rachele filios habere non poſſet;ex ancilla eius filios ſibi ſuſcitauit : nec ſolū propter ſterilitatem,verum etiam propter fœcunditatem ceſſantem legitur intraſſe ad ancillam Liæ,* [b] *& ex ea genuiſſe filios.* [c] *Ex quibus omnibus colligitur, propter ſterilitatem vxoris ſiue ex ancilla,* [d] *ſiue ex qualibet alia licite filios quari : alioquin adulterij macula Abrahā & Iacob notabuntur. Sed ſicut poſt mortem Sarę Abrahā Cethuram* [e] *duxit vxorem, ne ſecundum Auguſtinum Chriſtiani putarent eſſe peccatum poſt mortem vxoris aliam ducere, ſic uidetur viuente vxore ſua filios ex ancilla ſuſcepiſſe, ne ab aliquibus hoc reputaretur in crimē.*

Gen.16.

Gen.25. Inf.eq.c.

a¶ Chriſtiani.] *In capite ſequenti Auguſt. ait.* ne putarent hæretici.

Illud autem Auguſtini dicitur contra aduerſarium legum & prophetarum.lib.2.c.9.

¶Quomodo Abraham excuſetur a crimine fornicationis. Cap. I.

Iuo p.8.c.269. Paun.l.6.c.60.

ISte Abrahæ etiam vſque ad decrepitam ſenectutē fornicationis obijcit crimen; profectō quia & poſt mortē Sarę alteram ducit. Vbi etſi nullum intelligeretur rei abditæ ſacramentū; [f] propter † hoc ſolum id facere debuit Abraham : ne putarent hæretici g aduerſus Apoſtolum (quibus etiam Tertulianus adſtipulator [h] exiſtit) poſt vxoris mortem crimen eſſe ducere vxorem.

† al. vel propter. 1.Cor.7. Li. de Monogamia.

Sacramentum huius rei eſt,quod per bonos mali & boni erant.in fide generandi ; & per malos boni & mali erant ad fidem acceſſuri.

Vnde Auguſt.ait ſuper Ioannem,tractatu xi.

¶Sicut bonorum miniſterio boni & mali;ita miniſterio malorum boni & mali in fide generantur. Cap. II.

REcurrat nunc animus veſter ad Abraham,Iſaac,& Iacob.In iſtis tribus inuenimus parere liberas, parere & ancillas.Inuenimus ibi & partus liberorū,inuenimus ibi & partus ancillarum. Ancilla nihil boni ſignificat : [i] [Eijce ancillam,inquit,& filium eius,] *& infra.*

Gen.21. Copioſius in orig.

¶ Inuenimus rem miram in iſtis generationib. liberarū, & ancillarum,quatuor [k] ſcilicet genera hominū,in qui-

3 Tertullianus hæreticus ſecundas nuptias accuſans damnabat Abraham, quia poſt mortem Sarę Cethuram duxit vxorem.vbiē ſi nullum ſacramētum intelligerē : tñ vir iuſtus ideo hoc facere debuit, ne cenſereē hoc eſſe peccatum : [Iſte ſcilicet Tertullianus.] Adſtipulator ideſt adiutor,Sequ.9.patet.

f¶ Sacramentum.] Quia eſt a viro ſancto factum, ſanctū præſumi, vt 9.qō. 2. Ludun. & 7. q. 1.omnis.

g¶ Hęretici.]Scilicet Tertullianus, q condemnabat ſecūdas nuptias:qui nec legē nec prophetas recipiebat ; & quæ fuerit ei hęreſis,habes.24.q. 3. quidā. ver. Tertullianiſtæ.

h¶ Adſtipulator.]i. adiutor.11.q.3. anteceſſor.

RECurrat.] CASVS. Beneu. ſic ponit hunc caſum. In hoc ca. diſtinguit Aug. tres generationes carnales, q fiūt in trib.patriarchis, ſ.quia boni generāt bonos,& mali malos, & boni malos, & mali bonos:quæ hēnt ſignificare quatuor generationes ſpirituales,quę ſimiliter fiūt Eccleſia, & ante legē, & ſub lege, & in tempore gratiæ,quędiuerſis tēporibus generat bonos & malos.Sed mali ſiue aperte foris ſint,ſiue intus eſſe videantur, nunquam tamen ad illam eccleſiam pertinebunt,quę eſt ſine macula & ruga. H. vero poſt diſtinctionē illorū modorū dicit diſtincturus ergo Aug.has & illas generationes ſeruat hunc ordinem.Primo inuitat ad conſiderandum generationes carnales trium patriarcharum, & ſupponit quid ſignificēt.& hoc facit uſque ibi[Inuenis.] &c Ex inde oſtendit qualiter ancillæ & vxores peperierunt bonos & malos ante legem,& ſub lege,& in tempore gratiæ vſq; ibi.[Sed cum tales.]Ex inde diſtinguit quatuor modos generandi ſpiritualiter, & ſic poſſes ponere caſum ſecundum Hug.

i¶ Ancilla nihil boni ſignificat.] Hic † alibi enim bonū ſignificat, ut ibi.[Ecce ancilla Domini.&c.

† Ideſt, in hac ſerie. H.

k¶ Quatuor.] Ideſt, quatuor modi generandi homi-

b¶ Ad ancillam Liæ.]ſ.Zelpham Hiſtoria.Legitur ſimiliter in Gen.quòd[Lia ſentiens quod parere deſiſſet, Zelpham ancillam ſuam ſuppoſuit viro ſuo Iacob : qui genuit ex ea duos,ſcilicet Gad,& Aſer.

c¶ Filios.]Hiſmaelē,& alios filios.ſ.Dan, & Neptalim.

d¶ Ex ancilla.]ſ.Balam.Hiſtoria.Legit in Ge.q Rachel]nuidens ſorori fœcundæ ait ad Iacob:Da mihi liberos, alioquin moriar,qui ait:Nūquid ego ſum Deus?& illa, ſi non de me, ſaltem de ancilla & ſuppoſuit Balam, ex qua genuit duos filios.ſ.Dan,& Neptalim.

e¶ Cethuram.]Quæ fuit binomia, quæ alio modo uocabatur Agar,matrem Iſmaelis.Arg. contra: quia eo tem-

Hominum mes in fide.alia ſ enim duo tantum ſunt genera hominũ duo ſunt genera.

12.q. 1. duo. & quo ad condemnationem.nam aut ſunt ſerui,aut liberi,ff.de ſta.hom.in ſumma.

a ¶ Quatuor.] Ideſt, iſtis quatuor modis generandi in fide.

b ¶ Tenuerunt.]Infra ead. dicat cõtra. ſed hic illegitimi in figura ſucceſſerunt, ſignificatur enim.q̃ etiã ſi illegitimi parentum uitia non hereditatem habebũt. 56.diſ.naſci.Vel legitimi iſti erãt, q̃a fas erat illis tunc filios ex ancillis ſuſcipere. inf.e.q.7.tãtũ valet. immo potius dicebãtur filij vxoris legitimi,quam ancillę, vt 56.diſ.Iſmael.1

1 De hoc regre c. quod non omnis. in gl.in para diſo.

c ¶ Per malos.]Arg. q̃ acquiriũ eccleſiæ, vel alij religioſo loco per hereticos.ar. 16.q.6. ſi epiſcopũ.

Hæretici poſſunt acquirere eccleſię.

d ¶ Expulſus.] Non quia ſecundum carnẽ natus eſt : ſed q̃a fratrem perſequebatur,vt 56.di.Iſmael. nam qui ſecundum carnem erat, perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum, vt ſup.23.q.4.qui ſecundum.

e ¶ Seducere.]Iſmael enim faciebat lureas imagines,& cogebat eum eas adorare, cõtra illud , Adorabis Deum. &c.22.ca.1. conſidera.

f ¶ Sacramentum.] Sacramentum erat illud ſecundum quod ſemper carnalis ſpiritualem perſequitur. 23.q. 4. qui ſecũdũ.

g ¶ Peperit.] Patres veteris teſtamẽti, & perperit eccleſia per dilectionem, noui q̃ ſacramẽta.ſu. 12.q. 1.qui abſtulerit.

Eccleſia eſt mater nra.

h ¶ Societate.] Mater noſtra ẽ eccleſia, quę nos in baptiſmate regenerauit. nã in vna fide ad vnũ præmium tendunt. Sed nunquid eadem eſt eccleſia , quę fuit in veteri teſtamẽto? Poteſt dici q̃ non iuxta illud. Vocabo plebẽ meam non plebem meam. Et alibi : Ecce conuertimur ad gentes,& ſecundum hoc dicatur, q̃ illud relatiuũ , quæ , quod præcedit,quæ peperit,&c. ſimpli-

cem facit relationem. Alij dicunt eam eandem eſſe. arg. de conſec.d.4.ſi ut 7.q.1.denique.ff.de iud.proponebatur,& 16.diſt.h.beo.

i ¶ Ciuitatis.]Hieruſalem cœleſtis.

k ¶ Animali.]Ideſt,beſtiali.a

l ¶ Sed cũ tales.]i. mali hic generantur per bonos malos

a ¶ Spi-

bus cõpletur figura toti⁹ populi futuri Chriſtiani,vt nõ ſit mirum,quod in illis tribus dictũ eſt. [Ego ſum Deus Abrahã,& De⁹ Iſaac,& Deus Iacob.] In omnibus enim Chriſtianis(fratres intendite) aut per malos naſcũtur boni,aut per bonos naſcuntur mali,aut per bonos boni,aut per malos mali. Amplius iſtis quatuor [a] generibus nõ poteſtis inuenire. *& infra.* ¶Inueniſ†ibi bonos filios Iacob natos d' ancillis,&bonos filios Iacob natos de liberis. Nihil illis obfuit natiuitas de vteris ancillarum, quando in patre cognouerunt ſemen ſuum : & conſequenter regnũ cum fratribus tenuerũt [b] Quomodo ergo in filijs Iacob non obfuit illis,qui nati ſunt de ancillis,quo minus tenerent regnum , & terram repromiſſionis cum fratribus ex æquo acciperent & nõ illis obfuerunt natales ancillarũ , ſed pręualuit ſemẽ paternum: ſic quicumque per malos[c] baptizantur,tãquam de ancillis videntur nati: ſed tamẽ, quia ex ſemine verbi Dei , quod figuratur in Iacob , non cõtriſtentur, ſimul hęreditatem cũ fratribus poſſidebũt. Securus ergo ſit,qui de ſemine bono naſcitur; tantũ non imitetur ancillam. Si de ancilla naſcitur, ancillam malam ſuperbientem non imitetur. Vnde enim filij Iacob de ancillis nati,poſſederunt terram promiſſionis cũ fratribus , Iſmael aũt de Agar ancilla natus expulſus [d] eſt de hęreditate? Vnde? niſi q̃a ille ſuperbus erat,illi humiles? Erexit ille ceruicẽ,& voluit ſeducere[e] fratrẽ ſuum ludens cum illo. Magnum ibi ſacramẽtum.[f] Ludebant ſimul Iſmael,& Iſaac: vidit illos Sara ludentes , & ait Abrahę: [Eijci ancillam, & filium eius : non enim hæres erit filius accillæ cum filio meo Iſaac.] Et cum contriſtatus eſſet Abrahã , confirmauit ei a Domino Angelus dictum vxoris eius. Quę [g] autẽ peperit [h] Abel,& Enoch,& Noe,& Abrahã; ipſa peperit Moyſem,& prophetas tempore poſteriores ante aduentũ Domini:& quæ iſtos,ipſa & Apoſtolos, & martyres noſtros,& omnes bonos Chriſtianos. Omnes enim diuerſis quidem temporibus nati apparuerũt: ſed ſocietate [h] vnius populi cõtinẽtur,& eiuſdem ciuitatis [i] ciues,labores huius peregrinationis experti ſunt, & quidã eorum nunc experiũtur, & vſq; in finem cæteri experiẽtur. Item quæ peperit Cain,& Cham,& Iſmaelem, & Eſau;eadem ipſa peperit, & Datham,& alios in eodem populo ſimiles:& quæ iſtos,eadem ipſa & Iudam pſeudoapoſtolum,& Simonem magum,& cęteros vſq; ad hęc tẽpora pſeudochriſtianos in affectione animali [k] pertinaciter obduratos,ſiue in vnitate pmiſti ſint;ſiue aperta præciſione diſſentiãt. ¶ Sed cum tales [l] a ſpiritualibus euãgelizantur , & ſacramentis imbuuntur ; tanquam per ſeipſam Rebecca eos parit,ſicut Eſau : cum autem per illos , qui non caſte annunciant Euãgelium tales in Dei populo generatur : Sara quidem,ſed per Agar. Item boni ſpi-

1 Sed ſ Ideſt , carnalia ſapientes unde animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus ſancti. Hug.

Eccl.3.

†al.inuenimus] orig.

Aug.l. 1. de baptiſmo contra Donat. c.16.

Oſee 2. Act.13.

Gen.25.

Gen.21.

Digitized by Google

a ¶ Spirituales.] Et ſic per bonos boni.
b ¶ Vadunt.] Scilicet cum regenerantur.
c ¶ Deſiſtunt.] Scilicet cum catechizantur.
d ¶ Quia non poſſunt.] Sicut pueri.
e ¶ Inouam.] inf.de conſe.diſt.4.ſicut.
f ¶ Na-

ritales,[a] aliquãdo euangelizantib. β vel baptizantib. carnalibus generantur: Lia quidem, vel Rachel iure cõiugali eos, ſed per ancillarem vterum parit. Cum vero per ſpirituales in Euangelio generantur boni fideles, qui vel vadunt, [b] in ſpiritualem affectum pietatis, vel eo tendere non deſiſtunt, [c] vel ideo non faciunt, quia non poſſunt; [d] ſicut ex vtero Saræ Iſaac, vel Rebeccæ Iacob in nouam [e] vitam; & nouum teſtamẽtum naſcuntur. [f] Itaque ſiue intus ſ verſari videantur, ſiue aperte foris ſint, quod caro eſt, caro eſt; ſiue in area [h] in ſua ſterilitate perſeueret, ſiue occaſione tentationis, tanquam vento extra tollatur, φ palea eſt, [i] palea eſt: & ſemper ab illius eccleſiæ, quæ eſt ſine macula [k] & ruga, vnitate diuiſus eſt; etiam qui congregationi ſanctorum in carnali obduratione miſcetur. De nullo tamen deſperandum eſt, [l] ſiue qui intus talis apparet, ſiue qui foris manifeſtius aduerſatur.

¶ *Caput hoc cõfectũ eſt partim extractum* 1 *in Ioannẽ, partim ex lib.*1 *de baptiſmo cõtra Donatiſtas, c.*16. *& 17. atque inde nonnulla ſunt addita, & multa emendata.*

a ¶ Quæ autem.] *Hæc apud B. Auguſtinum ſequuntur poſt verſi. omnes ſcribentur, in cap. ſicut in ſacramentis. de conſecra. diſt.* 4.

β ¶ Aliquando Euangelizantib.] *Sic emendatũ eſt ex pleriſq; vetuſtis, & originali, & Eugyppo, tom.*2. *p.*216. *Antea legebatur*, quando Euangelizantur, & ſacramentis, vel baptiſmatibus carnalibus generantur.

b ¶ Vel vadunt. *Apud B. Auguſtinum, & Eugyppum legitur*, vel euadunt in ſpiritalis ætatis affectum.

2 *His ita reſpondetur. Pro varietate temporum varia inuenitur diſpenſatio conditoris. Promiſſum erat Abrahæ, quod in ſemine eius benedicerentur omnes gentes; promiſerat quoque ſe daturum ſemini eius terram peregrinationis* [m] *ſuæ. Cum ergo cæteris in idololatria relictis, Abraham, & filios eius in peculiarem* [n] *populum ſibi Dominus elegiſſet, rite multarum fœcunditate mulierũ populi Dei multiplicatio quærebatur: quia in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio fidei. Vnde in lege dicebatur:* [*Maledictas* [o] *ſterilis, quæ non reliquerit ſemen ſuum ſuper terram. Hinc etiam ſacerdotibus coniugia decreta ſunt: quia in ſucceſſione familiæ, ſucceſſio cõſtabat* [p] *officij. Quia vero per incarnationem Chriſti, gratia fidei vbique dilatata eſt, nec iam dicitur,* [*Dic domui Iudæ, & domui Iſrael:*] *ſed,* [*Euntes docete omnes gentes,*] *&,* [*In omni gente quicumque timet Deum, & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.*] *nec electio muneris* [q] *quæritur* [r] *in ſucceſſione generis, ſed in perfectione vitæ, & ſinceri-*

Sent.4.d.33. Gen.12. & 14.

Matth. 28. Act.10.

Ezech. 16.

Ibidem.c.17.

Eph 5.

1 Subau. homineminno uantem. Eccleſia præſens dicitur area.

f ¶ Naſcuntur.] Id eſt, charitatem, & fidem habent. 1. Ioan. 3.

g ¶ Intus.] q.d. mali ſunt ſiue in eccleſia videantur boni, ſiue mali: ſiue ab eccleſia tolerantur, ſiue ab eccleſia ſeparati ſint.

h ¶ Area.] Arca dicitur præſens eccleſia, in qua mali permiſti ſunt boni 2. ſicut in area palea granis. H.

i ¶ Palea eſt.] Ergo ſiue intus ſiue extra quod palea eſt palea eſt, &c. ſicut vſura non deſinit eſſe vſura, licet in ſortem conuertatur. C. de vſu. l. vlt.

2 Ad hoc 23. q.7.c.1.in fi.

k ¶ Sine macula.] Supra diſt.21. quamuis. ſu.27.q.1. nuptiarum. §.1. & dic ſine macula, id eſt ſine mortali peccato. 34.q.1. omnibus.

l ¶ Deſperandũ eſt.] Sup.ea.q.2. ancillã. ſup.24.q.3. corrigãtur.

HIS ITA RESPONDETVR. Hęc eſt 2. pars quæſt. in qua excutatur Abraham, quia præuenit legẽ & quia erat præceptum vt relinqueret ſemen ſuper terram, ſicut olim faciebãt ſacerdotes. Io. de Deo. & dic φ ſane loquebatur magiſter, & bene ſoluit ſecundum Hu.

CASVS. Soluit Gra. dicens, φ no eſt trahendũ ad cõſequentiam factũ Abrahæ & Iacob: quia tunc factũ fuit hoc, quia in ſucceſſione sãguinis erat ſucceſſio fidei & officij. Nunc aũt ſecus eſt, quia electio ſacerdotij nõ quæritur ſucceſſione generis, ſed in perfectiõe vitæ, & ſinceritate ſcientiæ vnde Abraham, & Iacob non delinquerunt.

m ¶ Peregrinationis.] in qua ſcilicet ipſe Abraham, fuit peregrinatus, nã vita hominis ſup terrã eſt peregrinatio, in qua ipſe Dñs apparauit vt peregrinus. 1.q.1.§. opponitur uer. qđ vt plane.

Vita hominis eſt peregratio.

n ¶ In peculiarem.] Id eſt, propriũ. ar. ff. ad Treb. cog. 1. reſp. & diſtinct. 54. ex antiquis.

o ¶ Maledicta.] Id eſt, ignominioſa, & obſcuræ famæ apud homines habita eſt, & eſt maledictũ opprobrij, vt hic: & eſt culpæ, vt 1.q.7. Paulus, & eſt maledictũ pœnæ. vnde maledictus homo qui pependit in ligno. de

Maledictum dicitur multipliciter.

p ¶ Conſtabat.] ſup.82.di. plurimos, & ſup.d.31. tenetę.

q ¶ Muneris.] Id eſt, officij ſacerdotalis.

r ¶ Quæritur.] Argu. quod ceſſante cauſa ceſſabit effectus. 61. diſt. §. his omnibus.

a ¶ Imperator.] Poſt ordinem, qui votum continentiæ habet annexum, argu. diſtin. 27. diaconus, ſup. d. 84. cum in præterito, alioquin contradicit Ambroſius ſup. ca. q. 1 integritas.

b ¶ Non ergo Abraham.] Ad hoc inducit cap. ſequent. &c. obijciuntur.

c ¶ Nec illorum.] Ad hoc inducit cap. nemo, & c. dicat.

d ¶ Et immoderatus vſus.] ad hoc iducit cap. origo.

e ¶ Fere, Optime tẽperat, quia nemo imitatur.

tate ſcientiæ; & virginitas fœcunditati præfertur, & ſacerdotibus continentiæ caſtitas imperatur [a]. *Non ergo Abraham* [b], *aut Iacob deliquit, quia præter vxorem filios ex ancilla quæſierit: nec illorum* [c] *exemplo, præter coniugale debitum, fœcunditatem in aliqua licet alicuius quærere, cum illorum coniugia noſtrorum æquentur, vel præferantur virginitati: & immoderatus vſus* [d] *coniugij noſtri temporis turpitudinem fere* [e] *imitetur fornicationis illius temporis.*

¶ Maledicta.] *Verba hæc non ſunt inuenta in ſacra ſcriptura quamuis inde a multis ſanctis, & antiquis doctoribus citentur. Deuteronomij 7. hæc habentur*, Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus, tam in hominibus, quam in gregibus tuis.

Vnde Ambroſius ſcribit in libro de Patriarchis, libr. 1. de Abraham, c. 4.

¶ Abraham non eſt reus adulterij, qui viuẽte vxore filios ex ancilla ſuſcepit. Cap. III.

DIxit Sara [f] ad Abraham: Ecce cõcluſit me Dominus, vt nõ pariam: intra ergo ad ancillam meam, vt filiũ facias ex illa] Et ita factum eſt. Sed cõſideremus primum, quia Abraham ante legem Moyſi; & ante Euangeliũ fuit, nondũ interdictum [g] adulterium videbatur. Pœna [h] criminis ex tempore [i] legis eſt, quæ crimen inhibuit. Nec ante legem [k] vlla rei damnatio eſt, ſed ex lege. Non ergo in legem commiſit Abraham; ſed legem præuenit [l]. Deus in paradiſo coniugium † laudauerat [m], non adulterium damnauerat [n]. *& infra.* ¶ Habes primam † Abrahæ defenſionem. Secunda illa eſt, quod non ardore aliquo vagæ ſuccenſus libidinis, non petulantis formæ captus decore, ancillæ contubernio coniugalem poſthabuit [o] thorum: ſed ſtudio quærendæ poſteritatis, & propagandę ſobolis. Ad huc poſt diluuium raritas erat generis humani. erat etiã religionis, ne quis nõ reddidiſſe debitum videretur naturæ. Denique & Loth ſancti filiæ hanc cauſam quærendæ poſteritatis habuerunt, ne genus deficeret humanum: & ideo publici muneris [p] gratia priuatam culpã prætexuit [q].

Idem in eodem libro, & cap.

¶ Quod præter legitimam vxorem committitur, adulterij crimine damnatur. Cap. IIII.

NEmo blandiatur ſibi de

Sent. ibidem. Gen. 16.

† al licet coniugium laudauerit. orig. † al vnam.

Poly. li. 6. tit. 8.

Intentio bona malũ factũ excuſat.

Item arg. quod malũ in parte excuſatur propter publicam vtilitatem. arg. ff. de noui op. de neg. gẽ. ſiue. & 16. q. 1. lex. arg. q. exculpatur malum ſi nun. de pallio. §. ſi quis nouos.

Conſtitutiones præuenientia non ſunt irritanda.

b ¶ Non ergo Abraham.] Ad hoc inducit cap. ſequent. &c. obijciuntur.

c ¶ Nec illorum.] Ad hoc inducit cap. nemo, & c. dicat.

d ¶ Et immoderatus vſus.] ad hoc iducit cap. origo.

e ¶ Fere, Optime tẽperat, quia nemo imitatur.

f ¶ Dixit Sara.] Gene. 16.

g ¶ Interdictum.] In aliquo præcepto: vel interdictum per aliquã legẽ ſuper hoc ſpecialiter latã: erat tamen quodammodo interdictũ in paradiſo, cũ Dominus ait: Erũt duo in carne vna: & etiã in lege naturali, qa cuicunque naturaliter inſitum erat, quod tibi non vis, &c.

g ¶ Interdictum.] Expreſſe, ſed tacite, cũ dixit Dominus: Erũt duo in carne vna, vt 31. q. 1. quomodo.

h ¶ Pœna.] Bene dicit pœna ex tẽpore. nã culpa ante legẽ fuit in Caim & Lamech. Et not. q hæc ẽs excuſationes inſufficiẽtes ſunt, ſed illa eſt ſola, extra de diuor. gaudemus, & dic pœna criminis, id eſt, legis temeratæ eſt.

i ¶ Ex tempore.] Legis ſcriptæ: alias nec Lamech. nec Cain puniri debuit, cum illi ante legem ſcriptam peccauerunt: ſed non erat adhuc pœna ſtatuta contra eorum peccatum.

k ¶ Ante legem.] Scriptam, non autem naturalem.

l ¶ In legem.] Quæ enim præueniunt conſtitutionem, non ſunt poſtea irritanda, vt ſup. diſtinc. 81. propoſuiſti in fi. eadẽ obijciuntur, & extra de conſtitu. cap. vlt. C. de teſt. iubemus 31. diſtin. ante.

m ¶ Laudauerat.] cũ dixit, creſcite, & multiplicamini.

n ¶ Damnauerat.] expreſſe, & eſt arg. quod licet vnum contrariorum commendetur, non ideo reliquum vituperatur. 8. q. 1. ſciendum.

o ¶ Poſthabuit.] Ideſt poſtpoſuit.

p ¶ Muneris.] Id eſt, officij, quo publice ſeruire humano generi videbatur.

q ¶ Prætexuit.] i. diminuit & extenuauit: non autem extinxit vt di. 35. ſexto die. Et eſt arg. q malũ factum excuſatur per bonam intentionem 1. & obſtetrices licet peccauerunt mentiendo, propter bonam iſt intẽtionem remuneratæ ſunt 22. q. 2. ſi quis liber & ita in eodem. facto quis meretur, & demeretur: quod eſt cõtra [illegible] de neg. gẽ. ſiue. & 16. q. 1. lex. arg. q excuſatur malum ſi bono zelo fit propter bonum ar. 10. [illegible] Homma.

NEmo ſibi. CASVS. Hic ponit hunc caſum: Et aut

quidam

quidam coniugati, qui præter vxores volebant habere concubinas ſolutas: & dicebant q̃ hoc non licet fœminis, ſcilicet habere alios præter maritos. ſed viris licet habere præter vxores alias ſolutas & ad hoc allegabant auctoritatem legis humanæ, quæ hoc permittit viris,

legibus [a] hominum. Omne ſtuprum [b] adulterium [c] eſt†; nec viro licet, quod mulieri non licet. Eadem à viro quæ ab vxore [d], debetur † caſtimonia. Quidquid in ea †, quæ non ſit legitima vxor, commiſſum fuerit, adulterij crimine damnatur. *& in eodem lib. c. 7.* ¶ Nulli licet ſcire mulierem præter vxorẽ: ideo coniugij tibi datum eſt ius [e], ne in laqueum incidas, & cũ aliena muliere delinquas. *& poſt pauca.* ¶ Tolerabilior [f] eſt, ſi lateat culpa, quàm ſi culpę vſurpetur auctoritas. Nec hoc ſolum eſt adulteriũ, cum aliena peccare cõiuge, ſed omne [g], quod non habet poteſtatem coniugij. Tamen locus iſte [h] docet grauius crimen eſſe, vbi celebrati coniugij iura temerãtur, & vxoris pudor ſoluitur. Ideoq; cum prætenderet Abimelech, [i] quòd vxorem alienam eſſe ignorauerit, quam ſororẽ eſſe vir ipſe ſuam dixerit: reſpondit ei Dominus: [Et † ego cognoui, quoniam puro [k] corde feciſti hoc, & peperci tibi, vt non peccares in me: propter hoc non ſum paſſus te tãgere eam.] Cognoſcimus velut præſulem, cuſtodemque coniugij eſſe Deum, qui non patiatur alienum thorũ polluí: & ſi quis fecerit, eum peccare in Deum, cuius legem violet, & gratiam ſoluat. Et ideo, quia in Deum peccat, ſacramenti cœleſtis [l] amittit conſortium.

Item Hieronymus contra Iouinianum, lib. 1.

¶ Nihil eſt fœdius, quam vxorem amare quaſi adulteram. Cap. V.

Sent. 4. d. 26. i.

3 ORigo [m] quidem amoris honeſta erat: ſed magnitudo [n] deformis. ¶ Nihil autem intereſt, quàm ex honeſta [o] cauſa quis inſaniat. Vnde & Xiſtus in ſententiis.

Gen. 20.

† *al. Ecce.*]*orig.*

† Conc. tex. in l. inter liberos. §. Iulianus, alias eſt l. Iulianus. ff. de adul. no. in l. inter ſtuprũ ff. de uerb. ſigni.

† *dl. exigitur.* † *al. nam.*]*orig.*

Stuprum in multis perſonis cõmittitur.

1 Sed contra de pœ. d. 1. q. puero quæ eſt lex canonizata.

Fornicatio eſt crimẽ canonicum.

Crimina facta palã ſunt occultis grauiora.

viris, & non vxoribus & maritale priuilegium, ſcilicet quia vir eſt caput mulieris, & maior in matrimonio, & exemplum ſiue auctoritates patriarcharum, qui præter vxores immiſcebantur ancillis. Iſta ergo tria, quibus viri ſe uolebant excuſare ab adulterio, in hoc c. remouet Ambr. & primo auctoritatem legis humanæ. Secundo loco priuilegium maritale. Tertio exemplum & auctoritatem patriarchũ. Et probat, quod coniugatus ſemper adulteratur [b] cognoſcit aliquã præter uxorem: plus ĩ peccat, & grauius eſt adulterium ſi accedit ad coniugatam, quã. ſi ad ſolutã, quia tunc cõmittitur adulteriũ ex utraque parte. H. hunc caſum plenius, & melius poſuit quam Ben. unum tamen uerbum dixit Ben. quod H. nõ dixit: ibi, grauius eſt adulterium cũ cõiugata, ut apparet exẽplo Abimelech [Peccare eum,] ſupple cognoſcimus.

a ¶ De legibus.] Quæ dicunt, q̃ adulterium non committitur cum ſoluta, ſed cum nupta, ff. de adul. inter. Vel loquitur de legibus, quæ permittunt concubinatum, ut ff. de concu. l. 2. Vel loquitur de legibus, quæ permittũt fornicari militibus, ut C. de dona. inter ui. & uxo. l. 2.

b ¶ Stuprum.]Stuprum committitur in uirgine, uidua, uel puero, uel etiam in ſoluta muliere, q̃ ſ non habetur loco uxoris, uel concubinæ, ut ff. de adul. ſtuprum. ſecus ſecundum canones 1. ut 32. q. 1. dex illa. §. 1.

c ¶ Adulterium.]Coniugatorum.

d ¶ Vxore.] Sic inf. eod. q. 6. per totum. ff. de adul. ſi uxor. Hic no. ſimplicem fornicationem eſſe canonicum

e ¶ Eſt ius.] dicitur quod ex indulgentia uel ex diſpenſatione Apoſtoli habetur, vt vnuſquiſque habeat, &c. vt ſu. q. 2. §. his ita. ſicut dicitur ius patronatus quod ex gratia tantum habetur. vt 16. q. 2. ſi quis epiſcoporum. ſic etiã ex neceſſitate habet fieri, quod diſpenſatione ſit ex, vt 50. diſt. Domino ſancto. & 35. q. 4. cõſanguinitas.

f ¶ Tolerabilior.] Q. dic. maius peccatum eſt manifeſte peccare quam occulte. ſic ẽ cõtra 12. q. 2. certe ego, ſu. 11. q. 3. præcipue. Sed dic, q̃ occulte peccans magis dicitur peccare, id eſt, periculoſius: qa nominem habet cotrigentem. Item maiũ eſt cadere à propoſito, ſed peius ſimulare propoſitũ. Item manifeſte peccans alio modo dicitur magis peccare, qa tueri ſe vult rõnibus, & auctoritatibus, vt in hoc c. volebat. Itẽ quãtum ad hoc pluribus præbet exemplum peccandi vt 11. q. 3. præcipue. Item alia conſideratione, qui clam peccat, plus peccat, qa videtur ſcienter peccare: ſed q̃ palã peccat, minꝰ peccat, qa p̃ſumitur errare, vt ff. de ritu. nup. l. vlt.

g ¶ Sed omne.] Qui committit in non ſua coniuge, adulterium eſt.

h ¶ Locus iſte.] In Geneſi, ſcilicet ubi dicitur, qualiter Abraham dum eſſet in peregrinatione, rogauit Saram ut diceret ſe eſſe ſororem ſuam 22. q. 2. quæritur.

i ¶ Abimelech.] Nõ eſt huic contra 22. q. 2. quæritur. ubi dicitur, ut pudicitiam eius ſeruare poſſet apud Pharaonem. & hic dicitur Abimelech, quia uterque ſin ipſũ peccauit, uel ipſum uterque timuit ab initio.

K ¶ Quoniam puro.] Volebat enim eam uxorem habere: nec intendebat alicui iniuriam facere: & ideo excuſandus erat.

l ¶ Sacramenti cœleſtis.]Id eſt, eccleſiæ.

ORigo quidẽ.] Hæc eſt 3. pars q. in qua probat, quod ratione debet homo diligere uxorem, non tãquam adulter. Io. de Fan.

CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima oſtendit Hier. q̃ origo matrimonij, & conſtitutio fuit, & eſt honeſta: ſed abuſio turpis eſt. In 2. parte dicit, q̃ cum diſcretione ſunt uxores diligendæ. In tertia parte oſtẽdit, q̃ qui accedunt ad uxores cauſa ſobolis procreandæ, ſaltem pecudes in hoc imitentur ſcilicet ut ad eas p̃gnantes non accedant. Secunda pars incipit ibi, [Nihil autem. Tertia ibi, Certe qui dicunt.]

m ¶ Origo.] Scilicet ſpes prolis, uel etiam uitatio fornicationis, quæ eſt nuptiarum cauſa, ut ſu. q. 2. §. his ita.

n ¶ Sed magnitudo.] Scilicet immoderata 2. exactio nimio ardore libidinis.

o ¶ Honeſta.] Nihil. n. eſt adeo licitũ, ut non poſſit peccari.

f Vt infra c. liberorum.

nicies irrogari. 23.q.5. de occidendis. in fine. Item vſus rei non condemnantur, ſed libido, vt 41. diſt. quiſquis. & ſic vides quod quandoque peccatur in re honeſta, vt 14. d. quod ait.

a ¶ Adulter. ſup. e. q. 2. quidquid. cõtra. Sol. hic. adulter talis dicitur nõ reatu criminis illius capitalis, ſed ſimilitudine adulterinę libidinis, ſicut. n. adulter in adulterã ardet: ita iſte in propriam. & quod nõ peccet mortaliter, patet in fi. nã ibi diſſuadetur ad ꝓ emittandum non tenetur. & hoc modo infra ea. q. 7. adulterij. Sic ergo propter ſimilitudinem dicitur adulter. Nec eſt hoc mirum. nam ſimilitudine facti aliquid ſæpe dicitur fieri. 11. q. 3. excellẽtiſſimus. 12. q. 3. fraternitas.

Vir non ſit uxoris ardẽs amator.

b ¶ Amator.] Vehemẽs amator dicitur qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quod ſi ipſa eſſet forte vxor alterius, nõ minus carnaliter ſe cum ea cõmiſceret.

c ¶ Iudicio.] Cũ iudicio, & diſcretioni cõmiſceri vxori ſuæ debet.

Mulier poſt conceptũ debet continere.

d ¶ Affectu.] explẽdæ libidinis.

e ¶ Pecudes.] Pecudes enim poſt conceptum nõ coeunt, vt inf. ea. q. 7. non ſolũ. nec mulier faciat copiam ſui corporis à cõceptione vſque ad purgationem, vt ſupra diſtin. 5. ad eum. 33. q. 4. ſi cauſa.

f ¶ Non perdãt.] Peritur. n. partus ex frequenti concuſſione.

[Adulter a eſt, inquit, in ſuam vxorem amator b ardentior.] In aliena quippe vxore omnis amor turpis eſt, in ſua nimius. Sapiens vir iudicio c debet amare coniugẽ, non affectu d. Reges impetus voluptatis, nec præceps ſeretur in coitum. Nihil fędius, quam vxorem amare, quaſi adulteram. ¶Certè qui dicunt ſe cauſa Reip. & generis humani vxoribus iungi, & filios † procreare, imitentur ſaltem pecudes e: & poſtquam vẽter vxoris intumuerit, non perdant f filios; nec amatores ſe vxoribus exhibeãt, ſed maritos.

Idem. 6. in ca. 18. Ezechielis.

† *al. liberos tollere.*] orig.

Idem libro ſecundo.

¶ Virginalis caſtitas non præfertur coniugio Abrahæ. C. VI.

QVis ignorat g ſub altera h diſpenſatione Dei omnes retro ſanctos eiuſdem fuiſſe meriti, cuius nunc ſunt Chriſtiani? Quomodo ante Abraham placuit in cõiugio, ſic nunc virgines placẽt in perpetua caſtitate. Seruiuit ille legi i, & tempori ſuo, ſeruiamus & nos Euangelio, & tempori noſtro k, in quos fines ſęculorum l decurrerunt.

Sent. 4. d. 33.

Item Auguſtinus a lib. 22. contra Fauſtum, c. 47. et 48. 1. Cor. 10.

a ¶ Auguſtinus.] *Repoſitum eſt ex omnibus vetuſtis, cũ in vulgatis legeretur*, Ambroſius.

¶ Patriarchæ non concupiſcentia explendæ libidinis, ſed cauſa numeroſæ prolis plures habebant vxores. Cap. VII.

OBijciuntur Iacob quatuor vxores; quod, quando mos m erat, crimen non erat n; ſicut Patriarchæ ß coniugibus excipientibus ſemen ſuum miſcebantur, nõ concupiſcentia percipiendæ voluptatis, ſed prouidẽtia propagandæ ſucceſſionis; ſic Apoſtoli auditoribus admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur, non auiditate o conſequendæ laudis, ſed charitate ſeminandæ veritatis,

Sent. 4. d. 33.

ß ¶Sicut patriarchæ.] *Apud B. Auguſtinum diuerſus eſt verborum ordo.* Sicut Apoſtoli, inquit auditoribus admirantibus doctrinam ſuam condelectabantur non auiditate conſequendæ laudis, ſed charitate ſeminandę veritatis; ita patriarchæ, &c.

Item Auguſtinus de bono coniugali, c. 16.

1 Vt 23. q. 4. de Tyrijs, ſmL. ſed melior littera ẽ altera quod oſtẽditur: quia olim ſub cõiugali: nunc ſub uirginali. & ita altera fuit diſpẽſatio, altera juſta ſecundum H.

2 De iſta materia uide late per Bart. & Alexã. & Imo. in l. qđ te. col. 3. & 4. ff. ſi cert. pet.

Q Vis ignorat.] CASVS. Obiecit Hier. in hoc cap. quòd ita Abraham Deo ſeruiuit in vinculo coniugali, ſicut uirgines nũc Deo ſeruiũt in caſtitate, ſeruiuit. n. ille legi iuxta tẽpus ſuũ: & nos ſeruiamus legi iuxta tempus noſtrum. [Sub altera. id eſt, coniugali.

g ¶ Quis ignorat.] Hoc capitulum habes de uerbo ad verbũ de pẽ. diſt. 2. ſi enim. ver. memento. & ver. Paulus.

h ¶ Sub altera.] id eſt, ſub coniugali, quæ eſt altera à caſtitate. Alia litera habet alta, nam profunda ſunt iudicia eius. 1

i ¶ Legi.] Naturali uel conſuetudinariæ: vel id eſt diſpoſitioni diuinæ.

k ¶ Tempori noſtro.] Arg. ꝙ ſi primo currebat fortior moneta, & modo currit utilior de mandato principis: liberor ſoluendo utiliorem 2. argum. ff. de contrah. empt.

duplicitur de eo, ꝙ habuit filij. uxores. primo quia tunc mos erat. ſecundo quia non ex ardore, ſed ad prolẽ procreandam hoc fecit, ſicut Apoſtoli in multitudine filiorum delectabantur ex charitate, & non ex amore humanæ laudis.

m ¶ Mos.] Scilicet diuinus. & à Deo inſpiratus. ext. de diuor. gaudemus. ponitur hic, quando pro quia.

n ¶ Crimen non erat.] Arg. ꝙ conſuetudo a crimine excuſat aliquando. arg. ſu. d. 4. denique & ex. de tẽp. or. ſane. ar. contra extra de ſi. non ſatis. & 1. q. 3. c. ult.

o ¶ Non auiditate. Si enim auiditate conſequendæ laudis, tunc peccarent. 22. q. 2. primum.

Sicut

SIcut ſatius.] Hæc eſt 4.pars q.in qua dr q melius eſt mori ſine filijs, quam eos quærere de damnato coitu.Io.de Fant.

CASVS.Aug.admonet in hoc c.vt quis non habeat concubinam,ſed vxorem : quia ſicut eſt melius fame mori, quam carnes comedere in Quadrageſima, ar.de conſec. diſt.4. carnem.& ext.de obſeru.ieiu.conſilium? Reſp.dummodo non fiat ad veneratioñ idoli:nulla tamen neceſſitas excuſat a fornicatione,vt ff.de rit.nup.palam,§.non eſt ignoſcendum.

¶Satius eſt abſque liberis defungi,quam ex illicito concubitu ſtirpem quærere. C. VIII.

Sent.4.diſt.33.in fi. ſup.d.56.vndecumque.

4SIcut ſatius eſt mori fame [a] quam idolothytis veſci : ita ſatius eſt defungi ſine liberis, quã ex illicito coitu ſtirpem quęrere.Vndecumque [b] autẽ naſcantur homines,ſi parentum vitia nõ ſectentur, & Deum recte colãt; honeſti, & ſalui erunt.[c] Semen enim hominis ex qualicũque homine, Dei creatura eſt, †& eo male vtentibus male erit,non ipſum aliquando malum erit.

† Concor. tex. in ſimili.l.accuſari.ff.de accu. & inſt.de rediui. §. immuni.

Item Ambroſius in ſermone de S.Ioanne, qui ſic incipit [Diximus ſuperiore Dominica.] num.65.

¶ Ex ancilla filij non ſunt quærendi. C. IX.

Iuo p.8.c.30.

DIcat aliquis vxorem non habeo, ideo ancillam mihi ſociaui.Audi quid dicat ſcriptura ad Abraham, Eijce ancillam,& filium eius.]non enim hęres erit filius ancillę cum filio liberę.Si igitur ancillæ filius hæres nõ eſt, ergo nec filius eſt. Cur autem quæritur tale coniugium; de quo ſuſceptus filius,nec ſucceſſionis [d] poſſit hæres eſſe,nec ſanguinis.[e] Nec enim habere poteſt hęreditatis cõſortium,qui non habet originis priuilegium. Cur inquã quæritur tale contubernium,de quo nati,nõ filij ſint matrimonij, ſed teſtes ſint adulterij? Cur autem huiuſmodi ſuſcipiuntur adulterini,qui patri pudori,ſint,nõ honori; Dicit ſcriptura:[Adulterorum filijæ in conſumatione erũt:& ab iniquo thoro ſemen exterminabitur.]Mulier igitur tua,ſi talibus moribus prædita eſt, vt mereatur cõſortium,mereatur & nomen [f] vxoris. Præſta concubinæ tuę libertatem,& nomẽ vxoris, ne tu adulter ſis potius, quam maritus.

Gen 21. Gal.4.

Cap.3.

[a] ¶ Filij.] *Repoſita ſunt reliqua uerba ſcripturæ ex B. Ambroſio;pro quibus in uetuſtis eſt,& c.in uulgatis autem,* Abominatio ſunt Deo.

Item Auguſtinus ad Claudium contra Iulianum.c.8.

¶Adulteria non ſunt facienda etiam voluntate generandi filios. C. X.

Iuo p.8.c.105. Pann.l.7.c.20.

SIc non ſunt facienda adulteria [g] etiam volũtate generandi regenerandos.quemadmodum nec furta facienda ſunt etiam voluntate paſcendi pauperes [h] ſanctos : quod tamen faciendum eſt non perpetrando furta, ſed

b ¶ Vndecumque.] quaſi dicat,etſi quærãt ex illicito coitu.
c ¶ Et ſalui erunt.] Arg. cõtra tex.de fi. presb. per totum.

DIcat aliquis.] CASVS. Aliqui non habentes vxores, dicebant ſibi licere concubinas habere.Ambroſ.autem probat hoc eſſe falſum:cum dictum ſit Abrahæ,Eijce ancillam, & filium eius, non enim quærendi ſunt alij, qui nõ poſſunt ſuccedere, & q potius ſint oneri q honori. Dẽt igitur quis habere vxorẽ, vt & crimen euitet, & vt filios habeat, qui poſſint eſſe hęredes.Sequens ca.cum §.patet.

d ¶ Nec ſucceſſionis. Nisi in vncia. C. de na.li.auth.licet.

e ¶ Nec ſanguinis.] .i.honoris.Filius.n. ſequitur priuilegiũ patris in tribus:quo ad honores,& dignitates : & quo ad curialem cõditionem, vt C.de decur.eos,& l.exemplo. & l.nullus. & quo ad originẽ, vt ff. ad muni.l. 1. matrem ſequitur quo ad conditionẽ. vt C.de rei vend.patum.

Filius in tribus patrem ſequitur.

f ¶ Et nomen.] Arg. ad præſumptionem. matrimonij clandeſtini ex appellatione vxoris : q̃ eoipſo q̃ nominatur vxor, eſt habenda pro vxore, vt ext.de præſumpt. illud.C.de nup. ſi vicinis. Arg.cõtra C. & lib.cau.l.pe.At.ſup. 93.diſt.Dñs.23.q.1. paratus.inf.d cõſec. d.4.ſi eos. ff. de pb. l.vlt.§.vl.ſup.1.q.1.

Ancilla contrahere permiſſa, emitur in libertatem.

g Subau. & neceſſitas eſt contraria voluntari. ff. quod met.c. l.1. & nullũ eſt peccatum niſi voluntarium.35.q.1. §.1.& Coilia.

quam idolothytis veſci. ſic melius eſt mori ſine liberis.quã ex illicito coitu filios quærere. Verum tamen ſi filij ex illicito coitu quæſiti fuerint. ſi parentum vitia non imitentur:honeſti,& boni erunt quo ad Deum.

a ¶ Fame.] Sed nonne propter neceſſitatem famis licitum eſt comedere idolothytum,cum neceſſitas non habeat legem,vt inf.de conſe.diſt.1.ſicut 4.& propter neceſſitatem famis licitum eſt auferre aliena, vt de cõſecr. diſt.5. diſcipulos. & etiam furari, vt extra de furtis, ſi quis,& homicidium cõmittere,vt extra de homi.c.1.& ſi qui a ſimoniacis.27.q.2.inuenta.Et quod dicit,& nomen, dic & pro ideſt: nam eoipſo quod quis permittit ancillam ſuam contrahere matrimonium, rapitur in libertatem.C.de lati.li.tol.authen.ad hæc.ſed & concubina rapitur in libertatem morte domini: ſimiliter, & filijs eius.ſi dominus nihil de eis diſpoſuit.C.cõmunia. de manu.l.vlt.

g SIc non.] ¶ Adulteria.] Supra ea.q.2.ſicut ergo.

h ¶ Pauperes.]Supra 14.q.5.forte,ſup.30.q.1.noſſe.ſup. 22.q.2.ſi autem.iup.1.q.1.non eſt putanda.

i ¶ Mani-

Digitized by Google

bene vtendo mammona [a] iniquitatis.[b]

§ *Ecce quid nullo modo licet alicui viuente vxore ſua vel ex ancilla, vel ex alia qualibet filios quærere: qui etiam ſuſcepti, filiorũ nomine iudicantur indigni. Simplex etiam fornicatio in ſacra ſcriptura prohibetur.*

Vnde Auguſtinus in quæſtionib. Deuter. q. 37. ad c. 23.

¶Illicitus concubitus,& omnis illegitimus vſus illorum membrorum nomine mœchiæ intelligitur. C XL.

MEretrices eſſe,& ad meretrices accedere prohibet[c] Dominus:quarum[d] publice venalis eſt turpitudo. In decalogo autem mœchię nomine non videtur hoc aperte prohibuiſſe: quoniam mœchia nõ niſi adulterium intelligi ſolet. *Idem ſuper Exodum. q. 71.* ¶ Omnis mœchia etiam fornicatio dicitur in ſcripturis. Sed vtrum ét omnis fornicatio mœchia dici poſſit in eiſdẽ ſcripturis; non mihi interim occurrit locutionis [e] exemplum:ſed ſi non omnis fornicatio etiam mœchia dici,poteſt; vbi ſit in decalogo prohibita illa fornicatio,quam faciunt viri, qui vxores nõ habent,cũ fęminis quę maritos nõ habẽt, vtrũ inueniri poſſit, ignoro.Sed ſi furti nomine bene intelligitur omnis illicita vſurpatio rei alienæ (nõ enim rapinam permiſit,qui furtum prohibuit,[f] ſed vtique a parte ẽs totum intelligi voluit,quidquid illicite rerum proximi aufertur,(profecto & nomine mœchię omnis [h] illicitus [i] concubitus,atque illorum membrorum non legitimus vſus prohibitus debet intelligi.

Iuo p. 8. c. 311.

Iuo p. 8. c. 279.

ſup. 14. q. 5. c. pœnale, §. furti.

Item Hieronymus in c. 5. epiſtolæ ad Gal. ad ver. [Manifeſta autem.]

¶Extraordinaria voluptas,& inuerecunda opera nuptiarum, luxuria & immunditia appellantur. C. XLI.

IN eo fornicator [k] maioris [l] eſt criminis,quia tollit mẽbra Chriſti, & facit ea membra meretricis, [Erunt [m] non poſſunt habere locum permiſſio & præceptum, ſiue prohibitio. ideo dicit, q illud intelligitur de comparatiua permiſſione. ſimile. infra. 33. q. 3. ſi quid verius. nam in veritate illud ſemper fuit peccatum. extra de diuor. gaudemus.

1 Cor. 6.

IN eo.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima oſtendit Hiero. quod in eodem genere fornicationis plus peccat fidelis quam infidelis. quia fidelis de mẽbro Chriſti facit membrum meretricis. In ſecũda parte probat, quod nomine immunditiæ Apoſtolus diſſuaſit omnes extraordinarias voluptates,etiã cum vxore propria. Secunda incipit ibi, [Secundum opus.] In eo,] id eſt,propter hoc, [Quomodo.] id eſt, ſicut. [In hoc loco,] ſcilicet Apoſtoli.

---

a ¶ Mammona.] Ideſt,pecunia,quam quis per iniquitatem i. per ſolicitudinem acquiſiuit. 23. q. 5. §. ſed hoc multipliciter.

Mammona iniquitatis quid ſit.

b ¶ Iniquitatis.] Ideſt,inæqualitatis. Æquum enim eſt tibi neceſſaria retinere, & ſuperflua pauperibus erogare. & hæc eſt iniquitas,ſi contra fiat.

ECCE QVOD NVLLO. Hæc eſt 5. pars q. in qua quæritur, an ſimplex fornicatio ſit prohibita in decalogo? & eſt dicendum quod ſic. Io. de Faut.

MEretrices.] CASVS. Hu. ſic ponit hunc caſum. In hoc c. oſtendit Aug. q ſimplex fornicatio fuit prohibita a Dño in Deut. fuit ẽt ꝓhibita ĩ decalogo, vbi dictum eſt, Non męchaberis. licet ibi ſolum adulteriũ videatur prohibitum: ſed ſicut in prohibitione furti nomine partis totum intelligitur eſſe ꝓhibitũ, ſcilicet omnis vſurpatio illicita rei alienę: ita in prohibitione męchię, nomine partus intelligit totũ eſſe prohibitũ. ſ. omnis illicitus concubitus. Rñ. vero ſic incipit caſũ ſup illo verbo in Deuter. Non erit meretrix de filiabus Iſrael, neque ſcortator ex filiis Iſrael. Probat Aug. q ſimplex fornicatio fuit ꝓhibita a Dño in decalogo: vbi dictũ eſt, Nõ męchaberis. Nã ſicut in prohibitione furti nomine partis, &c. omnia dicit poſita vt H. [A parte. ſed interpretatione prohibuit.

c ¶ Prohibet.] Cum dicit, Non mœchaberis. Et in Deuter. vbi dicitur: Non erit meretrix de filiabus Iſrael.

Meretricis diffinitio.

d ¶ Quarum.] Alibi, meretrix eſt, quæ multorum libidini patet, vt ſup. d. 34. vidua. hoc etiam lex dicit, ff. de rit. nup. palam.

e ¶ Locutionis.] expreſſe.

f ¶ Prohibuit.] Arg. ẽq idẽ iuris eſt in parte & in toto, vt 14. q. 5. pœnale. Item arg. q prohibito minori, id quod maius eſt intelligitur prohibitum: 1 arg. 44. d. nulli clerico: 2 ſimiliter conceſſo maiori cõceſſum videtur & minus 16. q. 2. viſis. 3

1 Ad hoc 24. q. 1. miramur. vbi de hoc.

2 Adde de hoc inſti. de interd. §. fin. & no. in l. 1. C. ſi ſer. expor. ve.

3 De hoc extra de deci. ex parte. 27. q. 2. ſunt q.

g ¶ A parte.] Pars enim eſt furtum: illicita vſurpatio rei alienę eſt totum. omne nãque furtum eſt illicita vſurpatio rei alienæ: & non conuertitur. Hug. ſed hæc glo. non valet: ſed expone vt dicit 14. q. 5. pœnale.

Concubinã an liceuerit olim habere.

h ¶ Omnis.] Licet nõ prohibuerit rapinã verbis legis, prohibuit tamen ſententia legis, quæ magis attendenda eſt. extra de verb. ſig. propter ea. ſup. 1. q. 1. Marchion.

i ¶ Illicitus.] Hic videtur ſurgere quædam inextricabilis contrarietas: nam in Deuteronomio licitum erat habere concubinam, & dare ei pretium ſuæ pudicitiæ, & eam dimittere. ſed in Decalogo ſecundum interpretationem Aug. prohibita fuit omnis fornicatio, vt hic. Dicit Hug. q non ſunt contraria. nam aliud eſt permiſſio, de qua in Deuter. & aliud eſt præceptum, de quo in Decalogo. Sed hæc ſolutio nulla videtur, quia circa idẽ non

k ¶ Fornicator.] Melius eſt viam veritatis non agnoſcere, &c. de pœnit. diſt. 4. ſi refugientes.

l ¶ Maioris.] Quia fidelis in hoc magis peccat, quia mẽbra Chriſti facit mẽbra meretricis. ſed infidelis ſua, nõ Chriſti membra, facit membra meretricis.

m ¶ Erunt.] Id eſt, conuenient in vno carnali opere per hoc dicit Hug. affinitatem contrahi par illegitimum coitum, vt no. 30. q. 4. ſi quis.

8 ¶ Econ-

a ¶ Econtrario.] Id eſt, ſed vel, id eſt, econuerſo caſu.
b ¶ Ædificet.] Tamen per fornicationem magis ædificatur diabolo templum quam violetur.
c ¶ Neſcio.] Hoc non definit: ponit tamen perſuaſionem ſuam cum dicit: per vitia, &c. vel dic, neſcio, i. non defi-

quippe duo in carne vna,] Qui non eſt fidelis, nec credit in Chriſtũ, ſeu membra facit mẽbra meretricis, q̃ credit & fornicatur, Chriſti membra facit membra meretricis. Ecõtrario [a] infidelis in fornicatione ſua vtrum violet, an ędificet [b] templum idolo, neſcio.[c] Per vitia quippe luxuriæ vel maximè dęmones coluntur. Hoc vnũ ſcio, quod qui poſt fidem Chriſti fornicatur, violat templũ Dei. Secundum opus [d] carnis; immunditia enuncupatur, & eã comes luxuria ſequitur. Quomodo enim in veteri lege de nefandis criminibus, quæ in occulto fiunt, & ea nominare turpiſſimũ [f] eſt, ne & dicẽtis os, & aures audiẽtium pollуerentur, [g] gñaliter ſcriptura complexa dſt dicens; [Verecundos, vel reuerentes facite filios Iſrael ab omni immunditia:] ſic in hoc loco cæteras extraordinarias voluptates ipſarum quoque opera nuptiarum, ſi nõ verecũde, & cũ honeſtate quaſi ſub oculis Dei fiant, vt tãtum liberis ſeruiatur, immunditiam, [h] & luxuriam nominauit.

Leuit. 15.

[a] ¶ Luxuriæ.] *Abeſt vox iſta a pleriſque veruſtis, & originali.*

Item Gregorius in moralibus, lib. 12. c. 12.

¶ Immoderatus vſus mulierem Salomonem ad idolatriam traxit. C. XIII.

SAlamon quippe immoderato vſu, atq; aſſiduitate mulierum ad hoc vſque perductus eſt, vt templum idolis [i] fabricaret: & qui prius Deo templum conſtruxerat, aſſiduitate libidinis etiam perfidiæ ſubſtractus idolis conſtruere templa non timuit.

Item Hieronymus in c. 5. epiſt. ad Epheſios, ad uerſ. [viri diligite.

¶ Liberorum procreatio in marimonio laudatur, meretricia voluptas etiam in vxore damnatur. C. XIV.

LIberorum ergo, vt diximus, in matrimonio opera cõceſſa ſunt: voluptates autem, quę de meretricum capiuntur amplexibus, in vxore damnatæ.[k]

6 Quare autem tales non dicantur filij, uel quem ſuorũ parentum ſequantur, qui ex libero, ancilla naſcuntur, Iſidorus Etymologiarum, lib. 9. c. 5. determinat.

¶ Qui ſint liberi, & quam conditionem ſequantur. C. XV.

Luo. p. 8. c. 71.

LIbe-

[f] ¶ Etiam turpiſſimum.] Et ita quædam omittẽda ſunt propter turpitudinem, vt 1. q. 4. §. item peccato. & Imperator dicit de ea, quæ nubit intra tempus luctus, quomodo ei dicamus erubeſcimus, in auth. de reſtitu. & ea quæ parit §. vnum ſi quidem. coll. 4.

[g] ¶ Pollуerent.] Nã dicit Imperator, q̃ pp iſta etimina inducunt fames, & peſtilentiæ, & terręmotus, vt in authen. ne luxu. contra natu. §. ſi enim. coll. 6.

[h] ¶ Immunditiam.] Arg. opera nuptiarũ quæ non ſunt cauſa liberorum, mortalia eſſe: quia luxuria, & immunditia nominantur, vt infra c. liberorũ. ſed hoc dicitur non quo ad reatũ mortalis vt. i. ſed quo ad ſpeciẽ facti, ſpeciẽ enim & ſimilitudinem luxuriæ, & immunditiæ prętendunt. & habent deſignare, vt no. iuc. ca. origo.

Nuptiarum opera nõ ſũt mortalia.

SAlomõ quippe.] CASVS. Probat Greg. q̃ ex nimia aſſiduitate mulierum de facili q̃s ducitur ad idolotriam. Salomonis exemplo qui cum Deo prius conſtruxerat templum, poſtea amore libidinis idolis tẽpla conſtruxit. Sequens c. cũ §. ſeq. patet.

[i] ¶ Idolis.] Idolo ſ. Aſtaroth Sidoniorũ, & idolo Chamos Moabitarũ, & idolo Moloch Ammonitarũ. poſt tamen egit pœnitentiã ſecũdum quoſdam. 1 de pœnitẽtia. ſi enim. ver. Salomon.

[k] ¶ Damnatæ.] Cum vxore commiſſæ voluptates puniẽdæ ſunt. Et ita eſt argum. pro H. qui dicit virum mortaliter peccare cum accedit ad vxorem cauſa libidinis. Tu die extra. & damnatę, dicit, ideſt

[1] Hoc dicit quia an pœnituerit incertũ eſt. licet quædam ſcripturæ apocryphæ. hoc teſtent, ſecundũ Hu-

Filij ſũt quę duplices.

Liberorum.] ¶ Liberi.] CASVS. Primo oſtendit Iſido. qui liberi dicãtur legitimi. Secundo, q̃ proles ſemper imitatur conditionem matris. Tertio addit, qui appellentur filij naturales. [Deteriorem:] hoc dicit ſecundum conſuetudinem quarundam terrarum. Vel [deteriorem,] ideſt, inferiorem, & debiliorem, ſcilicet matrem.

[a] ¶ Li-

definio cum ſit manifeſtum: quia infidelis non violat templum Dei, cum Ipſe non ſit templum Dei: ſed ædificat templum diabolo.

d ¶ Secundum opus.] Ordine ſcilicet enumerandi. ſic enim ait Apoſtolus: manifeſta ſunt opera carnis: quæ ſunt fornicatio, & immunditia, luxuria, &c. De his. 25. d. §. criminis. vet. de quibus.

e ¶ Immunditia.] Quæ attenditur ſecundum omnem vſum illicitum membrorum: luxuria attenditur in cibo & potu cum vtitur delicatis, & calidis, vt aptior ſit ad immunditiam 35. d. eccleſiæ principes.

Luxuria & immunditia differunt.

puniendæ propter veniale. & eſt ſimile 4. d. denique. 6. d. teſtamentum.

QVÆ AVTEM. Hæc eſt ſexta pars quæſtionis, in qua dicitur, quòd filius ſequitur matrem, maxime illegitimus. Io. de Fan.

Liberi.] CASVS. Primo oſtendit Iſido. qui liberi dicãtur legitimi. Secundo, q̃ proles ſemper imitatur conditionem matris. Tertio addit, qui appellentur filij naturales. [Deteriorem:] hoc dicit ſecundum conſuetudinem quarundam terrarum. Vel [deteriorem,] ideſt, inferiorem, & debiliorem, ſcilicet matrem.

a ¶ Liberi.] Quatuor ſunt genera filiorum. naturales tãtum, vt concubinarum. naturales, & legitimi, vt vxoris: legitimi tantum, vt adoptiui, ſpurij 1 vt ſacrarum virginum. & conſanguinearum. 1.q.1.c.tali.

1 De iſtis habes. ff. 3 ſta. hom. l. vulgo. & dicuntur ſpurij quaſi de ſpuma ritualium nati.

b ¶ Deteriorem partem ſumit.] Hoc verum eſt ſm legem Longobardorũ & Theutonicorum. nam ſm legem Romanorum ſecus. C. de rei vend. partum. ff. ſi ſta. ho. lex naturæ. & de verb. ſignetiã. & ſufficit ſi per momẽtum fuit in libero vẽtre. ff. cod. titu. l. & ſeruorũ §. ingenui. Vel die verius deteriorem, ideſt debiliorem: quia ſemineus ſexus debilior eſt quo ad honores: tamen circa inſignia proles patrẽ ſequit vt dixi ſup. e. dicat.

b ¶ Deteriorem.] ſu. 28.q.1. Iudæi. contra ſu. 15.q.vlt. cũ multæ. cõtra. ſed hoc in cæteris generaliter. ſed fallit in iſtis duobus caſibus Iudeorũ filijs, & clericorum.

c ¶ Matrem.] Quantum ad conditionẽ, & quãtum ad originẽ ff. ad municip. l. j & ℣ impugnãt teſtamentum matris, vt ff. de inoffic. teſta. ſi ſuſpecta. §. 1.

QVod autẽ.] Hæc q. diuiditur in 7. partes. In quarum prima ꝓbatur, quod non perditur caſtitas animæ, vel corporis, vbi animus non conſentit. Secunda ibi,] Si pauius.] Tertia ibi, Nec olo.] Quarta ibi, Quamus.] Quinta ibi, [Cum ergo.] Sexta ibi, [Præcetum.] Septima ibi, [Sed quæritur.] Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 5.q. qua quæritur an pudicitia violentiam auferatur? Dr ℣ duplex eſt pudicitia. ſ. corporis, & animi. Pudicitia corporis, quæ carnis integritas dicitur per violentiam aufertur, de qua habetur infra ea.q. ille. Pudicitia animi, cum ſit virtus, non aufertur per vim: quia animo vis non infertur, vt infra ea.q. ita ne. Probat igitur Gra. in hoc §. ℣ pudicitia per violentiam non eripitur, primo cum ſit virtus animi, non corporis: & animo vis non infertur, ſed corpori ſecundo exemplo B. Luciæ.

Pudicitia an poſſit violentiam auferri.

d ¶ Quod autem.] Hic intitulatur 5.q. an. ſ. pudicitia violentiam auferatur. & dic, ℣ duplex eſt pudicitia: animi, & corporis. Corporis pudicitia, quæ integritas dicitur. bene amittitur per violentiam: de qua dicitur infra ead. ille. & 27.q.1. nuptiarum. Pudicitia autem animi cum virtus, ſit non aufertur per vim: quia animo non infertur vis, vt infra e. ita ne. Et no. ℣ hæc eadem virtus eſt in virginibus, in coniugatis, & in viduis: ſed in virginibus appellatur virginitas, & in coniugatis pudicitia. 27. quæſt. 1. nuptiarum. & in continentibus caſtitas. 30. d. hæc ſcripſimus.

e ¶ Vis.] Abſoluta, quæ non poteſt animo inferri, ſed conditionalis poteſt, vt ſup. 23.q.6. vides. Vel dic nõ poteſt inferri animo vis: verum eſt non conſentienti.

f ¶ Duplicatur.] Ar. violenter corruptam non amittere

ri [a] dicti, qui † ex libero ſunt matrimonio orti. Nam filij ex libero, & ancilla, ſeruilis conditionis † ſunt. Semper enim qui naſcitur, deteriorem partem [α] ſumit. [b] Naturales autẽ dicuntur ingenuarum concubinarum filij; quos ſola natura genuit, non honeſtas coniugij. *& inf.* ¶ Hi vero, † qui non ſunt de legitimo matrimonio, matrem [c] potius, quam partem ſequuntur.

† *al.* quia.

† Concor. tex. i §. ſerui autem. aut naſcuntur. cũ gl. inſtit. de iur. ꝑſo.

† *Vnde & ℣ qui*] orig.

α ¶ Deteriorem partem.] *In codicibus Iſidori etiam manuſcriptis legitur.* deteriorem parentis ſtatum ſumit.

QVAESTIO. V.

QVod autem [d] pudicitia violenter eripi non poſſit, multorum auctoritatibus probatur. Eſt enim virtus animi, quæ violentiã non ſentit. Corpori namque vis [e] infertur, non animo. Vnde, quamuis corpus violenter corrumpatur; ſi pudicitia mentis ſeruetur illæſa; tamen caſtitas duplicatur. [f] Sicut B. Lucia fertur dixiſſe Paſchaſio: [Si inuitam me feceris violari, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam.] Non enim inquinatur corpus, niſi de cõſenſu mentis. Nam ſi in manu mea thura ponas, & per manum meam ſacrificia † facias; Deus † hæc attendit, & deridet. De ſenſibus enim, & voluntatibus iudicat Deus.]

In martyrio B. Luciæ.

† *al.* iacias ſacrificia. † *al.* non attendit quæ & deridet.

Hic Ambroſius ſcribit in lib. 2. de Virginibus.

¶ Melior eſt, virginitas mentis, quam carnis. C. 1.

Sent. 4. diſt. 33. Iuo p. 7. c. 137.

TOlerabilius [g] eſt, mentem virginem, quam carnem habere. Vtrumq; bonum, ſi licet: [h] ſi nõ, liceat, ſaltẽ non homini [i] caſtæ, α ſed Deo [k] ſimus. *& infra.* ¶ Virgo proſtitui [l] poteſt: adulterari [m] nõ poteſt. Vbicunque Dei virgo eſt, templum Dei eſt. nec lupanaria [n] infamãt caſtitatem: ſed caſtitas, etiam loci abolet infamiam.

CASVS. Oſtendit Amb. in hoc cap. ℣ potior eſt integritas mentis quam carnis: quamuis vtraque ſit bona. Prima enim violenter auferri non poteſt: ſecunda poteſt. Nec lupanaria infamant caſtitatem, ſed caſtitas abolet loci infamiam. Et quod dicitur ibi, [proſtitui poteſt, per vim, ſed adulterari non poteſt,] ita quod ſit rea adulterij, niſi conſentiat. Seq. c. patet.

g ¶ Tolerabilius.] Id eſt, ſanctius.

h ¶ Si licet.] Id eſt, poteſt.

i ¶ Non homini.] In corpore.

k ¶ Sed Deo.] In mente.

l ¶ Virgo proſtitui.] Id eſt, in corpore per vim corrumpi.

m ¶ Adulterari.] Quia adulterium tantum dolo committitur, vt 34.q.2. in lectum. & ff. de adul. l. pe.

n ¶ Nec lupanaria.] Homo. n. ſanctificat locũ, non locus hominem, vt 40. diſt. non loca, & c. multi. tamẽ ex loco quandoque præſumitur contra aliquem, vt 18. q. 2. diſſi.

Locus ſanctificat hominem.

diſſimilmus: & etiam pro aliquo, vt 56.diſt.c.1.ipſe ergo locus per ſe nõ eſt infamis: nec etiam domus lupanaris eſt infamis,vt ff.de peti.hęr.ancillarum.vitari tamẽ debet turpis locus,vt 81.d.in omnibus,& iudex ipſum vitare debet,vt ff.de arb.ſi cum dies,§.ſi arbiter.

a ¶ Re-

a Caſtæ] *Antea legebatur,caſti,ſed B.Ambroſius ibi inducit Theodoram loquentem.*

Idem ad virginem lapſam,c.4.

¶ Mente incorrupta,caro non corrumpitur. C. II.

Sent.ibidem. Iuo p.7.c.138.

RVera non poteſt caro [a] corrumpi, niſi mens fuerit ante corrupta.

Item Auguſtinus de ciuitate Dei,libro primo,c.8.

¶ Aliena libido neminem polluit. Cap. III.

Iuo p.7.c.139.

ITa ,ꝙ ß aliquem polluat [b] aliena libido, metuitur? Non polluit,ſi aliena erit:ſi autem polluet, aliena non erit. Sed cum pudicitia virtus ſit animi, comitemque [c] habeat fortitudinem, qua potius quælibet mala tolerare,quàm malo conſentire [d] decernat, nullus autem magnanimus, & pudicus in poteſtate [e] habeat, quid de ſua carne fiat, ſed tantũ quid annuat mente,vel renuat; quis tandem ſana mente putauerit [f] ſe perdere pudicitiam, ſi forte in apprehenſa, & oppreſſa carne ſua exerceatur, & expleatur libido non ſua.

ß ¶Ita,ne.] *Apud B.Auguſtinum legitur*, Ait enim, ne vel aliena polluat.

Item ibidem.

Iuo ibidem.

¶De eodem. Cap. IV.

PRopoſito animi permanẽte, per quod ét corpus ſanctificari [g] meruit,nec ipſi corpori aufert [h] ſanctitatẽ [i] violentia libidinis alienæ, quam ſeruat perſeuerãtia cõtinentiæ ſuæ.An vero,ſi aliqua fęmina mẽte corrupta violatoque propoſito, quod Deo vouerat pergat [k] vitianda ad deceptorem ſuum;adhuc eam pergentem ſanctam, vel corpore dicimus,ea ſanctitate animi, per quã corpus ſanctificabatur,amiſſa atque deſtructa? Abſit hic error,& hinc potius admoneamur,ita nõ amitti *α* corporis ſanctitatem manẽte animi ſanctitate,etiam corpore oppreſſo; ſicut admittitur corporis ſanctitas violata animi ſanctitate. *Idem.c.19.*¶Lucretiam certe matronam nobilẽ,veteremque Romanam pudicitię magnis efferũt laudibus. Huius corpore cum violenter oppreſſo Tarquinij Regis filius libidinoſe potitus eſſet;illa ſcelus improbiſſimi iu-

a ¶ Rvera.] ¶ Carn.] Ideſt,eius corruptio ad reatum imputari non debet, uel ad damnationem æternam: uel corruptionis non debet rea effici;obeſt tamen quod ad aureolam: & quia non conſecrabitur inter uirgines,ut inf.ea.ille.

ITa ne.] CASVS. Oſtendit Aug.in hoc c. ꝙ cum pudicitia ſit uirtus animi,inuito auferri non poteſt. Vnde cum comitem habeat fortitudinem, etiam pro morte non debet malo conſentire.Nullus enim in ſua poteſtate habet quod de carne ſua fiat: ſed in mente poteſt pudicitiam quis feruare.[Metuitur?]interrogatiue,quaſi non debet metui.

b ¶Polluat.]Et polluet per conſenſum de pœ.d.5.c.fin.

c ¶Comitemq.] Nam qui hẽt vnam virtutem,hẽt oẽs.

d ¶Conſentire.] 81.32.q.2. Lotharius.non.n.prætextu paupertatis, & c.de ti.nup.palam,§.nõ eſt ignoſcendũ.

e ¶In poteſtate.] Nam dicit lex,qua cura vel diligentia conſequi poſſumus, ne quis nobis iniuriã vel damnũ det, vt ff.commo.ad eos. & de admi. re.ad ciperti.l.2.§.ſi eo, & dicit lex, quòd cuſtodia parum poteſt ad uerſus uim,ff.de act. emp. & uẽ.ſi ea res.

f ¶ Putauerit.] Arg. ꝙ non debet dici qs perpetraſſe quod nolens fecit,uel paſſus fuit:nec debẽt imputari quæ per coactionem abſolutã fiunt, ar;.inf.d.50.presbyteros.15.q.6.c.1.arg. econtra.31. q.2.Lothatius.

PRopoſito. [CASVS.Oſtẽdit Auguſt. in hoc c.quod ſicut uirgo,quæ propoſuit ſe deceptori ſuo ſupponere, mente ẽ corrupta,ſed integra corpore: ſic ꝙ inuita patitur uiolẽ tiam hoſtis,eſt integra mente, etſi corpore corrumpatur: quod probat exemplo Lucretiæ.

g ¶Sanctificari.] In futuro, cum ſua ſtola induetur.

h ¶ Aufert.] Et ita habet corpus uirtutem. Sed contra.inf. ea.de pudicitia. quia uirtus tãtum in animo eſt.ſed ideo dicitur corpus habere: quia futurum eſt habere poſt reſurrectionem.

i ¶Sanctitatẽ.] Hæc tñ, quæ mẽte corrupta eſt, poſt pęnitentiam poteſt ordinari. quia quo ad legẽ promotionis uirgo eſt inf.ea.finge.

K ¶ Pergat.] Not. ꝙ ſola itineris arreptio facit aliquam corruptam: ſicut itineris arreptio habetur pro appellatione. ext.de app.meminimus.ſic qui pergit de una militia ad aliam iure ſecundæ militiæ cenſetur, ff.de bon.poſſ. ex teſtamento militis, l.1. 1.

Appellat qui ad ſuperiorẽ iter arripit.

1 De hoc no. extra de priuil.c.pen.

LVCRETIAM. CASVS. Cum Romani obſiderent Ardeam,orta eſt contentio inter Collatinum & Tarquinium filiũ Tarquinij regis de caſtitate ſuarum uxorum. Tunc Tarquinius fecit fieri litteras falſas ex parte Collatini ad uxorem eius:in quibus continebatur,Hunc recipe tanquam meipſum, & eas ſigillare fecit ſigillo Collatini, & cum eis ſero uenit ad domum Lucretiæ, quæ uiſis litteris honeſte ſuſcepit eum. Tarquinius autem

autem in nocte acceſſit ad lectum eius cum quodam Mauro: & dixit quod niſi permitteret eum facere quod vellet, ibi interficeret illum Maurum, & diceret ſe deprehendiſſe illum cum illa. Tunc illa timens tantam infamiã, cũ valde caſta haberetur, ſuppoſuit ſi illi. Ille aũt mane reuertens ad caſtra publice de facto ſe cœpit iactare. Illa vero abſcondito cultello i manica venit ad caſtra. & i publico manifeſtauit ſeriem facti & cepit multũ hortari aduin dictam maritum & Brutum auunculum ſuũ. & extracto cultello ſeipſam interfecit. pro quo Tarquinius rex & fillus eius ſexpul ſi ſunt de ciuitate.

a ¶ Propinquo.] Id eſt, auunculo.

b ¶ Adultera.] vñ ꝙ Augu. male induxit exemplũ Lucretiæ: nam in veritate ſm canones adulterium commiſit: ſiue directa, ſiue idirecta fuerit voluntas: licet ſm leges nõ committatur niſi dolo, ff. de adul. l. pe. ſed Aug. I duxit exẽplum hoc quaſi a minori. q.d. ex quo ea, quæ cõditionaliter fuit coacta, excuſatur ſm legẽ ab adulterio: multo magis ea, q̃ abſolute ſecundum canones. 1.q.1. cõſtat. 50. diſt. presbyteros.

c ¶ Vnus admiſit.] Imò & ipſa, niſi abſolute fuerit coacta. arg. li. ea. ita ne. ſed hoc tõ dicit, ꝙa nõ tenentur hoc caſu ad pœnam legis 1. quia ſine dolo adulteriũ non committitur'. ff de adul. l. pe. aliàs potius debuit mori quã conſentire. inf. ea. §. cũ ergo. Vides ergo, ꝙ adulterium poteſt eſſe ex parte vnius tantum: ſimiliter ſimonia poteſt eſſe ex parte vnius tãtũ. & nõ alterius, ſicut i Giezi & Naamã, vt 1.q.1. qui ſtudet. & q.3. quęſitũ. & ſimiliter ſocietas, vt ff. pro ſoc. l. actione, §. diximus, & ſponſalia, extra de deſpon. impub. de illis, & matrimonium, vt extra de eo qui dux. in matr. quam pol. per adul. c. 1. ſup. ea. q.2. aliquando 2.

Lucretia adulterũ cõmiſit.

1 Vñ expone quod dicit adulteriũ .i. reatũ adulterii.

Adulterium & ſimonia poſſunt eſſe ex parte vnius.

2 Ad idem 28.q.2. ſi infideles.

NOn fidelibus.] CASVS. In hoc c. & in omnibus ſequentibus probatur, ꝙ caſtitas animi non amittitur, licet corpus per violentiam corrumpatur: cum nullum peccatum committatur niſi voluntate, [corſũ. ſ. ſilo ſtiũ. Quæ ſequuntur, plana ſunt vique ibi, [Ad Dñm.]

d DE pudicitia quis dubitauerit.] Collige de modo probationis omnem virtutem eſſe in animo.

e ¶ Virtus eſt.] Eſt autem virtus habitus mentis bene cõſtitutæ, &c. vt de pœ. d. 3. ille rex tantus. ob hoc ẽt virtutes velamenta animæ dicuntur, de pen. d. 2. c. ſapiens. Virtutis definitio.

f ¶ Ipſa uenis marito Collatino. & ꝓpinquo [a] Bruto viris clariſſimis, & fortiſſimis indicauit, eoſque ad vindictam conſtrinxit. Deinde fœdi in ſe commiſſi † ægra, atque impatiens ſe peremit. Quid dicemus? adultera [b] hæc, an caſta iudicanda eſt? Quis in hac controuerſia iudex laborandũ putauerit? Egregie quidam ex hoc, veraciterq; declamãs ait, Mirabile dictu: duo fuerunt, & adulterium vnus amiſit [c].] Iſplendide, atq; veriſſime. Intuens. n. in duorũ corporum cõmiſtione vnius inquinatiſſimam cupiditatem, alterius caſtiſſimam voluntatem, & non quid coniũctione mẽbrorum, ſed quid animorum diuerſitate agẽtur, attẽdens,] duo, inquit, fuerunt, & vnus adulterium admiſit.]

† al. commiſſi ſcelus.

a ¶ Ita non amitti.] *Locupletatus eſt ex originali hic locus, qui etiam apud Iuonem erat paulo conciſior.*

Idem in eodem libr 0, c. 27.

C. V.

NOn fidelibus β Chriſti ſit tędio veſtra vita, ſi ludibrio fuit hoſtibus caſtitas veſtra. Habetis magnã, veramque conſolationem, ſi fidam conſcientiam retinetis, non conſenſiſſe peccatis eorum, qui in vos peccare permiſſi ſunt. *Idem in libro de duabus animabus, c. 10.*

¶ Non niſi voluntate peccatur.

β ¶ Non fidelibus.] *In originali legitur.* Non nobis itaque o fideles Chriſti. *ſed quoniam erat initium capitis, nõ eſt mutatum. Regliqua vero ſunt reſtituta, & aucta.*

Idem in libro primo de libero arbitrio, c. 5.

¶ De eodem. Cap. VI.

DE pudicitia quis dubitauerit [d], quin ea ſit in animo conſtituta, quando quidẽ virtus eſt [e]? Vnde à violẽto ſtupratore eripi nec ipſa poteſt [f]. *Item Hieronymus α ſuper epiſtolam ad Romanos libro primo.* ¶ Non poteſt fieri vt niſi ſi quis mechetur prius in corde: mẽchari poſſit in corpore. *Idem ſuper Lucam β in lib. ſecũdo.* ¶ Finge in perſecutione aliquã virginem proſtitutam: hæc apud Euangelium, quia voluntate non peccat, virgo ſuſcipitur: in lege quaſi corrupta repudiatur. *Idem in libro hebraicarum quæſtionum in Genẽ. ad c. duodecimum.* ¶ Corpus mulieris non vis maculat, ſed voluntas. *Item Auguſtinus in libro de ſancta virginitate cap. octauo.* ¶ Sicut nemo impudice vtitur corpore, niſi ſpiritu prius tonce cepta nequititia; ita nemo pudicitiam ſeruat in corpore, niſi ſpiritu prius inſita caſtitate.

Iuo p. 7. c. 140. & p. 10. c. 101.

Iuo p. 8. c. 141.

15. q. 1. ſi quis iratus. §. item in perſecutione.

Idem Beda in q. in Gen. to. 8. fol. 190. Iuo p. 8. c. 11.

f ¶ Ipſa poteſt.] Quid ſi culpa ſua in hanc violentiam incidiſſet: puta denunciauit maritus vt fugeret, ne vi hoſtium opprimeretur, illa autẽ fugere noluit: & ſic oppreſſa eſt. an dimitti poſſit a viro? Sic videtur: quia quid quid ex culpa ſua, &c. 15. q. 1. ſi quis inſaniens. 50. d. ſtudeat. pſumitur. n. ſe rapinę obtuliſſet. 23. q. 3. diſplicet. ff. quod met. cauſ. ſi mulier, Arg. contra extra de ſponſ. uenjens. 27. q. 2. deſponſata. ff. de re. iur. nullum crimen. 15. q. 6. c. 1. nec imputãdum eſt ei ꝙ credula non fuit, ff.

quod

quod cum ſal.tut.l.2.& 50.dif.ſi quis præpoſtera.Item & ſi peccauerit non credendo viro ſuo:non tamen quãtum adulterium mereretur.15.q.1.inebriabũt. Io.Quid iuris ſit de hoc, in quæſtionibus plene notaui B. D Deum.[CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ Deus inuocantibus eum conſueuit adeſſe, qui non permittit, aliquam mulierem violari,aut ſi permittit, non tamen ſinit eam culpa aliqua maculari,ſi non conſentit:tantum enim valet integritas mentis, vt & ſi corpus corrumpatur,tamen in ea dicatur pudicitia ſeruata.[Nec commiſit.] Per conſenſum volẽdo,vel [nec cõmiſit, ideſt, appetit [nec permittit,Relinquendo, Sequens caput.

a ¶ Item Hieronymus.] *Apud B. Hieronymum nihil tale eſt inuentum. Sed apud Origenem lib.2. ad cap. 2.epiſtol. ad Romanos hæc leguntur.* Neque enim fieri poteſt,vt ſi ante quis non mœchetur in corde, mœchari poſſit in corpore.

β ¶ Idem ſuper Lucam.] *Hæc habentur in commentarijs B. Hieronymi in Matthæum, libr. 2. cap. 11. & inde eſt emendatum In Lucam enim nihil extat B. Hieronymi.*

Item Victoriano,epiſtola 122.

Anſ.l. 10.c.52. ¶In corpore pudicitia violari non poteſt, ſi mens inuiolata ſeruetur. Cap. VII.

AD Deum ingemiſcentibus omnino ſuis aderit, qui ſuis adeſſe conſueuit: & aut nihil in earum caſtiſſimis membris libidine hoſtili perpetrari permittet [a]; aut ſi perpetratur,cum earum animus nulla conſenſionis turpitudine maculatur,etiam carnem ſuam defendit [b] à crimine; & quicquid in ea nec commiſit, nec permiſit libido patientis,ſolius erit culpa facientis:omnisque illa violentia non pro corruptionis turpitudine, ſed pro paſſionis vulnere deputabitur. Tantum enim in mente valet integritas caſtitatis,vt illa inuiolata, nec in corpore poſſit pudicitia violari, cuius membra potuerint ſuperari.

Cap.1.i.ante c.de virginitate in recent. impr.

Item Iſidorus in ſynonymis,lib.2.

Sent.4.diſt.33. Iuo p.7.c. 142. † *al. animi.* ¶ Caro non peccat, ſi à contagione fuerit anima munda. Cap. VIII.

NOn poteſt corpus corrumpi,niſi prius animus fuerit corruptus. Munda à contagione anima † caro non peccat [c].

Item Auguſtinus Honorato epiſcopo,epiſtola 180.

Polyc.l.4. tit.35. Anſ.l.10.c.53. ¶ Non eripitur pudicitia carnis, ſi mente ſeruatur. Cap. IX.

MAgis timeamus,ne ſenſu interiore corrupto pereat caſtitas fidei;quàm ne fœminæ violenter conſtupretur in carne:quia violentia non violatur pudicitia,ſi mente ſeruatur; quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis ſua turpiter carne non vtitur; ſed ſine conſenſione tolerat, quod alius operatur.

Item Ioannes Chryſoſtomus, [ideſt auctor operis imperfecti ſuper Matthæum hom. 32.ad cap.19.]

¶ Nec peccatum,nec iuſtitia ex opere ſine voluntate perficitur. Cap. X.

SIcut enim [d] peccatum ſine voluntate opus non facit; ita & iuſtitia ex opere non conſummatur,niſi & voluntas affuerit. Multi enim corpore quidem caſtitati ſtudẽt; adulterium autem voluntate [e] committunt.Niſi enim ex voluntate ſola,fornicatio cõſummaretur; nunquam Dominus diceret, [Qui viderit mulierem ad cõcupiſcẽdum eam,iam mœchatus eſt eã in corde ſuo. Ergo voluntas ſine

Matt.5.

a ¶ Permittet.] Sic nõ permiſit Abimelech.ſu.,px.q.nemo b¶ Defendit. ꝙ.i. nõ imputatur ad crimẽ corruptio carnis.15. q.1. c. 1.

c NOn poteſt.] ¶ Nõ peccat. nam tunc homo peccat. cũ mens per delectationem tubingatur de pẽ.diſt.2.hoc ſciendum.& eſt arg. 32.q.5.ii qs coactus contra. Sed ibi de cõditionali coactione, hic de abſoluta.

MAgis timeam [d] [CASVS. Dicitur hic,magis timendum eſt, ne amittamus caſtitatem animi quam corporis. Nam pudicitia mentis no amittitur violẽtia corporali: quæ etiam dicitur in carne ſeruari niſi voluntate conſentiat.Hũc credo intellectu litteræ licet &c. aliquãtulum in fi. variauerit dicens: Oſtendit hic ꝙ violentia corporali non violatur pudicitia mentis:ſicut nec voluntate nuda perditur integritas corporis.

SIcut enim peccatum.] CASVS. Dicitur hic,ꝙ ſicuti non niſi voluntate peccatur:ita quisnõ niſi ſponte meretur. Nam multi corpore caſti ſunt, & tamen adulterium committunt:quod probatur auctoritate Domini frequenter enim accidit vt ſola voluntate quis peccet, ſed tũc gloriosũ eſt ſi tẽtationi ſpõte reſiſtit d ¶ Sicut enim.] Sola voluntatis forma moueret opus.10.q.2.hoc ius.

Cõtinentia eſt duplex.

e¶ Voluntate.] Directa vel indirecta, ne ſit contra ſu.d.50.ſi quis voluntate.

Digitized by Google

opere † frequenter peccat. Illa est glorioſa continentia, non quam tranſgredi non poteſt neceſſitas debilitati [a] † corporis; ſed quam complectitur voluntas ſancti propoſiti.

† *al. corpore.*
† *al. debilitatis.*

Item Hieronymus in epiſtola ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.

¶ Virginitas carnis non ſeruatur mente corrupta.

Cap. XI.

[2] SI Paulus Apoſtolus vas [b] electionis, & ſeparatus in Euangelium Chriſti, ob carnis aculeos, [c] & incentiua vitiorũ reprimit corpus ſuum, & ſeruituti ſubijcit, ne alijs prędicans, ipſe reprobus inueniatur: & tamen videt alium [d] legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ, & captiuum ſe in legem duci peccati: [e] ſi poſt nuditatem, ieiunia, famẽ, carceres, flagella, ſupplicia in ſemetipſum reuerſus [f] exclamat: [Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?] tu te [g] putas [h] ſecuram eſſe debere? ¶ Caue, quæſo, ne quando de te dicat Deus: [Virgo Iſrael cecidit; & non eſt, qui ſuſcitet eam.] Audẽter loquar; cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare [i] virginem non poteſt poſt ruinam. Valet quidem liberare de pœna: ſed non vult coronare corruptam. ¶ Timeamus illam prophetiam; ne in nobis etiam compleatur, [Virgines bonæ deficient. Obſerua quid dicat, [virgines bonæ deficiẽt,] quia ſunt, & virgines malæ: [k] [Qui viderit, inquit, mulierẽ ad concupiſcendum eam, iã mœchatus eſt eã in corde ſuo.] Perit ergo, & mẽte virginitas. Iſtæ ſunt virgines malæ, virgines carne, non ſpiritu; virgines ſtultæ, quæ oleũ [l] non habentes excluduntur a ſponſo. Si autem, & illæ, quæ virgines ſunt, ob alias tamen culpas virginitate corporum non ſaluantur, quid fiet illis, quæ proſtituerũt mẽbra Chriſti, & mutauerunt templum ſancti ſpiritus in lupanar? Illico audierit [Deſcende, [m] ſede [n] in terra vir-

Act. 9. & 13. & Roman. 1.
1. Cor. 9.
Rom. 7.
2. Cor. 11.
Rom. 7.
Amos 5.
Amos 8.
Matt. 8.
Matt. 25.
Eſa. 47.

a ¶ Debilitati.] Senio, vel ſectione, vel naturali frigiditate, hoc dicit littera, qa voluntatis continentia eſt bona, non neceſſaria, 39. q. 5. qui ſitit. in fi.

Si Paulus.] Hæc eſt 2. pars q. in qua dicitur, quod nullus debet ſuperbire de caſtitate: quia cito perditur, & reparatur difficile.

vel nunq. Io. de Fã. CASVS. Hic inuehit Hier. contra Euſtochiam, quæ de ſua virginitate ſe nimiũ extollebãt, & gbat gaude ſe iactare nõ debet: cum qa cadere põt, tum quia ſola virginitas carnis nõ ſaluat. Et qd cadere poſſit, probat exemplo Pauli quãuis caſtus eſſet, ſtñ tentabatur, & cadere timebat: & hoc in prima parte. In ſecũda parte terret eam per impoſſibilitatẽ reſtitutionis poſt lapſũ. In tertia parte idẽ dit auctoritate Dñi & auctoritate Ezechielis ad litteram loquentis de Babilonijs, qd myſtice referri põt ad aiam fidelẽ, quæ cecidit per peccatũ: Scda pars incipit ibi: [Caue q̃ſo.] Tertia pars ibi, [Timeamus illam.] Et ſciendũ qd codẽ modo ponũt hunc caſum H. & B. eo excepto qd H. addit ibi auctoritatem & videre poteritis ſi verũ vobis dico. Littera autẽ expoſitio [apparatu plene notatur, & ideo i expoſitione ſuperſedeo.

b ¶ Vas.] .i. electus ad prædicandum, & dicitur vas, quia plenior 1, fuit aliis, vt 23. q. 7. c. 1.

c ¶ Aculeos.] .i. motus primos; de quibus timebat cadere in ſecundos, & qui ſurgunt in nobis, & ſine nobis. de pœn. diſt. 2. inter hæc ſciendum.

Senſualitas eſt lex.

d ¶ Aſiam.] .i. ſenſualitatem ſiue concupiſcentiam quæ dicitur lex, quia ligat, & trahit ad peccatum, vnde dicit alibi, Ago quod nolo.

e ¶ In legem duci peccati.] Ideſt, in peccatum: quia ligat hominem.

f ¶ In ſemetipſum reuerſus.] .i. propriam fragilitatem conſiderans.

Minores nõ põt qđ maioribus eſt denegatum.

g ¶ Putas.] Arg. quod non licet maiori, nec minori, vt 8. q. 1. ſi ergo. & 12. q. 2. magnum. & quod negatur maioribus, multo potius minoribus. C. de reuo. do. his ſolis, in fi. & quod maioribus dignitatibus non eſt conceſſum, hoc ſibi non audeant vendicare minores, vt C. de decu. l. vlt. lib. 10.

Virginitatẽ Deus reſtituere nõ potẽs.

h ¶ Putas.] Ar. qđ Paulus fuit virgo, cum ſit comparatio inter eum, & Euſtochium, quæ fuit virgo.

i ¶ Suſcitare.] Idem dicit lex, qđ virginitas reſtitui non poteſt. C. de rap. virg. in princ. Sed nonne exoculato põt reſtituere viſum? quare ergo non virginitatem? Quidam ſic intelligunt, .ideſt quod Deus non poteſt facere eius potentiæ vt anteola corrupter corruptos. hoc. n. eſſet contra iuſtitiam, & ideo illud non poteſt, vt arg. de pe. diſt. 2. charitas.

k ¶ Malæ.] Arg. ff. de dolo. l. 1. §. 2. nam ideo dixit prætor dolus malus, quia eſt, & bonus.

l ¶ Quæ oleum.] .i. pinguedinem bonorum operum, vel ideſt, pietatem. 45. d. diſciplina.

Babylonij qui quos fuerũt ducti in captiuitatem.

m ¶ Deſcende.] Verba ſunt Eſaiæ prædicẽtis ad litterã futuram Babyloniorum captiuitatem per Darium, & Cyrum regem Medorum & Perſarum, & exequitur ſecundum hoc propheta ad litteram quaſdam miſerias, quas pauperculæ mulieres ſolent ſuſtinere: & verba imperatiua reſoluenda ſunt in verba futuri temporis.

Verbũ vnius temporis ſæpe pro alio ponitur.

m ¶ Deſcende.] Ideſt. deſcendes.

n ¶ Sede.] .i. ſedebis, quod ideo dixit propheta propter nimiam futurorum certitudinem. Et eſt arg. qđ verbum præſentis tpis ponitur pro verbo futuri, ſic exponit. tradit. Ideſt, tradituras eſt, ff. de pub. l. 1. & eſt argu. ff. de verb. ſig. verbis. ſicut econtrario verbũ futuri loco p̃ſentis, vt ſup. 21. di. in nouo. 50. diſt. ponderet. & exponitur a Hier. hæc littera moraliter circa fidelẽ aĩam quæ prævaricata eſt per peccatum, & hoc duobus modis, vel in-

uitam.

uitando ad pœnitentiam,& tunc proprie teneatur verba. Deſcende,id eſt, humilia te per pœnitentiam. Sede in terra,ideſt in cinere,& cilicio.

a ¶ Virgo.] Id eſt,ſterilis. Vel virgo prius filia Babylonis,id eſt, filia confuſionis: quia mens tota facta confuſa eſt

go [a] filia Babylonis:ſede in terra:nõ eſt filię Chaldęorũ [b] thronus:[c] non vocaberis vltra mollis,& delicata.[d] Accipe molam,[e] mole farinam,[f] diſcooperi ▪ velamen tuum: denuda [h] crura:tranſi flumina,[i] reuelabit' ignominia tua: apparebũt opprobria [k] tua.]Et hoc poſt thalamos [l] filij Dei poſt oſcula fratruelis, & ſponſi: illa de qua quodam ſermo propheticus concinebat: [Aſtitit regina [m] à dextris tuis in ueſtitu deaurato [n] circumdata varietate;]nudabitur, [o] & poſteriora [p] eius ponẽtur [q] in facie ipſius. Sedebit ad aquas [r] ſolitudinis; & poſito [s] vaſe, [t] diuari cabit [u] pedes ſuos omni tranſeunti, [x] & vſq; ad verticem polluetur. Rectius fuerat hominum ſubijſſe coniugium, ambulaſſe per plana;quam ad altiora [y] tendentẽ,in profundũ inferni cadere.Ne fiat,obſecro, ciuitas [z] meretrix fidelis Sion, ne poſt trinitatis hoſpitium ibi dæmones [a] ſaltent,& ſirenæ † [b] nidificent,& hericij.[c]

†al.ſolitus.

Item Auguſt.ſerm.3.de communi vita clericorum,& epiſt.109.ad monachas.

¶ *Multis locis reſtitutum eſt hoc caput ex vetuſtis exemplaribus,& originali.*

¶ Corpore intacto caſtitas nonnunquam amittitur.

Cap. XII.

3 Nec ſolo tactu,ſed affectu quoq; & aſpectu,appetitur,& appetit fœmina.Nec dicatis vos animos habere pudicos,ſi habeatis oculos impudicos:[d] quia impudicus oculus impudici cordis eſt nũcius: & cũ ſe inuicẽ ſibi,etiã tacente [e] lingua, conſpectu mutuo corda nun-

Iſa.1.
Iſa.34.
]*al.ſirenæ.*

Reg.16.

ſa eſt de pœni.diſt.1.§.item ait.

b ¶ Chaldæorum.] Chaldæi græce ferores intelliguntur,valde.n.feroces ſunt qui proprias voluntates ſequẽtes non moribus ſuis parere ſciunt.Et eſt Chaldæa regio,ubi Babylonia ciuitas eſt in ea ſita.

c ¶ Thronus.] Id eſt,dignitas regalis auferetur ei.Vel thronus,id eſt,remuneratio æterna vitæ.

d ¶ Non vocaberis ultra mollis,& delicata.]Id eſt,amodo non viues in delicijs quo ad virtutes,ſupple niſi pœnitueris.

e ¶ Accipe molam.]Timoris per contritionem.

f ¶ Mole farinam.] Examina peccata tua, & malas cogitationes.

f ¶ Mole farinam.]Vel pro paupertate,uel aliter.

g ¶ Diſcooperi.]Id eſt,confitere peccata tua.

h ¶ Denuda. Per confeſſionem.

i ¶ Tranſi flumina. Id eſt,deſere caduca,& fluentia.ſupple,quod niſi hoc feceris,reuelabitur,&c.

K ¶ Opprobria.]In die iudicij.de pœ.diſt.1.§.non ita. Exponitur etiam myſtice hæc littera, ita ꝙ improperet vitium fideli animæ,& tunc reſoluuntur uerba in præteritum tempus deſcende,i.deſcendiſti ab altitudine uirtutum ad vitia.ſede in terra,id eſt, ſediſti terrenis infecta.virgo ut prius.Accipe molam i.accepiſti mundanarum rerum circuitum Mole, id eſt,moluiſti.i.diſſipaſti cogitationes tuas ad affectui mancipando.Diſcooperi, ideſt diſcooperuiſti hypocriſim tuã: amodo enim apparet qualis prius extiterat: diſcooperuiſti te uirtutibus. Nam virtutes velamina ſunt animæ.de pœn.diſt.2.ſa-

1 Et dic Chaldæorũ .i.dæmoniũ q.d. ſimul nõ põt quis eſſe filius Dei, & diaboli : nec ſimul habere virtutes & uitia, ſup.ea.q.1.cum renunciatur & loquitur per ſimilitudinem . quia Chaldæi , &c.

l ¶ Et poſt thalamos.]Hæc littera vult, quod præcedens moraliter intelligatur.& eſt ſenſus.ideſt,poſtquam receſſiſti a ſponſo tuo & fratruele,i.Chriſto.Chriſtus enim & eccleſia ſunt fratrueles, ga de Iacob Chriſtus,ide Eſau eccleſia, id eſt,de gentibus ,perfit.35.q.vlt.§.ſi vero.& hęc ſunt verba Hieron.

m ¶ Regina.]Ideſt. quælibet ſancta uirgo vel ſancta eccleſia.

n ¶ Deaurato.]Charitate, & caſtitate. de pę.d.2.principiũ.

o ¶ Nudabitur. Veſte virtutum, & bonorum operum.

p ¶ Et poſteriora.] Id eſt,peccata. quæ habuit quaſi poſt dorſum relicta, cũ ante ſe debuerit ea habere.

q ¶ Ponentur.]In futuro ſæculo.

r ¶ Ad aquas .] Id eſt,inter hereticos.

ſ ¶ Et poſito,]Id eſt, depoſito.

t ¶ Vaſe .Scilicet cordis.

u ¶ Diuaricabit.] Id eſt diuidet,& committet varios ſuos affectus.

x ¶ Omni tranſeunti.]Id eſt, Dæmonibus, vel ideſt,omnibus opera ſua.quia in omnia omnibus aperta erunt.

Diabolus dicitur tranſiens.

x ¶ Tranſeunti .]Diabolo Tranſiens dicitur diabolus, quia dicũt animæ ipſi diabolo, Incurvate.vt tranſeamus ſuper te.& ibi,Exinani te vſque ad fundamẽtum in eade prędiſ.;.in talicibus.

y ¶ Quam ad altiora.]Argum.quod melius eſt non incipere,quam ab incepto deũſtere.melius eſt enim non uouere,quàm à uoto cadere.12.quæſ.1.certe.27.quæſtio.1.nuptiarum.

z ¶ Ciuitas.]Id eſt,anima,quæ agit bene.de pęn.diſt.4.in domo.

a ¶ Dæmones.]Id eſt,prauæ cogitationes.

b ¶ Sirenæ.]Id eſt,delectationes,quæ mergebant.

c ¶ Hæritij .]Id eſt , errores uel ſolicitudines mũdanæ quæ pungunt.Io.

NEc ſolo affectu .] Hæc eſt tertia pars q.in qua probat,quod ex ſola voluntate fugit caſtitas, & hoc probat per dict.c.Ioan.de Faut.& iſtud cap. eſt de regula beati Aug.Archid.

CASVS. Dicitur hic,quod tribus modis peccet homo in mulierem,ſ.tangendo,deſiderando, & videndo : ſed non quodlibet uidere eſt peccatum, ſed uidere ad concupiſcendum.& cauſa delectationis, & hoc videre prohibetur in ſeq.c.Sic poſuit H.hunc caſum,& etiam Bencuẽ.

[De moribus.]Id eſt,de actibus.

d ¶ Impudicos.]Hoc pendit ur,ſi ſunt uagi, ut ſup.d.23. his igitur. unde illud Auerte oculos tuos,&c.

e ¶ Tacente lingua.] Arg. ꝙ operibus loquimur ſicut & uerbis,ut 43.d.ſit rector.& 11.q.3.exiſtimant, extra de

appel.dilecti. Sc extra de ſponſa.cum apud.[ſic ff.de leg. 3.nutu.

QVi uiderit mulierem.] CASVS. Iſte caſus ſubtiliter de litteræ elicitur,quem H.& Beneuen.eodem modo ponunt.Gre.hic primo ponit verba Domini,ſcilicet. Qui viderit mulierẽ ad cõcupiſcendum eam,iam mœchatus eſt eã in corde ſuo. Secũdo oſtẽdit quare dixerit,mulierẽ, & non uxorem alienam:& quare uiderit,& non tetigerit, & quare mœchatus & non adulteratus. Sequens §.patet. & ad probandum id quod dicitur in §.inducit cap. ſeq.

a ¶ Ad concupiſcendum.] Hoc ſcilicet animo,& dat operã quam poteſt.de pœ. diſt.1.ſi cui.

b ¶ Iam mœchatus eſt eam.] Hoc uerũ eſt in coniugata: nã cum ſoluta non cõmittitur. Sed nũqd imponemus iſti tãtam pœnitentiã ac ſi factum interueniſſet?S.ei,ſed non tam grauem.

c ¶ Adulterium.]Id eſt fornicatio.

d ¶ Vel ordine. Nota ſecũdum varietatem loci,uel ordinis aliquẽ plus minuſue peccare.arg.diſt. 40.homo Chriſtianus.25.q.8.occid t. ſup.17.q.4. q.ſquiſ. ff.de pœnis, aut faſta.6.locus.25.q. 1. nulli,ſup.31.q.2.de his, qui frequenter uxores.de pœn.diſt.1.aut ſicta.

e ¶ Studioſa.] Non uidetur hoc uerũ q tantum peccet clericus ſtudioſa cõcupiſcentia, quantũ laicus ipſo facto.uidet enim,q magis peccet clericus ſtudioſa cõcupiſcentia: nã tm peccat quilibet ſtudioſa uoluntate committendi adulteriũ q̃tũ ipſo facto.inf.de pœ.d.1.ſi cui.& ita uel æqualiter peccat clericus,uel magis pp gradum altiorem i quã laicus.Quod ergo hic dr, referas ad eccleſiæ opinionẽ, non ad ueri eſſentiã. Sic ergo ſecundum canones cõmittitur adulteriũ ſolo animo ſimiliter periuriũ,ut 22.q.5. qui pietate.idem in furto,& aliis criminibus, ut de pœ. d.1.ead. propterea 14.q.5. ſi quid.ſed ſecũdũ leges ſolo animo non committitur furtum,ut ff.de acq.poſ.poſſidere.§ ſi rem.nec adulterium.ff.de adulte.l.pen.

f ¶ Diſtinguitur.]Per contemptum.

QVAMVIS. Hæc eſt 4.pars q.in qua dicitur, q ſi fœmina inuita perdidit uirginitatem,nõ tamen debet ſe adequare in contaminatis uirginibus.Io.de Fant.

ILlæ autem famulæ.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi quæ uirgines inuitæ fuerint violatæ, laudabiliores erũt ſi ſe corpore integris uirginibus nõ audeãt comparare: quia etſi integrã mentem habeant, cũ non fiat peccatũ niſi uoluntate: dolere tñ debent de iactura corporali. g ¶ Incontaminatis.]Scilicet mente,& corpore, exemplum

tiant impudica,& ſecũdum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore,etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit caſtitas ipſa de moribus.

Item Gregorius in Moralibus,lib 21.c.9.

¶ Adulterium perpetratur,cum uel innupta turpiter cõcupiſcitur. Cap. XIII.

QVi viderit mulierem ad concupiſcendum[a] eam;iam mœchatus eſt eam [b] in corde ſuo.] Quia enim græco uocabulo mœchus adulter dicitur;cum nõ aliena cõiunx,ſed mulier videri prohibetur; aperte ueritas oſtendit:quia etiam ſolo viſu, cum turpiter uel innupta cõcupiſcitur, adulterium [c] perpetratur. Quod tamen plerũq; ex loco,uel ordine [d] cõcupiſcẽtium diſcernitur:quia ſcilicet ſic hunc in ſacro ordine ſtudioſa [e] cõcupiſcentia,ſicut illum adulterij inquinat culpa:in perſonis tamẽ non diſſimilibus idem luxuriæ diſtinguitur [f] reatus. *Deut.5. Matth.5.*

4 *Quamuis autem violenter oppreſſa pudicitiam non amiſerint,incontaminatis tamen ſe non audeant exæquare uirginibus.*

Vnde Leo Papa, epiſt. 85. al. 87. ad epiſcopos Afric. cap.5.

¶ Quæ opprimuntur, incontaminatis ſe uirginibus comparare non audeant. Cap. XIIII.

ILlæ autem famulæ Dei,quæ integritatem pudoris oppreſſione barbarica perdidere, laudabiliores erunt in humilitate,ac uerecundia ſua;ſi ſe incontaminatis [g] non audeant comparare [h] uirginibus.[i] Quamuis enim omne peccatum ex uolũtate naſcatur, & potuerit corruptione carnis mens inuita non pollui;minus tamen eiſdem oberit ſi quod potuerunt animo non amittere, doleant [k] ſe uel corpore [l] perdidiſſe. Poly.l.4.tit.34.

Cũ ergo hæc,quæ violentiã paſſa eſt,pudicitiã amiſiſſe probari nõ poteſt,nullo modo cõuincitur fornicationis, uel adulterij crimẽ incurriſſe.Vt enim ait Aug.in lib. de bono coniugali,c.4. [*Adulteriũ*† *committitur,cũ uel pro-*

† *Huius autem fidei uiolatio dicitur adulterium cum.]orig.*

plum.ſup.27.q.2.§.cum ergo ibi nouerat.

h ¶ Comparare.]Ex toto, ut uelint conferari inter uirgines.arg.diſt.26.acutius.ſupra.32.q.cap.finge.uel ut habeant aureolam.27.q.1.nuptiarum.

i ¶ Virginibus.]C.de nupt.Imperialis. uer. nam omnis.

K ¶ Doleant.] Quia forte propter peccatum præcedens hoc eis accidit.arg.22.q.2. ſi quælibet.al.ãs quare dolebunt,cum non peccauerint?

l ¶ Vel corpore.] Scilicet per peccatum originale, quod eſt in eis,propter quod poſſunt corrumpi.

CVM ERGO.CASVS. Concludit Grat.ex prælegatis. quod hæc de qua mentio fit in themate, non amiſit pudicitiam animi: & ideo adulterium uel fornicationem non cõmiſit,quod probat auctoritate Auguſt.& Hieronymi.[Ei,]Id eſt fideli.Sequentia duo cap.patent.

a ¶ Io-

1 *Aug.ad hoc 40. d. homo Chriſtian⁹ Adulterium & periuriũ ſolo animo cõmittũtur.*

a ¶ Inſtinctu.] Vt cum appetit, & inſtigat aliquem ad coitum.
b ¶ Vel alienæ.] Vt cum appetitur, & conſentit alienæ libidini. De hoc no. ſup. eod. q. 2. quidquid.
c ¶ Fides.] Coniugalis, quam alter coniugum alteri debet.

Iuo p. 8. c. 101.
Pann. l. 7. c. 21.

prię libidinis inſtinctu, [a] *vel aliene* [b] *cõſenſu cum altero vel altera contra pactum coniugale concũbitur; atq; ita frangitur fides:* [c] *que in rebus etiã corporeis & abiectis* [d] *magnum animi bonum eſt: & ideo ei a ſalutem quoq; corporalem* [e] *qua etiam vita iſta continetur, certum eſt debere poſtponi.*

a ¶ Et ideo ei.] *Apud B. Auguſtinum legitur*: & ideo eã ſaluti quoque corporali, qua etiam vita iſta continetur, certum eſt debere præponi. *Sed ob gloſſam, & quoniam idem eſt ſenſus, nihil mutatum eſt.*

Item Iſidorus ſuper Exodum, c. 29.

¶ Mœchatur, qui alicui præter matrimonij fœdus, miſcetur. Cap. XV.

Et Rabanus, & Beda in quæſt. in Exodum.

Iuo p. 8. c. 107.
Pann. l. 7. c. 23.

NOn mœchaberis. Id eſt, ne quiſquam præter matrimonij ſui fœdera alijs fœminis miſceatur ad explẽdam [f] libidinem. Nam ſi quotidiano adulterium facit, qui præter ſuam ad alteram accedit.

Item Auguſtinus de adulterinis coniugijs, lib. 2. c. 13.

¶ Qui viuente vxore ſua, alteram cognouerit, adulterium committit. Cap. XVI.

Iuo p. 8. c. 242.

PVto Chriſtianum neminem reluctari, illum adulterũ eſſe, qui vel diu languente, [h] vel diu abſente, [i] vel continenter viuere cupiente ſua vxore, alteri commiſtus eſt fœminæ.

5 Cum ergo nihil iſtorum in iſta deprehendatur fuiſſe, quia nec ꝓprię libidinis inſtinctu, nec alienæ cõſenſu, nec viro ſuo languente, vel abſente, vel continenter viuere cupiente adhæſit alij, ſed violẽter aliena libidine oppreſſa, vim pertulit; apparet; quod nec adultera, nec fornicaria dici poteſt. Vnde nec aliqua occaſione valet dimitti. Cum enim Iudæi quærerent a Chriſto, virũ liceret homini vxorem ſuam dimittere quacumque ex cauſa; reſpondit; eis. Non legiſtis, quia, qui fecit eos, ab initio maſculum, *& fœminam creauit eos; Quod ergo Deus coniunxit homo non ſeparet.] Deinde ſermonem ſuum ita concluſit; vt diceret, neminem poſſe dimittere vxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis. Hinc Apoſtolus ait i epiſtola ad Corinthios.] His, qui matrimonio coniuncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus, vxorem a viro non diſcedere. Vnde datur intelligi, quod qualeſcunque fuerint vir, & uxor, ex quo coniugali affectu ſibi adhæſerint, ulterius ab inuicem diſcedere non valent.*

Matt. 19.
Gen. 2.
1. Cor. 7.

Vnde Ambroſius in Hexaemeron, li. diei quartæ, ſcribit.

Lib. 5. c. 7.

¶ Qualiſcumque ſit vir, ex quo ſemel placuit, non eſt dimittendus. Cap. XVII.

Iuo p. 8. c. 232.
Pann. l. 6. c. 103.

HOrrẽdus, [a] & incultus eſt vir: [q] ſemel [k] placuit: nũquam

b ¶ Corporalem.] Arg. pro leproſis, ut extra de coniug. lepr. quoniam. quia potius periculum corporis quàm animæ incurrendum eſt. 32. q. 1. §. 1. cum alterum euitari non poteſt arg. 11. q. 3. nõ ſolum. §. cum ergo 22. quæſt. 5. c. 1.

f NOn mœchaberis.] Explendam. Nec etiam ob aliam cauſam.
g ¶ Qui præter ſuã.] Et ita ille tantũ cõmittit adulteriũ, q habet vxorẽ: vel q eſt coniugata, quamdoq; tñ large ſumitur adulterium. ſuprà. q. 4. nemo.
h PVto.] ¶ Lãguẽte. Inf. ea. q. 7. quod præpoluiſti cõtra. Sol. illud à falſarijs dictũ: ſtud authenticũ eſſe videt. Vel illud de deſponſata tãtũ. iſtud de cognita. Vel illud ſolẽnizatũ eſt, hoc diuina auctoritate firmatũ. Vel ſi dicq illud de ariſta leq. i ¶ Abſente. 14. q. 1. c. ſi per bellũ. ẽtra tñ ibi de illo q neſcit viuere. h de illo qui certe ſcitur viuere.

i ¶ Qua diu ꝙ nemo excepta cã fornicationis. Infra. c. 20. q. 2. c. x.

CVM ERGO NIHIL. Hæc eſt 5. pars q. in qua dicꝙ poſt, quam ſemel placuit quis, eo viuẽte alter ſuperduci non ꝓtolo. de Fant.

CASVS. Infert G. ex ſupradictis, ꝙ hæc mulier, de qua dicꝙ in themate, nõ eſt fornicata, nec debet dimitti. Et ꝙ dimitti nõ dẽt, habet auctoritate Dñi. & auctoritate Apoſtoli. & ad hoc inducit eq̃dẽ. c.

HOrrẽdus. CASVS. In hoc c. reprehendit Ambr. mulieres, quæ viros ſuos mutabant frequenter, cum eis diſplicebant. unde dicẽdũ quod virum ſemel dilectũ amplius dimittere nõ ꝓt, cã ſemel ſibi placuit: nã & hoc facit equs de ſuo compari. nõ eſt ergo mutandus vir, nec alius ſuperducendus. Sequẽdo c. plana ſunt.

k ¶ Semel.] Arg. ff. de mu. & ho. ut gradat. m. §. 1. argum. contra. ſup. 12. q. 1. certe. argu. C. de rep. hęre. l. vltima. C. de nõ num. pecun. generaliter. ff. de negot. geſt.

a ¶ Et abiectis.] i. in quantumcunque vilibus valet fides coniugalis.

bet ſeruare, ſcilicet ne cum altero nel cum altera coeat. 27. q. 2. omne.

ſufficit ſemel conſentire, ut ſup. diſt. 4. in iſtis. & 8. q. 1. 2. dilectiſſimi. & arg. ff. de mu. & ho. ut gradat m. §. 1. argum. contra. ſup. 12. q. 1. certe. argu. C. de rep. hęre. l. vltima. C. de nõ num. pecun. generaliter. ff. de negot. geſt.

Pomponius,arg.ſup.3.q.3.§.ſpatium.ſup.d.72.placuit.
a ¶ Putat.] Arg.ff.ad legem Aquil.proinde.arg.ff. de ædil.edi.cum eiuſdem l.plerumque.
b ¶ Riualem.] Riuales proprie dicuntur,qui per eundē riuum aquam ducunt,ut ff.de aqua quot.& æſti.l.1. ſimiliter hi exquiſita ſimilitudine riuales dicūtur, qui cum eadem muliere habēt conſuetudinem, cū qua accedunt quaſi ad eundem riuum.
c ¶ Incognita.] An ſit iuſta vel nō.i.nō probata cauſa,&c.
d ¶ Horribile.] Arg.pro leprosis ꝙ non debent dimitti,ut ext. de cōiug.lep.c.2.vn. de & Hugo.dicit,ꝙ debet maritū ſequi mulier.& pro Hug. eſt argu.32.q.2.vna quęque.& extra eo. quoniam.Quod autem dicitur ext. eo. cap.1.quod non cogit ſequi,poteſt intelligi in eo caſu qñ reliquus hoc nō petit.nā ſi peteret,bene teneretur ſequi, vt extra eod.tit.quoniam. Vel dic quòd illud nō tenet quod ibi dicitur: quia eſt contra præceptū.Domini. Sed pone ꝙ vir vult retinere apud ſe uxorē leprosā, nūquid poteſt? Videtur quod ſic, quia uxor tenet uirum ſequi, ſed non econuerſo,ut 32.q.2. vnaquæque.econtra videtur quod uicini non teneatur patiri iam eſſe inter eos: q1 de iure debet ſemoueri ab aliis, ut ſup.diſt.7.teſtamētum.& 33 q.2. hoc ipsū.& extra de eccleſ.æd.ſi.c.2. & ēt de conſuetudine,ut extra eo. quoniam. Ego credo quòd alter reliquū debeat taliter ſequi,ut quādoque ueniat ad ipſum, & quam cito ſoluerit debitū, recedat,arg.54.di.ſi ſeruus.in fi. ſed ſponſa de futuro etiā propter alias deformitates non tenetur ſequi ſponſum, ut extra de iudiciis.quemadmodum.
e ¶ Præcipit.] ¶ Redundat.] Nam ubi par eſt ratio, par debet eſſe iudicium 1 ff.ad leg.Aquil.illud. & inf. q.proxi.nihil.
f ¶ Apud.] Eadem.] Ideſt, eiuſdem generis:nam in ueritate duæ ſunt ſeruitutes, extra de conuer. coniugati.
g ¶ Pari.] Arg.de quibus par ratio attenditur, ſimile debet eſſe iudicium,inf.ea.q.7.Apoſtolus.
h ¶ Conditione.] Quo ad debitum reddendum, & fidem ſeruandā,nō aūt in alijs, ut poteſ ponere per te exēpla. ff.de his qui no.infa.uxores.33.q.5.manifeſtiū,&c. noluit.&c.hæc imago.33.q.1.ſi quis acceperit.nā in uoto abſtinētiæ uir eſt maior:ſimiliter in accuſatione ſecūdū leges:

Riuales qui dicuntur.

quid vir frequenter eſt eligendus? Comparem ſuū & bos requirit,& equus diligit: & ſi mutetur alius,trahere iugū neſcit compar alterius,& ſe non totum putat.[a] Tu iugalem tuum repudias,& putas ſępe mutā ium? & ſi vno de fecerit die,ſuperducis riualē: [b] & ſtatim incognita [c] cauſa,quaſi cognitam † pudoris exequeris iniuriam?

† al.cognita.

æ ¶ Horrendus.] *Apud B. Ambroſium legitur*, ſed horrendus & incultus eſt ſemel placuit,&c. *Ante hoc autem capitulum eſt ca. Adam per Euam.infra.33.q.5.*

Item Auguſtinus de ſermone Domini in monte, lib. 1.cap.32.

¶Similiter de vxore intelligatur. Cap. XVIII.

SI vxorem quis habeat ſterilem, uel deformem corpore,ſiue debilem membris,uel cęcam, uel ſurdam, vel claudam,vel ſi quid aliud,ſiue morbis,& doloribus languoribuſque cōfectam,& quidquid(excepta fornicatione) cogitari poteſt vehementer horribile: [d] pro fide, & ſocietate ſuſtineat.

Sent.4.d.34. Iuo p.8.c.238. Pann.l.6.c.104.

Item Hieronymus ad Oceanum de morte Fabiolæ.

Epitaphium Fabiolę.

¶Non licet viro vxorem dimittere,niſi cauſa fornicationis. Cap. XIX.

PRæcipit Dominus vxorem nō debere dimitti, excepta cauſa fornicationis;& ſi dimiſſa fuerit,manere in nuptàm. Quidquid viris iubetur,hoc conſequenter redundat [e] in fęminas. Neque enim adultera vxor dimittenda eſt,& vir mœchus retinendus.

Sent.4.d.35. Iuo p.8.c.240. Pann.l.7.c.3.

Item ibidem.

¶ De eodem. Cap. XX.

APud nos,quod non licet fęminis, æque non licet uiris,& eadem [f] ſeruitus pari [g] cōditione [h] cenſetur.

Iuo ibidem.

Item ex concilio Toletano 12.c.8.

¶Communione priuetur,qui extra cauſam fornicationis vxorem ſuam dimittit. Cap. XXI.

6 PRæceptum Domini eſt,vt excepta cauſa fornicationis vxor à uiro dimitti non debeat;& ideo quicunque citra culpā criminis ſupradicti,vxorē ſuam quacūq; occaſione dimiſerit;quia quod Deus cōiūxit,ille ſeparare diſpoſuit;tamdiu ab eccleſiaſtica cōmuniones priuatus, & à cetu omniū Chriſtianorum maneat alienus; quam-

Iuo p.8.c.329. Pann.l.7.c.1. *Mat.19.*

3 Ar. ad hoc inf.c.proxi. 31.d.inferior. ſup.ea.q.1.ſi quis uxorē. & q.4.meretrix.ex *Fm* H. & facit ad hoc qd leg. & no.31.d.ſi laicus.& ex. de conſtit. unmalato.

leges:ſed ſecundum canones nō ad imparia iudicantur, ut ſu. ea.q.1.ſi qs.& uir poteſt ſtatim contrahere poſt mortem uxoris:ſed mulier nō poteſt ſtatim poſt mortē uiri ſecundum leges.C.de ſecun.nup l.1.

Vir & mulier nō dēnt iudicari ad imparia. Feudum poteſt auferri excōicato.

PRæceptū.] Hæc eſt 6.pars q.in qua ponitur qui vxore dimiſſa adhæret concubinæ.Io.de Fan. CASVS. Statutum fuit in hoc c. vt uir non dimittat uxorem ſuam niſi cauſa fornicationis:quod ſi fecerit. & admonitus ſe nō correxerit,cōione priuetur,& ſuæ dignitatis cingulo ſpolietur:& quod dī Teſtimonium.] Ideſt famā,uel Teſtimonium.] Id eſt, inter alios generoſos.

Digitized by Google

ſus,& nobiles non poteſt ferre teſtimonium.
a ¶ Dignitatis.] Arg. q̃ ſi aliquis contemnit excommunicationem,q̃ iudex ſecularis vel dominus illius poteſt eũ priuare feudo ſuo.Itẽ arg.q̃ ſi vnus epũs, pp excommunicationẽ, alicui aufert præbendã: ſimiliter & alius epũs

diu ſocietatem relictæconiugis ſinceriter amplectatur,& foueat. Itaq; qui iam admoniti à ſacerdote ſemel, bis,ter que, vt corrigerentur, ad torum ſuæ coniugis noluerint redire:ipſi ſe ſuis meritis,& à palatinæ dignitatis [a] officio ſeparabunt, & inſuper generoſæ dignitatis teſtimonium quamdiu [b] in culpa fuerint, amiſſuri ſunt, quia carnem ſuam diſſidij iugulo tradiderunt.

Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum. c.96.

Luo p. 8.c.228. Epo. 5.

¶ De eodem. Cap. XXII.

QVidquid mulier tua contra te cogitauerit [c], aut fecerit, vel ſi te accuſauerit; non eſt, excepta cauſa fornicationis, reijcienda, vel odio prorſus habenda, quæ eſt « Apoſtolo præcipiente, ſicut eccleſia à Chriſto diligenda.

« ¶ Quæ eſt.] *Hæc vſque ad finem addita ſunt ex ipſis reſponſionibus.*

7 Sed quæritur cum ſit par vtriuſque conditio, cur communicantes [d] viri cum adulteris vxoribus non conueniãt; cum econtra vxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur.

De his ita ſcribit Innocentius Papa, epiſt. 3. ad Exuperium epiſcopum, cap. 4.

¶ In vtroque ſexu adulterium pari ratione punitur. Cap. XXIII.

Sent. 1.diſt.35. Luo p.8.c.214.

CHriſtiana religio adulterium in vtroq; ſexu pari ratione condemnat. Sed viros ſuos mulieres non facile de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam. † Viri autem liberius vxores adulteras apud ſacerdotes [f] deferre conſueuerunt: & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur, virorum autem latenter commiſſo, non facile quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur: qui vtique ſubmouebitur, ſi eius flagitium detegatur. § Cum ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante, vindictæ [h] ratio conquieſcit. [i]

† Concor.l. cũ fratrem & ibi Bald. C. de his q. ut indig.

[i] De hoc habetur.7.q.1. ſi quis presbyter. Criminoſus poſt pœnitẽtiam an poſſit admitti in teſtem. 2 De hoc ſatis diſputat ipſe B. Brix. in quæſtione ſua uenetiali.quæ incipit. Itẽ q̃ritur utrum ubi uidetur.

QVAESTIO. VI.

ECce,quod iſta dimitti non valet,cum à fornicatione innocens inueniatur. Sed ponatur [k], quod ipſa ſit adultera: quæritur, ſi

epiſcop⁹ poteſt ei auferre id,quod ab ipſo habet,1.vt.7.q.1.ſi quis presbyter.& 11.q.3.ſi quis à proprio. Itẽ arg. quod quidquid prælatus vel alius fecit tempore excommunicationis,nõ valet,vt 7.q.1.factus.& 25.q.1.omne. & de conſ.diſt.1.hic ergo 12.q.2.alienationes. Item eſt arg.hic.q̃ poſtquam quis pœnituit de crimine,q̃ poſſit recipi in teſtem:licet manifeſtũ fuerit eius crimen,q̃ verum eſt in ciuili:ſecus in criminali,vt 6.q.1. qui crimen &c.illi qui.& 4.q.1.c.1. & 3.q.2.beatus H.tamen ſubaudit hic,maxime. Io.hoc hodie expreſſum eſt extra de teſtibus,teſtimonium 2.B.

[b] ¶ Quamdiu.] Supra 6.q.1.illi.

[c] ¶ Quidquid.] ¶ Cogitauerit.] Argu. contra extra de diuor.cap.1.C.de repu.l.1.ſed illud non tenet.

SED QVÆRITVR. Hæc eſt 7. Pars q.in qua quæritur (vt dicit hic) quare dimittunt holes vxores pp adulterium,& mulieres non viros. Et reſpõdetur,quod mulieres probare non poſſunt Io. de Fan.

CASVS. Quærit Gr. hic incidẽter, quare viri non cohabitent vxorib. adulteris: ſicut econuerſo: ſed quare hoc contingat, in ſequen. cap. dicitur.

[d] ¶ Communicantes.] Id eſt, ſimile adulterium perpetrantes, ſicut & mulieres.

[e] ¶ Non cõueniant.] Vt poſſint accuſari de adulterio, ſicut vxores.

CHriſtiana.] CASVS. Probatur in hoc cap. quod vxor poteſt æquè accuſare virũ ſuũ, ſicut econuerſo 3. ſed nõ ſolet hoc ita freq̃nter accidere, triplici de cã, ſcilicet pro verecũdia,itẽ p̃ timore, itẽ quia vir cautius peccat,nec ſic de facili deprehenditur. Quod poſtea ſequitur, planum eſt.

[f] ¶ Apud ſacerdotes.] Arg. adulteros tantũ ab eccleſia iudicandos. 33.q.2.ſæculares.inf. 35.q.6. multorum.

[g] ¶ Detegatur.] Hic manifeſtè hẽs, q̃ vxor poteſt accuſare virũ de adulterio: licet ſecus videatur ſecundum legem. De hoc not.ſup.eo.q.3. §.hoc ĩ mulieribus.

[h] ¶ Vindictæ. Q.d. non deficit ius, ſed ꝓbatio,vt ff.de teſt. tut. duo ſunt Titij.

[i] ¶ Cõquieſcit. Quo ad eccleſiã Eccleſia enim nõ iudicat de occultis.32.diſt.ero beſcãt. potius enim opinionẽ ſequimur quàm ueritatem.arg.3.q.7.§.tria.

[k] ¶ Ponatur.] Hæc q. nihil habet cõnis quin alter poſſit reliquum repellere per exceptionẽ, ut inf.ea.c.1. extra de diuor.ſignificaſti.denũciare tñ poteſt uir adul-

[a] Adde glo. & Car. Plo. in ca.tuæ.de procu. Cyn. & doct.in l.1.C. de adulterijs.

Vxor poteſt accuſare virũ de adulterio.

Vir & mulier nõ dẽnt iudicari ad imparia.

Digitized by Google

ter crimen uxoris adulteræ, & maxime secundū opi. H. Aliter enim non posset ei consuli, cum accusare non posset: quod non concedo, quod aliquis criminosus possit denunciare crimen alterius, nisi pœniteat de crimine. Sunt autem 7. casus, in quibus maritus repellitur ab accusatione adulterij. Vnus est, si ipse fuerit fornicatus, vt hic. c. 1. Secundus, si vxor vi fuerit oppressa, vt su. co. q. 5. ita ne Tertius si crederet maritū mortuū, vt 34. q. 2. cū p bellicā. Quartus, si aliter sub spē maritī cognouit eā, vt 34. q. 2. Illectū. Quintus si dedit ei occasionē fornicādi, vt ext. de eo q cog. cōsan. vxo. sua discretionem 1. Sextus, si maritus post adulteriū tolerauit eam 2. ar. su. ca. q. 1. si quis vxorem, & c. sicut. ff. solu. mat. cū mulier. Septimus est, si adultera est ante baptisma, vt extr. de diuor. gaudemus. a ¶ In illam.] Nam si aliquod, peccatū habebat, mortale erat: q3 cæremonialia delebant venialia tantum, de pe. d. die. 1. ver. venialia ff. de do. si duo.

1 Concord. tex. l. 2. §. Il publico, cū ibi no. ff. de adult & in l. cū mulier, solu. matri. 2 Subau. nisi ex nouo adulterio, ut dicam infra. ca. 1. ī gl. uit.

adulter possit dimittere eam causa fornicationis. Non enim videtur, quod pari crimine infectus alium de eodem punire possit. Vnde cum Iudæi adulteram accusarent, æquitatis sententiam à Domino acceperunt. [Quicunq; vestrum sine peccato est primus lapidem in illam a mittat.] Hinc etiam in Euangelio præcipitur: [Hypocrita primum ejce trabem de oculo tuo, & postea educes festucam de oculo fratris tui.] Ioan. 8. Luc. 6.

Hinc etiam Augustinus scribit in libro primo de sermone Domini in monte, c. 28.

¶ Qui fornicatur, fornicationis causa vxorem suam dimittere non potest. Cap. I.

NIhil iniquius b quàm fornicationis causa dimittere vxorem, & si ipse conuincitur c fornicari. Occurrit enim illud: In quo enim alterum iudicas, temetipsum cōdemnas: eadem enim agis, quæ iudicas. Quapropter quisquis fornicationis causa vult abijcere vxorem; prior debet esse à fornicatione purgatus. d Quod similiter etiam de fœmina dixerim. Sent. 4. dist. 35. Iun p. 8. c. 250. Pann. l. 7. c. 31. Rom. 2.

Idem de verbis Domini tractatu, siue sermone 46.

¶ Qualem quisque vult inuenire vxorem, talem se seruet eidem. Cap. II.

SI ducturi estis vxores, seruate vos vxorib. vestris: Quales vultis eas α inuenire, tales & ipsæ inueniāt vos. † Quis inuenis est, qui nō casta velit ducere vxorē? & si accepturus est virginem, quis non intactam desideret? Intactam e quæris? intactus esto: puram quæris, noli esse impurus. Non enim illa potest, & tu non potes. Iuo p. 8. c. 45.

† Adde ad hoc text. in l. 1. & ibi no. per Cynū. & Doct. C. de adult.

α ¶ Eas inuenire.] *In originali & apud Iuonē est*, Quales eas vultis ad vos venire, tales & vos debēr ipsę inuenire.

NIhil. CASVS. Dicitur hic, q̄ vir adulter vxorem pretextu fornicationis dimittere nō p̄t: similiter nec vxor, q̄ enim vult vxorē p̄textu fornicationis abijcere, prius debet se de fornicatione purgare: quod & de fœmina dicitur.

b ¶ Nihil iniquius.] Id est, iniquum est hyperbolice loquitur fim. inf. quæst. 7. quid in omnibus. 7. q. 1. omnis.

c ¶ Conuincitur.] Sed qualiter potest maritus conuinci de adulterio, qui primo cepit vxorē suā accusare de adulterio? nam accusatori nunquam potest par vel minus crimen obijci, vt 2. q. vlt. neganda, ergo simplex adulterium non p̄t obijcere viro, nisi ei velit obijcere adulteriū incestuosum, vel adulterium cum aliqua coniugata? Respon. si directe vult vnus agere cōtra reliquū, tūc præferendus est primus accusator vel actor. ff. de iud. qui prior. Si autem vxor vult agere in modum exceptionis, prius auditur, & probata exceptione repellit maritū, vt extra de ord. cog. cū dilectus. Sed adhuc obijcitur: ex quo vir propriam iniuriam prosequitur, non potest mulier eum repellere per aliquam exceptionem, vt 4. quæst. 6. omnibus, nam ibi dicitur, q̄ in causa sua quilibet infamis admittitur. Sed dicimus hoc speciale esse in adulterio, & lenocinio. Hæc enim exceptio adulterij vel lenocinij repellit agentē, vt extra. de diuor. significasti. & extra de eo. qui cog. consan. vxo. suæ, discretione. ff. solu. ma. cum mulier, 2. C. de adult. quoniam Alexandrū. Sed huic contradicit. ff. de adul. l. 2. §. si publico. vbi dī, q̄ exceptio lenocinij vel adulterij non repellit maritū. Ad hoc solet dici, q̄ illa lex loquitur qū post litē cōtestatā obijcitur lenocinij crimē vel adulterij. Et dicunt q̄dā, q̄ est speciale in adulterio q̄ post litē contestatam mulier non credebat adulterium accusatorem commisisse, & si postea sciuit, bene potuit excipere contra eum: sed tamen hoc prædictus §. si publico contradicit, nam ibi dicitur quod exceptio fuit admissa: sed intellige quod admissa post litem contestatam fuit de facto.

Accusans uxorem adulteram qualiter conuincetur de adulterio.

d ¶ Purgatus.] Id est, immunis: non enim sufficit q̄ sit purgatus. nam licet vxor pœnitcat de adulterio, si tamē vir adulterium velit accusare, repellitur exceptione. nō cum post pœnitentiā ei possit eā accusare, nō multo fortius, q̄ eā possit exceptione repellere. arg. inf. prox. causa. q. 2. admonere. arg. ff. de reg. iu. inuitus 6. cui damus. Sed quid sentis, si uir eam sibi reconciliauit, & postea uir adulteratur? si enim uxor eum uelit accusare, poterit eā repellere exceptione adulterij quod uxor cōmisit, & ipse remisit reconciliandum eam: & etiam Deus sibi remisit, cum iam ipsa pœnituit sup. eod. q. 1. apud misericordem. Resp. sic: quia quædam possumus consequi excipiendo, quæ non possumus consequi agendo: quia qui crimen intendit, uidendū est in ipso prius fuerit criminosus, ut 6. q. 1. quæritur crimen arg. cōtra. 23. q. 4. si illic H. Ego dico quod uiro non competit exceptio, cum iam sit ab eo remissa, ut ff. de æst. edi. quæritur. §. si uenditor.

Excipiendo cōsequimur q3 non consequimur agendo.

SI ducturi.]CASVS. Dicitur hic, q̄ tales debent esse uiri uxoribus, quales uolunt sibi esse uxores. Nā cū ipsi uelint uxores intactas esse, & ipsi intacti debent esse. Sequentia duo cap. plana sunt.

e ¶ Intactam.] Iniquum enim est ut pudicitiam uir ab uxo-

vxore ſit legat quam ipſe non exhibet, arg. ff. ad leg. Iul. de adulte. l. ſi vxor. §. iudex. ſup. diſt. 95. cſto ſubiectus. Item fruſtra petit debitum qui quod debet non impendit quod enim quiſque iuris, &c. 1 argum. diſt. 6. nequi. arg. ſupra cap. 9. 4. nemo.

Debitum petens impendat q̄ dēt.

1 Ext. de cōſtit. cum oēs & de præb. pro illorū. Arch.

a ¶ Iniquum eſt, quam ipſe non exhibet, arg. ff. ad leg. Iul. de adulte. l. ſi vxor. §. iudex. ſup. diſt. 95. cſto ſubiectus. Item fruſtra petit debitum qui quod debet non impendit quod enim quiſque iuris, &c. 1 argum. diſt. 6. nequi. arg. ſupra cap. 9. 4. nemo.

Idem in epiſtola ad Paſcentium comitem Arianum, epiſt. 184.

¶ Iudicium de alio expetere non debet, qui de ſe iudicari contemnit. C. III.

Iuo p. 6. c. 391.

INiquum eſt, vt quiſque de alio iudicare velit, & iudicari [a] de ſe nolit.

Idem de adulterinis coniugijs, lib. 2. c. 8.

¶ Viri grauius ſunt puniendi de adulterio, quam mulieres. C. IIII.

Sent. 4. diſt. 35. Iuo p. 8. c. 142. Pann. l. 7. c. 36.

INdignantur mariti, ſi audiant adulteros viros pendere ſimiles adulteris fœminis pœnas: cum tanto grauius [c] eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet, & virtute vincere, & exemplo regere fœminas.

Idem de decem chordis, c. 13.

¶ Sicut vir caput eſt mulieris, ſic adulterando grauius delinquit, quam mulier. C. V.

Iuo p. 8. c. 165. Exod. 20. Deut. 5.

† Adde tex. quaſi in terminis in l. ſi uxore. §. index. ff. de adulte.

† al. iacens.

Eph. 5.

NOn mœchaberis, ideſt, non ibis ad aliquam aliā præter vxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab vxore; † & non vis reddere hoc uxori? & cum debeas in virtute præcedere [d] vxorem (quoniam caſti as [e] virtus eſt;) tu ſub vno impetu libidinis cadis? & vis vxorē tuam victricem eſſe, tu victus iaces? † & cū tu caput ſis vxoris tuæ, præcedet te ad Deum, cuius caput es? vis domum tuam capite deorſum pēdere? Caput enim mulieris eſt vir. Vbi autem melius viuit mulier, quam vir, capite deorſum pendet domus. Si caput eſt vir, melius debet viuere uir, & pēcedere in omnibus bonis factis vxorem ſuam, vt illa imitetur virum, & ſequatur caput ſuum.

His auctoritatibus monſtratur, quod adulter adulteram dimittere non ualet.

QVAESTIO VII.

NVnc autem [f] quæritur, ſi ille, qui dimiſerit uxorem ſuam cauſa fornicationis, illa uiuente aliam ducere poſſit. Quod autem hoc fieri non poſſit, teſtatur Auguſtinus in libro de bono coniugali, c. 7. dicens.

¶ Vinculum coniugij fornicatione non poteſt diſſolui. C. I.

Iuo p. 8. c. 9. & 235. Pann. l. 7. c. 6.

INterueniente diuortio [g] non aboletur illa confœderatio nuptialis, ita ut ſibi coniuges ſint, etiā ſeparati, cū illis autem adulterium committant, quib. etiam fuerint

NOn mœchaberis.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ vir inmechari non debet, nec debet petere ab vxore q̄ ipſe ſeruare non velit nam cum vir ſit caput vxoris, præcedere debet eam in caſtitate, ſicut in domo, ne domus ſua capite deorſum pendeat.

d ¶ Præcedere.] Q̄ dicit hic de uiro reſpectu uxoris, intelligendū eſt de prælato reſpectu clericorū, & de clerico reſpectu laicorū. ar. 1. q. 1. vltimus, & 8. q. 1. c. vlt. & de magiſtro reſpectu diſcipulorū quos præcedere dēt. C. de profeſſ. & magiſtros. 8. quæſt. 1. qualis.

e ¶ Caſtitas.] Coniugalis. 32. q. 1. Deus. Ipſe etiam concubitus coniugalis caſtitas dicitur 32. d. Nocæna Hug.

NVnc aūt ¶ Hæc q̄ diuidit in ſeptem partes. In prima quarū probat 9. auctoritatib⁹, quòd ſi aliquis dimittit uxorem cauſa fornicationis, manebit in caſtitate ea viuente, vel reconciliabitur illi. Secunda ibi. Sūt enim. Tertia ibi. Non ſolum. Quarta ibi. [His ita] Quinta ibi. Sed illud. Sexta ibi. [Hi qui]. Septima ibi. [Vt ergo]. Ioan. de Faut.

CASVS. Hic intitulatur ſeptima quæſtio. qua quæritur an uxore ſua dimiſſa uiuente illa poſſit aliam ducere quis, & indiſtincte dicit. q̄ non. & hoc probat per ſequ. ca. quorum primum per ſe patet.

f ¶ Nunc aūt.] Hæc quæſtio non hēt q̄nem, quia nō poteſt dimiſſa una aliā ducere, niſi cum matrimonium rumpitur, & prior deſinit eſſe uxor, uel cum ſp̄ōſa ingreditur monaſterium, uel cum infidelis dimittitur nolēs cohabitare uiro 35. q. 2. de inceſtis, & q. 6. ſi duo. extra de conuer. coniug. ex publico, & extra de diuor. quanto.

Maritus quā uxorē pp̄ fornicationē dimiſit, an aliā ducere poſſit

g INterueniente diuortio.] Diuortium autem non eſt verum, niſi cum ſit animo conſtituendi diſceſſionē infra de pœn. diſt. 1. diuortium. Diuortium aūt dictum eſt a diuerſitate mentis, ue quia in diuerſas partes a

Diuortium unde dicat.

2 Vt ff. d ver. ſig. inter diuortium.

a INiquum eſt.] ¶. Iudicari] 3. quæſtio. 8. cuius in agendo.

b INdignantur.] Pendere.] Ideſt, ſuſtinere, a pendo, dis.

c ¶ Grauius.] Arg. maiorem eſſe reatum, ex perſona de Inquentu, arg. 11. q. 3. præcipue. 25. q. 1. nulli.

dicunt qui matrimoniũ diſtrahunt. ff.de repud.l.2.nec ſit diuortium quo ad matrimonij eſſentiã, ſed quo ad vſum carnis, & dupliciter fit,ori perpetuo, inf.prox.q. 3.quod Deo. Vel ad tempus, 30.q.1.noſſe.

a ¶ Repudium.] i. diuortium nam repudiũ proprie eſt inter ſponſos, ff. de ver. ſig.Iter ſtuprũ. §.diuortium.

Licite.] CASVS. D cit Aug.i hoc c. q̃ licite qs dimittit vxorẽ cã fornicationis: ſed tñ durat vinculum coniugale: vnde facit cõparationẽ fœderis nuptialis ad fidẽ baptiſmalẽ. Nam & ſi diuortiũ fiat,tñ matrimonium perſeuerat. Similiter etſi baptizatus cõtione eccleſiæ primi, tñ baptiſma perſeuerat. poſtea facit diſſimilitudinem inter ea: nã matrimonium morte finitur ſecus in baptiſmate.

b ¶ Manẽte.] Arg.q̃ nec ſacramẽto ordinis careat depoſit⁹: cum hæc duo ſibi ęquiparet canõ. ſ.ſacramẽtũ ordinis, & ſacrum baptiſmi, ut infra de conſec. d.4. oſtenditur. Arg.contra.50.accedens.

c ¶ Nunquam.] Hic habes q̃ verũ ſacramentu baptiſmi nũquã in aliquo abolẽtur: vnde videtur, q̃ anima ſemel baptizata nũquam debeat iterum baptizari, & ſi millies quis reſuſcitaretur ad vitam. Sed quid de ordinib⁹? quid de poſſeſſionibus? quid denique de vxore Lazari? nunqd ſunt ei ola reſtituẽd.? Item nunquid anima cõtrahit originale peccatum cum denuo applicatur carni ? de originali dicit Hug. non eſſe illud in ſuſcitato, quia morte extinguitur, ſed dignitates,& vxorem petere non poteſt de iure, de æquitate tamen ſi vacat ei eſt ſubueniendum. Gã.dicit non eſſe mortẽ vbi reſuſcitatio ſit ſecuta. ſed potius diuinam quandam vocationem,ideoq; nec matrimoniũ diſſoluitur. nec cętera amittuntur 1. q̃ aũt dicit Aug.non de naturali morte ſed de miraculoſa intelligi. Tu dic matrimoniũ morte diſſolui, ut hic dr, cum ſit quædam ſocietas, q̃ diſſoluitur morte, ff.q̃ ſoc.cum duob.§.idem reſpondit. mors aũt ola delet.in auth.de nu.§.deinceps.col.4.idẽ dicendũ de prælatura. Sed baptiſma nõ deletur morte, nec aliquid aliud, in quo conſertur gratia, ut ordo unde reſuſcitatus non eſt denuo ordinandus, & eſt ratio, quia per baptiſmum copulatur in mortale immortali, ſ.anima Deo: per matrimonium mortale mortali, ſcilicet corpus corpori, & ita diſſoluitur morte ſola. Vnde dicit Baz. q̃ matrimonium non ſoluitur ingreſſu monaſterij a quia dicitur hic, q̃ ſola morte ſoluitur poſt ſuum repudium a copulati.

Item de adulterinis coniugijs, lib.2.c.4.& 5.

¶ Nulla ratione diſſoluitur coniugium, quod ſemel initum probatur. C. II.

Licite dimittitur coniux ob cauſam fornicationis,ſed manet vinculum prioris. Propter quod ſit reus adulterij, qui dimiſſam duxerit ẽt ob cauſam fornicationis. Sicut. n.manente b in ſe ſacramento regenerationis excommunicatus quis α reus criminis,nec illo ſacramento caret,etiam ſi nunquam reconcilietur Deo,ita manẽte in ſe vinculo fœderis coniugalis, vxor dimittitur ob cauſam fornicationis, nec carebit illo vinculo, etiam ſi nunquam c reconcilietur viro.Carebit autẽ, ſi mortuus fuerit vir eius. Reus vero excommunicatus ideo nunquam carebit regenerationis ſacramento, etiam non reconciliatus,quia nunquam moritur Deus.

Iuo p.8.c.235. Pann.l.7.c.5.

α ¶ Excommunicatus quis.] *Totus hic locus eſt reſtitutus ex originali, & multa alia cum ex eodem,tum ex vetuſtis exemplaribus emendata.*

Idem ſuper epiſtolam Pauli ad Corinthios.

¶ Eſt apud Bedam 1.Cor.7. ex lib.1. B.Auguſt.de ſermone Domini in monte,c.26.

¶ Siue vir ab vxore,ſiue vxor a viro cauſa fornicationis diſceſſerit,alteram habere prohibetur. C. III.

A Poſtolus d dicit: His,qui ſunt in cõiugio,præcipio non ego,ſed Dominus, vxorem a viro nõ diſcedere: c quod ſi diſceſſerit,manere innuptam,aut recõciliari viro f Iuo.]Poteſt.n.fieri, vt diſcedat ea cauſa,qua Dominus permiſit. Aut,ſi fęminæ licet virum dimittere,ẽt præter cauſam fornicationis, & non licet viro,quid reſpondebimus de hoc, quod dixit poſterius,[Et vir vxorem ne dimittat?] quare non addit, [excepta cauſa fornicationis,] quod Dominus permittit, niſi quia ſimi-

Sent.4.diſt.35. Poly.l.6.tit.4. Iuo p.8.c.108. Pann.l.7.c.2.

1.Cor.7.

3 Qõ dominicali eſt, & incipit, Eſto q̃ aliquis ſit reſuſcitatus, &c. vbi ponit ſententiã Gã. & H.Ar.

Mortuus ſi ſuſcitetur an debeat iterũ baptizari. & uxorẽ.& bona recipere.

b Sub.ſed adola reſtituũtur quaſi iure poſtliminij, ar.16.q. 3. prima Ar.

a Alij cõtra hi no.27.q. 2. de ſponſa. 3qu. & c.ſeq.

Maritus per ſuam ab vxore ſeparatus, ſi poſtea adulteretur an ſit ei teſtificandus.

ria. quod uix credo, eo q̃ nulla facta sit iniuria mulieri, ut inf.ea. quemadmodum, est.n. liberatus a inutua seruitute. nam cum illa mulier non possit induci testis super aliquo, cum sit damnata de adulterio, ergo nec ad accusandum admittitur. 1 non. n. põt dici, q̃ suam sniauerit, pronuncio te adulteratã, an sic pronuncio uirũ esse separandũ a te. sic 2.q.3.§.notandum. Vel ibi iudex ex officio suo restituit uirũ mulieri. 2 alias inconueniens esset, q̃ snia a qua nõ esset appellatum, & quæ transiuit in rem iudicatam, pp delictum superueniens

1 Ad hoc ifi. q.3.§.1.

2 Hanc snĩã tenet Inn.tã quã uteriorẽ ext.de diuo. c.dc illa. Ar.

lem [a] formam vult intelligi, vt si dimiserit, (quod causa fornicationis permittitur) maneat sine uxore, aut reconcilietur uxori? *& post pauca.* ¶ Dominus autem permisit causa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permisit, non iussit.

a ¶ Apostolus dicit.] *Apud B. August. in* 1 *lib. de sermone domini in monte, c.* 26 *legitur*, sed consulamus Apostolum, nequid temere dicamus (his, qui sunt in coniugio, inquit, præcipio, &c.) *Apud Bedam uero* 1. *Cor.* 7. His, qui sunt in coniugio, præcipit per Apostolum dominus uxorem, &c. *Multa uero & in hoc, & in sequentibus capitibus*, Fieri & dominus *emendata sunt ex ijsdem B. Aug. & Bede in locis indicatis.*

Bede 1.Cor.7.

Idem de sermone domini in monte, lib. 1. *c.* 2 §.

C. IV.

Ino p.8.c.237.

Fieri potest, vt vir dimittat vxorem causa fornicationis, quam dñs exceptam esse voluit. Iam uero si nec illi nubere conceditur, viuo viro, a quo recessit, neque huic alterã ducere viua vxore, quam dimisit; multo minus fas est illicita cum quibuslibet stupra committere.

Concil. Afric. n. ca. 69. & Greg. 4. c. 105.

Item ex concilio Mileuitano, c. 17.

¶ Ab vxore dimissus, vel dimissa a uiro ad pœnitentiam redigantur, nisi aut continenter viuere, aut sibi reconciliari voluerint. C. V.

Poly. l. 6. tit. 4. Aut. l. 10. c. 15. Burc. l. 9. c. 54. Ino p. 8. 203.

PLacuit, vt secundum Euangelicam, [b] & Apostolicã [c] disciplinam neque dimissus ab vxore, neque dimissa a marito, alteri coniungantur: sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur. Quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur.

Matth. 19. 1.Cor.7.

Item Aug. lib. 1 *de serm. domini in monte, c.* 25.

Bede. 1. Cor. 7.

¶ Mœchatur, qui a viro dimissam ducere præsumit.

C. VI.

Sent. 4. d. 35. Ino p. 8. c. 237. Pann. l. 7. c. 4.

DOminus ad illud confirmandum, ut non facile dimittatur vxor, solam causam fornicationis [d] excepit, cæteras vero uniuersas molestias, si quę forte extiterint, iubet pro fide coniugali, pro castitate fortiter sustineri. [e] Et mœchum dixit etiam virum, qui eam duxerit, quæ soluta est a uiro.

Item Hieron. ad Amandum presbyterum.

β ¶ Amandum.] *Sic in plerique uetustis, nam in uulgatis erat*, Damasum. *Sunt autem aliqua in hoc capite emẽdata ex ipso originali, ubi glossa non obstitit.*

¶ Adultera probatur, quæ uiuente viro alteri nubit. C. VII.

Poly. l. 6. tit. 4. Ino p. 8. c. 239.

OMnes causa-

3 Incipit q. Coniugata quædã, &c. & est qõ dãt calis. Arch.

Præcedentia determinat sequentia.

4 De hoc no. 21. d. deinde in gl. vi.

iniuriam prosequatur, cũ omnes ius fine ẽt seruitutem quam habuit in uiro, perdiderit, & præmissos decretales intelligo cũ non fuit snia lata super adulterio, sed tantum de diuortio, multum enim refert an iudex ita

e ¶ Sustineri.] arg. p leprosis. & sup. ea. q. 5. si uxorem.

OMnes.] CASVS. Beneu. sic ponit hunc casum Apostolus visus auctoritate Dñi in Euangelio expresse probatur, q̃ mulier nullam hãt excusationẽ, quæ viro, di-

Digitized by Google

dimiſſo & uiuo alij nubat, neque pp crimen primi uiri, nec per uiolentiam ſecundi, nec per metũ parentum. vñ dãs grauẽ matrimonij ſarcinam profitetur. Deinde tria genera eunuchorum ſubiungit. [Cautiones].i. excuſationes.

a ¶ Oẽscauſationes] .ſ. actiones uel allegationes.

b ¶ Nolo.] .i. nolo quod excuſationem mulieris alleges.

c ¶ Matris.] .i. eam traditam a matre in uitam.

d ¶ Patris.] Quia paterna, ſ. voluntate ſit factum.

e ¶ Propinquorũ.] .i. pp .ppinquorũ parerna ad eam ueniſſet.

Maritus an poſſit dimitti pp opus ſodomiticũ.

f ¶ Sodomita.] Vñ ergo pp marit⁹ poſſet dimitti pp opus ſodomiticũ, vt inf. eo. adulterij. vbi dr. pp illud crimen ſit maius adulterio. Item quid dices ſi propriã uxorem polluit extra clauſtra pudoris, uel ſeipſum polluit proprijs manib. nũquid ob hoc poteſt dimitti? Videtur pp ſic: qa nomine mæchiæ ois illicitus concubitus, & illicitus membrorum vſus cõtinetur, ut ẽ. c. q. 4. meretrices. & c. ſeq. qſt Lau. concedit. Vix credo pp pp aliquid iſtorũ aiz poſſit dimitti, ut 35. q. 3. ex ordinaria. Sed quid dices de voluntate fornicandi, cum & ipſa ſit fornicatio, ut ſup. q. 5. qui viderit? Nã corpore aliqua eſt corrupta antequam ueniat ad ſuum corruptorem, vt ſup. c. q. 5. propoſito? 1 Non dico, pp ob hanc cauſam poſſit dimitti, quia de occultis non indicat eccleſia, ut 32. di. erubeſcant. & q. 1. ſi omnia.

g ¶ Propter hęc ſcelera derelictus.] Ad hoc pp dixit adulter & ſodomita retulit 2 ſc, non. n. pp aliam cauſam poteſt dimitti. Vel derelictus de facto, vel dic. i. propter duplex genus fornicationis, 28. q. 1. idololatria.

h ¶ Sarcinam.] Nam dicit lex quod matrimonium multis calamitatibus opprimitur, C. de impo. lucra, deſcr. l. ult. li. 10.

i ¶ Capere.] Virginitatem. ſ. nam licet matrimonium grauet, hoc grauius eſt.

k ¶ Trium eunuchorum.] .i. trium generũ eunuchorũ. nam quidam ſunt eunuchi propter naturalem frigiditatem, alij propter ſectionem. 3 alij uoluntate, & iſti præferentur: horum enim uirginitas uitam redolet angelicam, ut in Exodo legitur.

l ¶ Carnis.] Præter carnem uiuere angelicum eſt. de hiis dictum eſt: Beati qui eſtrauerunt ſe, &c. 32. q. 5. qui ſine. & uirginitas replet pandidum, ſup. ea. q. 1. nupſit.

m ¶ Tenetur.] Lex carnis eſt reddere petenti debitum hac lege non tenetur uirginitas. Vel non tenetur lege carnis, ſed tantum de dono ſpiritus ſancti. & no. de pp. di. 3. ſi enim uerſi. neceſſitas. Arch.

Fidelis.] CASVS. Dicitur hic, pp ſi uxor uirum relinquat propter fornicationem, & aliam ducat, non debet

tiones [a] Apoſtolus amputans apertiſſime definiuit, viuente viro eſſe adulteram mulierem, ſi alteri nupſerit. Nolo [b] mihi proferas raptoris violentiam, matris [c] præſtationem, † patris [d] auctoritatem; propinquorum [e] cæteruam, ſeruorum inſidias, atque contemptum, † dãna rei familiaris. Quamdiu viuit vir; licet adulet ſit, licet ſodomita, [f] licet flagitijs oib. coopertus, & ab uxore propter hæc ſcelera derelictus; [g] maritus eius reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Nec Apoſtolus hæc propria auctoritate decernit; ſed Chriſto in ſe loquente Chriſti verba ſecutus eſt, qui ait in Euangelio; (Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, facit eam mæchari, & qui dimiſſam acceperit adulter eſt.) Vnde & Apoſtoli grauem coniugij ſarcinã [h] intelligentes: [Si ita eſt, inquiunt, non expedit homini vxorem accipere.] Ad quos dominus (qui poteſt, inquit, capere, [i] capiat) ſtatimque ſub exemplo trium eunuchorum [k] virginitatis infert beatitudinem, quæ nulla carnis [l] lege tenetur. [m]

† al. perſuaſionem orig.
† al. & parentum ſententiam.

Matth. 16.

Poſt verba apud B. Hier. ſequit c. non ſatis. 5 4. q. 1. & 2.

Item ex concilio Eliberitano, c. 9.

¶ Mulieri fideli, quę virum adulterum dimittit, alij nubere non licet. C. VIII.

Fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, [n] & alterũ duxit, † prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de ſæculo exierit, [o] niſi neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

Bura. l. 9. c. 63. Iuo p. 8. c. 199. † *duxerit.*] orig.

Item ex concilio Martini Papæ, (ideſt, ex ca. Martini Bracharenſis, c. 80.)

¶ Ad pœnitentiam eſt cogendus, qui multis nuptijs copulatur. C. IX.

Si quis fuerit multis nuptijs copulatus, [p] pœnitentiam agat. Conuerſatio autem & fides pœnitentis tempus comprehendat. [q]

Burc. l. 9. c. 30. Iuo p. 8. c. 158. & 332.

[a] Ibi eſt fictio canõis. Hug.

[b] Hæc eſt uera ſnia Io. de Fant.

[c] Nunchi dãt triplices.

[d] Iſti & precedentes nõ videntur mere ſi continendo. & hoc pp legitur.

debet admitti ad communionem donec primus vivit: niſi forſitan in articulo mortis fuerit conſtituta. Vel aliter donec ſecundus viuit, quem reliquit. & quod dicit ibi [exierit] hoc eſt in eius actione. & utrumq; probabiliter dici poteſt. Seq. capitulum patet. & pp ibi dr. [multis] intellige eodem tempore. [Comprehẽdat] attento quanto tẽpore pœnitentiam agat uel fecerit.]

[n] ¶ Fidelem.] nam ſecus ſi infidelem propter fornicationem ſpiritualem dimitteret nolentem, &c. 28. q. 2. ſi infidelis.

[o] ¶ Exierit.] Hæc pœna ſtatuitur in deteſtationẽ illius criminis, ut etiam poſt pœnitentiam non poſſit adulter cum adultera communicari, ſ. corpore Chriſti quãdiu primus uir uivat. 4 niſi ſit articulus mortis, ut de hoc notant ſup. 37. q. 1. deuotam. & c. quæ Chriſto.

[p] Si quis.] ¶ Copulatus.] Eodem tempore 5 de talibus enim loquitur hoc c. & 31. q. 1. de hic.

[q] ¶ Comprehendat.] .i. abbreuiet, 15. q. vl. hi qui. 82. d. presbyter.

[4] Hæc ẽt fuit ſnia Hug.

[5] Sic ẽt intelligit H. & I.

Hug. mod.

Digitized by Google

QVemadmodum.] CASVS. Dicitur quod ſicut recte dici poteſt ignoranter quis peccat, licet minus, quam ſcienter: ita recte quis dicitur peccare, qui pro fornicatione ſua dimiſſa, aliam ſuperduxit, licet minus peccet, quam ille qui ſine culpa ſua dimiſſa aliam ſuperduxit.

a ¶Comprehendat.] *In originali, & apud Iuonem eſt*, compendiat tempus. *Apud Burchardum corrupte*, compendit. *Et in concilio Neocæſarienſi, c.3. ſup.31.q.1. de his, vnde hoc ſumptum eſt legitur*, abbreuiat. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Item Auguſt. de adulterinis coniugijs, lib.1.c.9.

¶Qui ob fornicationem vxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur. Cap. X.

Iuo p.8.c.255.

QVemadmodum non recte [a] dici poteſt, ſi ergo neſcit homo non peccat (ſunt enim etiam peccata ignorantium, [b] quamuis minora, quàm ſcientium) ita non rectè dici poteſt, ergo ſi cauſa fornicationis dimiſerit vir vxorem, & aliam duxerit, non mœchatur. Eſt.n. mœchatio etiã eorum, qui alias dicunt relictis propter fornicationem prioribus; ſed vtique minor, [c] quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt.

2 Sunt enim in fornicatione gradus: vt ſicut grauius peccat adulter; quam fornicator: ſic grauius delinquit, qui nec ſua dimiſſa aliam ducit, eo, qui ſuam dimittens, aliã cognoſcit: grauius quoque qui vxorem habens ad coniugẽ proximi ſui accedit quam qui non habens vxorem, tarũ alterius violat, vel uxoratus ad ſoluram accedẽs. Sed hos omnes inceſtuoſi tranſcendunt, quos uincunt contra naturam delinquentes.

Vnde Auguſtinus de adulterinis coniugijs.
Cap. XI.

Sent.4.d.38. Iuo p.9.c.110.

ADulterij malum vincit fornicatinem: vincitur autẽ ab inceſtu. [d] Peius eſt enim cum matre, quam cum aliena vxore concumbere. Sed omnium horum eſt peſſimum, quod contra naturam [e] fit, vt ſi vir membro mulieris non adhoc conceſſo voluerit vti. Vſus enim naturalis, ſi vltra modo prolabitur, in vxore quidem veniale [f] eſt, in meretrice damnabile. Sed ille, qui eſt contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius [g] in vxore. [h] Tantum valet ordinatio creatoris, & ordo creaturæ, vt in rebus ad vtendum conceſſis, etiam cum modus exceditur, longe ſit tolerabilius, quàm in eis, quæ cõceſſa non ſunt, vel vnus, vel rarus exceſſus.

¶ In multis uetuſtis caput hoc communctum eſt ſuperiori; atque in eo referuntur uerba B. Auguſtini hinc inde collecta, potiſſimum ex libro de bono coniugali, cap.8.9. & 11. quem etiam librum citat Iuo, & Magiſter.

Item Ambroſius in libro de Patriarchis, lib.1. de Abraham, c.6.

1 ſub ¶ non excuſat. 18. d. qui e. ff. de iu. & fa. ign. Nec ſupina extra de cler. exco. mini. ca. pet. Arch.

durit. Seq. §. patet. In quo nihil aliud dicit Gratia. niſi quia diſtinguit gradus peccandi in fornicatione, & ad hoc inducit ſeq. cap.

a ¶ Non recte. Ideſt, non uere, & hoc de eo qui negligit ſcire. Et ita de ignorantia iuris, uel facti ſupina r. peccat qui iurat per Deum mendacium, quam qui iurat per creaturam mendacium. ut 22.q.1. mouet.

b ¶ Ignorantium.] Nam ℣ per ignorantiã peccet quis expreſſum eſt. 24.q.1. ſi quis dedit. Arg. contra. 15.q.1. illa cauenda. ſed ideo dicit illa cauenda, quæ ex voluntate, &c. quia grauiora ſunt. Vel die ignorãtium iuris vel quantitatem, vel qualitatem delicti, ſcientium tamen factum, aliàs ſi nullo modo ſcirent, vt infans vel furioſus, non peccant, ſic ſoluitur cõtrariũ 15.q.1. aliquos. & c. illa.

c ¶ Minor.] Quia facto diuortio non tenetur ei ad mutuam ſeruiturem, & ideo non vĩ venire cõtra fidem coniugalem: & iõ nõ facit alteri iniuriã ſi enim poſt adulteriũ ſtatim reſtituta eſſet prior ſeruitus, ergo tantum deliquit vt prius. Diuortio facto nõ debetur mutua ſeruitus.

SVNT ENIM. Hæc eſt ſecũda pars quæſ. in qua dicitur, quòd maius peccatum in fornicatione eſt ſodomiticum. Io. de Fant.

ADulterij.] CASVS. In hoc c. diſtinguit Aug: diuerſos gradus in fornicatione. vnde dicit ℣ adulterium uincit fornicationem. vincitur autem ab inceſtu, quia magis peccat inceſtuoſus, quã adulter: ſed fornicatio contra naturam excellit omne genus adulterij, quę execrabilis eſt in meretrice, execrabilior autẽ in vxore tolerabilior autẽ fit uſus in reb. conceſſis ad vtẽdũ (etſi modus excedatur) quam in non conceſſis, etiã ſi reatus ſit vſus.

d ¶ Ab inceſtu.] Et ſic vĩ ℣ quilibet inceſtus ſit maior adulterio, vt ff. de adult. ſi adulterium, §.1.

e ¶ Contra naturã.] Quo caſu malo vinci quam vincere, ſupra 22.q.2. Ĩ ipſarũ.

f ¶ Veniale.] Arg. cõtra H. qui dixit mortaliter peccari cum propria vxore cum exceditur modus, vt ſupra e.q.4. origo.

g ¶ Execrabilius.] Argum. hic, quòd plus peccat qui iurat per Deum mendacium, quam qui iurat per creaturam mendacium. ut 22.q.1. mouet.

h ¶ In uxore.] Sup. ea.q.2. quidquid. contra ibi de naturali, hic de extraordinaria commiſtione agitur, de qua dicitur 35.q.3. extraordinaria.

Offere-

OFferebat.] CASVS. Sanctus Loth volēs prēferre hospitalē gratiā pudori filiarū, proprias filias voluit prostituere, quia minus malum erat secundum naturam coire, quam contra naturam delinquere.

a ¶ Offerebat.] sup. d. 14. quod ait. contra 15. q. 1. si quis in clero. Sed dic sanctus alias, vel quoad zelū, quia volebat hospites illæsos seruari.

Fides hosti b ¶ Apud Barbaras.] seruāda est. nā & hosti fides est seruanda. vt 23. q. 1. noli. & hospes tenetur hospitem defendere. vnde & lex dat actionem cōtra eū. ff. nau. cau. l. 1. i prin. & dicetur in die iudicij. Hospes fui, & si recepistis me, &c.

¶ Minus est secundum naturam coire, quam contra naturam delinquere. Cap. XII.

OFferebat [a] sanctus Loth filiarum pudorem. Nā etsi illa quoq; flagitiosa impuritas erat: tamen minus erat secundum naturam coire, quā aduersus naturam delinquere. Præferebat domus suæ verecundiæ, hospitalem gratiam, etiam apud barbaras gentes inuiolabilem. Iuo p. 9. c. 115. Gen. 19.

Item Augustinus confessionum lib. 3. c. 8.

Grauiora sunt flagitia, quæ contra naturam probantur. Cap. XIII.

FLagitia, quæ sunt contra naturam, vbique & semper detestanda, atque punienda sunt: qualia Sodomitarū fuerunt. Quę si omnes [e] gentes facerent: eodem criminis reatu diuina lege tenerentur: quæ non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo [d] nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate [c] polluitur. Iuo p. 9. c. 105.

Item contra Iouinianum, lib. 1.

Caput hoc neque in libro de bono coniugali, [quem cōtra Iouinianum se scripsisse B. Augustinus lib. 2. retracta. c. 22. profitetur;] neque in libris contra Iulianum, quorum quintum citat Iuo est inuentum. De his tamen flagitijs agitur lib. 2. de nuptijs & concupiscentia, c. 19. & c. 20.

¶ Turpior, & flagitiosior est vsus contra naturam, quam fornicationis, vel adulterij. C. XIV.

VSus naturalis & licitus est in coniugio, sicut illicitus in adulterio. Cōtra naturam vero sp illicitus, & proculdubio flagitiosior, atque turpior: quē sanctus Apostolus & in fęminis, & in masculis arguebat [f], damnabiliores [g] volens intelligi, quā si in vsu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent. Iuo p. 9. c. 106. Rom. 1.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 39.

¶ Omnis immūda pollutio fornicatio est, licet varia sint peccata fornicationis. Cap. XV.

3 NNn solum de commissa fornicatione peccatū [h] regnat in homine, sed si adhuc [i] delectetur [k], atque animum teneat [l], proculdubio regnat. Fornicatio carnis adulterium: fornicatio animæ idolorum est seruitus [m].

1 Notādum est, qđ facinus df a facio: & differt a flagitio. qdquid .n. agit indomita cupiditas ad corrū pendū animum & corpus suū. flagitium est: sed quidqđ agit: ut noceat alteri, facinus est. Arabid.

c ¶ Quæ si omnes.] ar. qđ ratione multitudinis vel cōsuetudinis non excusatur quis a culpa, arg. supra ead. quæst. 4. obijciuntur. contra. Sed intellige in his, quæ fiunt contra naturam. Q̄ndoquis propter multitudinē excusetur, habes de præ. dist. 6. c. 1. in fin. & 24. d. sanct. commessationes.

d ¶ Q̄ cū Deo Deq; habes inf. de cōsec. d. 2. in Christo.

e ¶ Peruersitate.] Id est, ordine peruerso. grauius tamen puniunt leges hoc crimen quam canones, vt extra de excess. prælat. clerici. C. de adul. cum vir. Et dicit Imperator, q̄ tale crimen pestilentias & tempestates inducit. in authen. vt non luxurietur contra naturam, in fin. sed qui puerum corrupit ad stuprum, morte punitur. inf. de pœ. d. 1. qui puero.

Peccatū contra naturam pestilentias inducit.

VSus naturalis. CASVS. Dicitur hic quod est vsus naturalis. & nō naturalis. quandoque naturalis est licitus vt in cōiugio: quandoque illicitus, vt in adulterio: Innaturalis semper est illicitus, & damnablior adulterio & fornicatione usu naturali facta.

f ¶ Arguebat.] In epistola ad Romanos.

g ¶ Damnabiliores.] Qđ uerū est, ut su. e. adulterij.

NOn solū.] Hinc est 3. pars q. in qua Isidorus detestatur: alia omnis immunda pollutio. In tertia parte omnem fornicationē præ cæteris vitijs detestatur. nam qui quotidie & indiscrete fornicantur, sunt pecudibus comparandi. Quædam.] Scilicet fęminæ.

h ¶ Peccatum.] Idest, peccati reatus: quia actuale peccatum transit actu, sed remanet reatu originale conuerso. de consec. d. 4. non ex quo.

i ¶ Adhuc.] inf. de cons. d. 2. quotidie.

k ¶ Delectetur.] su. d. 40. hinc etenim vers. ponderosus.

l ¶ Tenet.] Scilicet ut delectetur. nam tūc peccat mortaliter. ar. dist. 81. ualet. nam si ad hoc teneat ut doleat, nullum tale remedium sicut continuata memoria. de pœnit. d. 3. Iudas.

m ¶ Seruitus.] Scilicet, idco omnis, &c.

a ¶ A Deo.]

Peccata cardinalia ſunt ſeptem.

a ¶ A Deo.] Vt patet de Salomone ſup.eo.q.4.Salomon.
b ¶ Septem vitia.] Scilicet ſuperbia.inuidia.ira,auaritia, accidia, ſiue triſtitia, gula, pro qua ponitur hic fornicatio.Hæc ſunt cardinalia.Alia ſunt quaſi ramuſculi,de quibus habes 25.d.§.criminis.

Eſt autẽ,& ſpiritalis fornicatio : de qua † Dominus ait : [Qui viderit mulierem ad cõcupiſciendum eam,iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.] omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamuis quiſq; diuerſa turpitudinis voluptate proſtituatur. Ex delectatione enim fornicãdi varia gignũtur flagitia,quibus & regnum Dei clauditur & homo à Deo [a] ſeparatur.¶Inter cætera ſeptem vitia, [b] vitium † fornicationis [c] maximum [d] ſcelus eſt: quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tolleus mẽbrum Chriſti facit membrum meretricis. Sunt autem [α] quædam,quæ ſicut animalia abſque vlla diſcretione,indeſinenter libidini ſeruiunt;quas ego nec mutis pecoribus comparauerim.Pecora enim cum conceperint,vltra non indulgent maribus copiam ſui.

† ſecundum quod *Matt 5.*

† *al. fornicatio maximum eſt ſceleris.*

α Sunt autem.] *Hæc nõ ſunt inuenta apud Iſidorum: ſed apud Originem hom.5.ad c.19.Gen. & ſimilia apud B. Hieronymum in c.5. epiſtolæ ad Epheſios.*

Item ex epiſtola prima Clementis ad Iacobum.

¶ Adulterium ſecundum in pœnis obtinet locum.

C. XVI.

Sent.4.d.38. Iuo p.8.c.99. Pann.l.7.c.11.

† Tex.eſt ſimiliter ponebat. ff. de iud. & in l. hæreditatũ. ff. ad legem Falcid.

QVid in omnibus peccatis adulterio grauius? [e] Secũdum namque in pœnis [f] obtinet locum ; quoniam quidem primum ‖ illi habent, qui aberrant † à Deo,etiã ſi ſobrie vixerint.

¶ *Locum hunc ex epiſtola Clementis citat Nicolaus primus in epiſtola omnibus archiepiſcopis, & epiſcopis in regno Lotharij,quæ incipit.*Optaremus.*& extat Romæ in bibliotheca monaſterij Dominicanorum.*

His auctoritatibus euidentiſſime monſtratur , quòd quicunque cauſa fornicationis vxorem ſuam dimiſerit, aliam illa viuente ducere non poterit; & ſi duxerit, reus adulterij erit.

4 ¶ *His ita reſpondetur. Hæ auctoritates de ijs loquuntur,quorum continentiam carnalis infirmitas non impedit,uel de his,qui præſtantes cauſam diſſidij,alterum coniunctione ſe reddiderint indignos.*

Vnde Ambroſius ſuper primam epiſtolam Pauli ad Corinthios,ad c.7.

C. XVII.

Sent.4.diſt.35. 1.Cor.7.

VXor à viro non diſcedat,niſi cauſa fornicationis: & diſceſſerit;aut maneat innupta , aut reconcilietur

Adulterio multa ſunt grauiora.

f ¶ In pœnis.] i.in prohibitionib.ſecũdæ tabulæ Moſi . In prima tabula cõmẽtur hæc tria præcepta.Non hẽbis deos alienos coram me. vel . Non facies tibi ſculptile. Non aſſumes nomen Dei tui in vanum.Memẽto ſanctificare diẽ ſabbati.In ſecunda continentur ſeptem.Honora patrem & matrem , non occides , non mœchaberis,nõ furtum facies,nõ loqueris cõtra proximum tuum falſum teſtimoniũ non concupiſces rẽ proximi tui, ſiue domũ vel agrum , nec ſeruum,nec ancillã, nec vniuerſa,quæ illius ſunt.Ergo error fidei prohibetur in prohibitione primæ tabulæ.Adulterium in tertio mandato ſecũdæ tabu. hoc eſt in ſecũda prohibitione.

g ¶ Primum.] Hoc eſt, in prima tabula.

e ¶ Fornicationis.] Inceſtuoſæ.Laur.

d ¶ Maximum.] Scilicet cõmune, vel maximum,[quia habet ſub ſe multas ſpecies.28.q.1.idololatria.

QVid in omnibus.] CASVS. Oſtendit Clemens in hoc cap.eſſe graue crimen, cum ſecundum locum in pœnis obtineat. Et quod ſi graue crimen , probat per comparationem idololatriæ , quæ obtinet primum locum in prima tabula. Quem,ſcilicet locum primum, & ſimplex eſt relatio. [Et grauius.] Hyperbolica locutio eſt.

e ¶ Grauius.] Hoc dixit ad deteſtationem criminis , & alias. H. intelligit de infirmitate vxorum,quæ bene ſanæ erant,& poterant reddere debitam:quia ſi nõ eſſent ſanæ poſſent contrahere cum alijs illis viuentibus . Et ad hoc inducit ſequentia cap.

HIS ITA. Hæc eſt 4.pars q.in qua ponit duo ca.quæ de arcta loquuntur, & ideo non ſunt contraria iuri. Io. de Fant.

VXor à viro non diſcedat.] CASVS. Hoc cap.abrogatum eſt, vel fuit a falſatorib.inſertum. Alij dicunt quod iſte non fuit magnus Ambro. Vel poteſt intelligi, q viro licet aliam vxorem ducere adultera præmortua.

Ca-

Digitized by Google

viro ſuo,& vir ſimiliter non dimittat vxorem.]Ideo non ſubdit de viro,quod de vxore præmiſit: qa viro licet ducere aliam. Gloſſ.ord.ad eum locum.

¶ *In eo Ambroſii loco pluribus verbis hæc res exponitur,ſed contrariam ſententiam aſſerit B. Ambroſius lib. 1.de Abraham.c.4.& 7.quod refertur ſupra ead.q.4.memo.& in comment.ad cap.16.Luca,toto c.1.libri octaui, cuius pars refertur infra 33.q.2.c.an.quod.*

Item Gregorius tertius Bonifacio epiſcopo, epiſt.4.

¶Licet ducere aliam viro, cui ſua ob infirmitatem corporis debitum reddere non valet. C. XVIII.

QVod propoſuiſti, ſi mulier infirmitate [a] correpta nõ valuerit debitum viro reddere,quid eius faciat iugalis:bonum eſſet,ſi ſic permaneret,vt abſtinentiæ vacaret:ſed quia hoc magnorum eſt,ille,qui ſe non poterit cõtinere,nubat [b] magis:non tamen ſubſidij opem [c] ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa [d] excludit. Iuo p.8.c.54. Pann.l.6.c.118.

¶ *Epiſtola ex qua capitulum hoc accepum eſt, impreſſa extat tom.3.conciliorum, & manuſcripta in bibliotheca monaſterij Dominicanorum, & quæ citantur infra 33.q.1.ca.quod autem.& c.ſequenti,videntur eſſe huius Gregorij tertij.*

§ *Sed illud Ambroſii à falſatoribus dicitur inſertũ. Illud Gregorij ſacris canonibus,immo Euãgelicæ,& Apoſtolicæ doctrinæ penitus inuenitur aduerſum.* [e] *Quidam vero ſententiam Ambroſii ſeruare cupientes, nõ de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi,vt ob qualibet fornicationem vir licite dimittat vxorem & viuẽte dimiſſa aliam ducat:ſed de inceſtuoſa tãtum fornicatione intelligi:cum vxor uidelicet alicuius patri & filio,fratri & auunculo viri ſui, vel alicui ſimiliũ ſe conſtupradam publice [f] tradiderit. Hæc autem,quia viro ſuo, ſe illicitam reddidit in perpetuum,dum per copulam conſanguinitatis in primũ, vel ſecundum, vel tertium gradum tranſiuit affinitas;† licitè dimittitur, & ea viuẽte ſuper ducitur alia. Hic ſi quis contendat non magis viro quam mulieri lieitũ eſſe, ſi vir alicuius eodẽ modo fornicetur, ſciat virum ab Ambroſio appellatũ non ſexu, ſed animi virtute: mulierẽ quoque nominatam ſentiat nõ ſexu corporis,ſed mollitia mentis. Sed quia nulla auctoritate permittitur,ut uxore uiuente alia ſuperducatur, intelligitur illud Ambroſii in ſupradicto genere fornicationis, nõ tamen, quod uiuente dimiſſa, aliam ducere poſſit: ſed poſt* Sent.4.diſt.35. Glo.ord.1.Cor.7. † al affinitatis.

a Hic vide q̃ not.ſup.c.q.5.c.puto, in gl.1.Arc.

b Scilicet de præſenti:ſed hoc ſtare nõ põt,quia niſi ſponſa trã ſeat ad religionem, nõ poteſt ſponſus ea viuẽ cõtrahere ſecundum H.

c ¶ Opem.]Ideſt,dotem reddat.

d ¶ Culpa.]Argum. quod ꝓbato adulterio ſi:tum vir poteſt dimittere vxorẽ ſuã & dotem lucratur. extra de dona. inter virum & vxorem, plenissimque.

SED ILLVD. Hęc eſt 5. pars q̃ſtio. in qua laborat magiſter pro ſolutione c. & dicit, quod inceſtuoſi tantum poſt mortem vxoris poſſunt contrahere, & hoc probat per 6.c.quę ſunt reſtringẽda ad ius commune.lo.de Fint.

CASVS. Soluit modo Gra. & dicit quod c.Gre.eſt abrogatum.ca. vero Ambro. aut eſt a falſatoribus inſertum, aut intelligitur inceſtuoſa fornicatione: ita quod hoc nomen, vir, ſi nomen innocentis, hoc nomen, mu-

a ¶ Aduerſum.] Nõne Leo quartus dicta Greg.minoris ſine lier. ſit nomen peccatis: ſed tamen peccante ſuperſtite alter contrahere nõ poteſt, ſed mortuo ſic,delinquẽs autem ſi ſuperſtes extiterit, perpetuo cõtinet.Et ad hoc inducit ſequentia cap.

e ¶ Quidam.] Ideſt,quidam Latini.

f ¶ Publice. Hic alludit Gra.diſtinctioni Alex.extra de diuor.ſi qua.& c.porro.quæ tamen abolita ꝫ eſt,ext.de eo qui cog.conſang.vxo.ſuæ,diſcretionem.nec ponitur in noua compilatione.

ſine exceptione mandauit tenendaꝫvt 20.diſt.c.1.ſed illud in aliis in quibus bene dixit. arg.1.q.1.filium.

ꝫ Iſta ſunt verba Lau.q ita loqtur: quia præcedens decret. non fuit poſita ẽt in antiqua compilatione.Arc.

Quæ-

QVædam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi frater cognouerit vxorem fratris ſui ſcienter, ipſi adulteri perpetuo continebunt, ſed frater innocens ſua mortua aliam accipere poterit.

a ¶ Dormiuit.] Infra 35.q.2.ſi quis eum.ſup.27.quæſt.2.qui

mortem fornicarij uel fornicariæ(quorum uterque,ut ſupradictum eſt,a corruptione luxuriæ mulier appellatur illa, qui à fornicatione mundus eſt,uir uel mulier alijs copulari poſſunt:adulteri autem,ſi ſuperuixerint,nullo modo alijs copulari poterunt.

Sic & illud intelligitur,quod in capitulo cuinſdam eõ cilij legitur.

¶ Licitum coniugium non negetur illi, cuius vxor cum ſuo fratre dormierit. C. XIX.

QVędam cum fratre viri ſui dormiuit,a decretum eſt, vt adulteri nũquam coniugio copulentur: illi vero b,cuius vxor ſtuprata eſt, licita coniugia non negentur.

5.cap.c.101. ¶ *Simile legitur lib.5.capitularium,c.19.*

Sic & illud Moguntinenſis concilij intelligitur.

¶ Diſiungantur, & nunquam coniugio copulentur, qui quodlibet infra ſubiectorum admiſerint. C. XX.

Burc.l.17.c.9. Iuo p.9.c.71. & 77. Pann.l.6.c.121. SI quis viduam vxorẽ duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu cũ duabus ſororibus, c aut ſi qua cum duobus d fratribus, ſeu cũ patre & filio, ſi qs relictam fratris,ſi quis neptam,aut nouercam,aut nurum aut cõſobrinam,e aut filiam auunculi, aut eius relictam, aut priuignam f polluerit:eos g diſiungi,& vlterius nunquam in coniugio copulari præcipimus.

¶ Senſus huius capitis eſt in concilio primo Moguntino, cap.56.& 2 ſub Rabano, ca.29.& lib.5.c.101.vbi etiam pleraque eadem verba habentur.

Item.

In conc.Vormacien ſi.c.63. ¶ Sororem vxoris polluens neutram habere valet. C. XXI.

QVi dormierit h cũ duabus ſororibus, & vna ex illis antea vxor fuerit;neutram i ex ipſis habeat; nec ip ſi adulteri nunquam in coniugio k copulentur.l

† al.Hic. Sent.4.diſt.34. Burc.l.17.c.3. Iuo p.6.c.69. *Item illud Gregorij.*

¶ Cauſa adulterij vxorem relinquens continentiam ſeruet. C. XXII.

Sent.4.diſt.34. Polyc.l.6.tit.4. HI† vero, qui vxores ſuas in adulterio m deprehendunt,n non licebit nec eum, nec eam; aliam vxorẽ accipere, vel alium virum, quamdiu ambo viuunt.o Si autem adultera mortua fuerit;vir eius,ſi vult,nubat, tantum in Domino:adultera p vero nunquam, etiam ſi mortuus fuerit vir eius:omnibus tamẽ diebus vitę ſuæ acer-

b ¶ Cuius.] Quorum vna erat vxor ſua,& ſic nõ eſt contra inf. proxi.cauſa q.1.ſi quis cum duabus.

d ¶ Duobus.] Quorum vnus erat maritus, & ſic non eſt contra inf.proxi.cauſa.q.2.ſi quis cum.

e ¶ Conſobrinam.] Ideſt,filiam matertere.Vel die aut pro ideſt, filiã auunculi. ſup.ead.q.1.de Benedicto.

f ¶ Priuignam.] Propriã.ſed de hac præmiſerat. Vel intellige priuignam auunculi de alio progenitã vel de ſecũdis nuptijs.vt 35.q.vlt.fraternitatis.

g ¶ Eos.] Scilicet adulteros. vt inf.e.§. quamuis vel viros, vel vxores.

h QVi dormierit. ſu.27.q.2.qui dormierit.

i ¶ Neutram.] Quia in ſe debitũ non exigeret ab ea, & ita non haberet eam, habetur tamen ab ea:quia ipſa petẽte tenetur ei reddere debitum. & ita nõ habet,ſed habetur,1 nec diſtinguo an fuerit occultus inceſtus,an manifeſtus, vt extra de eo q cog. conſan.vxo.ſuæ, diſcretionem. De hoc notaui 27. q. 2. qui dormierit.

Vir quandoque habetur ab vxore, & non hẽt eã.

k ¶ In cõiugio.] 33.q.2.ſi quis cum duabus. contra. ſed ibi ſoluitur.

l ¶ Copulẽtur.] Etiã alijs: quia aliter nõ eſſet quæſtio.

1 Tali inceſtuoſo, & adulterovxore non dẽt debitum reddere, immo no teſt ſe auctoritate Domini denegare. 32.q.1.dixit. niſi & ipſa a tali primo debitum exigat,quia poſtea vt facta reconciliatio tacite: vnde de cętero nõ hẽt ꝙ obiicere poſſit, ut vt extra de adulte. ſi vir. ext. de cõiuge. ꝓpoſuit. & c.vlt. ext. de eo. q du. in ma. veniens. Archo.

HI vero.] CASVS. Dicit hic, ꝙ ſi quis vxorẽ ſuã in adulterio inuenerit, & eam propter hoc dimiſerit: donec ambo viuunt, contrahere non poterunt: ſed vir poſt mortem vxoris aliã ducere poteſt. illa ſi ſuperſtes fuerit, ſub perpetua pœnitẽtia continebit. Vel dic nec eum nec eam,i. adulterum & adulteram.ſed prior expoſitio verior videtur, ideſt, maritum & adulteram.

a.qui dormierit.

b ¶ Illi vero.] Omnia iſta cap.vſque ad §.quamuis.exaudi per c.hi vero.quod eſt gloſſa omnium,quę omnia inducuntur ad probandum, quod inceſtuoſi non poſſunt matrimonium contrahere.

SI quis viduam.] CASVS.Dicitur hic,ꝙ ſi quis adulterat cum affine vel conſanguinea, perpetua continentia ei debet indic.Sequ.cap. planum eſt, & habuiſti ſup.27.q.2. qui dormierit, & ibi inuenies expoſitionẽ.

m ¶ In adulterio.] Scilicet inceſtuoſo nam quod alij adulteri contrahere poſſunt habes 32.q.2.c.2.

n ¶ Deprehendunt.] Et nolunt eas de cætero habere in coniugio.

o ¶ Viuunt.] Per hoc determinantur omnia hæc ca.poſt mortem enim adulteranus licet alij contrahere,ante non.

p ¶ Adultera.] Supra proxi.q.1.ſi quis contra.ſupra.ea. q.Apoſtolus.cõtra. Ex ca.illo colligitur ꝙ mortuo viro

ſoꝛ-

Digitized by Google

fornicatore, adultera poſſit alteri nubere, ſed qualiter hoc ſoluetur.ſupra determinatum eſt 31.q.1.ſi quis.

a ¶ Pœnitentiæ.] Interioris.quæ dicitur continua memoria.de pœn.d.4.Iudas.

COncubuiſti.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis concubuit cū ſorore vxoris ſuæ,neutri debet de cætero commiſceri. vxor vero ſi conſcia ſceleris non fuerit,& poſt mortē eius nubat cui vult. adulter vero,& adultera ſine ſpe coniugij permanebunt in pœnitentia.

b ¶ Neutrā habes.] Haberis tamē ab ea. vt notaui ſupra eod. qui dormierit.

c ¶ Conſcia.] Tanquam lena:quia procurat vt adulteretur ſup.ea.q.1.c.1

d ¶ Si ſe continere.] Vel ſi manifeſtum eſt viri,adulterium, & cum nō corrigit. Et eſt argu. ad quæſtionem de medico, qui cognouit uxorē patientis ex diſſolutione viri, vel diſſimulatione viri, vel perſuaſione. 1

1 Adde ad hanc gl.not. in l.1.§. ſi publico.ff. d adul. gl.in l. cui mulier. ff.ſolu.mat.

ADDITIO. Scilicet quod poſt mortem mariti poſſit contrahere medicus. Io.de Fant. Et dic quod ſi vir perſuaſit, non poteſt ei obijcere: quia obſtat ei exceptio. mulier tamen male fecit ſecūdum Bar.Brix. Quod dic, vt plene diſputauit in ſua quæſtione dominicali. quæ incipit Cum quidam grauiter ægrotaret,& c.vbi ſoluit.

e ¶ Nubat.] Poſt mortem mariti vel eo viuente, ſi erat tātum ſponſa de futuro. extra de ſponſa.quem admodum.

SI quis cum nouerca.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis cū nouerca ſua adulteratur, tam ille quā illa perpetuo contineant: vir vero vxore ſua mortua aliam accipiat. Idem in ſimilibus.

f ¶ Sed vir. Poſt mortem vxoris, ſup.ea.hi vero qui.

g ¶ Similiter.] Sed contra inf.prox.q.2.ſi quis eū duabus.ſed hic rigor,ibi mīa.vel hic vna erat vxor, ibi non.

QVAMVIS. CASVS. In hoc §.G.primo determinat finem illius c. ſi quis vidua. Secundo determinat illud c. quod propoſuiſti. & vtrumque male, ſecundum Ben. & il. Caſ. autem.§. ſatis patet, & per te videbis: quia inuenit Gal. ſolutionē ad illud c.quod propoſuiſti.

2 Conc.pic. in l. recuſari & no.in l. Clodius. ff. de acq. poſſ.

b ¶ Moguntinenſis.] Supra ea.q.1.ſi quis virum.

i ¶ Illud vero.] Quādoque bonus dormitat Homerus. 2

Vagatur Grat. pro ſolutione illius c.ſup.ea.quod propoſuiſti.& cum non inueniat, ſomniando attribuit S.Gregor.minori,quod egregius doctor S.Gregor. maior ſcribit Augu.35.q.3. quædam lex. ſed hic caſus reprobatus eſt ſupra.

k ¶ Ina-

rimæ pœnitentiæ a lamenta perſoluat.

Item ex decreto Zachariæ Papæ.

¶ Neutram habeat,qui ſororem vxoris polluit.

C. XXIII.

COncubuiſti cum ſorore vxoris tuæ?ſi feciſti, neutrā habeas:b & ſi illa,quæ vxor tua fuerit, cōſcia c ſceleris nō fuit,ſi ſe continere d non vult,nubat e in Domino cui velit. Tu autem,& adultera ſine ſpe coniugij permaneatis: & quamdiu vixeritis, iuxta præceptum ſacerdotis,pœnitentiam agite. Sent.ibidem. Bure.l.19.c.5. fol.273.

Item ex concilio Triburienſi.

¶ Cum nouerca, vel filiaſtra, vel ſorore ſuæ vxoris dormiens ad coniugium peruenire non poterit: viris tamen earum legitima non negantur coniugia. C. XXIV.

SI quis cum nouerca ſua dormierit;neuter ad coniugiū poteſt peruenire: ſed vir f eius poteſt,ſi vult;aliam accipere,ſi ſe continere non poteſt. Similiter g ſi quis cum filiaſtra ſua, vel cum ſorore vxoris ſuæ dormierit, obſeruandum eſt. Ex conc. apud Vermerias. Bure.l.17.c.11.

Quamuis illud, quod in fine Moguntinenſis h concilij ponitur, a nonnullis non de legitime cōiunctis, ſed de fornicarijs dictū intelligatur, videlicet, vt fornicarij diſcedant ab inuicem, & ſine ſpe coniugij permaneāt. Illud uero i Gregorij ad Bonifacium, Anglicis a pro tēpore permiſſum eſt quibus B.Gregor.in quarta,& quinta generatione coniugia contrahi permiſit:alias autem inane k eſſet,cū Auguſtinus dicat in libro de ſermone Domini in monte: [Si vxorem l quis habeat ſterilem,& c.] ſup.ea.q.5.ſi vxorē.

Item Nicolaus ad Carolū Moguntinenſem epiſcopū.

a ¶ Anglicis.] *Vere hic auctor gloſſæ animaduertit Gratianū quod Gregorius tertius ſcripſit ad Bonifacū legatū Germaniæ pro cauſis Germanorū,& retuliſſe ad ea,q̄ multo ante S.Gregorius primus ſcripſerat ad Auguſtinū Anglorū epiſcopum,diſpenſando cū Anglis ad fidē nuper cōuerſis ſuper gradibus cōſanguinitatis,& affinitatis.& habetur inf.35.q.2.& 3.c.quadā lex. & q.5.c.ad ſedem.*

¶ Ob infirmitatem, vel damna corporis, coniugia ſolui non licet. C. XXV. L.2.ſent.Pau.ti. 19. in interpretatione legis 4.in Co. Theo. Scn.4.d.34.

6 HI,qui matrimonium ſani cōtraxerint,& vni ex-

k ¶ Inane.] Non eſt inane,ſed tolerabilius vt quis infirmitate carnis ad vnam, quam ad plures diuertat: quod ibi permittuntur.argum.infra proxi.cauſa. q. 2. ſi quod verius eſt. Anſ. l.10.ca. 27. Bure. l.9. ca. 28. Pol. l.6.ti.4. luo par. 8. c. 166. Pann. l.6.ca. 93.

l ¶ Si vxorem.] Sup.ea.q.5.ſi vxorem.

HI qui.] Hæc eſt.6.pars q.in qua dicitur,quod furioſi non poſſunt contrahere.ſed ſi ante furiam contraxerunt,tenet matrimonium. Ioan.de Fant. CASVS. Dicitur hic,ꝙ ſi duo ſani matrimonium contrahant.& conſentiāt, pro nulla infirmitate ſuperueniente debēt ſeparari. Sequens cap. patet cum ſequenti §. & ad probandum quod dicitur in §. inducit ſequens c.

a ¶ Non

Digitized by Google

duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit; ob hanc infirmitatem coniugia talium ſolui non poſſunt.[a] Similiter ſentiẽdum de his, qui ab aduerſarijs excæcantur, aut membris [b] truncantur, aut a Barbaris exſecti [c] fuerint.

Item Fabianus Papa.

¶Furioſus, & furioſa matrimonium contrahere non poſſunt. Cap. XXVI.

NEque furioſus, neq; furioſa [d] matrimoniũ cõtrahere poſſunt: ſed ſi contractum fuerit, non ſeparẽtur. [7] *Vt ergo ex præmiſſis colligitur, non licet huic, dimiſſa vxore, aliã ducere. Manet enim inter eos quoddã vinculum coniugale, quod nec ipſa ſeparatione diſſoluitur.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de bono coniugali, c.7.

¶Sterilem vxorem dimittere, & cauſa fęcunditatis aliam ducere alicui non licet. Cap. XXVII.

TAntum valet illud ſociale [e] vinculum coniugũ, vt cum cauſa procreandi conligetur, nec ipſa cauſa procreandi ſoluatur. Poſſet [f] enim homo dimittere ſterilem vxorem, & aliam [g] ducere, de qua filios habeat: & tamẽ non licet. *Item c.15.* ¶ Manet vinculum nuptiarum, etſi proles, cuius cauſa initum eſt, manifeſta ſterilitate non ſubſequatur: ita, vt iã ſcientibus coniugibus nõ ſe filios habituros ſeparare ſe tamen, vel ipſa cauſa filiorum, atq; aliis copulare non liceat. Quod ſi fecerint; cũ eis, quibus ſe copulauerint, adulterium committunt; ipſi autẽ coniuges manent. Plane vxoris volũtate adhibere aliam, vnde communes filii naſcantur vnius commiſtione, ac ſemine, alterius [h] autẽ iure, ac poteſtate, apud antiquos [i] patres fas erat. Vtrum & nunc fas ſit, temere † [k] non dixerim.

Idem libro primo de nuptijs, & concupiſcentia, c.10.

¶De eodem. Cap. XXVIII.

VSque adeo manent inter uiuentes ſemel inita iura nuptiarũ, vt potius ſint inter ſe coniuges, qui ab alterutro ſeparati ſunt, quã cũ his, quibus aliis adhęſerunt. *& paulo poſt.* [a] ¶Manet inter viuentes quoddam vinculum coniugale: quod nec ſeparatio, nec cũ altero copulatio poſſit auferre; manet autẽ ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis; ſicut apoſtata anima velut de cõiugio Chriſti recedens, etiam fide perdita ſacramentũ [l] fidei nõ amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, ſi amiſiſſet abiedens. Habet [m]

a ¶ Non poſſunt.] Argum. ſi res peruenit ad eum ſtatũ, &c. arg. ff. de iti. actuq; priu. l. 1. quod enim recte actum eſt, corripi non poteſt, &c. 1

b ¶ Aut membris.] Hic idem reperitur.

c ¶ Exſecti.] De iſtis caſtratis quidam ſunt caſtrati, quidam caſſe nati. i. frigidi. & iſti non poſſunt contrahere, infra prox. quæſt. 1. ſi vero. Alij caſtrati. ſ. ſpadones bene poſſunt. arg 29. q. 1. nuptiarum. inf. prox. q. 5. oẽ Deo, ff. de iure d. ſi ictus. §. ſi ſpadoni. Alij dicunt melius, quia nec iſti poſſunt contrahere, cum cognoſcere vxorem non iſti poſſunt, & exigitur in matrimonio tria bona ſe. vel ſpe. 27. q. 2. omne. Vel dicas, q; ſi habet virgam erectam, ſiue reſoluat ſperma ſiue non, q; ſit ibi matrimonium, nam talis ſatisfacit mulieri, ſicut mulier ſatisfacit viro ſiue reſoluat ſiue non: nec requiritur. q; ſẽper in matrimonio ſit filiorũ procreatio: quia ſufficit, quòd non euitent prolem, vt ſup. ea. q. 2. ſolet.

d NEque furioſus, neque furioſa.] Quia non poſſunt conſentire, arg. 15. quæſt. 1. aliquos. poſſunt tamen ſi habeant dilucida interualla. vt extra de ſpon. dilectus. argum. 7. quæſt. 2. quamuis. alias nõ valet. 27. quæſt. 2. ſufficiat. 17. q. 2. Gõſalidus.

VT ERGO. Hæc eſt 7. pars quæſtionis, in qua redit ad propoſitum principale. ſ. ad oſtendendum. q; altero viuente, non poteſt alter contrahere. Ioan. de Fant.

TAntum valet.] CASVS. Dĩ hic q; tam forte eſt vinculum matrimoniũ. vt quamuis cauſa prolis contrahatur, ſi pro ſterilitate nõ ſe paratur: immo ſi aliam cauſa prolis ſuperduxerit, adulterium erit, etſi vera vxor cõſentiat: quãuis apud antiquos patres obtinuerit aliter. Bencu.

e ¶ Sociale.] .i. matrimonium, quod duos ſociat. Et eſt argum. q; cauſa ceſſante non ceſſat conſtitutio, vt ſup. ea. q. 1. dicit. ſup. 61. diſtin. §. his omnibus contra. Sol. hoc & illud nõ tangunt ſe. nam ibi cauſa appellatur, pro qua excludenda aliquid cõſtituitur, vt ibi, & ff. de poſtu. l. 1. §. ſexũ. hic vero appellatur pro qua habenda matrimonium contrahitur.

f Poſſet.] De facto 2. 3 Simile 3. q. 6. hęc q; ppe. ver. nam cũ &c.

g ¶ Aliam.] Sup. diſt. 56. Iſmael.

h ¶ Alterius.] Scilicet vxoris.

i ¶ Apud antiquos.] Sup. ea. q. 4. dixit.

K ¶ Temere non dixerim.] Melius eſt pie dubitare, quam temere diffinire. Dic temere non dixerim, ideſt, nullo modo dicam: quia temerarium eſſet dicere, & ſic ſentire.

VSque adeo.] CASVS. Dicitur hic, q; manet character matrimonij, & vinculum coniugale, etiam ſi diuortium interueniat. ſicut manet character baptiſmatis, etſi apoſtatando a charitate recedat.

l ¶ Sacramentum.] Ideſt, characterem.

m ¶ Habet autem hoc.] Sup. 1. q. 1. quod quidam, ſupra 32. q. 1. ſcimus. 3 De hoc 27. q. 1. quid facit. Arch.

Furioſus eſt ſenſu caret.

Caſtrati an poſſint matrimonium contrahere.

Paulus ibidem. Sent. ibidem. Poly. ibid. Anſ. l. 10. c. 28.

Cum

Digitized by Google

fornicatore, adultera possit alteri nubere, sed qualiter hoc soluetur. supra determinatum est 31.q.1.si quis.

a ¶ Pœnitentiæ.] Interioris. quæ dicitur continua memoria. de pœn.d.4.Iudas.

Concubuisti.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis concubuit cū sorore vxoris suæ, neutri debet de cætero commisceri. vxor vero si conscia sceleris non fuerit, & post mortē eius nubat cui vult. adulter vero, & adultera sine spe coniugij permanebunt in pœnitentia.

b ¶ Neutrā habes.] Haberis tamē ab ea, vt notaui supra cad. qui dormierit.

c ¶ Conscia.] Tanquam lena; quia procurat vt adulteretur sup.ea.q.1.c.1

d ¶ Si se continere.] Vel si manifestum est viri, adulterium, & cum nō corrigit. Et est argu. ad quæstionem de medico, qui cognouit uxorē patientis ex dissolutione viri, vel dissimulatione viri, vel persuasione. 1 ADDITIO. Scilicet quòd post mortem mariti possit contrahere medicus. Io. de Fant. Et dic quod si vir persuasit, non potest ei obijcere si quia obstat ei exceptio. mulier tamen male fecit secūdum Bar. Brix. Quod dic, vt plene disputauit in sua quæstione dominicali, quæ incipit Cum quidam grauiter ægrotaret, & c. vbi soluit.

1 Adde ad hanc gl. not. in l.1.§. si publico. ff. ad adul. gl. in l. cui mulier. ff. solu. mat.

e ¶ Nubat.] Post mortem mariti vel eo viuente, si erat rātum sponsa de futuro. extra de vsureiur. quemadmodum.

Si quis cum nouerca.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis cū nouerca sua adulteratur, tam ille quā illa perpetuo contineant: vir vero vxore sua mortua aliam accipiat. Idem in similibus.

f ¶ Sed vir. Post mortem vxoris. sup.ea. hi vero qui.

g ¶ Similiter.] Sed contra inf. prox. q.2.si quis eū duabus. sed hic rigor, ibi mīa, vel hic vna erat vxor, ibi non.

QVAMVIS. CASVS. In hoc §. G. primo determinat finem illius c. si quis vidua. Secundo determinat illud c. quod proposuisti. & vtrumque male, secundum Ben. & Ii. Casus autem. §. satis patet, & per te videbis: quia inuenit Galā solutionē ad illud c. quod proposuisti.

2 Conc. glo. in l. recusari & no. in l. Cle dius. ff. de arg. pe ff.

h ¶ Moguntinensis. Supra ca. q. si quis virum.

i ¶ Illud vero. Quādoque bonus dormitat Homerus. a Vagatur Grat. pro solutione illius c. sup. ea. quod proposuisti. & cum non inueniat, somniando attribuit S. Gregor. minori, quod egregius doctor S. Gregor. maior scribit Augu. 35.q.3. quædam lex, sed hic casus reprobatus est supra.

k ¶ Inane.

rimæ pœnitentiæ [a] lamenta persoluat.

Item ex decreto Zachariæ Papæ.

¶ Neutram habeat, qui sororem vxoris polluit.

C. XXIII.

Sent. ibidem. Burc. l.19.c.5. fol.273.

COncubuisti cum sorore vxoris tuæ? si fecisti, neutrā habeas: [b] & si illa, quæ vxor tua fuerit, cōscia [c] sceleris nō fuit, si se continere [d] non vult, nubat [e] in Domino cui velit. Tu autem, & adultera sine spe coniugij permaneatis: & quamdiu vixeritis, iuxta præceptum sacerdotis, pœnitentiam agite.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Cum nouerca, vel filiastra, vel sorore suæ vxoris dormiens ad coniugium peruenire non poterit: viris tamen earum legitima non negantur coniugia. C. XXIV.

Ex conc. apud Vermerias. Burc. l.17.c.11.

SI quis cum nouerca sua dormierit; neuter ad coniugiū potest peruenire: sed vir [f] eius potest, si vult; aliam accipere, si se continere non potest. Similiter [g] si quis cum filiastra sua, vel cum sorore vxoris suæ dormierit, obseruandum est.

Quamuis illud, quod in fine Moguntinensis [h] concilij ponitur, a nonnullis non de legitime cōiunctis, sed de fornicarijs dictū intelligatur, videlicet, vt fornicarij discedant ab inuicem, & sine spe coniugij permaneāt. Illud nero [i] Gregorij ad Bonifacium, Anglicis [a] pro tēpore permissum est quibus B. Gregor. in quarta, & quinta generatione coniugia contrahi permisit: alias autem inane [k] esset, cū Augustinus dicat in libro de sermone Domini in monte: [Si vxorem [l] quis habeat sterilem, & c.]

sup.ea.q.5.si vxorē.

Item Nicolaus ad Carolū Moguntinensem episcopū.

a ¶ Anglicis.] *Vere hic auctor glossæ animaduertit Gratianū quod Gregorius tertius scripsit ad Bonifaciū legatū Germaniæ pro causis Germanorū, & retulisse ad ea, q̄ multo ante S. Gregorius primus scripserat ad Augustinū Anglorū episcopum, dispensando cū Anglis ad fidē nuper cōuersis super gradibus cōsanguinitatis, & affinitatis. & habetur inf. 35.q.2. & 3.c. quadā lex. & q.5.c. ad sedem.*

¶ Ob infirmitatem, vel damna corporis, coniugia solui non licet. C. XXV.

L.2. sent. Pau. ti. 19. in interpretatione legis 4. in Co. Theo. Sen. 4. d. 34.

6 HI, qui matrimonium sani cōtraxerint, & vni ex-

k ¶ Inane.] Non est inane, sed tolerabilius vt quis infirmitate carnis ad vnam, quam ad plures diuertat: quod ibi permittuntur. argum. infra proxi. causa. q. 2. si quod verius est.

Anf. l.10.ca. 27. Burc. l.9. ca. 28. Pol. l.6.ti.4. luo par. 8. c. 166. Pann. l.6.ca. 93.

l ¶ Si vxorem.] Sup. ea. q.5. si vxorem.

HI qui.] Hec est. 6. pars q. in qua dicitur, quod furiosi non possunt contrahere. sed si ante furiam contraxerunt, tenet matrimonium. Ioan. de Fant. CASVS. Dicitur hic, ꝙ si duo sani matrimonium contrahant. & consentiāt, pro nulla infirmitate superueniente debēt separari. Sequens cap. patet cum sequenti §. & ad probandum quod dicitur in §. inducit sequens c.

a ¶ Non

duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit; ob hanc infirmitatem coniugia talium ſolui non poſſunt.[a] Similiter ſentiẽdum de his, qui ab aduerſarijs excœcantur, aut membris [b] truncantur, aut a Barbaris exſecti [c] fuerint.

Item Fabianus Papa.

¶Furioſus, & furioſa matrimonium contrahere non poſſunt. Cap. XXVI.

NEque furioſus, neq; furioſa [d] matrimoniũ cõtrahere poſſunt: ſed ſi contractum fuerit, non ſeparẽtur.

7 Vt ergo ex præmiſſis colligitur, non licet huic, dimiſſa vxore, aliã ducere. Manet enim inter eos quoddã vinculum coniugale, quod nec ipſa ſeparatione diſſoluitur.

Vnde Auguſtinus ait in libro de bono coniugali, c.7.

¶Sterilem vxorem dimittere, & cauſa fęcunditatis aliam ducere alicui non licet. Cap. XXVII.

TAntum valet illud ſociale [e] vinculum coniugũ, vt cum cauſa procreandi conligetur, nec ipſa cauſa procreandi ſoluatur. Poſſet [f] enim homo dimittere ſterilem vxorem, & aliam [g] ducere, de qua filios habeat: & tamẽ non licet. *Item c.15.* ¶ Manet vinculum nuptiarum, etſi proles, cuius cauſa initum eſt, manifeſta ſterilitate non ſubſequatur: ita, vt iã ſcientibus coniugibus nõ ſe filios habituros ſeparare ſe tamen, vel ipſa cauſa filiorum, atq; aliis copulare non liceat. Quod ſi fecerint; cũ eis, quibus ſe copulauerint, adulterium committunt; ipſi autẽ coniuges manent. Plane vxoris volũtate adhibere aliam, vnde communes filii naſcantur vnius commiſtione, ac ſemine, alterius [h] autẽ iure, ac poteſtate, apud antiquos [i] patres fas erat. Vtrum & nunc fas ſit, temere † [k] non dixerim.

Idem libro primo de nuptijs, & concupiſcentia, c.10.

¶De eodem. Cap. XXVIII.

VSque adeo manent inter uiuentes ſemel inita iura nuptiarũ, vt potius ſint inter ſe coniuges, qui ab alterutro ſeparati ſunt, quã cũ his, quibus aliis adhęſerunt. *& paulo poſt.* ¶ Manet inter viuentes quoddam vinculum coniugale: quod nec ſeparatio, nec cũ altero copulatio poſſit auferre; manet autẽ ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis; ſicut apoſtata anima velut de cõiugio Chriſti recedens, etiam fide perdita ſacramentũ [l] fidei nõ amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, ſi amiſiſſet abiedens. Habet [m]

a ¶ Non poſſunt.] Argum. ſi res peruenit ad eum ſtatũ, &c. arg. ff. de iti. actuq; priu. l. 1. quod enim recte actum eſt, corrupi non poteſt, &c. 1

b ¶ Aut membris.] Hic idem reperitur.

c ¶ Exſecti.] De iſtis caſtratis quidam ſunt caſtrati, quidam caſſe nati, i. frigidi. & iſti non poſſunt contrahere, infra prox. qua ſ. 1. ſi vero. Alij caſtrati. ſ. ſpadones bene poſſunt. arg 29. q. 1. nuptiarum. inf. prox. q. 5. qđ Deo, ff. de iure do. ſi ſtetua. §. ſi ſpadoni. Alij dicunt melius, qa nec iſti poſſunt contrahere, cum cognoſcere vxorem non iſti poſſunt, & exigunntur in matrimonio tria bona ſc. vel ipe. 27. q. 2. omne. Vel dicas, ꝙ ſi habet virgam erectam, ſiue reſoluat ſperma ſiue non, ꝙ ſit ibi matrimonium, nam talis ſatisfacit mulieri, ſicut mulier ſatisfacit viro ſiue reſoluat ſiue non: nec requiritur. ꝙ ſępe in matrimonio ſit filiorũ procreatio: quia ſufficit, quòd non euitent prolem, vt ſup. ea. q. 2. ſolet.

d NEque furioſus, neque furioſa.] Quia non poſſunt conſentire, arg. 15. quæſt. 1. aliquos. poſſunt tamen ſi habeant dilucida interualla. vt extra de ſpon. dilectus. argum. 7. quæſt. 2. quamuis. alias nõ valet. 27. quæſt. 2. ſufficiat. 17. q. 2. Gõſaldus.

VT ERGO. Hæc eſt 7. pars quæſtionis, in qua redit ad propoſitum principale. ſ. ad oſtendendum, ꝙ altero viuente, non poteſt alter contrahere. Ioan. de Fant.

TAntum valet.] CASVS. Dic hic ꝙ tam forte eſt vinculum matrimonij. vt quamuis cauſa prolis contrahatur, tã pro ſterilitate nõ ſe paratur: immo ſi aliam cauſa prolis ſuperduxerit, adulterium erit, etſi vxor cõſentiat: quãuis apud antiquos patres obtinuerit aliter. Bencu.

e ¶ Sociale.] i. matrimonium, quod duos ſociat. Et eſt argum. ꝙ cauſa ceſſante non ceſſat conſtitutio, vt ſup. ea. q. 1. dicit, ſup. 61. diſtin. §. his omnibus contra. Sol. hoc & illud nõ tangunt ſe. nam ibi cauſa appellatur, pro qua excludenda aliquid cõſtituitur, vt ibi, & ff. de poſtu. l. 1. §. ſexũ. hic vero appellatur pro qua habenda matrimonium contrahitur.

f Poſſet.] De facto 2.

g ¶ Aliam.] Sup. diſ. 6. hęc ꝙppe, §6. Iſmael.

h ¶ Alterius.] Scilicet vxoris.

i ¶ Apud antiquos.] Sup. ea. q. 4. dixit.

k ¶ Temere non dixerim.] Melius eſt pie dubitare, quam temere diffinire. Dic temere non dixerim, ideſt, nullo modo dicam: quia temerarium eſſet dicere, & ſic ſentire.

VSque adeo.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ manet character matrimonij, & vinculum coniugale, etiam ſi diuortium interueniat. ſicut manet character baptiſmatis, etſi apoſtatando a charitate recedat.

l ¶ Sacramentum.] Ideſt, characterem.

m ¶ Habet autem hoc.] Sup. 1. q. 1. quod quidam, ſupra 11. q. 1. ſcimus. 3

1 Quod le. & ne. ſu. 1. q. 7. ſi qs omnẽ, in prin.

Caſtrati an poſſint matrimonium contrahere.

Furioſus eſt ſenſu caret.

Iur. l. 9. c. 30 Iuo p. 8. cap. 168. Pan. l. 6. c. 93

Paulus ibidem. Sent. ibidem. Poly. ibid. Anſ. l. 10. c. 28.

† al. non temere dixerim.

Iuo p. 8. c. 254. Pann. l. 6. cap. 28. & 105.

Sent. 4. diſt. 31. Iuo p. 8. c. 12. Pann. l. 6. c. 74.

3 De hoc 27. q. 2. quid facet. Arch.

Cum

dimiſſo & uiuo alij nubat, neque pp crimen primi uiri, nec per uiolentiam ſecundi, nec per metũ parentum. vñ dñs grauẽ matrimonij ſarcinam profitetur. Deinde tria genera eunuchorum ſubiungit. [Cautiones].i. excuſationes.

a ¶ Oēs cauſationes] .ſ. actiones uel allegationes.

b ¶ Nolo.] .i. nolo quod excuſationem mulieris allegea.

c ¶ Matris.] .i. eam traditam a matre inuitam.

d ¶ Patris.] Quia paterna, ſ. voluntate ſit factum.

e ¶ Propinquorũ.].i. pp propinquorũ paterna ad eam ueniſſet.

Maritus an poſſit dimitti pp opus ſodomiticũ.

f ¶ Sodomita.] Vñ ergo pp maritꝰ poſſet dimitti pp opus ſodomiticũ, vt inf. eo. adulterij. vbi dñ, pp illud crimen ſit maius adulterio. Item quid dices ſi propriã uxorem polluit extra clauſtra pudoris, uel ſeipſum polluit propriis manib. nũquid ob hoc poteſt dimitti? Videtur pp ſic: qa nomine mæchiæ ois illicitus concubitus, & illicitus membrorum uſus cõtinetur, ut ꝛ. e. q. 4. meretrices. & c. ſeq. qſt Lau. concedit. Vix credo pp pp aliquid iſtorũ mir poſſit dimitti, ut 35. q. 3. ex ordinaria. Sed quid dices de voluntate fornicandi, cum & ipſa ſit fornicatio. ut ſup. q. 5. qui viderit? Nã corpore aliqua eſt corrupta antequam ueniat ad ſuum corruptorem, vt ſup. e. q. 5. propoſito? 1 Non dico, pp ob hanc cauſam poſſit dimitti, quia de occultis non iudicat eccleſia, ut 32. di. erubeſcant. & q. 1. ſi omnia.

1 Ibi eſt fictio canõis. Hug.

g ¶ Propter hęc ſcelera derelictus.] Ad hoc pp dixit adulter & ſodomita retulit 2 ſe, non. n. pp aliam cauſam poſſet dimitti. Vel derelictus de facto, vel dic. l. propter duplex genus fornicationis, 28. q. 1. idololatria.

2 Hæc eſt uera ſnīa ſm Io. de Fant.

h ¶ Sarcinam.] Nam dicit lex quod matrimonium multis calamitatibus opprimitur, C. de impo. lucra, deſcr. l. ult. li. 10.

i ¶ Capere.] Virginitatem. ſ. nam licet matrimonium grauet, hoc grauius eſt.

Eunuchi ſũt triplices.

k ¶ Trium eunuchorum.].i. trium generũ eunuchorũ. nam quidam ſunt eunuchi propter naturalem frigiditatem, alij propter ſectionem. 3 alij uoluntate, & iſti præferentur: horum enim uirginitas nitam redolet angelicam, ut in Exodo legitur.

3 Iſti & precedentes nõ videntur merces ſi continendo. & hoc pp ſic legitur.

l ¶ Carnis.] Præter carnem uiuere angelicum eſt. de his dictum eſt: Beati qui abſtinuerunt ſe, &c. 33. q. 5. qui ſinit. & uirginitas replet paradiſum, ſup. eo. q. 1. nuptias.

m ¶ Tenetur.] Lex carnis eſt reddere petenti debitum hac lege non tenetur uirginitas. Vel non tenetur lege carnis, ſed tantum de dono ſpiritus ſancti.

& nota de pe. di. 2. ſi enim uerſi. neceſſitas. Arch.

Fidelis.] CASVS. Dicitur hic, pp ſi uxor uirum relinquat propter fornicationem, & alium ducat, non debet

tiones [a] Apoſtolus amputans apertiſſime definiuit, viuente viro eſſe adulteram mulierem, ſi alteri nupſerit. Nolo [b] mihi proferas raptoris violentiam, matris [c] præſtationem, † patris [d] auctoritatem; propinquorum [e] cateruam, ſeruorum inſidias, atque contemptum, † dãna rei familiaris. Quamdiu viuit vir; licet adulet ſit, licet ſodomita, [f] licet flagitijs oib. coopertus, & ab uxore propter hæc ſcelera derelictus; [g] maritus eius reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Nec Apoſtolus hæc propria auctoritate decernit; ſed Chriſto in ſe loquente Chriſti verba ſecutus eſt, qui ait in Euangelio; (Qui dimiſerit uxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, facit eam mœchari, & qui dimiſſam acceperit adulter eſt.) Vnde & Apoſtoli grauem coniugij ſarcinã [h] intelligentes: [Si ita eſt, inquiunt, non expedit homini vxorem accipere.] Ad quos dominus (qui poteſt, inquit, capere, [i] capiat) ſtatimque ſub exemplo trium eunuchorum [k] virginitatis infert beatitudinem, quæ nulla carnis [l] lege tenetur. [m]

† al. perſuaſionem orig.

† al. & patrimonii ſubſtantiam.

Matth. 16.

Poſt verba apud B. Hier. ſequit c. non ſatis. ſ 4. q. 1. & 2.

Item ex concilio Eliberitano, c. 9.

¶ Mulieri fideli, quę virum adulterum dimittit, alij nubere non licet. C. VIII.

Fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, [n] & alterũ duxit, † prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de ſæculo exierit, [o] niſi neceſſitas infirmitatis dare compulerit.

Burc. l. 9. c. 63. Iuo p. 8. c. 199.

† *duxerit.*] orig.

Item ex concilio Martini Papæ, (deeſt, ex ca. Martini Bracharenſis, c. 80.)

¶ Ad pœnitentiam eſt cogendus, qui multis nuptijs copulatur. C. IX.

Si quis fuerit multis nuptijs copulatus, [p] pœnitentiam agat. Conuerſatio autem & fides pœnitentis tempus comprehendat. [q] ¶

Burc. l. 9. c. 20. Iuo p. 8. c. 158. & 332.

debet admitti ad communionem donec primus viuit: niſi forſitan in articulo mortis fuerit conſtituta. Vel aliter donec ſecundus viuit, quem reliquit, & quod dicit ibi [exierit] hoc eſt in eius actione, & utrumq; probabiliter dici poteſt. Seq. capitulum patet. & pp ibi dñ. [multis] intellige eodem tempore. [Comprehẽdat] attento quanto tẽpore pœnitentiam agat uel fecerit.]

a ¶ Fidelem.] nam ſecus ſi infidelem propter fornicationem ſpiritualem dimitteret nolentem, &c. 28. q. 1. ſi infidelis.

o ¶ Exierit.] Hæc pœna ſtatuitur in deteſtationẽ illius criminis, ut etiam poſt pœnitentiam non poſſit adulter cum adultera communicari, ſ. corpore Chriſti quãdiu primus uir uiuat, 4 niſi ſit articulus mortis, ut de hoc notant ſup. 37. q. 1. deuotam. & c. quæ Chriſto.

4 Hæc ẽt fuit ſnīa Hug.

p Siquis.] ¶ Copulatus.] Eodem tempore 5 de talibus enim loquitur hoc c. & 31. q. 1. de his.

5 Sic ẽt intelligit H. & Io.

q ¶ Comprehendat.] .i. abbreuiet, 15. q. vl. hi qui. ſt. d. presbyter.

Quo mod-

QVemadmodum.] CASVS. Dicitur quod ſicut recte dici poteſt ignoranter quis peccat, licet minus, quam ſcienter: ita recte quis dicitur peccare, qui pro fornicatione ſua dimiſſa, aliam ſuperduxit, licet minus peccet, quam ille qui ſine culpa ſua dimiſſa aliam ſuperduxit.

a ¶Comprehendat.] *In originali, & apud Iuonem eſt*, compendiat tempus. *Apud Burchardum corrupte*, compendit. *Et in concilio Neocæſarienſi, c.3. ſup.31. q.1. de his, vnde hoc ſumptum eſt legitur*, abbreuiat. *Sed obgloſſam non eſt mutandum.*

Item Auguſt. de adulterinis coniugijs, lib.1. c.9.

¶Qui ob fornicationem vxorem dimittit, & aliam ducit, mœchari probatur. Cap. X.

Iuo p.8.c.255.

QVemadmodum non recte [a] dici poteſt, ſi ergo neſcit homo non peccat (ſunt enim etiam peccata ignorantium, [b] quamuis minora, quàm ſcientium) ita non rectè dici poteſt, ergo ſi cauſa fornicationis dimiſerit vir vxorem, & aliam duxerit, non mœchatur. Eſt.n. mœchatio etiã eorum, qui alias dicunt relictis propter fornicationem prioribus; ſed vtique minor, [c] quam eorum, qui non propter fornicationem dimittunt, & alteras ducunt.

2 *Sunt enim in fornicatione gradus: vt ſicut grauius peccat adulter; quam fornicator: ſic grauius delinquit, qui nec ſua dimiſſa aliam ducit, eo, qui ſuam dimittens, aliã cognoſcit: grauius quoque qui vxorem habens ad coniugẽ proximi ſui accedit quam qui non habens vxorem, torũ alterius violat, vel uxoratus ad ſoluram accedẽs. Sed hos omnes inceſtuoſi tranſcendunt, quos uincunt contra naturam delinquentes.*

Vnde Auguſtinus de adulterinis coniugijs.
Cap. XI.

Sent.4.d.38. Iuo p.9.c.110.

ADulterij malum vincit fornicatinem: vincitur autẽ ab inceſtu. [d] Peius eſt enim cum matre, quam cum aliena vxore concumbere. Sed omnium horum eſt peſſimum, quod contra naturam [e] fit, vt ſi vir membro mulieris non adhoc conceſſo voluerit vti. Vſus enim naturalis, ſi vltra modo prolabitur, in vxore quidem veniale [f] eſt, in meretrice damnabile. Sed ille, qui eſt contra naturam, execrabiliter fit in meretrice, ſed execrabilius [g] in vxore. [h] Tantum valet ordinatio creatoris, & ordo creaturæ, vt in rebus ad vtendum conceſſis, etiam cum modus exceditur, longe ſit tolerabilius, quàm in eis, quæ cõceſſa non ſunt, vel vnus, vel rarus exceſſus.

¶ *In multis uetuſtis caput hoc communitum eſt ſuperiori: atque in eo referuntur uerba B. Auguſtini hinc inde collecta, potiſſimum ex libro de bono coniugali, cap.8.9. & 11. quem etiam librum citat Iuo, & Magiſter.*

Itẽ Ambroſius in libro de Patriarchis, lib.1. de Abraham, c.6.

Diuortio facto nõ debetur mutua ſeruitus.

b ¶Ignorantium.] Nam ℣ per ignorantiã peccet quis expreſſum eſt. 24.q.1. ſi quis dedit. Arg. contra. 15.q.1. illa cauenda. ſed ideo dicit illa cauenda, quæ ex voluntate, &c. quia grauiora ſunt. Vel dic ignorãtium ius vel quantitatem, vel qualitatem delicti, ſcientium tamen factum, aliàs ſi nullo modo ſcirent, vt infans vel furioſus, non peccant, ſic ſoluitur cõtrariũ 15.q.1. aliquos. & c. illa.

c ¶Minor.] Quia facto diuortio non tenetur ei ad mutuam ſeruitutem, & ideo non vĩ venire cõtra fidem coniugalem: & iõ nõ facit alteri iniuriã ſi enim poſt adulteriũ ſtatum reſtituta eſſet prior ſeruitus, ergo tantum deliquit vt prius.

SVNT ENIM. Hæc eſt ſecũda pars quæſt. in qua dicitur, quòd maius peccatum in fornicatione eſt ſodomiticum. Io. de Fant.

ADulterij.] CASVS. In hoc c. diſtinguit Aug: diuerſos gradus in fornicatione. vnde dicit ℣ adulterium uincit fornicationem: vincitur autem ab inceſtu, quia magis peccat inceſtuoſus, quã adulter: ſed fornicatio contra naturam excellit omne genus adulterij, quę execrabilis eſt in meretrice, execrabilior autẽ in vxore tolerabilior autẽ fit uſus in reb. conceſſis ad vtẽdũ (etſi modus excedatur) quam in non conceſſis, etiã ſi reatus ſit vſus.

d ¶ Ab inceſtu.] Et ſic vĩ ℣ quilibet inceſtus ſit maior adulterio, vt ff. de adult. ſi adulterium, §.1.

e ¶Contra naturã.] Quo caſu malo vinci quam vincere, ſupra 22.q.2. Ipſarũ. f ¶ Veniale.] Arg. cõtra H. qui dixit mortaliter peccari cum propria vxore cum excediturmodus, vt ſupra c.q.4. origo.

g ¶ Execrabilius.] Argum. hic, quòd plus peccat qui iurat per Deum mendacium, quam qui iurat per creaturam mendacium. ut 22.q.1. mouet.

h ¶ In uxore.] Sup. ea.q.2. quidquid. contra ibi de naturali, hic de extraordinaria commiſtione agitur, de qua dicitur 35.q.3. extraordinaria.

1 Sub ¶ non excuſat. 18. d. qui e. ff. de iu. & fa. ign. l. nec ſupina extra de cleri. excõ. mini. ca. per Archo.

a ¶ Non recte.] Id eſt, non uere, & hoc de eo qui negligit ſcire. Et ita de ignorantia iuris, uel facti ſupina r. duxit. Seq. §. patet. In quo nihil aliud dicit Gratia. niſi quia diſtinguit gradus peccandi in fornicatione, & ad hoc inducit ſeq. cap.

Offere-

Digitized by Google

Offerebat.] CASVS. Sanctus Loth volēs prēferre hospitalē gratiā pudori filiarū, proprias filias voluit prostituere, quia minus malum erat secundum naturam coire, quam contra naturam derelinquere.

a ¶ Offerebat.] sup. d. 14. quod aut. contra 15. q. 1. si quis in clero. Sed dic sanctus alias, vel quod zelū, quia volebat hospites illæsos seruari.

Fides hosti seruāda est.

b ¶ Apud barbaras.] nā & hosti fides est seruanda. vt 23. q. 1. noli. & hospes tenetur hospitem defendere. vnde & lex dat actionem cōtra eū. ff. nau. cau. l. 1. i prin. & dicetur in die iudicij. Hospes fui, & si recepistis me, &c.

¶Minus est secundum naturam coire, quam contra naturam delinquere. Cap. XII.

Offerebat [a] sanctus Loth filiarum pudorem. Nā etsi illa quoq; flagitiosa impuritas erat: tamen minus erat secundum naturam coire, quā aduersus naturam delinquere. Præferebat domus suæ verecundiæ, hospitalem gratiam, etiam apud barbaras gentes inuiolabilem. Iuo p. 9. c. 115. Gen. 19.

Item Augustinus confessionum lib. 3. c. 8.

Grauiora sunt flagitia, quæ contra naturam probantur. Cap. XIII.

Flagitia, quæ sunt contra naturam, vbique & semper detestanda, atque punienda sunt: qualia Sodomitarū fuerunt. Quę si omnes [c] gentes facerent: eodem criminis reatu diuina lege tenerentur: quæ non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo [d] nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate [e] polluitur. Iuo p. 9. c. 105.

Item contra Iouinianum, lib. 1.

Caput hoc neque in libro de bono coniugali, [quem cōtra Iouinianum se scripsisse B. Augustinus lib. 2. retract. c. 22. profitetur;] neque in libris contra Julianum, quorum quintum citat Iuo est inuentum. De his tamen flagitijs agitur lib. 2. de nuptijs & concupiscentia, c. 19. & c. 20.

¶ Turpior, & flagitiosior est vsus contra naturam, quam fornicationis, vel adulterij. C. XIV.

Vsus naturalis & licitus est in coniugio, sicut illicitus in adulterio. Cōtra naturam vero sp illicitus, & proculdubio flagitiosior, atque turpior: quē sanctus Apostolus & in fęminis, & in masculis arguebat [f], damnabiliores [g] volens intelligi, quā si in vsu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent. Iuo p. 9. c. 106. Rom. 1.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 39.

¶ Omnis immūda pollutio fornicatio est, licet varia sint peccata fornicationis. Cap. XV.

3 Nnn solum de commissa fornicatione peccatū [h] regnat in homine, sed si adhuc [i] delectetur [k], atque animum teneat [l], proculdubio regnat. Fornicatio carnis adulterium: fornicatio animæ idolorum est seruitus [m].

1 Notādum est, qđ facinus dr a facio: & differt a flagitio. qdquid .n. agit indomita cupiditas ad corrūpendū animum & corpus suū. flagitium est: sed quidqd agit: ut noceat alteri, facinus est. Arabid.

c ¶ Quæ si omnes.] ar. qđ ratione multitudinis vel cōsuetudinis non excusatur quis a culpa, arg. supra ead. quæst. 4. obiciuntur. contra. Sed intellige in his, quæ fiunt contra naturam. Quādo quis propter multitudinē excusetur, habes de pœ. dist. 6. c. 1. in fin. & 24. distinct. ro messationes.

d ¶ Quę cū Deo. De qua habes inf. de cōsec. d. 2. in Christo.

e ¶ Peruersitate.] Id est, ordine peruerso. grauius tamen puniunt leges hoc crimen quam canones, vt extra de excess. prel. clerici. C. de adul. cum vir. Et dicit Imperator, q tale crimen pestilentias & tempestates inducit. in au then. vt non luxurietur contra naturam. in fin. sed qui puerum corrupit ad stuprum, morte punitur. inf. de pe. d. 1. qui puero.

Peccatū contra naturam pestilentias inducit.

Vsus naturalis. CASVS. Dicitur hic quod est vsus naturalis, & nō naturalis, quandoque naturalis est licitus vt in cōiugio: quandoque illicitus, vt in adulterio: innaturalis semper est illicitus, & damnabilior adulterio & fornicatione usu naturali facta.

f ¶ Arguebat. In epistola ad Romanos.

g ¶ Dānabiliores.] Qđ uerū est, ut sup. e. adulterij.

h ¶ Non solū. Hæc est 3. pars q. in qua Isidorus detestatur: quod omnis immunda pollutio. In tertia parte omnem fornicationē præ cæteris vitijs detestatur. nam qui quotidie & indiscrete fornicantur, sunt pecudibus comparandi. ¶ Quædam. Scilicet fęminæ.

i ¶ Peccatum.] Idest, peccati reatus: quia actuale peccatum transit actu, sed remanet reatu originale conuerso. de conse. d. 4. non ex quo.

j ¶ Adhuc. inf. de conse. d. 2. quotidie.

k ¶ Delectetur.] Su. d. 40. hinc etenim. vers. ponderosus.

l ¶ Tenet.] Scilicet ut delectetur. nam tūc peccat mortaliter. ar. dist. 81. ualet. nam si ad hoc teneat ut doleat, nullum tale remedium sicut continuata memoria. de pœnit. d. 3. Iudas.

m ¶ Seruitus.] Scilicet, idco omnis, &c.

Offerebat. CASVS. Sanctus Loth volēs prēferre hospitalē gratiā pudori filiarū, proprias filias voluit prostituere, quia minus malum erat secundum naturam coire, quam contra naturam derelinquere.

a ¶ Offerebat. sup. d. 14. quod aut. contra 15. q. 1. si quis in clero. Sed dic sanctus alias, vel quod zelū, quia volebat hospites illæsos seruari.

b ¶ Apud barbaras. nā & hosti fides est seruanda. vt 23. q. 1. noli. & hospes tenetur hospitem defendere. vnde & lex dat actionem cōtra eū. ff. nau. cau. l. 1. i prin. & dicetur in die iudicij. Hospes fui, & si recepistis me, &c.

¶Minus est secundum naturam coire, quam contra naturam delinquere. Cap. XII.

Offerebat [a] sanctus Loth filiarum pudorem. Nā etsi illa quoq; flagitiosa impuritas erat: tamen minus erat secundum naturam coire, quā aduersus naturam delinquere. Præferebat domus suæ verecundiæ, hospitalem gratiam, etiam apud barbaras gentes inuiolabilem. Iuo p. 9. c. 115. Gen. 19.

Item Augustinus confessionum lib. 3. c. 8.

Grauiora sunt flagitia, quæ contra naturam probantur. Cap. XIII.

Flagitia, quæ sunt contra naturam, vbique & semper detestanda, atque punienda sunt: qualia Sodomitarū fuerunt. Quę si omnes [c] gentes facerent: eodem criminis reatu diuina lege tenerentur: quæ non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo [d] nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate [e] polluitur. Iuo p. 9. c. 105.

Item contra Iouinianum, lib. 1.

Caput hoc neque in libro de bono coniugali, [quem cōtra Iouinianum se scripsisse B. Augustinus lib. 2. retract. c. 22. profitetur;] neque in libris contra Julianum, quorum quintum citat Iuo est inuentum. De his tamen flagitijs agitur lib. 2. de nuptijs & concupiscentia, c. 19. & c. 20.

¶ Turpior, & flagitiosior est vsus contra naturam, quam fornicationis, vel adulterij. C. XIV.

Vsus naturalis & licitus est in coniugio, sicut illicitus in adulterio. Cōtra naturam vero sp illicitus, & proculdubio flagitiosior, atque turpior: quē sanctus Apostolus & in fęminis, & in masculis arguebat [f], damnabiliores [g] volens intelligi, quā si in vsu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent. Iuo p. 9. c. 106. Rom. 1.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 39.

¶ Omnis immūda pollutio fornicatio est, licet varia sint peccata fornicationis. Cap. XV.

3 Nnn solum de commissa fornicatione peccatū [h] regnat in homine, sed si adhuc [i] delectetur [k], atque animum teneat [l], proculdubio regnat. Fornicatio carnis adulterium: fornicatio animæ idolorum est seruitus [m].

Peccatū contra naturam pestilentias inducit.

1 Notādum est, qđ facinus dr a facio: & differt a flagitio. qdquid .n. agit indomita cupiditas ad corrūpendū animum & corpus suū. flagitium est: sed quidqd agit: ut noceat alteri, facinus est. Arabid.

c ¶ Quæ si omnes. ar. qđ ratione multitudinis vel cōsuetudinis non excusatur quis a culpa, arg. supra ead. quæst. 4. obiciuntur. contra. Sed intellige in his, quæ fiunt contra naturam. Quādo quis propter multitudinē excusetur, habes de pœ. dist. 6. c. 1. in fin. & 24. distinct. ro messationes.

d ¶ Quę cū Deo. De qua habes inf. de cōsec. d. 2. in Christo.

e ¶ Peruersitate.] Id est, ordine peruerso. grauius tamen puniunt leges hoc crimen quam canones, vt extra de excess. prel. clerici. C. de adul. cum vir. Et dicit Imperator, q tale crimen pestilentias & tempestates inducit. in au then. vt non luxurietur contra naturam. in fin. sed qui puerum corrupit ad stuprum, morte punitur. inf. de pe. d. 1. qui puero.

Vsus naturalis. CASVS. Dicitur hic quod est vsus naturalis, & nō naturalis, quandoque naturalis est licitus vt in cōiugio: quandoque illicitus, vt in adulterio: innaturalis semper est illicitus, & damnabilior adulterio & fornicatione usu naturali facta.

f ¶ Arguebat. In epistola ad Romanos.

g ¶ Dānabiliores.] Qđ uerū est, ut sup. e. adulterij.

h ¶ Non solū. Hæc est 3. pars q. in qua Isidorus detestatur: quod omnis immunda pollutio. In tertia parte omnem fornicationē præ cæteris vitijs detestatur. nam qui quotidie & indiscrete fornicantur, sunt pecudibus comparandi. ¶ Quædam. Scilicet fęminæ.

i ¶ Peccatum.] Idest, peccati reatus: quia actuale peccatum transit actu, sed remanet reatu originale conuerso. de conse. d. 4. non ex quo.

j ¶ Adhuc. inf. de conse. d. 2. quotidie.

k ¶ Delectetur.] Su. d. 40. hinc etenim. vers. ponderosus.

l ¶ Tenet.] Scilicet ut delectetur. nam tūc peccat mortaliter. ar. dist. 81. ualet. nam si ad hoc teneat ut doleat, nullum tale remedium sicut continuata memoria. de pœnit. d. 3. Iudas.

m ¶ Seruitus.] Scilicet, idco omnis, &c.

a ¶ A Deo.]

Digitized by Google

Peccata cardinalia ſunt ſeptem.

a ¶ A Deo.] Vt patet de Salomone ſup.eo.q.4.Salomon. b ¶ Septem vitia.] Scilicet ſuperbia, inuidia, ira, auaritia, accidia, ſiue triſtitia, gula, pro qua ponimus hic fornicatio. Hæc ſunt cardinalia. Alia ſunt quaſi ramuſculi, de quibus habes 23.d.§.criminis.

Adulterio multa ſunt grauiora.

est ſimilis modus loquendi ſup. ea.q.6. nihil iniquius. Multa.n.crimina ſunt grauiora adulterio. 1 vt homicidium, vt inf.prox.q.2.ſi quod & inceſtus, ſup.ea adulterium, & ſacrilegium, vt 17.q.4.ſicut. & fractio voti continentiæ, vt 27.q.1.nuptiarum. & generaliter vbicumq; grauior pœna imponitur, vt 24.q.1. nõ afferamus. Vel dicitur maximum: quia maxima pœna punitur.i.morte, ext. de fur.c.1.& 2.

f ¶ In pœnis.] i.in prohibitionib.ſecũdæ tabulæ Moſi. In prima tabula cõmendatur hæc tria præcepta. Non hẽbis deos alienos coram me. vel. Non facies tibi ſculptile. Non aſſumes nomen Dei tui in vanum. Memẽto ſanctificare diẽ ſabbati. In ſecunda continentur ſeptem. Honora patrem & matrem, non occides, non mœchaberis, nõ furtum facies, nõ loqueris cõtra proximum tuum falſum teſtimoniũ non concupiſces rẽ proximi tui, ſiue domũ vel agrum, nec ſeruum, nec ancillã, nec vniuerſa, quæ illius ſunt. Ergo error fidei prohibetur in prohibitione primæ tabulæ. Adulterium in tertio mandato ſecũdæ tabu. hoc eſt in ſecũda prohibitione.

g ¶ Primum.] Ideſt, in prima tabula.

Eſt autẽ, & ſpiritalis fornicatio: de qua † Dominus ait: [Qui viderit mulierem ad cõcupiſciendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.] omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamuis quiſq; diuerſa turpitudinis voluptate proſtituatur. Ex delectatione enim fornicãdi varia gignũtur flagitia, quibus & regnum Dei clauditur & homo à Deo [a] ſeparatur. ¶ Inter cætera ſeptem vitia, [b] vitium † fornicationis [c] maximum [d] ſcelus eſt: quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tolleus mẽbrum Chriſti facit membrum meretricis. Sunt autem [e] quædam, quæ ſicut animalia abſque vlla diſcretione, indeſinenter libidini ſeruiunt; quas ego nec mutis pecoribus comparauerim. Pecora enim cum conceperint, vltra non indulgent maribus copiam ſui.

† ſecundum quod *Matt 5.*

† *al. fornicatio maximi eſt ſceleris.*

a Sunt autem.] *Hæc nõ ſunt inuenta apud Iſidorum: ſed apud Originem hom.5. ad c.19.Gen. & ſimilia apud B. Hieronymum in c.5. epiſtolæ ad Epheſios.*

Item ex epiſtola prima Clementis ad Iacobum.

¶ Adulterium ſecundum in pœnis obtinet locum.

C. XVI.

Sent.4.d.28. Iuo p.8.c.99. Pann.l.7.c.21.

† Tex.eſt ſimi i l ,ponebaẽ. ff. de iud. & in l. hæreditatũ. ff. ad legem Falcid.

QVid in omnibus peccatis adulterio grauius? [e] Secũdum namque in pœnis [f] obtinet locum; quoniam quidem primum [g] illi habent, qui aberrant † à Deo, etiã ſi ſobrie vixerint.

¶ *Locum hunc ex epiſtola Clementis citat Nicolaus primus in epiſtola omnibus archiepiſcopis, & epiſcopis in regno Lotharij, quæ incipit.* Optaremus. *& extat Romæ in bibliotheca monaſterij Dominicanorum.*

His auctoritatibus euidentiſſime monſtratur, quòd quicumque cauſa fornicationis vxorem ſuam dimiſerit, aliam illa viuente ducere non poterit; & ſi duxerit, reus adulterij erit.

4 ¶ *His ita reſpondetur. Hæ auctoritates de ijs loquuntur, quorum continentiam carnalis infirmitas non impedit, uel de his, qui præſtantes cauſam diſſidij, aliorum coniunctione ſe reddiderint indignos.*

Vnde Ambroſius ſuper primam epiſtolam Pauli ad Corinthios, ad c.7.

C. XVII.

Sent.4.diſt.35. 1.Cor.7.

VXor à viro non diſcedat, niſi cauſa fornicationis: q̃ diſceſſerit; aut maneat innupta, aut reconcilietur

e ¶ Fornicationis.] Inceſtuoſæ. Laur.

d ¶ Maximum.] Scilicet cõmune, vel maximum, [quia habet ſub ſe multas ſpecies. 28.q.1.idololatria.

QVid in omnibus.] CASVS. Oſtendit Clemens in hoc cap. eſſe graue crimen, cum ſecundum locum in pœnis obtineat. Et quod ſi graue crimen, probat per comparationem idololatriæ, quæ obtinet primum locum in prima tabula. Quem, ſcilicet locum primum, & ſimplex eſt relatio. [Et grauius.] Hyperbolica locutio eſt.

e ¶ Grauius.] Hoc dixit ad deteſtationem criminis, &

alias. H. intelligit de infirmitate vxorum, quæ bene ſanæ erant, & poterant reddere debitum: quia ſi nõ eſſent ſanæ poſſent contrahere cum alijs illis viuentibus. Et ad hoc inducit ſequentia cap.

HIS ITA. Hæc eſt 4.pars q.in qua ponit duo ca. quæ de arcta loquuntur, & ideo non ſunt contraria inſti. lo. de Pant.

VXor à viro non diſcedat.] CASVS. Hoc cap. abrogatum eſt, vel fuit a falſatorib. inſertum. Alij dicunt quod iſte non fuit magnus Ambro. Vel poteſt intelligi, q̃ viro licet aliam vxorem ducere adultera præmortua.

Ca-

Digitized by Google

Caſus autem e.facilis eſt. Caſus ſimiliter ſequẽtis c.planus eſt,& per te videbis,& quod in eo continetur:conceſſit Greg.minor Angelicis præter ius commune. Alij intelligũt cap.hoc de permiſſione comparatiua, alij de arcta.

a QVod propoſuiſti.] Infirmitate.].i.arcta.ſu.q.1.puto.

b ¶ Nubat.] Hoc Anglicis conceſſum eſt vt dicit Greg. qa noui erãt in fide, vt infra eadẽ 5. quãuis. ſed male, qa iſte nõ fuit Gregor. magn⁹ nec ſcribit Auguſt. Anglorum epiſcopo.cui illa conceſſio facta eſt.35.quæſt.3. quędam lex. Vel itelligę, quod loquitur de ſponſa.1 & ſecũdũ hoc illud eſt conſiliũ: non enim opẽ ſubtrahit. Vel intellige de dote ei reſtituẽda,ext.de donat. inter virũ & vxorẽ. cap.1.& 2. Vel loquitur de arcta, & illud erit conſilium, non enim opem,&c. Sed cõtra hoc obijcitur extra de frigidis, & maleſi.cõſultationi. nam ibi dicit, quod nõ inuenitur aliqs canon de arcta. ſed certe bene ſuenitur, ſed nõ expreſſe. Vel intellige de iuuene, qui continere non poteſt,cui permittitur contrahere eum vna permiſſiua comparatione, ne ad plures accedat.ſimile inf. prox.quæſt.2.ſi qđ. Vel dic hoc abrogatũ eſſe vt dixit H.

1 Scilicet de præſenti:ſed hoc ſtare nõ põt,quia niſi ſponſa trãſeat ad religionem, nõ poteſt ſponſus ea viuẽte cõtrahere ſecundum H.

a Hic vide qp not.ſup.c.q.5.c.puto, in gl.1.Arc.

c ¶ Opem.] Ideſt,dotem reddat.

d ¶ Culpa.] Argum. quod habito adulterio ſi ſit,in vir poteſt dimittere vxorẽ ſuã & dotem lucratur. extra de dona. inter virum & vxorem, plerumque.

SED ILLVD. Hęc eſt 5. pars q̃ſtio. in qua laborat magiſter pro ſolutione c. & dicit, quod inceſtuoſi tantum poſt mortem vxoris poſſunt contrahere, & hoc probat per 6.c.quę ſunt reſtringẽda ad ius commune.Io.de Fant.

CASVS. Soluit modo Gra. & dicit quod c.Gre.eſt abrogatum.ca. vero Ambro. aut eſt a falſatoribus intertum, aut intelligitur inceſtuoſa fornicatione: ita quod hoc nomen, vir, ſi nomen innocentis, hoc nomen, mulier. ſit nomen peccatis: ſed tamen peccante ſuperſtite alter contrahere nõ poteſt, ſed mortuo ſic,delinquẽs autem ſi ſuperſtes extiterit, perpetuo cõtinet.Et ad hoc inducit ſequentia cap.

e ¶ Aduerſum.] Nõne Leo quartus dicta Greg.minoris ſine

viro ſuo,& vir ſimiliter non dimittat vxorem.]Ideo non ſubdit de viro,quod de vxore præmiſit: qa viro licet ducere aliam. Gloſſ.ord.ad eum locum.

¶ In eo Ambroſii loco pluribus verbis hæc res exponitur,ſed contrariam ſententiam aſſerit B.Ambroſius lib.1.de Abraham.c.4.& 7.quod refertur ſupra ead.q.4.nemo.& in comment.ad cap.16.Luca,toto c.1.libri octaui, cuius pars refertur infra 33.q.2.c.an.quod.

Item Gregorius tertius Bonifacio epiſcopo, epiſt.4.

¶Licet ducere aliam viro, cui ſua ob infirmitatem corporis debitum reddere non valet. C. XVIII.

QVod propoſuiſti, ſi mulier infirmitate [a] correpta nõ valuerit debitum viro reddere,quid eius faciat iugalis:bonum eſſet,ſi ſic permaneret,vt abſtinentiæ vacaret:ſed quia hoc magnorum eſt,ille,qui ſe non poterit cõtinere,nubat [b] magis:non tamen ſubſidij opem [c] ſubtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non deteſtabilis culpa [d] excludit. Iuo p.8.c.54. Pann.l.6.c.118.

¶ Epiſtola ex qua capitulum hoc acceptum eſt, impreſſa extat tom.3.conciliorum, & manuſcripta in bibliotheca monaſterij Dominicanorum, & quæ citantur infra 33.q.1.ca.quod autem.& c.ſequenti,videntur eſſe huius Gregorij tertij.

5 Sed illud Ambroſii à falſatoribus dicitur inſertũ. Illud Gregorij ſacris canonibus,immo Euãgelicæ, & Apoſtolicæ doctrinæ penitus inuenitur aduerſum. [e] *Quidam vero ſententiam Ambroſii ſeruare cupientes, nõ de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi,vt ob qualibet fornicationem vir licite dimittat vxorem & viuẽte dimiſſa aliam ducat:ſed de inceſtuoſa tãtum fornicatione intelligi:cum vxor uidelicet alicuius patri & filio,fratri & auunculo viri ſui, vel alicui ſimiliũ ſe conſtuprãdam publice* [f] *tradiderit. Hæc autem,quia viro ſuo, ſe illicitam reddidit in perpetuum,dum per copulam conſanguinitatis in primũ, vel ſecundum, vel tertium gradum tranſiuit affinitas;† licitè dimittitur, & ea viuẽte ſuperducitur alia. Hic ſi quis contendat non magis viro quam mulieri licitũ eſſe, ſi vir alicuius eodẽ modo fornicetur, ſciat virum ab Ambroſio appellatũ non ſexu, ſed animi virtute: mulierẽ quoque nominatam ſentiat nõ ſexu corporis,ſed mollitia mentis. Sed quia nulla auctoritate permittitur,ut uxore uiuente alia ſuperducatur, intelligitur illud Ambroſii in ſupradicto genere fornicationis, nõ tamen, quod uiuente dimiſſa, aliam ducere poſſit: ſed poſt* Sent.4.diſt.35. Glo.ord.1.Cor.7. † al affinitatis.

3 Iſta ſunt verba Lau.q ita loqtur: quia præcedens decret. non fuit poſita ẽt in antiqua compilatione.Arc.

f ¶ Publice.] Hic alludit Gra.diſtinctioni Alex.extra de diuor.ſi qua.& c.porro.quæ tamen abolita 3 eſt,ext.de eo qui cog.conſang.vxo.ſuæ.diſcretionem.nec ponitur in noua compilatione.

QVædam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi frater cognouerit vxorem fratris ſui ſcienter, ipſi adulteri perpetuo continebunt, ſed frater innocens ſua mortua aliam accipere poterit.

a ¶ Dormiuit.] Infra 35.q.2.ſi quis cum.ſup.27.quæſt.2.qui

mortem fornicarij, uel fornicariæ (quorum uterque, ut ſupradictum eſt, a corruptione luxuriæ mulier appellatur ille, qui à fornicatione mundus eſt, uir uel mulier alijs copulari poſſunt: adulteri autem, ſi ſuperuixerint, nullo modo alijs copulari poterunt.

Sic & illud intelligitur, quod in capitulo cuiuſdam eõ cilij legitur.

¶ Licitum coniugium non negetur illi, cuius vxor cum ſuo fratre dormierit. C. XIX.

QVędam cum fratre viri ſui dormiuit, a decretum eſt, vt adulteri nũquam coniugio copulentur: illi vero b, cuius vxor ſtuprata eſt, licita coniugia non negentur.

5.cap.c.107. ¶ *Simile legitur lib.5.capitularium, c.19.*

Sic & illud Moguntinenſis concilij intelligitur.

¶ Diſiungantur, & nunquam coniugio copulentur, qui quodlibet infra ſubiectorum admiſerint. C. XX.

Burc.l.17.c.9. Iuo p.9.c.71. & 77. Pann.l.6.c.121. SI quis viduam vxorẽ duxerit, & poſtea cum filiaſtra ſua fornicatus fuerit, ſeu cũ duabus ſororibus, c aut ſi qua cum duobus d fratribus, ſeu cũ patre & filio, ſi qs relictam fratris, ſi quis neptam, aut nouercam, aut nurum aut cõſobrinam, e aut filiam auunculi, aut eius relictam, aut priuignam f polluerit: eos ſ diſiungi, & vlterius nunquam in coniugio copulari præcipimus.

¶ Senſus huius capitis eſt in concilio primo Moguntino, cap.56. & 2 ſub Rabano, ca.29. & lib.5.c.101. vbi etiam cæteraque eadem verba habentur.

Item.

In conc. Vormacien ſi,c.63. ¶ Sororem vxoris polluens neutram habere valet. C. XXI.

† al. Hie. Sent.4.diſt.34. Burc.l.17.c.3. Iuo p.6.c.69. QVi dormierit h cũ duabus ſororibus, & vna ex illis antea vxor fuerit; neutram i ex ipſis habeat; nec ip ſi adulteri nunquam in coniugio k copulentur. l

Item illud Gregorij.

¶ Cauſa adulterij vxorem relinquens continentiam ſeruet. C. XXII.

Sent.4.diſt.34. Polyc.l.6.tit.4. HI † vero, qui vxores ſuas in adulterio m deprehendunt, n non licebit nec eum, nec eam; aliam vxorẽ accipere, vel alium virum, quamdiu ambo viuunt. o Si autem adultera mortua fuerit; vir eius, ſi vult, nubat, tantum in Domino: adultera p vero nunquam, etiam ſi mortuus fuerit vir eius: omnibus tamẽ diebus vitę ſuæ acer-

b ¶ Priuignam.] Propriã. ſed de hac præmiſerat. Vel intellige priuiginam auunculi de alio progenitã vel de ſecũdis nuptijs, vt 35.q.vlt. fraternitatis.

c ¶ Sororibus.] Quarum vna erat vxor ſua, & ſic nõ eſt contra inf. proxi. cauſa q.1.ſi quis cum duabus.

d ¶ Duobus.] Quorum vnus erat maritus, & ſic non eſt contra inf. proxi. cauſa. q.2.ſi quis cum.

e ¶ Conſobrinam.] Ideſt, filiam matertere. Vel die aut pro ideſt, filiã auunculi. ſup.eod.q.1.de Benedicto.

f ¶ Priuignam.] Propriã. ſed de hac præmiſerat. Vel intellige priuiginam auunculi de alio progenitã vel de ſecũdis nuptijs, vt 35.q.vlt. fraternitatis.

g ¶ Eos.] Scilicet adulteros. vt inf.e.ſ. quamuis vel viros, vel vxores.

h QVi dormierit. ſu.27.q.2.qui dormierit.

i ¶ Neutram.] Quia in ſe debitũ non exigeret ab ea, & ita non habet eam, habetur tamen ab ea: quia ipſa petẽte tenetur ei reddere debitum. & ita nõ habet, ſed haberur, & nec diſtinguo an fuerit occultus inceſtus, an manifeſtus, vt extra de eo q cognouit conſan. vxo. ſuæ, diſcretionem. De hoc notaui 27. q. 2. qui dormierit. Vir quandoque habetur ab vxore, & non hẽt eã.

k ¶ In cõiugio.] 33.q.2.ſi quis cum duabus. contra. ſed ibi ſoluitur. I tali inceſtuoſo, & adulterovxore non dẽt debitum reddere, immo poteſt ſe auctoritate Domini denegare. 32.q.1.dixit. niſi & ipſa a tali primo debitum exigat, quia poſtea vi facta recõciliatio tacite: vnde de cętero nõ hẽt ꝙ obijcere poſſit, ut vt extra de adulte. ſi vir. ext. de cõiugale. ꝓpoſuit. & c.vlt. ext. de eo. q du. in ma. veniens Archo.

l ¶ Copulẽtur.] Etiã alijs: quia aliter nõ eſſet quæſtio.

m ¶ In adulterio.] Scilicet inceſtuoſo nam quod alij adulteri contrahere poſſunt. habes 31.q.1.c.2.

n ¶ Deprehendunt.] Et nolunt eas de cætero habere in coniugio.

o ¶ Viuunt.] Per hoc determinantur omnia hæc ca. poſt mortem enim adulterantis licet alij contrahere, ante non.

p ¶ Adultera.] Supra proxi.q.1.ſi quis contra. ſupra.ea.q. Apoſtolus. cõtra. Ex ca. illo colligitur ꝙ mortuo viro, for-

2.qui dormierit.

b ¶ Illi vero.] Omnia iſta cap. vſque ad §. quamuis. exaudi per c. hi vero. quod eſt gloſſa omnium, quę omnia inducuntur ad probandum, quod inceſtuoſi non poſſunt matrimonium contrahere.

SI quis viduam.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ ſi quis adulteratur cum affine vel conſanguinea, perpetua continentia ei debet indic. Sequ. cap. planum eſt, & habuiſti ſup.27.q.2. qui dormierit, & ibi inuenies expoſitionẽ.

Digitized by Google

fornicatore, adultera possit alteri nubere, sed qualiter hoc soluetur, supra determinatum est 31.q.1.si quis.

a ¶ Pœnitentiæ.] Interioris, quæ dicitur continua memoria. de pœn.d.4.Iudas.

Concubuisti.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis concubuit cũ sorore vxoris suæ, neutri debet de cætero commisceri. vxor vero si conscia sceleris non fuerit, & post mortẽ eius nubat cui vult. adulter vero & adultera sine spe coniugij permanebunt in pœnitentia.

b ¶ Neutrã habes.] Haberis tamẽ ab ea, vt notaui supra eadem qui dormierit.

c ¶ Conscia.] Tanquam lena: quia procurat vt adulteretur sup.ea.q.1.c.1

d ¶ Si se continere.] Vel si manifestum est viri, adulterium, & cum nõ corrigit. Et est argu. ad quæstionem de medico, qui cognouit uxorẽ patientis ex dissolutione viri, vel dissimulatione viri, vel persuasione. 1

1 Adde ad hanc gl. not. in l.1.§. si publico. ff. ad adul. gl. in l. cui mulier. ff. solu. mat.

ADDITIO. Scilicet quòd post mortem mariti possit contrahere medicus. Io. de Fant. Et dic quod si vir persuasit, non potest ei obijcere: quia obstat ei exceptio. mulier tamen male fecit secũdum Bar. Brix. Quod dic, vt plene disputauit in sua quæstione dominicali, quæ incipit Cum quidam grauiter ægrotaret, & c. vbi solut.

e ¶ Nubat.] Post mortem mariti vel co viuente, si erat rãtum sponsa de futuro. extra de sponsa. quemadmodum.

Si quis cum nouerca.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ si quis cũ nouerca sua adulteratur, tam ille quã illa perpetuo contineant: vir vero vxore sua mortua aliam accipiat. Idem in similibus.

f ¶ Sed vir. Post mortem vxoris, sup.ea.hi vero qui.

g ¶ Similiter.] Sed contra inf. prox. q.2.si quis eũ duabus. sed hic rigor, ibi mia. vel hic vna erat vxor, ibi non.

QVAMVIS. CASVS. In hoc §. G. primo determinat finem illius c. si quis vidua. Secundo determinat illud c. quod proposuisti. & vtrumque male, secundum Ben. & Il. Castrensem. Sed vtrum §. satis patet, & per te videbis: quia inuenit Gal. ã solutionẽ ad illud c. quod proposuisti.

2 Conc. plo. in l. recusari & no. in l. Cle dius. ff. de acc. ff.

h ¶ Moguntinensis.] Supra ea.q.1.si quis virum.

i ¶ Illud vero.] Quãdoque bonus dormitat Homerus. 1

Vagatur Grat. pro solutione illius c. sup. ea. quod proposuisti. & cum non inueniat, sommando attribuit S. Gregor. minori, quod egregius doctor S. Gregor. maior scribit Augu. 35.q.3. quædam lex, sed hic casus reprobatus est supra.

k ¶ Ina-

rimæ pœnitentiæ [a] lamenta persoluat.

Item ex decreto Zachariæ Papæ.

¶ Neutram habeat, qui sororem vxoris polluit.

C. XXIII.

Concubuisti cum sorore vxoris tuæ? si fecisti, neutrã habeas: [b] & si illa, quæ vxor tua fuerit, cõscia [c] sceleris nõ fuit, si se continere [d] non vult, nubat [e] in Domino cui velit. Tu autem, & adultera sine spe coniugij permaneatis: & quamdiu vixeritis, iuxta præceptum sacerdotis, pœnitentiam agite.

Sent. ibidem. Burc. l.19.c.5. fol.273.

Item ex concilio Triburiensi.

¶ Cum nouerca, vel filiastra, vel sorore suæ vxoris dormiens ad coniugium peruenire non poterit: viris tamen earum legitima non negantur coniugia. C. XXIV.

Ex conc. apud Vermerias. Burc. l.17.c.11.

Si quis cum nouerca sua dormierit; neuter ad coniugiũ potest peruenire: sed vir [f] eius potest, si vult; aliam accipere, si se continere non potest. Similiter [g] si quis cum filiastra sua, vel cum sorore vxoris suæ dormierit, obseruandum est.

Quamuis illud, quod in fine Moguntinensis [h] *concilij ponitur, a nonnullis non de legitime cõiunctis, sed de fornicarijs dictũ intelligatur, videlicet, vt fornicarij discedant ab inuicem, & sine spe coniugij permaneãt. Illud uero* [i] *Gregorij ad Bonifacium, Anglicis* [a] *pro tẽpore permissum est quibus B. Gregor. in quarta, & quinta generatione coniugia contrahi permisit: alias autem inane* [k] *esset, cũ Augustinus dicat in libro de sermone Domini in monte: [Si vxorem* [l] *quis habeat sterilem, & c.]*

sup.ea.q.5.si vxorẽ.

Item Nicolaus ad Carolũ Moguntinensem episcopũ.

a ¶ Anglicis.] *Vere hic auctor glossæ animaduertit Gratianũ quod Gregorius tertius scripsit ad Bonifaciũ legatũ Germaniæ pro causis Germanorũ, & retulisse ad ea, q̃ multo ante S. Gregorius primus scripserat ad Augustinũ Anglorũ episcopum, dispensando cũ Anglis ad fidẽ nuper cõuersis super gradibus cõsanguinitatis, & affinitatis. & habetur inf. 35.q.2. & 3.c. quædã lex. & q.5.c. ad sedem.*

¶ Ob infirmitatem, vel damna corporis, coniugia solui non licet. C. XXV.

L.2.sent.Pau.ti. 19. in interpretatione legis 4. in Co. Theo. Sen.4.d.34.

Hi, qui matrimonium sani cõtraxerint, & vni ex-

k ¶ Inane.] Non est inane, sed tolerabilius vt quis infirmitate carnis ad vnam, quam ad plures diuertat: quod ibi permittuntur. argum. infra proxi. causa. q.2. si quod verius est.

Anf. l.10.ca.27. Burc. l.9.ca.28. Pol. l.6.ti.4. Iuo par. 8. c.166. Pann. l.6.ca.93.

l ¶ Si vxorem.] Sup.ea.q.5.si vxorem.

Hi qui.] Hæc est 6. pars q. in qua dicitur, quod furiosi non possunt contrahere. sed si ante furiam contraxerunt, tenet matrimonium. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur hic, ꝙ si duo sani matrimonium contrahant. & consentiãt, pro nulla infirmitate superueniente debẽt separari. Sequens cap. patet cum sequenti §. & ad probandum quod dicitur in §. inducit sequens c.

a ¶ Non

duobus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas acceſſerit; ob hanc infirmitatem coniugia talium ſolui non poſſunt.[a] Similiter ſentiẽdum de his, qui ab aduerſarijs excœcantur, aut membris [b] truncantur, aut a Barbaris exſecti [c] fuerint.

Item Fabianus Papa.

¶Furioſus, & furioſa matrimonium contrahere non poſſunt. Cap. XXVI.

NEque furioſus, neq; furioſa [d] matrimoniũ cõtrahere poſſunt: ſed ſi contractum fuerit, non ſeparẽtur. 7 *Vt ergo ex præmiſſis colligitur, non licet huic, dimiſſa vxore, aliã ducere. Manet enim inter eos quoddã vinculum coniugale, quod nec ipſa ſeparatione diſſoluitur.*

Vnde Auguſtinus ait in libro de bono coniugali, c.7.

¶Sterilem vxorem dimittere, & cauſa fęcunditatis aliam ducere alicui non licet. Cap. XXVII.

TAntum valet illud ſociale [e] vinculum coniugũ, vt cum cauſa procreandi conligetur, nec ipſa cauſa procreandi ſoluatur. Poſſet [f] enim homo dimittere ſterilem vxorem, & aliam [g] ducere, de qua filios habeat: & tamẽ non licet. *Item c.15.* ¶ Manet vinculum nuptiarum, etſi proles, cuius cauſa initum eſt, manifeſta ſterilitate non ſubſequatur: ita, vt iã ſcientibus coniugibus nõ ſe filios habituros ſeparare ſe tamen, vel ipſa cauſa filiorum, atq; aliis copulare non liceat. Quod ſi fecerint; cũ eis, quibus ſe copulauerint, adulterium committunt; ipſi autẽ coniuges manent. Plane vxoris volũtate adhibere aliam, vnde communes filii naſcantur vnius commiſtione, ac ſemine, alterius [h] autẽ iure, ac poteſtate, apud antiquos [i] patres fas erat. Vtrum & nunc fas ſit, temere † [k] non dixerim.

Idem libro primo de nuptijs, & concupiſcentia, c.10.

¶De eodem. Cap. XXVIII.

VSque adeo manent inter uiuentes ſemel inita iura nuptiarũ, vt potius ſint inter ſe coniuges, qui ab alterutro ſeparati ſunt, quã cũ his, quibus aliis adhęſerunt. *& paulo poſt.* ¶Manet inter viuentes quoddam vinculum coniugale: quod nec ſeparatio, nec cũ altero copulatio poſſit auferre; manet autẽ ad noxam criminis, non ad vinculum fœderis; ſicut apoſtata anima velut de cõiugio Chriſti recedens, etiam fide perdita ſacramentũ [l] fidei nõ amittit, quod lauacro regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, ſi amiſiſſet abiedens. Habet [m]

Eur.l.9.c.30 Iuo p.8.cap. 168. Pan.l.6.c.93

Paulus ibidem. Sent.ibidem. Poly.ibid. Anſ.l.10.c.28.

Iuo p.8.c.254. Pann.l.6.cap.28. & 205.

Sent.4.diſt.31. Iuo p.8.c.12. Pann.l.6.c.74.

a ¶ Non poſſunt.] Argum. ſi res peruenit ad eum ſtatũ, &c. arg. ff. de iti. actuq; priu. l.1. quod enim recte actum eſt, corripi non poteſt, &c. ſ

b ¶ Aut membris.] Hic idem reperitur.

c ¶ Exſecti.] De iſtis caſtratis quidam ſunt caſtrati, quidam caſſe nati. i. frigidi. & iſti non poſſunt contrahere, infra prox. quæſt. 1. ſi vero. Alij caſtrati. ſ. ſpadones bene poſſunt. arg. 29. q. 1. nuptiarum. inf. prox. q. 5. oẽ Deo, ff. de iure d. ſi ſtetua. §. ſi ſpadoni. Alij dicunt melius, quia nec iſti poſſunt contrahere, cum cognoſcere vxorem non iſti poſſunt, & exigitur in matrimonio tria bona ſc. vel ſpe. 27. q. 2. omne. Vel dicas, q; ſi habet virgam erectam, ſiue reſoluat ſperma ſiue non, q; ſit ibi matrimonium, nam talis ſatisfacit mulieri, ſicut mulier ſatisfacit viro ſiue reſoluat ſiue non: nec requiritur, q; ſẽper in matrimonio ſit filiorũ procreatio: quia ſufficit, quòd non euitent prolem, vt ſup. ea. q. 2. ſolet.

d NEque furioſus, neque furioſa.] Quia non poſſunt conſentire, arg. 15. quæſt. 1. aliquos. poſſunt tamen ſi habeant dilucida interualla. vt extra de ſpon. dilectus, argum. 7. quæſt. 2. quamuis. s. alias nõ valet. 27. quæſt. 2. ſufficiat. 17. q. 2. Gõſaldus.

Furioſus cõ ſenſu caret.

VT ERGO. Hæc eſt 7. pars quæſtionis, in qua redit ad propoſitum principale. ſ. ad oſtendendum, q; altero viuente, non poteſt alter contrahere. Ioan. de Fant.

TAntum valet.] CASVS. Dĩ hic q; tam forte eſt vinculum matrimonij. vt quamuis cauſa prolis contrahatur, tã pro ſterilitate nõ ſe paratur: immo ſi aliam cauſa prolis ſuperduxerit, adulterium erit, etſi vetus vxor cõſentiat: quãuis apud antiquos patres obtinuerit aliter. Bencu.

e ¶ Sociale.] i. matrimonium, quod duos ſociat. Et eſt argum. q; cauſa ceſſante non ceſſat conſtitutio, vt ſup. ea. q. 1. dicit. ſup. 61. diſtin. §. his omnibus contra. Sol. hoc & illud nõ tangunt ſe. nam ibi cauſa appellatur, pro qua excludenda aliquid cõſtituitur, vt ibi, & ff. de poſtu. l.1. §. ſexũ. hic vero appellatur pro qua habenda matrimonium contrahitur.

f Poſſet.] De facto 2.

g ¶ Aliam.] Sup. diſ. 56. Iſmael.

h ¶ Alterius.] Scilicet vxoris.

i ¶ Apud antiquos.] Sup. ea. q. 4. dixit.

k ¶ Temere non dixerim.] Melius eſt pie dubitare, quam temere diffinire. Dicere non dixerim, ideſt, nullo modo dicam: quia temerarium eſſet dicere, & ſic ſentire.

l Similęs. q. 6. hęc q;ppe. ver. nam cũ &c.

m ¶ Habet autem hoc.] Sup. 1. q. 1. quod quidam, ſupra 22. q. 1. ſciamus.

3 De hoc 27. q. 4. quid ſi cet. Arch.

Cum

QVidam vir.]CASVS. Post matrimonij impedimẽta expedita superi⁹, supponit Gratianus causam trigesimã tertiam, in qua tractat de impotentia coeundi & de enormitate delicti, & de tempore feriarum; & alia

CAVSA XXXIII.

Vidam uir [a] maleficijs impeditus, uxori sua debitum reddere non poterat. Alius interim clanculo eam corrupit; a uiro suo separata, corruptori suo publice nubit: crimen, quod admiserat, corde tantum Deo confitetur: redditur huic facultas cognoscendæ eam: repetit uxorem suam, qua recepta, ut expeditius orationi uacaret, & ad carnes agni [b] purius † accederet, continentiam se seruaturum promisit: uxor uero conditionem non adhibuit.

1 *Hic primum quæritur, an propter impossibilitatem coeundi, a uiro suo aliqua sit separanda.*

2 *Secundo, an post separationem ei nubere ualeat, cum quo prius fornicata est.*

3 *Tertio, si sola confessione [c] cordis crimen possit deleri.*

4 *Quarto, si tempore orationis quis ualeat reddere coniugi debitum.*

5 *Quinto, an uir sine consensu uxoris continentiam uouere possit, uel si minus, uel terroribus licentiam uouendi ab ea extorquere ualeat.*

† al. parat.

QVAESTIO. I.

QVòd autem [d] propter impossibilitatem reddendi debitum mulier a uiro suo separari non possit, auctoritate Euangelica, & Apostolica [e] probatur. Sic enim Christus ait in Euangelio. [Nulli licet dimittere uxorem suam, nisi causa fornicationis.

Matth. 19. Ioan. 8. q. 1. c. Idololatria, §. Item si infidelitas.

alia quidã annectit. Vt autem hæc & alia faciat, premittit thema, de quo quinque elicit quæstiones.

a ¶ Quidam vir.] Tractauit Gratianus supra de impedimento matrimonij, q̃ procedit ex animo, & etiam de eo quod procedit tam ex animo, quam ex corpore coniunctim: nunc tractat in causa ista de eo quod procedit tantum ex corpore: tractat etiam de quibusdam aliis impedimentis, vt de frig. & malefic. c. 1. & 3. & de enormitate delicti, vt inf. q. 2. de his. & sequentib. & de tempore feriarum. vt inf. q. . per totum.

b ¶ Agni. Idest, Christi, de quo dicitur, ecce agnus Dei. de consec. dist. 4. nemo.

c ¶ Confessione. Idest, contritione.

QVod autem. Hæc q. diuiditur in tres partes. In prima quarum probatur quòd frigiditas separat matrimonium. Secunda ibi. Hoc autem. Tertia ibi: Ecce quod impossibilitas. Ioan. de Font.

CASVS. Hic intitulatur 1. quæstio. in qua quæritur, an impotentia coeundi separet matrimonium. Et distingue quod est triplex impotentia. Vna quæ procedit ex animo, vt in furioso, vt sup. proxi. q. 7. neque furiosus. Alia quæ procedit ex corpore, vt in maleficiato & frigido, vt inf. eod. c. 1. 2. & 3. Tertia prouenit ex vtroque, vt in puero: quæcunque autem impotentia fuerit, non impedit matrimonium contractum, & consummatum, sed bene contrahendum, vt ibi no. & c. sequenti. Vel fac puero annos tot, qui possit contrahendo, vt 31. q. 2. ille verum. Probat ergo in hoc § auctoritate Euangelica, & Apostolica q̃ impossibilitas cõsummati matrimonij solum tollit, non autem matrimonium. Vnde solus dicens, quod impossibilitas dirimit matrimonium, non consummatum, non consummatum quidem sed consummandũ, & ad hoc inducit sequentia capi.

d ¶ Quod autem.] Hic dep[illegible] q. an. l. impossibilitas coeundi separet matrimoniũ. Et no. q̃ est triplex impossibilitas ex alio, vt in furioso, sup. proxi. q. 7. Impossibilitas quæ procedit ex corpore triplex, puta, vt in frigido & maleficiato vt No. ext. de maleficiato. Et c. frig. & malef. 1. 2. & 3. Tertia quæ procedit ex vtroque vt in puero, vt 30. q. 2. vbi triẽnio cæpit. Vel sic distinguas. A de fu. & alia est naturalis impotentia, vt frigiditas in fi. Sed q̃dam accidentalis: si uir carnalis, vt maleficium & adhuc. Et quæcunque sit impotentia, & quantitas, si matrimonium per tempus, nium præcessit illã, nunq̃ dicitur q̃ effecti sunt vna caro: q̃ nullam tabulam ista causam superuenientem triennio? Dicẽ possunt separari, vt Cul. Nat. in. prox. q. 1. li. q. 20. q̃ nõ attendit matrimonium, nisi propter fornicationem, vt sup. proxi. gu. ext. de cõ. q. 1. dixit. vbi vero impedimentum præcessit matrimonium, refert vtrum sit perpetuum, quia tũc separari possunt, arg. inf. ca. li per tertiarias. li temporale, neq; aquã sed adhuc simul cohabitare. Et no. q̃ licet iura emanauerint: diuersa super hoc. s. vt ad quod tempus deberent manere simul ad hoc vt tabũt p̃ malefitium videatur perpetuũ, vt ext. de frigidis, & malefic. ca. 1. & C. de rejud. in causis, tamen per Cœlestinũ q. 7. anteriotempus determinatum est triennium 2. vt in eo. tit. lau. dabilem. Et idem dicit auth. de nup. §. per occasionem. in coll. 4. hoc tñ exaudi, cum ante triennium non potest constare de impedimento naturali, vt colligitur in præd. cum sicut & dicta decr. laudabilem. & hoc dico tam in frigido, quam in maleficiato, & hoc triennium currit a tempore quo tentauerunt coire, vt colligitur in auth. præd. vbi autẽ dubitatur, an præcesserit maleficium, an secutũ sit, præsumendum est quod secutũ sit post matrimonium, arg. C. de ædil. edic. l. 3. & hoc fauore matrimonij. 35. q. 6. inducitur. palea est.

e ¶ Et Apostolica.] Sophistice induxit Gratianus omnia ista: quia de consummato matrimonio intelliguntur.

litterę. cũ ex iusta cã fuerit ablens extra de ... leg. cõsuluit. nonibus. Azo. chid.

a ¶ Qua.] Scilicet corporali.
b ¶ Non legi.] Tantum.
c ¶ Officio.] Carnis.27.q.2.§.fece.
d ¶ Officio.] Idest,carnali commistione.
e ¶ Nubere non possunt.] Idest,sibi reddere debitum, propter naturalem frigiditatem.
f ¶ Scriptum est.] Primo libro cap. Caroli scilicet ix. in Lombarda.
g ¶ Probare.] Arg.q mulieri quandoque defertur pbatio, cũ de commixtione carnis cõtrouertia est. ar.su.27.q.1. nec aliqua.Sed cõt.inf. ea. si quis acceperit.sed illud solutiũ est.27.q.2.quod autem.
h ¶ Per iudicium.] su.2. qua.st.5. cõsuluisti. contra.sed hic appellat uerum iudicium non candẽs ferri, uel feruentis aquæ, uel huiusmodi: sed legitimorum testiũ.
i ¶ Iudicium.] Per aspectum corporis, si uirgo est,quia aliud est in corrupta,ut j. cap. proxim.& quid iuris sit,notaui j.q.27.quæst.2.quod autem.melius enim penditur oculis aliquid instituo. de gra. cog.§. hactenus.quę tamẽ inspiciunt. de hoc esse peritę. ff.de pœn.inspi.l. 1. qa uisus tæpe fallitur, & 27.q.1.nec aliqua.
k ¶ Equisisti.] CASVS. Beneuent. sic ponit casum hũc dicens:Si uir, & mulier in matrimonio copulantur,& uir frigidus petat diuortium, dicatur ei, si hanc non potest habere ut uxorem,habeat eam ut sororem:si enim hanc præ frigiditate cognoscere non potest, eadem ratione nec aliam. Si uero mulier diuortium petat, & uir consentit, utrique septima manu frigiditatem probet naturalem, & deinde uxor alium accipiat.si autem aliam uir acceperit, & appareat eos eam periurio decepisse: unde peracta pœnitentia de periurio, eorum matrimonium redintegretur. Licet littera ad hoc aperta non sit, tamen iste casus satis ex littera elicitur. Innupti.] præceptum est quantum ad uirũ,& cõsilium quantum ad mulierem, simile est 28. dist. presbyterum. Sequens.§. patet. Et ad hoc probandum quod dicitur in §. inducit c. sequens.
K ¶ Pro uxore.] Consilium est,ut extra ead. accepisti.
l ¶ Innupti.] Præceptum est quantum ad uirum,quantum ad illam consilium & ita uerbum semel positũ tenetur

Quod autem interrogasti de his qui matrimonio iuncti sunt, & nubere non possunt[e], si ille aliam, uel illa alium ducere possit? De quibus scriptum est[f]: [Vir & mulier, si se coniunxerint, & postea dixerit mulier de uiro, quòd non possit coire cum ea, si potest probare[g] per iustum[h] iudicium[i], qui uerum sit; accipiat alium. Si autem ille aliam acceperit; separentur.

su.27.q.2. quod autem.
Sent.4.dist.34.
Burc.l.9.c. 40.
Iuo p.8.c. 178.
Pann.l.6.c. 115.
Anſ.l.10.cap. 26.
Capitul.6.c. 55.
Iuo p.8.c. 80.

Item ex epistola eiusdem.

Cap. II.

Requisisti de his, qui ob causam frigidæ naturæ dicũt se non posse inuicem operam carni dantes commiscere. Ille uero si non potest ea uti pro uxore[k], habeat eam quasi sororem. Quòd si retinaculum coniugale uoluerint rescindere; maneant utrique innupti[l]. Nam si huic nõ potuit cõcordare naturaliter[m]; quomodo alteri

Sent. ibidem.
Poly.l.6.tit. 4.
Anſ.l.10.c. 25.
Burc.l.9.c.44.
Iuo p.8.c. 182.
Pann.l. 6.c. 116. ex Greg. 2.

Frigiditas quãq; mutari non potest.

netur æquiparare.28.dist.presbyterum.& ibi Ouidius.

Demophoon uentis,& uerba & uela dedisti.

m ¶ Naturaliter.] Idest,naturali frigiditate impediente. Et est argu. q frigiditas est perpetuum impedimentum.ar.inf.c.q.5.qui fitit.Iu.prox.q.5.sicut.licet quidã dicant,q nullum impedimẽtum est perpetuum, nullus enim est ita frigidus (ut dicunt) quin ope medicorum ei possit subueniri:quod non credo, cum frigiditas,quæ est naturalis proprietas, per accidentia non immutetur.extra de celebr.miss.cum Marthæ. §. quæsiuisti. Similiter quidam dicunt,q nullum maleficium est perpetuum, quin saltem per ipsum auctorem possit sanari.

a ¶ Pa-

Digitized by Google

Probatio nõ auditur contra iuris præsumptionẽ.

a ¶ Patet.] notãtur sequentia probantur per præcedentia. inf.34.q.1.c.1.in fi 54.di.fraternitatem. & C.de adul. si qui. Itẽ hic ex post facto patet retro fuisse matrimoniũ. vt extra de frigidis & male.fraternitatis. & hoc est notabile, q eo ipso q alius vel alia superinducitur, præsumi-

†al.ratione.

conueniet? Si igitur vir aliam vult vxorem accipere, manifesta patet [a] ratio, † quia suggerente diabolo odij fomitem, exosam eã habuit, & idcirco [b] eam dimittere mẽdacij falsitate molitur. Quod si mulier causatur, & dicit, Volo esse mater, & filios procreare, & vterque eorum septima manu [c] propinquorũ tactis sacrosanctis reliquijs, iureiurãdo dicat, tu nunquam per commistionem carnis coniuncti, vna caro effecti fuissent; [d] tũc videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse. Humanum [e] dico propter infirmitatem carnis eorum. Vir autem, qui frigidæ naturæ est, maneat sine coniuge. Quod si & ille aliam copulã acceperit, [f] tunc hi, qui iurauerunt, ꝫ periurij [h] crimine rei teneantur, & pœnitentia peracta priora [i] contingat recipere connubia.

Rem.6.

Sent.4.d.34.

Hoc autem seruari præcipitur, cum uterque idem fatetur. Cæterum si uir asseruerit se reddidisse debitũ uxori, & illa diffiteatur, cui potius fides habenda sit, merito quæritur.

De his in concilio apud Compendium habito, ita statutum est.

Sen.ibidem. Burc.l.9.c.43. Iuo p.8.c.180. Pann.l.6.c.119.

¶In veritate viri consistat, si mulier negat se cognitam ab eo. Cap. III.

SI quis acceperit uxorem, & habuit eam aliquo tempore, [k] & ipsa fœmina dicit, quòd nunquã coisset cũ ea, & ille vir dicit, quòd sic fecit: in veritate viri consistat: quia vir caput est mulieris.

Ecce, quod impossibilitas reddendi debitum, vinculum soluit coniugij. Sed hoc de naturali impossibilitate statutum est. Hæc autem maleficij impedimento, non frigiditate naturali debitum coniugale prohibente, à viro suo separata est. Vnde quæritur, si liceat ei etiã in hoc casu à viro suo discedere, & alij se copulare.

De his ita scribit Hincmarus Rhemẽ. archiepiscopus.

mitur hoc ex odio fieri. Et est præsumptio iuris, contra quã non admittitur probatio. immo statim ius pronunciat esse puniendum, arg. ad hoc inf.ca.q.2.sæculares.

b ¶ Ideirco.] Quasi dicat si vir petat diuortium, ut pater fiat: non audiretur: si autem petat ut exoneretur oneribus matrimonij, audiretur: si mulier petat ut fiat mater, audiretur. non dico uirum quo ad hoc audiendum, si se frigidum sciret: 1 cum contraxit. extra de eo, qui duxit.c.1.

1 Ad hoc C. de spõ.l.vlt. in fi. & adde qã not. inf. c.prox. Arc.

c ¶ Septima manu.] Hoc intellige cum hæc non erat uirgo: quia si esset virgo, tunc sufficeret uerum iudicium per obstetrices, ut c.præcedenti, cum sacramento tamen vtriusque. inf.35.q.3.extraordinaria. Et not. quod sufficerent in casibus huius c. duo. si septem haberi non possunt. Item eis solis crederetur, si de hoc fama esset. arg. 37.q.6.si duo.

d ¶ Fuissent.] & ꝫ operam dederunt. alias non sufficeret, ut hic in principio ca. notatur.

e ¶ Humanum.] Ea humanitate qua Apostolus permisit secundas nuptias 31.q.1.hac ratione.

f ¶ Acceperit.] Pone ꝫ mulier dixit eum impotentem ad reddendum debitum, non proponendo causam impotentiæ coeundi, & hoc probauit, & lata est sententia, nunquid si contraxit, restituantur postea priora cõnubia? Non quia totum ius suum uidetur in iudicium deduxisse. unde idem esset ac si per frigiditatem & maleficiũ separarentur. argum. extra de conu.post.& propri. cum super electione C.de an.except.l.vl. secus tñ est in persona actionis. ff.d except.rei.iudic. & an eadem.§.actiones.

g ¶ Hi q iurauerit.] i. vir & vxor, non cõsanguinei testes, qui secum iurauerunt. illi enim nõ iurauerunt sic esse verum. sed credere sic esse verum, sicut illi, s. vir & vxor dicebant. argu.35.quæstio.6.de parentela. & ext.de testi.quoties.

h ¶ Periurij.] Et ita vterque fuit in culpa, alias quod in fi. ff, iniquum esset.

i ¶ Priora.] Et hoc cũ vterqi contraxit. alias excipere cõtra adulterãtem de adulterio.ext. de diuort.significasti. Vel hoc innocens, excipere non vult. argu. 28.q.1. idololatria.

k ¶ Si q̃s acceperit.] CASVS. Dic hic, ꝫ si vxor dicat, ꝫ vir cognoscere eam non pot. & vir contrariũ asserit, assertioni viri standum est. cũ uir caput sit mulieris. nisi ab aduersa parte contrarium probaretur. Secus ff. patet. Hæc.] idest, de qua fit mentio in themate.

K ¶ Tempore. Plus quam per duos mẽses, quia enim statim non proclamauit uirum esse impotentem, postea non creditur ei, sed uiro, qui contrarium dicit, ut ext.de frig.& malefi.c.1.nam ẽt ex tẽpore præsumitur aliquam non esse coactam, ut extra de despon.ad id 1.q.1. constat. Item uel ideo potius creditur uiro quam uxori: quia vix aliquis inuenitur impotens ad coeundum, ut 50. dist. quia tua. hanc credo esse causam, quare uiro creditur in hoc casu. Sed Petrus Hispanus alias assignauit rõnes, quia uir stat pro matrimonio, ꝫ fauorabile est. Item quia fuit sola cum solo, creditur cognita ab ipso, ut 32.q.1.dixit.27.q.1.nec aliqua iuxta illud Ouidij A iuuene & cupido credatur reddita uirgo? & hoc potest intelligi de illa, quæ prius fuit corrupta, sed si fuit uirgo, quando iuncta fuit ei, potius crederetur probationi suæ, quam facit per aspectum corporis. ut su.e.c.1.ext.de prob. propositi. tñ nisi mulieres essent peritissimæ, potius esset credendum uiri sacramento: quia res illa occulta est, & non peruia uisui & oculus plerumque fallitur, ut 27.q.1.nec aliqua. & in talibus sæpe sacramẽtum unius statur, ut dum quæstio est de sumptibus factis, vt C.de iud.sancimus.2.q.1. in primis. Vel dũ est quæstio de dãno dato. sacramento unius

Vxori virũ impotẽtem alleganti utrum sit credendum.

Digitized by Google

creditur. C. unde vi, si quando. hæc autem quæ dixi, uera sint, quando vnus fatetur, & alter negat? sed si uterque fatetur quū non interceſſit commiſſio: tunc expecta bitur per trien nium, ſi antea non poteſt conſtare, ut extra. de frigi. & male. laudabilem. Sed quid ſi mulier ſciebat virum eſſe frigidum ab initio, ſatis uidetur quod tunc non poſſit petere ſeparationem. arg. extra de frig. & male. c. ii. & C. de ſpon. l. vlt. ubi dī quīputet ſibi ſi fœtenter coniuncta ſit turpi perſonę vel impotēti correct. & quia ſera accuſat mores, quos diuendo eam in matri monio comproba uit. vt ff. de adul. ſi vxor. in fine. de viro autem potius videtur, q̄ ille nō poſſit recedere a muliere, ſi ipſa vult cohabitare ei, cum ipſe ſciuerit ſe frigidum. arg. extra de eo, q̄ dux. in ma. c. i.

Mulier quæ ſciens cum frigido contraxit ſeparationem petere poſſit.

a ¶ Si per ſortiarias.] CASVS. Dicitur hic, quod ſi maleficiatus ducit aliquam in vxorem, & cōmiſcere non poteſt, ſtudere debet vt pœnitentia & exorciſmis ſanetur, exemplo domus Abimelech. & ſi ſanari nō poterit, ſeparari nō debent. & ſi alijs poſtea fuerint copulati, nō ſeparabūtur reſtituta utrique poteſtate cōiugali. Sequēs §. patet. Nicolaus hic contrariatur ea Gregorij quę ibi ponitur in fine: hic in maleficiato.

b Atq; maleficas.] 33. q. 4. de Tyriis. & Amalech. Regem Geraris, ut 32. q. 2. nemo.

c Et S. parari.] Nisi forte vxor dicat prius ſe maleficium, cum ſua culpa ad hoc deuenerit. 55. dist. ſi Euangelica. ff. quod metus cauſa ſi mulier. 25. q. 1. ſi quis inſaniens.

d Concumbendi.] Cum alijs, non cum prioribus, tunc enim non eſſet perpetuum maleficium.

e Nequibunt.] Hic potius ignatus dicēdus eſt: quam Gratianus. 32. nam dixit Cardi. q̄d iſte finis non tenet, quia ut dicit, illum maleficium eſt perpetuum, quin faltē per ipſum auctorem tolli poteſt. Alij dicunt contra, ut ſup. c. requiſiti. Vel intellige poſt triennium.

Maleficium quod perpetuum eſt.

¶ Quid de his, qui maleficijs impediti, coire non poſſunt. Cap. IIII.

SI per ſortiarias,[a] atq; maleficas,[b] occulto, ſed nunquam iniuſto Dei iudicio permittente, & diabolo prę parante, concubitus non ſequitur, hortandi ſunt, quibus illa eueniunt, ut corde cōtrito, & ſpiritu humiliato, Deo & ſacerdoti de omnibus peccatis ſuis puram confeſſionem faciant, & pro ſuis lachrymis, & largioribus eleemoſynis, & orationibus, atq; ieiunijs Domino ſatisfaciant, & per exorciſmos, ac cætera eccleſiaſticæ medicinæ munia, †miniſtri eccleſiæ, tales, quātum Dominus annuerit qui Abimelech,[c] ac domum eius Abrahæ orationibus ſanauit, ſanare procurent. Quod ſi forte ſanari non potuerint, ſeparari [d] valebunt: ſed poſtquam alias nuptias experierint illis in carne uiuentibus, quibus iuncti fuerāt, prioribus, quos reliquerant, etiam ſi poſſibilitas concumbendi [e] eis reddita fuerit, reconciliari nequibunt. [f]

Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 194. Pann. l. 6. c. 117.

†al. munimina.

a ¶ Maleficas.] *In vulgatis ſequebatur*, artes. *quæ vox abeſt a pleriſque uetuſtis codicibus, ac cæteris collectoribus.*

Sed in hoc videtur contrarius præmiſſio capitulo Gregorij. Ibi enim poſt poſſibilitatem redditam iubetur ſeparari ab eo, cui ſecundo nupſerat, & redire ad primū. Hic autem viuente eo, cui ſecundo copulata fuerat, primo reconciliari non poterit.

QVAESTIO II.

QVod autem ei, cum quo prius fornicata fuerat, poſt ſeparationem nubere poſſit; ſuperius [g] *probatū eſt. Mortuus eſt enim ſibi vir eius. Ex quo iudicio eccleſiæ ab eo ſeparata, ab eius lege ſoluta eſt. Vnde iuxta Apoſtolū, nubat, cui vult, tātum in Domino.* ¶ *Sed quæritur,* [h] *ſi ſine eccleſiaſtico iudicio, nulla cā diſſidy rationabiliter probata ab ea diſceſſiſſet, an eſſet cogendus redire ad eam. De hoc ita ſtatutum eſt in concilio Carthaginenſi, cui interfuit Auguſtinus, cap. 30.* †

1. Cor.

†al. 25.

Vxor, quę a uiro diſcedit, in tribus caſibus ſibi non reſtituitur.

1 Sub, nec petit reſtitui quod dicit nō. extra de adul. intelligimus. Arc.

Vel

hæc quō fuit determinata ſup. 31. q. 1. Ideo Magiſter annectit aliam incidentē, ſcilicet an uir ſit reſtituendus uxori a qua propria auctoritate receſſit, uel econuerſo. Et certū eſt q̄ ſic, niſi in caſibus notatis in ſumma huius quæſtionis, & extra de reſtitu. ſpo. litteras. iſte §. patet.

e Supernus. Supra 12. q. 1. in prin.

h ¶ Sed quæritur. Quia 2. q. nō habebat dubitationem, ideo ponit aliam incidentē, quæ ſimiliter cōuenit non habet, quia ſemper eſt reſtituenda niſi in tribus caſib. Si publice ſit adulterata. Vel niſi teneatur de uiri ſeuitia. inf. ca ſiue. & extra de diuor. ſignificaſti. uel niſi dicantur conſanguinei in gradu indiſpenſabili. & inconuēti probetur exceptio extra de reſtit. ſpol. litteras. & tamē in eodē caſu ſit reſtitutio quo ad alia, niſi quo ad carnale cōmerciū. ut ibi dī in fi. Quarto caſus ſit eſſe qā uxor propria uoluntate recedit a uiro. 1 ut 17. q. 2. Agathoſi,

Vel cum vir de licentia vxoris recedit ab ipſa, ut ibidem.

SAeculares.] CASVS. Quidam erant cõiugati, qui nullam cauſam rationabilem prætendentes, vxores ſuas ſine iudicio eccleſiaſtico dimittebant, & ideo in concilio uincię 35.q.6. multorum. Hodie etiam archipresbyter cauſam huiuſmodi tractare poteſt. argu. extra de conſan. & affini. ca. 1. Sed certe & hodie ad epiſcopalem iuriſdictionem cognitio matrimonialis cauſæ ſpectat. Vel de nec abbates, nec alij poſſunt de matrimonio cognoſcere, niſi ex conceſſione vel alia cauſa legitima id habẽt, vt extra de excel. p̃la. accedentibus. Præſcribi enim poteſt talis iuriſdictio, vt extra de præſcr. auditis. in fi.

Matrimonialis cauſa ad epm̃ ptinet.

¶ Etiam in codicibus manuſcriptis, & apud Ivonẽ par. 8. c. 328. citatur ex cõcilio Carthaginenſi, in quo nullo inuẽtum eſt; ſed in Agathenſi. c. 21. (ex quo citat. Ivo eadem parte octaua, c. 321. & capitular. 7. c. 305.

¶Non licet alicui vxorem dimittere, niſi cauſa diſſidij primum eccleſiæ probetur. Cap. I.

Iuo p. 8. c. 331. & 328. Pann. l. 6. c. 106.

SAeculares, qui cõiugale conſortium nulla[a] grauiori culpa dimittunt, vel etiã dimiſerunt, & nullas cauſas diſſidii probabiliter[a] proponentes, propterea ſua matrimonia dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præſumant; ſi antequam apud epiſcopos comprouinciales[b] deſſidi cauſas dixerint, & prius quam in iudicio damnentur, vxores ſuas abiecerint; a communione ſanctæ eccleſiæ, & populi cœtu, pro eo quod fidem, & coniugia maculant, excludantur.

a ¶ Nulla.] *In recentioribus conciliorũ editionibus in concilio Agathẽſi legit*, ſine grauiori. *in capitularibus*, abſq; grauiori. *ſed in antiquis editionibus Pariſienſibus cõcilio rum, & duobus codicibus Vaticanis*, conſortium grauiori. *Item Ambroſius ſuper Lucam, ad c. 16.*

¶Lex diuina prohibet virum vxorem dimittere, niſi cauſa fornicationis. Cap. II.

AN, quod in ſubditos[c] nefas eſt, in cõparem[d] fas eſt? dimittis ergo vxorẽ quaſi iure[e] ſine crimine, & putas id tibi licere, quia lex humana non prohibet? Sed diuina prohibet. [c] Qui hominibus obſequeris, Deũ verere; audi legem Domini, cui obſequuntur etiam qui leges ferunt. [Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.]

Matth. 19.

β ¶ Quaſi iure.] *Sic etiam in vulgatis B. Ambroſii codicibus. In tribus Gratiani manuſcriptis eſt*, quam ſcis viuere ſine crimine. *Item Nicolaus Papa Carolo Regi.*

† al. de

In præfatione Iſidori in volumen conciliorum.

¶ Abſque cauſę cognitione a viro ſuo dimiſſa, ad omnia reſtituatur. Cap. III.

HIſtoriã eccleſiaſtica, ab Euſebio Cæſariẽſi epiſcopo confecta, da muliere quadam, quæ pro † caſtitate a marito accuſabatur, ait. [Præceptum eſt ab Imperatore lege lata, ut primo[f] permitterentur ei rem familiarem[g] libere diutius ordinare; tunc demum reſponderet obiecti s. Hoc[h] omnes leges[i] tam eccleſiaſticę, quam vulga-

Ibidem inferius.

lio Carthaginen. fuit ſtatutum, vt nullus coniugatus dimittat vxorem ſuam, niſi cauſa diſſidij probata fuerit apud epiſcopum: qđ ſi quis cõtraſecerit, communione priuetur. Aliena coniugia, Ideſt. alias vxores. ſi autem [vxores ſuas.] Vſque ibi pendet conſtructio.

a ¶ Probabiliter. Nota quare dicit probabiliter. hoc enim forte dicit, quia propter fornicationis ſuſpitionẽ probatam eccleſiaſticam, licebit ei vxorem dimittere, ut ſupra 32. q. 1. c. dixit.

b ¶ Comprouinciales.] Diſtributiue. iſte apud ſuum, & ille apud ſuum. non. n. propter tales cauſas ipſi prouinciales reuocantur, vel rarius, hoc olim obtinuit: Quia cauſa matrimonij tractabatur apud epiſcopos pro

Decret. Grat. pars II.

uincialem, ſed hodie apud archiepiſcopum, vel primatem, vel patriarcham. Et ſic patet ſolutio.

c ¶ In ſubditos.] Scilicet renunciare epiſcopatui. extra de renunc. niſi. & ext. de regu. licet. Vel ſicut ſubditi nõ poſſunt deferre. 1 prælatũ. 15. q. 1. inolita. Vel ſicut plebs nõ poteſt ſine cã punire ſubditos. 86. d. ſi qs. d ¶ In comparem.] Scilicet. vt vir dimittat vxorem ſine cauſa, vel cõdemnet ꝑter ordinem iudiciarium. Ioan.

1 12. q. 45. nõ c. Arch.

2 2. q. 1. nemo. ſup. 30. q. 5. nullũ.

e ¶ Sed diuina prohibet.] Su. 27. q. 2. ſũt. I auth. vt liceat mri. & aue. §. cãs. Lex. n. humana admittit diuortium in alijs caſibus ꝑter fornicationem, vt C. de rep. conſenſu.

HIſtoria.] CASVS. Dí hic, ꝙ ſi vxor a viro ſpolata ab eodẽ de adulterio accuſatur; præceptum eſt ab Imperatore, vt prime reſtituatur, ꝙ reſpondeat obiectis. quod ſi hoc obtinet in ſęcularibus, magis debet hoc in eccleſiaſticis obtinere.

f ¶ Vt primo.] Ex quo ergo mulieri prius reſtituũtur res ſuæ, multo potius vir eſt ei reſtituendus & ſic facit ad propoſitũ G. Alij ponunt caſum ſic. Quærebatur an mulieri accuſatæ de adulterio danda ſint inducię? Et Rñ ꝙ ſic. ſed hoc nõ vi poſſe ſtare. quia in crimine adulterij nulla datur dilatio, vt ff. de adult. in crimine. ſed põt dici. quod hoc verum eſt cum agitur criminaliter.

g ¶ Rem familiarem.] Et hoc intelligunt quidam de præparatorijs inducijs. alij de reſtitutorijs.

3 Scilicet ꝑparatoriæ. Ioã. de Fã. qui hic approbat iſtã caſus poſitionẽ. & quidam alij, vt dñ in gl. ſeq.

h ¶ Hoc.] Scilicet reſtitutionem fieri.

i ¶ Omnes leges.] De hac materia loquentes.

Digitized by Google

res,publicæq; prȩcipiunt.]¶Si autem de mulieribus, & ſæcularibus viris hæc conſtituta ſunt,multo magis eccleſiaſticis hominibus;& ſacerdotibus ſunt conceſſa.

¶ *Huius mulieris meminit Iuſtinus in primo Apologetico pro Chriſtianis.& Euſebius eccleſiaſtica hiſtoriæ lib. 5. c. 16. Verba quidem huius capitis in epiſtolis Nicolai impreſſis,aut manuſcriptis non ſunt inuenta: ſed habentur fere eadem in præfatione Iſidori in ſuam canonum collectionem: Præſtat tamen Iuſtinum, & Euſebium adire. Forteſſe autem in hoc caput translatus eſt titulus ex ſequenti.*

Item Nicolaus Papa in epiſtola Carolo Regi.

¶Niſi poſt reſtitutionem, neque de coniugij fœdere, neque de adulterij crimine inter virum,& vxorem iudicium eſt agitandum. Cap. IIII.

2 Siue [a] de cõiugij fœdere,ſiue de adulterij crimine iudicium agitãdum ſit;nulla ratio † patitur Thietbergam cum Lothario poſſe inire conflictum, vel leuiſſimũ controuerſię ſubire certamẽ:niſi prius ad tempus fuerit reddita [b] ſuę poteſtati, & conſanguineis proprijs liberę ſociata.Itaq;†etiam locus [c] prouidendus eſt; in quo nulla ſit vis multitudinis formidãda;& non ſit difficile [d] teſtes producere,vel cęteras perſonas, [e] quæ tam a ſanctis canonibus,quam a venerãdis Romanis legibus in huiuſmodi controuerſiis requiruntur.

¶ *Epiſtola ex qua acceptum eſt hoc caput,habetur Romæ in codice monaſterij Dominicanorum, & ex ea aliqua ſunt addita,& emendata.*

3 *In hoc capite [f] quãuis videatur cauſa expoſita, & quære ſua auctoritate non licet alicui vxorem dimittere,quæ ceſſante,ipſa quoque prohibitio ceſſare videtur, tamẽ quæ ipſa ſeparatio pœna eſt,& pœna nulli eſt inferenda,niſi [g] iudicem;generaliter hoc intelligendum eſt;vt ſiue ob cauſam præmiſſam, ſiue nulla cauſa exiſtẽte,nõ liceat alicui ſua auctoritate vxorem dimittere: Quod etiam de pœna homicidij,vel qualibet [h] alia intelligendum eſt.*

Vnde Nicolaus Papa ſcribit Rodulpho Bituricenſi archiepiſcopo.

¶Coniugia pœnitus interdicantur his,qui ſuas coniuges occidunt. Cap. V.

INterfectores ſuarum coniugum ſine iudicio, cum non addis, adulterarum, [i] vel aliquid huiuſmodi, [k] quid iudi-

Poly.l.6.tit.4. Burc.l.9.c.52. Iuo p.8.c.116. Regino.l.1. Chronographiæ.

†al.inter quas) orig.

Sent.4.dist.38. Iuo p.8.c.125. Pannol.7.c.15.

a¶ Siue.]Hæc eſt 2. pars q.in qua probat,qđ .1.fœmina in iudicio contendat cum marito, reddenda eſt ſuæ libertati.Io.de Fant.

CASVS.Dicitur hic, qđ ſiue cauſa Thietbergæ ſuper fœdere matrimonij agitetur, ſiue a Lothario accuſaretur de adulterio primo, Thietberga ſuæ poteſtati & ſuis cõſanguineis eſt reſtituẽda, & locus ſecurus eſt aſſignandus, vbi teſtes poſſit ſine difficultate produci,& cã ſine formidine vtilari.]In hoc capite quamuis videatur cauſa expoſita.] ſup.ca.ſęculares.vbi dã, aut illicita.] &c. Caſum, §. per te uidere poteris.

Matrimonio accuſato poteſt vxor petere ut detur libertati ſuæ.

a¶ Siue.]Hug. videt qđ hoc c. faciat contra propoſitum Gratiani,qui intẽdit ꝓbare, qꝺ vxor debeat reſtitui: at hæc non reſtituitur viro, ſed eius poteſtati ſubtrahitur, & conſanguineis ſociatur. Rñdeo,in hoc facit, qꝺ iſta ſponſata erat quadam libertate, quia cõpulſa fuerat cõtra ſe cõfiteri.11.q.2.Lotharius. Vel in hoc facit ad propoſitum,quia ponit quandã exceptionẽ qñ non dẽt fieri reſtitutio, ſcilicet cũ timet ſequitia viri.

b¶ Reddita. Hic habes, qꝺ quã cito accuſãtur matrimonia,põt vxor petere ut detur libertati ſuæ, ne cogatur aliquid cõfiteri cõtra ſe. Sed hoc poteſt intelligi, cũ tanta eſt ſequitia viri,qꝺ nulla pœna ei ſufficere cautio,ut extra de reſtit.ſpolia.Litteris.in fi. de hoc notatur 32.q.1.de Benedicto.

c¶ Etiam locus. Argum. qꝺ iudex etiã tenetur de loco iudicij,pudere partibus ut in eo loco debeat de cauſa cognoſcere,ubi partes libere & ſecure valeant conuenire,ſupr.3.q.9.hortamur.ſup.24.q.1.pudẽda.ff.de re.iud.ubi.ſup.2.q.5.c.ult.quod ſi non fecerit,licitè appellatur.extra de appel.ex parte.1

d¶ Sit difficile. Simile.ff. qui ſatisda.cog. ſi fideiuſſor.§.1.quia cum difficile eſt alicui ſatisdare in una ciuitate,mittitur in aliam.ut ibi.

e¶ Perſonas. Id eſt,aduocatos.

IN HOC CAP. Hæc eſt tertia pars quæſtionis, in qua quæritur,qualiter puniatur uxoricida Io. de Fant.

f¶ In hoc capite.]Supra ea.ſæculares.

g¶ Expoſita.]Ibi,Nulla grauiore culpa.

h¶ Vel qualibet.]Nam leuem vir imponit, ut notatur 17.q.1.ſicut alterius.

i¶ Adulteratum.]Maxime, quia nec tunc licet, vt infr. c.proxi.

k¶ Huiuſmodi.]Hoc dicit ideo quia ſecundum leges ex

Digitized by Google

eſt cauſa pluribus ſeparatur matrimonium.
a ¶ Adoleſcentibus.] Infra ea.in adoleſcentia.
ADDITIO. vbi eſt iſta indulgentia Leonis, de qua hic dicitur.
Indulgentia an ſit ius.
b ¶ Indulgentia.] Videtur ergo q̃ indulgentia non eſt regu-

aliud habendi ſunt, quàm homicidæ, ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? Quibus penitus coniugium denegatur, exceptis adoleſcentibus,[a] de quibus eſt Beati Leonis Papę xxv. [a] regula Decretalium, immo indulgentia [b] obſeruanda.

inf.ea.in adoleſcentia.
Sent. ibidem.

[a] ¶ Xxv.] *Hoc eodem numero habetur in codice canonum inter decreta ſeu regulas Leonis.*

Act. 10. Matth. 10.

In hoc capite videtur Nicolaus permittere maritis, cauſa adulterij, vel alterius huiuſmodi criminis vxores ſuas interficere. Sed eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio, non materiali criminoſos ferri iubet: illo videlicet gladio, quo Petrus iubetur mactare, & manducare. De quo etiam Chriſtus ait in Euangelio; [Non veni pacem mittere [c] in terram, ſed gladium [d].]

Hinc idem Nicolaus ſcribit Albino archiepiſcopo.

¶ Non licet alicui vxorem ſuam adulteram occidere. Cap. VI.

Sent. ibidem.
Poly.l.6.tit. 10.
Iuo p.8. ca. 124. & 333.
Pann.l.7.c. 14.

INter hæc ſanctitas veſtra addere ſtuduit, ſi cuius vxor adulterium perpetrauerit; vtrum marito illius liceat [e] ſecundum mundanam legem eam interficere. Sed ſancta Dei eccleſia, quæ mundanis nunquam conſtringitur legibus; gladium [f] non habet, niſi ſpiritualem, quo non occidit, ſed viuificat.

Item Pius Papa.

¶ Pœnitentia eius, qui propriam abſque cauſa, peremit vxorem. Cap. VII.

† al. & Sent. ibidem. Burc.l.6. c. 17. Iuo p.10.c. 166. Ant.l.10.c. 56. Simile 5. cap.c.149.

QVicumque propriam vxorem abſque lege, vel † ſine cauſa, & certa probatione interfecerit, aliamque duxerit vxorem; armis [g] depoſitis publicam agat [h] pœnitentiam: &, ſi contumax fuerit, & epiſcopo ſuo inobediens extiterit, anathematizetur, quouſque conſentiat. Eadem lex erit illi, qui ſeniorem [i] ſuum interfecerit.

Item Stephanus Papa V. Haſtulpho.

¶ Pœnitentia Haſtulphi, qui vxorem ſuam interfecit. Cap. VIII.

Burc.l.6.c. 40. Iuo p.8. c.126. Pann.l.7.c.16.

ADmonere te cum lachrymis, & multo gemitu cordis

regula, & q̃ nulla diſpenſatio ſit ius: quod M. & H. concedunt. ar. 1.q.7. exigunt. & c.ſi quis omnem. Et notaui 50.di.de his. Alij vero dicunt, q̃ omnis indulgentia eſt ius: ſed tale, quo ſuperior vti poteſt, & inferior non poteſt petere, ergo hoc dicendo retulit ſe ad cauſam conſtitutionis & originem: nam per indulgentiam fuit hoc ſtatutum, licet modo ſit ius.

c [c] Pacem mittere.] Ideſt, confœderare eum vitijs homines. Vel mittere pacem inter homines & uitia.

d [d] Sed gladium.] Ideſt, diſcordiam, & ſeparationem à malis. Ideſt, charitatem, quæ ſeparat uitia.

Pater filiam ſed nõ maritus uxorem turpitet coeuntẽ poteſt occidere.

e INter hæc.] [e] Licet.] Hoc licet ſecũdum legem Lombardam: ſed non ſecundum Romanam. Pater tamen eam põt occidere in ipſo actu, ſed non maritus, & ſi pater utrunq; interficiat uno ictu. ff. ad le. Iul. & de adul. l. nec in ea, & l. ſequ. ignoſcitur tamen marito ſi uxorẽ in adulterio deprehenſam occiderit, quo ad pœnæ mitigationem. C. ad leg. Iulia. de adul. Gracchus. Et no. q̃ licet lex antiqua permittat viro occidere adulterum deprehenſum cum adultera in domo ſua, non tamẽ in domo ſocer, vt ff. de adul. marito. Nouo iure tamen vbicumque ferè poteſt occidere eũ poſt tres denũciationes factas, vt in authen. vt licet mat. & auiæ. §. pę. & vi. coll. 8. Nec illud ẽt corrigitur per authen. quæ est coll. 3. vt nul. iudi. §. ſi qñ. quia in alio caſu loquit. Itẽ licet patri ſimiliter dẽt fm legem licentia occidẽdi, vt ff. de adul. nec in ea. ſi tñ iterfector nõ excuſat a culpa vel a peccato, licet a pęna ciuili excuſet. In crimimbus. n. dico ſpecialem conceſſionem canonis neceſſariam quo ad cul pæ immunitatẽ. vnde cum dicatur, Nõ occides 23.q.5. ſi nõ licet, nec ſpecialiter iſti excipiantur à canone: ergo occidẽdo peccant: immo viro hoc interdicitur, vt inf. eo. c. admonere. vnde non excuſatur auctoritate iuris ciuilis, ſed, & dotem amittit vir quãlucri faceret alias. Solus. n. iudex excipitur a canone, vt occidat 33.q.5. cũ homo. & c. ſi homicidium.

f [f] Gladium.] Quo ad executionẽ. Hoc ideo dico, quia imperator habet illud à Papa. ext. de elect. venerabilem.

g QVicunq;] ¶ Armis. infra de pœ. d. 5. falſas.

h [h] Agat.] Arg. quẽ poſſe compelli ad pœnitẽtiam, ſed hoc in publicis & enormibus arg. 22.q.1.c. vl. Pœnitẽtiam facere cõpelitur quis.

i ¶ Seniorem.] Ideſt, epiſcopum uel alium prælatũ, uel dominum ſuum. arg. 3.q.4.c.4. 25.q.2. ita nos.

ADmonere. CASVS. Hu. ſic ponit hunc caſum. Iſte Haſtulphus uxorem ſuam interfecit, & poſt mortem eius eam de adulterio accuſabat: uolens filios, quos ex illa habuerat, oſtendere eſſe adulterinos, & ita indignos ſucceſſione paterna: & ad hanc excuſationem inducebat unum ſolum teſtem homicidam & adulterum. Primo ergo Papa redarguit eum de morte uxoris. Poſtea notat eum de tribus: ſcilicet, quia poſt mortem eius illam accuſabat, quia per unicum teſtem, & eum reprobum, & criminoſum. Poſtea oſtendit ei quam pœnitentiam debeat agere, & ponit in eius optione, an in monaſterio uel extra uelit agere pœnitentiam. [Fędo,] Ideſt, ſpoliator: quia ſpoliaſti eos matre.

Digitized by Google

a ¶ Dicit.] Arg. quem priuati nomine, ratione criminis: iuxta illud: Si re prieueris, nec nomen habere mereris arg. 13. q. 2. poſtquã. 2. q. 7. §. quib. ergo. 1. q. 1. ſceleſtus. & C. de ſer. à nullo. Arg. contra de pe. diſt. 4. ſi ex bono. nam filij Dei dicuntur qui non erant in eccleſia.

b ¶ Partem.] Simile ſu. 31. q. 2. d nuptijs. & 27. q. 2. Agatho. ſi. & eſt ar. quod q excipit alimenta libi, videtur & cepere: vxori. cum ambo ſint vnũ corpus. & etiã filijs. & ſimiliter arg. 11. diſt. Iudæos. & ff. de vſu, & hab. l. 2.

c ¶ Reſiſtẽtem.] Supple maxime: quia ſi uti non reſiſteret, vel inſidiaretur: non ideo deberet eam interficere.

d ¶ Nõ inſidiantẽ.] Nõ eſt hic argumentandum a contrario ſenſu propter corpitulũ. 32. q. 5. qdq; idem ¶ Præd. Non q eos priuare poſſit. licet enim vxor propter adulterium interficiatur, dos tamen ad eius filios deuoluitur. in authen. vt li mat. & auxi. §. ſi de adulterio. ſed quia eos ſolatio, & præſtione materna priuare conatus, incertum. regulariter ſuſtinet dotem ob adulterium vxoris, extr. de do. itet vir. & vxo. ca. plerũque. & hoc tamen caſu non lucrifacit, cum eam interfecerit etiam ſi paſſũ fecit: de ea lucrãda prius. ff. ſo. mat. ſi ab hoſtib. §. 1. & poſt mortem. cũ crimina extinguantur morte. 23. diſt. quæritur. C. ſi reus, uel accu. l. 1. niſi ratione bonorum. quis agere uelit. C. eo. l. ult. C. ſi pendẽ. app. mors interue. l. 2. ff. de re. men. utique.

e ¶ Vel iuſtificat. Vnde non tenet. 2. 1. q. 1. quicumque. Creditur tamen uni tanquam reuelatori. Vel tanquam ſocio. ut 8. q. 3. talia. 86. diſt. tanta.

f ¶ Pœnitentia. Arg. q poſt peractam pœnitentiã, & crimen purgatum poteſt quis accuſari de crimine illo, ut 33. q. 5. presbyt. & 25. d c. ult. extra de ſimo. fraternitatis. 2. nam perferens memorandi criminis labem, &c. dic. non negamus, & 1. q. 1. ſi quis omnem. nam per pœnitentiam non definit quis eſſe nocens ff. de rei. edi. edict. quis ſit fugitiuus. immo etiam poſt baptiſma poteſt de hoc accuſari, ut extra de diuor. gaudemus. in fi. Arg. contra 25. q. 1. ſi illic. & 32. q. 1. quod autem. in fi. 3. &c. non ſunt &c. apud & 50. di. ferrum. & extra de accuſ. de illis. ff. de rei. ed. quod ita. De hoc dixi 6. q. 1. qui crimen. & c. illi qui. Sed nonne præiudicat ſibi maritus tacendo per ſeptennium: cum ultra quinquennium non audiatur accuſatio adulterij ut C. de adulter. adulter? Sed illud obtinet quo ad pœnam legalem, non quo ad petendum diuortium, extra de proc. mul. Nunquid ergo in infinitum poteſt eam accuſare. Dicunt quidam, q non ultra viginti annos vt C. de fal. querela. Hugo dicit, q vſque ad milleſimum, & quandocunque clamauerint crimina, vt

curamus, fili Haſtulphe; ſed non filius debes dici,[a] qui tã crudeliter infelix homicidium perpetrauiſti. Nam occidiſti vxorem tuam, partem [b] corporis tui, legitimo matrimonio tibi ſociatam, ſine cauſa mortis, nó tibi reſiſtentem [c], non inſidiantem [d] quoquo modo vitæ tuæ. Non inueniſti eam cum alio viro nefariam rem facientem: ſed concitatus à diabolo, impio furore inflammatus, latronum more atrocius eam gladio tuo, crudelior omni beſtia, interemiſti: & nunc poſt mortem eius addis iniquitatem ſuper iniquitatem, filiorum tuorum improbe prædo.[e] Qui matri non pepercilti, & filios tuos orphanos feciſti, inducere ſuper eam vis mortis cauſam poſt mortem:[f] per vnum homicidam, & reprobum teſtem incuſare vis mortuam. Quoniam nec Euangelium, nec vlla diuina humanaq; lex vnius teſtimonio ẽt idoneo quempiam cõdemnat, vel iuſtificat? † quãto magis per illum flagitioſiſſimum, & ſceleſtũ nec illa viua debuit cõdemnari, nec à te [α] poſt eius mortem accuſari; Prius cauſa criminis ſubtiliter erat inueſtiganda; & tunc, ſi ita fuiſſet inuenta, ſecundum legis tramitem debuit accipere vltionis vindictam. Nam ſi verum (quod abſit) fuiſſet, ſicut ille adulter mentitus eſt, poſt ſeptem annos pœnitentia [h] peracta dimittere eam per approbatam cauſam poteras, ſi voluiſſes: occidere tamen eam nullatenus debuiſti. Non enim vult Deus mortem peccatoris; ſed vt conuertatur ad pœnitentiam, & viuat. † Idcirco placeat tibi cõſilium noſtrum, & hoc fac, quod melius tibi, leuiuſque videri poteſt. miſerere animę tuæ, vt non ſis tu tibimet ipſi homicida. Relinque quapter, te rogamus, hoc malum † ſæculum, quod te traxit ad tam immaniſſimum peccati facinus: ingredere monaſterium,[i] humiliare ſub manu abbatis, & multorum fratrum precibus adiutus obſerua cuncta ſimplici † animo, quæ tibi fuerint imperata; ſi forte [k] ignoſcat infinita Dei bonitas peccatis tuis, & refrigeret animam tuam, priuſquã crucieris perpetuis flãmis. Hoc leuius, & melius tibi

Ezech. 33.

† Limita hũc tex. per l. ſi quis de curio. C. de fal. & per l. Theopõpus ff. de dot. pleg.

† Tex. eſt ſimi. in auth. ut non luxc. contra na. in prin. coll. 6. & in l. Imperialis. C. de nup.

† al. malignum.

† al. ſupplicio.

a De vxore prius habita credit H. hoc eſſe verum, ſed de poſtea ducta non ut eſſe ut miſerum dum. H. & Ian.

Adultera licet interficiatur, dos tamen ad eius filios deuoluitur.

Vxor adultera perdit dotem.

a Cõc. cum hac g. l. 3. & quod ibi no. C. de accuſ. gl. magi. in c. cum dilecta. de eiect. b Vbi de hoc & 26. q. 5. q. 9 unique.

Accuſatio adulterij poſt quinquẽnũ nõ auditur.

Religio multa ſoluit.

i ¶ Monaſterium. Ex hoc loco uí, q quantumcumque pœnitentiam quis teneatur finire, ſi interet religionẽ ad illam non teneatur: quia religio ſoluit uinculum iuramenti, ut extra de iureiur. perueniens. Item ſoluit uotum, ut extra de uo. & uo. redem. ſcripturæ. Itẽ ſoluit uinculum obedientiæ. 19. q. 2. duæ. Licet ergo a Papa ſit alicui iniunctum in pœnitentiam ut eat Romam, uel aliquid huiuſmodi faciat, & inter religionem, non dicitur trãſgreſſor. ille enim dicitur tranſgredi, qui deſerit maius pro minori, ut 20. q. 3. propoſitum, & 17. qu. 1. qui bona. ar. ad idem. inf. de pe. diſt. 1. §. his auctoritatibus. & hoc Hugo concedit. Alij dicunt q tenetur adimplere, quod promiſit. & quod iniunctum eſt ei in pœnitentia: niſi abbas diſpenſet ſecum, 18. q. 2. cap. nullam.

k ¶ Si forte.] Non ponitur dubitatiue, immo nota eſt aſſertionis, & eſt penitus ſi. de pœn. d. l. quamobrem.

a ¶ Et

Digitized by Google

a ¶ Et grauius.] Viſum enim fuit maioris pœnæ conuerſari inter homines, & hominum carere ſuffragijs, quàm procul ab hominibus ſolatium hominum nō ſentire. C. de apoſta. hi qui.

Siceram.

b ¶ Siceram.] Per ſiceram intellige omnem potum, qui inebriat.

eſſe certiſſime ſcias. Sin autem publicam pœnitentiam, permanens in domo tua, vel in hoc mundo, vis agere, (quod peius tibi & durius, & grauius eſſe non dubites) ita, vt agere debeas, exhortamur, omnibus diebus quibus pœnitere debes, vinum & ſiceram [b] nō bibas, carnem [c] nullo vnquam tempore comedas, præterquam in Paſcha, & in die Natalis Domini, in pane, & aqua, & ſale pœnitētia age, in ieiunijs, & vigilijs, & orationibus, & eleemoſynis omni tempore perſeuera, armis nunquam cingere [d], nec in quolibet loco litigare [e] præſumas. Vxorem nunquam ducere [f], concubinam non habere, nec adulterium cōmittere audeas: in balneo nunquam laueris [g], in conuiuijs lę tantium nunquam te miſceas, in eccleſia ſegregatus ab alijs Chriſtianis poſt oſtiū & poſtes humiliter te repone: ingredētiū & egredētium ſuppliciter orationibus commendare, cōmunione corporis & ſanguinis Domini cunctis diebus vitæ tuæ indignum te exiſtimes [h]: in vltimo tamen exitus vitæ tuæ die, ſi meruerit, pro viatico, ſi ſit, qui tribuat, tantummodo venialiter [i] vt accipias, tibi cō cedimus. Sunt & alia multa, quæ tibi nimis durius, & ſatis acrius erant iuxta magnū pondus peccati infælix adijciēda. Sed ſi hæc omnia quæ tibi miſericorditer ſupra dicta ſunt, perfecto corde, Domino auxiliante feceris, & cuſtodieris; confidimus de immenſa Dei clementia remiſſionem habiturum te tuorum peccatorum, & ſecundum dictum † iuſti, bonique paſtoris reſoluet te ſācta eccleſia ab hoc vinculo peccati in terris, vt per ipſius gratiā, qui eā ſuo ſanguine acquiſiuit, ſolutus ſis in cœlis. Si autem aliter feceris, & ſanctæ matris eccleſiæ tam ſalubrem admonitionem deſpexeris; ipſe tibi ſis iudex, & in laqueo diaboli, quo irretitus teneris, permanebis, & ſanguis [k] tuus ſuper caput tuum, nos alieni [l] à conſortio tuo pro aliorū filiorum Dei ſalute, ipſo opitulante, omni ſolicitudine nitimur deſudare, & Domini miſericordiam attentius quotidie implorare.

† al. imperium.

Oſee. 4. Matth. 19.

x Suba. præter vinum. Sed nūquid licet ei bibere lac vel amygdalinam aquam aut vuas cōmedere? Dicit H. credo ꝙ ſic, ꝙa talia non inebriāt. Ar. Lardum an comprehendatur nomine carnis.

2 Concor. text. in l. repetita, & ibi B.C. de eromilita. an. lib. 12.

a ¶ Nec à te.] *Apud Burchardum, & Iuonem legitur*, nec tu poteris poſt mortem eius excuſari.

Item Auguſtinus de adulterinis coniugijs, lib. 2. c. 15.

b ¶ Siceram.] Per ſiceram intellige omnem potum, qui inebriat. 1. vt 35. diſt. in palea vinolentum.

c ¶ Carnem.] Sed nunquid oua, cum ouum ſit caro liquida, vel lac, cum lac non ſit niſi ſanguis colore mutato? Dicimus quod non, & hoc vult littera illa, quæ ſequitur, in pane, & aqua, ſed tamen poteſt intelligi, ꝙ hoc debeat facere in certis diebus vt legitimis feriis. Sed nūquid de lardo vel turi nunquid nomine carnis eſt prohibitum? Videtur ꝙ non. arg. 82. diſt. presbyter. ibi enim ſagimen permittitur, quando oua permittuntur 2.

d ¶ Nunquam cingere.] Niſi conſilio epiſcopi pro iuſtitia defendenda. & eſt ſi. infra de pœniten. diſtinct. 5. falſas.

e ¶ Litigare. Hoc ideo dicit, quia apud ſæculare tribunal non debet ſuam querimoniam diſceptando pro-

f ¶ Nunquam ducere.] Si tamen duxerit, tenet matrimonium, argumen. ſupra. ead. quicunque. Alij dicunt contra, vt not. infra ead. 5. de pœnitentibus.

g ¶ Nunquam laueris. Niſi de neceſſitate, de conſec. d. 3. peruenit.

h ¶ Exiſtimes.] Ergo vi ꝙ magis peccat qui vxorē interficit, quam qui matrem: quia maior pœnitentia imponitur hic vxoricidæ, quam matricidæ in illo c. latorem. quod eſt inf. ca. q. & ſic maius eſt crimē. ar. 24. q. 3. nō afferamus. quod cōcedit H. nam dicit ꝙ magis peccat q ſeipſum interficit, quā qui alīū 2. 23. q. 5. ſi nō licet. vnde magis peccat qui patrē corporis ſui interfecit, quam qui matrē. ꝙ bat hoc etiā per illā auctoritatē, propter hoc relinquet homo patrē & matrem, & adhærebit vxori ſuę ext. de biga. debitū. alij dicunt, ꝙ magis peccat qui matrē interfecit, quam qui vxorē. ſed quia homines ꝓmores ſunt ad interficiendū vxores, ideo ob hoc magis puniuntur, vt ſic retrahantur a tali facinore. Vnde nō valet hæc argumētatio: grauius puniuntur, ergo grauius peccāt. Et eſt ſi. in formatiōe notoria, licet enim multa crimina ſint grauiora: tñ qa facilius, & fędius delinquitur in hoc crimine, quàm in alijs ideo durior pœna in eo ſtatuitur. argum. 32. diſt. §. verum.

Vxorem occidere grauius eſt quā matrem.

3 Hæc ratio etiam eſt in matre, vt patet 35. q. 3. §. hac auctoritate, & c. de imp. & al. ſubi. l. vlt. in fi. Arch.

i ¶ Venialiter.] Arg. ꝙ eccleſia poteſt corpus & ſanguinem Domini quibuſdam etiam in fine prohibere. argu. 27. q. 1. impudicas, arg. diſt. 50. pœnitentes. contra ſu. 26. q. 6. de his. cōtra ſu. 2. q. 5. ſi quis epiſcopum aut presbyterum ſu. 13. q. vlt. quæſitum eſt, ibi, ſecundum præcepta canonum. Ad hoc dic. ꝙ quandoque illud quod iure cōmuni competit, dicitur concedi reſpectu miſericordiæ & pietatis, arg. ſu. 11. q. 1. quoniam. ff. de vſufru. ſi extraneo. & in cæteris ca. hic ſignatis, nam vniuerſæ viæ Domini miſericordia & veritas. Ioan.

k ¶ Sanguis.] Id eſt. peccatum. Vnde illud. Sanguis. ſanguinem tetigit, id eſt, peccatum. 44. diſtinc. Epheſijs. Ioan.

l ¶ Alieni.] Ar. ꝙ nō imputatur ꝓlato ſubditorū malitia ex quo

Digitized by Google

ex quo per eum non ſtat quo minus corrigantur. arg.7. q.1.§.cum autem.ſup.d.43.Epheſijs.ſup.47.d.c.vlt.

SI quod verius dicitur. CASVS. Beneuen.ſic breuiter ponit hunc caſum. Non licet viro vxorem adulteram occidere, nec etiam ita dimittere quod aliam viua ea ſuperducat: ſed ſi alterum præcise vult facere potius ſua viua aliam ducat, quam ſuã occidat. Sequẽs §.patet, & ad id qđ in fine §.dicitur, inducit c.ſequens.

a ¶ Non licet.] Nam dicit lex q̃ vnũ delictum propter aliud non minuit pœnam, vt ff.de pri.deli.l.2. & eſt arg.quod in delictis compenſatio non admittitur.arg. 14.d.c.1.

b ¶ Quod nõ licet.] Scilicet occidere vxorem ſuam.

c ¶ Quod non licet.] Scilicet aliam ducere ea viuente.

d ¶ Adulterium.] Sic ergo permittitur minus malum, vt cauetur maius 1.ſup.26. q.2. hiq.ſu.22.q.1. c.vlt.ſu.diſt.84. preſbyter ſu.px.q.7. qđ in oĩbus.contra.Sol. grauius eſt homicidium quàm adulteriũ.ſed ibi 3.expone grauius: id eſt,generalius 50. diſt. quia tua. Vel turpius rõne ingnationis. 32. q.1.i m coniugio. & non eſt conſiliũ vel præceptũ quod hic dicitur: ſed eſt comparatiua permiſſio, quæ non excuſat à peccato.

2 Sic 32.q.1. conſidera.

Homicidiũ grauius eſt adulterio.

3 Scilicet in præced. cap. quid.

ADDITIO. Quod die vt plene no.3. diſtinct.capitul.vlt.in prin.

IN PRÆMISSIS. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua dicitur quod in ſequenti c.continetur.Io.de Fan.

e ¶ In præmiſſis.] Sic intellige 32.q.1.hac ratione.

f ¶Impendatur.] Supra ead.interfectores.

PLacuit.] CASVS Dicitur hic,q̃ ſi vxores clericorum peccauerint, eas non occidant,ſed eas cuſtodiant,ne de cætero habeant licentiam peccandi, macerando eas verberibus & fame:ſed non vſque ad mortem: cum eis autem non comedat: niſi prius vere pœniteant.ſequens. §.patet.ad quem inducit ſequens c.

g ¶Licentiam,] Ideſt impunitatem.Simile.45.diſt.qui ſincera.

h ¶ Poteſtatem.] Nam ſi eam etiam male verberauerit, niſi pro cauſis in lege expreſſis,punitur in pecunia.quia dabit ei tertiam partem donationis, quam dedit propter nuptias, vt in auth.vt liceat.mat.& auiæ. §.ſi quis aũt. coll.8.ſi autẽ quis nõ dedit dona.propter nuptias, punitur in quarta parte totius ſuæ ſubſtãtiæ.ſi eius ſubſtantia non excedit 300.aureos: ſi excedit dabit 100.aureos. C.de repu.l.vlt. Item non dico quod ipſimet debeant eis pœnitentiam iniungere 3 ſed compellere vt accipiant ab alijs. Sed nunquid laicus idem poteſt de vxore ſua? Dico q̃ non: quia non inuenio expreſſum caſtigare tamen poteſt eam, vt notaui ſupra ea.q.1.ſicut cuit clericus. Sed quare dicit,q̃ pauperes clerici ſeruiant ſibi? Dic q̃ reſpondet tacitæ obiectioni.q.d.& ſi mulieres ligatæ non poſſunt ei ſeruire: pauperes clerici, qui non poſſunt alios ſeruientes habere, ſeruiant ſibi vice mutua. Item ſecundum Hug.non poterunt illas reconciliare ſibi, niſi nollẽt promouere.argum.33.diſtinct.ſi cuius. Alij autem dicunt illum nõ impediri, cuius vxor cognoſcitur ab alio, ſi ipſe non conſentiat eius adulterio.vnde bene poſſunt eas reconciliare etiam quo ad carnis comercium: nec eis in aliquo præiudicatur, quod tamen intelliges ſecundum quod dixi ſup.34.diſtinct.ſi cuius.

3 Super hoc videas quod no. 31. q.1. omnes in gl. non no.&c. Arch. Vxores clericorum ſi peccent,quid iuris.

i ¶ Ita vt inuicem.] Ar.32.q.1.dilectiſſimis.arg.11.q.1. ſicut enim.arg.d.90.præcipimus.

K ¶ Si ſeruitia.] Ideſt,ſeruientes.

l ¶ Cibum.] Et eſt hoc propter enormitatem delicti: ita tamen ipſam excommunicatam non debet vitare 4 11.q. 3.quoniam multos.quod forte falſum eſt.

4 Idem ſentit hic Lacius fuit iſta gloſ. de hoc no. 27. q.1. d c filia Arc.

¶ Potius vxore viuente aliam ducat quis, quàm humanum ſanguinem fundat. C. IX.

SI(quod verius dicitur)non licet [a] homini Chriſtiano adulteram coniugem occidere,ſed tantum dimittere: quis eſt tam demens,qui dicat ei,fac quod non licet [b],vt liceat tibi quod non licet [c]? Cum enim vtrumque ſecundum legem Chriſti illicitum ſit, ſiue adulteram occidere,ſiue illa viuente alteram ducere;ab vtroque abſtinendum eſt,non illicitum pro illicito faciendum.Si enim facturus eſt,quod nõ licet; iam faciat adulterium [d],& non faciat homicidium;vt viuente vxore ſua,alteram ducat, & non humanum ſanguinem fundat.Quod ſi eſt vtrumque nefarium; non debet alterum pro altero perpetrare, ſed vtrumque vitare. Iuo p.8.c.242. Pann.l.7.c.17.

4 *In præmiſſis [e] auctoritatibus quique prohibentur adulteras coniuges ſuas occidere: ſed permittitur poſt ſeptem annorum pœnitentiam eis illas dimittere. Si autem illas interfecerint,iubentur ſine ſpe coniugij perpetuo manere: niſi forte propter lapſum iuuenilis incontinentiæ ad matrimonia contrahenda eis miſericordia impendatur [f]. Clericis autem conceditur,ſi vxores eorum peccauerint, ſine mortis acerbitate habere eas in cuſtodia, & ad ieiunia eas cogere:non tamen vſque ad necem affligere.*

Vnde in Toletano concilio primo,c.7 legitur.

¶Clerici,ſi vxores eorum peccauerint,præter necem eas domi cuſtodiant,& ad ſalutaria eas cogant ieiunia. Cap. X.

PLacuit,vt ſi quorumcumque clericorum vxores peccauerint: ne forte licentiã [g] peccandi plus habeant; accipiant mariti earum hanc poteſtatem [h] præter necem cuſtodiendi ac ligandi in domo ſua, ad ieiunia ſalutaria, non mortifera eas cogentes: ita, vt inuicem [i] ſibi clerici pauperes auxilium ferant.ſi ſeruitia [k] forte non habeãt, Cum vxoribus autem ipſis, quæ peccauerint,non cibũ [l] Iuo p.8.c.283.

NVNC

Digitized by Google

NVNC AVTEM. Hæc est 5. pars q. in qua dicitur q̃ hic & in sequenti c. continetur. Io. de Fant.

HOc ipsum.] CASVS. Quod peccator post septennẽ pœnitentiam ad pristinum statum restituitur, hoc non ex carnali arbitrio, sed ex diuina sententia sancti

sumãt, nisi forte ad timorem Dei acta pœnitentia reuertantur.

5 *Nunc autem quaeritur, quare sacris canonibus sit institutum, vt post septem annos pœnitentes in pristinum statum reuocentur.*

† *al. Massonem.* *De his ita scribit Isidorus ad Massonem † episcopum in præfatione ad librum de summo bono.*

¶ Quare sit institutum post septem annos in pristinum statum pœnitentes redire. C. XI.

Rabanus l. pœnit. c. 1.
Poly. l. 4. ti. 39.
Ans. l. 8. c. 398.
& p. 15. c. 91.
† *al. cum.*
† *al. obtrectationis.*
Num. 12.

HOc ipsum, quod canonum cẽsura post septẽ annos remeare pœnitentẽ in pristinum statum præcipit, * &c. *vt in tractatu ordinandorum de Lapsis,* α nõ hoc ex electione proprij arbitrij, sancti Patres, sed potius ex sententia diuini iudicij sanxerunt. Nã legitur b quod Maria soror Aaron prophetissa, dum † detrectionis † aduersus Moysem incurrisset delictum, illico stigmate leprę perfusa est, cumq; peteret Moyses vt emũdaretur, præcepit eã Deus extra castra septem diebus egredi, & post emundationem rursus eam in castra admitti. Maria ergo soror Aaron, caro intelligitur sacerdotis, quæ dum superbiæ dedita, sordidissimis cogitationum † maculatur contagijs; extra castra septem diebus, hoc est, extra collegium sanctæ ecclesiæ septem annis proiicitur, vt post emundationem vitiorum, loci, vel pristinæ dignitatis recipiat meritum. *& post pauca.* ¶ In fine autem β epistolæ hoc adiiciendũ putaui, vt quotiescumq; in gestis conciliorum discors sententia inuenitur; illius sentẽtia magis teneatur, cuius antiquior c aut potior extat auctoritas.

† *al. corruptionum.*

sup. dist. 50. domino sancto.

α ¶ Vt in tractatu ordinandorum de lapsis.] *Absunt hæc a pleriſque vetustis, sed non sunt expuncta, quia sic solet citare Gratianus; & indicatur c. presbyter. supra dist. 84.*

β ¶ In fine autem.] *Hæc vsque ad finem absunt ab vno antiquo Gratiani exemplari.*

2. Reg. 12.

Hoc autẽ quamquã de sacerdotibus videatur specialiter dictum: generaliter tamen de omnibus pœnitẽtibus oportet intelligi. Ad imitationẽ namq; illius Dominicæ sententiæ Dauid de adulterio, d *& homicidio reprehẽsus vni⁹ hebdomadæ ieiunijs in satisfactionẽ admissi sceleris Deo legitur obtulisse. Hinc etiam ecclesiastica cõsuetudo est vsurpatum,* e *vt maiorũ* f *criminum pœnitẽtia sep-*

Pœnitentia septẽnis est pro mortali imponenda.

NON MVLCTATVR MORTE: hodie tñ repellit (vt dicit H.) a promotione. ar. 90. dist. alienus. q. a nec omnia, nec sola, &c. vt notaui 54. dist. multos. Hic infertur vna ratio, quare septẽnis pœnitẽt. a imponat. quia Maria. &c. Theologi aliter assignant, vt sicut propter peccatum septiformis spiritus sti gratiã amisit, ita p pœnitentiam septenem eam recuperet. e ¶ Cui⁹ antiquior.] Sim. sup. 50. d. domino sancto. in fi. vbi de hoc dixi.

HOC AVTEM QVAMQVAM. CAVS. Dicit Gr. q̃ licet videatur dictũ, q̃ sacerdotes spiritualiter debeant facere septennem pœnitẽtiam, hoc tamẽ generaliter ad omnes extenditur, vt p̃bat exẽplo Dauid, qui ad imitationem Dominicæ sentẽtiæ de adulterio & homicidio septẽ diebus pœnituit. Vñ postea eccl. sia habuit in vsu, vt p̃ mortali peccato septẽnis pœnitẽtia fieret: nisi enormitas delicti, vel dignitas officij maiorẽ fieri exigat. I sequẽti aũt §. dicit q̃ pœnitentes n. firmamenta trahere p̃hibẽtur, & ad hoc. I. ducit seq. c. Dñicæ sententiæ, de Maria scilicet, vt sup. c. p̃xim. o.

d ¶ Dauid de adulterio. Legitur i libro Regum 2. c. 12. q̃ Nathã propheta cũ redargueret Dauid de adulterio & homicidio, descendit de

di Patres sanxerunt: quod probatur exemplo sororis Aaron: quæ propter murmurationem, quã fecit aduersus Moysem, eiecta fuit extra castra septem diebus, vt mundaretur: per quod notatur quod vij. annis debet aliquis pœnitere antequam in statum pristinũ reuertatur. In secunda parte dicitur, quod cum in gestis conciliorum diuersa inueniatur sententia vel opinio: illius sententia teneatur, cuius antiquior & potior extat auctoritas. Secunda pars incipit ibi,] In fi. autem epistolæ.]

a ¶ Præcipit.] Idest, permisit post septem annos, supra distinctio. 82. presbyter. contra, sed varietas canonum

filio. & grauiter est contritus: & dixit Nathan: tamen tulit Dominus peccatum tuum: verumtamen filius qui natus est tibi, morte morietur; percussit ergo Dominus paruulum vsque ad vitæ desperationem: & pro paruulo ieiunauit Dauid, & noluit consolari. Accidit autem die septimo vt moreretur infans, & videns Dauid seruos vlulantes, intellexit, quod mortuus esset, qui lotus facie; & mutata veste intrauit domum Domini, & adorauit: & exhilaratus rediit in domum suam.

e ¶ Vsurpatum.] Idest, vsu habitum.

f ¶ Vt maiorum.] Sup. 22. q. 1. prædicandum.

a ¶ Exe-

Digitized by Google

a ¶ Excellentia.] Vt ſup.82.di.presbyter.& 27.q.1.de uotã.ſup.24.q.1.ſi quis dederit,tñ oĩa iſta ſunt in arbi trio ſacerdotis 26.q.7.tempora. Vnde canones non ponunt menſuram pœnitentiæ:ſed omnia hæc arbitrio ſacerdotis relinquuntur,vt inf.de pœn.di.1.menſuram.

Pœnitentiæ mẽſura per canones nõ ponitur.

DE POENITENTIBVS. Hæc eſt 6. pars quæſtio.in qua quæritur,vtrum pœnitentes ſolenniter poſſint contrahere? Et dico nõ debent, niſi eſſent iuuenes; ſi tamen contrahũt, tenet matrimoniũ. Io.de Fan.

tem annorum ſpatio concludatur:niſi vel officij excellentia, [a] *vel criminum magnitudo vulgarem cõſuetudinem excedens (veluti, dum contra naturam humanæ ſocietatis parẽtibus, vel liberis vel alijs eiuſmodi perſonis impudice adhæremus: vel dum relicto naturali vſu contra naturam more ſodomitico fornicamur; vel vſque ad coitũ brutorum animalium prolabimur,) præmiſſum ſpatium tranſcendere cogat.6.¶ De pœnitentibus* [b] *quoque quæritur,an eis generaliter poſt pœnitentiam peractam coniugia concedantur. Generaliter enim canonica auctoritate prohibentur pœnitentes ad ſæcularem militiam redire, vel matrimonia contrahere.*

Pœnitens ſolenniter an poſſit poſtea matrimoniũ contrahere.

b [t] De pœnitentib.] Hic monet magiſter quãdam incidẽtem quæſtionem,an poſt ſolennẽ pœnitentiã poſſit cõtrahi matrimoniũ? Et tres ſunt opiniones de ſoleniter pœnitentib. Quidam dicunt, q̃ nullus ſolenniter pœnitens poteſt contrahere, niſi ex diſpenſatione, inf.ea.antiqui. q̃ intelligitur voniſſe: & ſic itelligũt c. inf.ea de his. pœnitẽs enim ſemper viuit ſub regula eccleſiaſtica, vt de pœ.diſt.5.contrariũ. H.vero dicit,q̃ quilibet pœnitẽs poteſt contrahere,niſi tantum in tribus caſibus puta p̃ vxoricidio, vel niſi iniũctũ hoc ſit ei nomine pœnitẽtiæ, vel pro raptu ſponſæ alterius, vel pro inceſtu. Ad huc tñ excipit adoleſcentes,qui (vt dicit) de iure cõmuni poſſũt contrahere. Ideo autẽ in tribus his caſibus prohibetur, q̃a in his contaminatur matrimonium. Alij tamẽ ponunt quinque caſus,in quib.poſt ſolennem pœnitentiam nõ licet contrahere. vnus eſt pro inceſtu, vt 32.q.7.ſi quis viduam. Item pro vxoricidio ſup.eo.interfectores. Item pro raptu ſponſæ alterius.27.q.2.ſtatutum. nec cõtradicit.36.q.2.tria.nam ibi illa non erat ſponſa. Item pro concubitu cum moniali.27.q.1.vt lex. Item pro homicidio presbyteri.vt extra de pœn. & re.qui presbyterum. Item pro eo q̃ dolose ſuſcepit filium de ſacro fonte.30.q.1.de eo. Et dicunt quidam,quod ſi iſti contrahant, nõ tenet matrimonium,arg.ſup.ea.interfectores. Si tamen tales ſint,qui non poſſunt continere, de licentia epiſcopi poſſunt contrahere,& conſenſus epiſcopi facit matrimonium talium tenere, vt inf.ea.c.vlt. Alij dicunt matrimonium talium tenere,licet prohibeantur contrahere:niſi apponatur in conſtitutione,quod ſi cõtraxerint, ſeparentur. 1 quod credo verum. ad hoc facit extra de præben.c.dilecto.

1 Ad hoc facit expreſſe quod le. & no.ex de deſpõſ. impu. ad diſſoluendam, in fin. Arch.

DE his. CASVS. Quidam poſt acceptam ſolennem pœnitentiam ad militiam redeunt ſæcularem. Alij vero viuunt incontinenter, vt per filios male genitos apparet: de quibus ita ſtatuitur, vt quamuis non poſſint iterum ſolenniter pœnitere, tamẽ eccleſiæ intrãt, & admittuntur ad ſacramentum, ſed non ad communionem niſi in fine vitæ. Quod autẽ de viris dicitur,eſt de mulieribus ſimiliter intelligendum. [Improfeſſam.] Id eſt,male profeſſam.

DE.

Vnde Syricius Papa, epiſtol.1.ad Himerium epiſcopum,cap.5.

Burc.l.10.c.57. Iuo p.15.c.71.

¶ Pœnitentes matrimonia contrahere prohibentur.

C. XII.

DE his vero non incongrue dilectio tua Apoſtolicam ſedẽ credidit conſulendam, qui acta pœnitẽtia,tãquã canes,ac ſues ad vomitus priſtinos, & volutabra redentes, & militiæ [c] cingulum,& ludricas voluptates,& noua coniugia & inhibitos denuo appetiuere concubitus;quorum profeſſam incõtinentiam generati poſt ab ſolutionem filij prodiderint.[d] De quibus quia iam ſuffugiũ non habent pœnitendi;id duximus decernẽdũ,vt ſola intra eccleſiam fidelibus oratione iungãtur,[e] & ſacris myſteriorũ celebritatibus (quamuis non mereantur) interſint: à Dominicæ autem menſæ conuiuio ſegregẽtur, vt hac ſaltem diſtrictione correpti,& ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & alijs exemplum tribuant, quatenus ab obſcænis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen (quoniam carnali fragilitate ceciderunt) viatico munerę, cũ ad Dominum cęperunt proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubueniri:quam formam, & circa mulie-

DE HIS. Hoc c.poteſt intelligi de pœnitente ſolenniter pro aliquo prædictorum criminum,& tunc dic[improfeſſam.]i.continentiam male profeſſam,i.non ſeruatam.Et quod poſtea dicit,[nõ habent ſuffugium pœnitendi.]Verũ eſt q̃ ſolennis pœnitentia non iteratur. 50.d.§.poteſt licet G.immuat contrarium,inf.de pœ.d.3. §.ex perſona. Poteſt etiam hoc c.intelligi de his, qui votum emiſerunt, & poſt contraxerunt nec tenuit matrimoniũ: & tũc dicit improfeſſam ideſt male profeſſam. Et dic q̃ non habent ſuffugium pœnitendi. Id eſt cõtra profeſſionem ſuam veniendi. omnia alia plana ſunt.

Pœnitens ſolenniter an poſſit ad honorẽ redire.

c ¶ Et militiæ.] Sed nũquid generaliter verũ eſt, quòd ſolenniter pœnitens nõ debeat redire ad cingulum militiæ? dicunt quidam hoc eſſe conſilij,non autem præcepti.& ita intelligũt de pœ.diſt.5.falſas. Hoc alij intelligunt in eo caſu tantum, cum eis hoc iniungitur in pœnitentia. Alij dicunt iſtud tantum eſſe intelligendum, quando agit pœnitentiam ſolennem pro crimine in militia commiſſo,& hoc innuit illud c. falſas. 2

2 Hic adde quod no.50. d.ĩ q̃s poſt.

d ¶ Prodiderunt. Simile.82.d.propoſuiſti,ſup.diſt.28. prius quam.C.de epiſ.aud.nemo.

e ¶ Iungantur.] De pœn.diſt.5.ſi qui vito.

a ¶ Et

res,[a] quę se post pœnitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt,seruandum esse censemus.

Sed quia timore solvendi coniugij, nonnulli ad pœnitẽtiam accedere differunt, vel propter lapsum adolescẽtiæ, quem formidant, pœnitẽtiæ remediũ suscipere negligunt; ideo auctoritate canonica permittitur eis, vel contracta matrimonia retinere,vel alia contrahere.[b]

Vnde Leo Papa Galerio episcopo Tripolitano scribit.

¶ Ex indulgentia coniugia post pœnitentiam legitimam non negentur. C. XIII.

AVdiuimus[c] à quibusdã,quod in vestris diœcesibus; ac finib. Christianorũ cœtus leui occasione se subtrahunt pœnitentiæ iugo; dicentes, quia si pœnitẽtiam ãgimus,cõiugij debemus relinquere copulam.in quo errant;& de veritatis calle discedunt:quia pro omnibus illicitis pœnitẽtiam vnusquisque Christi nominis cultor sustinere, ac peragere sũmopere debet, dicente Domino {Pœnitentiam agite,approprinquabit enim regnũ cœlorum.} Coniugium vero legitimum nulli orthodoxorum pœnitentiam sustinenti soluere licet. *& infra.* ¶ Sacris eos vos expedit eloquijs edocere,vt ab erroris eripiãtur caligine, † & licitis copulationibus iuncti, de omnibus illicitis pœnitentiam agere procurent.

Matth.3.

† Caligo dicitur vmbra nebulæ de spissitudine aeris facta. dicta quod maxime aestu calore gignatur. inde caligare, obscurare, & caliginosus.Pan.

Item Leo Papa ad Rusticum,epistola 90.al.92.c.11.

¶ Propter lapsum iuuenilis incontinentiæ non negentur pœnitentibus licita coniugia. C. XIV.

IN adolescentia[d] constitutus,si vrgẽte aut metu mortis,[e] aut captiuitatis periculo pœnitẽtiam [f] gessit, & postea timens lapsum incontinentiæ iuuenilis,copulam vxoris elegit,ne crimen fornicationis incurreret;rem videtur fecisse venialem,si præter cõiugem, nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam[g] constituimus;sed quid sit tolerabilius,æstimamus.[h]

Item Nicolaus Papa Rhatoldo † episcopo sanctæ ecclesiæ Argentoratensis.

† al. Radulpho.

a ¶ Et circà mulieres.] Arg.q̃ solennis pœnitentia ita iniungitur fœminis,sicut & viris.arg.50.dist.pœnitẽtes. inf.ea.q.antiqui.& q.5.pœnitentiam.ī.27.q.1.virginibus,& c.siquis sacro.inf.ea.c.1.

SED QVIA. CASVS. Iste §.respicit superiorem §. vel c.proximum sequens.Dicitur ergo hic,q̃ quidam timebant ne si solenniter pœnitterent, dissolueretur cõiugium, vel ne amplius posset contrahere. cũ essent adolescẽtes,& sic non pœnitebant, & ideo statutum fuit vt possint vti matrimonio contracto,& cum alijs de nouo contrahere.& hoc inducit seq.c.

b ¶ Contrahere.] Quantum ad hoc vt vtatur matrimonio iam contracto, non est permissio, licet forte ita intellexerit Gra.Io.

AVdiuimus.] CASVS. Quidam stulti erant in falsa opinione,vt si pœnitẽtiam agerent, oporteret eos vxores habitas relinquere. Præcipit ergo Leo, vt pœnitentiam agant,& vxores relinquere non teneantur.

c ¶ Audiuimus.] Si hoc c.intelligas de priuata pœnitentia,planum est:si de publica,tunc loquitur de matrimonio iam contracto.

IN adolescentia.] CASVS. Dicitur hic, q̃ si quis adolescens pro aliquo periculo imminent: solennem egerit pœnitentiã,& postea propter lapsum carnis vxorem duxerit;nec ipsum condemnamus, nec regulam sic faciendi in alijs constituimus.

d ¶ In adolescentia.] Hoc c. dupliciter potest intelligi. Primo de eo soluto, qui egit solẽnem pœnitentiam pro aliquo dictorum criminum, post contrahit. & secũdum hoc facit Grat.mentionem de hoc sup. e. interfectores. nec fit mentio de hoc s. ea.antiqui, sed de alia institutione Leonis,quam non habemus,cum illud,antiqui, de cõiuncto in matrimonio intelligatur, qui tale quid cõmisit q̃ quod egit solennẽ pœnitẽtiam pro aliquo prędictorum criminũ, de quo ibi dicitur, quod debet vti vxore sua quousq. possit seruare cõtinentiã. Vel potest intelligi de iam cõiuncto, & secundum hoc fit de hoc mẽtio infra ea. antiqui. sed de qua fit mẽtio.sup.ea.interfectores, iterum nescimus. Secundus casus repugnat illi litteræ,copulæ vxoris elegit: sed expone ibi.i.exegerit carnale debitũ. posset tñ intelligi illud ca. antiqui.& illud,interfectores: q̃ facerent ambo mẽtionẽ de hoc c. in adolescẽtia. ita.s.quod illud antiqui,intelligatur de coniungenda: & secũdum hoc littera posita in c. antiqui, ita dẽt exponi, cõiugatus, i.cõiũgẽdus, redeat ad pristinum coniugiũ.i.cõtrahat cõiugiũ.q̃ antea cõtrahere potuisset iure. si non peccasset. sed nunc ex dispẽsatione. Ioan.de Fan.

e ¶ Metu mortis.] Cum volebat esse in bello, non intellige pro infirmitate.arg.26.q.7.c.1.

f ¶ Pœnitentiam.] Id est,non expectantur septem anni computato primo,ex quo pœnitens cœpit agere pœnitentiam.

f ¶ Pœnitentiam.] Arg. cõtra,sup.50.dist.pœnitentes. Ibi enim dicitur, quod solennis pœnitentia non de facili iuuenibus imponenda est non est contra, quia illud bene concedo.Ioan.

Pœnitentia solennis nõ de facili iuuenibus imponitur.

g ¶ Regulam.] Finis huius c.facit pro his qui dicunt q̃ nec etiã iuuenis cõtrahere potest arg.sup.ea.interfectores.H.vero Laut.& Mar.qui dicunt quod iuuenis de iure cõi potest contrahere, exponunt litteram, non regulã constituimus. i. non dicimus aliquid quod erat ius cõe ante hoc immo contra ius commune.quia de iure communi nec adolescens poterat contrahere ante hoc.

h ¶ Æstimamus.] Constituẽdo,scilicet quod modo tolera-

1 Et hoc ẽt dicit Hos. & Io.de Fant.

Digitized by Google

lerabilius eſt, quam eis contrarium, conſtituendo contra ius commune.

LAtorem præſentium.] Hæc eſt 7. pars quæſtionis, in qua dicitur qualiter puniatur matricida. Io. de Fan. CASVS. Iſte matrem interfecerat: nũc Papa in hoc eim ponit ei pœnitentiã, vel oſtẽdit quã pœnitẽtiam epiſcopus ſuus debeat ei imponere. Sequentia duo cap. plana ſunt, quæ dicũt, quod poſt pœnitentiam de fornicatione, pot aliquis contrahere, vel vti matrimonio iam cõtracto. Sequẽs §. patet. ad quem inducit ſequens c.

a ¶ Ni ſi prius.] Arg. cõtra ſſo maiori inhiberi minus arg. 50. diſt. c. placuit. argu. 17. q. 4. maior. & ex de torneа. c. 1. Argu. contra 95. diſt. illud. & qui indignus eſt minore & maiori. ff. de ſenat. qui indignus eſt. & cui interdicitur pomerium ciuitatis, & ipſa ciuitas. ff. de ſeruis exportan. cui.

Pomerio interdicto interdicitur ciuitas.

b ¶ Arma.] Amittit ergo feudum, cum dominũ iuuare non poſſit, & ſibi hoc imputet: quia ex culpa ſua hoc damnum incurrit. 15. q. 1. ſane. arg. 17. q. 4. vxor. ff. de reg. iu. quod quis ex culpa. & hoc eſt vetũ, niſi tale ſit feudũ, in quo per aliũ ſeruire poſſit. tunc .n. ſeruiat per ſubſtitutum. C. de epiſ. & cler. quiſquis. & 94. diſtin. valde.

Vaſallus poteſt ſeruire quandoque per ſubſtitutum.

¶ Hæc pœnitentia eſt imponenda ei, qui matrem occiderit. C XV.

7 LAtorem preſentium matricidã eſſe cognouimus. Cui precipimus, vt ſub pœnitẽtię iugo pmaneat, ita vt per annũ integrum eccleſiam non ingrediatur; ſed ante fores baſilicæ orans, & deprecans Deũ perſeueret, qualiter tãto eripiatur piaculo. Completo vero anni circulo introeundi in eccleſiam licentiam habeat: tamen inter audientes ſtet; ſed nondum communicet. Completis autem trium annorum curriculis ſacræ communionis, ei gratia cõcedatur: oblationes vero nõ offerat, niſi prius [a] aliorum ſeptem annorum curricula expleantur. ¶ His autem omnibus annis, atque temporibus carnem non manducet nec vinum bibere preſumat, exceptis feſtis diebus atque Dominicis, & à Paſcha vſque ad Pentecoſten. Et quocumque ire voluerit; nullo vehiculo deducatur; ſed pedibus proficiſcatur; arma [b] non ſumat, niſi cõtra paganos: ieiunet autem tribus diebus per hebdomadam vſq; ad veſperam. [c] A propria quidem, ac legitima cõiuge nõ ſeparetur, ne in fornicationis voraginem corruat; quod ne fiat, optamus. Si autem ante annorũ trium curſum finis vitæ illius appropinquauerit; corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti particeps fiat: ſin autem, vt ſupra ſtatuimus, efficiatur: tamen, ſi illius cõuerſionem [d] † & lacrymarum fontem in omnibus videritis floridis actionibus, & optimis operibus pullulare; humanius circa eum veſtra ſolicitudo peruigil appareat, mitiſque omnibus demonſtretur.

Poly. l. 6. tit. 10. Anſel. 11. c. 52. Burc. l. 6. c. 46. Iuo p. 10. c. 173.

Vide Rhenanum ad finem Tertulliani operum.

† al. converſationem.

¶ *Pœnitentia parricidarum, quæ hic præcipitur, habetur in concilio Vuormacienſi, c. 30.*

Item.†

† al. Idem.

¶ Poſt dignam pœnitentiam adoleſcentibus permittuntur licita coniugia. C. XVI.

8 SI quis cum duab. fuerit ſororibus fornicatus, aut cum his perſonis, de quibus ſancta ſcriptura phibet; ſi dignam egerit pœnitentiam [c] & caſtitatis non valuerit continentiam ſuſtinere, liceat ei legitimam in cõiugio vxorem [f] accipere: ſimiliter, & mulier, quæ tali fuerit ſcelere lapſa; vt fornicationis nõ pducatur ad chaos; † ſed hoc de laicis viris, ac mulieribꝰ ſolũmodo ſtatuimus. ¶ *Iuo citat hoc, quemadmodum & ſequens, ex Nicolao ad Carolum archiepiſcopum, & eius ſuffraganeos. Idem vero habetur in cõcilio Vuormacienſi, c. 33. niſi quod pro illis verbis*, lapſa, vt fornicationis non perducatur ad chaos in eo legitur lapſa fornicationis, liceat.

In concilio Vuormacien. c. 33. idem habetur.

† Chaos eſt confuſio rerum. chaos Græci dicũt materiã cæli & terræ confuſam. ſecundum Pap.

Item.†

In eodem concilio. c. 34.

† al. Idem.

Pœnitẽtiam à Papa impoſitam poteſt eps ex cauſa relaxare.

1 Sic 50. di. accedẽs. vbi de hoc. & 36. q. 7. tempora. ibi videas. Arch.

d ¶ Cõuerſionem.] Pot ergo epiſcopus cauſa cognita relaxare pœnitẽtia quã Papa impoſuit 1 eadẽ rõne & clericus de ea, quam eps impoſuit, ſed die q Papa licẽtiam dedit de hoc. Item nũquid ille cui Papa pœnitẽtiã impoſuit, poteſt ingredi monaſteriũ? ſic. argu. ſup. ead. ad monere. & de pœn. diſt. 5. ſi quis.

Inceſtuoſus an poſſit matrimonium contrahere.

SI quis cũ duabu..] Hæc eſt 8. pars quæſtionis in qua probat, quod omnes inceſtuoſi, & homicidæ ſi contrahant, tenet. Io. de Fant.

e ¶ Pœnitẽtiam.] Hęc opinio eſt quorundã, quòd quilibet inceſtus (niſi in adoleſcente) impedit matrimoſcopoł per famam vicinorum. extra qui cleri. vel vouen. ſignificauit.

f ¶ Vxorem.] Supra 27. q. 2. qui dormierit. cõtra. ſupra prox. quæſt. 7. concubuiſti. contra. ſolut. hic ignorãs, ibi ſciens fuit vel hic loquitur de illis, quarum neutra fuit vxor

vxor vel ſponſa, Hug. ſed hæc ſolu. reprobatur per illud infra. 15. q. 3. ſi quis cum matre. quia illud de ſimplici fornicatione intelligitur: quod patet 32. q. 2. §. de ſimpliciter. Vel hic de diſpenſatione eccleſiæ, vel lenitate miſericordiæ, ibi de rigore.

a ¶ Si

¶Puniatur, qui hæc crimina committit, non tamen legitimam dimittat vxorem. C. XVII.

Iuo p. 7. c. 138. & p. 9. c. 36. Pann. l. 7. c. 64.

SI quis cũ matre [a] fornicatus fuerit ſpirituali: anathematis, vt ſcitis, percutitur [a] ictibus. Similiter [b] autem & illum percutere promulgamus; qui cum ea, quam de ſacro fonte baptiſmatis ſuſceperit, aut cum illa, quam ante epiſcopum tenuerit, cum ſacro chriſmate fuerit vncta, fornicationis perpetrauerit ſcelus. legitimam tamen, ſi habuit non dimittat vxorem, Quos ſ enim [c] Deus coniunxit, iudex ſua auctoritate ſeparare non debet.

α ¶ Cum matre.] *Sic in Pannormia, & apud Iuonem p. c. 9. 36. ſed apud eundem par. 1. c. 138. legitur.* ſi quis cum commatre *etiam in concilio Vuormacienſi.*

β ¶ Quos enim.] *Hæc non ſunt in Vuormacienſi, neque apud Iuonem, ſed fere eadem in Pannormia.*

Quamquam Iſidorus hoc aliter [d] intelligat, dicens.

¶Non homo ſeparat, quos pœna condemnat. Cap. XVIII.

Matth. 19.

QVos Deus coniunxit, homo non ſeparet.] Quæris quomodo? ſubaudi violenter, ſine lege, abſque ratione [e], quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Non enim homo ſeparat, [f] quos pœna condemnat, quos reatus accuſat, quos maleficium coarctat.

Verum hoc pro his dictum intellitur, quos iudices ſæculi pro ſuis ſceleribus, legum ſeueritate percellunt, quos vel morte puniunt, vel deportati iubent.

Item ex concilio Toletano 6. c. 8.

¶ De eodem. Cap. XIX.

ſup. ea. in adoleſcentia.

10 ANtiqui [g] & ſanctiſſimi eſt patris ſentẽtia [h] Papæ Leonis, vt is, qui in ætatis adoleſcentia poſitus, dum mortis formidat caſum, peruenerit ad pœnitentiæ remedium: ſi cõiugatus forte † fuerit incontinens, ne poſtea adulterij lapſum incurrat, redeat ad priſtinum cõiugium, quouſque poſſit adipiſci temporis maturitate continentiæ ſtatum; quod nos ſicut de viris, ita de fœminis æquo modo cenſemus. Non quidem hoc generaliter [i], & canonice eſt præceptum: ſed conſtat a nobis pro humana fragilitate indultum [k]. Ea dũtaxat ratione, vt ſi is, qui pœnitentiæ nõ eſt legibus deditus, ante ab hac vita deceſſerit, quam ex conſenſu ad continentiã vnus α eorũ [l] fuerit regreſſus, ſuperſtiti [m] non liceat denuo ad vxoris trãſire [n]

† al. eſt forte.

vxore valeat ſeparari, vt deportatio.

d ¶ Hoc aliter.] Non eſt verum ℣ aliter: ſed hoc dicit, vt inducat ſeq. ca.

QVos Deus.] CASVS. Dicitur hic, quòd homo ſine ratione ſeparare non poteſt quos Deus coniunxit: vbi vero lex decidit, non ſeparat homo, ſed lex. Sequens §. planus eſt.

b ¶ Abſq; ratione.] per hoc c. ſolue generale illud 33. quæſt. 1. quod ſi dormierit. & q. 5. conſuluiſti.

f ¶ Non. n. homo ſeparat. Sed lex. Simile 23. q. 5. ſi homicidiũ. immo & ℣ maleficium corpus viri efficitur principis. argu. ff. de c. dimi. per totum.

ANtiqui. Hęc eſt 10. pars quęſtionis, in qua Gra. redit ad pœnitentes. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur hic ℣ ſi quis cõiugatus ſolẽniter egerit pœnitentiam, ſi cõtinere non poteſt, ad cõiugiũ priſtinum reuertatur, donec erit in ętate, in qua poterit melius cõtinere. Idẽ dicendum eſt de pœnitente vxore: quod quidem ex indulgentia eſt ſtatutũ: & ſi pœnitẽs ſuperuixerit, nõ contraheret: alius vero ſic.

g ¶ Antiq.] Si intelligas hoc c. de matrimonio contracto: tunc eſt hic arg. pro illis qui dicũt, ℣ ſolẽniter pœnitens intelligit vouere. Si intelligas hoc c. de matrimonio contrahendo: tunc expone, redeat ad priſtinũ coniugium. i. quod contraxit poſt pœnitentiam, a quo per ſuggeſtionẽ aliquorũ receſſerat. Item habes hic ℣ quandoq; diſpẽſatur in matrimonio, non tamen in ſecundo, ſicut diſpẽſatur ĩ vno ordine, nõ iñ in ſcõo, vt 12. diſt. nos cõſuetudinem.

Diſpenſatur quandoq; in vno matrimonio, & nõ in ſecundo.

a Argum. hoc 10. q. 7. quicunq; vbi dixi de hoc.

a Si quis. ¶ Percutitur.] Niſi admonitus pœniteret. 11. q. 3. certum.

b ¶ Similiter.] 30. q. 1. omnis. arg. 50. diſt. ponderet.

QVOS ENIM. Hæc eſt 9. pars q. ſecundum Ioan. de Fant.

c ¶ Quos enim.] Gratianus non intelligens c. ſequens, deceptus eſt, argum. illius c. 34. q. 2. ſi quis neceſſitate. & C. de repud. l. 1. ſubuertit hoc c. & §. ſequens, ac ſi eſſet alia cauſa præter fornicationem, propter quam quis ab

h ¶ Sententia.] Ideſt, conſtitutio. Sed vbi ſit, dixi ſupra cap. in adoleſcentia.

i ¶ Generaliter.] Ideſt, non ℣ ante hoc eſſet ius commune, prout dixi in cap. in adoleſcentia.

K ¶ Indultum.] a Leone Papa.

l ¶ Vnus eorum.] ideſt, pœnitens ſcilicet.

m ¶ Superſtiti.] ideſt, pœnitenti.

n ¶ Tranſire.] Ar. ℣ ſublato impedimento, id debet fieri quod eo impediebatur, ne fieret. a

a Ab-

Digitized by Google

a ¶ Absolutionem.] Id est, pœnitentiam, per quam habet absolutionem, id est, quia non peccauerit.
ADDITIO. Nec id fecit propter hoc, q̃ debeat talem pœnitentiam recipere. Archid.
b ¶ Ita videlicet.] Id est, in adolescentibus.
c ¶ Ordinatio.] Not. q̃ ordinatio ista attẽditur circa hoc, vtrũ adolescẽtib. debeat indici pœnitentia solẽnis, non vtrũ debeant contrahere: quia de iure cõmuni possunt, vt supra eadem, in adolescẽtia.

amplexus. Si autẽ illius vita extiterit superstes, qui non accepit absolutionem † [a] pœnitentis; nubat, si se continere non potest, & alterius † consortio fruatur vxoris. Quod de vtroq; sexu quomodo à nobis manifestum est esse decretum, ita videlicet [b], vt in omnibus sacerdotis expectetur ordinatio [c]: vt iuxta quod ætatem aptam perspexerit, pœnitentia absolutionis, vel districtionis tribuat legem.

† *al. benedictionem.*
† *al. vlterius.*

a ¶ Vnus eorum.] *In antiquis conciliorum editionibus est*, eorum. vnde *in vno Vaticano codice*, alter eorũdem: *in codice Lucensi regio*, ad continentiam eorum fuerit. *In posterioribus autem Coloniẽsibus editionibus* alter ad continentiam eat vnde fuerit regressus: *Itaque in tanta varietate retenta est vulgata lectio Gratiani, quæ est in manuscriptis quoque ipsius exemplaribus.*

QVAESTIO. III.

TRACTATVS de Pœnitentia.

DISTINCT. 1.

Postquam breuiter decursis, in quibus extra negotij finem aliquantulum [d] euagati sumus, ad propositæ causæ tertiam quæstionẽ pertractandam (qua quæritur.

Vtrum [a] [e] sola cordis contritione, vt inf. ea. serpens. Videndum est ergo quid sit ipsa, & vnde dicatur, & quid sit satisfactio: quæ attendantur in ea: quæ sint necessaria: & de modo agendi in isto tractatu: Et quid sit ipsa, habes infra. dist. 3. pœnitentia. Dicitur enim pœnitentia a pœnitendo. infra ead. dist. tres sunt actus, & inf. dist. 2. in tantum. Quid sit satisfactio, habes inf. e. dist. 3. satisfactio. Attenduntur aũt in ea sepẽ. Persona sua dignitas. sup. 41. d. non coganturs. Causa. 23. q. 5. ex hõcatorum 2. Item locus, tempus, qualitas & quantitas. 3. e. d. 5. consideret. Item eventus, vt 15. q. 1. illa. In pœnitentia tria sunt necessaria, scilicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. inf. dist. 3. per cũcta, sed tamen cui facultas non suppetit, sufficit cordis contritio, arg. 15. dist. duæ. Modus agendi talis est. In prima dist. tractatur, an sola cordis contritio deleat peccatum, vel confessio post contritionem. Baz. dixit quod sola cordis contritio non deleat peccatum, vbi copia sacerdotis habeatur. argum. inf. eo. capit. vlt. & in hoc videtur Grat. declinare inducendo eam illud vltimum, licet in præcedenti §. dixat hoc esse lectoris arbitrio relinquendum. Sed quidquid dicat Baz. dic quod nec cordis contritione, nec oris confessione peccata dimittuntur: sed tantum gratia Dei [1] de consec. distin. 4. nemo tollat. sed ipsa cordis cõtritio signum est peccata esse dimissa: sicut exterior satisfactio est signum cordis contritionis. gratia enim præcedit contritionem. argum. infra ead. nõ potest quis. contritio remissionem. vide remissio est ad tribuenda gratiæ, quę est causa causæ. Alij dicunt peccata per contritionem dimitti quo ad culpam, non quo ad pœnam, vt in gloss. sequen. vtique. Tertij dicunt conditionalem fieri remissionem, & cordis contritionem. In secunda dist. tractat, an charitas semel habita possit amitti. In tertia, an pœnitentia reiterari possit. In quarta, an peccata semel dimissa redeant. In quinta, quis modus debeat obseruari in imponenda ea. & accipienda. In sexta, cui quis debeat confiteri. In septima, an pœnitentia timore mortis accepta sit fructuosa. Ideo autem in septem distinctiones hunc tractatum diuisit: quia septenarius numerus perfectus est. arg. 32. q. 1. nuptiæ. in fin.

Vtrum. Hæc dist. potest diuidi in ix. partes. Quarum prima subdiuiditur in 2. partes. In prima probat, q̃ in sola cordis contritione dimittuntur peccata, & hoc secundum Io. de Fant. Et probat per 5. cap. vsque ad c. seq. (Si quis non dicã. Jibi incipit secunda pars huius primæ partis. Tertia primæ partis ibi, (Contra.) Quarta primæ partis ibi. (Aut factæ. Quinta primæ partis ibi. (Cogitatio. (Sexta primæ partis ibi. (Ex concilio. Septima primæ partis ibi, (Hoc idem (Io. de Fan. e ¶ Vtrum.) Quia mentionem fecerat Gra. de pœnitentia. sup. eo. q. 2. admonere. iõ hic tractat de ea. Vel ita. Cũ matrimonium sit principaliter sacramentum laicorũ, licet in minoribus ordinibus licitè contrahatur: quia tamen laicis solẽnis pœnitentia debet imponi, vt 50. dist. cõfitemandum. ideo hic tractatum inserit de ea post tractatũ matrimonij cum & ipse sit sacramentum. Nam in veteri testamento incipit etiam ab Adam,

[1] Vt 32. dist. cõbesãt & c. sequentium.

a ¶ Secre-

[a] Id est, solus Deus peccata dimittit, sed per meritũ Christi, & ministerium sacerdotis, atque in pœnitente requirit contritionem (aut saltẽ attritione, qua deinde virtute eius fit cõtritio) confessionẽ, & satisfactionem. Dum autem dimittit peccata, simul etiam infundit gratiam, & iustitiam qua formaliter fit iustus. Conc. Trid. sess. 6. per eam. quare cõtritio, & satisfactio, sicut & confessio nõ tãtum sunt signa, sed etiam partes huius sacramenti pœnitentiæ

& secreta [a] satisfactione, absque oris confessione quisque possit Deo satisfacere) redeamus. Sunt enim [b] qui dicunt, quemlibet criminis veniam sine cõfessione facta ecclesiæ, & sacerdotali iudicio posse promereri, iuxta illud Ambrosij super Lucam ad c. 22.

¶ Gratianus ad explicandam hanc tertiam quæstionem multa attulit: quam per longam tractationem, qui eum sequuti sunt, in septem distinctiones diuiserunt. In antiquioribus enim exemplaribus nulla est distinctionum separatio, in aliquibus vero in margine tantum est, Distinctio prima, secunda, &c.

a ¶ Vtrum sola.] *Hæc coniungenda sunt cum superioribus, quemadmodum in pernetustis sunt connexa, ab illis enim pendent.* C. I.

PEtrus doluit, & fleuit: quia erraui [c], vt homo. Non inuenio qd dixerit [d]: inuenio, quod fleuerit: lachrymas eius lego; satisfactionem [e] non lego [f]. *Item* β.

β ¶ Item.] *Sequebatur*, Ioannes Chrysostomus, *apud quem hæc ipsa omnino verba non sunt inuenta. Sed apud B. Ambrosium post vltima verba capitis præcedentis sequitur.* Sed quod defendi non potest, ablui potest. Lauent lachrymæ delictum, &c. *Nec multo aliter in sermone 46. de Petri pœnitentia, & Ambrosium citat Magister sententiarum.* C. II.

LAchrymæ [g] lauent delictum, quod [h] voce pudor est confiteri. [i]

Item Propheta:

C. III.

SAcrificium Deo spiritus cõtribulatus, cor contritũ [k], & humiliatum Deus non despicies. [l]

Item.

Sent. 4. dist. 17. *Luc. 22.*

Psal. 50.

---

[a] ¶ Secreta.] Vtique sola cordis contritione deletur peccatum, vt inf. ea. magna. sed pœna debetur, vt 50. dist. si quis post. Et hoc verum est, si confessio non contemnatur, cum adhiberi potest, alias primum peccatum imputatur. infra eod. distin. agite. immo contritus non est, si

Pnix tractatus septè distinctiones continet.

[b] *Et adde qꝫ ī vera cõtritione includitur ꝫ positum cõfitendi.*

[b] ¶ Sunt enim.] Alij autem negant. Dicunt enim qꝫ sicut tribus modis Deum offendimus, scilicet Corde, ore, & opere: ita tribus modis ei satisfaciendum est, inf. dist. 3. perfecta. Vnde dicunt tria hæc esse necessaria, cordis cõtritionem, oris confessionem, & operis satisfactionem. Auctoritates autem, quæ dicunt, peccatum dimitti sola cordis contritione, asserunt ipsi intelligendas esse cum articulus necessitatis excludit oris confessionem, scilicet, cum aliquis conteritur, & morte præuenitur, vel aliquo alio iusto impedimento hoc facere impeditur. 1. Alij dicunt, inter quos est P. manducator, conditionalẽ fieri remissionem per cordis contritionem, infra dist. 3. sane cauendum. H. dicit sola cordis contritione peccatum dimitti adulto cuilibet. inf. ea. magna. si vero cõteritur, & proponit ab alijs abstinere, & illud confiteri, & de illo satisfacere secundum iudicium ecclesiæ, & si nunquam sequatur oris confessio: vel operis satisfactio, peccatum tamen iam dimissum non redit, sed peccat mortaliter, si potest iuxta præceptum Ecclesiæ confiteri, & opere satisfacere & nõ satisfacit. ar. inf. de cõsec. di. 4. non dubito. Auctoritates quæ dicunt sine cõfessione & operis satisfactione peccatum non dimitti, intelliguntur de * interiori confessione: quæ est receptio pœnitentiæ, & exteriori satisfactione, qꝫ nisi interdũ Deus largiatur gratiã suã ante ista, dum mõ adsit ꝫ positum cõfitendi, & satisfaciendi. *Vide S. Th. 4 d. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. ad primũ.*

[c] ¶ Quia errauit.] Nam ideo quia homo facile corruit. inf. dist. 3. ille rex. d¶ Quid dixerit.] Et forte confessus est: vel cui confiteretur, non inuenit, cum omnes a fide recessissent. Vel forte tunc non erat facta institutio confessionis, quæ modo est. Aliam rationem assignat Gratia. infra eod. §. his auctoritatibus.

[d] ¶ Satisfactionem.] Exteriorem: aliàs contra, sup. 50. d. vt constituetetur.

[e] ¶ Non lego.] Et ita intelligitur omissum quod non inuenitur expressum. 24. q. 2. legatur. ff. de ver. oblig. quid quid. Arg. contra. de consec. d. 4. quãdo a Hierosolymis.

LAchrymæ.] CASVS. Dicitur in hoc c. qꝫ lachrymæ. s. interiores lauant delictum: quia pudor est cõfiteri. vnde & si propter pudorem nolit quis confiteri, solæ lachrymæ delent peccata. [Quod,] Idest, quia. Vel quod pudor est confiteri. Seq. c. patet.

[g] ¶ Lachrymæ.] Interiores. i. in quo habent tantam erubescentiam, vt ad lachrymas veniat, occulte etiam non coram sacerdote.

[h] ¶ Quod. i. quia, inf. ea. quem pœnitet. quia pars est pœnitentiæ erubescentia, vt ibi vel ad litteram.

[i] ¶ Confiteri.] In publico, cum sit occultum: vel quia cum pudore & verecundia confitetur quis. quod semper debet fieri: quia pars est pœnitentiæ erubescentia, vt inf. ea. quem pœnitet.

[k] SAcrificiũ.] Cõtritũ. Nõ est cõtritũ, si cõfiteri contemnit 22. q. 1. c. vlt. inf. de consec. d. 4. non dubito.

[l] ¶ Non despicies.] Id est, acceptabis sicut sacri non

[a] Ar. ext. de sent. excom. a nobis 2.

[b] De qua satisf. no. inf. d. 5. in summa, ibi omnino uideas.

[c] *Immo intelligitur propriè de confessione, & exteriori satisfactione, quæ nisi interdũ Deus largiatur gratiã suã ante ista, dum mõ adsit ꝫ positum cõfitendi, & satisfaciendi. Vide S. Th. 4 d. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. ad primũ.*

[d] ¶ Exteriorem.] Ar. ext. de sent. excom. cũ desideres, in fine.

[e] *Adde multo tutius hominem sibi posse persuadere post cõfessionẽ, se esse contritum, & in ipsa confessione, & absolutione collatam sibi esse gratiã, quã antea. Nam sæpe virtute clauium ex attrito fit contritus. Vide S. Th. 4. di. 17. q. 2. ar. 1. q. 1. ad ter.*

Digitized by Google

cerint canones, ideſt prohibent. 2 q. 5. conſuluiſti.

DIxi confitebor.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur verba prophetæ. In ſecunda parte ponuntur verba Auguſt. exponentis verba prophetæ. Dicit enim, quòd magna eſt Dei miſericordia, quæ ad ſolã promiſſionem & contritionem peccata dimittit: cum volũtas & propoſitũ ꝓ opere reputẽt. Dixi.] ideſt, apud me deliberaui, & in corde propoſui ipſum dicere. Dicere enim eſt deliberare, ꝓponere, vel promittere, voluntatẽ cõfitendi habere. Votum .i. propoſitum, & volũtas. Et nota ꝙ quidã ibi h bẽt principiũ cap. Magiſter autem H. non facit ibi principium c. ſcias etiã ꝙ i multis locis sũt c. tamen propter breuitatem eorum ſub alijs c. comprehẽdũtur: ſicut in ſuperiori capit. ſacrificium.

a ¶ Dixi cõfitebor.] Venia enim non cõceditur niſi pœnitenti. 24. quæſtio. ſecunda. legatur. ſicut iuramentum non remittitur niſi iurare volenti. ff. de iureiurand. remittit. nec ei imputatur, licet contrarium accederit. ff. de ann. leg. Mẽſura. argumen. 43. diſtinct. Epheſijs.

b ¶ Impietatem.] Hoc exponit Gratianus infra eod. ſimiliter.

c ¶ Magna.] Promiſſionem.] Ideſt. voluntatem confitendi. Hug.

d ¶ Dimiſerit. Remiſſio peccatorum præcedit * cordis contritionem. Non enim poteſt quiſquam vere confiteri * niſi habeat prius fidem per dilectionem cooperantem, dicuntur ergo peccata dimitti per contritionem, hoc eſt per id quod facit cordis contritionem, ideſt, per charitatem. Et nota ꝙ hæc omnia ſimul ſunt tempore, iuſtificatio, contritio, dilectio, remiſſio: ſed quædam tamen ex his naturaliter præcedunt, & priora ſunt natura. neceſſe enim habeo intelligere ꝙ prius quis habeat gratiam, quam conteratur. Præcedit ergo gratia, * ſequitur dilectio: quoniam qui gratiam habet, diligit inf. ea. ois qui non. Sequitur cõtritio, qui enim diligit, cõterit. ſequitur remiſſio. qui enim conteritur & remittitur. Ie.

e ¶ Ipſum.] Ideſt, quòd vult confiteri.

f ¶ Pronunciare.] Sup. 17. q. 2. nos. Votum enim pro opere reputatur, vt hic, & inf. diſ. 6. in prin. & inf. q. 5. quod Deo. hoc tñ non eſt ſimpliciter verum. nam in quibuſdam caſibus etiam in bono plus eſt ad factum peruenire, vt in baptiſmo. inf. de conſec. diſt. 4. ſine pœnitentia. nã ibi plus valet baptiſmus ꝙ cordis contritio. Item in Euchariſtia: quia per aſſumptionem Euchariſtiæ delentur venialia: quod non fit per voluntatem accipientis. inf. de conſec. diſt. 2. iteratur. Item in confeſſione ipſi ſacerdoti facienda, cum erubeſcentia ipſa in præſentia ſacerdotis pars ſit pœnitentiæ inf. ea. quem pœnitet. Item in martyrio. arg. inf. diſt. 7. nullus. Dic vt not. in glo. illa, hoc tantum, quæ ſtatum ſequitur.

g ¶ Pro opere.] Vbi deeſt tempus operandi: ita remuneratur quis pro ſola voluntate ſicut pro opere, & idem eſt in contritione, cum deeſt tempus confitendi. Et ad hoc, ſcilicet vt ſola voluntas, & contritio ſufficiat ſine confeſſione oris, intendit probare per leges ſequentes, in quib. oſtenditur, ꝙ ſola volũtas ſufficit ad damnationem, & eſt ſimile per contrarium.

h ¶ Re-

C. IV.

DIxi confitebor[a] aduerſum me iniuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem[b] peccati mei. *Pſal. 31.*

Quod Auguſtinus exponens ait.

Gloſſ. ord. in eum locũ ex Aug. & Caſſiodoro. ſup. 17. q. 1 qui bona. verſ. magna pietas. Sent. ibidem.

C. V.

MAgna pietas Dei, vt ad ſolam promiſſionem[c] peccata dimiſerit[d]. Nondum pronunciat ore: & tamen Deus iam audit in corde: quia ipſum[e] dicere, quaſi quoddam pronũciare[f] eſt. Votũ enim pro opere ſ reputatur[h].

¶ *Initium uſque ad uerſ.* Nondum, *eſt Caſſiodori, quem citant gloſſa ordinaria, & magiſter. Quæ uero ſequuntur, magna ex parte ſunt ex B. Auguſtino.*

Cod. lib. 1. de epiſcop. & cler. Imperator Iouinianus.

Tit. 3. & Col. Th. l. 9. tit. 25. l. 2. 36. qõ. 2. ſi quis non dicam. Tripertitæ hiſt. l. 7. c. 4. Poly. l. 4. tit. 35.

C. VI.

2 SI quis[i], non dicam rapere, ſed attentare[k] tantummodo iungendi cauſa matrimonij ſacratiſſimas virgines auſus fuerit, capitali pœna feriatur.† *al. feriatur.*

Item lib. 1. tit. de poſtulando. Imp. Leo, & Anthemius Nicoſtrato Prefecto prætorio.

Contritio dilectio iuſtificatio, & remiſſio ſimul ſunt.

* *Immo remiſſio eſt effectus cõtritiõis, S. Th. 3. diſt. 17. ar. 3. q. 1.*

* *Etiam cũ ſola attritione vere ꝙs, & veliter confiteatur.*

* *Quo iſta ſe vicißim à diuerſo genere cauſæ præcedãt, et ſequantur, vide S. Th. 1. 2. qõ. 11. ar. 8. & Soũ de nat. et gratia l. 2. c. 12. vſq. in finẽ.*

Voluntas ẽt in bonis nõ reputatur pro facto.

h ¶ Reputatur.] Hoc tantum in bonis 1. licet ar. contra inf. eod diſt. ſi cui. & vbi facultas deeſt, inf. ea. §. ſimiliter. alius plus facit qui operatur. fallit tamen hoc in voto. confitendi: quia non ita cito abſoluitur ſicut abſolueretur a ſacerdote. inf. ea. quẽ pœnitet. in fi. in voto virginitatis quoad aureolam arg. 33. q. 5. ſi Paulus. Itẽ in caſu. ſ. in cautione iudicio ſiſti. extra de eo qui mitt. in poſſ. c. 1. Item fallit in malis. ꝙ aliud in via, aliud in muro. Arg. contra, inf. ea. ſi cui. Et in alijs operibus, quæ voluntatem promouent, vt ſunt martyrium, & prædicatio. Item hoc intelligas in præſentibus non in præteritis: ſi enim volo me bona feciſſe, non tamen perinde eſt ac ſi feciſſem. Item nec in futuris: nam ſi propono poſt annum me itutum Hieruſalẽ, non perinde eſt ac ſi modo item. inf. diſtinct. 7. cap. 2. Item in hoc mundo, non in futuro. arg. 13. q. 2. in prẽſenti. de conſec. diſtinct. 1. hic ergo. Et eſt argumen. pro aduocatis, non enim demitur præmium vel ſalarium aduocare volenti, nec valenti, vt ff. de var. & extraor. cog. l. 1. §. pœnã. in fi. 47. diquo ad nos. Arg. contra prædicta, extra de eo qui mitt. in poſſ. cau. rei ſeruan. c. 1. ff. loc. ex conducto. §. ſi. 1. & ſi. Itẽ ſi. diſt. 86. non ſatis. Et eſt ſimile huic: quia ſufficit ꝙ ſeruus bona fide rationes reddat, & ſi non ad plenum, ff. de cond. & demon. quamuis.

ı ¶ Votũ an ꝓ opere ſit reputandum. 1. Arg. 45. diduæ.

* *Idem iudiciũ eſt in bonis ad meritũ & in malis ad demeritum.*

Vide in ſequẽti ca. in glo. verſi. ſi quis.

i ¶ Si quis.] Hæc eſt ſecunda pars huius primæ partis, in qua facit Gratianus prout dicitur in gl. per hanc, ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Dicitur in hac lege. Non ſolum qui rapuit ſacras virgines: ſed etiam qui rapere attentauit: capitis ſententia feriatur.

i ¶ Si quis.] Per hanc legẽ, & ſequentes probat a ſimili per contrarium, peccata ſola volũtate contracta deleri, & votum pro opere reputari, nam ſicut in bono remuneratur ſola voluntas: ita in malo damnatur quis pro ſola voluntate, vel voto, & ſic inducuntur hæ leges.

k ¶ Sed attentare.] Attentatio non fit ſine actu inf. ea. ſi quis.

quis tam masculum; vnde hæ leges & sequentes sunt argumenta etiam pro contraria parte, & opinione.

NEmo.] CASVS. In hac lege loquitur Imperator Præfecto prætorio, & statuit, ut nullus in foro suo vel alterius iudicis officium aduocationis exerceat, nisi

a [Catholicæ.] Simile est quod dicit concilium Carthaginense: q̃ si quis appellat ad iudicem non catholicum, debet excommunicari. 1.q.6.catholicus. Sed quare hoc infidelibus prohibetur, cum & Iudæi pro se postulare possint. Ar. 13.q.4.Iudas, & extra de Iudæ. Iudæi? Resp. q̃ nõ prohibetur hic alicui pro se postulare: sed dicitur q̃ infideles non possunt postulare, vt gerant hoc officium. s. pro alijs, quasi ex officio publico, ne facultas lædẽdi Christianos, &c. 17.q.4.cõstituit. Vel quia sũt infames infamia canonica, vt 6. quæst. 1. omnes.

Infideles postulare non possunt.

ADDITIO. Sub. & ĩfamis postulare nõ debet. 3.q.7.§. tria.

Cap. VII.

NEmo vel in foro magnitudinis tuæ, vel in prouinciali iudicio, vel apud quẽquã iudicem accedat aduocatorum consortium, nisi sacrosanctis catholicę [a] religionis fuerit imbutus mysterijs. Sin autem aliquid quoquo modo, vel quadam machinatione factum vel attentatum fuerit; officium [b] quidem sublimitatis tuę centum librarum auri iacturam pro condemnatione sustineat.

Idem AA. ibidem continenter.

Cap. VIII.

† *Idem vero quicumque.* Iorig.

QVicumque † ausus fuerit contra prouidum nostrę serenitatis decretum officium aduocationis per subreptionem arripere, & prohibitum patrocinium præsumpserit; ab aduocationis officio remotus, stylum proscriptionis, atque perpetui exilij specialiter sustinebit: sciturus etiam prouinciarũ rectoribus, quòd is sub cuius administratione aliquid huiusmodi fuerit attentatũ, partis [c] bonorum dimidię proscriptionem, & pœnam exilij [d] per quinquẽnium sustinebit.

sup. 6.q.1.si quis.

Item libro 9. Cod. ti. ad legem Iuliam maiestatis, le. 5.

Cap. IX.

Eo. lib. 9. ti. 16. le. 7.

QVisquis [e] cum militibus, &c. cogitauerit (eadẽ enim seueritate voluntatem sceleris, qua effectum puniri iura voluerunt [f]) ipse quidem, &c.

Item ad legem Corneliam de Sicarijs: [*Si quis cũ telo & ambulauerit* [h] *hominis necandi causa, sicut is, qui hominem occiderit, vel cuius dolo malo factũ erit commissum, legis Cornelię de sicarijs pœna* [i] *coercetur,* †]

Impppp. Valentin. Valens. & Gratianus.

† Cõco. tex. in le. quonã multa. C. ad legem Iul. d̃ vi pu. & ĩ l. 1. §. diuus. ff. de sica.

Ibid. continenter.

Cap. X.

ij SI quis necandi infantis piaculum aggressus aggressa sue sit; sciat se capitali supplicio esse puniendum.

Ibidem.

Impppp. Gratianus, Valentinus, Theodosius, & Arcadius.

Cap. XI

SI forte mulier marito mortis parasse insidias, vel quolibet alio genere voluntatem occidendi habuisse inueniatur, vel si forte maritus eodẽ modo insectetur vxorẽ;

nisi fuerit baptizatus: si autem contra hoc factũ fuerit, vel attentatum, officiales Præfecti prætorio, qui debuerunt hoc prouidere, in centũ libris auri puniantur: ille vero qui contra fecerit, ab officio aduocationis remotus, omnibus bonis suis proscribetur, & in exilium mittetur perpetuum. Rector uero prouinciæ sub cuius administratione hoc fuerit attentatum, medietatem suorum bonorum amittet, & erit in exilio per quinquennium [Togatorum] id est, aduocatorum [Stylum] id est, sententiam. Tres autem sequentes leges planæ sunt, & eas per te videbis.

Telum est generale nomen cuiuslibet rei, quæ nocere potest. arg. insti. de pub. iu. §. item lex Cornelia.

h ¶ Ambulauerit.] Et ita uoluntas pro facto reputatur in delictis, ut sup. d. § 1. si quis post acceptũ. extra de sple. pug. in duel. c. 1. & 2. & ff. ad leg. Cornel. de sica. l. diuus.

i ¶ Pœna.] Scilicet vltimo supplicio. ff. ad le. Cornel. de sicarijs. l. 1. Et dicitur sica, quasi seca, à secando. & est cultellus ferreus: inde sicarius qui cultellum huiusmodi portat ad interficiendum.

SI forte.] CASVS. Dicitur in hac l. quod si vxor accusatur, quod voluerit maritũ occidere, vel eo nuerio,

Telum quid comprehendat.

Sica quid figuret.

¶ Cõ. or. tex. in §. itẽ lex Corne. de sica. cũ glo. insti. de publi. iud.

Digitized by Google

ſerui vtriuſque, vel familia teſtificabuntur contra eos aliquo iudicio præcedente.

a ¶ Familia.] Quæ inſidias non præſenſit, & ideo Dominum periclitantem non adiuuit: aliàs vltimo ſupplicio debet puniri. C. ad Syllā. l. vlt. Vel exaudi hoc de ſeruis tunc tēporis infirmis. ff. ad Syll. l. ſi quis in graui.

in eadem quęſtione ab omni familia [a] non ſolum mariti, ſed etiam vxoris ſuæ (quę tamen tunc temporis domi [b] fuerit) quærendum, eſt ſine cuiuſquam defenſione. [c]

Item ff. tit. de iniurijs, le. ſed eſt quæſtionis. Li. 47. digeſt. tit. 10. le. 9.

C. XII.

iij SI quis tam fœminam, quàm maſculum, ſiue ingenuos, ſiue libertinos impudicos facere attentauerit; [d] iniuriarū tenebitur. [e] Sed & ſi ſerui pudicitia attētata fuerit, iniuriarum † locū habet. Attentari pudicitia dicitur, cum id agitur, [f] vt ex pudico impudicus fiat. ¶ Non ſolū is iniuriarum tenetur, qui fecit iniuriam, hoc eſt, qui pcuſſit, verum ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit, [g] vt cui mala pugno percuteretur.

† *al. iniuriarū allis.* Ibidem, le. 10. Ibidem, le. 11.

Item Lege, Apud Labeonem.

C. XIII.

iiij SI quis pulſatus quidem non eſt; verum manus aduerſus eum leuatæ, & ſæpe teritus eſt, quaſi vapulaturus, [h] nō tamen percuſſit: vtili iniuriarum actione tenetur. Ibidem, l. 15.

3 *Contra* [i] *titulo de pœnis.*

C. XIV.

COgitationis pœnam nemo patitur. † [k] Lib. 48. digeſt. ti. 19. le. 18. † *al. patiatur.*

Item titulo de extraordinarijs criminibus. Lib. 47. tit. 11. l. 1.

Cap. XV.

SOlicitatores alienarum nuptiarum, itemque matrimoniorum interpellatores, etſi effectu ſceleris potiri non poſſunt, propter voluntatem tamen pernicioſæ libidinis extra ordinem [l] puniuntur. *& infra.*

1 Adde an & qñ ſola attētatio puniatur. not. gloſſ. in l. ſi quis. C. ad legem Iuliam ma. c. & l. ſi quis non dicam. cum gl. C. de epi. & cler.

Clerici in ſe curor an incidit in canonem.

a ¶ Familia.] Quæ inſidias non præſenſit, & ideo Dominum periclitantem non adiuuit: aliàs vltimo ſupplicio debet puniri. C. ad Sylla. l. vlt. Vel exaudi hoc de ſeruis tunc tēporis infirmis. ff. ad Syll. l. ſi quis in graui.

b ¶ Domi. Ideſt, qñ hæc admiſſa ſunt: nam iſtos veriſimile eſt ſcire factū. ſupra tē. d. quod dicitis. ext. de præſumptio. quanto.

c ¶ Defenſione.] Scilicet exceptione. nō enim poterit excipi, qa ſit ſeruus vel ancilla, vt 16. quæſtio. 3. §. in patronos. Itē propter hāc cauſam ſi itum eſt dare viro libellū repudij vxori. C. de repu. l. conſenſu.

d ¶ Attentauerit.] punitur quandoque ſola attētatio vt hic & 36. q. 2. ſi quis nō dicā. Solus conatus vt 14. q. 4. quoniam multi. Sola volūtas, vt 27. q. 1. nuptiarū. Sola expectatio mercedis, 14. quæſt. 3. ſi fœneraueris. Sola cogitatio. 6. q. 1. ſi quis. Sola intentio, vt ſup. eod. ſi quis cū telo. Sola aggreſſio, vt ſup. ea. c. ſi quis necandi. Solus auſus, vt inf. ea. c. ſi quis pulſatus. Sola ſolicitatio, vt inf. ea. cap. ſolicitatores alienarum.

e ¶ Tenebitur. Sed etiam tenentur ſerui corrupti. ff. de ſer. corrup. l. 1. §. vlt. C. de fur. ſi quis ſeruo.

f ¶ Agitur.] ergo actus exigitur vt voluntas puniatur. aliàs qualiter probaretur de voluntate?

g ¶ Curauit.] Argumen. extra de ſententia excommu. mulieres.

h SI quis pulſatus.] ¶ Vapulaturus.] Hic argui pōt inſecutorem clerici in canonem incidere, licet non percuſſerit. ar. ſup. ea. quis quis. inf. ea. omnis. & c. ſi propter ea. & c. ſi cui. ſed quod non incidit. ar. inf. ea. c. hæc autem verba. Arg. contra extra de ſen. excom. nup. & cap. cum deſideras in parte deciſa. Sed quid de eo qui manum mittit in veſtē clerici, vel in rem ab eo detentam? Videtur quod incidat in canonem. ar. 2. quæſt. 1. cap. plerumque. §. item obijcitur. de Dauid, qui præcidit oram clamydis Saulis. Item de Oza, qui manum adhibens ad arcam, percuſſus eſt. argum. 17. quæſt. 4. ſi quis contumax quia res eccleſiæ cohærens, eius gaudet priuilegio vt cad. q. quiſquis. verſic. auferendo. & ff. de iniur. ſed eſt quæſtionis.

i ¶ Contra.] prædictis legibus oſtēditur, quòd quis punitur pro ſola voluntate, modo probat contrarium, ſcilicet, quod pro ſola voluntate non punitur quis.

k COgitationis.] ¶ Patitur.] Ab homine, ſed à Deo bene. infra ead. omnis cogitatio, non enim ſi ad conſenſum, peruenit, mortalem, & puniendum eſſe omnino fatendum eſt, ſi enim in corde conſentiunt libidini, mors interuenit. inf. di. 2. ſicut tribus. & in palea. 3. diſt. 6. teſtamentum. §. ſed penſandum. ſunt & caſus ſpeciales, vbi voluntas punitur: nam ſola voluntate incidit quis in hæreſim. arg. extra de hære. ad abolendam. nam eo ipſo q̄ quis credit hæreticis, incidit in excommunicationem, vt extra de hære. excommunicamus. §. credentes. verſ. receptatores, & ſic non ſunt contra. ſup. d. i. 19. nulli. &c. Anaſtaſius. aliàs autem homo non punit maleficia niſi cognita, niſi inuenerit ſpecialia: immo carē, & lex bene punit voluntatis peccatum, unde & repellitur, à promotione ponderoſus. 1. qui mēte peccat, nec adeſt̄ procedit. ſup. 49. d. c. hinc etenim. ver. ponderoſus.

Cogitatio ad conſensū peruenies eſt mortalis.

l SOlicitatores.] CASVS. Dicitur in hac lege, q̄ ſi quis ſolicitat uel interpellat uxorem alterius, ut ſecum eocat, uel ut ei nubat, etſi nō ſequatur effectus, tamē punitur, & hoc eſt quod dicit, Nuptiarū, i. ſi eſt, ſolicitat eas ut ſecū eoeat. matrimoniorū. i. Id eſt, ſolicitat alienas uxores, ut ſaltem de facto ſecum contrahant.

l ¶ Extra ordinem.] Et ita non tantum, quantum ſi effectus

Digitized by Google

effectus effet secutus. sed in hoc facit lex ista pro Gratiano: quia sicut pro voluntate aliter punitur quàm pro ipso facto; ita & cordis contritio aliter delet peccata quã exterior satisfactio aliter ista lex esset contra Gratianũ, & male eam induceret.

redundare in collegium. ar. 12. q. 2. cap. episcopus. §. qui manumittitur. hoc verum est. si officium collegij exercebat. 2. q. 7. accusatio. in fine. Item si aqua infundatur super caput baptizati. baptizatus est. ff. de relig. l. cũ quidam. §. Item arg. quod baptizatus reputatur cui quãlibet pars aquæ infunditur. arg. de cons. d. 4. nec quemquam. arg. contra de consec. dist. 4. c. prima. vbi dicit de toto corpore. ar. pro prima parte: quia si imprudens parte fundi vel prædij, totius nanciscor possessionem. ff. de acq. poss. possideri. §. quod autem.

QVI

¶Qui puero stuprum(abducto ab eo, vel corrupto comite)persuaserit, aut mulierem, puellamve interpellauerit, quique impudicitiæ gratia fecerit, domum [a] præbuerit, pretiumve, quo is persuadeat, dederit; perfecto flagitio, punitur capite; imperfecto,[b] in insulam deportatur. Corrupti comites summo supplicio afficiuntur.

[a] ¶ Demum.] *Sic etiam in sententijs Pauli, lib. 5. tit. 4. vers.* qui puero: *sed in Pandectis Florentinis legitur domum.*

Lib. 47. digest. tit. 2. lex 21.

Item titulo de furtis.

Cap. XIV.

VVlgaris est quæstio, an is, qui ex acerno fruméti modium sustulit, totius rei furtum faciat; an vero eius tantum, quod abstulit. Offilius totius acerui furem esse putat. Nam & qui aurem alicuius tetigit (inquit Trebatius) totum [c] eum videtur tetigisse. Proinde & qui dolũ aperuit, & inde parum vini abstulit, nõ tantũ eius, quod abstulit, verum totius† furtum [d] videtur fecisse. Sed verum est [e] in tantum eos furti actione teneri, quantum abstulerunt. Nam & si quis armarium, quod tollere non poterat, aperuerit, & omnes res, quæ in eo erant; contrectauerit,[f] atque ita discesserit, deinde reuertus vnam ex his asportauerit, & antequam se reciperet, quo destinauerat, & deprehensus fuerit eadem re & manifestus, & nec manifestus [h] fur erit. Sed & si quis segetem [i] ante lucem [ß] secat, & contrectat,[k] eius, quod secat, manifestus, & nec manifestus [l] fur est.

† *'totius' videtur fur esse* ; orig.

Furtum non in sola cogitatione.

Furtũ sæpe committitur & nõ furti actio nascitur.

ß ¶ Ante lucem.] *In pandectis Florentinis legitur*, sed & qui legem tam lucem secat.

Item titulo 2. lib. Quod quisque iuris, le prima.

QVI PVERO CASVS. Dicitur in hac lege, quòd qui masculum vel fœminam ad stuprum interpellauerit, & qui vt hoc fieret pretium dederit, scilicet domum præbendo vel dando pretium causa persuadendi, hoc vel aliud faciendo. Si effectus fuerit secutus, capite punietur. si autem non fuerit secutus, in insulam deportabitur. [A] Adducto, id est, remoto. Inuenerit, de stupro.

Effectus & affectus non æqualiter puniuntur.

a ¶ Domum. Ad adulterium domum.

b ¶ Imperfecto. Et ita non sic punitur affectus vt effectus, licet arg. sit contra. inf. ead. pœna. & tenent facta. in fi. sed in remuneratione secus est. æque enim remunerantur affectus vt effectus. sup. ea. magna. & ita aliud est in via, aliud in patria. sup. 33. q. vlt. c. vlt.

VVlgaris.] CASVS. In hac lege proponitur quæstio talis: Vtrum quis faciat furtum totius acerui frumenti, si modium vel partem aliquam de acervo furaretur. Et respondet quòd secundum sententiam Offilij & Trebatij, totius acerui furtum facit: sed tñ non tenetur actione furti, nisi de eo quod abstulit. Nam & si quis armarium quod asportare non potuit, aperuit, & res quæ erant in eo contrectauerit, & portando vnã fuerit deprehensus antequam ad locũ destinatũ peruenerit, eatenus fur dicitur manifestus, & nõ manifestus. Idẽ in eo qui segetẽ secat, & partẽ secũ portat, eã qua fuerit deprehensus

Penitentia an sit iponenda illi, qui tempore opportuno segetem secuit. & illã relicta discessit.

Furtũ an sæpius cõmittatur, si sæpius eadem res contrectetur.

c ¶ Totum.] Arg. iniuriam factam clerico vel canonico

Digitized by Google

nō oritur alia actio furti.ff.de furtis qui in pri. Sō. ex prima cōtrectatione tantum agitur nec ex deprehensione alia oritur actio furti,sed prima modificatur. sicut & per liberam personam,procuratorem. f. meum non acquirit mihi actio:si tñ prohibet ne aliqs ædificet,& ædificatur contra,datur actio mihi ex dicto ædificātis:& i ta modificatur. arg. ff. qđ vi,aut clam,l.1. Dic ergo nec manifestus quo ad primam contrectationē: tūc. n. destricto iure furtū commisit,non tamē actione furti tunc conueniri potest, ni si tunc contrectauerit animo furandi rem.

HAec autem verba.]CASVS. Dictū est sup.in prę cedēti parte legis.|q magistratū potestatēve hēbit. si aliqd noui iuris statuerit, ipse quandoque aduersario postulante eodē iure vti debet: Dicitur ergo hic, ꝙ prædicta verba intelligenda sunt cum effectu, & nō verbotenus.|.si ī veritate statuerit:nam, [statuit,]rem perfectā significat & cōsummatam.

a¶ Statuerit.]Ar. ꝙ rubricæ sunt authenticæ.nam ex verbis rubricæ arguētur hæc lex,& loquitur in casu, cū iudex decernit ius iniquum contra aliquem, quo iure poterit ille vti contra illum post depositam administrationem:& hoc propter malitiam constituentis. Nec enim lex æquior vlla est,quam necessarii artifices arte perire sua. potest etiam poni casus in litteris domini Papæ extra de inutu. pet.prudentiam.C.de iud.die sabbati.

Argumentū sumi potest ex rubricis.

b¶ Cum effectu accipimus.]Arg. cum effectu verba esse accipienda,arg.sup.17.q.4. si quis suadente.arg. nō obesse alicui malum nisi ad finem perducatur,arg. voluntatem siue conatum non puniri sine effectu,arg.inf.ea.§.cogitatio.& sup.ea.cogitationis.

Voluntas sine effectu nō punitur.

PŒnæ sicut.]CASVS.Postquam magister posuit cōtrarietatem legum de voluntate puniendā, subdit duas solutiones.Vnam inf.e.§.cogitatio.Aliam hic,scilicet,quod regulare est,quōd pro voluntate sola non debet quis puniri:quia pœnæ potius sunt emolliendę quē exasperandæ:nisi in casibus exceptis a legeuel canone, qui etiam notantur in hac littera. In iniuria vero certa pœna non statuitur:sed multiplex: nam varietas criminum varietatem inducit pœnarum.Ad quod inducit legem sequentem.

c¶ Pœnæ.]Posita contrarietate legum.de voluntate puniendā vel non puniendā;subdit duas solutiones: vnam inf.ea.§.cogitatio,aliam hic, ꝙ regulare est pro sola voluntate quem non puniri:nisi in specialibus 1. casibus. Die ergo pœnæ voluntatem punientes, in quibus casibus inueniuntur determinatæ ad quę leges.

d¶ Molliendæ sunt. Scilicet tolerandæ, & non ad alios casus extendendæ.& hoc est quod dicitur infra.

e¶ Exasperandæ. Nisi ex causa propter multitudinem, vt ff.de pœnis l.aut facta.§.vlt.& propter rationem personarum.vt ff.de pœn.Capitalium.§.vlt.

f ¶ Non excedunt.] Similia sunt ad legem istam,extra Pœna in dubio.de prob.ex litteris.50.di.eos.ff.de re iud.inter pares. §. bio intelligi 1.Et iterum ubi lex mentionē facit de pœna & dubitatur de minore an de maiori,an de minori cogitauerit ipræsumendum est ꝙ de minori.ff.de pœnis.si præses,

§.¶ Si-

Cap. XVII

HAec autem verba:[Quod statuerit,[a] qui iurisdictioni præest.]cū effectu accipimus,[b] non verbotenus: & ideo,si cum vellet statuere,prohibitus fit, nec effectū decretum habuit; cessat edictum.Nam[statuit] verbum rem perfectam significat, & consummatam iniuriam, non cæptam.

Cap. XVIII.

PŒnæ [c] *(sicut in ff.tit.de pœnis legitur)* legū interpretatione molliendę sunt [d] potius,quàm exasperādę.[e]

Atque ideo proprium casum non excedunt: [f] *sed quæ de raptu virginum, vel aduocatis, seu de crimine maiestatis,vel de sicariis dicta sunt;fauore religionis,& fidei, atque principali odio sicariorum* g *introducta sunt. Iniuriarum* [h] *vero pro earum varietate multipliciter quis reus fieri potest.Varietas itaque criminum, varietatem inducit pœnarum.*

Lb.48.digest.ti.19. l.42.

Ibidem l.16.

Vnde in Digestis tit.de pœnis.

Cap. XIX.

4 AVt facta puniuntur,vt furta,cædesque;aut dicta, vt cōuitia,[i] & infidæ [k] aduocationes; aut scripta vt falsa & famosi libelli;aut consilia, vt coniurationes, & latronū [l] cōscientia,quosq; [m] alios suadēdo iuuisse, [n]

g ¶ Sicariorum.] Et ideo pœnæ voluntatis in eo statu ex proprium casum non excedunt.

h ¶ Iniuriarum.] Quare in crimine iniuriarum nō ita assignatur certa pœna. sicut in præfatis criminibus supponit: quia pro varietate iniuriarum est multiplex varietas pœnarum, vt ostenditur & probatur in lege sequenti.

AVt facta puniūtur.]Hæc est 4.pars huius primę partis,in qua dicitur, quod quattuor modis punitur peccatum Ioan.de Fant.

CASVS.Hugo.sic ponit hanc casum. Primo ponit quattuor genera puniendorum. Secundo dicit illa quatuor genera puniendorum esse considerandā septem modis, qualiter sunt punienda,nunc magis,nunc minus, nunc nullo modo:& de omnibus iurisconsultus exempla supponit.[Puniuntur.]scilicet,uerbo.[Emantorem.] Dicitur emansor qui diu vagatus extra castra manens, tandem ad castra reuertitur Furtivus dicitur qui latenter mouetur in aliquo loco extra castra,exercendo malefactū, & cito reuertitur ad castra. [A grassatoris.] Dicuntur grassatoræ,quæ fiunt a latronibus in itinere,& crudeliter contra transeuntes grassantur.[Petulantia.] Idest, lasciuia.

i ¶ Vt conuitia.] Pro conuitio deponitur clericus. sup. 11.q.1.si quis sacerdotum.& quid sit conuitium,habes ff.de iniur.leg.item apud Labeonem §.2.

k ¶ Infidæ.]idest, non fide,idest, sine fide,ut cum adhoc casus præmeditatur.2.q.3.c.si quem,§.præmeditatos.

l ¶ Latronum.]Vt lur cum quis sciens recipit eos,qui ita puniuntur ut ipsi Latrones,ut ff.de receptatoribus.l.pessimum.

m ¶ Quosque.]Hoc scilicet puniuntur.

n ¶ Iuuisse.]Idest,compulisse ad aliquod malefactum faciendum.

a ¶ Sed

Digitized by Google

a ¶ Sed hæc quattuor.]scilicet facta, dicta, scripta, consilia.
b ¶ Impunita.]Supr. 23. q. 4. ca. vindicta. ff. ad l. Aquil. sed & si §. magister.
c ¶ Vel parente. C. de emend. libero. l. vna. supra 33. q. 4. duo ista nomina.
d ¶ Per

sceleris est instar. ¶Sed hæc quattuor [a] genera considerandа sunt septem modis, causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euentu. Causa, vt in verberibus, quæ impunita [b] sunt à magistro illata, vel parente [c] quoniam emendationis, non iniuriæ gratia, videntur adhiberi. Puniuntur, cũ quis per iram [d] ab extraneo pulsatus est. Persona dupliciter spectatur, eius [e] qui fecit, & eius, qui passus est. Aliter enim puniuntur ex eisdẽ facinoribus serui, quam liberi, & aliter, qui quidquam in dominum, parentemue [f] ausus est, quã qui in extraneum, in magistratũ [g], vel in priuatum. In huiusmodi consideratione, ætatis [h] quoque ratio habeatur. Locus [i] facit, vt idem, vel furtum [k], vel sacrilegium [l] sit, & capite luendum, vel minore supplicio. Tempus discernit emansorem [m] a furtiuo α, & effractorem [n], vel furem diurnum [o] a nocturno. Qualitate, cum factum vel atrocius vel leuius est; vt furta manifesta [p] a nec manifestis discerni [q] solent; rixæ [r] a grassaturis [s], expilationes [t] a furtis, a violentia petulãtia [u]: de qua re maximus apud Græcos orator Demosthenes sic ait:

Οὐ γὰρ ἡ πληγὴ παρέστησε τὸν ἰρηλῶ, ἀλλ' ἡ ἀτιμία καὶ τὸ τύπτεσθαι τοῖς ἐλευθέροις ἰσὶ δεινὰ καὶ περ οὐ δεινὰ ὄν· ἀλλὰ τὸ ἐφ' ὕβρει πολλὰ γὰρ ἂν πεισόμενος ὁ τιπτων, ὧν ἂν δικαίως ἀθλιώτατος, ὧν ἔννια ὁ παθὼν οὐδ' ἂν ἀπαγγείλαι δυνατὸς ἐτέρῳ τῶν ὀχλημάτων, τῷ φωνῇ, ὅταν ὑβρίζων, ὅταν αἰσχρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις ὅταν εἰς κοπρίαν. ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ὀξίστην ἀνθρώπους ἀνθεῖς ἀνθεῖς ὄντας τῶν προσηλακίζεσθαι.

id est, Non enim iram plaga concitauit, sed ipsa facti indignitas. Neque tam ingenuis graue est cædi (quamquam graue est) quàm per contumeliam cædi. Si quidem multa is, qui alium cædit, admittere potest (quorum magnã partem is, qui verberibus affectus est, alteri [ε] renunciare, ac repræsentare neq; habitu corporis, vultu, vociferatione, nunc vt contumeliam inferens, nunc vt inimicum se gerens, nunc pugnũ ducens, nunc in malam cædens. Hæc mouent: hæc de statu mẽtis deturbãt homines propudij, ac fugillationis non assuetos.) Quantitas discernit furem

Nobilis aliter q̃ ignobilis punit. Patricidæ punitio.

d ¶ Per iram.]Vel ludũ noxium. ff. de fur. in furti. §. vlt.
e ¶ Eius.]Aliter enim punitur nobilis quàm ignobilis, seruus quàm liber. vt 24. q. 1. qui contra pacem. ff. de pœnis. l. capitalium. §. vlt.
f ¶ Parentemue.] Nam talis insuitur sacco ex corio cum gallo gallinaceo & serpente, &c. vt ff. ad leg. Põpe. de par. pœna. C. de his qui paren. vel lib. occi. l. vnica. multo fortius qui contra patrem spiritualem arg. 6. q. 1. infames. & arg. 3. Pyctacium.
g ¶ In magistratum.] Arg. C. de iniur. atrocem. nam in his ius est publicum. arg. supra. dist. 1. ius publicum, &

qui præposito manus intulit, capite plectendus est. ff. de re mili. omne delictum.
h ¶ Ætatis quoque ratio.]Vt 15. q. 1. cap. illud.
i ¶ Locus infr. eod. d. 5. cap. 1.
k ¶ Furtum.]ff. ad le. Iul. peculatus. diui, contra 1, sed ibi subauditur, tantum.
l ¶ Vel sacrilegiũ.] scilicet tantum. Ibi enim dicitur, si res priuati de facto loco furripiatur, actionem furti non sacrilegij esse.
m ¶ Emansorem.] Emansor est ille, q diu vagatus est, & ad castra reuertitur. ff. de re mi. l. 3. §. 1. illud tempus discernit furem hunc à latrone, qui latenter morat in aliquo loco causa malefitij exercẽdi, & cito reuertitur ad castra.
n ¶ Effractorem.]Effractores dicuntur, qui frãgũt caterẽ, vel aliud vt euadãt, vel vt inde aliquid furripiant, sed aliter sunt puniendi nocturni, aliter diurni, vt ff. de effra. & expil. l. 1. & 2.
o ¶ Diurnum.]Distinguitur enim fur nocturnus à diurno quia nocturni atrociores sunt, & acerbius puniuntur, vt extra de homi. si qs perfodiens. ff. ad le. Aqui. itaque.
ADDITIO. Et cp dicit diurnum & nocturnũ, refertur ad vtrumque, scilicet, effractorem, & furem P.
p ¶ Manifesta.]Hæc pœna quadrupli, illa dupli puniri solent 2.
q ¶ Discerni.]Supra 14. quæst. 5. pœnale.
r ¶ Rixæ.]Rixa est inter altercantes, & proprie inter duos. ADDITIO. Et verbis ff. vi bo. rap. prætor ait H.
s ¶ A grassaturis.] qnæ fiunt a latronibus in nemore. Et dicitur a grassor grassaris, quod est fœuire.
t ¶ Expilationes.] Expilare est res iacentis hæreditatis subtrahere ff. de cri. expil. hæredi. si expilatæ. versi. apparet. nec est hoc furtum: quia nõ contrectat res alienas inuito domino, quia nondum aliquis dominus est, vt ff. de fur. hæreditariæ rei. ff. de effra. & expil. lege, 1. & 2.
u ¶ Petulantia.] Idest, lasciuia. Aliter enim punitur quod fit per lasciuiam, & aliter quod fit per violentiam, extra de sent. excom. super eo.

Non tenet vt no. su. 17. q. 4. quisq. sed qã sequitur hic H. approbat, t. q̃ subauditur tantum.

Emansor. qs dicitur.

Effractor.

2 Concor. gl. in auth. sed nouo iure C. de se. fugi. & in l. 2. ff. de arbo. furt. cæsa.

Expilare qd sit.

Lasciuia, & violentia diuersa sunt.

Digitized by Google

ab abigeo.[2] Nam qui vnum [b] suam furripuerit: vt fur coercebitur: qui gregem, vt abigeus. Euentus spectatur, vt à clementissimo quoque facta: quamquam lex non minus eum, qui occidendi hominis causa cum telo fuerit inuentus, quam eum, qui occiderit, puniat [c]: & ideo apud Græcos exilio voluntario [d] fortuiti [e] casus luebantur, vt apud præcipuum poetarum scriptum est.

Εὖτ' ἐμὲ τυτθὸν ὄντα Μενοιτίου ἐξ Ὀπόεντος,
Ἤγαγεν εἰς ἑτέρας δ' ἀνδροκτασίης ὑπὸ λυγρῆς,
Ἤματι τῷ ὅτε παῖδ' ἀκαχὼν ἐκτάνον Ἀμφιδάμαντος·
Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' ἀστραγάλοισι χολωθείς.

Quo puerum me tempore vestras duxit ad ædes
Ex Opoente pater, dira pro cæde patrata.
Ob talos nempe ira percitus Amphidamantis.
Cum gnatum imprudens simul, inuitusque peremi.

a ¶ Ababigeo.] ff. de abig. l. 1. & 4. q. 4. abacti. Arch.
b ¶ Vnum.] Et ita numerus discernit eos, vt ff. de abigeis dicitur.
c ¶ Puniat.] Hic non spectatur euentus.
d ¶ Voluntario.] Id est proprio motu iudicis. S. secundum voluntatem iudicis duraturo: non enim erit rerum determinata exilio. Vel voluntarie id est pro motu. & voluntate rei quantū ad locum in quo erat in exilio agendum.
e ¶ Fortuiti.] Arg. cōtra hanc eandem legem, ff. de off. præsi. diu⁹. sed hoc apud Græcos, cum noverat tātus furor quod excusaret. alias fortuito furore punitur.

COgitatio.] Hæc est 5. pars primę partis. I qua dicitur & distinguitur inter maleficia, an habuerit iudicū vel non. Io. de Fan.

CASVS. Ponit Gratia. aliā solutionem meliorē ad supradictā legis contrarietatē, s. q volūtas si punitur ab hoīe, sed à Deo, cū est suis finibus contenta: sed actus exterior punit ab homine vt in maleficijs: verū th ea q effectū iuris desiderāt vt matrimoniū, & diuortiū. & similia, à maleficijs differūtur. In his. n. quæ de iure effectū desiderant, delib. ratio exigit, in his vem nō. Et ad hāc suā distinctionē probandam induxit legem sequētem. Hanc intellexit, quod sola volūtas in maleficijs punitur, & ita intellexit hunc locum: secus in alijs, quæ de iure effectū desiderant.

f ¶ Cogitatio.] Ecce supponit aliam solutionem meliorem prædictæ contrarietatis legum, scilicet quod voluntas non punitur ab homine, cum suis finibus est contenta & hoc casu intelligentur auctoritates: quæ dicunt voluntatem non puniri, s. ab homine: & subaudietur hic vel sic cogitatio, &c.

g ¶ Non meretur.] Quo ad hominem, aliàs secus. arg. 59. dist. hinc ver. ponderosus.

h ¶ Discernuntur tamē à maleficijs.] Q. d. Licet in maleficijs magis attendatur voluntas q animus, i. perseuerātia, secus est in illis, qui fortiūtur effectū de iure in quibus magis animus, i. perseuerantia attenditur quā volūtas sola. & ad hoc induxit ista vsq; ad §. alij e contra. non enim semper in cōtractibus consideratur sola voluntas & animi destinatio. arg. contra. C. de fide instru. contra.

Voluntas an sit magis attendenda, q̄ perseuerātia.

i ¶ A maleficijs.] In maleficijs voluntas spectatur. non exitus. ff. ad legem Cornel. de sica. diuus. C. de exec. tut. amplissimi.

k ¶ Desiderant.] Vt sunt contractus, vt matrimonium, diuortium, emptio, & venditio, & huiusmodi, quæ de iure fortiuntur effectū. sed maleficia non de iure fortiūtur effectū, immo tantū ex corde procedunt. 1. q. 6. c. 1.

l ¶ Iudicium.] Id est perseuerantia i. effectus, deliberatio. sed in maleficijs non consideratur perseuerantia, vel iudicium animi, sed sufficit si adsit voluntas. & si incōtinenti pœniteat. ff. de furt. qui ea. 22. q. 5. qui peierat, in prin.

DIuortium.] CASVS Dicitur in hac l. quod diuortiū nō debet tatum haberi, quod animi perseuerantiā non habet. unde si mulier calore incūdię a marito suo discesserit

Inmaleficijs voluntatem magis, quam exitu inspectari.

l Scilicet ex animi iudicio & proposito, & deliberatione uenięs, Hu-

C. XX.

5 COgitatio [f] non meretur [g] pœnam lege ciuili, cum suis terminis contenta est. Discernuntur [h] tamen a maleficijs [i] ea, quæ de iure effectum desiderant [k]. In his enim non nisi animi iudicium [l] consideratur.

Vnde in digest. tit. de repudijs.

lib. 24. Digest. tit. 2. de diuor. & repudijs. l. 3.

¶ Hinc, quod in vulgatis est, distinctum caput, in plerisque vetustis est appositæ notæ illa, quæ indicatur esse verba Gratiani.

C. XXI.

DIuortium nō est verum, nisi quod animo perpetuam

diuertit,puniri non debet nisi perseuerantiam & deliberationem habuerit.Nam non videtur diuertisse,quę est in breui ruersa.Sequens. §.patet.

Factum non dī quod non perseuerauit.

a ¶ Ratum est.] Arg non dic quod factum, ſ non perseuerauerit, extra de verb.sign.nam & ego. ff. de noua oper.nun.

† al.assentionem.

constituendi discessionem † sit.Itaque quidquid in calore iracundię vel sit;vel dicitur;non prius ratum a est,quā si perseuerantia apparuit,iudicium animi fuisse;ideoque per calorem b misso repudio,si breui reuersa est vxor,nec diuertisse videtur.

Hinc etiam in canonibus.

C. XXII.

2.q.3.si quis.

SI quis iratus crimen alicui obiecerit,&c.

6 *Ex consilio d autem velut ex facto, aliquem teneri Aug.probat, ita dicens.*

¶Non solum, qui manibus occidunt, sed etiam quorum consilio, & fraude alii occiduntur, homicidæ probantur. C. XXIII.

Poly.l.6.tit.10. Ant.l.11.c.45. Burc.l.6.c.31. Iuo p.10.c.160.

PErniciosa c † se decipiunt,qui existimant eos tārum homicidas esse,qui manibus hominē occidunt,& nō potius eos,per quorum consilium f & fraudē,& exhortationem homines extinguuntur. Nam Iudæi Dñm nequaquā propriis manibus occiderunt, sicut scriptū est:] Nobis non licet g interficere quenquam.]Sed tamē illis h Domini mors imputatur: quia ipsi lingua eum interfecerunt dicētes[crucifige,crucifige eum.]Vnde vnus Euā gelista dixit,Dominū crucifixum esse hora tertia, i alius sexta:quia Iudæi crucifixerūt eum hora tertia lingua: milites hora sexta k manibus.Qui ergo hominem tradidit; ille interfecit eum, Domino dicente:[Maius l peccatum habet,qui me tradidit;tibi.Vnde ps.m(Filij) hoium n,dentes o eorum arma,& sagittę p, & lingua eorum gladius q acutus.r) Subiiciant ergo se pœnitentiæ,s quorum consilio sanguis funditur,si veniam promereri voluerint.

Iohan.18. Matth.27. Mar 15. Iohan.19.

Iohan.19. Psal.56.

¶*Caput hoc collectū est ex variis locis B.Augustini,videlicet* Iudæi lingua solum Christum crucifixerunt.

Iudæi nō licebat interficere quenq; qualiter intelligi hoc.

nun.si opus.ff.ad le.Cor.de fal.qui falsam.11.q.1.apud. & 1.q.1.constat. Arg.contra ff.de edil.edi.quis fu fugitiuus.§.Celsus quoque scribit.

Fœmine excusatur.

b ¶ Calorem.] Excusat hoc casu calor fœminam, licet grauissime peccet, ita ēt q̄ si minor esset, non restitueretur. ff.de minor.si ex causa. §.mulier.& ita excusatur ita arg.2.q.3.si quis iratus. & quandoque rescindit contractum.ff.de pub.licitatio. quandoque minuit delictū. C.de adul.Gracchus,similiter ira fuit frunsculum,i.parua ira,facit donationem perire,nisi inuicem amor fit reconciliatus. ff.de don.inter virum & vxo. cum hic flatus §.si diuortium.

c SI quis.]Supra 2.q.3.si iratus.

EX CONSILIO. Hæc est 6.pars huius primæ partis, in qua probat per 9.auctō.q etiam in malis,voluntas & consilia pro facto reputantur.Io.de Fant.

d ¶ Ex consilio.] Q.d. non tantum voluntate tenetur quis,sed ex consilio.Consilium autem plus est quam voluntas,quia in eo proceditur ad actum.

PErniciosē.] CASVS. Dicitur in hoc c.quod non solū ille est homicida, qui manu interficit alium, sed etiam ille,qui præbet consilium. Et hoc probatur exemplo Iudæorum, qui dicebāt, non licet nobis interficere quenquam. & tamen clamabant,crucifige.vnde magis imputatur illis mors Christi,quam Pilato uel militibus,qui manibus interfecerunt:vnde qui alium tradit ad occidendum,ipse eum occidere uidetur.Quod probat auctoritate Domini, & Psalmistæ. [Vnus.] S.Marcus. [Alius.]Ioan.

e ¶ Pernicioſe.]CASVS. Qui consilium dat ad occidendum, homicida est: unde Iudęi probātur fuisse homicidę Christi: quia illum & si non manibus, lingua tñ occiderunt.& magis peccauerunt quā Pilatus,uel milites, q eum crucifixerunt.

f ¶ Consilium. Extra de hom.sicut dignū. sup. dist. 50. si quis uiduam.

g ¶ Non licet.]Hoc dicunt propter diem festum:lex enim præcepit, ne parceretur malefactoribus.& licebat eis interficere. 23.q.5. quid ergo præsertim seducērtes populum, & Deo derrahētes, qualem istum dicebāt. sed propter diem festum non licebat eis tunc interficere quēquam, uel non licebat interficere quemquam,idest, hunc, propter quod scriptum est: Tradetur.n.gentib. ad illudēdum,& conspuendum, & crucifigendum,&c.& sic adimpletus est sermo Iesu, quo se prædixit a gentib. occidēdum, ipsi tamen contra se hoc dicūt, cum eum interfecerūt lingua, & si non manibus.

h ¶ Illis.]Supra 23.

i ¶ Hora tertia.]Inf.de consec.d.1.nocte.

K ¶ Hora sexta.]Arg.ad testes contradicentes sibi in tpe concordando,vt ext.de testibus,cum tu fili. Argu.contra 3.q.9.nihilominus. in fi.sed hic nulla est contrarietas: quia super diuersis factis testificantur, unus super crucifixione facta linguis hora tertia,alius super crucifixione in cruce facta a militibus hora sexta.

l ¶ Maius.]Supra 24.q.3.qui aliorum.

m ¶ Vnde Psalmus.]in pi.Miserere mei Deus,miserere mei.

n ¶ Filij hominum.] Parauerunt laqueum a.pedibus meis.

q ¶ Laqueū.i. latenter pedibus.

o ¶ Dentes.]idest,corrosiones & conuitia.

p ¶ Sagittæ.]Quantum ad consilia.

q ¶ Gladius.] Quantum ad verba.

r ¶ Acutus. Dum clamarent,crucifige,crucifige,etiā voces ille incitatiue fecerunt mortem, vt gladius acutus.

s ¶ Se pœnitentiæ.]Et irregulares fiunt.50.dist.si quis viduam. & est arg.contra clericos, qui fures iudicandos potestatibus tradūt.23.q.5.verum solum est. Dic ut extra de homic.tua.& 81.dist.in.Maximianus.Sed nunquid dicas irregularem clericum,qui homicidia voluit facere.

nec.

Digitized by Google

nec fecit, quia non potuit, irregularis est * tanquam de homicidio, licet non sit homicida. inf. e. si cui. vbi tamen factum sequitur grauius est peccatum.

* *En filo affin interiori non incurritur irregularitas. nã hac requiritur factum. S. Tho. 1. 1. q. 20 ar. 5. ad 4.*

Homicidiũ quid sit.

HOmicidiorũ.] CASVS. In hoc c. ponuntur tria genera homicidiorum. nam non solum dicitur homicida qui manu aliũ interficit, sed etiã, ille, qui fratrem suum odit, vel q ei detrahit, quod probatur assertione Petri. Sequens c. patet.

a ¶ Tria genera.] Dicũtur esse præcepta, nã large homicidiũ dicitur quilibet illicitus motus ad nocendum infra. 11. homicidium.

b ¶ Parilem.] Idest similẽ quantum ad Deum. alias enim asperior pœnitẽtia imponitur 1. interfectori.

1 Scilicet p' ecclesiã. Ar.

!Detractores dicuntur homicidæ.

c ¶ Et q.] Supra 86. d. pasce.

d ¶ Detrahit.] Detractores dicuntur homicidæ: quia quantũ in eis est, priuant animã (quæ melior pars hominis est) vita, dũ negãt virtutes quibus anima viuit esse in ea. Nã detrahere est bona q̃ alicui sunt a Deo collata, negare vel inuertere: vt si qs dicat sapiẽtem sapientiã nõ habere, vel castũ castitatem, vel ea, quæ bono zelo fiũt, in vertendo asserat malo zelo vel spiritu fieri sicut Iudæi Christũ dicebant in Beelzebub dæmonia ejicere 21. dist. §. 1. & quidem hoc est peccatũ in spiritum sanctũ, qa quod est spiritus sancti, maligno spiritui attribuunt. vnde in Euangelio 2. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ 45. distinctio. si Euangelica, 32. q. 5. qui, viderit.

Detrahere quid sit.

2. Mat. 15. c.

e ¶ Pariter.] Non quia æqualiter peccent, sed quia dignus est pœna æterna vterque.

f OMnis.] ¶ Oppressio.] C. quod metus cau. si per impressionem.

g ¶ Iudicium.] idest, ita punitur, & est digna puniri vt homicidium, quia vtrumque sufficit ad damnationem.

h ¶ Sanguinis.] Idest indicatur esse effusio sanguinis, idest, homicidium, secundum Hug.

i Voluntate.] Idest, actu voluntario, secundum Hug.

K NVnquid.] CASVS. In hoc cadit dicitur, quod Deus respicit voluntatem hominum antequam perducatur ad actum, tam bonam vt eam remuneret & corroboret, quam malam, vt eam condemnet. De mala probat per Cain, de bona per eũ, qui vult pati martyrium, quia remuneratur, etii martyrium non sequatur. Sequentia duo capitula. plana sunt.

l ¶ Cain.] sup. 3. q. 7. in grauibus hoc legitur in Genesi.

m ¶ Damnauit.] Si damnauit, ergo commissum fuit. nã nulli Deus immeritã ingerit pœnã. 11. q. 1. illud, sed expone, damnauit, idest, damnabile ostendit, scilicet eius.

Deus nullũ fine cã punit.

licet ex lib. 3. de consensu Euangelistarum, c. 13. explanatione Ps. 56. & 63. & tract. 114. & 115. in Ioannem.

Item ex epistola Clementis prima ad Iacobum.

¶ Interfectores fratrum, detractores eorum, eosq; odientes homicidæ habentur. C. XXIV.

HOmicidiorum vero tria genera a esse dicebat B. Petrus, & pœnam eorum parilem b fore dicebat. Sicut enim homicidas, interfectores fratrũ; & ita detractores eorum, eosq; odientes, homicidas esse manifestabat; quia & qui c occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit d ei, pariter e homicida esse monstratur.

Item Hieronymus in Esa. c. 33.

¶ In maleficijs voluntas pro opere reputatur. Cap. XXV.

OMnis iniquitas, & oppressio f, & iniustitia, iudiciũ g sanguinis h est: & licet gladio non occidat, voluntate i tamen interficit.

Poly. ibidem. Anst. 11. c. 43. Iuo p. 10. c. 157.

Item Cyprianus tract. 4. de mortalitate.

¶ De eodem. Cap. XXVI.

NVnquid k Cain l: cum Deo munus offerret, iam peremerat fratrem? & tamen parricidium mente conceptum Deus prouidus ante damnauit m †. Vt illic cogitatio mala, & pernicioſa cõceptio Deo prouidente prospecta est; ita & in Dei seruis, apud quos confessio cogitatur & martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus Deo iudice coronatur. Aliud est enim martyrio animum deesse: aliud animo n defuisse martyrium. Qualẽ o te inuenit Dominus, cum vocat p, talem pariter & iudicat: quando ipse testetur q, & dicat, (Et scient omnes ecclesiæ, quia ego sum scrutator renum r, & cordis s.

Gen. 4.

† Ex isto tex. infertur (q̃ est cõtra primam partem glo.) quod sine actu exteriori pars dr̃ homicida cõ cor. l. is qui cum telo. & ibi gl. & Cy. ad leg. Cor. de sica.

Apoc. 2.

Item Augustinus tract. 42. ad c. 8. Ioannis.

¶ Homicida est, qui fratri suo male persuadet. C. XXVII.

NOli putare te non esse homicidã, quãdo fratri tuo mala persuades t. Si fratri tuo mala persuades; oc-

eius victimas respuerdo. vel damnabile præscinit.

n Animo.] Vt in B. Martino. sufficit enim affectus, arg. infra ea. importuna.

o Qualem.] Supra d. 25. qualis.

ADDITIO. Et 13. q. 1. tempus. & 26. q. 5. nec mirum. secundum Hug.

p Vocat. 13. q. 2. quam præposterum.

q Ipse testetur.] In Apocalypsi.

r Renum.] Idest, detestationem.

s Cordis.] Idest, cogitationem. Vt de Augustinus super illum locum scrutans corda, &c. Corda, i. quid quisque cogitat. Renes, idest, quod cuemcunque detestat.

t NOli.] Persuades.] Supra dist. 45. Sane c. plus. n. est persuadere quã facere, ar. ff. de fer. cor. l. 1. §. persuadere. qui eum persuadet corrum pit, non qui cogit, vt ibi.

a ¶ Ma-

Digitized by Google

cidis. Et vt scias, quia occidis, audi psalmum: [Filij hominum, dentes eorum, arma, & sagittæ, & lingua eorum machęra [a] † acuta.]

† *gladius acutus*) orig.

Item lib. 19. contra Faustum, c. 23.

¶ Occidit, qui ad nocendum mouetur.

C. XXVIII.

Gl. ord. in Matt. c. 5. HOmicidium lege vetitum putabatur [b] non aliud esse, nisi corporis peremptio. Aperuit [c] ergo Dominus, omnem iniquum motum [d] ad nocendum fratri, in homicidij genere deputari.

¶ *Verba propria B. Augustini sunt hæc*: Quia enim non intelligebat homicidium, nisi peremptionē corporis humani, per quam vita priuaretur; aperuit dominus, &c.

Item Augst. lib. 50. hom. homil. 28.

¶ Furti tenentur, qui solo timore non furantur. C. XXIX.

SI propterea nō facis furtum, quia times, ne videaris: intus fecisti, in corde [e] fecisti: furti teneris, [f] & nihil tulisti.

Item de libero arbitrio, lib. 1. c. 3.

¶ Non ideo minus delinquit, cui sola deest facultas. C. XXX.

Iuo p. 8. c. 104. Pann. l. 7. c. 19. SIcuti etiam non contingat facultas concūbendi cum hac coniuge aliena, planum tamen aliquo modo fit id eum cupere, & si potestas detur, facturum esse: nō minus [g] reus est, quàm si in ipso facto deprehenderetur. † *Item sicut auctoritas testatur.* [¶ Voluntas [a] remuneratur, non opus. Voluntas [h] autem in cordis contritione [i] est: opus vero in oris confessione.]

† Cōcor l. is qui cū telo. & ibi glo. & Doc. cū cōc. C. ad l. Cor. de sica.

a ¶ Machęra.] i. gladius alia trā slat one dicitur, gladius acutus, sup. ea. pernicioſe.

b HOmicidium.] Putabatur.] Male intelligentibus, nam prohibitum erat, & omne vnde malum oritur. extra de const. nam concupiscentiam.

c ¶ Aperuit.] In Euangelio vbi dicit: Qui dixerit fratri suo Fatue, reus erit mortis. si quis dixerit fratris suo Racha, reus erit consil. 10. 55. dist. si Euangelica.

d ¶ Motum.] Post primū qui in ptāte nostra nō est. 1 De hoc dicit Apostol. nō quod volo bonū, hoc ago.

SI propterea.] CASVS. Dicitur hic, quod si habuisti animum furandi, quamuis nihil furatus fueris, quia times ne videreris, furtum tamen quo ad Deum commisisti. Sequere c. planum est.

e ¶ in corde.] Sup. 14. q. vlt. c. vlt.

f ¶ Teneris.] Quo ad Deum, non quo ad hominem, cū rem non contrectauerit, ff. de acq. poss. possideri, §. si rē. quia solo animo furtum non committitur, secundum leges, vt ibi dicitur.

SIcuti etiam.] CASVS. Grat. infert ex supradictis, cum voluntas quo ad Deum remuneretur, & non opus, voluntas autem in cordis contritione consistit, opus vero in oris confessione: tamen manifestum est quod sola cordis contritione dimittuntur peccata.

g ¶ Nō minus.] Sup. 32. q. 5. sicut enim. 8. q. 1. c. quęro, §. verum hoc, in fine. 15. q. 6. cap. 1. 8. q. 1. sciendum. 14. q. 5. si quid. 32. q. 5. qui viderit. contra. inf. distin. 2. sicut tribus. cōtra. Sol. reuera magis reus est si opus adhibeatur, sed hoc quo ad sufficientiam æterni interitus accipe. Vel dic, quod nō min⁹ est reus: idest, nihilominus reus est quamuis ad factum nō perueniat, non quin plus peccet (vt dixi). si opus sequat: quod patet ex eo, quia prohibitum est malam voluntatē in opus producere, sic ergo contra prohibitionē illam faciens plus peccat qui ergo opus adijcit voluntati, iniquitatem adijcit iniquitati.

h ¶ Voluntas.] Nō opus tantū: vel non facit, vt opus sit remuneratorū, sed voluntas, sicut & alibi dicit. s. q. sufficit elee mosyna cordis, non corpor. 8. 45. distin. dux, quandoque tamen opus etiam minus bonū in bonū conuertitur diligentibus Deum infra distin. 2. nullus eorū. argum. extra de reg. iur. efficte. Illud aūt nota, quod peccata, quæ sola voluntate contrahūtur, sola voluntate dimittūtur, secundum Baz. arg. ff. 3 pact. ab emptio. sed contrarium credo si ad consensum voluntas peruenit, argum. sup. 6. distin. testamentum.

i ¶ Contritione.] Inf. ca. 6. non ita.

i ¶ Contritione.] illa. s. quæ est virtus, 2 non illa, quæ est pas 2 Contritio sio, s. afflictio, qua virtus siue gratia est virtus mētis. s. humilitas, qua homo humiliatur, & cōteritur & prosternitur. & sic disponitur, vt velit se pro peccato puniri, & satisfacere pro illo. Arch. Supplicium patietur æternū, qui palea non subijt.

Sent. 4. d. 17. POtro [k] illi, quorū peccata humanam notitiam latent, punitur qs interius pro peccato, nec illa, quæ est actio, qua se punit aliquis. Hug.

POtro illi.] CASVS. Hu. sic ponit hunc casum. In hoc c. Prosper intendit inuitare homines ad emendationem & confessionem peccatorum. qui si nolunt peccata emendare, sed volunt in tua malitia perseuerare, damnabuntur æterno supplicio, quia noluerunt subire humanum iudicium præterea melius est, vt homo sponte confiteatur peccatum suum, quàm vt expectet inde conuinci siue confiteatur illud publice in iudicio, vel extra siue occulte & intra se.

k ¶ Potro.] CASVS. Inuitat. Prosper quemlibet hominē ad pœnitentiam. qui enim noluerit emendare delicta, æterno supplicio damnabitur: quæ nolunt subire tēporale supplicium, melius est ergo quod quis confiteatur peccatum occulte, vel etiam in iudicio cum potest inde conuinci, & pœnitentiam agere, vt sic commutet pœnam æternam in temporalem.

a ¶ Et

Digitized by Google

nec ab ipsis confessa,nec ab alijs publicata;si ea confiteri aut emendare noluerint; Deum,quem habent testē,ipsum habituri sunt & vltorem.[a]Et quid eis prodest humanum vitare iudicium; cum, si in malo suo permanserint; ituri sint in æternū,Deo retribuente,supplicium?Quod, si ipsi sibi iudices fiant,& veluti suæ iniquitatis vltores, hic in se voluntariam pœnam seueriſſimæ animaduersionis exerceant:tēporalibus,[b] pœnis mutabunt æterna supplicia;& lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus restinguent æterni ignis incendia.

Et infra ibidem.

C. XXXII.

Sent.ibidem.

FAcilius [c] Deum sibi placabunt illi,qui non humano cōuicti iudicio,sed vltro [d] crimen agoscūt: qui aut proprijs illud cōfessionibus produnt; aut nescientibus [e] alijs(quales occulti sunt)ipsi in se voluntariæ excommunicationis sententiam [f] ferunt;& ab altari, cui ministrabant, non animo, [g] sed officio separati, vitam suam tanquam [h] mortuam plangunt;certi,quod reconciliato sibi efficacis pœnitētiæ fructibus Deo,non tolum amissa [i] recipiant,[k]sed etiam ciues supernę ciuitatis effecti,ad gaudia sempiterna perueniant.

¶ In plerisque vetustis exemplaribus caput hoc coniunctum est superiori:in nonnullis autem reliqua etiā vsque ad cap. Medicina.

7 Hoc idē probatur auctoritate illa prophetica:[In quacunq; hora peccator fuerit cōuersus,& ingemuerit,&c.] Non enim dicitur,ore confessus fuerit,sed tantum:[Conuersus fuerit,& ingemuerit, vita viuet, & non morietur.] Et hinc etiam propheta ait. Esa.30. Iod.8.

C XXXIII.

SCindite [l] corda vestra,& non vestimenta.

Ostendens in cōtritione cordis, quæ in eiusdem scissione intelligitur,non confessione oris,quæ pars est exterioris satisfactionis quam scissuram vestium nominauit.

---

a ¶ Et vltorem.] Quasi sine confessione, & in hoc facit ad propositum:sed tamen hoc non est verum: quia confiteri tenetur sacerdoti:sed hoc vult dicere,q̄ deberet recognoscere peccata sua, & inde se damnare, & se redarguere & dicere,tali pœna sum dignus, & sic sunt sui iudices. 1

1 Vt inf. ea. tres vltima. ad hoc fecit qđ dicit Aug. peccatum tuum te iudicem habeat, non patronum. Arch.

b ¶ Temporalibus.] In substinēdo tēporales pœnas euadūt æternas.su.13.q.vlcatum tu.c.vlt.

c Acilius.] 11.q.3.c. adnēsam, §. euidenter. vbi allegabatur hoc pro capitulo.

d ¶ Sed vltro.] Aug. 50. dist.presbyterū. arg.pro sponte confesso.

e ¶ Nescientib.] Inf. ea.§.similiter.

f ¶ Sniam.] Quod sit, cū in secreto interius compungunt̄, & confitētur sacerdoti, vt 7.ca.dist. vide benignum, & c. iudicet. nō tamen sibi pniam imponēdo, vel se ligādo, secundum quod G. inducit c. sed fecerunt voto & proposito quo se damnent ad talem pœnitentiam subeundam iudicio sacerdotis.

g ¶ Non animo.] s. perpetuum,sed officio.s. ad tempus. 2

2 Vt inf. ca. in glo.1.præmissa.

proposītum quippe & c. vel non animo tantum, sed officio, auctoritatc.s.superioris.vel non animo tantum,sed officio i. iudicio superioris ab officii executione,abstineant. vt inf.ead. dem actione & inf. dist.in.5.c.1.

h ¶ Tanquam.] Inf. c.dist.in actione. su. 50.dist.& purgabit. c.de his vero.

i ¶ Amissa.] Idest, prætermissa & dimissa ad tēpus. proposītum quippe habent peracta pœnitentia ad pristinum altaris officium,vnde sponte recesserant:remcare,vt 50. dist.domino iaceto.& cap.purgabit.

k ¶ Recipiant.] iudicentur digni recipere H.

HOC IDEM. Hæc est 7.pars primæ partis,in qua intendit magister probare qđ non in confessione,sed in cordis contritione dimittuntur peccata. si.n. confessio est signum pœnitentiæ tantum. &c. & hoc probat no nem. auctoritatibus sanctorum Io.de Fan.

Hæc dicitur do nō, sātuēdo.

CASVS. H. sic ponit casum hunc.Ab hoc loco vsque ad §. sequentem per multas auctoritates, & per exēpla. & per argumenta probat Grat. peccata dimitti in contritione cordis absque oris confessione, & operis satisfactione, & sunt plana omnia,quæ vsque illuc inducuntur, & facit vnum §. tantum, vsque ad illum. §. [Alij etiam.]. Et satis potest hoc fieri. sed in quibusdam libris inuenio plures, §. & hoc voluit Lau. Ben.sic ponit casum. Ab isto loco it ducit Gra. auctoritates cui tiones ad probandū suum propositum. & [Tēdit cōclusionem suam. vsque ad §. [Item si ante,quam.] Et ibi infert conclusionem. & ab eodem §. suspendit iterum suam conclusionem. vsque ad §. [Cum ergo.] & ita per totum vsque ad §. [Alij econtra. & hoc videbis] per decē auct. quas ponit in littera. Et scias q̄ quidam in principijs omnia auctoritatū.c.faciunt.sed H. nō facit, nec Gra.cum sæpe pauca verba de auctoritate inducat. [Octauæ.].s.ætatis surdentium:tutus.n.est iudicium,q̄ ab hominib.timetur.vel octauę dicunt,quę dī dies iudicii,& aduentus. Dicit ergo.tanquā octauæ. iudicij, & aduentus. Cum.n. Deus.] verba sunt Gratiani.

] Scindite.] ¶ Nominauit. Et bene:quia sicut scindere vestimenta inutile esset,si fiat per distinctionem & proportionem eius quod deberet vestiri: ita et satisfacere exterius.i.confiteri exterius non prodest nisi præcedat confessio cordis.i contritio secundum cuius motum, & modum sequatur oris confessio, & operis satisfactio, quæ scissura vestium appellatur.Pe.

Superius inuitatum essi citur par.inferioris infinitati.

Digitized by Google

* Est pars in parte sui. ¶ A Parte.] Ora cõfessio est pars * exterioris satisfactionis, quæ h e totum dicit, infra cad. quem pœnitet. Vel cõfessio & satisfactio sic proprie. Nam dic superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitati: cum enim hæc vera sit, omnis homo est animal: sic sumãtur, vtroque termino infinitato recte conuertitur, ergo omnis non animal est non homo, & sic non scindere corda est inferius ad non scindere vestimenta. planius dixisset a toto ad partem.

Cõtritio precedit remissionem.

a parte [a] totum intelligens, peccata dimitti.

Hinc etiam per eundem Prophetam Dominus ait.

C XXXIV.

COnuertimini [b] ad me in toto corde vestro; & ego conuertar ad vos.

¶ *Confecta est sententia ista ex verbis Ioelis, cap. 2. & Zachariæ, cap. 1.*

Conuersio autem dicitur, quasi cordis vndique versio. Si autem cor nostrum vndique a malo ad Deũ vertitur; mox fuæ cõuersionis [d] fructum meretur, vt Deus ab ira sua ad misericordiam conuersus, peccati præstet indulgentiam, cuius † primo præparabat undictam. Vnde datur intelligi, quod etiam ore tacente, veniam consequi possumus. Hinc etiam leprosi [e] illi, quibus Dominus præcepit, vt ostenderent se sacerdotibus, [f] in itinere, ante quã ad sacerdotes venirent, mundati sunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quod antequam sacerdotibus ora nostra ostendamus ad est, peccata nostra confiteamur, a lepra peccati mũdamur. Hinc etiam Lazarus [g] vnus de monumento prodijt, non prius de monumento est eductus, & postea a Domino suscitatus, sed lapide [h] remoto, quo monumentum claudebatur, in sepulchro [i] reuixit, & foras vnus prodijt. ¶ Hinc etiam, vt Dominus ostenderet, quod non sacerdotali iudicio, sed largitate diuina gratiæ peccator emundatur; leprosum tangendo mundauit, [k] & postea sacerdoti sacrificium [l] ex lege offerre præcepit. [m] Leprosus enim tangitur, cum respectu diuinæ pietatis mens peccatoris illustrata cõpũgitur. Vnde post trinam negationem Petrus, Domino eum respicie te, profudit amaras lachrymas. quibus culpam negationis sua diluit. Leprosus semetipsum sacerdoti representat, dũ peccatum suum sacerdoti pœnitens confitetur. Sacrificiũ ex lege offert, dum satisfactionẽ ecclesiæ iudicio sibi impositã, factis exequitur. Sed antequam ad sacerdotem perueniat, emundatur, dũ per cõtritionem cordis ante confessionem oris peccati uenia indulgetur. Hinc etiã medici negãtur suscitare aliquem, vt resuscitatus cõfitea tur, dũ per prophetã dicitur, [Nunquid medici [n] resuscitabunt: & confitebuntur tibi?] Item: [A mortuo, [o] vt

Sent. ibidem.

† al. cui.

Luc. 17.

Ioann. 11.

Matth. 8.

Luc. 22.

Tsal. 87.

Greg. in psal. 1. pœn.

a Vt 50. d. 6. deliot.

b ¶ Cõuersio.] Arg. quòd non tantũ valet verbum simplex quantum compositum. Argu. cõtra ff. ad leg. Aquil. si seruus. 6. inquit. vbi dicitur ruperit, i. corruperit.

d ¶ Suæ conuersionis.] Arg. contra 11. q. 3. qui iubente. 3 sed hic de fructu remissionis diuinæ, ibi humanæ.

3 Vbi loquitur de venia pœnæ.

e ¶ Leprosi.] Scilicet decem, de quibus legitur in Euangelio Lucæ 2. qui designãt peccatores.

45. c. & 23. c.

ADDITIO. Scilicet lepra peccati infectos, secundum Hu.

f ¶ Sacerdotibus.] Primo ergo est Deo cõfitendũ, postea sacerdoti inf. en. 1. ex his omnibus.

Confitere primo Deo deinde sacerdoti.

g ¶ Hinc etiam Lazarus.] Idest, peccator consuetudine peccandi depressus Arg. inf. d. 2. sicut tribus.

h ¶ Lapide.] Or re peccati.

i ¶ In sepulchro.] Idest in cordis contritione.

k ¶ Mundauit.] In Euangelio Matthæi.

l ¶ Sacrificium.] Idest satisfactionem.

m ¶ Præcepit.] Supra 3. d. Dominus. & ita ex præcepto tenentur quas communi.

Sacerdotes dicuntur medici.

n ¶ Medici.] i. sacerdotes qui medicinam animæ præstant. sed Deus dicitur medicus. 11. q. 3. adhuc nullã. 23. c. 1. Nabuchodonosor. & 11. q. 3. quomodo.

o ¶ A mortuo.] Idest permanente in peccatis.

Ioelis 2. & Zach. 1.

sess. 14. cano. 4. & S Th. 4. d. 16 q. 1. ar. 1 q 2. & 3.

Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, qualiter intelligitur.

2 Id est, talis est modus loquendi.

a ¶ Au-

Digitized by Google

ſerui vtriuſque, vel familia teſtificabuntur contra eos aliquo iudicio præcedente.

a ¶ Familia.] Quæ inſidias non præſenſit, & ideo Dominum periclitantem non adiuuit: aliàs vltimo ſupplicio deber puniri. C. ad Sylla. l. vlt. Vel exaudi hoc de ſeruis tunc tẽporis infirmis. ff. ad Syll. L. ſi quis in graui.

in eadem queſtione ab omni familia [a] non ſolum mariti, ſed etiam vxoris ſuæ (quę tamen tunc temporis domi [b] fuerit) quærendum, eſt ſine cuiuſquam defenſione. [c]

Item ff. tit. de iniurijs, le. ſed eſt quæſtionis. Li. 47. digeſt. tit. 10. le. 9.

C. XII.

iij SI quis tam fœminam, quàm maſculum, ſiue ingenuos, ſiue libertinos impudicos facere attentauerit; [d] iniuriarũ tenebitur. [e] Sed & ſi ſerui pudicitia attẽtata fuerit, iniuriarum † locũ habet. Attentari pudicitia dicitur, cum id agitur, [f] vt ex pudico impudicus fiat. ¶ Non ſolũ is iniuriarum tenetur, qui fecit iniuriam, hoc eſt, qui percuſſit, verum ille quoque continetur, qui dolo fecit, vel qui curauit, [g] vt cui mala pugno percuteretur.

† al. *iniuriarũ alia.* Ibidem, le. 10. Ibidem, le. 11.

Item Lege, Apud Labeonem.

C. XIII.

Ibidem, l. 15.

iiij SI quis pulſatus quidem non eſt; verum manus aduerſus eum leuatæ, & ſæpe teritus eſt, quaſi vapulaturus, [h] nõ tamen percuſſit: vtili iniuriarum actione tenetur.

3 *Contra* [i] *titulo de pœnis.*

C. XIV.

Lib. 48. digeſt. ti. 19. le. 18.

COgitationis pœnam nemo patitur. † [k]

† al. *patiatur.* Lib. 47. tit. 11. l. 1.

Item titulo de extraordinarijs criminibus.

Cap. XV.

SOlicitatores alienarum nuptiarum, itemque matrimoniorum interpellatores, etſi effectu ſceleris potiri non poſſunt, propter voluntatem tamen perniciosæ libidinis extra ordinem [l] puniuntur. *& infra.*

1 Adde an. & qñ ſola attẽtatio puniatur. not. gloſſ. in l. ſi quis. C. ad legem Iuliam ma. c. & i l. ſi quis non dicam. cum gl. C. de epi. & cler.

b ¶ Domi.] Ideſt, qñ hæc admiſſa ſunt: nam iſtos veriſimile eſt ſcire facti. ſupra 16. d. quod dicitis. ext. de præſumptio. quanto.

c ¶ Defenſione.] Scilicet exceptione. nõ enim poterit excipi, qa ſit ſeruus vel ancilla, vt 16. quæſtio. 2. §. in patronos. Itẽ propter hãc cauſam licitum eſt dare viro libellũ repudij vxori. C. de repu. l. conſenſu.

SI quis tam fœminam. CASVS. Dicitur in hac lege, q̃ ſi quis attentauerit facere impudicos maſculos vel fœminas: ſiue ſint ingenui: vel alterius cõditionis: iniuriarũ tenetur. Similiter iniuriarũ tenetur qui alĩ ꝓcurat, vel facit vt ꝓcuret. [Mala,] Ideſt, maxilla. Caſus autẽ ſequentis legis patet.

d ¶ Attentauerit.] punitur quandoque ſola attẽtatio vt hic & 36. q. 2. ſi quis nõ dicã. Solus conatus vt 14. q. 4. quoniam multi. Sola volũtas, vt 27. q. 1. nuptiarũ. Sola expectatio mercedis, 14. quæſt. 3. ſi fœneraueris. Sola cogitatio. 6. q. 1. ſi quis. Sola intentio, vt ſup. eod. ſi quis cũ telo. Sola aggreſſio, vt ſup. ea. c. ſi quis necandi. Solus auſus, vt inf. ee. c. ſi quis pulſatus. Sola ſolicitatio, vt inf. eo. cap. ſolicitatores alienarum.

e ¶ Tenebitur. Sed etiam tenentur ſerui corrupti. ff. de ſer. corrup. l. 1. §. vlt. C. de fur. ſi quis ſeruo.

f ¶ Agitur.] ergo actus exigitur vt voluntas puniatur. aliàs qualiter probaretur de voluntate?

g ¶ Curauit.] Argumen. extra de ſententia excommu. Clerici in ſe mulieres.

h SI quis pulſatus.] ¶ Vapulaturus.] Hic argui põt inſecutorem clerici in canonem incidere, licet non percuſſerit. ar. ſup. ea. quis quis. inf. ea. omnis. & c. ſi propter ea. & c. ſi cui. ſed quod non incidit. ar. inf. ea. c. hæc autem verba. Arg. contra extra de ſen. excom. nup. & cap. cum deſideras in parte deciſa. Sed quid de eo qui manum mittit in veſtẽ clerici, vel in rem ab eo detentam? Videtur quod incidat in canonem. ar. 2. quæſt. 7. cap. plerumque. §. item obijcitur. de Dauid, qui præcidit oram clamydis Saulis. Item de Oza, qui manum adhibens ad arcam, percuſſus eſt. argum. 17. quæſt. 4. ſi quis contumax quia res eccleſiæ cohærens, eius gaudet priuilegio vt eod. q. quiſquis. verſic. auterendo. & ff. de iniur. ſed eſt quæſtionis.

i ¶ Contra.] prædictis legibus oſtẽditur, quòd quis punitur pro ſola voluntate, modo probat contrarium, ſcilicet, quod pro ſola voluntate non punitur quis.

k COgitationis.] ¶ Patitur.] Ab homine, ſed à Deo bene. infra eod. omnis cogitatio, non enim ſi ad conſenſum, peruenit, mortalem, & puniendum eſſe omnino fatendum eſt, ſi enim in corde conſentiunt libidini, mors intercenit. inf. di. 2. ſicut tribus. & in palea. ſ. diſt. 6. teſtamentum. §. ſed penſandum. ſunt ẽt caſus ſpeciales, vbi voluntas punitur: nam ſola voluntate incidit quis in hæreſim. arg. extra de hære. ad abolendam. nam eo ipſo q̃ quis credit hæreticis, incidit in excommunicationem, vt extra de hære. excommunicamus. §. credentes. verſ. receptatores. & ſic non ſunt contra. ſup. d. ſ. 19. nulli. &c. Anaſtaſius. aliàs autem homo non punit maleficia niſi cognita, niſi inuenerit ſpecialia: immo canõ, & lex bene punit voluntatis peccatum, unde & repellitur, à promotione ponderoſus, i. qui mẽte peccat, nec ad actũ procedit. ſup. 49. d. c. hinc etenim. ver. ponderoſus.

Cogitatio ad conſenſũ perueniens eſt mortalis.

SOlicitatores. CASVS. Dicitur in hac lege, q̃ ſi quis ſolicitat uel interpellat uxorem alterius. ut ſecum coeat, uel ut ei nubat, etſi nõ ſequatur effectus, tamẽ punitur, & hoc eſt quod dicit, nuptiarũ, i. eſt, ſolicitat eas ut ſecũ coeant, i matrimoniorũ. Id eſt, ſolicitat alienas uxores, ut ſaltem de facto ſecum contrahant.

l ¶ Extra ordinẽm.] Et ita non tantum, quantum ſi effectus

effectus effet ſecutus. ſed in hoc facit lex iſta pro Gratia no: quia ſicut pro voluntate aliter punitur quàm pro ipſo facto; ita & cordis contritio aliter delet peccata quã exterior ſatisfactio aliter iſta lex eſſet contra Gratianũ, & male eam induceret.

QVI

¶ Qui puero ſtuprum (abducto ab eo, vel corrupto comite) perſuaſerit, aut mulierem, puellamve interpellauerit, quique impudicitię gratia fecerit, domum [a] præbuerit, pretiumve, quo is perſuadeat, dederit; perfecto flagitio, punitur capite; imperfecto, [b] in inſulam deportatur. Corrupti comites ſummo ſupplicio afficiuntur.

[a] ¶ Demum.] *Sic etiam in ſententijs Pauli, lib. 5. tit. 4. verſ.* qui puero: *ſed in Pandectis Florentinis legitur domum.*

Lib. 47. digeſt. tit. 2. lex 21.

Item titulo de furtis.

Cap. XIV.

VVlgaris eſt quæſtio, an is, qui ex acerno frumẽti modium ſuſtulit, totius rei furtum faciat; an vero eius tantum, quod abſtulit. Offilius totius acerui furem eſſe putat. Nam & qui aurem alicuius tetigit (inquit Trebatius) totum [c] eum videtur tetigiſſe. Proinde & qui doliũ aperuit, & inde parum vini abſtulit, nõ tantũ eius, quod abſtulit, verum totius† furtum [d] videtur fecille. Sed verum eſt [e] in tantum eos furti actione teneri, quantum abſtulerunt. Nam & ſi quis armarium, quod tollere non poterat, aperuerit, & omnes res, quæ in eo erant; contrectauerit, [f] atque ita diſceſſerit, deinde reuertus vnam ex his abſtulerit, & antequam ſe reciperet, quo deſtinauerat, ſ deprehenſus fuerit: furem idem rei & manifeſtus, & nec manifeſtus [h] fur erit. Sed & ſi quis ſegetem [i] ante lucem ſ fecet, & contrectat, [k] eius, quod fecat, manifeſtus, & nec manifeſtus [l] fur eſt.

† *'totius' videtur fur eſſe*, orig.

[c] ¶ Totum.] Arg. iniuriam factam clerico vel canonico reẽdere in collegium. xi. q. 3. cap. epiſcopus. §. qui manumittitur. hoc verum eſt. ſi officium collegij exercebat. 2. q. 7. accuſatio. in fine. Item ſi aqua infundatur ſuper caput baptizati, baptizatus eſt. ff. de relig. §. cũ diuerſi. Item arg. quod baptizatus reputatur cui quãlibet pars aquæ infunditur. arg. de cõſec. d. 4. nec quicquam. arg. contra de conſec. diſ. 4. c. prima. vbi dicit de toto corpore. ar. pro prima parte: quia ſi ingredior partẽ fundi vel prædij, totius nanciſcor poſſeſſionem. ff. de acq. poſſ. poſſideri. §. quod autem.

Furtum non ſit ſine cogitatione.

[d] ¶ Totius furtum.] Stricta ratione ſecundum rigorem, ſecus de æquitate, vt cõtra de cã. Ian. §. 6. ſed ſi de naui. Vel hoc vbi totũ tollere potuit: ſecus vbi totũ auferre nõ poſſet, vt in prædicto. §. Sed ſecundũ hãc ſol. ff. ad l. Rhodiã, quod totã ſegetem furtiue demetendi nõ facit furtum. Sed & hoc dictum intelligitur. Contrariũ eſt contra quã hic quæritur de armario. Sed diſtinguitur quoniã furtũ dicitur cõtrectatio cum inſidiabili. c. Sed Verum eſt.] Licet totũ furtũ cõmittere: ſi verũ eũ tantum tenerimur quãtum abſtulit, &c. Secus ſi furtũ cõmittitur nõ in furtiua actione delatum, ſed tantum ex noxa. leg... ſicut ecõuerſo agetur furti qñ quis licet furtum non cõmittat. ff. de vſu. ſequitur. ſi remorign. C. de furti quis ſeruum.

Furtũ ſine cõmittitur & ſñ furtiua actio non nascitur.

[e] ¶ Contrectauerit.] Animo furandi. ſecus ſi animo tentandi quam rem eſſet tutius & leuius furtiue committere. In caſu non fecit furtum, niſi eius pretium quam abſtulit. vt ea. lex. §. ſed ſi de naui.

[f] ¶ Quo deſtinauerat.] Ex die cum furto manere. ff. de furti. quo deſtinauerat.

[h] ¶ Manifeſtus.] Quo ad deprehenſionem, & ita non ſunt hæc duo contraria.

Pœnitẽtia an ſit iponẽda illi, qui tpe opportuno ſegetem ſecuit. & illã relicta diſceſſit.

[i] ¶ Segetem.] Sed nec miſericordex eccleſiaſticus iniungeret ei pœnitẽtiam, qui vineam meam vel ſegetem fecuit tempore opportuno. animum tamen furtiuendi. & diſceſſit relicta ſegete? Videtur q̃ non, quia conditionem meã meliorem fecit, cum vberiorem dedit, vnde locum non habet Aquil. ff. ad legem Aquiliã, ſi ſeruus furtiũ. §. ſi cliuam. Ego ei pœnitẽtiam iniungerem: malam enim voluntas nihilominus eſt puniẽda, licet ex ea bonum ſit ſecutum. 23. q. 5. relegentes.

Furtũ an ſæpius cõmittatur, ſi ſæpius eadem res contrectatur.

[k] ¶ Contrectat.] Et poſtea in luce deprehendatur in fectione vel in itinere cum ſegete antequã perueniat ad locum deſtinatum.

[l] ¶ Nec manifeſtus. Sed quomodo põ hoc eſſe q̃ primo competat actio furti non manifeſti, poſtea manifeſti, cum lex dicat q̃ quantũcũque tempore poſtea

effectus & affectus non æqualiter puniuntur.

QVI PVERO CASVS. Dicitur in hac lege, quòd qui maſculum vel fœminam ad ſtuprum interpellauerit, & qui vt hoc facto præmium dederit, ſcilicet domum præbendo vel dando pretium causa perſuadendi, hoc vel aliud faciendo, ſi effectus fuerit ſecutus, capite punietur. ſi autem non fuerit ſecutus, in inſulam deportabitur. ¶ Adducto, id eſt, inducto. Interpellauerit, de ſtupro.

a ¶ Domum.] ff. de adult. qui domum.

b ¶ Imperfecto.] Et ita non ſic punitur affectus vt effectus, licet arg. ſit contra. inf. eod. pœnæ. & caut facta in fi. tel in remuneratione ſecus eſt. æque enim remuneratur affectus vt effectus. ſup. ea. magna. & ita aliud eſt in via, aliud in patria. ſup. 11. q. vlt. c. vlt.

VVlgaris.] CASVS. In hac lege proponitur quæſtio talis: Vtrum quis faciat furtum totius acerui frumenti, ſi modium vel partem aliquam de acerno furaretur. Et reſpondet quòd ſecundum ſententiam Offilij & Trebatij, totius acerui furtum facit: ſed tñ non tenetur actione furti, niſi de eo quod abſtulit. Nam & ſi quis armarium quod aſportare non poterit, aperuit, & res quæ erant in eo contrectauerit, & portando vnà fuerit deprehenſus antequam ad locũ deſtinatũ peruenerit, eiusdẽ rei fur dicitur manifeſtus, & nõ manifeſtus. Idẽ in eo qui ſegetẽ ſecat, & partẽ ferũ portat, cũ qua fuerit deprẽhenſus

c ¶ Totum.] Arg. iniuriam factam clerico vel canonico

Digitized by Google

nō oritur alia actio furti.ff.de furtis qui.in pri.Nō. ex prima cōtrectatione tantum agitur nec ex deprehensione alia oritur actio furti,sed prima modificatur. sicut & per liberam personam,procuratorem. s. meum non acquirit mihi actio:si tñ prohibet ne aliqs ædificet,& ædificatur contra,datur actio mihi ex dicto ædificātis:& ita modificatur. arg. ff. qđ vi,aut clam,l.1. Dic ergo nec manifestus quo ad primam contrectationē: nūc. n. destricto iure furtū commisit,non tamē actione furti tunc conueniri potest, ni si tunc contrectauerit animo furandi rem.

HAec autem verba.] CASVS. Dictū est sup.in præcedēti parte legis.q magistratū potestatēve hēbit. si aliqđ noui iuris statuerit, ipse quandoque aduersario postulante eodē iure vti debet: Dicitur ergo hic, ꝙ prædicta verba intelligenda sunt cum effectu. & nō verbotenus.s.si ī veritate statuerit:nam, statuit, rem perfectā significat & cōsummatam.

a ¶ Statuerit.] Ar. ꝙ rubricæ sunt authenticæ.nam ex verbis rubricæ argumētatur hæc lex,& loquitur in casu, cū iudex decernit ius iniquum contra aliquem, quo iure poterit ille vti contra illum post depositam administrationem:& hoc propter malitiam constituentis. Nec enim lex æquior vlla est,quam necis artifices arte perire sua. potest etiam poni casus in litteris domini Papæ extra de mutu. pet.prudentiam.C.de iud.die sabbati.

Argumentū sumi potest ex rubricis.

b ¶ Cum effectu accipimus.] Arg. cum effectu verba esse accipienda,arg.sup.17.q.4. si quis suadente.arg. nō obesse alicui malum nisi ad finem perducatur,arg. voluntatem siue conatum non puniri sine effectu.arg.inf.ea. §.cogitatio. & sup.ea.cogitationis.

Voluntas sine effectu nō punitur.

PŒnæ sicut.] CASVS.Postquam magister posuit cōtrarietatem legum de voluntate puniendā, subdit duas solutiones.Vnam inf.c.§.cogitatio.Aliam hic,scilicet,quod regulare est,quōd pro voluntate sola non debet quis puniri:quia pœnæ potius sunt emolliendæ quæ exasperandæ:nisi in casibus exceptis a lege uel canone, qui etiam notantur in hac littera. In iniuria vero certa pœna non statuitur:sed multiplex: nam varietas criminum varietatem inducit pœnarum.Ad quod inducit legem sequentem.

c ¶ Pœnæ.] Posita contrarietate legum.de voluntate puniendā vel non puniendā;subdit duas solutiones:vnam inf.ea.§.cogitatio.aliam hic, ꝙ regulare est pro sola voluntate quem non puniri:nisi in specialibus 1. casibus. Dic ergo pœnæ voluntatem puniendā, in quibus casibus inueniuntur determinatæ ad quæ leges.

d ¶ Molliendæ sunt. Scilicet tolerandæ, & non ad alios casus extendendæ.& hoc est quod dicitur infra.

e ¶ Exasperandæ. Nisi ex causa propter multitudinem, vt ff.de pœnis.l.aut facta.§.vlt.& propter rationem personarum.vt ff.de pœn.l.capitalium.§.vlt.

3 Scilicet exceptis a lege uel canone, qui etiam in littera multi notant, Ité pro iniuria nō certa pœna statuitur: sed ꝙ varietate iniuriæ pōt aliquis multipliciter fieri reus. Arch.

f ¶ Non excedunt.] Similia sunt ad legem istam,pœna in dubio intelligitur de minori. ff.de prob.ex litteris.50.di.eos.ff.de re iud.inter partes. §. Et iterum ubi lex mentionē facit de pœna, & dubitatur an de maiori,an de minori cogitauerit præsumendum est ꝙ de minori.ff.de pœnis.si præses.

8.¶ Si-

Cap. XVII

HAec autem verba:[Quod statuerit,a qui iurisdictioni præest.]cū effectu accipimus,b non verbotenus: & ideo,si cum vellet statuere,prohibitus sit, nec effectū decretum habuit; cessat edictum.Nam[statuit] verbum rem perfectam significat, & cōsummatam iniuriam, non cæptam.

Cap. XVIII.

PŒnæ c *(sicut in ff.tit.de pœnis legitur)* legū interpretatione molliendę sunt d potius,quàm exasperādę.e

Atque ideo proprium casum non excedunt: f *sed quæ de raptu virginum, vel aduocatis, seu de crimine maiestatis,vel de sicariis dicta sunt;fauore religionis,& fidei, atque principali odio sicariorum* g *introducta sunt. Iniuriarum* h *vero pro earum varietate multipliciter quis reus fieri potest.Varietas itaque criminum, varietatem inducit pœnarum.*

Lib.48.digest.ti.19. lo.42.

Ibidem l.16.

Vnde in Digestis tit.de pœnis.

Cap. XIX.

4 AVt facta puniuntur,vt furta,cædesque;aut dicta, vt cōuitia,i & infidæ k aduocationes; aut scripta vt falsa & famosi libelli;aut consilia, vt coniurationes, & latronū l cōscientia,quosq; m alios suadēdo iuuisse, n

g ¶ Sicariorum.] Et ideo pœnæ voluntatis in eo statutæ proprium casum non excedunt.

h ¶ Iniuriarum.] Quare in crimine iniuriarum nō ita assignatur certa pœna, sicut in præfatis criminibus supponit: quia pro varietate iniuriarum est multiplex varietas pœnarum, vt ostenditur & probatur in lege sequenti.

4 AVt facta puniūtur.] Hæc est 4.pars huius primę partis,in qua dicitur, quod quattuor modis punitur peccatum Ioan.de Fant.

CASVS.Hugo.sic ponit hunc casum. Primo ponit quattuor genera puniendorum. Secundo dicit ille quatuor genera puniendorum esse consideranda septem modis, qualiter sunt punienda,nunc magis,nunc minus, nunc nullo modo:& de omnibus iuris consultus exempla supponit.[Puniuntur.]scilicet,uerbo.[Emansorem.] Dicitur emansor qui diu vagatus extra castra manens, tandem ad castra reuertitur Furtiuus dicitur qui latenter moratur in aliquo loco extra castra,exercendo malefactū, & cito reuertitur ad castra. [A grassaturis.] Dicuntur grassaturæ,quæ fiunt a latronibus in rūnere,& crudeliter contra transeuntes grassantur.[Petulantia.] Idest, lasciuia.

i ¶ Vt conuitia.] Pro conuitio deponitur clericus. sup. 11.q.1.si quis sacerdotum.& quid sit conuitium,habes ff.de iniu.legatem apud Labeonem §.1.

k ¶ Infidæ. Idest, non fide,idest,sine fide,ut cum aduocatus prævaricatur.2.q.3.c.si quem,§.prævaricator.

l ¶ Latronum.] Vt tunc cum quis sciens recipit eos,qui ita puniuntur recipi Latrones,ut ff.de receptatoribus.l.pessimum.

m ¶ Quosque.] Hoc scilicet puniuntur-

n ¶ Iuuisse.] Idest,compulisse ad aliquod maleficium faciendum.

z ¶ Sed

a ¶ Sed hæc quattuor.] I. facta, dicta, scripta, consilia.
b ¶ Impunita.] Supra 23. q. 4. ea. vindicta. ff. ad l. Aquil. sed & si §. magister.
c ¶ Vel parente.] C. de emend. libero. l. vna. supra 33. q. 4. duo ista nomina.
d ¶ Per

sceleris est instar. ¶ Sed hæc quattuor [a] genera considerandа sunt septem modis, causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euentu. Causa, vt in verberibus, quæ impunita [b] sunt à magistro illata, vel parente [c]: quoniam emendationis, non iniuriæ gratia, videntur adhiberi. Puniuntur, cũ quis per iram [d] ab extraneo pulsatus est. Persona dupliciter spectatur, eius [e] qui fecit, & eius, qui passus est. Aliter enim puniuntur ex eisdẽ facinoribus serui, quam liberi, & aliter, qui quidquam in dominum, parentemue [f] ausus est, quã qui in extraneum, in magistratũ [g], vel in priuatum. In huiusmodi consideratione, ætatis [h] quoque ratio habeatur. Locus [i] facit, vt idem, vel furtum [k], vel sacrilegium [l] sit, & capite luendum, vel minore supplicio. Tempus discernit emansorem [m] a furtiuo α, & effractorem [n], vel furem diurnum [o] a nocturno. Qualitate, cum factum vel atrocius vel leuius est; vt furta manifesta [p] a nec manifestis discerni [q] solent; rixæ [r] a grassaturis [s], expilationes [t] a furtis, a violentia petulãtia [u]: de qua re maximus apud Græcos orator Demosthenes sic ait:

Οὐ γὰρ ἡ πληγὴ παρέστησε τὸν ὀργιῶ, ἀλλ' ἡ αἰτία· οὐδὲ τὸ τύπτειν τοῖς ἐλευθέροις ἐστὶ δεινὸν ἀεί· καὶ πέρ ὄν δεινὸν ὂν· ἀλλὰ τὸ ᾧ ὕβρει. πολλὰ γὰρ ἂν πληγέντα ὀργὴν οὐκ ἔστιν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ὧν ἔννια ὁ παθὼν οὐδ' ἂν ἀπαγγείλαι δύναιθ' ἑτέρῳ· τῷ σχήματι, τῷ βλέμματι, τῇ φωνῇ, ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν ὡς ἐχθρὸς ὑπάρχων, ὅταν κονδύλοις ὅταν εἰς κόρρης· ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ὀξύνουσιν ἀνθρώπους ἀνθεῖς ἀνθεῖς ὄντας τῷ προπηλακίζεσθαι.

ideſt, Non enim iram plaga concitauit, sed ipsa facti indignitas. Neque tam ingenuis graue est cædi (quamquam graue est) quàm per contumeliam cædi. Si quidem multa is, qui alium cædit, admittere potest (quorum magnã partem is, qui verberibus affectus est, alteri ſ renunciare, ac repræsentare neq; habitu corporis, vultu, vociferatione, nunc vt contumeliam inferens, nunc vt inimicum ferens, nunc pugnũ ducens, nunc in malam cædens. Hæc mouent: hæc de statu mẽtis deturbãt homines propudij, ac sugillationis non assuetos.) Quantitas discernit furem

d ¶ Per iram.] Vel ludũ noxium. ff. de fur. in furti. §. vlt.
e ¶ Eius.] Aliter enim punitur nobilis quàm ignobilis, seruus quàm liber, vt 24. q. 1. qui contra pacem. ff. de pœnis. l. capitalium. §. vlt.
f ¶ Parentemue.] Nam talis insuitur sacco ex cotio cum gallo gallinaceo & serpente, &c. vt ff. ad leg. Põpe. de par. pœna. C. de his qui paren. vel lib. occi. l. vnica. multo fortius qui contra patrem spiritualem arg. 6. q. 1. infames... o. q. 3. Ysaacum.
g ¶ In magistratum.] Arg. C. de iniur. atrocem. nam in his ius est publicum. arg. supra. dist. 1. ius publicum, & qui præposito manus intulit, capite plectendus est. ff. de re mili. omne delictum.
h ¶ Ætatis quoque ratio.] Vt 15. q. 1. cap. illud.
i ¶ Locus infr. eod. d. 5. cap. 1.
k ¶ Furtum.] ff. ad le. Iul. peculatus. contra 1, sed ibi subauditur, tantum.
l ¶ Vel sacrilegiũ.] scilicet tantum. Ibi enim dicitur, si res priuati de sacro loco furripiatur, actionem furti non sacrilegij esse.
m ¶ Emansorem.] Emansor est ille, q diu vagatus est, & ad castra reuertitur. ff. de re mil. l. 3. §. 1. illud tempus discernit furem hunc à latrone, qui latenter morat in aliquo loco causa malefic. exercẽdi, & cito reuertitur ad castra.
n ¶ Effractorem.] Effractores dicuntur, qui frãgũt carcerẽ, vel aliud vt euadãt, vel vt inde aliquid furripiant, sed aliter sunt puniẽdi nocturni, aliter diurni, vt ff. de effra. & expil. l. 1. & 2.
o ¶ Diurnum.] Distinguitur enim fur nocturnus à diurno quia nocturni atrociores sunt, & acerbius puniuntur, vt extra de homi. si qs persodiens. ff. ad le. Aqui. itaque.
ADDITIO. Et qñ dicit diurnum & nocturnũ, refertur ad vtrumque, scilicet, effractorem, & furem P.
¶ Manifesta.] Hæc pœna quadrupli, illa dupli puniti solent 2.
q ¶ Discerni.] Supra 14. quæst. 5. pœnale.
r ¶ Rixæ.] Rixa est inter altercantes, & proprie inter duos. ADDITIO. Et verbis ff. verbo. rap. prætor ait H.
s ¶ A grassaturis.] quæ fiunt a latronibus in nemore. Et dicitur a grassor grassaris, quod est sæuire.
t ¶ Expilationes.] Expilare est res iacentis hæreditatis subtrahere ff. de ex. expil. hæredi. si expilatæ. versi. apparet. nec est hoc furtum: quia non contrectat res alienas inuito domino, quia nondum aliquis dominus est, vt ff. de fur. hæreditariæ rei. ff. de effra. & expil. lege, 1. & 2.
u ¶ Petulantia.] Idest, lasciuia. Aliter enim punitur quod fit per lasciuiam, & aliter quod fit per violentiam, vt extra de sent. excom. super eo.

1 Non tenet vt no. su. 17. q. 4. quisq; sed qđ sequitur hic H. approbat, l. q; subauditur tantum.

Emansor. qs dicitur.

Effractor.

2 Concor. gl. in auth. sed nouo iure C. de se. fugi. & in l. 2. ff. de arbo. furt. cæsa.

Nobilis aliter q; ignobilis punit. Patricidæ punitio.

Expilare qđ sit.

Lasciuia, & violentia diuersa sunt.

Digitized by Google

ab abigeo.[a] Nam qui vnum [b] suam surripuerit: vt fur coercebitur: qui gregem, vt abigeus. Euentus spectatur, vt à clementissimo quoque facta: quamquam lex non minus eum, qui occidendi hominis causa cum telo fuerit inuentus, quam eum, qui occiderit, puniat [c]: & ideo apud Græcos exilio voluntario [d] fortuiti [e] casus luebantur, vt apud præcipuum poetarum scriptum est.

Εὖτ' ἐμὲ τυτθὸν ἐόντα Μενοιτίου ἐξ Ὀπόεντος,
Ἤγαγεν εἰς Τέρπιν δ' ἀνδροκτασίην ὑπὸ λυγρὴν,
Ἤματι τῷ ὅτε παῖδα κατ' ἔκτανον Ἀμφιδάμαντος,
Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' ἀστραγάλοισι χολωθείς.

Quo puerum me tempore vestras duxit ad ædes
Ex Opoente pater, dira pro cæde patrata.
Ob talos nempe ira percitus Amphidamantis.
Cum gnatum imprudens simul, inuitusque peremi.

a ¶ Furtiuo.] *In aliquot vetustis codicibus, & originali est, fugitiuo. Sed ob glossam non est emendatum.*

β ¶ Alteri renunciare.] *Et ac in suum locum sunt restituta.*

γ ¶ Clementissimo.] *Sic emendatum est ex pandectis Florentinis, cum antea legeretur* dementissimo. *Quod in Basilicis lib. 60. tit. 52. le. 16. sic explicatur.* Vir clemens, nec seditiosus, si arma sumat, quasi occidendi causa, non punitur vt homicida, nisi & euentus sequatur. In seditiosis autem etiam sine euentu, animi propositum punitur ob id solum, quod armati processerint, vt l. 1. ad legem Corneliam de sicarijs.

b ¶ Suam.] Id est, quæ sua fuit, quæ ei data fuit, vel quæ ipse emit. ff. de furtis. l. 1. & 2. & l. 3. in fine.

c ¶ Puniat.] Hic non spectatur euentus.

d ¶ Voluntario.] Id est proprio motu iudicis, s. secundum voluntatem iudicis duraturo: non enim erit rēus determinatam in exilio. Vel voluntario, id est pro motu & voluntate sui quantū ad locum in quo erat in exilio agendum.

e ¶ Fortuiti.] Arg. cōtra hanc eandem legem, ff. de off. præsi. diu. sed hoc apud Græcos, cum noverat tātus furor quod excusaret, alias furiosi ipso furore punitur.

C. XX.

§ COgitatio [f] non meretur [g] pœnam lege ciuili, cum suis terminis contenta est. Discernuntur [h] tamen a maleficijs [i] ea, quæ de iure effectum desiderant [k]. In his enim non nisi animi iudicium [l] consideratur.

Vnde in digest. tit. de repudijs.

¶ Huic, quod in vulgatis est, distinctum caput, in plerisque vetustis est apposita nota illa, qua indicatur esse verba Gratiani.

f ¶ Cogitatio.] Ecce supponit aliam solutionem meliorem prædictæ contrarietatis legum, scilicet quod voluntas non punitur ab homine, cum suis finibus sit contenta & hoc casu intelligentur auctoritates: quæ dicunt voluntatem non puniri, s. ab homine: & subaudiatur hic vel sic cogitatio, &c.

g ¶ Non meretur.] Quo ad hominem, aliàs secus. arg. 59. dist. hinc ver. ponderosus.

h ¶ Discernuntur tamē à maleficijs.] Q. d. Licet in maleficijs magis attendatur voluntas q̄ animus, i. perseuerātia, secus est in illis, qui sortiūtur effectū de iure in quibus magis animus, i. perseuerantia attenditur quā voluntas sola. & ad hoc inducit ola vsq; ad §. alij e contra. non enim semper in cōtractibus consideratur sola voluntas & animi destinatio. arg. contra. C. de fide instru. contra.

Voluntas an sit magis attendenda, q̄ pseuerātia.

i ¶ A maleficijs.] In maleficijs voluntas spectatur, non exitus. ff. ad legem Cornel. de sica. diuus. C. de excus. mut. amplissimi.

In maleficijs voluntatem magis, quam exitu inspectari.

k ¶ Desiderant.] Vt sunt contractus, vt matrimonium, diuortium, emptio, & venditio, & huiusmodi, quæ de iure sortiuntur effectū. sed maleficia non de iure sortiūtur effectū, immo tantū ex corde procedunt 1. q. 6. c. 1.

l ¶ Iudicium.] Id est perseuerantia 1. effectus, deliberatio sed in maleficijs non consideratur perseuerantia, vel iudicium animi, sed sufficit si adfuit voluntas. & si incōtinenti pœnituerat. ff. de furt. quæsta. 22. q. 5. qui peierare, in princ.

; Scilicet ex animi iudicio & proposito, & deliberatione uenies, Ha-

C. XXI.

DIuortium nō est verum, nisi quod animo perpetuam

D Iuortium.] CASVS Dicitur in hac l. quod diuortiū nō debet tatum haberi, quod animi perseuerantiā non habet, unde si mulier calore iracundiæ a marito suo discesserit

l. b. 24. Digest. tit. 2. de diuor. & repudijs. l. 3.

Digitized by Google

diuertit,puniri non debet nisi perseuerantiam & deliberationem habuerit.Nam non videtur diuertisse,quę est in breui ructa.Sequens. §.patet.

Factum non dī quod non perfeuerat.

a ¶ Ratum est.] Arg non dici quid factum, si non perfeuerauerit, extra de verb.sign.nam & ego. ff. de noue oper.nun.

† *al.assentionem.*

constituendi discessionem † fit. Itaque quidquid in calore iracundię vel fit;vel dicitur;non prius ratum [a]est,quā si perseuerantia apparuit,iudicium animi fuisse;ideoque per calorem [b] missio repudio,si breui reuersa est vxor,nec diuertisse videtur.

Hinc etiam in canonibus.

C. XXII.

2.q.3.si quis.

SI quis iratus crimen alicui obiecerit,&c.

6 *Ex consilio* [d] *autem velut ex facto, aliquem teneri Aug.probat, ita dicens.*

¶Non solum, qui manibus occidunt, sed etiam quorum consilio, & fraude alii occiduntur, homicidæ probantur. C. XXIII.

Poly.l.6.tit.10. Ans.l.11.c.45. Burc.l.6.c.31. Iuo p.10.c.160.

PErniciosa [c] † se decipiunt,qui existimant eos tārum homicidas esse,qui manibus hominē occidunt,& nō potius eos,per quorum consilium [f] & fraudē,& exhortationem homines extinguuntur. Nam Iudæi Dñm nequaquā propriis manibus occiderunt, sicut scriptū est:] Nobis non licet [g] interficere quenquam.]Sed tamē illis [h] Domini mors imputatur: quia ipsi lingua eum interfecerunt dicētes[crucifige,crucifige eum.]Vnde vnus Euāgelistā dixit,Dominū crucifixum esse hora tertia, [i] alius sexta:quia Iudæi crucifixerūt eum hora tertia lingua: milites hora sexta [k] manibus.Qui ergo hominem tradidit; ille interfecit eum, Domino dicente:[Maius [l] peccatum habet,qui me tradidit;tibi.Vnde ps.[m](Filij) hoium [n],dentes [o] eorum arma,& sagittę [p], & lingua eorum gladius [q] acutus.[r]) Subiiciant ergo se pœnitentiæ,[s] quorum consilio sanguis funditur,si veniam promereri voluerint.

Iudæi lingua solum Christum crucifixerunt.

Iudæi nō licebat interficere quenq; qualiter intelligi hoc.

Iohn.18. Matth.25. Mar 15. Iohn.19.

Iohn.19. Psal.56.

¶*Caput hoc collectū est ex variis locis B. Augustini, videlicet*

nun.si opus.ff.ad le.Cor.de fal.qui falsam.12.q.1.apud. & 1.q.1.constat.Arg.contra ff.de ędil.edi.quis sit fugitiuus.§.Celius quoque scribit.

Fœmina calore excusatur.

b ¶ Calorem.] Excusat hoc casu calor fœminam, licet grauissime peccet, ita ēt q9 si minor esset, non restitueretur. ff.de mino.si ex causa. §.mulier.& ita excusatur ita arg.2.q.3.si quis iratus. & quandoque rescindit contractum.ff.de pub.licitatio. quandoque minuit delictū. C.de adul.Gracchus, similiter ira sine fruniculum.i.parua ira.facit donationem perire,nisi inuicem amor sit reconciliatus. ff.de donation inter virum & vxo. cum hic status §.si diuortium.

c SI quis. Supra 2.q.3.si iratus.

EX CONSILIO. Hæc est 6.pars huius primæ partis, in qua probat per g.aucto.q9 etiam in malis,voluntas & consilia pro opere reputentur.Io.de Fant.

d ¶ Ex consilio.] Q.d. non tantum voluntate tenetur quis,sed ex consilio.Consilium autem plus est quam voluntas,quia in eo proceditur ad actum.

PErnicioſe.] CASVS. Dicitur in hoc c.quod non solū ille est homicida, qui manu interficit alium, sed etiam ille,qui præbet consilium. Et hoc probatur exemplo Iudæorum, qui dicebāt, non licet nobis interficere quenquam. & tamen clamabant,crucifige.vnde magis imputatur illis mors Christi,quam Pilato vel militibus,qui manibus interfecerunt:vnde qui alium tradit ad occidendum,ipse eum occidere uidetur.Quod probat auctoritate Domini, & Psalmistæ. [Vnus.] S.Marcus. [Alius.]Ioan.

e ¶ Pernicioſe.] CASVS. Qui consilium dat ad occidendum, homicida est: unde Iudęi probātur fuisse homicidę Christi: quia illum & si non manibus, lingua tñ occiderunt,& magis peccauerunt quā Pilatus,uel milites, q eum crucifixerunt.

f ¶ Consilium.] Ext. de hom.sicut dignū. sup. dist. 50. si quis uiduam.

g ¶ Non licet.] Hoc dicunt propter diem festum:lex enim pręcepit, ne parceretur malefactoribus.& licebat eis interficere. 23.q.5. quid ergo ꝑsertim seducētes populum, & Deo detrahētes, qualem istum dicebāt. sed propter diem festum non licebat eis tunc interficere quēquam, uel non licebat interficere quemquam,id est, hunc, propter quod scriptum est: Trademur.n.gentib. ad illudēdum,& conspuendum, & crucifigendum,&c. & sic adimpletus est sermo Iesu, quo se prædixit a gentib. occidēdum. ipsi tamen contra se hoc dicūt, cum eum interfecerūt lingua, & si non manibus.

h ¶ Illis.] Supra 23.q.3.c.vlt.& alia ratio ibi assignatur.

i ¶ Hora tertia.] Inf.de consec.d.1.nocte.

K ¶ Hora sexta.] Arg.ad testes contradicentes sibi in tpe concordando,vt ext.de testibus,cum tu fili. Argu.contra 3.q.9.nihilominus. in fi.sed hic nulla est contrarietas: quia super diuersis factis testificantur, unus super crucifixione facta linguis hora tertia,alius super crucifixione in cruce facta a militibus hora sexta.

l ¶ Maius.] Supra 24.q.3.qui aliorum.

m ¶ Vnde Psalmus.] in ps.Miserere mei Deus,miserere mei.

n ¶ Filij hominum.] Parauerunt laqueum pedibus meis.

r Laqueū.i. latenter pedibus.

o ¶ Dentes.] idest,corrosiones & conuitia.

p ¶ Sagittæ.] Quantum ad consilia.

q ¶ Gladius.] Quantum ad verba.

r ¶ Acutus. Dum clamarent,crucifige,crucifige,etiā voces ille incitatiue fecerunt mortem, vt gladius acutus.

s ¶ Se pœnitentiæ.] Et irregulares fiunt.50.dist.si quis viduam. & est arg.contra clericos, qui fures iudicandos potestatibus tradūt.23.q.5.virum solum. ff. Die ut ext. de homic.tua.& 91.distin.Maximianus.Sed nunquid dices:irregularem clericum,qui homicidiū voluit facere.

nec.

Digitized by Google

* *Ex filo affu interiori non incurritur irregularitas . nec sequitur factum . S. Tho. 1. 1. q. 2. ad 4.*

nec fecit, quia non potuit, irregularis est * tanquam de homicidio, licet non sit homicida. inf. c. si cui. vbi tamen factum sequitur grauius est peccatum.

Homicidiorũ.] CASVS. In hoc c. ponuntur tria genera homicidiorum. nam non solum dicitur homicida qui manu aliũ interficit, sed etiã, ille, qui fratrem suum odit, vel q ei detrahit, quod probatur assertione Petri. Sequens c. patet.

Homicidiũ quid sit.

a ¶ Tria genera.] Dicũtur esse principua, nã large homicidiũ dicitur quilibet illicitus motus ad nocendum infra. c. homicidium.

b ¶ Parilem.] Idest similẽ quantum ad Deum. alias enim a superis pœnitẽtia imponitur. 1. interfectoris.

1 Scilicet p' ecclesiã. Ar.

c ¶ Et q.] Supra 86. d. presbyter.

2 Detractores dicuntur homicidæ.

d ¶ Detrahit.] Detractores dicuntur homicidæ: quia quantũ in eis est, priuant animã (quæ melior pars hominis est) virtutibũ negãr virtutes quibus anima viuit esse in ea. Nã detrahere est bona q̃ alicui sunt a Deo collata, negare vel inuertere. vt si q̃s dicat sapiẽtem sapientiã nõ habere, vel castũ castitatem. vel ea quæ bono zelo fiunt. i vertendo afferat malo zelo vel spiritu fieri sicut Iudæi Christũ dicebant in Beelzebub dæmonia ejicere 22. dist. §. 1. & quidem hoc est peccatũ in spiritum sanctũ, qa quod est spiritus sancti, maligno spiritui attribuunt. vnde in Euangelio 2. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ 47. distinctio. si Euangelica, 32. q. 5. qui viderit.

Detrahere quid sit.

2. Mat. 12. c.

e ¶ Pariter.] Non quia æqualiter peccent, sed quia dignus est pœna æterna vterque.

f Omnis.] ¶ Oppressio.] C. quod metus cau. si per impressionem.

g ¶ Iudicium.] idest, ita punitur, & est digna puniri ut homicidium, quia vtrumque sufficit ad damnationem.

h ¶ Sanguinis.] Idest indicatur esse effusio sanguinis, idest, homicidium, secundum Hug.

i Voluntate.] Idest, actu voluntario, secundum Hug.

K Vnquid.] CASVS. In hoc cadit dicitur, quod Deus respicit voluntatem hominum antequam perducatur ad actum, tam bonam vt eam remuneret & corroboret l, quam malam, vt eam condemnet. De mala probat per Cain, de bona per eũ, qui vult pati martyrium, quia remuneratur, etsi martyrium non sequatur. Sequentia duo capitula, plana sunt.

l ¶ Cain. sup. 3. q. 7. in grauibus hoc legitur in Genesi.

Deus nullũ sine cã punit.

m ¶ Damnauit.] Si damnauit, ergo commissum fuit. nã nulli Deus immeritã ingerit pœnã. 11. q. 1. ilud, sed expone, damnauit, idest, damnabile ostendit, scilicet eius.

licet ex lib. 3. de consensu Euangelistarum, c. 13. explanatione Ps. 56. & 63. & tract. 114. & 115. in Ioannem.

Item ex epistola Clementis prima ad Iacobum.

¶ Interfectores fratrum, detractores eorum, eosq; odientes homicidæ habentur. C. XXIV.

Homicidiorum vero tria genera a esse dicebat B. Petrus, & pœnam eorum parilem b fore dicebat. Sicut enim homicidas, interfectores fratrũ; & ita detractoreres eorum, eosq; odientes, homicidas esse manifestabat; quia & qui c occidit fratrem suum, & qui odit, & qui detrahit d ei, pariter e homicida esse monstratur.

Item Hieronymus in Esa. c. 33.

¶ In malis scijs voluntas pro opere reputatur. Cap. XXV.

Omnis iniquitas, & oppressio f, & iniustitia, iudiciũ sanguinis h est: & licet gladio non occidat, voluntate i tamen interficit.

Polv. ibidem. Ansl. 11. c. 43. Iuo p. 10. c. 157.

Item Cyprianus tract. 4. de mortalitate.

¶ De eodem. Cap. XXVI.

Vnquid k Cain l cum Deo munus offerret, iam peremerat fratrem? & tamen parricidium mente conceptum Deus prouidus ante damnauit m †. Vt illic cogitatio mala, & pernicioſa cõceptio Deo prouidente prospecta est; ita & in Dei seruis, apud quos confessio cogitatur & martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus Deo iudice coronatur. Aliud est enim martyrio animum deesse: aliud animo n defuisse martyrium. Qualẽ o te inuenit Dominus, cum vocat p, talem pariter & iudicat: quando ipse testetur q, & dicat, (Et scient omnes ecclesiæ, quia ego sum scrutator renum r, & cordis s.

Gen. 4.

† Ex isto tex. infertur (q̃ est cõtra primam partem glo.) quod sine actu exteriori pars dr homicida cõ cor. l. is qui cum telo, & ibi gl. & Cy. ad leg. Cor. de sica.

Apoc. 2.

Item Augustinus tract. 42. ad c. 8. Ioannis.

¶ Homicida est, qui fratri suo male persuader. C. XXVII.

Noli putare te non esse homicidã, quãdo fratri tuo mala persuades t. Si fratri tuo mala persuades; oc-

eius victimas respiciendo, vel damnabile præscinit.

n Animo.] Vt in B. Martino. sufficit enim affectus, arg. infra ea. importuna.

o Qualem.] Supra d. 25. qualis.

ADDITIO. Et 13. q. 1. tempus. & 26. q. 5. nec mirum. secundum Hug.

p Vocat.] 13. q. 2. quam præposterum.

q Ipse testetur.] In Apocalypsi.

r Renum.] Idest, dei cogitationem.

s Cordis.] Idest, cogitationem. Vt de Augustinus super illum locum scrutans corda, &c. Corda, i. cogitationes quisque cogitat. Renes, idest, quod cuicunque desidet.

t Noli.] Persuades.] Supra dist. 5. ita c. pius. r. est persuadere quã facere, ar. ff. de iur. cor. l. 3. persuadere, qui enim persuadet corrum pit, non quicogit, vt ibi.

2 ¶ Ma-

cidis. Et vt scias, quia occidis, audi psalmum: [Filij homi num, dentes eorum, arma, & sagittæ, & lingua eorum ma chęra [a] † acuta.]

Item lib. 19. contra Faustum, c. 23.

¶ Occidit, qui ad nocendum mouetur.

C. XXVIII.

Gl. ord. in Matt. c. 5. HOmicidium lege vetitum putabatur [b] non aliud esse, nisi corporis peremptio. Aperuit [c] ergo Dominus, omnem iniquum motum [d] ad nocendum fratri, in homicidij genere deputari.

¶ *Verba propria B. Augustini sunt hæc:* Quia enim non intelligebat homicidium, nisi peremptione corporis humani, per quam vita priuaretur; aperuit dominus, &c.

Item Augst. lib. 50. hom. homil. 28.

¶ Furti tenentur, qui solo timore non furantur. C. XXIX.

SI propterea nō facis furtum, quia times, ne videaris: intus fecisti, in corde [e] fecisti: furti teneris, [f] & nihil tulisti.

Item de libero arbitrio, lib. 1 c. 3.

¶ Non ideo minus delinquit, cui sola deest facultas. C. XXX.

Iuo p. 8. c. 104. Panu. l. 7. c. 19. SIcuti etiam non contingat facultas concūbendi cum hac coniuge aliena, planum tamen aliquo modo fit id eum cupere, & si potestas detur, facturum esse: nō minus [g] reus est, quàm si in ipso facto deprehenderetur. † *Item sicut auctoritas testatur.* [¶ Voluntas [α] remuneratur, non opus. Voluntas [h] autem in cordis contritione [i] est: opus vero in oris confessione.]

† Cōcor l. is qui cū telo. & ibi glo. & Doc. cū cōc. C. ad l. Cor. de sica.

α ¶ Voluntas.) *Hæc vsque ad finem sunt ex homilia 26. operis imperfecti in Matthæum.*

Luce clarius constat cordis contritione, non oris confessione peccata dimitti.

Item Prosper lib. 2 de vita contemplativa, c. 7.

C. XXXI.

Sent. 4. d. 17. POrro [k] illi, quorū peccata humanam notitiam latent,

a ¶ Machęra.] i. gladius alia trā slatione dicitur, gladius acutus, sup. ea. pernicioſe.

b HOmicidium.] Putabatur.] Male intelligentibus, nam prohibitum erat, & omne vnde malum oritur. extra de const. nam concupiscentiam.

c ¶ Aperuit.] In Euangelio vbi dicit: Qui dixerit fratri suo Fatue, reus erit mortis. si quis dixerit fratris suo Racha, reus erit consilio. 55. dist. si Euangelica.

d ¶ Motum.] Post primū qui in prāte nostra nō est. 1 Si propterea. CASVS. Dicitur hic, quod si habuisti animum furandi, quamuis nihil furatus fueris, quia times ne videaris, furtum tamen quo ad Deum commissum est. Sequens c. planum est.

1 De hoc dicit Apostol. nō quod volo bonū, hoc ago.

e ¶ In corde.] Sup. 14. q. vlt. c. vlt.

f ¶ Teneris.] Quo ad Deum, non quo ad hominem, cūrem non contrectauerit. ff. de a. q. poss. possideri. §. si rē. quia solo animo furtum non committitur, secundum legem, vt ibi dicitur.

Sicuti etiam.] CASVS. Grat. infert ex supradictis, cum voluntas quo ad Deum remuneretur, & non opus, voluntas autem in cordis contritione consistit, opus vero in oris confessione: tamen manifestum est quod sola cordis contritione dimittuntur peccata.

g ¶ Nō minus.] Sup. 32. q. 5. sicut enim. 8. q. 1. c. quęro. §. verum hoc, in fine, 15. q. 6. cap. 1. 8. q. 1. sciendum, 14. q. 5. si quid. 32. q. 5. qui viderit. contra, inf. distin. 2. sicut tribus. cōtra. Sol. reuera magis reus est si opus adhibeatur, sed hoc quo ad sufficientiam æterni interitus accipe. Vel dic, quod nō minus est reus: ideſt, nihilominus reus est quamuis ad factum nō perueniat, non quin plus peccet (vt dixi). si opus sequat: quod patet ex eo, quia prohibitum est malam voluntatē in opus producere, sic ergo contra prohibitionē illam faciens plus peccat qui ergo opus adijcit voluntati, iniquitatem adijcit iniquitati.

h ¶ Voluntas.] Nō opus tantū: vel non facit, vt opus sit remuneratorū, sed voluntas, sicut & alibi dicit. s. q. sufficit elee mosyna cordis, non corpora, 45. distin. duæ, quandoque tamen opus etiam minus bonū in bonū conuertitur diligentibus Deum infra distin. 2. nullus eorū. argum. extra de reg. iur. esto te. Illud aūt nota, quod peccata, quæ sola voluntate contrahūtur, sola voluntate dimittūtur, secundum Baz. arg. ff. 3 pact. ab emptio. sed contrarium credo si ad consensum voluntas peruenit, argum. sup. 6. distin. testamentum.

i ¶ Contritione.] Inf. ca. 6. non ita.

i ¶ Contritione.] Illa. s. quæ est virtus, 2 non illa, quæ est passio, s. afflictio, qua

2 Contritio virtus siue gratia est virtus mētis. s. humilitas, qua homo humiliatur, & cōteritur & prosternitur, & sic disponitur, vt velit se pro peccato puniri, & satisfacere pro illo. Arch.

punitur qs interius pro peccato, nec illa, quæ est actio, qua se punit aliquis. Hug.

POrro illi.] CASVS. Hu. sic ponit hunc casum. In hoc c. Prosper intendit inuitare homines ad emendationem & confessionem peccatorum. qui si nolunt peccata emendare, sed volunt in sua malitia perseuerare, damnabuntur æterno supplicio, quia noluerunt subire humanum iudicium præterea melius est, vt homo sponte confiteatur peccatum suum, quàm vt expectet inde conuinci siue confiteatur illud publice in iudicio, vel extra siue occulte & intra se.

k ¶ Porro.] CASVS. Inuitat. Prosper quemlibet hominē ad pœnitentiam. qui enim noluerit emendare delicta, æterno supplicio damnabitur: quæ nolūt subire tēporale supplicium, melius est ergo: sed quis confiteatur peccatum occulte, vel etiam in iudicio cum possit inde conuinci, & pœnitentiam agere, vt sic commutet pœnam æternam in temporalem.

a ¶ Et

Digitized by Google

a ¶ Et vltorem.] Quaſi ſine confeſſione, & in hoc facit ad propoſitum: ſed tamen hoc non eſt verum: quia confiteri tenetur ſacerdoti: ſed hoc vult dicere, q̃ deberet recognoſcere peccata ſua, & inde ſe damnare, & ſe redarguere & dicere, tali pœna ſum dignus, & ſic ſunt ſui iudices. t

nec ab ipſis confeſſa, nec ab alijs publicata; ſi ea confiteri aut emendare noluerint; Deum, quem habent teſtẽ, ipſum habituri ſunt & vltorem. [a] Et quid eis prodeſt humanum vitare iudicium; cum, ſi in malo ſuo permanſerint; iturí ſint in æternũ, Deo retribuente, ſupplicium? Quod, ſi ipſi ſibi iudices fiant, & veluti ſuæ iniquitatis vltores, hic in ſe voluntariam pœnam ſeueriſſimæ animaduerſionis exerceant: tẽporalibus, [b] pœnis mutabunt æterna ſupplicia; & lacrymis ex vera cordis compunctione fluentibus reſtinguent æterni ignis incendia.

Et infra ibidem.

C. XXXII.

Sent. ibidem.

FAcilius [c] Deum ſibi placabunt illi, qui non humano cõuicti iudicio, ſed vltro [d] crimen agoſcũt: qui aut proprijs illud cõfeſſionibus produnt; aut neſcientibus [e] alijs (quales occulti ſunt) ipſi in ſe voluntariæ excommunicationis ſententiam [f] ferunt; & ab altari, cui miniſtrabant, non animo, [g] ſed officio ſeparati, vitam ſuam tanquam [h] mortuam plangunt; certi, quod reconciliato ſibi efficacis pœnitẽtiæ fructibus Deo, non ſolum amiſſa [i] recipiant, [k] ſed etiam ciues ſuperne ciuitatis efficti, ad gaudia ſempiterna perueniant.

¶ *In pleriſque veruſtis exemplaribus caput hoc coniunctum eſt ſuperiori: in nonnullis autem reliqua etiã vſque ad cap. Medicina.*

Esa. 30. Ioel. 2.

Hoc idẽ probatur auctoritate illa prophetica: [In qua cunq; hora peccator fuerit cõuerſus, & ingemuerit, &c.] Non enim dicitur, ore confeſſus fuerit, ſed tantum: [Conuerſus fuerit, & ingemuerit, vita viuet, & non morietur.] Hinc etiam propheta ait.

C. XXXIII.

SCindite [l] corda veſtra, & non veſtimenta.

Oſtendens in cõtritione cordis, quæ in eiuſdem ſciſſione intelligitur, non confeſſione oris, quæ pars eſt exterioris ſatisfactionis quam ſciſſuram veſtium nominauit.

1 Vt inf. ea. tres vltra me. ad hoc facit qđ dicit Aug. peccatum tuum te iudicem habeat, non patronum. Arch.

b ¶ Temporalibus.] In ſubſtinẽdo tẽporales pœnas euadũt æternas. iu. 13. q. vlti. c. vlt.

c FAcilius.] 11. q. 3. c. admẽſam, §. euidenter. vbi allegabatur hoc pro capitulo.

d ¶ Sed vltro.] Aug. 50. diſt. presbyterũ. arg. pro ſponte confeſſo.

e ¶ Neſcientib.] Inf. ea. §. ſimiliter.

f ¶ Sniam.] Quod ſit, cũ in ſecreto interius compungunt, & confitẽtur ſacerdoti, vt j. ea. diſt. vide benignum, & c. iudicet. nõ tamen ſibi putant imponẽdo, vel ſe ligãdo, ſecundum quod G. inducit c. ſed fecerunt voto & propoſito quo ſe damnent ad talem pœnitentiam ſubeundam iudicio ſacerdotis.

g ¶ Non animo.] ſ. perpetuum, ſed officio. ſ. ad tempus. 2 propoſitum quippe & c. vel non animo tantum, ſed officio, auctoritate. ſ. ſuperioris. vel non aĩo tantum, ſed officio i. iudicio ſuperioris ab officij executione, abſtineant, vt inf. ead. d:. in actione & inf. diſtin. 5. c. 1.

2 Vt inf. ea. in glo. 1. prætermiſſa.

h ¶ Tanquam.] Inf. e. diſt. in actione. ſu. 50. diſt. & purgabit. c. de his vero.

i ¶ Amiſſa.] Id eſt, prætermiſſa & dimiſſa ad tẽpus. propoſitum quippe habent peracta pœnitentia ad priſtinum altaris officium, vnde ſponte receſſerant. reuocare. vt 50. diſt. dominus tardito. & cap. purgabit.

k ¶ Recipiant.] i. iudicentur digni recipere H.

HOC IDEM. Hæc eſt 7. pars primæ partis. in qua intendit magiſter probare qđ non in confeſſione, ſed in cordis contritione dimittuntur peccata. ſi. n. confeſſio eſt ſignum pœnitentiæ tantum. & c. & hoc probat nouem auctoritatibus ſanctorum Io. de Fan.

Hæc dicuntur do nõ, faciẽdo.

CASVS. H. ſic ponit caſum hunc. Ab hoc loco vſque ad §. ſequentem per multas auctoritates, & per exẽpla. & per argumenta probat Grat. peccata dimitti in contritione cordis abſque oris confeſſione, & operis ſatisfactione, & ſunt plana omnia, quæ vſque illuc inducuntur, & facit vnum §. tantum, vſque ad illum. §. [Alij econtra.] Et ſatis poteſt hoc ſtare. ſed in quibuſdam libris inuenio plures. §. & hoc voluit Lau. Ben. ſic ponit caſum. Ab iſto loco inducit Grat. auctoritates ſeu rationes ad probandum ſuum propoſitum. & ſuſpendit conclusionem ſuam. vſque ad §. [Item ſi antequam.] Et ibi infert concluſionem. & ab eodem §. ſuſpendit aterum ſuam concluſionem vſque ad §. [Cum ergo.] & iterum vſque ad §. [Alij econtra & hoc videbis] per decẽ auct. quas ponit in littera. Et ſcias q̃ quidam in principijs omnium auctoritatũ. c. faciunt. ſed H. no facit. nec Gra. cum ſæpe pauca verba de auctoritate inducat. [Octauæ.] ſ. ætatis ſurdentium: tunc. n. erit iudicium, q̃ ab hominib. timetur. vel octauæ dierum, q̃ dies iudicij, & aduentus Domini. ergo. tunc ore octauæ. iudicij, & aduentus. Cum. n. Deus.] verba ſunt Gratiani.

l SCindite. ¶ Nominauit.] Et bene: quia ſicut ſcindere veſtimenta inutile eſt: niſi fiat per diſtinctionem & proportionem eius quod deberet veſtiri: ita & ſatisfacere exterius. i. confiteri exterius non prodeſt niſi præcedat confeſſio cordis. i contritio ſecundum cuius motum, & modum ſequatur oris confeſſio, & operis ſatisfactio, quæ ſciſſura veſtium appellatur. Pe-

Superius inuitatum efficitur par. inferioris infinitati.

a ¶ A

* Est passim a ¶ A Parte.] Oris cõfessio est pars * exteriorris satisfactionis, quæ h e totum dí, infra ead. quem pœnitet. Vel dic superius infinitatum efficitur pars inferioris infinitatis: cum enim hæc vera sit, omnis homo est animal: vtroque termino infinitato recte conuertitur, ergo omnis homo non animal est non homo, & sic non scindere corda est inferius ad non scindere vestimenta. planus dixisset a toto ad partem.

Cõtritio præcedit remissionem.

a parte [a] totum intelligens, peccata dimitti.

Hinc etiam per eundem Prophetam Dominus ait.

C XXXIV.

COnuertimini [b] ad me in toto corde vestro; & ego conuertar ad vos.

¶ *Confecta est sententia ista ex verbis Ioelis, cap. 2. & Zachariæ, cap. 1.*

Conuersio [c] autem dicitur, quasi cordis vndique versio. Si autem cor nostrum vndique a malo ad Deũ vertitur; mox suæ cõuersionis [d] fructum meretur, vt Deus ab ira sua ad misericordiam conuersus, peccati præstet indulgentiam, cuius † primo præparabat vindictam. Vnde datur intelligi, quod etiam ore tacente, veniam consequi possumus. Hinc etiam leprosi [e] illi, quibus Dominus præcepit, vt ostenderent se sacerdotibus, [f] in itinere, ante quã ad sacerdotes venirent, mundati sunt. Ex quo facto nimirum datur intelligi, quod antequam sacerdotibus ora nostra ostendamus id est, peccata nostra confiteamur, a lepra peccati mũdamur. Hinc etiam Lazarus [g] vnus de monumento prodijt, non prius de monumento est eductus, & postea a Domino suscitatus, sed lapide [h] remoto, quo monumentum claudebatur, in sepulchro [i] resurexit, & foras vnus prodijt. ¶ Hinc etiam, vt Dominus ostenderet, quod non sacerdotali iudicio, sed largitate diuina gratia peccator emundatur; leprosum tangendo mundauit, [k] & postea sacerdoti sacrificium [l] ex lege offerre præcepit. [m] Leprosus enim tangitur, cum respectu diuinæ pietatis mens peccatoris illustrata cõpũgitur. Vnde post trinam negationem Petrus, Domino eum respiciẽte, profudit amaras lachrymas. quibus culpam negationis suæ diluit. Leprosus semetipsum sacerdoti representat, dũ peccatum suum sacerdoti pœnitens confitetur. Sacrificiũ ex lege offert, dum satisfactionẽ ecclesiæ iudicio sibi impositã, factis exequitur. Sed antequam ad sacerdotem perueniat, emundatur, dũ per cõtritionem cordis ante confessionem oris peccati uenia indulgetur. Hinc etiã medici negãtur suscitare aliquem, vt resuscitatus cõfitea tur, dũ per prophetã dicitur, [Nunquid medici [n] resuscitabunt: & confitebuntur tibi?] Item: [A mortuo, [o] vt

[a] Id est, talis est modus loquendi.

[b] Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, qualiter intelligitur.

[c] Sent. ibidem.

[d] Vt 50. d. 6. deliberandum.

[e] Leprosi.] Scilicet decem, de quibus legitur in Euangelio Lucę 17. qui designãt peccatores.

[f] ADDITIO. Scilicet lepra peccati infectos, secundum Hug.

[g] Hinc etiam Lazarus.] Idest, peccator consuetudine peccandi depressus Arg. inf. d. 2. sicut tribus.

[h] Lapide.] Oris peccati.

[i] In sepulchro. Idest in cordis contritione.

[k] Mundauit. In Euangelio Matthæi.

[l] Sacrificium.] Idest satisfactionem.

[m] Præcepit. Supra 33. d. Dominus. & ita ex præcepto tenentur quos confitetur.

[n] Medici.] Idest sacerdotes qui medicinam animæ præstant. sed Deus dicitur medicus, vt Exod. 15. adhuc nullãt. 23. q. 1. Nabuchodonosor. & 11. q. 3. quomodo.

[o] A mortuo.] Idest permanente in peccatis.

Confitere primo Deo deinde sacerdoti.

Sacerdotes dicũtur medici.

[a] Au-

Digitized by Google

a ¶ Auctoritas.] In lib. Ieſu filij Sirach, ſcilicet Eccleſiaſt: 17.

b ¶ Perit.] Ideſt, non eſt, quia non pœnitet talem, vt .7. diſt. 3. Iudas. & ita perit hoc quod non eſt. Arg. ff. de cõſtitut. pecu. id quod. vel ſi eſt, non eſt vtilis quo ad vitã. arg. quòd reſcriptũ ab excommunicato impetratum, ſit nullum ipſo iure. Arg. contra, inf. de conſe. diſt. 2. & dixit.

c ¶ Velut.] Qui cũ peccat, nullus eſt: quia peccatum ducit ad non eſſe, cum nihil ſit, ſ iuxta illud; Et ſine ipſo factum eſt nihil & eſt velut ſimilitudinariũ. ſed ad litteram poteſt hoc intelligi: quia poſt mortem nemo valet confiteri, vt de illo diuite legitur in Euangelio.

Peccatũ ducit ad non eſſe.

Inf. e. d. 1. §. fi.

d ¶ Qui memor.] Quantum ad gratiæ ſuſceptionem, dum eſt in peccato.

e ¶ Si ergo. Quaſi dicat nullus ad ſui ſalutem.

f ¶ Damnatione.] Extra de bapti. & eius effe. maiores.

g ¶ Patet.] Ecce cõcluſio magiſtri.

h ¶ Si antequã.] Habito quod ante confeſſionẽ peccator reſuſcitatur, probat q̃ quando confitetur, nõ eſt in peccato: ſi enim poſt reſurrectionem ſuam antequam cõfiteatur, incipiat mori ideſt, peccato obligari ſequeretur quod mortuꝰ, ideſt, in peccato exiſtens confiteretur: quod tamen non poteſt eſſe ante reſurrectionem, nec poſt. a mortuo enim, &c. perit confeſſio. concludit ergo quod viuens, ideſt, à reatu peccati abſolutus confitetur, & ita in confeſſione non dimittitur peccatum.

i ¶ Reſuſcitatus.] Anima. Nota animam alio modo ſuſcitari quã corpus.

k ¶ Si autem.] Verba Magiſtri.

l ¶ Apoſtolus.] In epiſtola ſecunda ad Corinth. 6. c.

m ¶ Conuentio. Ideſt, communicatio.

n ¶ Belial.] Apoſtata interpretatur.

o ¶ Lucis.] Ideſt, illuminationis. & eſt arg. quod contraria ſeſe nõ patiuntur. argu. 16. q. 7. in nona, inf. ea §. cum ergo.

p ¶ Dominus ait.] In Euangelio Ioannis.

a ¶ Abra-

auctoritas [a] *ait, perit* [b] *cõfeſſio, velut* [c] *abeo qui nõ eſt.*] *Vnde pœnitẽs ille, qui timore octaua reſurrectionis territus exclamauerat* [*ãſie, ne in furore tuo arguas, me, neq; in ira tua corripias me:*] *poſtea ſupplicans aiebat,* (*ſalutum me fac propter miſericordiam tuam: quoniam non eſt in morte, qui memor* [d] *ſit tui: in inferno autẽ nullus tibi confitebitur.*) *Si ergo* [e] *nullus confitebitur tibi, niſi reſuſcitatus; nemo autem viuit aeterna gehenne frenus, & perpetua dãnatione* [f] *dignus, patet, & quod antequam quiſque confiteatur peccatum, a reatu ſue prauaricationis, quo aeterna ſibi debebantur ſupplicia, per gratiam interne compunctionis abſoluitur.*

Eccl. 17.

Pſal. 6.

¶ *Item Si antequam* [h] *quiſque confiteatur, à Domino reſuſcitatur, vel reſuſcitatus viuit anim confiteatur, vel poſt reſurrectionem iterum mortuus eſt, & confitetur. Sed, ſicut antequã reſuſcitaretur mortuus, confiteri non poterat; ſic poſt reſurrectionem mortuus confiteri non valet, Reſtat ergo vt reſuſcitatus viuat, dum peccatum confiteatur.* [a] *Habet itaque ſuſcitatorem ſuum ſibi preſentem, ſeque in habitantem.*

a ¶ Confitetur.] *Hic in vulgatis interiiciebantur hec, ergo ſola cõtritio, in qua fit reſuſcitatio, tollit peccatũ, que ab ſunt à pleriſque, & emẽdatoribus. Gratiam conducibus.*

Vnde Auguſt. ait in Pſal. 70.

C. XXXV.

REſuſcitatus corpore viuit abſente ſuſcitatore. Non autem ſic reſuſcitatus in anima.[i]

¶ *In gloſſa ordinaria in pſ. 70. verſ.* Deus docuiſti, *in ver.* mirabilia. *ex Auguſtino hec afferũtur.* Quid mirabilius, quã mortuos ſuſcitare? Suſcitatus corpore viuit etiã abſente ſuſcitatore; non ſic ſuſcitata anima ſine Deo: *que ſententia fuſius exponitur apud ipſum B. Auguſtinum concione ſecunda in eundem pſalmum.*

Cum. n. Deus ſit vita anime, anima vero vita corporis: ſicut corpus viuere non põt ab ẽnte anima: ita non niſi Deo preſente anima viuere valet. Habet itaq; anima ſibi Deum preſentem per gratiam, qua viuens, peccatum ſuum cõfitetur, eamq; vitã qua Deus eſt, inhabitat: quã inhabitando viuere facit. Si aũt [k] *illam inhabitat: ergo templum ſpiritus ſancti facta eſt ergo illuminata eſt: ergo a tenebris peccatorum expiata eſt: ergo templum diaboli eſſe deſiit, que ad lucẽ venit, cuius aſpectus tenebras fugat. Nulla. n. (vt ait Apoſtolus* [l]*) cõuentio* [m] *Chriſti ad Belial;* [n] *nulla participatio lucis* [o] *ad tenebras; nulla* 2. Cor. 6. *cõcatio iuſtitie & iniquitatis, nullus conſenſus templo Dei cum idolis. Item, vt Chriſtus ait:* [*Omnis qui odit malum, in luce agit.*] *Qui autem in luce agit ſicut Aug. ait, in Chriſto operatur. Qui aũt in Chriſto operatur, eius filius probatur. Cuius. n. opera quiſq; facit, eius filius eſſe perhibetur. Vnde qbuſdã Dominus ait:* [p] *Si filij Abrahe* Io 3.

Digitized by Google

a ¶ Abrahæ.] ſu.12.q.2.quæritur.§.item opponitur.
b ¶ Duobus.]Exigentibus contraria.
b ¶ Duobus.] Diuerſis,puta in eo q̃ ſunt diuerſi.aliàs ſ cus.ff.de oper.lib.duorum.
c Vi natus. ¶ Ex Deo,] Cooperante per gratiam.
g Omnis.]Viuit.] Per gratiam.
h Alienus.] à charitate præciſus, ſcilicet ad mortem.inf.ea.in actione extra de regula.& tranſeun.ad religio. licet in fine.

eſtis,opera Abrahæ [a] *facite.*] ¶ *Item.* [*Vos ex patre diabolo eſtis,quia opera patris veſtri facere vultis.*] *Nemo autem filius Dei,& diaboli ſimul eſſe poteſt.* [*Nemo enim vt ipſe ait,duobus* [b] *dominis ſeruire poteſt.*] *Item,vt Ioannes ait in epiſtola ſua 1.c.3.*

Mat.6.

C. XXXVI.

QVi natus eſt ex Deo [c], non peccat [d].

Ergo nec eſt filius diaboli [e]. *Solo* [f] *enim peccato,diaboli filij ſumus. Ergo de eius regno translati ſumus in regnum charitatis filij Dei, & ſumus erepti de poteſtate tenebrarum,& facti filij lucis. Cum ergo ante confeſſionẽ, vt probatum eſt, ſumus reſuſcitati per gratiam, & filij lucis facti,euidentiſſime apparet, quod ſola cordis contritione,ſine confeſſione oris, peccatum remittitur.*

Coloſſ. 1.

Item Ioannes ibidem.

C. XXXVII.

OMnis,qui non diligit; Deum in morte manet.

Si ergo viuit,& diligit,ſi diligit,dilectio in corde eſt: dilectio autem in malo non eſt. Eſt enim proprius fons bonorum,in quo non communicat alienus [h]. *Ergo bonus eſt iſte factus per gratiam ante cõfeſſionem peccati: nõ itaq. malus eſt,bonus enim, & malus aliquis ſimul eſſe non poteſt. Quod ſi malus non eſt,membrum diaboli non eſſe probatur:nec ergo dignus eſt gehenna, quæ diabolo,& membris eius ſolummodo debetur: ſicut æterna beatitudo ſolummodo membris Chriſti paratur. Non ergo in confeſſione peccatum remittitur;quodiam remiſſum eſſe probatur. Erit itaq; confeſſio ad oſtenſionem pœnitentiæ,non adimpetrationẽ veniæ :& ſicut circumciſio data eſt Abrahæ in ſignum iuſtitiæ, non in cauſam iuſtificationis; ſic confeſſio ſacerdoti offertur in ſignum veniæ acceptæ, non in cauſam remiſſionis accipiendæ.*

Gen.17.

2 ¶ *Aliꝙ contrario teſtantur* [i]*,dicentes ſine confeſſione* [k] *oris,& ſatisfactione operis neminem a peccato poſſe mũdari,ſi tempus ſatisfaciendi habuerit. Vnde Dominus per prophetã ait* [l]*:*[*Dic tu iniquitates tuas, vt iuſtificeris* [m].]

Pſa.4.

Item Ambroſius in libro de paradiſo,c.14. [n]

C. XXXVIII.

Sent.4.diſt.17.

NOn poteſt quiſquam iuſtificari a peccato, niſi ante fuerit peccatum confeſſus.

Nomẽ amittitur ex uirtute uel peccato.

uel per baptiſmum.
d ¶ Peccat.] Coniunctim intelligendum moratur in ſanctitate perceptа, & regeneratione Dei, Quod ſi debeat intelligi,habetur inf. diſt.2.§. item ſecundum,&c. ſi enim inquit.
e ¶ Diaboli.] Et ita ex uirtute uel peccato nomen amittimus, ſicut & lex dicit q̃ adoptatus a ſenatore in filiũ, filius ſenatoris dicitur. ff. de ſenato. ſenatoris filius, & nupta clariſſimo quamdiu non nubit alij inferioris ordinis,clariſſima dicitur,ut ff.de ſenato.fœminæ.
f ¶ Solo.]Magnum autem peccatum eſt nõ agere pœnitentiam,& ſuo ſibi cõplacere delicto. inf.d.ca.ſug tribu-

g Omnis.]Viuit.] Per gratiam.
h Alienus.] à charitate præciſus, ſcilicet ad mortem.inf.ea.in actione extra de regula.& tranſeun.ad religio. licet in fine.

ALII ECONTRARIO. Hæc eſt 2.pars diſt.in qua ꝓbat magiſter, q̃ ſi poteſt confiteri quis & non vult,nõ ſaluatur.quod eſt verũ. Et ſubdiuiditur hęc pars i 6. partes. Secunda ibi, [Et venit.] Tertia ibi[Nemo poteſt.] Quarta ibi, [Poteſt fieri.] Quinta ibi, [Quantuslibet.] Sexta ibi, Nonnulli. Io.de F. CASV.Allegat nũc Grat.pro alia parte. ſcilicet,q̃ adulto,& diſcreto peccatũ nõ dimittatur ſine oris cõfeſſione,& operis ſatisfactione, & ad hoc induxit multas auctoritates viq. ad §.illũ. [His auctoritatib.] quæ quando que modicũ, quãdo que nihil facium ad propoſitum,ſicut tu ipſe videbis,ſicut & ſuperius fecit. Sequentia autem c.pla na ſunt, ſcilicet dictu.& non poteſt.
l ¶ Alij econtrario teſtantur. Ab hoc loco uſque ad §.his auctoritatibus, ꝓ alia parte allegat, q̃ ſ.adulto peccatũ nõ dimittitur ſine oris cõfeſſione,quod tamẽ falſum eſt * bene tñ dicimus q̃ licet cordis cõtritione dimittatur peccatum,confeſſio tñ mundat,& ſatisfactio múdat,& ſic magis ac magis mundatur homo, ſicut magis ac magis innouatur homo,infra,de conſ.d.4.non exquo. Auctoritates hic inductæ parum urgent ſi diligenter exponantur.
K ¶ Sine cõfeſſione. i.ea contẽpta,ut primam opinionem de

Confeſſio & ſatisfactio mundant.

* *Immo veriſſimum ſine confeſſione ſaltẽ in voto non dimittit peccatum.*

Cõfeſſio eſt duplex.
1 De confeſſione dr Io. Chryſ. Confeſſio eſt ſalus alarum, reſtauratrix, uirtutũ,diſſipatrix uitiorum,ex purgatrix demonũ:quid plura? obſtruit oſtia inferni,portas aperit paradiſi.

* *Immo Gratianus hoc inducit, vt oſtendat neque apud Deum iuſtificari ſine oris confeſſione.*

Digitized by Google

confeſſio oris ſit ſacerdoti, cordis ſit Deo. Infra e. quamuis 1. operis ſatisfactio proximo 11. q. 3. exiſtimant.

ſ de iſta hī in pſal. Confitemini Domino quoniã bonus.

ECce nunc.] CASVS. Oſtendit Ambr. in hoc c. q̄ confeſſio liberat hominem a peccato: quia ſine ea nemo poteſt ſaluari, & ad hoc probandum inducit auctoritatē prophetæ, & hoc in prima parte. In ſecunda parte ponit duas diſtinctiones pœnitentię, per quas probat, quod actus exterior eſt neceſſarius ad pœnitentiã. Secũda pars incipit ibi. [Pœnitentia vera. Sed certe prima diſtinctio magis probat primam opinionem, quã ſecundã. Sequẽtia autẽ quartum c. plana ſunt. ſ. perfecta. nõ poteſt, nullus neminem.

Idem in ſermõne primo Quadrageſimæ.

Cap. XXXIX.

ECce nunc tempus acceptabile adeſt; in quo cõfeſſio a morte animam liberat: cõfeſſio aperit paradiſum: confeſſio ſpem ſaluandi tribuit. Vnde ſcriptura dicit: [Dic tu iniquitates tuas, vt iuſtificeris.] His verbis oſtẽditur quia non meretur iuſtificari, qui in vita ſua peccata non vult confiteri. Illa ergo confeſſio nos liberat, quæ fit cum pœnitentia. ¶ Pœnitentia vera [a] eſt dolor cordis, & amaritudo animæ pro malis, quæ quiſque commiſit. Pœnitentia eſt & mala præterita plangere [b], & plagenda iterum non committere.

Item Ioannes os aureum in hom. de pœnitentia, quæ incipit. (Prouidamente.)

inf. de pœ. diſt. 3. c. 1. inf. diſt. 4. perfecta. Sent. 4. diſt. 17.

Cap. XL.

PErfecta [c] pœnitentia cogit [d] peccatorem omnia libẽter ſufferre. *& infra*: ¶ Inde corde eius contritio, in ore confeſſio, in opere tota [e] humilitas [f]: hæc eſt fructifera [3] pœnitentia.

Idem.

Cap. XLI.

NOn poteſt quis [h] gratiam doni † cęleſtis accipere; niſi prius purgatus fuerit ab omni ſorde [i] peccati per pœnitentiæ confeſſionem [k], per donum baptiſmi [l] ſalutaris.

inf. de conſ. d. 4. non poteſt.

† *al. vita.*] *al. Dei accipere.*

Item Auguſtinus in libro de continentia, c. 6.

Cap. XLII.

NVllus debitæ grauioris pœnæ accipit veniã [m], niſi qualemcunque, & ſi longe minorem, quam debeat, ſoluerit pœnam [n]. Ita † enim impertitur a Deo largi-

Sent. ibidem. Poly. l. 6. tit. 10. Anſ. l. 11. c. 142.

† *atque ita impertitur largitas.*] orig.

a ¶ Vera eſt.] Ergo ſufficiẽs: melius probat auctoritas hæc primam opinionem quam ſecundam.

b ¶ Plangere.] Non eſt hæc deſcriptio, qa hoc habuit Iudas ex timore ſeruili, ſed eſt qualiſcũque aſſignatio.

c PErfecta.] Hoc c. habes 7. diſt. 3. circa princ.

Senſualitas rationi repugnat.

d ¶ Cogit.] Hoc intellige quantum ad ſenſualitatẽ, quæ sẽ p rationi repugnat: vnde Apoſtolus. caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum, & ecõuerſo Galat. 5.

e ¶ Tota.] ideſt, omnis eius gradus.

f ¶ Humilitas.] Ne ſuperbia efferat, vt phariſæus. Vł approbare eorum ſententiam, qui dicũt q̄ remiſſio proponenda eſt iuſtificationi, ſed hæc dicta ſunt de gratia iuſtificante, vel gratiam. i. gratiæ augmentum. vt no. intelligas de gratia iuſtificante, vel non poteſt innoteſcere gratiæ acceptio. nã res tunc fieri dicitur quando innoteſcit. Vel hæc dictio, purgatus, ponitur in vim nominis: non participij. omnia enim hæc ſimul ſunt tempore.

Mortali in peccato tria attendũtur.

g ¶ Fructifera.] No. q̄ in peccato mortali tria attendũtur, impudentia, delectatio, & perpetratio. contra hæc tria triplici remedio opus eſt: contra impudentiã cõfeſſio, in qua eſt verecundia, inf. ea. quem pœnit. delectationi opponitur amaritudo contritionis: perpetrationi opponitur operis ſatisfactio. inf. diſt. 2. c. 2. Sed nunquid de venialibus tenetur quis confiteri, vł q̄ non, quia res pene contra naturam eſt, &c. vt 25. diſt. 3. criminis. Dico quod de venialibus maioribus tenetur quis confiteri, de quibus dicit auctoritas. Vitaſti grandia, cauę ne obruaris arena, infra. ea. tres ſunt. ſed eſt generalis confeſſio & ſpecialis, ſpeciali indigent mortalia. vnde Pſal. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum: ideſt, conſcientiã meam emundabo diſcurrens per ſingulas noctes, ideſt, per ſingula mortalia, de ſingulis ſcilicet confitendo & ſatisfaciendo ſingillatim, non confuſe: in generali vero ſufficit confiteri venialia, vt fit in Miſſa, cum dicit ſacerdos, confiteor Deo, &c. Illud non credo 2. quod exiſtenti in mortali peccato dimittuntur venialia infra diſtin. 3. de quotidianis.

Cõfeſſio an debeat fieri de venialibus.

d NOn poteſt quis.] Infra de conſec. d. 4. non poteſt.

i ¶ Sordem.] Manuſcripto, cuius initium. [*Ecce nunc tempus adeſt.*] Sent. ibidem. *Eſa 43.*

k ¶ Confeſſionem.] Interiorem. i. cordis dolorem, & amaritudinem quo ad adultos.

l ¶ Baptiſmi. Quo ad infantes, vel per baptiſmum primo, ſecundo per pœnitentiam, quæ eſt ſecunda tabula, inf. ea. quamobrem.

Peccata ſine charitate nõ delentur.

m NVllus. Veniam.] Quantum ad eccleſiam.

n ¶ Pœnam.] Non videtur hoc eſſe verum, nec de interiori pœnitentia, nec de exteriori, nam ſi de interiori quæ peccata deleuit, ergo & charitas affuit, quia aliter non delentur peccata niſi per charitatem, tanta ergo eſt hæc pœna ex quo charitas adeſt, quanta eſſet maior quæ excogitari poſſet, & hic dicit qualemcumq. ſed nec de exteriori, quia quandoque ſine omni pœna exteriori dimittitur peccatum, iuxta illud. Vade & amplius noli peccare inf. diſt. 3. ſi Apoſtolus, ſed tamen exaudi hoc de interiori 3. quod ergo dicit, etſi lõge minorem, dic quo ad acerbitatem. ſ. pœnæ. nam pœna interior, etſi tanta ſit, non tamen ita acerbe affligit, & ita non eſt contra inf. diſt. 3. productior. quia illud de exteriori, vel illud de peccato originali, ut ibi dicam. Item contra ſup. 47. diſtin. omnes. ubi eſt uerbum Apoſtoli. Sicut ex-

3 Idẽ L. & P. & H. uñ dic pœnam interiorẽ. ſ. cordis amaritudinẽ & dolorem & cõpunctionẽ, ſine qua. ſ. pœna interiori pœtiã nõ dimittit ſcãm Hug.

Digitized by Google

exhibaiſtis membra uestra, &c. hic autē dicitur, quod non ſic, ſed ſufficit qualitercunque. Solut. non attenditur ibi paritas ſecundum radices motuum, ſed ſecundū modum pœnitendi: quaſi dicat, ſi manibus peccauimus, extendamus eas ad bona opera: ſi lingua, loquamur

dia: confiſi de miſericordia timeamus de iuſtitia. miſericors eſt quia quemlibet punit citra demeritum, & remunerat ultra meritum: iuſtus, quia nullum peccatum præterit impunitum. 22.q.ult.quoties.

e ¶ Eminem. ¶ Magno. Si de uenialibus hoc intelligas ponitur pœnitentia pro pœnitudine. arg.inf.de cōſec. di. 2.iteratur. arg.infra ca tres.

d ¶ Tranſire. Vt magis iuſtificemini. if. de cōſe.d.4.omnes. qui iam.iu.23. q.4. quod facit. & q.7. quis medmedum.

Polyc.ibidem. † *Nec quemquam.*] orig.

tas [a] miſericordiæ, vt non relinquatur etiam iuſtitia [b] diſciplinæ.

Idem Vincentio, epiſt. 48.

C. XLIII.

NEminem [c] † putes ab errore ad veritatē, vel a quocūque ſeu magno, ſeu paruo peccato ad correctionem ſine pœnitentia poſſe tranſire [d].

Idem in libro 50. *homil. homil.* 49. *de pœnitentia.*

C. XLIIII.

Sent. ibidem. Polyc. ibidem.

AGite [e] pœnitētiam, qualis agitur in eccleſia, vt oret pro vobis eccleſia: Nemo dicat ſibi, occulte ago, apud Deum ago: nouit Deus, qui mihi ignoſcit: quia in corde [f] ago: Ergo ſine cauſa dictum eſt: [Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt & in cælo.] Ergo ſine cauſa claues [g] datæ ſunt eccleſiæ Dei: fruſtramus Euangelium [h] Dei: fruſtramus verba Chriſti: ſi promittimus vobis [i] quod ille negat; nonne vos decipimus? Iob dicit] Si erubui in cōſpectu populi cōfiteri peccata [k] mea.) Atque ideo [a] ſi ſi potuiſtis habere, vel noluiſtis pudicitiam coniugalē, ſeu continentiam, & deuiaſtis a propoſito, vel vinculo coniugali, vel deuotione continentiæ, ſit in vobis dolor, & humilitas pœnitentiæ. Apertius dico. Nemo dicat, non intellexi. Qui poſt vxores veſtras illicito vos concubitu maculaſtis, ſi præter vxores [l] veſtras cum aliqua concubuiſtis, agite pœnitentiam, &c.

Matth. 16.

Ino. 11 apud lxx. expreſſus.

a ¶ Atque ideo,) *Additæ ſunt iſtæ duæ voces a collectore, quoniam mutatus ab ipſo eſt ordo verborum B. Auguſtini. Nam apud B. Auguſtinum hæc, quæ hic ſequuntur, antecedunt iis, quæ ſupra ſunt poſita.*

Item Hieronymus ſuper Exodum.

¶ *Hic etiam, vt ſæpe alibi obſeruatum eſt, homilia* 11. *Origenis ad cap.* 18. *Exodi ſub nomine B. Hieronymi citatur.*

C. XLV.

[2] ET ve-

mur bonum: & ita de alijs membris, vt in quibus plus Deum offendimus, plus in illis pœniteamus, vnde legitur, quod ranæ interemerunt reliquias Pharaonis, hoc eſt vaniloquia: non autem poſſet attendi ſecundum radices motuum.

Charitas in infinitū creſcere poteſt.

c ¶ Largitas. Quia in infinitum magis extenditur bonitas quam iniquitas. cum enim charitas creſcit, non habet obicem, ſed in infinitum creſcere poteſt. Nam ratio naturalis eſt illi conſona, quæ eſt contraria iniquitati. vnde iuſtorum ſemita quaſi lux ſplēdens creſcit in perfectum diem. inf. di. 2. non reuertabantur. ſed iniquitas habet obicem. ſ. ſuperiorem partem rationis, quæ ſemper remurmurat male agēti, & etiam offenſio creatoris. ſup. d. 6. §. ſed penſandum.

Deus eſt nō ſolum miſericors, ſed etiam iuſtus.

b ¶ Non relinquatur etiam iuſtitia.] Ita eſt miſericors Deus, q̄ etiam iuſtus, quia nullum peccatum præterit impunitum. q. d. licet ſit ita miſericors, non tamen ita eſt de eius miſericordia confidendum, vt euanoſcamus per ſpem. immo, miſericordiam, & iudiciū cātabo tibi Domine: territi ergo iuſtitia confidamus de miſericor-

e ¶ Eminem. ¶ Magno. Si de uenialibus hoc intelligas ponitur pœnitentia pro pœnitudine. arg.inf.de cōſec. di. 2.iteratur. arg.infra ca tres.

d ¶ Tranſire. Vt magis iuſtificemini. if. de cōſe.d.4.omnes. qui iam.iu.23. q.4. quod facit. & q.7. quis medmedum.

A ¶ Gite primū.] CASVS. Quidā erant qui communem hanc confiteri, vel ſatisfacere de peccatis ſecundum præceptū eccleſiæ, dicētes ſibi ſufficere, ſi occulte pœnitentiam agant, quibus præcepit Aug. vt pœnitētiam in cōſpectu eccleſiæ agant, cui non ſine cauſa datæ ſunt claues ligandi & ſoluēdi: & quod hoc facere debeant, probat auctoritate ſeq.

e ¶ Agite. Alleguitur contemnētes & negligētes cōfiteri, & ſatisfacere ſecundum præceptū eccleſiæ, vt intelligatur de exteriori pœnitētia, inferenda hæc auctoritas, & quædam ſequētes. Vel hæc auctoritas intelligitur de interiori pœnitentia, & ſatisfactione, ſicut magiſter dicit. inf. cad. his auctoritatibus.

f ¶ In corde.] Supple & ideo non indigēt ſacerdotali iudicio, & ſic hū ſequitur, ergo ſine cauſa. ſimile

g ¶ Claues.] Si enim arbitrio ſacerdotis pœnitentia ageretur, fruſtra ſacerdotibus claues eſſent commiſſæ.

h ¶ Euangelium.] Eſt ergo præceptum Euangelij, pœnitentiam agite. & Salomon, Qui abſcondit ſcelera vel peccata ſua, non videbit lumen in æternum. & Iacobus Confitemini alterutrum, &c.

i ¶ Vobis. i. inutiliter, ſic ff. ſi cer. pet. certit. §. quoniā igitur, in fi. §.

K ¶ Peccata.] Apoſiopeſis, ideſt defectus orationis præ indignatione, vel alio ſimili.

ADDITIO. Quaſi ſic, vel ſic, contingat mihi, ſi erubui cōfiteri, vt hoc & hoc faciat mihi Deus, ſēm H. & La.

l ¶ Præter vxores.] Tres enim tantum ſunt ſtatus ſaluandorum, coniugatorum, continentium, & virginum, vt extra de ſum. trin. firmiter. ſup. 22. q. 2. in præſenti. 13. di. nerui 1.

ET venit.] Hæc eſt 2. pars ſecundæ partis, in qua probatur, q̄ qui ſtatim confiteur, nō videtur recidiſſe:

Cōfeſſio eſt præcepti. Status ſaluandorū eſt triplex.

Et fuit hæreticus Ezechiele propheta, qui vidit tres viros ſaluādos ſ. Abrahā & quē figurant continētes: Danielē & quē virgines: Iob per quem coniugati, Petr.

Digitized by Google

quia semper est in conspectu Dei,& hoc probat per 6.c. Ioan.de Faut.

¶ A S V S. Probat Hier. in hoc c.q̃ in conspectu ecclesiæ debet quis facere pœnitẽtiam, & hoc facit exemplo presbyteriorum Israel, qui cum socero Moysi in conspectu ecclesiæ comederũt.

mali vero a conspectu ecclesiæ, & Dei fugiunt: quod probatur exemplo Adam, & exemplo Cain:boni autem omnia in conspectu Dei, & ecclesiæ faciunt. [Inquit. 1. Moyses, & tã gr̃ id q̃ legitur in Exodo.1. cum Ietro socer Moysi venisset ad eum in desertũ, venit Aaron,& omnes seniores vt comederent panem cũ eo coram Domino.

a ¶ Et venit. Illud tangitur q.d legitur in Exodo.1.cũ Ietro socer Moysi venisset ad eum in desertũ, venerunt Aaron, & seniores omnes Israel vt comederent panem cum eo. Ietro pater fuit Æthi pissæ vxoris Moysi. 2. q.7.plerumq;. §.itẽ obijcitur.

b in cõspectu.] Quia statim pœnitẽt cum forte malum fecũt.

c ¶ Fugiunt.] Q; a pœnitere cõtemnut, vt dicitur infra.

d ¶ Abscondi.] Sed frustra:quia si ascendero in cœlum,tu illic es. vnde super illo versu posuit Anselmus hos versus:

Quo fugis Encelade? quascumque acceleris oras,
Sub Ioue semper eris:bene fac,si viue re quæris. inf. di.2. §. vlt

Adam ante peccatũ erat nudus.

e ¶ Nudus.] Nõ solũ amictu corporis,sed etiam mentis : quia etiam prius nudas erat veste.inf.dist.1.ut cognouerunt. sed erat hic nudus virtutibus inf.dist.2.c.non est. §.Romanos.nec tamen erubescebat Adã: sicut & pueri quamdiu non peccant, non erubescunt ire nudi, sed postquã pruritum senserunt in membris illis,naturaliter statim erubescunt ire nudi.

f ¶ Ego amplius.] Modus loquendi est istius Hier. ut 8. q.1.licet,& est arg. pro veritate sæpius examinanda, ut 35.q.6.graue.

Reuertẽs in breui non diuertit.

g ¶ Pleniorem.] Sensus est;peccat coram Deo,qui tanq̃ Dei præsentiam erubescens continuo pœnitet. nõ enim diuertit,qui in breui reuertitur: & a cõspectu Dei discedit,qui pœnitere contemnit, arg.sup. ea.dist.diuortium.

h ¶ In conspectu.] Sup.17.q.1. qui bona.

i ¶ Soli.] Regum enim delicta solum Deum habent ultorem;nam alium non timent. inf.d.3.totam.huc tamẽ alia videtur expositio.

¶ Plus habet.] Quam ille,qui a conspectu Dei fugit, & malum agit non coram Deo.

l ¶ Nescit.] i.contemnit,arg.25.q.1. hæc consona.redibit tamen si prædestinatus est,inf.d.2.c. si super trib.§. hæc itaque & c.quicumque,verb firmum.

nit [a], inquit,Aaron, & omnes presbyteri de Israel manducare panem cum socero Moysi in conspectu [b] Dei.] Omnia ergo,quæ faciunt sancti,in conspectu Dei faciũt: peccatores † autem à conspectu Dei fugiunt [c]. Denique scriptum est,quia Adam, postquam peccauit,fugit a conspectu Dei; & interrogatus respondit:[Audiui vocem tuam, & abscondi [d] me, quia eram nudus [e].] Sed & Cain postquam pro parricidio condemnatus est à Deo,] Exijt, inquit,a facie Dei,& habitauit in terra Naim. Exijt ergo a facie Dei,qui indignus est Dei conspectu.Sancti autem manducant, & bibunt in conspectu Dei, & omnia, quæ agunt, in conspectu eius agunt.Ego amplius [f] adhuc locum præsentem discutiens video; quia qui pleniorem ‖ scientiam Dei accipiunt, & plenius diuinis imbuti sunt disciplinis;illi etiam si malum faciunt,coram Deo faciũt & in cõspectu [h] eius faciunt:sicut ille,qui dixit:[Tibi soli [i] peccaui,& malum coram te feci.] Quid ergo plus habet [k], qui malum coram Deo facit?Illud profecto,quod continuo pœnitet,& dicit,Peccaui. Qui autem discedit à conspectu Dei; nescit [l] conuerti,& peccatum pœnitendo purgare.Hoc ergo interest, malum coram Deo facere, & a Dei conspectu discessisse peccantem.

Exod. 18.

† *peccator fugit.] orig.*

Gen 4.

Gen.4.

Psal.50.

Item Ambrosius,lib.1.de pœnitentia, c.4.

C XLVI.

SEd,& cõtinuo,qui dixerat: Sicut Adama faciã te,& sicut Seboim [m].] quæ duæ vrbes ex vicinia [n] Sodomorum parilis excidij traxere consortium.[Conuersum est, inquit,cor meũ: in eo ipso cõturbata est pœnitentia mea: non faciam secũdum iracundiã furoris mei.[Nonne ergo apparet, quod ideo nobis peccantibus indignetur dominus Iesus, vt indignationis suæ nos terrore † conuertat? Indignatio ergo eius non vltionis executio, sed magis absolutionis operatio est.

Osee 11. secundum lxx.

† *al. furore.*

¶ *Caput hoc antea citabatur ex B. Augustino;restitutum est B. Ambrosio, & ex ipso locus scriptura emendatus. Sequitur enim lectionem lxx.*

S Ed & continuo.] C A S V S. Probat Aug. hoc exemplo Iudaici populi,q̃ si peccator vult pœnitere,& peccatum corrigere. Deus qui pro peccato fuerat iratus,revocat iram,& indulgentiam præstat,& ad hoc inducit auctoritatem Oseæ prophetæ contra Hieronymum. Sed certe in hoc c. non bene colligitur, utrum de interiori satisfactione loquatur.

m ¶ Seboim.] Sex fuerunt ciuitates, quas destruxit Dominus iuxta Iordanem, Sodoma, Gomorra, Adam,a Seboim, Segor, Alcale,quæ est Bale,unde effectus est locus Alphalti,qui dicitur mare mortuũ, & aqua illa nec est natabilis,nec potabilis:ibi ferrum natat, pluma mergitur. ibi sunt poma pulcherrima exterius,interius autem plena fauilla & cinere. his verbis describitur luxuria.35.dist. luxuriosa.

Ciuitates sex destruxit Dominus iuxta Iordanem.

n ¶ Ex vicinia.] ff.de cõtrah.emp.quod sæpe.§.vlt.arg. ex vicinitate contrahi vitium 44.dist.c.cum autem. Arg. con-

Digitized by Google

Lupanaria castitatē nō infamant.

contra. quia lupanaria non infamant castitatem. 32. q. 5. tolerabilius. & est arg. ad quæstionem de duobus fratribus domum communem habentibus, vnus habet partē inferiorem, alius superiorem; an vno peccante tota domus diruenda sit. hoc autem capitulum non multum facit

spiritum sanctum, quod fit per malitiam, non remittitur. 25. di. qualis. 8. dist. consuetudo. inf. ea. potest.

e ¶ Non desperata.] Non enim desepare debemus, immo debemus moli inter duas molas, s. spei, & timoris, vnde dictum est. noli pignorare superiorem molam nec inferiorē. Ille fugio rem pignorat; q nō tunc tolle inferiorē, quia ita timet, q ī desperationē cadit, sicut Cain 90. d. neq; d: Cōfessi. Fuit ergo Eua confessa, & ōe Adā similiter, inf. e. di. sicut primi. & cōfessa est cū dixit, mā ducaui. Dī tamē in historijs P. māducatoris in illo tunc fecerunt, q Eua nō pe nituit, immo peccatum retorsit in serpē tem, & serpentis auctorem. sed ideo dicit P. manducator eā nō fuisse cōfessam: quia non pure. confessa est. dixit enim, Serpens decepit me. confessa est tamen cum dicit, & manducaui.

Molidē cum inter ꝛ duas molas.

Adā & Eua cōfessi sunt.

Idem Ambrosius in libro de paradiso, c. 4.

Cap. XLVII.

Sent. ibidem.
Gen 3.
† *Venialis.*]orig.

SErpens [a] decepit me, & manducaui.] ¶ Venialis [b] †culpa, quam sequitur professio delictorum. Ideo non desperata [c] mulier, quæ non reticuit Deo, sed magis cōfessa [d] peccatum est; quam medicinalis [e] † secuta sententia est. [f] Bonum est condemnari in peccato, & flagellari in delicto, vt cum hominibus flagellemur. Denique Cain, quia noluit crimen negare, indignus [g] iudicatus est, qui puniretur [h] in peccato. sed remissus est, sine præscriptio ne [i] † pœnæ, fortasse non tam [reus † maiori crimine parricidij (illud. n. commisit in fratrem) quàm sacrilegij, q Deo [k] credidit mentiendum, dicens. [Nescio: nunquid ego custos fratris mei sum?] Et ideo accusatori diabolo eius accusatio reseruata est, vt cum eius angelis flagelletur, qui cum hominibus noluit flagellari, *& libro primo de pœnitentia. c.* 1. Nam pastor [l] ille Euangelicus lapsam ouem vexisse legitur, non abiecisse: & Salomon ait: [Noli esse nimium iustus. [m]] Debet enim iustitiam temperare moderatio. Nam quemadmodū se tibi curandum præbeat; quem fastidio habeas? † qui cōtemptui se, non compassioni medico suo putet futurum?

† *praescripto*) orig. † abest a orig.

Luc. 15.
Eccl 7.

† *al. dedas.*

Item Ambrosius eodem lib. 1. de pœnit. c. 11.

Cap. LVIII.

Osea 6:
Matth. 9.

LIbenter [n] ignosco, prōpte indulgeo, misericordiā malo, quā sacrificiū; quia per sacrificium iustus commēdatur; [o] per misericordiā peccator redimitur: Non veni

f ¶ Secuta sententia est.] Cum ei dixit Deus: Multiplicabo ærūnas tuas, & conceptus tuos pariēs in dolore, &c.

g ¶ Indignus.] Propter uilitatē suam, sicut de ea, quę mittebat in caupona dicit lex. q non potest accusari de adulterio propter iuī vtilitatē.

facit ad propositum: quia nec de interiori nec de exteriori pœnitentia tractat.

SErpens.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur Verba Euæ se excusantis. In secunda parte ponuntur verba Ambrosii super locum illium. Dicit enim quod qui non vult pro peccato puniri, agat pœnitentiam in hoc sæculo: quod quia Eua fecit, salutem obtinuit. Cain autem quia non doluit, reseruatum est eius peccatum æternaliter puniendum. Secunda pars ibi, (Nam pastor.) Quasi diceret, uere pœnitens est recipiendus, & non abijciendus (nam pastor, &c. & loquitur de exemplo: quia de eo fit sermo in Euangelio.

Punietur in futuro, qui hic non pœnitet p peccato.

a ¶ Serpens. CASVS.]Qui non vult in futuro puniri p peccato agat hic pœnitentiam, & cōfiteatur, quod quia fecit Eua, salutem obtinuit. Cain autem, quia noluit, reseruatum est eius peccatum æternaliter puniendum.

Peccatū veniale dicitur multifariā.

b ¶ Venialis.] Sed qūo est uenialis culpa Euæ, qua totus mundus ligatur. 5. dist. ad eius. Dic quo ad uitā æternam, non temporalem. ueniale ergo est peccatum quod sequitur confessio, vt hic. Veniale etiam dicitur quod in veteri lege morte non puniebatur, sed per cæremonias purgabatur. nec aliam pœnitentiam eius lex imponebat, ut inf. dist. 6. c. 1. uer. nam venialia. Item dī veniale quod causam ueniæ habet annexam: ut quod fit per ignorantiam, vel impotentiam, quod est peccare in patrem & filium, vnde Apostolus: Veniam metui: quia ignorans feci. su. 8. dist. cōsuetudo. sed ei, qui peccat in C. de adult. qui adulterium. & sensus huius litteræ, licet hic punitus fuerit, tamen eius pœna temporalis non fuit, sed æterna, qua hic incipit. arg. infra. dist. 3. c. sunt plures. §. auctoritate.

h ¶ Puniretur.]Temporaliter certa pœna, quæ imponebatur pro fratricidio.

i ¶ Sine præscriptione.]Idest, sine certa pœna, sibi præscripta, & præfixa.

k ¶ Quod Deo.] Arg. q facit legem cōmittit qui Papæ mentitur ipse. n. obtinet vicem Dei viuentis in terris, infra dist. 3. inter hęc hircum. augetur hoc sacrilegium ex persona in qua committitur. supr. eadem, aut facta, circa princ.

Papæ mentiens, sacrilegius est.

l ¶ Pastor.] Sed qui cum hominibus flagellari vult, recipiendus est & non abijciendus. nam pastor. &c.

i Dic clarius quod hic dicit littera iō est, quia ex sacrificio siue ex alijs operibus legis non iustificabatur, sed iustus existens ex eius commēdabilis redditur. Pe.

m ¶ Nimium iustus.] Et alibi, qui multi emungit, elicit sanguinem, vt sup. dist. 4. denique.

o ¶ Commendatur.] Idest, commendabilis redditur. i non autem per sacrificium iustus fit aliquis.

Digitized by Google

vocare iustos,[a] sed peccatores. [b]) In lege [c] sacrificium; in Euãgelio misericordia est: lex per Moysem [d] data est; per me gratia. *Ioan. 1.*

Item Leo episcopus Theodoro Foroiulienſi episcopo, epist. 89 al. 91.

Cap. XLIX.

MVltiplex [e] misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solum per baptismi gratiam, [f] sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes uitæ reparetur æternæ: vt q regenerationis donũ violassent, proprio ſe iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei, nisi supplicationibus [h] sacerdotum, nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Iesus Christus hanc præpositis ecclesiæ tradidit potestatem, vt & confitentibus pœnitentiæ satisfactionem †darent. & eadem † salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. [i] *& post pauca.* ¶ Si autem aliquis eorum, [k] pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo à munere indulgentiæ præsentis excesserit, & †priusquam ad constituta remedia perueniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manẽs in corpore non receperit, consequi exutus carne non poterit. [l] *& post pauca.* ¶ His autem [m] qui in tempore necessitatis & in periculi vrgentis instantia præsidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant; nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio denegãda: [n] quia misericordiæ Dei nec mẽsuras possumus ponere: nec tpa diffinire, apud quem nullas patitur moras uenię [o] cõuersio. *Et inf.* ¶ Ita †ergo talium necessitati auxiliandũ est vt ne cactio illis pnię, nec cõionis gra denegetur si eã ét amisso vocis officio p indicia † [p] integri sensus quęrere cõprobẽtur: p si ita aliqua ęgritudine fuerint aggrauati, vt p paulo ante poscebãt, sub pnia a sacerdotis significare nõ ualeãt: testimonia ¶ eis fideliũ [r] circũstantiũ pro desse dẽbunt, vt simul & pœnitentiæ & recõciliationis beneficiũ cõsequantur: seruata tñ regulas canonũ pater-

Sent. 4. dist. 17. Aust. l. 11. c. 13.

†*al. astinens.* †*al. eosdem.*

†*al. exierit.*

sup. 26. q. 6. his qui.

† *Verum, vt dixi etiam talium*] *aliq.* †*al. medicinam.*

a ¶ Iustos.] Idest, qui se putant iustos. & confiteri nolãt.
b ¶ Sed peccatores.] Idest, peccata sua recognoscentes.
c ¶ In lege.] 2. q. 2. gloria episcop.
d ¶ Per Moysem.] Tanquam per ministrum.
e ¶ Multiplex.] CASVS. H. sic ponit hunc casum. In hoc c. dí, quod Deus subuenit peccatorib. per baptismũ, & per pœnitentiam, quam quis debet accipere ab ecclesia: hãc enim potestatẽ dedit Christus prælatis ecclesiæ, vt pœnitentibus cõgruam satisfactionem iniungant. Si uero aliquis sine baptismo, vel sine pœnitentia decesserit, remissionem peccatorum, quam hic nõ habuit, in alia vita non consequetur. In fine vero vitæ petentibus pœnitentiam, & reconciliationem, neutrum denegetur. si tamen sunt hæretici, schismatici, vel excommunicati, recipiãtur per scripturã & per iuramẽtum. si vero ex toto vocẽ amittant & intellectum: neutrũ denegetur, si per astantes constiterit illos sic petiisse.
f ¶ Per baptismi gratiam.] Pueris. nam quod baptismus di prima tabula, ad pueros refertur ¶ pœnitere non possunt: adultis enim nisi pœnitẽtiã baptismus tabula non est. inf. ea. secunda.
g ¶ Proprio.] non p ipsum sibi ipsis iniungant pœnitẽtiã: qua si ita intelligatur, p nihilo essent sacerdotibus datę claues ecclesię. vt supra ea. distinc. omnis. §. alij. contra & c. agite sed quod proprio motu confiteatur sacerdoti, vt supra ea. cap. non potest. & c. ecce nunc. & c. porro. & c. facilius.
ADDITIO. Aliàs non est c. per se, sed sub c. præcedenti porro Archid.
h ¶ Supplicationibus si contemnatur oris confessionalis secus. inf. de conse. distinct. 4. baptismi uicem. vel nisi inuisibili administratione. infra eadem cap. vltim. in fine.
i ¶ Admitterent.] Aliter pro nihilo essent datæ claues ecclesiæ sacerdotibus, vt sup. ea. distinct. §. alij contra. & c. agite.
k ¶ Eorum.] Scilicet impœnitentium: pro omnibus enim viuis orat ecclesia, nesciens quis ad numerum prædestinationis pertineat, ut sup. 34. q. 3. corripiantur. 13. q. 2. non existimemus.
l ¶ Non poterit.] su. 25. d. qualis. contra. Sol. hic de mortali. ibi de veniali: sed nisi signa pœnitentiæ, &c. extra de sent. excom. à nobis quod dic vt no. 26. q. 6. si aliqs. m ¶ His
m ¶ His autem.] sup. 26. q. 6. his qui.
n ¶ Deneganda.] Ita quod nec appellatio valeat. ext. de appellatio qua fronte.
o ¶ Veniæ.] Scriptum est enim: Spiritussancti gratia tarda nescit habere molimina. argum. 26. quæst. 6. agnouimus.
p ¶ Per indicia.] arg. ff. de leg. 3. mutu. §. de noua delegare.
q ¶ Testimonia.] Sup. 26. q. 6. qui recedunt. inf. de cõse. dis. 4. ægrotantes.
r ¶ Fidelium.] Maxime quia etiam infidelis testimoniũ pro catholico dare potest. sup. 2. q. 6. si hæreticus.
l ¶ Regula.] Extra de hæreticis 2. sup. 1. q. 7. quoties. & c. salubertinum.

Vt Io. c. 3. Hug. Baptismus est prima tabula.

Pœnitẽtiam sibimet nullus potest iniungere.

Ecclesia ignorat quis ad prædestinationem pertinet.

NEmo poteſt bene.] Hæc eſt 3. pars huius ſecũdæ partis.d.in qua probat, quod ſolus Deus dimittit peccata.ſed ſacerdos eſt miniſter, & de omni peccato. Ioã. de Lant.

CASVS. Dicitur hic quòd nulli datur indulgentia, niſi qui

norum circa eorum perſonas, qui in Deum à fide diſcedendo peccarunt.

¶ *Caput hoc, vt eſt apud Gratianum, magis conuenit cũ originali impreſſo inter opera B. Leonis, quam in tomis conciliorum.*

Item Ambroſius lib.1.de pœnit.c.1.

Cap. L.

3 NEmo [a] poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperauerit indulgentiam. [b] Sed negant [c] his oportere reddi communionem, qui prævaricatione [d] lapſi ſunt, *& infra.* ¶ Deus autem nullum crimen excepit, [e] qui peccata [f] donauit omnia.

Item Ambroſius lib.2.de Cain, & Abel, c.4.

Cap. LI.

VErbum [g] Dei dimittit peccata: ſacerdos eſt iudex. [h] Sacerdos quidem ſuum officium [i] exhibet, [k] & nullius poteſtatis [l] iura exercet. *& libro primo de pœnitentia, c.2.* Dominus pariter, & ſoluendi eſſe voluit, & ligandi quemutrumque pari [m] cõditione permiſit. Ergo qui ſoluendi ius non habet, nec ligandi [n] habet. *& infra.* ¶ Certum eſt, quòd eccleſiæ vtrumque licet, hæreſi vtrumque non licet. Ius enim hoc ſolis permiſſum eſt ſacerdotibus. Et ideo quod eccleſia vendicat, quæ veros ſacerdotes ſe habet, hæreſis vendicare non poteſt, quæ ſacerdotes Dei non habet.

¶ *Hoc eſt caput hoc ex B. Ambroſii verbis, collectum tamen arbitratu diſpoſitis.*

Item in eodem 1 lib.de pœnit.c.3.

Cap. LII.

4 POteſt fieri, [o] vt aliquis victus ſupplicijs ſermone

Sent.4.d.18.23.q.5. remittuntur. Idem l. 3. de ſpiritu ſancto, c.19.

Polyc.tit.11.

qui eam ſperauerit & petierit. Quidam tamen hæretici dicunt, quod lapſis in prævaricationem eſt communio denegãda: ſed male, cum Deus omnia mala pœnitenti dimittat, & nullum excipiat.

a ¶ Nemo. Adhuc probat, q̃ oris confeſſio, & operis ſatisfactio neceſſaria eſt: cum ſolis ſacerdotibus ſit tradita poteſtas ligandi, & ſoluendi 11.q.3.abſit. oſtendit etiã, quod omni petenti datur venia.

b ¶ Indulgentiam. Quæ obtineri poteſt niſi ſupplicationibus ſacerdotum, vt ſup.c.proximo.

Poteſtas ligãdi & ſoluendi ſolis eſt ſacerdotib. tradita.

c ¶ Sed negant. Quidam hæretici, vt Nouatiani, inf. d. 3.c.Nam, §.item quod, & c.adhuc inſtat, 24. q. 3. quidam, vtr. Nouatiani.

d ¶ Prævaricatione. i. per prævaricationem apoſtaſiæ, vel poſt primam pœnitentiam.

e ¶ Excepit. Cum dixit, in quacumque hora conuerſus fuerit peccator, &c.

f ¶ Peccata. Arg.contra, inf.e.c.importuna. §.quod aũt. ſed ibi ſoluitur, & intellige hoc de ſimali impœnitẽtia.

VErbum Dei. CASVS. Oſtenditur in hoc c. quod oris confeſſio & operis ſatisfactio ſit neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, cum ſolis ſacerdotibus eccleſiæ ſit data poteſtas ligandi, & ſoluendi tanquam miniſtris Dei (Verbum.) i. Filius Dei (Nullius poteſtatis) i. nulla ſua poteſtate peccata dimittit.

g ¶ Verbum. Ideſt, filius Dei, qui dicitur verbum: quia ſicut per verbum manifeſtatur voluntas alicuius: ita per filium voluntas patris. arg.22.q.2.is autem. Vel verbũ id eſt, prædicatio, quæ quandoque eſt cauſa contritionis, & ita per conſequentiam remiſſionis. Et nota quod licet dicat, verbum, non tamen propter hoc excluditur ſpiritus ſanctus, per quẽ etiam dicuntur peccata dimitti. vt.1.re miſſionem. nec patet, quia inſeparabilia ſunt opera Trinitatis. de conſec. d. 3. omnes. 28.q.1.ſic.n. quandoq; etiam eccleſiæ charitas dr̃ dimittere peccata. vt de conſe.diſt.4.eccleſię charitas.

Filius Dei verbum.

h ¶ Iudex. Ideſt, miniſter, miniſterio. non auctoritate habet dimittere. de cõſe.diſt.4.aliud.

i ¶ Officium. Supra 33.q.5.remittũtur. & 11.q.1.quomodo. & ca.audi officium. i. orationem. 1.q.1. remiſſionem.

k ¶ Exhiber. In moderãda ſatisfactione. inf.ea.menſuram.

l ¶ Poteſtatis. i. nulla ſua poteſtate.

m ¶ Pari. Illa. ſ. ſi di ligis me, paſce, &c. & ext.de elect.ſignificauit.

n ¶ Nec ligandi. ff. da reg. iur. nemo q̃ cõdemnare non potest, abſoluere poteſt 21.dis. inferior. ff. de re iud. qui condemnare. habes ſi quatuor exceptiones. & inf.de conſec.d.4.ſa ctum.ext.de ſen.excom.tua.C.vbi ſcita.quoties, §.adeo. C.de off.proconſ.l.2.

o ¶ Poteſt fieri. Hæc eſt quarta pars huius ſecũdæ partis.d.in qua quæritur quid fiat de illis, qui Deũ in corde confitentur, & ore negant in pœna, & dicitur quod non perdunt meritum. Ioã de Fan.

CASVS. Hoc c. diuiditur in quatuor partes. In prima dicitur, quod licet aliquis bonus inter ſupplicia neget Deũ ſermone ſed corde confiteatur: tamen ei pœnitentia confitenti vel pœnitenti venia non negatur. Quod probat Amb. quadam ſimilitudine. In ſecunda parte dr̃, quod qui recedit ab vnitate eccleſiæ, & credit claues eccleſiæ non habere ius ligandi & ſoluendi: ipſe veniam de ſuis peccatis non conſequetur. In tertia parte dicitur, quod quando poteſtas datur diabolo vt aliquem affligat, in corpus ipſe diabolus affligitur. In quarta parte dicitur, q̃d licet Chriſtus ſemel paſſus ſit pro nobis, quotidie tamen immolatur in eccleſia eius corpus, & ſanguinem eius ſumimus. Secunda pars ibi. (Et infra.) Tertia ibi, (Et paulo poſt.) Quarta ibi. (Sicut ſemel. Aliquos) ideſt, hæreticos.) Dicit, o Deus. (Debeant.) Scilicet ſacerdotes.

o ¶ Poteſt fieri. CASVS. Primo dicitur, quod licet aliquis bonus inter ſupplicia neget Deum, tamen non minus coronatur a Deo, & hoc probat quadã ſimilitudine

¶ Ad huius declaratiõnem videas quod no. 21. diſ. inferior in gl. 1.

Digitized by Google

Secundo dī.q'qui recedit ab vnitate ecclesiæ, dicens claues ecclesiæ non habere ius ligandi uel soluendi: ipse veniam de peccatis suis non consequetur. Tertio dī, quod quandoque potestas datur diabolo vt iustum affligat: & in eo plus ipse affligitur. Quarto dicitur, quod licet Christus semel sit passus pro nobis, quotidie tamen immolatur in ecclesia, cum corpus & sāguinem eius sumimus. Quinto dī, quod omni pœnitenti, & pœnitentiam agenti dimittitur peccatum.

a¶ Neget. Et ita peccat mortaliter: quia nulla cōditione dēt ad hoc adduci ut 22. q.2. primū. & 11. q. 3. nolite. 32. q. 5. c. ata nemunde in epist. ad Rom. peccatum fuit Petro ore denegare, cum corde adoraret. 50. d. fidelior.

b¶ Adoret. Idest reddat & diligat ut prī. licet. n. non habeat charitatem, reputat tamen eum dominum suum.

c¶ In lignum. Supra d. 50. presbyr.

d¶ Non valere. Non tamen valet quo ad vitam æternam, nisi fiat cum charitate. Si. n. tradidero corpus meum ita vt ardeā, &c. vt 1. q. ... vide. Vel loquitur de eo, qui postea pœnitet arg. 3. d. 3. septies. Et ita est ar. hic. q. Deus remunerat opera mortificata per peccatū. inf. dist. 2. 5. haec ita quo. & c. non est tā iniustus.

Opera mortificata vtrū remunerentur a Deo.

e¶ Vulgus. Inf. d. 3. ille rex. ver. sācti & est pars c. eiusdem. s. Ambrosij.

f¶ Patietur. Quāsi dicat non, si postea pœnituerint. Vel dic sine venia. i. pœnæ alleuiamento. inf. di. 3. pium. per hoc datur intelligi, quod pœnitenti peccata dimittuntur.

g¶ Pedes. i. affectus inferiores, s. venialia.

h¶ Quod. Scilicet, quod claues non habent.

i¶ Petri hæreditatem. Innocentiam, vt sup. d. 50. nonnos. Vel Petri hæreditatem, idest, potestatem dimittendi peccata.

k¶ Sedem. Idest, ecclesiam, a qua sunt alieni per schisma.

l¶ Impia. 93. dist. qui cathedram.

m¶ Debilitandum. Per infirmitatem, vel aliud incommodum: sæpe enim diabolus nititur vt homo patiatur ærumnam, vel afflictionem, vt sic irascatur, & Deum offendat. sed sæpe per talia recognoscit peccatum suum, & compungitur, & armatur contra diabolum, vt Iob, & sic diabolus illuditur. fortior enim resurgit post lapsum. vt 50. d. terrum. & c. fidelior.

Infirmitas sæpe nos armat contra diabolum.

n¶ Pro omnibus. Quo ad sufficientiam, non quo ad efficaciam, quia non nisi pro saluandis, infra de consecr. d. 2. semel. & c. iteratur. 1

1 8. q. 1. Scripturis. H. 2 Al. confitemur.

o¶ Corporis. H. conuertit hanc literam sic. i. quoties sumimus sacrū corpus, nobis peccata dimittuntur. Sed tu dic, ut inf. ca. gl. vit. qñque. n. interius contеrimur, ore

neget,[a] & corde adoret. [b] Nūquid eadem causa est eius, qui sponte neget, & eius, quē tormenta inclinauerint ad sacrilegium, non voluntas (Quàm indignum [c] autem, cū apud homines valeat certaminis gratia, ut apud Deū nō valere [d] asseratur? Nam sæpe in hoc athletarum sæculari certamine, etiam victos, quorum fuerint certamina probata; vulgus [e] hominum cum victoribus coronare consueuit: maxime quos viderit, a vt forte dolo, aut fraude excluſos victoria. Christus ergo athletas suos, quos viderit grauibus paulisper cessisse supplicijs; sine venia patietur [f] manere? Nunquid non habebit remunerationem laboris, qui etiam quos proijcit, non in æternum proijcit; *& infra. c. 6.* ¶ Dicis Patro excusanti, ne eius pedes [g] lauares; [Nisi lauero tibi pedes, non habebis partem mecum.] Quod ergo illi possunt cōsortium tecum habere qui claues regni non susciplunt, negantes, quòd dimittere peccata debeant? Quod [h] recte quidem fatentur de se. Nō enim habent Petri hæreditatem, [i] qui Petri sedē [k] non habent, quam impia [l] diuisione discerpunt. *& c. 13.* ¶ Aegritudo carnis peccatum repellit: luxuria autem carnis, culpā adolet. Illuditur ergo diabolus, vt se ipsū morsu suo vulneret, & contra se armet, quem debilitandū [m] putauit. *& infra.* ¶ Quod nocet corpori, iuuat spiritum. *& lib. 2. ca. 3.* ¶ Sicut semel pro omnibus [n] immolatus est Christus; ita quotiescumque peccata donantur, corporis [o] eius sacramentum sumimus, vt per sanguinem eius fiat peccatorū remissio. Ergo euidentissime Domini prædicatione mandatum est etiam grauissimi crimis reis, si ex toto corde, & manifesta [p] cōfessione peccati pœnitētiam agant, † sacramenti [q] cælestis gratiam refundendā.

Psal. 76.

Ioan. 3.

† al. gratiam.

α¶ Sedem. *Apud B. Ambrosium legitur, fidem, quod ob glossam non est mutatum: sed multa alia sunt emendata.*

Idem lib. 2. de pœnitentia, c. 7.

Cap. LIII.

[r] QVantuslibet ergo

3 Spiritualiter per fidē. Pet.

ore cordis corpus Christi sumimus [3]. inf. de consecr. d. quid sit sanguis. in princ. sed peccata adulto sine confessione & contritione non dimittuntur. inf. ca. d. tres. vnde cum dimittuntur, corpus Christi sumitur.

p¶ Manifesta. In hoc facit c. ad propositum.

q¶ Sacramenti. Idest, ecclesiasticæ vnitatis. vt 32. quæstio. quarta. nemo. in fine. de qua quilibet uerè pœnitēs efficitur. ut infra dist. 6. qui vult uerb. laboret. vel sacramenti. i. corporis & sanguinis Christi: quia ex quo quis vere pœnitet, digne potest suscipere corpus & sanguinē Christi, & secundum hoc est rectus ordo in superiori littera & est sensus, sumimus digne, idest, possimus sumere digne.

Pœnitēs vera pōt digne Christi corpus sumere.

Quantuslibet. Hæc est quinta pars huius secundæ dist. in qua dicitur, quod quantumcunque sit peccatum magnum, tamen deletur a gratia. Ioann. de Fint.

r¶ Quantuslibet. CASVS. Luchitur Ambros. contra

mortui [a] fœtor sit; aboletur omnis, vbi sacrum redoleuerit vnguentum, [b] & surgit defunctus: & solui iubentur [α] eius vincula, qui adhuc in peccato [c] est: tollitur velamẽ [d] de facie eius, quod veritatem gratiæ, quam acceperat, obumbrabat. Sed quia venia donatus est; reuelare faciem, aperire vultũ iubetur. Non habet enim quod erubescat [e] cui peccatum [f] dimissum est. In tanta vero Domini gratia, tantoque diuini muneris miraculo cum oportet vniuersos lætari, commouebantur impij, & aduersus Christum concilium congregabant. Lazarum [g] quoque interficere volebant [h]. Nonne merito eorum [i] successores [k] vos fore cognoscitis, quorum duritiæ hæredes estis? Nã & vos indignamini, & contra ecclesiam congregatis concilium, quia videtis mortuos in ecclesia reuiuiscere, & peccatorum indulta venia resuscitari. Itaque [l] (quod in vobis est) per inuidiam rursus vultis interficere suscitatos. Sed Iesus non reuocat [m] beneficia, immo cumulo suæ liberalitatis amplificat [n], reuisit solicite suscitatum, & celebrata † resurrectionis gratia, lætus ad cœnam [o] venit, quam ei sua præparauerit ecclesia; in qua ille, qui fuerat mortuus, vnus inter discumbentes, cum Christo inuenitur.

al. celebrata.

α ¶ Solui iubentur.] *In originali impresso legitur*, & soluere iubentur eius vincula, quæ adhuc in peccato sunt, tollere velamen, &c. *Alia vero ex eodem sunt mendata, & addita nonnulla.*

Idem ibidem, c. 4.

C. LIIII.

Anſ. l. 11. c. 371.

IIs potestatis [p] suæ gratiam negat, quæ in remissionem peccatorum est, qui cœlestem eius potestatem [q] diabolico [α] fultam suffragio vendicarent. Eos quoq; asserit diabolico vti spiritu, qui separarent ecclesiam Dei, vt omnium temporum hæreticos [r], & schismaticos comprehẽ-

a ¶ Mortui.] Tangit de Lazaro, & de sorore Martha, quæ dixit.

b ¶ Redoleuerit vnguentũ.] .i. virtutes, & bona opera, vel Christi miraculum, vel gratia est illud vnguẽtum, de quo dicit Euangelium quod fracto alabastro, id est Christo lanceato, & clauis perfixo repleuit totam domum, i. vniuersalem ecclesiam, de quo vnguento dicitur: sicut vnguentum in capite, &c. in barbam, &c. proxima barba in quam descendit, fuerunt Apostoli: & ab eis descendit in barbam Aaron, id est, in episcopos, & alios prælatos. Vel vnguentũ) d est pœnitentia fructifera. Istud vnguentum confitetur tribus modis, scilicet, contritione cordis, confessione oris, & satisfactione operis.

c ¶ In peccato.) Idest, in pœna peccati, scilicet satisfactione, non enim Lazarus resuscitatus fuit in peccato. Die ergo in peccato est quo ad ecclesiam: licet de eo iam contritus sit quo ad Deum.

d ¶ Velamen.] Quod impediebat eum ne videri posset; vnde Elias, Opposuisti nubem ne transeat oratio.

e ¶ Erubescat.] Arg. per pœnitentiam de loco infamiã. Argu. cõtra. 2. q. 3. c Euthemiũ. 4. hic &, qd peccata sanctorum non reuelabuntur in die iudicij. 22. inf. ca. 5. non itaque.

f ¶ Cui peccatum.] Pœnitentia Quod confitetur tribus modis, eris confitebitur. tribus modis, scilicet contritione, cordis contritione, & operis satisfactione.

g ¶ Lazarum.] Iste fuit primus auditor inferni, & ideo diabolus suggerebat Iudæis, vt ipsum interficerent.

h ¶ Volebant.] Stulta volũtas erat, qua si non posset suscitare occisum, q suscitauit defunctum.

i ¶ Eorum.] Idest, impiorũ, scilicet Iudæorum.

K ¶ Successores.] Idest imitatores, vt 1. quæstio. 1. cito turpem.

l ¶ Itaque.] De consecr. dist. 3. quæris.

m ¶ Non reuocat.] Su. 22. q. 2. c. si quelibet. §. quãdoque. supra 16. q. 2. vitis.

n ¶ Amplificat.] qa dimittit peccatum & post seipsum cõferri, vt 50. dist. pœnitẽtes. de cõsec. dist. 4. nemo.

o ¶ Ad cœnam] ipse Lazarus. s. vbi & ipsa Martha ministrabat, quando fuit inuitata a Simone leproso.

p ¶ Iis potestatis.] Adhuc prosequitur Ambrosius de hæreticis per prædictos Iudæos designatis.

q ¶ Potestatem.) scilicet dimittendi peccata, soluendi & ligandi.

r ¶ Hæreticos,) per Iudæos, qui suscitationem Lazari non credebant.

Alabastri fractio quid significet.

Peccatum in spiritum sanctum est irremissibile.

Digitized by Google

deret,quibus indulgẽtiam negat [a] : quia omne peccatũ [b] circa ſingulos eſt,ac vniuerſos *3 & infra.c.3.* ¶ Quid mirum ſi ſalutem negatis alijs,qui veſtram [c] recuſatis? licet & illi [γ] nihil à vobis differant, qui a vobis pœnitentiã [d] petunt. Arbitror [e] enim quod etiam Iudas [f] potuiſſet tãta Dei miſeratione non excludi a venia, ſi pœnitentiam non apud Iudæos,ſed apud Chriſtum geſſiſſet† *& paulo poſt.* ¶ Qui agit pœnitentiam, nõ ſolum diluere lachrymis debet peccatum ſuum, ſed etiam emẽdatioribus [h] factis operire,& tegere i delicta ſuperiora, vt non imputetur ei peccatum.

† al. egiſſet.

a ¶ Diabolico.] *Addita hic ſunt nonnulla in B. Ambroſio, quæ deeſſe videbantur. Antea enim legebatur,* qui cæleſtem poteſtatem diabolico ſpiritu ſeparant ab eccleſia Dei,vt omnium, &c.

β ¶ Ac vniuerſos.] *In originali eſt*, hoc in vniuerſos. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

γ ¶ Licet & illi.] *In aliquot vetuſtis codicibus, & originali legitur*,licet illi nihil deferant. *Sed auctor gloſſæ videtur habuiſſe vt in vulgatis Gratiani.*

Idem in eodem libro, c.9.

C. LV.

6 NOnnulli ideo poſcunt pœnitentiam, vt ſtatim ſibi reddi communionem velint. Hi non tam ſe ſolacere cupiunt,quam ſacerdotem ligare [k] Sua enim conſcientiam nõ excusant, ſacerdotis induũt; [cui] pręceptum eſt, [Nolite] [l] ſanctum dare canibus [m], neque margaritas veſtras ante porcos [n] : hoc eſt, immundis ſpiritibus † ſacræ communionis non impendenda conſortia [o].

tabeſt in orig. Matt. 7. † al. imperitatibus.

Idem ibidem.

C. LVI.

SVnt,qui arbitrentur hoc eſſe pœnitentiam, ſi abſtineãt a ſacramentis cęleſtibus. Hi ſe maiores in ſe iudices sũt qui pœnam preſcribunt ſibi,declinãt remedium [p] ; quos vel pœnam tuam conueniebat dolere, quia cęleſti fraudarentur gratia. *& cap.10.* ¶ Facilius [q] autem inuenitur, qui innocentiam ſeruauerint, quam qui congrue [r] egerint pœnitentiam, vbi [s] acquirendæ [t] ambitio dignita-

SVnt qui.] CASVS. Quidam erant,qui volebant accipere pœnitentiã a ſacerdotibus, nec de peccatis ſuis ſatisfacere, & dolere ; putantes ſibi ſufficere, ſi propria auctoritate a ſacramẽtis abſtinebunt, quos Ambr. in hoc cap. reprehendit,hortans eos multipliciter,vt doleãt,& ſatisfa-

a ¶ Negat.] Dicens. Vos in peccato veſtro moriemini. & hoc ſi perſiſtant in hæreſi: quia conuerſis præſto eſt indulgentia. 26.q.4. ſi presbyter.

b ¶ Omne peccatũ.] Id eſt,magnum peccatũ. Vel ideo hoc dicit,quia qui in hoc vno delinquit, factus eſt omnium reus infra diſtinct.5. fratres.

ADDITIO. Infra diſtinctio.5.c.fin.ext. de regulis iuris. deſtent. Archid.

c ¶ Qui veſtrã.] 47. diſtin.c. ſicut. §. neceſſe. & ibi, Conueniet nulli,qui ſecundũ ſtidet ipſe.ar.ff.de ædil.edic.cũ autem. §. excipitur,& alibi Qui ſibi nõ parcit, mihi vel tibi quõ parcet? Alia littera habet noſtram, id eſt,a nobis accipere. 23.q.5. ſi non licet.

d ¶ Pœnitentiam.] Non ergo licet accipere pœnitẽtiam ab hæretico, ſicut nec Euchariſtiã vt 24.q.1.cap.vlt. ſed baptiſmum bene in neceſſitate,vt 24. quæſt.1. ſi quem.

e ¶ Arbitror.] Ideſt certus ſum.nã quãtuslibet ſit factor, abolet pœnitentiã, vt ſu.c.quãtuslibet.

f ¶ Iudas.] Inf.diſt. 6.qui vult.in princ.

g ¶ Geſſiſſet.] Sed fuit ipſe ad diuiſos. Inf.diſt.1. Iudas.

h ¶ Emẽdatior.b.] Ergo non ſufficit ſola cordis cõtritio & ita facit ad propoſitum Gratiani.

i ¶ Et tegere.] Infra diſt.1. ille rex.

NOnnulli.] Hæc eſt 6. pars.1.dæ partis huius diſt. in qua reprehẽdit eos, qui paruas pœnitentias poſtulant a ſacerdote ꝓpter faſtidium benefaciendi. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam poſtulabant pœnitẽtiã a ſacerdotibus vt ſtatim in priſtinum ſtatum reuertantur; hi potius obligant ſacerdotes quam ſe abſoluunt: quibus ſacerdotibus dictum eſt, nolite dare &c.

k ¶ Ligare.] In ſe onus pœnitentiæ ſuſcipiendo: quod poteſt & debet quandoque ſacerdos. ſup.diſtinct.6.cap.1. Vel indiſcrete ſoluendo argum.50.diſtin. ſi quis præpoſtera.

l ¶ Nolite.] Supra.11.q.3. nolite.

m Canibus,] Prius, iam enim poſt pœnitentiam canes non ſunt. & intellige canibus, ideſt,manifeſtis. nam de occultis ſecus. de conſec.diſt.2.non prohibeat.

n ¶ Ante porcos.] ideſt,peccato ſordidatos.

o ¶ Conſortia.] Quia ſummis, & imis ſortiãtur,&c. vt de conſe.diſt.2.quid ſit ſanguis,& 45. diſt.in mandatis.

p ¶ Remedium.] Ideſt,pœnitentiam, per quam conſequuntur remedium, vel communionem. de conſ. diſt. ſi quis intrat eccleſiam. & inf. eod.qui ſanctus.

q ¶ Facilius.] inf.eod.diſt.3.ca.5. hæc de charitate,&c. reperiuntur.

r ¶ Congrue.] Et ita eſt ar. quod facilius de nouo aliquid acquiritur. quam recuperetur amiſſum, vt inf.diſt.3. reperiuntur. & dicit Boethius. Facilius eſt ad virtutem erigere nouos, quam reuocare veteres vel præteritos.

s ¶ Acquirendæ.] In hac vita ſcilicet. & tunc cõgrue ſequitur, vbi, &c. nec dicas ibi ideſt, in pœnitentia debent ceſ-

Digitized by Google

ceſſare quæ ſequuntur. Vel ſic ordina literam: renunciandum eſt ſæculo, vbi acquirendum eſt.

a ¶ Ambitio dignitatis.] Quæ reprobatur.8.q.1.in ſcripturis.

b ¶ Vini effuſio.] Quæ reprobatur ſup.35.d.c.1.

c ¶ Co-

tis,[a] vbi vini effuſio,[b] vbi ipſius copulę cõiugales vſus[c]? Renunciandum ſęculo [d] eſt, ſomno ipſi minus indulgẽdum, quã natura poſtulat [e], interpellandũ eſt gemitibus: irrumpendum eſt ſuſpirijs: ſequeſtrandum eſt orationibus: viuendũ eſt ita, vt in tali [f] vita & huic moriatur vſui, ſeipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur. *& infra.c.* 11. ¶ Nemo in peccatis † ſe poſitus arrogare ſibi debet auctoritatem, aut vſurpationem ſacramentorum: quia ſcriptum eſt. [Peccaſti, quieſce [h].] *& paulo poſt.* ¶ Dicimus† [i] ergo & agendam pœnitentiam, & eo agendam tempore, quo culpę deferueſcat [k] luxuria, & in captiuitate peccati poſitos reuerentiores [l] nos, non vſurpatores eſſe debere. Nam ſi Moyſi propius accedere geſtienti, vt cognitionem myſterij [m] cœleſtis hauriret, dicitur: [Solue [n] calceamentum pedum tuorum;] quanto magis nos animæ noſtræ pedes [o] exuere vinculis corporalibus, & greſſus omnes mundi iſtius nexu debemus abſoluere *P? & paulo ſuperius*. ¶ Nihil eſt, quod tam ſummo dolori ſit, q̃ ſi vnuſquiſque poſitus ſub captiuitate peccati recordatur, vnde lapſus [q] ſit atque vnde [r] deciderit, & quod ad corporea † atque terrena ab illa ſpecioſa, & pulchra diuinæ cognitionis intentione deflexerit.

Exo.3.
Act.13.

† *al. peccatis.*
Eccli.21.
Gen.4. ſm̃ LXX.
† *al. didicimus.*
orig.

† *al. corpoream atque terrenam.*

a ¶ Vbi acquirenda.] *Locus integer B. Ambroſii hic eſt.* An quiſquam illam pœnitentiam putat, vbi acquirendæ ambitio dignitatis, vbi vini effuſio, vbi ipſius copulæ cõiugalis vſus? *Sed gloſſ. in ver.* acquirendæ *obſtitit, ne hic emendaretur. Multa autem alia ſunt emendata.*

b ¶ Vt in tali vita.] *In originali eſt*, vt vitali huic moriatur vſui. *Sed gloſſa obſtitit, ne mutaretur.*

Item Cyprianus epiſcopus, lib.4.epiſt 2.ad Antoñianũ.

C. LVII.

Apo.2.

MIror autem quoſdam ſic obſtinatos eſſe, vt dandam non putent lapſis pœnitẽtiam; aut pœnitẽtibus exiſtiment veniam denegandam, cum ſcriptum ſit: [Nemento, vnde cecideris, & age pœnitentiam, & fac priora [s] opera.] Quod vtique ei dicitur, quem conſtat cecidiſſe,

c ¶ Copulæ coniugalis vſus.] Qui quandoq; minus licitus eſt. 32.q.4.origo.

d ¶ Sæculo.] Quo ad ambitionem dignitatis. 40.diſtin. multi.

Dormiendũ non eſt in ſcholis.

e ¶ Natura poſtulat.] Arg. contra illos qui dormiunt in ſcholis: & ita debemus propriam naturam expugnare licet contraria ſit medicina. inf. de conſe.d.5. contria.

f ¶ In tali.] Quia maioris eſt pœnæ inter homines viuere, &c. C. de Apoſta. hi qui ſanctam.

g ¶ In peccatis.] Mortalibus: quia cum veniali nõ prohibetur. de conſecr.d.2.quotidia.

h ¶ Quieſce.] Ideſt, abſtine a ſacramentis. arg. contra promouendos, qui poſt baptiſmum peccauerunt. 25.diſt. primum.

Pœnitendi tempus.

i ¶ Dicimus.] Hic agit de tempore agendæ pœnitentiæ, quaſi dicat, ſi in iuuentute non pœnituimus; ſaltem in ſenectute pœniteamus.

k ¶ Deferueſcat.] Alias deſueſcat. *infra diſtinct.3.in ſalibus.*

ADDITIO. Quod not.22.q.2.ancillam. in fine.

l ¶ Reuerentiores.] ideſt, propter reuerentiam abſtinere ab Euchariſtię ꝓceptione.

m ¶ Myſterij.] ſc. qua re virgo Maria, ſignis aſſentabat. Rubus arrebus ardens non dens qui nõ cõburebatur in mõ comburebatem Oreb. Rubus eſt tur. quid dens in rubo nec cõ burẽs eſt ſpiritus ſãctus in beata Maria: qui deſcendẽs in ea non violauit eam, & ſecũdum hoc quod ſequitur, ſolue calceamẽta, &c. ſi intelligi tur calceamentum quod fit de mortuis aĩalibus, eſt prauus intellectus Phariſęorum dicentiũ: ſi peperit, ergo cum viro concubuit, dicitur ergo Moyſi, i. cuilibet Chriſtiano, ſolue calceamẽta, &c. i. exue talem intellectũ. ſalit in beata Maria, quæ virgo ante partum & poſt partum Chriſtum peperit.

n ¶ Solue.] i. opera mortua de affectib. tuis: quia nullus digne conſpicere vel Deum videre põt, niſi cuncta terrena & mortalia vitia deponat. vnde talis veterum cõſuetudo erat, vt ſi ſponſus ſpõſam repudiaret, in ſignũ repudij diſcalceari iubebatur. de hoc dſt 8.q.1.olim, & ideo Moyſes deſcalceari iubet, ne ad eccleſiã q̃ ſ rubro ſignificat, quaſi ſpõſus accedat calceatus: hoc.n. ſeruandum eſt in Chriſto. q uerus eſt ſponſus. de quo Ioannes ait, Cuius non ſum dignus ſoluere corrigiam calceamenti eius. &c. de conſec. diſt. 4. per aquam.

Deus a quo uideri põt.

Cõſuetudo ueterũ in ſignum repudij.

o ¶ Pedes.] i. affectiones. unde Aug. ſuper illum locum. In laqueo illo quem abſconderunt, comprehenſus eſt pes eorum dicitur pes animæ amor: & ſi eſt ad bonum dicitur charitas, ſi ad malum, dicitur cupiditas.

Pedes ꝓ affectionibus accipiuntur.

p ¶ Abſoluere.] Antequam ad ſacramenta accedat.

q ¶ Lapſus.] Hoc idem dicit Boethius. infęliciſſimum genus infortunij eſt fuiſſe fęlicem.

r ¶ Vnde.] Ideſt, a quo ſtatu ſo.d. quia ſanctitas.

MIror.] CASVS. Quidam ſtulti ſacerdotes erant in eccleſia, qui cum viderent quoſdam peccatores non recte pœnitere, nec veniam recipere, alios ad pœnitentiam recipere nolebant: quos hic redarguit Cyprianus: & q̃ eos recipere debeant, probat auctoritate Io. in Apoc. & auctoritate Thobiæ.

s ¶ Priora.] ſo.dñi.domino ſancto.

a ¶ Elec-

Digitized by Google

a ¶ Eleemoſyna.] Scilicet interior, vt inf. diſt. 1. c. in caſſum. §. ſed verba. Vel exterior liberat a morte, ideſt a peccato occaſionaliter: quia citius illuſtratur. inf. e. medicina. quia ſicut ſe a filium introducit: ita timor ſeruilis charitatem. &c. inf. d. 3. qui vult.

b ¶ Semel. Hinc colligo peccata nõ reditre. Infra d. 4. c. in domo. §. item ſecũdũ, & 13. q. 4. ſi illic.

c ¶ Ab ea. Id eſt, a morte actualiũ peccatorum. de conſ. d. 4. c. 1. & 2.

IMportuna.] CASVS. Probat Hiero. in hoc c. q̃ peccatoribus & pœnitentibus venia tribuit. & q̃ ſemper eſt pœnitẽtia facienda, licet quis ſit in mortali peccato, vt veniã impetret: quod probat exemplo mulieris Chananææ. q̃ p̃ ſuã importunitatem vel inſtantiam meruit a Domino exaudiri: & exemplo amici, qui ab amico tres panes impetrauit: & latronis qui in cruce meruit veniã: & q̃buſdam alijs exẽplis, q̃ in littera facile videbis. [Perijt.] Ideſt, perire meruit: vel digna fuit perire, vel peritura eſſe credebatur. Martyriũ, nõ in veritate fuit martyrium, ſed ſimilitudine facti.

Bona inſtanter ſunt facienda.

IMPORTVNA. CASVS. Probat in hoc c. q̃ inſtãter bona facienda ſunt, licet q̃s ſit in mortali peccato, vt impetret veniã, ſicut Chananæa, & ſicut amicus ab amico q̃ tres panes ipetrauit: latro etiam meruit veniã: & alijs exẽplis vtiẽ.

d ¶ Cum ſeris.] Ideſt, taciturnitate prædicatorum.

e ¶ Oſtio.] Ideſt, intelligentia ſcripturarum.

f ¶ Nocte.] Ideſt, in profundo vi lo um poſitus.

g ¶ Panes.] Ideſt, fidem ſanctæ Trinitatis.

h ¶ Precibus.] Illis, ſcilicet, Deus propitius eſto mihi peccatori.

i ¶ Vincit.] Quia regnũ cęlorũ vim patit. 1. q. 3. Saluator.

k ¶ Perijt.] Ideſt, perire meruit. ſimilis expoſitio. 24. q. 3. ſi quis non recto.

l ¶ Steti.] Ideſt, non perijt.

Latro bonus an fuerit martyr.

m ¶ Martyrium.] Non in rei veritate fuit martyriũ. ſed propter ſimilitudinem facti. Vel ideo dicitur pœna conuerſa in martyrium, quia per fidem & patientiam, quã tunc habebat, dignus fuit æterno præmio. i. vt intraret ſtatim ad vitam, ſicut & illi, qui patiuntur martyrium, vt inf. de conſec. diſt. 4. baptiſmi vicem. contra. ibi enim dicitur, q̃ latro non pro nomine Chriſti crucifixus eſt, ſed pro meritis facinorum ſuorum: & pœna non facit martyrem, ſed cauſa vt dicit Auguſtinus: quare martyrium non fuit: quod & verum eſt: eius ergo pœna martyrium dicitur ratione æterni præmij, quod quaſi martyr recepit confitendo, vel ratione confeſſionis, quam in patibulo habuit: ſicut enim martyr, ſic latro inter pœnas Chriſtum confiteri non timuit.

n ¶ Lenitatis.] Arg. iudicem potius debere ſequi miſericordiam quã rigorem. 24. q. 2. legatur. ſup. d. 45. licet plurimumque, ſup. 2. q. 5. quanto. ſup. d. 86. odio.

QVOD AVTEM. Hæc eſt 3. pars d. in qua probat q̃ omnia Deus dimittit pœnitenti: qui autem moritur impœnitens, ille pereat in ſpiritum ſanctum: cui numquam dimittet. Io. de Fant.

CASVS. Probatum eſt ſup. auctoritate Amb. q̃ pœnitenti uenia tribuitur. ſed cõtra obijcit Gratianus, ut contrarietatẽ illam poſtea ſoluat. Seq. c. ſi ſacerdos planum eſt.

o ¶ Auctoritate Ambroſij.] ſup. ea. nemo poteſt. ſup. ea. importuna.

p ¶ Denegatur.] Ideſt, videtur denegari.

q ¶ Et peccatum.] Aliter hic exponit magiſter iſtam auctoritatem quam exponatur. inf. ea. §. poteſt. & exaudi auctoritatem iſtam de peccato in ſpiritũ ſanctum, ut exponit Auguſtinus inf. c. §. poteſt.

r ¶ Alibi.] In libro Ieſu filij Sydrach.

s ¶ Si ſacerdos.] In libro Regum.

& quem Dominus hortatur per opera rurſus exurgere; quia ſpiritum eſt. [Eleemoſyna a a morte liberat.] & non vtique ab illa morte, quam ſemel b Chriſti ſanguis extinxit, & à qua nos ſalutaris baptiſmi, & redemptoris noſtri gratia liberauit, ſed ab ea c, quæ per delicta poſtmodum ſcerpit. *Tol. 4.*

Item Hieronymus Damaſo.

C. LVIII.

IMportuna in Euangelio mulier tãdem meruit audiri: & clauſo cũ ſeris † d oſtio e, media licet nocte f ab amico panes g amicus accepit; Deus ipſe, qui nullis contra ſe viribus ſuperari poteſt, publicani precibus h vincitur i. Niniue ciuitas, quæ peccato periit k, pœnitib. ſteti l. Quorſum iſta tam longo repetita principio? videlicet vt paruũ magnus aſpicias, vt diues paſtor morbidam non contemnas ouem. Chriſtus in paradiſum de cruce latronem intulit; & ne quis aliquando ſeram conuerſionem putaret, fecit homicidii pœnam martyrium m, Chriſtus inquam, prodigum filium reuertentem lętus amplectitur, & nonaginta nouem pecudibus derelictis vna ouicula, quę remanſerat, humeris boni paſtoris aduehitur. ¶ Vbi vero a peccator intelligens vulnus ſuum tradidit medico ſe curandum ibi non eſt virga neceſſaria, ſed ſpiritus lenitatis n.

Luc. 18. & 11. 1 ſermit. Orig. Luc. 18. Ioan 5.

Luc. 23.

Luc. 15. Matt 18.

a ¶ Vbi vero.] *Hæc vſque ad finem nõ ſunt inuenta apud B. Hieronymum.*

3 *Quòd autem omni peccãti auctoritate Ambroſij o, venia promittitur, falſum videtur. Quibuſdam enim venia denegatur, P aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij. Vnde Ioannes in epiſtola ſua: [Eſt peccatum q ad mortem, quis † orabit pro eo?] Alibi r quoque legitur: [Quis medebitur incantatori vulnerato a ſerpente?]*

1. Io. 5. 1 non pro eo dico vt Ecc. 14. roget quis. Orig.

Idem.

C. LIX.

SI ſacerdos s peccauerit, quis orabit pro eo?

Digitized by Google

SED HVIVSMODI. CASVS. Gra. soluit prædictam cõtrarietatem, dicens, ꝙ huiusmodi interrogationes, si sacerdos peccauerit, &c. inferunt difficultatem & varietatẽ: ꝙ difficile fiet vt aliqua singularis ꝑsona oret pro ipso: & ad hoc probandum quasdam auctoritates inducit.

Deo quo deijcies aduersarios populi mei Israel. qua visione confortati, qui erant cũ Iuda, impetũ fecerunt in hostes, & Nicanorẽ interfecerunt. & xxx. millia de suis. PUTEST. CASVS. Ponit Grat. aliam solutionem, & ad auctoritatem Ioan. vt intelligatur de eo, qui peccat in spiritum sanctũ & contra fidẽ, pro quo non est orandũ post mortem, si vsque ad mortem in tali crimine perseuerauerit. & ad hoc probãdum inducit cap. sequens. Non dico,] i. non præcipio. [Dico.] i. præcipio.

a ¶ Non

¶ *Primo regum libro c. 2. legitur.* Si peccauerit vir in virum: placari ei potest Deus. Si autem in dominum peccauerit, quis orabit pro eo? *& sic affertur à B. Ambrosio lib. 1 de pœnitẽtia. c. 8. & aliis patribus. B. tamẽ Gregorius in c. 2. primi Regum c. 3. ex hac ipsa vulgata lectione elicit sententiam, quam nunc affert Gratianus, vt notatum est supra dist. 50. c. alienum.*

Sed huiusmodi interrogationes nõ semper [a] *negationẽ inferunt: sed potius difficultatem;* [b] *vel raritatem notãt, vt est illud Euãgelij: [Quis putas est, fidelis seruus, & prudens &c.] Hinc etiã Ambrosius. [Deus, quis* [c] *similis ei bis? non vtique nullus, quia imago patris filius est.] Similiter igitur accipiẽdũ [quis orabit pro eo? hoc est singularis vita aliquis debet orare pro eo, qui peccauit in Dominum.] & infra. [Nã quomodo Ioannes diceret non orandũ pro delicto grauiore, qui legisset Moysem rogasse,* [d] *& impetrasse, vbi erat prauaricatio voluntaria? qui sciret etiam Hieremiam rogasse? Potest etiam secundum Augustinum, aliter intelligi illud Ioannis:] Est peccatum ad mortem, &c. [vt nulla sit eius, & superiorũ cõtrarietas. Ait n.] Est peccatum ad mortem, nõ pro illo* [f] *dico, vt roget quis. De quo peccato, quoniam nõ expressum est possunt & multa, & diuersa sentiri. Ego autẽ dico id esse peccatũ, fidem, quæ per dilectionem operatur, deserere vsque ad mortem.* [h] *Hæc est etiam blasphemia in spiritum sanctum, quam neque in hoc seculo, neque in futuro remittendam* [i] *Dominus in Euãgelio asseruit. Siue autem delectatione peccati, siue desperatione venia, vsq; ad mortem quis in peccato perseueret, iustum est, vt sine fine puniatur, qui sine fine peccauerit.*

Vnde Gregorius Papa, lib. 4. dial. c. 43.

Matth. 12. Lib. 1. de pœ. cap. 8. Psal. 82. Ibidem c. 9. Exo. 32. 2. Mach. vlt. De correp. & gratia, c. 12. 1. Io. 5.

Ecclesiasti cam vnitatẽ impugnare grauissimũ est.

a ¶ Non semper.] Sup. 23. q. 7. quid in omnibus, ff. commo. l. ad eos, ff. locati, l. sed & de damno.

b ¶ Difficultatem.] Hoc referas ad delicti varietatem, & ad intercessorem spiritual in.

c ¶ Deus quis.] Quia imago, & etiam quælibet fidelis anima inf. dist. prox. illa autem. sed & homo habet similitudinem Dei, inf. 33. q. 5. hæc imago. triplex est igitur imago, siue similitudo, identitatis, secundum quam tantum filius Dei est imago patris: imitationis, secundũ quam dicitur, quod magna nauis est imago alicuius domus, & discipulus magistri, similitudinis expressę, vt sigillum in cera depingitur.

Imago est triplex.

d ¶ Rogasse.] Pro peccatis Hierusalem, vnde in libro Machabæorum legitur, ꝙ Iudas Machabæus cum deberet pugnare cum suis paucis contra Nicanorem, qui erat cum multis, ad confortationem suorum retulit somnium quod in præcedenti nocte viderat in hunc modum. Viderat Oniam sacerdotem manus ad cœlum protendentem, & orantem pro populo Iudæorum, & postea apparuisse alium virum ętate & gloria mirabilẽ circa illũ Oniã & dixisse: Hic est amator populi Israel: hic est qui multum orat pro populo, & pro ciuitate sancta.

Iudæ Machabæi somnium.

e ¶ Hieremiam.] Dei prophetam, extendisse autẽ Hieremiam dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem: accipe sanctum gladium, munus mussum a

f ¶ Pro illo.] Quia non sequitur, ꝙ in carne nõ peccauit, sup. ea. multiplex, §. 1. Dico vt pro eo nõ roget quis post mortẽ & ita exaudi pro peccato in spiritum sanctũ, quod est finalis impenitentia, vt hic innuit Aug. quo casu exaudi su. 13. q. 2. pro obeuntibus. licet H. illud intelligat de specialibus orationibus.

g ¶ Possunt.] Ar. qđ nõ est diffinitũ, posse diffiniri. 22. q. 5. hoc vt. ar. contra. 11. q. 1. ꝙ si dormierit. 2. q. 5. consuluisti.

h ¶ Ad mortẽ.] Vnde alibi Aug. Tanta est labes illius peccati, vt humilitatem pœnæ subire nõ possit: quod quidẽ cõmittit quisq;, q ex sola inuidia vnitatẽ ecclesiasticã impugnat, & diabolo scienter attribuit opera spũs sancti. vnde nec Christus in passione pro talib. orauit, sed pro eis, qui ignoranter crucifigebant eum, dicens, Pater ignoti e illis: quia nesciunt quid faciunt.

i ¶ Remittendam.] Peccatum in spiritum sanctum dicitur generaliter omne peccatum mortale, quia per vnam personam offendit & aliam: specialius vero peccatum est, quod ex odio vel ex malignitate procedit: nam spiritus sanctus est amor & benignitas. secundum alios peccatum in spiritum sanctum est obstinatio mẽtis. Est autem obstinatio mentis in peccato obdurata pertinacia, quam impœnitentia finalis comitatur: prouenit autem huiusmodi obstinatio interdum ex desperatione, puta cũ quis credit suorũ delictorũ magnitudinẽ diuinã misericordiã excessisse, & ob hoc de vitijs accẽdit ad vitia, iuxta illud, quod ait Cain: maior est iniquitas mea quã veniam merear. vt inf. 5. denique. Interdum ex præsumptione: puta cum quis securus delinquit, tanquam Deus ꝓ tẽporali flagitio non sit æternum supplicium daturus: in quo peccati genere refert Hie. se Origenem deprehendisse, qui post mortem anathematizatus est, vt 24. q. 2. c. vlt. ver. ité si ad tempora. Vel putans in articulo mortis sufficienter pœnitere, vt latro, de quibus Apostolus: Maledictus homo qui peccat in spe. Item in spiritum sanctum peccatum est secundum alios fortasse gratiæ inuidia: puta si de gratia à Deo fratri collata inuideas, ne tibi præferatur.

Peccatum in spiritum sanctũ quod dicitur, & quot sint. eius species.

arg.

Digitized by Google

arg. sup. 8. dist. qui contempta. Item secundum alios peccare in spiritumsanctum est blasphemia in personam spiritus sancti. de talibus habetur, de consecr. distin. hi vero hæretici. Item secũdum alios peccatũ in spiritum sanctum est finalis impœnitentia, peccatum. s. quod durat vsque ad mortẽ.

vt, vsque, inclusiuũ sit, qđ hic Aug. potius velle videtur inf. distin. inter hæc hircũ. Sed solet q̃ri, vtrum finalis, impœnitentia possit desinere esse. Resp. Iste terminus finalis impœnitentia, duobus modis accipitur. Inest enim alicui impœnitentia finalis, quando non habet ꝓpositũ pœnitendi. hoc potest desinere esse: quia hoc propositum põt habere in hoc instanti, & crastinõ. Item est etiã finalis impœnitẽtia quædã qualitas, quę inest alicui ex eo ꝙ nũquam pœnitebit. ista non potest desinere esse subiecto existente: quæ si ponat, oporteret dici, quod nũquam eam habuit.

Impœnitentia finalis capitur duob. modis.

1 Supradicta breuiter cõphendas: & dic ꝙ sex modis in spiritum sanctum peccatur: duobus modis erga Deum, præsumptione, vt Origenes, desperationes, vt Iudas. inf. eo. dist. 3. sceleratior.

Duobus erga proximum. Odio fraternæ cogitationis & impugnationis agnitæ veritatus. 11. q. 1. nolite timere.

Duob. erga ten[illegible]: finali impœnitẽtia & pœnitere pœnituisse. 17. q. 4. sunt quæ, & adic ꝙ de hoc ẽt [illegible]. inf. dist. 2. sciendum. Ar.

VOluissent.] CASVS. Dī in hoc c. ꝙ mali vellẽt semper viuere, vt semp in peccato manerẽt. vnde ad magnã gtinet iustitiã iudicantis vt perpetuo sint in supplicijs, q̃ in hac vita semp volũt esse in peccato.

a ¶ Nũquam.] Affidue etiam peccantiũ nõ miseretur Deus, vt sup. 9. 1. dist. diaconi. & venia impœnitenti. & c. 24 q. 2. legatur. & ideo semper obnoxij pœnæ perstitent vt infra, dist. [illegible].

EX HIS. Hæc est 4. pars dist. in qua probat per 36. auct. quod si quis nõ cõfitetur, nõ ioluatur. si petit, iuste confessio, quæ sit primo Deo, deinde sacerdoti, qui [illegible] Deus. ca. Io. de Pan.

CASVS. Concludit Grat. ex præallegatis eorum sententiam in vnum perstringens. ꝙ peccatum non dimittitur sine oris confessione, & operis satisfactione Postea per rationabiles probationes, & multa argumenta nititur idem probare, inepiens a peccato primi hominis, quod non nisi confessione est dimissum, & probatio Grat. protenditur vsq; ad illum §. His auctoritat bus. Et non facit §. vlt. c. nisi vsq; ad §. illũ. Ex his omnibus. Quidam tã faciunt ibi duo cap. s. Puteus.] & [Introite.] Vnde secundum quod habetur in libris q̃s postea ponunt in glo. Sed certe non videtur, ꝙ ibi debeant esse. etiam secundum Grat. & si aliquod est ibi casus est planus. Idem etiam voluit Remedius.

b ¶ Ex hisitaque.] Infert ex præmissis auctoritatibus

c ¶ Si nemo.] Sup. ea. dist. nemo potest.

d ¶ Paradisum.] Sup. ea. dist. ecce nunc tempus.

e ¶ Frustratur.] Sup. ea. dist. agite.

f ¶ Consequi.] Sup. ea. dist. c. nullus.

g ¶ Si solis.] Sup. ea. dist. verbum.

h ¶ Ligandi.] Id est, imponendi satisfactionem vel relaxandi.

i ¶ Potestas.] No. solis sacerdotibus potestatem ligandi traditam.

k ¶ Supplicationibus.] Sup. ea. dist. multiplex.

l ¶ Denique.] Ab isto loco vsque ad c. quamobrem. ꝓbat 23. auctoritatibus, s. peccatum non dimitti sine oris cõfessione. auctoritates veteris testamenti inducit vsque ad §. in Euangelio. Ab illo §. in Euangelio, vsque ad §. ex his. inducit auctoritates noui testamenti, & post ex omnibus concludit in §. ex his. & omnes illæ auctoritates intelliguntur cum quis confiteri contemnit.

m ¶ Serpens. Id est, diabolus, qui serpente vtebatur tãquam organo, vel intellige ad litteram.

n ¶ Confessionem.] Et quia in seipso inuenit originem peccati.

o ¶ Nõ reuocabitur.] Quia irreuocabile fuit peccatum eius.

C. LX.

VOluissent iniqui, si potuissent, sine fine viuere, vt potuissent sine fine peccare. Ostẽdũt enim, quia in peccato semper viuere cupiunt, qui nũquam [a] desinunt peccare, dum viuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio, qui in hac vita nunquam voluerunt carere peccato. Aug. 11. c. 153.

4 *Ex his [b] itaque apparet, quod sine confessione oris, & satisfactione operis peccatũ nõ remittitur. Nã si necesse est, vt iniquitates nostras dicam[n], vt postea iustificemur, si nemo [c] potest iustificari a peccato, nisi antea confessus fuerit peccatũ, si cõfessio paradisum [d] aperit, veniam acquirit, si illa solum confessio vtilis est quæ fit cũ pœnitẽtia (in qua notatur aliud esse confessio, aliud pœnitẽtia, siue interior, siue exterior accipiatur, si ille, q. ꝓmittit veniam occulte, apud Deum, non apud eccles. a pœnitentiã agenti, frustratur † [e] Euãgelium, & claues datas ecclesiæ: promittit etiam quod Deus negat delinquẽti: si nemo potest consequi [f] veniã, nisi quantulamcũque, & si minorem quam debeat, peccati soluerit pœnã: si solis [g] sacerdotibus ligãdi, [h] soluẽdiq; potestas [i] a Deo tradita ẽ: si nullus veniã accipit nisi ecclesiæ supplicationibus, [k] ipsã impetrare contendat: Concluditur ergo, quod nullas ante cõfessionem oris, & satisfactionẽ operis, peccati abolet culpam. Denique, [l] vt perspicue appareat neminem sine confessione a peccato mũdari, ab ipsius humani generis principio sumamus exordiũ. Peccato trãsgressionis primi parentes corrupti a Domino sũt requisiti de culpa, vt peccatum, quod transgrediendo cõmiserant, confitendo delerẽt. Serpens [m] autem de culpa requisitus non est, quia per cõfessionem [n] non reuocabatur [o] ad vitam. Cain quoq; cũ prima præuaricatione fratricidiũ addidisset, similiter a Domino de culpa requisitus est, dũ ei dicitur [Vbi est Abel frater tuus?] Sed quia superius peccatum suum cõfiteri noluit, potius mendaciter negando Deum fallere, conatus* † al. frustras. Matth. 16. Gen. 3. Gen. 4.

Pctũ diaboli fuit irremediabile, sed hoĩs remediabile.

Digitized by Google

eius, & impossibile est eum reuocare ad pœnitentiam. vt inf. dist.2.c.1.quod autẽ reprobi.vers.impossibile, hominis autem peccatum fuit remediabile, & hoc duabus de causis:quia totum genus humanum perierat de peccato Adæ, sed non tota angelica natura peccato diaboli.

est dicens:[Nunquid custos fratris mei sum ego ?] indignus venia iudicatus est. Vnde in desperationis profundũ mersus est, dum ait:[Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear.] vagus, & profugus exijt a facie Domini, significans eos, qui peccata sua confiteri dissimulant, cõspectu diuinæ miserationis indignos haberi Reges[a] *quoque, qui ignorantia ducti in Abraham deliquerant, non nisi eodem orante, sanari meruerunt. In quo figuratur, quod passiones*[b] *morum non sanantur, nisi orationibus*[c] *ecclesiæ. Moysi quoque præcipit*[d] *Dominus, vt lepra*[e] *siue in cute, siue in domo,*[f] *siue in veste, siue in crine apparet, sacerdoti ostenderetur, & iuxta eius arbitrium separata, & eius iudicio contaminaretur,*[h] *vel mundaretur. Saul quoque cum à Spiritu maligno vexaretur, non poterat ad sanæ mentis officium redire, nisi prius Dauid psalterium arriperet, & coram eo psalleret, & ita ab eius vexatione cessaret diabolus. ¶ In quo mystice ostenditur, quod quicunque diabolo propter peccata mancipatur, ab eius dominio eripi non valet; nisi Dauid, id est, ecclesia, psalterium accipiat; & coram eo psallat, id est, Spiritualis gratia eum participem faciat & salubriter admonendo, & pie pro eo orando, & exempla boni operis sibi præbendo, diabolum ab inuisibili eius vexatione cõpescat. Dauid quoque, cum adulterium cõmisisset, & homicidium, non ante audiuit a propheta,*[i] *Transtulit a te peccatum tuũ Dominus,] quam ipsum peccatum cõfiteretur. Prius enim propheta peccatũ redarguenti cõfessus est, & postea audiuit:[Trãstulit Dominus peccatũ tuũ a te.] Achab*[k] *quoque, cũ de innocentis*[l] *sanguinis effusione sententiam cõminãtis Dei audiret, induit seipsum cilicio, satisfaciẽs Deo per pœnitentiã. Vnde Dominus ad Heliã ait:[Quoniam. Achab reuerituꝛ est faciem meã, non inducã malũ in diebus eius.] Niniuita cũ audirẽt: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Ex edicto regis, & principũ pœnitentiã agerũt, dicẽtes:[Quis scit, si cõuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat*[m] *post se benedictionẽ*

Gen.12.& 20.

Leuit.13.& 14.

1.Reg.16.

2.Reg.12.

3.Reg.21.

Iun.3.

li. Item homo incitatorem habuit ad malum: quod non habuit angelus: & ideo per alium iste non debuit iuuari, sicut nec ille per se potuit surgere. & ideo peccatum diaboli fuit irremediabile, & non peccatum hominis.

a ¶ Reges.] Pharao. 1 rex Aegypti, de quo habetur sup. 22.q.2.cap.vtilem §.ecce quæ & Abimelech. 2 rex Geraræ, de quo habetur 32.q.4.nemo sibi. & sup.33.q.1.si per sortiarias.

1 Gen.12.c. 2 Gen.20.

b ¶ Passiones.] Id est, delicta.25.q.1.illa.

c ¶ Orationibus. Supra.33.q.1.si per sortiarias.

d ¶ Præcepit.] In Leuitico.

e ¶ Vt lepra.] I. si, aliqua macula. Sunt autem quatuor genera leprarum in cute, in capillis, in domo, in veste. In capillis lepra dicitur alopecia, fluentibus sanie capillis, si in calui.o vel in alia parte capitis albus vel russus color inuenitus fuerit, plaga lepræ est. In cute lepra cognoscitur, si in ea facies alba, i. pallida albedo, vel pustulæ, & huiusmodi lepra vestis erat macula alba, vel

Lepræ genera sunt quatuor.

rosſa. Similiter in domo dicebatur lepra talis macula, & macula in pariete pallore vel rubore deformis, & omnia ista iudicabantur arbitrio sacerdotis. si enim in homine lepra non erat perspicua, recludebat eum sacerdos in domo suo septem diebus: quibus expletis, si non creuerat lepra, iterum recludebat eum alijs septem diebus, quòd si nec tũc creuerat, mũdum eum iudicabat: qa si scabies erat, lauabat homo vestimenta sua & mundus erat. Cũ vero perspicua erat lepra, separabatur, id est, iudicabat immũd[g] ad arbitriũ sacerdotis & habebat homo vestimẽta sua dissuta, idest, facilia ad induendum, vel exuẽdum, vt sic cognosceretur: & caput rasum, vt posset cognosci: olque vestes cõfectum, ne fœtore loquendo diffunderet, & habitaba sol[g] extra castra, ita vt à mortuo nihil differre videretur. Item si lepra vestis erat perspicua, cõburebatur vestis; si dubia, recludebatur septẽ dieb[g], si creuerat macula, adhucabatur lepra: si non creuerat, abluebatur vestis, & recludebatur alijs vij. diebus: post quos si sacerdos inueniebat creuisse leprã, rũpebat eã. Similiter ostiũ domus leprosæ claudebaẽ vij. diebus post quos si sacerdos inuenisset creuisse leprã, iubebat erui lapides leprosos & poni extra ciuitatem. & domum radi intus & circuitũ, & puluerẽ rasurã spargi extra ciuitatẽ in loco immũdo, & alios lapides substitui ĩ domo, & luto alio liniri domũ, quod si iterũ rediret macula, & perseuerans lepra est, destruebatur domus & ligna, & lapides. & puluis extra ciuitatem proijciebantur in locum immundum.

g Al. nãdũ.

f ¶ In domo.] Non dicit hic de veste, & de domo, q ei ad litteram possit lepra inesse: sed si domus, vel vestis offerretur ab aliquo in ministerium deputanda, antea sacerdoti offerebatur, & si aliqua inerat macula, qua à ministerio impediretur, sacerdotis iudicio relinquebat.

g ¶ Separata.] Quo ad officium vel ministerium.

h ¶ Contaminaretur.] Domus, vel vestis, vel cutis, id est, contaminata vel immunda iudicaretur.

i ¶ Propheta.] Scilicet Nathan.

k ¶ Achab.] Infra eo.d.3.§.ecce Achab.

ADDITIO. Et so.d.c.si post.§.econtra.

l ¶ Innocentis., Scilicet. Nabutæ.

m ¶ Et relinquat.] Scilicet nobis, qui eum sequimur vel post comminationem à se datam.

a ¶ In-

Hac humilitate satisfactionis † imminentẽ subuersionẽ euadere meruerunt. Quorum exemplis euidenter ostenditur, quod nullus à Deo consequatur veniã, nisi primũ satisfecerit sibi per pœnitẽtiã. Nabuchodonosor quoque propter superbiam suam à rationabili † mente in bestialem[a] aũm cõmutatus est, atque à regno suo profugus recedens non ante regnũ recepit, quam conuersus Deũ prædicauit, Denique plebs Israelitica ob culpã suæ trãsgressionis captiuitati tradita, nõ ante liberari meruit, quam sua peccata cõfitens, Danielis, & aliorum sanctorũ precibus veniam accepit. In Euãgelio[b] quoque uenientes ad Ioannẽ, vt baptizarentur ab eo, baptismo pœnitentiæ, [c] primũ cõfitebantur peccata sua, ostendẽtes, quòd quisque debet peccata sua damnando confiteri, & innouationem melioris uitæ promittere, si regenerationis desiderat gratiam accipere. Christus quoque alios legitur suscitasse a mortuis, alios a lepra mundasse, alios illuminasse, aliorũ mẽbra paralysi dissoluta consolidasse; omnium tamen sanitatẽ petitio, ppria vocis, vel amicorũ [d] legitur præcessisse. Luca enim referente dicimus, qp pro socru Petri prius rogatus est, qua eã sanitati redderet. Leprosus vero ille, quem Dominus descendens de mõte mundauit, prius clamauit ad eum: [Domine si vis, potes me mundare,] quem postea tangendo mũdauit. Cæcus quoque dum clamaret ad eũ: [Miserere mei fili Dauid] interrogauit eum Iesus: [Quid vis, vt faciã tibi?] ait, [Rabboni,[e] vt videã lumen.] Tres quoque mortuos [f] audiuit, quos aliorũ orationibus reddidit vitæ. Quartũ [g] quoque discipulo nũciante audiuit, sed qa defuerũt viui, q̃ p eo pcarẽtur, resuscitari nõ meruit. ¶ Quibus nimirum exẽplis euidentissime datur intelligi, quòd ille, quẽ grauioris culpæ macula inficit, nisi confessione propriorum, uel ecclesiæ intercessione suffragãte, sanari nõ poterit. Hinc pœnitens [h] ille, qui prius tacẽdo peccata, flagellari meruerat, postea correptus dicebat: [Quoniam tacui,[i] inueterauerunt ossa [k] mea, dum clamarem,[l] tota die] Hinc Christus ex persona membrorum ait: Non absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum.] Quod Augustinus exponit dicens: [Puteus est humanæ iniquitatis profunditas, in quem si ceciderit, non claudet [m] super te os suum, si tu non clauseris os [n] tuum: confitere ergo, & dic: De profundis clamaui ad te Domine, & euades. Claudet super illum Dominus, qui in profundo [o] contemnit, a quo mortuo, velut ab eo, qui non sit, perit confessio.] Hinc idem propheta ait: [Introite portas eius in confessione,] Ostendens ad portas misericordiæ non nisi per confessionem peccati aliquem posse pertingere. Hinc etiam Beatus Ioannes Baptista, & Saluator noster exordium prædicationis suæ a pœnitentia sumpserunt, dicentes: [Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cælorum. Ostẽdentes ad regna cælorum neminem posse pertingere, nisi primum per pœnitentiam Deo curauerit satisfacere. Hinc etiam in actibus Apostolorum legitur, quod credentes veniebant ad apostolos, annunciantes actus suos.

¶ Ex his omnibus facile monstratur, sine confessione nullum veniam posse promereri.

† al. & satisfactione.

Dan.4.
† Al. rationale.

sup. 17. q.4. miror.
Dan.9.

Io.11.

Luc.17.

Matth 9.

Marc.1.
Luc.4

Matth.8.
Mar.1.
Luc.5.
Mar.10.
Luc.18.
Matth.9.
Luc.7.
Io.11.

Psal.31.
Psal.68.

Glos. interli. & ord. ibi. ex Au. Sent. 4. d.17.

Psal.129.

Prou.19.
Eccl.17.
Psal.99.

Mat.3.

Act.19.

a ¶ In bestialẽ.] Supra 17. q. 4. miror.
b ¶ In Euangelio.] Hic trãsfert se ad auctoritates noui testamenti.
c ¶ Pœnitẽtiæ.] Nõ remissionis: nam ve nitẽtibus ad illud requirebatur pœnitẽtia: nõ autem in nostro baptismate, qđ remissionis est, vt inf. de conse. d. 4. fine pœnitentia.
d ¶ Vel amicorum.] hoc, .n. Deus amat, vt multi rogẽt p. eo. fiat.
e ¶ Rabboni.] Idest, magister.
f ¶ Mortuos.] s. filiũ archisynagogi, filiũ viduæ & Lazarũ.
g ¶ Quartum.] Vnde hoc Gratianus habuit, ignoramus: nisi dicat hoc de Matthæo ĩtelligi: cui cũ Dñs diceret; Sequere me, rñdit Dño, Pater meus mortuus est, volo eũ sepelire & sunc Dñs ait; Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.
h ¶ Pœnitẽs.] Dauid vt inf. d. 3. ille rex.
i ¶ Tacui.] Peccata.
k ¶ Ossa.] Virtutes, qbus alia sustẽtatur, vt ossibus corpus.
l ¶ Dũ clamarem.] Iactando me de meritis meis.
m ¶ Nõ claudet.] Id est. non constringet te finaliter.
n ¶ Nõ clauseris os.] non confitendo.
o ¶ In profundo.] Vitiorũ: vnde peccator cũ. 2 venerit ĩ pfundũ vitiorũ, cõtẽnit. EX HIS OMNIBVS. CASVS. Infert Grat. ex supra d. 4 quod sine cõfessione nullus veniã meretur, & ad hoc inducit sequentes auctoritates. Sequentia tria. c. plana sunt, scilicet Sufficit. & non sufficit, &c. nouit. / Illud ãg. quod postea sequitur.

1 Hũc Christus suscitauit ĩ domo. i. in cogitatione, secundum H. inf. ea. §. ecõtra.

2 17. dist. nec licuit. extra de ind. cum nõ ab homine. Archid.

Hinc etiam Leo Papa ait.epist.78.al.80.ad episcopos Campaniæ.

Cap. LXI.

† *al.*'enim' inf. c.quamuis. Poly.li.5.tit.10. Iuo.p.15.c.167.

SVfficit pœnitenti † illa confessio, quæ primum Deo offertur,tum etiam sacerdoti,qui pro delictis pœnitentium precator accedit.

Item ad Rusticum Narbonensem episcopum, epistola 90.al.92.c.7.

C. LXII.

Bur.l.9.ca.123. Iuo p.15.c.135.

POenitentia, quæ dilata est,cum studiosius petita fuerit,non negetur [a]; vt quoquomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata [b] perueniat.

Item August. in sermone de pœnitentia.al.lib. de pœnitentiæ medicina.

C. LXIII.

Beda.2.Cor.ca. 12. † *al.facilis.* Sent.4.dist.16. Fola.l.6.tit.20.

NOn sufficit [c] mores in melius commutare, & à præteritis † malis recedere, nisi etiam de his,quæ facta sunt,satisfiat Deo per pœnitentiæ [d] dolorem,per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium,cooperantibus eleemosynis,& ieiunijs [e].

Item Ambrosius in c.1. Lucæ.

C. LXIV.

NOuit Dominus mutare sententiam [e], si tu noueris emendare delictum.

Item Leo Papa,epist.90.al.92.ad Rusticum,c.8.

C. LXV.

11.q.1.aliud. † *al.inst a-* Ans.l.11.c.141.

ALiud [f] quidem est debita iuste † reposcere [g]; aliud propria [h] perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet a multis etiam licitis abstinere,dicente Apostolo:[Omnia mihi licent [i],sed non omnia expediunt [k].] Vnde si quis pœnitens habeat causam, quam negligere forte non debeat, melius expetet ecclesiasticum, quam forense iudicium.

1.Cor.6.

Item Hieronymus in c.2.Ioelis.

C. LXVI.

Sent.4.dist.17. *Malac.3.* † *al.comedit Pascha*] orig. *Luc.12.*

QVi sanctus sacerdos est,& comedit †in Pascha [l] Domini; accingatur balthco castitatis,& audiat cum Apostolis:Sint lumbi vestri præcincti,& lucernæ ardentes in manibus vestris.] Qui autem peccator [m] est,& quem

---

a ¶ Poenitentia.] Non negetur.] nam quod diffidentia

e ¶ Nouit.] Sententiam.] comminationis. vt 22.q.4. incommutabilis. & in hoc similis est prætori quo ad interloquutoriam. ff. de re iud. quod iussit.

f ¶ Aliud.] Sup. 11.q.1.aliud.

g ¶ Repetere.] Sup. 14.q.1.quod debetur.

h ¶ Propria.] ff. de minor. si iudex.

i ¶ Licent.] Hoc exponitur sup.11.quæst.1.aliud.

K ¶ Expediunt.] Vt debitum repetere, vt su.14.q.1 quod debetur. sed non expedit cum scandalo. Item temporalia accipere. 1.q.1.Iudices. Item omnib. cibis indifferenter vti licet 11.q.4. ad mensam, sed non expedit.28.q.1. omnis. Item vxorẽ gẽtilem derelinquere licet.28.q.1. iam nũc.sed nec expedit, vt e.q.1.sic eorum. Expediunt non omnia.

QVi sanctus.] CASVS. Dicitur in hoc c.q̃ sacerdos, q̃ bonus est, & digne vult accipere corpus Christi, debet in castitate permanere: peccator autẽ quem conscientia propria remordet, pœnitere dẽt,& ingredi ecclesiam, de qua fuerat ꝓpter peccata egressus. Lucernæ ardentes, idest, opera nostra sint ardẽtia charitate,& alijs lucentia per exemplum.

l ¶ In Pascha.] i.in transitum de vitijs ad virtutes: qa pascha transitus interpretatur.de consecr. dist.4.per aquam.

m ¶ Peccator.] Ex Peccati conhoc vi, quòd consti- scius an posstitutus in mortali possit ꝺ pria au sit auctoritate sua à ctoritate a cõione sacram.ento cõione abstiri abstinere, iuxta nere. illud, Probet seipsũ homo.& sic de pane illo edat,&c.& ideo laudatur mulier,quę menstrua patitur, si ex reuerẽtia abstinet supra, 5.dist.ad eius. & ar.infra,de consec. dist.2. quotidiej. sed contra.supra ea.dist. sunt qui arbitrãtur. & in c. facilius & infra ea.in actione. In contrarijs istis dicitur, quod nemo auctoritate sua, sed sacerdotis debet abstinere a communione altaris. Sol. abstinet quis peccati conscius aliquando propter reuerentiam. quod commendatur, vt hic, & in similibus. Aliquando ꝓꝓ satisfactionem delicti, putãs talem abstinentiam prodesse etiam nõ iniuncta ei aliqua pœnitentia.

---

tia ætatis,&c.32.quæstio.2.ancillam.inf.eod.distinct.7. nemo.

b ¶ Vulnerata.] Delictis.

† *Vide conc. Tri. sess.14.c. & can.13.*

c ¶ Non sufficit.] Quoad famam exteriorem sufficit enim quo ad Deum, dummodo nõ contemnat.

d ¶ Per pœnitentiæ.] inf.ea. dist. si peccatum Dauid.

Digitized by Google

tia ſacerdote: quod inhibetur in contrarijs. Sed & in ſcandalo vbi ob reuerẽtiam abſtinetur propter criminis conſcientiam, diſtinguo, vt ſi ſcandalum ex eius abſtinẽtia oritur, compelli poteſt à prælato ſuo ad ſumendum Euchariſtiam, vel petendum: arg. inf. de conſec. diſt. 2. ſi quis intrat. & c. ſæculares. ſi vero non eſt ſcandalum, bene facit abſtinẽdo. inf. de conſe. diſt. 2. quotidie. hodie tamẽ videtur tolli iſta diſt. vt extra de pœnit. & remiſ. omnis.

vidit in ſomno arborem in medio terræ pertingentem vſque ad cœlum, & ſub ea habitabant animalia & beſtiæ, & in ramis volucres, & ex ea veſcebatur omnis caro: & ecce vigil & ſanctus de cœlo deſcendit, & ait, ſuccidite arborem, & ramos & fructus eius, & fugiẽt ex ea beſtiæ

remordet [a] propria conſcientia; cilicio accingatur, & plãgat vel propria delicta, vel populi: & ingrediatur eccleſiam [b], de qua propter peccata fuerat egreſſus; & cubet vel dormiat in ſacco: vt præteritas delitias, per quas offenderat Deum, vitæ auſteritate compenſet.

Idem in Amos prophetam, ad c. 9.

C. LXVII.

SI agamus [c] pœnitentiam, ipſum quoque ſuæ pœnitebit ſententiæ. Rurſum [d], iuxta eundem [e] Hieremiã *a* promittit proſpera. Si negligentia diſſoluamur, & illum pœnitebit ſponſionis ſuæ, promiſſaque mutabit. Cuius rei exemplum Niniuitas, & Hieruſalem habere poſſumus: quorum alij de imminentibus ſuplicijs libertati ſunt: alii, quæ patribus promiſſa fuerant, perdiderunt. *Hierem. 17.*

a ¶ Hieremiam.] *Sic eſt emendatum ex ipſis commentarijs B. Hieronymi, & vno vetuſto exemplari Gratiani. Nam in cæteris eſt, quemadmodum in vulgatis.* iuxta eundem Hieronymum promittit proſpera, ſi pœnitentiã egerimus. Quod ſi negligentia? &c.

Idem ſuper Danielem ad c. 4.

C. LXVIII.

QVamobrem [f] rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis [g] redime [h], & iniquitates tuas miſericordijs pauperum: forſitan [i] ignoſcet Deus delictis tuis.] ¶ Si prædixit ſententiam Dei, quæ

Ecclefiæ ingreſſus quibus eſt interdicendus.

a ¶ Remordet.] Secũdũ quod notaui ſup. 16. q. 1. monachi.

b ¶ Eccleſiã.] Ideſt, vnitatẽ eccleſiæ per fidem & charitatẽ. nec. n. intelligi põt de ingreſſu corporalis eccleſiæ. Nemo namq; pro peccato aliquo arcendus eſt ab ingreſſu eccleſiæ: niſi ſit excommunicatus, vel interdictus ex iuſta cauſa.] . cad. q. 4. vir cum.] ppria. 11. q. 3. excommunicatos.

SI agamus.] CASVS. Dicit Hier. hoc c. q ſicut Deus propter pœnitẽtiam reuocat ſententiam in contumaces latã, ita propter negligentiam pœnitẽdi bona reuocat, q promiſit. & hoc probat exemplis. ſcilicet Hieruſalem & Samariæ, ex quibus ciuitatibus quidam fuerunt à ſuppliciis liberati: alij vero bona, quæ fecerunt, perdiderunt. [Rurſum.] verba ſunt Gratia. vſque ibi, Promittit.] Quorum.] ſcilicet habita eorum.

c ¶ Si agamus.] CASVS. Dicit Hieronymus, quòd ſicut Deus propter pœnitentiam reuocat ſententiam etiam contra contumaces latam. ita propter pœnitendi negligentiam bona reuocat, quæ promiſit. & hoc probat exẽplis Hieruſalem, & Samariæ, Nabuchodonoſor, & Ezechiæ.

d ¶ Rurſum.] Verba Gratiani.

e ¶ Eundem.] Scilicet Amos, de quo locutus fuerat Hieronymus.

QVamobrem.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. in prima ponuntur verba Danielis interpretantis viſionem Nabuchodonoſor, & dicentis ſibi. placeat tibi conſilium meum, peccata tua eleemoſynis redime, &c. In ſecunda ponuntur verba Hieronymi dicẽtis, inutile videri conſilium prophetæ. Ex quo enim prædixit ſententiam in viſione regis: quid valet conſilium eius. cum ſententia Dei mutari non poſſit? Qui reſpondet dicens q ſæpe ſententiam comminationis reuocat Deus: ſicut apparet exemplo Ezechiæ regis, & Niniuitarum. & licet res admiſerit conſilium prophetæ, & ſententia dilata fuerit: tamen fuit poſtea executa: quia locutus fuit ſuperbiã dicens, Nõne hæc eſt Babylon magna. &c. Secunda pars ibi, [Si prædixit.] Et Niniuitarum, hoc eſt in Iona propheta.] Irreuerentiam.] ideſt malè, & cõtra reuerentiam & æquitatem. Quæ autem fuerit vitio, dicitur in apparatu. & in hiſtorijs dicetur.

Nabuchodonoſor vidit ſomnium.

f ¶ Quamobrem.] Illud tangit, quod Nabuchodonoſor beſtiæ q volucres: ſed germen eius in terrã ſinite: & cũ feris ſit pars eius, & ab humano commutetur cor eius. & ſeptem tempora commutentur ſuper eam: quod ſomnium Daniel interpretatus eſt, & ait: Tu es rex arborea quæ inualuiſti, & poteſtas tua in terminis terræ, & audiuiſti vigilem altiſſimi ſententiam ſuper te: & ab hominibus ejcient te, & cum feris erit habitatio tua: fœnũ vt bos comedes: vij. tempora. i. vij. anni mutabuntur ſuper te, & relinquetur tibi ſemen vel germẽ radicis: quia regnum tuum reſtituetur tibi. quamobrem audi conſilium meũ. Peccata tua eleemoſynis redime: forſan ignoſcet tibi Deus. Poſt annum autem deambulabat rex in aula ſua, & ſuperbe loquebatur dicens. Nõne eſt hæc Babylon, quam ego ædificaui in robore regni, & in gloria decoris mei? Adhuc erat ſermo in ore eius, & ecce vox de cœlo dicens. tibi dicitur Nabuchodonoſor: regnum tuum tranſiit a te, & cum feris habitabis ſeptem temporibus, donec ſcias q dominetur altiſſimus vniuerſis regnis hominum, & ſtatim ex hominibus abiectus eſt, & vt bos fœnum comedit, & ros cœli caput eius infectum eſt, &c. donec capilli eius in ſimilitudinem aquilarum creſcerent, & vngues eius quaſi vngues auium.

g ¶ Eleemoſynis.] Eleemoſynæ namque a morte liberãt peccatorem, qui per delicta ſubruerat, vt inf. ea. diſt. medicina. ſup. ead. diſt. mirror.

Eleemoſyna liberat a morte.

h ¶ Red. me.] Iſtud redime, ponit priuatiuè: quia proprie nõ eſt hæc redemptio. ſi. ff. comm. ſi vt. §. vlt. ff. de le. commiſ. l. fundo. ff. quod vi, aut clam, ſi vitem. §. 2.

i ¶ Forſitan.] Sup. diſt. 86. non ſatis. dubitanter dixit: a deeſſe poteſt contritio cordis, arg. ſu. ea. q. 2. admonere. & non valent eleemoſynæ, niſi ex bono fonte, &c. vt 86. diſt.

Digitized by Google

dict.non satis. Vel ideo sub dubietate posuit, ne securitas negligentiam,& negligentia offensam præstaret, vt inf.ea.prædixerat. Vel ponitur,forsitan,assertiue, vt in Euangelio,forsitan & patrem meum cognouisseris,&c. inf.dist.4.ne forte.ff.de rei vend.item si.§. 1.

a ¶ non

mutari non potest [a];quomodo hortatur ad eleemosynas, & misericordias pauperum, vt Dei sententia cõmutetur? Quod facile soluitur Ezechiæ regis exemplo,(quem Esaias dixerat esse moriturum [b]) & Niniuitarum,quibus dictũ est,[adhuc quadraginta dies, & niniue subuertetur. [Et tamen ad preces Ezechiæ,& Niniue,Dei sententiacõ mutata est [c],non vanitate iudicij,sed eorum conuersione qui meruere indulgentiam. Alioquin [d] & in reuerentiam† [e] loquitur Deus se mala minari super gentem;& si bona fecerit,minas clementia commutare. Rursum bona agẽti se asserit [f] polliceri;& si male fecerit, dicit se suam mutare sententiam,nõ in homines,sed in opera,quæ mutata sunt.Neque enim Deus hominibus,sed vitijs irascitur;quæ cũ in homine nõ fuerint, nequaquã punit quod mutatum est.Dicamus & aliter.Fecit quidem Nabuchodonosor iuxta Danielis cõsilium misericordias in pauperes:& idcirco vsque ad mensem duodecimum [h] in eum est dilata sententia.Sed quia postea ambulans in aula Babylonis gloriatur,& dicit, [Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni in robore fortitudinis meæ, & in gloria nominis mei? bonum misericordiæ perdidit malo superbiæ.]forsitan [i] ignoscet Deus delictis tuis.] Cum beatus Daniel præscius futurorum de sententia Dei dubitet, [k] rem temerariam faciunt,qui audacter [l] peccatoribus indulgentiam pollicentur. Et tamen sciendum, quòd si Nabuchodonosor bona opera facienti venia repromittitur; multo magis alijs promittitur,qui leuiora peccata commiserunt.

4.Reg.20. Esa.38. Ionæ 3.

† *Hieremia.*) orig. vera lectio.

Dan.4.

Origenes hom.3.ad c.3. Iudicum, & ibi gl. ordinaria.

c ¶ Commutata est.] *Quæ sequuntur,ut etiam multa alia emendata, & locupletata sunt ex originali præterueruerbum,*reuerentiam,*(quod esse debet,*Hieremia,*) idque ob glossam.*

Idem.

C. IXIX.

Vide [m] benignum Dominum misericordiam cum veritate miscentem [n], & ipsius pœnæ modum iusta, & clementi liberatione [o] pensantem. Non in perpetuum tradidit pœnæ delinquentes,sed quanto ſ, inquit, tẽpore seruierunt Baalim, tanto seruiant Chusarsaton † * hoc est octo annis. Disce, & hoc, ò tu auditor, quisquis ille es,qui tibi conscius es alicuius erroris:& quanto tempore errasse te nosti; quanto tempore deliquisti; tanto ꝓ nihilominus ¶ tempore humilia te ipsum Deo, & satisfac benigno.] CASVS. Filij Israel seruierunt vij. annis Regi Mesopotamiæ,& postea liberati sũt ab Othoniele. Dicitur hic q in illo facto significatur, quod quãto tẽpore aliqs fletit in peccato seruiendo diabolo, tanto tempore debet esse ī pœnitentia seruiendo Deo.In fine dicitur, quòd sicut illi non fuerũt liberati nisi ad instãtiam precũ; ita nõ liberantur aliqui nisi p preces.

† *al.Cusanthaim.*

m ¶ Vide.] ò tu auditor.

n ¶ Miscentem.)Sup. d.45. disciplina.

o ¶ Chusarsaton.) Quæ humiliatio eo tũ interpretatur in libro Iudicũ. hic est diabolus,cui humiliãdæ,& affligendæ traduntur animæ, q̃ Christi humilitate, cõtempta in superbiam se extollunt. Chusarsatõ iste fuit rex Syriæ & Mesopotamiæ: cui seruiuit Israel viij. annis,eo ꝙ præuaricatus est in præceptis Domini seruiendo idolis mortuo Iosue :quem liberauit Otheniel frater Caleb,in quo erat spiritus Domini, postquam populus clamauit ad Dominum tradito Chusarsaton in manus Othonielis in pugna, quando pugnauit contra eum, vt legitur in lib. Iudicum 2. & 3.

Chusarsatõ sentet.

a ¶ Non potest.]Idest,non contingit hoc secundum eos, contra quos hic loquitur.

b ¶ Moriturum.] Propter peccatum, quod commisit quando superbiuit de victoria, quam habuit de inimicis,eam sibi attribuens.

c ¶ Commutata est.] Non per iudicij ueritatem,sed eorum mutatione, qui conuersi per pœnitentiam meruerunt liberari.

d Alioquin.] Id est, nisi præstaret indulgentiamagen-

e ¶ In reuerentiam.] Id est,contra æquitatem,reuerendam, vel ad hoc vt omnes eidem reuereantur tantum.

f ¶ Asserit.] Dominus loquens Hieremiæ. & sunt verba Hiero.sup Danielẽ.

g ¶ Vitijs.] sup.Dist. 86.odio.

h ¶ Ad mẽsem xij.] vsque ad annũ;peccata eleemosynis redemit,post superbiuit.

i ¶ Forsitan.] Verba Danielis.

k ¶ Dubitet.]Idest, apponat fm formã dubietatis. Vel dic vt supra in princ.

l ¶ Audacter.] Sup. 8.q.1.si ergo. 32.q. 5. si Paulus. hoc aduerbiũ determinat verbum vel participiũ.arg. ad hoc. 93. dist.diaconi.

hic autem de exteriori.

a ¶ Pœnitendo.] Sup. eod. diſt. voluiſſent, §. ex his, verſ. quartum quoque.

b ¶ Suſcitauit.] Othonielem. i. filium Senem fratrem Caleph minorem 1. cui Caleph Axam filiam ſuam dederat in vxorē pro eo ꝙ dederat ei ciuitatem Cariatſepher, i. ciuitatem litterarum. hic ergo Othoniel quaſi ſaluator filij Iſrael eſt miſſus, cū ſuper eos eſt dux conſtitutus Domino. Interpretatur aūt Othoniel tēpus mihi Dei 2. hoc eſt aliquis militiæ cœleſtis angelus, q ſibi ipſe a Deo diſpenſatum accipiens mitti tur in adiutoriū eorum, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Hug.

Othoniel fuit filius Senem.

1 In quo fuit ſpiritus Domini: & iudicauit Iſrael, de quo habetur Iudicum 3. c.

2 Ita etiam ponit H. & Laur.

Eccleſia Chriſti.] CASVS. Dī hic, ꝙ peccator non eſt in eccleſia, q̄ nō habet maculam neq; rugā, ſicut olim habuit. q vero vult eſſe in eccleſia, vadat ad medium, vt purget a macula, & fiat de eccleſia, quæ eſt corpus eius.

c ¶ Maculam.] Hæreſis, vel mortalis peccati. ſupra. diſt. 21. quamuis. ſup. 24. xi. cauſa, quæſt. 4. recurrat.

d ¶ Rugam.] Scilicet ſchiſmatis, vel venialis peccati.

e ¶ De eccleſia.] ſup. 23. q. 4. forte cōtra. & c. hæc autē vite. contra. Sol. Eccleſia quandoque large ſumō, vt grana & paleam complectatur, vt eſt in cōtrarijs. C. 32. quæſ. 4. recurrat. Vel die aliud eſſe de eccleſia ꝙ hic negatur de malis, aliud eſſe in eccleſia, quod in contrarijs conceditur. Vel diſtinguenda ſunt quidam in eccleſia nomine & re, vt boni catholici. vt hic: quidā nec nomine nec re, vt præciſi. ſup. 23. q. 4. ſi quis à catholica quidam nomine tantum, vt in contrarijs: quidam re tantum, vt de conſ. diſt. 4. non dubito.

Eccleſia quot modis generaliter dicatur.

f ¶ Et maculam.] Vnde propheta. In peccatis dimiſſionem veſtram, vt inf. 35. q. 1. c. vlt.

SVper tribus.] CASVS. Hoc c. diuiditur in duas partes. In prima ponuntur verba Amos prophetæ comminātis populo Damaſci & Azaeli regi eius qui 2. tribus grauiter afflixerat, q. d. ſi Azael, & populus Damaſci ſemel vel bis tantummodo populum meum eſſet perſecutus, forſitan parcerem illis: ſed quia diu expectaui eum ad pœnitentiam, vt conuerſus reciperet ſanitatē, & ipſe abuſus patientia mea tertio & quarto affligit: cogor mutare ſententiam vt plagis corripiam eum. In ſecūda parte exponit verba prophetæ mortaliter, & ſic intendit dare ꝙ Deus non dat veniā niſi pœnitenti. Secūda pars ibi, [Iuxta.] Seq. c. patet. Et nota ꝙ prima tabula dī baptiſmus, ſecunda pœnitentia. Sequens c. etiam patet.

Azahel fuit rex Damaſci.

g ¶ Super tribus.] Verba hæc ſunt Amos prophetæ comminantis Azaheli regi Damaſci: qui decem tribus grauiter afflixerat. q. d. ſi Azahel ſemel & bis tantummodo populum meum eſſet perſecutus, forſitan parcerem illis ſed quia diu expectaui eum ad pœnitentiam vt conuerſus reciperet ſanitatem, & econtra ipſe abuſus patientia mea tertio & quarto afflixit; cogor mutare ſententiam ut plagis corrigam delinquentem.

h ¶ Non conuertam eum.] Non expectabo eum, ut conuertatur, ſed plagis corripiam eum. Vel lege interrogatiue: non conuertam eum? id eſt, nonne conuertam eum ab infantia ſua, flagellando ipſum?

i ¶ Iuxta.] Verba Hieronymi.

k ¶ Tropologiam.] Ideſt, moralitatem. De hoc quatuor ſuper. diſt. 17. vltimo.

Tropologia eſt moralitas.

l ¶ Delicto.] q. d. qui in tribus prioribus peccatis, nunquam conuertit Deus ad eum vultum clementiæ ſuæ, ſed

facito ei in confeſſione pœnitentiæ; nō expectes, vt humiliceat te Chuſarſaton, & inuito neceſſitas extorqueat pœnitētiam, ſed ipſe præueni tortoris iſtius duritiam †: quia ſi te ipſe emendaueris, ſi te ipſe correxeris; pius eſt Deus, & miſericors, qui vindictam temperet ab eo, qui illā pœnitendo [a] præuenit. Sed illud conſideremus; quia donec ſeruierunt Chuſarſaton ij, qui traditi fuerant pro delictis ſuis, & non clamauerunt ad Dominum; nemo ſuſcitatus eſt, qui ſaluare eos poſſet. Cum vero clamauerunt ad Dominum; tunc ſuſcitauit [b] Dominus Saluatorem Iſrael & ſaluauit eos.

† al. manus.

a ¶ Liberatione.] *Antea legebatur*, deliberatione. *Emendatum eſt ex homilia Origenis, quemadmodum, & alia nonnulla.*

Idem Hieronymus in c. 5. epiſtola ad Epheſios.

C. LXX.

ECcleſia Chriſti glorioſa eſt, nō habens maculam [c] neque rugam [d], aut aliquid iſtiuſmodi. Qui ergo peccator eſt, & aliqua ſorde maculatus; de eccleſia [e] Chriſti nō poteſt appellari, nec Chriſto ſubiectus dici. Poſſibile autem eſt, vt quomodo eccleſia quæ prius rugam habuit, & macula [f], in iuuentutē, & mūditiam poſtea reſtituta eſt; ita & peccator currat ad medicum, quia nō habent opus ſani medico, ſed male habentes: vt curentur vulnera ipſorum, & fiant de eccleſia, quæ eſt corpus Chriſti.

Luc. 5.

b ¶ Et maculam.] *Reſtituus eſt locus ex originali. Antea legebatur*, & maculam, & immunditiam, & poſtea reſtituta eſt.

Idem in c. 1. Amos. C. LXXI.

SVper tribus & ſcelerib. Damaſci, & ſuper quatuor nō conuertam [h] eum.] Iuxta [i] tropologiam, [k] hoc poſſumus dicere. Primum peccatū eſt cogitaſſe, quæ mala ſunt. Secundum, cogitationibus acquieuiſſe peruerſis. Tertiū quod mēte decreueris, opere compleuiſſe. Quartum, poſt peccatum non agere pœnitentiam, & in ſuo ſibi complacere delicto [l].

m non penit, auertitur ab eo vultus clementiæ suæ.

a SEcunda.] Tabula.] Procellarum huius mundi quia nauigamus tendentes ad patriam. & incurrimus naufragium ex peccato primi hominis, quo submersi sumus.

Idem epist.65.ad Pammachium,& Oceanum.

Cap. LXXII.

Sent.4.dist.14.

SEcunda post naufragium tabula [a] est, culpam simpliciter confiteri. Imitati estis errantem: imitamini & correctum. Errauimus iuuenes, emendemur senes: iungamus gemitus, lachrymas copulemus.

Idem.

¶ *Caput hoc est in commentarijs ad c.3.lamentationum Hieremiæ, qui non sunt B.Hieronymi, sed Rabani.*

Rech.11.& 33.

Cap. LXXIII.

QVia diuinitatis natura clemens est, & pia, magisque ad indulgẽtiam, quam ad vindictã prona: quia non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat: si quis post lapsum peccatorum ad veram pœnitentiam se conuertit; cito a misericorde iudice veniam impetrabit.

Idem in c.12.Oseæ.

¶ *Antea citabatur ex eodem in Malachiam.*

Cap. LXXIIII.

NE forte peccati memores tardius reuertantur; (Adhuc inquit, sedere vos faciam in tabernaculis, sicut in diebus festiuitatis;[b]) vt quod facit baptisma, [c] hoc faciat pœnitentia, & habitent in tabernaculis. Saluatoris, hoc est, in ecclesijs.

Idem in c.9.Danielis.

Ier.29.& 33.

Cap. LXXV.

PRædixerat Hieremias [d] septuaginta annos desolationis templi: post quos rursus veniret populus in Iudæam; & ædificaretur templũ, & Hierusalẽ. Quæ res Danielem nõ fecit negligentẽ; sed magis prouocauit ad rogandũ, vt quod Deus per suam promisit clementiam, per horum †impleat preces; [e] ne negligentia superbiam, & superbia pariat offensam. Deniq; [f] in Genesi legimus § centum viginti annos pœnitentiæ constitutos ante diluuiũ: qui, quia tanto tempore, hoc est centum annis noluerũt agere pœnitentiam, nequaquam expectat; vt & uiginti mus morti addicti. Prima tabula est baptismus, vbi purgatur, verus homo, & induitur nouus. 26. dist. deinde. Secunda tabula est pœnitentia, qua post baptismum resurgimus. post baptismum enim lapsi per pœnitentiam reuocari valent, sed non per baptismum. H. ad litteram. Prima tabula est nauis. Secunda tabula est scapha, qua in naufragio periculum vitatur.

Tabula qua nauigamus in hoc sæculo est duplex.

NEmo forte.] CASVS. Hierony. exponens verba Oseę prophetæ super Malachi. dicit quod sicut Iudæis promissum fuit ut starent in tabernaculis suis post pœnitentiam in diebus festiuitatis suæ, quam faciebant singulis annis in memoriam quadraginta annorum, in quibus fuerunt in tabernaculis eorum in deserto: ita omnibus peccatoribus promittitur, quòd post pœnitentiam redibunt ad ecclesiam, vt quod olim fecit baptismus, nunc faciat pœnitentia.

b¶ Festiuitatis.] Scilicet scenophegiæ: in qua Iudæi singulis annis habitabant sub vmbraculis in memoriam quadraginta annorum, quibus in deserto fuerunt sub tabernaculis. quasi dicat ad litteram: sicut enim olim vos de Ægypto liberaui, & habitastis in tabernaculis: sic & nunc educam vos de imminente captiuitate peccatorum, si ad me reuerti volueritis.

Scenophegiæ festiuitas quæ erat.

ADDITIO. Per exitum de Aegypto significabatur baptismus siue baptismi redẽptio, per viam liberationẽ effectus pœnitentiæ. Petr.

c¶ Qui facit baptisma.] Non tamen quodcũq; vt inf. de conse.dist.4. fine pœnitentia, vnde semper ista duo, quãtus interdictũ generale ponatur, excepta intelligũtur: extra de sponsi. nõ est vobis. Ité hoc facit pœnitẽtia quod baptismus quo ad vitam æternam, non quo ad hoc, vt petere possit quis iure suo dispẽsationem acta pœnitentia, vt ext. de voto.c.1.in fi.& inf.dist.6.cap.1.

Baptismus & pœnitentia ministrãtur tempore interdicti.

PRædixerat.] CASVS. Hoc cap. inducitur ad probandum, quòd licet alicui venia promittatur, illã tamen debet cum instantia implorare: ne propter desidiã, promissa venia retractetur. Vnde licet Dñs per Hieremiã promiserit q̃ filios Israel post lxx. annos desolationis tẽpli reduceret ĩ Hierusalẽ: Daniel tamen non fuit negligẽs in rogãdo hanc: ne negligẽtia offensam pariat. vñ legitur ĩ Genesi, q̃ mundus ante cxx. annos non defuisset: sed quia homines negligentes fuerunt circa pœnitentiam: ideo post centum annos mundus finitus est.

d¶ Hieremiæ.] In epistola quam direxerat ad transmigrationem Babylonis dicẽs: Cum impleri cœperint lxx. anni, visitabo & reducam vos ad locum istum.

e¶ Preces.] Sup.23.q.4.obtineri.

f¶ Denique.] Alia ratione probat quod ab oratione nõ est cessandum: quia si Deus videt homines negligentes, mutat quod prius promiserat.

Oratio sit assidua.

g¶ In Genesi legimus.] Vbi dicitur, non permanebit spiritus meus in homine in æternũ, quia caro est, id est, fragilis, erũtq; dies eius cxx. anni. q. d. spiritus meus, id est, indignatio mea, & ira mea non remanebit in homine in æternum, id est, non erit æterna, quia non reseruabo hominem in æternis cruciatibus, sed ipsum hic puniam

Hominis dies sunt cxx. anni.

ĩ Supra ex. sed & continuo.

Digitized by Google

tẽpo aliter,ſcilicet diluuio .hoc dicit propter illos , qui in diluuio ſaluati ſunt,& conuerſi ad Deum .

a ¶ Ante.] Nunquid etiam iudex poteſt hoc facere poſt datas indacias? arg.ꝙ ſic.ff.de re iudi. quod iuſſit. idem etiam dices in ſententia lata ſub conditione. extra de ſen .excom.à nobis.

b ¶ Poſtea.] Arg.ꝙ ſi teneris mihi libium ſcribere ad certũ terminũ , & tantum iã de tẽpore eſt lapſũ , ꝙ in reſiduo ſcribere nõ poſſis , ſtatim poſſum agere cõtra te arg.ſup.2.q.6.appellãtẽ.ff.ꝺ ver. ob. hoc iure .Argu. contra.ff. ſi quis cau. ſi eũ.§. 1.ff.de reg.iur. nulla intelligit.ff.de verb. obli. inſuiam. nbi ſoluitur hæc cõtrarietas.

c ¶ Comminatus .] Pœnam.ſ.diluuij.

d ¶ Abiecit.] Quãtũ ad præſcientiam.

MEdicina .] CASVS . In hoc c. oſtendit Amb. quod operibus miſericordiæ debet homo redimere peccata ſua eleemoſynas faciendo : non quod Deus ſit uenialis : ſed ipſe venialis eſt qui ſe redemit.

Eleemoſyna redemit peccata.

e ¶ Peccata.] Id eſt , pœnas debitas ꝓ peccatis.No.ĩ hoc c. peccata dici pœnas peccatorũ,quæ eleemoſynis redimuntur,& relaxant,vel eleemoſynæ redimũt peccata,ideſt,oſtendũt eſſe dimiſſa . Vel legit de miſericordia , vel eleemoſynæ virtute, quæ eſt ſpiritualis medicina animæ.

f ¶ Redime.] ſu.41. di.non cogantur.arſup.d.82. presbyter.

g ¶ Emundatus.] ſu. 15.q.1.non eſt.

h ¶ Eleemoſynis .] ſupra ea.diſt.c. omnis.§.alij,& cap. minor.

MEdicamentũ .] CASVS.Dicitur in hoc c. quod ſicut in confectione medicinali ex plurib. herbis cõfecta, aliqua illarũ eſt dominatior, ſic in pœnitentia facienda eleemoſyna dicit dominari . Qđ probat auctoritate Euangelij. Medicamentum.]Ideſt,eleemoſyna,& loquitur per ſimilitudinem,quia medicina eſt animæ.

i ¶ Medicamentum.]Ideſt,eleemoſyna.

k ¶ Ipſa efficit.]Vbi deeſt oportunitas alia faciendi. Eleemoſyna primo nobis faciamus.

l ¶ Date eleemoſynam.] ſ. ordinate . à vobis ipſis incipientes,vt eam vobis primum exhibeatis. infra diſt. 3. qui vult.

m ¶ Mundi.] Ideſt,mundi , & ſine peccato poſſidebitis alia-

alij compleantur:ſed infert ante , a quod poſtea b fuerat comminatus. c Vnde & ad Hieremiam dicitur ob duritiã cordis populi Iudæorum : Ne ores pro populo hoc,quia non audiam te.] Et ad Samuel ; [Vſquequo luges ſuper Saul? & ego abieci d eũ.] In cinere igitur ,& ſacco poſtulat impleri,quod ꝓmiſerat Deus: nõ quod eſſet incredulus futurorum : ſed ne ſecuritas negligentiam, & negligentia pareret offenſam. *Niue 3. 1.Reg.16.* *Deu.9.*

Item Ambroſius in ſermone in Dominica de Abraham.

¶ Operibus miſericordiæ Deum non emimus,ſed noſmetipſos redimimus. Cap. LXXVI.

MEdicina miſericordiæ tollit peccata e magna.]Habemus etiã plura ſubſidia , quibus peccata noſtra redimamus: pecuniam habes; redime f peccatum tuum. Nũ venialis eſt dominus,ſed tu ipſe venialis es.Peccatis tuis venundatus g es:redime te operibus tuis : redime te pecunia tua,vilis pecunia , ſed pretioſa eſt miſericordia. ¶ Eleemoſyna,inquit, à peccato liberat . Crimina ergo elemoſynis h redimuntur. *Eccl. 16. ſecundum LXX.* *Tob.12.*

¶ *Caput in habetur ĩ libro de Helia,& ieiunio,& ibi hæc antecedunt* . Vt ſi grauia deliquimus,magnum medicum inuenimus:magnam medicinam gratiæ eius accepimus. [Medicina enim tollit peccata magna .] *Abeſt autem vox,miſericordiæ.etiam à loco Eccleſiaſtici,c.10.*

Item Ioannes os aureum,hom.9.ad c.6.epiſtola ad Hebræos.

Cap. LXXVII.

MEdicamentum i fortius quod maxime operatur in pœnitentia,hoc eſt . Sicut in præceptis medicinæ medicamentum multas quidem herbas accipit,vnam autem dominantiſſimam;ſic & in pœnitentia,dominantior iſta herba,& potentior eſt,& vniuerſum ipſa efficit.k Audi enim quid dicit diuina ſcriptura.[Date eleemoſynã , l & ecce omnia munda m ſunt vobis. *Luc.11.*

Græcè ſic habet , Τὸ γὰρ μάλιστα ἰσχυρὸν ἔργαζ ὁμένων τὸ φάρμακον τῆς μετανοίας τοῦτό ἐστι. καὶ καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰατρικῶν βοηθημάτων ἐστὶ φάρμακον πολλὰς μὲν λαμβάνον βοτάνας, μίαν δέ τινα κυριωτάτην, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς μετανοίας αὕτη ἡ βοτάνη κυριωτέρα καὶ τὸ πᾶν αὐτή γίγνεται ἐστί.

*i.*Nam quod maximè validum reddit medicamentũ pœnitentię,hoc eſt.Et ſicut in medicinalibus auxilijs eſt medicamentum , quod multas quidem herbas recipit , ſed vnam præcipuam,ac potentiſſimam : ita etiam in pœnitentia,hęc ipſa eſt potentior herba : ipſaque omnino totum præſtiterit:Audi,&c.

Item Ambroſius libro 1.de pœnitentia,c.2.

Digitized by Google

Deus

DEus definitionem.] CASVS. Hugo. sic ponit hunc casum. Dicit Ambr. in hoc ca. quod Deus quemlibet peccatorem indifferenter recipit, dummodo pœniteat, & licentiam relaxandi de pœna cuilibet pœnitẽti sacerdotibus concessit. sed maiora crimina maiori pœna

¶ Et culpam.] Id est, pœnam culpæ, si qua dignus es post cordis contritionem per lachrymas, & orationem ex toto deleas.

¶ Multi rogent.] Hoc etiam faciunt episcopi, cum uolunt suis nepotibus bene facere, & merito: quia personam Christi gerunt. 21. dist. in nouo.

Cap. LXXVIII.

† *al. distinctionem*] orig.

DEus [a] definitionem † [b] non facit, qui misericordiã [c] suam promisit omnibus, [d] & relaxandi [e] licentiã sacerdotibus suis sine vlla exceptione [f] concessit. Sed qui culpam exaggerauit, exaggeret [g] etiam pœnitentiam. Maiora enim crimina maioribus [h] abluuntur fletibus.

Item libro 2. de pœnit. c. 10.

Cap. LXXIX.

Matt. 5. Luc. 7.

FLeat [i] pro te mater Ecclesia, & culpam [k] tuam lachrymis lauet. Videat te Christus mærentẽ vt dicat. [Beati tristes, quia gaudebitis.] Amat, vt ꝑ vno multi rogẽt. l Denique in Euangelio motus viduæ lachrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium eius resuscitauit.

Idem eodem libro 2. c. 11.

Cap. LXXX.

ADam post culpam statim [m] de paradiso Deus eiecit. Nouit distulit; sed statim separauit à delitijs, vt ageret pœnitentiam: statum tunicam vestiuit pelliceam, non sericam.

Item Augustinus in libro 50. homil. homilia vltima cap. 3.

Et in lib. de pœnitẽtię medicina, c. 2.

Cap. LXXXI.

Sent. 4. dist. 16.

5 TRes [n] sunt actiones [o] pœnitẽtiæ, quas mecum vestra eruditio recognoscit. Sũt enim vsitatę in ecclesia, & diligenter attendẽtibus notæ; Vna est, ꝑ quæ nouũ hominẽ parturit [q] donec per baptisma salutare [r] omnium præteritorum fiat ablutio † peccatorũ. *& paulo post.*

† *al. abolitio.*

Pœnitentia tribus modis agitur.

Casum ponit.

Pœnitentia nouũ hoiem parturit.

AGit pœnit.] CASVS. Probatur in hoc ca. exemplo Adæ, quod statim post delictũ debet quis facere pœnitentiã, quia statim post culpam Adã eiectus fuit de Paradiso, vt ageret pœnitẽtiam. m ¶ Statim.] arg. ꝙ sentẽtia lata statim executioni mandanda sit. vt no. sup. 2. q. 1. sicut, 11. q. 3. cũ apud.

THres.] Hoc est 5. pars dist. in qua ponit magister quæ sunt genera peccatorum. Ioann. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ tres modi agendi pœnitẽtiam inueniũtur. Primus est, quando adultus volẽs baptizari pœnitentiam agit. Secundus quãdo quis quotidie pœnitet de peccatis venialibus. Tertius quãdo agitur pœnitentia de mortalibus, quæ ꝑ hibentur in decalogo. Ab illo aũt ver. [Fit enim pœnitentia. tractat de secundo modo Augustin. dicens, ꝙ si aliquis contemnit venialia. & nõ agit pœnitẽtiam pro ipsis, efficitur dignus morte, sicut pro aliquo mortali peccato, & hoc probat per quãdam similitudinẽ inductã de nau. Hi autẽ sic ponit hũc casum. In hoc c. ostẽdit Aug. tria esse genera siue species pnĩæ. Vnũ genꝰ est ante baptismũ de peccatis mortalib. Scdũ est ante & post baptismũ de peccatis mortalib. Postea ostẽdit, ꝙ sicut venialia quotidie subrepunt, ita quotidie sunt de flẽda per aliquam satisfactionem: quia si multa colligta fuerint simul, ita grauabunt sicut unum mortale.

n ¶ Tres sunt actiones.] CASVS. Tres sunt modi agendi pnĩam, Primus quando adultus volens baptizari agit pœnitentiam. Secundo quando aliquis quotidie pœnitet de leuibus peccatis. Tertius quando aliquis pœnitentiam agit de mortalibus, quæ prohibẽntur in decalogo. Ab illo autem ver. [Est etiam pœnitencia,] tractat de secundo modo, nam si quis contemnit venialia propter contemptum eorum cõstituitur dignus morte æterna: & hoc probat quadam similitudine.

o ¶ Actiones.] Idest, tribus modis agitur pœnitentia scilicet ante baptismum, vt inf. de conse. d. 4. agunt hoĩes, post baptismum de mortalibus peccatis, & quotidie de venialibus inf. dist.] de quotidianis.

p ¶ Vna est.] Quæ fit ab adultis cum baptizantur. vel ante.

q ¶ Parturit.] Proprie ponitur hoc verbum parturit. cũ enim homo iam proponit & meditatur ꝙ baptizari uelit, agere pœnitentiam incipit, quæ enĩ nouum hoĩem

na sunt punienda. [Definitionem] Idest, distinctionem personarum.

a ¶ Deus.] CASVS. Deus indifferenter quemlibet peccatorem recipit, si pœniteat, & sacerdotibus licentiã relaxandi de pœna concessit: maiora tamen peccata maiori pœna punienda sunt.

b ¶ Definitionem.] Idest, distinctionem personarum, idest, nullum vere pœnitentem a se excludit, vt su. 39. q. 2. cap. 1. ꝯ. 1. Vel definitionem, idest, exceptionem peccatorum.

c ¶ Qui misericordiam.]. i. remissionem peccatorum a se per misericordiam conferendam.

d ¶ Promisit omnib.] Vere pœnitẽtibus 24. q. 2. c. legatur.

e ¶ Et relaxandi.]. i. pœnam peccati dimittendi.

f ¶ Sine vlla exceptione.] Idest, nullum excipiendo vel peccatorem vel peccatum: quia nullum peccatum est, de quo non possit quis pœnitere, ut inf. de conf. dis. 4. nemo.

g ¶ Exaggeret.] Idest, si maior fuit culpa, maior sit dolor de culpa, vel satisfactio pro culpa.

h ¶ Maioribus.] Supra 24. q. 1. non afferamus.

FLeat.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod si crimen est manifestum, dolere debes manifeste & flere, vt pro te oret ecclesia. amat enim Deus vt multi rogent pro vno. Vnde quia multi rogabant pro filio viduæ, resuscitauit eum Deus, sicut legitur in Euangelio.

i ¶ Fleat.]. i. si manifestũ fuerit crimen, doleas manifeste & fleas, vt pro te oret mater ecclesia.

Digitized by Google

Parturit deſt. in nouum hominẽ. 1. de eo vetuſto prius cul pę vetuſtatem habẽ tẽ; facit nouum hominem. i. gratiæ notitiam habentem, de conſe.diſt.4. non dubito.

a ¶ Omnis.] Inf. de cõſec.d.4. omnis q.

b ¶ Ad conſecratione. i. ſanctificationem uel ſatisfactionem.

c ¶ Prodeſt.]. i. ſacramentũ collatum in fide eorũ. Vel ꝓdeſt, quia afferunt eum.

d ¶ Supplicationis.] quia ſemper debemus ſupplicare, vt ab eo liberemur.

e ¶ Deſiderat.]Cum effectu.

f ¶ Peccatis.] Pro mortalibus.

g ¶ Si. n. noſmetipſos.]Pœnitẽdo affligẽdo, damnãdo nos de peccato.

h ¶ Iudicaremur.]. i. puniremur ad pœnam.

i ¶ Eſt etiam pnia.] Modo redit ad ſecũdum articulum.

k ¶ Quæ humanæ.] Inf.d.3.c. ineaſſum. §. ſed verba. & c. de quotidianis.

l ¶ Collecta.]Secundũ illud. Et quæ nõ ꝓſunt ſinguli multa iuuãt: proinde ergo iudicandũ eſt de pluribus minutis vt de vno grãdi & grauri delicto. * cui minora comparata quantitate. ff. ex q. cau. ima. nec nõ. §. ſi qs ſæpius. & de pa. ſi plures. ar. contra. ff. de intrid. omi. ind. l. ſi idem. C. de iud. ſancimus. §. pen.

m ¶ Et opprimẽt.] Illa multa venialia. i. contemptus corũ, & vilipẽſio, * quod quidem peccatũ eſt mortale. vel ipſum veniale peccatũ eſt mortale dũ placet, vt 25. diſt. §. nũc aũt. verſ. hic etiam aliàs enim ipſa venialia i purgatorio cõſumẽtur. & ſalui erimus, quaſi per ignem. 25. diſt. qualis.

n ¶ Propter hæc ieiunia. ſ. (ſcꝫ, vel ꝓpter hæc. §. omnia.

* *Quo impropria tantum multa venialia peccata cõſtituant vnũ peccatum mortale. S. T. 1. 2. q. 88. art. 4. in cor.*

* *Vide not. ſupra d. 23. c. omnem oratorium. in gl. in ver. crimen.*

¶ Omnis[a] etiam, qui iam arbiter volũtatis ſuæ cõſtitutus eſt, cum accedit ad ſacramẽta fidelium; niſi eum pœniteat vitę veteris, nouam non poteſt inchoare. Ab hac pœnitẽtia cum baptizantur ſoli paruuli ſunt immunes. Nõdum enim vti poſſunt libero arbitrio. Quibus tamen ad conſecrationem, [b] remiſſionẽque originalis peccati prodeſt [c] eorum fides, à quibus offeruntur, *& infra, c.4.* ¶ Altera vero pœnitẽtia eſt, cuius actio per totam iſtam vitã, quã in carne mortali degimus, ꝑpetua ſupplicationis [d] humilitate ſubeunda eſt. Primo, quia vitã ęternam, incorruptibilem, immortalemq; nullus deſiderat, [e] niſi eum vitę huius tẽporalis, corruptilibis, mortaliſq; pœniteat. Nõ enim ſic quiſque in vitam nouam per ſanctificationẽ baptiſmi naſcitur; vt quemadmodũ deponit ibi omnia peccata prę terita, ita etiã ſtatim mortalitatem ipſam carnis, corruptionemque deponat, *& infra.c.9.* ¶ Tertia actio eſt pœnitentiæ, quæ pro illis peccatis [f] ſubeũda eſt, quæ legis decalogus cõtinet; & de quibus Apoſtolus ait. [quoniã qui talia agunt, regnũ Dei non poſſidebũt.] In hac ergo pœnitentia maiorẽ quiſque in ſe ſeueritatẽ debet exercere, vt à ſeipſo iudicatus, nõ iudicetur à Deo, ſicut idem Apoſtolus ait: [Si enim noſmetipſos [g] iudicaremus; à Domino non vtique iudicaremur, [h]] *& infra. β* eſt etiam ɣ pœnitẽtia [i] bonorum, & humilium fideliũ pœna † quotidiana, in qua pectora tũdimus dicẽtes: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.] Neque enim ea nobis dimitti volumus, quæ dimiſſa non dubitamus in baptiſmo: ſed illa vtique, quę humanæ [k] fragilitati, quamuis parua, tamẽ crebra ſubrepũt; quę ſi collecta [l] contra nos fuerint, ita nos grauabunt, & opprimẽt, [m] ſicut vnũ aliquod grande peccatum. Quid enim intereſt ad naufragium, vtrum vno grãdi fluctu nauis operiatur, & obruatur; an paulatim ſubrepens aqua in ſentinam, & per negligentiam derelicta, atque contempta impleat nauem, atq; ſubmergat? Propter hæc [n] ieiunia: & eleemoſynæ, & orationes inuigilant, in quibus cum dicimus: [Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus.] manifeſtamus habere nos, quod nobis dimittatur; atq; in his verbis humiliantes animas noſtras, quotidianam quodã modo agere pœnitentiam non ceſſamus.

Inf. de conſecr. di. 4. omnis.

Gal. 5.

Beda. 1. Cotint. 11. De conſ. diſt. 4. agũt homines.

† *al* pœnæ. *Matth. 6.*

¶ *Caput hoc conflatũ eſt ex verbis S. Auguſt. in lib. 50. homil. homilia vltima (quæ ꝛ habentur fere eadẽ in libro de pœnitentia medicina, c. 2.) & in epiſt. 108. ad Seleucianũ.*

a ¶ Baptiſma ſalutare.] *In homilia legitur*, per baptiſmũ ſalutare, *in libro autem de pœnitentia medicina*, q̃ nouũ hominem per baptiſmum parturit: donec ſalutaris omnium pręteritorum peccatorum fiat ablutio.

β ¶ Et infra.] *Quæ ſequuntur integre habentur in epiſtola ad Seleucianum, ſententia tamẽ & aliqua verba leguntur etiam in eadem homilia, c. 8. & in libro de pœnitẽtia medicina eodem c. ſecundo, vbi de ſecunda actione pœnitẽtiæ agitur. Referũtur enim ad illã, quæ nunc ſubijciũtur.*

ɣ ¶ Eſt ẽt.] *Antea legebatur.* Eſt enim. *Emẽdatũ eſt ex loco indicato, & duobus veteribus Graec. exẽplaribus. Longe enĩ diuerſa eſt hæc pœnitentia à proxime commemorata.*

SI peccatum.] Hæc est sexta pars dist. in qua dicitur q licet peccata per contritionem, & confessionem tollantur, remanet tamen pœna in hac vita, vel in purgatorio. supple nisi esset in summa cõtritione. de consec. dist. 4. per baptismum. Ioan. de Fant.

CA-

Item Gregorius.

C. LXXXII.

Poly. l. 6. tit. 20. Ans. l. 11. c. 157. 2. Reg. 12.

6 SI peccatum [a] Dauid tam detestabile Dominus trãstulit; quid est, quod post omnia, quę de eodem peccato per propheram ei à Domino dicta sunt, postmodum tanta toleravit? Sed procul dubio Dominus delictum sine vltione non deserit. Aut enim ipse hoc in se pœnitens punit [b]; aut hoc Deus cum homine [c] vindicans percutit. Ne quaquam igitur peccato parcitur: quia nullatenus sine vindicta laxatur [d]. Sic enim Dauid audire post confessionem meruit: [Dominus transtulit peccatum tuum. & tamen post multis cruciatibus [e] afflictus, ac fugiens, reatũ culpæ, quam perpetrauerat, exoluit. Sic nos salutis vnda à culpa primi hominis absoluimur. Sed tamẽ reatum eiusdem culpæ diluentes, absoluti quoque adhuc carnaliter obimus [α] [f] quia delicta nostra siue per nos [g], siue per semetipsum [h] relecat etiam, cum relaxat. Ab electis enim suis iniquitatum maculas studet temporali afflictione tergere, quas in perpetuum non vult in eis videre.†

Ibidem.

† al. vindicare.

§ Caput hoc integrum quidem habetur in commentarijs, qui nomine Eucherij sunt editi, lib. 2. Reg. cap. 8. sed magnam quoque partem apud B. Gregorium libr. 9. moralium, cap. 27.

α ¶ Obimus.] *Apud B. Gregorium sequitur,* Bene ergo dicitur [iciens], quod non parceres delinquenti.] quia, &c. *repetit. n. ipse verba illa Iob sibi ad interpretandum proposita. Eucherius autem habet vt Gratianus.*

Item Augustinus de peccatorum meritis, & remiss. lib. 2. cap. 34.

C. LXXXIII.

2. Reg. 12.

SIcut primi [i] homines postea iuste viuendo meritò credũtur per Domini sanguine ab extremo iudicio liberati, non tamen in illa vita meruerunt ad paradisum reuocari, [k] sic & caro peccati, etiam si remissis peccatis homo in ea iuste vixerit, nõ continuo meretur eam mortem nõ perpeti, quam traxit de propagine peccati. Tale aliquid nobis insinuatum est de patriarcha Dauid in libro Regum; ad quem propheta cum missus esset, eique propter peccatum, quod admiserat, eventura mala ex iracundia Dei comminaretur; confessione peccati veniam me-

CASVS. Cum post pœnitentiã Dauid Dominus trãstulit ab eo peccatum: quæritur quare postea pro eo peccato multas pœnas sustulit. Et respon. Greg. quod licet peccatum esset sibi dimissum, tamẽ pœna, quam promeruit, debetur: nam & si per baptismum nobis dimittitur originale peccatum, tamen post baptismum eius peccati pœnam, idest pœnalitates corporis sustinemus.

Peccatum & delictum an sint idem.

a ¶ Si peccatum.] Hic dicit peccatum: inferius, idem vocat delictũ, & ita indifferenter vtitur his vocabulis Gre. quod & in communi vsu loquendi fit. Aug. tñ in quæstionibus Leuitici differentiam notat dicens: Declinare à bono est delictum, & peccatum facere malum vnde apparet q peccatum mali est perpetratio. nam, & opus est, inf. dist. 3. inter hæc hircum. delictum enim est boni defectio, quid est aliud delictum, quam derelictum? Vel delictum appellatur proprie quod ignoranter fit, iuxta aliud. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias, &c. peccatum vero quod scienter.

b ¶ Punit.] sup. ea. dist. c. si cui. §. item licet. &c. porro. inf. ea. dist. §. quæcumque.

ADDITIO. Põt dici q peccatũ ad prolationem corporis refertur: iniquitas vero ad mentis accibitatem: præcedit iniquitas, sequitur peccatum, sed grauior est iniquitas tanquam materia. Arch.

c ¶ Cum homine.] idest, per hominem tãquam ministrum. vt per hostem. 2. 33. q. 3. remittitur. 15. q. 1. necis. vel cum ipso homine, id est cũ homo punit se sufficienter.

d ¶ Laxatur.] sup. ea. dist. c. omnis. §. alij econtra. & c. nullus debite.

e ¶ Cruciatib.] inf. ea. dist. §. non sunt. & c. quem pœnitet.

f ¶ Obimus.] Alias luimus, id est, propter peccatum. Adæ mortem carnis incurrimus, & alias pœnalitates sustinemus. & c. ¶ De consec. dist. 4. non ex quo.

g ¶ Siue p nos.] Cõ pœnitẽtiam agimus.

h ¶ Siue per semetipsum.] In Baptismo. inf. de consec. d. 4. sine pœnitentia.

SIcut primi.] CASVS. Hic ponit hunc casum. Per primum hominem, & Dauid, ostẽdit Aug. q licet p baptismum & pœnitentiam nobis dimittãtur peccata, tamen postea mors & aliæ pœnalitates pro originali peccato infligũtur. [Primi hominis,] licet Adæ & Euæ.

i ¶ Sicut primi.] Per primos homines, & per Dauid ostẽditur, quod licet per pœnitentiam vel baptismum nobis dimittantur peccata, tamen postea mors & aliæ pœnalitates pro originali peccato infligũtur, remanent ad agonem & exercitium.

k ¶ Reuocari.] Eodem modo quo primo fuerant: cum non subiacebant morti, & alijs pœnalitatibus sibi postea infligis.]

3 Mors & aliæ pœnalitates pro peccato originali sunt infligendæ.

3 Tunc. n. erat homo potens nõ mori, sed post resurrectionem est non potẽs mori.

Digitized by Google

ruit [a], respondente propheta, quòd illud in flagitium, faci nusque remissum sit, & tamen consecuta sunt, quæ Deus fuerat comminatus, vt sic humiliaretur à filio [b]. Quare & nunc [α] dicitur [c], si Deus propter peccatũ, illud fuerat comminatus; cur dimisso peccato, quod erat minatus, im pleuit: nisi [d] quia rectissime, si sic dictum fuerit, respondebitur, remissionem illam peccati factam, ne homo a perci pienda vita impediretur [e] æterna: subsecutum vero illius commination is effectum; vt pietas hominis in illa humilitate [f] exerceretur ||, atque probaretur, sic & mortem corporis propter hoc peccatum Deus homini inflixit: & post peccatorum remissionem propter exercendam iustitiam non ademit [h].

α ¶ Quare & nunc.) *In originali legitur*. Quare & hic non dicitur. *Sed ob glossam non est mutatum. Alia vero multa ex eodem sunt emendata.*

Idem in homilia de pœnitentia.

¶ Doloris mensura potius, quàm temporis in actione pœnitentiæ considerandæ est. C. LXXXIIII.

7 IN actione [i] pœnitentiæ, vbi tale [k] crimẽ cõmissum est, vt is, qui commisit, à Christi etiam corpore sepa retur; non tã consideranda est mensura [l] temporis, quàm doloris. (Cor enim contritum, & humiliatum Deus non spernit.) Verum, quia plerumque dolor alterius cordis occultus est alteri [m], neque in aliorum notitiam nisi, per verba β [n], vel quæcumque alia signa procedit, cum sit coram illo, cui dicitur, (gemitus meus à te non est absconditus,) recte constituuntur [o] ab his [p], qui ecclesiæ præsunt, tempora pœnitentiæ, vt satisfiat etiam ecclesiæ; in qua remittuntur ipsa peccata. Extra [q] eam quippe non remittuntur. Ergo γ cum tanta est plaga peccati, atque impetus morbi, vt medicamenta [r] corporis, & sanguinis Domini differẽda sint, auctoritate [s] animus debet ab altario remoueri ad agendam pœnitentiam, & eadem auctoritate reconciliari.

In Enchiridio, c. 65.

Sent. 4. dist. 20. Poly. l. 6. tit. 20. Ans. l. 11. c. 144. Iuo p. 2. c. 4. & p. 15. c. 23. *Psal.* 50.

β ¶ Nisi per verba.) *Ab originali abest dictio*, nisi. *sed habita est ratio glossæ.*

Sent. 4. dist. 17. Eugysippus, to. 1. pa. 125.

γ ¶ Ergo) *Hæc non sunt in Enchiridio, sed in epistola 118. ad Ianuarium, sub alterius persona. Ita enim loquitur.* Alius contra: immo, inquit, si tanta est plaga peccati, &c.

a ¶ Meruit.] Idest obtinuit. q. d. talis fuit confessio, cui data est venia. si. 8. dist. consuetudo.

b ¶ A filio.] Idest, per filium Absalonem. dist. 47. c. sicut. §. necesse. gl. est hi. in l. seruo legato. §. 1. ff. de leg. 1.

c ¶ Et nunc dicitur.] Idest, obijcitur à quibusdam hæreticis, qui dicebant peccata in contritione quantum ad vitã æternam non posse dimitti.

d ¶ Nisi.] q. d. si quæritur, nisi. 1. sed: quia rectissime sic dictũ fuerit. si quæsitum respõ. vel est ibi sic, & tũc ita, nisi. idest, sed: quia rectissime sic dictũ fuerit, quasi quia rationabile est q; ita respondetur, &c. & q. nisi, ponatur pro sed, inuenitur 38. distinct. sedulo.

e ¶ Impediretur.] Non vt per hoc temporalem pœnam cuitet argum. 23. quæst. 4. si is.

Pœnitentia quare ꝓ peccato imponitur.

f ¶ Humilitate.] Imponitur ergo pœnitẽtia ꝓ peccato, vt humilitas exerceatur, & ne disc. plina ecclesiæ deseratur. 23. q. 5. excommunicatorum. & vt satisfiat ecclesiæ, quæ scandalizata est. inf. e. iudicet. & ad cautelam. 50. dis. presbyteros. 34. 3. 1. in lectum.

g ¶ Exerceretur.] Infra. dist. 3. §. hæc de charitate. & ca. productior.

h ¶ Ademit.] Arg. ꝙ licet destruatur principale, remanet accessoriũ. arg. ext. de cõuer. coniu. quidã. extra de spon. ad audiẽtiã. ff. de cõf. pecuniæ. 4. 1. C. de ꝓ. mutuo. & si is. ff. de min. in causæ 2. Ar. cõtra ff. de re. iu. cã principalis. & C. de leg. & consti. non dubium. C. de usur. eos.

I N actione.] Hæc ẽ septima pars dist. in qua dicitur, ꝙ vbi pœnitentia non statuitur a canone, relinquitur arbitrio boni viri: quia Deꝰ inspicit magis mensuram laboris, idest, cordis quàm temporis. Io. de Fant.

CASVS. Iste sic consuevit poni. Dicitur. n. hic, ꝙ quando peccatum ita magnum est, ꝙ peccator dignus est privari corpore Christi, sacerdos potius debet considerare mensuram doloris, quàm temporis. sed quia dolor est occultus quandoque, ita statuuntur tempora pœnitẽtiæ ab eo. qui vices eius gerit: cui gemitus non est absconditus, vt peccatũ puniatur, si nõ est per dolorẽ sufficienter dimissũ siue punitũ, & vt satisfaciat ecclesiæ, quã læsit; ideo quicumque pro occulto crimine à communione vult abstinere, faciat hoc auctoritate sacerdotis.

i ¶ In actione.] Id est in agenda satisfactione, vt inf. de consec. dist. 3. de pœnitentibus.

K ¶ Vbi tale.] De consec. dist. 3. de pœnitentibus.

l ¶ Mensura.] Infra ea. mensuram.

m ¶ Occultus est alteri.] sup. 14. q. 3. Deus quando.

n ¶ Per verba.] Sup. 22. q. 2. is autem. & q. 5. humanæ. ff. de sup. leg. l. Labeo. §. 1. extra de spon. cum apud.

o ¶ Constituuntur.] Idest, præfiguntur.

p ¶ Ab his.] sup. 26 q. vlt. tempora.

q ¶ Extra.] sup. 11. q. 3. illud plane.

r ¶ Medicamenta.] Quia per illa augentur virtutes, & confirmantur, & conseruantur.

s ¶ Auctoritate.] sup. ea. distin. sunt qui arbitrantur. & c. facilius.

AD-

ADDITIO. Dic, vt no. sup. e. dist. qui sanctus, in gloss. 1. Archid.

Pœnitentiæ ordo.

I Vdicet. CASVS. Ostendit Aug. quis ordo sit seruãdus in accipienda pœnitentia. Primo enim debet quis cõfiteri. sup. e. sufficit. deinde se dãnare & redarguere, & pro-

Et in lib. de pœnitẽtiæ medicina cap. 3. Beda ad Eph. 5. Sent. 4. d. 17. Iuo p. 15. c. 24.

† al. medicina sed tamen medicinæ sententiam.

Idem in eadem homilia quinquage sima, c. 11.

Cap. LXXXV.

IVdicet seipsum homo in istis volũtate, dum potest, & mores conuertat in melius: ne cum iam non poterit, ẽt præter voluntatẽ a domino iudicetur. Et cum in se protulerit seueriſſimæ [a] medicinę † sententiam, veniat ad antistites [b], per quos illi claues [c] in ecclesia ministrantur, & tamquam bonus incipiens iam esse filius, maternorũ [d] membrorum ordine [e] custodito a propositis [f] sacrorum accipiat satisfactionis suæ modum, vt in offerendo sacrificio cõtribulati cordis deuotus, & supplex, id tamen agat, quod non solum ipsi profit ad recipiendam salutem, sed etiam cæteris [g] ad exemplum: vt si peccatum eius nõ solum in graui eius malo, sed etiam in tanto † [h] scandalo est aliorum, atque hoc expedire vtilitati ecclesiæ videtur antistiti, in notitia [i] multorum, vel etiam totius plebis agere pœnitentiam non recuset, non resistat, non lethali, & mortiferæ plagæ per pudorem addat tumorem. *& infra.* ¶ Multi enim corriguntur, vt Petrus: multi [k] tolerantur, vt Iudas, &c.

† abest ab orig.

2. q. 1. mult.

Item Hieronymus.

¶ Mortificatio vitiorum magis, quam abstinentia ciborum, pœnitent necessaria est.

C. LXXXVI.

Alcuinus. de ecclesiasticis officijs. c. de capite ieiunij. Sent. 4. d. 20. Poly. l. 6. tit. 20. Ans. l. 11. c. 145. Burc. l. 19. c. 31. Iuo p. 15. c. 49.

† al. attentis.

MEnsuram autem temporis in agẽda pœnitẽtia ideirco non satis aperte † præfigũt canones, p vnoquoque [l] crimine, vt de singulis dicunt, qualiter vnũquodque emẽdandum sit, sed magis in arbitrio [m] sacerdotis [n] intelligentia relinquendum statuunt: quia apud Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris [o], nec abstinentia [p] tantum ciborum, quam mortificatio vitiorũ. Propter quod ipsa tempora pœnitentię pro fide, & cõuersatione [q] pœnitentium abbreuiãda præcipiunt, & pro negligentia [r] protelanda. Extant tamen pro quibusdam proponere in corde confiteri, & satisfacere ad arbitrium ecclesiæ, & postea veniat ad sacerdotẽ, & ab eo accipiat pœnitentiam: & si crimen est publicum vnde scãdalum ortum sit, publicè recipiat, & agat pœnitentiam.

[Indicet,] idest, condemnet.

a ¶ Seueriſſimæ.] Vnde. Sæpe tulit lapsis fuctus amarus opem.

b ¶ Ad Antistites.] su. 6. q. 3. deniq; arg. su. 18. q. 2. abbas.

c ¶ Claues.] qui vult pœnitentiam accipere, veniat ad suum sacerdotem, qui eum ligare poterit & absoluere. non alienum, vt extra de pœn. & remiss. omnis vtriusque.

d ¶ Maternorum.] Idest, filiorum ecclesiæ.

e ¶ Ordine.] De quo ordine habes su. e. q. 2. admonere. 32. q. 2. de viro. vel ordine illo quem expressi in casu.

f ¶ A præpositis. Scilicet a sacerdotibus, qui præponuntur sacramentis ministrandis.

g ¶ Cæteris.] Hoc, quando crimen est publicum: prout sequitur.

h ¶ In tanto.] Idest, multo.

i ¶ In notitia.] De notorijs & enormibus peccatis intelligitur hoc, arg. sup. 26. q. 6. c. vlt.

k ¶ Multi.] Supra 2. q. 1. multi.

MEnsuram.] CASVS. Hug. sic ponit hunc casum. Hic Hieron. reddit causam quare in vnoquoque crimine non est determinatum tẽpus pœnitẽtię: quia apud Deum non tantum valet mensura temporis, quãtum doloris: & ideo relinquitur arbitrio sacerdotis, qui prout videbit expedire assignet tẽpus breue vel prolixum: sed ne ignoret sacerdos modum imponendi pœnitentiã in quibusdam criminibus modi & tẽpora pœnitentiæ sunt determinata. sequẽs autem capi. scilicet, quis aliquando. planum est.

l ¶ Pro vnoquoq;.] idest, pro genere cuiuslibet criminis.

m ¶ In arbitrio.] id est, in arbitrio sacerdotis est relictũ, statuere tempus pœnitẽtiæ. arg. ff. de iure de libe. l. 1. su. 26. q. vlt. c. tempora.

n ¶ Sacerdotis.] Hoc tamen cũ pœna non est expressa. quia cũ pœna est expressa, illã debet imponere. arg. extra de offic. iudi. deleg. de causis infra dist. 5. falsos. ex causa tamẽ aggraua- re põt & mitigare. arg. 50. dist. de his. Quid si inique arbitratus est, & minorẽ pœnam imponat, q̃ debeat, si est ordinarius eius iudex siue sacerdos curatus, & dispensandi animo hoc facit, sufficit illa licet modica, ad delendum peccatum, si per errorem, & ab isto pœnitente credebatur peritus: sufficit illa minor pœnitentia ad delendum peccatum, & omnem pœnam alterius vitæ, dummodo pœnitens, qui eam recipit, maiorem suscipere paratus esset, si sibi imponeretur, arg. infr. eod. distinct. quem pœnitet. versi. sæpe. si autem credebat eum imperitum, in culpa est, nec releuabitur hac sola pœnitentia. idem iuris est si ad alium iuit non ad suum iudicem, cum suus sacerdos esse peritus, quia eo casu in culpa fuit: si autem suus sacerdos nõ erat peritus, & ideo iuit ad alium, quia hoc sibi licet. infr. d. 9. placuit. & ille male est arbitratus, dic vt dixi in ordinario.

Pœnitentia minor an haberet pœnitentem.

o ¶ Doloris.] vnde & tantam contritionem posset sacerdos perpendere in homine, quod nullam satisfactionem exteriorem ei imponeret.

p ¶ Abstinentia.] Inf. de consec. d. 5. ieiunium. sup. d. 86. quid prodest.

q ¶ Conuersatione.] sup. 11. q. 3. plerumque. [cerdos.

r ¶ Negligẽtia.] su. 50. dist. de his clericis. sup. 26. q. 7. sa-

s ¶ Cub-

Digitized by Google

culpis [a] pœnitẽtiæ modi impositi, iuxta quos cæteræ perpendendæ sunt culpæ, cum sit facile per eosdem modos vindictam, & censuram canonum æstimare.

¶ Caput hoc, quod Burchardus etiam & Iuo citant ex dictis B. Hieronymi, B. Rhenanus in suis adnotationibus in Tertullianũ testatur se legisse in antiquo pœnitentiali. Et ex eo, ac cæteris collectoribus nonnulla sunt emendata, & postrema clausula etiam aucta. Sententia aũt habetur etiam 7. cap. cap. 21. & in epistola Basilij ad Amphilochium, c. 2. & in synodo Metensi anni 859. cap. 10.

Item Ioannes Chrysostomus, (id est auctor operis imperfecti in Matthæum, homilia 40.

C. LXXXVII.

QVis aliquando vidit clericum cito pœnitentiã agentem? Sed, etsi deprehensus [b] humiliauerit [c] se, non ideo dolet, quia peccauit, sed confunditur, quia perdidit gloriam [d] suam.

8 *His auctoritatibus asseritur neminẽ sine pœnitẽtia, & confessione propriæ vocis a peccatis posse mundari. Vnde præmissæ auctoritates, quib. videbatur probari sola cõtritione cordis veniam præstari, aliter interpretãdæ sunt, quã ab eis exponãtur: Negationem namque Petri secuta est satisfactio lachrymarũ, & trina cõfessio Dominicæ dilectionis, qua penitus deleuit peccatũ trinæ negationis [e]. Nõ ergo necessaria sibi erat certa satisfactio peccati cuius totũ vitæ tps [f] obedientiæ impendebatur sui conditoris. Imitabatur n. illud propheticũ: [Declina a malo, et fac bonum.] & illud Esaiæ: [Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, &c.] Amplius horum nihil a peccatore exigitur. Non ergo illa auctoritate Leonis [g] Papæ satisfactio pœnitentiæ negatur esse necessaria cuilibet delinquenti, sed ei [h] tantum, qui beatum Petrum imitatus, huic sæculo penitus abrenunciat, & cũctorum vitiorum fomitem in se funditus mortificat. Itẽ illud Ioannis a † Chrysostomi: [Lauent lachrymæ delictũ i quod pudor est voce confiteri.] & illud aliud, qđ scribitur*

Sent. 4. d. 17.

Luc. 22.

Ps. 16. Esa. 55.

† Ambrosi. sup. e. d. c. lauent. Sent. 4. d. 17.

a ¶ Culpis.] Vt in fornicatione sacerdotis cũ filia spirituali. 30. q. 1. si quis sacerdos. sup. 82. di. presbyter. & in multis alijs.

b QVis aliqñ.] ¶ Deprehensus.] In aliquo peccato.

c ¶ Humiliauerit.] Idest, humiliatus apparuerit.

d ¶ Gloriam.] Idest, laudẽ & famã, qua ab hominibus laudabatur: quia credebatur esse bonus: & ita habes ex hoc ca. qđ clerici deteriores sũt laicis. 8. q. 1. qualis hic & monachi deficientes omnibus sũt deteriores 47. distinct. quantũlibet. & sup. 24. q. 3. trãsferũt. vnde etiam dr̃ sanctuario meo incipite, vt sup. 50. di. & purgabit. & hoc destruit ecclesiam vehementer vt 8. q. 1. qualis.

Monacho malo nil deterius.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est octaua pars dist. quę diuiditur in tres partes. In prima recapitulat canones in prima parte positos. & positis ipsorũ canonum principijs dicitur qualiter sunt intelligendi. Secũda ibi, [Ecõtra auctoritas. Tertia ibi, [Ecõtra ea.] Io. de Fan. CASVS. Ex prælegatis auctoritatibus ab illo ¶. (Alij) econtra.) Cõcludit Grat. peccata non dimitti sine oris confessione, & operis satisfactione, & incipit respondere auctoritatibus primo inductis pro alia parte, scilicet quæ asserit peccata in sola cordis contritione dimitti, soluẽdo ea quãdoque bene, quandoq; male, vt dicit Hug. Postea in §. Econtra e.) defendit sniam illam, quod sola confessione peccata delentur, & ita alternatim incedit, nũc pro hac parte, nunc pro illa, allegando. & scias, qđ vnus dẽ esse §. vsque ad §. [Econtra.] Hanc tamen auctoritatem. [Non tibi dico.] de nouo inducit, vt eam soluat, quia videbatur facere pro alia parte: ad cuius solutionem inducit auctoritatem Ioannis Chryso. & casus duarum illarum auctoritatũ plani sunt. quidam tamen habent capitula in principijs omnium auctoritatum: quod esse non debet. sed si velles facere capitula in illis duabus nouis auctoritatibus. facies. §. ib. Non ita similiter, & illud.

HIS AVCTORITATIBVS. Hic concludit, q̃ non sola contritione cordis peccata dimittuntur, & respondet auctoritatibus inductis pro alia parte, quæ asserit, scilicet peccata sola contritione cordis dimitti posse, post in §. Econtra ea.] defendit sententiam illam, qđ sola confessione delentur, & ita alternatim incedit. nunc pro hac parte, nunc pro illa allegando.

e ¶ Negationis.] Vnde quidam dicunt, quod negando ter peccauit, triplex amor expiauit, & trina confessio. 6. q. 1. imitare.

f ¶ Totum vitæ tẽpus.] Est. hic arg. q̃ intranti monasterium

Monasterĩ intranti an sit pœnitentia imponẽda.

non est imponenda pœnitentia de peccato ante commisso, quia nec Astulpho imponitur, si intrat monasteriũ. arg. su. q. 2. admonere. & hoc propter cõtinuationẽ pœnitentiæ, & exercitij, quæ in monachis exiguntur. arg. 10. q. 1. vos. extra de sent. excom. cum illorum, & argum. opti. extra de vo. & vo. redem. scripturæ.

g ¶ Leonis.] sup. e. d. c. voluissent. §. ex his omnibus. &c. sufficit Magnũ salũ fecit hic G. ga cum deberet inferre auctoritatẽ Ambrosij de Petro propositã, illã, s. Petrus sn. e. d. circa prin. infert auctoritatem Leonis, quam induxit sup. e. §. ex his omnibus. & pro alia parte.

h ¶ Sed ei.] Non dicit verum, quia non negat, & esset necessaria pœnitenti exterior satisfactio, si sibi adsit facultas: sed dicit sufficit confessio, quæ fit Deo & sacerdoti, si desit facultas.

i ¶ Delictum.] Non videtur congrua hæc solutio, contrarium

rarium magis innuitur inf.ea.dist.§.vl.H.
ADDITIO. Alias similem secundum Laur. sed Hug. in sua gl. ponit idem,&c.
a ¶ Non tibi.] Nunc primo inducit hanc auctoritatem, quæ videtur facere pro alia parte, vt eam soluat.
b ¶ Vt
Io.Chrysosto.hom. 31.in epist. ad Heb.

in epistola ad Hebræos; [*Non tibi* [a] *dico, vt te* [b] *prodas in publicum, neque vt te apud alios accuses:* [c] *sed obedire reuelo prophetæ dicenti. Reuela* [d] *Domino viã* [e] *tuã. Ante Deum ergo tua confitere* [f] *peccata, apud verum iudicem cum oratione delicta tua pronũcia, non* [g] *lingua, sed conscientiæ tuæ memoria: & tunc demum* [h] *spera misericordiam te posse consequi* [si habueris in mente peccata [h] *tua continue,* [i] *malum nunquam aduersus proximũ tuum in corde retinebis.*] *non sic intelligendum est, vt sine confessione oris peccata dicantur dimitti, sed sine publica satisfactione. Secreta namque peccata, secreta* [k] *confessione, & occulta satisfactione purgantur:* [l] *nec est necesse, vt quæ semel sacerdoti confessi fuerimus, denuo confiteamur;* [m] *sed lingua cordis, non carnis apud iudicem verum ea iugiter confiteri debemus. Hinc etiam idem Ioannes Chrysostomus ait:* [*Nunc autem si recorderis* [n] *peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis clementiam eius deprecaris; citius illa delebis. Si autem nunc obliuiscaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis, & nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conspectu proferẽtur omniũ tam amicorum tuorum, quam inimicorum, & sanctorũ Angelorum, cælestiumque virtutum. Non enim ad Dauid solum dicebat.* [o] *Quæ tu secreto fecisti, ego cunctis manifestabo; sed etiam ad omnes* [p] *nos hoc dicitur.*] *Similiter* [q] *& illud Prosperi intelligitur.* [*Qui crimen* [r] *suum vitæ cognoscunt, & aut illud propriis confessionibus produnt, aut nescientibus aliis, quales occultis sunt, &c.* [*aliis nescientibus,*] *ideſt occulta confessione istis peccatum suum confitentibus, non publice illud manifestantibus. Item illud prophetæ:* [*Dixi confitebor, & tu remisisti.*] *ideſt, remissibilem* [s] *iudicasti,* † [*impietatem peccati mei.*] *Ita & illud Augustini intelligitur:* [*Magna pietas Dei vt ad solam promissionem peccata dimiserit,*] *ideſt, remissibilia iudicauerit.* † *Item ibidem:* [*Votum pro opere reputatur, cum deest facultas operis.*] *Vnde votum confessionis reputatur pro opere vocis, cum deest facultas confessionis. Item voluntas remuneratur, non opus.*] *ita intelligitur, voluntas facit opus remunerabile, non opus voluntatem. Item illud:* [*In quacunque hora peccator conuersus fuerit, &c.*] *Conuerti dicitur, qui omnino vertitur: omnino vertitur, cuius opus, vox, & cogitatio ita mortificationi desudat peccati, sicut prius seruierat iniquitati. Ita intelligitur, & illud,*] *conuertimini ad me, &c.*] *Item,* [*scindite corda ve-*

Io ea.13.hom. Sent.4.d.17.

2.Reg.12.

sup.ea.facilius.

Psal.31. sup.ea.dixi. † al indicasti. sup.ea.magna.

† al.indicauerit. sup.ea.si cui. sup.ea.facilius. Ezech.33.

dico quo ad fiendum, non quo ad agendum vel delẽdũ. vnde subdit, apud, &c.
g ¶ Non lingua.] Tantum. Vel non lingua secũdum aliam expositionem. s. vt intelligatur de peccatis iam confessis sacerdoti.
h ¶ Peccata.] Ea. s. cum dolore pœnitẽtiæ commemorãdo.
i ¶ Cõtinue.] Sup.d. 81.valet. contra. 2
k ¶ Secreta.] Sup.2. de pœnit. d.1.§.1. ad delẽdum quæ ibi ponit.
l ¶ Purgãtur. Dupli cem innuit solutionem, primam. s. de occulto crimine, qđ sufficit confiteri soli Deo per sacerdotẽ, nec in publico necessdum, & hæc se est illud confiteri laudabi- & hanc ponit ibi, se lis. de hac ẽt creta, &c. secundam habetur 3.q. 9 intelligitur de cri ludas. secun- ine iam cõfesso sa dũ H. & Pe. cerdoti: qa illud soli Deo confiteri sem per debemus, nõ voce, sed corde: & hanc ponit ibi nec necesse est, &c.
m ¶ Denuo confiteamur.] In quibusdã tamen casib. tenetur pluries illud idẽ cõfiteri. s. propter imperitiam sacerdotum: quia si sacerdos meus imperitus est, teneor confessionem sibi factam alij diseretiori propalare, inf.d.6.c. 1.& ea.placuit. Item pro contempta satisfactionis, arg.inf.d. 3.si Apost. Item.pro enormitate delicti, vt si sacerdos audito crimine remittat cũ ad superiorem, vt ipse rum crimine exposito Pœnitentiam sibi imponat, arg.ext. de pœ.& remiss.c.signi ficauit.ar.su.ea.q.2. latorẽ. Quartum ẽt assignamus, qui tamen non est expeditus, puta p diminutione cõfessionis, vt cum quis plura hẽt mortalia & vnũ confiteretur, arg.inf.di. 3.sunt plures.
n ¶ Si recorderis.] Supra d.81.valet.cõtra inf.dist.3.§. fine aũ quis.& c.Iudas.

Confessio eiusdem peccati quandoque dẽt iterari.

1 Secus enim crimẽ est publicũ, & manifestu. licet persona sit incerta. 5.q. 2.c.2.& illud vt puniatur infamans, & alter ab infamia facti purgetur, vt ibi no.H.

3 Et nota q omnes auctoritates, quas hic repent Gra. posite sunt su. ab illo §. Hoc idẽ. vsque ad §. Alij contra.

b ¶ Vtte.] ideſt, tuum peccatum secretum. 1
c ¶ Accuses.] Alias accuses te de illo crimine.
d ¶ Reuela.] Lingua cordis, & non carnis. vnde subdit ante, &c.
e ¶ Viam.] ideſt, peccatum.
f ¶ Confitere.] Sacerdoti. Vel in memoria semper habeas ea postquam confessus es sacerdoti. In memoria-
o ¶ Dicebat.] Per Nathan in libro Regum.
p ¶ Ad omnes.] Arg.61.d.miramur.ver.vbi est.
q ¶ Similiter.] Scilicet sine publica satisfactione, & publica confessione.
r ¶ Qui crimen.] Sup.ea.dist.facilius. 3
s ¶ Remissibilem.] Non bene soluit. hoc enim erat & ante. Vel hoc dicit propter sequentem satisfactionẽ: potest

Digitized by Google

terat enim eſſe, quod contemneret ſatisfacere, & tunc non remitteretur.

a ¶ Cuncta.] Supra ead.§.hoc idem.

b ¶ Remiſſionis. Pœnæ tẽporalis, alias falſum diceret.

c ¶ Articulum. ideſt, intellectum.

d ¶ Plenaria.] Quantum ad pœnam temporalem.

ADDITIO. Alias nõ dicit verum, ſecundum Hug.

e ¶ Reatu.] Pœna. ſ. temporali debita pro reatu.

ECONTRA. Hæc eſt ſecũda pars octauæ partis diſ. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Allegat nũc Grat. pro alia parte, ſcilicet quod cordis contritione dimittũtur peccata, reſpondendo quibuſdã ſuperius allegatis, & ad confirmandã ſuã allegationem inducit tres auctoritates, duas directo, & aliã indirecto. H. tamen facit ibi capi. omnis qui ſuæ. Sed tamen eſt in c. ſup. ea. tres. & ibi ſimiliter gratia Dei. ſed certe mihi videtur qđ totus ſit vnus §. vſque ad §. Quæcumque.] Quem ſtatim ponam.

f ¶ Econtra.] Hic incipit iterum defendere ſententiam illam, quæ dicit ſola cordis contritione peccata remitti.

g ¶ Auctoritas.] Sup. ea. §. his auctoritatibꝰ, ver. nõ tibi dico. & ver. nunc autem. h ¶ Proſperi.] ſup. ea. facilius.

i ¶ Extorta.] i. extorte expoſita.

k ¶ Exortationem.] Aliam reſpõſionem ponit inf. vel ſi qua iubendo tertiã inf. ea. §. hæc ergo.

l ¶ Confitemini.] Sup. d. 2. §. c. vnum, §. criminis, contra, ſed hic minꝰ bene dicit Hug. quod corrigit infra ead. contra, ea quæ.

m ¶ Omnis.] Supra ea. tres actiones.

n ¶ Gratia Dei.] inſ. de cõſec. diſt. 4. fine pœnitentia.

QVÆCVMQVE.

CASVS. Infert ergo Grat. & dicit, quod quæ de pœnitẽtia facienda dicta ſunt, ad interiorem pœnitentiam, & non ad exteriorẽ ſunt referenda. poſtea exponit quandam auctoritatem Auguſt. quæ contraria videbatur, & ad hanc ſuam expoſitionem Augu. inducit tres auctoritates.

o ¶ Quæcumque.] Allegando dicit.

p ¶ Auguſtini.] Sup. ead. diſt. c. omnis. §. alij & capitu. nullus ſup. ea. conuertimini. & ſcindite. Ibidem.

3 Vnde dicit H. Q. nõ eſt verum quod dicit, quęcũque, ſed aliqua.

ſtra, & non veſtimẽta] eis dicitur, qui nulla interiori ſatisfactione præcedente, ſed ſola exteriori ſe Deũ poſſe placare confidunt. Item cuncta, [a] *quæ de leproſis mundatis, vel de Lazaro reſuſcitato inducuntur, ad contritionem cordis, non ad veniã remiſſionis* [b] *referenda ſunt. Obſtinatio. n. animi, & cõfeſſionis cõtemptus, quædam mors eſt impietatis, & lepra ſuperbiæ, à qua quiſque remittitur, dum ſibi per gratiam dolor delicti, & votum confeſſionis inſpiratur. Ad hũc etiam articulum* [c] *pertinent ea, quæ de viuentibus, vel in luce ambulantibus, vel dilectionem Dei habentibus, vel de habitaculis* † *Spiritus ſancti factis, dicta ſunt: vt hæc omnia quiſque dicatur aſſecutus ex cordis contritione, quam habet, non ex plenaria* [d] *peccati remiſſione, quam nondum inuenit. Sicut enim in baptiſmo remittitur peccatum, & tamen eius pœna reſeruatur, ſic per contritionem cordis quiſque a Deo reſuſcitari dicitur: licet adhuc reatu* [e] *peccati teneatur. Non ergo præmiſſis auctoritatibus, vel argumentis, ſine confeſſione oris, & ſatisfactione operis aliquis probatur a peccato mundari.*

† *al. habitaculum.*

2 ¶ *Econtra* [f] *auctoritas* [g] *illa Ioannis Chryſoſtomi, & Proſperi* [h] *contra mentẽ auctoris extortã* [i] *videtur. Nõ. n. dicitur, non dico tibi, ut te publice accuſes,] ſed [non dico tibi, vt apud alios te accuſes.] Sic & Proſper non ait, omnibus, [ſed ſimpliciter, aliis neſcientibus.] Vnde euidentiſſime datur intelligi, quòd ſine confeſſione oris peccata poſſint deleri. Ea vero quæ ad exortationem* [k] *pœnitentiæ, & confeſſionis dicta ſunt, non huc ſententiæ contraria videntur. Vel enim ſunt verba exortationis, non iuſſionis ſicut illud: [Confitemini* [l] *alterutrum peccata veſtra, &c.] vel ſi qua iubendo ſunt dicta, non ad oris confeſſionem, ſed cordis: non ad exteriorem ſatisfactionem, ſed interiorem referenda ſunt. Eſt enim pœnitentia alia interior, alia exterior. Interior pœnitentia eſt illa, de qua Aug. ait: [Omnis,* [m] *qui ſua voluntatis arbiter cõſtitutus eſt, non poteſt inchoare nouam vitã niſi pœniteat eum veteris vitæ.] ¶ Item de eadem Petrus in actib. Apoſtolorũ legitur dixiſſe:] Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſq; veſtrum. Quod de interiori pœnitentia, non exteriori dictum accipitur. De exteriori vero pœnitẽtia Ambr. ait ſuper epiſt. ad Rom.] Gratia Dei* [n] *in baptiſmate non quærit gemitum, vel planctum, non opus aliquod ſed ſolum contritionem* † *cordis, & omnia gratis condonat. ¶ Quæcumque* [o] *ergo de pœnitentia iubendo dicta ſunt, non ad exteriorem, vt diximus, ſed interiorem referenda ſunt, ſine qua nullus vmquam Deo reconciliari poterit. ¶ Illud aũt Auguſtini,* [p] *quo quiſq; negatur veniã poſſe conſequi, niſi prius quantulacũq; peccati ſoluerit pœnã,* [q] *nullus.*

ſup. in hoc eodẽ tractatu Grat. ex hom. 11. ad Hebr. ſup. ea. facilius.

Iac. 5.

ſup. e. tres. §. omnis, & inſ. de conſe. d. 4. c. omnis.

Act. 2.

Ad c. 11. inf. de conſe. d. 4. fine pœnit. Sent. 4. diſt. 4.

† *al. in corde profeſſionem.*

ſup. nullus debitæ.

1 Ad hoc ſ. e. d. c. vl. ver. ſed tamen. 2 Dic. H. Q. non eſt curãdum de his quę G. hic dicit, quia ſed videtur quod no. inf. ea. d. §. ſum. Ar.

n ¶ Pœnam.] Saltem interiorem. ſ. cordis cõtritionem & dolorem.

o ¶ Pu-

Digitized by Google

a ¶ Punire.] inf.ea.dist.3.§.hæc de charitate.ea.pœnitentia est.
b ¶ Peccata.] sup.ea.dist.si peccatum Dauid.sup.ea.di. nullus debite.
c ¶ Orta est.] Alias,veritas de terra orta est,ideſt,Christus de Maria.35.q.10.fraternitatis.
d ¶ Agnoscit.] Peccatum suum.

non huic sententiæ inuenitur aduersum. Nullus enim asseritur a peccato mũdari,nisi peccati passus fuerit pœnã. Sed aliud est peccatum sacerdoti confiteri, & eius arbitrio de peccato satisfacere: atque aliud, Deo corde confiteri, & secreta satisfactione peccatum in seipso punire.[a] *Est enim pœnitentia (vt ait Augustinus) dolor cordis, quo quisque in se punit, quod deliquit. De hac iterum satisfactione idem ait in Psalmum 50. exponens:* [*Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. | Tu ne punias, quia ego punio: ignosce, quia ego agnosco.* [*& infra.*] *Sic Deus misericordiam dat, vt seruet veritatem, vt non peccata*[b] *eius sint impunita, cui ignoscit. Ignoscit enim seipsum punienti. Misericordia est, quod homo liberatur. veritas, quod peccatum punitur.* [*Idem in psalmum 84.* [*Veritas de terra orta est,*] [c] *ideſt, confessio ab homine, vt se accuset, & sic iustitia de cœlo prospexit, vt publicanus confitens rediit iustificatus; iustitia de cœlo prospexit, quasi Deus dicat, parcamus huic, quia non parcit sibi: ignoscamus, quia agnoscit.*[d] [*& infra.*] [*De cœlo ergo iustitia prospexit, ideſt, à Deo data est iustificatio confitenti.*] ¶ *Hæc ergo secreta satisfactio leuium siue occultorum criminum Deo offerenda est, nec sine pœna relaxari probantur, quæ sic expiari creduntur. Ea vero, quæ de publica satisfactione, vel oris confessione dicuntur, in publicis, & manifestis criminibus intelligenda sunt. Peccata namque Nabuchodonosor, quæ prophetæ misericordijs, & eleemosynis redimi suasit, peccata quoque Niniuitarum, quæ publica*[e] *satisfactione expiata sunt, cunctis nota erãt. Et publica noxa (vt Aug. testatur) publico*[f] *eget remedio. ¶ Premissis itaque auctoritatibus pro manifestis criminibus manifesta probatur offerenda satisfactio, & oris confessio. Latentia vero peccata nõ probantur sacerdoti necessario confitenda, & eius arbitrio expianda.*

In li.de vera,& falsa pœnitent.c.8.inf. d.3.pœnitentiæ.

Sumpta sententia non verba.

Luc.18.

Dan.4.

Ionæ 3.

Sent.4.d.17. Beda ad ca.8.Luc.ex Aug.& ad c.5.Marci,& ibi gl.ord.

3 *Econtra* [g] *ea, quæ in assertione huius sententiæ dicta sunt, partim veritate nituntur, partim pondere carent. Sine contritione etenim cordis nullũ peccatũ posse dimitti; occulta vero peccata secreta satisfactione publica quoque manifesta pœnitentia expiari dẽre firmissima constat ratione subnixum. Porro sine cõfessione oris si facultas confitendi non defuerit, aliquod graue delictum expiari, auctoritati penitus probatur aduersum. Quomodo n. secundum auctoritatem Leonis*[h] *Papæ sine supplicationibus sacerdotum indulgentia nequit obtineri, si sine oris confessione a peccato possumus emundari? Quis.n. supplicabit pro peccato quod nescit*[i]*? ¶ Item qũo*[k] *secũdum Augustin. frustrat claues ecclesiæ, qui sine arbitrio sacerdotis pœnitentiã agit, si sine oris confessione, criminis indulgentiam imperrat? ¶ Item. Qũo*[l] *secundum Ambrosium ius ligandi & soluẽdi solis sacerdotib. a Domi-*

sup.e.multiplex.

sup.ead.agite.

sup.ea.verum.

e ¶ Publica.] 3.32.q. 4.nemo.sup.2.q.1.si peccauerit.
f ¶ Publico.] ideſt, si tempus confessionis, & satisfactionis habuit.

ECONTRA. Hæc est tertia pars octauæ partis dis. secundum Io.de.Fan. CASVS. Nunc pro alia parte allegat Gr. s. quod cõfessio oris est necessaria, dicens ꝙ supradicta partim põdere carẽt, & partim non: nam occulta peccata secreta satisfactione purgantur: publica uero manifesta pœnitentia purgantur: nullũ tã graue delictum, si facultas affuerit confitendi, sine cõfessione purgatur, qđ probat tribus auctoritatib⁹. s. Leonis, Augustini, & Ambrosij & vno exemplo Domini, & ad hoc inducit Gr. auctoritatem Leuitici. & licet sit de §. isto, tamen hunc casum sic ponas.

g ¶ Econtra.] Hic ponit G. veram solutionem. s. ꝙ necessaria est oris cõfessio, vbi facultas est confitendi, & ꝙ pœnitentia dẽat agi auctoritate sacerdotis. & ad hoc probandum inducit factũ Domini quando suscitauit filiam Archisynagogi. Cõfessio oris necessaria est.

h ¶ Leonis.] Sup.ea. dist.§.alij.& c.multiplex.
i ¶ Quod nescit.] Arr. ff. [illegible]cq.poss.l.possideri.§ Neratius.ff. de cõtrah.emp.in lege,fundi. & eo.titu. in l. qui fundum.§. fundi.
k ¶ Quomodo.] Supra ea.dist.§.alij.ea. agite.
l ¶ Item quomodo.] Supra ea.dist.§.alij & cap.agite.& c.verbum.

2 ¶. Pro-

no creditur eſſe permiſſum, ſi quiſque ſuo arbitrio ſeipſū peccando ligat, vel ſecreta pœnitentia, ſecundum Proſperum, [a] *in ſeipſum ſententiam profert excommunicationis, atque poſt ſatisfactionem, abſque ſacerdotali iudicio ſeipſum Deo, vel altari eius reconciliat?* ¶ *Nō ſunt hæc* [b] *præmiſſis auctoritatibus conſentanea: ſed multorū exemplis probantur aduerſa. Filiam namque Archiſynagogi* [c] *turbis electis Dominus ſuſcitauit:* [d] *non tamen niſi præſentib. patre, & matre puellæ, Petro quoq; Iacobo, & Ioāne vitæ* † *reddita eſt. In quo moraliter inſtruimur, vt ſecreta* [e] *peccata, quæ per mortem puellæ intelliguntur, non niſi ſupplicationibus eccleſiæ, quæ per patrem, & matrē puellæ deſignantur, & ſacerdotum miniſterio, qui per Petrum, & cæteros intelliguntur, à domino exiſtimentur dimitti.* ¶ *Item in Leuitico Qui domum ſuam, vel agrum Domino vouerit.* † *vel conſecrauerit, nō poteſt eam' redimere, niſi ſiclo* [g] *ſanctuarij, ſacerdote quoq; (non ipſo) iuputante* [h] *annorum numerū vſque ad iubilæum. In quo ſimiliter docemur, q̄ quicunque domum conſcientiæ vel agrum conuerſationis per pœnitentiam Domino offerre, atque pretio bonorum operum de vana vitæ ſuæ conuerſatione ſeipſum redimere voluerit: non poteſt hoc facere, niſi ſiclo ſanctuarij, i. operibus pœnitentiæ, ſacra ſcriptura præfixis. Vnde venientibus ad ſe turbis B. Ioannes nō ait ſimpliciter, facite pœnitentiam, vel fructus pœnitentiæ, ſed addit, [dignos:] vt pro qualitate videlicet peccatorū, qualitas offeratur bonorum operum. Nō enim par debet eſſe fructus* [i] *boni operis eius, qui nihil, vel parū deliquit, atque eius, qui grandia commiſit. Ille tanquam nullius criminis ſibi conſcius uſum ſibi in rebus licitis præbet: hunc tanquam multis grauatum, etiam a licitis* [k] *temperare oportet. In iubileo plena remiſſio præſtabatur. Vnde per eum perfecta peccati remiſſio figuratur. Sacerdos ergo numerum annorū uſque ad iubilæum ſupputat, cum eius arbitrio pœnitentiæ tempora definiuntur, quib quiſque plenam peccati remiſſionem inueniat. Non. n. (ſicut Heſychius ait ſuper eundem locum) ſtatim poſt definitam pœnitentiam quiſque à peccato* [l] *plene mundatur.* [m] *Cum ergo ut ex præmiſſis colligitur, tempora pœnitentiæ arbitrio ſacerdotis definiantur, euidentiſſimè appareat ſine confeſſione* [n] *propriæ uocis peccata non dimitti.*

Matth. 9.

† *al. vita.*

Ex Leuit. 27.

† *al. vouendo conſecrauerit.*

Luc. 23. B. Greg. in hom. 20. in Euangelia.

Leuit. 25.

In li. 7. ad c. 25. Leuitici, & ibi. in. gl. ord. habetur ſententia.

a ¶ Proſperum.] ſu. e. diſt. §. item ſicut. & c. facilius.

b ¶ Non ſunt hæc.] Quæ pro parte contraria dicta ſunt .i. q̄ ſine confeſſione oris peccata grauia dimittantur.

c ¶ Archiſynagogi.] Scilicet principis laici.

d ¶ Suſcitauit.] inf. e. quem pœnitet. in fi.

e ¶ Secreta.] Arg. eſſe ſecreta, quæ fiūt ſub præſentia quinq. hominum.

QVI DOMVM SVAM. CASVS. Caſum hunc ſic breuiter pone. Primo ponit Grat. verba Leuitici, etſi non per omnia. Secūdo exponit ea moraliter. Ad euidentiam tamen eorum quæ hic dicuntur, nota, q̄ ad litteram ita erat in veteri teſtamento, quod ſi quis offerebat domum ſuam, vel agrū vel vineam, vel aliquid aliud tabernaculo, & poſtea pœnitebat, ſi volebat rem recuperare, addita quinta parte æſtimationis totius rei pretium perſoluebat tabernaculo, & rem recuperabat, & faciendā erat hæc ſolutio ad ſiclū ſanctuarij, qui maioris pōderis erat quam ſiclus vulgaris: poſtquam aūt cōuenerat de pretio inter ſacerdotem, & eum qui debebat redimere rē, retinebat emptor agrum uſq; ad annū iubilæum, quem tunc reſtituebat plene ille itaq; qui nō poterat rem redimere niſi ſiclo ſanctuarij, ſignificat peccatorē, qui ſe nō pōt redimere à peccato niſi operib. pœnitētiæ a ſancta ſcriptura ſtatutis. Alia ēt moraliter exponūtur, ſicut videbis in littera. Oīa aūt,] ſūt verba Gratiani vſq; ad c. quem pœnitet. [Iubileus] i. quīquageſimus, & dſ. Iubilæus annus remiſſionis: quia eo anno debita remittebantur, & ſerui efficiebantur liberi, & oīa reuertebātur ad ſtatutum priſtinū.

f ¶ Eam.] Supra 17. q. .. ſunt.

g ¶ Niſi ſiclo.] Siclus continet xx. obolos. arg. 1. q. 1. iudices. verſus.

Tres ſiclos obolus, obolos tres drachma, ſed octo.
Vnica fert drachmas, duodena, dat vnica libram.
Siclus habet ſeptem drachmas obolo minus vno.

h ¶ Supputante.] id eſt, computante a tempore ſcilicet redemptionis, cum quis redimebat ſecundū, quod annus iubilæus vicinus vel remotus erat, iuxta computationem ſacerdotis magis vel minus perſoluebat, iuxta modum illum, vt ſi ager recipiebat ſementem triginta mediorum, ſacerdos petere deberet quinquaginta ſicloe. Vel addebatur quinta pars pretij, vt dixi.

i ¶ Fructus.] ideſt, pœnitētia: quia non tanta imponēda eſt ei, quanta magis peccanti.

k ¶ Licitis.] Sup. 11. q. 1. aliud. ſup. ea. §. ex his omnibus. & cap. aliud.

l ¶ Peccato.] Hic colligitur, q̄ toto tempore pœnitentiæ remittitur peccatum. arg. inf. ead. quem pœnitet. ſicut ex toto tempore obſtructum eſt, &c. ff. de mino. l. 3. §. 1. q̄ verum eſt quo ad pœnam, quoad ad culpam remittitur in primo momento contritionis.

Peccatū quo tempore pœnitentiæ remittitur.

l ¶ Peccato.] Ideſt, a pœna peccati.

m ¶ Mundatur. Q̄ ad exteriorem pœnam, ſ. tem porale, vt ſupra ea. diſti. ſi peccatum. & ſup. ea. diſt. ſicut & primi.

n ¶ Confeſſione.] Vnde Boetius in libro de conſolat. Si

Digitized by Google

Si opera medicamis expedias, oportet vt vulnus detegas tuum.

Quis enim tempora pœnitentiæ alicui præfiget, nisi primum peccata sua sibi manifestare curauerit. ¶ *Item Taciturnitas* [a] *peccati ex superbia nascitur cordis. Ideo enim peccatum suum quisque celare desiderat; ne iniquitas sua alijs manifesta fiat: ne tralis reputetur apud homines foris, qualem se iam dudum exhibuit diuino conspectui. Quod ex fonte superbiæ nasci nulli dubium est. Species etenim superbiæ est se velle videri iustum qui peccator est: atque hypocrita conuincitur, qui ad imitationem primorum parentum tergiuersatione verborum peccata sua leuigare contendit: vel sicut Cain peccatum suum reticendo penitus supprimere quærit. Vbi autem* [b] *superbia regnat, vel hypocrisis; humilitas locum habere non potest. Sine humilitate vero alicui veniam sperare non licet. Nec ergo, vbi est taciturnitas confessionis, venia est speranda criminis. Probatur hoc idem auctoritate Augustini, qui in libro de vera & falsa pœnitentia, c. 10. ait.*

Sent. 4. dist. 17.

Can. 4.

a ¶ Ioannis Chrysost.] *Supra eod. c. lachryma. notatū est hæc esse verba B. Ambrosij quē citat magister sniarū.*

β ¶ Non lingua.] *Græce est,* εὐχὴ ἔστιν οὐ καὶ μόνον γλώττῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ μνήμῃ δεῆσαι, preces fundes, si minus lingua, at saltem memoria.

γ Et sequenter.] συνεχῶς αὐτὰς προσφέρῃς τῷ θεῷ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν δέῃ, i. assidue illa offeras Deo, & pro ipsis deprecaberis.

δ ¶ Vnde euidentissime.] *Loquitur ex persona aduersam partē sustinētis. Vere. n. ex illis auctoritatib. nō hoc colligitur. Qui. n. sacerdoti tanq; Deo confitetur, is minime dicitur se apud alios accusare sed potius nescientib. alijs seipsū punire. Ac manifestè Chrysost. dicit id, qđ nūc negatur dicere,* non dico, inquit, tibi, publica teipsum, neq; apud alios te accusa. *Hoc. n. secundum membrum valet idem, ac primum, vt apud alios se accusare, sit idem, quod seipsū publicare. Quare paulo post Gratianus ipse hæc, quæ nunc afferuntur, refellit.* Econtra ea quæ in assertione, &c.

ε ¶ Quonlam iniquitatem.] *Hic, & in alijs duobus sequētibus locis, non refert ipsa omnino verba beati Augustini, sed sententiam.*

ζ ¶ Leuitico.] *Itidē et hoc loco refertur sententia Leuitici 19. c. 17. non ipsa verba. idēque paulo post fit de Hesychio.*

C. LXXXVIII.

Sent. 4. d. 17.

† al. mundi tis. Luc 17. Matth. 9.

Quem pœnitet, omnino [c] pœniteat, & dolorē lachrymis ostendat [d] repræsentet vitam suam Deo per sacerdotem, præueniat iudicium Dei per confessionē. Præcepit enim Dominus mundandis †, vt ostenderent ora sacerdotibus, docens corporali præsentia cōfitenda peccata, non per nuncium [e], non per scriptum [f] manifestanda. Dixit enim: [Ora monstrate] & [Omnes non vnus pro omnibus: non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus a Moyse statutum: sed qui per vos peccastis, per vos erubescatis. Erubescentia enim ipsa partem

a ¶ Item taciturnitas.] Hæc argumentatio de taciturnitate non iuuat Gratianum. nam cum peccator cui iam peccatum est dimissum tacet, & contemnit confiteri, hoc est iam illud peccatum quam primum 1.

b ¶ Vbi aūt.] supra. 22. q. 2. cum humilitatis.

Quem pœnitet.] CASVS. Hoc c. diuiditur i 4. partes. Primo dicit, q̄ quilibet per seipsum debet confiteri sacerdoti, & nō per nunciū, vel epistolam, vt ita maiori afficiatur verecundia, quæ partē pœnitentiæ releuat. Secundo dicit q̄ qui vult confiteri discretum debet eligere sacerdotem, cui confiteat, q̄ sciat ligare & soluere. Tertio q̄ q̄ copia sacerdotis non hēt, confiteatur proximo, & ex desiderio sacerdotis veniā consequetur. Quarto dicit, q̄ si peccatum occultū est, sufficit referri in notitiam sacerdotis. Si publicū est, eius confessio debet fieri publice in conspectu ecclesiæ, vt eius precibus adiuuetur. Secūda pars ibi, [Quare qui cōfiteri.] Tertia ibi, [Tāta itaq;.] Quarta ibi, [Si peccatum.] Ora, .i. peccata ore ad os mundantis forte de leprosis loquimur, q̄bus præcepit Dominus, vt se sacerdotib. demonstrarent.

c ¶ Omnino.] i. perfecte conteratur de oīb. i. de omni peccato, & eius varietate, inf. d. 5. consideret, & dist. 6. qui vult.

d ¶ Ostēdat.] Per exteriora. n. præsumitur de interioribus. vt hic, & sup. dist. 50. si quis diaconus.

e Per nunciū.] Et ita non pōt hic per aliū quod p se pōt. ff. de sol. inter artifices. & ex de cler. nō resid. quia nonnulli.

f Per scriptum.] sup. 30. q. 5. qualis. cōtra. sed ibi non dī q̄ ita accipiatur, sed q̄ acceptā in scripturis rediganter, ne dētur oblitioni.

g Munus.] .s. hircum 2, idest, pœnitentiam designatam per hircum.

1 Hoc vult glos. dicere, Verū est, q̄ in contritione cordis ante oris confessionē peccatū dimittitur: debet tamen pœnitens habere voluntatem confitēdi ecclesiæ, si tēpus & facultas affuerit: alioq; non est uere pœnitens, & non dimittitur ei peccatum. Si uero dimisso peccato in cordis contritione & habita uoluntate ecclesiæ cōfitēdi, postea mutet uoluntatem, & nolit peccatū confiteri, ił est reus nō peccati iam dimissi, sed peccati, quod cōmittit nolēdo & cōtemnendo confiteri: qđ est aliud a peccato iam dimisso lug.

2 Qui significat animā pœnitētem. s. eo. di. 3. inter hæc hircum. Arch.

a ¶ Ex

tem habet remissionis. Ex misericordia [a] enim hoc præcepit [b] Dominus; vt neminem pœniteret in occulto. In hoc enim quod per seipsum dicit sacerdoti, & erubescentiam vincit timore [c] offensi [d], fit venia criminis, fit enim per confessionem veniale [e], quod criminale erat in operatione: & si non statim purgatur [f], fit tamen vitale [g], quod cõmiserat mortale. Multum enim satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum, quæ commisit, nuncio Dei denegauit. Deus enim misericors †, & iustus est: sicut conseruat misericordiam in iustitia; ita & iustitiam in misericordia. Opus enim est misericordiæ, peccãti [h] peccata dimittere: sed oportet, vt iustus misereatur [i] iuste. Oportet enim vt non solum, quid [k], sed in quo [l] doleat [m], consideret [n], si dignus est, non dico, iustitia [o], sed misericordia [p]. Iustitia enim sola damnat: sed dignus misericordia est qui spirituali labore [q] petit gratiã. Laborat enim mens patiẽdo erubescentiã, & quoniam verecũdia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. Vnde patet, quod quanto pluribus [r] confitebitur in spe veniæ turpitudinẽ criminis; tanto facilius [s] cõsequetur misericordiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus iam possunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus [t] enim remittuntur, remittit Dominus. Lazarum enim † de monumento iam suscitatum obtulit Dominus discipulis soluendum, per hoc ostendens potestatem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit enim [Quodcumq; solueritis super terram [u], soluetur & in cœlis.] hoc est, ego Deus & omnes ordines cælestis militiæ, & omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum, & confirmant [x], quos ligatis [y], & soluitis [z]. Non dixit, quos putatis ligare, aut soluere, sed in quos exercetis opus iustitiæ [a]; aut misericordiæ [b]. Alia autem opera vestra [c] in peccatores non agnosco. Quare, qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientẽ [d] ligare & soluere: ne, cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in foueã cadant, quam stultus euitare noluit. Tãta itaq; vis confessionis est, vt si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non pôt cõfiteri corã sacerdote: quẽ desideranti [e] nec locus [f], nec tempus offert. Et si ille [g] cui confitebitur, potestatem soluendi non habet, sit tamen dignus venia ex sacerdotis impositis & eos iustos esse solutos.

† al. misericors.

† al. quem. Sent. 4. d. 18.

Ioan. 11.

inf. d. 6. qui vult. Sent. 4. d. 17.

a Ex misericordia.] Idest, misericordiam repromittens.

b ¶ Hoc præcepit.] Mystice, vbi dixit vade, & ostende te sacerdotibus.

c ¶ Timore.] Idest, propter timorem seruilem.

d ¶ Offensi.] Scilicet Deo, quem peccando offenderat.

e ¶ Veniale.] Sup. e. dist. §. alij. & ca. serpes. [Veniale, i. digna venia. (Vel fit)] idest, ostenditur per cõfessionem esse venitale. vel fit veniale secundum aliam litteram. i. ad vitã non impendens.

f ¶ Purgatur.] i. purgari non videtur propter pœnã exteriorem, exterioris satisfactionis, q̃ adhuc restat. sup. ea. dist. si peccatũ Dauid. inf. eod. dist. vi. §. vlt.

g ¶ Vitale. i. eius pœnitentiam confert, & impetrat vitam.

h ¶ Peccanti.] s. discrete: & hoc est qđ sequitur, sed oportet, &c.

i ¶ Misereatur.] Scilicet puniendo peccatum.

k ¶ Quid.] Idest, propter quid, scilicet propter quod peccatum.

l ¶ Sed in quo.] s. dolorem patiatur, scilicet in pœna.

m ¶ Doleat.] s. pœnitens.

n Consideret.] Sacerdos.

o Iustitia.] Si enim sola iustitia respiciatur. nullus saluatur vel consequitur veniam criminis.

p ¶ Sed misericordia.] .s. vt nõ puniatur æternaliter.

q ¶ Labore.] Nihil enim carius emitur quam quod precib. impetratur, vt dicit Seneca. arg. ad hoc 8. q. 2. illud 1.

2 Et hic labor fit per cordis contritionem.

r Plurib.] Arg. inf. d. 6. placuit. arg. contra sup. d. c. §. ex his. sub illo §. non ita.

Cõfiteri plurib. vtile est.

s ¶ Facilius.] Quia tot sacerdotes obligat ad orandum pro se, quot sacerdotibus confitetus, vt infr. eod. quamuis.

2 De quibus leg. & not. ext. de pœn. quod autem. Archid.

t ¶ Quibus.] Arg. pro remissionibus, quæ fiunt ad potestat. s., & ad alia 2.

u ¶ Super terram.] Idest, in ecclesia: quia extra ecclesiam nulla uera solutio uel ligatio fieri potest. sup. 1. q. 1. remissionem. 24. q. 1. quicunque.

x ¶ Et confirmant.] Eos iuste ligatos esse.

y ¶ Quos ligatis.] Iuste & misericorditer pœnis pro peccatis impositis & eos iustos esse solutos.

z ¶ Solutis.] Iuste & misericorditer a pœnis.

a ¶ Iustitiæ.] Iusta pœna ligandi.

b ¶ Aut misericordiæ.] Aliquid de pœna relaxando, vel aliquem communioni sacramentorum reconciliando.

c ¶ Opera uestra.] Scilicet quod dimittatis per uos peccata.

d Scientem.] Si enim in eius parochia non est discretus sacerdos, eius qui præst conscientiæ. talem adeat 3. vt infra, dist. e. placuit. & ext. de pœn. remis. omnis.

3 Die vt dixi sup. ea. indicet. Archi.

e Quem desideranti.] Alias, quem desiderat.

f Locus. ff. de exerci. l. 1. in prin.

g Et si ille.] infr. de confec. dist. 4. capit. sanctum est. in prin.

a ¶ Et

tis desiderio [a], qui socio cõfitetur turpitudinẽ criminis. Mundati enim sunt leprosi, dum irent ostẽdere ora sacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. Vnde patet Dominum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Sæpe quidem eos quærunt sani, & lætised dum quærunt; antequam ad eos perueniant, moriũtur. Sed Dei misericordia est vbique, qui & iustis β nouit parcere, & si non tam cito [b], sicut si soluerentur [c] a sacerdote. Qui ergo confitetur; omnino sacerdoti meliori, quam potest confiteatur: & si peccatum occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis [d], vt grata sit oblatio muneris. Nã in resuscitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderent. Nondum enim erat sepulta, nondum extra portam ciuitatis delata, nõdũ extra domum in notitiam deportata. Intus resuscitauit, quam intus inuenit, relictis solis Petro, & Ioanne, & Iacobo, & patre & matre puellæ, in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesiæ. Quos autem extra inuenit, animaduertendum est, quomodo suscitauit [e]. Flebat enim turba post filium viduæ. Fleuit Martha, & Maria supplicantes † pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat secuta lachrymis Mariæ admonita. In quo docemur publice peccantibus non proprium, sed ecclesiæ sufficere [f] meritum [g].

Luc. 17.

Luc. 11.

Luc. 7.
Io. 11.
† *supplicans.*] orig.

α ¶ Vitale.] *In originali est*, veniale. *sed adderat glossa.*

β ¶ Et iustis.] *Si consideretur tota orationis series, videtur legendum, & illis, verum tamen omnes codices collati concordant cum lectione Gratiani.*

Item Leo Papa epist. 78. al. 80.

¶ Sufficit illa confessio, quæ primum Deo, deinde sacerdoti offertur. C. LXXXIX.

9 QVamuis plenitudo [h] fidei videatur esse laudabilis quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen, quia non omnium [i] huiusmodi sunt peccata, vt ea, qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis [k] consuetudo ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubescunt, aut metuũt inimicis suis sua facta referare, per quibus [l] possunt legum cõstitutione percelli [m]. Sufficit [n] enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tũ etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia cõfitentis.

Sent. 4. dist. 17.

sup. ea. sufficit.

Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firma-

a ¶ Ex sacerdotis desiderio.] Inf. ea. q. 5. quod Deo.
b ¶ Et si non tam cito. Sup. d. 50. si quis diaconus.
c ¶ Soluerentur.] Ab eo, quo ad pœnam temporalem.
d ¶ Sacerdotis.] Deus quem non fallit peccati qualitas, nec peccantis affectus, vt 24. q. 3. Deus quando veram de pœnitentis desiderio, qui socio cõfitetur turpitudinẽ criminis. Mundati enim sunt leprosi, dum irent ostẽdere ora sacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. Vnde patet Dominum ad cor respicere, dum ex necessitate prohibentur ad sacerdotes peruenire. Sæpe quidem eos quærunt sani, & lætised dum quærunt; antequam ad eos perueniant, moriũtur. Sed Dei misericordia est vbique, qui & iustis β nouit parcere, & si non tam cito [b], sicut si soluerentur [c] a sacerdote. Qui ergo confitetur; omnino sacerdoti meliori, quam potest confiteatur: & si peccatum occultum est, sufficiat referre in notitiam sacerdotis [d], vt grata sit oblatio muneris. Nã in resuscitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderent. Nondum enim erat sepulta, nondum extra portam ciuitatis delata, nõdũ extra domum in notitiam deportata. Intus resuscitauit, quam intus inuenit, relictis solis Petro, & Ioanne, & Iacobo, & patre & matre puellæ, in quibus figuraliter continentur sacerdotes ecclesiæ. Quos autem extra inuenit, animaduertendum est, quomodo suscitauit [e]. Flebat enim turba post filium viduæ. Fleuit Martha, & Maria supplicantes † pro fratre. Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat secuta lachrymis Mariæ admonita. In quo docemur publice peccantibus non proprium, sed ecclesiæ sufficere [f] meritum [g].

α ¶ Vitale.] *In originali est*, veniale. *sed adderat glossa.*

β ¶ Et iustis.] *Si consideretur tota orationis series, videtur legendum, & illis, verum tamen omnes codices collati concordant cum lectione Gratiani.*

Item Leo Papa epist. 78. al. 80.

¶ Sufficit illa confessio, quæ primum Deo, deinde sacerdoti offertur. C. LXXXIX.

9 QVamuis plenitudo [h] fidei videatur esse laudabilis quæ propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur: tamen, quia non omnium [i] huiusmodi sunt peccata, vt ea, qui pœnitentiam poscunt, non timeant publicare, remoueatur tam improbabilis [k] consuetudo ne multi a pœnitentiæ remediis arceantur: dum aut erubescunt, aut metuũt inimicis suis sua facta referare, per quibus [l] possunt legum cõstitutione percelli [m]. Sufficit [n] enim illa confessio, quæ primum Deo offertur, tũ etiam sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, si populi auribus non publicetur conscientia cõfitentis.

Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firma-

a ¶ Ex sacerdotis desiderio.] Inf. ea. q. 5. quod Deo.
b ¶ Et si non tam cito. Sup. d. 50. si quis diaconus.
c ¶ Soluerentur.] Ab eo, quo ad pœnam temporalem.
d ¶ Sacerdotis.] Deus quem non fallit peccati qualitas, nec peccantis affectus, vt 24. q. 3. Deus quando veram de pœnitente promit sententiam sed presbyter, qui mentem alterius non potest videre, talia confitentis verba iudicat, qualia foris sonant, vnde indignum absoluit frequẽter, vt 24. q. 3. Deus, & 22. q. 5. humanæ alioquin verum non esset quod hic dicitur: cum apud Deum nullas patiatur veniæ moras peccatoris conuersio, vt 26. q. 6. his qui tempore, sup. ea. dist. multiplex. Vel hoc ad temporalem pœnam referatur. licet enim peccatum dimittatur, ne homo ab accipienda vita æterna impediatur, vt sup. ead. sicut primi. non tamen si peccato pareitur, pœna remittitur: quia nullatenus sine vindicta relaxatur, sicut patet in Dauid, vt sup. ea. di. si peccatum.

Peccatũ cui te dimittit.

e ¶ Suscitauit.] Quid significent isti tres mortui, habes infra d. 2. super tribus.

f ¶ Sufficere.] Ad celeriorem & plenam pœnæ tẽporalis absolutionem, vt sup. dist. ead. multiplex. &c. sufficiat, & c. fiat & inf. d. 5. confiderer. in fi. 13. q. 2. tempus.

g ¶ Meritum.] Idest, auctoritatem. quam vocat meritũ: quia de merito charitatis suæ habet auctoritatem ligandi & soluendi. ar. 40. d. c. 1.

QVamuis plenitudo. Hæc est nona pars d. secundum Io. de Fan.

CASVS. Consuetudo erat alicubi, q̃ pœnitentes accipiendo pœnitentiam de occultis peccatis cogebantur ea sacerdotibus publice confiteri, ita q̃ populus audiret. quam consuetudinem remouet Leo. quia plures ex hoc a pœnitẽtia reuocabantur. Vnde dicit, confessio sufficit quæ primum fit Deo, & postea sacerdoti, tunc enim plures ad pœnitentiam potuerunt prouocari.

h ¶ Plenitudo.] Idest, perfectio in fide.

i ¶ Quia nõ oĩum.) Hæc negatio, & sequens æquipollent affirmationis. ff. de verb. significat. duobus 1.

Quasi eat. immo multorum talia sunt q̃ ea timent publicare.

K ¶ Improbabilis.) Secundum quam occulta peccata in publico confitebantur cõpulsi ad hoc multi, propter quod pœnitentiam declinabant.

Pœna nonnulli remittenda ciuilem.

l ¶ Pro quib.) Accusantibus, scilicet inimicis. nõ enim per pœnitentiam tollitur pœna ciuilis. erg. 33. q. 2. admonere.

m ¶ Percelli.) Si aliæ probationes sunt, quæ sufficiant cum huiusmodi confessione, & est huic simile. 22. q. 5. hoc videtur.

n ¶ Sufficit.] Sup. dist. c. §. ex his omnibus, & c. sufficit.

mentis vtraque ſententia ſatisfactionis & confeſſionis [a] *innitatur, in medium breuiter* [b] *expoſuimus. Cui autem harũ potius adhærẽdum ſit, lectoris iudicio* [a] *reſeruatur. Vtraq;* [c] *n. fautores habet ſapientes, & religioſos viros.*

Vnde Theodo. Cãtuariẽſis archiep. ait ī pœnitẽtiali ſuo.

a ¶ Confeſſionis.] An ſcilicet ſit neceſſaria, vel non.

b ¶ Breuiter.] Imò prolixe. Vel ideo dicit breuiter reſpectu multarum auctoritatum, quæ de hac materia loquuntur.

c ¶ Vtraque.] Hoc idem probabit Gratianus per ſequens capitulum.

a ¶ Lectoris iudicio.] *Certiſſimum eſt, & pro certiſſimo habendum peccati mortalis neceſſariam eſſe confeſſionem ſacramentalem eo modo, ac tempore adhibitam, quo in conc. Trid. poſt alia concilia eſt conſtitutum.*

C. XC.

In c. adiectis, ca. 58. In Cabil. con. 2. ca. 33. Burc. l. 19. c. 145. Iuo p. 15. c. 155.

QVidam Deo ſolũmodo confiteri debere peccata dicunt, vt Græci. β Quidam vero ſacerdotibus confitenda eſſe percenſent, vt tota fere ſancta eccleſia.[d] Quod vtrumque [e] non ſine magno fructu intra ſanctam fit eccleſiam; ita dumtaxat, vt Deo, qui remiſſor eſt peccatorũ peccata noſtra confiteamur, & hoc perfectorum [f] eſt, vt cum Dauid dicamus: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitias meas domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.] Sed† tamen Apoſtoli γ inſtitutio nobis ſequenda eſt, vt confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicem, vt ſaluemur. Confeſſio itaque, quæ ſoli Deo fit, quod eſt iuſtorum, purgat peccata. Ea vero, quæ ſacerdoti fit, docet, [g] qualiter ipſa purgent peccata. Deus nãq; ſalutis, & ſanctitatis † auctor, & largitor, plerũq; hãc præbet ſuæ pœnitẽtię medicinam inuiſibili adminiſtratione; [h] plerũque medicorũ [i] operatione.

Deut. 32.

† *Et ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur. Iac. 5.*

† *al. ſanitatis.*

¶ *Burchardus etiam, & Iuo caput hoc citant ex pœnitentiali Theodori. In capitularib. adiectis, c. 58. hæc legũtur.* Quidam Deo ſolummodo confiteri debere dicunt peccata: quidam vero ſacerdotib. confitenda eſſe percenſent. Quod vtrumq; non ſine magno fructu intra ſanctam fit eccleſiam: ita dumtaxat, vt & Deo, à quo eſt remiſſio peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & cum Dauid dicamus; Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi: Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.] & ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicem, vt ſaluemur. Confeſſio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata, ea vero, quæ ſacerdoti fit, docet qualiter ipſa purgantur peccata. Deus nãq; ſalutis, & ſanitatis auctor, & largitor eſt plerumque medicorum operatione *In concilio Cabilonẽſi, c. 33. eadem fere habentur, addita ad initium voce, quia, & nonnullis aliis in extrema clauſula, q̃ notabũtur.*

β ¶ Vt Græci.] *Hæc verba, ſitq; illa,* vt tota fere ſãcta eccleſia. *& illa,* & hoc perfectorum eſt, *& illa,* ℣ eſt iuſtorũ, *abſunt quẽadmodũ à capitulari, ita etiam à concilio.*

γ ¶ Sed tñ Apoſtoli.] *In capitulari, & cõcilio pendet adhuc oratio; & priori illi mẽbro,* vt & Deo, &c. *reddit nũc alterũ mẽbrũ his verbis,* & ſm Apoſtoli inſtitutionẽ, &c.

δ ¶ Suæ pœnitentiæ medicinam.] *In concilio, atque apud Burchardum, & Iuonem legitur,* ſuæ potentiæ. *A capitulari autem (prout ex ipſius lectione animaduerti poteſt) totum iſtud primum abeſt periodi membrum.*

d ¶ Tota fere ſancta eccleſia.] Et ideo ei adhærendũ eſt: quia plurib. comprobatur, arg. 19. diſt. in canonicis.

e ¶ Quod vtrumque.] Scilicet confiteri Deo, & ſacerdoti.

f ¶ Perfectorũ.] Qui non habent niſi venialia: vnde non indigent oris confeſſione ſpeciali.

f ¶ Perfectorum.] Supra ea. diſt. §. his auctoritatibus.

g ¶ Docet.] i. * hoc eſt ſignum ſacerdoti. ℣ peccata dimittantur cõfitenti per contritionem, arg. ſup. ea. d. §. hoc idẽ. &c. omnis qui non diligit. ſicut cordis cõtritio eſt ſignum peccatori. ℣ gratia Dei dimiſit ei peccata: quia nemo, &c. vt de conſec. diſt. 4. nemo.

* *Immo dicet ordinariũ purgandi modum eſſe per ſacerdotis abſolutionem. Deus n. vt cõtinuo ſubiungitur ſanitatem largitur plerumque medicorũ operatione. Operatione in qua, non ipſa.*

h ¶ Adminiſtratione.] Ideſt, ſola contritione.

i ¶ Medicorum.] ideſt, ſacerdotum.

Quia

QVia vero de.) Hæc diſt. diuiditur in ſex partes. In prima quarum probat (tamen ſuperficialiter) quod pœnitentia ſemel habita non iniquinatur, & charitas ſemel habita non amittitur, & de perfecta intelligitur. Secunda ibi.

nis amitti. quãtacunque ſit perfecta, vt inf. ea. §. non eſt mirum. quod probat auctoritatibus, & exemplis. in patria autem vbi perfectiſſime iam habetur, non amittitur. inf. ea. charitas. Hanc quæſtionem tractat hic Grat. occaſione alterius, quam hic ipſe in initio prælibauit. ſed in 3. diſtin. eam proſequitur an, ſcilicet Pœnitentia reiterari poſſit. procedit ergo Grat. in hac diſtinctio, hoc modo. Primo probat q̃ pœnitentia non poſſit reiterari, vſque ad §. itẽ ſine charitate. vel latenter ingreditur materiam huius diſtinct. & probat charitatem ſemel habitam, amitti non poſſe, vſque ad §. hæc quæ de charitate. vbi incipit auctoritatib. allegatis reſpõdere, afferẽs illas de charitate perfecta eſſe intelligendas. & inde ſumpta occaſione gradus in charitate eſſe, probat vſq; ad §. non eſt mirum. vbi latenter ad uersã partẽ aſſumit. & q̃ charitas amitti poſſit, exemplis & auctoritatibus oſtẽdit, vſque ad §. euidenter. vbi oſtendit hoc verum eſſe nõ ſolum de charitatis opere, ſed ẽt de ipſa charitate & hoc vſque in fin. di. proſequitur.

DISTINCTIO II.

Via vero de pnĩa [a] ſemel cœpit hẽri ſermo, aliquantulum altius repetendum videtur, diuerſorũ ſnĩas, certis auctoritatibus munitas, in medium proponentes. [b] *Alij dicũt pœnitentiã ſemel tantum eſſe vtilem. Vnica eſt enim, nec reiterari poteſt. Si vero reiteratur; praciděs, pœnitẽtia* [c] *non fuit. Et ſi de ſententia iudicis* [d] *eius* [e] *merito* [f] *peccata videntur eſſe remiſſa, apud tamen eius præſentiam, cui omnia futura præſentia ſunt, nunquam* [g] *habentur remiſſa, quia non eſt ſeruata illa ſententia veri ſacerdotis:] Vade, & amplius noli peccare.* [h] *[Item.] Ecce ſanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.]*

In.8. & 9.

Item ex octaua ſynodo.

¶ Habetur in libro de inſtitutis monachorum interprete Ruffino, c. 22. ex Baſilio in regulis breuioribus, nu. 289.

¶ Primam vitij cauſam non penitus extinguit, qui in illã poſtea recidit. Cap. I.

SI quis ſemel notatus [i] fuerit inuidiæ, vel contẽtionis vitio, [k] & rurſus in hoc ipſum inciderit; ſciat ſe primam illam cauſam, [l] de qua ſuperius diximus, ex qua inuidia, vel contentio naſcitur, in interioribus medullis habere reconditam. [m] Oportet ergo eum per contraria, atque aduerſa curari, ideſt, per humilitatis exercitiũ. Exercitia vero humilitatis ſunt, ſi ſe vilioribus officijs ſubdat & miniſterijs indignioribus tradat. Ita nãque arrogãtiæ, & humanæ gloriæ vitium curari [n] poterit, vt conſuetudine † humilitatis affectus, vltra iam non incidat in arrogantiæ, & vanæ gloriæ delictum. Atque in ſingulis huiuſmodi vitijs cura ſimilis adhibeatur.

† al. habitum humilitatis adeptus. Sent. 3. diſt. 30.

Item ſine charitate nulli adul-

a ¶ De pœnitentia.] Quæ ualeat ad uitam.

d ¶ Iudicis.] Qui pœnitẽtiam impoſuit.

e ¶ Eius.] Dei. vel ſacerdotis.

f ¶ Merito.] Ideſt, ſecundũ iuſtitiam. inf. d. 3. eorum.

g ¶ Nunquam.] Allegando dicit.

h ¶ Noli peccare.] Ideſt, eſſe in propoſito peccandi. tamen aliter inducit allegando.

i ¶ Notatus.] Ideſt, deprehenſus.

k ¶ Vitio.] Vel alio quocumque.

l ¶ Primam illam cauſam.] Primam vitij cauſam iuſſe penitus non extirpat, qui in diem poſtea cecidit.

m ¶ Reconditam.] non ideo hoc dicit, q̃ ſemper ita ſit, ſed, quod ita fuerit eſt præſumptio, inuidia, uel contentio iterata.

n ¶ Curari.] ſu. 26. q. 7. affectũ, extra de deſpoſ. grauis. inf. de conſ. diſ. 5. legimus.

ITEM SINE. CASVS. Hic accedit Grati. ad propoſitam quæſtionem. & per multas auctoritates oſtendit, q̃ charitas amitti non poteſt: quia ſi uideatur

ibi. [Ex præmiſſis.] Tertia ibi. [Hæc quæ.] Quarta ibi, [Eligat.] Quinta ibi, [Illud autem.] Sexta ibi, [Charitas ergo.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 2. diſ. in qua tractatur, an charitas ſemel habita poſſit amitti, & certũ eſt q̃d ſic, vt inf. ead. §. non eſt mirum, niſi forte ſit in aliquo confirmata per gratiam, ut fuit in Beata Virgine, & ſicut poteſt amitti charitas, ita amiſſa poteſt recuperari, cum de nemine ſit deſperandũ, dũ eſt in hoc corpore cõſtitutus, ut inf. e. diſt. 7. nemo. nec põt amitti charitas, niſi per mortale peccatum, nec recuperari niſi a Deo gratis, cum omnis virtus ſit opus ſolius Dei. Et quia hæc quæſtio videtur tangere quæſtionem quæ tractatur in 3. diſ. an pœnitentia ſit iteranda vel non, ideo Grat. breuiter tangit quæſtionem illam: & inde ſumpta materia incipit ibi latenter propoſitã qõnem de charitate tractare: vt autem ad hæc tractanda competentius Gra. accedat, breuiter utitur tranſitu dicens:]Quia uero, &c.] Intendit enim probare q̃d pœnitentia iterari non poteſt, quia ſi iteratur, prima non fuit vtilis, nec pœnitentia dici debet, ad quod inducit ſequens cap.

charitas ſemel habita trum poſſit mitti.

SI quis ſemel.] CASVS. Dicitur hic, q̃d ſi quis ſemel fuit in crimine inuidiæ vel contentionis, ſi poſtea in illud inciderit: prima cauſa ex qua inuidia vel contentio naſcitur, in eo remanſit, quam oportet per contraria & aduerſa curari: per exercitium. ſcilicet humilitatis. [Notatus.] Ideſt, reprehenſus & redargutus.] Primam cauſam. Ideſt, vitium Adæ.

ITEM SINE. CASVS. Hic accedit Grati. ad propoſitam quæſtionem. & per multas auctoritates oſtendit, q̃ charitas amitti non poteſt: quia ſi uideatur

Digitized by Google

amitti, non fuit vera charitas. Casus §. patet & tria sequentia. Similiter patent. charitas radicata, ualida, verba sunt Salomonis in Canticis, quæ exponit G. in moralibus. dicens: [Virtuti etenim mortis dilectio comparatur. &c.] vnde in illo cap. [ualida.] Sic posses breuiter ponere casum. Primo ponuntur verba Salomonis. Secundo uerba Greg. exponentis verba illa. Dilectio. [ca. charitas. a ¶ Adulto.] inf. de conse. d. 4. quo. & c. Tolet. inf. e. d. c. non est. § Romanos. &c. tolle.

b ¶ Aliquando.] Hoc allegãdo dicit, vt auctoritatem inducat.

CHaritas. CASVS. H. Sic ponit hunc casum. In hoc c. Prosper multis modis commendat charitatem. Secundo ostendit, qꝑ qui habet charitatẽ, facile peccatis resistit, & bonis omnib. abũdat, mundana contẽnit, difficilia perficit. Subdit etiã quid sit Deum diligere, & quid sit peruertere ordinem diligendi. Tertio ostendit ad quid corpus nostrũ sit diligendũ. Quarto qualiter intelligatur, diliges proximum tuum. &c. & qui sunt, qui diligũt Deum plus quã se. Et nota qꝑ secũdum H. omnia uerba sũt Prosperi vsque ibi, (item Beda) licet nõ ita continue in libro suo contineantur, & hæc dictio, [Item] quæ sæpe interponitur, est verbum Gratiani, & secundum. Hu. totum est vnum capitulum, quod credo verum. Lau. etiam sentit cum Hug. Quidam tamen ibi faciunt vnum capitulum, (Ergo si charitatem.) Aliud ibi. (Corpus.) Aliud ibi, (Proximos.) Aliud ibi. (Proinde) secundum Beneu.

c ¶ Quæ deseri potest.] ideſt quàm contingit deseri vel de facili.

d ¶ Vera.] ideſt, perseuerans finalis. Vel vera ad vitã ducens, ideſt, ad æternam beatitudinem.

e ¶ Radicata.] ideſt, perfecta.

f ¶ Securus.] Spei perseuerantiæ, non rei præsentis: quia quilibet etiam imperfectus timere debet ne charitatem amittat 32. q. 1. si Paulus.

g ¶ Valida.] Verba Salomonis in Canticis.

h ¶ Dilectio.] ideſt, charitas perfecta.

i ¶ Comperit.] ideſt, contingit, uel conuenit. intellige de facili.

k ¶ Occidit.] i. remouet à delactatione sicut mors remouet ab omni actu terreno. Dicit lex. Mors omnia soluit, in auth. de nup. §. deinceps. coll. 4.

CHaritas.] CASVS. In hoc ca. primo cõmẽdat Prosper charitatem ex eius effectibus, & sunt uerba. Proquid corpus nostrũ sit diligendũ. Quarto ostẽdit, qualiter sit intelligendum. Diliges proximum tuum, sicut te ipsum, & qui sunt qui diligunt Deum plus quam se.

] ¶ Charitas est. i. ex charitate procedit recta voluntas. 2, & est dictum per causam, ut illud 36. q. 2. tria. ut exponatur charitas est, i. facit, alioquin non est uerum, cum charitas sit habitus mentis, qui uoluntas nõ est, uel motus uoluntatis similiter intelligitur illud Aug. (Charitatem uoco motum animi.) Dicitur ergo charitas uoluntas uel motus, quia ut inf. dĩ, est causa meritorum bonorum, sicut & iniquitas cum sit habitudo mentis iniusti, dicitur peccatum: quia ex ea est, vt inf. d.]. ille rex.

m ¶ Recta.]. i. rectam vitam, & dignam faciens uoluntatem.

n ¶ Terrenis.] Secus est de charitate imperfecta, quam habens potest curare temporalia. argum. 12. quæst. 1. habebat.

o ¶ Inseparabiliter.) Immo de facili separatur.

p ¶ Inquinamenti.] s. mortalis.

q ¶ Vino immutabilitatis.] i. mutabilitati in uitium.

r ¶ Affectionum.] ideſt, bonarum uoluntatum.

s ¶ Summo.] Sub. licet non ita cõtinue contineatur in libro suo.

quid. Itẽ quod sæpe interponitur, est verbum Grat. secundũ H.

to [a] peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando [b] peccaturus est criminaliter.

Vnde Aug. ad Iulianum Comitem.

Cap. II.

1 CHaritas, quæ deseri potest, [c] nunquam vera [d] fuit. Sent. 3. dist. 31.

¶ In antiquis editionibus epistolarũ B. Augustini erat epist. 111. ad Iulianum, in qua erat hoc caput. Nunc est in tom. 4. sub titulo de salutaribus documentis ad quendam Comitem. c. 7. apud Hiero. vero in epistola ad Ruffinum simile quiddam legitur. Amicitia, inquit, quæ desinere potest, vera nunquam fuit.

Idem super epistolam primam Ioannis, tractatu 8.

Cap. III.

RAdicata [e] est charitas? securus [f] esto: nihil mali procedere potest. Sent. ibidem.

Item Greg. lib. 10. Moralium, c. 22.

Cap. IV.

VAlida [g] est, vt mors, dilectio. [h] Virtutie etenim mortis dilectio comparatur, quia nimirum mentem, quam semel cæperit [i] a delectatione † mundi funditus occidit. [k] Sent. ibidem. Cant. 8. † al. dilectione.

Item Prosper in lib. 3. de vita contemplatiua, c. 13. Et apud B. Aug. in lib. de laud. charitatis.

Cap. V.

1 CHaritas est, [l] vt mihi videtur, recta [m] voluntas, ab Omnibus terrenis, [n] ac præsentibus prorsus auersa, iũcta Deo inseparabiliter [o] & vnita, igne quodam sancti spiritus, a quo est, & ad quem refertur, incensa, inquinamenti [p] omnis extranea, corruptionis † nescia, nulli vitio motabilitatis [q] obnoxia, supra omnia, quæ carnaliter diligũtur excelsa, affectionum [r] omnium potentissima, diuinæ contemplationis auida; in omnibus semper inuicta, † al. corrumpi.

Digitized by Google

a ¶ Summa.]Idest, perfecta.
b ¶ Salus morum.]i.Salutifera faciens mores.
c ¶ Finis.]Idest,consummatio, vel quia præcepti finaliter docet vt habeantur.
d ¶ Vita virtutum.]Inf.ea.dist.§.item proinde.
e ¶ Pugnatium.]Cum vitijs.
f ¶ Cum qua.]idest,in ea perstuerando.
g ¶ Peccare.]Mortaliter.
h ¶ Potuit.]Ecce uerbum,in quo facit ad propositũ Gratiani.
i ¶ Operosa.]idest,effectiua bonorum operum.
k ¶ Germana.]idest,germanos & concordes faciens. Vel germana.i.coniuncta & inseparabiliter adhærens. Salomon. Dixi sapientiæ,soror mea es; & prudentiam voca amicam meam.

Sapientia est soror mea.

summa [a] actionum bonarum,salus morum,[b] finis [c] cœlestium præceptorum,mors criminum,vita virtutum,[d] virtus pugnatium,[e] palma victorum, anima † sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum:sine qua nullus Deo placuit,cum qua [f] aliqs peccare:[g] nec potuit,[h] nec potuerit: fructuosa in pœnitentibus,læta in proficientibus, gloriosa in perseuerantibus, victoriosa in martyribus,operosa [i] in omnibus omnino fidelibus,ex qua,quidqd est boni operis, uiuit. *Item inf.* ¶ Hæc est charitas vera,germana,[k] perfecta,quam excellentiorem [l] viam [m] nominat[n] sanctus Apostolus:& vere ipsa est via,quæ ducit per se ambulates ad patriam, quia sicut sine via peruenit nullus,quò tenditur;ita sine charitate,quæ dicta est,via,non ambulare possunt homines, sed errare. *Item eodem.* c. 15. ¶ Ergo si charitatem Deo exhibeamus,& proximo de corde puro, & conscientia bona,& fide non ficta; facile peccato resistimus,bonis omnibus † abundamus, sæculi blandimenta contemnimus, & omnia,quæ difficilia [o] sunt humanæ fragilitati, vel aspera etiam,cum delectatione † perficimus;si tamen Deũ charitate perfecta,quæ nobis ex illo est,ex toto corde,ex tota anima,& ex totis viribus diligamus. Ex ea enim parte,quis peccat,ex qua minus [p] diligiti Deũ: quẽ si ex toto corde diligamus,nihil erit in nobis, vnde peccati desiderijs seruiamus.Et quid est diligere Deum, nisi illi copulari animo, concipere fruendæ visionis eius affectum,peccati odium,mundi fastidium,[q] diligere etiam proximum,quem in se [r] centuit diligendum:in ipso amore seruare legitimum modum,nec peruertere dilectionis ordinem constitutum? Ordinem dilectionis illi peruertunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum,qui contemnendus est,diligunt; [s] aut corpora sua minus diligenda,[t] plus diligunt; aut proximos, non sicut seipsos,aut Deum plus,quam seipsos forte non diligunt. *Item infra.* ¶ Corpus nostrum,quia pars [u] nostri est,ad hoc nobis diligendum est,vt saluti eius,ac fragilitati naturaliter [x] consulamus,& agamus,quatenus spiritui [y] ordinate subiectum, [z] ad æternam salutem accepta immortalitate,& incorruptione perueniat. *Item infra.* Proximos autem tunc diligimus sicut nos, si nõ propter aliquas vtilitates nostras,[a] nõ propter sperata beneficia, vel accepta,non propter affinitates, vel consanguinitates, sed propter hoc tantum, quod sunt naturæ nostræ participes,diligamus. *Item infra.* ¶ Non illi tantum proximi nostri credendi sunt, quos nobis gradus sanguinis jungit:sed proximi nostri credendi sunt omnes homines

† al.arma. Aug. Ibid.infra. Ibid.supra Ibid.infra.

† al.quibus. aliquot Grat.manu scripta.
† al.distillat.

† semper minuam. orig.

xisur. 15.

l ¶ Excellentiorem.] alijs donis.
m ¶ Viam.] Eundũ ad Deum.
n ¶ Nominat.]In 1. epistola ad Corinth. 12.c.
o ¶ Quę difficiliã.] Ad salutem animæ pertinentia.
p ¶ Ex qua minus.] Idest, ex qua Dei dilectionẽ postponit facilius.sicut plures promiores sunt offẽdere Deum fornicando, quam furando, ar.50.d. quia tanctitas tua.in fine.

Fornicantur aliqui citius q furentur.

q Fastidium.] Repete,concipere.
r ¶ Quem in se. Scilicet diligẽdo, idest ad sui similitudinem; vbi dictum est: diliges proximum tuũ sicut teipsum. Vel in se,idest. Deus, s. ad eius similitudinem: vbi dictum est,secũdum autẽ simile est huic.
s ¶ Diligunt.] Plus iusto.
t ¶ Diligenda.] Quã animam,arguit.q.3.si quis coactus.
u ¶ Quia pars.]Alia est pars, quæ homo est interior, vt de cõ sec.distin. 4. non ex quo.nõ ergo corpus est homo, qđ Eluidienses somniant, quia nihil est id, quod sui ipsius sit pars.arguthe a.ff. de euict.si dictum,§. 2. & peccant qui ponunt corpus genus animalis.

Corpus non est homo.

x ¶ Naturaliter.]Infra de consec.distin. 5. non mediocriter. in fine.
y ¶ Spiritui.] Vt ad vsus exercẽdæ uirtutis habeatur,ut sup. 44.dist.conuiuia.
z ¶ Subiectum.)Debemus enim adhibere iumento nostro faccum, paleam, & flagellum. saccum, idest opera pœnitẽtiæ,& alia bona opera,paleam.idest, necessaria ad vitæ sustentationem;flagellum, ut castigemus,si excesserit, ac sica pateremur.

Iumento nostro adhibemus faccũ. paleam, & flagellum.

a Vtilitates nostras.] Tunc enim non ipsos, sed nosmet tantum diligimus:vnde Tullius in lib. de vera ami

citia. Suis quippe incommodis grauiter angi, & non est amari, sed ipsum amantis.

ADDITIO. Et Senec. Non est beneficium quod conatur in quæstum Pet.

a ¶ Naturæ.] Supra dist. 86. non satis.

b ¶ Participes.] Ergo Iudei & Sarraceni proximi nostri sunt, & diligendi a nobis vt nos. & verũ est: verũ tamẽ ea opera dilectionis impẽdere debemus secũdũ vnius cuiusq; cõditionem. 86. dist. pasce.

c ¶ Et æternã vitã.] Hic adiuerte, quod sit proximũ sicut seipsũ diligere, s. saluẽ animæ suæ, & ea q̃ ad saluẽ animæ pertinẽt, ei optare, q̃ tibi optas. no obstãte ergo hoc p̃cepto possumus delinquẽtibus pœnas corporales opitare & procurare, dũmodo hoc fiat secundum q̃d iura permittunt.

d ¶ Periculis.] Scilicet, animæ & corporis, vt eos liberemus.

e ¶ A Deo vita.] Id est qui est vita animæ suæ, qua ipse vivit, vt ff. di. 1. b. hoc idẽ. vers. resuscitatus. 24. q. 1. vbi sanat.

QVærendũ.] CASVS. Ben. hic ponit hũc casum. Quidam reputabant magnum signũ, quod Christus credat Dei filius, q̃a in baptismo Christi spũs sanctus fecit sup Christum: sed nõ est magnum, cum semp in Domino mãsit spiritus sanctus, & spũs sanctus partim cum sanctis est, vt eos custodiat in operib. pietatis: partim quoq; recedit ab eis quum ad gratiam prophetandi. & miracula operandi. Hug. vero sic videtur ponere hunc casum. Legitur de Ioanne, quòd Ioannes Baptista vidit spiritum sanctum quasi columbam descendentem, & manentem super Iesum baptizatum, quod descendit super eum signum fuit ne vox illa, hic est filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannem esse facta. Sed ad eum, quòd autem redit super eum, speciale fuit signum filij Dei, quod scilicet ipse discerneretur ab alijs sanctis. Quærit ergo hic Beda, quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, quod spiritus manet super eum, cum maneat & in alijs sanctis? Et respondet quòd alio modo manet in Christo, nam in Christo manet semper quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia: quia ad tempus recedit ab eis quo ad operandum, etsi quo ad iustitiam semper manet in eis. Sequẽs cap. scilicet charitas, patet. Et sequens cap. etiam patet. in quo exponit Augustinus quid sit vultus invisibilis. ¶ Sodalis, &c. putaretur ad Ioannem esse facta, sed ad eũ. Signum fuit Ioanni ipsum cognoscendi, id est, quoddam de ipso quod ante nesciebat, scilicet an potestatem baptismi ibi soli reseruatus esset. quod autem manet super eum, speciale fuit signum filij Dei, scilicet quo ille discerneretur ab alijs. quærit ego hic Beda, quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, s. quòd spiritus sanctus manet super eum, &c. cum maneat & in alijs sanctis? Sed respondetur, quòd alio modo manet in Christo, quia super eum semper est quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia, quia ad tempus recedit ab eis propter peccatum. Vel si quo ad iustitiam remaneat in eis, non tamen semper quo ad operandum, puta ad prophetizandum, vel faciendum miracula, vt in Helia, & Helisæo.

g ¶ Manet.] Not. hic expositionẽ illius decr. 32. quæst. 2. cõnubia. quia in opere coniugali ad esi præsentia spiritus.

---

a Idest, affligi.

Sarraceni & Iudæi sũt a nobis diligendi.

Diligere proximũ sicut seipsum qd sit.

Colũba descẽdit super Iesum dum baptizaretur: & mãsit super ipsum.

b ¶ Participes.] Ergo Iudei & Sarraceni proximi nostri sunt, & diligendi a nobis vt nos. & verũ est: verũ tamẽ ea opera dilectionis impẽdere debemus secũdũ vnius cuiusq; cõditionem. 86. dist. pasce.

c ¶ Et æternã vitã.] Hic aduerte, quod sit proximũ sicut seipsũ diligere, s. saluẽ animæ suæ, & ea q̃ ad saluẽ animæ pertinẽt, ei optare, q̃ tibi optas. no obstãte ergo hoc p̃cepto possumus delinquẽtibus pœnas corporales opitare & procurare, dũmodo hoc fiat secundum q̃d iura permittunt.

d ¶ Periculis.] Scilicet, animæ & corporis, vt eos liberemus.

e ¶ A Deo vita.] Id est qui est vita animæ suæ, qua ipse vivit, vt ff. di. 1. b. hoc idẽ. vers. resuscitatus. 24. q. 1. vbi sanat.

QVærendũ.] CASVS. Ben. hic ponit hũc casum. Quidam reputabant magnum signũ, quod Christus credat Dei filius, q̃a in baptismo Christi spũs sanctus fecit sup Christum: sed nõ est magnum, cum semp in Domino mãsit spiritus sanctus, & spũs sanctus partim cum sanctis est, vt eos custodiat in operib. pietatis: partim quoq; recedit ab eis quum ad gratiam prophetandi. & miracula operandi. Hug. vero sic videtur ponere hunc casum. Legitur de Ioanne, quòd Ioannes Baptista vidit spiritum sanctum quasi columbam descendentem, & manentem super Iesum baptizatum, quod descendit super eum signum fuit ne vox illa, hic est filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannem esse facta. Sed ad eum, quòd autem redit super eum, speciale fuit signum filij Dei, quod scilicet ipse discerneretur ab alijs sanctis. Quærit ergo hic Beda, quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, quod spiritus manet super eum, cum maneat & in alijs sanctis? Et respondet quòd alio modo manet in Christo, nam in Christo manet semper quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia: quia ad tempus recedit ab eis quo ad operandum, etsi quo ad iustitiam semper manet in eis. Sequẽs cap. scilicet charitas, patet. Et sequens cap. etiam patet. in quo exponit Augustinus quid sit vultus invisibilis. ¶ Sodalis, &c. putaretur ad Ioannem esse facta, sed ad eũ. Signum fuit Ioanni ipsum cognoscendi, id est, quoddam de ipso quod ante nesciebat, scilicet an potestatem baptismi ibi soli reseruatus esset. quod autem manet super eum, speciale fuit signum filij Dei, scilicet quo ille discerneretur ab alijs. quærit ego hic Beda, quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, s. quòd spiritus sanctus manet super eum, &c. cum maneat & in alijs sanctis? Sed respondetur, quòd alio modo manet in Christo, quia super eum semper est quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia, quia ad tempus recedit ab eis propter peccatum. Vel si quo ad iustitiam remaneat in eis, non tamen semper quo ad operandum, puta ad prophetizandum, vel faciendum miracula, vt in Helia, & Helisæo.

g ¶ Manet.] Not. hic expositionẽ illius decr. 32. quæst. 2. cõnubia. quia in opere coniugali ad esi præsentia spiritus.

---

naturæ[a] nostræ, sicut dixi, participes.[b] *Item infra.* ¶ Proinde, sicut † nos, proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & æternam vitam[c] cõsequendam, sicut nobis, saluti eorum consulimus: quando nos in eorum peccatis, ac periculis[d] cogitamus: & sicut nobis subueniri optamus: ita eis pro viribus subuenimus, aut, si facultas defuerit, volũtate subueniendi tenemus. Quapropter hęc est proximi tota dilectio; vt bonum, quod tibi conferri vis, velis & proximo: & malum, quod tibi nolis accidere, nolis & proximo. Illi vero plus quam se diligũt Deũ, qui pro eius amore suæ ad tempus saluti non parcunt, seipsos tribulationibus, ac periculis tradũt, nudari facultatibus proprijs, patriæ suæ extorres fieri, parentibus, & vxoribus, ac filijs suis renunciare parati sunt, &, vt totũ dicam, ipsam corporis mortem nõ tolum nõ refugiunt, sed etiam libenter excipiunt, ambiẽtes a corporis sui vita magis, quam a Dei vita[e] vitæ suæ discedere.

† al. secundum.

¶ *Caput hoc confectum est verbis Prosperi hinc inde collectis & prior pars habetur etiã in tractatu de laudibus charitatis inter opera B. Augustini tomo. 9. eodem fere modo, quo apud Gratianum. Atque emendata quædam, & etiam addita nonnulla sunt ex ipso B. Prospero: Sed operæ pretium fuerit integrum locum apud ipsum legere: copiosius enim & ornatissime explicatur.*

a ¶ Hæc est proximi.] *Ita legitur non modo in originali, sed etiã in vetustioribus Gratiani codicibus, in vulgatis erat.* Quappter charissime tota dilectione satage, vt bonũ &c.

Item Beda super Ioannem, ad c. 1.

Cap. VI.

QVærendum[f] est interea, quomodo speciale filium Dei agnoscendi signum fuerit, quod super eum descenderit, & manserit spiritus. *& infra.* ¶ Quid magni est filio Dei, quod in ipso manere spiritus asseritur? Notandum ergo quod semper in Domino manserit spiritus sanctus: in sanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus gestauerint, partim maneat in æternum, partim rediturus recedat. † Manet siquippe apud eos, vt bonis insi-

Sent. 3. dist. 3. lo. 1.

† eosdem.

---

f ¶ Quærendum.] Super Ioannem legitur in Ioanne, Ioannes Baptista vidit spiritum sanctum quasi columbam descendentem, & manentem super Iesum baptizatum, & descendit super eum, signũ fuit ne vox illa, hic est filius meus dilectus. Idest tribulationis, doloris, siue laboris.

stus sanctis quo ad meritum, vt inf. eo. q. 5. si dicat. non quo ad miraculum faciendū, vt inf. e. quæstione, potest.

a ¶ Hæritas nunquam excidit.] Scilicet in hac vita. in futuro enim fides conuerteretur in scientiam: spes in rem existentem cū sugebitur. vnde ꝓpheta. viuit Dñs. cui-

b Vnctio.] ¶ Charitas est.] Idest, vocatur.

c ¶ Ardente.] Idest, a tribulatione feruente.

d ¶ Solis.] Idest, laboris & tribulationis, iuxta illud: In sole. idest, in labore posuit Dominus tabernaculū suum. Tribulatio enim secundū Apostolum patientiam operatur: sed ꝙ tribulatio patientiam nō tollit, hoc facit charitas.

Sol. ꝙ labore ponitur.

e ¶ Pennata.] Tāgit illud Ezechielis, ꝙ vidit quatuor animalia pennata, de quibus hic dicitur, non reuertebantur cum incederent: sed vnū quodq; ante faciem suam gradiebatur.

f ¶ Per prophetam] Ezechielem.

g ¶ Incederent.] Et ita sancti isti dici possunt hēre ferarū naturā, &c. sicut aues quæ volant, & ꝛ. nolāt. instit. de rerū diuisiō. ꝑ. pauca. h ¶ Vnde Paulus.] in epistola ad Philippenses.

i ¶ Vnum vero.] quasi dicat, nō comprehendi. verum autem de me vobis affero, quod ego etiam ea quæ, &c.

k ¶ Quæ retro.] Id est terrena, quæ reliq.] In ea. Scilicet æterna celestia.

m ¶ Anteriora.] Ante nos sunt æterna, post eos sunt temporalia.

† Absunt ab originali. † Absunt ab originali. † al. possint habere virtutem. Jorig.

stant actibus; voluntariam paupertatem diligāt, mansuetudinem sequātur, pro æternorum desiderio lugeant, esuriant & sitiāt iustitiam, misericordiam, munditiā cordis, & tranquillitatem pacis amplectātur, sed & pro obseruatione iustitiæ persecutionem pati non vereantur, eleemosynis, orationibus, ieiunijs, cæterisque fructibus spiritus insistere desiderent. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, (mortuos † suscitandi) dæmones eijciendi, vel etiam propherandi habeant † facultatem. Manet semper, (vt † si possint habere vrtutes, &) vt mirabiliter ipsi viuant. Venit ad tempus, vt etiam alijs per miraculorum signa, quales sint intus, effulgeant.

Item Apostolus. 1. Cor. 13.

C. VII.

3 CHaritas [a] nunquam excidit.

Item Augustinus super epistolam primam Ioannis, tractatu 3.

Sent. 3. dist. 31.

Sent. ibidem.

C. VIII.

VNctio [b] inuisibilis spiritus sanctus est: vnctio [c] inuisibilis charitas est; quæ in quocunque fuerit, tanquā radix illi erit: quæ quamuis ardente [d] sole, arescere nō potest, nutritur calore solis [d], non arescit.

a ¶ Vnctio inuisibilis charitas est.) *Hinc vsque ad finem eodem modo se habēt apud Magistrum, atque apud Gratianum. Sed apud B. Augustinum aliter.* Vnctio inuisibilis, inquit, charitas illa est, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit: quamuis ardente sole arescere nō potest. Omne, quod radicatum est, nutritur calore solis, non arescit. *Ita non negat charitatem posse arescere, sed quod in charitate radicatum est.*

Item Gregorius super Ezechielem, homilia tertia.

C. IX.

PEnnata [e] animalia, videlicet prædicatores sancti, cum incedunt, minime reuertuntur: quia sic a terrenis actibus ad spiritualia pertranseunt, vt ad ea, quæ reliquerūt, vlterius nullatenus reflectatur. *& paulo post.* (Nemo mittēs manum in aratrum, & aspiciēs retro, aptus est regno Dei.) Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quendam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terrā sui cordis aperire. Sed retro post aratrum aspicit, qui post exordia boni operis, ad mala reuertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minime contingit, recte nunc per prophetam [f] dicitur: (Non reuertebantur, cum incederent [g].) *& paulo post.* Vnde Paulus [h]: (Vnum vero [i], quæ retro [k] sunt, oblitus, in ea [l], quæ sunt anteriora †, extendens me, sequor ad palmam supernæ vocationis.) In anteriora [m] etenim extentus, eorum, quæ retro sunt, oblitus fuerat, quia temporalia despiciens, ipsa quæ sunt æterna, quærebat.

Luc. 9.

Ezech. 1. Philip. 3.

† al. ante.

Item in eundem, homilia quinta.

Digitized by Google

NOn reuertabantur.] CASVS. Grego. hic exponit eidem auctoritatem, de qua dicitur in præcedenti capitu. & suam expositionem confirmat auctoritate Salomonis.

a ¶ Redeant.] finaliter saltem.

b ¶ Iam minus.] Id est, insufficiens, erit enim tũc Deus omnia in omnibus. id est, sufficientia omnium.

POtest discursus.] CASVS. Tãgitur huc illud Ezechielis ꝙ iuxta quatuor animalia, quæ vidit, erant quatuor rotæ, in quibus erat spiritus vitæ, & quocunque ibat spiritus, sequebãtur & rotę, & cũ stabat, stabant rotæ. Hoc autẽ mystice exponit Greg. in homilia sua dicens, quod per rotas virtutes intelliguntur, quarũ quædam semper sunt in sanctis, & quædam aliquando recedũt, & ponit quædã, q̃ improprie sint virtutes. Seq. c. scilicet, fi&a. patet.

c ¶ Potest discursus] tãgit illud Ezechielis, quĩ iuxta quatuor animalia, quæ vidit, erant quatuor rotæ, in quibus erat spiritus vitę. & quocũque ibat spiritus, sequebantur rotæ; cum stabat, stabant & rotæ. & ita quandoque stabant, quãdoque mouebantur rotæ. hoc autem mystice exponit Greg.

d ¶ Castitas. Quæ sola cum fiducia põt Deo animas præsentare. I auth. de leno nib. §. sãcim⁹. co. 2.

e ¶ Misericorditer.] ne ide superbiat homo. 6. q. 1. c. imitare. & ca. sunt plurimi.

f ¶ Ficta.] idest, non finalis.

EX PRÆMISSIS. Hæc est secunda pars dicti. in qua magister vult probare, ꝙ charitas semel habita, nunquam excidit, sed quo ad gratiã refertur, nõ quo ad naturam, idest, habendo gratiam peccare non potest. Ioan de Pant.

CASVS. Cõcludit Grat. ex præmissis, ꝙ charitas semel habita amitti non potest: quia qui charitatem habet: amplius peccare mortaliter non potest, & ad hoc induxit sequens ca. Sed quod dicitur, amplius peccare mortaliter nõ potest, falsum est, nisi cõiunctim intelligat, qđ non possit simul charitatẽ habere, & peccare. sequens cap. scilicet, quia radix. patet.

g ¶ Ex præmissis.] Infert charitatẽ semel habituri non amitti, & adijcit, quod qui charitatem semel habuit de cętero non peccabit, & ex hoc cõcludit falso, qđ pœnitentiam

C. X.

NOn reuertabantur, cum incederent † :] quia electi quique sic ad bona tendunt, vt ad mala perpetranda non redeant [a]. [Qui enim perseuerauerit vsque in finẽ, hic saluus erit.] Et, sicut per Salomonem dicitur. [Iustorum semita, quasi lux splendens procedit, & crescit vsq; ad perfectum diem.] In eorum namque animis bonum desiderium, atque intellectus lucis intimæ iam pars diei est: sed, quia vsque ad finem vitæ in virtute proficiunt; ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad cælestia regna perducti, in ea luce, quam desiderant, iam minus [b] aliquid non habebunt.

† *al.* cunctarum. *Eccl.* 5. *Matt.* 10. *Prou.* 4.

Idem ibidem.

C. XI.

POtest discursus [c], atque mobilitas spiritus sic † intelligi. In sanctorum quippe cordibus iuxta quasdam virtutes semper permanet: iuxta quasdam vero recessurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, spe, atque charitate, & in bonis alijs, sine quibus ad cęlestem patriam non potest veniri (sicut est humilitas, castitas [d], iustitia, atque misericordia) perfectorum corda non deserit. In prophetiæ vero virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione electis suis aliquãdo adest, aliquando se subtrahit. *& paulo post.* ¶ In his itaque virtutibus, sine quibus ad vitam minime peruenitur, Spiritus sanctus in electorum suorum cordibus permanet; vnde recte stabilis dicitur. [a] In his vero, per quas sanctitatis virtus ostenditur, aliquando misericorditer prętio est, aliquando misericorditer [e] recedit.

Sent. 3. dist. 31. † *Requisitione alterius considerationis.* Iong.

a ¶ Vnde recte stabilis dicitur.) *Hæc ex paulo superiore B. Gregorij disputatione alijs verbis huc sunt a collectore translata.*

Vnde Ambrosius super epist. 2. ad Corinthios ad c. 6.

C. XII.

FIcta [f] charitas est, quæ deserit in aduersitate.

¶ *Referuntur verba glossæ ordinariæ, nam Beati Ambrosij sunt hæc,* Simulata charitas in his est, qui in necessitate deserunt fratres.

Sent. 3. dist. 31.

a *Ex præmissis* 2 *itaque apparet, quod charitas semel habita, vlterius non amittitur. Qui enim charitatem semel habuerit, criminaliter vlterius peccare non poterit* [h], *vt ad gratiam* [i], *non ad naturam impossibilitas referatur. Quod autem charitatem habens, criminaliter peccare non possit, testatur Augustinus in libro 50. homiliarum, homilia octaua, dicens.*

tiam, qui post modum est peccaturus. nõ agit. & ad hoc inducit argumenta vsq; ad §. hæc quæ de charitate.

h ¶ Non poterit.] Cõiunctim intellige: nõ. n. põt simul charitatẽ habere & peccare su. d. 1. oĩs qui non diligit.

i ¶ Vt ad gratiam.] Scilicet virtutem ipsam, quam dum quis habet, non peccat: nec peccare potest, vt coniunctim intelligatur.

Quis

a ¶ Via radix omnium malorum.] Quo ad genera singulorum, non quo ad singula generum. i. non est malum alicuius generis, s. quod inde procedere non possit & est simile 35. d. ante omnia. 47. d. bonorum.

b ¶ Non possunt.] Sup. 32. q. 2. cum renunciantur.

CVM ERGO. CASVS. Infert ex supradictis, quod qui mortaliter peccauit, nunquam habuit charitatem: nec pœnitentiam egit qui mortaliter peccauit. Quod auctoritate Augustini probat vel probare intendit. Et scias, quod ex falso ipse concludit falsum.

c ¶ Cum ergo.] Ex falso falsum concludit.

CVM

C. XIII.

a. Tim. 6.

† al. radicium.

QVia radix omnium malorum [a] est cupiditas, & radix omnium bonorum est charitas, & simul ambæ esse non possunt [b]; nisi vna penitus † euulsa fuerit; alia plantari non poterit. Sine causa aliquis conatur ramos incidere si radicem non contendit euellere.

Cum ergo [c], *qui criminaliter peccat, charitatem nunquam habuisse probatur: euidenter colligitur, pœnitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccat* †.

† al. peccauit.

Vnde Augustinus.

C. XIV.

Ioan. 4.

CHaritas est aqua [d], de qua Dominus ait in Euangelio [Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum [e];]

¶ Hæc sententia non est inuenta apud B. Augustinum; licet in psalmum 103. ad vers. Qui tegis aquis. *charitatẽ velit aquis significari: quemadmodum & Prosper, & glossa ordinaria, & interlinearis ad eundem locum.*

Reprobus ergo, cum in æternis mancipiatus [f] *incendijs in æternum sitiat: quomodo bibet aquam viuam, aut quo modo potabit aquam salientem in vitam æternam; qui quasi plumbeus* [g] *demersus in ima, pœnas luit damnationis æternæ? Item. Sine* [h] *charitate quomodo quis veram cordis contritionem habere poterit? Quomodo ergo delictorum remissionem, quæ si non sunt dimissa, quomodo non omnia prorsus ad pœnam exigenda sunt? Item Dominus: Amen, amen dico vobis, qui credit in me habet vitam æternam.* Qui ergo non habet vitam æternã, *in Christum non credit* [i]. *In Christum vero credit, qui charitatem habet. In Christum quippe credere est, amando in ipsum tendere. Hæc est* [k] *fides* [l], *vt definit Apostolus, qua per dilectionem operatur, huic* [m] *duntaxat remissio delictorum promittitur. Quod si charitas à fide Christianorum seiungi nequit, cui scilicet soli venia promittitur: quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Christianorũ habuit, id est, in Christum credidit? quomodo ergo veniam delictorum accepit? quam si non accepit, quomodo non omnia prorsus opera æternis sunt ferienda supplicijs? Item dominus,* [*Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.*] *Qui ergo non viuit in æternum, non manducauit panem viuum: sed qui non manducauit eũ, non credidit. Hoc est. n. manducare panẽ viuum, quod credere* [n] *in Christum, id est, amando tenere ipsum. Cum ergo reprobus in eum non crediderit, quem non manducauit, & ita fidem Christianorum (qua sola* [o] *peccata relaxantur) nõ habuerit, quomodo si viuit Dominus, ei omne iudicium dedit pater, iudicium perpetuæ damnationis effugiet omnium non solum actualium, sed etiam originalium?*

Luc. 6.

Aug. tract. 29. in Ioannem. & de cognitione ueræ vitæ. c. 37. Fab. 5.

Ioan. 6.

De consec. distinct. 2. c. ut quid. & c. credere.

e ¶ In æternum.] Id est. in patria. in via autem beatus est q. sitit iustitiam, vt supra eadem, quærendum.

Iustitiam sitiens beatus est.

f ¶ Mancipatus.] Id est, destinatus.

g ¶ Plumbeus.] Pondere peccatorum.

h ¶ Item hinc.] Omnia hæc sunt uerba Augustini. vt dicũt quidã vsque. ad §. hæc quæ de charitate. Alij dicunt esse §. ab illo loco, Reprobus autem.

Vt Hu. & B. Scin.

i ¶ Non credit.] à destructione cõsequẽtis infert.

K ¶ Hæc est.] Inf. de consec. d. 2. vt quid.

l ¶ Fides.] Informata charitate.

m ¶ Huic.] Sup. 24. q. 1. c. si Petrus. contra. Ibi nec hic vel ibi excluduntur aliæ uirtutes.

n ¶ Credere.] Credere Deo, credasq; Deũ plus credo ualere. Si credas in eũ, quàm quod ei uel eum.

ADDITIO. Hoc iõ qa credere Deo, est credere uerũ esse qđ dicit Deus, Credere Deũ est credere Deum esse. hoc etiam dæmones credunt. Sed credere in Deũ est amando credere in ipsum. Petr.

o ¶ Qua sola.] Sup. 24. q. 1. si Petrus.

HAEC

tem habet remissionis. Ex misericordia [a] enim hoc præcepit [b] Dominus; vt neminem pœniteret in occulto. In hoc enim quod per seipsum dicit sacerdoti, & erubescentiam vincit timore [c] offensi [d], fit venia criminis, fit enim per confessionem veniale [e], quod criminale erat in operatione: & si non statim purgatur [f], fit tamen vitale α [g], quod cõmiserat mortale. Multum enim satisfactionis obtulit, qui erubescentiæ dominans, nihil eorum, quæ commisit, nuncio Dei denegauit. Deus enim misericors †, & iustus est: sicut conseruat misericordiam in iustitia; ita & iustitiam in misericordia. Opus enim est misericordiæ, peccãti [h] peccata dimittere: sed oportet, vt iustus misereatur [i] iuste. Oportet enim vt non solum, quid [k], sed in quo [l] doleat [m], consideret [n], si dignus est, non dico, iustitia [o], sed misericordia [p]. Iustitia enim sola damnat: sed dignus misericordia est qui spirituali labore [q] petit gratiã. Laborat enim mens patiẽdo erubescentiã, & quoniam verecũdia magna est pœna, qui erubescit pro Christo, fit dignus misericordia. Vnde patet, quod quanto pluribus [r] confitebitur in spe veniæ turpitudiné criminis; tanto facilius [s] cõsequetur misericordiam remissionis. Ipsi enim sacerdotes plus iam possunt proficere, plus confitentibus parcere. Quibus [t] enim remittuntur, remittit Dominus. Lazarum enim † de monumento iam suscitatum obtulit Dominus discipulis soluendum, per hoc ostendens potestatem soluendi concessam sacerdotibus. Dixit enim [Quodcumq; solueritis super terram [u], soluetur & in cœlis.] hoc est, ego Deus & omnes ordines cælestis militiæ, & omnes sancti in gloria mea laudant vobiscum, & confirmant [x], quos ligatis [y], & soluitis [z]. Non dixit, quos putatis ligare, aut soluere, sed in quos exercetis opus iustitiæ [a]; aut misericordiæ [b]. Alia autem opera vestra [c] in peccatores non agnosco. Quare, qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem scientẽ [d] ligare & soluere: ne, cum negligens circa se extiterit, negligatur ab illo, qui eum misericorditer monet, & petit, ne ambo in fouea cadant, quam stultus euitare noluit. Tãta itaq; vis confessionis est, vt si deest sacerdos, confiteatur proximo. Sæpe enim contingit, quod pœnitens non pôt cõfiteri corã sacerdote: quẽ desideranti [e] nec locus [f], nec tempus offert. Et si ille [g] cui confitebitur, potestatem soluendi non habet, sit tamen dignus venia ex sacerdotis impositis & eos iustos esse solutos.

† al. qui misericors.

† al. quem. Sent.4.d.18.

Iosue.11.

inf.d.6. qui vult. Sent.4.d.17.

a Ex misericordia.] Idest, misericordiam reprimitens.

b ¶ Hoc præcepit.] Mystice, vbi dixit vade, & ostende te sacerdotibus.

c ¶ Timore.] Idest, propter timorem seruilem.

d ¶ Offensi.] Scilicet Dei, quem peccando offenderat.

e ¶ Veniale.] Sup.e. dist.5.alij. & ca.serpes.] Veniale, i. dignũ venia. [Vel fit] idest, ostenditur per cõfessionem esse veniale. vel fit veniale secundum aliam litteram. i. ad vitã non impendens.

f ¶ Purgatur.] i. purgari non videtur, propter pœnã exteriorem, exterioris satisfactionis, q̃ adhuc restat. sup.ca. dist.5. peccatũ Dauid. inf.ead.dist. vl.5.vlt.

g ¶ Vitale. i. eius pœnitentiam confert, & impetrat vitam.

h ¶ Peccanti.] s. discrete: & hoc est qđ sequitur, sed oportet, &c.

i ¶ Misereatur.] Scilicet puniendo peccatum.

k ¶ Quid.] Idest, propter quid, scilicet propter quod peccatum.

l ¶ Sed in quo.] s. dolorem patiatur, scilicet in pœna.

m ¶ Doleat.] s. pœnitens.

n Consideret.] Sacerdos.

o Iustitia.] Si enim sola iustitia respiciatur. nullus saluatur vel consequitur veniam criminis.

p ¶ Sed misericordia.] .s. vt nõ puniatur æternaliter.

q ¶ Labore.] Nihil enim carius emitur quam quod precib. impetratur, vt dicit Seneca. arg. ad hoc 8.q.2.illud 1.

r Plurib.] Arg. inf. d.6.placuit. arg.contra sup.d.e.5.ex his. sub illo §. non ita.

s ¶ Facilius.] Quia tot sacerdotes obligat ad orandum pro se, quot sacerdotibus confitetur, vt infr.eod.quamuis.

t ¶ Quibus.] Arg.pro remissionibus, quæ fiunt ad potestatem, & ad alia 2.

u ¶ Super terram.] Idest, in ecclesia: quia extra ecclesiam nulla vera solutio vel ligatio fieri potest. sup.1.q.1.remissionem.24.q.1.quicunq.que.

x ¶ Et confirmant.] Eos iuste ligatos esse.

y ¶ Quos ligatis.] Iuste & misericorditer pœnis pro peccatis impositis & eos iustos esse solutos.

z ¶ Solutis.] Iuste & misericorditer a pœna.

a ¶ Iustitiæ.] Iusta pœna ligandi.

b ¶ Aut misericordiæ.] Aliquid de pœna relaxando, vel aliquem communioni sacramentorum reconciliando.

c ¶ Opera uestra.] Scilicet quod dimittatis per uos peccata.

d Scientem.] Si enim in eius parochia non est discretus sacerdos, cius qui præst conscientiæ. talem adeat 3.ut infra.dist.5.placuit.& ext.de pœn.remis.omnis.

e Quem desideranti.] Alias, quem desiderat.

f Locus. ff.de exerci.l.1.in prin.

g Et si ille.] infr.de consec.dist.4.capit.sanctum est, in prin.

3 Die vt dixi sup.ea.indicet.Archi.

1 Et hic labor fit per cordis contritionem.

Cõfiteri pluribus vtile est.

2 De quibus leg. & not. ext. de pœnit. quod autem. Archid.

a ¶ Ex facerdotis defiderio.] Inf.ea.q.5.quod Deo.
b ¶ Et ſi non tam cito.Sup.d.50. ſi quis diaconus.
c ¶ Soluerentur.] Ab eo,quo ad pœnam temporalem.
d ¶ Sacerdotis.] Deus quem non fallit peccati qualitas, nec peccantis affectus,vt 24.q.3.Deus quando veram de pœni-

tis defiderio [a], qui ſocio cõfitetur turpitudinẽ criminis. Mundati enim ſunt leproſi,dum irent oſtẽdere ora ſacerdotibus,antequam ad eos peruenirent.Vnde patet Dominum ad cor reſpicere, dum ex neceſſitate prohibentur ad ſacerdotes peruenire. Sæpe quidem eos quærunt ſani, & lætiſed dum quærunt; antequam ad eos perueniant, moriũtur. Sed Dei miſericordia eſt vbique,qui & iuſtis ß nouit parcere, & ſi non tam cito [b], ſicut ſi ſoluerentur [c] a ſacerdote. Qui ergo confitetur; omnino ſacerdoti meliori,quam poteſt confiteatur: & ſi peccatum occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam ſacerdotis [d], vt grata ſit oblatio muneris.Nã in reſuſcitatione filiæ principis pauci interfuerunt, qui viderent. Nondum enim erat ſepulta,nondum extra portam ciuitatis delata,nõdũ extra domum in notitiam deportata.Intus reſuſcitauit,quam intus inuenit,relictis ſolis Petro, & Ioanne, & Iacobo,& patre.& matre puellæ, in quibus figuraliter continentur ſacerdotes eccleſiæ. Quos autem extra inuenit, animaduertendum eſt,quomodo ſuſcitauit [e]. Flebat enim turba poſt filium viduæ.Fleuit Martha,& Maria ſupplicantes † pro fratre.Flebat etiam turba, quæ Mariam fuerat ſecuta lachrymis Mariæ admonita.In quo docemur publice peccantibus non proprium, ſed eccleſiæ ſufficere [f] meritum [g].

Luc. 17.

Luc.18.

Luc.7.
Io.11.
† *ſupplicant.*) orig.

a ¶ Vitale.] *In originali eſt*, veniale. *ſed adderat gloſſa.*
ß ¶ Et iuſtis.] *Si conſideretur tota orationis ſeries,videtur legendum*,& illis, *verum tamen omnes codices collati concordant cum lectione Gratiani.*

Item Leo Papa epiſt.78.al.80.

¶ Sufficit illa confeſſio,quæ primum Deo,deinde ſacerdoti offertur. C. LXXXIX.

9 QVamuis plenitudo [h] fidei videatur eſſe laudabilis quæ propter Dei timorem apud homines erubeſcere non veretur: tamen, quia non omnium [i] huiuſmodi ſunt peccata,vt ea,qui pœnitentiam poſcunt,non timeant publicare,remoueatur tam improbabilis [k] conſuetudo:ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur:dum aut erubeſcunt, aut metuũt inimicis ſuis ſua facta referare, p quibus [l] poſſunt legum cõſtitutione percelli [m].Sufficit [n] enim illa confeſſio, quæ primum Deo offertur, tũ etiam ſacerdoti,qui pro delictis pœnitentium precator accedit. Tunc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia cõfitentis.

Sent.4.dist.17.

Quibus auctoritatibus, vel quibus rationum firma-

sup.ea.ſufficit.

e ¶ Suſcitauit.] Quid ſignificent iſti tres mortui, habes infra d.2. ſuper tribus.
f ¶ Sufficere.] Ad celeriorem & plenam pœnæ tẽporalis abſolutionem, vt ſup. diſt.ead. multiplex. &c. ſufficiat, & c. fiat & inf. d.5.confiderer.in fi.13.q.2. tempus.
g ¶ Meritum. Ideſt, auctoritatem,quam vocat meritũ: quia de merito charitatis ſuæ habet auctoritatem ligandi & ſoluendi.ar.40. d.c. 1.

QVamuis plenitudo. Hæc eſt nona pars d.ſecundum Io. de Fan.
CASVS. Conſuetudo erat alicubi,ꝙ pœnitentes accipiendo pœnitentiam de occultis peccatis, cogebantur ea ſacerdotibus publice confiteri, ita ꝙ populus audiret,quam conſuetudinem remouet Leo:quia plures ꝓpter hoc a pœnitẽtia reuocabantur. Vnde dicit, confeſſio ſufficit quæ primum fit Deo, & poſtea ſacerdoti, tunc enim plures ad pœnitentiam potuerunt prouocari.
h ¶ Plenitudo.] Ideſt,perfectio in fide.
i ¶ Quia nõ omnium.) Hæc negatio, & ſequens æquipollent affirmationis. ff.de verb. ſignificat.duobus 1.
K ¶ Improbabilis.) Secundum quam occulta peccata in publico confitebantur cõpulſi ad hoc multi.propter quod pœnitentiam declinabant.
l ¶ Pro quib.) Accuſantibus, ſcilicet inimicis.nõ enim per pœnitentiam tollitur pœna ciuilis. 23.q.3.q.2.admonere.
m ¶ Percelli.) Si aliæ probationes ſunt, quæ ſufficiant cum huiuſmodi confeſſione, & eſt huic ſimile.22.q.5. hoc videtur.
n ¶ Sufficit.] Sup.diſt.e.§. ex his omnibus,& c.ſufficit.

Peccatũ cum re dimittit.

rationum firma-

pœnitente præmit ſententiam ſed presbyter, qui mentem alterius non poteſt videre; talia confitentis verba iudicat,qualia foris ſonant,vnde indignum abſoluit frequẽter,vt 24.q.3.Deus,& 22.q.5.humanæ alioquin verum non eſſet quod hic dicitur: cum apud Deum nullas patiatur veniæ moras peccatoris conuerſio, vt 26.

Digitized by Google

mentis vtraque ſententia ſatisfactionis & confeſſionis [a] *innitatur, in medium breuiter* [b] *expoſuimus. Cui autem harũ potius adhærẽdum ſit, lectoris iudicio* [a] *reſeruatur. Vtraq;* [c] *.n. fautores habet ſapientes, & religioſos viros.*

Vnde Theodo. Cãtuariẽſis archiep. ait i pœnitẽtiali ſuo.

[a] ¶ Lectoris iudicio.] *Certiſſimum eſt, & pro certiſſimo habendum peccati mortalis neceſſariam eſſe confeſſionem ſacramentalem eo modo, ac tempore adhibitam, quo in conc. Trid. poſt alia concilia eſt conſtitutum.*

C. X C.

In c. adiectis. ca. 58. In Cabil. con. 2. ca. 33. Burc. l. 19. c. 145. Iuo p. 15. c. 155.

QVidam Deo ſolũmodo confiteri debere peccata dicunt, vt Græci. ß Quidam vero ſacerdotibus confitenda eſſe percenſent, vt tota fere ſancta eccleſia.[d] Quod vtrumque [e] non ſine magno fructu intra ſanctam fit eccleſiam; ita dumtaxat, vt Deo, qui remiſſor eſt peccatorũ peccata noſtra confiteamur, & hoc perfectorum [f] eſt, vt cum Dauid dicamus: Delictum meum cognitum tibi feci, & iniuſtitiam meam non abſcondi. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitias meas domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.] Sed † tamen Apoſtoli γ inſtitutio nobis ſequenda eſt, vt confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicem, vt ſaluemur. Confeſſio itaque, quæ ſoli Deo fit, quod eſt iuſtorum, purgat peccata. Ea vero, quæ ſacerdoti fit, docet, [g] qualiter ipſa purgentẽ peccata. Deus nãq; ſalutis, & ſanctitatis † auctor, & largitor, plerũq; hãc præbet ſuæ pœnitẽtię medicinam inuiſibili adminiſtratione; [h] plerũque medicorũ [i] operatione.

Pſal. 37.

† Et ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur. Lect. 3. † al. ſanitatis.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo caput hoc citant ex pœnitentiali Theodori. In capitularib. adiectis, c. 58. hæc legũtur.* Quidam Deo ſolummodo confiteri debere dicunt peccata: quidam vero ſacerdotib. confitenda eſſe percenſent. Quod vtrumq; non ſine magno fructu intra ſanctam fit eccleſiam: ita dumtaxat, vt & Deo, à quo eſt remiſſio peccatorum, confiteamur peccata noſtra, & cum Dauid dicamus; Delictum meum cognitum tibi feci, &, iniuſtitiam meam non abſcondi: Dixi, confitebor aduerſum me iniuſtitias meas Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei[i].] & ſecundum Apoſtoli inſtitutionem confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oremus pro inuicem, vt ſaluemur. Confeſſio itaque, quæ Deo fit, purgat peccata, ea vero, quæ ſacerdoti fit, docet qualiter ipſa purgantur peccata. Deus nãq; ſalutis, & ſanitatis auctor, & largitor eſt plerumque medicorum operatione *In concilio Cabilonẽſi, 2 cap. 33 eadem fere habentur, addita ad initium voce,* quia, *& nonnullis aliis in extrema clauſula, q̃ notabũtur.* ß ¶ Vt Græci.] *Hæc verba, itẽq; illa,* vt tota fere sãcta eccleſia. *& illa,* & hoc perfectorum eſt, *& illa,* ꝙ eſt iuſtorũ, *abſunt quẽadmodũ à capitulari, ita etiam à concilio.* γ ¶ Sed tñ Apoſtoli.] *In capitulari, & cõcilio pendet adhuc oratio; & priori illi mẽbro,* vt & Deo, &c. *reddit nũc alterũ mẽbrũ his verbis,* & ſm Apoſtoli inſtitutionẽ, &c. ♪ ¶ Suæ pœnitentiæ medicinam.] *In concilio, atque apud Burchardum, & Iuonem legitur,* ſuæ potentiæ. *A capitulari autem (prout ex ipſius lectione animaduerti poteſt) totum iſtud primum abeſt periodi membrum.*

[a] ¶ Confeſſionis.] An ſolicet ſit neceſſaria, vel non.

[b] ¶ Breuiter.] Imò prolixe. Vel ideo dicit breuiter reſpectu multarum auctoritatum, quæ de hac materia loquuntur.

[c] ¶ Vtraque.] Hoc idem probabit Gratianus per ſequens capitulum.

QVidam Deo.] CASVS. Quidam dicebant ſufficere confiteri peccata ſoli Deo. Alij, vt fere tota eccleſia, dicunt, quod peccata ſunt ſacerdotib. confitenda, & licet vtrumque ſit fructuoſum: tamen ſequenda eſt conſtitutio illa Apoſtoli, vt cõfiteamur alterutrum peccata noſtra. & licet illa confeſſio, quæ fit ſoli Deo, ſit iuſtorum, per quam peccata purgantur, per illam tamen, quæ fit ſacerdoti, docetur qualiter ipſa peccata purgari debeant.

[d] ¶ Tota fere ſancta eccleſia.] Et ideo ei adhærendũ eſt: quia pluribus comprobatur, arg. 19. diſt. in canonicis.

[e] ¶ Quod vtrumque.] Scilicet confiteri Deo, & ſacerdoti.

[f] ¶ Perfectorũ.] Qui non habent niſi venialia: vnde non indigent oris confeſſione ſpeciali.

[f] ¶ Perfectorum.] Supra ea. diſt. §. his auctoritatibus.

[g] ¶ Docet.] i. * hoc eſt ſignum ſacerdoti, ꝙ peccata dimittantur cõfitenti per contritionem, arg. infr. ea. d. §. hoc idẽ. &c. omnis qui non diligit. ſicut cordis cõtritio eſt ſignum peccatori, ꝙ gratia Dei dimiſit ei peccata: quia nemo, &c. vt de conſec. diſt. 4. nemo.

* *Immo docet ordinariũ purgandi modum eſſe per ſacerdotis abſolutionem. Deus .n. vt cõmuniter ſubiungitur ſanitatem largitur plerumque medicorũ operatione Operatione in quit, non ipſa.*

[h] ¶ Adminiſtratione.] Ideſt, ſola contritione.

[i] ¶ Medicorum.] ideſt, ſacerdotum.

Quia

QVia vero de.] Hæc diſt. diuiditur in ſex partes. In prima quarum probat (tamen ſuperficialiter) quod pœnitentia ſemel habita non iniquinatur, & charitas ſemel habita non amittitur, & de perfecta intelligitur. Secunda ibi.

DISTINCTIO II.

QVia vero de pñia [a] ſemel cæpit hẽri ſermo, aliquantulum altius repetendum videtur, diuerſorũ ſñias, certis auctoritatibus munitas, in medium proponentes. [b] Alij dicũt pœnitentiã ſemel tantum eſſe vtilem. Vnica eſt enim, nec reiterari poteſt. Si vero reiteratur, praciděs, pœnitẽtia [c] non fuit. Et ſi de ſententia iudicis [d] eius [e] merito [f] peccata videntur eſſe remiſſa, apud tamen eius præſentiam, cui omnia futura præſentia ſunt, nunquam [g] habentur remiſſa, quia non eſt ſeruata illa ſententia veri ſacerdotis:] Vade, & amplius noli peccare. [h] [Item.] Ecce ſanus factus es, iam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat.]

Item ex octaua ſynodo.

¶ Habetur in libro de inſtitutis monachorum interprete Ruffino, c. 22. ex Baſilio in regulis breuioribus, nu. 289.

¶ Primam vitij cauſam non penitus extinguit, qui in illã poſtea recidit. Cap. I.

SI quis ſemel notatus [i] fuerit inuidiæ, vel contẽtionis vitio, [k] & rurſus in hoc ipſum inciderit; ſciat ſe primam illam cauſam, [l] de qua ſuperius diximus, ex qua inuidia, vel contentio naſcitur, in interioribus medullis habere reconditam. [m] Oportet ergo eum per contraria, atque aduerſa curari, ideſt, per humilitatis exercitiũ. Exercitia vero humilitatis ſunt, ſi ſe vilioribus officijs ſubdat & miniſterijs indignioribus tradat. Ita nãque arrogãtiæ, & humanæ gloriæ vitium curari [n] poterit, vt conſuetudine † humilitatis affectus, vltra iam non incidat in arrogantiæ, & vanæ gloriæ delictum. Atque in ſingulis huiuſmodi vitijs cura ſimilis adhibeatur.

† *al. habitum humilitatis adeptus.* Sent. 3. diſt. 30.

Item ſine charitate nulli adul-

In. 1. & 5.

a ¶ De pœnitentia.] Hic intitulatur ſecunda diſtin. in qua illa quæſ. tractatur, an charitas ſemel habita poſſit amitti, & eſt certum qđ poteſt in via peregrinatione amitti. Et ſed in 3. diſtin. eam proſequitur an, ſcilicet pœnitentia reiterari poſſit. procedit ergo Grat. in hac diſtinctio, hoc modo. Primo probat q pœnitentia non poſſit reiterari, vſque ad §. itẽ ſine charitate. vel latenter ingreditur materiam huius diſtinct. & probat charitatem ſemel habitam, amitti non poſſe, vſque ad §. hæc quæ de charitate. vbi incipit auctoritatib. allegatis reſpõdere, aſſerẽs illas de charitate perfecta eſſe intelligendas. & inde ſumpta occaſione gratius in charitate eſſe, probat vſq; ad §. non eſt mirum. vbi latenter ad uersã partẽ aſſumit. & q charitas amitti poſſit, exemplis & auctoritatibus oſtẽdit, vſque ad §. euidenter. vbi oſtendit hoc verum eſſe nõn ſolum de charitatis opere, ſed ẽt de ipſa charitate & hoc vſque in fin. di. proſequitur.

b ¶ Proponentes.] Abſolutus nominatiuus eſt.

c ¶ Pœnitentia.] Quæ ualeat ad uitam.

d ¶ Iudicis.] Qui pœnitẽtiam impoſuit.

e ¶ Eius.] Dei. vel ſacerdotis.

f ¶ Merito.] Ideſt, ſecundũ iuſtitiam. inf. d. 3. eorum.

g ¶ Nunquam.] Allegando dicit.

h ¶ Noli peccare.] Ideſt, eſſe in propoſito peccandi. tamen aliter inducit allegando.

SI quis ſemel.] CASVS. Dicitur hic, qđ ſi quis ſemel fuit in crimine inuidiæ vel contentionis, ſi poſtea in illud inciderit: prima cauſa ex qua inuidia vel contentio naſcitur, in eo remanſit, quam oportet per contraria & aduerſa curari: per exercitium, ſcilicet humilitatis. [Notatus] Ideſt, reprehenſus & redargutus.] Primam cauſam.] Ideſt, vitium Adæ.

i ¶ Notatus.] Ideſt, deprehenſus.

k ¶ Vitio.] Vel alio quocunque.

l ¶ Primam illam cauſam.] Primam vitij cauſam iuſte penitus non extirpat, qui in diem poſtea cecidit.

m ¶ Reconditam.] non ideo hoc dicit, qđ ſemper ita ſit, ſed, quod ita fuerit eſt præſumptio, inuidia, uel contentio iterata.

n ¶ Curari.] ſu. 26. q. 7. affectũ, extra de deſpoſ. grauis. inf. de conſ. diſ. 5. legimus.

ITEM SINE. CASVS. Hic accedit Grati. ad propoſitam quæſtionem. & per multas auctoritates oſtendit, qđ charitas amitti non poteſt: quia ſi uideatur

Charitas ſemel habita vtrum poſſit amitti.

ibi. [Ex præmiſſis.] Tertia ibi. [Hæc quæ.] Quarta ibi, [Eligat.] Quinta ibi. [Illud autem.] Sexta ibi, [Charitas ergo.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 2. diſ. in qua tractatur, an charitas ſemel habita poſſit amitti, & certũ eſt qđ ſic, vt inf. ead. §. non eſt mirum, niſi forte ſit in aliquo confirmata per gratiam, ut fuit in Beata Virgine, & ſicut poteſt amitti charitas, ita amiſſa poteſt recuperari, cum de nemine ſit deſperandũ, dũ eſt in hoc corpore cõſtitutus, ut inf. e. diſt. 7. nemo. nec põt amitti charitas, niſi per mortale peccatum, nec recuperari niſi a Deo gratis, cum omnis virtus ſit opus ſolius Dei. Et quia hæc quæſtio videtur tangere quæſtionem quæ tractatur in 3. diſ. an pœnitentia ſit iteranda vel non, ideo Grat. breuiter tangit quæſtionem illam: & inde ſumpta materia incipit ibi latenter propoſitã qõnem de charitate tractare: vt autem ad hæc tractanda competentius Gra. accedat, breuiter utitur tranſitu dicens:] Quia uero, &c.] Intendit enim probare qđ pœnitentia iterari non poteſt, quia ſi iteratur, prima non fuit vtilis, nec pœnitentia dici debet, ad quod inducit ſequens cap.

Digitized by Google

amitti, non fuit vera charitas. Caſus §. patet & tria ſequentia ſimiliter patent. Charitas, radicata, ualida, verba ſunt Salomonis in Canticis, quæ exponit G. in moralibus, d icens: Virtuti etenim mortis dilectio comparatur. &c. Vnde in illo cap. [ualida.] Sic poſſes breuiter ponere caſum. Primo ponuntur verba Salomonis. Secundo uerba Greg. exponentis verba illa Dilectio.]i. charitas. a ¶ Adulto.] inf. de conſe. d. 4. quo. & c. Tolet. inf. e. d. c. non eſt. § Romanos. &c. tolle.

b ¶ Aliquando.] Hoc allegando dicit, vt auctoritatem inducat.

CHaritas. CASVS. H. Sic ponit hunc caſum. In hoc c. Prosper multis modis commendat charitatem. Secundo oſtendit, ꝙ qui habet charitatẽ, facile peccatis reſiſtit, & bonis omnib. abũdat, mundana cõtẽnit, diffi cilia perficit. Subdit etiã quid ſit Deum diligere, & quid ſit peruertere ordinẽm diligendi. Tertio oſtendit ad quid corpus noſtrũ ſit diligendũ. Quarto qualiter intelligatur, diliges proximum tuum. &c. & qui ſunt, qui diligũt Deum plus quã ſe. Et nota ꝙ ſecũdum H. omnia uerba sũt Proſperi vſque ibi. (Item Beda) licet nõ ita continue in libro ſuo contineantur, & hæc dictio, [Item] quæ ſæpe interponitur, eſt verbum Gratiani, & ſecundum. Hu. totum eſt vnum capitulum, quod credo verum. Lau. etiam ſentit cum Hug. Quidam tamen ibi faciunt vnum capitulum. (Ergo ſi charitatem.) Aliud ibi. (Corpus.) Aliud ibi. (Proximum.) Aliud ibi. (Proinde) ſecundum Beneu.

c ¶ Quæ deſeri poteſt.]ideſt quàm contingit deſeri vel de facili.

d ¶ Vera.]ideſt, perſeuerans finalis. Vel vera ad vitã ducens, ideſt, ad æternam beatitudinem.

e ¶ Adicata.]ideſt, perfecta.

f ¶ Securus.]Spei perſeuerantia, non rei præſentia: quia quilibet etiam imperfectus timere debet ne charitatem amittat 32. q. 5. ſi Paulus.

g ¶ Valida.]Verba Salomonis in Canticis.

h ¶ Dilectio.]ideſt, charitas perfecta.

i ¶ Cæperit.]ideſt, contingit, uel conuenit. intellige de facili.

k ¶ Occidit.], i. remouet à delectatione ſicut mors remouet ab omni actu terreno. Dicit lex. Mors omnia ſolnit, in auth. de nup. §. denique. coll. 9.

CHãritas.]CASVS. In hoc ca. primo cõmẽdat Proſper charitatem ex eius effectibus, & ſunt uerba. Proſperi vſque ad illud c. [Item Beda] 2. Secundo oſtendit quod qui charitatem habet, facile peccatis reſiſtit: bonis moribus abundat, & mundana contemnit, difficilia facile perficit. Subdit etiam quid ſit Deum diligere, & neſcit in liquid peruertere ordinẽ dilectionis. Tertio oſtendit ad quid corpus noſtrũ ſit diligendũ. Quarto oſtẽdit qualiter ſit intelligendum, Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum, & qui ſunt qui diligunt Deum plus quam ſe.

1 ¶ Charitas eſt. i. ex charitate procedit recta voluntas.

2, & eſt dictum per cauſam, ut illud 36. q. 2. tria. ut exponatur charitas eſt, i. facit, alioquin non eſt uerum, cum charitas ſit habitus mentis, qui uoluntas nõ eſt, uel motus uoluntatis ſimiliter intelligitur illud Aug. (Charitatem uoco motum animi.) Dicitur ergo charitas uoluntas uel motus, quia ut inf. dẽ. eſt cauſa meritorum bonorum, ſicut & iniquitas cum ſit habitudo mentis iniuſtę, dicitur peccatum: quia ex ea eſt, vt inf. d. 3. ille rex.

m ¶ Recta.]i. rectam vitam, & dignam faciens uoluntatem.

n ¶ Terrenis.] Secus eſt de charitate imperfecta, quam habens poteſt curare temporalia. argum. 12. quæſt. 1. habebat.

o ¶ Inſeparabiliter.) Immo de facili ſeparatur.

p ¶ Inquinamenti.]ſ. mortalis.

q ¶ Vitio immutabilitatis.]i. mutabilitati in uitium.

r ¶ Affectionum.]ideſt, bonarum uoluntatum.

s ¶ Sum-

to [a] *peccatum remittitur. Non autem habet charitatem, qui aliquando* [b] *peccaturus eſt criminaliter.*
Vnde Aug. ad Iulianum Comitem.

Cap. II.

1 CHaritas, quæ deſeri poteſt, [c] nunquam vera [d] fuit. Sent. 3. diſt. 32.

¶ *In antiquis editionibus epiſtolarũ B. Auguſt. erat epiſt.* 111. *ad Iulianum, in qua erat hoc caput. Nunc eſt in tom.* 4. *ſub titulo de ſalutaribus documentis ad quendam Comitem. c.* 7. *apud Hiero. vero in epiſtola ad Ruffinum ſimile quiddam legitur.* Amicitia, inquit, quæ definere poteſt, vera nunquam fuit.

Idem ſuper epiſtolam primam Ioannis, tractatu 8.

Cap. III.

RAdicata [e] eſt charitas? ſecurus [f] eſto: nihil mali procedere poteſt. Sent. ibidem.

Item Greg. lib. 10. *Moralium, c.* 22.

Cap. IV.

VAlida [g] eſt, vt mors, dilectio. [h] Virtutie tenim mortis dilectio comparatur, quia nimirum mentem, quam ſemel cæperit [i] a delectatione † mundi funditus occidit. [k] Sent. ibidem. Conc. 8. † *al dilectione.*

Item Proſper in lib. 3. *de vita contemplatiua, c.* 13. Et apud B. Aug. in lib. de laud. charitatis.

Cap. V.

3 CHaritas eſt, [l] vt mihi videtur, recta [m] voluntas, ab omnibus terrenis, [n] ac præſentibus prorſus auerſa, iũcta Deo inſeparabiliter [o] & vnita, igne quodam ſancti ſpiritus, a quo eſt, & ad quem refertur, incenſa, inquinamenti [p] omnis extranea, corruptionis † neſcia, nulli vitio motabilitatis [q] obnoxia, ſupra omnia, quæ carnaliter diliguntur excelſa, affectionum [r] omnium potentiſſima, diuinæ contemplationis auida; in omnibus ſemper inuicta, † *al. corrumpi.*

Charitatem habẽs multa poteſt.

a ¶ Ideſt, bonus motus ꝙ dꝫ uoluntas & charitas eſt cã. & facit ut uoluntas ſit bona. i. uitæ æternæ meritoria, unde ita dꝫ cauſa meritorum bonorũ ſecundum Hie.

a ¶ Summa.]Idest, perfecta.
b ¶ Salus morum.]i.Salutifera faciens mores.
c ¶ Finis.]Idest,consummatio, vel quia præcepta finaliter docet vt habeantur.
d ¶ Vita virtutum.]Inf.ea.dist.5.item proinde.
e ¶ Pugnatium.]Cum vitijs.
f ¶ Cum qua.]idest,in ea perseuerando.
g ¶ Peccare.]Moraliter.
h Potuit.]Nece nerbum,in quo facit ad propositũ Gratiani.
i ¶ Operosa.]idest,effectiua bonorum operum.
k ¶ Germana.]idest,germanos & concordes faciens.Vel germana.i.coniuncta & inseparabiliter adhærens. Salomon.Dixi sapientiæ,soror mea es; & prudentiam vocauit amicam meam.

Sapientia est soror mea.

summa [a] actionum bonarum,salus morum,[b] finis [c] cœlestium præceptorum,mors criminum,vita virtutum,[d] virtus pugnatium,[e] palma victorum, anima † sanctarum mentium, causa meritorum bonorum, præmium perfectorum:fine qua nullus Deo placuit,cum qua [f] aliqs peccare:[g] nec potuit,[h] nec potuerit: fructuosa in pœnitentibus,læta in proficientibus, gloriosa in perseuerantibus, victoriosa in martyribus,operosa [i] in omnibus omnino fidelibus,ex qua,quidqd est boni operis, viuit. *Item inf.* ¶ Hæc est charitas vera,germana,[k] perfecta,quam excellentiorem [l] viam [m] nominat[n] sanctus Apostolus:& vere ipsa est via,quæ ducit per se ambulates ad patriam, quia sicut sine via peruenit nullus,quò tenditur;ita sine charitate,quæ dicta est,via,non ambulare possunt homines, sed errare. *Item eodem. c.* 15. ¶ Ergo si charitatem Deo exhibeamus,& proximo de corde puro, & conscientia bona,& fide non ficta; facile peccato resistimus,bonis omnibus † abundamus, saculi blandimenta contemnimus, & omnia,quæ difficilia [o] sunt humanæ fragilitati, vel aspera etiam,cum delectatione † perficimus;si tamen Deũ charitate perfecta,quæ nobis ex illo est,ex toto corde,ex tota anima,& ex totis viribus diligamus. Ex ea enim parte,quis peccat,ex qua minus[p] diligit Deũ: quẽ si ex toto corde diligamus,nihil erit in nobis, vnde peccati desideriis seruiamus.Et quid est diligere Deum, nisi illi copulari animo, concipere fruendæ visionis eius affectum,peccatu odium,mundi fastidium,[q] diligere etiam proximum,quem in se [r] censuit diligendum:in ipso amore seruare legitimum modum,nec peruertere dilectionis ordinem constitutum? Ordinem dilectionis illi peruertunt, nec modum diligendi custodiunt, qui aut mundum,qui contemnendus est,diligunt; [s] aut corpora sua minus diligenda,[t] plus diligunt; aut proximos, non sicut seipsos,aut Deum plus,quam seipsos forte non diligunt. *Item infra.* ¶ Corpus nostrum,quia pars [u] nostri est,ad hoc nobis diligendum est,vt saluti eius,ac fragilitati naturaliter [x] consulamus,& agamus,quatenus spiritui [y] ordinate subiectum, [z] ad æternam salutem accepta immortalitate,& incorruptione perueniat. *Item infra.* Proximos autem tunc diligimus sicut nos, si nõ propter aliquas vtilitates nostras,[a] nõ propter sperata beneficia, vel accepta,non propter affinitates, vel consanguinitates, sed propter hoc tantum, quod sunt naturæ nostræ participes,diligamus. *Item infra.* ¶ Non illi tantum proximi nostri credendi sunt, quos nobis gradus sanguinis jungit:sed proximi nostri credendi sunt omnes homines

† al.arma. Aug. Ibid.infra. Ibid.supra Ibid.infra.

† al.operibus. aliquot Grat.mendosè scripta.
† al.delectant.

† semper animam. orig.

Idem. 15.

l ¶ Excellentiorem.] alijs donis.
m ¶ Viam.] Eundũ ad Deum.
n ¶ Nominat.]In 1. epistola ad Corinth. 12.c.
o ¶ Quę difficiliùs.] Ad salutem animæ pertinentia.
p ¶ Ex qua minus.] Idest, ex qua Dei dilectionẽ postponit facilius.sicut plures proniores sunt offendere Deum fornicando, quam furando, ar.50.d. quia tantus tuas in fine.

Fornicentur aliqui citius q furentur.

q Fastidium.] Repete,concipere.
r ¶ Quem in se. Scilicet diligẽdo, idest ad sui similitudinem, vbi dictum est: diliges proximum tuũ sicut teipsum. Vel in se,idest, Deus, s. ad eius similitudinem: vbi dictum est,secũdum autẽ simile est hoc.
s ¶ Diligunt.] Plus iusto.
t ¶ Diligenda.] Quã animam,arguas.23.q.3.si quis coactus.
u ¶ Quia pars.]Alia est pars, quæ homo est interior, vt de cõsec.distin. 4. non ex quo.nõ ergo corpus est homo, qđ Eluidinenses somniant, quia nihil est id, quod sui ipsius sit pars.argume n.ff. de emict.si dictum,§. 2. & peccant qui ponunt corpus genus animalis.

Corpus non est homo.

x ¶ Naturaliter.]Infra de consec.distin. 5. non mediocriter. in fine.
y ¶ Spiritui.] Vt ad vsus exercẽdæ virtutis habeatur,vt sup. 44.dist.conuiuia.
z ¶ Subiectum.]Debemus enim adhibere iumento nostro saccum, palcam, & flagellum. saccum, idest operã pœnitẽtiæ,& alia bona opera,palcam,idest, necessaria ad vitæ sustentationem;flagellum, vt castigemus,si excesserit, ac fœa pateremur.

Iumento nostro adhibemus saccũ. palcam, & flagellum.

a Vtilitates nostras.] Tunc enim non ipsos, sed nosmet tantum diligimus:vnde Tullius in lib. de vera ami

citia. Suis quippe incommodis grauiter angi, & non ex alterius, sed ex ipsum amentis.

ADDITIO. Et Seneca. Non est beneficium quod exigitur in quæstum Pet.

a ¶ Naturæ. Supra dist. 86. non solū.

b ¶ Participes. Ergo Iudæi & Sarraceni proximi nostri sunt, & diligendi a nobis vt nos, & verū est: verū tamē alia opera dilectionis impedere debemus secūdū vnius cuiusq; cōditionem. 86. dist. pasce.

c ¶ Ac æternā vitā.] Hic aduerte, quod sit proximū sicut seipsū diligere, s. salutē animæ suæ, & ea q̄ ad salutē animæ pertinēt, ei optare, quæ tibi optas. nō obstāte ergo hoc p̄cepto possumus delinquētibus pœnas corporales optare & procurare, dūmodo hoc fiat secundum q̄d iura permittunt.

d ¶ Periculis.] Scilicet, animę & corporis, vt eos liberemus.

e ¶ A Deo vita.] Id est qui est vita animæ suæ, qua ipse vivit. vt 3. dist. 5. hoc idē. vers. resuscitatus. 24. q. 1. vbi sanct.

QVærendū.] CASVS. Ben. sic potest hūc casum. Quidam reputabant magnum signū, quod Christus credat Dei filius, q a in baptismo Christi spūs sanctus fecerit sup Christum: sed nō est magnum, cum semp in Domino mānet spiritus sanctus, & spūs sanctus partim cum sanctis est, vt eos custodiat in operib. pietatis: partim quoq; secedit ab eis quum ad gratiam prophetandi. & miracula operandi. Hug. vero sic videtur ponere hunc casum. Legitur de Ioanne, quòd Ioannes Baptista vidit spiritum sanctum quasi columbam descendentem, & manentem super Iesum baptizatum, quod descendit super eum: signum fuit ne vox illa, hic est filius meus dilectus, &c. putaretur ad Ioannem esse facta, sed ad eum, quòd autem redit super eum, speciale fuit signum filij Dei, quod scilicet ipse discerneretur ab alijs sanctis. Quærit ergo hic Beda, quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, quòd spiritus manſit super eum, cum manerat & in alijs sanctis? Et respondet quòd alio modo manet in Christo, nam in Christo manet semper quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia: quia ad tempus recedit ab eis quo ad operandum, etsi quo ad iustitiam semper manet in eis. Sequēs cap. scilicet charitas, patet. Et sequens cap. etiam patet. In quo exponit Augustinus, quid sit vastio inuisibilis.] Solitudo.

a Idest, affligi.

Sarraceni & Iudæi sūt a nobis diligendi.

Diligere p̄ximū sicut seipsum q̄d sit.

d Periculis.] Scilicet, animę & corporis, vt eos liberemus.

e A Deo vita.] Id est qui est vita animæ suæ, qua ipse vivit. vt 3. dist. 5. hoc idē. vers. resuscitatus. 24. q. 1. vbi sanct.

Cōtra dicēdit supra Iesum dum baptizaret: & mānsit super ipsum.

f ¶ Quærendum. Super Ioannem legitur in Ioanne, & Ioannes Baptista vidit spiritum sanctum quasi columbam descendentem, & manentē super Iesum baptizatū, & descendit sup eū, signū fuit ne vox illa, hic est filius meus dilectus.] Idest tribulationis, doloris, siue laboris.

naturæ[a] nostræ, sicut dixi, participes.[b] *Item infra.* ¶ Proinde, sicut † nos, proximos omnes diligimus, quando ad mores bonos, & æternam vitam [c] cōsequendam, sicut nobis, saluti eorum consulimus: quando nos in eorum peccatis, ac periculis[d] cogitamus: & sicut nobis subueniri optamus: ita eis pro viribus subuenimus, aut, si facultas defuerit, volūtate subueniēdi tenemus. Quapropter hęc est proximi tota dilectio; vt bonum, quod tibi conferri vis, velis & proximo: & malum, quod tibi nolis accidere, nolis & proximo. Illi vero plus quam se diligūt Deū, qui pro eius amore suæ ad tempus saluti non parcunt, seipsos tribulationibus, ac periculis tradūt, nudari facultatibus proprijs, patriæ suæ exorres fieri, parentibus, & vxoribus, ac filijs suis renunciare parati sunt, &, vt totū dicam, ipsam corporis mortem nō tolum nō refugiunt, sed etiam libenter excipiunt, ambiēres a corporis sui vita magis, quam a Dei vita [e] vitæ suæ discedere.

† al. secundum.

¶ *Caput hoc confectum est verbis Prosperi hinc inde collectis & prior pars habetur etiā in tractatu de laudibus charitatis inter opera B. Augustini tomo. 9. eodem fere modo, quo apud Gratianum. Atque emendatius quidem, & etiam addita nonnulla sunt ex ipso B. Prospero: Sed operæ pretium fuerit integrum locum apud ipsum legere: copiosè enim & ornatissime explicatur.*

¶ Hæc est proximi.] *Ita legitur non modo in originali, sed et in vetustioribus Gratiani codicibus, in vulgatis erat.* Quappter charissime tota dilectione satage, vt bonū &c.

Item Beda super Ioannem, ad c. 1.

Cap. VI.

QVærendum[f] est interea, quomodo speciale filium Dei agnoscendi signum fuerit, quod super eum descenderit, & manserit spiritus. *& infra.* ¶ Quid magni est filio Dei, quod in ipso manere spiritus asseritur? Notandum ergo quod semper in Domino manserit spiritus sanctus: in sanctis autem hominibus, quamdiu mortale corpus gestauerint, partim maneat in æternum, partim rediturus recedat. † Manet siquippe apud eos, vt bonis insidelectus, &c. putaretur ad Ioannem esse facta, sed ad eū. Signum fuit Ioanni ipsum cognoscendi, dicit, quoddam de ipso quod ante nesciebat, scilicet an potestatem baptizandi sibi soli reuelatus esset, quod autem manſit super eum, speciale fuit signum filij Dei, scilicet quo ille discerneretur ab alijs. quærit ego hic Beda, quomodo fuit signum cognoscendi filij Dei, s. quod spiritus sanctus manſit super eum, &c. cum manerat & in alijs sanctis? Sed respondetur, quòd alio modo manet in Christo: quia super eum semper est quo ad omnia: in sanctis autem non quo ad omnia, quia ad tempus recedit ab eis propter peccatum. Vel si quo ad iustitiam remaneat in eis, non tamen semper quo ad operandum, puta ad prophetizandum, uel faciendum miracula, ut in Helia & Heliseo.

Sent. 3. dist. 3. lo. 1.

† recedat.

g ¶ Manet. Not. hic expositionē illius decr. 32. quæst. 2. cōnubia. quæ in opere coniugali ad sui præsentia spiritus

stus sanctus quo ad meritum, vt inf. eo. q. 5. si dicat. nec quo ad miraculum faciendū, vt inf. e. quæstione, potest.

a CHaritas nunquam excidit.] Scilicet in hac vita. in futuro enim fides conuertetur in scientiam: spes in rem ipsam quæ speratur. vnde ꝓpheta. viuit Dñs. cui-

uius ignis in Sion. i. in ecclesia militante. & caminus in Hierusalem, idest, in ardentissima charitate. inf. dist.

b VNctio.] sunt plures. § auctoritas. & c. ignis.

c ¶ Ardente.] Idest, a tribulatione feruente.

d Solis.] Idest, laboris & tribulationis, iuxta illud: In sole, idest, in labore posuit Dominus tabernaculū suum. Tribulatio enim secundū Apostolum patientiam operatur: sed ꝙ tribulatio patientiam nō tollit, hoc facit charitas. Sol. ꝙ labore ponitur.

stant actibus; voluntariam paupertatem diligāt, mansuetudinem sequātur, pro æternorum desiderio lugeant, esuriant & sitiāt iustitiam, misericordiam, munditiā cordis, & tranquillitatem pacis amplectātur, sed & pro obseruatione iustitiæ persecutionem pati non vereantur, eleemosynis, orationibus, ieiunijs, cæterisque fructibus spiritus infiltere desiderent. Recedit autem ad tempus, ne semper infirmos curandi, (mortuos † suscitandi) dæmones eijciendi, vel etiam prophetandi habeant † facultatem. Manet semper, (vt † si possint habere vrtutes, &) vt mirabiliter ipsi viuant. Venit ad tempus, vt etiam alijs per miraculorum signa, quales sint intus, effulgeant.

† Absunt ab originali. † Absunt ab originali. † al. possint habere virtutem. Jorig.

Item Apostolus. 1. Cor. 13.

Sent. 3. dist. 31.

C VII.

3 CHaritas [a] nunquam excidit.

Item Augustinus super epistolam primam Ioannis, tractatu 3.

Sent. ibidem.

C VIII.

VNctio [b] inuisibilis spiritus sanctus est: vnctio [α] inuisibilis charitas est; quæ in quocunque fuerit, tanquā radix illi erit: quæ quamuis ardente [c] sole, arescere nō potest, nutritur calore solis [d], non arescit.

α ¶ Vnctio inuisibilis charitas est.] *Hinc vsque ad finem eodem modo se habēt apud Magistrum, atque apud Gratianum. Sed apud B. Augustinum aliter.* Vnctio inuisibilis, inquit, charitas illa est, quæ in quocunque fuerit, tanquam radix illi erit: quamuis ardente sole arescere nō potest. Omne, quod radicatum est, nutritur calore solis, non arescit. *Ita non negat charitatem posse arescere, sed quod in charitate radicatum est.*

Item Gregorius super Ezechielem, homilia tertia.

C IX.

PEnnata [e] animalia, videlicet prædicatores sancti, cum incedunt, minimè reuertuntur: quia sic a terrenis actibus ad spiritualia pertranseunt, vt ad ea; quæ reliquerūt, vlterius nullatenus reflectātur. *& paulo post.* (Nemo mittēs manum in aratrum, & aspiciēs retro, aptus est regno Dei.) Manum quippe in aratrum mittere, est quasi per quendam compunctionis vomerem ad proferendos fructus terrā sui cordis aperire. Sed retro post aratrum aspicit, qui post exordia boni operis, ad mala reuertitur, quæ reliquit. Quod quia electis Dei minime contingit, recte nunc per propheram [f] dicitur: (Non reuertebantur, cum incederent [g].) *& paulo post.* Vnde Paulus [h]: (Vnum vero [i], quæ retro [k] sunt, oblitus, in ea [l], quæ sunt anteriora †, extendens me, sequor ad palmam supernæ vocationis.) In anteriora [m] etenim extentus, eorum, quæ retro sunt, oblitus fuerat, quia temporalia despiciens, sola quæ sunt æterna, quærebat.

Ezech. 1. Philip. 3.

† al. antr.

Item in eundem, homilia quinta.

a ¶ Haritas.] Et ita sāctitas dici possunt hēre ferarū naturā. &c. sicut aues quæ volant, & si reuolāt. instit. de rerū diuisiō. § pauones.

b ¶ Vnde Paulus.] in epistola ad Philippenses.

c ¶ Vnum vero.] quasi dicat, nō comprehendi. vnum autem de me vobis affero, quod ego &c. illa quæ, &c.

d ¶ Quæ retro.] Idest terrena, quæ relq.

e In ea.] Scilicet æterna celestia.

f ¶ Anteriora.] Ante nos sunt æterna, post nos sunt temporalia.

Non

Digitized by Google

NOn reuertabantur.] CASVS. Grego. hic exponit eidem auctoritatem, de qua dicitur in præcedenti capitu. & ſuam expoſitionem confirmat auctoritate Salomonis.

a ¶ Redeant.] finaliter ſalvem.

b ¶ Iam minus.] Id eſt. inſufficiens, erit enim tũc Deus omnia in omnibus, id eſt, ſufficientia omnium.

POteſt diſcurſus.] CASVS. Tãgitur hic illud Ezechielis ꝙ iuxta quatuor animalia, quæ vidit, erant quatuor rotæ, in quibus erat ſpiritus vitæ, & quocunque ibat ſpiritus, ſequebãtur & rotę, & cũ ſtabat, ſtabant rotæ. Hoc autẽ myſtice exponit Greg. in homilia ſua dicens, quod per rotas virtutes intelliguntur, quarũ quædam ſemper ſunt in ſanctis, & quædam aliquando recedũt, & ponit quædã, q̃ improprie ſint virtutes. Seq. c. ſcilicet, fiſta. patet.

c ¶ Poteſt diſcurſus] tãgit illud Ezechielis, quĩ iuxta quatuor animalia, quæ vidit, erant quatuor rotæ, in quibus erat ſpiritus vitę. & quocũque ibat ſpiritus, ſequebantur rotæ; cum ſtabat, ſtabant & rotæ. & ita quandoque ſtabant, quãdoque mouebantur rotæ. hoc autem myſtice exponit Greg.

d ¶ Caſſitas. Quæ ſola cum fiducia põt Deo animas præſentare. l. auth. de leno. nib. §. ſãcim⁹. co. 2.

e ¶ Miſericorditer.] ne ide ſuperbiat homo. 6. q. 1. c. imitare. & ca. ſunt plurimi.

f Fiſta.] Id eſt, non finalis.

EX PRÆMISSIS. Hæc eſt ſecunda pars diſti. in qua magiſter vult probare, ꝙ charitas ſemel habita, nunquam excidit, ſed quo ad gratiã refertur, nõ quo ad naturam, id eſt, habendo gratiam peccare non poteſt. Ioan de Fant.

CASVS. Cõcludit Gra. ex præmiſſis, ꝙ charitas ſemel habita amitti non poteſt; quia qui charitatem habet, amplius peccare mortaliter non poteſt, & ad hoc induxit ſequens ca. Sed quod dicitur, amplius peccare mortaliter nõ poteſt, falſum eſt, niſi connunctim intelligat,

qđ non poſſit ſimul charitatẽ habere, & peccare. ſequẽs cap. ſcilicet, quia radix. patet.

g ¶ Ex præmiſſis.] Infert charitatẽ ſemel habituꝝ non amitti, & adijcit, quod qui charitatem ſemel habuit de cętero non peccabit, & ex hoc cõcludit falſo, qđ pœnitentiam

C. X.

NOn reuertabantur, cum incederent †:] quia electi quique ſic ad bona tendunt, vt ad mala perpetranda non redeant [a]. [Qui enim perſeuerauerit vſque in finẽ, hic ſaluus erit.] Et, ſicut per Salomonem dicitur. [Iuſtorum ſemita, quaſi lux ſplendens procedit, & creſcit vſq; ad perfectum diem.] In eorum namque animis bonum deſiderium, atque intellectus lucis intimæ iam pars diei eſt: ſed, quia vſque ad finem vitæ in virtute proficiunt; ad perfectum diem tunc veniunt, quando ad cęleſtia regna perducti, in ea luce, quam deſiderant, iam minus [b] aliquid non habebunt.

† *al. cunctarentur.* Eſech. 1. Matt. 10. Prou. 4.

Idem ibidem.

C. XI.

POteſt diſcurſus [c], atque mobilitas ſpiritus ſic † intelligi. In ſanctorum quippe cordibus iuxta qualdam virtutes ſemper permanet: iuxta quaſdam vero receſſurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, ſpe, atque charitate, & in bonis alijs, ſine quibus ad cęleſtem patriam non poteſt veniri (ſicut eſt humilitas, caſtitas [d], iuſtitia, atque miſericordia) perfectorum corda non deſerit. In prophetiæ vero virtute, doctrinæ facundia, miraculorum exhibitione electis ſuis aliquãdo adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. *& paulo poſt.* ¶ In his itaque virtutibus, ſine quibus ad vitam minime peruenitur, Spiritus ſanctus in electorum ſuorum cordibus permanet; vnde recte ſtabilis dicitur. [e] In his vero, per quas ſanctitatis virtus oſtenditur, aliquando miſericorditer prętio eſt, aliquando miſericorditer [f] recedit.

Sent. 3. diſt. 31. † Requiſitione alterius conſideratione. long.

a ¶ Vnde recte ſtabilis dicitur.) *Hæc ex paulo ſuperiore B. Gregorij diſputatione alijs verbis huc ſunt a collectore translata.*

Vnde Ambroſius ſuper epiſt. 2. ad Corinthios ad c. 6.

C. XII.

FIcta [g] charitas eſt, quæ deſerit in aduerſitate.

¶ *Referuntur verba gloſſa ordinaria, nam Beati Ambroſij ſunt hæc,* Simulata charitas in his eſt, qui in neceſſitate deſerunt fratres.

Sent. 3. diſt. 31.

a *Ex præmiſſis* 8 *itaque apparet, quod charitas ſemel habita, vlterius non amittitur. Qui enim charitatem ſemel habuerit, criminaliter vlterius peccare non poterit* [h], *vt ad gratiam* [i], *non ad naturam impoſſibilitas referatur. Quod autem charitatem habens, criminaliter peccare non poſſit, teſtatur Auguſtinus in libro 50. homiliarum, homilia octaua, dicens.*

tiam, qui poſt modum eſt peccaturus, nõ agit. & ad hoc inducit argumenta vſq; ad §. hæc quæ de charitate.

h ¶ Non poterit.] Cõiunctim intellige: nõ. n. põt ſimul charitatẽ habere & peccare ſu. d. 1. oĩs qui non diligit.

i ¶ Vt ad gratiam.] Scilicet virtutem ipſam, quam dum quis habet, non peccat; nec peccare poteſt, vt coniunctim intelligatur.

Quia

a ¶ Qui a radix omnium malorum.] Quo ad genera singulorum, non quo ad singula generum. i. non est malum alicuius generis, s. quod inde procedere non possit & est simile 35. d. ante omnia. 47. d. bonorum.

b ¶ Non possunt.] sup. 32. q. 1. cum renuncianimus.

CVM

C. XIII.

a. Tim. 6.

Qui a radix omnium malorum [a] est cupiditas, & radix omnium bonorum est charitas, & simul ambæ esse non possunt [b]; nisi vna penitus † euulsa fuerit; alia plantari non poterit. Sine causa aliquis conatur ramos incidere si radicem non contendit euellere.

† al. radicitus.

Cum ergo [c], qui criminaliter peccat, charitatem nunquam habuisse probatur: euidenter colligitur, pœnitentiam non agere, qui quandoque criminaliter peccat †.

† al. peccauit.

Vnde Augustinus.

C. XIV.

Iuan. 4.

Charitas est aqua [d], de qua Dominus ait in Euangelio [Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum [e];]

¶ Hæc sententia non est inuenta apud B. Augustinum; licet in psalmum 103. ad vers. Qui tegis aquis. charitatẽ velit aquis significari: quemadmodum & Prosper, & glossa ordinaria, & interlinearis ad eundem locum.

Reprobus ergo, cum in æternis mancipiatus [f] incendijs in æternum sitiat: quomodo bibet aquam viuam, aut quomodo potabit aquam salientem in vitam æternam; qui quasi plumbeus [g] demersus in ima, pœnas luit damnationis æternæ? Item. Sine [h] charitate quomodo quis veram cordis contritionem habere poterit? Quomodo ergo delictorum remissionem? quæ si non sunt dimissa; quomodo non omnia prorsus ad pœnam exigenda sunt? Item Dominus: Amen, amen dico vobis, qui credit in me habet vitam æternam.] Qui ergo non habet vitam æternã, in Christum non credit [i]. In Christum vero credit, qui charitatem habet. In Christum quippe credere est, amando in ipsum tendere. Hæc est [k] fides [l], vt definit Apostolus, quæ per dilectionem operatur, huic [m] duntaxat remissio delictorum promittitur. Quod si charitas à fide Christianorum seiungi nequit, cui scilicet soli venia promittitur: quomodo qui charitatem non habuerit, fidem Christianorũ habuit, idest, in Christum credidit? quomodo ergo veniam delictorum accepit? quam si non accepit, quomodo non omnia prorsus opera æternis sunt ferienda supplicijs? Item dominus, [Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi: si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum.] Qui ergo non viuit in æternum, non manducauit panem viuum: sed qui non manducauit eũ, non credidit. Hoc est n. manducare panẽ viuum, quod credere [n] in Christum, id est, amando tenere ipsum. Cum ergo reprobus in eum non crediderit, quem non manducauit, & ita fidem Christianorum (qua sola [o] peccata relaxantur) nõ habuerit, quomodo si viuit Dominus, cui omne iudicium dedit pater, iudicium perpetuæ damnationis effugiet: omnium non solum actualium, sed etiam originalium?

Iuan. 6.

Aug. tract. 19. in Iohannem. & de cognitione veræ vitæ. c. 37. Fab. 5.

Iuan. 6.

De consec. dist. in. 2. c. ut quid. & c. credere.

CVM ERGO. CASVS. Infert ex supradictis, quod qui mortaliter peccauit, nunquam habuit charitatem: nec pœnitentiam egit qui mortaliter peccauit. Quod auctoritate August. probat vel probare intẽdit. Et scias, quod ex falso ipse concludit falsum.

c ¶ Cum ergo.] Ex falso falsum concludit.

CHaritas è aqua.] CASVS. Probat August. in hoc cap. quod qui charitatẽ hẽt, non sitiet in æternũ: sine qua nullus habebit vitam æternã: nec poterit pœnitere, nec contritionẽ habere. ad quod probandum inducit tres auctoritates Domini. Et nota, quod ab illo loco (Reprobus, videntur verba Augustini. vt dicit. Hucusque ¶ Charitas est aqua.] Quia ad medium aquæ lauat, & delet peccata.

Iustitiam sitiens beatus est.

e ¶ In æternum.] Id est. in patria. in via autem beatus est q. sitit iustitiam, vt supra eadem, quærendum.

f ¶ Mancipatus.] Id est. destinatus.

g ¶ Plumbeus.] Pondere peccatorum.

h ¶ Item sine.] Omnia hæc sunt verba Augustini. vt dicũt quidã. vsque. ad §. hæc quæ de charitate. Alij dicunt esse §. ab illo loco, Reprobus autem.

i ¶ Non credit.] à destructione cõsequentis infert.

k ¶ Hæc est.] Inf. de consec. d. 2. vt quid.

l ¶ Fides.] Informata charitate.

m ¶ Huic.] Sup. 24. q. 1. c. si Petrus. contra. sed nec hic vel ibi excluduntur aliæ virtutes.

n ¶ Credere.] Credere Deo, credasq; Deũ: plus credo valere, si credas in eũ, quàm quod ei vel eum.

ADDITIO. Hoc iõ qa credere Deo, est credere verũ esse qđ dicit Deus, Credere Deũ est credere Deum esse. hoc etiam dæmones credunt. Sed credere in Deũ est amando credere in ipsum. Petro.

o ¶ Qua sola.] Sup. 24. q. 1. si Petrus.

HAEC

Digitized by Google

HÆC QVÆ DE CHARITATE. Hæc eſt tertia pars diſt. in qua probat magiſter, q̃ ea quæ dicta ſunt de charitate, de perfecta intelliguntur: quia ſunt gradus in charitate, ſicut in virtutibus eſt gradus, & perfectus, & incipiens, & perfecta quod intelligitur quantum ad remiſſionē & intenſionē, cum ſit ſimplex & cōtinua. dū enim ſumus in vita, poſſumus hīc charitatem ad tēpus, & perdere eā: & hoc probat per xv. auctoritates ſanctorū patrum, & per multas rāone ſub diuerſis 9. contētas. Io. de Fan. CASVS. Soluit nūc Gratianus p̃miſſas auctoritates, & dicit eas eſſe intelligendas de perfecta charitate: id eſt, quę ducit hoīem ad perfectionem vitæ, ſiquę eſt finalis & cū quo hōmo decedit, illa nunq̃ amittitur. Et inde ſumpta occaſione oſtendit gradus eſſe i virtutibus, ſcilicet ſpirituales aſcēſus de virtute in virtutem, & etiam in eadem virtute. nam quanto quis proficit plus aſcendit. Et ad hoc probandum inducit ſequētia. c.

a ¶ Hęc quæ de charitate.] Præmiſſas auctoritates ſoluit, & dicit ſ. intelligēdas eſſe de perfecta charitate & inde ſumpta occaſione gradus in virtutibus eſſe oſtendit uſque ad §. contrario. Et nota q̃ perfecta dicitur charitas quo ad ſufficientiam: & hæc quælibet & quantalibet ſufficit ad vitam æternam habendā. arg. infra diſt. proxi. talis. Et eſt perfecta quo ad effectum, vt ſcilicet faciat hominem paratum non pro Chriſto. ſupra. ea. charitas. in. fi. cod. ſi quis tantam. Et dicitur perfecta quo ad perſeuerantiam finalem, de qua agitur ſup. eod. vnctio. & cap. charitas.

Charitas perfecta multa facit.

Virtus quælibet intēditur & remittitur.

Medium ſeruare difficile eſt.

b ¶ Sunt itaque gradus.] Omnis virtus intenditur & remittitur, & idro gradus merito in ea diſtinguuntur. ſed quia virtus eſt medium duorum vitiorum, vt dicit Ariſtoteles. & Horatius: Virtus eſt medium vitiorum vtrinque reductum; vt in puncto medio, qui eſt inter duo vitia contraria videtur q̃ ſummę virtutis ibi conſtituta ſit, q̃ ergo illud medium ſeruare, ſummę virtuoſus habeat dicetur. ſed in omnibus medium ſeruare vltra hominem eſt; ideoque ſummę virtuoſus nemo dicendus eſt. Ex præmiſſis ſequitur q̃ virtus in aſcendēdo non in infinitum protenditur: cum vltra medium intentio 1 nō progrediatur: ſed quia eiā extremorum vitiorum nō ſunt terminus q̃ medij eorum nihil ſit, puta prodigalitas in infinitū protendi pōt: timiditas & ſibi obtenta auaritia quare n dicitur, q̃ inter ita dur nihil ſit medium determ. natum. præterea ex quo gradu ſunt in virtute, videtur q̃ latitudinem habeant. & q̃ poſſint oēs reſcere: ſed tamen q̃ in infinitum poſſint excrescere, non videtur: nam ſic haberetur quod virtus alicuius ita parua eſſet, q̃ minor ea inueniri nō poſſit. Præterea illud ſcīdū eſt, q̃ licet ita ſit de omnibus aliis virtutibus, quōd quælibet inter duo vitia contraria ſit conſtituta, hoc tā in charitate (quæ forma eſt aliarum virtutū) non habet locū: quia ei vnū ſolū vitium, ſcilicet odiū, opponitur: ſu. diſt. 1. omnis, qui non diligit. Vnde accidit, q̃ in infinitum poſſit intendi in via in patria aūt puto q̃ maior charitas eſſe nō poſſit. q̃ ſit ſupremi ordinis Angelorū.

1 Al. intenſio.

c ¶ Inter virtutem.] Impropric dicitur gradus eſſe inter vnam virtutem & aliam: cum in eadem linea intenſionis non diſponantur. ſed ſic ideo dicitur, quia vna virtus alia intenſior inuenitur.

Sent. 3. d. 31.

3 *Hæc, quæ de charitate* a *dicuntur, de perfecta intelligi poſſunt; quæ ſemel habita nunquam amittitur. Exordia vero charitatis enutriuntur vt creſcant: & conculcantur, vt deficiant. Nemo enim repente ſit ſummus. ſed in bona conuerſatione, quæ ſine charitate nulla eſt, a minimis quiſque inchoat, vt ad magna perueniat. Sum itaque gradus* b *non ſolum inter virtutem* c *& virtutem, ſed & in eadem virtute.*

Vnde Gregorius, ſuper Ezechielem homilia 15. ſcribit dicens

C. XV.

CVm ſanctam eccleſiam Dominus ſuſcipit, in gradibus eius dignoſcitur: qa eius gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim ſancta eccleſia aſcēdendo proficit † d, tantum Deus hominibus ex eius virtutibus innoteſcit. De his quoq; gradibus beatus Iob loquitur dicens, 'per ſingulos gradus meos pronūciabo illū;' omnipotentē quippe Dominū per ſingulos gradus ſuos pronunciat, qui per incrementa virtutum, quæ cēpit, ei ſemper laudem ſuę pietatis e reddit. Si quidam gradus in cordis aſcenſione non eſſent, Pſalmiſta non diceret 'ambulabunt de virtute in virtutem.' Nec mirum, ſi de virtute in virtutē gradus ſunt, quando vtaq̃q; virtus f quaſi quibuſdam gradibus agitur; & ſic per incrementa meritorum ad ſumma perducitur. Aliud namque ſunt virtutis exordia, aliud profectus: aliud perfectio. Si enim &

Pſ. 67.

† *al. proficit.*

Iob. 36.

Pſ. 83.

† *al. augetur.*

Sent. 3. d. 31.

c ¶ Virtus.] Et vltimum. infra eod. §. contrario, & §. non eſt mirum.

d ¶ Proficit.] Intenſione virtutum.

e ¶ Pietatis.] Et tanto largiora munera Deus tribuit, quanto per ea religionis & dignitatis in oculis aliorum per ſuā miſ. arg. 23. q. 4. ſicut excellentiam. 1. & dis. laudem ſuæ pietatis. id eſt, laudat Deum de ſua pietate.

2 Id eſt quia ſi cordiā facit eam credere, ſecundum Hug.

f ¶ Et

Luc.17. ipſa fides ad perfectionem ſuam non quibuſdam gradib. duceretur;ſancti Apoſtoli minime dixiſſẽt:[Adauge nobis fidem.]Et quidam[a] venit ad Ieſum,qui curari voluit filium ſuum:ſed requiſitus,an crederet,reſpondit: [Credo Domine:adiuua incredulitatẽ meam.] Penſate rogo,† quod dicitur. Si credebat,cur incredulitatem [b] dicebat? Si vero incredulitatem habere ſe nouerat,quomodo credebat?Sed quia per occultam inſpirationem gratię meritorum ſuorum gradibus fides creſcit;vno eodemque tẽpore is, qui necdum perfecte crediderat, ſimul & credebat & incredulus erat. Hos nimirũ gradus Dominus ſub meſſis nomine deſcribit [c] dicens:[Sic eſt regnũ Dei; quẽ admodum ſi iaciat homo ſemen in terram & dormiat, & exurgat nocte,ac die,& ſemen germinet,& creſcat, dum neſcit ille.Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde ſpicam,deinde plenum frumẽtum in ſpica: & cũ ex ſe produxerit fructus ſtatim mittit falcem, quoniã adeſt tempus meſſis.[d]] Semen homo iactat in terram, cum cordi ſuo bonã intentionem inſerit, & poſtquam ſemen iactauerit, dormit: quia iam in ſpe boni operis quieſcit. Nocte vero exurgit,ac die, quia inter † aduerſa [e] & proſpera proficit,& ſemẽ germinat,& creſcit,dum neſcit ille:quia,dum adhuc metiri incremẽta ſua nõ valet,ſemel concepta virtus ad perfectũ ducitur:& vltro terra fructificat,quia præueniente ſe gratia, mens hominis, ſponte ad pfectum boni operis aſſurgit.Sed hęc eadem terra primum herbam,deinde ſpicam,deinde plenũ frumentum producit in ſpica.Herbam quippe producere,eſt inchoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicã vero herba [f] peruenit: cum ſe virtus animo concepta ad profectum boni operis perrahit. Plenum vero frumentum in ſpica fructificat,quando iam in tantum virtus ꝓficit, vt eſſe robuſti,& perfecti operis poſſit. Sed cum ex ſe produxerit fructus,ſtatim mittit falcem: quoniam adeſt tẽpus meſſis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat: qa cũ vnumquemque ad opera perfecta produxerit; eius temporalẽ vitam per emiſſam ſententiam incidit,vt granum ſuũ ad cęleſtia horrea perducat. Cum igitur deſideria bona cõcipimus,ſemen in terram mittimus:Cum vero operari recta incipimus:herba ſumus:Cum [α] autem ad profectum boni operis creſcimus,ad ſpicam peruenimus:cumq; in eiuſdẽ operationis perfectione ſolidamur: iam [ɣ] lenum frumentum in ſpica proferimur. Herba etenim Petrus fuerat:qui paſſionis tempore amorẽ Dominum ſequens, hunc confiteri ante ancillæ vocẽ timebat:Erat.n.iam viriditas in mente:quia credebat omnipũ redemptorem:ſed valde adhuc flexibilis,pede cõculcabatur [δ] timoris. Iam in ſpicam ſurrexerat,qñ eum quẽ moriturum confiteri timuerat, nunciante angelo in Galilæa viuentẽ videbat.Sed ad plenum granum in ſpica peruenerat, quando veniente deſuper ſpiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante ita ſolidatus eſt, vt vires perſequentium cæſus deſpiceres,& redemptorem ſuum libere inter flagella prædicaret. Nullus itaq; qui ad bonũ propoſitum adhuc in mẽtis teneritudine eſſe cõſpicitur,deſpiciat: qa frumẽtũ Dei ab † herba incipit,vt granũ fiat.Vir ergo [h]

Mar.9. † al.ergo

Mar.4.

† al.in

cap.3.

† al.in

a ¶ Et quidam.] Vt habetur in Euãgelio Matthæi.

Credit porrã qui incipit credere.

b ¶ Incredulitatem.] i.modicam credulitatem: qui incipit credere, partim credit, arg de conſe.di. 2. quia paſſus. & ca. prima. & ita hæc ꝓpoſitio.in,diminuit hic,non priuat.

c ¶ Deſcribit.] In Euangelio.

d ¶ Maſis.] Hucuſq; fuerunt verba Euangeliſtæ.

e ¶ Inter aduerſa.] Aliud in aduerſis & proſperis,quia in aduerſitate creſcit, i. cad.unctio.

f ¶ Herba. Si herba fuit, ergo charitatẽ habuit: ſed quando negauit, mortaliter peccauit.ergo charitatem nõ habuit.ergo nec herba fuit. ſed hoc debet referri ad tẽpus ante negationem. & ita diſtribuite tempora. & cc. vt 2. q.1. peccauerit.Vnde verſus.

Petro peccãte,tũc non fuit herba, ſed ante.

Petrus qñ peccauit herba non fuit.

g ¶ Conculcabatur.] cum Chriſtum negauit.

h ¶ Vir ergo.] De Ezechiele tractatum eſt.& ſũt adhuc verba Gr. ab illo loco, eũ ſãcta.&c. In Ezechiele ẽ ita: & venit vir ſanctus,ad portã.q̃ reſpiciebat ad viam orientalẽ, & aſcẽdit gradus eius. Expone.vir.i. Chriſt⁹:dat in porta: quia p eũ quaſi per portam ad patrẽ igrediuur, & ſine quo in eternã ciuitatẽ nõ ꝓſſumus, Ihẽ qui in porta eſt, partim intus eſt, & partim extra,partim vi.& partim abſcõditur. ita & Chriſ p humanitatem eſt in ſpica.q. ꝓdominatẽ in

Cœli portã qui eſt Chriſ ingredimur:

inuisibilis vel vir,i.homo venit ad portam.i.Christum, qui dicitur ostium,supra 1.q.1.ordinationes.

a ¶ Ad portam.] Idest,ad sacram scripturam vel fidem: per quarum vtramque 1 intratur ad patriam.

b ¶ Perducit.] Illa membra sua.s.fideles.

1 Scilicet sacram scripturam.

Christus est mihi viuere & mori,&c. qd sibi vult.

QVi vult.] CASVS. Dicitur hic q̃ si aliquis habet voluntatẽ faciendi præcepta Dei, sed impedimẽto aliquo detentus ea non facit mediam habet charitatem, cũ nondũ possit omnia sustinere pro Christo. cum autẽ potent facere p̃cepta Dei, & omnia sustinere pro Christo, tunc habet perfectã charitatẽ: quod probat auctoritate Domini: & exẽplo Petri.

c ¶ Qui vult.] CASVS. Si quis habet voluntatem sustinẽdi omnia pro Christo: & tñ si immineret ei periculũ,in rei veritate non sustineret,reuera iste habet charitatem,licet modicam: quæ postea augetur quando cũ effectu paratus erit ea sustinere, qđ probat exemplo Petri.

d ¶ Qui vult.] Quodã motu boni.s.affectionis: nõ effectionis, & sic nõ est contra,sup.d.1. votum.

e ¶ Non potest.] Scilicet impediente carnalitate.

f ¶ Poterit.] s.facere mandata Dei.

g ¶ Charitatem.] i. opus vel signum charitatis maioris.

h ¶ Petrus.] so.dist. fidelior.

i ¶ Dicebat.] Dñe animam meam pro te ponam, licet hoc facere non posset.

SI QVIS. CASVS. Dicitur hic, q̃ si qs paratus sit pro fratribus mori, perfecta charitas est ei, sed non statim cum nascitur est ꝑfecta. nã primo nascitur: nata nutritur: nutrita roboratur,& perficitur. Sequentia tria c.plana sunt:scilicet,] sicut charitas,si sermo.]

k ¶ Nascitur.] Sic etiam gradus notantur in conuersione Pauli. nam prostratus fuit vt ꝙcaretur, &c. 23. q.4. displiect.

l ¶ Ad perfectum.] i.ad perfectionem a Deo datam.

m ¶ Quid dicit.] Tu quicũque habes talẽ perfectionẽ.

n ¶ Viuere.] Christus est mihi viuere.i.causa quare velim viuere. Ad hoc.n.viuo, vt ipsum magnificem & ipsum mori est mihi lucrum: quia per mortem eius liberor à miseria, & transeo ad fœlicitatem, vel Christus est mihi viuere.i.vita hic & in futuro.hic per fidem & spẽ, & in futuro per speciem.mori pro Christo est mihi lucrũ: quia deponam corpus mortale, & resumam immortale.

o SIcut feta.] sicut.n.fœmina introducit linum, nec cum eo

vestitus lineis venit ad portam; [a] quia Dominus, ac redemptor noster membris suis intrãtibus perducit [b] ad se:& ascẽdit per gradus eius:quia nobis proficientibus: eo nobis amplius exaltatur,quanto altus, & in comprehensibilis esse cognoscitur.In virtute quippe nostrarum mentiũ ipse ascendere dicitur; quia tanto ipse sublimior nobis ostenditur; quantum noster animus à rebus infimis separatur.

a ¶Cum autem ad profectum boni operis crescimus;] *Hæc desiderantur in originali.*

b ¶ Perducit.] *In plerisque vetustis,& apud B.Gregoriũ legitur*,perducitur:*sed ob glossam non est emendatum.*

Item Augustinus ait in libro de gratia, & libero arbitrio,c.17.

C. XVI.

QVi vult [c] facere Dei mandata, † [d] & non potest; [e] iam quidem habet voluntatem bonam, sed adhuc paruã & inualidam. Poterit [f] autem, cum magnam habuerit,& robustam. Quando enim martyres magna illa mãdata fecerunt;magna vtique voluntate,id est,magna charitate fecerunt; de qua charitate ipse Dominus ait: [Maiorem hac charitatem [g] nemo &c.] *& paulo post.* ¶ Ipsam charitatem apostolus Petrus [h] nondum habuit, quando timore Dominum ter negauit.Timor enim non est in charitate, sicut ait Ioannes Euangelista in epistola sua; sed perfecta charitas foras mittit timorem.Et tamẽ, quamuis parua,& imperfecta,non deerat, quando dicebat: [i][Domine † animam meam pro te ponam.] *Idem super primam epistolam Ioannis,tractatu quinto.*Si quis tantum habuerit charitatem,vt paratus sit pro fratribus etiam mori;perfecta est in illo charitas:sed nũquid mox, vt nascitur,iam prorsus perfecta est? Vt perficiatur, nascitur: [k]cum fuerit nata,nutritur;cum fuerit nutrita,roboratur: cum fuerit roborata, perficitur; cum ad perfectum † [l] venerit, quid dicit? [m]] Mihi viuere [n] Christus est,& mori lucrum.Optabam [o] dissolui, & esse cũ Christo:multo magis optimum,manere in carne necessarium propter vos.]Propter eos volebat viuere,pro quibus paratus erat mori.

† al.mandatum.

† al.Domine. Ioan.1. Sent.4.d.19.

† al.perfectissimum. Philip.1.

o ¶ Optabam.] *Hinc vsque ad finem sunt addita ex B. Augustino,quoniam faciunt ad sententiæ integritatem.*

Idem in eandem,tractu nono.

C XVII.

SIcut feta [o] introducit linum;ita timor introducit charitatem.

Timor charitatem introducit.

Digitized by Google

eo remanet, ita timor charitatem: cum ea tamen esse non pōt.arg.23.q.6.c.iam vero.§.ex his. & infra dist.7. nullus.hoc de seruili. Est & alius initialis, qui partim respicit præmium meriti, partim pœnam supplicij: de tali dicitur, ℣ augetur charitas, & minuitur timor, infra c.

Timor initialis quis est.

ritatem: crescit charitas, minuitur timor, & econuerso.[a]

℣ *Verba B. Augustini sunt hæc*. Sicut videmus per setam introduci linum, quando aliquid suitur, seta primum intrat: sed nisi exeat; non succedit linum: sic timor primo occupat mentem: non autem ibi remanet timor, quia ideo intrauit, vt introduceret charitatem *& paulo superius*, Maior charitas, minor timor: minor charitas, maior timor. *Ex his confectum est hoc caput.*

Item tractatu quinto in eandem.

C. XVIII.

FOrte nata est in te charitas, sed nondum perfecta est: noli desperare, nutri eam, ne soffocetur.†

Transpositis aliquibus verbis. † al. *suffocetur.*

Idem ad Hieronymum, epist.29.

C. XIX.

Sent.3.d.36.

v CHaritas in quibusdam est perfecta, in quibusdam est imperfecta, perfectissima [b] autem in hac vita haberi non potest.

℣ *Caput hoc est summa quædam verborum Augustini in loco indicato.*

Idem in libro 50. homiliarum, homilia nona.

C. XX.

Sent.ibidem.

SI sermo meus [c] inuenit in cordibus vestris aliquam scintillam gratuiti amoris Dei, ipsam nutrite, ad hāc augendam vos aduocate *& paulo post.* ¶ Flete, *a* [d] nutrite in vobis: ipsa dum creuerit, & flammam dignissimam fecerit; cupiditatum carnalium ligna consumet.

a ¶ Flete.] *Non est emendatum ob glossam; nam in multis vetustis codicibus est, flate & in originalis legitur.* Hāc scintillam boni amoris de qua Dominus dicit: [Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt ardeat?] flate, in vobis nutrite, &c.

Econtrario [e] *etiam gradus in virtute esse probantur, quia & ipsius peccati gradus euidenter apparent. Sicut enim nemo repente fit summus, sic nemo* [f] *repente fit turpissimus.*

Hinc etiam Augustinus ait in lib.1. de sermone Domini in monte, c.23.

C. XXI.

Sent.4.d.16.

SIcut tribus gradibus ad peccatum [g] peruenitur, suggestione, [h] delectatione, consensione; ita ipsius peccati tres sunt differentiæ, in corde, in facto, in consuetudine, tanquam [i] tres mortes: vna quasi in domo, id est, cū in corde consentitur libidini: altera quasi iam prolata, extra portam, cum in factum procedit assertio: tertia, cum vi consuetudinis malæ, tanquam mole terrena præmitur animis, quasi in sepulchro iam putens. Quæ tria

Matth.9. Luc.7.

a ¶ Et econuerso.] Arg. ℣ charitas decrescere possit: nō ergo aut proficit, aut deficit tu dic. ℣ charitas crescit & decrescit quantum ad intensionem: alias non.

b ¶ Haritas.] Perfectissima.] Id est, qua perfectior non possit haberi. Vnde dicit auctoritas. [1] sufficit per epistolam ad Ephesios.

[1] al. Angusti nat.

Nemo tam perfectus quin possit crescere.

c ¶ Si sermo meus.] Idest prædicatio mea.

d ¶ Flete.] Mortalia peccata. argum. infra distinct.3. inter hæc hircum.

ECONTRARIO. CASVS. Per multas auctoritates ostēdit gradus esse in virtute: adhuc idem ostēdit per suum contrarium, scilicet per peccatum: in peccato enim gradꝰ inueniūtur. Nā sicut nemo repēte fit bonus, ita etiam nemo repente fit malus.

e ¶ Econtrario.] Id est, per suum contrarium. s. peccatum & vitium, quod virtuti est contrariū. arg. 8.q.1. sciendum.

f ¶ Ita nemo.] Vnde Iuuenalis.

Nemo repēte fuit turpissimus: [2] accipient te.

[2] Id est plenus vitijs.

Paulatim, qui lōga domi redimicula [3] sumunt.

[3] Id est, ornamenta.

S Icut tribus.] CASVS. Dicitur hic quod sicut trib. modis ad peccatum peruenitur, scilicet suggestione diabolica, delectatione, & consensu: ita ipsius peccati tres sunt differētiæ, scilicet in corde, in facto, & in cōsuetudine: nam primo in corde consentit peccato, postea procedit ad peccatum, tertio perseuerat in peccato. Sequens. ca. scilicet. s. sciendum.] planum est.

g ¶ Ad peccatum.] Idest, actum exteriorem.

h ¶ Suggestione.] Supra d. dist. 4. testamentum. in fine, patet est.

i ¶ Tāquam.] Mens mala, mors ipsius: mala actus, mors fo-

Christꝰ tres suscitauit.

fra.c.prox. vsque dum fiat perfecta charitas, quæ foras mitti timorem omnem. arg. 23.q.6. schismatici. ris. versus. Tunba, puella, puer Lázarus ista notant.

Hanc

Hanc verbo, hunc motu: lachrymando ſuſcitat illum Chriſtus & in modico naſcitur æger homo.

Ad hoc ſup. ead. d. 1. §. ex his. verſi. tres quoque. & §. nõ ſunt. & cap. quem pœnitet.

a ¶ Sciendum quippe.] ¶ Tribus modis.] Aliter aſſignãtur iſti tres modi in lege: quia delinquitur ꝓpoſito, impetu, caſu. ff. de pœn. reſpiciendum. §. delinquunt.

b ¶ Ignorãtia.] Supra. 32. q. 7. quemadmodũ. 23. q. 1. ſi qs dederit. 8. d. conſuetudo. 32. q. 4. nemo.

c ¶ Infirmitate.] Su. 25. d. c. vnũ. §. criminis. ſup. 15. q. 1. §. 1.

d ¶ Et grauius.] Hoc intelligas per accumulationem. ſic magis peccat quis ex infirmitate, quàm ex ignorãtia; & ſic non eſt cõtra quod dicit auctoritas, Grauius peccat qui peccat in filium, quam q peccat in patrem: at, cõſtat eum, qui peccat per infirmitatẽ, peccare per impotẽtiã: & ita peccat in patrẽ, cui attribuit potẽtia. qui aũt peccat per ignorantiã peccat in filiũ, cui attribuitur ſapiẽtia: ſed quod hic dicitur, nõ eſt referendũ ad peccata, quæ cõmittuntur in patrem, & filium, & ſpiritũ ſanctũ: ſed ſic debet intelligi: aliquis infirmus eſt incontinẽs & licet ſciat in fornicatione eſſe mortale peccatum: tamẽ fornicatur tanquam ex cuſtetur propter ſuæ incontinentiæ infirmitatem: talis plus peccat, qui ex certa ſcientia, quã qui ex ignorantia, qui ſcilicet ignorat fornicationẽ mortale peccatum eſſe. alleuiat. n. ignorantia etiam ſi non omnino. Item contrarium eſt huic loco quod dicit Ambroſius. Grauiter peccas qui promittis tibi impunitatem. Grauius quia cõtemnis. Grauiſſime quia ignoras. Sed illud dicitur ad terrorem. Vel dic. Grauiſſime, i. periculoſiſſime. ſic deterius i. periculoſius 45. diſt. vera. quia pœnitẽtia ſpecialis nõ agitur de peccato quod ignoratur, & ita hoc dicit propter difficultatem pœnitendi: argum. inf. diſt. 3. Iudas. ver. magnum.

Peccata in patrem & in filium.

Mor' primi non ſunt in noſtra poteſtate.

genera mortuorum Dominum reſuſcitaſſe, quiſquis Euã gelium legit, agnoſcit.

Item Gregorius libro 25. Moralium, c. 16.

C. XXII.

SCiendum quippe eſt, quòd peccatum tribus modis [a] committitur. Nam aut ignorantia, [b] aut infirmitate, [c] aut ſtudio perpetratur: & grauius [d] quidem infirmitate, quàm ignorantia: ſed multò grauius ſtudio, quàm infirmitate peccatur.

Idem libro 21. Moralium, c. 3.

C. XXIII.

INter hæc ſciendum eſt, aliud eſſe, quod animus de tentatione carnis patitur: aliud vero, cum per cõſenſum delectationis obligatur. Plerumque enim cogitatione praua pulſatur; ſed renititur. Plerumque autem, cũ per uerſum quid concipit, hoc intra ſemetipſum etiam, per deſiderium voluit. Et nimirum mentem nequaquam cogitatio immunda inquinat, [e] cum pulſat; ſed cum hanc ſibi p delectationẽ ſubiugat. Hinc etenim prædicator [f] egregius dicit: [Tentatio vos nõ apprehendat niſi humana.] Humana quippe tentatio eſt, qua plerumque in cogitatione tangimur etiam nolentes: [g] quia, vt nonnunquam & illicita ad animum veniant, hoc vtique in nobiſmetipſis ex humanitatis corruptibilis pondere habemus. Iam vero dæmoniaca eſt, & non humana [h] tentatio; cum ad hoc; quod carnis corruptibilitas ſuggerit, per cõſenſum ſe animus adſtringit.

1. Cor. 10.

Item Hieronymus ad c. 1. Amos.

C. XXIIII.

SVper tribus ſceleribus Damaſci, &c. vt ſupra.

Diſt. 1. de pœnitentia, c. ſuper tribus.

Non eſt mirum, ſi in virtute gradus eſſe dicuntur: quandoquidem & peccati gradus ita euidenter monſtrantur.

¶ *Hæc itaque* [i] *charitas, quæ in Petro ante negationem herba fuit, & in ſingulis naſcitur, antequam roboretur, ante ſui perfectionem amittitur,* [k] *& reparatur. Vnde*

1. c. ſuper tribus.

h ¶ Humana.] Niſi de his ſine quibus vita iſta eſſe non poteſt: ſcilicet venialibus. 25. diſt. qualis.

SVper.] HÆC ITAQVE. CASVS. Concludit Gra. hic principale propoſitum, ſcilicet quod charitas ſemel habita poteſt amitti: cum ſæpe amittitur & reparatur. quod dicit verum eſſe in perfecta: & ad hoc induxit ſequentia c. ſed verum eſt, q̃ quantumcunque ſit perfecta charitas in aliquo, dum eſt in hac vita, poteſt illam amittere: niſi eſſet per gratiam confirmata, vt fuit in beata virgine.

1 Quoniam ſecundum Apoſtolum omnes naſcimur filij iræ. de conſec. di. 4. fitmiſſime. Pet.

i ¶ Hæc itaque.] Ex illo c. ſup. ea. d. eum ſanctam. infert magiſter & redit ad propoſitum principale: & probat adhuc charitatem ſemel habitam amitti poſſe, maxime exemplo Adæ, Moyſi, & Aaron. 1

k ¶ Amittitur.] Immo & quãtumcunq; perfecta ſit in hac

Digitized by Google

Charitas in Maria erat per gratiam confirmata.

hac vita, amitti potest: nisi esset per gratiam confirmata, vt fuit in beata Virgine, 25. dist. c. vnum orarium, §. nomine autem.

QVICVMQVE. CASVS. Dicitur hic q̄ postquam per baptismum aliqui ab originali peccato fuerunt liberi.

Augustinus in libro de correptione, & gratia, c. 7. Quicunque ab illa originali a *damnatione, ista diuine gratie largitate discreti sunt, non est dubium, quod & procuratur* b *eis audiendum Euangelium, & cum audiunt, credunt, & in fide, que per dilectionem operatur, vsque in finē perseuerant: & si quando exorbitant, correpti emendantur et quidam eorum, & si ab hominibus non corripiantur, in viam, quam reliquerant, redeunt* c.

Item ibidem.

C. XXV.

2. *Tim.* 2. † *al. Scisit.*]orig.

FIrmum d Dei fundamentum e stat immobile f a, habens signaculum g hoc: Scit h † Dominus, qui sunt eius. Horum fides, quæ per dilectionem operatur, profecto aut animo non deficit; aut, si qui sunt, quorum deficit, i reparatur, antequam vita ista finiatur: & delera, quæ intercurrerat, iniquitate, in finem perseuerantia deputatur.

a ¶ Immobile.] *Abest ab originali: sed non est expuncta ob glossam.*

Idem in eodem libro, c. 9.

inf. di. 4. si ex bono.

C. XXVI.

NVllus eorum ex bono in malum mutatus, finit hāc vitam.

Item ibidem.

Rom. 1.

C. XXVII.

TAlibus k Deus diligentibus eum omnia cooperatur in bonū: vsque adeo prorsus omnia, vt etiam, si qui eorum deuiant, & exorbitant: etiam hoc ipsum l eis faciat proficere in bonum m.

Idem Apostolus ad Galatas 5.

C. XXVIII.

Videtur esse ex glossa aliqua, aut Gratiani verba.

CIrcumcisio non est aliquid n, neque præputium, sed fides; quæ per dilectionē operatur.] Et hoc olim in vobis, quia currebatis bene per opera fidei ex dilectione.

b ¶ Procuratur.] Idest, ad vtilitatem eorum legitur, & exponitur.

c ¶ Redeunt.] Operante gratia.

ADDITIO. 12. q. 4. sicut non est Hug.

FIrmum.] CASVS. Dicitur hic. q̄ firmum fundamentum Dei finaliter stat: quod omnino non deficit, sed quando deficit, dum homo est in hac vita, reparatur. Sequens c. §. [talibus.] planum est.

d ¶ Firmum.] Idest, immobile est: licet possibile sit eum qui prædestinatus est, non fuisse prædestinatum: uerba sunt Apostoli in epistola secunda ad Timotheum, cap. 2.

e ¶ Fundamentum.] Idest prædestinatio.

f ¶ Immobile.] Idest, illi, quos Deus elegit, & immobiliter in fide fundauit, perseuerant firmi: qui autem pergit, non erat finaliter de fundamento, idest, de prædestinatis, inf. dist. 4. c. ex bono. vers. quid aliud.

g ¶ Signaculum.] Idest, hoc habēs mēti impressum in signū amicis, & inimicis: amicis vt accedant: inimicis vt territi fugiāt. hoc scilicet sic, &c. etiam dum sunt mali.

h ¶ Scit.] i. amat & defendit prædestinatos suos, etiam dum mali sunt: & posq̄ eos cōtinue munit, apparet hostibus & amicis, q̄ ipsi sunt signacula Dei. Vel signaculum. i. discretionem inter prædestinatos & nō prædestinatos. Hoc scilicet quod sequitur scit, &c. habēt enim prædestinati etiam cum sunt mali quendam characterē, quō distinguūtur a dānandis, vnde ex tribu Iuda duodecim millia signati.

Prædestinati quodā signo distinguūtur a dānandis.

i ¶ Quorū fides deficit.] Inf. dist. 4. cap. peccatum. §. verum. c. ii ex bono.

k TAlib.] Deum diligentib. In epistola ad Romanos.

l ¶ Hoc ipsum.] Scilicet deuiare.

m ¶ Proficere in bonum.] Occasionaliter, q̄a fortiores resurgūt, arg. d. 13. nec ui. 63. dist. ca. q̄a sancta. §. verum. in fi. & dist. 50. considerandum. & c. fidelior. 6. quæst. 1. imitare. Vel deuiare. i. pœnam, quā subeunt pro deuiatione facit eis, proficere: quia cum pœna affliguntur, se recognoscentes humiliantur, idest, humiliores fiunt, sup. distinct. proxi. cap. potest fieri 2. uers. illuditur.

2 Nam sicut dicit Gr. Oculos quos culpa claudit, pœna aperit. Petr. Charitas per pnīam recuperatur.

3. Sed I Apostolo. super ista uerba dicit gl. Aequatur ꝓputio circumcisio, his .a. qui in Chro.

CIrcumcisio.] CASVS. Bene. sic exponit hunc casum. Non uidetur hoc facere ad propositum Grat. sed tamen potest adaptari. q.d. Apostolus, si non sit aliquis circumcisus, non impeditur, quo minus possit reparare per pœnitentiam charitatem, quam amisit peccando, si seruet fidem: quæ per dilectionem operatur. Sequens capitulum, & §. [Romanos.] patent.

n ¶ Aliquid.] Quo ad salutem, quia non recipitur aliquis quia circumcisus, nec reijcitur aliquis quia præputiatus: quoniam indifferentes sunt: nec hoc c. facit ad propositum: sed sic potest adaptari, siue quis circumcisus sit, siue non, potuit per pœnitentiam recuperare charitatem, quam amisit peccando. Vel non est aliquid, idest, non proficit ad salutem sine operibus 3.

a ¶ Non

1 Aliàs imponeretur necessitas prædestinationi diuinæ. qđ est falsū, q̄a ois quæcūq; uoluit Dñs fecit in cęlo & in terra, ut ps. dicit.

Item ad Hebræos, c. 6.

C. XXIX.

NOn est tam iniustus [a] Deus, vt obliuiscatur operis nostri, &c.

Operis quo omnia sua fecerant cõmunia [b]; *& hoc ex dilectione* [c], *& hoc ad gloriam* [d] *Dei. Ecce triplex* [e] *bonũ, quasi diceret, olim* [f] *multa operati* [g] *estis, pro quibus* [h], *si pœnitentiam de malis, benefaciet* [i] *vobis Deus. Romanos quoque, & Galatas dum Apostolus redargueret, merito fidei probat assecutos remissionem peccatorum, & sanctificationẽ in spiritu sancto, & iustitiã bona operationis: quæ omnia aut sine charitate, nunquam vere fuerunt in eis; aut veram charitatem habuerunt: à qua postea lapsi sunt, qui de operibus* [k] *legis gloriabantur.*

Item de quolibet adulto Augustinus ait.

C. XXX.

TOlle charitatem: odium tenet [l]. *Item.* Omnis, qui non diligit, odit. *Item in Euangelio.* [Nemo potest duobus dominis seruire [m], aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, alterumque contemnet.] Io. 3. Luc. 16. &

Adam vero [n] *cum in virili ætate à Domino creatus sit, antequã à diabolo tẽtaretur, dum de latere eius uxor formabatur, dum in ecstasi* [o] *raptus angelicæ curiæ interesset* [p], *dũ euigilans futura Christi & Ecclesiæ sacramẽta vaticinabatur* [q], *aut charitatem, aut odium habebat* [r]. Manin. Gen. 2.

Si autem odium habebat: non fuit diabolus auctor nostri peccati. Itẽ. Si sine charitate [s] *à Deo creatus est: eius similitudinem in creatione sui nequaquam accepit.* [t] *Item, si sine charitate creatus est, iustus, & innocẽs a Deo factus non est: creatura nãque rationis capax, & liberi arbitrij, iustitiæ, & innocentiæ sine charitate particeps esse nõ potest. Colligitur ergo, quod Adã antequam peccaret, charitatem habuit, sine qua iustus, & innocens esse non potuit.*

Vnde Augustinus in Genesim ad litteram, libro sexto, cap. 24.

Bona prima per sequẽtia mala mortificantur.

Charitas & odium sunt immediata contraria.

Adam ante peccatũ habuit duplicẽ statum.

a Deus volunt viue re, virtutes appetendæ sunt & vitia fugiẽda: media uero quę citer vitia & virtutes sũt, nec fugiẽda sũt, nec appetẽda ut est circũcisio & præputium, quæ nihil valent in Christo. Pet.

b ¶ Fecerant communia.] Ecce opus.

c ¶ Ex dilectione.] Quę informat actum siue actionem. Ecce alacritas.

d ¶ Ad gloriam.] Ecce recta & pura intentio.

e ¶ Triplex.] Quod cõmendatur in eis, scilicet opus, & alacritas, & recta intentio.

f ¶ Olim.] Quasi dicat, non nunc, ita facit ad propositum.

g ¶ Operati.] Idest, faciendo, perficiendo.

h ¶ Pro quibus.] Id est, pro quorũ similibus.

i ¶ Benefaciet.] Aeternaliter remunerãdo, vel temporaliter abũdantius quàm si nõ pœnitueris. sicut enim prima bona per sequentia mala mortua & irrita facta fuerunt: ita ipsa eadẽ per pœnitentiã & alia bona sequentia reuiuiscunt, vel quo ad vitã æternã vel quo ad tẽporale præmium, vel ad minus supplicium subeundum inf. ca. distin. 3. ver. nihil. vbi de hoc.

k ¶ Qui de operib. Quia tẽpora gratiæ seruare volebãt præcepta legalia: quod non licet, ext. de constit. translato. Item, de quolibet.

CASVS. Ab isto loco vsque ad cap. quomodo. videtur esse §. Gratiani secundũ Bed. qã verũ credo, sicut per verba inferius posita apparebit. Quidam tamen faciunt. ibi casum. ¶ Omnis. & ibi. Nemo.] Alij ponũt totum sub illo. [§. Romanos.] Probat ergo Gratianus in hoc §. per magnam circumlocutionem, q Adam charitatem habuit, quam amisit. Et ad hoc inducit sequentia capitula.

l ¶ Tolle.] ¶ Tenet.] Quia charitas & odium immediata contraria sunt circa finem susceptibile, arg. sup. d. 1. omnis qui non diligit, &c. Et est arg. diabolum ante ruinam charitatem habuisse: quia si non haberet charitatem odium tenere. & expone, odium tenet, idest per peccatum Deo fit odibilis.

m ¶ Nemo potest duobus dominis seruire.] Arg. contra ff. de oper. lib. l. penul. Io.

n ¶ Adam vero.] Verba sunt Gra. vsque ad illud capit. quomodo.

o ¶ In ecstasi.] Scilicet propheticæ.

p ¶ Interesset.] i. facta erat ei reuelatio, & data scientia, quam angeli habent, & illi qui sunt in cęlesti curia.

q ¶ Vaticinabatur.] Dicens, hoc erunt os ex ossibus, &c. Manifestius autẽ est sententia, q Adam duplicem habuit statum ante peccatum. in creatione sola naturalia accepit, quibus proficere vel mereri non poterat: post creationem addita sunt ei gratuita. Vnde dicit Aug. habuit Adam unde posset stare, sed non unde posset proficere & hoc in primo statu. Dicit autem Aug. Et illud habuit primus homo. posse quod uellet: sed nõ habuit uelle quod posset: quia & si habuisset, non peccasset. Habuit ergo posse, quod uellet bonum, idest, uirtutes in secundo statu quando cecidit: unde dicitur spoliatus gratuitis, & vulneratus etiam in naturalibus. Habuit ergo in primo statu innocentiam sicut puer. sed charitatem non: unde non erat bonus, & ita habuit quo stare posset, sed non unde mereretur, cum charitatem non haberet, sine qua nemo proficit, nec moueretur ad merendum: sed in secundo statu habuit charitatem secundum quam hæc dicta intelliguntur. 2.

r ¶ Habebat.] Sed non statim in sua creatione.

s ¶ Item si sine charitate.] Video G. nitentem afferere.

t ¶ Accepit.] Scd non statim in sua creatione.

u Vbi loquitur qñ non sunt contrarij: secus si contrarij essent, ut hic. Arch.

x Idem per omnia. Pet.

Quę-

QVomodo renouari.] CAVS. Dñs non pōt homo renouari vel reuocari de vetustate peccati ad nouitatem, in qua fuit primus homo, nisi recipiat iustitiam quam perdidit primus homo, & induat nouum hominem, secundum quod dicit Apostolus, Imaginem.] imaginem

C. XXXI.

QVomodo renouari dicimur; si non hoc recepimus, quod perdidit primus homo, in quo omnes moriuntur? Hoc plane recepimus; quia iustitiam, ex qua in peccatū lapsus est, *& paulo post, ca.* 7. ¶ Expoliantes [a] vos veterem [b] hominem cum actibus suis induite [c] nouum [d], qui renouatur [e] in agnitionem Dei secundum imaginē eius [f], qui creauit eum [g]. Hanc imaginem in spiritu mortis impressam perdidit Adam per peccatū. *& post pauca.* ¶ Stola [h] illa prima iustitia est; vnde lapsus est Adam.

Coloss. 3.

Eiu. 11.

¶ In hoc, & in sequenti capitulo addita sunt nonnulla ex originali, in quo tamen longe copiosius, & clarius hæ sententiæ exponuntur.

In concione ad Catechumenos uerbis hinc inde collectis.

Idem in homilia 11.

C. XXXII.

† al. splendidum.

PRinceps vitiorum omnium, dum vidit Adam ex limo terræ ad imaginem Dei factum, pudicitia ornatum, tēperantia compositum, charitate circumdatum †, primos parentes illis donis, ac tantis bonis expoliauit, insuper & perimet [i]. Namque cum homini abstuliſſet pudicitiam, continentiam, charitatem, immortalitatē, dominio suo eum obstrinxit. *& paulo post.* ¶ Adam amissa temperantia intemperans effectus est: perdita charitate, [k] malus inuentus est.

Item Ambrosius libro 6. epist. 41. ad Sabinum.

C. XXXIII.

QVando Adam solus [l] erat, nō est præuaricatus: quia mens eius adhærebat Deo.

Idem ad eundem eodem libro, epist. 42.

C. XXXIIII.

PRimus homo erat opus Dei recens, cōfabulator [m] assiduus, ciuis sanctorum, complantatus [a] virtutibus.

a Complantatus est.] *In nulgatis erat,* angelorum complantatus, *quæ uox abest a multis manuscriptis, & ab originali.*

Idem in Hexameron, lib. c. 7.

C. XXXV.

ILla anima [n] a Deo pingitur, quæ habet in se virtutum gratiam renitentem, splendoréque pietatis. Illa anima bene picta est, in qua elucet [o] diuinæ operationis effigies. Illa anima bene picta est: in qua est splendor gloriæ & paternæ imago substantiæ. Secundum hanc imaginem, quæ refulget, pictura pretiosa est. Secūdum hanc imaginem [p] Adam ante peccatum [depictus †fuit:] sed vbi lapsus est, deposuit imaginem cœlestis, sumpsit terrestris effigiem.

†sbsunt ab ori.

---

a ¶ Expoliantes.] Hoc habetur in epistola ad Colossenses.

b ¶ Veterem.] .i. habitum peccatorum, & vsum, &c. est actibus suis, ideſt, vbi nec habitus, nec actus peccatorum aliquando adsit. homo enim ve [9] nihil aliud est, quā vetus vita, quæ est in peccato, quod contraximus ab Adam.

c ¶ Induite.] .i. habitum virtutis.

d ¶ Nouum.] Hominem .i. rōnabilē mentem.

e ¶ Qui renouatur.] .i. magis & magis crescit, & acquirit cognitionem Dei, & illa renouatio fit secundum imaginē eius.

f ¶ Eius.] Ideſt, imaginem eius in rōne, quæ est imago Dei: vnde Esaias, Nō creditis nisi intellexeri tis in spiritu.

g ¶ Qui creauit eū.] .i. nouum hominem in agnitionem sui, ad hoc vt ipsū Deū agnosceret.

h ¶ Stola.] Alludit Euangelicæ parabolæ de prodigo filio. 37. dist. c. legimus. §. hinc etiam.

i ¶ Princeps.] Vitiorū.] Peremit.] .i. necessitate moriēdi adstrinxit.

k Charitate.] Sup. 16. q. 2. uisis. c. cōtra.

l ¶ Quādo.] Solus.] Ar. pro solitudine. 32. q. 1. nuptię. 7. q. 2. illud. contra. sup. 81. d. in omnib. contra ext. de stat. monac. c. 3. cōtra ex de offi. deleg. prudentiam. cōtra. Sol. per c. 28. q. 1. sæpe.

m Primus.] Confabulator.] .i. per contemplationē de illo cogitando. I.

n ¶ Illa anima.] CAVS. Dñs ille anima depictus est quæ habet gratiā renitentem splendore pietatis, & quæ in se habet effigiē diuinę operationis, & imaginē paternæ substantiæ. sed hęc oīa q̄ designātur uirtutes, amisit Adā postquā lapsus fuit. Sequentia tria c. patent. s. (similem. sapiens. ut cognouerunt.) Nudis (actibus corporalibus.

o Elucet.) per imitationem.

p Imaginem.) Ideſt, imitationem.

x Vel dico Confabulator. s. angelorum colloquio frequenter utebatur.

Digitized by Google

Idem de fuga ſeculi,c.4.

C. XXXVI.

SImilem Dei eſſe, eſt habere iuſtitiam, habere ſapientiam,& in virtute eſſe perfectum.

Idem libro ſecundo de Iacob, & vita beata,c.5.

C. XXXVII.

SApiens [a] nunquam inanis eſt,ſemper in ſe habens amictum prudentiæ,qui poteſt dicere:[Iuſtitiã induebam & veſtiebam iudicium.]ſicut dixit Iob.Namque hæc mẽtis ſunt interna velamina; quæ nemo [b] alius poteſt auferre,niſi cum aliquem ſua culpa deſpoliauit. Denique ſic deſpoliatus Adam nudus [c] inuentus eſt. Iob 27.

Idem in libro de Iſaac, & anima,c.5.

C. XXXVIII.

SEd nec Adam primus [a] [d] nudus erat;quando eum innocentia veſtiebat.

a ¶ Primus.] *In originali eſt*,primo,*Sed ob gloſſam non eſt mutatum.Vox autem*,homo,*quæ in vulgatis ſequebatur,ab eſt etiam a multis manuſcriptis.*

Idem in libro de paradiſo,c.13.

C. XXXIX.

VT † cognouerũt,quod nudi eſſent. Et ante quidem nudi erant;ſed non ſine virtutum integumentis. † Eſ.Ioñig. Gen.3.

Opponitur [e] etiam illud,quod omnis clamat [f] auctoritas,ſi ſic permanſiſſet,vt erat ante peccatũ;eſſet translatus in gloriam,quam habituri ſunt ſancti: ſed nemo adultus ſine charitate intrat: charitatem ergo habebat. Heb.11. Exod.2.

Opponitur de Moyſe, cuius fidẽ Apoſtolus in epiſtola ſua ad Hebræos commendans, dignis præconijs eius merita prædicauit dum ſe negauit eſſe filium filiæ Pharaonis [g], malens affligi cum fratribus, quàm perfrui iucunditate temporalis palatij; dum fratri compatiens, Aegyptium ſabulo obruit:dum veritus animoſitatem regis, Aegyptũ reliquit [h], dum diuino vallatus auxilio, regis furorem contempſit; atque in virtute ſignorum populum de Aegypto eduxit. Quæ omnia quibus laudibus ſunt efferenda, ſi tunc charitas in eo nõ erat:cum non habeat aliquid viriditatis inſeramus bonis operibus, niſi procedat ex radice charitatis? Quomodo autem charitatem non habebat cui Dominus facie ad faciem loquebatur; ſicut homo ſolet loqui cum amico ſuo? Quomodo charitatem non habebat: qui pro populo ſupplicans dicebat: [Aut dimitte eis noxam hanc: aut me dele de libro [i] tuo? An non proximum diligebat,qui pro populo ſe obiciens, illum ab interitu liberauit? An non diligebat Deum, qui pro eo in vituli cultores deſæuiens,ipſius vituli caput in puluerem comminuit: atque vt in ſeceſſum proiceretur, aqua miſtum Iſraelitis bibendum dedit, nonnullos ex eius cultoribus gladio ferири præcipiens, vt populum, cuius erat interitus maior futurus, reconciliaret Deo? An non charitatem habebat,de cuius ſpiritu Dominus accepit,& B. Gregorius homil.27. Exod. 32. Exod.32. Num.16. Exod.33.

a Sapiens.]Hæc ſunt,ſcilicet virtutes.

b ¶ Quæ nemo. ſup.32.q.5. de pudicitia.

c ¶ Nudus.] à virtutibus.

d Sed nec Adam primus.]aliàs, prius eſt,ideſt,in primo ſtatu ſuo.

VT cognouerũ.] OPPON.TVR. CASVS.Sicut Gratianus opponit ad id quod dictum eſt ſupra in princ.in illo §. [Item ſine charitate.] vbi dr,quod non hẽt charitatem qui poſtea peccaturus eſt criminaliter, quod oſtendit eſſe falſum exẽplo Adæ, Moyſi, & Aaron, & Dauid, qui habuerunt charitatem; ſicut in litera probat: tamen poſtea amiſſa charitate peccauerunt mortaliter. ita ponitur caſus iſte,licet videatur valde prolixus. Vel poteſt dici,ꝙ opponitur cõtra hoc, ꝙ charitas ſemel habita deſeri non põt.[Si ſic permanſiſſet.] ſ. Adam quod poſtea dicit. [De cuius ſpiritu. ſ. ſcientia, & gratia,faciendo eos prudentes.] Ad aquas contradictionis:quia ẽt electi deſperauerũt de potẽtia Dei quaſi contradicentes promittenti. Et ad hoc inducit ſequentia c. e ¶ Opponitur. Cõtra id ſcilicet, quod charitas ſemel habita deſeri nõ poteſt. f Omnis clamat.] .i. nulla negatinam clamare dicitur ex quo non contradicit,arg.ff.de vſufruct.l.1.§.vlt.vel omnis, qui loquitur de hac materia.ſi.1.di. omnes leges aliàs 2. quæſtio.3.omnes leges.

Moyſen filia Pharaonis in filium adoptauit.

g ¶ Filiæ Pharaonis.] ſcilicet Thermoth, quæ Moyſen de ſiſcella ſcirpea, in qua mater illũ expoſuerat, ſuſcipiens eum nutriri fecit, & tandem eum adoptauit in filium, vt in apologo inuenitur.

h ¶ Reliquit.Et fugiens per deſertũ in terram Madian,duxit filiam Ietro: ex qua ſuſcepit duos filios.

i ¶ De libro. Scilicet vitæ præſentis. Vel die vt ſupra 45.diſt.diſciplina.

a ¶Se-

Num.11. *super septuaginta* [a] *seniores* [b] *Israel præposuit? Qui tamẽ ad aquas contradictionis de Dei potentia sive de eius benignitate dubitãs, cum cætera certa fide promisisset, producturus aquam de petra, diffidenter exprepuit dicens:* [*Nunquid de petra hac potero vobis educere aquam?*

Num.20. *Quod nullis leue videatur,* [c] *cum in pœnam delictis eius, sibi, & Aaron à Domino dictum sit:* [*Quia non exaudistis vocem meam, vt glorificaretis me coram filijs Israel, nõ introducetis populum hunc in terrã, quam dedi eis.*]

Exo.4. *An charitatem non habebat Aaron, quando fratri coadiutor* [d] *datus est, vt esset os eius* [e] *ad populum, vt per eum signa fierent in Ægypto?*

Num.31. *Qui tamen in cultura vituli postea consensum* [f] *populo admisit. An charitatem non habebat quando ex omni multitudine filiorum Israel solus à Domino electus* [g] *est, vt pontificatu ante eum fungeretur? Si charitatẽ non habebat, bonus non erat. Si aũt*

Num.16. *bonus non erat, cur præ cæteris à Domino in Pontificẽ electus est? An charitatem non habebat, quando pro populo cũ thuribulo incẽdio se opposuit,* [h] *& iræ Dei placauit? Et tamẽ, vt præmissũ est, ad aquas cõtradictionis iræ Domini aduersum se postea prouocauit. Nunquid etiã Daniel charitatẽ nõ habuit, super quẽ spiritus Domini à die unctionis directus est? An forte dicetur esse directus sup eũ,*

1.Reg.16. *vt ex tunc gratiam prophetandi* [i] *haberet, non vt ex eo gratiã diuina dilectionis acciperet? Quod absurdũ plane*

Actuum. 2.Reg.24. *videtur de eo sentire, de quo Dominus ait.* [*Inueni hominem secundum cor meum.*] *Quo etiam charitatẽ non habebat, qui quærenti animã suã pepercit? qui oram clamydis eius præcidit,* [k] *postea cor suum grauiter percussit*

1.Reg.1. *clamãs:* [*Quem persequeris rex Israel, canem mortuum, & culicem unũ? Quomodo charitatem non habebat, qui mortem inimici sui tam grauissime tulit? Quomodo charitatem non habebat, qui aquam de cisterna Bethlehem*

2.Reg.23. *suorũ periculo sibi oblatam non bibit,* [l] *sed coram Domino libauit? Quomodo charitatem non habebat, qui irrisus à Michol filia Saul, eo quod ante arcam Domini citharam, & psalterium percutiẽs saltasset, ait:* [*Ludam,*

Psal.7. Psal.37. *& uilior* [m] *fiam in oculis meis?* [*Si charitatem non habebat, qua conscientia securus imprecabatur sibi ipsi dicẽs;*

Psal.15. 2.Reg.22. [*Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis? Si charitatem nõ habebat, qua temeritate iuste se iudicari rogabat, dicens;* [*Iudica me* [n] *Deus secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me: Idem:* [*Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum?*] *Et tamen post tot, & innumera alia diuina, & superna dilectionis indicia, quam grauiter deliquerit, nullus ignorat, qui Bethsabee* [o] *adulterium, & Vriæ homicidium audiuit: Cuius pœnitentiam si sine charitate Domino obtulit, ueram cordis contritionem non habuit. Quomodo ergo sacrificium cordis contriti, & spiritus contribulati Domino promittere audebat, dicens: Si uoluisses sacrificium, dedissem utique, holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus? &c.*] *Denique cum falsa pœnitentia nulla à Deo promittatur remissio, quomodo à prophe-*

1.Reg.11. Psal.50. *ta* [p] *audire meruit,* (*Dimissum est tibi peccatum tuum,*) *si ueram cordis contritionem non habuit? Euidenter itaque apparet tum nunc charitatem*

a¶ Septuaginta.] Supra 84.d. porro.

b¶ Seniores.] Faciẽdo eos prudentes, & peritos ad similitudinem Moysi, nõ autem de spiritu eius aliquid subtrahẽdo, vt scirent regere populum, cum Moyses iam solus non sufficeret.

c¶ Videatur.] Scilicet hoc peccatum. 33.quæst.4. §. cum superna.

d¶ Coadiutor.] Cũ Moyses esset aliquã tulum impeditæ linguæ.

e¶ Os eius.] Loquẽdo pro Moyse.

f¶ Consensum.] Supra 50.dist.c. si post. §. econtra.

g¶ Electus.] Sup.95. dist.esto.

h¶ Opposuit.] Successo Chore cum familia sua.7.quæst.1. denique.

i¶ Prophetãdi.] Nõ est sufficiens probatio, quòd charitatẽ ideo habuerit nam & Saul prophetauit, vt supra 1.q.1. prophetauit.

Saul prophetauit.

K¶ Præcidit.] Sup.2. q.7. cap. plerũque. §. de his.

l¶ Non bibit.] Sup. dist.41.delicias.

m¶ Et vilior.] Id est, humilior.

n¶ Iudica me.] Secundum iustitiam: ergo sciebat se charitatem habere, & bene potest ex reuelatione: aliter non crederem vnde Apostolus: Nihil mihi conscius sum. &c. infra dist.3. §. adhuc ver. non enim.

Charitatẽ se habere an possit aliquis cognoscere.

o¶ Bethsabee.] Sup. dist.50.cap.1. post. §. econtra.

p¶ A prophetа.] Scilicet Nathan.

FVGERAT SANCTVS. CASVS. Primo ponun tur verba Ambrosij, quæ probant, quod Dauid charitatem habebat cum fugit à facie Saulis. Postea dicit Gratianus, quod Dauid charitatem habebat, & postea peccauit in dinumeratione populi. Postea dicit, quod secundum illam sententiã, quæ dicit, ꝙ charitas, non potest amitti, & quod nunquã habuit charitatẽ qui criminaliter peccat veram remissionem peccatorum in baptismo nõ fuit consecutus, q postea criminaliter peccauit. siue fuerit adultus siue infans, qui ad baptismũ accessit. & licet huic sententiæ Iouiniani videatur alludere qđ legitur in epistola Ioannis. Qui natus, &c. sententia tamen illa est veritati aduersa, vt ostẽdit Hieronymus in sequẽti capitulo. Et no. ꝙ secũdum Hugbi incipiunt verba Gratiani, cui fine charitate. Generatio. Id est, gratia. Quãtũ.] Id est, quantumcunque. Historia autem Dauid habetur, sup. 1.q.4.ecclesia.§. itẽ Dauid.

a ¶ Populi.] Sup.24.q.1.non afferamus.

b ¶ Pœna.] Su.1.q.4.ecclesia.§.itẽ Dauid.

c ¶ Sententiam.] Id est, opinionẽ, quę asserit, ꝙ q peccatur est, nũquam habuit charitatẽ, vt in principio huius dist.

d ¶ Renatus.] Hoc bene soluit magister in fine.

e ¶ Sed generatio.] Id est, Deus regenerans

SI.n.inquit. CASVS. Hoc est cap. Hier. scribẽtis cõtra Iouinianum hæreti

ducit etiã auctoritatẽ Iacobi, per quam probat, ꝙ boni possunt peccare. In tertia parte illud idẽ ostẽdit exemplo Dauid, Salomonis, & Iesu filij Iosedech, & quorundam aliorũ, qui peccauerunt mortaliter, licet primo haberent charitatẽ, quod etiã in Angelis contingit. Secunda

habuisse, & ex charitate sacrificium cordis contriti, & spiritus contribulati Domino obtulisse: alioqui temerarie postulasset: [*Auerte faciem tuam a peccatis meis,*] *& cætera quæ in eodem psalmo continentur, nisi odium mali, & dilectio boni ad humilitatem pœnitentiæ illum prouocasset. De quo etiam sanctus Ambrosius in libro de Isaac, cap. 3. scribit dicens.*] *Fugerat sanctus Dauid ob'a Saul regis, non relinquens terras, sed declinans contagia regis immitis, & superbi: quia mens eius adhærebat Deo,*] *cui sine charitate nullus adultus adhærere potest. Et tamen, quam grauiter in populi* [a] *dinumeratione postea deliquerit, ipsius delicti pœna* [b] *indicauit. Item secundum hanc sententiam,* [c] *qui criminaliter deliquerit, veram peccatorũ remissionem in baptismo consecutus non est siue in annis infantiæ, siue adultus ad baptismum accessit: quia Dei amorem non habuit, sine quo nemo unquam inuenit gratiam: atque ita secundum hæresim Iouiniani, si uere ex aqua, & spiritu sancto quis renatus* [d] *fuerit, ulterius criminaliter peccare non potest: uel si criminaliter peccat, aqua tantum, non spiritu probatur esse renatus. Cui sententiæ illud epistolæ Ioannis consentire videtur.*] *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius manet in eo. & non potest peccare, quia ex Deo natus est. In hoc enim manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli.* [*Et in fine epistolæ:* [*Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio* [e] *Dei conseruat eum: & malignus non tangit eum:*] *Verum hæc auctoritas Apostoli, quantum illi sententiæ faueat, atque illa secta erroris quantum veritati sit aduersa, Hieronymus ostendit scribens contra Iouinianum, libro 2. in principio.*

Pſal.50.

Mutatis verbis, sed incolumi sententia. Sent.3.dist.30.

Sent.3.dist.30. 2.Reg.24. & Paralip.21.

1.Io.3.

Cap. XL.

SI enim, inquit, omnis, qui natus est ex Deo, nõ peccat, & à diabolo tentari nõ potest; quõ præcipit, vt caueãt, ne tentẽtur; dicẽs: [Filioli custodite vos a simulachris:] & in eadem rursus epistola: [Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Est ergo sic intelligẽda illa auctoritas. (Qui nat' est ex Deo.) i. qui recepit gratiã Dei nõ peccat, donec perseuerat in ea. In secunda parte procedit circa eadẽ verba Ioannis, & auctoritate Iob & Pauli & exẽplo Petri, probat ꝙ aliquis potest peccare, & in

Omissis aliquot verbis. 1.Ioan.5. 1.Io.1.

da parte ibi. [Et beatus Iob.) Tertiã ibi Dauid electus') Hic.) s. Ioãnes. (Aduersarius.) s Iouinianus. (Nihil.) (s. peccati.) Peccatum fecit.) i. hostiam pro peccato, vel similitudinem peccati, quia similis fuit peccatoribus. (Soluit.) (s. Paulus. (Reuera.) verba Hieron. (Non est uolentis.) s. ipsum currere. (Ad calcem.) Id est, finem vel perfectionem.) Nouam imperitiæ factionem,) Id est, nouam, & pernicioſam adinuentionem. similiter uerba sunt Hieronymi. (In lumbis.) quantum ad uiros. (Super umbilicum.) Quantum ad mulieres (Partitionem,) Id est. disputationem. quam cum Iouiniano habebat.

f ¶ Si enim.] primo opponit Iouinimo, ducendo eum ad inconueniens, tandem ostensurus qualiter verba Ioannis sunt intelligenda per compositionem. Hug.

CAP VI. Primo ostendit Hieronymus, q̃ illa auctoritas Ioannis: omnis qui natus est ex Deo, non peccat, nõ ita intelligenda est, q̃ postquam aliquis recepit gratiam, & habuit charitatem, peccare non possit: si enim sic intelligeretur, ergo contradiceret sibi Ioannes, qui dixit,

Deus verax, omnis autem homo mendax.

c ¶ Et verbum eius.] Scilicet Christi, qui veritas est, vt infra eod. cap. ver. qui dicit.

d ¶ Baptizatus.] Similiter de alijs Apostolis dicendum quod fuerint Baptizati. arg. de consec. dis. 4. cap. quando & cap. si eos.

e ¶ A diabolo.] Saltem per imitationẽ, nõ per suggestionẽ, quod ipse scilicet sit auctor omnis peccati, mortalis cũ multa interius eo ignorante committãtur mortalia, vt de Aug. Diabolus nõ est immissor malorum cogitationum, sed incensor. 16. q. 4. c. vlt. Vel dicitur hoc habito respectu ad initium primi peccati, quod eo suggerente factum est. & vnde omne peccatũ propagatũ est, hoc, ait, sic exponeres, cõtra diceret illud psalmi sic: Ab occultis meis &c. Et illud incensa igni, & suffossa, &c. inf. eo. c. ver. quanq̃.

Diabolus an sit auctor omnis peccati.

f ¶ Minime. Qui in diuina pagina contrarietas vera nõ inuenitur 23. q. 5. qd ergo. 28. q. 1. sic em. sup. e. d. 1. pnicioſe.

g ¶ Non peccetis.] Dicendo. s. non peccauimus.

ADDITIO. Quasi dicat, ne malã securitatẽ assumatis dicẽdo, vos esse sine peccato. secundum. Hu.

h ¶ Totius mundi.] Etiam infideliũ: qa ecclesia bene orat p infidelibus. argum. supr. eod. distinctio. in cap. charitas est. ver. item proximos. non tamen pro iam mortuis. 12. q. 2. nẽ existimemus.

Ecclesia pro infidelibus orat.

i ¶ Cognouimus.] Id est, dilexerimus.

k ¶ Non peccetis.] Mortaliter. alias contrarium esset ei quod dixi supra, si dixerimus quia peccatum, &c.

l ¶ Peccaueritis.] Hactenus sunt uerba Ioannis: quæ sequuntur, sunt uerba Hieronymi.

m ¶ Immo.] Hic aperit Hieronymus qualiter uerba siue dicta Ioannis sunt intelligenda per compositionem, scilicet ut quis dum moratur in sanctitate percepta, & generatione Dei, quod peccet mortaliter, est impossibile.

n ¶ Non possunt.] Coniunctim intellige, scilicet permanentes in charitate 33. q. 1. cum renunciatur, supra dis. 50. considerandum.

o ¶ Ianuam.] Dicit Aug. q̃ ille duæ sunt portæ, quibus intrat diabolus, s. cupiditas, & timor per eadem econtrario intrat Deus, ille 1 sunt aperiendæ, illi claudendæ. infra dis. 7. c. 1. & 3.

Diabolus intrat in homines per duas portas.

p ¶ Vnde & Dauid.] Istud non cõtinuatur proximo, sed superiori, si susceperimus. &c.

1. Io. 1.

† Adde Alber. de Ro. in. l. 1. C. de suffrag. in q. an officium adu. de iure diuino sit licitũ, & meritorium: ubi ostendit Saluatorem nostrum sæpius usum fuisse officio aduocationis.

Psal. 50.

tũ, a nõ habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis nõ est. Si confiteamur peccata nostra, fidelis, & iustus est, vt remittat nobis peccata nostra, & mũdet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus, quia nõ peccauimus, mendacẽ b facimus eum, & verbum eius c non est in nobis.] Existimo quod Ioannes baptizatus d ad baptizatos scripserit, & quod omne peccatum a diabolo e sit. Ille peccatorem se confitetur, & sperat remissionem, post baptisma, peccatorum. Et Iouinianus meus dicit: [Ne tangis me, quoniã mundus sum.] Quid ergo? contraria sibi Apostolus loquitur? minime. f In eodem quippe loco, cur hoc dixerit, statim edidirit. [Filioli mei hęc scribo vobis, vt non peccetis: g sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem, Iesum Christum iustum: † & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: nõ pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi, h Et in hoc scimus, quod cognouimus i eum, si mandata eius obseruemus. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mẽdax est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat verbum eius vere in hoc charitas Dei perfecta est. In hoc scimus, quoniam in ipso sumus. Quid dicit se in ipso manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.] Propterea, inquit, scribo vobis filioli mei, omnis, qui natus est ex Deo, non peccat, vt non peccetis, k & tamdiu sciatis vos in generatione Domini permanere, quamdiu non peccaueritis: l immo, m qui in generatione Domini perseuerant, peccare non possunt. n Quæ enim communicatio luci, & tenebris; Christo, & Belial? Quomodo dies, & nox misceri nequeunt; sic nec iustitia, & iniquitas, peccatum, & bona opera; Christus, & Antichristus. Si susceperimus Christum in hospitio nostri pectoris. illico fugamus diabolum. Si peccauerimus, & per peccati ianuam o ingressus fuerit diabolus; protinus Christus recedit: vnde & Dauid p post peccatum: [Redde mihi, ait, lætitiam salutaris tui.] scilicet, quam

baptizatus dicebat, baptizatis: si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Intelligenda est ergo sic illa auctoritas, qui natus est ex Deo, id est, qui recepit gratiam Dei, non peccat, scilicet donec perseuerat in ea. Secundo procedit circa ea uerba Ioannis, & auctoritatem Ioannis, & Pauli probãtium quod quilibet peccare potest, inducit etiam auctoritatem Iacobi, & probat etiam quod boni peccare possint. Vltimo ostendit illud idem exemplo Dauid, Salomonis, & Iesu filij Iosedech, qui peccauerunt mortaliter, licet primo haberent charitatem: quod etiam in Angelis cõtingit.

Serui inutiles sumus.

a ¶ Peccatum.] Saltem veniale, & alibi, Cum omnia feceritis: dicite, quia inutiles serui sumus. & Greg. væ iusto, si remota misericordia a Deo iudicetur argu. supra. dis. 1. quem pœnitet.

b ¶ Mendacem.] Ipse enim dixit omnem hominem peccatorem, cum dixit per prophetam, Omnis homo mendax, & Paulus in epistola ad Romanos. Sit autem

Digitized by Google

a ¶ Mendax.]Saltem opere.11.q.3.exiſtimant,22. q. 5. cauete.
b ¶ Via.]In exemplo via non errans.
ADDITIO. Vel dic via, per quam itur. Hug.
c ¶ Veritas.]In promiſſo veritas non fallens.1
d ¶ Vita.]In præmio vita non moriens.
e ¶ Peccatum eſt.] Magis quã ſi neſciret, non ideo tamen excuſaretur 23.q. 4. ea vindicta.
f ¶ Sic & fides.] ſup. 1.q.1.fertur. &c. ſicut vrgetri.
g ¶ Noſſe.] Sup. 24. q.1.didicimus.
h ¶ Dæmones.]Cum credere bonũ ſit opus. & collige cõtra multorum opinionẽ diabolum bonum operari. Vnde in epiſtola ad Corinthios ibi, [Alij diſcretio ſpirituum. [vbi dicitur quod & diabolus agit bona ſeductorie. ſupra 1. diſt. poteſt.
i ¶ Credant.] Fide: ſed quia nõ diligũt, fide illa non mercentur.

1 Vel dic veritas:ad quã itur H. vel dic via. imitantibus me veritas diligẽtibus me: unita vſq; in finem perſeuerãtibus in me, ſecundum Hug. Diabolus bonum operatur.

ELIGAT. Hæc eſt quarta pars diſtinctionis, in qua probat per ſex auctoritates. Q nullꝰ eſt ſine peccato, nec infans vnꝰ dici, & hoc probat primo p Iacobũ. Secũdo per Dauid. Tertio pro Iob. Quarto per Ioãnem. Quinto per Petrũ. Sexto per Paulum. Iò. de Fant.
K ¶ Si autem.] ſupple non manet.
ADDITIO. Hæc gl. procedit ſine hoc ſubaudito, non habet locum, ſi hoc eſt in textu.
l ¶ Peccatum.]Ideſt, hoſtiã pro peccato. nã antiqui peccata dicebãt ſacrificia à peccatis. Vel peccatum, ideſt, Chriſtum habẽtem ſimilitudinem carnis peccati, ideſt, mortalẽ, & ſimilem carni peccatrici. Vel peccatum, ideſt, peccatorũ puniti pœna.
l ¶ Peccatum.]Alias peccatum fecit ſe Deus, id eſt, peccati pœnam pertulit. Vnde illud: Peccata noſtra ipſe portauit.
m ¶ Epiſtolam.]In 1e tio capitulo.
n ¶ Nec infans.]infa. ad.diſt.3.cap.adhuc iuſtant.
o ¶ Si fuero iuſtus.] Id eſt, ſi dixero me eſſe iuſtum. id eſt, ſine peccato.
p ¶ Impia.]Vt enim dicit ſcriptura perfectus eſt vir, qui lingua non offendit.
ADDITIO. Ideo lingua noſtra circuncidenda eſt: quia dicit Salomon in Prouer. In manibus linguę vita. & mors. vnde, eſt circuncidenda per cultellum diſcretionis. Ar.
q ¶ Et si fine crimine.].i. ſi dixero me ſine crimine &c.
r ¶ Tinxiſti.] Id eſt, tũgi, permiſiſti, permittendo me hoc dicere, ò tu Deus.
ſ ¶ Veſtimentum.] Id eſt, corpus: quod ideo dicitur veſtimentum: quia veſtit animam. 33. diſt. c. 6.
t ¶ Peccauerit. Non excludendo ſe, ſed ſe eis connumerat, & hoc eſt qđ ſequitur: ſed aduocatum habemus, &c.
a ¶ Om-

Corpus eſt animę veſtimentum.

peccando amiſerat. [Qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata eius non cuſtodit, mẽdax [a] eſt, & in eo veritas nõ eſt.] Chriſtus veritas appellatur: [Ego ſum, inquit, via, [b] & veritas. [c] &† vita.[d]]Fruſtra nobis in eo plaudimus, cuius mandata nõ facimus; [Scienti bonum, & non facienti illud, peccatum eſt.[e] Quomodo corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ſic & fides [f] ſine operibus mortua eſt.] Nec grã de putemus vnum Deum noſſe, [g] cum & dæmones [h] credant, [i] & contremiſcant. [Qui dicit ſe in ipſo manere, debet, ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare.]4. ¶ Eligat aduerſarius è duobus, quod vult: optionem enim damus; manet in Chriſto, an non manet? Si manet, ita ergo ambulet, vt Chriſtus. Si autem, [k] temerarium eſt ſimilitudinem virtutum Domini polliceri; non manet in Chriſto, quia non ingreditur, vt Chriſtus. Ille peccatum [l] non fecit, neque inuentus eſt dolus in ore eius: qui cũ malediceretur, non remaledixit, & tanquam agnus coram tondente, ſic non aperuit os ſuum, ad quem venit princeps mundi iſtius, & inuenit in eo nihil; qui cum peccatũ nõ feciſſet, pro nobis peccatum, [l] eum fecit Deus. Nos autẽ iuxta epiſtolã [m] Iacobi multa peccamus omnes, & nemo mundus a peccatis, nec infans †, [n] ſi vnius quidem diei fuerit vita eius. Quis enim gloriabitur caſtum ſe habere cor? aut quis confidet mundum ſe eſſe a peccatis? tenemurque rei in ſimilitudinem præuaricationis Adæ. Vnde & Dauid: [Ecce, ait, in iniquitatibus conceptus ſum, & in delictis cõcepit me mater mea.] Et beatus Iob: [Si fuero iuſtus, [o] os meũ impia [p] loquetur: & ſi ſine crimine, [q] prauus inueniar: & ſi purificatus in niue, & lotus mũdis manibus, ſatis me ſorde tinxiſti, [r] & execratum eſt me veſtimentum [ſ] meum.] Verum, ne penitus deſperemus, arbitrantes nos poſt peccata baptiſmi non poſſe ſaluari, ſtatim hoc ipſum temperat. [Et ſi quis peccauerit, [t] aduocatum habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtũ: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi.] Hoc ad credentes poſt baptiſma loquitur: & aduocatum pro delictis eorum Dominum pollicetur. Nec dicit, ſi quid peccaueritis, aduocatum habetis apud patrem, Chriſtum; & ipſe eſt propitiatio pro peccatis veſtris, ne eos diceres non plena fide baptiſma conſecutos: ſed: [aduocatum, inquit, habemus apud patrẽ, Ieſum Chriſtũ: & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris,] & nõ ſolũ pro Ioãnis, illorumq; peccatis, ſed etiam pro totius mundi.] In toto aũt

Ioãnis ibidem.
† abſunt a B. Hieronymo.
Ioãnis ibidem.
1. Pet. 2.
Ioan 14.
2. Cor 5.
Iac. 3.
Iob 14. ex 70.
† abeſt ab orig.
Prou. 20.
Rom. 5.
Iſa. 50.
Iob 9. ex 70.
quibuſdam omiſſis.
Ioan. 1. 2.

Digitized by Google

mundo, & Apostoli sunt, omnesque [a] credentes. Ex quibus liquido comprobatur post baptisma posse peccari. Frustra enim habemus aduocatum Iesum Christum, si peccari non potest. Petrus Apostolus, ad quem dictum fuerat: [Qui lotus est, nõ necesse habet, vt iterum lauet.] & [Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam. ab ancilla perterritus negat. Et ipse Dominus: [Simon, Simon, ecce inquit; satanas postulauit vos, vt cribaret [b] sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ne deficeret [c] fides tua,] *& infra.* ¶ Si non peccamus post baptisma, cur nobis poscimus peccata dimitti, quæ in baptismate iam sunt dimissa? Quid oramus, ne intremus in tentationem, & vt liberemur a malo, si diabolus tentare non potest iam baptizatos? Aliud [d] autem est, si ad catechumenos hæc oratio pertinet, [e] & non conuenit fidelibus, & Christianis. Paulus electionis vas castigat corpus suum, & in seruitutem redigit, ne alijs prædicãs, ipse reprobus inueniatur. *& infra.* ¶ Ad Hebræos quoque scribens ait: [Impossibile est enim eos, qui semel sũt illuminati, [f] & gustauerunt [g] donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, [h] gustauerunteque nihilominus bonum Dei verbum, [i] virtutesque [k] sæculi futuri, & prolapsi [l] sunt, renouari [m] iterum [n] ad pœnitentiam, [o] rursus crucifigentes sibimetipsis [p] filium Dei, & ostentui habentes.] Certe eos, qui illuminati sunt, & gustauerunt Dei donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerũtque bonum Dei verbum, negare non possumus baptizatos. Si autem baptizati peccare non possunt; quomodo nunc Apostolus dicit: [Et prolapsi sunt.] Verum ne Montanus, & Nouatus hic rideant, [q] qui contendunt, non posse renouari per pœnitentiam eos, qui crucifixerunt sibimet filium Dei, & ostẽtui habuerunt; consequenter hunc errorem soluit, & ait [Cõfidimus autem de vobis dilectissimi, meliora, & viciniora salutis, tametsi ita loquimur. [r] Non enim iniustus [s] est Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostenditis [t] in nomine ipsius, [u] qui ministrastis [x] sanctis suis, & nunc ministratis.] Et reuera grandis iniustitia Dei, si tantum peccata puniret, & bona opera non

Ioan. 13. Matth. 16. Luc. 22.

Matth. 6.

1. Cor. 9.

Hebr. 6.

De montani sectatoribus, vide eãdem in epist. ad Marcellam.

Ecclesia tota deficere non potest. Petr' nõ dicitur cecidisse, q statim surrexit.

a ¶ Omnesque.] Supra dist. 19. si Romanorum.

b ¶ Vt cribraret.] Id est, vt diuersis pœnis affligeret, vt effectis palea, id est, mali. sed cribrati estis sicut triticum id est, purgati sicut in area recedit palea, & remanet triticum, vnde illud, vt consecutiuum est hic. simi. 1. qu. 1. benedictio. & c. seq. B.

c ¶ Deficeret.] s. finaliter. Vel loquitur ad Petrũ in persona ecclesiæ, quæ tota non potest deficere. Vel non dicitur Petrus cecidisse: quia statim surrexit. argu. extra verb. sign. nam & ego.

d ¶ Aliud.] Inconueniens est. & hoc probat statim.

e ¶ Pertinet.] Hoc dicebant hæretici.

f ¶ Illuminati.] Per baptismum. & fidem.

g ¶ Et gustauerunt.] Id est, remissionem peccatorum quasi gustum suauem percepernnt in baptismo.

h ¶ Spiritus sancti.] Id est, diuersorum bonorum Spiritus sancti, de quibus exponitur 30. q. 1. peruenit.

i ¶ Verbum.] Id est, Euangelicam doctrinam.

k Virtutesque.] Id est, immortalitatem, & impassibilitatem futuram iam spe gustauerunt.

l ¶ Et prolapsi.] Grautter peccando.

m ¶ Renouari.] Per baptismum, non per pœnitentiam, negat iterationem baptismi, sed non negat pœnitẽtiam, qa impossibile est natos ad pœnitentiam, qui semel hoc acceperũt, rursus renouerari, id est baptizati: renouari enim est nouum fieri, nouum autẽ facere lauare est. ext. de reg. iu. c. omni res.

n ¶ Iterum.] Renouari ad recuperandum iustitiam. & eos dico si baptizentur.

o ¶ Ad pœnitentiã.] id est, nõ le pœnitentiæ quasi dicat, non potest qs rebaptizari, vt sic veram agat pœnitẽtiam: & si fecerit, rursus crucifiget Christũ quantũ in ipso est: baptismus enim Christi passionẽ significat. infr. de consec. d. 4. proprie. Vel ideo dicit, Rursus crucifigentes Christum: quia sicut impossibile ẽ. q rursus crucifigatur, ita impossibile est q rursus baptizetur in pœnitentia. Vel dic, vt in gl. quantum. &c.

Baptismus passionem Christi significat.

p ¶ Sibimetipsis.] Id est, quãtum ad seipsos, quia mors Christi vnũ baptismã cõsecrauit, qđ sufficit ad oĩa peccata delenda, sicut & illa mors sufficit ad oĩa peccata tollẽda, qui vero iterat baptismũ quasi illa mors vna, & vnũ ex ea non sufficiat, iterat baptismã & mortem Christi quantũ in se est, vel iterandam insinuat, vt ex ea iterata fiat remissio peccati: qđ ẽ impossibile. Sicut enim impossibile est iterum Christũ crucifigi, ita & secundo per baptismum aliquẽ mori peccatis.

Mors Christi sufficit ad omnia peccata delenda.

q Rideant.] Id est, derideant nos.

r Loquimur.] Dure scilicet terrendo, & increpando, quasi dicat, non diximus hoc putando vos esse tales, scilicet spinis plenos: sed timentes ne tales efficiamini, terremus vos verbis.

s Iniustus.] Quasi dicat, ideo confido de vobis, qui olim bona multa operati estis, pro quibus si pœnituerit is de malis, benefaciet vobis Deus & hoc est, non est, & eo. vt sup. e. dist. 5. hoc itaque c. non est.

t Ostenditis.] .i. ex quo primo bona fecistis opera.

u Ipsius.] Id est, ad honorem Dei, & recte dixit, operis quia ministrastis, &c. Hug.

x Ministrastis.] Hic argu. quod de bonis loquitur post peccatum exhibitis.

Metus deſperationis pleraſque retrahit a peccato.

a ¶ Deſperationis.] Quaſi dicat nolo vos deſperare de venia: ſed ita locutus ſum, vt metu deſperationis (qui plerumque retrahit a peccato) vos facerem cautiores.

b Iuſtitiæ.] Quia non eſt tam crudelis Deus, &c. ſup. ead. diſt. non eſt.

c Exhibetis.] Hic argu. ℣ loquitur de bonis exhibitis poſt peccatum.

Pauper parce viuendo non meret.

d Neceſſitas.) Arg. ℣ ſpado non meret continẽdo, nec pauper parcè viuendo, cum ex neceſſitate hoc faciat. 33. q. 5. tunc ſaluabitur. ſu. 23. q. 4. Nabuchodonoſor.

e Nec corona.) Si Deus ad partem nos tãtum cogeret vnã: Tunc nihil afferret gratia, vel meritum 23. q. 6. §. vlt. verſus principium.

Calx qualiter ſumitur.

f Ad calcem.) Id eſt, præmium bonorum operum, vel ad vitam æternam. Vel calcem, id eſt, finem quia extrema pars hominis eſt calx.

g Incentiua.) Id eſt, ſeminaria. 22. 15. q. 1. non eſt, quia de corde procedunt malę cogitationes quas diabolus ad conſenſum, & opus ſeducit vt ſu. e. iter hęc ſciẽdum. & c. ſicut.

h Fœnum, ligna, ſtipulã.) Venialia, ſcilicet leuia, grauia grauiſſima, vt 25. di. c. vnũ, §. criminis.

i Incendium.) Delectationis cõſenſus & operis.

K Secura. Non enim eſt quis tã perfectus quin cadere poſſit, & hoc etiam oſtendit dicens: Sedet, &c.

l In occultis.) Id eſt in ambiguis. vnde non facile intelligitur quid ſit appetendũ, vel quid nõ. in Fili accedens.) extra de renunciatio. niſi.

m Fontes.] Non lauantes, ſed coinquinantes ſup. 2. q. 7. ſecuti ſunt.

x Et nebulæ.] Dæmonum, & dicuntur nebulæ: quaſi alios obſcurantes 37. diſt. vlt.

y Superbia.] Id eſt, ſuperba vanitate loquentes.

z Pel-

ſuſciperet. Ita locutus ſum, inquit Apoſtolus, vt vos a peccatis retraherem, & deſperationis [a]metu facerem cautiores. Cæterum confido de vobis, dilectiſſimi, meliora, & viciniora ſalutis. Neque enim iuſtitiæ [b]Dei eſt, vt obliuiſcatur bonorum operũ, & miniſterij, quod propter nomen eius exhibuiſtis, & exhibetis [c]in ſanctos, & tantum meminerit peccatorum. *& paulo poſt.* ¶ Liberi arbitrij nos condidit Deus, nec ad virtutes, nec ad uitia neceſſitate trahimur: alioquin, vbi neceſſitas [d]eſt, nec dãnatio, nec corona [e] eſt. Sicut in bonis operibus perfectior eſt Deus (non eſt enim volentis, neque currentis, ſed miſerẽtis, & adiuuantis Dei, vt peruenire valeamus ad calcem [f]) ſic in malis, atq; peccatis ſemina noſtra ſunt incẽtiua, [g] & perfectio diaboli. Cum viderit nos ſuper fundamentũ Chriſti ædificare fœnum, ligna, ſtipulam: [h]tunc ſupponit incẽdium. [i] Aedificemus ergo aurum, argentum, lapides pretioſos; & tentare non audebit. Quamquam, & in hoc nõ ſit certa, & ſecura [k]poſſeſſio. Sedet quippe Leo in inſidijs & in occultis, [l] vt interficiat innocentem: & vaſa figuli probat fornax, homines autem iuſtos tentatio tribulationis. Et in alio loco ſcribitur: (Fili accedens [m] ad ſeruitutem Dei præpara te ad tentationem.) Rurſus idem [n] Iacobus loquitur. (Eſtote factores verbi, & non auditores tantum. Si quis auditor eſt verbi: & non factor; iſte ſimilis eſt viro, qui conſiderat vultum [o]natiuitatis ſuæ in ſpeculo, conſideraui illum, & ſtatim recedẽs, oblitus eſt qualis ſit.) Fruſtra monuit, vt iungerẽt opera fidei, ſi poſt baptiſma peccare non poterant. (Qui totam legẽ, inquit ſeruauerit, & peccauerit in vno; factus eſt oĩum reus. [p]) Quis noſtrum abſque peccato? [q] concluſit Deus omnia [r] ſub delicto, vt omnibus miſereatur. Petrus quoque. (Nouit, inquit, Dominus pios de tentatione [s] eruere.) Et de falſis doctoribus: (Hi ſunt [t] fontes [m] ſine aqua, & nebulæ [x] turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarũ reſeruatur. Superbia † [y] enim vanitatis loquentes pelliciunt [z] in deſiderijs carnis luxuriæ eos, qui paululũ effugerant, [a] & ad errorem reuerſi ſunt.) Nonne tibi videtur pinxiſſe [b] ſermo Apoſtolicus nouam imperitiæ factionem? [c] Aperiunt enim quaſi fontes ſcientiæ, qui cum aquam non habeant doctrinarum, promittunt imbrem, velut

Rom. 9.

1. Cor. 3.

Pſal. 9. Eccli. 2.

Eccl. 2. Iac. 1.

Iac. 2. Ioan. 8. Rom. 11. 2. Pet. 2.

Pet. ibidem.

† al. Superba.) aſig.

n Idem.) Id eſt, eandem ſententiam, non idem nominatiue, ſcilicet quod poſt baptiſmum poſſit quis peccare, vel quod non poſſit.

o Conſiderat vultum.) Non rem, ſed vmbram ſolam videns.

p Reus.) Hoc exponitur. inf. diſt. 5. c. conſiderer.

q Abſque peccato.) Saltem originali.

r Omnia.) Id eſt, omnes homines.

ſ De tentatione.) Non quod non tentẽtur, ſed ne tentationi ſuccumbant, vel ſi ſuccumbant, eos liberat, & releuat.

t Hi ſunt.) Falſi doctores.

z Pellicient.) Id eſt, alliciunt, & decipiunt. Vnde Auguſt. ſuper epiſtolam ſecundam Petri. Pellices dicuntur meretrices, a pollutione. vel a pellis formoſitate: quia incautos alliciunt, & decipiunt. Pelliciunt ergo hæretici animas inſtabiles variorum dogmatum erroneis ſectis. quaſi conſtuprantes luxibus ſubdendo.

Pellices vnde dicuntur.

a Effugerant.) Id eſt, receſſerant a peccato per pœnitentiam.

b Pinxiſſe.) Id eſt, diſtinxiſſe vel denotaſſe, vel deſcripſiſſe.

c Factionem.) Id eſt, nouam hæreticam inuentionem.

a Ad

a ¶ Ad quas.] Idest,quasi ad eas.
b ¶ Et turbinibus.]2.q.7.secuti.
c ¶ Immundus.] Interpositio est , & debet subiungi , ideo grandia loquuntur,ut qui,&c.
d ¶ Paululum.] Causam reddit quare dixit loquuntur grandia.
e ¶ Vocant.] Illi,qui istorum doctrina recipiunt,
f ¶ Scribens Angelo.]idest,prælato.
g ¶ Defecisti.]finaliter,alias contra est quod sequitur, quod charitatem,&c.
h ¶ Sed habeo.] Hoc corrigendo dicit.
i ¶ Memor.]Sup.d. 50. domino sancto.
k ¶ Et prima.] idest similia primis.
l ¶ Veniam tibi.] id est,ad detrimentum tuum.
m ¶ Candelabrum.] Idest, cathedram uel sedē . uel dignitatē . Candelabrū qualiter sumitur.
n ¶ Qui non coinquinauerūt.]i. qui non peccauerunt.
o ¶ Et ambulaturi.] Resume , pauci sunt qui &c.
p ¶ Cui aūt.] Suspenditur cōstructio usq; il luc,utique.
q ¶ Et scio ubi.] Scilicet in peccatis .
r ¶ Quia solent.]Falsi doctores hæretici.
f ¶ Contra eos.]Scilicet falsos doctores .
t ¶ Vsque ad Ioānē.] quasi dicat post Ioānē nō habēt locum. sed mentiūtur: quia illud uerū est in cæremonialibus.
u ¶ Abraham.) Ecce alia dispēsatio olim alia nunc: qa licet altera dispēsatio nūc , & altera olim, tamē quātū ad merita hominū bona uel mala & quātū ad posse peccare post charitatem, idem fuit olim quod nunc , & ideo exēpla ueteris testa. recte īducere possū.
x ¶ Bis.) Prima uice in Gabaon quando sacrificium Deo obtulit, & Deus obtulit ei donū scientię, ut habēt in li. Regū 1. alia uice nō legit reuelatus ei speciali ter,nisi quādo composuit cantica canticorum. 36.d. ca.qui ecclesiasticis , §.ecce
y ¶ Quia amator.) Su.32. q.4. Salomō.
z ¶ Manassem.)Sup. 1.q.7.si quis omnē. iste fuit filius Ezechię.
a ¶ Liber dierum.) f. Paralipomenō, in quo agitur de computatione dierū , & annorum regum Israel.
b ¶ Ab-

grandia.

nubes propheticę ad quas [a] perueniat veritas Dei,& turbinibus [b] exagitantur dæmonum, atque vitiorum . Loquuntur grandia,& totus eorum sermo superbia est(immundus [c] est autem apud Deum omnis , qui exaltat cor suum,)vt qui paululum [d] refugerant a peccatis,ad suum reuertantur errorem, & suadent in luxuria ciborum,carnisque delitias.Quis enim nō libenter audiat. Manducemus,& bibamus,& in æternum regnabimus?Sapiētes,& prudentes,prauos vocant [e] , eos vero,qui dulces sunt in sermonibus, plus audiunt. Ioannes apostolus , immo in Ioanne Saluator scribens Angelo [f] Ephesi ecclesię.(Scio, inquit, opera tua,& laborem,& patientiam tuam,&c.& quia sustinuisti propter nomen meum , & nō defecisti [g], sed habeo [h] aduersum te,quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor [i] esto, vnde cecideris,& age pœnitentiam,& prima [k] opera fac. Sin autem,veniam tibi [l] , & mouebo candelabrum [m] tuum de loco,nisi pœnitentiam egeris.] Similiter & cæteras ecclesias, Smyrnam, Pergamum , Thyatiram, Sardis , Philadelphiam, Laodiciam , ad pœnitentiam prouocat . & nisi reuertantur ad opera pristina , comminatur, & in Sardis paucos habere se dicit,qui non coinquinauerunt [n] vestimenta sua, & ambulaturi [o] sunt cum eo in albis, quia digni sunt.Cui autē [p] dicit: [Memento , vnde cecideris , &] Ecce missurus est diabolus ex vobis in carcerem,vt tētemini. & scio.vbi [q] habitas,vbi sedes est satanæ.] & [In mente habe , qualiter acceperis , & audieris.] & [Serua , & pœnitentiam age,& reliqua? vtique ei dicit , qui credidit, & baptizatus est,& stans quondam corruit per delictum.Paulisper de veteri testamento exempla diffuleram , quia solent [r] , vbicumque contra eos [s] facit , dicere : [Lex , & prophetæ vsque ad Ioannem [t] .] Cæterum quis ignorat sub alia † dispensatione Dei omnes retro sanctos eiusdem fuisse meriti,cuius nunc Christiani sunt?quomodo ante Abraham [u] placuit in coniugio , sic nunc virgines placent in perpetua castitate.Seruiuit ille legi, & tempori suo , seruiamus & nos Euangelio , & tempori nostro,in quos fines sæculorum decurrerunt . Dauid electus secundū cor Domini,qui omnes eius fecerat volūtates, & qui in quodam psalmo dixerat,[Iudica me Domine , quoniam ego in innocentia mea ingressus sum,& in Domino sperans, non infirmabor. Proba me Domine, & tenta me , vre renes meos,& cor meum.]Postea tētatur a diadolo,& post peccatum pœnitens loquitur. [Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam .] Magnum peccatum magna deleri vult misericordia . Salomon ambilis Domini , & cui bis [x] Deus fuerat reuelatus , quia amator [y] mulierum fuit , a Dei amore discessit Manassem [z] impijssimum regem post captiuitatem Babylonicam in pristinam dignitatem liber [a] dierum restitutum refert.Et

Esa.22.
Cor.15.
Apoc.2.
Apoc.3.
Matth.13.
† al.altera sup. 32.q.4. quis ignorat.
Rom.4.
1.Cor.10.
Ps.25.
Ps.50.
3.Reg.11.
2.Paral.34.
1 L.3.c.3. Salomoni bis fuit Deus reuelatus.

Pharao regē Medorū oppugnauit.

Ioſias vir ſanctus in campo Mageddo ab Aegyptio [a] rege [b] confoditur. Ieſus quoque filius Ioſedech [c] ſacerdos magnus, quanquam in typo præceſſerit Saluatoris, qui noſtra peccata portauit, & alienigenam ſibi ex gentibus eccleſiam copulauit, tamen ſecundum litteram poſt ſacerdotium ſordidatus inducitur, & ſtat diabolus [d] a dextris eius: & candida illi veſtimenta deinceps reddūtur. Superfluū eſt de Moyſe, & Aaron ſcribere, quod ad aquā contradictionis offenderint Deum, & terram repromiſſionis nō intrauerint: cum beatus Iob angelos [e] quoque, & omnem creaturam peccare poſſe commemoret dicēs: [Quid enim? Nunquid homo coram Deo [f] mundus eſt; aut in operibus ſuis ſine macula vir,] ſi contra ſeruos [g] ſuos nō credit, & aduerſum Angelos ſuos paruum quid repperit; quanto [h] magis habitantes in domibus luteis: de quibus [i] & nos ex eodem luto ſumus. Tentatio eſt vita hominis [k] ſuper terram. Et cecidit lucifer, qui mittebat [l] ad vniuerſas nationes: & ille, qui in paradiſo delitiarum inter [m] duodecim nutritus eſt lapides, vulneratus a morte † Domini [n] ad inferna [o] deſcendit. Vnde & Saluator in Euāgelio: (Videbam, inquit, ſatanam, quaſi fulgur de cœlo cadentem.) Si altiſſima illa ſublimitas [p] cecidit, quis cadere non poſſit? Si in cælo ruinæ, quanto magis in terra? Et tamen cum ceciderit lucifer, immo poſt caſum coluber antiquus, virtus eius in lūbis eius, [q] & poteſtas eius ſuper vmbilicum ventris. Obumbrātur [s] in eo arbores [t] magnæ, & dormit iuxta iuncū [u] & calamum, & caricem. Ipſe eſt rex omnium, quæ in aquis ſunt [x], vbi ſcilicet voluptas, & luxuria, & propago, & irrigatio nuptiarum [y]. *& infra.* ¶ Tranſiuimus ad ſecundam partitionē, in qua negat eos, qui tota fide baptiſma conſecuti ſunt, deinde poſſe peccare, & docuimus, quod excepto Deo [z], omnis creatura ſub vitio ſit: nō qđ vniuerſi pec-

Iud.40.Ieſus.

Zach.3.

Pſal.108.

Num.20.

Iob.15 & 4.

Iob.7.

Eſa.14.

† *al.manu.*

Luc.10.

Eſa.14.

Ezech.28.

Iob.39.

Prope finem ſecundi libri.

a ¶ Ab Aegyptio.] Scilicet pharaone, cū enim Pharao vellet ire contra regem Medorum, primo aggreſſus eſt regem Adremon, qui regnabat tunc in Carchamis. deſcendit ergo rex. Ioſias Iudææ in occurſum eius, prohibens ne tranſitum faceret per Iudæam & miſit Pharao ad eum dicēs: Quid mihi & tibi rex Iuda? non aduerſum te venio: ad Euphratem pro pero. miſit me Deus ad Medos ſine me. n: Deus, q mecum eſt, interficiat te, non acquieuit Ioſias, ſed cum rege Adremō componebat acies ſuas, vt dimicaret aduerſus Pharaonem & forſitan dum tranſiret à curru in currū qui ſequebatur eum more regio, occiſus eſt a ſagittarijs in campis Mageddo.

b ¶ Rege.] Id eſt, Pharaone.

c ¶ Filius Ioſedech. Supra diſtin. 50. Ieſus.

d ¶ Diabolus.] Id eſt vxor ſua.

e ¶ Angelos.] Quo ad naturam eorum niſi eſſent cōfirmati per gratiam. vnde Plato in Timæo. Deorū. quorum opifex pater q; ego, natura quidē diſſolubiles, me aūt ſic volēte indiſſolubiles.

f ¶ Coram Deo.] Id eſt. cōparatione Domini. M.

g ¶ Si contra ſeruos Scilicet Mosē & Aaron. de quibus præmiſit. M.

h ¶ Quanto.] Supra 8.q.1.ſi ergo.

i ¶ De quibus.] Id eſt, de numero quorum ſum.

k ¶ Tentatio eſt vita hominis.] Ideſt, dum viuit homo tentatur.

l ¶ Qui mittebat.] Ideſt, miſſurus erat minores Angelos ſi ſtetiſſent ſicut modo faciunt Angeli boni H.

m ¶ Inter duodecim.] Iuxta illud, Omnis lapis pretioſus operimentum tuum. inf. ead. principium. ibi tamen non habetur niſi de nouem lapidibus.

n ¶ A morte Domini.] Ideſt, per mortem Domini 2. qui diabolo mundi poteſtatē ademit vel (amore Dei,) quem amiſit.

o ¶ Ad inferna.] Hic dicitur q̄ morte Chriſti diabolus eſt religatus in inferno, & erit ibi ligatus vſque ad tempus Antichriſti, & tunc non ſoluetur, non a pœna, ſed a vinculis, vt exerceat vires ſuas in malos.

p ¶ Sublimitas. ideſt, Lucifer.

q ¶ In lumbis eius.] Quo ad tentationem virorum, in quibus (vt dicitur) ſedes luxuriæ eſt in lumbis.

r ¶ Vmbilicum.] Quo ad tentationem fœminarum, in quarum vmbilico dicitur eſſe ſedes luxuriæ. Vnde Aug. ſuper eundem locum, ſemen coitus viri ineſſe lumbis, fœminis in vmbilico perhibetur, quia ergo diabolus vtrique ſexui per luxuriam dominatur, ad vitios loquens conuenienter dixit. Virtus eius in lumbis, &c. Propheta etiam ſub ſpecie fœminæ petulantiam Iudæi increpans ait. in die ortus tui non eſt præciſus vmbilicus tuus.

ſ ¶ Obumbrantur.] Per ipſum.

t ¶ Arbores magnæ.] Ideſt, qui magnę videntur, ut ſunt hypocritæ.

u ¶ Iuxta iuncum.] ideſt, hypocritas. qui merito deſignantur per iſta. cum exterius aliquid videantur, & interius ſint uani, ut illa. Per iuncum enim, qui eſt ſine nodo exterius, interius autem ſubſtantia caret, hypocritæ deſignantur. Per calamum exterius ſplendentem & fragilem, ſed interius uacuum deſignantur ſeculares mundanæ gloriæ dediti, & eius ſplendori, quæ cito trāſeunt. Per caricem creſcentem in locis paluſtribus & per manum tangentis vulnerantem, curioſitas temporalium deſignatur, quæ in affluentia nutritur, & creſcit & animum pungit.

Hipocritæ ſunt iuncti⁹ ſimiles.

x ¶ Quæ in aquis ſunt.] Ideſt, in fluxu rerum labentium.

y ¶ Nuptiarum.] Saturandæ cauſa libidinis contractarum. ſecus ſi cauſa prolis; 32.q.4.ut cum propria.

z ¶ Ex præcepto Dei.] Ideſt, ſecundum præceptum, ideſt auctoritatem diuinæ ſcripturæ. Alii corrigunt, & dicunt excepto Deo, & bene.

a ¶ Stan-

2 Sub. Pharaō quid repetit aduerſus habitantes, &c. ſecūdum H.

2 Glo. eſt ſimilis l. ſeruo legato §. 2. ff. de leg.

Diabolus morte Chriſti eſt in inferno religatus.

Luxuriæ ſedes ubi eſt.

Digitized b

a ¶ tantum.] Idest, fratres timeant, ne, ſimili cadant ruina.

b ¶ Metus ſit.] Idest debeat eſſe.

EVIDENTER. CASVS. Concludit Gratianus ex prælegatis, charitatem ſemel habitã amitti poſſe, cũ quis poſtea cauerint, ſed quòd peccare poſſint, & ſimilium ruina, ſtãtium [a] metus ſit.[b]

¶ *Vt ea, quæ ad initium huius longi capitis ſpectant, melius intelligantur, neceſſe eſt antecedentia apud B. Hieronymum legere; in quibus obiectio ex verbis ſancti Ioannis deducta exprimitur. Omninoque in toto hoc capite ſæpe ad originale recurrendum eſt, quamquam ex eo multa ſint emendata, & nonnulla, quæ magis neceſſaria videbantur, addita.*

Evidenter [c] *itaque ex præmiſſis apparet, nonnullos charitatem habere, quam poſtea criminaliter delinquendo amittunt. Quod ſi quis contendat non de virtute, ſed de virtutis opere debere intelligi, deliberet quid reſpondeat de innocentia Adæ, de iuſtitia Moyſi, Dauid, & cæterorum, qui plena fide ad baptiſma accedentes, licet poſtea prolapſuri ſunt, tamen cæleſtia dona deguſtant, & ſpiritus ſancti fiunt participes, vt non ſolum ante homines, verum etiam ante Dei oculos ex aqua, & ſpiritu ſancto inueniantur renati, qui ſi charitatem Dei non haberent, aqua tantum regenerarentur, non ſpiritu. Opera enim, ſeu ſacramentorum participatio, niſi ex charitate procedant, apud Deum nec iuſtitiam, nec innocentiã præſtant. Si enim (inquit Apoſtolus) habuero omnem fidem, ita vt montes trãsferam, & ſi diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, etſi tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt.* [d] ¶ *Sed quia de prædeſtinatis ad vitã a nonnullis conceditur, quod charitatem amittant, & amiſſam recuperent, de reprobis etiam videndum eſt, an ipſi charitatem habeant, qua amiſſa, poſita damnentur.*

1.Cor.13.

De his ita ſcribit Auguſtinus in libro de correptione, & gratia, c.9.

Rom.8.

C. XLI.

APoſtolus ſciens nonnullos diligere Deum, & in eo bono vſque in finem non permanere, mox addidit,[e] [his, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt, &c.] *Idem in eodẽ libro, cap.6.* ¶ An adhuc & iſte nolens corripi, poterit dicere, Quid ego feci, qui [a] non accepi? [f] quem conſtat accepiſſe, & ſua culpa, quod acceperat, amiſiſſe. Poſſum, inquit, poſſum omnino quando me arguis,† quod ex bona vita in malam mea voluntate relapſus ſum, dicere adhuc, quid ego feci, qui non accepi? Accepi enim fidem, quæ per dilectionem operatur; ſed in illa vſque in finem perſeuerantiam non accepi. *In eodem ca.9.* ¶ In bono illos volebat proculdubio permanere, erant vtique in bono, ſed in eo non permanſerunt. *In eodẽ c.13.* ¶ Propter huius vtilitatem ſecreti [g] credendũ eſt quoidã de filijs perditionis, non accepto dono perſeuerandi vſq; in finẽ, in fide, quæ per dilectionẽ operatur,

¶ *d. arguit*] oig.

inf.di.4.ex bono, §. cum ergo.

poſtea criminaliter delinquit. quod non ſolum de operibus charitatis, ſed etiam de ipſa charitate uerum eſſe oſtendit, quod probat exemplo Adæ, Moyſi, & Dauid, adijciens hoc poſſe contigere, non ſolum circa prædeſtinatos, ſed etiam circa præſcitos: ad quod inducit ſequentia capitula.

c ¶ Euidenter.] Ex prolixe allegatis cõcludit Grat. charitatem ſemel habitam amitti poſſe. quod non ſolum de operibus charitatis, ſed de ipſa charitate verum oſtendit eſſe, adijciens hoc non ſolum circa prædeſtinatos, ſed etiã circa præſcitos poſſe contingere. ad quod auctoritatem inducit vſque ad illum locum, item illud Euangelij vbi in contrarium auctoritates inducit duas, videliget quòd reprobi nõ habent charitatem, ſed ea de hypocritis intelligẽda eſſe probat auctoritate Gregor.

d ¶ Prodeſt.] Ad regnum cœlorum obtinendum, vt diſt.3. §.peo. & cap. ſi quis autem.

A Poſtolus.] CASVS. Probat Auguſtinus in hoc c. p multas auctoritates, quod multi, qui mo do habẽt charitatẽ, futuri sũt mali finaliter. [Idem in eodẽ] verbum eſt Gratiani ſæpe inſertum, ſeq. ta. ſcilicet multi, planum eſt.

e ¶ Mox addidit.] In epiſtola ad Romanos, vbi dicitur. Scimus autem quoniã diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, ſupra eadem talibus.

e ¶ Mox addidit.] ſi, poſtquam dixerat, ſcimus quoniam diligentibus Deum, &c.

f ¶ Nõ accepi.] Perſeuerantiam in charitate & in bonis operibus.

g ¶ Vtilitatem ſecreti.] i. propter ſecretã † hanc diſpoſitionẽ Dei, quæ vtilis eſt, alias enim eſt hic vtilitatem.

† Quare Deus dat perſeuerantiam quibuſdam in bono, & quibuſdam non hoc, ignoratur, inf.d.4.§. verum, & ca.ſi ex bono fin H. verſus.

a ¶ Si-

incipere viuere, & aliquamdiu fideliter, & iuſte viuere, & poſtea cadere, &c.

a ¶ Qui non accepi.] *Reſtitutus eſt hic locus ex originali: nam ante valde erat depranatus. Aac tamẽ, quoniam ha ſententia, valde mutilata referuntur operæpretium fuerit ad fontem adire.*

Multa ſimilia [a] *de reprobis in Euãgelio* [b] *etiam:* [*Qui perſeuerauerit vſque in finem, &c.*] *In eodem:* [*Iterum homo iſte incipit, &c.*]

Idem Auguſtinus in eodem libro de correp. & gratia, c. 8.

Mat. 10. Hæc non ſunt inuita.

C. XLII.

Summatim collecta ſententia.

MIrandum eſt, quare Deus quibuſdam filijs perditionis det fidem operantem per dilectionem; nec det in ea perſeuerantiam.

Mat. 10.

Item illud Euangelij: [c] [*Non qui ceperit, ſed qui perſeuerauerit vſque in finem; hic ſaluus erit.*]

Potius gl. ord. 2. Paralip. c. 9. in extremo.

Item Gregorius lib. 8. *Moralium, c.* 35.

C. XLIII.

MVlti [d] bene incipiunt, qui in malo viram finiunt.

Non autem bene incipit, qui nunquã ex charitate operatur. Quod ſi ex charitate aliquando aliquid agit; & charitatem aliquando in ipſo neceſſe eſt eſſe.

Inf. c. prox.

§ ¶ *Illud autẽ Gregorij, qui ſeduci* [e] *quandoque non reuerſuri poſſunt, &c.*] *non de omnib. generaliter reprobis, ſed de hypocritis ſpecialiter intelligẽdũ eſt. Quod ex verbis eiuſdem euidenter datur intelligi. Cum enim quæſtionẽ ꝓpoſuiſſet, cur miſericors Deꝰ iſta fieri permittat, vt Leuiathan* [f] *ſeu nunc per ſuggeſtiones callidas, ſiue tunc per damnatũ illum, quem replet,* [g] *hominem; vel Solis ſibi radios, id eſt, doctos quoſque ſapienteſque ſubiciat, vel aurum,* [h] *hoc eſt, viros ſanctitatis claritate fulgentes quaſi lutum ſibi, virijs coinquinando, ſubſternat: mox in eiuſdem quæſtionis ſolutione ſuppoſuit dicens.*

Iob. 41.

Li. 34. moralium. c. 9. & 10. ad cap. 41. Iob.

C. XLIV.

Supra in verbis Gratiani.

CIrius [i] ad hoc reſpondemus: quia aurum, quod pratuis eius perſuaſionibus quaſi lutũ ſterni potuerit; aurum ante Dei oculos nunquam fuit. Qui enim ſeduci quandoque non reuerſuri poſſunt; quaſi habitã ſanctitatem ante oculos hominum videntur amittere. [l] ſed eam ante oculos Dei nunquam habuerunt. Sæpe namque homo multis occulte peccatis inuoluitur; & in vna aliqua virtute magnus videtur: quę ipſa quoq. virtus [l] inaneſcẽs deficit: quia dum innoteſcit [m] hominibus, procul dubio

a ¶ Similia.] Dicit in eodem idem Auguſtinus.

b ¶ In Euangelio.] Supple ſumit idẽ Aug. iſta exempla.

c ¶ Mirandum.] ¶ Item illud Euangelij.] Nõ qui incipit: quia hęc auctoritas euãgelij, & ſequens Gregorij videntur innuere, ꝙ reprobi futuri charitatem nõ hẽant, eas ponit G. & poſtea ſoluit.

d ¶ Vlti.] His dicẽdi põt: Cœpiſti melius quã deſinis, vltima primis cedũt diſſimiles hic vir. & ille puer.

NON AVTEM. CASVS. Infert Gratianus ex ſupradicto ca. ꝙ qui nõ bene incœpit, charitatẽ habere non potuit. Poſtea dicit, ꝙ illud ꝙ poſtea ſequit in auctoritate Greg. ſ. qui ſeduci, &c. non eſt intelligendum generaliter de omnibus reprobis, ſed ſpecialiter de hypocritis: qđ ex verbis eiuſdẽ Greg. intelligitur.

ILLVD AVTEM. Hæc eſt 5. pars di. in qua magiſter loquitur de hypocritis, ¶ aurum videntur coram populo, ſed coram Deo ſtercus, & hoc probat G. g. cap. ſeq. lo. de Fan.

e ¶ Qui ſeduci.] Hæc eſt rota præcurrens Gratiani. vult. n. determinare capitulũ Gregorij, quod ſtatim ſequitur, inf. ea. citius ad hoc.

f ¶ Vt Leuiathan.] q. d. ſiue per propriã ſuggeſtionẽ, ſiue ꝑ malum hominẽ, & dãnatum, quem diabolus repleuit malitia, ſiue ꝑ ſuggeſtionis miniſtrum.

g ¶ Replet.] Triſtitia

h ¶ Aurum.] Pro ſapientia ponitur aurum, inf. ca. d. principium, & ita aliter quam hic ſumitur.

Aurum pro ſapientia ponitur.

i ¶ Ius.] CASVS. exponit Greg. i canone iſto illa verba Iob ſuꝑ illo. Sub ipſo erũt radij ſolis, & ſternet ſibi aurũ quaſi lutum. Primo ergo dicit, ꝙ ꝑ aurũ deſignẽt hypocritæ: ¶ quaſi dãurati sũt, cum in ſuperficie videantur habere virtutes, nec habeant. Secundo dicit, ꝙ hmõi hypocriſis deregitur in hac vita, qñque ante finem, quandeque in fine, quandoque nunquam: & cum deregitur, tunc aurum quaſi lutum ſternitur. Vltimo dicit quã vtilitatem conſequantur prædeſtinati, ſiue huiuſmodi hypocritæ faciant bo-

Hyppocritæ videntur de aurati.

na, ſiue publice cadant in peccatum: nam per bonã operationem inuitant perſeueraturos ad bonũ operãdum, per caſum reddunt bonos cautiores. ¶ Ipſa quoque virtus.] Id eſt opus virtutis. & ita fere per totum.

k ¶ Amittere.] Hæc de Hypocritis intelligenda ſunt, ¶ videa-

l ¶ Ipſa quoque virtus.] Id eſt, opus virtutis. & ita fere per totum.

m ¶ Innoteſcit.] Id eſt, virtus videtur.

a ¶ Appe-

Digitized by Google

a ¶ Appetitur.] Ab alijs.
b ¶ Virtus ante.] Putatiua.
c ¶ Ante homines.] idest, in conspectu hominum.
d ¶ Placuit.] Supra ead.d.ver.item, §.pen.secundum Augustinum.
e ¶ Per aliquid.] idest, quantum ad aliquid, scilicet bona opera. z

d ¶ Pla-

laudatur, eiusq; laus inhiãter appetitur [a], vnde fit, vt & ipsa virtus ante [b] Dei oculos virtus non sit, dum abscondit, quo displicet, prodit quod placet. Quæ itaque esse merita apud Deum possunt, quando & mala occulta sũt & bona publica? Plerumq; enim sicut diximus, latet superbia, & castitas innotescit: atque ideo oltẽsa diu charitas circa vitæ finem perdit, quia cooperta superbia vsque ad finem incorrecta retinetur. Alius elecmosynis vacat: propria distribuit: sed tamẽ multis iniustitijs seruit; vel fortasse in linguam in detractionib. exercet, & sit plerumque, vt is, qui misericors fuerat, iuxta vitæ suæ termi nũ ripacitatis, & credulitatis stimulis inardescat. Quod valde iusto iudicio agitur, vt perdat ante homines, [c] vnde hominibus placuit, [d] qui hoc vnde Deo displicuit, cõrigere nunquam curauit. Alius patientiæ studet, sed dum inuidere alijs, & seruare in corde malitiam non cauet, fit quandoq; impatiẽs, quia diu latuit dolens. Hi itaque, & per aliquid, [e] aurum sunt, & per aliquid, lutum sunt. Atque hoc aurum, quasi lutum, sternitur, quando occultis peccatis exigentibus, etiam virtus quæ publicæ claruerat, dissipatur. Sed operæpretium [f] credimus, si in his virtutem superni ordinis, [g] subtilius perpendamus. Sæpe enim omnipotens Deus occulta quorundam mala (diu † tolerat, vt aperta eorum bona electorum suorum vsibus profutura dispenset. Nam nonnulli mundum nequaquam funditus deserentes, non perseueraturi angustum iter arripiunt, sed ad quærendam angustam [h] viam exemplo, [i] suo eos, qui perseueraturi sunt, accendunt. Vnde plerumque contingit, vt ipsum hoc, quod bene videntur viuere, non sibi, sed solis potius electis viuant, dum exemplis suis ad bene viuendi studia perseueraturos alios non perseueraturi prouocant. Sæpe enim quosdam videmus viam ingredi, ad locum propositum festinare, quos alij, quia euntes conspiciunt, sequuntur, eundemque locum pariter petunt, sed fit plerumque, vt irruente aliquo implicationis articulo [k] post se redeant, qui præibant, & hi ad locum perueniant, qui sequebantur. Ita nimirum sunt, qui non perseueraturi, viam sanctitatis arripiunt. Idcirco enim virtutis iter non peruenturi inchoant, vt eis, qui peruenturi sunt, viam, qua gradiãtur, ostendant. quorum etiam casus vtilitate nõ modica electorum prouectibus †seruit, quia illorum lapsum [l] dũ conspiciunt, de suo statu contremiscunt, & ruina quæ illos damnat, istos humiliat. Discũt enim in superni adiutoris protectione confidere. dum plerosq; conspiciunt de suis viribus [præsumentes † cecidisse. Quando ergo bene agere videntur reprobi, quasi planum iter electis sequentibus monstrant. Quando vero in lapsum nequitiæ corruunt, electis post se pergentibus quasi cauẽdam superbiæ foueam ostendunt.

Exp.10.
† Abest ab ori.

† ad profectibus.

† Abest ab ori.

f ¶ Operępretiũ.] i. vtile credimus, si aperiamus quomodo de istis disponit ad vtilitatẽ aliorum, & hoc est, sæpe.n. &c.
g ¶ Ordinis.] idest, intellectus tropologici.
h ¶ Angustam.] Arcta enim est via quę ducit ad vitam. Vnd. Virgilius.

Facilis descensus auerni. z

Sed reuocare gradũ, superasq; euadere ad auras.

Hoc opus, hic labor est: Pauci quos æquus amauit.

Iuppiter, aut ardens euexit ad æthera virtus.

Dijs geniti potuere. 12.quęstio.3.omnis ætas.

i ¶ Exẽplo.] Hi sũt, qui ad sempiternam vitã proximos mendacio suo opitulante deducant, vt 22. quæs.2.primum. Ex hoc ergo colligere quo sensu illud accipiatur.
k ¶ Articulo.] i. impedimento.
l ¶ Lapsum.]

Fælix quẽ faciunt aliena pericula cautũ sup.27.quęst.1.c. 1. infra de cõsec. distin.1.hi duo, & dicit Seneca.

Ruina præcedentiũ solet esse doctrina sequentium.

Facit ad hoc sup. eo.ti enim, in fine.

QVOD VERO. CASVS. Dictum est sup. §. cum ergo. in cap. charitas. ꝙ reprobi non comedũt panẽ qui de cælo descendit, neque bibũt aquã vitã. Nunc Gratianus determinat illud, & dicit ꝙ non est ita intelligendũ, ꝙ reprobi sint pœnitus alieni a charitate: sed nõ sunt radicati in charitate. Nã ille dicit comedere & bibere, qui radicẽ habet i charitate. Ille deguſtat, ꝙ ab ea delinquẽdo recedit ad id quẽ inducit auctoritas.

z Idest, præsunt de genere bonorum Pet.

z idest, inferni ab a, quod est sine, & ver veris. Archid.

Via paradisi est arcta.

Quod vo-

ritatem Apostoli, sicut diabolus dr recessisse a charitate & sic nacta occasione, ꝓbat ꝙ multas rōnes. ꝙ diabolus creatus fuit in charitate, sed in ea non pseuerauit, ad qđ inducit auctoritatē Greg. [Negatur.] Ab Augustino.

a ¶ Quod vero.] Soluit Gratianus auctoritatē inductā 3.ea.dist.§. cū ergo. cap. charitas. ad hoc ꝙ charitas amitti ꝑ possit & hac occasione diabolū in charitate creatū esse ostēdit, & de Luciferi excellentia multa subiungit.

b ¶ Negātur.] Supra ea.c.quia radix.§. cū ergo.& §.ego sum & c.charitas.

c ¶ Vnde in Euāgelio.] Matthæi 27.

d ¶ Donum cęleste c.] idest, doctrinam Euangelicam.

e ¶ Ad pœnitentiā.] Per baptismū hoc ē expositū sup.e.fi.n.

f ¶ In veritate.] Supra 16.q.2. visis contra.

g ¶ In veritate.] Id est in charitate 1 & hoc dicit allegando.

h ¶ Differentia.] Quod alij sunt boni & alij sunt mali.

i ¶ Pœnam.] Aeternā quod nūquam facit arg.sup.11.q.3.illud plane.

k ¶ Quod creando.] Non enim debet punire quod ipse apparebauit, vt 23.q.4.Nabuchodonosor.ff.ad leg. Iul.de adulte. si vxor.in fine.

l ¶ Ex traduce.] Quia angeli nō fuerūt ex traduce.i.ex ꝓiacēte materia: sicut nec aīa sup.32.q.2.Moyses.

m ¶ Suo vitio.] Sed vnde fuit primus motus angeli ad malū? Dicas ꝙ ex libero arbitrio. Sed in libero arbitrio non fuit malū. vnde ergo prouenit malū? Dicas ꝙ in libero arbitrio fuit ꝙdā libertas, & ex ista libertate cecidit in malū. hæc est difficillima quæstio 2.

n ¶ Similis.] Cū Angelus statī fuit post creationem capax rationis, sed homo nō nisi donec sit adultus.

o ¶ Moysem.] in Genes citra principiū.

p ¶ Vacuum.] Supra 16.quæst.2.visis.cōtra vbi dicit, quod charitatē nequit habere ī cęlo, sed forte

ro [a] *reprobi negantur* [b] *comedere panē, qui de cœlo descēdit, vel libere aquam viuam, non sic accipiendum est, vt a charitate penitus credantur alieni, sed vt in charitate radicem figere non intelligantur. Aliud est enim bibere, vel manducare; atque aliud degustare. Vnde in Euangelio* [c] *de Christo legitur*: [*Et cum gustasset, noluit bibere.*] *Bibit ergo aquā viuam, & manducat panem, qui de cœlo descendit, qui in charitate radicem figit: degustat, qui ea aliquatenus communicat, aqua postea delinquendo recedit. De quibus Apostolus dicit*: [*Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, & gustauerunt donum cœleste,* [d] *& post hac omnia prolapsi sunt, & rursus renouari ad pœnitentiam.* [e]] *Hinc etiam diabolus in veritate* [f] *stetisse, non in ea creatus esse negatur. Fuit enim in veritate conditus, sed dum de se superbiendo præsumpsit, alienus ab ea factus est. In veritate* [g] *autem quomodo esse creatus perhibetur, si sine dilectione sui cōditoris creatus esse probatur? Aut quomodo bonus a Deo conditus asseritur, si nihil diuinæ dilectionis in sui conditione acceperit? Quomodo ante superbia motum sine vitio extitit, si conditorem suum nullatenus dilexit? Aut quomodo par, siue excellentior cæteris creatus dicitur, si nonnullis eorum in amore Dei conditis, hic ab eius dilectione vacuus factus est? Vnde autem hac differentia* [h] *inter bonos & malos angelos processit? Si ex creante, iniustus uidetur Deus, qui ante peccatum infert pœnam,* [i] *vel qui hoc punit, quod creando* [k] *infudit. Si autem non ex creante, cum non extraduce* [l] *restat, vt ex propria libertatis arbitrio vitium superbiæ in angelicam naturam processerit. Bona ergo cōdita est, quæ sue vitio* [m] *a bono in malū commutata est. Sed quomō bona esse potuit, si dilectione penitus caruit? Neque enim angelus nobis similis* [n] *factus est: quos vsq; ad certum tempus ætatis infirmitas grauat, vt neque virtus, neque vitium, vllum locum in nobis obtineat. Accepit ergo dilectionem in sui creatione, sicut & ceteri, de quibus dicitur*. [*Angelica virtutes, quæ in Dei amore perstiterunt.*] *Non ait quæ diligere Deum caperunt, sed quæ in eius amore perstiterunt: quæ ex creatione diligere caperant, vt principium diuinæ dilectionis omnibus credatur esse commune; perseuerantia vero eorum tantum modo intelligatur, qui in retributione hoc accipere meruerunt, vt confirmati vlterius cadere nō possent, & hoc de se certissime scirent. Vnde bene apud Moysem* [o] *primus cælum, deinde firmamentum factum esse dicitur, quia mirum in modum angelica natura prius æqualiter subtilis in superioribus est condita; postea in persistentibus in amore sui conditoris mirabiliter confirmata.*

Hinc etiā Gregorius in moralibus multa de perfectione angelicæ creationis replicans, charitate negat repletū non ea penitus uacuum [p] *asserit, qua si penitus carnisset*

Supra ea. charitas est aqua.

Deo, & sic peccatum, & ad hoc facit gl. sup illud psal. Deus quis simili is erit tibi? vbi dicit, qui se vult esse vt Deus, per se vult esse similis Deo Archi.

Matth.27.

Heb.6.

Io.8.

B.Greg.27.moral.c.25.& glo. ordin. in c.1. Gen. ad ea verba [fiat firmamentum.] Ex Greg.

Greg.lib.32.Mor.c.24.al.18.

1 Scilicet in formata vel in veritate gratuitorum in qua creatus est sicut oēs angeli, secundum Hu.

Angeli non fuerunt extraduce.

Malum vnde ꝓueniat.

2 potest dici ꝙ ex deordinatione appetitus in diuinā assimilationem vltra terminum suæ naturæ a Deo sibi statuto, & ex tali deordinatione secuta fuit ruinosa

tra|ria intelligũtur,non de charitate, quam non habuit, ſed quam habiturus eſſet,ſi ſteriſſet .

PRincipium. CASVS. Hoc eſt Gregorij vſque ad ſequentem, §.charitas. Sed interponit ſæpe verba Iob vel Ezechielis, vt ea exponat. Intendit ergo Gre.in hoc c.mul-

nunquam ea,quæ de eius excellentia dicuntur,conuenienter de eo intelligi poſſent.

C. XLV.

Iob.40.

PRincipium [a] enim *(inquit B.Gregorius)* viarũ [b] Dei Beemoth [c] dicitur:quia nimirum,cum cuncta creans ageret ; hunc primum [d] condidit, quem reliquis angelis eminentiorem fecit.Huius primatus eminentiam conſpicit propheta,cum dicit. (Cedri non fuerunt altiores illo in paradiſo Dei,abietes non adæquauerũt ſummitatem eius;platani non fuerunt æquales † frondibus illius, omne lignum † paradiſi Dei non eſt aſſimilatum illi, & pulchritudini eius : quoniam ſpecioſum fecit eum in multis,condenſiſque frondibus.)Qui namque [e] accipi in cedris,& abietibus,& platanis poſſunt,niſi illa virtutũ cęleſtium proceræ celſitudinis agmina in æternæ letitiæ viriditate plantata?Quæ quamuis excelſa ſunt cõdita,huic tamen nec prælata ſunt,nec æquata,qui ſpecioſus factus in multis, condenſiſque frondibus eſſe dicitur;quia prælatum cęteris legionibus tanta illum ſpecies pulchriorẽ reddidit,quanta ei † ſuppoſita angelorum moltitudo decorauit. Ille arbor in paradiſo Dei toto, quaſi condenſas frondes habuit, [f] quot ſub ſe poſitas ſupernorum ſpirituum legiones attẽdit,Qui idcirco peccans,ſine venia [g] damnatus eſt:quia magnus ſine cõparatione fuerat creatus.Hinc ei rurſum per eundem prophetam dicitur: (Tu ſignaculum [h] ſimilitudinis Dei,plenus [i] ſapiẽtia, & perfectus decore in delitijs paradiſi Dei fuiſti.) Multa enim de eius magnitudine locuturus primo verbo [k] cuncta cõplexus eſt.Quid namque boni non habuit, qui † ſignaculum Dei ſimilitudinis fuit?De ſigillo quippe annuli talis ſimilitudo imaginaliter exprimitur,qualis in ſigillo eodẽ eſſentialiter habetur . Et licet homo ad ſimilitudinẽ Dei creatus ſit , angelo tamen quaſi maius aliquid tribuens , non cũ ad ſimilitudinem Dei conditum, ſed ipſum ſignaculũ Dei ſimilitudinis dicit, vt quo [l] ſubtilior † eſt in natura,eo [m] in illo ſimilitudo Dei [n] plenius credat expreſſa. Hinc eſt , q primatus eius potentiã adhuc inſinuans idẽ ꝓpheta [o] ſubiungit: (Omis lapis [p] pretioſus [q] operimẽtũ [r]

Iſa.1.& 14. Ezech.31.
† *al.aqua.*
† *al.lignum pretioſum.*
† *al.&*
Ezech.28.
† *al.&*
† *al.ſublimior.*
Vide Rod. li.moral. c.ſequenti.
Vide homil. 34. in Euangel.

a ¶ Principium.] .i.præcipuum opus inter prima opera Dei, vel primus & dignior inter alios angelos, quorum miniſterio paratur.& patet via ad Deum .

b ¶ Viarum] .i.operum,ſicut enim in via continetur veſtigium itinerantis, ſic in qualibet creatura eſt via. qua quis ducitur ad intelligendam potentiam Dei.

c Beemoth] .i. diabolus . Beemoth interpretatur animal , immũdum,quia diabolus propter ſuperbiam a cæleſti beatitudine tanquam immundum animal alienus factus eſt .

Beemoth qualiter interpretatur.

d ¶ Primum .] .ideſt præcipuum . non.n. prius creauit hunc q̃ alios . alias in Salomone cõtra,ibi,Qui viuit in æternũ, creauit omnia ſimul.

Vel põt dici animal ꝑ effectũ: quia hoies quos peccare facit, nõ hoies ſed animalia dici poſſũt. Arch.

e ¶ Qui namq.] Verba Gregorij exponẽtis prædictam auctoritatem Ezechielis.

f ¶ Habuit] Lucifer.

g ¶ Venia.] Cum enim plus poteſtatis & pulchritudinis ei commiſſum fuerat , iõ magis diligi præſumebatur , argum. ſup.2.q.5.quãto. & inf.d.3.ca.quamuis. §.quod autem . & c. ſepties. ideoque tanto magis obſequi tenebatur, & plus puniri debuit . cum nũ fuerit obſecutus.arg. C.de conduc. & ꝑc. conductores.in fine, li.11. & grauiora facit del ſta,&c.vt 11. q.3.præcipue.40. di. homo Chriſtianus. infra ead.diſt.5. cum ſideret. ſup.ead.d.1. §.ex his itaque, ſup. 23.q.1.qui peccat.

Deus præſumitur plus diligere illos quibus plus perfectionis tribuit.

h ¶ Tu ſignaculum] Dicitur ſignaculum propter virtutes expreſſas, quas recepit a Domino.

i ¶ Plenus.] ideſt plenam ſcientiam habẽs.& perfectionem decoris , & charitatis.

K ¶ Primo verbo .] Hoc ſcilicet ſignaculum.

ea. multum commendare Luciferum , oſtendendo eius perfectionem,dignitatem, & excellẽtiam,quam in charitate & in aliis gratuitis donis , & naturalibus habuit ante lapſum , & hoc facit inducendo auctoritatem ex verbis Iob & Ezechielis.. [Inquit.] verbum eſt Gratiani, & primo exponit verba Iob.ipſe enim eſt principiũ viarum Dei , &c. [Propheta.] ſcilicet Ezechiel. [Qui namque.] verba ſunt Gregor.[Aurum]verba Gregorij. [In munere.] ideſt, in adiumento Dei] inſinuat,ſcilicet Iob.

l ¶ Quo]i.inquantum ſubtilior eſt natura,ideſt diuinę naturæ capacior ratione & intellectu.

m ¶ Eo.]ideſt,intantum.

n ¶ Similitudo Dei].i.gratia & dilectio , quæ erat Deo ſimilis in illum.

o ¶ Propheta].i.Ezechiel.

p ¶ Omnis lapis].i.omnis alius angelus .

q ¶ Pretioſus].i.pulcher decore virtutum fuit.

r ¶ Operimentum .] ideſt , inferior eo , ſicut veſtimẽ-

mētum eſt inferius & indignus ſe induente, vel ornabat eum ſicut veſtimentum ornat aliquem.

a ¶ Sardius.] hos ēt lapides enumerat lex. ff. de pub. & vect. l. interdū. §. ſpecies. Quāliter autem lapides veniant in contributione, dicit lex ad leg. Rho. l. 2. §. cum in eadem.

b ¶ Diſtinctiones.] ſupra d. 89. ad hoc.

c ¶ Auro.] Vnde dicit lex, q̄ ſi auro gēma iungatur, non cedit auro, ſed ecōuerſo aurum cedit gemmæ. ff. de aur. & arg. leg. & ſi non ſunt. §. peruenimus.

d ¶ Superbiæ.] Not. per canonem iſtum ius incepiſſe ex ruina angelorum, bonum enim, & ęquū fuit, vt prōpter ſuperbiam Lucifer puniretur.

e ¶ Vitio.] i. per vitium ſuperbiæ non ſunt repleta.

f ¶ Charitatis.] Arg. q̄ diabolus charitatem non habuit, vt 26. q. 7. viſis. Sed cū eſſet rationis capax innocētiæ particeps ſine charitate eſſe non potuit arg. ſupra eadem diſt. ſi quis ſemel. §. item ſine charitate, quod ergo charitate repletus, negatur, comparatione ſtantiu & confirmatorum dicitur, vel ad perfectionē, & perſeuerantiā refertur.

g ¶ Lapides.] i. ordines Angelorum.

h ¶ Illic.] In prophe ta Ezechiele, & in Iob.

i ¶ Voce Dominica.] i. voce Domini loquentis ſibi Iob.

k ¶ Inſinuat.] Iob, vel propheta.

Ius vnde incœpit.

Diabolus an habuerit charitatem.

1 De hoc le. & no. ſup. §. prox. in fi. & 27. q. 1. §. ex his omnib. ibi vides.

CHA-

tuum, ſardius, [a] & topazius, & iaſpis, chryſolitus onyx, & berillus, ſaphirus, & carbunculus, & ſmargdus.) Nouem dixit genera lapidum: quia nimirum nouem ſunt ordines angelorum. Nam cum per ipſa ſacra eloquia angeli, archangeli, throni, dominationes, virtutes, principat⁹, poteſtates, Cherubim, & Seraphim aperta narratione memorantur, quātæ ſint ſupernorum ciuium diſtinctiones [b] oſtenditur, quibus tamē Beemoth iſte opertus fuiſſe deſcribitur: quia eos, quaſi veſtem ad ornamētum ſuū habuit, quorum dum claritatem tranſcēderet, ex eorum comparatione clarior fuit. De cuius illic adhuc deſcriptione ſubiungit.) Aurum opus decoris tui, & foramina tua in die, qua conditus es præparata ſunt.) Aurum opus decoris eius extitit, quia ſapientia claritate cāduit, quam bene creatus accepit. Foramina vero idcirco in lapidibus fiunt, vt vincu lati auro [c] in ornamenti compoſitione iungātur, & nequaquam a ſe diſſideant, quos inter fuſum aurum repletis foraminibus ligat. Huius ergo lapidis in die conditionis ſuæ foramina præparata ſunt, quia videlicet capax charitatis eſt conditus, qua ſi repleri voluiſſet, ſtantibus angelis tanquam poſitis in regis ornamento lapidibus, potuiſſet inhærere. Si enim charitatis auro ſe ſe penetrabilem præbuiſſet, ſanctis angelis ſociatus in ornamento, vt diximus, regio lapis fixus maneret. Habuit ergo lapis iſte foramina, ſed ſuperbiæ † [d] vitio [e] charitatis [f] auro non ſunt repleta. Nam quia idcirco ligantur auro, ne cadant; idcirco iſte cecidit; quia etiam perforatus manu artificis, amoris vinculis ligari cōtempſit. Nunc autem cæteri lapides, [g] qui huic ſimiliter fuerant perforati, penetrāti ſe inuicem charitate ligati ſunt, atque hoc in munere, iſto cadente, meruerunt, vt nequaq̄ iam de ornamēto regio cadendo ſoluātur. Huius principatus celſitudinē adhuc idē propheta intuēs adiūgit, [Tu cherub extenſus, † & protegens in mōte ſancto Dei, & in medio lapidum ignitorum perfectus ambulaſti.] Cherub quippe plenitudo ſcientiæ interpretatur, & idcirco iſte Cherub dicitur, quia tranſcendiſſe cunctos ſciētia non dubitatur, qui in medio ignitorum lapidum perfectus ambulauit, quia inter angelorum corda charitatis igne ſuccenſa clarus gloria conditionis extitit. Quem bene extentum, ac protegentem dicit. Omne enim, quod extenti protegimus, obumbramus, & quia comparatione claritatis ſuæ cœterorum claritatem obumbraſſe creditur, ipſe extentus, & protegens fuiſſe reperitur. Reliquos enim quaſi obumbrando operuit, qui eorum magnitudinem excellentia maiore tranſcendit. Quod ergo illic [h] ſpecioſus in multis frondibus, quod illic ſignaculum ſimilitudinis, quod illic cherub, quod illic protegens dicitur, hoc hic voce Dominica [i] Beemoth iſte viarum Dei principium vocatur. De quo idcirco tam mira, in quibus fuit, & quę amiſit, inſinuat, [k] vt territo homini oſtendat, quid ipſe, ſi ſuperbiat de elationis ſuæ culpa paſſurus ſit, ſi feriendo illi parcere noluit, quem creando in gloriam tanta claritatis eleuauit. Conſideret ergo homo, quid elatus in terra mereatur, ſi & prælatus angelis angelus in cœlo, † de cœlo in terram proſternitur.

Ezech. 28.

† al. per ſuperbia vitium.

† al. extenſus. Ibidem. Variat paululum a vulgata, ſed maiores varietates infra eq. ca.

Eod. lib. 2. ſeq.

† al. in cælo proſternitur.

Digitized by Google

CHARITAS AVTEM. Hæc eſt ſexta pars diſtin. in qua concludit magiſter, & probat multis modis, q̃ illa charitas, quæ deſeritur, dicitur fragilis: quia non durauit. tamen vera fuit, alias nullo modo poſſet dici, ſi nulla fuiſſet. Io. de Fant.

CA-

6 *Charitas autem,* [a] *quæ in aduerſitate deſeritur ficta,* [b] *ideſt fictilis, & fragilis eſſe phibetur, ſicut fides, ex qua charitas procedit, ficta, ideſt fragilis apud Apoſtolum eſſe negatur. Similiter charitas, quæ in aduerſitate deſeri poteſt, dicitur vera nunquam fuiſſe. Sicut enim Hieronymus cõtra Iouinianum ſcribit: (Omnis creatura ſub vitio eſt, non quod omnis peccauerit; ſed quia nulla eſt, quæ peccare non poſſit.) Poſſet autem* [c] *peccare. vt Auguſtinus ait, non eſt aliquid poſſe; immo aliquid non poſſe. Vnde ille ſolus vocatur omnipotens, qui hoc non poteſt: quia omnia poteſt, quæ poſſe eſt aliquid poſſe. Sicut ergo eius cõparatione, qui mutabilitatem neſcit, omnis creatura vit. oſa dicitur, quia mutabilitatis eſt capax, iuxta illud, (non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens) & (aſtra* [d] *non ſunt munda in conſpectu eius,) ſic comparatione eius creatura, quæ mutationem non recipit, omnis creatura, quæ permutatur, non vera, ſed vana eſſe probatur. Vnde omnis homo mendax dicitur, & vanitati ſimilis factus. Hinc etiam* [e] *Eccleſiaſtes. Cuncta, quæ ſub ſole ſunt, i. quæ temporum viciſſitudinem recipiunt, non tantummodo vanitas: quæ omni creaturæ ratione mutabilitatis ineſt, ſed etiam vanitas vanitatum, varietate permutationis, quam recipiunt, eſſe dicuntur. Sic ergo cõparatione diuinæ charitatis nulla virtus vera probatur, aut comparatione eius, quæ non deſeritur, illa, quæ amittitur, vera eſſe negatur. Sicut autem omnis creatura ſuo modo bona, & vera eſſe dicitur ſic et charitas, quæ deſeritur, ſuo modo bona, & vera eſſe mõſtratur: alioquin a nullo deſereretur, ſi nullo modo in eo eſſet. Quod enim nullo modo vere eſt, nullo modo deſeri poteſt. Quod ſi aliquo modo vere deſeritur, & aliquo modo id vere eſſe oportet.*

Sup. c. ſi enim. Sent. 1. d. 42.

Li. 15. de Tri. c. 13. & de ſymbolo, fidei c. 1.

Pſal. 142. Iob. 15.

Pſal. 115. & 143. Eccl. 1.

D'STIN. III. 2. par

HAec de charitate [f] *breuiter ſcripſimus propter eos, qui pœnitentiam negant reiterari poſſe, aſſerentes, q̃ ſicut charitas ſemel habita nũquam amittitur, ita pœnitẽtia ſemel vere celebrata, nulla ſeq. culpa maculatur: ſi vero criminalis culpa illã aliq̃ ſequitur, vera pa-*

CASVS. Supra in præcedenti c. & in alijs auctoritatibus proba um eſt, quòd charitas habetur, licet poſtea deſeratur. Nunc Gra. exponit quandam auctoritatem Auguſt. quæ eſt ſupra in princip. diſtin. ſcilicet, charitas, quæ deſeri poteſt, &c. Et Pauli, ſcilicet, charitas nunquam excidit: quia videntur contradicere ei, quod dictum eſt ſupra, & quod dicitur ibi, charitas, quæ deſeri poteſt, ficta eſt, & non vera, ideſt non eſt vera reſpectu charitatis diuinæ, vel reſpectu eius, quæ deſeri non poteſt, vera tamen eſt. vnde in fine concludit veram charitatem deſeri poſſe.

a ¶ Charitas autem.] Soluit auctoritatem Apoſtoli allegatam ſup. in prin. diſt. duob. modis; quia dicitur primo charitas, quæ deſeritur.

b ¶ Ficta] i. fragilis & non vera reſpectu permanentis, Vel non vera, reſpectu charitatis diuinæ, ad quod ſimilia quædam inducit. In fine concludit, veram charitatem deſeri poſſe.

c Poſſe autem.] Ex quo enim reſiſtere vitijs eſt verum poſſe, ergo non reſiſtere eſt non poſſe, ſed non reſiſtere eſt peccare, & ita poſſe peccare, eſt non poſſe reſiſtere, & ita eſt arg. a contrarijs, arg. 32. q. 4. ſicut ſatius eſt. & qui. ſicut. in d ¶ Et aſtra.] ideſt, angeli.

Vitijs reſiſtere eſt verum poſſe.

e ¶ Hinc ét eccleſiaſtes.] i. Salomon.

HAec de charitate.] Hæc diuiditur in 12. partes, in quarũ prima probat q̃ 12. auctoritates, q̃ qui ſemel pœnitentiam ageret, nõ peccaret; ſed intelligitur de perfecta per locum a deſtructione. Secũda ibi, Sed verba.] Tertia ibi, [Ex perſona. Quarta ibi, Hac auctoritate.] Quinta ibi, [quod fuit.] Sexta ibi, [Ecce cuius.] Septima ibi, [Item q̃. Octaua ibi, [ſiue autem.] Nona ibi, [His auctoritatib.] Decima ibi, [auctoritas.] Vndecima ibi, [Quanquã. Duodecima ibi, [pœnitentia ergo Io. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 3. d. in qua q̃ritur, an pœnitentia ſit iteranda, & inducit G. ſuper hoc opiniones varias, & diſcordantes auctoritates, & dicendum eſt q̃ ſolemnis ſm conſuetudinem quarundam eccleſiarũ non eſt iteranda, inf. eo. §. ex perſona. publica vero vel priuata ſic, ſed pro diuerſis delictis forte poſſet ſolennis pœnitentia iterari, vt inf. ea. quamuis. & continuat Grat. in hoc §. dicta dicendis. Caſum autem huius §. cum ſeq. ſcilicet pœnitentia, per te videbis.

Pœnitẽtia eſt iteranda.

f ¶ Hæc de charitate.] Continuat ſeipſum G. In 2. enim diſtinctione quam hic tractat, præmiſit, ſed huius gratia aliam præmiſit, an. ſ. charitas ſemel habita amitti poſſit, quam in præcedenti d. tractauit, nunc autẽ ad propoſitum ſuum reuertitur, & dicit, Hæc quæ &c. Hic incipit 3. d. in qua tractatur, an pœnitentia ſit iteranda, an non, & q̃ ſit iteranda, multis auctoritatib. & exẽplis probatur. Dicimus ergo q̃ iteranda eſt, iterum puniendus eſt ſi denuo peccet, inf. ea. ſeptuc. vbi aũt dicit q̃ Pœnitentia non eſt iteranda, dicimus quod de ſolẽni eſt

intelligendum, quæ cum ſacramentum * non dẽt iterari ar. 1. q. 1. quod quidam. ℓm conſuetudinem maxime quarundam eccleſiarum, & hoc ſuper eodem crimine, ſuper diuerſis autem credit G. ſolẽnem iterari poſſe, argum. inf. e. d. quãuis. hanc quæſtionem ſi tractat G. primo ponit opinionẽ illorum, qui dicunt ℳ pœnitentia non eſt iteranda, quia eã non ſequitur mortale peccatum. ſi. n. eã ſ quis tur mortale peccatum, illa pœnitentia vera non fuit: nec veniã obtinuit, & ad hoc multas auctoritates induxit vſq; ad §. ſed verba, & incipit ibi ſoluere prędictas auctoritates. poſtea ab illo §. ℳ aũt, probat auctoritatib. & exemplis. ℳ pœnitentia ſæpe iteratur poſt inſerit quæ ſit vera, & quæ ſit falſa pœnitentia, qua occaſione ſubiũgit, an pœnitentia ſit dãda, an neganda ei, q̃ vult agere pœnitentiã de vno peccato, & remanere i alijs. a Vera pœnitentia] hoc falſum eſt: quia ſi ex charitate pœnitet, vera fuit, & ſaluaretur ſi tunc decederet. dum ſic pœnitebat: auctoritates aũt, quæ in contrarium inducũtur, nõ ad diuerſa tpa, ſed ad idem ſunt referẽda. vt inf. e. c. in caſſum. §. ſed verba, vt .ſ. eo tempore quo pœnitet, hẽat propoſitum non committendi de cætero.

* Solennitas non eſt de eſſentia ſacramenti negatiue ſumpti eſt contra quoſdam ſacramenti, ſed tãtum repugnat illis ſacramẽtis, quæ imprimunt charakterem.

penitentia [a] *non fuit, nec veniam vmquam a Domino impetrauit. Quod ex definitione ipſius pœnitentia, & multorum auctoritatibus probare contendunt. Vt enim Ambroſius ait in quodam ſermone quadrageſima.*

In ſermone manuſcripto ſæpe citato cuius initium: [Ecce nunc] Greg. li. 9. epiſ. 39. & hom. 34. in Euang.

C. I.

PŒnitentia eſt [b] & mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. [c]

Idem lib. 2. de vnica pœnitentia, c. 10.

Sent. 4. d. 14. luo p. 25. c. 1. inf. ea. pœnitentiam.

C. II.

RPeriuntur, [α] qui ſepius agendam, pœnitẽtiam [d] putant, qui luxuriantur [e] in Chriſto. Nam ſi vere agerent pœnitentiam, iterandam poſtea non putarent: [f] quia ſicut vnum baptiſma, ita [β] [g] & vnica [h] pœnitentia. Verũ præteriti ſemper nos debet [i] pœnitere peccati. ſed hoc delictorum k leuiorum. At ego [l] facilius [m] inueni, qui in nocentiam ſeruauerint, quam qui congrue [n] egerint pœnitentiam.

Sent. ibid. ſup. d. 50. ſi quis poſt.

α ¶ Reperiuntur. *In originali eſt.* Merito reprehenduntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, quia luxuriantur, &c. *vt ſupra d. 50. ſi quis poſt.*

β ¶ Ita & vnica. *Locus hic, qui ob gloſſas incurrentes non eſt emendatus, apud B. Ambroſium ſic habet,* ita vna pœnitentia, quæ tamen publice agitur. Nam quotidiani nos debet pœnitere peccati. Sed hæc delictorum leuiorum, illa grauiorum. Facilius autem inueni, &c.

Item Aug. lib. de dogmatib. eccleſiaſticis, cap. 54.

a Penitentiam.) Solennem. Vel quod hic dicitur, intelligas de pœnitentia exteriori, ideſt, ſatisfactione. nam quidam putant ſufficere ad delictionem peccati, ſi quoties peccant, pœnitentiam ſibi iniunctam ſine ſatisfactionem agant, licet in voluntate peccandi perſiſtant. inf. ea. ſane cauendum. & hoc innuit illud ibi, iterãndam.

b Pœnitentia eſt.) ideſt, gratia, quæ verę pœnitenti infuſa eſt, facit eum præterita plangere, & oũ munit, vt caueat ne committat quæ fleuit, & quod hic traditur, potius eſt effectus pœnitentiæ, quam diffinitio. Pœnitentiæ effectus quis eſt.

c Non committere.) ideſt, non committendi propoſitum habere.

RPeriuntur.] CASVS. In hoc c. reprehendit Ambroſ. quoſdam, qui ſolennem pœnitentiam ſæpius agendam putant. iſti enim ſpiritualiter fornicantur ſeparando ſe a Chriſto. Nam ſi veram pœnitentiam agerẽt, num quam iterandam putarent, cum ſicut vnum eſt baptiſma, ita vna eſt pœnitentia. In fine dicit Ambroſius, qđ plures inuenit, qui innocentiam ſeruauerunt, quam qui veram egerunt pœnitentiam, ſequens ea. patet. Sequens autem c. quod poſtea ſequitur, ſ. pœnitentia, pater ſimiliter, in quo deſcribitur quid ſit pœnitentia, quid ſit pœnitere, quid pœna.

d Pœnitentiam.) Solennem. Vel quod hic dicitur, intelligas de pœnitentia exteriori, ideſt, ſatisfactione. nam quidam putant ſufficere ad delictionem peccati, ſi quoties peccant, pœnitentiam ſibi iniunctam ſine ſatisfactionem agant, licet in voluntate peccandi perſiſtant. inf. ea. ſane cauendum. & hoc innuit illud ibi, iterãndam.

e Qui luxuriantur.) ideſt, fornicantur ſpiritualiter, ſeparando ſe a Chriſto.

f Non putarent] .i. non præſumerent illud agere vnde oporteret eos deinceps pœnitere, & ℓm hunc intellectũ ſic. intelligẽdum eſt illud ℳ ſequitur, ſicut vnum baptiſma ſufficit ad delictionem peccati, ſic & una pœnitẽtia, huic tamẽ intellectui repugnat inf. gl. H. ſ. sẽper. inf. e. g ita)

g [illegible] ſu. diſt. 50. c. ſi quis poſt. §. poteſt. & aliter inf. ea. diſt. c. intantum. §. ſiue autem, &c. in ſalicibus.

h Vnica.) ideſt, irreiterabilis.

i Semper nos debet.) ideſt, ſemper vere pœnitere, ſed de mortalib. raro contingit. Vnde addit. at ego, &c. q. d. ita de facto contingit ſæpe, ſ. quod quis habet pœnitentiam de minoribus & compunctionem, ſed de maioribus non. Vel melius (quod innuit hic) diſtinguo, vt ſ. pœnitentia pro leuioribꝰ mortalibus tantum peccatis iuncta poſſit iterari, quia non iungitur pœnitentia ſolennis niſi pro grauiſſimis. 26. q. 6. c. vlt.

k Delictorum.) Tamen mortalium.

l At ego.) Supra. diſt. 1. §. alij econtra. ca. ſunt qui arbitrantur.

m ¶ Facilius.) Mirũ eſt quare hoc dicat, cum multi inueniantur in fine pœnitentes reſplenduiſſe, &c. ſu. 1. q. 7. ſi quis omnẽ. & pauci inueniantur ante finẽ ſine mortali peccato, arg. ſup. 50. diſ. quia tua. ſed quod dicitur hic, intelligitur de integritate carnis, ſ. virginitate, q. d. facilius inuenio, qui ſeruet uirginitatem, quam qui poſt corruptionem carnis ſeruet continentiam. Nam tunc facilius cadet, ut ſup. diſt. 1. §. alij ecõtra. ca. ſunt qui arbitrantur, unde & ſacramẽto quãdoque, &c. ut 35. q. 9. b iſto. Vel hoc poteſt intelligi de pœnitentia perfectiſſima, quæ non ſolum delet peccata, ſed etiam peccand. affectionẽ quam nunc habere difficillimum eſt. Pœnitentia perfectiſſima quæ eſt.

n Congrue.) Nã pœnitentẽ oportet uitam mutare, quod ſuã-

Vitæ mutatio non eſt facilis.

ſumme difficile eſt: quia dixit lex, q non facilis eſt mutatio vitæ, ſed cum magno labore animi fit, vt in auth. de mona. §. hinc autem. coll. 1. arg. inf. eod. ſane cauēdū.

a Satisfactio pœnitentiæ.] Inf. eod. diſt. §. illud autem Gregorij. ver. ſatisfactio.

b ¶ Cau-

g ¶ Puniat.] Habitu, non actu. arg. ſu. diſt. 31. ſi laicus. Ar. contra inf. c. proxi.

Si Apoſtolus.] CASVS. Probat Aug. in hoc c. q homo debet continue de peccatis pœnitere & docere exemplo Apoſtoli, qui peccata per baptiſmum dimiſſa continue deplorat nam tā diu debet homo de gratia Dei ſperare, quamdiu à pœnitentia ſuſtentatur, dicēte Domino: Vade, & amplius noli peccare. ſemper ergo doleat & etiā gaudeat de dolore.

h ¶ Si Apoſtolus.] ſupra 32. quæſtio. §. ſi Paulus.

i ¶ Peccata.] Originalia.

K ¶ Dimiſſa.] Si dimiſſa, quare plorat? quia nō eſt facta plena innouatio. de 3. diſt. 4. c. 2. & ideo timet cadere & indignū eſt eum, qui nōdum ſtabilem, i &c. C. de teſta. mili. l. vl. 1 ¶ Ploret.] Arg. cōtra inf. de conſ. diſt. 4. ſi ne pœnitentia, Argu. contra ſup diſt. tres autē ſunt actiones, Sed illa non ꝓhibet, quin dolēdum ſit ſuper peccatis iam dimiſſis, ſed q iam pro illis non eſt pœnitentia iniungenda.

i In ſuo officio gaudet ex priuilegio, quo gaudet, q eſt ſtabilis. Arc.

m ¶ Super fundamentum.] ideſt, fidem.

n ¶ Finitur.] ideſt, deficit: quod tūc fit, cū memoria peccati habetur, & de peccato non doletur.

o ¶ Deficit.] ideſt in vtilis eſt, vel efficit inutilis, ideſt, per ipſam pœnitens ad vitam nō perducitur: ex quo enim non laborat, fructum non debet percipere. 16. q. 1. generaliter.

p ¶ Pœnitentia.] Quæ præceſſit.

q ¶ De venia.] ideſt, de vitæ munditia, & ſæpe æternę beatitudinis, quam cum venia aſſecutus fuerat q. d. ita reus conſtituitur per conſequens peccatum, ſicut erat prius ſic exponit Grat. inf. eod. §. hac auctoritate.

q ¶ De venia.] Non tamen intelligas, q peccata redeant prius dimiſſa: ſed quia ita intrabit gehennam ac ſi nullum peccatum eſſet dimiſſum hoc ſecundum quoſdam, ſecus ſecundum alios, qui dicunt peccata iam dimiſſa redire ut hæc traduntur, inf. ea. §. hac auctoritate.

De dicta iam dimiſſa an redeant.

r ¶ De gratia. Factæ promiſſionis.

ſ ¶ Oriatur. Sed ſi præcepit, nonne ſic præcepit impoſſibile: quia quod non erat in eius poteſtate? Ar. ſup. diſt. 2. c. ſi ſermo, §. econtrario. & c. ſciendū. Sed expone, voluntas in te non oriatur, ideſt, in te orta ad effectum nō perducatur.

t ¶ Si contigerit.] Supra 17. quæſt. 4. ſunt qui opes, ſup. 15. q. 8. hi qui. inf. ea. diſt. in tantum, §. ſiue autem, &c. in ſalicibus.

u ¶ In æſtiuum. ideſt, in homilia, quæ æſtiuum incipit.

Peccati occaſiones ſunt fugiendæ.

b ¶ Cauſat.] Ideſt, vitiorum radicem, non enim ſufficit ramos incidere, vt ſu. diſt. 2. ficta, §. ex præmiſſis. Vel cauſas. ideſt occaſiones peccandi. vt 81. diſt. valet.

c Pœnitentia eſt.] ¶ Vindicta. [Hic eſt quædam aſſignatio illius pœnitentiæ, quæ dicitur operis ſatisfactio, & intelligitur de perfecta pœnitentia, vt j. ea. cap. quamuis, §. hac auctoritate.

Ieiunare per alium vtrū aliquis poſſit.

d ¶ Puniens in ſe.] Argu. expreſſum, q quis non poteſt ieiunare per aliū: licet contrarium dixerit Hug. ſup. 82. diſt. presbyter. ſed quidquid ſit de aliis, videtur q per filium bene poſſit quis ieiunare, quia eadem perſona cēſetur, vt 35. q. 3. §. hac auctoritate, & magis terrentur patres in filijs quam in ſe ipſis, ff. quod met. cau. l. iſti quidem, §. vlt.

e ¶ Virtus.] Ideſt, ſignificatio & interpretatio.

Pœniter me feciſſe hominē qualiter exponatur.

f ¶ Pœnam tenere.] Alludit etymologiæ vocabuli. unde Bernardus Clare vallis dixit ſuper illum locum Gen. pœnitet me feciſſe hominem ſuper terram: Idem eſt ac ſi diceret, pœna tenebit me pro peccatis hominum, tenebit inquam me, cum veneto ſuper terram.

Cap. III.

Sup. di. 2. ſunt q.

Satisfactio pœnitentiæ [a] eſt peccatorum cauſas [b] excidere, nec earum ſuggeſtionibus aditum indulgere.

Idem in libro de vera & falſa pœnitentia, c. 8.

Cap. IIII.

Sent. 4. diſt. 14.

Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, [c] puniēs [d] in ſe quod dolet cōmiſiſſe. & infra. c. 19. Cōtinue dolendum eſt de peccato, quod declarat ipſa dictionis virtus. [e] Pœnitere enim eſt pœnam tenere, [f] vt ſemper puniat 8 in ſe vlciſcendo, quod commiſit peccando. Pœna enim proprie dicitur læſio, quæ punit, & vindicat quod quiſque commiſit. Illę igitur pœnam tenet, qui ſemper punit quod commiſiſſe dolet.

Sent. ibidem.

Pœnitentia itaque eſt vindicta ſemper puniens in ſe quod dolet commiſiſſe.

In eodem libro, c. 13.

Cap. V.

Si Apoſtolus [h] etiā peccata [i] per baptiſmum dimiſſa, [k] continue ploret, [l] nobis etiam ſuper fundamentū [m] Apoſtolorū poſitis, quid præter plorare reſtat? quid niſi ſemper dolere in vita? Vbi enim dolor finitur, [n] deficit [o] & pœnitentia. Si autē pœnitentia [p] finitur, quid relinquitur de venia [q]? Tādiu enim gaudeat, & ſperet de gratia: [r] quamdiu ſuſtentatur a pœnitētia. Dixit enim Dominus (Vade, & amplius iam noli peccare.) Non dixit nec peccēs, ſed, nec voluntas peccandi in te oriatur. [ſ] Quod quo modo ſeruabitur, niſi dolor cōtinue in pœnitentia cuſtodiatur? Hinc sēper doleat, & de dolore gaudeat, & de doloris pœnitentia, ſi contigerit, [t] ſemper doleat, & non ſit ſatis, quòd doleat, ſed ex fide doleat, & non ſemper doluiſſe doleat.

Rem.

Item. 1.

Sic incipit homilia 34.

Item Gregorius in æſtiuum [u] tempus, [Ideſt, homilia 34. Euang.

PŒnitentiam.] CASVS. Dicit hic primo Gregorius quod digne pœnitẽtiam agere nõ poſſumus, niſi modum pœnitentiæ cognoſcamus. ſecundo dicit quid ſit pœnitentiam agere. Tertio dicit, quod qui ſic pœnitentiam agit de aliquibus peccatis, vt iterum alia cõmittat: non dꝫ vere pœnitere.

Gregorius in æſtiuũ tempus, ideſt homilia quæ ĩcipit, æſtiuũ tempus.

a¶ Plangere.] Ideſt, plangendo de præteritis malis dolere. vl ſatisfactione ſatisfacere, ſecundum præceptum eccleſiæ.

b¶ Non perpetrare.] ideſt, in nullo mortali perſeuerare, vel ꝓpoſitum perpetrandi non habere.

c ¶ Cõmittat.] Ideſt, propoſitum committendi habeat.

d¶ Diſſimulat] Ideſt non vere pœnitet.

e¶ Quid enĩ, ꝓdeſt.] Q. ad vitã æternã infra. ea. diſt. ſunt plures. Nam aliàs bene valet occaſionaliter inf. ea. diſt. c. nihil. & cap. prim.

SVNT QVI. CASVS. Quidam dicebãt modicum tempus ſufficere ad pœnitẽtiam, vt poſſint poſtea ad peccata redire qui reprehenduntur auctoritate Petri in epiſtola ſecũda dicẽtis: Canis reuerſus ad vomitum. &c. In fine dicit quid ſit agere pœnitentiam.

f¶ Qui ait.] Inf. ead. ſepties. ſupra diſ. 50. ij qui.

g¶ Virtus.] Ideſt, effectus pœnitentiæ.

PRoductior.] CASVS. Oſtendit Gr. per multas cauſas, q̃ in c. exprimuntur, ꝙ ꝓductior debet eſſe pœna quã culpa, & ita cum ſemper dẽat pœnitere, non iterabitur pœnitentia. Sequẽtia duo c. plana ſunt, ſcilicet perfecta. & ille.

Pœnitẽtia ſit longa ſi longa fuerit culpa.

h ¶ Productior.] Supra diſtin. 90. ſi quis monachus. ar. ſupr. ead. diſt. 1. vide benignum. cõtra. Ibidem inuitur. ꝙ quamdiu vꝫ durare peccatum, durare debet. i pœnitẽtia. Sed dic ꝙ non dꝫ ibi, ꝙ pœnitentia non debeat eſſe productior peccato, ſed inuitur ibi, ꝙ ſi longa fuerit culpa, longa pœnitentia debet eſſe, non enim erit æquũ vt pro vnius horæ fornicatione, non maior iniungeretur ei pœnitẽtia. ſed quod hic dicitur retorquatur ad interiorem pœnitentiam: quia quãdocũq; reduco peccatã ad memoriam, debeo inde dolere, infra ea. Iudas. & hoc intellige de pœna, ſiue de pœnalitate, quam ſuſtinemus pro peccato primi hominis, quia illa eſt productior. argu. ſup. diſt. 1. ſicut primi.

Ad idem 90. diſtin. c. omnes.

Ad demonſtrationem.] Ideſt, ad cuſtodiam humilitatis, vt in Paulo. 33. q. 4. diſplicet.

K¶ Miſeriæ. In quam venit ex peccato, ſu. diſt. 5. ad eius vero. uerſus finem.

l¶ Ad emendationem.] Ideſt, ad purgationem delicti, vt in paralitico.

im ¶ Ad exercitationem.] Sup. ea. diſ. 1. ſicut primi.

n ¶ Neceſſariæ patientiæ.] Ad vitam æternam.

o¶ Detinet.] Pœnam ad gloriam Dei manifeſtandam: vt in cæco nato ſup. diſ. 1. ex his. & ad iudicium futuræ dãnationis. vt in Herode. ſupr. 23. q. 4. Nabuchodonoſor, & ad cautelam ſui & aliorum. vt in Paulo, & vt ſtudioſius illa vita quæratur, quæ erit ab ommbus pœnis aliena. & vt ſit fideli certandi materia, & occaſio vincendi: qui non vinceret, ſi non pugnaret. ſupra diſtin. 6. ea. ſed penſandum.

Pœna quare infligitur a Deo.

p ¶ Ira Dei.] Supra 11. quæſ. 3. cap. epiſcopus. §. ſi ergo inuite.

q ¶ Perturbatio.] Ecce quid ſit ira hominis, & quid ira Dei.

r PErfecta pœnitentia.] ¶ Omnia.] Iniuncta a ſacerdote.

Cap. VI.

POenitentiam agere digne non poſſumus: niſi modum quoq; eiuſdem pœnitentiæ cognoſcamus: Pœnitẽtia quippe agere eſt, & perpetrata mala plangere [a] & plagẽda non perpetrare. [b] Nam qui ſic alia deplorat, vt tamen alia committat, [c] adhuc pœnitẽtiã agere aut diſſimulat [d] aut ignorat. Quid enim prodeſt, [e] ſi peccata quis luxuriæ deſleat, & tamen adhuc auaritiæ æſtibus anhelat? Idẽ libr. 9. epiſt. 39. ad Theotiſtam. ¶ Sunt qui dicunt pauci tẽporis pœnitentiam contra peccatum debere ſufficere, vt iterum liceat ad peccatum redire. Recte eos paſtoris primi percutit ſententia, qui ait: [f] (Contingit illis illud veri prouerbij canis reuerſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti: (Magna eſt enĩ cõtra peccatũ virtus [g] pœnitentiæ: ſed, ſi quis in eadem pœnitentia perſeueret, & infra. ¶ Pœnitentiam vere agere, eſt, cõmiſſa plangere † & † iterum plangenda declinare.

fupra eod. pœnitẽtia eſt.

† Si autem dicunt orig.

2. Pet. 2.

† al ſtere) orig. † al. ſed iterum) oth.

Item Auguſtinus tractatu 124. in c. 21. Ioannis.

Cap. VII.

PRoductior [h] eſt enim pœna, quã culpa, ne parua puraretur culpa, ſi cum illa finiretur & pœna. Ac per hoc vel ad demonſtrationem [i] debitę miſerię, [k] vel ad emendationem [l] labilis vitæ vel ad exercitationem [m] neceſſariæ patientiæ [n] temporaliter hominem detinet [o] pœna, etiam quem iam ad damnationem ſempiternã reum non detinet culpa: & paulo poſt. ¶ Ira Dei [p] non eſt, vt hominis, ideſt, perturbatio [q] concitati animi, ſed tranquilla iuſti ſupplicij conſtitutio.

Fecit ad hoc Beda li. 8. quæſt. q. 10.

Item Ioannes os aureum in homilia de pœnitentia.

Cap. VIII.

PErfecta pœnitentia cogit peccatorem omnia [r] libenter ſufferre. & infra. ¶ In corde eius contritio eſt, in ore eius confeſſio, in opere tota humilitas. Hæc eſt perfecta, & fructifera pœnitentia.

ſupra diſ. 1. gloſſa.

Item Smaragdus in expoſitione regulæ ſancti Benedicti, c. 4.

Iſidorus de ſum. bono lib. 2. c. 13.

Pœnitentes.]CASVS. In hac cap. dicitur, qui dicitur vere pœnitentes, & qui non. [Si tamen estis pœnitentes.] Cum effectu. [Cum catena.] ideſt mãdato ecclesiæ. [Impoſturam. Deceptionem. Sequentia tria c. plana sũt, irrisor. lauamini. mundus, in quibus nihil aliud dicitur.

Tria sequentia capitula manifesta sunt. [Lauami ni. baptizatur, & incassum.

a ¶ Cum catena. Supra d. 1. agite. argum. contra sup. di. 1. facilius.

a ¶ Catena.] i. in catena, ideſt, cum mandato ecclesiæ, scilicet secundum quod ecclesia nos ligauit. Et est si. 1. quæst. 1. iudices.

Cap. IX.

ILle pœnitentiam digne agit, qui, quæ commisit, sic præterita mala deplorat, vt futura iterum non committat. Nam qui plangit peccatum, & iterum admittit peccatũ, quasi si quis lauet laterem crudum; quia quanto magis lauerit, tanto magis lutum facit.

Item Augustinus homilia 41.

Cap. X.

Dist. 4. dist. 15.

Pœnitentes (si tamen estis pœnitentes & non estis irridentes) mutate vitam, reconciliamini Deo, & vos cũ catena [a] pascetis. Qua, inquis, catena? (Quæ ligaueris in terra, erũt ligata & in cælo.) Audis ligaturam, & Deo putas facere impoſturam? [b] pœnitentiam agis, [c] genua figis, & rides, & subsannas patientiã Dei? Si pœnitens es, pœnitet te; si non pœnitet, pœnitens non es. Si ergo pœnitet; cur facis, quod male fecisti? si fecisse pœnitet, noli facere; si adhuc facis, certe non es pœnitens.

Matth. 16

b ¶ Facere impoſturam.] ideſt, ei falsũ imponere, quod. s. iniuste ligatis ab ipso. Deus enim nemiñe iniuste ligat. 11. q. 3. c. episcopus. ſi ergo iniuste. Impostor autẽ dicitur, qui falsum alicui imponit. ff. de ædil. edic. l. ob quæ vitia. ſ. 1.

Impoſtor quis dicat.

c ¶ Agis. Actu, vel voluntate.

Dist. 4. dist. 14.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 16.

Cap. XI.

IRrisor est, nõ pœnitens qui adhuc agit, quod pœnitet, nec videtur Deum poscere subditus, sed subsannare [d] superbus. Canis reuersus ad vomitum est pœnitens ad peccatum. Multi enim lachrymas indesinẽter fundũt, & peccare non desinunt. Quosdam accipere lachrymas ad pœnitentiam, & affectum pœnitentiæ non habere constat; quia inconstantia [e] mentis, nunc recordatione peccati lachrymas fundunt, nunc vero reuiniscente vsu [f] ea, [g] quę fleuerant, iterando committunt. Esaias [h] peccatoribus dicit: (Lauamini, [i] mundi estote.) Lauatur itaque, & mũdus [k] est, qui & præterita plangit, & flenda iterum non committit. Lauatur, [l] & non est mundus, qui plangit quæ gessit, nec tamen deserit; sed post lachrymas ea quæ fleuerat, [m] repetit.

Ps. 3.

d ¶ Irrisor. [Subsannare. i. naso torto deridere.

e ¶ Inconstantia. Nota inconstantissimi ne probari. ff. de procu. in causa. ff. de offic. præs. observandum. Arg. cõtra. ff. de col. bo. nonnunquam.

f ¶ Vsu.] Cum præueniuntur a tentatione. ii. ff. d 5. c. 1.

g ¶ Ea. i. similia.

h ¶ Esaias.] Adhuc est de c. Isidori, q̃ sequitur.

i ¶ Lauamini.] Baptismo, vel pœnitentia.

K ¶ Mundus. Interius.

l ¶ Lauatur. i. exterius.

l ¶ Lauatur. i. Illa immundicia non est ei ad salutem, quia est momentanea, non perseuerans. Vel nõ est mundus ex toto, sed ad tempus, vel in parte.

m ¶ Quę fleuerat supra, 33. q. 8. ij qui.

Dist. ibid.

Item Augustinus in libro Soliloquiorum. [n]

Cap. XII.

INanis [o] est pœnitentia, quam sequens culpa coinquinat. Vulnus iteratum sanatur tardius: [p] frequenter [q] peccans, & lugens vix veniam meretur. Nihil prosunt lamẽta, si replicantur peccata. Nihil valet veniã a malis poscere, & mala denuo iterare. Perfiste ergo in cõfessione, esto in pœnitentia fortiter confirmatus, vitam bonam, quam accepisti, tenere non desinas, propositum bonæ vitę conserua iugiter.

n ¶ Soliloquiorũ. i. Psalmi dicũtur soliloquia psalmorum, q̃ sunt excellentiora de Christo loquta.

o ¶ Nanus. i. inutiliens ad vitam eternam obtinendã. Vel carens fructu illius pœnitentię, quã non sequitur culpa, cuius fructus est vitatio gehennæ, & adeptio gloriæ.

p Tardius. Argum. contra.

Vulnus Achillis, quod quondam fecerat hosti. Ouidius.
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

q Frequenter, sup. d. 29. diaconi sunt. contra. Sed hoc adhuc debet intelligi de verbis, vix. solum contra meritum. i. positum in

r Videtur q

pręd.c.in fi. f.assidue, solnit contra, nam hic dicit frequẽter secundũ P.

a ¶ Qui.]Deserunt.] Flere. Vel quia redeunt ad illa, vel ad alia.

b ¶ Ad sordes.]Quasi hoc inde sequitur,& ita vt, teneatur consecutiue,vt 1.q.1.quisquis,in fi.

c ¶ Baptizatur.]Hæc verba,quæ hic ponit Gregorius inueniuntur in libro Iesu filij Sirach, qui dicitur ecclesiasticus.

c ¶ Baptizatur.]i.absoluitur & mundatur de consec.dist.4. nec quemquam.

d ¶ A mortuo.]deest a mortalib.peccatis. Historia Tãgitur hic illud ueteris testamenti, ꝙ si quis tangebat cadauer hominis mortui, erat immundus septem diebus, postea aspergebatur die tertio aqua aspersionis, & sic mundabatur.

Mortuũ tangens erat septem diebus immundus.

d ¶ A mortuo].i.a contactu mortui.] Tangitur. Quod fit vt in veteri testamẽto.ꝙ si quis tãgebat ossa vel corpus mortui hominis..mundus erat septem diebus, postea aspergebatur aqua aspersionis die tertio, & septimo, & sic mundabatur, sicut hic tangitur, & exponitur de consec.dist.4. nec quemquam.

e ¶ Incassum.]¶ Defraudatur.] Finaliter ar.inf.d.4. intermittentes.§. filijs.

f ¶ Frustra.]Quia indecens est prius solucre,&c. extra de reun.literas. Arg.cõtra.C. de ijs qui. vt indig.l.fi.Nam & testamentum imperfectũ multũ est. inst. quib.modis test.inf. §.pen.

SED VERBA. Hæc est secunda pars diu in qua soluit(& bene) dicens quod auctoritates ita sunt intelligẽdæ, vt tẽpore confessionis non habeant propositũ peccandi. Io.de Fant.

¶ Caput hoc non est inuentum apud B. Augustinũ:habẽtur tamen apud Isidorũ, quem citat magister,pœne eadẽ in dialogo siue synonymis non longe ante c.de castitate.

Item Greg.in pastorali,par.3.admonitione 31.

Cap. XIII.

QVi admissa plangunt,nec tamen deserunt, [a] considerare solicite sciant,quia flendo,inaniter se mundãt, qui vouendo se nequiter inquinãt,cum idcirco se lachrymis lauant,vt mundi ad sordes [b] redeant. Sentent.ibid. Anſ.d.12.c.143.

Idem ibidem.

Cap. XIV.

QVi admissa† plangit,nec tamen deserit, pœnè grauiori culpæ se subijcit:quia† ipsam, quam flẽdo impetrare potuit,veniam,contemnit. Sent.ibid. Beda in 2.Pe.3. † al.qui & *aduiſum. orig.*

Idem ibidem.

Cap. XV.

LAuamini,mundi estote.]Post lauacrum.n.mundus es,se negligit,quisquis post lachrymas vitę innocentiã non custodit. Lauantur ergo,& nequaquam mundi sũt, qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt. Iſa.1.

Idem ibidem.

Cap. XVI.

BAptizatur [c] quippe a mortuo,[d] qui mundatur fletib. a peccato,sed post baptisma mortuum tangit,qui culpam post lachrymas repetit. Eccl.30.

Idem in moralibus lib.1.c.vlt.

Cap. XVII.

INcassum quippe bonum agitur,si ante terminum vitę deseratur, [e] quia & frustra [f] velociter currit,qui prius quam ad metas veniat,deficit. Sent.ibid.ſup.c.pœnitentiam.

2 *Sed verba [g] diffinitionis non ad diuersa tempora, sed ad idem tempus referuntur,videlicet,vt tempore,quo deflet mala.quæ commisit,non committat, [h] quod adhuc ẽ flere oporteat.Quod exsequentibus verbis eiusdem auctoritatis datur intelligi, dum dicitur; (Nam qui sic alia deplorat,vt tamen alia committat, [i] adhuc pœnitentiã agere aut dissimulat,aut ignorat,*

Hinc Augustin.in Enchiridio,[k] c.70.

Cap. XVIII.

SAne cauẽdum est,ne quisquam existimet infanda illá Sent.ibid. lno p.17.c.11.

CASVS. Inductis auctoritatibus quæ uidentur innuere quod illa pœnitentia,quam sequitur mortalis culpa, non fuerit vera,incipit nunc respondere, & illas soluere.Et primo soluit primam. Vel illud quod dicitur ibi, pœnitet etiam agere digne, dicens quod uerba diffinitionis ad idem tempus, & non ad diuersa referuntur, scilicet vt eo tempore quo pœnitet, non habeat propositum amplius peccandi. Et ad hoc inducit sequentia sap.

g ¶ Sed verba.]Hic incipit soluere auctoritates, quæ videntur dicere illam pœnitentiam non fuisse veram, satisfacere negligat,vere pœnitet,licet postea forte casu vel,infirmitate peccet,non ex proposito.

i ¶ Committat.]Opere,vel voluntate.

K ¶ Enchiridio.]deest in libro manuali.& dicitur ab eo quod est in.& chir.chiros,quod est manus, i. liber manualis.

Pœnitens vere quis dr. Enchiridiõ est liber manualis.

SAne cauendum.]CASVS.Quidam erãt, qui quotidie peccare mortaliter non vitabant, credẽtes quod per eleemosynas possent ea peccata redimere,sed errabant, cum quotidie sit Deus rogandus de præteritis peccatis, & non emendus, ut occasione eleemosynæ credat quis impune

Digitized by Google

Impune posset peccare. Nam nulli dat Deus licentiam peccandi, quamuis Deus deleat facta peccata, si satisfactio congrua non negligatur. Vt ea,]scilicet mala.

a De peccatis præteritis.] Vide quod legitur & no. 97. distin. c. 1. ver. ipsa vero, in gl. sic intelligitur, &c. Arch.

b Pro-

crimina, quæ talia qui agunt, regnum Dei non possidebunt, quotidie perpetranda, & eleemosynis quotidie redimenda. In melius quippe est vita mutãda, & per eleemosynas de peccatis præteritis [a] est propitiandus [b] Deus, non ad hoc emendus [c] quodammodo, vt ea semper liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi: quamuis miserando deleat iam facta peccata, si non satisfactio congrua negligatur.

Idem ibidem, c. 76.

C. XIX.

Huo p. 17. c. 129.

QVi vult eleemosynam ordinate dare, a seipso [d] debet incipere [e], & eam sibi primum dare. Est enim eleemosyna [f] opus misericordiæ, veritatemque dictũ est [g] (Miserere animæ tuæ placens Deo.) Propter hoc renascimur vt Deo placeamus [h].

Eccle. 30.

Idem ibidem, c. 71.

¶ Antea caput hoc citabatur ex Ioanne Chrysostomo Restitutum est B. Augustino, quem etiam Magister, & Iuo, & concilium Toletanum. 4 c. 9.

C. XX.

Sent. 4. dist. 16. Iuo p. 17. c. 122.

DE quotidianis, breuioribus [i], leuibusque peccatis, sine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana [k] oratio [l] fidelium satisfacit [m]. Eorum est enim dicere: (Pater noster [n] qui es in cœlis,) qui iam taliter† [o] patri regenerati sunt ex aqua, & Spiritu sancto. Delet omnino hęc oratio minima, & quotidiana peccata, delet [p] & illa, a quibus vita fidelium scelerate etiam gesta, sed pœnitendo in melius mutata discedit; si quemadmodum veraciter, dicitur: (dimitte [q] nobis debita nostra,) quoniam non desunt quæ dimittantur; ita veraciter dicatur, (sicut & nos dimittimus debitoribus nostris;) idest, si fiat, quod dicitur [r], quia & ipsa eleemosyna est, veniam petenti homini ignoscere.

Matth. 6.
† *patri tali*) orig.

Item Pius Papa, epistola prima.

Peccata publice puniri interest.

b Propitiandus.] Idest, placandus.

c ¶ Emendus.] Idest, non demus ei eleemosinas in pretiũ vt maneamus licite in peccato: alias dicit c. eleemosynis peccata tua redime, su. dist. 1. medicina, inf. e. c. ad hoc insistant. 1. q. 7 exigunt. Remissio enim peccati non datur licentiam delinquendi. Peccata etiam publice puniri interest. extra de collu. c. 2. Sed tamen non debemus temere ad pœnas prosilire, arg. C. de pœ. si operis.

d Seipso, vt su. 2. 1. q. 5. si non licet, C. de ser. præfec. Nec tenetur aliqua actione, qui propter suas conseruandas, alienas merces proiecit, ff. de præscrip. ver. qui seruandarum. in prin.

e ¶ Incipere.] vt habeat cor contritum, & dimittat ei, a quo læsus est.

QVi vult ordinate.] CASVS. Dicitur hic, q qui vult ordinate eleemosynam dare, primo debet incipere a seipso, scilicet vt se prius corrigat & pœnitet & satisfaciat peccatis suis, & tunc datur eleemosyna ordinate, & hoc probatur per diffinitionem eleemosynæ.

f Eleemosyna.] Dicitur ab eli, quod est Deus, & Meys, quod est aqua: quia ita extinguit peccatum sicut aqua extinguit ignem dist. 45. tria.

Eleemosyna vnde dicat.

g ¶ Dictum est,] In libro Iesu filij Sirach a Salomone.

h ¶ Vt Deo placeamus.] Non ergo se fallant, qui per largas eleemosynas fructus vel pecuniæ ex existimãt impunitatẽ emere: qa qui diligit iniquitatem, odit animam suam: & qui odit animam suam nõ est ei Deus misericors, sed crudelis: si igit vult ei dare eleemosinã, q quam sit munda, odiat eã secundũ se culum, & diligat eã secundum Deum hæc eleemosyna, quam sibi homo primum debet, mundãtur in teriora: ergo eleemosyna pecuniæ, quam quis facit manẽs in mortali peccato, nõ proprie dicitur eleemosyna: quia mundatione fit dum a se nõ incipit, & dum sibi crudelis exhibit, non placet Deo. H.

Eleemosyna in peccato facta non est proprie eleemosyna.

I Breuioribus.] Istinc tẽporis venit breuis, nã si diuturnã trãseũt in mortalia 25. distin. c. vnum. criminis.

D[I] quotidianis.] CASVS. Dicitur hic, q leuia peccata sine quibus vita præsens nõ ducitur, oratione Dominica, scilicet Pater noster, delẽtur, & sicut veraciter dicitur, dimitte nobis debita nostra: ita, & nos dimittimus veraciter, sicut, &c. & hæc est eleemosynæ species. Sequens c. nihil patet.

Quæ culpa sit venialis mortalis fuit, sed fuit venialis, ob imperfectionem actus ea, si ẽ pœnæ mora & deliberatio accedat, redẽt ad numerũ peccatorum generis, & sunt mortalia.

K Quotidiana.] Supra, ea. distin. 5. ista sunt actiones.

l ¶ Oratio.] Infra, ead. dist. 6. qui vult.

m ¶ Satisfacit.] Infra de consecra. dist. 3. aquam.

n Pater noster,] Quia non imponitur maior pœnitentia pro veniali, quam vendicatur Pater noster, vt dicit cap. quod sufficit perfecta contritio, vel confessio cordis sup. dist. 5. c. vlt.

o Taliter,] q sint filij Dei, & ita veraciter possunt dicere, Pater noster: in quibus non est mortale aliquid.

p Peccata delet.] Non quod peccata mortalia primo cõmissa ea omnino dimittat, sed quia pœnitentiam pro mortali iniunctam releuat. Delet ergo mortalia quo ad pœnam, non quo ad essentiam, sed venialia quo ad vtrũque, sic & aqua benedicta, de consec. distin. 3. aquam sale conspersam 1.

1 Et de cõs. dist. 2. cum oẽ. &c. qui nãducat & ead. leq. &c. omnia Arc.

q ¶ Dimitte.] C. de sup. imperialis, versus prin.

r ¶ Quod dicitur,] scilicet, dimittimus. arg. de consecrati. 2. reuera, in fine, sup. dist. 23. psalmista, & dist. 56. Dominus.

Irrefragabilis sententia sup vno peccato non est deneganda.

NIhil. Infra. de consec. dist. 5. nihil &c. non mediocriter, sup. dist. 86. quid prodest.

b ¶ Prodest.] Ad vitam æternam, prodest tamen ad minus supplicium subeundū, inf. ea. dist. si quis autem nō habens, vnde & pœnitentia non est deneganda super vno peccato, dum quis remanet in alijs, extra de pœni. & remi. quod quidam. Itē ad tēporalia consequēda. 22. q. 2. si quilibet. Item ad citiorē gratiæ appositionē infra. dist. 5. fi fas.

EX PERSONA. Hæc est tertia pars dist. I qua dicitur q omnes auctoritates, quæ dicunt quod pœnitētia non sit iteranda, de solenni sunt intelligendæ. Ioan. de Fant.

CASVS. Soluit auctoritates superius ideo Gratianus, & dicit quod capitula superius posita, q hic enumerātur, intelliguntur secundo proximū capitulum, scilicet, nihil. c. vere reperiunt intelligitur secūdum specialem cōsuetudinem alicuius ecclesiæ, & quod dicit ibi. huiusce modi. de qua. scilicet dictum est in cap. proxi. vel huiusce modi scilicet plāgentis cōmissa, & committētis vel pœnitentis de vno peccato, & non de alio & secūdum specialem consuetudinem intelligitur c. sequens cuius casus patet, & habetur hoc supra, 50. distinctione. quāuis, Alij sub illo §. potest: & aliter habet capitul. illud.

a ¶ Ex persona huiusce modi. De qua loquitur c. nihil.

d Pœnitentis scilicet de vno, & non de alio, vel aliud committentis tunc, vel postea.

e Quamuis.] Supra. dist. 50. quamuis.

f Quvilis.] Idest, si haberetur vilis, quod contingeret, ex iteratione eiusdem, omne enim nimium, &c. 93. dist. in. legimus.

g Deo.] Vel Papæ.

HAC AVCTORITATE. Hæc est quarta pars dist. in qua dicitur, quod in pœnitētia sunt gradus sicut in charitate, &c. Ioan. de Fant.

CASVS. Nunc dicit Gratianus, q secundum hanc auctoritatem, (quamuis.) intelligi potest illud Ambro. scilicet c. (reperiuntur.) illud autem quod dicitur in libro de pœnitentia, f. pœnitentia est quædā, &c.) de perfecta pœnitentia intelligitur, postea dicitur, quod pœnitentia alia est incipiens, alia proficiens, alia perfecta. Et iuxta hanc distinctionem intelliguntur quædam, ex superiori

NIhil [a] prodest [b] homini ieiunare, & orare, & alia religionis bona agere, nisi mens ab iniquitate reuocetur.

Ex persona [c] huiusce modi pœnitentis [d] etiā illud Smaragdi intelligitur:) Ille pœnitentiā digne agit, &c.) & illud Augustini: Pœnitēres, &c.) illud Isidori.) Irrisor est & non pœnitens.) & illud Esaiæ: Lauamini & mundi estote) Item & illud Soliloquiorum. (Inanis est pœnitentia, &c.) Similiter & illud Gregorij. (Qui admissa plangūt) &:) Baptizatur a mortuo.) Illud autem Ambrosij Reperiuntur, &c.) non secundum generalem, ad secundum specialem consuetudinem ecclesiæ de solenni pœnitentia dictum intelligitur, quæ apud quosdam semel celebrata non iteratur.

inf. de cons. dist. 5. nihil prodest.
Sent. 4. dist. 14. & d. 15.
Poly. l. 3. tit. 25.
sup. eod.
Sent. 4. di. 14.

Vnde Augustinus scribit ad Macedonium, epist. 54.

C. XXII.

QVamuis [e] caute, & salubriter prouisum sit, vt locus illius † humillimæ pœnitentiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina vilis [f] minus vtilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit, quis tamen audeat dicere Deo [g], quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis obstringit, adhuc iterum parcis?

su. dist. 50. quamuis † al. illius. Sent. ibidem. Iuo p. 15. c. 34.

§ *Hac auctoritate [h] & illud [i] Ambrosij determinatur [k] & iterum [l] peccatori per primam pœnitentiam venia dari mōstratur, alioquin nequaquā iterū parceret [m] Deus qui nec dum pepercisset. [Satisfactio [n] quoque pœnitentiæ) &: vade, & amplius noli peccare,] eundem cū diffinitione intellectum [o] habent. Illud autem, quod in libro [p] de pœnitentia dicitur de perfecta [q] est intelligendū. Sicut enim charitas alia est incipiens, alia est proficiens [r], alia est perfecta [s], sic & pœnitentia alia est incipientium, alia proficientium, alia perfectorum. Sicut autem charitati licet nondum perfectæ, in baptismo datur venia peccatorum, vt quamuis postea grauiter aliquis sit peccaturus,*

su. ea. ch. satisfactio. &c. si apostolus supra. ead. pœnitentia. Sent. 3. dist. 19.

h ¶ Hac auctoritate.] Scilicet quamuis.

i ¶ Et illud.] Supra ea. c. reperiuntur.

k ¶ Determinatur] Scilicet q de solenni intelligatur.

l ¶ Iterum.) sicut dictum est, supra. ead. cap. proxi. quidam, in fi.

m Parceret) Quia si prius homini non pepercisset, non ei iterum parcere diceretur, arg. sup. eod. dist. pœnitentia est quædam dolentis.

n ¶ Satisfactio Materialiter tenetur.

ADDITIO. Subau. significatiue, idest, verba ista superius posita pe.

o Intellectum.) idest, vt ad tempus idem referatur, non ad diuersa.

p In libro.) sup. eod. dist. pœnitentia est quædam.

q De perfecta) pœnitentia, idest, perfectorum, vel sufficiente ad salutem, vel duratura vsque in finem.

r Proficiens.) idest, ad salutem sufficiens.

s Perfecta,) Quia gradus sunt in ea, vt sup. dist. 2. cum sancta. & præcedenti §.

t Perfecta.) idest ad salutem sufficiens.

tunc tamẽ intelligatur eſſe renatus; non aqua tantũ (ſicut Ioninianus tradidit) ſed aqua & ſpiritu (ſicut Hieronymus contra eũ ſcribit; ſic & incipientium pœnitentia venia nõ negatur: quæ quadam ratione, perfecta poteſt dici, quia toto corde gemit, & dolet: licet & alia ratione poteſt dici imperfecta, quia non uſque in finem duratura [a]. Secundum primum modũ [b] perfectionis intelligitur illud Ioãnis os aureũ: [Perfecta pœnitẽtia, &c. Iuxta ſecundũ modum perfectionis [c] illud Auguſtini intelligitur: [Pœnitentia eſt vindicta ſemper puniens in ſe, quod dolet cõmiſiſſe.] Illud autem [d], [ſi pœnitentia finitur, nihil de venia relinquitur,] dupliciter intelligi poteſt. Si enim iuxta quorundam ſenſũ etiam peccata dimiſſa redeunt; facile eſt intelligere; nihil de venia relinquitur: quoniam peccata, quæ prius erant dimiſſa, iterum replicantur. Sicut enim ille, qui ex iuſta ſeruitute in libertatem manumittitur; interim vere liber eſt; quamuis ob ingratitudinem in ſeruitutem poſtea renocetur [e]; ſic & pœnitentia peccata vere remittuntur; quamuis ob ingratitudinẽ venia, eiſdem poſtea ſit implicanda. Si añ peccata admiſſa non reacut; dicitur; nihil relinqui de venia; quia nihil relinquitur ſibi de vita mundana, & ſpe æterna beatitudinis, quam cum venia aſſecutus eſt. Sicut in argento perfecte purgato, nihil ſui decoris relinquitur, ſi ſequenti arugine fœdatur, non tamen prima, ſed ſequenti ſordidatur; ſic expiato per pœnitentiam nihil de venia dicitur relinqui; cum tamen iam non deleatis, ſed adhuc expiandis coniungatur.

¶ *Quod autem [f] per pœnitentiam non ſemel tantum, ſed ſapiſſime peccata remittantur: multorum auctoritate probatur.*

Ait enim Hieronymus in epiſtola ad Ruſticum de pœnitentia.

C. XXIII.

SEpties [g] cadit † [h] iuſtus, & reſurgit †[i]. Si cadit, quomodo iuſtus: ſi iuſtus, quomodo cadit [k]? ſed iuſti vocabulum [l] non amittit, qui per pœnitentiam ſemper reſurgit. Et non ſolum ſepties, ſed ſeptuagies ſepties [m] delinquenti, ſi conuertatur ad pœnitentiam, peccata donãtur. (Cui plus [n] dimittitur, plus diligit.)

Dauid quoque per pœnitentiam adulterij ſimul & homicidij veniam impetrauit.

[a] ¶ Perfectionis.] Quia dicitur perfecta, i. uſque ad finem duratura.

[b] ¶ Primum modum.] Quod dicitur perfecta, id eſt, vſque ad ſalutem ſufficiens, vt cum quis toto corde dolet, & gemit.

[c] ¶ Perfectionis.] Quia dicitur perfecta, i. uſque ad finem duratura.

[d] ¶ Illud autem.] Sup. cad. ſi Apoſtolus.

[e] ¶ Renocetur.] Quod ex ſola culpa fieri poteſt. C. de liber. & eorum li. l. 2. arg. 15. q. 7. c. 1. dum tamen lege ſit comprehenſa.

QVOD AVTEM. Hæc eſt 5. pars diſt. in qua probat per quatuor auctoritates, q̃ ſemper per ueram pœnitẽtiam dimittuntur peccata. Ioc. de Pant.

CASVS. Poſitis auctoritatibus inductis, quas inducunt qui dicunt pœnitentiam non eſſe iterandam, & quod pœnitentia poſtquam peccatur, non obtinet veniam; incipit tractare per multas auctoritates, & exempla, quòd pœnitentia iteratur, & quod ſæpius per pœnitentiam remittantur peccata. Et ad hoc inducit ſequentia capit.

[f] ¶ Quòd autem.] Inductis auctoritatib. quas inducũt qui pœnitentiam non eſſe iterandam dicunt, & q̃ pœnitentia, poſtquam peccat, nõ obtinet veniam: incipit probare per multas auctoritates & exẽpla, quòd pœnitentia ſæpius iteratur, & q̃ ſæpius per pœnitentiã remittuntur peccata.

SEpties.] CASVS. Dicitur hic, q̃ iuſtus ſepties, i. multoties cadit p̃ uenialia peccata: & tñ non cadit à charitate, & ſũt uerba Salomonis. q̃ Hieron. exponit. Sequens §. I. Dauid, patet.

[g] ¶ Septies.] Verbũ Septies. I. Salomonis: quod ex omnib. ponit Hieronymus. dis.

g ¶ Septies.] Id. pro uniuerſitate ponitur i. omnib. modis & generib. flagitiorum & tribulationum.

ADDITIO. Et dic q̃ hæc non eſt inſtitio litteræ: nec propter hoc inducitur: ſed ſecundum q̃ cadit in peccatum, ut ſequitur in alia gl. ſecundum Petr.

[h] ¶ Cadit.] Id eſt, affligitur.

[i] ¶ Reſurgit.] Id eſt, nõ perit, ſed proficit, uel reſurgit, i. nouis operibus proficit.

K ¶ Cadit.] Si intelligas hoc de caſu, qui fit poſt peccatũ mortale, exaudi quòd dicit in die, ſ. vitæ ſuæ: & tunc eſt caſus a charitate. Si uero intelligas de caſu, qui fit per uenialia, per q̃ cadit à quadam innocentia, nõ à charitate; tunc exaudi de die naturali.

[k] ¶ Vocabulum.] Generaliter dicit lex, q̃ qui poſſeſſionem uel creptam in ipſo congreſſu recipitum priſtinam non ſemper causam uidetur potius reuerti, quàm ui poſſidere. ff. de ui & ui arm. qui poſſeſſionem, arg. ſup. diſt. 2. § hæc itaque ſit firmum. Vim faciens ui poſſidet.

[l] ¶ Septuagies ſepties.] Id eſt, quandocunque, finitum pro infinito ponitur, inf. ea. adhuc, uerſ. medicorum, 16. q. 2. unſis. uer. habet enim.

[m] ¶ Cui plus.] Hæc fuit reſponſio Petri, cum Dominus

minus cum interrogauit de fœneratore, qui debitoribus debita inæqualia dimiſerat.

Deus quſliter abſtulit peccatũ Dauid.

TOtam pœnitentiam.] CASVS. Probat in hoc cap. q̃ quotieſcumque quis reuertitur ad Deum pro peccatis ſuis, toties parcit ei Deus: quod probatur exemplo Dauid, & per multas auctoritates ſeiuſdem.

a ¶ Abſtulit.] Quoad culpam, non quo ad pœnã, inf. ead. illud, & ſupra diſt. 1. ſicut primi. vel quo ad pœnam æternam, nõ quo ad temporalẽ, infra diſtin. 4. capit. intermittentes, §. ſilijs H.

b ¶ Conuerſus.] Supra diſt. 1. §. ecõtra.

c ¶ Magna indigebat miſericordia.] Id eſt, magno effectu miſericordiæ: nam miſericordia Dei æque magna eſt ſemper.

d ¶ Rex.] De facto, arg. d. 83. nemo, extra qui fil. ſint leg. g venerabilem.

e ¶ Alium non timebat.] Hic habes vnã expoſitionem huius auctoritatis: aliã habes ſup. diſt. 1. & venit. Vel dic q̃ alium non timebat, qui. ſ. iuſte poſſet eum punire: cum ipſe ſolus ſine peccato ſit, ſup. q. 7. iudicet.

f ¶ Iuſtificeris.] Quia cõtinuo pœnituit, ſuea. diſt. 1. & venit.

g ¶ Concluſit.] Ideſt concludi permiſit.

h ¶ Omnia.] Iudæos & Gentiles.

i ¶ Vt omnib.] Quo ad ſufficientiam, nõ quo ad efficaciam, ſup. ead. diſtin. 2. citius.

k ¶ Putruerunt.] Q̃ peccato iterum conſentitur, dum ad actum ducitur.

l ¶ Cicatrices.] i. plagæ peccatorum per baptiſmum, prout exponitur inf. diſtinct. 4. ca. vl. Vel per aliud remedium ſatiſfactionis.

m ¶ In apologia Dauid.] Liber excuſatorius de Dauid. 1.

I Lle rex.] CASVS. Hoc c. diuiditur in tres partes. In prima multis modis excuſatur peccatũ Dauid: primo quia diu noluit in peccato manere. Secũdo quia grauiter in corde doluit. Vnde ſtatim fuit ei dimiſſum peccatum. Tertio quia ſi ſancti q̃ſi peccant, credendũ eſt eis hoc contingere potius fragilitate naturæ, quã libidine peccandi: & iõ fortius reſurgunt, vt non videantur cecidiſſe. In ſecunda parte dicit, q̃ peccatum q̃nque donatur, q̃nque deletur, q̃nque tegitur. & de quolibet exemplum ſupponit. In tertia parte ponit differentiam inter iniquitatem & peccatum. peccatum enim eſt opus iniquitas qualitas meritis. vnde qui vult cauere à peccato, extirpet radicem ipſam peccati: ſcilicet iniquitatem. Secunda pars incipit ibi, [Peccatum autem.] Tertia ibi, [Peccatum eſt.]

n ¶ Ille rex tantus.] CASVS. In hoc cap. excuſatur Dauid peccatum triplici ter excuſatur.

De cuius pœnitentia in eodem libro Hieronymus ait.

In ead. epiſt. ad Ruſticum.

C. XXIV.

TOtam pœnitentiã peccatoris oſtendit pſalmus quinquageſimus, quãdo ingreſſus eſt Dauid ad Bethabee vxorem Vriæ Ethei, & à Nathan prophetante correptus, reſpondit dicẽs, [Peccaui] ſtatimque meruit audire, & Dominus abs te abſtulit [a] peccatum. Adulterio enim iunxerat homicidium; & tamen conuerſus [b] ad lachrymas: (Miſerere, ait, mei Deus ſecundũ magnam miſericordiam tuam & ſecundum multitudinẽ miſerationum tuarum dele iniquitatem meam.) Magnum enim peccatũ magna indigebat miſericordia [c]. Vnde iungit, & dicit: (Multum laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me: quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & delictum meũ contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccaui.) Rex [d] enim erat †, aliam non timebat † [e]. (Et malum coram te feci, vt iuſtificeris [f] in ſermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris.) Concluſit [g] enim Deus omnia [h] ſub peccato: vt omnibus [i] miſereatur. Tantumque profecit, vt dudum peccator & pœnitens tranſierit in magiſtrum, & dicat. (Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te conuertentur.) Cõfeſſio. n. & pulchritudo coram eo, vt qui ſua confeſſus fuerit peccata, & dixerit, (putruerunt [k] & corruptę ſunt cicatrices [l] meæ à facie inſipientiæ meæ,) fœditatem vulnerum in ſanitatis decorem commutet.

2. Reg. 12.

Pſal. 50.

† al. tram. † timebam.] otig.

Rom. 11.

Pſ. 57.

Item Ambroſius in apologia [m] Dauid. c. 2.

C. XXV.

ILle rex tantus, [n] ac potens, ne exiguo [o] quidem momẽto manere pœnes ſe delicti paſſus eſt conſcientiam [p], ſed præmatura confeſſione; atque immenſo dolore reddidit peccatum ſum Domino. *& infra.* ¶ Denique Dominum dolor intimi mouit affectus, vt Nathã dicerẽt, (Quoniam pœnituit te, Dominus tranſtulit peccatum tuum.) Maturitas itaque venię profundam regis fuiſſe pœnitentiam declarauit, quæ tanti erroris offenſam tranſduxe-

2. Reg. 12.

2 Et dꝛ ab apo, q̃ eſt re & logos, qđ eſt ſermo, quaſi ſermonis relatio, vel tractio. Ar.

tur multis modis peccatum Dauid, adulterij, ſ. & homicidij. Primo qui diu noluit manere in peccato. Secundo quia grauiter in corde doluit: quod inde patet: quia ſtatim fuit ei dimiſſum peccatum. Tertio quia ſi quãdoq; ſancti peccant: credendum eſt hoc eis contingere potius fragilitate naturæ, quam peccandi libidine: vnde fortius reſurgunt, adeo vt non videãtur cecidiſſe. In ſecũda parte ponit differentiam inter peccatum & iniquitatẽ, peccatũ. n. eſt opus iniquitatis: iniquitas eſt qualitas a mẽtis; vnde qui vult cauere a peccato, extirpet radicem ipſius peccati, ſ. iniquitatem.

3 al. vitium.

o ¶ Ne exiguo.] Poſtquam redargutus eſt à Nathan.

p ¶ Conſcientiam.] Arg. q̃ non dꝛ quis morderi peccati conſcientia, ex quo iam de eo pœnituit: vnde ſubire ſecure poſſit ſacramentum, 8. q. 3. Amalduſ. licet arg. contrã

Digitized by Google

Conſcientia dupliciter ſumitur.

contra ſit ſup. 25. diſt. primum. Sed ne. quod conſcientia dupliciter accipiſ, quãdoque. n. dicitur morſus conſcientia delicti vt ibi; quandoque dicitur morſus peccati, vt hic, & ſecundum quod dicit Horatius.

Nil conſcire ſibi, nulla pallescere culpa.

a ¶ Tranſ-

rit.[a] *& infra.*] Sancti, qui [b] cõſummare pium certamen geſtiunt, & currere curſum ſalutis, ſicubi forte vt homines corruũt, † naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine, acriores ad curendum reſurgunt, pudoris ſtimulo maiora reparantes certamina, vt non ſolum nullum attuliſſe exiſtimetur lapſus impedimentum, ſed etiam velocitatis incentiua cumulaſſe. [d] Ergo ſi currentium [e] non ſoluitur [f] curſus, cum aliqui forte ceciderint non luctantium & contentio: ſed inoffenſa manent certamina: quin & plerique poſt vnum, aut alterum lapſum gratia maiore [g] viceruut, quanto magis agonem pietatis ingreſſi non debent vnius prolapſionis offenſione cenſeri; [i] cum beatus ſit, qui ſe potuerit reparare poſt lapſum? *& infra. c.* 4. ¶ Quòd peccauit, conditionis [k] eſt: quod ſupplicauit, correptionis: lapſus communis, ſed ſpecialis confeſſio. Culpam itaque incidiſſe, naturæ eſt; deleſſe, † virtutis. [l] *& infra. c.* 13. ¶ Peccatum aut donatur, [m] aut deleturaut tegitur. Donatur [n] per gratiam; deletur [o] per ſanguinem [p] crucis: tegitur [q] per charitatem: ſimiliter, & iniquitas; [r] quæ æſtimatur habitudo mentis iniuſtæ; licet Ioannes in epiſtola eum, qui fecerit peccatum, & iniquitatem [s] feciſſe dixerit, ſicut habemus ſcriptum; (Omnis; qui facit peccatum: & iniquitatem facit,) peccatum eſt iniquitas; [t] quia in peccato ipſo iniquitas eſt. Tamen, vt nobis videtur, peccatũ [u] eſt opus iniquitatis, iniquitas aute operatrix [u] culpæ, aut delicti. Prius eſt ergo, vt ipſa iniquitas deleatur, excidatur radix, & ſeminarium peccatorum; mala tollatur radix, ne malos fructus ferat: aboleatur erroris omnis affectus, vniuerſa iniquitatum genera tollantur. Itaque quemadmodum intrans in animam ſapientis diſciplina imprudentiam tollit, & ſcientia ignorãtiam; ſic perfecta

† *al. corruerint.*

† *al. dilicſſ.*

1. Io. 3.

k. ¶ Conditionis.] Humanæ.

l ¶ Virtutis. Inf. ea. inter hæc hircum.

m ¶ Donatur.] Donari dicitur quod nullo iure cogente cõceditur. arg. ſup. diſt. 2. nullus eorum. ff. de reg. iur. donari. Vnde cum primam gratiam poſſi nemo mereri: patet quòd gratis ſit remiſſio peccatorum.

Gratiam primam nemo mereri põt. Peccatũ qñ dicit donari.

n ¶ Donatur.] Donatur peccatũ qñ ita remittit vt pro eo nulla pœna exigatur, vt i baptiſmo deletur, cum interior macula abſtergitur, & ad pœnã æternam minime reſeruatur.

o ¶ Deletur.] Supra di. 1. cuius poteſtatis.

o ¶ Deletur.] Si quidem in baptiſmo deleꝛ originale ne obſit: " nõ vt nõ ſit. i. de conſe. di. 4. c. 2. & alludiuꝛ hic nature ſanguinis. Humidũ enim naturã habet abluendi: ſicut Ioannes i Apocalypſi ait de martyribus: Lauauerunt (inquit) ſtolas ſuas i ſãguine agni. Et Apoſtolus: Deletũ è chyrographũ p mortẽ Chriſti, quo diabolo tenebamur. obnoxij. 76. di. ſcire debet, verſi. item in apologia Dauid deleta ſcriptura, charta, remanet; ſimiliter deleta culpa originali in baptiſmo remanet ipſa iniquitas, ideſt. formes peccati ad pœnam tantum, non ad culpam.

* *Vide notata ſup. 9. 3. q. 1. ſi concupiſcentia.*

p ¶ Per ſanguinẽ.] Id eſt, p paſſionẽ, id eſt, per fidẽ, quã ꝙs habet de paſſione.

Peccata q̃dã, tegũtur.

q ¶ Tegitur. Per charitatem, id eſt, per bona opera. Sicut. n. vnum corpus tegitur per oppoſitionem alterius, ſic peccatum tegitur per bona opera, contraria, vt inf. ea. illud. ver. atqui operuit peccata. & texit operibus bonis. Vel referas hoc ad diuerſa peccata vt peccatum quod eſt tantum in voluntate, dicatur donari, originale autem, deleri, actuale tegi. Vnde Pſal. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, &c.

ADDITIO. Licet enim peccatum ſit donatum & deletum, non tamen videtur eſſe tectum, immo nudum, & apertum quouſque congrua ſit ſatisfactio facta, ſic ergo Deus donat peccatum per cordis cõtritionem, & homo delet interius per cordis contritionem, & tegit exterius per confeſſionem, & per ſatisfactionem. Pet.

r ¶ Iniquitas.] Supple, aut donatur, aut deletur, aut tegitur.

s ¶ Iniquitatem.] Sic omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: quia peccatum, & iniquitas, &c.

t ¶ Iniquitas.] i. ex iniquitate procedit peccatum.

u ¶ Operatrix culpæ. Sicut charitas bonorum meritorum. vt ſup. ea. diſt. 7. charitas.

u ¶ Operatrix culpæ.] Innuitur ex hac ſeria, ꝙ iniquitas nõ eſt peccatu, & vice verſa: quod aliquibus videtur abſurdum, ſed non eſt ſi vocabuli æquiuocũ multipliciter attẽ-

Pœnitentia eſt vtilis, licet ſequatur offenſa.

b ¶ Sancti, qui.] Per hoc intendit probare, ꝙ vtilis eſt pœnitentia, licet ſequatur offenſa quædam. i. humana. ſimiliter tudine currendum in brauio vel agone. Nam licet in curſu labãtur, ſi viriliter poſtea inſiſtant, lapſus prætentus nullatenus eis imputatur, ſic & ſpiritualis agoniſta dum currit ad brauium vocationis æternæ, licet aliquando labatur in viaꝛ poſt reſurgit, lapſus non obeſt ei: quin etiam ſtimulo incitatus pudoris, ad conſummationem curſus amplius inardeſcit, 50. diſt. fideliores.

c ¶ Currentium.] Supra 20. q. 4. proclamatus. inf. eod. inter hæc hircum. in auth. de mona. §. hinc. collat. 1.

d ¶ Cumulaſſe.] Id eſt, incentiuum ad bene operandũ augmentaſſe.

e ¶ Currentium.] Id eſt, bene operantium. Vel intelligitur ad litteram.

f ¶ Non ſoluitur.] Sup. eod. diſt. 3. §. alij ecõtrario, &c. & venit.

g ¶ Luctantium.] Vt fiat contentio, ſi illi poſtea obtinuerunt.

h ¶ Gratia maiore.] Supra diſt. 50. fideliores.

i ¶ Cenſeri.] Id eſt, damnari.

attendatur. Dicitur enim peccatum large & ſtricte. Quid quid vtique à Deo non eſt, large peccati appellatione cõtinetur, vt peccatũ originale & vitium animæ, quod dicitur habitudo mentis iniuſtæ. Si enim Deus omnipotens dicitur, quia omnia poteſt & facit præter peccata, recte quidquid ab eo nõ eſt, peccatũ dicitur poteſt: cum etiam poſſe peccare, nõ ſit aliquid poſſe, vt ſup. ea. diſtin. 2. charitas. Stricte vero & proprie dicitur peccatũ peccãtis actio: & ita hic accipitur, ſecũdum illud Aug. peccatum eſt dictũ vel factum vel concupitum, qđ ſit contra legẽ Dei. & ſecundũ hoc iniquitas non eſt peccatum. Si enim iniquitas eſt habitudo mẽtis iniuſtę, & habitudo ẽ qualitas, & nulla qualitas eſt actio: ergo nec peccatũ, vnde & hic Ambr. ait: Peccatũ eſt opus iniquitatis, quia ex iniquitate vt ex cauſa procedit: ſicut ecõtrario bona merita ex charitate prouenire dicuntur. vt ſup. ea. diſtin. 2. Charitas. vt mihi videtur H.

Peccatum dicitur large & ſtricte.

virtus iniquitatem, & remiſſio peccatorum delet [a] omne peccatum.

a ¶ Peccatũ eſt, *In originali vulgato legitur.* omne peccatum eſt iniquitas: iniquitas aũt operatrix culpæ aut delicti. Plus eſt ergo, &c. *ſed melior viſa eſt Gratiani lectio.*

Idem in eodem libro, c. 7.

C. XXVI.

Sent. 4. diſt. 14.

ILlud vero [b] quàm mirabile eſt, quod Angelo ferienti plebem ſe obtulit Dauid dicens [Grex iſte [c] quid feci, fiat manus tua in me, & in domum patris mei,] Quo facto ſtatim dignus ſacrificio iudicatus eſt, qui abſolutione exiſtimabatur indignus. Nec mirũ ſi tali ſua oblatione pro populo peccati ſui adeptus eſt veniam, cũ Moyſes [d] offerendo ſe dommo pro plebi errore, etiam plebis peccata deleuerit? Texit igitur peccata ſua, an non? Sed quis hoc neget, cum hic ipſe docuerit propheta, quòd remittantur iniquitates, tegantur peccata, non imputentur à Domino? Peccatum remiſſum ſibi eſſe docuit: ſicut ſcriptum eſt: [Delictum meum cognoſco, & iniuſtitiam meã non operui. Dixi pronunciabo aduerſum me iniuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei] dixit [pronunciabo & veniam meruit [e], antequam pronunciaret: quanto [f] magis, vbi de ſe pronunciauit, dicẽs] [iniquitatem meam ego agnoſco] remiſſum eſt ei omne peccatum: licet ſpecialiter de hoc [g] & Nathan propheta reſpondit, [& Dominus tranſtulit peccatum tuum.] Ergo remiſſionem meruit iniquitatis, & texit charitate, atque operuit peccata ſua, & texit operibus bonis: nec imputandum eſt ei peccatum, quia non fuit in eo dolus malitiæ, ſed lapſus erroris: deinde † quia non fuit improbitatis exitus, ſed vmbra [h] myſterii: & tamen confeſſus eſt delictum ſuum, agnouit iniquitatem, vidit lauacrum, & vidit & credidit: dilexit multum, vt nimia charitate tegere quemuis poſſet errorem.

† Quam vero illud iustum mirabile, &c.

Exo. 32.

Pſal. 31.

Pſal. 50.

2. Reg. 12.

† al. denique nõ ſcrip.

6 *Ecce cuius pœnitentia hic commendatur, cui etiam venia per prophetam data mõſtratur, quam grauiter poſtea deliquerit [i], populi multitudo [k] proſtrata oſtẽdit. Achab quoque (vt Hieronymus contra Iouinianum ſcribit) rex impiiſſimus, vt ſententiam Dei ſubterfugeret, & euer-*

Libro 1.

Dauid pro plebe mortẽ ſe obtulit.

b ¶ Illud vero. CASVS. Adhuc perſiſtit Ambr. in excuſatione Dauid, & commendat eum, quia morti ſe obtulit pro plebe, & veniam adeptus eſt: ſicut & Moyſes impetrauerat veniam pro populo. præterea Dauid peccatum ſuum non excuſauit, ſed humiliter confeſſus eſt. præterea non fecit hoc dolo, ſed errore, non peccandi libidine, ſed cauſa myſterij.

c ¶ Grex iſte.] Supra 1. quæſtio. 4. capit. eccleſia, §. item Dauid.

d ¶ Moyſes.] Supra diſt. 45. diſciplinas.

e ¶ Meruit.] Id eſt, obtinuit.

f ¶ Quando.] Arg. votum de præſenti magis obligare quam votum de futuro. arg. cõtra extra qui cler. vel voti. rurſus, vbi dicitur, quod ſimplex votum non minus obligat quàm ſolenne.

Votũ de præſẽti plus obligat q̃ votũ de futuro.

g ¶ De hoc. Id eſt, peccato homicidij & adulterij.

h ¶ Sed vmbra.] Sup. 33. quæſt. 1. c. ſi qua. §. ſed obiicitur.

ECCE. Hæc eſt 6. pars diſt. in qua intendit probare, q̃ etiam boni & ſancti quandoque cadunt & reſurgũt. Et hoc probat per 4. c. Io. de Fant.

CASVS. Infert Gra. ex ſuprà dictis, qđ ille cuius pœnitentia commendatur, & cui per prophetam oſtenditur venia data: poſtea grauiter deliquit in populi numeratione, & iterum poſtea pœnituit. Achab quoque rex impiiſſimus per pœnitentiam à Domino veniam impetrauit.

i ¶ Deliquerit.] In populi numeratione.

k ¶ Multitudo.] Prima q. 4. cap. eccleſia, §. item Dauid.

Achab

A Chab rex.] CASVS. Cum Achab & Iezabel ab Helia Grauiter redarguerentur de morte Nabuthæ,& eis grauiter cominatus fuiſſet propheta : ad vocem eius Achab pœnitentiam egit , & veniam à Domino impetrauit. Iezabel vero quia noluit pœnitere,præſenti fuit

ſio domus eius differetur in poſteros, ieiunio impetrauit , & ſacco.

Epi.ad Ruſticum. *De quo ad eundem Ruſticum ſcribit idem Hieronymus dicens.*

C. XXVII.

A Chab [a] rex impijſſimus vineam Nabuthæ cruore poſſedit,& cum Iezabel non tam cõiugio ſibi, quã crudelitate cõiuncta,Heliæ increpatione corripitur:hæc dicit Dominus:(Occidiſti,& poſſediſti.)& iterũ : In loco,[b] in quo linxerunt canes ſanguinẽ Nabuthæ, ibi lingent ſanguinem tuum . Et Iezabel canes comedent antemuros Iezrael.[c] Quod cum audiſſet Achab, ſcidit veſtimenta ſua, & poſuit ſaccum ſuper carnem ſuam; ieiunauitque,& dormiuit in cilicio. Factuſque eſt ſermo Domini ad Heliam dicens : (quoniam reueritus eſt Achab faciem meam,non inducam malum in diebus eius:) Vnũ [d] ſcelus Achab, & Iezabel:[e] tamen conuerſo † ad pœnitẽtiam Achab , pœna differtur in poſteros: Iezabel in ſcelere perſeuerans præſenti iudicio condemnatur.[f]

3.Reg.21

† conuerſus.] Ioſeph. al. conuerſus.] manuſc.

Item Ioanne: Chriſoſtomus de repartione lapſi,(epiſ. 3 ad Theodorum lapſum.)

C. XXVIII.

Dist.4.diſt.14. TAlis,mihi crede, talis eſt erga homines pietas Dei : nunquam ſpernit [g] pœnitentiam,ſi ei ſincere,& ſimpliciter offeratur.Etiam ſi ad ſummũ quis perueniat malorum,[h] & inde tamen velit reuerti ad virtutis viam; ſuſcipit,[i] & libenter amplectitur,facit omnia,quatenus ad priorem reuocet ſtatum, & quod eſt adhuc præſtantius, & eminentius , etiã ſi non potuerit quis explere omnẽ ſatisfaciendi ordinem,quantulamcunque tamen, & quẽlibet breui tempore geſtam non reſpuit pœnitentiam;[k] ſuſcipit etiam ipſam,nec patitur [l] quamuis exiguæ conuerſionis perdere mercedem . Hoc enim mihi indicat Eſaias,vbi de populo Iudęorum talia quædam dicit; Propter peccatum modice cõturbaui eum , & percuſſi eum, & auerti faciem meam ab eo, contriſtatus eſt , & ambulauit triſtis; & ſanaui [m] eum, & conſolatus [n] ſum eum.] Euidentius autem nobis teſtimonium dabit etiam rex ille impius,qui cupiditatis ſuæ quidem prędam vxoris nequitia quęſiuit,ſed perturbatus ipſius iceleris immanitate pœnituit,& cilicio circumdatus; facinus ſuum fleuit, atque ita erga ſe Domini miſericordiam prouocauit , vt à cũctis [o] eum abſolueret peccatis. Sic enim ait Deus ad

Esa.57.apud LXX.

Iezabel præcipitata fuit de turri.

f ¶ Condẽnatur.] Cũ Iehu præcipit Eunuchis,ꝙ eã præcipitarent de turri:quia dixerat ei , Nũqd pax erit Zãbri, qui interfecit Dñm ſuum? id eſt , filium meum Zaran.

TAlis mihi.] CASVS. Dicitur in hoc c.ꝙ tãta eſt pietas Dei , ꝙ quẽlibet peccatorem & ſceleratiſſimum ad pœnitẽtiam recipit, & ad ſtatum priſtinum reuocat, & mercedem tribuit cõuerſionis , quamuis exigue . Et hoc probat auctoritate Eſaiæ, & exẽplo Achab . Seq. ca. ſicut Achab , patet , & de eo habuiſti ſupra, in c.Achab.

g ¶ Spernit.] 26.q.6. agnouimus.

Summe malus aut ſummẽ bonus qs eſſe non poteſt.

h ¶ Perueniat malorum. Poteſt ergo aliquis eſſe ſumme malus, ſed non repẽte , vt ſu.d.3.c.ſi ſermo. §.econtrario.Sed certe ſumme bonus nõ poteſt quis eſſe, nec ſumme malus intentione malitiæ vel bonitatis,qn alius poſſit eẽ melior uel deterior.Nam dicit auctoritas,Superbia eorum qui te oderunt, aſcendit ſp, ſed vniuerſitate malorum põt quis eſſe malus, ut referas hoc ad ſeptem uitia principalia.nã illa ſeptẽ bene poſſ quis cõmittere , uel dic illũ peruenisſe ad ſummum malorũ , cuius deſperabilis eſt correctio , ita eſt deſperatus,ꝙ putat plus Deum offendiſſe,ꝙ ſibi poſſit remittere , ſicut Cain dixit. neque.

i ¶ Suſcipit.] Deus eum.

k ¶ Pœnitentiam.] ſatisfactionem.

l Nec patitur. Diligit enim Deus bonum,quod in peccante plantauit inſeca.primum.

m ¶ Sanaui.] Per pœnitentiam.

n Et conſolatus.] Polyſyntheton,i.pluralitas comunctionum.

o ¶ A cunctis.] Sed quomodo abſoluit eũ ab omnibus pecca-

ſuit condemnata iudicio.Et cõſuetum notari hiſtoria ſupra 50.diſt.c.ſi poſt,§.econtra . Quod dicit ibi, & cum Iezabel: Cum.propoſitio eſt.

a ¶ Achab.] Supra 23.q.8.conuenior.

b ¶ In loco.] Ideſt,in eadem regione,non enim eſt ve-

peccatis, cum eius pœnitentia vera non eſſet: non. n. pœnitebat niſi vt euitaret mala temporalia, vt dicit c. ſeq. Sed dic ꝙ abſoluit eum prout ſequitur hic, non inducam mala in diebus eius vnde expone peccatis, ideſt pœnis. Vel abſoluit eum ab omnibus peccatis: ſcilicet ab illo procedentib. quia eum per falſos teſtes eum fecerit condẽnari, iniuria sũt inde ſecuta. &c. extra de [illegible] ſicut. Et nota ꝙ triplex peccatorũ venia. Prima cõſiſtit in pœnę dilatione, ſicut hic. Secũda i culpæ abolitione, q̃ fit p pniam. Tertia in culpę & pœnæ dimiſſione: ꝙ fit p baptiſmũ. de conſ. diſ. 4. ſi ue. de prima hic. de ſecũda diſ. 2. ſi quis. B.

Peccatorum venia eſt triplex.

a ¶ Mala.] Comminata. Alia enim bene induxit. in diebus eius.

b ¶ Sicut Achab.] ¶ Mei cã.] Timoris. Et ita videt ꝙ ſolo amore ſiue timore quis poſſit veniam conſequi, ſecũdũ ꝙ ſonare vr illa auctoritas. Seruite Dño in timore, &c. Sed contra, nonne talis ẽ malus, ergo nihil boni meret, arg. 3. 50. di. vt conſtituetur, vbi dr. quod ꝙ animo recuperandi honorẽ ſupbe agit, pœnitentiam, &c. Item vera nõ eſt pœnitentia, quæ nõ fit ex fide per dilectionẽ operante, vt ſup. ead. ſi Apoſtolus, iam re ſpõſum eſt ad hoc in glo. ſed quomodo.

Pœnitentia vera q̃ eſt.

NINIVITÆ. CASVS. Probat Gre. ꝙ poſtquam aliquis egerit veram pœnitẽtiã, poteſt poſtea criminaliter peccare. ꝙ probat exemplo Niniuitarum, q̃ ad p̃dicationẽ Ionę pniã egerãt, & tñ poſtea criminaliter peccauerunt. Idẽ etiam dicit Achab & Iezabel.

c ¶ Sed qualiter.] Oſtẽſo qualiter Achab & Niniuitæ verã egerũt pniam, oſtẽdit qualiter poſtea peccauerũt mortaliter.

SIcut ait.] CASVS. Probat Hier. in hoc c. ꝙ Niniuitę p pœnitentiam veniam meruerunt: ſed quia poſtea peccauerunt, vt Herodotus hiſtoriographus i arrat. ciuitas eorum poſtea eſt ſubuerſa.

d ¶ Herodotus.] Hiſtoriographus quidam.

Heliam; (Vidiſti, quomodo compunctus eſt Achab à facie mea? quia fleuit in conſpectu meo, non inducam mala [a] in diebus eius.) 3. Reg. 21.

¶ Verſio hæc, licet nonnihil diſcrepet ab ea, quæ inter latina Ioannis Chryſoſtomi opera circumfertur; non tamẽ longe diſcedit à verbis græcis. extat enim hoc opuſculum manuſcriptum in bibliotheca Vaticana.

Item Gregorius in homilia decima ſuper Ezechielem in extremo.

C. XXIX.

SIcut † Achab rex iniquus à propheta reprehenſus, cũ contra ſe diuinam ſententiam audiſſet, pertimuit, & magno mœrore deprehenſus eſt, ita vt prophetæ ſuo Dominus diceret. (Nonne vidiſti Achab humiliatum corã me? Quia igitur mei cauſa [b] humiliatus eſt, non inducam malum in diebus eius.) In quib. Domini verbis penſandum eſt, quomodo ei in electis ſuis mœror amaritudinis placeat, qui amittere timent Deũ; ſi ſic ei & reprobi pœnitentia placuit, qui timebat perdere præſens ſæculum, aut quomodo ei grata ſit ſpontanea afflictio pro culpis in eis, qui placent, ſi hęc ad tempus placuit, & in eis, qui diſplicebant. 3. Reg. 21.

† Sic.] orig. & cæt.

Niniuitæ quoq; quos Dominus in Euangelio commendat, pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ, & ex miſericordia Domini indulgentiam conſecuti, ſubuerſionis interitum ſubterfugere meruerunt. Sed qualiter [c] poſt ac ceptam veniam Achab vixerit, textus libri Regum declarat: de quo etiam ſcribit Ambroſius, quod Iezabel vxor eius, cuius inflammabatur arbitrio, cor eius conuertit, & nimijs ſacrilegijs execrabilem fecit, & hunc pœnitentiæ eius reuocauit affectum. Ionæ 3.

Libro de Nabothe Iezraelita c. vlt.

De Niniuitis autem in proœmio Ionæ ſcribit Hieronymus.

C. XXX.

SIcut ait Herodotus, [d] Niniue a rege Medorum ſubuerſa eſt, regante apud Hebræos Ioſia. Vnde patet illam prædicante Iona ex pœnitentia meruiſſe veniam, ſed qa poſtea ad vomitum redijt, ex ira Dei ſubuerſam [e] fuiſſe. Senſus non verba.

Item in prologo Naum.

C. XXXI.

NAum [f] prophetam ante aduentum regis [g] Aſſyriorum, [h] qui populum Iſrael captiuum in ſuam regionem tranſtulerat, fuiſſe, Hebræorum traditio [i] cõfirmat. Si quidem in fine huius lectionis prędicti regis aduentũ idem propheta annuntiare monſtratur. Sed cũ habitatores Niniuæ, Iona interitũ ciuitatis prædicante, ne diuina Inter opera B. Hieronymi.

quod. patet.

f ¶ Naum.] Verba Hieronymi.

g ¶ Regis.] Scilicet Salmanaſar.

h ¶ Aſſyriorum.] Aſſyriorum metropolis erat Niniuę.

i ¶ Traditio.] Sic conſtrue, traditio Hebræorum confirmat

e ¶ Subuerſam.] A Medis.

NAum prophetam.] CASVS. Idem fere dicitur hic quod dictum eſt in §. Niniuitæ. Caſum formabis, quia facilis eſt, & eſt prologus Hier. ſuper Naum. Itẽ in principio Naum. verba ſunt. Gratia. ſequens §. item

firmat Naum fuisse prophetam ante,&c.
ADDITIO. Sub. & hoc ideo dicit:quia licet Ninivitæ egissent pœnitentiam de peccato propter quod Naum annunciauit eis subuersionem: tamen postmodum peccauerunt,propter quod captiuati sunt à Medis.Pe.

a ¶ Iudicium.] Scilicet quod captiuarentur à Medis.

ira denunciatum interitum sustinerent, peccatorum, & impietatis pœnitentiam egissent;accepta Dei misericordia,grauioribus se criminibus implicuerunt.Qua de causa memoratus propheta spiritu sancto plenus iudicium[a] Dei annuncians, ita est locutus [b], (Deus zelans [c], & vlciscens [d] Dominus est.

Nam.1.

7 *Item,quòd frequenter venia pœnitenti præstetur,testatur Augustinus in libro de pœnitentia, scribens contra quosdam hæreticos, qui peccantibus post baptismum semel tantum dicebant vtilem esse pœnitentiam.*

In lib. de vera & falsa pœnitentia,cap.1.

C. XXXII.

Sent.4.dist.14.

ADhuc instant perfidi [e], qui sapiunt [f] plus,quã oportet [g],non sobrij,sed excedentes mensuram.Dicunt enim,etsi † semel peccantibus post baptismum valeat pœnitentia [h]; non tamen sæpe [i] peccantibus proderit iterata:aliquoqui remissio,ad peccatum esset incitatio. Dicunt n.quis non semper peccaret,si redire semper posset?Dñt enim Dominum incitatorem mali,si semper pœnitẽtibus subueniret,& etiã ei placare peccata, quibus semper præsto est gratia [k].Erant autem:immo constat ei multũ peccata displicere,qui semper præsto est ea destruere.Si.n.ea amaret;non ita semper destrueret, sed conseruaret,atque vt sua munera,foueret. Semper destruit peccata,quæ inuenit , ne soluatur [l] quod creauit,ne corrumpatur quod amauit. Summunt occasionem hypocritæ illi ex factis Domini. Quem enim cæcum bis illuminauit?quẽ leprosum bis mundauit ? quem mortuum bis suscitauit ? non Lazarum,quem † dilexit, non filium viduæ quem misertus matri reddidit,non filium dissipatorem legitur bis suscepisse,non filiam Ahrabæ bis à dæmonio liberasse. In nulla persona iterauit factum,docens,vt aiunt,non sæpe à Domino fieri remedium. Dixit mulieri : (Vade,& amplius noli peccare , ne deterius aliquid contingat.) præmittens pœnam,non amplius veniam.

Io.11.
† *quem prius dilexit.* orig.
Luc.7.& 15.
Matth.19.

¶ Quod † aũt multos [m] cæcos & diuerso tempore illuminauerit,& multos debiles cõfortauerit,ostendit in diuersis illis eadem sæpe peccata [n] dimitti , vt quem prius

b ¶ Locutus.] Scilicet Naum: qui de Ninive prophetauit: sicut & Ionas.
c ¶ Zelãs.] Idest,exactor castitatis, quæ si violatur immittit pœnam vt sic. reuocetur ad castitatem. vnde sequitur,vlciscens,&c.
d ¶ Vlciscens. Vxor prophetæ Domini laudantis,quod de Assyrijs vltus est iniuriarum populi sui: qui captiuati sunt a Medis.
ITEM QVOD FREQVENTER. Hæc est 7. pars dist.in qua probat,quod non tantum sæpe,sed frequenter peccans & pœnitens habet veniam. Ioann. de Fant.
ADhuc instant. CASVS.Dicebant quidam hæretici, quod Deus post baptismum tantum, semel dat ve-

Sæ.1.
† *Sæ.*] orig.

& sup.23.q.4.est iniusta.
k ¶ Gratia.] Idest,per gratiam.
l ¶ Soluatur.] Per mortale peccatum. Ex hoc collige mala non esse creata:iuxta illud, Deus creauit omnia præter peccata,vt dixi sup.ea.ille rex tantus.
m ¶ Quod autem multos.] Licet regressus Aug.non videatur efficax:potest tamen lege confirmari : nam dicit lex,quòd id quod in duabus personis recipitur,hoc etiã in eadem persona recipiendum est, ff.si cer.pe.l.singulatim.argum.x.quæst.1.in scripturis, quia ibi ex persona Esaiæ,& Hieremiæ ostenditur,quod vnaquæque persona, quæ eligitur, debeat facere, hoc tamen de vna probat, quia qui prius leprosum mundauit,post cæcum illuminauit.
n Peccata.] Id est,pœnas peccatorum.

Peccata non sunt a Deo creata.

Digitized by Google

Anima plus ſimilitudinis hẽt cum Deo, quam corpus.

ſanauit leproſum, alio tempore illuminet † cæcum. Ideo etiam tot ſanauit † febricitates, tot languidos, tot claudos, cęcos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator, ideo non ſcribitur aliquis niſi ſemel ſanatus, vt quiſque timeat mergi † peccato. Videmus adhuc quotidie in eccleſia ſępe febricitates, ſæpe languidos, ſępe paſſionibus captos, ſæpe liberari; vt appareat toties opus miſerantis, quoties confeſſio fit pœnitentis. Quomodo enim corpus, quod vilius [b] eſt, & ab ipſo diſſimilius [c] ſæpe ſanaret; & animam digniorem, & redemptam [d] non toties liberaret? Medicum ſe vocat, & non ſanis, ſed male habentibus opportunum [e]. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum neſciret curare? Medicorum enim eſt centies infirmum viſitare, centies [f] curare. Qui ceteris minor eſſet, ſi alijs poſſibilia ignoraret; memor eſt ſui, qui dicit: ¶ Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.] Quẽ enim peccatorẽ excluſit † [g]? Et quod omnibus promiſit indulgentiam, alijs quoque promiſſionibus declarat: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus,] id eſt, omnis quantumcũque, & quotieſcunque peccator, cuiuſcuuq; ordinis, etiam ſi fuerit ſacerdos, [cõfitebor [h] & ego eũ coram patre meo.] Nam: [qui inuocauerit nomen Domini,] id eſt, ſecundum quod nominatur Dominus, id eſt, qui inuocauerit eum ad ſe, ſeruiendo, non contradicendo, vt forſitã ſæpe fecit [i] [omnis] id eſt, quicunq; ſit ille peccator, (ſaluus erit.) Omnem [k] enim animam iſte promiſſor ſaturauit bonis, etiam ſedẽtem † [l] in tenebris [m], & vmbra mortis nullã [n] excipiens animam. Hunc magiſtrum intellexerat diſcipulus ille, qui Corinthios per epiſtolas [o] ſuas voluit corrigere, & vt ipſe teſtatur [p], ter in litteris ſuis eos correxit. Oportebat enim vt quoties videret eos cadere: toties iuuaret eos reſurgere. Memor enim erat illius qui dixerat: (quorũ remiſeritis peccata, remittuntur eis.) Scimus autem & primos patres, & in omni tempore eccleſiam Dei ſemper [q], vſque ſeptuagies ſepties, (quod eſt ſemper peccata remittere. Quam poteſtatem iſti ab eccleſia Dei conantur auferre. Oportet enim ſic eccleſiam credere, quæ confitetur ſe ſępe peccare: Negant enim veritatem ſeducti [r], qui ſe abſque peccato audent iactare [s]. In multis enim offendimus omnes, nec infans vnius diei abſque peccato ſuper terram eſſe poteſt [t]. Quapropter eliminandus eſt ab eccleſia iſte error, qui vnquam pœnitentibus negat indulgẽtiam. Non enim inquirit, quid Apoſtolus ſenſerit, qui dixit: (nihil mihi conſcius ſum [u],

Mar.9.

Eccleſ.33. [1] al. excludit. Matth.18.

Iſaiæ.8.

Pſal.106. Luc.1. [1] ſedentes.] orig. 2.Cor.13.

Ioan.20.

Iac.3. Iob.14.ex LXX.

Nihil mihi cõſcius ſum qualiter exponatur.

a ¶ Sanatus.] De eadem infirmitate, plene enim curauit de ea, de qua curauit, vt infra ead. ſunt plures. ſed hic primo curauit leproſum, poſtea cæcum factum curauit.

b ¶ Quod vilius.] Argum. ſup. diſt. 38. ſedulo, ſup. 24. q. 3. ſi habes.

c ¶ Similius.] Nam corpus ſola eſſentia ſimile eſt Deo: anima verò pluribus: quia eſſentia & rõnabilitate ar. ſup. e. diſt. 2. principium.

d ¶ Redemptã.] Sanguine Chriſti.

e ¶ Opportunum.] Id eſt, vtilem.

f ¶ Cẽties.] Artis poſſibilitate: aliàs nunquid cẽties ꝑ eodẽ ſalario, ſi cẽties recidiuauerit? Vel an toties cõſtituenda ſũt ſalaria, quoties fiunt curationes. Nec. n. vnam pœnam bis indulget: immo ſingulas indulgentias ſingulæ prævenient pœnæ, vt inf. ca. quippe. Sufficit ſemel infirmum curaſſe argu. ff. de ſolut. qui res. §. aream. arg. contra ſup. ea. diſt. 2. quærẽdũ. & c. quia radix. nec vtiq; liberatur, q nõ plene liberat,] . ea. ſũt plures. ff. de inter. ac. de ætate. §. nihil. ſup. diſ. 1. diuortium. contra.

g ¶ Excluſit.] Su. 19. diſ. ſi Romanorum. arg. ſup. 28. q. 1. idolatria.

h ¶ Confitebor.] Vocãdo eũ ad regnum: Venite bẽdicti, &c.

i ¶ Fecit.] Quia contradicit ante, forte Domino.

k ¶ Omnẽ.] Per dilectionem ei adhærentem.

l ¶ Sedẽtem.] Prius.

m ¶ In tenebris.] Id eſt, peccatis.

n ¶ Nullam.] Supra diſt. 19. ſi Romanorũ. ſup. e. di. 1. §. alij c. nemo poteſt.

o ¶ Per epiſtolas.] ſ. per primam.

p ¶ Teſtatur.] In ſecunda epiſtola ad Corinthios, vbi dixit. Prædixi enim & prædico vt præſens bis, & nunc tertio abſens.

q ¶ Semper.] Septenarius enim numerus vniuerſitatis eſt.

r ¶ Seducti.] Sup. diſt. 2. §. item opponitur. & c. ſi enim inquit. eo enim ꝙ peccatores nos eſſe non credimus, de tertius peccamus, ſup. diſt. 45. licet plerumque &c. vera iuſtitia, ſup. diſt. 24. §. nunc autem. inf. de conſ. diſtinct.

4. firmiſſime.

ſ ¶ Iactare.] Cum ſit ſcriptum: ſi dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, ſup. diſt. 1. ſi enim.

t ¶ Eſſe poteſt.] Inf. de conſec. diſt. 4. à paruulo. cõtra. nã ibi ibi dicitur quod peccato non commoritur baptizatus: ergo non eſt in eo. Sed dic eſſe non poteſt, id eſt, non põt incipere eſſe, arg. de conſec. diſt. 4. firmiſſime. eſt tamen ſuperficiale, ar. quod hic inducit, nec infans vnius diei, &c. cum agatur hic tantum de actuali peccato.

u ¶ Nihil mihi conſcius ſum.] Id eſt, nullius mortalis peccati cõſcientiam habeo: ipſe. n. dicebat: ago. quod no. ſup. diſtin. ea. inter hæc, 11. q. 3. ſenti. &c. inter. verba. con-

† illuminauit.] ori.
† ſalnauit.] orig.
† mergi.] orig.

contra. Sol. hic dicit in persona perfectorum: sibi de imperfectis. Vel dic, non in hoc iustificatus sum: qa potest surripere veniale, i. nõ ex hoc, vt inf. ca. si quis aut non habens, inf. distin. 7. nullus expectet. Vel dic, nihil mihi conscius sum quo ad mortale: non tamen in hoc, &c.

a Du- 1. Cor. 4.

Rom. 8. 1. Cor. 7.

Io. 13. ¶ abest ab orig.

sed nõ in hoc iustificatus sum.¶ Sciens enim & iustis peccata solere contingere, non se confirmabat absque peccato, qui se nouit indissolubili vinculo charitatis Christo coniũctum. Nisi enim sciret sæpe iustos ad veniam, venire, quomodo dubitaret [a] se peccare, qui se sciebat [b] spiritum Dei habere, & intentione mundissima ei seruire? Cur enim Dominus Petri pedes lauisset, & ecclesiam hoc idem docuisset, nisi quia (quoniam ¶ quotidiana est offensio) oportet, vt quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere: dimitte nobis debita nostra, ¶ nisi ipse misericors perseueraret, qui nos ab hac petitione non vult deficere?

a ¶ Seducti.] *In originali est, in se esse. & videtur indicari locus in epistola Ioannis prima, c. 1. sed ob glossam non est mutatum.*

Item Augustinus ad Macedonium, epist. 54.

b ¶ Sciebat.] Et ita potest scire se aliquis habere charitatẽ. sup. p. 1. q. 1. teneamus. inf. dist. 4. si ex bono.

C. XXXIII.

Sent. 4. dist. 14.

IN tantum hominũ iniquitas aliquando progreditur, vt etiam post actam pœnitentiam, post altaris recõciliationem vel similia, vel grauiora committant. Et tamen Deus facit etiam super tales oriri [c] solẽ suum; nec minus tribuit, quam antea tribuerat, largissima munera vitę, & salutis, & quãuis eis [d] in ecclesia [e] locus humillimæ [f] pœnitentiæ non concedatur, Deus tamẽ super eos patientię suę nõ obliuiscitur. Ex quorum numero si quis nobis dicat: [Aut date mihi cũdem iterum pœnitendi locum, aut desperatum me permittite, vt faciam quidquid libuerit. quantum meis opibus adiuuor, & humanis legibus non prohibeor, in scortis, omnique luxuria dãnabili quidem apud Dominum, sed apud homines plerosq; etiam laudabili: aut, si me ab hac nequitia reuocatis, dicite vtrũ mihi aliquid profit ad vitã futuram, si in illa vita illecebrosissimę voluptatis blandimenta contempsero, si libidinũ incitamenta frenauero, si ad castigandũ corpus meum multa mihi etiam licita & concessa subtraxero, si me pœnitendo vehemẽtius, quam prius, excruciauero, † si miserabilius ingemuero, si fluero vberius, si vixero melius, si pauperes sustentauero largius, si charitate, quæ operit multitudinem peccatorũ flagrauero ardentius,) quis nostrũ ita desipit, vt huic homini dicat, nihil tibi illa proderunt in posterũ: vade; saltẽ vitę huius suauitate perfruere? Auertat Deus tam immanem sacrilegij † dementiam. a

† al. exercitauero. 2. Pet. 4.

† al. sacrilegamque.

a ¶ *Locupletatum est duobus locis caput hoc ex originali.*

a ¶ Dementiam.] *Apud B. Augustinum sequitur c. quãuis, sup. eod. dist.*

8 *Siue autem* g *quis dicat primam tãtum pœnitentiam*

c ¶ Oriri.] In splẽdore gratiæ suæ.

d ¶ Eis.] Id est, taliter peccantibus.

e ¶ Ecclesiæ.] Vbi est talis consuetudo, qđ solennis pœnitentia non iteratur. Item Lauren.

f ¶ Humillimæ.] Id est, solennis pœnitentiæ, id est, suæ misericordiæ, licet semel iam iniuncta & suscepta fuerit.

SIVE AVTEM. Hæc est 8. pars dist. in qua ostenditur q̃ sit vera pœnitẽtia, & quę sit falsa, & quod semper vere pœnitenti datur indulgẽtia, sed falsę nunquã datur, & hoc probat per 7. c. Ioan. ce Pan.

z. Al. susceptæ & habitæ.

CASVS. Adhuc G. probat *frãm* dicẽtiũ qđ baptismum primum semel tãtum est vtilẽ: siue dicãt de prima, siue de vltima. Nam ipsi hęretici diuersi sũt inter se, quidam. n. dicunt post baptismum tantum pœnitentiam primam esse vtilẽ, alij tãtum vltimam, sed vtrique capiuntur obuiat auctoritati, quæ sæpe pœnitẽti veniã promittit. Quæ autẽ sit vera pœnitẽtia, cui venia conceditur, & quæ sit falsa, cui negatur, probatur per sequentia cap. ¶ Sed Adamantius, ¶ Hæc est Origenes. in c. 1. & Hieronymus in secundo.

g ¶ Siue autem.] Adhuc reprobat sententiam dicentium post baptismum semel tantum pœnitentiam esse vtilem, siue dicãt de prima, siue de vltima. Sic. n. & ipsi hęretici

Pœnitentia post baptismum semel tãtum est vtilis.

Digitized by Google

retici diuersi sunt inter se: quidam enim illorum dicunt post baptismum nullam esse pœnitentiam vtilem, nisi primam. Alij dicunt nullam esse vtilem, nisi vltimam, quarum vtraq; obuiat auctoritati: qua sæpissime venia petenti promittitur, & inde sumpta occasione ostendit auctoritatibus Adamantij & Hesychij quæ sit vera pœnitentia, & quæ falsa.

post baptismum vtilem esse, non sequentem, siue contendat quis vltimæ tantum veniam dari, non præcedenti: semper tamen auctoritati aduersatur; quæ sæpissime veniam pœnitenti repromittit. Quæ autem sit vera pœnitentia, cui venia nunquam negatur, & quæ sit falsa, cui nunquam indulgentia promittitur, Adamantius, [a] *& Hesychius super Leuiticum* [b] *testantur.*

a ¶ Adamantius.] Id est, Origenes: erat n. ei & hoc nomẽ, prout in ecclesiastica historia reperitur.

b ¶ Super Leuiticũ.] legitur in Leuitico quod Aaron pro peccatis populi offerẽs mactauit hircum: & partẽ domini posuit super altare. & ecce ignis egressus à domino deuorauit holocaustum, & adipes, qui erant super altare: arreptis autem Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis suis posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat: egressusque ignis a dño deuorauit eos & mortui sunt coram dño: iussitque Moyses Misael & Elisaphan filios Oziel patrui Aaron portare cadauera eorum extra castra, & congruo honore sepelire: dixitq; Moyses ad Aaron, & filios eius, vt tollerent partes suas de hostijs salutaribus, & oblatis pro peccato, quorum sanguis non erat oblatus in tabernaculum, & comederẽt eas: & cũ quæreret hircũ oblatum pro peccatis principis, inuentus est exustus, cũque super hoc iratus Moyses increparet Aaron, & filios eius, excusabat se Aaron dicens: mihi accidit quod vides, quasi ex perturbatione animi factum est hoc: locutus est autem Moyses ad Aarõ & Eleazar & Ithamar filios eius, qui residui erãt: tollite sacrificium, quod remansit de oblatione domini, & comedetis illud absque fermento: in extranea doctrina, quia sanctum sanctorum est, comedetis autem in loco sancto, quod datum est tibi & filijs tuis de oblationibus domini: sicut est præceptum mihi. Item super Leuiticum die vij. erecti tabernaculi cæperunt offerre Aaron & filij eius. Moyses. n. vij. diebus continuis officiũ sacerdotis cõpleuerat, & tũc cessauit. Eodem die missus est ignis cælitus, qui sacrificia consumpsit: quique iugiter est obseruatus, vtque ad transmigrationem Babylonis: nec diebat amplius ignẽ apponere ex die cũ alijs hostijs, quas acceperat à populo. Aaron obtulit ét hircũ, de quo hic hĩ mentio: q totus erat à sacerdotib. deputatus, & ab eis tm in loco sãcto deputatus ad comedẽdũ. Intulerunt ergo Nadab & Abiud ignẽ alienũ: Moyses tm primus septẽ dieb. igne terreno vsus fuit: sed dñs præcepit ei amouere terrenũ: quo eo die apparebat ignis cælitus missus.

c ¶ Inter hæc hircum. Qui oblatus fuerat pro peccato principis, cum quæreret Moyses, exustũ reperit: statuitque cõtra Eleazar & Ithamar filios Aarõ, qui remanserunt, aut cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, qui sancta sanctorum est, & data vobis? quasi dicat, cur non fecistis celebrem pœnitentiam peccati commissi, in loco sancto, i. in ecclesia: vt portaretis multitudinẽ iniquitatum & rogaretis pro ea in conspectu domini, præsertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta sanctorum, & comedere debeatis ea in sanctuario, sicut præceptum est mihi? respondit Aaron, oblata est hodie victima pro peccato, & holocaustum corã domino: mihi autem accidit quod vides, quasi ex perturbatione animi factum est hoc, quomodo potuit comedere coram domino mente lugubri in cæremonijs? quod cũ audisset Moyses, accepit satisfactionem.

c ¶ Inter hæc hircum.] CASVS. In hoc cap. mysticat Adamantius, & Hesychius in seq. c. historiam illã Leuitici de hirco oblato: quia per Moysen intellige Christũ: per Aaron & filios eius sacerdotes: per hircum pœnitentiã, siue animam: per ignem alienum vitia: per nõ alienum virtutes uel gratiam spiritus sancti. Primo ergo ponit materiam loquendi de pœnitentia, s. verba Leuitici. Secũdo ostendit q̃ raro pœniteat quis digne: quia obstat uerecundia & amor rerũ præsentium, & quia natura prona est ad malum: & hic impetus peccandi superat rationem. Tertio alludẽdo historiæ dicit, q̃ peccata sacerdotes per pœnitentiam debent delere, quæ tamen ficte pœnitenti nõ est remungenda. Quarto dicit quod qui offert ignem alienum, i. uitia, exuritur ab eo; qui autem mundari desiderat, offerat ignem spiritus sancti.

c ¶ Inter hæc hircum.] Id est, dum hæc deferuntur extra castra sepelienda, s. Nadab & Abiud, quos præceperat Moyses honore congruo sepeliri.

c ¶ Hircum.] id est, peccatorem, uel oblationem pœnitentiæ.

d Fuerat.] Quando pœnitentia fuit iniuncta.

d ¶ Fuerat. Moyses exustum reperit supple, alij habent hircus, & tunc supple exustus repertus est à Moyse.

e ¶ Exustum.] Vitijs: quia non bene pœnituit, i. nõ uere.

a ¶ Non

---

1 c. 9. & 10. Aaron sacrificans hircũ, & ignis egressus à domino deuorauit holocaustum.

Hircus pro peccato principis oblatus nõ fuit à filijs Aarõ cõmestus.

Gloſſa ordinaria in c. 10. Leuitici. Simile in catena in Leuiticum ex ſcriptoribus græcis, præcipue Origene.

Hirci oblati hiſtoria qd repræſentet.

Non peccare, [a] solius Dei est : emendare, sapientis. Sed raro inuenias qui se corrigat. Rara confessio peccati ; rara pœnitentia. Repugnat natura, [b] & verecundia ; quia obnoxia est culpæ omnis caro, & quisque erubescit peccatum confiteri ; dum magis præsentia cogitat, quàm futura. [c] Vult Moyses [d] peccati vacuam [e] reperire animam vt exuuias [f] erroris deponat, & culpæ nuda [g] sine sui pudore discedat. [h] Sed irrationabilis impetus [i] præuenit, & flamma celerrimi motus animam depascitur, & exurit eius innocentiam. [k] præponderant enim futuris præsentia, serijs iucunda, & læta tristibus, & præpropera tardioribus. Velox [l] enim iniquitas, quæ ad nocendum occasionem suggerit, [m] lenta virtus, & cunctatrix ante iudicat, [n] quàm incipit. quid decorum, quid honestũ, iniquitas omnia præcipitat. Pigra [o] vero & verecunda pœnitentia, quæ †præsentium pudore [p] premitur [q] †, solis enim intẽdit [r] futuris, quorũ spes sera, & tardus fructus. Interim [s] præcurrit impudentia, [t] & spe præsentium pœnitentia excluditur, & affectus† eius [u] exuritur, [x] & aboletur. Quærit eam [y] lex, [z] & non inuenit, exusta est enim feruore, & fumo iniquitatis. Inde irascitur, [a] & dicit deuorandam [b] fuisse pœnitentiam [c] in sancta†sanctorum, [d] sacerdotes, [e] quia segnes increpat. Respõdet [f] Aaron & prouidũ [h] debere esse sacerdotale iudiciũ, [i] nec male † [k] sanæ conscientiæ facile [l] esse credendum id muneris, [m] ne hat nouissimus error [n] peior priore. Vase [o] enim fœtido vel oleum, [p] vel vinum [q] facile corrumpitur. Quomodo autem poterat, vbi ignis alienus [r] erat, peccatum [s] exuri in cõspectu Domini, cui cuncta aperta sunt ? quasi dicat, non placet Deo, qui iniustitiam corde inclusam tenet, & se pœnitentiam agere perhibet. Ignis alienus, libido, auaritia, & omnis praua cupiditas. Hic ignis exurit, nõ mundat. In quibus enim est, [t] si offerant in cõ-

† *al quia.*
† *al. punitur.*
† *al. affectus.*
† *al. sanctis sanctorũ.*
† *al. male sana]* Vera lectio.

1 Multi. n. propter fragilitatẽ naturæ terrentur à pœnitẽtia : qa timẽt ne possint ferre asperitatem pœnitẽtiæ tales hortandi sunt, & in ipso onere pœnitentiæ adiuuandi inf. dist. Arch.

a ¶ Non peccare.]Vera exustio hirci suffocationem pœnitentiæ per aduenientem culpam significat: nam non peccare, &c. & sic continuatur.
b ¶ Natura.]Id est, vitium quod pro natura innoleuit, vel natura ipsa sup. eo. ille rex. vet. sancti. 12. q. 1. c. 1. 1
c ¶ Fu-
conferens secum, q ea quæ promittuntur, in certa sunt. & ita spes illorum sera aut nulla est 2. q. 47. dist. omnes.
f ¶ Interim.]Dum sic est piger, & dum cogitat de futuris
t ¶ Impudentia.]Ad mala facienda.
u ¶ Affectus eius.]Pœnitendi.
x ¶ Exuritur.]Sicut hircus abigne.
y ¶ Eam. Scilicet pœnitentiam per hircũ significatã, & alludit ad factum Moysi. B.
z ¶ Lex.]Id est minister legis, s. Moyses vel quilibet alius prælatus in eo significatus; vel Christus, vt inf. ea. dis. inter hęc hircum.
a ¶ Irascit.] Alludit illi, quod dixit Moyses, cur non comedistis hostiam, &c.
a ¶ Irascitur.]Negligentibus prælatis.
b ¶ Deuorandam.]Id est, celebrandam.
c ¶ Pœnitentiam.]Id est, hostiam pro peccato, scilicet hircũ, per quẽ pœnitentia designatur.
d ¶ In sancta sanctorum.]Id est in ecclesia.
e ¶ Sacerdotes.]Id est, Eleazar, & Ithamar filios Aaron.
f ¶ Respondet.]Hoc respondisse intelligitur, cũ dicitur, mihi accidit, quod &c.
g ¶ Aaron.]Prælatus.
h ¶ Prouidũ.]In iniungẽda pœnitẽtia.
i ¶ Iudicium.]s. dist. fin. vlt.
k ¶ Nec male.]Volẽti confiteri.
l ¶ Facile.]Donec feruescat. sup. d. 1. sunt qui vers. dicimus.
m ¶ Muneris. Pœnitẽtiam. s. tunc enim melius est quiescere quam exercere in fra ea. In salicibus.
n ¶ Fiat nouissimus error.] Per contemptum pœnitentiæ iniunctæ.
o ¶ Vase.]Vnde Horatius. Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis acescit, &c. & dicit lex. quod si commodasti mihi vas corruptum scienter, & vinum acuit, teneris commodati : secus si ignoranter. secus in locatore vel venditore : quia ille tenetur siue scienter, siue ignoranter locet vel vendat vas corruptum, vt ff. locat. commodati. in rebus §. vlt. ff. locati, sed addes. §. 1. ff. de act. empt. & ven. tenetur. §. si vas. Item no. idem in seruo locato quod in vase. ff. locati, si tibi domum, §. 1. & l. cum in pluribus seruum.
p ¶ Oleum.]Pietatis.
q ¶ Vel vinum.] Scilicet distinctionis.
r ¶ Alienus.]Tangit q Nadab, & Abiud posuerunt ignẽ alienum.
s ¶ Peccatum exuri.] Id est, pro peccato delendo pœnitentiam fieri.
t ¶ In quibus enim est.]Scilicet ignis alienus, qui alienat à Deo.

c ¶ Futura.]Omne futurum despicitur, &c. vt dixi 47. di. omnes.
d ¶ Moyses.]Id est Christus. alludit ad id, quod cum Moyses quæreret hircum oblatum, inuenit eum exustum, id est animam peccato suffocatam, vel pœnitentiam annihilatam.
e ¶ Vacuam.]A peccatto,
f ¶ Exuuias.] Id est indumenta.
g ¶ Nuda.] Id est, denudata per confessionem, aliàs munda.
h ¶ Discedat.] Ab hac vita.
i ¶ Impetus.]Vitiorum, designatus per ignem impetuose missum.
k ¶ Innocentiam. Sup. dist. 50. ponderet.
l ¶ Velox.]Vt pote sine discretione agens.
m ¶ Suggerit.] Scilicet ei, qui cum discretione vult agere.
n ¶ Iudicat.] Id est, deliberat.
o ¶ Pigra.]Quasi dicat piger est homo, & verecundus ad pœnitendum.
p ¶ Pudore.] Quia pudor est ea admittere.
q ¶ Premitur.]Id est, reprimitur.
r ¶ Intendit.]Id est, intendere debet, vel intendit, quasi

ſpectu Domini,ignis eos [a] cæleſtis abſumit,ſicut Nadab, & Abiud cum his,quæ pro peccato fuerant oblata. Qui ergo mundari vult,ignem alienũ [b] remoueat, & illi igni ſe offerat,qui culpam exurit,nõ hominem. Hic ignis ſiccauit hæmorrhoiſſę ſanguinem profluentem:hic ſiccauit culpã latronis.Ignis enim conſumens eſt:ſanat enim ſimpliciter,& pure confitentes.Iudas inquit: (Peccaui tradens ſanguinem iuſtum:) ſed in pectore habuit ignẽ alienum:quo inflammante cucurrit ad laqueũ.Indignus autem remedio fuit;quia non pura mẽte pœnituit. Culpã vero eius nõ auferunt ſacerdotes,qui doloſe offerũt; † nec in eo [c] poſſunt epulari, quorum cibus eſt peccatorũ remeſſio:Vnde verus ſacerdos ait:(Meus cibus eſt,vt faciã voluntatem patris.)id eſt,vt peccatores conuerſi,& pœnitentes ſaluentur. Non eſt enim acceptum Deo ſacrificium,niſi verum,& ſincerum.

Leuit.ibidem.

Mat.5.
Luc.23.
Deut.4.
Mat.27.

† *al ſi offer.*
† *al offerunt.*
Io.4.

¶ *In hoc ſequenti capite afferuntur verba ipſa gloſſæ ordinariæ quamuis multa ſint accepta ex Origene Adamãtio,& Iſychio.*

Item Iſychius libro 2. ad c.10. Leuitici.

Cap. XXXV.

Ibi gloſſa ordinaria.

ij INter hæc,hircũ,qui oblatus fuerat,& cætera. (Quia omne [d] peccatum per pœnitentiam deletur,& qui [e] prædictum [f] peccatum [g] alterius doctrinæ, & blaſphemiæ [h] commiſerunt,ſalutati non ſunt, [i] cauſam mortis [k] eorum Legislator [l] exponit:(Inter hæc hircum,qui oblatus fuerat, &c.) Quia ſcilicet non comederunt filij Aaron, quod pro peccato erat in loco [m] ſancto, id eſt, pœnitentiam commiſſi peccati in eccleſia peragi non fecerunt:quibus hoc præceptum eſt quos Chriſtus in eccleſia vicarios [n] ſuos conſtituit. Ipſe enim [o] oblationis ſuæ ſanguinem,quæ pro noſtro ſanguine [p] oblata eſt, in ſanctum, id eſt, in cœlum, in conſpectu patris obtulit. Debet autem comedi hoc ſacrificium [q] in loco ſancto, Leuitico hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Sanctificabor in his qui appropinquant mihi,& in conſpectu omnis populi glorificabor,quia per eos datum eſt exemplũ exteris quomodo timeant,vt Au. exponit.infra. de conſecr.diſt.2.& dixit. Et dic ſanct.ficabor,i. ſanctus apparebo,etiam in his qui ſacrificabant mihi vleiſcendo delicta eorum.& non parcendo.Glorificabor.i.laudabor & manifeſtabor iuſtus.

Sanctiſicabor in his &c. qualiter exponitur.

1 Al.ſicut.

Eunuchus.

Sãguis ꝓ peccato accipitur.

a ¶ Ignis eos.]Id eſt,vindicta cælitus miſſa.
b ¶ Alienum.]Sup.1.q.1.ſicut Eunuchus.
c ¶ Nec in eo.]Quaſi diceret comedendus erat hircus ille à ſacerdotibus:intra ſancta, non enim oblatũ eſt de ſanguine eius intra ſancta.ſi.n.holocauſtum eſſet, cremare tur cum pelle & ſimo,ſicut fiebat de vitula rufa tñ ſemel i anno: & eſt sẽſus ad pœnitentiam hominib.imponẽdã, vult vti miniſterio ſacerdotum vt peccata populi comedant. ipſe .n.per ſe abſtulit peccata mũdi in ſanguine ſuo.vnde Apoſtolus:Chriſtus põtifex fu.bo.&c.ꝑ propriũ ſanguinẽ introiuit ĩ ſancta ſanctorum.

Pœnitentia eſt à ſacerdotibus imponenda.

INter hęc]CASVS. In hoc c.primo oſtẽdit Iſychius, ꝙ iõ legislator.i. Moyſes ꝙ geris ꝑſonã Chriſti mortẽ eorum exprimit qui ignẽ alienum acceperãt, vt illud peccatũ vitetur magis. qd hæreticũ d ſignat.Secundo oſtendit qd ſignificet illud qd Moyſes ꝑcepit Aaron,& filijs eius,vt portiones oblationis comederẽt in ſancta ſanctorũ: & ſignificat hiũ, ꝙ ꝙ vult agere pœnitẽtiam,agere debet illam ad præceptũ ſacerdotũ,qui ſunt vicarij Chriſti;& ꝙ oblatio corporis Chriſti non dẽt recipi niſi in eccleſia. Tertio oſtendit,quod notet verb.illud hyſtoriæ. Moyſes hircum exuſtũ reperit;& ſignificat quod ſicut poſt mortem filiorũ Aaron,qui ſumpſerunt ignem alienum,non remãſit hoſtia quæ ſignificat ſpiritum ſanctum,ſed eſt conſumpta: ſic poſt mortem eorum,qui peccant in ſpiritum ſanctum,& decedunt in finali impœnitentia, non relinquitur hoſtia pro peccatis eorum:quia nullum eccleſiæ ſacramentum eis prodeſt,cum fine vera pœnitentia decedant.

d ¶ Quia omne.]Ita continua,recte pro peccato offertur hircus,per quem pœnitetia deſignatur, quia omne peccatum.&c.
e ¶ Et qui.]Scilicet Nadab,& Abiud, hi ſignificant hæreticos,qui alienum ignem,ſcilicet cupiditatis prauæ doctrinæ in eccleſia accendunt, & qui ſcripturam ſacram male interpretantur & praue: & ſic in ſpiritum ſanctũ peccant, cum aliter eam interpretantur quam ſpiritus ſanctus flagitet. tales pſeudoprophetæ dicũtur. 37. diſtinct.vinã.
f ¶ Prædictum.]Scilicet doctrinæ & hæreſeos.
g ¶ Peccatum.)i.per prædictum vitium deſignatum.
h ¶ Blaſphemiæ.)Quia accipiendo ignem alienum blaſphemabant,& faciebant contra doctrinam legis,& ideo conſumpti ſunt.
i ¶ Non ſunt.]Sed igne cõſumpti.
k ¶ Mortis.]Temporalis.
l ¶ Legislator.]Moyſes.ſecundum myſticum intellectũ auctoritatis exponit dicens ad Aaron, vt habetur in Leuitico.
m ¶ In loco.]Hoc uerbum myſticat.
n ¶ Vicarios.]Sacerdotes etiam ſimplices.
n ¶ Vicarios.]Sup.1.q.1.ſicut Chriſtus.1
o ¶ Ipſe enim.]Ita continua: Aaron obtulit hircum pro peccato populi,ipſe autem,ſcilicet Chriſtus;&c.
p ¶ Sanguine.]Scilicet peccato ſecundum illud: Libera me de ſanguinibus, id eſt,peccatis,& alibi,Sanguinem ſanguis tangit,id eſt,peccatum peccato, additur, ſupra ea.q.3.admonere.uerſic.ſanguis tuus, id eſt: peccatum tuum ſuper caput tuum.
q ¶ Sacrificium.]Corporis.

a¶ Vnde addit.] Moyses.
b ¶ Ab intelligibili.] Quia spiritus sanctus intelligibiliter & mystice dicitur ignis consumens.
c ¶ Voluntarie.] Id est, in voluntario peccato vsque ad finem durantibus, inf. ea. Iudas.
d¶ Peccantibus.] scilicet Nabad, & Abiu.
e¶ Non relinquitur.] Cum. n. eos subito ignis cælestis consumpserit, non potuerunt purgari per hostiam, cum & quædam crimina essent, quæ nullis sacrificijs mundabantur, vt 32. q. 1. quod autē, quale forsan & istud erat vel potest istud exponi de quolibet sic peccante. i. in peccato perseuerante vsque in finem, Bar.
f¶ Hostia.] Secunda, scilicet quia semel tātum Christum oportuit pati, nec reliquitur secundus baptismus, relinquitur autem secunda pœnitentia: & tertia: & sic deinceps: voluntarie. n. peccantibus, i. in peccato vsque in finem perseuerantibus iam non relinquitur hostia p̄ peccato, i. nō iterum immolatur Christus q̄ est hostia pro peccatis, vel sic, id est, non relinquitur locus secūdæ hostiæ, sicut in veteri lege dictū est sępius hostiā p̄ peccato immolari, vel voluntarie peccāti b⁹ nō relinquitur hostia p̄ peccatis, i. nō p̄ deest Christus, qui est hostia pro peccatis iā s. in hoc sęculo præsenti: per qđ constat q̄ nec in futuro.
Peccantibus voluntarie nō relinquitur hostia p̄ pēto, qualiter exponitur.
g ¶ Perseuerare.] Su. ea. dis. 1. §. potest.

scilicet in ecclesia, in propitiationem peccatorum. Vnde addit: [a] (quemadmodum præceptum est mihi,) id est quemadmodum præcepi, & mandaui. Moyses enim gerit personam Christi: Exultum repperit: quia in spiritum sanctū peccauerant: ab intelligibili [b] igne spiritus sancti oblatio pro pœnitentia, ablata est. Volūtarie [c] enim peccantibus [d] nō relinquitur [e] hostia [f] pro peccato. Nam sicut vera pœnitentia veniā promeretur; ita simulata Deū irritat, quia spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictū. Hoc autem sancti patres irremissibile peccatum, & blasphemiam in spiritum sanctum dixerunt, in † sceleribus vsq; ad finem vitæ perseuerare, [g] de salute sui desperare, & de potentia & misericordia redemptoris diffidere.

Mat. 12.

cap. 5. † al. & in

Item Ioannes os aureum homilia 31. in c. 12. epistola ad Hebraeos.

Cap. XXXVI.

IVdas pœnituit, sed male, laqueo namque se suspendit: pœnituit etiam Esau, [h] sed male: magis [i] autē ille neque pœnituit. [k] Lachrymæ quippe illæ nō erāt pœnitentiæ, sed animi [a] violenti, & indignationis æternæ. Quod ex eius operibus aperitur. [l] & infra. ¶ Non igitur negemus, obsecro, peccata nostra: neque nos impudentia duros efficiat. Sponte nostra peccata puniamus, ne pendamus non sponte supplica. Audiuit Cain à Deo: vbi est Abel frater tuus? (& dixit, (nescio, nunquid nam custos fratris mei sum ego?) Vides, quomodo ex hoc peccatum [m] reddiderit grauius? Verum non ita pater eius audiens: (Adā vbi es?) dixit: (Audiui vocem tuam Domine & timui, quoniam nudus sum, & abscondi me.) Magnum bonum est, vt quis peccata sua agnoscat, & memoriam [n] eorum perseueranter retineat. Nullum inuenitur delictorum tale remedium, sicut eorum continuata memoria.

Mat. 27.
Gen. 4.
Gen. 4.
Gen. 3.

h Esau.] De peccato forte primogenituræ vēditæ 7. q. 1. quā periculosum.
i ¶ Magis.] Correctiuum est.
k ¶ Neq; pœnituit.] Vterque scilicet.
l ¶ Aperitur.] Arguendo ex sequentibus comprehēdit præcedētia ar. 50. di. si qs diaconus. ar. di. 18. peruenit. ar. su. 23. q. 4. q. d crudele. ar. inf. 34. q. 1. cum per bellicam.
m Ex hoc peccatū] mendacij: quia post homicidiū secutum est mēdacium: quod magis fuit, ar. supra dist. 1. §. alij contra, c. serpens.
n ¶ Memoriam.] Supra dist. 1. cap. quis aliquando, §. his auctoritatibus. ver. item illud Ioan. & hoc idem supra dist. 81. valet. contra. soluitur ibi, memoria, scilicet, ad contritionem, non ad delectationem, inf. dist. 5. cap. 1. 1

a¶ Animi violenti.] *Græce est, ἀλλὰ ἐπιπλήξεως, καὶ θυμοῦ μᾶλλον καὶ ἀγανακτήσεως ἐξῆς idest,* Sed potius contumelioſi impetus & iracundię: idque ostendunt, quæ secuta sunt. *Vetustus codex habet, πληξεως καὶ θυμοῦ quæ duæ voces coniunguntur etiam à B. Paulo in epistola ad Ephesios, cap. 4. Sunt autem nonnulla in hoc capite partim ex manuscriptis Gratiani codicibus, partim ex ipso originali emendata.*

Item Ambrosius in libro secundo de pœnitentia, capite xv.

Ps. 136.

Cap. XXXVII.

Nonnullis verbis omissis.

IN salicibus. ¶CASVS. Hunc casum sic Ben. ponit. Dicit Dauid, Quomodo cantabimus canticum Domini in ter-

Crimina q̄dam nullis sacrificijs mundabantur.

s Subau. in quo loq̄tur pręced. cap. valeat quod loquitur de mala memoria peccatorū. Arch.

bus, [a] inquit,in medio eius [b] ſuſpendimus [c] organa [d] noſtra.(Quomodo cãtabimus canticum Domini in terra aliena?) Si enim caro menti repugnat,nec ſubdita eſt animi gubernaculo,& mentis imperio;aliena eſt terra, quæ non domatur exercitio cultoris: [e] & ideo non poteſt fructus charitatis,pœnitentiam pacis [a] afferre. Melius eſt ergo tunc quieſcere;cum exercere non queas opera pœnitẽtiæ,ne in ipſa pœnitẽtia fiat,quod poſtea indigeat pœnitẽtia,Quæ ſi ſemel fuerit vſurpata,[f] nec iure celebrata:nec prioris fructũ obtinet,& aufert vſum [g] poſterioris.[h] Sane & cum caro repugnat, mens ad Dominum debet eſſe intenta;& ſi opera non ſequuntur,fides non deſeratur:[β] & ſi impugnãt vel carnis illecebræ,vel poteſtates aduerſariæ,maneat mens Deo dedita.Tunc enim maxime vrgemur,[γ] cum caro cedit. & ſunt qui vehementer incũbãt [i] miſeræ animæ,quærentes omne auferre præſidium. Vnde illud eſt:(Eximanite [k] eximanite vſque ad fundamentum in ea.[l])Quam miſeratus Dauid ait:(filia Babylonis miſera)miſera vtiq;,quia Babylonis filia eſt;quę Dei filia eſſe deſinit;cui tamen medicum inuitat,dicẽs;(Beatus,qui tenebit.& allidet paruulos ſuos ad petram) hoc eſt,qui infirmas;& lubricas cogitationes allidat ad Chriſtũ, qui omnes irrationabiles motus ſui reuerentia, & diſceptatione † comminuat. Ibidem. † *al.diſcretione.*

a¶ Pœnitentiã pacis.] *In multis vetuſtis legitur.* pœnitẽtię.& pacis. *in originali aũt impreſſo.* patientiam pacis.
β¶ Fides nõ deſerat.] *In aliquot manuſcriptis eſt,* fides nõ deſerat; *In vetuſtioribus B. Ambr. operum editionibus,* fides deſideret. *in recentiore Pariſienſi,* fides deſeruiat.
γ¶ Vrgemur.] *In nonnullis vetuſtis legitur.* vrgetur, cum caro non credit.

Item Hieronymus ſuper Matthæum ad c.27.

Cap. XXXVIII.

NIhil Iudę profuit egiſſe ſ pœnitentiam,per quã ſcelus corrigere nõ potuit. Dic quãdo frater ſic peccat, in fratrem,vt emẽdare valeat,[m] quod peccauit:poteſt ei dimitti:ſinautẽ permanẽt opera, ſruſtra voce aſſumitur pœnitentia. Hoc eſt, quod in pſalmo de eodem infœlicissimo Iuda dicitur: (& oratio eius fiat in peccatũ.) vt Gloſſ. ord. & Beda ad eundem locum. Sent.4.diſt.15. *Pſal.108.* ſ *al.ſed*

Peccatũ comparat ſalici, & organum orationi.

d¶ Organa.] orationes noſtras,vel ſacrificia,quæ inutiles ſunt,dũ ſumus in peccatis, peccatũ enim cõparatur ſalici propter infructuoſitatẽ. 2.q.1.ſi fuerit.& organum orationi gg dulcedinẽ.45.di. cũ beatus.46.diſti. hoc hẽt.Nã quo cantabimus,id eſt,opera fructuoſa faciemus?
e Cultoris. Animę.
f¶ Vſurpata.] Id eſt, nõ vere recepta.[g peccati deſertionẽ.
g Aufert vſũ.] Quia ã ſolẽt petere ſacrificia vt eis iterũ iniũgat ſatisfactio pro illis licet inutilẽ egerint pœnitentiam:immo nec debent,arg.inf. ea.c.quęrat.§. illud ãt Gre.i ſi.& c.piũ.
h¶ Poſterioris.] Scilicet ſui ipſius:q̃ poſtea nõ agitur ſecũdum conſuetudinẽ quarũdã eccleſiarũ, inf.ea.§.vlt.& ſup.ea.di.c.quamuis, hoc. n. de ſolemni ibi intelligi ſi.ſed de alia intelligi. i põt, nã inquitur Ambroſius de illo,qui adhuc delectatur in peccato, nec proponit illud deſerere. Ille melius faceret ſi quiceret à confeſſione, & faceret bona, quæ poſſet, vt Deus illuſtraret cor eius,vt infra ead.diſt.5.falſa.S. enim ſuperficialem talis agat pœnitentiam,potius grauabitur, quam iuuabitur, vt ſupra ead. qui admiſſa, ſecundum hunc intellectum procede ſic. Melius eſt abſtinere à ſatisfactione pœnitentiæ tibi iniunctæ à ſacerdote,ſ.tam quam bene pœnitenti, quàm exercere confitendo. ſi quæras opera pœnitentiæ tibi iniungi à ſacerdote, ſcilicet tanquam bene pœnitenti, videas ne in ipſa pœnitentia ſimulata facias quod poſtea indigeas pœnitentia,vt 17.q.4.ſunt qui opes.
i¶ Incumbant.] Scilicet dæmones.
k¶ Eximanite.] Hoc eſt dictum in templi deſtructione à Syrijs:& dic eximanite,id eſt,euacuate.
l¶ vſque ad fundamentum in ea.] Id eſt,vſquequo aliquod edificium virtutum non remaneat in ea vſque ad fundamentum.& ſunt verba dæmonum exhortantium ſe ad concupiſcentias carnis.
m¶ Valeat.] Id eſt,contingat ipſum emendare deteſtando &

a Idẽ no. ſu. 2.q.1.ancillam.in fi.vbi videas.

Nihil Iudæ.] CASVS. Dicitur, quod Iudas non rectè pœnituit,& ideo veniam non impetrauit. Qui autem ſic peccat vt ualeat emendare;poteſt ei venia tribui à Domino,ſi autem in malis operibus permanet,ſruſtra voce tantum aſſumitur pœnitentia.(& oratio eius fiat in peccatũ.Quod de Iuda dicitur,] & oratio eius,&c.] De eo.ſ.Iuda.Sequens cap.patet, & per te videbis quod c.ſic incipit,Declaratio.

Digitized by Google

do & abominando, & Deo digne satisfaciẽdo: non enim intelligitur hæc emendatio rei ablatæ recompensatio, vel restitutio delicti: sed detestatio delicti, & satisfactio, vel si peccat in fratrem, vt per illum dolorem & per illã pœnitentiam valeat emẽdare Deo, i. corrigere, & dolere. a Sce-

non solum emendare nequierit proditionis nefas, sed proprij homicidij scelus addiderunt.

Gloss ord. ad c. 27. ad Matth.

♂ ¶ Egisse pœnitentiam. *Sic in glossa, ex qua videtur sumptum caput hoc, sed apud B. Hieronymum, & Magistrum*, sera pœnitentia, *apud eundem vero Magistrum paulo post legitur depravate*, emendare non valeat.

Item Leo Papa in sermone, qui incipit, [inter omnia.] id est tertio de passione Domini.

C. XXXIX.

Naum 1. ex. LXX.

SCeleratior omnibus ò Iuda, & infelicior extitisti; quem non pœnitentia revocauit ad dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Expectasses consummationem criminis tui, & donec sanguis Christi pro omnibus funderetur peccatoribus, informis lethi suspendium distulisses. [a]

† al. vindicabit.

6 *His auctoritatibus,* [b] *quæ sit vera, quæ falsa ostenditur pœnitentia: & falsa nulla indulgentia dari probatur, in quo illorum sententia destruitur, qua eum, qui pluribus irretitus fuerit peccatis, asseritur vnius delicti pœnitentia, eiusdem veniam consequi a Domino sine alterius criminis pœnitentia. Quod etiam multis auctoritatibus probare conantur. Quarum prima est illa Naum prophetæ, (non iudicabit † Deus bis in idipsum* [c].*) Sed quem sacerdos iudicat, Deus iudicat, cuius personam in ecclesia gerit. Qui ergo a sacerdote semel pro peccato punitur, non iterum pro eodem peccato a Domino iudicabitur.*

Item Gregorius super Ezechielem, homilia decima.

Iudas an mortuus sit ãnte Christũ.

a Celeratior.] Distulisses. Hic innuitur Iudam morte præuenisse Christum, sed innuit contra Hiero. super Marcum. Cum iniquis deputatus est Dominus, id est, cum iniquis veritas deputata, iniquum reliquit, id est iniustum alterum assumpsit, scilicet dextrum, sic faciet in die iudicij: & simili crimine dissimile stipendiũ sortiuntur: alter præcedit Petrum in paradiso, alter præcedit i. Iudã in inferno, & ita videtur q̃ mors Christi mortem Iudæ præuenerit. Respon. magis in hoc credendũ est Hier. quàm Leoni. Vel forte mors Iudæ secuta est mortem latronis: i. præuenit tamẽ mortẽ Christi. Christus enim prius quam latro est mortuus, vnde nõ fregerunt eius crura, vel etiam si morte non præcessit, præuenit tamen vulnus Christi lancea infixum, ex quo processerunt sacramenta nostræ redemptionis, & ita mors Christi præcessit. De hoc extra de baptism. & eius effe. maiores, a i. d. ff. qui episcopus.

† Scilicet tẽpore.

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc est 9. pars distin. in qua quæritur, si aliquis remanet in aliquo peccato, vtrũ dicatur vere pœnitere, si de alijs seruat & pœnitet secundum mandatum facer. totis? & est dicendum quod non: sed valet ei postquam ab alio peccato recesserit, tamen allegat pro & contra Io. de Fant.

CASVS. Ostendit Gratianus per auctoritates positas ab alle §. [hinc.] quæ sit vera pœnitentia, & quæ falsa. hic latenter aliam quæstionem subintrat, scilicet an pluribus irretiti criminibus possint de vno veniam obtinere sine pœnitentia aliorum, & allegat G. pro vtraque parte. Est ergo casus §. talis. Supradictis auctoritatibus

ostensum est, quæ sit vera pœnitentia, & quæ falsa, sed falsæ nulla indigentia datur: vnde patet quod sententia illorum est falsa dicentium, quòd qui pluribus criminibus detinetur, potest de vno indulgentiam impetrare sine alio: quod pluribus auctoritatibus probare conatur: & postea auctoritate Naum prophetæ, dicentis. Non iudicabit Deum bis in idipsum.

b ¶ His auctoritatibus. Ab illo §. si autem est dubium est quæ vera, quæ falsa sit pœnitentia, hic latenter infert aliam quæstionem, scilicet, an pluribus irretitus criminibus possit de vno obtinere veniam p manendo in alijs. Et primo probat tribus auctoritatib. & vna ratione, vnum peccatũ sine alio remitti posse. vsq; ad §. sed. q ibi allegat p parte aduersa quamquæ stionem terminãdo per auctoritatẽ Augustini. Tertio loco determinat p auctoritates inductas pro parte illa in §. auctoritas. Est ergo determinatio magistri, quod nullus põt cõteq̃ veniã de vno nec quo ad culpã, nec quo ad pœnã, nisi de omnibus satisfaciat: quod sic ostendit. Qui dolet de vno aut ex charitate, aut non: si ex charitate, ergo Deũ diligit, ergo qui noluit Deũ diligere, diligit & odit quæ sibi contraria sunt, ergo quodlibet mortale odit: quod falsum est, si non ex charitate, ergo ille dolor est informis, cum non fit charitate informatus, ergo nõ est opus alicuius virtutis, ergo non est vita meritorius: sed indifferens. Forte dices per hanc indutionem non bene propositum: quia non quærebatur: an retentis cæteris posset quis promereri vitam æternam: sed an retentis cæteris possit de vno veniam mereri? Respondet, immo idem omnino est, quia si quis dolendo non ex charitate posset de vno veniam mereri, ergo eadem ratione de omnibus alijs: & ita aliquis est vel esse potest sine merito mortis, & sine merito vitæ æternæ, & ita nec bonus nec malus: quod non est verum. Hic ergo probato, quod peccatum non dimittitur quo ad culpam, probatum intelligitur q̃ nec dimittitur quo ad pœnam, nam ratione culpæ & pœna datur, bene tamen concedo, quod tali pœnitenti pœnitentia nõ est deneganda. extra de pœnit. & remis. quod quidam, quæ tamen. donec pœniteat de omnibus, inutilis est quo ad vitam æternam; sed cum pœnitet de omnibus, efficitur vtilis, nec alia satisfactio ei imponitur ab ecclesia pro illo peccato.

Venia nulli peccati non potest quis obtinere nisi de omnib. satisfaciat.

c Bis in idipsum.] q.d. peccatum sufficienter punitum in hac vita non punitur in altera, vel non bis in idipsum, hic, scilicet, per ministrum, quia ecclesia bis pro eodem peccato non punit, vel potius hæc auctoritas intelligitur de his tantum, qui inter ipsa flagella commutantur in bonum, & corriguntur, & ad charitatem redeunt, profecto tales iterũ nõ puniuntur pro his peccatis: sed si

Deus non iudicat bis in idipsum qualiter intelligatur.

Digitized by Google

quid inde remanſit, delebitur in purgatorio, inf. ead. c. ſunt plures. §. auctoritas, verſi. intelligitur.

SED QVEM. CASVS. Dictum eſt ſupra, non iudicabit Deus bis in idipſum: ſed quem ſacerdos iudicauit, qui eſt vicarius Chriſti, Deus iudicat, qui ergo à ſacerdote ſemel punitur pro peccato, non debet à Deo de hoc amplius iudicari, & ad hoc inducit duo ſequentia ca. illa tñ concluſio Gratiani, [qui ergo.] falſa eſt: quia tunc tantum incipit eſſe vtilis pœnitentia vnius peccati cum cœperit de alijs pœnitere.

PLuit Dominus.] CASVS. Primo Ponunt verba Amos Prophetæ, quæ Gre. inducit ſup Ezechielem. Secundo verba illa exponit Gre. Secunda pars ibi, [Cũ ille. Ciuitatẽ, i. animam. Seq. ca. patet. [Fides, i. conſcientia alterius. Deſit.] id eſt, non occurrit. a Relinquit. Auctoritatẽ hanc exponit Gra. inf. ea. §. illud. b Corrigit.] Tribus modis qs ſe corrigit à vitijs, & ea refectat licũ ceſſat ab actibus eorum, ſed non confitetur ea. Secundo, cũ ceſſat ab actibus eorũ & ea deteſtatur, ita q̃ confitetur ea, ſed nõ ex charitate, nec cũ charitate, cũ occultet aliquod mortale peccatũ, aliàs de his duobus modis intelligitur quod dicit Gre. Tertio, cũ quis deteſtatur peccata & errata oia ex charitate & deuotione, & ea cõfitetur, vt pro eis ſatisfaciat, de hoc ſup. ea. di. perfecta.

Peccata qs refecat triplici.

Beati immaculati contin. 22. diſt.

c Octonario. Nota q̃ à (Beati immaculati,) vſque, (Ad Dominum cum tribularer.) eſt vnus pſalmus, & habet 22. diſ. & quælibet diſt. cõtinet 8. verſus, & ita continet 22. octonarios, nam 8. verſus faciunt vnum octonariũ, & hoc eſt quod dicit, in 18. Octonario.

d PRima.] Fides deſit.] Id eſt, conſcientia peccati alicuius: deſit, id eſt, non occurrit.

e Pœna, &c.] i. per patientiã & humilitatem, quæ habetur in ipſa pœnitentia inter ipſa flagella, & peccata, quæ ad memoriã non occurrunt, dimittuntur. hanc expoſitionem habes inf. e. §. illud, ver. item illud Ambroſij.

ITEM OPPONITVR. CASVS. Adhuc probat G q̃ poteſt aliquis veniã impetrare de uno peccato ſine alio. nam hic, ſuper Naum ſentire uſ, q̃ ſi in fidelis adulterãdo interficiatur: de adulterio, p quo ſatisfecit, nõ punietur. Nã ſi in adulterio manẽs, de homicidio ſatisfecit, ſi pœnitet de adulterio, pro utroq; peccato eſt ei pœnitentia imponenda iterum ſecundum aliã opinionem: quod eſt alienum à ratione, & ſunt verba Gratiani. Item ſi illa,] quidam dicunt, quòd ſunt verba Hieron.

f Non amplius.] Poteſt ergo aliquis non pœnitens de mortali, debitam pro eo euadere damnationem. Sed quo ſenſu hoc dixerat Hieronymus, ſuper eundem locũ oſtendit dicens: quærat hic aliquis, &c. vt inf. e. d. quærat

C. XL.

PLuit Dominus ſuper vnam ciuitatem, & ſuper alterã non pluit: & eandem ciuitatem ex parte compluit, & ex parte aridam relinquit.[a] Cum ille, qui proximum odit ab alijs vitijs ſe corrigit:[b] vna eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia ſunt, qui cum quædam vitia reſecant, in alijs grauiter perdurant. ¶ *Similis ſumma verborum B. Gregorij eſt in gloſſa ordinaria ad c. 4. Amos, non tamen eadem omnino.*

Sent. 4. diſt. 15. Amos. 3.

Item Ambroſius in 18. *octonario*[c] *pſalmi.* 118.

Sermone 18. Gloſſ. ord. ibi. Zadoc.

C. XLI.

PRima conſolatio eſt, quia non obliuiſcitur miſereri Deus: ſecunda per punitionem α; vbi & ſi fides β deſit,[d] pœna[e] ſatisfacit, & releuat.

α ¶ Punitionem.] *Antea legebatur*, compunctionem. *Emendatum eſt ex gloſſa ordinaria (cuius caput hoc eſſe ſumma quædam,) & magis conuenit cum ſententia B. Ambroſij, cuius tamen locum integrum præſtat accurate legere.*

β Fides.) *In gloſſa additur*, ideſt. conſcientia, debiti, *& ſic declarat Gratianus, infra, c. quærat.*

Sent. 4. diſt. 15. inf. ea. c. quærat aliquis, & cognis ſup. 23. q. 5. quid ergo.

Item opponitur de Hieronymo qui ſuper Naum ſentire videtur quod ſi fidelis[h] *adulterando interficeretur; de adulterio non amplius*[f] *a Deo puniretur* 8. *Item ſi illa*[h] *ſatisfactio*[i] *non fuit quam adulterio viuens pro homicidio obtulit, cum adulterij eum pœnituerit, vtriuſque ei pœnitentia imponenda erit: quod à ratione alienum eccleſiaſtica probatur conſuetudine, qua pro eodem peccato (niſi reiteratum fuerit) nulli bis pœnitentiam imponit*[k]. ¶ *Sed quod ei crimen ſibi reſernat, de alio venia non præſtetur; non ſolum præmiſſis probatur auctoritatibus Heſychij, Adamantij, Gregorij, Auguſtini. Smaragdi, Iſidori, verum etiam alia auctoritate eiuſdem Auguſtini in libro de pœnitentia.*

In lib. de vera, & falſa pœnitentia, c. 9.

Ait enim.

f Non amplius.] Poteſt ergo aliquis non pœnitens de mortali, debitam pro eo euadere damnationem. Sed quo ſenſu hoc dixerat Hieronymus, ſuper eundem locũ oſtendit dicens: quærat hic aliquis, &c. vt inf. e. d. quærat

rat. q. d. potius hic oſtendit, q̃ qui per temporale ſupplicium vel flagitium nõ corrigũtur, poſtea æternaliter puniuntur. agens de deprehenſo in adulterio decollato.

g Puniretur. Si uere confiteretur ar. 23. q. 5. quid ergo.

h Si illa, Verba magiſtri ſunt, quidam dicunt q̃ ſunt verba Hieronymi uſque ad illud; quod à ratione, & loquitur non ſecundum generalem eccleſiæ conſuetudinem, ſed particularem alicuius loci: ſed q̃ ſint magiſtri, paret infra, ea. §. auctoris, circa finem.

i Si illa ſatisfactio.] id eſt, pœna, quæ ei inflicta pro peccato fuit.

k Imponit.] Quaſi diſpenſando.

SED QVOD. CASVS. Nunc Gratianus allegat pro alia parte, ſcilicet quòd non conceditur uenia pœnitenti tantum de uno peccato. Quod probat præmiſſis auctoritatibus, ſcilicet Heſychij, & Adamãtij & aliorum, qui ſequuntur: ad quod inducit ſequens cap.

l Non præſtetur.] ſup. 23. q. 5. quid ergo. ſup. ea. diſt. ille pœnitentiam. ſup. ea. irriſor, &c. qui admiſſa. ſup. ea. diſt. pœnitentiam agite. ſup. ea. diſt. cap. pœnitentes.

Sunt

SVnt plures.]CASVS. Dicit Aug. quem pœnitet, omne pœniteat: quia Christus nullum curauit, quem omnino non liberaret, quia liberauit surdum & mutum ét a dæmonio, & habentem septem dęmonia de omnib. liberauit. & languidum in corpore & anima liberauit. In fine non. ff. fa. erc. in hoc iudicio, ff. de eden. l. 2. §. pœ. & ar. ad quæstionem, an a plurib. excommunicatus diuersis de causis possit ab vno absolui sine alijs.

d ¶ Sanari) & vni 1, non diuersis confiteri, inf. d. 5. c. 2. circa finem arg. ff. de arb. item si vnus, §. item si plures, l. quod tamẽ, & l. Labeo.

1 Sub. & per hoc nos docuit. Arch.

a ¶ Fidelis.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis, B. Hieronymo & magistro. Nam antea legebatur*, Infidelis, *quemadmodum etiam inf. ea. c. quærat. & c. ignis.*

Bent. 4. dist. 15.

C. XLII.

Matth. 12.

SVnt plures, quos pęnitet peccasse, sed non omnino reseruantes sibi quædam in quibus delectantur, [a] nõ animaduertentes dominum simul surdum & mutum, a dæmonio liberasse, per hoc docens nos, nunquam, [b] nisi de omnib. [c] sanari [d]. Si enim vellet ex parte peccata reseruari, habenti septem dæmonia manente vno proficere potuerat [e] sex expulsis. Expulit autem septem, vt omnia crimina simul eijcienda [f] doceret. Legionem autem ab alio eijciens, neminem reliquit ex omnibus, qui liberatũ possideret, ostẽdens, quod etiam si peccata sint mille 8, oportere de omnibus pœnitere. Laudatus est enim Dominus, quando eiecto dæmonio locutus est mutus. Numquam aliquem sanauit, quem omnino [h] non liberauit. Totum enim hominem sanauit in sabbato, quia & corpus ab infirmitate, & animã ab omni contagione liberauit, & indicans pœnitentiam oportere simul dolere de omni crimine orto in anima, & corpore [i]. Scio enim Deum inimicũ omni criminoso. [k] Quomodo ergo, qui crimen reseruat, de alio recipiet veniam? Sine amore Dei consequeretur veniam †, sine quo nemo vnquam inuenit gratiã Hostis enim Dei est, dum offendit perseueranter. Quædam enim impietas infidelitatis est ab illo, qui iustus, & iustitia est, dimidiam sperare veniam. Iam enim foret sine pœnitẽtia inuenire gratiam. Pœnitentia enim vera ad baptismi puritatem [l] confitentem conatur adducere. Recte enim pœnitens, quidquid sordidum post purificationem contraxit, oportet vt abluat, saltem lachrymis mentis. Sed satis durus est, cuius mentis dolorem oculi carnis nequeunt declarare [m], sed sciat culpabiliter se durũ, qui defl et damna temporis vel morte amici & dolorem peccati lachrymis non ostendit. Non itaque est, vt quis excuset se non habere fontem lachrymarum, qui nonnunquam [n] lachrymis ostendit dolorem [o] temporalium. Quem ergo pœnitet omnino pœniteat [p], &c.

Matth. 16. Mar. 5.

Matth. 9.

† al. indulgentiam.

f ¶ Simul eijcienda] ff. de ser. rusti. prædi. per fundum.

g ¶ Mille.] Sed nunquid pro vnoquoq; mortali peccato septennis pœnitentia est imponenda? ar. supra 33. q. 2. hoc ipsũ, secundum hoc ergo non sufficiet vita hominis ad explẽdam huiusmodi satisfactionem. Respõ. sine dubio cuilibet mortali septennis pœnitentia dẽtur, sed tamen quia arbitrariæ sunt huiusmodi pœnitentiæ, arbitrabit, & arctabit eas iudex intra tẽpus congruũ pœnitendi, ar. 26. q. 7. tempora pœnitudinis, & sup. ea. d. mensuram.

Septem sep tennis cuilibet mortali debetur.

h ¶ Omnino.] nota. sup. ea. dist. c. Naum, §. item q. & c. adhuc contra, sed non tũc, secus erat cum lepra sua esset. ideo de hoc non posset sanari, supra dist. 2. §. final. in fine.

i ¶ Corpore] idest, in anima ministerio corporis. nullum. n. peccatum est in corpore tantum, est tamen aliquod voluntatis tantum.

Peccatũ nullũ est in corpore nisi.

k ¶ Criminoso] cum autem ei, qui in vno deliquit, sit inimicus, patet q; talis sit criminosus 2.

2 Sub. quasi non consequatur veniam ab ipso Pet. nam nemo põt esse filius Dei & Diaboli. sup. ea. d. distinct. §. hoc idem in fin. verb. itẽ ut Christus ait.

l ¶ Puritatem.] ut. s. purificet, sicut, baptismus.

m ¶ Declarare] secus dicit lex in iudice. C. ad l. Cor. de fal.

n ¶ Nonnunquam.] Idest, aliquando.

o ¶ Dolorem.] Vnde Iuuenalis.

Ploratur lachrymis amissa pecunia veris, & alibi.

Minore tumultu funera plangũtur nonnunquam.

p ¶ Pœniteat.] Supra. dist. 1. ca. quis aliquando. §. non sunt, & c. quem pœniter.

Solutio partis non liberat pignus.

c ¶ Nisi de omnibus.] Sicut nec liberatur pignus licet de parte debiti creditori sit satisfactum, C. de distract. pig. quãdiu, & dicit lex. q; q; aliquid facere tenetur, faciẽdo pro parte non liberatur, ff. de ver. obl. in executione, §. poen. & sola non dẽt pro parte tenere, & pro parte ibi. ff. de offic. præsid. obseruandum. supra. 23. q. 4. est iniusta

AVCTORITAS. Hæc est 10. pars dist. in qua magister intendit probare per Naum prophetam. & q; Apostolum. & per Hiero. & per Aug. q; si aliquis in hac vita fuerit sufficienter punitus, non punitur postea, dum tñ

10 *Auctori-*

inter-

Digitized by Google

inter illa flagella conteratur, alioquin incipit hic pœna & protenditur in infinitum Io. de Pant.

CASVS. Soluit nunc G. auctoritates inductas ad probandum, ꝙ quis agendo pœnitentiam de vno peccato sine alio, venia consequitur de illo pro quo pœnitentiam egit, & dicit quòd illæ auctoritates intelliguntur de his, qui inter ipsa flagella, & supplicia præsentia pœnitentiã egerunt. & cõmutantur in bonum, super quos nõ consurget duplex tribulatio, qui vero inter flagella duriores efficiuntur, vt Pharao. coniungunt æterna supplicia cũ præsentibus. Ad quod inducit seq. c.

a ¶ Auctoritas.] Soluit auctoritates inductas ad probandũ, ꝙ quis agendo pœnitẽtiam de vno peccato, & non de alio consequatur veniam de vno, & non de alio.

b ¶ Brevis.] Supra eod. dist. illud, §. ecce cuius, &c. talis mihi.

c ¶ Commutant.] In bonum, & charitatẽ ad veniam pœnitentiam.

d ¶ In cantico Moysi. s. Audite cœli quę loquar, &c. cuius cãtici est versus ille ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima.

] Gnis succensus.] CASVS. primo ponuntur verba Moysi in Deuter. quæ talia sunt. Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Secundo ponuntur verba Aug. exponentis verba illa, s. præsens pœna continuabitur cum æterna.

HOC CONTRA ILLOS. CASVS. Dicit nunc Grat. quod supradicta auctoritas est contra illos, q dicunt. Non iudicabit Deus bis in idipsum, ptinere ad oĩa flagella, quia nõ pertinet nisi ad eos, qui inter ipsa flagella corriguntur. Postea respõdebit illi. §. itẽ obijcitur, de Hiero. Quidam tamen faciunt vnum, §. ab illo §. auctoritas, vsque ad capitu. quærat, cuius casus facilis est, præterea est pars illius c. quod habuisti sup. 23. q. 5. quid ergo, cuius casum ibi habuisti.

e ¶ Magna vero. scilicet quæ temporaliter non punitur sufficienter.

f ¶ Quærat. supra 23. q. 5, quid ergo.

g ¶ Dominus bis. s. nõ punit aliquem pro aliquo facto iterum, pro quo sufficienter cum semel punitus.

tas a illa Naum prophetæ, (non iudicabit Deus bis, &c.) non indistincte ostendit omnia, quæ temporaliter puniuntur, non vlterius a Deo puniendæ. Quamuis enim Sodomitas, Aegyptios, Israelitas in eremo super eundem locũ dicat Hieron. temporaliter a Deo punitos; ne in æternum punirentur, non tamen de omnibus generaliter hoc intelligendum est, alioqui cuique scelerosо optandum esset, vt cælesti fulmine percussus, aut aquis submersus, aut a serpentibus vulneratus pro peccatis suis diuinitus interiret vt æternos cruciatus breuis, b & momentanea pœna terminaret. Illud etiam Apostoli falsum esset, quod de prostratis in deserto in epist. ad Hebræos scribẽs ait, [propter incredulitatem suam nõ intrauerunt in terram promissionis.] Vbi probatur, ꝙ sicut merito suæ infidelitatis requiem illam amiserunt; ita propter eandem infidelitatem, veram requiem æternæ beatitudinis nullo modo intrauerunt. Intelligitur ergo illud Hieronymi de his tantum, qui inter ipsa flagella pœnitentiam egerunt, quam & si brevem, & momentaneam, tamen non respuit Deus, sicut & illud prophetæ, (non iudicabit † Deus bis in idipsum.) de his tantum intelligi oportet, quos præsentia supplicia in melius commutant, c super quos non consurget duplex tribulatio. Qui autem inter flagella duriores, & deteriores fiunt, sicut Pharao, qui flagellatus a Domino, durior factus est, præsentibus æterna connectunt, vt temporale supplicium sit eis æternæ damnationis initium.

Vnde Augustinus in cantico d Deuteronomij.

Fu. d. 1. de pœ. c. quã ergo. Sen. 4. d. 15. fu. scelerator.

Hebr. 3.

Homo in alia uita apparebit finitus Dei.

Num 1. † al. vindicabit.

C. XLIII.

IGgnis succẽsus est, &c.) Hoc est, vindicta hic incipiet, ardebit vsque ad extremam damnationem.

Hoc contra illos notandum est, qui dicunt: (non iudicabit Deus bis in idipsum) ad omnia pertinere flagella, quia quidam hic flagellis emendantur, alij & hic, & in æternum puniuntur, sicut Antiochus & Herodes. Quod autem super eundem locum de adultero fideli Hiero. entire videtur, ex eiusdem verbis falsum esse probatur. Exẽplo enim illius, qui Israelitas maledixerat, & qui ligna in sabbato colligerat, ostendit parua peccata breuibus & temporalibus supplicijs purgari, magna vero d diuturnis, & æternis supplicijs reseruari.

Ait enim in primum caput Naum.

Sent. in gl. ord. Deuteron. 32. & apud B. Greg. mor. li. 18. ca. 12. Isidorus de summo bono. li. 3. c. 2. Sent. ibidem.

Filij Dei erimus secundũ animam, & corpus.

C. XLIV.

QVærat f hic aliquis, si fidelis deprehensus in adulterio decolletur, quid de eo postea fiat. Aut. n. punietur, & falsum est hoc, quod dicitur, (non vindicabit dñs bis g in idipsum in tribulatione,) aut non punietur,

sup. 32. q. 5. quid ergo. §. quæra. Sent. ibidem.

a ¶ Fru-

Digitized by Google

a ¶ Fruſtrentur.] ideſt,euitent.
b ¶ Menſuras.] ideſt, ſcire quibus & quantis flagellis quælibet peccata ſunt punienda.
c ¶ Dehinc.] ideſt,poſt hanc vitam.
d ¶ Lui.] ideſt,puniri.
e ¶ Culpa

& optandum eſt adulteris, vt in præſentiarum breui, & cita pœna fruſtrentur [a] cruciatus æternos. Ad quod reſpondebimus,Deum, vt omnium rerum, ita ſuppliciorũ quoque ſcire menſuras,[b] & non præueniri ſententiam iudicis,nec illi in peccatorem exercẽdæ dehinc [c] pœnæ auferri poteſtatem,& magnum peccatũ magnis,diuturniſque lui [d] † cruciatibus;ſi quis autem punitus ſit, vt ille in lege,qui Iſraeliticis maledixerat, & qui in ſabbato ligna collegerat,tales poſtea nõ puniri, quia culpa leuis [e] præſenti ſupplicio compenſata [f] ſit.

† *dues.*] orig. 9(*num.* 14.

Illud autem Gregorij: (Pluit Dominus ſuper vnam ciuitatem, &c.) Non ad criminis veniam, ſed eius referendum eſt deteſtationem: vt ideo pars ciuitatis dicatur eſſe compluta; quia crimen quod dilexerat, deteſtari incipit;non quod eius veniam conſequatur. Criminis autem deteſtatio pluuia uocatur,quia ex fonte diuina gratia cordi noſtro inſtillatur; vt vel ſic quiſque ad veram pœnitẽtiam perueniat:aut eo minus a Deo puniatur, quo diuturniore delectione peccati maius ſibi ſupplicium accumulaſſet. Si vero ad indulgentiam criminis pluuia referatur; Euangelica ſententia contraire videbitur. Si enim propter fraternum odium,etiam quæ dimiſſa ſunt,replicantur ad pœnã, multo magis, quæ non ſunt dimiſſa ad vindictam reſeruari probantur. Item ſi ſecundum Auguſtinum arbiter [g] ſuæ voluntatis nõ poteſt inchoare nouam vitam,niſi pœniteat eum veteris vitæ, quomodo ad nouitatem indulgentia perueniet, qui odij veteſtatẽ non depoſuit? Ad deteſtationem ergo criminis,vt dictum eſt non ad eius indulgentiam pluuia illi pertinere probatur.

ſup.c.pluit. Sent.ibidem.

ſup.diſ.1.tres.ſunt.

ſup.ead.prima conſolatio. Iac.2.

Item illud Ambroſij: (Et ſi fides [h] deſit, pœna ſatisfecit,) non de ea fide intelligitur,de qua dicitur, (fides, ſine operibus mortua eſt:) ſed de ea,de qua Apoſtolus ait, (omne,quod non eſt ex fide,) Ideſt,omne quod fit contra conſcientiam,(peccatum eſt.) Deeſt ergo fides, cum non ſubeſt conſcientia peccati. Sed quia delicta omnia nullus intelligit,eſt aliquãdo peccatum in homine, cuius nõ habet conſcientiam.Vnde Apoſtolus ait. (Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum.) Cuius ergo peccati deeſt conſcientia,illius pœna,ſi patienter feratur ſatisfacit, & releuat grauatum. Quod autem in fine obijcitur, [i] (ſi ſatisfactio [k] illa fuit, veniam impetrauit: ſi autem veniam non impetrauit, ſatisfactio non fuit: ſi autem ſatisfactio non fuit, adhuc ſibi pœna imponenda eſt,) non procedit argumentatio: ſatisfactio namque eſt, dum ipſius cauſa peccati excidatur, & eius ſuggeſtionibus aditus non indulgetur, ſed eius fructus non percipitur, [l] impeditus peccato,quod non deſeritur,percipietur autem;

Rom.14.

Pſal.18.

1.Cor.14.

Sup.prima conſolatio.

Culpa leuis eſt q̃ temporaliter punitur.

f ¶ Cõpenſata.] Hic aperte innuit Hier.grauia peccata, de quibus nõ agitur pœnitentia inter flagella, & hic puniri graui ſupplicio, & in futuro punienda æternaliter, leuia vero quæ hic puniũtur ſufficienter,pro leui pœna compẽſationem vitæ æternæ recipere. Quod in bonis fieri: non ambigimus & in malis forte ita fit,ſed non credo,quia ſi remitteretur peccatum quo ad pœnã confitendo de vno, & non de alio:quod negamus.inf.ea.diſ. §.his auctoritatibus

Peccata grauia grauiter ſunt punienda.

ILLVD AVTEM. CASVS. Grat.hic reſpondet quibuſdam obiectionibus inductis pro alia parte,& dicit quod illa auctoritas Grat.pluit,&c. intelligitur dicta de eo,qui incipit de teſtari crimen,non qã de eo veniam conſequatur:alioquin ſententiæ Euãgelicæ cõtradiceret. Et quod hoc ſit verũ, probat auctoritate Auguſti. Quod autem dicitur in c.1. conſolatio.& ſi fides,&c.pro conſcientia fides ſumitur:quod probat auctoritate Apoſtolica. Quod autem dicitur in illo §. item obijcitur,dicit quod nõ valet argumẽtatio ibi facta, ſed tunc incipiet ei eſſe fructuoſa pœnitentia de vno peccato,cum cœperit de alijs pœnitere,ad quod inducit ſeq.ca. quod ſatis patet cũ ſequẽti §.quamquã, & ad probandum §. inducit c.ſeq. [quorum primum.] Scilicet cauendum patet.

g ¶ Arbiter.] infra de conſ. c.diſt.4.omnis qui.

h ¶ Et ſi fides.] Supra 1.q.1,fertur,18. quæſt.1. ca. omnes. §.ex his.

i ¶ Obijcitur.] Hic patet illa fuiſſe verba magiſtri, ſ.ead.ſi illa.&c.& ſ.ea.§.nũc opponitur.

k ¶ Satisfactio.] Su. ea.diſt. ſatisfactio.

l ¶ Nõ percipitur.] Ecce plane vi velle, q̃ particularis cõfeſſio facta, ſcilicet de vno peccato, adueniente charitate incipiat & viuere,& valere ad vitam æternam. Et quod ſi intelligat, per exemplum patet, quod inducit de baptizato, ſecundum quod dicitur de omnibus bonis, quæ fiunt ſine charitate, quod inci-

e ¶ Culpa leuis.] Et tamen mortalis,omnis enim culpa dicitur leuis, quæ temporaliter punitur, reſpectu illius quæ æternaliter, ſicut quælibet pœna temporalis dicitur leuis reſpectu æternæ,inf.ead.diſt.7.c.vlt.

Digitized by Google

incipiant viuere: quod tamen non credo, immo tantum illa bona, quæ fiunt cum charitate: & si postea sunt mortificata, iterum, adueniente charitate reuiuiscunt, si non aduenerit charitas, idem est q̃ de eis quæ fiunt sine charitate: quia nec illa, nec ista valent, nisi ad bonum tẽporale. a vel ad illustrãdum, vel ad incommodẽ vitãdum, vel ad minorem pœnam subeũdam. Ad excusandum vero magistrum dicimus quod intellexit eã ad hoc valere, quod viterius ei q̃ illo peccato nõ iniungitur a sacerdote satisfactio alia, vt sup.ea.§. itẽ opponitur.ver.si illa satisfactio. sicut baptizat⁹ licet ficte, non re baptizatur, de conse.distin.4.solet. quod tamẽ.R.negat sed melius distinguitur sic, Bona opera, cũ charitate facta, & postea mortificata per peccatũ, reuiuiscunt iterũ per charitatẽ, ad vitã æternã consequendam: & sic facta olim sine charitate reuiuiscunt, & valent tantum ad temporale præmium, vel ad minus supplicii subeundum. ad idem valet bona facta cũ charitate, & postea per peccatum mortificata, si homo nunquã ad charitatẽ redeat, secundũ primũ membrum intelligũtur illę duæ auctoritates ꝯ.ea.c.piũ. &c. si qñ. &c. Et intelligẽ q̃ p alio tẽpore fecerũt bona. s. cũ erãt boni: ꝯ alio tempore mala. s. cum erãt mali. Vel sic dicatur, q̃ eodẽ tempore intelligũtur illæ auctoritate iuxta secundum mẽbrum a secũdum q̃ duplicem intellectum magister, innuit, supponendo aliam solutionem ibi, quamquam, &c. secundum tertium membrum sequitur Ezechiel dicens: Si auerterit: &c. & Greg. in c. hoc nobis maxime. inf.4.dist.§.finis. Huiusmodi ergo bona sine charitate facta, & bona in charitate facta, quæ comitatur mortalis culpa, quam non delet sequens pœnitentia, ad sensum temporalis commodi vel minoris pœnæ proficiunt, non ad vitæ æternæ fructum, ad quem proficiunt facta cum charitate & mortificata per peccatum, si postea redit ad charitatem. Hæc dist. magister innuit. inf. dist.4.§.finis. Alij dicunt, q̃ nunquam reuiuiscunt quo ad vitam ęternam, sicut nec mala quo ad pœnam æternam: secundũ quos ponit hic magister tres opiniones. Item in hac opi. est. R.G.& H.

Bona in peccato facta. quo ad aliqua prosũt. a Vt inf. ea. cauendũ, 22. q.2.§ quælibet. Arch.

Bona. mortificata reuiuiscunt: sed nõ mortua.

a Sed q̃ bona opera facta cũ qs nõ est in charitate, immo facit mala eodem tẽpore, prosunt, nõ quo ad vitã æternã, sed ad tẽporale cõmodũ, vel ad min⁹ supplicium subeundum.

cum eius pœnitẽtia fuerit subsecuta: sicut ad lauacrum ficte accedens, regenerationis sacramentum accipit: non tamen in Christo renascitur: renascetur autem virtute sacramenti, quod perceperat, cum fictio illa de corde eius recesserit veraci pœnitentia.

In lib.de vera & falsa pœnitentia,c.14. Sent.4.dist.15.insũ dist.5.consideret,

Sicut etiam Augustinus scribit in libro de pœnitentia.

C. XLV.

PIum est [a] credere, & nostra fides expostulat, vt cum gratia Christi destruxerit mala priora in homine, etiam remuneret bona: & cum destruxerit quod suum nõ inuenit; amet & diligat bonũ, [b] quod etiam in peccante plantauit.

Paulo aliter legitur in originali: sed Magister habet fere vt Gratianus.

Ex hoc sensu illud etiam Hieronymi dictum videtur ad c.1. Aggei.

Sent.ibidem. † multa opera. orig.

C. XLVI.

SI quãdo videris inter multa † mala opera peccatorum facere quempiã nonnulla quæ iusta sunt; non est tam iniustus Deus, vt propter mala multa, paucorum obliuiscatur bonorum.

In homilia 40. habetur sententia.

Quamquam [c] memoria bonorum ad præsentem remunerationem possit referri: sicut Gregorius in homilia de diuite, & Lazaro scribit.

C. XLVII.

CAuendũ [d] nobis est, vt si forte aliqd boni agimus, in præsenti sęculo remunerationem accipiamus; ne forte dicatur nobis, [receperunt mercedem suam.] Nisi enim diues iste [e] aliquid boni egisset, vnde in præsenti [f] sæculo remunerationem accepisset, nequaquam Abrahã ei diceret: [Recepisti bona in vita tua.]

Matth.6.

Luc.16.

Item Ioannes Chrysostomus homilia 67. ad populum Antiochenum.

C XLVIII.

QVid ergo [g] turbamur? nemo videns malitiosos prosperari, & bonos aduersitatem pati, non debemus turbari: quia non est vera retributio boni vel mali. nam sæpe punitur hic innocens, & exiollitur, qui non meruit. sed hic ostenditur, quod in futuro erunt præmia & pœnæ, quod quidam non concedunt: & præterea in bonis sunt aliqua mala digna puniri, & in malis aliqua bona digna remunerari. Vltimo. dicit, quod cum malus

Mali hic sperãtur, & boni patiuntur.

b ¶ Bonum.] Post illud bonum Laur.
ADDITIO. Idest, in illo qui post id bonum peccauit, & postea redit ad gratiam: qui diligitur ad remissionem æternam. P.

QVAMQVAM. Hæc est 11.pars.distin. in qua dicitur q̃ nullum bonum irremuneratum, nullum malum impunitum. Ioan.de Fant. & hoc Probat pertres auctoritates.

c ¶ Quamquam.] Alia solutio. Not. quod in principio huius c. debet esse, videris, alias vides, vbi est fides.

d CAuendum.] Idest, vitandum.

e CDiues iste.] De quo hic igitur.

f ¶ In præsenti.] Tantum.

g QVid ergo.] CASVS. Si videamus malos prosperari, & bonos aduersitatem pati, non debemus turbari: quia non est vera retributio boni vel mali. nam sæpe punitur hic innocens, & exiollitur, qui non meruit. sed hic ostenditur, quod in futuro erunt præmia & pœnæ, quod quidam non concedunt: & præterea in bonis sunt aliqua mala digna puniri, & in malis aliqua bona digna remunerari. Vltimo. dicit, quod cum malus

Digitized by Google

malus hic remuneratur, malò capitis sui sit: quia in futuro punietur, nec pœna eius mitigabitur.

a ¶ Malignos.] Nam vt dicit Claudianus: Tolluntur in altum, vt lapsu grauiore ruant.

b ¶ Qui resurrectionem.] Negantes, scilicet, retributionem

gnos [a] prosperitatem habere, turbetur. Non est hic retributio malignitatis, neque virtutis, ac si aliquando contingat, vt aliqua sit retributio vel malitiæ, vel virtutis, non tamen secundum ꝙ dignum est, sed simpliciter, velut quidam gustus iudicij, vt qui resurrectionem [b] non credunt talibus doceantur. Quando itaque videmus malignum diuescere: non subruamur, & quando videmus bonum mala pati, non turbemur.[c] Illic corona, illic supplicia. Est & alia ratio: quia non potest malus in omnibus malus esse, sed habet aliqua bona, neque bonus [d] in omnibus esse bonus, sed habet aliqua peccata. Cum ergo prosperitatè malus habet, malo capitis sui est. Cui enim pro illis paucis retributionem hic accipit, illic iam plenius punietur.

sent. ibidem.

Potest etiam referri memoria bonorum ad mitiorem pœnam habendam, vt bona quæ inter multa mala fiunt, non proficiant ad præsentis vitæ, vel futuræ præmiũ obtinendum, sed ad tolerabilius extremi iudicij supplicium subeundum, sicut de fide, & cæteris, quæ sine charitate habentur, Aug. scribit in libro de patientia, c. 26.

c ¶ Non turbemur.] In alia vita.

d ¶ Bonus.] C. de vet. iur. enucl. l. 1. §. his itaque tollitur.

POTEST ETIAM. CASVS. Ecce tertia solutio illorum c. pium est, & c. & si quãdo. & c. s. quod ibi dicitur, referatur ad mitiorem pœnam habendam in alia vita, & ad hoc inducitur sequens. c.

C. XLIX.

Ephes 5. SI quis autem non habens charitatem, quæ pertinet ad vnitatem spiritus, & vinculum pacis, quo catholica Ecclesia congregata connectitur, in aliquo schismate cõstitus, ne Christum neget, patitur tribulationes, angustias, famẽ, [sitim, † nuditatem, persecutionem, pericula, carceres, vincula, tormenta, gladium, vel flammas, vel bestias, vel ipsam crucẽ timore gehennæ, † igni æterni nullo modo ista culpanda [e] sunt: immo vero & hæc laudanda patientia est, (Non n. dicere poterimus, melius ei fuisset, vt Christum negando nihil eorum pateretur, quę passus est confitendo,) sed existimãdum, fortasse [f] tolerabilius ei futurum iudicium, quam si Christum negando cũcta illa vitaret, vnde & illud, quod ait Apostolus: [Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autẽ non habuero, nihil mihi prodest.] nihil prodesse intelligitur ad regnum cœlorum obtinendum, non ad extremi iudicij tolerabilius supplicium subeundum, *& supra ca. 23.* ¶ Hæc propter charitatem dicta sint, sine qua ꝙ in nobis non potest esse vera pœnitentia; † quia in bonis charitas Dei est, quæ tolerat omnia.

† abest ab orig.

† al. gehennarũ.] ori.

1. Cor. 13.

† patientia.] vera lectio.

12 *Pœnitentia ergo, vt ex præmissis apparet, nulli in peccato perseueranti vtilis est,* [h] *nõ tamen alicui deneganda est: quia sentiet fructũ eius, cum alterius criminis pœnitẽtiam egerit. Sic itaq; pœnitẽtiæ definitio, & cætera auctoritates sibi consonantes negant eum agere pœnitẽtiã, qui perseuerat in crimine, vtilẽ videlicet sibi, & fructuosam.*

quod tamen negandum nõ est. de summa. c. 1.

e ¶ Culpanda.] sup. 1. q. 1. teneamus.

f ¶ Fortasse.] No. est assertionis, 8. 13. q. 3. tps. sup. 90. d. neq; ad Cain. 8. 1. q. 1. vide contra. sed ibi de ijs, q arrogãter hoc faciunt hic de ijs q in faciendo zelum Dei hũt, & si nõ fm scientiam diuinam.

g ¶ Sine qua.] supra dist. 3. c. vt cognouerunt. §. opponitur, c. fugerat.

POENITENTIA. Hæc est 12. pars, d. in qua soluit magister & bene, secundum Io. de Fant.

CASVS. Infert Grat. ex supradictis, ꝙ pœnitentia nulli perseueranti in peccato vtilis est, non tñ alicui deneganda, quia tunc fructũ eius percipiet, cum de alijs peccatis pœnitentiã egerit. vnde de finitio pœnitentię. & auctoritates sibi consonantes, quæ negant cum facere pœnitentiam, qui in crimine perseuerat, intelligũtur de vtili, vel fructuosa. Quod aũt dr pœnitentia semel vsurpata, &c. de solẽni pœnitentia intelligitur, quæ fm consuetudinẽ quarũdã ecclesiarum iterari non põt, & de hac solenni intelligitur. Non est secundus locus pœnitentię, subaudi, in quibusdam ecclesijs.

h ¶ Vtilis est.] Quo ad pœnam æternam vitandam vel quo ad vitam æternam obtinendam, sed vtilis est quo ad pœnam temporalem: quia ecclesia

Pœnitentia perseuranti in peccato an sit vtilis.

ſa iterum ei non imponet ſatisfactionem pro illo peccato : nec ille tenetur amplius confiteri : ſi tamen digne pœnituerit omnium peccatorum, debet illud peccatum confiteri eccleſiæ, ſ. peccatum ſimulationis, quo decepit eccleſiam. Et nota, quod illud peccatũ primum, de quo ſatisfacit ſine charitate, non remittitur antequam incipiat habere charitatem, tũc enim ſtatim deletur, ſup. eo. §. illud autem, verſus finẽ, &c.

¶ De hoc ẽt ſlegẽ & not. u. c. §. illud in fin. ibi videas, & quod dicit iſta gl. de verbo ad verbũ approbat Pe. vſque in fi. & idem H. & L. quorum fuit iſta glo. Arch.

QVia vero.] Hæc diſt. diuiditur in ſeptem partes, in quarum prima probat per ſeptem auctoritates, q̃ peccata redeunt. Secunda ibi, [Eorum vero.] Tertia ibi. [verum. Quarta ibi, [Finis ergo.] Quinta ibi, [Quis autem.] Sexta ibi, [Verum illa.] Septima ibi. [Antiqua.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur 4. d. in qua magiſter continuat dicta dicendis, & ponit qõnẽ, an peccata dimiſſa redeant. Et ponit diuerſas opiniones, nam quidã dñt, q̃ peccata redeũt ad eſſentiam & reatum & pœnam, ſicut bona per ſequentẽ gratiam reuiuiſcũt. Alij dicunt, q̃ illa non redeũt, ſed alia eiuſdem generis. Cum. n. ſimile quid committimus, redire dñr quadam ſimilitudine, ſicut flores redeunt in vere. Tertij dñt peccata redire quo ad reatum tantum. Quarti dicunt peccata redire pp has tantum cauſas, ſ. propter odium fraternum, vt in Euangelio, Serue nequam. Vel cum pœnitet aliquem pœnituiſſe, vt arg. 17. q. 4. ſunt qui opes, vel pp contemptum pnie, vel propter crimen apoſtaſiæ, vt inf. ea. quæcumque. Alij dicunt q̃ nullo modo redeũt, vt 23. q. 4. ſi illic. 50. d. miror. Nec ita eſt in malis vt redeant ſicut in bonis, vt arg. de conſe. d. 4. quamuis. & hoc credo verum: Dicuntur tamen redire, quia ita damnantur pro ſequentibus ac ſi nunquam eis dimiſſa fuiſſent. Primo igitur inducit auctoritates ad probãdum, q̃ dimiſſa peccata redeant, & circa hoc notat duas opiniones, poſtea q̃ peccata dimiſſa non redeant, tandem G. approbat illam ſententiam, q̃ peccata dimiſſa redeant, (In memoriam.) De Iuda e. ſtum eſt, in memoriam redibit iniquitas patrum eius.

Peccata ſemel dimiſſa an redeant, ſunt opiniones.

a ¶ Quia vero. , Hic incipit. 4. diſt. in qua tractatur, an peccata ſemel dimiſſa iterum redeant. Et quidam ſimpliciter dicunt quod redeant, non ſolum quo ad reatum ſed etiam quo ad eſſentiam, & pœnam, & in hoc videtur declinare G. infra eadem diſt. §. vltim. ſicut, & actio ſemel perempta reſtituitur, ff. ſi ex noxa. cauſa aga. ſed alio iure in fin. Præterea ſicut bonum reuiuiſcit per gratiam ſequentem, quod prius mortificatur per culpam, ita mala mortificata per gratiam reuiuiſcunt per culpam iteratam ſup. diſt. proxi. c. pium. & c. ſi quando. Alij dicunt quod non redeunt illa, ſed alia eiuſdem generis, cum enim forte ſimile committimus, redire dicuntur quadam ſimilitudine, ſicut flores redeunt in vere. Tertij dicunt peccatum redire tantum pp vnum iſtorum quatuor criminum, ſ. pp odium fraternum, vt in Euangelio, ſerue nequam, &c. Item pp crimen apoſtaſiæ, vt ea. quicunque. Item pp pœnitentiam pœnitentiæ, ſ. 17. q. 4. ſunt qui opes. Item propter contemptum pœnitentiæ, ſup. d. 3. ſi Apoſtolus. Alij dicunt q̃ nullo modo redeunt Sent. 4. d. 14. ſup. ea. in ſalicibus.

¶ Illud autem Ambroſii. (Pœnitentia ſemel vſurpata, nec vere celebrata, & fructum prioris aufert, & vſum ſequentis amittit.) de ſolemni intelligitur, qua cum nõ vere celebrata fuerit & fructum prioris, ſ. ſui ipſius ſecuturam precedenti, amittit (quia veniam, quam impetrare potuit, contemſit) & vſum ſequentis aufert, ſecundum conſuetudinem quærundam Eccleſiarum, apud quas pœnitentia ſolemnitas non iteratur. De hac eadem pœnitentia illud etiam intelligitur. (Non eſt ſecundus locus pœnitentiæ.)

ſu. d. 50. ſi quis põt. Hug. de S. Vict. li. 2. de ſac. par. 14. c. 4.

Via vero [a] multorum auctoritatibus ſupra monſtratum eſt, pœnitẽtiam vere celebrari, & peccata vere dimitti ei, qui aliquando in crimẽ recaſurus eſt, quæritur, an peccata dimiſſa redeant. Huius quæſtionis diuerſorum varia eſt ſententia aliis aſſerentibus, aliis contra negantibus, peccata ſemel dimiſſa vlterius replicari ad pœnam. Quod autem peccata ſemel dimiſſa redeant, multorum auctoritatibus probatur, quarum prima eſt illa prophetæ : (In memoriam redeat iniquitas patrum eius,) ſecunda illa, Euangelij :) Serue nequam omne debitum dimiſi tibi. [b]

DIST. 1111. Hug. li. 2. de ſacr. pa. 15. c. ſi. Sent. 4. d. 22.

Pſal. 108. Matth. 18.

Deinde in lib. pſalmorum Aug. ait ad pſal. 108. Et Proſper ibid.

deunt. ar. 23. q. 4. ſi illic, 50. diſt. miror. nec eſt ita in malis vt redeant ſicut in bonis arg. de conſec. diſt. 4. quamuis, & hoc credo catholice dici. dicuntur tamen redire : quia remiſſionis beneficium ſequenti culpa amittimus ob ingratitudinem. ſup. diſt. proz. §. hac auctoritate. ver ſi. pe. Nam perinde priuatur quis gloria propter ſequẽs delictum, ac ſi nulla peccata eſſent dimiſſa, vt inf. diſ. 5. fratres. pœnitentia enim duo facit, pœnam tollit, & gloriam acquirit, vt ſup. d. 1. §. alij econtra c. ecce, Auctoritates autem, quæ videntur dicere, q̃ redeant, hoc ſonãt, q̃ ita punitur quis pro ſequentib. ac ſi nunquam ei dimiſſa fuiſſent. Procedit autem G. in hunc modum. Primo inducit auctoritates quod peccata dimiſſa redeant, vſque ad §. eorum. Secundo notat circa peccati dimiſſionem aliquas opiniones eorum, qui dicunt peccata redire. Tertio allegat pro aduerſa parte, q̃ non redeant, & ſic determinat. diſtinctionem. Lau.

b ¶ Dimiſi tibi. Quoniam rogaſti me. nõne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut & ego miſertus ſum tui? & iratus dominus tradidit eum tortoribus. quouſque redderet vniuerſum debitum, ſic & pater meus cæleſtis faciet vobis. i. repetet a vobis d. miſſa, & in hoc facit ad propoſitum Laur.

SERVE NEQVAM. Hiſtoria. Legitur in Euangelio. ſerue nequam omne debitum dimiſi tibi, quia rogaſti me, nonne ergo oportuit & te miſereri conſerui tui, ſicut ego tui miſertus ſum? & iratus dominus eius tradidit eum tortoribus, quouſq; redderet vniuerſum debitũ, ſic & pater meus cæleſtis faciet vobis ſi non remiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris. Omnia autẽ quæ ſequuntur vſque ad §. eorum, plana ſunt. ſ. ſi Iudas & §. conſiderandum, & c. conſtat, dimitte, & reuertar, quæcunque peccatum, & ea per te videre poteris. (Non autem in æternum) ſupple, redditur.

a ¶ Iudas.] Ad eum vel ſua.] Contrarius ſenſus facit ad propoſitum Gra.

b ¶ Parentum.] Commiſſa a ſe, imitando parentes.

c ¶ Iniquitas.] ſ. commiſſa ab eo immitando eos, alias iniquitas patris non reſpicit filium, niſi[vt dixi] ſit ſceleris

C. I.

SI Iudas teneret illud, ad quod vocatus eſt, nullo modo ad eum vel ſua præterita, vel parentum [b] iniquitas [c] pertineret. Sed quia non tenuit adoptionem in familia Dei, ſed iniquitatem [d] vetuſti generis potius elegit, redijt iniquitas patrum eius in conſpectu domini, vt in eo etiam ipſa † puniretur, & peccatum matris eius nõ deleretur. *Item Rabanus:* ¶ Tradidit eũ tortoribus, &c.) Conſiderandũ eſt, quod dicit, (vniuerſum debitum) quia non ſolum peccata, quæ poſt baptiſmum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, verum etiam peccata originalia, [e] quæ in baptiſmo ei dimiſſa ſunt. [f]

† *ipſe.*]orig. Sent.4.d.22.

Item Gregorius lib.4.dialog.c.60.

C. II.

Sent.ibidem. CONſtat ex dictis Euangelii, quod ſi hoc, quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rurſus exigitur, quod nobis iam per pœnitẽtiam dimiſſum [g] fuiſſe gaudebamus.

Item Aug.in hom.quintadecima de verbis Domini.

C. III.

† *Dicit illi Dns.*] otig. DIxit † Dominus; (Dimitte, [h] & dimittuntur tibi.) ſi ego prior dimiſi, dimitte vel poſtea. Nam ſi non dimiſeris, reuocabo te, & quidquid tibi dimiſeram, replicabo tibi.

Sententia nõ verba.

Idem ibidem.

Sent.ibidem. C. IV.

QVi diuini beneficii oblitus ſuas vult vindicare iniurias: non ſolum de futuris peccatis veniam non merebitur; ſed etiam præterita, quæ iam ſibi dimiſſa credebat, ad vindictam ei replicabuntur. [i]

Item Beda ſuper Lucam, lib.4.c.48.

C. V.

Sent.ibidem. REuertar [k] in domum meam, vnde exiui.) timendus eſt iſte verſiculus, nõ exponendus: [l] ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam non vacantes [m] opprimat.

Idem ibidem.

C. VI.

† *al. quemcumque.* Sent.ibidem. QVæcumque † enim poſt baptiſma, ſiue prauitas hæretica, ſeu mundana cupiditas arripuerit, mox omnium proſternet intima vitiorum.

In homin.b.

Item ſicut concupiſcentia facit puerum concupiſcibilẽ, & adultum concupiſcẽrem, ſic & ſuperbia facit puerum ſuperbilẽ, & adultum ſuperbientẽ. Vel pluraliter ponit, propter varias appellationes quas habet, dicitur .n. lex membrorũ, ſtimulus carnis, angelus ſatanæ, lãguor naturæ, fomes peccati, &c. facit ſup.d.6. ſed penſandum. Falſa.

f ¶ Dimiſſa ſunt.] Si pœniteat eũ ſuſcepiſſe baptiſmũ, vel ita punietur ſufficiẽter, ac ſi non eſſet baptizatus.

Peccati dimiſſio & eruſdẽ remiſſio ſimul fiunt.

g CONſtat.] ¶ Dimiſſum.] Hic vr q̃ prius dimittat Deus peccata, quam dimittat homo peccatum, ſic ex hoc ſequitur impoſſibile, .ſ. quod ſimul eſſet iuſt9 & iniuſtus, bonus & malus. Sed die q̃ tempore ſimul fit ab homine dimiſſio peccati, & a Deo remiſſio, præcedit tñ gratia vtrũque, quæ quando vult & prout vult in homine operatur. Expone ergo hic prius dimiſi .i. prius me dimiſſurum obtuli, quantũ in me eſt, quia bene facere Deus paratus eſt, Vel ad originale peccatũ refertur hoc quod ſine merito hominis a Deo remittitur. Vel ad parabolam Euangelicã de ſeruo. cui dominus decem millia talenta remiſit priuſquã ille conſeruo ſuo q̃n quaginta.

h DIxit dñs.] Dimitte.] .i. habilem te oſtende ad ſuſcipiendam gratiam.

i QVi diuini] ¶ Replicabuntur.] Expone vt ſup. hoc eſt, ita damnabitur. ac ſi non eſſent dimiſſa, & ita exponas has auctoritates, inf. de confeſ. d.4. quomodo. Lau.

K REuertar.] Hæc ſunt verba ſatanæ.

l ¶ Non exponendus.]27.q.1.de viduis.

m ¶ Nos vacantes.] a bonis operibus.

n QVæcumque enim poſt baptiſma.] ¶ Omnium] etiam prius dimiſſorum.

¶ ¶ Pec-

Ieris paterni imitator 2.quæſt.4. crimen, & per totam legem Lau.

d ¶ Sed iniquitatem.] .i. auaritiam, quam primi parẽtes eius egerunt, vel originalia peccata Lau.

e ¶ Originalia. Peccatum originale ita dr reputari quia ita punitur pro ſequentibus ac ſi dimiſſum non eſſet, ar. inf. eo. qui te cedit & ita de alijs dic. Sed quare dicit pluraliter, originalia, cũ vnũ ſolum ſit originale? ponit

Patris iniq. tas nõ reſpicit filiũ. Pec ratũ origina le diuerſos ẽt effectus.

Digitized by Google

Item Auguſt. in libro quæſtionũ Deuteronomij q. 42.

C. VII.

PEccatum', quod ex Adam cõtrahitur †, temporaliter redditur [a], quia omnes propter hoc moriuntur, non autem in æternum eis qui fuerint per gratiam ſpiritaliter regenerati, in eaque permanſerint vſque in finem. † *al. trahitur.*

2 *Eorum* [b] *vero qui hanc ſententiam ſequuntur, alij dicunt* [c], *quod peccata reditura dimittuntur ſecundum iuſtitiam* [d], *ſed non ſecundum præſcientiam: ſicut nomina diſcipulorum, qui retro abierunt, erant ſcripta in libro vitæ propter iuſtitiam, cui deſeruiebant, non ſecundum præſcientiam* [e], *quæ in numero ſaluãdorum eos non habebat. Sic a lætere Dei dicuntur mille caſuri,* [f] *& decem millia* [g] *a dextris eius, quos tamen diuina præſcientia nunquam ſuis adnumerauerat. Hinc etiam Dominus ait Moyſi: (Si quis peccauerit ante me, delebo eum de libro vitæ* †,*) vt ſecundum iuſtitiam iudicis ille peccando dicatur deleri, qui ſecundum præſcientiam nunquam fuerat adſcriptus. Hinc Auguſtinus in epiſtola ad Corinthios:* [a] *(Sed non in pluribus* [h] *eorum beneplacitum eſt Deo: etſi in aliquibus communia omnibus ſunt omnia ſacramenta. ſed non communis gratia: ita & nunc baptiſmus eſt communis, ſed non virtus baptiſmi.)*

3 *Verũ hoc de fidẽ accedẽtibus, vel de his, qui extra eccleſiam baptizantur, intelligitur, qui ſacramenti quidem integritatem accipiunt, virtutem vero eius minime aſſequuntur. Paruulis vero, vel adultis plena fide accedentibus* [i] *omnia* † *peccata remittuntur, etſi aliquando receſſuri a bono in malum vitam ſint finituri.* † *al. remittit.*

B. Ambroſius libr. 9. com. in epiſto. ad Romanos in illa verba Iacob dilexi,] & gloſſa ord. ibidẽ [vt oſtenderet diuitias]

Pſal 90.

Exo. 32.

† *mei.*] orig.

1. Cor. 10.

Sent. 4. diſt. 4.

a ¶ Peccatum.] Redditur.] Ideſt, punitur.

EORVM VERO. Hæc eſt ſecunda pars diſtin. in qua probatur ſuperficialiter, quod peccata redeunt, & ſecundum præſentem tantum iuſtitiam dimittuntur, non tamen vere, ſicut nomina diſcipulorum, qui receſſerunt. Ioann. de Fant.

CASVS. Aſſignat nũc Gratianus quandam differentiã inter eos qui dicũt peccata redire. Quidam enim eorum dicunt quod peccata reditura dimittuntur ſecũdum iuſtitiam, & non ſecundũ præſcientiam: quod probant exemplo Apoſtolorũ, qui retro abierũt, ſic mali cadunt a præſenti iuſtitia. Alij dicunt, quod omnino ex toto dimittuntur, & reſpicit ille §. alium, §. ſ. cad. c. ſi ex bono. i. finis, vbi dicit: alij vero. Hæc autem differentia parum valet: ſed magiſter hoc facit vt habeat materiam tractandi de præſcientia, & prædeſtinatione. Quæ autem ſequũtur vſque ad c. ¡ Si ex bono.] plana ſunt, ſcilicet. ¡Si quis. Sed nõ, & §. verum.] & ad probandum quod dicitur in §. inducit ca. ſequens.

b ¶ Eorum.] Id eſt, qui dicunt peccata redire dimiſſa, duas ponit G. opiniones, quę potius in verbis differunt, quam in ſenſu. quidam enim dicunt peccata dimiſſa redire, dimiſſa inquam ſecundum iuſtitiam, non ſecundum præſcientiam. Alij dicũt redire peccata dimiſſa pure, & plene ſine p baptiſmum, ſiue per pœnitentiam. Vt ergo iſta intelligantur & qualiter hæ opiniones conueniant, notandum eſt, qđ prædeſtinationis ſiue præſcientiæ, (quia & ſub nomine præſcientiæ includitur prædeſtinatio) duplex eſt effectus, ſcilicet, & in tempore iuſtificare, & æternaliter gloriam tribuere. Quo ad primum effectum operatur Deus qſcumque in hac vita peccata dimittit: & hoc eſt ſecundum iuſtitiam peccata dimittere. Quo ad ſecundum effectum, quando ſic peccato dimittit, ne finaliter peccatum redire patiatur, vt ad beatitudinem perducat; & hoc eſt ſecundum præſcientiam peccata dimittere. Qui ergo finaliter ad peccatum reuertitur, nõ ſecundum præſcientiam, ſed ſecundum iuſtitiam remiſſionẽ peccatorum conſecutus eſt, & hoc eſt, quod hic tangit G. & infr. cad. §. finis, & ſic patet duas prædictas ſententias non eſſe contrarias: quia cui peccata dimittuntur ſecundum iuſtitiam, plene & pure ei dimittuntur. inf. cad. §. vlt. Lau.

Præſcientiæ duplex eſt effectus.

c ¶ Alij dicunt.] Hanc differentiam opinionum non ponit magiſter, niſi vt tractet de prædeſtinatione, non qđ ſibi in aliquo contradicant. Hoc alij reſpicit illud, alij quod inuenitur inf. cad. §. finis.

d ¶ Iuſtitiam.] Præſentem, quæ eis confertur, quibus peccata dimittuntur. Hug.

e ¶ Præſcientiam.] Ab æterno enim præſciuit Deus talẽ dimiſſionem non valere eis ad vitam æternã, nec vſque in finem durare.

f ¶ Mille caſuri.] Ideſt, pauciores, qui credunt ſe cum Domino iudicaturos.

g ¶ Et decem millia.] Ideſt, plures qui crediderũt ſe ſeſſuros ad dexteram Dei. ideſt, in æterna beatitudine: plures enim ſunt: qui credunt ſe ſaluandos, quam qui credunt ſe iudicaturos cum Domino, & ideo illi deſignantur maiori numero, iſti minori.

h ¶ Sed non in pluribus.] Plures illorum non placuerũt Domino, etſi aliqui eorum, &c.

VERVM HOC. Hæc eſt tertia pars diſtin. in qua probat, quod de fide pœnitentib. intelligatur quod dictum eſt, quibus peccata non dimittuntur, de alijs non poteſt intelligi, quamuis poſtea ſint caſuri. Ioan. de Fant.

i ¶ Accedentibus.] ſupra 1. q. 1. ſicut ſcti. H.

Si ex

Si ex bono.] CASVS. Continuum est capit. Augustin. vsque ad.§.sequentem.] Finis.] & ponitur sic casus secundum Hugo. Primo Augustinus talem fecit quæstionem, Ecce aliqui sunt primo charitatem habentes, & dum in tali bonitate sunt, non moriuntur: peccant postea: & ita facti mali moriuntur. Quærit ergo Augustin. quare non rapuit eos Deus de vita hac dum boni erant, præsertim cum possit eorum futura mala scire, nec potest dici quod alicui hoc non faciat, quod probat auctoritate Salomonis, vide formauit talem quæstionem, scilicet cur illum dum erat bonus, rapuit Deus, & non istum, præsertim cum possit scire istum peccaturum, & non potest hic aliquid respondere, nisi quia Deus voluit illi dare perseuerantiam finalem, & non isti quasi ignoretur, postea ostendit quod istam perseuerantiam dat omnibus filijs suis prædestinatis, & non alijs. Et incipit ita facere distinctionem, vel diuisionem, quod quidã sunt mali, sunt nõ filij Dei prædestinatione: quidam sunt boni, & non sunt filij Dei per gratiam Dei perseuerantem, quasi non sunt filij Dei prædestinatione, quia non sunt in bono permansuri. Et circa hanc materiã vagatur Aug. vsque ad finem c. aliquantulum prolixe loquens: tu tã diligens lector tene materiam, de qua loquitur, & in dictis non confunderis. Verba Salomonis sunt ibi, Raptus est, &c.] Inimicus eius.) ideſt, Christi. (Regeneraturus.) scilicet Dominus. Benetuen. vero sic ponit hunc casum. Hæreticus mouet quæstionẽ Aug. quare illa diuersitas sit in ecclesia, q quidam pie viuentes deficiunt & dãnantur, quid autẽ pie viuentes de hac vita rapiũtur, ne malitia mutet intellectum eorum. Et dicit Aug. Non potest responderi, quia Deus habet de omnibus potestatem, non q̃ mala futura nesciat, potest aũt ita responderi, hoc ideo contingit, quia quibusdam datur perseuerantia, quibusdam non, quod non de prædestinatis intelligendum est, qui secundum propositum vocati sunt sancti, sed de illis, qui cum pie viuãt vocantur filij Dei, sed postea impie victuri sunt, & in eadem impietate morituri: de quibus dicit Ioannes: (Ex nobis exierunt.] de quorum numero fuerunt discipuli Christi, qui abierunt retro, de quorum numero sunt omnes qui recipiunt sacramentum baptismi, & postea impie viuendo, de bonis facti sunt mali.

a Si ex bono.] Casus huius cap. colligi videtur ex illis duobus inf. de consec. dist. 4. cap. vlt. & 23. q. 3. quidam. versi. Pelagiani. nam illi Pelagiani dicebãt, quod sine gratia Dei g libertum arbitrium quis possit bonũ operari, & sic obijciebant Aug. Dicis, ô Augustine, qđ nõ potest quis cũ ad adultam ætatẽ peruenerit, bene operari sine gratia diuina, sed tam nemo potest habere vel mereri. ergo Deo non opponente gratiam ex necessitate peccabũt isti, ergo per liberũ arbitrium non debet eis tale peccatũ imputari. Ad quam obiectionem & consimiles, dat Augustin. nõ respõdere sed exclamare, O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incõprehensibilia sunt iudicia Dei, & inuestigabiles viæ eius, deridebant eũ. His itaq; p̃missis diuiditur c. in tres partes. In prima parte ponit Aug. casum, in quo, & ip si exclamare compelluntur propter rationis defectum: scilicet Deus bonos, quos fort a bono recessuros, & in malo morituros, non prius tollit de medio quam malitia immutentur, & quare quibusdam perseuerantiam dat in bono, quibusdam non, cum apud eum non sit iniquitas, nec personarum acceptio, vt extra de iudi. nouit. In secunda distinguitur inter filios Dei nuncupatione sola, & veros & filios, cuius occasione exponit illud Io. Ex nobis exierunt, &c. In tertia dicit quod perseuerantiam in bono vsque in finem dat Deus solis prædestinatis. Et huius occasione interserit, quod quidam discipuli Christi sunt veri, quidam nuncupatiui tantum. Hug.

Error Pelagianorum.

Diuisio capituli.

† *De q̃ enim dicimus, qui perseuerantiam bonitatis non habent, sed ex bono, &c.* Aug. 4.

C. VIII.

SI † ex bono [a] in malum deficiente bona volũtate moriuntur [b], respondeant, si possunt, cur illos Deus cum fideliter, & pie viuerent, non tunc de vitæ huius periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum. Vtrum hoc in potestate [c] non habuit? an eorum mala futura nesciuit. Nempe nihil horum [d] nisi peruersissime, atque insanissime dicitur. Cur ergo non fecit? Respondeant [e], qui nos irridentes, quando in talibus rebus exclamamus: quam inscrutabilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.) Neque enim hoc non donat [f] Deus, quibus voluerit, aut vero scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis iudicauit, (Raptus est [g], ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animã eius.) Cur igitur hoc tam magnum beneficium alijs dat, alijs non dat Deus, apud quem non est iniquitas, neque acceptio personarum, & in cuius potestate [h] est omnium quisque in hac vita, quid cum illo [i] agere dignetur? Sicut ergo [i] ei [illegible] D. esse, vt finiat homo vitam istam, antequam a bono mutetur in malum: cur autem alijs donetur, alijs non donetur, ignorant, ita donum Dei esse in bono perseuerantiam secundũ scripturas (de quib. testimonia multa iam posui [k]) fateantur nobiscum, & cur alijs detur, alijs non detur, sine

Rom. 11.

Sap. 4.

Ibid.

Ibid.

Ibid

murmure aduerſus Deum dignentur ignorare [a] nobiſcum. Nec nos moueat, quòd filijs ſuis [b] quibuſdã Deus non dat iſtam perſeuerantiam. Abſit enim, vt ita [c] eſſet, ſi de illis prædeſtinatis eſſent, & ſecundum propoſitum vocatis, qui vere ſunt filij promiſſionis. Nam iſti [d] cum pie viuunt, dicuntur filij Dei, ſed quoniam victuri ſunt impie, & in eadem impietate morituri; non eos dicit filios Dei [e] præſcientia Dei. Sunt enim filij Dei, qui nondum ſunt nobis, [f] & ſunt iam Deo, de quibus ait Euangeliſta Ioannes; [g] [quia Ieſus erat moriturus pro gente, & non tantum pro gente; ſed etiam, vt filios Dei [h] diſperſos congregaret in vnum, [i]]quod vtique credendo futuri [k] erant per Euangelij prædicationem, & tamen antequam eſſet factum, iã filij Dei erant in memoriali patris ſui inconcuſſa ſtabilitate conſcripti. Et ſunt rurſus quidam qui filij Dei propter ſuſceptam vel temporaliter gratiam dicuntur a nobis, [l] nec ſunt tamen Deo, de quibus ait idem Ioannes, (ex nobis exierunt; ſed non erant ex nobis, quod ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique nobiſcum,) non ait, ex nobis exierunt, ſed qui non manſerunt nobiſcum, iam non ſunt ex nobis, verum ait, (ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis, hoc eſt, & quando videbantur ex † nobis, non erant ex nobis. Et tanquam ei diceretur vnde id oſtendis? [quod ſi fuiſſent, inquit, ex nobis permanſiſſent vtique nobiſcum.] Filiorum Dei vox eſt; Ioannes loquitur in filijs Dei præcipuo loco conſtitutus. Cum ergo filij Dei dicunt de his, [m] qui perſeuerantiam non habuerunt, [ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis,] & addunt, (quod ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent vtique nobiſcum,) quid aliud dicunt, niſi, non erant filij, etiam quando erant in profeſſione, & nomine filiorum, non quia iuſtitiam ſimulauerunt, ſed quia in ea non permanſerunt. Neque enim ait; nam, ſi fuiſſent ex nobis, veram, non fictam iuſtitiam tenuiſſent vtique nobiſcum, ſed [ſi fuiſſent inquit, ex nobis, permanſiſſent vtique nobiſcũ.] In bono illo illos volebat proculdubio permanere, erant itaque in bono, ſed quia in eo non permanſerunt, ideſt, non vſque in finem perſeuerauerunt, [n] non erant, inquit, ex nobis, & quando erant nobiſcum, hoc eſt, non erant ex numero filiorum, & quando erant in fide filiorum: quoniam, qui vere filij ſunt, præſciti, & prædeſtinati ſunt conformes [o] imaginis filij eius, [p] & ſecundum propoſitum vocati ſunt, vel electi eſſent. Non enim perit filius promiſſionis, ſed filius perditionis. Fuerunt ergo [q] illi ex multitudine vocatorum, electorũ autem paucitate non fuerunt. Non igitur filijs ſuis prædeſtinatis Deus perſeuerantiam dedit. Haberent enim eam, ſi in eo filiorum numero [r] eſſent: & quid haberent, quod non accepiſſent, ſecundum Apoſtolicam, [s]

Ibidem. c. 9. inf. ea hanc ſocietatem.

Ioan. 11.

1 Ioan. 2.

† al. in.

Iup. de præd. c. Apoſto. aut. in bono.

1. Cor. 4.

a ¶ Ignorare.) ff. de leg. non omnium.
b ¶ Filijs ſuis.) Per præſentem iuſtitiam.
c ¶ Vt ita) ſ. quod nõ det, ideſt, ſubtrahat perſeuerantiam.
d ¶ Nam iſti.) Quibus Deus non dat perſeuerantiam vel prædeſtinationẽ. Laur.
e Filios Dei) Secundum præſentem iuſtitiam.
e Filios Dei.) Secundũ prædeſtinationẽ. Lau.
f ¶ Nobis) ſecũdum expoſitionẽ, & opinionem noſtram. B.
g ¶ Ait Euangeliſta Ioannes.) In Euãgelio, ſ. in verbis quæ ſequuntur L.
h Dei.) Prædeſtinatione.
i ¶ In vnum) i. vnitatem fidei. Lau.
k Futuri) i. filij Dei per gratiam. L.
l ¶ A nobis) i. inter nos. Ioan.
m De his) Vel i. ſ. qui non de his, i. de iſtorũ numero, qui, &c.
n Perſeuerauerũt) i. vſque in finem non perſeuerauerunt, vnde Ouidius.

Perſeuerãtia laudatur.

Sed ſ. vltima ſemper Expectanda dies homini eſt, dicique beatus.

Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.

Atque prodeſſe modicum quod deſinit eſſe.

Quod nõ durabit cõmoda parua dabit. Et no. aliquẽ nõ debere dici permanentem, vel perſeuerantem, qui vſque in finem nõ perſeuerauerit, licet longo tẽpore in operib. charitatis exiſtat. ſu. d. proxi. inceſſum. H.
o Conformes.) Paritate vitæ mõ, & ſuæ beatitudine. L.
p Imaginis filij ei⁹) ideſt, filij, qui eſt imago patris vſque quaque eadem cum patre.
q Fuerunt ergo.) Sic ordina. ergo filijs ſuis non prædeſtinatis Deus perſeuerantiam non dedit L.
r Numero Secũdum præſcientiam.

ADDITIO. Ideſt prædeſtinationẽ: id ſecundum præſentem iuſtitiam bonæ

ſ ¶ Apoſtolicam.) Quæ dicit, quod habes quod non accepiſti? Et Iacobus, Omne datum optimum, & omne donũ perfectum deſurſum eſt vnde verſus.

Bonũ quodlibet de ſurſum eſt.

Ex ope cæleſti fit, ſi quid habetur honeſti.

Et venit à superis vel agas bene, vel mediteris. Item. Quidquid habes meriti præbentis gratia donat. Nil Deus in nobis præter sua dona coronat. 1. q. 1. quam pio.

a ¶ Tales.]Secundum præsentem iustitiam.
b ¶ Dati essent.]Si haberent perseuerantiam.
c ¶ Pereat.Tempore.
d ¶ Hæc dixit.]Verba Euangelistæ vsque ibi, nunquid, &c.
e ¶ Vbi erat prius.] aposinpesis, quasi dicat, tunc intelligitis quæ dico, vt de cō. dist. 2. prima.
f ¶ Spiritus.] idest, spiritualis intellectus

FINIS ERGO HVIVS. Hęc est 4. pars dist. in qua ostendit, quid sit scribi aut deleri de libro vitę secundum præsentem iustitiam vel præscientiam. Vel in hac agitur de præscitis & prædestinatis. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicit nunc Grat. ꝙ finis eiusdē auctoritatis, sit ex bono. vbi dicit, ¶appellam⁹ ergo. ¶Cōcordat sententię eorum qui dicūt peccata dimitti secundum præsentem iustitiam, & non secūm prædestinationem. Alij vero dicunt omnino peccata dimitti pœnitētiæ: quia si tunc decederet, saluareꝰ: licet postea recasur⁹ sit à peccatum, & pro eis facit principium auctoritatis si ex bono: ne ergo finis principio cōtradicat, vidēdum est, quid sit scribi in libro vitæ, vel ā eodem deleri secundum iustitiā vel præscientiam: nā scribi secundum præscientiā & prædestinationem est præordinari ad vitā æternam: qđ ¶ amissum est ab æterno: quod probat auctoritate Apostoli. Deleri vero est secūdū ꝓficiētiā ad mortem præscīri. & hoc probat auctoritate Euāgelij & Aug.) ¶ ponat. ¶Scilicet hæreticus. Et no. ꝙ G. tātum videtur tacere vnū ¶. ab illo §. finis vsque ad §. qui autē dicunt, qui est iuxta cap. qui est, sed propter prolixitatem assignātur a pluribus plures §. & plura c. & ego distinguo vt melius intellectus litera capiatur.

Scribi in libro vitæ secundū præscientiam & prædestinationem quid sit.

Deleri de libro vitæ qđ sit.

g ¶ Finis.]Vbi dicta est, quod

Et veramque sententiam Ac per hoc tales [a] filii, filio Christo dati essent, [b] quemadmodum ad patrem dicit ipse, [vt omne, quod dedisti mihi, non pereat, sed habeat vitam æternam.] Hi ergo Christo intelliguntur dari, qui ordinati sunt in vitam æternam. Ipsi sunt illi prædestinati, & secundum propositum vocati, quorum nullus perit: ac per hoc nullus eorum ex bono in malum mutatus finit hanc vitam, quoniam sic est ordinatus, & ideo Christo datus, vt non pereat, [c] sed habeat vitam æternam. Et rursus, quos dicimus inimicos eius, vel paruulos filios inimicorum eius, quoscunque eorum sic regeneraturus est, vt in ea fide, quæ per dilectionem operatur, hanc vitam finiant; iam & antequam hoc fiat, in illa prædestinatione sunt filij eius, & dati sunt Christo filio eius, vt non pereant, sed habeant vitam æternam. Denique ipse Saluator, [si manseritis, inquit, in verbo meo, vere discipuli mei eritis.] Nunquid in his computandus est Iudas, qui non mansit in verbo eius? Nunquid in his computandi sunt illi, de quibus Euangelium sic loquitur? vbi domus cum commendasset manducandam carnem suam & bibendum sanguinem suum? ait Euangelista:) Hæc dixit [d] in synagoga docēs in Capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius, dixerunt. Durus est hic sermo, quis potest eum audire? Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurabant de hoc discipuli eius, dixit eis, Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem, vbi erat prius [e]? spiritus [f] est, qui viuificat: caro autem non prodest quidquam. Verba, quæ ego locutus sum vobis, spiritus, & vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt. Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credētes, & quis traditurus esset eum, & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro, & iam non cum illo ambulabant,) Nunquid non & isti discipuli appellati sunt, loquente Euangelio? & tamen non erant vere discipuli, quia non manserunt in verbo eius, secundum id, quod ait:) Si manseritis in verbo meo, vere discipuli mei eritis.) Quia ergo non habuerunt perseuerentiam; sicut non vere discipuli Christi, ita nec vere filii Dei fuerunt, etiam quando esse videbantur, & ita vocabantur. Appellamus ergo nos & electos, Christi discipulos, & Dei filios: quia sic appellandi sunt, quos regeneratos pie viuere cernimus. Sed tunc uere sunt quod appellantur, si manserint in eo, propter quod sic appellantur. Si autem perseuerantiam non habent, idest, in eo, quod cœperunt esse, non manēt, non vere appellantur, quod appellantur, & non sunt. Apud eum enim hoc non sunt, cui notum est quod futuri sunt, idest, ex bonis mali.

4 *Finis ¶ huius auctoritatis eorum sententiæ concordat.*

Digitized by Google

est, & appellamus filios Dei propter præsentem iustitiã, qui tamen non sunt secundum præscientiam.

a¶ Alij vero.] Hoc, alij, respicit illud, alij, quod posuit supra ea.di.§.eorum.in prin.Lau.

b¶ Omnino.] i. sine determinatione. 1 aliqua. 3 1.q.1.¶ si dormierit.

c¶ Proponat.] Aug.s. Hug.

d¶ Scribi.] Quadrimẽbrem diuisionem inuuit G. quã in ordinatione prosequitur vsque ad locum illum, sic itaque peccata, vnumquodque memorũ diffiniens, & diffinitiones suas auctoritate confirmans. Lau.

e¶ Benedictus.] Qui benedixit.] i. benedicit. 2 i. exaltabit nos omni modo in anima & corpore. 23. dist. qui episcopus.

f¶ Benedictione.] i. exaltatione. quæ erit spiritualis etiam in corporibus: quia tunc ẽt habebũt proprietatẽ spũs, quia erunt agilia. & cibis non egentia. hãc auctoritatem exponit inf. c.d.§. sic itaque.

g¶ Elegit.] Prædestinando. ¶ hoc gratis faciet filiis.

h¶ In ipso. id est, per ipsum, s. Christum, ante constitutionem ecclesiæ verbum H.

i¶ Cõspectu.] Nõ hominum. i. intus vbi Deus videt, non extra. vbi homines. 22. q.5. humane. Vel in conspectu, i. in præsenti vita. R.

k¶ Prædestinauit.] Ad bona, quæ filij habituri sunt.

l¶ Per Iesũ.] Hoc est nõ meritis nostris, &c. sed cooperante Christo. 3 in ¶ Christum.] i. ipsum secundum propositum voluntatis suę in qua glorificauit nos in dilecto filio suo, &c.

m¶ Ab æterno.] Quoad Dei præscientiã.

n¶ Iudicatus est.] i. iudicari præscitus est.

o¶ Nouit.] Seducatur.] Finaliter.

PORRO SECVNDVM IVSTITIAM. CASVS. Nunc Gratian. dicit, q scribi secundum præsentẽ iustitiam est ea operari, quibus sit dignus æterna salute, & de hoc duplici modo, scribi secundum iustitiam, & secundum præscientiam. probat auctoritate domini. In domo patris mei. &c. quam auctoritatem Gratian. exponit, & incipiunt ibi verba Gratia. [dicens] &c. [Operatione] idest, secundum iustitiam. Ad probandum hunc duplicem modum inducit auctoritatem Aug.

p¶ Scili-

1 Idest ẽm præsentẽ iustitiam ẽm præscientiã. Bet.

2 Et ẽ ponitur prẽteritum pro futura quia futura sunt certa apud Deũ sicut prẽterita apud nos. Bet.

3 Et hoc tẽgit Apost. in littera, quæ non ponitur hic, ubi dicitur propositum, &c. ut in gl. seq.

qui peccata dicunt remitti secundum iustitiam, & non secundum præscientiam. Alij vero [a] *quamuis fateantur peccata redire, tamen seu per baptisma, seu per pœnitentiam asserunt omnino* [b] *peccata remitti, & plena fide accedentem ad lauacrum renasci, non aqua tantum, sed ẽt spiritu sancto, & si postea peccaturus sit; demum pœnitentem etsi & aliquando recasurus sit, tamẽ tempore suæ pœnitentiæ ita perfecte expiatum affirmant, vt si tunc moreretur, salutem inueniret æternam. Quorum sententiæ, eiusdem auctoritatis principium cõsentit. Cum enim quæstionem proponat,* [c] *quare præscitos ad mortem, cum fideliter, ac pie viuerent, non tunc de vitæ huius periculis Deus rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, aut ne fictio deciperet animas eorum, cum de immatura morte prædestinari scriptura dicat. (Reipsa est, ne malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animam eius) euidenter ostendit illos tales fuisse, qui si fatali necessitate huius vitæ subducti essent periculis, profecto vitam consecuti essent æternam. Vt ergo finis principio conueniat, & ne sibi ipsi contrarie videatur, definiendũ est, quod sit scribi in libro vitæ, & de eo deleri secũdum iustitiam, quid secundum præscientiam. Secundum præscientiam scribi, est ad vitam præordinari, quod ab æterno factum est.*

Vnde Apostolus in epistola ad Ephesios, c.1.

Cap. IX.

Benedictus Deus, & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit [e] nos in omni benedictione [f] spirituali in cęlestibus in Christo Iesu, sicut elegit [g] nos in ipso [h] ante constitutionem mundi, vt essemus sancti, & immaculati in cõspectu eius in charitate, qui prædestinauit [k] nos in adoptionem filiorum per Iesum [l] Christum [m] in ipsum.

Similiter secundum præscientiam deleri, est ad mortem, non ad vitam præscire. quod & ipsum ab æterno [n] *factum est. Vnde dominus in Euangelio (Qui credit in me habet vitam æternam: qui autem non credit, iam iudicatus* [o] *est.) Hinc etiam Aug. ait.*

Sap.4.

Cap. X.

2.Tim.2.

Nouit dominus, qui sũt eius) Ex his nemo seducit [p] Nondum apparuit iudicium; sed iam factum est.

¶ *Sententia est apud B. Aug. tract. 12. in Ioannem, & in 20. de ciuit. Dei, c.7. vnde citat Beda in 2. Tim. 2. Verba autem fere eadem sunt in glo. ord. ad eum ipsum Pauli locum.*

Porro secundum iustitiam scribi, est Deo auctore ea operari, quorum merito, sit dignus æterna salute. Hunc

Digitized by Google

Mansiones multæ paratæ sunt in domo Domini

a ¶ Scribendi. In libro vitæ quo ad Dei præscientiam, & secundum iustitiam.
b ¶ Si quo minus.] ideſt, ſi aliquo modo minus, ideſt, non, q.d. ſi non eſſent ibi paratæ in prædeſtinatione, dixiſſem uobis, ideſt non celaſſem uobis. immo dixiſſem non ſunt ita, ſed quia uado parare eas in operatione, &c. Vel ideſt, ſi multę non eſſent ibi manſiones.
c ¶ Quia] ideſt, uere ſunt ibi, quia uado parare eas in operatione.
d ¶ Scriptos.) Nota hic argum contra exceptionem G. in illo § 27.q.2.cap. quod autem.§ ecce. qa hic ex negatione ſequitur affirmatio. Iom.1.

duplicem modum ſcribendi,[a] in Euangelio Dominus aſſignauit, dicens diſcipulis, (In domo patris mei manſiones multæ ſunt, ſi quo minus,[b] dixiſſem uobis, quia[c] uado parare uobis locum, & ſi abiero, & parauero uobis locum, iterum uenio, & accipiam uos ad meipſum, ut ubi ego ſum, & uos ſitis (dicens,) in domo patris mei manſiones multæ ſunt, ſi quo minus, dixiſſem uobis, quia uado parare uobis locum,) oſtendit eos, quibus loquebatur ſcriptos[d] in libro uitæ, prædeſtinatione. Subiiciens, (ſi abiero, & parauero uobis locum, &c.) oſtendit eos adhuc eſſe ſcribendos operatione.

Ioan.14.

Trac.68.in Ioa.ca.14. & ibi glo.ordin.

Hinc etiam Auguſtinus in eiuſdem loci explanatione ait.

C. XI.

IN domo patris mei manſiones multæ ſunt.) Domus, templum Dei, regnum Dei, regnum cælorum, ſunt homines iuſti:[e] in quibus ſunt multæ differentiæ inter ſe, & in prædeſtinatione, ſicut ait Apoſtolus, (qui elegit nos ante mundi cõſtitutionem.) prædeſtinãdo, parando † aũt in operatione. Vñ, (quos prædeſtinauit,[f] hos & uocauit,[g]) & iuſtificauit, & magnificauit. Et ſecundum hoc dicitur: (fecit Deus, quæ futura ſunt.) ideſt, quę facturus[h] eſt. *& infra.* ¶ (Si quo minus.[i]) cõfirmat eſſe: quia ſi non eſſent, dixiſſet, ibo, & parabo, ideſt prædeſtinabo. Sed quia iam ibi ſunt, nõ eſt opus, aliqua parare. Quia uero nondum ſunt in operatione, addit (& ſi abiero, & parauero.) Abiens, ſed non relinquens, parat, k quia ſubtrahit ſe, & latet: ut ſit fides, quæ non eſt de re viſa.[l] & inde eſt[m] meritum fidei. ¶ Ex hac uiuit iuſtus, & mundatur ei cor, dum peregrinatur & in ea[n] deſideratur,[o] quod nondum habetur[p]. Et hæc eſt præparatio manſionis: quia ſic parat nos ſibi, & ſe nobis, ut maneat in nobis, & nos in eo, quãtum quiſque erit particeps eius plus, vel minus pro diuerſitate meritorum. Et hæc multitudo manſionum eſt *a*.

† *al.parãda ſunt in Eſa.41.& 44. Gloſſa ibidem,*

Rom.3.

Sententia quidem huius capitis eſt in trac.68.in Ioannem. ſed ipſa uerba ſunt gloſſa ordinaria ad c. 14. Ioannis, & ex ea ſunt nonnulla emendata.

IN domo patris.] CASVS. In hoc ca. Augu. prima ponuntur uerba Domini ſcilicet, in domo patris mei, &c. Secũdo uerba Auguſt. exponentis uerba Domini, q̃ quę probat duplicẽ modum ſcribendi, ſ. ſecundum iuſtitiam & ſecundum prælciẽtiam: ſicut in littera poterit deprehendi. hoc autem verbum, [ſi quo minus.) in apparatu exponitur.
e ¶ Iuſti.] 24. q.1. omnibus.
f ¶ Prædeſtinauit,] Ab æterno.
g ¶ Et uocauit.] In memoriam per gratię collationem, & interiori uocatione.
h ¶ Quę facturus.] ideſt, quę ſe facturum prœordinauit Lau.
i ¶ Si quo minus.] Cõfirmat eſſe manſiones paratas i quę, ſe facturũ ꝓordinauit, ꝙ arg. a contrario ſenſu ſumptũ illius uerbi, ſi quo minus. Et hoc eſt quod ſequitur & ſi abiero, unde eo ipſo ꝙ abiit, manſiones illas parauiti opere, ideſt, ipſos ad præparandum excitauit, accẽdit n. eos ad deſiderãdum ſe amplius, quanto n. amplius res deſiderata ſubtrahitur, tãto amplius deſideratur 2. & eo ipſo qũ ſe ſubtrahit aſpectib. eorũ, meretur fides in eis augmẽtari. Fides. n. eſt de re ãſ viſa. & hoc eſt abiẽs a ſuis ad tempus, ſed nõ relinquens, quia cũ eis eſt sẽper, ſup. di. 1. quærẽdum Meritum n. ita demum eſt (vt ait Aug.) ſi de ea re ſit. quam credere ad religionem pertinet. nõ enim de omni re quæ videtur, quod hic dicitur accipiendum eſt. Lau.
k Parat.] Loquitur hic ac ſi aliquis poſſet incipere prędeſtinari, quod non eſt verum.
l De re uiſa.] Et hic innuit illud: Fides non habet meritum vbi humana ratio præbet experimentum, arg. infra de conſec. diſt. 4 venit.
m Et inde eſt.] ipſe Deus ſcilicet.
n In ea.] ſcilicet fide.
o Deſideratur.] Scilicet fides, &c. H.
p Habetur.] Futura gloria. H.

Res deſiderata tanto amplius cupitur quanto amplius ſubtrahitur.

a Vt 27.q.2. inſtitutũ & G.e. deſideria dilatione creſcunt. Aſchi.

a ¶ Sine dubio ex negatione ſequitur negatio, non affirmatio: quia ibi dr, quod ex quo Bea. Maria, quã Ioſeph deſponſauerat & in ſuã duxerat, comiũx negatur fuiſſe multo minus illa, quæ ſimpliciter ſponſa erat, cõiunx eſt appellanda, &c.

b Si quo minus.] ideſt, aliquo modo minus. ideſt non. q.d. ſi non eſſent ibi multæ manſiones, dixiſſem uobis, quia uado parare, ideſt prædeſtinare H.

SECVNDVM IVSTITIAM. CASVS. dicit G sup quid sit deleri ſm præſcientiam, nunc autem dicit, quid sit deleri ſm iustitiam, ſ facere ea, quibus æternam damnationem meretur quis, ad quod inducit auctoritatem prophetæ, quæ magis facit ad probandum electionem ſecũdum præſcientiam, & non reſpicit. quod proxime dictum eſt.

a ¶ Hinc propheta.] Ad id reſpicit, q̃ dixit, q̃d ſit deleri ſecũdum præſentiam, nõ ad proximũ: cũ multi ſaluãdi deleantur, & ſecundũ iuſtitiam præſentem operãtur damnatione digna.

b ¶ Deleantur.) Hoc verbum reſpicit deletionẽ ſecundum præſcientiam.

SICITAQVE PECCATA CASVS. Reuertitur nunc G. ad materiam huius diſtinctionis. Nam in illo §. eorũ, poſuerat opinionem dicentiũ peccata dimitti ſecũdum iuſtitiam, & nõ ſecundum præſcientia, vnde oſtẽdit hic q̃d ſit peccata dimitti ſecundũ iuſtitiam, & conuenienter poteſt dici etiam ſecundum prædeſtinationem, & inde ſumpta occaſione duas dicit eſſe præordinationes Dei, & earum ſimiliter duos effectus, q̃d totũ arguit ex diuerſis verbis, quæ ponũtur in auctoritate Apoſtoli, quã habuiſti ſupra, qui benedixit. Subiũgit ẽt qualiter ſe habeant iſtę præordinationes, & eius effectus, adiicit auctoritatẽ Ioannis, ex nobis, &c quã dicit intelligendã ſecundum præmiſſam diſtinctionem, & hoc vſque ad §. hanc ſocietatem.

SICITAQVE. Reuertitur G ad materiã huius dicti & qui ſup in illo §. eorũ. opinionem poſuerat dicentiũ, q̃ peccata receſſuris a iuſtitia remittuntur ſm iuſtitiam, non ſm præſcientiam: hic oſtendit quid ſit peccatum dimitti ſm iuſtitiam, quod conuenienter poteſt dici fieri ẽt ſecundum præſcientiam: & inde ſumpta occaſione duas dicit eſſe Dei præordinationes, & earum ſimiliter duos effectus: quod totum arguit ex diuerſis verbis auctoritatis Apoſtoli. Subiungit etiam qualiter lege conſequenti ſe habeant iſtæ præordinationes, & earum effectus, & adiicit auctoritatem Euangelii, ſi fuiſſent ex nobis, &c etiam ſecundum hanc diſtinctionem eſſe intelligenda, & in quem modum obſtaret demõſtratur, & hoc vſque ad §. hanc ſocietatem Lau.

c Secundum præſcientiam.) Præſentis iuſtificationis] Lau.

d Auctoritate.] Supra ead. diſt. Benedictus. L:

e Præordinationes.] Ideſt, plures prædeſtinationes, pluraliter dicit propter duos effectus præordinationũ: quorum vnũ implet Deus hic propter iuſtificationem: alterũ in futurũ dando beatitudinẽ. una eſt enim Dei præordinatio, i. Deus præordinans, Deus vnus & prædeſtinans vnius eſt, ſed eius duo ſunt effectus, ſ. iuſtitia vel iuſtificatio in præſenti, & æterna beatitudo in futuro.

f Prima enim prædeſtinatio.] Ideſt, primus modus prædeſtinationis. Lau.

g In qua Gratificauit.] Ideſt, gratos facit. Lau.

h In dilecto.] ideſt, propter, vel pro quia, propter dilectum filium ſuum nos diligit, & illos quos diligit filius & quibus vult filius, diuina dona largitur.

i Conſequendi.] ideſt, conſequentiæ hypothecarum, uel conditionalium.

Præordinatio Dei duos habet effectus.

a ¶ Manſionum eſt.) *Sequebatur. Ité quaſi hic citaretur alter locus B. Auguſtini, aut gloſſa. Abeſt autem a pleriſque manuſcriptis. Nam quæ ſequuntur; videntur eſſe Gratiani.*

Secundum iuſtitiam deletur, qui gratia ſubtracta ea operari permittitur, quibus æternam damnationem meretur. Hinc propheta [a] *loquens ex perſona Chriſti ait. (deleantur* [b] *de libro viuentium,) hoc eſt ſubtrahatur eis gratia, qua ſubtracta, ii in profundum vitiorum, deinde in æternam damnationem præcipitentur, (& cum iuſtis non ſcribantur,) ideſt, non apponatur eis gratia, qua fiant digni æterna ſalute. Sic itaque peccata ſecundum preſcientiam* [c] *remittuntur, cum ab æterno gratia præparatur, qua vocatus iuſtificetur iuſtificatus tandem æternaliter glorificetur. Secundum iuſtitiam vero peccata remittũtur, cum vel ad baptiſma plena fide accipitur, uel pœnitentia toto corde celebratur, q̃ remiſſio & ipſa ſecundum præſcientiam non inconuenienter fieri dicitur. Vt enim ex præmiſſa auctoritate* [d] *Apoſtoli datur intelligi, duæ ſunt præordinationes, una qua quiſque præordinatur hic ad iuſtitiam, & remiſſionem peccatorum percipiendam, altera, qua aliquis prædeſtinatur ad vitam æternam in futuro obtinendam. Harum effectus ſunt præſens iuſtificatio, & futura glorificatio, quæ omnia in præmiſſa auctoritate, conuenienter diſtinguuntur. Prima enim prædeſtinatio,* [f] *qua prœordinãtur ad præſentem iuſtitiam, deſignatur, cum dicitur, (ſicut elegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, &c.) cuius effectus infra ſupponitur, in qua gratificauit* [g] *nos in dilecto* [h] *filio ſuo &c.) Secunda præordinatio ibi oſtẽditur, (qui prædeſtinauit nos in adoptionem filiorum, &c.) Eius effectus præmittitur, dum dicitur, [qui benedixit nos in omni benedictione, &c.] Hæ duæ præordinationes, & earum effectus ita ſe habent, vt prima, & eius effectus natura præcedant, & lege conſequendi* [i] *inferantur. Si enim aliquis præordinatus eſt uitam, conſequenter infertur: ergo prædeſtinatus eſt ad iuſtitiam, & ſi conſequitur vitam æternam, ergo conſecutus eſt iuſtitiam: ſed non conuertitur. Vnde multi participes ſunt primæ præordinationis, & eius effectus, ad quos ſecũda, vel eius effectus minime pertinere probantur. Iuxta hanc di-*

Pſal. 68.

Eph. 2.

a ¶ Exie-

Digitize

flinctionem intelligenda est auctoritas illa Ioannis,] Exierunt [a] *ex nobis, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscũ. (Ex nobis, inquit, exierunt,). i. a nostra societate recesserunt, qua prima prædestinationis, & eius effectus nobiscum participes erant, (sed non erant ex nobis) s. secundæ prædestinationis,* [b] *& eius effectus societatem nobiscum non inierant. Quod ex eo uideri potest, quia si fuissent ex nobis, i. si illius prædestinationis nobiscum participes essent, mansissent utique nobiscum, ideſt a societate effectus eius prædestinationis,* [c] *quã nobiscum contraxerant, non recessissent. Si enim ad secundam* [d] *prædestinationem utrumque* [e] *referretur, non conuenienter* [f] *illud inferretur, (mansissent) immo cœpissent utique nobiscum esse. Si uero ad primam, falsa esset propositio, (si fuissent ex nobis, &c. Multi enim præsentis iustitiæ, & sanctitatis participes fiunt, qui tamen in ea non perseuerant. Vnde Dominus ait in Euangelio. (Non qui cœperit, sed qui perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit.)*

Matt. 10.

a ¶ Exierunt.] Quia non potest esse quòd nobiscum fuissent quo ad secũdam prædestinationem, si quod essent prædestinati ad uitam æternam, & tamen non mansissent nobiscum, intelligas continue. unde subiungitur, immo incœpissent esse nobiscum H.

b Scilicet quantum ad effectum secundę prædestinationis, q̃ non hẽbant: immo cępissent, subiungit Pet.

b Secundæ prædestinationis] Quod not. per quod dicitur, fuerunt ex nobis.

c Eius prædestinationis] s. primæ.

d Ad secundam] Non ad primam.

e ¶ Vtrumque] s. si fuissent ex nobis, & mansissent utique nobiscum, ita. s. ut antecedens referatur ad ipsam prædestinationem secundum naturam, & consequens ad effectum, 2.

2 Antecedẽs est, si fuisset ex nobis, cõsequens est, mansissent, &c.

f ¶ Non conuenienter.] Ne e forte ideo dicit: quia adhuc isti non habebant effectum secundæ prædestinationis, sed habituri erant, & ideo non conuenienter subiungeretur, mansissent, cum adhuc isti ibi non manerent, quod innuitur, ex ui locutionis. H.

C. XII.

† al. Aug. ait. sup. ea. c. si ex bono.

Hanc societatẽ [g] *si quis solo nomine, & professione, non autem rei ueritate a damnandis dicat cõtrahi, eiusdem auctoritatis* [h] *testimonio conuincitur. De his n. qui primæ, nõ secundæ prædestinationis sunt participes, ait* †, *(Nec nos moueat, quod filijs suis quibusdam Deus non dat istam perseuerantiam. Absit. n. ut ita esset, si de illis prædestinatis essent) & cætera, quæ in eadem* [i] *auctoritate supra continentur. Omnes namque, de quib. in Euangelio dominus ait: (Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili,) & filij, de quib. Ioannes ait, (ut filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum,) ita præscientia erãt oues, & filij, ut qualitate* [k] *præsentium,* [l] *non specie tantum, sed etiam ante Dei oculos essent filij iræ, & perditionis æternæ. Vnde Apostolus non ait, uidebamur esse, sed [eramus. inquit, & nos natura filij iræ.] Nec ait, reputabamini ab hominibus, sed [fuistis aliquando tenebræ, nũc autem lux in domino,] De se quoque scribens ad Timotheum non ait, uidebar, sed fui persecutor, & blasphemus, & contumeliosus, nunc autem sum misericordiam*

Io. 10.
Io. 11.
Eph. 2.
Eph. 5.
1. Tim. 1.

g Hanc societatẽ] prędestinatorum vel præscitorum, de quibus fit mentio in auctoritate Ioan. exierunt, &c. sup. §. proxi & ca. si ex bono, &c. q. d. in eadem qualitate in qua erãt futuri apparebũt tũc in prędestinatione.

g Hanc societatẽ] s. ℣ damnandi ueram iustitiam habere possunt secundum præscientiam, & non solo nomine censeri debeant, ostendit auctoritate & rationibus usque ad illũ locum ℣ aũt, ibi diuersos modos huius vocabuli, filius Dei, assignat, & qualiter filii Dei appellantur ẽt, qui futuri sunt mali, ut ostendat tandẽ ex hoc qualiter peccata dimissa redeãt, & hoc usque ad §. q autem. Et hic not. ℣ hic vult infringere opinionẽ quam supra ea. posuit. §. eorum, quæ dicit dãnandos solo nomine iustos esse, & non secundũ prędestinationem.

h ¶ Auctoritatis.] Quæ auctoritas posita est supra ead. si ex bono. Lau.

i ¶ Quæ in eadem.] supra ead. diſt. §. uerum, ca. si ex bono H.

k Qualitate.] Ordo ut essent filii iræ, i. prædestinatę præsentis malitiæ, & peccati præsentis, essent tales dico non spe tantum, sed ante Dei oculos, i. ut nõ solum uiderentur tales, sed etiam essent. H.

l ¶ Præsentium.] Quasi dicat, in ea qualitate, in qua erant futuri, apparebunt tunc in præsentia, ut supra ead. notaui.

Digitized by Google

a ¶ De quibus,].ſ.qui præſentem habent iuſtitiam,ſed ſunt eam amiſſuri,de quibus ſup.præhibuit §. eorum. Lau.

b ¶ Veraciter, ar.ff. de au.& arg.le.l.ſi ita.Lau.

c Duobus modis.] Secũdum quod ſunt in patria iam, & ſecũdum.quod adhuc ſunt in præſenti uita, q̃ trifarie diuiditur, ſicut iam magiſter docet.Hu.

d ¶ Expectatio].i. creature expectãs,ſ. homo.

e ¶ Reuelationem filiorum Dei .] Vel homo fidei, ideſt, fidelis, ex qua ſcilicet apparet qualis eſt vel futurus erit, uel in qua ſcilicet homo dicitur hic creatura, quia hic videtur eſſe creatura tantum, ſed in alia uita apparebit quod eſt filius Dei, quod in hac gdem uita plene non apparet. Hug.

Homo in alia uita apparebit filius Dei.

f ¶ Corruptionis] .i. pœnalitatis, a cauſa quærendi victum & neſitum, & alia quibus indiget noſtra mortalitas H.

g In libertatem gloriæ] ideſt, in glorioſam libertatẽ, quam habuerunt filii Dei. Hug.

h ¶ Intra nos] .i. in anima & ratione dolemus.

i ¶ Adoptionẽ]perfectam, ſ ex omni parte , ut ſimus filii Dei, ſecundum animam , & ſecundum corpus, quantum ad gaudiũ animę,& ſolam immortalitatis in corpore.

Filii Dei erimus ſecundum animã & corpus.

k Creatura] Nulla prærogatiua ſuper alias creaturas prædita.

l ¶ Hoc]Sicut iſ,qui mali ſunt adhuc , ſ. futuri boni , quia prædeſtinati.

m ¶ Æternæ.]Sicut qui boni ſunt,& finaliter ſunt, boni permanſuri.L.

n ¶ Vobiſcum] i.adhuc modicum fidei habentibus.L.

o ¶ Hi ergo .] Infert ex proxime dictis per argu. a ſimili , & reuertitur hic ad principalem materiam huius quæſtionis.

p ¶Non ſecundum præſcientiam.] Et tamen ſecundum præſcientiam dimitti ſicut dicit Grat.ſup. ea. c.in domo. § ſic itaque . uer. quæ remiſſio,ſed hic aliter ſumit nomen præſcientię quam ibi.

conſecutus.) Omnes quoque, qui in Chriſto renaſcuntur, & qui eius ſanguine a diabolo redimuntur, prius ex Adam peccatores naſcũtur, & diabolicæ ſeruituti obnoxij, Sicut ergo iſti quamuis ſint futuri filij Dei, tamen prius ſunt filij diaboli ſic hi, de quibus [a] *ſermo habetur, quãuis recedẽdo a iuſtitia ſint futuri filii perditionis æternæ; cũ tamen pie, & fideliter viuunt, vere filii Dei, & iuſti, & æterna beatitudine digni. Unde auctoritas non ait, cum viderentur pie, & fideliter viuere, ſed* [*cum pie, & fideliter viuerent* .] *Nec veraciter* [b] *a bono in malum commutarentur, qui nunquam veraciter boni fuerũt. Dominus quoque non ait per Ezechielem, ſi auerterit ſe iuſtus a iuſtitia ſua , quam uidebatur habere, ſed* [*ſua,*] *ſcicet, quam veraciter habet. Quod autem in eadem auctoritate ſequitur* [*Non erunt in numero filiorũ, quando erant in profeſſione filiorum,*] *ita intelligẽdũ eſt Filii Dei duobus* β *modis* [c] *appellantur. Dicuntur filii Dei, participatione hereditatis æternæ, ſicut Ioannes ait in Euangelio:* [*Quotquot crediderunt in eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*] *Et Apoſtolus in epiſtola ad Romanos.* [*Expectatio* [d] *creaturæ reuelationẽ filiorum Dei* [e] *expectat,*] *& infra.* [*Ipſa creatura liberabitur a ſeruitute corruptionis* [f] *in libertatem* [g] *gloriæ filiorum Dei.*] *& infra,* [*ipſi intra nos* [h] *gemimus , adoptionem* [i] *filiorum Dei expectantes.*] *Hinc etiam Auguſt. eadem uerba Apoſtoli exponens ait.* [*Modo* κ *tantum creatura* [k]*, cum nondum filiorum forma perfecta*] *Hoc* [l] *ergo modo non ſunt filii Dei, niſi participes æternæ in beatitudinis. In præſenti ẽt dicuntur filii tribus modis, vel prædeſtinatione tantum (ſicut is, de quibus Ioannes ait,* [*vt filios Dei, qui diſperſi erant, &c.*]) *vel prædeſtinatione, & ſpe æternæ beatitudinis, (ſicut illi quibus Dominus ait,* [*filioli adhuc modicum vobiſcum* [n] *ſum,*]) *vel meritoſidei, & præſentia iuſtitiæ, non autem prædeſtinatione claritatis æternæ, ſicut hi, de quibus Dominus ait,* [*ſi derelinquerint filii eius legem meam, & in iudiciis meis non ambulauerint, &c.*] *Hi ergo* [o]*, de quibus in præſenti agitur, filii ſunt merito fidei, & præſentis iuſtitiæ, non ſunt autem filii adoptionis æternæ. Qui ergo peccata dimiſſa fatentur redire, ſecundum iuſtitiam & non ſecundum præſcientiam ea dimitti, neceſſe eſt vt confiteantur, ſicut ſalmandis peccata ſecundum iuſtitiam ad æternam damnationem imputãtur, non ſecundum præſcientiam* [p] *, quia & illi a bono in malum deficientibus ſingula replicabũtur ad ſupplicium, & his uſque in finem in bono perſeuerantibus, nulla imputabuntur ad pœnam* [*æternam*].

QVIA

ſup.ex. ſi ex bono.

Exod.18.

ſup.ſi ex bono.

Ioan. 1.

Rom.8.

Ioan.11.

Ioan.15.

Pſ.88.

¶ *In uetuſtis codicibus caput hoc eſt coniunctum ſuperiori. Sunt enim Gratiani verba, qui more ſuo loca aliquot citat.*

† Abeſt a pleriſque manuſc.

a ¶ ſpecie.) *Sic eſt emendatum ex codice permuſto. Nam antea legebatur, ſpe, quæ vox valde ſententiam turbabat.*

Digitized by Google

QVIA AVTEM. CASVS. Hæc eſt 5. para. diſt. in qua probat magiſter, ꝙ peccata non redeunt: quod verum eſt ſecundum Ioan. de Fan.

a ¶ Qui autem.] Ab hinc vſque ad §. verum. probat ſententiam aliam, ſcilicet, peccata dimiſſa non redire: & hoc

§ ¶ Duobus modis appellantur. (*In vulgatis ſequebatur.*) vno modo appellantur in futuro, altero in præſenti, qui triplex eſt:) *quæ abſunt ab omnibus manuſcriptis, & antiquioribus etiã editionibus.*

γ ¶ Modo tantum creatura.) *In libro octuaginta trium quæſtionum quæſt. 67. poſt alia habentur hæc.* Et ipſa itaque creatura, i. & ipſa, quæ nondum vocatur filiorum forma perfecta: ſed tantum vocatur creatura; liberabitur, &c. *quæ referuntur à Beda in epiſtola ad Romanos, c. 8. Sed apud gloſſam ibidem habentur eadem verba, quæ apud Gratianum.*

5 *Qui autem* [a] *dicunt, quòd peccata dimiſſa non redeũt; auctoritate Gregorii, & Proſperi ſententiam ſuam confirmare conantur.*

Ait enim Gregorius in Moralibus lib. 15 c. 22.

C. XIII.

QVid eſt, quod dicitur: [Qui reddis iniquitatem [b] patrum filius [c], ac nepotibus?] Peccatum [d] originale à patribus trahimus, & niſi per gratiam baptiſmi ſaluamur; etiam parentum culpam portamus, quia vnum adhuc cũ illis ſumus. Reddit iniquitatem patrum filijs †; dum pro culpa parentis ex originali peccato anima pollutur prolis. Et rurſum non reddit iniquitatem filijs †; quia cum ab originali culpa per baptiſmum liberamur; non iam parentum culpas, ſed quas ipſi committimus, habemus. [e]

† *in filijs.*

† *in filijs.*

¶ *Verba ipſa huius capitis ſunt in gloſſa ordinaria ad c. 34. Exodi, ex* Gregorio *in loco inducto: ex qua gloſſa ſunt hic nonnulla emendata.*

Item in reſponſionibus Proſperi ad ſecundam obiectionem Gallorum.

C. XIIII.

QVi recedit à Chriſto, & alienus à gratia finit hanc vitam; quid, niſi in perditionem cadit; ſed non in id, quod [f] remiſſum eſt recidit [g]; nec in originali [h] peccato damnabitur: qui tamen [i] propter poſtrema crimina [a] ea morte [k] efficietur, quæ [l] ei propter illa, quæ dimiſſa ſunt, debebatur.

a Propter poſtrema crimina.] *Addita ſunt hæc ex originali quibus ſententia valde illuſtratur.*

Finis huius auctoritatis principio [m] *contraire videtur. Neque enim aliud eſt, dimiſſa peccata redire, vel in origi*

a ¶ Peccatum.] ſolũ.

e ¶ Habemus.] Vnde patet ꝙ originale peccatũ amittitur non redit, & ita peccata dimiſſa non redeunt.

Peccatũ originale dimiſſum non redit.

f ¶ Sed non in id quod.] 5. 23 q 4. ſi illic, ſu. 50. diſt. c. miſtor ſup. dic. 2. Ares autem Hug.

g ¶ Recidit.] Hic expoſſe dicit ille, ꝙ peccata non redeãt, ſed ſi contrarium tenere volueris, expone ſic, non recidit omnino vel eadẽ quantitate, in qua prius eſt.

h ¶ Nec in originali.] Cõtradicit ſibi, ſi ſic exponatur.

i ¶ Qui tamen.] ſu. c. prox. qui recedit.

k ¶ Ea morte.] i. ſimili pœna æterna.

l ¶ Quæ.] i. qualis mors æterna, ſi hic exponatur, non cõtradicit ſibi.

FINIS HVIVS. CASVS. hic dicit G. ꝙ finis proxi. ca. vbi dr. [ea morte,] contradicit principio, vbi dr. [ſed non illud,] ſed hæc dictio, ea, facit, ſimplicẽ relationem. Qui autẽ dicũt ꝙ peccata nõ redeũt, ſic intelligũt auctoritates contrarias, q̃ dicũt peccata redire quod dr in eis fieri, qui poſt remiſſionẽ abutũtur gratia Dei, & hanc ſententiam dicit Gratia. fauorabiliorem eſſe, ſ. quæ dicit peccata redire: qđ adhuc probat per ſequẽtia, ꝙ quæ probat à cõtrario ſenſu, ꝙ peccata redeunt: quia bona præterita ꝙ peccatum moliuntur, ſequentia capitu plana ſunt, ſcilicet, fraucterit, hoc

i Et illud verum eſt, ſm opi. illorũ q̃ dicũt peccata dimiſſa redire nõ quoad eſſentiã, ſed quo ad reatũ & pœnam, Fet.

hoc duabus auctoritatibus.

QVid eſt.] CVSVS primo quærit Gra. quare per Moyſen dicitur. [Quj reddis iniquitatẽ.] &c Secũdo exponit illam auctoritatẽ, quã dicit intelligi de originali peccato, pro quo originali peccato patris filius polluitur ante baptiſmum, ſed poſt baptiſmum polluitur tm̃ pro nobis, de pertuſo. ſi refugientes, in illorum cap. per te formabis. [De pertuſo.] verba ſunt Aggæi prophetæ: quæ Grego. expoſuit ſuper Ezechielem.

m ¶ Principio.] Magiſter vocat principium vbi dixit, ſed non in id, &c. finem vero vbi dixit, qui tñ ea. & ſup. cap. proxi.

ginali peccato damnari, quàm pœnam [a] peccato debitam poſt eiuſdem remiſſionem excipere. Auctoritates vero ſibi contrarias aſſertores [b] huius ſententiæ ita determinant [c]. peccata dimiſſa redire dicuntur; quia quiſquis poſt acceptã remiſſionem peccatorum ad vomitum redierit; tanto grauius punietur: quanto magis benignitate Dei abuſus, ſingulorum remiſſionis accepta ingratus extitit. [d]

6 Verum illa ſententia ſanorabilior videtur, quia pluribus roboratur auctoritatibus, & euidentiori ratione firmatur. Vt enim Dominus [e] ait per Ezechielem, c. 18.

C. XV.

SI auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua & fecerit iniquitatem ſecundũ omnes abominationes, quas operari ſolet impius, nunquid viuet? omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, nõ recordabuntur [f]: in peccato ſuo morietur, & non erunt in memoria iuſtitiæ eius, quas fecit. Sent. 4. diſt. 15.

Item Gregorius in explanatione eiuſdem loci.

C. XVI.

HOc nobis maxime conſiderandum eſt, quia cum mala committimus, ſine cauſa ad memoriam bona noſtra tranſacta reuocamus [g]; quoniam in perpetratione malorũ nulla debet eſſe fiducia bonorum [h] præteritorum. Hom. 11. ad cap. 1. Ezechielis. Sent. 4. diſt. 15.

Idem in homilia quarta ad primum Ezechielis.

C. XVII.

DE pertuſo [i] quippe ſacculo aliunde exit, quod aliunde immittitur †, quia indiſcretæ mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aſpiciunt, quomodo ex malo opere perdatur. † *al. mittuntur.*

Idem Petrus in epiſtola ſecunda, c. 2,

C. XVIII.

SI refugientes coinquinationes mũdi in cognitione Domini noſtri, & ſaluatoris Ieſu Chriſti, his rurſus implicati ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus [k]. Melius [l] enim erat illis non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionẽ retrorſum conuerti ab eo, quod illis traditum eſt ſancto mandato.

Paulus quoque ſcribens ad Hebræos ait, c. 6:

C. XIX.

INtermittentes [m] inchoationis [n] Chriſti ſermonem, ad

---

prox. qui recidit, ſed illud, ea, facit ſimplicem & nominalem relationem, non numeralem, ſicut ibi, mulier quę damnauit. ſaluauit.

a ¶ Quam pœnam.] Verum dicet ſi pro eodem peccato pœnam excipere. Lau.

b ¶ Aſſertores.] id-eſt, illi qui dicunt ꝙ peccata dimiſſa non redeunt. L.

c ¶ Determinãt.] Gratianus aliter intelligit in ſequenti. 6.

d ¶ Extitit.] Vel potius quia ita damnabit quis pro ſequenti peccato, ſicut damnaretur ſi prima peccata non eſſent dimiſſa. ſ. æternaliter, ſed non tantũ punietur. Hug.

VERVM ILLA. Hæc eſt ſexta pars diſt. in qua probat ꝙ 6 auctoritates, ꝙ peccata redeunt: & hoc probat ſuperficialiter: nam auctoritates bene intellectæ non faciunt pro eo. Ioan. de Fant.

e ¶ Vt enim Dominus.] Ab hoc loco vſque in fi. nitit Grat. confiare arg huiuſmodi, ꝙ bona priora per mala ſequentia mortificata reuiuiſcunt, ſi poſtea bona fiant, ergo à ſimili cum mala per pœnitentiã mortificentur: ſi iterum quis in malum recideret. reuiuiſcunt: & ita peccata redeunt, ſed hęc argumentatio (vt prædixi in principio huius diſtin.) non procedit, quia aliud eſt in via, aliud in inuio, idcſt, aliud eſt in bono, aliud in malo: quia bona communicantur, non mala, argum. de conſe. diſt. 4. quæris, arg. ff. de fer. expo. ſeruus, & probat primum vſq; ad illum locum, hæc ſicut, ſecundum autem probat vſq; ad illum locum, porro, exinde probat, ꝙ eadem ratio eſt in bonis & in malis quoad hoc. tandem concludit in §. ſed his. ver. ſicut ergo bona L.

Aliud eſt in via, aliud in inuio.

Bona mortificata, ꝙ pœnitẽtiam reuiuiſcunt.

f ¶ Non recordabuntur.] Ergo idem eſt ac ſi nunquam habuiſſet aliquod bonum ꝙ quod peccatum ſibi fuit dimiſſum. Et ita idem eſt ac ſi nunquam ei peccata fuiſſent dimiſſa, & ſic omnia peccata taliter dimiſſa redeunt, & dicuntur redire per ſequens peccatũ, ſicut priora bona mortificata per peccata, dicuntur per penitentiam reuiuiſcere. L. & ita argumentantur G, ex his auctoritatibus à ſimili per contrarium,

g ¶ Reuocamus.] In defenſionem à pœna quoad vitam æternam.

h ¶ Bonorum.] Quin pro malis puniatur: mitius tñ punietur. Vel quoad vitam æternã cõſequendã nõ dẽt haberi fiducia. De hoc ẽ. diſt. 5. c. quæras. §. item illud, licet quo

i DE pertuſo.] Hoc continetur in Aggæo Propheta in 1. c. Lau.

k SI refugientes.] ¶ Prioribus.] Ecce verbum pro quo inducitur capitulum.

l ¶ Melius.] ideſt, minus malum. Lau.

m INtermittentes.] i. dimittentes: quaſi nõ hoc tm cõtẽti, ſed cum hoc habito ad vlteriora procedentes.

n ¶ Inchoationis.] ideſt, in quo Chriſtus inchoat eſſe

a nobis per fidem f. qui sermo est de initio fidei quo rudes catechizantur. vt est symbolum, & dominica oratio. 30. q. 1. placuit. H.

a ¶ Feramur.] Secundum intelligentiam scripturæ, & bonam operationem.

b ¶ Iacentes c. pium est.

e ¶ Hieronymus.] Non est, sup. dist. 2, §. hæc itaque &c. non est H.

f ¶ Recepturos.] Ergo à simili intelligatur per contrarium idem esse in malis, q̃ secũdum horum sententiam reuiuiscent.

perfectionem feramur[a], non rursus iacientes[b] fundamentum pœnitentię aboperibus mortuis.

Dicens | opera mortua, priora bona significat Apostolus, qua per sequens peccatum erant mortua: quia hi peccando priora bona irrita fecerunt. Hæc, sicut peccando fiunt irrita, ita per pœnitentiã reuiuiscunt, & ad meritum[c] eterna beatitudinis singula prodesse incipiunt, etiã illa, q̃ peccatis inueniũtur admixta. Vnde Augustinus[d], (Piũ est credere, &c. & Hieronymus[e] (Non est iniustus Deus, &c.) Apostolus etiam scribens ad Hebræos, cum fidem, & dilectionem, & bona opera eorum breuiter commorasset, horum omnium mercedem, quam amiserant peccando, post pœnitentiam à Domino eos recepturos[f] ostẽdit. Porro[g], qui per prophetam dixit: si auerterit se impius a iniustitia sua.) ipse per eundem prophetam[h] promisit† dicens: (Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est & custodierit vniuersa præcepta mea & fecerit iudicium, & iustitiam, vita viuet, & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor: in iniustitia sua, quam operatus est, viuet.) Filijs[i] quoque Israel per Assyrios captiuandis, veteris idololatriæ peccatum Dominus per Oseæ improperat: & peccatum quod Moysi supplicãte patribus fuerat dimissum, hoc in filijs reuixisse ostendit, dicens.

su dist. 3. de pœn. c. pium.
sup. dist. 3. si quando.
sup. distin. 3. non est tam.

Exech. 33.
† al. promisit

e Exod. 32.

Porro q̃ q̃s copulatiue tenetur.

PORRO QVI. CASVS. Allegat hũc Grat. pro illa parte, scilicet quod peccata dimissa redeũt: & hoc p̃bat auctoritate Ezechielis p̃phetæ, quæ satis plana est, per quem Dominus loquebatur, & hoc probat à contrario sensu.

g Porro.] Hic, porro, copulatiue tenetur, non aduersatiue, & inducitur sequens c. ad probandũ, quod bona mortificata reuiuiscunt. G allegat p̃ alia sententia, scilicet quod peccata nõ redeant: vel si pro alia sentẽtia ĩtelligatur, sic accipiatur littera, quasi nõ solum per auctoritatem illam, si auerterit, &c peccata redeãt: sed & per auctoritatem aliam.

h Eũdẽ prophetã] Id est, eiusdem prophetæ, qui prædixerat. & Ezechielem, vt sup. §. fi.

C. XX.

Oseæ 7.

VAe eis, quoniam recesserunt[k] à me: vastabuntur,[l] quia præuaricati[m] sunt in me. Et ego redemi[n] eos, & ipsi locuti sunt contra me mendacia[o]: & non clamauerunt ad me in corde suo, sed vlulabant[p] in cubilibus suis: super triticum, & vinum ruminabant[q], & recesserunt[r] à me, & ego erudiui[s] eos, & contra me cogitauerunt malum. Et reuersi sunt, non vt superiores: factus est quasi arcus dolosus. Corruent gladio principes eorum, propter indignationem linguæ suæ. Ipsa illusio eorum in terra Ægypti. Et posuerunt os suum in cælum, & linguam eorum transiuit super terram. Et propterea conuertetur populus meus hic, & dies plenos inuenient in eis. Et ipsi dixerunt: Quis nouit si voluerit Deus, & parcet nobis? Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Ægypti: cibabo te adhuc sicut in diebus festis. Sicut in die solemni, & in tempore conuentus. Non ascendam ad Ægyptum, sed Assur ipse rex eius. Quia noluerunt reuerti ad me, & impleta est ciuitas in bellatoribus eius, & consumpsit lignum eius. Et dissipauit gladius consilia eius, & deuorauit maxillas eius. Et populus meus pendebit ad reuersionem meam. Et iugum imponetur super eum simul. Quomodo dabo te Ephraim? protegam te Israel? quomodo dabo te sicut Adama? ponam te sicut Seboim? conuersum est super me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo mea. Non faciam furorem iræ meæ, non reuertar vt disperdam Ephraim: quia Deus ego, & non homo, in medio tui sanctus, & non ingrediar ciuitatem. Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt filij maris. Quasi auis festinabunt de Ægypto, & quasi columba de terra Assyriorum: & habitare faciam eos super domos suas, dicit Dominus. Circumdedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Israel: Iudas autem adhuc testificatur cum Deo, & cum sanctis fidelis.

k Vae eis, quoniam recesserunt.] Per idololatriam vel peccatum immane, 45 dist. disciplina.

l Vastabuntur.] Ab hostibus & miseri erunt.

ADDITIO. Id est, in captiuitatem ducentur. Pe.

m Præuaricati.] Adorando vitulum, & transgrediendo meum præceptum de quo dixi: Non faciatis vobis Deos alienos.

n Redemi eos.] Ab Aegyptiaca seruitute.

o Mendacia.] Dicentes, Hi sunt dij tui Israel.

p Vlulabant.] Luxuria vacantes.

q Ruminabant.] Id est, non sicut homines comedebant: sed quasi iumenta.

q Ruminabant.] id est, abundantiam rerum, quam habebant, sæpius ad voluntarem quasi ad fauces reuocabant, vt inde delectabilius paterentur, nihil nisi cibos, & luxurias quærentes.

r Recesserunt.] Dando se diabolo.

s Erudiui.] Per Moysen, & alios fideles.

b Iacientes fundamentum.] Nos inquam dico iacientes fundamentum pœnitentiæ. Quod prius dixit sermonem inchoationis, hic appellat fundamentum: quia ad religionẽ Christianã venientibus prius p̃ponitur, & sup hoc q̃d perfectionis est, ædificatur: dicit ergo, nos dico iacientes fundamentum pœnitentiæ, id est, pœnitentiã quasi lapidem in fundamento, quod est pœna de peccatis, vel de hoc quod quis priora bona mortificauit per peccatum, iacientes, dico, id est, non sicut olim, si non ita negligenter sicut olim, vt fient prius occidimus, sic iterum cadamus; Vel non rursus, id est, non amplius nisi modo iaciamus, vt amplius iacere non sit opus.

DICENS OPERA. CASVS. Iste §. respicit finem præcedentis cap. & dicit Gra quod per opera mortua, priora bona significantur, quæ sicut per peccatum moriuntur, ita per pœnitentiam reuiuiscunt. Vnde Gratianus intendit probare à simili per contrarium: ergo mala per peccatum redeunt. Et ad hoc inducit auctoritates sequentes.

c Ad meritum.] Licet magister ad hoc istud allegat, nõ tamen per contrarium intelligendum, vt idem sit in malis, magister tamen ad hoc sup tres posuit opiniones.

d Vnde Aug.] Pium est, sa. di. 3. c. quærat, contra illud au

vnde dicit p̃pheta: Væ eis, q̃ recesserũt à me per peccatum: quoniam damnabuntur: quia in me præuaricati sunt, &c & sunt verba Oseæ prophetæ redarguentis filios Israel. Et c. væ, eis, patet.

i Filiis.] Per quos omnem populum mystice intelligas colentem idola.

k Vae eis, quoniam recesserunt.] Per idololatriam vel peccatum immane, 45 dist. disciplina.

l Vastabuntur.] Ab hostibus & miseri erunt.

ADDITIO. Id est, in captiuitatem ducentur. Pe.

m Præuaricati.] Adorando vitulum, & transgrediendo meum præceptum de quo dixi: Non faciatis vobis Deos alienos.

n Redemi eos.] Ab Aegyptiaca seruitute.

o Mendacia.] Dicentes, Hi sunt dij tui Israel.

p Vlulabant.] Luxuria vacantes.

q Ruminabant.] Id est, non sicut homines comedebant: sed quasi iumenta.

q Ruminabant.] id est, abundantiam rerum, quam habebant, sæpius ad voluntarem quasi ad fauces reuocabant, vt inde delectabilius paterentur, nihil nisi cibos, & luxurias quærentes.

r Recesserunt.] Dando se diabolo.

s Erudiui.] Per Moysen, & alios fideles.

Digitized by Google

a ¶ Et confortaui.] Id est, dedi eis fortitudinem bellandi in tempore Iosue.
b In me cogitauerunt.] Qui tanta eis feci.
c ¶ Malitiam.] Cum non possent nocere cogitatione sola, potentiam meam ad idola transtulerunt. H.
d ¶ Reuersi.] ad id quod fuerunt antequam ipsos reuocarem, per Abrahã & Moysen vt absque iugo legis & notitia Dei ferrentur in præceps. H.
e ¶ Dolosus.] Deus incenderat eos contra aduersarios, ipsi vero cõtra Deum nitãtur, & sagittas blasphemiæ contra Deũ iaciunt.
f ¶ Cadẽt] Principes.
g ¶ In gladio. Materiali, vel spuali. H.
h ¶ Eorum] Qui vitulos aurũ tunc vocare Deos.

fortaui[a] brachia eorum, & in me cogitauerunt[b] malitiã[c]: reuersi[d] sunt, vt essent absque iugo, facti sunt, quasi arcus dolosus[e]: cadent[f] in gladio [g] principes eorum [h] à furore linguæ suæ.

7 Antiqua peccata parentum[i] filiis improperat sermo diuinus: & propterea principes eorũ in gladio casuros præ dicit. Sed per eundem prophetam contra Dominum se facere ostendit dicens. Ibidem.

C. XXI.

NE forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum; nunc circundederunt eos adinuentiones suæ; coram facie mea factæ sunt.

Item Hieronymus[k] ad c. 7. Oseæ.

C. XXII.

CVm ita[l] puniantur; ne cogitent, quod pro veteribus peccatis patrum puniam eos: quia nunc, id est, in præsenti, pro malitiis suis, quas inuenerunt, circumdati sunt pœna: & mala eorum, sicut putant, non possunt me latere; sed potius ipsæ adinuentiones apertæ sunt coram facie mea, quæ omnia clare videt.

¶ *Sententia huius capituli est quidem in commentarijs* B. *Hieronymi in c. 7. Oseæ: sed propria verba sunt in glossa interlineari ibidem ad ea verba*, Ne forte dicant in cordibus.

Idem[m] *ibidem.*

i ¶ Antiqua peccata parentum.] S. quod nõ puniat filios pro peccatis parentum, sed potius p suis, & hoc incidẽter interserit G. & interserit quædam contra opinionẽ, quam illatum est.
k Hieronymus] Super prædictam litteram Oseæ, s. ne forte &c. L.
l ¶ Cum ita.] CASVS. Verba sunt Hieronymi exponentis prædicta verba Oseę, ne forte &c. Dicit. n. q Deus non punit homines pro peccatis patrũ, sed pro suis iniquitatib⁹, quas quotidie faciunt Sequẽtia duo c. patẽt.
m ¶ Idem.] Super eundem locum. Lan.

C. XXIII.

HAereticis non possunt vetera peccata contra Deum causari: cum antiquis operibus addant nouam impietatem, & suis ligẽtur peccatis: & cum Deum celare se putant, oculos eius vitare non possunt: quia vultus Domini super facientes mala. Ps. 33.

¶ *Et hoc etiam capitulum est in glossa ordinaria in eundem locum ex B. Hieronymo.* sup. 29, q. 4. § illic.

Item Gelasius Papa.

C. XXIIII.

DIuina clemẽtia dimissa peccata in vltionem vlterius redire[n] non patitur.

Sed his auctoritatibus[o] docemur filii ab originali peccato expiati, non ideo puniendi, quia patres peccauerunt: sed ideo peccata patrum in eos redire; quia eorum[p] culpam sequuntur. Sic & bona, quæ peccato morimur, non proficient ad præmium, quia facta sunt,

n Diuina] Redire.] Supra, 1. q. 4. iam itaque, supra 23. q. 4. si illic.
SED HIS AVCTORITATIBVS. CASVS. Induxit G. sue proxi quasdam auctoritates, quæ videntur dicere, q peccata dimissa non redeunt: sed quia sunt contra suam sententiam: ideo nunc eas soluit, & dicit quod intelliguntur de originali peccato; de quo peccato non puniuntur, quia patres peccauerũt: sed ideo puniuntur, quia mala eorum sequuntur eos. In fine concludit, quod sicut bona per pœnitentiam reuiuiscunt ad præmium: sed mala reuiuiscunt ad supplicium. Et ad hoc inducit auctoritatem prophetæ,
ta Quidam faciunt ibi cap. putruerunt, sed H. non facit c. ab illo §. [sed his.] vsque ad dist. 1.
o ¶ Sed his auctoritat ib. &c.] Supra proxime relatis ab illo, §. antiqua, & illis superioribus capitulis, quod est, qui recedit, quæ videntur dicere, quod peccata dimissa, non redeant. L.
p ¶ Quia eorum.] Et sic non offendunt, quod peccata non redeant, L.

a ¶ Si

Digitized by Google

a ¶ Si Iudas.] Supra in prin. huius dist.
b ¶ Qui est.] Supra ea. dist. c. hanc. §. qui autem. H.
c ¶ Traxerunt.] In ipsa origine carnis.
d ¶ Amaritudinem.] Id est, causam amari peccati, vel causam amaram peccati.
e ¶ Si-

sed quia per pñiam reuiuiscunt. Tale est & illud Augustini in libro psalmorum: (Si iudas [a] *teneret adoptionẽ, &c.) Sic & illud Gregorij in Moralibus intelligitur: (Quid est,* [b] *quod dicitur: reddis iniquitatẽ patrum in filios, &c.) Illis namq; parentum iniquitas redditur: qui propterea puniũtur, quia in radice traxerunt* [c] *amaritudinem* [d] *peccati, illis autem non redditur, in quibus merito sua iniquitatis non reuiuiscunt peccata parentis. Sicut* [e] *ergo bona, quæ peccato moriuntur, per pœnitentiam reuiuiscunt ad præmium: sic & mala, quæ per pœnitentiã delentur, reuiuiscunt ad supplicium. Vnde propheta ex persona pœnitentis deplorat dicens: (Putruerunt & corrupta sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ.) id est plagæ per baptismum sanatæ. Hinc etiam idem propheta, quamuis sine, & sacramento circumcisionis ob originali peccato se mundum cognosceret: tamen adulterio, & homicidio, quod commiserat, illud reuixisse intelligens, non sine causa inter cætera ipsum confitetur, & & dicit:) Ecce enim in iniquitatibus conceptus* [f] *sum, &c.*

sup. ea. si Iudas. sup. ea. quid.

Psal. 37.

Psal. 50.

DISTIN. V. 1
De vera, & falsa pœnitentia, c. 41. & 15. inter opera August. Sent. 4. dist. 16.

IN pœnitentia [g] *autem, quæ peccatorem considerare oportet, Augustinus in libro de pœnitentia docet, dicens.*

C. I.

COnsideret qualitatem criminis in loco, [h] in tempore, in perseuerãtia, in varietate [i] personæ, & quali [k] hoc fecerit tẽtatione, [l] & in ipsi* vitij multiplici executio

dicente Domino ad Adam, Adam vbi es? Ideo enim quæsiuit vt ipso confitente peccatum, daretur forma aliis in posterum confitendi, sed quia in illa interrogatione Dominus minus expresse videbatur ad confitendũ monuisse, ideo post exquisiuit à Cain fratricidia expressius, vbi est Abel frater tuus? Alij dñt q̃ sub lege fuit primo instituta, qñ Iosue p̃cepit Achor etiã suũ confiteri, & lapidatus est, 45. dist. sed illud. Alij dñt q̃ in nouo testõ à Iacobo dicẽte, Cõfitemini alterutrũ peccata vestra, &c. Sed melius dr eã instituta fuisse à quadã vniuersali ecclesiæ tradõe poti⁹ q̃ ex noui vel veteris testi auctoritate. Et traditio ecclesiæ obligatoria est vt p̃ceptũ, 21. 11. dist. in his reb. ergo necessaria est cõfessio in mortalib. apud nos, apud Græcos nõ, q̃a nõ emanauit apud illos traditio talis: sicut nec, confitiunt, in azimis sed in fermẽtatis su. ea. dist. 1. c. fi. Illud ergo Iacobi, Confitemini alterutrũ peccata vestra, fuit consilij primo, alioq̃n ligaret & Græcos, si obstãte eorũ consuetudine. Est aũt facienda talliter q̃ nõ solũ d̃ peccato, sed d̃ oĩb. circũstãtijs j. e. c. 1. Et est facienda sacerdoti si

* *Immo cõstitutio est instituta à Domino. & est omnib. post baptismũ lapsis in mortale peccatum tã Græcis quã Latinis, inredimibile necessaria. Cõc. Trident. sess. 14. c. 3.*

Cõfessio quã facienda sit.

e ¶ Sicut.] Ecce qualiter induxit superiores auctoritates à simili L.

Peccatũ originale non tenetur confiteri.

f ¶ Conceptus.] Arg. quòd originale peccatũ tenemur confiteri, q̃ non est verum: quia tantum commissa tenemur confiteri: at illud non est commissum, sed contractum. credo tamen contritionem exigi: quæ enim notabil ter fiunt. &c. vt ff. de inio. l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. Lau.

IN pœnitentia autem.] Hęc distin. diuiditur in 4. partes. In quarum prima ponit modos pœnitentiæ. Secunda ibi, [Qualitas.] Tertia ibi, [Falsas.] Quarta ibi, [Fratres.] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic ponitur quinta distinct. in qua norantur ea quæ pœnitentes debent considerare. & ponuntur in principio sequentis cap. & hoc etiam versũ notantur in principio cap.

Quis, quid, vbi, quib. auxilij, cur, quomodo, quando. Horum exempla colligũtur in principio cap. Debet ista considerare peccator, vt p̃us doleat: sacerdos debet consideare, vt plus vel minus puniat.

i Vt Amb. hoc facit g ¶ In pœnitentia.] In hac dist. & alijs duabus sequen q̃ no. su. ea. tibus agitur tam de illa parte pœnitentiæ, quæ dicitur di. j. in prin. oris confessio, & operis satisfactio, quàm de alijs: Se in gl. qa men idẽo videndum est, quando oris confessio facerit institationem in tẽta. vtrum necessaria sit, vel tantum voluntaria: qualiter fit facienda, & cui, & quando. Dicunt quidam r pen. Acch. instituta fuisse in paradiso statim, post peccatum

adest, vel proximo in necessitate, sup. dist. 1. quem pœnitet. Est autem facienda cum quis peccat statim: quia nec per momentum, &c. vt 3. dist. 3. ille rex. & hoc si est manifestum: si autem est occultum, & conteritur, non credo eum peccare si differt oris confessionem vsque ad tẽpus pœnitentiæ deputatum per c. omnis, extra de pœn. & re. Sed qui differt cum habet copiam sacerdotis, nunquid in quolibet instanti peccat mortaliter? non: quia omnes moræ illi circa vnum & idem tempus sunt: sed augetur illud ex diuturnitate, ff. de fur. eum qui. extra. de simo. non satis. & peccaret quidem mortaliter Lau.

COnsideret.] CASVS. Hoc. c. Aug. licet sit prolixum, tñ facile est, & casus eius breuiter poni consueuit: A principio igitur vsq; ibi, [cautus sit.] Notantur ea quę pœnitens debet considerare, vt illa confiteatur, & de illis doleat. Abinde vsque ibi, [Cautus.] Dicitur quod confitens non debet peccata diuidere, vt vni sacerdoti partem confiteatur, & alij aliam partem: deinde dicitur q̃ vere pœnitens abstinere debet à communione corporis Christi, & à vanitatibus sæculi, & diligere vere pœnitentes. Sic posuit breuiter Ben. hunc casum, & H. similiter paucis verbis posuit.

h ¶ In loco.] Supra dist. 1. aut facta.
i ¶ Varietate.] Agentis, & eius cum qua agitur. 1. di. 1. aut facta, quędam enim res in clericis reprehensioni subiacet, quæ non in laicis, vt 31. dist. c. 1. puta nubere.
k ¶ Et quali.] Extra de homi. sicut dignum.
l ¶ Tentatione.] An ab ea præueniendo,

Digitized by Google

do, vt infra sequitur.

a ¶ Oportet.] Ideo huiusmodi circumstantias tenetur cõfiteri: 1 quia præsumuntur augere peccatũ, vel minuere, si th eas subtiecit p obliuionem, non dico eum teneri vt iterum ei confiteatur circumstantias: nisi tales circũstãtiæ essent, p al terius generis peccatũ facerent, vt locus facer facit sacrilegium, vt sup. d. 5. aut facta. Lau.

1 No. p q̃di circũstantiæ ad pẽtẽt ipsi peccato proprie, q̃dã p sonæ ipsius peccantis, q̃dã nec pctõ nec personæ ipsius peccãtis, vt latius patet in Archi.

b ¶ Status.] Sup. 11. q. 3. c. excellentissimus. &c. præcipue, ff. de re. mi. l. 2. e. tra d cle. ve. c. cp̃m, cõt. ff ad le. cor. de fic. l. pe. cõtra. sed dic in eõ est maior pœna, suspẽdi trib. mẽlib. à communione, quã ab officio deponi. 1. q. 1. quisquis.

c ¶ Meretricis.] An f. fuit pulchra, vel deformis: an soluta, vl obnoxia viro vel voto, ar. 27. d. c. vlt. L.

d ¶ Et ī modo.] Quo ea abusus est, vt in ordinarie. vel extraordinarie. nã. vterq; dãnabilis est 32. q. 4. meretrices. 35. q. 3. extraordinaria.

e ¶ Si in loco.] Supra 17. q. 4. q̃ quis, ff. de incen. qui ædes. Huf

f ¶ Dominorũ.] Arg. 1. 22. q. 5. de forma.

Addendum est q̃q; ab vxore.

g ¶ Constituto.] Quæ et à cõiugib. é abstinẽdũ. inf. c. q. 4. c. 1. & 2. & fere p totũ.

h ¶ Perseuerauerit.] Ni perseuerantia auget delictũ, 24. q. 1. schisma, ff. d furt. in faciãdo. §. infans, e cõtra mora & pseue rãtia excusat delictũ quandoque 25. q. 8. c. 1. ff. de pẽ. si diutino, ff. de ri. nup. le. qui in prouincia L.

i ¶ Perseuerãter.] Iteratio cũ aggrauat. 25. q. 2. ita nos.

k ¶ Et quanta virtus.] Id est, resistentia. H.

l ¶ Non peccantis.] Vt si minorem aliquem se nõ peccantem viderit.

m ¶ Defleat.] Quia abstinere non potuit à peccato, quemadmodum & minor se abstinuerit.

Pœna interior & exterior dolendum est.

n ¶ Dolendum.] CASVS. Instruit Aug. pœnitentem dolere tã i interiori q̃ in exteriori: pœna. n. interiori debet dolere de trib. s. de malis comm issis, & hoc ostẽdit vsq; illud, (Defleat, &c.) Item & de bonis omissis, s. virtutib. quæ ostenduntur omissæ. qñ qui deliquit in vno. &c. & hoc ab illo loco (Defleat,) Vsque ad illum. (Animadvertere.) A quo loco vsque ad illum.) In his omnib.) Ostendit q̃ dolere dẽt de malo exemplo q̃ dedit proximo peccando. Ab illo autem loco. (In his omnib. &c.) Vsque ad illum locum.) q̃ ergo.) Instruit pœnitentem in exteriori pœna, q̃ cõsistit in faciẽdo, vt sæculum relinquere, & similia. Ab illo loco. (quod ergo, &c.) Vsq; in finem instruit in interiori. quę consistit in abstinẽdo. L.

o ¶ Sed etiam quod se.] Sup. dist. 2. c. omnis, §. alij ẽcõtra. &c. sunt qui arbitrantur. L.

p ¶ Breuissimum est.] Sup. 23. q. 4. ipsa pietas.

q ¶ In vno.] Scilicet mortali peccato, factus est omnium reus, scilicet peccatorum.

Offendẽs in vno, factus est omnium reus.

r ¶ Omnium.] i. quo ad vitam æternam: ita. n. pro illo dãnabitur ac si esset cõb. inuolutus, licet nõ ibi puniat. vt ī. ea. dist. n. fratres. Vel qui offendit in vno. s. mortali peccato: factus est reus omnium virtutum. i. ex eo q̃ p vnum peccatum mortificat in se omnes virtutes, vel q̃ offẽdit in vno, i. charitate factus est omnium reus. idest ingratus omnium bonorum acceptorum. L.

s ¶ Ideo enim.] Quo modo peccasset, si tanta bona habuisset? Et est arg. quod perfectus in eodem genere delicti plus peccat, quàm imperfectus, hoc tamen attendendum est secundum contemptum, 32. q. 1. cum renunciatur, sup. dist. 2. c. vt cognouerunt, §. item secundum hanc, &c. si enim inquit, supra 1. q. 1. multæ autem, 24. q. 3. Deus.

t ¶ Reus est omnium.] Quo ad vitam æternam, ita. n. damnabitur pro isto ac si esset omnibus inuolutus, has duas expositiones innuit hic, & sup. ea. d. 2. multi. §, nõ autem bene. H.

u ¶ Detrimentum.] Id est, defectum, vt 32. q. 1. cum renuncia-

ne. Oportet [a] enim pẽnitere fornicãtem ſm excellentiã sui ſtatus [b] aut officij, & ſecundum modum meretricis. [c] & in modo †[d] operis ſui. & qualiter turpitudinem ſuam peregit, ſi in loco [e] ſacro, aut cui debuit excellentiam ſi dei (vt ſunt domus dominorum, [f] aliorum multorum) ſi in tempore orationi conſtituto, [g] aut in feſtiuitate ſanctorum, & in tempore ieiunij. Conſideret quantum perſeuerauerit: [h] & defleat quòd perſeueranter [i] peccauerit, & quanta [k] virtus [l] fuerit in pugnatione. Sunt enim qui non ſolum non vincuntur, ſed vltro ſe peccato offerunt: nec expectant tentationem, ſed præueniunt voluptatem, & pertractãt ſecum, quàm multiplici actione vitij delectabiliter peccent. Omnis iſta varietas confitẽda eſt, & deflenda: vt cum cognouerit, quòd peccatum eſt multum; cito inueniat Deum propitium. In cognoſcendo augmentum peccati, inueniat ſe, cuius ætatis fuerit, cuius ſapientię, & ordinis, & ſtatum omnem alterius nõ peccantis. [i] Immoretur in ſingulis iſtis, & ſentiat modũ criminis, purgans lacrymis omnem qualitatem vitij. Defleat [m] virtutem; qua interim caruit. Dolendum [n] eſt enim, & dolore purgandum, non ſolum, quia peccauit, ſed etiam, quòd ſe [o] virtute priuauit. Nam, licet ſperetſe conſecuturum veniam, dolere tamen poteſt, quia non promeruit vnde remunerari confidat. Anxietur, & doleat, quòd modo effugiens de præteritis pœnam, miſer non inde expectet gloriam; † cuius omne tempus, quoniam breuiſſimum eſt, [p] debuit decertaſſe ad conſequendum præmium. Defleat etiam, quoniam in vno [q] offendens, factus eſt omnium [r] per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutib. Deum omnino non timuit. In hoc enim quiſque peccator fit culpabilior, quod eſt Deo acceptior. Ideo enim [s] Adam plus peccauit, quia omni bono abundauit. Etiam alio modo offendens in vno, reus eſt omnium: [t] quia omnis virtus patitur detrimẽtum [u] ab vno vitio. Nam ſi quis cadit in

† *ſecũdum modum.*] vera lectio.

† *gratiam.*] orig.

nuneiatur. Vel hoc quo ad opera exteriora, non quo ad essentiam : quia si habet vnam, habet omnes. Lau.

a ¶ Quæ etiam si non.] Quantũ ad opera exteriora prioribus similia.

b ¶ Expellantur.] Reuera quo ad essentiam sui.

a ¶ Quæ

auaritiam; largitatem destruit, & etiam castitatem minorauit. Amore enim pecuniæ vel violaret castitatem, vel saltem minus amaret. Si enim propter Deum tãta adhuc castitas inest, vt nolit eam perdere; tamen saltem minori gaudio minore affectu tuetur eam, vbi videt inde procedere damnum pecuniæ; sicque & in alijs: quæ etiam si non [a] expellantur [b], tamen per conceptionem vnius vitij vel satis, vel parum minuuntur, vel intentione deteriorantur. Vnde omnis virtus cuicumque crimini [c] est deflenda, & de omnibus indulgentia est petenda.

¶ Animaduertere etiam oportet, & animaduertendo dolere animam proximi, quam fornicator Deo eripuit, vel ereptam in malo confirmauit: etiam, quod exemplum [d] extitit mali in operatione sui criminis: cui magis profuisset, si alijs fuisset causa conuersionis. Gemat itaque aliorum vitam in sua corruptam; vel incorruptam non conseruatam [e], & commodum proximi, quod dedisset exemplo boni, Doleat de tristitia, quam peccando [f] bonis intulit; & de lætitia, quam eis non adhibuit. Et non solum cogitet, quid & qualiter fecerit, sed quàm iniuste Deum, vt diximus, peccando offenderit. Timeat illam veritatis sententiam: (Non potestis duobus dominis seruire.) Timeat ergo, ne omnia bona, quæ fecit dum in vno peccato perseuerauerit, ex contaminatione † mali perdiderit: vt qui seruiuit diabolo per crimen, Dei, quam obtulit, amiserit seruitutem. Pium [g] est tamen credere, vt recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona: vt cum destruxerit quod suum non inuenit, amet, & diligat bonum quod etiam in peccante plantauit.

¶ In his † omnibus dolens aut sæculum derelinquat, aut saltem illa, quæ sine admistione mali non sunt administrata, vt mercatura, & militia, & alia, quæ vtentibus sunt nociua, vt administrationes sæcularium potestatũ: nisi his vtatur ex obedientiæ [h] licentia. Ponat se omnino in potestate iudicis, in iudicio sacerdotis, nihil sibi reseruans sui [i]: vt omni eo iubente paratus sit facere pro reparanda animæ vita, quæcumque facere pro vitãda corporis morte. & hoc cum desiderio: quia vitam recuperat infinitam, vt Deus [k]. Cum gaudio enim debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus [l]. Semper deprecetur Deum, certus de venia, qui omnibus modis, & sine tædio, dubius rogaret potestatem terrenam. Abstineat à multis [m] licitis, qui per libertatem arbitrij commisit illicita. Semper offerat [n] Deo mẽtem, & cordis contritionem, & deinde quod potest de possessione, tunc quod offert, securus offerat. (Respexit enim Dominus ad Abel, & ad munera [o] eius.) Sed prius respexit ad Abel, quam ad munera. Sumens enim mentem, quam cognouit humilem, & puram, remunerauit

Matth. 6.

1. Cor. 13.

† al. communicatione) al. communione.

al. in omnibus.

c ¶ Crimini.] Id est crimanoso. alias habet cuiuscunque criminis. Et est sensus, omnis virtus id est, efficacia vel effectus cuiuscunque criminis, est deflendus, quasi dicat omne crimen cum suo effectu est deflendum: vnde sequitur, & de omnib. quasi fit expositio præcedentis. H.

Crimina sũt deflenda.

d ¶ Quod exemplũ.] sup. 45. dist. sed illud. Hug.

e ¶ Non cõseruatã.] id est, confirmatam in malo per suũ effectum.

f ¶ Peccando.] Id est, de peccato suo bonis tristitiã prouenisse de qua dolendũ est, vt cõtristanti profit ad vitam: vel nõ est absurdum si proprie ad tristitia doleat, qa & apostoli de passione Dñi doluerũt, & nos de pœnis martyrum cõtristamur, ff. de ince. rui. nau. quo naufragium. ff. de le. 1. etiã si Patris. ff. de bo. lib. in seruitutẽ. ff. ad Syl. si quis in graui. §. si cum. ff. de verbo. obl. l. ante. Lau.

Apostoli de passiõe Dñi doluerunt.

g ¶ Pium.] Supra eodem distin. 3. §. illud autem, &c. pium est. Hug.

h Ex obediẽtiæ.] fit. 23. q. 5. nulcs. Hug.

i ¶ Sui.] i. fuorũ peccatorum.

K Vt Deus.] Est vita eorum infinita, vel hẽt vitã infinitam.

Versus. Sanitatis est multa toleranda sunt.

l Morituru.] Vt corpus redimas, fertũ patieris & ignẽ
Arida nec sitiens ora lauabis aqua.
Vt valeas aĩo quid q̃ tolerare negabis?
At breuiũ pars hæc corpore maius hẽt. Ouidius. 4. dist. omnes, 28. dist. oẽs, 12. q. 1. præcipimus. L. m A multis, 11. q. 1. aliud. H.

n Offerat.] Ex quo mentem obtulit. H.

o Et ad munera.] 3. 3. q. 7. in graui. H.

a Non

Nescio vos ideſt, nõ approbo.

a Non cognouit.] Id eſt, non approbauit, vt in Euangelio. Neſcio vos, ideſt, non approbo. H.

Cõfeſſio nõ eſt diuidenda.

b Larga.] Alias largita.
c Apud ſe.] q nõ dẽt fieri diuiſio cãe, arg. ſup. de cõſec. diſt. 2. comperimus. C. de iud. nulli. inf. eod. fratres.
d Confeſſionẽ. No. confeſſionẽ peccatorũ nõ dẽt diuidi p plures ſacerdotes: nã q diuidit, veniã nõ cõſequitur. arg. ff. de ſeruu. prę. per fundum, & inf. ea. fratres.
e Corpus.] De conſ. diſt. 2. quotidie. H.
f Bona.] Ergo à contrario ſenſu ſi malã habuit cõſcientiã ſe parabit ſe à corpore Chri, ad hoc continuat quod ſequitur.
g Iudicium.] ſ. vltimum.
h Cogitet.] Quia ſicut pro delictis ſeparatur quis à corpore Chriſti, id eſt, Domini in hac vita niſi reſipiſcat. ita pro eiſdẽ in futuro iudicio ſeparabit in ignẽ æternum, cũ hœdi ſeparabuntur ab agnis, i. peccatores à iuſtis. 11. q. 3. nolite. H.

Separatio à corpore Xpi eſt quædam damnatio.

i Vbi.] In quo iudicio.
k Terribilius.] Quã ſit ſeparatio à corpore Chriſti, quæ eſt quaſi quædam damnatio, vt inf. de conſe. diſt. 2. quotidie.
K Terribilius.] Iudicium, ſcilicet damnatio.
l Digni.] ideſt, prædicti H.

Gen. 34. Dina filia Iacob fuit a Sichẽ oppreſſa.

NAM DIVINA hiſtoria. Legitur in Geneſi, quod cũ Iacob veniſſet in terrã Sichimitarum, Dina filia eius egreſſa eſt vt videret mulieres illius regionis: quã filius regis illius terræ adamauit & rapuit & oppreſſit.
m Dina.] Filia Iacob illud tangitur qã legitur in Gen. ca. 34. ſcilicet quod cum Iacob veniret in terrã Sichimitarum, Dina filia eius egreſſa eſt, vt videret mulieres illius regionis, quã vidẽs Sichem filius regis illius terræ, adamauit, & rapuit & vi oppreſſit eam H.
n Experimento.] Vnde Ouidius.

Qui ſemel eſt captus, fallaci piſcis ab hamo.
Omnibus vnca cibis æra ſubeſſe putat Lau.

o Imperet.] ſup. diſt. 1. c. quem pœnitet, in fin. H.
Valitas.] Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua prohibet ſolemniter pœnitentes eſſe mercatores. Ioan. de Faut.

Deceptus ſemel cautus ſibi cauet.

1 Ideſt placita: eſt caſus accuſatiui, & numeri pluralis: & adiectiuat illi dictioni q ſequitur æra id eſt, hamos. Archidia.

eius largitatis munera. Ad Cain vero non reſpexit, nec ad eius munera. Mentem enim eius, quam viderat, quoniam non cognouit † [a], eius munera non recepit. In iudicio enim cordis conſideranda eſt eleemoſyna tribuẽtis: nec iam conſiderandum eſt, quantum, ſed qua mẽte, qua affectione dat quod poteſt. Vidua enim duobus, quæ habuit, larga [b] minutis plus omnibus miſit. Qui ergo vult ſua peccata redimere temporalium oblatione, caueat, vt offerat mentem prius. ¶ Cautus ſit, ne verecundia ductus diuidat apud ſe [c] confeſſionem [d], vt diuerſa diuerſis velit ſacerdotibus manifeſtare. Quidam enim vni celant, quæ alij manifeſtanda reſeruant, † quod eſt, ſe laudare, & ad hypocriſim tendere, & ſemper venia carere; ad quam per fruſta putat totã peruenire. Caueat præterita, quem vera delectat pœnitentia: non prius ad Domini corpus [e] accedat, quam confortetur bona [f] conſcientia. Sed in hac ſeparatione tremendum Dei iudiciũ E cogitet [h], vbi [i] & maius, & terribilius [k] impœnitentes ſeparabit in ignem. Gemat, quod nondum audet ſumere, quem multum deſiderat cibum ſalutarem. Iſti ſunt digni [l] fructus pœnitentiæ animam captiuam elaqueantes, & in libertate ſeruantes. Cohibeat ſe præterea à ludis & à ſpectaculis ſæculi, qui perfectam vult conſequi gratiam remiſſionis. Nam Dina [m], ſi ſe cohibuiſſet, ſi inter ſuos remanſiſſet, ab extraneo raptore corrupta non fuiſſet. Tanto igitur magis ſibi caueat, & cohibeat ſe anima, quæ ſæpe vel ſemel corrupta eſt & rapta: timeat iam docta experimẽto, [n] quod ignorauit virgo: eligat quem imiterur, non ſequatur, quem animus ſuus damnat. Se enim iudicat, qui fructus pœnitentiæ non habentem à ſe non elongat. Laudet enim, & amet, quos digne fructificare non ignorat: quęrat fructus dignos; & ſi non dignos pœnitentiæ. Sunt enim fructus digni virtutum fructus: qui non ſufficiunt pœnitentib. Pœnitentia. n. grauiores expoſtulat, vt ſic pacetur eccleſia, vt pacata dolore, & gemitibus, mortuis impetret [o] veniam.

† cognouit humilẽ.] vera lectio. Matth. 11.

† conſeruant.] orig.

Gen. 34.

α ¶ Et quanta virtus.] *In originali eſt.* Et quanta victus fuerit impugnatione. *ſed ob gloſſam non eſt mutatum. Multa autem alia & magni ponderis emendata ſunt. (vbi per eandem licuit) & ipſo originali & ex veruſtis Gratiani codicibus.*

β ¶ Vbi & maius.] *In originali legitur.* Vbi magis terribilis ſententia peccantes ſeparabit in ignem.

Item Leo Papa epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum epiſcopum, c. 9.

Poly. l. 4. tit. 31. But. l. 2. c. 128. & l. 19. ca. 95. Iuo p. 6. c. 202. & p. 13. c. 25. & 15. c. 197.

¶ Pœnitentes negotiationis lucra abiſciant.

C. II.

2 Q Valitas lucri nego-

Digitized by Google

CASVS. Hoc cap. cum tribus sequentibus patet, scilicet contrarium, si qui vero, & de his in quibus dicitur quod post pœnitentiã solennẽ non debet aliquis reuerti ad negotiationem, vel militiam, vel negotia sæcularia. & intelligantur hæc c. de pœnitentia solemni, secundum H. a ¶ Ne-

tiantem [a] aut excusat α, aut arguit: quia est, & honestus quæstus, & turpis. Veruntamen pœnitenti vtilius [b] est etiam dispendia pati, quàm periculis negotiationis obstringi: quia difficile est inter ementis vendentisque cõmercium non interuenire [c] peccatum.

α ¶ Excusat.] *Sic ex originali, & Polycarpo, & Iuone, & Burchardo, nam in Gratiani exemplaribus erat,* accusat.

Idem ibidem, cap. 10.

¶ Post pœnitentiam ad militiam sæcularem redire non licet. C. III.

CONtrarium est omnino ecclesiasticis regulis, post pœnitentiæ actionem redire ad militiam [d] sæcularem: cum Apostolus dicat: Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus: Vnde non est liber à laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare.

Poly. l. 6. ti. 20. Bur. l. 19. c. 66. Iuo p. 15. cap. 20.

2. Tim. 2.

Item ex Nicæno concilio, c. 11.

¶ Decennio pœniteant, qui post pœnitentiam ad sæcularem militiam redeunt. C. IIII.

SI qui [e] vero per Dei gratiam vocati, primo quidem obtẽderunt fidem suam depositio militiæ cingulo, post hęc autem ad proprium vomitum sunt reuersi, vt & pecunias darent, [f] & ambirent redire rursum ad militiam; isti decem [g] annis sint inter pœnitentes post primũ triẽnium, [h] quo [i] fuerint [k] inter audientes. Ab omnibus vero pręcipue illud obseruetur, ut animus eorum, & fructus pœnitentię attendatur [l]. Quicumque enim cum omni timore, & lacrymis perseuerantibus operibus bonis conuersionem suam non uerbis solis, sed opere, & ueritate demonstrant; cum tempus statutum etiam ab his fuerit impletum, & orationibus iam cœperint communicare, licebit episcopo humanius etiam circa eos aliquid cogitare. Qui uero indifferenter habuerint lapsum [m] & sufficere sibi, quòd intra ecclesiam introierint arbitrantur; isti omnimodo tempora statuta complebunt.

¶ *Caput hoc est posterior pars capitis undecimi ex prisca versione: qua versio est omissa in postrema quatuor tomorum Coloniensi Conciliorum editione: & eius loco quatuor versiones posita, ex quibus facile corrigi possunt quæ in hac interdum obscure, & mutilata dicuntur. Quod vero ad sententiam canonis pertinet, legenda sunt, quæ à Zonara, ac Balsamone in ipsius explicatione, & à Russino lib.* 10. *historiæ Ecclesiasticæ, cap.* 6. *& à Cardinali Varmiensi contra Brentium libro tertio afferuntur. Agitur enim de illis militibus, qui impio Licinio vetante, cingulum militiæ ab ijs retineri, qui fidem Christo data seruare nellent, illũ abijcere, quam fidem frangere ma-*

Pœnitẽtia peracta an fit licitũ ad sæcularem militiam redire.

Qui solennem pœnitentiam egerũt post ad militiam sæcularem sũt reuersi, x. annis pœniteant. Sed si de hac pœnitẽtia tres annos exegerint communioni ecclesiæ restitui debent, & si pœnitẽtes vere extiterint: episcopus poterit de pœnitentia impositia relaxare: si autẽ negligentes. expiere dẽt prorsus tempora cõstituta, 27. quæst. 1. deuotam.

f Darent.] Ad vsuram. vel ad negotiationem. H. 88. di. fornicari.

g Decem.] 27. q. 1. deuotam.

ADDITIO. 81. dist. presbyter. Arch.

h Triennium.] i. primũ tempus triẽnij.

i Quo.] Triennio, sup. c. q. 2. latorem, de consc. dist. 4. eos, quos.

k Fuerint.] Extra ecclesiam 1. existentes. & audientes officium. supple, intrẽt ecclesiam, vel post primum annum intrent ad ecclesiam, sed vsque ad triennium sunt inter audientes, non tamen communicantes, vt

1 Debeo de cõs. d. 4. eos. Petr.

a Negotiantem.] Supra dist. 88. fornicari.

Contrahẽtes & frequenter decipiũt.

b Vtilius.] Quia inhonestus quæstus arguit pœnitentem.

c Interuenire.] Nam contrahentibus naturale est sese

l Attendatur.] hæc clausula non pertinet ad præcedentia, sed hic potest legi clausula superior post primũ. L.

m Lapsum.] Non curando quod lapsi sunt L.

a DE his,qui ſuſcepta.] ſupra diſt.50.c. vlt. H.
b Separari.] Supra 27.q.1. deuotam.

FAlſas pœnitentias,] Hæc eſt 3. pars diſt.in qua probat quòd pœnitentia eſt falſa, quæ non imponitur ſecundum canones,Io. de Fan.

CASVS.H. ſic ponit hunc caſum. primo oſtẽdit quæ ſit falſa pœnitentia: poſtea oſtẽdit, q̃ ſi q̃s exerceret tale officiũ,quod ſine peccato exerceri non põt,vel ſi aliq̃s bona alterius detinet iniuſte, vel ſi quis odiũ in corde ſuo gerit,null⁹ talis põt agere veram pœnitẽtiam, niſi illud officiũ relinquat, & ſi hoc nõ põt facere, pœnitentiam agere non poteſt. Item quidquid boni põt, faciat: vt Deus cor eius ad veram pœnitentiam illuſtret, ſequens c. ſcilicet, negotium, patet.

c Auctoritatem.] Id eſt,non conſideratis circunſtantijs, vel ſi ibi certa pœna ſtatuitur, ſi minori ponitur falſa ẽ,niſi ex cã tẽperet 1.q.7.c.2.L.

d Non poſſit.] Difficultas notatur, non impoſſibilitas, ſu.c. qualitas, Lau.

e Reſtituat.] 14.q.6 ſi res.

f Pro defendenda.] ſu.23.q.5. excõmunicatorũ. H.ſu.ca.q.2. latorem.

g Ne tamen deſperet.] Licet prędicta non faciat. Lau.

h NEgotiũ.] Non fuit, &c.] Alij non habent, non,& tũc recte concordat cũ duobus præcedẽtibus c. qa peccatũ eſt, ſi exerceat prędictas negotiationes, ſed ſi habetur, non, bonũ eſt: qa non eſt peccatũ ſi excolat agros,& vineas, aut cognoſcat vxorẽ cãptolis: immo ſicut ſine pctó prius hoc faciebat: ita nunc facere dẽt, ſi põt. Hu.

FRatres,Hęc eſt 4. pars diſt. in qua oſtendit magiſter, qualiter ſtelligatur illud Iacobi Apoſtoli Qui peccat i vno, factus eſt omnium reus,Io. de Fant.

CASVS.Monet Ian. prelatos, ne laicos decipi falſis pœnitentijs patiantur. Secundo dicit, quod ſa ſi pœnitentia eſt, cum quis eſt in plur.bus delictis, & vult tantum pœnitere de vno; quod probat auctoritate Iacobi. Tertio dicit, quod falſa pœnitentia eſt, cum quis ab officio non recedit, quod ſine

luerant ac tamen poſtea cupiditate terrena victi,illum re cuperare conati fuerant,quod argumento erat ipſos a fide deſciſcere. In codice vero canonum hæc eſt inſcriptio huius capitis. De his,qui abrenunciauerunt, & iterum ad ſæculum ſunt regreſſi.

Item ex concilio Aurelianenſi,c. 13.

¶ A Communione ſuſpendatur, qui poſt pœnitentiã ad ſecularia redeunt. C. V.

DE his, qui ſuſcepta [a] pœnitentia religionem ſuæ profeſſionis obliti, ad ſecularia relabuntur;placuit eos & à communione ſuſpendi, & ab omnium catholicorum conuiuijs ſeparari [b]. Quod ſi poſt interdictum, cum eis quiſquam præſumpſerit manducare; & ipſe communione priuetur.

Item Gregorius vij.in ſynodo Romana celebrata anno 1078 *cap.* 6.

¶ Quæ ſit falſa pœnitentia. C. VI.

3 FAlſas pœnitentias dicimus, quæ non ſecundum auctoritatem [c] ſanctorum patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoq; quicũque miles,vel negotiator,vel alicui officio deditus, quod ſine peccato exerceri non poſſit [d], ſi culpis grauioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius iniuſte detinet; vel q̃ odium in corde egerit, recognoſcat ſe verã pœnitentiam non poſſe peragere, per quam ad æternam vitam valeat peruenire: niſi negotium derelinquat, vel officio deſerat,& odium ex corde dimittat, bona,quæ iniuſte abſtulit,reſtituat [e],arma a deponat,vlteriuſque non ferat, niſi conſilio religioſorum epiſcoporũ pro defendenda [f] iuſtitia: Ne† tamẽ deſperet [g],interim quidquid boni facere poterit;hortamur,vt faciat: vt omnipotens Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

Sent.4.diſt.16.Poly. l.6.tit.20.

† al. nec.

a ¶ Arma.] *Totum hoc membrum, quod pertinet ad arma, in originali, & Policarpo eſt ante verba illa*, negotium derelinquat. *Sed ob gloſſam ordo non eſt reſtitutus.*

Item Gregorius in homilia vigeſimaquarta Euang.

¶ Poſt conuerſionem ad negotium redire non licet,quod ſine peccato agi non poteſt. C. VII.

NEgotium,quod ante conuerſionem ſine peccato exercuit; hoc etiam poſt conuerſionem repetere culpa non fuit [h],& infra. ¶ Sunt enim pleraque negotia,quæ ſine peccatis exhiberi aut vix,aut nullatenus poſſũt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc neceſſe eſt, vt poſt conuerſionem animus non recurrat.

Et in conc. vrbani ſecũdi apud Melphiã. cap. 15.
Et in cõc. Greg.vij. anno 1080. Sent.4. diſt.15.

Item Innocentius Papa ſecundus in Concilio Romano cap. 23.

4 FRa- De eodem. C. VIII.

Digitized by Google

sine peccato exteriori non potest: vel si odium gerit in corde. Vel si non satisfecit offenso. Vel non indulget offendenti. Vel arma portat contra iustitiam.

a ¶ Fratres.]Sup.ead.dist.3.cap.prima.§.item opponit. ver.item si illa.Hu.

b ¶ Reus tres [a] nostros episcopos,& præsbyteros admonemus, ne falsis pœnitentijs laicorum animas decipi, & in infernũ pertrahi patiantur. Falsam autem pœniteniam esse constat,cum spretis pluribus,de vno solo pœnitẽtia agitur; aut cum sic agitur de vno,vt non discedatur ab alio. Vnde scriptum est:(Qui totam legẽ obseruauerit, offendat autem in vno,factus est omnium reus. [b]) scilicet,quantum ad vitam æternam: sicut enim si peccatis esset omnibus inuolutus;ita si in vno tantum manear,æternæ vitæ ianuam non intrabit. [c] Falsa etiam sit pœnitentia,cũ pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato [d] agi nulla ratione potest: aut si odiũ in corde gestetur,aut si non offenso cuilibet satisfiat, aut si non indulgeat offendenti offensus, aut si arma quis contra iustitiam gerat.

Iacob.

DISTINCTIO VI.

In libro de vera, & falsa pœnitentia inter opera S. Aug.

QVi autem [e] debeat fieri confessio, vel qualẽ illum oporteat esse, qui aliorum crimina iudicat:ex eodem libro de pœnitentia c.10. docetur:cum dicitur. [f]

Cap. I.

Sen.4.dist.17. sup. dist.1. quem pœnitet. §. quare qui.

QVi vult [g] confiteri peccata,vt inueniat gratiam;quę rat [h] sacerdotem scientem ligare & soluere: ne, cũ negligens circa se extiterit,negligatur ab illo. qui eũ misericorditer monet,& petit,ne ambo in foueam cadant, quã stultus euitare noluit.Tanta itaque vis confessionis est,vt si deest sacerdos,cõfiteatur proximo.Sępe enim [i] cõtingit;quòd pœnitens non potest confiteri coram sacerdote:quem desideranti nec locus nec tempus offert:& si ille,cui confitebitur,potestatem soluendi non habet; fit tamen dignus venia ex desiderio [k] sacerdotis, qui socio confitetur turpitudinem criminis.Mundati enim sunt leprosi,dum irent ostendere ora sacerdotibus, antequam ad eos peruenirent. Vnde patet Deum ad cor respicere.

Luc.17.

b ¶ Reus.]Supra ea.distin.consideret.26.dist.pasce. &c. qui clementiam H. argum. contra testes & instrumenta supra distin.86.cap.3.Arg.contra.C.de transact si ea falsis.

c ¶ Non intrabit.]Non tamen tantum punietur,Hug.

d ¶ Peccato.]Supra 15.dist.qualis.H.

e ¶ Cui autẽ.]Hic intitulatur,6.distin.vbi q̃ritur cui sit confessio facienda, & quali. Et quidem facienda est sacerdoti,si fieri põt, & suo: si tñ fuerit intra ecclesiam, qui sciat soluere,& ligare:aliàs.n. ex iusta causa cuicunque est facienda,& et laico si vrgeat necessitas.inf.e.c.1. & c.placuit.sup. dist.1.quẽ pœnitet.Similiter cui & quali: qa discreto & a crimine mũdato.inf.e.c.4. f ¶ Cũ dicitur.] Supra ead.dist.1.quem pœnitet.

Confessio cui facienda est.

QVi vult confiteri. CASVS. Hoc capitulum licet sit prolixũ, facile tñ & vtile est. Diuiditur tñ hoc c. in tres partes. In prima parte dr, q̃ pœnitens, qui vult agere poenam, & sua peccata cõfiteri: quærat discretũ sacerdotem scientẽ soluere, & ligare:& si sacerdos haberi nõ põt, cõfiteat proximo,quia ex mala cõfessione & desiderio sacerdotis impetrat veniã,q̃ socio cõfitet. In 2da parte dr. q̃ qui ex cõfessione vult veniã consequi,dẽt in unitate ecclesiæ eẽ. & sacerdotib. nõ diuisis ab ecclesia confiteri: alioqn inutiliter confiteretur,sicut apparet i Iuda. In tertia pte dr, q̃ sacerdos qui digne vult soluere uel ligare, dẽt in se iudicare qd dicet in alio puniendũ. & hĩc scientiã discernẽdi inter leprã, & leprã,& diligẽter de peccato inuestigare, & de ei⁹ natura: quibus sic cognitis,sit ipse peccatoris benevolus prout uiderit expedire. In fine dicit, q̃ superior non debet semper pœnitentem suæ dignitati restituere, nec à sua dignitate semper ejicere. (Hi qui.] Scilicet Pharisæi. Secunda pars incipit ibi: Laboret itaque.]Tertia ibi.(Sacerdos itaque.] Quæ postea sequuntur usque ad distinct onem.plana sunt.

Sacerdos melior pro confessione est eligendus.

g ¶ Qui vult.]A loco isto usque ad uerbum, laboret itaque,&c.habetur supra dist.1.quem pœnitet.& ibi expositum est Lau.

h ¶ Quærat.]Hoc potest intelligi, q̃n ecclesia plures sacerdotes habet, tunc. n. ad meliorem sacerdotem debet accedere. Vel hoc q̃n⁹ tunc confessus est sacerdoti, postea uadit ad alium,si forte ignoret secundum qualitatẽ delicti ei pniam imponere,arg.inf.c. placuit.quia quãto pluribus confitetur, tanto citius veniam consequitur.sup.dist.1 quem pœnitet.licet G.aliter intelligat.infra ea.c.sacerdos.§.& quod autem. Lau.

i ¶ Sępe enim.]Infra de consec.d.4. sanctum. sup. 26. q. 6.si aliquis fuerit H

k ¶ Ex desiderio.]Infra 33.q.3. quod Deo.

Digitized by Google

a ¶ Si non tam cito.] Quantum ad pœnam purgatorij L.
b¶ Operatione.] Scilicet, vt ſit de ſua vnitate, & in eadē complectitur.
b¶ Operatione.] Scilicet, & alijs bonis operibus. ſup. e diſ. 1. §. alij. c. multiplex. 26. q. 7. c. 1. ar. 13. q. 3. animæ. H.
c ¶ Nō eripietur.] Si contempſit eccleſiæ ſuffragia. L.
d¶ Vnitas.] Quia extra eccleſiam nemo ſaluabitur, vt 24. q. 3. quicumque. L.
e ¶ Ab vnitate.] Etiã in neceſſitate. 32. d. c. præter. §. verũ. L.
f ¶ Iudas.] ſupra ea. diſt. 1. §. alij ecõtra. c. ijs. poteſtatis. Hu.
g ¶ Iſſet.] Ideſt, ire debuiſſet. 1 H.
h¶ Diuiſos.] Ab vnitate eccleſiæ, ſcilicet ad Phariſæos qui diuiſi interpretant. H.
i ¶ Ante quem. 33. q. 7. iudicet, & c. qui ſine.
K ¶ Iudicandus.] Peccant ergo dum in crimine ſunt ſacerdotes iniũgendo pœnitentiã: & verum eſt, vt ſup. 3. q. 7. c. ſacerdos, §. in Euangelio. Quid ergo ſi in neceſſitate ſuus parochianus petat ab eo pœnitentiam? Rñ conteratur, & ſtatim iniungere poterit. 13. d. in ſumma. H.
l ¶ Damnoſum.] Ideſt, damnabile.
m ¶ Sine peccato.] mortali. H.
n ¶ Semper remittebãt.] 12. q. 2. gloria. infra de conſe. di. 3. aquam. H. Ar. quod veniale ſine mortali remittatur, quod nõ credo. hic ergo venialia dicuntur quædã quæ reuera mortalia fuerunt: ſed tunc venialia dicebãtur: q̃a legis cęremonijs remittebantur, quantum ad pœnam legis euitandam, quo ad Deum autem nõ remittebantur.
o ¶ Criminale.) Hic criminale dr̃: quod cæremonijs legis nõ remittebat, vt adulterium. ar. 32. q. 1. quod autem L.
p ¶ Timuerunt.) Sacerdotes Iudęorum.
q ¶ Quod illis.] Scilicet q̃ non debet alios iudicare. L.
r ¶ Quod tunc quiſque.] Scilicet crimen iudicandum iudicare. L.
ſ ¶ Qui in hoc.] Quod iudicandus iudicat. L.

1 Adhuc tãc potuiſſet veniam impetrare vt ſup. ead. diſ. c. his poteſtatis. Pœnitentiam iniũgens dẽt eſſe ſine peccato.

2 Venialia ergo dicebantur in lege, q̃ ſine morte vel mutilatione dimittebãtur: mortalia q̃ morte vel mutilationẽ exigebant. Ar.

Veniale ſine mortali non remittitur.

dũ ex neceſſitate prohibetur ad ſacerdotes peruenire. Sæpe quidem eos quærũt ſani & læti: ſed dum quærũt; ante quã perueniant ad eos, moriuntur. Sed Dei miſericordia eſt vbique qui & iuſtis nouit parcere, & ſi nõ tam cito[a] ſicut ſi ſoluerẽtur à ſacerdote. Qui igitur omnino cõfitetur, ſacerdoti meliori, quã poteſt, confiteatur: & ſi peccatum occultum eſt, ſufficiat referre in notitiam ſacerdotis, vt grata ſit oblatio muneris, & infra c. 12. ¶ Laboret itaq; pœnitens in eccleſia eſſe, & ad eccleſiæ vnitatẽ tendere, niſi enim vnitas eccleſiæ ſuccurrat, niſi qđ deeſt peccatori, ſua operatione † [b] compleat; de manibus inimici non eripietur [c] anima mortui. Credendum eſt enim (& pietas fidei expoſtulat credere) q̃ omnes eleemoſynæ totius eccleſię, & orationes, & opera iuſtitię, & miſericordię ſuccurrãt recognoſcẽti mortem ſuam ad conuerſionẽ ſuam. Ideoq; nemo digne pœnitere poteſt, quem nõ ſuſtineat vnitas [d] eccleſiæ: Ideoq; non petat ſacerdotes per aliquã culpã ab vnitate [e] eccleſiæ diuiſos. Iudas [f] enim pœnitẽs iuit ad Phariſæos, reliqt Apoſtolos, nihil inuenit auxilij, ſed augmẽtum deſperationis, Dixerunt enim: (Quid ad nos; tu videris:) ſi peccaſti, tibi ſit: nõ tibi ſuccurrim[g], nõ peccata tua charitatiue ſuſcipimus, non cõportanda promittimus: nõ qualiter deponas onus, docem[h]. Quid enim nobis; & miſericordiæ, q̃ nec opera ſequimur iuſtitiæ? iſſet † [i] ad fratres, iſſet ad illos, qui orauerãt pro ſocru Petri febricitante, qui Cananæam improbam miſericordiæ obtulerant. Interrogaſſet Petrum pro ſe lacrymas effundentem: nõ fugiſſet Mariam, & Martham, quæ vitam Lazaro impetrauerant, nõ turbam plorãtem, quę vnicũ filiũ acq̃ſierat viduę: Iuit ad diuiſos, [h] & diuitus perijt. & infra c. 20. ¶ Sacerdos itaq;, cui omnis offertur † peccator ante quem [i] ſtatuitur omnis languor in nullo eorum ſit iudicãdus, [k] quę in alio iudicare eſt promptus. Iudicans enim aliũ, qui eſt iudicãdus, condemnat ſeipſum. Cognoſcat igit ſe, & purget in ſe, quod alios videt ſibi offerre. Caueat ergo, vt à ſe abiecerit quidquid in alio damnoſum [l] reperit: animaduertat, quod dicitur: (Qui ſine peccato [m] eſt, primus in eã lapidẽ mittat.) Ideo enim liberauit peccatricẽ: quia non erat, qui iuſte proijceret lapidẽ. Quomodo lapidaret, qui ſe lapidãdum cognoſceret? Nullus enim erat ſine peccato: in quo intelligitur, omnes crimine fuiſſe reos. Nã venialia ſemper remittebantur [n] per cęremonias. Si quod igitur in eis peccatum erat, criminale [o] erat. Deteriores itaq; in hoc ſunt ſacerdotes, ſe prius nõ ædificãtes, illis, qui Dominũ obſeruabant inſidijs. In hoc itaq; potẽtiſſimũ eſt crimen ſacerdotũ; & vltra modũ deteſtabile qui nõ prius ſe iudicant, & alios alligant. Deberẽt enim in ſe timere crimen, quod in alijs timuerũt, [p] & deteſtabile ſẽſerũt. Illi quidem adeo cęci erãt, q̃ ſummam ſapientiã ſperabant capere ſuis inſidijs. Quod illis[q] patuit, quod tũc quiſq; [r] uitauit, uitet ſacerdos, quin hoc

† *ipſis*] videtur legendum.
† *ſpeculatiue.*] orig.
Matth. 27.
† *ſaſſit.*] orig. antiquum.
Luc. 4.
Matth. 8.
Io. 11.
Luc. 7.
† *proferatur.*] orig.
Ioan. 8.

Sciat

errore peior illis Iudæis extiterit. Caueat spiritualis iudex, vt sicut non commisit crimen nequitiæ, ita non careat munere scientiæ. Oportet n. vt sciat [a] cognoscere [b] quidquid debet iudicare. Iudiciaria enim potestas hoc expostulat, vt quod debet iudicare discernat. Diligẽs igitur inquisitor & subtilis inuestigator [c] sapiẽter, & quasi astute interroget à peccatore, quod forsitan ignoret, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inuestigare, & locum, & tempus, & cætera, quæ supra diximus in exponendo eorum qualitates. Quibus cognitis adsit benevolus, paratus erigere, [d] & secum onus portare, habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate: adiuuet confitentem orando, elemosynas dando, & cætera bona pro eo faciendo: semper cum iuuet leniẽdo, consolando, [e] spem promittendo, & (cum opus fuerit, etiam increpando. Doleat † [f] loquendo: instruat operando, sit particeps laboris, qui particeps vult fieri gaudij: doceat perseuerantiam: caueat ne corruat: ne iuste perdat [g] potestatem iudiciariam. Licet enim pœnitentia ei possit acquirere gratiam, non tamen mox [h] restituit in potestatem primam. Et si enim Petrus post lapsum restitutus fuerit & sæpe lapsis sacerdotibus reddita sit dignitatis potestas, non est tamen necesse, ut hoc omnibus concedatur quasi ex auctoritate. Inuenitur enim auctoritas, quæ concedit, & quasi imperat: inuenitur alia, quæ minime concedit, sed vetat: quæ scripturæ non repugnant, sed concordant, si locus, & tempus, & modus pœnitentiæ pacem adhibeant. Cum enim tot sunt, qui labuntur, vt pristinam dignitatem ex auctoritate defendant, & quasi ausum peccandi sibi faciant, rescindenda [i] est spes ista. Si vero locus, est vbi ista non currant; resti tui [k] possunt qui peccant. Itaque pontifex iustus, atque discretus non cogitur sacerdotes tuos semper abijcere, nec mox restituere, nisi statutum fuerit à Romano Pontifice.

† *Darrat.*) vetus lectio.

Vide Isidorum in præfatione de summo bono.

† *alias dant.*

Caueat sacerdos, ne peccata pœnitentium aliis manifestet. Quod si fecerit, deponatur.

Vnde Gregorius.

¶ Deponatur sacerdos, qui peccata pœnitentis publicare præsumit. Cap. II.

SAcerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur, peccata, alicui recitet [l] non propinquis, nõ extraneis, neque quod absit, pro aliquo scãdalo. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suę ignominiosus peregrinando [m] pergat.

Iudex non sit iuris ignarus.

Pœnitens vt interrogandus specialiter.

Sent. 4. dist. 11.

l Quod de singulis circumstãtijs sit quærendum à peccatore: est ar. 3. q. 5. iudicãtem, 33. q. 8. occidit.

Poly. l. 8. ti. 10. Anich. l. 11. c. 25.

a ¶ Sciat.] Arg. q̃ iudex ignarus iuris non debet esse, nisi habeat peritiam & experimenta causarum, per consuetudinem in auth. de iud. in princ. colla. 6. arg. extra de consue. ex litteris. Lau.

b ¶ Cognoscere.] 38. dist. nulli sacerdotum, &c. omnes. H.

c ¶ Inquisitor.] Arg. q̃ specialiter à pœnitenti quærendum est, an hoc vel illud commiserit 1. ar. 43. dist. sit rector, versi. quia increpãdo. ff. de quæst. l. 1. §. quoniam. extra de pæn. & re. & omnis.

d ¶ Erigere.] Sup. ea dist. 5. consideret. H.

e ¶ Consolando.] Scilicet pro ipso orando, prout sequitur.

f ¶ Doleat.] Idest dolorem pro ipsius peccato ostendat.

g ¶ Perdat.] Per negligentiam, 81. dist. dictum L.

h ¶ Mox. id est, statim. ar. 50. dist. ablit. vel mox, i. indifferẽter. quędã. n. nõ restituuntur, vt dixi. 50. dist. miror.

i ¶ Rescindẽda.] 50. dist. vt cõstituerctur. contra. Sed hoc est qã peccatum iuum, defendere volũt ex auctoritate, vt sup. 82. dist. plurimos. Vel hoc cũ non est scandalum multitudinẽ punire Lau.

k ¶ Restitui.] Nisi in enormibus, vt 50. dist. miror.

l ¶ Accerdos, &c.] Recitet.] Pone quod sacerdoti cõfitetur aliq̃s aliquod crimen, & excõmunicat episcopus omnes huius criminis cõfitentes, nisi veritatẽ reuelauerint. est ratiõne, ar. p̃sbyter ei reuelare tenetur. vide hic, q̃ nõ. & arg. extra de cler. ord. in sacerdos, & extra de adul. significasti. Præterea hoc habere non põt presbyter. igitur dicere no dẽt. 6. q. 2. placuit. Iu. 2. q. 1. si peccauerit. & q. 7. plerumque. Præterea nonne scireti fuit? ergo celare debuit, 22. q. 5. de forma. Item ille nõ dẽt dici sciẽs, 15. q. 3. p̃sbyter. In cõtrarium facit, q̃ hæc pœna maior est ecclesia. ergo magis vitari debet & formidari. 11. q. 3. nihil. Item in excõicatione non est tãtum animæ detrimentum, sed & corporis, 11. q. 3. nihil. Sol. Dicunt quidam q̃ i secreto episcopo dicere põt. vtpote q̃ prodesse possit, non obcẽ. 22. q. 5. hoc videt. Alij cõtra. * Vel dic ibi ictum vt hõ. hic vt Deus. & p̃terea ille nõ continua nec sciẽs dicit. debet. fassio nisi de

* *Et ipsi videant. Nã quam re-rea ille nõ continua mel unda cannec sciẽs dicit. debet. fassio nisi de*

m ¶ Peregrinando.] *confessa ora-*

Vt ita agat publicam pœnitentiam & etiam solemnem, *sisti q.* si non habetur spes de eius restitutione, vt 50. dist. in. illud. §. hanc autem pœnitentiam, sup. 6. quæst. 3. placuit. contra, sed illa pœna non excludit hanc. Vel aliter ibi dixit.

dixit episcopus eum peccatum cõmisisse in genere, non descendendo ad species: sed hic specificat. Vel ibi facta fuit confessio episcopo, vt socio vel homini, non vt Deo

P supra 6.q.3.c.1.& 2.Lud.

Lacuit.] Cui prius.] 16.q.1.§.ecce.in hoc.

a ¶ Prius.] Nota qd prius debet cõfiteri suo sacerdoti, licet, alteri postmodum confiteatur. L.

Sacerdos proprius pp imperitiam põt deseri, & alius adiri.

b ¶ Commisit.] Id est cuius parochianꝰ ẽ: ab alio enim nõ potest ligari vel solui, extra de pœn. & remiss. quod autem.

c ¶ Pro ignorantia.] ergo pro ignorantia eius, auctoritate huius canonis poterit ire ad aliũ, sine licẽtia hoĩs, s. illius presbyteri imperitij. Iustificat hoc a iure cõcedi. ar. ff. de cõd. ĩst. q. bus. §. vlt. Sed nũqd credit ille extraneus sacerdos simplici verbo eius pœnitẽtis, q dicit suum sacerdotem imperitũ? Sic, qa nõ est verisimile q̃ cum mẽdacio veniat ad pnĩam. c. sancimus, 1.q.7. Sed nũ quid est vtilis talis confessio, quã quis accipit à non suo iudice contra hãc constitutionem? nã ordinatus à non suo epo recepit veritatẽ ordinis, 7.q.1. episcopus. Sed dico eã inutilem. Væ ergo scholaribus, qui vadũt ad inclusos pro pnĩa, & non ibi audiunt diuina per annum, quia & ibi decimas personales debent dare. extra de decim. nouum genus. Lauren.

Scholares quibus confiteri debent.

d ¶ Confessus.] Vel quia nõ vult pœnitẽtiam dare, vel pro alia iusta causa. Lau.

Pœnitentia mortis articulo iniuncta, utrũ sit vtilis.

IEmpus.] In hac distin. tractatur de pœnitentia finali, scilicet, quæ in fine vitæ quæritur & accipitur, scilicet, an valeat ad æternam vitam consequendam, vel non, & quid si fiat non ex charitate, sed tantum metu diuini iudicij: Et diuidit i duas partes, in prima quarum dicitur, quod dictum est. Fe. Secunda ibi, [quam quam.] Pet.

TEMPVS VERO. CASVS. Hic intitulatur 7. dis. qua quæritur vsq; ad quod tẽpus peccator sit recipiẽdus ad pnĩam, hoc est an vtilis sit pœnitentia, quæ iniungitur in mortis articulo. & videtur Aug. in hoc dubitare, nec vult (vt vĩ) in hoc præcise respondere, arg. inf. ea. si qui positus. Et forte ideo dubitauit: quia considerauit quod de facto contingit: quia vix aliquis potest digne pœnitere in mortis articulo constitutus, dum mundum considerat, dum respicit filios & vxorem a infra e. §. vlt. Vel dubitare se ostendit, non quia dubitet, quid in hoc casu teneãdum sit, sed quia in talibus verbis terrere vult nos, vt in sanitate agamus pœnitentiam, præcisè autem est respondendum ad hanc quæstionem per auctoritatem Euangelij: quia in quacunque hora peccator ingemuerit, &c. sup. distin. 1. c. facilius. §. hoc idem. Procedit ergo hoc

a Dicit Hieron. s. si ex

3 *Quod autem dicitur, vt pœnitẽs eligat sacerdotẽ, sciẽtem ligare, & soluere, videtur esse contrarium ei, quod in canonibus inuenitur, vt nemo videlicet parochianum alterius iudicare præsumat. Sed aliud est fauore, vel odio proprium sacerdotem contemnere, quod sacris canonibus prohibetur: aliud cæcum vitare, quod hac auctoritate quisque facere monetur, ne, si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadant.*

sup. in principio capitis, qui vult Sent. ibidem.

Vnde Vrbanus Papa. 11.

¶ Cuilibet sacerdoti commissum, nisi pro eius ignorantia, alter sacerdos ad pœnitentiam non suscipiat. C. III.

PLacuit, vt deinceps nulli sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sine eius consensu, cui prius [a] se commisit, [b] nisi pro ignorantia [c] illius, cui pœnitens prius confessus [d] est. Qui vero cõtra hæc statuta facere tentauerit, gradus sui periculo subiacebit.

supra. 9.q.2. placuit Sent. ibidem. a

DISTINCTIO. VII.

Empus vero pœnitentiæ est vsque ad vltimum articulum vitæ. Vnde Leo Papa, epis. 90. al. 92. ad Rusticum, c. 5.

¶ De eodem. Cap. I.

NEmo desperandus est,[e] dum in hoc corpore cõstitutus est: quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore [f] perficitur.

Sent. 4. distin. 20. sup. 32.q.2. ancillã, ¶ cõstituitur. §. nemo.

2 *Quamquam de differentibus pœnitentiam Augustinus scribat in libro 50. homil. hom. 41.*

Cap. II.

SI quis positus i vltima necessitate ægritudinis suæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, [g] & mox recõciliatur, [h] & hinc vadit; fateor vobis, nõ illi negamus qd petit; sed non præsumimus, quòd bene hinc exit: si securus hinc exierit, ego nescio: pœnitentiam dare possumus, securitatem autem dare non possumus. Nunquid dico,

Sent. ibidem. Poly. l. 8. lib. 1. Anl. l. 11. c. 137. Burc. l. 18. c. 13. Iuo p. 15. c. 220

hoc modo ●. primo probat vno c. q̃ pœnitenti nunquã est pœnitentia deneganda: postea adducit in contrarium duo cap. vsque ad §. hoc autem, quæ contraria capitula per alia auctoritates. Aug. soluit.

e NEmo desperandus est.] Id est de nemine desperandum est. Ar.

f ¶ Maturiore.] 32.q.1. ancilla. cuius hæc pars est. L.

QVAM QVAM. Hæc est secunda pars dist. in qua dicitur. q̃ si quis vere vult pœnitere, hoc sanus faciat. Pet.

SI quis positus.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Aug. an dãda sit pœnia in mortis articulo cõstitutis, & an sit eis vtilis. Et respondet dicens, q̃ nulli est pœnitẽtia denegãda, sed non præsumitur, q̃ eis sit vtilis, neque eis securitatem promittit. vnde hortatur quemlibet, vt in sanitate pœnitentiam agat, si digne vult veniam obtinere.

g ¶ Accipit.] Notificaram, non autem impositam, quia in tali articulo non imponitur, vt 26.q.6. presbyteri, &c. agnouimus, & q.7.c.1. Lau.

h ¶ Reconciliatur.] Quia forte erat excommunicatus. sed

collo tuo tibi nepos parulus pendeat: si in limine pater tuus iaceat senex: si ubera quibus te lactauit mater tibi obstẽdat; siccis oculis ad crucem euola, pcalcatũ perge patrem, per calcatam perge matrẽ & gladium tenet hostis: & tũ cogitabis de lachrymis matris.

damnabitur? Sed non dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? Vis, quod incertum est, euadere? age pœnitentiã, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es: quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes: peccata te dimiserunt [a], non tu illa [b].

1.q.3. Saluator.

Hæc, & duo sequentia capitula accepta sunt ex homilia 41. B. Augustini, sed primum hoc ordine, multisque verbis mutatis. Atq; ideo Burcardus, & Ivo non ex Augustino, sed ex dictis Augustini citant. Quare nihil mutatum; sed præstat omnino homiliam ipsam legere. Eadem in bibliotheca sanctorum patrum, tomo 7. tribuuntur B. Cæsario Arelatensi episcopo.

Idem in eadem homilia paulo superius.

C. III.

† al. adstrictus.

QVi egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento, quo erat adstrictus †, & à Christo corpore separatus, & bene post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam viuere debuit; post reconciliationem quãdocunque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem [c] vadit, regno Dei non priuabitur, à populo † diaboli separabitur.

† al. consortio.

Idem ibidem.

C. IIII.

SI quis [a] autem, &c. *& infra.* ¶ Baptizatus ad horam securus hinc exit: fidelis bene viuẽs securus hinc exit: agens pœnitentiam, & recõciliatus, cum sanus est, & postea bene viuens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego nõ sum securus. Vnde securus sum, dico? & securitatem do: vnde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. *& post pauca.* ¶ Sed vnde scis β (iniquis) ne forte Deus dimittat mihi? verũ dicis: vnde? nescio. Illud scio, hoc nescio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia nescio: nam si scirem tibi nihil prodesse [e], non tibi darem. [f] Item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res sunt, aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi futurum sit, nescio. Ergo tene certum, dimitte incertum.

Sent. ibidem.

a Si quis autem.] *Apud B. Augustinum sequuntur verba, quæ relata sunt paulo ante in capite*, si quis positus, *vsq. ad ver.* bene hinc exit.

β Sed vnde scis.] *Hæc apud B. August. sequuntur post vltima verba eiusdem capitis*, si quis positus.

Hoc autem quare Augustinus dixerit, Cyprianus ostẽdit, libro 4. epist. 2. ad Antonianum dicens.

C. V.

IDcirco frater charissime, pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorũ suorum toto corde, & manifesta lamentationis suæ professione testantes, prohibendos omnino censuimus a spe communionis, & pacis; si in infirmitate, atque in periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio compellit: nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum.

In lib. de vera, & falsa pœnitentia.

Item Augustinus in libro de pœnitentia, c. 17.

vel absolutus per officium sacerdotis à pœnitentia, quæ ei imponi debeat Lau. a Dimiserunt.] id est videntur dimisisse te.

b Non tu illa.] More humano loquit. semper enim præsumitur contra istum, quod non vere pœniteat: nisi euidens signum appareat. arg. 57. dist. si quis in ægritudine. Hug.

QVi egerit pœnitentiam. IC ASVS. Dī hic, quod si quis egerit veraciter pœnitentiam, & bene post pœnitentiam vixerit, post reconciliationem securus hinc exit, sicut post baptismũ: qui autẽ in articulo mortis pœnitẽtiam agit, vtrum securus hinc exeat, dicit Au. se dubitare. H. autẽ unũ c. facit ab illo ca. [si quis positus] usque ad. §. hoc autẽ [qui §. per se patet.

c Ad requiem.] Scilicet recta via, ita ꝙ nec purgatorium sẽtiat pro illis peccatis pro quibus pœnituit. * Lau.

* *Deest, intregre etiam satisfecit.*

d SI quis.] Hoc habes su. d. 3. §. ultimo. in c. si quis autem. H.

e Tibi nihil prodesse.] C. de proba. ad probationem.

f Non tibi darem.] sup. 95. dist. illud, argum. Hug.

IDcirco. ICASVS. Dī hic, ꝙ qui uerã pœnitentiam nõ agunt, & ex toto corde, prohibendi sunt à spe communionis & pacis: quia tales cõpellit ad pœnitẽtiã necessitatis articulus. & nõ delictũ.

Digitized by Google

C. VI.

Sent. ibidem.

NVllus expectet, quando iam nõ poſſit peccare. Arbi trij.n. quærat libertatem,vt dolere † poſſit cõmiſſa, non neceſſitatem. Qui prius itaq; à peccatis relinquitur, quàm ipſa relinquat,ea nõ libere,ſed quaſi ex neceſſitate condemnet. Licet.n. latro veniã meruiſſet in fine deomni ſuo crimine,non tamẽ dedit baptizatis peccãdi,& per ſeuerãdi auctoritatem. Tunc enim baptizatus eſt, qui tũc primum in cruce Chriſtum confeſſus eſt. Pœnitentia.n. ſi in extremo hiatu vitæ aduenerit,ſanat & liberat ĩ ablu tione baptiſmi,ita quòd nec purgatorium ſentiũt, qui in fine baptizãtur: ſed ipſi ditati bonis ſanctæ matris eccleſiæ ſunt recepturi multiplex bonum in vera beatitudine. Illi autem,qui cum potuerunt,nunquam conuerti voluerunt,cõfitentes,cum iam peccare nequeunt,non ſic facile acquirunt quod volunt. Oportet enim, vt pœnitentia fructificet ad hoc,vt mortuo vitã impetret. Scriptum eſt enim ſine charitate neminem ſaluum eſſe. Non itaque in ſolo timore viuit homo. Quem ergo ſero pœnitet,oportet non ſolum timere Deum iudicem,ſed & iuſtum diligere: nõ timeatur pro pœna,ſed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine,& de omni eius prædicta varietate.

† al. dolere.

Lucæ 23.

1. Cor. 13.

¶ Quod quoniam [a] vix licet, de eius ſalute Auguſtinus potuit dubitare. Credo quidem illi;qui dixit: [Quacũq; hora peccator ingemuerit,& cõuerſus fuerit,vita viuet,] Dixit conuerſum,non tantum verſum,vita viuere. Verſũ quidem puto,qui dolet de crimine:conuerſum,qui dolet de omni † eius,quam expoſuimus,varietate. Vertitur a peccato, qui iam vult dimittere peccatum: conuertitur qui iam totus,& omnino vertitur,qui iam non tantum pœnas non timet,ſed ad bonum Domini contendere feſtinat. Quæ conuerſio,ſi contigerit alicui etiam in fine, deſperandum non eſt de eius remiſſione. Sed quoniam vix, vel raro eſt tam iuſta conuerſio,timendum eſt de pœnitente ſero. Quẽ enim morbus vrget,& pœna terret,ad veram vix veniret ſatisfactionẽ;maxime,cũ filij,quo illicite dilexerit,ſint præſentes,vxor,& mundus ad ſe vocent. Multos enim ſolet ſerotina pœnitentia decipere. Sed quoniã Deus ſemper potẽs eſt,ſemper etiam poteſt in morte iuuare quibus placet. Cum itaque opus ſit non hominis,ſed Dei fructifera pœnitentia;inſpirare eam poteſt,quandocũque vult ſua miſericordia, & remunerare ex miſericordia quos damnare poteſt ex iuſtitia. Sed quoniam multa ſunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt,periculoſiſſimum eſt, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum eſt, cui Deus tunc inſpirat. Si quis eſt igitur,qui veram tunc quærat pœnitentiam; expectet Dei clementiam; maiorem ſentiens Dei bonitatem ſua nequitia. Sed ſi etiam ſic conuerſus euadat, vita viuat, & non moriatur; non tamen promittimus, quòd euadat omnem pœnam. Nam prius purgandus eſt igne purgationis, qui in aliud ſæculum diſtulit fructum conuerſionis. Hic autem ignis, & ſi æternus non ſit, miro tamen modo eſt grauis. Excellit enim omnem pœnam, quam vnquam paſſus eſt aliquis in hac vita. Nunquã in carne tãta inuẽta eſt pœna licet mirabilia paſſi ſint martyres tormenta: & multi nequiter iniqui tanta ſuſtinuerunt † ſupplicia Studeat ergo quilibet ſic delicta corrigere,vt poſt mortẽ nõ oporteat talẽ pœnã tolerare. Quædã.n. peccata ſunt mortalia,& in pœnitẽtia ſiunt viralia†;non tñ ſtatim ſanata. Sæpe enim quidam ægri morerentur,niſi medicarentur: non tamen ſtatim ſanantur: languet victurus,qui prius erat moriturus. Qui autem impœnitens moritur,omo moritur,& æternaliter cru-

[a] Vix licet, de eius ſalute Auguſtinus potuit dubitare.] CASVS. Dicit Au. quod nullus debet expectare vt agat pœnitentiam in morte. Nec debet ex eo ſumere auctoritatem, q pœnitentiã latronis Chriſtus in eius fine ſuſcepit: qa ille nõ ſolũ pœnituit ſed etiam baptiſmũ recepit: vnde nõ eſt mirum, ſi ſtatim volauit ad patriam ſicut eſt de quolibet q in ſuo fine baptizat: ſecus eſt de eo qui pœnitet ſine baptiſmo. Supponit etiã, q quilibet in morte ſua non tantum dẽt timere pœnam, ſed ẽt ſperare gloriam. QVOD QVONIAM VIX. CASVS. Dicit H. q hæc ſunt verba Aug. vſq; ibi, Dixit cõuerſum. Vel põt dici, q omnia ſunt verba Aug. vſque ad finem, & loquitur Aug. de ſe in tertia perſona, vt dicit H. & caſus facilis eſt, & eum per te videbis: quia multa reperit, quæ ſuperius dixit. Quod

[b] ſu. ſi quis autem.

Ezech. 33.

† animi.) orig.

† al. ſæpe ſuſtinuerunt.

† vrnalia) orig.

QVOd autem.] Hæc q. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima probat magiſter ſuperficialiter, quòd tempore feſtiuo vel ieiunij nullus debet vxorem ſuam cognoſcere, quod eſt conſilium. Secunda ibi, [Cum propria.] Ter-

† *al. meritur, vel ſi. mitur.*
† *al. precandi. urgetur*]orig.

ciabitur. Qui enim impœnitens finitur,† ſi ſemper viueret,ſemper peccaret. At Dei eſt miſerẽtis,quod operatur finem peccãtis, † ob hoc etiam ſine fine torquebitur, † quia nunquam ditabitur virtute ſemper plenius iniquitate,ſemper ſine charitate,torquebitur ſine fine.

a ¶Quoniam vix licet.] *Sic eſt emendatum editione Plãtiniana. Nam antea legebatur*, Quod quamuis licet de eius ſalute Auguſtinus,&c. *Neque accuſare,ſed interpretari voluit Auguſtinũ hoc auctor,ſine dubio ipſius ſectator. Multa vero alia in hic capite partim ex vetuſtis Gratiani codicib. partim ex ipſo originali ſunt emẽdata.*

QVAESTIO IV.

QVod autem [a] *orationis tempore coniugali operi vacare non liceat, Beatus Hieronymus in quodam ſermone ſcribit, quod ſcribit,ita dicens.*

¶Tempore quo vxori debitum redditur, a carnibus agni abſtinere oportet. C. I.

SCiatis fratres chariſſimi, quoniam quicumque vxori debitum reddit,vacare non poteſt orationi,nec de carnibus agni comedere debet. *Item paulo poſt.* ¶Si panes propoſitionis non poterant ab ijs,qui vxores ſuas tetigerant,comedi, quanto magis panis ille,qui de cœlo deſcẽdit, [b] non poteſt [c] ab his, qui coniugalibus paulo ante hæſere complexibus,[d] violari,atque contingi? non quo nuptias condemnemus(hoc enim dicimus,)ſed quod eo tempore, quo carnes agni manducaturi ſumus, vacare operibus carnis non debeamus.[e]

¶ *Prior pars huius capitis vſq: ad ver.* Item,*de induſtria videtur in ſummam collecta, reliqua autem ex originali eſt emendata & aucta.*

Item Auguſtinus ſermone 2. *de tempore,* [*ideſt, de* 2. *Dominica Aduentus.*

Operi coniugali an liceat tempore orationis vacare.

1 Vt B. Hiſido.

Maritus exactus ſemper tenetur reddere debitũ.

2 Ar. 24. q. 4. Nabuchodonoſor. C. de adul. l. Graecchus.

In vigilia Paſchæ de eius agni.

Sent. 4. d. 32. Iuo par. 8. c. 87.

Tertia ibi] Hinc etiam [Quarta ibi,] Hæc autẽ] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intitulatur quarta quæſtio,qua quæritur an tempore orationis quis ualeat reddere debitum uxori, ut tempore quadrageſimali, & ieiunijs ſtatutis,& uigilijs Apoſtolorum,& ſimilibus,& dicit H. q̃ exactus ſemper tenetur reddere, alioquin mortaliter peccat, ut ſup. 27. q. 2. ſi tu abſtines. ſed utrum poſſit exigere de hoc diuerſæ ſunt opiniones. Nam quidam inhærentes iſtis,dicunt quod tẽpore orationis non debet quis reddere debitum uxori. Alij intelligunt ea de conſilio. Tu aũt dicas quod cauſa incontinentiæ,uel filiorum poteſt eam cognoſcere,& exigere debitum, nec præcipitur ei ut abſtineat, ſed ſub forma prohibitionis diſſuadetur ei. ſed ex cauſa ſaturandæ libidinis non debet exigere, quia tunc mortaliter peccat ſecundum H. ſecundum alios ueniaIiter. Et hoc intelligas in exigente.

a ¶ Quod autem.] Omiſit magiſter quæſtionem poſitam in themate tanquam nihil dubitationis habentẽ, quia quæcunque tempore exactus, ſemper tenetur debitum reddere, 27. q. 2. ſi tu. & inf. prox. c. 1. & ponit aliã ſatis affinem, an liceat tempore orationis vacare coniugali operi in exigendo. & ſuper hoc notat diuerſas opiniones, nam quidam inhærentes iſtis dicunt, q̃ tempore orationis non debet quis cognoſcere vxorem ſuam. Alij vero intelligunt ea de conſilio, tu medium viã tenens [maior. n. medijs gratia reb. ineſt.] Dic ergo q̃ quandoq; eſt præceptum non cognoſcere eam quandoque conſilium. Præceptum eſt, quod in his dieb. non cognoſcat eam cã ſaturandæ libidinis, nã cum alias peccat ueniaIiter, maxime tamen cauſa incontinẽtiæ, ſm nos, ſi eã cognoſcat in his diebus peccat mortaliter. Conſilium vero eſt, vbi vult cognoſcere eam cã ſobolis, vel uitandæ fornicationis, hæc omnia intelligas in exigente, nã ut præmiſi, ſemper exactus tenetur reddere debitum, licet exigens hoc tẽpore peccet, arg. inf. eo. q. 5. noluit, dicitur tã quidam, q̃ ſi ei conſtaret, q̃ uxor peteret debitum cauſa libidinis explendę, nõ ei redderet.

SCiatis.] CASVS. Offẽditur in hoc ca. quod continẽtia præcedente dẽt quis accedere ad Euchariſtiam. & hoc probat Hier. argumentando de pane propoſitionis ad panẽ, qui de cœlo deſcendit. non q̃ nuptias condemnaret, ſed quia eo tẽpore quo mãducatur ſumus agnum, eſt a carnalib. operibus abſtinendum. Sequentia cap. plana ſunt uſque ibi (qui in caſtigatione) & intelliguntur ſecundũ præmiſſam diſtinctionem, uel conſilio, uel cum exigitur debitum cauſa libidinis ſaturandæ.

b ¶ Deſcendit.] Qualiter deſcendit habes de conſec. d. 2. ſicut eſt uetus.

c ¶ Non poteſt.] Propter reuerentiam ſacramenti. Vel intellige cum cauſa ſaturandæ libidinis commiſcetur ei, uel conſilium eſt alias, cum ex neceſſitate tenetur reddere, ut inf. prox. c. 1. quare punietur 2, cum tantũ pro mortali abſtinendum ſit a corpore Chriſti inf. de conſec. diſt. 3. quotidie. &c. ſi non ſunt.

d ¶Complexibus.] Et cauſa libidinis explendæ ſecundum quoſdam.

e ¶ Debeamus.] Quantum in nobis eſt, alter tamen peccat exigendo, ſed reliquus non peccat reddendo, nam & ſi peccat, qui præcipit, non tamen peccat, qui obedit, 23. q. 1. quid culpatur, uerſus finem.

Digitized by Google

a Quotiescunque.] ¶ Festiuitates.] De quibus inuenio in his capitulis, &].de cõsec.dist.3.c.1.Hug.

Infideles dicuntur.

b ¶ Ab infidelium.] Infideles eos vocat, qui peccant moraliter.argum.23.q.4.forte.Vel quia non seruant fidem amicis suis. Vel ad differentiam fidelis, 24.distin. Christiano.

c Fratres.] Consilium est.

d Si causa,] ¶ Concessum. Et ita videtur, q̃ aliquod tẽpus prohibitũ sit, in quo non debeat vxorem suam cognoscere,causa sobolis p̃creãdæ, & ita nõ est consilium, sed facvim in eo quod dicit videtur:nõ enim dixit,non est.Vel intelligas in casu, in quo loquitur c. quando si cognoscit eam causa sobolis,quia forte in eo casu non debet ad eam accedere: secus si causa incontinentiæ.

e ¶ Processionis.]id est,Rogationum, vt inf.de consec.dist.5. pronunciandum.

f ¶ Conceptus.] Ex quo.s.partus incipit moueri,hoc ẽt consilium est secundum nos, sicut etiam de mẽstruata, dist.5.ad eius vero, licet H.cõtradicat.

g ¶ Legem.] Supra dist.5.§.1.Iean.

h Christiano] 29. q.1.sic enim.

Licitum dupliciter dicitur.

i ¶ Non licet.]idest, non expedit.& ita licitum dupliciter dicitur.

k ¶ A licitis.] Propter hoc & illud.].ea.nec vxorem. Dic omnia hæc de consilio intelligenda.

l ¶ Ex consensu.] Hoc non est in Apostolo.sed ibi est sensus auctoritatis Apostoli. vnde est arg.q̃ potius sit sensus auctoritatis Apostoli attendendus, quam verba,extra de verb. sig.propterea.

m ¶ Orationi.] Sed dicit auctoritas. Nõ definit orare, qui bene facit,sed quilibet reddendo debitum bene facit.ergo orat: quare ergo cessabit,ut orationi vacet?Resp.orare hic sricte sumitur, secundum q̃ oratio fieri debet in ecclesia. Vel hoc de exigente: aliud in reddente. extra de conuer.coniug.quidam. Item nonne quotidie est orandum? Videtur ergo q̃ iugis continentia indicenda sit coniugatis: sed nomine orationis tẽpus deputatum ieiunijs,quib.sic frequentius nititur oratio, intelligitur vt tempus quadragesimale, quatuor temporum, & sanctorum vigiliæ, extra de obser.ieiu.consilium.

Orare non definit, qui benefacit.

n ¶ Nam secundum legem.] Forensem.i.Romanam, vt C.de fer.quadraginta. vel Mosaicam,vbi dicitur;decem

¶ A coniugali concubitu in sanctorum solennitatibus est abstinendum. C. II.

Sent.4.dist.32.

QVotiescunq; aut dies natalis Domini,aut reliquę festiuitates [a] adueniunt;sicut frequenter admonui, ante plures dies non solũ ab infidelium † [b] concubinarum consortio,sed etiam a proprijs vxoribus abstinere.

† *infelici.*] uera lectio.

Item Ambrosius in sermone de aduentu Domini.

¶ Diebus ieiuniorum à proprijs vxoribus abstinere oportet. C. III.

FRatres [c] non solum debetis ab omni immunditia abstinere, sed etiam ab vxoribus proprijs studiosissime contineatis. Nullus [α] omnino vxori suæ ieiunorum diebus coniungatur.

α ¶ Nullus.] *In hoc sermone, qui habetur in manuscriptis in bibliotheca Vaticana, hinc vsque ad finem non habentur. Sed in alio sermone manuscripto de Quadragesima hæc leguntur.* Nullus omnino vxori suæ iungatur,ante octauam Paschæ. *In plerisque vetustis codicibus Gratiani hoc loco absunt ista verba*, ieiuniorum diebus. *de quibus tamen B.Ambrosius loquebatur.& ideo sunt etiã in rubrica.*

Sent.ibidem. Iuo par.8.c.84. Pann.6.c.21.

Idem super epistolam primam ad Corinthios.in c.7.

C. IV.

† *al.purgationis.*

SI causa procreandorum filiorum ducitur vxor: non multum tempus cõcessum [d] videtur ad ipsum vsum: quia & dies festi,& dies processionis † [e],& ipsa ratio cõceptus [f], & partus iuxta legem [g] cessari temporibus his debere demonstrant.

sup.dist.5.

Idem Augustinus in libro quæstionum veteris,& noui testamenti.quæst.127.

Sent.ibidem. Iuo par.8.c.89.

Vxoris vsus certis diebus cessare iubetur. C. V.

CHristiano [h] cum vxore sua conuenire aliquando licet, aliquando vero non licet [i]. Propter dies.n. processionis aliquando non licet conuenire, quia etiam a licitis [k] abstinendum est,vt facilius impetrari possit quod postulatur.Vnde Apostolus ex consensu [l] ait abstinendũ ad tempus, vt vacetur orationi [m]. Nam secundum legem [n] in ieiunio cędere † , & iurgari non licet; postea licet,quia maior reuerentia debetur Dei causis.

1.Cor 7. Esa 58. † *al.cadi.*]orig.

Item Ioannes Chrysostomus.

Non vere pœnitentiam agit,qui continentiam non seruat. C. VI.

QVi in castiga-

ad lites & contentiones ieiunatis, & percutitis pugnis.pie. 18.dist.impietatis. Vel canoniceam.15.q.4. placita.lo.

QVi in castigatione.]CASVS.Dicitur hic,q̃ si quis inter Dei flagella peccatum cognoscit, & pœnitet, quantum in se est,ab operibus carnis debet abstinere.

a ¶ Qui

tione [a] victus [b] se dicit agere pœnitentiam? frustra hoc sermone promittit, nisi egrediatur [c] de cubili suo, & ieiunio continentiam addat.

Ioelis 2.

Caput hoc apud B. Ioannem Chrysostomum, ex quo citatur non est inuentum. Sed eadem fere leguntur in commentarijs B. Hieronymi ad c. 2. Ioelis, & copiosius etiam exposita.

Item Greg. in resp. 10. ad interrogationes Augustini.

¶ Ab ingressu ecclesiæ temperare se debet vir cum propria vxore dormiens. C. VII.

Sent. 4. d. 31. Poly. l. 6. ti. 7. Iuo p. 8. c. 88.

2 VIr cum propria coniuge [d] dormiens, nisi lotus aqua intrare [e] ecclesiam non debet, sed neque lotus intrare statim debet, *& infra.* Quamuis enim de hac re diuersę hominum nationes diuersa sentiant, atque alij alia custodire videantur. Romanorum tamen semper ab antiquioribus vsus [f] fuit post admissionem propriæ coniugis, & lauacri purificationę quærere, & ab ingressu ecclesiæ paululum reuerenter abstinere. Nec hæc dicentes deputamus culpam esse cõiugum, sed quia ipsa licita admissio cõiugum sine voluptate [g] carnis fieri nõ potest, [h] a sacri loci ingressu abstinendum est, quia voluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Nõ enim de adulterio, vel fornicatione, sed de legitimo matrimonio susceptus fuerat, qui dicebat: (Ecce enim in iniquitatibus [i] conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea) *& infra.*

Psal. 50.

a ¶ Qui in castigatione.] s. flagellorum.

b ¶ Victus.] i. conuictus & compunctus. Vel melius victus genitiui casus, quasi in abstinentia & parcitate, s. Deo, secũdũ ieiunando, & in ieiuniis se castigando. Hug.

c ¶ Nisi egrediatur.] Quantum in se est, vel si vxor cõsentiat, sentiat vt inf. ea. Apostolus.

d ¶ Vir cũ propria coniuge.] CASVS. In prima parte loquitur de eo, qui causã incontinentiæ ad vxorem accedit. Tali consulitur ab ingressu ecclesiæ abstinere vsque ad vesperã. In secũda de eo, qui cã prolis habendæ. Tertio de eo qui causa libidinis tuæ saturãdæ. In primo casu consulunt ab ingressu ecclesiæ temporaliter cessandum, & hoc consilium approbat vsus Romanorum, non ad condemnationem nuptiarum, sed quia coniugalis commistio non potest fieri sine culpa, vt probatur auctoritate Dauid. In secundo casu reliquit arbitrio uiri an intret ecclesiam uel nõ. In tertio casu præcepit, quod ante ablutionem mentis ad sacram cõmunionẽ non accedat. H. uero sic ponit, in principio loquitur qñ uir accedit ad uxorem, causa incontinentiæ. in medio qñ causa liberorum: circa finem qñ causa libidinis exaturandæ. In primo casu consulitur uiro ut lauetur aqua, & aliquantulum cesset ab ingressu ecclesiæ, quod fit ad reuerentiam loci propter peccatum, quod fit in tali coitu, & propter corporalẽ coinquinationem. In secundo casu relinquitur suo arbitrio, & de intrando ecclesiam, & de accipiendo corpus Christi, In tertio nil de hoc uel de illo statuitur, sed ostenditur quod peccat grauius, quam in duobus primis casibus.

e ¶ Intrare.] Videtur ergo q̃ multo fortius quis prohibẽdus sit ab ingressu ecclesiæ pro mortali, cum hic impediatur pro veniali, & ita qui est in mortali, non debet ecclesiam ingredi, q̃ quidam admittunt, 21. d. cleros. in fi. & 11. q. 3. nullius sacerdotum. & de pæ. dis. 1. qui sanctus sacerdos est, quod nõ est verum, nisi sit excõmunicatus, 11. q. 3. excõicatos. &c. cum excommunicato. vel interdictus, extra de off. de leg. sane. de illis constat, vel nisi sint cõtumaces, 11. q. 3. qui iubente. vel pœnitentes, 50. d. in capite. & quidam sacrilegi. 81. dis. si qui. 5. q. 2. præsẽti. & 12. q. 2. de viro. alias q̃libet patest ingredi, vt de conse. d. 1. episcopus nullum, 1 q. 1. qui studet. vbi dr, q̃ dominus admisit omnes peccatores intrare ecclesiã præter simoniacos, potius. n. frequentabit ecclesiam, qui est in mortali, vt dominus eum cõuertat p verba sacerdotis, vt supra de pę. d. 1. falsas, in fi. Quod ergo hic dr, dictum est propter reuerentiam sacri loci, & propter corporalem uiri inquinationem magis quam propter peccatum.

Ecclesiæ ingressus an sit alicui prohibendus.

f ¶ Vsus.] Arg. pro consuetudine Romanæ ecclesiæ seruanda. & uerum est, cum hoc docet 11. dist. nolite.

g ¶ Voluptate.] Et ita coitus non potest fieri sine peccato, hic applaudit sibi Hug. & sumit opinionem, quod nunquam opus coniugale sine peccato potest exerceri, unde etiam qui debitum reddit, peccat uenialiter? quia semper est ibi quiddam prutitus & uoluptas in emissione spermatis, & ideo Christus noluit nasci ex coitu: quia non potest fieri sine peccato &c. 27. q. 2. omne, ad finem. uidetur ergo quod teneatur aliquis peccare: quia tenetur reddere debitum, ut 27. q. 2. si tu. & infra q. prox. cap. 1. nec potest reddere nisi peccet, ergo tenetur peccare, sed hoc argum. non ualet. Instat H. presbyter tenetur cantare Missam, nec potest cantare nisi hẽat linguam, ergo tenetur habere linguam. & secundum H. peccat homo ex necessitate in primis motibus. & ita erit quis perplexus secundum Hug. inter ueniale, quod surgit ex primis motibus & mortale. Nam de primis motibus dicit Apostolus: Ago quod nolo. & surgunt in nobis, & sine nobis, de pæ. d. sin. 2. inter hæc. P. manducator dixit contra, ut no. 13. dist. nemi. 2 Item ex hoc sequeretur quod bene faceret, & male, quia reputatur ei ad sanctitatem, si reddit debitum, ut infra cad. q. proxim. c.

Opus coniugale an possit fine peccato exerceri.

h ¶ Non potest.] De facili, & ideo quia dubium est, aqua aspergitur.

i ¶ Iniquitatibus.] idest. uoluptatib. iniquitas in propria designat crimen, de pę. dist. 3. §. quod aũt. c. ille text. uel dic, iniquitatibus, i. originali peccato, sine fomite, unde theologi colligunt ex hoc, quod plura sũt originalia huiusmõi, & tunc dic, iniquitatibus, i. cum iniquitatibus, qui

Originalia fm aliquos sunt plura.

Oportet itaque legitima a carnis copula vt cauſa prolis ſit,non voluptatis,& carnis commiſtio creãdorum liberorum ſit gratia, non ſatisfactio vitiorum.[a] Si quis ergo ſua † coniuge,non cupidine voluptatis captus, ſed ſolũ modo liberorum creandorum gratia vtitur, ipſe profecto de ingreſſu eccleſiæ, ſeu de ſumendo corpus Dominici, ſanguiniſque myſterio ſuo eſt relinquẽdus iudicio:quia a nobis prohiberi [b] nõ debet accipere,qui in igne [c] poſitus neſcit [d] ardere. Cum vero non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas [e] dominatur in opere commiſtionis, habẽt coniuges etiam de ſua cõmiſtione, quod defleãt. [f] *& paulo poſt.* ¶Tunc autem [g] vir, qui poſt admiſtionem coniugis aqua lotus fuerit,etiã ſacræ communionis myſterium valet accipere, cum ei iuxta præfinitam ſentẽtia eccleſiam etiam licuerit intrare.

† *al. ſuam coniugẽ*] orig.

a ¶ Legitima.] *Ita emendatum eſt ex varijs codicibus B. Gregorij. Antea legebatur,* oportet itaque legitimam carnis eſſe copulam. *Multa etiam alia iuxta emendata.*

3 *Hinc etiam* [h] *in diebus abſtinentiæ nuptiæ celebrari prohibentur.*

Vnde in Laodicenſi concilio,c. 52 *legitur.*

¶ In diebus Quadrageſimæ nuptias celebrare non licet. C. VIII.

NOn oportet in quadrageſima aut nuptias,vel quæli bet natalitia [i] celebrare.

Iuo p.8.c.48.

*Item ex concilio Martini Brachar enſis,c.*48.

¶De eodem. C. IX.

NOn licet in Quadrageſima [k] natalitia [l] martyrum celebrare?ſed tantum ſabbato,& Dominica pro cõmemoratione eorũ oblationes offerre. Sed nec natalitia nec nuptias liceat in Quadrageſima celebrare.

Burc.l.13.c.10. Poly.3.tit.24. Iuo p.6. cap.43.

Item ex concilio Ilardenſi.

¶ De eodem. C. X.

ij NOn oportet a Septuageſima vſq; in octauas Paſchæ,& tribus hebdomadibus [m] ante feſtiuitatẽ

Simile habetur in conc.Saleguſ.c.3. Sen.4.diſt.32. Poly. l.6.tit.3.Burc.l.9.c. 4.

a ¶ Vitiorum.] Scilicet impropria.Arg.diſt.13.nerui.

b ¶ Prohiberi.] Idest,diſſuaderi.

c ¶ Qui in igne.] idest,in ardore concupiſcentiæ,idest, in ampleæ.bus vxoris igneis.

d ¶ Neſcit.] Idest,neſcit cõſentire libidinis vxoris ſuę, ſed reddit debitum vxori exigienti.

e ¶ Sed voluntas.] Exercendæ libidinis.

f ¶ Quod defleant.] Eſt enim coitus tũc mortale peccatũ ſm Hug.32.q. 4. ergo, ſed [n] cauſa incontinentiæ, veniale, vt d.25.c.9 in aliud. §. alias autem ea.32.q. 2.quidquid.§.his ita immo ſecũdum nos nec hoc caſu eſt mortale, ſed veniale, & hoc iudicat cum dicit quod defleantur.

g ¶ Tũc autem.] Hoc reſpicit principium huius.

HINC ETIAM. Hæc eſt 3. pars.q.in qua ponit tempora, in quib.nuptiæ non ſunt celebrandæ,Io. de Fant.

Tempus feriarum vtrũ impediat & dirimat matrimonium.

h ¶ Hinc etiam.]Hic agit de illo impedimento,quod dicitur tempus feriarum,de quo dicunt quidam, quod impedit cõtrahẽdũ & dirimit iam ꝯctũ, quia contrahitur cõtra cõſtitutionem eccleſiæ,ꝛ.cad. nõ oportet, & extra de matr.contract.cõtra inter.ec.c.1.videtur in antiqua. Alij melius dicũt, quod licet impediat,nõ tamẽ dirimit,ar. extra de ma. contra. cõtra iter.ec.c.vl. i fi. &c. pe. & extra d tẽp or di. ſane unde matrimoniũ in Quadrageſima nõ prohibetur contrahi, ſed prohibentur nuptialia conuiuia,& nuptiales ſolennitates,& ſolemnes traductiones,& carnis cõmiſtio, põt ergo matrimoniũ contrahi in Quadrageſima: ſed illa tamẽ non dẽt duci,ſicut ſecũdum leges mulier poteſt tempore luctus alij viro deſponſari,ſed non tamẽ traduci, vt ff.de his qui not.infa. ſolet, §.quæ vitum, & hoc eſt expreſſum extra de ſe.capellanus, argu.ad hoc ff. de ritu nupſi quis officium. Nam cum ſolo conſenſu contrahatur, cur non contraheretur hoc tempore? C.de tranſ. nonminorem, & extra de matri.contrac.contra inter.eccle. per totum.Io.

NOn oportet in Quadrageſima.] CASVS. Præcipitur hic,ne quis reducat vxorem in Quadrageſima,vel anniuerſaria faciat,in quibus conuiuia nunt,& quod;dicitur ibi,nuptias,ideſt nuptialia conuiuia.

i ¶ Natalitia.¶ Non martyrum,ſed hominum:vel ad litteram intelligas.

NOn licet.] CASVS. Hic recitatur conſuetudo eccleſiæ Mediolanenſis, & quarundam aliarum ec-

l ¶ Natalitia.]põt dici hoc eſſe abrogatam,nã hodie celebrantur bene in Quadrageſima. Vel intellige quod nõ dẽnt celebrari,vt fiant ibi conuiuia, & interſint hiſtriones & mimi,qui turpia,&c.& huic intellectui conſonat qđ ſequitur,ſed tñ in ſabbato,&c.inf.ea.nec vxorẽ.Natales vocantur martyrum paſſionum dies,quia in eis naſcuntur ad vitam,& moriuntur mundo: de conſuetudine eſt in eccleſia Mediolanenſi, qđ in Quadrageſima nõ celebrant. 2 De his natalibus habes C.de proba. neque natales.Et Virgilius.Meus eſt natalis Iola,&c.Ioan.

Natales, qui dicuntur.

NOn oportet. CASVS.Hic prohibetur certis tẽporib. anni aliquam duci vxorẽ:& ſi fuerit traducta,ſeparentur ad tempus pro contemptu ad pœnitentiã. Quæ ſe quunt plana ſunt vſque ad quæſtionem,ſ.Pœnitentiã,] per quam mutua vel viua ſeruitus impeditur.

1 Scilicet natales martyrũ, nec vxores ducant.

m ¶ Tribus hebdomadibus.]Sed nunquid iſtæ tres hebdomadæ ſunt immediate ante feſtum ſancti Ioannis? ſubaud;, non,ſed cum intervallo inter eas & feſtum,vt extra de fer. capellanus. & ponit has duas opiniones.

appro-

approbat tamen quod cum interuallo accipiendæ ſunt, & incipiunt a diebus Rogationum.

a ¶ Separentur.] Ad tempus, extra de ma. contracto cõtra inter. eccl. litteras. non eſt contra, extra e. tit. ex litteris, in fine, quia ibi loquitur de interdicto ecclesiæ, non ni, Miſſæ, & vpi, & officio. & canonibus, & vniuerſali eccleſiæ indicto vacare licet, & debet & poteſt, vt de cõſe. diſt. 2. omnis homo. ſup. ca. q. 2. quos. ſup. diſt. 5. c. 3.

c ¶ Niſi ex conſenſu.] Niſi pro ſuccurſu terræ ſanctæ. extra de vo. & vo. redemp. ex multa. in verſic. in tanta.

d ¶ Fraudare.] Sed qd ſi in eccleſia velit vxor debitum exigere a viro, nũquid debet ei redere? Gratianus dicit, q̃ ſic. tu cõtra l. ar. ff. de ſol. q̃ dici mus. Sed quid ſi a ſacerdote tempore canonis petat debitũ? Idem dico, q̃ non tenetur reddere tunc, arg. 29. diſt. c. 2.

Coniugale debitũ non eſt in eccleſia reddendũ.

1 vbi tãc nõ pãt exire eccleſiã ſcũm Lau. De hoc ẽt not. 3. 2 1. diſ. quoniã.

e ¶ Pœnitentiam.] Publicam. ſ. & ſolennem, ſcilicet q̃ quam ius alterius lẽditur.

Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 47. Paun. l. 6. c. 3.

ſancti Ioannis Baptiſtæ, & ab aduẽtu Domini vſq; poſt Epiphaniam nuptias celebrare. Quod ſi factum fuerit, ſe parentur.[4]

Item Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum, c. 48.

¶ De eodem. C. XI.

NEc vxorem ducere, nec conuiuia facere in quadrageſimali tempore conuenire poſſe nullatenus arbitramur.

4 *Hæc autem ſeruanda ſunt, ſi vxor conſenſum adhibere noluerit, cæterum ſine eius conſenſu, nec cauſa orationis continentia ſeruari debet.*

Vnde Auguſtinus in libro primo de adulterinis coniugis, c. 2.

¶ Niſi ex conſenſu communi, orationi coniuges vacare non poſſunt. C. XII.

Sent. 4. diſt. 32. Iuo p. 8. c. 133.

APoſtolus nec ad tempus, vt vacetur orationi, [b] niſi conſenſu, [c] voluit coniuges carnali inuicem fraudare [d] debito.

Hinc etiam in ſecũdo concilio Arelatẽſi, c. 22. legitur.

¶ Niſi ex conſenſu communi, coniugatis pœnitentia non detur. C. XIII.

Iuo p. 8. c. 280. & p. 65. c. 14. & c. 133.

PAenitentiam [e] coniugatis non, niſi ex conſenſu dandam.

QVESTIO V.

QVod autem ſine conſenſu [f] vxoris vir continentiam vouere non poſſit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim & Auguſtinus ſuper pſalmum 149. in extremo.

Non poteſt vir continentiam ſeruare, niſi vxoris teneat conſenſum. C. I.

Sent. ibidem Iuo p. 9. c. 127.

SI dicat vir, continere [a] iã volo, nolo aũt, vxor, nõ põt. Quod. n. tu vis, non vult illa. Nunquid per continentiam tuam debes illam facere fornicariam? [h] ſi alij nupſerit te viuo, adultera erit. Non vult [i] tali lucro Deus compenſare tale damnum. Redde debitum, & ſi non exigis, redde. Pro ſatisfactione β [k] perfecta Deus tibi computabit, ſi nõ, quòd tibi debetur, exigis, ſed reddis, quod debetur vxori.

a ¶ Continere.] *Sic etiam apud Magiſtrum: ſed B. Auguſtinus & Iuo habent*, continere, iam volo, nolo iã vxorem, non poteſt. Quid ſi tu vis, & illa non vult.

β ¶ Satisfactione.] *In aliquot manuſcriptis, & apud B. Auguſtinum & magiſtrum & Iuonem eſt*, ſanctificatione. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

Marītus cõtinentiã ſine cõſenſu vxoris vouere non poteſt.

f ¶ Quod autẽ ſine conſenſu.] Hæc quæſtio quinta negatiue ſoluitur, quia vir nõ poteſt continentiam vouere ſine cõſenſu vxoris expreſſo vel tacito, niſi ſit ſponſa nondum cognita, extra de conuer. cõiug ex publico. & in caſu fornicationis, v 27. q. 2. Agathoſa.

g ¶ Ait enim.] Super pſalmo. Laudate Dominum quoniam bonus.

SI dicat vir.] CASVS. Oſtendit in hoc c. q̃ vir ſine cõſenſu vxoris non poteſt continere: qa diſplicet Deo cõtinentia viri, ex qua ſequitur proſtitutio vxoris, reddat igitur quod debet, ſcilicet exactus, & quod ſi bi debitum eſt, non exigat, & reputabitur pro ſatisfactione.

h ¶ Fornicariam.] 27. q. 2. ſi tu.

i ¶ Non vult.] 14. diſt. quod ait.

k ¶ Pro ſatisfactione.] Quia reddere debitũ meritoriũ eſt. infra. ca. ſecundum. 32. q. 2. connubia. contra. ſed ibi ſoluitur.

non de tempore feriato. Vel ibi prohibetur perpetua ſeparatio, hic permittitur ad tempus.

NEc vxorem.] HÆC AVTEM. Hæc eſt quarta pars quæſtionis, in qua dicitur, quod nec vir ſine conſenſu vxoris, nec contra poteſt vacare orationibus Ioan. de Fant.

b APoſtolus.] ¶ Orationi.] Priuatæ, vel priuato loco, quod facere & incipere uelit, ſed ſolenni oratio-

a ¶ Noti-

NOtificasti &c. CASVS. Hug.sic ponit hunc casum. Iste Landulphus timore mortis licentiam ab vxore violenter extorsit, & sic monasterium adiuit victus clamoribus vxoris & familiæ, de monasterio exiens ad domum propriam redijt, quæritur postea a Papa an liceret ei vti vxore sua, cui Papa rescribit, & respõdet inquisitioni eius, & non directe, sed p consequẽtiam ostendit talem cõuersionem nullã esse, & nõ tenere, ex quo facta fuit sine spontanea consensu uxoris. In quo datur intelligi q̃ potest ea uti cognoscendo, reddendo saltem debitum. Seq.c.patet.

Cõfessio cõtra aliquem a ¶ Minis.] Arg.qđ extorta non confessio uel cõsensus ab aliquo contra ipsum extortus non præiudicat illi ar.31. q.1.Lotharius, & 15. q.6.auctoritatem. 1 nulla est.

b ¶ Licentiam.] Iuẽ arg. a contrario sensu, quod non potest exire de monasterio qui cũ uxoris intrauit licentia. Item arg.quod coacta licẽtia uel uoluntas nulla est: non quia hic non fuit licentia, ut in prin.dī: sed quia coacta nõ hic nulla dī, sed vī contra 15. q.1.merito.ubi dī, q̃ coacta uoluntas, uoluntas est. Respond. secus est hic, & i matrimonijs, ubi exigit uolũtas directa, uel spontanea, extra de spon.cum locum. & inhabitus assumptione, extra quod met. cau.c.1.secus est i iuramẽto, ubi nulla excusat necessitas, quia ipsũ necessitatis sem p est 22.q.1.ita ergo. consulimur tñ isti, ut no.15.q.6.auctoritatem.

2 Ad hoc ī. ea.mulier.c. Deo.ca.q uxorem, ubi de hoc, 27. q.2.Agatho sa.& istis canonibus stat Hin. Maritus, qui inuito uxore uouit religionem, an post ei⁹ mortem continere debeat.

c ¶ Sine abbate.] Idẽ si cum abbate.

d ¶ Cum omni.] Arg. qđ prætermissis circumstantijs alicui facto debitis non intelligitur illud esse factum, sup.30.q.5.aliter dist. 22. quorundam. sup.17.q.2.Gonsaldus. 1.arg.cõtra extra de reg.& transeunt ad reli.c.ad apostolicam sedem, quia tenet ibi monachatio omissa probatione.

3 De hoc ẽt e ¶ Cum festinatione.] Sed nunquid tenetur vir iste cõ not. 27. q.1. tinere post mortem vxoris? sic. 3 nec exigere potest: ad nuptiarum. monasterium tamẽ non cogitur redire, extra de conuer. iuxta fin. In coniuga.quidam.extra eod.tit.placet. sed contradicit extra eod.ti.ex parte.vbi compellitur redire ad monasterium. Sed dic quod ibi vxor dederat licentiam. & ipse solenniter professus erat, vel ibi verbum, compellas. nõ extenditur nisi ad verbum dimittat, quod post sequitur in dicto c.ex parte. est consilium. Nec obst. extra eo.ti.cõ gl. hic habes.

Item Alexander Papa II. Landulpho in Corsica.

¶ Non debet extorqueri mulieris consensus ad continentiam Deo vouendam. C. II.

NOtificasti te morte tenus infirmatum, & peccatorũ tuorum recordatione, & terrore valde pauefactũ, anxiè quæsisse monachũ fieri, & a tua vxore minis, [a] & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam [b] extorsisse, & sic te monasticam † vestem sine abbate [c] sumpsisse, & monasterium petijsse: postea vero, cũ sanus factus esses tuæ vxoris reclamationibus, eiulationibus, & plãctibus, tuæq; familiæ diuersionibus deuictus, [a] vtpote pœnitẽs domum remeasse, & post multos dies quorundam sapiẽtum consilio ad iam dictę mulieris cubile redijsse. Nunc ast, si tibi tua vxore vti liceat, nostrum requiris consiliũ. Si ita deniq; est, vt tuus nuncius narrat, nõ videtur nobis rationabiliter, neq; sana mente id factũ, quoniam, cũ omni [d] homini ad monasticam tendenti vitam legaliter, sancte, & iuste sit peragendum; tu cõtra leges minaciter & violẽter a tua vxore, parti terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus, deuia secutus, nulla, vt dicitur, licentia accepta recessisti, & monasteriũ petisti. Non enim violentia, sed ex pari uoluntate, & consensu (sicut sancti patres dicunt) hoc fieri debet, neq; vir & monasterium exigere, aut professa continentia habitum cũ festinatione [e] debet mutare.

Iuo par.8.c.230. Panno.l.6.c.85.

† *al.monachicam.*

[a] ¶ Deuictus.] *Iuo habet*, vtpote pœnitens deuictus. *Pannormia*, vtpote penitus deuictus domum remeasse.

β ¶ Neque vir.] *Apud Iuonem, & in Pannormia legitur*, neque vir in monasterium recipiẽdus est, nisi vxor illius femineum monasterium elegerit, aut professa continentiam habitum cum festinatione mutauerit. *Sed mutatiũ non est: quoniam glossa videtur magis conuenire lectioni Gratiani.*

Item ex concilio apud Compendium.

Capit.l.5.c.16.

¶ Vir potest abnuere vota continentiæ, quæ sine eius cõsensu Deo vxor obtulerit. C. III.

Burch.l.9.c.47. Iuo p.7.c.185. & p.9.c.124. Et Beda.1.Gor.7.

MVlier, & sine licẽtia † viri sui, velũ in caput miserit si viro placuerit, [f] recipiet eã iterum ad cõiugiũ. [g]

† *comitis*) *cap.*

Item Augustinus ad Ecditiam epist.199.

c ¶ Sine festinatione.] Ar. qđ præterquam si ex hoc c.quod possit.inf.ea.vna.

f ¶ Mulier placuerit.] In optione ergo viri ponitur si velit eã reuocare sicut in optione prælati est an velit rem vacante sede alienatã a capitulo repetere, vel pretiam retinere 12. q.2. si qua de reb. vtrũ autem vir teneatur eã reuocare, uel pariter conuerti, uel continentiam uouere dictum est 27.q.2.Agathosa.nam si noluit eam reuocare, episcopus debet eam sua auctoritate extrahere.ar.extra de conuer.cõiug.c.1.nam bonus iudex debet talia corrigere, extra de offi.ord.c.1.ff.de offi.præsi.præses.

g ¶ Coniugium.] Sed pone q̃ mulier sine licentia viri intret religionem. immo uiro contradicente. post vir consentit, sed ipsa contradicit.; nunquid põt ipsa exire?

Vide.

Maritus usquequo pōt uxorem suā reuocare, q̄ sine eius cōsensu religionem ingressa est.

Videtur q̄ non: quia vltimus consensus confirmat præcedentes ff.de ser.rustic.prad.per fundum.arg.contra.ff. com.prædio.receptum. vbi dī q̄ prior consensus dēt durare q̄. Quidam dicunt, q̄ exire potest. sed contra eos est extra de eo qui duxit in ma.cap.1. per quod dico, q̄ exire non-

¶Non potest vir continentiæ vota rescindere, quæ eius assensu mulier Deo promisit. C. IV.

Ino cap.8.c.136. Pan.1.6.c.80.

† *al. constantissime*.

QVòd Deo pari consensu ambo voueratis, perseuerā ter vsque in finem [a] reddere ambo debuistis. A quo proposito si lapsus est ille, tu saltem instantissime † [b] per seuera. [c] Quod te non exhortarer, nisi quia tibi ad hoc ipse consenserat. Nam si nunquam tenuisse eius assensum, numerus d'te nullus defendisset annorum, *et post pauca.* ¶Non quia pariter temperabatis a commistione carnis, ideo tuus maritus esse destiterat; immo vero tanto sanctius inter vos coniuges manebatis, quando sanctiora [c] concorditer placita seruabatis Nihil ergo de tua velle, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacunque pecunia, aut reb. vllis terrenis tuis sine arbitrio eius facere debuisti. *& infra.* ¶ Est quidam pro modulo personæ habitus matronalis a viduali veste distinctus, qui potest fidelibus coniugatis, salua religionis obseruantia conuenire. Hūc [f] te maritus si deponere noluit, ne te [α] velut viduam illo viuente iactares; puto, quia non fuerat in hac re vsq; ad dissensionis scandalum producendus magis [g] inobedientiæ malo, quam illius † abstinentiæ bono. Quid est enim absurdius, quam mulierem de humili veste viro superbire, cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quàm in nigellis vestibus repugnare? quia, & si te indumentum monachæ delectabat, etiam hoc gratius posset, marito obseruato, exoratoque sumi, quam illo inconsulto, contemptoque præsumi. Quod si omnino non sineret, quid tuo proposito deperiret? Abfit, ut hinc displiceres Deo, quod coniuge tuo nōdum defuncto non indueris, sicut Anna [h], sed sicut Susanna [i].

† *al. vltimæ.*

Luc. 12. Dan. 13.

α Ne te.] *In vulgatis erat*, Ne te puta velut viduam iactare. *Emendatum est ex aliquot vetustis originali, & Beda, & alijs collectoribus, itemque alia multa.*

Beda ibid.& pl.or. Sent.4.di.32.Polyc. l.6.tit.4.

Idem in eadem epistola.

¶ Continentiæ meritum habet, qui pro incontinentia vxoris debitum sibi reddere cogitur. C. V.

SEcundum

gedi monasterium siue religione m. & ingressā pōt educere. arg. inf.cap. prox. qa nō tenuit ingressus eius, ut ext. de conuer. coniug. quidā, secus si in ingressu vtri uouisset quia tunc ingressus eius tenet secundum Inn. 3 Cū ista gl. concordat Ang.in l.qui seruū, ff. de uerbo.ob. & Ale. de Imo. in l. cū proponas, C.de pactis.

§ Præscriptio nō defendit inualidum.

b Instantissime] Ar. q̄ fides est seruanda ei, qui contra fidem venit 3.22.q.4.innocens.ar.contra.95.d. esto.extra de iureiurando peruenit 1.

c Perseuera.] Sed qd si alter fornicet postea, nunqd reliquus pōt ipsum repetere? arg. hic q̄ non. arg. cōtra ext. de iureiur. tua. Dicunt quidā, q̄ auctoritate cpī restituetur ei, vt de dinor. extra. litteris.

d Numerus] Arg. cōtra præscriptionem; non .n. præscriptione temporis defenditur quod ab initio de iure cōi nō potest sortiri effectum, vt 33.d. illud aūt. dist. 100. contra morē. su. 1.q.1. nullus epūs.

e Sanctiora,] Ab initio tamen cum contrahunt, contrariam debent habere volūtatem, s. de sobole suscipiēda, 27.q.2. omne itaque.

f Hunc.] Ex hoc vī, quod vxor non possit facere eleemosynam sine licentia viri, sed istud intelligas de rebus dotalibus, nam dominium rerum dotalium est pœnes mulierem de iure naturali, de iure ciuili est pœnes maritum, C.de rei uend.doce. & de his intelligas hoc ex. Vel si uis intelligere de parafernalib. consilium est hic: nam cui commisit corpus, honestum est ut res committat, C.de pac.conu. hac lege, & extra de dote post diuor.c.ult. Sed quæro cum isti uotū emiserunt, quare uestes mutare non possunt? Ad hoc dicas q̄ cē seruitutē uir duplicem hēt seruitutem in uxore, unā quoad debitū reddendum, aliā quoad ministerium sibi exhibēdū. unde licet unam relaxauerit, non tamen alia. ff. de seruit. urb. præd. si domus. & ext. de conuer. coniug. quidam.

Eleemosyna an possit fieri per uxorē sine licentia uiri.

g Magis] q.d. cum peruxisti eum ad scandalum dissensionis potius malum fecisti uiro non obediendo, quam bonum feceris abstinendo.

h Anna] id est, uidua.

i Susanna.] id est, umbrata.

Secundum uerbo.] CASVS. Primo probat Aug. quod uir-

1 Adde ad hoc q̄ no. 7.q.1. si quis.

2 Quidā dicunt, & forte bene, q̄ mulier, quæ nō uouit q̄n uir ingressus est monasterium uiro inuito non potest in non potest. Sed vsque quo habebit maritus licentiam reuocandi eam? Dicunt quidam: quod intra annum & diem argum. 20.q.2. puella. Bar. dicebat quod intra triēnium, 17.q.2. si quis incognitus. Alij dicunt quod tunc potest reuocare cum primo copiā habuit, post non su. 32 q.1. constat. Ego dico quod quandocunque potest, vt J. c. proximo 2

QVòd Deo pari consensu.] CASVS. Editia cum viro suo in domo propria perpetuæ continentiæ votum emisit. vnde duplex inter eos emersit dissensio. Prima, quia ille per incontinentiam votum volebat violare. Secunda, quia illa econtra tanquam soluta sub veste viduali & nigra de rebus suis disponebat. De prima præcepit Editiæ quod quamuis vir peccauerit, illa tamen in voto continentiæ perseueret. De secunda præcipit, quod tam de veste quam de rebus dotalibus se regat ut-

Digitized by Google

dixit epiſcopus eum peccatum cõmiſiſſe in genere, non deſcendendo ad ſpecies: ſed hic ſpecificat. Vel ibi facta fuit confeſſio epiſcopo, vt ſocio vel homini, non vt Deo

P ſupra 6.q.2.c.1.& 2.Lud.

Lacuit.] Cui prius. j16.q.1.§.ecce.in hoc.

a ¶ Prius.] Nota qđ prius debet cõfiteri ſuo ſacerdoti, licet, alteri poſtmodum confiteatur.L.

Sacerdos proprius ꝓp im pentiam põt deſeri, & alius adiri.

b ¶ Cõmiſit.] Id eſt cuius parochian⁹ ẽ: ab alio enim nõ poteſt ligari vel ſolui, extra de pœn. & remiſſ. quod autem.

c ¶ Pro ignorantia.] ergo pro ignorantia eius, auctoritate huius canonis poterit ire ad aliũ, ſine licẽtia hoꝝ, ſ. illius preſbyteri imperiti: ſufficit hoc a iure cõcedi. ar. ff. de cõd. iſt. q. bus. 1. vlt. Sed nũqd credit ille extraneus ſacerdos ſimplici verbo eius pœnitẽtis, q dicit ſuum ſacerdotem imperitũ? Sic, ꝙa nõ eſt verisimile ꝙ cum mẽdacio veniat ad pniam. c. ſancimus, 1.q.7. Sed nũ quid eſt vtilis talis confeſſio, quã quis accipit à non ſuo iudice contra hãc conſtitutionem? nã ordinatus à non ſuo epõ recepit veritatẽ ordinis, 7. q. 1. epiſcopus. Sed dico cã inutilem. Væ ergo ſcholaribus, qui vadũt ad incluſos propria, & non ibi audiunt diuina per annum, quia & ibi decimas perſonales debent dare. extra de decim. nouum genus. Lauren.

Scholares q- bus confite- ri debent.

d ¶ Confeſſus.] Vel quia nõ vult pœnitẽtiam dare, vel pro alia iuſta cauſa. Lau.

Pœnitentia mortis articulo iniuncta, utrũ ſit vtilis.

EMPUS.] In hac diſtin. tractatur de pœnitentia finali, ſcilicet, quæ in fine vitæ quæritur & accipitur, ſcilicet, an valeat ad æternam vitam conſequendam, vel non, & quid ſi fiat non ex charitate, ſed tantum metu diuini iudicij: Et diuidit i duas partes, in prima quarum dicitur, quod dictum eſt. Pe. Secunda ibi, [quam quamq. Pet.

TEMPVS VERO. CASVS. Hic intitulatur 7. diſ. quæ quæritur vſq; ad quod tẽpus peccator ſit recipiẽdus ad pniam, hoc eſt an vtilis ſit pœnitentia, quæ iniungitur in mortis articulo. & videtur Aug. in hoc dubitare, nec vult (vt vi)in hoc præciſe reſpondere, arg. inf. ea. ſi qui poſitus. Et forte ideo dubitauit: quia conſiderauit quod de facto contingit: quia vix aliquis poteſt digne pœnitere in mortis articulo conſtitutus, dum inundum conſiderat, dum reſpicit filios & vxorem a infra e. §. vlt. Vel dubitare ſe oſtendit, non quia dubitet, quid in hoc caſu

a Dicit Hieron. ſi ex

3 *Quod autem dicitur, vt pœnitẽs eligat ſacerdotẽ, ſciẽtem ligare, & ſoluere, videtur eſſe contrarium ei, quod in canonibus inuenitur, vt nemo videlicet parochianum alterius iudicare præſumat. Sed aliud eſt fauore, vel odio proprium ſacerdotem contemnere, quod ſacris canonibus prohibetur: aliud cæcum vitare, quod hac auctoritate quiſque facere monetur, ne, ſi cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadant.*

ſup. in principio capitis, qui vult Sent. ibidem.

Vnde Vrbanus Papa. 11.

¶ Cuilibet ſacerdoti commiſſum, niſi pro eius ignorantia, alter ſacerdos ad pœnitentiam non ſuſcipiat. C. III.

PLacuit, vt deinceps nulli ſacerdotum liceat quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere ſine eius conſenſu, cui prius [a] ſe commiſit, [b] niſi pro ignorantia [c] illius, cui pœnitens prius confeſſus [d] eſt. Qui vero cõtra hæc ſtatuta facere tentauerit, gradus ſui periculo ſubiacebit.

ſupra.9.q.2.placuit Sent. ibidem.

DISTINCTIO. VII.

TEMPUS vero pœnitentiæ eſt vſque ad vltimum articulum vitæ. Vnde Leo Papa, epiſ. 90. al. 92. ad Ruſticum, c. 5.

¶ De eodem. Cap. I.

NEmo deſperandus eſt, [e] dum in hoc corpore cõſtitutus eſt: quia nonnunquam, quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiore [f] perficitur.

Sent. 4. diſtin. 20. ſup. 32.q.2.ancillã, † cõſtituitur. §. nemo.

2 *Quamquam de differentibus pœnitentiam Auguſtinus ſcribat in libro 50. homil. hom. 41.*

Cap. II.

SI quis poſitus ĩ vltima neceſſitate ægritudinis ſuæ voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, [g] & mox recõciliatur, [h] & hinc vadit; fateor vobis, nõ illi negamus qđ petit; ſed non præſumimus, quòd bene hinc exit: ſi ſecurus hinc exierit, ego neſcio: pœnitentiam dare poſſumus, ſecuritatem autem dare non poſſumus. Nunquid dico,

Sent. ibidem. Poly. l. 8. lib. 1. Anſ. l. 11. c. 137. Burc. l. 18. c. 12. Iuo p. 15. c. 22.

hoc modo ⓖ. primo probat vno c. ꝙ pœnitenti nunquã eſt pœnitentia deneganda: poſtea adducit in contrarium duo cap. vſque ad §. hoc autem, quæ contraria capitula per alia auctoritates. Aug. ſoluit.

e NEmo deſperandus eſt.] Id eſt de nemine deſperandum eſt. Ar.

f ¶ Maturiore.] 32.q.2.ancilla. cuius hæc pars eſt. L.

QVAMQVAM. Hæc eſt ſecunda pars diſt. in qua dicitur, ꝙ ſi quis vere vult pœnitere, hoc ſanus faciat. Pet.

SI quis poſitus.] CASVS. Quæſtũ fuit ab Aug. an dãda ſit pœnia in mortis articulo cõſtitutis, & an ſit eis vtilis. Et reſpondet dicens, ꝙ nulli eſt pœnitẽtia denegãda, ſed non præſumitur, ꝙ eis ſit vtilis, neque eis ſecuritatem promittit. vnde hortatur quemlibet, vt in ſanitate pœnitentiam agat, ſi digne vult veniam obtinere.

g ¶ Accipit.] Notificatam, non autem impoſitam, quia in tali articulo non imponitur, vt 26.q.6. presbyteri, &c. agnouimus, & q.7.c.1. Lau.

h ¶ Reconciliatur.] Quia forte erat excommunicatus, vel

collo tuo tibi nepos parvulus pendeat: ſi in limine pater tuus iaceat ſenex: ſi ubera quibus te lactauit mater tibi oſtẽdat; ſiccis oculis ad crucem euola, pcalcatũ perge patrem, per calcatam perge matrẽ & gladium tenet hoſtis: & ſi cogitabis de lachrymis matris.

damnabitur? Sed non dico, liberabitur. Vis ergo à dubio liberari? Vis, quod incertum est, euadere? age pœnitentiã, dum sanus es. Si sic agis, dico tibi, quod securus es: quia pœnitentiam egisti eo tempore, quo & peccare potuisti. Si autem vis agere pœnitentiam, quando iam peccare non potes: peccata te dimiserunt [a], non tu illa [b].

1.q.3.Saluator.

Hæc, & duo sequentia capitula accepta sunt ex homilia 41. B. Augustini, sed primum hoc ordine, multisque verbis mutatis. Atq; ideo Burcardus, & Ivo non ex Augustino, sed ex dictis Augustini citant. Quare nihil mutatum; sed præstat omnino homiliam ipsam legere. Eadem in bibliotheca sanctorum patrum, tomo 7. tribuuntur B. Cæsario Arelatensi episcopo.

Idem in eadem homilia paulo superius.

C. III.

Qui egerit veraciter pœnitentiam, & solutus fuerit à ligamento, quo erat adstrictus †, & à Christo corpore separatus, & bene post pœnitentiam vixerit, sicut ante pœnitentiam viuere debuit; post reconciliationem quãdocunque defunctus fuerit, ad Deum vadit, ad requiem [c] vadit, regno Dei non priuabitur, à populo † diaboli separabitur.

† al. adstrictus.

† al. consortis.

Idem ibidem.

C. IIII.

Si quis [a] [d] autem, &c. *& infra.* ¶ Baptizatus ad horam securus hinc exit: fidelis bene viuẽs securus hinc exit: agens pœnitentiam, & recõciliatus, cum sanus esset, & postea bene viuens, securus hinc exit. Agens pœnitentiam ad vltimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego nõ sum securus. Vnde securus sum, dico [e]; & securitatem do: vnde non sum securus, pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. *& post pauca.* ¶ Sed vnde scis β (iniquis) ne forte Deus dimittat mihi? verũ dicis: vnde? nescio. Illud scio, hoc nescio. Nam ideo do tibi pœnitentiam, quia nescio: nam si scirem tibi nihil prodesse [f], non tibi darem. Item si scirem tibi prodesse, non te admonerem, non te terrerem. Duæ res sunt, aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quid horum tibi futurum sit, nescio. Ergo tene certum, dimitte incertum.

Sent. ibidem.

a Si quis autem.] *Apud B. Augustinum sequuntur verba, quæ relata sunt paulo ante in capite, si quis positus, vsq. ad ver.* bene hinc exit.

β Sed vnde scis.] *Hæc apud B. August. sequuntur post vltima verba eiusdem capitis,* si quis positus.

Hoc autem quare Augustinus dixerit, Cyprianus ostẽdit, libro 4. epist. 2. ad Antonianum dicens.

C. V.

Idcirco frater chariſſime, pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorũ suorum toto corde, & manifesta lamentationis suæ professione testantes, prohibendos omnino censuimus a spe communionis, & pacis; si in infirmitate, atque in periculo cœperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio compellit: nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum.

In lib. de vera, & falsa pœnitentia.

Item Augustinus in libro de pœnitentia, c. 17.

b Non tu illa.] More humano loquit. semper enim præsumitur contra illum, quod non vere pœniteat: nisi euidens signum appareat. arg. 57. dist. si quis in ægritudine. Hug.

Qui egerit pœnitentiam. ICASVS. Di hic, quod si quis egerit veraciter pœnitentiam, & bene post pœnitentiam vixerit, post reconciliationem securus hinc exit, sicut post baptismũ: qua autẽ i articulo mortis pœnitẽtiam agit, vtrum securus hinc exeat, dicit Aug. se dubitare. H. autẽ unũ c. facit ab illo ca. (si quis positus) usque ad §. hoc autẽ (qui §. per se patet.

c Ad requiem.] Scilicet recta via, ita ꝙ nec purgatorium sentiat pro illis peccatis pro quibus pœnituit. Lau.

d Si quis.] Hoc habes su. d. 3. §. ultimo. in c. si quis autem. H.

e Tibi nihil prodesse.] C. de proba. ad probationem.

f Non tibi darem.] sup. 95. dist. illud, argum. Hug.

Idcirco. ICASVS. Di hic, ꝙ qui uerã pœnitentiam nõ agunt, & ex toto corde, prohibendi sunt à spe communionis & pacis: quia tales cõpellit ad pœnitẽtiã necessitatis articulus. & nõ delictũ.

* Idest, integre etiam satisfecit.

Digitized by Google

C. VI.

Sent. ibidem.

NVllus expectet, quando iam nõ possit peccare. Arbitrij.n. quærat libertatem, vt dolere † possit cõmissa, non necessitatem. Qui prius itaq; à peccatis relinquitur, quàm ipsa relinquat, ea nõ libere, sed quasi ex necessitate condemnet. Licet.n. latro veniã meruisset in fine deomni suo crimine, non tamẽ dedit baptizatis peccãdi, & per seuerãdi auctoritatem. Tunc enim baptizatus est, qui tũc primum in cruce Christum confessus est. Pœnitentia.n. si in extremo hiatu vitæ aduenerit, sanat & liberat ĩ ablutione baptismi, ita quòd nec purgatorium sentiũt, qui in fine baptizãtur: sed ipsi ditati bonis sanctæ matris ecclesiæ sunt recepturi multiplex bonum in vera beatitudine. Illi autem, qui cum potuerunt, nunquam conuerti voluerunt, cõtentes, cum iam peccare nequeunt, non sic facile acquirunt quod volunt. Oportet enim, vt pœnitentia fructificet ad hoc, vt mortuo vitã impetret. Scriptum est enim fine charitate neminem saluum esse. Non itaque in solo timore viuit homo. Quem ergo sero pœnitet, oportet non solum timere Deum iudicem, sed & iustum diligere: nõ timeatur pro pœna, sed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine, & de omni eius prædicta varietate.

† al. dolere.

Lect. 3 ff.

1. Cor. 13.

¶ Quod quoniam [a] vix licet, de eius salute Augustinus potuit dubitare. Credo quidem illi; qui dixit: [Quacũq; hora peccator ingemuerit, & cõuersus fuerit, vita viuet,] Dixit conuersum, non tantum versum, vita viuere. Versũ quidem puto, qui dolet de crimine: conuersum, qui dolet de omni † eius, quam exposuimus, varietate. Vertitur a peccato, qui iam vult dimittere peccatum: conuertitur qui iam totus, & omnino vertitur, qui iam non tantum pœnas non timet, sed ad bonum Domini contendere festinat. Quæ conuersio, si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de eius remissione. Sed quoniam vix, vel raro est tam iusta conuersio, timendum est de pœnitente sero. Quẽ enim morbus vrget, & pœna terret, ad veram vix veniret satisfactionẽ; maxime, cũ filij, quo illicite dilexerit, sint præsentes, vxor, & mundus ad se vocent. Multos enim solet serotina pœnitentia decipere. Sed quoniã Deus semper potẽs est, semper etiam potest in morte iuuare quibus placet. Cum itaque opus sit non hominis, sed Dei fructifera pœnitentia; inspirare eam potest, quandocũque vult sua misericordia, & remunerare ex misericordia quos damnare potest ex iustitia. Sed quoniam multa sunt, quæ impediunt, & languentem retrahunt, periculosissimum est, & interitui vicinum, ad mortem protrahere pœnitentiæ remedium. Sed magnum est, cui Deus tunc inspirat. Si quis est igitur, qui veram tunc quærat pœnitentiam; expectet Dei clementiam; maiorem sentiens Dei bonitatem sua nequitia. Sed si etiam sic conuersus euadat, vita viuat, & non moriatur; non tamen promittimus, quòd euadat omnem pœnam. Nam prius purgandus est igne purgationis, qui in aliud sæculum distulit fructum conuersionis. Hic autem ignis, & si æternus non sit, miro tamen modo est grauis. Excellit enim omnem pœnam, quam vnquam passus est aliquis in hac vita. Nunquã in carne tãta inuẽta est pœna licet mirabilia passi sint martyres tormenta: & multi nequiter iniqui tanta sustinuerunt † supplicia. Studeat ergo quilibet sic delicta corrigere, vt post morte nõ oporteat talẽ pœnã tolerare. Quædã.n. peccata sunt mortalia, & in pœnitẽtia sunt viralia †; non tñ statim sanata. Sæpe enim quidam ægri morerentur, nisi medicarentur: non tamen statim sanantur: languet victurus, qui prius erat moriturus. Qui autem impœnitens moritur, ipso moritur, & æternaliter cru-

[a] Nullus expectet.] CASVS. Dicit Au. quod nullus debet expectare vt agat pœnitentiam in morte. Nec debet ex eo sumere auctoritatem, q̃ pœnitentiã latronis Christus in eius fine suscepit: q̃a ille nõ solũ pœnituit sed etiam baptismũ recepit: vade nõ est mitum, si statim voluit ad patriam sicut est de quolibet q̃ in suo fine baptizat: secus est de eo qui pœnitet sine baptismo. Supponit etiã, q̃ quilibet in morte sua non tantum dẽt timere pœnam, sed ẽt sperare gloriam. QVOD QVONIAM VIX. CASVS. Dicit H. q̃ hæc sunt verba Aug. vsq; ibi, Dixit cõuersum. Vel põt dici, q̃ omnia sunt verba Aug. vsque ad finem, & loquitur Aug. de se in tertia persona, vt dicit H. & casus facilis est, & eum per te videbis: quia multa recitat, quæ superius dixit. Quod

† al. fuisse.) orig.

† al. sæpe sustinuerunt.

† vmalia) orig.

QVod autem.] Hæc q. diuiditur in quatuor partes. In quarum prima probat magiſter ſuperficialiter, quòd tempore feſtiuo vel ieiunij nullus debet vxorem ſuam cognoſcere, quod eſt conſilium. Secunda ibi, [Cum propria.] Ter-

† *al. maritur, vel ſemitur.*
† *al. precandi. torquetur* Jorig.

ciabitur. Qui enim impœnitens finitur,† ſi ſemper viueret,ſemper peccaret. At Dei eſt miſerẽtis,quod operatur finem peccãtis, † ob hoc etiam ſine fine torquebitur, † quia nunquam ditabitur virtute ſemper plenius iniquitate,ſemper ſine charitate,torquebitur ſine fine.

a ¶Quoniam vix licet.] *Sic eſt emendatum editione Plãtiniana. Nam antea legebatur*, Quod quamuis licet de eius ſalute Auguſtinus,&c. *Neque accuſare,ſed interpretari voluit Auguſtinũ hoc auctor,ſine dubio ipſius ſectator. Multa vero alia in hic capite partim ex vetuſtis Gratiani codicib. partim ex ipſo originali ſunt emẽdata.*

QVAESTIO IV.

In vigilia Paſchæ de eius agni.

QVod autem a orationis tempore coniugali operi vacare non liceat, Beatus Hieronymus in quodam ſermone ſcribit, quod ſcribit,ita dicens.

¶Tempore quo vxori debitum redditur, a carnibus agni abſtinere oportet. C. I.

Sent.4.d.32. Iuo par.3.c.87.

SCiatis fratres chariſſimi, quoniam quicumque vxori debitum reddit,vacare non poteſt orationi,nec de carnibus agni comedere debet. *Item paulo poſt.* ¶Si panes propoſitionis non poterant ab ijs,qui vxores ſuas tetigerant,comedi, quanto magis panis ille,qui de cœlo deſcẽdit, b non poteſt c ab his, qui coniugalibus paulo ante hæſere complexibus,d violari,atque contingi? non quo nuptias condemnemus(hoc enim dicimus,)ſed quod eo tempore, quo carnes agni manducaturi ſumus, vacare operibus carnis non debeamus.e

¶ *Prior pars huius capitis vſq: ad ver.* Item,*de induſtria videtur in ſummam collecta, reliqua autem ex originali eſt emendata & aucta.*

Item Auguſtinus ſermone 2. de tempore, [*ideſt, de 2. Dominica Aduentus.*

Tertia ibi] Hinc etiam [Quarta ibi,] Hæc autẽ] Ioan. de Fant.

CASVS. Hic intruditur quarta quæſtio,qua quæritur an tempore orationis quis ualeat reddere debitum uxori, ut tempore quadrageſimali, & ieiunijs ſtatutis,& uigilijs Apoſtolorum,& ſimilibus,& dicit H. q exactus ſemper tenetur reddere, alioquin mortaliter peccat, ut ſup. 27.q.2. ſi in abſtines. ſed utrum poſſit exigere de hoc diuerſæ ſunt opiniones. Nam quidam inhærentes iſtis,dicunt quod tẽpore orationis non debet quis reddere debitum uxori. Alij intelligunt ea de conſilio Tu aũt dicas quod cauſa in continentiæ,uel filiorum poteſt eam cognoſcere,& exigere debitum, nec præcipitur ei ut abſtineat, ſed ſub forma prohibitionis diſſuadetur ei. ſed ex cauſa ſaturandæ libidinis non debet exigere, quia tunc mortaliter peccat ſecundum H. ſecundum alios uenialiter. Et hoc intelligas in exigente.

a ¶ Quod autem.] Omiſit magiſter quæſtionem poſitam in themate tanquam nihil dubitationis habentẽ, quia quæcunque tempore exactus, ſemper tenetur debitum reddere, 27.q.2. ſi tu. & inf. prox. c.1. & penitaliã ſatis affinem, an liceat tempore orationis vacare coniugali operi in exigendo,& ſuper hoc notat diuerſas opiniones,nam quidam inhærentes iſti c. dicunt, q tempore orationis non debet quis cognoſcere vxorem ſuam. Alij vero intelligunt ea de conſilio,tu mediam viã teneas (maior.n. medijs gratia reb. ineſt.) Dic ergo q quandoq; eſt præceptum non cognoſcere eam quandoque conſilium. Præceptum eſt,quod in his dieb. non cognoſcat eam cã ſaturandæ libidinis,nã cum alias peccat venialiter, maxime tamen cauſa incontinẽtiæ, ſm nos,ſi eã cognoſcat in his diebus peccat mortaliter. Conſilium vero eſt, vbi vult cognoſcere eam cã ſobolis, vel uitandæ fornicationis,hæc omnia intelligas in exigente,nã ut præmiſi, ſemper exactus tenetur reddere debitum, licet exigeas hoc tẽpore peccet,arg. inf. eo.q. 3. noluit, dicitur tã quidam q ſi ei conſtaret, q uxor peteret debitum cauſa libidinis explendæ,nõ ei reddet.

Operi coniugali an liceat tempore orationis vacare.
1 Vt B. Iſidoro.

Maritus exactus ſemper tenetur reddere debitũ.

SCiatis.] CASVS. Oſtẽditur in hoc ca. quod continẽtia præcedente dẽt quis accedere ad Euchariſtiam. & hoc probat Hier. argumentando de pane propoſitionis ad panẽ, qui de cœlo deſcendit. non q nuptias condemnaret, ſed quia eo tẽpore quo mãducatur ſumus agnum, eſt a carnalib. operibus abſtinendum. Sequentia cap. plana ſunt uſque ibi (qui in caſtigatione) & intelliguntur ſecundũ præmiſſam diſtinctionem, uel conſilio, uel cum exigitur debitum cauſa libidinis ſaturandæ.

b ¶ Deſcendit.] Qualiter deſcendit habes de conſec. d.2. ſicut eſt uerus.

c ¶ Non poteſt.] Propter reuerentiam ſacramenti. Vel intellige cum cauſa ſaturandæ libidinis commiſcetur ei, uel conſilium eſt alias, cum ex neceſſitate tenetur reddere, ut inf. prox. c.1. quare punietur 2, cum tantũ pro mortali abſtinendum ſit a corpore Chriſti inf. de conſe. diſt.3. quotidie. &c. ſi non ſunt.

2 Ar.24.q.4. N. buchodonoſor. C. de adul. l. Grecchus.

d ¶ Complexibus.] Et cauſa libidinis explendæ ſecundum quoſdam.

e ¶ Debeamus.] Quantum in nobis eſt, alter tamen peccat exigendo, ſed reliquus non peccat reddendo, nam & ſi peccat. qui præcipit, non tamen peccat, qui obedit, 23.q.1. quid culpatur, uerſus finem.

Qui

Digitized by Google

Infideles dicuntur.

a Q Votieſcunque.] ¶ Feſtiuitates.] De quibus inuenio in his capitulis, & j. de cõſec. di. 3. c. 1. Hug.

b ¶ Ab infidelium.] Infideles eos vocat, qui peccant mortaliter. arguim. 23. q. 4. forte. Vel quia non ſeruant fidem amicis ſuis. Vel ad differentiam fidelis, 24. diſtin. Chriſtiano.

c Fratres.] Conſilium eſt.

d Si cauſa,] ¶ Conceſſum. Et ita videtur, q̃ aliquòd tẽpus prohibitũ ſit, in quo non debeat vxorem ſuam cognoſcere. cauſa ſobolis q̃ creãdæ, & ita nõ eſt conſilium, ſed facvim in eo quod dicit videtur: nõ enim dixit, non eſt. Vel intelligas in caſu, in quo loquitur c. quando ſi cognoſcit eam cauſa ſobolis, quia forte in eo caſu non debet ad eam accedere: ſecus ſi cauſa incontinentiæ.

e ¶ Proceſſionis.] id eſt, Rogationum, vt inf. de conſec. diſt. 3. pronunciandum.

f ¶ Conceptus.] Ex quo. ſ. partus incipit moueri, hoc ẽt conſilium eſt ſecundum nos, ſicut etiam de mẽſtruata. diſt. 5. ad eius vero, licet H. hoc tradicat.

g ¶ Legem.] Supra diſt. 5. ¶. 1. Ioan.

h Chriſtiano] 20. q. 1. ſic enim.

Licitum dupliciter dicitur.

i ¶ Non licet.] ideſt, non expedit, & ita licitum dupliciter dicitur.

k ¶ A licitis.] Propter hoc & illud. j. ca. nec vxorem. Dic omnia hæc de conſilio intelligenda.

l ¶ Ex conſenſu.] Hoc non eſt in Apoſtolo, ſed ibi eſt ſenſus auctoritatis Apoſtoli. vnde eſt arg. q̃ potius ſit ſenſus auctoritatis Apoſtoli attendendus, quam verba, extra de verb. ſig. propterea.

m ¶ Orationi.] Sed dicit auctoritas. Nõ definit orare, qui bene facit, ſed quilibet reddendo debitum bene facit. ergo orat: quare ergo ceſſabit, vt orationi vacet? Reſp. orare hic ſtricte ſumitur, ſecundum q̃ oratio fieri debet in eccleſia. Vel hoc de exigente: aliud in reddente. extra de conuer. coniug. quidam. Item nonne quotidie eſt orandum? Videtur ergo q̃ ingis continentia indicenda ſit coniugatis: ſed nomine orationis tẽpus deputatum ieiunijs, quib. ſic frequentius nititur oratio, intelligitur vt tempus quadrageſimale, quatuor temporum, & ſanctorum vigiliæ, extra de obſer. ieiu. conſilium.

Orare non definit, qui bene facit.

n ¶ Num ſecundum legem.] Forenſem. i. Romanam, vt C. de fer. quadraginta. vel Moſaicam, vbi dicitur: decem ad lites & contentiones ieiunatis, & percutit is pugno impie. 18. diſt. impietatis. Vel canonicam. 15. q. 4. placita. Io.

1 Ad hoc 31. diſt. c. vlt.

¶ A coniugali concubitu in ſanctorum ſolennitatibus eſt abſtinendum. C. II.

Sent. 4. diſt. 32.

Q Votieſcunq; aut dies natalis Domini, aut reliquę feſtiuitates [a] aduenium; ſicut frequenter admonui, ante plures dies non ſolũ ab infidelium † [b] concubinarum conſortio, ſed etiam a proprijs vxoribus abſtinere.

† *infelici.*] uera lectio.

Item Ambroſius in ſermone de aduentu Domini.

¶ Diebus ieiuniorum à proprijs vxoribus abſtinere oportet. C. III.

F Ratres [c] non ſolum debetis ab omni immunditia abſtinere, ſed etiam ab vxoribus proprijs ſtudioſiſſime contineatis. Nullus [α] omnino vxori ſuæ ieiunorum diebus coniungatur.

α ¶ Nullus.] *In hoc ſermone, qui habetur in manu ſcriptis in bibliotheca Vaticana, hinc vſque ad finem non habentur. Sed in alio ſermone manuſcripto de Quadrageſima hæc leguntur.* Nullus omnino vxori ſuæ iungatur, ante octauam Paſchæ. *In pleriſque vetuſtis codicibus Gratiani hoc loco abſunt iſta verba*, ieiuniorum diebus. *de quibus tamen B. Ambroſius loquebatur. & ideo ſunt etiã in rubrica.*

Sent. ibidem. Iuo par. 8. c. 84. Pann. 6. c. 21.

Idem ſuper epiſtolam primam ad Corinthios. in c. 7.

C. IV.

† *al. purgationis.*

S'I cauſa procreandorum filiorum ducitur vxor: non multum tempus cõceſſum [d] videtur ad ipſum vſum: quia & dies feſti, & dies proceſſionis † [e], & ipſa ratio cõceptus [f], & partus iuxta legem [g] ceſſari temporibus his debere demonſtrant.

ſup. diſt. 5.

Idem Auguſtinus in libro quæſtionum veteris, & noui teſtamenti. quæſt. 127.

Vxoris vſus certis diebus ceſſare iubetur. C. V.

Sent. ibidem. Iuo par. 8. c. 89.

C Hriſtiano [h] cum vxore ſua conuenire aliquando licet, aliquando vero non licet [i]. Propter dies. n. proceſſionis aliquando non licet conuenire, quia etiam a licitis [k] abſtinendum eſt, vt facilius impetrari poſſit quod poſtulatur. Vnde Apoſtolus ex conſenſu [l] ait abſtinendũ ad tempus, vt vacetur orationi [m]. Nam ſecundum legem [n] in ieiunio cędere †, & iurgari non licet; poſtea licet, quia maior reuerentia debetur Dei cauſis.

1. Cor. 7. Eſa. 58. † *al. caedi.* Orig.

Item Ioannes Chryſoſtomus.

Non vere pœnitentiam agit, qui continentiam non ſeruat. C. VI.

Q Vi in caſtiga-

Q Vi in caſtigatione.] CASVS. Dicitur hic, q̃ ſi quis inter Dei flagella peccatum cognoſcit, & pœnitet, quantum in ſe eſt, ab operibus carnis debet abſtinere.

a ¶ Qui

1 Scilicet, qa a ¶ Qui in castigatione.] i.flagellorum. 1
flagellatur & b ¶ Victus] i.conuictus & compunctus. Vel melius vi
castigatur a ctus genitiui casus, quasi in abstinentia & parcitate, s.
Deo, secũdũ ieiunando, & in ieiunijs se castigando.
Hug. c ¶ Nisi egrediatur.] Quantum in se est, vel si vxor cõ-
sentiat,

tione [a] victus [b] se dicit agere pœnitentiam? frustra hoc sermone promittit, nisi egrediatur [c] de cubili suo, & ieiu nio continentiam addat.

Iorlii 2.

Caput hoc apud B. Ioannem Chrysostomum, ex quo citatur non est inuentum. Sed eadem fere leguntur in commẽtarijs B. Hieronymi ad c. 2. Ioelis, & copiosius etiam expositæ.

Item Greg. in resp. 10. ad interrogationes Augustini.

¶ Ab ingressu ecclesiæ temperare se debet vir cum propria vxore dormiens. C. VII.

Sent. 4.d.31.Poly.l. 6.ti.7.luo p.8.c.88.

2 [d] Vir cum propria coninge dormiens, nisi lotus aqua intrare [e] ecclesiam non debet, sed neque lotus intrare statim debet, *& infra.* Quamuis enim de hac re diuersę hominum nationes diuersa sentiant, atque alij alia custodire videantur. Romanorum tamen semper ab antiquioribus vsus [f] fuit post admissionem propriæ coniugis, & lauacri purificationẽ quærere, & ab ingressu ecclesiæ paululum reuerenter abstinere. Nec hæc dicentes deputamus culpam esse cõiugum, sed quia ipsa licita admistio cõiugum sine voluptate [g] carnis fieri nõ potest, [h] a sacri loci ingressu abstinendum est, quia voluptas ipsa esse sine culpa nullatenus potest. Nõ enim de adulterio, vel fornicatione, sed de legitimo matrimonio susceptus fuerat, qui dicebat: (Ecce enim in iniquitatibus [i] conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea) *& infra.*

Psal. 50.

Ecclesiæ ingressus an sit alicui prohibendus.

ecclesiam ingredi, ꝙ quidam admittunt, 21.d.cleros.in fi. & 11.q.3.nullius sacerdotum. & de pæ.dis. 1. qui sanctus sacerdos est, quod nõ est verum, nisi sit excõmunicatus, 11. q.3. excõicatos. &c. cum excommunicato. vel interdictus, extra de off.deleg. sane. de illis constat, vel nisi sint cõtumaces, 11. q.3. qui iubente. vel pœnitentes, 50.d.in capite. & quidam scribit 81.dis. si qui. 5.q.2. præsẽti. & 12. q.2. de viro. alias q-libet patest ingredi, vt de conse.d.1. episcopus nullum, 1 q. 1. qui studet. vbi dr, ꝙ dominus admisit omnes peccatores intrare ecclesiã præter simoniacos, potius. n. frequentabit ecclesiam, qui est in mortali, vt dominus eum cõuertat ꝙ verba sacerdotis, vt supra de pẽ.d.1. falsas, in fi. Quod ergo hic dr, dictum est ꝓpter

sentiat vt inf. ca. Apostolus.

V Ir cum propria.] Hæc est 2. pars q. in qua probatur quando est peccatum cognoscere vxorem tuam, & quando non, Ioan. de Pant.

CASVS. Bern. sic ponit hanc casum. Greg. hic primo tractat de eo, qui causa incontinentiæ vxorem suam cognoscit vxorem. Secundo de eo, qui causa prolis habendæ. Tertio de eo, qui causa libidinis suæ saturãdæ. In primo casu consulunt ab ingressu ecclesiæ temporaliter cessandum, & hoc consilium approbat vsus Romanorum, non ad condemnationem nuptiarum, sed quia coniugalis commistio non potest fieri sine culpa, vt probatur auctoritate Dauid. In secundo casu reliquit arbitrio viri an intret ecclesiam uel nõ. In tertio casu præcepit, quod ante ablutionem mentis ad sacram cõmunionẽ non accedat. H. uero sic ponit, in principio loquitur qñ uir accedit ad uxorem, causa incontinentiæ. in medio qñ causa liberorum: circa finem qñ causa libidinis exaturandæ. In primo casu consulitur uiro ut lauetur aqua, & aliquantulum cesset ab ingressu ecclesiæ, quod fit ad reuerentiam loci propter peccatum. quod fit in tali coitu, & propter corporalẽ coinquinationem. In secundo casu relinquitur suo arbitrio, & de intrando ecclesiam, & de accipiendo corpus Christi. In tertio nil de hoc uel de illo statuitur, sed ostenditur quod peccat grauius, quam in duobus primis casibus.

reuerentiam sacri loci, & propter corporalem uiri inquinationem magis quam propter peccatum.

d ¶ Vir cũ propria coninge.] CASVS. In prima parte loquitur de eo, qui causa incontinentiæ ad uxorem accedit. Tali consulitur ab ingressu ecclesiæ abstinere usque ad uesperã. In secũda de eo, qui cã prolis eã cognoscit, iste talis si vult, nõ solũ intrare ecclesiã, sed ẽt corpus Christi accipere, permittitur. In tertia de eo, qui causa libidinis explendæ: hunc in isto capit. pœnitentia non impo-

e ¶ Intrare.] Videtur ergo ꝙ multo fortius quis prohibẽdus sit ab ingressu ecclesiæ pro mortali, cum hic impediatur pro veniali, & ita qui est in mortali, non debet

f ¶ Vsus.] Arg. pro consuetudine Romanæ ecclesiæ seruanda, & uerum est, cum hoc docet 11. dist. nolite.

g ¶ Voluptate.] Et ita coitus non potest fieri sine peccato, hic applaudit sibi Hug. & sumit opinionem, quod nunquam opus coniugale sine peccato potest exerceri, unde etiam qui debitum reddit, peccat uenialiter? quia semper est ibi quiddam pruritus & uoluptas in emissione spermatis, & ideo Christus noluit nasci ex coitu: quia non potest fieri sine peccato &c. 27.q.2. omne, ad finem, uidetur ergo quod teneatur aliquis peccare: quia tenetur reddere debitum, ut 32. q.2. si tu. & infra q. prox. cap. 1. nec potest reddere nisi peccet, ergo tenetur peccare, sed hoc argum. non ualet. Instat H. presbyter tenetur cantare Missam, nec potest cantare nisi hẽat linguam, ergo tenetur habere linguam, & secundum H. peccat homo ex necessitate in primis motibus. & ita erit quis perplexus secundum Hug. inter ueniale, quod surgit ex primis motibus & mortale. Nam de primis motibus dicit Apostolus: Ago quod nolo. & surgunt in nobis, & sine nobis, de pæ.dist.in.2. inter hæc. P. manducator dixit contra, ut no. 13. dist. nemi. 2 Item ex hoc sequeretur quod bene faceret, & male, quia reputatur ei ad sanctitatem, si reddit debitum, ut infra eod.q.proxim.c.

Opus coniugale an possit fine peccato exerceri.

h ¶ Non potest.] De facili, & ideo quia dubium est, aqua aspergitur.

i ¶ Iniquitatibus.] idest. uolũtatib. iniquitas in propria designat crimen, de pẽ.dist.3.§. quod aũt, c. ille text. uel dic, Iniquitatibus, i. originali peccato, sine fomite, unde theologi colligunt ex hoc, quod plura sũt originalia huiõi, & tunc dic, iniquitatibus, i. cum iniquitatibus, qui

Originalia fm aliquos sunt plura.

Digitized by Google

Oportet itaque legitima a carnis copula vt causa prolis fit,non voluptatis,& carnis commistio creãdorum liberorum sit gratia , non satisfactio vitiorum.[a] Si quis ergo sua † coniuge,non cupidine voluptatis captus , sed solũ modo liberorum creandorum gratia vtitur , ipse plecto de ingressu ecclesiæ , seu de sumendo corpus Dominici, sanguinisque mysterio suo est relinquẽdus iudicio:quia a nobis prohiberi [b] nõ debet accipere,qui in igne [c] positus nescit [d] ardere . Cum vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas [e] dominatur in opere commistionis , habẽt coniuges etiam de sua cõmistione, quod defleãt. [f] *& paulo post.* ¶ Tunc autem [g] vir, qui post admistionem coniugis aqua lotus fuerit,etiã sacræ communionis mysterium valet accipere, cum ei iuxta præfinitam sentẽtia ecclesiam etiam licuerit intrare.

† *al. suam coniugẽ* I orig.

a ¶ Legitima.] *Ita emendatum est ex varijs codicibus B. Gregorij. Antea legebatur,* oportet itaque legitimam carnis esse copulam. *Multa etiam alia sunt emendata.*

3 *Hinc etiam* [h] *in diebus abstinentiæ nuptiæ celebrari prohibentur.*

Vnde in Laodicensi concilio,c.52. legitur.

¶ In diebus Quadragesimæ nuptias celebrare non licet. C. VIII.

NOn oportet in quadragesima aut nuptias,vel quælibet natalitia [i] celebrare.

Iuo p.8.c.48.

Item ex concilio Martini Brachar ensis,c.48.

¶ De eodem. C. IX.

NOn licet in Quadragesima [k] natalitia [l] martyrum celebrare?sed tantum sabbato,& Dominica pro cõmemoratione eorũ oblationes offerre . Sed nec natalitia nec nuptias liceat in Quadragesima celebrare.

Burc.l.13.c.10. Poly.3.tit.24. Iuo p.6. cap.41.

Item ex concilio Ilardensi.

¶ De eodem. C. X.

ij NOn oportet a Septuagesima vsq; in octauas Paschæ,& tribus hebdomadibus [m] ante festiuitatẽ

Simile habetur in conc.Saleguí.c.3. Sen.4.dist.32. Poly. l.6.tit.3.Burc.l.9.c. 4.

Tempus feriarum vtrũ impediat & dirimat matrimonium.

a ¶ Vitiorum.] Scilicet impropria.Arg.dist.13.nerui.

b ¶ Prohiberi.] Idest.dissuaderi.

c ¶ Qui in igne.] idest,in ardore concupiscentiæ,idest, in amplexibus vxoris igneis.

d ¶ Nescit.] Idest,nescit cõsentire libidinis vxoris suę, sed reddit debitum vxori exigienti.

e ¶ Sed voluntas,] Exercendæ libidinis.

f ¶ Quod defleant.] Est enim coitus tũc mortale peccatũ ẽm Hug.32.q.4. origo, sed si causa incontinentiæ , veniale, vt d.25.c.9 in aliud. §. alias autem ea.32.q. 2.quidquid.§.his ita immo secũdum nos nec hoc casu est mortale , sed veniale, & hoc iudicat cum dicit quod defleantur.

g ¶ Tũc autem ; Hoc respicit principium huius.

HINC ETIAM. Hæc est 3. pars.q.in qua ponit tempora , in quib.nuptiæ non sunt celebrandæ,Iode Sant.

h ¶ Hinc etiam.]Hic agit de illo impedimento,quod dicitur tempus feriarum,de quo dicunt quidam, quod impedit cõtrahẽdũ & dirimit iam factũ , quia contrahitur cõtra cõstitutionem ecclesiæ,ĩ.cad. nõ oportet, & extra de matr.contract.cõtra inter.ec.c.1.videtur in antiqua . Alij melius dicũt , quod licet impediat,nõ tamẽ dirimit,ar. extra de ma. contra. cõtra iter.ec.c.vl. ĩ fi. &c. pe. & extra d tẽp or di. sane unde matrimoniũ in Quadragesima nõ prohibetur contrahi, sed prohibentur nuptialia conuiuia,& nuptiales solennitates,& solennes traductiones,& carnis cõmistio, põt ergo matrimoniũ contrahi in Quadragesima: sed illa tamẽ non dẽt duci,sicut secũdum leges mulier potest tempore luctus alij viro desponsari,sed non tamẽ traduci, vt ff.de his qui not.infa. solet, §.quæ vitum, & hoc est expressum extra de fe.capellanus, argu.ad hoc ff. de ritu nup. si quis officium. Nam cum solo consensu contrahatur, cur non contraherctur hoc tempore ? C.de transl. nonorem., & extra de matri.contrac.contra inter.eccle. per totum.Io.

NOn oportet in Quadragesima.] CASVS. Præcipitur hic,ne quis traducat vxorem in Quadragesima,vel anniuersaria faciat,in quibus conuiuia fiunt,& quod,dicitur ibi,nuptias,idest nuptialia conuiuia.

i ¶ Natalitia.] Non martyrum,sed hominum:vel ad litteram intelligas.

NOn licet.] CASVS. Hic recitatur consuetudo ecclesiæ Mediolanensis , & quarundam aliarum ecclesiarum,quæ non celebrant aliquam solennitatem in Quadragesima,nec faciunt id quod sequitur. Vel olim obtinuit,sed nunc non obtinet.

k ¶ Non licet in Quadragesima.] Hoc de honestate dicunt quidam,ff.de ritu nup. semper in cõiunctionibus.

l ¶ Natalitia.]põt dici hoc esse abrogatam,nã hodie celebrantur bene in Quadragesima. Vel intelligo quod nõ dẽnt celebrari,vt fiant ibi conuiuia, & interfint histriones & mimi,qui turpia,&c.& huic intellectui consonat qđ sequitur,sed tñ in sabbato,&c.inf.ea.nec vxorẽ.Natales vocantur martyrum passionum dies,quia in eis nascuntur ad vitam,& moriuntur mundo: de consuetudine est in ecclesia Mediolanensi, qđ in Quadragesima nõ celebrant. 2 De his natalibus habes C.de proba. neque natales.Et Virgilius.Meus est natalis iola, &c.Ioan.

Natales, qui dicuntur.

NOn oportet. CASVS.Hic prohibetur certis tẽporib. anni aliquam duci vxorẽ:& si fuerit traducta,separentur ad tempus pro contemptu ad pœnitentiã.Quæ sequuntur plana sunt vsque ad quæstionem,s.Pœnitentiã,] per quam mutua vel viua seruitus imponditur .

1 Scilicet natales martyrũ, nec vxores ducunt.

m ¶ Tribus hebdomadibus.]Sed nunquid istæ tres hebdomadæ sunt immediate ante festum sancti Ioannis ? subaudi, non,sed cum intervallo inter eas & festum,vt extra de fer. capellanus . & ponit has duas opiniones . appro-

approbat tamen quod cum interuallo accipiendæ sunt, & incipiunt a diebus Rogationum.

a ¶ Separentur.] Ad tempus, extra de ma. contracto cõtra inter. eccl. litteræ. non est contra. extra e. tit. ex litteris, in fine, quia ibi loquitur de interdicto ecclesiæ, non

sancti Ioannis Baptistæ, & ab aduẽtu Domini vsq; post Epiphaniam nuptias celebrare. Quod si factum fuerit, separentur.[a]

Item Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum, c. 48.

¶ De eodem. C. XI.

Sent. ibidem. Iuo p. 8. c. 47. Pann. l. 6. c. 3.

NEc vxorem ducere, nec conuiuia facere in quadragesimali tempore conuenire posse nullatenus arbitramur.

4 *Hæc autem seruanda sunt, si uxor consensum adhibere voluerit, cæterum sine eius consensu, nec causa orationis continentia seruari debet.*

Vnde Augustinus in libro primo de adulterinis coniugijs, c. 2.

¶ Nisi ex consensu communi, orationi coniuges vacare non possunt. C. XII.

Sent. 4. dist. 32. Iuo p. 8. c. 133.

APostolus nec ad tempus, vt vacetur orationi, [b] nisi consensu,[c] voluit coniuges carnali inuicem fraudare [d] debito.

Hinc etiam in secũdo concilio Arelatẽsi, c. 22. legitur.

¶ Nisi ex consensu communi, coniugatis pœnitentia non detur. C. XIII.

Iuo p. 8. c. 280. & p. 15. c. 14. & c. 133.

PAenitentiam [e] coniugatis non, nisi ex consensu dandam.

QVESTIO V.

QVod autem sine consensu [f] uxoris vir continentiam seruare non possit, multis auctoritatibus probatur. Ait enim & Augustinus super psalmum 149. in extremo.

Non potest vir continentiam seruare, nisi vxoris teneat consensum. C. I.

Sent. ibidem Iuo p. 9. c. 127.

SI dicat vir, continere [a] iã volo, nolo aũt, vxor, nõ põt. Quod.n. tu vis, non vult illa. Nunquid per continentiam tuam debes illam facere fornicariam? [h] si alij nupserit te viuo, adultera erit. Non vult [i] tali lucro Deus compensare tale damnum. Redde debitum, & si non exigis, redde. Pro satisfactione β [k] perfecta Deus tibi computabit, si nõ, quòd tibi debetur, exigis, sed reddis, quod debetur vxori.

a ¶ Continere.] *Sic etiam apud Magistrum: sed B. Augustinus & Iuo habent*, continere, iam volo, nolo iã vxorem, non potest. Quid si tu vis, & illa non vult.

β ¶ Satisfactione.] *In aliquot manuscriptis, & apud B. Augustinum & magistrum & Iuonem est*, sanctificatione. *Sed ob glossam non est mutatum.*

non de tempore feriato. Vel ibi prohibetur perpetua separatio, hic permittitur ad tempus.

NEc vxorem.] HAEC AVTEM. Hæc est quarta pars quæstionis, in qua dicitur, quod nec vir sine consensu uxoris, nec contra potest uacare orationibus Ioan. de Fant.

b APostolus.] ¶ Orationi.] Priuatæ, uel priuato loco, quod facere & incipere nelis, sed solenni oratoni, Missæ, & tpi, & officio, & canonibus, & vniuersali ecclesiæ indicto vacare licet, & debet & potest, vt de cõsec. dist. 2. omnis homo. sup. ea. q. 2. quos. sup. dist. 5. c. 3.

c ¶ Nisi ex consensu.] Nisi pro succursu terræ sanctæ. extra de vo. & vo. redemp. ex multa. in verbo. in tanta.

d ¶ Fraudare.] Sed qd si in ecclesia velit vxor debitum exigere a viro, nũquid debet ei reddere? Gratianus dicit, q sic. tu cõtra 2. ar. ff. de sol. q dicimus. Sed quid si a sacerdote tempore canonis petat debitũ? Idem dico, q non tenetur reddere tunc, arg. 29. dist. c. 2.

e PÆnitentiam.] Publicam. s. & solennem, scilicet q quam ius alterius ligatur.

Coniugale debitũ non est i ecclesia reddendũ.

1 vbi tñc nõ pñt exire ecclesiã scdm Lau. De hoc et not. 3. 2 5. dist. quoniã.

QVod autem] Hæc quæstio diuiditur in quinque partes. In quarum prima probat per sex auctoritates, q vir sine licentia vxoris, & ecõtra, non potest continere, qui etiam meretur reddẽdo debitũ. Secunda ibi.] Tunc saluabitur.] Tertia. ibi,] Qui vxorem.] Quarta ibi, [Manifestum.] Quinta ibi, [Nec illud.] Ioan. de Fant.

f ¶ Quod autẽ sine cõsensu uxoris.] Hæc quæstio quinta negatiue soluitur, quia vir nõ potest.

Maritus continentiã sine cõsensu uxoris vouere non potest. potest continentiam vouere sine cõsensu vxoris expresso vel tacito, nisi sit sponsa nondum cognita, extra de cõuer. cõiug ex publico. & in casu fornicationis, v 27. q. 1. Agathosa.

g ¶ Ait enim.] Super psalmo. Laudate Dominum quoniam bonus.

SI dicat vir.] CASVS. Ostendit in hoc c. q vir sine cõsensu vxoris non potest continere: qa displicet Deo cõtinentia viri, ex qua sequitur prostitutio uxoris, reddat igitur quod debet, scilicet exactus, & quod si debitum est, non exigat, & reputabitur pro satisfactione.

h ¶ Fornicariam.] 27. q. 2. si tu.

i ¶ Non vult.] 14. dist. quod ait.

k ¶ Pro satisfactione.] Quia reddere debitũ meritorium est. infra. ea. secundum. 33. q. 1. connubia. contra. sed ibi soluitur.

a ¶ Noti-

NOtificasti te. CASVS. Hug.sic ponit hunc casum. Iste Landulphus timore mortis licentiam ab vxore violenter extorsit, & sic monasterium adiuit victus clamoribus vxoris & familiæ, de monasterio exiens ad domum propriam rediit, quæsiuit postea a Papa an liceret ei uti vxore sua, cui Papa rescribit, & respõdet inquisitioni eius, & non directe, sed p consequẽtiam ostendit talem cõuersionem nullã esse, & nõ tenere, ex quo facta fuit sine spontanea consensu uxoris. In quo datur intelligi p potest ea uti cognoscendo, reddendo saltem debitum. Seq.c.patet.

Item Alexander Papa II. Landulpho in Corsica.

¶ Non debet extorqueri mulieris consensus ad continentiam Deo vouendam. C. II.

NOtificasti te morte tenus infirmatum, & peccatorũ tuorum recordatione, & terrore valde pauefactũ, anxiè quæsisse monachũ fieri, & a tua vxore minis, [a] & terroribus eam occidendi, ad hoc licentiam [b] extorsisse, & sic te monasticam † vestem sine abbate [c] sumpsisse, & monasterium petijsse: postea vero, cũ sanus factus esses tuæ vxoris reclamationibus, eiulationibus, & plãctibus, tuæq; familiæ dispersionibus deuictus, [a] vtpote pœnitẽs domum remeasse, & post multos dies quorundam sapiẽtum consilio ad iam dictę mulieris cubile redijsse. Nunc agit, si tibi tua vxore vti liceat, nostrum requiris consiliũ. Si ita deniq; est, vt tuus nuncius narrat, nõ videtur nobis rationabiliter, neq; sana mente id factũ, quoniam, cũ omni [d] homini ad monasticam tendenti viam legaliter, sancte, & iuste sit peragendum; tu cõtra leges minaciter & violẽter a tua vxore, parti terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exinanitus, deuia secutus, nulla, vt dicitur, licentia accepta recessisti, & monasteriũ petisti. Non enim violentia, sed ex pari uoluntate, & consensu (sicut sancti patres dicunt) hoc fieri debet, neq; vir [ß] monasterium exigere, aut professa continentia habitum cũ festinatione [e] debet mutare.

Iuo par.8.c.230. Pando.l.6.c.85.

† al. *monachicam*.

[a] ¶ Deuictus.] *Iuo habet*, vtpote pœnitens deuictus. *Pannormia*, vtpote penitus deuictus domum remeasse.

[ß] ¶ Neque vir.] *Apud Iuonem, & in Pannormia legitur*, neque vir in monasterium recipiẽdus est, nisi vxor illius femineum monasterium elegerit, aut professa continentiam habitum cum festinatione mutauerit. *Sed mutatiũ non est: quoniam glossa videtur magis conuenire lectioni Gratiani.*

Item ex concilio apud Compendium.

¶ Vir potest abnuere vota continentiæ, quæ sine eius cõsensu Deo vxor obtulerit. C. III.

Capit.l.5.c.16.

MVlier, [f] sine licẽtia † viri sui, velũ in caput miserit si viro placuerit, [g] recipiet eã iterum ad cõiugiũ. ¶

Burch.l.9.c.47. Iuo p.7.c.183. & p.9.c.124. Et Beda. 1.Got.7.

† *comiatu*] cap.

Item Augustinus ad Ecdiciam epist.199.

Hic uideas ipsum extortus non p no.38.dist. præiudicat illi ar.31. quã ipsis licẽtia coacta nulla est.

a Ad hoc ẽ. ea.mulier.c. p Deo. ca. q uxorem, ubi de hoc, 27. q.2. Agatho sta. & istis canonibus stat Hu.

Maritus, qui inuito uxore uouit religionem, an post eius mortem continere debeat.

Confessio cõtra aliquem a quo extorta non confessio uel cõsensus ab aliquo contra eũ iudicat illi ipsum extortus non iudicat.

¶ Minis.] Arg.qd

b ¶ Licentiam.] Iuẽ arg. a contrario sensu, quod non potest exire de monasterio qui cũ uxoris intrauit licentia. Item arg.quod coacta licẽtia uel uoluntas nulla est: non quia hic non fuit licentia, ut in prin.dĩ: sed quia coacta iõ hic nulla dĩ, sed vt contra 15. q.1.merito.ubi dĩ, p coacta uoluntas, uoluntas est. Respond. secus est hic, & I matrimonijs, ubi exigit uolũtas directa, uel spontanea, extra de spon.cum locum. & inhabitus assumptione, extra quod met. cau.c.1. secus est i iuramẽto, ubi nulla excusat necessitas, quia ipsũ necessitatis semper est 22.q.1.ita ergo. consulitur tñ isti, ut no.15.q.6.auctoritatem.

c ¶ Sine abbate.] Idẽ si cum abbate.

d ¶ Cum omni.] Arg. qd prætermissis circumstantijs alicui facto debitis non intelligitur illud esse factum. sup.30.q.5.aliter dist. 22. quorundam. sup.17.q.1.Gonsaldus. 1.arg.cõtra extra de reg.& transeunt ad reli.c.ad apostolicam sedem, quia tenet ibi monachatio omissa probatione.

De hoc ẽt e. not. 27. q.1. iuxta fin. in gl. hic habes.

¶ Cum festinatione.] Sed nunquid teneatur vir iste cõtinere post mortem vxoris? sic. nec exigere potest ad nuptiarum. monasterium tamẽ non cogitur redire, extra de conuer. coniuga. quidam. extra eod.tit. placet. sed contradicit extra eod.ti. ex parte. vbi compellitur redire ad monasterium. Sed dic quod ibi vxor dederat licentiam, & ipse solenniter professus erat, vel ibi verbum, compellas, nõ extenditur nisi ad verbum dimittat, quod post sequitur in dicto c. ex parte. est consilium. Nec obst. extra eo.ti. cõ

f MVlier placuerit.] In optione ergo viri ponitur si velit eã reuocare sicut in optione prælati est an velit rem vacante sede alienatã a capitulo repetere, vel pretium retinere 12. q.2. si quis de reb. vtrũ autem vir teneatur eã reuocare, uel pariter conuerti, uel continentiam uouere dictum est 27.q.2.Agathosa. nam si noluit eam reuocare, episcopus debet eam sua auctoritate extrahere. 21. extra de conuer. cõiug. c.1. nam bonus iudex debet talia corrigere. extra de offi. ord. c.1. ff. de offi. præsi. præses.

g ¶ Coniugium.] Sed pone q mulier sine licentia viri intret religionem, immo uiro contradicente, post vir consentit, sed ipsa contradicit, nunquid põt ipsa exire

Vide-

posset, & videtur ex hoc e. quod possit. inf. ea. vna.

f MVlier placuerit.] In optione ergo viri ponitur si velit eã reuocare ficut in optione prælati eſt an velit rem vacante ſede alienatã a capitulo repetere, vel pretium retinere 12. q.2. ſi quis de reb. vtrũ autem vir teneatur eã reuocare, uel pariter conuerti, uel continentiam uouere dictum eſt 27.q.2.Agathoſa. nam ſi noluit eam reuocare, epiſcopus debet eam ſua auctoritate extrahere. 21. extra de conuer. cõiug. c.1. nam bonus iudex debet talia corrigere. extra de offi. ord. c.1. ff. de offi. præſi. præſes.

g ¶ Coniugium.] Sed pone q mulier ſine licentia viri intret religionem, immo uiro contradicente, poſt vir conſentit, ſed ipſa contradicit, nunquid põt ipſa exire

Vide-

Digitized by

Maritus usq; quoque potest uxorem suã reuocare, q̃ sit ne eius cõsensu religionem ingressa est.

Videtur q̃ non: quia vltimus consensus confirmat præcedentes ff. de ser. rusti. præd. per fundum. arg. contra. ff. com. prædio. receptum. vbi dr q̃ prior consensus dẽt durare. Quidam dicunt. q̃ exire potest. sed contra eos est extra de eo qui dux. in ma. cap. 1. per quod dico, q̃ exire non-

bitrio viri poterit. n. saluari sub habitu Susannæ, etsi nõ habeat habitum Annæ. H. breuiter Ben. sic ponit hunc casum. Ecditia & eius vir communi consensu in propria domo vouerant continentiam. postea sine voluntate viri res dotales dedit ecclesijs & pauperibus, & vestem nigram monasticã inuito viro accepit, & quasi pro derelicto maritu habebat, vnde vir multũ scandalizatus est. Augu. aũt eam de voto multum cõmendat, sed ꝺ alijs redarguit.

gedi monasterium siue religione m. & ingressã põt educere. arg. inf. cap. prox. qa nõ tenuit ingressus eius, ut ext. de conuer. coniug. quidã, secus si in ingressu viri uouisset quia tunc ingressus eius tenet secundum Inn.

¶Non potest vir continentiæ vota rescindere, quæ eius assensu mulier Deo promisit. C. IV.

Iuo cap. 8. c. 136. Pan. l. 6. c. 80.

† *al. constantissime*.

QVòd Deo pari consensu ambo voueratis, perseuerãter vsque in finem [a] reddere ambo debuistis. A quo proposito si lapsus est ille, tu saltem instantissime † [b] perseuera. [c] Quod te non exhortarer, nisi quia tibi ad hoc ipse consenserat. Nam si nunquam tenuisse eius assensum, numerus [d] te nullus defendisset annorum, *et post pauca.* ¶Non quia pariter temperabatis a commistione carnis, ideo tuus maritus esse desiterat; immo vero tanto sanctius inter vos coniuges manebatis, quando sanctiora [e] concorditer placita seruabatis Nihil ergo de tua veste, nihil de tuo auro, vel argento, vel quacunque pecunia, aut reb. vllis terrenis tuis sine arbitrio eius facere debuisti. *& infra.* ¶ Est quidam pro modulo personæ habitus matronalis a viduali veste distinctus, qui potest fidelibus coniugatis, salua religionis obseruantia conuenire. Hũc [f] te maritus si deponere noluit, ne te [α] velut viduam illo viuente iactares; puto, quia non fuerat in hac re vsq; ad dissensionis scandalum producendus magis [g] inobedientiæ malo, quam illius † abstinentiæ bono. Quid est enim absurdius, quam mulierem de humili veste viro superbire, cui te potius expediret obtemperare candidis moribus, quàm in nigellis uestibus repugnare? quia, & si te indumentum monachæ delectabat, etiam hoc gratius posset, marito obseruato, exoratoque sumi, quam illo inconsulto, contemptoque præsumi. Quod si omnino non sineret, quid tuo proposito deperiret? Abfit, ut hinc displiceres Deo, quod coniuge tuo nõdum defuncto non indueris, sicut Anna [h], sed sicut Susanna [i],

† *al. vltimi.*

Luc. 12.
Dan. 13.

[a] Ne te.] *In vulgatis erat*, Ne te puta velut viduam iactare. *Emendatum est ex aliquot vetustis originali, & Beda, & alijs collectoribus, itemque alia multa.*

Idem in eadem epistola.

Beda ibid. & gl. or. Sent. 4. di. 32. Polyc. l. 6. tit. 4.

¶ Continentię meritum habet, qui pro incontinentia vxoris debitum sibi reddere cogitur. C. V.

SEcundum

non potest. Sed vsque quo habebit maritus licentiam reuocandi eam? Dicunt quidam: quod intra annum & diem arg. 20. q. 2. puella. Bar. dicebat quod intra triẽnium. 17. q. 2. si quis incognitus. Alij dicunt quod tunc potest reuocare cum primo copiã habuit, post non su. 32. q. 1. constat. Ego dico quod quandocunque potest, vt j. c. proximo [2]

1 Adde ad hoc qd̃ no. 7. q. 1. si quis

2 Quidã dicunt, & forte bene, qd̃ mulier, quæ nõ uouit qñ uir ingressus est monasterium uiro inuito non potest in

QVod Deo pari consensu.] CASVS. Ecditia cum viro suo in domo propria perpetuæ continentiæ votum emisit. vnde duplex inter eos emersit dissensio. Prima, quia ille per incontinentiam votum volebat violare. Secunda, quia illa econtra tanquam soluta sub veste viduali & nigra de rebus suis disponebat. De prima præcepit Ecditiæ quod quamuis vir peccauerit, illa tamen in voto continentiæ perseueret. De secunda præcipit, quod tam de veste quam de rebus dotalibus se regat ar-

Eleemosyna an possit fieri per uxorẽ sine licentia uiri.

Vxor duplicem hẽt seruitutem in uxore, unã quoad debitũ reddendum, aliã quoad ministerium sibi exhibẽdũ. unde licet unam relaxauerit, non tamen alia, ff. de seruit. urb. præd. si domus, & ext. de conuer. coniug. quidam.

[b] Instantissime.] Ar. q̃ fides est seruanda ei, qui contra fidem venit 3. 22. q. 4. innocens. ar. contra. 95. d. esto. extra de iureiu. peruenit 2.

[c] Perseuera.] Sed qd si alter fornicet postea, nunqd reliquus põt ipsum repetere? arg. hic q̃ non, arg. cõtra ext. de iureur. tua. Dicunt quidã q̃ auctoritate epi restituetur ei, vt de diuor. extra. litteris.

[d] Numerus.] Arg. cõtra præscriptionem; non. n. præscriptione temporis defenditur quod ab initio de iure cõi nõ potest sortiri effectum, vt 23. d. illud aũt. dist. 100. contra morẽ. 32. q. 1. nullus epõs.

[e] Sanctiora.] Ab initio tamen cum contrahunt, contrariam debent habere voluntatem, s. de sobole suscipiẽda, 27. q. 2. omne itaque.

[f] Hunc.] Ex hoc vi, quod vxor non possit facere eleemosynam sine licentia viri, sed istud intelligas de rebus dotalibus. nam dominium rerum ꝺotalium est pœnes mulierem de iure naturali. de iure ciuili est pœnes maritum, C. de rei uend. docet. & de his intelligas hoc ca. Vel si uis intelligere de parafernalib. consilium est hic: nam cui commisit corpus, honestum est ut res committat, C. de pac. conu. hac lege, & extra de dote post diuor. c. alt. Sed quæro cum isti uotũ emiserint, quare uestes mutare non possunt? Ad hoc dicas q̃ cẽ seruitutẽ uir duplicem hẽt seruitutem in uxore, unã quoad debitũ reddendum, aliã quoad ministerium sibi exhibẽdũ.

[g] Magis.] q. d. cum peruenisti eum ad scandalum dissensionis potius malum fecisti uiro non obediendo, quam bonum feceris abstinendo.

[h] Anna.] ideſt, uidua.

[i] Susanna.] ideſt, uxorata.

SEcundum verba.] CASVS. Primo probat Aug. quod nul-

vir ſine conſenſu vxoris continere non poteſt immo tenetur ei reddere debitum,& ſi non exigat. Secundo dixit q̄ ille qui nubit, quia aliter,continere non pōt, tanquam non nubes & ſecurus expectat diē iudicij, ſicut ille qui vēdit,&c.& ſicut ille qui emit,&c.]Ad vtrūque quiſq; ſupple, ſicut.

[Non præſumit, ſuperbiendo, & in eis ſpem ponēdo,& tanguntur hic tria verba Apoſtoli dicentis:Qui habent vxores, ſint tanquā non habentes,& qui vendunt, ſint tanquam non vendentes, & qui emunt.ſint tanquam non ementes.

a ¶Secūdum verba.] In quibus dicitur de debito reddendo.

b ¶Imputaret.] Arguod pro completo habetur quod g volentem agere non fiat.ne fiat.ſup. pe. cā q.5.propoſito.

c ¶Quiſqs.]Tāgit illa tria verba Apoſtoli, qui habēt vxores ſint tanquam non habētes, & qui vendunt, ſint tanquam nō vendētes, & qui emunt, ſint tāquam non ementes, d.31. lex continentiæ.

d ¶Non faceret.].ſ. non faciendo eleemoſynam.

e ¶Quia tranſiet].i. tranſitorium eſt.

f ¶Præſumit.]ſuperbiendo cum eis.

g Securus.] Hęc clauſula repetitur cum qualibet præcedenti ab illo loco, quiſquis,&c.

VNa ſola.] CASVS. Quidam ſine licentia vxoris continentiam vouerat: quærebatur virum teneretur eam ſeruare. Et reſpōdet quod non, quia talia fieri debent de communi conſenſu viri & vxoris, vnde talis promiſſio magis eſt corrigenda,quam adimplenda.

h ¶Corrigenda.] Sunile ſup.32.q.4. definitio. Et eſt hic ar. quod ſi alter ſine licentia alterius intret religionem, quod ſua auctoritate poteſt exire t.

i ¶Ex alieno.] Hoc verum eſt.ſi eo animo vouit, vt auferat illi cuius eſt,alias licitum eſt alicui rem alienam ieiunare,vt inſtit. de leg.§.non ſolum.licet ſecus ſit ſecundum canones,vt extra de teſt.c.filius.

ADDITIO. Secundum T. Sed Vin. & Bene.aliter videntur intelligere,vt ibi no.in gl.cum quis,ſecundum Goſ.

TVnc ſaluabitur.]Hæc eſt ſecunda pars q.in qua probat,q̄ dēmus eſſe uirgines,ſ.mēte & corpore ſi poſſumus,alias mēte,ſine qua nullus ſaluabitur.Io.de Fan. CASVS.In hoc c.tria continentur c.in quibus tractatur tam de virginitate mentis,quam carnis. In primo dicitur quod tunc ſaluabitur mulier, & ſuam uirginitatem bene ſeruat, ſi ideo nubat ut filios pariat ad iuſtitiam, & q̄ ſaluentur.In ſecundo c.quod incipit ibi, hoc ſolū, dī q̄od licet ſola uirginitas ſine bonis operibus non proficit,vel ſufficit ad ſalutem,ſic alia opera abſque uirginitate, mentis continentia, & caſtitate ſunt imperfecta. In tertio c. quod incipit,qui ſtitit,multipliciter cōmendat virginitatē carnis,& eam præfert bono nuptiarum, quia plus amat virgines Chriſtus, quia ſponte tribuunt

verba [a] Apoſtolica, etiam ſi ſe vir continere voluiſſet, & tu noluiſſes,debitū tibi reddere cogeretur,& illi Deus imputaret [b] † ad continentiam,ſi non ſuæ, ſed tuę cederet infirmitati,ne in adulterium caderes. ¶Quiſquis [c] igitur compatiens infirmitati vxoris reddit,nō exigit debitum,aut ſi propter propriam infirmitatē ducit vxorem, plangens potius,quia ſine vxore eſſe nō potuit,quā gaudens,quia duxit; quiſquis vendit,quod nouit, quia,ſi maneret,beatum non faceret [d],quiſquis, quod emit,nouit quia tranſiet [e],& de his non præſumit [f],& facit ex eo, q̄ habet, miſericordiam cum non habentibus, ſecurus [g] expectat † diem nouiſſimum.

† *al.imputaret continentiam.* Aug.in P.147.

al.expellet.

¶ *Caput hoc, quod eodem modo habetur in Polycarpo, confectū eſt ex duobus B.Auguſtini indicatis locis,verbis nonnullis partim omiſſis partim mutatis,ſalua tamen ſententia.*

Item ad Armentarium,& Riparium, & Paulinam, epiſtola 45.

¶ Vota continentię ſine vxoris conſenſu reddi non poſſunt. C. VI.

Sent.ibidem. Iuo p.8.c.134.

VNa ſola cauſa eſſe poſſet,qua te id,quod vouiſti,nō ſolum nō hortaremur, verum etiam prohiberemus implere:ſi forte tua coniunx hoc tecum ſuſcipere animi, ſeu carnis infirmitatem recuſaret. Nam & vouenda talia non ſunt à coniugatis, niſi ex conſenſu,& voluntate cōmuni,& ſi pręponere factum fuerit,magis eſt corrigēda [h] temeritas, quam perſoluenda promiſſio. Neque, enim Deus exigit ſi quis ex alieno [i] aliquid vouerit,ſed potius uſurpare uetat alienum.

Item Hieronymus libro primo aduerſus Iouinianum.

¶ Abſque cęteris operibus nec ſola uirginitas ſaluat,nec cętera abſque uirginitate proficiunt. C. VII.

VTique ſaluabit [k] mulier,ſi illos genuerit filios, qui

[h] De hoc no. ſu.ea. c.t.in gl.ſi.

buunt quod eis non fuerat imperatum, unde dicit,non expedit homini nubere,&c. Et no.quod hoc totum conſueuit legi ſub uno c. poſſes tñ legere ſub trib. ut facit H. (Saluabitur) non negat Apoſtolus, quin alias poſſit ſaluari, ſed hoc dicit, quia ſic ſaluari meretur, & ſunt uerba Hiero. exponentis illud Apoſtoli ad Thimotheū [l]ſaluabitur mulier per filiorum generationem, ſi permanſerint in fide dilectione,& ſanctificatione,quod intelligitur quantum in ea eſt (Radicis, radix filiorum eſt mater (damnum radicis,) ideſt corruptionem ſuæ carnis finis ibi,ubi dicit, (ſi caſtrati.) & duæ præcedentes in primo c.ibi, (qui uirgines permanſuri.) & in ſecundo c.(abſque uirginitate,) intelliguntur de uirginitate mentis,quæ præcipi poteſt,& neceſſaria eſt,quia ſine ea nemo ſaluatur. Principiū uero illius c. (qui ſtitit.) de uirginitate carnis intelligitur quæ non poteſt præcipi antequam, ſed tantum perſuaderi, ſequens c.patet.

K ¶Tunc ſaluabitur.]Exponit Hieronymus illud Apoſtoli ad Timotheum: Saluabitur mulier per filiorum generationem,ſi permanſerint in fide & dilectione & ſanctitate.

K ¶Saluabitur.]ideſt,meretur ſaluari.

a ¶Vir-

a ¶ Virgines].i.integri in fide.
b ¶ Si quod ipſa].i. virginitatem corporis, & eſt ſimplex relatio.
c ¶ Radicis].ſ.ſui ipſius.
d ¶ Cariem].i. corruptionem ſuæ carnis.
e ¶ Com-

virgines [a] permanſuri ſunt, ſi quod ipſa [b] perdidit, acquirat, in liberis, & damnum radicis, [c] & cariem [d] flore compenſet, [e] & pomis. [f]

Idem ibidem.

C. VIII.

HOc ſolum nunc dico, quòd quomodo abſque cæteris operibus virginitas [g] ſola non ſaluat, ſic omnia opera abſque virginitate, [h] puritate, continentia, caſtitate [i] imperfecta [k] ſunt.

Idem ibidem.

C. IX.

Io 7. Matth. 19.

QVi ſitit, [l] veniat, & bibat, qui poteſt capere, capiat.] Non dicit, velitis nolitis, [m] bibendum vobis eſt, atq. currendum, ſed qui voluerit, qui potuerit currere, atque potare, ille vincet, ille ſatiabitur. Et ideo plus amat virgines Chriſtus, quia ſpõte tribuũt, quod ſibi non fuerat imperatum, [n] maioriſque [o] gratiæ eſt offerre quod non debeas, quam reddere quod exigaris, Apoſtoli vxoris onera contemplati: Si talis eſt, inquiunt, cauſa hominis cũ vxore, non expedit [p] nubere.] Quorum dominus ſententiam probãs, rectè quidem ſentitis ait, ꝙ non expediat homini ad cœleſtia regna tendenti, accipere vxorem, ſed difficilis res eſt, & non omnes capiunt verbum iſtud, uerũ quibus datũ eſt. Alios eunuchos natura facit, alios uis hominũ, mihi illi eunuchi placẽt, quos caſtrauit nõ neceſſitas, ſed voluntas: libenter illos in meos ſinus recipio, qui ſe caſtrauerunt propter regna cœlorum, & ob mei cultum noluerunt [q] eſſe, quod nati ſunt. Simulque tractanda ſentẽtia, (qui ſe, inquit, caſtrauerunt propter regna cælorum. [r]] Si caſtrati [s] mercedem habent regni cœlorum; ergo qui ſe non caſtrauerunt, locum non poſſunt accipere caſtratorum.

Finis [t] huius auctoritatis, & duæ [u] præcedentes de uirginitatis [x] affectu intelliguntur, qui non in uoluntate ſolum, ſed in neceſſitate eſt, principium [y] uero de effectu intelligitur, qui non in neceſſitate, & ante uotum, ſed in uoluntate eſt, nec exigitur, niſi repromittatur.

Item ex concilio Rhemenſi.

Sent. ibidem. Butc. l. 9. c. 46. Iuo p. 8. c. 184. Pann. l. 6. c. 82.

¶ Non licet illi ducere uxorem, qui ſuam uelare permiſerit. C X.

† al. velari. & Beda 1. Cor. 7. & gl. ord. Num. 30.

3 QVi vxorem ſuam uelare † permiſerit, aliam non accipiat, ſed ſimiliter conuertatur. [z]

Item Aug. in quæſtionibus Numerorum, q. 59.

l QVi ſitit.] Verbo ponit hic Euangeliſt, & loquitur de ſiti contumaciæ.

m ¶ Nolitis.]Arg. ad ea quæ profectionis ſunt, ne minem eſſe cogendum, ſed perſuadendum. nam talia conſilij ſunt, & nõ præcepti arg. 21. q. 1. aliud. & 32. q. 2. Perfectis nõ eſt præceptum integritas.

n ¶ Imperatum]ſup. prox. 11. q. 1. integritas. quantum ad corporalem, ſed de mẽtali præceptum eſt.

o ¶ Maioriſque.]Sic 28. qu. 1. iam nunc, nam nemo in neceſſitate liberalis exiſtit, ff. de adim. le. l. rem legatam. Liberalis in neceſſitate è nemo.

p ¶ Expedit]ſup. 28. q. 1. ſic enim. contra ſed verum eſt, ꝙ nõ expedit propter onera matrimonij, vt ſu. prox. q. 7. omnes. ſed expedit propter fornicationẽ uitandã. 32. q. 2. c. licuit. §. his ita.

q ¶ Noluerũt].i. noluerunt exercere id, ad quod nati ſunt, ſ. uim copulæ carnalis. Et ita ſecundum hoc eſt arg. pro carnali copula, quem nullus eſt naturaliter frigidus ſup. c. q. 1. requiſiſti. alia lectio habet, voluerunt eſſe quod natura tunc, id eſt, virgines. Frigidus naturaliter nullus eſt.

r ¶ Cœlorum.]Supple inquit, recipiant mercedem in regno cœlorum.

s ¶ Si caſtrati] Arg. quod de uno conceditur, &c. ut ſup. dict. 45. diſciplinæ. 23. q. 4. forte. Alibi dicit, ꝙ de uno negatur, de alio conceditur, vt 25. d. qualis.

t ¶ Finis] Quia præmiſſa cap. ſ. tunc ſalvabitur. & c. hoc ſolum. & c. qui ſitit. æquiuoce vtitur hoc nomine virginitas, quandoque pro uirginitate mentis, ſique animi. ideo determinat vbi ſic vel ſic accipiatur. Virginitas æquiuocatur.

u Et duæ. ſ. tunc ſalvabitur, & alia, ſ. hoc ſolum, ibi. abſque uirginitate.

x ¶ De virginitatis affectu, id eſt, quæ in mente eſt.

y Principium.].ſ. illius c. qui ſitit veniat, &c.

QVi vxorem.]Hęc eſt tertia pars q. ſecundum Io. de Fant.

z Conuertatur.) Intrando monaſterium, ſi iuuenis eſt. Vel ſi ſenex eſt, contineat in ſeculo, extra de conuer. coniug.

e Compenſet.]Quantum in ipſa eſt.
f Pomis].i. filijs, qui dãtur flos & poma, ſicut nã radix.
g HOc ſolum]Virginitas].ſ. mentis.
h Virginitate].ſ. mentis.
i Caſtitate.] Saltem in affectu ſeruata.
k Imperfecta.]Quo ad vitam æternam promerendam.

Digitized by Google

Maritus permittens uxorem uelari, an teneatur continere.

coniug. cum sis. Et hic dicit Hug. q̃ eo ipso, q̃ dat uxori licentiam, intelligitur uouere, &c. 1. si non exprimat, compellendus est ire ad religionem, vt not. sup. 27. q. 2. Agathota. & sufficit tacita licentia, s. permittere, vt hic. & ar. extra de conuer. coniug. consulait. Alij dicunt, q̃ qui dat licentiam, nisi expresse uouerat continere non tenetur. nec monasteriũ ingredi, immo eam reuocare potest de monasterio. ext. de conuer. coniug. c. 1. & quod dicit hic similiter cõuertatur, dicũt nisi malit eam reuocare, sicut enim secundum istos expressus cõsensus exigitur in cõtrahẽdo, ita in separando matrimonio, arg. extra de re. iu. omnis res. Alij distinguat, q̃ si mulier seruit ius, q̃ dedit viro licẽtiam, tunc etiam intelligitur uouere, secus si ignorauit.

immo peccat vir reuocando, sed præcipitur uxori, vt obediat. similiter extra de iureiu. debitores, & 23. q. 1. quod copulatur. in fi.

c ¶ Permissa] Continentia.

d ¶ Mulieri] Sup. 32. q. 1. si quis uxorem.

E X

¶Vota abstinentiæ, quæ mulier permittente viro promiserit, illo prohibente seruare non cogitur. C. XI.

4 MAnifestum est ita voluisse legem, fœminam esse sub viro, vt nulla vota [a] eius, quæ abstinẽtiæ causa vouerit, reddantur ab ea, nisi auctor [b] vir fuerit permittendo. Nam cum ad peccatum eiusdem viri pertinere voluerit, si prius permiserit, & postea prohibuerit, etiam hic tamen non dixit, vt faciat mulier, quod uouerat, quia permissa [c] iam prius a viro fuerat. Viri dixit esse peccatum, quia abnuit, quod prius concesserat; non tamen mulieri [d] vel ex hoc permissum dedit, vt quod † prius vir ei concesserat postea si prohibuerit, contemnatur.

Sent. Ibidem. Iuo p. 8. c. 98. Pann. l. 7. c. 48.

† al. cum. † al. condemnatur.

Ex præmissis auctoritatibus apparet quod continentiæ vota nec mulier sine consensu viri, nec vir sine consensu mulieris Deo reddere potest. Si autem consensu alterius eorum ab altero promissa fuerit, & si postmodum in irritum deducere voluerit; qui permisit, non tamen valet: quia in debito coniugij æque mulier habet potestatem viri, sicut & uir mulieris, atque ideo, si quilibet eorum alterum a suo iure absoluerit, ad præteritam seruitutem ipsum reuocare non poterit: quia uero in cæteris uir est caput mulieris, & mulier corpus uiri, ita uota abstinentiæ uiro permittente mulier potest promittere, ut tamen eodem prohibente repromissa non ualeat adimplere, & hoc, ut diximus propter conditionem seruitutis, quia uiro in omnibus debet subesse.

Vnde Aug. in lib. quæstionum Gen. q. 153.

¶Mulieres viris suis debent subesse. C XII.

ESt ordo naturalis [e] in hominibus, vt seruiant [f] fœminæ viris, filij parentibus, quia nulla [g] iustitia est, vt maior & seruiat minori.

& glo. ord. Gen. 46. & Beda ad Colos. 3.

a ¶ Quia nulla.] *In Pannormia reliqua habentur, ut apud Grat.*

Iuo p. 7. c. 94. Pan. l. 7. c. 43.

a ¶ Vota] Quæ scandalizent virum, vt iacere in camisia, uel ieiunare cum ipse pranderet.

Cõiuges quãtũ ad uotum abstinentiæ si sũt pares.

b ¶ Nisi auctor.] Mulier ergo non potest facere uotum abstinentiæ sine uoluntate uiri. Sed nunquid uir potest abstinere sine uxoris consensu? sic 2. inf. ea. cum caput. licet ergo cõiuges sint pares quantum ad uotum continentiæ, non tñ quãtum ad uotum abstinentiæ, & hoc intellige de quolibet uoto, in quo non fit uxori præiudiciũ quo ad carnale debitum, quamuis in illo uoto, oriatur scandalum mulieri. ut in hoc sit dñia inter uirum, & mulierem. Similiter & de muliere dici potest, q̃ uouere possit: dummodo per illud uotum mulieris non fiat uiro præiudicium, uel si non oriatur scandalum uiro ex illo uoto, ut si uouet iacere in camisia cum eo, uel singulis noctibus ire ad matutinas. unde de tali uoto intelligo istud c. alias tenetur mulier illud adimplere ẽt uiro inuito, ut si uouet q̃ daret denariũ amore Dei, uel aliquid tale. h. d. 11. cano. tñ iste in distincte loquitur. Item ui, q̃ mulier ista peccet: quia magis obediendum est Deo quam hominibus. nã scriptum est, Vouete, & reddite &c. 17. q. 1. in prin. Sed dic q̃ mulier ista non obedit uiro contra dñm: quia dñs hoc uoluit inf. c. noluit. eo aũt ipso quod hic uiro conceditur reuocare uotum abstinentiæ prohibetur de uoto cõtinentiæ. Immo nec hoc uiro cõceditur reuocare uotũ abstinentiæ,

Cõiuges quãtũ ad uotum abstinentiæ si sũt pares.

a Ad idẽ facit hoc c. manifestum, & inf. ea. c. hæc imago, & c. noluit. Arc.

EX PRÆMISSIS. CASVS. Infert Grat. ex supradictis, quod uotum continentiæ facere non potest uir sine consensu uxoris, uel e conuerso, & si factum fuerit de consensu utriusque, reuocari non poterit. Si uero uxor de consensu uiri uotum abstinentiæ fecerit, uir tamen illud poterit postea reuocare, quia mulier debet uiro suo subesse in omnibus, & ad hoc inducit sequentia c. quorum primum patet.

e ¶ Est ordo naturalis] .i. a natiuitate & ortu proueniẽs enam fœmina de corpore uiri est, & alia ratio est, quæ in uelamine corporis eius perpenditur, ut infra, ea. mulier.

f Vt seruiant] Hoc adeo uerum est, q̃ patronus consentiendo libertæ ut contrahat, amittit in ea operas, cum in officium uiri debeat esse, ut ff. de ope. lib. sicut patronus.

g ¶ Maior,] Dignitate, s. filius, seruiat minori, s. patri, qui non est in dignitate, interdum maior ætate seruat minori de præcepto domini, ut Esau Iacob. Et quod dicit hic, nulla iustitia est, &c. uerum est secundum uetus testamentum, sed secundum nouum, qui maior est, sit huius minister, &c. 93. d. diaconi. sed melior littera est, ha. iustitia est, ut minor seruiat maiori.

Filius q̃q; potest dici maior patre.

Hæc

HAec imago.] CASVS. Probat hic Auguſtinus triplici rõne, ꝙ vxor debet eſſe viro ſubiecta. Prima: quia vir ad imaginem Dei formatus eſt, & non mulier & vicarius eius eſt: quia vnius Dei habet imaginem. Secunda, quia in ſignum ſubiectionis mulier habet caput velatũ, & nõ vir: quia imago eſt & gloria Dei. Tertia eſt, ꝙa vir ſine metu talionis, ſecũdũ legẽ poterat mulierem de adulterio accuſare, & non econuerſo: ſecus in alijs caſibus.]Ideoque,] id eſt, quia fœmina non habet hoc.

b ¶ In homine.] Quia ſicut proceſſerunt à Deo omnia, ſic ab Adam proceſſerunt omnia: hic accipit tantum hoc nomen, homo, in maſculino genere: alias communis generis eſt, ut ff. de verb. ſign. hominis.

c ¶ Vt vnus.] ideſt, imago Dei dicitur ipſe homo: quia ſicut aqua profluxit ex latere Domini, ſic etiam Eua ex latere Adæ: item in hoc habet imaginẽ, quia habet rationẽ, & intellectum, 1 ſicut Deus, d ¶ Imaginem.] ideſt, ſimilitudinem de pœnit. diſt. 1. illa anima.

Oĩa proceſſerit ab Adam.

1 Ad hoc dicta de fœmina, q̃ de viro ſm Hu.

e ¶ Quia imago.] Et ideo non debet velari.

f ¶ Mulier.] Non tamen quælibet: quia non virgines de conſuetudine, ſed facinus in eo, quod dicit gloria ideſt, Deus nõ gloriatur, per ipſam ſicut per virum, nam per eam prima prævaricatio eſt inducta in ſeipſum mulier.

g ¶ Satis hinc.] ¶ Et pęne famulas.] Non tamẽ quòd immoderate verberentur. C. de repud. conſenſu. & ſupra ea. q. 2. placuit.

h ¶ Teſtimonium.] ideſt, accuſationem.

i ¶ Lapidaretur.] Et ita videtur, quod in veteri lege nunquã uir obligabatur pœna talionis. Sed tu dic cũ H. ꝙ hoc locum habebat tãtum in accuſatione adulterij I primo cõtẽplata cũ non inueniebat eam virginem, uel dicebat ſe non inueniſſe, & ipſa contrarium probat per aſpectum lintheaminis, in hoc caſu non puniebatur vir talionis pœna: ſed tantum cẽtum ſiclos argenti dabat patri puellæ.

Vir utrũ puniebat talione in veteri lege.

k ¶ Demoſtraretur.] Per aſpectum lintheaminis ſanguinolenti. Sed nec hodie cũ agit vir ad ſeparationem, ſuſtinet talionem: ſecus ſi agatur ad pœnam adulterij criminaliter. extra de pœn. ca. ruæ. ideo autem non punitur uir pœna talionis, quia tam alia uia conſequeretur, id quod optauit, quod eſſe non debet. ff. pro ſocio. idemque. ff. de condi. inſtit. quæ ſub conditione. §. ſi quis.

Mulieris vio latio per q̃d cognoſcitur.

l ¶ Caſtigatur.] ideſt, uerberatur.

m ¶ Teſtimonio falſo.] ideſt, accuſatione calumnioſa.

niſi quod corrupte in eo legitur, maiori ſeruiat minori. *Sed in originali, a quo non longe diſcedit Iuo*, quia & illic iuſtitia eſt hæc, vt infirmior ratio ſeruiat fortiori. *ob gloſſam autem non eſt emendatum.*

Idem in quæſtionibus veteris & noui teſtamenti ex utroque mixtim, c. 106.

¶ Vir eſt caput mulieris. Cap. XIII.

Iuo p. 8. c. 95. Pann. l. 7. c. 43.

HAec imago [a] Dei eſt in homine, [b] vt vnus [c] factus ſit, quaſi dominus, ex quo cæteri oriantur, habẽs imperiũ Dei, quaſi vicarius eius, quia omnis rex Dei habet imaginem: β ideoque mulier non eſt facta ad imaginem Dei. Sic etenim dicit, (& fecit Deus hominẽ, ad imaginem [d] Dei fecit illum.) Hinc eſt, vnde Apoſtolus, (vir quidem, ait, non debet velare caput ſuũ, quia imago, [e] & gloria Dei eſt: mulier [f] autem ideo velat, quia nõ eſt gloria, aut imago Dei.

Gen. 1. Sup. 9.

1 Cor. 11.

a ¶ Factus ſit. *Quæ ſequuntur emendata ſunt partim ex veteribus, partim ex ipſo originali, & Iuone. In vulgatis enim Gratiani recentioribus, legebantur* factus ſit homo, ex quo cæteri oriantur habens imperium Dei quaſi vicarius Dei, quia vnius Dei habet vir imaginem.

β ¶ Imaginem. *Sequebatur*, & ſimilitudinem, *quæ ſunt expuncta, quia neque apud Auguſtinum neque in vulgata græca, neque in latina vetuſtiore, neque apud cæteros collectores habentur. Pulchre vero de hac re diſputat Baſilius in hunc Geneſis locum, & Origenes Periarchon lib. 3. cap 6.*

Idem lib. 5. quæſtionum ſuper Deuteronomium, q. 33.

Cap. XIIII.

& gloſſa ordi. ad c. 22. Deute.

Iuo p. 8. c. 96. Pann. l. 7. c. 45.

SAtis hinc appparet, quemadmodũ ſubditas fœminas viris, & pęne famulas [g] lex eſſe voluerit vxores; quòd dicens aduerſus vxorem vir teſtimonium, [h] vnde lapidaretur [i] † illa, ſi hoc verum eſſe demonſtraretur, [k] ipſe tamen non viciſſim lapidaretur, ſi hoc falſum eſſe conſtiterit: ſed tantummodo caſtigatur, [l] & damnificatur, eique perpetuo iubetur adhærere; qua carere voluerat. In alijs autem cauſis eum, qui teſtimonio [m] falſo cuiquam nocuerit, quod ſi probaretur, ius † ſit occidi, eadem ɣ plecti iubetur † pœna, qua fuerat, ſi verum eſſet, ille ſ plectendus.

† Adde qua pœna puniatur mulier adultera. not. in l. qñi Alex. & in l. caſtitati. & in authen. ſed hodie. C. de adulteris.

† *al. inſiſt.*
† *al. inben.*

ɣ ¶ Eadem.] *Eadem fere modo apud Iuonem, & in Pannormia. In originali vero*, eademque pœna plecti iubet.

ſ ¶ Iſte.] *Sic eſt emendatum ex aliquot manuſcriptis & originali, & Iuone.*

Item Hieronymus ſuper epiſtolam ad Titum, in c. 2.

Digitized by Google

Teſtis nõ eſt talione puniendus.

hoc ideo ita exponi: nam teſtis non obligatur ad talionem, ſed alio modo punitur a iudice, ſi uarie reſpondet, ut C. de teſti. nullum. Hug. tamen dicit. quod ſic. 3. quæſt. 9. nihilominus. maxime ſecundum neterem legem, argum. extra de cri. fal. capit. falſus. De hoc dictum eſt 2. quæſt. 3. in ſumma.

mis. §. tria. ff. ad Velleia. l. 2.

g ¶ Nec docere.] In eccleſia maſculos ſup. diſt. 23. mulier. de conſe. diſ. 4. mulier.

h ¶ Nec teſtis.] In cauſa criminali, niſi in illis caſibus, in quibus infames admittuntur, nec in teſtamento inſti.

Cap. XV.

CVm caput.] CASVS. Dicitur in hoc capi. quod ſicut vir peccat, ſi non ſit ſubiectus capiti ſuo: ideſt Chriſto: ſic Dei prima ſententia contemnitur, ſi mulier capiti ſuo ideſt, viro ſuo non obedierit, cum etiam gentiles fœminæ uiris ſuis ſubiaceant. Prima ſententia, quæ habetur in Geneſi ubi dicit mulieri, ſub uiri poteſtate eris, &c. poſtea Apoſtolus idem præcepit.

CVm caput mulieris vir, ſit, caput autẽ viri Chriſtus, quęcumque vxor nõ ſubijcitur viro ſuo, hoc eſt capiti ſuo, eiuſdem criminis[a] rea eſt, cuius & vir, ſi nõ ſubijciatur Chriſto capiti ſuo. Verbũ autem Domini blaſphematur,[b] vel dum contemnitur Dei prima ſententia, & p nihilo ducitur, vel cum Chriſti infamatur Euangeliũ, dũ contra legem, fidemque naturæ ea, quæ Chriſtiana eſt, & ex Dei lege[c] ſubiecta, viro imperare deſiderat: cũ etiam gentiles fœminæ viris ſuis ſeruiant cõmuni lege naturæ.

Iuo p. 8. c. 67. Pann. l. 7. c. 46.

& gloſſa. ordi. ad c. 30. Num.

Item Auguſtinus in quæſtionibus Numerorum. q. 59.

¶Arbitrium viri mulierem ſequi oportet in omnibus.

Cap. XVI.

NOluit itaque lex, mulierem aliquid vouere Deo aduerſus animam ſuam, vt non in aliqua[a] rerum licitarũ, atque conceſſarum abſtinentiam eiuſdẽ votis fœminæ valeat auctoritas, ſed virilis. Ita, & ſi adhuc innuptæ, iam conceſſerat[d] pater vota perſoluere, ſi antequam perſoluerit, nupſerit, & viro eius hoc cognitum non placuerit, nõ perſoluat, & ſit omnino ſine peccato, quia mũdauit eam, ſicut dicit, ideſt, mũdam iudicauit. Neque hoc contra Deum[e] fieri putandum eſt, cum ipſe Deus hoc præceperit, hoc voluerit.

Iuo p. 8. c. 68. Pann. l. 7. c. 47.

Vxores quare debent eſſe uiris ſubditæ.

NOluit itaque.] CASVS. Dicitur hic, quod lex noluit ut mulier poſſit votum facere ſine uiri conſenſu. & ſi fecerit ante nuptias, uir poſt nuptias poterit reuocare: nec propter hoc mulier rea iudicabitur, ſi uotũ non ſeruat, cũ Deus hoc non præcipiat. Sequentia duo capitu. plana ſunt per ſe.

a ¶ Criminis.] Sup. 9. q. 3. c. 1. ſup. 22. q. 5. de fortuna. ſupra diſt. 95. eſto. argu. eãdem cõditionem inferiorum ad media, quæ eſt mediorum ad extrema 28. diſt. ca. ꝙa ſiant culpæ.

b ¶ Blaſphematur.] tractabat enim Hiero. illud uerbũ Apoſtoli ad Titum: Admone adoleſcentulas eſſe ſubditas viris ſuis, ut non blaſphemetur verbum Dei, ideſt, Euangeliũ. Vel uerbum Dei in paradiſo, quatenus viris ſubditæ eſſent.

c ¶ Ex Dei lege.] Quia dixit, mulieres eſſe ſubditas uiris: Conuerſio tua erit ad uirum, & ipſe dominabitur. &c.

d ¶ Conceſſerat.] Argu. ꝙ abbas poſſit reuocare uotum monachi, quod etiam emiſit ante monachatum. arg. 20. q. 4. monacho. plus, n. eſt monachus ſub abbate, quam uxor ſub uiro, ut 32. q. 1. non dicatis.

Monachus plus ſubeſt abbati quã uxor uiro.

Officia uiriliа ſunt mulieribus iter dicta.

e ¶ Contra Deum.] Si ſup. 24. q. 5. dixit. ſupra 22. q. 1. ſi peccatum. ſup. 13. q. 4. qui peccat. ſup. diſ. 26. deinde.

f MVlierem.] ¶ Auctoritatem.] Virilia enim officia mulieribus ſunt adempta 3. quæſt. 7. c. in ſcripti. de teſta. §. teſtes. nec contra clericos in cauſa criminali, quia non poteſt eſſe, quod ipſi ſint, ſup. 2. q. 7. ipſi Apoſtoli. nec etiam contra laicos, ut no. 15. quæſt. 3. de crimine.

MVlierem constat subiectã dominio viri esse, & nullam auctoritatem[f] habere, nec docere[g] enim potest, nec teſtis[h] eſſe, neque fidem[i] dare, † nec iudicare,[k] quanto magis non poteſt imperare.

Iuo p. 8. c. 85. Pann. l. 7. c. 49.

† al. dicere.

¶ Reſtitutum eſt hoc caput B. Auguſtino, & ex eo nonnulla addita. Nam antea citatur ex B. Ambroſio.

Lib. 5. in Gen. c. 7.

Itẽ Ambroſius in Hexameron in tractã. diei quarta.

i ¶ Neque fidem.] Obligatur tñ ſi doloſe fideiubeat, ut creditorem decipiat, ut ff. ad Velleia. ſi decipiendi. Item & ſi priuilegio. Velleiani, renunciauerit, obligatur & tenetur. ff. ad Velleia. l. ult.

k ¶ Nec iudicare.] Niſi in caſibus, ut dixi 15. q. 3. de crimine.

a ¶ Adam

a ADam.] Gubernatorem.] Per hoc videtur, q̃ vir potius debet esse curator vxoris quã extraneus, quod negat lex. C. qui dari tuto. posi. l. 2.

Vir non potest esse curator uxoris.

Mulier

Cap. XVIII.

Iuo p. 8. c. 91. Fann. l. 7. c. 50.

ADam per Euã deceptus est, non Eua per Adam. Quẽ vocauit ad culpam mulier, iustum est, vt eum gubernatoré a [a] assumat, ne iterũ fœminea facilitate labatur.

a ¶ Gubernatorem.) *Antea legebatur*, vt eam in gubernationem assumat. *Emendatum est ex B. Ambrosio, Glossa enim optime conuenit voci*, gubernatorem.

Item super primam epistolam ad Corinthios in c. 2.

Cap. XIX.

Iuo p. 8. c. 92. Fann. l. 7. c. 51.

MVlier debet uelare caput, quia non est imago Dei. Sed vt ostẽdatur [b] subiecta, & qa prævaricatio p illam inchoata est, hoc figrũ debet habere, vt in ecclesia p pter reuerentiam [c] episcopalem uõ habeat caput liberũ, sed velamine tectum, nec habeat potestatẽ loquẽdi, quia episcopus [d] personam habet Christi. Quasi ergo ante iudicem, sic ante episcopum, quia vicarius Domini est propter peccatum originale [e] subiecta debet videri.

f ¶ Propter peccatum originale.) *apud B. Ambrosium, & Ysonem legitur*, propter reatus originem. *In Pannormia uero*, propter reatum originem. *Sed ob glossam nõ est mutatum, reliqua uero sunt emendata.*

Item in libro de Paradiso, c. 10.

Cap. XX.

5 NEc illud otiosum, [f] quod non de eadem terra, de qua psalmatus est Adã, sed de ipsius Adę costa [g] facta sit mulier, vt sciremus unam in viro & muliere corporis esse naturam, vnum fonté generis humani. Ideo nõ duo a principio facti vir & mulier, neque duo viri, neq; duæ mulieres, sed primum vir deinde ex eo mulier. Vnã enim naturam volens hominum cõstituere Deus, ab vno principio creaturæ huius incipiens, multarum, [h] & dispariũ [i] naturarum eripuit facultatem.

Euidẽtissime itaque apparet ita virum esse caput mulieris, vt nulla vota abstinentiæ vel religiosæ conuersationis liceat sibi sine eius licentia Deo offerre, etiam si viro permittente repromissa fuerit, non licet ei votum opere complere, cum vir voluerit reuocare permissum. Vota vero continentiæ ita alterius permissu ab altero valent offerri, quod post permissionem non valent in irritum deduci.

CAVSA XXXIV.

QVidam vir in captiuitatem ductus est, [k] postea vxor eius audiens illum mortuum, nupsit alij, demum ille de captiuitate rediens, repetit vxorem suam, illa posterioris amore capta aspernatur thorum prioris viri.

MVlier debet.] CASVS. In hoc cap. quinque rationes assignantur, quibus probatur, quod mulier dẽt velare caput suum, scilicet quia non est imago Dei & quia subiecta debet esse viro suo, & quia prævaricatio illi inducta per eam, & propter reuerentiã episcopi, quia vicarius est Christi. Sequentia duo cap. patent.

b ¶ Sed vt ostẽdat.] Non solum propter hoc, sed etiam &c.

c ¶ Propter reuerentiam.) Idest, propter reuerentiam facerdotum, argum. 9. q. dist. si fratus fratrem &c. sicut ante iudicem diminuta ante vicarium eius sacerdotẽ, sit subiecta viro. Vel propter reuerentiam sacerdotum, id est, ne sacerdotes in eius facem intuetes inuitent ad libidinem.

Mulier quare debeat caput velare.

d ¶ Episcopus.) id est quilibet sacerdos de pœn. d. 3. inter hæc litteram 2.

e ¶ Originale.) Quod originem habuit ab ipsa quoad homines.

f ¶ Nec illud.] Hęc 5. pars q. in qua ostẽdit magister causam, quare fuit vnũ principium, unus homo. Io. de Fant.

f ¶ Otiosum est.) id est, sine causa & mysterio factum.

g ¶ Costa.] Non de pede, ne omnino uideretur famula, nec de capite, ne videretur domina, sed de costa vt collateralis videretur.

Eua quare de costa Adæ facta est.

h ¶ Multarum.) Quo ad numerũ, vel multarum quo ad genus humanum.

i ¶ Et dispariũ.) Quo ad sexũ. Vel dispariũ quo ad speciem, & respicit ad primã creationem.

k ¶ QVidam vir in captiuitate ductus est.) Quia in præcedenti causa dicebat matrimonium separari propter frigiditatem, & quod viro uiuente separata posset alij copulari, & dubitari posset, an idem uideretur

tur faciendum propter hostilem calamitatem vel captiuitatem: ideo subdit causam istam, in qua ostendit quid iuris sit si quis teneatur in captiuitate, & vxor eius interim nubat alij, vt autē hæc, &c. Et no. q̄ hic tractatur de illo impedimento quod dicitur ligatio, ligatio est cum quis ligat alteri vinculo matrimonij, & quodlibet impedimentū matrimonij dici potest ligatio, sumēdo large siue cōmuniter, nō proprie, ar. 26.q.1.§.1.

Impedimentum ligationis quale est

VTraque.] Hæc q.dividit in 6. partes. In prima quarum probat per duos canones, q̄ mulier non debet contrahere, donec sit certa de morte cōiugis. Io. de Fant. Secunda ibi, [Non satis. Tertia ibi, [Si autē.] Quarta ibi,] Quod autem.] Quinta ibi, [Hinc etiam.] Sexta ibi, [De simplicitate. Ioan. de Fan.

CASVS. Hic intitulatur 1.& 2.q. in secūda nulla est dubitatio. In prima quęstione distinguitur, nam si illa, q̄ nubit viro viuente, & absente, credit vel scit illum viuere, in veritate adulterium commit tit. si autem nec scit, nec credit, sed habet iustam causam credēdi cōtrariū per ignorantiam facti, quę etiam pertissimos fallit, excusatur. qualitercūque autem nubat, reddenda est primo reuertēti. vtraq; autem quęstio terminatur per c. sequens. at Vtraque quęstio.] Si mulieri credit suū maritum mortuum, & habet iustam causam credendi, licite potest ptrahere, si autem dubitat de morte viri & contraxit, licet nō debeat contrahere, tenetur tamen reddere debitum petenti; sed ipsa non potest exigere, vt extra de secun. nup. dominus noster. & ita in tali casu vir potest eā remouere propter adulterium, cum non habuerit probabilem causam mortis suæ: sed si audierit eum mortuum, licet per falsum rumorem, & tūc nupserit, vir non potest eam de tali adulterio accusare, nisi ipsa procurauerit illum rumorem, vt ff. de adulteriis. §. mulier. Sed pone quod mulier credit eum viuere & est mortuus, & contrahit, nunquid est matrimonium ibi? licet ipsa tamen adulterii reatu tenetur, licet adulterium non committat, nam dicit lex quod tenetur quis actione furti, licet subtilitate iuris furtum non committat, C. de fur. si quis seruo. minor tamen pœnitentia ac pœna ei imponitur.

Mulier si credit maritum mortuū: an possit alij nubere.

† Hic videas quod le. & no. extra vt li. non cont. qūi. §. si vero. versi autem. in gl. p famā, &c. & de spō sa. in præsentia. Arch. Furtum nō committēs, qōque furti tenetur.

CVm per bellicam. CASVS. H. sic ponit hunc casum. De duobus quæsierat ille, quædam dum putarent viros suos esse mortuos, nupserunt alijs: aliæ vero sciebant viros suos viuere, sed credebant nunquam eos liberandos de captiuitate, sed reuersi sunt postea viri istarum.

1 *Nunc primum quæritur, an sit ista rea adulterij, quæ viuente viro suo, alteri nupsit.*
2 *Secundo, an redeunte primo sit cogenda recedere à secundo, & redire ad primum.*

QVAESTIO I. & II.

VTraque quæstio [a] *terminatur auctoritate Leonis Papæ, qui scribens Nicetæ Aquileiensi episcopo, epist. 77. capitul. 1. & sequentibus ait.*

In Cod. canonum. cap. 42.

¶ Quæ alij nupserit putans virum suum mortuum esse, illo redeunte ad priorem redire cogitur. Cap. I.

CVm per bellicam cladē, & per grauissimos hostilitatis incursus ita quædam dicatis diuisa esse cōiugia, vt abductis in captiuitatem viris fęminæ eorum remāserint destitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putauerint, aut nunquam a [b] dominatione crederent liberandos, & ad aliorum coniugiū solitudine † [c] cogente transierint, cumque nunc statu rerum auxiliante Domino in meliora conuerso, nonnulli eorum, qui putabātur perisse, remeauerint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ alijs coniunctę sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum, quòd à Deo iungitur mulier viro, & iterum præceptum agnouimus, vt quod Deus cōiunxit, homo non separet necesse est, vt legitimarum fędera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quę hostilitas intulit, [d] vnicuiq; hoc, quod legitime habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, vt recipiat vnusquisque, quod propriū est. ¶ Nec tamen culpabilis iudicetur, & tamquam alieni iuris persuasor; qui personam [e] eius mariti, qui iam non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captiuitatem ducti sunt, pertinebant, in ius alienum transire potuerunt, & tamen plenum iustitiæ est, vt eisdem reuersis propria reformentur. Quòd si in mancipijs, vel in agris, aut etiam in domibus,

Sen. 4. dist. 38. Poly. l. 6. tit. 4. Ant. l. 10. c. 22. Burc. l. 9. c. 55. Iuo p. 8. cap. 244. & 190. 191. 192. Pann. l. 6. cap. 87.

† *solitudine.* Iorig.

Matth. 19.

Eiusdem epistolæ, cap. 2.

Burc. [l. 9. c. 56. Iup p. 8. c. 191.

rum, quæsierat ergo ille, quid faciendum esset in vtroq; casu. Et respondetur in primo casu, quod separandæ sūt à secundis & reddendæ primis: & quæ nolunt separari a secundis, sunt excommunicandæ. In secundo vero casu nihil videtur responderi, quia nulla & friuola erat quæstio, quamdiu enim aliqua scit vel credit vel dubitat virum viuere, non debet alij nubere, & si nupserit, adultera erit, vt 32.q.5. puto.

b ¶ Crederent.] Hæc ratio friuola est, & ideo non curat ei respondere.

c ¶ Solicitudine. Inconstantię, vel paupertatis.

d ¶ Hostilitas intulit.] Sic supra 16.q.3. prima.

e ¶ Eius personam.] Sup. 2.q.1. in primis. nam similitudo attenditur inter illum, qui succedit in nouatione, vt ibi: & istum de quo hic.

a ¶ In

Ecclesia est vxor clerici. 1 Istam gl. dicit singu. Brix. in suo dictio. versi. carcer. ad hoc q clericus detentus in carceribꝫ quantum cunq; longū tēpus nō perdit beneficiū sum.

a ¶ In coniugiorum.] Arg. q ecclesia clerico debet restitui de captiuitate redeunti per quantūcunque tempus detentus fuerit, si probat iustum impedimentum: 1. cū ecclesia sit vxor clerici. 7. q. 1. sicut. & dixi 7. q. 1. pastoralis. 13. q. 2. vnaquæque.

b ¶ Perac possessionibus rite seruatur; quāto magis in coniugio rum [a] redintegratione faciendum est? vt sic, quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur? ¶ Et ideo, si viri post longā captiuitatē reuersi, ita in dilectione suarum coniugum perseuerant, [b] vt eas cupiant in suū redire consortium, omittēdum est, & inculpabile iudicādum est, quod necessitas intulit, & restituēdū, quod fides poscit. *& infra c. 4.* ¶ Sinautē aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, vt malint his cohærere, quàm in legitimum redire consortium, merito sunt notandæ: ita vt etiam ecclesiastica communione priuentur, quę † de re excusabili contaminationem criminis egerunt: ostendentes [c] sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod iusta remissio [d] poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione cōiugia, neque vllo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio [e] necessitatis extorsit, quia sicut hæ mulieres, quæ reuerti ad viros suos nolunt, impiæ habendę sunt, ita illæ quæ in affectum initum ex Deo redeunt, merito sunt laudandę † iudicio.

C. 3. Burc. l. 9. c. 58. Iuo p. 8. c. 193.

Burc. l. c. 57. Iuo p. 8. c. 192. Pann. l. 6. c. 88.

† *al. quia inexcusabiliter contra. &c.*] orig.

† *al. laudabiles iudicanda.*

Item Innocentius Papa Probo, in epistola nona.

¶ Viro, vel vxore de captiuitate redeuntibus propria redintegrantur coniugia. Cap. II.

CVm in captiuitate Vrsa mulier teneretur, aliud cōiugium cum restituta Fontanum † commisisse [f] cognouimus. Sed fauore Domini reuersa Vrsa nos adijt; & nullo differente vxorē se memorau esse perdocuit. ¶ Qua de re domine fili merito illustris, statuimus fide catholica suffragante, illud esse coniugium, quod primitus erat gratia diuina fundatum, conuentumque secundæ mulieris priore superstite, nec diuortio erecta, [g] nullo pacto posse esse legitimum.

Iuo p. 8. c. 345. Pann. l. 6. c. 89. † *Fortunius misse ei gnoscitur.*] orig.

Item Hieronymus ad Amandum presbyterum.

¶ Quæ primo viro relicto, secundo adhæserit, nisi secundum relinquens, primo reconciliari non potest. Cap. III.

Sent. 4. dist. 35. Polyc. l. 6. tit. 4.

NOn satis animaduer-

b ¶ Perseuerant.] Et ita videtur, quòd ipsi non compellantur ad eas redire si noluerint, sed supplent hic quidam, maxime. Alij intelligunt hoc de illis mulieribus, quæ viros non credebant mortuos, & tamen contraxerunt, quod no. in prin. cap.

b Perseuerant] sup. 32. q. 5. puto in princ. contra, sed illud quando maritus, vel vxor scitur adhuc viuere: istud quando certis indicijs putatur mortuus esse, de pœ. dis. 7. c. 3. 30. q. 5. cap. si quis. §. incerta.

Præsumitur ex præsenti circa præteritum. &c. 2 Arg. de pœnit. dis. 3. ca. Iudas. vbi hoc & 54. dist. multo.

c ¶ Ostendentes.] Arg. q ex consequentia operis ex facto præsenti præsumitur circa præteritum 2. ut hic, & 33. q. 1. requisiti. & su. 22. q. 2. q sit. & C. de adul. si qs. quinque præsumitur ex præcedenti facto circa præsens: ut 2. q. 1. in primis in fine, & q. 7. non potest, quique ex præsenti circa præsens: ut dixi 50. dist. si quis diaconus. quandoque ex eo quod solet fieri, præsumitur & timetur in futurum, ut 3. q. 5. accusatores. quandoque præsumitur ex præterito circa futurū. C. de condic. fur. l. vlt. quandoque præsumitur ex futuro circa præteritum. ff. de cond. inde. si non sortem. §. si decem, aut Stichum.

d ¶ Remissio.] idest, dimissio secundorum virorum.

e ¶ Quod conditio.] Quod necessitas cogit, non est imputādum 22. q. 4. inter cętera 7. q. 1. pontifices inf. de cons. d. 5. discipulos.

f ¶ Commisisse.] Peccatum notat interuenisse in contrahēdo si scienter contraxit: sed si ignoranter cō traxisset: quānis nō esset matrimonium secundum: nati tamen filij inde habētur p legitimis quo ad successionem, similiter vbi per consanguinitatem fit diuortiū, quod verum est vbi ignoranter coniūcti sunt ar. extra qui filii sint legit. cū inter: si autem scienter, quo ad scientem legitimi nō sunt arg. 32. q. 2. scict. ar. C. sol. ma. si ignorās & C. de ince. & inutil. nup. qui cō tra. Sed licet H. & L. ita distinguant, falsa tamē est distinctio 3. sufficit enim alteri[3] ignorantia vt sint legitimi: vt extra qui fil. sint legi. ex tenore, absurdum enim est, ut aliquis sit partim legitim[e], & partim illegitimus arg. ff. de li. cau. l. duob.

Matrimonio pp consanguinitatem separato an filij prius nati sint legitimi.

3 De hoc ēt no. if. 35. q. 7. I summa.

sed si ambo parentes sciunt impedimentum, uel affectant ignorare, quia non contrahunt, præmissa denunciatione trina coram ecclesia: licet pro legitimo habitū fuerit, tamen filij non sunt legitimi, ut extra de clan. despon. cum inhibitio.

g Perdocuit.] Sed qualiter probauit hoc? dicit H. per testes 4. Nam in præiudicium matrimonij secundi non crederetur etiam ei, & viro iurantibus: nisi fama esset de hoc, ut 35. q 6. si duo. Sed nunquid crederetur viro & secundæ uxori iurantibus? Dicunt quidam, q sic, licet uideatur esse causa ipsius viri: quod non concedo: immo nec confessio ipsorum nec fama sufficit extra de eo qui cog. consan. uxo. suæ super eo.

4 Dicit hic H. q hic nō erat opus testibus, cum nullus dubitaret illam esse vxorē: licet à quibusdam crederetur mortua esse Are-

h ¶ Electa. Maxime: ut 32. q. 1. c. dixit. in fi. & quæst. 7. licite. & c. ult. nisi propter impedimentum aliquod factum est diuortium.

NOn satis.] Hæc est 2. pars q. in qua ponit qualiter

Digitized by Google

punitur mulier, quæ ad primum virum nō vult redire. Ioan.de Fant.

CASVS.H.& Ben.sic ponunt hunc casum. Quidam rapuit vxorem alterius, quæ postea consentiens raptori ad proprium virum redire nolebat. dubitās ergo Amandus presbyter super hoc articulo, duas fecit quæstiones. Hieron. Prima fuit an il la possit remanere cum raptore? huic ꝙstioni respōdet Hieron. dicens, quod nō potest remanere cū eo: sed dēt ab eo discedere, & agere pœnitētiam: quia consensit in illum. Et respōsio protēditur vsque ibi,] Rem nouam, &c.] Alia quæstio fuit, si tunc illa iure suo possit repetere virū suū, vt ille cogatur eam recipere. Et ad hoc respondet Hiero. & dicit, ꝙ nō potest illam repetere, vel ille cogi recipere eā. Et hoc probat auctoritate veteris testa. utens arg. amaiori. si enim i veteri testamento nō licebat ei, qui dederit libellū repudij post adulteriū recipere vxorē multo minus licet I nouo cogere volentem ad recipiēdam adulteram: hāc enim præceptum erat, vt nisi nō reciperet vxorem adulteram: ergo non est mirum, si nunc est permissum viro vt eam nō recipiat, si nō vult. arg. 32. quæst. 1. quod autem. & hæc respōsio protēditur usque in finem. Intēdit ergo Hiero. in hoc c. probare, quod nō potest remanere cum secūdo, & quod primus non est cogendus eam recipere. [Quod dicere,] idest, significare voluit hæc oratio, quam in epistola tua posuisti. scilicet [alio, &c.]

a ¶ Animaduertere.] Hoc dicit deridendo ipsum: quia malam epistolam composuerat, uel quia uerba nō erant accommoda sensui ad quem assumebatur. inst. de donat. §. est & aliud.

b ¶ Voluit.] Epistola tua, uel hæc oratio, scilicet, &c.

c ¶ Et quare.] Quem habebat prius, alias, & quare.

d ¶ Dimisit.] Nolendo ad eum redire.

e ¶ Legat.] s. quicunque de tali facto dubitauit.

f ¶ Si in ciuitate] Arg. quod ratione loci præsumitur cōtra aliquem [1], & quod imputatur alicui si non fecerit id quod ei prodesse possit, sic C. de incest. nup. cum ancillis. quia præsumitur consentire cum potest reclamare, ff. de noxa. si seruus sciente.

g ¶ Et non clamauerit, Arg. aliquem tacite consentire, ut 28. d. diaconi.

h ¶ Puniri.] Arg. vbi testimonium de auditu valet.

i ¶ In agro.] Nisi & coloni ibi essent, nec clamauit.

K Innoxiam.] su. 32. q. 5. finge. alias est pars cap. de pudicitia cōtra. su. 15. q. 1. si quis non iratus, contra, sed ibi lex, scilicet canonica, vel promotionis.

1¶ Ad

tere [a] potui, quid sit, quod dicere voluit, [b][alio viro per vim accepto.] Quid est, per vim accepto? congregata videlicet multitudine nolentem rapuit. Et quare [c] postea raptorem rapta non dimisit? [d] legat [e] libros Moysi, Deut. 24. & inueniet desponsatam viro, si in ciuitate [f] fuerit oppressa,[g] & non clamauerit, [g] puniri [h] quasi adulteram, si autem in agro [i] oppressa sit, innoxiam [k] esse a scelere, & violentum legibus subiacere. Ergo & ista soror, quæ, vt dicit, vim passa est, vt alteri iungeretur, si vult corpus Christi accipere, & non adultera reputari, agat pœnitentiam, ita duntaxat, vt secundo viro, qui non appellatur vir, sed adulter, a tempore pœnitentiæ non copuletur. Quod si durum ei videtur & semel dilectum non potest derelinquere, nec præferre dominum voluptati, audiat Apostolum conclamantem, (Non potestis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorum. Non potestis mensæ domini communicare, & mensæ dæmoniorum) & alio loco, (Quæ communicatio luci, ac tenebris? qui consensus Christo, & Belial? [l]) Rem nouam loquor, immo non nouam, [m] sed veterem, quæ veteris testamēti auctoritate firmatur. Si reliquerit secundum uirum, & recōciliari priori noluerit: non potest. Scriptum est enim in Deuteron. (Si acceperit homo vxorem, & habuerit eam, & nō inuenerit gratiam in conspectu eius propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudij, & dabit in manus eius, & dimittet eam de domo sua. Cumque egressa adultera † [n] maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudij, & dimiserit de domo sua, aut certe mortuus fuerit, non poterit [o] prior maritus recipere [p] eā uxorem, quia pollutа est, & abominabilis facta est coram domino, ne † peccare facias [q] terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradidit tibi possidendam. 1. Cor. 10. 2. Cor. 6. Deut. 24. † alibi, iuxta lectionem. † al. nisi

¶ *Verba huius capitis in Epistola Beati Hieronymi, & in Polycarpo proxime sequuntur post ea, quæ referuntur sup. 32. q. 7. cap. omnes causationes. Ideoque apud ipsos initium hoc ita habet.* Neque satis animaduertere.

Locus facit præsumi cōtra aliquem. 1 De hoc no. 18. q. 2. diffinitiua.

l ¶ Ad Belial.] Belial interpretatur apostata.

m ¶ Non nouam) idest, non de nouo traditam his, qui audierunt. & est arg. quod si episcopus iurauit, quod nō daret nouum feudum, & aliquod feudum de antiquis ad eum peruenerit, bene potest ipsum dare, ut extra de donat. per tuas. & ext. de feu. ca. 2.

n ¶ Adultera) Non conuicta de adulterio.

o ¶ Non poterit) Arg. ex quo mulier separata est a uiro auctoritate eccl. fæ, non potest auctoritate sua uir eam sibi reconciliare, quod non est uerum, ut C. de adul. authen. sed hodie. sed quid erit si adultera uelit reconciliari, & uir nolit? uidetur ꝙ uir non compellatur.

p ¶ Recipere.] Vt cogatur a lege eam recipere [2]: Immo ipsa lege prohibetur eam recipere, sed modo tempore gratiæ non prohibetur. argum. sup. 32. quæst. 1. quod autem.

2 Vt C. de adul. castigati.

q ¶ Ne peccare facias.] Inducendo malum exemplum. ff. ꝙ 3. præcipue.

SI AVTEM. Hæc eſt 3. pars q. in qua quæritur qualiter & quid fiat de fœmina, quæ non vult ſequi virum tranſeuntem de prouincia in prouinciam. & dicitur q̃ manebit innupta. Ió. de Fant.

CASVS. hic dicit Gra. allegando, q̃ vnaquæque mulier

3 Si autem ineuitabili neceſſitate cogente vir in aliam prouinciam fugerit, & vxor eius eum ſequi noluerit, illo viuente illa innupta permaneat.

Vnde in concilio apud Vermerias.

¶Quæ virum in captiuitate ductum ſequi noluerit, maneat innupta, quamdiu vir eius vixerit. Cap. I V.

Burch. l.9.c.54. Iuo p.8.c.189. Pann.l.6.c.91.

SI quis neceſſitate ineuitabili cogente in alium ducatum, ſeu prouinciam fugerit, & eius vxor, cum valet, & poteſt; amore parentum, & rerum ſuarum eum ſequi [a] noluerit, ipſa omni tempore, quamdiu vir eius, quem ſecuta non fuit, viuit, ſemper innupta permaneat.

4 Quod autem de coniugatis auctoritate Leonis [b] Papæ dicitur, hoc etiam de virginibus intelligendum eſt, vt ſi præter conſcientiam viro nupſerit alieno, non teneantur.

Poly. ibidem.

Vnde Aug. in lib. de fide & operibus, c.7.

¶Non eſt adultera virgo, quæ neſciens viro nupſit alieno. Cap. V.

SI virgo neſciens viro nupſerit alieno, hoc ſi ſemper neſciat, nunquam ex hoc erit adultera. Si autẽ ſciat, iam ex hoc eſſe incipiet, ex quo cum alieno viro ſciens cubauerit, ſicut in iure prædiorum tamdiu quiſque bonæ fidei poſſeſſor rectiſſime dicitur, quamdiu ſe poſſidere [c] ignorat alienum; cum uero ſcierit, [d] nec ab aliena poſſeſſione receſſerit, [e] tunc malæ fidei poſſeſſor prohibebitur, tunc iuſte iniuſtus uocabitur.

† al. ſtio.

5 Hinc † etiam ignorantiæ excuſat eum, qui neſciens dormiuit cum ſorore vxoris ſuæ.

Vnde in concilio Triburienſi.

Mulier an teneatur ſequi uirum uagabundum.

SI quis neceſſitate.] CASVS. maritus ex cauſa neceſſaria in aliam prouinciam uiit: quæritur vtrum vxor eum ſequi teneatur? Reſpondet, quamdiu vir eius viuit, contineat, vel eum ſequatur. Sequens §. patet.

a ¶ Eũ ſequi.] Sic extra de coniu. lepro. peruenit ad nos. ſed ſecundum H. & hoc c. & illa decre. eſt abrogata, & dicit adhærendum decreto q̃ eſt ſup. 13. q.2. vnaquæque. Alij dicunt q̃ illud decretũ eſt conſilium 13.q.2. vnaquæque. unde ſi uir uult uagari i nõ tenetur eum ſequi: ſicut nec libertus patronum cui operas debet. ff. de oper. lib. quod, niſi aliter mulier non poſſet eligere aliã ſepulturam, quam uiri: quod falſum eſt, extra de ſepult. de uxore. Tamen dicunt quidam, quod tenetur eum ſequi quo ad forum ff. ad munic. filij. §.1. ſed etiam ſi aliqua ſcienter contraxit cum hiſtrione, tenetur eum ſequi uagabundum. Vel dic q̃ recedentem tenetur ſequi ex honeſta cauſa. ff. de his qu. no. infa. l. quod ait prætor. §. ignorantiæ. 15. q.1. ſi quis inſaniens. 2.

1 Iſtã ſniam tenent Alex. Vin. Tan. & Gofr. prout no. i prædic. ca. peruenit ubi idẽ no. Innocent.

2 De hoc no. ſup. 32. q.5. ſi uxorem.

QVOD AVTEM. Hæc eſt 4. pars q. in qua probat magiſter quod non tenetur mulier inſcia uxo alio- non habebat mandatum a domino, potui obijcere exceptionem procuratoriam: quod tamen non feci, & ſponte permiſi a me rem euinci. ergo non poteo agere de euictione ut dicit illa l. ſi rem. & l. ſi dictum. Ad hoc poteſt dici, q̃ hmõi exceptiones, quæ ſunt dilatoriæ iudici, poteſt aliquis omittere, ſed non illas, quæ ſunt dilatoriæ ſolutionis ut ff. mand. ſi fideiuſſor. §. quædam. Item qualiter iurabit iſte de calumnia, cum ſciat ſe mala fide poſſidere? poteſt dici, q̃ ſub hac forma. iurabis, Iuro q̃ ueni ad litigandum cauſa meæ iuris conſeruandi, ut ff. de bo. lib. ſi quis liberum. Dominus meus dicit ipſum poſſe confiteri, q̃ res non ſit ſua, quia pudori ſuo debet parcere ff. mand. quintus. qualiter autem iurabit ille qui ſubmiſſus eſt? Certe eodem modo.

e ¶ Receſſerit.] Arg. q̃ etiam poſt præſcriptionem ex quo ſcit rem alienam ſe emiſſe, teneatur reddere rem præſertim eccleſiæ, cum omne id quod irreprehenſibile eſt, defendit eccleſia, ut 25.q.1. omne quod, arg. diſt. 54. generales, in fine.

HINC ETIAM. Hæc eſt 5. pars q. in qua quæritur, ſi aliquis aliquam polluit, quam credit ſuam uxorem, utrum peccet? & dicendum q̃ non. Ioan. de Fant.

In

Digitized by Google

veritate cõperta cũ eo remã ſerit adultera erit, ſicut qui poſſidet rem alienã bona fide, quãdiu credit ſuã eſſe non peccat: ſed ex quo ſcit alienam eſſe, peccat ſi eam nõ reſtituit. Sequens §. patet.

c ¶ Poſſidere.] Non dicit, poſſediſſe. nã poſt completam præſcriptionem nõ ſcit ſe poſſidere alienum ſed poſſediſſe, nec hẽt tũc conſciẽtiam rei alienæ: vnde nõ tenetur reſtituere: licet Hug. hoc cõſulat vbi cõſciẽtia remordet. 27.q.1.§.1. & extra de præſcrip. capvltim.

Emptor inter pſcribendum ſi percipiat uẽditorem nõ fuiſſe dñm quid facit.

d ¶ Cũ vero ſcierit.] certum eſt q̃ in præſcriptione exigit cõtinue bona fides, vt extra de præſcr. quoniã omne. Sed quid ſi poſtea percipiam, q̃ ille a quo emerã, nõ fuit Dominus? ſi ſtatim reſtitutam eã domino, nõ poſſum agere de euictione: vt ff. de euict. ſi rem. §.1. Dũt quidam, q̃ debeo ſubijcere perſonã, quę a me petat rem illam, vt a me euincat. vt ff. de neg. geſt. atqui natura. §. cum me abſente, ſed adhuc eadem videtur reſtare quæſtio: quia illi qui ſic a me ſubiectus eſt cũ

IN lectum.] CASVS. Mulier quædã ſub ſpecie ſororis ſuæ intrauit lectum mariti ſororis, ille deceptus eam cognouit, quærebatur vtrum poſſit vti vxore ſua de cætero? Et reſpondetur, ꝙ ſi probauerit ꝙ eam putauerit eſſe ſuam vxorem, pœnitentiam agat, & vxore ſua vtatur: ſed illa grauiter pœniteat & ſemper continuat. ſequens §. patet.

Adulterium non cõmittitur, ſi conjugata ignoranter cognoſcitur.

a ¶ In lectum.] Ex hoc colligitur, ꝙ ſi cognoſcit coniugatã ignoranter, non cõmittit adulterium. 1 arg. extra de ſent. ex com. ſi vero aliquis, nam ſi locaui militi tanquam pagano ignorãs, poſſum mercedem exigere nõ enim diſciplinam cõtemnit, qui militem ignorauit. ff. locati, ſi ignorans. 2

1 Adde text. in l. uxo. cũ ibi no. C. de adult. Cy. in au. hodie. cotitu.

b ¶ Per ſecuritatẽ.] id eſt, iuſiurandum. 35. q. 3. extraordinaria. teſtes enim habere nõ poſſunt de huiuſmodi. & ſic patet, ꝙ per iuramentum probatur ignorãtia, ut ext. de ſen. exc. ſi vero 2.

2De hoc no. extra de ho. ſignificaſti. Ignorantia iuſo probat.

c ¶ Probauerit. Arg. quod allegans ignorantiã eã probabit. 2. q. 2. ſi quis a ſimoniacis 9. q. 1. ordinationes 3. q. 9. idicas. extra de cle. ignotuit.

d ¶ Pœnitentiam.] id eſt, aliquam ſatisfactionem ad maiorẽ cautelã, ne diſciplina eccleſiæ deſerat. 23. q. 5. excõmunicatorum. ſup. diſt. 50. presbyteros. 15. q. 1. ſi qs inſaniens. 2. q. 5. conſuliſti. ī. d. 50. quia te contra. & iõ dicit. ſcelus. Vel dicit hoc propter ſpeciem facti: nam adulterium ſine dolo nõ committitur. ff. de adul. l. pœnult.

Adulterium non fit ſine dolo.

¶ Non cogatur legitimam dimittere vxorem, qui neſciẽs dormiuit cum eius ſorore. Cap. VI.

Burc. lib. 17. c. 4. & lib. 19. c. 273.

IN lectum a mariti abſente vxore ſoror fuit vxoris: quã ille vxorem putans ſuam eſſe, dormiuit cum ea. Super hoc viſum eſt, ſi ipſe per ſecuritatem b veram hoc probauerit, c quod inſcius fecerit hoc ſcelus: pœnitẽtiam d quidem, quæ ſibi indicta fuerit, agat, & legitimum ſuum cõiugium habere permittatur. Illa vero vindicta digna affligatur, & in æternum coniugio priuetur.

[Item Hermes in libro paſtoris, mandato quarto.]

PALEA. Cap. VII.

EGo dixi paſtori; domine, ſi quis habuerit uxorẽ fidelem in domino, & inuenerit hãc in adulterio, nunquid peccat vir, ſi cum illa concumbit? † Et dixit mihi. Quãdiu neſcit peccatum eius, ſine crimine eſt vir viuens cum illa. Si autem ſcit vir vxorem ſuam deliquiſſe, & nõ egerit pœnitentiam mulier, ſed permanet infornicatione ſua, & coierit † vir cũ illa: reus erit peccati eius & particeps mœchationis illius. Et dixi illi. Quid ergo, & permanſerit in vitio ſuo mulier? & dixit. Dimittat illã vir, & vir per ſe maneat. Quod ſi dimiſerit mulierem ſuam, & aliã duxerit, & ipſe mœchatur. Et dixit illi. Quid ſi, mulier dimiſa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum ſuum reuerti: nonne recipietur a viro ſuo? Et dixit mihi. Immo, ſi non receperit eam vir ſuus, peccat, & magnũ peccatum ſibi admittit, ſed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit. Ergo non debet dimimiſſa coniuge ſua vir aliam ducere. Hic actus ſimilis eſt in uiro & muliere.

¶ In hoc capite emendata, & addita nonnulla ſunt ex originali, & cæteris collectoribus.

6 De ſimpliciter vero fornicantibus, vel cum duabus ſororibus, vel cum matre & filia: vel cum patre & filio, idẽ accipiendum: vt ignorantibus coniugia non negentur, ſciẽtibus perpetuo prohibeantur.

Vnde in eodem concilio Triburienſi legitur.

¶ Matrimonia non prohibentur contrahere, quorum inceſtum ignorantia excuſat. Cap. VIII.

Suo p. 8. c. 412. Pan. l. 7. c. 38. Sent. 4. diſt. 35.

† *comminis.*] orig. ext. de adul. ſi mir.

† *comminit.*] orig.

SI quis cum duabus e ſororibus fornicatus fuerit, & ſororem ſoror ab eodem antea ſtupratam neſcierit, uel ſi ipſe d ſororem eius, quam antea ſtuprauerat, non intellexerit: ſi digne pœnituerint, & ſe non continere ualuerint, poſt annos ſeptem coniugia illis non negentur. Si autem non ignorauerint, f uſque ad mortem a coniugio abſtineant.

Bur. lib. 17. c. 5. & li. 19. cap. 273.

¶ Burchardus etiam citat ex Triburienſi, c. 9. Et quiddam ſimile habetur in Triburienſi impreſſo, c. 45. quemadmodum etiam in Vormacienſi, cap. 33.

d ¶ Vel ſi ipſe.] *Sic reſtituendum eſt ex Burchardo. Antea legebatur,* vel ſe ſororem.

Google

Item ex eodem.

¶ De eodem. C. IX.

Inf.34.q.2.ſi quis. cum matre. Burc.l.19.c.12. Iuo p.9.c.72.

SI quis cum matre,& filia fornicatus eſt,ignorãte matre de filia,& filia de matre;ille nunquam accipiet vxorem;illę vero,ſi voluerint,accipiant maritos.ſi autem hoc ſcierint,[a] ipſæ fœminæ,abſque maritis perpetuo maneant.

¶ *Gratianus hoc idem caput,quod hic citat ex Triburiẽſi,infra 35.q.2.refert ex concilio apud Vermeriat; itemque Burchardus, & Iuo ſententia habetur in Vuormacienſi,capit. LXIII.*

Item in eodem.

¶ De eodem. C. X.

Concordat. Triburien.impreſſum.ca. 43. Burc.l.19.c.16. Iuo p.9.c.76. ¶ *al.reſcisserit.*

QVidam fornicatus eſt cum quadam muliere: poſtea filius neſciens factum patris, ſtuprauit eandem. Quod cũ pater reſciret,¶ de ſe,filioq; [b] cõfeſſus eſt.Statuerunt melius eſſe,vt taliter lapſis,[c] cum digna pœnitẽtia, legitima permittantur coniuga; quam forte deterius delinquant.Fornicaria autem ſine ſpe coniugij maneat.

CAVSA XXXV.

† *al. linea cognationis.*

Vidã vir mortua vxore ſua aliã ſibi in matrimonio copulauit, q̃ vxori defunctæ quarto gradu cõſãguinitatis,viro aũt ſextæ linea† adhærebat. Poſt triẽniũ vero liberis ex ea ſuſceptis accuſatur apud eccleſiam, iſte prætendit ignorantiam.

1 *Hic primum quæritur, ſi liceat aliquam ex propria cognatione duci in vxorem.*

2 *Secundo, ſi ex conſanguinitate vxoris aliqua poſſit in conjugem duci.*

3 *Tertio,uſque ad quem gradum debeat quiſque abſtinere ſiue a propriis,ſiue ab vxoris ſuæ conſanguineis.*

4 *Quarto,quare uſque ad ſextum gradum conſanguinitas computatur,ita quod nec ultra protenditur,nec infra ſubſiſtit.*

5 *Quinto, q̃o gradus conſanguinitatis cõputandi ſint.*

6 *Sexto,qui iureiurãdo propinquitatẽ firmare debeant.*

7 *Septimo,an illi, qui de inceſtuoſis nati ſunt, filij reputentur.*

8 *Octauo,ſi ignoranter de conſanguinitate,uel affinitate aliqua in uxorem ducta eſt, an ex diſpenſatione poſſit viro ſuo adhærere.*

9 *Nono,ſi cõtigerit eccleſiam decipi,& cauſa cõſanguinitatis aliquam a uiro ſuo ſeparare,quæ poſt quadriennium nuptijs hinc inde celebratis deprehenditur non fuiſſe conſanguinea prioris, an ſecunda coniugia ſint reſcindenda,& propria ſint redintegranda.*

10 *Decimo, ſi relicta alicuius de propria cognatione ad ſecundas nuptias tranſierit, an proles ex eis ſuſcepta poſſit pertingere ad conſortium alicuius de cognatione prioris viri.*

forte poſt cognitam fornicationem ſororis iterũ fornicata ẽ cum illo, vel quia celauit crimen ſuũ ſorori cũ ſciret eam ſic factaram, vt infra ¶ xi.cauſa.q.2.ſi ¶s. ſi militer intelligas in ſequen.cap. Sed hæc ſolutio reprobat infra ¶x.q.2.ſi homo.

a SI quis.] ¶ Hoc ſcierint.] Vt ſ. 33.q.2.ſi ¶s cũ duabus.cõtra,ſed ſolue, vt ibi. Vel aliud eſt vbi cũ duabus ſororib.vt ibi: aliud vbi cũ matre & filia, ¶pter identitatem ¶ſonæ.inf.prox.cauſ. q.3.c.cõtradicimus. §.hac.auctoritate.& inſuper poſtea ſe cognoſci ab illo permiſerunt.

b QVidam.] ¶ De ſe filioq;. Filio quidem confitẽte & præſente in iudicio,alias non præiudicaretur filio, extra de adul.ſignificaſti.15.q.5.¶abyter.

c ¶ Lapſis.] Quia pater cognouit eam poſtea.

QVidã vir.] CASVS. Expeditis fere omnibus impedimentis matrimonij, quaſi in extremis agit de conſanguinitate, & affinitate, ꝙa de hoc impedimento plura erant dicenda. Oſtendit ergo G. uſque ad quorũ gradum prohibeatur copula cõſanguineorum, vel affinium:& qualiter gradus computẽtur in conſanguinitate, & affinitate, & quibus accuſantib. matrimonia talia ſint dirimenda. Vt autẽ hæc & alia faciat. ¶mittit thema,ã quo x.elicit quæſtiones. verũ ꝙa pauca ca. de hac cauſa leguntur, & maxime uſq; ad 7.q.iõ ego Bit.Brix. nihil, vel fere nihil I hac cauſa mutaui, ſed ne de hoc opere aliquid prætermittatur.qđ ſcriptũ inueni, ſolũmodo diligẽter correxi. Leges autem in quibus inueniens

Digitized by Google

veniens poſitum apparatum, cum omnia alia fere ſint abrogata per Innocẽtium, niſi in 6.9.& 10.quæſtionib.

Conſanguinitas vſq; ad quotum gradum impedit matrimonium.

QVod autem conſanguineas.] Hic depingitur q.prima, an ſ.liceat alicui ducere conſanguineam ſuã? Super hoc dicit H.q̃ in linea tranſuerſali extendit ꝓhibitio vſque ad 7.gradum: hodie vſque ad quartum.extra eo. nõ debet.in linea vero deſcendẽte vſq; in infinitũ. inſt. de nup. §. 2.vbi dicit in infinitum.vſi ſecũdũ eũ Adam ſi hodie viueret, nõ poſſet cõtrahere cũ aliqua. a Alij vero nõ faciũt differẽtiã inter lineã trãſuerſalẽ & aſcẽdẽtẽ. ar.ff. e.q.5. ad ſedẽ. ver.illa quoq;.ibi, vbona glo. ff. de nup. tra quos nec cõſanguinitas reperit. Procedit aũt G. hoc modo in qõne illa, primo probat, q̃ cõſanguinex duci poſsũt, & hoc vſq; ad §.hac ita.] Secũdo probat cõtrarium vſque ad §.hac itaq;.q Ab illo loco vſq; ad finẽ qõnis ponit diuerſas ſolutiones, quare in vetcri teſt. nõ fuit ꝓhibitũ, & modo ſit prohibitum conſanguineam ducere.

Adã ſi viueret, vxorem habere non poſſet.

a Concor. tex. in l. nuptiæ 3.& ibi glo. ff. de nup.

b ¶ Vxoris.] Hoc ꝓtinet ad ſecundã qũnem, non ad hanc.

c ¶ Conſobrini.] Melius diceret, fratris patruelis, q̃ Batuel & Sara de duob. fratribus fuerunt. ſ. Nachor & Aram.

IN LEGE. Hiſtoria legitur in lib. Numer. q̃ de præcepto Dñi numerati ſunt filij Iſrael, vt eis daretur terra promiſſionis: & prætcrita eſt domus Salphaar, quia non relinquerat filium, quod audientis quandoque ipſius filiæ ſteterunt ad oſtium tabernaculi coram Moyſe, & Elazaro & alia multitudine, & dixerunt, Pater noſter mortuus eſt in deſerto pro peccato ſuo, non habuit mares filios, cur tollitur nomen eius de familia? date nobis poſſeſſiones inter nos & cognatos noſtros. retulit Moyſes cauſam earum coram Domino, quid dixit, luſtam rem poſtulant, danda eis. Earum ergo cognati dixerunt Moyſi, ſi nupſerint viris alterius tribus, quia filij patris familiam ſequuntur, auferetur hæreditas tribus Ioſeph. & reſpondit Moyſes, ex præcepto Domini: nubant quibus volunt, tamen ſuæ tribus hominibus: & viri ducant vxores de tribu ſua, & cunctæ fœminæ maritos de eadem tribu accipiant.

d ¶ Præcepit.] Hæc fuit vna cã, quare copula conſanguineorum fuit præmiſſa. ſ. ne ducerent alienigenas. a

a Quia per eas ibant ad Deos alienos vt 28.q.1.in prin. Aich.

e ¶ Peruenit.] Alias non tenetur 82. diſt. propoſuiſti. Ex hoc patet ludæos canonibus non ligari.

f ¶ Præceptis.] Supra 32.q.4.dixit.

g ¶ Apoſtolicis.] Id eſt, apoſtolorũ, vt inf.e.5.vit.in fi. vbi exponas apoſtolis, ideſt Apoſtolorum.

h ¶ His ita.] Hucuſque allegauit: modo reſpondet & ſoluit hoc tantum de cauſa neceſſitatis, in ſequenti vero §.exequitur de aliſs H.

i ¶ Neceſſitatis. ut in princ.

k ¶ Ceſſante.] Supra 1.q.1. quod pro neceſſitate. & q. vlt. quod pro remedio.

l ¶ Per Moyſem.] Glo. ſuper Leuiticũ c.18. primo quidem propter hominum raritatem tantum duas perſonas Dominus excluſit a coniugio, ſcilicet ut nec filius matri, nec filia patri, copularetur. Sub lege uero excepit fere xii. matrem, nouercam, ſororem, neptem, amitam, materteram, uxorem patrui, uxorem fratris. ſed hoc recipit determinationem, 8.q.1.olim, priuignam, filiam priuignæ, ſororem uxoris. paucas tamen excluſit, ut multiplicarentur homines. Sub tempore uero gratiæ plurimæ excluduntur. extra eo. cap. non debet.

Matrimoniũ inter pauca perſonas olim fuit prohibitum.

m ¶ Sororis.] Sed nomine ſororis ſecundum uet. teſt. neptis intelligitur, ut 22.q.2.quæritur. quomodo ergo Abraham duxit neptem ſuam, ut in prædicto c. colligitur? Dic quod Abraham legem præuenit, & ideo non commiſit in legem, ut 32.q.4.dixit.

n ¶ Hinc Auguſtinus.] Id eſt, ad oſtendendum quod cauſa neceſſitatis præmiſſæ ſunt conſanguineorum copulæ. & c.

QVAESTIO PRIMA.

QVod aũt conſanguineas [a] noſtras, ſiue vxoris [b] noſtræ in coniugium nobis ducere liceat, exẽplis, & auctoritatib. probatur. Abraham namq; Sarai filiam fratris ſui, ſororem videlicet Loth in cõiugem duxit. Iſaac Rebeccã in vxorem accepit, quæ erat filia conſobrini [c] matris ſuæ. Iacob duas ſorores, Liã uidelicet, & Rachel filas Labã auũculi ſui ſibi matrimonio ſociauit. Gen.11. Gen.24. Gen.29. Num.36. Deut.25.

¶ In lege quoq; præcepit Dominus Moyſi, ut nullus duceret uxorem, niſi de propria tribu, & familia. Itẽ ſi aliqs abſque liberis moreretur, præcepit [d] Dominus, ut frater eius uxorem defuncti ſibi copularet, & ex ea ſemen fratri ſuo ſuſcitaret. Porro ad quoſcũque lex ipſa peruenit, [e] eius præceptis [f] probantur obnoxij, niſi quæ uel Euangelicis mãdatis, uel Apoſtolicis [g] inſtitutis euacuata mõſtrãtur. Nullo autem Euangelij præcepto, uel Apoſtolico inſtituto conſanguineorũ coniunctiones prohibitæ inueniuntur. Vnde ſicut ab initio, ita & nunc licitæ probantur.

¶ His ita [h] reſpondetur conſanguineorum coniunctiones alias cauſa neceſſitatis [i] permiſſæ, alias cauſa iuſtæ cõnis inueniuntur impetratæ. † *Cum.n. unus uir ab initio, a q; una ex latere eius mulier à Deo formaretur, neceſſario ſorores fratribus copulabãtur. Quod autem cogente neceſſitate fit, ceſſante [k] neceſſitate pariter ceſſare oportet. Tãto ergo nunc damnabilius uſurpatur conſanguineorũ coniunctio, quanto minus neceſſaria probatur. Vnde huiuſcemodi copula poſtea lege prohibita inueniur, Domino dicente per Moyſem, [l] [Turpitudinem ſororis [m] tuæ non reuelabis.*

† al. impetrata.

Leui.18.

Hinc Auguſtinus [n] ait in lib. de ciuitate Dei. 15.c.16.

¶ Quare conſtitutum ſit, ne conſanguineas ducamus vxores. C I.

CVm igitur genus humanum poſt primam copulam

CVm igitur genus.] CASVS. Quærebatur cum olim ſorores ducerent licite; quare nõ licet hodie. Et rñdet Aug.

Arg. q̃ cum non erant niſi filij Adę, & eius filię, ad multiplicãdum genus humanum oportuit, quòd fratres ducerent ſorores ſuas, & etiã factũ fuit cauſa charitatis dilatandæ, vt quis plures haberet amicos: & poſtea ceſſante neceſſitate fuit prohibitum, & a gentibus obſeruatũ.

viri facti ex puluere, & coniugis eius ex viri latere marium, fœminarumque coniunctione opus haberet, vt gignendo multiplicaretur, nec eſſent vlli homines, niſi qui ex illis duobus nati fuiſſent: viri ſorores ſuas coniuges acceperunt. Quod perfecto quãto eſt antiquius compellente neceſſitate; tãto poſtea factum eſt damnabilius religione [a] prohibente. Habita eſt enim ratio rectiſſima charitatis, vt homines, quib. eſſet vtilis, atq. honeſtiſſima † [b] cõcordia, diuerſarum neceſſitudinum vinculis necterentur, nec vnus in vna multas haberet, ſed ſingulę ſpargerẽtur in ſingulos, ac ſic ad ſocialem vitã diligẽtius colligãdã † plurimę plurimos obtinerent. Pater quippe, & ſocer duarũ ſunt neceſſitudinum [c] nomina. Dũ ergo hẽt [d] quis alium patrem, alium ſocerũ, numeroſius ſe charitas porrigit. Vtrumque aũt vnus Adã eſſe cogebatur, & filijs & filiabus ſuis, qñ fratres, ſororeſque connubio iũgebãtur. Sic & Eua vxor eius vtique ſexui filiorũ fuit & ſocrus, & mater; quę † ſi duę fœminæ fuiſſent, mater altera, & ſocrus altera copioſius ſe ſocialis dilectio colligaret. *et inf.* ¶ Sed hoc, vnde fieret, tũc non erat: qñ niſi fratres & ſorores ex duob. illis primis nulli hoies erãt. Fieri ergo debuit, qñ potuit, vt exiſtente copia, inde ducerentur vxores, quę non erant iam ſorores: & non ſolum iſtud vt fieret, nulla neceſſitas eſſet, verum etiam, ſi fieret, nefas [d] eſſet. *& infra.* ¶ Quod humano genere creſcente, & multiplicata etiam inter impios Deorum multorum, falſorũque cultores ſic obſeruari cernimus, vt etiã ſi peruerſis legibus [e] permittantur fraterna [f] coniugia; melior tamẽ conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam, & cum ſorores accipere in matrimonium primis humani generis temporib. omnino licuerit ſic auerſetur, quaſi licere nunquam potuerit. *& infra.* ¶ Copulatio ergo maris & fœminæ, quãtum attinet ad genus mortalium quoddam ſeminarium [g] eſt charitatis, cęleſtis vero ciuitas [h] opus habet, vt noxam generationis euadat.

† *inſa*]orig.

† *al. colligendam.*

† *al. quod*

Gmiſ. 11.

a ¶ Religione.] Arg. quod conſanguinitas non impedit matrimonium, ſed conſtitutio eccleſię. *infra eadem q. 3. coniũctiones. & extra de diuort. gaudemus.* frigiditas enim ſola, & coactio, & error perſonę [cum non ſit ibi conſenſus] matrimonium impediunt ſine conſtitutione eccleſię. Item papillaris ætas, & membri abſciſſio.

Matrimoniũ multipliciter impedit ſine conſtitutione eccleſię.

b ¶ Honeſtiſſima.] hic ẽ ar. qđ affinitas non ſurgat ex coitu fornicatio. nam illa concordia nõ eſt honeſtiſſima. nam infideles ſunt ipſę fornicarię. 33. q. 4. quotieſcunque. Item eſt ex hoc cap. arg. q̃ ſi hodie vn⁹ ſolus homo eſſet cũ ſorore ſua, poſſet eam cognoſcere licite, & ſobolem ſuſcitare. nam tũc o. ad a. reuolaret. 25. d. ab exordio. & eſſet etiã religionis hoc facere. 32. q. 4. dixit Sam. hẽ ẽ ar. ex hoc c. q̃ diuerſitas temporis diuerſitatem factorũ inducit. 25. q. 4. ſi eccleſia.

Frater ex ſorore in caſu poſſet prolẽ ſuſcitare.

c ¶ Neceſſitudinũ.] id eſt, dilectionum.

d ¶ Nefas eſſet.] Id eſt, execrabile haberetur poſt prohibitionem L.

e ¶ Legibus.] Secundum leges enim hoc permittitur. C. de nat. celebrandis. & inf. e. q. 1. quędam lex. 1

f ¶ Fraterna.] Id eſt, inter duorum fratrũ filios.

g ¶ Ciuitas.] Quia nõ eſt opus ea quantum ad ciuitatem cęleſtẽ. ſed triumphantem: vbi neq. nubẽt, neque nubentur.] 12. q. 1. Deus.

h ¶ Euadat.] Id eſt, hereretur ab originali peccato, cuius cauſa contrahitur ab ipſa generatione.

Cauen tibi o canoniſta ſimplex ab eo, quod hic legitur, & not. cum textus dicat, fraterna coniugia, vt plenius videre poteris in Arch.

*Arg. quòd non ſolum ſit charitatis, ſed & naturæ, vt ſe diligant, quod ſi ſe diligunt, & ſe amant, & ſe ſimiles ſunt, & ſe ſimiles ſunt, & ſe ſimiles ſunt

fuit legitima talis copula: quia adhuc non erat lex, quæ hoc prohiberet. & ſic excuſat patriarchas, qui duxerunt in vxores conſanguineas & hoc triplici ratione, ſ. quia nondum erat prohibitum, & vt idololatria vitaretur, & vt in populo Dei eccleſia inſtitueretur. ſed non indigerent excuſatione: quia licitum erat de iure naturali. Prima excuſatio eſt in principio. Secũda ibi. Quãuis.] Tertia ibi, [Eſt autem alia.]

eſtum ſit, poſſit intelligi. Cæteris idololatria fœdatis, ſola familia [a] *Heber in cultu unius Dei remanſit. Vnde Abraham à Caldæis* [b] *cum fratre ſuo Aram in ignem, quem adorare noluit, proiectus eſt, ut numen ſui diuinitatis exurendo ſentiret, quem venerando colere contempſit. Ne ergo ex coniunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur, & ita Deum offenderent, ſicut quondam ante diluuium filij Dei* [c] *commiſti filiabus hominum, ipſum ad iracundiam prouocauerant: rectiſſime cautum eſt vt Patriarcha viri ſanctiſſimi nõ niſi de propria cognatione, i de familia fidelium ſibi vxores acciperent. Hinc etiam cum filij Iſrael intraturi terram promiſſionis a Domino audirent, ne filias Chananæorum ſibi in vxores acciperent, nec ſuas eis nuptui traderent: ſtatim ſubiunxit Dominus: (ne faciant vos recedere à Deo veſtro, & fornicari cum Dijs alienis.) Hinc etiam Eſdras, Idumæas atque aliarum nationum mulieres, per quas filij Iſrael ibant ad Deos alienos, ab eis ſeparari iuſſit. Eſt etiam alia cauſa, quare conſanguineorum coniunctiones in populo Dei primum permiſſæ, vel potius impetratæ fuerunt. Deus.n. ſic ab initio ſalutem humani generis diſpenſauit, vt primitiuam eccleſiam in illo populo inſtitueret, qui ſibi carnis conſanguinitate erat propinquus. Vnde de plebe iudaica primum Apoſtolos elegit, quos quaſi fundamentum eccleſiæ inſtituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum conuerſi, in ſeipſis originem eccleſiæ perſtituerunt. Deinde in cæcitate ſuæ perfidiæ iudaica plebe relicta, ad gentes, quæ tam fide, quam cognatione carnis a Chriſto* [d] *erant alienæ, prædicatio Euangelica tranſlata eſt: & quaſi conſanguineæ copulam Chriſtus aſpernatus, de aliena cognatione ſibi vxorem elegit, adimplens illud, quod per prophetam promiſerat: (In peccatis* [e] *veſtris dimiſi matrem veſtram,* [f] *quaſi aduleram & repudiatam.* [g] *) Et item per alium prophetam;* [h] *(vocabo non plebem meam, plebem meã.) In huius ergo rei ſacramentum conſanguineorum coniunctiones primum in Dei populo permiſſæ ſunt: nũc autem prohibitæ. Et quia non in vna familia tantum ſed in omni multitudine gentium populis fidelium inuenitur; non de propria cognatione, ſed de qualibet alia cuique vxorẽ ducere conceditur. ¶ Illud autem,* [i] *quod præcepta legis ſeruanda dicuntur, quæ nec Euangelicis, nec Apoſtolicis inſtitutis euacuata probantur, verum quidem eſt; ſed cũ omnia figuralia Apoſtolus probet ad tẽpus eſſe data, atque ideo ueniente ueritate affirmet illa non ultra eſſe ſeruanda, hoc autem, ut ſupra monſtratum eſt, cauſa ſacramenti a Deo inſtitutum eſſe probetur; & hoc cũ cæteris figuralibus euacuatum certiſſime conſtat; quamquam,*

Genes. 6.

Deuter. 7. 1. Eſdræ. 7.

Eſai. 50. Oſea 4. Oſea 2. Roma. 9.

Gal. 5.

Hebręi Vnde dicuntur.

a ¶ Familia Heber.] A quo deſcendit Abraham. Vnde & Hebræi dicti ſunt, ſm Ioſephum ſm Auguſtinum dñr Hebræi quaſi Abræi ab Abraham.

Chaldæi ignẽ p Deo colebant.

b ¶ A Caldæis.] Hi ignem pro Deo colebant: quia ſicut dicitur Deus eſſe vbiq;, ita ignis in omni loco etiã in lapidibus inuenitur, iõ Deum dicebant ignem: vnde dixit: ego ſum, q eduxi vos de Hur. Chaldæorum. vnde Abraham cõpulſus eſt cum fratre ſuo adorare ignẽ; & quia noluit, in ignem proiectus eſt, vt numen ſuæ diuinitatis ſentiret. ſed quia nõ dubitauit, q Deꝰ nõ erat ignis, ideo de igne exiuit illæſus, Aram qui dubitauit, dr, q ſit combuſtus.

Filij Dei & filij hominũ qui dicũtur.

c ¶ Filij Dei.] Filij Dei dicti sũt qui deſcendunt de familia Seth: 1 quia non cõlebant idola amore vxorum ſuarum: & ideo conceſſum fuit eis vt acciperent vxorẽ de tribu ſua: filij Cain, quia colebant idola, dicti ſunt filii hominis.

1 Qui ſucceſſit loco Abel.

d ¶ A Chriſto.] Nõ tamen ex toto: quia omnes ex eodem parente deſcendimus.

e ¶ In peccatis.] Veſtris. o Iudæi.

f ¶ Matrem veſtrã.] ideſt, ſynagogam.

Sacramẽtum fuit inter Chm & ſynagogam.

g ¶ Et repudiatam.] eſt ar. hic. qã ſicut p auctoritatem Domini ſeparatum fuit ſacramentũ qđ fuit inter Chriſtũ & ſynagogã: ita hodie auctoritate Dñi poſſet matrimoniũ ſeparari.

h ¶ Prophetam.] ſcilicet Oſeæ 4. c. vnde expone, ideſt per aliam prophetiam eiuſdem Oſeæ.

I L L V D AVTEM. CASVS. Hic reſpondet obiectioni factæ in 1. §. & duplicem ſubijcit reſpõſionem. [ſed & omnia.] Hæc eſt prima [quamquam.] Hæc eſt ſecunda & verior q ſic reſpondeat, [quamquam.] & aliter poſſit reſponderi ſcilicet, quia ſicut, &c.

i ¶ Illud autem.] Hic reſpondet 2 tacitæ obiectioni factæ in 1. §. nam videtur eſſe præceptum, quod accederet ad perſonas non prohibitas: ſicut ad fratris vxorem. 8. q. 1. olim.

2 Et dupliciter ſubijcit reſpõſionẽ H.

a ¶ Con-

a ¶ Consulendo.] Sicut de consilio nubendi, & de non dimittenda infideli. 28. q. 1. sic enim.

QVia ergo.] CASVS. Hic doctores sine arte docentes multa scripserunt de consanguinitate & affinitate, de quibus commodius dicetur, infra ead. quæst.

sicut Apostolus quædam cõsulendo [a] *addidit, quæ Euangelicis præceptis non inueniebantur definita, nec tamen ideo tanquam temeraria, vel superflua ab alijs Apostolis sunt repudiata; sic et ecclesia post Apost. instituta, quædã consilia* [†] *perfectionis addidit, vt patet de continentia ministrorum, de confectione mysteriorum, de celebratione officiorum, quæ nullatenus respuenda sunt, sed diligenti veneratione suscipienda. Consanguineorum ergo coniunctiones quamuis Euangelicis, & Apost. præceptis non inueniantur prohibitæ, sunt tamen fugiendæ, quia ecclesiasticis institutionibus inueniuntur terminatæ.* [†]

† al. consilio.

† al interminata.

QVAESTIO II. & III.

QVia ergo à consanguineorum [b] *coniunctionibus, sicut probatum est abstinere oportet; videndum est vsque ad quem gradum a consanguineis proprijs abstinere oporteat, vel si ex cognatione propria vxoris aliquam duci in vxorem liceat.*

De his ita scribit Gregorius Papa in concilio Meldẽsi.

a Concilio Meldensi.] *Burchardus, Iuo, auctor Pannormia citant tantum ex cõcilio Meldensi Magister, Gregorius, Polycarpus ita habent,* Gregorius in decretis. *Ac fieri facile potuit vt Gregorij decretum in aliquo Meldẽ si conc. referretur, vnde orta sit ista Gratiani citatio.*

¶ Vsque ad septimam generationem nullus de sua cognatione ducat vxorem. Cap. I.

DE affinitate † consanguinitatis per gradus cognationis placuit vsque ad septimam generationẽ obseruare. Nam & hæreditas rerum per legales institutorum diffinitiones sancita, vsque ad septimum [c] gradum protendit hæredum successionem. Non enim succederẽt, nisi eis de propagine cognationis deberetur.

† Adde affinitatem pro propinquita e hic accipi. est in l. san imus. C. ne ux.

Cõcor. Nicol. in cõcil. Roman. Sent. 2. dist. 41. Poly. l. 6. tit. 4. Burc. l. 7. c. 16. Iuo p. 10. c. 51. Pann. l. 7. c. 81.

Item Calixtus Papa epi. secunda ad episcopos Gallie.

¶ Infamia notentur, qui consanguineas ducunt vxores. Cap. II.

CONiunctiones consangnineorũ fieri prohibete, quãdo has & diuinæ, & sæculi prohibẽt leges. Leges ergo diuinæ, hoc agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, nõ solum eijciunt, sed & maledictos appellant. Leges vero sæculi infames tales vocãt, & ab hæreditate repellunt. Nos vero sequentes patres nostros, & eorum vestigijs inhærentes, infamiæ eos notamus, & infames esse censemus, quia infamię maculis sũt aspersi: nec eos viros, nec accusationes eorum, quos † leges sęculi reiiciunt, suscipere debemus. & *infra*. ¶ Eos autem consanguineos dicimus, quos diuinę, & Imperatorum, † ac Romanorũ atq; Grecorum leges consanguineos appellant, & in hæredita-

Poly. ibidem. Burc. l. 7. c. 1. Iuo p. 9. c. 22.

Simile in concilio Innocent. j. ij.

† al. quas.

† al. Imperatorum Romanorum.

quæstio. 5. & sufficit si hic soluantur secunda quæstio & tertia, quæ ideo simul tractantur, quia quædam cap. promiscue loquebantur de his, vt infra ead. quæst. nullum. & cap. æqualiter, tertiæ quæstionis, quam Gra. præmittit hic. & secunda est hæc solutio, quod non debet quis cõtrahere cum consanguinea sua in linea trãsuersali vsque in vij. gradum. in recta autem linea super vsque in infinitum, secundum Benedic. & H. vt infra eadem quæstione nulli. & separatur contractum, vt inf. ead. q. qui propinquã, ita dico nisi a Papa fuerit dispensatum, vt inf. ead. q. §. sed idem. & cap. quædam. §. quod scripsi. & q. 5. ad sedem. Secundæ quæstionis solutio appareret ex eo quod dicitur inf. ead. q. nullũ æqualiter.

b ¶ Quia ergo à cõsan.] Quæ dicuntur in hac quæstione, fere per totũ sunt correcta per cõstitutionem nouam, quę incipit, non debet, extra de consan. & affinit. nec est opus ea legi. B.

DE affinitate.] CASVS. Statutũ est vt cõsanguinitas vsque ad vij. gradum obseruetur, quia per leges hæreditas cognationis vsque adhuc gradũ defertur.

c ¶ Ad septimum.] immo vsque ad decimum gradum defertur hæreditas, vt infra ead. q. 5. ad sedem, sed potes dicere, ꝙ minor numerus non excludit maiorẽ, non enim qui minora cõcessit prohibuit maiora 27. q. 2. sunt qui dicũt. sic 05. dist. illud, 50. dist. si quis diaconus. ff. de arbitr. dicun. §. si plures. arg. cõtra. 31. q. 1. quomodo. ff. de vulg. & pup. substit. ex facto. §. item quæro. 1. Vel dic ꝙ loquitur hic de cognatis. qui de iure prætorio succedunt vsq; ad vij. gradum. vt instit. de succes. cogn. §. vltimo.

Numerus minor non excludit maiorem.

† Vbi dicitur ꝙ qui decedit intra annum x. non dicitur decedere intra xiiij. Arch.

CONiunctiones.] CASVS. Cõtraxerant

te ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt.

Item Fabianus Papa.

¶Affines in quinta generatione copulari poſſint:in quarta ſi fuerint inuenti,non ſeparentur. Cap. III.

Sent.4.diſt.41.

DE propinquis,qui ad affinitatem per virum,& vxorem veniunt,defuncta vxore,vel viro,in quinta generatione coniungantur:in quarta, ſi inuenti fuerint,nō ſeparentur.In tertia vero propinquitate non licet vxorē alterius accipere poſt obitum eius. Aequaliter vir cōiungatur in matrimonio eis, quæ ſibi conſanguineæ ſunt,& vxoris ſuæ conſanguineis poſt mortem ſuæ vxoris.

Sup. e.c.æqualiter. Poly.l.6.tit.4. ex Iuo.

Idem.

Cap. IV.

Fortaſſe iſta Grat.

QVi propriā ſanguinis vxorem ducunt,& ſeparātur, nō licebit eis,quamdiu vtriq; viuunt,alias vxores ſibi in coniugio ſociare[niſi ignorantia excuſentur.

Vnde in concilio apud Vermerias.

¶Non prohibetur ducere vxorem, qui ignoranter inceſtum committit. Cap. V.

ſup.34. q.1. & 2. & quis cum matre.

SI quis cum matre & filia fornicatus eſt,ignorante matre de filia,& filia de matre;ille nunquā accipiat vxorem; illę vero,ſi voluerint,accipiant maritos.Si autē hoc ſcierint ipſæ fęminæ,abſque maritis perpetuo maneant.

¶ De capite hoc dictum eſt ſupra 34.q.1.& 2.

Burc. lib.7.c.14. Iuo p.9.c.73.

Item ex eodem.

Cap. VI.

SI homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius neſciens eandem duxerit vxorem; frater eo quod fratri crimen celauerit,ſeptem annos,[a] pęniteat,& poſt pęnitentiam nubat. Mulier autē vſq; ad mortem pęniteat, & ſine ſpe coniugij maneat.

¶ Burchardus etiam,& Iuo citant ex concilio apud Vermerias.5.ſententia vero habetur in Triburienſi.c.44.

[a] ¶Septem annos.] *Hæ duæ voces abſunt a Burchardo, & Iuone. Apud Burchardum tamen in libro 19.c.5.vbi ſacerdos de hoc peccato interrogat pœnitentem, & conſilium dat,hæc leguntur,* ſi feciſti,eo quod fratrem tuum crimen celaſti, ſeptem annos per legitimas ferias pœniteas. *In Triburienſi autem,* prædura arceatur pœnitentia,& condigna caſtigatione.

De his uere qui ignoranter coniunguntur, cætera authoritates intelligendæ ſunt.

Vnde Iulius Papa.

¶Ex propinquitate ſui ſanguinis,vel vxoris vſque in ſeptimum gradum nullus ducat vxorem.

Cap. VII.

Sent.4.diſt.41. Bur.lib.17.c.13. Iuo p.9.c.49. Pan.l.7.c.79. † *al. commaculari.*

NVllum in vtroque.[a] ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis, vel vxoris vſque ad ſeptimū generis gradum vxorem ducere, vel inceſti macula copulari. † Præterea quoque illud adiecimus, quoniam ſicut non licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate,ſic etiam nec licet de conſanguinitate uxoris ſuę cō iugem ducere propter carnis unitatem.[b]

ſup.27.q.2. qui deſponſatam.

---

rim quidam cū conſanguineis ſuis matrimoniū: quęrebatur vtrum iſti eſſent ad accuſationem recipiendā,& vtrū eorum filij eſſent legitimi? Et reſpōdet q nō quia huiuſmodi matrimonia in lege & canone ſunt prohibita, & canon talīū filios non appellat legitimos, & lex tales vocat infames.

DE propinquis.] CASVS. Titius & Titia conſanguinei erāt eis mortuis vxor Titij & marit' Titiæ voluerunt cōtrahere;quæritur vtrum poſſint? Et reſpōdetur,ſi in quinto gradu erant, poſſunt, ſed ſi in quarto, non contrahant: ſi tamē cōtraxerint, non ſeparentur; in tertio vero gradu non contrahant aliquo modo: conſanguineas vero vxoris ſicut proprias debet quis vitare.

SI quis cum.] CASVS. Hoc c. habetur ſup. proxi. queſtio. 2. circa finem cauſæ.

NVllum in vtroque.] CASVS. Prohibetur hic, ne quis contrahat matrimonium cum ſua vel vxoris ſuæ conſanguinea vſque ad ſeptimum gradum.

a ¶Nullū in vtroq.] loquitur c. iſtud in primo genere affinitatis.

Affinitas fit tum per carnis commiſtionē contrahitur.

b ¶Vnitatem.] Ergo tantū per carnis cōmiſtionem contrahitur affinitas. inf.ca. ſæpe, quod H. dicit. 1. ſed tamen prohibetur contrahere cū aliqua conſanguinea illius, propter publicæ honeſtatis iuſtitiam, vt 27.q.2. ſi quis uxorem. Sed contra 4. q.3. c.placuit. §.item in criminali.&c.ſi teſtes. §. item lege. ſed ibi generaliter appellat ſponſus, non quod reuera ſit, ſed quo ad quoddam beneficium.

1 Arg. cōtra. ſup. ca. q. 1. cap. ubi de hoc in gloſſ. hic eſt aggu. ibi plene dixi, & ibi uideas pro dicto hoc facit dictū Apoſt. dicentis. Qui adhæret meretrici unum corpus cum ea efficitur Arch.

De

Caput hoc vsque ad vers. Præterea. *Burchardus, Ivo, & Paunormia: (nã magister vt Gratianus) citant ex concilio Aurelianensi, c.10. Ac sane in 3. Aurelianensi impresso, c.10. multa leguntur ad hanc rem pertinentia. Reliqua vero huius capitis pars in Pãnormia (nam cateri collectores non habent) ex eodem cõcilio refertur, sed a Grat. sup. 27.q.2.c.qui desponsatam, tribuitur Gregorio.*

Et in Arel.3. c.2. in Epaunensi c. 30. in Turonico 2. c.22. in c.adiectis, c.200.

Item ex concilio Agathensi, c.61.

¶ Incestuosi nullo sunt digni nomine coniugij.

Cap. VIII.

DE incestis [a] coniunctionibus nihil prorsus veniæ reseruamus, [b] nisi cum adulterium [c] separatione sanauerint. Incestuosos † vero nullo coniugij nomine deputãdos, quos etiam designare funestum [d] est. ¶ Hos enim æstimamus esse: si quis relictam fratris (quæ pene prius soror extiterat) carnali coniunctione polluerit: si quis frater germanam vxorem acceperit: si quis nouercam duxerit: si quis consobrinæ [e] suæ se sociauerit: si quis relictæ, vel filiæ auunculi misceatur, aut patrui filiæ, aut priuignę suæ; [f] aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit concubitu [g] polluerit, aut duxerit vxorem. Quos omnes [h] & olim, & † nũc sub hac constitutione incestos esse non dubitamus, & inter catechumenos [i] vsque ad legitimam satisfactionem manere, & orare [k] præcipimus. Quod ita præsenti tempore prohibemus, vt ea, quæ sunt hactenus constituta, † [l] non dissoluamus. Sane quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ß [m] ineundi melioris coniugij libertatem.

Item ex concilio Ilerdensi, c.4.

Burc.l.7.c.4. Ivo p.9.c.25. & 40.

† *al.incestos.*

† *al.aq. sub hac.*

† *al.instituta.*

a ¶ De incestis.] sup.4.q.5.consanguineorũ, 7.q.8.c.vlt.

b ¶ Reseruamus.] Scilicet, vt remaneant insimul.

c ¶ Cum adulterium.] Idest, fornicationem. 1 32.q.4. nemo.

d ¶ Funestum.] i. turpe, & indecens, 3.34.d.presbyteri.

e ¶ Consobrinæ.] Consobrini dicuntur quasi consororini, hi sunt proprie duarum sororum filij, a sobrini vocantur consobrinorum filij.

1 Glo. est firm. in l. inter liberos, §. Iulianus. alias est l. Iulianus, ff. ad legem Iul. Consobrini qui sunt.

2 Sic ẽt dicit Isid. in lib. 9. Etymol. capagnati.

f ¶ Aut priuignę suæ] patrui: & secundum hoc exaudi de priuigna ex secundis nuptijs. Vel dic, suæ, id est, propriæ.

g ¶ Concubitu.] Arg. ꝙ affinitas contrahitur per coitum fornicar ũ sicut per legitimum. vt inf.ea.nec.

h ¶ Quos omnes.] multi alij sunt, qui nõ numerantur hic.

i ¶ Et ĩter catechumenos.] De hac materia dñr quidam speciale esse in incestuosis, qui non debent admitti vsq; ad Missam catechumenorũ tantum: nam dicunt eos suspensos ipso iure quantum ad hoc, sicut simoniacus qui libet suspẽsus ẽ quo ad diuina officia, 1. q.1. qui studet, & c. quibusdam. de cons. dist.1. episcopus nullum, abrogatum est, nam dicunt, quod Iudæus, sarracenus, hæreticus non præcisus bene possunt stare vsque ad Missam cathecumenorum, arg. de cõsc. dis.4. Iudæi, nec contradicit 11.qõ 3. cum excommunicato. & 1.q.1.nõ liceat. nã omnia illa intelliguntur de præcisis, id est, nominatim excõmunicatis, vel de illis, qui sequuntur hæresim iam damnatam.

Incestuosi quantum ad aliqua sunt ipso iure suspensi.

k ¶ Et orare.] Supra dist. 25. c. 1. contra. inf. de consec. dist. 4. eos quos; contra, sed ibi grauius fuit delictum. & ideo 3. &c.

3 Subau. est grauius iudicatum. 34.q. 1. non asserimus.

l ¶ Constituta.] i. antiques canones.

m ¶ Habebũt.] Ante incestũ de iure communi, vel post si adolescentes sunt, vel etiam senes incontinentes ex dispensatione. 33.quæst.2.in adolescentia.

Digitized by Google

a DE his.] ¶ Vsque ad missam.] Id est, vsque ad sumptionem corporis, vel vsque ad consecrationem corporis Christi, nam tunc catheruminum de ecclesia expellebant, vel vsque ad Euangelium.

b ¶ Nec cibum.] Hoc fit in detestationem criminis, si-

¶ Incestuosi vsque ad satisfactionem excommunicentur. C. IX.

DE his qui incesti † pollutione se maculant, placuit, vt quousque in ipso detestando, & illicito carnis cōtubernio perseuerant, vsque ad missam [a] tātum cathecumenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum [e] sumere vlli † Christianorum, sicut Apostolus iussit, licebit. †

† al. ingestae.

Burc. l. 7. c. 3. Iuo p. 8. c. 29.

† al. vllum.
† al. oportet.

Item Greg. Papa ad Fœlicem Messanæ ciuitatis episcopum, libro 12. ep. 31.

¶ Nullus ducat in vxorem a consanguineo cognitam, vel aliqua pollutione maculatam. C. X.

NEc eam, quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in cōiugium ducere vlli profecto licet Christianorum, aut licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis hominibus. Incestuosos vero, nullo coniugij nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus.

Iuo p. 9. c. 26.

sup. c. de incestis.

¶ Ex isto text. infero q affinitas per illicitā copulam contrahitur no. in l. non facile, ff. de rit. nup. & §. affines, ff. de gra. cogna.

Natura [c] videlicet ordine, si vero extraordinarie, non sic.

Ait enim Vrbanus Papa secundus Hugoni Gratianopolitano [a] episcopo.

[a] ¶ Gratianopolitano.] *Antea legebatur* Vrbanus II. Gratiano Neapolitano episcopo. *Emendatum est ex Polycarpo, & huius Hugonis mentio est apud Segebertum anno 184. & apud Trutemium in Guidone V. Charusia abbate.*

¶ Extraordinaria pollutio in naturalibus non impedit matrimonium. C. XI.

EXtraordinaria [d] pollutio nō nisi [β] in naturalibus admissa, vel [c] sapius [f] reiterata † citra maritalem [g] affectum [γ] si præbitis sacramētis [h] ita esse constiterit, quē admodum nobis tuis significatum est litteris, non videtur matrimonium impedire, [i] quamuis ipsa sit criminosa, & damnabilis.

Poly. l. 6. tit. 20. † al. repetita.

β ¶ Nō nisi.] *In Polycarpo est*, nisi in naturalibus admissa.

γ ¶ Affectum.] *In eodem legitur effectum.*

Item Iulius Papa.

¶ Nullus ducat in coniugē relictā consanguineorū vxoris suæ [δ] vsque in tertiam generationem. C. XII.

Affinitas nō nascitur sine carnis cōmistione.

δ ¶ Vxoris suæ.] *Sic emendatum est ex uetustis. Nam in uulgatis, erat,* suorum.

ET hoc quoque statutū ē, vt relictā patris vxoris suæ

a DE his.] ¶ Vsque ad missam.] Id est, vsque ad sumptionem corporis, vel vsque ad consecrationem corporis Christi, nam tunc catheruminum de ecclesia expellebant, vel vsque ad Euangelium.

b ¶ Nec cibum.] Hoc fit in detestationem criminis, si-

1 Huic c. videtur contrarium. Sed de hoc alibi notauimus. Sed de hoc vide supra c. proximo.

cut alias alia tolerantur ab ecclesia, nō tamē ut communicetur in cibo, vt de vxore clerici, vt 33. q. 2. placuit.

NEc eam.] CASVS. Prohibet hic aliquis cū ducere in vxorem quam eius consanguineus habuerat, vel cum qua fornicatus fuerat: quia cum talibus nō est matrimonium, sed stuprum.

c ¶ Naturæ.] Respicit illud verbum, maculauerit.

EXtraordinaria.] CASVS. Quidam polluerat mulierem extra membrum ad hoc deputatū, & nō cōtraxerat matrimonium cum ea, & hoc poterat constare per iuramētum, quæritū est, vtrum eius consanguineus illā ducere posset? respondetur quod potest.

d ¶ Extraordinaria.] Id est citra, vel circa naturalia [2] & nō intacta quod non attigit claustra pudoris, sed in circuitu palpitabat.

2 Id est, circa membrū ad hoc a natura concessum. Hug.

e ¶ Vel.] Idest, etiā.

f ¶ Sæpius.] Quia qua ratione nō impedit prima, eadem nec secunda nec aliqua: secus aūt esset forte si in nō naturali mēbro illa impediret pp enormitatem criminis, 32. q. 7. adulterij, & 32. q. 2. c. hoc ipsū. §. hoc aūt.

g ¶ Maritalē.] Affectum. nam si maritalis affectus interesset, impediret. ar. extra de sponsa. impotentis, nō propter factum, sed propter consensum. 27. q. 2. si quis uxorem.

h ¶ Sacramētis.] Pollutis & pollutæ. nō enim testificatur p se, sed p eo qui eā ducere vult. Et mirum est q cōtra tam violentam præsumptionem probatio admittitur. Et ideo est contra 32. q. 1. diuers. sed hoc fit in defectum probationum, C. de hær. l. ps. & obtinet forte hoc cum uirgo erat, & uolebat probare per aspectū corporis, 27. q. 2. nec aliqua, & quod iurat est ex superabūdanti & ad cautelam, arg.

Probatio admittitur cōtra violentam præsumptionem.

34. q. 2. in lectum. Item auditur hic criminosus testis, & turpitudinem suam allegās, immo non est testis, sed interrogatur de facto suo. 4. q. 3. c. si testes. §. ité serui.

i ¶ Impedire.] Talis pollutio no dēt impedire eū, quin possit ducere cōsanguineā illius: q̄a nec fecit sanguinis cōmistionē: nec carnis voluptatē. Sed q̄d si aliquis referaret illas feras, & nōdū processit ad cōsummationē operis: nūquid talis commistio carnis impedit matrimonium cū cōsanguineis illius? Dic q̄ nō, quia nec est ibi sanguinis cōmistio, nec carnis unitas, sup. e. nullum, &c.

ET hoc.] CASVS. Statuitur hic, ne derelictis consan-

Digitized by

relictam fratris vxoris ſuæ, relictam filij vxoris ſuę nemo ſibi in matrimonium ſumat, relictam conſanguineorum vxoris ſuę, vſque in tertiam progeniem nemo in vxorem ſumatur, in quartam autem, & in quintam, ſi inuenti fuerint non ſeparentur.

Idem.

¶A conſanguineis proprijs, vel vxoris pariter cuique eſt abſtinendum. C. XIII.

Sup. eod. de propinquis. Sent. 4. d. 41. Poly. l. 6. tit. 4. Burch. l. 7. c. 7. Iuo p. 9. c. 43.

AEqualiter vir coniungatur conſanguineis proprijs, & conſanguineis vxoris ſuę.

Item Iſidorus ex concilio Maciensi.

¶ *In Pannormia citatur, ut hic. Hugo autem, ex concilio* Maticensi, *Burchardus* Matiſcensi, Iuo Matricensi, *nulla Iſidori mentione facta. In Polycarpo conuulſe ponitur cum c. coniunctiones ſup. eadē quod quidem eſt Calixti. Extat autem in concilio Cabilonensi 2. c. 29. & in Vuormac. cuius eſt ſecunda pars canonis 78.*

¶In parentela propria, & coniugis eadem conſanguinitas eſt obſeruanda. Cap. XIV.

Hugo de S. Vict. de ſacra. l. 2. p. 11. Sent. ibid. Burch. l. 7. c. 8. Iuo p. 9. c. 44. Pann. l. 7. c. 69.

SAne conſanguinitas, quæ in proprio viro obſeruanda eſt, hæc nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum cuſtodienda eſt. Quia enim conſtat eos duos eſſe in carne vna, communis illis utraque † parentela cenſenda eſt, ſicut ſcriptum eſt, (erunt duo in carne vna.)

Item Aug. lib. 22. contra Fauſtum, c. 61.

¶Nurus non eſt aliter deputanda, cum filia. Cap. XV.

In regeſto B. Greg. l. 12. ep. 31. ad Felicem.

SI vir & vxor non iam duo, ſed vna caro ſunt, non aliter eſt nurus deputanda, quam filia.

Item Gregorius Papa epiſcopis Galliæ.

¶ *Burchardus citat & referi ut Gratianus. Hugo, auctor Polycarpi, & Magiſter citant abſolute Gregorium Anſelmus, & Iuo ex epiſtola B. Gregorij ad Felicem. In Pannormia eſt coniuncta utraque inſcriptio, hoc modo,* Ex epiſtola Gregorij epiſcopis Galliæ miſſa, epiſt. 31. lib. 12. *Extat uero caput hoc in c. lib. 6. c. 80. & in adiectis eſt prior pars cap. 200. quod in indice tribuitur Greg. Papæ epiſtolis B. Bonifacio archi epiſcopo Moguntiæ miſſis. Ac ſane in ultima Greg. II epiſt. tomis conciliorum inſerta legitur prior pars uſque ad ver.* Generationem.

¶Vſque ad ſeptimam generationem progeniem ſuam vnumquemque ſeruare oportet Cap. XVI.

Hugo ibidem. Sent. 4. d. 40. Poly. l. 6. tit. 4. Anſl. l. 10. c. 40. Burc. l. 7. c. 11. Iuo p. 9. c. 79.

PRogeniem ſuam vnumquemque [a] vſque ad ſeptimam decernimus obſeruare generationem, & quamdiu ſe agnoſcant affinitate propinquos, ad coniugalem copulam accedere deregamus. Quod ſi fecerint, ſeparentur. [a] ¶Vnumquemque.] *Apud B. Gregorium, Anſelmum, & Iuonem hoc loco ſunt hæc inſerta,* de his qui fideliter edocti ſunt & iam firma radice plantati ſtent inconuulſi.

[β] ¶Quod ſi fecerint, ſeparentur.] *Hæc non habentur, niſi apud Burchardum. Apud B. Gregorium, Anſelmum, & Iuonem ſequuntur continuę cum ſuperioribus uerba capitis, nec eam ſuperat ead.*

Item Nicolaus Papa II. Amalphitanæ eccleſiæ ſuffraganeis.

¶De eodem. Cap. XVII.

Habetur in ſynodo epiſcoporum 113. in baſilica Conſtantiniana, c. 11. & 12. Sent. ibidem.

DE conſanguinitate uxa vxorem nullus ducat vſque poſt generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poteſt. Laicus uero vxorem ſuam & concubinam habens non communicet eccleſiæ.

Item ex concilio Vuormacienſi, c. 32.

ſanguineorum vxoris vſque in gradum tertium aliqua ducatur. In quarto uel quinto gradu ducta non ſeparetur. Cap. æqualiter patet.

SAne cōſanguinitas.] CASVS. Sicut mulier dēt conſanguineos proprij viri uitare, ita & vir conſanguineas vxoris ſuæ, cum eum una caro ſint, utrīq; parentela eſt illis cōmunis.

PRogeniem ſuā.] CASVS. Cōſanguinitatem ſuam vſqi ad ſeptimū gradum debet quis vitare, & quādiu cognoſcunt ſe eſſe affines.

In

¶Quousque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur: sibi inuicem non copulentur. Cap. XVIII.

IN copulatione fidelium, generationis numerum nō definimus: sed id statuimus, vt nulli Christiano liceat de propria consanguinitate, seu cognatione vxorem accipere, vsq; dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur. Burc.l.7.c.1. Iuo p.9.c.39. Pann.l.7.c.76.

Item ex concilio Lugdunensi.

¶Ex propinquitate sui sanguinis vsque ad septimū gradum nullus ducat vxorem. Cap. XIX. Cap.l.6.c.128.

NVlli ex ꝓpinquitate sui sanguinis, vsq; ad septimū gradum vxores ducant: neque sine benedictione sacerdotis. Qui autem nupturi erunt; à sacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præsumant. Sent.ibidem. Burch.l.7.c.130. Iuo p.9.c.48. Pann.l.7.c.78.

¶*Cæteri etiam collectores citant ex Lugdunensi. In nonnullis Gratiani codicibus est*, ex Lugdunēsi. B. *Bonifacius in epistola ad Zachariam Papam mentionem facit synodi Lugdunensis habita à discipulis B. Gregorij in qua de incestis actum fuerat. Simile habetur in cap. l. 6. cap.* 128. *In concilio etiam Rhemensi Trosleiano cap.* 8. *inter alia multa leguntur hæc.* Et alibi canonibus præceptum, vt nemo usque ad affinitatis lineam & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat: neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere præsumat.

Pramissis auctoritatibus quisque prohibetur a coniunctione cōsanguineorum vsque ad septimam generationē.

Sed obijcitur illud Gregorij ad Augustinum Anglorum episcopum, c.6. Io.Diaconus in vita B.Gregorij.l.2.c.37 & 38. Beda l.1.hist.c.27.

¶Anglis permittitur, vt in quarta, vel in quinta generatione copulentur. Cap. XX.

QVædam lex terrena in Romana rep. permittit, vt si- Hugo de S.Vit. l.8. p.1.c.16. Sent.4.dist.40. Iuo p.9.c.53.&56 Burc.l.7.c.19.& 20. Pann.l.7.c.56.& 71. Ant.l.10.c.31. Poly.l.6.tit.4.
ue fratris & sororis, seu duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceātur. Sed ex periimento didicimus ex tali coniugio sobolē non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinē reuelare. Vnde necesse est, vt in quarta, & vel quinta generatione fideliū licenter sibi coniungantur. Sed idē humillimus pater Gregorius post multum temporis a Felice Messanæ Siciliæ ciuitatis præsule requisitus, vtrum Augustino scripserit, vt Anglorum in quarta generatione contracta matrimonia minime soluerentur, inter cætera talem responsionē reddidit Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, vt recordaris, tuo, de sanguinis coniunctione, ipsi, & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod caperat, metuendo aulteriora, recederet, specialiter, & non generaliter cæteris me certissime scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis exist it. Nec ea intentione hæc illis scriptis mandaui, vt postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, nō separentur, aut infra affinitatis lineam, idest vsque ad septimā generationē iungātur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sæpissime eos prius illicita docere, † & verbis ac exēplis instruere, & quæ post de talib⁹ egerint, rationabiliter, & fideliter excludere oportet. Namiuxta Apostolum, qui ait: [Lac dedi vobis potum, non escā,] ista illis modo, non posteris, vt prefixum est, tēporibus tenenda indulsimus ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur: sed aliquantulum firmaretur, & vsque ad perfectionem custodiretur. lib. 11. epist. 31. † *al. docere vitare, &c. 3.*

IN copulatione.] CAVS. Consanguinitatis grad⁹ hic nō definit, sed quousque agnoscuntur, obseruari iubentur.

NVlli ex propinquitate.] CASVS. Cum cōsanguinea nō debet qs contrahere usque ad septimū gradum: nec sine benedictione sacerdotis.

QVēdā lex.] CASVS. Petebat Aug. ut permitteretur Anglicis contrahere matrimonium secundum ius humanum. Et respondet Greg. ꝙ lex humana permittit cōmisceri filios fratrū & sororum, sed non solet ex talibus proles bona ꝓuenire: & ideo Christiani non debent in quarto uel quinto gradu propinquis coniungi.

QVOD SCRIPSI. CASVS. Mirabatur Fœlix Gregoriū Anglicis scripsisse, ut liceret eis in quarto gradu contrahere, & quæsiuit vtrum hoc esset ius generale? Et rñdet Greg. se illis hoc specialiter cōcessisse quādiu iuxta Apostolum essent in fide noui: qui de neophytis ait: Lac dedi uobis potum, non escam.

Porro

¶ *Verba huius capitis vsque ad verſ.* Sed idē. *ſunt apud Beatum Gregorium. Verū ſimul hæc & ſequentia ſunt apud Ioannem Diaconum in vita Beati Gregorij li.2.c.38.&.37. Hugo, Burchardus, Iuo, & Pannormia citant,* ex epiſtola Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi ad Fœlicem epiſcopum Siciliæ. *Recitantur præterea hæc eadem Beati Gregorij verba in duabus epiſtolis Alexandri II. vna, qua refertur ab Iuone par.9.c.6. & in Pannormia l.7.c.55. & 56. altera, qua refertur inf. quæſt.5.c.ad ſedem. Multa autem in hoc capite reſtituta ſunt ex B. Gregorio. & Ioanne Diacono.*

a ¶ In quarta.] *Apud B. Gregorium nec multo ſecus apud Ioannem Diaconum eſſe,* neceſſe eſt, vt iam tertia vel quarta generatio fideliū licenter ſibi iūgi debeat. Nam ſecūda, quam diximus, a ſe omnino debet abſtinere. *& hoc modo recitatur in epiſtola Alexandri, inf. q.5.c. ad ſedem § hanc computationem. In altera tamen eiuſdem Alexādri epiſtola, qua proxima ſuperiore natione eſt indicata, legitur,* iam quarta, vel quinta. *Et hanc lectionem ſecutus eſt ille, qui hoc loco caſum appoſuit.*

Item obijcitur illud Cabilonenſis concilij.

¶ In quinta, vel ſexta generatione nullus amplius copuletur coniugio. C. XXI.

fug. ibidē. c. h. de q. lut. l. 17. c. 8. uo p. 9. c. 4. ann. l. 7. c. ro.

CONtradicimus, vt in quarta, vel in quinta, ſextaque generatione nullus amplius coniugio copuletur. Vbi autem poſt interdictum factum fuerit inuentum, ſeparetur.

¶ *Ex Cabilonenſi citant cæteri etiam collectores, & Hugo. Extat lib.5. capitular. cap.99. Exceptis autem uerbis illis,* vel quinta ſextaq; *reliqua fere eadē leguntur in concilio Moguntino ſub Carolo, cap.54. & altero Moguntino ſub Rabano, cap.30. & in Vuormaciēſi in priore parte canonis 78. Nam poſterior pars eſt c. ſane conſanguinitas, ſupra allatum.*

ient. ibidē. *Hac auctoritate, dum ſexta generatione interdicitur coniugium, in ſeptima permitti videtur. Sed gradus cognationis ſecundum quoſdam varie computantur. Alij namque patrem in primo gradu, filios in ſecundo ponunt. Alij primum gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrem & filium eſſe, cum vna caro probentur pater & filius. Auctoritates ergo, quæ conſanguinitatis copulam uſque in ſeptimum gradum prohibent, patrem ponunt in primo gradu, illæ uero, quæ uſque ad ſextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant; atque ita fit, vt eadem perſonæ ſecundum hanc diuerſitatē inueniantur in ſexto, uel ſeptimo gradu. Item illud Fabiani, quo affines in quinta generatione copulari iubentur, videtur eſſe cōtrarium illi decreto Iulij Papæ. Sicut non licet ulli Chriſtiano de ſua conſanguinitate uxorem ducere, ſic etiam non licet de conſanguinitate uxoris ſuæ coniugium ducere propter carnis unitatem.]* POrro duorum] CASVS. Duobus cōſobrinis mortuis, quęſitum eſt, vtrum eorū uxores vni viro nubere poſſent vna poſt alteram? & reſpōdetur, quod non, tum propter canonis prohibitionē, tum propter publicam honeſtatem.

fup. ea. de propinquis.

fup.e.nullū. §. præterea.

Mocere propter carnis unitatem.] *Similiter etiam inuenitur contrarium illi capitis Gregorij:* [*Nec eam, quam ex propria conſanguinitate coniugem habuit, &c.*] *Sed illud Fabiani intelligendum eſt de duabus ſororibus vel perſonis inter ſe affinitate coniunctis, vt ſunt vxores duorum fratrum, ſi contigerit unam earum alicui matrimonio copulari, poſt mortem eius vir non poterit affinem ſuperſtitem in coniugem ducere, niſi in quinto gradu affinitatis inueniantur. Vnde qui nouercam alicuius in vxorem duxerit, poſt mortem eius vxorem primigni ducere non poterit. Hinc etiam idem Iulius Papa alibi ait:* [*Relictam conſanguineorum uxoris ſuæ (non ait conſanguineam vxoris ſuæ, ſed relictam conſanguineorum uxoris ſuæ) vſque in quartam generationem nullus ducat in vxorem.*] *Paſchalis vero Papa ſecundus ſcribens Rhegino epiſcopo, tertium genus affinitatis aſſignat, cuius copula non ultra ſecundum gradum inuenitur prohibita.*

fup. e.nullū. §. præterea.

fup. ead. nec eam.

fup. ead. & hoc.

Ait enim.

¶ Duorum conſobrinorum coniuges uni eidemque nubere non poſſunt. C. XXI.

Pol.l.6.tit.4

Anſi. l. 10. c. 34.

POrro duorum conſobrinum coniuges quāuis diuerſis temporibus, viro uni alteram poſt alterius obitum nubere, ipſa, præter auctoritatem canonicam, publica honeſtatis iuſtitia contradicit. Et nouit prudentia tua, quia ita ab uxoris, ſicut a uiri conſanguineis abſtinendum eſt.

Illud autem Gregorij, & Iulij Papæ intelligitur de conſanguinitate uiri, uel uxoris; ut poſt mortem alicuius eorum nulli de cognatione defuncti ſuperſtes matrimonio copuletur. Demonſtratum eſt, uſque ad quem gradum quiſque a propria conſanguinitate, uel cognatione ſua uxoris abſtinere debeat.

Digitized by Google

veniens positum apparatum, cum omnia alia fere sint abrogata per Innocētium, nisi in 6.9.& 10.quæstionib.

Consanguinitas vsq; ad quorum gradum impedit matrimonium.

QVod autem consanguineas.] Hic depingitur q.prima, an s.liceat alicui ducere consanguineam suã? Super hoc dicit H.q̄ in linea transuersali extendit, plubitio vsque ad 7.gradum: hodie vsque ad quartum.extra eo. nō debet.in linea vero descendēte vsq; in infinitū, Inst. de nup. §. 1.vbi dicit in infinitum.vñ secūdū cū Adam si hodie viueret, nō posset cōtrahere cū aliqua. ¶ Alij vero nō faciūt differētiā inter lineā trāsuersalē & ascēdētē. ar.ff. e.q.5. ad fedē. ver.illa quoq;.ibi.vbi tra quos nec cōsanguinitas reperit.Procedit aūt G.hoc modo in qōne ista, primo probat, q̄ cōsanguineæ duci possūt, & hoc vsq; ad §.his ita.] Secūdo probat cōtrarium vsque ad §.hac itaq;.¶ Ab illo loco vsq; ad finē qōnis ponit diuersas solutiones, quare in veteri test.nō fuit p̄ hibitū, & modo sit prohibitum consanguineam ducere.

Adã si viueret, vxorem habere non posset.

a Concor. tex.in l. nuptiæ 3.& ibi bona glo. ff. de nup.

b ¶ Vxoris.] Hoc p̄tinet ad secundã qōnem, non ad hanc. c ¶ Consobrini.] Melius diceret, fratris parruelis, q̄a Isaac & Sara de duob.fratribus fuerunt.s.Nachor & Aram.

IN LEGE. Historia legitur in lib.Numer. q̄ de præcepto Dñi numerati sunt filij Israel, vt eis daretur terra promissionis: & præterita est domus Salphaat, quia non relinquerat filium, quod audientis quandoque ipsius filiæ steterunt ad ostium tabernaculi coram Moyse, & Elazaro & alia multitudine, & dixerunt, Pater noster mortuus est in deserto pro peccato suo, non habuit mares filios, cur tollitur nomen eius de familia? date nobis possessiones inter nos & cognatos nostros. retulit Moyses causam earum coram Domino.quid dixit, Iustam rem postulant, danda eis. Earum ergo cognati dixerunt Moysi, si nupserint viris alterius tribus, quia filij patris familiam sequuntur,auferetur hæreditas tribus Ioseph. & respondit Moyses, ex præcepto Domini: nubant quibus volunt, tamen suæ tribus hominibus: & viri ducant vxores de tribu sua, & cunctæ fœminæ maritos de eadem tribu accipiant.

d ¶ Præcepit.] Hæc fuit vna cã, quare copula consanguineorum fuit præmissa, s.ne ducerent alienigenas. a ea.b.ut ad Deos alienos vt 32.q.4.in prin.Arch. c ¶ Peruenit.] Alias non tenetur 82. dist. proposuisti. Ex hoc pater Iudæos canonibus non ligari. f ¶ Præceptis.] Supra 32.q.4.dixit. g ¶ Apostolicis.] Id est, apostolorũ, vt inf.c.§.vlt.in fi. vbi exponas apostolis, idest Apostolorum.

h ¶ His ita.] Hucusque allegauit: modo respondet & soluit hoc tantum de causa necessitatis, in sequenti vero §.exequitur de alijs H.

i ¶ Necessitatis.ut in princ.

k ¶ Ces-

QVAESTIO PRIMA.

QVod aũt consanguineas a nostras, siue vxoris b nostræ in coniugium nobis ducere liceat, exẽplis, & auctoritatib.probatur. Abraham namq; Sarai filiam fratris sui, sororem videlicet Loth in cõiugem duxit. Isaac Rebeccã in vxorem accepit, quæ erat filia consobrini c matris suæ. Iacob duas sorores, Liã uidelicet, & Rachel filas Labã auũculi sui sibi matrimonio sociauit. Gen.11. Gen.24. Gen.29. Num.36. Deut.25.

¶ In lege quoq; præcepit Dominus Moysi, ut nullus duceret uxorem, nisi de propria tribu, & familia. Itẽ si aliqs absque liberis moreretur, præcepit d Dominus, ut frater eius uxorem defuncti sibi copularet, & ex ea semen fratri suo suscitaret. Porro ad quoscũque lex ipsa peruenit, e eius præceptis f probantur obnoxij, nisi quæ uel Euangelicis mãdatis, uel Apostolicis g institutis euacuata mõstrãtur. Nullo autem Euangelij præcepto, uel Apostolico instituto consanguineorũ coniunctiones prohibitæ inueniuntur. Vnde sicut ab initio, ita & nunc licitæ probantur.

¶ His ita h respondetur consanguineorum coniunctiones alias causa necessitatis i permisse, alias causa iustæ rõnis inueniuntur impetratæ. † *Cum.n.unus uir ab initio, a q; una ex latere eius mulier à Deo formaretur, necessario sorores fratribus copulabãtur. Quod autem cogente necessitate fit, cessante k necessitate pariter cessare oportet. Tãto ergo nunc damnabilius usurpatur consanguineorũ coniunctio, quanto minus necessaria probatur. Vnde huiusce modi copula postea lege prohibita inuenitur, Domino dicente per Moysem,* l *[Turpitudinem sororis m tuæ non reuelabis.*

† al.imperata. Leui.18.

Hinc Augustinus n ait in lib.de ciuitate Dei.15.c.16.

¶ Quare constitutum sit, ne consanguineas ducamus vxores. C I.

CVm igitur genus humanum post primam copulam

k ¶ Cessante.] Supra 1.q. 1. quod pro necessitate. & q. vlt.quod pro remedio.

l ¶ Per Moysem.] Glo.super Leuiticũ c.18.primo quidem propter hominum raritatem tantum duas personas Dominus exclusit a coniugio, scilicet ut nec filius matri, nec filia patri, copularetur. Sub lege uero excepit fere xii.matrem.nouercam, sororem, neptem, amitam, materteram, uxorem patrui, uxorem fratris. sed hoc recipit determinationem.8.q.1.olim.priuignam, filiam priuignæ, sororem uxoris.paucas tamen exclusit, ut multiplicarentur homines. Sub tempore uero gratiæ plurimæ excluduntur.extra eo.cap.non debet.

Matrimoniũ inter pauca personas olim fuit prohibitum.

m ¶ Sororis.] Sed nomine sororis secundum uet.test.neptis intelligitur.ut 22.q.2.quæritur. quomodo ergo Abraham duxit neptem suam, ut in prædicto c.colligitur? Dic quod Abraham legem præuenit, & ideo non commisit in legem.ut 32.q.4.dixit.

n ¶ Hinc Augustinus.] Id est, ad ostendendum quod causa necessitatis præmissæ sunt consanguineorum copulæ.& c.

CVm igitur genus.] CASVS. Quærebatur cum olim sorores ducerent licite; quare nõ licet hodie. Et rñdet Aug.

Arg. ℣ cum non erant niſi filij Adę, & eius filię, ad multiplicãdum genus humanum oportuit, quòd fratres ducerent ſorores ſuas, & etiã factũ fuit cauſa charitatis dilatandæ. vt quis plures haberet amicos: & poſtea ceſſante neceſſitate fuit prohibitum, & a gentibus obſeruatũ.

a ¶ Religione.] Arg. quod conſanguinitas non impedit matrimonium, ſed conſtitutio eccleſię. infra eadem q. 3. coniũctiones. & extra de diuort. gaudemus. frigiditas enim ſola, & coactio, & error perſonę [cum non ſit ibi conſenſus] matrimonium impediunt ſine conſtitutione eccleſię. Item pupillaris ætas, & membri abſciſſio.

Matrimoniũ multipliciter impedit ſine conſtitutione eccleſię.

viri facti ex puluere, & coniugis eius ex viri latere marium, fœminarumque coniunctione opus haberet, vt gignendo multiplicaretur, nec eſſent vlli homines, niſi qui ex illis duobus nati fuiſſent: viri ſorores ſuas coniuges acceperunt. Quod perfecto quãto eſt antiquius compellente neceſſitate; tãto poſtea factum eſt damnabilius religione [a] prohibente. Habita eſt enim ratio rectiſſima charitatis, vt homines, quib. eſſet vtilis, atq. honeſtiſſima † [b] cõcordia, diuerſarum neceſſitudinum vinculis necterentur, nec vnus in vna multas haberet, ſed ſingulę ſpargerẽ tur in ſingulos, ac ſic ad ſocialem vitã diligẽtius colligã dã † plurimę plurimos obtinerent. Pater quippe, & ſocer duarũ ſunt neceſſitudinum[c] nomina. Dũ ergo hẽt [d] quis alium patrem, alium ſocerũ, numeroſius ſe charitas porrigit. Vtrumque aũt vnus Adã eſſe cogebatur, & filijs & filiabus ſuis, qñ fratres, ſororeſque connubio iũgebãtur. Sic & Eua vxor eius vtique ſexui filiorũ fuit & ſocrus, & mater; quę † ſi duę fœminæ fuiſſent, mater altera, & ſocrus altera copioſius ſe ſocialis dilectio colligaret. *et inf.* ¶ Sed hoc, vnde fieret, tũc non erat: qñ niſi fratres & ſorores ex duob. illis primis nulli hoies erãt. Fieri ergo debuit, qñ potuit, vt exiſtente copia, inde ducerentur vxores, quę non erant iam ſorores: & non ſolum illud vt fieret, nulla neceſſitas eſſet, verum etiam, ſi fieret, nefas [d] eſſet. *& infra.* ¶ Quod humano genere creſcente, & multiplicata etiam inter impios Deorum multorum, falſorũque cultores ſic obſeruari cernimus, vt etiã ſi peruerſis legibus [e] permittantur fraterna [f] coniugia; melior tamẽ conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam, & cum ſorores accipere in matrimonium primis humani generis temporib. omnino licuerit ſic auerſetur, quaſi licere nunquam potuerit. *& infra.* ¶ Copulatio ergo maris & fœminæ, quãtum attinet ad genus mortalium; quoddam ſeminarium [g] eſt charitatis, cęleſtis vero ciuitas § opus habet, vt noxam generationis euadat. [h]

Matrimoniũ multipliciter impedit ſine conſtitutione eccleſię. Item pupillaris ætas, & membri abſciſſio.

Frater ex ſorore in caſu poſſet prolẽ ſuſcitare.

† *honeſta*] orig.

† *al. colligendam.*

† *al. quod*

a ¶ Dũ ergo habet.] *In coaticibus B. Auguſtini impreſſis, & apud Ivonem, & Pannormiã legitur.* Vt ergo alium quiſque habeat patrẽ. *Sed uiſa eſt melior lectio Gratiã.*

[b] hic ẽ ar. qđ affinitas non ſurgat ex coitu fornicatio. nam illa concordia nõ eſt honeſtiſſima. nam infideles ſunt ipſę fornicarię. 33. q. 4. quotiescumque. Item eſt ex hoc cap. arg. ℣ ſi hodie vn⁹ ſolus homo eſſet cũ ſorore ſua., poſſet eam cognoſcere licite, & ſoboleꝫ ſuſcitare. nam tũc ad a, reuolaret. 25. d. ab exordio. & eſſet etiã religionis hoc facere. 32. q. 4. dixit Sara. Itẽ ẽ ar. ex hoc c. ℣ diuerſitas temporis diuerſitatem factorũ inducit. 25. q. 4. ſi eccleſia.

[c] ¶ Neceſſitudinũ.] ſ. eſt, dilectionum.

[d] ¶ Nefas eſſet.] Id eſt, execrabile haberetur poſt prohibitionem L.

[e] ¶ Legibus.] Secundum leges enim hoc permittitur. C. de nu. l. celebrandis. & inf. e. q. 1. quędam lex. i

[f] ¶ Fraterna.] Id eſt, inter duorum fratrũ filios.

[g] ¶ Ciuitas.] Quia nõ eſt opus ea quantum ad ciuitatem cę leſtẽ, ſed triumphantem: vbi neq. nubẽt, neque nubentur. 3. q. 1. Deus.

[h] ¶ Euadat.] Id eſt, liberetur ab originali peccato, cuius cauſa contrahitur ab ipſa generatione.

[i] Cauens tibi o canoniſta ſimplex ab eo, quod hic legitur, & not. cum textus dicat, fraterna coniugia, vt plenius videre poteris in Arch.

Dũ ergo hẽt quis alium patrem, alium ſocerũ, numeroſius ſe charitas porrigit. Vtrumque aũt vnus Adã eſſe cogebatur, & filijs & filiabus ſuis, qñ fratres, ſororeſque connubio iũgebãtur. Sic & Eua vxor eius vtique ſexui filiorũ fuit & ſocrus, & mater; quę † ſi duę fœminæ fuiſſent, mater altera, & ſocrus altera copioſius ſe ſocialis dilectio colligaret. et inf. ¶ Sed hoc, vnde fieret, tũc non erat: qñ niſi fratres & ſorores ex duob. illis primis nulli hoies erãt. Fieri ergo debuit, qñ potuit, vt exiſtente copia, inde ducerentur vxores, quę non erant iam ſorores: & non ſolum illud vt fieret, nulla neceſſitas eſſet, verum etiam, ſi fieret, nefas [d] eſſet. & infra. ¶ Quod humano genere creſcente, & multiplicata etiam inter impios Deorum multorum, falſorũque cultores ſic obſeruari cernimus, vt etiã ſi peruerſis legibus [e] permittantur fraterna [f] coniugia; melior tamẽ conſuetudo ipſam malit exhorrere licentiam, & cum ſorores accipere in matrimonium primis humani generis temporib. omnino licuerit ſic auerſetur, quaſi licere nunquam potuerit. & infra. ¶ Copulatio ergo maris & fœminæ, quãtum attinet ad genus mortalium; quoddam ſeminarium [g] eſt charitatis, cęleſtis vero ciuitas § opus habet, vt noxam generationis euadat. [h]

a ¶ Dũ ergo habet.] In coaticibus B. Auguſtini impreſſis, & apud Ivonem, & Pannormiã legitur. Vt ergo alium quiſque habeat patrẽ. *Sed uiſa eſt melior lectio Gratiã.*

§ ¶ Seminarium.] Ivo & Pãnormia habẽt cætera ut Gratianus: tantum loco, charitatis *habent,* ciuitatis. *Integer uero locus B. Auguſtini hic eſt:* Copulatio ergo maris & fœminę, quantũ attinet ad genus mortaliũ, quodã ſeminariũ eſt ciuitatis. Sed terrena ciuitas gñatione tantũmodo, cęleſtis ãt ẽt regñratione opus hẽt, vt gñationis noxã euadat *uerũ ob gloſsã uer.* ciuitas. *nihil eſt mutatũ. Alia uero multa ex ipſo potiſſimum originali ſunt emendata.*

Hac itaq; cõſuetudine, q̃ ab ipſo exordio humanæ ꝓpagationis originem habuit, quam nulla lex contra iubendo euacuauerat, excuſantur Abram, Iſaac & Iacob & ceteri, qui de propria cognatione ducebant uxores. Quamuis etiam alia cauſa rectiſſimæ rationis, quæ id fa-

Conſ. 11.

Digitized by Google

fuit legitima talis copula: quia adhuc non erat lex, quæ hoc prohiberet. & sic excusat patriarchas, qui duxerunt in vxores consanguineas & hoc triplici ratione, s. quia nondum erat prohibitum, & vt idololatria vitaretur, & vt in populo Dei ecclesia instituereretur. sed non indigerent excusatione: quia licitum erat de iure naturali. Prima excusatio est in principio. Secũda ibi. [Quãuis.] Tertia ibi, [Est autem alia.]

ctum sit, possit intelligi. Cæteris idololatria fœdatis, sola familia a *Heber in cultu unius Dei remansit. Vnde Abraham à Caldæis* b *cum fratre suo Aram in ignem, quem adorare noluit, proiectus est, ut numen suæ diuinitatis exurendo sentiret, quem venerando colere contempsit. Ne ergo ex coniunctione infidelium fideles ad idololatriam prolaberentur, & ita Deum offenderent, sicut quondam ante diluuium filij Dei* c *commixti filiabus hominum, ipsum ad iracundiam prouocauerant: rectissime cautum est vt Patriarcha viri sanctissimi nõ nisi de propria cognatione, i de familia fidelium sibi vxores acciperent. Hinc etiam cum filij Israel intraturi terram promissionis a Domino audirent, ne filias Chananæorum sibi in vxores acciperent, nec suas eis nuptui traderent: statim subiunxit Dominus: (ne faciant vos recedere à Deo vestro, & fornicari cum Dijs alienis.) Hinc etiam Esdras, Idumæas atque aliarum nationum mulieres, per quas filij Israel ibant ad Deos alienos, ab eis separari iussit. Est etiam alia causa, quare consanguineorum coniunctiones in populo Dei primum permissæ, vel potius impetratæ fuerunt. Deus. n. sic ab initio salutem humani generis dispensauit, vt primitiuam ecclesiam in illo populo institueret, qui sibi carnis consanguinitate erat propinquus. Vnde de plebe iudaica primum Apostolos elegit, quos quasi fundamentum ecclesiæ instituit, quorum prædicatione de eadem plebe multi ad Deum conuersi, in seipsis originem ecclesiæ perstituerunt. Deinde in cæcitate suæ perfidiæ iudaica plebe relicta, ad gentes, quæ tam fide, quam cognatione carnis a Christo* d *erant alienæ, prædicatio Euangelica translata est: & quasi consanguineæ copulam Christus aspernatus, de aliena cognatione sibi vxorem elegit, adimplens illud, quod per prophetam promiserat: (In peccatis* e *vestris dimisi matrem vestram,* f *quasi adulteram & repudiatam.* g *) Et item per alium prophetam;* h *(vocabo non plebem meam, plebem meã.) In huius ergo rei sacramentum consanguineorum coniunctiones primum in Dei populo permissæ sunt: nũc autem prohibitæ. Et quia non in vna familia tantum sed in omni multitudine gentium populis fidelium inuenitur; non de propria cognatione, sed de qualibet alia cuique vxorẽ ducere conceditur.* ¶ *Illud autem,* i *quod præcepta legis seruanda dicuntur, quæ nec Euangelicis, nec Apostolicis institutis euacuata probantur, verum quidem est; sed cũ omnia figuralia Apostolus probet ad rẽpus esse data, atque ideo ueniente ueritate affirmet illa non ultra esse seruanda, hoc autem, ut supra monstratum est, causa sacramenti a Deo institutum esse probetur; & hoc cũ cæteris figuralibus euacuatum certissime constat; quamquam,*

Gen. 6.

Deutr. 7. 1. Esdra. 7.

Esai. 50. Osee 4. Osee 2. Roma. 9.

Gal. 5.

fict in 1. §. & duplicem subiecit responem. [sed ad omnia,] Hæc est prima [quamquam.] Hæc est secunda & verior q. sic respondeat, [quamquam.] & aliter possit responderi scilicet, quia sicut, &c.

i ¶ Illud autem.] Hic respondet 2 tacitæ obiectioni fictæ

2 Et duplicẽ subiecit responẽ H.

Hebræi Vnde dicuntur.

a ¶ Familia Heber.] A quo descendit Abraham. Vnde & Hebræi dicti sunt, sm Iosephum sm Augustinum dñr Hebræi quasi Abræi ab Abraham.

Chaldæi ignẽ p Deo colebant.

b ¶ A Caldæis.] Hi ignem pro Deo colebant: quia sicut dicitur Deus esse vbiq;, ita ignis in omni loco etiã in lapidibus inuenitur, iõ Deum ducebant ignem: vn dudixit: ego sum, q̃ eduxi vos de Hur. Chaldæorum. vnde Abraham cõpulsus est cum fratre suo adorare ignẽ; & quia noluit, in ignem proiectus est, vt numen suæ diuinitatis sentiret. sed quia nõ dubitauit, p Deũ nõ erat ignis, ideo de igne exiuit illæsus. Aram qui dubitauit, dñr, p sit combustus.

Filij Dei & filij hominũ qui dicũtur.

c ¶ Filij Dei.] Filij Dei dicti sũt qui descendunt de familia Seth: 1 quia non colebant idola amore vxorum suarum: & ideo concessum fuit eis vt acciperent vxorẽ de tribu sua: filij Cain, quia colebant idola, dicti sunt filii hominis.

1 Qui successit loco Abel.

d ¶ A Christo.] Nõ tamen ex toto: quia omnes ex eodem parente descendimus.

e ¶ In peccatis.] Vestris, o Iudæi.

f ¶ Matrem vestrã.] idest. synagogam.

Sacramẽtum fuit inter Chrm & synagogam.

g ¶ Et repudiatam.] est arhic. qđ sicut g auctoritatem Domini separatum fuit sacramentũ qđ fuit inter Christũ & synagogã: ita hodie auctoritate Dñi posset mrimoniũ separari.

h ¶ Prophetam.] scilicet Osæ 4. c. vnde expone, idest per aliam prophetiam eiusdem Osæ.

I ILLVD AVTEM. CASVS. Hic respondet obiectioni fictæ in 1. §. nam videtur esse præceptum, quod accederet ad personas non prohibitas: sicut ad fratris vxorem. 8. q. 1. olim.

a ¶ Con-

ſicut Apoſtolus quædam cõſulendo a *addidit, quæ Euangelicis præceptis non inueniebantur definita, nec tamen ideo tanquam temeraria, vel ſuperflua ab aliis Apoſtolis ſunt repudiata; ſic et eccleſia poſt Apoſt. inſtituta, quædã conſilia* [*perfectionis addidit, vt patet de continentia miniſtrorum, de confectione myſteriorum, de celebratione officiorum, quæ nullatenus reſpuenda ſunt, ſed diligenti veneratione ſuſcipienda. Conſanguineorum ergo coniunctiones quamuis Euangelicis, & Apoſt. præceptis non inueniantur prohibitæ, ſunt tamen fugiendæ, quia eccleſiaſticis inſtitutionibus inueniuntur terminatæ.* †

† al. conſilio.

† al interminatæ.

QVAESTIO II. & III.

QVia ergo à conſanguineorum b *coniunctionibus, ſicut probatum eſt abſtinere oportet; videndum eſt vſque ad quem gradum a conſanguineis propriis abſtinere oporteat, vel ſi ex cognatione propria vxoris aliquam duci in vxorem liceat.*

De his ita ſcribit Gregorius Papa in concilio Meldẽſi.

a Concilio Meldenſi.] *Burchardus, Iuo, auctor Pannormiæ citant tantum ex cõcilio Meldenſi Magiſter, Gregorius, Polycarpus ita habent,* Gregorius in decretis. *Ac fieri facile potuit vt Gregorij decretum in aliquo Meldẽſi concilio referretur, vnde orta ſit iſta Gratiani citatio.*

¶ Vſque ad ſeptimam generationem nullus de ſua cognatione ducat vxorem. Cap. I.

DE affinitate † conſanguinitatis per gradus cognationis placuit vſque ad ſeptimam generationẽ obſeruare. Nam & hæreditas rerum per legales inſtrumẽtorum diffinitiones ſancita, vſque ad ſeptimum c gradum protendit hæredum ſucceſſionem. Non enim ſuccederẽt, niſi eis de propagine cognationis deberetur.

† Adde affinitatem pro propinquitate hic accipi. ſi eſt in l. ſancimus. C. ne pr.

Cõcor. Nicol. in cõcil. Roman. Sent. 4. diſt. 41. Poly. l. 6. tit. 4. Burc. l. 2. c. 16. Iuo p. 11. c. 51. Pann. l. 7. c. 81.

Item Calixtus Papa epi. ſecunda ad epiſcopos Galliæ.

¶ Infamia notentur, qui conſanguineas ducunt vxores. Cap. II.

COniunctiones conſangnineorũ fieri prohibete, quãdo has & diuinæ, & ſæculi prohibẽt leges. Leges ergo diuinæ, hoc agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, nõ ſolum eijciunt, ſed & maledictos appellant. Leges vero ſæculi infames tales vocãt, & ab hæreditate repellunt. Nos vero ſequentes patres noſtros, & eorum veſtigijs inhærentes, infamiæ eos notamus, & infames eſſe cenſemus, quia infamię maculis sũt aſperſi: nec eos viros, nec accuſationes eorum, quos † leges ſęculi reijciunt, ſuſcipere debemus. & *infra*. ¶ Eos autem conſanguineos dicimus, quos diuinę, & Imperatorum, † ac Romanorũ atq; Græcorum leges conſanguineos appellant, & in hæredita-

Poly. ibidem. Burc. l. 2. c. 1. Iuo p. 9. c. 22.

Simile in concilio Innocent. j. ij.

† al. quas.

† al. Imperatorum Romanorum.

a ¶ Conſulendo.] Sicut de conſilio nubendi, & de non dimittenda infidelitate 28. q. 1. ſic enim.

QVia ergo.] CASVS. Hic doctores ſine arte docentes multa ſcripſerunt de conſanguinitate & affinitate, de quibus commodius dicetur, infra cad. quæſt. quæſtio. 5. & ſufficit ſi hic ſoluantur ſecunda quæſtio & tertia, quæ ideo ſimul tractantur, quia quædam cap. promiſcue loquebantur de his, vt infra cad. quæſt. nullum. & cap. æqualiter, tertiæ quæſtionis, quam Gra. præmittit hic. & ſecunda eſt hæc ſolutio, quod non debet quis cõtrahere cum conſanguinea ſua in linea trãſuerſali vſque in vij. gradum. in recta autem linea ſuper vſque in infinitum, ſecundum Benedic. & H. vt infra eadem quæſtione nulli. & ſeparatur contractum, vt inf. ead. q. qui propinquã. ita dico niſi a Papa fuerit diſpenſatum, vt inf. ead. q. 5. ſed idem. & cap. quædam. 5. quod ſcripſi. & q. 5. ad ſedem. Secundæ quæſtionis ſolutio appareret ex eo quod dicitur inf. ead. q. nullũ æqualiter.

b ¶ Quia ergo à cõſan.] Quæ dicuntur in hac quæſtione, fere per totũ ſunt correcta per cõſtitutionem nouam. quę incipit, non debet, extra de conſan. & affinit. nec eſt opus ea legi. B.

DE affinitate.] CASVS. Statutũ eſt vt cõſanguinitas vſque ad vij. gradum obſeruetur. quia per leges hæreditas cognationis vſque adhuc gradũ defertur.

c ¶ Ad ſeptimum.] immo vſque ad decimum gradum defertur hæreditas, vt infra ead. q. 5. ad ſedem. ſed potes dicere, q minor numerus non excludit maiorẽ, non enim qui minora cõceſſit prohibuit maiora 27. q. 2. ſunt qui dicũt. ſic 25. diſt. illud, 50. diſt. ſi quis diaconus. ff. de arbitr. dicun. 5. ſi plures. arg. cõtra. 31. q. 1. quomodo. ff. de vulg. & pup. ſubſt. ex facto. 5. item quæro. 1. Vel dic q loquitur hic de cognatis. qui de iure prætoris ſuccedunt vſq; ad vij. gradum. vt inſtit. de ſucceſſ. cogn. 5. vltimo.

Numerus minor non excludit maiorem.

† Ibi dicitur q qui decedit intra annum x. non dicitur decedere intra xiiij. Arch.

COniunctiones.] CASVS. Cõtrahentes

Digitized by Google

te ſuſcipiunt, nec repellere poſſunt.

Item Fabianus Papa.

¶Affines in quinta generatione copulari poſſint:in quarta ſi fuerint inuenti,non ſeparentur. Cap. III.

DE propinquis,qui ad affinitatem per virum,& vxorem veniunt,defuncta vxore,vel viro,in quinta generatione coniungantur:in quarta, ſi inuenti fuerint,nō ſeparentur.In tertia vero propinquitate non licet vxorē alterius accipere poſt obitum eius. Aequaliter vir cōiungatur in matrimonio eis, quæ ſibi conſanguineæ ſunt,& vxoris ſuæ conſanguineis poſt mortem ſuæ vxoris.

Sent.4.diſt.41.

Sup. e.c.æqualiter. Poly.l.6.tit.4.ex Iulio.

Idem.

Cap. IV.

QVi propriā ſanguinis vxorem ducunt,& ſeparātur, nō licebit eis,quamdiu vtriq; viuunt,alias vxores ſibi in coniugio ſociare[niſi ignorantia excuſentur.

Fortaſſe iſta Grat.

Vnde in concilio apud Vermerias.

¶Non prohibetur ducere vxorem, qui ignoranter inceſtum committit. Cap. V.

SI quis cum matre & filia fornicatus eſt,ignorante matre de filia,& filia de matre;ille nunquā accipiat vxorem; illę vero,ſi voluerint,accipiant maritos.Si autē hoc ſcierint ipſæ fęminæ,abſque maritis perpetuo maneant.

ſup.34. q.1. & 2. & quis cum matre.

¶ *De capite hoc dictum eſt ſupra 34.q.1.& 2.*

Item ex eodem.

Bure. lib.7.c.14. Iuo p.9.c.73.

Cap. VI.

SI homo fornicatus fuerit cum muliere, & frater eius neſciens eandem duxerit vxorem; frater eo quod fratri crimen celauerit,ſeptem annos,[a] pęniteat,& poſt pęnitentiam nubat. Mulier autē vſq; ad mortem pęniteat, & ſine ſpe coniugij maneat.

¶ *Burchardus etiam,& Iuo citant ex concilio apud Vermerias 5. ſententia vero habetur in Triburienſi.c.44.*

[a] ¶Septem annos.] *Hæ duæ voces abſunt a Burchardo, & Iuone. Apud Burchardum tamen in libro 19.c.5. vbi ſacerdos de hoc peccato interrogat pœnitentem, & conſilium dat,hæc leguntur,* ſi feciſti,eo quod fratrem tuum crimen celaſti, ſeptem annos per legitimas ferias pœniteas. *In Triburienſi autem,* prædura arceatur pœnitentia,& condigna caſtigatione.

De his uere qui ignoranter coniunguntur, cætera auctoritates intelligenda ſunt.

Vnde Iulius Papa.

¶Ex propinquitate ſui ſanguinis,vel vxoris vſque in ſeptimum gradum nullus ducat vxorem.

Cap. VII.

NVllum in vtroque.[1] ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis, vel vxoris vſque ad ſeptimū generis gradum vxorem ducere, vel inceſti macula copulari. † Præterea quoque illud adiecimus, quoniam ſicut non licet cuiquam Chriſtiano de ſua conſanguinitate,ſic etiam nec licet de conſanguinitate vxoris ſuę cōiugem ducere propter carnis unitatem.[b]

Sent.4.diſt.41. Bur.lib.17.c.13. Iuo p.9.c.49. Pan.l.7.c.79. † al. commaculari.

ſup. 27. q.2. qui deſponſatam.

ſunt quidam cū conſanguineis ſuis matrimoniū: quęrebatur virum iſti eſſent ad accuſationem recipiendi,& vtrū eorum filij eſſent legitimi? Et reſpōdet ꝙ nō quia huiuſmodi matrimonia in lege & canone ſunt ꝓhibita, & canon talium filios non appellat legitimos, & lex tales vocat infames.

DE propinquis.] CASVS. Titius & Titia conſanguinei erāt eis mortuis vxor Titij & maritꝰ Titiæ voluerunt cō trahere;quæritur vtrum poſſint? Et reſpōdetur,ſi in quinto gradu erant, poſſunt, ſed ſi in quarto, non contrahant: ſi tamē cōtraxerint, non ſeparentur: in tertio vero gradu non contrahant aliquo modo: conſanguineas vero vxoris ſicut proprias debet quis vitare.

SI quis cum.] CASVS. Hoc c. habetur ſup. proxi. quæſtio. 2. circa finem conſæ.

NVllum in vtroque.] CASVS. Prohibetur hic, ne quis contrahat matrimonium cum ſua vel vxoris ſuæ conſanguinea vſque ad ſeptimum gradum.

a ¶Nullū in vtroq.] loquitur c. illud in primo genere affinitatis.

Affinitas tāctum per carnis commiſtionē contrahitur.

b ¶Vnitatem. Ergo tantū per carnis cōmiſtionem contrahitur affinitas. inf. eſſane, quod H. dicit. 1. ſed tamen prohibetur contrahere cū aliqua conſanguinea illius, propter publicæ honeſtatis iuſtitiam, vt 27.q.2. ſi quis uxorem. Sed contra 4. q.3. c. placuit. §. item in criminali. & c. ſi teſtes. §. item lex. c. ſed ibi generaliter appellat ſponſus, non quod ſponſa ſit, ſed quo ad quoddam beneficium.

1 Arg. cōtra. ſup. ca. q. 1. cap. ubi de hoc in gloſſ. hic eſt argu. ibi plene dixi, & ibi videas pro dicto hoc facit dictū Apoſt. dicentis. Qui adhæret meretrici unum corpus cum ea efficitur Arch.

Caput hoc vsque ad verſ. Præterea. *Burchardus, Ino, & Panormia:(nã magiſter vt Gratianus)citant ex concilio Aurelianenſi,c.10. Ac ſane in 3. Aurelianenſi impreſſo,c.10.multa leguntur ad hanc rem pertinentia. Reliqua vero huius capitis pars in Pãnormia(nam cæteri collectores non habent) ex eodem cõcilio refertur,ſed a Grat. ſup. 27.q.2.c.qui deſponſatam,tribuitur Gregorio.*

Item ex concilio Agathenſi,c.61.

¶ Inceſtuoſi nullo ſunt digni nomine coniugij.

Cap. VIII.

DE inceſtis [a] coniunctionibus nihil prorſus veniæ reſeruamus, [b] niſi cum adulterium [c] ſeparatione ſanauerint. Inceſtuoſos † vero nullo coniugij nomine deputãdos,quos etiam deſignare funeſtum [d] eſt. ¶ Hos enim æ cenſemus eſſe:ſi quis relictam fratris (quæ pene prius ſoror extiterat) carnali coniunctione polluerit: ſi quis frater germanam vxorem acceperit: ſi quis nouercam duxerit: ſi quis conſobrinæ [e] ſuæ ſe ſociauerit: ſi quis relictæ, vel filiæ auunculi miſceatur,aut patrui filiæ,aut priuignę ſuæ; [f] aut qui ex propria conſanguinitate aliquam, aut quam conſanguineus habuit concubitu [g] polluerit, aut duxerit vxorem.Quos omnes [h] & olim, & † nũc ſub hac conſtitutione inceſtos eſſe non dubitamus, & inter catechumenos [i] vſque ad legitimam ſatisfactionem manere, & orare [k] præcipimus.Quod ita præſenti tempore prohibemus,vt ea,quæ ſunt hactenus conſtituta, † [l] non diſſoluamus.Sane quibus coniunctio illicita interdicitur,habebunt ß [m] ineundi melioris coniugij libertatem.

Item ex concilio Ilerdenſi,c.4.

Et in Arel.3.c.1. in Epaunenſi c.30. in Turonico 2.c.22.in cædictis,c.200.

Ture.l.7.c.4. Iuo p.9.c.25. & 40.

† *al.inceſtos.*

† *al.aq. ſub hac.*

† *al.inſtituta.*

a ¶ De inceſtis.] ſup.4.q.5.conſanguineorũ,7.q.8.c.vlt.

b ¶ Reſeruamus.] Scilicet,vt remaneant inſimul.

c ¶ Cum adulterium.] Ideſt, fornicationem. 1 32.q.4. nemo.

d ¶ Funeſtum.] i.turpe. & indecens, 3.34.d.presbyteri.

e ¶ Conſobrinæ.] Conſobrini dicuntur quaſi conſororini,hi ſunt proprie duarum ſororum filij, a ſobrini vocantur conſobrinorum filij.

f ¶ Aut priuignę ſuæ] patrui: & ſecundum hoc exandi de priuigna ex ſecundis nuptijs. Vel die,ſuæ,id-eſt,propriæ.

g ¶ Concubitu.] Arg. q affinitas contrahitur per coitum fornicar ũ ſicut per legitimum. vt inf.ea.nec.

h ¶ Quos omnes.] multi alij ſunt, qui nõ numerantur hic.

i ¶ Et vſque catechumenos.] De hac materia dñt quidam ſpeciale eſſe in inceſtuoſis, qui non debent admitti vſq; ad Miſſam catechumenorũ tantum: nam dicunt eos ſuſpenſos ipſo iure quantum ad hoc, ſicut ſimoniacus qui libet ſuſpẽſus ẽ quo ad diuina officia, 1.q.1. qui ſtudet, & c. quibuſdam. de conſ. diſt.1.epiſcopus nullum, abrogatum eſt, nam dicunt, quod Iudæus,ſarracenus,hæreticus non præciſus bene poſſunt ſtare vſque ad Miſſam cathecumenorum, arg. de cõſe.diſ.4.Iudæi,nec contradicit 11.qũ 3. cum excommunicato.& 1.q.1.nõ liceat. nã omnia illa intelliguntur de præciſis, idẽſt,nominatim excõmunicatis, vel de illis, qui ſequuntur hæreſim iam damnatam.

k ¶ Et orare.] Supra diſt. 25. c. 1. contra. inf.de conſec. diſt.4. eos quos; contra,ſed ib grauius fuit delictum,& ideo 3. &c.

l ¶ Conſtituta. Diſt. penſando, & eſt arg. pro opi. Hoſ. q ſcilicet, diſpenſatio eſt eius vt nota. 33.q.2. in adoleſcentia. & c. interfectores,

l ¶ Conſtituta.] i.antiquos canones.

m ¶ Habebũt.] Ante inceſtũ de iure communi, vel poſt ſi adoleſcentes ſunt, vel etiam ſenes incontinentes ex diſpenſatione. 33.quæſt.2.in adoleſcentia.

1 Glo.eſt ſimi. in l. inter liberos. §. Iulianus. alias eſt l. Iulianus, ff. ad legem Iul. Conſobrini qui ſunt.

2 Sic ẽt dicit Iſid.in lib. 9. Etymol. cap. agnati.

Inceſtuoſi quantum ad aliqua ſunt ipſo iure ſuſpenſi.

3 Suban. eſt grauius iudicatum. 34.q. 1. non aſſeramus.

Digitized by Google

¶ Incestuosi vsque ad satisfactionem excommunicentur. C. IX.

† al. incesta.

DE his qui incesti † pollutione se maculant, placuit, vt quousque in ipso detestãdo, & illicito carnis cõtubernio perseuerant, vsque ad missam [a] tãtum catheculmenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec eloum [b] timere vlli † Christianorum, sicut Apostolus iussit, licebit. †

Burc.l.7.c.3. Iuo p.8.c.29.

† al. vllum. † al. oportet.

Item Greg. Papa ad Felicem Messanæ ciuitatis episcopum, libro 12. epi. 31.

¶ Nullus ducat in vxorem a consanguineo cognitam, vel aliqua pollutione maculatam. C. X.

NEc eam, quam aliquis ex propria consanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in cõiugium ducere vlli profecto licet Christianorum, aut licebit: quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis hominibus. Incestuosos vero, nullo coniugij nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus.

Iuo p.9.c.26.

¶ Ex isto tex. infero q affinitas per illicitã copulam contrahitur no. in l. non facile, §. sed quæritur, & §. affines, ff de grã. cogna.

sup.c.de incestis.

Natura [c] videlicet ordine, si vero extraordinarie, non sic.

Ait enim Vrbanus Papa secundus Hugoni Gratianopolitano [a] episcopo.

a ¶ Gratianopolitano.] *Antea legebatur* Vrbanus II. Gratiano Neapolitano episcopo. *Emendatum est ex Polycarpo, & huius Hugoni mentio est apud Segebertum anno* 184. *& apud Trutemium in Guidone V. Chartusiæ abbate.*

¶ Extraordinaria pollutio in naturalibus non impedit matrimonium. C. XI.

EXtraordinaria [d] pollutio nõ nisi [β] in naturalibus admissa, vel [e] sæpius [f] reiterata † citra maritalem [g] affectum [γ] si præbitis sacramẽtis [h] ita esse constiterit, quẽ admodum nobis tuis significatum est litteris, non videtur matrimonium impedire, [i] quamuis ipsa sit criminosa, & damnabilis.

Poly.l.6.tit.20. † al. repetita.

β ¶ Nõ nisi.] *In Polycarpo est*, nisi i naturalibus admissa.

γ ¶ Affectum.] *In eodem legitur effectum.*

Item Iulius Papa.

Affinitas nõ nascitur sine carnis cõmistione.

¶ Nullus ducat in coniugẽ relictã consanguineorũ vxoris suæ [δ] vsque in tertiam generationem. C. XII.

δ ¶ Vxoris suæ.] *Sic emendatum est ex uetustis. Nam in vulgatis, erat*, suorum.

ET hoc quoque statutũ ẽ, vt relictã patris vxoris suæ

a DE his.] ¶ Vsque ad missam.] Id est, vsque ad sumpsum corda, vel vsque ad consecrationem corporis Christi, nam tunc catheeumenus de ecclesia expellebatur, vel vsque ad Euangelium.

b ¶ Nec eloum.] Hoc fit in detestationem criminis, sicut alias aliqs tolerantur ad ecclesiã, nõ tamẽ vt communicent in cibo, vt de vxore clerici, vt 33. q.2. placuit.

NEC eam.] CASVS. Prohibet hic aliquis eã ducere in vxorem, quam eius consanguineus habuerat, vel cum qua fornicatus fuerat: quia cum talibus nõ est matrimonium, sed mœchatus.

c ¶ Naturæ. Respicit illud verbum, maculauerunt.

EXtraordinaria.] CASVS. Quidam poterat mulierem extra membrum ad hoc deputatũ, & nõ cõtraxerat matrimonium cum ea, & hoc poterat constare per iuramẽtum, quæritur est, vtrum eius consanguineus illã ducere posset? respondetur quod potest.

d ¶ Extraordinaria] Id est citra, vel circa naturalia 2 & nõ intrauit quod non attigit claustra pudoris, sed in circuitu palpitabat.

2 Id est, circa membrũ ad hoc a natura concessum. Hug.

e ¶ Vel.] Id est, etiã.

f ¶ Sæpius.] Quia qua ratione nõ impedit prima, eadem nec secunda nec aliqua: secus aũt esset forte si i nõ naturali mẽbro ille impediret pp enormitatem criminis, 32. q. 7. adulterij, & 32. q. 2. c. hoc ipsũ. §. hoc aũt.

g ¶ Maritalẽ. Affectum. nam si maritalis affectus intercessisset, impediret, ar. extra de sponsa. inuenis, nõ propter factũ, sed propter consensum. 27. q. 2. si quis uxorem.

h ¶ Sacramẽtis.] Polluẽtis & pollutæ. nõ enim testificatur, p se, sed, p eo qui eã ducere vult. Et mirum est q cõtra tam violentam præsumptionem probatio admittitur. Et ideo est contra, 32. q. 1. dixit. sed hoc fit in defectum probationum, C. de hær. l. pe. & obtinet forte hoc cum uirgo erat, & uolebat probare per aspectũ corporis, 27. q. 1. nec aliqua, & quod iurat est ex superabũdanti & ad cautelam, arg.

Probatio admittitur cõtra violentam præsumptionem.

34. q. 2. in lectum. Item auditur hic criminosus testis, & turpitudinem suam allegãs, immo non est testis, sed interrogatur de facto suo, 4. q. 3. c. si testes. §. nẽ serui.

i ¶ Impedire.] Talis pollutio no dẽt impedire eũ, quin possit ducere cõsanguineã illius: qa nec fecit tanguinis cõmistionẽ: nec carnis vnitatẽ. Sed qd si aliquis referaret illas feras, & nõdum processit ad cõsummationẽ operis: nũquid talis commistio carnis impedit matrimonium cũ cõsanguineis illius? Dic q nõ, quia nec est ibi sanguinis cõmistio, nec carnis unitas, sup. e. nullum, &c.

ET hoc.] CASVS. Statuitur hic, ne derelictis consan-

1 Huic c. videtur contrariari sup. de consanguin. dist. 1. cui scripsi nusium. Sed dic ut ibi no. sup. c. prox

Digitized by Google

relictam fratris vxoris ſuæ, relictam filij vxoris ſuę nemo ſibi in matrimonium ſumat, relictam conſanguineorum vxoris ſuę, vſque in tertiam progeniem nemo in vxorem ſumat, in quartam autem, & in quintam, ſi inuenti fuerint non ſeparentur.

Idem.

¶A conſanguineis proprijs, vel vxoris pariter cuique eſt abſtinendum. C. XIII.

Sup.ead. de propinquis.
Sent.4.d.41.
Poly.l.6.tit.4.
Burch.l.7.c.7.
Iuo p.9.c.43.

AEqualiter vir coniungatur conſanguineis proprijs, & conſanguineis vxoris ſuę.

Item Iſidorus ex concilio Macienſi.

¶*In Pannormia citatur, ut hic. Hugo autem*, ex concilio Maticenſi, *Burchardus* Matiſcenſi, Iuo Matticenſi, *nulla Iſidori mentione facta. In Polycarpo coniunctę ponitur cum c. coniunctiones ſup. eadē quod quidem eſt Calixti. Extat autem in concilio Cabilonenſi 2.c.29. & in Vuormac. cuius eſt ſecunda pars canonis 78.*

¶In parentela propria, & coniugis eadem conſanguinitas eſt obſeruanda. Cap. XIV.

Hugo de S. Vict. de ſacra.l.2.p.11.
Sent.ibid.
† al.stringi. Burch.l.7.c.8.
Iuo p.9.c.44.
Pann.l.7.c.69.

SAne conſanguinitas, quæ in proprio viro obſeruanda eſt, hæc nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum cuſtodienda eſt. Quia enim conſtat eos duos eſſe in carne vna, communis illis utraque † parentela cenſenda eſt, ſicut ſcriptum eſt, (erunt duo in carne vna.)

Item Aug. lib.22. contra Fauſtum, c.61.

In regeſto B. Greg.l.12.ep.31. ad Felicem.

¶Nurus non eſt aliter deputanda, cum filia. Cap. XV.

SI vir & vxor non iam duo, ſed vna caro ſunt, non aliter eſt nurus deputanda, quam filia.

Item Gregorius Papa epiſcopis Galliæ.

¶*Burchardus citat & referi ut Gratianus. Hugo, auctor Polycarpi, & Magiſter citant abſolute Gregorium Anſelmus, & Iuo ex epiſtola B. Gregorij ad Felicem. In Pannormia eſt coniuncta utraque inſcriptio, hoc modo*, Ex epiſtola Gregorij epiſcopis Galliæ miſſa, epiſt.31.lib.12. *Extat uero caput hoc in c.lib.6.c.80. & in adiectis eſt prior pars cap.200. quod in indice tribuitur Greg. Papæ epiſtolis B. Bonifacio archiepiſcopo Moguntiæ miſſis. Ac ſane in ultima Greg. II epiſt. tomis conciliorum inſerta legitur prior pars uſque ad uer.* Generationem.

¶Vſque ad ſeptimam generationem progeniem ſuam vnumquemque ſeruare oportet Cap. XVI.

Hugo ibidem.
Sent.4.d.40.
Poly.l.6.tit.4.
Anſ.l.10.c.40.
Burc.l.7.c.11.
Iuo p.9.c.79.

PRogeniem ſuam vnumquemque a vſque ad ſeptimam decernimus obſeruare generationem, & quamdiu ſe agnoſcant affinitate propinquos, ad coniugalem copulam accedere denegamus. Quod ſi fecerint, ſeparentur.

a ¶Vnumquemque.] *Apud B. Gregorium, Anſelmum, & Iuonem hoc loco ſunt hæc interiecta*, de his qui fideliter edocti ſunt & iam firma radice plantati ſtant inconuulſi.

β ¶Quod ſi fecerint, ſeparentur.] *Hæc non habentur, niſi apud Burchardum. Apud B. Gregorium, Anſelmum, & Iuonem proxime coniuncte cum ſuperioribus uerba capitis, nec eam ſuperat ead.*

Item Nicolaus Papa II. Amalphitanæ eccleſiæ ſuffraganeis.

¶De eodem. Cap. XVII.

Habetur in ſynodo epiſcoporum 113. in baſilica Conſtantiniana, c.11. & 12. Sent.ibidem.

DE conſanguinitate ſua vxorem nullus iuncat vſque poſt generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poteſt. Laicus uero vxorem ſuam & concubinam habens non communicet eccleſiæ.

Item ex concilio Vuormacienſi, c.32.

ſanguineorum vxoris vſque in gradum tertium aliqua ducatur. In quarto uel quinto gradu ducta non ſeparetur. Cap. æqualiter patet.

SAne cõſanguinitas.] CASVS. Sicut mulier dẽt conſanguineos proprij viri uitare, ita & vir conſanguineas uxoris ſuæ, cum eorum una caro ſint, utraq; parentela eſt illis cõmunis.

PRogeniem ſuã.] CASVS. Cõſanguineam ſuam vſq; ad ſeptimũ gradum debet quis vitare, & quãdiu cognoſcunt ſe eſſe affines.

Digitized by Google

¶Quousque inter aliquos generatio recordatur, aut in memoria retinetur: sibi inuicem non copulentur. Cap. XVIII.

Burc.l.7.c.2. Iuo p.9.c.39. Pann.l.7.c.76.

IN copulatione fidelium, generationis numerum nō definimus: sed id statuimus, vt nulli Christiano liceat de propria consanguinitate, seu cognatione vxorem accipere, vsq; dum generatio recordatur, cognoscitur, aut memoria retinetur.

Item ex concilio Lugdunensi.

Cap.l.6.c.128.

¶Ex propinquitate sui sanguinis vsque ad septimū gradum nullus ducat vxorem. Cap. XIX.

Sent.ibidem. Burch.l.7.c.130. Iuo p.9.c.48. Pann.l.7.c.78.

NVlli ex ꝓpinquitate sui sanguinis, vsq; ad septimū gradum vxores ducant: neque sine benedictione sacerdotis. Qui autem nupturi erunt; à sacerdote benedicti nubere audeant, nec aliter præsumant.

¶*Cæteri etiam collectores citant ex Lugdunensi. In nonnullis Gratiani codicibus est*, ex Lugdunēsi. B. *Bonifacius in epistola ad Zachariam Papam mentionem facit synodi Lugdunensis habita à discipulis B. Gregorij in qua de incestis actum fuerat. Simile habetur in cap. l. 6. cap.* 128. *In concilio etiam Rhemensi Trosleiano cap.* 8. *inter alia multa leguntur hæc.* Et alibi canonibus præceptum, vt nemo usque ad affinitatis lineam & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat: neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere præsumat.

Præmissis auctoritatibus quisque prohibetur a conuentione cōsanguineorum vsque ad septimam generationē.

Io. Diaconus in vita B. Gregorij. l. 2. c. 37 & 38. Beda l. 1. hist. c. 27.

Sed obijcitur illud Gregorij ad Augustinum Anglorum episcopum, c. 6.

¶Anglis permittitur, vt in quarta, vel in quinta generatione copulentur. Cap. XX.

Hugo de S. Vit. l. 1. p. 1. c. 16. Sent. 4. dist. 40. Iuo p. 9. c. 55. & 56 Burc. l. 7. c. 19. & 20. Pann. l. 7. c. 56. & 71. Ant. l. 10. c. 31. Poly. l. 6. tit. 4.

QVædam lex terrena in Romana rep. permittit, vt sue fratris & sororis, seu duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceatur. Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolē non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinē reuelare. Vnde necesse est, vt in quarta, a vel quinta generatione fideliū licenter sibi coniungantur. Sed idē humillimus pater Gregorius post multum temporis a Felice Messanæ Siciliæ ciuitatis præsule requisitus, vtrum Augustino scripserit, vt Anglorum in quarta generatione contracta matrimonia minime soluerentur, inter cætera talem responsionē reddidit Quod scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, vt recordaris, tuo, de sanguinis coniunctione, ipsi, & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod caperat, metuendo austeriora, recederet, specialiter, & non generaliter cæteris me certissime scripsisse cognoscas. Vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis exstit. Nec ea intentione hæc illis scriptis mandaui, vt postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inuenti fuerint, nō separentur, aut infra affinitatis lineam, idest vsque ad septimā generationē iungātur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sæpissime eos prius illicita docere, † & verbis ac exēplis instruere, & quæ post de talib⁹ egerint, rationabiliter, & fideliter excludere oportet. Namiuxta Apostolum, qui ait: [Lac dedi vobis potum, non escā,] ista illis modo, non posteris, vt prefixum est, tēporibus tenenda indulsimus ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, erueretur: sed aliquantulum firmaretur, & vsque ad perfectionem custodiretur.

lib. 11. epist. 38.

† *al. docere vitare.*

1 Cor. 3.

IN copulatione.] CASVS. Consanguinitatis gradū hic nō definit, sed quousque agnoscuntur, obseruari iubentur.

NVlli ex propinquitate.] CASVS. Cum cōsanguinea nō debet qs contrahere usque ad septimū gradum: nec sine benedictione sacerdotis.

QVēdā lex.] CASVS. Petebat Aug. ut permitteretur Anglicis contrahere matrimonium secundum ius humanum. Et respondet Greg. ꝙ lex humana permittit cōmisceri filios fratru & sororum, sed non solet ex talibus proles bona ꝓuenire: & ideo Christiani non debent in quarto uel quinto gradu propinquis coniungi.

QVOD SCRIPSI. CASVS. Mirabatur Fœlix Gregoriū Anglicis scripsisse, ut liceret eis in quarto gradu contrahere, & quæsiuit vtrum hoc esset ius generale? Et rñdet Greg. se illis hoc specialiter cōcessisse quādiu iuxta Apostolum essent in fide noui: qui de neophytis ait: Lac dedi uobis potum, non escam.

Porro

¶ *Verba huius capitis uſque ad verſ.* Sed idē. *ſunt apud Beatum Gregoriū. Verū ſimul hæc & ſequentia ſunt apud Ioannem Diaconum in uita Beati Gregorij li.2.c.38.al.37. Hugo, Burchardus, Iuo, & Pannormia citant,* ex epiſtola Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi ad Fœlicem epiſcopum Siciliæ. *Recitantur præterea hæc eadem Beati Gregorij verba in duabus epiſtolis Alexandri II. una, quæ refertur ab Iuone par.9.c.6. & in Pannormia l.7.c.55. & 56. altera, quæ refertur inf. quæſt.5.c.ad ſedem. Multa autem in hoc capite reſtituta ſunt ex B.Gregorio. & Ioanne Diacono.*

a ¶ In quarta.] *Apud B.Gregorium nec multo ſecus apud Ioannem Diaconum eſſe*, neceſſe eſt, vt iam tertia vel quarta generatio fideliū licenter ſibi iūgi debeat. Nam ſecūda, quam diximus, a ſe omnino debet abſtinere. *& hoc modo recitatur in epiſtola Alexandri, inf. q.5.c. ad ſedem § hanc computationem. In altera tamen eiuſdem Alexādri epiſtola, quæ proxima ſuperiore nationē eſt indicata, legitur,* iam quarta, vel quinta. *Et hanc lectionem ſecutus eſt ille, qui hoc loco caſum appoſuit.*

Item obijcitur illud Cabilonenſis concilij.

¶ In quinta, vel ſexta generatione nullus amplius copuletur coniugio. C. XXI.

Hug. ibidē. Serm. de q. Burc. l. 17. c. 18. Iuo p. 9. c. 54. Pann. l. 7. c. 70.

COntradicimus, vt in quarta, vel in quinta, ſextaque generatione nullus amplius coniugio copuletur. Vbi autem poſt interdictum factum fuerit inuentum, ſeparetur.

¶ *Ex Cabilonenſi citant cæteri etiam collectores, & Hugo. Extat lib.5. capitular. cap.99. Exceptis autem uerbis illis,* vel quinta ſextaq; *reliqua fere eadē leguntur in concilio Moguntino ſub Carolo, cap.54. & altero Moguntino ſub Rabano, cap.30. & in Vuormaciēſi in priore parte canonis 78. Nam poſterior pars eſt c. ſane conſanguinitas, ſupra allatum.*

Sent. ibidē.

Hac auctoritate, dum ſexta generatione interdicitur coniugium, in ſeptima permitti videtur. Sed gradus cognationis ſecundum quoſdam varie computantur. Alij namque patrem in primo gradu, filios in ſecundo ponunt. Alij primum gradum filios appellant, negantes gradum cognationis inter patrem & filium eſſe, cum una caro probentur pater & filius. Auctoritates ergo, quæ conſanguinitatis copulam uſque in ſeptimum gradum prohibent, patrem ponunt in primo gradu, illæ uero, quæ uſque ad ſextum gradum prohibent, primum gradum filios appellant; atque ita fit, vt eædem perſonæ ſecundum hanc diuerſitatē inueniantur in ſexto, uel ſeptimo gradu. Item illud Fabiani, quo affines in quinta generatione copulari inbentur, videtur eſſe cōtrarium illi decreto Iulij Papæ. Sicut non licet ulli Chriſtiano de ſua conſanguinitate uxorem ducere, ſic etiam non licet de conſanguinitate uxoris ſuæ coniugem ducere propter carnis unitatem.] Similiter etiam inuenitur contrarium illi capitis Gregorij: [*Nec eam, quam ex propria conſanguinitate coniugem habuit, &c.*] *Sed illud Fabiani intelligendum eſt de duabus ſororibus uel perſonis inter ſe affinitate coniunctis, ut ſunt uxores duorum fratrum, ſi contigerit unam earum alicui matrimonio copulari, poſt mortem eius uir non poterit affinem ſuperſtitem in coniugem ducere, niſi in quinto gradu affinitatis inueniantur. Vnde qui nouercam alicuius in uxorem duxerit, poſt mortem eius uxorem priuigni ducere non poterit. Hinc etiam idem Iulius Papa alibi ait:* [*Relictam conſanguineorum uxoris ſuæ (non ait conſanguineam uxoris ſuæ, ſed relictam conſanguineorum uxoris ſuæ) uſque in quartam generationem nullus ducat in uxorem.*] *Paſchalis uero Papa ſecundus ſcribens Rhegino epiſcopo, tertium genus affinitatis aſſignat, cuius copula non ultra ſecundum gradum inuenitur prohibita.*

POrro duorum] CASVS. Duabus cōſobrinis mortuis, quęſitum eſt, vtrum eoru uxores vn. vero nubere poſſent vna poſt alterā? & reſpōdetur, quod non, tum propter cognoris prohibitionē, tum propter publicam honeſtatem.

ſup. ea. de propinquis.

ſup.e.nullū. §. præterea.

Mo-

ſup.ead. nec eam.

Ait enim.

¶ Duorum conſobrinorum coniuges uni eidemque nubere non poſſunt. C. XXI.

Pol.l.6.tit.4 Anſ. l. 10. c. 34.

POrro duorum conſobrinum coniuges quāuis diuerſis temporibus, viro uni alteram poſt alterius obitum nubere, ipſa, præter auctoritatem canonicam, publicæ honeſtatis iuſtitia contradicit. Et nouit prudentia tua, quia ita ab uxoris, ſicut a uiri conſanguineis abſtinendum eſt.

ſup. ead. & hoc.

Illud autem Gregorij, & Iulij Papæ intelligitur de conſanguinitate uiri, uel uxoris; ut poſt mortem alicuius eorum nulli de cognatione defuncti ſuperſtites matrimonio copulentur. Demonſtratum eſt, uſque ad quem gradum quiſque a propria conſanguinitate, uel cognatione ſua uxoris abſtinere debeat.

Digitized by Google

QVAESTIO IIII.

MOdo quæritur, quare vsque ad sextum gradum consanguinitatis coniunctio prohibeatur. De his ita scribit Isidorus Etymologiarum lib.9.c.6. Ex Aug. l.15. de ciuit.Dei,c.16.

¶Quare vsque ad sextum gradum consanguinitas obseruetur. C. 1.

COnsanguinitas, dum se paulatim propaginum ordinib.dirimens, vsque ad vltimum gradum subtraxerit,& propinquitas esse desierit,eam rursus lex matrimonij vinculo repetit, & quodammodo reuocat fugiẽtem. Ideo autem vsque ad sextum generationis †gradum consanguinitas constituta est,ut sicut ex ætatibus mundi generatio, & hominis status finitur, ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur. † al.generis

¶*Caput hoc emendatum est ex B. Augustino lib.* 15. *de ciuit.Dei,cap.*16. *Vnde primo videtur sumptum.*

QVAESTIO V.

DE gradibus vero consanguinitatis, quomodo computandi sint, Isidorus sic loquitur. lib.9.Etymo lo.ca.5. sensus,non uerba ipsa.

¶Quomodo dirimuntur gradus consanguinitatis. Cap. I.

SEries consanguinitatis sex gradibus hoc modo dirimitur:filius & filia,quod est frater & soror, sit ipse truncus; illis seorsum seiunctis, ex radice illius trunci egrediuntur isti ramusculi,nepos,neptis,primus: pronepos, proneptis,secundus:abnepos,abneptis,tertius: atnepos, atneptis,quartus:trinepos,trineptis,quintus:trinepotis filius,& trinepotis filia sextus. Sent.4.d.40. Burch. l.7.c. 10. Iuo p.9.c.46 Pann. l.7. c. 73.

¶*Burchardus,& Iuo, & auctor Pannormiæ,qui citant partim Isidorum,partim ex dictis Isidori, ex hoc & capite,*consanguinitas *sup.quæst.*4. *vnum caput faciunt, et habent,* Series consanguinitatis septem gradibus.

Item Alexander Papa II.omnibus episcopis, & clericis,necnon in iudicibus per Italiam constitutis.

¶*Sic est emendatum ex Hugone, Anselmo, & Polycarpo,qui hanc eandem epistolam recitant. Ab Iuone autem, & in Pannormia referuntur duo capita alterius epistola eiusdem Alexandri eodem cum hoc argumento, scripta clericis Neapolitanis siue vt in Pannormia, Metropolitanis. Et apud Gratianum erat coniuncta vtraque inscriptio,hoc modo*, Neapolitanis, clericis, & omnibus episcopis, atque iudicibus per Italiam constitutis. *Ex ysdem vero Hugone, Anselmo, & Polycarpo multa in toto hoc capite sunt emendata.*

¶Quomodo sint computandi gradus consanguinitatis. Cap. II.

AD sedem Apostolicam perlata est quæstio nouiter exorta de gradibus consanguinitatis: quã quidã legum & canonum imperiti excitãtes,eosdem propinquitatis gradus contra sacros canones,& ecclesiasticũ morẽ numerare nituntur; nouo & inaudito errore affirmãtes, Hugo ibidem. Poly.ibidem. Anſ.l.11.c.92. Iuo p.9.c.6. Pan.l.7.c.55.

MOdo.]Hic ponitur quarta q̃stio.

CONsanguinitas. CASVS. Interrogatus Isidorus,quare dicit consanguinitatẽ in septimo gradu terminari,respõdet, cõsanguinitas in psonas spargit,donec finiatur, & usque ad septimum gradum obseruatur, quia tot ætatibus distinguit mundus,quot homi nis status.

DE gradibus.] CASVS. Hic intitulat quinta quæstio, hic etiam legendæ sunt arbores, & glossæ earum.

SEries.] CASVS. Sex gradus cõputat hic Isidorus, constituens filium & filiam truncũ,& procedit usque ad trinepotis filiũ,quem dicit esse sextum gradum.

AD sedem.] CASVS. Quidam gradus consanguinitatis secũdum leges numerabant, & dicebant cõsanguinitatem terminari in sexto gradu legali:et matrimonium contrahi licitè post illũ gradum. Hunc errorem cõgregato concilio reprobauit Papa ostendens primo diuersitatẽ & diuersitatis rationes inter legalẽ & canonicam computationem. Secũdo probat consanguinitatem protẽdi ultra sextũ gradum legalem: & hoc per legem, per Gregorij auctoritatem, per arboris rationẽ, cuius rami vltra protendũtur vsq; in septimũ gradum canonicum, vltra quem cognatio eius non protenditur,nec graduum nomina inueniuntur. Tertio ostendit eos, qui tantum sex gradus canonicos cõstituunt, in consanguinitate & in sententia nõ differre a canonicis septem gradibus

Digitized by Google

quod germani fratres, vel ſorores inter ſe ſint in ſecũda generatione, filij eorum, vel filiæ in quarta; nepotes, vel neptes eorum, in ſexta. Talique modo progeniem computãtes, & in huiuſmodi ſexto eam gradu terminantes dicũt, deinceps viros, ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia iura contrahere. Et ad huiuſmodi profanum errorem confirmandum in argumentũ aſſumũt ſæculares leges, quas Iuſtinianus Imperator promulgauit de ſucceſſionibus cõſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliũtur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos vſque perductã peruerſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero Deo annuente, hãc quæſtionẽ diſcutere curauimus in ſynodo habita in Lateranẽſi cõſiſtorio, conuocatis ad hoc opus epiſcopis & clericis, atq; iudicibus aduerſarum prouinciarum. Denique diu ventilatis legibus, & ſacris canonibus, diſtincte inuenimus ob aliã atque aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt; niſi vt hæreditas, vel ſucceſſio ab vna ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In cánonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur, uſque ad quotam generationem a conſanguineorum ſit nuptijs abſtinendum. Ibi præſcribitur, ut hæreditas propinquis modo legitimo cõferatur: hic vero, vt rite, & canonice inter fideles nuptiæ celebrentur. In legibus diſtincte non numerantur gradus, niſi uſque ad ſextum: in canonibus autem vſque ad ſeptimam diſtinguũtur generationem. Hac igitur de cauſa, quia hæreditates nequeunt deferri niſi de una ad alterã perſonam; idcirco curauit ſęcularis Imperator in ſingulis perſonis pręfigere gradus. Quia uero nuptiæ ſine duabus non ualent fieri perſonis, ideo ſacri canones duas in uno gradu conſtituere perſonas. Vtramque tamen computationem ſi attente, ac ſubtiliter perſpecta fuerit, idem ſenſiſſe, & eandem eſſe in eis ſententiam, atque ad eundem terminum conuenire manifeſtiſſimum erit. Iuſtinianus namque uſque ad quem gradum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis legibus non definiuit. Canones vero vltra ſeptimam, nullam numerauere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipſis legibus ſubintulit Imperator; [Hactenus oſtẽdiſſe ſufficiat; quẽadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam eſt intelligere, quemadmodum vlteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona ſem per gradum adijcit.] Ecce in his breuibus verbis aperte oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantum uſque ad ſextum, verum etiam ultra numerari debere; quippe cum vltra ſextum vlteriores gradus numerãdos eſſe decernat. Vbi enim vlteriores nominat gradus, aperte indicat non ſex tantummodo eſſe gradus; ſed ſex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipſe firmauerit Imperator, decimo etiam gradu conſanguineos ſibi inter ſe poſſe ſuccedere. Cum decimum nominat, non eſſe tantummodo ſex luce clarius confitetur. Hi ergo euigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendãt: quos hactenus iſtiuſmodi perculit error. Enimuero, ubi ſecundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur ſucceſſio; conſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe pare uelę vinculo tenerentur. Succedunt autem inter ſe, teſte Iuſtiniano, in decimo gradu: conſanguinei igitur ſibi ſunt, qui ſibi ſuccedunt. Quod, ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtũt, non eſt terminata conſanguinitas (ut iſti fatentur) in ſexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent? Computatis namque gradibus, ſicut iſti numerant, aut finitur conſanguinitas in ſexto gradu: aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus iſti nituntur, quę in decimo gradu ſibi ſuccedere conſanguineos iubent. Quod ſi non finitur conſanguinitas in iſto ſexto gradu; falſidici erunt iſti, qui ultra illum ſextum gradum nolunt computare conſanguinitatem. Igitur aut leges erunt falſæ, aut iſti, qui ſic finiunt generationem. Sed, ut ueridicæ leges, & ueraces ſint canones, dicamus hoc, quod ueritas habet, ſcilicet, quòd non terminatur conſanguinitas in huiuſmodi ſexto gradu, ſed terminatur ſecundum canones ſeptimo gradu. Vtraque enim computatio, ſicut ſuperius diximus, uno fine concluditur. Namque duo gradus legales vnum gradum canonicum conſtituunt. Fratres itaque, qui ſecundum ſæculares leges dicuntur in ſecũdo gradu; † iuxta canones numerãtur in primo. Filij fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in ſecundo: nepotes vero, qui in ſexto ibi, iſtic numerantur in tertio: ſic deinceps, qui in legibus ſcribuntur in octauo, & decimo, in canonibus definiuntur in quarto, & quinto. Atque hoc modo de reliquis ſen-

Inſt. l. 3. tit. 5. & 6.

Iſidorus lc. eod. tit. 6. etymo. 9. cap. 5.

† Concor. Alex. de Im. in l. ſi auus frater. in fi. C. de ſuc. edic.

tiendum est: vt qui secundum canones dicũtur in sexto, vel septimo; secundum leges accipiãtur in duodecimo, vel quartodecimo. Hanc computationem intelligens prudentissimus Papa Gregorius, dum quæreretur, in quota generatione coniungi fideles debeant; ipsas sæculares leges in testimonium adducens, Augustino Anglorum episcopo sic rescripsit: [Quędam terrena lex in Romana republ. permittit, vt siue fratris & sororis, siue duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali coniugio sobolem non posse subcrescere. Vnde necesse est, vt iam in tertia, vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter sibi coniungi debeat. Nam a secunda, quam prędiximus, omnimodo debent abstinere.] Ecce hic aperte monstratur, filios & filias fratrum in secunda generatione numerari. Et, si fratrum filij, & filię numerantur in secunda; fieri non potest, vt ipsi fratres non sint in prima, Quòd si fratres computantur in prima, filij eorum in secunda; dubium non est, quin eorum nepotes sint in tertia, pronepotes in quarta, & sic de reliquis vsque ad septimam. Sed sunt quidam qui ex his Gregorij verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copulentur fideles, occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi, dicentes se hoc iuste facere posse: quod prudentissimus doctor sua sententia diffiniuit. Isti itaque, qui se hoc velamento defendere nituntur, aduertant in eiusdem patris sententijs, hoc non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse. Nam postmodum a Felice Messanæ Siciliæ præsule requisitus, an hoc, quod Augustino mandauerat, generaliter cunctæ ecclesiæ tenendum esset: apertissime firmauit, non alijs hoc, quàm illi genti mandasse: ne bonum, quod cœperant metuendo austeriora, desererent, sed & illis, postquam in fide essent firma radice solidati, & vniuersali Ecclesiæ, censuit semper esse tenendum: vt nullam de propria consanguinitate, uel affinitate infra septimam generationem aliquis sibi audeat coniugio copulare. Ecce aperte monstratum est, & ex uerbis ipsius legis, & auctoritate prudentissimi Papæ Gregorij, quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus. Quamuis alia quoque ratio pari modo ipsos reuincat aduersarios. Nam si, vt ipsi fatentur, in illo sexto gradu consanguinitas finiretur, omnes personarum ramusculos, qui vltra illum gradum in pictura arboris continentur, velut superfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes qui in prædictæ arboris pictura numerantur ex vna parentela constituunt, nunquam sine diminutione consanguinitatis à se poterunt separari: ueluti non sine damno cuiusque personæ valent à proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque sacrorum perceptio canonum, quæ iubet a propria abstineri consanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec à prædicta parentelæ discrepat computatione. Nam in septem gradibus, si canonice, & vsualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Vltra quos nec consanguinitas inuenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec successio potest amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Nec uero in hac consanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere; aliam, quã quidam faciunt, numerationem in hac etiam † disputatione duximus finiendam. † Sunt enim quidam, qui non à fratribus; sed a filijs eorum, id est, patruelibus, uel consobrinis genealogiam numerare incipiunt: dicentes filios fratrum in prima generatione computari debere, quia fratres quasi quidam truncus, ex quo cæteri ramusculi oriuntur, existunt. Sed nec ista graduum computatio, si bene intellecta fuerit, ab ea, quam superius exposuimus, in sententia poterit esse diuersa. Isti enim; qui numerandi initium sumunt a filijs fratrum, non progrediuntur vltra sextam generationem: sed sicut totius mundi sex ętates existunt, & humanę vitę itidem sex; ita & in consanguinitate sex tantummodo autumnat computandas esse generationes; quibus finitis, nouę coniunctionis dicũt posse fieri initium, vt quasi fugientem possit reuocare consanguinitatem. ¶ Hęc itaque computatio, quę incipit a fratrum filijs, & numerat usque ad sextam generationem, tantundem ualet, quantum ea, quę incipit a fratribus, & computat usque † ad septimam. Nec vlla in sensu existit diuersitas; quamuis in numero graduum uarietas videatur. Vltima enim generatio, si initium numerandi sumat a fratribus, septima inuenitur: si a filijs fratrum, reperitur sexta. Taliter igitur determinatis gradibus consanguinitatis, Apostolica vos auctoritate monemus fratres, & filij, ut omnibus sic seriem genealogię computandam esse intimetis, quemadmodum sancti patres numerandam esse sanxerunt, & antiquus mos sanctę, & vniuersalis ecclesiæ per

long-

sup. ea. q. 4. & 3. c. quędam lex.

sup. ea. q. 2. & 3. c. in cõputatione.

† al. disputandam.

sup. ea. q. 4. consanguinitas.

† al. computatam septimam.

longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam,ſi quis peruerſa, & obſtinata mente a recto tramite Apoſtolica ſedis deuiare voluerit, & aliter,quam nos, in nuptijs celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, † primum pro ſua temeritate cœleſti pœna plectetur. poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe nouerit iugulandũ. Data Romæ, &c.

† al. attentauerit.

Item Gregorius Papa.

¶ Quare conſanguinitas vxoris ad virum pertinere dicitur,& quomodo affinitas ſit computanda. C. III.

Sent. 4. d. 41. Polibud.

PORro de affinitate, quam dicitis parentelam eſſe,quæ ad virum ex parte vxoris,ſeu quæ ex parte viri ad vxorem pertinet,manifeſtiſſima ratio eſt: quia, ſi ſecundum diuinam ſententiam ego & vxor mea ſumus vna caro, profecto mini, & illi mea, ſuaque parentela propinquitas vna efficitur. Quocirca ego & ſoror vxoris meæ in vno & primo gradu erimus; filius † vero eius in ſecundo gradu erit a me, neptis vero tertio, idque † vtrinque in cæteris agendum eſt ſucceſſionibus. Vxorem vero propinqui mei, cuiuſcumque gradus ſit, ita me oportet attendere, quemadmodum ipſius quoque gradus aliqua fœmina propriæ propinquitatis ſit. Quod nimirum vxori de propinquitate viri ſui in cunctis cognationis gradibus conuenit obſeruari. Qui vero aliorſum ſentiunt, Antichriſti ſunt, a quibus tanto fortius vos oportet cauere, quanto apertius deprehenditis illos diuinis legibus repugnare.

¶ al filia † al. neq. nec dixerunt.

¶ *In Polycarpo caput hoc item ac ſequens recitatur ex Zacharia. Ac ſane Gratianus in extremis verbis ſequentis capitis indicat capu hoc fuiſſe etiam Zachariæ.*

Item Zacharia Papa.

¶ Qualiter parentelæ gradus computantur. Cap. IIII.

Sen. 4. di. 40. Polibud.

PArentelæ gradus taliter computamus. ſi quidem ego & frater meus vna generatio ſumus, primamque gradum efficimus, nulloque gradu diiungimus. Rurſus filius meus,fratriſque mei filius,ſecunda generatio ſunt,ac gradum ſecundum faciunt, nec a ſe aliquo gradu ſeparantur. Atque ad hunc modum cæteræ ſucceſſiones numerandæ ſunt. Porro de affinitate quam dicitis parentelam, &c.

ut ſuperiore capite Gregorij.

Item Alexander Papa ſecundus.

¶ Aequiuocatio eſt, cum ſoror vxoris cognata vocatur. C. V.

QVod autem frater, ſororve vxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquiuocationis iure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam vlla cauſa cognationis. Vxor enim fratris fratriſſa † potius, quam cognata vocatur. Mariti frater leuir dicitur. Duorum autem fratrum vxores vocantur ianitrices,a quaſi eãdem ianuam tenentes, uel per eandem ianuam intrantes. viri ſoror glos appellatur. Sororis autem vir non habet ſpeciale nomen, nec vxoris frater.

† al. fratria.

¶ In Polycarpo etiam refertur proxime poſt c. ad eadem vt ad eundem Alexandrũ pertinere uideatur. A uerbo autem, uxor, *uſque ad finem habentur apud Iſidorum lib. 9. c. ſi.*

α ¶ Ianitrices.] *Ita etiam legebatur in lege nõ facile. ff. de gradibus, antequam locus ab Alciato eſſet reſtitutus. lib. 2. diſp. ca. 23. Quamobrem nihil mirandum, ſi Iſidorus, aut alius quiſpiam allatam hic etymologiam excogitauit. Nunc autem in lege illa eſt, uiratipis.*

Item Iſidorus.

† Iſi. l. 9. c. 5. In ſententijs Iulij Pauli. lib. 4. c. 11. de gradibus.

¶ Nomina graduum ſuperiorum, ſiue inferiorum,ſiue ex latere venientium. C. VI.

PRimo gradu, ſuperiori linea continentur pater,mater, inferiori filius, filia, quibus nullæ aliæ perſonæ iunguntur.

Hugo de S. Vict par. 11. l. 2. c. 14. & Burc. l. 7. ca. 28. Ino p. 9. c. 64. Pan. l. 7. c. 89.

¶ Secundo gradu continentur, ſuperiori linea auus, auia, inferiori nepos,neptis,tranſuerſa frater, ſoror,quę perſonę duplicãtur. Auus enim & auia tam ex patre,q̃ ex matre accipiũtur. Quæ perſonæ ſequentibus quoque gradibus ſimiliter pro ſubſtantia earum,in quo gradu conſtituunt, ipſo ordine duplicantur. (Iſtæ perſonę ſecundo gradu ideo duplices appellãtur:quia duo aui ſunt,paternus,& maternus.) Item duo genera nepotum ſunt, ſiue ex filio ſiue ex filia procreati. Frater & ſoror ex trãſuerſo veniunt,(Ideſt aut frater a patris, aut frater matris, qui aut patruus, aut auunculus nominatur,) qui & ipſi hoc ordine duplicantur.

Animus interpres Pauli.

¶ Tertio gradu veniunt ſupra proauus,pro-

auus,

Ex Iſid. l. 9. Etym. c. fin. Sent. 4. diſt. 41. Pol. ibid.

¶ Ex ſententia Iulij Pauli. lib. 4. c. 11. de gradibus. Primo gradu, ſuperiori linea continentur pater, mater, inferiori filius, filia, quibus nullæ aliæ perſonę iunguntur. Secundo gradu continentur, ſuperiori linea auus, auia, inferiori nepos, neptis, tranſuerſa frater, ſoror, quę perſonę duplicãtur. Auus enim & auia tam ex patre, q̃ ex matre accipiũtur. Quæ perſonæ ſequentibus quoque gradibus ſimiliter pro ſubſtantia earum, in quo gradu conſtituunt, ipſo ordine duplicantur. (Iſtæ perſonę ſecundo gradu ideo duplices appellãtur: quia duo aui ſunt, paternus, & maternus.) Item duo genera nepotum ſunt, ſiue ex filio ſiue ex filia procreati. Frater & ſoror ex trãſuerſo veniunt, (Ideſt aut frater a patris, aut frater matris, qui aut patruus, aut auunculus nominatur,) qui & ipſi hoc ordine duplicantur. Tertio gradu veniunt ſupra proauus, pro-

Hugo de S. Vict par. 11. l. 2. c. 14. & Burc. l. 7. ca. 28. Ino p. 9. c. 64. Pan. l. 7. c. 89.

Animus interpres Pauli.

¶ Aequiuocatio eſt, cum ſoror vxoris cognata vocatur. C. V.

QVod autem frater, ſororve vxoris tuæ cognati tui dicuntur, æquiuocationis iure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam vlla cauſa cognationis. Vxor enim fratris fratriſſa † potius, quam cognata vocatur. Mariti frater leuir dicitur. Duorum autem fratrum vxores vocantur ianitrices, a quaſi eãdem ianuam tenentes, uel per eandem ianuam intrantes. viri ſoror glos appellatur. Sororis autem vir non habet ſpeciale nomen, nec vxoris frater.

† al. fratria.

¶ In Polycarpo etiam refertur proxime poſt c. ad eadem vt ad eundem Alexandrũ pertinere uideatur. A uerbo autem, uxor, *uſque ad finem habentur apud Iſidorum lib. 9. c. ſi.*

α ¶ Ianitrices.] *Ita etiam legebatur in lege nõ facile. ff. de gradibus, antequam locus ab Alciato eſſet reſtitutus. lib. 2. diſp. ca. 23. Quamobrem nihil mirandum, ſi Iſidorus, aut alius quiſpiam allatam hic etymologiam excogitauit. Nunc autem in lege illa eſt, uiratipis.*

Item Iſidorus.

† Iſi. l. 9. c. 5. In ſententijs Iulij Pauli. lib. 4. c. 11. de gradibus.

¶ Nomina graduum ſuperiorum, ſiue inferiorum, ſiue ex latere venientium. C. VI.

PRimo gradu, ſuperiori linea continentur pater, mater, inferiori filius, filia, quibus nullæ aliæ perſonę iunguntur.

¶ Secundo gradu continentur, ſuperiori linea auus, auia, inferiori nepos, neptis, tranſuerſa frater, ſoror, quę perſonę duplicãtur. Auus enim & auia tam ex patre, q̃ ex matre accipiũtur. Quæ perſonæ ſequentibus quoque gradibus ſimiliter pro ſubſtantia earum, in quo gradu conſtituunt, ipſo ordine duplicantur. (Iſtæ perſonę ſecundo gradu ideo duplices appellãtur: quia duo aui ſunt, paternus, & maternus.) Item duo genera nepotum ſunt, ſiue ex filio ſiue ex filia procreati. Frater & ſoror ex trãſuerſo veniunt, (Ideſt aut frater a patris, aut frater matris, qui aut patruus, aut auunculus nominatur,) qui & ipſi hoc ordine duplicantur.

¶ Tertio gradu veniunt ſupra proauus, pro-

Hugo de S. Vict par. 11. l. 2. c. 14. & Burc. l. 7. ca. 28. Ino p. 9. c. 64. Pan. l. 7. c. 89.

Animus interpres Pauli.

computatione. in fine prohibet ſub anathemate, ne in quæſtionibus de matrimonio quis cõputet gradus alio modo q̃ hic dicitur in hoc c.

PORro.] CASVS. Aſſignatur hic ratio quare affinitas obſeruetur, quia vir & vxor ſunt vna caro, & ideo vxoris meę cõſanguinei in eodẽ gradu ſunt affines mihi & meorũ cõſanguineorũ vxores ſunt mihi affines, & affines vxoris meę ſunt vitandi in omni gradu. vt mei conſanguinei: qui aliud dicit, tanquam Antichriſtus eſt vitandus.

PRimo gradu.] CASVS. In hoc cap. proſequitur Iſidorus legalem graduum computationem vſque ad ſeptimum gradum, oſtendens in quo gradu ſunt perſonæ.

uia: infra pronepos, proneptis. Ex obliquo fratris, ſororiſque filius: filia, patruus, amita, i. patris frater & ſoror, auunculus, matertera, i. frater matris & ſoror.

¶ Quarto gradu veniunt ſupra abauus, abauia, infra abnepos, abneptis. Ex obliquo fratris & ſororis nepos, neptis, frater patruelis, ſoror patruelis, i. patrui filius, filia, conſobrinus, conſobrina: ideſt, auunculi & materteræ filius, filia: amitinus, amitina, i. amitæ filius, filia, itemque conſobrini, qui ex duab. ſororibus naſcuntur, quibus accreſcit patruus magnus, amita magna, ideſt, aui paterni frater & ſoror, auunculus magnus, matertera magna, ideſt, auiæ tam paternæ, quam maternæ frater & ſoror.

¶ Quinto gradu veniunt, ſupra quidem atauus, atauia: infra atnepos, atneptis. Ex obliquo fratris & ſororis pronepos, proneptis, fratris patruelis, ſororis patruelis, amitini, amitinæ, conſobrini, conſobrinæ filius, filia, propior cõſobrinus, † propior conſobrina, † ideſt patrui magni, amitæ magnæ, auunculi magni, materteræ magnæ filius, filia, his accreſcunt propatrus, proamita.

† al. ſobrinus † al. ſobrina.

Anianus interpres.

¶ Hi ſunt proaui paterni, frater & ſoror, proauunculus, promatertera.

¶ Hi ſunt proauiæ paternæ, maternæq; frater & ſoror, proauique materni. (Hæc ſpecies nec alijs gradibus, quam ſcripta eſt, nec alijs vocabulis declarari poteſt.)

¶ Sexto gradu veniunt, ſupra tritauus, tritauia: infra trinepos, trineptis. Ex obliquo fratris & ſororis abnepos abneptis, fratris patruelis, ſororis patruelis, amitini, amitinæ, conſobrini, conſobrinæ nepos, neptis, patrui magni, amitæ magnæ, auunculi magni, materteræ magnæ nepos, neptis, ideſt propioris ſobrini filius, filia, qui conſobrini appellantur. Quibus ex latere accreſcunt, propatrui: proamitæ, proauunculi, promaterteræ filius, filia, abpatruus, abamita. (Hi ſunt abaui paterni frater & ſoror) abauunculus, abmatertera.

¶ Hi ſunt abauiæ paternæ, maternæque frater, & ſoror, abauique materni.

¶ (Hæc quoque explanari amplius non poteſt, quam vt auctor ipſe diſſeruit.)

¶ Septimo gradu, qui ſunt cognati recta linea ſupra, infraque proprijs nominibus nó appellantur, ſed ex tranſuerſa linea continentur fratris, ſororiſque atnepos, atneptis, conſobrini filij, filiæque. Anianus.

¶ Succeſſionis idcirco gradus ſeptem conſtituti ſunt, qui vlterius per rerum naturam nec nomina inueniri, † nec vita ſuccedentib. prorogari poteſt: (In his ſeptem gradibus omnia propinquitatum nomina continentur: vltra quos nec affinitas inueniri, nec ſucceſſio poteſt amplius propagari. † Idem Ale. in l. i ius vocari. col. 3. ff. de i ius voc. & plene per Imo. in ſ. fi vero. §. de viro. ff. ſol. ma. & gloſ. in §. pen. inſti. de ſtu.

¶ *Caput hoc recitatum etiam ab Hugone, & collectoribus extat in libro ſententiarũ Pauli, additis non vno in loco verbis Aniani interpretis. Pleraq; tamen habentur etiam apud Iſidorum lib. 9. c. 5.*

« ¶ Ideſt, aut frater.] *Hæc vſque ad ver.* Qui & ipſi. *non ſunt loco indicato, ſed tantum apud collectores.*

De gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis, quot ſint, quomodo computandi, quibus etiã appellentur nominibus, auctoritate Iſidori, atque Gregorij, & Alexandri ſufficienter monſtratum eſt.

Digitized by Google

Non gignunt dextros qui ſtant in parte ſiniſtra:
Læua dat vxores, dat tibi dextra mares.

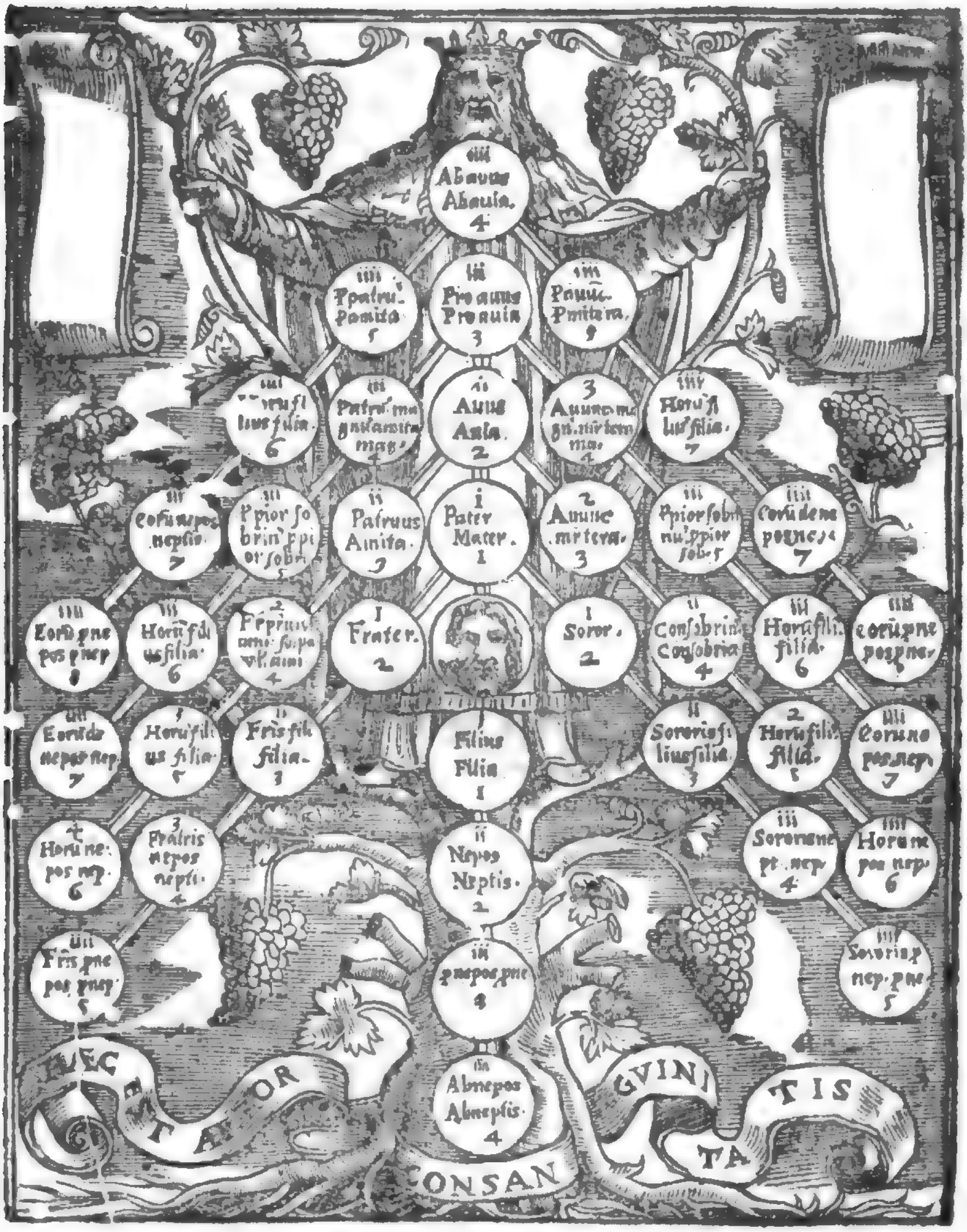

FIGVRA Arboris licet ad septimum deberet gradum protendi, cum usque ad eum secundum decreta sit prohibitio cõiugalis.5.q.3.c.de affinitate. & extra de clan. desponsa.c. cum inhibitio. tamen quia per iura noua ipsa coniugalis prohibitio est in tribus postremis gradibus reuocata,ut d.cap. cum inhibitio. & de consang. & affin.c. non debet. ideo usque ad quartam duntaxat figuram hanc duximus extendendam. Nec id ipsum gradum cognitionem quoquo pacto impedit. Qui enim duorum, aut trium computationem agnouerit, illam etiam usque in gradum centesimum, & eo amplius si opus sit,deducere poterit.

Quam aptissime hæc imprimatur, tum consanguinitatis tum affinitatis arbor, iudicet qui huiusce causæ trigesimæ quintæ canones & legit,& intelligit.

Consanguinitas est attinentia personarum ex eo prouenientes, quod una descendit ab altera, uel ambæ ab eadem. Vel est uinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Et dicitur a con,quod est simul,uel unitum,& sanguine,quasi sanguinis unitas.

Linea est collectio personarum ab eodem stipite descendentium gradus continens,& numeros distinguẽs, & est triplex,s.graduum descendentium,ascendentium, & collateralium.

Gradus est habitudo distantium personarum,qua cognoscitur quota agnationis, uel cognationis distantia duæ personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum, vel locorum procliuium,quia gradimur de proximo in proximum.

CONSANGVINITAS PER tres regulas declaratur.

PRIMa regula magistralis pro linea recta Ascendentium & descendentium quot sunt personæ de quibus quæritur,computatis intermedijs una dempta, tot sunt gradus inter eas.Si igitur vis scire quantũ distat abauus a Petrucio(Petrucium esse fingimus in cellula vbi est facies)vtroque computato & intermedijs, quinque sunt personæ,deme vnã,quattuor sunt gradus,& sic de alijs.

¶ *Pro linea collaterali duæ sunt regulæ.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto distant inter se, vel sibi attinent. Exemplum pone. Cum facis abauum stipitem inter P.& pronepotem propatrui (nam illi sunt in linea æquali.)quilibet distat a stipite quarto gradu,ergo inter se quarto. De computatione tantummodo canonica loquor.

¶ Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior distat a communi stipite,toto distant inter se Exẽplum pone faciendo abauum stipitem.P.& filius propatrui sunt in linea inæquali. Computemus ergo a remotiori,s.a P. sed P.distat a stipite quarto gradu, ergo a filio propatrui quarto. Semper intellige secundum canones.

Pro arbore consanguinitatis secundum computationem ciuilem dantur tales regulæ.

PRIMA. In linea recta ascendentium, & descendentium quot sunt personæ,de quibus quæritur, computatis intermedijs una dempta, tot sunt gradus inter eas.

¶ *Pro linea collaterali.*

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis distat a communi stipite, toto duplicato distant inter se, uel sibi attinent. Nam secundum leges quælibet persona gradum facit in collateralibus. Computatio.n. Legistarum ob aliud fit,quam computatio Decretistarum.

¶ Collateralium in linea inæquali quot sunt personæ stipite dempto,tot sunt gradus. Si amplioremn optas enucleationem, recurre ad Ioannis Andreæ declarationem.

CIRCA Lecturam Arboris diuersis olim diuersum modum tenentibus,Ioãnes de Deo Hispanus post illos lecturę ipsius arboris nouum modum assumens, per suas metricas regulas ipsius intellectum visus fuit aperire,sed propter multitudinem regularum, & verum obscuritatem, aliquibus notum ignotum, aijs ignotum ignotius reddidit. Attendens igitur ego Ioan. And. inter decretorum doctores minimus & indignus, inuentionem arboris ex eo fuisse, ut habentibus materiam consanguinitatis, & affinitatis ignotam, nota, & habentibus notam, ex oculorum inspectione notissima fieret, antiquorum scripta reuolui, & (prout expedire credidi) compilaui.

¶ Primo quærens ad utramque arborem ad quid fuerit inuentio arboris necessaria: Secundo,an sit authentica. Tertio, ad quid in volumine decretalium repetita, quæ olim facta in decretis.

¶ Primæ quæstionis ex superius dictis patet solutio. Probatio enim ad oculum alias vincit.iust.de gradi.§. agnationis.27.q.1.n.c aliqua. Ex ostensione enim facti quædam melius percipiuntur, quam elocutione, extra de donat. Apostolicæ.ver.fi. Hinc est,quod agrorum mensio subijcitur oculis.16.q.3.inter de præscrip.quia indicante.C.fi.reg.l.3.Ventris inspectio,an mulier sit prægnãs. ff.de vent.inspi.l.1.in prin.Locorum pudicitiæ inuestigatio,an mulier sit virgo.extra de proba.propositum.an arcta,de frig.& ma.fraternitatis,uel aliter impedita.coitus.ex litteris. Iniuriæ an sit atrox æstimatio.ff.de fer.l.2. Et litteræ Papales an sint uerę uel falsæ.de crim.falsi.licet. Oculis multa subijciuntur.

¶ Ad secundum dico,quod arbor authentica est,quod patet ex canonibus Isidori,& Alexandri, 35.q.5.c.1.2.& vltimo.

¶ Ad tertium dico, quod quia in decretis de consanguinitate,& affinitate tractatur, vtile fuit ibi arborem ponere,& quia in decretalibus est idẽ tractatus, & in hoc volumine utile fuit repeti,ex eo maxime, quia nemini uenit in dubium, id fatuos esse validum tactique famosum, quod repetita lectio probat.C. de emend.iu.co.l. vna. Item ex eo quia antiqui canones circa materiam illam multum fuerunt correcti,vnde ex; cliens fuit secundum statum iurium nouorum antiquam arborem desiderare.

DEinde ad arborem consanguinitatis specialiter descendamus. Et primo quæritur quid ut consanguinitas,& vnde dicatur, quid linea,quid gradus. Secundo queritur,quomodo arbor formetur,& quare sic formetur,& quare sic punctetur, & interseratus regulas per quas cognoscuntur gradus. Demum pouemus quædam notanda,& quasdam quęstiones.

¶ Ad primum dico, quod consanguinitas est attinentia personarum ex eo prouenientes, quia una descendit ab altera,vel ambæ ab eadem. Vel est uinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum,quod satis est idem.Dicitur autem consanguinitas quasi sanguinis vnitas,a con & sanguine,qui de communi sanguine descendit. Et quo ad probationem coniugij non distinguo, an tales consanguinei sint producti ex vxorio coitu,uel ex fornicario, quod est expressum.ext.de prob.per tuas. Consanguinitatis diffinitio.

¶ Linea uero est collectio personarum ab eodem stipite descendentiũ gradus continens,& numeros distinguẽs. Et est triplex linea,s.graduum descendentiũ,ascendentium,& collateralium,ut inf.patebit,& ff.de gradi.l.1. & l.iurisconsultus. Lineæ diffinitio & eius multiplicitas.

¶ Gradus est habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quota agnationis uel cognationis distãtia duę personæ inter se differunt. Et dicuntur gradus ad similitudinem graduum scalarum,vel locorum procliuium, quia ita gradimur de proximo in proximum, ff.de gradi.l.iurisconsultus.§.gradus. Gradus descriptio.

¶ Formatur autem sic arbor. Primo vide cellulas ascendentium, secundo descendentium, demum collaterales Arboris consanguinitatis formatio

lium. Aſcende ſuper cellulam vacuam, quæ remanſit ideo vacua, quia non potuit nomen proprium habere, cum aliæ cellulę (exceptis his, quæ per genitiuum nominantur) ſumant nomen ab ipſa. Quo enim poſſemus illam cellulam nominare, quam dicimus filium patris, & fratrem, fratris, patrem filij, & ſic de ſingulis: & eam alij uocant Ioachim, alij Protheum, alij truncum. nos autem a nomine bidelli noſtri uocemus eam Petrucium. Et ſcire debes, quod competenter illæ cellulæ mediæ aſcendentium, & deſcendentium diuiderentur directe per medium. vt latere dextro illarum cellularum ponerentur nomina mariam, vt abauus, proauus, & a latere ſiniſtro nomina mulierum, vt abauia, proauia, &c. quia poſiti a latere dextro deſcendunt a maribus. & econuerſo. Supra cellulam uacuam eſt cellula hæc continens pater, mater, & vnum punctum ſupra, & unum infr. Supra illam eſt cellula auus, auia, cõtinens duo pũcta ſupra, & duo infr. Supra illam eſt cellula proauus, proauia continens tria puncta ſupra, & tria infra. Supra illa eſt cellula abauus, aoauia, habens quattuor ſupra, & quattuor infra. Deſcendendo ſub cellula vacua eſt cellula habens filium & filiam. & habet unum punctum ſupra, & unum infra. Sub illa habens nepotem & nẽptem, & duo puncta ſupra, & duo inf. Sub illa pronepotem & pronepotem, & tria puncta ſupra, & tria inf. Sub illa abnepotem, & abneptem & quattuor pũcta ſupra, & quattuor infra.

Ius canonicum eſt excellentius ciuili.

¶ Antequam ad collaterales tranſeamus, ſcire debes quod punctorum numeratio eſt numeratio graduum, habito reſpectu ad cellulam uacuam, & puncti ſuperiores denotant computationem ſecundum ius canonicum, puncti inferiores ſecundum ius ciuile, &c. Ponitur autem computatio canonica in ſuperiori parte cellularum: ciuilis vero in inferiori, ut detur intelligi excellentia iuris canonici ad ciuile, & maxime quo ad hunc caſum, quo inſtruimur in matrimonijs, quæ licite contrahi poſſint necne: & cum matrimonium ſit ſacramentum eccleſiæ, in eo præcipue lex minor eſt canone extra de ſecun. nup. c. vlt. & pen. Vides autem ex punctatione prædicta, quod in computatione aſcendentium & deſcendentiũ concordat vtrumque ius, quia in eis ſemper perſona addita perſonæ per carnis propagationem gradum adijcit.

Regulæ lineæ rectæ.

¶ Ad inueniendum autem gradus inter eos ſecũdm vtrũque ius, tolle hanc magiſtralem regulam. Aſcendentium & deſcendẽtiũ quot ſunt perſonæ de quibus quæritur, computatis inter medijs vna dempta, tot ſunt gradus inter eas. Si igitur vis ſcire quantum diſtat abauus a Petrucio, vtroque cõputato & intermedijs, quinque ſunt perſonæ, de me unam, quattuor ſunt gradus. Idem dico de ipſo v. ad abnepotem. quia eo modo erit reperire quinque perſonas, & ſic quattuor ſunt gradus. Si uis ſcire quot diſtet abauus P. ab nepote P. inuenies ibi tantum perſonas computato P. & ſic octo erunt gradus. Scias autem quod iſte P. non habet totam ſuam computationẽ in arbore. Scias. n. quod quilibet habet duos parentes, quattuor auos: octo proauos: ſedecim abauos, & ſic ſemper aſcendentes duplicãtur. Vnde impoſſibile fuiſſet tot perſonas in arbore ſcribere.

Coniugalis prohibitio i recta linea eſt ꝑpetua.

¶ Quæro an inter aſcendentes & deſcendẽtes prohibitio copulæ coniugalis excedat quartum gradum? Et dicit Goff. in ſum. de conſangui. & affinit. §. item quantum, quod non, per decre. non debet. eod. tit. quæ generaliter loquitur. Alij communiter contradicentes inter aſcendentes & deſcendentes perpetuam eſſe prohibitionem dicunt. & quod de quarto gradu dicitur, in collateralibus locum habet. ad hoc 35. q. 6. progeniem, & duobus capitulis ſequent. in quibus dicitur, quod olim non ſolum vſque ad ſecundum gradum, ſed etiam in quantum notitia erat parentela, extendebatur prohibitio. Ex quo ergo certum eſt alterum deſcendentem & alterum aſcẽdentem perdurat prohibitio ad idem inſti. de nup. §. 1. ff. de titu nup. l. nuptiæ & hoc uerum puto.

Regula collateralium.

¶ Ad collaterales tranſeamus, & ad fratrẽ & ſororem, & cauſa breuitatis proſequendi ſolum partem mediam arboris ad modum v. ſtilli, qua intellecta reliqua intelligitur: quod per ſe patet, dicamus de fratre & deſcendentibus. Sub cellula fratris, fratris filius filia, ex illa fratris nepos neptis: ex illa fratris pronepos proneptis, & frater P. eſt cum P. in primo gradu ſecundum canones, in ſecundo ſecundum leges. Eius filius in ſecundo ſecundum canones: in tertio ſecundum leges. Nepos in tertio ſecundum canones, in quarto ſecundum leges. Fratris pronepos eſt ipſi P. in quarto ſecundum canones: in quinto ſecundum leges: & ſic debet eſſe vtraque punctatio, & iſti ſunt collaterales ad P. Et nunc de cellula patris fecimus ſtipitem. Fac conſequenter ſtipitẽ de auo: ex eo patruus amitina: ex illa frater patruelis & amitinus, ſoror patruelis & amita: ex illa horum filius filia: ex illa horum nepos neptis. Patrus eſt P. ſecundo gradu, frater patruelis etiam ſecundo gradu: filius in tertio, nepos in quarto ſecundum canones. Per leges autem patruus in tertio, frater patruelis in quarto, filius in quinto, nepos in ſexto: & ſic debet eſſe vtraque punctatio. Poſtea fac proauum ſtipitem, & habet filios patruum magnum. amitam magnam, auum & auiam, auunculum magnum, & materteram magnam. illos non proſequimur. Ex cellula patrui magni proprior ſobrinos, proprior ſobrina, ex illa horum filius filia; ex illa eorundem nepos neptis. Et quia P. diſtat a proauo quem nunc feci ſtipitem, tertio gradu, ergo a patruo tertio, & a propriori ſobrino tertio, & a filio tertio, & a nepote qui exit lineam æqualitatis, quarto ſecundum canones. Secundum leges vero diſtat P. a patruo magno quarto, a propriori ſobrino quinto, & a filio ſexto, a nepote ſeptimo, & ſic debet eſſe utraque punctatio. Modo fac ab auum ſtipitem cum tribus filijs. ſcilicet, propatruo, proauo & proauunculo, deproauunculo non proſequor. Ex cellula propatrui oritur cellula horum filius filia, ex illa horum nepos neptis, ex illa eorundem pronepos proneptis. Iſti omnes ſunt cum P. in quarto gradu, quia P. diſtat a ſtipite in quarto gradu, & ex illa linea nullus exit lineam æqualitatis, ergo omnes diſtant quarto. Secundum leges propatruus diſtat v. filius vj. nepos vij. pronepos viij. & ſic debet eſſe utraque punctatio.

Regula canonica pro collateralib. in linea æquali.

¶ Nunc videndum eſt, quibus regulis gradus illorum collateralium cognoſcantur. Collateralium æqualis lineæ vnam trado regulam ſecundum canones.

¶ Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a cõi ſtipite, toto diſtant inter ſe, vel ſibi attinent, hoc ſecundum canones. Exemplum pone, quando facis abauum ſtipitem inter v. & pronepotem propatrui: nam quia illi ſunt in linea æquali, quilibet diſtat à ſtipite quarto gradu, ergo inter ſe quarto.

Regula ciuilis pro collateralibus in linea æquali.

¶ Secundum leges vero aliter eſt, & ſic dicimus regulam. Collateralium in linea æquali quoto gradu quis diſtat a cõi ſtipite: toto duplicato diſtant inter ſe, vel ſibi attinent. Vides ergo ex ſuperius dictis, & ex punctatione, quod prædicti P. & pronepos propatrui diſtant octo. Et inſurgit illa diuerſitas, quia ſecundum leges quælibet perſona gradum facit in collateralibus. Vnde duo fratres faciunt duos gradus: ſecundum canones uero duę perſonæ faciunt unum gradum. Vnde (ut patet in cellula fratris) frater eſt cum P. in primo gradum ſecundum canones, in ſecundo ſecundum leges, ſed computatio eorum ob aliud ſit, quam noſtra. 35. q. 5. c. 2. Bene ergo dicitur ſecundum leges, quod in æquali linea collateralis ſiue linea ſit partis numeri, ſiue diſparis, non eſt reperire diſparem gradum. uide in linea paris numeri ſecunda, uel iiij. diſparis numeri. vel ij. In prima ij. gradus, in ſecunda 4. in tertia 6. in quarta 8. quod non eſt ſecũdum canones, quia in æquali linea diſparis numeri habemus diſparem gradum, quia in prima primum, in tertia tertium, in quinta quintum: & ſic de ſingulis.

Regula canonica in linea inæquali.

¶ Hunc reſtat uidere de collateralib. in linea inæquali, de quibus traditur talis regula ſecũdum canones Collateralium in linea inæquali quoto gradu remotior diſtat a communi ſtipite: toto diſtant inter ſe. Exemplum pone faciendò abauum ſtipitem P. & filius propatrui

ſunt

by Google

ſunt in linea inæquali.computemus ergo a remotiori.ſ. a P.ſed P.diſtat a ſtipite quarto gradu:ergo a filio, pro patrui iij. & idem in deſcendentibus uſque ad lineam æqualitatis: & hoc eſt quod dicimus, ꝙ perſona addita perſonæ uſque ad lineam æqualitatis nõ creſcit gradus quia propatruus, filius, eius nepos, & pronepos omnes diſtant iiij.gradu a P.Sed aliter ſecundum leges, ſecundum quas talem regulam tradimus.

Regula ciuilis in linea inæquali.

¶ Collateralium in linea inęquali quot ſunt perſonę ſtipite dempto, tot ſunt gradus.unde P.a ſtipite diſtat iij.a ꝓpatruo v.a filio vj.a nepote vij. a ꝓnepote viij. & ſic quælibet perſona facit gradum. Vides ex ſupradictis quod P.non poteſt contrahere cum aliqua de ardore.Diſtat.n.a ſummo,ſ.ab auo:ab imo, ſ.a nepote:ab extremis collateralium, ab omnibus his quarto:a medijs citeriori:per quod ſatis patet.ꝙ cum nullo poteſt cõtrahere.Sed ſi extremus in collateralibus:ut puta ſi pronepos propatrui,uel pronepos fratris procrearet filiã.poſſet P.cum illa contrahere. Licet autem contrahatur in quinto gradu,remanet tamẽ conſanguinitas:prohibitio enim, quæ per ius poſitiuũ proceſſerat,potuit tolli.Sed naturalia ſunt immutabilia.§.diſt.in princ.

¶ Scire debes, ꝙ communiter dicunt doctores, ꝙ ab auus & proauus & auus ſunt bigami,dicentes, ꝙ ſi non eſſent bigami,non poſſent filij eorum coniũgi.cum eſſent fratres:ſed de hoc nõ multum curo: quia eadem ratione fic eſſet de alijs cellulis duplicibus,ꝙ perſonę earum eſſent bigami,unde fingamus perinde ac ſi in qualibet duplici cellula haberemus quattuor perſonas,ac ſi diceretur propatruus & vxor,proamita,& maritus,vnde duplicatio poſita fuit,ut nomina demonſtraret in vtroque ſexu, non ut eos coniuges denotaret. Sciendum eſt etiã, quod in collateralibus æqualis linea bene ſequitur iſta regula affirmando & negando. Ego & tu ſumus conſanguinei in linea æquali,& ego poſſum accipere filiam tuam, ergo tu meam.Et negatiue. Ego nõ poſſum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam. Affirmatiua procedit in linea æqual. quarti gradus. Negatiua I tertio vel citeriori.Sed in linea inæquali hoc non procedit affirmando,uel negando: quia ſi unus eſt in quarto,alter in tertio uel citeriori.qui eſt in tertio vel citeriori, poteſt contrahere cum filia eius, qui eſt in quarto gradu, & non econuerſo. Vnde propatruus huius filius & nepos contrahere poſſunt cum filia P. ſed non econuerſo.

Quæſtio notabilis.

¶ Demum quæritur,an collaterales,quorum unus eſt in quinto, & alter in primo,puta filia P.& propatruus poſſint ad inuicem contrahere? Dicit Hoſtien.ꝙ non.& hoc no.extra eod.quod dilectio.& ibi tua.in ſumma huius tit.de conſan.§ nunquid in v.& j.quod per ſua argumenta nititur probare ſic,ſcilicet pater & filius una perſona cenſentur.C.de in.nou.& alijs ſub.l. vlt. Sicut ergo nõ contrahitur cum ſtipite,ſic nec cum filijs ſtipitis bene facit prædicta decretua.ubi fratres uidentur poni a ſtipite.Contrarium tenet Bern.quod colligitur ex gloſſ. quam ponit ſup. eod.tit.cap.ult.& Ra.& Ioan.de Deo.& hoc eſt uerißimum,quod probant verba regulæ poſitæ ſup.eod.cap.ult.dum dicit ibi:deſcendentium ab eodem.ſed certum eſt, quod propatruus deſcendit a ſtipite. Præterea aut dicis,ꝙ eſt inter eos prohibitio aſcẽdentium.& deſcendentium,aut collateralium,de primo patet negando,quod certum eſt filium P.nõ deſcendiſſe a propatruo.Eſt ergo prohibitio collateralium: ſed certũ eſt,quod iſti diſtant quinto. quid igitur impediat iſtos collaterales contrahere, non video. Ioannes Andr.

ARBOR

Digitized by Google

Multa dies, variusque labos huiusce parauit
Artis notitiam, quæ modo clara patet.

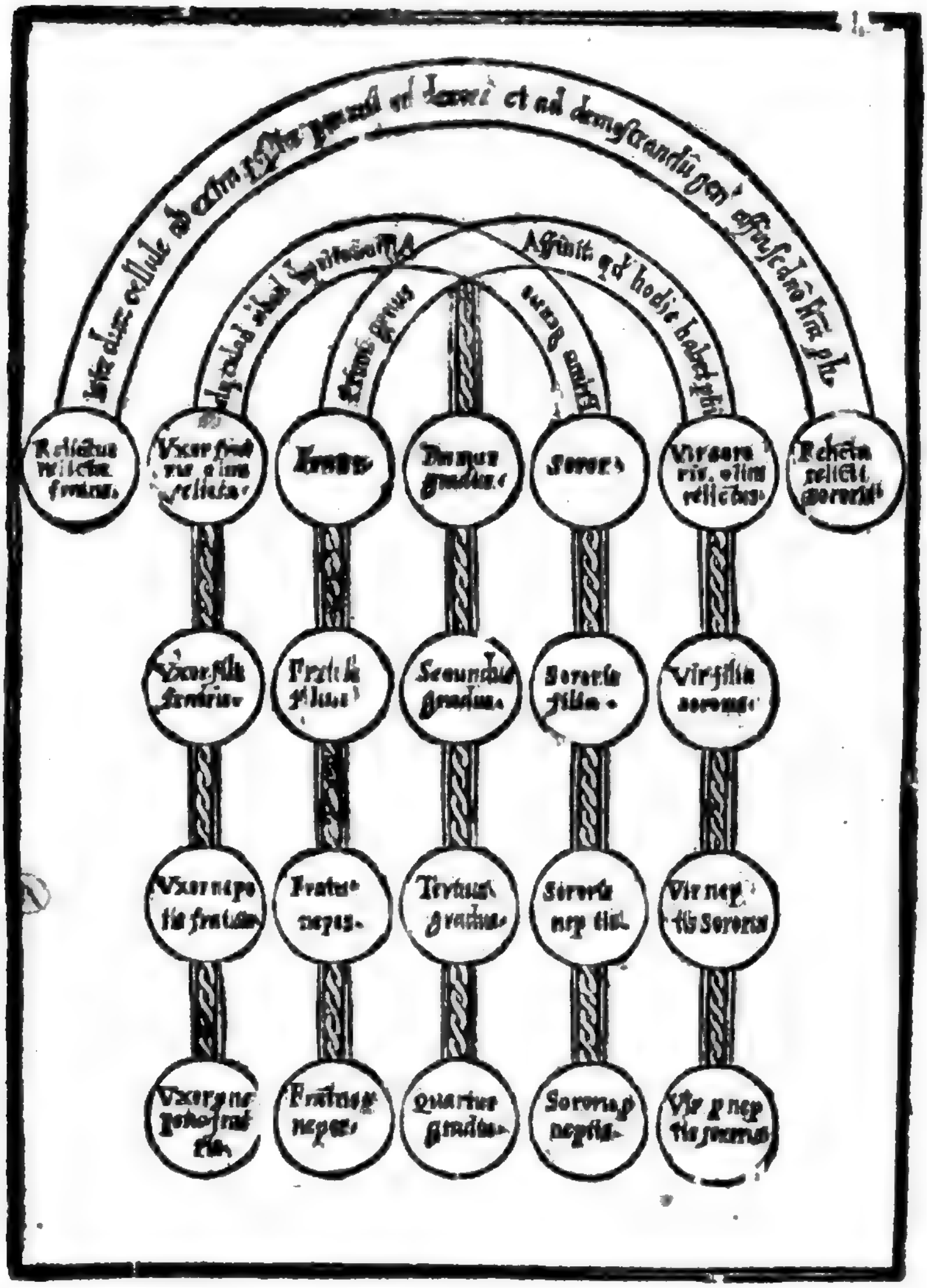

Digitized by Google

AFFINITATIS

DECLARATIO.

AFFINITAS ſecundum canones eſt perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas, eo quod duæ cognationes diuerſæ per nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt ff. de gradibus cognationis lege, non facile. §. affines.

¶ Scias autem, quod affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediante contrahitur. 35. q. 10. fraternitatis.

¶ Per carnalem copulam viri, & mulieris inter conſanguineos mulieris & virum, & inter conſanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis eiuſdem gradus, cuius eſt conſanguinitas. Si ergo conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi vis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus, & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis, & ſemper in primo genere. Dictum eſt in regula viri & mulieris, & non viri & vxoris, quia ſecundum canones etiam per coitum fornicarium & inceſtuoſum contrahitur affinitas. patet de eo qui cogn. conſan. vxoris ſuæ, c. diſcretionem. & c. pœn. inter conſanguineos mulieris & virum, & cõſanguineos viri & mulierem, ideo dicitur: quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, ſed ipſi ſunt affinitatis cauſa. Item inter conſanguineos viri, & conſanguineos mulieris nulla eſt affinitas. Vnde duos fratres contrahunt cum duabus ſororibus, pater & filius cum matre & filia. ſed eſt affinitas inter conſanguineos mulieris & ipſum virum, & conſanguineos viri & ipſam mulierem. de conſanguinitate & affinitate. quod ſu per his.

REGVLA. Quotieſcumque inter vnum perſonarum de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt vel non fuit conſanguinitas intra quartum gradum inclusiue, nulla eſt prohibitio, ut inter me & coniugem nepotis mei, non poteſt eſſe matrimonium, quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartum gradum.

ALIVD EXEMPLVM. Soror mea habuit maritum, ea mortua maritus eius aliam accepit, quo defuncto potero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas.

AD ARBOREM affinitatis, & eius materiam tranſeamus. Et primo videndum eſt quid ſit affinitas, & vnde dicatur, & quo modo ipſius genera inſurgant, & gradus computentur. deinde arborem formemus. Ponemus poſtea quædam notabilia, & quaſdam quæſtiones.

Affinitatis definitio.

Eſt autem affinitas perſonarum proximitas ex coitu proueniens, omni carens parentela, hoc ſecundum canones; ſed ſecundum leges eſt proximitas proueniens ex nuptijs, & requiritur ſecundum leges, quod legitimæ ſint nuptiæ, non interdictæ, vt contrahatur affinitas. ff. de gradi. l. non facile. §. ſciendum. Et dicitur affinitas quaſi duorum ad vnum finem vnitas, eo quod duæ cognationes diuerſæ p nuptias ſecundum leges, vel per coitum ſecundum canones copulantur, & alter ad alterius cognationis finem accedit, vt in ead. l. §. affines.

Affinitas p coitum neſarium cõtrahitur.

Sed q̃ per fornicarium coitum, & inceſtuoſum ſecundum nos cõtrahatur affinitas, patet de eo qui cog. conſang. vxo. ſuæ, c. diſcretionẽ, & eo. tit. c pen. Sed conſideratio legis fuit circa hæreditates & tutelas deferẽdas, & ne quis cogatur aduerſus affinem teſtimonium dicere, ff. de gradi. l. iuriſconſultus, in princ. & ff. de teſti l. 3. & 4. q. 3. §. itẽ in criminali. verſi. item lege Iulia. Sed canon quo ad matrimonia prohibenda conſiderauit vnionem carnis, quæ inſurgit ex copula. Et eſt videre ſecundum hoc, quod concurrere poteſt attinentia conſanguinitatis & affinitatis, vt ſi quis cognoſcat conſanguineam ſuam, omnes conſanguinei vtriuſque ſunt vtrique affines. Scias autem quod affinitas eſt perpetuum impedimentum, quod durat etiam mortua perſona, qua mediãte contrahitur 35. q. 10. fraternitatis. Nec oritur affinitas ex pollutione extraordinaria, quæ fit extra clauſtra pudoris. 35. q. 3. extraordinaria. & adde quod ibi no.

Et inſurgit affinitas ex coitu interdum cum publica honeſtate, interdum ſine, & publica honeſtas interdũ ſine affin. vt ſi cognoſco vxorem vel ſponſam, hic impedimentũ eſt publicę honeſtatis, & affinit. ſi cognoſco non ſponſam, hic affinitas ſola eſt, ſi ſpõſam nondum cognoui, ibi ſola publica honeſtas. Hoc dico, quia ſi mortua eſt vxor tua, & vis contrahere de diſpenſatione eccleſiæ cum conſanguinea ſua, & eccleſia diſpenſat, quòd poſſis contrahere cum illa, nõ obſtante quod ſit tibi affinis, tali gradu per diſpenſationem adhuc contrahere non poteris: quia licet ſublatum ſit impedimentum affinitatis, non tamen ſublatũ eſt impedimẽtũ publicæ honeſtatis. Debes ergo facere exprimi, quòd poſſis cum tali contrahere non obſtãte impedimento publicæ honeſtatis pro eo, q̃ deſponſaſti conſanguineam eius in quarto gradu, & non obſtãte, q̃ eſt tibi affinis in quarto, pro eo q̃ dictam deſponſatã carnaliter cognouiſti, & tunc matrimonium procedere poterit.

Affinitatis genus per q̃ regulam cognoſcitur.

Genus affinitatis cognoſcitur per hanc regulam, ſed non gradus. Perſona addita perſonæ per carnis copulam mutat genus, ſed non gradum. Iſto modo, ſi is qui eſt mihi in ſecundo gradu conſanguinitatis, cognoſcit mulierem; illa eſt mihi ſecũdo gradu affinitatis, & primo genere, ſi alius eam cognoſcit, ille attinet mihi ſecundo genere affinitatis, & ſecundo gradu, ſi ille aliã mulierem cognoſcit, illa attinet mihi tertio genere affinitatis, & ſecundo gradu. Sed quia ſolum primum genus hodie habet prohibitionem, & quia B. plene tradidit extra

de

de consang.& affi.c.non dēt.hic circa hoc non insisto. ergo si persona mihi cōsanguinea coniungat sibi aliā personam carnali copula, persona iūcta est mihi affinis primo genere affinitatis. si attinens mihi primo genere affinitatis carnali copula se alteri cōmiscat, illa attinet mihi secundo genere. si affinis mihi secundo genere aliquam cognoscat,illa est mihi affinis tertio genere.sed eodem gradu.Est igitur videre de gradibus.Certum est,quod affinitas non habet hodie prohibitionem nisi in primo genere,& in illo vsq; ad quartum gradum, licet affinitas non habeat suam specialem computationem graduum, sed computantur gradus affinitatis secundum gradus cōsanguinitatis. Si ergo consanguineus tuus cognoscat mulierem, si vis scire quoto gradu affinitatis attinet tibi illa mulier,vide quoto est tibi consanguineus tuus ſm regulas, quas tradidi in proxima arbore, & quoto est tibi ille cōsanguineus toto mulier est tibi affinis ſp & in primo gſie.

Affinitatis gradus cōputantur sicut gradus cōsanguinitatis.

Arboris affinitatis formatio.

¶Nunc formemus arborē,& in medio arboris sunt quattuor cellulæ, & i prima superiori ponitur primus gradus, in secundā secundus, in tertia tertius, in quarta quartus gradus.Et de his primo quæritur,quare ponantur in medio fratris & sororis. Secundo,quare nō exprimāt attinentiā,dicendo,primus gradus affinitatis, & sic de singulis. Ad primum dic,hoc fuisse,vt detur intelligi,quod affinitas oritur ex cōsanguinitate.& quod ab vtroque sexu virili & fęmineo affinitas contrahat. Ad secundū dic,attinentiam non fuisse expressam,vt illa computatio graduum ad consanguinitatem & affinitatē referatur.vnde soror & frater sunt in primo gradu consanguinitatis, & frater & vir sororis sunt in primo gradu affinitatis, & sic de alijs.Deinde a latere dextro dictæ lineæ ponit alia linea quattuor cellulas cōtinens.In prima scribitur frater, in secunda fratris filius,in tertia fratris nepos, i quarta fratris pronepos.Ad dorsum huius alia linea continens alias quattuor cellulas, in quarum prima scribitur vxor fratris olim relicta,in secūda vxor filij fratris, in tertia vxor nepotis fratris, in quarta vxor ꝑnepotis fratris.A latere sinistro sūt alię quattuor cellulæ,quarū prima soror, secunda sororis filia,tertia sororis neptis. quarta sororis ꝑneptis.Ad dorsum harū sunt alię quattuor,prima vir sororis olim relictus,scda vir filiæ sororis,tertia vir neptis sororis, quarta vir proneptis sororis.Ponuntur etiam aliæ duæ cellulę, una a latere dextero continens,relictus relictę fratris,a sinistris, relicta relicti sororis,quæ secundū oēs ponuntur ad decorem, & ad demōstrandum genera affinitatis,quæ hodie prohibitionem non habēt Adhuc habes duas lineas reflexas, quarum vna oritur in cellula fratris, & terminatur in cellula viri sororis, in qua scribit primū genus affinitatis. Item alia linea reflexa quæ orit in cellula sororis,& terminat in cellula vxoris fratris,in qua idem scribitur.

Quæstio.

¶ Circa hoc quæro, quare in cellula,vxor fratris scribitur,olim relicta,quod nō ponitur in alijs cellulis inferioribus eiusdē lineæ. Et dic hoc factū fuisse pp cellula q̄ ponitur ad dorsū illius q. d.frater habuit vxorem,mortuo fratre vxor ab eo relicta contraxit cum alio viro,illa demū mortua ille relictus a relicta fratris vult contrahere cum sorore,nunquid potest?Olim non poterat,quia erat sibi in secundo genere, & primo gradu,hodie vero potest. Idem sit repetitum quo ad cellulam uiri sororis.

Regula magistralis gradū affinitatis & genus manifesta.

¶Ad cognoscendum ergo gradus affinitatis & genus tam per formam arboris,quam ex prius dictis, tolle hanc solam regulam magistralem. Per carnalem copulam viri & mulieris inter consanguineos mulieris & virum,& inter cōsanguineos viri & mulierem contrahitur affinitas primi generis, & eiusdem gradus, cuius est consanguinitas.Quare dicatur in regula, per carnalem copulam viri & mulieris, & non viri & vxoris,colligе ex his,quæ in principio dixi.Inter consanguineos mulieris & virum,& consanguineos viri & mulierem, ideo dixi, quia inter virum & mulierem non contrahitur affinitas, sed ipsi sunt affinitatis causa. Item inter consanguineos viri & consanguineos mulieris nulla est affinitas, vnde duo fratres contrahunt cum duabus sororibus,pater & filius cum matre & filia.Sed est affinitas inter consanguineos mulieris & ipsum virum,& consanguineos viri & ipsam mulierē. extra de consang.& affi.quòd super his.Primi generis,quare dixerim,etiam ex superioribus patuit,& eiusdem gradus cuius est consanguinitas. vide hoc in arbore, nam frater & soror sunt in primo gradu consanguinitatis, maritus sororis est fratri i primo gradu affinitatis, & sic vxor fratris sorori, & sic filia sororis est filio fratris, & ipsi fratri in scdo gradu consanguinitatis,maritus eius in scdo gradu affinitatis,& ecōuerso.& sic in reliquis.Vnde vir proneptis sororis attinet fratri & oib.descendētibus.q̄ sunt i arbore quarto gradu affinitatis.& hoc iō, qa toto gradu cōsanguinitatis attinet ꝓdictis ipsa ꝑneptis. Qui sūt in arbore, iō dixi, qa si ꝑnepos fratris haberet filiū, ille excederet lineā ęqualitatis,& sic attinet qnto gradu,ſm regulas traditas in proxima arbore.

Affines per notabilia declaratur.

¶ Post hoc notandum est, illud præcise non sequitur. ego & tu sumus affines, ergo filius, quem procreo, est tibi affinis. Nam interdum filius meus mutat genus attinentię, quia ego sum tibi affinis, & ipse consanguineus interdum nihil attinet tibi, interdum mutat gradum, interdum nec mutat genus, nec gradum. Exemplum, si ego & tu sumus affines per appositionem mei, quia contraxi cum consanguinea tua, si ex dicta consanguinea tua filiũ procreo, ille est tibi consanguineus, non affinis, sed si ego maritus consanguineæ tuæ ex alia muliere filium procreo, ille nec est tibi consanguineus, nec affinis. Si vero tu consanguineus vxoris meæ filium procreas, hic filius nõ mutat genus attinentiæ, quia tu pater es mihi affinis, & ipse affinis, sed si tu & vxor mea eratis inæquali linea, vel inæquali, & eras remotior, quia tu eras in tertio, ipse in secundo vel primo, tunc ipse filius mutat gradum, quia tu pater es mihi in tertio gradu affinitatis, & ipse mihi in quarto. Si vero tu & vxor mea eratis consanguinei in linea inæquali, sed vxor mea erat remotior, vt quia ipsa in tertio, & tu in secundo, tunc filius tuus non mutat genus nec gradum, quia tu mihi affinis, & ipse affinis, tu in tertio gradu, & ipse in tertio gradu. Item nota, quod illud etiam nõ sequitur, ego & tu sumus affines, & ego non possum accipere filiam tuam, ergo nec tu meam, quia si habeam consanguineam tuam in vxorem, tu bene potes contrahere cum filia mea, quam habui ex alia muliere quia affinitas non cõtrahitur inter consanguineos viri, & consanguineos mulieris, sed inter virum & consanguineos mulieris, & inter mulierem & consanguineos viri, vt dixi, & probatur extra de consang. & affinit. quod super his. Sed ego non possum cõtrahere cum filia tua, nisi forsan filia excederet quartum gradum, vt quia esset in quinto. & est simile secũdum quod dixi supra in proxima arbore circa finem.

Affinitatis prohibitio inter ascendentes & descendentes est perpetua.

¶ Nunc quæritur an affinitas inter ascendentes & descendentes habeat perpetuam prohibitionem, an extendatur tantum vsq; ad quartum gradum? Et si teneremus opin. Comit. de qua dixi supra in arbore proxima circa medium, diceremus quod vsque ad quartum gradum tantum. Sed tenẽdo contrarium opinionem dicemus, quod prohibitio sit perpetua. Dicit enim textus, quod ita abstinere debemus a consanguineis vxoris, ut a proprijs extra de consangui. & affi. cap. 1. 35. q. 3. de propinquis. & c. æqualiter. Si ergo inter consanguineos ascendentes, & descendentes prohibitio extenditur in infinitum: ergo inter affines ad idem. inst. de nupt. §. affinitatis. & dicit lex, quod tales affines ascendentes, & descendentes habentur loco parentum, & liberorũ, ff. de gradi l. non facile, §. & retro. in fin. Eo-dem modo posset formari quæstio de affinib. quorũ vnus est in primo gradu, alter in quinto, sicut in consanguineis dixi supra in arbore proximo, in fi. An autem liceat diuersis tẽporib habere in vxores duas cognatas, s. vxores duorum fratrum, & an coniuncti olim in gradu prohibito hodie permissio simul manere possint, de hoc vide not. extra de consang. & affinit cap. non debet.

Consanguinei, & affines quo iure prohibentur coniungi.

¶ Vltimo quæritur ad vtramque arborem, an prohibitio consanguineorum, vel affinium coniungendorum procedat ex prohibitione divina, an ex humana, & quare facta fuit prohibitio. Breuiter scias quod olim propter necessitatem frater necessario habuit contrahere cum sorore, & consanguinei cum consanguineis, vnde tunc in collateralibus non erat prohibitio. hoc fuit a principio generis humani in filijs, & nepotib. Adę. hoc etiam fuit post diluuium in nepotibus Noe. In Leuitico vero prohibitæ fuerunt circa duodecim personas, quas vide not. ext. de restit. spol. a. litteras. & de diuer. c. p. gaudemus. Demum ius positiuum canonicum prohibuit consanguineos & affines primi generis coniungi in septimo gradu & citeriori, quæ prohibitio ponitur vsque ad quartum gradum est relicta extra. eo. non debet. reuocatis etiam quibusdam alijs prohibitionibus, vt patet. Reuocatio vero fuit ex causa, quæ ibi ponitur, & ext. de testi. c. licet ex quadam. per quod patet, quod prohibitio partim procedit ex iure diuino, & partim ex positiuo. Vnde in secundo gradu æqualis lineæ collaterales contrahere possunt iure diuino, sed non positiuo. Ratio vero prohibitionis fuit 35. q. 1. §. 1. c. 1. fuit enim propter charitatem ampliandam. Nam si contraherem cum sorore, idem esset pater & socer, mater & socrus, vir & frater, &c. Sed si alium habeo patrem, alium socerum, numerosius se charitas protenderet, in qua vniuersi fideles, & præcipue studentes continue perseuerent per gratiam eius, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Rõ prohibitionis matrimoniorũ inter aliquas personas de iure positiuo.

Nunc

Digitized by Google

NVnc quæritur.] Hæc quæstio diuiditur in septem partes, in prima quarum probatur per tria cap. quod consanguinei debent computare parentelã ad coniungendũ uel separandum matrimonium, & si defuerit parentela vicini annem non agatur nisi ad pœnitentiã, ut ext. de ac. super his, tũ quia in hoc casu non pñt pœnitere nisi separentur, iudex ab officio suo eos separabit. 1 arg. 22. q. 3. cccc.

† al. aliquotiens inquiotauerit.

QVAESTIO VI.

1 ips

NVnc quaritur,[a] quibus accusantibus, vel testificantibus consanguineorum coniunctio dirimenda sit.

De his ita decreuit Fabianus Papa.

¶ Consanguinei tantum, vel, si progenies defecerit, antiqui & veraces propinquitatem in synodo computent. Cap. I.

Sent.4.dist.41. Poly.l.6.tit.4. Ans.l.10.c.60. Butch.l.7.c.21. Iuo p.9.c.57. Gann.l.7.c.84.

COnsanguineos extraneorũ [b] nullus [c] accuset, [d] vel cõsanguinitatem in synodo computet, [e] sed propinqui, [f] ad quorum notitiã [g] pertinet, ideſt pater, mater, frater, soror, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorum procreatio. Si autem progenies tota defecerit, [h] ab antiquioribus, & veracioribus, quibus eadẽ propinquitas nota sit, [i] episcopus canonice perquirat, & si inuenta fuerit propinquitas separentur.

[*Caelestini Papæ decretum ecclesiæ Florentinæ missum.*]

PALEA. Cap. II.

Extra qui matrimo. accu. pos. c. uidetur.

VIdetur nobis, quod secunda, quam contra phibitionem ecclesiæ duxit, non sit vxor, etiam si primã non haberet desponsatam Nam quod contra interdictum, & ordinem ecclesiæ factum est, tanquam inordinatũ, ratum non haberi tam diuinæ, quam humanæ legis proclamat auctoritas. Quia igit ea, quam inordinate superduxit, prohibitione retinente, vxor non est, cogendus est eam recipere, quam iurauit, & desponsauit, & ex ea prolem genuit, vt iuramenti religio non vilipendat, & fides adinuicem promissa seruetur & proles in cultu Dei nutriat, & educetur, & alij exiade occasionem peiera di, † & alias decipiendi assumere non valeant. Quod autem parẽtes, fratres, & cognati vtriusq; sexus in testificationem suorum ad matrimonium coniungendum, vel dirimendum admittantur, tam antiqua consuetudine, quã legibus ap-

† al. peccandi.

tiquiores. Secunda ibi. [Ecce.] Tertia, ibi. [Hoc iramentum.] Quarta ibi. [Ad hoc.] Quinta ibi. [Qui uero.] Sexta ibi. [Occasione.] Septima ibi. [Recepturus.] Ioan. de Fant.

Consanguinei pferũtur extraneis qñ super matrimonio est quæstio.

CASVS. Hic proponitur sexta quæstio, quæ satis utilis est. & locum habet in causis de facto.

a ¶ Nunc quæritur.] Hæc qõ sexta expeditur inf. ead. c. 1. & 2. & extra qui mat. accu. pos. videtur, & extra de sent. & re iudi. tenor. nam consanguinei præferuntur extraneis ea rõne, quia melius possunt scire suam consanguinitatem cum chartis, cum testibus, cum recitatione maiorum, & alijs argumentis, hoc tñ quod dicitur de consanguineis in testimonijs admittendis, exaudi tantum cum de consanguinitate agitur: nam si super alio ageretur, non sunt admittendi [illegible] in eo temperamentum quod dixi 3. quæst. 5. in pri[illegible] eoc probatur extra de testi. super eo. Item licet soli consanguinei accusare possint matrimonium, tamen quilibet potest denuncia re, ut extra de cogna. spi. tua. & licet per denunciatonem non agatur nisi ad pœnitentiã, ut ext. de ac. super his, tũ quia in hoc casu non pñt pœnitere nisi separentur, iudex ab officio suo eos separabit. 1 arg. 22. q. 3. cccc.

1 Ad hoc facit quod no. sup. 2. q. 1. precauerit. frater. in 1. glo. in fi. Archid.

COnsanguineos. CASVS. Dicitur hic, quod matrimonium potius accusare debent consanguinei, quam extranei, sed ubi cõsanguinei desunt, extranei audiẽdi sunt, & si consanguinitas probetur, matrimonium separetur.

b ¶ Extraneorum.] arg. q. peregrini, aduenæ, alienigenæ nõ recipiantur in causa consanguinitatis. & quod propinqui cæteris personis præferantur, si contradixerint quod cõsueuerã, ut extra qui mat. accu. poss. videtur.

c ¶ Nullus. Nisi deficiente parentela, ut hic in fine.

d ¶ Accuset. Improprie secundum H. arg. C. de inoffi. test. parentibus, ubi ponitur accusare pro agere. Et nota quod causa matrimonialis nõ est criminalis, nec ciuilis, etiã ubi de crimine agitur in foro ecclesiastico, sed mista. ext. de proc. tut. Matrimonialis causa est mista.

e ¶ Vel consanguinitatem in synodo cõputet, &c. Hoc referas ad testem. Et est arg. q. non põt idem accusator esse, & testis in causa criminali, quod verum est, licet quidam consentiant dicẽtes hoc speciale esse in mãimonio vt idem sit accusator & testis, sicut est speciale q. nõ iuretur in eo de calumnia, cum sit quæstio spũalis ext. de iuramẽto calum. litera. & q. cõsanguinei admittuntur, & quod nõ omnino ibi obseruatur ordo iudiciarius extra, ut lit. non contes. ad hoc Dnus. & quod valet testimonium de auditu infra ea. de part. & q. post publicationem attestationum testes ¿ sunt inducti extra de test. ferres. & c. licet.

Accusator, & testis idẽ esse non põt in causa criminali.

f ¶ Propinqui.] Hic exteruntur propinqui, & in accusatione adulterij. C. de adult. l. qua manus. & in interdicto de libero homine exh. bendo. ff de lib. homi. exh. l. 1. §. pen. & in accusatione de effusis & ciectis. ff. de effu. & ciect. si uero. §. cum autem.

Propinqui præferuntur alijs in certis casibus.

g ¶ Notitiam. Argu. quod non sit idoneus testis in hac causa, qui non habuit notitiam consanguineorum, quos computat, si suo tempore fuerint.

h ¶ Defecerit.] Quia non sunt uel nesciunt, uel sunt infantes.

i ¶ Nota sit. Ante mo ram quæstionem. extra de consanguin. & affin. ex litteris. 2

2 Sed quãdo dicit Vin. ex quo matrimonii cõtentio est, extra de cl. de leg. consuetudinibus. argu. 22. q. 5. hoc vi. Archi.

VIdetur. Hoc c. fuit olim extra de matr. contract. cõtra interdict. eccl. c. 1. sed hic est Palea.

NOtificamus.] CASVS. Quidam mortua uxore sua duxit aliam, quæ dicebat primæ consanguinea fuisse, dicitur hic quod si duo, uel tres de consanguineis uiri, uel mortuæ uxoris, uel alij testes idonei dixerint iurati consanguinitatem, separentur. si uero aliqui hoc dixerint sine iuramento, separatio hæc nõ fiet, sed indicetur eis pœnitentia: quia infamati sunt, & forte peccauerunt.

Matrimonium seruus, an possit ad testimonia seruo sũ dissolui.

a ¶ Defunctæ.] Mortua enim erat uxor eius, cuius consanguinea, postea accepisse dicebatur, uel assi em.

b ¶ Bone fame.] arg. quod debent esse bone famæ testes in probanda consanguinitate, ut extra de testib. in litteris. & extra eod. tit. licet. Sed quid si criminosos seruus, uel infamis contraxit, nunquid possunt admitti ibi homines simplices condit onis? Vi, q sic 2. q. 7. si hæreticus. C. de inoffi. testa in materna. Dico quod nõ, sicut nec dico alias criminosos testes cõtra criminosum admittẽdos, nec n. hẽt ibi locũ replicatio 1 ext. d: exec. a nobis. c ¶ Es. l. i. accusatoribus. Testes. n. non puniũtur antequam dixerint testimoniũ. arg n. C. de testi. nullum. est tamen arg. hic pro H. quod idẽ possit esse accusator & testis in humano di cans. 1

1 Nõ est fal- d ¶ Contraxerint.] sum fm id, sed forte non bono quod not. 4. zelo distimauerint q. 4. c. j. in matrimonio, ut Czlo. ibi, sed de adult. quamuis. no. 5. eod. in in fine. sim. idem q dicitur hic. Arch.

Si duo.] CASVS. Quidã contraxerunt, & erat fama cõtra eos esse consanguineos. dicit q si hoc contingeret testium approbatione, uel eorum confessione, separent, si neutrum erit, ab eo sponte adiurentur. & si negauerint, sibi sunt relinquendi fœtores, quod si aliud habeant in conscientia, in mortali peccato sunt usque ad separationem.

e ¶ Confessi Si tamen eos consanguineos fama publica communiter, quæ habeatur pro uno teste, idem est si unus confiteatur secundum Baz.

2 ¶ Sunt & fama.] Nam sine fama nõ sufficeret eorum

probatur. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes proximiores admittuntur, quoniam vnusquisque suam genealogiam cum testibus, & chartis, tum etiã ex recitatione maiorum scire laborat. Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, & quorum est interesse, ita vt, si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundũ leges nullum fiat matrimonium? Quod vero legitur, (pater non recipiatur in causa filij, nec filius in causa patris) in criminalibus causis, & contractibus verum est, in matrimonio vero coniungendo, & disiungendo, ex ipsius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis res est, congrue recipiuntur. †

¶ *Hæc Palea deest in plerisque vetustis exemplaribus. Habetur extra qui matrimoniũ accus. possint. 3. ex Clem. III. alias Cœlestino Flor. episcopo, alias ecclesiæ Florentinæ, indeque, & ex aliquot manuscriptis est emendata, verbis aliquot & additis, & sublatis.*

Item Vrbanus Papa Richardo † Genuensi episcopo.

¶ Qui iureiurando propinquitatem firmare debeant. Cap. III.

NOtificamus tibi, vt postquam tres, aut duo ex propinquioribus iam denunctæ [a] vxoris, eius, qui accusatur, vel viuæ hanc propinquitatem iureiurando firmauerint, vel tres, aut duo ex antiquioribus Genuensibus, quibus hæc propinquitas nota est, qui bonæ famæ, [b] & veracis testimonij sint, remoto amore, timore, pretio, & omnino malo studio, supradicto modo consanguinitatẽ firmauerint, sine omni mora coniugia dissoluatur. Quod si propinqui, aut extranei verbis tantum propinquitatẽ testantur, & iuramento probare vel noluerint, vel nequiuerint, coniugium nullatenus dissoluatur, sed competens eis [c] pœnitentia propter infamiam, vel peccati maculam (si forte in hac re contraxerint [d] aliquam) iniungatur.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito in Apulia.

¶ Suæ confessioni relinquuntur, quorum incestum nullus iureiurando affirmat. Cap. IV.

SI duo, vel tres consanguinitatem iureiurando firmauerint, vel ipsimet forte confessi [e] fuerint, coniugia dissoluantur. Si vero neutrum contigerit, episcopi eos per baptismum, per fidem, per iudicium Christi in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciãt, virum se (sicut est fama [f]) cõsanguineos recognoscant: si negauerint sibi ipsis relinquendi sunt: ita tamen, vt & aliud cõscien-

Consanguinitas nõ probatur p coniuges, nisi fama cõcurrat.

ff. de testib. l. testis idoneus.

† al. admittuntur.

† al. Cyrnen.

Sent. 4. c. 41. Iuo p. 9. c. 33. Pann. l. 7. c. 85.

In codice peruetusto ex Eugenio ij.

Sent. ibidem. Iuo p. 9. c. 53.

3 Rumor est quando aliqua pars uicinix unum dicit, fama est qñ tota ciuitas dicit siue clamat, sin Host.

ut hic, aliud ubi turpitudinem alleguant, ut ibi, quia nec eum familiares testes inducuntur, ut extra de testib. litteris, uel famas unius in eo, quod dicit, rumor, &c. quia aliud est fama, aliud rumor. Item si adest præsumptio violenta cum fama, sufficit, ut ext. de testi. præterea.

4 ¶ Ali-

Digitized by Google

a ¶ A liminibus segregatos. &c. Sed dic segregatos quo ad sacramenta, sicut quilibet in mortali peccato existens. 1.q.1.sacerdotes.
b ¶ Atque infames. Infamia canonica, quæ deletur per pœnitentiam. 6.q.1.infames.
c ¶ Do-

tia habeant, se a liminib. [a] ecclesiæ, a corpore, & sanguine Domini, a fidelium cõmunione nouerint segregatos atq; infames [b] effectos, donec [c] ab incesti facinore desinãt. Si se episcoporum iudicio segregauerint, si iuuenes sunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur. [d]

Testes synodales quid iurant.

2 *Ecce quibus accusantibus,* [e] *vel testificantib. consanguineorum coniunctiones sunt dirimendæ. Cuiusmodi vero iuramentum ab accusatore,* [f] *sit exigendum, ex Romano ordine habetur. Est autem huiusmodi.*

a ¶ Ordine.] *Cæteri collectores eiusmodi non* ex ordine. *sed, ex concilio Romano sub Greg.* 3. *Ex quibus collectorib. & vetustis Gratiani exemplaribus nonnulla sunt emendata in hoc, & in sequentibus capitibus.*

¶ Iuramentum accusatoris. C. V.

Poly.l.6.tit.6. Ans.l.10.c.74. Burch.l.7.c.25. Iuo p.6.c.61. Pann.l.7.c.66.

[j] DE parentela illa, quam dicit esse inter illũ N. & istã eius coniugem N quidquid inde scis, & audisti [g] a tuis vicinis, aut a tuis propinquis antiquiorib. quod tu per nullum ingenium, nec propter timorem, nec propter amorem, aut per † præmium, aut per † consanguinitatem celabis ẽpm tuum, aut eius missum, cui hoc inquirere [h] iusserit, quandocunque [i] te ex hoc interrogauerit. Sic te Deus adiuuet, & hæc sanctorum reliquiæ.

† *al. propter.* † *al. ibid.* † *al. ipsud.*

De parentela CAVS. Ostenditur hic qualiter debeant iurare, qui de parentela debent testimonium ferre.

g ¶ Audisti.] Ante motã qõnem, extra de cõsang. & affin. ex litteris. ideo aũt hic admittit testimoniũ de auditu, q̃a difficile est q̃ aliq̃s sciat quousq; cõsanguinitas ꝓtẽditur. ff. de gra. cog. non facile. circa princ. licet hoc fit correctum per illud extr. de testi. licet. & nota. q̃ secundũ q̃ G. inducit hoc c. habes quod accusator dẽt iurare de veritate dicenda, licet non de calumnia, & est argumentum ad dẽ extra de despon. impub.

h ¶ Inquirere.] Simile extra de test. si quis testium. & hoc est intellectus.

i ¶ Quandocunque.] Dum tamen ante testium publicationem, extra de test. fraternitatis. & cap. feriis. Vel dic quod iudex ex officio suo etiam post apertas attestationes potest inquirere a testibus, extra de consang. & affin. c. 1.

3 *Hoc iuramentum non est separationis,* [l] *sed synodale, institutum ab Euthyciano Papa.*

Ait enim.

Burch.l.7. c.26. Iuo p.9.c.29. Pann.l.7.c.87.

[k] ILlud † sacramentum, quod iste iurauit de illa parẽtela, quæ inter illum N. & eius coniugem N. computatur, quod tu illud obseruabis, inquãtum sapis, aut audisti. Sic te Deus adiuuet.

† *al. ipsud.*

Addealios casus in q̃b. admittitur, not. do. in l. si arbiter. ff. de prob.

Sacramentũ quadruplex est circa causas matrimoniales.

e ¶ Donec.] Arg. q̃ infamia per pœnitentiam aboletur.
d ¶ Non prohibeantur.] Ratione iuuenilis ætatis, uel ipso iure si ignoranter coniuncti sunt, arg. 33.q.2. inter sectores & eum adolescentia, & 34.q.1.§.1.

ECCE. Hæc est 2. pars huius quæstionis.

e ¶ Ecce quibus accusantibus.] G. prout colligi potest ex rubricis istis, quattuor ponit genera sacramẽtorum. Primo ponit sacramentum accusatoris in primo cap. de parentela. Secundo ponit sacramentum synodalium testium in c. episcopus. Tertio testium in c. de parentela illa. Quarto sacramentum eorum qui separantur, in capit. abinde. Dicunt tamen quidam G. deceptum fuisse per consuetudinem Italiæ, quæ est ut accusator debeat iurare iuxta tenorem illius c. de parentela. nam quidam dicunt, quod accusator iurare non debet, quia nec etiam de calumnia in huiusmodi causa iuratur. extra de iur. calumn. litteras, vnde utrumque capitulum de parentela, intelligitur de sacramento testium. sed de parentela primum loquitur de sacramento testium, quod dicitur esse separationis, quia per illud separantur, quorum matrimonium accusatur. In illo autem ca. episcopus, fit mentio de iuramento testium synodalium, quod non dicitur separationis, prout dicit præcedens c. quia per tale iuramentum nulli separantur, quia per illud se non obligant ad aliud testes illi synodales, nisi vt nuntient episcopo, quod illicite perpetratur in parochia. Vnde ex quo non inuenerunt episcopo, si uoluerint quod separentur, oportet quod iterum præstent aliud sacramentum, de quo habes in ca. de parentela in quo plus est, quia debent addere de credulitate, sed testes synodales non iurãt nisi de auditu. Nec contradicit extra de test. quoties, vbi dr quod de scientia debent iurare, nam illud per hoc intelligo. In illo autem cap. ab isto. ponitur sacramentum eorum, qui separantur propter consanguinitatem.

f ¶ Ab accusatore.] Hoc fallitur est secũdum quosdam, imò a testibus.

DE parentela CAVS. Ostenditur hic qualiter debeant iurare, qui de parentela debent testimonium ferre.

g ¶ Audisti.] Ante motã qõnem, extra de cõsang. & affin. ex litteris. ideo aũt hic admittit testimoniũ de auditu, q̃a difficile est q̃ aliq̃s sciat quousq; cõsanguinitas ꝓtẽditur. ff. de gra. cog. non facile. circa princ. licet hoc fit correctum per illud extr. de testi. licet. & nota. q̃ secundũ q̃ G. inducit hoc c. habes quod accusator dẽt iurare de veritate dicenda, licet non de calumnia, & est argumentum ad dẽ extra de despon. impub.

h ¶ Inquirere.] Simile extra de test. si quis testium. & hoc est intellectus.

i ¶ Quandocunque.] Dum tamen ante testium publicationem, extra de test. fraternitatis. & cap. feriis. Vel dic quod iudex ex officio suo etiam post apertas attestationes potest inquirere a testibus, extra de consang. & affin. c. 1.

k ILlud sacramentum.] Secundum intellectum G hoc iuramentum est testis, præmissum accusatoris, sed melius est, ut primo exprimatur forma, sub qua iurant sequentes. H.

HOC IVRAMENTVM. Hæc est tertia pars qõnis.

l ¶ Non est separationis.] i. non fit separatio ad istud inter eos quorum matrimonium accusatur, nisi iterum præstetur sacramentum sequentis cap. quod aperte colligitur extra de testi. cogen. præterea.

Digitized by Google

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur hic quod epiſcopus de qualibet parochia ſeptem uiros ueraces & honeſtos debet uocare ut iurent ꝙd in parochia nouerint contingere pertinens ad correctionem epiſcopi, quod de hoc interrogati dicunt ueritatem epiſcopo, uel eius legato.

¶Synodale iuramentum. C. VII.

EPiſcopus in ſynodo reſidens poſt congruã allocutionem [a] ſeptem ex plebe ipſius parochiæ, vel eo amplius prout viderit expedire, maturiores, honeſtiores, atque veraciores viros in medium debet euocare, & allatis ſanctorum pignoribus [b] vnumquemque illorum tali ſacramento cõſtringat. Amodo [c] in antea quidquid noſti, aut audiſti, aut poſtmodum [d] inquiſiturus es, quod contra Dei voluntatem, & rectam Chriſtianitatem in iſta parochia factum ſit, aut futurum erit, ſi in diebus tuis euenerit, tantum vt ad tuam cognitionem quocunq; modo perueniat, ſi ſcis, aut tibi fuerit indicatum ſynodalem [e] cauſam eſſe, & ad miniſterium epiſcopi pertinere, quod tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec ꝓpter pretium, † nec propter parentelam vllatenus celes epiſcopum, aut eius miſſum, cui hoc inquirere iuſſerit, quãdocunque te ex hoc interrogauerit. Sic te Deus adiuuet, & iſtæ ſanctorum reliquiæ. Illud [a] ſacramentum, ꝙ iſte iurauit de ſynodali cauſa, quod tu illud ex te ita obſeruabis, inquantum ſapis, aut audiſti, aut ab hac die in antea inquiſiturus es. Sic te Deus adiuuet, &c.

† *al praniam.*

Poly.l.6.tit.11. Anſ.l.5.c.152. Burc.l.j.c.91.92.93.

a ¶Allocutionem.] .i. prædicationem. 10.q.1.placuit.

b ¶Pignoribus.] Id eſt, reliquis, quibus obligatur ſicut per pignora.

Accuſator & iudex poteſt idem eſſe.

c ¶Amodo.] Arg. qđ ſine accuſatore ꝺ aliquem inducere teſtes poteſt epꝰ, & ꝓnunciare, & ꝙidem poſſit eſſe iudex & accuſator ſimul. 6.q.2.ſi tantũ. 11.q.3.ꝓcipue. & ſup. eod. q.1.& 2.q.5.presbyter, ſi. ſup. 4. q.4. ca.1.& 2.contra 1.

1 Huic contrario ſtãdũ eſt, & quod præmittitur falſum eſt, nã epꝰ nõ ē hus quæ recẽter diacuſator & iudex in hoc caſu, ſed vnus iuratorũ accuſat, & alius ītroducit teſtes alios. Arch.

d ¶Poſtmodũ.] Arg. ꝙd in cauſa conſanguinitatis teſtimoniũ poſt ferre qs de his quæ recẽter dicit arg. contra ſup. ea. in c. tribus. & ar. extra de conſang. & affinit. ex literis. ſed hic poſtmodum nõ intelligitur poſt motam quæſtionẽ, qđ ibi prohibetur, ſed poſtmodum, ideſt, de cætero. & ſic per æquiuocationem ſolue. ad hoc proxi. ꝙ quod autem.

e ¶Synodalem.] Imo quælibet cauſa eſt ſynodalis indicẽde, ut extra de iudi. nouit.

l ¶Illud. Scilicet, de parentela.

AB HOC. Hæc eſt quarta pars quęſtionis. Io. de Fant.

g ¶Separationis.] id eſt, ad quod fit ſeparatio.

¶Iuramentum illorum, qui conſanguinitatem probant. Cap. VIII.

ij DE parentela illa, vnde nos conſulere voluiſti, pro qua ẽt eſt ad noſtram audientiam, appellatum, aliorum fratrum ſcripta ſuſcepimus, qui vtique cauſam ipſam diuerſo [h] modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus perſonarum diſcordaſſe, poſtmodum [i] vero in altero eorum computatores eiuſdem parentelæ dicuntur conueniſſe. Cæterum in huiſmodi caſibus ſummopere conſideranda eſt qualitas perſonarem, quæ aliquid contra quoslibet altruere uelint, quæ etiam iuſiurandum præſtare debent, ꝙ neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicuius hoc dicunt contra eos, de quibus agitur, ſed potius, quæ cre-

DE parẽtela illa. CASVS. In quadã matrimoniali cauſa fuit appellatũ ad Papam. Papa cauſam delegauit Othoni epiſcopo, & quibuſdã aljs, teſtes in gradibus & in perſonarum nominibus primo diſcordauerunt, poſtea in altero conſenſerunt. iudices delegati ipſum ſuper hoc conſuluerũt. dicit Papa, quod hic conſiderandæ ſunt teſtium perſonæ, & qualiter debeant iurare, & eſſe ſine varietate.

Teſtes cõtra matrimoniũ deponentes quid teneantur facere.

b ¶Diuerſo. Ergo nulli erat credendum. vt 4.q.3. item qui falſo. Vel loquitur hic de diuerſitate teſtium, qui diſcordant, tenentur. n. teſtes ex utroq; latere probare cõſanguinitatem, ut extra de conſan. & affin. ex litteris. & ſingulos gradus clare diſtinguere, & proprijs nominibus nominare perſonas omnes, uel ſufficienti circumlocutione, & debeas uidiſſe quod perſonæ conſtituæ illos fuiſſe fratres, ſed de patre eorum nihil probant, nec inde aliquid ſciunt, & alios deſcendentes, probant gradus, nunquid hoc ſufficit? Dico quod ſit, quia de ſtipite non inuenimus cautum, ſed tantum de lateribus vt extra de teſtib. ſcies. & ipſos fratres canon quandoque ponit pro ſtipite ſupra eod. q.5.c.1.

i ¶Poſtmodum. Ponamus ergo quod Petrus & Berta, qui ſunt frater & ſoror, cõtrahunt matrimoniũ, & duo teſtes bene probant Petrum eſſe filium Ioannis, ſed de Berta nihil ſciunt. Item alij duo probant Bertam eſſe filiam Ioannis, ſed de Petro nihil ſciunt, ſeparabitur ne talle matrimonium? Dicunt oẽs ꝙ non: quia nec iſti duo pro-

a Iſta fuit ſ tentia Lu rentij, pr quo facit e preſſe extr de teſt. ca. cet. & que no. in g. pr dic. & har ſniam ten Bert. & Go in prædic. cel. Arch.

Digitized by Google

probant conſanguinitatem, nec illi duo, nam aliud probant iſti, & aliud illi. Sed qui hoc dicunt, cæci ſunt: quia ſi probaui aliquem eſſe filium alterius, illum eſſe patrem iſtius probaui, ſed in caſu iſto probatum eſt iudici, ℣ Ioannes eſt pater Petri: ſimiliter eſt ei probatum ℣ Ioannes eſt pater Bertæ. ergo conſtat iudici, ℣ idem eſt pater vtriuſque: ergo conſanguinitas eſt probata, & forte primi melius dicunt.

dant [a] ita verum eſſe, & ita ſe à ſuis anteceſſoribus audiuiſſe. In quibus omnibus non debet aliqua uaricas, vel contrarietas [b] inueniri.

5 *Qui uero ſeparantur ab inuicem, huiuſmodi iuramentum præſtabunt.* †

† al. profabant.

¶ Iuramentum ſeparationis. Cap. IX.

Polyc.l.6.tit.4. Anſ.l.10.c.75. Barc.l.7.c.27. Iuo p.9.c.63. Pann.l.7.c.88.

A B iſto die in antea, quòd tu per nullum ingeniũ te ſociabis huic tuæ conſanguineæ. [a] N. cum qua cõtra legem, & rectam Chriſtianitatem adulterium & inceſtum perpetraſti; nec in coniugio, nec in adulterio illam tibi ſociabis, nec cum illa ad vnam menſam mãducabis, & bibes, aut ſub vno [c] tecto manebis; niſi forte in eccleſia, aut in alio publico loco, vbi nulla mala ſuſpicio poſſit eſſe, & ibi corã teſtibus idoneis pro certa neceſſitate pariter colloquamini; nec aliam coniugem accipies, niſi forte poſt peractam pœnitentiam tibi licentia [d] data fuerit ab epiſcopo tuo, aut eius miſſo. Sic te Deus adiuuet, [e] & iſtæ ſanctorum reliquiæ.

a ¶ Conſanguineæ.] *Quæ ſequuntur vſque ad ver.* perpetraſti. *addita ſunt ex Burchardo & Inone, itemque alia nonnulla.*

6 *Occaſione vero conſanguinitatis vxorem ſuam dimittere, & aliam ducere non licet alicui, niſi cauſa primum probata fuerit.*

† al. Monaſteriale.

Vnde Alexãder Papa II. Gulielmo de Monſtrolio. †

¶ Niſi coram eccleſia conſanguinitate probata uxorem dimittere non licet. Cap. X.

Iuo p.9.c.32. Pann.l.7.c.82.

M Vltorum relatione cognouimus, te propriam velle abijcere [f] vxorem, & adhærere alteri, prætendẽ tẽ conſanguinitatis occaſionem. Vnde Apoſtolica auctoritate interdicendo mandamus tibi, vt hanc, quam nunc habes, uxorem, nullatenus præſumas dimittere, vel aliã ducere, donec epiſcoporum religioſorum concilium & cauſam iſtam examinauerit.

7 *Recepturus uero eam, quam iniuſte dimiſit, hoc modo intrabit.*

¶ Reconciliationis iuramentum. Cap. XI.

Polyc. ibidem. Bruc.l.9.c.81. Iuo p.8.c.217. Pann.l.7.c.41.

A B iſto die in antea iſtam coniugem tuam N. quam iniuſte dimiſeras, [h] ita tenebis, ſicut per rectum maritus ſuam debet habere coniugem in dilectione, & debita diſciplina, nec eam per ullum malum ingenium a te ſeparabis, nec ea uiuente aliam accipies: Sic te Deus adiuuet, &c.

Deuter.17.

Quod autem vnius [i] teſtimonio coniugia apud quoſdã dirimuntur, nulla rõne ratum habetur. Cũ enim Dominus dixerit: [*Omne uerbũ [k] ſtabit [l] in ore duorum, vel trium teſtium.*] *Item cum in Ilerdenſi concilio, c. 20. dicatur:* [*Omnis cõtrouerſia, quæ in eccleſiaſticis rebus ſit,*

a ¶ Quia credant.] ſufficit, quòd iurent de crudelitate: nec eſt cõtra, extra de teſti. quoties, illud enim intelligo per hoc, & ita præſtant iſti duo ſacramenta. Ioan. de Fant.

b ¶ Vel cõtrarietas.] Hic reſpondet quæſtioni factæ. Ioan.

QVI VERO. Hæc eſt 5. pars huius quæſtionis.

c A B iſto die.] Sub uno. ideſt, loco ſuſpecto: nam qui male agit, & c. 18. q. 2. pernicioſam.

d ¶ Licentia.] Cũ ſit ſenex. Si enim eſſet iuuenis, de iure communi poſſet contrahere, ſecũdum quoſdam, vt not. 33. q. 2. in adoleſcentia.

e ¶ Deus adiuuet.] Sed clericus cum ſeparatur a concubina ſua, nõ debet intrare, ut extra de cohabi. cleri. & mu. clericos.

OCCASIONE. Hæc eſt ſexta pars q̃ſtionis.

MVltorum.] CASVS. Iſte cõſanguinitatis occaſione volebat vxorẽ ſuam dimittere: prohibet Papa ne dimittat, niſi prius cauſa fuerit in concilio probata.

f ¶ Abijcere.] Propria authoritate: qđ non licet. 33. q. 2. ca. 1. & 2.

g ¶ Concilium.] Hoc olim. Vel exaudi diſtributiue. De hoc no. 33. q. 2. c. 1.

RECEPTVRVS. Hæc eſt ſeptima pars quæſtionis.

h A B iſto.] ¶ Dimiſeras.] Auctoritate propria: uel per eccleſiam ſi fuit decepta.

i ¶ Quod autem vnius.] Hæc quæſtio incidenter proponitur.

k ¶ Omne uerbum] ſup. 2. q. 4. §. 1. & ca. placuit.

l ¶ Stabit.] Niſi in caſu de conſe. diſtin. 4. placuit. & 26. diſt. tanta. & 8. q. 3. talia.

Digitized by Google

Filij ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi.

QVòd autem.] CASVS. Hic intitulatur 7. quæſtio, quæ modicam habet dubitationem.

a ¶ Quod autem.] Si parentes neſciũt impedimentum, non eſt dubium quin filij ſint legitimi, vt extra qui fi. ſint leg. cum inter. Si autem vnus ſciuit, & alter neſciuit, dicunt quidam, q̃ quantum ad ſcientẽ non ſint legitimi, ſed q̃um ad ignorantem ſunt. ar. 32. q. 2. ſolet quæri. & C. ſi matrimat. ſi ignorans. Sed licet. H. & L. ita diſcrimen tamen reprobatur eorũ diſtinctio. ext. ca. ex tenore. ſic inconueniens eſſet, q̃ aliquid eſſet partim legitimus, & partim illegitimus. ſicut nemo poteſt eſſe partim liber, & partim ſeruus. ff. de li. cau. duo b. ſed ſi ambo parentes ſciunt impedimentũ, tales filij non ſunt legitimi, licet eccleſia habuit illud pro matrimonio. vt ext. de clandeſti. deſp. cum inhibitio.

QVid eſt.] CASVS. Cũ de inceſtu ſoleãt filij naſci, quæritur quare dictum ſit in veteri lege, qui dormierit, &c. Et reſpondetur, quod legitimi non ſunt, nec parentibus ſuccedunt.

b ¶ Quid eſt. Dubitatio decit. & tamẽ ſoluit, & interrogãdo reſpondet. ſic 22. q. 2. quod aut.

c ¶ Sine filijs.] ſ. legitimis. Dicuntur. n. non eſſe filij, qui non ſunt boni 12. q. 2. non licet. ar. 32. q. 4. dicat. & 4. diſt. multi. ergo verbo generali legitimi continentur. ext. de iudi. Quintanalis. ff. de ori. iu. ſi libertus.

Filius nõ eſt qui bonus non eſt.

D[E] his uero q.] Hic depingitur Octaua quæſtio, qua quæritur, quo gradu poſſit diſpenſari cum conſanguineis, vel affinibus. Et quidem in tertio Papa ſolus, ſed ĩ primo & ſecundo non poteſt, vt dicunt: quia in Leuitico prohibitus fuit uterque in conſanguinitate & affinitate, ſed hoc falſum eſt, vt extra de diuor. gaudemus, vt notaui 30. quæſt. 3. Pictauiũ. & ſunt tria q̃æ inducunt hanc diſpoſitionem, proles, & tempus. inf. e. cap. 1. ff. de ritu nup. qui in pro uincia. & reformatio pacis. vt extra de deſpon. impub. acceſſit. In parte deciſa. & hæc eſt indirecta diſpenſatio. In hoc. n. caſu tantum videtur diſpenſare, q̃ poſt ſpatiũ longum admittunt accuſatorem, niſi accuſatus ipſum ſponte admittat. vt extra qui matri. accu. poſ. per tuas. Diſpenſatio circa matrimonia inducitur propter De tria.

ſecundum diuinam legem ſub duobus, vel tribus teſtibus terminetur, Domino dicente: [*non unus ſtet contra alium,*† *a ſed in ore duorum, uel triũ teſtium ſtet omne verbum. Itẽ cum alibi dicatur,* ſ *nullius perſonæ β quã tumlibet exercitatæ teſtimonio aliquid credatur,*] *euidentiſſime apparet, unius aſſertione coniugia non eſſe diremenda.*

Deuter. 19. *Matt.* 18. † *al. aliquem.* Burc. l. 7. c. 17. Iuo p. 9. c. 52. Pana. l. 7. c. 82.

a ¶ Contra alium.] *In Deuteronomio hæc adduntur,* q̃d quid illud peccati & facinoris fuerit. *In Euangelio autem ſunt tantummodo ſequentia,* ut in ore duorum, &c.

β ¶ Nullus perſonæ.] *In codice Theodoſiano, li. 11. tit. 14. legũtur hæc uerba,* nũc manifeſte ſancimus, ne unius omnino teſtis reſponſio audiatur, etiam ſi præclaro curiæ honore præfulgeat, *quorum ſimilia recitantur ab Iuone par. 16. ca. 204. Et Grat. ſup. 6. q. 2. in princ. hanc eandem fere ſententiam attulit.*

QVAESTIO. VII.

Vod autem [a] *quæritur, ſi illi qui de inceſtuoſis naſcuntur filij reputentur. Aug. in lib. quæſtionum ſuper Leuiticum c. ſeu. q. 76. determinat, ita dicens.*

¶ Non appellantur filij, qui de inceſtuoſis naſcuntur. Cap. I.

Leuit. 20.

QVid eſt. [b] (Quicũque [γ] dormierit cũ cognata ſua, ſine filijs [c] morietur.) cum filij ex huiuſmodi coniunctionibus, & ante nati ſint, hoſque naſcantur? An hoc intelligendum eſt lege Dei cõſtitutum, ut quicũque ex eis nati fuerint, non deputentur filij, id eſt, nullo parentibus iure ſuccedant?

γ ¶ Quicunque dormierit cum cognata ſua.] *Hæc uerba non ſunt hic apud B. Aug. ſed initio ipſius quæſt. 76.*

QVAESTIO VIII.

E his [d] *uero, qui ignoranter cõiuncti ſunt, in quo gradu conſanguinitatis, uel affinitatis ex diſpenſatione eccleſiæ relinquantur, Gregorius in Regiſto definit, dicens.*

¶ *In Polycarpo citatur ex Gregorio in Decretis.*

¶ Non ſeparentur qui infra ſeptimam generationem ignoranter copulantur. Cap. I.

Polyc. l. 6. tit. 4.

DE gradibus vero cognationũ, qui infra ſeptimã generationem in matrimonio ſunt inuenti, ſi neſcien-

DE gradibus.] CASVS. Quærebat quidam epiſcopus de conſanguineis & affinibus primi generis in matrimonio copulatis, quid eſſet faciendum? Reſpondetur, qui in quinto gradu, uel ultra per ignorantiam pridem coniuncti ſunt, & filios genuerunt, tolerentur, donec

donec Greg. & ille ſimul loquantur coniuncti vero intra annum in quinto gradu vel ſexto, ſeparentur & ne de cætero tale quid fiat, prohibeatur; ſi qui contrafecerint, cum graui pœna ſeparentur.

a ¶ Multa.] Arg. ratione diuturnitatis poſſe fieri quod alias

tes fecerint, & iam multa [a] curricula annorũ ſint reuoluta, ita vt filios [b] habeant, in ſexto qui inuenti ſunt, aut fortaſſe [c] in quinto, huiuſmodi non ſeparentur, donec nos Dño permittente, ore ad os [d] loquamur. Hoc aũt dico ſecundum indulgentiam, [e] non ſecundum imperiũ. Qui vero de his duobus gradib. nouas contraxiſſe nuptias videtur, i. infra anni coronam [f] modis omnibus ſeparentur. De cętero vero generalia per omnem prouinciam ſtatuta percurrentia taliter firmętur, vt nullus audeat deinceps tale ſcelus perpetrare: & qui fecerint, ſine retractionis miſericordia acrioribus puniti vltionib. ſeparentur. Hi vero, qui propinquas ſanguinis vxoris ſuæ in matrimonio ſibi ſociauerunt, ſicut iam dudum vobis ſcripſimus, qui in eodem gradu inuenti ſunt, ſeparẽtur; aut ſuſpendatur eorum cauſa, vſque dum nos inſimul Domino auxiliante conueniamus. *Idem.*

¶ De his, [α] qui poſt mortuas vxores, ſecũdas contrahere nuptias voluerint, iuſte, & honeſte, & rationabiliter proſpeximus ab earum conſanguineis vſque ad quartum [β] gradum genealogiæ abſtinere. Hoc nos ſecundũ indulgentiam ſanctæ matris eccleſiæ mitius prælibauimus. [h] Cæterum iuxta ſæcularium [β] legum cenſurã dignis coercionibus, grauibuſq; diſciplinæ inuentionib. † hæc omnia mala, & illicita modis omnibus reſecanda ſunt, vt in futuro deinceps tempore cuncta quieſcant.

† al. inuentionibus.

α ¶ De his qui.] *In Polycarpo hæc verba ſunt ex eodem Greg. ſed habentur coniuncte cum c. de affinitate. ſupra q. 2. & 3. & proxime antecedunt huic cap. de gradibus.*

β ¶ Iuxta ſæcularium.] *De pœna inceſtorum eſt in nouella 12. Iuſtiniani. & in cap l. 7. cap. 432. & 435. & in adiectis cap. 124. & 127.*

Idem Fœlici Meſſanæ ciuitatis epiſcopo.

¶ In quarto, & quinto gradu qui coniuncti inuenti fuerint, ſeparentur. Cap. II.

In conc. Tol. 2. c. 5. Poly. ibidem. Ant. l. 10. c. 39. Burc. l. 2. c. 6. Iuo p. 9. c. 42.

HAec ſalubriter præcauẽda ſancimus, ne qs fideliũ propinquã ſanguinis ſui, vſquequo affinitatis, [i] lineamenta generis ſucceſſione cognoſcunt, matrimonio [k] ſibi deſideret copulare: ſed, ſicut [α] a maioribus noſtris definitũ eſt, ita modis omnibus obſeruetur: quoniam vſque ad ſeptennarium numerum parentelæ nulli vnquã

d ¶ Ore ad os.] Et ita permittit in ſuſpenſo.

d ¶ Ore ad os.] Sed ſi quis recenter contraxerat, vel contraheret cum antqua, ꝙ tunc ſeparentur. Et hoc eſt quod dixit, infra anni coronam.

e ¶ Indulgentiam.] Sed ſi obijcio tibi, aut Papa diſpenſauit, aut nõ? Si diſpẽſauit, ergo ſtati fuit matrimonium. Quare ergo dicit, non ſeparent, donec nobis loquãtur? Si non diſpenſauit, quomodo ergo permiſit eos eſſe in inceſtu? Ité quare ſecundũ hoc ſubiungit. Hoc aut dico ſecundum indulgentiam? Sol. Papa non ſtatum diſpẽſauit in matrimonio: ſed diſpenſauit in hoc, ꝙ debet differri cognitio cauſæ, vel etiam prolatio ſentẽtiæ, & ideo medio tempore alter alteri non debuit negare debitũ cũ adhuc non cõſtaret de cõſanguinitate, ut extr. ut li. pen. laudabilẽ. Vel dic. ꝙ diſpenſauit ſub conditione, ſi conſtaret de præmiſſis. Vel expone, non ſeparent, quantum ad cohabitationẽ, ſed per hoc non dat eis licentiã commiſcendi.

Cã pendente ſuper matrimonio nõ eſt denegandũ debitum.

f ¶ Anni coronam.] Ideſt, anni circulum vel reuolutionẽ. Nota noua matrimonia dici q̃ non ſunt annua. Similiter mãcipium dicitur nouũ quod nondum ſeruiuit per annum, ff. de publi. & vect. interdũ. §. quoties. ſimiliter vinum, ff. de vino, tritico, & oleo legato. l. vetus. 1

Mancipium dr̃ nouũ q̃ per annũ nõ ſeruauit.

DE HIS QVI POST MORTVAS. CASVS Mortua vxore debet vir abeius cõſanguineis vſque ad quartum gradum abſtinere. & hoc fit ex diſpẽſatione: quia de rigore iuris eſſet puniendus.

1 Et hẽs hic arg. ꝙ nõ dicuntur noua, quæ annũ excedũt; ſimiliter nec nouum feudum. Arch.

alias fieri non debet, ſup. diſt. 4. denique. & 95. diſt. ecce. 1. q. 1. cito. ſup. 24. q. 1. ſchiſma contra.

h ¶ Filios.] No. filiorum ſuſceptionem & annorum lõga curricula diſpenſationem inducere, ne matrimoniũ ſeparetur: hodie autem longitudo temporis non excuſat, vt extra de conſang. & affin. non debet. Ioan.

c ¶ Aut fortaſſe.] Ideo dubitando dicit, quia in quinto gradu non diſpenſandum, niſi ex magna cauſa. Dicunt autem quidam, ꝙ dominus Papa in hoc c. dat generalẽ formam omnibus prælatis, quod vbi inueniunt aliquos in tali gradu, & illa tria præcedũt, non ſeparent eos. nec de cauſa cognoſcant; alias ſic.

g ¶ Ad quartum.] Si intelligas hoc de ſecundo genere affinitatis, tunc nulla eſt ibi diſpenſatio: nec illud quod ſequitur, hoc nos, ſpectat ad illud genus affinitatis, ſed ad primum.

h ¶ Prælibauimus.] Ideſt, olim conceſſimus quibuſdã.

HAec ſalubriter. CASVS. Præcipitur hic, ne quis ſuã ducat conſanguineam quãdiu conſanguinitas vſque ad ſeptimũ gradũ cognoſcitur: & q̃ in quarto gradu vel quinto iuncti ſunt, ſeparẽtur. quia in veteri lege prohibetur quis ad proximam ſui ſanguinis accedere.

i ¶ Affinitatis.] Conſanguinitatis ſigna vel veſtigia.

k ¶ Matrimonio.] Ideſt, vſque ad ſeptimum gradum.

Inno-

Digitized by Google

copulam contrahere licentiam damus,his videlicet, qui ex patre,& matre conſanguinitatis parentela deſcendũt. Qui autem,& quæ in quarto,vel in quinto gradu coniũcti inuenti fuerint, ſeparentur: quoniam ſcriptum eſt; Leuit.8. [Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet turpitudinem eius.] & iterum: [Anima, quæ fecerit quippiam ex iſtis, peribit de medio populi ſui.] Sane quibus ß coniunctio interdicitur,illicita habebunt ineundi coniugij melioris libertatem.

Niſi in eodem ɣ crimine vſque ad mortem alterius eorum contumaciter perſeuerauerint.

Vnde in Aurelianenſi concilio.

¶ *Integrum caput*,Hæc ſalubriter.*vt eſt apud Græ.& ab Anſelmo citatur ex Greg. In Polycarpo autem ſequitur poſt c.Pyſtacium, ſup.30.q.3. attributum Zacharie. In concilio Tolet.2.c.5.quod referunt Burch. & Iuo,habentur cætera,huius cap. verba,præter ea,quæ indicabuntur.*

α ¶ Sed ſicut.] *Hæc vſque ad ver.* Separentur, *abſunt a concilio,Burchardo,& Iuone.*

ß ¶ Sane quibus.] *Hæc in concilio impreſſo non habẽtur: quamuis apud Burchardum & Iuonem ponantur coniũcte cum ſuperioribus. Leguntur autem in Agathenſi, & Epaunenſi,Turonico 2.& in capitularib.adiectis,ſed aliqua cũ uarietate,ut eſt notatũ.ſup.ea.q.2.& 3.de inceſtis.*

ɣ ¶ Niſi in eodem.] *Hæc muſquam ſunt inuenta, & viſa ſunt Gratiani. Quod indicat ille loquendi modus*, Vnde in Aurelianenſi concilio.

¶ Non ducant vxores, qui vſque ad mortem alterius in inceſtu perſeuerauerint. Cap. III.

INceſtuoſi, [a] dum in ipſo deteſtando, atq; nefando ſcelere manent, [b] non inter fideles Chriſtianos,ſed inter gentiles,aut cathecumenos [c] habeantur,i.cum Chriſtianis nõ ſumant cibum,nec potum: ſed ſoli [d] faciant hoc; non oſculentur, nec ſalutentur ab eis. Et ſi ſuis ſacerdotibus inobedientes extiterint, & a tam nefando ſcelere ſe ſegregare, atque ad publicam pœnitentiam redire noluerint: inter eos habeantur, qui ſpiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos,de quibus per ſe veritas ait:[Si te non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.] Et ſi alter eorum δ morte præuentus fuerit, alter, quamdiu viuit,grauiter pœniteat,& ſine ſpe coniugij maneat. [e] Matth.18.

Cap.1.7.c.33.& in adiectis.c.125. Ant.l.11.c.9. Burch.l.7.c.5. Iuo p.9.c.41.

¶ *Hoc Burchardus etiam & Anſelmus citant ex Aurelianenſi:& aliquid ad hanc rem faciens habetur in Aurelianenſi 3.c.10. ſicut etiam in Agathenſi, c.61.ex quo videtur citare Iuo. Sed longe magis cum hoc capite concordat c.4.concilij Ilerdenſis relatum ſup.ea.q.2.& 3.De iis,quæ inceſti. Eadem autem plane uerba leguntur l.7.cap.c.433.& in adiectis,c.125.exceptis tamen iis,quæ indicabuntur.*

δ ¶ Et ſi alter eorum.] *Hæc non ſunt in capitularibus indicatis: ſed horũ loco habentur iſta.* Nã cum fidelibus non debent orare, neq; in eccleſiam intrare:ſed ad ianuã eccleſiæ excubare,& ab intrantib.in eã,& exeuntibus ex ea,vultu in terrã ꝓſtrato,veniã poſtulare,vt pro ſe orare nõ dedigneutur,flagitare,& lacrymis ꝓfuſis,vultu cõtrito,atq; humiliato ſpiritu ſemper oĩbus apparere vſq; ad ſatisfactionem eccleſiæ,& proprij ep̃i canonicam reconciliationẽ manere, & ad priſtinum inceſtũ nunquam redire, nec ſæcularia negotia exercere,nec placitis,aut accuſationibus,& teſtimonijs intereſſe: ſed crebris ſacerdotũ precibus:manuſq;Põtificis proprij impoſitionib. & elee-

a ¶ Inceſtuoſi.]Primam partem huius cap. intellige de excluſione ſacramẽtorum: ſecundum autem de anathemate. & tunc dicit.Nõ ſumãt cibum ſpiritualem. De hoc dictum eſt ſupra eadem quæſtione tertia, de inceſtis duodecima quæſtione 2. indigne.

b ¶ Manent.] Poſt admonitionem.

c ¶ Aut cathecumenos.]11.q.3.ad mensam cõtra.Sol.expoſitio illa,quæ ſequit ideſt, cum Chriſtianis,& c. nõ refertur ad totũ id quod præmiſſum eſt,ſed ad aliã partẽ, inter Chriſtianos non habent. Vel non de omnib. gentibus hoc intelligendum eſt, ſed de gẽtib.cathecumenis

d ¶ Sed ſoli.] Chriſtiani.

e ¶ Maneat.] Quid iuris in hoc caſu,notaui 33.quæſtio.1.§. de pœnitentibus.

Vnde

Digitized by Google

a ¶ Vnde quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probat, quod ſententia retractari non poteſt, & hoc probat per duos canones. Secunda ibi, [Quod autem.] Ioan. de Fant.

a ¶ Vnde quæritur, si eccleſia fraude teſtiũ, aut ignorantia eorum decepta aliquos ſeparauerit, qui poſt ſeparationem alia coniugia contraxerint, ſi poſtea deprehenſa fuerit calliditas, vel falſa opinio teſtium, an priora coniugia ſint redintegranda. Quod fieri non poſſe, argumentis, & auctoritate probatur. Sententia namque niſi per appellationem intra terminum lege conſtitutum reuelata fuerit, irreuocabile robur obtinebit. Hinc etiam B. Gregorius ſcribit dicens.

¶ Quæ rationabiliter deciſa ſunt, mutari non expedit. Cap. I.

27.q.2.eccleſiaſtice. Anſ.l.4.c.9.

OMnibus modis b eccleſiaſticæ diſciplinæ, vel mode rationi conueniens eſt, vt quæ rationabiliter ordinata fuerint, uel deciſa; nulla in poſterum debeant refragatione turbari.

¶ *In vulgatis Gratiani codicibus tribuebatur B. Auguſtino. Reſtituendum eſt B. Gregorio ex aliquot veruſtis exemplaribus & Anſelmo. Ar ſup. 25.q.2.c. eccleſiaſtica. hoc idem citatur ex Gregorio: apud quem legitur iiſdem pene verbis. lib. 7. indict. 2. epiſt. 60.*

Item Stephanus Papa quintus, Paulo epiſcopo Placentino.

¶ Quæ vtiliter deciſa ſunt, a ſucceſſoribus roborenrur, à temerarijs præſumpta reſecentur. Cap. II.

LOci noſtri conſideratio nos admonet rationis auctoritate, quæ a prædeceſſoribus noſtris vtiliter deciſa fuerint, roborare; & quę a temerarijs præſumpta fuerint,

† fortaſſe, quæ.

1 ps

2 Hanc ſententiam quidam tenent pro veriori maxime ſi cõtractũ ſit ſm matrimonium; ſicut .n. auctoritate iudicis ſolutum eſt. ita & auctoritate eiuſdem debet reformari. ar. extra de regu. iu. oĩs res. & ff. de re iu. nihil. Ar. Sẽtentia triplici mõ retractatur. Sententia à qua non eſt appellatũ, non eſt retractanda.

Sententia p matrimonio vel cõtra ipſum latare tractari põt.

a ¶ Vnde quæritur.] Hic quæritur ſi ſnia. quæ lata eſt pro matrimonio, vel contra illud, poſtea poſſit retracta ri. Et dicendũ q̃ ſic, quia talis ſnia nullo curſu tpis trãſit in rem iudicatam, vt extra de ſen. & re iudica. conſanguinei. & c. lator. Quidam volebant diſtinguere & dicere, quòd ſi ſecũda matrimonia ſunt contracta, non põt retractari ſententia: ſed ſi non ſunt contracta, poſſit retractari, per illud quod eſt extra de teſtibus. ſicut, 33. q. 1. ſi per ſortiarias. ſed id quod in illa decreta. ſicut. dicitur, referendum eſt ad facilitatem, i id eſt non ita de facili retractatur ſententia, quando ſecunda matrimonia contracta ſunt. Et illud quod dico in matrimonio, dico in omnibus ubi periculum animę uertitur, ut in baptiſmo, & ordine. Illud tamen poſſet dubitari, vtrum ſententia matrimonij ipſo iure retractetur, an per in integrum reſtitutionem. Et videtur quod per in integrum reſtitutionem, vt extra de in integ. reſtitut. ex literis. Econtra videtur, quod ipſo iure, quia ibi ſententia non tranſit in rem iudicatam, vt dixi. Sed licet magiſter ſpecialiter propoſuerit quæſtionem de matrimonio, tamen generaliter proſequitur, an quælibet ſententia poſſit retractari. Notandum ergo, quod variis modis retractatur ſententia. Quandoq; retractatur ſi eſt lata per ſurreptionẽ, vt inf. ea veniam. & ext. de off. vica. tua. & extra de ſent. & re iudic. cum olim. Item ſi eſt lata per falſos teſtes. vel per falſa inſtrumẽta, vt ext. de prob. licet. & C. de falſ. querela. Item, ſi eſt lata per falſas allegationes. ff. de iud. præter. Itẽ ſi interuenit falſus procurator, ut ext. de procur. in noſtra. ff. de iud. licet. Item ſi eſt lata a iudice non ſuo, ut extra de iud. at ſi clerici. & C. ſi a non comp. iudi. per totũ. Itẽ per in integrum reſtitutionem 2 vt ext. de in integ. reſt. requiſiuit. Item per appellationẽ & ſupplicationem, ut C. de p̃. impe. offic. auth. q̃ ſupplicatio. Itẽ retractatur ſi eſt lata ab excõmunicato, ut extra de sẽt. & re iudic. ad probandum. Itẽ retractatur p implorationẽ triſtis auxilij. vt ſi contra ſeruũ fuerit lata ſnia, ille appellare non poteſt, ſed permittitur ei implorare triſte auxiliũ, ut ff. de app. ſeru. Itẽ ſi fuerit lata cõtra ius ſcriptũ, ut 2. q. 6. §. eſt aũt quando. Itẽ propter corruptionẽ iudicis vt 2. q. 6. §. venales. Sũt aũt tres modi retractãdi ſententias. Qñque retractatur ſententia, id eſt, nulla oſtenditur eſſe, ſcilicet cum eſt lata à iudice non ſuo. 2. q. 1. in primis, vel cum per falſum procuratorem lata eſt. Quãdoque retractatur iudicis officio, quãdoque iure actionis. Si retractatur iudicis officio, ſcilicet per beneficium reſtitutionis in integrum: tunc tantum vſque ad quadriennium poteſt agi. C. de temp. in integr. reſtitu. l. vlt. ſi autem iure actionis, ſcilicet actionis in factum: tunc vſque ad triginta annos audietur. C. de præſcr. xxx. ann. ſicut.

3 Subaũ. niſi ex certa ſciẽtia princeps daret reſcriptũ dicendo non obſtante tali ſnia. ar. C. de teſ. auth. hoc in ter liberos. Arch.

b OMnibus modis.] Rationabiliter.] Etiam imperiali reſcripto 3. C. de tranſac. cauſas. immo à limine iudiciorum expellent̃ qui volunt retractare ſententias, à quibus non eſt appellatum, vt C. ſententiam reſcin. nõ poſſ. l. vlt. C. vt lite pend. l. fi. niſi propter publicam vtilitatem, vt ff. de decre. ab ordi. fa. quod ſemel. vt niſi reſtituendo. vt ff. de mino. in cauſa. §. vltimo.

LOci noſtri.] CASVS. Papa bene diffinita debet confirmare & delicta corrigere. Peccat enim qui bene ſtatuta

ſtatúta violat': & quæ delicta non punit, peccandi uiam aperit.

a ¶ Omittimus.] Si.23.q.3.eſt iniuſta.in fine.

b ¶ Errorem.] Nota, quod partibus & aduocatis licet corrigere errorem ſuum quandocunque ante ſententiam: ut ext. de cen. olim.circa medium. C.de iur.& fac. ign. error.teſtibus incõtinẽti licet corrigere: ut extra de teſt. cog. præterea. 1 Item dominus põt incontinenti errorẽ procuratoris corrigere, ut extra de off.iud. deleg.cũ olim. in fi.ni ſi errauerit in petendis iudicibus ſuſpectis. ut extra de cau. poſſ. & propr. cum olim.de hoc 12.q.1. ſup.& capud miſericordẽ. Item iudex poteſt errorẽ ſuum corrigere in interlocutoria ſniam.ut ff. de re iud.qã iuſſit, ſed diffinitiuam ſniam nullus poteſt corrigere. ſiue ſit ordinarius. 2 ſiue delegatus, ſiue ĩ ciuilibus, ſiue in criminalibus cauſis:ut ext. de off. deleg. in litteris. C. quomodo & qñ iudex, ſi ut proponis. ff.de pœn. diui. fratres.niſi ſit lata contra ordinẽ iuris, tũc põt retractari ab ordinario ĩm. ut C.de accuſ.l.3.& 4.& ẽt a delegato: ut ext. de accu. qualiter & qñ. Sed licet corrigere non poſſet ſententiã, tñ poteſt cã moderari, ut ff. de offi. præſi.illicitas.§.vlt. Similiter ſi deceptus tulit ſniam, poteſt denegare executionẽ iudicati, ut ff.de iud. ſi põtor. in fine. Item uerba ſniæ põt mutare. dum tamen ſenſus idem remaneat: ut ff.de re iudicata,actorum. Item ſupplere põt eadem die de fructibus. 3 ff.de re iud. Paulus. Itẽ interpretari, põt ſententiã ſuam ſi eſt præſes vel procurator Cæſaris,ut ff.de appel.l.ab executore.

1 Adde an & qñ licet iudici recipere teſtẽ nolentẽ corrigere dictum ſuum. no.Bar. in l. ſi poſtulauerit.§.1. ff. de adul. & in repet.ff.de qõni.

2 De hoc Et no. extra de reg.iur. cum Bertholdus in gl.ſed quæriter.

Sententia poteſt moderari.

3 Ad idem de expenſis Archid.

Res iudicata neritati non præiudicat.

c ¶ Triennium.] Maxime.arg.33.q.5. quod Deo.

d ¶ Reparanda.] Nota rem iudicatam non præiudicare veritati in cauſa ſpirituali. Sed videtur contra extra de teſtificut.quia ibi dicit, q̃ nõ videtur ſupereſſe aliquod remedium, niſi quod teſti imponatur pœnitentia de periurio.ſed ibi ſupple.f.de facili. Vel ibi reſpicit factũ, non ius. Simile notatur extra de arbitris peruenit.

4 Vel dic ut no.ſup. ea.l. l.ſumma.

in promptu nihilominus vlciſci. Reum quippe ante conſpectum diuini iudicis ſe nouerit eſſe,qui nititur vtiliter finita reſcindere,ac roborata quolibet auſu violare.Eccleſiaſtici quippe vigoris ordo confunditur,ſi aut temere illicita præſumantur, aut non conceſſa impune tententur. Proinde ſi negligenter ea,quæ male vſurpantur, omittimus; 2 exceſſus viam proculdubio alijs aperimus. 1.Cor.10. diſt.93.diconus.

¶ *Sententia huius capitis, & multa etiam verba ſumpta ſunt ex B.Gregorio lib.7.indict.1.epiſt.13.& 28.*

Quia ergo ſententia hæc rationabiliter data eſt,nec per appellationem intra certum terminũ releuata; apparet, quod nequaquam priora cõiugia ſunt redintegrãda. His ita reſpondetur. Aliud eſt,ſententiã reſcindere, & rationabiliter deciſa turbare, atque aliud,quæ per ſubreptionẽ obueniunt,deprehenſa corrigere,ſuum namque errorem b cuique corrigere licet, atque ideo, quæ a quolibet illicite committuntur,ſiue a prædeceſſoribus admiſſa inueniuntur;in melius reuocari oportet. Porro illicite vxor a viro ſuo ſeparata eſt,& illo viuente alij copulata:cum Dominus ſolius fornicationis cauſa a viro ſuo vxorem ſeparari iubeat. Sicut ergo ſi aliqua, cuius vir putaretur defunctus,alicui copularetur, & qualibet occaſione interueniente,ab eius conſortio diſcederet;quamuis iudicio eccleſia cogatur redire ad eum,quem reliquerat;tamen ſi poſt triennium c virum,qui mortuus putabatur, redire contigerit, priora coniugia redintegrabuntur: ſic cum deprehenduntur non fuiſſe conſanguinei, qui cauſa conſanguinitatis ab inuicem ſeparati ſunt, prioris conſortij fœdera ſunt reparanda. d

vide ſupra cum per bellicã 34.q.1. & 2.

2 *Quod autem,quæ illicite admittuntur,vel admiſſa inueniuntur, corrigenda ſint,uel quod ſententia etiam Rodis in melius commutari ualeat, auctoritate Hilarij Papæ,& Nicolai mo ſtratur.*

Ait namque Hilarius epiſcopus Vrbis Romanæ ſynodo præſidens,cap 4.

¶ Corrigendum eſt, quod illicite admittitur, aut a prædeceſſoribus admiſſum inuenitur. C. III.

Deuſdedit p.1. Poly.l.4.tit.20. Ant.l.6.c.157.

† *al.in aliquo.*

QVod quis e cõmiſit illicite aut a prædeceſſorib. ſuis inuenit admiſſum, ſi proprium periculum vult vitare,damnabit. Nos enim in nullo volumus ſeueritatem vltionis exercere; ſed qui in cauſis Dei, vel contumelia, vel aliquo † exceſſu deliquerit, aut ipſe quod peperam fecit,aboluere noluerit, in ſe, quidquid in alio non rexerit,punietur,ut via peccandi claudatur.

e ¶ Quod quis.] Hoc c. loquitur de illicita alienatione rerũ eccleſiæ,ut ext. de re.pmu.c.2.Secus.n. ſi deliquit ſentẽtiando 5 diffinitiue.C. ſententiã reſcin.nõ poſ.l.1. ff.de re iu.l.iudex.ar. cõtra factũ proprium aliquẽ poſſe uenire.ar.12.q.1.certe ego ſum.& ext. de elec.noſti. f ¶ Illicite.] Sic 55.diſt.pœnitentes.ar.cõtra ext.de cleri. coniug. diuerſis, & extra de fil. presbyter. ueniens.

5 Etiam in cauſa ſpirituali ſecundum H. Fornicariã abiurans an cum illa cõtrahere poſſit.

Digitized by Google

& arg.ff.de reb.eo.qui ſub tu.vel cura.l.quamuis.& extra de concef.præben.cum ſuper.

a ¶ Illicitus.] No.arg.ad quæſtionem dominicalem iuxta.quod nũquam accederem ad fornicariã meam.poſt volo cum ea contrahere,nunquid poſſum?arg.hic quòd ſic,&c

reſecauerit, inueniet.Quod, vt deinceps poſſit tenacius cuſtodiri,ſi placet, ſententias, cauſas, & ſubſcriptiones proprias,omnes commodate,vt ſynodali iudicio aditus claudatur illicitus. a

Item Gregorius.

¶ Secundum ſuæ conditionis tenorem Apoſtolica valet mutari ſententia. Cap. IIII.

Deus dedit ibidem. Poly.l.6.tit.6. Anſ.l.5.c.69.

APoſtolicæ ſedis ſententia,tanta ſemper conſilij moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, b tantaq; deliberationis grauitate profertur,vt retractatione non egeat: nec immutari neceſſariũ ducat: niſi forte ſic prolata ſit, vt retractari poſſit, c vel immutanda ſecundum præmiſſæ tenorem conditionis d exiſtat.

¶ *Apud Anſelmum, & Polycarpum citatur ex epiſtola Nicolai Papæ ad Regem Carolum. extat in codice ſæpe memorato monaſterij Dominicanorũ,in epiſtola Nicolai, quæ inſcribitur ad Ludouicum regem, & in altera eiuſdem ad epiſcopos omnes in regno Ludouici, quæ incipit,*Gaudemus.

Item Innocentius Papa, epiſt.22. ad epiſcopos Macedoniæ.

¶ A prædeceſſoribus damnatos,aliorum ſupplicationib. in priſtinum ſtatum Apoſtolica reformat eccleſia. Cap. V.

VEniam nunc ad Maximum e Photinum, * quaſi ad quoddam thema,& [quod mihi anxium eſt,ac difficillimũ] maiorum meorum reuoluam ſententias.Fuerat de illo quoquo pacto[vt ipſi etiam cõmeminiſtis] aliqd vtique grauius conſtitutum.Verum quoniam id per rumorem f falſum,vt aſſeretis.ſubreptum huic ſedi, & elicitum per inſidias demõſtratis: quia res ad ſaluté redijt: veniam nos hanc intantum vobis adnitentibus poſt cõdemnationem more Apoſtolico ſubrogamus † tantiſque veſtris aſſertionibus,vobiſque tam bonis, tam charis nõ dare conſenſum, omnib.rebus duris durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione[fratres chariſſimi] & ſententia, ac poſtulatione epiſcopum Photinum haberore [licitum eſt enim ita conſtituere, ut deprecamini g] & noſtram in melius cõuerſam ſententiam,labore,uel teſti

Poly.l.5.tit.6.

† Tex.eſt in ſimili in l. ſi ſi.ſi tẽdũ. ff.de pœn.& in l. Arianus.ff.de ac. & obl.g.

Sententia principis an poſſit retractari.

d ¶ Conditionis.] Si cõceſſum erat ad rẽpus.ſup.e.q.1. quod ſcripſi. Vel illius.ſi p̃ces meritate nitãtur.

Sententia nõ eſt ſub conditione ferẽda.

e ¶ Retractari poſſit.] Videtur ergo q̃ ſententia principis poſſit retractari,ſi eſſet iniuſte lata. Et ſic eſt contra. C.de app.ne cauſas. vbi dr, q̃ ſi ſententia principis ſine cauſæ cognitione fuerit lata,nõ poteſt retractari ab alio. nam erãi error principis facit ius inter partes, ut ff.de ſupelle. l.4. ĩ fi. ſed hic loquitur de ea retractatione, quæ fit per in integrum reſtitutionem, extra de in integrum reſtitu. cum ex litteris.

VEniã nunc.ad.] CASVS. Quidã petebãt ut Papa Photinum epm̃ ex falſa cauſa depoſitũ,reſtitueret. & Euſtachiũ diaconũ deponeret: Papa uero epiſcopũ eis reſtituit, ſed diaconũ non depoſuit. e ¶ Maximum Photinũ. Forte binomius erat iſte Photin⁹,uel aliter,uenit ad Photinum nũc quaſi ad maximum quoddam thema: quia plures qõnes ex eo furgũt. f ¶ Per rumorẽ.] Ar. ad qõnem illã. Quid ſi aliquis propter falſum rumorẽ eſt electus, qui credebatur peritus?quod poſtea caſſatur eius electio, ſicut & caſſatur inſtitutio, ut ff.de hæred.inſtitu. ſi pater. ſed legata non caſſantur ratione falſi rumoris, ut ff.de hæred.inſtit.l.ult. Item hoc ſcias, quod ea, quæ p̃ ſubreptionẽ obtinẽtur,etiam abſente aduerſario retractantur, ut extra de ſententia & re ind.cum olim. nec aliqd valet quod per litteras ſubrepticias actum eſt:ut extra de officio uic.tua.immo & liberæ non retractatur,licet propter iniuſtam cauſam data ſit: ut inſtitu. quibus ex cau. maior.§. eadem.uerſic. ſemel. tamen nulla eſt, ſi per ſubreptionem data fuerit,ut ff. de fideicom.l.cum uero.§.ſubuertum. & iudex, qui alias non poteſt reuocare ſententiam diffinitiuam, licet iniuſtam, in hoc caſu ipſemet eam reuocat. ff.de iudic. ſi prætor.

Electio imperiti, quã credebatur peritus, an debeat caſſari.

‡ Arg.cõtra x.q.1.placuit. ubi de hoc.

Obtenta per ſubreptionẽ abſente aduerſario retractantur.

g ¶ Vt deprecamini.] Arg.quòd non ſit ſimonia,preces pro digna perſona porrigere; & pro digno depoſito reſti-

Reſcripta Apoſtolica nihil reprehẽſibile contineant.

b ¶ Decoquitur. Hic patet ratio,quare in ſcripturis Apoſtolicis nihil debet uitij reperiri, nec aliquid reprehẽſibile,vt extra.de reſcr.cum adeo. vnde uitioſa dicent teſtes ratas,ſi ſint in eis falſum latitãs: ut extra de reſcr.ad audientiam ſed in teſtib. & priuilegiis ſcrus eſt.C.de teſt. error.ff.de manum.teſt.qui habebat. Nõ enim eſt uerſimile,q̃ tam tiliæ litteræ in tot manibus decoquãtur, q̃ fiat,& 11 q.1.relatũ & c.ſilud. Et ar. cõtra extra de rau. poſſe.c.1.& ff.de excuſ.tut.l.ſed & an eadem.§.actiones.

APoſtolicæ. CASVS. Quæritur utrum Papæ conſtituta ſint mutanda. & reſpondetur q̃ non,niſi mutationis cauſa uel conditio ſit inſerta.

NOtificamus.] CASVS. Quidam mortua uxore sua duxit aliam, quæ dicebat primæ consanguinea fuisse, dicitur hic quod si duo, uel tres de consanguineis uiri, uel mortuæ uxoris, uel alij testes idonei dixerint iurati consanguinitatem, separentur. si uero aliqui hoc dixerint sine iuramento, separatio hæc nõ fiet, sed ind. cetur eis pœnitentia: quia infamati sunt, & forte peccauerunt.

a ¶ Defunctæ.] Mortua enim erat uxor eius, cuius consanguineam postea accepisse dicebatur, uel affinem.

b ¶ Bonæ famæ.] arg. quod debent esse bonæ famæ testes in probanda consanguinitate, ut extra de testib. in litteris. & extra eod. tit. licet. Sed quid si criminosos ferimus, uel infamis contraxit, nunquid possunt admitti ibi homines fimplices contra diuortii? Vi, quod sic 2. q. 7. si hæreticus. C. de inoffi. testa in arenam. Dico quod nõ, sicut nec dico alias criminosos testes cõtra criminosum admittẽdos, nec enim hẽt ibi locũ replicatio, ext. d: exec. a nobis. c ¶ Es. s. i. accusatoribus. Testes enim non puniũtur antequam dixerint testimoniũ. arg. C. de testi. nullum. est tamen arg. hic pro H. quod idẽ possit esse accusator & testis in huiusmodi causis. 1

1 Nõ est fal- d ¶ Contraxerint.] sum fm id, sed forte non bono quod not. 2. zelo diffamauerint q. 4. c. j. in matrimonio, ut Glo. ibi, sed de adult. quamuis. no. ẽ. eod. in in fine. sum. idem q dicitur hic. Arch.

Matrimonii ferum, an rol sit ad testimonia ferue sũ dissolui.

Consanguinitas nõ probatur p coniuges, nisi fama cõcurrat.

probatur. Ideo enim maxime parentes, & si defuerint parentes proximiores admittuntur, quoniam vnusquisque suam genealogiam cum testibus, & chartis, tum etiã ex recitatione maiorum scire laborat. Qui enim melius recipi debent, quam illi, qui melius sciunt, & quorum est interesse, ita vt, si non interfuerint, & consensum non adhibuerint, secundũ leges nullum fiat matrimonium? Quod vero legitur, (pater non recipiatur in causa filij, nec filius in causa patris) in criminalibus causis, & contractibus verum est, in matrimonio vero coniungendo, & diuiungendo, ex ipsius coniugij prærogatiua, & quia fauorabilis res est, congrue recipiuntur. †

ff. de testib. l. testis idoneus.

† al. admittuntur

¶ *Hæc Palea deest in plerisque vetustis exemplaribus. Habetur extra qui matrimoniũ accus. poss. c. 3. ex Clem. III. alias Cœlestino Flor. episcopo, alias ecclesiæ Florentinæ, indeque, & ex aliquot manuscriptis est emendata, verbis aliquot & additis, & sublatis.*

† al. Cyriaco.

Item Vrbanus Papa Richardo † Genuensi episcopo.

¶ Qui iureiurando propinquitatem firmare debeant. Cap. III.

Sent. 4. c. 41. Iuo p. 9. c. 13. Fann. l. 7. c. 85.

NOtificamus tibi, vt postquam tres, aut duo ex propinquioribus iam defunctæ [a] vxoris, eius, qui accusatur, vel viuæ hanc propinquitatem iureiurando firmauerint, vel tres, aut duo ex antiquioribus Genuensibus, quibus hæc propinquitas nota est, qui bonæ famæ, [b] & veracis testimonij sint, remoto amore, timore, pretio, & omnino malo studio, supradicto modo consanguinitatẽ firmauerint, sine omni mora coniugia dissoluatur. Quod si propinqui, aut extranei verbis tantum propinquitatẽ testantur, & iuramento probare vel noluerint, vel nequiuerint, coniugium nullatenus dissoluatur, sed competens eis [c] pœnitentia propter infamiam, vel peccati maculam (si forte in hac re contraxerint [d] aliquam) iniungatur.

In codice peruetusto ex Eugenio ij.

Item ex concilio Vrbani Papæ habito in Apulia.

¶ Suæ confessioni relinquuntur, quorum incestum nullus iureiurando affirmat. Cap. IV.

Sent. ibidem. Iuo p. 9. c. 53.

SI duo, vel tres consanguinitatem iureiurando firmauerint, vel ipsimet forte confessi [e] fuerint, coniugia dissoluantur. Si vero neutrum contigerit, episcopi eos per baptismum, per fidem, per iudicium Christi in vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciãt, verum se (sicut est fama [f]) cõsanguineos recognoscant: si negauerint ipsis relinquendi sunt: ita tamen, vt & aliud cõsciens

a ¶ Defunctæ.] Mortua enim erat uxor eius, cuius consanguineam postea accepisse dicebatur, uel affinem.

b ¶ Bonæ famæ.] arg. quod debent esse bonæ famæ testes in probanda consanguinitate, ut extra de testib. in litteris. & extra eod. tit. licet. Sed quid si criminosos ferimus, uel infamis contraxit, nunquid possunt admitti ibi homines fimplices contra diuortii? Vi, quod sic 2. q. 7. si hæreticus. C. de inoffi. testa in arenam. Dico quod nõ, sicut nec dico alias criminosos testes cõtra criminosum admittẽdos, nec enim hẽt ibi locũ replicatio, ext. d: exec. a nobis. c ¶ Es. s. i. accusatoribus. Testes enim non puniũtur antequam dixerint testimoniũ. arg. C. de testi. nullum. est tamen arg. hic pro H. quod idẽ possit esse accusator & testis in huiusmodi causis. 1

c ¶ Pœnitentia.] Non sine fama nõ sufficeret communi fama, sufficeret ut extra de testi. in litteris, vel sacris tum in eo, quod dicit, rumor, &c. quia aliud est, quam fama. 2. Item si adest præsumptio violenta cum fama, sufficit, ut extra de testi. præterea.

d ¶ Contraxerint.] Confessi.] Si tamen eos consanguineos fama publice communiter, quæ habetur pro uno teste, idem est si unus confiteatur teste Baz.

e ¶ Confessi.] Si tamen eos consanguineos fama publice communiter, quæ habetur pro uno teste, idem est si unus confiteatur teste Baz.

f ¶ Sicut & fama.] Num sine fama nõ sufficeret communi fama, sufficeret ut extra de testi. in litteris, vel sacris tum in eo, quod dicit, rumor, &c. quia aliud est, quam fama. 2. Item si adest præsumptio violenta cum fama, sufficit, ut extra de testi. præterea.

f ¶ Rumor est quando aliqua pars uicinię unum dicit, fama est qñ tota ciuitas dicit siue clamat, Fm Host.

g ¶ Alii-

tia habeant, ſe a liminib. [a] eccleſiæ, a corpore, & ſanguine Domini, a fidelium cõmunione nouerint ſegregatos atq; infames [b] effectos, donec [c] ab inceſti facinore deſinãt. Si ſe epiſcoporum iudicio ſegregauerint, ſi iuuenes ſunt, alia matrimonia contrahere non prohibeantur. [d]

a ¶ A liminibus ſegregatos, &c. Sed dic ſegregatos quo ad ſacramenta, ſicut quilibet in mortali peccato exiſtens, 1.q.1.ſacerdotes.

b ¶ Atq; infames. Infamia canonica, quæ deletur per pœnitentiam, 6.q.1.infames.

c ¶ Donec.] Arg. q infamia per pœnitentiam aboletur.

d ¶ Non prohibeantur.] Ratione iuuenilis ætatis, uel ipſo iure ſi ignoranter coniuncti ſunt, arg. 33.q.2. inter ſectores & c. in adoleſcentia, & 34. q.1.§.1.

2 *Ecce quibus accuſantibus,* [e] *vel teſt. ſicantib. conſanguineorum coniunctiones ſunt dirimendæ. Cuiuſmodi vero iuramentum ab accuſatore,* [f] *ſit exigendum, ex Romano ordine habetur. Eſt autem huiuſmodi.*

e ¶ Ecce quibus accuſantibus.] G. prout colligi poteſt ex rubricis iſtis, quattuor ponit genera ſacramẽtorum. Primo ponit ſacramentum accuſatoris in primo cap. de parentela. Secundo ponit ſacramentum ſynodalium teſtium in c. epiſcopus. Tertio teſtium in c. de parentela illa. Quarto ſacramentum eorum qui ſeparantur, in capit. abſitto. Dicunt tamen quidam G. dreceptum fuiſſe per conſuetudinem Italiæ, quæ eſt ut accuſator debeat iurare iuxta tenorem illius c. de parentela. nam quidam dicunt, quod accuſator iurare non debet, quia nec etiam de calumnia in huiuſmodi cauſa iuratur. extra de iur. calumn. litteras, vnde utrumque capitulum de parentela, intelligitur de ſacramento teſtium. ſed de parentela primum loquitur de ſacramento teſtium, quod dicitur eſſe ſeparationis, quia per illud ſeparantur, quorum matrimonium accuſatur. In illo autem ca. epiſcopus, fit mentio de iuramento teſtium ſynodalium, quod non dicitur ſeparationis, prout dicit præcedens c. quia per tale iuramentum nulli ſeparantur, quia per illud ſe non obligant ad aliud teſtes illi ſynodales, niſi vt nuntient epiſcopo, quod illicite perpetratur in parochia. Vnde ex quo nuntiauerint epiſcopo, ſi uoluerint quod ſeparentur, oportet quod iterum præſtent aliud ſacramentum, de quo habes in ca. de parentela in quo plus eſt, quia debent addere de credulitate, ſed teſtes ſynodales non iurãt niſi de auditu. Nec contradicit extra de teſt. quoties, vbi dr quod de ſcientia debent iurare, nam illud per hoc intelligo. In illo autem cap. abſitto. ponitur ſacramentum eorum, qui ſeparantur propter conſanguinitatem.

Teſtes ſynodales quid iurent.

f ¶ Ab accuſatore.] Hoc fallum eſt ſecũdum quoſdam, imò a teſtibus.

Poly.l.6.tit.6.
Ant.l.10.c.74.
Burch.l.7.c.25.
Iuo p.6.c.61.
Pann.l.7.c.66.

DE parentela CASVS. Oſtenditur hic qualiter debeant iurare, qui de parentela debent teſtimonium ferre.

† *al. propter.*
† *al. ibid.*

† *al. iſtud.*

[g] Iuramentum accuſatoris. C. V.

[j] DE parentela illa, quam dicit eſſe inter illũ N. & iſtã eius coniugem N quidquid inde ſcis, & audiſti a tuis vicinis, aut a tuis propinquis antiquiorib. quod tu per nullum ingenium, nec propter timorem, nec propter amorem, aut per † præmium aut per † conſanguinitatem celabis eũm tuum, aut eius miſſum, cui hoc inquirere [h] iuſſerit, quandocunque [i] te ex hoc interrogauerit. Sic te Deus adiuuet, & hæc ſanctorum reliquiæ.

g ¶ Et Audiſti.] Arg. teſtimonium de auditu eſſe recipiendum ut 3.quæſtio.c.§.de his. 14.q.2. ſuper. & cap. quamquam. 34.q.1.non tatis. hodie non, ut extra de teſtib. licet.

h ¶ Inquirere.] Simile extra de teſt. ſi quis teſtium. & hoc eſt intellectus.

i ¶ Quandocunque.] Dum tamen ante teſtium publicationem, extra de teſt. fraternitatis. & cap. ſeries. Vel dic quod iudex ex officio ſuo etiam poſt apertas attẽtationes poteſt inquirere a teſtibus, extra de conſang. & affin. c. 1.

Burch.l.7. c.26.
Iuo p.2.c.29.
Pann.l.7.c.87.

[k] Illud ſacramentum. Secundum intellectum G hoc iuramentum eſt teſtis, præmiſſum accuſatoris, ſed melius eſt, ut primo exprimatur forma, ſub qua iurant ſequentes. H.

[l] Iuramentum teſtium. C. VI.

ILLUD † ſacramentum, [k] quod iſte iurauit de illa parẽtela, quæ inter illum N. & eius coniugem N. computatur, quod tu illud obſeruabis, inquãtum ſapis, aut audiſti. Sic te Deus adiuuet.

HOC IVRAMENTVM. Hæc eſt tertia pars qõnis.

l ¶ Non eſt ſeparationis, i. non fit ſeparatio ad iſtud inter eos quorum matrimonium accuſatur, niſi iterum præſtetur ſacramentum ſequentis cap. quod aperte colligitur extra de teſti. cogen. præterea.

3 *Hoc iuramentum non eſt ſeparationis,* [l] *ſed ſynodale, inſtitutum ab Euthyciano Papa.*

Ait enim.

1 Adde alios caſus in qb. admittitur, not. do. in l. ſi arbiter. ff. de prob.

Sacramentũ quadruplex. eſt circa cauſas matrimoniales.

Digitized by Google

EPiſcopus.] CASVS. Dicitur hic quod epiſcopus de qualibet parochia ſeptem uiros ueraces & honeſtos debet uocare ut iurent qdqd in parochia nouerint contingere pertinens ad correctionem epiſcopi, quod de hoc interrogari dicunt ueritatem epiſcopo, uel eius legato.

¶Synodale iuramentum. C. VII.

Poly.l.6.tit.11. Anſ.l.5.c.132. Burc.l.j.c.91.92.93.

EPiſcopus in ſynodo reſidens poſt congruã allocutionem [a] ſeptem ex plebe ipſius parochiæ, vel eo amplius prout viderit expedire, maturiores, honeſtiores, atque veraciores viros in medium debet euocare, & allatis ſanctorum pignoribus [b] vnumquemque illorum tali ſacramento cõſtringat. Amodo [c] in antea quidquid noſti, aut audiſti, aut poſtmodum [d] inquiſiturus es, quod contra Dei voluntatem, & rectam Chriſtianitatem in iſta parochia factum ſit, aut futurum erit, ſi in diebus tuis euenerit, tantum vt ad tuam cognitionem quocunq; modo perueniat, ſi ſcis, aut tibi fuerit indicatum ſynodalem [e] cauſam eſſe, & ad miniſterium epiſcopi pertinere, quod tu nec propter amorem, nec propter timorem, nec ꝓpter pretium, † nec propter parentelam vllatenus celes epiſcopum, aut eius miſſum, cui hoc inquirere iuſſerit, quãdocunque te ex hoc interrogauerit. Sic te Deus adiuuet, & iſtæ ſanctorum reliquiæ. Illud [α] ſacramentum, ꝙ iſte iurauit de ſynodali cauſa, quod tu illud ex te ita obſeruabis, inquantum ſapis, aut audiſti, aut ab hac die in antea inquiſiturus es. Sic te Deus adiuuet, &c.

† *al premium.*

α ¶Illud.] *Burchardus legit*, iſtud, *& antea hæc nerba præponit hanc rubricam*, Iuramentum cæterorum.

4 *Ab hoc iuramento illud* [f] *ſumptum eſt, principio paululum deriuato. Porro de iuramento ſeparationis* 8 *Innocentius Papa II. ſcribit Othoni Lucenſi epiſcopo dicens.*

¶Iuramentum illorum, qui conſanguinitatem probant. Cap. VIII.

ij DE parentela illa, vnde nos conſulere voluiſti, pro qua ẽt eſt ad noſtram audientiam, appellatum, aliorum fratrum ſcripta ſuſcepimus, qui vtique cauſam ipſam diuerſo [h] modo narrabant. Et primo quidem tam in gradibus, quam in nominibus perſonarum diſcordaſſe, poſtmodum [i] vero in altero eorum computatores eiuſdem parentelæ dicuntur conueniſſe. Cæterum in huiuſmodi caſibus ſummopere conſideranda eſt qualitas perſonarum, quæ aliquid contra quoslibet aſtruere uelint, quæ etiam iuſiurandum præſtare debent, ꝙ neque gratia, neque pretio, vel timore, vel odio alicuius hoc dicunt contra eos, de quibus agitur, ſed potius, quæ cre-

Accuſator & iudex poteſt idem eſſe.

a ¶Allocutionem.] .i. prædicationem. 10.q.1.placuit.

b ¶Pignoribus.] Id eſt, reliquis, quibus obligatur ſicut per pignora.

c ¶Amodo.] Arg. qđ ſine accuſatore ꝑ aliquem inducere teſtes poteſt epꝰ, & ꝑnunciare, & ꝙ idem poſſit eſſe iudex & accuſator ſimul. 6.q.2.ſi tantũ. 11.q.3.ꝑcipue. & ſup. eod.q.1.& 2.q.5.presbyter, ſi. ſup. 4. q.4. ca.1.& 2.contra 1.

2 Huic contrario ſtãdũ eſt, & quod præmittitur falſum eſt, nã epꝰ nõ ẽ accuſator & iudex in hoc caſu, ſed vnus iuratorũ accuſat, & alius introduxit teſtes alios. Arch.

d ¶Poſtmodũ.] Arg. qđ in cauſa conſanguinitatis teſtimoniũ poſſe ferre qs de his quæ recẽter dicit arg. contra ſup. ea. in c. tribus. & ar. extra de conſang. & affinit. ex literis. ſed hic poſtmodum nõ intelligitur poſt motam quæſtionẽ, qã ibi prohibetur, ſed poſtmodum, ideſt, de cætero. & ſic per æquiuocationem ſolue. ad hoc proxi. ꝙ quod autem.

e ¶Synodalem.] Imo quælibet cauſa eſt ſynodalis indirecte, ut extra de iudi. nouit.

f ¶Illud. Scilicet, de parentela.

AB HOC. Hæc eſt quarta pars quæſtionis 15. lo. de Fant.

g ¶Separationis.] id eſt, ad quod fit ſeparatio.

DE parẽtela illa. CASVS. In quadã matrimoniali cauſa fuit appellatũ ad Papam. Papa cauſam delegauit Othoni epiſcopo, & quibuſdã aliis, teſtes in gradibus & in perſonarum nominibus primo diſcordauerunt, poſtea in altero conſenſerunt. iudices delegati ipſum ſuper hoc conſuluerũt. dicit Papa, quod hic conſiderandæ ſunt teſtium perſonæ, & qualiter debeant iurare, & eſſe ſine varietate.

Teſtes cõtra matrimoniũ deponentes quid teneantur facere.

b ¶Diuerſo. Ergo nulli erat credendum, vt 4.q.3. item qui falſo. Vel loquitur hic de diuerſitate teſtium, qui diſcordant, tenentur. n. teſtes ex utroq; latere probare cõſanguinitatem, ut extra de conſan. & affin. ex litteris. & ſingulos gradus clare diſtinguere, & propriis nominibus nominare perſonas omnes, uel ſufficienti circumlocutione, & debent uidiſſe quod perſonæ conſtituæ illos fuiſſe fratres, ſed de patre eorum nihil probant, nec inde aliquid ſciunt, & alios deſcendentes, probant gradus, nunquid hoc ſufficit? Dico quod ſit, quia de ſtipite non inuenimus cautum, ſed tantum de lateribus ut extra de teſtib. ſeries. & ipſos fratres canon quandoque ponit pro ſtipite ſupra eod. q.5.c.1.

i ¶Poſtmodum.] Ponamus ergo quod Petrus & Berta, qui ſunt frater & ſoror, cõtrahunt matrimoniũ, & duo teſtes bene probant Petrum eſſe filium Ioannis, ſed de Berta nihil ſciunt. Item alij duo probant Bertam eſſe filiam Ioannis, ſed de Petro nihil ſciunt, ſeparabitur ne talle matrimonium? Dicunt oẽs ꝙ nonia quia nec iſti duo pro-

2 Iſta fuit ſi tentia Laurentij, pre quo facit ex preſſe extr de teſt. ca. li cet. & quo no. in gl. pra dic. & han ſniam tene Bert. & Gof in prædi. c. li cet. Arch.

Digitized by Google

probant consanguinitatem, nec illi duo, nam aliud probant isti, & aliud illi. Sed qui hoc dicunt, cæci sunt: quia si probaui aliquem esse filium alterius, illum esse patrem istius probaui, sed in casu isto probatum est iudici, ꝙ Ioannes est pater Petri: similiter est ei probatum ꝙ Ioannes est pater Bertæ. ergo constat iudici, ꝙ idem est pater vtriusque: ergo consanguinitas est probata, & forte primi melius dicunt.

dant [a] ita verum esse, & ita se à suis antecessoribus audiuisse. In quibus omnibus non debet aliqua uarietas, vel contrarietas [b] inueniri.

a ¶ Quia credant.] sufficit, quòd iurent de crudelitate: nec est cõtra, extra de testi. quoties, illud enim intelligo per hoc, & ita præstant isti duo sacramenta. Ioan. de Fant.

b ¶ Vel cõtrarietas.] Hic respondet quæstioni factæ. Ioan.

5 *Qui uero separantur ab inuicem, huiusmodi iuramentum præstabunt.* †

† al. præstabant.

¶ Iuramentum separationis. Cap. IX.

QVI VERO. Hæc est 5. pars huius quæstionis.

Polyc. l. 6. tit. 4. Ans. l. 10. c. 75. Burc. l. 7. c. 27. Iuo p. 9. c. 63. Pann. l. 7. c. 38.

A B isto die in antea, quòd tu per nullum ingeniũ te sociabis huic tuæ consanguineæ. [a] N. cum qua cõtra legem, & rectam Christianitatem adulterium & incestum perpetrasti; nec in coniugio, nec in adulterio illam tibi sociabis, nec cum illa ad vnam mensam mãducabis, & bibes, aut sub vno [c] tecto manebis; nisi forte in ecclesia, aut in alio publico loco, vbi nulla mala suspicio possit esse, & ibi corã testibus idoneis pro certa necessitate pariter colloquamini; nec aliam coniugem accipies, nisi forte post peractam pœnitentiam tibi licentia [d] data fuerit ab episcopo tuo, aut eius misso. Sic te Deus adiuuet, [e] & istæ sanctorum reliquiæ.

a ¶ Consanguineæ.] *Quæ sequuntur vsque ad ver.* perpetrasti. *addita sunt ex Burchardo & Inone, itemque alia nonnulla.*

c A B isto die] sub uno. idest, loco suspecto: nam qui male agit, & c. 18. q. 2. pernicioſam.

d ¶ Licentia.] Cũ sit senex. Si enim esset iuuenis, de iure communi posset contrahere, secũdum quosdam, vt not. 33. q. 2. in adolescentia.

e ¶ Deus adiuuet.] Sed clericus cum separatur a concubina sua, nõ debet iurare, ut extra de cohabi. cleri. & mu. clericos.

6 *Occasione vero consanguinitatis vxorem suam dimittere, & aliam ducere non licet alicui, nisi causa primum probata fuerit.*

¶ al. Monasteriale.

Vnde Alexãder Papa II. Gulielmo de Monstrolio. †

OCCASIONE. Hæc est sexta pars q̃stionis.

¶ Nisi coram ecclesia consanguinitate probata uxorem dimittere non licet. Cap. X.

MVltorum.] CASVS. Iste cõsanguinitatis occasione volebat vxorẽ suam dimittere: prohibet Papa ne dimittat, nisi prius causa fuerit in concilio probata.

Iuo p. 9. c. 32. Pann. l. 7. c. 81.

MVltorum relatione cognouimus, te propriam velle abijcere [f] vxorem, & adhærere alteri, prætendẽ tẽ consanguinitatis occasionem. Vnde Apostolica aucto ritate interdicendo mandamus tibi, vt hanc, quam nunc habes, uxorem, nullatenus præsumas dimittere, vel aliã ducere, donec episcoporum religiosorum concilium [g] causam istam examinauerit.

f ¶ Abijcere.] Propria authoritate: qđ non licet. 33. q. 2. ca. 1. & 2.

g ¶ Concilium.] Hoc olim. Vel exaudi distributiue. De hoc no. 33. q. 2. c. 1.

7 *Recepturus uero eam, quam iniuste dimisit, hoc modo iurabit.*

RECEPTVRVS. Hæc est septima pars quæstionis.

¶ Reconciliationis iuramentum. Cap. XI.

Polyc. ibidem. Burc. l. 9. c. 81. Iuo p. 8. c. 217. Pann. l. 7. c. 41.

A B isto die in antea illam coniugem tuam N. quam iniuste dimiseras, [h] ita tenebis, sicut per rectum maritus suam debet habere coniugem in dilectione, & debita disciplina, nec eam per ullum malum ingenium a te separabis, nec ea uiuente aliam accipies: Sic te Deus adiuuet, &c.

h A B isto.] ¶ Dimiseras.] Auctoritate propria: uel per ecclesiam si fuit decepta.

Dauid. 17.

Quod autem vnius [i] *testimonio coniugia apud quosdã dirimuntur, nulla rõne ratum habetur. Cũ enim Dominus dixerit:* [*Omne uerbũ* [k] *stabit* [l] *in ore duorum, vel trium: ostium.*] *Item cum in Ilerdensi concilio, c. 20. dicatur:* [*Omnis cõtrouersia, quæ de ecclesiasticis rebus fit,*

i ¶ Quod autem vnius.] Hæc quæstio incidenter proponitur.

k ¶ Omne uerbum] sup. 2. q. 4. §. 1. & ca. placuit.

l ¶ Stabit.] Nisi ibi ratum de consc. distin. 4. placuit. & 86. distinguenda. & 8. q. 1. talia.

Digitized by Google

Dispenſatio circa matrimonia inducitur propter tria.

Filij ex matrimonio illicito nati poſſunt eſſe legitimi.

QVod autem.] CASVS. Hic intitulatur 7. quæſtio, quæ modicam habet dubitationem.

a ¶ Quod autem.] Si parentes neſciũt impedimentum, non eſt dubium quin filij ſint legitimi, vt extra qui fi. ſint leg. cum inter. Si autem unus ſciuit, & alter neſciuit, dicunt quidam, ꝙ quantum ad ſcientẽ non ſint legitimi, ſed q̃ quum ad ignorãtiã ſunt. ar. 32. q. 2. ſolet quæri. & C. ſolutmat. ſi ignorans. Sed licet. H. & Lata dicerint tamen reprobatur eorũ diſtinctio. ext. ea. ex tenore. Qa inconueniens eſſet, ꝙ aliquis eſſet partim legitimus, & partim illegitimus. ſicut nemo poteſt eſſe partim liber, & partim ſeruus. ff. de li. cau. duob. ſed ſi ambo parentes ſciunt impedimentũ, tales filij non ſunt legitimi, licet eccleſia habuit illud pro matrimonio, ut ext. de clandeſti. deſp. cum inhibitio.

ſecundum diuinam legem ſub duobus, vel tribus teſtibus terminetur, Domino dicente: [*non unus ſtet contra alium,*† *a ſed in ore duorum, uel triũ teſtium ſtet omne verbum. Itẽ cum alibi dicatur,* ſ *nullius perſone β quã tumlibet exercitate teſtimonio aliquid credatur,*] *euidentiſſime apparet, unius aſſertione coniugia non eſſe diremenda.*

Deuter. 19. Matt. 18. † al. aliquem. Burc. l. 7. c. 17. Iuo p. 9. c. 52. Pann. l. 7. c. 82.

a ¶ Contra alium.] *In Deuteronomio hæc adduntur,* q̃d quid illud peccati & facinoris fuerit. *In Euangelio autem ſunt tantummodo ſequentia,* ut in ore duorum, &c.

β ¶ Nullus perſonæ.] *In codice Theodoſiano, li.* 11. *tit.* 14. *legũtur hæc uerba,* nũc manifeſte ſancimus, ne unius omnino teſtis reſponſio audiatur, etiam ſi præclaro curiæ honore præfulgeat, *quorum ſimilia recitantur ab Iuone par.* 16. *ca.* 204. *Et Grat. ſup.* 6. *q.* 2. *in princ. hanc eandem fere ſententiam attulit.*

QVAESTIO. VII.

Vod autem a *quæritur, ſi illi qui de inceſtuoſis naſcuntur filij reputentur. Aug. in lib. quæſtionum ſuper Leuiticum c. ſeu. q.* 76. *determinat, ita dicens.*

Leui. 20.

¶ Non appellantur filij, qui de inceſtuoſis naſcuntur. Cap. I.

QVid eſt. b (Quicũque γ dormierit cũ cognata ſua, ſine filijs c morietur,) cum filij ex huiuſmodi coniunctionibus, & ante nati ſint, hodieque naſcantur? An hoc intelligendum eſt lege Dei cõſtitutum, ut quicũque ex eis nati fuerint, non deputentur filij, id eſt, nullo parentibus iure ſuccedant?

γ ¶ Quicunque dormierit cum cognata ſua.] *Hæc uerba non ſunt hic apud B. Aug. ſed initio ipſius quæſt.* 76.

QVAESTIO VIII.

E his d *uero, qui ignoranter cõiuncti ſunt, in quo gradu conſanguinitatis, uel affinitatis ex diſpenſatione eccleſiæ relinquantur, Gregorius in Regiſto ait, dicens.*

¶ *In Polycarpo citatur ex Gregorio in Decretis.*

Filius nõ eſt qui bonus non eſt.

¶ Non ſeparentur qui infra ſeptimam generationem ignoranter copulantur. Cap. I.

Polye. l. 6. tit. 4.

DE gradibus vero cognationũ, qui infra ſeptimã generationem in matrimonio iunt inuenti, ſi neſcien-

a Fili hos uero q.] Hic depingitur octaua quæſtio, qua quæritur, quo gradu poſſit diſponſari cum conſanguineis, vel affinibus. Et quidem in tertio Papa ſolus, ſed ſi primo & ſecundo non poteſt, vt dicunt: quia in Leuitico prohibitus fuit uterque in conſanguinitate & affinitate, ſed hoc falſum eſt, ut extra de diuor. gaudemus, vt notaui 30. quæſt. 3. Picta cium. & ſunt tria q æ inducunt hanc diſpoſitionem, proles, & tempus. inf. 6. cap. 1. ff. de ritu nup. qui in pro

DE gradibus.] CASVS. Quærebat quidam epiſcopus de conſanguineis & affinibus primi generis in matrimonio copulatis, quid eſſet faciendum? Reſponderetur, qui in quinto gradu, uel ultra per ignorantiam pridem coniuncti ſunt, & filios genuerunt, tolerentur, donec

donec Greg. & ille ſimul loquantur coniuncti vero intra annum in quinto gradu vel ſexto, ſeparentur & ne de cætero tale quid fiat, prohibeamus ſi qui contrafecerint, cum graui pœna ſeparentur.

a ¶ Multa.] Arg. ratione diuturnitatis poſſe fieri quod alias

tes fecerint,& iam multa [a] curricula annorũ ſint reuoluta, ita vt filios [b] habeant,in ſexto qui inuenti ſunt,aut fortaſſe [c] in quinto,huiuſmodi non ſeparentur, donec nos Dño permittente,ore ad os [d] loquamur.Hoc aũt dico ſecundum indulgentiam, [e] non ſecundum imperiũ. Qui vero de his duobus gradib. nouas contraxiſſe nuptias videtur,i. infra anni coronam [f] modis omnibus ſeparentur. De cętero vero generalia per omnem prouinciam ſtatuta percurrentia taliter firmẽtur, vt nullus audeat deinceps tale ſcelus perpetrare:& qui fecerint,ſine retractionis miſericordia acrioribus punitu vltionib. ſeparentur.Hi vero,qui propinquas ſanguinis vxoris ſuæ in matrimonio ſibi ſociauerunt,ſicut iam dudum vobis ſcripſimus,qui in eodem gradu inuenti ſunt, ſeparẽtur; aut ſuſpendatur eorum cauſa, vſque dum nos inſimul Domino auxiliante conueniamus. *Idem.*

¶ De his, [α] qui poſt mortuas vxores,ſecũdas contrahere nuptias voluerint,iuſte, & honeſte,& rationabiliter proſpeximus ab earum conſanguineis vſque ad quartum [g] gradum genealogiæ abſtinere. Hoc nos ſecundũ indulgentiam ſanctæ matris eccleſiæ mitius prælibauimus. [h] Cæterum iuxta ſæcularium [β] legum cenſurã dignis coercionibus,grauibuſq; diſciplinæ inuentionib. † hæc omnia mala, & illicita modis omnibus reſecanda ſunt,vt in futuro deinceps tempore cuncta quieſcant.

† *al. inuẽtionibus.*

α ¶ De his qui.] *In Polycarpo hæc verba ſunt ex eodem Greg. ſed habentur coniuncte cum c. de affinitate. ſupra q. 2. & 3. & proxime antecedunt hunc cap. de gradibus.*

β ¶ Iuxta ſæcularium.] *De pœna inceſtorum eſt in nouella 12. Iuſtiniani. & in cap l. 7. cap. 432. & 435. & in adiectis cap. 124. & 127.*

Idem Fœlici Meſſanæ ciuitatis epiſcopo.

¶ In quarto,& quinto gradu qui coniuncti inuenti fuerint,ſeparentur. Cap. II.

In conc. Tol. 2. c. 5. Poly. ibidem. Anſel. l. 10. c. 39. Burc. l. 7. c. 6. Iuo p. 9. c. 42.

HAec ſalubriter præcauẽda ſancimus, ne qs fideliũ propinquã ſanguinis ſui,vſquequo affinitatis, [i] lineæ meta generis ſucceſſione cognoſcunt,matrimonio [k] ſibi deſideret copulare:ſed,ſicut α a maioribus noſtris definitũ eſt, ita modis omnibus obſeruetur: quoniam vſque ad ſeptennarium numerum parentelæ nulli vnquã

DE HIS QVI POST MORTVAS. CASVS Mortua vxore debet vir ab eius cõſanguineis vſque ad quartum gradum abſtinere,& hoc fit ex diſpẽſatione: quia de rigore iuris eſſet puniendus.

Cã pendente ſuper matrimonio nõ eſt denegandũ debitum.

Mancipium dĩ nouũ qã per annũ nõ ſeruauit.

¶ Et hẽs hic arg. q nõ dicuntur noua, quæ annũ excedũt; ſimiliter nec nouum feudum. Arch.

alias fieri non debet,ſup. diſt. 4. denique. & 95. diſt. ecce. 1. q. 1. cito. ſup. 24. q. 1. ſchiſma contra.

b ¶ Filios.] No. filiorum ſuſceptionem & annorum lõga curricula diſpenſationem inducere, ne matrimoniũ ſeparetur: hodie autem longitudo temporis non excuſat,vt extra de conſang. & affin. non debet. Ioan.

c ¶ Aut fortaſſe.] Ideo dubitando dicit, quia in quinto gradu non diſpenſandum,niſi ex magna cauſa. Dicunt autem quidam, q dominus Papa in hoc c. dat generalẽ formam omnibus prælatis,quod vbi inueniunt aliquos in tali gradu,& illa tria præcedũt,non ſeparent eos.nec de cauſa cognoſcant: alias ſic.

d ¶ Ore ad os.] Et ita permittit in ſuſpenſo.

d ¶ Ore ad os. Sed ſi quis recenter contraxerat,vel contraheret cum antiqua,q tunc ſeparentur. Et hoc eſt quod dixit,infra anni coronam.

e ¶ Indulgentiam.] Sed ſi obijcio tibi,aut Papa diſpenſauit,aut nõ? Si diſpẽſauit, ergo ſtatĩ fuit matrimonium. Quare ergo dicit, non ſeparent, donec nobis loquãtur? Si non diſpenſauit,quomodo ergo permiſit eos eſſe in inceſtu? Hic quare ſecundo hoc ſubiungit. Hoc aut dico ſecundum indulgentiam? Sol. Papa non ſtatim diſpẽſauit in matrimonio: ſed diſpenſauit in hoc, q debet differri cognitio cauſæ, vel etiam prolatio ſentẽtiæ, & ideo medio tempore alter alteri non debuit negare debitũ; cũ adhuc non cõſtaret de cõſanguinitate,ut extra. ut li. pen. laudabilẽ. Vel dic, q diſpenſauit ſub conditione, ſi conſtaret de præmiſſis. Vel expone,non ſeparent, quantum ad cohabitationẽ, ſed per hoc non dat eis licentiã commiſcendi.

f ¶ Anni coronam.] Ideſt,anni circulum vel reuolutionẽ. Nota noua matrimonia dici q̃ non ſunt annua. Similiter mãcipium dicitur nouũ quod nondum ſeruiuit per annum, ff. de publi. & vect. interdũ. §. quoties. ſimiliter vinum, ff. de vino,tritico,& oleo legato. l. vetus. 1

i ¶ Affinitatis.] Conſanguinitatis ſigna vel veſtigia.

k ¶ Matrimonio.] Ideſt, vſque ad ſeptimum gradum.

g ¶ Ad quartum.] Si intelligas hoc de ſecundo genere affinitatis,tunc nulla eſt ibi diſpenſatio: nec illud quod ſequitur, hoc nos,ſpectat ad illud genus affinitatis, ſed ad primum.

h ¶ Prælibauimus.] Ideſt,olim conceſſimus quibuſdã.

HAec ſalubriter. CASVS. Præcipitur hic,ne quis ſuã ducat conſanguineam quãdiu conſanguinitas vſque ad ſeptimũ gradũ cognoſcitur: & q in quarto gradu vel quinto iuncti ſunt,ſeparẽtur.quia in veteri lege prohibetur quis ad proximam ſui ſanguinis accedere.

Inco-

copulam contrahere licentiam damus,his videlicet, qui ex patre,& matre conſanguinitatis parentela deſcendũt. Qui autem,& quæ in quarto,vel in quinto gradu conũcti inuenti fuerint, ſeparentur: quoniam ſcriptum eſt; [Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, vt reuelet turpitudinem eius.] & iterum: [Anima, quæ fecerit quippiam ex iſtis, peribit de medio populi ſui.] Sane quibus β coniunctio interdicitur,illicita habebunt ineundi coniugij melioris libertatem. Leuit.8.

Niſi in eodem γ crimine vſque ad mortem alterius eorum contumaciter perſeuerauerint.

Vnde in Aurelianenſi concilio.

¶ *Integrum caput*,Hæc ſalubriter.*vt eſt apud Grat.ẽt ab Anſelmo citatur ex Greg. In Polycarpo autem ſequitur poſt c.Pyctacium, ſup.30.q.3. attributum Zachariæ.In concilio Tolet.2.c.5.quod referunt Burch. & Iuo,habentur cætera,huius cap. verba,præter ea,quæ indicabuntur.*

α ¶ Sed ſicut.] *Hæc vſque ad ver.* Separentur, *abſunt a concilio,Burchardo,& Iuone.*

β ¶ Sane quibus.] *Hæc in concilio impreſſo non habẽtur: quamuis apud Burchardum & Iuonem ponantur conũcte cum ſuperioribus. Leguntur autem in Agathenſi, & Epaunenſi,Turonico 2.& in capitularib.adiectis,ſed aliqua cũ uarietate,ut eſt notatũ.ſup.ea.q.2.& 3.de inceſtis.*

γ ¶ Niſi in eodem.] *Hæc nuſquam ſunt inuenta, & viſa ſunt Gratiani. Quod indicat ille loquendi modus*, Vnde in Aurelianenſi concilio.

¶ Non ducant vxores, qui vſque ad mortem alterius in inceſtu perſeuerauerint. Cap. III.

INceſtuoſi, [a] dum in ipſo deteſtando, atq; nefando ſcelere manent, [b] non inter fideles Chriſtianos,ſed inter gentiles,aut cathecumenos [c] habeantur,i.cum Chriſtianis nõ ſumant cibum,nec potum: ſed ſoli [d] faciant hoc; non oſculentur, nec ſalutentur ab eis. Et ſi ſuis ſacerdotibus inobedientes extiterint, & a tam nefando ſcelere ſe ſegregare, atque ad publicam pœnitentiam redire noluerint: inter eos habeantur, qui ſpiritu periclitantur immundo, vel etiam inter eos,de quibus per ſe veritas ait:[Si te non audierit,ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.] Et ſi alter eorum [e] morte præuentus fuerit, alter, quamdiu viuit,grauiter pœniteat,& ſine ſpe coniugij maneat. [e] Cap. I.7. c.33. & in adiectis.c.125. Anſ.l.11.c.9. Burch.l.7.c.5. Iuo p.9.c.41. Matth.18.

¶ *Hoc Burchardus etiam & Anſelmus citant ex Aurelianenſi:& aliquid ad hanc rem faciens habetur in Aurelianenſi 3.c.10. ſicut etiam in Agathenſi, c.61.ex quo videtur citare Iuo. Sed longe magis cum hoc capite concordat c.4.concilij Ilerdenſis relatum ſup.ea.q.2.& 3.De ijs,quæ inceſti.Eadem autem plane uerba leguntur l.7.cap.c.433.& in adiectis,c.125.exceptis tamen ijs,quæ indicabuntur.*

δ ¶ Et ſi alter eorum.] *Hæc non ſunt in capitularibus indicatis: ſed horũ loco habentur iſta.* Nã cum fidelibus non debent orare, neq; in eccleſiam intrare:ſed ad ianuã eccleſiæ excubare,& ab intrantib.in eã,& exeuntibus ex ea,vultu in terrã ꝓſtrato,veniã poſtulare,vt pro ſe orare nõ dedigentur,flagitare,& lacrymis ꝓfuſis,vultu cõtrito,atq; humiliato ſpiritu ſemper oĩbus apparere vſq; ad ſatisfactionem eccleſiæ,& proprij ep̃i canonicam reconciliationẽ manere, & ad priſtinum inceſtũ nunquam redire, nec ſæcularia negotia exercere,nec placitis,aut accuſationibus,& teſtimonijs intereſſe: ſed crebris ſacerdotũ precibus:manuſq;Põtificis proprij impoſitionib. & elee-

Digitized by Google

a ¶ Inceſtuoſi.]Primam partem huius cap. intellige de exclusione ſacramẽtorum: ſecundum autem de anathemate. & tunc dicit.Nõ ſumãt cibum ſpiritualem. De hoc dictum eſt ſupra eadem quæſtione tertia, de inceſtis duodecima quæſtione 2. indigne.

b ¶ Manent.] Poſt admonitionem.

c ¶ Aut cathecumenos.]11.q.3.ad mensam cõtra.Sol.expoſitio illa,quæ ſequit ideſt, cum Chriſtianis,& c. nõ refertur ad totũ id quod præmiſſum eſt,ſed ad aliã partẽ, inter Chriſtianos non habent. Vel non de omnib. gentibus hoc intelligendum eſt, ſed de gẽtib.cathecumenis d ¶ Sed ſoli.] Chriſtiani.

e ¶ Maneat.] Quid iuris in hoc caſu,notaui 33.quæſtio.1.§. de pœnitentibus.

Vnde

a ¶ Vnde quæritur.] Hæc q. diuiditur in duas partes: in quarum prima probat, quod ſententia retractari non poteſt, & hoc probat per duos canones. Secunda ibi, [Quod autem.] Ioan. de Pant.

moſynarum largitionibus, atque cæterorum bonorum hominũ † exhibitionibus expurgari, ſanarique oportet.

† forteſſe, ſpurum.

Hac auctoritate qui in quarto, vel in quinto gradu cõ ſanguinitatis coniuncti inuenti fuerint, ab eccleſia ſeparari iubentur.

QVAESTIO IX.

1 ips

VNde quæritur,[a] ſi eccleſia fraude teſtiũ, aut ignorantia eorum decepta aliquos ſeparauerit, qui poſt ſeparationem alia coniugia contraxerint, ſi poſtea deprehenſa fuerit calliditas, vel falſa opinio teſtium, an priora coniugia ſint redintegranda. Quod fieri non poſſe, argumentis, & auctoritate probatur. Sententia namque niſi per appellationem intra terminum lege conſtitutum reuelata fuerit, irreuocabile robur obtinebit. Hinc etiam B. Gregorius ſcribit dicens.

¶ Quæ rationabiliter deciſa ſunt, mutari non expedit. Cap. I.

35.q.2.eccleſiaſtice. Ant.l.4.c.9.

OMnibus modis [b] eccleſiaſticæ diſciplinæ, vel mode rationi conueniens eſt, vt quæ rationabiliter ordinata fuerint, uel deciſa; nulla in poſterum debeant refragatione turbari.

¶ *In vulgatis Gratiani codicibus tribuebatur B. Auguſtino. Reſtituendum eſt B. Gregorio ex aliquot uetuſtis exemplaribus & Anſelmo. Ait ſup. 25.q.2.c. eccleſiaſtica. hoc idem citatur ex Gregorio: apud quem legitur iiſdem pene verbis lib. 7. indict. 2. epiſt. 60.*

Item Stephanus Papa quintus, Paulo epiſcopo Placentino.

¶ Quæ vtiliter deciſa ſunt, a ſucceſſoribus roborentur, à temerarijs præſumpta reſcindantur. Cap. II.

LOci noſtri conſideratio nos admonet rationis auctoritate, quæ a prædeceſſoribus noſtris vtiliter deciſa fuerint, roborare; & quę a temerarijs præſumpta fuerint,

a ¶ Vnde quæritur.] Hic quæritur ſi ſnia. quæ lata eſt pro matrimonio, vel contra illud, poſtea poſſit retractari. Et dicendũ qp ſic, quia talis ſnia nullo curſu rpis trãſit in rem iudicatam, ut extra de ſen. & re iudica. conſanguinei. & c. Iator. Quidam volebant diſtinguere & dicere, quòd ſi ſecũda matrimonia ſunt contracta, non põt retractari ſententia: ſed ſi non ſunt contracta, poſſit retractari, per illud quod eſt extra de reſtitutis. ſicut. 32. q. 1. ſi per ſortiarias. ſed id quod in illa decreta. ſicut dicitur, referendum eſt ad facilitatem, i id eſt non ita de facili retractatur ſententia, quando ſecunda matrimonia contracta ſunt. Et illud quod dico in matrimonio, dico in omnibus ubi periculum animę uertitur, ut in baptiſmo, & ordine. Illud tamen poſſet dubitari, vtrum ſententia matrimonij ipſo iure retractetur, an per in integrum reſtitutionem. Et videtur quod per in integrum reſtitutionem, vt extra de in integr. reſtitut. ex litteris. Econtra videtur, quod ipſo iure, quia ibi ſententia non tranſit in rem iudicatam, vt dixi. Sed licet magiſter ſpecialiter propoſuerit quæſtionem de matrimonio, tamen generaliter proſequitur, an quælibet ſententia poſſit retractari. Notandum ergo, quod variis modis retractatur ſententia. Quandoq; retractatur ſi eſt lata per ſurreptionẽ, vt inf. ea veniam. & ext. de off. vica. tua. & extra de ſent. & re iudic. cum olim. Item ſi eſt lata per falſos teſtes. vel per falſa inſtrumẽta, vt ext. de prob. licet. & C. de falſ. querela. Item, ſi eſt lata per falſas allegationes. ff. de iud. præter. Itẽ ſi interuenit falſus procurator, ut ext. de procur. in noſtra. ff. de iud. licet. Item ſi eſt lata a iudice non ſuo, ut extra de iud. at ſi clerici. & C. ſi a non comp. iudi. per totũ. Itẽ per in integrum reſtitutionem 2 vt ext. de in integ. reſt. requiſiuit. Item per appellationẽ & ſupplicationem, ut C. de p. impe. offer. auth. q̃ ſupplicatio. Itẽ retractatur ſi eſt lata ab excõmunicato, ut extra de sẽt. & re iudic. ad probandum. Itẽ retractatur p implorationẽ triſtis auxilij. vt ſi contra ſeruũ fuerit lata ſnia, ille appellare non poteſt, ſed permittitur ei implorare triſte auxiliũ, ut ff. de app. ſeru. Itẽ ſi fuerit lata cõtra ius ſcriptũ, ut 2. q. 6. §. eſt aũt quando. Itẽ propter corruptionẽ iudicis vt 2. q. 6. §. venales. Sũt aũt tres modi retractãdi ſententias Qũque retractatur ſententia, id eſt, nulla oſtenditur eſſe, ſcilicet cum eſt lata à iudice non ſuo. 2. q. 1. in primis, vel cum per falſum procuratorem lata eſt. Quãdoque retractatur iudicis officio, quãdoque iure actionis. Si retractatur iudicis officio, ſcilicet per beneficium reſtitutionis in integrum: tunc tantum vſque ad quadriennium poteſt agi. C. de temp. in integr. reſtitu. l. vlt. ſi autem iure actionis, ſcilicet actionis in factum: tunc vſque ad triginta annos audietur. C. de præſcr. xxx. ann. ſicut.

b OMnibus modis.] Rationabiliter.] Etiam imperiali reſcripto 3. C. de tranſac. cauſas. immo à limine iudiciorum expellent qui volunt retractare ſententias, à quibus non eſt appellatum, vt C. ſententiam reſcin. nõ poſſ. l. vlt. C. vt lite penden. l. ſi. nisi propter publicam vtilitatem, vt ff. de decre. ab or. fa. quod ſemel. vt niſi reſtituendo. vt ff. de mino. ió cauſæ. §. vltimo.

LOci noſtri.] CASVS. Papa bene diffinita debet confirmare & delicta corrigere. Peccat enim qui bene ſtatuta

Sententia p matrimonio vel cõtra ipſum latare tractari põt.

2 Vel intelli ge vt no. inf. §. his itaq. in gl.

2 Hanc ſentẽtiam quidam tenent pro veriori maxime ſi cõtractũ ſit ſm matrimonium; ſicut .n. auctoritate iudicis ſoluitur eſt. ita & auctoritate eiuſdem debet reformari. ar. extra de regu. iu. oĩs res. & ff. de re iu. nihil. Ar. Sẽtentia tripli ci mõ retractatur. Sententia à qua non eſt appellatũ, non eſt retractanda.

3 Subiu. niſi ex certa ſcientia princeps daret reſcripũ dicendo non obſtante tali ſnia. ar. C. de teſt. auth. hoc in ter liberos. Arch.

Digitized by Google

statuta violat': & quæ delicta non punit, peccandi uiam aperit.

a ¶ Omittimus.] Si.23.q.3.est iniusta.in fine.

b ¶ Errorem.] Nota, quod partibus & aduocatis licet corrigere errorem suum quandocumque ante sententiam: ut ext. de cen. olim.circa medium. C.de iur.& fac. ign. error.tellibus incõtinẽti licet corrigere: ut extra de test. cog. præterea. 1 Item dominus põt incontinenti errorẽ procuratoris corrigere, ut extra de off.iud. deleg.cõolim. in fi.ni si erranerit in petendis iudicibus suspectis. ut extra de cau. poss. & propr. cum olim.de hoc 12.q.1. sup.& capud misericordẽ. Item iudex potest errorẽ suum corrigere in interlocutoria sua.ut ff. de re iud.qđ iussit, sed diffinitiuam sniam nullus potest corrigere, siue sit ordinarius. 2 siue delegatus, siue in ciuilibus, siue in criminalibus causis: ut ext. de off. deleg. in litteris. C. quomodo & qñ iudex, si ut proponis. ff.de pœn. diui. fratres. nisi sit lata contra ordinẽ iuris, tũc põt retractari ab ordinario iñ. ut C.de accus. l.3.& 4.& ẽt a delegato: ut ext. de accu. qualiter & qñ. Sed licet corrigere non posset sententiã, iñ potest eã moderari, ut ff. de offi. præti. illicitas. §. vlt. Similiter si deceptus tulit sniam, potest denegare executionẽ iudicati, ut ff.de iud. si põtor. in fine. Item uerba sniæ põt mutare, dum tamen sensus idem remaneat: ut ff.de re iudicata, actorum. Item suppliere põt eadem die de fructibus. 3 ff.de re iud. Paulus. Irẽ interpretari, põt sententiã suam si est præses vel procurator Cæsaris, ut ff.de appel. l. ab executore.

1 Addean & qñ licet iudici recipere testẽ nolentẽ corrigere dictum suum. no.Bar. in l. si postulauerit. §. 1. ff. de adul. & in repet. ff. de qõni.

2 De hoc ẽt no. extra de reg.iur. cum Bertholdus in gl. sed qualiter.

Sententia potest moderari.

3 Ad idem de expensis Archid.

Res iudicata ueritati non præiudicat.

c ¶ Triennium.] Maxime.arg.33.q.5. quod Deo.

d ¶ Reparanda.] Nota rem iudicatam non præiudicare veritati in causa spirituali. Sed videtur contra extra de test. sicut. quia ibi dicit, q rõ videtur superesse aliquod remedium, nisi quod testi imponatur pœnitentia de periurio. sed ibi supple. s. de facili. Vel ibi respicit factã, non ius. Simile notatur extra de arbitris peruenit. 4

4 Vel die ut no. sup. ea. l. l. summa.

in promptu nihilominus vlciſci. Reum quippe ante conſpectum diuini iudicis ſe nouerit eſſe, qui nititur vtiliter finita reſcindere, ac roborata quolibet auſu violare. Eccleſiaſtici quippe vigoris ordo confunditur, ſi aut temere illicita præſumantur, aut non conceſſa impune tententur. Proinde ſi negligenter ea, quæ male vſurpantur, omittimus; [2] exceſſus viam proculdubio alijs aperimus. 1.Cor.10. dist.93.diaconus.

¶ *Sententia huius capitis, & multa etiam verba ſumpta ſunt ex B.Gregorio lib.7.indict.1.epiſt.13.& 28.*

Quia ergo ſententia hac rationabiliter data eſt, nec per appellationem intra certum terminũ releuata; apparet, quod nequaquam priora cõiugia ſunt redintegrãda. Hiſta reſpondetur. Aliud eſt, ſententiã reſcindere, & rationabiliter deciſa turbare, atque aliud, quæ per ſubreptionẽ obueniunt, deprehenſa corrigere, ſuum namque errorem cuique corrigere licet, atque ideo, quæ a quolibet illicite committuntur, ſiue a prædeceſſoribus admiſſa inueniuntur; in melius reuocari oportet. Porro illicite vxor a viro ſuo ſeparata eſt, & illo viuente alij copulata: cum Dominus ſolius fornicationis cauſa a viro ſuo vxorem ſeparari iubeat. Sicut ergo ſi aliqua, cuius vir putaretur defunctus, alicui copularetur, & qualibet occaſione interueniente, ab eius conſortio diſcederet; quamuis iudicio eccleſia cogatur redire ad eum, quem reliquerat; tamen ſi poſt triennium [c] virum, qui mortuus putabatur, redire contigerit, priora coniugia redintegrabuntur: ſic cum deprehenduntur non fuiſſe conſanguinei, qui cauſa conſanguinitatis ab inuicem ſeparati ſunt, prioris conſortij fœdera ſunt reparanda. [d]

vide supra cum per bellicã 34.q.1. & 2.

2 *Quod autem, quæ illicite admittuntur, vel admiſſa inueniuntur, corrigenda ſint, uel quod ſententia etiam Rodis in melius commutari ualeat, auctoritate Hilarij Papæ, & Nicolai monſtratur.*

Ait namque Hilarius epiſcopus Vrbis Romanæ ſynodo præſidens, cap 4.

¶ Corrigendum eſt, quod illicite admittitur, aut a prædeceſſoribus admiſſum inuenitur. C. III.

Deusdedit p.1. Poly.l.4.tit.20. Ant.l.6.c.157.

† *al.in aliqua.*

QVod quis [e] cõmiſit illicite aut a prædeceſſorib. ſuis [g] inuenit admiſſum, ſi proprium periculum vult vitare, damnabit. Nos enim in nullo volumus ſeueritatem vltionis exercere; ſed qui in cauſis Dei, vel contumelia, vel aliquo † exceſſu deliquerit, aut ipſe quod perperam fecit, aboluere noluerit, in ſe, quidquid in alio non rexerit, punietur, ut via peccandi claudatur.

e ¶ Quod quis.] Hoc c. loquitur de illicita alienatione rerũ eccleſiæ. ut ext. de re. pmu. c.2. Secus. n. ſi deliquit ſentẽtiando 5 diffinitiue. C. ſententiã reſcin. nã poſ. l. 1. ff. de re iu. l. iudex. ar. cõtra factũ proprium aliquẽ poſſe uenire. ar. 12.q.1. certe ego ſum. & ext. de elec. noſti.

f ¶ Illicite.] Sic 55.diſt. pœnitentes. ar. cõtra ext. de cleri. coniug. diuerſis. & extra de fil. presbyter. ueniens.

5 Etiam in cauſa ſpirituali ſecundum H. Fornicariã abiurans an cum illa cõtrahere poſſit.

&

& arg.ff.de reb.eo.qui sub tu.vel cura.l.quamuis.& extra de concef.præben.cum super.

a ¶ Illicitus.] No.arg.ad quæstionem dominicalem:iurauí,quod nũquam accederem ad fornicariã meam,post volo cum ea contrahere,nunquid possum?arg.hic quòd sic,&c

ibi sit aliquid reprehensibile.

e ¶ Retractari possit.] Videtur ergo ꝙ sententia principis possit retractari,si esset iniuste lata.Et sic est contra. C.de app.ne causas. vbi dr. ꝙ si sententia principis sine causæ cognitione fuerit lata,nõ potest retractari ab alio. nam error principis facit ius inter partes, ut ff.de supelle. l.4. i fi.sed hic loquitur de ea retractatione, quæ fit per in integrum restitutionem, extra de in integrum restitu. cum ex litteris.

Sententia principis an possit retractari.

resecauerit, inueniet.Quod, vt deinceps possit tenacius custodiri,si placet, sententias, causas, & subscriptiones proprias,omnes commodate,vt synodali iudicio aditus claudatur illicitus. a

Item Gregorius.

¶ Secundum suæ conditionis tenorem Apostolica valet mutari sententia. Cap. IIII.

Deus dedit ibidem. Poly.l.6.tit.6. Ans.l.5.c.69.

APostolicæ sedis sententia,tanta semper consilij moderatione concipitur, tanta patientiæ maturitate decoquitur, b tantaq; deliberationis grauitate profertur,vt retractatione non egeat: nec immutari necessariũ ducat: nisi forte sic prolata sit, vt retractari possit, c vel immutanda secundum præmissæ tenorem conditionis d exitiat.

d ¶ Conditionis.] Si cõcessum erat ad tẽpus.sup.e.q.3. quod scripsi,Vel illius.si p̃ces meritate nitãtur. sinia autem non est sub conditione ferẽda.2.q.6. biduũ uam de hoc nõ intelligitur de ea, tenet tñ ll feratur. ext. de sent. excom. a nobis. &c.

Sententia nõ est sub conditione ferẽda.

¶ *Apud Anselmum, & Polycarpum citatur ex epistola Nicolai Papæ ad Regem Carolum. extat in codice sæpe memorato monasterij Dominicanorũ,in epistola Nicolai, quæ inscribitur ad Ludouicum regem, & in altera eiusdem ad episcopos omnes in regno Ludouici, quæ incipit,* Gaudemus.

Item Innocentius Papa, epist.22. ad episcopos Macedoniæ.

¶ A prædecessoribus damnatos,aliorum supplicationib. in pristinum statum Apostolica reformat ecclesia. Cap. V.

VEniam nunc ad Maximum e Photinum, * quasi ad quoddam thema,& [quod mihi anxium est,ac difficillimũ] maiorum meorum reuoluam sententias.Fuerat de illo quoquo pacto[vt ipsi etiam cõmeministis] aliqd vtique grauius constitutum.Verum quoniam id per rumorem f fallum,vt asseretis.subreptum huic sedi, & elicitum per insidias demõstratis: quia res ad saluté redijt: veniam nos hanc intantum vobis admitentibus post cõdemnationem more Apostolico subrogamus † tantisque vestris assertionibus,vobisque tam bonis, tam charis nõ dare consensum, omnib.rebus duris durius arbitramur. Pro uestra ergo approbatione[fratres charissimi] & sententia, ac postulatione episcopum Photinum haberore [licitum est enim ita constituere, ut deprecamini g] & nostram in melius cõuersam sententiam,labore,uel testi

Poly.l.5.tit.6.

Electio imperiti, quæ credebatur peritus, an debeat cassari.

† Tex. est in simili in l. ir fi,i rẽdũ. ff.de pœn.& in l. Arianus,ff.de ac. & obl.ig.

1 Arg. cõtra x. q. 1. placuit. ubi de hoc.

Obtenta per subreptionẽ absente aduersario retractamus.

fi-,& 11.q.1.relatũ & ibiliud. Et ar. cõtra extra de cau. poss.c.1.& ff.de excep.rei iud.& an eadem.§.actiones.

a Possehæc. CASVS. Quæritur utrum P̃ possit constituta sine causa mutare.& respondetur ꝙ non,nisi mutationis causa uel condito sit inserta.

Referipta Apostolica nihil reprehẽsibile contineant.

b Decoquitur. Hic patet ratio,quare in scripturis Apostolicis nihil debet uitij reperiri, nec aliquid reprehẽsibile,vt extra. de rescr. cum adeo. vnde uiriosa dicent rescripta sit in eis falsum latinũ: ut extra de rescr.ad audientiam sed in textu. & primo quis seruus ff.C.de test. seruo.ff.de manum.test.qui habebat. Nõ enim est uerisimile,ꝙ cum illæ litteræ in tot manibus decoquãtur, ꝙ

tractantur, ut extra de sententia & re iud.cum olim.nec aliquid uolet quod per litteras subreptitias actum est:ut extra de officio uic.tua.immo & liberæ non retractatur,licet propter iniustam causam data sit: ut instituta. quibus ex cau. maior.§. eadem.uersic. semel. tamen nulla est. si per subreptionem data fuerit,ut ff. de fideicom.l.cum uero.§.subuentum.& iudex, qui alias non potest reuocare sententiam diffinitiuam, licet iniustam, in hoc casu ipsemet eam reuocat. ff.de iudic. si prætor.

Preces pro digno simoniam non inducunt.

g ¶ Vt deprecamini.] Arg.quòd non sit simonia,preces pro digna persona porrigere; & pro digno depositi re sti-

Digitized by Google

restituendo licite possunt preces offerri. arg. 1. q. 1. filiã, & d. 50. clerico, & dist. 54. si seruus.

a ¶ Compotem.] idest, officij potestatem habentem.

b Nolite.] arg. quod Papa approbat, &c. ut sup. 24. q. 1. hæc est fides. sup. 17. q. 4. 5. qui autem, & 93. dist. si inimicus.

monio vestro compotem [a] vobis ß suscipite. Eustachium vero a me sæpissime comprobatum nolite [b] expectare vt diaconij gradu † expolietur. Solicitos enim vos pro salute libenter audio: [c] contra caput, etiam si faciendum [d] sit non libenter admitto. Cui manum porrigitis, vobiscum porrigo; cui porrigo, mecum porrigite.

† *al. gratia.* Idem apud Nicolaũ ad episcopũ Gallie.

ß ¶ Maximum.] *Germana lectio est.* Veniam nunc ad Maximum quasi quoddam thema Photinum. *Sed ob glossam nihil est mutatum.*

ß ¶ Compotem vobis.] *Eadem causa fecit, ne mutaretur. Legendum est enim,* compotes voti.

Item Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem in epistola septima.

¶ Sententiam Romanæ sedis in melius commutare licet. Cap. VI.

Anf. l. 1. c. 45. Iuo p. 5. c. 19.

SEntentiam Romanæ sedis non negamus posse in melius cõmutari: cum au: sibi subreptum aliquid fuerit, aut ipsa pro consideratione ætatũ, vel temporum, [e] seu grauium necessitatũ dispensatorie quiddã ordinare decreuerit; [quoniã & egregium Apostolũ Paulum quædam fecisse dispensatorie legimus, [f] quæ postea reprobasse dignoscitur:] qñ tamen illa, Romana videlicet ecclesia discretissima consideratione fieri delegerit, non quando [g] ipsa; quæ bene sunt diffinita, retractare voluerit, [γ]

γ ¶ Voluerit.] *Sic etiam in originali impresso: sed Anselmus, & Iuo habent,* renuerit.

Innocentius episcopus per Macedoniam constitutis, cap. epist. 7.

¶ Cuiusque iudicium Apostolicæ sedis auctoritas retractare ualet. Cap. VII.

Poly. l. 5. tit. 4. Anl. l. 2. c. 26.

GRaue [h] non oportuit videri pijssimis mentibus uestris cuiuscumque retractari iudicium; quia veritas [i] sæpius [k] exagitata, magis splendescit in luce: [l] & pernicies [m] reuocata in iudicium, grauius, [n] & sine pœnitentia [o] condemnatur. Nam fructus diuinus est iustitiam sæpius recensseri.

dist. 50. Ioannes Chrysostomus.

Item ex libro Pontificali.

Timotheus fuit circumcisus.

Papa bene diffinitũ scindere nõ põt.

Adnotãda sunt audiendi.

3 Add glo. in Lantiquitas, in fin. & de vsufr.

3 Arg. contra sup. 23. q. 4. est iniusta ubi de hoc. Misericordia est rigori prælerenda.

2 i. sm misericordiã, rigore, i. secundum iuris rigorem.

a ¶ Audio.] Arg. op. adiuuãdo reos criminis 1 supra dist. 45. licet similia. C. de aduo. diu. iudicum, restituendæ. & ff. de alb. scri. l. ult.

d ¶ Si faciendũ.] Arq̃ potius de misericordia, 2 quam de rigore iuris delinquẽtes debemus corrigere: & ꝙ pniores debent esse plati in absoluẽdo, quã in cõdemnando: ut supra dist. 45. licet plerũq; supra dist. 50. ponderet. & supra vigesimatertia q. 4. duo. & supra vigesimasexta q. 7. allegant. ff. de actionibus & obligationibus. Arianus, extra de proba. ex litteris, extra de sortileg. ex tuarum. contra dist. 86. non satis. sup. dist. 9. sana. & sup. 10. q. 7. dispensationes. Ioannes.

e ¶ Vel temporum.] 35. dist. piscis. & su. 1. q. 7. necessaria. &c. quod pro remedio.

f ¶ Legimus.] Vt circuncisionem Timothæi, quam fecerat fieri Paulus propter scandalum Iudæorum qui natus erat ex Iudæa & gentili, postea mutauit hæc cum dixit? dico quod si circumcidimini, Christus nihil uobis proderit. ar. de pœn. dist. 2. circumcisio. & 28. q. 1. sic enim.

g ¶ Non quando.] Ex hoc dicunt quidam Papam retractare non posse quod semel bene diffinitum est, quia peccet. mam illud dicunt posse quod de iure, & ca. 22. q. 2. faciat.

h ¶ Graue.] CASVS. A sententia, qua quidam absolutus fuit de crimine, appellatum erat ad concilium Macedoniæ. Episcopi uidebantur datum sententiam infirmare. Scribunt igitur Papa, & dicit, q̃ nõ oportet eos hoc facere, & pertinaciter debent plenius inquirere, & non precipitanter condemnare.

i ¶ Veritas.] Optima allegatio est contra iudices, qui nolunt audire aduocatos, sup. 30. q. ult. iudicãtem. 3 Non enim potest ad veritatem peruenirj, nisi respiciatur aliquando Papa retractabat sententias eorum, vel eaũrum cognationes, & ad hoc respondet Papa.

k ¶ Sæpius. Quandoq; tã sufficit summatim cognoscere. C. ubi in rem act. l. 2. & ff. ad exhi. l. 3. §. sciendum.

Testes sæpius possunt interrogari.

l ¶ In luce.] Arg. quod iudex potest sæpius interrogare testes cum dubie aliquid dixerint, ut 30. q. vlt. iudicantem. extra de emp. & vend. cum causa. & ff. de inter. act. ubicunque. Nec enim aliter ad ueritates peruenitur nisi circumstantiæ omnes diligenter quæriantur, ut 23. q. vlt. occidit.

m ¶ Pernicies.] idest, pernitiosum factum.

ADDITIO. Die clarius, pernicies. i. pernicioſa sentẽtia, q. d. si bene iudicatum est, bonitas magis apparebit: si male, malitia in sententia commissa punietur. Arch.

n ¶ Granius.] idest, cum grauitate.

o ¶ Pœnitentia.] idest, postea non pœnitebit, quia cum deliberatione facit. 24. dist. c. 1.

Digitized by Google

Quæstio duplex hic solvitur.

DE ea. Hic depingitur quæstio, quæ habet duo membra, scilicet vtrum ex secundis nuptijs soboles suscepta possit consanguineis viri prioris matrimonio copulari: & vtrum affinitas deleatur in superstite, & in vtraque respondetur negatiue. infra. dist. capit. 1. sed illud corrigitur extra de consangui. & affini. non debet.

FRaternitati.] CASVS. Quærebat iste episcopus an sit affinis vxor consanguineus viri, & si ei[illegible] affinitas illa morte viri finiatur, vel si vltra protendatur, vtrū tāc saltem deleatur. cum illa secundo viro possit iungi cōsanguineis prioris viri? Primę quæstioni respondetur, quod fiet aliis tribus qd non. Et hāc rationem assignat: quia vir & vxor sunt vna caro: licet dictum est à Domino, cuius verbum manet in æternum. Addit etiā similitudinē de imagine facta de luto ex quatuor elemētis, ex quibus compositum est corpus humanū, & de liquoribus & coloribus, qui si mixti fint, separari, nō possunt. Et scias, quod in hac causa nihil mutaui, sed solummodo scripturam falsam correxit: & si verbis audacia deē, & hoc poteris deprehēdere, vtrum in alijs locis sit aliquid in melius reformatum.

a ¶ Si mulier.] Prima quæstio.

b ¶ Pertineat.] Ad hoc probandum inducit omnia illa, quę sequuntur in littera, vbi dicit antequam Deus &c.

c ¶ Si eo defuncto.] Secunda quæstio.

d ¶ Vel si sub altero.] Tertia quæstio.

e ¶ Vel si susceptæ.] quarta quęstio.

c ¶ Transibant. Nō quo ad essentiā, sed quo ad formam, scilicet de qualitate in qualitatem, iuxta id quod dicit Apostolus. Præterit figura huius mundi.

g ¶ Et visibilis.] Quia de Maria carnem assumpserat. de consecra. distinct. 2. reuera.

h ¶ Confirmans.] ad litteram hanc continuatur littera supradicta: est enim verbum Domini, &c.

a ¶ Quo-

¶ A prædecessoribus depositi, à successoribus restituuntur. C. VIII.

Bzrc. l. 1. c. 233. Iuo in præfatione. Pann. in Præfatione. c. 32.

GRegorius quartus, Theodosium, quem Eugenius antecessor eius presbyterij honore priuauerat, ecclesiæ Signinæ consecrauit episcopum. Leontius, dum esset presbyter, depositus fuit; sed postea in Antiochia Patriarcha fuit. Miletium episcopum à Fœlice Papa damnatum, Gelasius successor eius & communioni reddidit, & ecclesiæ restituit suæ.

¶ *Hæc eadem ordine tantum mutato habentur sup. d. 50. c. Ioānes Chrisostomus, §. Mesenum episcopum. Et caput hoc in pleriſq; uetustis Gratiani exemplaribus ponitur ante c. graue, sine nomine Palea.*

Cap. IX.

SIcut ergo sententia Romanæ sedis in melius commutari valet: sic cuiuslibet ecclesiæ sententia, cum per subreptionem data cognoscitur, rationabiliter reuocari potest.

QVAESTIO. X.

DE ea vero quæ ad secundas nuptias transit, utrum in eadem affinitate consanguineorum prioris uiri remaneat, an soboles ex secundis nuptijs susceptæ cōsanguineis prioris uiri copulari possit, merito quæritur. De his ita scribit Gregorius Papa Venerio Cataritano episcopo.

¶ Affinitas in superstite non deletur. Cap. I.

Hug. de S. Vic. lib. 2. par. 11. Sent. 4. di. 4. l. Polyc. l. 6. titulo 4. Ansl. 10. c. 53. Iuo p. 9. c. 38. Pann. l. 7. c. 68.

FRaternitatis veſtrę studiosæ sagacitati, † frater amāde, quas debeo, refero grates. Quoniam quæsisti, quæ debuisti; iucūdū me reddidisti, Vnde placide ad inquisita respondeo. Sedem Apostolicam consulere decreuisti, si mulier [a] copula nuptiali extraneo viro coniūcta cognationi eius pertineat, [b] si eo defuncto [c] cognatio maneat, vel si sub altero [d] uiro cognationis uocabula dissoluantur, uel si susceptæ [e] soboles possint legitime ad prioris uiri cognationis transire copulam. Est enim uerbum Domini validū, & forte, est durabile, est immutabile, est perseuerabile, non momentaneum, non transitoriū. Ait enim per se ipsa ueritas, quæ Deus est, & verbum Dei, [Cęlū, & terra transibunt, [f] uerba autem mea non transibunt.] Antequā Deus in carne inter homines appareret, eo inspirante dixit Adam: [Quamobrem relinquet homo patrem suū, & matrem, & adhærebit uxori suæ, & erūt duo in carne una] cui non contradixit Dñs. Deinde cum ueritas oriretur de terra in terram, & uisibilis † [g] in humanitate appareret: interrogatus est, si licitū esset homini vxorē relinquere. Quod prohibēs, fieri uetuit; nisi forte fornicatio excluderet maritalē copulam. Vnde protulit statim in medium eandē ipsam sententiam, quam ante sęcula maneus cū patre uerbum inspirauerat. Adę ipse cōfirmās, [h]

† Sagax dicitur acutus peritus, astutus, præscius futurorum, prouidus, velox à sagio sagis, sagacitas, id est, astutia, velocitas. Pap.

Luc. 21.

Gen. 2.

† al. inuisibilis.

Matth. 3.

Digitized by Google

quod ipſe homo primus protulit. [Quãobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna.] ſi vna caro fiunt; quomodo poteſt [a] aliquis eorũ propinquus pertinere vni, niſi pertineat alteri? Hoc minime poſſe fieri credendum eſt. Porro † [b] vno defuncto, in ſuperſtite [c] affinitas nõ delet̃ur: [d] nec alia copula [e] coniugalis affinitatem prioris copulæ ſoluere poteſt. Sed neque alterius coniunctionis ſoboles placet ad affinitatis prioris viri tranſire conſortium: pro eo, quod verbum Domini validum eſt, & forte: &, vt inquiens dixit propheta: [f] [Verbum Dñi manet † in æternum.] Et alius propheta, [Quoniam ipſe dixit, [g] & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt, ſtatuit ea in æternũ, & in ſæculum ſæculi, præceptum poſuit, & non præteribit. Nam poteſt per verbum ſuum, atque præceptum efficere Deus duos carnem vnam, [h] id eſt maſculum & fœminam, qui innumeram multitudinem vtriuſque ſexus non deſtitit ſecum facere vnũ, ſicut per ſe veritas dixit. [Non pro his tãtum rogo, ſed etiam pro eis, qui crediturí ſunt per uerbum eorũ in me, vt omnes vnum ſint, ſicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis, vnum ſint.] Si quis ergo temerario, & ſacrilego auſu in defuncto quærit propinquitatem extinguere vel ſub altero affinitatis vocabulo diſſipare, uel ſuſceptam ſobolem alterius copulę, [i] propinquitati prioris credit legitime ſociari; hic negat Dei uerbum uãlidum eſſe, & forte, & qui tam facile, & tam velociter quærit diſſoluere; hic non credit uerbũ Dei in æternum permanere. [k] Cõfice terram ex quattuor locis magna intercapedine à ſe diſtantibus; & cõfectam, & conglutinatam finge cuiuſcunque figuræ, uel immenſitatis corpus volueris; nũquid erit humanum ingenium, quod ipſas quattuor partes ab inuicem valeat ſegregare, ut unaquæque per ſe poſſit agnoſci? Sic à quattuor auis duo [l] conficiuntur in unum, [m] & de duobus [n] fit vna cõ creatio [o] Hãc ſimilitudinem de quattuor elementis, unde concreatus eſt homo, colligere potes; ſi eorum unamquamque ſpeciẽ, quæ in multis diuiſionibus partita eſt, per diſcretas inter ſe partes aſſignaueris. Fit idem in metallis; hoc etiam in liquoribus, probat etiam in coloribus pictor, qui ſequitur artẽ naturam, colores admiſcendo, [a] ex uiſibilibus ſucis corpora fingens.

Matth. 19.

† *al. Non.*

Eſa. 40.
Pſ. 148.
† *al. ſtabit.*

Ioan. 17.

a ¶ Quomodo põt.] hæc eſt reſponſio primæ quæſtionis.

b ¶ Porro.] Hæc eſt reſponſio ſecundæ quæſtionis.

c ¶ In ſuperſtite.] Id eſt, inter ſuperſtitẽ & cõſanguineos defunctí.

d ¶ Nõ deletur.] Supra 3. q. 7. §. tria. cõtra. Sed uerba canonũ legi præſcribunt. ideſt, præiudicat. Vel potius nõ deletur re uera ſecũdum leges vt nõ ſit, ſed deletur quãtum ad illud beneficium. de conſ. diſt. 4. c. 1.

e ¶ Nec alia copula.] reſpõſio tertiæ quæſtionis.

f ¶ Propheta.] Laudate Dominum de cœlis, &c.

g ¶ Quoniam ipſe dixit.] ideſt, ſicut leue fuit ei dicere, ita & facere.

h ¶ Carnem vnam.] videtur non eſſe minimum ſi dominus fecit virum & mulierẽ carnem vnam, cum multitudinem fidelium fecerit vnũ ſeneſcum. ſ. per charitatẽ vel humanæ naturæ aſſumptionẽ. de conſecr. diſt. 2. in Chriſto.

i ¶ Copulæ.] Id eſt, ſecundæ. nam cum ſobole ex prima poſſet contrahere. Vnde quandoque pater & filius habẽt matrem & filiam.

k ¶ Permanere.] Durum verbum contra Innocentium extra ea. non debet.

l ¶ Duo.] Scilicet vir & vxor.

m ¶ Vnum.] In carnem vnam.

n ¶ Et de duobus.] .ſ. viro & vxore.

o ¶ Concreatio.] Id eſt, una proles.

a ¶ Admiſcendo.] *In Polycarpo, & apud Anſelmum, vn de præcedentia uerba ſunt reſtituta, hoc loco, ſic legitur,* fucis miſcendo colores, ex inuiſibilibus corpora fingens. Sed ne Domini conſtitutio, &c. *multa enim apud ipſos ſequuntur.*

P SI cuius.] Hæc duo c. non teneat.

Item Innocentius Papa.

Filiam

¶ Soboles ex ſecundis nuptijs genita conſanguineis uiri prioris copulari non debet. Cap. II.

SI cuius P patruus vel auunculus vxoratus abierit, & illa uirum alium poſtea duxerit; & filios, filiaſue ex illo genuerit, cum his omnibus modis commiſceri prohibemus: quia uir & mulier una caro ſunt.

Item ex Romana ſynodo.

a Cõcor. tex. in l. 2. §. 1. & ibi gl. & quæ no. per do. ff. 3 poſt. & per gl. in §. affinitatis inſt. de nup.

Similitudinem fidelium cum ſ. per charitatẽ fecit Deus vnum ſecũ.

Digitized by Google

Illiam.] CASVS. Pertractatis 13. impedimẽtis matrimonij: quia raptus videbatur impedimentum matrimonij, vel impedire matrimonium; ideo vltimo loco ſupponit de raptu, oſtendens qui dicantur raptum committere, & qua pœna puniendi ſint raptores, & qualiter rapta poſſit copulari raptori. Vt autem hæc & alia faciat, præmittit thema, de quo duas elicit quæſtiones.

a ¶ Filiam cuiuſdam.] Poſt 13. impedimenta matrimonij tractat hic magiſter de raptu, quia videbatur matrimonium impedire, & vtrum inter raptam & raptorem poſſit eſſe matrimonium.

¶ De eodem. Cap. III.

j SI qua mulier ad ſecundas nuptias tranſierit, & ex eis ſobolem genuerit; nullo modo poteſt ad cõſortium cognationis viri prioris pertingere.

Item Higinus Papa.

Scan 4. diſt. 41.

¶ De eodem. Cap. IIII.

ij SI qua mulier tranſierit ad ſecundas nuptias: & ex eis prolem habuerit, ipſa proles non poteſt ſic copulare cognationi prioris viri vſque ad quartam generationem.

Anſl. 10. c. 68.

Vnde Innocentius Papa.

¶ De eodem. Cap. V.

iij SI qua mulier ad ſecundas tranſierit nuptias, & filios & filias ad ſecundum maritum genuerit; debere eas nepotibus prioris mariti cõiungi, ſancta Rom. ſynodus prorſus inhibuit.

CAVSA XXXVI.

Iliam cuiuſdam [a] *ignorante patre quidam muneribus illexit, & ad conuiuium inuitauit, finito conuiuio, iuuenis uirginem oppreſſit. Quo comperto a parentibus, iuueni traditur puella, ac more nubentium a iuuene dotatur, & publice in uxorem ducitur.*

1 *Quaritur primo, an ille raptum admiſerit.*

2 *Secundo, an rapta raptori nubere poſſit, patre aſſenſum præſtante.*

QVAESTIO PRIMA.

27. q. 2. raptus. Iuo p. 8. c. 26. Pan. l. 6. c. 53.

Quod autem [b] *ille raptum admiſerit, multorum auctoritate probatur.*

Ait enim Iſidorus lib. 5. Etymol. c. 26.

¶ Quid ſit raptus. Cap. I.

ex Seruio in 4. Aeneid. 27. q. 2. lex illa in C. Theod. l. 9. tit. de raptu Vir. leg. 1. extra de raptor. c. cum cauſa. Poly. l 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 9.

RAptus [c] quoq; illicitus coitus a corrumpendo eſt dictus: [d] vnde qui raptu [c] potitur, ſtupro fruitur.

Iuo habet fere ut Gratianus hic, & ſupra 27. q. 2. c. raptus. nec multo aliter Pannormia. In codice Iſidori impreſſo ſic legitur, Stuprum raptus proprie eſt illicitus coitus, a corrumpendo dictus. *Vnde Virgilius*, rapto potitur, *ideſt*, ſtupro fruitur.

Vnde Gelaſius Papa.

¶ Vbi raptus admittitur. Cap. II.

LEx illa [f] præteritorum principum ibi raptum dixit commiſſum eſſe, vbi puella, de cuius ante nuptijs nihil actum fuerat, videatur abducta.

Decret. Grat. pars II.

1 Subau. & qui raptum cõmittere dicant, & qua pœna puniãtur raptores. Archi.

Quod autem, CASVS. Hic intitulatur 1. q. quæſtio, an ille raptum commiſerit, de qua dictum eſt in themate, & certũ eſt, quod ſic. diſtingue tamen cum magiſtro, quod raptus quandoq. cõmittitur in re ipſa, quandoque in vſu rei, vt infra ead. §. vlt. Seq. duo cap. plana ſunt.

b ¶ Quod autem.] De hoc nullũ eſt dubium, quin raptum cõmiſerit iſte. diſtinguas tamen cum magiſtro, quia quandoque raptus committitur in re ipſa, quandoque in vſu rei, vt inf. ea. §. vlt.

c RAptus.] Supra 27. q. 2. raptus.

d ¶ A corrumpendo eſt dictus. Et ita ſimplex dicitur a compoſito, ſicut alias exponit lex ſimplex per compoſitum 2 ut ff. ad leg. Aq. ſi ſeruus. §. inquit lex. nam ibi veteres omnes intellexerũt rupiſſe, i. corrupiſſe. Ioan.

2 Dicas in aſſignatione, q̃ ſi. hic p illud cauſam reſpexit, nã ideo rapit quis ut corrupatur. vnde illud a, nõ notat originẽ, ſed cauſam. Archi.

e ¶ Qui raptu. ideſt, quia eſt illicitus coitus, a corrumpendo.

f LEx illa. ſup. 27. q. 2. lex. C. de rap. vir. raptores. contra. Solu. Iuſtinianus ibi correxit legem. de qua hic mentionem facit Gelaſius, qui præceſſit Iuſtinianum: ſed tamen illud Iuſtiniani corrigitur inf. e. q. 2. ſi quis virginẽ, & extra de rapt. cum cauſa, & c. ſequenti. Sed quare non committo raptum in ſpõſa mea, ut committo in alia re mihi debita, ut ſi venditam mihi rem rapiam, ſic incido in conſtitutionẽ, ſi qs in tãtam. C. vnde vi, ut ff. de acq.

Raptum in ſponſam ſuã quis non cõmittit.

Digitized by Google

poſ. ſi ex ſtipulatione: & ſimiliter furtum committo in propria re, vt ff. de fur. eum qui. §. 2. Sed poteſt eſſe rō, quia præſumitur, quod re ſua nemo vitioſe vtatur, vt ff. pro ſocio merito. vel forte ratio eſt, qa matrimonium nunquam diſſoluitur, alij contractus fic, vnde nunquā pōt aliquis in caſu incidere in conſtitutionē illam placuit. 16. q. 6. nec in illā, ſi quis in tantā, & qa res iſta nunquā pōt alienari a vero dño & quia libera perſona non poſſidetur, & ita non eſt neceſſe vt expectet quouſq; in eā trāſferat poſſeſſio ſponſæ. itē qa intelligit vt eam poſſidere quā cito ſponſalia interceſſerunt. vnde non vere dicit raptor, cū ſua poſſeſſione vtat. ff. de iniu. l. iniuriarū. §. ſi qs, ext. de elect. eccleſia Vulterana.

CVM ERGO. CASVS. Iſte diuiditur i duas partes. In 1. cōcludit G. ex ſupradictis, qd hæc de qua agitur in themate, dr rapta. In 2. parte, quę incipit ibi, Sed non omnis. Idr qd ſit formicatio, quid ſtuprum, quid adulterū, quid inceſtus, & quid raptus, & ad fi. §. inducit ſeqc. Corrupta in uxorem. ſupple, maxime. Hic morte, ſecundum leges.

Stuprum in quibus perſonis cōmittatur.

a ¶ Aliud adulterium. 32. q. 4. nemo contra.

b ¶ Cuiuslibet. Supra 33. q. 4. meretrices. & q. 7. nō ſolū.

c ¶ Proprie. Bene dixit proprie, nā & alias ſtuprū dr committi in viduā uel virgine, vel puero. ff. de adul. inter liberas. §. 1. de verb. ſig. inter ſtuprū. & quandoque etiam ſtuprum ſumitur pro adulterio. 32. q. 4. nemo. 28. q. 1. idololatria.

d ¶ Non reuocante. Idem eſſet ſi reuocaret, quia nihilominus eſſet ſtuprum, ſi tamen non reuocat, ceſſat actio iniuriarum poſt annum. inſt. de iniu. §. vlt.

e ¶ Abuſus. Vbi vbi eſt iuſtitia publicæ honeſtatis, ibi eſt raptus. 36. q. 3. nec eam.

f ¶ Hic.] ſcilicet. Raptor talis, uel raptus.

g ¶ Mulctatur.] Antiquo iure, non antiquiſſimo.

h ¶ Cofugerit. C. de his qui ad eccl. cōfug. l. ult. §. ult.

DE raptoribus. CASVS. Quidam rapuit quandam puellam, & cum ea fugit ad eccleſiam; quæritur quid iuris ſit? Et reſpondetur, ſi puella non conſenſit raptori, quæ patrem non habet, debet ſtatim auferri raptori, & reddi conſanguineis, & raptor non puniatur corporaliter, ſed puellæ ſeruiat, uel ab ea ſe redimat. Si vero patrem habet, & conſentit puella: apud patrē exeuſetur, & ei reſtituatur, & raptor patri teneatur ſatisfactione ſimili.

i ¶ Vel pœnarum.] Corporalium, à talibus liberatur hic auctoritate canonum, non autem a pœna pecuniaria, quam ſuſtinet, inf. ea. q. 2. denique. ſed & publica pœnitentia mulctatur. 27. q. 2. raptor.

3 Et hoc propter fauorē & priuilegiū eccleſiæ non autem libera tur à pecuniarijs. Arc.

Cum ergo hæc illicito coitu ſit corrupta, cumq; ita ſit abducta, i. a domo patris ducta, q̄ de eius nuptijs nihil ante actum fuerit, raptam appellandam negari nō pōt. Sed non omnis illicitus coitus, nec cuiuslibet illicita defloratio raptus appellatur. Aliud n. eſt fornicatio, aliud ſtuprum, aliud adulterium, [a] *aliud inceſtus, aliud raptus. Fornicatio autem, licet videatur eſſe genus cuiuslibet* [b] *illiciti coitus, qui ſit extra vxorem legitimam, tamē ſpecialiter intelligitur in vſu viduarum, uel meretricum, uel concubinarum. Stuprum aūt proprie* [c] *virginum eſt illicita defloratio, quando uidelicet non præcedente coniugali pactione, utriuſque uoluntate uirgo corrumpitur, patre iniuriam ad animum ſtatim poſt cognitionem nō reuocante.* [d] *Adulterium uero eſt alieni thori uiolatio. Vnde adulterium dicitur, quaſi ad alterius thorum acceſſio. Inceſtus eſt, conſanguineārum, uel affinium abuſus.* [e] *Vnde inceſtuoſi dicuntur, qui conſanguineis, & affinibus abutuntur. Raptus admittitur, cum puella violenter a domo patris abducitur, vt corrupta in uxorem habeatur: ſine puellæ ſolummodo, ſine parentib. tantum, ſine vtriuſq; uis illata cōſtiterit, hic* [f] *morte mulctatur.* [g] *Sed ſi ad eccleſiam cum rapta confugerit,* [h] *priuilegio eccleſiæ mortis impunitatem promeretur.*

Sent. 4. diſt. 241.

Vnde in Aurelianenſi concilio 1. cap. 4. legitur.

¶ Si raptor cum rapta ad eccleſiam confugerit, quid fieri debeat. Cap. III.

Anſ. l. 10. c. 37. Burc. l. 3. c. 161. Iuo p. 3. c. 108. Pan. l. 2. c. 72.

DE raptoribus autēm id conſtituendum eſſe cenſuimus, vt ſi ad eccleſiam raptor cum rapta cōfugerit, & feminam ipſam violētiam pertuliſſe cōſtiterit; ſtatim liberetur de poteſtate raptoris, & raptor mortis, vel pœnarū [i] impunitate cōceſſa: aut ad † ſeruiendum [k] ſubiectus [l] ſit; aut redimendi [m] ſe liberam habeat facultatē. Si vero, quæ rapitur, patrē [n] habere conſtiterit, & puella raptori conſenſerit; [o] poteſtati patris excuſata [p] red-

† *ſeruiendi conditionē ſubiectus.* vera lectio.

a ¶ Cōcor. text. in ſimi. in l. plenū. §. 1. cum ibi no. per gl. & do. ff. de uſu & habita.

2 Diclarius cō hic text. obtinet ſm leges. C. co. ut. l. vna. ſed ſm canones pu nitur ut habetur 1. q. 2. c. 1. 2. & 3. & ca. nullus Arch.

k ¶ Ad ſeruiendum.] ſi inops eſt, ſecus eſt in debitore, qa non cogitur ſeruire creditori. 4 vr C. de act. & obl. ob res. Sed vſque ad quod tempus ſeruiet ei? Sit in arbitrio boni viri, ex quo lege non exprimitur. arg. ff. de in rem deliber. l. 1. §. ait prætor. extra de of. deleg. de cauſis. Vel ſeruiet ei per v. annos, ad inſtar illius, qui redemptus eſt ab hoſtibus. C. de cap. & poſtli. reuer. diuerſarum. & licet iſte ſeruus non ſit, parū tamen differt (ut dicit lex) a ſeruo, cum ei abire non liceat cum vult. ff. de lib. ho. exh. l. 2.

Debitor non cogitur ſeruire creditori. 4 Ad hoc extra. de pign. cap. 2.

l ¶ Subiectus. In pretiū pudicitiæ eius. ff. ea. q. 2. triam.

m ¶ Redimendi.] Et hæc erit optio raptoris. arg. 17. q. 2. inuitorum. ff. de contrah. empt. ſi in emptione, §. pe. ff. de iure do. plerumque.

n ¶ Patrem.] Videtur, quod in primo caſu patrem non habeat, licet magiſtraliter interpretatur, ſ. in §. ſeq.

o ¶ Conſenſerit.] In fornicatione, aliàs non redditur.

p ¶ Excuſata.] A pœna legis ut non puniatur a iudice etiam ſi ſit nubilis, nam innubilē ætas excuſat.

5 Arg. ad hoc ff. de rei vē. quod infans.

5 pater tamen

Pater tenet dotare filiã ¶ eo inuito nupſit.

mittem bene poteſt eam exhæredare ſi vult. C. de inoff. teſtam. ſi filiam. niſi maior eſſet xxv. annis. tunc enim ſi pater diſtulit eam copulare, ſi alicui adhæſerit, temanebit cum illo etiam inuito patre, nec exhæredabitur, ut in auth. vt cum de appel. cog. §. cauſas. uerſi. ſi præterea coll. 8.

datur, & raptor patri ſuperioris conditionis ſatisfactione teneatur obnoxius.

Ex hac auctoritate liquet, quòd aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ, cum dicitur; [ſi puella raptori conſenſerit.] Aliquando utriq; violentiam perferunt, cum præmittitur: [ſi raptor cum rapta perfugerit, & feminam ipſam violentiam peruliſſe conſtiterit.] Puellæ autem non parentibus uis infertur, cum inuitante patris puella violenter abducitur, ut eius patiatur concubitum, cuius copulæ nunquam conſenſum adhibuit: hic autem [a] *neq; parentibus, neq; puellæ uim intuliſſe uidetur, cum neque illis prohibentibus, neq; illa renitente* [b] *uiolenter ſit abducta. Aliud eſt enim promiſſionibus aliquam ſeducere: aliud ſibi uim inferre. Vnde quia neutri uis illata probatur, raptor hoc iure dici non debet.* [c] *Sed rapina dupliciter fieri dicitur. Aliquando* [d] *enim res ipſa rapitur: aliquando ipſius rei uſus tantummodo uiolenter eripitur. Res ipſa tunc rapitur, cum uiolenter domino eripitur, ut in perpetuum teneatur. Aliquando uero nõ res ipſa affectatur: ſed uſus eius domino prohibente* [e] *uiolenter uſurpatur. Hic ergo raptum admiſit, qui florem uirginitatis puellæ renitenti uiolenter eripuit.*

QVAESTIO SECVNDA.

Vnc quæritur, [f] *an purgato uitio rapinæ, raptor in uxorem poſſit raptam accipere, quorum coniunctio auctoritate canonum ſanctorum penitus prohibetur.*

& in 6. Syno. c. 92. Capit. l. 1. c. 104.

Legitur namque in concilio Calcedonenſi, cap. 27.

¶ Raptores puellarum, & conſentientes excommunicentur. Cap. 1.

Poly. l. 6. tit. 4. Anſ. l. 10. c. 49. Burc. l. 9. c. 35. Iuo p. 6. cap. 173. & 321. Pann. l. 6. c. 55.

EOs, qui rapiunt [2] mulieres ſub nomine ſimul [h] habi tandi, aut cooperantes, aut conniuentes raptoribus, decreuit ſancta ſynodus, ut ſi quidé clerici ſunt, decidãt proprio gradu: ſi vero laici, anathematizentur. [i]

Furtum in duob. committitur.

d ¶ Aliquando.] Idem dicit lex in furto, quod quandoque committitur in re, quandoque in uſum rei, ut ff. de fur. l. 1. §. furtum, & inſtit. de ob. quæ ex deli. naſc. §. furtum.

e ¶ Prohibente.] Aut neſciente ſic. ff. de fur. qui uas §. netare.

f ¶ Nunc quæritur.] hæc q. 2. dubia non eſt, quia raptor bene ducere poteſt raptã in uxorem a peracta pœnitentia. extra de adult. c. 1. & 2. & extra de rap. cũ cauſa, & inf. ead. denique, & expreſſum eſt extra de rapt. accedentes, niſi ſit ſponſa alterius de præſenti. Tũc enim illi reddenda eſt. 27. q. 2. deſponſatam. ſed ſi ſponſa de futuro, non cogitur eam recipere, ut 27. q. 2. raptor. & c. ſeq. ſecundum leges tamen nõ poteſt cum ea contrahere. C. de rapt. uirgi. l. una. §. ſin autem. Capitula ergo, quæ dicunt, quod tapta reddenda ſit patri, uel quæ dicunt, quòd non poſſit contrahere cum raptore, intelligenda ſunt, quando rapta non conſenſit in matrimonium raptoris: ſed potius in ſtuprum. Vel intelligit quando aliquis ſponſam alterius rapuit de præſenti, ad hoc extra de ſponſa. duorum, capit. tuas dudum.

Raptor raptã bene ducit. Adde, q de iure ciuili eſt ſecus. l. uni. cũ ibi no. p glo. & doct. C. de re. vxo.

2 Scilicet illud de puellis. & c. ſi qa virginẽ & c. nullus.

coll. 8. ſed ſi filia inuito patre adhæſerit alicui matrimonialiter, dummodo dignum eligat, pater tenetur eam dotare, vt ff. de ritu nup. qui liberos.

EX HAC CASVS. Hucuſque allegauit magiſter: modo ponit ſolutionem bonam, diſtinguens, qđ aliquando vis infertur parentibus, & non puellæ, aliquando utriſque, aliquando puellæ tantum. ſed illa, de qua hic agitur, uel eius parentibus nulla uis fuit illata. In fine diſtinguit, q raptus quandoque committitur in re ipſa, quandoque in vſu rei, ſicut fuit in puella, de qua hic loquitur.

a ¶ Hic autem.] De quo agitur in themate.

b ¶ Renitente.] Nam ſpontanea fuit in abductione, inuita in corruptione.

c ¶ Non debet.] Allegando dicit, unde ſtatim ſubdit ſolutionem.

Eos qui rapiunt.] Hoc c. & ſequens 2. loquitur de illis, quæ cum ſint in nubiles, raptoribus non conſentiunt. Vel de innubilibus, quæ ſemper parentibus ſunt reddendæ a raptoribus ſeparatæ, ut ſup. ea. q. 1. c. ult. Et hoc exaudi, cum conſentiunt in illicitum coitum, & non in matrimonium.

h ¶ Simul.] Tamen illud non proponunt facere.

i ¶ Anathematizentur.] Et hoc cum nolunt agere pœnitentiam publicam. ſupra. 27. q. 2. raptor. & capit. ſtatutum.

a RAptores.] ¶Volentes uel inuitas.] Voluntas illius non 1 excusat, sic 16.q.6.placuit.sic.62. dist. si quis episcopus, quia illæ moniales uelle non habeni 32.q.1. non dicatis, immo ipsum uelle mulieri ob insidijs nequissimi hostis, qui rapinam meditatur, inducitur 2 C.de rapt.virgi. l.una.circa finē. Nam & qui volentē retinet, dūmodo circumuentum, non sine dolo retinet.ff.de lib.ho.exhib.l.3.§.si quis uolentem. Imò etiā ageretur hic cōtra raptorem inuitis raptis, sicut pater iniuriarum agit inuito filio. ff.de iniur.l.1.§. vsque adeo.

1 Scilicet monialis. Moniales uelle non habent.

2 Sub. unde pro uelle nō haberur.

b SI quis.] ¶Attētare.] Argumētum ꝙ interdum conatus sine effectu punitur, ut 19.d. Anastasius. imo & tentare est ad actum perducere, siue procedere, quia est agere, ut de pudico, &c.de pœnitentia, d.1. si quis tamen maleficium. & ita non est hic tantū conatus: in maximis tamē criminibus punitur solus conatus. 6.q.1.§.uerum. ver. si quis cum militibus, in minorib.nō: quia non fuit furēt si ad aliquem actum processit. ff. de furt. vulgaris. §.qui furti. & l.si certe.

Conatus solus qnq; punitur.

DE puellis.] CASVS. Bene.sic ponit hunc casum. Ex eo qđ Chalcedonense concilium præcipit raptores puellarū & cōsentientes & clericos deponi, & laicos excōicari: apparet hic non licere raptori raptam ducere. Quæ autem sequuntur vsque ad c. tria. plana sunt.

c ¶In Chalcedonensi.] Supra eod. q.eos qui.

d ¶Quibus.] Dicit H. & bene, ꝙ hic nō debet esse §. argumēt Cabilonense concilū ex verbis Chalcedonensis concilij: si enim hoc non esset de isto cap. quare poneret Grat. hic hoc ea. cū statim superius illud posuerit, scilicet cap. eos.

Rapti nubēs raptori punitur secundum leges.

e ¶Nullatenus. Huic est derogatum, ut inf.ca.c.tria.& extra de rapt.accedens. Sed secundum leges adeo interdicitur, quod si mulier cum raptore nubit, amittit dominium rerum raptoris in auth.de rap. mul. quæ raptori-

bus nubūt, circa fi.coll.9. Sed credo & illam pēnā cessare: cum & interdictio cesset per canones, nisi cum sponsa alterius de præsenti rapitur, ut 27.q.2. statutum.

f SI quis virginem desponsauerit.] Arg. quòd violentia excusatur ratione iuris quod quis habet, arg. infra

Item Symmachus Papa, epist. ad Cæsarium, c.3.

¶Ob immanitatem sceleris abijciantur raptores viduarum vel virginum. Cap. II.

Poly.l.6.tit.8. Ans.l.10.c.58.

RAptores igitur viduarum, vel virginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur: illos vehementius persequendo, qui sacras virgines, vel volentes, vel inuitas [2] matrimonio sociare tentauerint. Quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi præcipimus.

Item Codicis lib.1.tit. de episcopis & clericis Iouinianus Imp.

supra de pœn.d.1. si quis non dicam. 1. in cod.Theod.lib.9. tit.25.l.2.

De eodem. Cap. III.

† Cōcor.tex. in l.is qui cū tele, & ibi gl. & Doc.C. ad leg.Corn. de sica. & l. si quis non dicam in gl. 1. & 2. C. de epis. & cler.

SI quis non dicam rapere, sed attentare [b] tantūmodo † matrimonij iungendi causa sacratissimas virgines ausus fuerit; capitali pœna feriatur.

Item ex concilio Cabilonensi.

In turonico 2. c. 21. capitul. lib.1.c.104. & l.7.c.183. In concil. Troslciano.c.8. Burc.l.9.c.36. Iuo p.8.c.174. Pann.l.6.c.55. sup.ea.cos, qui.

¶De eodem. Cap. IIII.

DE puellis raptis, nec dum desponsatis in Chalcedonensi [c] concilio statutum est, eos, qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes, & conniuentes raptoribus, decreuit sancta synodus, ut siquidem clerici sunt, decidant proprio gradu: si vero laici, anathematizentur. Quibus [d] verbis datur intelligi, qualiter huius mali auctores damnandi sint; quando participes con filij & conniuentes tanto anathemate feriuntur, vt iuxta canonica auctoritatem ad coniugia legitima raptas sibi iure vendicare nullatenus [e] possint.

Item Gregorius Papa II. in synodo Romana.

¶Excommunicentur raptores viduæ, vel virginis cum sibi fauentibus. Cap. V.

Ans.l.10.c.49. Burch.l.9.c.11. Iuo p.8.c.149. Pann.l.6.c.54.

SI quis virginem, vel viduam, nisi desponsauerit, [f] rapuerit, uel furatus fuerit in vxorem: cum sibi fauentibus anathema sit.

¶*Factum est hoc caput ex 10. & 11. decreto Gregorij secundi, qui codice in canonum iunior appellatur.*

Item ex concilio Parisiensi 1.c.6.

¶Excommunicetur qui viduam, vel filiam alterius extra voluntatem parentum rapuit, aut regis beneficio postulat. Cap. VI.

Iuo p.8.c.15.

NVllus neque viduam, neq; filiam alterius, extra uoluntatem parētum aut rapere præsumat, aut regis beneficio æstimet postulandā: Quod si fecerit, ab ecclesiç

Rapti nubēs raptori punitur secundum leges.

e ¶Nullatenus. Huic est derogatum, ut inf.ca.c.tria.& extra de rapt.accedens. Sed secundum leges adeo interdicitur, quod si mulier cum raptore nubit, amittit dominium rerum raptoris in auth.de rap. mul. quæ raptori-

inf.e a.denique. 16.q.6.placuit contra. sup.27. q.2. Ista illa. sup.dist.92.si quis episcopus. contra. Io. de Fa. t. 3

g NVllus, aut regis.] Quia libera debent esse matrimonia, extra de sponsa. requisiuit, & ff de verb. oblig. Titia. Et talis qui per legem uxorem postulat, deportam

3 Solue per id quod no. sup.eod.q.1. c.2.

Digitized by Google

pœnari debet. C. ſi nuptiæ ex reſcrip. per l. 1. Sed no. q̃ duo præmittit, quod nec rapiat, nec regis, &c. Vide arg. quod iſta delicta paria ſunt: ergo pari pœna ſunt puniẽda. 15. q. 3. ſanc.

Delicta paria pari pœna ſunt puniẽda.

a ¶ Remotus.] No. caſum, in quo auctoritate principis non.

† *al. damnationis plectatur.*

HIS AVCTORITATIBVS. Hæc eſt ſecunda pars, in qua probat in contrarium, & verius, ſcilicet quod raptor cũ rapta poſſit contrahere. Io. de Fan.

b ¶ Quod raptor.] i. quamdiu tales, ſunt, quòd iſtis nominibus appellentur.

Communione remotus, [a] anathematis gladio † feriatur.

His auctoritatibus euidenter datur intelligi, quod raptor [b] in uxorem, raptam ducere nõ valet. Sed raptor & rapta, nomina ſunt vitiorum, non perſonarum. Vitia autem, cum per pœnitentiam purgata fuerint; nomina eorum [c] abolentur.

Vnde in quadam homilia Greg. ait.

hom. 19. in Euang.

Cap. VII.

verba ipſa Greg. habentur ſup. 12. q. 1. apud miſericordiã.

APud [d] omnipotentem quippe Dominum non ille fallax habetur, qui culpa mendacii per pœnitentiam delet.

Prohibetur ergo præmiſſis auctoritatibus rapta copulari raptori antequam vitium rapinæ aboleatur; donec illa raptor, & illa rapta iure appellãtur. Cæterum cum illa patria poteſtati reſtituta fuerit, & raptor ſuæ rapinæ pœnitẽtiam egerit: cum voluntas parentum utriuſq; in unum conuenerit, non prohibentur ad inuicem copulari.

Vnde Hieronymus ait.

¶ Quot ſunt legitima coniugia, & quòd voluntate patris rapta raptori nubere poteſt. Cap. VIII.

Iuo p. 8. c. 40. Pann. l. 5. c. 33. 30. q. 5. aliter. & qualis.

TRia legitima [e] coniugia in ſcripturis leguntur. Primum legitimum coniugium eſt, virgo caſta in virginitate viro data legitime: & reliqua, quæ ſequuntur in prædictis. [f] Secundum, virgo in ciuitate deprehenſa a viro, & illi per vim copulata; ſi voluerit pater eius, dotabit eam iſte vir, quantum iudicauerit [g] pater; & dabit pretium pudicitiæ eius. Tertium filia prædicta deprehenſa, ſi non fuerit voluntas patris, trahet eam [h] a prædicto uiro, & tradet eam alij, & dotabit eam; & legitima erit ei. Sed primum his duobus præfertur.

Exo. 22. Deut.

¶ *Poſt hoc caput apud Iuonem, & in Pannormia ſequitur c. additur aliud ſupra 27. q. 2. Ex Hieronymo item citatum.*

Item Ambroſius in Apologia Dauid, cap. octauo.

Deutr. 22.

¶ Cum voluntate parentum raptas in coniugium habere permittitur. Cap. IX.

† *id est ornamenta argentea.* orig. ex lxx.

DEnique & puellæ pater illius, quæ vim concubitus nulli deſponſata [i] pertulerit, quinquaginta drachmas [k] † argenteas accipiet, ipſa autem in coniugio permanebit.

Item ex concilio Meldenſi, cap. 65.

Ruo. l. 9. c. 39. Iuo p. 8. c. 170. & 177. Pann. l. 6. c. 59.

¶ Poſt pœnitentiam raptori, vel raptæ licite coniugia concedantur. Cap. X.

SI au-

c ¶ Nomina eorum.] arg. 50. diſt. ferrum. 23. q. 6. unde.

d APud.] Vt 32. q. 1. apud.

ADDITIO. Apud prepoſitio, per id, deſcribitur: quia uetera pro apud, ad, ſæpe uſi ſunt, duabus literis ſubtractis. Archid.

TRia legitima.] CASVS. Legitimum matrimoniũ fit tribus modis Primo, ſi aliquis uirginẽ duxit uxorẽ. Secũdo, ſi rapta nupſit raptori parte cõſentiẽte. Tertio, ſi pater abſtulerit eam raptori & alij dederit. Seq. o patet.

e ¶ Tria legitima.] hoc nititur ueteris legis teſtimonio, ſed in moralib. uim obtinet Euangelicã, & ideo ei ſtandum eſt: & additur iſtis quartum, vt 27. q. 2. additur.

Lex uetus vim Euangelicã obtinet i moralib.

f ¶ In prædictis.] In alia parte capituli, & habes ſup. 30. q̃. 5. aliter. 1.

g ¶ Iudicauerit.] i. debuerit iudicare ſecundum legis taxationem Moſaicæ, ut inf. prox. c. denique. ut tamen legitimũ, non excedat modũ, ſ. 50. drachmas argẽti. Vel cum hic non taxetur, ſumma deferenda eſt ad arbitriũ boni uiri: ut conſideretur nobilitas raptæ, & perſona raptoris, & aliæ circumſtantiæ. ſic extra de iniu. & damno dato, cap. 2.

1 Vel die in prædictis. ſ. patrib. uel capitulis mei operis ubi tractatur de talibus Io.

2 Ar. ext. de lucriu Quintauallis. ff. de l. 1. ſi fit legatum. ff. de oper. libo. ſi Libertus. Arch.

h ¶ Trahet eã.] Quod filia non conſenſit in matrimonium raptoris, ſed in ſtuprum. ſupra eod. c. in ſumma.

i DEnique.] Deſponſata.] Secus eſſet ſi deſponſata eſſet alij. ut 27. q. 2. ſtatutum.

K ¶ Drachmas.] Drachma (vt dicunt) eſt ſiclus: quid autem ſit ſiclus, habes, 1. q. 1. iudices.

Drachma eſt ſiclus.

SI autem.] CASVS. Statuit hic concilium Meldenſe de raptoribus puellarum, vt niſi ante promulgationẽ huius

huius edicti nupſerint eis, raptæ ſeparentur ab eis. & parentibus reddantur, & publica pœnitentia raptoribus indicatur, qua peracta, ſi iuuenes ſint, & placuerit utrique parti, poterunt coniungi, ſed mortua rapta raptor non ducat aliam, niſi ex diſpenſatione epiſcopi.

a ¶ Si autem.] CASVS. Aliqui in adoleſcentia cõſtituti ſpõſas aliorũ de futuro rapuerunt. Vnde ſtatuit cõciliũ Meldenſe, quod ſi ante cõcilij tempus nondum cũ eis matrimoniũ confirmarunt, ſeparentur: & raptoribꝰ publicæ pniæ ſuppoſitus, raptæ parentib. reſtituantur. Acta autẽ pœnitentia, raptores poſſunt cũ alija matrimonium contrahere: ita tñ quod ſi contingat vxores eorum decedere, nõ poſſunt iterum contrahere, niſi ex diſpẽ ſatione epiſcopi. 33. q.2. §. de pœnitentibus. Hu. breuiſſime ponit caſum in hũmodum. Raptor acta pœnitentia pôt contrahere cum rapta: & ea mortua non ducat aliam, propter enormitatem criminis.

b ¶ In coniugium.] Sup. 34. q.2. non ſatis. in fi. ext. de furt. c.1. contra. Vnde vi, qđ raptores in lege morte puniebantur: ſed in illis cõtrarijs de adulterio loquitur: & hic de fornicatore, qui non rapit alterius ſponſam.

c ¶ Ex vtriſq;.] Scilicet raptorum & raptarum. alias ex vtriuſque.

d ¶ Coniugio.] Non inter ſe: quia vt dñt cum illa contrahere non pôt. præterea ſi nõ intelligeretur de ſpõſa alterius, nihil eſſet quod dicitur a Gratiano.

e ¶ Publicã.] Raptori imponitur publica pœnitentia. non raptæ: qui enim ita cõſtat an raptæ cõſenſerit, licet Grat. aliter ſentiat in ſequen.

f ¶ Niſi.] Ecce arg. ℣ licet fit diſpenſatum cum aliquo in vno matrimonio, nõ ideo in ſequẽti, vt 33.q.2.c.ult. Idem in dignitate, vt 32.diſt. nos conſuetudinem. Item in ordine. ut 34.diſt. Lector.

HAC AVCTORITATE MELDEN. CASVS. Soluit nunc Grat. pro contraria parte. & dicit ℣ hac prouina auctoritate non permittitur rapta raptori copulari poſt pœnitentiam, ſed alij: ſimiliter & raptor poſt pœnitentiam aliam accipiat: alioquin fruſtra diceretur, quod eſt in fine cap. remanebit. Hoc falſum eſt, quia nõ ſemper talis remanet, vt dicit H. Sequens cap. loquitur de deſpõſata alij per verba de præſenti. Vel eſt ei derogatum.

tem [a] nec dum eas, quas rapuerant, cum voluntate parentum ſub deſponſationis, vel dotalitij nomine in coniugium [b] duxerunt, † quando in omnium aures hæc fuerit conſtitutio promulgata, ab eorum coniunctione ſeparentur, & publicæ pœnitentiæ ſubigantur: raptæ autem parentibus legaliter reſtituantur. Peracta vero pœnitentia publica, ſi ætas, & incontinentia exegerit: legitimo, & ex vtriſque [c] partibus placito coniugio [d] ſocientur. Nam in his non regulam conſtituimus, ſed (vt verbis magni Leonis vtamur) quid ſit tolerabilius, æſtimamus. Quod, ſi vnus ex coniugatis obierit, & is, qui pœnitentiam publicam [e] egerit, ſuperſtes extiterit: iterare coniugium non præſumat, niſi [f] epiſcopus aliquam forte præuiderit concedere indulgentiam, vt grauiorem poſſit amouere offenſam.

† al. ſumptas habuit.

Hac auctoritate Meldenſis concilij non permittitur raptori raptæ poſt pœnitẽtiam copulari: ſed permittitur vtrique poſt pœnitentiam legitimo coniugio copulari, vt rapta uidelicet non raptori, ſed alij poſt pœnitentiam nubat. Similiter raptor poſt pœnitentiam non eam, quam rapuit, ſed aliam permittitur habere uxorem. Cum enim raptor, & rapta [g] pœnitentiæ ſubijci præcipiuntur; ſi utriſque† copulam auctoritas illa permitteret; fruſtra circa finem capituli diceretur, [quod ſi vnus ex coniugatis obierit & is qui publicam pœnitentiam egerit, ſuperſtes extiterit, iterare coniugium non præſumat.] Eorum nãque quolibet decedente, qui pœnitentiam egit ſuperſtes remanebit. Non ergo hac auctoritate raptor probatur in coniugium raptam poſſe accipere. Potius inuenitur in concilio apud Aquisgranum, quod nec etiam voluntate parentum ad inuicem poſſunt copulari. Sic enim in præfato concilio legitur.

† al. utriuſque.

¶ Nec etiam cum voluntate parentis, raptores raptas poſſunt habere coniuges. Cap. XL.

PLacuit, vt hi, [h] qui rapiunt fœminas vel furantur, aut ſeducũt; eas nullatenus habeãt uxores, quamuis [i] eis poſtmodum conueniat, aut eas dotauerint, vel nuptialiter cum conſenſu parentum ſuorum acceperint.

Butch. l.9.c.33. Iuo p.8.c.171.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant caput hoc ex Aquiſgranenſi c.3. Habetur lib.7.cap.c.395. & inde refertur in concilio Rhemenſi. Trosleiano, c.8.*

Pœnitentia publica imponitur raptori.

g ¶ Et rapta.] Hoc non dicitur in c. præcedenti, quod rapta imponatur pœnitentia publica.

h PLacuit vt hi.] Derogatur huic cap. Vel intelligitur de deſponſatis alijs per verba de præſenti.

i ¶ Quamuis.] Supra 16.q.6. placuit. & ſup. diſtin. 91. ſi quis

ſ Subau. id male dicit Gratianus infra ea. dũ dicit, Fruſtra, &c. cum tñ raptor publice ſubijci debeat pœnitẽtiæ, cum rapta non conſenſit. Io. de Fant.

Digitized by Google

Hæc auctoritas non præiudicat auctoritati [a] *Hieronymi: maxime cum illa teſtimonio diuinæ legis nitatur. Legitime igitur poſt pœnitentiam peractam raptor poterit ſibi copulare quam rapuit, niſi pater puellæ illam raptori detrahere voluerit: Item Cod. lib. 5. tit. de nuptijs.* [*Nec filium quidem familias imitum adducendã vxorem cogi legum diſciplina permittit. Igitur, ſicut deſideras, obſeruatis iuris præceptis, ſociare coniugio tuo quam volueris, non impediris: ita tamen in contrahendis nuptijs patris tui conſenſus accedat.*] *Item in eodem, le. 20.* [*In coniunctione filiarum in ſacris poſitarum, patris expectetur arbitrium.*] *Item Dig. de ritu nuptiarũ, le. 2.*] *Conſiſtere non poſſunt nuptiæ, niſi conſentiant omnes, ideſt qui coeunt, quorumque in poteſtate ſunt.*] *Itẽ Inſtit. lib. 1. tit. de nuptijs.* [*Iuſtas autem nuptias inter ſe ciues Romani contrahunt, qui ſecundum præcepta legum coeunt: maſculi quidem puberes: femina autem viripotentes, ſiue patres familias ſint, ſiue filij familias: dum tamen filij familias conſenſum habeant parentum, quorum in poteſtate ſunt. Nam hoc fieri debere & ciuilis, & naturalis ratio perſuadet intantum, vt iuſſus parentis præcedere debeat.*]

sit. 4. leg. 22.

sit. 16. in principio.

ſi quis epiſcopus vacans.

a ¶ Auctoritati.] 7. d 20. §. 1 & c. 1. contra, vbi dicitur, quòd in cauſis decidendis præferuntur cõciliã auctoritatib. ſanctorum patrum, huic præiudicat auctoritas Hier. vt ſup. eadtria, ſed hoc ideo, qa corroboratur auctoritate vete. teſta. & etiam auctoritate Meldenſis concilij. ſupra eadem & autem. Ioan.

Digitized by Google

Notandū est ꝙ sacramentorū gñalium sumpto hoc vocabulo, ꝙdā sunt salutaria, quædā veneratoria, quædā ministratoria: ꝙdā præparatoria.
Saluraria sūt illa, quæ ad salutē uel uniuersi uel ī ecclesia sunt necessaria, ut baptismus, eucharistia, confirmatio, pœnitētia, extremavnctio, ordo & matrimonium.
Veneratoria sunt, festiuitates quæ p certa ānī ꝛga in alicuius sacræ rei memoriā uenerabiliter celebrantur. Ministratoria sunt officia oīa ecclesiastica nocturna siue diurna. Et dār ministratoria, ꝙa per ea ministratur & exhibetur latria Deo: & ꝙa per ea reliqua sacramenta ecclesiastica conficiuntur, ministrātur, & celebrantur.
Præparatoria sunt quæ oībus sacramētis præfatis celebrandis præparātur, & fiunt ut ecclesia, altaria, ecclesiastica uaria ornamenta: & gēaliter oīa ecclesiastica utensilia, & eorum consecratio ſm H.

DE CONSECRATIONE

DISTINCTIO PRIMA.

¶ Hæc distin. diuiditur in 27. partes. In quarum prima probat, quòd non debemus celebrare nisi in locis consecratis ab episcopis, & in sacratis vestib. & in vasis & aris ab episcopis, & sacratis hoibus. Secunda ibi, [Oēs basilicæ.] Tertia ibi, [De iacorū.] Quarta ibi, [Nemo ecclesiarum.] Quinta ibi, [Sicut non alij.] Sexta ibi, [Solēnitates.] Septima ibi, [Ecclesia.] Octaua ibi, Nullus presbyter. Nona ibi, Tribus.] Decima ibi, [Legna.] Vndecima ibi, [Vasa.] Duodecima ibi, [Iacobus.] Decimatertia ibi, Nocte.] Decimaquarta ibi, [Sacramenta.] Decimaquinta ibi, [Solēt.] Decimasexta ibi, [In iciunijs.] Decimaseptima ibi, [Sufficit.] Decimaoctaua ibi, [De hymnis.] Decimanona ibi, [Nullus episcop⁹.] Vigesima ibi, [Episcop⁹ Deo.] Vigesimaprima ibi, [Omnes fideles.] Vigesimasecunda ibi, [Eps nullum.] Vigesimatertia ibi, Apostolica.] Vigesimaquarta ibi, [Omnis Christianus.] Vigesimaquinta ibi, Quando autem.] Vigesimasexta ibi, [Inuenimus.] Vigesimaseptima ibi, [Visum.] Iodē Fantu.

a Onsecrationē ecclesiarū] CASVS. Expleto tractatu matrimonij, quod est commune omnium nationum, explicitis etiam variis ecclesiarum consecrationibus, agitur de sacramentis, quæ necessaria sunt ad salutem: & hoc ordine. Primo de ecclesiarū cōsecratione. Secundo de sacramēto Eucharistiæ. Tertio de solēnitatib. festiuitatum. Quarto de sacramento baptismi. Quinto de cōfirmatione & diuinis officijs & ieunijs. Et in fine de spiritu sancto, & sic tractatus iste ī 5. dist. est distinctus. Et no. ꝙ cū in alijs tractatib. magister interserat suos §§. & solutiones: in hoc tractatu non nisi duos ponit §§. vnū in prima, alium in 4. distinctione, hoc ideo, quia de sacramētis sobrie est loquēdū: in quib. ēt vera loqui periculosum est. In hac ergo distinctione ostēdit ecclesias esse consecrandas, & a quo, & qualiter, & cuius auctoritate, & ꝙ nō sit iterāda consecratio nisi in casu, & quo ordine Missæ sunt celebrādæ: & quot debēt celebrari in die, tamen dē a quibusdam, quod hoc verbum scilicet, de consecratione. non in serie, sed in titulo originalis capituli reperitur, & incipit c. de Missarum, &c.

Tabernaculum.] CASVS. In hoc cap. Felix ostendit exemplo veter. test. ecclesias esse ædificandas & cōsecrandas a Christianis, nam Moyses Domino præcipiente tabernaculum fecit & consecrauit. Dauid autem cultum Dei ampliauit, & templum Deo facere voluit.

DE CONSECRATIONE

DISTINCTIO PRIMA.

Cap. I.

Onsecrationem † ecclesiarum, [a] & Missarum celebrationes non alibi, quàm in sacratis Domino locis, absque magna necessitate fieri debere, liquet omnibus, quib. sunt nota veteris & noui testamenti præcepta.

Ex Felice IIII. in epistola omnib. Episcopis. c. 1. Burc. l. 3. c. 57. Iuo p. 3. c. 90. Pan. l. 2. c. 33.

† al. De eccle siarum consecratione, & de Missarum in locis celebrib.

¶ *Verba capitis sequentis in uetustis Romanæ exemplaribus non sunt seiuncta a superioribus, quemadmodum neque in ipsa Felicis quarti epistola, neque apud cæteros collectores. Sed ob citationes doctorum non est mutatum. Nonnulla autem emendata sunt.*

Cap. II.

Tabernaculum enim † Moysen Domino præcipiente feciſſe, & sacraſſe cum mēſa, & altari eius, & ęreis † vasis, & vtensilibus ad diuinum cultum explendum legimus, & non solum diuinis precibus ea sacraſſe, ſed etiā ſancti olei vnctione, Domino iubente, perliniſſe nouimus. Qualiter autem hæc facta ſint, & quemodo ipſa ſacra non alij, quam ſacerdotes ſacra vnctione delibuti, [b] Dominoq; cum veſtibus ſanctis ſacrati, & leuitę [c] tractabant, ferebant, erigebant, & deponebant; in ipſis inſtitutionibus, quæ iubēte Domino conſcripta ſunt per Moyſem, in lege Domini reperitur. [d] Qualiter ergo Dauid regum pijſſimus amplificauerit [e] cultum Dei, & templū Domino ædificare voluerit, ſed propter multum ſanguinem, quem effuderat, prohibitus ſit, [f] & ipſe college

Ibid. apud Felicem & collectores.

† al. uero.
† al. cauerit.

Exo. 31.
Num. 3.

Leuit. 8.

2. Reg. 7.

---

b ¶ Delibuti.] Idest, delinuti.
c ¶ Et Leuitæ.] Non subdiaconi: quia non erat subdiaconatus ſacer ordo: hodie autem bene ferunt ſacra ſubdiaconi: quia ſacer eſt hodie. extra de æta. & qualit. a multis.
d ¶ Reperitur.] In Leuit. cap. 8.
e ¶ Amplificauerit.] Inſtitue ibi xxiiij. ſacerdotes, vt quilibet uice ſua poneret incenſum Domino.
f ¶ Prohibitus eſt.] Sed mirū eſt, quare hoc dictum eſt: cum quilibet homicida templum poſſit conſtruere: cum etiam Moyſes, qui fuit homicida, ut 23. q. 3. & nō in ferenda, conſecrauerit eccleſiam, ut hic dicitur in principio huius c. maxime cum olim fuit licitum ſacerdotib. interſ

ſicere,

Dauid quare fuit phibitus templū ædificare.

fecere,ut 2.q.7. §. Item cum Balaam. Ad hoc dicas q̄ licet Dauid fuerit in uetꝰ.test.fuit tamē præfiguratꝰ nō ni testamenti. 32. q.1.cap. quod autem. Ideo in figura istius temporis dictum est ei. Non ædificabis,&c. & est arg.a minori.si enim propter homicidiū repulsus fuit a con-

Dauid in interfecerat? Resp.omnia futura sunt Deo p̄ sentia, 2.q.1.Deus omnipotēs. unde cum iam esset homicida in conspectu Dei, nō licuit ei, q̄ ædificaret. Vel dic q̄ dicitur effudisse:quia fuit occasio effundendi,di. 50.§.econtra. quia enim ex superbia numerauit populū, perierūt 24.millia hominum.1.q.4. §. itē peccato uers. item Dauid unde in recompensationem. instituit 24. sacerdotes in templo. Vel dic quod reuera fuit homicida, iuxta illud. Saul percussit mille, & Dauid decem millia,& c.2.q.7.§. item obijcitur.

1.Paral.28.
2.Reg.16.
3.Reg.8.

rat [a] expensas,Salamon quoque filius eius idipsum, q̄ ipse facere optauerat,iubente & auxiliante Deo perfecit & templum cum altari,& reliqua ad diuinum cultū peragendum consecrauit, in libro regum legitur. *& infra.*

¶ Fecit ergo [α] Salomō in tempore illo festiuitatem celebrē,& omnis Israel cū eo multitudo magna ab introitu Emath usque ad riuū Aegypti corā Domino Deo nostro septem diebus,& septē diebus,idest,quatuordecim diebus:& in die vij. [b] dimisit populos. Iudæi ergo loca, in quibus sacrificabant Domino, diuinis habebāt † supplicationibus consecrata,nec in alijs, quam Deo dicatis locis,munera Domino offerebāt.Si enim [c] Iudæi, q̄ umbræ legis deseruiebant, hæc faciebant, multo magis nos, q̄bus veritas [d] patefacta est, & gratia [e] per Iesum Christum data est,templa Domino ædificare,& prout melius possumus,ornare,eaq; diuinis ꝓcibus,& sanctis vnctionibus suis cū altaribus,[i] & vasis,vestibus quoque & reliquis ad diuinū cultū explendū vtensilibus deuote, & solenniter sacrare, & nō in alijs locis, q̄ in Dño sacratis, ab episcopis,& nō à chorepiscopis [f] (qui sæpe prohibiti sunt,nisi,vt prędictū est,summa exigēte necessitate) [g] Missas celebrare, nec sacrificio offerre Dño debemus. Et hoc si summa [β] necessitas agere compulerit, non in domibus ([γ] quia in sacris in canonibus sacrificia in domibus [h] offerri ꝓhibita sunt] sed in tabernaculis diuinis p̄cibus a pōtificibus dicatis,& in mēsis Domino sacratis, & sacra vnctione a pontificibus delibutis,ꝓ summa, vt præfixum est,necessitate,& non prolibito cuiusquam,& pigritia agatur. *& infra* [δ]

Burch.l.3.c.58. Iuo p.3.c.61.

† *al.supplicationibus consecrabam.*

Ion.1.

¶ Si autē,vt legitur in concilio [i] Laodicensi, c.26.hi, qui non sunt ab episcopis ordinati, tam in ecclesijs, quā in domibus exorcizare nō possunt,multo magis maioris gradus ministeria, [k] nisi ab eis, qui ad eos gradus sunt cōsecrati,q̄bus fungi debēt,officia [l] agi,vel sacrificia offerri nō licet. ¶Quod aūt,ut paulo superius prælibatum est oblationes in domibus offerri non debeant, in eodē concilio,capit.xxxxviij.prohibitum habetur, ita. (Nō oportet in domibus oblationes celebrari ab episcopis,& presbyteris.f.)

α ¶ Fecit ergo.] *Ante hæc verba in epistola ipsa Felicis inseruntur omnia,quæ capite 8.tertij libri.Regum hic antecedunt.A Burchardo,& autem, & Ivone etiam hæc omittuntur,& concludunt caput in uer.* consecrauit.

β ¶ Si summa.] *Burchardus,*habet nisi summa.

γ ¶ Nō in domibus.] *Hic locus usque ad uer.*agat,*& emēdatus, & locupletatus est ex orig. Burchardo, & Ivone.*

δ ¶ Omnes.] *Hic locus usque ad finem.* Homicida non admittitur ad sacra.

a ¶ Collegerat.] Ad fabricandum templum.

b ¶ In die viij.] Respectu secundi septenarij,i.in quintodecimo.

c ¶ Si enim]Si.n.gētiles faciebant hoc, multo magis facere debemus nos. & sic est arg. q̄ possumus argumētari ab exemplis infideliū sup.11.q.3.Imperat.23.q.4. quādo.5.12.q.1.dilectimus. sup.d.81. non oportet.sup.35. q.1.c.1.ī.33.q.5.ci caput.ī.12.q.3.gloria uer. Crates.8.di. 21.submittitur 86.d. non satis 10.q.1.hāc consuetudinem. & d.35.ab exordio. ar. contra.12.q.3.gloria.versi.neque vero mihi.Sed illud loquitur quando imminebant captiui redimēdi.C.de sacrosan.eccl.sancimus.

d ¶ Veritas.]i. promissorum adimpletio.

e ¶ Gratia.]i.peccatorum remissio.

f ¶ A chorepiscopis] d.62.chorepiscopi.

g ¶ Necessitate.] Q̄ hic dicitur de necessitate, non refertur ad proximū dictū chorepiscopis, sed ad p̄cedens, s.sacratis locis,& est illa necessitas. cum aliquis non habet ecclesiam. inf. eod. concedimus, ut in exercitu. cum tabula tamen consecrata. I

h ¶ In domibus.] Infra eod.vnicuique.

i ¶ In concilio.] sup. dist.69. non oportet.

k ¶ Ministeria.] idest,officia.

l ¶ Officia.]i.officiales personæ, sicut clerici, qui sunt talis officij.ſi.dist.56.ſi officia.&c.

Alias missas ibi celebrare nulla necessitate licet, sed alia officia ibi fieri pāt, licet non sit locus sacratus nec altare uiaticum sit ibi consecratū scām Hug.

a constructione, multo potius a ministerio. 1.q.7.si qs omnem. Est ergo hic arg. q̄ cum homicida non potest dispensari,50.di.sacerdotes,cum ca.seq. & c.miror. q̄d non est uerum,quia hic notorius erat. Item hoc mirum est,quia cum Dās ei dixerit,non ædificabis,&c.nondum

Digitized by Google

OMnes basilicæ.] Hæc est 2. pars dist. in qua dicitur quòd cum Missæ celebratione debent ecclesiæ dedicari. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ omnes ecclesiæ cum Missarum celebratione sunt consecrandæ: & de his quæ sunt diruꝑ, vel superfluæ in numero vel quãtitate, prouideat episcopus quomodo possint stare & restaurari.

a ¶ Cũ Missa.] Quia liter ecclesię sunt cõsecrãdę, scilicet cum Missa, ostẽdit: & dicunt quidam, q̃ Missa est, de substantia cõsecrationis. Hug. cõtra. Item dicit H. q̃ si episcopus cõsecret, & presbyter cẽtet Missam; cõsecrata erit ecclesia. Alij contra, arg. 24. dist. quorundam.

Missa an sit de consecrationis substantia.

b ¶ Possunt.] 3. 16. q. vlt. si plures, & q. 1. & tẽporis. sup. 21. q. 2. sicut & cap. præcipimus. sup. di. 70. sanctorum. & sup. 10. q. 3. vnio.

DE locorũ.] Hæc est tertia pars dist. in qua probat q̃ 5. c. q̃ ecclesia sine licẽtia Papæ consecrari non debet: quod hodie non tenet. Io. de Fant.

CASVS. Reprehenduntur hic quidam, q̃ ecclesias faciebãt & consecrabant sine licentia & præcepto Papę. Quod dicitur in his 5. c. intelligiẽ de episcopali ecclesia: vel oli obtinuit cum raræ erant ecclesiæ, & Papa bene poterat consuli: vel de ea intelligitur, quæ fit in episcopatu alterius: vel cũ populus ad fidem cõuertitur.

c ¶ De locorum cõsecratione.] Cui[9] auctoritate ecclesię sũt consecrandæ, ostendit Gr. 5. capitulis.

d ¶ Absque præcepto.] 12. q. 1. bonæ rei 1 contra. inf. eod. nemo. Sol. hæc quinque cap. nõ tenent hodie: vel fuerunt localia, uel casualia. Vel exandi de ecclesia episcopali, licet contradicat finis illius c. certum. Nam sicut non potest mutari de loco ad locum episcopus. 7. q. 1. mutationes. similiter nec fundari episcopalis ecclesia, vt 16. q. 1. fœlix. & c. præcipimus. Quid fieri debeat in hac parte, Papæ est æstimare.

PRæcepta. CASVS.] Ecclesia quædam fuit ædificata & consecrata sine licentia Papæ & præcepto, & frequentia populi erat ibi in Missa, episcopus loci illius interdixit ibi officium, & dum Papæ hoc scripsit, Papa eum de hoc facto commẽdat: quod canonibus antiquis & nouis concordat. sed ne locus ille iam Deo deuotus diu permaneat sine officio, præcepit ei vt ecclesia consecretur: & ibi Missæ desideranti populo celebrentur.

e ¶ Et in vtraque parte.] In canonibus & præceptis synodalibus.

f ¶ Auctoritate.] Speciali uel generali.

g ¶ Processionis.] idest, frequentationis. 2

h ¶ Adducta.] Non dicit consecrata. nam in sequenti uerbo, consecrabis, aduersaretur, cum semel consecrata iterum consecrari non possit, nisi in casibus notatis infra super cap. ecclesiæ, uel altaria.

ADDITIO. Sub. quod olim fieri non poterat sine licentia Papæ, inf. eod. ecclesia. sicut nec hodie sine licentia episcopi. infra eod. nemo. 18. quæstio. 2. quidam. Archidia.

h ¶ Adducta.] idest, deputata, ut ibi fieret diuinum officium, & populi frequentatio.

i ¶ Quia

2 Sic 24. dist. presbyteri. 16. q. 7. Prælatus Arch.

Nam antea legebatur, non in domibus offerri prohibita sunt, *longe a canonis sententia.*

ƒ ¶ Et infra.] *Quæ hic in epistola inseruntur, habentur infra eadem cap. sicut.*

g ¶ Offerri nõ licet.] *In origin. est*, offerri licet, *Sed in eodem, paulo superius, vbi in textu est.* multo magis, *in margine est* al. multo minus. *Burchardus quidem, & Iuo habent vt Gratianus.*

ζ ¶ Et presbyteris.] *Coniunctę cum his in originali, & apud Burchardum habentur verba capitis, solennitates dedicationum infra eadem.*

Item Hyginus Papa, cap. 5.

¶ Ecclesiarum consecratio absque Missa fieri non debet.

Cap. III.

Poly. l. 3. tit. 5. Anf. l. 5. c. 83. Burch. l. 3. c. 27. & 21. Iuo p. 5. c. 23. & 36. Pann. l. 2. ca. 13.

2 OMnes basilicæ cum Missa [a] debent semper consecrari. Vt ecclesię destructę, ubi aut plures sunt quam necesse sit, aut maioris magnitudinis, quã vt ex rebus ad eã pertinentibus restaurari possint, [b] episcopi prouidentia modus inueniatur, qualiter consistere possint.

¶ *Caput hoc vsque ad ver.* consecrari, *apud plerosque collectores citatur ex* Euaristo, *aut* ex decretis Euaristi. *Reliquo autem uerbo alio capite relata ab eisdem tribuuntur Hygino.*

Item Gelasius Papa episcopis per Lucaniam, c. 27.

¶ Absque præcepto sedis Apostolicæ noua non dedicetur ecclesia. Cap. IIII.

Anf. l. 5. cap. 12. Burch. l. 3. c. 21. Iuo p. 3. cap. 26.

3 DE locorum consecratione [c] sanctorum, quamuis superius strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactũ est, qd̃ absque p̃cepto [d] sedis Apostolicæ nõnulli factas ecclesias, vel oratoria facere præsumãt.

Idem.

¶ Sine auctoritate summi Pontificis noua non dedicetur ecclesia. Cap. V.

Poly. l. 1. tit. 11. Anf. l. 5. cap. 5.

PRæcepta synodalia, quæ ante paucos menses de sede nostra ad prouinciam sunt directa, & antiquis [e] canonibus consentiũt, & ea quæ minus probãtur esse, addidimus: & in vtraque parte [e] cõstat sine summi Põtificis auctoritate [f] ecclesiam nouiter conditã nõ posse dedicari, teque ex hac basilica, quę taliter ad cultum fuerat processionis [g] adducta, [h] suspendisse Missas probabiliter

a Ibi loquitur de fundatione; hic de consecratione.

b ¶ Possunt.] 3. 16. q. vlt. si plures, & q. 1. & tẽporis. sup. 21. q. 2. sicut & cap. præcipimus. sup. di. 70. sanctorum. & sup. 10. q. 3. vnio.

c ¶ De locorum cõsecratione.] Cui[9] auctoritate ecclesię sũt consecrandæ, ostendit Gr. 5. capitulis.

d ¶ Absque præcepto.] 12. q. 1. bonæ rei 1 contra. inf. eod. nemo. Sol. hæc quinque cap. nõ tenent hodie: vel fuerunt localia, uel casualia. Vel exandi de ecclesia episcopali, licet contradicat finis illius c. certum. Nam sicut non potest mutari de loco ad locum episcopus. 7. q. 1. mutationes. similiter nec fundari episcopalis ecclesia, vt 16. q. 1. fœlix. & c. præcipimus. Quid fieri debeat in hac parte, Papæ est æstimare.

PRæcepta. CASVS.] Ecclesia quædam fuit ædificata & consecrata sine licentia Papæ & præcepto, & frequentia populi erat ibi in Missa, episcopus loci illius interdixit ibi officium, & dum Papæ hoc scripsit, Papa eum de hoc facto commẽdat: quod canonibus antiquis & nouis concordat. sed ne locus ille iam Deo deuotus diu permaneat sine officio, præcepit ei vt ecclesia consecretur: & ibi Missæ desideranti populo celebrentur.

e ¶ Et in vtraque parte.] In canonibus & præceptis synodalibus.

f ¶ Auctoritate.] Speciali uel generali.

g ¶ Processionis.] idest, frequentationis. 2

h ¶ Adducta.] Non dicit consecrata. nam in sequenti uerbo, consecrabis, aduersaretur, cum semel consecrata iterum consecrari non possit, nisi in casibus notatis infra super cap. ecclesiæ, uel altaria.

ADDITIO. Sub. quod olim fieri non poterat sine licentia Papæ, inf. eod. ecclesia. sicut nec hodie sine licentia episcopi. infra eod. nemo. 18. quæstio. 2. quidam. Archidia.

h ¶ Adducta.] idest, deputata, ut ibi fieret diuinum officium, & populi frequentatio.

i ¶ Quia

2 Sic 24. dist. presbyteri. 16. q. 7. Prælatus Arch.

d by Go

a ¶ Quia deuotus.]ideſt,Deo deputatus.
b ¶ Permanere.] Niſi deſtruatur infra ea.eccleſiæ.extra de noui oper.nuncia.cum ex iniuncto.
c ¶ Martyrum.] Argu. eccleſiam ante conſecrationem locum deuotum appellari.
d ¶ Relatio.]ideſt,ſcriptura nobis lata.
e ¶ Poteſtatis.] Supra diſt.72.per totum.ſup.9.q.2. per totum,ſup.21.q.2.c.1.
f ¶ Cum enim.]Ordo.

computamus.Sed quia deuotus [a] locus non debet 2 miniſteriorum gratia diu vacuus permanere, [b]frater chariſſime,eorum martyrum [c] nomine, quos † relatio [d] continet,auctoritatis noſtræ ſuſcepta ſerie conſecrabis,vt populorum frequentatio,quam illic auide conuenire mandaſti,ſeruatis regulis eccleſiaſticis & canonibus,integrũ habeat firmata religione conuentum.

† al.gerum.

¶ Antiquis canonibus.] *Socrates in eccleſiaſtica hiſtoria, l.2.c.8. & 17. refert tanquam antiquiſſimum canonem, ſine Romani epiſcopi auctoritate nullam eccleſiam poſſe dedicari.*

Item epiſcopis per Lucaniam,c.6.

¶Non dedicentur baſilicæ, quæ præter auctoritatem Apoſtolicæ ſedis fuerint ædificatæ. C. VI.

Poly.l.3.tit.3. Anſ.l.5.c.53.

BAſilicas nouiter inſtitutas nõ peritis ex more præceptionibus dedicare nõ audeant,nec ambiant ſibimet epiſcopi uendicare clericos poteſtatis [e] alienæ, &c. xj.

¶Cum enim [f] decreta uenerabilium ſanctionum nos quoque magnopere cuſtodire nitamur, ac ſine eorum diſpendio [g] etiam illa,quæ pro alicuius vtilitatis [h] compendio fortaſſe [i] videantur,laxanda credamus, † cumque nobis contra ſalutarium reuerentiã regularum cupiamus temere nihil licere, & cum ſedes Apoſtolica ſuperior his omnibus,fauente Domino,quæ paternis canonib. ſunt præfixa,pio,deuotoque ſtudeat tenere propoſito, ſatis indignum eſt,quemquam uel pontificum, uel ordinum ſubſequentium hanc obſeruantiam refutare, quam B. Petri ſedem & ſequi videat, & docere, [k] fatiſque conueniens ſit,ut totum corpus eccleſiæ in hac ſibimet obſeruatione concordet, quam illic vigere conſpiciat, vbi Dominus eccleſiæ totius poſuit principatum.

† al.exercdamus.

ſup. diſt.11. nolite.

¶ Verba capitis huius vſque ad ver aliena, habẽtur etiã in Vuormacienſi,c.48.

Idem Ioanni epiſcopo Sorano.

¶Publicæ proceſſiones non fiant in oratorijs,quæ præter auctoritatem ſedis Apoſtolicæ conſecrantur. C. VII.

Anſ.l.5.c.8.

CErtum eſt quidẽ, & noſtris præceptionibus cõſtitutũ,ne quis in eccleſia,aut in oratorio, quod ſedis noſtræ non legitur permiſſione dedicatum, proceſſionem [l] publicam putaret impendi, ne conditores furtiuis ſubreptionibus contra regularum ſtatuta proſilirent.Sed quia Megetia ſpectabilis fœmina petitorij nobis oblatione ſuggeſſit, in poſſeſſionibus ꝓprijs ſuorũ corpuſcula [m] cõdi-

g ¶ Diſpendio.] Noprincipis priuilegiũ nulli debere præiudicare, ut no.9.q.3. nunc vero.
h ¶ Vtilitatis.]Quaſi dicit, ita ſeruamus ea, quod nec alicui[g] vtilitate infirmam[g]: quia etiam ea, quæ utilitas ſuadet relaxari,non relaxamus in præiudicium canonum. 1
i ¶ Fortaſſe.]Fortaſſe ideo dicit: quia quandoq; pro vtilitate alicuius ſtatutũ infirmatur 40. diſt. ut conſtitueretur.
K ¶Et docere.] Et hoc ideo additur,qa quædã ſequitur Romana eccleſia, quæ non docet ſequẽda, & ea ſequi non cogimur ſup.d.11. nolite.arg.pro conſuetudine Romana ſeruãda inſt. de ſatiſd.tũ. in fine.

¶ Certum eſt.]CASVS.H.ſic ponit hũc caſum Megetia ſi quadam ſua poſſeſſiõe ſepeliuit corpora ſuorum,& ædificauit ibi quoddam oratoriũ,& illud fecit cõſecrari præter auctoritatẽ domini Papæ,ſed quia nobilis & potẽs erat illa domina, ideo ad petitionẽ eius intuitu pietatis & miſericordiæ Papa diſpẽſatiue concedit ei,ut officia defunctorũ priuatim ibi celebrent, ſed non officia viuorum, quia ibi ædificatum erat conſecratũ præter auctoritatem domini Papæ & ideo de iure communi debebat ibi officium interdici,ꝙ in principio oſtendit, dicens, [ædificatũ.] ideſt,fabricatum.
l ¶ Proceſſionem.]id eſt, frequẽtationem populi. ſup. diſt.24.

i Scilicet ꝙ ipſi canones in ſuo ſtatu ꝑmaneãt, & obtineãt cauſa illa ceſſante ꝓ.

k Dicas ꝙ licet in aliquo loco ſit ſepultus aliquis ſine põtifice, non ꝓp hoc locus ſacer efficitur ſm cano. licet ſecus ſit ſm leges, ſecundũ Inn. qui ita no.ext.de ſepul.c. pen. De hoc 13.q.2. in eccleſiaſtico.

m ¶ Corpuſcula.] Ita eo ipſo fecit religioſum locum 2. ff. de relig.l.2. nam ubicumque ſpectatur homo voluntate Domini, locus religioſus efficitur,ſecus ſi cõtra Domini voluntatem,ut ea.l.§.ſi uſusfructus.

n ¶ Corpuſcula.]Si locus ille nõ eſt conſecratus de conſenſu

a ¶ Baſilicas.CASVS.Hug.ſic ponit hunc caſum.Nullus epiſcopus debet conſecrare eccleſiam ſine licentia Papæ,uel ſibi uendicare clericos alterius iuriſdictionis. & hoc continetur in canonibus, & ſi nos,qui ſumus domini, & conditores canonum, volumus, eos obſerua-

Digitized by Google

ſenſu Papæ, quomodo vult Papa, ut In eo diuina celebrẽ tur? ſi autem ut conſecretur, quomodo præcipit ut ſolũ modo nomine mortuorum in eo celebretur? niſi forte in pœnam conſtitutionis factæ abſque licentia Romanæ ſedis. Vel non peti ut pro viuis ibi diuina fierent, & ſic aliqua eccleſia eſt, in qua non cantetur niſi pro mortuis. ſic extra de præb. ſignificatum.

a ¶ Non maculent.] i. non præiudicẽt epiſcopo decreta, quę dicunt, quod eccleſia inuito epiſcopo non põt conſtrui uel conſecrari, & ſi contra factum fuerit, nullũ ſeruitiũ Dei debeat celebrari. ſupra eod. præcepta.

b ¶ Pro ſolennitate] quaſi pro magno beneficio reputet.

c ¶ Vt defunctorũ.] argu. quod ſpeciales miſſæ pro defunctis fieri poſſunt, ſimiliter ergo dici poſſet pro viuis, ut d.ca. ſignificatum.

E Celeſia.] CASVS. Quærebatur, vtrũ collegiũ præter auctoritatẽ Papæ inſtitutũ dicatur eccleſia catholica? Et reſpondet quod nõ, cũ nec etiam ipſa baſilica debeat conſtrui ſine licentia Papæ.

e ¶ Eccleſia.] CASVS. Ex quo eccleſia non põt, conſtrui ſine auctoritate Rom. Põtificis, multo potius aliqua noua ſecta ſine eius auctoritate non poteſt cõſtitui.

N Emo.] Hæc eſt quarta pars diſtinctionis, in qua dicit & probat per duos canones, quod nullus debet eccleſias fundare ſine licẽtia epiſcopi. Io. de Fan.

CASVS. Hactenus oſtendit cuius auctoritate eccleſiæ sũt conſecrandæ. Nunc vero oſtendit cuius auctoritate ſint ædificandæ. Dicit ergo q̃ qui eccleſiam vult conſtruere, coram epiſcopo ciuitatis debet aſſignare quæ neceſſaria ſunt eccleſiæ. & tunc epiſcopus per ſe uel interpoſitam perſonam ibi crucem figat, & atrium deſignet, ut ſic eccleſia cum fuerit conſtructa, conſecretur, & poſtea atriũ aqua benedicta aſpergatur.

e ¶ Nemo eccleſiam.] Cuius auctoritate eccleſiæ debeãt fundari ſiue conſecrari, oſtendit. 1. q. 2. placuit.

f ¶ Veniat.] Per ſe, vel per alium. ar. inf. ea. nullus presbyter in eccleſia. arg. 10. d. ſi quis, & inf. ea. ſi quis.

g ¶ Crucem.] In auth. de mona. §. illud. coll. 1. & orationes epiſcopus dicat in auth. de eccl. tit. §. ſi quis autem uoluerit. coll. 9.

h ¶ Ad luminaria.] In authen. ut nullus fab. ora. dom. §. 1. coll. 5.

i ¶ Cuſtodum.] ideſt, ſacerdotum, & hoſpitum. extra de

diſſe, frater chariſſime, humanitatis intuitu, quod priora ſtatuta non maculent † [a] funeribus, & ſepulchris tantũ, in comprehenſis petitorio locis miniſteria † noueris pro ſolennitate [b] præſtanda, vt defunctorum [c] nomine ſolũmodo diuina celebrentur officia, publica frequentatione & proceſſione ceſſante.

† *maculẽt*] uetus lectio.

† *al. myſteria.*

Item Nicolaus Papa electo, & clero Nonenſis eccleſiæ.

¶ Sine nutu ſedis Apoſtolicæ eccleſia non debet inſtitui. C. VIII.

E Ccleſia, [d] ideſt, catholicorum collectio, quomodo ſine Apoſtolicæ ſedis inſtituetur nutu, quando iuxta ſacra decreta, nec ipſa debet abſque præceptione Papæ baſilica nouiter conſtrui, quæ ipſam catholicorum intra ſemet amplecti cateruam dignoſcitur?

Auth. I. 5. c. 42. Cap. I. 7. c. 128. & I. 5. c. 72. Nouella Iuliani. & in auth. cõ. 81. 17. col. 5. Ordo Romanus pag. 107.

Item ex concilio Aurelianenſi.

¶ Sine dignitate epiſcopi loci, noua non dedicetur eccleſia. Cap. IX.

† *al. dirutam.*

N Emo eccleſiam [e] ædificet, antequam epiſcopus ciuitatis veniat, [f] & ibidem crucem [g] figat, publice atriũ deſignet, & ante præfiniat, qui ædificare vult quæ ad luminaria, [h] & ad cuſtodiam, & ad ſtipendia cuſtodum [i] ſufficiant, & oſtenſa donatione ſic domum † [k] ædificet, & poſtquam conſecrata [l] a fuerit, atrium eiuſdem eccleſiæ ſancta aqua conſpergat.

Pol. l. 3. ti. 1. Bare. l. 3. c. 9. Iuo p. 3. c. 8. Panor. l. 2. c. 3.

a ¶ Et poſt quam conſecrata.] *Plenius, & aptius in ordine Romano.* Poſtquam ergo epiſcopus crucem in loco, in quo altare fabricandum eſt, fixerit, tunc aſpergat locũ aqua benedicta, hanc canendo antiphonam, &c.

Item ex concilio Bracharenſi, 2. c. 26.

¶ Non conſecretur eccleſia, quæ pro quęſtu cupiditatis ædificatur. C. X.

S I quis baſilicam non pro deuotione fidei, ſed pro quęſtu cupiditatis ædificat, vt quidquid ibidẽ de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat, [m] eo

1 Die. 1. Hector & miniſter ad hoc ext. de uita, & hon. cle. c. 3. ſic ẽt loquitur decr. hic al. ꝓpoſuit.

Eccleſia ſine dote conſecrata a quo debeat dotari.

Clerici duo ad minus debent eſſe in eccleſia.

Patroni non exigãt xenia ab eccleſia.

m ¶ Diuidat.] arg. quod patroni nõ debent accipere, vel exigere

quod baſilicam in terra ſua quæſtus cauſa cõdiderit (qđ in aliquibus locis vſque modo dicitur fieri,) hoc de cætero obſeruari debet, ut nullus epiſcoporũ tam abominabili voto conſentiat, nec baſilicam, quæ non pro ſanctorum patrocinio, ſed magis ſub tributaria a cõditione eſt ondita, audeat conſecrare.

Item Fælix epiſcopus omnibus orthodoxis, epiſt.1.

¶ Sacrificia non niſi ſuper altare, & locis Deo conſecratis offerantur. C. XI.

Poly.l.3.tit.16. Anſ.l.6.c.134. Iuo p.2.c.61.

SIcut non alij [b] quam ſacrati dño ſacerdotes debent miſſas cantare, nec ſacrificia ſuper altare offerre, ſic nec in alijs, quã domino ſacratis locis, i. in tabernaculis [a] diuinis precibus a pontificibus delibutis [c] miſſas cantare, aut ſacrificia offerre licet, niſi ſumma coegerit neceſſitas. [d] Satius ergo eſt miſſam non cantare, aut nõ audire, quam in illis locis, vbi fieri nõ oportet, [e] niſi pro ſumma contingat neceſſitate, quoniam neceſſitas [f] legẽ non hẽt. Vnde ſcriptum eſt, (Vide, ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris; ſed in omni loco, quẽ elegerit dominus Deus tuus.) In domib. tamen ab epiſcopis, ſiue presbyteris oblationes [g] celebrari nullatenus licet. [h]

¶ *Caput hoc in Polycarpo, & apud Anſelmum habetur eodem modo atq; Grat. collectum hinc inde ex verbis prime illius epiſtole Felicis quarti, cuius pars relata eſt ſupra ea. conſecrationem, & c. tabernaculum, longe aliter diſpoſitis, ſed incolumi ſententia.*

[a] ¶ Ideſt, in tabernaculis.] *In epiſtola, & apud Iuonẽ hæc non habentur hoc loco, ſed paulo ſuperius, neq; hoc eodem prorſus modo ſed quo ſunt repoſita ſup. c. tabernaculum.*

Item ex concilio Triburienſi.

¶ Non niſi in locis ſacris Miſſarum ſolennia celebrentur. C. XII.

Bure.l.3.c.56. Iuo p.3.c.59. Pann.l.2.c.30.

MIſſarum ſolennia non vbique, ſed in locis ab epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit, celebrãda eſſe cenſemus.

In concilio Moguntino ſub Arnulpho, c. 9. habentur ſimul uerba huius capitis, & c. concedimus. inf. ea. Verũ & Buchardus, & Iuo qui item vtrumque coniunctę ponunt, citant ut Gratianus, ex Triburienſi, c. 4.

Item Clemens epiſt. 2. ad Iacobum.

¶ Precibus diuinis conſecrentur eccleſiæ. C. XIII.

16.q.7.eccl. Poly.l.3.tit.4.

ECcleſias [i] per congrua, & utilia facite loca, [k] quæ diuinis precib. ſacrare oportet, & in ſingulis [a] ſacerdotes diuinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, & non a quoquam grauari.

exigere xenia vel huiuſmodi ab eccleſia ẽ. 18.q.2. Eleutherius. & contra ſup. 10.q.1. hanc cõſuetũdinem. &c. quia ſacerdotes. ſup. 1.q.4. eccleſia, quæ pactione.

a ¶ Sub tributaria.] Arg. qđ non licet dare aliquid eccleſiæ conſtructæ uel conſtruendæ etiam poſſeſſionem vbi funda-

Poſſeſſio ubi eccleſia eſt fundata, debetur ipſi eccleſiæ.

fundata eſt, interueniẽte pactione, ut ius patronatus habeat, quia ipſo iure ei debetur, etiam ſi non petat uel in pactum deducat, ut 16.q.7.pie. & c. decernimus. & c. quicunque in prædiis tamen collatis poteſt conditionem apponere, ut auctoritate epiſcopi tributum aliquod vel cenſum aliquem debeat inde percipere, extra de iure patro. præterea. 2. ſed in dote nõ, vel in manſo. ar. 10. q. 1. nouerit. ext. de cen. ſancitum, alias ſi apposita eſt cõditio, quid iuris ſit, notatur 10.q.1.c.2. Io.

SIcut non.] Hęc eſt quinta pars diſt. in qua probat qđ prius probauerat in parte prima, ſ. quod nullus dẽt celebrare niſi in ſacratis locis, niſi tpe neceſſitatis, quo poteſt celebrari ſub aere uel tentorio, nõ autem in domo, ſecundum Io. de Fant. CASVS. In his quinque capitulis ſequẽtibus oſtenditur, qđ miſſa non eſt celebranda niſi in locis ſacratis. Probatur ergo hic auctoritate veteris teſtamẽti, qđ miſſa celebrari non debet, niſi in eccleſijs conſecratis ab epiſcopis, niſi cã neceſſitatis, ſicut nec alij q̃ presbyteri debent celebrare. Sequentia duo c. patẽt.

[Permiſerit.] puta i. domo non conſecrata. in religioſa tamẽ & de licentia epiſcopi cum altari uiatico.

b ¶ Sicut non alij.] repetit quod in 1. c. huius d. dictum eſt i quinque c. ſeq. idem in auth. de eccl. ti. §. ſi quis. coll. 9.

Celebrare quandoq; licet ſubdio.

c ¶ Delibutis.] i. cõſecratis.

d ¶ Neceſſitas.] Quia ſi neceſſitas urgeat, ſub dio 1 aut ſub tẽtorijs licet. inf. e. di. concedimus. niſi forte ſit oratoriũ in domo ſua, ut inf. e. d. c. vnicuique.

1 Subaudi dummodo ſit ibi altare uiaticũ cõſecratum, alias nulla neceſſitate licet, ſecundum H.

e ¶ Nõ oportet.] C. de ſen. & inter. omiudi. cum ſententiã.

f ¶ Neceſſitatis.] i. non eſt ſubiecta humanæ cõſtitutioni, immo excuſat qđ cõtra eã fit, inf. d. 4. ſanctum. ex. de reg. iur. quod nõ eſt. ſed nulla neceſſitas excuſat in diuina cõſtitutione prohibitũ, ut 31. q. 3. ita ne. uerius tamẽ uidetur, quod ſi oratorium ſit in domo ſua, poſſit licite ibi Miſſa celebrari vrgente neceſſitate,

2 Ideſt, qđ inculpabile eſt iudicandum. 30. q. 1. ad limina. Arch.

g ¶ Oblationes.] ſ. Euchariſtiæ.

h ¶ Licet.] Niſi neceſſitas cogat 2.

i ¶ Eccleſias.] idem 17.q.7.eccleſias.

k ¶ Loca.] ff. de arb. ſi cum dies. §. ſi arbiter.

Hic

Hic ergo.] CASVS. Dicitur hic, q̃ in hac vita est locꝰ merendi & sacrificandi: sed Missæ non debent celebrari nisi episcopus consenserit, vel consecrauerit ecclesiam. Sequens cap. patet.

a Vbi & agendi.] Supra 12. quæst. 2. tempus.

b ¶Iusserit.] Sup. 93. dist. nulla ratione.

c ¶Regulariter.] Hic colligitur, quod quæ fiunt ab hæreticis, intrusis, & irregulariter ordinatis, non habent vigorem 12. q. 2. alienationes. 7. q. 1. si quæ. q. 1. factus. sup. 25. q. 1. omne quod sup. 32. q. 5. præceptum.

d ¶Tenente.] Videlicet ciuitatem, quasi non deposito uel suspenso, uel qui renũciauerit. ext. de ordi. ab epi. qui nõ. epis. requisiuit.

Solennitates.] Hęc est 6. pars dist. in qua probatur, q̃ si dubitatur utrum ecclesia sit consecrata, potest cõsecrari, & hoc probat per duo c. Io. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc cap. quod solennitates dedicationũ ecclesiarum singulis annis sua die debent celebrari & si de cõsecratiõe ecclesiæ dubitetur, debet cõsecrari: nec hoc habet p̃ iteratione. Testibus igit̃, uel scriptura probetur ecclesia consecrata.

e ¶Solennitates.] De anniuersaria solẽnitate dedicationis ecclesiarum & episcoporum duobus cap. ostendit quod tamẽ dicitur de episcopis, nõ obseruatur hodie nisi a Papa.

f ¶Scriptura.] Arg. q̃ testibus, vel scriptura probari nõ potest, q̃ infecto habere debere. C. communi diuid. maior contra, C. fam. ercisc. nõ ideo contra. C. de rei vend. iudicia a cõtra etiam si inueniãtur in libris ecclesiæ, credendum est, vel in lapide. arg. 24. quæst. secũda sane in prin. Dic scripturã in certis casibus requirendam 2. quæstio. 1. legum vel appellatione scripturæ & testium omnes probationes intelliguntur.

g ¶Nec certi testes.] Vel testis vnus, sicut contingit in baptismo inf. dist. 4. paruulos. Super hoc. n. facto crederetur vni testi, nisi inde reperiretur contrarius, & sufficit ibi testimoniũ de auditu. arg. 11. q. 3. hoc videtur. & de testi. cog. peruenit. ff. de aqua plu. arcen. in summa. Idem Labeo.

h ¶Facit.] Et dicit episcopus. Si consecrata es, non re cõsecro: sed si non, &c. de bap. & eius effectu, cap. 2.

i ¶Iteratum.] Nota, id quod non apparet, dicitur non esse. ff. de contrahen. emp. in lege.

K ¶Factum.] Arg. contra clandestina coniugia, scilicet q̃ taliter contrahentes possunt cum alijs contrahere, cum talia coniugia sint incerta, vt 30. q. 5. §. his ita. & 68. dist. presbyteri.

Solen-

Ydeſt. per intrusos nõ canonice. Sed contra 7. q. 1. si quis. pseudo ibi de hoc Arch.

Olennitates.] De dedicatione ecclesiarum & sacerdotum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. ¶De ecclesiarum consecratione quoties dubitatur, & nec certa scriptura, f nec certi testes g existunt, a quibus consecratio sciatur, absq; vlla dubitatione scitote eas esse consecrandas: nec talis trepidatio facit h iterationem: quoniam non monstratur esse iteratum, i quod nescitur factum. k

a ¶Et in singulis.] *Hæc vsque ad ver.* oportet, *addita sunt ex originali & Polycarpo.*

Item Clemens epist. 3.

¶Sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in locis Deo sacratis. Cap. XIV.

Hic ergo, ideſt, in præsenti vita positos oportet nos agnoscere voluntatẽ Dei, vbi & agendi, a & sacrificandi est locus; quoniã in alijs locis sacrificare, & Missas celebrare non licet, nisi in alijs, in quibus episcopus proprius iusserit, b aut ab episcopo regulariter c ordinato, tenente d videlicet ciuitatem, consecrata fuerint. Aliter enim non sunt hæc agenda, nec rite celebranda.

Poly. l. 3. tit. 16. Ans. l. 7. c. 132. Burc. l. 3. c. 50. Iuo p. 3. c. 61.

Item Siluester Papa in generali residens synodo dixit.

¶Abijciantur sacerdotes, qui in locis nõ sacratis Missas celebrare præsumunt. Cap: XV.

In epilogo concilij Romani. & ea. l. 6. c. 198. Poly. ibidem. Ans. l. 7. c. 133.

Nvllus presbyter Missas celebrare præsumat, nisi in sacratis ab episcopo locis, qui sui particeps de cætero voluerit esse sacerdotij.

Item Felix Papa omnibus orthodoxis, epist. 1. c. 7. et 1.

¶Singulis annis dedicationum solennitates celebrentur, & consecretur etiam ecclesia, de cuius consecratione dubitatur. Cap. XVI.

Poly. ibidem. Ans. l. 5. c. 24. Burc. l. 3. c. 58. Pann. l. 2. c. 18.

6 Solennitates e dedicationum ecclesiarum, episcoporum, f & sacerdotum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. ¶De ecclesiarum consecratione quoties dubitatur, & nec certa scriptura, f nec certi testes g existunt, a quibus consecratio sciatur, absq; vlla dubitatione scitote eas esse consecrandas: nec talis trepidatio facit h iterationem: quoniam non monstratur esse iteratum, i quod nescitur factum. k

Cap. 2.

¶*Caput hoc confectum est ex verbis eiusdem epistolæ Felicis, c. 1. & 2. omissis nonnullis, quæ in sequenti apud Gratianum capite reponuntur.*

f ¶Episcoporum.] *Abest vox ista ab originali, Burchardo, Iuone, & plerisq; uetustis Gratiani exemplaribus, sed ob glossam non est inducta.*

g ¶Nec talis.] *Iuo, et Pannormia hẽt ferè ut Grat. nec talis trepidatio iterationẽ incurrit & huic lectioni conuenit interpretatio glossæ. Sed in orig. & apud Burch. legitur,* ne talis trepidatio faciat deteriorationẽ. *Atq; huic lectioni respondent uerba B. Greg. li. 2. epist. 31. ad Felicẽ, de hac eadẽ re loquẽtis,* ne talis, inquit, dubitatio ruina fidelium fiat. *Similis huic sñia inf. d. 4. c. placuit his verbis exprimitur,* ne ista trepidatio eos faciat sacramentorũ purgatione priuari. *Et est in concilio Carthaginensi quinto.*

2 Dicetq; p indicia probat. l. & no. ext. de cleric. pug. cap. 2. Arch.

SOlennitates.] CASVS. Quod solēnitates dedicationū ecclesiarum debeāt singulis annis fieri, probatur auctoritate domini, qui Hierosolymis cū populis dedicationem tēpli celebrauit. & ibi encænia, i. festiuitates dedicationum octo diebus celebrauit, sicut legitur in 1 lib. Regum.

traditur. inf. eo. c. si motum, & c. seq. & c. de fabrica. Alij dicunt quod quamdiu maius altare est immotū .i. quod nec tabula altaris vel moueatur vel enormiter frāgatur, licet etiam parietes ecclesiæ funditus perirent, non tamen ecclesia sit reconsecranda, ut inf. eo. de fabrica. Alij dicunt, quib. cōcordat Hu. quod alia sit consecratio ecclesiæ, alia altaris: & si altare, i. tabula superior mouet, uel enormiter lædatur, ipsum altare tantum cōsecretur, & non ecclesia. vt extra de consecra. eccl. uel alta. ad hæc. Similiter si ecclesia destruitur, & non altare, tunc ecclesia reconsecretur. & non altare. sed propter adulterīū uel homicidium non reconsecretur ecclesia, vt extra de consecr. eccle. vel alta. proposuisti. extra de adult. significasti.

Consecratio ecclesiæ & altaris est diuersa.

Item Gregorius Papa.

¶ De eodem, & quod octo diebus dedicationum solennitas est celebranda. Cap. XVII.

Anſ. l. e. c. 24. Iuo p. 3. c. 24. Pan. l. 2. c. 10.

SOlēnitates dedicationū ecclesiarum, & sacerdotum [a] per singulos annos solenniter sunt celebrādæ, ipso Domino exemplum [a] dante, qui ad festum dedicationis tēpli, omnibus id faciendi † dans formam, cum reliquis populis eandem festiuitatem celebraturus uenit, sicut scriptū est, ⌊ Facta [b] sunt Encænia [c] in Hierosolymis, & hyems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis. Quod autem octo diebus Encęnia sint celebrāda, in libro Regū, perlecta † dedicatione templi reperietis.

† al. faciendo.

Re. 10. 3. Reg. 8. 2. Para. 7.

¶ *Reperitur in hoc capite prior pars antecedētis usque ad uersū* celebrandæ, *ac deinde subiciuntur uerba illa epistolæ Felicis, quæ ibi erant omissa Gregorius autem, quem hic Gratianus citauit, lib. 12. epistola. 31. habet quidem nonnulla ad ecclesiarum dedicationes pertinentia. Sed ea magis videntur conuenire cum superiore capite in versi.* De ecclesiarum consecratione.

† al. peralia. ⌋ al. perfecta.

[a] ¶ Et sacerdotū.] *Hæ duæ voces in aliquot uetustis non leguntur.*

Item ex concilio Meldensi, c. 8.

Cap. l. 1. c. 51.

¶ Consecrentur ecclesiæ, de quarum consecratione dubitatur. Cap. XVIII.

Poly. l. 3. tit. 16. Burch. l. 3. c. 10. Iuo p. 3. c. 13. Pan. l. 2. capit. 18.

[7] ECclesię, vel altaria, [d] q̄ ambigua [e] sunt de cōsecratione, cōsecrent, & superflua [f] altaria destruantur.

Item Higinus Papa.

Poly. l. 1. ti. 5. Ans. l. 3. c. 13. Burch. l. 3. c. 11. & 12. Iuo p. 3. ca. 13. & 14. Pann. l. 2. c. 10. & 11.

¶ Quando ecclesia est iterum consecranda, & salibus tantum exorcizanda. C. XIX.

SI motum fuerit altare, [g] denuo consecretur ecclesia; [h] si parietes mutantur, [i] & non altare, salibus tantum

Altare quando est reconsecrandum.

d ¶ Exemplum.] Nam eius operatio nostra est lectio, vt sup. 2. q. 1. Deus.

Templum Hierusalem ter consecratum fuit.

b ¶ Facta.] Ter fuit templum consecratum. Primo in Septembri, ut sup. eo. c. 1. Secundo in Martio sub Dario. arg. 1. q. 1. prophetæ. Tertio sub Iuda Machabæo in Decembri. Et ideo dicit hic, hyems erat.

c ¶ Encænia.] .i. innouationes: nam encæniare est nouā rem in usum ducere & est vulgare campaniæ iuxta Romam.

Ecclesia in sex casib. est reconsecranda.

E Ecclesiæ.] Hæc est 7. pars, in qua probatur 9. c. q̄ si ecclesia fuerit execrata, debet consecrari, hodie tñ nō consecratur, sed recōciliatur per episcopum cū aqua per illum benedicta, & non per alium, nisi caderet, uel arderet extra eo. tit. c. 1. 2. & 3. & vlt. Io. de Fant.

CASVS. His septem c. ostenditur quibus casibus ecclesiæ debent reconsecrari, & patet hoc c.

d ¶ Vel altaria.] His 7. c. docetur quibus casibus ecclesiæ sunt reconsecrandæ, & assignant quidam sex casus.

1 Inf. ead. si motum.

Vnus q̄n dubitatur de consecratione, ut hic. cap. 1. Item quando motum est altare maius. 1 item propter homicidium. Item quando est exusta, 2 aut si parietes de nouo, sunt funditus reparati. Item propter adulterium, ut

loco ad locum mouetur, nec tamen reconsecratur, ut infra ea. concedimus, quod intelligo cum non est affixa tabula. Item hoc intellige de alteri ad cuius honorem ecclesia est consecrata & quod dicit, si motum, idest, mutatum, ita quod formam amittat per diminutionem uel augmentum, cum forma rei sit esse rei. arg. x. quæst. 1. hoc ius. Item est si est enormiter fracta tabula vltra, s. medietatem, tunc consecrandum est altare, extra de consecr. eccle. uel alta. capit. 3. consecratio autem ipsius altaris præsertim intelligitur esse in coniunctione mēsæ, scilicet lapidis superioris, & structuræ inferioris. 3 ergo si mensa fuerit mota, uel aliquis de inferioribus lapidibus tangens ipsam, execraretur altare, & est reconsecrādum: si autem fit aliquod aliud additamentum altario, non ob hoc execratur, sed sacrum trahit ad se non sacrum arg. extra de consec. eccle. uel alta. c. 3. dum tamen non immutetur multum coniunctio mensæ, & structuræ inferioris.

2 Inf. ea. ecclesias.

h ¶ Ecclesia.] .i. altare, secūm Hug. & sic exponitur. 1. q. 3. q. 2 situm. nō. n. ut dī. q̄ altaris motionem reconsecranda esset ecclesia, ut extra de cōsecratio. eccle. uel alta. ad hæc. Alia. n. est consecratio ecclesiæ, alia altaris, & hæc sine illa sæpe fit. alia intelliguntur prout ista sonat.

3 Istud & q̄ inf. prox. sequitur, fuit sola H. q̄ dicit q̄d ēa particulatim oēs inferiores lapides pōt renouari. & alij immitti, & nō execratur altare, dummodo mensa & lapides eam tangentes remaneant immoti Arch.

i ¶ Mutantur.] Et non funditus secundum H. B. autem dicit quod etiam funditus altari amoto.

a ¶ Con-

zed by Google

exorcizetur. Si homicidio, vel adulterio ecclesia uiolata fuerit, diligentissime expurgetur, & denuo cõsecretur. [a]

Item ex Niceno concilio.

¶ Ecclesia semel Deo consecrata, quando est iterum consecranda. C. XX.

ECclesijs semel Deo consecratis, non debet iterũ cõsecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustę, [b] aut sanguinis effusione, aut cuiuscũque semine [c] pollutæ fuerint, qa sicut infans a qualicũque sacerdote in nomine patris, & filij, & spiritus sancti semel baptizatus, nõ dẽt iterũ baptizari, [d] ita nec locus Deo dicatus, iterũ consecrãdus est nisi propter eas causas, quas superius nominamus. si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint, qui eum consecrauerunt. Dist. 63. c. 1.

Item Ioannes Papa episcopis Italiæ.

¶ De eodem. C. XXI.

ECclesias Arianorum, [e] vbicũque inueneritis, catholicas eas diuinis precib. & operib. [f] absq; vlla mora consecratę, ꝙ quia & nos, qñ fuimus Cõstantinopolitam pro religione [α] catholica, quã pro Theodorici regis causa negotij, suadẽte atq; ortãte, Arianos extirpãte pijssimo, atque Christianissimo Iustino orthodoxo Imperatore, quascũque illis in partibus eorũ ecclesias repire potuimus, catholicas eas, Dño opẽ ferente, consecrauimus. Poly. l. 8. tit. 4. Anf. l. 5. c. 22. Bur. l. 3. c. 32. Iuo p. 3. c. 37.

Item in dialogo Gregorij, lib. 3. c. 30.

¶ De eodem. C. XXII.

ARianorũ [h] ecclesia in regione vrbis illa, quæ subura dicitur, cum clausa vsque ante bienniũ permãsisset, placuit, vt in fide catholica (introductis illuc beati Sebastiani, & sanctæ Agathæ uirginis, & [ß] martyris reliquijs) dedicari debuisset, quod & factum est. Et Diaconus in uita lib. 2. c. 41. Poly. ibidem. Anf. l. 5. c. 36.

[ß] ¶ Virginis, &c.] *Absunt hæ duæ voces a plerisq; manuscriptis & Polycarpo. In ipso dialogo legitur* B. Stephani, & sanctæ Marthæ martyrum. *Sed in lib. 3. reg. epist. 19. ecclesia hæc uocatur ecclesia Sancta Agatha. apud Iuonem uero diaconum l. 1. c. 31. est* Sancti Sebastiani, & sanctæ Agnetis † martyrum. † al. Agathæ.

Item [γ]

[γ] ¶ Itẽ.] *Antea seqbatur,* Agapitus Papa *q̃ uoces temere ex capite ipso irrepserãt ĩ titulũ, & absunt ab aliquot mss. Extat aũt caput hoc in antique codice Regis Gre-*

---

[a] ¶ Consecretur.] idest, mundetur per asperionem. ut extra de conse. eccle. uel alta. proposuisti. & de adulte. significasti.

Ecclesijs.] CASVS. Statuitur, quod sicut infans nõ debet iterum baptizari, sic ecclesia iterum consecrari nõ debet, nisi fuerit exusta vel homicidio vel fornicatione polluta, dũmodo in forma ecclesiæ fuerit cõsecrata. Sequẽtia tria cap. plana sunt, quæ loquuntur de ecclesijs non in forma ecclesiæ cõsecratis. (De leuit,) idest, abluit, & in forma ecclesiæ consecrauit.

[b] ¶ Exustæ.] Pro maiori parte, alias secus arg. ff. de contrahen. empt. domum cum, scilicet ita comburitur, quod destruatur vel decrustatur interius & exterius: tunc execratur. cõsecratio enim ecclesiæ maxime cõsistit in vnctione exteriori, & cõiũctione, & dispositione lapidum.

[c] ¶ Semine.] per coitũ emissum per adulterium, vel per fornicationem, nam si per somnum, uel coitum cũ vxore emittitur, non ideo reconsecrabitur ecclesia secundum H.

ADDITIO. Idẽ sentit hic Lau. sed Ioan. de Fant. contra. cum littera indistincte dicit, cuiusque, sed male dicit secundum H. quia non est ibi fornicatio uel adulterium supra cap. proxi.

[d] ¶ Baptizati.] supra distin. 68. ficut 7. 33. q. 7. quemadmodum inf. dist. 5. dictum est sup. 1. quæst. 1. hi qui & inf. dist. 4. hi qui, apud C. de sac. bap. l. 1. si tamẽ in fide sanctæ Trinitatis ecclesia ab eis consecrata sit, reconsecrãda non est. Sed qui tenent, quod ecclesia in forma ecclesiæ cõsecrãta ab hæreticis, non sit reconsecranda, sic exponũt, quod si cõsecrauerunt in illa forma, quæ prætendat fidem sanctæ Trinitatis. Sequentia vero capit. intelliguntur eo casu quando Ariani non consecrant ecclesias in forma ecclesiæ, nam quidam eorum faciebant sacramenta in forma ecclesiæ, & quidam non, quod habetur in illo §. 1. q. 1. sed notandum, & cap. si quis confugerit, & cap. Ammon.

Conſecratio ecclesiæ in quo cõsistit.

Ecclesia ab hæreticis cõsecrata an sit reconsecranda.

[e] Ecclesias.] ¶ Arianorum.] quia non in forma ecclesiæ consecratæ erant. ut 1. q. 1. Arianos. & ibi intellige c. seq.

[f] ¶ Precibus & operibus.] Tangit consuetudinem Orientalis ecclesiæ, quæ Arianos chrismatis vnctione suscipit, ut inf. dist. 6. ab antiqua. secus autem Occidentalis agere consueuit, ut in prædic. c.

[g] ¶ Cõsecratæ.] Non erãt cõsecratæ, nisi essent cõsecratæ in forma ecclesię. uel quoniam absque reliquijs ecclesias consecrabant, & ideo ecclesiæ consecratæ non erant.

[h] ARianorum.] Sed reconsecrabantur, ut inf. ea. Arianorum. Infra dist. 4. ab antiqua.

Aga-

Digitized by Goog

Sacerdos ꝑconis officiu fuscipit.

a Agapitus.] ¶ Præco iustitiæ.] præconis enim officium iuscipit quisquis ad sacerdotium accedit, ut sup.43.d.sit rector.
b ¶ Fabulis.] Fabulis dicit, quia præter formã ecclesiæ.
c ¶ Deleuit.] i. purgauit.
De

gorij primi in extremo in scripto quodam, de moribus vita, & morte Agapiti primi papæ, *in bibliotheca Vaticana.*

Cap. XXIII.

AGapitus papa uas catholicum, Euãgelij tuba, præco iustitiæ, [a] sacra altaris, sediſque uelamina sacrilegis Anthimi infecta fabulis, [b] suis catholicis precibus deleuit. † [c]

† al. sinit.

Item Vigilius Papa ad Eutherium, epist.1.c.4.

¶ De eodem. Cap. XXIV.

Poly.l.2.tit.6. Ans.l.5.c.81. Burch.l.3.c. 68. Iuo p.2. ca.25.

DE fabrica [d] vero cuiuslibet ecclesię, si diruta fuerit, instauranda, [e] & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuaria [f] non fuerint, [g] nihil iudicamus officere, [h] si per eam minime aqua exorcizata † iactetur; quia cõsecrationem cuiuslibet ecclesiæ, in qua spiritus sancti arrha † non ponitur; celebritatem scimus [i] tantum esse missarum, & ideo, si qua [k] sanctorũ basilica a fundamentis etiam fuerit innouata [l] sine altaris motione, [m] sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit missarum solennitas celebrata, totius [m] cõsecrationis † sanctificatio implebitur. Si uero [n] sanctuaria, quæ hẽbat, ablata sunt, [o] rursus eorum repositione, & missarum solennitate reuerentiam sanctificationis [p] accipiet.

† al. aqua exorcizata aspergatur.] orig. Iuo Burc. Fann.

† ara.] orig. & coll. Ec.

† al totius sanctificatio consecrationis implebitur.] orig. Iuo Burc. Fann.

¶ *Tribuebatur Iuliano, sed ex uetustis exemplaribus restitutum est Vigilio, apud quem extat, & ex ipso citant Burchardus etiam, & Iuo.*

[m] ¶ Sine altaris motione.] *Absunt hæc ab originali, Burchardo, & Iuone. Sed exponuntur in glossa. Alia uero multa sunt emendata.*

Capitu.l.6.c.199.

Item ex decretis Hormisdæ Papæ, cap.20.

¶ Absque episcopi permissu in ecclesia consecrata non erigatur altare. Cap. XXV.

Poly.l.4.tit.31. Burc.l.3.c.17. Iuo p.3.ca.20.

NVllus presbyter [q] in ecclesia cõsecrata aliud altare erigat, nisi qđ ab episcopo [r] loci sanctificatũ [s] est,

DE fabrica.] CASVS. Hu. sic ponit hunc casum. Duę quæstiones siue consultationes factæ fuerũt Vigilio papæ. Prima est, an ecclesia quondam consecrata debeat denuo consecrari, si eius fabrica diruta fuerit, & reparata. Secunda est, an ecclesia cõsecrata, si de altari reliquię, ablatæ sunt, iterum debeat consecrari. Primæ qõni respondet dicens, qꝙ non debet ecclesia iterum cõsecrari, sed cantari debet ibi missa, & erit loco consecrationis. Secundæ respondet dicens, qꝙ reliquię debent ibi reponi, & ecclesia, i. altare unde fuerunt ablatę, denuo cõsecrari. Ponit ergo in principio quęstiones, & postea subiicit solutiones, & dicit H. [in eo loco.] i. altari.

z Subau. uel altaria destructa. de utroque. n. potest intelligi. Ecclesia successiuè reparata non est reconsecranda.

a ¶ Fabulis.] Fabulis dicit, quia præter formã ecclesiæ.
b ¶ Deleuit.] i. purgauit.
c ¶ Sicut fuerit.] Modo melius aperit quæstiones.
d ¶ De fabrica.] i. de quæsitum est.
e ¶ Instaurande.] i. reconsecrande. de reconsecranda enim quærebatur.
f ¶ Sanctuaria.] i. reliquiæ sanctorum, uel altaria.
g ¶ Non fuerint.] Dimissa, quia inde erant ablatæ reliquiæ.
h ¶ Officere.] Quia ex quod semel consecrata fuit, semper mansit.
i ¶ Scimus tantum esse.] i. obtinere uicem consecrationis, i. reconciliationis.
k ¶ Et ideo si qua.] Modo melius aperit quæstiones.
l ¶ Innouata.] Hoc intelligit H. cum non simul, sed successiue parietes destructi sunt, & successiue reparati: tũc enim in ecclesia intelligitur ea. arg. ff. de legat. 1. l. quod in rerum natura. ff. de iudi. proponebatur. secus uero si simul parietes fundi tus corruẽt, quia tũc consecranda est, *sm* eum licet altare nõ tum non sit, quia alia est cõsecratio ecclesiæ, alia altaris. hic ergo arguit, qꝫ eadẽ sit ecclesia post reparationem, cum non reconsecretur, sed contradicit lex ff. de uerb. obl. inter stipulãtem, §. sacrã. quæ distinguit inter domum & nauẽ. & vt velle, eadem sit nauis post reſ ctionẽ sed non eadẽ domus, sed põt dici, qđ aliud sit in ecclesia, quam in domo priuata. qa ecclesia noui comparat. 24.q.1. non turbatur. 40.d. ante omnia. sed si subtiliter uolumus procedere, non est eadem ecclesia, sed utilitas exigit, ut eadem cẽseatur, ne uidelicet sacramẽtum consecrationis iterẽtur. ar. ff. de ser. urb. prædi. l. seruitutes. §. si sublatum.
m ¶ Totius.] i. perfide est uenerandæ ac si tota consecrationis solennitas esset adhibita.
n ¶ Si uero.] q.d. ꝑdicto casu non debent recõsecrari, sed in isto sic, s. cum mouetur altare.
o ¶ Ablata sunt.] Moto altari.
p ¶ Sanctificationis.] i. aspersionis aquæ tãtum, & missæ celebratione, cum altare non fuerit motum, sed reliquiæ sunt ablatæ.

NVllus presbyter.] Hæc est 8. pars d. in qua ponit qd iuris sit de hymnis, Vel oratorijs, q. ub. mortui sepeliebantur, & probat per 11. c. quod nullus debet per se ponere altare, nec celebrare in oratorijs sine licentia episcopi. Io. de Fan.
CASVS. Dicitur hic, quod in ecclesia consecrata non debet fieri altare, nisi quod episcopus loci consecrauerit, uel consecrari permiserit, nec de ecclesia non consecrata debet quis dicere consecratam, quod qui fecerit, si clericus est degradetur: si laicus, anath. maranetur.
q ¶ Nullus presbyter.] Vbi altaria sint erigenda, & qualia esse debeant, & quas ecclesias liceat consecrare, & in quibus liceat missas celebrare, quibus ex causis loca sanctorum liceat mutare, xj. c. ostendit.
r ¶ Ab episcopo.] sup. d. 58. quamuis.

Digitized by Google

vel permiſſum,ut ſit diſcretio inter ſacrum,& non ſacrũ; nec dedicationem fingat, [a] niſi ſit.Quod ſi fecerit,ſi cleri cus eſt,degradetur: [b] ſi uero laicus, anathematizetur.

a ¶ Fingat.] Vt dedicatum dicat eſſe quod non eſt, uel reliquias dicat eſſe,quæ non ſunt.

b ¶ Degradetur.] Ar.eos eſſe deponendos ab ordinibus, qui fingunt, uel dicunt, ſe habere ordines cum non habent,ext.de cle.non ord.mi.c.1.ſup.50.d.ex pœnitentibus ẽ.d.52. ſolliciti do, & ſic puniatur.q ſe gerit pro milite, qui nõ eſt miles. ff. ad l.Corn.de fal.eos §. qui ſe pro milite geſſit.

Gerens ſe p militẽ q nõ eſt, puniti.

PLacuit.] CASVS. Quidam propter ſomnia & inanes eãs conſtruebant altaria in agris & in villis ſine reliquis ſanctorũ, quare præcipitur hic, ut ab epiſcopis deſtruantur.vel ſi forte propter ſcandalum populi ab epiſcopis non poſſint deſtrui, populus admoneatur ut illa loca debeat euitare. [Habitationes alicuius,l.martyris. Seq.c.patet.

c ¶ Paſſim. Non in eccleſijs, ſed paſſim per agros.

d ¶ Reliquiæ.] arg.ſine reliquijs eccleſiã non eſt conſecrãdã, ut ſup.ea.d.de fabrico. & tamen ſufficit corpusdomini.

e ¶ Tumultus. Arg. aliquid eſſe poſtponendum propter tumultum & ſcãdalũ, vt 50.d.ut conſtituetur,&c de his uero ff. ff. de fica l.pen.

f ¶ Probabiliter.] i. ſolenniter.

g ¶ Habitationis. Qa homo ſanctificat locum.40.d.multi.

h ¶ Origine.] Ar.origincm rei, & principium ſpectandum, ut ſup.16.q.3.ſi ſacerdotes.ſup.1.q.1.principatus.

i ¶ Celebrare.] Huius conſtitutionis ratio eſt. quia infideles uiui ab eccleſia repellũtur,vt 21.d.cleros,& 22.perfectis.ergo mortui: quia quibus viuẽtib. eccleſia non communicat,& mortuis communicare nõ poteſt, vt 24.q.3.c.1.Sed quid dices de muliere prægnãte mortua? quidam dicunt, quod ſepelietur in eccleſia:quia fœtus eſt pars uentris.5.di.4.ſi quid.ff.de uen.inſpi.l.3.§.1.cõſueuit tamen aperiri,& fœtus extrahi,& extra cœmeterium ſepeliri. ad hoc facit.c.ext.de ſepul. ſacris.

Mulier prægnans mortua ubi eſt ſepelienda.

a Vt ff. Hiſpa.& H.qui no.hic. q talis fœmina ſi

Celebrare.] Non ſolum ſacrificium, ſed & alia officia.

Eccleſiam in qua.] Non conſecratã.

m ¶ Sanctificare.] Ante electionem.

n ¶ Euulſis.] Auctoritate epiſcopi uel principis tantum,ff.de reli.oſſa.& inf.ca-corpora.

o ¶ Et raſis.] ideſt,dealbatis:nam mutata forma interimitur ſubſtantia rei,ff. ad exhi. Iulianus. §. ſed & ſi quis.

p ¶ Reædificetur.] ἀὐτὴ raſura debet dealbari.

q ¶ Si tñ fideles.] Vbi autem diſcerni non poſſunt fideles ab infidelibus,neutri ſunt exhumãdi,extra de ſepul. ſacris.

non debet conſecrari,niſi prius extractis corporibus & raſis tignis & parietibus fuerit reparata.ubi uero infideles non ſunt ſepulti,ſi eccleſia conſecrata eſt,ibi poterit miſſa celebrari.

l ¶ Eccleſiam in qua.] Non conſecrata.

m ¶ Sanctificatum.] *Iuo habet*, ab epiſcopo loci,uel eius miſſo ſanctificatum eſt, vt ſit diſcretio,&c. *Polycarpus, & Burchardus*,ab epiſcopo loci,vel eius permiſſu ſanctificatum eſt,ut ſit,&c.

Item ex concilio Africano,cap.56.

¶ Euertantur altaria,quę ſine ſanctorum reliquijs erigũtur. Cap. XXVI.

PLacuit, vt altaria, q̃ paſſim [c] per agros, & per uillas, † tanquam memoriæ martyrum conſtruuntur,in quibus nullum corpus,aut reliquiæ [d] martyrũ conditæ probantur,ab epiſcopis, q̃ locis eiſdem præſunt, ſi fieri põt, euertantur, Si autem hoc propter † tumultus [e] populares non finitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequenter, ut, qui recte ſapiunt, nulla ibi ſuperſtitione deuicti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter [f] acceptetur, niſi ubi corpus, aut reliquiæ certæ ſunt,aut origo alicuius habitationis, [g] uel poſſeſſionis,uel paſſionis fideliſſima origine [h] traditur.Nã quę per ſomnia, & per inanes quaſi reuelationes quorũlibet hominum vbicumque conſtituuntur altaria, omnino reprobentur.

Aug.l.5.c.14. Burc.l.3.c.54. Iuo p.3.c.57. Pann.l.2.c.18.

† al.minem. al.mar. † al.per.

Item ex concilio Aurelianenſi,cap.3.

¶ Non eſt conſecranda eccleſia,in qua paganus ſepultus inuenitur. Cap. XXVII.

[i] ECcleſiam,in qua paganus ſepultus eſt,non liceat conſecrare, [l] neque miſſas in ea celebrare, [k] ſed iactari foras,& mundari oportet.

Burch.l.3.c.23. Iuo p.3.c.15. Pann.l.2.c.22.

Item ex concilio Agripinenſi. 6.

capitu.l.5.c.48.

¶ De eccleſia, in qua cadauera fidelium, uel infidelium ſepeliuntur. Cap. XXVIII.

[ij] ECcleſiam,in qua [l] mortuorũ cadauera infidelium ſepeliũtur,ſanctificare [m] non licet: ſed ſi apta uidetur ad conſecrandum, inde euulſis [n] corporibus,& raſis [o] parietibus, vel tignis † eius loci, reædificetur, [p] ſed ſi hæc conſecrata ante fuerit, miſſas in ea celebrari licet, ſi tamen fideles [q] fuerint,qui in ea ſepulti ſunt.

Burch.l.3.c.28. Iuo p.3.c.43. pann.l.2.c.23.

† al.uel loci ligna.

Item ex concilio Martini Papæ (Bracharenſis capitulo LXVIII. & LXIX. ſynodorum Græcarum.

Digitized by Google

Non

NOn oportet.] CASVS. Prohibetur hic, ne missæ super monumenta mortuorum celebrentur, nec ibi apponantur Christi sacramenta, scilicet corporis & sanguinis sui: nec liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, vel mortuis sacrificare: Reprehendit

¶Super monumenta in campo non distribuantur mysteria. Cap. XXIX.

† al. mysteria.

NOn oportet clericos ignaros,[a] & præsumptores super monumenta in campum ministeria † [b] portare, aut distribuere sacramenta; sed aut in ecclesia, aut in basilica, vbi martyrum reliquiæ sunt depositæ, ibi pro defunctis oblationes offerri. ¶Nec liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare mortuis.

Cap. 69.

Burc. l. 10. c. 38. Iuo p. 11. c. 3.

Item ex concilio Triburiensi.

In conc. Moguntino 2. c. 9.

¶Quomodo in ecclesia combusta missa possit celebrari. Cap. XXX.

Iute. l. 3. c. 36. Iuo p. 3. c. 59. Pann. l. 2. c. 31.

CONcedimus etiam, vt sicubi quod (peccatis nostris exigentibus per plurimum est factum) a Normanis, & Sclauis, † ab Vngaris, † & a malis Christianis, seu alio qualicumque modo ecclesiæ fuerint incensæ, & combustæ; in capellis [c] cum tabula consecrata missas interim celebrari permittimus, [d] donec ecclesiæ ipsæ restaurari queant. In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, sub dio, [e] seu in tentorijs, si tabula altaris consecrata, cæteraque sacra ministeria ad id officium pertinentia ibi affuerint, missarum solennia celebrari concedimus: aliter omnino interdicimus.

† al. Slauis. † al. a Bulgaris.

¶ *De hoc capite notatū est supra ad c. Missarū solemnia.*

Item ex concilio Epaunensi, c. 26. & 27.

¶ *Ino citat, vt vulgata Gratiani exemplaria, ex concilio* Hypponensi. *Sed ex Burchardo, & vetustis Gratiani codicibus restitutum est*, Epaunensi *ex cuius 26. & 27. capitibus confectum est.*

¶Crismate non vngantur altaria, nisi fuerint lapidea. Cap. XXXI.

Butch. l. 3. c. 35. Iuo p. 3. c. 30. Pann. l. 2. c. 32.

ALtaria, [f] si non fuerint lapidea, chrismatis vnctione non consecrentur. ¶ Ad celebranda autem diuina officia ordinem, quem metropolitani [h] tenent, comprouinciales obseruare debebunt.

Item ex concilio Agathensi, c. 14.

¶Chrismatis vnctione, & sacerdotali benedictione sacrentur altaria. Cap. XXXII.

Poly. l. 3. tit. 4.

ALtaria placuit non solum vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.

Item ex concilio Aurelianensi, c. 3.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant ex concilio Aurelianensi. Ipsa quidem sententia habetur in cap. l. 5. c. 230. & lib. 6. c. 101. et nouella 58. Apud Iulianum antecessorem, in extremo.*

dit prauam consuetudinem clericorum, & laicorum: solebāt enim singulis annis certa die offerre eleemosynas super tumulos suorum mortuorum, & clerici illuc euntes secum portabant sacramenta corporis & sanguinis Christi: & super tumulos eas distribuebant.

Vt hęc cōsuetudo facta fuit a gētibus, qui singulis anquæst. 2. gloria. & dicitur de altari Lateranen. quod ligneum sit. 2

celebretur festū Dei in cathedratione Petri. Hic est calus. N. a Ignaros.] idest, Imperitos.

b Ministeria.] idest, missam celebrare super sepulchrum.

CONcedimus. CASVS. permittitur in cōcilio Triburiē. vt si ecclesiæ consecratę fuerint combustę, in capellis nō cōsecratis officia celebrentur, donec consecratæ ecclesiæ valeant restaurari. In itinere vero positis sub aere, vel in tēntorijs cum tabula cōsecrata liceat celebrare. Sequentia 4. c. patent: & ea per te videbis [Sacerdotali,] i. episcopali. [oratorium.] idest, locus specialiter destinatus ad orandum.

c ¶ In capellis.] idest, oratorijs nō consecratis, in talibus non licet celebrare sine permissu episcopi, ut infra eod. unicuique. & supra cap. missarum.

d ¶ Celebrari permittimus.] ad quid est opus permittere, quia dicitur in capellis? quoniam forte capellæ non erant olim ecclesiæ, cum antiquitus dicerentur capellæ ruguria caprarum pellibus tecta. ¶ Vel hoc refer ad solennitates maximas.

Capellæ olim nō erāt ecclesiæ.

e ¶ Sub dio.] idest, sub aere.

f ALtaria.] Si non fuerint lapidea. Legitur in Exod. quod Dominus præcipit fieri altare de lignis sethim, quæ sunt imputribilia, & Salomon fecit altare aureum: sed illa facta sunt in figura. 12.

g ¶ Non consecrentur.] Quia Christus petra dicitur. 7. dist. 2. reuera. 11. d. in nomine Domini. Item quia erexit Iacob lapidem in titulum. 3

h ¶ Metropolitani.] super 11. dist. de his.

Vel dic, q capella p ecclesia dicta est, quasi capiens laos, i. populum vel laudem, vel quasi cāpanam, quia paucos capiat fm Pap. 2 Hoc verū est, nī est depressio. 3 Genes. 14. cap. & hinc Antiph. Erexit Iacob, &c. cantant in consecratione altaris. Archid.

Digitized by Google

a VNicuique.]Oratorium.]Non sacrum, sacrum autem sua auctoritate facere non licet, nisi auctoritate episcopi. su. ea. dist. nimo. 18. q. 2. quidam.

b Non licet. Nisi pro summa necessitate 1. tamen cũ consensu episcopi ut inf. ea. si quis etiam, &c.

c CLericos qui ministrant. i. ministeria & officia in horis diurnis, vel nocturnis exercent.

d SI quis etiam. CASVS. Statuitur hic vt si qui remoti sunt nimis ab ecclesia parochiali, propter laborem suum & familiæ suæ audiant missam in minoribus festiuitatibus in oratoriis suis, sed in præcipuis festiuitatibus missam audiant in suis parochialibus ecclesiis. Clerici vero qui contra hoc fecerint, nisi Episcopo permittente, excommunicentur. Seq. 4. capitu. plana sunt. [Principis.]idest, regis. vel Imperatoris. localiter intellgitur hoc, cum hoc non potest fieri sine scandalo. Vel principis. idest, Romani Pontificis.

e ¶ Si quis etiam.] extra su. 52. q. 5. futuram. su. 19. q. 1. quicũque. & q. 2. si quis.

c ¶ Oratorium. hoc exaudi de oratorio priuato, secus in oratoriis aliis, quę populus facit. vt extra de eccle. ædi. ad audiẽtiam, nam ibi in festiuitatibus celebrare licitum est.

f ¶ Propter fatigationem]Ar. propter difficultatem loci, vel itineris aliquid temperari quod alias obtinet generaliter, extra de ec. ædi. ad audiẽtiam sup. dist. 64. c. 1. su. di. 63. cũ lõge sup. d. 23. iuxta sanctorũ. 5. 13. q. 2. ubicunq. & 7. px. c. trib. TRibus.] Hæc est 9. pars d. in qua loquit magister de translatione reliquarum, & ecclesiarum. Io. de Fant.

Sedes transferri pp malitiam plebis.

g ¶ Difficultas.]Vt pro aeris intẽperie. ut 74. d. quorundam malorum. nã propter malitiam populi transfertur sedes. 25. q. 2. ita nos. propter malitia populi episcopus renunciat dignitati extra de renunc. nisi vers. propter malitiam plebis. Quarta causa est quare transfertur ecclesia, s. causa melioris rationis, ut 16. q. 7. antepe.

h COrpore.]Siue consilio.]ff. de reli. offa. in princ.

i ¶ Principis.]idest. Papæ 2. 18. q. 3. diffinimus, hoc uerum est, cum corpus traditum est iam perpetuæ sepulturæ. C. de reli. l. vlt. nisi necessitas immineat, tunc enim sufficit auctoritas præsidis prouinciæ. C. eo. l. 2. si autem non est traditum perpetuæ sepulturæ, bene potest trãsferri.

2 Si uero dicat principis i. Regis uel Imperatoris localiter intelligitur. s. ubi nõ posset hoc esse sine scãdalo, si fieret, sine consilio principis & specialiter de ecclesijs quarũ est patronus. sm Hug.

¶In priuatis oratorijs licet orare, sed non missam celebrare. Cap. XXXIII.

VNicuique fidelium in domo sua oratorium [a] licet habere, & ibi orare, missas autem ibi celebrare non licet. [b]

Bure. l. 3. c. 86. Iuo p. 3. c. 76. Pann. l. 2. c. 39.

Item ex sexta synodo, c. 31.

¶In priuatis oratorijs absque consensu episcopi nullus ministrare præsumat. C. XXXIIII.

CLericos, qui ministrant, [c] uel baptizant in oratorijs, quæ intra domos sunt, cum consensu episcopi loci hoc facere præcipimus. Si quis uero non obseruauerit, deponatur.

Item concilio Agathensi, c. 21.

¶Qui extra parochias habent oratoria, his diebus ad parochias redire cogantur. Cap. XXXV.

SI quis etiam [d] extra parochias, in quib. legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium [e] in agro habere voluerit, reliquis festiuitatibus, ut ibi missas audiat, † propter fatigationem [f] familiæ, iusta ordinatione permittimus. Pascha uero, Natali domini, Epiphania Domini, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali Sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habẽtur non nisi in ciuitatibus, aut in parochijs audiãt. † Clerici vero, si qui in festiuitatibus, quas supra diximus (nisi iubente, aut permittente episcopo) missas celebrare † voluerint, communione priuentur.

Iuo p. 4. c. 9.

† al. tentat.

† al. tenent.

† al. facere, aut tenere

Item Augustinus.

¶Quibus ex causis loca sanctorum mutanda sint. Cap. XXXVI.

9 TRibus ex causis loca sanctorũ transmutanda sunt. Prima, cum necessitas persecutorum loca eorum grauauerit. Secunda, cum difficultas [g] locorum fuerit. Tertia cum malorum societate grauantur.

Ans. l. 5. c. 16. Burc. l. 3. c. 40. Iuo p. 3. c. 80. Pann. l. 2. c. 38.

Item ex concilio Moguntinensi primo, c. 51.

¶Quando alicui corpora sanctorum de loco ad locum transferre non licet. C. XXXVII.

COrpora sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat sine consilio [h] principis, [i] vel episcoporum, sanctæque synodi licentia.

Burc. l. 3. c. 832. Iuo p. 3. c. 293. Pann. l. 2. c. 36.

Item Hyginus Papa.

¶In usus laicorum non conuerti licet ligna ecclesiæ dedicatæ. Cap. XXXVIII.

10 LIgna [k] ecclesiæ dedicatæ [a] non debent ad

Poly. l. 3. tit. 16. Ans. l. 5. c. 17. Burc. l. 3. c. 39. Iuo p. 3. c. 44. Pann. l. 4. c. 16.

[g] ¶ Difficultas.]Vt pro aeris intẽperie. ut 74. d. quorundam malorum. nã propter malitiam populi transfertur sedes. 25. q. 2. ita nos. propter malitia populi episcopus renunciat dignitati extra de renunc. nisi vers. propter malitiam plebis. Quarta causa est quare transfertur ecclesia, s. causa melioris rationis, ut 16. q. 7. antepe.

[h] COrpore.]Siue consilio.]ff. de reli. offa. in princ. ferri sine auctoritate alicuius ad alium locum C. eo. tit. fi necdum.

[i] LIgna.]Hęc est 10. pars dist. in. in qua probat magister per 6. c. quod ligna vetusta eccles. & alia uetimẽta, & ornamenta non debent redire ad humanos usus. Ioan. de Fant.

[k] ¶ Ligna.]De lignis ecclesiæ destructę & omnib. utensilib-

Digitized by Google

filibus eccleſiæ reuerenter vtendis,iſtis ſex capitulis ſequentibus oſtenditur.

a ¶ Ad aliud.] Extra de re. permu. mancipia. ff. de rei uen.quæ relin.oſis.

b ¶ Ad profectum.] Non tamen indifferenter,ſed vel in ea.

aliud [a] opus iungi, niſi ad aliam eccleſiam.vel igni ſunt comburenda,vel ad profectum [b] in monaſterio † fratribus:in laicorum [c] vero velum † non debent admitti.

† al monaſterium.
† al.qua.

a ¶ Dedicatæ.] *Antea legebatur & hoc, & in rubrica,* dedicata. *Emendatum eſt hoc, ſicut & alia nonnulla ex veuſtis exemplaribus, Burchardo, & Ivone,qui etiam caput hoc erant ex decretis Higini.*

Item Clemens Papa Iacobo Hieroſolymitano epiſcopo,epiſtola ſecunda.

¶ Veſtimenta ſacra, & vaſa præ veuſtate conſumpta incendantur, & cineres in loca occulta proijciantur.

Cap. XXXIX.

Poly.l.3.c.16.
Burc.l.3.c.216.
Ivo p.2.ca.66.& p.3.c.266.

† al.cantara.
† al.ſanctua ria.

ALtaris palla, [d] cathedra, † candelabrum, & velũ, [e] ſi fuerint veuſtate cõſumpta,incendio dẽtur,quia non licet ea,quæ in ſacrario † fuerint, male tractari,ſed incendio vniuerſa tradantur. Cineres quoque eorum in baptiſterium inferantur, vbi nullus tranſitum † habeat, aut in pariete, aut in foſſis pauimentorum iactentur,ne introeuntium pedibus inquinentur.

† tranſitus habeatur.

Item ibidem.

¶ Mortui non obuoluantur veſtimentis altaris.

Cap. XL.

† abeſt ab oti.

NEmo per ignorantiam clericus mortuum [f] credat obuoluendũ, aut diaconus ſcapulas operire velit, palla,quæ fuit in altari, aut certe,quæ † diacono † data eſt in menſam dñi. [g] Qui hęc fecerit,vel leuiter,quaſi nihil,& negligenter [h] habuerit diuina myſteria, diaconus triennio, ſexque menſibus a dominico erit alienus altari,graui percuſſus anathemate. [i] Quod ſi clericũ presbyter non commouerit,decem annis,& ſex † menſibus excõmunicatus [k] ſit, propter quod de dominicis ſacramẽtis ſubiecta ſibi non amouerit † miniſteria,& poſtea cũ grandi humilitate marri reconcilietur eccleſię.Pallas vero,& vela [l] ſanctuarij,ſi ſordidata fuerint miniſterio,diaconi cum humilibus miniſtris intra ſanctuarium lauẽt, non eijcientes foras a ſacrario, & velamina Dominicæ menſæ abluant,ne forte puluis Dominici corporis male decidat. ß Sindonẽ vero nõ foris [m] abluant,& erit hæc operanti peccatũ. Idcirco intra ſacrarium miniſtris præcipimus hæc ſancta cum diligẽtia cuſtodire. Sane peluis noua comparetur, & præter hoc nihil aliud tangat. Sed nec ipſa peluis velis apponatur lauandis,niſi quæ ad dominici altaris cultũ pertinent.Pallæ altaris ſolæ in ea lauentur,& in alia,vela [n] ianuarum. De velis aũt ianuarũ

† al.quinque.

† al commouerit.
Burc.l.3.c.216.
Ivo p.3.c.266.

Idem, colendis. de hoc legi. & not. 14.q.1.§.ad hoc uer. conſtitutus, &c. Palla quid ſit.

capitulo, vel in dormitorio, uel in alijs religioſis locis, non in coquina, vel in uincis paſtinandis. 1

c ¶ In laicorum.] arg.quæ ſemel conſecrata ſunt nõ debere redire in vſus laicorum.ſup.19.q.3.quæ ſemel.17.q.vlt.queſti ſunt.arg. contra ſup.d.54.ex antiquis.&c. Aſi ſeruus.& c.frequens.

d ALtaris palla.] pallæ dicuntur veſtimenta altaris, i.linteamina, & eſt hodie denegatum eſt conſuetudine generali.

m ¶ Non foris.] .i.ab alijs ſegregatam. & eſt ſecunda ueſtis ſacerdotalis. 3

n ¶ Vela.] .i.cortinę,quæ in eccleſijs extenduntur feſtiuis diebus. & in quadrageſima cauſa configurationis vel ſignificationis.Io.

3 Alij dñt.q eſt ornamentum calicis.

NEmo.] CASVS. Benen.ſic ponit hunc caſum. Præcipitur hic, ne mortuus in palla altaris ſepeliatur ſi quis hoc fecerit,vel fieri permiſerit, diaconus trib⁹ annis & ſex menſib. presbyter x.annis,& ſex menſibus ſuſpendatur. Et addit qualiter, & a quib. & vbi corrinę,& linteamina debeant lauari.] Pallas .i.corporalia.] Menſę .i.altaris.

f ¶ Mortuũ.] Laicũ. nam clerici mortui bene induuntur veſtibus ſacris. xiij.q.2.nullus.

g ¶ In mẽſam dñi.] .i.ad menſam domini componendam.q̃ ad ipſum diaconum ſpectat.ar.25. d.perlectis.& d.93.diaconi. vel forte eſt illa. vbi ſacerdos poſt cõſecrationem manus tergit,vel forte palla cui inuoluit calicem. & abſtergit.

h ¶ Negligẽter.] ar. negligentiam,ut factum puniendam. 25.q.1.nulli ſis.

i ¶ Anathemate.] .i. ſuſpẽſione, a nõ. n. debet anathematizari pro tali cauſa.

k ¶ Excommunicatus.] .i.a communione remotus.& ita habes hic nouam non admonens prælati. nam alibi dñ: Vel ſi nõ ſparſerimus, &c. 42.d.d ſpenſatio. ltẽ per hoc cap. uidetur reprobari intellectus q. orũdam, quẽ habes in illo ca.1.q.1. quidquid inuiſibilis. nam ibi propter negligentiam non excõmunicabitur presbyter, niſi per quatuor menſes.

l ¶ Et vela.] .i. ornamenta altaris, vel velamina altaris, vel velum cortinæ. Huic hodie denegatum eſt conſuetudine generali.

2 Subau. & ſeparatione a corpore,& ſanguine. Chriſti,a miniſterio altaris, & forte ab omni officio eccleſiaſtico ſupra.1.q.1. reperiuntur.Hu.

Digitized by Google

IN ſancta.] CASVS. Hoc c.cum duobus ſequentibus patet: hiſtoriam tamen notabis in ſequenti ca. ubi dicitur, legitur, &c.

a ¶ Non ab alijs.] ſup.d.23. ſacratas. & c.non liceat.

b ¶ Quia perit.] i. pœnâ patiꝫ, & punitur corporaliter, & temporaliter, nõ autem ſpiritualiter, vel æternaliter. 1 & vno peccãte, &c. ſupra diſ.45. ſed illud. De hac materia not. j.q.4. in prin. & ſimiliter not. ſub illo §. item pro peccato. Achor plebs Iſraelitic.

c VEſtimenta.] Balthaſar] Hiſtoria. Legit in Daniele q̃ Balthaſar rex Babylonia fecit grãde conuiuiũ optimatib. ſuis, cum ergo iam eſſet temulẽtus, præcepit, ut afferrentur vaſa argentea, q̃ Nabuchodonoſor aſportauerat de tẽplo, q̃ fuit in Hieruſalem, ut biberent in eis rex & optimates eiꝰ, vxores & cõcubinæ, & factum eſt ita. Bibebant autem uinũ, & laudabant Deos ſuos. In eadem hora apparuerunt digiti, quaſi manus ſcribentis contra candelabrũ in ſuperficie parietis, qđ rex cõſpiciẽs turbatus eſt ualde, & mittẽs conuocauit oẽs ſapientes Babylonis, & nullus poterat ſcripturã legere, uel interpretationem eius regi indicare. Tãdem vocatus Daniel dixit ſcripturã ſignificare interitum regis, pro eo quod cõtaminauerat vaſa domus domini, & aperuit quod ſcriptum erat. Mane thecel Phares (Mane.) i. numerauit Deus regnũ tuum (Thecel) i. appoſitum eſt in ſtatera & inuentum eſt minꝰ hẽra (Phares) i. diuiſum eſt regnũ tuum, & datum Medis & Perſis. Eadem nocte interfectus eſt Balthaſar, & Darius Medus in regnũ ſucceſſit.

d AD nuptiarũ.] Polluuntur] Aug. quod ex neſte alterius domina, uel alterius, non debet fieri caſula. nec aliquis ornatus eccleſiæ 2.

VAſa in quibus.] Hæc eſt 21. pars d. in qua dicitur in quibus calicibus, & corporalibus celebrare debet in vitreis. Vibanus poſtea vaſa facta argentea fecit, & concilium ſtatuit ut nullus conficiat in ligneis vaſis de cætero, ne honor eccleſiæ ſuo tempore minuatur.

e ¶ Calices.] Supple debent eſſe aurei uel argentei.

f ¶ Vtilitas.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio Triburien. utrum in ligneis vaſis deberet confici corpus Chriſti, & dictũ fuit in concilio, quod Bonifacius Papa de hoc interrogatus reſpondit quod non. Cum enim ita factum fuerit in primitiua eccleſia, Zepherinus conſtituit, ut fieret cõſecratio illud non ſumitur a contrario litteræ, quia veſtis de qua loquitur iſta gloſſa, nondũ conceſſa fuerat eccleſiæ, quare cognatio nõ ſubſiſtit in hoc caſu. ſed hoc arpu. ſumitur potius ab intellectu verborum. Arch.

2 De hoc ſatis no. ſu. 2. q. 4. in ſumma.

cura ſit oſtiarijs ex admonitione maiorum, ne quis negligens, aut ignarus, ad uelum ianuæ domus domini manus incognite † tergat. ſed ſtatim coercitus diſcat omnis homo; quia uelum atrij domus domini ſanctum eſt.

† al incendis.

a ¶ Decidat.) *in originali eſt*, decidat a ſindone foris abluta, *ſed gl. obſtitit, ne mutaretur. Multa autem alia nam minimi ponderis ex ipſo originali emendata.*

Item Sixtus Papa epiſt. 2.

¶ Sacra uaſa non niſi a ſacratis contrectentur hominibus. Cap. XLI.

Balthaſar vaſis domini abuſus eſt.

IN ſancta hac Apoſtolica ſede ſtatutum eſt, ut ſacra vaſa non ab alijs, [a] quam a ſacratis, dominoque dicatis contrectentur hominibus. Indignum [a] enim valde eſt, ut ſacra domini vaſa, quæcumq; ſint, humanis vſibus ſeruiant, aut ab alijs, quam a domino famulantibus, eique dicatis tractentur viris, ne pro talibus præſumptionibus iratus dominus plagas imponat populo ſuo, & hi etiã, qui non peccauerint, mala patiantur, aut pereant: quia perit [b] iuſtus ſæpiſſime pro impio.

Poly. l. 3. tit. 9. Burc. l. 3. c. 314. Iuo p. 3. c. 264. & p. 2. c. 70.

a Indignum.] *Addita ſunt hæc uſque ad ver.* viris. *itemque alia nonnulla ex originali, Burchardo, & Iuone.*

Item Stephanus epiſcopus familiari amico Hilario, epiſt. 1. cap. 3.

¶ Non niſi a ſacratis hominibus ueſtimenta ſacrata ſeruentur. † Cap. XLII.

† al ſeruantur. Poly. l. 3. tit. 16. Anſ. l. 5. c. 29. Iuo p. 2. c. 74.

VEſtimenta eccleſiaſtica, quibus domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta, quib alijs in uſibus non debent frui, quàm in eccleſiaſticis, & Deo dignis officijs, quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, niſi a ſacratis hominibus, ne vltio, quæ Balthaſar [c] regẽ percuſſit, ſuper hæc tranſgredientes, & talia præſumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima. Summatim relatum eſt.

c Dan. 5.

Item ex concilio Aurelianenſi.

Diuina miniſteria nuptiarum non præſtentur ornatibus. Cap. XLIII.

AD nuptiarum ornatum diuina miniſteria non præſtentur, ne dum improborum contactu, pompaque ſæcularis luxuriæ polluũtur, [d] ad officia ſacri myſterij † videantur indigna.

† al. ſeruentur.

Item ex concilio Triburienſi, cap. 18.

Poly. l. 3. tit. 24. Burc. l. 3. c. 108. Iuo p. 2. c. 143. Pann. l. 1. c. 163.

¶ In ligneis vaſculis Dominici corporis, & ſanguinis ſacramenta non ſunt celebranda. C. XLIV.

13 VAſa, in quibus ſacroſancta cõficiuntur myſteria, calices [e] ſunt, & patenæ, de quibus Bonifacius martyr, & epũs interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis

Burc. l. 3. c. 225. Iuo p. 3. c. 282.

ed by Google

a ¶ Vtuntur.] Sed nunquid conficiebant? vtique.nunc aũt quidã & quidem fieri non debet,sed si fiat vt in vase ligneo vel vitreo quis cõficiat corpus Christi, nihilominus est verum corpus,quia in verbo cõsecrantis perficitur cõsecratio, nõ in vase, vt j.d.2.vtrum.ver.si ita.

b ¶ Zepherinus.

sacramenta cõficere,respondit, quondam sacerdotes aureis ligneis calicib. vtebantur, nunc ecõtrario lignei sacerdotes aureis vtuntur [a] calicib.Zepherinus xvj.[b] Romanus Eps patenis vitreis missas celebrari constituit. Tum deinde Vrbanus Papa omnia ministeria sacra fecit argentea. In hoc enim, sicut & in reliquis cultib. magis & magis per incrementa temporum decus succreuit [c] ecclesiarum.Nostris n.diebus,qui serui patrisfamilias sumus,ne decus matris Ecclesię imminuatur,sed magis cumuletur,& amplificetur, statuimus, vt deinceps nullus sacerdos sacrum mysteriũ corporis,& sanguinis Dñi nostri Iesu Christi in ligneis vasculis vllo modo conficere præsumat,ne vnde placari [d] debet, inde irascatur Deus.

Item ex concilio Rhemensi,c.6.

Anſl.1.c.91.& l.3. cap.5. Burch.l.3.c.96. Iuo p.2. c.132. Ban.l.2.c.268.

¶ Ex qua materia calix cum patena fieri debeat. Cap. XLV.

VT calix Domini cum patena,si non ex auro, [e] omnino ex argento fiat.*& infra*. Si quis autem tam pauper est,saltem vel stanneum calicem habeat. De ære, aut orichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem æruginem parit,quæ vomitum prouocat.Nullus autem in ligneo, [f] aut vitreo [g] calice præsumat missam cantare.

Silueſter in epilogo conc.Rom. idem in Pontificali. Poly.lib.3.tit.9. Anſl.l.9.c.2. Burch.l.3. c.99. Iuo p.2.c.134. Bann.l.2.c.268. Mat.15. Luc.23.

Item ex epistola Eusebij Papæ, & Siluestri.

¶ Non in serico panno, sed puro lineo sacrificium consecretur altaris. C. XLVI.

Tab.consului.

CONsulto [†] omnium statuimus, vt sacrificium altaris non in serico [h] panno, aut tincto quisquam celebrare præsumat,sed in puro [i] linteo ab episcopo consecrato,terreno [k] scilicet lino [l] procreato,ntq; contexto,sicut corpus domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit.

Item ex sexta synodo,c.32.

¶ A quibus fuerit tradita missarum celebratio. Cap. XLVII.

Gab.1.

12 IAcobus [m] frater Domini secundum carnem,cui primum credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilius Cæsariensis episcopus, cuius claritas per totum orbem circumfulsit, in scripturis addiderunt [n] nobis missæ celebrationem. [n]

[a] ¶ Succreuit.] Arg.prælatum non posse prębendas diminuere.quod est uerũ sine cã,ext.de excess.præl.sicut.

[d] ¶ Placari.] Caunde ui,uemineiunt.

VT calix.] CASVS. Statuitur in hoc c.vt calix cũ patena fiãt de auro vel argento,vel saltẽ de stãno.De ære autem vel aurichalco nullo modo fiant, quia solẽt æruginem colligere,& vomitum prouocare.

Nullus etiam in ligneo vel in vitreo uase præsumat missam cantare.

[e] ¶ Si non ex auro.] contra ī.12.q.1. aurum,sed illud quando pauperes morerẽtur fame, quo casu uendi possent. C. de sac. sanct. eccl.sancimus.

[f] ¶ In ligneo.] Quia lignũ porosum est.

[g] ¶ Vitreo. Quia uitrũ fragile est & imminueret periculum effusionis.

Calix an possit esse ligneus aut uitreus.

CONsulto.] CASVS. Statuitur ī hoc cap. ut corporalia nõ dẽant fieri serica neq; tincta, sed linea dẽnt esse. sicut fuit sindõ,ī qua corpus Christi in sepulchro fuerat inuolutũ Consulto .i. consilio omnium astantium, qui super hoc sunt consulti.

Corporalia debẽt esse linea certa ratione.

[h] ¶ In serico.] Corporali.

[i] ¶ Sed in puro.] ut innocens & sine macula intelligatur.

[k] ¶ Terreno.] Quia ueram carnem mortalem & passibilem de corpore Virginis assumpsit. 23.dist.¶ episcopus.

[l] ¶ Lino. Quod tum sionibus multis ad candorẽ deducitur, sic & Christi præsu ris multis peruenit ad gloriam, ita & boni propter pressuras ad gloriam Domini uenũt. 1.q.1.Saluator.

IAcobus frater Domini. Hæc est 12. pars di. in qua ponit a quibus Missa fuit composita. Ioan.de Fant.

Iacobus dicebatur frater Domini.

CASVS. Ista ca.per se patet. & tractatur in his c.c. de celebratione Missæ, ostendens quod a iejunio, & qua hora, & quot in die sunt celebrandæ.

[m] ¶ Iacobus.] Ideo dr frater, quia ualde assimilabatur ei, uel quia fuit filius sororis matris Domini.

[n] ¶ Celebrationem.] .i. ordinem celebrandæ missæ i uerba enim quibus corpus Christi conficitur, ab ipso Domino sunt tradita, ut inf.dist. proxima,quia corpus & sanguis, sed et post alij alia addiderunt ad decorem

[l] ¶ Scilicet ꝙ-tũ ad secretã quam Iacob. instituit, & Basilius quædã addidit, q̃ lõge post eã fuit.s.tempore Iuliani apostatæ & hĩ.

Digitized by Google

& solennitatem, ut 3. dist. eccle siasticarum.

Nocte sancta.] Hæc est 13. pars distin. in qua ponit quare tres missæ in natali Domini cantantur. Ioã. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. qđ in natiuitate Domini missa debet celebrari de

a Scilicet circa meridiem. Sic q opet hunc textum exponi. Sic fuit ordinatus. Sic. secundum H.

b Nocte.] Tres missæ in natali Domini celebrantur. Vnaante diem, q̃ significat tempus ante legem, quando homines in tenebris. Secunda dum dies erat, & significat tempus legis, quando nondum plena agnitio Dei habebatur. Et tertia in die, & significat tempus gratiæ, quãdo iam plena cognitio habebatur. Vnde nerius.

Nocte prior sub luce sequens, in luce sua, Roma.

Sub Nocte, sub David, sub Cruce sacra nota.

ADDITIO. Dicas q̃ communiter loquẽdo debet missa dici in die, & non in nocte, quia hoc sacramentum ad tempus gratiæ pertinet, qđ per diem significat, secundum illud ad Rom. 13. Nox præcessit, dies autem appropinquauit. Sm Thom. c. Gloria in excelsis Deo.] Hæc verba dicta sunt ab Angelo, alia addidit Hieronymus infr. eod. dist. de Hymnis.

d Crucifixus.] Lingulis, non manibus, supra de pe. distin. 1. periculose.

Sacramenta altaris non.] Hæc est 14. pars. dist. secundum Ioan. de Fant.

CASVS. Datur in hoc c. quod missæ debent tantum a ieiunis celebrari, nisi in cœna Domini. Vnde si oporteat presbyterum pransum commendationem mortuorum facere, sine celebratione missæ debet hoc facere.

Ieiuno stomacho confitendũ est.

e A ieiunis.] Ieiuni ergo debent cõficere, ut hic, & baptizare, & chrismare in fronte, ut dist. 5. ut ieiuni. & sacramentum calumniæ præstare, 22. q. 5. honestũ. & testimonium dicere, ext. de test. placuit. & ordines omnes, quod non credo, sed dico ieiunium esse celebrata digestione, infr. dist. 2. tribus.

f Excepto.] sup. 2. q. 1. nihil. contra inf. dist. proxim. Quado. contra. inf. dist. 5. vt epi. opi. contra. sed derogatum est huic cap. per illas. & per contrarium consuetudinem. arg. sup. dist. 4. § legis.

Sorient.] Hæc est 15. pars secundum Ioan. de Fan.

CASVS. Quidam erant ieiunare putantes, qui in quadragesima hanc audita. Nota antequam diuinum officium audiunt, comedebant, qui non sunt credendi ieiunare, nam prius debent officium audire, & si venire non possunt, expectata hora vespertina & completa oratione sua comedant.

g ¶ Si ante.] Sed nonne licitum est debitori ante tẽpus sol-

& vino conficiendum ediderunt. *Sed nihil mutatũ est, tum ob gloſſam, tum quoniam collector de industria videtur ſummatim retuliſſe. Abeſt autem hoc caput ab aliquot vetuſtis exemplaribus.*

Beda in Martyrologio Sept.

Item Telesphorus Papa VII. a Petro in epiſtola ad omnes, c. 2.

Concord. concil. Aurelian. 3. c. 14.

¶ Qua hora sunt missarum solennia celebranda. Cap. XLVIII.

Poly. l. 3. tit. 25. Anſ. l. 7. c. 174. Burc. l. 3. c. 63. Ino p. 2. c. 71. & p. 3. c. 63. Fann. l. 2. c. 40.

13 Nocte [a] sancta natiuitatis Domini Saluatoris missas celebrent presbyteri, & hymnum angelicũ in illo solenniter decantent, quoniã & eadẽ nocte [b] ab Angelo pastoribus nunciatus est; *& infra.* Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cęlestis laudantium Deum & dicentium, Gloria in excelſis † Deo, [c] & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Reliquis vero temporibus missarum celebrationes ante horam diei tertiam minime sunt celebrandæ, quia & eadem hora Dominus crucifixus [d] est, & super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur.

† *al. altissimis.*

Mar. 15. Act. 2.

Item ex concilio Africano, c. 8.

Conc. c. 29. concilij Carth. 3.

¶ Non nisi a ieiunis hominibus sacramenta celebrentur altaris. Cap. XLIX.

Anſ. l. 9. c. 3.

14 Sacramenta altaris non nisi a ieiunis [e] hominib. celebrentur, excepto [f] vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum siue episcoporum, siue cæterorũ commendatio facienda est, solis orationibus fiat, si illi, qui faciunt, iam pransi inueniantur.

Item ex concilio Calchonenſi.

¶ Sic etiam erat Iuo, & Pannormia. Burchard. autem ex decreti: Syluerij Papæ, Polycarpus ex Eugen. I. habetur in capitulis Theodulphi Aurelianenſis epiſcopi. c. 39.

¶ Ante missarum solennia circa horam nonam decãtata, in Quadragesima comedere non licet. Cap. L.

Poly. ibidem. Burch. l. 13. c. 12. Ino p. 2. c. 45. Fann. l. 2. c. 34.

15 Solent plures, qui se ieiunare putant in quadragesima, mox vt signũ audierint ad horam nonã, comedere. † Qui nullatenus ieiunare credendi sunt, si ante [g] mãducauerint, quam vespertinum celebretur officium. Cõcurrendum est enim ad missas, & audito missarũ so-

† *al. manducare.*

Ieiunus, qñ dicatur.

[1] Scilicet H. & Ro.

[y] Põt dici, q̃ istud ucr. excepto potiũ includitur. & est sensus excepto. i. accepto & cõputato inter alios dies quasi nullo die excepto, & ẽ simile 23. q. 5. non est nostrũ 13. q. 1. Ebron. Sm H. & sic non corrigitur. Solutio an possit fieri ante tẽpus.

Digitized by Google

ſoluere pecuniam? plus enim ſoluit qui ante tempus ſoluit. vt infra. de act. § plus autem. Reſp. uerum eſt quãdo dies adiectus eſt fauore debitoris. alias ſi fauore creditoris, ante tempus ſoluẽdo non liberatur, vt ff. de an. leg. cum qui. Ioan.

7 Ad hoc ff. de ver. ob. eũ qui. §. quoties. & le. ei qui hoc ff. de re iu. ſi intra Archid.

IN IEIVNIIS. Hæc eſt 16. pars. diſt. in qua probat quãdo Miſſæ ſunt cantandæ Io. de Fant.

CASVS. Iſte §. cum eo, qui ſequitur patet ibi etiam eſt §. in prima quoque. ibi addidit etiam Gratianus, quod in mane licitè cantatur miſſa publica.

IN

lennibus, & veſpertinis officijs, & largitis eleemoſynis ad cibum accedendũ eſt. Si uero aliquis neceſſitate cõſtri ctus fuerit, vt ad miſſam venire non valeat: æſtimata ueſpertina hora, completa oratione ſua ieiunium ſoluat.

† *abſoluere debet.*] orig.

16 *In ieiunijs etiam quatuor temporum circa veſpertinas horas, in ſabbato uero ſancto circa noctis initium miſſarum ſolennia ſunt celebranda. Vnde Leo* [a] *epiſcopus:*] *Quod a patribus noſtris.*] *Item Gelaſius.* [b] [*Ordinationes presbyterorum.*] *Item Pelagius:* [c] [*Dilectionis tuæ reſcripta*] *Require in tractatu ordinandorum. In prima quoque parte diei miſſarum ſolennia non incongrue celebrantur.*

Vnde Leo Papa Dioſcoro Alexandrino epiſcopo, epiſ. 79. al. 81. cap. 2.

¶ Etiam in prima parte diei miſſas celebrare licet. C. II'

NEceſſe eſt autem, ut quædam populi pars ſua deuotione priuetur: ſi unius tantum miſſæ, more ſeruato, ſacrificium offerre nõ poſſint; niſi [d] q prima diei parte conuenerint. Studioſe ergo dilectionem tuam, & familiariter admonemus; vt quod noſtræ cõſuetudini ex forma paternę traditionis inſedit, tua quoque cura non negligat, vt per omnia nobis & fide, & actibus cõgruamus. Propter quod remanenti filio noſtro Poſſidonio presbytero hãc ad fraternitatem tuam epiſtolam [e] dedimus perferendam: qui in noſtris proceſſionibus, atque actionibus † frequenter interfuit, & toties ad nos miſſus, qd in omnibus Apoſtolicæ ſedis [a] auctoritas teneret, agnouit.

† *al. ordinationibus.*

[a] ¶ Apoſtolicę ſedis. *In epiſtola ipſa legitur,* quid in omnibus Apoſtolicæ auctoritatis teneremus. *Sed omnes Gratiani codices, & Iuo concordant.*

Item Auguſtinus. †

† *al. Gregorius.* Habetur in capitulis Theodulphi, c. vlt. Poly. l. 3. tit. 16. Bure. l. 2. c. 54. Iuo p. 2. c. 119.

¶ Miſſæ peculiares non ſunt in publico cantandæ.

Cap. LII.

† *al. per.*

ET hoc attendendum eſt, vt miſſæ peculiares, [f] quæ per dies ſolennes a ſacerdotibus fiũt, non ita in publico [g] fiat, vt propter † eas populus à publicis miſſarũ ſolennibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abſtrahatur. *& infra.* Sed ſacerdotes, [h] q in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, & populus in vnũ ad miſſarum publicã celebrationem conueniant exceptis [ε] Deo ſacratis fœminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterij contineri.

Bir. l. 3. c. 229. Iuo p. 2. capit. 77. & p. 3. cap. 268.

[ε] ¶ Exceptis.] *Hæc uſque ad finem addita ſunt ex Theodulpho, Burchardo & Iuone; apud quos poſſunt etiam legi alia, q poſt verſi. abſtrahatur, a Gratiano ſunt omiſſa.*

Item Alexander ſecundus.

¶ Quot miſſas in die ſacerdoti celebrari licet.

Cap. LIII.

Vide Valfridũ Strabonem. c. 21. Iuo p. 2. c. 81.

13 SVfficit ſacerdoti unã miſſam in die vna celebrare

a ¶ Vnde Leo.] ſup. diſt. 75. quod a patribus.

b ¶ Itẽ Gelaſius.] ẽ. di. 75. ordinationes.

c ¶ Itẽ Pelagi⁹.] ẽ. d. 76. dilectionis tuæ.

NEceſſe. CASVS. Sæpe contingebat, quod multi homines miſſa priuabant, ſi tñ vna miſſa & hora tertia celebrei. & ideo q̃ſuit Dioſcorus Alexãdrinus epiſcopus a Leone, vtrum presbyter poſſit ei miſſam in mane celebrare: & reſpondet quod ſic.

d ¶ Niſi. Hoc niſi, reſpicit illud uerbum priuetur.

d ¶ Niſi qui prima] inf. d. 2. tribꝰ. gradib. ẽ. eo. nocte. cõtra in fi. ſed illud abrogatũ eſt ẽ. d. 2. tribus. Vel illud ã ſolẽni miſſa, hoc de priuata.

e ¶ Epiſtolã.] In qua hoc cap. continetur.

BT hoc.] CASVS. Quidam presbyter miſſam priuatã ſolebat cum tanta ſolennitate celebrare, quod populus ſolenni miſſę intereſſe nolebat: & ideo ſtatuit hic, q hoc fieri non debeat: ſed oẽs debẽt ad miſſã publicã venire p̃sbyteri & laici.

f ¶ Pęculiares.] Peculiares dicuntur priuatæ; a ergo oĩs miſſa, quæ priuata non eſt, publica dicenda eſt, ex quo publice & manifeſte fit.

a Scilicet notiuę, q.d. nõ publicæ, ſ. q̃ celebrãtur ſine vocatione populi: nec pulſatione ſignorũ, ſicut eſt miſſa pro peccatis, uel ſanctæ Mariæ: uel Apoſtolorũ, uel huiuſmodi. ſecundũ Io.

g ¶ In publico.] Ideſt ſolenniter.

h ¶ Sed ſacerdotes.] No. ſacerdotes, q per urbem ſunt, ad ſolẽnẽ miſſam debere cõuenire in maiori eccleſia. Vel potius is eſt ſenſus c. ſcilicet an in ciuitate & p totum epiſcopatũ hora tertia & ſacerdotes & populi conueniãt ad publicas miſſas, quas ſacerdotes cotidie faciunt.

S Vfficit.] Hæc eſt 14. pars di. ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Quærebatur, quot miſſas in die poſſit presbyter celebrare. Et reſpondetur, quod vnam: quia Chriſtus ſemel tantum pro bonis paſſus eſt. Vel duas ex neceſſitate: ſed non pro pecunia, vel adulatione, id eſt, gratia fauoris humani, uel laudis acquirendæ.

Peccamus quotidie.

a ¶ Quia Chriſtus.] ergo non niſi ſemel debet celebrari, ſed quia quotidie peccamus, iō quotidie ꝓ nobis Euchariſtia immolatur myſtice. inf. diſt. 2. utrum.

quia Chriſtus [a] ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit, Nō modica res eſt vnam miſſam facere; & valde felix eſt, qui vnam digne celebrare poteſt. Quidam tamē pro defunctis vnam faciunt, & alterā [b] de die, ſi neceſſe fuerit. Qui vero pro pecunijs, aut adulationibus † ſæcularium vna die præſumunt plures facere miſſas; non æſtimo euadere damnationem.

† al. affectionibus.

b ¶ Et alterā.] Ergo etiam in neceſſitate nō tres, ex quo dixit, alteram. arg. 32. q. 1. quomodo. ext. de cele. mi. cōſuluiſti. ergo adhuc remanet ieiunus poſt primam, cū poſſit iterū cātare aliā. ar. 7. q. 1. nihil. Quid ergo dices de vino vnde presbyter abluit digitos? non debet ſumere illud, ſi aliā vult cātare. extra de celeb. miſſa. ex parte. ubi euacuatur opinio, quæ dicit qđ quidquid sāguini Chriſti commiſcetur, ſanguis eſt. extra de conſecr. eccl. quod in dubijs. Sed ibi vtrumq; olim eiuſdem ſubſtātiæ, & uſus: non ſic de vino miſto ſanguini. extra de celebratio. miſſarum, cum Marthæ, uerſic. quæſtiſti.

Item ex concilio Toletano, 4. cap. 12.

¶ Ex Saluatoris, & Apoſtolorū docemur exemplo hymnos cantare. Cap. LIIII.

D E hymnis canēdis, [c] & Saluatoris, & Apoſtolorum habemus exemplum. Nam & ipſe Dominus hymnum dixiſſe perhibetur Matthæo Euangeliſta atteſtante: [Et hymno [d] dicto, exierunt in montē oliueti] Et Paulus apoſtolus ad Epheſ. ſcribit dicēs: Implemini ſpiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & cāticis ſpiritualibus.] Et quia nonnulli hymni humano ſtudio in laudem Dei, atque Apoſtolorū, & Martyrum triumphos compoſiti eſſe noſcūtur, ſicut hi, quos beatiſſimi doctores Hilarius, atque Ambroſius ediderunt, quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo, quod de ſcripturis ſanctorum canonum, vel Apoſtolica traditione non exiſtunt: reſpuant ergo & illū hymnum ab hominibus compoſitum, quē quotidie publico, priuatoque officio ſine omnium pſalmorum dicimus: [Gloria, & honor patri, & filio, & ſpirituiſancto in ſęcula ſæculorum, Amen.] Nam & ille hymnus, [e] quem nato in carne Chriſto Angeli cecinerunt; [Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.] & reliqua, quæ ibi ſequūtur, eccleſiaſtici doctores compoſuerunt. Ergo nec ipſi in eccleſijs canendi ſunt, quia in ſanctarum ſcripturarum libris nō inueniūtur? Componuntur [f] miſſæ, ſiue preces, vel orationes, ſeu commendationes, ſeu manus impoſitiones: ex qbus, ſi nulla decātētur in eccleſia, vacant officia oīa eccleſiaſtica. Admonet hæc fieri, atque horrat Timotheū Apoſtolus dicēs: [Obſecro igitur primū fieri obſecrationes, [g] orationes, poſtulationes, [h] gratiarum actiones [i] pro omnibus hominibus, ꝓ regibus, & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt.] Sicut

Poly. l. 3. tit. 18.

Matth. 14.
Ephe. 5.

Luc. 2.

1. Tim. 2.

DE hymnis canēdis, & Saluatoris, & Apoſtolorum habemus exemplum. Nam & ipſe Dominus hymnum dixiſſe perhibetur Matthæo Euangeliſta atteſtante: [Et hymno dicto, exierunt in montē oliueti] Et Paulus apoſtolus ad Epheſ. ſcribit dicēs: Implemini ſpiritu ſancto, loquentes vobiſmetipſis in pſalmis, & hymnis, & cāticis ſpiritualibus.] Et quia nonnulli hymni humano ſtudio in laudem Dei, atque Apoſtolorū, & Martyrum triumphos compoſiti eſſe noſcūtur, ſicut hi, quos beatiſſimi doctores Hilarius, atque Ambroſius ediderunt, quos tamen quidam ſpecialiter reprobant, pro eo, quod de ſcripturis ſanctorum canonum, vel Apoſtolica traditione non exiſtunt: reſpuant ergo & illū hymnum ab hominibus compoſitum, quē quotidie publico, priuatoque officio ſine omnium pſalmorum dicimus: [Gloria, & honor patri, & filio, & ſpirituiſancto in ſęcula ſæculorum, Amen.] Nam & ille hymnus, [e] quem nato in carne Chriſto Angeli cecinerunt; [Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.] & reliqua, quæ ibi ſequūtur, eccleſiaſtici doctores compoſuerunt. Ergo nec ipſi in eccleſijs canendi ſunt, quia in ſanctarum ſcripturarum libris nō inueniūtur? Componuntur [f] miſſæ, ſiue preces, vel orationes, ſeu commendationes, ſeu manus impoſitiones: ex qbus, ſi nulla decātētur in eccleſia, vacant officia oīa eccleſiaſtica. Admonet hæc fieri, atque horrat Timotheū Apoſtolus dicēs: [Obſecro igitur primū fieri obſecrationes, [g] orationes, poſtulationes, [h] gratiarum actiones [i] pro omnibus hominibus, ꝓ regibus, & pro omnibus, qui in ſublimitate ſunt.] Sicut

1. Tim. 2.

D E hymnis.] Hęc eſt 18. pars i qua probat, quod hymni ſunt authētici, & debent celebrari. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam reprehendebant hymnos ab Hilario & Ambroſio cōpoſitos: ꝙa nō erāt in corpore canonū, nec erant de traditione Apoſtolorum. Sed contra illos probatur hic, quod illi & alij ſunt in eccleſia canendi. Primo exemplo Domini, & auctoritate Apoſtoli. Secundo quia in fine omnium pſalmorum cantatur hymnus ab hominibus compoſitus, ſcilicet, Gloria patri, &c. & illi hymnō, qui eſt ab angelis decantatus nato Saluatore, quædam appoſita ſunt ab hominibus. Tertio quia Paulus præcepit, vt in eccleſia fiant orationes & alia.

a ¶ De hymnis canendis.] De hymnis dicendis in miſſa vel extra, tribus cap. oſtenditur.

CASVS. In 1. parte probat auctoritate Domini, & dicto Apoſtoli Pauli hymnos eſſe canendos. Secundo reprehenduntur quidam, qui quoſdam hymnos nolebant recipere, quia non proceſſerunt de ſcripturis ſacrorum canonum, uel Apoſtolica traditione. Hymnus eſt laus Dei cum cantico.

d ¶ Et Hymno.] i. benedictione data poſt cibum: quæ hymnus hic appellatur: quē oēs clerici facere debent. vt ſup. diſt. 44. c. vlt. §. edent pauperes, & ſatiabūtur, &c.

ADDITIO. pone hymnū, ꝙ dicitur poſt miſſam. Arch.

e ¶ Ille hymnus.] Supple reſpuatur.

ADDITIO. Id eſt, debet reſpui ſecundum eos. H. alij dicunt quod iſtæ dictiones de hymnis, ponuntur pro accuſatiuo: uel carent uerbo. Arch.

f ¶ Componuntur.] a ſanctis.

g ¶ Obſecrationes.] Id eſt, orationes, quæ ſunt ante, & iuxta conſecrationem. Vel quæ fiunt adiurando: vt per natiuitatem tuam, libera nos Domine.

h ¶ Poſtulationes.] Id eſt, preces: vt ibi, ut pacem & concordiam nobis dones, te rogamus audi nos.

i ¶ Et ibi, requiem æternā dona eis dñe: &c. ſecundum L. qui ita dicit inf. diſtin. 3. vtrum.

i ¶ Gratiarū actiones.] vt cū dicimus, Ādicamus Dño.

a ¶ Si-

ergo orationes,[a] ita & hymnos in laudem Dei cõpoſitos nullus noſtrum vlterius improbet,ſed pari modo in Gallicia,Hiſpaniaque celebrent excommunicatione plecten di,qui hymnum reijcere fuerint auſi.

† al.alleluia.

Leo nonus. †

¶In nouo teſtamento, qui hymni ab Angelis decantati inueniuntur. Cap. LV.

HI duo ſolummodo hymni ab Angelis in nouo teſtamento inueniuntur decantati,Alleluia,atque,Gloria in excelſis Deo. Quos pariter in Septuageſima intermittimus:quia peccato hominis veteris a cõsentu angelicæ iubilationis expulſi in huiũs miſerę vitæ Babylonẽ, ſuper flumina eius ſedemus,& flemus, dum recordamur illius Sion,in qua Deũ decet hymnus. Quòd nouẽ hebdomadibus alleluia intermittimus: nõ incõgrue per nouem hebdomadas, nouem ordines angelorũ accipimus: quorum [b] decimus [c] ordo per ſuperbiam corruens, angelicum numerum minuit, & a ſęlicitate [d] perturbauit. Qui condolentes ſuæ diminutionis, & parem [e] ruinam ſibi timentes, a perfecta laude creatoris fuere prępediti. Quorum reparationi,& conſolationi conſulens omnipotens Deus creator primum hominem de limo terræ formauit, qui ſui generis [f] multiplicatione damna cęlestis patriæ refarciret,atq; angelorum gaudia ſuppleret. Qua ſpe angelicus chorus non † modicum lætatus eſt.Nec mirum,ſi ex lapſu [g] ipſius hominis fuit perturbatus. [h] Vnde nouem ordinum concentus in laudem Dei creatoris permanſit imperfectus: donec in Chriſto reſurgente reſurrexit [i] lapſus ille protoplaſtus. Ibi augmento ſui collegij, & ſpe meliori angelicus exercitus gaudſus in nouũ alleluia conſurrexit totus,& in eo perſtat deuotus. Quẽ & nos pro modulo noſtro imitantes, a Septuegeſima, quando lapſus protoplaſti in eccleſia recitatur, Alleluia nouem hebdomadibus intermittimus, ſcilicet vſque in Paſcha, vbi Chriſtus reſurgens a mortuis triſtitiam noſtram in gaudium vertit,& alleluia nobis reddidit.

Item Nicolaus Papa Rodulpho archiepiſcopo Bituricenſi.

¶In cęna Domini,Gloria in excelſis,decantetur. Cap. LVI.

POrro, Glorià in excelſis Deo,ab epiſcopis [k] in cœna Domini inter miſſarum ſolennia more noſtro,dicenda eſt. Pallio vero Apoſtolico [α] [l] eadem die [m] vti eſt illis licitum,quibus eſt ab Apoſtolica ſede permiſſum.

α ¶Apoſtolico.] *Vox iſta abeſt ab aliquot Vaticanis codicibus; Ino tamen habet.*

Item Zacharias β *Papa in ſynodo Romana,c.*13.*et* 14.

β ¶Zacharias.] *Ante legebatur,*Macarius. *Emendatum eſt ex aliquot veruſtis codicibus, & cæteris collectoribus. Et caput ipſum habetur in concilio manuſcr. Zachariæ.*

a ¶Sicut ergo orõnes.] Quæ fiunt in ipſa cõſecratione. HI duo ſolummodo.] CASVS. Quæſitum fuit a Leone,quare iſti duo hymni.ſ. Gloria in excelſis, & Alleluia:non cantantur in Septuageſima? Et reſpondet quia nunc primi hominis lapſus legitur in eccleſia, per cuius peccatum humanum genus eſt expulſum a cõsentu angelicæ iubilationis. His autem ix. hebdomadibus tacentur ad ſignificãdum,ꝙ ix.ordines angelorum propter caſum decimi ordinis ſunt prępediti a laude Dei, & a fęlicitate turbati: ad cuius decimi reformationem Deus formauit hominẽ,ſed homo ſtatim cecidit, ſed poſtea Chriſto reſurgẽte humanum genus fuit reparatũ: & tũc angelicus chorus eſt valde lætatus.

b ¶Quorũ.] Nonum decimi ordinis non habemus.

c ¶Decimus.] Nõ ꝙ decimus cecidit: ſed tot ꝙ ſufficiebant ad decimum ordinem perficiendum.

d ¶A fęlicitate.] Significauit ſtatum hõminũ perturbandũ, cũ poſſit & debeat timere caſum ſuũ, videns ruinam maiorũ & firmiorum. de pę.d.2.c. principiũ.

e ¶Et parẽ.] De pę.d.2.c. principiũ inquit.ver. olis lapis.

f ¶Suę ſpis.] Quia homines loco ipſorum reſtituuntur:de quibꝰ tot aſſumẽdi ſũt quot remãſerũt iuxta illudin ſi.Deuter. in cãtico Moyſi.Statuit terminos populorũ iuxta numerũ angelorum Dei. Sed hic videtur haberi quòd tot aſcendant ad gloriã, quot ceciderũt, & non plures.

g ¶Si ex lapſu.] Per ad gloriam, inobedientiã, ut ſ. quot ceciderunt.

h ¶Perturbatus.] Mo dicit Iſid. re humano loquit. in lib. officio rum,bonorũ & Angelorũ nũ merus ꝙ poſt ruinam Angelorum minuitur, quorum ſolẽnia debent celebrari cum chriſma cõſecratur, & ea die inter miſſa rum ſolẽnia debent ſoleni pallio ſibi ab Apoſtolica ſede cõceſſo.

i ¶Reſurrexit.] Protoplaſtus de limo inferni.

K ¶Ab epiſcopis.] Quia chriſma a conſecratur: non autem a presbyteris.

l ¶Apoſtolico.] idẽſt a ſolo Apoſtolico cõceſſo.

m ¶Eadẽ die.] inter miſſarũ ſolemnia,vt .7.diſt.,oo.pallium.

Digitized by Google

¶Cum baculo,aut capite velato ad celebrandum missarum solemnia clericus non ingrediatur. Cap. LVII.

19 NVllus episcopus,[a] presbyter,aut diaconus ad solemnia missarum celebranda præsumat [b] cũ baculo [c] introire, aut velato capite [d] altario Dei assistere: quoniam & Apostolus prohibet viros velato capite orare in ecclesia:& qui temere præsumpserit, communione priuetur. Cum vero ingressus fuerit episcopus,aut presbyter,ad missarum solemnia celebranda, nisi passio [e] aliqua interuenerit,nullo modo audeat data oratione recedere, [f] vt ab alio episcopo, vel presbytero missarum solemnia suppleantur,sed qui initium ponit,suppleat vlq; in finem,quia scriptum est: [qui perseuerauerit vsque in finem;hic saluus erit.] Si quis [g] vero præsumpserit præter quod potuimus, agere ; a sacro corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi sit suspensus.

Poly.l.3.tit.16. Burch.l.3.c.230.& 231. Iuo p. 3. c.271.& 272. 1.Cor.11. Syn.c.14. Matth.10.

[*Item ex decretis Soteris Papæ.*]

PALEA. C. LVIII.

VT illud diuini oraculi singuli præcaueant, quo scribitur;[væ soli,quia cum ceciderit,non habet subleuantem,]summopere verendum nobis est,atq; cauendũ, ne horis illis,atq; temporibus,quibus Deo psallitur, vel sacrificatur,vnicuiq; diuinis singulariter officijs insistenti pernicios̃a passio, vel corporis q̃libet inualitudo † occurrat;quæ aut corpus subito subrui faciant, aut mentẽ alienatione,vel terrore confundant. Pro huiusmodi ergo casibus præcauentes, necessarium duximus instituere,vt vbi temporis vel loci, siue cleri copia suffragatur, habeat quisq; canens Deo, atq; sacrificans pott se vicini solaminis adiutorem: vt,si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad terram elisus a tergo semper habeat,qui eius vicem exequatur intrepidus;& officium inceptum adimpleat.

7 q.1. illud. in concilio Toletano. 11. c.14. Burch.l.3.c.75. Iuo p.11.cap.126.

† *al.valuæ.*

*Item Anacletus Iesu Christi seruus omnibus episcopis,epist.*1.

¶Quot testes episcopus sacrificans secum habere debeat. C. LIX.

20 EPiscopus Deo sacrificans testes secum habeat, & plures,quã alius sacerdos,sicut enim maioris honoris gradu fruitur, sic maioris testimonij incremento indiget. In solemnioribus quippe diebus aut septem,aut quinque,aut tres diaconos,qui oculi [h] eius dicuntur, & subdiaconos,atq; reliquos ministros secum habeat: qui sacris induti vestimẽtis a fronte,& a tergo. & presbyteri e regione dextra læuaque, contrito corde, & humiliato spiritu, ac prono ilent vultu, custodientes eum a maleuolis hominibus, & contensum eius præbeant † sacrificio. Peracta autem consecratione omnes [i] communicẽt, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus.

Poly.l.5.tit.12. Anst.l.1.6.c.138. Burc.l.3.c.81. Iuo p.11.c.67.

† *al.præbeant.*

*Item Lucius Papa episcopis Galliæ,& Hispaniæ,c.*1.

Nvllus episcopus. Hęc est 19. par. dist. Imo lo.de Fan.

CASVS. Ostẽsum est supra quo ordine, quæve celebritate sit missa cãtanda. Nunc ostenditur qua deuotione sit dicenda. Dꝛ ergo hic q̃ nullꝰ cp̃s presbyter uel diaconus ad celebrandam missam debet intrare cum baculo ꝛd altare, nec ibi stare capite velato, & q̃ missam incepit,dẽt perficere, nisi impediatur graui necessitate & qui cõtrafecerit a Christi corpore suspendatur.

a ¶ Nullus cp̃s.] Qua deuotione sit dicenda missa & audienda. ostendit 13. c.

Episcopus prædicãs habeat mitram & baculum.

b ¶ Præsumat. Mitrã tñ & baculũ dẽt hĩe cp̃s cũ prædicat, arg. dist.45. disciplina.qa tunc allegat causam Dei apud populum, vt di. c. disciplina.

7 Respicit præcedens c. disciplina. iuxta fin. & hæc etiã fuit sententia Huprout hic fatis no. Archi.

c ¶ Cũ baculo.] Arg. q̃ nõ dẽt promoueri in presbyterũ qui sine baculo nõ pot sustẽtari in altari,vt diximus.sup.55.dist.si quis in infirmitate.

d ¶ Aut velato capite. 33.q.5.mulier & c.hæc imago.

e ¶ Passio. su.7.q.1. illud.& nihil.

f ¶ Recedere. Nisi in casu cũ videret puerũ sine baptismo morientẽ,ducẽs ẽt ad altare,vt baptizet arg.86.di. patce.

g ¶ Si quis. De hac materia notaui.7. q.1.nihil.& c.illud.

BPiscopus.] Hæc est 2c. pars dist I qua probat magister q̃ solus sacerdos nõ debet officia celebrare.Io.de Fant.

CASVS. Dicitur hic q̃ cp̃s in missa debet secũ habere presbyteros ex vtroq; latere & diaconos & subdiaconos & minores clericos ante & retro q debeant eũ custodire, & sacrificio consentire, & cõmunicare peracta cõsecratiõne iubemus.

h ¶ Qui oculi.] Supdist.93.diaconi.

i Omnes.] Quotidie vel

vel omnes generaliter, in anno, vt inf. cad. dist. 2. per acta, & cap. omnis homo, &c.

IVbemus.] CASVS. Probatur hic auctoritate Apostoli, quod quamuis ad innocentiã sola conscientia sufficiat, tamen propter maleuolos debet episcopus secum habe-

¶ Episcopi sine religiosis testibus, Domini sacramenta non conficiant. Cap. LX.

Poly. l. 4. tit. 13. Anf. l. 6. c. 140. † *al. diaconos.* 1. Tom. 3.

IVbemus Apostolica [a] auctoritate, vt semper testes vobiscum sacerdotes, & Leuitas † habeatis. Et licet conscientia [4] propria sufficere possit; tamen propter maleuolos [b] iuxta Apostolum, etiam testimonium vos oportet habere bonum ab his, qui foris sunt: quoniam & in hac sancta sede constitutum habemus, vt duo presbyteri, & tres diaconi in omni loco episcopum non deserant propter testimonium ecclesiasticum.

[a] ¶ Iubemus Apostolica.] *In epistola ipsa sic legitur.* Propter tales, fratres hortamur vos, sicut in hac sancta ecclesia constitutum habemus, vt semper, &c.

Item Soter † Papa.

† *al. Anacletus.*

¶ Nisi duobus præsentibus, presbyter missam celebrare non præsumat. Cap. LXI.

Poly. l. 4. tit. 31. Anf. lib. 7. c. 136. Burch. l. 3. c. 74. Iuo p. 2. c. 127. Pann. l. 2. c. 215.

HOc quoque statutum est, vt nullus presbyterorũ missarum solẽnia celebrare p̃sumat, nisi duobus [c] p̃sentibus, sibique respondẽtibus ipse tertius [d] habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, [Dominus vobiscum, [e]] & illud in secretis: [orate pro me;] aptissime conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi.

¶ *Burchardus etiam & Iuo citant ex decretis Soteris Papæ. Et in Mecrologo, c 2. scribitur fuisse id ab Anacleto, & Sotero statutum. Similem sententiam Burch. lib. 3. c. 68. refert ex concilio Nannetensi, c. 30. Fere autem idem habetur in Mozuntino 1. cap. 43.*

Item ex canone Apostolorum.

& in cone. Antioch. cap. 2.

¶ Communione priuentur, qui vsque ad finem missarũ solennia non audierint. Cap. LXII.

Poly. l. 3. tit. 16. Burch. l. 2. c. 67. Iuo p. 6. c. 163.

OMnes fideles, qui conueniunt in solennitatib. sacris [f] & ad ecclesiam, & scripturas Apostolorũ, & Euangelium audiant. Qui autem [g] non perseuerãt [f] in oratione, vsque dum missa peragatur, nec sanctam cõmunionem percipiunt, & velut inquietudines ecclesiæ commouentes, communione priuari.

[f] ¶ In solennitatib. sacris.] *In tomis conciliorũ ad marginẽ priscæ versionis sunt hæc eadẽ verba quæ hic apud Gratianum, & Burchardũ, & Iuonẽ, & in Polycarpo.*

Conscientia sola non sufficit.

habere presbyteros testes & diaconos in omni loco.

a ¶ Conscientia.] Arg. q non semper conscientia sufficit: sed fama est necessaria. arg. 12. q. 2. quatuor. & 21. q. 1. nolo. quod uerum est, cum quis habitat tantum cum bonis, vel etiam cum malis, qui parati sunt imitari.

b ¶ Maleuolos.] Sup. 11. q. 3. sanctis contra. sed illud cũ mali parati sũt reprehẽdere, nõ imitari. 1. 4. d. scimus.

† Subaudi tã tũ & nõ imitam i bono.

HOc quoque statutum.] CASVS. Dicitur in hoc c. q presbyter non debet cantare missam, nisi sunt duo ibi præsentes. Nam cum presbyter dicat, Dñs vobiscũ: & orate pro me, apparet, quod alteros debent missæ interesse. Quæ autem sequuntur vsque ad capitulum omnes, plana sunt: & ea omnia per te faciliter formare

1 Vt Hu.

poteris. & quod dicitur in illo cap. missas. [confundatur, id est [grauiter corripiantur.] Quod autem dicitur in illo cap. episcopus nullum. hodie non tenet, cum non sit participandum cum excommunicatis.

e ¶ Nisi duob.] Pluralis enim locutio, duorum numero est cõtẽta, vt 4. q. 3. sitẽ in criminali. ver. vbi numerus. Nũquid necessariũ est, vt sint duo clerici: aut saltẽ duo laici: vel unus clericus, alter laicus, aut alter masculus, & alter fœmina sufficerent? Satis vr, q̃ debent esse duo clerici. arg. cõtra. & populus respõdet. amen, vt 1. 38. d. sedulo. Sed hoc respicit consuetudinẽ alicuius loci.

d ¶ Ipse tertius.] Adeo inhærent quidã verbis istius c. q dicunt q̃ ipse non celebret nisi duos haberet. Alij dñt unũ sufficere arg. ext. de fi. presbyter. proposuit. 7. qõ. 1. illud. & ext. de ui. & honest. cler. ut quisquis. immo & incluſus missam solus cantante põt, hoc itelligo vbi cleri copia non suffragatur. alias secus, ut extra de uerb. sig. quæsiuit. & ecclesiæ loquitur presbyter in plurali.

2 Vt Hu.

3 Vt Hu. & Fab.

Missa a solo cantari põt.

e ¶ Dominus vobiscum.] Hoc Dñs vobiscum, sumptũ est ex uete. test. sic. n. legitur Booz salutasse messores suos. Illud autem, & cum spiritu tuo, sumptum est ex epist. Pauli ad Timothẽum. Eps etiam cum primo salutari populum non dicit: Dominus vobiscum. sed pax vobis: quia hæc fuit prima uox Christi ad discipulos post resurrectionẽ, ergo ut se ostẽdat ueracium Christi, ideo sic dicit: p̃sbr uere dicit: Dominus vobiscum, ut sic ostendatur esse de numero aliorum sacerdotum, Hic ergo habes Dñs vobiscum. alibi, amen 38. dist. si dulo alib. Deus in adiutorium, 7. q. 1. §. cum ergo. alib. Kyrie eleison. Pater noster. 11. q. 3. cum aliquis, habes & alibi; Nunc dimittis, &c. Luc. 2. Item alib. Benedicamus, &c. Danielis 2.

Dñs nobiscũ vnde sumit. Pax vobis dr primo ab episcopo. Nota, q̃ septem missis populus salutatur in missa quatenus exclusis septẽ uitijs capitalib. suscipiant gratiã septiformem secundum Inno.

OMnes. Hæc est 11. pars dicti qua probat, q̃ totã missã populꝰ audirẽ dẽt. Qui aũt ex cõceptu recusauerit, excõicabitur. Et hoc probat per 5. canones. Io. de Fant.

f ¶ Non perseuerant.] Ex cõsuetudine uel superstitione. Et est si. nã in vanũ currit q nõ perseuerat usq; i finẽ cursus, ut de pe. dist. 3. in casum, & est si. sup. 11. q. 3. certum.

g ¶ Percipiunt.] Tempore deputato.

a ¶ Sa-

Digitized by Google

Græcè est absolute τοὺς εἰσιόντας, id est, qui ingrediuntur. *et ita in codice canonum, nimirum ex versione Dionisij.*

γ ¶Audiant. Qui autem.] *Ita in eodem margine, & in Polycarpo. Sed Burchardus, & Ivo proprius ad verba græca,* audiunt, non autem perseuerant.

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 24.

¶De eodem. Cap. LXIII. Burch. l. 2. c. 66. Ivo p. 6. c. 262.

SAcerdote verbum in ecclesia faciẽte, qui egressus [a] de auditorio fuerit, excommunicetur.

Item ex concilio Agathensi, c. 47.

¶Die Dominico missas ex integro sæculares audire debent. Cap. LXIIII.

† al. tenere.

MIssas die Dominico sæcularibus totas audire † speciali ordine præcipimus: [b] ita, vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat. Quod ſ fecerit, ab episcopo publice confundatur.

Item ex concilio Aurelianensi 1. c. 28.

¶Populus non ante discedat, quam missa ex integra celebretur. Cap. LXV. Burch. l. 3. c. 29. Ivo p. 3. cap. 54.

CVm ad celebrandas missas in Dei nomine conuenitur: populus non ante discedat, quam missæ solennitas compleatur: & vbi episcopus non fuerit, benedictionem [c] accipiat sacerdotis.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 88.

¶Excommunicetur qui prætermisso ecclesiæ conuentu ad spectacula vadit. Cap. LXVI. Ivo p. 4. cap. 1.

QVi die solenni, prętermisso solenni ecclesiæ conuentu ad spectacula vadit: excommunicetur.

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 84.

¶Vsque ad missam cathecumenorum nullus ecclesiam ingredi prohibeatur. Cap. LXVII. Burch. l. 3. c. 31. Ivo p. 3. c. 33. Pana. l. 2. c. 41.

22 EPiscopus nullum prohibeat [d] ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue gentilem, siue hęreticum, siue Iudæum, vsque ad missam cathecumenorum.

Item Anastasius episcopus episcopis Germaniæ, & Burgundiæ, epist. 1. cap. 1.

¶Euangelia non sedendo, sed stando audire debemus. Cap. LXVIII.

23 APostolica auctoritate mandamus, dũ sancta Euangelia in ecclesia recitantur, ut sacerdotes, & cæteri omnes præsentes, non sedentes, sed venerabiliter curui, [e] in conspectu Euangeli j stantes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent. [f] Burc. l. 2. c. 203. Ivo p. 2. c. 138. & p. 6. cap. 93.

[a] ¶Curui.] *Sic in originali, & apud Ivonem par. 6. c. 93. sed apud eundem par. 2. cap. 138. & apud Burchardum vox ista non habetur.*

Item Gregorius VII. in synodo Rom. habita an. Domini 1078. cap. 13.

¶Ad missarum solemnia semper aliquid est offerendum. Cap. LXIX. Poly. l. 3. tit. 16. Anſel. l. 5. c. 40. Euod. 24.

CASVS.

OMnis Christianus procuret ad missarũ solemnia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam, quod Deus per Moysem dixit: [Non appa-

a ¶Acerdote.] Qui egressus.] Quasi minus literatum continens, vt sup. 38. distinct. sedulo.

b ¶Missas.] ¶Præcipimus.] Hoc dicũ præceptũ esse unde ſ præceptum faciunt, qui dieb. Dominicis nõ audiunt missam, nisi aliqua necessitas cogat, sicut & corpus Christi accipitur ter in anno. inf. distin. secunda etsi non frequentius.

Missa in die Dominico est de præcepto.

c ¶Vm ad celebrandas.] Benedictionem.] Sup. 26. q. 6. ministrare. contra Solu. ibi solennis benedictio ¶ ante missæ consummationẽ a solis Pontificibus celebratur, inhibetur presbyteris: hic autẽ post cõsecrationem cuilibet sacerdoti populum benedicere permittitur, sed & præsente episcopo nec benedicere volẽte sacerdos benedicet si celebrauit missam, ut not. 95. distinct. ecce.

EPiscopus.] Hæc est 22. pars dist. secundum Ioan.

d ¶Prohibeat.] Sup. 22. d. cleros. in fine. contra infra distin. 4. eos. contra 11. q. 3. excommunicatos. 34. q. 3. cleri 1 Sed dic, ut solui ſ pra 35. q. 3. de incestis. 1 prin. stis. nam hic de hæ- 3. q. 2. non li retico non præciso cet. loquitur, ibi de eo 2 Ad hoc qui sequitur hæresim iam damnatam. sup. 1. q. 1. non licet H. dicit hoc abroga- clericis. tũ 2 esse uel loquit de illis de quorum vbi de hoc. correctione est spes Idẽ no. 25. aliqua, ut j. d. 4. Iudæi. dist. c. 1. Arc. aliud est si venirent causa subsannandi uel deridendi.

APostolica.] Hæc est 23. pars dist. sin Ioan. de Pant.

e ¶Adorent.] idest. venerentur.

OMnis Christianus.] Hæc est 23. pars dist. secundũ Ioan. de Pant.

Digitized by Google

CASVS. Probatur in hoc c. auctoritate Moysi, & sanctorum patrum consuetudine, quòd Christiani debent aliquid offerre in missa. Primo enim debemus ad Christū confugere: sed quidam præponere prius quærunt consilium humanum, & postea diuinum.

a ¶ Vacuus.] Bonis operibus vel ad literam, & est consilium in diebus priuatis scilicet: sed in diebus festiuis præceptum & ita videt qꝙ oblationes sint ex debito exigendæ, & ad eas dandas parochiani sunt cogendi. arg. 16. q. 1. statuimus. ar. contra 12. q. 1. duo. Sed credo qꝙ si sacerdos pauper est, potest eis diuina officia subtrahere, nisi det ei oblationes, vt ext. d fim. cū sit. 12. q. 2. c. hæreticē. ADDITIO. Bene dicit Credo, secundum Lau. cuius fuit ista gl. tota. & idem sentit Hug. qui dicit quòd non credit quod oblationes, quæ voluntariꝙ, vel ex deuotione fiunt in festiuis diebus, sint debitæ: vel possint de iure peti: & idem sentit frater Ray. Arch.

b ¶ In collectis.] Quas faciebant sancti patres pro recipiendis pauperibus.

c ¶ Est confugiendum.] Orando, non tentando. & ita non est eôtra 22. q. 2. quæritur.

rebis in conspectu meo vacuus. [a]]Etenim in collectis [b] sanctorum patrum liquido apparet, qꝙ omnes Christiani offerre aliquid Deo ex vsu sanctorum patrum debēt. Ad ipsum [c] enim prius est confugiendum, [d] qui nostræ curare possit animæ passiones. Verum homines præpostero ordine ante sibi opem ab hominibus accersunt. Vbi autem humana subsidia defecerint; tunc opinantur diuini postulandum fauoris gratiam.

c ¶ Ad ipsum.] *Hic vsq; ad finem capitis non habentur ibi apud Greg. neque apud Anselmum, aut Polycarpum. Item Cyprianus sermone 6. de oratione Dominica.*

¶ Quare [sursum corda] in præfatione dicitur.

Cap. LXX.

25 QVando aũt stamus ad orationē, fratres dilectissimi; vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus; cogitationis carnalis, & sæcularis abscedat: nec quidquam tunc animus, quã id solum cogitet, [d] qđ precatur. Ideo & sacerdos ante orationē præfatione præmissa parat fratrum mentes dicendo: sursum corda,] vt dum respondet plebs: habemus ad Dominũ] admoneatur nihil se aliud, quam Dominũ cogitare debere. Claudatur contra aduersarium pectus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem Dei, tempore orationis adire patiatur.

Pelagius II. Romana ecclesia, & Apostolica sedis epꝰ vniuersis Germaniarum atque Galliarum episcopis.

¶ Quæ præfationes in missa sunt cantandæ.

Cap. LXXI.

Poly. l. 3. tit. 28. Ans l. 7. c. 111. Barth. l. 3. c. 69. Iuo p. 2. c. 77. Fann. l. 1. c. 158.

26 INuenimus [e] has nouem [f] prefationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas, quas lõga retro vetustas in Romana ecclesia hactenus seruauit, i. vnam [g] in albis Paschalibus, aliam de Ascẽsione [h] Domini, tertiã [i] de Pentecoste, quartam [k] de Natali Domini, quintam [l] de Apparitione Domini, sextam [m] de Apostolis, septimam [n] de sancta Trinitate, octauam [o] de Cruce, nonã [p] de ieiunio in Quadragesima tantummodo dicendã. Has præfationes tenet, & custodit sancta Romana ecclesia; has tenendas vobis mandamus.

d ¶ Cogitet.] Nam hoc genus mendacij esset 22. q. 5. cauere.

e ¶ Inuenimus.] Hęc est 26. pars dist. secũdum H.

CASVS. Illius c. in quo dꝙ ix. sunt pfationes, decima ibi postea addita est, vt 70. dist. sanctorum. [catalogo,] idest, ordine ecclesiastico, vel numero, vel cõputatione.

e Inuenimus] Quot sunt canonicæ pfationes, ostendit. 2

f ¶ Nouem.] Addita est & decima. vt dist. 70. sanctorum canonum. scilicet qquũ & salutare.

g ¶ Vnã.] Et te quidẽ omni tempore.

h ¶ Aliam de Ascensione.] Qui post resurrectionem suam.

i ¶ Tertiam.] Qui ascendens super omnes cęlos.

k ¶ Quartam.] Quia per incarnati verbi mysterium.

l ¶ Quintam.] Quia cũ vnigenitus tuus.

m ¶ Sextã.] Et te supplicit. r exorare.

n ¶ Septimã.] Quę cum vnigenito filio tuo. & spiritu sancto.

o ¶ Octauam. Qui salutem humani generis.

p ¶ Nonam.] Qui corporali ieiunio vitia comprimis.

2 Et hoc iõ quia in c. pcedẽ. facta erat mẽtio de præfatione cui semp prꝙmittitur, sursum corda.

Oblationes an sint debitæ a parochianis.

Burc. l. 3. c. 64. Iuo p. 3. c. 66.

1 Hoc sane intellige, & dicut no. H. i summa de paroch. §. in quib. uer. in tertia vero quæ. &c. vbi satis not. de materia huius gl. & quo modo hoc c. intelligi dẽt C. de solemnibus festiuitatibus locorũ Arch.

27 VIsum præterea [q] nobis est, vt in omnibus missarum solemnibus pro defunctorũ spiritibus loco

VIsum præterea.] Hæc est 27. pars dist. secundum Io. de Fant.

CASVS. Probatur in hoc c. auctoritate Aug. qꝙ pro defunctis nominib. tacitis in missa & aliis precibus dẽt orari omni die, sicut & pro viuentibus oratur quotidie, ut ꝙ eis oret mater ecclesia, quib. desunt preces parentum.

q ¶ Visum præterea.] Not. in omni missa memoriam & ora-

Digitized by Google

& orationem esse faciendam pro defunctis, istud ostendit duobus capitulis.

Oratio pro defunctis fiat I omni missa. Cõficere nõ licet in sexta feria ante Pascha.

a ¶ Loco competenti.] Idest, in secreta missæ.

b ¶ Excipitur. Excipitur sexta feria ante Pascha: in qua secundum ordinem Romanum non conficitur: sed oblatio precedentis diei cũ uino sumitur: & excipitur etiam sabbatum sequẽs: quia potius refert ad Dominicã sequentem. Inf. dist. 3. sabbato.

c ¶ Defunctorum.] idest, pro spiritibus defunctorum.

d ¶ Etiam tacitis nominib.] In secreta.

e ¶ Sub generali.] Sit p̃ oibus simul, & pdest cuilibet ac si specialiter pro eo fieret de consec. dist. 5. non mediocriter.

f ¶ Cõmemoratione suscepit ecclesia] supple nõ sunt prętermittendæ supplicationes.

g ¶ Pia matre communi.] In ecclesia tota.

competenti * Dominus deprecetur. Sicut.n. nulla dies excipitur, [b] qua non pro viuentibus, & pro quibuslibet necessitatibus Dñs deprecetur; ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animab. fidelium preces Dño in missarum solemnibus fundantur. Antiquitus igitur hũc morem sancta tenet ecclesia, vt & in missarum solenibus & in alijs precib. Dño spiritus quiescentium cõmendet: dicente B. Aug. [non sunt prætermittendæ supplicationes pro spiritibus defunctorum: quas faciendas pro omnibus in Christiana, & catholica societate laudamus.] [c] Defunctorũ [d] ẽt tacitis nominibus [d] eorum, quos sub generali [e] cõmemoratione [f] suscepit ecclesia; vt quibus adista desunt parentes, aut filij, aut quicunque cognati, vel amici, ab vna eis exhibeantur pia matre communi. [g]

13. q. 2. non existimemus.

in lib. de cura pro mortuis agẽda. c. 4.

[a] ¶ Laudamus.] *Apud collectores sunt nonnulle varietates B. Aug. (a quo parum variat & concilium, & Amalarius lib. 4. c. 42 sic habet;* quas faciendas pro omnibus in Chhristiana, & catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcunque, sub generali commemoratione suscepit ecclesiam, *Cæterum glossa fecit, ne mutaretur.*

Item Innocẽtius episcopus vrbis Rome Decentio Eugubino, epist. 1. c. 2.

¶ Ante preces non sunt a sacerdote nomina recitanda. C. LXXIII.

Nomina aliquorum nõ sunt in Missa exprimenda.

DE nominibus recitandis, [h] antequã [i] precem sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, oratione sua commendet, quam superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis, ut cuius hostiã nec dum Deo offeras, eius ante nomen insinues, [k] quamuis [l] illi incognitum sit nihil.

h ¶ De nominib. recitãdis.] Populo cõnumerare possum? ergo eorũ nomina recitãdo, sed in Missa vel oratione aliqua Missę, uel in secreta specialiter nomina eorũ exprimere non debemus.

i ¶ Antequam.] Nec ante, nec post.

K. Insinues. Quasi pars, nõ ibi, sed post dẽterminatur Deo.

l ¶ Quamuis. Non ergo recitantur ideo quod Deus addiscat: sed ut supplicantium deuotior reddatur affectus, arg. 33. q. 2. cum grauia. & cap. non æstimemus. H. nomina ergo possunt.

Item Alexander vrbis Romane episcopus orthodoxis omnibus epistola 1. c. 4.

DISTINCTIO II.

¶ Panis, & vinum, & aqua in sacramentis sunt offerenda. C. I.

Poly. l. 3. tit. 9. Ant. l. 9. c. 1. Burc. l. 5. c. 5. Iuo p. 2. c. 15. & 68.

IN SACRAMENTORVM [m] oblationibus [n] panis & uinum aqua mixtum offerri iussit dominus, quod in illius latere pendentis in cruce fluxisse sanguis & aqua euangelica testatur lectio. Vnde & in ueteri testamento non nisi uinum & panis legitur obtulisse Melchisedech, qui Christum sacerdotio & sacrificio figurauit. Quod autem in calice Domini offertur, non nisi uinum & aqua debet esse. Quia sanguinem Christi non solum redemptionem & iustificationem credentium populorum, sed etiam congregationem significare legimus. Vnde cum aqua populus intelligitur, quia aqua populi significat, ut in Apocalypsi Iohannis legimus. Quia ergo in Christo, qui caput est ecclesiæ, sacrificium nostræ redemptionis agitur, ideo in mysterio sanguinis Christi aqua populi ei non separatur, ut ipse populus ei incorporetur, & fidei eius firmetur. Quia ergo in calice Domini neque uinum solum sine aqua, neque aqua sola sine uino offerri potest, quia si uinum solum offertur, sanguis Christi sine nobis esse incipit, si aqua sola, populus sine Christo esse incipit. Quando autem utrumque miscetur, Christo nobis unitur, & hæc sacramenta spiritualis gratiæ efficiuntur. Sacrificium uero illud legitimum esse non potest, nisi sacerdotis institutio sit sacrificium. Quia ergo in Christo (qui bene) Vigesimaoctaua ibi. (pro dilectione) Ioan. Fant.

Quartadecima ibi.] Quia corpus. Quintadecima ibi.] [In quibus, Sextadecima ibi. [Ego Berengarius.] Decimaseptima ibi. [Semel Christus.] Decimanona ibi. [Liquido.] Decimanona ibi. [Panis.] Vigesima ibi. [Panem de altari.] Vigesimaprima ibi. [Reuera.] Vigesimasecunda ibi. (Iteratur.) Vigesimatertia ibi. (In Christo) Vigesimaquarta ib. (In calice.) Vigesimaquinta ibi. (Sicut.) Vigesimasexta ibi. (presbyter) Vigesimaseptima ibi. (qui bene) Vigesimaoctaua ibi. (pro dilectione) Ioan. Fant.

CASVS. Dř in hoc c. ꝙ in altaris sacrificio debent apponi tm̃ panis & uinũ aqua mistũ: & hoc ideo, quia de latere Christi fluxerunt sanguis & aqua in passione sua.

m ¶ In sacramentorum.] Hic intitulatur 2. dist. in qua agitur de sacramento Eucharistiæ. Et licet baptismus sit ianua omnium sacramentorũ: & necessarior 22. dist. §. uerũ. hoc tamen dignius est: & ideo tractat prius de eo, & propter seriem operis apertius continuandam

2 Vt 37. dist. §. uerum. c. ad hoc. extra de presbyte. non baptizans. Archid.

Digitized by Google

sum enim tractauit in præced. distinct. de celebratione missæ, & tota vis missæ consistit in consecratione corporis Christi, merito de eo subdit, & tractat de hoc sacramento in hunc modum. Primo agit de forma sacrificandi. Secundo de reuerentia suscipiendi & tractandi & seruandi

bus, [a] quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, passio Domini mitcenda est, vt eius, cuius corpus & sanguis cõficitur, passio celebretur; ita vt repulsis opinionibus superstitionũ, panis tantũ & vinũ aqua permistũ in sacrificiũ † offerantur. Non.n. debet (vt à patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Dñi aut vinũ solũ, aut aqua sola offerri, sed utrumq; permistũ, quia vtrumque [b] ex latere eius in passione sua profluisse legitur.

† al. sacrificia.

¶ *Locupletatũ est caput hoc ex originali, & cæteris collectoribus p̃cer Anselmũ, qui hẽt, vt antea Grat. habebat.*
Item Cyprianus lib. 2. epist. 2. Cæcilio fratri salutem.

¶ Vinum sine aqua, uel econuerso in sacramentis offerri non licet. Cap. II.

Poly. ibidem. Anſ. l. 9. c. 4.

SIc in sacrificando calice Dñi offerri aqua sola nõ põt, quomodo nec vinum solũ potest. Nam si vinum tantũ quis offerat, sanguis Christi incipit [c] esse sine Christo. [d] Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusa [e] sibi inuicem copulatur; tunc sacramentum

panis & uini ibi desinet esse, [f] & remanent accidentia tãtum. s. sapor, color, pondus, & similia: & sub illis accidentibus incipit ibi esse corpus Christi. Tertia tenet [*] q̃ remanet ibi substantia panis & vini, in eodem loco, & sub eadem specie est corpus Christi, argumen. infra cad. ego. quælibet tñ opinio fatetur ibi esse corpus Christi. Secũda opinio verior est, vt vera de sum. Tri. firmiter. §. vna.

[*] *Et hæc falsa est.*

[a] ¶ In sacramẽtorũ, de forma sacrificandi, s. quę debẽt offerri in sacramẽto Eucharistię. 7. c. ofidit.

[a] ¶ Oblationibus.] id est, ipsis oblatis, quę sunt sacramẽta.

[a] ¶ Quia utrũque.] hęc oratio nõ ẽ sufficiẽs, sed est ratio: quia Christus hoc statuit dicẽs: Hoc facite in meam cõme. infra ca. in Christo s. mel. Alia ratio est, quia aqua significat redemptionem. inf. ea. cum omne. & ita tria sẽt significãtia ibi, aqua, vinum, panis, & ita, tria sacramenta. inf. ea. non oportet.

1 Sed est q̃d5 adminiculans Lau.

Aqua q̃ fluxit de latere Xp̃i an fuerit uera aqua.

* *Inmo aqua in vinum, & rursum vinum in sanguinẽ.*

2 Ista fuit sẽtẽtia Hu. & illa quæ proxime sequitur: vnde clarius & plan us diceret. & fuit vera aqua. &c. Arch. Aqua an sit de necessitate consecrationis.

[b] ¶ Quia utrumque.] id est, utriusque sacrificium uel significatum. inf. ea. in calice. scilicet sanguis in quẽ conuertitur vinum & aqua, inf. ea. di. ea. panis est in altari nomine sanguinis dicitur q̃libet humor humani corporis, hic nõ inueniter, nisi large accipiatur nomẽ sanguinis, vnde uinũ in sanguinẽ conuertitur, & aqua * in alios humores, ita q̃ aqua dicitur profluxisse, i. alij humores de latere Christi. Sed nũquid uera aqua, aut humor aquæ similis fluxit i. ũ vera aqua, quando fuit illa creata? nunquid in corpore, aut in egressu à corpore? si humor fuit sine aqua, quod fuit ibi miraculum? Resp. secundum H. separatim 2 & cum segregatione fluxerũt. Alij tamen dicunt, vt Mel. & Baz. q̃ vera aqua, & extra corpus illius fuit illa creata: sicut fuit cum fluxit, aqua de petra educta. inf. e. reuera. Igitur quota pars debet esse aquæ in calice; Videtur quod medietas. arg. ff. de usufru. etiam partis, ff. de contrahen. empt. l. dominum. sed hoc relinquo arbitrio prudi sacerdotis id est quamdiu dicatur, quod uinum sit uel aqua. De ponι debet plus de vino semper quam de aqua.

Eucharistiæ sacramento tria continentur.

SIc in sacrificando. CASVS. Dicitur in hoc c. quod in sacrificio non debet offerri vinum sine aqua, nec aqua sine vino, sed simul illa duo, ut perfectum sit sacrificium, sicut & corpus Christi non de farina solum, sed de pane perfecto debet confici.

[c] ¶ Incipit.] id est sine Christo, quia non conficitur, maxime quantum ad salutem plebis inf. ea. cum omne.

[d] ¶ Sine Christo.] id est, sine tali sacramento, q̃ de eius latere profluxit, s. sanguis 3 & aqua, ut sup. c. 1. & 2. & c. 3. Vel sine Christo. i. ecclesia, quę, s. mysticũ corpus Christi est, quod est dicere, sanguis nõ prodest corpori Christi, quod est ecclesia, i. nobis, 3. dist. prox. ecclesiæ. nõ. n. vinum tãtum dicitur corpus Christi, uel sine saluatione Christi, id est Christianorum secundum hoc uideretur, quod Christus dicatur Christianus populus, ad hoc facit extra de sa. vn. c. 1. hæc ostendit Apostolus in epistola ad Cor. Sicut omnia membra unum sunt corpus: ita unus Christus sunt, ut inf. e. dist. cum omne. H. vero, qui non posse confici sine aqua dicit, exponit sanguis. id est, uinum, quod significat sanguinem.

[e] ¶ Confusa.] id est, permissa.

[e] ¶ Incipit.] id est sine Christo, quia non conficitur, maxime quantum ad salutem plebis inf. ea. cum omne.

[d] ¶ Sine Christo.] id est, sine tali sacramento, q̃ de eius latere profluxit, s. sanguis 3 & aqua, ut sup. c. 1. & 2. & c. 3. Vel sine Christo. i. ecclesia, quę, s. mysticũ corpus Christi est, quod est dicere, sanguis nõ prodest corpori Christi, quod est ecclesia, i. nobis, 3. dist. prox. ecclesiæ. nõ. n. vinum tãtum dicitur corpus Christi, uel sine saluatione Christi, id est Christianorum secundum hoc uideretur, quod Christus dicatur Christianus populus, ad hoc facit extra de sa. vn. c. 1. hæc ostendit Apostolus in epistola ad Cor. Sicut omnia membra unum sunt corpus: ita unus Christus sunt, ut inf. e. dist. cum omne. H. vero, qui non posse confici sine aqua dicit, exponit sanguis. id est, uinum, quod significat sanguinem.

[e] ¶ Confusa.] id est, permissa.

Aqua q̃ fluxit de latere Xp̃i an fuerit uera aqua.

* *Inmo aqua in vinum, & rursum vinum in sanguinẽ.*

2 Ista fuit sẽtẽtia Hu. & illa quæ proxime sequitur: vnde clarius & plan us diceret. & fuit vera aqua. &c. Arch. Aqua an sit de necessitate consecrationis.

[f] ¶ Incipit.] id est sine Christo, quia non conficitur, maxime quantum ad salutem plebis inf. ea. cum omne.

[d] ¶ Sine Christo.] id est, sine tali sacramento, q̃ de eius latere profluxit, s. sanguis 3 & aqua, ut sup. c. 1. & 2. & c. 3. Vel sine Christo. i. ecclesia, quę, s. mysticũ corpus Christi est, quod est dicere, sanguis nõ prodest corpori Christi, quod est ecclesia, i. nobis, 3. dist. prox. ecclesiæ. nõ. n. vinum tãtum dicitur corpus Christi, uel sine saluatione Christi, id est Christianorum secundum hoc uideretur, quod Christus dicatur Christianus populus, ad hoc facit extra de sa. vn. c. 1. hæc ostendit Apostolus in epistola ad Cor. Sicut omnia membra unum sunt corpus: ita unus Christus sunt, ut inf. e. dist. cum omne. H. vero, qui non posse confici sine aqua dicit, exponit sanguis. id est, uinum, quod significat sanguinem.

[e] ¶ Confusa.] id est, permissa.

Digitized by Google

Agilitas est dos corporis glorioſi.

a ¶ Spiritale.] Spiritale dicitur corpus, quod nihil habuit, quod ei obſtaret, ſicut Chriſtus ianuis clauſis intrauit ad diſcipulos, palpabilem tamē ſe exhibuit, quod non faceret ſpiritus. Vnde Spiritus nec carnem nec oſſa habet, &c. ad cuius ſimilitudinem corpora noſtra agilia erūt: vt licet clauſa eſſent in ſoliditſſimo corpore ferreo, vel marmoreo, poſſint tamē exire. Vel ideo ſpirituale, quia ibidem ſignatur noſtra redemptio inf. e cū omne. Vel ſpirituale, quia cęleſte efficitur: & tūc rei ſpiritualis & cęleſtis, ſ. cōiūctionis eccleſiæ ad Chriſtū efficit ſacramētū. vinū. n. ſanguinē aqua uero plebem ſignificat. horū autem confuſio ſalutis noſtræ eſt ſacramētum: in cōmiſtione. ſi. vini & aquæ conſignatur plebis & Chriſtum ſ. ſta redēptio. Inf. e. cū omne.

Siquis Chriſti utrū poſſit ex uino ſine aqua conſeci.

b ¶ Calix. No. diuerſitatem citra illud ſacramētum inter doctores. nā dicūt quidam, ꝙ ex vino ſine aqua nō poteſt cōfici ſanguis Chriſti: H. dicit ꝙ poteſt, licet non debeat fieri. Itē dicunt aquā eſſe admiſcendam in calice de honeſtate tamē: verumtamen vbicūque admiſceatur, cōficietur ſanguis. Itē dicunt quidam, ꝙ ex neſtare, vel vino cocto conficietur quid quid ei admiſceatur. H. tamen dicit quod nō: quod uerius eſt. Item de aceto conficitur * ſi ex vino factum fuit, alias non: quia prope eadem via eſt. ff. de contrah. empt. in venditionibus. tamen in omnibus his mixturis tranſubſtantiatur. Item not. ꝙ de agreſta non poteſt confici ſanguis. inf. ea cum omne. contra de muſto ex vuis & racemis poteſt ex neceſſitate, de aliis nō. ſ. de pomis & huiuſmodi. Sed quan. & dicemus ꝙ poſſit? qū incipit eſſe vinū. Sed quādo incipit eſſe, conſulendus eſt vſus in hoc caſu. Item circa panem no. quod de alio pane non poteſt confici corpus Chriſti, niſi de frumento, vt inf. eād. in ſacramento. & ſi alia farina admiſceatur frumento, illa nō tranſubſtantiatur. & in hoc nō eſt diuerſitas. Sed in alio eſt, quia dicit H. quod nō poſſumus conficere niſi de frumento, uel de pane fermentato in eccleſia occidentali, & ſi fiat, nihil agitur. Baz. contra, quod conficiatur corpus Chriſti. Item nec confici poteſt ſi farina non eū aqua, ſed cum alio liquore admiſceatur.

* *Admiſceatur de præcepto. conc. Trid. ſeſſ. 22. c. 7.*

* *Non de aceto proprie, ſed de vino acescente, licet graece qui ex tali conficit. d. Tho. p. 3. q. 74. ar. 5. ad 2.*

Panis ad conficiendū debet eſſe ex frumento.

c ¶ Nec corpus.] i. panis ſub cuius ſpecie iacebit corpus Chriſti, qui eſt tranſubſtantiatus in corpore Chriſti.

d ¶ Poteſt.] Id eſt, non poteſt confici ex farina ſola, ſcilicet ex ſolo pane multorum compage conſolidato, nec aqua ſola, &c.

e ¶ Niſi utrumque.] Id eſt, farina & aqua. Quid ſi ex melle uel alio liquore fuerat farina aſperſa, nunquid tranſubſtantiatur ille panis in corpus Chriſti? non. Scriptura, dicit.] CASVS. Dicitur hic quòd vino quod offertur in ſacrificio, aquam miſcere debemus, ſicut Dominus fecit. ſi quis autem ex antiquis hoc prætermiſerit, poteſt ei venia concedi: nobis autem qui

ſpiritale, [a] & cæleſte pficitur. Sic vero calix [b] Domini non eſt aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi vtrumque ſibi miſceatur: quomodo nec corpus [c] Dñi poteſt [d] eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi vtrumque [e] adunatum fuerit, & copulatum, & panis vnius compage ſolidatum.

a ¶ Sine Chriſto.] *Apud B. Cypria. ſic legitur*, ſanguis Chriſti incipit eſſe ſine nobis: ſi uero aqua ſit ſola, plebs incipit eſſe ſine Chriſto: *qua uerba referuntur etiam infra ea. cap cum omne. Sed ob gloſſam non eſt mutatum. Multa vero alia ubi illa non obſtabat, ex ipſa epiſtola ſunt emendata, itemque in ſequenti capite.*

Idem in eadem epiſtola.

Cap. III.

SCriptura dicit: [Quotieſcunque enim ederitis Panē iſtum, & calicem iſtum biberitis, mortem Domini annūciabitis, quoadu ſque veniat.] Quotieſcunque ergo calicem in commemorationem Domini, & paſſionis eius offerimus; id quod cōſtat Dominū feciſſe, [f] faciamus. Sed vide † frater chariſſime, ſi quis de anteceſſoribus noſtris vel ignoranter, [g] vel ſimpliciter [h] non hoc ſeruauit, & tenuit, quod nos Dñs facere & exemplo, & magiſterio ſuo docuit: poteſt ſimplicitati eius de indulgentia Domini venia cōcedi: † nobis vero nō poterit ignoſci, [i] qui nunc à Domino admoniti, & inſtructi ſumus, vt calicem Domini cum vino miſtum, ſecundum quod Dominus obtulit, offeramus.

Sent. 4. di. 10. §. ſed uiddo. *Luc. 22. 1. Cor. 11.*

† *& viderit.*] ori.

† Cōcor. l. i. §. fi. ff. ꝙ edē. & l. ſi quis id. §. dolꝰ. ff. de iuriſd. omn. iud. & i aut. de inſtr. cau. & fide. §. hęc autē omnia.

Item ex concilio Martini Bracharenſis. cap. 55.

¶ Pręter panem, vinum, & aquam in ſacramento nihil debet offeri. Cap. IIII.

NOn oportet aliquid aliud in ſacramento † offerri prætер panem, vinū, [k] & aquam, quæ in typo Chriſti benedicuntur, quia, dum in cruce penderet, de corpo-

† *al ſanctuario.* 10. 19.

Græci conficiunt in panibus fermētatis.

f ¶ Feciſſe.] Vide violentiſſimum arg. contra Græcos, ueriſimile enim eſt, ꝙ Dominus azimis vſus eſt ꝓꝓ ritū Iudæorum, & nos azimis uti debemus. G. tūc in diebus eorum non erant fermenta. ueriſimile tamen videtur quod alicui doctorum eorum reuelarū fuerit quod conficerent in fermentatis. arg. cōtra. inf. diſt. 13. noſſe.

g ¶ Ignorantet.] Arg. ꝙ ignorantia iuris excuſat 1 Ꝛ. 24. q. 1. ſi quis dederit. ſup. diſt. 8. conſuetudo. 31. q. 1. de his. ſup. diſt. 52. ſolicitudo.

h ¶ Vel ſimpliciter.] Sed nonne exemplum Domini ita potuit eos inſtruere ſicut & nos? quare ergo excuſabantur? Sed dic quod nos docuerunt patrum ſacræ ſcripturę de ipſo Chriſto, quas forte ipſi non habuerunt.

ADDITIO. Arg. ſupra 96. diſt. in ſcripturis.

i ¶ Ignoſci.] Arg. poſt admonitionem non eſſe parcendum 12. q. 2. indigne.

1 Scilicet partim, ſed non ex toto. &c.

NOn oportet.] CASVS. Hoc cap. patet. [In typo, id eſt in figura & ſignificatione. Hęc tria vnū ſunt, id eſt in unum corpus Chriſti tranſeunt. ſimiliter ſequens cap. patet.

k ¶ Præter panem vinum.] Quęritur an uinum & aqua tranſeant in ſanguinem tantum; reſpondit ſic. extra de cel.

Digitized by Google

re eius sanguis effluxit & aqua. Hæc tria vnum [a] sunt in Christo Iesu: hæc hostia [b] & oblatio Dei in odorem suauitatis.

Item ex concilio Carthaginensi 3. c. 24.

¶De eodem. Cap. V.

IN sacramento † corporis & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, [c] hoc est panis, & vinum aquæ mistũ, *& infra.* ¶Nec amplius in sacrificijs † offerãtur, quam de vuis, & frumentis. [d]

Item ex sexta synodo. c. 28.

¶Oblationis sacrificio vuas nemo coniungat.

Cap. VI.

DIdicimus, quòd in quibusdam ecclesiis sacerdotes sacrificio oblationis coniungant vuas, quæ secũdum vsum in altari offeruntur: & sic simul vtraque populo dispensent. Præcipimus igitur, ut nullus sacerdos hoc vlterius faciat: sed in remissionem peccatorum populo oblationem solã distribuat: & vuas seorsum benedictas [e] populus, qui petierit, accipiat, & fructuum [a] gratias agat. ¶*Est quasi summa quædam canonis citati. Nam in eo plura aliquanto verba sunt, sed eodem fere sensu.*

a ¶Et fructum.] *Græce est,* πρὸς τὴν τοῦ ἑστῶτος τῶν καρπῶν εὐχαριστίαν *idest,* ad reddendas gratias fructuum datori.

Item Iulius Papa episcopis per Aegyptum. ß

ß ¶Per Aegyptum.] *Apud cæteros collectores legitur,* per Aegyptum missis. *Sed in Micrologo, c. 19. citatur ex eodem Iulio episcopis Aegypti. Eadem autem fere habentur nunc in Bracharensi 3. c. 1. est sententia summatim collecta in Vuormatiensi, c. 4.*

¶De his, qui sacrificando varie errabant. Cap. VII.

CVM omne crimen [f] atque peccatum oblatis Deo sacrificijs deleatur, ß quid de cętero pro delictorũ expiatione Domino dabitur, quando in ipsa sacrificii oblatione erratur? [h] Audiuimus enim quosdam, schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines, & Apostolicas institutiones lac pro vino in diuinis sacrificiis dedicare: alios quoq; intinctã Eucharistiam populis pro complemento cõionis porrigere: quosdam etiam expressum [i]

---

* *Iesus vertitur in vinum, & vinum in sanguĩ. S. Tho. ex Ioan. III. p. 3. q. 74. ar. 1. in corp.*

† *al. Sacramentis.*

Et in Afric. c. 4.

But. d. 5. c. 3. & 14.

† *al primitijs.*

Poly. l. 3. tit. 9. Ant. l. 9. c. 53. But. l. 5. c. 1. Iuo p. 2. c. 11. & 13. & 85. Pann. l. 1. c. 147.

Piper frumẽto additum non tantũc in corpus.

* *Immo etiã in fermentato conficitur nec caret tamen presbyter in ecclesia latina conficiens de pane fermentato. S. Th. p. 3. q. 74. ar. 4. in corp.*

---

expone: hæc tria sunt unum in uno Christo, & hæc tria sunt tria, & tantum tria: quia vinum in sanguinem, & aqua in aquam, & panis in corpus conuertitur.

a ¶Vnum.] idest, in unum transeunt corpus Christi: tamen hoc in illud, & illud in aliud. & tertium in aliud conuertitur: & tamen pro uno reputatur, ut inf. cad. l. comperimus.

b ¶Hostia.] & nihil ibi conuertitur.

c ¶IN sacramento.] ¶Tradidit.] arg. q Dominus miscuit aquam cum vino, su. ea. scriptura & nos miscere debemus: quia docti viri cautela, &c. 31. dist. legitur.

Dñs miscuit aquam cum vino.

d ¶Et frumentis.] idest, panem frumẽti: quia Christus fuit granum frumenti, de quo dicit. cum sanctam, sed ergo non lac, nec vua ibi debet offerri. Item nec aqua sola debet offerri, quod videntur facere illi, qui prædictum pannum lauant. (Vinum expressum) idest, Botrum: uel vuam expressam quasi degranatam & exacinatam in calice. Vel unum expressum de botru post consecrationem, uel ante consecrationem, sed non apponebant aquam.

f ¶Cum omne crimen.] Quatuor errores extirpantur in canone isto.

g ¶Deleatur.] i. cũ ad hoc sacrificium offeratur, ut per ipsum peccatum deleatur, i. ea. d. species & similitudo.

h ¶Erratur.] Quod fit *in* calice.

i ¶Expressum.] i. degranatum botrum, nam ex vino

expresso licenter hoc fieret: Vel expressum post consecrationem, ut tunc uide sanguinis sumatur: ante enim licebit, vt infra eod. dicitur, sanguis enim Domini prelo crucis, & cæteris instrumentis passionis de corpore eius pressus emanauit. extra de celebr. Miss. cum Marthæ. verficul. quibus.

cum etiam dixerit: tu dixisti. Alij dicunt, quòd in aure Ioannis dixit: qui intingit, &c. Vel dic, q̃ non prodidit, quia dixit talibus, qui poterant prodesse; & non obesse. 22. q. 5. hoc videtur Io.

g ¶ De expresso.] Hic de tertio errore, scilicet post consecra-

2 Hic vult dicere, q̃ ante consecrationem bene licet exprimere: & sic consecrare. Arc.

a ¶ Quod quàm sit Euangelicæ.] hæc omnia prædicta respicit: & sic vltimum prohibetur: si enim non esset illicitum, hoc inter alia reprehensibilia non connumeraretur: cum omnia, quæ simul in prohibitione ponũtur, simul prohibita intelligãtur. arg. 9. q. 1. denique. uer. addẽdo. ff. de verb. obl. Titia. & ff. de iur. & fact. ign. regula. §. vlt. & ultimo loco postea per se prohibetur. Vel restatur tantum ad ultimum: & sic expresse vltimum prohibetur. Dicunt tamen quidam, quòd vltimum hic non prohibetur.

vinum in sacramento Dominici calicis offerre: alios vero pannum β lineum musto intinctum per totum annũ reseruare, & in tempore sacrificij partem eius aqua lauare, & sic offerre. Quod quàm sit Euangelicæ,[a] & Apostolicæ doctrinæ contrarium, & consuetudini ecclesiasticæ aduersum; non difficile ab ipso fonte veritatis probabitur, a quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Cum enim magister [b] veritatis verum salutis nostræ sacrificium suis commendaret discipulis; non illis lac, sed panem tm̃ & calicem sub hoc sacramento cognouimus dedisse. Legitur enim in Euãgelica veritate: [Accepit Iesus panem, & calicem, & benedicens dedit discipulis suis.] Cesset ergo lac sacrificando † offerri: quia manifestũ, & euidens Euangelicæ veritatis exemplum illuxit, q̃ præter panem & vinum, aliud offerri nõ licet. † Illud vero, [c] quod pro complemento communionis in tinctam [d] tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Euangelio testimonium recipit, † vbi Apostolis corpus suum & sanguinem commendauit. Seorsum cũ panis, & seorsum [e] calicis commendatio memoratur. Nã intinctum panem alijs Christum præbuisse nõ legimus, excepto illo tantum discipulo, quem intincta buccella, magistri proditorem [f] ostenderet, non quæ Sacramenti huius institutionem signaret. Nam q̃ de expresso β botro, idest, de vuarum granis populus cõmunicatur, † valde est omnino consutum: sed si necesse sit, botrus in calice comprimatur, [h] & aqua misceatur: qua calix Dominicus iuxta canonum [γ] præcepta vino, & aqua permissus debet offerri: quia videmus in aqua populum intelligi, [i] in vino uero ostendi sanguinem Christi. Ergo cum in calice vino aqua miscetur; Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur, & iungitur. Quæ copulatio, & coniunctio aqua, & vini sic miscetur in calice Domini, vt mistio illa nõ possit separari. Nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi esse incipit sine nobis: [k] Si vero aqua sit sola: plebs incipit esse sine Christo. Ergo, quando botrus [l] solus offertur

Ioan. 13.

† al. in sacrificio.

† al. finit.

† al. receperunt.

† al. communicat.

Sent. 4. dist. 10.

Corpº Christi & Christus an conficerit separatum.

c ¶ Illud vero.] & ita extirpat errorem secundum

d ¶ Intinctã.] ut j. ea. no. super c. presbyter. contra ibi dicta, q̃ seruari debet intacta ad opus infirmorum, quod non reprobatur, et non necesse sit quod intingatur. sed Hadrianus illud esse abrogatum.

e ¶ Et seorsim.] Sed nunquid uerum est, q̃ separatim consecretur corpus Christi, & separatim sanguis? Dicunt quidã q̃ non fit trãsubstãtiatio nisi in vltima syllaba totius formæ prolatæ. Alij uero dicunt, ut Hug. quòd cum dicit, Hoc est corpus meum, quod transubstantiatur sub alia conditione, scilicet si panis subiungat. Hic est sanguis meus, alter non. Alij dicunt, incertum esse in rerum natura utrum locum teneat sit corpus Christi. ff. de iud. sed si. §. vlt. Sed ego dico, quod si per copulatiuam duo dicuntur, tunc in prolatione huius uocis. Hoc est corpus meum tran-

* Ex vi verbi verum consecrationis separatim subsistentiam in carnem, & vinum in sanguinem: sed ex vi naturalis consecrationis, trai subsistentia panis in carnem istius dist. Christus, tum quia transubstantiato vino in sanguinem.

substantiatur corpus, * & in prolatione consequentis uocis, sine locutionis transubstantiatur sanguis, sed si per copulatiuam tãtum unum dicatur, tunc fit tantum in vltima littera transubstantiatio. De hoc not. infra. qua corpus.

f ¶ Proditorem.] Cum dixit, hic me tradet. Sed cessat opponi de proditione: quia Dominus non prodidit. Non enim proditio de futuro, sed de præterito: cum tradet. futurum est: si ergo prolatum, non proditor. Vel dic dum quòd hoc fecit ad substantiam sacrificationem. Vel expresso, idest, non misto cum aqua.

h ¶ Misceatur.] Arg. quod unus defectus non est necessarius ad confectionem.

i ¶ Intelligi. Nam legitur in Apoc. Aquę multæ populi multi. Item aqua dicitur panem a. 5. dist. 6. testimentum. Quando ij dicitur scriptura. 22. q. 5. si Paulus. quando dicit dicitur aqua tentatio, Vt Saluum me fac Deus, quoniam introierunt aquæ, &c.

k ¶ Sine nobis. idest, nobis non profuisse ostenditur: quod tunc tantum falsum est, secundum Bat. hoc enim expositum habes. in. c. 2. dist. 1. dicitur.

ADDITIO. Et quod dicit, sine Christo. hic dicit, sine neb. s. quod est idem secundum Hug.

l ¶ Ergo quando botrus.] Hic videtur ridere quæstionem, ubi nunc quæritur, q̃ botrus offerebat, solũ vinũ offerre videbant: ita qui pãnum intinctũ lauabant, ipsum aquam offerebant. Vnde & contra Euangelicam.

Aqua multipliciter accipitur.

1 Alij dicũt, q̃ est adhuc reprobatio tertij erroris: reprobatio aũt quæritur est. j. uers. & ideo hoc in glo. sec. Archid.

Ilcam formam offerentes,non conficiebant. Quid autē ſi aqua ſaporem vini admittat ex panno? non tamen eſt vinum: quia aliquando aliunde non ex vino talem admittit ſaporem: ideoque non conſecrabitur in ſanguinē,& q̄ hęc hęreſis ſit,eſt ar.24.q.3. q̄dā. ver.aquarij. a ¶ Effi-

in quo vini tantum efficientia [a] deſignatur:ſacramentū noſtræ ſalutis negligitur, quod per aquam ſignificatur. Non.n. poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum; niſi vtrumque ſibi miſceatur. Et ideo,quia iam ex hoc plurima,& multiplex maiorum manauit ſententia, & omnis deinceps talis error,atque pręſumptio ceſſare debet: ne peruerſorum ordinata compago ſtatum veritatis eneruet. Et ideo nulli deinceps licitū ſit aliud in ſacrificijs diuinis offerre, niſi iuxta antiquorum ſententiam conciliorum panem tantum, & calicem vino, & aqua permiſtum. De cætero aliter,quàm præceptum eſt,faciens;tamdiu a ſacrificando ceſſabit, quamdiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione correctus † ad gradus ſui officium redeat,quod amiſit.

† al.correptus.

a ¶ Expreſſum vinum.] *Sic apud Iuonem,& in Pannormia,& in Bracharenſi. In aliquot tamen veruſtis eſt,* expreſſum botrum. *vt paulo inferius in hoc eodem cap. Sed Burchardus habet,* non expreſſum vinum.
β ¶ Alios vero pannum.] *Hæc vſque ad ver.* Quod quā ſit,*nō ſunt in Bracharenſi, neque etiam illa,* ſed ſi neceſſe ſit,*uſque ad uerſ.quia.*
γ ¶ Iuxta canonum.] *In Bracharenſi eſt*, iuxta quod quidam doctor ediſſerit.*Significatur autem B.Cyprianus citatus ſupra ead.in ſanctificando.*
δ ¶ Sententia.] *In Bracharenſi ſequitur,* quorum pietas in Deum religioſa ſacramētorum horum & efficientias copioſe diſſeruit, & inſtitutiones veriſſime declarauit.
Item Alexander Papa quintus a Petro,epiſtola 1.

¶ Nulla oblatio corpori & ſanguini Chriſti comparari valet. Cap. VIII.

Burc.l.5.c.5. Iuo p.1.c.15.& 68.

2 NIhil in ſacrificijs [b] maius [c] eſſe poteſt, quā corpus [d] & ſanguis Chriſti:nec vlla oblatio hac potior eſt: ſed hæc omnes præcellit, quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt,& pura mente ſumenda, atq; ab omnibus veneranda: & ſicut potior eſt cæteris; ita potius excoli,& venerari debet.

*Item Innocentius Papa Decentio Eugubino epiſcopo ſalutem,epiſtola prima,cap.*1.

¶ Ante confecta myſteria pacem non debemus offerre. Cap. IX.

3 PAcem igitur aſſeris ante confecta myſteria quoſdam populis impertiri,vel ſibi inter ſe ſacerdotes tradere:cum poſt omnia,(quæ aperire [e] nō debeo) pax fit neceſſario indicenda: per quam conſtet populum ad omnia;quæ in myſterijs aguntur, atque in eccleſia celebrantur,præbuiſſe [f] conſenſum,ac finita eſſe,pacis concludentis ſignaculo demonſtrentur. [g]

Nihil.] Hæc eſt 1.pars diſt.ſecundum Io. de Sant.
CASVS. Hoc cap. planum eſt vbi incipit magiſter tractare de reuerentia ſacramenti ſuſcipiendi, & tractandi,& conſeruandi.

b ¶ Nihil in ſacrificijs.] De ſuſcipiendi reuerentia & conſecrandi & tractandi agit vſque ad illud c. ſacerdotum, ſcilicet in 22. cap.
c ¶ Maius.] Præter charitatem: quæ cū nō ſit in ſacrificijs, plus confert q̄ corpus,vt 1.quæſt.1.interrogo.
d ¶ Quam corpus.] Ideſt, nullum ſacramentū ſit dignius eſt iſto quantū in ſe ipſo eſt. Quatuor.n. modis vnum ſacramentum dignius eſt alio, ſcilicet [illegible] efficaciæ, vt baptiſmus,de pę.d.7.nullus. Ratione ſanctitatis,ut Euchariſtia. 1.q.1.multi,ratione ſignificationis,ut cōiugium.extr.de big. debitum. 30. diſtin. acutius. Quidam tā remouerunt iſtum modum ratione conferentis,vt cōfirmatio,inf.diſt.5.de his vero. & c.ſeq.ratione vtilitatis. 1. q.1. interrogo.

i D. hoc no. 95. diſt. ecce & 1.q.1.multi. Ar. Sacramētum unū eſt altero dignius quatuor modis.

PAcem.] Hæc eſt tertia pars diſt. i qua reprehenditur qui primo dabāt pacē. q̄ ſumerent corpus Chriſti. Arch. CASVS. Dicebāt quidam pacem in miſſa eſſe dādam ante cōſecrationem dominici ſacramenti: Ad dicit Inn.hoc nō eſſe faciendū,ſed poſt conſecrationem Dominici corporis pax debet dari antequā ſacramentum illud ſumatur. Seq.c.patet.& quod ibi dicitur, olim in primitiua eccleſia ſeruabat.
e ¶ Aperire.] Quę.ſ. ſecrete agūtur in canone. Vel nō debeo, i.non poſſum. Nam quædā ſunt ibi quæ nō poſſet humanus intellectus aperire, 1.q.1.multi.

Pax nō detur in Miſſa defunctorū nec iter monach.

f ¶ Præbuiſſe.] Sup. ea.diſt.1.epiſcopus Deo. Et nota quod per oſculum cōſentit quis alij vt dixi 63.diſt. cum Adrianus.
g ¶ Demonſtrentur.] Non tamen in Miſſa defunctorū

a ¶ Efficientia.] i. vini materia. Dicunt quidam,quod hic incipit reprobatio quarti erroris: quod non credo: ſed eſt proſecutio tertij, ſed inferius reprobatus quar-

Digitized by Google

datur pax: quia iam non ſunt in perturbatione huius mundi: ſed quieſcunt in Domino. nec inter monachos, quia mundo mortui ſunt. 2.q.7.placuit. 16.q.1.placuit 2.

Corp⁹ Chriſti ſaltem ſemel in anno ſuſcipiatur a laicis.

a ¶Extat.. ¶Communicent.] Quia corpus, & ſanguinem miniſtrant. nam laici ter in anno tantũ infra eadem ſæculares. Vel hoc eſt antiquum: nam hoc hodie viderunt relictum arbitrio cuiuslibet. infra. quotidie. imò bonũ eſt ſemel in anno oēs debent. extra de pœn. & remiſ. omnis.

Immo obtinet extra de pœ. c. omnis. Arch.

Rubrũ. Hęc eſt quarta pars diſ. in qua dicitur, q quoties quis celebrat, toties ſumat Eucharistiam. ſo. de Euā.

CASVS. Quidã preſbyter plures Miſſas in die vno celebrabat: & ſe poſtea corpꝰ & ſanguinẽ Chriſti cõſecrabat, ſed tñ in vltima ſumebant. Hinc peſſimam ẽ ſuſpitionem contra illum redarguebat, dubitans q quoties ſumat preſbyter corpus & ſanguinem Chriſti, totiens illud ſacrificat: & q cõtra fecerit, per annum remoueatur a cõione ſacramentorum.

b ¶Sacrificia. Innuitur ex hoc c. q̃ uno die nõ poſſunt ab eodem plura ſacrificia celebrari in vno canone. qđ falſum eſt. Sed tu die hoc ſolũ hic reprobari non toties ſumere quoties conficitur. Nota hic plurima dici de duobus: quia plura a nõ licet ſup. e. d. 1. ſufficit. niſi in natiuitate. ī. ea. d. 1. nocte. inſt. de iur. perſo. in fi.

a Scilicet ſacrificia quã duo offerri, ſ ¶Portione.] Ideſt, ſpecie panis, quæ tantum ſacrum corpus ſignificat.

g ¶A calice.] Ideſt a ſpecie vini, quæ ſignificat ſacrum ſanguinem.

h ¶Aut integra.] Ideſt, integre. ſub vtraque enim ſpecie Chriſtus integre ſumitur, & hoc intelligo de conficiente, nam infirmus uel ſanus in neceſſitate ſine vino corpus ſumere poteſt.

i ¶Quia diuiſio.] Hoc de ſpeciebus ipſis exterioribus intelligitur: impoſſibile eſt enim corpus Chriſti ſine ſanguine ſumi, & vice verſa. ſiue. n. ſpeciem panis ſiue vini quis ſumat, utrumq; ſumit & dicũtur hic duo ſacramẽta, & unum propter unum contentum: reuera enim ſunt ibi plura ſacramenta, nam accidentia panis ſunt tantum

Nicolaus. c. 19. Algerus. l. 2. c. 8. Poly. l. 1. tit. 9. & 30. Anſ. l. 6. cap. 147. Iuo p. 2. c. 89.

Corpus Chriſti ſine ſanguine nõ ſumitur: nec ſanguis ſine corpore.

5 Ab integris, ut aut ambo accipiantur ab integris arceantur: quia diuiſio i

Item Anacletus Papa, epiſtola prima.

¶Tribuebatur Calixto. Reſtitutum eſt Anacleto ex aliquot veteribus exemplaribus, & Burchardo, cui Anacleto tribuitur etiam ſup. de conſecr diſt. 1. epiſcopus.

¶Eccleſiaſticis liminibus careat miniſter, qui poſt conſecrationem communicare contemnit. Cap. X.

PEracta conſecratione omnes communicent, a qui noluerint eccleſiaſticis carere liminibus. Sic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet eccleſia.

sup. de conſt. diſt. 2. omnes fideles. Burc. l. 3. c. 77.

Item ex concilio Toletano duodecimo, cap. 5.

¶Quiſque ſacerdos, quoties Miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat. Cap. XI.

4 RElatum eſt nobis, quoſdam de ſacerdotibus non tot vicibus communionis ſanctæ gratiam ſumere; quot ſacrificia b in vno die videntur offerre, ſed ſi in vno die plurima per ſe offerant ſacrificia, in omnibus ſe oblationibus a communione ſuſpendant, & in ſola tantum extrema † ſacrificij oblatione communionis ſanctæ gratiam ſumant: quaſi non ſit toties illi vero & ſingulari ſacrificio participandum, quoties corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, immolatio facta conſtiterit. Nam ecce Apoſtolus dicit. [Nonne qui edũt hoſtias, participes ſunt altaris?] Certum eſt, quod hi, qui ſacrificãtes non edunt, rei ſunt Dominici ſacramenti. Quicunq; ergo ſacerdotum deinceps diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit; ab ipſa, qua ſe c indecenter priuauit, gratia communionis anno d vno repulſum ſe nouerit. Nam quale erit illud ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe cognoſcitur? Ergo modis omnibus eſt tenendum, vt quotieſcunque ſacrificans corpus & ſanguinem Ieſu Chriſti domini noſtri in altario immolat, toties e perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat.

Iuo p. 2. c. 114.

† al. extremi.

1. Cor. 10.

Item Gelaſius Papa Maiorico, & Ioanni epiſcopis.

¶Corpus Chriſti ſine eius ſanguine ſacerdos non debet accipere. Cap. XII.

COmperimus autem, quòd quidam ſumpta tantummodo corporis ſacri portione, f a calice & ſacri cruoris abſtineant. Qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra h ſacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio i

Nicolaus. c. 19. Algerus. l. 2. c. 8. Poly. l. 1. tit. 9. & 30. Anſ. l. 6. cap. 147. Iuo p. 2. c. 89.

Corpus Chriſti ſine ſanguine nõ ſumitur: nec ſanguis ſine corpore.

5 Ab integris, ut aut ambo accipiantur ab ſtineant a celebratione Miſſæ, ut neutrum cõficiat. Arch.

a ¶Extat.. ¶Communicent.] Quia corpus, & ſanguinem miniſtrant. nam laici ter in anno tantũ infra eadem ſæculares. Vel hoc eſt antiquum: nam hoc hodie viderunt relictum arbitrio cuiuslibet. infra. quotidie. imò bonũ eſt ſemel in anno oēs debent. extra de pœn. & remiſ. omnis.

Rubrũ. Hęc eſt quarta pars diſ. in qua dicitur, q quoties quis celebrat, toties ſumat Eucharistiam. ſo. de Euā.

CASVS. Quidã preſbyter plures Miſſas in die vno celebrabat: & ſe poſtea corpꝰ & ſanguinẽ Chriſti cõſecrabat, ſed tñ in vltima ſumebant. Hinc peſſimam ẽ ſuſpitionem contra illum redarguebat, dubitans q quoties ſumat preſbyter corpus & ſanguinem Chriſti, totiens illud ſacrificat: & q cõtra fecerit, per annum remoueatur a cõione ſacramentorum.

b ¶Sacrificia. Innuitur ex hoc c. q̃ uno die nõ poſſunt ab eodem plura ſacrificia celebrari in vno canone. qđ falſum eſt. Sed tu die hoc ſolũ hic reprobari non toties ſumere quoties conficitur. Nota hic plurima dici de duobus: quia plura a nõ licet ſup. e. d. 1. ſufficit. niſi in natiuitate. ī. ea. d. 1. nocte. inſt. de iur. perſo. in fi.

a Scilicet ſacrificia quã duo offerri, ſ ¶Portione.] Ideſt, ſpecie panis, quæ tantum ſacrum corpus ſignificat.

g ¶A calice.] Ideſt a ſpecie vini, quæ ſignificat ſacrum ſanguinem.

h ¶Aut integra.] Ideſt, integre. ſub vtraque enim ſpecie Chriſtus integre ſumitur, & hoc intelligo de conficiente, nam infirmus uel ſanus in neceſſitate ſine vino corpus ſumere poteſt.

i ¶Quia diuiſio.] Hoc de ſpeciebus ipſis exterioribus intelligitur: impoſſibile eſt enim corpus Chriſti ſine ſanguine ſumi, & vice verſa. ſiue. n. ſpeciem panis ſiue vini quis ſumat, utrumq; ſumit & dicũtur hic duo ſacramẽta, & unum propter unum contentum: reuera enim ſunt ibi plura ſacramenta, nam accidentia panis ſunt tantum

Nicolaus. c. 19. Algerus. l. 2. c. 8. Poly. l. 1. tit. 9. & 30. Anſ. l. 6. cap. 147. Iuo p. 2. c. 89.

Corpus Chriſti ſine ſanguine nõ ſumitur: nec ſanguis ſine corpore.

5 Ab integris, ut aut ambo accipiantur ab ſtineant a celebratione Miſſæ, ut neutrum cõficiat. Arch.

Digitized by Google

tantum sacramentum corporis Christi: & accidētia vini sunt tantum sacramentum sanguinis Christi: quia certe sub specie panis est corpus & sanguis Christi: immo totius est Christus, similiter sub specie vini non tamē est ibi duplex sumptio corporis, & sanguinis Christi: nec

Vnius [a] eiusdemque mysterij sine grandi sacrilegio non potest prouenire.

¶ *De hoc cap. notatum est supra 25. q. 1. c. fi. apud Anselmum, & in Polycarpo tit. 30. (nam in nono titulo est caput per se) esse partem epistolæ, quæ ibi refertur.*
Item Augustinus de ecclesiasticis dogmatibus, c. 53.

¶ Eucharistiæ communionem qui quotidie accipit, nec reprehenditur, nec laudatur. Cap. XIII.

Valfridus de rebus eccl. c. 12.
Sent. 4. dist. 12.
Alge. l. 1. c. 23. & 10.
Poly. l. 3. tit. 16.
Anse. l. 9. c. 9.
Burc. l. 5. c. 25. & 26.
Iuo p. 2. c. 25. & 26.

QVotidie Eucharistię communionem percipere nec laudo, nec vitupero. [b] omnibus tamen Dominicis diebus communicādum suadeo, & hortor: si tamen mēs sine affectu [c] peccandi sit. Nam habentem adhuc volūtatem peccādi, grauari [d] magis dico Eucharistię perceptione, quàm purificari. [e] Et ideo, quāuis quis peccato mordeatur, peccandi tñ non habeat de cætero volūtatem, & cōmunicaturus satisfaciat lachrymis, & orationibus. & confidēs de Domini miseratione, qui peccata piæ confessioni donare consueuit, accedat ad Eucharistiam intrepidus, & securus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non grauant. *Idem epist. 118 cap. 3.* Dixerit quispiam nō quotidie [f] accipiendā Eucharistiam: alius affirmet quotidie: faciat vnusquisque quod secūdū fidem [g] suam pie credit esse faciēdum. Neuter enim eorum exhonorat corpus & sanguinē Domini, si saluberrimum sacramentum certatim honorare cōtendunt. Neq; enim litigauerūt inter se, [h] aut quisquam eorum se alteri præposuit, Zachæus, & ille Cēturio, cum alter eorū gaudens in domum suam susceptit † Dominum, alter dixit, [non sum dignus, vt intres sub tectum meū.] Ambo honorificantes Saluatorem diuerso, & quasi contrario modo, ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti. Ad hoc valet: [a] quod manna secundum propriam voluntatem in ore cuiusque sapiebat.

† *al. susceperit.*

Exp. 16.

¶ *Caput hoc ex duobus Beati Aug. locis cōfectū, & ī summā redactū ex ijsdē, ubi opus esse visum est, & emēdatū*

Vinū trā substātiatur in corpus: hæc propositio concedenda non est, nec ista, panis, transubstantiatur in sanguinem.

Ri: nec superfluit hæc vel illa sumptio, sicut si comedam in vno prandio & ante potum & post potum, non tamen dicor bis comedere, nec superflue sumitur sub vtraque specie. Nam species panis ad carnem & species vini ad animam refertur, cum vanum sit sacramentum sanguinis, in quo est sedes animæ, ideoque sumitur sub vtraque specie, vt significetur ꝙ utrūque Christus assumpsit & carnem & animam: & ꝙ tam animę, quam corporis participatio naleat. vnde si sub vna tantū specie sumeretur, ad tuitionem alterius, tantum valere significaretur. Hæc tamen propositio non est concedenda. Vinum transubstantiatur in corpus Christi: nec ista, Panis transubstantiatur in sanguinem. sed potius panis tantum transubstantiatur in carnem, & vinum tantum in sanguinem & tamen vbicumque est caro, ibi est sanguis: sed caro est ibi per transubstātiationem, & sanguis per commistionem: sicut anima est ibi per vnionem, non per transubstantiationem.

a ¶ Vnius. Sic & pupillus necesse habet omnia negotia, quę tutor fecerit, rata habere: vel omnia respuere ff. de admini. tuto. cum quæritur. Arg. 12. q. 1. quia cognouimus. ff. de procur. in causæ.

ADDITIO. Ad idē C. de inre. delibe. quidam. Sed arg. contra ff. de minor. etiā. §. 1

QVotidie.] Hęc est quinta pars distinc. in qua probatur per 9. capit. quę olim antiqui patres sępius communicabāt secūdum diuersos status ecclesiæ. Io. de Fant. CASVS. Quærebatur ab Aug. vtrū quotidie esset communicādum. Augu. non vult præcise respōdere ad hoc, sed monet omnes omni die Dominico communicare, qui non sunt conscij mortalis peccati, nec habent propositum peccandi, utrum tamen si vnus de duobus putat nō quotidie cōmunicandum: alter vero putat cōmunicandum quotidie: neuter debēt reprehendi. Quod probat exemplo Zachæi & Centurionis: quorum alter, s. Zachęus Dominum in domo suscepit, alter vero, s. Centurio dixit se esse indignum: nec tamen isti fuerāt inter se diuersi. [Non sum dignus.] id est, non iudico me digniū ad hoc, scilicet de accipiēdo corpore Christi quotidie vel non: quisque faciat secundum quod credit pie esse faciendum. Sequentia tria cap. patent.

b ¶ Vitupero.] Hoc dicit Augu. ignorās mentes sumentium, vtrum sint dignæ, tanquam qui mentem alterius videre non poterat. 2. q. 5. consuluisti.

Corpꝰ Christi sumere volēs, quale propositum dēt habere.

c ¶ Mens sine affectu.] Sed quando dicis, ꝙ mens est sine affectu peccandi? credo ꝙ non proponit firmiter abstinere a quolibet peccato mortali, nisi sit ergo in tali proposito, nunquam debet accipere corpus Christi.

Sacramentū uni est Glutiferum. alij mortiferū.

d ¶ Grauari.] sup. eod. dist. 1. in sancta. 13. q. 2. quibus. & c. cum grauia.

e ¶ Purificari.] Et ita quod uni est saluniferum, alij est mortiferum, ut ff. ad legem Aquil. l. qua actione. §. fi quis. extra de præscriptio. quoniam omne. 1. q. 1. opponitur. uer. ipsa enim salus.

f ¶ Quotidie.] Nam facile non sunt tribuenda, ut de pœ. dist. 1. nonnulli.

g ¶ Secundum fidem.] idest, conscientiam. extra de præscriptio quoniam omne.

h ¶ Litigauerunt inter se.] idest, fuerunt contrarij tan-

Digitized by Google

quam litigantes inter ſe. Argu. ❡ quandoque ea, quæ in ſuperficie videntur contraria, non ſunt contraria, quia habent eundem effectum 1 ſi. ſup. 22. q. 2. beatus. 8. q. 1. in ſcripturis. ſupra 14. q. 1. quod debetur. ſupra 23. q. 5. prodeſt, & q. 1. noli. ſup. 35. q. 5. ad ſedē. arg. diuerſarum ſentētiarum neutrā reprobari. 8. q. 1. in ſcripturis.

1 Id eſt quia ad vnum & eundem effectum tendunt. Arch.

a ¶ Si quotieſcūque effunditur.] id eſt, ſignificatur effundi.

b ¶ Sanguis.] i. in commemorationem effuſionis ipſius offertur. inf. e. iteratur. q. d. quotieſcunque fit commemoratio ſanguinis Chriſti.

c ¶ Debeo.] id eſt, debeo ſemper prēparare me habilem & dignum ad accipiēdū. vt inf. ea. non iſte.

d ¶ Si non ſunt.] Vel fuerunt.

Mortale qđ eſt dignum excōicatione.

e ¶ Excōicetur] id eſt dignus ſit excōicari. Omne enim mortale peccatum dignū eſt excōicatione, ut ſub. 6. q. 1. illi qui. & 11. q. 3. nullus ſacerdotum. 22. q. 1. c. vl. &c. i ſacris. Vel excōmunicentur in ſacramentis, alias tantum pro contumacia poteſt quis excommunicari. 11. quæſtio. 3. certum.

ADDITIO. Sub. tantum poteſt quis excōicari excommunicatione maiori. q. 1. certū. Per de hoc dixit 2. q. 1. nemo.

f ¶ Et ſi non.] ¶ Niſi forte.] Tunc idipſum etiam abſtinere peccatū eſt, in ſe. ea. ſi quis intrat.

g ¶ Et natali.] Vel niſi ratione pœnitētiæ iniūctæ in illis diebus a communione ceſſare teneat, vt 33. q. 2. cap. admonere. Alij dicunt tantū in Paſcha eſſe pœceptum. extra de pœnit. & remiſ. omnis.

I N cœna.] CASVS. Quidam in cœna Domini propter negligentiam non cōmunicabāt: ſed dicit Papa, qp oēs debent cōmunicare: niſi ſit eis interdictum propter peccatum: cum etiam pœnitentes illa die reconcilientur ad percipiendam communionem.

h ¶ Demonſtrat.] Sic olim: modo ſic non eſt: ſed monachi faciunt.

i ¶ Reconcilientur.] Finita pœnitentia, ut ſup. 26. q. 6. § quis de corpore. Vel conſuetudini qua rundam eccleſiarum alludit, & ſm primum intellectum illud eſt expreſſiuum veritatis: ſicut illud Ioan. Quaſi vni, &c.

51

& auctum. Algerus autem, & Valfridus Strabo citant vſque ad verſ. Idem *ex Gennadio Maſſilienſi presbytero, quem B. etiam Thomas quodlibet. 12. ar. 1. facit auctorem libri de eccleſiaſticis dogmatibus. Et Platina in vita Symmachi, & Magiſter Senten. lib. 2. diſt. 8.*

a ¶ Ad hoc valet.] *Locus integer legēdus eſt in originali. Item Ambroſius lib. 4. de ſacramentis, c. vlt.*

¶ Qui ſemper peccat, cęleſtis ſacramenti medicinam ſemper accipiat. Cap. XIIII.

Alg. l. 1. c. 22. Sent. ibidem. Poly. ibidem. Burc. l. 5. c. 18. Iuo p. 2. c. 28.

SI quotieſcunque effunditur [a] ſanguis [b] Chriſti, in remiſſionem peccatorum effunditur; debeo [c] illū ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam.

Item Hilarius epiſcopus.

¶ Non abſtineat a corpore Domini, niſi qui excommunicari meretur. Cap. XV.

Alger. ibidem. Poly. l. 3. tit. 16. Burc. l. 5. c. 28. Iuo p. 2. c. 28. Rabanus de inſtit. cler. c. 31.

SI non ſunt [d] tanta peccata, ut excommunicetur [e] quis, non ſe debet à medicina corporis & ſanguinis Domini ſeparare.

¶ *Cæteri etiam collectores, & Algerus citant ex Hilario. Apud B. Auguſtinum epiſtola 118. hæc habentur,* Si peccata tanta non ſunt, vt excommunicandus quiſquā homo iudicetur, non ſe debet à medicina Dominici corporis ſeparare. *nec multo aliter apud Bedam. 1. Cor. 11.*

Item Fabianus Papa ait.

¶ Ter in anno quiſque fidelium communicet. Cap. XVI.

Sent. 4. diſt. 12. Poly. ibidem. Burch. l. 5. c. 27. Iuo p. 2. c. 27. Ant. l. 2. c. 15. §.

ET ſi non frequentius, ſaltem in anno ter laici homines communicent (niſi forte [f] quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur,) in Paſcha videlicet, Pentecoſte, & Natali [g] Domini.

¶ *Apud eoſdem collectores eodem modo citatur. Verum præter vltima verba,* In Paſcha videlicet, &c. *habentur in concilio Turonenſi. 3. c. 50. & cap. l. 2. c. 45.*

Item Soter Papa ait.

In Cabilon. 2. c. 47.

¶ Etiam in cęna Domini ſacram communionem debemus accipere. Cap. XVII.

Poly. ibidem. Burc. l. 5. c. 20. Iuo p. 2. c. 30.

IN cœna Domini à quibuſdam perceptio Euchariſtiæ negligitur: quæ quoniam in eadem die ab omnibus fidelibus (exceptis ijs, quibus pro grauibus criminibus inhibitum eſt) percipienda ſit, eccleſiaſticus vſus demonſtrat; [h] cum etiam pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & ſanguinis Dominici ſacramenta reconcilientur. [i]

Item ex concilio Martini Bracharenſis, c. 83.

in cap. ſynod. arzacenum.

¶ Proijciatur ab eccleſia, qui a communione ſacramenti ſe pro luxuria ſua auertit. Cap. XVIII.

ex conc. Antiocheno. c. 2.

SI quis intrat in eccleſiam Dei, & ſacras ſcripturas au-

S I quis intrat in eccleſiam.] CASVS. Quidam erant graue viuentes, & ideo ſubtrahebant ſe a cōmunio-

Digitized by Google

ne corporis, & ſanguinis Chriſti, quare præcipitur hic, vt donec agant pniam, excommunicentur. & poſt pœnitentiam recipiantur ad cõionem. Sequens cap. patet.

a ¶ Et pro luxuria.] ideſt, ſuperſtitione ſua credens forte non eſſe communicandum. 1 28.q.1. idolatria. Vel id

dit,& pro luxuria [a] ſua auertit ſe a cõmunione ſacramẽti,& in obſeruandis miſterijs declinat cõſtitutam regulam diſciplinæ,illum talem proijciendũ [b] de eccleſia catholica eſſe decernimus, donec pœnitentiam [c] agat, & oſtendat fructum pœnitentiæ ſuæ,ut poſſit communione percepta [α] indulgentiam promereri.

α ¶ Communione percepta.] *In recentioribus conciliorum editionibus legitur.)* vt poſſint communione percepta indulgentia promereri. *Editiones vero antiquæ, & Vaticini codices habent vt Gratianus. Concilij Antiocheni c.2 (vnde hoc videtur ſumptum) hæc ſunt verba,* καὶ παρακαλέσαντες τυχεῖν δυνηθῶσιν συγγνώμης, *i.*& implorantes conſequi veniam poſſint.

Item ex concilio Agatheuſi,c.8.

¶ Non habeantur catholici, qui his tribus temporibus communicare deſinunt. † Cap. XIX.

SAeculares, [d] qui in Natali Domini,Paſcha,& Pentecoſte non communicauerint, catholici non credantur,nec inter catholicos habeantur.

In concilio Toletano,1.c.13.

¶ Corripiantur, qui in eccleſia communicare contemnunt. Cap. XX.

HI,qui intrant in eccleſiam, & deprehenduntur nũquam communicare, [e] admoneantur.Quod ſi non communicant, [f] ad pœnitentiam accedant. Si communicant, [g] non ſemper abſtineant, β [h] ſi non fecerint, abſtineantur. [i]

β ¶ Abſtineant.] *In originali legitur*,abſtineãtur,*quemadmodum in fine capitis etiam in veuſtis Grat.Sed hoc loco interpretatio glo. magis conuenit verbo*, abſtineant.

Item ex concilio Eliberitano.

¶Ante ſanctam communionem a propria vxore quiſque contineat. Cap. XXI.

OMnis homo ante ſacram communionem a propria vxore abſtinere [k] debet tribus,aut quatuor, † aut octo diebus, [γ] nec inter catholicos cõnumerabitur, qui in iſtis videlicet temporibus, Paſcha, Pentecoſte,& Natali Domini non communicauerit.

γ ¶ Nec inter.] *Hæc vſque ad' finem abſunt hoc loco a Burchardo, & Ivone, ſunt que ſumma quædam capitis, ſæculares. ſup.ead.*

Item Sergius Papa ait.

¶ Quare tres partes fiant ex corpore Chriſti. Cap. XXII.

6 TRiforme eſt corpus Domini.Pars oblatæ δ in cali-

ideſt,pro luxurioſa vita ſua,ſine qua pauci. di.50. quia tua.

b ¶ Proijciendum.] Cur arguitur, unde commendari debẽt quia pro peccatis ſui abſtinet a corpore Chriſti. Sed nõ arguitur,quia ſeparat ſe a ſacramento pro mortali peccato. 2 ſed quia in delictis luxuriando incorrigibilis deprehenditur.de pœnitentia diſt.1. ſunt qui arbitrantur.

c ¶ Donec pœnitentiam.] inf.ead.c.hi,qui.

d Æculares.] Non credantur.] Niſi ob humilitatem vel delicti conſcientiam abſtineant.ſed Baz. dixit, ſemel in anno præceptũ eſſe cõmunicare quo ad laicos. Vel die hoc clericis, illud in laicis nam vita clerico rum debet eſſe religioſior quam laicorum, ſupra diſtin.4. denique. 3

HI qui intrant eccleſiam.] CASVS. Quidã erãt intrantes eccleſiam,& nõ communicabãt. Dicitur hic, q tales debent admoneri vt communicent, ſed ſi ceſſauerint pp mortale peccatũ accedãt ad pœnitentiam, q si nõ fecerint, excõmunicentur. Seq.capatet, in quo bonũ datur conſilium.

e ¶ Communicare.] ideſt, ſi dicunt ſe tales eſſe, q non ſunt digni cõmunicare, ſcilicet propter conſciẽtiam criminum.

f ¶ Si nõ communicant.] ideſt, ſi digni non ſunt.

g ¶ Si cõmunicant.] ideſt, ſi dignos ſe cõmunione faciũt, ideſt, ſi tales dicunt quod ſunt communione digni.

h ¶ Abſtineant.] ideſt, ſi alijs temporibus, non tamen illis temporib abſtineãt, ſcilicet Paſcha. Pentecoſte, Natali Dñi.

i ¶ Abſtineantur.] ideſt remoueantur.

i ¶ Abſtineantur.] A cõmunione. Vel abſtineãtur, id eſt, excommunicentur.

k OMnis homo] ¶ Abſtinere.] Quãtum in ſe eſt, vt non exigat, exactus reddere debet quolibet tempore, vt 33.q.5.ſi dicat. non tñ eſt præceptum q hic continetur, ut not. 33.q.8.circum propria.q.15.diſt.c.alt.

TRiforme eſt corpus.] Hæc eſt ſexta pars diſtin. in qua dicitur q tres partes ſunt de corpore Chriſti, & tres habet ſignificationes H.

CASVS.Oſtenditur in hoc c.quid ſignificẽt tres partes, quæ ſunt de ſpecie panis, & dicitur, quod ſignificant my-

a Subaudi ¶ cõmitteret ſi indigne ſumpſiſſet corp Chriſti.

Clerici debẽt eſſe deuotiores q laici.

3 Vel fit eis iniunctũ in pœnitentia.

† *al perpendant.* Burc.l.3.c.23. Iuo p.2.ca.33.

Burc.l.5.c.22. Iuo p.2. ca.23. Pann.l.5.c. 152. † *al. quinque aut ſex.* Gloſſa ordin.1. Cor.11. Sent. 4. diſtin. Amalarius lib.3.capit.35. Alcuinus f.79 Micrologus.c.17. Rabanus de inſtit. cleri.c.ult. Alg.l.1.c.19. Ordo Romanus ſolu.5. Pan.l.1.c.143.

Digitized by Google

myſticum corpus Chriſti: quod triplex eſt. Nam pars, quæ ponitur in calicem, ſignificat corpus Chriſti, quod reſurrexit, pars comeſta ſignificat corpus Domini, dum fuit in vita præſenti. pars remanens ſignificat corpus Chriſti, dum fuit in ſepulchro.

De hoc no. ſ. eo. comperimus. Corporis Chriſti partes quid ſignent.

a ¶ In calicem. Quia iunctura corporis & Domini cum ſanguine. deſignat vnionē corporis cū anima.
b ¶ Ambulans.] i. deſignat corpus Domini in eo ſtatu, in quo fuit ante paſſionem vel deſignat eccleſiam adhuc militantem.
ADDITIO. Sub quæ dicitur ſpirituale corpus Chriſti infra, ea. diſt. quia paſſus.
c ¶ Finē.] Hodie nō ſeruant, ſed duæ partes ſiccæ comeduntur. Prima ſicca pro animab. ſanctorum ad laudem Dei. Altera ſicca pro illis, qui ſunt in purgatorio. Tertia cū ſanguine, pro illis, qui ſunt in peccato viuentes.
T Ribus gradibus] Hæc eſt 7. pars diſt. in qua dicitur, ꝙ ſacramenta Dominica tractantur a tribus ordinibus. Ioan. de Fann.
CASVS. Oſtendit hic primo a quibus ordinib. ſacramenta conficiātur Euchariſtię. Secundo dicitur, qđ presbyter diaconus, vel ſubdiaconus curare dēt, ut Euchariſtia conficiatur, & ꝙ populo poſſit ſufficere; & quod fragmenta, ſi qua ſuperſint, clerici eccleſiæ cum reuerentia ſumāt: & poſt ſumptionē a cibis omnib. abſtineāt horis in cap. notatis. Tertio dicit, ꝙ fragmenta non debēt dari extraneis: quia Dauid panes propoſitionis ab Abimelech nō accepit, donec mundum ſe eſſe dixit.

cem [a] miſſa, corpus Chriſti, quod iam reſurrexit, monſtrat; pars comeſta, ambulans [b] adhuc ſuper terrā; pars in altari vſque ad miſſæ finem remanens, corpus iacens in ſepulchro: quia vſq; ad finem [c] ſæculi corpora ſanctorum in ſepulchris erunt.

♪ ¶ Oblatæ.] *Antea legebatur*, oblata. *Emendatum eſt & hoc, & alia ex vetuſtis codicibus gloſſa ordinaria, atque ex alijs ſcriptoribus indicatis.*

Item ait Clemens Papa, epiſt. 2.

¶ A quibus ſunt contrectanda ſacramenta Dominica.

Cap. XXIII.

Ordo Romanus fol. 87. Poly. l. 5. tit. 6. Burch. l. 5. c. 11. Iuo p. 2. c. 21. & 54. & 86. Pan. l. 1. c. 149.

7 TRibus gradibus [d] cōmiſſa [e] ſunt ſacramenta [f] diuinorū ſecretorum, i. presbytero, diacono, & miniſtro: qui cum timore, & tremore clericorum, reliquias fragmentorū corporis Dominici cuſtodire debent. *Item ibidem.* ¶ Tanta in altario certe holocauſta offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, [g] ſed cum timore, & tremore, clericorum diligentia conſumantur. Qui autē reſidua corporis Domini, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt: non ſtatim ad communes accipiendos cibos cōueniant, ne putent [h] ſanctæ portioni miſcere † [i] cibum; qui per aqualiculos [k] digeſtus in ſeceſſum funditur. Si igitur mane Dominica portio editur, vſq; ad ſextam ieiunent miniſtri, qui eam conſumpſerunt, & ſi tertia, uel quarta hora acceperint, ieiunent vſq; ad veſperā. Sic ſecreta ſanctificatione, ęterna cuſtodienda ſunt ſacramenta. *& infra.* ¶ Præcipimus ét, ne vnquam extero † clerico [l] eccleſia, ſiue laico de fragmentis oblationū Chriſti ponatur ad mēſam. Vnde ſcis tu, qui paſſim ſanctuarij † panes indignis impēdis, vnde noſti, ſi a mulierib. mundi ſunt hi, quib impēdis? Hinc & Dauid ab Abimelech ſacerdote interrogatus, cū panē ſibi ad comedendum poſceret, ſi mundus eſſet a muliere, cum ſe mundum ante triduum profiteretur, panes propoſitionis manducauit.

Item Iſidorus libro 1. de ſummo bono, cap. 24.

† al. cummiſtori.

† excommunicati] C. 8. orig.

† al ſacrarij.

¶ Inficiuntur, non mundantur ſceleroſi, qui communicare non deſinunt. Cap. XXIV.

inf. diſ. 4. qui in æternis. §. qui ſcelerate.

8 QVi ſcelerate viuunt in eccleſia, & cōicare non

Species ſacrales an deſcendant in ſtomachū.
a De hoc no. ſ. eo. in illo. ibi uides.

tur, non enim in ſtomachū deſcendunt: quare per ſeceſſum non emittuntur; licet enim ex ipſis aliquis reficiatur, non tñ incorporantur: nec in ſtomachum deſcendunt: nec per ſeceſſum emittuntur interdicto. n. odore recreatur a homo: qui tñ nec in ſtomachum, nec in ſeceſſum

a Tribus gradibus.] ideſt miniſtris trium graduum.
e ¶ Commiſſa.] ideſt, tractanda.
f ¶ Sacramenta.] ideſt, corpus, & ſanguis, quæ ſunt ſacramenta vnitatis eccleſiæ, ſic inf. ead. quia paſſus. corpus enim Chriſti & ſacramentum eſt & res ſacramēti, ut ſup. ea. in ſumma. inf. ea. hoc eſt quod dicimus.
g ¶ Reſeruentur.] inf. ead. diſt. presbyter Euchariſtiā. contra extra de offic. archipreſ. officium. contra. ſed ibi jubetur reſeruari ad opus morientium: hic prohibetur reſeruari ad opus conſecrantium.
h ¶ Putent.] Simplices, vel ipſi presbyteri.
i ¶ Miſcere.] Sed nec ſpecies illæ alijs cibis permiſceſſum dirigit. Dici pōt ꝙ ſpecies bene deſcendunt in ſtomachum: nam aliter quomodo euomerentur? inf. ea. ſi quis per ebrietatē, vnde forte per ſudorē emittitur de corpore. certum eſt, ꝙ ſpecies quam cito dentibus terūtur, * tam cito in cœlum rapitur corpus Chriſti.
k ¶ Per aqualiculos.] i. occultos meatus. Vnde Perſius:

Pinguis aqua aliculus propenſo ſe ſquipede extar.

l ¶ Clerico.] Alienæ iuriſdictionis. & ſic nō eſt cōtra. inf. ea. non prohibeat. ibi de occulto. hic de manifeſto.
QVi ſcelerate.] Hæc eſt octaua pars diſt. in qua probat magiſter, quod cum magna veneratione debemus ſumere corpus Chriſti: & hoc probat per tria cap. Io. de Fann.

3 Qđ no. ſ. eo. ſpecies. &c. nō ſta. ibi uideas.
* Manet corpus quādiu ſpecies manent, quæ deſcendunt.

CA-

Digitized by Google

CASVS. Quidam in scelere permanentes sumunt corpus Domini credentes sibi proficere ad salutem, sed probatur hic auctoritate prophetæ, & Apostoli, quod hoc facere non debent, quia non ideo mandantur.

a ¶ Quod dilectus.] Ironice dicit.

b ¶ Probet.

desinunt, putantes se tali communione mandari, discant nil ad emundationem sibi proficere, dicente propheta, [Quid est, quod dilectus[a] meus fecit in domo mea scelera multa? Nunquid carnes sanctæ auferent a te malitias tuas?] & Apostolus, [Probet[b], inquit, seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat.]

Item ex octaua synodo, Basilius episcopus dixit.

¶ *Hoc Basilij caput est ex versione Ruffini c. 70. quibusdam tamen omissis. Ex hac autem citatione, quam nunc affert Gratianus, & alijs eiusdem locis, ut alibi dictū est, uidetur posse colligi regulas illas B. Basilij post octauā synodū in codice, quo Gratianus usus est, fuisse collocatas.*

¶ Damnationem, non salutem acquirunt, qui indigne sacramentis Christi communicant. C. XXV.

TImorem[c] docet [d] nos Apostolus dicēs, [Qui manducat, & bibit indigne, iudiciū sibi māducat, & bibit.] Fidē vero edocet nos sermo Domini dicens, [Hoc est corpus[e] meū, qđ pro vobis dabitur. Hoc facite in meā commemorationem. *& infra.* ¶ Et Apostolus[f] de vnigenito Dei filio, & [Humiliauit semetipsum factus obediēs vsq; ad mortem, mortem autem crucis.] Cum ergo anima fidem habet his dictis, & considerat magnificentiam gloriæ ipsius, & admiratur nimietatē humilitatis, quomodo tantus, ac talis obediens fuit patri vsque ad mortem pro nostra vita, puto,[h] quia prouocari possit ad affectum, & dilectionem ipsius, & Dei patris, qui vnico filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit [i] illum. *& infra.* ¶ Talem ergo affectum, & fidem præparare debet in animo suo is, qui panem, & calicem Domini percipit.

Item Augustinus in lib. quæstionū Numerorum, q. 30.

¶ Non a quo, sed ante quem offeratur, considerandum est. C. XXVI.

ET dixit Dominus ad Moysem, & ad Eleazarum filium Aaron sacerdotem; Tollite thuribula ærea e medio exustorum, & ignem alienum [k] hunc semina-

Ex Basilij regulis breuioribus, c. 172.

Num. 16.

Luc. 11. Philip. 2.

Rom. 8.

8. Cor. 11.

8. Cor. 11.

Hier. 11.

1. Cor. 11.

in stomachū, & nutrimentū. S. Tho. par. 3. q. 77. art. 5. & 6. in corp. nec propria rapitur in cælum, unde nunquā discedit est. n. immobiliter in hoc sacramento. S. Tho. q. 7. art. 6. in corp.

1 De hoc mē bro videas quod leg. & no. sup. 8. cū omne.

quæ ipse fecit, quod fieri debet, supra ea scriptura. Hic oportet q̄ magis operē fides, q̄ rō differēdi, quia fides non hēt meritum, &c. ī. de pē. d. 4. in domo. Ad hoc dico, q̄ ea via data est ipsis uerbis, q̄ ad eorū prolationē fiat trāsubstantiatio. inf. ea. c. accipite. Itē ideo sacerdos ea non pfert significatiue, * qa nō posset ea uere proferre. mentiretur enim si diceret, hoc est corpus meū. Itē quid si quis proferret uerba hæc post mortē Christi ante resurrectionē? cōficeret ne? vī q̄ non, qa corpus Christi tunc erat mortuū & inanimatū. ergo sitram substantiatio tūc fieret, tunc transiret in corpus mortuum & inanimatum & sic inutiliter sumeret. qūo enim uiuificaret, vel uitam conferret aliqđ corpus mortuū? Respō. nemo potuit ante resurrectionem cōficere verū corpus Christi, nisi Christ⁹. sic ergo data est forma ut post resurrectionē hoc fieret, per illud, hoc facite in meam cōmemoratione. ideo n. nō cantat missa in illo triduo & intelligo p synecdochē. De hoc 75. di. quod a patribus.

* Idest non ex persona sua, sed ex p̄sona Christi.

* *In illo trīduo corpus Domini erat sine anima, non tamen distinctum a persona verbi, & ideo viuificare potuisset. S. Tho par. 3. q. 76 art. 1. ad 1.*

f ¶ Apostolus.] Hic probat q̄ communicando dilectionem debemus habere.

g ¶ Filio.] Scilicet Christo.

h ¶ Puto.] Quia tenemur hos diligere, q̄ nos diligunt, ut extra de testa. cum in officijs. immo nec solū sufficit diligere diligentes se, immo inimicos. 23. q. 3. sex sunt differentiæ. historiam habes. 1. q. 1. si quis inquit.

Apostoli uerum potuisse conficere in triduo. Inimici sunt diligendi.

i ¶ Tradidit.] Quoad sufficientiam, non quoad efficientiam. sup. de pœn. d. 4. §. sic itaque peccata.

ET dixit.] CASVS. Ad euidentiam huius c. lege primo historiā, quā habes, ī. 1. q. 1. super c. si quis inquit. quæ sic incipit, Legitur in lib. Nume. quæ similiter tangitur hic, & hoc primo. Secundo exponit Aug. verba illa, & dicit q̄ thuribula dīr sanctificata in pœna eorū, qui peccauerāt. & ostēdit iō Dōm præcepisse, vt thuribula combustorum in laminas ducerentur & altari circumponerentī, qa Dño quāuis ab impijs erant oblata, & vt esset posteris in exēplū, & in memoriā pœnę istorū.

Ignis alienus quis dicebat.

k ¶ Ignem alienum.] Omnis ignis alienus dicebatur ad sacrificandum præter illum, qui cælitus octauo die de

b ¶ Probet.] idest, examinet, uel purget, idest. purgatum se vel probatum reddat. 8. q. 1. in scripturis.

TImorē.] CASVS. Bene. sic ponit hunc casum. Quando ad altaris sacramenta accedimus, timere debemus quod dicit Apostolus. Qui manducat, & bibit. &c. & credere quod dicit Christus, hoc est corpus meum, & considerare, quod Dei filius in tantum se se humiliauit, quod patri obediēs fuit pro nobis usque ad mortem, & Deus pater unico filio non pepercit, sed eum pati pro nobis voluit, & sic potest vnus Dei patris dilectionem habere, & corpus Christi accipere.

Corpus Christi suscipere volens tria dēt habere.

c ¶ Timorem.] Scilicet Domini.

d ¶ Docet.] Hæc tria debet habere, qui vult accipere corpus Christi, timorem filialem, fidem, & dilectionem.

Hoc est .n. &c. quid demonstrat ly. hoc.

e ¶ Corpus.] Solet quæri, quid demōstretur per hoc pronomen, hoc: aut panis, aut corpus Christi. panis. non, quia ille non est corpus Christi. Itē nec corpus, quia nō videtur, q̄ ante totius formæ prolationem fiat transub-

Digitized by Google

de cœlo erecti tabernaculi miſſus eſt.1.q.1.ſicut.

a ¶ Seminate] .i.diſpergite huc & illuc, ut inueniatis thuribula.

b ¶ Quia ſanctificauerunt.].i.pœna eis illata pro peccatis fuit exemplum aliis,ne ſimilem pœnam incurrant, & ita ſanctificauerũt ea quo ad exemplũ H.ideſt. pœnas peccatorũ ſuorũ in exemplum aliis ſtatuerũt ſanctificationis, offerendo thuribula. 7.q.1.denique. C.

c ¶ In].i. contra.

d ¶ Sanctificata sũt.] cõtra 3.14.q.5. ſcriptũ. Abominabiles dñt victimæ impiorum, non quia bona ſit omnis creatura, & a Deo dilecta; qa ſcriptum eſt: Nihil odiſti eorum quæ feciſti. 1 ſed quantum ad offerentes: qa prava intentione offerũt, exemplo Cain. Quod aũt dicit, munera ab offerẽte placuerũt,&c. in eo nõ reprobantur munera,ſed potius offerẽtium merita conſtituendo eum uita dignum munera ergo oblata nõ reprobat, ſed praua opera offerentium 90.d. neqi ad Cain.

e ¶ In ſignũ.] Cõtra 15. q. 1. mulier. ſed nõ eſt 5. nam & hic & ibi, qui deliquerũt,puniti ſunt, ſed thuribula nõ peccauerunt, nec cum eis peccatũ eſt, ſicut cũ pecude peccat mulier. ſeruat ergo hic ut fiat in ſignum pœnæ illatę & pecus occidi iubetur,ne cum eo alia peccet: præterea pecus non poſſet duci in aliã formam ſicut thuribula,immo & ſi ſubtiliter inſpicias, & thuribula deſtruuntur,cum formã amittant.ar.ff.ad exh. Iul. ſcribit.§.ſed ſi quis. 10.q.2.hoc ius.H.ibi, uel conflata.

f ¶ Reprobari].ſ.tantum.

g ¶ Quod a talibus.] Arg. quod priuilegium conceſſum ab Apoſtolico hæretico ualeat,quod falſum eſt ſupr.21. q.2.alienationes.contra.32.q.5.præceptum contra 7.q. 1.factus eſt.argu. quod hæreticus prælatus acquirit eccleſiæ,cui præeſt.2. Dic, ultimum verum eſt,prima ſuperficialia. uel priuilegium pro ſe non ualet, ſ.ab hæretico impetratum.

h ¶ De ſanguine].i.de ſacramento ſanguinis.ſanguis.a. Chriſti a corpore Chriſti ſeparari non ualet, ergo nec ſtillare nec fluere poteſt.

i ¶ In terram.].i.in tabulam terræ adhærentem,ut patet per c. ſequens. Sed nunquid ſacramento cadente cecidit ibi corpus & ſanguis? Dic quod ſic, & tamdiu credas ibi

† *ſemine*] orig.

te a †ibi,quia ſanctificauerunt b thuribula peccatorũ horum in c animabus ſuis, & fac ea laminas ductiles,circũpoſitionem altari, quoniam oblata ſunt ante dominũ, & ſanctificata ſunt,d & facta ſunt in ſignũ e filijs Iſrael.] Sed notandum nouo modo dicta ſanctificata pœna eorũ a quibus peccatum hoc fuerat perpetratum,quia per eos exemplum datum eſt cæteris, quo timerent.Circumpoſitionem autem altari cur ex eis fieri uoluit,addidit dicẽs, (quoniã oblata ſunt ante dominum, & ſanctificata facta ſunt in ſignum filijs Iſrael.) Noe ergo in eis reprobari f voluit,qa talibus g oblata ſunt: ſed hoc potius attendi, ante quem oblata ſint,i. quia ante dominũ,ut plus in eis ualeret nomen domini,ante quẽ oblata ſunt,quam peſſimum meritum eorum,a quibus oblata ſunt.

Omittuntur aliquæ uerba.

Victimæ impiorum abominabiles dicuntur.

1 De hoc ẽt habetur 24. q.4.ſane profertur.

Pecus occidi iubetur cum quo peccauit mulier.

a ¶ In manibus ſuis) *Apud B. Auguſtinum legitur*, in manibus ſuis,*ſed apud ſeptuaginta,quos ille ſequi ſolet,eſt* ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν.

Item ex decreto Papæ Pij.

¶ Pœnitentia eis, cuius negligentia de Chriſti ſanguine aliquid ſtillat. C. XXVII.

Poly.l.3.tit.16. Burch.l.5.c.47. Iuo p.2.c.56. Pann.l.1.c.156.

9 SI per negligentiam aliquid de ſanguine h †domini ſtillauerit in terrã; i lingua lambetur,& tabula radetur.Si non fuerit tabula,ut non conculcetur,locus corradetur,& igne conſumetur, & cinis intra altare recõdetur,& ſacerdos quadraginta diebus pæniteat. k Si ſuper altare ſtillauerit calix,ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pęniteat.Si ſuper linteũ altaris, & ad aliud l ſtilla peruenerit, quatuor diebus pęniteat.Si vſq; ad tertiũ, nouem diebus pęniteat.Si vſq; ad quartum, viginti diebus pęniteat, & linteamina, quæ tetigerit ſtilla, tribus vicibus miniſter abluat, calice ſuppoſito, & aqua ablutionis ſumatur, m & iuxta altare recondatur.

† *d.calice.*

Item ex pœnitentiali Bedæ presbyteri, c.de ebrietate.

2 De hoc nota. ext.de ſchiſ. 1.in gl.quia dum. & de ele. nihil in gl. In duob. &c.Sacramẽto cadente, an cadat corpus Chriſti.

ibi eſſe corpus, & ſanguinem quamdiu apparuerint ibi accidentia:cum uero propter raſuram non apparuerint, dicit ibi non eſſe. Sed nunquid humor cadit in terram? Non.Sed obijcitur, cum ſola accidentia maneant ibi, & accidentia non habent pondus, quia ſolum corpus habet pondus,qualiter ergo dicuntur accidentia cadere,cũ non habent pondus? Sed dic quod ponderoſitas adhuc manet,cum accidentibus aliis, & tamẽ nihil eſt ibi ponderoſum. Item ſecundum H. & Baz accidentia reddunt locum humidum & rubeum.extra de celeb. miſſa. cum Marthæ.§.præterea.

ADDITIO. In omnibus his cedit natura miraculo, & uirtus ſupra conſuetudinem operatur.ext.de celeb.miſſa.cum Marthę.

k ¶ Pœniteat.]Hæc pęnitentia erit,ut tot dieb⁹ ieiunet, & tot diebus abſtineat a ſacramentorũ communione, ut 45.d.c.2.

l ¶ Aliud].i.linteum,ſed per temeritatem ſumentis. turpe] in calicem cadat,non teneos accipere. Hie. & R.

m ¶ Sumatur.] ideſt, recipiatur in calice, & ita ſi quid

] Vt muſca vel aranea. Io.de Fant.

Si

Digitized by Google

a SI per ebrietatem.] ¶ Eucharistiã.] Id est sacramẽtum Eucharistię.i.corpus Christi;quod est species panis. I.inf.ea.non est iste panis.

b ¶ Pœniteat.] Hoc ad cautelã positum est.sic 34.q.2. in lectum. Vel quia non debuit sumere cum esset infirmus:

¶ Quæ pœnitentia sit imponenda ei, qui sacramentum euomit. Cap. XXVIII.

SI per ebrietatem, vel voracitatem Eucharistiã [a] euomuerit, quadraginta diebus pœniteat [b] si laicus est; clerici, vel monachi, seu diaconi, & presbyteri septuaginta diebus pœniteant, episcopi xc. † Si pro infirmitatis causa euomuerunt, septem diebus pœniteant.

¶ *Apud Bedã & collectores non nihil varietatis est, potissimum in dierum numero, apud Bedam omnino distinctior est.*

Item ex concilio Rhemensi cap.2.

¶ Sacerdotes non nisi per se diuina sacramenta ministrent. Cap. XXIX.

10 PEruenit ad notitiã nostram, quod quidã presbyteri in tantum parui pendãt diuina mysteria, vt laico, vel fœminæ sacrũ corpus Domini tradant ad deferendum infirmis: & quibus [c] prohibetur, [d] ne sacrarium ingrediantur, nec ad altare appropinquent: illis sancta sanctorum committũtur. Quod quam sit horribile, quãque detestabile, omnium religiosorũ animaduertit prudentia. Igitur interdicit per omnia synodus, ne talis temeraria præsumptio vlterius fiat; sed omnimodis presbyter per semetipsum [e] infirmum communicet. Quod si aliter fecerit gradus sui periculo subiacebit.

Item Clemens Papa.

¶ *Extat caput hoc in synodo Eugenij secundi* [*ex qua etiam citat Anselmus*] *itemque in synodo Leonis quarti, c.33. & in 7.lib.cap.c.278.*

¶ Quando celebratur missa, presbyterium laicus ingredi non præsumat. Cap. XXX.

11 SAcerdotum, aliorumque clericorũ ecclesijs seruiẽtium honores a laicorum loco discrete apparere cõuenit. Quamobrẽ nulli laicorum liceat in eo loco, vbi sacerdotes, & reliqui clerici consistunt [quod presbyterium nuncupatur] quando missa [f] celebratur, cõsistere, vt libere, ac honorifice possint sacra officia exercere. †

Item ex concilio Gerundensi, c.1.

¶ Sicut in metropolitana ecclesia, ita vbique missarum solemnia celebrentur. Cap. XXXI.

12 INstitutio missarum, [g] sicut in metropolitana ecclesia agit; ita in Dei nomine in omnibus [a] prouincijs tam ipsius missæ ordo, quam psallendi, † vel ministrandi consuetudo seruetur.

[a] ¶ Omnibus prouincijs, *In concilio ipso legitur*, In Tarraconensi prouincia. *apud Burch. vero & Iuonem*, in omnibus comprouincialibus ecclesijs.

Item Augustinus libro decimo de ciuitate Dei, c.5.

VULGARE M. vt sup. ea. trib. alias infirmitas excusat. arg. sup. dist. 5. ad eius. & dist. 6. testamentum. similis pœnitentia imponitur in alio casu. dist. 30. si quis eorum.

PErtinet.] Hæc est decima pars dist. secundum Io. de Fant.

CASVS. Quidam fatui sacerdotes p laicos vel mulieres corpus Dñi mittebãt infirmis: qđ prohiberetur hic ne fiat: sed ipsimet porrigant. qui si contra fecerint, deponantur.

e ¶ Per semetipsum] vel per diaconum, si necesse est, vt 93. di. præsente. vel per laicum catholicum. 24. q. 1. cœpit.

SAcerdotũ.] Hæc est 11. pars di. secundum Io. de Fant. CASVS. Dicitur hic, qꝙ cũ celebratur missa, sacerdotes & clerici debent esse a laicis separati, vt libere possint sacra officia celebrare. Sequẽs c. patet.

f ¶ Missa.] Ex quo p contrariũ colligitur, qꝙ alio tempore posset ingredi presbyterium. 22. di. hospitiolum.

g INstitutio missarũ.] Hæc est duodecima pars dist. Io. de Fan. Ostendit quod missa non debet celebrari aliter, quam in metropolitana ecclesia. 2 Solet q̃ri quare instituta fuerũt sacramẽta ecclesiastica, cum absque eisdem Deus posset humano generi vitã æternã gratis donare? Resp. tribus de causis: ꝓpter humilitatem, eruditionem, & exercitationem. Propter humilitatem, vt dũ homo ex Dei præcepto se reb. sensibilib. seu inferioribus reuerẽter subijcit, ex hac obedięntia apud Deũ magis meretur, 2. q. 6. qui se scit. Propter eruditionẽ, vt ꝙ id qđ vẽ foris in specie visibili, ad huiusmodi visibilem veritatem, quæ intus est agnoscendã mens eruditur, inf. ea. quia corpus vers. fidei. Propter exercitationem: quia cum homo otiosus esse non debeat.

y Ita sentit Hug. & ideo volũt isti dicere, ꝙ corpus Christi nõ intrat vẽtrem: quod falsum est, cã species intret. quãdiu enim species manent Christus integre latet sub eis & hoc probãt in hoc, quia istud c. quod allegãt, non est iste, non ob. quia pro tanto dr, ꝙ iste non est panis, quia non intrat i corpus sicut cib. materialis, ut ipsum nutriat, intrat tñ, & est ibi sub specie sacramentali: & sic potest euomi, & hic dicitur secũdum P.

Burch. l. 6. c. 46. Iuo p. 2. p. 55. Pann. l. 1. c. 155.

† al. ex.

Burch. l. 5. c. 30. Iuo p. 2. c. 39. Pann. l. 1. c. 154.

Concor. 6. syn. c. 69. Turonicum 2. ca. 4. extra de vita, & hone. cler. cap. 1. Aust. l. 5. c. 78.

† al. exerceri.] al. celebrari.

sup. dist. 12. c. 13. Burc. l. 3. c. 66. Iuo p. 3. c. 68.

† al. psallendo, vel ministrando.

1 Ad hoc Ea. dist. 1. altaria. & sup. d. 11. de his. Sacramenta triplici ratione fuerunt instituta.

a Sed per ebrietatem vel gulam euomuit, non tamen ex infirmitate, sed ex ebrietate vel gula, ff. ad leg. Aquil. idem iuris. ¶. 1. & ita fuit in culpa, & tenetur ad emendationem. Vel ꝙ non debuit statim comedere cibum sumptum: & ita fuit in culpa, ff. ad leg. Aquil. idem iuris. ¶. 1. & ita fuit in culpa, & tenetur ad emendationem. Vel ꝙ non debuit statim comedere cibum sumptum

Digitized by Google

debeat, proponitur ei vtilis & salubris exercitatio in sacramentis, vt vanam & noxiam declinet occupationē, iuxta illud, Semper aliquid facit, &c. inf. dist nunquam. Hug. & alibi, otiositas & voluptas, &c. extra de renunc. nisi cum pridem. §. verum.

¶Quid sit sacrificium, quid sacramentum. C. XXXII.

13 SAcrificium [a] visibile, inuisibile [b] est sacrāmentū, ideſt, sacrum [c] signum. [d] *Item alibi.*

¶Sacramentum β [c] est inuisibilis gratiæ visibilis forma.

Sent. 4. dist. 1. & 8. Lanfrancus contra Berengarium. Epist. 166. Algerus l. 1. c. 4. Iuo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 130.

α ¶Sacrificiū.] *In originali, & apud Lanfr. & Iuonem est*, Sacrificiū ergo visibile inuisibilis sacrificii sacramentum, i. sacrum signū est, *sed ob gloſſam non est mutatum.*

β ¶Sacramentum.] *In libro de catechizandis rudibus, c. 26. hæc leguntur* De sacramento sane, quod accepit, cum ei bene cōmendatum fuerit, signacula quidem rerum diuinarum esse visibilia. sed res ipsas inuisibiles in eis honorari. *In epist. autem, 166. hæc.* Si autem malus est, operatur per illum Deus visibilem sacramenti formam ipse autem donat inuisibilem gratiam. *Ex quibus locis videtur colligi potuisse vulgata ista sacramenti definitio.*

Idem lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 1.

¶Quid sit signum. Cap. XXXIII.

SIgnum est [f] res præter speciem, quā ingerit sensibus, aliud aliqd ex se [g] facies ex se in cognitionē venire.

Lanfr. ibidem. Algerus l. 1. c. 4. Iuo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 131. † al. cognitionem.

Item Gregorius Papa in homilia Paschali ait.

¶ Iuo citat ex Lanfranco, apud quē habetur continenter post verba Gregorij allata ex homilia Paschali: quemadmodum & multa alia sequentia, quæ a Gratiano ex aliis auctoribus citantur, apud eundem Lanfrancum, & Algerum extant, & interdum copiosius, quam apud Iuonem, & Gratianum.

¶Post consecrationem non substantia, sed species remanet. Cap. XXXIIII.

SPecies, [h] & similitudo [i] illarum rerū vocabula [k] sunt, [l] quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini. Vnde in fine cuiusdam missæ [m] oratur, & dicitur; [Perficiant in nobis

Lanfr. ibidem. Guitmundus l. 2. Iuo p. 2. c. 9. Pann. l. 1. c. 132. In Sab. 4. temp. Septemb.

Cōsecratione facta substātia panis non est.

non sint. scriptura. n. speciem panis panem, & speciem uini uinum, & corpus Domini panem, & sanguinem & uinum & calicem consueuit appellare propter speciem panis & uini, ut ibi: Probet se homo. & sic de pane, &c. ut inf. ea. quia passus & ibi, Ego sum panis uiuus, &c. de pœn. dist. 2. §. cum igitur. ver. item Dominus.

] ¶Sunt.] ideſt, retinent: & ita uox interitu rei non amittit significationem, licet res pereat. Et hic est argu. contra eos, qui dicunt substantiam panis & uini esse post consecrationem, quia non conuertuntur in corpus Christi, ut dicunt. Sed contra eos est. inf. ea. nos autem. & ea. panis, sed exponunt, quia antea fuerunt: sola, sed modo non sunt sola, quia ibi iam latet corpus Christi. Alij dicunt, quod desinit ibi esse panis & uinum; sed differunt. Nam quidam dicunt ipsa mutari & conuerti in corpus Christi, alij in nihilum redigi, uel in primordialem materiam resolui. Istis utrique obijciatur forma, sapore, colore & alijs accidentibus, in quo subiecto sunt? & eorum quidam dicunt, quod in aere. Alij esse sine subiecto miraculose. nam cedit natura miraculo. extra de celebrat. missa. cum Marthæ. §. 1.

m ¶Missæ.] Eius scilicet, quæ celebratur in sabbato quatuor temporum Septembris.

a ¶ Sa-

a ¶Sacrificiū.] scilicet species panis & uini: quæ dicitur sacrificium, quia sacrificatur.

b ¶Inuisibile.] i. signū inuisibile corpus Christi, qđ est sacramētum ecclesiæ. 1. q. 1. multi. Ex rubrica apparet sic legendā esse literā, ut inter hæc duo distinguatur, scilicet corporis Christi.

c ¶Sacrum.] ideſt, quod Deo offertur.

d ¶Signum.] ideſt, signum rei inuisibilis, uel signum rei sacræ inuisibilis.

e ¶Sacramentū est.] nō est diffinitio generalis. Nam corpus Christi nobis inuisibile est sacramentum ecclesiæ, & ita non est visibilis forma, potest tamen dici, qđ sit generalis, quia corpus visibile est his saltem, qui cum eo sunt, etsi non nobis. Vel ordina literam sic, ita qđ non agatur de diffinitione; visibilis forma est sacramentum inuisibilis gratiæ.

SIgnum est.] CASVS. Intellectus huius c. patet ex constructione, sic ergo construe. Signum est res faciens aliquid aliud ex se in cognitionem venire præter speciem, quam ingerit sensibus, scilicet corporis. & dicitur signum de sui natura, uel aliqua institutione.

f ¶Signum est.] ideſt, species panis & uini est aliud præter id quod uidetur, & aliud aliquid ostendit & innuit: sicut circulus uinum uenale.

g ¶Ex se.] ideſt, forma & compositione sui non panis sit ex granis puris: sic intelligitur corpus Christi ex membris suis.

SPecies.] CASVS. Ben. sic ponit hunc casum, illud qđ dicit in quadam oratione, perficiant in nobis Domine, &c. exponit hoc dupliciter, ut sic postulet sacerdos, ut corpus Christi, qui sub specie panis & uini tractat, sicut est nobis manifestum, ita in futuro videatur: qua uisione promittit Christus diligentibus se. Vel ut in nobis sacramentum suum impleat cum effectu, scilicet

Google

a ¶ Sacerdos.] Arg. quod aliquis ante Greg. orationes fecit in missa. aliter enim non exponeret ipsum, nec diceret, quamuis, &c.

QVia.] Hæc est decimaquarta pars dist. in qua quæritur, quare Deus nobis dedit corpus & sanguinẽ suum,

bis, quęsumus Domine, tua sacramenta, quod continent vt quod † nunc specie gerimus, rerũ veritate capiamus] Postulat quippe sacerdos, [a] vt corpus Christi, qꝑ sub specie panis & vini nunc geritur, manifesta visione, sicut reuera est, qñque capiatur. De qua visione Dominus in Euangelio secundum Ioannem ait, [Qui diligit me, diligetur a patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.) Quamuis non improbabiliter quidã exponant hoc loco, carnis & sanguinis veritatem, ipsam eorundem efficientiam, idest, peccatorum remissionẽ.

† al. qua.

Ioan. 14.

Item Eusebius Emissenus.

Inter opera B. Hier. tom. 9. al. 4. in ser. de cur. & sang. Domini.

¶Visibiles creaturę in Christi corpus, & sanguinem inuisibiliter conuertuntur. C. XXXV.

14 QVia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis nostris, & sideribus illaturus, necessariũ [b] erat vt die cęnæ sacramentum [c] nobis corporis, & sanguinis sui consecraret, [d] vt coleretur [e] iugiter per mysteriũ, [f] quod semel offerebatur in pretium, [g] vt quia quotidiana, & indefessa [h] currebat [i] pro hominũ salute redemptio, [k] perpetua esset etiam redemptionis [l] oblatio, [m] & perennis [n] victima illa viueret in memoria, & semper præsens esset in gratia vere vnica, & perfecta hostia fide æstimanda, non specie, nec exteriori censenda visu, sed interiori affectu. Vnde merito cęlestis confirmat auctoritas, quia (caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.) ¶ Accedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quando quidẽ, qui auctor est muneris, [o] ipse etiã testis est veritatis, Nã inuisibilis ¶ sacerdos visibiles creaturas in substãtiam corporis & sanguinis sui verbo suo secreta potestate conuertit, ita dicens, (Accipite, & comedite, hoc est enim corpus meũ.) & sanctificatione [p] repetita, (Accipite, & bibite, hic est sanguis meus.) Erroris sui, & dicitur, qꝑ ideo vt esset in nobis naturaliter per memoriã, & apud patrẽ intercederet ꝓ nobis. Ideo tradidit corpus suũ ad perpetuã rei memoriam Iude Fan. CASVS. Bene. sic exponis hunc casum, quia Christus in carne assumpta non erat mansurus nobiscum, sed ascensurus in cęlum, ideo in die cœnæ instituit sacramentũ Eucharistiæ, vt ille, qui semel est oblatus pro nostra redemptione, in memoriam passionis suæ quotidie in sacramento offeratur, in quo sacramento ipse, qui cęlum & terram sua potestate creauit verbo suo, secreta virtute panem & vinum in corpus sanum conuertit, quod a sensu corporeo non percipitur, sed fide & intellectu comprehẽditur, sicut ille qui per baptismũ mutatur de malo in bonum H. uere sic ponit hunc casum. Primo ostendit quare in cœna sacramentum altaris instituit, scilicet corpus suum, quod ab oculis hominum erat ablaturus in cęlum, semper erat mansurum nobiscum in sacramento propter remissionem peccatorum, & propter commemorationẽ nostræ redẽptionis per ipsum factæ in cruce. Secundo cõmendat hoc sacramẽtum. & dicit non esse æstimandum Fan. speciem, quia videtur ibi esse modicum panis, & modicum vini, sed secãdum fidem in qua credimus corpus, & verũ sanguinẽ Christi ibi esse, & hoc probat testimonio Iesu Christi dicentis & testificantis: Caro mea vere est cibus. &c. Itẽ. Accipite & comedite, hoc est corpus meum. &c. Tertio, quia ipse panem & vinum in corpus, & sanguinem suũ conuertit ea potentia, qua ex nihilo creauit vniuersa. Tertio ostẽdit. quod licet corporeis oculis nulla videatur in illo sacramẽto facta conuersio, vel commutatio, tamen mente & fide credẽdum est ita esse quod ostẽdit tali similitudine. Ecce iste est malus, ẽ paganus, ẽ filius diaboli, compungitur. baptizatur, efficitur bonus, & filius Dei. ecce qualiter iste diuina potentia inuisibiliter est cõuersus, & mutatus de malo in bonũ, de pagano in Christianum, de filio diaboli in filiũ Christi. sed ecclesiæ extrinsecus nulla videtur facta mutatio, sed intrinsecus facta est. & ita creditur, sic & I isto sacramẽto extrinsecus nulla videtur facta mutatio, immo videt ibi purus panis & purũ vinũ sicut ante: sed pla fide debemus credere ita esse, scilicet ibi esse verũ corpus & verum sanguinẽ Christi, & reuerentiam debitam impẽdere Deo.

Sent. 4. dist. 4. Alge. l. 1. c. 13. & 16. Iuo p. 2. c. 4.

Ioan. 6.

Sent. 4. dist. 10. Pan. l. 1. c. 129. Pasch. in epistol. ad Frandegardum ex Euseb. Emi.

¶ al. visibilis.

a ¶ Vel die currebat. i. orabatur, iuxta illud Roma. i. currere, s. operari. & non est currẽtis sed Dei miserentis. uel currebat, i. currere debemus, i. ad memoriam reduci *Fm I.* & Hug.

b ¶ Necessarium.] i. utile & congruum. alias necessariũ incuitabilitatis, de pęn. dist. 1. charitas. alias cõmoditas. infra. d. 5. ne tales.

c ¶ Sacramentum.] i. corpus & sanguinem, quod est sacramentum, & res sacramenti.

d ¶ Consecraret.] Supple & instrueret in posterum alijs consecrandum.

e ¶ Vt coleretur.] idest, consecraretur.

f ¶ Per mysterium.] idest, sub uelamine panis & uini. 1. q. 1. multi.

g ¶ In pretium.] .i. redemptionem nostram.

h ¶ Et indefessa.] i. non remissa, & indeficiens.

i ¶ Currebat.] i. festinabat redimere nos per passionẽ. 1. iuxta illud, Exultauit ut gigas, &c.

K ¶ Redemptio.] Facta per Christum in cruce.

l ¶ Redẽptionis.] i. fides passionis, per q̃ redempti sumus. Vel p̃dicatio sacrificij, qꝑ erat nostra redẽptio. Io.

m ¶ Oblatio.] i. corpus & sanguis.

n ¶ Et perennis. Quia post eam non erit alia, extra de celebr. miss. cum Marthæ.

o ¶ Muneris.] i. corporis & sanguinis. uel sacrificij.

p ¶ Et sanctificatione.] i. uerbis sacrificantib. & improprie dr repetita, & dicitur repeti qꝑ hoc uerbum, accipite, quod repetitur, nam nõ repetitur, immo alia est forma. Nota tamen qꝑ quidam dñt, qꝑ totum illud. Hoc est corpus meũ, &c. hic est sanguis meus, &c. est una forma

ma. Sed tu dic q̄ duæ sunt, 1 & q̄ ad prolationē istius. Hoc est corpus, &c. transubstantiatur panis in corpus, & ad prolationem istius. Hic est sanguis, uinum cōuertitur in sanguinem. Sed obijcitur. Nonne ibi ante erat sanguis, ex quo erat ibi corpus? Sic, quia ubicunq; corpus, & sanguis. sed non fuit ibi sanguis prius per transubstantiationem, sed permistionē. ut dixi s. eo. comperimus.

1 Sub. & quę libet forma per se propriam habet entitatem, p̄priā, & completā significationem & naturam p̄priā determinatam, unde & propriam operationem per se. Arch. Panis conuertitur in corpus sed non fit corpus.

a ¶ Conuertuntur.] Bene dicit, conuertūtur, uel transubstantiantur, ut alij, transeunt uel transeant, sed nō fiūt nec incipiūt, nihil. n. fit uel incipit esse corpus Christi, pōt tamen concedi, qđ de pane conficiatur uel fiat corpus Christi, sicut de aqua fit chrystallus, non tñ est chrystallus, sed securius nō cōceditur hoc, & ubicūque inuenitur panis uel de pane fit uel cōficitur corpus Christi, sic intelligatur. i. transit in corpus Christi, ut inf. ea. panis. Vel expositione sic. i. sub specie panis, uel latere, uel icipit esse uel latere corpus Chī, ubi ante cōsecrationem non erat. si. n. panis corp⁹ Christi fieret, singulis diebus ei adderetur aliquid qđ prius non erat, & sic semper augmentaretur. Item qualiter uniretur diuinitate iste panis & ille; Itē si panis ē corpus Christi, ergo aliquid, quod non est natū de Virgine, & sic aliquid inanimatū est corpus Christi, ergo est animatum & inanimatū, ergo non solum de Virgine habuit originem. Non intelligas ergo, quod aliquod augmentum sumat ex tali cōuersione. nec eo modo quo cibus conuertitur in carnem, sed est ibi corruptio, idest, definit ibi esse substantia panis, & uini, nulla tamen generatio, unde non potest dici, quod fit ibi uera transubstantiatio quantum ad hoc ut noua essentia ibi generetur.

go sicut ad nutum præcipientis Dñi repente ex nihilo subsiterūt excelsa cęlorum, profunda fluctuū, valta terrarum, ita pari potestate in spiritualib. sacramentis vbi præcepit a virtus, seruit effectus. Quanta itaque, & quā celebrāda beneficia vis diuinę benedictionis operetur, attende, & vt † tibi nouum, & impossibile uideri nō debeat, quod in Christi substātiam terrena, & mortalia cō uertuntur, [a] teipsum qui iam in Christō es regnaturus, interroga. Dudum alienus a vita peregrinus a misericordia, a salutis via intrinsecus mortuus exulabas subito initiatus Christi legib. & salutarib. mysterijs innouatus, in corpus ecclesiæ nō videndo, sed credendo trāsiluisti, & de filio p̄ditionis adoptiuus [b] Dei filius fieri occulta puritate meruisti, [c] in mensura visibili p̄manens, maior factus es teipso inuisibiliter, sine quantitatis augmēto cū ipse atq; idem esses, multo alter † fidei processib. exti tisti, in exteriori nihil additum est, & solum in interiori mutatū est, ac si homo Christi filius effectus, & Christus in hois mēte formatus est. Sicut ergo sine corporali sensu, præterita vtilitate depositā, subito nouam indutus es dignitatem, & sicut hoc, † qđ in te Deus læsa [d] curauit, infecta diluit, immaculata † [e] detersit, nec sunt oculis nec † sensibus tuis credita, [f] ita cū reuerēdum altare cę lestibus cibis satiandus ascēdis, sacrum Dei tui corpus, & sanguinē fide respice, honora, mirare, mēte continge, cordis manu suscipe, & maxime haustu iteriore assume.

† al. quamdi.

† al. aliter.

† ad hac, qua.

† maculata.] uera lectio.

a ¶ Vbi præcipit.] *Sic apud Iuonem, & in Pannormia. Apud Paschasiū legitur*, vbi præcipit virtus rei seruit, effectus, & *fortasse loco dictionis*, vbi, *legendum est*, verbi. *In vetustiore editione homilia est*, verbis præbet virtus, & rei seruit effectus. *in recentiore autem*, verbo præbetur virtus, & rei seruit effectus. *Multa uero alijs locis sunt partim ex originali, partim ex Iuone emendata.*

Item Augustinus.

¶ *Beda ad ca. 10. prima ad Corinthios citat ex sermone de sacramentis fidelium feria 2. Paschæ, neque multo aliter Iuo.*

inf. ea. commēdauit Beda 1. Cor. 10. Alg. l. 1. c. 3. & alibi. Iuo p. 2. c. 1.

¶ Quare in specie panis & uini sacramentum suum Christus nobis miniſtrauit. C. XXXVI.

QVia pas-

2 vt infra di. 4. firmissime. Christus nō est filius adoptiuus Dei.

b ¶ Adoptiuus.] Quia filij iræ fueramus, a facti sumus filij Dei, de pæn. distin. 4. §. hanc societatem. uer. & filij. Christus autem nullo modo filius Dei adoptiuus dicitur, quia non potest dici de filio Dei, qđ ex non filio factus sit filius eius.

c ¶ Meruisti.] idest, obtinuisti, quasi tanquam emeritus per merita misericordiam a Deo gratis consecutus fuisti. ut enim ait Aug. misericordiæ meritum nullum est, si enim merito cōferatur, iustitia est, non misericordia. Vel meruisti, i. dignus fuisti, ut illud. quia meruisti portare regem, ideſt, digna fuisti inuenta.

d ¶ Læsa.] ideſt, corrupta labe peccatorum. Vel læsa, ideſt, lædenda, scilicet peccato, quia peccata nos miseros faciunt sup. ea. quotidie.

Peccata nos faciunt miseros.

e ¶ Immaculata.] In pro ualde, ideſt, ualde maculata putredine peccatorum.

f ¶ Credita.] Scilicet tria commissa. Thom.

QVia passus est Dominus.] CASVS. H. sic ponit hunc casum. In hoc capit. Augusti. primo ostendit quod in memoriam passionis Christi corpus eius immolatur, & per eius dignam participationem nos efficimur corpus eius spirituale, & qualiter, docet quadam similitudine.

zed by

tudine. Primo naſcitur granum: portatur ad aream, tritu
ratus, in horreo ponitur, poſtea molitur, poſtea aqua cõ
ſpergitur, & ſic fit panis. Ira eſt de nobis, quod ex ipſa
littera facile eſt aſſignare. Secundo oſtendit, quod debe-
remus eſſe vnum, ſicut ille panis eſt unũ ex multis granis
& vi-

retici accipiunt corpus Chriſti, contra ſe accipiunt, cum iſte panis ſignificet vnitatem: & ipſi quærunt diuiſionẽ. In tertia dicitur. ꝙ quicunque baptizatus particeps efficitur corporis Domini, etſi ante decedat, quam de pane illo edat, vel de calice bibat.

ſus [b] eſt Dominus ꝓ nobis, commẽdauit nobis in iſto ſacraméto corpus & ſanguinem ſuum: quod etiam fecit [b] & nos ipſos. [c] Nã & nos ipſius corpus facti ſumus, [d] & per miſericordiã [e] eius, quod accipimus, nos ſumus. Recordamini: & vos nõ fuiſtis, & creati eſtis, ad aream Dominicam comportati eſtis laboribus boum, id eſt, annũciantium Euãgelium, triturati eſtis, quando cathecumeni differebamini; in horreo [f] ſeruabamini, nomina veſtra dediſtis: [g] cẽpiſtis [h] moli ieiunijs, & exorciſmis, poſtea ad aquã veniſtis, & conſperſi eſtis, & panis [i] Dominicus facti eſtis. Ecce, quod accepiſtis. Quomodo ergo videtis eſſe vnum, [k] quod factum eſt; ſic vnũ eſtote vos, diligẽdo vos, tenendo vnam fidem, vnam ſpem, indiuiduã charitatem. Hæretici, quando hoc accipiũt, teſtimonium cõtra ſe accipiũt; quia illi quærunt diuiſionem, cum panis iſte indicet vnitatẽ. ſic & vinum [l] in multis racemis poſt preſſurã torcularis. Et vos poſt illa ieiunia, poſt labores, poſt humilitatem, & contritionem cordis iam in nomine Chriſti, tãquã ad calicem Domini veniſtis: & ibi vos eſtis in mẽſa, & ibi vos eſtis in calice, nobiſcũ vos eſtis. Simul enim hoc ſumimus, ſimul bibimus, quia ſimul viuimus. *Item in ſermone de infantibus.* ¶ Ita Dominus Ieſus Chriſtus nos ſignificauit, nos ad ſe pertinere voluit, myſteriũ pacis & vnitatis [m] noſtrę i ſua mẽſa cõſecrauit. Qui accipit myſterium vnitatis, & nõ tenet vinculũ pacis; non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium [n] cõtra ſe. Nulli eſt ß aliquatenus ambigendum tunc unumquemque fideliũ corporis [o] & ſanguinis Dominici fieri participem, quando in baptiſmate membrũ efficit Chriſti, nec alienari ab illius panis, caliciſque cõſortio, etiam ſi antequam panem illũ comedat, & calicẽ bibat, de hoc ſæculo in vnitate corporis Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio nõ priuatur, quando in ſe † hoc, quod illud ſacramentum ſignificat, [p] inuenit. †

Beda ibidem paulo ſuperius ex Aug. in ſerm. ad infantes ad altare de ſacramento.
inf. ead. qui manducat.
Sent. 4. diſt. 8.
inf. diſt. 4. nulli.
Sent. 4. diſt. 9.
Poly. l. 3. tit. 10.

† al. ipſe.
† al. inueniatur.

a ¶ Vnum eſt.] *Ita emendatum hoc ex Beda, quemadmodum & multa alia. Huius vero lectionis veſtigium erat in manuſcriptis, & apud Iuonem. In vulgaris legebatur,* Vnum in ſua natiuitate, calix poſt, &c.

ß ¶ Nulli eſt.] *Hæc vſque ad finem habentur infra diſt. 4. c. nullis. & in Polycarpo citantur ex Innocentio.*

b ¶ Quod etiã fecit.] hæc ſimplex eſt relatio, nã refertur ad eccleſiã, non ad corpus ſuum ſumptum de Virgine, de quo ſermo præceſſit. non ergo fecit nos corpus ſuum quod natũ eſt de virgine, & ſumitur in altari ſub ſpecie panis & uini, ſed fecit nos corpus ſuũ ſpirituale, eccleſiam fidelium: ut inf. ead. cõmendauit. ſed ideo dicit ſpirituale, licet conſtat de corporalibus partibus. ſ. fidelibus, quia partes eius nõ corporali, ſed ſpirituali vinculo charitatis in eius compoſitione vniuntur. licet corpora tequeſtrẽtur inf. ea. hoc ſacramentum. immo & per illud digne ſumptum efficimur vnum cum Chriſto ẽt in natura. inf. e. in Chriſto pater. c ¶ Noſipſos.] Participatione corporis ſui fecit nos dignos beatitudine æterna, qua fruitur eius humanitas.

Chriſtus fecit nos corpus ſuum.

d ¶ Facti ſumus.] Per fidẽ & charitatẽ. extra de ſum. trin. & fide cath. damnamus.

e ¶ Per miſericordiã. ideſt, remiſſionẽ peccatorum.

f ¶ In horreo.] ideſt, in eccleſia.

g ¶ Dediſtis. In ſcriptis, ut olim fiebat, vel vocem. ut fit hodie. inf. di. 4. baptizandi.

h ¶ Cepiſtis. Arg. cõtra. ſ. di. 3. ſine pœnitẽtia. ſed hoc in reuerentiam ſacramenti.

i ¶ Et panis. ideſt, de corpore eccleſiæ, qũ per Dominicum corpus figuratur.

Eccleſia ex pluribus adunatur.

k ¶ Vnũ.] Siue unũ panem ex pluribus granis. ſiue vnum corpus Chriſti ex pluribus membris puriſſimis: cuius figuratum eſt eccleſia ſacroſancta, qua ex pluribus perſonis adunatur.

l ¶ Vinum. ideſt potabile.

m ¶ Myſteriũ pacis, & vnitas.] ſcilicet corporis Domini. qd eſt ſignum vnitatis, vt inf. ea. hoc ſacramentum.

n ¶ Sed teſtimonium. inf. diſt. 4. nulli eſt al. quatenus.

o ¶ Corporis.] id eſt, vnitatis eccleſiæ per corpus Chriſti ſignificata. inf. ead. hoc eſt.

p ¶ Significat.] Nam ipſi ſunt etiam ipſa eccleſia ſup. 24. q. 1. ſchiſma. &c. omnibus.

& vinum ex multis racemis vnũ, & ſicut vinũ poſt preſſuram eſt potabile, ſic nos poſt preſſurã ſumus digni potare calicem. Tertio oſtendit, ꝙ hoc ſacramentũ eſt vnitas; vnde qui accipit hoc, & non eſt in vnitate, teſtimonium accipit contra ſe: qui uero in vnitate eſt, quamuis hoc ſacramentum non accipiat ſacramentaliter, eius tamen beneficio non priuatur. Sequens capitulum patet.

a ¶ Quia paſſus.] In prima parte. dicitur nobis ideo Dominum corpus ſuum in ſacramento commendaſſe: quia illud pro nobis obtulit paſſioni: & nos fecit illud corpus, & dicit qualiter. In ſecũda parte dicitur quod ſi hæ-

Digitized by Google

Corp⁹ Chri-
sti nunquid
erat totū añ
fractionem
sub qualibet
pa te hostię.
3 Sed nunqd
sumimus in
eadē forma,
qua fuit pas
sus? non, sed
tantū sumi-
mus corpus
q habet eā-
dē formam,
quia ubicū-
que sumi-
tur habet ean-
dem formā,
sed apparen
ter i uno lo
co est in illa
forma sc̄dm
H.B.& L.Et
not. q eccle
sia tāt̄ū pro
suis orat, uel
laudat Deū,
qñ d cit san
ctus, sāctus,
Sanctus, qua
si dicat, san-
ctus p his,
q regnāt in
cęlo. Sanctus
pro his, qui
patiūtur in
purgatorio.
sanctus pro
his, q pere-
grinātur in
mundo. Et
pp hāc eādē
rationē ho-
stia sacrata
diuiditur in
tres partes i
altari sc̄dm
Hosi q hoc
sētit in sum
ma de pæ. &
remiss. 5. qui
bus mortuis
uersi. tertio
Arch.

a ¶ Vm frangitur Hostia.] Hoc totum referas ad spe-
cies exteriores, & secundum hoc dices ipsa accidē
tia frangi, & dare sonitum. 1 Sed nunquid ante fract.o
nem totum corpus erat sub qualibet parte illius hostię,
vel pars corporis cōmēsurabat se parti hostiæ? Si nō fuit
sub qualibet parte
hostiæ, ergo sequ-
tur q aliquid modo est
sacramētum Euchа-
ristię, quod prius nō
fuit, quia cū forma
integra fuit, nulla
pars eius poterat di-
ci sacramentum, qa
sub nulla tunc erat
corpus. Si dicis quod
corpus. Christi est i
qualibet parte ho-
stiæ, ex hoc sequtur
q idē corp⁹ sit quā-
tumlibet magnū, &
quantulibet parū, &
q corp⁹ ipsū cōcm
formā habeat, & sic
totū rotūdū & qua-
dratum sc̄dm q est
sacramētum. Sed his
obiectionibus rūde
per similitudinē spe
culi quod frāgitur,
ubi eadem forma re
splendet in paruo
& in magno specu-
lo.

IN quibus] Hęc est
15. pars. q. in qua
pbat q in sacramē-
to altaris est corpus
Christi, cui angeli
assistūt. & hoc pbat
per 4. canones. Ioan.
de Fan.

CASVS. Bene, sic po-
nit hunc casum. Re-
prehendūtur hic q-
dam hęretici, qui nō
credēbāt in sacramē
to Eucharistiæ esse
corpus Christi, qd
apud nos sciūt pue-
ri. ibi enim carnem
Christi uerā comedi
mus, & uerū eius sā
guinē bibimus, ut i
corpus eius spiritua
le transeamus, & in
æternū uiuamus, qđ
cōtra naturam fit q
miraculū, sicut ipse
cōtra naturam fuit
natus de Virgine.

b ¶ In qbus. Repre
hendūtur quidā cle-
rici, qui nō cr debāt
verū corpus & san-
guinem Christi sub
illis speciēb⁹ latere,
cum nullus laic⁹ sit
qui ignoret hoc, Do
mino dicente, Caro
mea uere est cibus, vt infra eid. cibus.

c ¶ Infantium.] Id est, popularium. qui infantibus colle
gantur. clericorum comparatur. di... denique. vnde quæ
rendo dicit. Quomodo clerici ignorant quod laici
sciunt. 1. q. 1. nihilominus.

d ¶ In eundem.] Spiritualem, ideſt, in corpus spirituale
a carne figuratum, ideſt ecclesiæ unitatem 3. q. 4. Engel-
trudam. sup. ea. quia passus.

e ¶ Caro.] ideſt, homo habens carnem nostram.

f ¶ Idem est cibus.] ideſt, similis.

g ¶ Aqui-
Lanfrancus ibidem.

Item in libro sententiarum Prosperi.

¶ Dum Hostia frangitur, passio Christi ad memoriam re-
dit. Cap. XXXVII.

CVm † frangitur Hostia, [a] dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio, eiusque sanguinis de latere effusio designatur? Alg. l. 1. c. 19. Iuo p. 2. c. 9. Pann. l. 1. c. 140. al. Dum.

¶ *Apud Lanfrancum (apud quem fere habentur, quæ a Gratiano citantur ex libro sententiarum Prosperi aut ex Aug. in lib. sententiarū Prosperi, hæc antecedunt.* Sacramenta enim illarum rerum, quarum sunt sacramēta, semper similitudinem gerunt, sicut in sacramento, de quo hæc quæstio uentilatur, dum frangitur Hostia, &c.

Item Leo episcopus, & sancta synodus, quæ in urbe Romana conuenit clero, honoratis, & plebi consistenti Constantinopoli, ita scribit. Leo. 1. epi. 28. al. 44.

¶ De veritate corporis, & sanguinis Christi ambigere nō licet. Cap. XXXVIII.

25 [b] IN quibus ifti ignorātię tenebris, in quo hactenus desidiæ torpore iacuere? vt nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in ecclesia Dei, in oium ore tam consonum est, ut nec ab infantium [c] linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter communis sacramenta fidei taceatur, quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniæ hoc impertitur, hoc sumitur, ut accipientes virtutem cęlestis cibi, in carnē [d] ipsius qui caro [e] nostra factus est, transeamus? Idem † est cibus [f] & refectionis, est cibus sanguinis. Sicut enim caro Domini vere est cibus, ita sanguis vere noster est potus. *Idem.* ¶ Est etiam corpus, de quo dictū est, (caro mea verè est cibus, & sanguis meus uere est potus.) Circa hoc corpus aquilæ [g] sunt, quæ alis circumuolitant spiritalibus. *Idem.* ¶ Vnde & Corpus Christi edimus ut uitæ æternæ possimus esse participes. *Idem.* ¶ Cuius [h] clare argumentis utimur, suis utamur exemplis, incarnationisque exēplo altruamus mysterij veritatem, *& infra.* ¶ Quid hic q̄ris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturā sit ipse Dominus Iesus Christus partus ex Virgine? Anſ. l. 9. cap. 6. & 7. Ad ca. 12. Lucæ lib. 10. cap. 9. De iis, qui initiantur cap. 9. Iuo par. 2. c. 7. inf. e. reuera. Sent. 4. dist. 10.

† al. Item.] Est ci-
bus.
Amb. in c. 77. Luc. Luc. l. 8. c. 7. Item. f.

a ¶ Idē est cibus.] *In aliquot uetustis codicibus.* Idē Leo Papa, est cibus, &c. *Fūdēque Leonē citat Anselmus. Cæterū apud Beatū Leonē nō sūt inuēta, sed apud Beatū Ambrosiū, cuius etiam sunt sequentia uerba ex locis collecta.*

b ¶ Cuius clare.] *Gratianus ita reuera, sic refert ex Ambrosio.* Sed qd argumētis uti mur? suis utamur exemplis, incarnationis, &c. *Et ita etiā Algerus. Iuo reliqua codē*

g ¶ Aquilæ.] Angeli vel fideles, quorum inuenimus, ut Aquilæ denotarentur. 33. q. 4. cum lege. 24. q. 1. quoniam uetus. Fideles dicē tur aquilæ.

h ¶ Clare.] id est, sicut discernem nostram sumpsit, ita & nos sumamus carnem illius, uel id est, cuius uer-
ba

ba sumimus in argumentum. hxc. s. caro mea uere est cibus &c. de illo sumamus exemplum incarnationis suę infra ca. reuera.

PAnis & calix.] CASVS. Eucharistia uerborum certa forma cõsecratur, non qualibet: nec hoc fit a natura, nec humana institutione, nec confert ad salutẽ propter humanam benedictionem. Non nascitur. i. non fit nobis mysticus a natura, sed consecratione Euangelica consecratur, quamuis sit panis ante consecrationem, uel, i. quamuis uidetur species panis, & uini, quæ iam non sunt, sed fuerũt. Nõ religionis.] Supple tantum, i. religiose tractandum, & sumendum, non quod benedicimus in mẽsa. Sequentia duo c. patent.

a ¶Sed certa.] i. diuina.

b ¶Fit nobis.] i. ad nostram utilitatem.

c ¶Non nascitur.] i. non ex natura, sed miraculose conficitur. ex. ca. M. s hæc uer. cedit.

d ¶Quod ita fit nobis.] i. quod ita consecratur nobis corpus Christi.

e ¶Refectionis.] i. spiritualis refectionis animæ per cuius refectionẽ. d. pe. d. i. hoc idem refuscitamus.

f ¶Non quod benedicimus. Gratiasq; agimus, non est sicut corporalis esca quam benedicimus & gratias Deo agimus, quod quidem facimus in omni munere, &c. a g ¶Munere.] Quod agere debemus.

h ¶Spirituali.] i. aliquid significante.

i ANte benedictionẽ.] Significatur.) Et licet uerba successiue proferantur: non tamẽ successiue consecratio fit: sed in uno instãti corrũpitur panis, & in ultimo instãti prolationis uerborũ, & licet panis sit corpus compositum, momentanea est tamen eius corruptio, sup. ea. quia corpus. uer. ergo.

K Peccatorum.] Venialium, uel etiam mortalium 3 . s. per fidem. ut sup. ea. cũ omne. & sup. ea. species.

l NOs autem.] Comprehẽdimus) idest, intelligimus uel accipimus; nam ubi erat uerus panis ante, & uerũ uinum, modo sunt

3 Dumtamẽ pœnituerit. alias grauaretur potius, quam iuuaretur sup. ea. quoniãm, &c. qui sic ele rate. Arch.

2 Vr sup eo. dicimus. uel aliter, i. non iam fit panis, & calix mysticus. 3 . i. qa ipsum benedicimus quocunque benemẽto ne, sed quia tali benedictione benedicimus, quę a Deo est instituta. Arc.

1 Scilicet fit mysticus. & consecratione Euangelica consecratus. H.

modo tantummodo in hoc discrepat, quod habet, incarnationisq; nouitate. *Sed retenta est Gratiani lectio cum ob glossam, tum quoniam Lanfrancus fere concordat cum Grat. ubi expositam a se catholicam veritatem confirmat B. Ambrosij verbis.*

Item Ambrosius in lib. de catechizandis rudibus.

¶Non natura nascitur, sed consecratione nobis conficitur corpus & sanguis Christi. C. XXXIX.

PAnis & calix non qualibet sed certa [a] consecratione mysticus fit nobis, [b] nõ nascitur. [c] Proinde, quod ita fit nobis, [d] quamuis fit panis & calix, alimentũ est resurrectionis, [e] nõ sacramentum religionis: non, quod benedicimus; [f] gratiasq; agimus domino in omni eius munere, & non tantum spirituali. [h] verum etiam corporali.

¶ *Huc cirat ex Aug. in lib de catechizandis rudibus. Beda ad c. 10 primæ ad Cor. & Algerus citant ex B. Aug. contra Faustum, habeturq; li. 20. contra Faustum c. 13. Verum apud Algerũ, & Iuonem est in summam redactum, apud Gratianum multis præterea locis depravatũ, quæ ob glossam correcta nõ sunt. Verba B. Aug sunt hæc.* Nolter aũt panis & calix, non quilibet, quasi propter Christum in spicis, & in sarmentis ligatũ, sicut illi desipiunt; sed certa consecratione mysticus fit nobis, non nascitur. Proinde, quod non ita fit, quamuis sit panis & calix, alimentum est refectionis: non sacramẽtum religionis, sed, quod benedicimus gratiasque agimus domino in omni eius munere non solum spirituali, verumetiã corporali.

Item Ambr. in lib. de iis, qui mysteriis initiantur, c. 9.

¶Quod ante benedictionem panis & vinum est, post benedictionem est corpus, & sanguis Christi. C. XL.

ANte benedictionem uerborum cęlestium alia species nominatur, post benedictionem † corpus significatur. [i] *Item ibidem.* ¶In illo sacramento Christus est *Item lib. 4. de sacramentis, c. 5.* ¶Qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remissio peccatorum. [k]

Item Aug. in lib. sententiarum Prosperi.

¶Sub specie panis & vini inuisibilem Christi carnem, & sanguinem honoramus. Cap. XLI.

NOs autem in specie panis & vini, quã videmus, res inuisibiles, i. Christi carnem & sanguinem honoramus. nec similiter comprehendimus [l] † has duas species, ex quibus consecratur Dominicum corpus, quemadmodum ante consecrationem comprehendebamus, † cum fideliter fateamur ante consecrationẽ esse panem & vinũ, quod natura formauit, post consecrationem vero Christi carnem & sanguinem, quod benedictio consecrauit.

a ¶Vinum.] *Apud Lanfrancum, dum verba Augustini in lib. de catechizãdis rudibus ab aduersario sibi obiecta interpretatur, sic legitur,* esse panem, vinumque, idest eas res, quas natura formauit, inter sacrandum uero cõuerti

Habetur apud Lanfrancum ex Aug. in li. de catechiz. rudi. Cassiod. in psal. 109. Sent. ibid. Alg. l. 1. c. 7. & 10. Iuo p. 2. c. 9. Pann. lib. 2. c. 125.

† al. prædixi-mus.) uera lectio.

† prædixi-mus.) uera lectio.

Bed. 1. Cor. 10. Alcuinus de diu. officijs f. 17. Alger. lib. 1. c. 6. Iuo p. 2. c. 1. Pann. l. 1. c. 133.

¶ al. sumptæ tionis.

Inf. ea. reuera. Sent. 4. d. 10. Alg. lib. 1. c. 9. Iuo p. 2. c. 7. Pann. l. 1. c. 134.

Digitized by Google

tantum accidentia, vt sup. ea. dist. species. & infra eadē. panis est in altari.

EGo Berengarius.] Hęc est 16. pars dist. in qua probat per 9. cap. quod in sacramento altaris non solum sacramentum, sed verum corpus „ & verus sanguis, tamen sub speciebus panis & vini adopertum. est tamen idem corpus quod est de Virgine natum. Io. de Fant.

CASVS. Berēgarius iste fuerat infamat⁹ de illa hæresi, quæ astruit post cōsecrationē non esse in altari uerum corpus Christi, & verū sanguinem, sed tm̄ sacramētum corporis & sanguinis Christi. Vnde B. rēgarius in plena synodo coram Nicolao Papa se purgauit, & prefatæ hæresi in totum abrenunciauit, & confessus est, quod sub specie panis, & vini uerum corpus Christi & verus sanguis lateat, & sumatur a fidelibus, nō tantum in sacramēto, sed in rei veritate, & confessus est se credere de corpore Christi qđ catholica tenet ecclesia. Et hanc cōfessionem, quam fecit, mittit Papa episcopis per diuersas prouincias.

in Christi carnem & sanguinem quas vtrasque res benedictio consecrauit. *Ino autem habet fere ut Gratianus.*

¶ Confessio † Berengarij. Cap. XLII.

Ex actis syno. Ro. sub Nicolao II. Lanfran. ibid. Alg. l. 1. c. 15. Sent. 4. dist. 12. Ino p. 2. c. 10. Fann. l. 1. c. 136.

† *al. deberem.*

16 EGo Berengarius indignus Sancti Mauritij Andegauensis ecclesiæ diaconus, cognoscens ueram, catholicam, & Apostolicam fidem, anathematizo omnem [a] hæresim, præcipue eam, de qua hactenus infamatus sum quę astruere conatur, panem [b] & uinū, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non uerum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, [c] nec posse sēsualiter, nisi in solo Sacramēto manibus Sacerdotum tractari, uel frangi, [d] aut fidelium dentibus [e] atteri. Consentio autem Sanctæ Romanæ, & Apostolicæ sedi, & ore, & corde profiteor de sacramentis Dominicæ mensæ eādem fidem me tenere, quam dominus, & uenerabilis Papa Nicolaus, & hæc sancta synodus auctoritate Euangelica, & Apostolica tenendā tradidit mihique firmauit, † scilicet, panem & uinum, quę in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse, & sensualiter non solum sacramento, † sed in ueritate manibus sacerdotum tractari, frangi, & fidelium dētibus atteri, iurās per sanctam, & homousion [f] Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi Euāgelia. Eos uero, qui cōtra hanc fidem uenerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis æterno anathemate dignos esse pronuncio. Quod si ego ipse aliquando contra hæc aliquid sentire, aut prædicare præsumpsero, subiaceam canonum seueritati. Lecto ‖ & perfecto sponte subscripsi.

† *al. firmauit.*

† *al. in sacramento.*

¶ Hanc confessionem fidei de corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi a Berengario Romę coram cxij. episcopis factam, misit [h] Papa Nicolaus per vrbes Italiæ, Germaniæ, Galliæ, & ad quæcunq; loca fama prauitatis eius peruenire ante potuit, ut ecclrsiæ, quæ prius doluerant de auerso atque peruerso, [a] postea gauderent de reuerso, [i] atque conuerso. [k]

Lanfrancus. & Ino ibidem.

¶ *In regesto Gregorij VII. li. 3. & 6. in synodo an. Dom. 1079 habetur alia eiusdem Berengarij abiuratio. Cui repetitioni quod causam dederit, exponitur in scholijs conciliorum, quæ Coloniæ quatuor tomis sunt impressa.*

1. 6. de sacramentis. c. 1. & ea eo. Lanfrancus. & Ino, sed paulo aliter.

a ¶ Peruerso.] *Ita etiā Ino Lanfrancus habet: aduerso. Item Ambrosius libro de officijs.*

1 Argu. ad hoc C. de testa. testamenti. sed argu. cōtra ff. ut l. nom. hęc stipulatio. §. diuus. Archi.

a ¶ Omnem.] Hoc fecit ex abundantia, quia non tenetur se purgare nisi de hęresi, de qua erat infamatus. ar. 2. q. 1. presbyter si a plebe. licet sit arg. contra, quia qui deliquit in uno, factus est omnium reus supra de pœ. d. §. c. ult. & errat in tota Trinitate, q errat in una persona. inf. dist. 4. in synodo. Ioan.

b ¶ Panem.] idest, specie panis & vini esse sacramentum tantum.

c ¶ Christi esse.] idest, continere sub se verum corpus Christi, & uerum sanguinem post consecrationem.

d ¶ Vel frangi.] idest, fractis, aut tritis speciebus sumi.

e ¶ Vel frangi.] idest, non tm̄ pondus, & reliquas sacramenti qualitates sensibus corporeis percipi fateor, sed etiam sub illis speciebus fractis & attritis partibus totū & integrum Christi corpus esse profiteor, totum manducari, totum sumi, infra ead. qui manducat.

e ¶ Dentibus.] Nisi sane intelligas verba Berengarij in maiorem incidet hæresim quā ipse habuit, & ideo omnousion, idest, unius substantiæ. Archid.

g ¶ Lecto.] Hucusque uerba Berengarij fuerunt, ea quę sequuntur, sunt uerba notarij.

h ¶ Misit.] Ergo sicut excommunicationis epistola mitti debet. 3cc. 11. q. 3. curæ. ita & absolutionis, ar octauus quæst. ult. c. vnico. 2

i ¶ De reuerso.] Ad fidem.

K ¶ Conuerso.] Ad Deum arg. de pœn. dist. 1. agite. 1. q. 7. didici.

2 Sic 15. q. 5. de crimine. ar. de pœn. d. 1. agite. sup. 1. q. 7. didici Archid.

For-

Digitized by Google

FOrte.] CASVS. Quidam mirabantur quomodo in sacramento sit caro Christi & sanguis, cum ibi nõ appareat forma carnis & sanguinis Christi. Et respondet Ambros. hoc fieri verbo, & virtute Dei, vt sub aliena specie sumeretur corpus & sanguis Christi, nec videretur.

Corp' Christi sub alia specie sumiẽ triplici ratione.

Istę duę causę assignantur hic & j. ea. qꝫ sit & hoc c. panis.

¶ Quare elementorum species reseruentur, cum vere sit corpus Christi, & sanguis. Cap. XLIII.

Lanfrancus ibid. Iuo p. 2. c. 7. Pann. l. 1. c. 137.

FOrte [a] dicas, quomodo vera caro, quomodo verus sanguis, [b] qui similitudinem nõ video [a] carnis, nõ video sanguinis veritatẽ? Primo omnium dixi [c] tibi de sermone Christi, qui operatur, vt possit mutare, [d] & cõuertere genera, & instituta naturæ. Deinde, vbi nontulerunt sermonem Christi, discipuli eius: sed audientes, qđ carnem suam daret manducare, & sanguinem suũ bibendum, recedebant; solus autẽ Petrus, dixit, (Verba vitæ [e] æternæ habes, & ego a te quo recedã?) ne igitur plures hoc dicerent, [f] & veluti quidam esset horror cruoris, sed maneret gratia [g] redemptoris, † ideo in similitudine [h] quidem accipis sacramentum, sed veræ naturæ [i] gratiã, virtutemq; consequeris, (Ego sum, inquit, panis viuus, qui de cœlo descendi.)

Ioan. 6.

† al. redemptionis. Ioan. 6.

a ¶ Non video.] *Eodem fere modo est apud Isonem, in originali autem, nec multo secus apud Lanfrancum, hic locus sic habet.* Forte dicas, quomodo vera, qui similitudinem video, non video sanguinis veritatem.

Item Augustinus in expositione psal. 54.

¶ Non carnaliter, sed spiritualiter Christi corpus, & sanguinem debemus accipere. Cap. XLIIII.

Lanfran. ibidem. Alg. l. 1. c. 11. & 21. Iuo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 133.

PRima [k] quidem, *inquit*, [l] hæresis in discipulis Christi velut a duritia eius [m] sermonis facta est. Cum. n. diceret, [Nisi quis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam.) illi non intelligentes dixerunt ad inuicem, (Durus est hic sermo, quis potest eum audire? (dicentes, quia durus est hic sermo, separauerunt se ab illo: remansit cum duodecim. Discedentibus illis instruxit eos, qui remanserunt. Spiritus [n] est, inquit, qui viuificat, [o] caro [p] nihil prodest.

Ioan. 6. Sent. 4. dist. 10. Tract. 27. in Io. & in Ps. 98.

tur homines carnem humanam sumere, & sanguinem, & dicerent sicut Apostoli dixerunt, Durus est hic sermo, & recesserunt a Christo.

a ¶ Forte.] Sunt quidam, qui non credunt corpus Christi esse in altari, qua impossibile eis videtur quod dicitur; præterea quia nõ videtur nisi species panis & uini. In prima ergo parte ponit eorũ dubitationem. In secũda ostendit non esse impossibile, & quare sub specie panis & uini corpus & sanguis sint in altari.

b ¶ Sanguis.] est in altari, uel creditur.

c ¶ Dixi.] in alia parte capituli quæ non est hic; sed est cap. reuera.

d ¶ Mutare.] infra ea. reuera. & sup. ead. quia corpus.

e ¶ Verba uitæ.] idest, tu ipse es vita, & ita qui digne, te sumit, sumit uitam æternam & propter hanc confessionem meruit Petrus consortium cælestis habitaculi. 50. dist. fideliot.

f ¶ Hoc dicerent.] scilicet, durus est hic sermo, & quis potest eũ capere, & ita scandalizati de fide recesserunt, quia fides non habet meritum cui humana ratio præbet experimentum argum. de pæn. distin. 4. in domo. Tribus ergo de causis sumitur corpus Christi sub alia specie, vbi erat prius, & intelligitur, quod integer ascensurus erat, & quod non dat corpus suum ad comedendum in propria forma, sed in sacramento, ut corpus non minueretur aliquo modo.

k ¶ Prima.] 1. q. 1. ferrur 2. contra. ibi dicitur, quod simonia fuit prima hæresis in ecclesia, sed dic prima, idest, præcipua. 1. q. vlt. patet.

l ¶ Inquit.] CASVS. Dum Dñs faceret sermonem pẽsentibus Apostolis, & discipulis alijs, inter alia dixit, Nisi quis manducauerit carnem meã, & biberit sanguinem meum, non habebit vitam æternam. quidam discipuli propter duritiam sermonis recesserunt: tunc instruxit Dominus qualiter hoc esset intelligendum, & maxime per id quod dixit: Cum videritis filium hominis ascendentem &c. ipsi. n. intellexerunt quod per partes & in eadem forma deberent accipere corpus Christi, & præterea quod consumerent illud comedendo, hoc non esse faciendum declarat.

m ¶ Eius.] Scilicet Christi.

n ¶ Spiritus.] idest, spiritualis intellectus.

o ¶ Qui viuificat.] idest, prodest ad salutem.

p ¶ Caro.] idest, carnalis intellectus.

a Et c. cum li quet. ubi de hoc.

verba,quę locutus ſum ad vos,ſpiritus & vita ſunt.][a] Intellexiſtis ſpiritualiter?ſpiritus & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter,etiam ſic illa ſpiritus & vita [b] ſunt,ſed tibi nō ſunt ſpiritus & vita,qui ſpiritualiter non intelligis. Spiritualiter intelligite,quę locutus ſum.Non hoc corpus,[c] quod videtis, manducaturi eſtis , & bibituri illum ſanguinem,quem fuſuri ſunt,qui me crucifigent.Sacramentum aliquod vobis commendaui, ſpiritualiter intellectū viuificabit vos. Caro autem [d] non prodeſt quidquam, ſed quomodo illi intellexerunt. Carnem quippe ſic intellexerunt, [e] quomodo in cadauere venditur , [a] aut in macello dilaniatur , [f] Sciens autem Ieſus ait , hoc vos [f] ſcandalizat,quia dixi,do vobis carnem meam manducare,& ſanguinem meum bibere? Si ergo [g] videritis filium hominis aſcendentem,vbi prius erat?Quid eſt hoc?Hinc ſoluit,quod illos mouerat:hinc aperit,vnde fuerant ſcandalizati:hinc plane,ſi intelligerent.Illi enim putabant eū erogaturum corpus ſuum.Ille autem dixit ſe aſcenſurum in cęlum,utique integrum. Cum videritis [h] filium hominis aſcendentem,vbi erat prius,certe uel tunc videbitis, quia non eo modo , quo putatis , erogat corpus [i] ſuum, vel tunc intelligetis , quia gratia [k] eius non conſumitur morſibus. *Item in tractatu 30 in Ioannem* . ¶Donec ſæculum finiatur,ſurſum eſt Dominus,ſed tamen hic etiam nobiſcum eſt veritas Dominus : Corpus enim Domini , in quo [l] reſurrexit,uno loco eſſe oportet, [m] veritas [n] autem eius vbique diffuſa eſt.

In Pſal.54.

Tract.27.in Io.

a ¶In cadauere uenditur.] Ita etiam *Algerus* , & *Iuo*, *apud quem totum hoc caput eodem modo atque apud Gratianum habetur, ſcilicet hinc inde collectum , uerbis interdictum tranſpoſitis in ſummam redactis , mutatis . Beatus autem Auguſtinus* , & *Lanfrancus hoc loco ſic habent*, quomodo in cadauere dilaniatur,aut in macello venditur,non quomodo ſpiritu uegetatur.

Item Auguſtinus in epiſtola ad Iranenm.

¶Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit,accipitur,& quomodo non. C. XLV.

NOn hoc corpus,[o] quod videtis,manducaturi eſtis , & bibituri illum ſanguinem,quem fuſuri ſunt illi, qui me crucifigent,ipſum quidem,& nō ipſum : ipſum [p] inuiſibiliter,[q] & non ipſum [r] viſibiliter . Vnde & ſubditur,& ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari , neceſſe eſt tamen illud viſibiliter intelligi.

ſup.ea.prima.
Beda.1.Cor.11.
Lanfran.ibidem.
Al.l.1.c.9.& 11.
Guitmundus. l.1.
Sent.4.dist.10.
Iuo p.1.c.8.& 9.
Pann.l.1.c.134.

a Et uita ſunt.] ideſt, ſpiritualem uitam conferunt. Vel ſpiritualiter intelligenti uita confertur.
b Et vita.] Non enim carnaliter intelligendi ſunt ſpiritus & uita.
c Hoc corpus.] ideſt, non in eadem ſpecie uel groſſitie vel rappreſentatione ,in qua me videtis & patri uidebitis, manducabitis carnē meā , & ſanguinem meū bibetis , ſed in ſacramento. inf. ea. c.prox.& c. omnia.
d Caro autem .] i. carnalis intellectus carnalem intellectū uocat eorum intelligentiam, qui dicunt uel credunt corpus Chriſti per partes diuidi. Vnde ſubdit, ſed quomodo, &c.
e Intellexerunt.] Scilicet diſcipuli recedentes.
f Hoc uos.] Verba Chriſti uſque ibi , ſi ergo.]Vel ſuſpendatur uſque illuc , ubi erat.
g Si ergo. &c.] Supple tunc intelligetis qd eſt hoc ꝙ corpus meum in ſacramēto do: & tunc legitur ſic interrogatione . Vel ſic,ſupple tūc intelligetis quod dictū eſt , poſtea verba ſūt Aug. interrogatiue dicētis,quid eſt hoc? i. q.d. quid ſibi vult hoc uerbum Domini,& ſtatim ſubiungit ſolutionem dicens. hinc &c.
h Cum videritis.] interrogādo hoc inſerit Aug.
i Corpus] in tali forma,& per partes.
k Quia gratia.]ideſt corpus ſuum gratis nobis datum.
l In quo.] Scilicet ſub illa ſpecie , in qua ſurrexit.
m Oportet.] In illa forma & repreſentatione, in qua humanis & corporeis ſēſibus ſubiici nō valet: licet enim vbiq; ſit etiam in altari quolibet in vera forma, quā de Virgine ſumpſit.non tamen ſubiicitur corporeis ſenſibus.
n Veritas.] ideſt uerum corpus in forma panis in altare quolibet ubi conſecratur,& hoc eſt vbique,ſ.in quolibet altari ubi conſecratur. Vel veritas. i. diuinitas.
ADDITIO.vnde dicit ipſe,cęlum & terram ego impleo, & alibi dicitur,ſi aſcendero in cœlum.&c. Laur. Et ex iſtis uerbis Aug. vī quod Chriſtus ſiue eius corpus ſit locale,uel ſit in loco,uel facit loci diſtantiam. uel ſit in loco loci diffinitione. De hoc ſatis ad. hic Hug.

o Non hoc corpus.] In hac gloſſa ſubſtantia,ſ& non in tali forma.
p Ipſum .]18.diſt.indignum.
q Inuiſibiliter.] ideſt. ſub ſpecie, ſub qua non uidetur. ideſt,ſub ſpecie panis & uini.
r Non ipſum.] In ſua ſcilicet ſpecie, ut in ea ſenſibus corporeis ſubiiciatur.

a Et ſubeſt hic apoſiopeſis.i.defectus locutionis ſecundū Laur.

ſpiritus & vita ſunt.][a] Intellexiſtis ſpiritualiter?ſpiritus & vita ſunt. Intellexiſtis carnaliter,etiam ſic illa ſpiritus & vita [b] ſunt,ſed tibi nō ſunt ſpiritus & vita,qui ſpiritualiter non intelligis. Spiritualiter intelligite,quę locutus ſum.Non hoc corpus,[c] quod videtis, manducaturi eſtis , & bibituri illum ſanguinem,quem fuſuri ſunt,qui me crucifigent.Sacramentum aliquod vobis commendaui, ſpiritualiter intellectū viuificabit vos. Caro autem [d] non prodeſt quidquam, ſed quomodo illi intellexerunt. Carnem quippe ſic intellexerunt, [e] quomodo in cadauere venditur , [a] aut in macello dilaniatur , [f] Sciens autem Ieſus ait , hoc vos [f] ſcandalizat,quia dixi,do vobis carnem meam manducare,& ſanguinem meum bibere? Si ergo [g] videritis filium hominis aſcendentem,vbi prius erat?Quid eſt hoc?Hinc ſoluit,quod illos mouerat:hinc aperit,vnde fuerant ſcandalizati:hinc plane,ſi intelligerent.Illi enim putabant eū erogaturum corpus ſuum.Ille autem dixit ſe aſcenſurum in cęlum,utique integrum. Cum videritis [h] filium hominis aſcendentem,vbi erat prius,certe uel tunc videbitis, quia non eo modo , quo putatis , erogat corpus [i] ſuum, vel tunc intelligetis , quia gratia [k] eius non conſumitur morſibus. *Item in tractatu 30 in Ioannem* . ¶Donec ſæculum finiatur,ſurſum eſt Dominus,ſed tamen hic etiam nobiſcum eſt veritas Dominus : Corpus enim Domini , in quo [l] reſurrexit,uno loco eſſe oportet, [m] veritas [n] autem eius vbique diffuſa eſt.

In Pſal.54.

Tract.27.in Io.

a ¶In cadauere uenditur.] Ita etiam *Algerus* , & *Iuo*, *apud quem totum hoc caput eodem modo atque apud Gratianum habetur, ſcilicet hinc inde collectum , uerbis interdictum tranſpoſitis in ſummam redactis , mutatis . Beatus autem Auguſtinus* , & *Lanfrancus hoc loco ſic habent*, quomodo in cadauere dilaniatur,aut in macello venditur,non quomodo ſpiritu uegetatur.

Item Auguſtinus in epiſtola ad Iranenm.

¶Quomodo Chriſti corpus, quod in cruce pependit,accipitur,& quomodo non. C. XLV.

NOn hoc corpus,[o] quod videtis,manducaturi eſtis , & bibituri illum ſanguinem,quem fuſuri ſunt illi, qui me crucifigent,ipſum quidem,& nō ipſum : ipſum [p] inuiſibiliter,[q] & non ipſum [r] viſibiliter . Vnde & ſubditur,& ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari , neceſſe eſt tamen illud viſibiliter intelligi.

ſup.ea.prima.
Beda.1.Cor.11.
Lanfran.ibidem.
Al.l.1.c.9.& 11.
Guitmundus. l.1.
Sent.4.dist.10.
Iuo p.1.c.8.& 9.
Pann.l.1.c.134.

a Et uita ſunt.] ideſt, ſpiritualem uitam conferunt. Vel ſpiritualiter intelligenti uita confertur.
b Et vita.] Non enim carnaliter intelligendi ſunt ſpiritus & uita.
c Hoc corpus.] ideſt, non in eadem ſpecie uel groſſitie vel rappreſentatione ,in qua me videtis & patri uidebitis, manducabitis carnē meā , & ſanguinem meū bibetis , ſed in ſacramento. inf. ea. c.prox.& c. omnia.
d Caro autem .] i. carnalis intellectus carnalem intellectū uocat eorum intelligentiam, qui dicunt uel credunt corpus Chriſti per partes diuidi. Vnde ſubdit, ſed quomodo, &c.
e Intellexerunt.] Scilicet diſcipuli recedentes.
f Hoc uos.] Verba Chriſti uſque ibi , ſi ergo.]Vel ſuſpendatur uſque illuc , ubi erat.
g Si ergo. &c.] Supple tunc intelligetis qd eſt hoc ꝙ corpus meum in ſacramēto do: & tunc legitur ſic interrogatione . Vel ſic,ſupple tūc intelligetis quod dictū eſt , poſtea verba ſūt Aug. interrogatiue dicētis,quid eſt hoc? i. q.d. quid ſibi vult hoc uerbum Domini,& ſtatim ſubiungit ſolutionem dicens. hinc &c.
h Cum videritis.] interrogādo hoc inſerit Aug.
i Corpus] in tali forma,& per partes.
k Quia gratia.]ideſt corpus ſuum gratis nobis datum.
l In quo.] Scilicet ſub illa ſpecie , in qua ſurrexit.
m Oportet.] In illa forma & repreſentatione, in qua humanis & corporeis ſēſibus ſubiici nō valet: licet enim vbiq; ſit etiam in altari quolibet in vera forma, quā de Virgine ſumpſit.non tamen ſubiicitur corporeis ſenſibus.
n Veritas.] ideſt uerum corpus in forma panis in altare quolibet ubi conſecratur,& hoc eſt vbique,ſ.in quolibet altari ubi conſecratur. Vel veritas. i. diuinitas.
ADDITIO.vnde dicit ipſe,cęlum & terram ego impleo, & alibi dicitur,ſi aſcendero in cœlum.&c. Laur. Et ex iſtis uerbis Aug. vī quod Chriſtus ſiue eius corpus ſit locale,uel ſit in loco,uel facit loci diſtantiam. uel ſit in loco loci diffinitione. De hoc ſatis ad. hic Hug.

o Non hoc corpus.] In hac gloſſa ſubſtantia,ſ& non in tali forma.
p Ipſum .]18.diſt.indignum.
q Inuiſibiliter.] ideſt. ſub ſpecie, ſub qua non uidetur. ideſt,ſub ſpecie panis & uini.
r Non ipſum.] In ſua ſcilicet ſpecie, ut in ea ſenſibus corporeis ſubiiciatur.

a Et ſubeſt hic apoſiopeſis.i.defectus locutionis ſecundū Laur.

quid

¶ *Eodem modo & bis citat, & fere etiam refert Algerus, i. ex Aug. ad Irenæum: Iuo p. 2. c. 9 refert eodem modo, ſed citat e homilia in pſ. 98. (ſic enim corrigendum eſt mendum ex c. 8.) ex qua etiam Beda affert propria verba ad 1 1. c. primæ ad Cor. Qua Lanfrancus, quoniã a Berengario catholicis obijciebantur plenius explicat, quam in hoc capite fiat, potiſſimum, vbi incipit exponere fidem ſanctæ eccleſiæ. Hoc idẽ fere habetur in epiſtola Iuonis epiſcopi Carnotenſis ad Haymericum, eadem B. Auguſtini verba in pſ. 98. interpretantis, qua epiſt. habetur impreſſa apud Iuonem Garetium, & alibi.*

Item Aug. in ſermone de verbis Euangelij.

¶ Quid ſit corpus Chriſti manducare, & ſanguinem eius bibere. Cap. XLVI.

Ded. 1. Cor. 11.

QVid eſt [a] Chriſtum mãducare, non hoc ſolum [b] eſt, in ſacramento corpus eius accipere. Multi enim indigne accipiunt, de quib. ait Apoſtolus: [Qui mãducat panẽ, & bibit calicem [c] domini indigne, iudicium ſibi mãducat, & bibit.] Sed quomodo mãducãdus eſt Chriſtus? Quomodo ipſe dicit: [d] [Qui mãducat carnẽ meã, & bibit ſanguinem [e] meũ, in me manet, [f] & ego in eo.] Si itaque [α] in me manet, & ego in illo; tunc manducat, tũc bibit. Qui autem non in me manet, nec ego in illo, & ſi accipit ſacramentum, acquirit magnum tormentum.

Sent. 4. d. 9. Iuo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 135. 1. Cor. 11.

Ioan. 5.

α ¶ Si itaque.] *Locupletatus eſt hic locus ex Beda, Magiſtro, & Iuone.*

Item Auguſtinus.

¶ *Citabatur ex libro de pœnitentia remedio, & apud Algerum ex 2. l. de pœnitẽtia. Videtur autem confectum, ex duobus B. Auguſtini locis, ĩ tract. 25. & tract. 26. in Ioã nẽ, ex qua expoſitione citat Iuo: ſed cõmẽte cum ijs, quæ attulerat ex libro de pœnitentia remedio.*

¶ Credere in Chriſtum eſt manducare & bibere Chriſtum. Cap. XLVII.

Inf. ea. credere. Alge. l. 1. c. 8. Iuo p. 2. c. 4. Pann. l. 1. c. 137.

VT quid paras dentes, & uentrem? [g] Crede, & mãducaſti. Credere enim in eum hoc eſt panem uiuum β manducare. Qui credit in eum, manducat eum, inuiſibiliter ſaginatur, quia & inuiſibiliter renaſcitur.

β ¶ Panem uiuum.] *In vulgatis legebatur*, panem, & uinum. *Reſtituta eſt lectio ex pleriſque uetuſtis, originali, & Iuone, quemadmodum & inf. ea. c. credere. Nonnulla præterea hic addita, quæ apud Iuonem quoque ſunt.*

Item Aug. in libro ſententiarum Proſperi.

Chriſtus mãducatur duobus modis. Corp' Chriſti vtrũ ſumatur cã diuinitate, & anima.

a ¶ Quid eſt.] CASVS. Duobus modis mãducatur Chriſtus. Vno modo ſacramentaliter, quod competit bonis & malis. Alio modo ſpiritualiter cum per fidem & dilectionem cooperantem accipitur, hoc eſt tantum bonorum. Quæri autem ſolet hic, vtrum Chriſti corpus ſumatur cum diuinitate & anima? H. d. ꝙ non ſumitur ibi diuinitas vel anima. Alij vt B. dicit * quod ſumendo corpus, ſummo deitatem & animam: quia tu qui accipis carnem diuinæ ſubſtantiæ eius, in illo participas alimẽto. inf. ea. ſicut verus.

* *Et nunc dicunt, ut notatur in additione.*

ADDITIO. Et melius etiam ſecundum theologos; quia etſi ibi non ſit diuinitas ꝑ trãſubſtãtiationem, eſt tamen per cõcomitãtiam ibi, ut no. ſupra. comperimus. Archid.

b ¶ Solũ.] i. corpus Chriſti, quamuis. n. ſit ibi deitas, & humanitas, i. anima & caro, ſolam tamen eius carnẽ ſemel in Cruce immolatam quotidie in altari mãducamus, ſiue bibimus, non deitatẽ non animam. in ſolam enim carnẽ panis cõuertitur, & vinum in ſanguinem.

c ¶ Calicem. Totus integer mãducatur & ſumitur. inf. ea. Unitat. non tamẽ anima uel deitas: quia illa non pertinent ad eſum & potum. Hoc ¶ Ipſe dicit. Vnde cõceditur iſta, totus Chriſtus fuit in ſepulchro. i. pſona illa humana, ſ. ſecũdum naturam humanitatis noſtræ ſecundũ corpus, non tamen hic conceditur iſta, totũ id quod Chriſtus erat, in ſepulchro erat: quia nõ eius anima, & ita ſecũdum B. licet quis ſumat totu Chriſtũ: non tamen eius animam, uel animalitatem.

e ¶ Sanguinẽ.] Per fidem & charitatẽ quaſi. qui eſt de vnitate eccleſiæ, quam caro & ſanguis meus ſignificat.

f ¶ Manet.] i. mihi ꝑ dilectionem adhæret. & ergo ꝑ gratiã inhabitantem in eo maneo de pæn. d. 1. §. hoc idem. uer. reſuſcitatus.

VTqd.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ vbi nõ poteſt haberi corpus Chriſti ſicut in ſacramẽto conficitur, ſufficit ſola fides: quia & tunc dicitur quis Chriſtum manducare.

g ¶ Ventrem.] Vnde ſubaudi. tantum: Vel ubi non poteſt haberi copia corporis domini: ſed non prohibet ſacramentaliter accipi corpus Domini: ſed quia neceſſitate inſtante ei non obeſt, ſi non accipit. ex quo per

cum non ſtat,cum enim credimus,credimus ſpiritualiter, ſed non ſacramentaliter.ſup.eo.prox.

HOc eſt quod.] CASVS. Dicitur hic,q̃ ſacrificiũ eccleſiæ ex duobus conficitur, ſ.ſacramento,i. ſpecie panis & uini,& re ſacramẽti,i.corpore Chriſti,ſicut.n. duæ ſunt naturæ in Chriſto, q̃ eſt Deus & homo;ita i ſacrificio eſt ſacramẽtũ, & res ſacramenti,i. corpus Chriſti, qđ ſpiritualiter intellectum ſub ſpecie panis & uini ſignificat corpus Xpi oll viſibile & palpabile,& i humana forma intellectũ:Immolatio,quæ fit a preſbytero impꝛprie appellatur Chriſti paſſio,vel mors,vel crucifixio:nõ, quod ſit illa, ſed quia illam ſignificat, ſecũdum eandem impꝛpietatem appellamus fidem ſacramẽtum fidei,i. baptiſma.

a ¶ Hoc eſt] CASVS. In prima parte dicit,q̃ ſacramentum eccleſiæ conſtat ex duob. ex uiſibili elemẽtorum ſpecie & inuiſibili corpore,& ſanguine Chriſti, quod probat per ſimilitudinem inductam ex perſona Chriſti, q̃ ex Deo, & homine conſtat. In ſecunda parte dicit, q̃ uerã carnem & uerũ ſanguinẽ accipim⁹ ſub ſpecie panis & uini. In tertia parte dicitur,quod eccleſte ſacramentum quod eſt in altari, impropꝛie dicitur corpus Chriſti, ſicut baptiſmus impropꝛie dicitur fides. In quarta dicitur duobus modis accipi corpus Chriſti.

b ¶ Duobus.] i.duo continere, ideſt,duo ſimul eſſe in conſecratione facta, ſcilicet ſpecies uiſibilis, & corpus inuiſibile.

c ¶ Et re ſacramenti.] i. poſt cõſecrationem ſacerdotis, quæ ſacrificium dicitur, duo ſunt ibi, ſ. ſacramẽtum, & res ſacramenti : quæ ante conſecrationem ibi non erant.

d ¶ Et re ſacramẽti.] Sine ſacrificium hic dicatur ipſum ſacramentum, ſ. ſpecies viſibilis ipſa, ſiue corpus Chriſti, ſiue ipſa immolatio corporis Chriſti, non eſt uerum quod hic dicit, ſ. quod conſtat ex ſacramento & re ſacramenti: quia ex his nihil conficitur, ſed tenetur collectiue pro ipſo ſacramento, & re ſacramenti. Et eſt impropꝛia locutio, ideſt, illa duo, ſicut & ꝓbatio eſt valde impropꝛia, quæ ſequitur, Chriſti perſona cõficitur ex Deo & homine, ideſt Chriſtus eſt uerus Deus & homo, unã enim ex Deo & homine aliquid cõſtituitur. * unde Auguſtinus, Chriſtus eſt una perſona geminæ ſubſtantiæ, quia Deus & homo, nec Deus huius perſonæ pars dici poteſt.

* *Vide S. Tho. 3 p. q. 2. ar. 4.*

e ¶ Corpore.] Quaſi in ſe habet diuinitatem, & humanitatem, alterum naturaliter, alterum per unionem: non enim ex homine, & Deo aliquid conſtituitur : ſed ſicut ad cõſtitutionem alicuius totius exigũtur ad minus duo:ita & ad hoc ut Chriſtus ſit Deus & homo exigitur ut illa duo ſint in eo,i. humana natura & diuina. Nam & hac ſimilitudine dicitur cõſtare ex illis ſimiliter ex ſacramẽto & re ſacramenti nihil cõſtituitur : ſed dicitur conſtare ex illis ſacrificium totaliter acceptum. ſcilicet,ut quaſi collectiue accipia tur:quia ad hoc ut ꝓfectum ſit ſacrificium,illa duo oportet adeſſe.

e ¶ Conſtat.] ideſt, eſt Deus & homo. extra de hæreticum Chriſtus.

f ¶ Quam forma.] Et ita non eſt panis. arg.inf. ea. panis. arg.contra inf.ea,qui reducat.

g ¶ Caro.] i.ſpecies panis,ſub qua latet corpus Chriſti, eſt ſacramentum carnis Chriſti.

h ¶ Et ſanguis.] i.ſpecies uini, ſub qua latet ſanguis Chriſti,ſacramentum ſanguinis Chriſti.

i ¶ Inuiſibili.] Dupliciter quidẽ mãducatur Chriſtus, ſ. in ſacramento,quod boni & mali faciunt,per fidem cooperantem,& per dilectionem,quod bonorum eſt duntaxat. H. Et nota quod in ſacramentis duæ ſunt res, corpus Chriſti,& unitas eccleſiæ, ſecundum quod notãtur hic duo modi manducandi,ſacramentalis,& ſpiritualis. ext,eod.cum Martha.

k ¶ Viſibile.] i. quondam.

l ¶ Cęleſtis.] i.cęleſte ſacramentum,quod uere repꝛſentat Chriſti carnẽ,dicitur corpus Chriſti,ſed impropꝛie. Vnde dicitur ſuo modo, ſed nõ rei ueritate, ſed ſignificante myſterio,ut ſit ſenſus, nocatur Chriſti corpus,ideſt,ſignificat.

m ¶ Paſſio.] Sub hac appellatione accipe carnem Chriſti & ſanguinem.

n ¶ Fides.] ideſt,fides uocatur, eũ enim dicitur, in fide parentum paruuli ſaluantur,intelligitur,ideſt,in baptiſmo ſuſcepto in fide parentum, ſimiliter pueri dicuntur fideles.

¶ Sacramentum, & res ſacramenti ſacrificium eccleſiæ conficiunt. Cap. XLVIII.

HOc eſt [a] quod dicimus,hoc modis omnibus approbare contendimus; ſacrificium,ſ. eccleſiæ duob. [b] conſici,duobus conſtare,uiſibili elementorum ſpecie,& inuiſibili dñi noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine,ſacramento & re ſacramenti, [c] ideſt, corpore [d] Chriſti, ſicut Chriſti perſona conſtat, [e] & conficitur Deo,& homine, cum ipſe Chriſtus uerus ſit Deus,& uerus homo:q̃a omnis res illarum rerum naturam, & ueritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem ſacrificium eccleſiæ ſacramento,& re ſacramẽti, ideſt corpore Chriſti. Eſt igitur ſacramentum,& res ſacramenti, ideſt corpus Chriſti. *Item.* Caro eius eſt, quã forma [f] panis operatam in ſacramento accipimus,& ſanguis eius,quem ſub uini ſpecie, & ſapore potamus. Caro [g] uidelicet carnis, & ſanguis [h] ſacramẽtum eſt ſanguinis: carne & ſanguine, utroq; inuiſibili, [i] intelligibili, ſpirituali ſignificatur viſibile [k] Domini † noſtri Ieſu Chriſti corpus, palpabile; plenũ gratia omnium uirtutum, & diuina maieſtate. *Item.* ¶ Sicut ergo cæleſtis [l] panis, q̃ † uere Chriſti caro eſt,ſuo modo uocatur corpus Chriſti, cum reuera ſit ſacramentum corporis Chriſti,illius videlicet,quod viſibile,palpabile, mortale,in cruce eſt ſuſpẽſum, vocaturque ipſa immolatio carnis, quæ ſacerdotis manibus fit,Chriſti paſſio, [m] mors,crucifixio,nõ rei ueritate,ſed ſignificãte myſterio,ſic ſacramentum fidei,quod baptiſmus intelligitur,fides [n] eſt.

Lanfrancus ibi. Alg.l.1.c.5.& 18. Sent.4.d.10. Iuo p.2. c.9. Pann.l.1.c.138.

Lanf. paulo ſuperius.

† *al. redemptoris eius.*

Lanf.ibidem. Aug.epi. 23.ad Bonifacium.

† *al. quæ uera.*

Manducatur Chriſtus duplicit.

Pueri dicuntur fideles.

fidelem, non a fide ritum, sed a sacramento fidei, ut infra, dist. 4. mihi l.
ADDITIO. Adde q baptismus dicitur fides, quia est sacramentum fidei, ut habetur sup. 45. dist. de Iudæis. 47. distinct. cap. 2. Archid.

Dupli-

¶ *Hæc eadem habentur apud Lanfrancum [ex quo citat Iuo] & apud Algerum [quidem ac Gratian. ex lib. sententiarum Prosperi] non tamen eodem ordine collata. Ex quibus quidem auctoribus nonnulla sunt emendata.*

Hieronymus in epistolam ad Ephesios, ad c. 1.

¶ Quot modis caro Christi intelligatur. Cap. XLIX.

Ibidem gl. ord.

Alg. l. 1. c. 17. Sent. 4. dist. 8. Iuo p. 2. c. 5. Pann. l. 1. c. 139.

Iste. 6.

DVpliciter intelligitur [a] caro Christi & sanguis; vel spiritualis illa atq; diuina, de qua ipse ait: [Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.] &: [nisi manducaueritis carnem meam: & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam æternam;] vel caro, quę crucifixa est, & sanguis, qui militis effusus est lancea.

Item Ambrosius ad c. 11. prima ad Corinthios.

¶ *Citabatur ex Augustin. in libro de Trinitate ad Corinthios. Algerus etiam citat ex Augustin. de Trinitate. Sed aliquot vetusta Gratiani exēplaria habent*, Ambrosius: *cuius vere est, & ipsum citat Iuo, quamuis Ilarium, postquam citarat librum de Trinitate.*

Ibidem gl. ordi

¶ De eodem. Cap. L.

QVia morte Domini liberati sumus, huius [b] rei memores in edendo, & potando carnem & sanguinē, quæ pro nobis oblata [c] sunt, significamus.

Item Augustinus in psalmum vigesimumprimum.

Alg. l. 1. c. 19. Iuo p. 2. c. 7. Pann. l. 1. c. 141.

¶ Quomodo Christus sit immolatus semel, & quomodo quotidie immoletur. Cap. LI.

17 SEmel Christus mortuus est, iustus pro iniustis: & scimus, [d] & certum habemus, & spe † immobili retinemus, quia Christus resurgens a mortuis iam non moritur, & mors illi vltra non dominabitur. Verba ista Apostoli sunt: tamen, ne obliuiscamini, † [e] quod factum est semel, in memoria nostra omni anno fit. Quoties Pascha celebratur, nunquid toties Christus moritur? sed tamen anniuersaria recordatio quasi repræsentat [f] quod olim factum est: & sic nos facit moueri, † tanquam videamus in cruce pendentem Dominum, non tamen irridentes, sed credentes.

in præfatione. 2. expositionis. Sent. 4. dist. 12. Iuo p. 2. c. 8. Pann. l. 1. c. 143. Rom. 6.

† *pot. s.* ‡ *al. fide.*

† *obliuiscamur*] orig.

† *al. moueri.*

Beda in q. q. 15. Lanfr. ibidem. Alg. l. 1. c. 16. & 18. Sent. 4. dist. 12. Iuo p. 2. c. 9. & quarto. Pann. l. 1. c. 144.

Item in libro sententiarum Prosperi.

Cap. LII.

SEmel immolatus est Christus in semetipso, g & tñ quotidie immolatur [h] in sacramento. Qđ [i] ita intelli

[a] ¶ Dupliciter intelligitur.] i. potest intelligi, secundum illam formam & quantitatem, quam habuit in cruce: uel secundum quantitatem corporis glorificati, quod spir. naliter uidetur; quod nulli sensui subiacet in se, in illo sacramento.

[b] ¶ Huius.] s. mortis, & passionis Christi, in cuius memoriam hoc sacramentum institutum est. sup. eo. quia corpus. Arch.

[c] ¶ Oblata.] Non est in eadem forma.

[d] ¶ Et scimus.] 22. q. 5. hoc uidetur.

[e] ¶ Ne obliuiscamini.] Arg. gg memoriā multa fieri. s. eadi. & dixit. Claditur hoc uase nostri pia uictima phase. Viua salutaris, semel in cruce, sęp in aris. Quos recreas Iesu tā sacri corporis esu. A uitijs mūda sacrati sanguinis unda. Hic editur Iesus, remanet tamē integer esus. Res occultatur: quare? quia si uideatur, Forsitā horreres, & manducare timeres Vt sine subiecto dependet ī aere nubes. Et centrū terræ pelagi sustentat abyssos: Sic uini color & sapor est pondus quoque panis.

Carmina singularia circa Eucharistiæ sacramentū.

[f] ¶ Repræsentat.] qa tūc legit passio Dñi & plenius oīa, q̄ in eī⁹ passione acta sūt ad memoriā reducū tur. Forte dicit de iis q̄ fiunt in Parasceue, & de salutatione crucis, uel ſm aliquarū ecclesiarū cōsuetudinē, q̄ solent passionem repræsentare & resurrectionē.

[g] ¶ Semel.] CASVS. Dī hic q̄ Christus semel immolatus in seipso, i. in humana, & uisibili forma, efficax & sufficiens hostia fuit pro omnibus, quos redimendos esse prędestinauit, & licet tantum semel fuerit passus, tamen quotidie immolatur in sacramento.

[h] ¶ In semetipso.] ideſt, passus in propria persona in forma humana.

[i] ¶ Immolatur.] ideſt eius immolatio repræsentatur & fit memoria passionis.

[i] ¶ Quod.] Scilicet, quod semel, &c.

Dvpliciter.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̄ dupliciter intelligitur caro & sanguis Christi. Vno modo intelligitur spiritualiter. Vnde dicit Dominus, Caro mea uere est cibus, &c. alio modo intelligitur de carne, quam assumpsit de Virgine, & quę crucifixa fuit in cruce. Sequ. patet.

[a] ¶ Altitu-

Digitized by Google

Christus pro omnib. mortuus est.

a ¶ Altitudo.] Christus mortuus est pro omnib. quoad sufficientiam, non quo ad effectum: efficax. n. fuit quantũ in redimente, sed per eos fletit qui se indignos fecerunt: mortuus est ergo, vt hic dicitur pro solis prædestinatis quo ad effectũ; sed quo ad sufficientiã pro omnibus.

1 8.qõ.1. in scripturis.

b ¶ Præsciuit.] in bona significatione. I. IN Christo.] CASVS. Hug. sic ponit hũc casum. Dicit Amb. in hoc c. q hostia, quæ semel pro nobis oblata est in ara crucis, quotidie offertur in sacramẽto: & licet in multis locis offeraĩ, vna est tñ hostia, & nõ plures: vñ est sacrificiũ, & non plura ad memoriã & repræsentationem illius, quod olim factũ est, quotidie & in plurib. locis iteratur semp id ipsum immutabile. e ¶ Oblata.] i. corpus Christi oblatum est in ara crucis. d ¶ Offerimus] Quotidie offerendo. e ¶ Et una est.] i. vnius passionis repræsentatio, nõ multarum: sicut dicitur vna fides.

1 Idest, de uno, nã tot sunt fides quot sũt homines fideles secundũ Leo.

f ¶ Idipsum.] Immutabile & perpetuũ, ī. ea. dist. c. quia corpus, ut perpetua esset redemptionis oblatio. qa huic aliud sacrificium non succedit, ut sacrificijs legalib. quibus sacrificium noui test. successit. q.d. istud non mutatur, quia idem est quod fuit, & ideo ipsum semper idipsum. B.

g ¶ Plenus.] Quia in qualibet parte est totus ī. e. ubi pars est. h ¶ Vnũ.] i. vna forma confectum, & tamen plura sunt sacrificia. i ¶ Ille.] ut ī. eo. qa. k ¶ Hostiam.] ſ. seipsum. vade uersus.

Rex fedet in cœnaculo cinctus duodecim.

Se tenet ¶ manib. se cibat ipse cibus. l ¶ Cõsumi.] & ideo ipsum semper idipsum. B.

gendum est: quia in manifestatione sui corporis, in distinctione membrorum omnium verus Deus, & verus homo semel tantum in cruce pependit, offerens seipsum patri hostiam viuam, passibilem, mortalem viuorum & mortuorum redemptionis efficacem, eorũ scilicet, quos diuini consilij altitudo [a] redimendo iudicauit, præscivit, [b] prædestinauit, vocauit, modis, atque temporibus, quibus id fieri congruebat. [c]

¶ *Et hæc Iuo ex Lanfranco citat, verba B. Aug. referens, & exponente: quod facit etiam Alger. l. 1. c. 16. & 18. Verba autem B. Aug. in epist. ad Bonifacium, quam Algerus etiam citat, sunt hæc.* Nonne semel immolatus est Christus in seipso? & tamen in sacramẽto, non solũ p oẽs Paschæ solemnitates, sed omni die populis immolatur.

c ¶ Congruebat.] *Apud Lanfrancum hæc sequuntur, quæ respondent alteri membro propositionis B. Aug.* In sacramento tñ, qđ in huius rei memoriam frequentat ecclesia, caro Domini quotidie immolatur, diuiditur, comeditur, & sanguis eius de calice, fidelium ore potatur.

Item Ambrosius in epistolam ad Hebræos, c. 10. Chrysosto. in eund. epi. hom. 17.

¶ Hostia, quæ semel oblata est, in recordationẽ suæ mortis quotidie offertur.

Cap. LIII.

IN Christo semel oblata [c] est hostia ad saluté sempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per singulos dies offerimus? [d] offerimus quidẽ: sed ad recordationem mortis eius; & vna est [e] hostia, non multæ. Quomodo vna, & non multæ? quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum † est illius; idipsum, & semper [g] idipsum. [f] Proinde vnum est hoc sacrificium, alioquin, quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi? nequaquam; sed vnus vbique est Christus, & hic plenus existens: & illic plenus. [g] Sicut enim [y] quod vbique offertur, vnum [h] est corpus, & non multa corpora: ita & vnum sacrificium. Pontifex autem ille [i] est, qui hostiã [k] obtulit nos mundantem. Ipsam vero offerimus ẽt nunc, quæ tunc oblata consumi [l] non potest. Quod nos facimus, in commemorationem fit eius, quod factum est: [Hoc enim facite, [m] ait, in meam commemorationem.]

Alg. l. 1. c. 15. Sent. 4. dist. 12. Iuo p. 2. c. 6. Pann. l. 1. c. 145.

† al. exemplar.

Leo. 11.

β ¶ Et semper.] *Apud B. Ambr. & B. Ioannem Chrysostomum hæc addunturr*, offerimus, nec nunc quidem aliũ agnũ, cras alium, sed semper eundem ipsum. *quæ græce in optimo exemplari manuscripto* [*nam in Veronensi desiderantur*] *sic habent*, οὐ γὰρ νῦν μὲν ἕτερον προβατον αὔριον, δὲ ἕτερον, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ.

γ ¶ Sicut enim.] *In excusis B. Ambrosii nomine commentarijs legitur*, sicut enim, qui vbique offert. *Sed non est visa mutanda Algeri Iuonis, & Gratiani lectio. Græce est* ὥσπερ οὖν πολλαχοῦ προσφερόμενος ἓν σῶμα ἐστὶ. *Nõ nulla vero alia sunt emendata.*

Epist. 118.

Item Augustinus in libro responsionum ad Lamasium, cap. 6.

¶Sacramentum corporis Christi, non, nisi ieiuni debemus accipere. C. LIIII.

Beda 1.Cor.11. Iuo p.2.c.112. Fann.l.1.c.146.

18 LIquido apparet, quando primo acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, nō eos accepisse ieiunos. Nunquid tamē propterea [a] calumniandū [b] est vniuersę ecclesiæ, quòd a ieiunis semper accipiť? Ex hoc enim placuit spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quàm cæteri † cibi. Nam ideo per vniuersum orbē mos iste seruatur. [c] Neq; enim quia post cibos dedit Dominus: propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud sacramentum accipiendum conuenire debent: aut, sicut faciebant, quos Apostolus arguit, & emēdat, mensis suis ista miscere. Namque Saluator, [d] quo vehemētius commendaret mysterij illius altitudinem, vltimū hoc voluit infigere [e] cordibus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus [f] erat, & ideo non præcepti, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos ecclesias dispositurus erat, seruaret [g] hunc locum. Nā si hoc ille monuisset, vt post alios cibos semper acciperetur, credo, quod eum morem † nemo mutasset. [h] Cū vero ait Apostolus de hoc sacramento loquens, Propter quod fratres cum conuenitis ad manducandū, [i] inuicem expectate, si quis esurit, domi manducet, vt non ad iudicium conueniatis, statim subtexuit: [a] cętera autem, cum uenero ordinabo.] Vnde intelligi datur, quia multum [k] erat, ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, [l] quē vniuersa per orbem seruat ecclesia, ab ipso ordinatum [m] esse quod nulla orarum † [n] diuersitate variatur.

1. Cor.11.

† al. ritui.

† al. eodem ritu obseruatum sit. 1.Cor.11.

† al. illic.

† morem] orig.

a ¶ Subtexuit.] *Sequebatur in vulgatis, quæ ad eiusdem sacramēti ordinē pertinent scilicet, quomodo ieiuni, &c. quæ & a pleriſque manuſcriptis, & originali, & cæteris collectoribus abſunt.*

Item Ambrosius in libro 4. de sacramentis, cap. 4.

Lanfr. ibidem. Alg.l.1.c.7. & alibi. Guitmundus.l.1. Sent.4. dist.10. Iuo p.1.c.7.

¶Ante cōsecrationem est panis, sed verbis Christi in eius corpus mutatur. C. LV.

19 PAnis est in-

b ¶ Calumniandum.] ideſt, calumnia est imponenda.

c ¶ Seruatur.] Nunquid quis conficeret pransus? H. d. quod non, licet secus dicat in alijs sacramentis. B. vero dicit contra, & ego: licet fieri non debeat, a quia ut

1 Al. instructio. Cōficere potest pransus. 2 Vt 7.q.1. nihil.

d ¶ Namque Saluator.] Non redditur hic ratio quare post cœnam Christus corpus suum dedit, sed tantum quare post omnia, ideſt, vltimo loco. Si ergo quæris, quare post cœnam corpus suum & sanguinem Christus dederit? Respōdia ideo cœnatus Dominꝰ cœnatis discipulis corpus suum tradidit, ut in hoc sacramēto cōsummationē omnium sacramentorū veteris testamenti, & agni paschalis, quē ante manducauerant, & cæterorū monstraret.

Christus quare post cœnā suum corpus dedit

e ¶ Infigere.] Nā & pascha nouissima, &c. C. de pac. pacta. arg. contra sup. de pœnd. dist. 2. principium. vers. primo. & docet Tullius ī rethoricis, validiora argumēta in principio & in fine esse proponēda. illud enim procedit quod nouissime fit. ff. de acq. poss. si qs ante conduxit.

f ¶ Digressurus.] Qm̄ ipse dixit. Vos omnes fugietis, & ego vadam immolari pro vobis.

g ¶ Seruaret.] Arguo. quod canon nō determinat, nos determinare possumus. ut 22.q.5. hoc vī. 33 q.2. quos Deus. ff. de test. quæsitū. arg. cōtra 2.q.5. cōsuluisti.

h ¶ Mutasset.] Quod enim Dñs iubet, bonus seruus nō mutat. 28. q.1. sic em̄. circa princ.

i ¶ Ad mānducandū.] corpus Domini.

k ¶ Multum.] Hoc multum respicit illud, cætera autem.

l ¶ Insinuaret. De ipsa debeant ordinari.

m ¶ Ordinatum.] 31.11.dist. illa.

n ¶ Orarum.] ideſt regionum.

PAnis est.] Hæc est 19. pars dist. in qua probat ex quibus verbis conficitur corpus Christi, & qualiter manducetur. Io. de Fant.

CASVS. Quæsitum fuit ab Ambr. quomodo de pane fit corpus Christi? Et respond. quòd per consecrationem fit panis Christi corpus. consecratio uero fit per uerba Christi, scilicet hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, quibus Christus tantam uim contulit, quod ad eorum prolationem panis fit corpus Christi, & uinum sanguis: remanet tamen species panis & uini sub quibus latent & operiuntur caro & sanguis, ne in sumendo esset horror, si species crudæ & uiuæ carnis & crudi sanguinis apparerent. sic ponit H. ca. sum, excepto eo quod ponitur in principio §. Bene vero

Digitized by Google

vero ſic ponit. Quæritur quomodo de pane fit corpus Chriſti? & reſpondet, uerbis Chriſti. Alia quæ adduntur laudes ſunt & orationes, ſed ſermo Chriſti, quo omnia ſunt creata, panem & uinum in carnem & ſanguinem conuertit, quamuis non appreat ibi caro uel ſanguis. Et quod ſacramentū cōficiat uerbis Chriſti, probatur per uerba, quæ presbyter pfert in miſſe ſecreta.

a ¶ Panis eſt in altari.] In prima parte dī p ad prolationē illius formę, Hoc eſt corpus meū, &c. panis & uinū tranſeūt in corpus & ſanguinem Chriſti: & hoc propter illorum uerborum Chriſti efficaciam. Ille enim qui ex nihilo creauit oīa, ſatis poteſt hoc ſic commutare. In ſecūda parte rīdet cuidam obiectioni, quare non ſumitur in eadem forma in qua Chriſtus paſſus eſt.

Sacramentū altaris pōt dici ſacramēta.

In tertia ponit uerba illa ad quæ fit tranſubſtantiatio, reliqua de ſolennitate eſſe occulte oſtēdēs. In quarta pbat nos in altari accipere uerū corpus Chriſti, auctoritate eiuſdem.

b ¶ Sacramētorum.] pluraliter dicit propter ſpecierū pluralitatem, unum tamē eſt ſacramentum: z quia unus ſub utraque ſpecie eſt Chriſtus.

z De hoc dixi ſ. ca. comperimus. Archid.

Panis ante conſecratiōnē nō eſt ſacramentum.

c ¶ De pane.] ideſt, panis tranſit in carnem & Corpus Chriſti, & hoc eſt per cōſecrationem ſup. ca. panis. & habetur j. ea. qui manducant.

d ¶ Quibus. Quaſi dicat attēde cuius verba ſunt. & uidebis.

e ¶ Conficit.] ideſt, tranſire facit ſubſtātiā panis & uini in uerum corpus & uerum ſanguinem.

f ¶ Sacramentum.] Dū panis eſt, nullū eſt ibi ſacramentum, quia nihil ſignificat: ſed cum incipit tranſire in corpus Chriſti, ſtatim ſpecies panis incipit ſignificare corpus Chriſti, & eſſe ſacramentum: cum autem nihil ſignificaret, tunc non erat ſacramentū, non tamen panis, uel ſacramentum, vel corpus Chriſti, conſecratur precibus, ſed in ſacramentum quod eſt corpus Chriſti, panis fit tranſubſtantiatio.

g ¶ Qui ſermo] ideſt, qua vi, & qua potentia hoc facit corpus Chriſti? ea ſcilicet qua creauit cuncta.

h ¶ Quo.] ideſt, qua poteſtate facit? & ita quærendo ſtatuit. H. hoc tamen eſt impoſſibile, quod panis fit corpus Chriſti, ſed talia uerba ad ſanum intellectum ſunt intelligenda.

i ¶ Quę erant.] Antequam conſecrarentur, ſed eſſę deſierunt z. ſicut enim ſapor aquæ permiſtæ calici deſinit eſſe, ita ſubſtantia panis deſinit eſſe conſecratione ſuperueniente.

z Quantū ad ſubſtātiam.

altari [a] uiſitatus ante uerba ſacramentorū; [b] ubi acceſſit conſecratio, de pane [c] fit caro Chriſti. Hoc igitur adſtruamus. Quō poteſt, qui [i] panis eſt, corpus eſſe Chriſti? conſecratione. Conſecratio aūt quibus [d] verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu. Nam per reliqua omnia, quæ dīr, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus, pro ceteris. Vbi uenitur, ut conficiatur uenerabile ſacramentum, iam non ſuis ſermonibus ſacerdos, ſed utitur ſermonibus Chriſti. Ergo Chriſti ſermo hoc conficit [e] ſacramentum. [f] Quis ſermo [g] Chriſti? nempe is, quo [h] facta ſunt omnia. Iuſſit Dīs, & factum eſt cęlū, iuſſit Dominus, & facta eſt terra; iuſſit Dīs, & facta ſunt maria, iuſſit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vides ergo, quam operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta vis eſt in ſermone Domini Ieſu, ut inciperent eſſe, quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, ut ſint, quæ α erant, [i] & in aliud commutentur. Et ſic, quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus [k] Chriſti eſt poſt conſecrationem, quia ſermo Chriſti creaturam mutat, & ſic ex pane fit corpus Chriſti, & vinum cum aqua in calice miſſum, fit ſanguis conſecratione uerbi cęleſtis. Sed forte dicis; ſpeciem ſanguinis non video, ſed habet ſimilitudinē. [l] Sicut enim mortis [m] ſimilitudinem ſumpſiſti, ita etiam ſimilitudinem [n] pretioſi ſanguinis [o] bibis, vt nullus horror cruoris ſit, & pretiū tamen redemptionis operetur. Didiciſti ergo, quia quod accipis, corpus eſt Chriſti, &c. ¶ Vis ſcire, quia uerbis cęleſtibus conſecratur? Accipe, quę ſunt uerba. Dicit ſacerdos. Fac nobis, inquit, hanc oblationem adſcriptam, rationabilem, acceptabilem, β quod eſt figura corporis & ſanguinis dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui pridie quam pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem, reſpexit ad cęlum ad te ſancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, fregit, fractumque Apoſtolis ſuis, & diſcipulis ſuis tradidit dicens: Accipite, & edite ex hoc omnes, hoc enim eſt corpus meum, quod pro multis confringetur. Similiter & calicem, poſtquam cœnatum eſt, pridie quam pateretur, accepit, reſpexit ad cœlum ad te ſancte pater omnipotens æterne Deus, gratias agens benedixit, Apoſtolis & diſcipulis ſuis tradidit dicens, Accipite, & bibite ex eo omnes, hic eſt enim ſanguis meus. Vide,

Hic ſumatur in reſertur ſentētia, uerbis hinc inde collectis.

K ¶ Ian. corpus.] ideſt, corpus Chriſti tranſit accedente Chriſti forma, ita ut poſt conſecrationem non ſit iam ibi panis, ſed uerum corpus Chriſti.

l ¶ Similitudinem.] ideſt, tantum ſign ficat.

ADDITIO. Vel dicit ſupra, dum frangitur.

m ¶ Mortis.] i. repræſentationis mortis ſuæ paſſionis.

n ¶ Similitudinem.] ideſt, ſpeciem ſub qua latet corpus Chriſti mortuum pro nobis, ad ſimilitudinem cuius & nos pro ipſo mori debemus ſaltem in peccatis.

o ¶ Sanguinis.] Non colore, ſed repræſentatione.

a ¶ Vni-

a ¶ Vniuersa]ideſt, ninum & aquam.

Corpus Chriſti non digeritur ut cæteri cibi.

NOn iſte panis eſt qui uadit.]i. non incorporatur ſicut cæteri cibi, qui in ſtomacho digeruntur. Vel nõ deſcendit in ſtomachum ſicut ille cibus corporalis. Vel non tranſit in ſuſtentationem corporis ſicut ille, eſt. n. cibus animæ, non corporis, unde ſubauditur, ſed &c. H. ſpecies tamen bene uadunt in corpus. b Sed nunqd ibi eſt ſacramentum? Nõ, quia deſinit ibi eſſe * corpus Chriſti, & tamdiu eſt ibi ſacramẽtum, quamdiu eſt corpus Chriſti. Sed quamdiu hoc ſit. i. uſque ad quem locum procedat per gulam, neſcio. Sed licet non ſit ſacramẽtum cum eſt in corpore, ſi tamen enomuerit illud, cũ ueneratione eſt ſeruãdum, quia ſacramẽtum fuit.

b De hoc no. ſup. eo. di. in c. tribꝰ. in gl. ſed nec ſpẽs ibi uidens, ebrietatem. Arch.

* Vide notata ſupra eo. tribus gradibus.

ADDITIO. In hac gl. ſupra ibi neſcio. dicit Hug. hoc Deus nouit, ſed credit, q̃ tamdiu corpus Chriſti ſit in ſumẽte, donec ſpecies in ore & ſapor eius nõ ſentitur, quod ſit ex quo transglutitur, ſtatim deſinit eſſe ſacramẽtũ, & corpus Chriſti deſinit eſſe in ſumente, ſecũdum H.

omnia illa verba Euãgeliſtæ ſunt uſque ad [accipite] ſiue corpus, ſiue ſanguinem. Inde verba ſunt Chriſti, Accipite, bibite ex eo omnes, hic eſt enim ſanguis meus. Vide ſingula. Qui pridie, inquit, quam pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem. Antequam cõſecretur, panis eſt, ubi autem uerba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Deniqne audi dicẽtem, Accipite, & edite ex eo omnes, hoc eſt enim corpus meũ. Et ante uerba Chriſti calix eſt uini & aquæ plenus. Vbi uerba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte quantis generibus potens eſt ſermo Chriſti uniuerſa [a] conuertere. Deinde ipſe dominus Ieſus teſtificatur nobis, qđ corpus ſuũ accipiamus, & ſanguinẽ ſuum. Nunqd debemus de eius fide & teſtificatione dubitare? a ¶ Vt ſint, quæ erãt.] *Hæc B. Ambroſii uerba, q̃ Berẽgarius catholicis obiiciebat, accurate explanantur a Guit mũdo lib. 2. & ab Algero lib. 1. c. 7. Lanfrancus aũt non modo ea optime interpretatur, ſed etiã addit in quibuſdã codicibus ſic legi.* Si igit tanta uis eſt in ſermone Domini Ieſu, vt inciperent eſſe quæ nõ erant, quanto magis operatorius eſt, vt quæ erant, in aliud commutentur?

Sent. ibid. Iuo p. 2. c. 7.

β ¶ Acceptabilem. *Gratiani erat.*] *In codicibus*, rationabilem, &c. *Addita uero ſunt omnia uſque ad uer.* Vide, *(quod antea erat.* Inde.) *Multum enim uidetur facere ad ea, quæ ſequuntur, intelligenda.*

In ſummam redacta uerba. Idem uero habetur apud B. Auguſt. ſerm. 28. de verb. Dom.

Idem Ambroſius lib. 5. de ſacramentis, c. 4.

¶ Non corpus, ſed animę ſubſtantiam fulcit panis uitæ æternæ. Cap. LVI.

In glo. ord. ad c. 2. Ioan.

NOn iſte panis eſt, qui uadit [b] in corpus, ſed ille panis uitæ æternæ, q̃ animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit, & *paulo poſt.* ¶ Iſte panis quotidianus ẽ, accipe quotidie, [c] quod quotidie tibi proſit: ſic uiue, ut quotidie merearis accipere. [d]

Item Auguſtinus in epiſtola ad Irenæum.

Idan. 6.

¶ Etiam ſecundum carnem Chriſtus eſt panis uiuus. Cap. LVII.

CHriſtus panis eſt, de quo qui manducat, uiuit in æternũ: de quo ipſemet dicit, [& panis, quem ego dabo caro mea eſt pro mũdi uita, &c.]. Determinat, quo modo ſit panis, non ſolum ſecundum uerbũ: quo viuũt omnia, ſed etiam ſecundũ carnem [e] aſſumptam pro mũdi uita. Humana enim caro, quæ erat peccato obnoxia, & ideo mortua, carni [f] eius mũdæ unita, & incorporata, vnum cum illo effecta, uiuit de ſpiritu eius, ſicut viuit corpus de ſuo ſpiritu. Qui uero non eſt de corpore Chriſti, non uiuit de ſpiritu Chriſti.

Beda 1. Cor. x. & ibi gl. ord. inf. inuitat. & qui mãducat me. Alg. l. 1. c. 5. 7. 15. & alibi. Bertramus de ſacrã. Euch. Sent. 4. diſt. 12. Iuo p. 2. c. 8.

Idem Aug. in ſermone x *de uerbis Apoſtoli.*

¶ Quomodo Chriſtus viſibiliter in ſacramentis ſpiritualiter manducatur, & bibitur. C. LVIII.

QVi manducant, & bibunt Chriſtum, uitam

c Ext. de pœ. & re. c. ois.

d ¶ Accipere]Si ſit ſacerdos: ſi laicus, tempore cõſtituto a uel potius myſticè ſpirituale notat ſumptionem. Vnde gl. ibi, accipe quotidie .i. quotidie te prępara habilẽ ad ſuſcipiẽdum.

CHRISTVS. panis eſt.] CASVS. Dicitur hic quod Chriſtus dr eſſe panis non ſolum ſecũdum quod Deus eſt uiuificãs omnia, ſed etiam ſecundum quod eſt homo in carne aſſumpta pro nobis, per quam aſſumptionem unitur quis Chriſto, & uiuit de ſpiritu ſancto, ſicut unum corpus de ſuo ſpiritu vnum corpus cum illa carne, vel unum corpus cum Chriſto.

e ¶ Secundum carnem.] Secundum quam eſt panis hominum.] 3

f ¶ Carni.] Chriſti ſpirituali, ideſt, eccleſiæ.

3 Quaſi dicat per hoc eſt factus noſter panis, & ſuſtẽtatio, & uita noſtra, quia aſſũpſit carnem noſtram. Arch.

■ ¶ Vnita.] Per participationem in eccleſiam.

QVi mãducant.] CASVS. Quæritur, cum Chriſtus in ſacramento mandatus, & in patrẽs diuidatur

uidatur,quomodo dicitur unus & integer esse? Et respō detur,non est mirum si manducatus viuat quia occisus resurrexit,& partes quæ fiunt in sacramento,non fiunt de illo.sub illis tamen assumitur totus integer,sicut remansit totus apud patrem cum descendit de cœlo in Virginē,& ideo dicitur sacramentum, quia aliud apparet, & aliud intelligitur, & sumitur, qui autem non est in vnitate ecclesiæ, non prodest ei sumere corpus Christi.

manducant & bibunt. Illum manducare,est reſici: illum bibere,est viuere. Quod in sacramento [a] visibiliter sumitur,in ipsa veritate [b] spiritualiter manducatur [c] & bibitur. Manducetur [d] Christus;viuit manducatus, quia resurrexit occisus. Nec quando manducamus, partes [e] de illo facimus. Et quidem in sacramento sic fit, [f] & norūt fideles, quemadmodum manducent [g] carnem Christi, vnusquisque accipit partem [h] suam, [i] vnde & ipsa gratia partes uocantur. Per partes [k] manducatur, & manet integer [l] totus, per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cœlo, manet integer † totus in corde tuo. Totus erat apud patrem, quando uenit in Virginem, impleuit illā, nec recessit ab illo, *& infra.* ¶Quod videtur, † [m] panis est, [n] & calix, q̄ etiam oculi renunciant. [o] Quod autem [p] fides postulat ¶ instruenda, panis [r] est corpus Christi, calix, anguis, *& inf.* ¶Ista ideo dicuntur sacramenta: [s] quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spiritalem. *& infra.* ¶Qui accipit mysterium vnitatis, & non tenet vinculum pacis: non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se.

† hic) *glosa.*

† ego vidisti) otig.

sup.ea. quia passus.

¶Sententia prioris partis huius capitis est apud B. Aug. in sermone 2. de verbis Apostoli, & fusius quidem explicata. Cætera autem a vers. Manducatur Christus *vsq; ad finē sunt apud Bedā, & pars refertur ēt inf. c. immitat.*

Idem Aug. super Ioan. ad cap. 6. tract. 26. & 27.

Beda. 1. Cor. 10. & 11.

¶Quomodo spiritualiter corpus Christi sit accipiendum. Cap. LIX.

CRedere in Iesum Christū, hoc est manducare panem viuum. Qui credit in [t] eum, manducat. Inuisibiliter saginatur, quia & inuisibiliter renascitur. [u] [Et, qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam] Participatione enim filij (quod est per vnitatem corporis Christi & sanguinis) homo māducans viuit, non sumens tantum in sacramento, [x] (quod & mali faciunt) sed vsque ad spiritus participationem, vt in corpore Domini tanquam membrum maneat, & eius spiritu vegetetur: quod est, dum eius mandata seruat.

sup. ead. ut quid Al. l. 1. c. 8. & 21. Sent. 4. d. 9. Iuo p. 2. c. 4.

---

a Subaudi, quia maius fuit: & ita istud, qa, non est causale, sed probatio a maiori, vel dic q̄ est cāle, quia semel est mortuus, & resurrexit ad immortalitatē: ergo amplius, &c. ut sequitur in gl. sm Io. de Fant.

Corpus glorificatum lædi non pōt.

---

[a] ¶In sacramento.] i. in specie panis & vini uisibili.

[b] ¶Veritate.] i. vera caro & sanguis Christi inuisibiliter māducantur.

[c] ¶Manducatur.] i. modo manducandi sumitur, & ita intellige omnes tales processus.

[d] ¶Manducet.] Nec mirū, quia surrexit occisus, ergo amplius mori non potest siue manducetur, siue non.

[e] ¶Partes.] sup. ead. dist. ego Berēgarius. contra.

[f] ¶Sic fit.] i. sacramētum per partes diuiditur, sub quo totū, & integrum Christi corpus latet.

[g] ¶Māducēt.] Quia in sacramento.

[h] ¶Partem.] Totum corpus Christi sub parte speciei.

[i] ¶Suam.] Et sub illa totum Christum.

[k] ¶Per partes.] Glorificatum quidē corpus aliquā læsionē post resurrectionē pati non potest. 11. q. 3. secundum.

[l] ¶Integer Si credis. ADDITIO. Idest, q fidem: quia credere debes ipsum semper integrum manere, & non per partes diuidi. Arch.

[m] ¶Videtur.] Quia species panis & vini vid. tur.

[n] ¶Panis est.] idest, species panis, & species calicis.

[o] ¶Renunciant.] idest, ostendunt & probant.

[p] ¶Quod autem.] idest. sed.

[q] ¶Postulat.] Nominibus partium appellatur corpus & sanguis Christi. Vel ipse species, quæ per partes diuiduntur, uocantur, corpus & sanguis Christi, sed significati mysterio, ut sup. ea. hoc est.

[q] ¶Postulat.] idest, quod fideles instruuntur debere credere.

[r] ¶Panis.] idest, sub specie panis latet corpus Christi, & sub specie vini, sanguis per significationem, nam in rei veritate, utrumque sub utroque latet.

[s] ¶Sacramenta.] sup. 1. q. 1. multi secularium.

[t] ¶Credere.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ qui credit in Christum, specialiter manducat eum, & viuit in æternum: nec tamen sacramentaliter sumit corpus Domini sicut faciūt mali. sed eius participatione sit membrum

[u] ¶Renascitur.] Puta per baptismum, uel per Eucharistiam cum digne sumit.

[x] ¶In sacramento.] idest, in sacramentali manducatione, sed etiam in spirituali. nam sicut in baptismo induitur Chr̄s interdum sacro tenus, interdum quoad uitæ sanctificationem; (primum bonorum & malorum est

brum Christi, & eius spiritu uegebatur, & ad Deum tendit, ad quem mali non accedunt.

[t] ¶Qui credit.] Diligendo eum super omnia, scilicet sperando eum sibi dari in præmium, ponendo totam spem in eo, incorporat sibi Christum per fidem & dilectionem, & spem. de pœn. dist. 2. charitas.

[u] ¶Renascitur.] Puta per baptismum, uel per Eucharistiam cum digne sumit.

[x] ¶In sacramento.] idest, in sacramentali manducatione, sed etiam in spirituali. nam sicut in baptismo induitur Chr̄s interdum sacro tenus, interdum quoad uitæ sanctificationem; (primum bonorum & malorum est

¶ Ibi dr, q̄ istud sacramentum dr mysterium.

Corpus Christi possumus quotidie facile comedere Christus induitur in baptismo.

3 Hoc tantū est bonorū sup. ead. q. 4. quomodo.

Digitized by Google

eſt commune, ſecundum bonorum & piorum: ſed ſecundum eſt proprium bonorum) ſic a malis manducatur Chriſtus ſacramentaliter tantum, a bonis uero ſacramentaliter, & ſpiritualiter, & ab omnibus credentibus ſpiritualiter.

a ¶ Ad

¶ Ad altare [a] Dei inuiſibile (quo non accedit iniuſtus) ille peruenit, qui ad hoc præſens iuſtificatus [b] accedit. Inueniet illic vitam ſuã, qui hic diſcernit [c] cauſam ſuã.

Alcuinus de diu. of. fol. 89. In l. ſent. Aug. al. Proſper. ſen. 189. & ex Aug. in pſ. 42.

¶ *Caput hoc confectum eſt ex dictis B. Auguſt. in tract. 26. & 27. in Ioannem, & in Pſal. 42. & ex Proſpero, vt ſuis locis eſt indicatum.*

Idem in lib. 3. de Trinitate, cap. 4.

¶ Spiritus ſanctus inuiſibiliter corpus & ſanguinem Chriſti ſanctificat. C. LX.

COrpus [a] & ſanguiné [d] Chriſti dicimus illud, ꝙ ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica cõfecratũ, rite ſumimus [e] ad ſalutem ſpirituale in memoriam [f] pro nobis Dominicæ paſſionis. Quod cum per manus [g] hominum ad illam viſibilem [h] ſpeciem perducitur, non ſanctificatur, [i] vt ſit tã magnum ſacramentum, niſi operante inuiſibiliter ſpiritu Dei; [k] cũ hæc omnia, quæ per corporales motus in illo opere fiunt, Deus operetur.

Beda 1. Cor. 10. ex Aug.

a ¶ Corpus.] *Apud B. Auguſt. hæc antecedunt.* Nec linguam quippe eius *de Paulo loquitur*, nec mẽbranas, nec atramentũ, nec ſignificantes ſonos lingua editos; nec ſigna literarũ conſcripta pelliculis corpus Chriſti, & ſanguinẽ dicimus: ſed illud tantum, quod ex fructib. terræ, &c. *præſtat q; omnino locum illum integrum legere.*

Item.

¶ Per benedictionem panis efficitur corpus Chriſti. Cap. LXI.

Beda ibidem. ſup. quia paſſus.

NOn omnis panis, ſed accipiens benedictionem [l] Chriſti, fit corpus Chriſti.

Idem.

¶ Dupliciter corpus Chriſti intelligitur. C. LXII.

Beda ibidem.

COmmendauit nobis Chriſtus in illo ſacramẽto corpus [m] & ſanguinem ſuum, quod etiam fecit & nos ipſos. Nam & nos ipſius corpus [n] facti ſumus.

Alg. l. i. c. 3.

Idem tractatu 26. ad c. 6. Ioannis.

¶ Sacrificium altaris, ſacramentum eſt vnitatis. Cap. LXIII.

HOc [a] ſacramẽtum pietatis eſt ſignum vnitatis, vinculum charitatis. Qui vult viuere, habet vbi uiuat, habet vnde viuat, accedat, credat, incorporetur, vt viuificetur. *& infra.* ¶ Hunc itaque cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum, quod eſt eccleſia in prædeſtinatis.

Iuſtus Teipſum accuſat. 2 Arg. 11. q. 3. cuſtodi, 7. 4. di. panem.

2 ¶ Ad altare.] ideſt, ad vitam æternam.

b ¶ Iuſtificatus.] infra ead. panem.

c ¶ Diſcernit.] Vtrum. ſ. iuſte poſſit percipere, iuſtus. nec accuſator ſui ipſius eſt arg. 13. q. 2. in præſenti.

COrpus.] CASVS. Dicitur in hoc c. quod corpus Domini, quod ex pane & vino conſtruitur, in memoriam tractionis ſup. ea. quia paſſus.

n ¶ Nos ipſius corpus.] Spirituale, dum ſumus in eccleſia merito & nomine.

HOc pietatis eſt.] Supra 22. q. 4. ipſa pietas. & ſupra ead. diſt. quia paſſus.

Item

d ¶ Corpus & ſanguinem.] i. tranſire in corpus, & ſanguinẽ Chriſti: quod eſt fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum. i. ſacramentum in corpus Chriſti tranſubſtantiatum.

e ¶ Sumimus.] Ad ſalutem, ſcilicet, ſi digne ſumamus.

ADDITIO. Alias ſecus 7. ea. & ſancta.

f ¶ In memoriã.] vt de ſacerdos cum celebrat, crucem habet ante ſe. 2 & laici aliam extra.

2 Vt quaſi Chriſtũ præſentẽ in cruce videat i. ea. diſ. ſemel Chriſtus. ſecundum H.

g ¶ Per man⁹] ꝙa hõ adminiſtrat quaſdã opportunitates ut ſiat panis & vinũ ar. 26. q. 5. nec mirum.

h ¶ Viſibilem.] i. viſibilem oblationem & celebrationem ex multis confectam.

i ¶ Nõ ſanctificat.] i. nõ trãſubſtãtiatur ſacrum, vt ſit. &c.

k ¶ Spiritu Dei.] Sed cõtra i. e. panis, vbi dixit, ꝙ ſermo Chriſti, i. ipſe Chriſt⁹ cõficit hoc ſacramẽtũ. ſed ꝙa indiuiſa ſunt opera Trinitatis, nõ eſt hic cõtrariũ. nõ .n. per unum ſolum excludũtur oĩa alia, nec per hoc excludit vocalis ſermo. 28. quæſt. 1. ſic. n. verabſit.

Opera Trinitatis ſunt indiuiſa.

l ¶ NOn omnis Benedictionẽ] inſtitutã a Chriſto, ꝙ eſt: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meũ, Marci 4.

5 Subaud. ſecretã & myſticam. i. ea. panis. & calix. Arch.

m ¶ COmmẽdauit] ¶ Corpus.] Sci

PAnem.] Hæc est 10. pars distinct. in qua dicitur, ꝙ spiritualiter manducare corpus Christi, est portare innocentiam ad altare: & hoc probat per 5. c. Io. de Pan. CASVS. Debet quis corpus Christi digne sumere dimissis prius peccatis debitoribus suis: nec debet ficte dimittere: quia Deū fallere non potest.

a ¶ Mortifera.] q. d. si nō potes omnino peccata vitare: ordina ita saltem vt non sint mortifera, nam sine venialibus hæc vita non ducitur. de pēn. dist. 3. de quotidianis. debet. n. aduersario peccatū remittere, i. rancorem, sed satisfactionē nō cogitur remittere, 23. q. 4. si illic.

b ¶ Panis est.] q. d. nō latet sub horribili spē uel nociua, sed sub spē panis, q̄ est amica naturæ. G.

c ¶ Quē non fallis.] 24. q. 3. Deus qui. & omnium secretorū cognitor est. 32. dist. erubescant.

d ¶ Ipsum fallere nō potes.] Vt 11. q. 3. secundum. arg. contra 16. q. 1. reuertimini. d. 81. oportet. cōtra, sed fallere quia pōt quantum in se est, sed non ꝙ Deo aliā opinionem inducat propter alicuius fallaciam, quam habet, quoniam immutabilis est 22. q. 4. incommutabilis.

ADDITIO. Dicclarius. Falli dupliciter dr̄, i. falsam opinionē induci, quod in Deum non cadit: ut hic, & 24. q. 3. Deus. Secundo modo dr̄ fallī, i. fraudem pati ſm quod dicit Deus defraudari, uel nomen eius falli, ut in contrariis. Arch.

QVi discordat.] CASVS. Dicitur hic, ꝙ qui malus est, non manducat spiritualiter, nec incorporatur ecclesiæ, licet quot die sacramentaliter sumat corpus Christi.

e ¶ Nec manducat.] idest, non incorporatur corpori eius, quod est ecclesia, manducando, i. credendo: licet quotidie sumat corpus de Virgine natum. hoc enim & mali accipiunt, ut infra cad. c. 1. & sup. ea. dist. quid est. & c. credere.

BT sancta.] CASVS. Dicitur hic quòd bona quandoque nocent malis, ut corpus Christi indigne sumentibus, quod probat auctoritate Apostoli, & exēplo Iudæ a Domino. Salutē medicus dedit, sed quia ille, qui indignus erat, accepit, ad perniciem sui accepit. Et mala prosunt bonis, sicut angelus satanæ profuit Paulo. Per malū enim fit bonum, cum bene accipitur i malum.

¶ *Quæ multa fusius apud B. Augustinum explicantur tractatu 6. & 62. in Ioannem, hic in summam quandam sunt collecta.*

Idem. †

dæ, & econtra mala quandoque prosunt bonis, sicut Angelus satanæ profuit Paulo.

f ¶ Obesse.] Occasionaliter sancta malis obsunt, s. cum sunt per abusum sumpta, & sanctorum abusio. i. præsūptio & temeritas, qua qs præsumpsit indigne sumere. Sancta malis obsunt.

g ¶ Sa-

a ¶ Hoc sacramentum.] *In originali est, ò sacramentum pietatis, ò signum vnitatis, ò vinculum charitatis. Ex quo quidem originali reliqua sunt emendata, & aucta.*

Item ibidem.

Beda 1. Cor. 11. & glossa ord. ibidem.

¶ Spiritualiter magis, quam corporaliter corpus Christi debemus accipere. C. LXIIII.

20 PAnem cęlestem β spiritaliter manducare, est innocentiam ad altare apportare. Peccata etsi sunt quotidiana, [vel] non sint mortifera. a Antequam ad altare accedatis, attendite, quod dicatis, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Si dimittis, dimittetur tibi: securus accede, panis est, b nō venenum. Sed vide, si dimittis, nam si non dimittis, mentiris, & ei mentiris quem non fallis. c Mentiri Deo potes, Deum fallere non potes. d

Alg. l. 1. c. 20. Iuo p. 2. c. 4.

† abest ab Isidoro.

β ¶ Panem cæleſtem.] *In originali legitur.* Panem cæleſtem spiritualiter manducare: innocentiam ad altare apportare. *Itemq; apud iudicatos collectores, sed habita est ratio eius, qui casum scripsit: & Gratiani lectionem secutus est etiam B. Thomas in arena ad eum Ioannis locū. Reliqua vero sunt emendata & locupletata.*

Idem † *in libro sententiarum, c. 339.*

† al. Prosper.

¶ Sacramentum, non veritatem Christi corporis accipit, qui ab eo discordat. C. LXV.

Beda ibidem. & gl. ordi. Alg. l. 1. c. 21. Sent. 4. dist. 9. Iuo p. 2. c. 8. Beda, & glossa ord. ibid.

QVi discordat a Christo; nec manducat e carnē eius, nec sanguinem bibit: etiam si tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ præsumptionis quotidie indifferenter accipiat.

Idem tractatu 6. & 62. in Ioannem.

¶ Sancta nocet malis, & mala prosunt bonis. C. LXVI.

Sent. 4. dist. 9. 1. Cor. 11.

ET sancta malis possunt obesse; f bonis sunt ad salutē, g malis ad iudicium. Vnde Apostolus: Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi māducat & bibit: nō quia res illa mala h est; sed quia malus accipit quod bonū est. Non. n. mala erat bucella, quæ tradita est Iudæ a Domino. Salutē medicus dedit, sed quia ille, qui indignus erat, accepit, ad perniciem sui accepit. Et mala prosunt bonis, sicut angelus satanæ profuit Paulo. Per malū enim fit bonum, cum bene accipitur i malum.

Ioan. 13. Tract. 61.

† in glossa ordi. in ps. 48. uers. Manducauerunt & adorauerunt] ex Aug.

Carnē Christi non manducat qui ab eo discordat.

g ¶ Salutem.] idest, illud poterat esse causa salutis, si digne susciperetur.

h ¶ Illa mala.] i. digna patientia malorum, idest, aduersorum. uel mala peccata prosunt occasionaliter arg. dist. 13. nerui. & dist. 50. fidelior. & de pę. dist. 2. §. hæc itaque. &c. talibus.

i ¶ Accipitur.] idest, patienter sustinetur afflictio.

Non

¶Non prohibentur mali de mensa Domini manducare. Cap. LXVII.

NOn prohibeat [a] dispensator [b] mãducare pingues [c] terræ in mensa Domini, sed exactorem [d] moneat timere. [e]

Item in libro 5. de baptismo, c.8.

¶ Et qui indigne accipit, corpus Christi accipit. Cap. LXVIII.

SIc Iudas, cui buccellam tradidit Dominus, non malũ accipiendo, sed male accipiendo, locum in se diabolo præbuit; sic indigne quisque sumens Dominicum sacramentum, non efficit, vt quia ipse malus est, malũ sit; aut, quia non ad salutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & sanguis Domini nihilominus etiã erat [f] illis, quibus dicebat Apostolus: [qui manducat indigne, iudicium sibi manducat, & bibit.]

Item Ambrosius in libro de his, qui mysterijs initiantur, c.8. & 9.

¶Quibus exemplis præter naturam substantia panis & vini in corpus & sanguinem Christi conuerti probetur. Cap. LXIX.

REuera mirabile est [g], qđ manna [h] Deus pluit patrib. & quotidiano cœlesti pascebantur [i] alimento. Vnde dictum est [panem Angelorum mãducauit homo.] Sed tamen panem illum, qui manducauerunt, oẽs [k] in deserto mortui sunt. [l] Ista aũt esca, quam accipis, isti panis viuus, qui de cœlo descendit, vitæ [m] æternæ substantiã subministrat; & quicumq; panẽ hunc mãducauerit, non morietur in æternũ; quia † corpus est Christi. Considera nunc, vtrũ præstantior sit panis Angelorũ an caro Christi, quæ vtiq; corpus est vitæ. Manna illud

† al. &

Index nõ iudicet secundũ conscientiam.

In gl.ord.in Ps. 48. ver. Manducauerũt & adorauerunt ex Aug.

Beda 1.Cor.11.

Lanfr.ibidem. Alg.l.1.c.21. Guitmundus l.3. Sent.4.dist.9. Anſ.l.9.c.11. Iuo p.2.c.9.

1.Cor.11.

Deuter. 8. Ps. 77. Exo 16. Sap.16.

Lan.) Alg.) sparsim Guit.) Iuo p.2.c.7. Deut.1. & 2.

Subaud. qui in terreis sunt pingues, i. foreis in cœlestibus debiles. 17.dist. omnes.Arch.

a ¶ Non prohibeat.] Arg. quod non dẽt iudex secundũ conscientiam iudicare. arg.3.q.7. iudicet.argum.quod debet iudex amittere iuramentum volentis se purgare de crimine, cuius conscius est iudex.inf.e.pro dilectione.contra.sed illud de manifestis. extra de tempo.ord. ad aures.arg.contra.

b ¶ Dispensator.] In quo casu non videtur dare quod scit vel credit ei nocere: in alijs non: tamen est medicus eius, & saluti eius debet prouidere. facit quod suũ est, cum eum monet ne accedat.

c ¶ Pingues, idest diuites in peccatis, idest peccatores: & hoc si occulti sunt.

ADDITIO. Ar.32.dist.nullus.6.q.1.si omnia.2.q.1.de manifesta. secus si non sunt manifesti. inf.eod.pro dilectione.& dicit.in glo. Archid.

d ¶ Sed exactorem. i. ipse sacerdos moneat exactorẽ, qui importunus exigit corpus Domini.

e ¶ Timere.] s. Deum, i. vt timeat Deum, vt propter eius timorem desistat & ne accipiat ex quo indigne accipit. si tamen non vult desistere, detur ei potius.quã negetur. Vel ita. sed ipse sacerdos moneat pingues terræ timere exactorem. i. Deum, qui hoc exigit ab eis, qui reuera exactor est inquirendo merita singulorum. 1.q.4.§.econtra. Ego sum Deus zelotes.

SIcut Iudas.] CASVS. Quæritur hic vtrum mali accipiant corpus Christi? Et respondetur quod sic; quia Iudas quamuis malus esset, tamen corpus Christi accepit indignus: & de male accipiente dicit Apostolus: Qui manducat carnem meam, &c.

f ¶ Erat.] sacramentaliter.

REuera.] Hæc est 2. pars dist. in qua probatur, qđ dñs sit possibile de pane conficere corpus Christi. Io. de F. CASVS. Licet hoc ẽ. sit prolixũ. Beneu. tñ & H. hunc casum breuiter ponũt. Cõmẽdat Alb. in hoc ca. multipliciter sacrum Eucharistiæ ostẽdendo maius & melius esse q̃ manna, qđ antiquitus pluit Dñs patrib. in deserto: maius etiã quam aqua, quæ Iudæis fluxit de petra. Secundo probat dominũ posse conuertere panem & vinũ in corpus suum: & hoc per multa miracula: qa omnia sunt creata I verbo eius: & ipsum corpus miraculose fuit natum de Virgine. & in fine hortat nos ad credendum vt indubitãter credamus sicut est scriptum de hoc sacramento.

g ¶ Reuera mirabile est.] CASVS. Dicebant quidã, mirabile esse, q̃ ita panis cõuerteret ī corpus Christi dicit Ambr. ¶ reuera mirabile ẽ; sed tã quod possit fieri, probat exẽplis veteris & noui testamẽti. Ex veteri testamento, primo ponit exemplum de manna, quod datum est Iudæis. Exemplum noui testamenti ponit de incarnatione Christi, ꝓterea quia ipse enim dixit, hoc est corpus meum, &c. Secundo, de aqua saliẽte de petra. Tertio, de virgis in serpẽtes versis. Quarto de apertione maris. Quinto, de Iordane conuerso retrorsum. Sexto, de amaritudine fluuij. Septimo, de Hell sæo, qui ferrũ natare fecit. Octauo die Helia. Nono, qa ipse dixit, & facta sunt: ipse mandauit, & creata sunt.

h ¶ Manna.] id est, manhu a quod interpretatur, quid est hoc? Nam cum primo illud viderunt, dixerunt manhu, id est quid est hoc?

i ¶ Pascebantur.] Non solum carnaliter, verum etiam spiritualiter, nonnulli tamen animales duntaxat pascebantur corporaliter.

K ¶ Omnes.] id est, imitatores eorum, qui indigne sumpserunt.

l ¶ Mortui sunt.] Exceptis duobus, scilicet Caleph. & Iosue, vt ī. di. 76. ieiunium. & ita propter duos nec plꝰ, nec minus, quia & modicus excessus nõ attẽditur. ff. de verb.ob.l.continuus.in prin. & paruum interuallũ nõ obest. ff. de duob.re.duos.§. duo.uer.modicum. & modica res non inducit simoniam, extra de sim. & si quæstiones.arg.contra. ff. de uerb.sig.l.1. quia ibi pro uno milliari, quod superest, datur dies. Ioan.

m ¶ Vitæ.] i. vitam, per quam æternaliter sustinemur.

n ¶ Manna dicitur à Mã. quod est bonũ: nam Iudæi admirãtes dixerunt manhu, i. qd est hoc? quasi quã bonũ & quam dulce, secũdum H. Excessus modicus nõ attenditur.

Digitized by Google

de cęlo [a] hoc ſuper † cęlum; illud cœli, hoc Domini cę-
lorum: illud corruptioni obnoxium, [b] ſi in diem alterũ
ſeruaretur; hoc alienũ ab omni corruptione; [c] quod qui-
cunque religioſe guſtauerit, corruptionem [d] ſentire nõ
poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi sãguis è Chriſto; il
los ad horã ſatiauit aqua, te sãguis diluit [e] in æternũ. Iu
dæus bibit, & ſitit, tu, cũ biberis, ſitire non poteris: & il-
lud in vmbra, [f] hoc in veritate. Si illud, q̃ miraris, vm-
bra eſt; quantũ iſtud eſt, cuius & vmbrã miraris? Audi
q̃a vmbra eſt, q̃ apud patres facta eſt: Bibebant, inquit, [g]
de cõſequente eos petra: [h] petra aũt erat [i] Chriſtus. Sed
non in pluribus eorum complacitum eſt Deo. Nam pro
ſtrati ſunt in deſerto. Hęc autem in figuram facta [k] ſunt
noſtri.] Cognouiſti præſtantiora: potior etenim lux, quã
vmbra; veritas, quam figura; corpus auctoris, quã man-
na de cœlo. Forte dicas, aliud video: quomodo tu mihi
aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis ad-
huc ſupereſt, vt probemus. Quantis igitur vtimur exẽ-
plis, † vt ꝓbemus [l] non hoc eſſe, quod natura formauit,
ſed quod benedictio conſecrauit: maiorem q̃ uim eſſe
benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiã na-
tura ipſa mutatur? Virgam tenebat Moyſes: [m] proiecit
eã, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſer-
pentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur pro-
phetica gratia bis mutatam eſſe naturam & ſerpẽtis, & virgę. Currebãt Aegypti flumina puro aquarum meatu:
ſubito de fontiũ venis ſanguis [n] cępit erumpere, nõ erat
potus in fluuijs, rurſus ad prophetæ preces cruor ceſſa-
uit fluminum aquarũ natura remeauit. Circũcluſus erat
vndiq; populus Hebræorum, hinc Aegyptijs vallatus,
inde mari clauſus. Virgam tetigit Moyſes, ſeparauitq̃
aqua, & in murorum ſpeciem congelauit; [p] atque inter
vndas via pedeſtris apparuit. Iordanis retrorſum [q] con-
uerſus contra naturã in ſui fontis reuertitur exordiũ. [r]
Nõne claret naturã vel maritimorũ fluctuum, vel fluuia
lis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum: tetigit Moyſes [s] petrã; & aqua de petra fluxit. Nunquid hõ
præter naturã operata eſt, gratia [t] vt aquã vomeret [u] pe-
tra, q̃ non habebat natura; Marath fluuius amarissimus
erat, vt ſitiens populus bibere non poſſet: mittit Moyſes
lignũ in aquam, & amaritudinem ſuã aquarũ natura de-
poſuit, quã infuſa ſubito gratia temperauit. [x] Sub Heli-
ſæo propheta vni ex filijs prophetarũ excuſſum eſt ferrũ
de ſecuri, & ſtatim merſum eſt; rogauit Heliſæum, qui
amiſerat ferrũ; miſit ẽt Heliſæus lignum in aquam, & e-
natauit ferrũ. [y] Vtiq; & hoc præter naturã factũ eſſe
cognoſcimus. Grauior eſt.n. ferri ſpecies, quã aquarũ li-
quor. Aduertimus igitur maioris potẽtiæ † eſſe gratiã,
gratiã, q̃ naturã; & adhuc th[z] propheticę bene[illegible]

a ¶ De cęlo.] i. de aere. inſtit. de rerum diuiſ. §. fere.
b ¶ Obnoxium.] Quia ſcaturiebat vermibus, & putre-
ſcebat, niſi quod in opus ſabbati reſeruabatur.
c ¶ Corruptione.] Quia nec ſanctum tuum debis vi-
dere corruptionem.
d ¶ Corruptionẽ.] Aeternę dãnationis.
e ¶ Diluit.] i. remiſſionem peccatorum contulit tibi, ſi] humiliitate ꝓmanſeris.
f ¶ In vmbra.] ideſt, figura fuit.
g ¶ Inquit Apoſtolus.] In epiſtola ad Corinthios.
h ¶ Petra.] i. aqua q̃ fluxit de petra, quæ ad literam eos ſequebatur. Alij dicũt, quod reuera ipſa petra. Alij dicũt quod ſoror Moyſi Maria tulit ſecũ partem illius petræ & vbicunq. erat opus, petra illa percuſſa dabat aquas. s
i ¶ Erat.] i. ſignificabat Chriſtum.
k ¶ Hęc aũt in figuram facta. Hucuſq; ſunt verba Apoſtoli.
l ¶ Vt probemus.] Plurium ſimilium inductione oſtendit nõ eſſe impoſſibile Deo panẽ in corpus ſuũ, & vinũ in ſanguinẽ ſuum conuertere.
m ¶ Virgam tenebat Moyſes.] De hoc habetur 27. q. 5. nec mirum. in prin. & ver. hanc poteſtas.
n ¶ Sanguis.] Hæc fuit prima plaga Ægypti. verus ſanguis erat, ſicuti veri ſerpẽtes. quid ergo bibebant Hebræi.
o ¶ Separauit.] In duodeci diuiſiones, ut q̃libet trib. p ſuas turmas incideret.
p ¶ Congelauit.] Dicunt quidã, q̃ aqua ſuperior fleuit, non fluxit, ſed inferior fluxit in mare.
q ¶ Retrorſum.] Ad fontem Xanti a vers. recurrit aqua.
r ¶ Exordium.] Hoc legitur in lib. Ioſue. 3. defijt deficendere, quaſi gradu recepto reuertebatur in ſuũ exordium.
ſ ¶ Moyſes.] Hiſtoriam habes 23. q. 4. §. his omnibus.
t ¶ Gratia.] Diuina per lignum impoſitum.
u ¶ Aquam vomeret.] Actualiter vel naturaliter.
x ¶ Temperauit.] ideſt, dulcorauit.
y ¶ Et enatauit ferrum.] ideſt, humanũ genus de imò peccatorum leuauit.
z ¶ Et adhuc tamen.] q.d. dictum eſt & probatũ, quod maioris.

Petra qualiter ſequebat filios Iſrael.

s Adde myſtice petra i. Chriſtus ſequebatur, qa vbi humanũ deficiebat ſuffragiũ, aderat diuinum ſuffragium. Atch.

t Propriũ nomen eſt.

† al. ſupra.

Num. 20.

1. Cor. 10.

† exemplis probemur] oli.

Exo. 4.

Exo. 7.

Exo. 14.

Iſue 4. Pſal. 67.

Num. 20.

Exo. 15.

4. Reg. 6.

† al. virtutis.

Digitized by Google

maioris potentiæ est gratia, quam natura rerum. nihil tamen adhuc diximus de benedictione diuina, sed tantū de prophetica. Vel licet multa exempla introduxerim de prophetica benedictione, tamen adhuc possum inducere alia de eadem. & addit de Helia.

1 De hoc habetur in historia 23. q. 4. quod Christus.

a ¶ Deponeremus.] Quando duo quinquagenarij combusti sunt Historiam habes. 23. q. 2. quod Christus.

meramus gratiam. Quod si tantum valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret: quid dicimus de ipsa consecratione diuina, ubi verba ipsa Domini saluatoris operantur? Nam sacramentum illud, quod accipis, Christi sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Heliæ, vt ignem de cœlo deponeret: [a] † nō valebit Christi sermo, vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti, [quia ipse dixit, & facta sunt, ipse mandauit, & creata sunt] Sermo igitur Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non pōt ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non.n. minus est [b] nouas rebus dare, [c] quam mutare naturas. Sed quid † argumētris [d] vtimur? suis utamur exemplis, incarnationisq; exemplo † astruamus mysterij veritatem. Nunquid naturæ vsus præcessit, cum Dominus Iesus ex Maria nasceretur? Si ordinem quærimus [e] viro multa fœmina generare consueuerat. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cū præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex Virgine? Vera vriq; caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est. Vere ergo carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus Iesus, [Hoc est corpus meum.] Ante benedictionem uerborum cęlestium alia species [f] nominatur: post consecrationem corpus Christi significatur. † Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nūcupatur; & tu dicis. Amen. [g] hoc est, uerum est. Quod os loquitur, mens interna † fateatur; quod sermo [h] sonat, affectus [i] sentiat.

Sent. 4. dist. 10.
† al. deprimeret.

4. Reg. 1.

sup. ea. in quib.
‡ al. quoad.
† al. nouitate.

a ¶ Nouas rebus dare.] *Antea legebatur.* Non enim minus est dare, quam mutare nouas naturas rebus. *Emendatum est ex originali, apud Guitmundum, Lanfrancū, Algerum, Iuonem legitur,* nouas res dare, quam mutare naturas.

† al. inuitatio.

Beda 1. Cor. 10. ex eodem. & in quæst. q. 15.

Item Augustinus in quodam sermone de verbis Euangelij.

Alg. l. 1. c. 15. Sent. 4. dist. 12. Iuo p. 2. c. 8. inf. qui manducat me.

¶ Quomodo per partes Christus manducatur, & integer permanet. Cap. LXX.

INuitat † Dominus seruos & præparauit eis cibum seipsum. Quis audeat manducare Dominum suum? & tamen ait; qui manducat me, viuit propter me.] Quando Christus manducatur, vita manducatur, [k] nec occiditur, ut manducetur; sed mortuos viuificat. [l] Quando manducatur reficit: sed non deficit. Non ergo timeamus fratres manducare illum panem, ne forte finiamus illum,

b ¶ Minus idest.] Dicit Imperator, & cum nobis consentaneum est ubi nulla est stipulatio interposita, intelligi eā adhibitam: multo fortius ubi instituit fuit ab initio, & ideo non est dare, quam mutare naturas. Et hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cū præter naturam sit ipse Dominus Iesus partus ex Virgine? Vera vriq; caro Christi, quæ crucifixa est, quæ sepulta est. Vere ergo carnis illius sacramentum est. Ipse clamat Dominus Iesus, [Hoc est corpus meum.] Ante benedictionem uerborum cęlestium alia species nominatur: post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur: post consecrationem sanguis nūcupatur; & tu dicis. Amen. hoc est, uerum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur; quod sermo sonat, affectus sentiat.

c ¶ Quam mutare.] idest, minus est mutare, quam dare.

d ¶ Sed quid argumentis.] idest, ad quid subaudi exterius quasi cōfirmamus quod diximus exemplis. quæ ipse in se exhibuit.

e ¶ Virum.] i. hoc corpus, in quo transubstantiatus panis pce mystica, est natū de Virgine nec Christus post in cœna cū discipulis corpus suū confecit. cū semel in vtero Virginali a tota trinitate perfectū esse non desijt, neq; desijsse potuit meritis Christi exigentib.

ADDITIO. Ergo nec Christus corpus illud cōfecit in cœna, nec sacerdos, illud quotidie conficit, si uerbū teneat pprie, non ergo ea rōne corpus Christi dr confici tali prece, q ipsum in vtero Virginis corpus formatū deinceps formetī; sed qa substantia panis & vini, q̄ non fuerat corpus Christi uel sanguis, ad uerba Chri plana fit corpus Christi & sanguis: & ideo sacerdotes dr cōficere corpus & sanguinē Christi: qa eorū ministerio substātia panis trāsubstantiat in corpus Christi: & substantia vini in sanguinē. Pet. Arch.

f ¶ Alia species.] i. alterius rei species. idest, substātia fuit. uel aliud substantia cum.

g ¶ Amen.] idest, uerum est, ut dist. 34. Sedulo.

h ¶ Sermo.] Sup. d. 93. diaconi. ad hoc .n. uerba sunt instituta, ut quod quis cogitat, aliis proferat. 22. q. 2. is autem.

i ¶ Affectus.] i. fides.

Verba ad qđ instituta fuerint.

I Nuitat Domin⁹.] CASVS. Dominus inuitat nos, ut eum manducemus, & sic viuamus: ipse enim manducatus viuit, quia resurrexit occisus, & quāuis in sacramento partium fiat diuisio, sub quibus Christus sumitur: integer tamen manet, & non diuiditur.

k ¶ Vita manducatur.] idest, Deus uiuens.

l ¶ Viuificat.] idest, digna perceptione viuificat, uel oppetratur ad viuificandum.

& poſtea quid manducemus,non inueniamus.Manducatur Chriſtus:viuit manducatus: quia ſurrexit [a] occiſus, nec quando mãducamus,partes de illo facimus. Et quidem in ſacramento [b] ſic fit,& norunt fideles,quemadmodum [c] manducent carnem Chriſti: vnuſquiſque accipit partem ſuam, vnde & ipſa gratia partes vocantur: per partes manducatur, & manet integer totus: per partes manducatur in Sacramento, & manet integer totus in cœlo: manet integer totus in corde tuo.

Item Paſchaſius in libro de corpore † & ſanguine Chriſti,cap.9.

¶Quotidianum ſacrificium non reiteratio eſt paſſionis Chriſti,ſed commemoratio. Cap. LXXI.

22 ITeratur [d] quotidie [e] hæc oblatio, licet Chriſtus ſemel paſſus in carne per vnam eãdemque mortis paſſionem ſemel ſaluauerit mundum: ex qua morte idem refurgens ad vitam, mors ei vltra non dominabitur: quia profecto ſapientia Dei patris pro multis cauſis neceſſarium hoc prouidit. Primo quidem, quia quotidie peccamus, ſaltem in peccatis, ſine quibus mortalis infirmitas viuere non pôt: quia licet omnia peccata donata ſint in baptiſmo,infirmitas [f] tamen peccati adhuc in carne manet. Vnde pſalmiſta,[a] [Benedic anima mea Domino, qui propitiatur omnibus iniquitatib⁹ tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.]Et ideo,quia quotidie labimur,[g] quotidie [h] Chriſtus ,[p] nobis myſtice immolatur, [i] & paſſio Chriſti in myſterio traditur,vt qui [k] ſemel moriẽdo mortem vicerat,quotidie recidiua [l] delictorum per hęc ſacramenta corporis & ſanguinis peccata relaxet. Vnde oramus,dimitte nobis debita noſtra;[quia ſi dixerimus, ꝙ peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.] *Item infra eo.cap.* ¶Iteratur [m] hoc myſterium ob commemorationem paſſionis Chriſti, ſicut ipſe ait[Hoc quotieſcunq; feceritis in meam commemorationem facite:Quotieſcunque ergo hunc panem ſumitis & bibitis hunc calicem,mortem Domini annunciabitis,donec veniat.] Non vtique ſic eſt accipiendũ, donec mors Chriſti ueniat,quia iam vltra non moritur: ſed donec ipſe Dominus ad iudicium veniat. Interdum [n] autẽ ſemper mors Chriſti pro ſęculi vita poſteris mutãda eſt, ut diſcant,qua charitate dilexit ſuos:qui pro eis mori dignatus eſt, cui omnes vices debemus rependere [o] charitatis:quia adhoc nos prior dilexit,cum eſſemus [p] gehennæ filij,ut diligeremus eum a morte iam liberati.

[a] ¶Vnde pſalmiſta.] *Hæc prophetæ verba,et nõnulla alia,*

Rabanus de ſacra. Euch.c.22. in f.c. proximo. Rom.6.

Eſ.102.

Matt.6. 1.Ioa.1.

Luc.22. 1.Cor.11.

† *interim*] vera lectio.

1. q. 3. Saluator. § ſed beatus.

† *al. de ſacramento alis artis.*

Corpus Chriſti quotidie ſumimus.

CASVS. Cum Chriſtus ſemel paſſus ſit, & una paſſione mũdũ redemit, quærit quare ſacramentum Euchariſtiæ cõficiat quotidie: & rñdetur,ꝙ licet in baptiſmo peccata ſint nobis dimiſſa, tamen ſæpe peccamus ſaltẽ venialiter,remanente in nobis peccati fomite, & ideo hoc ſacramentũ iteraſ, ut ꝙ ipſum peccata dimittãſ,& ut mors eius ſemper a nobis habeaſ in memoria.

[d] ¶Iteratur.] Quotidie ſumimus corpus Chriſti:qa quotidie egemus,ut remittãtur nobis peccata: licet enim per baptiſmum ſublata ſint, tñ ꝓp fomitem originalis peccati quotidie recidiuamus. Item alia ratione,vt poſteris noſtris notificemur mortem Domini,& qualiter dilexerit nos.

[e] ¶Quotidie.] infra diſt.1.ſabbato.

[f] ¶Infirmitas.] .i. origo peccati.

[g] ¶Labimur.] Saltẽ venialiter .de pœn. d.2.ſi enim.

[h] ¶Quotidie.] Præterquam in die Sancto neneris, & in ſequenti ſabbato inf. diſt.3.ſabbato.

[i] ¶Immolat.] Chriſti immolatio facta ꝓ nobis in ſacramẽto corporis & ſãguinis eius repræſentatur.

[k] ¶Vt qui.] Duæ cauſæ hic notantur huius ſacramenti deletio venialiũ peccatorum, & memoria paſſionis Domini.

[l] ¶Recidiua.] ideſt recidiua delicta,ideſt, redeuntia peccata de teſt.cum in officijs.

[m] ¶Iteratur.] Ob commemorationem.ſupra ead. diſt. cap.cum omne.

[n] Interdum.] .i. interim donec ueniat Dñs ad iudicium.

[o] ¶Rependere.] Vnde propheta. Quid retribuam Domino

ſup. ead. qui manducant.

[p] ¶Cum eſſemus.] ideſt,quamuis non dilexerit nos in eo

Christ⁹ quãliter nos dilexit.

eo quòd essemus gehennæ filij, dilexit tamen nos in eo quod creatura. Vnde dicitur, nihil eorum odisti, quæ fecisti.

VTrum sub figura.] CASVS. Hug. sic ponit hunc casum. In hoc ca. Aug. ex verbis Christi probat quòd in sa-

que neque apud Paschasium, neque apud B. Tho. qui in opusculo de sacramento altaris illum citat, leguntur, habentur tamen in eodem libro edito Rabani nomine.

Item Augustinus.

¶ Non solum sub figura, sed & in veritate, Dominici corporis & sanguinis sacramentum celebratur.

Cap. LXXII.

Pasch. Raba.) dispersę; Algerus.)

VTrum sub figura, [a] an in veritate hoc mysticum calicis sacramentum fiat. Veritas ait. [Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Alioqui quomodo magnum † [a] erit, [Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita,] nisi vera sit caro? Sed quia Christum vorari [b] dentib. [c] fas nõ est, voluit Dominus hunc panem, & vinum in mysterio [d] vere carnem suam, & sanguinẽ suum consecratione spiritus sancti potẽtialiter creari, [e] & quotidie pro mũdi vita mystice immolari: vt sic vt de Virgine per spiritum sanctum vera caro sine coitu creatur, ita per eundẽ ex substantia panis, & vini mystice idẽ corpus [f] Christi cõsecretur. Corpus Christi [g] & veritas, & figura est: veritas, [h] dũ corpus Christi, & sanguis virtute spiritus sancti in virtute † [i] ipsius ex panis & vini substãtia efficit: figura vero est id, qd exterius sentitur. Iteratur autẽ quotidie hæc oblatio, licet Christus semel passus sit, quia quotidie peccamus, saltem peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non põt. Et ideo quia quotidie labimur, Christus quoq; mystice pro nobis immolatur. Intra catholicam Ecclesiã in mysterio [k] corporis Christi nihil a bono maius. nihil a malo minus perficit sacerdote, quia nõ in merito [l] cõsecrantis, sed in verbo efficitur creatoris, & in virtute spiritus sancti. Si.n. in merito esset sacerdotis, nequaquam ad Christum pertineret. Núc autem, sicut ipse est, qui baptizat; ita ipse est, qui per spiritum sanctum hanc [m] suam efficit carnem, & transit β [n] vinum in sanguinem. Vnde & sacerdos, [o] [Iube [p] inquit, [q] hæc perferri [r] per manus Angeli tui

† al. aurea.

sup. eod. iteratur.

1.q.1. intra catholicam. Sent. 4. dist. 13. Poly. l. 3. tit. 9. ex Paschasio.

in sacramẽto altaris est verum corpus & verus sanguis Christi essentialiter sub specie panis & vini, non autẽ per figuram tantum, ut dixit Berengar. Ostendit etiam, quod virtute, & potentia diuina panis, & uinum transubstantiantur in corpus & sanguinem Christi, & fit hoc tam ministerio mali sacerdotis, qua boni. interferit etiam quare quotidie immolatur corpus Christi, exponit etiam quædam uerba, quæ continentur in canone Missæ. tandem supponit in quib. uerbis conficiatur hoc sacramentum. H. sic ponit hunc casum: ego tamen hoc addo ad casum Hug. ubi dicit, sub specie panis & uini, & sup. ibi non in sua specie, quia horribile esset. & irriderent nos pagani. si sanguinem occisi hominis biberimus. In fine casus Hug. supple, similiter alia quæ sacerdos dicit uel clerus canit, laudes sunt & orationes.

¶ Vtrum sub figura.] CASVS. Dicit primo, quod Christum non uoramus, sed eum in mysterio sumimus: est tamen uerus, uerius, & figura. Secundo dicit, q̃ æque cõficit malus ut bonus, quia consecratio non consistit in

merito consecrantis, sed in verbo creatoris. Tertio exponit verba quæ dicuntur in secreta Missæ. Quarto dicit, quod propter derisionem paganorum non sumimus in vera forma corpus Christi. Quinto quod in verbis Christi sacramenta conficiantur. reliqua. n. sunt de solemnitate. sup. eod. panis.

a ¶ Magnum.] scilicet miraculum.

b ¶ Vorari.] sup. eod. di. ego Berengarius. cõtra. sed ibi hyperbolice locutus est, & veritatem excessit.

c ¶ Dentibus.] .i. in figura, uel forma humana.

d ¶ In mysterio.] .i. sacramento.

e ¶ Creari.] .i. in veram carnem & sanguinem Christi transubstantiari.

f ¶ Idem corpus.] .i. in sacramento sub quo latet corpus Christi.

g ¶ Veritas.] i. cum panis & vinũ sacrificantur in corpus & sanguinem Domini, ibi est veritas, q̃ corpus est & figura, quæ species est, & est res sacramenti figurans .s. sacramentum sanguinis, & sacramentum veritatis. ut supra. qui passus. vnde & alibi dicitur sacramentum sacramentorum. vt supra eod. tribus. in princ.

Veritas figura & res sacramẽti sũt in altaris sacramento.

h ¶ Corpus Christi] idest sub appellatione ista, corpus Christi species panis & vini, & verum corpus Christi continetur, sup. ea. hoc est. circa finem.

i ¶ In virtute.] .i. ea. di. corpus & sãguis.

k ¶ In mysterio.] .i. sacramento conficiendo.

l ¶ In merito.] scilicet, ut transubstantiaretur.

m ¶ Hanc.] Substantiam panis & uini.

n ¶ Et transit.] idest, transire facit.

o ¶ Sacerdos.] idest, ad ostendendum, quod non in merito sacerdotis, &c.

p ¶ Iube.] idest, fac.

q ¶ Inquit.] Per consecrationem, hoc continetur in secreta.

r ¶ Perferri.] idest, transubstantiari, uel perferri, idest, sursum efferri, idest conuerti in sanctum altare tuum, .i. corpus tuum super choros Angelorum exaltati. Sed cõtra uidetur, quod oratio hæc sit superflua, quia hæc dicitur post uerba, quotũ uirtute cõficitur corpus Christi, & ita de eo quod iam factũ est, superflua est oratio. Resp. scriptura non attendit huiusmodi angustias temporis, sed sacerdos cũ non possit multa simul proferre, ita loquitur ac si tempus staret, & essent adhuc faciẽda quæ in principio sermonis nondũ erãt facta. simile nota 35. distin. sexto. uersus prin. & uerba non ad temp⁹ suæ prolationis, sed per conceptionem, uel per con-

Oratio quæ post cõsecrationẽ dr, superflua non est.

s Vt no. ī. cap. panis.

remplationẽ loquentis ſunt referenda, ut ſi dicã, manus mea eſt clauſa, &c. Vel intellige inde ſpãali corpore eccleſiæ, ut per hoc ſacramentũ aſſocietur triumphali eccleſiæ, unde ſequitur in ſecreta, ut quotquot inde ſumpſerimus, cęleſti gratia repleamur.

a ¶ Perferenda.] id eſt, trãſubſtãtianda.

b ¶ In lucem.] in lucidũ corpus Chriſti.

c ¶ In eius ſacerdotio.] ideſt, i eius myſterio uel ſacramento, ideſt, in virtute ſpiritus ſancti.

d ¶ Oblationem.] expoſtulat ſacerdos hoc: vel ſupple, ut in ſecretis, ideſt, facere digneris.

e ¶ Adſcriptam.] nõ enim Aug. his vtitur uerbis ut ſuis, ſed aſſumit ea de ſecretis, ut exponat. Ioan.

f ¶ Similitudinem.] ut inf. d. 4. de trina.

g ¶ Patienter.] Colla ge contra quoſdam, qui maiores doctores teprehendãt, cũ ad hoc in ſuę nouitatis incredulitate teneantur.

h ¶ In verbis.] ſupra ea. quia corpus. ſup. ea. panis. & ſup. ea. non omnis.

i ¶ Quam laudet.] ſup. 11. d. eccleſiaſticarum. inf. diſ. 4. non eſt aliud.

k ¶ Obſecrationes.] ut no. ſup. diſt. 1. de hymnis.

Quid ſit sãguis.] CASVS. Oſtendit Gre. in hoc c. ℣ corpus Chriſti ore & corde dẽt ſumi. & hoc factũ in memoriã mortis Chriſti ſæpe cõficitur a Sacerdote per miraculum in præſentia angelorum, ut ibi ſit uerum corpus Chriſti, quod in virgine ſumpſit, quod dedit Apoſtolis, qđ in pluribus locis eſt totũ. & ꝙcũq. dipſo accipiũt nõ minuũt, ſed integrũ totũ manet, quotidie comedit & bibit: ſed ſub alia ſpecie, quia non habemus i uſu carnẽ cruda ſanctã in ſublime altare tuum in conſpectu diuinæ maieſtatis tuæ.] Vt quid perferenda [a] in lucem [b] depoſcit, niſi vt intelligatur, quod iſta fiant in eius ſacerdotio? [c] Hanc igitur oblationem [d] benedictam, per quam nos benedicamur: adſcriptam, [e] per quam omnes in cęlo adſcribamur; ratam, per quam in viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur; rationabilem, per quam a beſtiali ſenſu exuamur; acceptabilem, vt qui nobis ipſis diſplicuimus, per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimus. Nihil rationabilius, vt quia nos iam ſimilitudinẽ [f] mortis eius in baptiſmo accepimus; ſimilitudinem quoque carnis eius ſumamus, & ſimilitudine pretioſi sãguinis potemur, ita vt & veritas non deſit in ſacramento, & ridiculum nullum fiat paganis, ꝙ cruorem occiſi hominis bibamus. Si enim diſcipuli patienter [g] ferre nequiuerunt, quod [h] Dominus dixit, qui manducat meam carnem, &c. Sed dixerunt: [durus eſt hic ſermo,] quomodo ergo ferrent iſta increduli? Credendum eſt: ꝙ in verbis [h] Chriſti ſacramenta conficiantur. Cuius enim potentia creantur prius, eius vtiq; verbo ad melius procreantur. † Reliqua omnia, quæ ſacerdos dicit, aut clericus chori cantat, nihil aliud ſ, quàm laudes, [i] & gratiarũ actiones ſunt, aut certe obſecrationes, [k] & ſi quando petitiones. Vnde & ſacerdos dicit prius Euãgeliſtarum uerba aſſumens, [qui pridie, quam pateretur, &c.] Porro deinceps ſ ſunt verba Dei, poteſtate, & omni efficientia plena: Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum. In hoc ergo creatur illud corpus.

Ioan. 6.

† procreantur.

Doctores reprehendi nõ ſunt.

a ¶ Vtrum ſub figura.] *Apud Paſchaſium ex cuius locis videtur cõfectum hoc caput, hæc habentur pro titulo quarti capitis.* Vtrum ſub figura, an in veritate hoc myſteriũ vera caro, & uerus ſanguis Chriſti fiat, *Caput autem ſic incipit.* Quod in veritate corpus & ſanguis fiat conſecratione myſterij, nemo, qui verbis diuinis credit, dubitat. Vnde veritas ait, &c. *Algerus autem, qui c. 16. hæc eadẽ fere habet, citat & ipſe Auguſtinum ex lib. de ſacramento altaris, & hoc facit initium,* Veritas ait, &c.

b ¶ Tranſit.] *Paſchaſius, & Polycarpus ex Paſchaſio ad Placidum habent,* tranſudit ſanguinem, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.*

c ¶ Hanc igitur.] *Ad Paſchaſium & Rabanum (idem enim fere opus eſt huius atq; illius nomine inſcriptum) integra eſt oratio.* Sed obſecrans per filium patrem, per quem ad eum acceſſum habemus. Rogamus, hanc oblationem, inquit, benedictam, per quam nos benedicamur, adſcriptam, per quam nos omnes in cęlo conſcribamur. ratam, per quam in viſceribus Chriſti cenſeamur: rationabilẽ, per quã a beſtiali ſenſu exuamur, acceptabilemq; facere degnetur, † quatenus & nos per hoc, quod in nobis diſplicuimus, acceptabiles in eius vnico filio ſimus.

† digneris] Polyc.

d ¶ Porro deinceps.] *Sunt hæc addita ex Paſchaſio, f. 15. vſq; ad verſ.* In hoc ergo. *vt ſententia ipſa perciperetur.*

Item Greg. Papa in homil. Paſchali, ideſt 22. Euang.

¶ In ſanguine agni, Chriſti ſanguis, qui uere nunc ſumitur, olim præfigurabatur. C. LXXIII.

Lanfrancus ibi. Guitmundus l. 3. de l. 1. c. 11. & 12.

Quid ſit ſan-

dam

guis [a] agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis. Qui ſanguis ſuper utrumque poſtem [b] ponitur; quando non ſolum ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur.

† *al. ſingula* Sent. 4. diſt. 17. Iuo p. 2. c. 9. Rem 4.

Item dial. lib. 4. c. 5. 8. Hæc ſalutaris † victima [c] illam nobis mortem unigeniti per myſterium reparat: [d] q licet reſurgens a mortuis iam non moritur, & mors ei vltra non dominabitur: tamen in ſemetipſo immortaliter, & incorruptibiliter viuēs, pro nobis iterum in hoc myſterio moritur. [e] Eius quippe ibi corpus ſumitē, eius caro in populi ſalutem patitur, [f] † eius ſanguis non iam in manus infidelium, [g] ſed in ora fidelium funditur. Hinc ergo penſemus, quale ſit [p] nobis hoc ſacrificium, quod pro abſolutione noſtra paſſionem vnigeniti filij ſemper imitatur. [h] Quis enim fidelium habere dubium poſſit, in ipſa [i] immolationis hora ad Sacerdotis vocem [k] cęlos [l] aperiri? In illo Ieſu Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe? [m] ſumma [n] † & *ima ſociari*, terrena cœleſtibus iungi, vnumque [o] ex inuiſibilibus [p] atque viſibilibus fieri? *Idem.*

† *al. patitur.*] vera lectio.

† *ſummis ima.*

¶ Vno, [q] inquit, eodemque tempore, ac momento [r] in cœlo rapitur miniſterio Angelorum corpori Chriſti conſociandum: & ante oculos Sacerdotis in altari uidetur. *& infra.*

Alcuinus de diuinis offi. pag. 86. & 87. Remigius epiſcopus Antiſſiod. in c. non enuſſa.

¶ Tanta eſt eccleſiæ vnitas in Chriſto, vt vnus vbiq; ſit panis [s] corporis Chriſti, & unus ſit calix ſanguinis eius. Calix [t] enim, quē ſacerdos catholicus [u] ſacrificat, non eſt alius, niſi ipſe, quē Dñs Apoſtolis tradidit: q a ſicut diuinitas [w] verbi Dei vna eſt, quæ totū implet mundum: ita, licet multis locis, & innumerabilibus diebus illud cōſecretur corpus, nō ſunt tamen multa corpora Chriſti; neque multi calices, ſed unum corpus Chriſti, & unus ſanguis cum illo, quod ſumpſit in vtero Virginis, & quod dedit Apoſtolis. Diuinitas. n. uerbi replet [x] illud, qđ ubique eſt, & cōtingit, & facit, vt ſicut ipſa una eſt, ita cōiuga t corpori Chriſti, & vnū corpus eius ſit i veritate. Vñ animaduertēdū eſt: q a ſiue plus, ſiue minus q s inde pcipiat, oēs æqualiter corpus Xp̄i integerrime ſumūt, & generaliter oēs, & ſpecialiter vnuq ſque. *Item.* ¶ Myſteriū fidei dr: † quia credere dēt, quod ibi ſalus noſtra cōſiſtit.

† *al. eſt.*

Prouidēs enim nobis Dominus dedit hoc Sacramēnū ſalutis, vt q a nos quotidie peccamus, & ille iā mori nō po

[a] ¶ Quid ſit ſanguis.] Primo dicit quod corde & ore ſumendum eſt corpus Chriſti, quia ſuper utrumque poſtem fuit poſitus ſanguis. Secūdo dicit, quòd ad vocem ſacerdotis in ipſa hora immolationis aperiuntur cœli & adeſt chorus Angelorum, & vniuntur cęleſtia terrenis. Tertio dicit, quod idem corpus & ſanguis, qui datus fuit diſcipulis, conficitur in altari.

[b] ¶ Poſtem.] Oris & cordis. ‡

[c] ¶ Victima.] id eſt, ſacramentum victimæ ſalutaris.

[d] ¶ Reparat.] id eſt ad memoriā reducit, uel repſentat.

[e] ¶ Moritur.] id eſt, eius mors repræſentatur, ut ſupra exd.dum frangitur.

‡ Vnde ſubditur, quando, &c.

[f] ¶ In populi ſalutem patitur.] ideſt paſſio repræſentatur, ut mors facta pro ſalute populi.

[g] ¶ In manus infidelium.] Vt in paſſione.

[h] ¶ Imitatur.] Ideſt, repræſentat.

[i] ¶ In ipſa.] Subaudi contingat.

[k] ¶ Ad ſacerdotis vocem.] i. ad ſermonē Chriſti voce ſacerdotis enunciatum panis & vini ſubſtātia in carnem Chriſti ſedentis ad dexteram patris in cœlis tranſubſtātiari miniſterio Angelorum: vnde ſubditur, ſumma, &c.

Tranſubſtātiatio fit ad vocem ſacerdotis.

[l] ¶ Cęlos.] ideſt, id quod verbo ſacerdotis cōſecratur, aditum ad cęleſtia fieri, vel panem, vel vinū in id, quod ſuper cęlos eſt, tranſire.

[m] ¶ Angelorū choros adeſſe.] Scilicet hominibus cōſecrātibus, uel digne, uel indigne.

[n] ¶ Summa.] id eſt, panem & vinum in corpus & ſanguinē Chriſti tranſubſtantiari.

[o] ¶ Vnumque.] Scilicet ſacrificium, ſcilicet celebrationē & immolationem altaris fieri.

[p] ¶ Ex inuiſibilibus.] ideſt, ex ipſis ſacramētis & rebus ſacramentorum: hoc eſt, quod exponēdo ſubdit, vno inquit, i. vno & eodem momento panis tranſit in corpus Chriſti miniſterio Angelorum, & ī altari vī per ſpeciē: quaſi q eſt eius ſpecies, vī eo tpe, &c.

[q] ¶ Momēto. i. eo tempore quo Chriſtus eſt † quolibet alibi totus in cęlo eſt verus Deus & homo in præſentia Angelorum, facta conuersione in verum corpus & ſanguinem.

[r] ¶ Panis. intrāſitiuè ideſt vnū corpus Chriſti ubique eſt ubi eſt conſecratum: & ſic de ſanguine.

[s] ¶ Calix. id eſt ſanguis qui in calice continetur.

[t] ¶ Catholicus. Hinc colligе ſacerdotem non catholicē corpus Domini conficere non poſſe ‡ ſup. ea. c. prox. & & 24. q. 1. ſcitiſſima.

ADDIT: O. E. plan- hoc leg. 2. q. 1. ſi quis inquit. uerſi. contra. & ſeq. Arch.

[u] ¶ Diuinitas. uerbi, quæ eſt uerbum. id eſt, Chriſtus, qui ſub his ſpecibus latet: cum ipſe eſt qui manducatur & fit in oculis noſtris.

[w] ¶ Replet.] Donis ſpiritualibus.

[x] Arg. contra 15. q. 1. c. ult. in fi. * *Nam vere conficit ſi cætera requiſita adſint, licet ad ſanam doctrinem.*

Digitized by Google

teſt;per iſtud ſacramentum corporis ſui peccatũ remiſſionem conſequamur.Quotidie enim ipſe comeditur, & bibitur in veritate.ſed integer,& viuus,atque immaculatus manet: ɔ & ideo magnum,& pauẽdum eſt myſteriũ: ɔa aliud videtur,& aliud intelligitur. Sed cũ myſteriũ [a] ſit,vnde corpus & ſanguis dicitur? figuram panis & vini habet, faciente Domino: quia non habemus in vſu carnem crudam [b] comedere,& bibere ſanguinem.

α ¶ Moritur.] *In originali eſt,* ſacræ oblationis immolatur. *Sed ob gloſſam non eſt mutatum.*

β ¶ Vno inquit.] *Hæc habentur apud Alcuinum in libro de diuinis officijs, c. de celebratione Miſſæ, qui Gregorium citat.*

ɔ ¶ Manet..] *Quæ poſt hoc uerbum ſequuntur Apud Alcuinum,ſic habent,* Myſterium eſt,quod aliud videtur,& aliud intelligitur.Quod videtur ſpeciem habet corporalem.quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Sed cum myſterium ſit ; vnde corpus & ſanguis Chriſti dicitur? Conſulens omnipotens Deus infirmitati noſtræ, qui non habemus vſum comedere carnem crudam, & ſanguinem bibere; facit, vt in priſtina remaneant forma illa duo munera,& eſt in ueritate corpus Chriſti,& ſanguis,ſicut ipſe dicit.

Ex lib. 4. de ſacramentis ca.4.& 6.

Item Ambroſius.

¶ Poſt conſecrationem licet figura panis & vini remaneat;tamen nihil eſt ibi,niſi corpus & ſanguis Chriſti. Cap. LXXIIII.

in pſ. 134.

OMnia quęcumque [c] voluit Dominus,fecit in Cęlo, & in terra.] Et quia voluit,licet figura panis & uini hic ſit;omnino nihil aliud,quã caro Chriſti,& ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt.Vnde ipſa ueritas ad diſcipulos: [Hæc,inquit,caro mea eſt,pro mundi vita.] Et,vt mirabilius loquar,nõ alia plane,quàm quę nata eſt de Maria,& paſſa i cruce,& reſurrexit de ſepulchro, hæc inquam,ipſa eſt.Et ideo Chriſti caro eſt,quæ pro mundi vita adhuc hodie offertur,& cum digne percipitur, uitã † utique æternam in nobis operatur. Panem [d] quidem illum, quẽ ſumimus in myſterio, illum vtique intelligo panem, qui manu ſancti ſpiritus formatus eſt in vtero Virginis,& igne paſſionis decoctus i ara crucis. Panis n. Angelorum factus eſt cibus hominũ: vnde ipſe ait:[Ego ſum panis viuus,qui de cęlo deſcendi.] & item: [Panis, quem ego dabo,caro [d] mea eſt pro mundi [e] vita.] Ex his namque duabus ſententijs [f] aperte datur intelligi : quia panis [g] ille & ille,non duo ,ſed unus panis , & una caro proculdubio vnũ corpus efficitur: illud vere, illud ſane, quod ſumptum eſt de Virgine, quod paſſum eſt,& ſepultum, quod ſurrexit,& in cœlum aſcendit,& ſedet ad dexteram Dei patris, & quod eſt uenturum iudicare uiuos & mortuos.

Paſcaſius in eodem l.ca.1. Rabanus c.3.

† *Io. 6.*

Se. 34. diſt. 11.

† *al. uita æterna in nobis reparatur.*

Petrus Chryſologus ſerm. 67. *Pſal. 77. Iom. 6.*

δ ¶ Panem quidem.] *Hæc uſque ad finem, quæ à Magiſtro etiam referũtur,non leguntur hoc loco apud Paſchaſium,aut Rabanum. Sed ſimile quidam habetur apud Petrum Chryſologum, ſermone 67.*

Beda 1. Cor. 10. & ibi gloſ. ord.

Item Auguſtinus ex ſermone de verbis Domini.

a ¶ Sed cum myſterium.]id eſt,quãuis ſit myſterium vnũ qđ ibi latet, id eſt, Chriſtus.uel quamuis panis & uinum ſit vni⁹ rei myſteriũ quod latet. i. Chriſtus, tamen corpus & ſanguis dicitur propter pluralitatem ſpecierum.

b ¶ Crudam.] ſup. cad.forte.

c ¶ Omnia quęcumqua.]In prima parte Ambroſius ,probat veri corpus & ſanguinem latere ſub illis ſpecieb. in altari. In ſecunda oſtendit ꝙ ille idem panis , qui ante conſecrationẽ eſt cibus Angelorũ, factus eſt cibus hominũ. Tertio dicit, quòd idẽ corpus qđ natum eſt de uirgine, quod pepẽdit in cruce , & poſitũ eſt in ſepulchro , ſit in altari.

d ¶ Caro.]Argumẽ. quod panis trã ſubſtantiatur in corpus Chriſti.

e ¶ Pro mundi.] Aſſumpta.

f ¶ Sententiis.] Id eſt auctoritatibus.

g ¶ Panis.]ideſt,caro Chriſti,quæ dicitur panis humanus.

Qui

QVi manducat. CASVS. Quidam corpus Christi nolebant comedere timentes ne deficere posset. Dicit Aug. q non debent hoc timere, quia Christus uiuit manducatus: quia & occisus resurrexit. nec partes fiunt de ipso in sacramento: sed sub eis sumitur, integer tamen manet.

¶ Quamuis quotidie manducatur Christus integer, tamen permanet viuus. Cap. LXXV.

Sup. ea. inuitat. Iuo p. 2. c. 8.

QVi manducat [a] me, viuit [b] propter me.) Non ergo fratres timeamus manducare panem illum, ne forte finiamus illū, [c] & postea, quod manducemus, non inueniamus. Manducetur Christus; viuit māducatus, quia surrexit occisus; nec quādo manducamus, partes de illo facimus. Et quidem in sacramento [d] sic fit. Et norunt fideles, quemadmodum [e] māducent carnem Christi. Vnusquisque accipit partem suam, vnde & ipsa gratia partes vocantur. Per partes māducatur; & manet integer totus: per partes manducatur in sacramento, & manet integer totus in cœlo, manet integer totus in corde tuo. Totus enim erat apud patrem, quando venit in virginem; impleuit illam, nec recessit ab illo. Veniebat in carnem, ut eum homines manducarent, & manebat integer apud patrem, vt Angelos pasceret.

Orig. hom. 7. super Leuiticum. Isichius l. 2. c. 2.

¶ *Hac eadem fere habentur sup ca. qui manducat. & c. inuitat.*

Item Hieronymus in Leuiticum.

¶ Corpus & sanguinem Christi secundum se nulli edere licet. Cap. LXXVI.

DE hac quidem hostia, quæ in Christi cōmemoratione mirabiliter fit, edere licet; de illa vero, quā Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere licet.

Item in sermone Dominica quinta post Epiphaniā.

† al. Theophaniam.

¶ *Habetur in missali Ambrosiano in præfatione Dominica 5. post Epiphaniā, † & in antiquis ēt præfationib. in præfatione eiusdem Dominicæ. Ex Ambr. citant Alge. & Iuo, quamuis Magister. Ex Hieron. Guitmund. ait esse ex præfatione, quæ per totū orbem latinū decātatur.*

¶ Corpus Christi in singulis portionibus singuli totum accipiunt. Cap. LXXVII.

Alger. l. 2. c. 15. Guitmundus lib. 2. col. 6.

† al singulas

SInguli accipiunt Christum dominum, & in singulis [f] portionib. totus est, nec per singulos † minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

† al. singulas. Sent. 4. d. 12.

Guit. ibi. Pascha. c. 17. Raban. c. 43. Sent. 4. d. 11 & d. 12. Exod. 16.

Item Hilarius.

Simile apud Euseb. Emissenum homil. 16. quæ est quinta de pascha, seu de corpore, & sanguine.

¶ De eodem. Cap. LXXVIII.

VBi pars est [g] corporis, [h] est & totum. Eadē ratio [i] est in corpore dñi, quę in manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: [Qui plus collegerat, nō habuit amplius; [k] neq; qui minus [l] parauerat, inuenit mi-

DE hac).i. sub specie sub qua est in sacramento [Cō memoratione].s. passionis & mortis eius, sup. eadē quia passus [Fit].i. transubstāniatur] Obtulit] In forma humana. [Secundum se.] Secundū sui formam uel speciem, uel in eo statu in quo apparebat. eū inter nos cōuersabatur nisi one corporali. Arch.

f Singuli.] ¶ Singulis. Quali dicas sub qualibet portione speciei est totus per singulos homines. Arch.

VBi pars.] CASVS. Credebant quidā simplices sub maiori specie panis & uini plus esse de corpore Christi. hi in hoc ca. reprehenduntur nam totum corpus est ubi ē aliqua eius pars, sicut de manna æqualiter habuerunt, qui inæqualiter collegerūt.

g ¶ Vbi pars est.] Dicūt quidam: quod quælibet pars hostiæ, licet ipsa integre cōsecretur, constituit tamē in totū corpus, non pars in partē, nam alias non uideo qualiter in fractione sumeretur totū corpus sub parte prima. sed secundum hoc uidetur, quod ubi pars est, ibi est totum, & secundum hoc uidetur, quod pes & nasus sunt cōiuncti. quod nō credo. Ad hoc dicunt quidam, q si hæc dictio, ubi designat locum, uera est. nā in quocunque loco est una pars corporis domini, est & alia, & ita erit in corpore glorificato. si uero dicas, q ubi, i. in quacunq; corporis parte est pes, est & oculus, falsa est.

2 Vt L. & B. qui dñt hoc audacter esse tenendum.

Pes & nasus an sint in Eucharistia cōiuncti.

h ¶ Corporis] i. sacramēti, sub quo latet corpus. Sed obijcio, corpus Xpi non est punctabile: si. n. est in pūcto loci, ergo oportet ut repleat aliquantulum locum, assignetur ergo quantum, si tantum locū replet corpus, ergo minorem locum pars corporis, propterea melius uidetur dicendum, q corpus Christi non circūscribitur loco, quia non est tantus locus, quin in minori esse possit, & secundum hoc non sequitur q totum & pars sint in eodem loco. Ioan.

Corpus Christi an circunscribatur loco.

i ¶ Eadem ratio.] Non tamen quo ad omnia, sed quo ad hoc quod sequitur.

k ¶ Amplius.] Quam gomor. i. unam mensuram.

l ¶ Minus.] Quia recipiebat ab eo qui abundabat.

manet totus, sicut totus descendit in Virginem, & totus remansit apud patrem. Sequentia duo c. plana sunt, [Secundum se, i. secundum formam humanam.

a ¶ Qui manducat.] Pone casum per c. sup. c. qui manducant.

b ¶ Viuit.] sup. ea. sicut Iudas.

c ¶ Finiamus illum] .i. consumamus.

d ¶ In sacramento.] Quia sacramentum per partes dicitur, sed non ipsum corpus.

e ¶ Quemadmodum.] Quia in sacramento.

a ¶ Accipi-

Digitized by Google

a ¶ Aestimanda.] Non est sic quantitas æstimanda, vt sub minori quantitate minus sit corpus Christi, & sub maiori maius, quia vbicunque est pars, siue dicas pars speciei, totum corpus est, siue pars corporis Christi, id est pes vel manus, totum corpus est, non tñ dicendum est q̃ omnia mẽbra missa sunt. & vbi caput, ibi missi pes vl manus. sed vbi pars ibi totum, quia non maiorem locum occupat totum, quam pars, & ecõuerso. cũ sit quasi spirituale q̃ est de oi corpore qđ resurrexit ad immortalitatem H.

Membra in sacta Eucharistia non sunt missa.

CORpus Christi.] CASVS. Dicitur q̃ corpus Christi q̃ sumitur de altari, latet sub figura. nam aliud exterius videtur, & aliud intrinsecus latet.

Sacrificium Deo offerimus, non in forma carnis neque sanguinis.

b ¶ Corpus Christi, &c.) .i. sacrificium corporis Christi, alias falsum est quod dicit.

c ¶ Veritas.] inf. ea. in Christo in fin. & sup. ea. dist. verum.

d ¶ Symbolo Ephesino. Tertio. vbi Nestorius damnat⁹ fuit, ut 45. dist. c. 1. 2. & 3.

NEcessario.] CASVS. Nestorius dicebat verbum Dei assumpsisse quendã hominem, & sanctificasse illũ. & vnisse sibi illum in vnitate dignitatis, & illũ hoiem aliam esse psonã a verbo Dñi, & non esse verbum Dñi. Contra eum in Ephesina synode dr a sanctis patribus q̃ carnem Christi sumimus in sacramẽto, non ut alicuius viri sanctificati, sed propriam carnẽ verbi Dei. (Seruitutẽ.) idest, sacrificium, in quo seruimus Deo.

e ¶ Incruentam.] id est, non in specie cruoris.

f ¶ Sacrificij seruitutem. .i. sacrificium in quo Deo seruim⁹ q. d. licet non seruientes Deo offeramus ei sacrificium non in forma carnis neque sanguinis in altari, tamen est ibi uera caro & sanguis Christi.

g ¶ Non ut communem. .i. quasi in communi usu haberur ad manducandum, nec a percipiens carnem alicuius viri sanctificati, idest, sancti.

h ¶ Et uerbo. Nõ per unionem personæ, ut dicebant quidam hæretici, sed secundem charitatis dignitatem & iustitiæ 24. q. 3. quidam. uer. Nestoriani.

INquit Apostolus.] CASVS. Docet Apostolus in epistola ad Cor. quod patres nostri eandem escam spiritualem manducauerunt vobiscum & eundem potum spirituallem biberunt, sed corporalem aliam, nam illi manna & aquam de petra, Nos carnẽ Christi & sanguinem, sed

nus.) Non est omnino quantitas visibilis in hoc æstimanda [a] mysterio, sed virtus sacramenti spiritualis.

Idem.

¶ *Ino etiam citat ex Hilario, & infra ea. c. in Christo, in extremo, refertur una cum verbis Hilarij, apud quem tamen non est inuentum. Algerus citat Aug. de sacramẽto altaris. idem fere habetur apud Paschasium, c. 4. & cæteros, qui hoc idem argumentum tractant.*

Paschasius c. 4. Rabe. c. 13. Alg. l. 1. c. 4. Ino p. 2. c. 7.

¶ Corpus Christi, quod sumitur, & figura est in specie, & veritas in substantia. Cap. LXXIX.

inf. ea. in Christo.

CORpus Christi, [b] qđ sumitur de altari, figura est, dũ panis & vinum extra videtur, veritas [c] autem, dum corpus & sanguis Christi in veritate interius creditur.

Item ex symbolo Ephesino. [d]

¶ Carnem viuificatricem, & ipsius verbi propriam factã in altari accipimus. C. LXXX.

Ex epistola Cyrilli, & synod. Alexandrina ad Nestorũ, quæ præponitur Ephesino conc. Paschasius in epistola ad Furdegaudum. Lanfrancus. Guitmundus l. 3. Algerus l. 1. c. 10. Ino p. 2. c. 4.

NEcessario igitur & hoc adijcimus. Annunciantes. n. secundum carnem mortem vnigeniti filij Dei, .i. Iesu Christi, & resurrectionem eius, & in cælos ascensionẽ pariter confitentes, incruẽtam [e] celebramus in ecclesiis sacrificij seruitutem. [f] Sic ẽt ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamus participes sancti corporis, & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrum redẽptoris effecti, nõ vt cõem & carnẽ percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati, & verbo [h] cõiuncti ẽm dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationẽ, sed vere viuificatricem, & ipsius verbi propriam factã.

¶ *Caput hoc in nimias angustias conclusum suæ integritati restitutum est potissimum ex originali.*

Item Augustinus tract. 26. ad c. 6. Ioannis.

¶ Quomodo manna, & aqua de petra fuit idem cum nostro cibo, & potu. Cap. LXXXI.

Ino p. 1. c. 4. 1. Cor. 10. Beda 1. Cor. 10.

INquit Apostolus. Omnes [i] eandem escam spiritualẽ manducauerunt] spiritualem vtique eandem, nã corporalem aliam, quia illi manna, nos aliud. Et adiungit, (& omnes eundem potum spiritualem biberunt.) Aliud illi, aliud nos, sed specie visibili. Quod tamen idem [k] est virtute spirituali. [l]

Plenius hæc res a B. Augustino exponitur. Sed Ino habet fere vt Gratianus.

Item Hilarius de Trinitate, lib. 8.

sed eundem habuerunt intellectum spiritualem, & litera Apostoli exponitur hic ab Aug.

i ¶ Omnes. Tam nos quam patres uere. testa. sed dissimiliter. quia illi in figura, nos in ueritate.

k ¶ Quod tamen idem. .i. significat idem hoc. quod illud illi enim biberunt aquam de petra, quæ fuit signũ sanguinis Christi.

Aqua de petra fuit signũ sanguinis Christi.

l ¶ Spirituali. .i. ẽm spiritualẽ intellectum idem manducauerunt isti spiritualiter quod nos, non q̃ sub manna

a Hic textũ respicit quẽ ordinate melius intelligatur.

Digitized by Google

¶Quod veritatem dominici corporis, & sanguinis sumimus. C. LXXXII.

Algerus.l.1.c.3. Guitmundus.l.3. suo p.2. c.4.

23 IN Christo pater, [a] & Christus in nobis vnum [b] in his esse [c] nos faciunt. Si vere igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit. & vere homo [d] ille, qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque vere sub mysterio carnis corporis eius sumimus,& per hoc vnum erimus, [e] quia pater in eo est,& ille in nobis, quomodo volũtatis vnitas asseritur, [f] cum naturalis [g] per sacramentũ [h] proprietas perfectæ [i] sacramentum sit vnitatis? Non est humano, [k] aut sæculi sensu in Dei rebus loquendũ, neque per violentam,† [l] atque impudentem [m] prędicationẽ,dictorum cęlestium sanitati,[n] alienæ, atque impiæ intelligentiæ peruersitas est extorquenda.[o] Quæ ¶ scripta sũt, legamus,& quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectę fidei officio fungemur. De naturali [p] enim in nobis Christi veritate,quæ dicimus,nisi ab eo discimus,† stulte,atque impie dicimus. Ipse.n.ait; Caro mea vere esca est,& sanguis meus vere est potus. Qui edit carnẽ meã, & bibit sanguinem meum,in me manet,& ego in eo, De veritate carnis & sanguinis non est relictus ambigendi locus. Nunc.n.& ipsius domini professione, & fide nostra uere caro est, & vere sanguis est, & hæc accepta, ¶

† al.violentiam.

¶ al.dicimus. Ioan.6.

1 Dicit H. ꝙ cothurnus genus est calciamenti, quo utebantur tragœdi recitaturi in theatro, & ẽ huiusmodi calceamẽtũ, ut utriq; pedi cõueniat & factum in modum crepidarum.

Tps unũ pro altero sæpe ponitur.

esse vnum cum Christo nisi sola voluntate. Io. de Fant. CASVS. Bennuentanus sic ponit hunc casum. Ariani dicebant tres esse substantias in trinitate. & illud quod dixit Christus in Euangelio, Ego & pater vnum sumus, de vnitate voluntatis intelligendum esse dicebant, & exemplum inducebant. Homines dicuntur unum esse in Christo,unitate tamen voluntatis, quia non uolunt contraria Deo, ita Christus dicitur vnus cum patre sua voluntate, quia eadem vult cum eo. Contra illos probat Hilarius primum falsum esse eorum simile. Homines enim dicuntur unum esse cum Christo non tantum voluntate,sed quia sumus Deo unum naturaliter, & hoc dupliciter, quia nostram carnem assumpsit de Virgine factus uerus homo. & nos naturalem & propriam eius carnem sumimus in sacramento. Secundo ostendit, ꝙ alio modo dicimur,nos esse unum cum Christo,& alio modo Christus unum cum patre,& propter hanc diuersitatem ostendendam dixit Apostolus gradatim,& quodam ordine,ego sum in patre meo,& uos in me, & ego in uobis,ut ostenderet Christum esse in patre per naturam deitatis, & unitatem substantiæ, nos uero esse in Christo per humanam naturam, quam ipse assumpsit, & ipse in nobis per propriam carnem eius,quam in sacramento sumimus. Ponitur etiam iste casus in apparatu,sed magis breuiter.

a ¶ In Christo pater.] Ariani dicebãt tres esse substantia in Trinitate. & illud quod dr in Euangelio, Ego & pater unum sumus,dicebant non intelligendum esse de vnitate essentiæ, sed de unione uoluntatis, quasi filius non uelit contraria patri,sicut dr. Nos sumus vnum cũ Christo, s. vnitate uoluntatis. contra istos loquitur hic Hilarius,& dicit similitudinem istorum falsam esse, & dicit,ꝙ alio modo dicimur nos unum cum Christo, & alio modo ipse Christus est unum cum patre, & illam diuersitatem ostendit per hunc ordinem uerborum, cũ dixit,Ego sum in patre meo,vos in me, & ego in vobis,vt ostendatur Christum esse in patre secundum vnitatem substantiæ,nos vero sumus vnum cum Christo ꝙ humanam carnem,quam assumpsit, & ipse in nobis unum est per propriam carnem, quã in sacro eius sumimus,hanc sententiam Hilarius obscuris verbis ponit,& vt ait Hier. inclytus doctor Gallicano cothurno extollitur. longisque periodis inuoluitur,& a locutione simplicium fratrum procul est.

b ¶ Vnum.] Cum.n. pater & Christus vnum sint,i. eiusdem substãtiæ & naturæ unitate, & nos vnũ cum Christo ꝙ eius carnem quam accipimus,& ipse nobiscũ unum sit per carnẽ nostrã, quã assumpsit,patet ꝙ mediante Christo unum sumus cum patre.

c ¶ In his esse.] i. cũ patre & filio, ꝙ hoc .s. quod pater est in Christo,&c.

d ¶ Homo.] Extra de hære.cum Christus. e Primus] i. sumus. nam quandoque se habet ad præsens.ut 21.d.in nouo. & ff. de ver. sig. verbum. aliquando præteritũ pro futuro, ut 50.d. ponderet.aliquando ponitur præsens pro præterito.35.dist.sexto die. & hoc uerbum fit,quandoque se habet ad futurum. ff.ne quid in loco pub.l.2. §. deinde. ecõuerso autem ponitur præsens pro futuro inf.d. prox.peruenit.ibi dicit vult,idest uoluit.

ADDITIO. Qd not.inf.dist.4.omni tpe.32.q.5.si Paulus. in gl.uerba sunt 54.dist.fraternitatẽ iuxta fin.Archi.

f ¶ Asseritur.] Ab ipsis hæreticis Ario. & eius sequacibus,qui tres substantias in Trinitate asserunt, ut 24. q. 3.quidam.uer. Ariani.

g ¶ Naturalis.) idest, naturalis & propria caro Christi sumpta.

h ¶ Per Sacramẽtum.] per sanguinem, quem in sacramento sumimus,sic,&c.

i ¶ Perfectæ.] Perfectæ dicit, quia ante unitas naturæ etiam erat inter nos & Christum per assumptam nostram carnẽ, sed non erat perfecta, nam per illam nos sumus vniri ei,sed non ipse nobis & sic per sacramenta altaris perfecta unitas est inter nos & eum.

Vnitas perfecta est inter nos & Christum.

k ¶ Humano.] Quasi dicat auctoritate Domini uolo ꝓbare quod intendo, non meo ingenio,quod illud sequitur cursum naturæ.

l ¶ Per uiolentam.) idest,per hanc tantam prauricationem,quæ recte uiolenta dicitur.

m ¶ Impudentem.] idest,circumspectam & improuidã locutionem Arianorum, qui male interpretantur illud vt in nobis unum sint sicut tu pater in me.

n ¶ Sanitati.] idest,sanitate. Vel legatur acquisitiue,ꝙ uerse sana.

o ¶ Extorquenda.] Hoc vult dicere,diuersitas uel peruersitas interpretationis non extorquenda est a sanctitate dictorum cœlestium, idest a sanctis dictis cœlestibus.

p ¶ De naturali. . idest, quod dicimus Christi naturam in nobis esse, habemus ab eo.

? Scilicet in aliis originalibus. H.

b ¶ Acceptæ.) A Christo.a

a ¶ Hoc-

Digitized by Google

Christus est nobis, & nos in eo.

atq; hausta [a] id efficiunt, vt & nos in Christo; & Christus in nobis sit. An ne hoc veritas non est? Contingat plane his verum non esse, qui Christum Iesum verum esse Deũ negant. Est ergo in nobis ipse per carnem, & sumus in eo, dum ſm hoc, quod nos sumus, in Deo est. Quod autẽ in eo per sacramentũ cõicatæ carnis, & sanguinis simus, ipse testatur dicens. [Et hic mundus iam me non videt, vos autem me videbitis, qm̃ ego viuo, & uos viuetis, qm̃ ego in patre meo & uos in me, & ego in uobis,] Si uoluntatis tm̃ unitatem intelligi uellet, cur gradum [b] quẽdam, atq; ordinem consumandæ vnitatis exposuit? nisi, ut cum ille in patre per naturam [g] diuinitatis esset, nos contra [d] in eo [e] per corporalem eius natiuitatem, [f] & ille rursus in nobis per sacramentorum inesse mysterium crederetur, ac sic perfecta per mediatorem vnitas doceretur, cũ nobis in se manentibus ipse maneret in patre, & in patre manens, ipse maneret in nobis, & ita ad unitatẽ patris proficeremus cum eo, qui [g] naturaliter [h] ſm natiuitatem [i] inest, nos quoq; in eo [k] naturaliter inessemus, ipso in nobis naturaliter permanente. Quod autem in nobis naturalis hęc unitas fit, ipse ita testatus est: [Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.) Non enim [l] quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpserit. [m] Perfectæ autem huius unitatis sacramentum superius iam docuerat dicens: [Sicut misit me viuens pater, & ego viuo per † patrem, & qui manducauerit meam carnem, & ipse viuet per me.] Viuit ergo per patrem, & quomodo per patrem [o] viuit, eodem modo nos per carnem eius viuemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, ut id, de quo agitur, secundum propositum exemplum assequamur. Hæc ergo uitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christũ habemus, uicturis nobis per eum ea conditione, qua viuit ille [p] patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum viuimus, idest, naturam suæ carnis adepti, quomodo [P] non naturaliter secundum spiritum in se [q] patrem habeat, cum viuat ipse per patrem? *Item infra.*

¶Hæc [r] autem idcirco commemorata nobis sunt, quia

Ordo nominum multũ operatur.

1 Quod no. 93. dist. metropolitano. Arch.

Christus est vobiscũ vnũ.

Pater est in filio &c. qualiter intelligitur.

Homo nõ habet natiuitatem a Christo.

Ioan. 14.

Ioan. 6.

Ioan. 6.
† *al. propin.*

a ¶Hausta.] idest, a nobis sumpta, sed vtrumque verum in nobis, & est. si. n. ipse in nobis est per carnem assumptã a se, eodẽ modo & nos in eo. Itẽ si nos sumus in eo per carnem cõicatam, similiter & ip se est in nobis. vnde dicitur, qa ergo viuo, s. naturaliter: quia eiusdem substantiæ cũ patre est, & non in eo tanquam uas uel liquor in uase, ut mẽtiuntur quidam hæretici, ut 24. q. vlt. q dam. ver. Me tangi. b ¶Cur gradũ.] Gradatim & ordinate dixit, ego in patre & uos in me, & ego in uobis, si enim uolũtate tm̃ in unũ essemus, nõ oporteret dixisse, nisi qa ego & pater. & uos unũ sumus, scilicet ¶ uoluntatem, non fecisset gradũ dicendo sigillatim unũquemque: ordo enim & distinctio nominum multũ operatur 1 & est si. ff. si qs cau. sed & si. §. quęsitũ. 43. dist. fit rector. extra de rescri. cũ dilecta. nã & si seruus cõis distinctio nominib. dominorum stipuletur pro uirilibus portionibus eis acquirit. si tacitus noluit, pro ea tm̃ parte, qua quisque dñs, est ff. de stip. seru. si cõmunis seruus. ita stipulemur.

c ¶Per naturã.] Sicut. n. ipse est unum cum patre natura diuinitatis. ita unũ est nobiscum humanitatis natura.

d Nos contra.] idest, econuerso.

e In eo.] Scilicet filio inessemus.

f Natiuitatem.] Et ita quoqs ipsa in nobis, sed consummatius & plenius p id ꝙ sequit. Et sic ĩuitur hic Christũ esse in nobis per carnem in sacramento communicatam & nos in eo p carnẽ virginis assumptam. Sed inuitur contrarium ibi, cũ eo quibi dicitur quod est in nobis per carnem, ibi, quod autem, quod nos sumus in eo per sacramentum altaris cõmunicati, sed utrumque potest esse uerum, cum hic insit eadem caro supra ea omnia.

g Qui.] scilicet filius per naturam assumptam a Christo in Virgine, uel a nobis in sacramento.

h Naturaliter.] per naturã diuinam inest, sic. n. intelligi debet, pater est in filio, & filius in patre, idest, iste est eiusdem naturæ uel substantiæ cum illo, & econuerso.

i Secundum natiuitatem.] idest, de patre nascendo, uel secundum natiuitatem, idest, diuinitatem, quæ est natiuitas.

k ¶In eo.] Scilicet filio.

l ¶Non enim.] Hic vult dicere, qđ mãlus non fiat ũs cum Deo per assumptionem corporis Christi, licet eius, idest, mali Christus habeat in se carnem assumptam. m ¶Sumpserit.] Per incarnationem in Virgine.

n Per me.] Hoc ex patre habet uiuere, qui ex eo natiuitatem habet, homo uero non habet natiuitatẽ a Christo, sed ab homine, a quo gignitur & nascitur, & ideo non est ibi omnimoda similitudo.

o Per patrem.] idest, a patre secundum diuinitatem.

p Quomodo non naturaliter.] idest, sicut Christus est unum cum patre.

q In se.] idest, secundum naturam diiunam, quæ spiritus est, q. d. quoniam non habet naturam cum patre, ut sit idem cum eo, & sic uere Dei filius est unum & idem cum patre unitate substantiæ, non uoluntatis, &c.

r Hæc autem.] Scilicet superiorum, aliar supradicta.

s Et

voluntatis tantum inter patrem,& filium vnitatē hæretici mentientes,vnitatis nostræ ad Deum vtebātur exēplo,tanquam nobis ad filium,& per filium ad patrē obsequio tātum,ac voluntate religionis vnitis,nulla p sacramētum carnis & sanguinis naturalis communionis proprietas indulgeretur,cum & per honorē [a] nobis datum Dei filij,& permanētem in nobis carnaliter filium, & ī eo nobis corporaliter,& iseparabiliter unitatis mysteriū uerę,ac naturalis vnitatis fit prędicandū. *Idem β*

sup.ea.corpus.

¶ Corpus Christi,quod sumitur de altari,figura est, dū panis & vinum extra videtur, ueritas autem, dum corpus & sanguis Christi in ueritate interius creditur.

α ¶ Quæ scripta.] *Addita hæc sunt usque ad ner.* De naturali.*ex ipso originali,itemque alia nonnulla,quæ facere uidebantur ad sententiæ integritatem.*

β ¶ Idem.] *Antea legebatur,i.Emendatum est ex uetustis codicibus.* De *hoc autem loco notatum est supra ead. cap.corpus.*

Item Ambrosius in lib. 5.*de sacramentis,c.*1.

¶ Quare in sacrificio aqua vino misceatur. Cap. LXXXIII.

Gen.14.

24 IN calicem [b] mittitur vinum,& quid aliud? aqua. Sed tu mihi dices, quomodo ergo Melchisedech panem, & vinum [c] obtulit? [d] Quid sibi vult admistio aquæ? Rationem accipe. *& paucis interiectis.* ¶ Iussit Deus Moysi, ut tangeret petram de uirga, tetigit petrā, & petra undam maximā fudit,sicut Apostolus ait, [bibebant autem de cōsequenti [e] eos petra, petra autē erat Christus.) Non immobilis petra,quæ populum sequebatur.Et tu bibe, vt te Christus sequat. vide mysteriū. Moyses,hoc est,propheta:[f] uirga,[g] hoc est verbum Dei. Sacerdos uerbo Dei tangit petram,[h] & fluit aqua,& bibit populus Dei.Tangit ergo sacerdos calicem.redūdat aqua in calice salit [i] in uitam æternam, & bibit populus Dei, qui Dei gratiam consecutus est. Didicisti ergo hoc. Accipe [k] & aliud.*& paucis interiectis.*

1.Cor.10.

Ioan.19. Gen.2.

¶ De latere eius aqua fluxit, & sanguis. Quare aqua? quare sanguis? Aqua, vt emūdaret, [l] sanguis,vt redimeret.Quare de latere?qa vnde culpa, [m] inde gratia:culpa p fœminā, gratia per dominū Iesum Christū. *Item c.*3.

Psal.22.

¶ Audi psalmum.vide,quēadmodum aptus sit cęlestib.

Melchisedech uinum lympha tum obtulit.

[f] Hoc expōsum,sup.ea. in sacramento.

Aqua de petra populū per desertū secuta est.

Culpa de latere, & gratia de latere.

sti præfiguravit quando panem & uinum obtulit, sed aquam obtulisse non legitur.& ideo quæritur quare in sacrificio aqua ponitur.Et respōdet Ambrosius duas de hoc rationes assignans.Vna est, quia aqua de petra fluxit, quæ hoc sacramentum significavit, alia est quia de latere Christi aqua fluxit & sanguis.& assignat rationē quare de latere. Postea ponit multas auctoritates per quas corpus Christi multipliciter cōmēdat. Dividitur in prima parte dicit quare aq̄ in sacrificijs offeramus. In secunda cōmēdat sacrificium multiplici auctoritate.

c ¶ Et vinum.] expressum autem non est q̄ obtulerit aquā: præsumitur tñ q̄ & si non aquam vino miscuisset,vinum tamē lymphatum obtulit: quia prohibitum erat sacerdotib.in templo,ne purum uinū biberent.vnde Apostolus.Nolite inebriari uino, &c.similiter de Xpō credēdū est. [n] quia magister est absinētię. 1. q.2.quā pio. d ¶ Obtulit.] iō fortē qa fatigatis, non purum uinum, sed cum aqua mistum solemus offerre.

e ¶ De cōsequēti.] .i. sātisfacēti eis petra. Vel sicut tradūt Hebrei, aqua de petra, quā Moyses bis percussit,saliens usquequaque populū per desertum ambulantem secuta est,& de petra, quæ est Christus, salit aqua æternæ uitæ. quam potamus in deserto huius vitæ ambulātes, quia deseritur a stabilitate hui' mūdi inf.d.15.ne tales. ibi,non enim mane re.

f ¶ Propheta.].i.sacerdos 43.distin. fit rector.

g ¶ Virga.] Virga in manu sacerdotis est uerbum Dei in ore sacerdotis.aliter exponitur 45.di.disciplina.

h ¶ Tāgit petram.] .i.prędicat Christū, uel tangit petram, idest, duritiam cordis.

i ¶ Salit].i.facit nos salire, idest, transire.

k ¶ Accipe.] Alia ratio quare aqua misceatur in sacrificio. ADDITIO. Sūt quatuor rationes, quare aqua misceat uino. Prima, quia fluxit aqua de petra in signū passionis Xpi sup.ead. reuera. Et est secunda ratio, quia exijt de latere Christi.sup.ea.ca.1. Tertia qa Christus hoc fecit. sup. eadem scriptura. Quarta' quia populus per aquam significatur,& per missionem aquę cum vino populi redemptio. sup. ead.cum omne. secundum Hug.

l ¶ Vt emundaret.] inf d.4. proprie in fi.

m ¶ Quia vnde culpa.] q.d.de latere culpa.& de latere gratia, sed non de eodem latere. v.g. de latere Adæ fuit fœmina,unde culpa exiuit, de latere uero Christi sanguis & aqua,unde gratia.

n ¶ Hæc

a ¶ Hæc redemit.] Scilicet passio, & fides eius
b ¶ Mensam.] id est, communionem corporis tui.
c ¶ Inebrians, id est, dans obliuionem delectationum vt sup. dist. 3. luxuriosa.
d ¶ Pacificata sunt omnia.] In terra redempti sunt homines: princeps enim mundi huius eiect⁹ est foras in cœlis chorus Angelorum, qui iã turbatus fuerat, per passionem eius & resurrectionẽ spe futuræ reparationis i noua gaudia resurrexit, ut ī. eod d. 1. hi duo. nec (vt Orig. domatizauit) pro redẽptione diaboli passus est Christus, nec pro Angelis, sed ut eius lapsus in restitutione hois esset reparatus. & ideo dicit, p Angelis fieri dñi qđ inde cecidit, ex hominib. reddit, & iõ et dãr pacificata q̃ sunt in cęlo, qa numerum Angelorum diminutũ fide passionis suæ Christus replet. i. homines, q̃ peccato deprauati erant, suo sanguine redemit, & ex his ruinam Angelorum refarcit Deus supra d. 1. hi duo.
e ¶ Vel in cęlo.] Vel pro & i. animæ sanctorũ, quę iam in cęlis sunt. & sancti, q̃ adhuc sunt in terra. & tũc pacificata, i. saluata. Vel pacificata. i. homines Angelis reconciliati.
f ¶ Cœlum.] i. illi qui ascendunt in cęlũ, sanctificati sunt, quib. suppletur ruina Angelorum in cęlis. Ioan.
g ¶ Supersubstantialẽ.] Et in textu Matthæi est, supersubstantialem, i. super omnẽ substantiam, scilicet creatam.
Sicut uerus est Dei.] Hæc est 25. pars d. in qua probatur per 9. c. Christũ verũ esse Deũ & in sacramento altaris uerum corpus & sanguinem eius. Io. de Pant.
h ¶ Quasi filius.] Expressiuum est veritatis. non. n. imagine naturæ veritas obumbratur. ff. de li. & posth. filius.
i ¶ Et tu quia accipis.] id est, corpus Christi accipis diuinæ substantiæ vnitum.

INillo sacramento.] CASVS. Dicitur in hoc sp. quod in sacramẽtis, (Dominus pascit me, & nihil mihi deerit, &c. Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.) Virga imperiũ, baculus passio est, hoc est, æterna diuinitas Christi. sed etiam passio corporalis. Illa creauit, hæc redemit, [a] (Parasti in conspectu meo mensam, [b] & poculum tuum inebrians [c] quam præclarum est) *& infra.* *Psal. 22.*

Christus pro dæmonibus, & Angelis non est passus.

¶ Quotiescumque bibis, remissionem accipis peccatorũ, & inebriaris in spiritu. Vnde & Apostolus ait.) Nolite inebriari vino, sed implemini spiritu sancto.] Vino enim qui inebriatur, vacillat, & titubat, Spiritu qui inebriat, radicatus in Christo est. Et ideo præclara ebrietas, quæ sobrietatem mentis operatur. *Item inf. c. 4.* ¶ (Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, &c.) Sanguine Christi pacificata sunt omnia [d] vel in cœlo, [e] vel in terra. Sanctificatum est cœlum, [f] dejectus est diabolus, vbi † versatur homo, quem ille decepit. *& paulo post.* ¶ Dixi vobis, quod ante verba Christi quod offertur, panis dicatur, ubi Christi verba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus appellatur. Quare ergo in oratione Dominica, quæ postea sequitur, ait (Panem nostrum?) Panem quidem dicit, sed [g] *supersubstantialem* dixit, hoc est supersubstantialem. ¶ *Caput hoc ex indicatis B. Ambros. locis confectum, & in summam redactum, ex originali emendatum est, & aliquot locis locupletatum.* *Epheſ. 5.* *Multis omissis.* † *ibi versatur, vbi & homo, orig.*

Item in lib. 6. de sacramentis, c. 1.

¶ Veram Christi carnem, & verum Christi sanguinem manducamus, & bibimus. Cap. LXXXIIII.

SIcut verus est Dei filius dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius [h] ex substantia patris: ita vera caro, sicut ipse dixit, quã accipimus & verus eius sanguis est potus. [a] *Item paulo post.* Ego sum, inquit, panis viuus, qui de cœlo descendi.] Sed caro non descendit è cœlo, hoc est, carnem in terris assumpsit ex Virgine. Quomodo ergo descendit panis e cęlo, & panis viuus? quia idem dominus noster Iesus Christus consors est & diuinitatis, & corporis. Et tu, quia accipis [i] panem, diuinæ eius substantiæ in illo participaris † alimento. *Alg. l. 1. c. 11. Guitmundus l. 3.* *Ioan. 6.* † *al. participat.*

a Est potus. *Post hæc verba in originali sequitur, c. forte, supra eadem.*

Item in libro de his, qui mysteriis initiantur, c. 9.

¶ In sacrificio non corporalem, sed spiritualem escam accipimus. Cap. LXXXV.

INillo sacramẽto [k] Christus est, quia corpus est Chri. *Alg. l. 1. c. 11.*

CASVS. Sicut Christus est uerus filius Dei, non per adoptionem, sed ex substãtia eius, ita uera est eius caro, quã in sacramento sumimus, caro autem non descendit de cœlo, sed panis: unde quia Iesus particeps fuit vtriusque qui accipit carnem & corpus eius, particeps est deitatis ipsius.

in sacramento Eucharistiæ est corpus Christi, & nõ corporalis esca, sed spiritualis, & ad hoc probandum inducit Ambrosius auctoritatem Apostoli.

k ¶ In illo sacramento.] i. sub illa visibili specie, vel in transitiue illud facim, i. sub illa specie. Vel illa species etiam suo modo dr corpus Christi sup. ea species.

a ¶ Cor.

Digitized by Google

Non ergo corporalis [a] esca, sed spiritualis est. Vnde & Apostolus de typo eius ait, quia patres nostri escam spiritualem manducauerunt, & potum spirituale biberunt. Corpus enim Dei, corpus est spirituale, [b] corpus Christi, corpus est diuini spiritus. [c]

1.Cor.10.

Item in sermone de Abel, & Cain, idest, in libro de incarnationis Dominica sacramento, c.4.

¶ Carnem a Christo susceptam, & corpus transfiguratum in altari offerimus. C. LXXXVI.

Si credas a Christo carnem esse susceptam, & offeras transfigurandũ † corpus in altaribus, nec distinguas tamen naturam uerbi. † & corporis, & tibi dicitur, si recte offeras, non recte [d] autem diuidas, peccasti.

† al. transfiguratum corpus in altari. Gen.4. secũdum lxx.

Item Hieronymus ad Hedibiam. quæst.3.

Alg.l.1.c.12. Iuo p.2.c.5. Ioan.6.

¶ In cœna Christus fuit conuiua & conuiuium. C. LXXXVII.

NEc Moyses dedit nobis panem uerũ, sed dominus Iesus ipse conuiuia [e] & conuiuium, [f] ipse comedens & qui comeditur. [g]

Item Hieronymus super Matthæum, li.4. ad c.26.

¶ In ueritate sui corporis & sanguinis Christus suis discipulis præsentauit, quod Melchisedech sacramentaliter obtulit. C. LXXXVIII.

Accipite, & comedite, Hoc est corpus meum.] Postquam typicũ pascha fuerat completũ, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panẽ, qui cõfortat cor hominis, & ad verum paschæ transgreditur sacramentum, vt quomodo in præfiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos panem & vinum offerẽs fecerat, ipse quoque in † ueritate sui corporis & sanguinis repræsentaret.

Paschasius in eundem Matthæ. locũ.

Psal.103.

† al. ueritatem sui.

Idem in libro de membris domini, al. de his, quæ Deo in scripturis attribuuntur.

¶ Christus idem est sacerdos & sacrificium. C. LXXXIX.

SAcerdos Dei patris dictus est filius Dei, non secũdũ diuinitatem, sed secundum humanitatem, in qua se pro nobis per passionem & mortem suam acceptabile sacrificium Deo patri obtulit, ut ipse esset sacerdos qui & sacrificium. [h]

Item Augustinus lb.50. homil. serm.27. de vtilitate agenda pœnitentiæ.

Oblatio Cain grata non fuit.

a ¶ Corporalis.] Non ergo posset quis sustentari de Eucharistia. arg. contra, quia etiam de odore saturatur quis & confortatur. i

b ¶ Spirituale.] i. spiritum alens.

c ¶ Diuini spiritus.] idem repetit, corpus spirituale dicitur.

d ¶ Recte.] Quo ad litteram de Cain hoc intelligitur sic, Recte quidem obtulisti, sed recte non diuisisti: quia non simplici corde, vnde & dicitur de frugib. terræ obtulisse. qa eius sacrificium cõtaminatũ erat terrena contagione & operatione: Iudei quoque recte offerebant, quia Deo cærimonias offerebãt: sed non recte diuidebãt, qa noui test. intellectũ a veteri littera nõ sequestrabãt. Qui igit in altari patri filiũ immolat, recte immolat: sed ũ in eadẽ psona duas naturas non intelligit, non recte diuidit. Io.

e NEc Moyses.] ¶ Cõuiuia.] Isidorus sup Leuiticũ plane vr velle q dominꝰ noster seipsum assumpsit, per hoc qđ dicitur, Assumpsit, deditque discipulis suis.

f ¶ Conuiuiũ.] Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena.

Se tenet in manibus, se edebat ipse cibus.

Comedit ergo Christus seipsũ, sed non quo ad effectũ, qa nõ indigebat, sicut de baptismo. Iod.4. proprie.

ADDITIO. Has ego cõcedo, Deus comeditur. Has nego, Deitas comeditur. Anima comeditur, quia in primis supponitur persona, secundum H. & L.

Christꝰ seipsum comedit.

g ¶ Et q comeditur.] Diceret quis, quare assumpsit corpꝰ suũ qui non indigebat? Christ quare baptizatus fuit. Respo. ut daret aliis exemplum sumẽdi, sicut baptizatus est, licet non indigeret, vt daret exemplum baptizandi, ut infra distinctio. 4. per aquam.

ACcipite.] CASVS. Sup verba illa Euangelij. Accipite, &c. dicit Hier. q postquã Christus agni paschalis carnes cum discipulis suis comedit, ad uerum transiuit sacramentum, ipsum instituẽdo, & sicut Melchisedech obtulit panem & uinum, qui fuit huius sacramẽti præfigurator, ita Christus seipsum obtulit, & repræsentauit illud, quod Melchisedech fecit. hoc etiam dominus præfigurauit in agno. Sequens cap. patet.

h SAcerdos.] ¶ Sacrificium.] Et ita gerit officiũ duorum.

citur, non quod sit spiritus. sed quia agile & nullo tẽporaliũ egens inuenitur. Vel distinguitur inter corpus Christi, quod est ecclesia, & corpus Christi sumptum de Virgine, ut ecclesia dicatur corpus Christi spirituale, quia secũdum quod est Deus, ei vnitur: corpus dicitur spiritus Dei, quia a spiritu sancto est. 23. di. qui episcopus.

Si credas.] CASVS. Dicitur quod qui corpus Christi cõsecrat, sed non distinguit naturã humanis a natu

rum. Arg. contra 16. q. 1. presbyteros.

Curator datur cū cogni dicēti ſedē mentem.

T Vnc eis.] Hiſtoria. Legitur in actibus Apoſtolorū, q̄ Iudæi ad prædicationem Petri compuncti dixerunt ad eum, & ad alios diſcipulos, quid faciemus nos viri fratres? tunc Petrus ait illis, Pœnitētiam agite, &c. & hoc eſt quod dicitur hic tunc eis Petrus annunciauit.

a ¶ Tunc eis. (Cum dixerunt ei Iudæi, quid faciemus nos viri fratres? Ait tūc Petrus.) Credite ipſum eſſe Deum, quē crucifixiſtis? 1

1 Vt infra diſtinc. 3. propter in fi.

C Orporeū. CAVS. Dicitur hic quòd corp⁹ Chriſti olim ſignificatum p manna, nunc eſt res magni miraculi, ſ. corpus natum ex Virgine.

b ¶ Illud mānā. Id eſt, corpus Chriſti, q̄ ſignificabatur per corporeum manna. ſupra eadē reuera.

c ¶ Tāti res miraculi. (id eſt, tantæ rei miraculoſæ, ſcilicet corporis Chriſti.

A Cceſſerūt. CAVS. H. ſic ponit hunc caſum. In hoc ca. Auguſtinus multis modis iuuat nos ad perceptionē corporis & ſanguinis Chriſti ſacramentalem & ſpiritualem, commēdans multipliciter hoc ſacramētū, & uirtutem eius inſinuās. Sequētia duo c. patent.

Chriſti humanitas magna uenerationē, eſt adoranda.

d ¶ Māducat. Iſpiritualiter, ſed multi ſacramentaliter, licet nō adorauerūt. Adoramus quidem humanitatē eius quadā uenerationē maiorī, quā uniuerſas creaturas, illa tamē quæ dulia eſt, non eſt latria.

e ¶ Adorauerit.] Arhic q̄d mus nō poteſt accipere corpus Chriſti. ar. cōtra. j. ead. qui bene. ſed ſtatim deſinit eſſe.

f ¶ Nō inuenimus] quo ad myſterium.

g ¶ Ferebatur.] Alludit ad illud, q̄d dicitur in libro Regum Dauid fingens 1 ſe de mentem, manibus ferebatur p lutum ciuitatis Saulis regis timore, ex quo forte poſtea dictum eſt in legibus, quod

2 Cōprehenſus eſt & ductus eſt ad regem, ipſe autem &c.

curator dandus eſt ei, qui dicit ſe demētem cauſa cognita, nec propter onera ciuilia huiuſmodi fingat. ff. de curatu. furio. obſeruare.

P Resbyter.] Hæc eſt 26. diſtinctionis. Ioannes de Pantuſijs.

a ¶ Ex-

¶ Iudęi credentes biberunt ſanguinem, quem in cruce fuderunt. C. X C.

T Vnc eis [a] Petrus annūciauit eum colendū, quē crucifixerunt, vt eius ſanguinem biberent credentes, quem effuderunt ſitientes. *Act. 2.*

Item Ambroſius epiſtola 62. ad l. 8. epi. 1. ad Ireneū.

¶ Corpus, quod ex Virgine ſumptum eſt, a fidelibus accipitur. C. X C I.

C Orporeum illud manna [b] nunc eſt [a] tanti res miraculi, [c] quia venit, quod perfectum eſt: perfectum autem panis de cœlo, corpus ex Virgine, de quo ſatis Euangelium te docet. Lanfrancus. Iuo p. 2. c. 9.

[a] ¶ Nunc eſt.] *Apud B. Ambroſium ſic legitur.* Et corporeum q̄ tē illud manna hodie pleriſque in locis inuenitur, ſed nunc nō eſt tanti res miraculi, quia uenit, &c. *Verum ob gloſſam non eſt emendatum.*

Item Auguſtinus in pſalmum 33.

¶ Verum Chriſti corpus, verumque eius ſanguinem quotidie manducamus, & bibimus. C. X C I I.

A Cceſſerunt ad Ieſum Iudęi, vt crucifigerēt, nos ad eum accedamus, vt corpus eius & ſanguinem accipiamus. *Item infra.* ¶ Vere magnus Dñs, & magna miſericordia eius vere, qui nobis dedit māducare corpus ſuum, in quo tanta perpeſſus eſt, & ſanguinē bibere. *Itē in pſ. 45. ad Iudæos.* ¶ Iam & ſecuri bibite ſanguinē, quē fudiſtis. *Item in pſal. 65.* ¶ Ipſum ſanguinē, quem per inſaniā fuderunt, per gratiam biberunt. *Item in pſalmum 98.* ¶ De carne Mariæ carnē accepit. Et quia in ipſa carne hic ambulauit, & ipſam carnem nobis manducādam ad ſalutem dedit. Nemo autē illam carnem manducat, [d] niſi prius adorauerit. [e] *Item in pſ. 33.* ¶ (Dauid ferebat [β] manibus ſuis. Manib. ſuis nemo portat. Quo intelligat in ipſo Dauid, ſcd̄m litteram non inuenimus, [f] in Chriſto autē iuenimus. Ferebatur. n. Chriſtus manibus ſuis, quando commendās ipſum corpus ſuū ait (Hoc eſt corpus meū.) Ferebatur † [g] enim illud corpus in manibus ſuis. *Idem ſuper Ioannem tract. 31.* ¶ Quouſque biberēt ſanguinem, quem fuderant, de ſua ſalute deſperauerūt. *Idem in pſal. 54.* ¶ Iudæi paſcebantur tanquam de pœna Domini. Nā & nos de cruce Domini paſcimur, quia corpus ipſius manducamus. *& infra.* ¶ Habēt ergo impij epulas ſuas, habent & pij ſuas. Audi epulas piorum, (Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.) Lanfrancus. Guitmund. l. 1. Algerus l. 1. c. 2. 9. & 12. Iuo p. 2. c. 9. Et ſerm. de San. Stephano. Concione prima. 2. Reg. Matth. 5. In cap. l. 1. 4. 68. Burc. l. 5. c. 10. Iuo p. 2. c. 20. Pann. l. 1. c. 148.

† *Ferebat.*] orig.

β ¶ Ferebatur.] *Ingraeca vulgata eſt, παρεφέρετο, ideſt,* collabebatur.

Item ex concilio Vuormacienſi.

Pro infirmitatibus Euchariſtiam presbyter ſemper habeat paratam. C. X C I I I.

26 P Resbyter Euchari-

Signis Chriſti non eſt ſeruandus.

a ¶ Euchariſtiam.] Licet intinctam dare cauſa neceſſitatis. Bro. libro quinto, capitulo, ut omnes. Sed cõtra, ſupra eadem, cum omne. Sed ſanguinem non præcipitur ſeruare, quia opus eſſet nimia cautela in eo ſeruando. ergo propter cautelam non ſeruatur, nec fundatur. quãdoque

b ¶ Comederit.] Nec dicendum, quod mus ſumat corpus domini. ſtatim enim deſinit eſſe ſacramentum, ex quo ab eo tangitur. ſi tamen dicatur quod ſumat, non eſt magnum inconueniẽs, cum ſceleratiſſimi homines illud ſumant. ſed B. non concedit quod ab eo ſumi poſſit: 1 immo ſtatim deſinit eſſe ſacramẽtum. ſed iterum nõ poſſet conſecrari, quia nõ eſt ibi iam panis, immo tãtum ſpecies. Sed numquid deſinit eſſe ſacramentum, ſi tranſit ſuper illud corpꝰ mus, vel aranea? Non credo quod deſinat eſſe ſacramentum.

1 Argum. ad hoc ſup. ea. acceſſerunt.] uer. nemo ub de hoc & ſup. 1. q. 1. detrahere. ibi. uideas. Ars.

Corpꝰ Chriſti a mure non ſumitur.

ſtiam [a] ſemper habeat paratam, ut quãdo quis infirmatus fuerit, [a] ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

a ¶ Infirmatus fuetir.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui item citant concilium Vuormacienſe, c. 5.) & in capitularibus, l. 1. c. 161. ubi habetur, poſt iſta uerba interponuntur hæc,* aut paruulus infirmus fuerit.

† al. Aurelianenſi.

Item ex concilio Arelatenſi. †

¶ Pœnitentia eius, qui non bene ſacrificium cuſtodit. Cap. XCIV.

Burc. l. 5. c. 51. Iuo p. 2. c. 60. Pann. l. 2. c. 157.

25 QVi bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit, [b] quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dies [c] pœniteat.

Cyprianus Encratio fratri ſalutem, lib. 1. epiſt. 10.

¶ Hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria. Cap. XCV.

Burc. l. 5. c. 21. Iuo p. 2. c. 31. & p. 11. c. 83. Pann. l. 2. c. 153.

28 PRo dilectione tua, & verecũdia mutua conſulendum me exiſtimaſti frater cariſſime, quid mihi videatur de hiſtrione quodam, qui apud uos conſtitutus, in eiuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeuerat, & magiſter, & doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum id, quod male didicit, [d] cæteris quoque inſinuat; an talis debeat cõmunicare nobiſcum. Quod ego puto nec maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor, [e] & honor eccleſiæ tam turpi, & infami [f] contagione fœdetur.

Item ex concilio Carthaginenſi. 3. c. 35.

Et in Afric. c. 12.

¶ Poſt conuerſionem non eſt deneganda gratia communionis. Cap. XCVI.

Burch. l. 4. c. 36. Iuo p. 2. c. 230.

SCenicis, atque hiſtrionibus, cęteriſque huiuſmodi ꝑſonis, uel apoſtaticis conuerſis, uel reuerſis ad dominum gratia, uel reconciliatio non negetur.

Item ex concilio Vrbico.

Conc. Antiſio. c. 10.

¶ Presbyter in altari miſſam non celebret, in quo eadem die epiſcopus celebrauit. Cap. XCVII.

Burc. l. 3. c. 226. Iuo p. 3. c. 270. Pann. l. 2. c. 35.

IN altari, in quo epiſcopus miſſam cantauit, presbyter eodem die aliam celebrare non [g] præſumat.

Item ex concilio Lugdunenſi.

Filius ¶ ſe mimis ſociat exhęredari poteſt.

d ¶ Quod male didicit.] Culpa enim ſimilis eſt male diſcere, & docere. C. de male. & mathe. culpa. immo. & huiuſmodi pueri exhęredandi ſunt, ſi prętervolentatẽ parẽtum vel mimis vel arenariis ſe ſociant, ut in auth. ut cum de appellatione cogno. §. cauſas. coll. 8.

e ¶ vt pudor.] Loquitur de notorio, & manifeſto infami. cui nõ eſt impertẽda Euchariſtia dñi. Idem dicẽdũ de quolibet exiſtẽti in mortali crimine notorio. 23. q. 5. placuit.

Euchariſtia non eſt dãda exiſtenti in crimine notorio.

f ¶ Infami.] Tales enim infames ſunt. ff. de his qui not. infa. l. 2. §. ait prætor.

doque tamen propter aliud ſeruatur. inf. diſtin. proxi. ſabbato.

g IN altari.] ¶ Non preſumat.] Propter ſolam epiſcopi reuerentiam, niſi licentia epiſcopi uel neceſſitate urgente, & hoc ubi perficit epiſcopus, alias contra. 7. q. 1. nihil.

QVi bene.] Hæc eſt 27. pars diſtinctio. Ioannes de Fant.

Digitized by Google

¶ Pronunciandum.] Hæc dist. diuiditur in 14. partes, in quarum prima probat per x. cap. quid iuris sit de festiuitatibus. Secunda ibi. [De esu.] Tertia ibi. [Peruenit.] Quarta ibi. [Sabbato.] Quinta ibi. [Ieiunium.] Sexta ibi. [Ieiunia.] Septima ibi. [De pœnitentib.] Octaua ibi. [Litteris.] Nona ibi. [Crucis.] Decima ibi. [Aquâ.] Vndecima ibi. [Nosse.] Duodecia ibi. [Perlatũ.] Decimatertia ibi. [Sexta.] Decima quarta ibi. [Oẽs.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 3. dist. in qua ondit G. quæ festiuitates sunt celebrãdæ, iterfert et de generalibus ieiunijs. In hoc capitur enumeranẽ quæ festiuitates sãt per circulũ anni celebrãdæ. additur ẽt de ieiunũ, ex quo ẽ ab ecclesia indicta, ẽt ab oibus obseruari, & quo tẽpore dẽant solẽniter pœnitẽtes reconciliari. a ¶ Pronunciandũ.] Quæ festiuitates sint celebrandæ, & qñ, ostẽdit. Et ideo inter sacramẽta tractat de solẽnitatib. istis, quia sacramentorum 1 loco habẽtur, quia repræsentãt passiones eorum martyrum propter quos fiunt.

b ¶ Vsque ad uespera.) hic habes quãdo incipiat dies secundũ canones. s. a uespera, ut extra de fer. cap. 1. & 2. & 3. 75. dist. quod a patribus. Aliud obtinet secundum leges, qa secundũ leges incipit a media nocte. 2 ut ff. d fer. more ut nos de hoc super illo capitulo quod a patrib. hodie quo ad iudicium protenditur dies usque ad tenebras, &c. extra de offic. dele. consuluit. Sed tamen not. quod inceptio ista non habet locum quo ad omnia, nam secundum hoc sæpe comederemus carnes in die ueneris. Vnde dic qr quo ad solutiones faciẽdas, quo ad carnes comedendas, dies incipit a media nocte, & terminatur in aliam mediam noctem, & maxime quia hoc dicit lex, & hoc habet consuetudo, licet quo ad solutiones distinguant quidam inter clericos, & laicos, quod non approbo. Præterea not. quod dies quandoque incipit a meridie 3. & terminatur in alium, & hæc forte computatio est magis uera, cum contineat ortum & occasum signotum. Item dies quandoque computatur de momento ad momentum. ff. de mino. denique. 1. minorem. Sed quantum ad esum carnium computatur dies a uespera usque ad diluculum, ut infra. eod. de esu. Ioan.

c ¶ Theophaniæ.] idest, Epiphanię, idest, apparitionis. Theos enim Deus, phanos apparitio quando scilicet stella apparuit, quæ duxit magos.

d ¶ Natiuitas.] De festo. Conceptionis nihil dicitur, qa celebrandum non est, sicut in multis regionibus fit, & ma- idest pariet, merõ enim Græce pu- Latine die- scãm Vap-

DISTINCTIO TERTIA.

¶ Tempora feriandi in missa sunt laicis nuncianda. Cap. I.

PRonunciãdum [a] est laicis, [α] ut sciãt tẽpora feriãdi per annũ, idest, omnẽ Dominicã a uespera usque ad uesperã, [b] ne iudaismo capiãtur. Feriãdi uero per annũ illi sunt dies, Natalis Domini, sancti Stephani, sancti Ioannis Euangelistæ, Innocẽtiũ, sancti Siluestri, octauæ † Domini, & Theophaniæ, † [c] Purificatio sanctæ Mariæ, sanctũ Pascha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini, sancti dies pentecostes, sancti Ioãnis Baptistæ, Duodecim Apostolorum, maxime tamen sanctorum Petri, & Pauli, q̃ mundũ sua prędicatione illuminauerũt, sancti Laurentij, Assumptio sanctæ Mariæ, Natiuitas [d] sanctæ Mariç, Dedicatio ecclesię, † sancti Michaelis Archangeli, Dedicatio cuiuscumque oratorij, & oium sanctorũ, & sancti Martini, & illæ Festiuitates, [e] quas singuli episcopi ĩ suis episcopatibus † cũ populo collaudauerint, quę vicinis tantum circummorantibus indicẽdæ sunt, nõ generaliter [f] omnibus. Reliquas uero festiuitates per annum nõ sunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictũ uero ieiuniũ quãdo fuerit denũciatũ ab omnibus obseruetur.

Cnd. de fer. l. omnes dies.
Nouc. Leon. 54.
Mogunt. 1. c. 36.
Capi. l. 1. c. 164. & li. 2. c. 35.
Burc. l. 2. c. 77.
Iuo p. 4. c. 1.
Balsamon ad titulũ. 7. Nomo canonis.

† Octaua Natalis Domini.
† al. Epiphaniæ.

† al. basilica.

† al. episcopis.

Festiuitates martyrũ habentur loco sacramentorum.

1 Immo ẽt festum pẽtecostes. sacramẽtũ baptismatis. ut f. di. proxi. baptizati. Dies qñ incipit.

2 Adde Alexãdrinũ. in l. morte. ff. de fer. & gl. in ex. extra. & p Arc. 75. dist. in c. ¶ a patribus.

3 Meridies eñ dictus ẽ quasi medius dies. idest, medius dies. vel quia tũc metus. dies ẽ.

[α] *Hæc vox abest a Vaticanis exemplaribus, Burchardo & Iuone.*

[β] ¶ Octauæ domini.] *Ita in plerisque uetustis exemplaribus, & in capitularibus, & apud Iuonẽ, & cæteros fere ueteres scriptores, excepto Burchardo. Ac nihilominus ipsa octaua dies ipsius, Natalis significatur. Cur autem numero multitudinis proferretur, declarat Alcuinus in c. de octaua Domini.*

Item ex concilio Toletano 3. c 23.

a ¶ Laicis.] *Hæc vox abest a Vaticanis exemplaribus, Burchardo & Iuone.*

b ¶ Ne iudaismo capiãtur.] Quia iudæi in die sabbati non laborant, & ideo si christiani in die dominico laborarent, iudæi dicerent christianos iudaizare, & sabbatum colere. Vnde Augustinus in epistola ad Casulanum. Quod autem dicunt, quia sabbato non ieiunamus, ne iudaizare uideamur, ridiculum est. Non enim propterea quia illi sabbato non ieiunant, nos ieiunare debemus, ne illis similes esse uideamur, sed ne ab illis discrepare uideamur. Nam si hoc dicamus, ne iudaizare uideamur, ergo quia illi sabbato non laborant, nos laborare debemus, ne illis similes esse uideamur. Quod si dicamus, ne illis similes esse uideamur, quia illi sabbato non laborant, nos laborare debemus, ne illis similes esse uideamur, ergo quia illi sabbato non ieiunant, nos ieiunare debemus, ne illis similes esse uideamur. Quod si dicamus, ne illis similes esse uideamur, quia illi sabbato non ieiunant, nos ieiunare debemus, ne illis similes esse uideamur, ergo quia illi sabbato non laborant, nos labor

IRreligiosa.] CASVS. Quædam prava consuetudo erat in quibusdam locis, q̃ populus, qui attẽte diuina officia debat exaudire, cantilenis, & saltationib. turpibus insistebat, & sic religiosorum officiũ perturbabat, quare præcipitur ut sacerdotes & iudices hoc prohibeant.

a ¶Salt-

¶In sanctorum solennitatibus, diuinis officijs, non saltationibus vel cantilenis, populi debent vacare. Cap. I I.

Iuo p.4.c.12.

IRreligiosa consuetudo est, quam vulgus per sanctorũ solennitates agere consueuit. Populi qui debent officia diuina attendere, saltationibus, [a] & turpib. inuigilãt canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officijs [perstrepentes. † [b] Hoc etenim, ut ab omnibus † prouincijs depellatur, sacerdotum, & iudicum a concilio sancto curæ committitur.

† abest ab orig. § emai Hispania] orig.

Item ex concilio Aurelianensi 1.c.29.

Beda de offic. to.7.

¶Ante Ascensionem domini tribus diebus litaniæ celebrentur. Cap. I I I.

ROgationes, i. litanias, ante Ascensionem domini placuit celebrari, ita vt præmissum † Triduanum ieiunium [c] in dominicæ Ascensionis solennitate soluatur. Per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs [d] vniuersa conueniat. Quo triduo omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.

† al. præmissum. Albin.pag.67. Bure.l.13.c.17. Iuo p.4.c.11.

Item ex concilio eodem, c.33.

¶Episcopus de dominico non desit ecclesiæ. C. I V.

EPiscopus, si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesiæ, cui proximus fuerit, die dominico deesse [e] non debet.

Item ex eodem, c.27.

Conc. Arelatense, c.14. Et Agathense. c.63.

¶Hos dies ciuibus in villa celebrare non licet. C. V.

NVlli ciuium Paschæ, Natalis domini, & quadragesimæ [a] solennitatem in villa [f] liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.

a ¶Et Quadragesimæ.] *Sic etiam in originali impresso. Sed Iuo habet*, vel Quinquagesimæ. *Burchardus*, vel Pentecostes, *& ita est in concilio Agatensi, c.63. & in Aruernensi, c.14.*

Burch.l.2.c.75. & l.19.c. de sacrilegio. Iuo p.4.c.12.

Item ex eodem Aurelianensi, c.26.

¶Ante solennitatem Paschæ Quadragesima est celebranda. Cap. V I.

SAcerdotibus § omnibus est decretũ, vt ante paschæ [h] solennitatem, non Quinquagesima, sed quadragesima teneatur.

Item ex concilio Martini Papæ Bracharensis, c. 50.

In c.gra.Synod.

¶Quinta feria vltimæ septimanæ quadragesimæ ieiunium solui non licet. C. V I I.

NOn liceat quinta feria nouissimæ septimanæ ieiunium [i] soluere, & omnem exhonorare [k] quadragesimam, sed sincere abstinentes totam quadragesimam peragere.

Et in 6.syn.c.29.

Item ex concilio Laodicensi, c.50.

¶Episcopus de dominico non desit ecclesiæ.] Argu. q̃ episcopus Dominicis diebus in episcopali ecclesia debeat omnibus officijs debeat interesse, in qua facile tales mores præcipitur reformare, ut 7.q.1. peruenit ad nos. & qđ cogendus sit cum clericis suis apud ecclesiam suam communiter habitare, ut dixi in.d. episcopus vilem.

f NVlli.] ¶In villa. Tunc.n. in maiori ecclesia conueniunt omnes, ut sup.ea.distin. prima, si quis etiam extra.

§ Sacerdotibus.] i. episcopis in cõcilio congregatis.

h ¶Paschæ.] Contra sup. d.4. statuimus. &c. Quadragesimæ. Solu. hic de ieiunio generali, quod omnibus iniũgitur, ibi de speciali, quod clericis suadetur. immo, ideo non est seruanda quinquagesima: quia seruatur post Pascha a die Paschæ, usque ad Ascensionem, uel Pentecosten.

i ¶Ieiunium.] Quia Dominus surrexit de cœna, & lauit pedes discipulorum. & iterum redijt ad cœnam, uolunt quidam ad similitudinem Domini etiam pedes a-lijs abluere, & bis i comedere. sed talis consuetudo reprobatur.

Ieiunandum nõ est inter Paschа & Pentecosten.

Epi dicb do minicis dẽt esse in eccle sia sua.

Ieiunium est duplex. 1 Intellige fm H. de eo qui comedit integre, & perfecte, & postea surgit, & iterũ comedit, secus si parum comedit, & postea ad mẽsam faciendum surgeret, quo facto ad mensam rediret, & cœnationẽ inceptã perficeret, nã certè talis ieiunans diceret fm H. q ita do. in sũma de obser.ieiun. §.qñ. vere, tota, &c.

a ¶Saltationibus.] sup.ea.d.1.qui die.

b ¶Perstrepentes.] Hoc licet sit mortale, non inducit depositionem, ut 5.q.4. in loco.

ROgationes.] CASVS. Dicitur in hoc c. q̃ g tres dies

banur.

k ¶Exhonorare.] Arg. quod nihil reputatur ieiunasse, qui unum diem non ieiunat. C.ad Sylla. l.ult. nihil uidetur esse factum, & c.7.q.1. nihil.

Digitized by Google

ADDITIO. Item argum. quod utile per inutile nitietur.9.dist.ſi ad ſacras.25.q.2. ſi legibus ſed argu. contra.11.q.3.ſi quis.Archid.

a NOn oportet.]Sed per totos,i.omnes,exceptis diebus Dominicis, arg. ſup.diſt.50. ſi quis presbyter.inf.diſt.5. Quadrageſima.

b PLacuit.] ¶Vt oēs. ¶Non comedant.

c ¶Sabbati.] Scilicet Paſchalis.

d ¶Sacerdotali.]ſcilicet finita hora nona.

e ¶Cōmunione.]ſ. percepta,ideſt, non debēt comedere niſi prius celebratis miſſarum officijs & veſpertinis, ſup.ca.di.3.ſolent.P.

f QVoniā.] Sunt quidam.

g ¶Genua.] ſup. d. 76.§. non autē. &c. ſi ite.

h ¶Stantes.] ſupra diſt.50. ſi quis presbyter.ſup.26.q.7.ſacerdos.contra Soluibi dies remiſſionis nocantur dies ieiuniorum.

DE eſu carniū.] Hæc eſt 2. pars diſt. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quæſitum fuit a Leone, qbus diebus ſit abſtinendū a carnibus. Et reſpondet q̄ in 4. & 6. feria ab initio noctis precedentis vſq; in ſequētem diem, ſcilicet quartam & ſextam feriam.

i ¶Feriæ.] De quarta feria eſt conſiliū, de ſexta p̄ceptum.

k ¶Sabbathi. Dieiſ. Paſchalis, ſupplene forte ob inſignē ſolennitatem uideretur ieiunium tunc ſoluendum.

l ¶Maluerit.]Sed nō tenetur ad hoc.

m ¶ Vel debuerit.] Cū teneat ad hoc ex iniuncta pēnitētia. Et ita eſt arg. q̄ poſſumus carnes comedere 1 die ſabbathi, i nā ponit in optione noſtra tādiu abſtinere die ſabbati q̄diu uoluerim⁹. Sed contra infra c.2. ſed illud eſt conſilium, & conſuetudo ita interpretatur, extra de obſer. ieiu. conſilium. §. item de illis. nec enim ſabbatum eſt inter legitima ieiunia, ut infra ea. ieiunia. Ioan.

PEruenit. Hæc eſt tertia pars diſtin. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quidam homines praui ſenſus prædicabāt ſabbatum cuſtodiri & obſeruari, qui in hoc c.a G. reprehenduntur, cum videantur prædicatores Antichriſti, q̄ diem ſabbatum atque Dominicum facient obſeruari. Dominicum, ut ſe reſurgere ſimulet. & ſabbatum, ut ad

inf. d. 5. q̄ dies. ſed & ieiunium in ſabbato fuit poſtea cōſultum. inf. ea. ſabbata. ſecundum H.

¶De eodem. Cap. VIII.

NOn oportet [a] in Quadrageſima, quinta feria vltimę hebdomadæ ieiunium diſſolui, & totam Quadrageſimam inhonorari, ſed per totos hos dies ieiunare, & eſcis abſtinentiæ conuenientibus, ideſt, aridioribus uti. Bure.l.13.c.8. Iuo p.4.c.41.

Item ex concilio Agathenſi, c.12.

¶Exceptis diebus Dominicis in Quadrageſima non ſoluatur ieiuñium. Cap. IX.

PLacuit, vt omnes [b] eccleſiæ filij, exceptis dieb. Dominicis, in Quadrageſima etiam die ſabbati † [c] ſacerdotali [d] oratione, [a] & diſcretionis cōmunione [e] ieiunent. † *al. ſabbato.*

[a] Oratione.] *In concilio legitur*, ordinatione, & diſtrictionis † comminatione ieiunent, *ſed ob gloſſam non eſt mutatum.* † *al. diſtinctionis.*

Item ex concilio Niceno, c.20.

¶Nec in die Dominico, nec in diebus Pentecoſtes in oratione genua flectantur. C. X.

QVoniam [f] ſunt in die Dominica quidam ad orōnem genua [g] flectentes, & in diebus Pētecoſtes, propterea ſtatutum eſt a ſancta ſynodo (quoniā conſona, & conueniens per omnes eccleſias cuſtodienda cōſuetudo eſt) ut ſtantes [h] ad orationem vota Domino reddamus. Bure.l.2.c.88. Iuo p.4.c.18. Pann.l.2.c.173.

Item Leo Papa IIII.

¶Quo tempore ab eſu carnium ſit abſtinendum. Cap. XI.

† *Nat.*]Gra.

2 DE eſu carnium apud vos † vetuſtiſſima, & non improbanda traditio ſemper eſt tenenda, vt a cęnæ termino, quæ ſit in principio noctis quartæ feriæ, [i] quæ luceſcit in quarta feria, vſque in diluculum quintę ferię & ſimiliter a cœna noctis ſextę ferię, quæ luceſcit in ſexta feria, non imperite ieiunatio vſque ad ſabbati [k] lucem, quantum de die parte aliquis ieiunare maluerit, [l] uel debuerit, [m] protendatur. Et Nicolaus Papa ad conſulta Bulgarorum, c.10.

Item Greg. dilectiſſimis ciuibus Romæ, lib.11. epiſt.3.

¶Nec die ſabbati feriandum, nec die Dominico lauacrum eſt prohibendum. Cap. II.

3 PEruenit ad me quoſdā peruerſi ſpiritus homines prāua inter vos aliqua, & ſanctę fidei aduerſa ſeminaſſe, ita vt die ſabbati aliquid operari prohiberent. Quos q̄d aliud, niſi Antichriſti prędicatores dixerim? qui veniēs [n] diem ſabbatum, atque Dominicum ab omni facient opere cuſtodiri. Quia enim mori ſe, & reſurgere ſimulat, haberi in uenerationē vult [o] diem Dominicum, & Iuo p.4.c.6. Pann.l.2.c.169.

Carnes comedere die ſabbathi vtrū ſit licitū.

1 Dicit H hic habet ſp hoc ſabbatho licite ergo comeditur, ſed poſtea aliud obtinuit in ſabbatho .ſ. abſtinendū eſſe a carnibus

ad ſe prouocet perfidiam Iudæorum. Similiter dicebant quod in die Dominico nullus debet lauari, quod uerum eſt cauſa uoluptatis, ſed cauſa neceſſitatis etiam in die Dominico non prohibetur.

n ¶Qui uenies.]ſcilicet Antichriſtus.

o ¶In uenerationē vult.] ideſt uoleni⁹ pro nimia cer-

Præſens pro futuro qñq; ponitur.

Digitized by Google

¶ Adde an & qñ id fieri possit regulariter no. Bar. in l. si ita, C. de aut. & ar. leg. & in l. si quæ res pig. ob. pos.

2 Subau. ecõ uerso ponit sup. d. proxi. in Christo. vbi de hoc.

ritudine ponit hic præsens 1 pro futuro 2. & notaui de hoc ī. 23. q. 1. paratus. & inf. ea. d. 4. quando quis.

a ¶ Sabbatum] sup. d. 41. quisquis. & sup. dist. 81. non oportet. Ioan.

Sabba-

quia iudaizare populum compellit, vt exteriorem legis ritum reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatũ. [2] *& paulo post.* ¶ Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a peruersis hominibus esse prædicatũ, vt Dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria, & pro voluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec die Dominico prohibemus.

Item Innocentius Papa, epist. 1. ad Decentium c. 4.

¶ Ob reuerentiam sepulturæ Dominicæ sabbato ieiunare debemus. Cap. XIII.

Ansi. in præf. c. 1. Poly. l. 3. tit. 25. Iuo p. 4. c. 28. Pann. l. 2. c. 137.

[4] SAbbato vero ieiunandum [b] esse ratio euidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi nõ solũ in Pascha celebramus, verum etiã per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria propter passionem Domini ieiunamus, sabbatum prætermittere non debemus: quoniã † inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtique constat Apostolos biduo illo & in mœrore fuisse, & pp metum Iudæorum se occultauisse. Quod vtiq; non dubium est intantum eos ieiunasse biduo memorato, vt traditio ecclesiæ habeat illo biduo sacramenta penitus nõ celebrari. [c] Quæ vtique forma per singulas tenenda est hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel, atque vno sabbato ieiunandum; ergo & dominica, & sexta feria semel in Pascha erit vtique celebranda.

† *al. quod*] orig.

† *al. Miltiades.*

Item Melchiades † Papa ad episcopos Hispaniarũ, capitulo 3.

¶ Die Dominica, & quinta feria non est celebrandum ieiunium. Cap. XIV.

Euseb. Emiss. in homil. Pentecostes. Polyc. ibid. Iuo p. 4. c. 27. Pann. l. 2. c. 176. Concil. Gangrense, cap. 18.

[5] IEiunium Dominici diei, & quintæ [d] feriæ nemo celebrare debet, vt inter ieiunium Christianorum & gẽtilium, veraciter credentium & infidelium, atque hæreticorum vera & non falsa discretio habeatur.

Item ex concilio Cæsaraugustano, cap. 2.

¶ De eodem. Cap. XV.

NE quis ieiunet die Dominica causa timoris, [e] [f] aut persuasionis, aut superstitionis: nec quadragesimarum diebus ab ecclesijs fideles desint: nec habitent in latibulis cubiculorum, ac mõtium, qui in suspicionib. [f] perseuerant, sed exemplum, & præceptum custodiant sacerdotum, & ad alienas villas agẽdorum conuentuum causa non cõueniant. Ab vniuersis episcopis dictum est; Anathema sit, qui hęc commiserit.

a ¶ Timoris.] *Hoc exponitur in glo. Sed in concilio est,* causa temporis, *i. quoniam dies Dominicus sit. De qua re habetur sup. d. 30. c si quis tanquam. & c. finali. Legitur ẽt in Pontificali Damasi ideo Miltiadẽ sanxisse, ne*

§ Abbato.] Hæc est 4. pars d. secundum Io. de Pan. CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ sicut in qualibet septimana obseruatur Dies Dominica, & sexta feria ieiunatur, ita omni die sabbati debemus ieiunare, quia his duobus diebus Apostoli fuerũt in timore, & ieiunauerunt. Vnde etiam in illo biduo, quod est ante Pascha, Eucharistia non conficitur in ecclesia. Seq. cap. patent.

b ¶ Ieiunandum.] Sup. 32. dist. illa. cõtra. Sol. hoc nõ obtinet. vel dic ut ibi dixi.]

c ¶ Nõ celebrari] sacramẽtum corporis & sanguinis dñi, ī. dist. 1. visum. Contra sup. dist. 2. iteratur. contra. Sed secũdum hanc exceptionem illa c. intelliguntur.

] De hoc ẽt no. sup. eod. de esu. in fi. Arch.

IEiunium] Hęc est quinta pars dist. secundum Ioan. de Pant.

d ¶ Quintã.] sup. d. 76. vtinam contra. Sol. prohibetur hoc fieri in cõtemptum diei, alias semper ieiunare non reprobarem, ut ibi, sed quare potius de his diebus quã de alijs, cũ ieiunare in cõtemptum diei cuiuscunque, sit mortale peccatum? Dic qđ ideo quia maioris venerationis sunt, quia in illis duob. diebꝰ fecit Dñs quidquid insigne fecit fere. 85. d. c. pen. fere dixi. quia die iouis cęlos ascendit.

Ieiunare ẽ per non reꝓbatur.

NE quis] CASVS Dicitur hic, ꝙ non dẽt aliquis die Dominica ieiunare, nec in tempore quadragesimali ab ecclesia abesse, nec suspectus in fide. uel de mala uita dẽt in latibulis habitare, nec conuenticula facere in alijs villis, sed sacerdotũ sequi doctrinam, & exemplum. Seq. cap. patet.

e ¶ Causa timoris.] alias terroris, s. qa aliquis incutiat timorem alicui, nisi ieiunet tali die.

f ¶ in suspitionib.] .s. hæreseos.

Digitized by Google

IEiunia.] Hæc eſt ſexta pars diſtin. ſecundum Ioan. de Fant.

a ¶ Et ſexta.] Addita ſecunda feria xj. q.3. de illis diſt. 82. presbyter.

b ¶ Soluenda.] Ab his qui ad hoc uoto uel pœnitentia ſũt adſtricti. Vel dic, q̃ hoc fuit ī primitiua eccleſia neceſſitatis, hodie vero cõ filij. H. & G.

c ¶ Saluatorem.] Supra xi.q.3. abijt.

d ¶ Vel cum crucifigentibus.] Infra di. 4. qui bis.

e ¶ Aliud.] C. de fer. l.3. cõtra. Sed die legem ſi cum bere, id eſt, vim in hoc non habere. extra de fer. conqueſtus. 1.

DE pœnitentib.] Hæc eſt vij. pars diſt. ſecundum Io. de Fart.

CASVS. Dicitur hic, q̃ pœnitentes in cœna Domini debẽt reconciliari, niſi eſſent ī mortis articulo cõſtituti, quo caſu nulli dẽt euchariſtia denegari. De pondere vero delictorum, id eſt, quanta pœnitentia ſit q̃ delicto imponenda ſecundum deuotionẽ pœnitentis debet presbyter iudicare.

f ¶ Cõmiſſis.] Mortalibus. grauiora. nõ appellat ualde enormia leuiora minꝰ enormia, alias eſſet cõtra xxv. d. §. alias. & ſ. g⁹ Ægritudo. Quo caſu nullo tempore eſt deneganda communio, ut notat & legitur diſt. prox c. presbyter. Sed pone q̃ aliquis agat ſeptẽnem pœnitentiam, nũquid in iſtis vij. annis in quolibet anno in cœna Dñi debeat in eccleſiam introduci? Vel ſi debet, a quo? utrũ ãb epõ, uel a ſuo pbytero? Dicunt quidã quod poſt primã expulſionem uſque ad ultimam (quarũ utraque debet tantum per epm fieri) ꝫ presbyter ſimplex poteſt eũ quolibet anno in cœna Domini recipere in eccleſiam, & poſt octauas de eccleſia expellere de hoc 50. diſt. ca. in capite. 26. q. 6. c. 1. ſupra diſt. 1. in cœna. item quare hoc magis ſit in die Iouis quam in alio die eiuſdẽ ſeptimanæ? ideo quia eodem die idem Dominus captus fuit, & ligatus fuit, & eius ligatio abſolutionem noſtram operata eſt. Vel poteſt dici, quod ideo quia ipſe eodem die pedes diſcipulorum lauit, vnde ideo eadem die ſit ut pedes, ideſt, affectus noſtros lauet a peccatis, iuxta illud, quam ſpecioſi pedes euangelizantium, &c. de pœ. diſt. prima, poteſt.

h ¶ Remittendum.] ideſt, abſoluendum reconciliando, Euchariſtiam concedendo. 50. d. pœnitentes.

i ¶ Aeſtimando.] Arg. xxiii. q. viii. occidit. Io.

K ¶ Attendat.] xxvi. q. ſeptima. de his.

l ¶ Sane.] Exponit quod dixerat in verbo ægritudo.

m ¶ Ante tempus.] ideſt, ante quintam feriam, quæ eſt ante Paſcha.

LIteris veſtris.] Hæc eſt 8. pars diſtin. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis in cœna Domini non conficiebant chriſma, qui in hoc capit reprehen-

An autem ſit licitum ſcholaribus ſtudere die feriata in honorem Dei, die q̃ ſic, ut per Ang. & Ale. de Imo. in l. diuus. ff. de fer. idẽ tenet gl. 1. in l. nẽs iudices. & ibi Rayn. & Angel. C. de ferijs, quãuis. aliter ſentiãt canoniſtæ, ut p Archi. hic & p Io. Andr. & do. Ant. in c. 1. extra co-

quis die Dominico, aut feria quinta ieiunaret, quia eos dies pagani, quaſi ſacrum ieiunium celebrabant. Et apud Burchardum, lib. 19. imponitur pœnitentia ei, qui die Dominica ieiunet propter abſtinentiam, & religionem.

Item ex dictis Sancti Apollonij.

¶*Caput hoc habetur apud Palladium in uita Apollonij Abbatis.*

¶Quarta & ſexta feria ſunt ſeruanda ieiunia. C. XVI.

6 IEiunia ſane legitima, ideſt, quarta & ſexta [a] feria nõ ſunt ſoluẽda, [b] niſi grãdis aliqua neceſſitas fuerit, q̃a quarta feria Iudas de traditione Domini cogitauit, & ſexta feria crucifixus eſt Saluator. Videbitur ergo, qui in his dieb. ſine aliqua neceſſitate ſoluerit ſtatuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, [c] vel cum crucifigentibus [d] crucifigere. Die autẽ Dominica nihil aliud [e] agendum eſt, niſi Deo vacandum. Nulla operatio in illa die ſancta agatur, niſi tantum hymnis, & pſalmis, & canticis ſpiritualibus dies illa tranſigatur.

Clemens l. 7. cõſtit. c. 24.
Smaragdus ad c. 48. regulæ S. Benedicti.
Iuo p. 4. c. 32.
Pann. l. 2. c. 179.
In ſyn. 6. c. 66. Smaragdus ibidem.
Iuo p. 4. c. 13.

Item Innocentius Papa, epiſt. 1. ad Decentium c. 7.

¶Quinta feria vltimæ hebdomadæ Quadrageſimæ pœnitentes remiſſionem accipiant. Cap. XVII.

7 DE pœnitentibus vero, qui ſiue ex grauioribus cõmiſſis, [f] ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interueniat ægritudo, [g] quinta feria ante Paſcha eis remittendum [h] Romanæ eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Cæterum de pondere æſtimando [i] delictorum, ſacerdotis eſt iudicare, vt attendat [k] ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus, atque lachrymas corrigentis, ac tũc iubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem. Sane [l] ſi quis in ægritudinem inciderit, atq; vſque ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tẽpus [m] Paſchæ relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat.

Cap. l. 5. c. 67.
Poly. l. 6. tit. 20.
Burc. l. 18. c. 18.
Iuo p. 15. c. 90.

Item Fabianus Papa orientalibus epiſcopis, epiſt. 2.

¶Singulis annis quinta feria vltimæ hebdomadæ Quadrageſimę nouum chriſma conficiatur. C. XVIII.

8 LIteris veſtris inter cętera inſertũ inuenimus, quoſdã regionis veſtrę epiſcopos a veſtro, noſtroque ordine diſcrepare, & non per ſingulos annos in cęna Domini chriſma conficere. *& infra.* ¶Errant vero, qui talia excogitant, & mente veſana potius, quam recta ſentientes hęc audẽt. *& infra.* ¶Sicut enim ipſius diei ſolẽnitas

Pol. l. 5. tit. 16.
Iuo p. 2. c. 73.

1 Subaud. niſi ad caſum neceſſitatis reſtrai. B. Hiſ.

2 De quibus habes xxv. d. §. alias. & ſ. cõtra xxvj. q. 6. c. ulca. diſt. 2. in cœna.

3 Quia reconciliatio pœnitẽtiũ eſt epiſcopalis officij, nõ ſacerdotalis. 26. q. 6. §. 1. in fin. 50. diſt. quãuis. Arc-

hendũtur & præcipiatur eis, vt quolibet anno chrisma conficiant,& uetus chrisma cremetur. Sequens ca. patet.

a ¶ Et non per singulos.] 3.de pe.distin.3.c.septies.& 54.dist.5.1.& c.Agatnosa.sup.d. 96. cum ad uerum.j. dist.proxi.

p singulos [a] annos est celebrãda; ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est agenda,& de anno [b] in annum renouãda,& fidelibus tradẽda:quia nouum sacramẽtum est per singulos annos,& iã dicto die innouandũ, & uetus [c] in sanctis [d] ecclesijs cremãdum. Ita a sanctis Apostolis,& successoribus eorum accepimus,& vobis tenenda mandamus.

¶ *In originali res copiosius explicatur, quam aũt Gratianus,aut Iuo faciant.*

Item Eusebius Papa epistola tertia.

¶ Seruetur ab omnibus festiuitas inuentionis Dominicę Crucis. Cap. XIX.

Iuo p.4.c.5.

9 CRucis [e] Dñi nostri Iesu Christi,q̃ nup nobis gubernacula S. Romanæ ecclesiæ tenẽtibus, quinto nonas Maij inuẽta est, in prædicto calẽdarũ [f] die inuẽtionis festum uobis soleniter celebrare mandamus.

Item Alexander Papa V.a Petro, Epist. 1.c.5.

¶ Quare sit institutum,ut aqua sale consperſa sanctificetur. Cap. XX.

Polyc.ibiaem. Burch.l.2.c.53. Iuo p.2.c.68.

10 AQuam sale & cõspersã populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificẽtur, [h] & purificẽtur. Quod & omnibus sacerdotibus faciẽdũ esse mãdamus. Nam si cinis vitulæ [i] sanguine aspersus populũ sanctificabat, [k] atque mundabat, [l] multo magis aqua sale aspersa,diuinisque precibus sacrata populũ sanctificat, atq; mũdat.Et si sale aspersa per Helisæum [m] propheta sterilitas aquę sanata est,quanto magis diuinis precibus sacratus † sal sterilitatẽ rerũ aufert humanarũ,& coinquinatos [n] sanctificat,atque mũdat,& purgat,& cætera bona multiplicat,& insidias diaboli auertit, & a phantasmatum uersutijs homines defendit?

4.Reg.2.
† *al. sacrata aqua.*

Epist.1.

Item Pius Papa nonus a Petro Apostolo, in primo suarum decretalium.

Matrimoniũ nouum est quod nõ excedit annũ. Afinæ,q̃ dñs eq̃uarũ festũ nõ est celebrandũ. 1 Dic,q̃ hoc nõie calendarũ intelligit ipse mensis cui? sunt calendę *fm* H.

proxi. omni tempore.& c.presbyteri.

b ¶ De anno.] infra dist.3. si quis de alio.

c ¶ Vetus.] Not.uetus dici quod coronã anni excedit. sicut & nouum dicitur matrimonium quod non excedit annum.35.q.8.c.1.& art.ff.de pub.& uect.le.vlt.§. quoties.ff.de ui.ttu. & oleo le.uetus.

d ¶ in sanctis.] 11.dist.c.ecclesiasticarum.

e CRucis.] Hæc est 9.pars di.10.de Fant.] Queri potest quare festum crucis celebremus, in qua Dñs fuit dehonestatus,& nõ festũ afinæ, in qua fuit honoratus.Dicimus,q̃ laus exhibita Dño in afina fuit mundana de qua non est curandum. 22. q.2.si quælibet.sed dehonestatio in Cruce facta fuit nostra redemptio.

f ¶ Calendarum.] idest,quinta die ante nonas, & improprie ponitur hic calendarum, i quia tantum prima dies dicitur calendæ.

AQuam sale.] Hæc est 10.pars distin.secundum Io. de Fant.

CASVS. Quæritur quare aqua cum sale benedicatur? Et respondetur, ut ea homines aspersi sanctificentur. cum enim in ueteri testamento cinis uitulæ sanctificabat,& sal per manum Helisæi prophetæ sanauit sterilitatem aquæ,multo magis aqua cum sale benedicta omnia conspersa purificat.

g ¶ Aquam sale.] Qua per aquam confessio per salẽ amaritudo signatur & morsio, unde hæc est mistura, unde geminus procedit partus,diuisio,scilicet delictorũ,& ortus uirtutũ & bonorum operũ. 33.q.1.cũ tenũciatur, hęc designata ẽ per missionẽ Iudę, qui cõfessio dicitur: & Thamar, q̃ amaritudo dicitur, unde Phares diuisio Zarã ortus, cenanus scilicet partꝰ puerit H.

Sal miscet cum aqua benedicta.

h ¶ Sanctificẽtur.] quæritur quomodo aqua benedicta dicatur populum sanctificare vel mundare.

ADDITIO. Ad hoc potest respõderi secundũ id quod not. sup.eo.di.2.signũ.i pl.2.ver.propter humilitatem.& ea alias illa gl. ponitur cad. di.institutio. Arch.

i ¶ Cinis uitulæ. Historia. Legit in Leutico.q̃ decimo die septembris tollebat sacerdos de pprio uitulã rufam trimã & immaculatã.quæ nõdũ portauerat iugum. & immolabat eã pro peccato suæ domꝰ: & hircũ quẽ sumebat ab uniuersa multitudine.& in ipso libat pro peccato populi: pelles & carnes & simũ uitulæ hircũ cõburebat extra. & cinerẽ seruabat,& inde per totũ annũ fiebat aspersio aquę, qua purificabãtur immũdi de q̃buslibet, quæ in lege immunditiæ describũtur.ut puta si aliquis tetigisset cadauer hominis mortui uel sepulchrum,erat immundus usque ad diem septimam.& hac aqua mundabatur.

k ¶ Sanctificabat.] Tunc sanguis uitulæ fuit remissio peccatorum.ut 12.q.2. gloria.

l ¶ Mundabat.] uental bus.ẽ.d.50.in capite in f.d.4. nequaquam. Nam sacrificiis uenialia delẽtur.ẽ.dist.2. cũ omne.de pæ.di.2.de quotidianis.Na si qua tunc habebant.mortalia erãt de pæ.dist.6.c.1.circa medium.

Venialia delentur sacrificijs.

PER HELISAEVM. Historia.Legitur in 4. Regum, quod cum Helisęus esset in eremo, uenerunt ad eum uiri ciuitatis,& dixerũt:Ecce habitatio huius ciuitatis optima est,sicut tu ipse bene nosti, sed aquæ pessimæ sunt.& steriles. At ille ait: Afferte mihi uas nouũ. & mittite in illud sal,& ait:Dicit Dominus,& sanaui aquas istas, & nõ erit ultra in eis mors, neque sterilitas. Sanatę ergo sunt aquæ illæ usq; ad diem hunc iuxta uerbum Helisæi,q̃d locutus est Dominus.

m ¶ Per Helisæum.] unde est, quod cum aqua exorcizatur,dicit sacerdos: Deus qui per Helisęum prophetam salem in aquam mitti iussisti.

n ¶ Et coinquinatos.] venialibus tantum.

Digitized by Google

NOsse.] Hæc est 11. pars distin. in qua dicitur, quod semper die Dominica fit Pascha. Quidam enim faciebant die Iouis. Io. de Fant.

CASVS. Ducitur in hoc c. quod ecclesia quolibet anno in die Dominica celebrat Pascha, tamen quia quidam dubitabāt, vtrū hoc fieri dēat, Angelus apparuit Hermeti I specie pastoris & p̄cepit quod ab omnibus hoc fieret. & Pius Papa hoc idem instituit.

a ¶ Pastoris.] Vnde & liber illius, I quo tradidit plura documenta ecclesiæ, libet pastorum intitulatur.

b ¶ A capite.] Cum hoc iubet. ar. instit. de satisd. in fi. 11. d. nolite.

CElebritatem.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod Pascha debet celebrari post quartum decimū diē lunationis Apr. lis, qui est primus mēsis secundū Hebræos usque I vigesimū primū diem eiusdem mensis, id est, lunationis: & tunc debet fieri solē[illegible] maxime, in necessitate tamē potest aliqs baptizari quocunque tempore, & quocunque loco, & qui baptizātur, seruare tenētur qđ in baptismo p̄mittūt: q uero contrafecerint, infames efficiuntur: & reputantur infideles. Et nota, quod hæc dictio, usque, ponitur inclusiue, & quod hæc lunatio quandoque incipit i Martio. Et not. qđ hæc computatio attēditur secundum annū lunarem, & non solarem.

Leges posteriores trahunt ad se priores.

c ¶ Prædecessores.] in legibus enim secularibus posteriores ad se trahūt priores, quod in diuinis non fit, sed potius econuerso. arg. 50. distinct. Domine. in fin. H. sed B. secus intelligitur hoc.

¶ Non nisi in die Dominico sanctum Pascha celebretur. Cap. XXI.

NOsse vos volumus, qđ Pascha Domini die Dominico annuis temporibus † fit celebrādū. Istis enim tēporibus Hermes doctor fidei, & scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idē Pascha prædicto die celebremus, quia tamen quidam inde dubitabāt, ad corroborādas animas eorū, eidem Hermeti angelus Domini apparuit in habitu pastoris, [a] & p̄cepit ei, ut Pascha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & nos Apostolica auctoritate instruimus omnes eadem seruare debere, quia & nos eadem seruamus, nec debetis a capite [b] quoquo modo dissidere.

Iuo p. 4. c. 3. & 145. † *al. solennitatibus.* orig.

Item Victor Papa XIII. a Petro, in primo decretali suo.

Epis. 1. ad Theophilum. Et in Aurelia. 4. c. 1.

¶ Non nisi in die Dominico sanctum Pascha celebretur. Cap. XXII.

CElebritatē sancti Paschæ die Dominico agi debere, & prædecessores [c] nostri iā statuerunt, & nos illud vobis eadem die solenniter celebrari mādamus, quia nō decet, ut membra a capite discrepēt, nec † contraria gerāt. A xiiij. uero luna primi mēsis [d] vsque ad xxi. diem [e] eiusdem mēsis eadem celebretur festiuitas. Eodem uero tempore baptisma celebrādum est catholicum. Sed tamē si necesse fuerit, aut mortis periculū ingruerit, gentiles ad fidem uenientes quocunque loco, uel momēto, ubicunq; euenerit, siue i flumine, siue in mari, siue i fontibus tantum Christianæ cōfessione credulitatis clarificata † baptizētur. Ipsis quoque, qđ in baptismo polliciti sunt summopere est attendēdum, ne infideles, sed fideles fiāt. Ipsi vero, qui infidelitatis nota aspergūtur, infames efficiūtur, & inter fideles minime reputantur. Hæc vero statuta, nulla debēt improbitate conuelli, nulla uolitate mutari, quia alia est ratio [f] causarum sęcularium, alia diuinarum.

Poly. lib. 3. ti. 10. & 17. Valfridus Strabo c. 26. Burc. l. 4. c. 3. Iuo p. 1. c. 198. & p. 4. c. 4.

† *al. clarificati.*

Item ex concilio Carthaginensi, 4. c. 64.

¶ De eodem. Cap. XXIII.

PAschæ solemnitas uno die, & tempore celebranda est.

Et in Africano ca. 40. & Aurasiaco, ca. 19.

Item ex concilio Carthaginensi 5. c. 7.

Pascha citra quod & vltra q tēpus debet esse.

e ¶ Vsque ad xxi. diem.] Intelligas hoc de mense lunari, nō solari: in illa enim lunatione semper est Pascha. e ¶ Vsque ad xxi. diem.] Illud, vsque, hic ponitur inclusiue, & includitur xxi. dies, & hoc vult dicere, q Pascha non debet esse inf. xiiij. diem lunationis Aprilis, nec post xxij. die illius. sed unum xiiij. dies lunationis est in die Dominica, & est Pascha Iudæorum, & Dominica sequenti, ibi est nostrum Pascha, hoc est xxi. die.

d ¶ Primi mensis.] idest, Aprilis, qui est primus mēsis secundum Hebræos, ut 70. di. §. primum uero.

ADDITIO. Hoc sane intellige, Hebræi annum solarem non attendunt, sed lunarem, & appellant primum mēsem illum, quod nos dicimus no ipsum Aprilem, sed Aprilis lunationem, eam, scilicet quæ terminatur in Aprili B. Hyspal.

f ¶ Alia est ratio.] Quia infames efficiuntur secundum canones quicūque nota infidelitatis, idest, mortalis peccati aspergūtur, vt no. 6. q. 1. omnes. & c. illi qui. sed secus est secundum legem, & ita est ratio alia. M. ponit exemplum in appellatione. 7. q. 1. nemini. Sed quid ad hanc litteram de hoc exemplo? Ego dico hunc esse sensum, q ea quæ in baptismo quis promisit, non possunt mutari, licet legum statuta possunt immutari.

Infames efficiuntur, qui mortali peccato aspergūtur.

Pla-

Digitized by Google

¶ Dies Paſchæ concilij α formatarum ſubſcriptione omnibus imitetur. Cap. XXIIII.

α ¶ Concilij.] *In aliquot vetuſtis eſt*, & concilij. *In originali impreſſo hæc eſt huius capitis rubrica*, De tempore paſchali, ſeu concilij *in codice canonum in indice capitis 40.cõcilij Africani*, diem paſchæ, & diem concilij nunciandũ. *In græco,c.74.* περὶ τοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα ἐντῇ συνόδου ἀγγέλλεσθαι. *i.* Vt dies paſchæ in die ſynodi annuncietur.

sup.diſt.73.

PLacuit,vt dies venerabilis Paſchæ formatarum ſubſcriptione omnibus intimetur; dies vero [a] concilij xj.Kal. β Nouembris ſeruetur.ſcribendum eſt etiam ad ſingularum quarumcunque prouinciarum primates, vt quandocunque apud ſe concilium congregant, iſtum diem non impediant.

β ¶ XI. Kal.] *Sic in Carthaginenſi 5. In Africano autem*[*etiam in codice canonum*] *& Carthaginenſi græco eſt*,x.Kal.Septembris.

Item ex concilio Bracharenſi 2.c.9.

¶ Cum in concilio omnia ſtatuta fuerint, futurum Paſcha annuncietur. Cap. XXV.

† *al.ſuperuenturi.*

‡ *al. nuncietur.*

PLacuit, vt poſtquam [b] omnia in concilio ſacerdotũ fuerint ordinata;illud omnimodis obſeruetur,vt ſuperuenturum † ipſius anni Paſcha quoto Kalendarum die,vel quota luna debeat ſuſcipi,a metropolitano epiſcopo intimetur. † Quod cæteri epiſcopi,vel clerus rediquus breuiculo ſubnotantes,vnuſquiſque in ſua eccleſia aduenientе Natalis Domini die aſtante populo poſt Euangelicam lectionem annuncient. ‡

Item ex concilio Arelatenſi 1. quod confirmauit Papa Syluester,cap.1.

¶ Per orbem vniuerſum vno die,& vno tempore Paſcha celebretur. Cap. XXVI.

Luo p.4.c.19.

† *litteras ad omnes dirigat*, orig.

DE obſeruatione Paſchæ Domini ſtatuimus, vt vno die & tempore per omnem orbem obſeruetur; & iuxta conſuetudinem literæ † ad omnes dirigantur.

Item Gregorius Seuero epiſcopo Maſſilienſi,l.9. epiſtol.9.

¶ De imaginibus ſanctorum non violandis. Cap. XXVII.

Anſ.l.13.c.45.
Burc.l.2.c.36.
Luo p.3.c.41.
Yann.l.2.c.56.

12 PErlatum ad nos fuerat,quod incõſiderato zelo ſuscenſus ſanctorum imagines ſub hac quaſi excuſatione, ne adorari debuiſſent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuiſſes,omnino laudauimus: [d] fregiſſe [e] vero reprehẽdimus. Dic frater,a quo factum ſacerdote aliquando auditum eſt quod feciſti?Si non [γ] aliud,vel illud te non debuit reuocare,ne deſpectis alijs fratribus ſolum te ſanctum eſſe crederes,& ſapientem?Aliud eſt enim picturam adorare:aliud picturæ hiſtoriam,quid ſit adorandum, addiſcere.Nam quod legentibus ſcriptura, hoc idiotis præſtat pictura cernentibus; quia in ipſa etiam ignorantes vident,quid ſequi debeant:in ipſa legunt, qui literas neſciunt.Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura eſt.

γ ¶ Si non.] *Hæc vſque ad verſ.* Aliud, *ſunt addita ex originali.*

‡ *al ſinat.*

Item in ſeptima † *ſynodo actione 6.*

a PLacuit.]¶ Dies vero. Hodie illud teneas de hoc q̃ habes 18.diſt. quoniam.Ioan.

b PLacuit vt poſt quam.] Hoc cnõ hẽt hodie locũ. c ¶ Annunciẽt] hoc c. non vbique obtinet.

PErlatum.] Hæc eſt 12. pars diſt. Io.de Fant.

CASVS.Seuerus epũs ſãctorum imagines vetuit adorari: & ita motꝰ eas fregit. Vnde Greg.eũ commendat, quia eas vetuit adorari: ſed redarguit eũ, quia eas fregit. nam q̃ facit ſcriptura legentib. hoc faciunt imagines & picturæ illiteratis.

d ¶ Laudauimus.] Hic colligit, q̃ licet intẽrio approbetur, reprobatur tñ ipſũ factũ. Vnde per hoc põt ſolui illa cõtrarietas de Loth: qm̃ nunc dicit ſcriptura eum eſſe ſanctũ. 22. q.7.offerebat. alias perturbatũ dicit 13. di. qđ ait.Itẽ eſt ar. q̃ i uno facto põt reprobari quidã, & aliud approbari. 22.q. 4.inter cętera.Ar.cõtra.ff.fam.er. ĩ hoc. 1 ſed illud in factis connexis, hoc infactis diuerſis. ext. de reſcr. inter cęteras.

Intentio q̃que approbatur, & factũ reprobatur.

e ¶ Fregiſſe.] ſ. d. 63. §. verũ. contra. ibi latria adorabãt: hic dulia. Verſus.

Latria debet Dño, ſed dulia ſeruo.

Latria qua Chriſtum veneramur,dulia mundum.

1De hoc leg. & no.22.q.2 ſi quis.3.q̃. 9.puta.ibi uides.

Latria & dulia quid exigunt.

Vene-

Digitized by Google

rum. Arg. contra 16. q. 1. presbyteros.

T Vnc eis.] Historia. Legitur in actibus Apostolorũ, ꝙ Iudæi ad prædicationem Petri compuncti dixerunt ad eum, & ad alios discipulos, quid faciemus nos viri fratres? tunc Petrus ait illis, Pœnitẽtiam agite, &c. & hoc est quod dicitur hic: tunc eis Petrus annunciauit.

a ¶ Tunc eis. Cum dixerunt ei Iudæi, quid faciemus nos viri fratres? Ait tũc Petrus.] Credite ipsum esse Deum, quẽ crucifixistis?

1 Vt infra distin. 3. proprie. in fi.

C Orporeũ.] CASVS. Dicitur hic quòd corpꝰ Christi olim significatum ꝑ manna, nunc est res magni miraculi, s. corpus natum ex Virgine.

b ¶ Illud mãna.] id est, corpus Christi, ꝙ significabatur per corporeum manna. supra eadẽ reuera.

c ¶ Tãti res miraculi.] idest, tantæ rei miraculosæ, scilicet corporis Christi.

A Cceſſerũt.] CASVS. H. sic ponit hunc casum. In hoc ca. Augustinus multis modis ĩuitat nos ad perceptionẽ corporis & sanguinis Christi sacramentalem & spiritualem, commẽdans multipliciter hoc sacramẽtũ, & uirtutem eius insinuãs. Sequẽtia duo c. patent.

Christi humanitas magna uenerationẽ, est adoranda.

d ¶ Mãducat.] spiritualiter, sed multi sacramentaliter, licet nõ adorauerũt. Adoramus quidem humanitatẽ eius quadã uenerationẽ maiori, quã uniuersas creaturas, illa tamẽ quæ dulia est, non est latria.

e ¶ Adorauerit.] Arhic qđ mus nõ potest accipere corpus Christi. ar. cõtra. j. ead. qui bene. sed statim desinit esse.

f ¶ Nõ inuenimus] quo ad mysterium.

ß ¶ Ferebatur.] Alludit ad illud, qđ dicitur in libro Regum Dauid fingens se de mentem, manibus ferebatur ꝑ lutum ciuitatis Saulis regis timore, ex quo forte postea dictum est in legibus, quod

2 Cõprehensus est & ductus est ad regem, ipse autem &c.

curator dandus est ei, qui dicit se demẽtem eius cognita, nec propter onera ciuilia huiusmodi fingat. ff. de cura. furio. obseruare.

Curator datur cã cognito dicẽti se demẽtem.

P Resbyter.] Hæc est 26. distinctionis. Ioannes de Pantusijs.

a ¶ Ex-

¶ Iudęi credentes biberunt sanguinem, quem in cruce fuderunt. C. X C.

T Vnc eis [a] Petrus annũciauit eum colendũ, quẽ crucifixerunt, vt eius sanguinem biberent credentes, quem effuderunt sitientes. Alb. 2.

Item Ambrosius epistola 62. ad l. 8. epi. 1. ad Ireneũ.

¶ Corpus, quod ex Virgine sumptum est, a fidelibus accipitur. C. X C I.

C Orporeum illud manna [b] nunce est [a] tanti res miraculi, [c] quia venit, quod perfectum est: perfectum autem panis de cœlo, corpus ex Virgine, de quo satis Euangelium te docet. Lanfrancus. Iuo p. 2. c. 9.

a ¶ Nunc est.] *Apud B. Ambrosium sic legitur.* Et corporeum ꝙ lẽ illud manna hodie plerisque in locis inuenitur, sed nunc nõ est tanti res miraculi, quia uenit, &c. *Verum ob glossam non est emendatum.*

Item Augustinus in psalmum 33.

¶ Verum Christi corpus, verumque eius sanguinem quotidie manducamus, & bibimus. C. X C I I.

A Cceſſerunt ad Iesum Iudęi, vt crucifigerẽt, nos ad eum accedamus, vt corpus eius & sanguinem accipiamus. *Item infra.* ¶ Vere magnus Dñs, & magna misericordia eius vere, qui nobis dedit mãducare corpus suum, in quo tanta perpessus est, & sanguinẽ bibere. *Itẽ in ps. 45. ad Iudæos.* ¶ Iam & securi bibite sanguinẽ, quẽ fudistis. *Item in psal. 65.* ¶ Ipsum sanguinẽ, quem per insaniã fuderunt, per gratiam biberunt. *Item in psalmum 98.* ¶ De carne Mariæ carnẽ accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducãdam ad salutem dedit. Nemo autẽ illam carnem manducat, [d] nisi prius adorauerit. [e] *Item in ps. 33.* ¶ (Dauid ferebaꝫ ß manibus suis. Manib. suis nemo portaꝫ. Qũo intelligaꝫ in ipso Dauid, scđm litteram non inuenimus, [f] in Christo autẽ ĩuenimus. Ferebatur. n. Christus manibus suis, quando commendãs ipsum corpus suũ ait (Hoc est corpus meũ.) Ferebatur † ß enim illud corpus in manibus suis. *Idem super Ioannem tract. 31.* ¶ Quousque biberẽt sanguinem, quem fuderant, de sua salute desperauerũt. *Idem in psal. 54.* ¶ Iudæi pascebantur tanquam de pęna Domini. Nã & nos de cruce Domini pascimur, quia corpus ipsius manducamus. *& infra.* ¶ Habẽt ergo impij epulas suas, habent & pij suas. Audi epulas priorum, (Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.)

Lanfrancus. Guitmund. l. 3. Algerus l. 1. c. 8. 9. & 12. Iuo p. 2. c. 9.

Et serm. de San. Stephano.

Concione prima. 2. Reg.

† Ferebat.] orig.

ß ¶ Ferebatur.] *In græca vulgata est, παρεφέρετο, idest,* collabebatur.

Matth. 5. In cap. l. 1. c. 60. Burc. l. 5. c. 10. Iuo p. 2. c. 20. Pann. l. 1. c. 148.

Item ex concilio Vuormacienſi.

Pro infirmitatibus Eucharistiam presbyter semper habeat paratam. C. X C I I I.

26 P Resbyter Euchari-

Siguis Chriſti non eſt ſeruandus.

a ¶ Euchariſtiam.] Licet intinctam dare cauſa neceſſitatis. Bro. libro quinto, capitulo, ut omnes. Sed cõtra, ſupra eadem, cum omne. Sed ſanguinem non præcipitur ſeruare, quia opus eſſet nimia cautela in eo ſeruando. ergo propter cautelam non ſeruatur, nec fundatur. quãdoque

b ¶ Comederit.] Nec dicendum, quod mus ſumat corpus domini. ſtatim enim definit eſſe ſacramentum, ex quo ab eo tangitur. ſi tamen dicatur quod ſumat, non eſt magnum inconueniẽs, cum ſceleratiſſimi homines illud ſumant. Sed B. non concedat quod ab eo ſumi poſſit: 1 immo ſtatim definit eſſe ſacramẽtum. ſed iterum nõ poſſet conſecrari, quia nõ eſt ibi nam panis, immo rãtum ſpecies. Sed nunquid deſinit eſſe ſacramentum, ſi tranſit ſuper illud corpꝰ mus, vel aranea? Non credo quod deſinat eſſe ſacramentum.

Corpꝰ Chriſti a mure non ſumitur.

1 Argum. ad hoc ſup. ea. acceſſerunt.] uer. nemo ub de hoc & ſup. 1. q. 1. detrahere. ibi. nideat. Am.

ſiam a ſemper habeat paratam, ut quãdo quis infirmatus fuerit, α ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur.

α ¶ Infirmatus fuetir.] *Apud Burchardum, & Iuonem (qui item citant concilium Vuormacienſe, c. 5.) & in capitularibus, l. 1 c. 16 1. ubi habetur, poſt iſta uerba interponuntur hæc,* aut paruulus infirmus fuerit.

† al. Aurelianenſi.

Item ex concilio Arelatenſi. †

¶ Pœnitentia eius, qui non bene ſacrificium cuſtodit. Cap. XCIV.

25 QVi bene non cuſtodierit ſacrificium, & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit, b quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta dies c pœniteat.

Burc. l. 5. c. 51. Iuo p. 2. c. 60. Pann. l. 1. c. 157.

Cyprianus Eucratio fratri ſalutem, lib. 1 epiſt. 10.

¶ Hiſtrionibus ſacra non committantur myſteria. Cap. XCV.

28 PRo dilectione tua, & verecũdia mutua conſulendum me exiſtimaſti frater cariſſime, quid mihi videatur de hiſtrione quodam, qui apud uos conſtitutus, in eiuſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeuerat, & magiſter, & doctor non erudiendorum, ſed perdendorum puerorum id, quod male didicit, d cæteris quoque inſinuat; an talis debeat cõmunicare nobiſcum. Quod ego puto nec maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, ut pudor, e & honor eccleſiæ tam turpi, & infami f contagione fœdetur.

Burc. l. 5. c. 21. Iuo p. 2. c. 31. & p. 11. c. 83. Pan. l. 1. c. 153.

Item ex concilio Carthaginenſi. 3. c. 35.

Et in Afric. c. 12.

¶ Poſt conuerſionem non eſt deneganda gratia communionis. Cap. XCVI.

Burch. l. 4. c. 36. Iuo p. 2. c. 230.

SCenicis, atque hiſtrionibus, cęteriſque huiuſmodi perſonis, uel apoſtaticis conuerſis, uel reuerſis ad dominum gratia, uel reconciliatio non negetur.

Conc. Antiſio. c. 10.

Item ex concilio Vrbico.

¶ Presbyter in altari miſſam non celebret, in quo eadem die epiſcopus celebrauit. Cap. XCVII.

Burc. l. 3. c. 226. Iuo p. 3. c. 270. Pann. l. 2. c. 35.

IN altari, in quo epiſcopus miſſam cantauit, presbyter eodem die aliam celebrare non g præſumat.

Item ex concilio Lugdunenſi.

Filius ꝙ ſe mimis forijs ſociat exhæredari poteſt.

e ¶ vt pudor.] Loquitur de notorio, & manifeſto infami, cui nõ eſt impertiẽda Euchariſtia dãl. Ide ẽ dicẽdũ de quo libet exiſtẽti in mortali crimine notorio. 23. q. 5. placuit.

Euchariſtia non eſt danda exiſtenti in crimine notorio.

f ¶ Infami.] Tales .n. infames ſunt. ff. de his qui not. infa. l. 2. §. ait prætor.

doque tamen propter aliud ſeruatur. inf. diſtin. proxi. ſabbato.

g IN altari.] ¶ Non præſumat.] Propter ſolam epiſcopi reuerentiam, niſi licentia epiſcopi uel neceſſitate urgente, & hoc ubi perficit epiſcopus, alias contra. 7. q. 1. nihil.

QVi bene.] Hæc eſt 27. pars diſtinctio. Ioannes de Fant.

Digitized by Google

Pronunciandum.] Hæc dist. diuiditur in 14. partes, in quarum prima probat per x. cap. quid iuris sit de festiuitatibus. Secunda ibi. [De esu.] Tertia ibi. [Peruenit.] Quarta ibi. [Sabbato.] Quinta ibi. [Ieiunium.] Sexta ibi. [Ieiunia.] Septima ibi. [De pœnitentib.] Octaua ibi. [Litteris.] Nona ibi. [Crucis.] Decima ibi. [Aquã. Vndecima ibi. [Nosse.] Duodecia ibi. [Perlatũ. [Decimatertia ibi. [Sexta. [Decima quarta ibi.] Oēs.] Io. de Fan.

CASVS. Hic ponitur 3. dist. in qua oñdit G. quæ festiuitates sunt celebrãdæ, iter ierit ēt de generalibus ieiunijs. In hoc igitur enumeranꝫ quæ festiuitates sãt per circulũ anni celebrãdæ. additur ēt & ieiuniũ, ex quo ē ab ecclesia inducta, ēt ab oībus obseruari, & quo tẽpore dēant solēniter pœnitẽtes reconciliari.

a ¶ Pronunciandũ.] Quæ festiuitates sint celebrandæ, & qñ, ostẽdit. Et ideo inter sacramẽta tractat de solēnitatib. istis, quia sacramentorum loco habẽtur, quia repræsentãt passiones eorum martyrum propter quos fiunt.

b ¶ Vsque ad uespe rã.) hic habes quãdo incipiat dies secundũ canones. s. a uespera, ut extra de fer. cap. 1. & 2. & ff. 79. di. quod a patribus. Aliud obtinet secundum leges, qa secundũ leges incipit a media nocte. 2 ut ff. d fer. more ut nos de hoc super illo capitulo quod a patrib. hodie quo ad iudicium protenditur dies usque ad tenebras, &c. extra de offic. dele. consuluit. Sed tamen not. quod inceptio ista non habet locum quo ad omnia, nam secundum hoc sæpe comederemus carnes in die veneris. Vnde dic qr quo ad solutiones faciẽdas, quo ad carnes comedendas, dies incipit a media nocte, & terminatur in aliam mediam noctem, & maxime quia hoc dicit lex, & hoc habet consuetudo, licet quo ad solutiones distinguant quidam inter clericos, & laicos, quod non approbo. Præterea not. quod dies quandoque incipit a meridie 3. & terminatur in alium, & hæc forte computatio est magis uera, cum contineat ortum & occasum signorum. Item dies quandoque computatur de momento ad momentum. ff. de mino. denique. 5. minorem. Sed quantum ad esum carnium computatur dies a uespera usque ad diluculum, ut infra. eod. de esu. Ioan.

Festiuitates martyrũ habentur loco sacramentorum.

1 Immo ēt festum pẽtentes. sacramẽtum, ut habetur. 11 q. 1. di. proxi. baptizari. Dies qñ incipit.

2 Adde Alex. de imo. in l. more. ff. de fer. & gl. in c. extra. co. & 3 Ant. 75. dis. in c. Ba ptizatis.

3 Meridies ẽm dictus ē quasi medi dies. idest, medius dies, vel quia tũc metus dies est.

DISTINCTIO TERTIA.

¶ Tempora feriandi in missa sunt laicis nuncianda. Cap. I.

Pronunciãdum [a] est laicis, [α] ut sciãt tẽpora feriãdi per annũ, idest, omnẽ Dominicã a uespera usque ad uesperã, [b] ne indaismo capiãtur. Feriãdi uero per annũ illi sunt dies, Natalis Domini, sancti Stephani, sancti Ioannis Euangelistæ, Innocẽtiũ, sancti Siluestri, octauæ † Domini, & Theophaniæ, † [c] Purificatio sanctæ Mariæ, sanctũ Pascha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Ascensio Domini, sancti dies pentecostes, sancti Ioãnis Baptistæ, Duodecim Apostolorum, maxime tamen sanctorum Petri, & Pauli, q̃ mundũ sua prędicatione illuminauerũt, sancti Laurentij, Assumptio sanctæ Mariæ, Natiuitas [d] sanctæ Mariç, Dedicatio ecclesiç, † sancti Michaelis Archangeli, Dedicatio cuiuscumque oratorij, & oĩum sanctorũ, & sancti Martini, & illæ Festiuitates, [e] quas singuli episcopi ĩ suis episcopatibus † cũ populo collaudauerint, quę vicinis tantum circummorantibus indicẽdæ sunt, nõ generaliter [f] omnibus. Reliquas uero festiuitates per annum nõ sunt cogendi ad feriandum, nec prohibendi. Indictũ uero ieiuniũ quãdo fuerit denũciatũ ab omnibus obseruetur.

Cod. de fer. Omnes dies. Noue. Leon. 54. Mogunt. 1. c. 36. Capi. l. 4. c. 164. & li. 2. c. 35. Burc. l. 2. c. 77. Iuo p. 4. c. 1. Balsamon ad titulũ. 7. Nomo canonis.

† Octauæ Natalis Domini.

† al. Epiphaniæ.

† al. basilica.

† al. episcopis.

α ¶ Laicis.] *Hæc vox abest a Vaticanis exemplaribus, Burchardo & Iuone.*

β ¶ Octauæ domini.] *Ita in plerisque uetustis exemplaribus, & in capitularibus, & apud Iuonẽ, & cæteros fere ueteres scriptores, excepto Burchardo. Ac nihilominus ipsa octaua dies ipsius, Natalis significatur. Cur autem numero multitudinis proferretur, declarat Alcuinus in c. de octaua Domini.*

Item ex concilio Toletano 3. c 23.

a Ad idē 3. q. 4. nullus. extra de mario. & ob. c. 2. vbi de hoc ē le. & not. extra de loca. & condu. uestra. Arch.

b Ad idē 3. q. 4. nullus. extra de mario. & ob. c. 2. vbi de hoc ē le. & not. extra de loca. & condu. uestra. Arch.

c ¶ Theophaniæ.] ideſt, Epiphaniç, ideſt, apparitionis. Theos enim Deus, phanos apparitio quando ſcilicet ſtella apparuit, quæ duxit magos.

d ¶ Natiuitas.] De feſto. Conceptionis nihil dicitur, qa celebrandum non eſt, ſicut in multis regionibus ſit, & ma- ideſt puriſi merõ enim Græce puri Latine dici ſcdm Papi-

max imo in Anglia, & hæc eſt ratio, quia in peccatis concepta fuit, ſicut & cæteri ſancti, excepta unica perſona Chriſti. Similiter de annunciatione ſanctæ Mariæ nihil dicit, cum ſit tamen celebre feſtum, Hugo.

e ¶ Feſtiuitates.] Sed dẽ quibus feſtiuitatibus hoc ſtel ligis, quia ſancti aut ſunt canonizati, aut nõ? B. intelligit de non canonizatis, quia dicit quod epiſcopus cum ſuis clericis, quantum ad ſuam diœceſim poteſt ſanctũ canonizare, quod non credo extra de reliquijs & ueneratione ſanctorum c. 1. in fine. ſed exaudio de canonizatis, qui non habent vigilias.

f ¶ Non generaliter.] Argu. quod particularia decreta epiſcopi poſſunt condere, & leges & canones cõſtituere 4 & conſuetudines inducere ſeruandas in parochijs in ſubditos ſuos conſenſu eorũdem ſine præſentia Papæ, uel eius delegati, ut 11. diſt. catholica. & 35. quæſt. 6. ab iſto.

IRreligiosa.] CASVS. Quædam praua consuetudo erat in quibusdam locis, q populus, qui ante diuina officia debat exaudire, cantilenis, & saltationib. turpibus insistebat, & sic religiosorum officiū perturbabat, quare præcipitur ut sacerdotes & iudices hoc prohibeant.

a ¶Saltationibus.] sup.ea.d.1.qui die.

b ¶Perstrepentes.] Hoc licet sit mortale, non inducit depositionem, ut 1.q.4. in loco.

ROgationes.] CASVS. Dicitur in hoc c. q g tres dies ante ascensum domini litaniæ fieri debent, quo tridno debent homines ieiunare, & uti cibis quadragesimalibus, serui etiā & ancillæ debent ab opere relaxari. Quæ autem sequuntur, patent usque ad c. de esu.

c ¶Ieiunium.] sup.d.76.§.non autem contra. ubi dī, q inter Pascha, & Pentecosten non sit ieiunandum. Sed de ieiunio, quod hic statuitur, non præcipitur, sed suaderur, nam in tempore illo unaquæque prouincia abūd.bat in sensu suo, ut 76. dis. utinam. & 12.d.illa. d. Plebs. Et ita sex ui sunt de plebe.

d Episcopus.] ¶De esse. Arg. q episcopus Dominicis diebus in episcopali ecclesia diuinis officijs debeat interesse, in qua sacerdotali more præcipitur celebrare, ut 7.q.1.peruenit ad nos. & qđ cogendus sit cum clericis suis apud ecclesiam suam communiter habitare, ut diuisim.d. episcopus vilem.

e Nulli.] ¶In villa. Tunc.n. in maiori ecclesia conueniunt omnes, ut sup.ea.distin. prima, si quis etiam extra.

f Sacerdotibus.] i. episcopis in cōcilio congregatis.

g ¶Pascha.] Contra sup.d.4. statuimus. &c. Quadragesima. Solu. hic de ieiunio generali, quod omnibus iniungitur, vel de speciali, quod clericis suadetur. immo, ideo non est seruanda quinquagesima: quia seruatur post Pascha a die Paschæ, usque ad Ascensionem, uel Pentecosten.

h ¶Ieiunium.] Quia Dominus surrexit de cœna, & lauit pedes discipulorum. & iterum rediit ad cœnam, nolunt quidam ad similitudinem Domini etiam pedes aliis abluere, & his i comedere. sed talis consuetudo reprobatur.

i ¶Ieiunium.] Ieiunium est duplex. 1 Intellige ſm H. de eo qui comedit integre, & perfecte, & postea surgit, & iterū comedit, secus si parum comedit, & postea ad mādatū faciendum surgeret, quo facto ad mensam rediret, & comestionē inceptā perficeret, nā certè talis ieiunans diceret ſm H. q ita no. in sūma de obser.ieiun. §.qñ. ver.tota, &c.

k ¶Exhonorare.] Arg. quod nihil reputatur ieiunasse, qui unum diem non ieiunat. C.ad Syllā. l.ult. nihil uidetur esse factum, & c.7.q.1.nihil.

¶In sanctorum solennitatibus, diuinis officijs, non saltationibus vel cantilenis, populi debent vacare. Cap. I I.

Luo p.4.c.12.

IRreligiosa consuetudo est, quam vulgus per sanctorū solennitates agere consueuit. Populi qui debent officia diuina attendere, saltationibus,[a] & turpib. inuigilāt canticis, non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officijs [perstrepentes. †[b] Hoc etenim, ut ab omnibus †prouincijs depellatur, sacerdotum, & iudicum a concilio sancto curæ committitur.

† abest ab orig. § omni Hispania] orig.

Item ex concilio Aurelianensi 1.c.29.

Beda de offic. to.7.

¶Ante Ascensionem domini tribus diebus litaniæ celebrentur. Cap. I I I.

ROgationes, i litanias, ante Ascensionem domini placuit celebrari, ita vt præmissum † Triduanum ieiunium [c] in dominicæ Ascensionis solennitate soluatur. Per quod triduum serui, & ancillæ ab opere relaxentur, quo magis plebs [d] vniuersa conueniat. Quo tridno omnes abstineant, & quadragesimalibus cibis utantur.

† al. post missam. Albin.pag.67. Burc.l.13.c.17. Luo p.4.c.12.

Item ex concilio eodem, c.3.

¶Episcopus de dominico non desit ecclesiæ. C. I V.

EPiscopus, si infirmitate non fuerit impeditus, ecclesiæ, cui proximus fuerit, die dominico deesse [e] non debet.

Item ex eodem, c.27.

Conc. Aruernense, c.14. Et Agathense. c.63.

¶Hos dies ciuibus in villa celebrare non licet. C. V.

NVlli ciuium Paschæ, Natalis domini, & quadragesimæ [a] solennitatem in villa [f] liceat celebrare, nisi quem infirmitas probabitur tenuisse.

a ¶Et Quadragesimæ.] *Sic etiam in originali impresso. Sed Luo habet*, vel Quinquagesimæ. *Burchardus*, vel Pentecostes, *& ita est in concilio Agatensi, c.63. & in Aruernensi, c.14.*

Burch.l.2. c.75. & l. 19.c. de sacrilegio. Luo p.4.c.12.

Item ex eodem Aurelianensi, c.26.

¶Ante solennitatem Paschæ Quadragesima est celebranda. Cap. V I.

SAcerdotibus [g] omnibus est decretū, vt ante paschæ [h] solennitatem, non Quinquagesima, sed quadragesima teneatur.

Item ex concilio Martini Papæ Bracharensis, c. 50.

In c.grc.Synod.

¶Quinta feria vltimæ septimanæ quadragesimæ ieiunium solui non licet. C. V I I.

NOn liceat quinta feria nouissimæ septimanæ ieiunium [i] soluere, & omnem exhonorare [k] quadragesimam, sed sincere abstinentes totam quadragesimam peragere.

Et in 6.syn.c.29.

Item ex concilio Laodicensi, c.50.

Ieiunandum nō est inter Pascha & Pentecosten.

Epis dicb dominicis dēt esse in ecclesia sua.

ADDITIO. Item argum. quod utile per inutile uitiatur.9.dist.si ad sacras.25.q.2. si legibus sed argu. contra.12.q.2.si quis.Archid.

a NOn oportet.] Sed per totos.i.omnes,exceptis diebus Dominicis, arg. sup.dist.50. si quis presbyter.inf.dist.5. Quadragesima.

b PLacuit.] ¶ Vt oēs.] Non comedant.

c ¶ Sabbati.] Scilicet Paschalis.

d ¶ Sacerdotali.] scilicet finita hora nona.

e ¶ Cōmunione.].s. percepta,idest, non debēt comedere nisi prius celebratis missarum officijs & vespertinis, sup.ca.di.3.solent.H.

f QVoniā.] Sunt quidam.

g ¶ Genua.] sup. d. 76.§. non autē. &c. sic.

h ¶ Stantes.] supra dist.50. si quis presbyter.sup.26.q.7.sacerdos.contra Solu. ibi dies remissionis uocantur dies ieiuniorum.

DE esu carniū.] Hæc est 2. pars dist. secundum Io. de Sant.

CASVS. Quæsitum fuit a Leone, q̄bus diebus sit abstinendū a carnibus. Et respondet q̄ in 4. & 6. feria ab initio noctis precedentis vsq; in sequētem diem, scilicet quartam & sextam feriam.

i ¶ Feriæ.] De quarta feria est consiliū, de sexta p̄ceptum.

k ¶ Sabbathi. Dicit. S. Paschalis, supplene forte ob insignē solennitatem uideretur ieiunium tunc soluendum.

l ¶ Maluerit.] Sed nō tenetur ad hoc.

m ¶ Vel debuerit.] Cū teneat ad hoc ex iniuncta pœnitētia. Et ita est arg. q̄ possumus carnes comedere i die sabbathi, i nā ponit in optione nostra tādiu abstinere die sabbati quādiu uoluerim?. Sed contra infra c.2. sed illud est consilium, & consuetudo ita interpretatur, extra de obser. ieiu. consilium. §. item de illis. nec enim sabbatum est inter legitima ieiunia, ut infra ea. ieiunia. Ioan.

PEruenit.] Hæc est tertia pars distin. secundum Io. de Sant.

CASVS. Quidam homines praui sensus prædicabāt sabbatum custodiri & obseruari. qui in hoc c.a G. reprehenduntur, cum videantur prædicatores Antichristi. q̄ diem sabbatum atque Dominicum faciet obseruari. Dominicum, ut se resurgere simulet. & sabbatum, ut ad inf. d. 5. qui dies. sed & ieiunium in sabbato fuit postea cōsultum. inf. ea. sabbata. secundum Ho.

¶De eodem. Cap. VIII.

NOn oportet [a] in Quadragesima, quinta feria vltimę hebdomadæ ieiunium dissolui, & totam Quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & escis abstinentiæ conuenientibus, idest, aridioribus uti. Burc.l.13.c.8. Iuo p.4.c.41.

Item ex concilio Agathensi, c.12.

¶Exceptis diebus Dominicis in Quadragesima non soluatur ieiunium. Cap. IX.

PLacuit, vt omnes [b] ecclesiæ filij, exceptis dieb. Dominicis, in Quadragesima etiam die sabbati † [c] sacerdotali [d] oratione, [a] & discretionis cōmunione [e] ieiunent. † al. sabbatis.

a Oratione.] *In concilio legitur*, ordinatione, & districtionis † comminatione ieiunent, *sed ob glossam non est mutatum.* † al. distinctionis.

Item ex concilio Nicæno, c.20.

¶Nec in die Dominico, nec in diebus Pentecostes in oratione genua flectantur. C. X.

QVoniam [f] sunt in die Dominica quidam ad orōnem genua [g] flectentes, & in diebus Pētecostes, propterea statutum est a sancta synodo (quoniā consona, & conueniens per omnes ecclesias custodienda cōsuetudo est) ut stantes [h] ad orationem vota Domino reddamus. Burc.l.2.c.88. Iuo p.4 c.18. Pann.l.2.c.173.

Item Leo Papa IIII.

¶Quo tempore ab esu carnium sit abstinendum. Cap. XI.

¶ Nos.] Græ.

2 DE esu carnium apud vos † vetustissima, & non improbanda traditio semper est tenenda, vt a cœnæ termino, quæ fit in principio noctis quartæ feriæ, [i] quæ lucescit in quarta feria, vsque in diluculum quintę ferię & similiter a cœna noctis sextę ferię, quæ lucescit in sexta feria, non imperite ieiunatio vsque ad sabbati [k] lucem, quantum de diei parte aliquis ieiunare maluerit, [l] uel debuerit, [m] protendatur. Et Nicolaus Papa ad consulta Bulgarorum. c.10.

Item Greg. dilectissimis ciuibus Romæ, lib.11. epist.3.

¶Nec die sabbati feriandum, nec die Dominico Lauacrum est prohibendum. Cap. XI.

3 PEruenit ad me quosdā peruersi spiritus homines prāua inter vos aliqua, & sanctę fidei aduersa seminasse ita vt die sabbati aliquid operari prohiberent. Quos q̄d aliud, nisi Antichristi prædicatores dixerim? qui veniēs [n] diem sabbatum, atque Dominicum ab omni faciet opere custodiri. Quia enim mori se, & resurgere simulat, haberi in uenerarione vult [o] diem Dominicum, & Iuo p.4.c.6. Pann.l.2.c.169.

Carnes comedere die sabbathi vtrū sit licitū.

1 Dicit. Hic habetur q̄ hoc sabbatho licite carō comeditur, sed postea aliud obtinuit in sabbatho. s. abstinendū esse a carnibus

i Feriæ.] De quarta feria est consiliū, de sexta p̄ceptum.

k ¶ Sabbathi. Dicit. S. Paschalis, supplene forte ob insignē solennitatem uideretur ieiunium tunc soluendum.

l ¶ Maluerit.] Sed nō tenetur ad hoc.

m ¶ Vel debuerit.] Cū teneat ad hoc ex iniuncta pœnitētia. Et ita est arg. q̄ possumus carnes comedere i die sabbathi, i nā ponit in optione nostra tādiu abstinere die sabbati quādiu uoluerim?. Sed contra infra c.2. sed illud est consilium, & consuetudo ita interpretatur, extra de obser. ieiu. consilium. §. item de illis. nec enim sabbatum est inter legitima ieiunia, ut infra ea. ieiunia. Ioan.

n ¶ Qui veniens.] scilicet Antichristus.

o ¶ in uenerarione vult.] idest, uoluptatis, nā pro nimia certitu-

ad se prouocet perfidiam Iudæorum. Similiter dicebant quod in die Dominico nullus debet lauari. quod uerum est causa uoluptatis, sed causa necessitatis etiam in die Dominico non prohibetur.

Præsens pro futuro q̄q̄ ponitur.

Digitized by Google

† Adde an & qñ id fieri possit regulariter no. Bar. in l. si ita, ff. de aut. & ar. leg. & in l. si quæ res pig. ob. pos.

2 Subau. ecõ uerso ponit sup. d. prox. in Christo. vbi de hoc.

titudine ponit hic præsens 1 pro futuro 2. & notanti de hoc v. 23. q. 1. paratus. & inf. ea. d. 4. quando quis.

a ¶ Sabbatum] sup. d. 41. quisquis. & sup. dist. 81. non oportet. Ioan.

Sabba-

quia iudaizare populum compellit, vt exteriorem legis ritum reuocet, & sibi Iudæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatũ. [a] *& paulo post.* ¶ Aliud quoque ad me perlatum est, vobis a peruersis hominibus esse prædicatũ, vt Dominico die nullus debeat lauari. Et quidem si pro luxuria, & pro voluptate quis lauari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus. Si autem pro necessitate corporis, hoc nec die Dominico prohibemus.

Item Innocentius Papa, epist. 1. ad Decentium c. 4.

¶ Ob reuerentiam sepulturæ Dominicæ sabbato ieiunare debemus. Cap. XIII.

4 ¶ Sabbato vero ieiunandum [b] esse ratio euidentissima demonstrat. Nam si diem Dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Iesu Christi nõ solũ in Pascha celebramus, verum etiã per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus, ac sexta feria propter passionem Domini ieiunamus, sabbatum prætermittere non debemus: quoniã † inter tristitiam & lætitiam temporis illius videtur inclusum. Nam vtique constat Apostolos biduo illo & in mœrore fuisse, & pp metum Iudæorum se occultauisse. Quod vtiq; non dubium est intantum eos ieiunasse biduo memorato, vt traditio ecclesiæ habeat illo biduo sacramenta penitus nõ celebrari. [c] Quæ vtique forma per singulas tenenda est hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel, atque vno sabbato ieiunandum; ergo & dominica, & sexta feria semel in Pascha erit vtique celebranda.

Anst. in præf. c. 1. Poly. l. 3. tit. 25. Iuo p. 4. c. 28. Fann. l. 2. c. 137.

† *al. quod*] orig.

† *al. Miltiades.*

Item Melchiades † Papa ad episcopos Hispaniarũ, capitulo 3.

¶ Die Dominica, & quinta feria non est celebrandum ieiunium. Cap. XIV.

5 IEiunium Dominici diei, & quintæ [d] feriæ nemo celebrare debet, vt inter ieiunium Christianorum & gẽtilium, veraciter credentium & infidelium, atque hæreticorum vera & non falsa discretio habeatur.

Euseb. Emiss. in homil. Pentecostes. Polyc. ibid. Iuo p. 4. c. 27. Fann. l. 2. c. 176. Concil. Gangrense, cap. 18.

Item ex concilio Cesaraugustano, cap. 2.

¶ De eodem. Cap. XV.

NE quis ieiunet die Dominica causa timoris, [e] aut persuasionis, aut superstitionis: nec quadragesimarum diebus ab ecclesijs fideles desint: nec habitent in latibulis cubiculorum, ac mõtium, qui in suspicionib. [f] perseuerant, sed exemplum, & præceptum custodiant sacerdotum, & ad alienas villas agẽdorum conuentuum causa non cõueniant. Ab vniuersis episcopis dictum est; Anathema sit, qui hęc commiserit.

a ¶ Timoris.] *Hoc exponitur in glo. Sed in concilio est, causa temporis, i. quoniam dies Dominicus sit. De qua re habetur sup. d. 30. c. si quis tanquam. & c. finali. Legitur ẽt in Pontificali Damasi ideo Miltiadẽ sanxisse, me*

S Abbato.] Hæc est 4. pars d. secundum Io. de Fan. CASVS. Dicitur in hoc c. q sicut in qualibet septimana obseruatur Dies Dominica, & sexta feria ieiunatur, ita omni die sabbati debemus ieiunare, quia his duobus diebus Apostoli fuerũt in timore, & ieiunauerunt. Vnde etiam in illo biduo, quod est ante Pascha, Eucharistia non conficitur in ecclesia. Seq. cap. patent.

b ¶ Ieiunandum.] Sup. 21. dist. illa. cõtra. Sol. hoc nõ obstinet. vel dic ut ibi dixi. 3

3 De hoc ẽt no. sup. eod. de esu. in fi. Arch.

c ¶ Nõ celebrari] sacramẽtum corporis & sanguinis dñi, v. dist. 1. visum. Contra sup. dist. 2. iteratur. contra. Sed secũdum hanc exceptionem illa c. intelliguntur.

d ¶ Quintæ.] sup. d. 76. vtinam contra. Sol. prohibetur hoc fieri in cõtemptum diei, alias semper ieiunare non reprobatur, ut ibi, sed quære potius de his diebus quã de alijs, cũ ieiunare in cõtemptum diei cuiuscunque, sit mortale peccatum? Dic qđ ideo quia maioris veneronis sunt, quia in illis dieb. fecit Dñs quidquid insigne fecit fere. 85. d. c. pen. fere dixi, quia die iouis ęlos ascendit.

Ieiunare ęper non reprobatur.

NE quis] CASVS Dicitur hic, q non dẽt aliquis die Dominica ieiunare, nec in tempore quadragesimali ab ecclesia abesse, nec suspectus in fide. uel de mala uita dẽt in latibulis habitare, nec conuenticula facere in alijs villis, sed sacerdotũ sequi doctrinam, & exemplum. Seq. cap. patet.

e ¶ Causa timoris.] alias terroris, s. q a aliquis incutiat timorem alicui, nisi ieiunet tali die.

f ¶ in suspitionib.] ſ. hæreticos.

IEiunia.] Hæc eſt ſexta pars diſtin. ſecundum Ioan. de Fant.

a ¶ Et ſexta.] Addita ſecunda feria xj. q. 3. de illis diſt. 82. presbyter.

b ¶ Soluenda.] Ab his qui ad hoc uoto uel pœnitentia ſũt adſtricti. Vel dic, q̃ hoc fuit ĩ primitiua eccleſia neceſſitatis, hodie uero cõ filij. H. & G.

c ¶ Saluatorem.] Supra xi. q. 3. abijt.

d ¶ Vel cum crucifigentibus.] Infra di. 4. qui bis.

e ¶ Aliud.] C. de fer. l. 3. cõtra. Sed dic lege ſ incumbere. id eſt, vim in hoc non habere. extra de fer. conqueſtus. 1.

DE pœnitentib.] Hæc eſt vij. pars diſt. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Dicitur hic, q̃ pœnitentes in cœna Dñi debẽt reconciliari, niſi eſſent ĩ mortis articulo cõſtituti, quo caſu nulli dẽt euchariſtia denegari. De pondere uero delictorum, id eſt, quanta pœnitentia ſit q̃ delicto imponenda ſecundum deuotionẽ pœnitentis debet presbyter iudicare.

f ¶ Cõmiſſis.] Mortalibus. grauiora. nõ appellat ualde enormia leuiora minꝰ enormia, alias eſſet cõtra xxvj. q. 6. c. ulcera. diſt. 2. in cœna.

g ¶ Aegritudo.] Quo caſu nullo tempore eſt deneganda communio. ut notat & legitur diſt. prox c. presbyter. Sed pone q̃ aliquis agat ſeptẽnem pœnitentiam, nũquid in iſtis vij. annis in quolibet anno in cœna Dñi debeat in eccleſiam introduci? Vel ſi debet, a quo? utrũ tm̃ ab epõ, uel a ſuo p̃ſbytero? Dicunt quidã quod poſt primã expulſionem uſque ad ultimam (quarũ utraque debet tantum per epm̃ fieri) ſ presbyter ſimplex poteſt eũ quolibet anno in cœna Domini recipere in eccleſiam, & poſt oſtauas de eccleſia expellere de hoc 50. diſt. ca. in capite. 26. q. 6. c. 1. ſupra diſt. 1. in cœna. item quare hoc magis ſit in die Iouis quam in alio die eiuſdẽ ſeptimanæ? ideo quia eodem die idem Dominus captus fuit, & ligatus fuit, & eius ligatio abſolutionem noſtram operata eſt. Vel poteſt dici, quod ideo quia ipſe eodem die pedes diſcipulorum lauit, vnde ideo eodem die ſit ut pedes, ideſt, affectus noſtros lauet a peccatis, iuxta illud, quam ſpecioſi pedes euangelizantium, &c. de pœ. diſt. prima. poteſt.

h ¶ Remittendum.] ideſt, abſoluendum reconciliando, Euchariſtiam concedendo. 50. d. pœnitentes.

i ¶ Aeſtimando.] Arg. xxiii. q. viii. occidit. Io.

K ¶ Attendat.] xxvi. q. ſeptima. de his.

l ¶ Sane.] Exponit quod dixerat: in verbo ægritudo.

m ¶ Ante tempus.] ideſt, ante quintam feriam, quæ eſt ante Paſcha.

LIteris veſtris.] Hæc eſt 8. pars diſtin. ſecundum Io. de Fant.

CASVS. Quidam epiſcopi ſingulis annis in cœna Domini non conficiebant chriſma, qui in hoc capit reprehendebãt. An autem ſit licitum ſcholaribus ſtudere die feriata in honorem Dei, dic q̃ ſic, ut per Ang. & Ale. de Imo. in l. diuus. ff. de fer. idẽ tenet gl. 1. in l. oẽs iudices. & ibi Rayn. & Angel. C. de feriis, quãuis. aliter ſentiãt canoniſtæ, ut p Archi. hic & Io. Andr. & do. Ant. in c. 1. extra eo.

1 Subau. niſi ad caſum ne ceſſitatis reſtrai, B. Hiſ.

2 De quibus habes xxv. d. §. alias. & 5. cõtra xxvj. q. 6. c. ulcera. diſt. 2. in cœna.

3 Quia reconciliatio pœnitẽtiũ eſt epiſcopalis officij. nõ ſacerdotalis. 26. q. 6. §. 2. in fin. 50. diſt. quãuis. Arc.

quis die Dominico, aut feria quinta ieiunaret, quia eos dies pagani, quaſi ſacrum ieiunium celebrabant. Et apud Burchardum, lib. 19. imponitur pœnitentia ei, qui die Dominica ieiunet propter abſtinentiam, & religionem.

Item ex dictis Sancti Apollonij.

¶*Caput hoc habetur apud Palladium in uita Apollonij Abbatis.*

¶Quarta & ſexta feria ſunt ſeruanda ieiunia. C. XVI.

6 IEiunia ſane legitima, ideſt, quarta & ſexta [a] feria nõ ſunt ſoluẽda, [b] niſi grãdis aliqua neceſſitas fuerit, qa quarta feria Iudas de traditione Domini cogitauit, & ſexta feria crucifixus eſt Saluator. Videbitur ergo, qui in his dieb. ſine aliqua neceſſitate ſoluerit ſtatuta ieiunia, vel cum tradente tradere Saluatorem, [c] vel cum crucifigentibus [d] crucifigere. Die autẽ Dominica nihil aliud [e] agendum eſt, niſi Deo vacandum. Nulla operatio in illa die ſancta agatur, niſi tantum hymnis, & pſalmis, & canticis ſpiritualibus dies illa tranſigatur.

Clemens l. 7. cõſtit. c. 24.
Smaragdus ad c. 48. regulæ S. Benedicti.
Iuo p. 4. c. 32.
Pann. l. 2. c. 179.
In ſyn. 6. c. 66. Smaragdus ibidem.
Iuo p. 4. c. 13.

Item Innocentius Papa, epiſt. 1. ad Decentium c. 7.

¶Quinta feria vltimæ hebdomadæ Quadrageſimæ pœnitentes remiſſionem accipiant. Cap. XVII.

7 DE pœnitentibus vero, qui ſiue ex grauioribus cõmiſſis, [f] ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interueniat ægritudo, [g] quinta feria ante Paſcha eis remittendum [h] Romanæ eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Cæterum de pondere æſtimando [i] delictorum, ſacerdotis eſt iudicare, vt attendat [k] ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus, atque lachrymas corrigentis, ac tũc iubere dimitti, cum viderit congruam ſatisfactionem. Sane [l] ſi quis in ægritudinem inciderit, atq; vſque ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tẽpus [m] Paſchæ relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat.

Cap. l. 5. c. 67.
Poly. l. 6. tit. 20.
Burc. l. 18. c. 16.
Iuo p. 15. c. 40.

Item Fabianus Papa orientalibus epiſcopis, epiſt. 2.

¶Singulis annis quinta feria vltimæ hebdomadæ Quadrageſimæ nouum chriſma conficiatur. C. XVIII.

8 LIteris veſtris inter cætera inſertũ inuenimus, quoſdã regionis veſtræ epiſcopos a veſtro, noſtroque ordine diſcrepare, & non per ſingulos annos in cœna Domini chriſma conficere. *& infra.* ¶Errant vero, qui talia excogitant, & mente veſana potius, quam recta ſentientes hæc audẽt. *& infra.* ¶Sicut enim ipſius diei ſolẽnitas

Pol. l. 3. tit. 16.
Iuo p. 2. c. 73.

Digitized by Google

hendũtur & præcipi tur eis, vt quolibet anno chrisma conficiant,& uetus chrisma cremetur. Sequens ca. patet.

a ¶ Et non per singulos.] 3.de pe.distin.3.c.septies.& 54.dist.§.1.& c.Agathosa.sup.d. 96. cum ad uerum,j. dist.proxi.

p singulos [a] annos est celebrãda; ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est agenda,& de anno [b] in annum renouãda,& fidelibus tradẽda:quia nouum sacramẽtum est per singulos annos,& iã dicto die innouandũ, & uetus [c] in sanctis [d] ecclesijs cremãdum. Ita a sanctis Apostolis,& successoribus eorum accepimus,& vobis tenenda mandamus.

¶ *In originali res copiosius explicatur, quam aũt Gratianus,aut Iuo faciant.*

Item Eusebius Papa epistola tertia.

¶ Seruetur ab omnibus festiuitas inuentionis Dominicę Crucis. Cap. XIX.

Iuo p.4.c.5.

9 CRucis [e] Dñi nostri Iesu Christi,q̃ nup nobis gubernacula S. Romanæ ecclesiæ tenẽtibus, quinto nonas Maij inuẽta est, in prædicto calẽdarũ [f] die inuẽtionis festum uobis soléniter celebrare mandamus.

Item Alexander Papa V.a Petro, Epist. 1.c.5.

¶ Quare sit institutum,ut aqua sale consperſa sanctificetur. Cap. XX.

Polyc.ibidem. Burc.l.2.c.55. Iuo p.3.c.68.

10 AQuam sale [g] cõspersã populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificẽtur, [h] & purificẽtur. Quod & omnibus sacerdotibus faciẽdũ esse mãdamus. Nam si cinis vitulæ [i] sanguine aspersus populũ sanctificabat,[k] atque mundabat,[l] multo magis aqua sale aspersa,diuinisque precibus sacrata populũ sanctificat, atq; mũdat. Et si sale aspersa per Helisæum [m] propheta sterilitas aquę sanata est,quanto magis diuinis precibus sacratus † sal sterilitatẽ rerũ aufert humanarũ,& coinquinatos [n] sanctificat,atque mũdat,& purgat,& cætera bona multiplicat,& insidias diaboli auertit, & a phantasmatum uersutijs homines defendit?

4.Reg.2. † *al. sacrata aqua.*

Epist.10

Item Pius Papa nonus a Petro Apostolo, in primo suarum decretalium.

Matrimoniũ nouum est.quod nõ excedit annũ. Afinæ,q̃ dñs equarum festũ nõ est celebrandũ. 1 Dic,q̃ hoc noie calendarũ intelligi ipse mens cui? sunt calendę fm H.

proxi. omni tempore.& c.presbyteri.

b ¶ De anno.] infra dist.3. si quis de alio.

c ¶ Vetus.] Not.uetus dici quod coronã anni excedit, sicut & nouum dicitur matrimonium quod non excedit annum.35.q.8.c.1.& art.ff.de pub.& uect.le.vlt.§. quoties.ff.de ui.tri. & oleo le.uetus.

d ¶ in sanctis.] 11.dist.c.ecclesiasticarum.

e CRucis.] Hæc est 9.pars di.lo.de Fant.] Queri potest quare festum crucis celebremus, in qua Dñs fuit dehonestatus,& nõ festũ asinæ, in qua fuit honoratus. Dicimus,q̃ laus exhibita Dño in asina fuit mundana de qua non est curandum. 22. q.2.si quælibet.sed dehonestatio in Cruce facta fuit nostra redemptio.

f ¶ Calendarum.] idest,quinta die ante nonas, & impropric ponitur hic calendarum, 1 quia tantum prima dies dicitur calendæ.

AQuam sale.] Hæc est 10.pars distin.secundum Iode Fant.

CASVS. Quæritur quare aqua cum sale benedicatur? Et respondetur, ut ea homines aspersi sanctificentur. cum enim in ueteri testamento cinis uitulæ sanctificabat,& sal per manum Helisæi prophetæ tamen: sterilitatem aquæ.multo magis aqua cum sale benedicta omnia consperſa purificat.

g ¶ Aquam sale.] Qua per aquam confessio per salẽ amaritudo signatur & morsio, unde hæc est mistura, vnde geminus procedit partus,diuisio,scilicet delictorũ.& ortus uirtutũ & bonorum operũ. 32.q.1.cũ tenũciatur, hęc designata ẽ per mistionẽ ladę, quę cõfessio dicitur: & Thamar, q̃ amaritudo dicitur, vnde Phares diuisio Zarã ortus, gemanus scilicet pars, puenit H. h ¶ Sanctificẽtur.] quæritur quomodo aqua benedicta dicatur populum sanctificare vel mundare.

Sal mixtũ cum aqua benedicta.

ADDITIO. Ad hoc potest respoderi secundũ id quod not. sup.eo.di.2.dignũ.i pl.2.ver.propter humilitatem.&c.alias illa gl. ponitur tad. di.institutio. Arch.

i ¶ Cinis uitulæ.] Historia. Legit in Leuitico.q̃ decimo die septembris tollebat sacerdos de proprio uitulã rufam trimã & immaculatã,quæ nõdũ portauerat iugum, & immolabat eã pro peccato suæ domus: & hinc quę sumebat ab uniuersa multitudine.immo libat pro peccato populi: pelles & carnes & sinus vitulæ hinc cõburebat extra, & cinerẽ seruabat,& inde per totũ annũ fiebat aspersio aquę, qua purificabãtur immundi de quotidã, quæ in lege immunditiæ dicebãtur,ut puta si aliquis tetigisset cadauer hominis mortui uel sepulchrum,erat immundus usque ad diem septimam.& hac aqua mundabatur.

k ¶ Sanctificabat.] Tunc sanguis uitulæ fuit remissio peccatorum,ut 12.q.2.gloria.

l ¶ Mundabat.] uenial bis.ẽ.d.50.in capite in fi.d.4. nequaquam. Nam sacrificiis uenialia delẽtur.ẽ.d.ff.2. cũ omne.de pæ.di.2.de quotidianis. Na si qua tunc habebant,mortalia erãt de pæ.dist.6.c.1.circa medium.

Venialia delentur sacrificijs.

m ¶ Per Helisæum.] Historia. Legitur in 4. Regum, quod cum Helisęus esset in eremo, uenerunt ad eum uiri ciuitatis,& dixerũt: Ecce habitatio huius ciuitatis optima est,sicut tu ipse bene nosti, sed aquæ pessimæ sunt,& sterilis. At ille ait: Afferte mihi uas nouũ, & mittite in illud salem,& ait: Dicit Dominus,& sanaui aquas istas, & nõ erit vltra in eis mors, neque sterilitas. Sanatę ergo sunt aquæ illæ usque ad diem hunc iuxta uerbum Helisæi,q̃ locutus est Dominus.

n ¶ Et coinquinatos.] uenialibus tantum.

Digitized by Google

NOsse.] Hæc eſt 11.pars diſtin. in qua dicitur, quod ſemper die Dominica fit Paſcha. Quidam enim faciebant die Iouis.Io.de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. quod eccleſia quolibet anno in die Dominica celebrat Paſcha, tamen quia quidam dubitabãt, vtrũ hoc fieri dẽat, Angelus apparuit Hermeti I ſpecie paſtoris & p̃cepit quod ab omnibus hoc fieret. & Pius Papa hoc idem inſtituit.

a ¶ Paſtoris.] Vnde & liber illius, ī quo tradidit plura documenta eccleſiæ, libet paſtorum intitulatur.

b ¶ A capite.] Cum hoc iubet.ar.inſtit. de fatiſd.in fi. 11.d. nolite.

CElebritatem.] CASVS. Dicitur in hoc ca. quod Paſcha debet celebrari poſt quartum decimũ diẽ lunationis Aprilis, qui eſt primus mẽſis ſecundũ Hebræos uſque ī vigeſimũ primũ diem eiuſdem menſis, id eſt, lunationis: & tunc debet fieri ſo[illegible] nis noctiſinus, in neceſſitate tamẽ poteſt aliqs baptizari quocunque tempore, & quocunque loco, & qui baptizãtur, ſeruare tenẽtur qđ in baptiſmo p̃mittũt: q uero contrafecerint, infames efficiuntur: & reputantur infideles. Et nota, quod hæc dictio, uſque, ponitur inclusiue, & quod hæc lunatio quandoque incipit ī Martio. Et not. qđ hæc computatio attẽditur ſecundum annũ lunarem, & non ſolarem.

Leges poſteriores trahunt ad ſe priores.

c ¶ Prædeceſſores.] in legibus enim ſecularibus poſteriores ad ſe trahũt priores, quod in diuinis non fit, ſed potius econuerſo. 23. 50. diſtinct. Domine. in fin. H. ſed B. ſecus intelligitur hoc.

PRIMI MENSIS. Hiſtoria. Sicut legitur in Exodo. Dominus præcepit, vt menſis ille primus haberetur & agnus xiiij.die immolaretur, qui menſis apud Hebræos Niſan appellatur, apud nos uero Aprilis. ſeq.ca. patent vſque ad c. perlatum, & ea per te uidebis.

d ¶ Primi menſis.] ideſt. Aprilis, qui eſt primus mẽſis ſecundum Hebræos, ut 70.di.§. primum uero.

ADDITIO. Hoc ſane intellige, Hebræi annum ſolarem non attendunt, ſed lunarem, & appellant primum mẽſem tempus, quod nos dicimus no ipſum Aprilem, ſed Aprilis lunationem, eam, ſcilicet quæ terminatur in Aprili B. Hyſpal.

e ¶ Vſque ad xxi.diem.] Intelligas hoc de menſe lunari, nõ ſolari: in illa enim lunatione ſemper eſt Paſcha.

e ¶ Vſque ad xxi.diem.] Illud, vſque, hic ponitur inclu-

Paſcha citra quod & vltra q tẽpus debet eſſe.

¶ Non niſi in die Dominico ſanctum Paſcha celebretur. Cap. XXI.

NOsse vos volumus, qđ Paſcha Domini die Dominico annuis temporibus † ſit celebrãdũ. Iſtis enim tẽporibus Hermes doctor fidei, & ſcripturarum etſulſit inter nos. Et licet nos idẽ Paſcha prædicto die celebremus, quia tamen quidam inde dubitabãt, ad corroborãdas animas eorũ, eidem Hermeti angelus Domini apparuit in habitu paſtoris, [a] & p̃cepit ei, ut Paſcha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur. Vnde & nos Apoſtolica auctoritate inſtruimus omnes eadem ſeruare debere, quia & nos eadem ſeruamus, nec debetis a capite [b] quoquo modo diſſidere.

Luo p.4.c.3. & 145.

† *al.ſolennitatibus.*] orig.

Item Victor Papa XIII. a Petro, in primo decretali ſuo.

Epiſ.1.ad Theophilum.
Et in Aurelia.4.c.1.

¶ Non niſi in die Dominico ſanctum Paſcha celebretur. Cap. XXII.

CElebritatẽ ſancti Paſchæ die Dominico agi debere, & prædeceſſores [c] noſtri iã ſtatuerunt, & nos illud vobis eadem die ſolenniter celebrari mãdamus, quia nõ decet, ut membra a capite diſcrepẽt, nec † contraria gerãt. A xiiij. uero luna primi mẽſis [d] vſque ad xxi. diem [e] eiuſdem mẽſis eadem celebretur feſtiuitas. Eodem uero tempore baptiſma celebrãdum eſt catholicum. Sed tamẽ ſi neceſſe fuerit, aut mortis periculũ ingruerit, gentiles ad fidem uenientes quocunque loco, uel momẽto, ubicunq; euenerit, ſiue i flumine, ſiue in mari, ſiue i fontib. tantum Chriſtianæ cõfeſſione credulitatis clarificata † baptizẽtur. Ipſis quoque, qđ in baptiſmo polliciti ſunt ſummopere eſt attendẽdum, ne infideles, ſed fideles ſue niãtur. Ipſi vero, qui infidelitatis nota aſpergũtur, infames efficiũtur, & inter fideles minime reputantur. Hæc vero ſtatuta, nulla debẽt improbitate conuelli, nulla nouitate mutari, quia alia eſt ratio [f] cauſarum ſęcularium, alia diuinarum.

Poly.lib. 3.ti.10.& 17.
Valfridus Strabo c. 26. Burc.l.4.c.3.
Luo p.1.c.198. & p. 4.c.4.

† *al.clariſicati.*

Item ex concilio Carthaginenſi, 4.c.64.

¶ De eodem. Cap. XXIII.

PAſchæ ſolemnitas uno die, & tempore celebranda eſt.

Et in Africano ca. 40. & Autaſiaco, ca. 19.

Item ex concilio Carthaginenſi 5.c.7.

ſiue, & includitur xxi.dies, & hoc vult dicere, q̃ Paſcha non debet eſſe inf. xiiij. diem lunationis Aprilis, nec poſt xxij.die illius. ſ. cum xiiij.dies lunationis eſt in die Dominica, ubi eſt Paſcha Iudæorum, & Dominica ſequenti, ibi eſt noſtrum Paſcha, hoc eſt xxi.die.

f ¶ Alia eſt ratio.] Quia infames efficiuntur ſecundum canones quicũque nota infidelitatis, ideſt, mortalis peccati aſpergũtur, vt no.6.q.1.omnes. & c. illi qui. ſed ſecus eſt ſecundum legem, & ita eſt ratio alia. M. ponit exemplum in appellatione. 7.q.1.nemo. Sed quid ad hanc litteram de hoc exemplo? Ego dico hunc eſſe ſenſum, q̃ ea quæ in baptiſmo quis promiſit, non poſſunt immutabiliter legum ſtatuta poſſunt immutari.

Infames efficiuntur, qui mortali peccato aſpergũtur.

Fla-

Digitized by Google

¶ Dies Paschæ concilij [a] formatarum subscriptione omnibus imitetur. Cap. XXIIII.

[a] ¶ Concilij.] *In aliquot vetustis est,* & concilij. *In originali impresso hæc est huius capitis rubrica,* De tempore paschali, seu concilij *in codice canonum in indice capitis* 40. *cõcilij Africani*, diem paschæ, & diem concilij nunciandũ. *In græco, c.* 74. περὶ τοῦ τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδου ἀγγέλλεσθαι. *i.* Vt dies paschæ in die synodi annuncietur.

sup. dist. 73.

PLacuit, vt dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur; dies vero [a] concilij xj. Kal. [β] Nouembris seruetur. scribendum est etiam ad singularum quarumcunque prouinciarum primates, vt quandocunque apud se concilium congregant, istum diem non impediant.

β ¶ XI. Kal.] *Sic in Carthaginensi 5. In Africano autem etiam in codice canonum*] & *Carthaginensi græco est*, x. Kal. Septembris.

Item ex concilio Bracharensi 2. c. 9.

¶ Cum in concilio omnia statuta fuerint, futurum Pascha annuncietur. Cap. XXV.

† *al. supruenturi.*

† *al. nuncietur.*

PLacuit, vt postquam [b] omnia in concilio sacerdotũ fuerint ordinata; illud omnimodis obseruetur, vt superuenturum † ipsius anni Pascha quoto Kalendarum die, vel quota luna debeat suscipi, a metropolitano episcopo intimetur. † Quod cæteri episcopi, vel clerus reliquus breuiculo subnotantes, vnusquisque in sua eccle sia adueniente Natalis Domini die astante populo post Euangelicam lectionem annuncient. [c]

Item ex concilio Arelatensi 1. quod confirmauit Papa Syluester, cap. 1.

¶ Per orbem vniuersum vno die, & vno tempore Pascha celebretur. Cap. XXVI.

Iuo p. 4. c. 19.

† *literas ad omnes ne dirigas*] orig.

DE obseruatione Paschæ Domini statuimus, vt vno die & tempore per omnem orbem obseruetur; & iuxta consuetudinem literæ † ad omnes dirigantur.

Item Gregorius Seuero episcopo Massiliensi, l. 9. epistol. 9.

¶ De imaginibus sanctorum non violandis. Cap. XXVII.

Ans. l. 13. c. 45.
Burc. l. 7. c. 36.
Iuo p. 3. c. 41.
Pann. l. 2. c. 56.

12 PErlatum ad nos fuerat, quod incõsiderato zelo succensus sanctorum imagines sub hac quasi excusatione, ne adorari debuissent, confregeris. Et quidem, quia eas adorari vetuisses, omnino laudauimus: [d] fregisse [e] vero reprehẽdimus. Dic frater, a quo factum sacerdote aliquando auditum est quod fecisti? Si non [γ] aliud, vel illud te non debuit reuocare, ne despectis alijs fratribus solum te sanctum esse crederes, & sapientem? Aliud est enim picturam adorare: aliud picturæ historiam, quid sit adorandum, addiscere. Nam quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus; quia in ipsa etiam ignorantes vident, quid sequi debeant: in ipsa legunt, qui literas nesciunt. Vnde & præcipue gentibus pro lectione pictura est.

γ ¶ Si non.] *Hæc vsque ad vers.* Aliud, *sunt addita ex originali. Item in septima* † *synodo actione 6.*

† *al sinto*

[a] PLacuit.] ¶ Dies vero. Hodie illud teneas de hoc q̃ habes 18. dist. quoniam. Ioan.

[b] PLacuit vt post quam.] Hoc cnõ hẽt hodie locũ.

[c] ¶ Annunciẽt] hoc c. non vbique obtinet.

PErlatum.] Hæc est 12. pars dist. Io. de Fant.

CASVS. Seuerus epũs sãctorum imagines vetuit adorari: & ita mot⁹ eas fregit. Vnde Greg. eũ commendat, quia eas vetuit adorari: sed redarguit eũ, quia eas fregit. nam q̃ facit scriptura legentib. hoc faciunt imagines & picturæ illiteratis.

[d] ¶ Laudauimus.] Hic colligit, q̃ licet intẽrio approbetur, reprobatur tñ ipsũ factũ. Vnde per hoc põt solui illa cõtrarietas de Loth: qm̃ nunc dicit scriptura eum esse sanctũ. 22. q. 7. offerebat. alias perturbatũ dicit 13. di. qũ ait. Itẽ est ar. q̃ ĩ uno facto põt reprobari quidã, & aliud approbari. 22. q. 4. inter cætera. Ar. cõtra. ff. fam. er. ĩ hoc. 1 sed illud in factis connexis, hoc infactis diuersis. ext. de rescr. inter cæteras.

Intentio q̃q̃ approbatur, & factũ reprobatur.

[e] ¶ Fregisse.] ℣. d. 63. §. versũ. contra. ibi latria adorabãt: ibi hĩt dulia. Versus.

Latria debeẽ Dño, sed dulia seruo.

Latria qua Christum veneramur, dulia mundum.

1 De hoc leg. & no. 22. q. 2 si quis. 3. qõ. 9. pura. ibi uideas.

Latria & dulia quid exigunt.

Vene-

Digitized by Google

VEnerabiles.] CASVS. Quæſitũ fuit quare Chriſtiani venerentur imagines & picturas, cũ deitatem in eis eſſe non credant, nec ſpecie ſalutis in eis ponant. Et rñdetur, ꝙ hoc faciunt in memoriam ſanctorum, & ad recordationem primitiuorũ olim ſanctorum, i. olim rerum geſtarum.

CASVS. Tradũt hic catholici doctores, ꝙ pater & filius & ſpiritus ſanctus vnius ſunt ſubſtãtię, & non tres dij, ſed vnus; & quia pater genuit filium, non eſt filius: nec filius pater; nec ſpiritus ſãctus eſt pater & filius, ſed patris & filij ſpiritus: nec dicũ trinitas incarnata, crucifixa,

¶ Imagines ſanctorũ memoria ſunt, & recordatio præteritorum. Cap. XXVIII.

VEnerabiles imagines Chriſtiani non Deos appellant, neque ſeruiunt eis vt Dijs, neque ſpem ſalutis ponunt in eis, neque ab eis expectant futurum iudiciũ: ſed ad memoriam, & recordationem primitiuorum venerantur eas, & adorant: [a] ſed non ſeruiunt eis in cultu [b] diuino, nec alicui creaturæ.

In epiſt. Hadriã. ad Carolum, 35.

Item Hadrianus Papa Tharaſio patriarchæ in actione 2. eiuſdem ſeptimæ ſynodi.

¶ Non in agni, ſed in hominis ſpecie Chriſtus eſt figurandus. Cap. XXIX.

13 SExtam [c] ſanctam ſynodum recipio cum omnibus canonibus ſuis in quib. dicitur. [d] In quibus † picturis ſanctarum imaginum agnus præcurſoris digito oſtẽſus depingitur, qui [e] in figuram [f] gratiæ tranſit, *α* & verum nobis per legem Moyſi demonſtrans agnum Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. Antiquis ergo figuris, & vmbris, ad veritatis præfigurationem ſanctæ eccleſiæ traditis vale dicentes, *β* gratiam, [h] & veritatẽ præferrimus, & ſic plenitudinem legis recipimus: verum igitur agnum † Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſecundum imaginem humanam amodo etiam in imaginibus pro veteri [i] agno depingi iubemus.

ſup. diſtin. 16. in 6. ſyn. c. 82.
Iuo p. 4. c. 122. & 126.

† *al. quidam.*] uera lectio.

† Adde qđ proprie uenit appellatione agni no. in l. cum quæritur. in princ. ff. de leg. 3.

¶ *De ſexta ſynodo, & canonibus ipſius notatum eſt ſup. c. ſextæ ſynodus.*

Item Auguſtinus lib. 1. de Trinitate, c. 4.

¶ De fide Trinitatis & vnitatis inuiolabiliter ſeruanda. Cap. XXX.

14 OMnes, [k] quos legere potui, q ante me ſcripſerũt de Trinitate, q̃ Deus eſt, diuinorũ librorũ veterum & nouorum catholici tractatores hoc intenderunt, ſecundum ſcripturas docere, quod pater & filius, & ſpiritus ſanctus, ſepulta, ſed tñ filius: nec dicitur Trinitas deſcendiſſe ſuper Ieſum in ſpecie columbæ, nec ſuper Apoſtolos in ſpecie ignis, ſed totus ſpiritus ſanctus: nec illa uox, quæ facta eſt ad Chriſtum quãdo fuit baptizatus, ſ. Tu es filius meus dilectus, uel illa quando coram trib. diſcipulis fuit transfiguratus, ſ. Hic eſt filius meus dilectus, &c. nec illa uox clarificaui, & iterum clarificabo, attribuitur Trinitati, ſed tantum patri, quamuis inſeparabilia ſint opera Trinitatis.

Iuo p. 1. c. 2. Pann. l. 1. c. 7.

a ¶ Et adorant.] ſ. ſupra xi. c. contra. Sed aliud eſt adorare latria, quod ibi prohibetur, aliud dulia, ꝙ hic permittitur.

b ¶ Cultu.] ſ. latriæ, in qua tria exigunt, charitas dilectionis: & multitudo ſacrifi

c ¶ Dicas, ꝙ cloꝝ: & ueneratio. duæ ſũt ſpẽs

c ¶ In dulia uero unũ adorationis, ſolum. ſ. ueneratio: .ſ. latria eſt & in hoc ſenſu poſ ſeruitus ſiue ſumus quãlibet rẽ cultus ſoli ſacrã adorare. i. re- Deo debit⁹, uerẽtiam exhibere. dulia eſt ſer ſ. diſt. 1. in ſancta. nitus quę de ¶ Extam ſanctam] betur creatu ¶ Hæc eſt 13. pars re unde uer diſt. ſecundum loã. ſus Dulia fit de Fant.

ſeruo, debeꝫ CASVS. Quia Ioan- latria Chri- nes Chriſtum demõ ſto. Arch. ſtrãs ait: ecce agnus Dei: ideo quidã pingebãt Chriſtum ſub ſpecie agni: uerum quia umbra mortis trãſiuit, & Chriſtus uerus ſit homo, in forma humana debemus ipſum depingere: & hoc p̃cepit Hadrian⁹ auctoritate ſextæ ſynodi, quã inducit. d ¶ In quibus ſcripturis.] i. picturis. & ſunt uerba canonum 6. ſynodi. & hęc dictio, [quib⁹,] nõ refert ad aliquã dictionẽ hic poſitã: ſed in canone [uale dicentes,] i. licentiantes, & terminũ imponentes.

c ¶ Sextam.] ſup. d. 16. ſextam.

d ¶ In quibus dr.] Illud, quibus, non refertur ad aliquã dictionem hic poſitã. ſed in canone ſextæ ſynodi, cuius uerba Hadrianus inducit. Alibi dr uel habẽ in quibuſdam. & ſecundũ hoc littera patet. Vel in quib.

e ¶ Qui.] ideſt, ſacrificium cuius agni.

f ¶ In figuram.] Tempore gratiæ, quæ figurabatur in ueteri teſtamento.

g ¶ Tranſit.] i. tranſire debet quaſi non debet depingi.

h ¶ Gratiam.] ideſt, gratioſam ueritatem. ſ. Chriſtum hominem.

i ¶ Pro ueteri.] Hoc credo reprobari: quia in cruce tñ agnus Dei depingebatur, nã alias hoĩe depicto agnũ diſplngi nõ obeſt in parte inferiori, ſed cũ corrigatur quo ad hoc, ergo quo recipitur cũ omnib. canonibus?

Chriſtus nõ pingatur in figura agni.

Mnes quos.] Hæc eſt 14. pars diſt. ſm Io. de Fant.

Digitized by Google

Colũba quæ dekendit in baptiſmo Chriſti uere fuit.

petſonæ ſint eadem eſſentia, quædam tamen ſingulariter attribuuntur perſonis,quæ Trinitati non attribuuntur:& ſimiliter aliquid attribuitur patri quod non filio & econuerſo.& idem in ſpiritu ſancto.

a ¶ Columbæ.] Vera quidem columba fuit, quare nec prius

ritus ſanctus vnius eiuſdemque ſubſtantiæ inſeparabili æqualitate diuinam inſinuent vnitatem:ideoque nõ ſint tres Dij,ſed vnus Deus, quamuis pater filium genuerit; & ideo filius non ſit,qui pater eſt;filiuſque a patre ſit genitus,& ideo non ſit pater,qui filius eſt: ſpiritusq; ſanctus nec pater ſit,nec filius,ſed tantum patris & filij ſpiritus: patri & filio etiam ipſe coæqualis,& ad Trinitatis pertinens vnitatem, non tamen eandem Trinitatem natam de Maria Virgine, & ſub Põtio Pilato crucifixam & ſepultam tertia die reſurrexiſſe, & in cœlum aſcendiſſe; ſed tantummodo filium,nec eandem Trinitatem deſcendiſſe in ſpecie columbæ [a] ſuper Ieſum baptizatum, aut die Pentecoſtes poſt aſcenſionem Domini ſonitu facto de cœlo,quaſi ferretur flatus vehemens, & linguis diuiſis,velut ignis [b] ſediſſe ſuper vnumquemque eorum, ſed tantummodo ſpiritum ſanctum:nec eandem Trinitatem dixiſſe de cœlo,[tu es filius meus,] ſiue cum baptizatus eſt a Ioanne, ſiue in monte, quando cum illo erant tres diſcipuli,aut quando ſonuit vox dicens, [& clarificaui, & iterum clarificabo,] ſed tantummodo patris vocem fuiſſe ad filium factam.quamuis pater,& filius, & ſpiritus ſanctus, ſicut inſeparabiles ſunt, ita inſeparabiliter operentur.

Mat.3. Act.2. Marc.1 Ioan.12.

Ex glo.ordi. in c.3. Ioan. [Niſi quis.]

Idem ſuper Ioannem.

DISTINCTIO IIII.

¶Sine ſacramento viſibili,& fide inuiſibili nemo ſaluatur. C. I.

Neceſſarium [c] eſt viſibile ſacramentum [d] aquæ, ad ablutionem viſibilis corporis ſupra

ex quo.] Vigeſimanona ibi. [Quõ.] Trigeſima ibi, [Non dubito.] Trigeſima prima ibi, [Placuit agitur. Trigeſimaſecunda ibi [placuit et quicumque.] Io. de Faut.

CASVS. Quærebatur hic quæ ſint neceſſaria illi, qui vult baptizari.Et reſpondet, q̃ duo ſunt neceſſaria.ſ.vt aqua exterius ablua tur. & ut fides interius habeatur, ut ſicut aqua vitibilis tangitur & ſpiritu inuiſibili baptizetur.

c ¶ Neceſſariũ eſt.] hic depingitur .d. in qua agitur de baptiſmo, q̃ eſt ianua ceteorũ ſacramẽtorũ. Vñ videndũ eſt quid ſit baptiſmus, q̃ forma baptizandi, quando fuit baptiſma inſtitutũ,quot ſũt genera baptiſmi,& qs effectus. Et quẽ baptiſmus eſt exterior hoĩum ablutio cum certa forma uerborũ. Et ẽt character impreſſus aiẽ. Dĩ ẽt baptiſma ipſa aqua, vt j.q.i.detrahe. Forma aũt baptiſmi eſt. Baptizo te in noĩe patris. & filij & ſpiritus sãcti.] Amen. Qua formã Dñs tradidit diſcipulis ſuis cũ dixit. Ite,baptizate oẽs gẽtes in noĩe patris & filij,& ſpiritus sãcti. j. ea.proprie itaq; nec ẽt omitti dẽt hoc ꝓnomen ego, ex de bap. ſi qs ſane. Nec obſt. j.ead.quodã. qa ibi noĩe Chriſti intelliguñ tres perſonæ. Et inſtitutũ eſt ſm quoſdam, cum dictũ eſt Nicodemo: Niſi quis renatus fuerit.&c.ſecundũ alios cum dixit diſcipulis, Ite baptizate,&c.& hoc poſt mortẽ,ſecundum alios,cum miſit ludam cum cæteris. 1.q.1. dedit. Ego credo,quod tunc cum a Ioanne eſt baptizatus, ut j.ea. per aquã. Quot ſunt gña baptiſmi? & quidẽ tria, fluminis,& ſanguinis,& flaminis,vt dicemus j.ea.baptiſmi. Quis eſt eius effectus? qa cũ digne quis baptizatur,tam actuale ij originale peccatũ ſine pnia tollitur,ut inf.ea. ſine pnia alias eſt.n.tantum ſacramenti * collatio. 2

Baptiſmi diffinitio. Baptiſmi forma.

1 Vt j.e.proprie. &c. ſi qs presbyter &c.multi. baptiſmi tria ſunt genera. Baptiſmi effectus.

*Comprehendendo tamen in ſacramenti collatione etiã impreſſionem characteris; nam character imprimitur ẽt indigne ſuſcipientibus.

2 In hoc caſu.ſ. quando indigne hoc ſacrãmẽtum recipit: tunc tantum recipit ipſum ſacramentũ,& non rem ſacramenti, vt inf. ea. quomodo. Arch. Aqua in baptiſmo eſt ſacramentũ nõ eſt, ablutio cum aqua.

prius nec poſtea comparuit,ſed in ſuã materiam redijt, ſicut legitur de ſtella, de qua deſcendit ſpiritus ſanctus per ſignificationem: ſignificabat. n. plenitudinem donorum ſpiritus ſancti, quæ in Chriſto erant,ſuper quẽ ſpiritus ſanctus deſcendit. infra diſt.proxi.per aquam.

b ¶ Ignis.] Genitiui caſus ẽ:alias nõ cõgruæ diceret.&c.

c ¶ Neceſſarium.] Hæc diſt.diuiditur in 32.partes in quarum primã probat, per 10.c.quod qui non fuerit baptizatus, ſaluus eſſe non poterit.Secunda ibi. [Non ratione.] Tertia, ibi,[Mulier quamuis.] Quarta ibi, [Solet.] Quinta ibi. [Oſtenditur.] Sexta ibi. Non illud.Septima ibi, [Baptiſmi.] Octaua ibi, [Hi de quibus.] Nona ibi, [Aliud eſt.] Decima ibi, [Tunc valere.] Vndecima ibi [. Siue paruuli.] Duodecima ibi, [Si non ſanctificatur. Decimatertia ibi, [Prima igitur. [Decimaquarta ibi, [Paruuli.] Decimaquinta ibi, [De trina.] Decimaſexta ibi, [in Synodo.] Decima ſeptima ibi, [Veniſti,] Decima octaua ibi, [Iudæi,] Decimanona ibi, [In catechiſmo.] Vigeſima ibi. [Omnis.] Vigeſimaprima ibi, [Non licet.] Vigeſimaſecunda ibi, [Si ad matris.] Vigeſimatertia ibi. [Quibus.] Vigeſimaquarta ibi, [Presbyteri. Vigeſimaquinta ibi, [Quando quis.] Vigeſimaſexta ibi, [Quæris.] Vigeſimaſeptima ibi, [Si baptizata.] Vigeſimaoctaua ibi, [Non

liquor

Digitized by Google

liquor admiſceatur illi aquæ, nunquid baptizatur puer. ſecundum leges, vī, ꝙ non, quia deſinit eſſe aqua, quia liquor nouus efficitur. ff. de acquirendo rerum domi. adeo §. voluntas. ſed hoc non credo, qui a quotidie mari nouus liquor adijcitur, vel ſputum, vel urina: & ſic in mari nō fieret baptiſmus, ſecundum canones ſecus.

a ¶ Doctrina.] ideſt, fides quæ habetur per doctrinam.

b ¶ Renaſcitur.] De adultis ſcilicet & ſenſatis ab hinc intelligitur c. de pęn. d. 4. c. in domo.

c ¶ Intellectu.] In fide, quę intellectu cōprehenditur. i

d ¶ Vt ſymbolū.] j. ca. ante viginti.

e ¶ Spiritu ſancto.] hoc quātum ad paruulos, qui non habent fidem.

x Subau. ex aqua quis decernit & intelligit qđ credere debeat. Arc.

PEr baptiſmum Chriſti. ¶ CASVS. Beneu. ſic ponit hūc caſum. In hoc c. dicit Aug. ꝙ p Baptiſmum oē peccatū actuale dimittit, originale uero nō delet omnino, ſed debilitat & mitigat, ut iā nō imputaret ad pęnā æternā, & ad quid remaneat interſerit, ut ſ. hō ꝙ illicitos motus ex illo procedentes pugnās & uincēs coronam mereatur. ubi. n. luctа, ibi corona: nemo. n. coronabitur niſi qui legitime certauerit. & hūc caſū melius ponit Hugo quam Beneuent.

Peccati originalis pœna eſt quadruplex.

f ¶ Euacuat.] Nota ꝙ quadruplex eſt pœna originalis peccati, pcludit ianuā cęleſtē, perpetuo damnat, cauſa eſt mortis ęqualis & impotētia reſiſtendi uitijs. prima duo & ultimum tollit baptiſmus.

Maria & Ioānes Apoſtolus peccare nō potuerūt In famia aboletur in baptiſmo.

g ¶ Sed ne obſit.] Immo etiam vt proſit, quia ubi maior pugna, maior corona. de pœ. diſt. 3. ille rex. ſimiliter remanet actu, ſed inefficax. ut eſt in pacto de nō petendo inſtit. de excep. §. præterea uel cum opponitur exceptio ſententiæ. ar. ff. ſol. mat. viro itaque. & ſic originale trāſit reatu, ſed manet actu.

ADDITIO. Hic adde & uide quod leg. & no. inf. ead. diſt. non ex quo. Arch.

h ¶ Miraculo.] Vt in B. Maria. & in Ioanne Apoſtolo, qa neuter eorum potuit peccare. Item natiuitas Mariæ in utero non celebratur, ſed natiuitas ex utero bene.

i ¶ Totum.] Arg. ꝙ in baptiſmo omnis ſequela & infamia aboletur, 2 & ꝙ gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum uel planctum, ut diſt. ea. ſine pœnitentia.

k Ar. contra 26. diſtin. de Iudæis in fi.

k ¶ Factum.] Arg. extra de verb. ſign. nam & ego. arg. ff. de ædi. edic. quod ita.

FIrmiſſime.] CASVS. Hug. ſic ponit hunc caſum. In hoc c. oſtendit Aug. ꝙ originale peccatum eſt peccatū ſiue vitium, & quilibet naſcitur cū originali peccato & niſi quis ab eo liberetur per fidem vel baptiſmum, etiam puer nōdum natus ex vtero, ſi ſic moriatur, damnabitur æternaliter. Bene. vero ſic ponit hunc caſum. Nemo ex ſemine viri naſcitur ſine peccato originali, a quo non liberatur adultus ſine fide Chriſti, nec paruulus ſine ſacramēto baptiſmi, ſine quo ſi mortuus fuerit ſine fine peribit. Apoſtolus in epiſtola ad Epheſios. Seq. c. patet, quod loquitur de adulto.

l ¶ Firmiſſime.] Sup. 1. q. 1. firmiſſime. eō de hære. c. 3.

m ¶ Natura.] ideſt, a natiuitate in vtero. 3 Vel natura. i. conſuetudine naſcendi, non creatione. Vel dic natura. i. naturali & inſeparabili nitio, ſcilicet originalis peccati, quod ab homine ſeparari non poteſt, ſicut naturalia ab homine non ſeparantur. Arch.

n ¶ Filij.] i. debitores, & digni pęna æterna. i. obnoxij.

o ¶ Iræ.] ideſt, pœnæ æternæ.

p ¶ Niſi per fidem.] Vel ſacramentum fidei, ut in paruulis, ut inf. ca. quæris a me.

a ¶ Sem-

ficut neceſſaria eſt doctrina [a] inuiſibilis fidei ad ſanctificationem inuiſibilis animæ. *Idem*. Renaſcitur [b] homo; Ex aqua,] viſibili ſacramento, & [ſpiritu] inuiſibili intellectu, [c] vt ſymbolū; [d] baptiſmi viſibiliter accipiat, & ſpiritualem intellectum ipſius ſymboli perficiat †: Vel [ex aqua] viſibili, [& ſpiritu] ſancto. [e]

in ea. gloſſa ad uerſ. ex aqua.

† *al. percipiat.*

Idem in libro primo de peccatorum meritis, & remiſ. ſeu de baptiſmo paruulorum, c. 39.

¶ In baptiſmate concupiſcentia extinguitur, non ut non ſit, ſed vt non obſit. C. 11.

PEr baptiſmū Chriſti id agitur, vt euacuetur caro peccati. Euacuatur [f] autem, non ut in ipſa viuente carne concupiſcentia conſperſa, & innata repente abſumatur, & non ſit: ſed ne obſit [g] mortuo, quæ oberat nato. Nam ſi poſt baptiſmum vixerit, atque ad ætatem capacem præcepti peruenire potuerit; ibi habet, cum qua pugnet, eāque adiuuante Deo ſuperet, ſi non in vacuum gratiam eius ſuſceperit, ſi reprobatus eſſe noluerit. Nam nec grandibus hoc præſtatur in baptiſmo, niſi forte miraculo [h] ineffabili omnipotentiſſimi creatoris, ut lex peccati, quæ ineſt in membris repugnans legi mentis penitus extinguatur, & non ſit: ſed, ut quidquid mali ab homine factum, dictum, cogitatum fuerit, cum eidem concupiſcentiæ ſubiecta mente ſeruiret, totum [i] aboleatur, & velut factum [k] non fuerit, habeatur.

i Vt hoc melio intelligas, ſcias, quod duæ ſunt natiuitates. ſ. i vtero. In vtero naſci eſt i vtero animā corpori infundi. Ex vtero naſci eſt ex vtero in lucē prodire. Vnde B. Virgo & Io. Bapt. & Ieremias cū originali peccato nati fuerūt in vtero & hoc vult dicere littera c. i prin. ibi, oēm hominem, &c. Vnde cōceptio B. Mariæ nō dēt celebrari, ſed natiuitas ex vtero bene celebratur, & ſancti Ioannis, qa fuerūt in vtero ſanctificati, & eis fuit dimiſſū originale peccatum. H.

¶ *Reſtituitur eſt caput hoc ſuæ integritati, ut melius B. Aug. ſnia percipereiur. Neq; emm gloſſa impediebat.*

Idem ad Petrum diaconum, c. 26.

¶ Qui ex viro, & muliere concipitur, cum originali peccato naſcitur, nec ſine baptiſmate ſaluatur. C. 111.

FIrmiſſime [l] tene, & nullatenus dubites, omnem hominem, qui per concubitum viri & mulieris concipitur, cum peccato originali naſci, impietati ſubditum, mortique ſubiectum, & ob hoc natura [m] iræ filium naſci, de qua dicit Apoſtolus: [Eramus enim & nos natura [m] filij [n] iræ, [o] ſicut & cæteri.] A qua ira nullus liberatur, niſi per fidē [p] mediatoris Dei, & hominū hominis Ieſu Chriſti

Tom. 3. & inter opera Fulgentij.

Iuo p. 1. c. 26. & 27. Pann. l. 1. c. 8. & 9.

Eph. 2.

a ¶ Sempiterno igne.] idest pœna æterna. 14. q. pœnale.
b ¶ Puniendos.] inf.ea.regenerante.cõtra. vbi dí ꝙ habent mitissimam pœnam.sed dic igne sempiterno.i.pœna:quia semper erunt in tenebris.ut inf.ea. nulli.
c ¶ Non

Sent.4.dist.4.& 9.

Item,c.27. ¶ Firmissime tene, & nullatenus dubites,nõ solum homines iã ratione vtẽtes, verum etiã paruulos, qui siue in vteris matrum viuere incipiũt,& ibi moriũtur:siue cum de matribus nati sine sacramẽto sancti baptismatis,quod dat in nomine patris & filij & spiritus sancti,de hoc sæculo transeunt:sempiterno † igne [a] puniendos:[b] quia etsi propriæ actionis peccatum nullum habuerunt,originalis tamen peccati damnationem carnali conceptione,& natiuitate traxerunt.

* *ignis æterni sempiterno supplicio.*] ori.

Item Ioannes Chrysostomus. †

† *forte Cromatius.*

¶ De eodem. Cap. IIII.

Sent.4.dist.12. sup. de pœn.distin.1. nõ potest.

NOn potest [c] qs gratiã vitæ cœlestis accipere, nisi [d] prius purgatus fuerit ab omni sorde peccati ꝑ pœnitentiæ confessionem, [e] per donũ baptismi [f] salutaris domini, & saluatoris nostri Iesu Christi,qui est benedictus in sæcula sæculorum.

Item Gregorius in Moralibus,libro 4.*c*.2.

¶ Sicut nunc in baptismate, ita olim in circumcisionibus remittebantur peccata. Cap. V.

Iuo p.1.c.49. Pan.l.1.c.10.

QVod autẽ apud nos valet aqua [g] baptismatis, hoc egit apud veteres,vel pro paruulis sola fides,vel ꝑ maioribus virtus sacrificij, vel pro his, qui de Abrahæ stirpe prodierunt,mysterium circumcisionis.

Item Augustinus ad Valerium contra Iulianum de nuptijs,& concupiscentia,libro secundo,c.11.

¶ Originale peccatum nunc in baptismate,olim in circumcisione remittebatur. Cap. VI.

Iuo p.1.c.50. Pan.l.1.c.11.

EX quo instituta est circũcisio in populo Dei(quod erat tũc signaculum iustitiæ fidei) ad significationem † purgationis valebat,& paruulis originalis,veterisque peccati, sicut & baptismus ex illo valere cœpit ad innouationem [h] hominis,ex quo est institutus.

† *al. sanctificationem.*] Gra.

Item de libero arbitrio, libro 1.*c*.23.

¶ Paruulis in baptismate offerentium prodest fides. Cap. VII.

Alg.l.3.c.7. Iuo p.1.c.12. Pan.l.1.c.12.

ILlud perscrutari homines solent,sacramẽtum baptismi Christi quid paruulis prosit:cũ eo accepto plerũque moriuntur,priusquam ex eo quidquam cognoscere potuerant. Qua in re satis pie rectèq; creditur prodesse paruulo fides [i] eorum,a quibus consecrandus offertur.

Baptismus quando fuit institutus.

Baptismus Ioannis non fuit proprie baptismus.

1 De hoc le. & no. sup. 1. q.1.c. dedit. Archid.

2 De hoc le. & no. inf.e. proprie.uer. ipsa igitur.

a ¶ Sempiterno igne.] idest pœna æterna. 14. q. pœnale.
b ¶ Puniendos.] inf.ea.regenerante.cõtra. vbi dí ꝙ habent mitissimam pœnam.sed dic igne sempiterno.i.pœna:quia semper erunt in tenebris.ut inf.ea. nulli.
c ¶ Non potest.] sup.dist.4.di.illa.sup. de pœ.d.1. Alij econtra.dic.nõ potest.sed illud de adultis. d ¶ Nisi.] inf.ea.dist. eis qui,sup.15.q.1. Et itaque.
e ¶ Confessionem.] Q. tum ad adultos.
f ¶ Baptismi.] Q. ad paruulos,vel per aliud loco illius inf.ea.baptismi vicem.
QVæ autem CASVS. In hoc.ſ. mentio de tribus temporibus,ſ.de tempore gratiæ, de tempore ante legem,& de tpe legis. In tpe gratiæ, baptismus omnia delet peccata i paruulis & adultis. In tempore ante legem paruuli in fide parẽtum, adulti in fide sacrificiorum a peccatis mundabantur. In tempore legis adulti & paruuli per circumcisionem mundabantur.
g ¶ Aqua.] Certe pl⁹ operatur hodie baptismus, quã tũc circumcisio, quia circũcisio tãtum pœnam tollebat, sed in baptismo sec⁹ è, vt ex tra de bap.maiores.
EX quo] CASVS. Creabatur in quo tpe locũ habuit & effectũ circũcisio, & respõdet ꝙ ex quo circumcisio fuit instituta,& lex populo data: sicut baptism⁹ valuit ex quo fuit institutus.
h ¶ Ad innouationẽ] quod tũc credimus factum,cũ Christus tactu suæ mundæ carnis vim regenerativam contulit aquis, teste Aug. vt j.c.nõ regenerabuntur, vbi licet baptizati essẽt ab eo,quidam tñ cũ iterũ baptizati fuerunt, non fuit facta iniuria sacro: quia eius baptismus sacramẽtũ nõ erat, vt inf.ea.aliud.quã vero propter sacramẽtũ circumcisionis, quod cœperãt, & fidem, quã plene habebãt, no sunt rebaptizati. B. Alij dñt, ꝙ institutus fuit baptismus cũ dixit Nicodemo. Nisi qs renat⁹ fuerit, &c. Alij dñt tũc, cũ dixit discipulis suis. Ite bap.eos.&c. vt inf. eo.ꝙ prie. sed ꝑualet qđ prius dictũ ẽt:tñ baptismus ei⁹ adhuc plenu nõ habuit effectum, sed post mortẽ ei⁹ cœpit plenu hẽre effectũ; qa adhuc non erat tanta cẽli apta
i ¶ Fides.] idest sacramentum baptismi collatum in fide eorum

eorum.i.in nomine trinitatis,quam ipſi tenentur credere.& confiteri Bar.

FIlius Dei.] CASVS. Dicitur hic,q̃ filius Dei ſuſcepit carnem ſimilem carni peccatrici propter peccati redemptionẽ,vnde p̃ eius fidem & baptiſmũ conſequuntur adulti remiſſionem peccatorũ:parꝰuli vero baptizati tanquam fideles ſalũantur : ſed nõ ſunt ſalui niſi baptiſmo fuerint renati. ſecũdũ uerba Euãgelij . a ¶Niſi q̃s renatus.] i. ea regeneratione, ſcilicet ſteriori , qua renaſcuntur illi,qui renaſcuntur ex aqua & ſpiritu ſancto, &c. ſubaudi, uel niſi iuſta ignorantia eos excuſet &c. extra de presbyter. non bap. cap.3.

ADDITIO. Vt ſupra diſt. prox. c. vlt. in fi. 28. q. 1. ſic. n. Archi. b ¶Ex aqua.] iã ſanctificata per ſpiritũ ſanctum: nec ab hac ſanctificatione ſeparatur p̃r vel filius,cũ inſeparabilia ſint opera Trinitatis , 28. q. 1. ſic enim. & ſupdi. proxi. c. ult.

PEr aquam.] CASVS. Bene. ſic ponit hunc caſum. Remittũtur peccata in aqua baptiſmi : in q̃ deſcẽdit ſpiritus sãctus, ſicut legitur deſcendiſſe qñ Chriſtus baptizabatur à Ioanne. & quamuis ſit i vſu eccleſię priꝰ aquã ſanctificare, & hominem poſtea baptizare : tamen primo baptizatus eſt Chriſtus & poſtea deſcẽdit ſpiritus ſanctus ſuper eum : ut oſtẽderetur, q̃ Chriſtus non indigebat ſanctificatione : ſed ſanctificare pertinebat ad eũ , & ad ſuũ ſpiritũ. H. ſic ponit hunc caſum . In hoc e. Amb. baptiſmum commendat dicens, quod per aquam baptiſmi homo ſanctificeat & fit cœleſtis, ſed tãtum illa aqua habet hãc efficaciã, ſuper quam proferatur forma Euãgelica , & deſcendit ſpiritus ſanctus : & ſic per ſpiritũ ſanctum infunditur illi aquæ vis ſanctificãdi : quod hæc duo ſint ibi neceſſaria,oſtendit ex eo, q̃ Chriſtus cum deberet baptizari a Ioanne , deſcendit ad aquam Iordanis; per quod intelligitur formam Euangelicam debere proferri ſuper aquam.& poſt deſcendit ſpiritus ſanctus ſuper eum baptizatum : per quod intelligitur quod aqua baptiſmi per ſpiritum ſanctum ſanctificatur . Sequent, capit.

Et hoc eccleſiæ cõmẽdat ſaluberrima auctoritas, vt ex eo quiſq; ſentiat,quid ſibi proſit fides ſua quando in aliorum quoq; beneficio , α qui propriam nõdum habeat poteſtatem,commoda ſit.

α ¶Beneficio.] *Eadem lectio eſt apud Iuonem,in Paunormia,et in originali ad marginem. In textu autem eſt*,beneficium,q̃ propriã nõ habent,poteſt aliena commodari.

*Idem de baptiſmo parꝰlorum lib.*1 *c.*32. *&* 33.

¶Per fidem & baptiſma iuſtificamur a peccatis. Cap. VIII.

FIlius Dei carnẽ peccati β ſuſcepit,& pœnam ſine culpa,vt in carne peccati & culpa ſolueret,& pœna. Per fidem ergo & baptiſmum eiꝰ a peccato homo per iuſtificationem, & a morte liberatur per reſurrectionem.

¶Paruuli etiam baptizati inter credentes reputantur per ſacramenti virtutem,& offerentium reſpõſionem. Qui vero non ſunt baptizati,inter non credentes iudicantur ex Euangelio Ioannis:[Niſi quis renatus ª fuerit ex aqua ᵇ & ſpiritu ſancto , non poteſt introire in regnum Dei.] *Cap 33.* *Ioan.3.*

¶*Caput hoc eſt ſumma verborum Beati Auguſtini in locis indicatis.*

β ¶Carnem peccati.] *Apud B. Auguſtinũ longe plenius & rectius.* Dominus autem,*inquit*,in carnẽ ſuã non peccatum tranſtulit , tanquam venenum ſerpentis , ſed tantum trãſtulit mortem,ut eſſet in ſimilitudine carnis peccati pœna ſine culpa ; vnde in carne peccati & culpa ſolueretur,& pœna. *Multum igitur intereſt inter carnem peccati , & ſimilitudinẽ carnis peccati . Quod explicans B. Auguſtinus cum alibi ſæpe, tum potiſſimum ſermone* 48 *de verbis Domini,addebat tamen* , ſi ergo ſimilitudo carnis erat peccati,non caro peccati;quomodo,vt de peccato damnaret peccatum in carne ? ſolet & ſimilitudo capere nomen eius rei , cuius eſt ſimilitudo.

Item Ambroſius lib. primo, de ſacramentis. c. 4. *&* 5.

¶Per aquam baptiſmi de terreno fit homo cœleſtis. Cap. IX.

PEr aquam † baptiſmi tranſitus eſt a terrenis ad cœleſtia. Hoc eſt.n. Paſcha,ideſt,tranſitus eius, tranſitus a peccato ad vitam,a culpa ad gratiam , ab inquinamento ad ſanctificationem. Qui per hunc fontẽ tranſit,nõ moritur,ſed reſurgit. Nõ omnis aqua ſanat,ſed aqua ſanat,quę habet gratiã Chriſti. Aliud eſt elementum, aliud cõſecratio;aliud opus,aliud operatio. Aqua opꝰ eſt: operatio ſpiritus ſanctus eſt. Non ſanat aqua,niſi ſpiritus ſanctus deſcenderit,& aquã illam conſecrauerit: ſicut legiſti,quod cum Dñs noſter IESVS CHRISTVS formam ᶜ baptiſmatis daret , venit ad Ioannem ; & ait illi Ioannes ; † *Qui per hunc fontem tranſit, tranſit a terrenis ;orig.* capit. patet.

ᶜ Formam.] ideſt , inſtitutionem factam eius exemplo:

Matth.3. [Ego a te debeo baptizari, [a] & tu venis ad me? respondit illi Christus; Sine modo. Sic.n. decet nos implere omnem iustitiam.] vide quia omnis iustitia in baptismate constituta est. Ergo quare [a] Christus descendit; [b] nisi, vt caro ista mundaretur, caro quam suscepit de nostra conditione? Non.n. ablutio peccatorum suorũ Christo necessaria erat, qui peccatum nõ fecit: sed nobis erat necessaria, q̃ peccato manemus obnoxij. *& paulo post.* ¶ Descendit Christus: descendit [c] & spiritus sanctus. Quare Christus prior descendit, postea spiritus, cum forma & vsus baptismi hoc habeat, vt ante fons consecretur: & tunc descendat qui baptizãdus est? *& paucis interiectis.* ¶ Christus autem ante descendit, secutus est spiritus: qua ratione? vt nunquam ipse egere Dominus Iesus sanctificationis mysterio videretur, sed sanctificaret ipse, sanctificaret & spiritus.

[a] ¶ Ergo quare.] *Hæc vsque ad vers.* Non enim *emendata sunt ex B. Ambrosio. Antea legebatur.* Christus ad baptismum descendit, non vt caro mundaretur, quã suscepit de nostra conditione. *Multis etiam aliis locis in capite hoc restituta est vera lectio.*

Item Chromatius β in Matthæum, c. 6.

β ¶ Chromatius.] *Antea citabatur Chrysostomus, apud quem est inuentum, sed in fragmentis Chromatij.*

¶ Aqua baptismi non purgaret peccata, nisi tactu Dominici corporis esset sanctificata. C. X.

Sent.4.dist.3. NVnquam aquæ baptismi purgare peccata credentium potuissent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent.

Item Siricius Papa Himerio Taraconensi, epist. 1.

Tribuitast. c.12. ¶ Generale baptisma non nisi sabbato sancto Paschæ, & Pentecostes celebretur. C. XI.

Sent.4. dist.3. Ans.l.9.c.13. † apparitione] om. Burch. l.4.c.5. Iuo p.1.c.48.& 200 Pann. l.1.c.16. [z] NOn ratione auctoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, vt passim, ac libere natalitijs Christi, seu apparitione, † necnon & Apostolorum, seu martyrum festiuitatibus, innumeræ, vt asseris, plebes baptismi mysterium consequantur: cum hoc sibi priuilegium & apud nos, & apud omnes ecclesias Dominicum specialiter Pascha defendat cum sua Pentecoste.

Item Leo Papa uniuersis episcopis per Siciliam constitutis, epist. 4. c. 5.

¶ De eodem. C. XII.

Burch.l.4.c.11. Iuo p.1. c.59.& 107 Pann.l.1.c.17. DVo tempora, idest, Pascha [d] & Pentecosse ad baptizandum a Romano Pontifice legitime sunt præfixa. Vnde, quia manifestissime patet baptizãdis in ecclesia electis hæc duo tempora, de quibus locuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantiæ misceatis.

¶ *Prior pars huius capitis usque ad vers.* Vnde quia:] *non est ipsdem omnino verbis in epistola: Sed in codice canonum est rubrica: ideo ad hoc caput, & refertur in concilio Moguntino 1. c. 4.*

---

plo: post enim dedit præcepto. infe. proprie.

a ¶ Baptizari.] i. a peccato originali mũdari: & loquitur in persona ecclesiæ generaliter. Ipse.n. vtpote sanctificatus non indigebat mũdari ab originali peccato; & ita excusat sacerdos cum dicit, ego reus, &c.

b ¶ Descendit.] inf. ea. aliud. contra. Sed bis dr descend. sse. Primo in specie columbæ, ut ibi. Secundo inuisibiliter, ut hic, & ita bis, sed g aliud, & aliud. ar. extra de testi. cum tu. sed solutionem ibi scriptã amplectaris, ne euanescat ratio q̃ hic ponit Ambr.

c ¶ Descendit.] inf. ea. aliud. contra ibi dicitur q̃ columba in aquam descendit antequam Christus veniret ad baptismũ. sed ibi soluetur.

NVnquam aquæ baptismi.] i. aqua, quæ est baptismus, vel i. baptismus in aqua celebratus posset. sub manente tali dispositione. H.

NOn rõne.] Hæc est 2. pars dist. in qua probatur per 9. cap. quod non debet fieri baptismus solemnis nisi in Pascha, & Pentecoste. Io. de Fant.

CASVS. Quidam indifferẽter omni die solẽni baptizabant. & solemniter, quos Siricius Papa in hoc c. reprehendit, & dicit qd̃ hoc fieri non debet nisi in Pascha & Pentecoste seq. c. paret.

d DVo tempora. i. Pascha, hoc cap. intelligas de baptismo solenni. nã quolibet tẽpore propter timorem potest baptizari. sup. ead. dist. 3. celebritatem.

Pro-

r Hæc nõ vt bona expositio quamuis fuit H. & hoc pp id quod sequitur. sed die sm H. i. a peccato originali, &c. i. debeo liberari a te a pœna, quæ debetur mihi & aliis pro originali peccato. Arch.

Digitized by Google

PRoprie in.] CASVS. Quæsitum fuit a Leone, quare solemnis baptismus celebretur tantũ in Pascha & Pentecoste, & non in festo Epiphanię, quando Christus fuit baptizatus? Qui respondet de Pascha triplicem rationẽ assignando. Vna est, quia plena potestas data est baptismo in morte Christi & resurrectione. Alia est, qa ī baptismo repræsentat mors Christi & resurrectio. Tertia ẽ, qa postq̃ Christ⁹ resurrexit, baptizandi formã discipulis tradidit, & gẽtes baptizare præcepit. De festo autẽ Pentecostes multiplex ratio assignatur, quia tũc Spiritus sanctus ī Apostolos venit, sicut illa die venit in baptizatos. Et qa hæc solẽnitas pẽdet ex paschali festiuitate, iõ semp celebratur die Dominica. & qa illi qui in Pascha baptizari nõ poterunt ex aliquo impediri, in ea die baptizanī & hoc ad imitationem B. Petri, qui eodẽ die tria millia hominũ bãptizauit, quos ad fidem conuertit. Die vero Epiphaniæ baptizare nõ debem⁹, sicut quidam putãt, quia peccatorum remissio non erãt ī baptismo Ioannis, ad quem illa die venit Xp̃s, nec iõ fuit baptizat⁹, q̃ indigeret remissione peccatorũ, sed vt institueret in se factum baptismi. Et scies q̃ quidã hẽnt ibi principium vbi dī. Si qs aũt vt Hosp̃g si ponit tibi catum, q̃ tu facere potes Regula, idest. Regulari facto baptizãdi. Species actionis, i. similitudo. Sequentia 4. capitula plana sunt. [Sacramentum. i. festum in quo repræsentatur quod olim tali die gestum est.

a ¶ Potentia baptismi.] idest baptismus potens & efficax extra cad. maiores. 6. caute.

b ¶ Condidit.]idest. reformauit & innouauit, idest, institutum est ut constat quasi ut celebretur, tunc scilicet r in morte.

c ¶ Quia quicunque] idest, cuiuscunque conditionis, seruus vel liber, masculus vel fœmina, adultus vel puer, 29. q. 2. in princ.

d ¶ In morte.] i. ad similitudinem mortis eius: 3 ut sicut semel mortuus est ille, & semper uiuit, ita & nos semel mortui in peccatis per baptismum, semper uiuamus in bono: vel in morte eius dicimur baptizari: quia mors eius est cã purificationis nostræ de pen. d. 2. si. n.

e ¶ Consepulti.] Et simili modo videmur fuisse mortui, & resurrexisse, ex quo nouam formã assumpsimus per mortem eius in baptismo.

f ¶ Spiritu.] idest, spirituali doctrina.

g ¶ Electum.] Sed videtur, quòd tactu sui corporis uim baptismo cõtulit. ī. ea. nunquã. Sed dicimus, q̃ tũc potestatem aquæ contulit: sed in morte sua voluit illam potestatem suum consequi effectum, vt hic in fine dī.

h ¶ Formamque.] idest, per similem formam mysticam. sup. dist. 2. quia passus.

i ¶ Tri-

¶ Quare in prædictis temporibus baptisma celebretur. Cap. XIII.

Iuo p. 3. c. 45.

1 condit) vetus le. Rom. 6.

PRoprie in morte crucifixi, & ī resurrectione ex mortuis potentia baptismi [a] nouam creaturã cõdidit [b] ex veteri: vt in renascentib. & mors Christi operetur, & vita, dicente beato Apostolo Paulo: [An ignoratis, quia quicũque [c] baptizati sumus in Christo Iesu, in morte [d] ipsius baptizati sumus? Consepulti [e] enim sumus cũ illo per baptismũ in mortem: vt quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si. n. complantati facti sumus similitudinis mortis eius; simul & resurrectionis erimus, [&cætera, quæ latius magister gentium ad commẽdandum sacramentum baptismatis disputauit; vt appareret ex huius doctrinæ spiritu [f] regenerandis filijs hominũ, & in Dei filios adoptandis illum diẽ esse, & illud tempus electum, [g] in quo per similitudinem, formamq; [h] mysterij ea, quę geruntur in mẽbris, his, quæ in ipso sunt capite gesta, congruerent: dũ in baptismatis regula & mors interuenit interfectione peccati, & sepulturam triduanã [i] imitatur trina demersio; & ab aquis eleuatio resurgẽtis instar † est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas [k] docet celebrandæ generaliter gratiæ eum esse legitimum diẽ, [l] in quo orta est & virtus [m] muneris, & spẽs [n] actionis. Ad cuius rei confirmationem plurimũ valet, q̃ ipse Dñs Iesus Christus, postea quam resurrexit a mortuis discipulis suis (in quibus [o] oẽs ecclesiarũ præsules docebant) & formã, [p] & potestatẽ tradidit baptizãdi, dicẽs: [Euntes ergo nunc docete oẽs gentes, baptizantes eos in noĩe patris, & filij, & spiritus sancti.] De quo [q] vtique eos ante passionem potuissent instruere [r] nisi proprie [s] voluisset intelligi regenerationis gratiã ex sua resurrectione cępisse. Addit̃ sane huic obseruantiæ etiã

† al. ad instar.

Matth. 28.

i ¶ Triduanam.] inf. ead. postquam, &c. de trina.

k ¶ Qualitas.] idest, similitudo facti. 3

l ¶ Legitimum diem.] i. diem naturalem die sabbatum, & sequentem noctem.

m ¶ Et uirtus.] i. efficacia sacramenti, s. baptismi, habebat quidem ante efficaciam, sed non tantum, quia non erat adhuc porta cęli aperta; quamuis. n. uis regenerandi aquis tactu sui cõporis contulerit, ut sup. ead. nunquam. non tamen patebat ianua ante passionem, quia apertionem paradisi passio eius specialiter operata est cum resurrectione. 4 extra ea. maiores. 6. caute.

n ¶ Et species.] i. similitudo uel repræsentatio, uel similitudo repræsentata, i. quod repræsentatur ab actione, quæ fit in baptismo, s. mors, & triduana sepultura, & resurrectio Christi.

o ¶ In quibus.] Supra dist. 6 miramur. 5

p ¶ Et formam.] Generalem. s. quod non fecerat ante sup. ea. c. per aquam uel hic dicto, ubi facto 23. q. 5. c. si audierit. extra de appel. c. dilecti.

q ¶ De quo.] i. de qua forma baptizandi generali.

r ¶ Instruere.] Tantum supple. & non posit: nisi, &c.

s ¶ Nisi proprie.] idest, generaliter ad omnes.

a ¶ Pen-

1 Respicit literam præcedentẽ. Mortui semel, semper uiuam⁹. 2 idest, fides mortis eius H. aliquid fit in morte, i. peccatorum ablutione & mortificatione. Baptismi uis q̃n data fuerit aquæ.

3 Idest, modus operãdi, quem habet q̃ baptizat. Arch.

4 De hoc notat. sup. ea. ex quo.

5 Hoc uult dicere quia ad discipulos loquendo oẽs comprehẽdit in hoc c. hic allegato mirамur, cum suis conc. Archid.

oogle

a ¶ Pentecoſtes.] Sicut reſurrectio. g8. d. quod die.
b ¶ Ad alios.] Heſt, aliis diebus attribuantur, & in aliis diebus contingant: quoniam reſurrectio ſemper die Dominico celebratur.
c ¶ Non ex noſtra.] Q. d. non ex noſtro ingenio

Pentecoſtes [a] ex aduentu Spiritus ſancti ſacra† ſolennitas, quæ de Paſchalis feſti pendet articulo, & cum ad alios [b] dies alia feſta pertineant, hæc ſemper ad eum diem, qui reſurrectione Domini eſt inſignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum, & † eos quos a die Paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas intercluſit, inuitat, [a] vt quibuslibet neceſſitatib impediti, deſiderij ſui effectum dono Spiritus ſancti conſequãtur. *& infra c.4.* ¶ Hoc autem nos non ex noſtra [c] perſuaſione defendere, ſed ex Apoſtolica auctoritate ſeruare ſatis idoneo probamus exemplo, ſequentes Beatũ Apoſtolum Petrum, qui in eo die, quo omnium† credẽtium numerũ promiſſus Spiritus ſancti repleuit aduẽtus, trium millium [d] populum ſua prædicatione cõuerſum, lauacro baptiſmatis conſecrauit Quod ſancta ſcriptura, quæ Apoſtolorum actus continet, fideli hiſtoria docet dicens: ¶ His auditis compuncti ſunt corde, & dixerunt ad Petrum, & ad reliquos apoſtolos. Quid faciemus viri fratres? Petrus [e] vero ad illos: pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum in nomine Ieſu Chriſti, in remiſſionem † peccatorum; & accipietis donum Spiritus ſancti.

† *al. confecrata.*
† *vt ſ.]* orig.
† *al. omnium.*
Act. 2.
† *al. remedium.*

a ¶ Inuitat.] *Ino habet*, inuitans. *Sed in originali eſt*, intercluſit inuitos, aut quibuslibet neceſſitatibus impeditos, deſiderij, &c.

Item in eadem Epiſtola, c.6.

¶ De eodem. Cap. XIIII.

Ino p.1.c.47. Pann. l.1.c.18.

SI quis autem Epiphaniæ feſtiuitatem (quæ in ſuo ordine debito honore veneranda eſt) ob hoc exiſtimat priuilegium habere baptiſmatis, quia hoc quidam putant, quòd in eadem die Dominus ad baptiſmum S. Ioannis acceſſerit; ſciat illius baptiſmi aliam gratiam, [f] aliam fuiſſe rationem, nec ad eandem pertinuiſſe virtutem; qua per Spiritum ſanctum renaſcuntur, de quibus dicitur, [qui non ex ſanguinibus, neq; ex voluntate [g] carnis, [k] neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.] Dominus enim nullius indigens remiſſione peccati: nec quærens remedium renaſcendi, [i] ſic voluit baptizari, quomodo voluit circuncidi, hoſtiamq; pro ſe emũdationis offerri, vt qui factus erat ex muliere (ſicut Apoſtolus ait) fieret, & ſub lege, quã non venerat ſoluere, ſed adimplere, & implendo finire, ſicut B. Apoſtolus prædicat dicens, [k] [finis [l] aũt legis Chriſtus eſt [m] ad iuſtitiam omni credenti.] Baptiſmi aũt ſui in ſe condidit [n] ad ſacramentum, quia in omnibus primatum tenens, ſe docuit eſſe principium, & tunc regenerationis potentiam [o] ſanxit, quando de latere ipſius profluxerunt ſanguis redemptionis, & aqua baptiſmatis.

Ioan. 1.
Rom. 10.
Matth. 5. Rom. 10.

Item ex concilio Gerundenſi, c.4.

d ¶ Trium millium.] Sed quomodo poſſet eſſe, quòd tot vna die baptizaret? forte quia fundebat aquam ſuper eos, alias non vi, q̃ quemlibet poſſet immergere. Sed pone quod non ſuper eos fundebat aquam, niſi in

ut ſupra diſtinct. 2. in Chriſto.

Baptizando an ſit opus totũ corpus immergere.

partem corporis: totus ne erat baptizatus? Dicit H. q̃ ſi fundatur ſup caput, vel ſuper maximam partẽ corporis, ſemper crederet cum baptizari: alias non. Vel die eum baptizari, ſi aqua etiam cadat ſuper pedem. arg. ĩ. ca. nec quemquã. ſicut ſufficit poſſidere partem ad hoc, vt poſſideat totum, dum tamen eius quidẽ animi ſit, vt totum intẽdat poſſidere, vt ff. de acq. poſſ. poſſideri. §. 1. ſic de pẽ. diſt. t. vulgaris.

ADDITIO. Hoc etiã no. Gof. in ſũma de baptiſmo. §. itẽ quẽritur quid ſi, & Innocẽ. ext. de baptiſmo. debitum. Arch.

e ¶ Petrus.] ſup. ea. diſt. 2. tunc eis.

f ¶ Si quis.] Aliã gratiã.] Et ita non omnis Chriſti actio noſtra eſt lectio. arg. ſup. diſt. 2. liquido. quia ex eo non eſſet remiſſio peccatorũ 2 ut inf. ead. diſt. non regenerabantur.

2 Nam per illud baptiſma tantũ corpus lauabatur exterius, non mundabatur interius a peccato. Ar.

g ¶ Ex voluntate.] ideſt, ex concupiſcẽtia.

h ¶ Carnis.] ideſt, ſẽmine, quæ de carne Adæ eſt facta, propterea dicitur, ſemina caro quę regitur, aut ſpiritus, qui regit.

i ¶ Renaſcendi.] ſi pro nobis, quomodo, & circuncidi.

k ¶ Dicens.] in epiſtola ad Corinthios.

l ¶ Finis.] ſ. conſummationis. implet. n. in ſe, & in nobis q̃ lex prædixerat.

m ¶ Chriſtus eſt.] Chriſtus duo valẽs ad iuſtitiam oĩ credẽti. de pẽn. diſt. 2. ſi enim.

n ¶ Condidit.] ideſt, nunciauit, & inſtituit.

o ¶ Potentiam.] deeſt, plenã efficaciã; quia tũc ianua cœli fuit aperta, extra c. maiores. Io. De hoc ſupra, ead. proprie.

Digitized by Google

Catechumenus si moriatur sine baptismo, an sit imputandum presbytero.

DE catechumenis baptizandis.] Quod si sacerdos catechumenos sanos a baptismo repellat: & ipsi interim ante constitutum tẽpus sine baptismo decedãt: nunquid imputabitur sacerdoti? non videtur, absit.n. vt ea,quę propter bonum & licitum & facimus,&c. vt 23.quæst. 5. de occidendis 2.

a De hoc ẽt leg. & not. 1^. dist. peruenit in fin. ubi uide Arch.d.

a ¶ Infirmi.] Vel ẽt paruuli sup. dist. 5. baptizari.

b SI qui.] ¶ Vrgentur.] ff. si quis cau l.2. ſ.18.di.placuit. ff. de diuer. & tẽ. præſ. l.1. aliis ẽt modis in necessitate quis adstringit. 18. dist. si episcopus.

Paruuli possunt in omni tempore baptizari.

c VEnerabilis baptismi.] Cum præter baptismũ salus nulla infantibus permittatur, vt j.e. d.nulla. non vt circa eos obseruãdum qJ in illis c. cõtingat, vt præter statura tẽpora Paschæ & Pentecostes baptizari nõ debeãt, ne præueniẽte morte, q regenerari pñt, nõ inueniantur. vt dist. 5.c.2. in ambiguis.aũt sequẽdũ est quod certius æstimatur.vt sup.dist. 95. presbyteri. hoc ẽt consuetudo ecclesiæ obseruat i paruulis, secus in adultis.in q bus simile periculũ non timetur, qa in eis cõuersio mentis ad Deũ baptismi vicem supplere nõ dubitatur.vt inf.ea. baptismi vicem.

BAptizandi.] s.solẽniter.& est rõ quare in istis duob' dieb.ut Christo mortuo cõmorimur, & sepulto consepeliamur & resurgenti cõ resurgamus. Arch.

COnstat.] CASVS. Quæsitũ fuit ab Isid.ad quem spectat officium baptizãdi? & rñdetur, q ad solum sacerdotem, sed in necessitate presbytero vel epõo absente potest baptizari diaconus,vel etiam laicus.Seq.tria cap.plana sunt.

d ¶ Baptismа.] i.baptismi mysteriũ unde ad expositionem eius sequitur, eiusqi mysterium.

e ¶ Sacerdotib.] Infra ea.sanctum.contra. vbi dr, q auctoritas traditionis baptismi etiam ad laicos pertinet Christianos,sed illud in necessitate verum est, vt hic subiungitur. & ibi in exemplo de pœnitente & catechumeno declaratur.

f ¶ Mysterium.] supra de pę. dist.1. quem pœnitet.

g ¶ Vel presbytero.] i. licentia sup. dist.93. diaconos, & cap.diaconi. contra.dic ut ibi.

h ¶ Quod & laicis.] sup.30.q.1.ad limina. 1.quæst.1. quod quidam.

¶ In solennitate Paschali, & Pentecostes cathecumeni baptizentur. Cap. XV.

Iuo p.1.c.60. Pann.l.2.c.20.

DE cathecumenis baptizandis id statutum est, ut in Paschæ solennitate,vel Pentecostes,quanto maioris celebritatis maior celebritas est, tanto magis ad baptizandum veniant:cæteris solennitatibus infirmi [a] tãtummodo debeant baptizari:quibus quocumque tempore conuenit baptismum non negari.

¶ *Restitutum caput est ex suo originali.*

Item Leo Papa,epist.4.c.6.

Burc.l.4.c.1. Iuo p.1.c.197. Pann.l.1.c.89.

¶ Necessitate cogente, quolibet tempore baptizare licet. Cap. XVI.

SI qui necessitate mortis,ęgritudinis,obsidionis,persecutionis,& naufragij vrgentur, [b] omni tempore debent baptizari.

¶ *Apud B. Leonem sententia huius capitis est post c.duo tempora.& ante c.si quis autem,supra ead.*

In epi. Gregorij ii. clero,& plebi Turingiæ & in conc.Vuormacensi, c.1. Burc.l.4.c.7. Iuo p.1.c.63.& 202 Pann. l.2.c.21.

Item Gelasius Papa clero, & plebi Tarent.

¶ Nisi necessitate cogente inter Pascha & Pentecostem nullus baptizare præsumat. Cap. XVII.

VEnerabilis baptismi [a] sacramentũ non nisi in festiuitate Paschali, & Pentecostes, tradere præsumat ęps,exceptis ijs, quibus vrgente mortis periculo,talib. oportet,ne in æternum pereant, remedijs subuenir[i]

¶ *In epist.Grego.secundi clero,& plebi Turingiæ, vnde citat Iuo (quamuis & Gelasii ęst potuerit)& in concilio Vuormaciensi. vnde Burchardus, legitur,* Sacrosancti baptismi. *Itemque apud Iuonem c.202.in cap.autem 63 est,* Generalis,& *in margine,* Venerabilis.

Conc.Parisien.c.7.

Idem Gelasius epistola,ad episcopos Lucaniæ, c.12.

¶ De eodem. Cap. XVIII.

Anf.l.9.c.13. Burch.l.4 c.4. Iuo p.1.c.199.

BAptizandi sibi quispiam passim, quocumq; tempore nullam credat inesse fiduciam,præter Paschale festum, & Pentecostes venerabile sacramento, excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu,in quo verendũ est, ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præuentus abscedat.

Item Isidorus de officijs,l.2.c.24.

¶ Non nisi sacerdos baptizare præsumat. Cap. XIX.

Sent.4.dist.6. Iuo p.1.c.67. Pann.l.1. c.23.

CONstat baptismа[d] a solis sacerdotib.[e] esse tractãdũ, eiusdẽ mysterium [f] nec ipsis diaconis explere est licitũ absque episcopo, uel presbytero, [g] nisi his procul absentibus, vltima languoris necessitas cogat. Quod & laicis [h] fidelibus plerumq; permittitur, ne quispiã sine remedio salutari de sęculo euocetur. *Itẽ Gelasius Papa.*

Mulier

Digitized by Google

MVlier.] Hæc est 3. pars distin. in qua probat per 12. c. quod in necessitate potest fieri baptismus a quocunq;. Io. de Fan.

a ¶ Mulier.] Sup. 33. q. 5. mulierem. 23. dist. mulier.

b ¶ Super quibus] sup. eo. q. 3. super quibus.

c IN necessitate.] ¶ Etiam laicos.] Supra 1. q. 1. neque. & c. si quis per ignorantiam. & c. quod quidam. sup.

d QVicunque.] sup. 1. q. 1. neq. & c. si quis p ignorantiam.

sup. dist. 93. diaconos propriam.

sup. dist. 25. mulier.
Sent. 4. dist. 6.
Burc. l. 8. c. 83.
Iuo p. 1. c. 65.
Pann. l. 1. c. 25. 30. q. 3. super quibus.

c In

¶ Diaconos quoque propriam, *&c. Vt supra in tractatu ordinandorum, vbi de reuerentia diaconorum erga sacerdotes agitur.*

Item ex concilio Carthaginensi 4. q. 99. & 100.

¶ Non præsumat mulier baptizare. C. XX.

MVlier, [a] quamuis docta, & sancta viros in cõuentu docere, vel aliquos baptizare non præsumat.

Nisi necessitate cogente. Vnde Vrbanus Papa II. [super quibus [b] consulit,] &c. vt supra. in tractatu coniugij, vbi de compatribus agitur.

Item Augustinus ad Fortunatum

¶ Etiam laici necessitate cogente baptizare possunt. C. XXI.

IN necessitate, cum episcopi, aut prebyteri, aut quilibet ministrorum non inueniuntur, & vrget periculum eius, qui petit, ne sine isto sacramento hanc uitam finiat, etiam laicos [c] solere dare sacramentum, quod acceperũt, solemus audire.

Iuo p. 1. c. 191.
Pann. l. 1. c. 26.

Item ex decreto Martini † Papæ III.

¶ De eodem. C. XXII.

† *al. Martiniani.*

QVicunque [d] presbyter in prouincia propria, uel in alia uel ubicumque inuentus fuerit, commendatũ sibi infirmum baptizare noluerit, uel pro intentione itineris, uel de alia aliqua excusatione, † & sic sine baptismo moritur; deponatur.

Poly. l. 3. tit. 10.
Anf. l. 9. c. 54.
Burc. l. 4. c. 47.
Iuo p. 1. c. 241.

‡ *al. occasione.*

Item Isidorus.

¶ Non reiteratur baptisma, quod a pagano ministratur. C. XXIII.

ROmanus [e] Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat; sed spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit, qui baptizat.

2. q. 1. si quis per ignorantiam cap. 1.

¶ *De hoc capite dictum est supra 1. q. 1. si quis per ignorantiam.*

† *Martinus. Ioñ.*

5. c. 4.
Sent. 4. dist. 5.
Alger. l. 3. c. 6.

Item Nicolaus ad consulta Bulgarorum, c. 104.

¶ De eodem. C. XXIV.

AQuodam Iudæo, [a] nescitis, utrum christiano, an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de ijs fit agendum, consulitis. Hi profecto, si in nomine sanctæ Trinitatis, [f] uel tantum in Christi nomine, sicut in actibus Apostolorum legimus, baptizati sunt (vnũ quippe idem est, sanctus exponit Ambrosius) constat eos non esse denuo baptizandos.

Sent. 4. dist. 3.
Alg l. 3. c. 6.
Iuo p. 1. c. 148.
Pann. l. 1. c. 29.
Act. 2. & 19.
Amb. l. 1. de spiritu sancto, c. 3.

a ¶ Iudęo.] *Apud Algerum est, vt audio. Verum in originali post hoc caput sequuntur uerba hæc*, sed primum, vtrum Christianus, an paganus ipse Iudæus extiterit, uel si postmodum factus fuerit Christianus, inuestigandum est.

Item Augustinus contra Cresconum grammaticum, libro 3. c. 6.

ROmanus.] CASVS. Paganus qdã baptizauit hominẽ i forma ecclesię, quare quæsitũ fuit, qd esset faciendum. Et rãdet Isidorus, ꝙ Papa nõ attendit baptizantem hominẽ, sed Dei uirtutem in baptismo.

e ¶ Romanus.] inf. ea. dist. quos a paganis. contra ibi, nõ in forma ecclesiæ. sup. d. 62. nulla ratio, ẽ. 1. q. 1. c. j. G. ℨ. bi. nõ dr, ꝙ nemo dare potest quod nõ habet. ut inf. ea. quomodo. in prin. qũo ergo baptismũ paganus tradere dicitur: sic creditor dominiũ rei sibi obligatæ post biennium in alium transfert, qã tã non habet inst. quib. alicet vel nõ §. 1. Arg. contra ff. de acq. rer. do. traditio. iuris ergo auctoritate permittẽte põt quis in alium transferre qã nõ habuit, & hoc casuale. illud vero regulare 1. q. 7. Daibertũ.

Dare potest quis qã non habet.

AQuodam.] CASVS. Quidam baptizati fuerunt a quodã: sed nesciebatur utrũ esset Iudę⁹, Paganus, uel Christianus, quare q̃ritũ fuit a Nicolao, quid de his esset faciendum. Qui rñdens dicit, ꝙ ti in noie Patris & Filij & Spiritus sancti fuerunt baptizati non debẽt iterum baptizari.

f ¶ Trinitatis.] inf. e. d sanctũ & c. si nõ sanctificat. ℨ inf. ea. d. multi & c. si reuera. & c. in synodo. ℨ. Sed hic expone Trinitatis explicite. ℨ. ea. d. agunt hoies ℨ. ea d. postquam uos. Contra. Et quare potius baptizatur quis in noie Christi. q̃ in nomine Trinitatis. Tu dic, ꝙ in noie Trinitatis non intelligitur nisi trium personarũ essentiæ vnitas, & in noie

Baptizatus q⁹ in nomine Christi, nõ autem in nomine Trinitatis.

Digitized by Google

Christi intelligitur unctus. vngens. & a quo ungitur. Dicit ergo Grat. 1. concessum fuisse Apostolis baptizare in nomine Christi propter nomen Christi amplandum, hoc est abrogatum per contraria hic signata inf. ca. in synodo. & etsi non sanctificatur. hoc non credo, cū hoc c. Nicolai posterius.

1 Vt Bar. secundum G.

Fr. Dico. ergo q̄ nō debet quis baptizari in nomine Christi, si tamen baptizatur. valet baptismus: & hoc innuit hic illa littera, quia non illorum, s. qui baptizant. &c.

2 Idem not. inf. c. multo ibi disarp. Arch.

¶Sicut per bonum, ita per malum minist̄rum æque baptisma ministratur. C. XXV.

SI inter bonos CASSVS. Quæritur, si sit utrū baptismus per malum catus sit melior, sicut non quæ bonus ut datus per bonū. Et respondet Aug. q̄ non ideo melior est, quod per bonum uel malum datur, quia non baptizantis. sed Dei est.

Iuo p. 1. c. 160. Pann. l. 1. c. 30.

¶Non merita ministrorum, sed virtus Christi in baptismate operatur. C. XXVI.

† Baptismus talis est, qualis ille est, in cuius potestate datur, non qualis est ille, per cuius ministerium datur. *Item ibidem.* ¶Quid nouerat Ioannes Baptista? Dominum. Quid non nouerat potestatem a Dominici baptismi in nullum hominem a domino trāsituram sed ministerium plane trānsiturū, potestatem a domino in neminem ministrorū, ministeriū & in bonos, & in malos. Non exhorreat [b] columba [c] ministerium malorum, respiciat domini potestatē. Quid tibi faciat malus minister, ubi [d] bonus est dominus? Quid te impedit malitiosus preco, ubi benenolus est iudex? *Item infra.* ¶Neq; [e] qui plantat [f] est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum [g] dat Deus. *Item ibidem.*

† *Baptisma tale orig.*

inf. ea. aliud Sent. 4. d. 5. Iuo p. 1. c. 156. 157. 158. & 159. Pann. l. 1. c. 31.

¶Ego [h] dico, [a] & nos dicimus omnes, quia iustos oportet esse omnes, per quos baptizatur, iustos oportet esse tanti iudicis ministros, si ministrare iuste uoluerint. Si autem noluerint esse iusti, qui in cathedra Moysi sedet, securum me fuit magister meus, de quo spiritus eius dixit: (Hic est qui baptizat, [i]) *Item infra.*

sup. dist. 32. prater hoc. 1. Cor. 3. Matth. 23.

¶Non timeo adulterum, non ebriosum, [k] non homicidam, quia columbam attendo, per quam mihi dicitur, (hic est, qui baptizat.

Ioan. 1.

a ¶Ego dico.] *Sic etiam Iuo, sed in originali.* Et ego, & omnes dicimus, quia iustos oportet esse tanti iudicis ministros. Sint ministri iusti, si uolunt. Si autem noluerint, &c. *Sunt autem partes huius capitis ex eodem tractatu quinto hinc inde collecta.*

Idem in tractatu 6. ad cap. 1. Ioannis.

¶De eodem. Capi. XXVII.

CVm baptizat malus ex aliqua uel ignorātia ecclesiæ vel tolerantia (aut. n. ignorantur mali, aut toleran-tur [l] ut palea, quousq; in ultimo ventiletur area:) illud, quod datum est, unū est, nec impar propter impares ministros, sed par, & æquale propter hic est, qui baptizat.

Sent. 4. dist. 5. Iuo p. 1. c. 160.

Ioan. 1.

b ¶Non exhorreat.] sup. d. 23. §. verum, sup. 1. q. 1. neque in homine.

c Columba.] i. ecclesia. 24. q. 1. loquitur.

d Vbi.] 26. q. 7. aliegant.

e ¶Neque.] vt sup. d. 15. secundum

f ¶Qui plantat.] Prædicando, ad fidem conuertendo.

g ¶Qui incrementum.] i. infusionem gratiæ, & remissionem peccatorum, 1. q. 1. si fuerit.

h ¶Item ibidē. ego.] respondet tacite obiectioni. q. d. licet malus minister conficiat uel baptizet, nihilominus tamen debent esse boni.

Ministri sacramentorū

i De hoc est Ioan. x. no. sup. 1. q. 1. dicitur ibi indicatum. Arch.

k Ebriosum.] Dum tamen intelligat quod agit 3. consuetudinem hic notat hoc nomen, non actum. extra c. maiores. ver. illud uero.

l ¶Cum baptizat.] ¶Aut toleruntur.] sup. 23. q. 7. ca. 8.

Digitized by Google

S I qui.] CASVS. Quidã ab hæreticis in forma ecclesiæ baptizati, volebant ad ecclesiam redire, quærebatur vtrum essent baptizanti. Et respondetur ꝙ non. sed debent integre instrui in fide, & ecclesiæ per manus impositionem reconciliari. Si uero sunt paruuli, uel tales.

† *al. dogmatibus.*

Idem de ecclesiasticis regulis, † *c.* 52.

¶ Non reiteratur baptisma, quod in nomine sanctæ Trinitatis ministratur. Cap. XXVIII.

Burch. l. 4. c. 39. Iuo p. 1. cap. 160. & 233. ex Rhotomagensi.

S I qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis [a] confessione [b] baptizãt, & veniũt ad nos; recipiãtur quidé ut baptizati, ne sanctæ Trinitatis inuocatio, vel confessio annulletur: sed doceãtur integre, & instruãtur, quo sensu sanctę Trinitatis mysteriũ in ecclesia teneatur, & si cõsentiũt [c] credere, uel acquiescunt confiteri; purgati iam fidei integritate confirmẽtur manus impositione. Si vero paruuli sunt, uel † hebetes, qui doctrinam non capiant, respondent pro illis, q̃ eos offerunt, iuxta morem † baptizandi. Et sic per [α] manus [d] impositionem chrismate communicati, [e] Eucharistiæ [f] mysterijs admittantur.

† *al. de*

† *al. manus.*] orig.

α ¶ Per manus impositionem.] *In originali est*, Et sic manus impositione, & chrismate communiti. Eucharistiæ, &c. *Sed ob glossam non est mutatum.*

Idem ad Orosium in libro 65. quæst. dialog. quæs. 59.

De eodem. C. XXIX.

Sent. 4. dist. 6. Iuo p. 2. c. 160. Pann. l. 1. c. 128.

Q Vamuis unum baptisma sit, & hæreticorũ (eorũ scilicet, qui ĩ nomine patris, & filij, & spiritus sancti baptizantur, & ecclesiæ catholicæ; tamẽ quia foris, & extra ecclesiam baptizantur, non sumunt baptismũ ad salutem, [ß] sed ad perniciem, habentes nimirum formam sacraméti, [ß] virtutem autem eius abnegantes. Et ideo eos ecclesia nõ rebaptizat, quia in nomine Trinitatis [h] baptizati sunt. Ipsa est profecto forma sacramenti. Ideo, cum reuersi fuerint, accipiũt virtutem spiritus sancti, quem † ij, qui extra ecclesiam baptizantur, nondum habent.

† *al. quam.*

ß ¶ Formam sacramenti.] *Ita etiam apud Iuonem. In originali est*, habentes quidem speciem pietatis, uirtutem tamen eius abnegantes. *& rursum.* Animales, inquam, spiritum non habentes. *Et idcirco eos ecclesia, &c. Vtitur autem B. Pauli verbis* 2. *Tim.* 3. *& Iudæ apostoli, c.* 1.

inf. c. multi sunt. Iuo p. 1. c. 161. Pann. l. 1. c. 62. S. T. 3. q. 66. art. 6.

Item Pelagius Papa Gaudentio epiſcopo.

¶ Baptizantur qui tantum in nomine Domini baptizati probantur. Cap. XXX.

S I reuera hi de hæreticis, qui in locis tuæ dilectioni † vicinis commorari † dicuntur, solummodo se in nomine Domini baptizatos fuisse forsitã cõfitẽtur; [i] sine cuiusquam dubitationis ambiguo, eos ad catholicam

† *al. destinatis uicinis.*] Iuo. † *al. commorati.*

d ¶ Per manus impositionem.] Confirmatoriam. quæ etiam in hoc casu reconciliatoria est. infra ea. distin. ab antiqua. & 1. q. 1. §. ecce.

d ¶ Per manus.] Sed nunquid de furioso iudicã secundum illum statum mẽtis, quem habebat cum in furorem incidit? Nam si volũtatẽ habuit baptizandi. & incurrit furorẽ: ualebit ei baptisinus ĩ furore collatus: alias nõ. extra ea. maiores. §. ult. Secus ĩ puero, q̃a puer non habuit volũtatem vnquã: & tamẽ saluabitur baptizatus infra ea. quæres. e ¶ Communicati.] idest peruncti.

Baptismus an possit cõferri furioso

Corpus Domini nõ daretur paruulis.

f ¶ Eucharistiæ.] Hoc de adultis. q̃a paruulis nõ dat corp⁹ Xpi, vt inf. e. c. in ecclesia. nisi forte vbi cõsuetudo est, ꝙ infusa dat per ora eorũ sanguis Christi, nõ corpus, secũdũ quosdã.

1 vt 32. dist. §. uerũ c. ad hoc.

Q Vamuis.] CASVS. Dĩ hic, q̃ licet vnũ sit baptisma hæreticorum baptizãtium in forma ecclesiæ, & catholicorum, tamẽ qui extra ecclesiã baptizãtur, gratiam Dei nõ cõsequũtur: & ideo si ad fidẽ reuertuntẽ, reconciliari debent. & non rebaptizari. g ¶ Ad salutẽ.] Hoc dĩ de illis, qui scienter ab hæreticis baptizant, & eorũ erro res imitantẽ: sed ĩ necessitate mortis melius esset à talib⁹ baptisinum accipere q̃ sine perceptione talis sacramẽti decedere: 1 q̃a si euaserint man⁹ impositionẽ, & cætera q̃ sequunt in catholica ecclesia recipiunt, ut inf. ea. sanctum est. ĩ fi. paruulis hoc non nocet. 1. q. 4. placuit.

h ¶ Trinitatis. i. patris & filij & spirit⁹ sancti sup. ea. ꝓpter.

S I reuera.] CASVS. Quidam erant ab hæreticis baptizati. quærebatur, vtrũ rebaptizari deberent? Et respõdet: si dicũt se baptizatos rãtum in nomine Domini, debent iterum baptizari: si uero ĩ nomine Trinitatis explicite, scilicet, in nomine patris & filij & spiritus sancti, sufficit si reconcilientur: quia forma euangelica iterari non debet.

i ¶ Confitentur.] Hic creditur eis pro se, quia nulli fit præiudicium.

2 Quod dicut l. & not. inf. eod. placuit de ĩfantibus.

les, qui instrui non possint, debẽt chrismari, & patrini debent respondere pro eis, & confessionem facere. [Cõmunicati.] idest, uncti vel communione redditi.

a ¶ Trinitatis.] Sup. 1. q. 2. neque in nomine.

b ¶ Confessione.] id est, inuocatione.

c ¶ Et & consentiunt.] Hoc de adultis.

fidem venientes in ſanctę Trinitatis nomine baptizabis. Sin vero apud dilectionem tuã eorum, qui conuerti uolũt, manifeſta cõfeſſione claruerit, quòd in nomine Trinitatis fuerint baptizati; ſola reconciliationis impenſa gratia, catholicę ſociare fidei maturabis: vt tali diſpoſitione ſeruata nihil aliter, quàm quod Euangelica iubet auctoritas, temeritatis cuiuſquam ſpiritu uideatur effectum.

Item Auguſtinus de vnico baptiſmo. lib. 7. c. § 3.

¶An approbetur baptiſma quod à non baptizato præſtatur. Cap. XXXI.

4 SOlet etiam quæri, vtrum approbandum ſit baptiſma, quod ab eo, [a] qui non accepit, accipitur; ſi forte hoc curioſitate aliqua didicit, quemadmodũ dandum ſit, & vtrum nihil interſit [b] quo animo accipiat ille, cui datur, cum ſimulatione, an ſine ſimulatione, ſi cum ſimulatione, vtrum fallens, [c] ſicut in eccleſia, vel in ea, quę putatur eccleſia; an iocans, [d] velut in mimo *α & infrà.* Sent. 4. diſt. 6. Iuo p. 1. c. 162.

¶ Verumtamen ſi quis forte me in eo concilio conſtitutum, ubi talium rerum quæſtio verſaretur, non præcedẽtibus [e] meritis ß, quorum ſententiam ſequi mallẽ, vrgeret vt dicerem, quid ipſe ſentirem, ſi eo modo affectus eſſem, quo eram, cum iſta dictarem, nequaquam [f] dubitarem habere eos baptiſmũ, qui vbicumque, & a quibuſcumq; illud uerbis Euangelicis conſecratum ſine ulla ſimulatione, [g] & cum aliqua fide acceperint: quamquam eis ad ſalutem ſpiritualem non prodeſſet, ſi charitate caruiſſent, qua catholicæ inſererentur eccleſię. Si enim habeam, inquit, fidem [h] γ, ut montes transferam, [i] charitatem autem non habeam, nihil ſum:] ſicut iam [k] præteritis maiorum ſtatutis non dubito etiam illos habere baptiſmum, qui quamquam falluciter [l] id accipiant, in eccleſia tamen accipiunt; uel ubi putatur eſſe eccleſia ab eis, in quorum ſocietate id accipitur; de quibus dictum eſt: [m] [ex nobis exierunt.] Vbi [n] autem neq; ſocietas ulla eſſet ita credentium, neque ille, qui ibi acciperet, ita crederet, ſed totum ludicre & mimice, & ioculariter ageretur: vtrum approbandus eſſet baptiſmus, qui ſic daretur, diuinum iudicium per alicuius reuelationis oraculum, concordi oratione, & impenſis ſupplici deuotione gemitib. implorandum [o] eſſe cenſerem, ita ſane, ut poſt me diſtuſ ſententia ſi † quid iam exploratum, & cognitum afferent, humiliter expectarem. 1. Cor. 13. 1. ſ. a. † ne quid] orig.

Solet etiam.] Hæc eſt 4. pars diſt. ſecundum Ioann. de Fant.

CASVS. Tres quæſtiones mouet Auguſtinus in hoc cap. Prima eſt, an aliquis ſit baptizatus, qui baptizatur ab aliquo non baptizato. ſecunda eſt, an fictus accedens ad baptiſmũ, ſuſcipiat baptiſmũ. Tertia eſt, an ille baptiſmũ ſuſcipiat qui inimice & ioculariter baptizat. Has qõnes p ordinẽ pmittit Auguſtinus: & poſtea ſoluit primã & ſecundam, dicens in utroq; caſu baptiſma eſſe collatũ, licet ſine charitate nõ poſſit ad ſalutẽ prodeſſe, qđ probat auctoritate Apoſtoli. Quæſtionẽ uero tertiã inſolutã dimittit, dicẽs ad eã ſolutionẽ diuinum iudiciũ per alicuius reuelationẽ eſſe neceſſarium, & qđ de hoc nolli t audire ſententias aliorũ. Ergo ſolet etiã quæri, &c. [Nota aã,] prima ſolutio. Sicut iam. Secunda ſolutio [Dum ea,] ideſt, iuſta.

a ¶ Quod ab eo.] Supra e. diſt. Romanos.

b ¶ Interſit. Quo ad ſacramentum, ut infra ea. ſicut.

c ¶ Falliẽs.] Cũ dolo.

d ¶ An iocans.] Tertia quæſt.

e ¶ Non præcedentibus.] i. ſuper hoc dicentibus prius bonis vitis plenis meritorum.

f ¶ Nequaquã.] Soluit primam qõnem.

g ¶ Simulatione] maxime.

h ¶ Fidem.] Sed quo modo poſſum habere talẽ fidem, & nõ charitatem, cũ qui habet vnã virtutem, habeat & omnes? de pœ. diſt. 5. c. vlt. Nõ poſſem quidem niſi miraculoſe.* ſecundum q mali ẽt miraculoſe ꝓphetizant. 1. q. 1. ſ. phetauit. Vnde caute dixit. ſi. n. habeam, &c.

Virtutes omnes habet q unã habet.

** Fides poteſt haberi ſine charitate & eſt uera fides, quamuis non uera virtus. Conc. Tr ſ. ſſ. ſæc. 21.*

i ¶ Montes transferam. Intelligẽ montes dupliciter. Vel ad literam, ſicut de B. Benedicto Vel, montes ideſt, dæmones, a patientibus.

k ¶ Sicut iã.] Soluit ſecundam qõnem.

l ¶ Fallaciter.] Supra 22. quæſt. 2. nec artificio. ſup. 1. q. 1. ſicut ficti. ſupra diſt. 27. quod interrogaſti.

m ¶ Dictum eſt.] a Ioanne.

n ¶ Vbi.] Tertiam inſolutam dimittit.

o ¶ Implorandum.] Hæc quæſtio alibi uidetur determinata.

α ¶ Sicut in mimo.] *Hic apud B. Auguſt. & Iuonem multa ſunt interiecta, quæ ad ſequentia percipienda operæpretium fuerit legere.*

ß ¶ Meritis.] *In originali, & apud Iuonẽ eſt,* talibus. *Sed gloſſã non eſt mutandũ. Multa uero alia emendata ſunt.*

γ ¶ Habeã, inquit, fidẽ.] *Sine charitate põt haberi uera fides, ſed nõ uera fidei virtus. Aliud eſt. n. uera fides. aliud uera uirtus: prout docuit B. Tho. 2. ſecũda q. 4. ar. 5. Quod*

Digitized by Google

minata,ut 1.q.1.§.ecce.nam etiã innitus quis baptizatur,ut 45.dist.de ludæis. Ad hoc dico q̃ si baptizans intendit baptizare,qualemcunque intentionem baptizatus habeat,recipit sacramentum:sed si non intendit baptizare,licet uerba proferat,non est baptizatus, 1 quia ver-

Baptizãs debet habere intẽtionem baptizandi. 1 Hoc probat Aug.qui dicit.q̃ intẽtio requiritur ad omne sacramentũ, & sine intẽtione faciẽdi nihil fit in sacramẽto. Arch.

nuo,quia sicut baptizatus ab ecclesia transiens ad hæresim non amittit baptisma, sic non amittit ordinẽ illũ, in quo habet officiũ baptizandi. Secundo probat q̃ nõ, ducendo eos ad inconueniens, nã cum fictus accedit ad baptismum,aut dimittuntur ei peccata,aut nõ:si dimittuntur:ergo falsum est quod dicitur,Spiritus sanct⁹ disciplinæ effugiet fictũ. Si non dimittũtur, qd verũ est:ergo homo sæpe baptizaret, & verũ baptisma reciperet, nec tamẽ peccata dimitterentur, quod fatuũ esset dicere. & ita sine remissione peccatorũ verum baptisma susciperetur.

auctor glossæ videtur non satis percepisse.

Item libro 1.contra Donatistas.c.1.

¶ Non reiteratur baptisma,quod in fide sanctæ Trinitatis ab hæreticis præstatur. C. XXXII.

Ino ibidem.

1 OStenditur illos impie [a] facere, q̃ rebaptizare conantur orbis [b] vnitatem, [c] & nos recte facere, q̃ Dei sacraméta impugnare nec in ipso schismate audemus. In quo enim nobiscum sentiũr, in eo etiã nobiscũ sunt. In eo autẽ a nobis recesserũt, in quo a nobis dissentiũt.

Pana.l.1.c.87.

Item paulo superius.¶ Sacramẽtum [d] baptismi est,quod habet,qui baptizatur,& sacramentũ dandi baptismi est, quod habet,qui ordinatur. Sicut autem baptizatus,si ab vnitate recesserit,sacramentum baptismi,nõ amittit, sic etiam ordinatus,si ab unitate recesserit,sacramentũ dãdi baptismi non amittit. Nulli enim sacraméto iniuria [e] facienda est. Si discedit [f] a malis, vtrũque discedit: si permanet in malis utrũque permanet. Sicut † ergo acceptatur baptismus,quem nõ potuit amittere, qui ab unitate discesserat, sic acceptãdus est baptismus,quem dedit ille,qui sacramentum dandi,cum discederet,nõ amiserat.

† al.si.

Idem eodem libro,c.12. ¶ Si ab baptismũ fictus accessit, dimissa sunt ei peccata,an nõ sunt dimissa? Eligãt quod volunt,vtrũlibet elegerint,sufficiet nobis. Si dimissa dixerint,quomodo ergo Spiritus ‖ sanctus disciplinę effugiet fictum,si in illo ficto remissionẽ operatus est peccatorum. Si dixerint nõ esse dimissa, quæro,si postea fictionem suã corde cõcusso, & vero dolore fateretur, an denuo baptizandus iudicaretur? Quod si demẽtissimũ est dicere,fateantur vero baptismo Christi baptizari posse hominem, & tamẽ cor eius ‖ in malitia, uel sacrilegio [i] perseuerans peccatorum abolitionem nõ sinere fieri,atque ita intelligãt in communionibus ‖ ab ecclesia separatis posse homines baptizari,vbi Christi baptismus eadem sacramẽti celebratione datur,& sumitur, qui tamẽ tunc prosit ad remissionem peccatorum, cum quis † recõciliatus vnitati,sacrilegio [l] dissensionis exuitur, quo eius peccata tenebantur,& dimitti non sinebantur.

Sent.4.dist.4.

6 sqq.1.

¶ al.quisque.

Idem in epistola 23 ad Bonifacium.

¶ Valet ad salutem baptisma, & si non ea fide paruuli offeruntur. Cap. XXXIII.

Inf.ea.quæris. Aint.4.dist.6. Pann.l.1.c.95. Poly.l.3.tit.10. Iuo p.2.c.171.

† al.Nec.

6 NOn † illud te moueat, quòd quidam non ea fide

1 Vt 24.q.1. loquitur & 21.dist.quis. & hoc quod hic dicit faciebant Donatistæ & Nouatiani q̃ rebaptizabant catholicos ad eorũ hæresim transeuntes. 24.q.3.quidam uer.Nouatiani. & ver.Donatistæ. Archid. Pœnitẽtia licet sacramẽtum sit, bene iteratur.

ADDITIO.Quod no.a S.d.ff.5.qd ergo.& 25.dist.5. sed illud.& extra de secun.nup.vir autem. ibi uideas.

verba debent seruire intentioni,ut 22.q.5.humanæ.ar. ad hoc inf.ead.retulerunt. Nam qui ioco, uel ludendo dicunt talia uerba,spondes? spondeo:non obligant sibi alios,ut ff.de actio.& oblig.obligationum,in fi. & die vt dictio.§.ecce.

OStenditur.] Hæc est quinta pars distin. secundum Io.de Fant.

CASVS. Quidam dicebant baptizatos ab hæreticis iterum baptizandos, si ad ecclesiam reuertuntur, & hoc ideo,quia peccata non fuerãt eis dimissa,quos Aug.in hoc c.reprehẽdit,& probat.q̃ nõ, duplici ratione. Prim

f ¶ Discedit.] Quasi dicat,si alterutro istorum sacramẽtorum malos carere dicis, dicas carere & reliquis.

g ¶ Spiritus sanctus disciplinæ.] idest,spiritus disciplinans & instruens.

h ¶ Cor eius.] infra ea.quomodo, contra.

i ¶ Sacrilegio.] infra ea.distinct.nullus autem. & c.tũc valere.

k ¶ In communionibus.] idest, in conuentibus.

l ¶ Sacrilegio.] idest,sacrilegij dissensione.

NOn illud.] Hæc est sexta pars dist. secundum Ioa. de Fant.

Digitized by Google

CASVS. Quidam dicebant, q̃ paruuli non erant baptizati si offerebantur ea intentione vt sanitatem corporis reciperent, & non vt consequantur gratiam Dei. Et certe dicit Aug. quod non ideo minus paruuli sunt baptizati, nec nocet eis si ea intentione offerantur. nõ. n. propterea non regenerãtur, sed regenerantur.

a ¶ Sanitatem.] extra de apostat. c. 2.

b ¶ Intẽtione.] Error enim talis nõ nocet paruulis. inf. ca. satis ostendimus, intelligũtur enim offerri ab ipsa eccla, vt inf. e. q̃ris à me.

B Aptismi vicẽ.] Hæc ẽ 7. pars d. in qua probat tripli ẽ esse baptismũ, & hoc probat p quatuor c. Io. de Fant.

CASVS. Probat Aug. in hoc c. q̃ quamuis ad baptismũ duo sit necessaria, s. sacramẽtũ baptismi, & fides Xp̃i: si vnũ deficit ex necessitate, reliquum sufficere põt: qđ apparet i latrone: cui Dãs peccatũ dimisit in cruce. Et per illũ p̃bat Cyprianus, q̃ passio cum fide in casu valet; quod probatur auctoritate Apostoli: sicut & econuerso in paruulo. q nõ potest credere corde, nec cõfiteri, ore sufficit sacramentũ: si vero alterum prædictorũ alicuius volũtate deest, ꝓpter cõtemptum sacramenti reatus cum inuoluit. e ¶ Baptismi.] CASVS. Quidã per illũ auctoritatẽ. Nisi qs fuerit renatus, &c. dicebãt, q̃ semp baptism⁹ aquę eẽt necessarius. quorũ opinionẽ reprobat Au. exẽplo latronis, cui dictũ est: Hodie mecum eris in paradiso.

d ¶ Cyprianus.] Etiam in testimoniũ inducẽs, dicit ergo baptismi defectum suopiere passionem, ut in illo latrone: uel fidem conuersi vbi necessitas baptismũ excludit, sicut in puero sufficit aquæ baptismus solus: quia ætatis necessitas fidẽ excludit: ita similiter adulto tola fides sufficit, cum necessitas excludit aquę baptismum. e ¶ Baptismo.] Baptismus consistit in tribus, in aqua, in passione, & in cordis contritione.

f ¶ Sed etiam fidem.] infra ead. ca. catechumenum. cõtra. Sed hic de fide informata charitate: ibi de informi. 1. q. 1. uide.

g ¶ Crucifixus est.] supra de pœnit. dist. 1. importuna. contra, sed dicitur ibi martyr, id est, confitens. Martyr enim interpretatur cõfitens. de hoc 50. dist. & purgabit, & tamen passus est pro Christo.

h ¶ Credidit.] sup. de pœn. di. 5. nullus.

i ¶ Apostolus.] in epistola ad Romanos.

k ¶ Corde.] id est, fide, quæ in corde, id est, mente creditur quisquis: quod est ei ad remissionem peccatorum. idest, per fidem cordis iustificatur aliquis, id est, de impio pio fit prius.

l ¶ Necessitatis.] poterit q̃s seipsum in necessitate baptizare, nõ. extra de bapt. & eius esse debitum. ar. inf. ca. sanctum. ibi, nec aliqs. &c. Nihil enim proderit ei, vt de pœnitente, qui sibi peccata non potest confiteri, nec seipsum reconciliare. Item, nũquid alio liquore ab aqua? Non nunquid si permista sit alii liquori sit baptismus? si aqua prævalet, baptizatur, alias non 4. q. 3. c. hermaphroditus.

m ¶ Credere.] sup. 15. q. 1. §. itaque.

n ¶ Respondere.] inf. ea. nihil est aliud.

o ¶ Credit.] idest saluatur sic per alterum, s. infans.

p ¶ Alienum.] quasi dicat, ex alieno opere causam sui peccati contraxit sup. c. 2. & 3.

q ¶ Fuit.] s. Adę. Nam omnis res per quascunque causas cõtrahitur, &c. ex. de reg. iur. omnis res, de pę. dist. 1. quem

ad baptismũ percipiendum paruulos ferunt, vt gratia spirituali ad uitam regenerentur æternam: sed quòd eos putant hoc remedio temporalem retinere, uel recipere sanitatem. [a] Non enim propterea illi non regenerãtur, quia non ab iltis hac intentione [b] offeruntur.

Item de unico baptismo contra Donatistas, l. 4. c. 22.

¶ Effusio sanguinis implet uicem baptismi.

Cap. XXXIIII.

7 B Aptismi [c] vicem aliquando implere passionẽ, de latrone illo, cui nõ baptizato dictum est: [hodie mecum eris in paradiso,] non leue documentum idem beatus Cyprianus [d] assumit. Quod etiam atque etiã cõsiderans inuenio, nõ tantum passionem ꝓ nomine Christi id, quod ex baptismo [e] deerat, posse supplere, sed etiã fidem, [f] cõuersionemque † cordis si forte ad celebrãdũ mysterium baptismi in angustijs temporũ succurri non potest. Neque enim latro ille ꝓ nomine Christi crucifixus est, [g] sed pro meritis facinorum suorũ: nec quia credidit, [h] passus est; sed dũ patitur, credidit. Quantũ itaque valeat etiam sine uisibili sacramẽto baptismi, quod ait Apostolus: [i] [corde [k] creditur ad iustitiam, ore autẽ confessio fit ad salutem,] in illo latrone declaratum est. Sed tunc impletur inuisibiliter, cum mysteriũ baptismi nõ cõtemptus religionis, sed articulus necessitatis [l] excludit, *& inf. c. 24.* ¶ Et sicut in illo latrone, quod ex baptismi sacramento defuerat, compleuit omnipotẽtis benignitas, quia nõ superbia, uel contemptu, sed necessitate defuerat, sic in infantibus, q̃ baptizati moriũtur, eadem gratia omnipotẽtis implere credenda est; quod nõ ex impia volũtate, sed ex ætatis indigẽtia nec corde credere [m] ad iustitiam possunt, nec ore confiteri ad salutẽ. Ideo cum alij pro eis respondent, ut impleatur erga eos celebratio sacramẽti, ualet utique ad eorum cõsecratiõnem, quia ipsi respondere [n] non possunt, *Item cõtra Iulianum Pelagianum, lib. 6. c. 4.* Alienum quippe opus est, cum credit [o] ꝓ altero; sicut alienum [p] opus fuit, q̃ cum peccauit in altero. *Item eodem 4. lib. contra Donatistas, cap. 23.*

Sent. 4. dist. 4. Iuo p. l. c. 177. Pann. l. 1. c. 103. Luc. 23. Ad Iubaianum.

† *al. confessionemq;.*

Rom. 10.

Vide lib. 2. retract. 18.

inf. ea. cum pro paruulis.

Baptizare se ipsum nemo potest.

s Not. hic Hugo. q̃ talis poterit se baptizare: & non erit baptizandus exẽplo sanctorum quorundam, qui seipsos baptizasse legũntur, sed hęc opi. corrigitur per hanc decr. debitũ. Rõ: quia nemo à se nascitur. Arch.

Baptismi suplet defectum baptismi.

Martyr dicitur confitẽs.

Digitized by Google

quem pœniter. circa princ. ver. sed qui per uot.
a ¶ Quia per pietatem.] idest, fidem & confessionem illius B.
b ¶ Misticis.] idest, significantibus miserias præsentis vitæ, quem ingrediuntur, sunt enim in signum futurę

¶ Sicut autē in latrone, quia per necessitatē corporaliter baptismus defuit, perfecta salus est, quia p pietatē [a] specialiter affuit, sic & cum ipsa præsto est, si per necessitatem defit, quod latroni affuit, perficitur salus. Quod traditum tenet vniuersitas ecclesiæ, cū paruuli infantes baptizantur, qui certe nōdum possunt corde credere ad iustitiam, & ore confiteri ad salutem, quod latro potuit: quin ēt flendo, & vagiendo, cum in eis mysteriū celebratur, mysticis [b] ipsis vocib. obstrepunt, & ñ nullus Christianorum dixerit eos inaniter baptizari. *Item c. 25.*

Quibus rebus [a] omnibus ostenditur, aliud esse sacramentum baptismi, aliud cōuersionem cordis, sed salutē hominis ex vtroq; compleri. [c] Nec si vnum eorū defuerit, ideo putare debemus consequens esse vt & alterum desit, quia & illud [d] sine illo pōt esse i infante: & hoc [e] sine illo potuit esse in latrone, complente Deo siue in illo, siue in illo, quod non ex voluntate [f] defuisset: Cū vero ex voluntate alterum horum defuerit, reatu hoīem inuolui. Et Baptismus quidem potest inesse, vbi conuersio cordis fuerit. Conuersio autem cordis potest quidē inesse non percepto baptismo, sed contempto baptismo non pōt. Neque. n. vllo modo dicenda est conuersio cordis ad Deum, cum Dei sacramentum contemnitur. [g]

c ¶ Completi.] cum facultas adest.
d ¶ Et illud.] infra ea. dist. sicut in sacramentis. Illud, idest, baptisma sine fide.
e ¶ Et hoc.] idest, fides sine baptismo.
f ¶ Ex voluntate.] secus si ex ignorantia. extra de præs. non bapt. c. 2.
g ¶ Contemnitur.] infra ea. non dubito.

[a] ¶ Quibus rebus.] *His verbis apud B. Aug. antecedunt ea quæ leguntur infra ead. cum pro parmulis.*

Iuo p. 1. c. 184. *Idem, contra Iulianum, lib. 6. cap. 6.*

¶ Non baptizatur in nomine, quidquid in eo est.

Cap. XXXV.

SI quidquid [h] in homine est, quādo baptizatur, baptizari, & sanctificari putādum est, dicturus es, & ipsa in illo baptizari, & sanctificari, quæ in intestinis, & vesica sunt per digestionem corporis digerēda; dictus es baptizari, & sanctificari hominem in matris vtero cōstitutum, si ad hoc sacramentum accipiendum grauidam necessitas cogat, & ideo baptizari iam nō debere, [i] qui nascitur. [k] postremo dicturus es & ipsas baptizari, & sanctificari febres, quando baptizantur ægroti.

h ¶ Si quidquid.] ff. de extr. si pgnans & l. vacca. nā ibi dicitur, q si uēdidi tibi ancillā pregnantem, & partus euincatur, nō tenear de euictione, quia non intelligo eum uendidisse. ar. ff. de usu capi. si aliena. in fi. ꝑ Iuliano tamē facit. ff. de uen. inspi. l. 1. §. 1. ubi dī. quod partus est pars viscerum. Argu. contra. ff. de uerb. signific. partus.

Venditor nō tenet de partu euicto.

i ¶ Non debere.] ff. 24. q. 3. si habes.

k ¶ Qui nascitur.] Tñ si mater est libera in tempore conceptionis, & partus est liber. ff. de statho. l. ult.

Sanctum est. CASVS. Quæritur an i forma ecclesiæ possit laicus baptizare? Et ñdet Aug. quod pōt. Et ad hoc probandū inducit tale exemplum. Nam in quadā naui in naufragij periculo posita, uolebat quidā baptizari, non erat ibi Christianus nisi pœnitēs unus: pœnitēs eum baptizauit, & a baptizante recōciliationem accepit. Hoc si aliqs nō credit, quia in auctoritate inuenitur, certū est q hoc contingere pōt, nec possit aliquis tale factū reprobare, sed dicetur Dei consilio factum esse. (Traditoris & tradendi) [illegible] melior littera est traditionis.

Idem ad Fortunatum.

Iuo p. 1. c. 191. ¶ Valet baptisma, & si per laicos ministretur.

Cap. XXXVI.

SAnctum est baptisma per seipsum, [l] quod datum est in noie patris, & filij, & spiritus sancti, ita ut in eodē sacramento sit etiam auctoritas [m] traditionis per Dominum nostrum ad Apostolos, per illos autem ad epi-

ze miseriæ & laboris.
l ¶ Per seipsum.] non merito conferentis.
m ¶ Auctoritas.] i. proueniens ex auctoritate Domini, qui tradidit formam baptizandi Apostolis, & per eos alijs ēt laicis. Sed contra ꝺ. eo. dist. constat. infr. 1. q. 1. ¶ qui-

Digitized by Google

Baptiſm⁹ an poſſit dari ꝑ laicos.

quidam. Sed hæc auctoritas dicitur permiſſio, vel licentia. de permiſſione eccleſiæ in articulo neceſſitatis poſſunt baptizare laici Chriſtiani, ut dicitur ſup. ea. cõſtat. in baptiſmo infidelitatis tolerantia, c. ea. Romanus in baptiſmo ſacerdotis auctoritas, vel melius myſterium.

inf. e. qũo. Sed ℣ & B. non probant iſtã notulam, imò laicũ hæreticum in neceſſitate a Deo habere poteſtatem baptizãdi, vt dicunt, nec eccleſiam facere poſſe, quin ipſi etiam ſine neceſſitate baptizarẽt, & tamen peccarent 23. diſt. §. verum.

ſcopos, & alios ſacerdotes, vel etiam laicos Chriſtianos ab eadem origine, & ſtirpe venientes. *& infra.* a ¶ Nam cum illa hiſtoria narratur, omnes qui audiunt, prope ad lachrymas mouet. Cum in naui quadam fidelis nullus eſſet præter vnum pœnitentem, cępit imminere naufragium. Erat ibi quidam non immemor ſalutis ſuæ, & ſacramẽti [a] vehementiſſimus flagitator, nec erat aliquis, [b] qui dare poſſet, niſi pęnitens ille. Acceperat [c] enim, ſed pro peccato, de quo agebat pęnitentiam, amiſerat ſanctitatẽ, ſed non amiſerat ſacramentũ. Nam ſi hoc amittunt peccantes; cum reconciliantur poſt pęnitentiam, [d] quare non iterum baptizantur? Dedit ergo quod acceperat, & ne periculoſe vitam finiret non reconciliatus, petijt ab eo ipſo, quẽ baptizauerat, vt eum recõciliaret: [e] & factum eſt: naufragium euaſerunt. Cognitum habes, quod fecerunt. Nemo extitit eorum, qui non pium [f] animum ita crederet, vt conſilijs eorum in illo periculo dominũ crederet affuiſſe. Motus.n. animus religioſus, & ſupplex ab homine exegit ſacramentum, a Deo ipſe impetrauit ſanctitatem. Quod ſi forte hoc, quod narraui de his, qui naufragio imminente periclitabantur, non vult aliquis credere (non.n. hoc ſcripturarum diuinarum auctoritas, ſed incerto auctore fama commendat,) non repugnabo, ſed interrogabo, ſi tale aliquid contingat, quid futurum eſt? Non.n. poteſt quiſquam [g] dicere relinquendũ eſſe illum, qui morte imminente baptizari deſiderat. Quem baptizatum a pœnitente [h] quiſquis non credit [i] contigiſſe, oportet, vt credat poſſe contingere.

a ¶ Et ſacramenti.] ideſt, baptiſmi.

b ¶ Aliquis.] vt qui nec baptiſmum nec formã nouerat. Nã primo erat ibi recurrendum ad Chriſtianum, & ita non erat qui ita competẽter poſſet dare ſicut ille q acceperat, & hoc eſt quod ſequitur, acceperat.

c ¶ Acceperat.] Scilicet ſacramentũ baptiſmi.

d ¶ Pęnitentiam.] inf. ea. diſ. fine pęnitentia cõtra. Sed forſan pœnitens iſte ꝑ aliquo graui peccato cõpunctus baptiſma petierat, quo ſuſcepto iterũ in idẽ peccatũ relapſus eſt. vnde poſtea publice meruit ſupponi pœnitentiæ. 26. q. 6. c. fin.

ADDITIO. Et ſm hunc intellectũ dẽt fieri punctus in hoc verbo pęnitentiam.

e ¶ Reconciliaret.] 5. de pęn. diſt. 1. quẽ pœnitet ſup. d. 21. inferior. contra. Sed quo adhoc ſuperior erat iſte poſt baptiſmum, quia iſte non indigebat recõciliatione, ille ſic. Affignaũ & aliud cõtra 14. q. 1. §. ſed iſtud. Nam ibi dr, quod a laico non dẽt reconciliationẽ accipere, ſed dic quod iſtud ſuccumbit.

f ¶ Qui non pium.] ideſt, qui non credunt animum eorum fuiſſe ita pium.

g ¶ Quiſquam. Non poteſt quiſquam dicere relinquẽdum illum eſſe, & non baptizandum, qui morte imminente petit baptizari.

h ¶ A pœnitente.] Quiſquis non credit contingere quem ideſt, aliquem baptizandum eſſe, oportet ut credat, &c.

i ¶ Non credit.] Arg. ꝙ fama non induceſt probationẽ, nec partem a probationis, nec exemplũ: ſed lex. &c. C. de ſen. & interl. om. iud. l. nemo. arg. quod quis aſſerit. C per ius ſcriptum probare debet 3 24. q. 2. legatur. Atechumenum.] CASVS. Dicitur in hoc c. ꝙ catechumenus non ſaluatur niſi martyrium uel fidem ſuppleat in eo baptiſmi vicem, poſtea multa in hoc c. enumerantur, in quibus martyrium adæquatur baptiſmo.

3 De hoc 11. q. 3. nolite timere, iuxta fi. Arch.

Habetur in libro de dogmatibus eccleſ. c. 74.

Sent. 4. diſt. 4. Poly. l. 3. tit. 10. Burch. l. 4. c. 16. Iuo p. 1. c. 211. Pann. l. 1. c. 107. & 108.

Idem in eundem.

¶ Quamuis recte viuat cathecumenus, ſine baptiſmo non poteſt ſaluari. Cap. XXXVII.

CAtechumenum, quamuis in bonis [k] operib. defunctum vitam [l] æternam habere non credimus, excepto a martyrio, vbi tota baptiſmi ſacramẽta cõplentur. Baptizandus confitetur fidem ſuam coram ſacerdote, & interrogatus reſpondet. Hoc & martyr coram perſecutore facit, qui & confitetur fidem ſuam, & interrogatus reſpondet. Ille poſt confeſſionẽ vel aſpergitur aqua vel intingitur. Et hic vel aſpergitur ſanguine, vel cõtingitur igne. Ille manus impoſitione Põtificis accipit ſpiritum

k ¶ In bonis.] Patet hoc eſſe intelligendum de adulto, nam paruulus bona opera habere non poteſt.

l ¶ Vitam.] inf. ea. non dubito. contra. Sed hoc de eo. qui baptizari non quæſit, uel eſt in peccato aliquo, ille ſi adultus eſt.

1 Dic melius ꝙ hæc neceſſitas excuſat ꝙ legem non hẽt, ut ſ. eo. diſt. 1. ſicut enim Io. de Fant. nec tũ eſt recõciliatio ſacramentalis. Fama non probat. 2 Arg. cõtra. 4. q. 3. ſæpe ſt. ibi hoc.

4 Itẽ cõtra. ſup. eo. baptiſmi. ſed ibi ſoluitur.

Digitized by Google

H[1] de quibus] Hæc est 8. pars dist. secundum Ioan. de Fan.

CASVS. Quidam dubitabant utrum baptizati ab hæreticis essent rebaptizandi? Et respondet eis Leo, q̃ non: dummodo in forma ecclesiæ fuerint baptizati: sed debent

flus, Iam mundi estis propter uerbũ, quod locutus sum vobis, & non dixit propter baptismum: quia in baptismo operatur uerbum Dei, in quo iustus minister Petro uel Paulo est adæquandus.

d ¶Aliud est.] CASVS. Intendit probare Aug. quod qui baptizat in forma ecclesiæ, siue bonus siue malus, quod baptismus confertur, quod ex eo probat, quia baptizati a Iuda non sunt rebaptizati: præterea quia potestatẽ baptismi apud se retinuit Christus, nõ infudit in alium, per quam potestatẽ vnitas constat ecclesiæ, nã una est columba, &c.

e ¶Per ministeriũ.] quod facit sacerdos.

f ¶Per potestatẽ, qđ facit Christus.

g ¶Item infra, ergo baptizabãt] hic colligitur baptismũ ante passionẽ fuisse institutũ, quia non est verisimile quare baptizati a Iuda nõ sunt iterum baptizati, sicut a Ioanne baptizati, nisi quia Ioan. non baptizabat in forma quam dederat Iesus discipulis, q̃ faciebat Iudas. Vnde colligitur necessario, q̃ baptismus ante passionem fuit institutus, cum Iudas post passionem neminẽ baptizauit, sed plenam efficaciam non habuit usque ad passionem, & q̃ Iesus ante passionẽ formã baptizãdi dederat discipulis. Sed fugius

Baptismus utrum ante passionem fuit institutus.

¶Non reiteratur baptisma, cuius formam constat integre collatam. C. XXXVIII.

Poly. ibid. Anf. l. 9. c. 6. Burc. l. 4. c. 43. Iuo p. 1. c. 256. Pann. l. 1. c. 91.

8 HI, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cuius [a] fidei fuerint, qui eos baptizauere, se nescire profitentur, quolibet modo [b] formam baptismatis acceperint, rebaptizandi non sunt, sed per manus impositionem [c] inuocata uirtute spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

Item Aug. super Ioannem, tract. 5. ad c. 1.

¶Et per bonos, & malos ministros æque baptizat Christus. Cap. XXXIX.

Sent. 4. d. 5.

9 ALiud [d] baptizare per ministerium, [e] aliud baptizare per potestatẽ a [f]. *Item infra.* ¶Ergo baptizabant [g] discipuli eius, & ibi adhuc erat Iudas inter discipulos eius. Si quos ergo baptizabat Iudas, nõ sunt iterũ baptizati, & quos baptizauit Ioannes, iterum baptizati sunt; Plane iterum, sed nõ idem erat baptismus. Quos. n. baptizauit Ioánes, baptizauit [h] Ioannes, [i] quos aũt baptizauit Iudas, Christus baptizauit. [k] *Item tract. sexto.*

bent ecclesiæ per manus impositionem reconciliari.

a ¶Sed cuius. Sup. 1. q. 1. Si quis per ignorãtiam. cõtra.

b ¶Quolibet modo.] etiam cum barbarismis & solœcismis infr. ead. retulerunt.

Reconciliatio fiue manus impositio qualiter fiet.

c ¶Impositionem.] Reconciliatio sic fiet, imponetur ei manus ab episcopo, & dicetur, Accipe spiritum sanctũ sicut in actibus Apostolorum factum esse legitur baptizatis a Ioanne cũ ipsi dicerent Apostolis. Neque si spiritus sanctus sit auditum, manꝰ eis Apostoli imponebant, dicentes. Accipite spiritum sanctũ, si nõ fuerant chrismati. hrismabantur.

ALiud est. hæc est 9. pars d. i qua probatur per tria c. quod malitia baptizantis non nocet baptizato. Iode Fant.

CASVS. In hoc c. ostenditur, q̃ Christus solus potestatẽ baptizandi retinuit. vnde nõ sunt iterũ baptizati quos Iudas baptizauit. secus de ijs quos Ioannes baptizauit, suo baptismo. per hanc igitur potestatem stat unitas ecclesiæ, quæ una est sicut unus est. baptismus. quã potestatẽ, si Christus ministris dedisset, tot essent baptismi quot ministri, sic non staret unitas baptismi. Postea ostenditur qualiter & quando Ioannes cognouit, quod Christus prædictam potestatem erat retenturus, & nõ daturus aliis. i. postquam columba discessit super Christum, & mansit super eum de qua potestate dixit Chri-

c. i. proprie in morte. aperte dicit, q̃ post resurrectionẽ dedit formam illam. Ad hoc dicendum, q̃ ante passionem & post dedit formam baptizandi, licet ante non ita generalem forte ut baptizarent tantum Iudæos, vnde dictum eis, in uiam gentium ne abieritis. 7. qu. 1. denique. post generalem, forte ut baptizarent omnes gentes. Si quæras in qua forma uerborum baptizabat Ioannes, dicendum in hac. s. in nomine uenturi. s. ad prædicationem, ad passionem, ad mortem, & ad iudicium, & in tali forma baptizauit Christum.

h ¶Baptizauit.] i. simpliciter lauit.

i ¶Ioannes.] Baptismus ille Ioannis fuit quasi præcursorius, & præparatorius ueri baptismi, ut eo quasi quodam præludio baptizari assuescerent, ideoque non erat remissionis operatiuus, ut inf. ea. dist. non regenerabantur. Sed nunquid rebaptizauit Christus quos baptizauit Ioannes? an non erat ille baptismus a Deo, cum omne quod est bonum, a Deo est, & Deum habet auctorem. 1. q. 1. quam pio? Quod autem baptismus Ioannis bonus fuerit, nullus dubitat, sed non dñi Christi, quia non est sacramentum redemptionis nostræ, nec Deus per illum baptismum remissionem peccatorum operatus est. Vel quia non fuit collatus in forma Christi, sed Ioannis. unde & Ioannis dicitur.

Baptismus Ioannis non fuit remissionis operatiuus.

k ¶Christus baptizauit.] Non solum Iudas.

a ¶Per

a ¶ Per hanc enim poteſtatem.] .I.dignitatem,quã tunc nulli dedit , ſ.ut fieret remiſſio in baptiſmo collato in nomine myſterij, ſicut fit in baptiſmo collato in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti , & diceretur baptiſmus illius, & ab eo denominarentur baptizati.

b ¶ Antequam] ſup. ea. per aquã.contra. Sed credendum eſt columbæ ſpeciẽ ſine ſpiritu in aquam antequam Chriſtus veniſſet,deſcendiſſe,ꝙ hic dī poſtquam autem Chriſtus deſcẽdit , ſpiritus ſanctus ſuper eum putandus eſt in eum uenienſ in illa columba apparuiſſe, quod ibi dicitur, hoc ſic ſe habere poteris ſcire . ſi quod hic ſubditur, diligẽter attendis, ſ. cognouit,&c. Colũba autem illa prima (ut dicitur)redijt in primordialem , ſiue præiacentem materiam.

Colũba in aquã deſcenderat antiꝙ Chriſtus hãptizaretur.

ADDITIO . De hoc not. ſup. diſt.3. cap. ult.

c ¶ In aquam.].i. ſuper aquam.

d ¶ Cui.]. ſ.Ioanni.

e ¶ Et manentem.] nam aliter manſit ſuper eum,& aliter ſuper nos.de pœ. di.2. quærendum. & c.poteſt diſcurſus.

f ¶ Qui baptizat.]id eſt , peccata dimittit.

g ¶ Mundi eſtis.] Argum. quod omnes Apoſtoli baptizati ſunt,ut de pœ. d.2. ſi enim , circa princ. & infra eod. quando ab Hieroſolymis . Ioan.

h ¶ Propter verbũ.] .i. propter meipſum qui ſum uerbum patris 1.

i ¶ Miniſter iuſtus.] Secus de malo , ut 1. q. 1.

k ¶ Nolunt.]Vt dicitur baptiſmus Petri , baptiſmus Pauli,infra cap. cum tantum.

l ¶ Incrementum.] Ideſt uirtutem ſuppoſuendo poſt peccatorum remiſſionem.

NVllus autem.] CASVS. Hic ponit hæreſim . Probat Aug. ſacramentum baptiſmi extra eccleſiam poſſe haberi , & dari, quia cum hæretici & ſchiſmatici redeunt ad unitatem eccleſiæ , non eis conferuntur . Vnde patet , quod recedendo ab eccleſia , & poſtea redeundo extra eccleſiam , illud non amiſerunt. Si ergo ſacramentum baptiſmi foris haberi poteſt , cur non foris dari poteſt ? inutiliter tamen habetur & datur extra eccleſiam, niſi fiat reconciliatio ,& tamen habetur & datur foris . Ad ultimum tangit quandam falſam opinionem,quæ dicit,ꝙ ſi quis malus nõ vult pœnitere , & in tali malitia baptizatur, tanta eſt ꝙuis baptiſmi , quod in ipſo puncto baptiſmi omnia peccata remittuntur , ſed ſtatim poſt baptiſmum redeunt.

¶Per hanc enim poteſtatem a , [2] quã Chriſtus ſolus ſibi tenuit,& in neminem miniſtrorum transfudit, quamuis per miniſtros ſuos baptizare dignatus ſit , per hanc ſtat vnitas eccleſiæ, quæ ſignificatur per columbam . de qua dictum eſt,(Vna eſt columba mea,vna eſt matris ſuæ.) Si enim,vt iam dixi , fratres mei , transferretur poteſtas a domino ad miniſtrum , tot batiſmata eſſent , quot miniſtri eſſent,& iam non ſtaret unitas baptiſmi . Intendite fratres. Antequam [b] veniret Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad baptiſmum,deſcendit columba ß in aquam, [1] cognouit Ioannes quiddam proprium ei,cui [d] hoc dictum eſt , (Super quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam,& manentem [e] ſuper eum,ipſe eſt,qui baptizat [f] in ſpiritu ſancto .) Nouerat , quia ipſe baptizabat in ſpiritu ſancto ; ſed quia tali proprietate , ut poteſtas ab eo non tranſiret in alterum,quamuis eo donante, hoc ibi didicit. ¶ *Item trac.* 80. ¶Iam vos mundi eſtis propter verbum, quod locutus ſum vobis.) Quare non ait, mundi eſtis [g] propter baptiſmum,quo loci eſtis, ſed ait, (propter verbum, [h] quod locutus ſum vobis.) niſi quia & in aqua verbum mundat [γ] *Item tract.5.* ¶Si fuerit miniſter iuſtus,[i] computo illum cum Paulo, computo illũ cum Petro,cum iſtis computo iuſtos miniſtros.Quia vero † iuſti miniſtri gloriam ſuam non quærunt (miniſtri enim ſunt,)pro ducibus † haberi nolunt,[k] ſpem in ſe poni erubeſcunt . Ergo computo cum Paulo iuſtum miniſtrum . Quid enim dicit Paulus? (Ego plantaui,Apollo rigauit,ſed Deus incrementum [l] dedit.

Ioan.1.

Ioan.15.

Beda ad Re. re. 1.q. j.ſi iuſtus.& ſup.ca. ſi iuſtus.

† *al.vere.]* indicii.] orig.

1.Cor.3.

a ¶Per poteſtatem.) *Hic apud B. Auguſtinum ſequitur c. Baptiſmus ſupra eod.relatum.*

ß ¶Deſcendit columba.) *Tota hæc pars,quæ auctori. gloſſæ difficultatem fecit ; depraua ta eſt. Nam in originali ſic legitur .* Antequam veniſſet Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad baptiſmum(nam poſt baptiſmum deſcendit columba, in qua cognouit Ioannes quiddam proprium, cum ei dictum eſt, (ſuper quem videris ſpiritum deſcendentem ſicut columbam , & manentem ſuper eum , ipſe eſt,qui baptizat in ſpiritu ſancto) nouerat,quia ipſe,&c.

γ ¶Mundat.) *Apud B. Auguſtinum poſt hæc uerba ſequitur c detrahe,ſupra 1.q.1.*

Item lib.1.de baptiſmo contra Donatiſtas,c.1.

¶Nec baptiſma , nec baptizandi poteſtatem ſchiſmatici amittunt. C. XL.

NVllus [m] autem illorum negat habere baptiſmum ét apoſtatas,quibus vtiq; redeuntibus, & ꝑ pœnitentiam conuerſis dũ non redditur , amitti non potuiſſe iu-

Poly.l.3.tit.10. Anſ.l.9.c.27.

m ¶ Nullus)ſup.1.q.1.ext.catholicam.

CASVS.Primo loquitur de apoſtatis , ideſt de hæreticis.

So-

Secundo de schismaticis. Est ergo casus. Apostatæ etiam extra ecclesiam habent baptismum, & extra ecclesiã illum conferre possunt, sed non sanctitatem habent extra ecclesiam, nec eã conferre põt: nisi forte ad punctũ per vim sacramenti remissionem operatur baptismus. a ¶ Quod

dicatur. Sic & illi, qui per sacrilegiũ schismatis ab ecclesiæ cõmunione discedunt, habent vtiq; baptismũ, quẽ prius quã discederent, acceperũt. Nam & ipsi, si redeãt, non eis iterũ datur. Vnde ostenditur illud, quod acceperunt in vnitate positi, non potuisse amittere ab vnitate separatos. Quod si haberi [a] foris potest, ẽt dari cur non põt. [b] Si dicis, nõ rectẽ foris datur, respondemus, sicut non rectẽ foris habetur, & ñ habetur: sic nõ rectẽ foris datur, sed tamẽ datur. Sicut aũt per vnitatis reconciliationẽ incipit [c] vtiliter haberi, ꝙ extra vnitatẽ inutiliter habebatur, sic per eãdem reconciliationem incipit vtile esse, quod extra eam inutiliter datũ est. *Item lib. 3. c. 19.* ¶ Hæretici [a] sacramenta, & scripturas habẽt ad ipẽ, non ad salutem. *Item lib. 4. c. 11.* ¶ Perfidus & blasphemus, si in perfidia [d] & blasphemia permãserit, nec extra ecclesiã nec intra ecclesiã remissionẽ accipit peccatorũ: aut si pp vim sacramenti ad punctum temporis accipit, [e] & foris, [f] & intus eadẽ vis operatur, sicut vis nominis Christi expulsionem dęmonũ foris etiam operabatur. a ¶ Hæretici.] *Sic etiam refertur in Polycarpo, apud B. August. loco indicato hæc sunt inuenta.* Vt eorum error veritas appelletur & scelus eorum, iustitia putetur propter sacramenta & scripturas, quas tenent ad speciem, non ad salutem.

Poly. ibidem. Matth. 7.

Poly. ibidem. Anti. 1. c. 38. Iuo p. 1. c. 157.

Item ibidem, lib. 5. c. 20.

¶ Mali non sua potestate, sed Christi virtute baptisma ministrant. Cap. XLI.

QVomodo exaudit g Deus homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleũ vel super Eucharistiã, vel super capita eorũ, quibus manus imponitur? Quæ tamen omnia & fiunt, & valent

Hæc probatur extra de eo q̃ duxit in matrimõ q̃ polluit fidem.

a ¶ Quod si haberi.] Arg. quod excommunicatus possit contrahere matrimonium: & cum licent ei habere, & uti contracto. extra de eo qui duxit in matrimo. c. fignificasti.

b ¶ Non potest.] Arg. quod nõ recte fit, fieri dicitur, ut 1. q. 1. quod quidam. contra ad quod dicitur non posse fieri, quod de iure non fit. ut 22. q. 2. facias. lo.

c ¶ Incipit.] infra ea. dist. tunc valere. supra ead. dist. ostenditur.

d ¶ Si in perfidia.] Hic tangit falsam opinionem quorundam infra ead. proxi.

e ¶ Accipit. Remissionem peccatorum.

f ¶ Et foris.] Per minutios malos, & per quosdam excommunicatos filios Iudæorum. 1. q. 1. prophetauit.

QVomodo.] CASVS. Beneuen. sic ponit hũc casum. Cyprianus & quidã alij, quia apud hæreticos non inueniebant effectum baptismatis, remissionẽ peccatorum, ideo dixerunt aqua eos non esse verum baptisma. Contra hos ostenditur hic, q̃ in ecclesia per malos præsentẽr Dãs sacramentum, sed gratiam non dat nisi p seipsum & per merita bonorum. Et mali sine effectu in ecclesia recipiunt sacramenta: boni uero cum gratia: & ita tantum sacramenti effectus est a sacramento distinguendus, ut malus non præstet baptismum sine effectu to ostendit q̃ sacramentum baptismi sicut foris põt haberi ita & foris põt tradi. Non. n. põt dici, q̃ non potest tradi foris, quia tradens eo ipso deterior efficitur, quia erit foras. Tradit enim malus sicut & bonus. ergo peior sicut & malus. Nec potest dici hoc qđ non possit dari foris, si contingat ex ipso sacramento. si. n. hoc esset, eadem ratione nec foris haberi posset. In sexto tractat de hæresi, ponendo de eis falsam opinionem quorundam. Sequentia.

g ¶ Quomodo exaudit.] Hanc quæstionem mouet Augustin. ut post soluat.

CASVS. Nota quod Cyprianus fuit in ea opinione, q̃ verũ baptisma non conferunt apud hæreticos: illud ẽt lauacrum diaboli appellauit. 22. dist. §. uerũ. Cuius opinionem & errorẽ extirpat hic Aug. causam sui erroris assignãs. In prima ergo parte dicit Aug. malos sacramẽta in ecclesia conferre. & extra ecclesiã, sed nõ remissionem peccatorum. In secunda facit dictam inter sacramẽtum & effectum sacramenti, quod nõ facit Cyprianus. & ideo errauit. In tertia dicit, quod sicut boni conferunt in ecclesia sacramenti effectum, sic mali extra ecclesiam. dum tamen in necessitate, alias nõ. sed tãtum sacramentum conferunt. In quarta ponit quandam opinionẽ falsam, scilicet quod peccata dimittuntur ei qui fidei accedit

ad

ad baptiſmum, ad punctum horæ, poſtea redeunt.
a ¶ Ideſt per eos.] Supra de pœ. diſt. 1. homicidiorum.
b ¶ Nemo.] Supra diſt. 82. nulla ratio, ſupra 28 diſtin. presbyterum. ſup. 2. q. 6. quoties poſt auditam, ſupra 12 q. 1. ventum eſt.
ADDITIO. Dic vt notat. ꝛ. ea. Romanus.
c ¶ Sacramentum.] hic exaudi, ut no. ꝛ. 1. q. 1. remiſſionem. alias contra diceret. infra eo. c. ver. cum malus.
d ¶ Per ſanctos.] Immo * p ſeipſum ſem per nunquã per miniſtrum hominem: ſed neque per ſacramentum, quod bonus miniſtrat magis quam malus. Nam ſemper ſuũ effectũ habet omne ſacramẽtũ, niſi ſuſcipientis malitia impediatur, ut ꝛ. 1. q. 1. omnia. & 15. q. vlt. c. vlt. Sed forte dí per ſanctos dimittere peccata: quia quę prædeſtinata ſunt, ſanctorum precibus obtinẽtur, ut 24. q. 4. obtineri. Vel quia ipſis prędicantib. aliqui cõpunguntur, & ſic ẽt peccata dimittuntur, & dicitur hoc de bonis antonomaſtice: uel per ſanctos bonos, i. per id q̃ boni uel ſãcti ſunt, ſcilicet per charitatẽ, & cæteras virtutes. Vel ſolus Chriſtus dat remiſſionem peccatorum per auctoritatem: bonis dat per miniſtrãtis meritum: malis per miniſterium.
e ¶ Sanctos ſuos.] i. mediantibus precibus ſanctorum.
f ¶ Culpam. Et ille, qui eſt reuerſus ad fidem.
g ¶ Sine quo.] ¶ De pę. d. 2. fugerat ſanctus. & ꝛ. d. 7. nullus expectet. ſup. ead. d. ſolet quæri.
h ¶ Manus.] 1. q. 1. q̃ quidam contra.
i ¶ Sanctificationẽ.] i. remiſſionem peccatorum, ſicut duob. modis dicitur manducari. ſup. diſtin. 2. quid eſt Chriſtum.
K ¶ Atque illud.] i. peceptio ſacramenti.
l ¶ Hoc autem.] ideſt, uitæ ſanctificatio.
m ¶ Ab effectu.] Ipſius ſacramenti.
n ¶ Paleæ multitudinem.] ideſt, ad multitudinem malorum, qui dicuntur paleæ: quia vacui, uel quia leuiter cadunt tempore tentationis, uel quia arẽti ſunt igne incẽdendi, grauis repoſitis in aream cæleſti.
o ¶ Nec dare.] De merito vitæ: nam per miniſterium bene dat ſupra 1. q. 1. remiſſionem.
p ¶ Quem.] ideſt, eccleſiam.
q ¶ Tra- 1. Ioan. 3.

etiam per homicidas, ideſt, per eos, [a] qui oderunt fratres. Etiam in ipſa intus eccleſia cũ dare nemo [b] poſſit quod non habet, quomodo dat homicida ſpiritum ſanctum? et tamen ipſa intus etiam baptizat: Deus ergo dat etiam ipſo baptizante ſpiritum ſanctum.

¶ Quapropter ſacramentum [c] gratiæ dat Deus etiã per malos; ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum, vel per ſanctos [d] ſuos; [e] & ideo remiſſionẽ peccatorũ vel per ſeipſum facit, vel per illius colũbæ membra, quibus ait, [ſi cui dimiſeritis, dimittentur; & ſi cui tenueritis, tenebuntur.] Ioan. 20.

¶ Manus autem impoſitio, ſi nõ adhiberetur ab hæreſi venienti, quamquam [a] extra omnem culpam [f] eſſe iudicaretur: propter charitatis tamen copulationem (quod eſt maximum donum ſpiritus ſancti, ſine quo [g] non valent ad ſalutem quæcumque alia ſancta in homine fuerint) manus [h] hæreticis correctis impoſitur.

¶ Induunt autem homines Chriſtũ aliquando vſque ad Sacramenti perceptionem: aliquando & vſque ad vitæ ſanctificationem; [i] atq; illud [k] primum & bonis & malis poteſt eſſe commune: hoc autẽ [l] alterum propriũ eſt bonorum, & piorum. ¶ Nõ ob aliud viſum eſt quibuſdam etiam egregijs viris antiſtibus Chriſti (inter quos præcipue beatus Cyprianus eminebat) non eſſe poſſe apud hæreticos, vel ſchiſmaticos baptiſmum Chriſti, niſi quia non diſtinguebatur ſacramentum ab effectu [m] vel vſu ſacramenti; & quia eius effectus, atque vſus in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inueniebatur; ipſum quoque ſacramentum non illic eſſe putabatur. Sed conuertentibus oculos ad interioris paleæ multitudinem [n] (cum & hi; qui in ipſa vnitate peruerſi ſunt, & perdite viuunt, appareant remiſſionem peccatorum nec dare [o] poſſe, nec habere, quia non malignis, ſed bonis filijs dictum eſt, [ſi cui dimiſeritis peccata, dimittentur ei: ſi cui tenueritis, tenebũtur:] habere tamen, & dare, & accipere baptiſmi ſacramentum;) ſatis eluxit paſtoribus eccleſiæ catholicæ & ouẽ, quæ foris errabat & Dominicum characterem foris accipiebat, uenientem ad Chriſtianæ vnitatis ſalùtem ab errore corrigi, characterem tamen Dominicum in ea agnoſci potius, quam improbari: quandoquidem ipſum characterem multi & lupi, & lupis infingunt: qui uidentur quidem intus eſſe; veruntamen ad illam ouem, [p] quę etiam ex multis una eſt, nõ pertinent. ¶ Cum malus tradit baptiſmum bono, ideſt, in unitatis vinculo, ueraci cõuerſione mutato; inter bonum ſacramẽtum, quod traditur, & bonum fidelem, cui traditur, tradentis [q] malitia † non ſeparat: [r] & cum illi [s] veraciter ad Deum conuer-

1. Ioan. 3.
eod. l. 5. cap. 21.
Ioan. 20.
eod. l. cap. 23.
ibidem c. 24.
lib. 6. cap. 1.
1. q. 1. etiam conſe.
1. q. 1. remiſſionem.
Eod. lib. 4. c. 4.
† *malitia ſeparatur*] vera lectio.

* *Vide* S. Bonauen. *ſin* 4. d. 18. *in expoſitione* 2. *par ad reſpanſionẽ tertię dubij.*

Sacramentũ quodlibet ſemper hẽt ſuum effectum.

Peccata per quos remittantur.

1 Ibidem de manu conſecratoria.

Mali dicuntur paleæ.

q ¶ Tradentis.] Baptiſmum.
r ¶ Non ſeparat.] Non ſeparat malus a ſe, removendo ſcilicet malitiam ſui.
ſ ¶ Et cum illi.] ſcilicet bono fideli.

a ¶ Di-

Digitized by Google

so peccata dimittuntur [d] ab eis, [b] quib. ipsa ueraci confessione coniungitur, spiritus sanctus ea dimittit, qui datus est omnib. sanctis sibi charitate cohærētibus, siue [c] se nouerint corporaliter, siue nō nouerint. Similiter cū alicuius peccata tenētur, ab eis utique tenentur, a quib. ille cordis prauitate diſſugitur, siue notis corporaliter, siue ignotis. ¶ Omnes mali spiritualiter a bonis seiūcti sunt. Si autem etiā corporaliter aperta dissensione separentur, peiores fiūt. Sed nihil interest ad baptismi sancti tatem, quanto quisque peior id habeat, & quāto peiori tradat. Potest tamen tradere separatus, [d] sicut pōt habere separatus. Sed quam pernicioſum est habere, tā pernicioſum est tradere. Ille autem, cui traditur, potest saluberiter accipere, si ipse non separatus acceperit urgēte [e] mortis necessitate. ¶ Cur hęretici † foris baptizare non possunt? an quia peiores sunt eo ipso, qđ foris sunt? Sed nihil interest ad integritatem baptismi, [f] quāto peior id tradat. Neque enim tantum interest inter malū & peiorem, quantum interest inter bonum & malum, & tamē cum baptizat malus, nō aliud dat, quam bonus. Ergo & cum baptizat peior, nō aliud dat, quam ille, q minus est malus. An forte non ad hominis meritum, sed ad ipsius baptismi sacramentum pertinet, ut foris dari nō possit? Si hoc ita esset, nec haberi foris posset, & toties necesse esset baptizari, quoties recedēs quisque ab ecclesia rursus ad ecclesiā remeasset. ¶ His qui ficto β corde baptizātur, aut peccata nullatenus dimittūtur, quia spiritus disciplinæ effugiet fictum, aut in ipso tēporis puncto p uim sacramēti dimissa iterum per fictionem replicātur, ut & illud uerū sit, [quotquot ī Christo baptizati estis, Christū induistis,] & illud (spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum,). i. ut induat eū Christo sanctitas baptismi, & exuat eum Christo pernicies fictionis. Nā redire [g] dimissa peccata, ubi fraterna charitas non est, apertissime dominus in Euangelio docet in illo seruo, a quo dominus dimissum debitum petiuit, eo quod illo conseruo suo debitum nollet dimittere. Sic non impedi tur [h] baptismi gratia, quominus omnia peccata dimittat, etiam si odium fraternum in eius, cui dimittuntur, animo pseueraret. Soluitur enim hesternus dies, [i] & qd quid superest, soluitur etiam ipsa hora, [k] momentoque † ante baptismū, & in baptismo; deinceps autem reus esse continuo incipit non solum consequentium, sed etiam præteritorum dierum, horarum, momentorum, redeuntibus [l] omnibus, quæ dimissa sunt peccatis.

¶ *Caput hoc confectum est ex uerbis B. Augustini, sed hinc inde collectis, & alio modo dispositis, interdumque in epitomen redactis.*

α ¶ Quamquam.] *In originali legitur.* Tanquam extra omnem culpam esse iudicaretur. Propter charitatis autem copulationem, &c. *Sed ob glossam in uer. culpam non est emendatum.*

β ¶ His, qui ficto.] *Hæc usque ad uer.* Nam redire: *Sunt epitomæ quadā uerborum B. Aug. partim ex Donatistarū, partim ex sua persona prolatorū.*

In eodem primo lib. de baptismo, & eodem. c. 12.

Ex eo. l. c. 2. sup. ea. ostenditur. Sent. 4. d. 4.

Ibid. c. 5.

Eugyp. l. 2. c. 224.

Ibid. c. 14.

† *ifi.*] orig.

Suo p. 1. c. 163.

Psal 89.

† *momentumque*] orig.

Sententia summatim collecta.

a ¶ Dimittūtur.] v. 1. q. 1. ut euidēter. cōtra. 1 ecclesia sanctorum hic dī remittere peccata cōuersis. quia eius orationib. eis illa relaxantur, uel quoniā per charitatis unitatē, quæ solum in ecclesia habetur, fit remissio peccatorū. ut inf. ca. d. ecclesiæ charitas. Io.

b ¶ Ab eis.] i. ecclesia, quæ dicitur dimittere peccata.

c ¶ Siue. Consimile dicit lex C. de præscr. x. uel xx. anno. l. ult. uer. quid enim prodest in ipsa prouincia esse possessionem, cum ius vēdicationis incorporale est?

d ¶ Separatus.] sup. 1. quæst. 1. vt euidēter.

e ¶ Vrgēte.] 1 1. q. 3. quod prædecessor. ar. sup. 33. q. 4. ecce. & c. recedite.

f ¶ Baptismi.] supra ead dist. si inter bonos. sup. 1. q. 1. si fuerit.

g ¶ Nā redire.] sup. 23. q. 4. si illic. cōtra sup. de pœn. d. 3. c. 1. 2. 3. 4. 5. & 6.

h ¶ Nō impeditur.] sed nō dicit hoc ita sentiendo, sed eorū opiniones referendo.

i ¶ Hesternus dies.] idest, peccatum hesterna die commissum.

k ¶ Ipsa hora.] sicut secundum leges eodem tempore quis absoluit, & statim obligatur. si. n. animo nouādi mulier intercedit. liberabitur debitor. & in eodem momēto obligatur; quia ipso iure comperit reseriptoria. ff. ad Velleian. debitrix §. vlt. 2

l ¶ Redeūtibus.] nota de pœn. dist. 4. §. verum. quia quidā dicunt quod redeūt sicut flores in uere. B. &c.

Tunc

Obligatur & soluitur quis eodem momento.

2 De hoc no. ff. c. l. aliqñ. §. 1.

gitized by Google

TVnc ualere.] Hæc est decima pars dist. in qua probatur per 11.c. quod non ualet baptismus aquæ cũ datur ficte: nisi fictio, uel incredulitas recedat a corde percipientis Io. de Fan.

a ¶ Tunc ualere.] Hæc est uera sententia.

b ¶ Incipit.] Quia tũc incipit esse in eo, & efficaciã in eo habere: & ibi ratihabitio retrotrahit. Et est argu. cõtra. ff. de his qui notan. infa. furti. §. qui iussu.

c ¶ Ad salutem. Id est, res p baptismũ significata, tũc incipit habere remissionem peccatorum, & non propter baptismũ, sed propter cordis contritionem, id est. p charitatẽ, uel humilitatẽ mẽtis: quam habet, dum habet cordis contritionem.

ADDITIO. Ad hoc not. sup. 1. q. 1. ii fuerunt. in glo. 4.

d ¶ Baptismus. Scilicet fictus, scilicet peccatorũ ablutio.

e ¶ Fictio. sup. ca. distin. ostenditur. & c. nullus.

NOn in uobis.] CASVS. Dicit hic, q in Donatistis ad fidẽ redeuntibus nõ reiteratur baptismus, nec alia sacramenta, quæ cõferũt & accipiũt i ecclesia: sed reconciliãtur ut stãt de unitate ecclesiæ, de qua non erãt. cum sacramẽtum exterius haberent. non ad salutem, sed ad cõdemnationem.

f ¶ In multis.] id est, in omnibus sacramentis, sed nõ in charitate, sine qua nihil sunt omnia. sup. ea. quomõ. &c. solet.

g ¶ In symbolo.] Cõtradicit qđ infra sequit, qa i ipsa catholica ecclesia non sunt nobiscum. sed dic, q ideo dicuntur esse in symbolo, quia sunt in maiori parte. 2 Nam si in toto symbolo essent, ergo essent nobiscum in ecclesia: cum hoc sit de symbolo credere in catholicam ecclesiam, sicut & alibi dicitur quis non tenere fidem, cum non teneat ecclesiæ unitatem 24. q. 1. aduocauit.

h ¶ In cęteris.] Argu. contra. 24. q. 1. schisma. sed illud quo ad effectum.

i ¶ In Christi corpore.] sunt uiuentes, & ideo non est desperandum de eis, de pœn. dist. 7. cap. 1.

k ¶ Foris.] uidetur, q extra ecclesiam hæretici conficiant, & sic reprobatur quorundam opinio, qui dicũt extra unitatem ecclesiæ corpus Christi cõfici nõ posse, ut 11. q. 1. Dominus declarauit. & cap. non nocet 3

l ¶ Sed rem.] scilicet unitatem ecclesiæ. Io.

A Bantiqua. CASVS. Dicitur hic, q hæretici in sorte ecclesiæ baptizati, ad fidem redeũtes, aut confirmate confirmantur, aut reconciliatoria manus eis imponitur, uel de fide interrogantur: nã Arianos occidẽtalis

in eo quod. & nor. e. dist. 2. quid sit. ibi dixi. Arch.

¶ Quando prosit baptismus ei, qui ficte illum accepit. C. XLII.

1 TVnc ualere[a] incipit[b] ad salutẽ[c] baptismus, [d] cũ illa fictio[e] ueraci confessione recesserit, quæ corde in malitia, uel sacrilegio perseuerante peccatorum abolitionem † non sinebat fieri.

sup. e. c. ostenditur. circa finem. Sent. 4. dist. 4.

† al. ablutionem.

Idem ad Donatistas, epistola 48.

¶ Non reiterantur sacramenta, quæ extra ecclesiam conferuntur. C. XLIII.

Ad Vincentium Donatistam.

NOn in uobis mutamus, in qbus nobiscũ estis (in multis enim estis nobiscum, nam & de talibus dictum est, quoniam in multis[f] erãt mecum: sed ea corrigimus, in quibus nobiscum nõ estis, & ea uos hic accipere uolumus, quę nõ habetis illic, ubi estis. Nobiscum autem estis in baptismo, in symbolo, [g] in cæteris [h] Dominicis sacramentis. In spiritu aũt unitatis, & uinculo pacis, in ipsa denique catholica ecclesia nobiscum non estis. *& in epistola 51. ad Bonifacium.* ¶ Illi autem cũ quibus agimus, uel de quibus agimus, nõ sunt desperãdi, adhuc enim sunt in corpore, sed non quærãt Spiritũ sanctum, nisi in Christi corpore, [i] cuius habent foris [k] sacramentum, sed rem [l] ipsam non tenent intus, cuius est illud sacramentum, & ideo sibi iudicium manducant, & bibunt.

Polyc. l. 3. ti. 10.

Ps. 54.

Item Gregorius Quirino episcopo, & cæteris in Iberia[a] episcopis. l. 9. epist. 61.

a ¶ Iberia.] *Sic emendatum est ex originali manuscripto Vaticano. Antea erat.* Hibernia.

¶ Quomodo recipiantur ab ecclesia, qui in nomine Trinitatis apud hæreticos baptizantur. C. XLIIII.

Poly. ibidem. Iuo p. 1. c. 153. Pann. l. 1. c. 86.

AB antiqua patrũ institutione didicim[m], [m] ut q apud hæresim i Trinitatis nomine baptizãtur, cũ ad sanctã ecclesiam redeũt, aut unctione [n] chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione [o] fidei ad sinũ matris ecclesiæ reuocẽtur. Vnde Arianos per impositionẽ manus occidẽs. p unctionẽ uero sancti chrismatis ad ingressum sanctæ catholicæ ecclesiæ oriens reformat. Monothelitas [p] uero, & alios ex sola uera confessione

2 Et nothic q ponitur pars pro toto, ut 14. q. 5. pœnale. sicut econuerso. 76. dist. §. non autem.

3 Ad idem 23. q. 4. qđ facit, & supra. e o ostẽditur in principio. contra.

talis ecclesia reconciliat, orientalis chrismat. Monothelitas uero de fide interrogat: & tunc baptisma quod apud hæreticos receperunt, eis proficit ad salutem.

m ¶ Didicimus.] Hæc reconciliationum disparitas fiebat, aut propter hæreticorum disparitatem, aut ecclesiarum ueriam consuetudinem.

n ¶ Aut unctione.] 1. q. 3. hi qui baptismum.

o ¶ Sola professione.] Quia tantum interrogãtur, si recte credant, quia manus eis erat imposita, sed si deficeret, suppleretur. 1. q. 1. §. ecce. De errore istorum habes 16. dist. habeo.

p ¶ Monothelitas.] Qui dicunt unam tantum uoluntatem esse in Christo, scilicet humanitatis, non diuinitatis, ut 16. dist. habeo.

Error Monotheliterum.

a ¶ Fidei.]

Digitized by Google

Hæretici diuerſimode ab eccleſia recipiuntur.

a ¶ Fidei.] Diuerſitas ſuſcipiendi hæreticos, non ideo eſt, quòd inter ſe eccleſia occidentalis, & eccleſia orientalis ſentiant contraria, ſed quia diuerſo modo errabant. diuerſo modo recipiebantur. Ariani qui erant in oriente non chriſmabantur: ideo oriens redeuntes chriſmabat; qui erant in occidente, chriſmabantur; & ideo ut offenderet eos de unitate eccleſiæ, per manus impoſitionē eos recipiebat eccleſia orientalis unde ad arg. qd diuerſæ erant Arianorum ſectæ. vnde ſup. ea. diſt. 1. c. eccleſias. vbi dicitur, quòd eccleſia ab eis conſecrata recon-

recipit, quia ſanctum baptiſma, quod ſunt apud hæreticos conſecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum vel illi per impoſitionem manus ſpiritum ſanctum acceperint, uel iſti propter profeſſionem ueræ fidei, [a] ſanctæ, & uniuerſalis eccleſiæ viſceribus fuerint vniti. [a] ¶ Monothelitas.] *In originali, & in Polycarpo, & apud Iuonē in textu eſt.* Monophyſitas. *De qua hæreſi ſcribit Ioānes Damaſcenus in libro de duabus Chriſti uoluntatibus, & Nicephorus, & alij. Sed obgloſsā nō eſt mutatū.*

Item Auguſtinus de baptiſmo, lib. 4. c. 1.

¶ Extra eccleſiam baptiſmus accipi poteſt, ſed non prodeſt. Cap. XLV.

Eccleſia paradiſo comparata indicat nobis, [b] poſſe quidem eius baptiſmum homines etiam foris recipere, ſed ſalutem [c] beatitudinis extra eam neminē, uel percipere, vel tenere. Num, & flumina de fonte paradiſi, ſicut ſcriptura teſtatur, etiam foras largiter manauerūt. Nominatum quippe commemorantur, & per quas terras fluant. Et quia extra paradiſum conſtituta ſunt, omnibus notum eſt. Nec tamen in Meſopotamia, uel in Aegypto, quo illa flumina peruenerunt, eſt felicitas vitæ, quæ in Paradiſo [d] commemorator. Ita fit, ut cum paradiſi aqua ſit extra Paradiſum, beatitudo tamen nō ſit extra pardiſum. Sic ergo baptiſmus eccleſiæ poteſt eſſe extra eccleſiam: [e] munus autem beatæ uitæ non niſi intra eccleſiam reperitur.

Gen. 4.

¶ *Locupletatum eſt caput hoc ex originali, ut ſententia melius percipiatur.*

Idē de vnico baptiſmo contra Donatiſtas, lib. 3. c. 11.

¶ Hæreſis, β & ſacrilegium hæreticorum ſunt, non ſacramenta. Cap. XLVI.

β Hæreſis. *Sic emendatum eſt ex aliquot uetuſtis exēplaribus. Antea legebatur,* Baptiſmus, & ſacrilegium hęreticorum non ſunt ſacramenta.

† *Non autem ſicut.*] *Iuo p. 1. c. 164. Pann. l. 11. c. 32.* Nvnc † autem, non ſicut hæreſis hęreticorum eſt, ſi cut error ipſorum eſt, ſicut ſacrilegium diſſenſionis ipſorum eſt; ſic etiam baptiſma, quod Chriſti eſt, dici debet ipſorum.

Item lib. 5. c. 13.

¶ De eodem. Cap. XLVII.

Iuo p. 1. c. 167. Pann. l. 11. c. 33. Cvm tm̄ [f] ualet baptiſmus per hominem contēptibilem quantum per Apoſtolū datus; ita nec iſtius, nec illius eſſe cognoſcitur, [g] ſed Chriſti. *Item c. 14.* ¶ Inuenimus dictum ab Apoſtolo, † & gloriam meā, quamuis utique in Dño, & miniſterium meū, & prudentiam

† *al. Apoſtolis.*

ſecretur: ab Arianis ſtatus baptiſmus non iteretur, ut ſup. q. 1. Arianos, & arg. infra, ea. de Arianis. Ioan.

Eccleſia.] CASVS. Dī hic, q̄ nec de paradiſo exeunt flumina, ſed tñ felicitas paradiſi intus eſt non extra. eodem modo ſacramēta ad hæreticos perueniunt, ſed ſalutem nō cōferunt quæ eſt tantum in eccleſia, nec ducit bona vita niſi in eccleſia. Hug. tamē illum caſum ſic ponit comparās eccleſiam paradiſo, & baptiſmum fluminibus paradiſi. baptiſmus in eccleſia celebratus gratiam confert: ſed ſi extra eccleſiam celebrēt baptiſmus verꝰ cōfertur, ſed cū extra eccleſiā gratia nō ſequitur. ſicut nec felicitas paradiſi ſequitur flumina illa ex quo exeūt de paradiſo, ſed ea patent & vbi eſt [ſicut] ſupple non.

b ¶ Nobis.] *Supra. 1. q. 1. ſicut.*

c ¶ Sed ſalutem.] *ſupra. 1. q. 1. extra eccleſiam.*

d ¶ Quæ in paradiſo.] Quæ interpretatiōnis. Et agit ibi de illo ubi fuit Adā de terreſtri. quādoque paradiſus dicit empyreum cœlum. 1 c ¶ Extra Eccleſiā.] *ea. q. 1. alienus. & ea. quia.*

Paradiſus eſt duplex. 1 Vt de pœ. d. 2. principium. & dī paradiſus patrans Deum, vel dotatis vitam, quia non Deum ut debimus facie ad faciē. Hug.

Cvm tantū.] CASVS. Probatur hoc e. q̄ quicunque baptizat. baptiſmus Chriſti eſt, & nō baptizātis: nec aliquis Apoſtolorum dixit ſuū eſſe baptiſmū, licet ꝺdam alia dixerunt eſſe ſua dicitur etiā, q̄ licet mali inquinent operē tur cū bonis, ab omnibus tamē equaliter baptizantur. Sequens c. patet.

f ¶ Cum tantum.] CASVS. Probat hic Aug. duplici ratione baptiſma Chriſti eſſe. non miniſtri conferētis. Prima ratio, quia eodē modo valet i baptiſmus collatus p malum ſicut per bonum. Secunda, quia licet Apoſtoli dixerint Euangelium meum gloriam meam, non tamen dixerunt, baptiſmum meum.

2 Scilicet quātum ad remiſſionē peccatorum

g ¶ Eſſe cognoſcitur.] Nā omnia noſtra facimus, &c. C. de ve. iu. enu. l. 1. §. ſed neque.

meam,& Euangelium meum,quamuis utique a Domino impertitum atque donatum. Baptiſmus [a] autē meus, nemo eorum dixit omnino. Non enim omnium æqualis eſt gratia. † [b] nec miniſtrant omnes æqualiter: nec æquali prudentia ſunt omnes prædíti, & in euangelizando alius alio melius operatur. Et ideo dici poteſt alius alio doctior [c] in ipſa doctrina ſalutari. Alius autem alio magis,minusve baptizatus dici non poteſt: ſiue ab inferiore,ſiue a maiore baptizetur.

† *gloria.*] vera lectio.

Idem lib.4.c.15.

¶ De eodem. Cap. XLVIII.

SAtis oſtendimus ab baptiſmum,qui uerbis Euangelicis conſecr[illegible]tur,non pertinere cuiuſquam,uel dantis, uel accipientis errorem, [d] ſiue de patre, ſiue de filio, ſiue de Spiritu ſancto [e] aliter ſentiat,quàm cœleſtis doctrina inſinuat.

Idem in libro de baptiſmo.

¶ Quod bonis, & malis ſacramenta eccleſiæ communia ſunt. Cap. XLIX.

EST vnitas eccleſiæ,quæ late patet, [f] in ſacramentorum videlicet ſocietate,& cōmunione: quæ cōplectit cū granis ét paleas: qñ eas corporaliter miſtas ſi ita patit,vt neque illas iuſti vitét,neque ab illis iuſti vitentē Sic ſunt [g] i eccleſia hoies mali,vt ī corpore humano humores mali, qui interdum exeunt [h] ex corpore.

¶ *Huius capitis ſentētia uſq; ad uer.* Sic ſunt *habetur in libro de unico bapt. ſmo contra Petilianum* c.14.& 15.

a ¶ Sic ſunt.] *Sententia ſumpta eſt ex B. Auguſtino in epiſtolam primam Ioannis, & Beda in eundem locum. Gloſſa autem ordinaria ibidem ſic habet.* Sic ſunt ficti in eccleſia,quomodo humores mali in corpore, quando euomuntur, releuatur corpus, ſic quando exeunt mali, releuatur eccleſia.

Idē de unico baptiſmo contra Donatiſtas. lib.3.c. 10.

¶ Non tranſit ad aquam baptiſmi malitia benedicentis. Cap. L.

NOn eſt aqua profana, & adultera, ſuper quam nomen dei inuocatur: etiam ſi a profanis, & adulteris inuocetur: quia nec ipſa creatura, [i] nec ipſum nomen adulterum eſt.

Item Beda homilia 36.ad c.3.Ioannis.

¶ Non eſt rebaptizandus,qui ab hæreticis baptizatur. Cap. LI.

SIue hæreticus, ſiue ſchiſmaticus, ſiue facinoroſus quiſque in cōfeſſione Sanctæ Trinitatis baptizet; [k]

Sent.4.d.6.
Iuo p.1.c.173.
Pann.l.4.c.85.

Gratia datur in baptiſmo omnib. æqualiter.

a ¶ Baptiſmus.] Inuenitur tamen baptiſmus Ioannis, qui in forma ſua baptizauit.

b ¶ Gratia.] quæ tamen omnibus datur æqualiter in baptiſmo, ſed ex modo conuerſationis noſtræ minuitur, vel augetur, vt inf. c.nec quemquam. Sed hic non loquitur de illa gratia baptiſmi, quę datur ſine perſonarū acceptione,dummodo fict⁹ nō accedat.

c ¶ Doctior.] Nam non omnes,& c.C. de vete. iu.cnu.l.1. §. ſi quis.

Baptiſmi forma corrupte prolata non uitiat ipsū.

d ¶ Aut ſi oſtēdim⁹] : Vel accipiētis errorem.] Dū tñ in forma eccleſiæ hoc faciat: vel ét ſi corrupte loquatur, nō ē rebaptizādus, qā tamē aliter olim inſtitutum fuit, ne ad hoc parui homines aſſiciant ſup. ea. diſtin.non illud infra,ea.diſt.non.

e ¶ De Spiritu ſancto. Dum tamē inueniat baptizare,ut ſup.ea.ſolet qñq; licet etiam Arriani errent circa perſonas concedētes,&c.credentes filiū non eſſe æqualem patri,vt 24.q.3.c.quidā,ver. Arrium tamē Arriani baptizant.inf.ea. de Arrianis.

Hæretici baptizare poſſunt.

EST vnitas.] CASVS. Dicitur in hoc ca. q̄ mali percipiūt ſacramēta eccleſiæ, & in eccleſia ſunt bonis adminiſtrāt ſicut ī humano corpore ſunt humores mali, q̄ quāq; loquē exeūt de corpore. Sequens c. patet.

f ¶ Quæ late patet.] Sed eccleſiæ unitas, q̄ eſt in fide, & charitate,nō ita late patet: ſed hęc amplectitur ſolos bonos. ī. e.d.2. qa paſſus. Sed ſecundum unitatem ſacramētorum etiā malos alios cōplectitur,ut ſup. e.quomodo.ver.induant. & extra hanc multi relinquentur.

Mali ſunt miſti bonis.

g ¶ Miſtas.] ſi mali ſunt miſti bonis. Sūt.n.mali miſti inter bonos, ſicut paleæ inter grana. Se dicuntur paleæ,quia cadunt leuiter uento tētationis de pœn.d.5. cap.1. & 23.q.8.cap.1.

h ¶ Exeunt.] Sic, & mali homines de eccleſia,ſed boni non exeunt,ſaltem finaliter,& æternaliter,ut de pœn. diſt.2.§.hæc itaque.e.quæcumque,& cap.ſumum.& e. nullus.Ioan.

i ¶ Non eſt.] ¶ Creatura.] Polluta tamen dici poteſt quantum in eis eſt 49.d.c.ult.Io.

SIue hæreticus.] CASVS. Dī hic,q̄ quicumq; malus baptizet in forma eccleſiæ aliquē, nullus catholicus dēt rebaptizare: cū uideatur,q̄ inuocatio tāti nominis nullam nullā vim habeat. Seq.c.patet,qđ intelligitur de ijs, q̄ non ſunt baptizati in forma eccleſiæ. Seq.c.ēt patet.

k ¶ Bāptizet.] 5.1.q.1. hi q.& c.dedit.5.19.d.ſecundū ſup.e.d.a quodam ſup. 1.q.1.ſi quis per ignorantiam. contra ſup.ea.di. hi de quibus contra. Sol.ibi in forma: hic non. Et ſciendum quantum ad factum.

Iuo p.1.c.116.
Pann.l.1.c.54.

Mat.3.

l ¶ No-

Digitized by Google

Baptiſmus in nomine. & nō in nominib. pa tris, &c.

a ¶Nominis.] Cur aūt non dī nominum, ut in noībus patris, & filij, & ſpūs ſancti te baptizo? hoc tō fit, ut appellatione ſingularitatis in eſſentia unitas pīis, & filij & ſpiritus ſancti, in pſonis Trinitas deſignetur.

b Quos a paganis.] ¶ Sicut.] Scilcet in forma eccleſiæ

non valet ille, qui ita baptizatus eſt, a bonis catholicis rebaptizari: ne confeſſio, vel inuocatio tanti nominis [a] videatur annullari.

Item Gregorius ſecundus Bonifacio epiſcopo, epi. vlt.

¶Baptizati a paganis, in nomine baptizentur Trinitatis. C. LII.

Iuo p.11.c.91. Quos a paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti, ſi ita [b] habetur, vt denuo baptizes in nomine Trinitatis, mā damus.

& in lib. de Eccleſ. dogmatib.c.31. *Item Cœleſtinus Papa epiſcopis Galliæ, epiſt.1.c.12.*

¶Sine exorciſmis, & exſufflationibus nullus baptizetur. C. LIII.

Poly.l.3.tit.10. Burc.l.4.c.10. Iuo p.2.c.105. 11 Siue paruuli, [c] ſiue iuuenes ad regenerationis veniunt ſacramentum, non prius fontem vitæ adeāt, quam exorciſmis, & exſufflationibus clericorum, ſpiritus ab eis immundus abijciatur. † [d]

† al. abigatur.

Item Rabanus de inſtitutione clericorum, lib.1. c.25.

¶Officium baptizandi, catechumeni præueniant. †

Cap. LIV.

Sent.4.dist.6. Iuo p.1. c.82.& 83. Pann.l.1.c.38. Ioan.3. † al. in hominem præueniri. ANte baptiſmum catechizandi debet hoīem † præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *Item ibidem.* ¶Prius ipſe Ieſus cæcinati oculos luto ex ſputo facto ſuperliniuit, & ſic ad aquas Siloe [e] miſit, quia prius debet baptizandus fide incarnationis Chriſti inſtrui, & ſic ad baptiſmum iam credulus admitti, vt ſciat, cuius gratiæ in eo eſt particeps, & cui iam debitor fiat deinceps.

Item ex concilio Bracarenſi, 2.c.1.

¶Quo tempore catechumeni ad exorcizandum ſunt, defrendi. C. LV.

10.q.1.placuit. Burc.l.4.c.8. Iuo p.1.c.75.& 203. Pann.l.1.c.39. ANte viginti [f] dies [g] baptiſmi ad purgationem exorciſmi [h] catechumeni concurrant, in quibus viginti diebus omnino ſymbolum, quod eſt, Credo in Deum patrem omnipotentem, ſpiritualiter † [i] doceantur.

† [ſpiritualiter] ſcalectio.

Item ex concilio Agathenſi, c.13.

¶Quo tempore competentibus ſymbolum eſt prædicandum. C. LVI.

Burc.l.4.c.29. Iuo p.1.c.229. SYmbolum etiam placuit ab omnibus eccleſijs vna die, ideſt, ante octo dies Dominicæ reſurrectionis publicè in eccleſia competentibus [k] prædicari.

Item Nicolaus Papa.

¶In vnaquaque eccleſia, baptizandi catechizari poſſunt. C. LVII.

Iuo p.1.c.82. Pann.l.1.c.40. CAtechiſmi baptizādorū a ſacerdotibus uniuſcuiuſ-

Exorciſmus effectus.

d ¶Abijciatur.] ideſt, proijciatur. i. proijciēdus deſignetur. Et ſic non eſt contra inf. ea. nec quemquam. & ſi non profit ad vitam aliquid, quia propter hoc nō fiunt minus indigni, quia mora adhuc in eis remanet, q̄ deſt tñ ut minus poſſit eis inimicus nocere, ut infra eod. de hinc G. Quē effectū habet exorciſmus? nūq̄d expellit ſpiritū immundum? immo do nec baptizetur, eſt membrum diaboli, quia non eſt mediū. ut 24.q.1.q̄n. Sed dic abijcit, i. ſignificat abigendum, uel abijciendū, uel ſaltē compellit eū ne iam tñ noceat, quātum nocere potuit prius. ut ſup.ea.c.2.

ANte baptiſmū.] CASVS. Probatur in hoc ca. q̄ primo debet baptizandus inſtrui i fide anteq̄ baptizet. Quod probat exēplo Chriſti, qui prius oculos cęci nati ſputo ſuper linuit. & poſtea eū ad aquas Siloe miſit. Omnia autē quæ ſequuntur patent vſq; ibi, poſtea ſignat. & per te uidebis, quia non oportuit ut te ad inſtruendum, cum non eſt neceſſe. & quod dicitur in hoc cap. poſt quā ſe alterius, ſcilicet Chriſti: prioris] .ſ. diaboli. Quod dicitur in illo ca. poſtea ſignatur in corde,] ideſt. in pectore.

e Siloe. Fons eſt. & interpretatur miſſus eſt. quia Chriſtus in quo baptizamur, miſſus eſt. 23.d. epiſcopus. Io. Siloe eſt fons.

ADDITIO. Vel dic. q̄ Siloe interpretat fōs luminis, ſic in Pap.

f ANte viginti.] Supra 10. q. 1. placuit.

g ¶Dies.] In media na hebdomada cū cātatur, Sitientes. ſup. d. 63. principalit.

h ¶Exorciſmi.] i. adiuratione exorcizare, ideſt adiuuare. Exorcizare quid ſit.

i ¶Spiritualiter Sufficit, quod ſenſum retineant. ff. de leg. l. ſcire leges. 1. quæſtio. 1. Marchion.

k SYmbolū.] Cōpetentibus.] i. intellectum diſcretionis habentibus, uel cupientib. competentes quidē appellantur, qui libero arbitrio utentes pœnitentiam ab eccleſia accipiant, ut ſint digni accedere ad catechiſmū. Competentes, qui dicantur.

CAtechiſmi.] Catechiſmus Græce, latine dicitur inſtruc-

l Correctio ponit. nā putaret baptiſmū nulla ſalus eſt puero infra ſeculla.

c ¶Siue paruuli.] De præcedenti ſolennitate baptiſmi ſubiungit, ſcilicet de exorciſmo, & catechiſmo.

Digitized by Google

structio, vnde catechizare, ideſt, inſtruere. Arch.

a ¶ Vniuſcuiuſq; eccleſiæ.] Hoc in multis locis fit, ſed in primo. & ultimo ſcrutinio omnes cõſueuerunt uenire ad eccleſiam baptiſmalem. H.

que eccleſiæ [a] poſſunt fieri, ſicut in ſancta hac Romana eccleſia (cui, Deo auctore, miniſterium famulatus noſtri exhibemus) ſolenniter fieri comprobantur.

Item ex concilio Laodicenſi, c. 46.

¶De eodem. C. LVIII.

BAptizandos oportet fidei ſymbolum [α] diſcere, & quinta feria vltimæ ſeptimanæ, vel epiſcopo, vel presbyteris reddere. [b]

Burc. l. 4. c. 9. Iuo p. 1. c. 105.

b BAptizandos.] Reddere.] Vulgariter loquitur. quaſi dicat, memoriter ſine inſpectione libri dicere. ut inf. ca. proxi. Arch. id.

α ¶ Fide ſymbolum.] *Eſt priſca verſio, & ſententiam ſat bene reddit: Hoc autem loco græco eſt,* τὸν σύμβολον.

Item ex concilio Martini Bracharenſis, c. 49.

¶De eodem. C. LIX.

NOn liceat ante duas [c] ſeptimanas Paſchæ, ſed ante tres ad baptiſmum ſuſcipere aliquem. Oportet autem, vt in his diebus hi, qui baptizandi ſunt, ſymbolum diſcant, & in quinta feria nouiſſimæ ſeptimanæ hoc epiſcopo, vel presbytero reddant.

in cap. ſynod. grecarum.

c NOn liceat ante duas.] ſtatum: ſ. quia ante duas, & ante tres, & c. enumeratis duo continentur in tribus. ſ. fide a bidiem §. ſ. plures.

c BAptizandi nomẽ ſuũ dent.] In ſcriptis. hodie nõ tenet hoc. Et quod dicit abſtinentia, cõmune eſt. & ita nõ eſt contra inf. ca. ſine pœnitentia.

Item ex concilio Carthaginenſi 4. c. 85.

¶Antequam baptizentur, quilibet ſunt examinandi. C. LX.

BAptizandi nomen ſuum dent, [d] & diu [e] ſub abſtinentia vini, & carnium, ac manus impoſitionis † crebra examinatione [f] baptiſmum percipiant.

Burc. l. 4. c. 11. Iuo p. 1. c. 206. † *al. impoſitione crebra examinati.*

d ¶ Et diu.] Intra viginti dies. ſup. ead. ante.

e ¶ Examinatione.] qa infidelis nõ recipiẽ ſine examinatione inf. ea. Iudæi. & c. ne quod abſit.

Item Rabanus de inſtitutione clericorum, lib. 1. c. 27.

¶Baptizandi quare exorcizantur, & exſufflantur. C. LXI.

POſtquam ſe baptizandus per confeſſionem ueræ fidei in alterius commẽdauerit dominium, & per abrenunciationem [g] a prioris poſſeſſoris ſe alienauerit [h] ſeruitio, exſufflatur ab eo ſæua poteſtas, ut per pium ſacerdotis miniſterium ſpiritui ſancto cedat fugiens ſpiritus malignus.

Iuo p. 1. c. 90. Pan. l. 1. c. 41.

f ¶ Poſtquam.] per abrenunciationem. ſup. d. 1. eccleſiaſticarum.

g ¶ Se alienauerit.] ideſt, alienari inceperit inf. ead. ſiue paruuli.

Item Auguſtinus de ſymbolo, lib. 1. c. 1.

¶De eodem. C. LXII.

SIcut noſtis, fratres cariſſimi, & paruuli exſufflantur, & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decepit [i] hominem, ut poſſideret homines. Non ergo creatura [k] Dei in infantibus exorcizatur, aut exſufflatur, ſed ille, ſub quo ſunt omnes, qui ſub peccato naſcuntur.

Sent. 4. diſt. 6. Iuo p. 1. c. 94. Pan. l. 1. c. 42.

i SIcut noſtis.] Quæ decepit.] Et ideo fuit reſtituta, nam deceptus, &c. ff. ad Vellei. l. 1.

k Creatura. Nec diabolus inquantũ eſt creatura. ſed inquantũ eſt vitioſus. 23. diſtin. quod epiſcopus ordinandus eſt.

Item Rabanus de inſtitutione clericorum, lib. 1. c. 27.

Quare ſignetur baptizandus in corde, & fronte.

Cap. LXIII.

POſtea ſignatur [l] baptizandus ſignaculo ſanctæ crucis tam in fronte, quam in corde, vt ab eo tempore ipſe apoſtata diabolus in vaſe ſuo priſtino, ſuæ interemptionis [m] cognoſcens ſignaculum, † iam ſibi deinceps illud ſciat eſſe alienum. [n]

Iuo p. 1. c. 95. Pan. l. 1. c. 43. † *al. ſignum.*

l POſtea ſignat.] ideſt, poſt exſufflationem inter emptionis.

m ¶ Suę interẽptionis.] ſignaculũ ſanctæ crucis, per quod eſt interẽptus, vt dicit diabolus de quodam Iudęo, qui ſupſe fecerat ſignũ crucis: Inueni uas uacuũ, ſed bene ſignatum.

Diabolus crucem timet.

n ¶ Alienum.] ideſt, alienandũ. Sed ideo dicit, alienum: quia in proxi. & c. 23. q. 3. paratus.

Idem ibidem continuo.

¶Quare ſuper eum orationes dicantur. C. LXIV.

EX hinc iã dũr ſuper eũ orationes, ut fiat catechumenus. Tunc dat baptizando ſal benedictum in os, ut per ſal typicũ, [o] ſapientiæ ſale conditus fœtore careat, [p]

Iuo p. 1. c. 97. & 99. Pan. l. 1. c. 44.

o EX hinc.] Typicum.] ideſt, figuratiuum.

p Careat.] ideſt, quod per ſalem ſignificatur.

Digitized by Google

Exorciſmi fiunt tribus diebus.

a SAl cœleſtis. [¶ Offerre.] myſticè. Ceſſat.n. vetus obſeruatio legis litteralis ex.de conſtit. translato.

b E hinc.] Mediana hebdomada tribus diebus fiunt exorciſmi. Secunda. iterum tribus, vt ita non reſtet in vigilia Paſchæ niſi ſola immerſio: ſecundum hoc

uerba, quæ dixit Chriſtus quando mutum, & ſurdum ſanauit, ſ. Effeta, eum cum ſpitto tangens. Nares autem ideo tanguntur, ad denotandum, q̃ baptizandus percipere debet odorem D̃i. Aures autem, vt intelligat mandata Dei. Sequens c. patet. [propter gloriam muneris. ideſt, propter glorioſum munus, ſcilicet corpus, & ſanguinẽ Domini. [& operis. ideſt, propter glorioſum opus. ideſt, prædicationem.

iniquitatis, & nec a vermibus peccatorum vltra putrefiat, ſed magis illæſus ſeruetur ad maiorem gratiam percipiendam.

Item Beda in Eſdram, lib. 2. c. 9.

¶ *Antea citabatur in libros Regum.*

¶ Quare ſale initiantur Catechumeni. Cap. LXV.

Iuo p. 1. c. 100. Pann. l. 1. c. 45.

SAl cœleſtis ſapientiæ, quo initiantur cathecumeni, in cunctis operũ noſtrorum ſacrificijs iubemur offerre.

Item Rabanus, de inſtitut. cleric. lib. 1. c. 27.

¶ Quare iterum exorcizentur. Cap. LXVI.

Iuo p. 1. c. 102. Pann. l. 1. c. 46.

DE hinc [b] iterum exorcizatur diabolus, vt ſuam nequitiam agnoſcens, & iuſtum ſuper ſe Dei iudiciũ timens, recedat ab homine, nec iam cõtendat eum arte [c] ſua ſubuertere, ne baptiſmum conſequatur: ſed magis honorem Deo creatori ſuo exhibeus, reddat opus factori ſuo.

Item Gregorius Papa in homilia 29. Euangel.

¶ Sacerdotes exorcizando dæmonia repellunt. Cap. LXVII.

Iuo p. 1. c. 103. Pann. l. 1. c. 47.

SAcerdotes cum per exorciſmi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos ſpiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, niſi dæmonia eijciunt?

Item Rabanus de inſtitut. cleric. lib. 1. c. 27.

¶ Quare de ſaliua nares, & aures tanguntur. Cap. LXVIII.

Iuo p. 1. c. 104. Pann. l. 1. c. 48.

Mar. 7.

POſtea tanguntur ei nares, & aures cum ſaliua: & dicitur ei verbum illud Euangelicum, quod Ieſus dixit, quando ſurdum, & mutum ſanauit, tangens cum ſputo linguam eius, & mittens digitos in auriculas eius dixit: effeta, quod eſt, adaperire.) Hoc enim ſacramentum nunc agitur, vt per ſaliuam typicam [d] ſacerdotis, & tactum, ſapientia, & virtus diuina ſalutem eiuſdem catechumeni operetur, vt aperiantur ei nares ad accipiendum odorem notitiæ Dei, vt aperiantur illi aures ad audiendum mandata Dei, vt [α] aperiantur ei ſenſus in intimo corde ad reſpondendum.

α ¶ Vt aperiãt.] *In originali, & apud Iuonẽ legitur*, ad audiẽdũ mãdata Dei, ſenſuq; intimo cordis reponendum.

Item Ambroſius de Sacramentis, lib. 1. cap. 1.

¶ Quare nares, non ora baptizandorum epiſcopus tangit. Cap. IXIX.

Iuo p. 1. c. 106. Tann. l. 1. c. 49.

PRopter gloriam † [e] muneris, [f] & operis [g] non os tangit [h] epiſcopus, ſed nares. Quare nares? vt bonum odorem accipias pietatis ęternæ.

Item Rabanus de inſtit. cler. l. 1. c. 27.

Versus circa materiã baptiſmi.

Est caro noſtra lutum: patris ſapiẽtia ſputum.

Credit ur humanum genus hoc medicamine ſanum.

Homo eſt dignißima creaturarũ.

e ¶ Propter gloriã] ideſt, glorioſũ munus Euchariſtiæ. & glorioſũ opus p̃dication s. Quid. Promaque cum ſpectent animalia cætera terram.

Ouidius.

Os homini ſublime dedit, cælũq; iuidere.

Iuſſit, & erectos ad ſidera tollere vult[o].

Facies humana nõ eſt deturpãda.

Et nihil turpitudinis dẽt inſigniori ſuæ C. de pœn. ſi quis in metallũ. Arg. cõtra ext. de cri. fal. ad audiẽtiam. Glorioſius quippe. & excellẽtiſſimum in humano corpore hominis os deprehenditur: per quod Deus glorificatur. & benedicit̃, & prędicatur. In ſignũ ergo tanti muneris, & operis dignitate non tãgitur os cum ſaliua.

f ¶ Muneris. ideſt, corporis Domini. & ſanguinis, quod eſt munus excellentiſſimum.

g ¶ Et operis. ideſt, prædicationis: ante enim quam quis baptizetur, nec ad corpus Domini ſumendum, nec ad prędicationis officium gerendum eſt idoneus. Vnde nec debet quis ante baptiſmum cõpus Chriſti ſumere: nec prędicationis officium gerere: nec debet ei credi hoc, vel illud, vnde in Euangelio Ioannis, Ieſus non credebat ſe illis, ſcilicet infidelibus.

Baptiſmo carens neq; corpus Dñi ſumat: neq; prædicet.

h ¶ Non os tangit.] ad oſtendendũ, q̃ non priùs credẽdũ eſt hominis quã odor famæ ſuæ præceſſerit, de cu-

hoc exorciſmi variantur.

c ¶ Arte.] i. dolo. ſic exponitur 22. q. 5. quacunque.

POſtea tanguntur.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ſ. perfectis orationibus ſupra dictis tangunt ſacerdotes nares, & aures baptizandi cum ſaliua, dicendo illa

Digitized by Google

ſa vnctionis habetur extr. de ſac.unc.cum ueniſſent.Io.

DEinde a ſacerdote.] CASVS. Dicitur in hoc cap. ꝙ peractis oĩbus ſuprad̃ictis ungitur baptizandus in pectore oleo ſanctificato cum inuocatione patris, & filij, & ſpiritus ſancti, ut mens eius confortetur in fide.

Vngitur eodem oleo inter ſcapulas, ut vndique muniatur, & ad bona opera facienda per Dei gratiam roboretur.

a ¶ Deinde.] Ideſt, poſtquam eſt baptizatus. Vnde finis c. debuit eſſe principium. Ioan.

VEnit ſacerdos.] CASVS. Primo dicitur in hoc c. qd facere debeat ſacerdos, cum ad fontem baptiſmatis primo uenit. Secundo dr, quod ubi homo baptizatur ſm formã Euangelicam, adeſt præſentia Trinitatis, operatur Dei filius, deſcendit ſpiritus ſanctus. Sed in baptiſmo Chriſti ꝓpter incredulos deſcendit in ſpecie viſibili, qui ſimiliter in Apoſtolos deſcendit propter hoc in linguis igneis nos aũt non percipimus eum viſibiliter, ſed per fidem.

b ¶ Primo.] ideſt, olim in baptiſmo Chriſti.

c ¶ Deſcendit.] in ſpecie columbæ. ſ d ¶ Sed per fidem.] vt legitur de pe. diſt. 2. quærendum. Sic c. pennatus alia. Io.

SI non ſanctificatur. Hæc eſt 12. pars diſt. ſecundum Io. de Fan.

CASVS. Quidã preſbyter ꝙñ aquam baptiſmatis benedixãt: vitioſas preces ꝓ imperitiam proferẽs. quare quæſitum fuit ab Aug. verũ valeat benedictio non obſtante uitioſa locutionis, uel quę hæreſim ſapit? & certe probat Aug. ꝙ ualet. nam ſi aliquis fuerit baptizatus in forma eccleſiæ in aqua ubi facte ſunt dictæ preces illęsũ nõ iteratur baptiſmus, & hoc quia precantis affectus ſuperat vitioſam locutionem, & hoc ſit per uerba Euangelica, ſine quibus baptiſma fieri non poteſt. Nam ſi hereticus in forma eccleſiæ baptizat: qui charitatis affectum non habet: licet preces offerat vitioſas: tamen vere baptizat. Idem etiam eſt in quolibet malo ſacerdote, qui cum forma baptiſmi profert preces uitioſas ab hæreticis, uel ab alijs compoſitas. Quid ita, ideſt, cur ita dicitur non iube-

tur denuo? [quia plerumque, &c.] nã utique hæc locutio ſuſpenſiue eſt uſque ibi, [nec tamẽ. Si. i. quamuis. e ¶ Si non ſanctificatur.] pone caſum per illa c. inf. eod. diſt. retulerunt. & ſup. diſt. 38. ſedulo.

f ¶ Contra catholicam fidem.] .i. contra rectam uerborum

¶ Quare a ſacerdote inunguntur. Cap. LXX.

DEinde [a] a † ſacerdote inũgitur, vt ſacrum baptiſma cũ fide accepta cuſtodiatur. Vngitur tunc illius pectus de oleo ſanctificato cum inuocatione ſanctæ Trinitatis, ut nullæ reliquiæ latentis inimici in eo reſideant; ſed in fide ſanctæ Trinitatis mens eius confortetur. Vngitur & inter ſcapulas de eodem oleo, vt vndique muniatur: & ad bona opera facienda per Dei gratiam † roboretur. *Item c.* 2 ß. ¶ Conſecratur poſt hęc fons: & ad ipſum baptiſmum cathecumenus accedit.

Iuo p. 1. c. 108. Pann. l. 1. c. 50.

† *al. benedictione ſacerdotali munitur.*

† *al gloriam.* Iuo p. 1. c. 52. Pann. l. 1. c. 52.

Item Ambroſius in lib. 2. de ſacramentis, c. 5.

¶ Quomodo fontem baptiſmi Trinitatis preſentia conſecrat. Cap. LXXI.

VEnit ſacerdos ad † fontẽ: dicit precẽ; inuocat patris nomen, pãtiam filij, & ſpiritus ſancti: vtiq; uerbis cęleſtibus. Cęleſtia verba, ꝙ Chriſti ſunt. Preſentia Trinitatis adeſt, operat̃ ſermo ęternus, ubi deſcendit ſpiritus, primo [b] quaſi colũba deſcendit, [ꝫ] ut incrudeli vocarent̃ ad fidẽ. In principio ſignũ debuit eſſe: in poſterioribus debet eſſe perfectio. Apoſtolis.n. ſpiritus ſanctus datus eſt in igneis linguis ꝓp incredulos: nobis iã in plenitudine eccleſię, non ꝓ ſigna, ſed ꝓ fidẽ [d] veritas eſt colligenda. ¶ *Caput hoc aliquot locis in nimias prope anguſtias conclusum eſt. Quare præſtat originale ipſum adire.*

Iuo p. 1. c. 110.

† *priorem dicit adfontem.* orig.

Item Auguſtinus de vnico baptiſmo, lib. 6. c. 25.

¶ Verba erroris per imperitiam prolata non impediunt aquæ ſanctificationem. Cap. LXXII.

SI non ſanctificatur [e] aqua, cum aliqua erroris verba per imperitiam precatoris effundit, multi non ſolum mali, ſed etiam boni fratres in ipſa eccleſia non ſanctificant aquam. Multorũ enim preces emendantur quotidie, ſi doctioribus fuerint recitatæ: & multa in eis reperiuntur contra catholicam [f] fidem. Nunquid, ſi manifeſtetur aliquos baptizatos, cum illæ preces dictæ ſuper aquam fuiſſent, iubebuntur de vno baptizari? Quid ita? quia plerumque precis vitium ſuperat precantis affectus: [g] & quia illa certa Euangelica verba, ſine quibus non poteſt baptiſmus conſecrari, tantam ualent, vt per illa ſceuacuentur, quæcumque in prece uitioſa contra regulam fidei dicuntur, quemadmodum dæmonium Chriſti nomine excluditur. Nam utique [h]

Alg. l. 3. c. 13. Iuo p. 1. c. 115. Pann. l. 1. c. 52. & 53

[e] De hoc ſupra ca. ca. a. Aug.

ADDITIO. Hoc etiam fuit dictum L. .. Vel dic contra fidem. .i. orta bonos inter, quæ. ſ. ſapium hæreſim. ſed ſacerdos ſimplex uir certus ſic non intelligit: in o credit eas ſanum, & rectũ intellectu continere. Io. de Fan.

[g] Affectus. ideſt, bonus ſanctus ſuperat vitium locutionis q. d. non ſed potius uerbum Chriſti.

[h] Nam utique.] probat ꝙ vitium precis ꝓp affectum boni non emendatur in baptiſmo ſ. d uerbum Chriſti operatur uirtutem. nam hereticus bonum affectum non

Digitized by Google

Baptiſmus non uitiatur precum uitio.

non habet,& quamuis uitium precum afferat,non tamen minus baptiſmus ſuum effectum habebit, quia tantum ualent illa certa uerba Euangelij,ut quantumcunq; preces aliæ uitioſæ ſint,formam tamen a Chriſto inſtitutam non poſſint euacuare, imo potius quantam

hęreticus ſi afferat [a] precem vitioſam,nec habeat bonũ charitatis affectum,quo poſſit illa imperitia ſuperari, & ideo ſimilis eſt ei,quicũque in ipſa catholica eccleſia inuidus,& maleuolus,quales arguit illic Cyprianus,[b] afferat etiã,ut fieri ſolet,aliquam precem,in qua loquatur contra regulam [c] fidei (multi [d] quippe irruũt in preces non ſolum ab imperitis loquacibus,ſed etiam ab hæreticis compoſitas,& per ignorantiæ ſimplicitatem non eas ualentes diſcernere, utuntur eis,arbitrantes quod bonæ ſint,) nec tamẽ quod in eis peruerſum eſt, euacuat illa, quæ ibi recta ſunt,ſed ab eis potius euacuatur. [e]

Item Auguſtinus ad Neophytos,homil.3.

¶ Quid ſignificent myſteria, quæ in fonte baptiſmatis celebrantur. C. LXXIII.

Suo p.1.c.194. Pan.l.1.c.55.

13 PRima igitur,& ſecunda prędicatione de his tãtũ locuti ſumus, quæ uobis, priuſquã ad fontẽ ſanctũ veniretis,iuxta catholicę eccleſię† inſtituta tradidimus.Et quid ſignificaret unctio,q̃ diuerſis corporis noſtri adhibita partibus diuerſum intellectũ deſignat(,put Dominus donare dignatus eſt (interpretati ſumus, cũ offẽderemus uos per oleũ ſanctificationis ad auditũ plenæ fidei præparatos,& ad bonũ Chriſti odorẽ uocatos,ex toto corde ad abrenuntiandũ diabolo eſſe commonitos.Nunc uero de interioribus iam myſterijs locuturi ſumus, q̃ in ipſo ſacro fonte celebrata ſunt. Emiſſa enim certiſſima cautione,[f] qua uos abrenuntiare oĩbus

† al.regula.

2.Cor.1.

Sent.4.diſt.6.

quantum ſpectat ab baptiſmum, omnes euacuentur ab euangelicis uerbis,& hoc eſt,nam utique.

a ¶ Si afferat.] ſi,ideſt,quamuis.

b ¶ Cyprianus.] Cypriano.n.& ro. ep̃is uiſum eſt baptiſmũ Chriſti nõ poſſe eſſe apud hæreticos, uel apud ſchiſmaticos,qui etiã baptiſma hæreticorum lauacrum diaboli appellabant. ſup.ea.diſt.qũo.& diſt.32.§.uerũ.

c ¶ Regulam.] non enim debent uerba cęleſtis Dei reſtringi ſub regulis Donati. 38.di. indignum.palea eſt. q.d. ſi uirtus verborum excludit dæmonium,ita & precum uitium.

d ¶ Multi.] parentheſis eſt,ideſt,interpoſito uſque ibi nec tamen.

e ¶ Euacuatur.] arg.q̃ utilia non uitiantur per inutilia ſup.diſtin.37.turbat.ſup.23.q.4.quid ergo.C.de do. ſancimus.ſup.1.q.1.nonne Sodomitę &c. Dñs declarauit.ſup.diſt.37.ſi quid ueri.ar.tamen contra ff.de aqua quotid.& eſti.l.1.§.item quæritur.ſup.di.23.quorundam ſup.diſt.9.ſi ad ſacras.ſup.3.q.9.pura.

e ¶ Euacuatur.] ex hoc cap.colligitur q̃ nõ uitiatur forma baptiſmi ſi quid in ea apponatur ſuperfluum,quod admittunt quidam. ut ſi dicatur, baptizo te in nomine patris,[&] filij,& ſpiritus ſancti,& diaboli, uel [Arma utrumq; cano,uel quidquid ſequatur,baptizatus eſt.arg.contra.ff.de uer. obl.quæ extrinſecus. Idem eſt ſi quid præmittatur ante formã, ut ſi dicatur:] Arma utrumque cano, & ego baptizo te in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti.Si uero aliquid interponatur,ut ſi dicatur, baptizo te,& Deus eſt in noie patris, & filij,& ſpiritus ſancti,&c.non eſt baptizatus. arg.ff. §.ult.& pe.& de uerb.oblig.continuus.nam modicum intervallum non impedit. quod tamen magis intellectu, quam locutione,&c.ff. de ſol. ratum. Et hoc etiã attendas circa formam Euchariſtiæ. Pone enim q̃ dicit formam panis, demum poſt aliquantulum ſpatium formam uini,nunquid tranſubſtantiatur ibi panis uel uinum? Reſp. ut præmiſi.tamen quæſtio nõ procederet ſecundum eos,qui dicunt eſſe duas formas,ut notatur ſup.diſt.2.quia paſſus.

PRima igitur.] Hæc eſt 13.pars diſt.ſm Ioã.de Fan. CASVS. Beneuen. ſic ponit hunc caſum. Prædicauerat Auguſt. ſemel, & iterum neophytis,& expoſuerat illis de exorciſmis, qui dicuntur, & fiunt circa baptizandos: Hic oſtenditur,qui baptizantur qualiter interrogentur.& reſpondeant de articulis fidei, & qualiter reſponſiones debeant intelligi. H.uero ſic ponit hunc caſum. In hoc c. oſtendit Aug.ſe in ſuperioribus tractaſſe de his quæ fiũt pueris in catechiſmo.& exorciſmo.Secundo dicit ſe nunc uelle de his tractare, quæ fiunt circa pueros in ipſo baptiſmo.& dicit quod in baptiſmo præcedit interrogatio. & riſio de ſymbolo. Inde ſequitur immerſio in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti: ſicut docuit Chriſtus,ſed q̃a non inuenitur in ſymbolo,ſed credo ſanctã eccleſiã. Aug.credit eſſe repetendum ter, ut dicatur: credo ſanctam eccleſiam: ſicut ibi,credo in Deum,&c. Ad ultimum ſubiũgit quod in alio ſenſu dr.credo in Deum,& in alio ſenſu dicitur, credo eccleſiam catholicam.Sequen.duo.c. plana ſunt.

f ¶ Cautione. hic ergo intercedit ſtipulatio,& obligantur pueri ex promiſſione patrinorum, licet nõ intelligant.

Vtile non debet per inutile uitiari.

Baptiſmi forma an uitietur ſi aliquid ſuperfluum apponatur, aut ſi ipſius ordo mutetur.

1 Vt Leo. quod dicit uerum,ſi aliud oppoſitum ſubſequatur, ut ſequitur, &

Stipulatio intercedit in baptiſmo per quã obligantur pueri.

idem tenet hic H.& illorum fuit hæc ſententia uſque ibi, q̃ non cõcedo, &c. ubi adde q̃ hæc fuit dictum. Io. uſque ibi ſed pone, &c. & ſecutus eſt. ipſe Ioannem magiſtrum Petrum, qui dixit q̃ in talib. nõ eſt forma ſeruanda.

Aliud eſt enim dicere in nomine patris, & filij,& ſpiritus ſancti, & diaboli, & aliud ſignatur. Arch.

Digitized by Google

gant,quod ſpeciale eſt in baptiſmo: illud autem eſt loco ſtipulationis, credis in Deum, tenetur ergo obſeruare fidem puer factus adultus.45. diſtinct.de Iudæis. & obligantur, licet nihil intelligant. C. de fal. mon. l.1.imo ſi bene inſpexerimus,potius liberatur a diabolo,quam obligetur. nam ignorans per alium bene liberat. Et ex eo quod dicit ueriſſima, eſt argumẽtum ſimplex cautio, idonea cautio dicit, tamẽ lex dicit,quod cum dicitur idonea cautio, intelligẽdum eſt pgn°, vel fideiuſſor, ut ff. de fideiuſſo. liber.l.4.§. addicta.

Cautio idonea,quæ eſt.

a ¶ Ergo. Iocabuli tenus.l. potiũ .poteſt accipi proprie. & improprie. ar. diſt. 28. presbyterum.

b ¶ Quaſi in Deũ.] Crede Deo, credaſqi Deũ, plus credo nasci te, Si credas in eũ quàm quod ex, uel cum.

Puer ſeptẽnes poſſunt mentiri, & verum dicere.

P Aruuli. Hæc eſt 14. pars diſtinctionis qua probat per hanc lex cap. od ſolus baptiſmus ſufficit parvulis,qui alias nõ poſſunt credere niſi p ſacramẽtũ fidei.lo.de Bant.

c ¶ Loqui. Alter ſi poſſunt loqui unde. Aug. in epiſtola ad Renatum epiſcopum. Septennis ætatis pueri,& mẽtiri & verum dicere,cõfiteri,& negare iam poſſunt,& ideo cum baptizantur, iam ſymbolum reddant, & ipſi pro ſe ad interrogationem reſpondeant.

d ¶ Vel credere. Iaſquod hẽt puer fidẽ, ſed neſcit ea uti, ut ext. e.maiores. vers. plerique.

e ¶ Muti. vel & furioſi. pupillus enim infans,uel infantiæ proximus non multũ a furioſo diſtat. inſtit de inuti. ſtipul. pupill°. differẽtia tamen dixi inter infantẽ, & furioſum ſup. ea.hi qui.

Obligatus per alium liberari poteſt.

f ¶ Vice.] nam ſatis cõueniẽs eſt, ut qui per alium obligatur etiam liberetur per eſſum inſt.e. quæris. Item dicit lex quod pro ignorante fideiubere poſſum. ff. de fideiuſſ. fideiubere.

& ignoranti etiam actio acquiritur. ff. ſi cert.petat. ſi a furioſo.

g A Egrotantes.] ¶ Sui. ſcilicet amici.

h A Dixerit.] vel dici fecerit, uel per ſigna, uel dicit ſui,ſcilicet uoluntatis.

1 Scilicet & aliũ qui eius uoluntatem proba uit. 26. q. 6. qui recedũt. & cap. ſe. de pœn. diſt. 2. multiplex. Archid.

pompis diaboli, & omnibus operibus eius,& oſſorniſicationi diabolicæ ſpopondiſtis, deſcendiſtis in fontem ſacrum,fontem redemptionis, fontem ſanctificatũ uirtute cœleſti. In hoc ergo fonte antequam nos toto corpore tingeremus;interrogauimus, Credis in Deum patrem omnipotentem?Reſpõdiſtis,Credo. Rurſus interrogauimus,Credis,& in Ieſum Chriſtum filium eius, q. natus eſt de ſpiritu ſancto ex Maria Virgine?Reſpondiſtis ſinguli, Credo.Iterũ interrogauimus, Credis,& in ſpiritum ſanctũ? Reſpõdiſtis ſimiliter: Credo. Hoc aũt fecimus iuxta Domini noſtri Ieſu Chriſti ſaluatoris imperium,qui,cum ad patrem in cœlum aſcenderet,diſcipulis ſuis,id eſt Apoſtolis mandauit dicẽs:[Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris,& filij,& ſpiritus ſancti.] *Item.* ¶ Quod autem interrogauimus,Credis & ſanctam eccleſiam,remiſſionem peccatorum,carnis reſurrectionem, hoc eo modo interrogauimus,ut quomodo in Deum creditur, ſic & in eccleſiam ſanctam catholicam,quæ propterea ſancta,& catholica eſt,quia rectè credit in Deum. Nõ ergo [a] diximus, vt in eccleſiam,quaſi in Deũ [b] credaretis, ſed intellige nos dicere,& dixiſſe, ut in eccleſia ſancta catholica cõuerſantes in Deum crederetis, credaretis etiã reſurrectionem carnis,quæ futura eſt.

Matth.28.

Sermo. 181.de tempo.c.12.

a ¶ Credis ſanctam.] *Legebatur*,in ſanctam. *Inducta eſt particula*,In, *ex aliquot uetuſtis,& Iuone. Atque ita loquendum docet ſæpe Auguſtinus.*

Item Iſidorus de officijs,lib.2.c.24.

¶ Aliorum fide,& profeſſione paruuli baptizantur. C. LXXIV.

14 P Aruuli alio pfitẽte baptizãtur,qa adhuc loq.[c] vel credere[d] neſciũt,ſicut ẽt ęgri,muti,[e] & furdi,qhorũ vice[f] alius pfiteẽ,vt peis,dũ baptizãtur, reſpõdeat.

Sem.ibidem.

Et in Afr.c.12.

Item ex concilio Carthaginen. 3.c.34.

¶ Aliorum teſtimonio ægrotantes ſunt baptizandi. C. LXXV.

A Egrotantes,[g] ſi pro ſe reſpondere nõ poſſunt,cũ [h] voluntas eorum teſtimoniũ ſui dixerit,[h] baptizẽtur.Similiter & de pœnitentibus agendum eſt.

Bitte.l.4.c.36. Iuo p. 1.c.135. Pan.l.1.c.14.

g ¶ Voluntas eorum.] *Nihil mutauit ex obgloſſam in uerbo*,dixerit.*ſed in omnibus uetuſtis exemplaribus & in concilio Carthaginẽſi tertio,& cõcilio Africano in corpore conciliorum tribus tomis impreſſo, & apud Iuonẽ,q citat Iſid. legitur.* Cũ voluntatis eorũ teſtimoniũ ſui dixerint. *In eodẽ aũt Africano,in codice canonũ, & in Carthaginenſi recentioris editionis cõciliorũ, & apud Burchardum eſt*,Cum voluntatis eorũ teſtimonium hi,qui ſuis periculo proprio aſſuere, dixerunt. *In Carthaginenſi autem Græco*,ὅταν τῶν ἑαυτῶν ἐρωτηθῶσι τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ ἐποίησαν.

Digitized by Google

NIhil est aliud.] CASVS. Quæritur fuit ab Aug. quare pro parulo cum interrogatur, credis in Deū, respondeant patrini, credo, cum parulus fidei articulos non intelligat? & respondet, quod talis responsio adhibetur; vt sacramentum solemnitas impleatur, &

Item Aug. epist. 23. ad Bonifacium.

¶ Sacramentum fidei, non ipsa fides parvulum facit fidelem. Cap. LXXVI.

Sent. ibid. Iuo p. 1. c. 187. Pann. l. 1. c. 56.

NIhil est aliud credere, quam fidem [a] habere, ac per hoc, cum respondetur parvulum credere, qui fidei nondum habet effectum, † respondetur fidem habere [b] propter fidei sacramentum, & convertere se ad Deū pp conversionis sacrū: quia & ipsa respōsio ad celebrationē † pertinet sacramēti. *Item infra.* ¶ Parvulum etsi [c] nōdum fides illa, q̄ in credentiū voluntate consistit, iam nī ipsius fidei sacramentū [d] fidelem [e] facit. Nam sicut credere respondetur, ita ēt fidelis vocatur, non rem ipsam [f] mēte annuendo, † sed ipsius rei sacramentū percipiēdo.

† *al. celebritatem.* inf. ea. c. quæris.

† *al. abnuendo.*

Item in lib. 4. de baptismo, c. 24.

¶ Alterius professio non valet ei, qui per se respondere potest. Cap. LXXVII.

CVm pro parvulis alij respōdent, vt impleatur erga eos celebratio sacramenti, valet vtique ad eorum consecrationem, quia ipsi respondere [g] non possunt. At si pro eo, qui respondere potest, alius respondeat, non itidem [h] valet. Ex qua regula illud in Euangelio dictū est, quod omnes cum legitur, naturaliter mouet, [Aetatem habet, ipse pro se loquatur.]

sup. eo Baptis. vicē. Sent. ibid. Iuo p. 1. c. 124. Pann. l. 1. c. 15.

Item Augustin. in homilia 3.

¶ Quare trina mersio in baptismate celebretur. Cap. LXXVIII.

Ioan. 9.

POstquam [i] vos credere promisistis, tertio capita vestra in sacro fonte demersimus. Qui ordo baptismatis duplici [k] mysterij significatione celebratur. Recte enim tertio mersi estis, qui accepistis baptismū in noie S. Trinitatis. Recte tertio mersi estis, qui accepistis baptismum in noie Iesu Christi, qui die tertia resurrexit a mortuis, illa enim tertio repetita demersio typum dominicæ exprimit sepulturæ: per q̄ Christo consepulti [l] estis in baptismo, & cū Christo resurrexistis in fide, vt peccatis ablūti in sanctitate virtutum Christum imitando viuatis.

Scot. 4. d. 3. Iuo p. 6. c. 194. Pann. l. 1. c. 57.

Rom. 6.

Item ex canonibus Apostolorum, c. 50.

¶ De his, qui semel non tertio in baptismate mergantur. C. LXXIX.

Barc. l. 4. c. 23. Iuo p. 1. c. 128. Pann. l. 1. c. 58.

† *episcopus aut presbyter. emg.*

SI quis presbyter, † aut episcopus nō trinam mersionē in vnius mysterij celebret, sed semel mergat [m] ba-

& propter sacramentum fidei per quod parvulus dī fidem habere, & credere, unde fides vocatur, licet fidei veritatem non habeat in actu, sed in habitu.

a ¶ Quam fidem .i. sacramenti fidei professionem, sed non virtutem, nisi si non habent charitatem quomodo erunt in patriam post mortē? i hoc eis datur a Deo. Alij dicuntur quod habent eam in habitu. extra de baptis. & eius effectu. sed & per alios dicuntur credere .i. fieri fidei in ecclesia.

b ¶ Habere] inf. ea. quæris. sup. 15. q. 1. §. ut itaque. ī. d. 1. hoc est, quod dicimus.

c ¶ Etsi] idest, quamuis.

d ¶ Sacramentum.] Baptismus dī sacramentū fidei, q̄a in fide Christi conferatur, & in fide ecclesiæ conferatur, vel quia noīe Trinitatis confertur, quam offerētes & obligati esse dicuntur credere, & confiteri. Vel quia dignū est, q̄ suscipiens fidem habeat, & si non habeat, aliquo impediente.

e ¶ Fidelē.] sunt q̄ dicunt ipsos fideles dici, quia fidem habēt habitu, nō vsu, nō exercitio, & sic de aliis virtutib. alii sic illud intelligūt. fides illa, q̄. &c. non sicut fidelem vsu, i. exercitio. inf. ea. parum. & sic de aliis.

f ¶ Non rem ipsam] sicut virtutem.

CVm pro parvulis. CASVS. Dīcit, q̄ alii videt pro parvulis vt sacramentū celebretur, & valet pro eis talis responsio, quia per se rūdere non pōt. Si aūt possunt, p se respōdere, talis responsio non valeret eis. q̄ probatur auctoritate Euangelij.

g ¶ Respondere.] sic distinguit lex. ff. de admin. tut. l. 1. §. 6. vlt.

h ¶ Itidem.] i. tūm, & hoc quo ad præsumptionem. ¶ Aug. Q̄ 4 racionalitas non habetur pro consensu sup. d. 86. tanta. sup. dist. 27. diaconus. 1. d. ff. 54. si seruus. sed contra sup. 2. q. 6. bi duum.

POstquam.] CASVS. In hoc sacramento duplex rō assignatur quare hō ter immergatur in baptismo. Vna est, quia baptizatur in nomine patris & filij & spīritus sancti. Alia est, quia Christus tertia die resurrexit a mortuis, cum quo etiam moritur in baptismo.

i ¶ Postquā de forma baptizādi & modo tractat vsque ad c. venisti.

k ¶ Duplici.] ēt ter mergitur, & quia fit invocatio Trinitatis: quia Christus tertia die resurrexit, vt inf. sequitur.

l ¶ Consepulti.] quantum ad vitia.

ADDITIO. Hoc sup. ea c. proprie.

SI quis presbyter.] CASVS. Quidam in baptismo semel tantum hominem immergebam, & dicebant, Baptizo te in mortem Domini, dicitur quod tales debent deponi: quia formam non conservauerunt.

m ¶ Trinā mersionē] inf. e. c. proxi. cōtra sed aliud est semel īmergi sub illa verborū forma, baptizo te i mortē Dñi q̄ hic interdī. Aliud in nomine Trinitatis unica mersione, q̄ ibi in ecclesia quibusdam permittitur.

Baptismus est sacramētum fidei.

Quod dicitis offerentib. dī, non vī esse de substantia. inf. ea. in baptismate in littera mīca. Arch.

4 Subau. q̄a non p̄sumuntur valere quoad remissionē peccatorum Io. de Fant. Tricens nō cōsentit. Baptizādus ter debet immergi.

Digitized by Google

Alras.l.in memoriam, vel ad similitudinē mortis, &c. fm Io. de Fan.

DE trina. ¶ Hæc est 15. pars dist. in qua dr. q3 non est contra fidem si semel immergitur puer in nomine patris & filij, & spiritus sancti propter vnionem Trinitatis. Ioan. de Fant.

CASVS. Quidam in baptismo ter immergebant: quidā semel vtriq. in forma ecclesiæ, quærebatur quid iuris esset: & respondet. q bona est utraque cōsuetudo, quia trina mersio & elevatio mortē Christi significat, & reliqua mysterium tertia die, & trinitatem personarum, q in vna substātia cōsistunt: una vero immersio unitatem substantiæ designat. Seq. c. pater.

Cyprianus semel tantū immergebat.

b ¶ Cōsuetudo.] Sup. d. 12. scit sācta. Anton. lib. 8. de forma sup. dist. 76. c. pen. & vlt. ADDITIO. Vel dic consuetudo, s. immergendi semel, vel ter, dummodo forma ecclesiæ obseruetur. Archid.

c ¶ In tribus.] videtur contrariū huic c. qđ Ambr. dicit de Cypriano in suo tem. fu abūdat Cyprianꝰ cū semel immergat pueros, q quod intelligebat, studiose adimplebat bonis operib. abundando, licet in hoc nescius delinqueret, sed post correctus a Dño abūdauit altiori sensu. ter illos immergēdo Sol. Forte dic in semel dēre immergere dogmatizabat, vel ibi erat consuetudo semel immergere.

d ¶ Odem modo.] idest in nomine patris & filij & spiritus sancti.

e ¶ Et ter. ideo ter immergitur in baptismo & ita tres mersiones sunt unum sacramentū, sicut plures Dicēdo in tres voces vnum nomen. arg. extra de & filij, & spiritus sancti. ANTONINVS. Quidā in Christi nomine baptizabant & semel. n. immergebāt. qui in hoc decipiebantur, quia iuxta Euangelium tenebantur immergere in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. añ.

a ¶ In morte.] idest, ad invocationem & mortis eius.

f ¶ Multi sunt.] Non prohibet baptizari in nomine Christi. sed reprehendit illos qui dicebant quod debet baptizari tantum vna immersione, & tantum sub vna forma verborum in nomine Christi.

g ¶ Trinitatis explicite.] Nuquid & Græci hēnt eādē formam

Baptismus an possit dari in nomine Christi.

Baptismus forma apud Græcos & latinos est eadem.

baptismate (quod a dari quibusdā iubetur in morte a Domini) deponatur. Non. n. dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, sed euntes docete omnes gētes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Matth. 22.

a ¶ Quod dari.] *Prisca versio hoc tantum loco discrepat a Gratiano. Sic enim in ea legitur*, quod dari videtur in morte Domini. *eodem modo apud Burchardum. Ivo habet*, quod dari iubetur in Domini morte. *Græce autem est*, ἀλλὰ εἰς βάπτισμα εἰς τὸ θάνατον τοῦ κυρίου ἁπλῶς ἐστιν, i. sed vnicam mersionem, quæ in mortem Domini datur.

Item Greg. Leandro epō Hispaniarum, li. 1 epist. 41.

¶ De eodem. Cap. LXXX.

IN trina mersione baptismatis nihil respōderi verius pōt, quam quod ipsi sensistis, quia in vna fide nihil officit sanctæ ecclesiæ cōsuetudo b diuersa. Nos aūt, quod tertio mergimus, triduanæ sepulturę sacramēta signamus: vt dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani tēporis exprimatur. Quod si qs forte etiam pro summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque illud aliquid obsit baptizandos semel in aquis mergere, quia dum in tribus personis † vna substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus c mersionibus personarum trinitas, & in vna potest diuinitatis singularitas designari.

Et in Tole. 4. c. 5. & in Vuormaciēsi, c. 5. Sent. ibidem. Poly. l. 3. tit. 10. Ant. l. 9. c. 61. Ivo p. 1. c. 130. Pann. l. 1. c. 60.

† *al. substantię.*

Item Hieron. super epistol. ad Ephesios, li. 2. ad c. 4.

¶ De eodem. Cap. LXXXI.

EOdem modo d & in patrem, & filium, & in spiritū sanctū baptizamur, & ter c mergimur, vt Trinitatis vnū appareat sacramentū, & nō baptizamur in nominibus patris & filij, & spiritus sancti, sed in uno noīe q̄ intelligitur Deus. *Item infra.* ¶ Potest vnum baptisma & ita dici, quod licet ter baptizemur propter mysterium Trinitatis, tamen vnum baptisma reputetur.

Ad verb. Vnus Dominus.

Ivo p. 1. c. 161. Pann. l. 1. c. 61.

¶ *Locupletatum, & emendatum est caput hoc ex originali.*

Item Pelagius Papa, Gaudentio episcopo.

¶ De his, qui in nomine Christi semel tantum mergūt.

Cap. LXXXII.

MVlti sunt, f q in nomine tolūmodo Christi vna ēt mersione se asserunt baptizare. Euangelicum vero præceptum ipso Deo, & dño saluatore nostro Iesu Christo ordinante, nos admonet, in nomine Trinitatis, & trina ēt mersione sanctum baptisma vnicuique tribuere, dicente Dño discipulis suis; (i. e. baptizate omnes gentes in nomine patris & filij, & spiritus a sancti.)

Ivo p. 1. c. 161. Pann. l. 1. c. 62.

Ioan. 3.

a ¶ Spiritus sancti.] *Hic videtur æquus cap. Si revera, supra eod.*

Item Zacharias Papa Bonifacio episc. in epist. cuius initium: (Sacris liminibus.)

Digitized by Google

formam; Sic quia idem est effectus, voces aũt non eędẽ vt dicit Ari. vñ Græcus huc veniens baptiza & in lingua sua, & Latinus I Græcia in lingua sua. qa Apostoli variis linguis loquebãtur, & iuxta illud. Qui probant & qui sequebantur, clamabant, Osanna, & tantum forma realis

¶In inuocatione Trinitatis tertio in baptismate mergere debemus. C. LXXXIII.

Sent. 4. dist. 4. Iuo p. 1. c. 169. Pann. l. 1. c. 63.

16 IN synodo Anglorum decretum, & iudicium firmissime præceptum, & diligenter demonstratum esse dignoscitur, vt quicũq; sine inuocatione Trinitatis mersus fuisset, sacramentum regenerationis non haberet. Quod omnino verum est: quia si lotus in fonte baptismatis quis fuerit sine inuocatione Trinitatis, perfectus Christianus non est, nisi in nomine patris, & filij, & spiritus sancti fuerit baptizatus. Hoc quoq; obseruari in prædicta synodo sacerdotes voluerunt, vt qui vel vnam de Trinitate personam in baptisma non nominaret, illud baptisma esse verum non posset. Quod pro certo verũ est: quia qui vnam ex sancta Trinitate confessus non fuerit, perfectus Christianus esse non potest. Qui enim confitetur patrem, & filium, si confessus non fuerit & spiritum sanctum, neque patrem habet, neque filium: & qui confessus fuerit patrem, & spiritum sanctum, & filium non fuerit confessus, neque patrem habet, neque spiritũ sanctum, sed vacuus est a diuina gratia.

Item Greg. Quirino epis. in Iberia, lib. 9. epist 19.

¶Rebaptizantur, qui in nomine Trinitatis baptizati non fuerint. C. LXXXIV.

2. q. 1. quis. Iuo p. 1. c. 153. Pann. l. 1. c. 64.

HI vero hæretici, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiani †, [a] & Cataphryges (quia & illi Christum Dominum non credunt, & isti [b] sanctum spiritum peruerso sensu esse quendam prauum hominem Mõtanum credunt; quorum similes multi sunt) & alij tales, cum ad sanctam ecclesiam veniunt, baptizantur, quia baptisma non fuit, quod in errore positi in sanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt.

† Bonosiani.

Item ex concilio Toletano 4. c. 5.

¶Semel in baptismate mergere licet. C. LXXXV.

Iuo p. 1. c. 129. Pann. l. c. 59.

PRopter vitandum schismatis scãdalum, vel hæretici dogmatis vsum, simplam [c] teneamus baptismi mersionem.

Item Zacharias Papa, Bonifacio episcopo in epistola decretali.

¶De sacerdote qui per ignorantiam linguæ latinæ inuocatione Trinitatis deliquit. C. LXXXVI.

Barch. l. 4. c. 48. Iuo p. 1. c. 137. Pann. l. 1. c. 85.

RElatum est auribus tuis, quod fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui latina lingua penitus ignorabat, & dũ baptizaret, meticẽs latini eloq; infringẽs lingua dicebat se baptizare in nomine genitoris & nati & sancti sp̃s. minus autem baptizatur. Vide tñ hoc quia non refert vtrum ex ignorãtia quis dixerit. arg. ff. de verb. obl. quæ extrinsecus, & l. si sub vna & ff. si cer. pet. & certum q; accessio de sub nominibus synonymis bñ petitur est attendenda, & nõ vocalis. inf. ea. retulerũt. Itẽ pone qũ aliquis dicit: baptizo te in nomine genitoris & nati & sancti sp̃s. minus autem baptizatur. Vide tñ hoc quia non refert vtrum ex ignorãtia quis dixerit. arg. ff. de verb. obl. quæ extrinsecus, & l. si sub vna & ff. si cer. pet. & certum q; accessio de sub nominibus synonymis bñ petitur

baptizare in nomine genitoris &c. nota cat.

c PRopter.] ¶simplam.] alludit consuetudini loci. V. / simplam id est, vniformem. Et ita est arguendum quod omnes debemus baptizari in nomine patris & filij & spiritus sancti sup. ea. proprie.

RElatum.] CASVS. Quidam presbyter imperitus in arte grammatica, in baptizando verba baptismi

fieri baptismus, sed sic non baptizatur in nomine paternitatis & filiationis. &c. Item omittitur hoc pronomẽ ego. & dicit. baptizo te, &c. bene baptizat intelligitur pronomen arg. C. de fideic. vel maxime qñ nec Christus apposuit

IN synodo, hęc est 16. pars dicti in qua probat, q̃ forma baptizandi dẽt seruari, & qui vnũ de Trin. cõfessus nõ est siue negauerit, non est Chr̃ianus. Io. de Fã. CASVS. Quidã erãt qui in baptismo nõ nominabãt oẽs tres p̃sonas, cõtra quos in synodo Anglorũ est diffinitum, q̃ nõ dr̃ aliquis vere baptizatus, nisi in nomine patris & filij & sp̃ûs sancti amen, fuerit baptizatus, nã si qs duas p̃sonas fuerit cõfessus, & tertiam negauerit, duarũ cõfessio nihil ei p̃dest.

HI vero hęretici] CASVS. Bonosiani nõ credebãt filiũ esse Deũ, nec Cataphrigę spiritũ sanctũ, ideo in nomine Trinitatis nõ baptizabant ipsi nec multi alij. vnde sic baptizatis dr̃, q̃ si ad ecclesiã venerint, dẽnt nõ baptizari. Seq. ca. patet simplã. i. vnicam vel vniformẽ. a ¶ Bonosiani, sup. 24. q. 1. quidam ver. Bonosiani. Hi dicebant Christum adoptiuum filium Dei, non proprium.

b Et isti] alias tamẽ exprimitur eorũ error, 4. q. 3 quidam uer. Cataphrygas, q̃ auctores eorũ dixerunt sp̃m sanctum in se defecẽdisse, non in Apostolos.

Digitized by Google

ret,baptizo te in nomine patria, & filia,& ſpiritu ſancta. Ac per hoc tua reuerenda fraternitas conſiderauit eos rebaptizare. Sed ſanctiſſime frater,ſi ille,qui baptizauit, non errorem introducens, [a] aut hæreſim: [b] ſed pro ſola ignorantia Romanæ locutionis infringendo linguam, vt ſupra fati ſumus, baptizans dixiſſet,non poſſumus conſentire,vt denuo baptizentur.

a ¶ Nuntij tui.] *Hæc duæ voces additæ videtur a Gratiano(quãquã Virgilius & Sidonius, qui hoc retulerãt proprie nũtij Bonifacij nõ fuiſſent) ne ea,q̃ in epiſtola antecedũt,referre cogeretur, qđ tñ Burchardus, & Iuo fecerũt.*

Item Ambroſius de ſacramentis,tractatu, ſeu lib.1.c.2.

¶ Quare baptizati a ſacerdote vngantur. C. LXXXVII. Iuo p.1.c.109. Pann.l.1.c.51.

17 VEniſti[c] ad fontem,ingreſſus es,conſidera,qđ vi deris,[d] quid locutus ſis,conſidera,repete [e] diligẽ ter,occurrit tibi leuita,occurrit p̃sbyter vnctus es,[f] quaſi athleta Chriſti,vt ad baptiſmũ catechumenus accedas.

8 ¶ Vt ad baptiſmum,] *Ita etiam Iuo, & auctor gloſſæ ad ver.* Vnctus. *videtur hunc ſpectaſſe, ſed tota hæc clauſula abeſt ab originali:in quo huius loco ſunt verba hæc,* quaſi luctamen huius ſæculi luctaturus, profeſſus es luctaminis tui certamina.

Item Rabanus de inſtit.cler.lib.1.c.28.

¶ Quare baptizatus a presbytero, vngatur in cerebro.

C. LXXXVIII.

POſtquã [g] aſcẽderit baptizatus de fonte, ſtatim ſignatur in cerebro a presbytero cũ ſacro chriſmate ſequẽte ſimul & oratione, vt regni Chriſti particeps fiat, & a Chriſto Chriſtianus [h] poſſit vocari. Iuo p.1.c.140. Pann.l.1.c.66.

Item Ambroſius de ſacramentis, tract. ſeu.lib.2.c.6.

¶ Quid ſuper baptizatum a ſacerdote dicatur.

C. LXXXIX.

EMerſiſti,[i] veniſti ad ſacerdotem. Quid tibi dixit? [Deus,inquit,pater omnipotens, qui te regenerauit ex aqua & ſpiritu ſancto, conceſſitque tibi peccata tua, ipſe te vngat in vitã æternam.] Vide, vbi [k] vnctus es,in vitam,inquit,æternam. Iuo p.1.c.141. Pann.l.1.c.67.

i ¶ Emerſiſti.] *Sic apud Iuonẽ in originali eſt:* Ergo merſiſti *eodem ſenſu,quẽ elicit auctor gloſſæ ex verbo.* Emerſiſti. *Frequens autem eſt apud B. Ambroſium iſtius vocabuli in hanc ſententiam vſus.*

Idem in libro 3.de ſacramentis,c.1.& 2.

¶ Quare vnguentum ſuper caput baptizati ponatur.

C. XC.

ACcepiſti miſterium,hoc eſt, vnguẽtum ſupra caput. Quare ſupra caput? quia ſenſus ſapientis in capite [l] eius. *& inf.c.2.* ¶ Sequitur ſpirituale ſignaculũ,q̃ audiſti hodie [m] legi,quia poſt fontem ſupereſt,vt perfectio fiat, qñ ad inuocationẽ ſacerdotis [n] ſpiritus ſanctus infundit. Iuo p.1.c.142. Pan.l.1.c.68. Ecl.2.

Item Rabanus de inſtit.cleric.lib.1.c.29.

1 Vel dic qđ facit mentionẽ de errore,qa ſi erraret quod aliud diceret vel facere intenderet, q̃ dicant uel faciant catholici; talis error impediret. B.Hiſp.

Veniſti.)Hęc eſt 17.pars diſt. in qua interp̃tatur uerba ſacerdotis,quę dicit in exorciz̃ndo & baptiz̃ndo.& neſcies quid ſignificent. Io.de Fant.

c ¶ Veniſti.] de ijs quę in baptiſmi celebratione fiunt,diſtũ eſt,nũc principaliter ſequitur de ijs, quæ poſt lauacrũ ſequũtur.ſ.q̃ poſt baptiſmũ baptizato fieri dẽant & 6.c.annectit. in poſtremo iſti hĩ quæ circa ipſum facta ſunt prius.

d ¶ Quid videris].id quid audieris, nam ſub uiſu oĩs ſenſus continetur 2.

2 Ad hoc facit optime q̃ legit not. 3.q.2.teſtes q.2.di.diaconi ſunt uer. ipſe etiã. & ſunt iſta gl. I. & Ioã.de Fan.

e ¶ Repete] oſtendit q̃ circa ipſum prius facta ſunt uſque ad c.Iudæi.

f ¶ Vnctus es) ſpiritu, non oleo,ſcilicet,in catechiſmo.

POſtquam.] 1.eo.d.4. nouiſſime,1.ea.p̃sbyteri. & cap.nullus miniſtrorum.

h ¶ Chriſtianus.] ſu.3.q.1.olim.

i BEmerſiſti idẽ, merſus fuiſti.

k ¶ Vbi ideſt, ad quod.

l ACcepiſti] ¶ In capite) i.anima. ſup.de pẽ.d.3.ille rex. & ita anima hẽt ſedem in capite. Aliter non bene concordaret littera.

m ¶ Hodie.] ſ.in die Pentecoſtes, quia lecta fuerat epiſtola de aduentu ſpiritu ſancti in Apoſtolos.

n ¶ Sacerdotis.] ideſt. epiſcopi. eo quia ſolus epiſcopus facit hanc inuocationem inf.diſt.5.manus.

ADDITIO. vt inf.eod.presbyteri.&c.ſeq.Archid.

Poſt

al. Veniamus.

† *quos*] uera lectio.

POſt bapt[illegible].] CASVS. Queſitum fuit quid ſignificaret candida, qua baptizatus induitur? Reſpondetur quod ſignificat mũditiam & puritatẽ, quam animas a peccatis uſque in diem iudicij dẽt ſeruare, ſignificat ẽt gloriosã reſurrectionẽ fidelium, & regnũ futurũ: tegitur

b ¶ Innocentiam.]Candor enim munditiam deſignat. 30.q.ult. Feminæ.

Candor mũditiam deſignat.

c ¶ Ad myſterium.] Deſignãdum per hoc, n. deſignatur futura reſurrectio corporum glorioſa & animarum uel etiam nunc a peccatis.

¶ Quare candida veſtis traditur Chriſtianis. Cap. XCI.

† al. ad præſentandã.

† al. infantiam.

POſt baptiſmum [a] traditur Chriſtiano veſtis cãdida, deſignans innocentiam, [b] & puritatem Chriſtianã, quã poſt ablutas veteres maculas ſtudio ſanctæ conuerſationis immaculatam ſeruare debet repræſentandam † ante tribunal Chriſti. Cuncti vero renati albis induuntur veſtibus ad myſterium [c] reſurgentis eccleſiæ. *Item ibidem.* ¶ Vtuntur ergo baptizati albis veſtibus: vt quorum primæ natiuitatis faciem † vetuſti erroris pannus fuſcauerat, habitus ſecundæ generationis gloria præferat indumentum. Tegitur enim poſt ſacram vnctionem caput eius myſtico velamine, vt intelligat, [d] ſe diademate [e] regni, & ſacerdotali dignitate potiri.

Iuo p. 1. c. 144. Pan. l. 1. c. 70. † al. uoluptate. † al. uoluntate.

Item Ambroſius in lib. de iis, qui initiantur myſterijs, capitulo 7.

¶ De eodem. Cap. XCII.

Burc. l. 4. c. 81. Iuo p. 1. c. 275. Pan. l. 1. c. 71.

ACcepiſti poſt baptiſmum veſtimenta candida, ut eſſet indicium, [f] quod exueris inuolucrum † peccatorum & indueris innocentiæ caſta velamina. [g]

Item ex concilio Agathenſi, c. 37.

¶ Quot menſibus Iudei inter catechumenos habeantur. Cap. XCIII.

Burch. l. 4. c. 85. Iuo p. 1. c. 279. Pan. l. 1. c. 75.

18 IVdæi, quorum perfidia frequenter ad uomitum redit ſi ad legem catholicam venire voluerint, octo menſes [i] inter catechumenos [k] eccleſiæ limen introeãt: & ſi pura [l] fide noſcuntur venire, tunc demum baptiſmatis gratiam mereantur. Quod, ſi caſu aliquo periculũ infirmitatis intra præſcriptum tempus incurrerint, & deſperati fuerint, baptizentur.

Item ex concilio Tholetano 4. c. 58.

¶ De Iudeis pleriſque frequenter ad iudaiſmum redeuntibus. C. XCIIII.

PLerique ex Iudæis, qui dudum ad Chriſtianam fidem promoti ſunt, nunc blaſphemantes in Chriſtum, non ſolum iudaicos ritus perpetraſſe noſcuntur, ſed ẽt abominandas circũciſiones [m] exercere præſumpſerunt. De quibus conſultu pijſſimi, ac religioſiſſimi dñi noſtri Siſemũdi regis hoc ſanctũ decreuit concilium, ut huiuſmodi tranſgreſſores pontificali auctoritate correcti ad cultũ Chriſtiani dogmatis reuocẽtur, ut quos ꝓpria voluntas nõ emẽdat; admonitio ſacerdotalis coerceat. Eos autem, quos circumciderunt, ſi filij eorum ſunt, a parentũ

d ¶ Vt intelligat. Iſtud ſacramẽtũ eſt regni & ſacerdotij. Quilibet. n. fidelis rex debet eſſe & ſacerdos rex, quia ſe, & alios uirtutib. regere dẽt, ſacerdos, qa cor cõtritum & humiliatum, q eſt nera obligatio, offert Deo.

e ¶ Diademate.] Supra 12. q. 1. duo ſũt.

f ACcepiſti.] ¶ In diebus.] Qualis veſtis, talia cordi gerit. 41. d. 5. fin.

g ¶ Velamina. Forte de hoc uelamine dixit 24. q. 1. quonã vetus. 1

1 Subau. ibi olim Chriſti veſtimentũ ſuſcepi.

I Vdei. Hæc eſt 18. pars diui. in qua dicitur qualiter Iudei & alij baptizandi ẽc q̃ ſunt dona baptiſmi, Ioan. de Fant.

h ¶ Indæi]de baptizãdi examinatione vel pœnitẽtia agit vſque ad c. nõ plures. i ¶ Octo mẽſes]Hoc ca. corrigitur per illud, quod ſequitur in fra ca. ne qã abſit.

Infideles poſſunt eſſe in eccleſia uſq; ad miſſam catechumenorum.

k ¶ Catechumenos] per hoc c. intelligũtur oĩa illa c. q̃ dñt quod infideles pñt eſſe vſque ad miſſã catechumenorum in eccleſia nõ cõtradicunt 1. diſt. cleros in fin. quia illud de fidelibus, q parati ſunt reprehendere. 43. d. in mandatis. & ita nõ dico ea abrogata. ſed m. q quidam dicunt & eſt rõ. quare hoc fiat, vt audientes prædicationẽ i eccleſia facilius cõuertãtur. vel ſequitur de præciſis Ioa.

2 De hoc ẽt notatur 11. q. 3. de hiis. & hĩ. de hoc ĩ. eo. diſt. 1. eps nullum Arch.

l ¶ Et ſi pura.]Vñ ergo q̃ vitiata? Iudeꝰ nõ dẽt baptizari, niſi vitias reſtituat ſup. de pœ. diſt. 5. falſas. quia obligationes in baptiſmo non tolluntur.

PLeriq. ex Iudeis.

CASVS. Aliqui Iudæorum facti fuerunt Chriſtiani, qui poſtea ad ritum Iudeorum reuerſi, filios ſuos & ſeruos circũcidant: vñ ꝓpriũ hic, ut fidẽ ſeruare cogãtur: filij vero circũciſi ab eis auferãtur: ſerui ãt liberi efficiantur.

m ¶ Circumciſiones.]Circumcidendo aliquos.

tegitur caput eius myſtico uelamine, ut intelligat, ſe ẽt dẽre potiri corona regni, & dignitate ſacerdotali. Sequẽtia duo capitula patent.

a ¶ Poſt baptiſmum.] CASVS. Dicitur cuiuſmodi veſtis traditur, quia alba, & quare.

a ¶ Con-

Digitized by Google

confortio [a] seperentur, [b] si serui, pro iniuria corporis sui libertati tradantur. [c]

Item Rabanus de instit.cleric.lib.1.c.27.

¶Ante baptismum diabolo, & eius operibus renunciare debemus. C. XCV.

PRimum interrogatur paganus, si abrenunciat diabolo, & omnibus damnosis operibus eius, atq; fallacibus pompis, vt primum respuat errorem, & sic appropinquet ad veritatem, possitq; iuxta Apostolum [d] deponere vēterem hominem secundum pristinam conuersationē, qui corrumpitur [e] secundum desideria erroris, abnegans impietatem, & sæcularia desideria.

Item Aug.in lib.de pœnit.medicina c.2.

¶Non transit in nouam vitam, quem non pœnitet veteris vitæ. C. XCVI.

OMnis, [f] qui iam suæ uoluntatis factus est arbiter, [g] cum accedit ad sacramenta fidelium, nisi eum pœniteat vitæ veteris, [h] nouam non potest inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, soli paruuli † immunes sunt. Nondum enim vti possunt libero arbitrio.

Item ad Seleucianam.epist.108.

¶Ante baptisma pœnitentiam agere debemus. C. XCVII.

AGunt homines ante baptismum pœnitentiam [i] de suis prioribus [k] peccatis; ita tamen, vt etiam baptizentur, sicut scriptum est in actibus Apostolorū loquente Petro ad Iudæos, ac dicente;) Agite pœnitentiam, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini Iesu Christi.

Item Greg.Fantino Defensori.lib.7.epist.24.

¶Quadraginta dierum abstinentiam Iudæis baptizandis indicatur. C. XCVIII.

NE, quod absit, longa [l] dilatio Iudæorum retro possit animos reuocare, cum fratre nostro episcopo loci ipsius loquere, ut pœnitentia, ac abstinentia quadraginta dierum indicta, aut die Dominico, [m] aut si celeberrima festiuitas fortassis occurrerit, eos omnipotentis Dei misericordia protegente baptizes. †

Item Ambrosius super epistolam ad Romanos ad capitulum 11.

¶Pœnitentia non est necessaria baptizandis. Cap. XCIX.

SIne pœnitentia [n] sunt dona, & vocatio Dei; quia gra-

Iuo p.1.c.78. Pann.l.1.c.96.

Epi.4. Glos.3. Tit.2.

De pœ.d.j. tres sunt & quis aliquando. Iuo p.1.c.76. Pan.l.1.c.35. † *al pueri.*

Sent.4.dist.16. Iuo p.1.c.77. Pan.l.1.c.36.

† *baptizet.* Iuo. Glo.ord.ibi.

De pœn. distin. quia aliquando.

Baptismus solennis bis tantum in anno.

Baptismus adulterū an ualeat sine satisfactione.

a ¶ Consortio.] Et viris religiosis alēdi tradentur. vt 28. q.1. Iudæorum de paternis tamē bonis alendi sunt. C. de alen.lib.l.3.

b ¶ Seperentur.] Et bonorum proscriptione & perpetuo exilio damnabuntur, C.de Iudę. & cæ.Iudęi.sed hoc si fuę sectæ sunt manci pia, alias enim capite puniuntur. C.de man. Christianum.l.vna. C. de eunu.l.1.

c ¶ Tradantur.] sup. d.54.c.nulla.& c.fraternitatē.sed contra sup.17.q.vlt. Iudas.

PRimū.] CASVS. Dicitur hic, qđ ante baptismum dēt paganus interrogari si abrenunciat diabolo & omnib. malis operibus, vt sic ad veritatem possit peruenire, & iuxta apōstolum uetere hominem deponere, i. uetustatem peccati.

d ¶ Apostolum.] Ad Ephesios scribentē.

e ¶ Qui corrūpitur.] .s. vetus homo. de pœn. d.1. tres sunt.

OMnis qui.] CASVS. Dī hic, qp homini intelligenti quando baptizat, si non pœnitet, peccata non dimittuntur, sed huiusmodi pœnitentia paruulo non est necessaria: quia libero nō utitur arbitrio, sed fācī in baptismi, per quod hoīes efficiuntur fideles.

f ¶ Omnis.] supra de pœ.d.1. tres sunt.

g ¶ Arbiter.] si est discretus. H.

h ¶ Veteris.] Quod hoīem reddit uetustum. & quidem interior pœnitentia necessaria est in adulto, exterior non exigitur. inf.ea. fine.

AGūt homines.] CASVS. Dī hic qp homines primo debēt agere pœnitentiam, & postea baptizari, quod probatur auctoritate Petri dicente in act:b. Apostolorum. Agite pœnitentiam, &c.

i ¶ Pœnitentiam.] id est, pœnitudinem.

K ¶ De suis, prioribus.] Nunquid est præceptio uel suasio de hac pœnitentia agenda? sed cui hoc præciperet? nunquid gentili iubere potest? non, sed duntaxat monere 47 dist.§.necesse.

NE quod absit.] CASVS. Quidam Iudæi uolebant baptizari, prohibetur hic, ne longa pœnitentia eis imponeretur, sed tantum 40 dierum, ne forte uelint a proposito resilire. Omnia capit. quæ sequuntur usque ibi bet celebrari. illud enim de solenni intelligitur, idest, quod consecretur tanta solennitate. sup.ead.uenerabilis.& cap.seq.

n ¶ Sine pœnitentia.] idest, sine satisfactione exteriori & afflictione, quæ solet exigi in potentia, nam sine interiori in adultis vacuū est baptismi mysterium, & ita non contradicit de pœn.dist.1.tres.sup.eo. omnia q prox.cap.contra. Sed illud generaliter in aljs, quā in Iudæis, illud specialiter fiebat quondam in Iudæis, non pro-

[vos ante omnia.] patent.

l ¶ Longa.] Octo mentium est longa. sup.ead.dist.cap. Iudæi.

m ¶ Aut die Dominico.] Non obuiat quod dictum est sup.ea.c. duo. quod tantum bis in anno baptismus: debet

Digitized by Google

propter ſatisfactionem peccati, ſed propter reuerentiam baptiſmi, quod Iudæi per operationem circunciſionis & aliorum legalium ſacramentorum non adeo appretiabantur.

tamen temporalis ſatisfactio, in baptiſmo non. Nam tanta eſt vis ſacramenti, quod nec etiam temporalis ſatisfactio in baptiſmo remanet pro peccatis. ideo nō eſt mirum ſi infamia quælibet ibi dimittatur: quod nō eſt in pœnitentia, ut de pœ. diſt. ult. ſi quis.

a ¶ Gratia.] ſupra de pœn. diſt. 7. nullus expectet.

b ¶ In

tia [a] Dei in baptiſmate [b] non requirit gemitum, non requirit planctum, vel opus aliquod, ſed ſolam fidem, [α] & omnia gratis condonat.

ADDITIO. Arg. cōtra. ſup. 32. q. 1. ꝙ autē. in fi. uer. de hoc. & ext. de diuor. gaudemus. in fi. ibi uideas. Ar. h.

α ¶ Sed ſolam fidem.] *Sic in gloſſa ordinaria. Vnde potius uidetur hoc loco ſumpſiſſe Gratianus, quā ex Ambroſio, apud quem legitur*, niſi ſolam ex corde profeſſionem. *quemadmodum etiam refertur ſupra de pœnitentia, diſtinct. 1. c. quis aliquando, in ver. Gratia Dei.*

Item Higinus Papa.

¶ Neceſſitate cogente, in catechiſmo, & confirmatione idem compater eſſe poteſt. C. C.

Burch. l. 4. c. 24. Iuo p. 1. c. 218. Fann. l. 1. c. 77.

19 [c] IN catechiſmo, & in baptiſmo, & in confirmatione vnus patrinus [d] fieri poteſt, ſi neceſſitas cogit. Non eſt tamen conſuetudo Romana: ſed per ſingulos ſinguli ſuſcipiunt. [e]

Item ex decreto Leonis Pape.

¶ *Caeteri collectores citant ex decretis Leonis Papæ apud S. Medardum.*

¶ Non plures, ſed vnus paruulum in baptiſmate ſuſcipiat. C. C I.

Poly. l. 3. c. 10. Anſ. l. 9. c. 19. Burc. l. 4. c. 25. Iuo p. 1. c. 213. Fann. l. 1. c. 78.

NOn plures [f] ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantē accedant quam vnus, ſiue vir ſiue mulier. In confirmatione quoque id ipſum fiat.

Item ex concilio Moguntino.

¶ Qui non eſt baptizatus, nec confirmatus, alium in chriſmate, vel baptiſmate tenere non debet. C. C II.

Burc. l. 4. c. 26. Iuo p. 1. c. 320. Fann. l. 1. c. 79.

IN baptiſmate, vel in chriſmate non poteſt alium ſuſcipere [g] in filiorum, qui non eſt ipſe baptizatus, [h] vel confirmatus.

Item ex concilio Antiſſiodorenſi, c. 25.

¶ Abbati vel monacho non licet commatres habere. C. C III.

Iuo p. 1. c. 132. Fann. l. 1. c. 80.

NOn licet abbati, vel monacho [i] de baptiſmo ſuſcipere filios, nec commatres [k] habere.

Item ex libro capitulorum.

¶ De eodem. C. C IIII.

Iuo p. 1. c. 133. Fann. l. 1. c. 81.

MOnachi ſibi compatres commatreſve non faciāt, nec oſculentur [l] fœminas.

¶ *In indice ſeptimi libri capitularium, num. 494. (nam capita ipſa a 478. uſque ad 558. in uolumine, quod ex Gallia habitum eſt, deſiderantur) hæc leguntur.* Nec ſibi compatres, & commatres monachi faciant.

Item ex ſermone S. Auguſtini poſt Paſcha, qui ſic incipit, Hodiernus dies.

IN catechiſmo.] Hæc eſt 19. pars d. in qua probat quid iuris ſit de patrinis & filiis ſpiritualib. Io. de Fant.

c ¶ In catechiſmo.] De materia iſta dixi 30. q. 1. peruenit.

d ¶ Patrinus.] Baz. dixit in his tm contrahi cōpaternitatē: ſed H. dixit in oīb. eam contrahi, quæ baptiſmū præcedit: ſed tm compaternitas in catechiſmo cō tracta non eſt tanti momenti ut matrimoniū diſſoluat, cū uir etiam impediat. ext. de cogn. ſpi. contracto.

Cōpaternitas contrahitur per catechiſmum.

e ¶ Suſcipiunt.] Et ita latius ſe extenderet charitas. 35. q. 1. cum igitur.

f NOn plures.] Sup. 30. q. 4. quod autem uxor. contra. Sol. ibi.

g IN baptiſmate.] ¶ Suſcipere. ſed qd ſi ſuſcipiat? dīt quidam, ꝙ non contrahitur cōpaternitas, ſecꝰ ſi baptizet.

h ¶ Baptizatus.] Si aliter tm fit cum baptizare poſſit, non impedit baptiſmus, ſed hoc ideo inſtitutū eſt, quia patrini debēt inſtruere filios ſuos in ſymbolo & in alijs ī. co. uos hoc facere non pōt qui primo in eis inſtructi nō fuerunt. 47. diſt. §. neceſſe.

Patrini filios inſtruere debent.

i NOn licet.] ¶ Monacho.] ī. 16. q. 1. placuit cōi.

k ¶ Nec cōmatres.] 18. q. 1. peruenit. ſed cōtra ī. 16. q. 1. doctos. & 30. q. 1. oēs. l i Dic, ut ibī cōtra, ſed baptizādo & ī pdicto c. poſſunt. nō leuādo. peruenit. Aſc.

MOnachi. ¶ Nec oſculentur.]

Baptiſmus eſt efficacior pœnitentia.

b ¶ In baptiſmate.] Hoc ideo dicit, quia in pœnitentia eſt dimittatur peccatum per contritionem remanet ſorte tangit conſuetudinem alicuius loci, ubi compatres obſculabantur commatres.

Digitized by Google

VOs.] CASVS. Dicitur hic q̄ qui ſuſcipit aliquē de ſacro fonte videtur ꝑ illo apud Deum fideiubere. & ideo debet eum bonis operibus inſtruere: ſymbolū & orationem Dominicam docere. Seq.tria c.patent.

Pueros in baptiſmo tenere non pñt q̄ Chriſtiani non ſunt. iuxta finem ubi

¶ Fideiuſſores.] Et hæc eſt cauſa quare inſtitutum fuit quod in baptiſmo & ī catechiſmo & cōfirmatione qui non eſt Chriſtianus non offerat puerū. cū.n.nobiſcum non tenet articulos fidei, qualiter poteſt eſſe obſes pro puero? & qualiter docebit in iis quæ hic dicūtur: ſed non vī q̄ ſint fideiuſſores pro puero: quia ſi q̄ratur ab eis, erit iſte bonus: dicerēt ſic, vel nō in ſtra ead. quæris. ſed ſunt quaſi fideiuſſores. ff. ad muni. l.2. §. pinde. & ſufficit, q̄ puer nō contradicat. ff. ſol. mat. l.2. §. vlt. Nā infans furioſo comparatur. is. q. 1. §. vlt. & c. illud per æque. & ita eo ipſo tenentur paruuli, q̄ non cōtradicunt. infra ead. quæris. aliàs enim non tenentur fideiuſſores. ff. de fideiuſſor. omnis.

¶ Qui in baptiſmo paruulos ſuſcipiunt, pro eis apud Deum fideiuſſores exiſtunt. C. CV.

VOs ante omnia tam mulieres, quam viros, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, vt vos cognoſcatis fideiuſſores [a] apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere. Ideoque ſen per eos admonete, vt caſtitatem cuſtodiant, iuſtitiam dil gāt, charitatem teneant, *& paulo poſt.* ¶ Ante omnia ſymbolū, & orationem Dominicam & vos ipſi tenete, & illis, quos ſuſcepiſtis de ſacro fonte, oſtendite.

Iuo p.1.c.134. & p.11.c.17. Pann.l.1.c.82.

¶ *Iuo etiam recitat ex Dominica prima poſt Paſcha, in ſermone 163. de tempore apud B. Auguſtinum hic hæc leguntur.* Quicunque viri, quæcunque mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter ſuſceperunt, cognoſcant ſe ꝑ ipſis fideiuſſores apud Deum extitiſſe: & ideo ſemper illis ſolicitudinem veræ charitatis impendant. *Similia etiam habentur in ſermone 215. qui eſt ſecundus Dominica decima poſt feſtum Trinitatis.*

Item ex concilio Ilerdenſi. †

† al. Meldenſi.

¶ Ad baptizandi officium, & ad veſtimenta altaris lauāda ſacerdos propria debet habere vaſa. C. CVI.

Buto. l.8.c.11. Iuo p.1.c.208.

20 OMnis presbyter, qui fontē lapideum habere nequiuerit, vas conueniens ad hoc ſolūmodo baptizandi officium habeat: quod extra eccleſiam non deportetur. Similiter ad corporale lauandū, & ad pallas altaris propria habeantur vaſa, in quibus nihil aliud fiat.

Et in Aſt. c.25.

¶ *Similia habentur in ordine Romano de officijs diuinis, pag.156.*

Item ex concilio Carthaginenſi tertio, c.38.

¶ Neque rebaptizationes, neque reordinationes fieri licet. C. CVII.

Iuo p.1.c.152. Pann.l.1.c.83.

† al. licetat.

21 NOn licet † [b] fieri rebaptizationes, & reordinationes, vel translationes [c] epiſcoporum.

Item ex epiſtola Auguſtini 203. ad Maximinum.

Sent.diſt.6. Iuo p.1.c.173. Pann.l.1.c.82.

† al. ſanctæ Trinitatis

¶ De eodem. C. CVIII.

REbaptizare hæreticum hominem, qui hæc ſanctitatis † ſigna perceperit, quæ Chriſtiana tradidit diſciplina, omnino peccatum eſt: rebaptizare autem catholicum, immaniſſimum [d] ſcelus eſt. [e]

Item ex concilio Arelatenſi.1.c.8.

¶ De Arianis, quando baptizentur, & quando non. C. CIX.

DE Arianis, qui ꝑpria lege ſua vtuntur, *a* placuit, ſi

Chriſtianū occidere, an grauiꝰ ſit q̄ paganum. 1 Ad hoc 24. q. 3. ſi habes, de hoc.

occi-

OMnis p̄sbyter.] Hæc eſt 20. pars diſt. ſecūdum Io. de Fan. & hoc intellige de presbytero eccleſiæ baptiſmalis: Et ſic continuat. Supra dictū eſt de efficacia baptiſmi & offerentib. ad baptiſma, nūc uero ſubijcit de loco in quo fieri dēat baptiſmus. Archi.

NOn licet.] Hæc eſt 21. pars d. ī qua probat per 12. c. q̄ nullus debet rebaptizari: ſed tamen ſi neſciūt utrum ſit baptizatus an nō, debet baptizari: qa nō intelligitur iteratū quod neſcitur factū, ſup. ea. diſt. 1. ſolennitates.

b ¶ Non licet.] De rebaptizatione nō faciēda. 12. c. adiungit.

c ¶ Translationes.] .i. mutationes, niſi neceſſitate uel utilitate. 7. q. 1. mutatione. in qua enim eccleſia quis inſtitutus eſt, in ea perpetuo perſeueret ut diſt. 70. ſanctorū. Io. ad idem 21. q. 1. c. 1. Archi.

d REbaptizare.] Immaniſſimum.] Et capite punitur. C. ne ſanctum baptiſma reiteretur. l. 1.

e ¶ Scelus eſt.] Nā maius peccatū eſt rebaptizare Chriſtianum hominem uel catholicum q̄ hæreticū. ſi. ar. q̄ occidit, quia forte bonus eſt ſimiliter & in primo uidetur eſſe æquale peccatum, quia ſimiliter iniuria ſacramento fiet in iſto ſicut in illo, ſed forte quia hæreticus a Deo receſſerat, videtur q̄ magis eſſet rebaptizādus, & ideo dicit minus peccatum eſſe in iſto, quam in illo.

a Hæc eſt ſēntia H. & L. quorum fuit iſta gl. Archi.

DE Arianis.] CASVS. Dicit hic q̄ ſi Arriani reuertentes ad fidē catholicā dixerint ſe baptizatos in nomine

Digitized by Google

nomine patris,& filij,& spūs sancti,& debent tantum reconciliari,alioquin debent rebaptizari.Seq.c.patent.

a ¶ Non responderint.] ideſt,responderint inter ſe non eſſe baptizatos in nomine Trinitatis,ideſt,patris,& filij,& ſpiritus ſancti: error enim cuiuſdam ſiue dantis, ſiue

ad eccleſiam aliqui de hac hæreſi venerint, interrogent eos noſtræ fidei ſacerdotes ſymbolum: & ſi peruiderint eos in patre, & filio, & ſpiritu ſancto eſſe baptizatos: manus eis tantum imponatur, ut accipiant ſpiritū ſanctum.Qui ſi interrogati non reſponderint [a] hanc Trinitatem,baptizentur. [b]

Vide Arelatenſe.2. c.16.& 17.

a ¶ Vtuntur.] *In concilio impreſſo ſequitur.*Vt rebaptizētur.*Ac ſolitos fuiſſe ab Arianis rebaptizari catholicos,ac fortaſſe etiam non catholicos,narrat B.Auguſtinus in libro de hæreſibus,c.49.cæterū in quibuſdam perueuſtis huius concily codicibus ſic legitur,* De Afris,qđ propria lege ſua vtūtur,vt rebaptizent, placuit,&c. De *Afris aūt habetur ſup.di. 98.c. Afros (qđ eſt Gregory primi & reperitur in epiſt.Gregorij ſecūdi ad uniuerſum clerū,& plebē Turingiæ) itēque in ſynodo Felicis tertij.*

Item Gregorius tertius Bonifacio,epiſtola quarta.

¶ Baptizentur,de quibus ignoratur,an ſint baptizati. Cap. CX.

Iuo p.1.c.116. Pann.l.1.c.92.

† Tres parentes.] uti.

PAruulos, † qui a parentibus ſubſtracti ſunt, & an baptizati ſint, ignorant; hos ut baptizare debeas [c] ſecundum patrum traditionem,ſi non fuerit qui teſtificetur,ut [d] ratio [e] poſcit.

Item ex concilio Carthaginenſi quinto,c.6.

¶ De eodem. Cap. CXI.

Et in Afr.c.39.& in Vuorma.70. in ſexta ſynodo.c.85. Anſ.l.9.c.56. Burch.l.4. c.45. Iuo p.1.c.147.& 239 Pann.l.1.c.93.

PLacuit de infantibus, quoties nō inueniuntur certiſſimi teſtes,qui eos baptizatos eſſe ſine dubitatione teſtentur, [f] neque ipſi ſunt per ætatem ‖ idonei de traditis ſibi ſacramentis reſpondere, abſque ullo ſcrupulo eos eſſe baptizandos: ne illa trepidatio eos faciat ſacramentorum purgatione priuari. Hinc etiam legati Maurorum [h] fratres noſtri conſuluerunt: quia multos tales a barbaris redimunt. Similiter § & de eccleſijs, quoties ſuper earum conſecratione hæſitatur,agendum eſt,ideſt,ut ſine ulla trepidatione conſecrentur.

§ ¶ Similiter.] *Hæc uſque ad finem abſunt a codice regio huius concilij,a 72. Carthaginenſi canone græco, a Vuormaciēſi,& Burchardo.In canone aūt ſexta ſynodi neque illa habētur quæ præcedunt,ideſt,* Hinc etiam,&c.

Item Leo Papa Leoni Rauennati epiſcopo, epiſt. 35.c.1.

¶ De eodem. Cap. CXII.

Iuo p.1.c.48.

CVm itaq; baptiſmi ſui nihil recordetur, ‖ qui regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo

ſiue accipientis ad baptiſmum pertinere non probatur ſupra ea.diſt.ſatis.

1 vt ſ.1.q.1.§. ſed notandum, & ſeq.

b ¶ Baptizentur.] idem dicerem ubi nihil dicerent de forma cum dicerent ſe baptizatos, & hoc ideo,qa quidā baptizati ſunt in forma, alij nō. 1 ſed ſecus dicerem de baptizato in eccleſia, licet nihil de forma diceret,

CVm itaque.] CASVS. Quidam non erat memor ſui baptiſmi,nec alij cum ſuper hoc certificabant. & ideo petebat baptizari. ſuper hoc conſultus papa reſpondet dicens, qđ quamuis peccatum ſit aliquem rebaptizare, tamen ille, qui de baptiſmo ſuo dubitat, ſine formidine poterit baptizari, & ſi talis perſona inciderit, ſi

c ¶ Ratio.] naim in talibus certius eſt tenendum. extra de ſpon. iuuenis.de pē.di.vlt.c.antepen. & vlt.Ioan.

d ¶ Qui teſtificetur.] eos baptizatos eſſe.

e ¶ Ratio.] naim in talibus certius eſt tenendum. extra de ſpon. iuuenis.de pē.di.vlt.c.antepen. & vlt.Ioan.

PLacuit.] CASVS. Infantes quidam fuerūt a barbaris capti,cū redimebātur, dubitabatur de eis vtrū eſſēt baptizati, cū de hoc teſtes nō apparebāt,nec infantes poterant de hoc reſpōdere,ideo quērebatur qđ deberet fieri de his? Et reſpōdet,qđ pūt ſine periculo rebaptizari ſimiliter eccleſię poſſunt conſecrari,cum de earum dubitatur conſecratione.

f ¶ Teſtētur.] creditur ergo teſtimonio vnius ī baptiſmo,& ī cōſecratione eccleſiæ ? ſecus in ordine 98.di. afros. & quæ ſit rō, dicitur 1.q.1. §. ecce cū honoris. & circa talia periculū verſatur. 42.diſt. quieſcamus.Sed pone,qđ qs ‖bat ſe ordinatū quoad ſpēm factū,aliquis excipit contra eum dicendo eum nō fuiſſe baptizatum: nūquid crederē tunc teſtimonio vnius quo ad baptiſmum? dicit H.qđ vbi non ſit alij præiudicium, creditur, alias non: vnde non poſſet de baptiſmo ſuo prohibere teſtimonium, ſi ſub ea cōditione ei relictū eſſet legatū, ſi eſſet baptizatus,quia fieret præiudicium hæredi.

Teſtimoniū vnius creditur in baptiſmo,& in cōſecratione eccleſiæ.

? Iſta gl.dicit ſing. Br. ī ſuo dictionar.ī ver.baptiſmus. ad hoc qđ unus teſtis ‖bat quē eſſe baptizatum.

‖ ¶ Per ætatem.] ar. aliquē poſſe teſtificari de his:quæ in īfantia uidit ar. diſt. 37.relatum.

h ¶ Maurorū.] Mauri iſti epiſcopi erāt. quia fratres eos uocant.? Vel dic quod eſt uocatiui caſus illud,fratres chariſſimi.

3 Ad hoc ex. de falſis. quam grauī. Archi.

Digitized by Google

res patitur, debet de ueritate inquiri: & ſi non poterit de baptiſmo eius conſtare, debet baptizari, nec hoc pro iteratione habetur.

a ¶ Nec ille.] ſcilicet baptizetur ſubito, & ſine examinatione, ut inf. eo. cap. dr. longo autem tempore debet inquiri, quia periculoſum eſt baptizatū rebaptizare. vnde ſequitur, ſemel. &c.

b ¶ Qui teſtimonio] ar. viri teſtimonio eſſe credēdum quādoq. ar. ſup. c. paruulos. & dic hoc caſu rātum credēdū eſſe Chriſtiano, & non pagano vel Iudeo teſtificanti. Et eſt hic ar. q. q. poſſit teſtificari de his q̄ uiſa ſunt in ætate pupillari. ar. 17. d. relatum. t

Teſtificari licet de his q̄ viſa ſunt in ætate pupillari.

S Nulla. CASVS. Quibuſdam erat dubium, vtrū eſſent baptizati, vel non, q̄ rare q̄rebatur quid eſſet facti ſū de illis: & reſpōdet, q̄ ſi nulla notitia, vt iudiciū habeā d. baptiſmo eorum, debēt baptizari: ſi autem recordentur ſe cū parētibus ad eccleſiam veniſſe, & corpus Dñi recepiſſe, p̄ſumptio eſt pro eis, q̄ fuerūt baptizati.

c ¶ Veniebant. arg. ex uno aliud eſſe p̄ſumēdū. ar. ex ſignis p̄ſūptionē eſſe colligēdā. 27. q. 1. vidua q̄dē. ſup. 20. q. 2. c. 1.

d ¶ Acceperint.] ſacramētū, ſed de quo hic dicit? Nam ſi de ſacramēto baptiſmi nō p̄ſumit memoria, ſed de ſacramēto Euchariſtiæ, ſiue de pane benedicto, ad p̄ſumptionē ſuſcepti baptiſmi induxit p hoc, q̄ talia receperūt. Et ita eſt ar. q̄ vnum factum p̄barur per aliud. 18. diſt. peruenit.

Præſumptio ex ſignis colligitur.

e ¶ Memoria.] i. per auditū. arg. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. & l. in ſumma. §. idem Labeo.

S I ad. hæc eſt 22. pars diſtin. I qua q̄ritur ſi baptizetur granida mater, vtrū filius baptizet in uentre? & dicitur per tria cap. quod non. Io. CASVS. Iulianus, & quidam alij hæretici dicebāt puerum in utero matris baptizari, ſi mater grauida baptizabatur, quia credebat puerum in utero conſtitutum quia forte dicebat Iulianus, q̄ mulier p̄gnans non dēt baptizari propter iuris impoſſibilitatem, quia baptizaretur puer in utero: & ita poſtquā eſſet editus deberet baptizari, q̄ illud: Niſi quis renatus fuerit, &c. vide.

qui † ſciat conſecratum, nec [a] ille qui conſecratur. Scimus quidem inexpiabile eſſe facinus, quoties iuxta hereticorum damnata a ſanctis patribus inſtituta cogitur aliquis lauacrum, quod regenerandis ſemel tributū eſt, bis ſubdire, Apoſtolica reclamante ſententia: † q̄æ nobis vnam prædiçat in Trinitate deitatem, unam in fide confeſſionem, unum in baptiſmate ſacramentum. Sed in hoc nihil ſimile formidatur: quoniam non poteſt in iterationis crimen uenire, quod omnino factum eſſe neſcitur. Atque ideo, quoties perſona talis inciderit, ſolicita primum examinatione diſcutite, & longo tempore (niſi forte ſupremus finis immineat) indagate, utrū. nemo penitus ſit, qui teſtimonio [b] ſuo iuuare poſſit ignorantiam neſcientis: & cum conſtiterit hūc, qui baptiſmatis indiget ſacramento, ſola inaniter ſuſpicione prohiberi; accedat intrepidus ad conſequendam gratiam, cuius in ſe nullum ſcit eſſe veſtigium: nec uereamur huic ſalutis ianuam aperire, quam numquam ante docetur ingreſſus.

† al. quod.

† al. doctrina.

a ¶ Nihil recordetur.] *Sic etiā Iuo, licet cætera plenius, quam Gratianus: integer locus hic eſt,* Cum itaque baptizatū ſe nec ille recordetur, q̄ regenerationis eſt cupidus, nec alter atteſtari de eo poſſit, quod neſciat cōſecratum; nihil eſt, in quo peccatum poſſit obrepere: cum in hac parte conſcientiæ ſuæ nec ille reus ſit, qui conſecratur, nec ille, qui conſecrat. Scimus quidem, &c. *Verum ob gloſſam in verſ.* nec ille. *non eſt emendatum.*

Idem epiſt. 90. al. 92. ad Ruſticum. c. 16.

De eodem. Cap. CXIII.

S I nulla extant indicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos; quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuiſſe doceantur: agendum eſt, vt renaſcantur, ne manifeſte pereat; in quibus quod non oſtenditur geſtum, ratio non finit, ut uideatur iteratum. Qui autē poſſunt meminiſſe, quod ad eccleſiam ueniebant [c] cum parentibus ſuis; poſſunt recordari, an quod eorum parentibus datur, acceperint. [d] Sed ſi hoc etiam ab eorum memoria [e] alienum eſt, conferendū eis videtur, quod collatū eſſe neſcitur, quia non temeritas interuenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.

Poly. l. 3. tit. 10. Anſel. c. c. 15. Burch. l. 4. c. 44. Iuo p. 1. c. 139. Pann. l. 2. c. 94.

Item Auguſtinus contra Iulianum. l. b. 6. c. 5.

¶ Non baptizatur cum matre, quidquid in eius corpore eſt. Cap. CXIIII.

22 S I ad matris [f] corpus, id, q̄ in ea concipitur, pertineret, ita ut eius pars deputaretur, nō baptizaret infans, cuius mater baptizata eſt aliquo mortis urgēte

Iuo p. 1. c. 184. Pann. l. 2. c. 133.

f ¶ Si ad matris.] pone caſum inf. ead. ſi qua mulier, quia

Digitized by Google

videtur tñ ꝙ bene dicebat, quia si mater manumittitur, & partus. Instit. de ingenuis. §. 2. & quia partus pars est viscerum. ff. de ven. inspi. l. 1. Sed ad primũ dic, ꝙ baptisma est ꝑsonale beneficiũ, vt inf. ea. si qua. nec personam egreditur. ff. sol. ma. quia secus in manumissione. iõ dr pari-

periculo, cum eum gestaret in vtero. Nunc vero, [2] cũ etiã ipse baptizatur, nõ vtiq; bis baptizatus habebitur. Non itaq; ad maternum corpus cũ esset in vtero, pertinebat.

Item Isidorus lib. 1. senten. de summo bono, c. 24.

¶Quare non baptizatur cum matre, qui in eius vtero est. C. CXV.

Sent. 4. dist. 4. Iuo p. 1. c. 185. Pan. l. 1. c. 112.

QVi in maternis vteris sunt, *i*deo cum matre baptizari non possunt, [b] quia qui natus adhuc secũdum Adam non est, renasci secundum Christum non potest. Neque enim dici regeneratio in eo poterit, quem generatio non præcessit. *& infra.* ¶Qui scelerate [c] viuunt in ecclesia, & communicare non desinunt, putantes se tali[d] communione mundari, discant, nihil ad emundationem proficere.

sup. de consecr. dist. 2. qui scelerate.

† al. capitulis.

Item ex concilio † Martini Bracharensis, c. 54.

¶De eodem. Cap. CXVI.

Ex conc. Neocæsarien. c. 6.

SI qua mulier *p*ægnans desiderauerit gratiam baptismi percipere, quando voluerit, [e] habeat potestatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui nascitur, propterea quod vniuscuiusque propria voluntas in confessione monstratur.

Item ex pœnitentiali Theodori.

¶ De his qui ignoranter bis baptizantur Cap. CXVII.

Burc. l. 4. c. 51. Iuo p. 1. c. 245. Pan. l. 1. c. 122.

[23] QVi bis ignoranter baptizati sunt, nõ indigent pro eo pœnitere, nisi quod secũdũ canones ordinari [f] non possunt, nisi magna aliqua necessitas cogat. Quia autem non ignari, iterum baptizati sunt, quasi iterum crucifixerint Christum, per septem annos pœniteant quarta, & sexta feria, & tres † Quadragesimas ieiunent. † Si pro vitio [g] aliquo fecerint, [*] similiter. [h] Si pro munditia [i] putauerint, tribus annis similiter pœniteant.

¶ al. quatuor.
† al. abstineant. al. poniteant.
* al. fuerit.

Item Felix Papa tertius epist. 1. c. 2. & sequentibus.

¶De his, qui ex industria bis baptizantur. C. CXVIII.

Burch. l. 4. c. 95. Iuo p. 2. c. 293.

EOS

d ¶ Se tali.] sup. ea. dist. 2. quotidie. Io.

e ¶Qui scelerate.] sup. ea. dist. 2. qui scelerate.

SI qua.] CASVS. Quærebatur vtrum debeat mulier cum voluerit, baptizari? Et rñdet ꝙ sic, nec in hoc aliquid habet commune cum filio. nam alia est voluntas matris, alia filij, & iõ cuiuslibet eorum uoluntas in cõfessione est inquirẽda.

e Quãdo uoluerit.] sup. dist. 5. baptizari. &c. cũ enixa. Bro. libro 4. grauidam baptismi.

QVi bis] Hæc est 23. pars. dist. in qua q̃ritur quid iuris sit de rebaptizatis. Et est sciendum, quod scienter rebaptizatus, est in perpetuũ irregularis, si autem ignorãter, dispẽsetur cum eo ex causa. Io. de Fan.

CASVS. Dicitur hic ꝙ si aliquis *p* ignorantiã rebaptizatur, non debet puniri, tamen non debet promoueri nisi ex necessitate: q uero ex certa scientia hoc fecit, septẽ annis dẽt pœnitere. 4. & 6. ferijs, & trib. Quadragesimis quolibet anno. si pro uitio corporis purgãdo, uel pro hæresi hoc fecerit, eodẽ mõ pœniteat: si *p* simplicitatẽ credẽs hoc sibi ad salutem *p*desse hoc fecerit, trib. annis pœniteat. f Ordinari.] sed nũquid est hoc ita uerũ absolute ꝙ ignoranter rebaptizati non *p*mouẽri? ita ergo erit ī ptãte cuiuslibet mihi ordines auferre, quia *p*t me dormiente rebaptizare, q̃ ergo durum hoc uidẽ, dicit Baz.

Promoueri nõ possunt rebaptizati etiam ignoranter.

ꝙ hoc intelligitur de ignorantia iuris, quæ non excusat, 2. & exponit illam litteram, quæ dicit, non indigent pro eo pœnitere, sup. in tantum quantum alibi. H. dicit hoc dictum fuisse in odium rebaptizantiũ olim: sed hodie bene possunt promoueri, quia ignorantia facti omnino excusat eos. Vel intellige ita dure, prout littera sonat, & ei fit præiudicium sine culpa sua. arg. 1. q. 5. c. 1. Sed contra 1. q. 4. placuit.

g Si pro uitio.] puta pro hæresi, sicut Nouatiani, & Donatistæ baptizatos rebaptizant, ut 24. q. 3. quidam autem hæretici.

h Similiter.] scilicet ut mundiores per ipsum lauacrum efficerentur sine ut mundi sint corde.

i Si pro munditia.] corporis forte non erant sani. extra de apo. c. 2

[1] Versi. ꝙ hoc Lau.

2 Hæc sententia videt cõfirmari p id quod no. 50. dist. confirmandum. in fine. de hoc etiã no. infra dist. 5. dictũ. Archi-

EOS quos.] CASVS. Hoc cap. diuiditur in tres partes. In prima parte dicit Felix, quod epi presby-

teri, & diaconi; qui ſpontanei, uel coacti conditionaliter ſunt ab hæreticis rebaptizati, uſque ad finem uitæ debent in pœnitentia permanere, & ab omni officio eccleſiaſtico ceſſare, in fine tamen eis laica communio tribuatur. In ſecunda parte dicitur, quod minores clericis, monachis, monachæ, & laici ſic rebaptizati, ſi adulti ſũt debẽt duodecim annis pœnitere. Aliter tamen in tribus primis annis, & aliter in ſeptem ſequentib⁹, & aliter in duobus ultimis. In tertia parte dicitur, quod pueris ſic rebaptizatis, siue ſint clerici, ſiue monachi, uel laici: non eſt tanta pœnitentia imponenda, ſed poſt reconciliationem recipiuntur ad communionẽ. Secũda pars incipit ibi, De clericis autem. Tertia ibi, Pueris autem.

a Eos quos.] CASVS. In prima parte agitur de pœna epiſcopi, presbyteri, uel diaconi rebaptizati. In ſecunda de pœna aliorum clericorum uel monachorum, uel monialium. In tertia de pœna eorum, qui non ſunt adulti.

Coactio eſt duplex, ſcilicet abſoluta, & conditionalis.

b Seu coactos.] non abſolute, ſcilicet per attractionem. tũc enim non erat coactio imputanda, ut 1.q.1.cõſtat. & di.50. presbyteros. ſed hoc aliqua cõditione ꝓpoſita, ut puta, ſi non patiaris rebaptizari, ſtatim occideris, uel huiuſmodi. Magis enim eligenda eſt mors, quam conſentire rebaptizari, ut 22.q.2. ſi quis coactus 32.q.5. ita ne.

c Iacturam.] ideſt, iniuriam patiendo ſe rebaptizari.

d Cathecumenorum.] ſup. ea. diſt. 1. epiſcopus nullum contra ſed ibi ſolutum eſt.

e Timore.] maxime, & tunc minor pœna infligitur.

Metus attenuat peccatum.

f Inter audientes.] ideſt, catechumenos, uel laicos, non communicantes.

g Septem.] poſt primum triennium, quo fuerant inter audientes, ut de pœn. diſt. 5. ſi quis uero.

Chriſtum negat, qui mortaliter peccat.

h Inter, pœnitentes.] nõ ſolenniter. tales enim ejiciuntur extra eccleſiam, ut 50. diſt. in capite.

i Etiam oblationes.] ideſt, non offerant ad altare. ſic 11. q. 3. de uiro.

k Abnegare.] negat enim Chriſtum, qui mortale peccatum committit, 11. q. 3. exiſtimant.

l Aetatis.] quantum ad hoc ſpectat, non enim coercenda eſt ætas, quę quid agat, non uidet. C. de fil. mo. l. 1. §. impuberes.

m Impoſitione.] nec reconciliatoria.

n Nec eorum.] ſcilicet maiorum, & adultorum, quorum pœnitentia prænotata eſt, q.d. non eſt talis pœnitentia imponenda pueris, qualis adultis, quos cenſura, ideſt, conſtitutio noſtra excipit, ideſt, recipit ad coercitionem, pœnitentiam eis imponendo ut prædictum eſt in cap.

Pœnitentia puerorũ, & adultorũ debet eſſe diuerſa.

quos [a] epiſcopos, presbyteros, vel diaconos fuiſſe cõſtiterit, & ſeu optantes forſitan, ſeu [b] coactos lauacri illius vnici, ſalutariſque claruerit feciſſe iacturam, [c] ac vſque ad exitus ſui diem in pœnitentia (ſi reſipiſcant) iacere conueniet, nec orationi non modo fidelium, ſed ne cathecumenorum [d] quidẽ omnimodis intereſſe: quibus laica tantum communio in morte eſt reddenda. ¶ De clericis autem, & monachis, aut puellis Dei, aut ſæcularibus ſeruari præcipimus hunc tenorem quem Nicæna ſynodus circa eos, qui lapſi ſunt, vel fuerint, ſeruandum eſſe conſtituit, vt ſcilicet, qui nulla neceſſitate, nullius rei timore, [e] aut periculo ſe, vt rebaptizẽtur, hæreticis impie dediderunt: ſi tamen eos ex corde pœniteat, & tribus annis inter [f] audientes ſint, ſeptem [g] autẽ annis ſubiaceãt inter [h] pœnitentes manibus ſacerdotum: duobus autem annis etiã [i] oblationes modis omnibus nõ ſinantur offerre, ſed tantũmodo ſæcularibus † in oratione ſocientur, nec confundatur Deo colla ſubmittere, qui eum non timuit abnegare. [k] ¶ Pueris autem, quibus, quod adhuc impuberes † ſunt, a pubertate * vocabulum eſt, ſeu clericis, ſeu laicis, aut etiam ſimilibus puellis, quibus ignorantia ſuffragatur ætatis, [l] aliquandiu ſub manus impoſitione [m] detentis reddenda communio eſt, nec [n] eorum expectanda pœnitentia, quos excipit a coercitione cenſura.

† al. populariter. C 4.

] al. inuerſos.] al. imberbes.

† al. pœnitentie.

[c] Iacturam.] *Poſt hæc verba in originali, & apud Burchardũ, & Iuonẽ multa inferuntur, quæ oĩa ſunt legẽda. Item Innocentius Papa Decentio epiſcopo, epiſt. 1. c. 3.*

Beda in act. Apoſt. c. 8.
Iſidorus de officijs l. 2. c. fin.
Albinus de diuinis officijs.
Sent. 4. diſt. 7.
Poly. l. 3. tit. 10.
Burc. l. 4. c. 60.
Iuo p. 1. ca. 267. & 298.
Pan. l. 1. c. 116.

¶ Presbyteris baptizatos chriſmate vngere licet. C. CXIX.

24 PResbyteris [o] (ſeu extra epiſcopum, ſeu præſente epiſcopo baptizant) chriſmate baptizatos vngere licet, ſed quod ab epiſcopo fuerit conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo [p] ſignare, quod ſolis debetur epiſcopis, cum tradunt ſpiritum paracletum.

Item ex regiſtro Gregorij ad Ianuarium epiſcopum Caralitanum, lib. 3. epiſt. 9.

o Presbyteris ſeu.] Hæc eſt 24. pars diſt. in qua dicitur ꝙ ſacerdotes debent habere chriſma ad baptiſmũ: & ſi omiſſum fuerit, conficiatur per epiſcopum, uel ſacerdotem, & ſit nouum chriſma, ſcilicet illius anni, & hoc probat per oſto c. Io. de Fant.

CASVS. Hoc c. cum quatuor ſequentibus patet. Sed quod, ideſt, ſed non alio niſi eo chriſmate, ꝙ ab ipſo fuerit cõſecratũ. & confectũ.] Oleo.] i. chriſmate.] Fantnũ.] chriſmatem.] Nouo.] quia quolibet anno chriſma eſt renouãdũ, & uetus cõburẽdũ, ut ſup. 3. di. in litteris. Presbyteris.] quo tempore debet chriſma confici, & a quibus debet accipi, &c. oſtendit.

p Oleo.] ideſt, chriſmate, contra 95. diſtinct. cap. 1. ſed illud

Digitized by Google

illud ad tempus fuit permissum pro uitando scandalo. si.4.dist.denique.

a Presbyteri.] Vngant.] huius constitutionis causam, & mysterium inueniens. inf.d.5.nouissime.

b Si quis.] ¶ Pannum.] quo caput pueri chrismate in fronte

¶Baptizatos in frontibus presbyteris vngere non licet. Cap. CXX.

Sent.ibidem. Burc.l.4.c.70. Iuo p.1.c.264. Pann.l.1.c.117.

PResbyteri baptizatos infantes signare sacro in frõtibus chrismate non præsumant. Sed presbyteri baptizatos vngant [a] in pectore', vt episcopi postmodum vngere debeant in fronte.

Item ex concilio apud Belluacum.

¶ Chrismatis † pannum secundo linire, & super alium baptizatum mittere licet. Cap. CXXI.

† al. chrismatis.

† *al. chrismatis.* Burc.l.4.c.94. Iuo p.1.c.288. Pann.l.1.c.99.

SI quis voluerit chrismate † pannum [b] iterũ linire, super alium baptizatum mittere, non est absurdum.

Item ex concilio Lugdunensi.

¶ De veteri chrismate baptisma consecrare non licet. Cap. CXXII.

Burc.l.4.c.72. Iuo p.1.c.266. Pann.l.1.c.100.

SI quis de alio chrismate, quam de illo nouo, quod proprij episcopi largitione, vel concessione acceperit, baptizare, [c] nisi præoccupante morte, tentauerit, pro temeritatis ausu ipse in se suæ damnationis protulisse sententiam manifestatur. [d]

Item ex concilio apud Valentias.

¶ Non nisi a proprijs episcopis presbyteri chrisma accipiant. Cap. CXXIII.

In Valensi concilio. c.3.sup.dist.95.presbyteris primo. Burc.l.4.c.76. Iuo p.1.c.270. Pann.l.1.c.101.

PResbyteri, [e] qui diœcesanas regunt ecclesias, non a quibuslibet episcopis, sed a suo, nec per minorẽ † clericum, sed per seipsos, aut per illum, qui eiusdem ordinis [f] sit, ante Paschæ solemnitatem chrisma petant.

† al. interim.

Item ex concilio Martini Bracharensi, cap. 51. & sequentibus.

¶ Conficere chrisma, & per diœceses destinare omni tempore episcopo licet. C. CXXIIII.

Vide Meldẽse c. 46.

OMni tempore [g] episcopo liceat chrisma conficere, & per suas diœceses destinare, ita ut ad accipiendum chrisma diaconus [h] aut subdiaconus ante diẽ Paschæ de singulis ecclesijs ad episcopum destinetur.

Cap.42. sup.d.95.presbyter. Cap.53. d.95.non oportet.

¶ Presbyter præsente episcopo non signet [i] infantes, nisi forte ab episcopo fuerit illi præceptum.

¶ Non liceat presbytero prius episcopo introire in baptisterium, sed cum episcopo, nisi forte aut absens fuerit, aut ægrotus.

Item ex concilio Arausicano, c.1.

¶ Qui baptizandi recipit officium, sine chrismate proficisci non debet. Cap. CXXV.

Iuo p.1.c.267. Burc.l.4.c.73.

NVllus ministrorum, qui baptizandi recipit officiũ in frõte circumcingitur, ne recens unctio episcopi deleatur, uel defluat, uel quo uertex crismate a presbytero perunctus obuoluitur.

a Si quis.] ¶ Baptizare.] idest, baptizatum ungere.

d ¶ Manifestatur.] scilicet facere id propter quod in eum sententia proferatur. 24.q.3. si quis non recto.

e Presbyteri.] sup.d.95.presbyteri.i.4. & 5.& libro cardorum de presbyteris, presbyteros.

f ¶ Ordinis.] hoc corrigitur inf. c.prox.

OMni tpe.] CASVS. Dicitur hic, quod epũs quolibet anno debet chrisma conficere, & per suam diœcesim destinare ad accipiẽdum autem chrisma diaconus, vel subdiaconus transmittatur ante Pascha: presbyter vero præsente epõ nõ baptizet, nisi eo iubente: nec pcedat episcopũ i baptisterio. [Signet]i vertice, quia signare nõ posset in fronte etiã de licentia episcopi.

g ¶ Omni tpe.].i. p singulos annos.i. in oĩ anno, & ponitur hic totũ pro parte: sicut alias pars pro toto. vt 32.q.4.meretrices. nam per dies annos. &c.33. q. 2.hoc ipsum. & qfiqĩet verbũ pẽsẽtis tpis refert ad pteritũ, vl futurũ .i. ff.de ver.si.uerbũ oportebat. & dicit lex q hoc verbũ, de i Christo pabuit. sumit p dẽt ff. ter. in princ. de libe.le.l.ul. I pti. Archi.

h ¶ Diaconus.] s. p xi.c.cõt. sed illud de pbyteri sedi epali proximis, istud de his, q cstauo, uel decimo lapide distãt, intelligit. Ista distinctio habet ex conc. Meldẽsi in broc.li.4.de pbyt.

i ¶ Non signet.] in vertice. quia nec etiã ab baptismum debet accedere sine licẽtia epi. ut 95.d. cap.ult. nã de unctione frontis nõ uidetur posse intelligi. non enim (ut dicũr) presbyter potest eam conferre ẽt cum licentia episcopi: sed de licentia papæ potest. De qua unctione hic loquitur. nũquid de illa, quæ fit in fronte, q̃ solis sacerdotib?, scilicet successoribus Apostolorum eõcedi tur? Numquid sacramentũ, quod episcopus conferre pt, posset presbyter minor conferre de licentia epi? nõ uí. quia ea q̃ ordini epali adhærẽt, nõ pñt minori dlegari, ut 23.d. quorundam. sed de licentia Papæ põt. ar.d.95.c.1. loquitur ergo hic de ea quæ fit in vertice, & hoc pp epũ re ierẽtiam ar.sup.dis.2.c.vlt. Vel hic de pueris illis, quos ipse epũs baptizauit. Et ita nõ est contra sup.ea. presbyteris.

Sacramenta epalia an possint epũs concedente per simplices presbyterũ conferri.

NVllus.] CASVS. Dñ hic, q̃ quicumque baptizat, dẽt secum chrisma habere, & baptizatum inungere in vertice, & si quis sine hac unctione fuerit baptizatus episcopus supplebit hoc in confirmatione cum ei

1 Et caput. ti aliquis, secundum Lau. & adde facit melius. 11.q.3. placuit uniuersos. & c. de illis. secũdum H.

fuerit notificatum. Cuiquam presbytero, vel episcopo volenti eum in vertice chrismate ante confirmationem episcopi, vel post, si in ipsa confirmatione non fuerit ab episcopo chrismatus in vertice. [Habeatur.] 1. Monstretur. Sequens cap. patet.

a ¶ Progredi.] ad baptismum.

b ¶Cõmonebitur.] vt chrismet eũ etiã in vertice eodem chrismate quo ī frõte episcopi: presbyteri vero perungant in vertice.

c ¶Non præiudicantes. dixi ante cõfirmationem chrismãdũ baptizatũ, nec in hoc præiudicamus quin si ante chrismã nõ fuerit, postea fieri debet. q.d. hoc quod diximus, non facimus præiudiciũ quin in alio tpe q̃ in cõfirmatione possit hęc crismatio fieri in vertice.

d ¶ Necessaria hẽatur chrismatio. videlicet, vt si in alio tpe non fieret in vertice eius crismatio: saltẽ tũcnõ prætermittatur, quia necessaria est.

e IN sabbato.] Tãgitur consuetudo ecclesiæ.

f ¶Ante chrismatis] postea nõ licet: cum chrisma sit sacramẽtum ecclesiæ.

sine chrismate vsquam debet progredi; [a] quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari. De eo autem, qui in baptismate, quacumque necessitate faciente chrismatus non fuerit, in confirmatione sacerdos [α] commonebitur. [b] Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi vna benedictio est. Non præiudicantes † [c] cuiquam hoc dicimus, sed vt necessaria [β] habeatur chrismatio. [d]

† *vt præiudicans quidquam dico.*] otig.

α ¶Sacerdos, commonebitur.] *Apud Burchardum, & Iuonem qui hic caput concludunt, quod citant ex Valensi, c. 5.*] *sic legitur,* in confirmatione sacerdos perficietur. *aut vt Iuo.* perficiatur.

β ¶Vt necessaria.] *Varietas insignis est in editione conciliorum Colonienſi trium tomorum. Nam & isto modo legitur, & hoc,* non necessaria habeatur rechrismatio &, non necessaria habeatur chrismatio repetita &, & necessaria habeatur chrismatio *repetita, quæ sola lectio retenta est in editione quatuor tomorum.*

Item Capitularium. lib. 5. c. 77.

¶Antequam chrisma infundatur, ad aspergendũ aquam de fonte accipere licet. C. CXXVI.

IN sabbato [e] sancto Paschæ, vel Pentecostes, si quis velit aquam consecratam ad aspersionem in domo sua recipere, ante chrismatis [f] infusionem recipiat.

Iuo p. 1. c. 118. Pan. l. 1. c. 103.

Item Cyprianus lib. 4. epist. ad Magnum.

Vnde aspersionis sanctificatio exordium sumpserit.

Cap. CXXVII.

NEc quemquam [g] mouere debet, quod aspergi, vel perfundi iubentur † ægri, cum gratiam Dominicã consequuntur, quando scriptura sancta per Ezechielem prophetã loquatur, & dicat: (Et aspergã super vos aquã mundam: [h] & mundabimini ab omnib. immunditijs vestris, & ab omnibus simulacris vestris, & mundabo vos: & dabo vobis cor nouum, [i] & spiritum nouum dabo in vobis. (*Item in Numeris a.* ¶Qui tetigerit cadauer hominis, & pp hoc septem diebus fuerit immundus, aspergatur de hac aqua die tertio, & septimo, & sic mundabitur.) *Item.* Si fide [k] Trinitatis mũdatus non fuerit, in re-

† *al. videntur Ezech. 36.*

Num. 19.

1 Idem no. 75. d. ordinatione, quod dic. ut not. Su. ca. d. e. 1.

NEc quemquã.] CASVS. Bon. sic ponit hũc casũ. Hic primo ostẽditur, qđ aqua benedicta, qua hoĩs q baptizantur aspergitur, valet ad eorũ sãctificationẽ: & hoc p quatũ auctoritates vet. test. Secũdo, q̃ spiritus sanctus ad mẽsurã non datur: sed super credẽtes æqualiter infundit. & hoc per manus significatur, de qua in Exodo loquitur, q̃ eodẽ modo a singulis colligebatur. Tertio q̃ diabolus vsq; ad baptismum nocet. sed in baptismo vires amittit oĩno, sicut Pharao vsq; ad aquas resistere potuit, sed in mari rubro perijt. H. vero intelligit hoc de aspersione aquæ benedictæ. & nõ de baptismo, vnde sic ponit casũ. In prima parte illius. c. ostẽdit Cyprianus qualiter hoĩes aspergãtur aqua consecrata, vnde hoc habuit initium, s. a veteri testõ. ad qđ ostendendũ multas inducit auctoritates veteris testamenti. In secũda parte ostẽdit q̃ hmõi aspersio aquæ, & in nouo, & in veteri testamento videtur esse ad instar baptismi. licet in hoc sit differentia, quia in aquæ aspersione aqua inæqualiter funditur super singulos, sed in baptismo gratia spiritus sancti omnibus æqualiter confertur, nisi fictio impediat. In tertia parte ostenditur, q̃ diabolus licet vsque ad baptismum habeat vires in baptismo, tamen debilitatur omnino, & vires amittit: & hoc probat per exemplũ: nam Pharao vsque ad aquas maris secutus est filios Israel: sed postquam illuc venit, in ipsa aqua submersus est, & extinctus. Sed licet ita posuerunt Ben. & H. in apparatu tamen ponitur: & littera c. tatus innuit in plurib. locis, q̃ de Exodo loquitur, q̃ eodẽ modo a de baptismo intelligitur, & de illis qui propter ægritudinem immergi non possunt. [Baptizantur ægri,]id-est, volunt baptizari.

g ¶Nec quemquam.] in prima parte dĩ, q̃ ita æger est ille, qui baptizari debet, q̃ non potest immergi, ne forte lædatur, sufficit, q̃ aspergatur aqua. & hoc usq. ad illud. spiritus vero sanctus. & cum secunda parte dicitur, q̃ non refert utrum multum aquæ, vel parum cadat super eum. & hoc probatur auctoritate veteris testamenti usq. ad illud. q̃ si alienus in illo. In tertia dĩ, q̃ diabolus in baptismo totam potẽtiam suam amittit, quod probat exemplo Pharaonis. sed tamen H. non ponit exemplum in baptismo. sed de aqua benedicta, intelligit.

h ¶ Aquã mundam. quæ fiebat ex aspersione cineris vitulæ rufæ, ut hĩ ex lib. Numerorum. sub. d. 3. aquam.

i ¶Cor nouum. id est, virtutibus innouatum.

k ¶ Fide. quam significat dies tertius.

2 ¶ San-

a ¶ Sanctorum collegium.] vbi erit perfecta requies.
b ¶ Si die tertio.] idest, fide Trinitatis.
c ¶ Septimo.] idest, septima ætate quiescentium. nullus.n. meretur nisi in corpore: & hic omne meritum comparatur. 13.q.2. tempus.

Meretur nullus nisi in corpore.

AD-

surrectione & apud sanctorũ collegiũ [a] immũdus erit. Si die tertio [b] aspersus nõ fuerit, septimo [c] nõ poterit emũdari. Ois? [d] qui tetigerit humanæ [e] aiæ morticinum, & aspersus ex hac cõmissione non fuerit, polluet [f] tabernaculũ [g] Dñi, & peribit ex Israel: quia, qui aqua aspersus nõ est expiationis, immundus erit, & manebit spurcitia eis super eũ. *& iterũ.* [Et locutus est Dñs ad Moysen dicens, Accipe leuitas de medio filiorum Israel, & purificabis eos, & ita facies eis purificationẽ eorum, circũsperges eos aqua purificationis.] *& iterũ.* Aqua aspersionis purificatio est. Vnde apparet aspersionẽ quoque aquæ instar [h] salutaris lauacri obtinere, & qñ hæc in ecclesia fiunt, vbi sit, & accipientis, & dantis fides, integra [i] stare oia, & consummari, ac perfici posse Dñi maiestate, & fidei veritate. *& infra.* ¶ Spiritus vero sanctus non dimensuratur, † [k] sed super credentẽ totus infunditur. Nam si dies oibus æqualiter [l] nascitur; & si sol super oẽs pari, & æquali luce diffunditur: quanto magis Christus sol & dies verus in ecclesia sua lumẽ vitę ęternæ pari æqualitate largitur? † Cuius æqualitatis sacrim videmus in Exodo esse celebratũ, cũ de cęlo manna deflueret, & futurorũ præfiguratione alimentũ panis cęlestis, & cibũ Christi venientis ostenderet. Illic.n. sine discrimine, vel sexus, vel ętatis Gomor singulis æqualiter colligebat. Vnde apparebat Christi indulgentiã, & cęlestẽ gratiam [m] post modũ secuturã æqualiter oibus diuidi: sine sexus varietate, sine annorũ discrimine, sine acceptione pionæ super oẽm Dei populũ spiritualis gratiæ munus infundi. Plane eadẽ gratia spiritualis, q̃ aqualiter in baptismo a credentib. sumitur, in conuersatione, atq; actu nostro postmodũ, vel minuit, [n] vel auget, vt in Euangelio Dñicum semine æqualiter seminatum, p varietate terræ aliud absumit: aliud in multiplicẽ copiã, vel trigesimi, vel sexagesimi, vel cẽtesimi numeri fructu exuperãte cumulat. *& paulo post.* ¶ Qd si aliquis in illo mouet, qd quidã ex his qui ægri baptizãtur, spiritibus adhuc immundis teneant, & sciat diaboli nequitiã pertinacẽ vsq; ad aquã salutarẽ ualere; in baptismo vero oĩs †[o] neqtiæ suæ vires amittere. [p] Qd exemplũ ei nimus in rege Pharaone; qui diu reluctatus, & in suis plagis demoratus tandiu resistere potuit, & præualere, donec ad aquã veniret: quo cũ uenisset, & victus est, & extinctus. Mare autem illud, sacramẽtum baptismi fuisse declarat B. Apostolus Paulus dicens, [Nolo.n. vos ignorare fratres: quia patres nostri oẽs sub nube fuerunt, & omnes

Num.3.

† *de mĩsura datur*] vera lectio.

† Concor. in simi. text. in auth. de monachis. §. hĩc nobis. col. 1. & in l quæritur hermaphrodito, ff. de stat. hom.

Matth.13.

† *omne*] orig. *Exod.14.*

qui post lacrymas culpas repetit, vt de pœn. dist. 3. baptizantur. Morticinum potest dici a morte, & cado, vel cædo, & sic diuersis modis pronunciari. Vnus:

Morticina cadant ferro: me[illegible] morbo.

Morticinum tangere quis dicitur.

f ¶ Polluet.] ad literam, idest, pol[illegible]patab tur, & [illegible] tabernaculum tober[illegible] cum alijs. 18.d. [illegible] g ¶ Tabernaculũ Dñi.] [illegible] tabernaculum Dei vocat ecclesiã, & sic tabernaculum ecclesiæ, ut 26.q.2. sed & Ysid. h ¶ Instar.] instar fuit apud eos, non modo non [illegible]ebar. i ¶ Integra.] nisi integre esset aspersus. k ¶ Non augmentatur.] sed sicut aqua non addit nec detrahit metallo per singulos infunditur, sic spiritus sanctus [illegible] ad omnium [illegible] bus tribuitur. Vel dimensuratur, i. non p partes datur, alias dimẽsurantur.

Spiritus sanctus per partes non datur.

l ¶ Æqualiter.] i. nõ differenter pp sexũ, vel annorum diuersitatẽ: non. n. huic plus cõferẽ, quam illi, nec iuxta qualitatem feminæ, & sic de alijs: qđ quidẽ esset acceptio personarum. vnde sequitur hic, sine acceptione, &c. extra de iudi. nouit.

Gratia oĩbus in baptismo confertur.

m ¶ Gratiã.] Hic manifeste vi[illegible] gratia confertur in baptismo, & parulis, & adultis, ed potes hic appellare gratiã remissionem peccatorum. Quid uero sit, de hoc habes extra de baptismo, & eius effectu, nouum.

n ¶ Vel minuit.] arg. quod habitus potest minui: sed nõ e hoc verũ, quia nõ deficit charitas, sed magis ꝓficit: sed dr minui, quia vnus hẽt maiorem charitatẽ, quam alter. 20. dist. 6. 1.

o ¶ Omnis neqtitiæ] quasi dicat, & si post baptismũ, nocet corpus, animæ tñ non põt nocere. Vel forte non prorsus liberat

Diabolus potestatem uires post baptismum.

ADDITIO. Et est sensus, nisi homo, qui pollutus est peccato, fidem Trinitatis habuerit, requiem non habebit in futura vita, quæ sequetur post septennarium præsentis vitæ. Archid.

d ¶ Omnis.] verba legis Mosaicæ. H.

e ¶ Humanę.] i. omnis ille dicitur tangere morticinũ baptizatus, ut in fi. dicitur.

p ¶ Amittere.] [illegible] Acc. ex hinc, &c. de hinc cõtra. sed ibi dr, ꝓ significatur expellendus. & vim amissurus. vel dic ꝓ amittat in exorcismo, ut nõ habeat tãtam uim quantam prius, sed in baptismo. ex toto eam amittat quo ad animam: quia extinguuntur peccata.

Digitized by Google

per quę hominem poſſidebat,vt ſup.c.poſtquam. Vtrũ liberatur in baptiſmo dæmoniacus a vexatione corporali,non ſatis elucet.in fine ſic videtur dici. Vel intelligatur de liberatione animæ.

a ¶ Per Pharaonem.] quia ſcilicet ipſe Pharao dicebat, quod dimitteret populum, nec dimiſit, donec fuit uentum ad mare rubrum.

per mare tranſierunt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube,& in mari.) & addidit dicens,[Hæc autem omnia,figuræ noſtræ fuerunt.]Quod hodie etiam geritur, vt per exorciſtas voce humana, & poteſtate diuina flageletur,& vratur, & torqueatur diabolus,& cum exire ſe,& homines Dei † dimittere ſępe dicat,in eo tamẽ, quod dixerit,fallat,& id quod per Pharaonem [a] prius geſtum eſt,eodẽ modo † obſtinationis, & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam Dei ſalutarem,atq; ad baptiſmi ſanctificationem venitur,ſcire debemus,& fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus diuina indulgentia liberatur.

1.Cor.10.

† al.Dei.

† al.mandati.

a ¶ Qui tetigerit.] *Hæc vſque ad uerſ.* Et locutus eſt, *aliis uerbis a B.Cypriano exponũtur, ex quo quidem in cæteris huius capitis partibus multa ſunt emendata.*

β ¶ In reſurrectione.] *Huius ſententiæ ſunt quædam veſtigia in gl. interlineari ad iſtum Numerorum locũ.*

γ ¶ Teneantur.] *In originali impreſſo eſt,* teneantur, *ſed in quinque manuſcriptis,*tentabantur. *Hoc enim ſibi vult B.Cyprianus,dum adhibentur ſolemnitates præcedentes baptiſmum,tentari adhuc homines poſſe ab immundis ſpiritibus,deſinere autem tentationem in abſolutione baptiſmi, ideſt,in aqua ſalutari. Sic.n. ab ipſo nunc vſurpatur nox,* baptizantur,*ac ſæpe a philoſophis uſurpari ſolet nox,* generari, *nimirum pro alternatione præcedente eductionem,& prouentum formæ.*

Item Ioannes Chryſoſtomus in epiſtolam ad Hebræos hom.13. ad c.7.

¶ De his, qui vſque ad exitum vitæ ſuſcipere baptiſma differunt. C. CXXVIII.

25 QVando quis propterea peccat,vt ſanctũ baptiſma in nouiſſima ſua expiratione ſuſcipiat, ſortaſſis non adipiſcitur.Et credite mihi, non terrens vos dico, quod dicturus ſum. Multos noui, qui hoc paſſi ſunt, qui ſpe baptiſmatis multa peccabant, circa diem autem mortis diſceſſerunt [b] vacui. Deus enim propter hoc,baptiſma tribuit,vt ſoluat peccata,non vt addat.[§] Si vero quis [c] ad hoc vtitur baptiſmate, vt ampliora delinquat,ipſum ſit negligentiæ cauſa.

§ ¶ Non vt addat.] *In editione Veronenſi mendoſe eſt* ἵνα αὐξῃ *corrigendumque ex manuſcriptis* οὐχ ἵνα αὐξήσῃ.

Item Auguſtinus ad Bonifacium,epiſt 23.

¶ Paruulis baptizatis parentum non nocet perfidia. C. CXXIX.

26 QVęris a me,vtrũ parẽtesbaptizatis paruulis ſuis noceãt,cũ eos dęmoniorũ ſacrificijs ſanare co-

Poly.l.3.tit.10. Aug.l.9.c.41.

Imputatur mihi qđ mea culpa accidit. ¶ Not.hic arcontra eũ q̃ in primis tẽporib.neglexit ad ordines promoueri. Arg. ad id extra de elect. cum in ueteri, iuxta fi.& quod dixi. 23.q.1. eorũ ibi videas. Arch.

per mare tranſierunt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube,& in mari.) & addidit dicens,[Hæc autem omnia,figuræ noſtræ fuerunt.]Quod hodie etiam geritur, vt per exorciſtas voce humana, & poteſtate diuina flageletur,& vratur, & torqueatur diabolus,& cum exire ſe,& homines Dei † dimittere ſępe dicat,in eo tamẽ, quod dixerit,fallat,& id quod per Pharaonem [a] prius geſtum eſt,eodẽ modo † obſtinationis, & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam Dei ſalutarem,atq; ad baptiſmi ſanctificationem venitur,ſcire debemus,& fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus diuina indulgentia liberatur.

a ¶ Qui tetigerit.] *Hæc vſque ad uerſ.* Et locutus eſt, *aliis uerbis a B.Cypriano exponũtur, ex quo quidem in cæteris huius capitis partibus multa ſunt emendata.*

β ¶ In reſurrectione.] *Huius ſententiæ ſunt quædam veſtigia in gl. interlineari ad iſtum Numerorum locũ.*

γ ¶ Teneantur.] *In originali impreſſo eſt,* teneantur, *ſed in quinque manuſcriptis,*tentabantur. *Hoc enim ſibi vult B.Cyprianus,dum adhibentur ſolemnitates præcedentes baptiſmum,tentari adhuc homines poſſe ab immundis ſpiritibus,deſinere autem tentationem in abſolutione baptiſmi, ideſt,in aqua ſalutari. Sic.n. ab ipſo nunc vſurpatur nox,* baptizantur,*ac ſæpe a philoſophis uſurpari ſolet nox,* generari, *nimirum pro alternatione præcedente eductionem,& prouentum formæ.*

Item Ioannes Chryſoſtomus in epiſtolam ad Hebræos hom.13. ad c.7.

¶ De his, qui vſque ad exitum vitæ ſuſcipere baptiſma differunt. C. CXXVIII.

25 QVando quis propterea peccat,vt ſanctũ baptiſma in nouiſſima ſua expiratione ſuſcipiat, ſortaſſis non adipiſcitur.Et credite mihi, non terrens vos dico, quod dicturus ſum. Multos noui, qui hoc paſſi ſunt, qui ſpe baptiſmatis multa peccabant, circa diem autem mortis diſceſſerunt [b] vacui. Deus enim propter hoc,baptiſma tribuit,vt ſoluat peccata,non vt addat.[§] Si vero quis [c] ad hoc vtitur baptiſmate, vt ampliora delinquat,ipſum ſit negligentiæ cauſa.

§ ¶ Non vt addat.] *In editione Veronenſi mendoſe eſt* ἵνα αὐξῃ *corrigendumque ex manuſcriptis* οὐχ ἵνα αὐξήσῃ.

Item Auguſtinus ad Bonifacium,epiſt 23.

¶ Paruulis baptizatis parentum non nocet perfidia. C. CXXIX.

26 QVęris a me,vtrũ parẽtesbaptizatis paruulis ſuis noceãt,cũ eos dęmoniorũ ſacrificijs ſanare co-

Poly.l.3.tit.10. Aug.l.9.c.41.

quia

1.Cor.10.

† al.Dei.

† al.mandati.

Imputatur mihi qđ mea culpa accidit. ¶ Not.hic arcontra eũ q̃ in primis tẽporib.neglexit ad ordines promoueri. Arg. ad id extra de elect. cum in ueteri, iuxta fi.& quod dixi. 23.q.1. eorũ ibi videas. Arch.

per quę hominem poſſidebat,vt ſup.c.poſtquam. Vtrũ liberatur in baptiſmo dæmoniacus a vexatione corporali,non ſatis elucet.in fine ſic videtur dici. Vel intelligatur de liberatione animæ.

a ¶ Per Pharaonem.] quia ſcilicet ipſe Pharao dicebat, quod dimitteret populum, nec dimiſit, donec fuit uentum ad mare rubrum.

QVãdo quis.] Hęc eſt 25. pars diſt. in qua dicitur, quod non debet quis expectare baptizari vſq; ad mortem, quoniã quandoq; fruſtratur ſpe. Io.de Fan.

CASVS. Quidam homines baptizari differebant, & ſub ſpe cõfidẽter peccabant, ſcilicet vt in morte baptizarentur,& ſic tunc ab omni peccato nũ darẽtur, tales in hoc reprehenduntur, qa quandoq; ſolent decipi, & ſine baptiſmo mori: nec eſt datus baptiſmus, vt peccata augẽtur,ſed vt deleantur.

b ¶ Diſceſſerũt.] nõ videtur qꝺ vacui recederent, ex quo baptizati voluerũt,ut extra de bapt. debitũ: imò ſic, quia culpa ſua non perceperũt, nam imputatur eis, quod accidit ꝛ culpa ſua. 15. q.1. cap.penult. ff. loca. ſi quis domum.

c ¶ Si vero quis.] ſi. ar.extra de appel.reprehẽſibilis.33.q.2. ita autem.& licet baptiſmꝰ dimittat peccata, non tamen dat licentiam peccandi, ut 1.q.7.exigunt.

QVæris.] Hæc eſt 26. pars diſt. in qua dꝺ quod peccatum parentum non nocet filio, quamuis eorum oblatio profit. Io.de Fan.

CASVS. Bonifacius duas fecit quæſtiones Auguſtino, quarũ prima eſt, an malitia parentum obſit filijs, cũ eos offerũt ſacrificijs dęmoniorũ, ſicut eis prodeſt fides parentũ cũ baptizant. Secũda eſt, an patrini a mendacio excuſentur,cum pro paruulis interrogati reſpondent eos credere in Deũ,& hmõi,qđ fatentur ipſi utrũ ita ſit,

Digitized by Google

quia alius est filius, & alius est pater, unde cum non sit communis eorum anima, culpa nō potest esse communis, sed quia in baptismo fit remissio peccatorū per spiritum sanctum, qui communis est patri & filio, ideo in baptismo fides parētum prodest filio. & ita aliter est in

sexta die, quasi peremptā sexta die. [Eius,] ideſt, fidei, ideſt, baptismi.

¶ Quæris.] CASVS. In prima parte vsque illue, [difficillimam, &c.] respondet Aug. primæ quęstioni Bonifacij, quæ est illa, quare ab obligatione qua tenētur, liberantur per hominē, & nō possunt p hominem obligari. In secunda usque ad illud, [qui hoc nō credit,] secundæ quæstioni Bonifacij respondet quare, cum baptizātur pueri, respondent patrini ad hanc quæstionem, credis? credo, & non tunc ad istam, erit ne iste bonus? In tertia parte dicit, quod qui non credit, ut ipse soluit, profecto est infidelis, & deterior est quā sit iste parvulus.

nantur, & si non nocēt, quomodo eis prosit, cum baptizantur, parentum fides, quorum eis nō potest obesse pfidia. Vbi respondeo tantam illius sacramenti, hoc est, baptismi salutaris esse virtutem in sancta cōpage corporis Christi, vt semel [a] regeneratus p [a] aliorū voluntatē, [b] deinceps nō possit vinculo [c] alienę iniquitatis obstringi, cui nulla sua voluntate consensit. Et anima enim patris mea est, inquit, [d] & anima filij mea est, & *iterum*.

Ezech. 18.

¶ Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. Nō autē peccat ipsa, cum parentes ei nesciēti, vel quilibet alius adhibet sacrilegia dæmoniorū. Sed ideo ex Adam [e] traxit, [f] quod sacramenti illius gratia solueretur; quia nondum erat anima separatim viuēs, i. altera anima, de qua diceret, & anima patris mea est, & anima filij mea est. Iam † itaque dicit, [g] quod cum homo in seipso est, ab eo q genuit, alter effectus, peccato alterius sine sua [h] conscientia non tenetur obnoxius. [i] *& infra.*

† *Iam itaque cum homo.*] vera lectio.

¶ Quomodo † itaque [k] in paruulū maiores peccant, offerentes eum, atque obligare conantes dæmonum sacrilegis vinculis; non est anima vtrorumque cōmunis, ut etiam culpam possint habere communem. Non enim sic communicatur culpa per alterius volūtatem, quemadmodum [l] communicatur gratia per sancti spiritus vnitatem. *Item paulo superius.*

† *Quando autem.*] vera lectio, & sine nota interrogationis.

Regenerans ergo spiritus in maioribus offerentibus, & paruulo oblato, renatoque cōmunis est. Ideo per hāc societatem unius prodest offerentium voluntas paruulo oblato. *& infra.*

Potest enim & in hoc, & in illo homine esse unus spiritus sanctus, etiam si se invicem nesciāt, per quem sit † utriusque gratia communis, non autem potest spiritus vnus esse hominis & huius, & illius, per quem peccāte altero & altero nō peccāte, sit tamē culpa communis. Ac per hoc potest paruulus semel ex parētum carne generatus, Dei spiritu regenerari, vt ex † illis obligatio cōtracta soluatur. Nō potest autem semel Dei spiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari, vt obligatio quę soluta est, iterum contrahatur. [m]

† *al. sit.*

† *al. & illius.*

a ¶ Per.] ideſt, propter.

b ¶ Volūtatē.] malam.

c ¶ Vinculo.] & dicit lex, qa dolus tutoris nō obest pupillo. ff. de re. in. neque in iterdicto, nisi sit locupletior fact⁹, vt ff. d̄ do. sed ex dolo. uel nisi tutor soluēdo sit, vt ff. de administrat. tuto. l. ult. §. si tutor.

d ¶ Inquit.] scriptura vel ꝓpheta Exec. 18. ca.

e ¶ Sed iō ex Adā.] ibi, tacitæ respondet quæstioni.

f ¶ Traxit.] s. causā peccati, &c.

g ¶ Iā itaque dicit.] ideſt, innuit ex præmissis illa verba, scilicet anima patris, &c.

h ¶ Sine sua cōscientia, ideſt, si non cōsentiat. 7. q. 1. cum autem.

i ¶ Obnoxius.] q. d. post uitā animę. in proprio corpore non cōtrahitur peccatum, nisi ex propria iube.

k ¶ Quomodo itaque.] inferius respondet huic q̄stioni ibi, uerum tamen recte, & tunc dic, sacrilegis, quasi nullo modo, quia non est. &c.

l ¶ Quemadmodum.] argum. aliud in uia, aliud in iuitio, argum. 29. quæst. 1. §. quod autē. & no. 26. quæstio. 5. nec mirum, sicut dicit lex quod aliud est in obligatione, aliud in liberatione, ff. de action. & obl. Arianus. cum hæc causa liberalis sit. arg. extra de probat. ex litteris.

m ¶ Cōtrahatur.] Argu. quod obligatio semel extincta amplius non renascitur, ut 23. q. 4. si illic. & ff. de sol. qui tres. §. a. eam. Arg. contra 26. q. 2. ab infirmis. fin. ff. de seruitu. præd. rusticorum. ff. quemadmodum seruitus amittatur, in fo. cus.

* *Corsinfone.*] vera lectio.

Tutoris dolus pupillo non obest.

Obligatio extincta nō renascitur.

i Et sic ista littera legit interrogatiue, qñ est in littera, qñ, si aūt habet i littera, qñ tunc nō legitur interrogatiue, sed remissiue & suspenditur vsque ad illā litteram, nō ē anima, &c. Arch.

Digitized by Google

Et ideo ſemel perceptam paruulus Chriſti gratiam non amittit, niſi propria impietate. [a] *& paulo poſt.*

¶ Veruntamẽ rectè dicũtur parẽtes, vel quicunque maiores, filios, ſeu quoslibet paruulos baptizatos dæmoniorũ ſacrilegijs obligare conantes, ſpiritaliter homicidę. Nam in illis quidem interfectionem non faciunt; ſed quantum in ipſis [b] eſt interfectores fiunt, rectęque illis dicitur, quando ab hoc ſcelere prohibentur, nolite occidere paruulos veſtros. Dicit enim & Apoſtolus: Spiritũ nolite extinguere; non quia ille extingui poteſt: ſed quantum in ipſis eſt, extinctores eius merito dicuntur, qui fit agũt, vt extinctum uelint. Nec illud [c] te moueat, &c. *& infra.* 1.Theſſ.5.

¶ Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria. *& infra.* ſup.ea. nec illud.

¶ Offerũtur quippe paruuli ad percipiendam ſpiritalem gratiam non tam ab eis, quorum geſtãtur manibus (quãuis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt,) quã ab vniuerſa ſocietate ſanctorum, atque fideliũ. Ab omnib. namque offerri recte intelligũtur, quibus placet, [d] & offeruntur, & quorũ ſancta, atque indiuidua charitate ad communicationem ſancti ſpiritus adiuuãtur. Tota hoc ergo mater Eccleſia, quæ in ſanctis eſt, facit; quia tota omnes, tota ſingulos parit. [e] *Item infra.*

¶ Difficillimam ſane quæſtionem tibi propoſuiſſe viſus es in extremo inquiſitionis tuæ, ea videlicet intẽtione, qua ſoles vehementer cauere mendacium. Si conſtituam, inquis, ante te paruulum, & interrogẽ, vtrum cũ creuerit, futurus ſit caſtus, vel fur, vel non ſit futurus, ſine dubio reſpondebis, neſcio: & vtrum in eadem paruula ætate cõſtitutus cogitet aliquid boni, uel mali, dices, neſcio. Si itaque de moribus eius futuris nihil audes certi promittere, & de eius præſenti cogitatione, quid eſt aliud † [f] quam quando ad baptiſmum offerũtur, pro eis parentes, [g] tamquã fidei auctores † reſpondent, & dicũt illos facere, & illa ętas cogitare nõ põt, aut ſi põt, occultum eſt? [h] Interrogamus.n. eos, a quibus offerũtur, & dicimus, Credit in Deũ? de illa ætate, quæ vtrum ſit Deus ignorat. Reſpondẽt, Credit, & ad cętera ſic reſpondetur ſingula, q̃ quęruntur.† Vnde miror parẽtes in iſtis rebus tam fideliter pro paruulo reſpõdere, ut dicant eum tanta bona facere, quæ ad horã, qua baptizatur, baptizatur interrogat: tamẽ eadem hora, ſi ſubijciam, erit caſtus, qui baptizatur, aut non erit fur? neſcio, vtrum audeat dicere aliquis, aliquid horum erit, aut non erit: ſicut mihi ſine dubitatione reſpõdet, quod credat in Deum, & quod ſe conuertat ad Deum. *& infra.*

† *illud quod quãdo*] vera lectio.

† *al. dofferet al. fidei ſi dilatet ſponſus.*

† *al. geruntur.*

Ecce facio quãtum poſſum; dominus adiuuet, vt quod poſtulas, poſſim. Nempe ſæpe ita loquimur, ut paſcha propinquãte dicamus craſtinã, vel p diſſenam † [i] vel perẽdiſſenam [k] eſſe domini paſſionem, cũ ille ante tã multos annos paſſus ſit, nec omnino, niſi ſemel, ipſa paſſio facta ſit. Nẽpe ipſo die dominico dicimus, hodie dñs reſurrexit, cũ ex quo reſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tamẽ ineptus eſt, ut nos ita loquẽtes arguat eſſe mẽtitos? niſi quia iſtos dies ſm illorum quib. hęc geſta ſunt, ſimilitudinẽ nũcupamus, ut dicatur [l] ipſe dies, qui nõ eſt ipſe, ſed reuolutione temporis, ſimilis eius; & dicatur illo die fieri propter ſacramenti celebrationem, quod Iuo p.2.c.4.

† *al. parendinã eſſe*] vera lectio.

a ¶ Niſi propria impietate.] & ita liberari quis poteſt etiã inuit⁹ vel ignorãs, ſed non obligari, ut ff. de ſo. ſolutionẽ. & l. ſoluere. ff. d ne. geſt. l. ſoluẽdo. & ff. de noua. ſi ſtichum. §. ult.

b ¶ In ipſis] & ita in maleficijs voluntas ſpectatur, nõ exit⁹. argu. 22. q. 2. homines. ff. ad l. Cor. de ſica. diuus. 1

c ¶ Nec illud.] tacitę obiectioni reſpõdet.

d ¶ Placet.] arg. cõtra. 1. q. 4. quia præſulatus.

e ¶ Parit.] in ſacramentis. vt 32. quęſt. 4. recurrat. de pæ. di. 2. ſicut.

f ¶ Quid eſt aliud.] quaſi dicat, & nõ videtur eſſe aliud qđ tunc fit, quã reſpõdere, & promittere de moribus eorum futuris.

g ¶ Parẽtes.] ideſt, patrini, qui patres ſpirituales dicũtur. ſup. 3. quæſt. 3. Pictacium.

h ¶ Occultum eſt.] quid cogitet.

i ¶ Velperdiſſenã.] .i. per ſenum, i. ſextum diem.

k ¶ Perendiſſenã.] .i. perẽpto die poſt ſex dies vno peremp-to. 2

l ¶ Dicatur.] quaſi dicat, ſicut dicitur, quod hodie fit reſurrectio Domini, eo quod ſacramentum eius hodie celebratur, ſic dicit paruulus credere, propter ſacramentum, quod recipit.

a ¶ Ita-

1 Subaudi qa alia eſt cã liberationis, & alia obligationis, ut ſupra dicitur in glo. arg. aliud. &c.

e Cũ in die Dominico i ramis palmarũ interroga ueris me, & dices qñ erit paſcha, & ego reſpondebo p diſſenã .i. poſt ſex dies futuros & cõponitur ex per & dies ſex. Arch.

Digitized by Google

non illo,ſed iam olim factũ eſt. *& infra.* ¶Itaque paruulum [a],*&c.& infra.* ¶Cum autem homo ſapere cæperit, non illud ſacramentum repetit,ſed intelligit, eiuſque veritati conſona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non poteſt, valebit ſacramentum ad eius tutelã aduerſus contrarias poteſtates, & tamen valebit, vt ſi ante rationis vſum ex hac vita emigrauerit, per ipſum ſacramentum commendante eccleſiæ charitate, ab illa condẽnatione, quæ per vnum hominem intrauit in mundum, Chriſtiano auditorio liberetur. Hoc qui non credit, & fieri non poſſe arbitratur, profecto infidelis eſt, etſi habeat fidei ſacramentum, longeque melior eſt ille paruulus, qui etiam ſi fidem nondum habeat in cogitatione, † non ei tamen obicem [b] contrariæ [c] cogitationis opponit, vnde ſacramentum eius ſalubriter percipit.

† *al.cogititiæ.*

[a] ¶Semel regeneratus. *Plenius apud B. Auguſtinum*, vt ſemel generatus per carnalem voluptatem, cum ſemel regeneratus fuerit per aliorum ſpiritualem voluntatẽ, &c. *Multa vero in hoc capite emendata ſunt vbi per gloſſam licuit. Sunt autem ſententiæ ipſæ a collatore arbitratu ſuo tranſpoſitæ.*

Item Bonifacio contra duas epiſtolas Pelagianorum, l.2.c.22.

¶Aliorum fides in baptiſmo paruulos ſaluat.

C. CXXX.

Beda ad c.16. Marci. Anſ.l.9.c.43.

IN eccleſia Saluatoris per alios [d] paruuli credũt, ſicut ex alijs ea, quæ illis in baptiſmo remittuntur peccata traxerunt: nec illud cogitetis, ɣ [e] eos vitam habere non poſſe, qui fuerint expertes corporis, [f] & ſanguinis Chriſti, dicente ipſo. Niſi manducaueritis carnem meam, &c.

Ioan.6.

ɣ ¶ Cogitetis.] *Non eſt mutatum ob gloſſam. Sed in vetuſtis codicib. & originali eſt*, cogitatis, *pendentque hæc omnia ex ſuperioribus, quare integer locus perlegendus.*

Beda 1. Cori. 10. ad verſ. Calix benedictionis.

Idem.

¶Corpore & ſanguine Chriſti participat, qui per baptiſma membrum eius efficitur. C. CXXXI.

fu.di.2. quia paſſus §.nulli. Sent.4.diſt.9. Poly.l.3.tit.10. Anſ.l.9.cap.23. Iuo p.2.c.1.

NVlli ſ eſt aliquatenus ambigendum, tunc vnumquempue filium corporis ſanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur, nec alienari ab illius panis caliciſque cõſortio, etiam ſi antequam panem illum comedat [h] & calicẽ bibat, de hoc ſæculo in vnitate corporis i Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacraminti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipſe hoc, quod ſacramentum ɣ eſt, [k] inuenit. †

† *al.inuenitur.*

ɣ ¶ Sacramentum eſt.] *Apud Bedam (nam originale non eſt inuentum) legitur*, ſacramentum ſignificat inuenit, † *vt ſup.diſtin.2. quia paſſus.ver. Nulli. & interpretatur nunc auctor gloſſæ verbum*, eſt.

† *al.inuenitur.*

[a] ¶Itaque paruulum.] quaſi dicat, licet ergo reſpondeã quod credit in Deum, hoc dico eo quod fieri ſuſcipit ſacramentum, non quod reuera adhuc fidem habeat, quam in paruulo credere eſt fidei ſacramentum ſuſcipere, vt ſup.ea.nihil aliud.

[b] ¶ Obicem.] quia licet non habeat fidem, tamen non habet infidelitatem.

[c] ¶ Contrariæ.] ſimile ſup.24.diſtin.ſi ſeruus.ſic, ff.ad Macedo.l.ſi filius familias.ff.de reg.iur.ſemper.

IN eccleſia.] CASVS. Dicitur hic, quod ſicut paruuli ab alijs peccatũ originale contraxerunt, ita per alios baptiſmum præcipiũt, p quos dñt credere & fideles eſſe, nec ulterã habere poſſunt, q ſunt expertes corporis, & ſanguinis Chñi, i. unitatis eccleſiæ, & dicit H. qđ non eſt ibi, nõ; quia non debet dici, non poſſe, ſed poſſe: põt tamen & illa littera bene legi.

[d] ¶ Per alios. & ita ſicut peccauerunt per alios, ita credũt per alios & ita oĩs res per quaſcumq; cauſas contrahitur, &c. extra de reg.iuris c. omnis res.

[e] ¶ Cogitetis.] quaſi dicat, non dubitetis, immo certi ſitis, qđ habere nõ poſſunt, ſi ſunt expertes.

[f] ¶ Corporis.] ideſt, unitatis eccleſiæ, q illa ſignificat.ſu.ea. non in uobis.

ADDITIO. Ad idem ſup.ea.d.2. quid eſt, quod eſt cum baptizãtur. unde nõ ſine cauſa adiũgit. ſeq.c. in quo idem dicit. Archid.

NVlli eſt.] CASVS Dicitur hic, q ſi quis fuerit baptizatus, particeps eſt corporis & ſanguinis Chriſti, ideſt, vnitatis eccleſiæ, & ſi de hac vita recedit ante quã corpus Chñi & calicẽ ſumat ſacramentaliter, tamẽ effectu illius ſacramẽti nõ priuatur, quia inuenit habere hoc quod ſignificat ipsũ ſacramentum, ſcilicet vnitatem eccleſiæ.

[g] ¶ Nulli.] de efficacia baptiſmi repetit. vt ſic finis alludat principio.

[h] ¶ Nulli eſt.] hæc eſt pars illius capituli ſupra diſt. ſecũda, quia paſſus.

[h] ¶ Comedat.] in ſacramento.

[i] ¶ Corporis.] ideſt, eccleſiæ ſignificatæ per corpus Chriſti.

[k] ¶ Sacramentum eſt.] ideſt, ſignificat, Io.

SI baptizata eſt. Hæc eſt 27.pars diſ.i qua probat magiter quod nullus ſaluatur niſi ſit baptizatus & hoc vſque ad c.non ex quo Io.Fant.

CASVS.Probat Auguſtinus in hoc ca.quod natus de baptizata eſt baptizandus, ut poſſit uitare æternam damnationē: quia Chriſtus,qui non indigebat baptiſmo,baptizatus eſt, vt nobis daret exēplū baptizādi & olim circumcidebantur, qui de circunciſis nati erāt. Nam ſicut, qui nōdum natus eſt,mori non pōt,ita qui nōdum natus eſt a patre,renaſci non pōt, nec purgari de reliquijs vetuſtatis. nā licet pater in batiſmo ſit mundatus,tamē filius a patre cōtrahit cām ex qua originale peccatū in naſcit ei:vnde ſimiliter niſi renaſcitur. dānabitur:bapatiſm[9] enim animam a peccato mūdat,ſed cauſam peccati, quæ eſt in carne,non remouet.]Conficitur.]i. intelligitur.

a ¶Si Baptizata eſt.] ideſt,ſi Chriſtus baptizatus eſt,qui ſine peccato ſecundū carnem natus eſt, multo magis quilibet alius baptizari dēt, qui ſecūdum carnē in peccatis conceptus eſt.ſup.ead.diſ. firmiſſime.

b ¶Propter.]hic aſſignatur vna rō, quare Chīus baptizatus fuit, alia ſu.ca.num quam,alia.j.ca.non regenerabantur.

c ¶Mortis.]i. peccati, vel morti ſubiecta.

Filius apoſtatæ eſt baptizādus in uito patre.

d ¶Qui de baptizato.]arg.u.filium apoſtatæ baptizādū eſſe inuito patre,dum puer eſt arg. ſup.ca. plerique. in fi.26.q. 1.Iudæorum.

Pater mūd[9] in mūdum p[r]oducet.

e ¶Renaſci.[arg.cōtra ff.de uer.ſigni.uerbum reddendi.

f ¶Qui ab eo.] ex mundo patre immundus naſcitur, ſi lius ſicut ex frumento puro naſcitur impurum, ſ.cum palea.56.diſt.naſci.

g ¶Innouatus.)per gratiam baptiſmi.

h ¶Non de nouitate.)ſpiritus,quia anima non exstat ex anima, ſicut caro ex carne per traduce.32.q.2.Moyſes.

i ¶Vetuſtatis.] ideſt carne in qua remanet cauſa uetuſtatis.ideſt peccatum quodlibet 1.

K ¶Damnationem.]contractam ſcilicet in carne propagata ex reliqua uetuſtate parentum.Io.

VT oſtenderet.] CASVS.H.ſic ponit hunc caſum.Auctoritate Apoſtoli probat Aug. & oēs generaliter adul. & paruuli moriuntur peccatis in baptiſmo,quia omnes qui baptizantur,in Chriſto baptizantur,& in morte ipſius: & ſi pueri & adulti baptizantur,ergo baptizantur morte Chriſti.Sequens c.patet.

l ¶Vt oſtenderet.]probet Auctoritate Apoſtoli pueros eſſe baptizandos: nam Apoſtolus uniuerſaliter dixit, quicumque baptizati ſumus,&c.

m ¶In Chriſto Ieſu.] ideſt,ſacramento Chriſti, uel fide Chriſti in forma iniuncta uel tradita in Chriſto. ſuea.proprie.uer.ad cuius L.

n ¶Morte.] ideſt,ad ſimilitudinem eius mortis, quia ſicut ipſe mortuus fuit, ita nos morimur peccatis.

ADDITIO.Scilicet in baptiſmo.ſup.ca.proprie.Archo ¶Moriuntur.]mors iſta ciuilis eſt arg.C.de epiſco.& cler.Deo nobis alibi habes de naturali, ut ff.de leg.1.ſi quis ita teſtamento.

Mors eſt duplex.

Item de peccatorum meriti.& remiſ. & baptiſmo parwulorum.lib.2.c.25.& 26.

¶Quare ſit baptizandus, de baptizato naſcitur. C. CXXXII.

27 SI baptizata [a] eſt caro Chriſti,quę ſine peccato erat propter [b] exemplum imitationis,quanto magis baptizanda eſt caro mortis [c] propter euitandum iudicium damnationis? Sicut vero in tempore circumciſionis,qui de circumciſo naſcebatur,fuit circūcidēdus, ſic nūc, qui de baptizato [d] naſcitur, erit baptizandus. ¶Sacramentū enim baptiſmi ſacramentum eſt regenerationis. Quare ſicut qui non vixerit,mori nō poteſt,ita qui natus nō fuerit,renaſci non poteſt. Ex quo cōficitur,neminem in ſuo parente renaſci [e] potuiſſe non natum.Et quamuis parenti poſt conuerſionem propria peccata non obſunt, tamē illis obſunt,q̄ab eo [f] generantur.Parenti propter hoc nō obſunt,quia renatus eſt:illis autem,'qui de illo nati sūt, niſi eodem modo renaſcantur, quæ a parente contracta ſunt,oberunt, quia etiam innouatus [g] pater non [h] de nouitate,ſed de reliquijs vetuſtatis [i] carnaliter gignit, & ſi lij ex parentum reliqua vetuſtate in peccati carne propagati,damnationem [k] ſacramento regenerationis euadūt. *Cap.16.*

¶Hoc etiam caput confectum eſt ex uerbis B.Auguſtini collectoris tamē arbitratu, & immutatis, & trāſpoſitis, & in ſummam redactis. Quod in multis ſequentibus capitibus ita fit, ut neceſſarium omnino ſit ad ipſum adire auctorem. Quare pauca emendata ſunt,(& ea quidem ex uetuſtis fere Gratiani exemplaribus,)quæ ſcilicet ſenſum nalde obſcurabant,nec gloſſa obſtabat.

Idem in Enchiridio.c.52.

¶In baptiſmate omnia peccata moriuntur. Cap. CXXXIII. Rom.6.

VT oſtenderet [l] Apoſtolus, nos mortuos eſſe peccato; An ignoratis,inquit, quoniam quicumq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,[m] in morte [n] ipſius baptizati ſumus? Si ergo hinc oſtendimur mortui eſſe peccato, quia in morte Chriſti baptizati ſumus,profecto & paruuli, q̄ baptizantur in Chriſto, peccato moriuntur, [o] quia in

Digitized by Google

morte ipſius baptizãtur. Nullo enim excepto dictum eſt, Quicumque enim baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus: & ideo dictum eſt, vt probaretur mortuos nos eſſe peccato. Cuiꝰ autem peccato paruuli renaſcendo moriuntur, niſi quod naſcendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipſos pertinet, quod ſequitur; Conſepulti enim ſumus illi per baptiſmum in mortẽ *& infra.* ¶ Baptizatis itaque in morte Chriſti, in qua nõ ſolum maiores, verum etiam paruuli baptizantur ait: Sic vos exiſtimate mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu.

Ibidem.

Ibidem.

Item eodem c.43.

Sent.4.diſt.4. Iuo p.17.c.4.

¶ Sicut nulli baptiſmus negatur, ita nemo eſt, qui non peccato moriatur. Cap. CXXXIV.

A Paruulo recens nato vſque ad decrepitum ſenem, ſicut nullus prohibendus [a] eſt a baptiſmo, ita nullus eſt, qui non peccato moriatur [b] in baptiſmo. Sed paruuli tantum originali, maiores autem etiam omnibus ijs moriuntur peccatis, quę male viuendo addiderunt ad illud, quod naſcendo traxerunt.

Item in eodem, c.49.

¶ In baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio. Cap. CXXXV.

† vmaſcebã tur.)or. † Aug.addit. *a quo & ipſe baptizatus eſt.* *Eſa 40.* *Mar.1.* † *regenerationẽ non eguit.)*orig. ‡ *Humilitas.)*orig.

NOn regenerabantur, † [c] qui baptiſmo [d] Ioannis baptizabãtur, † ſed quodã præcurſorio [e] illius miniſtrio, qui dicebat, parate uiã Domini, huic uni, in quo ſolo renaſci poterant, parabantur. [f] Huius enim baptiſmus eſt non in aqua tantũ, ſicut fuit Ioãnis, verũ ét in ſpiritu ſancto, vt de illo [a] ſpiritu regeneretur quiſquis in Chriſtum credit, de quo Chriſtus regeneratus regenerationẽ † [g] nõ cognouit, *& infra paulo.* ¶ In aqua baptizari voluit a Ioãne, non vt eius iniquitas vlla diſueretur, ſed vt magna cõmẽdaretur humanitas. [h] † Ita qppe nihil in eo baptiſmus habuit, qꝺ abluere: ſicut mors nihil qꝺ puniret, inuenit.

[a] ¶ Vt de illo ſpiritu.] *Reſtitutus eſt ex B. Auguſtino, hic locus, in quo gloſſa non impediebat.*] *Antea legebatur.* Vt de illo regeneraretur, ſi quis in Chriſtũ crediderit, de illo Chriſtus regeneratur, qui regenerationem, &c.

Idem de baptiſmo paruulorum, ſiue de peccat.mer.l.1. cap.15.& 16.

¶ Non ſolum originale, ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmate. Cap. CXXXVI.

Rem.l.

REgenerante [a] autem carne tantummodo cõtrahitur peccatum [b] originale. Regenerante autẽ ſpiritu nõ ſolum originalium, [k] ſed etiam volũtariorum fit remiſſio peccatorum. Vnde recte poteſt dici paruulos ſine baptiſmo de corpore exeũtes in damnatione omnium mitiſſima [l] futuros. Multum autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apoſtolo,

a ¶ A Paruulo.] ¶ Prohibẽdus.] *ſ. 10.q.3.* nec numerus.
b ¶ Moriatur.] *ſup.ea.* tunc valere.

NOn regenerabantur. CASVS. Hu. ſic ponit hunc caſum, oſtendit Aug. differentiam, inter baptiſmum Ioannis & baptiſmum Chriſti: in illo peccata non dimittebantur, ſed tantum homines exterius abluebantur, & aſſue fiebant ad ſuſceptionem baptiſmi Chriſti, In quo peccata dimittuntur. Chriſtus vero, qui nullum habuit peccatum, ex humilitate voluit baptizari baptiſmo Ioannis: vt hoc ipſo oſtenderet ut, quod ipſe remiſſione peccatorũ non indigebat. [De eo.] i. ſpiritu ſancto.

c ¶ Non regenerabãtur.] quia nõ fiebat remiſſio peccatorũ.

d ¶ Baptiſmo.] cuius forma erat in nomine vẽturi, vt dicitur in quadam gl. Aug. ſuper Ioan. quod baptiſmus non mũdaret ab originali, niſi alias eſſet circumciſus: dicebatur tã baptiſmus pœnitentiæ, quam Ioines prędicabat dicens, agite pœnitentiam.

e ¶ Prœcurſorio.] habiles ad ſuſcipiendũ verum baptiſmum.

f ¶ Parabantur.] ideſt. abluebantur exterius.

g ¶ Regenerationẽ.] ideſt, remiſſionem peccatorum, qua nõ indiguit.

h ¶ Sed humanitas.] ſup.ea.per aquam.

h ¶ Sed humanitas.] ideſt. benignitas, ꝙ pro nobis fecit.

REgenerãte.] CASVS. Dicitur hic quod originale peccatum carne contrahitur, ſed in baptiſmo tam ipſum quã actuale peccatũ deleꝫ. Paruulus vero, qui moritur ſine baptiſmo, in æternum damnabitur, ſed pœnam mitiſſimã patietur.

i ¶ Peccatum.] ideſt. cauſa originalis peccati.

K ¶ Originalium.] no. ꝙ licet baptiſmꝰ ad delendũ originale peccatum fuit inſtitutus: delet tamẽ etiam actualia cum originali, vnde eſt arg. ad purgationem de qua ſup. d.2. ego Berengarius.

Baptiſmus delet actualia cum originali.

l ¶ Mitiſſima.] reſpectu aliarum pœnarum: & erit hæc pœna, quia erunt in tenebris. ſ. ea nulla & carebunt viſione Dei. extra de bap. c.3. ſed tamen dicit Aug. ꝙ mallet ſic eſſe quam non

non esse. Arg. contra sup. ea. firmissimè. & sup. de pę. d. vlt. c. vlt.

QVisquis CASVS. Dī hic, ꝙ quicumque de carne nascitur, duabus de causis oportet vt baptizetur. s. vt liberetur à peccato, & æternaliter saluetur: quia sicut per Adam mors intrauit, ita salus per Christum.

a ¶ Mortis] de pę. d. 1. si peccatum.

PAruuli.] CASVS. Quærebatur quare paruulus dicatur fidelis, & respondet ꝙ baptism⁹ facit eū fidelem, sed cum ad annos discretionis puenerit, si non crediderit, nec a peccatis abstinuerit, baptism. nihil ei ꝓdest.

b ¶ Fideles] sup. e. nihil, & c. sequenti, cōtra, sed hic dī de fide offerentiū, ibi de fide oblatorū, quorū adhuc nulla potest esse fides. & quod dicit, quodammodo, soluit contrarium.

c ¶ Nihil ei prodest] quo ad vitām æternam 1. de pę. di. 3. si quis autem charitatem non habens.

MAter.] CASVS. Dī hic, ꝙ ecclesia paruulos baptizat q̄ nōdū possunt credere, vel cōfiteri, & tamen fideles vocantur, & pœnitentes: quia alij rūdent pro eis, & profitent, & pro eis diabolo & huic sęculo abrenūciant. Seq. tria c. plana sunt.

d ¶ Os maternum.] eorum, s. qui pro eis respondent.

e ¶ A credendo] .i. quia credunt.

f ¶ Nomen est.] .s. hoc nomen fidelis. credere enim est fidem habere. sup. ea. nihil.

g ¶ Etiam non prius pœnitentes) non, quod agant pœnitentiam, 2. cum nullam habeant discretionem, sed habent pœnitudinē, Idest, suscipiunt eam & faciunt, & dicunt per verba gestantiū qualia pœnitentes. Io. de Fant.

h ¶ Ecclesię.] idest, peccata dimittuntur eis, qui participes sunt ecclesiæ per charitatem ecclesiæ, idest, qua subsistit ecclesia.

i ¶ Per spiritum sanctum] .i. quæ vnitur per spiritū sanctum. fideles. n. sunt in ecclesia, & ea in ipsis. 7. q. 1. ideire. ecclesiæ charitas tenet, peccata. 1. ipsa ecclesia vel ecclesiæ vnitas, i. eis qui in vnitate non sunt, tenētur peccata. 1. non dimittuntur, vt sup. 2. q. 1. multi. sup. 32. q. 7. quemadmodum, sup. de pœ. dist. 3. sane cauendum.

Fideles sunt in ecclesia & ipsa in ipsis.

Per vnius delictum in omnes homines ad condemnationem, &c.

α ¶ Regenerante autem.] *Declarans B. Aug. cur ab Apostolo dictum sit*, Sic, & gratia regnet per iustitiam in vitā æternam per Iesum Christum dominū nostrum, *hæc asserebat*, Quia generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum. Regenerante autem spiritu non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

Idem in eodem c. 16.

¶ Quicumque ex concupiscentia nascitur, per baptismū regeneratur. Cap. CXXXVII.

QVisquis ex concupiscentia carnis, & lege peccati & mortis [a] carnaliter generatur, regenerari spirituali ter opus habet, vt non solum ad regnum Dei perducatur, verūmetiam a peccati damnatione liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte nascuntur, sic etiam per Christum in iustitia, & vita æterna in baptismo renascuntur.

Sententia potius quam verba.

Idem in eodem libro, c. 19.

¶ Offerentium fides paruulos facit fideles. Cap. CXXXVIII.

PAruuli, fideles [b] recte vocantur: quia fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, & per eorundem verba diabolo, & mundo abrenūciant. Et hoc fit vi sacramenti, & diuinæ gratiæ, quam dominus donauit ecclesiæ. Paruulus autem, qui baptizatur, si ad annos rationales veniens non crediderit, nec ab illicitis abstinuerit, nihil ei proderit, [c] quod paruulus accepit.

Summa verborum. B. Aug. if. c. ꝙxi. uerba. ipsa.

Item Aug. in eodem lib. 1. *de meritis, & remissione peccatorum, c.* 25. *&* 19.

De eodem. Cap. CXXXIX.

MAter ecclesia os maternum [d] paruulis præstat, vt sacris mysterijs imbuantur; quia nōdum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio cōfiteri ad salutem. Nec ideo tamen eos quisquam fidelium infideles appellare cunctatur, quod a credendo [e] vtique nomen est, [f] quamuis hoc non ipsi, se alij pro eis inter sacramenta responderint. [g] Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, cur etiam non prius pœnitentes [g] habeantur, cum per eorundem verba gestantium, diabolo, & huic sæculo renunciare monstrantur?

Rom. 10.

sup. c. proximo.

Idem in tract. 121. *ad c.* 20. *Ioannis.*

Glo. ord. ibi ex Aug. ad uer. [quorū remiseritis] & Beda ibid. Sent. 4. d. 18.

¶ Charitas ecclesiæ peccata dimittit, vel tenet. Cap. CXL.

ECclesiæ [h] charitas, quæ per spiritum sanctū [i] diffun

1 Subaudi imo nocet, argu. 22. q. 1. sancimus, in fi.

2 Imo ex hac littera cōsueuit elici arg. ꝙ quis tenetur confiteri de originali de peccato, alias non haberet locū in paruulo, Anth.

7. quemadmodum, sup. de pœ. dist. 3. sane cauendum.

a ¶ Per-

Digitized by Google

ditur in cordibus eorum, qui participes sunt, peccata [a] dimittit eorum, qui non sunt, tenet. [b]

Idem de peccatorum meritis, & remissis, l.1.c.25.

Beda in c.21. Ioannis. & gl. ibid. Ioan.1. Sent.4. dist.18.

¶ Solus Christus peccata dimittit. C. CXLI.

NEmo tollit peccata, nisi solus [c] Christus, qui est agnus tollens peccata mundi. *& infra.* ¶ Tollit autem & dimittendo, quæ facta sunt [d] (vbi & originale continetur.) & adiuuando [e] ne fiant, & perducendo ad vitam, vbi fieri omnino non possunt.

Idem ibidem. & c.25.

¶ Præter baptisma Christi parvulis nulla salus promittitur. C. CXLII.

Summa verbotum.

NVlla præter baptismum Christi salus promittitur infantibus, quia infantes, si per sacramentum, qđ ad hoc est diuinitus institutum, in credentium numerum non transeantur, profecto in tenebris manent. [f]

Idem ibidem c.26.

¶ Baptizati Christo incorporantur, & eius membra fiunt. C. CXLIII.

Per epitomam.

AD hoc baptismus valet, ut ibi baptizati & Christo incorporentur, & membra eius habeantur, & consepeliantur, & oblati per sacramentum, charitatemque fidelium reconcilientur Deo, ut in illo viui, salui, liberati, redempti, illuminati fiant.

Idem ibidem, c.27.

C. CXLIIII.

QVis autem nesciat, credere esse infantibus baptizari, non credere autem, non baptizari.

Idem de gratia, & libero arbitrio ad Valentinum, c.ip.14.

Ephes.3.

¶ Gratia non solum peccata dimittit, sed etiam legem implere facit. C. CXLV.

GRatia, quæ per Christum datur, non solũ peccatorum remissionem facit, sed etiam, ut lex [h] impleatur vt natura liberetur, ne peccatum dominetur, spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita [i] Deo conceditur u. homini petenti & alia concedantur. Nã fides non est liberi arbitrij tantum, sed donum Dei.

Idem de baptismo parvulorum, siue de peccat. mer. & remiss. lib.2.c.7.

¶ Vetus infirmitas in baptismo non penitus absumitur, sed vires amittit. C. CXLVI.

28 NOn ex quo quisque baptizatur, omnis vetus in-

a ¶ Peccata.] Idem est, quod alibi dicitur. Sicut peccata remiseritis, remissa erunt, & cui retinueritis, retenta erunt, & alibi. Spiritus sanctus aut per seipsum remissionem facit, aut per colubæ membra sup.13.c.quomodo sic itaque intelligimus, quod hic dicitur.

b ¶ Tenet.] Ideſt, non dimittit peccata 24.quæſt.1.quicunque.

c NEmo.] Solus sup.1.q.1. vt euidenter.

d ¶ Quæ facta sunt.] non aũt dimittit futura, quia tractus futuri temporis. &c. ff.de vsur. l.1.§.1. nec de futura iniuria pacisci possumus. ff.de pactis, si vnus. §. pacta.

ADDITIO. Sub. & est ratio. ff. de pac. do. conuenire. Archid.

e ¶ Et adiuuando.] no. processum, habes primo, qđ dimittit peccata quæ facta sunt. Secundo cõtinuatiam ne fiant. Tertio producit ad illam vitam, vbi omnino fieri non poterunt a bonis, quia tunc confirmati peccare non poterunt. inf. dist. 5.c.1.

f NVlla.] ¶ Manent] ideſt, carent visione Dei, & hec est. Pœna & ignis afflictionis, de quo habes. sup. c. firmissime.

A Io hoc.] CASVS. Quæritur ad qđ valeat baptismus? & respondetur, ad hoc vt homines fiãt membra Christi & salui. Infantibus autẽ credere, est baptizari. non credere, non baptizari.

g ¶ Vt baptizati.] ſ. ea. nihil.

GRatia.] CASVS. Dicitur q; Christi gra remittit peccata, confert vt fiant eius mandata, & mala vitentur, cõfert fidem, quæ non pœnit ex libertate arbitrij. sed ẽ donũ Dei.

h ¶ Vt lex.] mandatorum Dei.

ADDITIO. Quæ adimpleri non potest sine gratia. inf. cad. placuit. Arch.

i ¶ Non petita. ſ. i. non meretũ. nam primam gratiam quis mereri non põt. ſ. c. placuit, vt quicunque arg. contra 8.d. consuetudo. sed ibi dicitur meruit. ideſt. obtinui.

NOn ex quo.] Hec est 28. pars dist. in qua dicitur, quod licet i baptismo omnia peccata dimittãtur, tñ originalia tolluntur in baptismo reatu, & remanent actu, sed in peccato actuali fit contra. Io. de Fant.

CASVS. Hugo sic ponit hũc casum. Licet omne peccatum actuale dimittatur in baptismo, tamen originale peccatum non ita dimittit vt non sit, remanet in homine sopitum & debilitatum, nisi excitetur & reuocetur in proprium dominium cõsentiendo prauis moribus ex eo surgẽtibus, & ita licet homo renouetur in baptismo, tamen non ex toto deijcitur originale, & quantumcunq; renouatio crescat, tñ nunquã in hac vita erit plena & perfecta renouatio i homi-

Digitized by Google

rnine, cum in eo adhuc sit peccatum, ex quo caro pugnat aduersus spiritum, & quod hominem sæpe sinistrat & peccare compellit, ad vltimum ostendit differẽtiã inter actualia & originalia peccata. Ego autem B. Hoc addo, quia originale peccatũ remanet actu, sed reatu tollitur in baptismo.

Actuale uero trãsit actu, sed remanet reatu, nisi a Deo fuerit remissum. Iste casus bene ponitur in apparatu.

¶ Non ex quo.] CASVS. Licet omne peccatum actuale & originale dimittatur ī baptismo, th originale non ita dimittit, ne sit, sed remanet ī homine debilitatũ & sopitum, nisi post excitetur & reuocetur in proprium dominium, cõsentiendo prauis morib. ex eo surgentib. Secundo dicit, qđ renouatur homo in baptismo. & ad hoc inducit auctoritatẽ Apostoli, & quantumcũque crescat illa renouatio, nunquam tñ in hac vita perfecta erit, cum adhuc peccatum sit in homine, quod semper pugnat aduersus spiritum. Tertio ponit q̃dam differẽtiam inter actuale & originale, originale enim transit reatu, sed nõ actu. Actuale transit actu, sed remanet reatu. Io. de Fant.

firmitas in eo absumitur. [a] Sed renouatio incipit a remissione oium peccatorũ, & intelligẽtia, & operatione spiritualiũ. Cętera [b] vero in spe facta sunt, donec etiam in re fiãt, quod erit in resurrectione. Nam in baptismo, quamuis plena fiat remissio peccatorum, nondum tamẽ plena est nouitas, & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio [c] non solũ in corpore, sed ẽt in animo, qui est homo interior; in quo si perfecta esset nouitas, nõ diceret Apostolus, quod renouatur de die in diem. *Item eodem lib. c. 27.* Hoc meminisse debemus tantummodo omnium peccatorũ [d] plenam, [e] perfectamq; remissionem baptismo fieri; hominem vero non totum commutari cõtinuo, sed in bene proficientib. de die in diẽ nouitate crescente commutari quod vetustũ & carnale est, donec ita renouetur, vt animalis infirmitas corporis ad firmitatem spiritalem incorruptamq; perueniat. [f] &c. 28. Hæc aũt lex peccati, de qua dicit Apostolus, [Non regnet peccatum in vestro mortali corpore.] non sic manet in membris eorum, qui renati sunt, tãquam non sit eius facta remissio, ubi omnino plena, & perfecta fit remissio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quib. separabamur a Deo, sed manet in vetustate [g] carnis tãquam superatum, & peremptum, si non illicitus consensionibus quodammodo reuiuiscat, [h] & in regnum proprium, dominationemq; reuocetur. Ab hac autem [i] vetustate carnis (in qua est lex ista peccati, vel peccatũ iã remissum) vsq; adeo spũs vita discernitur, in cuius nouitate baptizati per Dei gratiã renascuntur, ut tales ẽt in præsenti non solum nõ in peccato, sed etiam nec in carne esse dicantur, cuius desideria non sequuntur, sed in spiritu. Ipsa vero carne corruptibili bene vtitur, [k] qui membra eius ad bene operandum conuertit, non secundum desideria carnis viuens lege peccati, quod licet iam remissum est, in vetustate tamen carnis manet, qua bene vtuntur fideles coniugati, qui ex eo, quod sunt in Christi nouitate, dominari sibi libidinem non patiuntur: ex eo autem quod adhuc trahunt Adæ vetustatẽ, regenerandos [l] immortaliter filios, mortaliter [m] generant cum ea propagine [n] peccati, qua renati obnoxij non tenentur, & qui nascuntur, renascendo soluuntur. *Item paulo infernus.* ¶ Sicut [o] facta & dicta,

2.Cor.4.

Rom.6.

Actio pro pter culpa reuiuiscit. Ordo litera

Peccatũ originale quando contrahitur.

¶ Absumitur.] i. consumitur. Inde solet quæri quãdo peccatum originale cõtrahitur. Et dicẽ in ipsa infusione aiæ, quia tunc tres uires animæ principales debilitantur. De hoc sup. eod. quæris.

b ¶ Cætera.] s. quæ spectãt ad perfectionẽ, ut fiat plena nouitas, & animalis cõsumatur infirmitas, ut inf. sequitur.

c ¶ Corruptio.] qualitas quo ad corpus corruptio, peccatum quo ad animam, ergo bis pp equiuocationem proferatur corruptio secundum Bart. & L.

d ¶ Omnium peccatorum.] peccatorum quidem omnium actualium.

e ¶ Plenam.] quia quo ad omnem pœnam originalis peccati, quo ad reatum mortis æternæ, & relinquitur utique originale ad pugnandũ dũ fuerimus in uia, sed debilitatum & superatum, ideſt, ad mortem æternam non imputabile, sup. ea. per baptismum.

f ¶ Perueniat.] quod erit in alia uita, non in ista.

g ¶ Vetustate, quadam.]

h ¶ Reuiuiscat.] Ergo reuiuiscit quod erat peremptũ sic propter culpam reuiuiscit actio, ut 12. q. 2. liberti ī. c. quærit, ante medium.

i ¶ Ab hac autem.] ordo literæ. Vita spiritus, in cuius nouitate baptizati renascuntur a Deo, discernitur ab hac uetustate carnis & peccati, &c.

k ¶ Bene utitur.] scilicet uetustate carnis. sup. 32. q. 1. non enim in sola.

l ¶ Regenerandos.] per baptismum.

m ¶ Mortaliter.] ideſt, cum mortali peccato.

n ¶ Propagine.] ideſt, corruptione carnis a primis parentibus traducta uel propagata, ex qua originale peccatum innascitur animæ.

o ¶ Sicut. hic notatur differentia inter actuale & originale peccatum, quia illa transeunt actu, & remanent reatu, donec per baptismum uel per pœnitentiam ex to-

Digitized by Google

Peccata actualia, & originalia differunt.

toto deleantur. originalia vero in baptismo remanent actu, sed transeunt reatu. remanent enim quædam penalitates, cum quib. homo pugnat, 1 quasi dicat, sicut omnes prauæ cogitationes, & operationes transeunt actu, & remanet reatu, sic originalis culpa reatu soluitur.

1 Vt sup. c. p baptismū. & videas, quod not. extra de bap. maiores ibi omnino inde.

& cogitata iniqua animæ β & corpori pertinent,[a] licet autem quantum ad motus iam præterierunt, & nō sunt, eis tamen præteritis reatus eorum manet, nisi peccatū per remissionem soluatur: sic contra in hac non iā præterita, sed adhuc manente lege concupiscentiæ reatus eius soluitur: [b] & non erit, cum fit in baptismo plena remissio peccatorum.

¶ *Quod de multis capitibus iam significatum est, ex locis. B. Augustini esse confecta, sed aliter dispositis, & in summam collectis, sed in hoc potissimum capite apparet, in quo tamen non pauca sunt, & emendata, & addita.*

α ¶ A remissione,] *Antea legebatur*, ad remissionem, &c. *Emendatum est ex plerisque uetustis exemplaribus, & originali.*

β ¶ Animæ, & corpori.] *In originali est*. quātum ad ipsos motus animi, & corporis pertinet, iam præterierūt, & non sunt; eis tamen præteritis, & non iam existentibus, reatus eorum manet, &c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Item in epistola 108 *ad Seleucianam.*

¶ Discipuli Christi eius baptismate creduntur abluti.

Cap. CXLVII.

Ino p. 1. c. 309. Pann. l. 1. c. 104.

29 QVando ab Hierosolymis exijt Iesus cum discipulis suis in Iudęam terram, & illic morabatur cū eis: baptizabat non per se ipsum, sed per discipulos [c] suos, quos intelligimus iam fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis (sicut nonnulli arbitrantur,) siue (quod magis [d] credibile est) baptismo Christi. *Item ibidem.*

Item. 31.

¶ Respondit Dominus Petro: (Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet: [e] sed est mundus totus.) Vbi intelligitur, quod iam Petrus baptizatus fuerat.

Item ad Vincentium, & Victorem. lib. 3. de anima, & eius origine, c. 9.

¶ Apostoli omnes, Christi baptismate baptizari creduntur. Cap. CXLVIII.

Ino p. 1. c. 310. Pann. l. 1. c. 105.

SI eos, de quibus non scriptum est, vtrum fuerint baptizati sine baptismo, de hac vita recessisse contendimus, [f] ipsis calumniamur Apostolis: qui præter Apostolum Paulum, quando baptizati fuerint, ignoramus. Sed ipsos baptizatos esse per hoc nobis innotescere potuit, quod beato Petro Apostolo Dominus ait, (Qui lotus [g] est, non indiget, nisi ut pedes [h] lauet.)

Leff. 9. Per epitomam.

Item. 32.

Idem lib. 4. de baptismo, contra Donatistas, c. 21.

¶ Catechumenus catholicus hæretico baptizato præfertur. Cap. CXLIX.

30 NOn dubito, catechumenum catholicum diuina

Peccata actualia, & originalia differunt. 1 Vt sup. c. p baptismū. & videas, quod not. extra de bap. maiores ibi omnino inde.

Ino p. 1. c. 309. Pann. l. 1. c. 104.

Item. 31.

Leff. 9. Per epitomam.

Item. 32.

vtrum omnes Apostoli fuerint baptizati. Ioan.

CASVS. Quia Christus cum in Iudæa morabatur, per discipulos suos baptizabat, credendū est, q̄ fuerunt baptizati baptismo Ioannis, vel (quod melius est) Christi. Itē per hoc, q̄ Dñs dixit Petro: Qui lotus est, & c. credendum est Petrum fuisse baptizatum.

e ¶ Discipulos at. q̄ aliud est facere q̄ fe quàm per alium, ut 2. qō. 7. accusatio. ff. de sol. Iter artifices. C. de cad. tol. Iuna. §. fin autem. arg. cōtra extra de sent. ex com. mulieres. ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse.

d ¶ Magis.] hoc magis, correctiue legas.

e ¶ Pedes lauet. i. affectum mētis purget, q. d. licet homo abstinere possit a mortalibus, tamen puluere terrenæ habitationis inuoluit, ideſt, venialibus. vnde pœnitentia magis * quam baptismus est necessaria.

Abstinere a venialib. difficillimū est.

* Ideſt, sæpe necessaria: absolute. n. necessarius est baptismus.

SI eos.] CASVS. Quidā non credebant aliquem baptizatum, nisi hoc scriptum inuenirent, cōtra quos hic dicitur, q̄ ipsi videntur Apostolis calumniari, de quibus nescimus qñ fuerunt baptizati, p̄terquam de Paulo: tamen eos credimus fuisse baptizatos, q̄a Petro dictum est a Domino. Qui lotus est, &c.

f ¶ Contendimus.] not. qđ si dubitatur de baptismo uiuentis, habetur pro non baptizato, & baptizatur. sup. e. cū itaq. ubi autem dubitatur de baptismo mortui, præsumendum est eum esse baptizatū, extra de presby. non baptiz. cap. 1. & argum. hic.

g ¶ Qui lotus.] ideſt, purgatus a mortalibus.

h ¶ Nisi ut pedes.] .i. sordes uenialiū, vel tangit consuetudinem alicuius loci, quæ reprobatur. n. q. 1. emendari.

NOn dubito.] Hæc est 30. pars dist. in qua loquitur de catechumenis, & de credentibus. Item de illis, qui hodie spectant ad uetus, & nouum testamentum. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. quòd catechumenus, qui fidem habet, præponitur hæretico baptizato, & malè

tur, actu vero ad agonē relinquit. de pe. d. 1. si peccatū.

a ¶ Pertinent.] quantum ad ea, quæ eius ministerio geruntur.

b ¶ Soluitur.] & ita uidetur, q̄ accidentale est ei omne peccatum.

QVando ab.] Hæc est 29. pars d. in qua quæritur

Digitized by Google

per quę hominem poſſidebat,ut ſup.c.poſtquam.Vtrũ liberatur in baptiſmo dæmoniacus a vexatione corporali,non ſatis eluceat.in fine ſic videtur dici.Vel intelligatur de liberatione animæ.

a ¶ Per Pharaonem.] quia ſcilicet ipſe Pharao dicebat, quod dimitteret populum, nec dimiſit, donec fuit ventum ad mare rubrum.

Q Vãdo quis. Hęc eſt 25. pars diſt. in qua dicitur, quod non debet quis expectare baptizari vsq; ad mortem, quemã quandoq; fruſtratur ipe.Io.de Fan.

CASVS. Quidam homines baptizari differebant, & ſub ſpe cõfidẽtiæ peccabant, ſuſt in morte baptizarentur,& ſic tunc ab omni peccato mũdarẽtur, talis in hac reprehenſione, qa quandoq; ſolent decipi, & tunc baptiſmo mori: nec eſt datus baptiſmus, ut peccata augẽtur,ſed vt deleantur.

b ¶ Diſceſſerũt.] nõ videtur q̃ vacui recederent, ex quo baptizari voluerũt,ut extra de bapt.debirũ: imõ ſic, quia culpa ſua non percepẽrũt: nam imputatur eis, quod accidit i culpa ſua. 15. q.1. cap.penult. ff. loca. ſi quis domum.

c ¶ Si vero quis.] ſi. ar.extra de appel.reprehẽſibile.23.q.2. is autem.& licet baptiſmꝰ dimittat peccata, non tamen dat licentiam peccandi, ut 1.q.1. exigunt.

Q Varis.] Hic eſt 26. pars diſt. in qua dꝰ quod peccatum parentum non nocet filio, quamuis eorum obſtitio profit. Io.de Fan.

CASVS. Bonifacius duas fecit quæſtiones Auguſtino, quarũ prima eſt, an malum parentum obſit filiis, cũ eos offerũt ſacrificijs dęmoniorũ. Secũda eſt, an fideles parentes cũ baptizant. Scda eſt, an parvuli a mendacio excuſentur,cum pro parvulis interrogati reſpondent eos credere in D. [illegible] qđ nec ipſi unq̃ ita ſit,

Imputatur mihi qđ mea culpa accidit. Not.hic arg. contra eũ q̃ in primis tẽporib.neglexit ad ordines promoueri. Arg. ad id extra de elect. cum in vetere,iuxta fi.& quod dixi. 21.q.2. eorũ ibi videas. Arch.

penitus ignorat. Primæ quæſtioni reſpondet Auguſt. in hunc modum,ſcilicet quod nequitia parentum non imputatur filijs non conſentientibus,tamen cũ baptizantur, prodeſt eis fides eorum: actuale enim peccatum patris ideo nõ imputatur filio non conſentienti, quia

per mare tranſierunt,& omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube,& in mari.) & addidit dicens,[Hæc autem omnia,figuræ noſtræ fuerunt.]Quod hodie etiam geritur, vt per exorciſtas voce humana, & poteſtate diuina flageletur,& vratur, & torqueatur diabolus,& cum exire ſe,& homines Dei † dimittere ſępe dicat,in eo tamẽ, quod dixerit,fallat,& id quod per Pharaonem [a] prius geſtum eſt,eodẽ modo † obſtinationis, & fraudis exerceat. Cum tamen ad aquam Dei ſalutarem,atq; ad baptiſmi ſanctificationem venitur,ſcire debemus,& fidere, quia illic diabolus opprimitur, & homo Deo dicatus diuina indulgentia liberatur. 1.Cor.10. † al.Bes. † al.mandare.

*a ¶ Qui tetigerit.] Hæc vſque ad uerſ.*Et locutus eſt, *aliis uerbis a B.Cypriano exponũtur, ex quo quidem in cæteris huius capitis partibus multa ſunt emendata.*

β ¶ In reſurrectione.] Huius ſententiæ ſunt quædam veſtigia in gl. interlineari ad iſtum Numerorum locũ.

γ ¶ Teneantur.] In originali impreſſo eſt, teneantur, *ſed in quinque manuſcriptis,* tentabantur. *Hoc enim ſibi vult B.Cyprianus,dum adhibentur ſolemnitates præcedentes baptiſmum,tentari adhuc homines poſſe ab immundis ſpiritibus,deſinere autem tentationem in abſolutione baptiſmi, ideſt,in aqua ſaluari. Sic.n. ab ipſo nunc vſurpatur nox,* baptizantur, *ac ſæpe a philoſophis vſurpari ſolet nox,* generari, *nimirum pro alternatione præcedente eductionem,& prouentum formæ.*

Item Ioannes Chryſoſtomus in epiſtolam ad Hebræos hom.13. ad c.7.

¶ De his, qui vſque ad exitum vitæ ſuſcipere baptiſma differunt. C. CXXVIII.

25 Q Vando quis propterea peccat,vt ſanctũ baptiſma in nouiſſima ſua expiratione ſuſcipiat, ſortaſſis non adipiſcitur.Et credite mihi, non terrens vos dico, quod dicturus ſum. Multos noui, qui hoc paſſi ſunt, qui ſpe baptiſmatis multa peccabant, circa diem autem mortis diſceſſerunt [b] vacui. Deus enim propter hoc,baptiſma tribuit,vt ſoluat peccata,non vt addat.[ƒ] Si vero quis [c] ad hoc vtitur baptiſmate, vt ampliora deliquat,ipſum fit negligentiæ cauſa.

ƒ ¶ Non vt addat.] *In editione Veronenſi mendoſe eſt* ἵνα αὔξεσι, *corrigendumque ex manuſcriptis* οὐχ ἵνα αὔξῃτε.

*Item Auguſtinus ad Bonifacium,epiſt.*23.

¶ Paruulis baptizatis parentum non nocet perfidia. C. CXXIX.

26 Q Vęris a me,vtrũ parẽtes baptizatis paruulis ſuis nocẽat,cũ eos dęmoniorũ ſacrificijs ſanare co- Poly.l.3.tit.10. Auſt.l.9.c.41.

Digitized by Google

quia alius eſt filius,& alius eſt pater,unde cum non ſit communis eorum anima,culpa nō poteſt eſſe communis,ſed quia in baptiſmo fit remiſſio peccatorū per ſpiritum ſanctum, qui communis eſt patri & filio, ideo in baptiſmo fides parētum prodeſt filio.& ita aliter eſt in

nantur,& ſi non nocēt,quomodo eis profit,cum baptizantur,parentum fides,quorum eis nō poteſt obeſſe pfidia.Vbi reſpondeo tantam illius ſacramenti,hoc eſt,baptiſmi ſalutaris eſſe virtutem in ſancta cōpage corporis Chriſti, vt ſemel [a] regeneratus p [a] aliorū voluntatē, [b] deinceps nō poſſit uinculo [c] alienę iniquitatis obſtringi,cui nulla ſua uoluntate conſenſit.Et anima enim patris mea eſt,inquit, [d] & anima filij mea eſt,& *iterum*.

Ezech.18.

¶ Anima,quæ peccauerit,ipſa morietur.Nō autē peccat ipſa,cum parentes ei neſciēti,vel quilibet alius adhibet ſacrilegia dæmoniorū. Sed ideo ex Adam [e] traxit, [f] quod ſacramenti illius gratia ſolueretur; quia nondum erat anima ſeparatim viuēs,i.altera anima, de qua diceret,& anima patris mea eſt,& anima filij mea eſt. Iam † itaque dicit, [g] quod cum homo in ſeipſo eſt,ab eo q genuit,alter effectus, peccato alterius ſine ſua [h] conſcientia non tenetur obnoxius. [i] *& infra.*

† *Ian itaque cum homo.*] uera lectio.

¶ Quomodo † itaque [k] in paruulū maiores peccant, offerentes eum, atque obligare conantes dæmonum ſacrilegis vinculis; non eſt anima vtrorumque cōmunis, ut etiam culpam poſſint habere communem.Non enim ſic communicatur culpa per alterius volūtatem, quemadmodum [l] communicatur gratia per ſancti ſpiritus vnitatem.*Item paulo ſuperius.*

† *Quando autem.*] vera lectio, & ſine nota interrogationis.

Regenerans ergo ſpiritus in maioribus offerentibus, & paruulo oblato,renatoque cōmunis eſt. Ideo per hāc ſocietatem unius prodeſt offerentium voluntas paruulo oblato.*& infra.*

Poteſt enim & in hoc,& in illo homine eſſe unus ſpiritus ſanctus,etiam ſi ſe inuicem neſciāt, per quem ſit † utriuſque gratia communis, non autem poteſt ſpiritus vnus eſſe hominis & huius,& illius, per quem peccāte altero & altero nō peccāte, ſit tamē culpa communis. Ac per hoc poteſt paruulus ſemel ex parētum carne generatus,Dei ſpiritu regenerari,vt ex † illis obligatio cōtracta ſoluatur. Nō poteſt autem ſemel Dei ſpiritu regeneratus, ex parentum carne regenerari, vt obligatio quę ſoluta eſt,iterum contrahatur. [m]

† *al. ſit.*

† *al. & illius.*

in bono quam in malo. Nam in malo nullus communicat alij,niſi conſentiat,in bono propter vnitatem ſpiritus ſancti,vnus ſæpe intelligitur alteri communicari, & ei prodeſſe.Ad ſecundam quæſtionem reſpondet dicens, q̄ patrini non mentiuntur, cū reſpondēt pueros credere & fidem habere,propter fidei ſacramentum, q̄ ſuſcipiunt per baptiſmum,& cōuertere ſe ad Deū, propter conuerſionis ſacramentum,quod ſuſcipiunt,ſ.baptiſmum,& dicitur hoc eo tropo [illegible] quo dicitur, hodie eſt paſſio Chriſti,nodie reſurrexit,cū iam multi anni tranſierunt,quod Chriſtus paſſus eſt & reſurrexit & eſt ſenſus.Hodie eſt reſurrectio,&c. ideſt,hodie celebratur ſacramentum reſurrectionis, ſic dicitur, puer credit, ideſt, ſacramentum fidei ex qua creditur in Deum, ſuſcepit. Perdiſſenam,] ideſt, in ſexta die apparet dies & ſenus. [Perendiſſenam.] ideſt, in ſexta die,quaſi perempta ſexta die. [Rius,] ideſt,fidei, ideſt,baptiſmi.

¶ Quæris.] CASVS.In prima parte vſque illuc,' difficillimam,&c.] reſpondet Aug.primæ quęſtioni Bonifacij,quæ eſt illa.quare ab obligatione qua tenētur,liberantur per hominē, & nō poſſunt p̄ hominem obligari. In ſecūda utique ad illud,' qui hoc nō credit,] ſecundæ quæſtioni Bonifacij reſpondet quare, cum baptizātur pueri,reſpondent patrini ad hanc quæſtionem, credis?credo,& non tunc ad iſtam, erit ne iſte bonus?In tertia parte dicit,quod qui non credit, ut ipſe ſoluit, profecto eſt infidelis, & deterior eſt quā ſit iſte paruulus.

a ¶ Per.] ideſt, propter.

b ¶ Volūtatē.] malam.

c ¶ Vinculo,] & dicit lex, q̄a dolus tutoris nō obeſt pupillo.ff.de re.iu.neque in iterdicto, niſi ſit locupletior facta, vt ff.ā do.ſed ex dolo. uel niſi tutor ſoluēdo ſit,vt ff.de adminiſtrat.tuto.l.ult.§. ſi tutor.

d ¶ Inquit.] ſcriptura vel ,pphera Ezec. 18.ca.

e ¶ Sed iō ex Adā.] ibi,tacitæ reſpondet quæſtioni.

f ¶ Traxit.] ſ.cauſā peccati,&c.

g ¶ Ita itaque dicit.] ideſt,innuit ex præmiſſis illa ſcripturā, ſcilicet anima patris, &c.

h ¶ Sine ſua cōſcientia, ideſt,ſi non cōſentiat. 7.q.1.cum autem.

i ¶ Obnoxius.] q.d. poſt uitā animę in proprio corpore non cōtrahitur peccatum,niſi ex propria iube.

k ¶ Quomodo itaque.] inferius reſpondet huic q̄ſtioni ibi,uerum tamen recte,& tunc dic, ſacrilegis, quaſi nullo modo,quia non eſt.&c.

l ¶ Quemadmodum.] argum.aliud in uia,aliud in inuio,argum.ag.quæſt. 1.§.quod autē.& no.26.quæſtio.5.nec mirum, ſicut dicit lex quod aliud eſt in obligatione,aliud in liberatione,ff.de action.& obl.Arianus. cum hæc cauſa liberalis ſit.arg.extra de probat.ex litteris.

m ¶ Cōtrahatur.] Argu.quod obligatio ſemel extincta amplius non renaſcitur,ut 23. q.1. ſi illic.& ff. de iudi. qui ſ.ſ.§.a.cum.Arg.contra 26.q.7.ab infirmis.fin.ff. de ſer.urba. prę. ſeruitutes. ff. quemadmodum ſeruitutes amittantur,ii ſocus.

* *Confeſſione*] uera lectio. Tutoris dolus pupillo non obeſt.

Obligatio extincta nō renaſcitur.

i Et ſic iſta littera legit interrogatiue,qñ eſt in littera.qño, ſi aūt habes i littera, qñ tunc nō legitur interrogatiue, ſed remiſſiue & ſuſpenditur vſque ad illā litteram, nō ē anima, &c.Arch.

Digitized by Google

Et ideo ſemel perceptam paruulus Chriſti gratiam non amittit, niſi propria impietate. [a] *& paulo poſt.*

¶ Veruntamẽ rectè dicũtur parẽtes, vel quicunque maiores, filios, ſeu quoslibet paruulos baptizatos dæmoniorũ ſacrilegijs obligare conantes, ſpiritaliter homicidę. Nam in illis quidem interfectionem non faciunt; ſed quantum in ipſis [b] eſt interfectores fiunt, rectęque illis dicitur, quando ab hoc ſcelere prohibentur, nolite occidere paruulos veſtros. Dicit enim & Apoſtolus: Spiritũ nolite extinguere; non quia ille extingui poteſt: ſed quantum in ipſis eſt, extinctores eius merito dicuntur, qui fit agũr, vt extinctum uelint. Nec illud [c] te moueat, &c. *& infra.* 1. Theſſ. 5.

¶ Celebrantur enim per eos neceſſaria miniſteria. *& infra.* ſup. ea. nec illud.

¶ Offerũtur quippe paruuli ad percipiendam ſpiritalem gratiam non tam ab eis, quorum geſtãtur manibus (quãuis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt,) quã ab vniuerſa ſocietate ſanctorum, atque fideliũ. Ab omnib. namque offerri recte intelligũtur, quibus placet, [d] qꝫ offeruntur, & quorũ ſancta, atque indiuidua charitate ad communicationem ſancti ſpiritus adiuuãtur. Tota hoc ergo mater Eccleſia, quæ in ſanctis eſt, facit; quia tota omnes, tota ſingulos parit. [e] *Item infra.*

¶ Difficillimam ſane quæſtionem tibi propoſuiſſe viſus es in extremo inquiſitionis tuæ, ea videlicet intẽtione, qua ſoles vehementer cauere mendacium. Si conſtituam, inquis, ante te paruulum, & interrogẽ, vtrum cũ creuerit, futurus ſit caſtus, vel fur, vel non ſit futurus, ſine dubio reſpondebis, neſcio: & vtrum in eadem paruula ætate cõſtitutus cogitet aliquid boni, uel mali, dices, neſcio. Si itaque de moribus eius futuris nihil audes certi promittere, & de eius præſenti cogitatione, quid eſt aliud † [f] quam quando ad baptiſmum offerũtur, pro eis parentes, [g] tamquã fidei auctores † reſpondent, & dicũt illos facere, qꝫ illa ętas cogitare nõ põt, aut ſi põt, occultum eſt? [h] Interrogamus.n. eos, a quibus offerũtur, & dicimus, Credit in Deũ? de illa ætate, qtæ vtrum ſit Deus ignorat. Reſpondẽt, Credit, & ad cętera ſic reſpondetur ſingula, q̃ quęruntur. † Vnde miror parẽtes in illis rebus tam fidenter pro paruulo reſpõdere, ut dicant eum tanta bona facere, quæ ad horã, qua baptizatur, baptizatur interrogat: tamẽ eadem hora, ſi ſubijciam, erit caſtus, qui baptizatur, aut non erit fur? neſcio, vtrum audeat dicere aliquis, aliquid horum erit, aut non erit: ſicut mihi ſine dubitatione reſpõdet, quod credat in Deum, & quod ſe conuertat ad Deum. *& infra.*

† *illud quod quãdo*] vera lectio.

† *al. doctores*] *al. fide d. Boues ſpondent.*

† *al. geruntur.*

Ecce facio quãtum poſſum; dominus adiuuet, vt quod poſtulas, poſſim. Nempe ſæpe ita loquimur, ut paſcha propinquãte dicamus craſtinã, vel p diſſenam † [i] vel perẽdiſſenam [k] eſſe domini paſſionem, cũ ille ante tã multos annos paſſus ſit, nec omnino, niſi ſemel, ipſa paſſio facta ſit. Nẽpe ipſo die dominico dicimus, hodie dñs reſurrexit, cũ ex quo reſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tamẽ ineptus eſt, ut nos ita loquẽtes arguat eſſe mẽtitos? niſi quia iſtos dies ſm illorum quib. hęc geſta ſunt, ſimilitudinẽ nũcupamus, ut dicatur [l] ipſe dies, qui nõ eſt ipſe, ſed reuolutione temporis, ſimilis eius: & dicatur illo die fieri propter ſacramenti celebrationem, quod

Iuo p. 2. c. 4.

† *al. parendinã eſſe*] vera lectio.

a ¶ Niſi propria impietate.] & ita liberari quis poteſt etiã inuit⁹ vel ignorãs, ſed non obligari, ut ff. de ſo. ſolutionẽ. & l. ſoluere. ff. d ne. geſt. l. ſoluẽdo. & ff. de noua. ſi ſtichum. §. ult.

b ¶ In ipſis] & ita ĩ maleficijs voluntas ſpectatur, nõ exit⁹. argu. 22. q. 2. homines. ff. ad l. Cor. de ſica. diuus.

c ¶ Nec illud.] tacitę obiectioni reſpõdet.

d ¶ Placet.] arg. cõtra. 1. q. 4. quia præſulatus.

e ¶ Parat.] in ſacramentis, vt 32. quęſt. 4. occurrat. de pæ. di. 1. ſicut.

f ¶ Quid eſt aliud.] quaſi dicat, & nõ ſi detur eſſe aliud qđ tunc fit, quã reſpõdere, & promittere de moribus eorum futuris.

g ¶ Parẽtes.] ideſt, patrini, qui patres ſpirituales dicũtur. ſup. 3. quæſt. 3. Pictacium.

h ¶ Occultum eſt.] quid cogitet.

i ¶ Vel perdiſſenã.] .i. per ſenum, i. ſextum diem.

k ¶ Perendiſſenã.] .i. perẽpto die poſt ſex dies vno perempto.

l ¶ Dicatur.] quaſi dicat, ſicut dicitur, quod hodie fit reſurrectio Domini, eo quod ſacramentum eius hodie celebratur, ſic dicit paruulus credere, propter ſacramentum, quod recipit.

a ¶ Subaudi qualia eſt cã liberationis. & alia obligationis, ut ſupra dicitur in glo. arg. aliud. &c.

e Cũ in die Dominico ramis palmarũ interrogaueris me, & dices qñ erit paſcha, & ego reſpondebo p diſſenã .i. poſt ſex dies futuros & cõponitur ex per & dies ſex. Arch.

Digitized by Google

non illo,ſed iam olim factũ eſt. *& infrà.* ¶Itaque paruulum [a],*&c.& infrà.* ¶Cum autem homo ſapere cæperit, non illud ſacramentum repetit,ſed intelligit, eiuſque veritati conſona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non poteſt, valebit ſacramentum ad eius tutelã aduerſus contrarias poteſtates, & tamen valebit, vt ſi ante rationis vſum ex hac vita emigrauerit, per ipſum ſacramentum commendante eccleſiæ charitate, ab illa condẽnatione, quæ per vnum hominem intrauit in mundum, Chriſtiano auditorio liberetur. Hoc qui non credit, & fieri non poſſe arbitratur, profecto infidelis eſt, etſi habeat fidei ſacramentum, longeque melior eſt ille paruulus, qui etiam ſi fidem nondum habeat in cogitatione, † non ei tamen obicem [b] contrariæ [c] cogitationis opponit, vnde ſacramentum eius ſalubriter percipit.

† *al.cognitione.*

a ¶Semel regeneratus.] *Plenius apud B. Auguſtinum*, vt ſemel generatus per carnalem voluptatem, cum ſemel regeneratus fuerit per aliorum ſpiritualem voluntatẽ, &c. *Multa vero in hoc capite emendata ſunt vbi per gloſſam licuit. Sunt autem ſententiæ ipſæ a collatore arbitratu ſuo tranſpoſitæ.*

Item Bonifacio contra duas epiſtolas Pelagianorum, l.2.c.22.

¶Aliorum fides in baptiſmo paruulos ſaluat.
C. CXXX.

Beda ad c.16. Marci. Anſ.l.9.c.43.

IN eccleſia Saluatoris per alios [d] paruuli creduntur, ſicut ex alijs ea, quæ illis in baptiſmo remittuntur peccata traxerunt: nec illud cogitetis, ‡ [e] eos vitam habere non poſſe, qui fuerint expertes corporis, [f] & ſanguinis Chriſti, dicente ipſo. Niſi manducaueritis carnem meam,&c.

Ioan.6.

‡ ¶ Cogitetis.] *Non eſt mutatum ob gloſſam. Sed in veuſtis codicib. & originali eſt*, cogitatis, *pendentque hæc omnia ex ſuperioribus, quare integer locus perlegendus.*

Beda 1. Cori. 10. ad verſ. Calix benedictionis.

Idem.

¶Corpore & ſanguine Chriſti participat, qui per baptiſma membrum eius efficitur. C. CXXXI.

fu.di.2. quia paſſus §.nulli. Sent.4.diſt.9. Poly.l.3.tit.10. Anſ.l.9.cap.23. Iuo p.2.c.1.

NVlli § eſt aliquatenus ambigendum, tunc vnumquempue filium corporis ſanguinisque Dominici participem fieri, quando in baptiſmate membrum Chriſti efficitur, nec alienari ab illius panis caliciſque cõſortio, etiam ſi antequam panem illum comedat [h] & calicẽ bibat, de hoc ſæculo in vnitate corporis i Chriſti conſtitutus abſcedat. Sacraminti quippe illius participatione ac beneficio non priuatur, quando ipſe hoc, quod ſacramentum ¥ eſt, [k] inuenit. †

† *al.inuenitur.*

¥ ¶ Sacramentum eſt.] *Apud Bedam (nam originale non eſt inuentum) legitur*, ſacramentum ſignificat inuenit, † *vt ſup.diſtin.2. quia paſſus.ver. Nulli & interpretatur nunc auctor gloſſa verbum*, eſt.

† *al.inuenitur.*

a ¶ Itaque paruulum.] quaſi dicat, licet ergo reſpondeã quod credit in Deum, hoc dico eo quod fieri ſuſcipit ſacramentum, non quod reuera adhuc fidem habeat, nam in paruulo credere eſt fidei ſacramentum ſuſcipere, vt ſup.ea.nihil aliud.

b ¶ Obicem.] quia licet non habeat fidem, tamen non habet infidelitatem.

c ¶ Contrariæ.] ſimile ſup.ea.diſtin. ſi ſeruus. ſic, ff.ad Macedo.l.ſi filius familias.ff.de reg.iur.ſemper.

IN eccleſia.] CASVS. Dicitur hic, quod ſicut paruuli ab alijs peccatũ originale contraxerunt, ita per alios baptiſmum præcipiũt, q̃ quos dñt credere & fideles eſſe, nec ultã habere poſſunt, q̃ ſunt expertes corporis, & ſanguinis Chri, i. unitatis eccleſiæ, & dicit H. qđ non eſt ibi, nõ; quia non debet dici, non poſſe, ſed poſſe: põt tamen & illa littera bene legi.

d ¶ Per alios. & ita ſicut peccauerunt per alios, ita credũt per alios & ita oĩs res per quaſcumq; cauſas contrahitur, &c. extra de reg.iuris c. omnis res.

e ¶ Cogitetis.] quaſi dicat, non dubitetis, immo certi ſitis, qđ habere nõ poſſunt, ſi ſunt expertes.

f ¶ Corporis.] ideſt, unitatis eccleſiæ, q̃ illa ſignificat.ſu.ea. non in vobis.

ADDITIO. Ad idem ſup.ea.d.2. quid eſt, quod eſt cum baptizãtur. unde nõ ſine cauſa adiũgit. ſeq.c. in quo idem dicit. Archid.

NVlli eſt.] CASVS Dicitur hic, q̃ſi quis fuerit baptizatus, particeps eſt corporis & ſanguinis Chriſti, ideſt, vnitatis eccleſiæ, & ſi de hac vita recedit ante quã corpus Chri & calicẽ ſumat ſacramentaliter, tamẽ effectu illius ſacramẽti nõ priuatur, quia inuenit habere hoc quod ſignificat ipſũ ſacramentum, ſcilicet vnitatem eccleſiæ.

g ¶ Nulli.] de efficacia baptiſmi repetit. vt ſic finis alludat principio.

h ¶ Nulli eſt.] hæc eſt pars illius capituli ſupra diſt. ſecũda, quia paſſus.

h ¶ Comedat.] in ſacramento.

i ¶ Corporis.] ideſt, eccleſiæ ſignificatæ per corpus Chriſti.

K Sacramentum eſt.] ideſt, ſignificat, Io.

SI baptizata eſt. Hæc eſt 27.pars dif.1 qua probat maiꝰ iter quod nullus ſaluatur niſi ſit baptizatus & hoc vſque ad c.non ex quo Io.Fant.

CASVS. Probat Auguſtinus in hoc ca.quod natus de baptizata eſt baptizandus, ut poſſit uitare æternam damnationē: quia Chriſtus,qui non indigebat baptiſmo,baptizatus eſt, vt nobis daret exēplū baptizādi & olim circuncidebantur, qui de circunciſis nati erāt. Nam ſicut, qui nōdum natus eſt,mori non pōt,ita qui nōdum natus eſt a patre,renaſci non pōt, nec purgari de reliquijs vetuſtatis. nā licet pater in batiſmo ſit mundatus,tamē filius a patre cōtrahit cām ex qua originale peccatū in naſcēdo ei:vnde ſimiliter niſi renaſcitur. dānabitur:baptiſm[a] enim animam a peccato mūdat,ſed cauſam peccati, quæ eſt in carne,non remouet. ¶Conficitur.]i. intelligitur.

a ¶Si Baptizata eſt.] ideſt,ſi Chriſtus baptizatus eſt,qui ſine peccato ſecundū carnem natus eſt, multo magis quilibet alius baptizari dēt, qui ſecūdum carnē in peccatis conceptus eſt.ſup.eod.diſ. firmiſſime.

b ¶Propter.]hic aſſignatur vna rō, quare Chriſtus baptizatus fuit, alia ſu.ca.num quam,alia.j.ca.non regenerabantur.

c ¶Mortis.]i. peccati, vel morti ſubiecta.

Filius apoſtatæ eſt baptizādus inuito patre.

d ¶Qui de baptizato.]arg.u.filium apoſtatæ baptizādū eſſe inuito patre,dum puer eſt arg. ſup.ea. plerique. in fi.26.q. 1.Iudæorum.

Puer mūd⁹ in mūdum producet.

e ¶Renaſci.[arg.cōtra ff.de uer.ſigni.uerbum reddendi.

f ¶Qui ab eo.] ex mundo patre immundus naſcitur, ſicut ex frumento puro naſcitur impurum, ſ.cum palea.56.diſt.naſci.

g ¶Innouatus.)per gratiam baptiſmi.

h ¶Non de nouitate.)ſpiritus,quia anima non exit ex anima, ſicut caro ex carne per traduce.32.q.2.Moyſes.

i ¶Vetuſtatis.] ideſt carne in qua remanet cauſa uetuſtatis,ideſt peccatum quodlibet 1.

K ¶Damnationem.]contractam ſcilicet in carne propagata ex reliqua uetuſtate parentum.Io.

VT oſtenderet.] CASVS.H.ſic ponit hunc caſum.Auctoritate Apoſtoli probat Aug. & oēs generaliter adul. & paruuli moriuntur peccatis in baptiſmo,quia omnes qui baptizantur,in Chriſto baptizantur,& in morte ipſius: & ſi pueri & adulti baptizantur,ergo baptizantur morte Chriſti.Sequens c.patet.

l ¶Vt oſtenderet.]probet Auctoritate Apoſtoli pueros eſſe baptizandos: nam Apoſtolus uniuerſaliter dixit, quicumque baptizati ſumus,&c.

m ¶In Chriſto Ieſu.] ideſt,ſacramento Chriſti, uel fide Chriſti in forma iniuncta uel tradita in Chriſto. ſu.ea.proprie.uer.ad cuius L.

n ¶Morte.] ideſt,ad ſimilitudinem eius mortis, quia ſicut ipſe mortuus fuit, ita nos morimur peccatis.

ADDITIO. Scilicet in baptiſmo.ſup.ea.proprie.Arch.

o ¶Moriuntur.]mors iſta ciuilis eſt arg.C.de epiſco.& cler. Deo nobis alibi habes de naturali, ut ff.de leg.1.ſi quis in teſtamento.

Mors eſt duplex.

Item de peccatorum meriti.& remiſſ. & baptiſmo parꝰ uulorum.lib.2.c.25.& 26.

¶Quare ſit baptizandus, de baptizato naſcitur. C. CXXXII.

27 SI baptizata [a] eſt caro Chriſti,quę ſine peccato erat propter [b] exemplum imitationis,quanto magis baptizanda eſt caro mortis [c] propter euitandum iudicium damnationis? Sicut vero in tempore circumciſionis,qui de circumciſo naſcebatur,fuit circūcidēdus, ſic nūc, qui de baptizato [d] naſcitur, erit baptizandus. ¶Sacramentū enim baptiſmi ſacramentum eſt regenerationis. Quare ſicut qui non vixerit,mori nō poteſt,ita qui natus nō fuerit,renaſci non poteſt. Ex quo cōficitur,neminem in ſuo parente renaſci [e] potuiſſe non natum. Et quamuis parenti poſt conuerſionem propria peccata non obſunt, tamē illis obſunt,q̄ ab eo [f] generantur. Parenti propter hoc nō obſunt,quia renatus eſt:illis autem,qui de illo nati ſūt, niſi eodem modo renaſcantur, quæ a parente contracta ſunt,oberunt, quia etiam innouatus [g] pater non [h] de nouitate,ſed de reliquijs vetuſtatis [i] carnaliter gignit, & filij ex parentum reliqua vetuſtate in peccati carne propagati,damnationem [k] ſacramento regenerationis euadūt. *Cap.16.*

¶Hoc etiam caput confectum eſt ex uerbis B.Auguſtini collectoris tamē arbitratu, & immutatis, & trāſpoſitis, & in ſummam redactis. Quod in multis ſequentibus capitibus ita fit, ut neceſſarium omnino ſit ad ipſum adire auctorem. Quare pauca emendata ſunt,(& ea quidem ex uetuſtis fere Gratiani exemplaribus,) quæ ſcilicet ſenſum ualde obſcurabant,nec gloſſa obſtabat.

Idem in Enchiridio.c.52.

¶In baptiſmate omnia peccata moriuntur. Cap. CXXXIII. Rom.6.

VT oſtenderet [l] Apoſtolus, nos mortuos eſſe peccato; An ignoratis,inquit, quoniam quicumq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,[m] in morte [n] ipſius baptizati ſumus? Si ergo hinc oſtendimur mortui eſſe peccato, quia in morte Chriſti baptizati ſumus,profecto & paruuli, q̄ baptizantur in Chriſto, peccato moriuntur, [o] quia in

Digitized by Google

a A Paruulo.] ¶ Prohibẽdus.] T. 10.q.3. nec numerus.
b A Moriatur.] sup.ca. tunc valere.

NOn regenerabantur. CASVS. Ru. sic ponit hunc casum. ostendit Aug. differentiam, inter baptismum Ioannis & baptismum Christi: in illo peccata non dimittebantur, sed tantum homines exterius abluebantur, & assue fiebant ad susceptionem baptismi Christi, In quo peccata dimittuntur. Christus vero, qui nullum habuit peccatum, ex humilitate voluit baptizari baptismo Ioannis: vt hoc ipso ostenderetur, quod ipse remissione peccatorũ non indigebat. [De eo.] sup. in spiritu sancto.

c * Non regenerabãtur.] quia nõ fiebat remisso peccatoru.
d ¶ Baptismo.] cuius forma erat in nomine vẽturi, vt dicitur in quadam gl. Aug. super Ioan. quod baptismus non mũdaret ab originali, nisi alias esset circumcisus: dicebatur tñ baptismus pœnitentiæ. quam Ioãnes prædicabat dicens, agite pœnitentiam.
e ¶ Præcursorio.] habiles ad suscipiendũ verum baptismum.
f ¶ Parabantur.] ideſt, abluebantur exterius.
g ¶ Regenerationẽ.] ideſt, remissionem peccatorum, qua nõ indiguit.
h * Sed humanitas.] sup. ca. per aquam.
h ¶ Sed humanitas.] ideſt. benignitas, & pro nobis fecit.

morte ipsius baptizãtur. Nullo enim excepto dictum est. Quicumque enim baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus: & ideo dictum est, vt probaretur mortuos nos esse peccato. Cuius autem peccato

Ibidem. paruuli renascendo moriuntur, nisi quod nascendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipsos pertinet, quod sequitur; Consepulti enim sumus illi per baptismum in morte

Ibidem. *& infra.* ¶ Baptizatis itaque in morte Christi, in qua nõ solum maiores, verum etiam paruuli baptizantur ait: Sic vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu.

Item eodem c.43.

Sent.4.dist.4. Iuo p.17.c.4. ¶ Sicut nulli baptismus negatur, ita nemo est, qui non peccato moriatur. Cap. CXXXIV.

A Paruulo recens nato vsque ad decrepitum senem, sicut nullus prohibendus [a] est a baptismo, ita nullus est, qui non peccato moriatur [b] in baptismo. Sed paruuli tantum originali, maiores autem etiam omnibus ijs moriuntur peccatis, quę male viuendo addiderunt ad illud, quod nascendo traxerunt.

Item in eodem, c.49.

¶ In baptismo Ioannis non erat peccati remissio. Cap. CXXXV.

† *renascẽtur.*]ot. † Aug. addit. *a quo & ipse baptizatus est.* *Esa 40.* *Mar. 1.* † *regenerationẽ non egerit.*]orig. ‡ *Humilitas.*]orig.

NOn regenerabantur, † [c] qui baptismo [d] Ioannis baptizabãtur, † sed quodã præcursorio [e] illius ministerio, qui dicebat, parate viã Domini, huic uni, in quo solo renasci poterant, parabantur. [f] Huius enim baptismus est non in aqua tantũ, sicut fuit Ioãnis, verũ ẽt in spiritu sancto, vt de illo [a] spiritu regeneretur quisquis in Chrũm credit, de quo Christus regeneratus regenerationẽ † [g] nõ cognouit, *& infra paulo.* ¶ In aqua baptizari voluit a Ioãne, non vt eius iniquitas vlla diluerẽtur, sed vt magna cõmẽdaretur humanitas. [h] ‡ Ita qppe nihil in eo baptismus habuit, qp abluere: sicut mors nihil qp puniret, inuenit.

[a] ¶ Vt de illo spiritu.] *Restitutus est ex B. Augustino, hic locus, in quo gloſſa non impediebat.*] *Antea legebatur.* Vt de illo regeneraretur, si quis in Christũ crediderit, de illo Christus regeneratur, qui regenerationem, &c.

Idem de baptismo paruulorum, siue de peccat. mer. l.1. cap.15. & 16.

¶ Non solum originale, sed etiam actualia peccata remittuntur in baptismate. Cap. CXXXVI.

REgenerante [a] autem carne tantummodo cõtrahitur peccatum [b] originale. Regenerante autẽ spiritu nõ solum originalium, [k] sed etiam volũtariorum fit remissio peccatorum. Proinde rectẽ potest dici paruulos sine baptismo de corpore exeũtes in damnatione omnium mitissima [l] futuros. Multum autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apostolo,

Rom.5.

i ¶ Mitissima.] respectu aliarum pœnarum: & erit hæc pœna, quia erunt in tenebris. [ea nulla & carebit visione Dei. extra de bap. c.3. sed tamen dicit Aug. qp mallet sic esse quam non

k ¶ Originalium.] no. qp licet baptismus ad delendũ originale peccatum fuit institutus: delet tamẽ etiam actualia cum originali, vnde est arg. ad purgationem de qua sup. d.1. ego Berengarius.

Baptismus delet actualia cum originali.

l ¶ Peccatum.] ideſt. causa originalis peccati.
K ¶ Originalium.] no. qp licet baptismus ad delendũ originale peccatum fuit institutus: delet tamẽ etiam actualia cum originali, vnde est arg. ad purgationem de qua sup. d.1. ego Berengarius.
l ¶ Mitissima.] respectu aliarum pœnarum: & erit hæc pœna, quia erunt in tenebris. [ea nulla & carebit visione Dei. extra de bap. c.3. sed tamen dicit Aug. qp mallet sic esse quam non

Digitized by Google

non esse. Arg. contra sup. ea. firmissimè. & sup. de pę. d. vlt. c. vlt.

QVisquis CASVS. Dī hic, ꝙ quicumque de carne nascitur, duabus de causis oportet vt baptizetur. s. vt liberetur à peccato, & æternaliter saluetur: quia sicut per Adam mors intrauit, ita salus per Christum.

a ¶ Mortis] de pę. d. 1. si peccatum.

PAruuli.] CASVS. Quærebatur qua re paruulus dicatur fidelis, & respondeē ꝙ baptismꝰ facit eū fidelem, sed cum ad annos discretionis puenerit, si non crediderit, nec a peccatis abstinuerit, baptism. nihil ei ꝓdest.

b ¶ Fideles] sup. e. nihil, & c. sequenti, cōtra, sed hic dī de fide offerentiū, ibi de fide oblatorū, quorū adhuc nulla potest esse fides, & quod dicit, quodammodo, soluit contrarium.

c ¶ Nihil ei prodest] quo ad vitam æternam 1. de pę. di. 3. si quis autem charitatem non habens.

MAter.] CASVS. Dī hic, ꝙ ecclesia paruulos baptizat ꝙ nōdū possunt credere, vel cōfiteri, & tamen fideles vocantur, & pœnitentes: quia alij rūdent procis, & profitentī, & pro eis diabolo & huic sęculo abrenūciant. Seq. tria c. plana sunt.

d ¶ Os maternum.] eorum, s. qui pro eis respondent.

e ¶ A credendo] i. quia credunt.

f ¶ Nomen est.] s. hoc nomen fidelis. credere enim est fidem habere. sup. ea. nihil.

g ¶ Etiam non prius pœnitentes) non, quod agant pœnitentiam, 2. cum nullam habeant discretionem, sed habent pœnitudinē, idest, suscipiunt eam & faciunt, & dicunt per verba gestantiū qualia pœnitentes. Io. de Fant.

h ¶ Ecclesię.] idest, peccata dimittuntur eis, qui participes sunt ecclesiæ per charitatem ecclesiæ, idest, qua subsistit ecclesia.

i ¶ Per spiritum sanctum] i. quæ vnitur per spiritū sanctum. fideles. n. sunt in ecclesia, & ea in ipsis. 7. q. 1. dicere. ecclesiæ charitas tenet, peccata. 1. ipsa ecclesia vel ecclesiæ vnitas, i. eis qui in vnitate non sunt, tenētur peccata. 1. non dimittuntur, vt sup. 2. q. 1. multi. sup. 32. q. 7. quem.

Fideles sunt in ecclesia & ipsa in ipsis.

Per vnius delictum in omnes homines ad condemnatio nem, &c.

α ¶ Regenerante autem.] *Declarans B. Aug. cur ab Apostolo dictum sit*, Sic, & gratia regnet per iustitiam in vitā æternam per Iesum Christum dominū nostrum, *hac asserebat*, Quia generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum. Regenerante autem spiritu non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

Idem in eodem c. 16.

¶ Quicumque ex concupiscentia nascitur, per baptismū regeneratur. Cap. CXXXVII.

QVisquis ex concupiscentia carnis, & lege peccati & mortis [a] carnaliter generatur, regenerari spiritualiter opus habet, vt non solum ad regnum Dei perducatur, verumetiam a peccati damnatione liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte nascuntur, sic etiam per Christum in iustitia, & vita æterna in baptismo renascuntur.

Sententia potius quam verba.

Idem in eodem libro, c. 19.

¶ Offerentium fides paruulos facit fideles. Cap. CXXXVIII.

PAruuli, fideles [b] recte vocantur: quia fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, & per eorundem verba diabolo, & mundo abrenūciant. Et hoc fit vi sacramenti, & diuinæ gratiæ, quam dominus donauit ecclesiæ. Paruulus autem, qui baptizatur, si ad annos rationales veniens non crediderit, nec ab illicitis abstinuerit, nihil ei prodest, [c] quod paruulus accepit.

Summa verborum. B. Aug. in. c. ꝓxi. uerba. ipsa.

Item Aug. in eodem lib. 1. *de meritis, & remissione peccatorum, c.* 25. *&* 19.

De eodem. Cap. CXXXIX.

MAter ecclesia os maternum [d] paruulis præstat, vt sacris mysterijs imbuantur; quia nōdum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio cōfiteri ad salutem. Nec ideo tamen eos quisquam fidelium infideles appellare cunctatur, quod a credendo [e] vtique nomen est, [f] quamuis hoc non ipsi, se alij pro eis inter sacramenta responderint. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, cur etiam non prius pœnitentes [g] habeantur, cum per eorundem verba gestantium, diabolo, & huic sæculo renunciare monstrantur? [h]

Rom. 10.

sup. c. proximo.

Idem in tract. 121. *ad c.* 20. *Ioannis.*

Glo. ord. ibi ex Aug. ad uer. [quorū remiseritis] & Beda ibid. Sent. 4. d. 18.

¶ Charitas ecclesiæ peccata dimittit, vel tenet. Cap. CXL.

ECclesiæ [b] charitas, quæ per spiritum sanctū [i] diffun

7. quemadmodum, sup. de pœ. dist. 3. sane cauendum.

a ¶ Per-

a Subaudi imo nocet, argu. 12. q. 2. sancimus, in fi.

b Imo ex hac littera cōsueuit elici arg. ꝙ quis tenetur confiteri de originali de peccato, alias non haberet locū in paruulo. Aug.

Digitized by Google

ditur in cordibus eorum, qui participes ſunt, peccata [a] dimittit eorum, qui non ſunt, tenet. [b]

Idem de peccatorum meritis, & remiſſis, l.1.c.25.

¶ Solus Chriſtus peccata dimittit. C. CXLI.

Beda in c.31. Ioannis. & gl. ibid. Ioan.1. Sent.4. diſt.18.

NEmo tollit peccata, niſi ſolus [c] Chriſtus, qui eſt agnus tollens peccata mundi. *& infra.* ¶ Tollit autem & dimittendo, quæ facta ſunt [d] (vbi & originale continetur.) & adiuuando [e] ne fiant, & perducendo ad vitam, vbi fieri omnino non poſſunt.

Idem ibidem. & c.25.

¶ Præter baptiſma Chriſti paruulis nulla ſalus promittitur. C. CXLII.

Summa verbotum.

NVlla præter baptiſmum Chriſti ſalus promittitur infantibus, quia infantes, ſi per ſacramentum, qđ ad hoc eſt diuinitus inſtitutum, in credentium numerum non tranſeantur, profecto in tenebris manent. [f]

Idem ibidem c.26.

¶ Baptizati Chriſto incorporantur, & eius membra fiunt. C. CXLIII.

Per epitomam.

AD hoc baptiſmus valet, ut ibi baptizati & Chriſto incorporentur, & membra eius habeantur, & conſepeliantur, & oblati per ſacramentum, charitatemque fidei imm reconcilientur Deo, ut in illo viui, ſalui, liberati, redempti, illuminati fiant.

Idem ibidem, c.27.

C. CXLIIII.

QVis autem neſciat, credere eſſe infantibus baptizari, non credere autem, non baptizari.

Idem de gratia, & libero arbitrio ad Valentinum, cap.14.

Epheſ.3.

¶ Gratia non ſolum peccata dimittit, ſed etiam legem implere facit. C. CXLV.

GRatia, quæ per Chriſtum datur, non ſolũ peccatorum remiſſionem facit, ſed etiam, ut lex [h] impleatur vt natura liberetur, ne peccatum dominetur, ſpiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita [i] Deo conceditur ut homini petenti & alia concedantur. Nã fides non eſt liberi arbitrij tantum, ſed donum Dei.

Idem de baptiſmo paruulorum, ſiue de peccat.mer. & remiſſ. lib.2.c.7.

¶ Vetus infirmitas in baptiſmo non penitus abſumitur, ſed vires amittit. C. CXLVI.

28 NOn ex quo quiſque baptizatur, omnis vetus in-

a ¶ Peccata.] Idem eſt, quod alibi dicitur. Sicut peccata remiſeritis, remiſſa erunt, & cui retinueritis, retenta erunt, & alibi. Spiritus ſanctus aut per ſeipſum remiſſionem facit, aut per columbæ membra ſup.ea.c.quomodo ſic itaque intelligimus, quod hic dicitur.

b ¶ Te-

ADDITIO. Sub. & eſt ratio. ff. de pat. do. conuenire. Archid.

e ¶ Et adiuuando.] no. proceſſum, habes primo, qđ dimittit peccata quæ facta ſunt. Secundo cõtert gratiam ne fiant. Tertio producit ad illam vitam, vbi omnino fieri non poterunt a bonis, quia tunc confirmati peccare non poterunt. inf. d.ſt. 5.c.1.

f NVlla.] ¶ Manent] ideſt, carent viſione Dei, & hoc eſt. Pena & ignis afflictionis, de quo habes ſup. c. firmiſſime.

A lo hoc.] CASVS. Quæritur ad qđ valeat baptiſmus? & reſpondetur, ad hoc vt homines fiãt membra Chriſti & ſalui. Infantibus autẽ credere, eſt baptizari. non credere, non baptizari.

g ¶ Vi baptizati.] ſ. ea. nihil.

GRatia.] CASVS. Dicitur q; Chriſti gra remittit peccata, confert vt fiant eius mandata, & maneant vitentur, eẽ fert fidem, quæ non pueni ex libertate arbitrij, ſed ẽ donũ Dei.

h ¶ Vt lex.] mandatorum Dei.

ADDITIO. Quæ adimpleri non poteſt ſine gratia. inf. cad. placuit. Arch.

i ¶ Non petita. J.i. non merẽti. nam primam gratiam quis mereri non põt. ſ. e. placuit. et quicunque arg. contra s.d. conſuetudo. ſed ibi dicitur meruiſſe, obtinui.

NOn ex quo] Hec eſt 28. pars diſt. in qua dicitur, quod licet i baptiſmo omnia peccata dimittãtur, tñ originalia tolluntur in baptiſmo reatu, & remanent actu, ſed in peccato actuali ſit contra. Io. de Fant.

CASVS. Hugo ſic ponit hũc caſum. Licet omne peccatum actuale dimittatur in baptiſmo, tamen originale peccatum non ita dimittit vt non ſit, remanet in homine ſopitum & debilitatum, niſi excitetur & reuocetur in proprium dominium cõ ſentiendo prauis moribus ex eo ſurgẽtibus, & ita licet homo renouetur in baptiſmo, tamen non ex toto deijcitur originale, & quantumcunq; renouatio creſcat, tñ nunquã in hac vita erit plena & perfecta renouatio i homine.

b ¶ Teher.] ideſt, non dimittit peccata 24.quæſt.1.quicunque.

c NEmo.] Solus ſup. 1.q.1. vt euidenter.

d ¶ Quæ facta ſunt.] non aũt dimittit futura, quia tractus futuri temporis, &c. ff. de vſur. l.1.§.1. nec de futura iniuria paciſci poſſumus. ff. de pactis, ſi vnus. ff. pacta.

ſuper ura iniu- nõ valet.

tione, cum in eo adhuc ſit peccatum, ex quo caro pugnat aduerſus ſpiritum, & quod hominem ſæpe ſtimulat & peccare compellit, ad vltimum oſtendit differẽtiã inter actualia & originalia peccata. Ego autem B. Hoc addo, quia originale peccatũ remanet actu, ſed reatu tollitur in baptiſmo.

Actuale uero trãſit actu, ſed remanet reatu, niſi a Deo fuerit remiſſum. Iſte caſus bene ponitur in apparatu.

firmitas in eo abſumitur. [a] Sed renouatio incipit a re miſſione oĩum peccatorũ, & intelligẽtia, & operatione ſpiritualiũ. Cętera [b] vero in ſpe facta ſunt, donec etiam in re fiãt, quod erit in reſurrectione. Nam in baptiſmo, quamuis plena fiat remiſſio peccatorum, nondum tamẽ plena eſt nouitas, & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio [c] non ſolũ in corpore, ſed ẽt in animo, qui eſt homo interior; in quo ſi perfecta eſſet nouitas, nõ diceret Apoſtolus, quod renouatur de die in diem. *Item eodem lib. c.* 27. Hoc meminiſſe debemus tantummodo omnium peccatorũ [d] plenam, [e] perfectamq; remiſſionem baptiſmo fieri; hominem vero non totum commutari cõtinuo, ſed in bene proficientib. de die in diẽ noniate creſcente commutari quod vetuſtũ & carnale eſt, donec ita renouetur, vt animalis infirmitas corporis ad firmitatem ſpiritalem incorruptamq; perueniat. [f] & c. 28. Hæc aũt lex peccati, de qua dicit Apoſtolus, [Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.] non ſic manet in membris eorum, qui renati ſunt, tãquam non ſit eius facta remiſſio, ubi omnino plena, & perfecta ſit remiſſio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quib. ſeparabamur a Deo, ſed manet in vetuſtate [g] carnis tãquam ſuperatum, & peremptum, ſi non illicitus conſenſionibus quodammodo reuiuiſcat, [h] & in regnum proprium, dominationemq; reuocetur. Ab hac autem [i] vetuſtate carnis (in qua eſt lex illa peccati, vel peccatũ iã remiſſum) vſq; adeo ſpũs vita diſcernitur, in cuius nouitate baptizati per Dei gratiã renaſcuntur, ut tales ẽt in præſenti non ſolum nõ in peccato, ſed etiam nec in carne eſſe dicantur, cuius deſideria non ſequuntur, ſed in ſpiritu. Ipſa vero carne corruptibili bene vtitur, [k] qui membra eius ad bene operandum conuertit, non ſecundum deſideria carnis viuens lege peccati, quod licet iam remiſſum eſt, in vetuſtate tamen carnis manet, qua bene vtuntur fideles coniugati, qui ex eo, quod ſunt in Chriſti nouitate, dominari ſibi libidinem non patiuntur: ex eo autem quod adhuc trahunt Adæ vetuſtatẽ, regenerandos [l] immortaliter filios, mortaliter [m] generant cum ea propagine [n] peccati, qua renati obnoxij non tenentur, & qui naſcuntur, renaſcendo ſoluuntur. *Item paulo inferius.* ¶ Sicut [o] facta & dicta,

2.Cor.4.

Rom.6.

Actio propter culpam reuiuiſcit. Ordo literæ.

h ¶ Reuiuiſcat.] Ergo reuiuiſcit quod erat peremptũ ſic propter culpam reuiuiſcit actio, ut 12.q.2.liberti 3. c. quęrit, ante medium.

i ¶ Ab hac autem] ordo literæ. Vita ſpiritus, in cuius nouitate baptizati renaſcuntur a Deo, diſcernitur ab hac

Peccatũ originale quando contrahitur.

a ¶ Abſumitur.] i. conſumitur. Inde ſolet quæri quãdo peccatum originale cõtrahitur. Et dic q̃ in ipſa infuſione aĩæ, quia tunc tres uires animæ principales debilitantur. De hoc ſup. eod. quæris.

b ¶ Cætera.] ſ. quæ ſpectãt ad perfectionẽ, ut fiat plena nouitas, & animalis cõſumatur infirmitas, ut inf. ſequitur.

c ¶ Corruptio.] qualitas quo ad corpus corruptio, peccatum quo ad animam, ergo bis pp equiuocationem proferatur corruptio ſecundum Bart. & L.

d ¶ Omnium peccatorum.] peccatorum quidem omnium actualium.

e ¶ Plenam.] quia quo ad omnem pœnam originalis peccati, quo ad reatum mortis æternæ, & relinquitur utique originale ad pugnandũ dũ fuerimus in uia, ſed debilitatum & ſuperatum, ideſt, ad mortem æternam non imputabile, ſup. ea. per baptiſmum.

f ¶ Perueniat.] quod erit in alia uita, non in iſta.

g ¶ Vetuſtate, quadam.]

h ¶ Reuiuiſcat.] Ergo reuiuiſcit quod erat peremptũ ſic propter culpam reuiuiſcit actio, ut 12.q.2.liberti 3. c. quęrit, ante medium.

i ¶ Ab hac autem] ordo literæ. Vita ſpiritus, in cuius nouitate baptizati renaſcuntur a Deo, diſcernitur ab hac uetuſtate carnis & peccati, &c.

k ¶ Bene utitur.] ſcilicet uetuſtate carnis. ſup. 32.q.1. non enim in ſola.

l ¶ Regenerandos.] per baptiſmum.

m ¶ Mortaliter.] ideſt, cum mortali peccato.

n ¶ Propagine.] ideſt, corruptione carnis a primis parentibus traducta uel propagata, ex qua originale peccatum innaſcitur animæ.

o ¶ Sicut. hic notatur differentia inter actuale & originale peccatum, quia illa tranſeunt actu, & remanent reatu, donec per baptiſmum uel per pœnitentiam ex to-

Digitized by Google

Peccata actualia, & originalia differunt.

1 Vt sup.c.9 baptismũ. & videas, quod not. extra de bap. maiores ibi omnino vide.

toto deleantur. originalia vero in baptismo remanent actu, sed transeunt reatu. remanent enim quædam penalitates, cum quib. homo pugnat, i quasi dicat, sicut omnes prauæ cogitationes, & operationes transeunt actu, & remanet reatu, sic originalis culpa reatu soluitur.

& cogitata iniqua animæ β & corpori pertinent,[a] licet autem quantum ad motus iam præterierunt, & nõ sunt, eis tamen præteritis reatus eorum manet, nisi peccatũ per remissionem soluatur: sic contra in hac non iã præterita, sed adhuc manente lege concupiscentiæ reatus eius soluitur: [b] & non erit, cum fit in baptismo plena remissio peccatorum.

¶ *Quod de multis capitibus iam significatum est, ex locis. B. Augustini esse confecta, sed aliter dispositis, & in summam collectis, vt in hoc potissimum capite appareat, in quo tamen non pauca sunt, & emendata, & addita.*

α ¶ A remissione,] *Antea legebatur*, ad remissionem, &c. *Emendatum est ex plerisque vetustis exemplaribus, & originalis.*

β ¶ Animæ, & corpori.] *In originali est.* quãtum ad ipsos motus animi, & corporis pertinet, iam præterierũt, & non sunt; eis tamen præteritis, & non iam existentibus, reatus eorum manet, &c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Item in epistola 108. ad Selucianam.

¶ Discipuli Christi eius baptismate creduntur abluti.

Cap. CXLVII.

Ius p.1.c.309. Pann.l.1.c.104.

29 QVando ab Hierosolymis exijt Iesus cum discipulis suis in Iudęam terram, & illic morabatur cũ eis: baptizabat non per se ipsum, sed per discipulos [c] suos, quos intelligimus iam fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis (sicut nonnulli arbitrantur,) siue (quod magis [d] credibile est) baptismo Christi. *Item ibidem.*

Item.13.

¶ Respondit Dominus Petro: (Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet: [e] sed est mundus totus.) Vbi intelligitur, quod iam Petrus baptizatus fuerat.

Item ad Vincentium, & Victorem. lib.3. de anima, & eius origine, c.9.

¶ Apostoli omnes, Christi baptismate baptizari creduntur. Cap. CXLVIII.

Ius p.1.c.310. Pann.l.1.c.105.

SI eos, de quibus non scriptum est, vtrum fuerint baptizati sine baptismo, de hac vita recessisse contendimus, [f] ipsis calumniamur Apostolis: qui præter Apostolum Paulum, quando baptizati fuerint, ignoramus. Sed ipsos baptizatos esse per hoc nobis innotescere potuit, quod beato Petro Apostolo Dominus ait, (Qui lotus [g] est, non indiget, nisi ut pedes [h] lauet.)

Cap.9. Per epistolam.

Ioan.13.

Idem lib.4. de baptismo, contra Donatistas, c.21.

¶ Catechumenus catholicus hæretico baptizato præfertur. Cap. CXLIX.

30 NOn dubito, catechumenum catholicum diuinatur, actu vero ad agonẽ relinquit. de pe.d.1.si peccatũ.

a ¶ Pertinent.] quantum ad ea, quæ eius ministerio geruntur.

b ¶ Soluitur.] & ita uidetur, qp accidentale est ei omne peccatum.

QVando ab.] Hæc est 29. part d. in qua quæritur

Decret. Grat. pars III.

Vtrum omnes Apostoli fuerint baptizati. Ioan.

CASVS. Quia Christus cum in Iudæa morabatur, per discipulos suos baptizabat, credendũ est, qp fuerunt baptizari baptismo Ioannis, vel (quod melius est) Christi. Itẽ per hoc, qp Dñs dixit Petro: Qui lotus est, & c. credendum est Petrum fuisse baptizatum.

c ¶ Discipulos ar. qp aliud est facere p se quàm per alium, ut 2.qõ.7. accusatio. ff. de sol. iter artifices. C. de cad. tol. l. una. §. fin autem. arg. cõtra extra de sent. ex com. mulieres. ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse.

d ¶ Magis.] hoc magis, correctiue legas.

e ¶ Pedes lauet. i. affectum mẽtis purget, q.d. licet homo abstinere possit a mortalibus, tamen puluere terrenæ habitationis inuoluit, id est, venialibus, vnde pœnitentia magis * quam baptismus est necessaria.

Abstinere a venialib. difficillimũ est.

* Id est, sæpe necessaria: absolute. n. necessarius est baptismus.

SI eos.] CASVS. Quidã non credebant aliquem baptizatum, nisi hoc scriptum inuenirent, cõtra quos hic dicitur, qp ipsi videntur Apostolis calumniari, de quibus nescimus qũ fuerunt baptizati. præterquam de Paulo: tamen eos credimus fuisse baptizatos, qa Petro dictum est a Domino. Qui lotus est, &c.

f ¶ Contendimus.] not. qđ si dubitatur de baptismo uiuentis, habetur prũ non baptizato, & baptizatur. sup.e. cũ itaq. ubi autem dubitatur de baptismo mortui, præsumendum est eum esse baptizatũ, extra de presby. non baptiz. cap.1. & argum. hic.

g ¶ Qui lotus.] id est, purgatus a mortalibus.

h ¶ Nisi, ut pedes.] .i. sordes uenialiũ, vel tangi t consuetudinem alicuius loci, quæ reprobatur. 1. q.1. emendari.

NOn dubito.] Hæc est 30. pars dist. in qua loquitur de catechumenis, & de credentibus. Item de illis, qui hodie spectant ad uetus, & nouum testamentum. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. quòd catechumenus, qui fidem habet, præponitur hæretico baptizato, & malo

Dddddd catho-

Digitized by Google

catholico baptizato: nec propter hoc iniuriam facimus ſacramento baptiſmi. qđ probatur ex exemplo Centurionis, qui ante baptiſmum fuit bonus: ſed Simon magus poſt baptiſmum fuit malus, & ſicut bono catheçumeno baptiſmus eſt neceſſarius, ſic vera cõfeſſio malo catholico eſt neceſſaria, qđ probatur auctoritate Dñi Centurionis, ſ. Cornelius. Sequens c. patet.

a ¶ Anteponere.] ſ. c. catechumenũ. cõtra. ſed hic loquitur de eo, qui habet deſiderium baptizandi, vbi non. ext. co. maiores. §. fi.

b ¶ Centurio.] 26. d. deinde ſup. e. baptiſmi vicem.

c ¶ Cornelius.] ſup. 2. q. 7. non omnes. 1 & ¶ Capeſſendum.] .i. contenit accipere baptiſmũ, cũ poſſit.

e ¶ Erus.] ¶ Alibi] ſcilicet in epiſtola Petri. 2. & eſt hoc verbum Auguſtini: quod ſequitur eſt Petri.

f ¶ Depoſitio.] i. exterior ablutio.

g ¶ Sed cõſcientiæ.] non. n. ſufficit baptizando habere bonã cõſcientiam, niſi ad interrogationem eccleſiæ ſuam fidem oſtendat. 86 d. nõ ſatis. in prin. Io.

Sicut in ſacramentus.] CASVS. Hic ponit hũc caſum licet tonũ c. poſſit legi de baptizatis: melius tamẽ vſque ibi [nõ intereſt.] loquitur de adultis nõ baptizatis: exinde de baptizatis. In 1. par. dicitur, quod ſicut in veteri teſtõ erãt quidã boni, ſic & in nouo ſunt quidam mali, qui ſi incipiunt bene operari dimiſſis malis, & velint baptizari, vel perfecti eſſe, ſi ante deceſſerint hoc conſequi poſſint, ſaluabuntur. In 2. parte oſtendit, q̃ qualicumq; fide qs ſuſcipiat baptiſmũ, quantum ad integritatem veram accipiat baptiſmum: ſed non quantum ad ſalutem, niſi bona fide accipiat. ſi ille qui ficte, & mala fide accipit baptiſma, poſtea emendatur, nõ ideo reiteratur baptiſmus. Credo quod H hoc caſum poſuit, q̃ a Bene. poſitum nõ inuenitur.

h ¶ Sicut in ſacramentis.] Prima pars intelligitur de adultis non baptizatis, vſq; ad illud, non intereſt, & e. & dr in c. ſicut in veteri teſtamento fuerunt quidam boni, ita in nouo ſunt quidã mali: qui ſi incipiunt bonum operari dimiſſis malis, & velint baptizari, uel per ſe ſunt rebaptizandi.

i ¶ Teſtamentum.] ideſt, ad gratiam, quæ data eſt in nouo teſtamento.

k ¶ Apoſtolicus.] ſcilicet ſuæ Apoſtoli ibi, quæ ſurſum ſunt ſapite.

l ¶ Ad vetus teſtamentum.] ideſt, ad duritiam veteris teſtamenti.

m ¶ Spirituales.] per baptiſmum, cũ nõ fiat per eos

n ¶ Per ſacramenti.] ideſt, quæ ſolent dari, & conferri, in ſacramento.

3 Et 26. d. deinde. ſ. c. baptiſmi. Arch.

a Cap. 3.

ſi ante decedant quàm hoc conſequantur, ſaluabuntur. In ſecunda parte dr, quod qualicumque fide quis accipiat baptiſmum, verum recipit ſacramentum, ſed non eius ſalutem, ſi ficte accedat. In tertia parte dicitur, quod ſi ficte prius pœniteant, non ſunt

charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, [a] ſed etiam in ipſa intus catholica, bonum catechumenũ malo baptizato anteponimus. Nec ideo tamen ſacramento baptiſmi, quo iſte nondum, ille iam imbutus eſt, facimus iniuriam. *& paulo poſt.* ¶ Melior. n. Centurio [b] Cornelius nondũ baptizatus Simone baptizato. Ille. n. & ante baptiſmũ ſancto ſpiritu repletus eſt: ille & poſt baptiſmũ immundo ſpiritu inflatus eſt. Veruntñ Cornelius, [c] ſi ét ſpiritu ſancto iã accepto baptizari noluiſſet, contẽpti tanti ſacramenti reus fieret. *& infra.* ¶ Sicut ãt bono catechumeno baptiſmus deeſt ad capeſſendũ [d] regnũ cęlorum, ſic malo baptizato vera conuerſio. Qui .n. dixit, [niſi quis renatus fuerit ex aqua, & ſpiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum,] ipſe etiam dixit, [Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam ſcribarum, & phariſæorum, non intrabitis in regnum cęlorum.]

Item in libro ſententiarum Proſperi. †

¶ Non tãm ablutione corporis, quam fide cordis baptiſma conſtat. Cap. C L.

VErus baptiſmus conſtat non tam ablutione corporis quam fide cordis: quemadmodum Apoſtolica doctrina tradidit dicens: [Fide mundans corda eorũ,] & alibi: [e] ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio [f] ſordiũ, ſed conſcientiæ [g] bonæ interrogatio in Deum.]

Item Auguſt. lib. 1. de baptiſmo, c. 15.

¶ Sicut in veteri teſtamento quidam ſpirituales, ita in nouo quidam carnales inueniuntur. C. C L I.

SIcut [h] in ſacramentis veteris teſtamenti viuebant quidam ſpiritales, ad nouum ſcilicet teſtamentũ, [i] quod tunc occultabatur, occulte pertinentes, ſicut & nunc in ſacramentis † noui teſtamenti, quod iam reuelatum eſt plerique viuunt animales: qui proficere ſi nolunt ad percipienda, quæ ſunt ſpiritus Dei, quo eos hortatur ſermo Apoſtolicus, [k] ad vetus [l] teſtamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant baptiſmum, † ipſo profectu, & acceſſu ad nouum pertinent: [& ſi priuſquam ſpiritales [m] fiant, ex hac vita rapiantur, cuſtoditi per ſacramenti [n] ſanctitatem in terra viuentium computantur, vbi eſt ſpes noſtra, & portio Dñs. Nec inuenio, quid verius intelligatur in eo, qđ ſcriptum eſt: (Imperfectũ meũ viderunt oculi tui:) qñ quidẽ ſequitur (& in libro tuo oẽs ſcribẽtur.) *liẽ li. 3. c. 14.*

† Lanfran. in l. de ſacram. & ſententia, apud B. Auguſt. tract. 80. ad cap. 15. Ioannis. Alger. l. 3. c. 6. Iuo p. 2. c. 9. Pann. l. 1. c. 110.

† *al. ſacramenta.* 1. Cor. 2.

† abeſt ab or.

Pſal. 141. *Pſal.* 138.

; Vel ad beatitudinẽ ęternam. Arc. 4 Ad hoc ar. C. qui per. tuto. poſ. cum a matribus.

Digitized by Google

a ¶Interrogari.] super articulis fidei, & alijs ad salutem animæ pertinentibus.

b ¶ Opinionum.] quia quot homines, tot opiniones, arg.ff.de arbit. non cogendum.§.principaliter. & §.nē si vnus.argum.12.q.1.c.1. & quælibet prouincia in suo sen-

¶Nō interest cum de sacramēti integritate, & sanctitate tractatur,qd credat,& quali fide in butus sit ille,qui accipit sactamentū. Interest quidē plurimū ad salutis viā, sed ad sacramenti quæstionem nihil interest. *Item infra.*

¶Manifestum est fieri posse, vt fide non integra integrū in quoquam maneat sacramentum baptismi. *Item c.15.*

¶Si possent singuli diligenter interrogari, [a] tot diuersitates opinionum [b] fortassis inuenirentur, quot homines numerarentur. Animalis enim homo non percipit ea, 1.Cor.2. quæ sunt spiritus Dei. Nunquid tamen ideo non integrum sacramentum accipiunt? aut nunquid ideo si profecerint, & opinionem carnalium vitarum emendauerint,denuo, quod acceperant, reperendum est? Accipit Philip 3. quisque secundum fidem suam, sed quantum capit, gubernante illa misericordia Dei, de qua præsumens idem Et in Afr.c.76. Apostolus dicit: Si quid aliter sapitis, id quoque vobis Deus reuelabit.

Item ex concilio Mileuitano, cui interfuit Augustinus,& Anselmus † *Romana ecclesia legatus contra Pelaianos,c.1.* † Videtur medum in hoc nomine.

¶Non naturæ necessitate, sed merito peccati Adam morituros erat. C. CLII.

In lib.de eccl. dogmat.c.34. 3 PLacuit igitur omnibus episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo constituere hæc, quæ in præsenti concilio diffinita sunt: Vt quicunque dicit Adam primum hominem,mortalem [c] factum, ita vt siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret,non peccati merito, sed necessitate naturæ,[d] anathema sit.

Item eiusdem concilij,c.2.

Et in Afr. c.27. & in lib. de eccl. dogmat.c.34. ¶Paruuli non solum pœnam, sed etiam culpam a parentibus trahunt. C. CLIII.

Bute.l.4.c.34. Iuo p.1.c.228. PLacuit, [e] vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionē quidem peccatorum eos [a] baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur (vnde [f] fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissione peccatorum non vera, † sed falsa [g] intelligatur,) anathema sit,quoniam non aliter intellegēdum est,quod ait Apostolus,per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica vbiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim fidei regulam ēt paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt. † al.vere,sēd falsē. Rom.5.

In Afr.c.78.de eccl. dogm.c.38. Ecl.epi.1.c.10.

a ¶ Eos baptizari.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis, & ipsis originalibus. Nam antea legebatur,* non baptizari.

Item eiusdem,c.3.

P Lacuit. Hęc est 31. pars dist.in qua ponit quasdam medentes quæstiones.Ioan.

CASVS. In Mileuitano concilio condemnabatur quædam hæresis, quæ dicebat,Adam mortalem factum necessitate naturæ, & non peccati meritorvnde sine peccasset, siue nō peccasset, tamē mortuus fuisset. c ¶ Mortalem. idest moriendi necessitati subiectum: secūdū qđ dicit factū erat enim immortalis.i. potens nō mori, nō autem nō potēs mori.& ita fuit mortalis, & immortalis. Solet q̄ri quare peccatum originale imputetur animę, cum illud contrahatur tātum ex carnis corruptione.Sol.dicunt qđ. q. ideo quia anima debebat ipsi carni, & ideo ei imputatur. Alia ratio est, & melior, vt.s.ibi quędam digna retributio noretur, quia anima primi hominis priꝰ peccauit, & ita corrupit ipsam carnem, vnde & merito corruptio carnis corrumpit animas.

d ¶ Naturæ. vī contra, quia dicit Aug. si Adam nō peccasset,semp̄ deberet. Sed dic, semp̄ defecisset.i. I senū.q.d. nō peruenisset ad senium, quia semper fuisset in iuuētute.

1 Quod non fuit ante peccatum.

A Iam erat immortalis.

Adam si nō peccasset,q semper iuuenis fuisset.

PLacuit. CASVS. Quidam dicebāt qđ paruuli ex parentibus peccatum non contrahunt. & ideo non sunt baptizādi, & si baptizent, non fit eis vera remissio peccatorū. Hęc hęresis dānatur auctoritate Apostoli,& cōstitutiōe ecclesię. Sequens c. planum est. e ¶ Placuit.]CASVS. Excōicantur quidā hęretici,qui dicebāt paruulos non esse baptizādos, quia nihil peccati contraxerunt ab Adā. quod i baptismo esset delēdum.nam quod male dicāt probatur auctoritate Apostoli. f ¶ Vnde fit.] idest. ex hoc sequitur. g ¶ Sed falsa.,idest, sine effectu.

Digitized by Google

¶Gratia & peccata remittit, & ne reiterentur, adiuuat. C. CLIV.

PLacuit, vt quicunque dixerit, gratiam Dei, quæ iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quę iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium,[a] vt nō committantur, anathema sit.

Bute. l. 20. c. 18. Iuo p. 17. c. 30. † al. in gal.

Item eiusdem c. 4.

¶Quid sit peccatum gratia docet, & vt vitetur, facit. C. CLV.

In Afr. c. 79. de dog. c. 29.

QVisquis [b] dixerit, eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognouerimus, et facere diligamus, atq; valeamus, anathema sit.

Burch. ibidem. Iuo p. 17. c. 39.

In Afric. c. 20.

Item eiusdem, c. 5.

¶Sine gratia diuina mandata impleri non possunt. C. CLVI.

32 PLacuit, vt quicunque dixerit ideo nobis gratiam [c] iustificationis dari, vt quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possumus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit.

Burch. ibidem. Iuo p. 17. c. 30.

Item Vrbanus Papa omnibus christianis. epist. 1. c. 7.

DISTINCTIO V.

¶Post baptisma, confirmationis sacramentū præstet. C. I.

OMnes [d] fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctū post baptismum [e] accipere debent, vt pleni † [f] Christiani inueniantur: quia, cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur.

Poly. l. 3. tit. 10. Ant. l. 9. c. 23. Burc. l. 4. c. 66. Iuo p. 1. cap. 260. & 269. Pan. l. 1. c. 113. † *plen.*]oni.

Item Melchiades Papa in epist. ad episcopos Hisp. c. 2.

¶Quid conferat spiritus sanctus in baptismate, quid in confirmatione. C. II

Eusebius Emissenus in hom. in die Pentecostes. Poly. l. 3. tit. 10. Ant. l. 9. c. 31.

SPiritus sanctus, q̄ super aquas baptismi salutifero descēdit [g] illapsu, in fonte plenitudinē tribuit ad innocentiam renatis, in augmentum uero gratiæ roborat profectis. Dat enim in baptismate remissionem omnium peccatorum, tam originalis quam actualium, dat etiam gratiam septiformis spiritus, qua renatus roboretur ad pugnam. Vnde & in confirmatione datur baptizatis, vt confortati videantur & armati.

Arbitrium liberum ad q̄ valeat.

a ¶ Placuit. [¶ Ad adiutorium.] supra ea. gratia.
ADDITIO. In primo statu in quo fuit Adam potuit homo mori, & potuit non mori: hic in secundo statu potest mori, sed non potest non mori: quia est mortalitas, iā est necessitas. In tertio, scilicet in patria potest mori, & non potest mori.

b ¶ Quisquis dixerit.]
CASVS. Est igitur casus istius c. talis. Excōmunicantur hic quidā hæretici, qui dicebant q̄ gratia Dei nō iuuat nos ad uitationē peccati, nisi quantū ad hoc, quod dat nobis cognitionē boni, & mali. non aūt iuuat nos, ut peam faciam⁹, bonū vel malū. b ¶ Quisquis.] qdā volentes uitare correctionē precedētis c. incidunt in aliud malum, & ideo reprehenduntur hic.

c ¶ Placuit.] Hęc est 32. pars dist. in qua dicitur, q̄ sine gratia nullus saluatur, quæ etiam adiuuat ad non peccandum. Io. de Fant.

c ¶ Gratiā.] ad quid ergo ualet liberū arbitriū, cū per illud non possit saluari? Nā primā gratiā nō potest q̄s promereri, ut 23. q. 4. Nabuchodonosor? Sed die q̄ per liberum arbitriū homo habilem se potest reddere, ut ei Dominus gratiā infundat.

d ¶ Omnes.] Hæc dist. diuiditur in 13. partes. In quarum prima agitur de cōfirmatione, de ieiunijs, & de alijs: secūda ibi, [Nunquid.] Tertia ibi, [Omni die,] Quarta ibi, [Cōuenit.] Quinta ibi, [Quadragesima.] Sexta ibi,] Cōtraria.] Septima ibi, [Quia] Octaua ibi, [Carnem.] Nona ibi. [In omnibus.] Decima ibi, [Nullatenus.] Vndecima ibi. [Non oportet.] Duodecima ibi, [Fuerat] Tertia decima ibi, [De spiritu Ioan. de Fant.

e ¶ Post baptismum.] vnde hostia prius lauabatur, in litto-

d ¶ Omnes.] hic secundum quosdam incipit 5. distin. sed competentius (vt quidam dicunt) incipit ab illo c. conuenit inf. ea. Nam abinde agit de officijs ecclesiasticis & ieiunijs.

e ¶ Post baptismum.] vnde hostia prius lauabatur, in litto-

* *Immo & ipsa propria sacramentum est, Concil. Trid. sess. 7. can. 1. & p sūm. dicuntur sacramenta illa sed non imprimunt character. S. Tho. p. 3 q. 73. art. 6.*

Cōfirmatio a solis episcopis cōfertur.

f ¶ Vt pleni.] quia si contemnerent, peccarent mortaliter: hoc de adultis, nam puero sufficit baptismus, supra dist. prox. quæris. Ioan. de Fant.

Spiritus sanctus.] CASVS. Dicitur in hoc cap. q̄ peccata remittuntur in baptismo, sed in confirmatione homo recipit augmentum gratiæ, & quamuis baptismus sufficiat ad salutem statum morituris, confirmatio tamen viaturis est necessaria vt confirmentur, & corroborentur contra vitia & peccata, ut possint diabolo resistere.

g ¶ Descendit.] conferendo vim regenerationem aquis. supra dist. 4. nunquam. 1.

r Vt supra dixi c. prox. q̄ nihil. &c. [illegible] & caueat. Archi.

h ¶ Ad.

Digitized by Google

a ¶ Ad innocentiam.] vnde, & datur puero vestis candida post baptismum, ut ī.d.prox. accepisti. & c.uenit.
b ¶ Armat.] idest, instituit.
c ¶ Et instruit.] hic habes ad quid valeat confirmatio.
d ¶ Non potest.] in hac enim vita, vel meritum comparamus,

centiam; [a] in confirmatione augmẽtum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inuisibiles hostes, & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, † post baptismum roboramur. Et quamuis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt cõfirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace [a] beati sæculi recipiendos; cõfirmatio autem armat, [b] & instruit [c] ad agones mundi huius, & prælia reseruandos. Qui autem post baptismũ cum acquisita innocentia immaculatus peruenit ad mortẽ, cõfirmatur morte: quia non potest [d] peccare post mortem.

† *al. alimur.*

a ¶ Pace beati] *Sic est emendatũ ex manuscri. originali, & Polycarp. Antea legebat*, pace baptismi, vel sæculi.

Idem ibidem.

¶ Manus impositionis sacramentum dignius est sacramento baptismi. Cap. III.

Poly. ibidem. Aug. l. 4. c. 32. Burc. l. 4. c. 61. Iuo p. 1. c. 255. Pann. l. 1. c. 114.

DE his uero, super quibus rogastis vos informari, idest, utrum manus esset sacramentum, manus impositio episcoporum, aut baptismus: scitote utrumque magnum, esse sacramẽtũ: & sicut vnum a maioribus fit idest, a summis [e] pontificibus, quod a minoribus fieri non potest: ita & maiori veneratione uenerãdum, & tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, ut ab inuicem (nisi morte præueniente) nullatenus possint segregari: & unũ sine altero rite perfici [f] non pt.

Itẽ Euseb. Papa epis 3. ad episc. Tusciæ, & Cãpaniæ.

¶ Non ab alijs, quàm ab episcopis manus impositionis sacramentum perfici potest. Cap. IIII.

Poly. ibidem. Burc. l. 4. c. 63. Iuo p. 1. c. 257. & 297. Pann. l. 1. c. 115.

MAnus quoque impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non põt, nisi a summis sacerdotibus, nec tpe Apostolorum ab alijs, q̃ ab ipsis Apostolis legitur, aut scit perfectum [g] esse: nec ab alijs, q̃ ab illis, q eorum tenẽt [h] locũ, umquã perfici põt, aut fieri debet. Nã si aliter præsumptum fuerit: irritum [i] habeatur, & uacuum, & inter ecclesiastica numquam reputabitur sacramenta.

Item Rabanus de institutione cleric. l. 1. c. 30.

¶ Quare confirmationis sacramentum baptizato tradatur. Cap. V.

NOuissime a summo sacerdote per impositionẽ manus paracletus traditur baptizato, ut roboretur p

b ¶ Tenẽt.] alibi monachi dñr tenere locum xij. Apostolorũ quo ad renũciationẽ proprietatis. 16. q. 1. ex auctoritate alibi sacerdotes quoad cõfectionem Eucharistiæ. 11. q. 3. absit.
i ¶ Irritum.] tamen ex demãdatione Papæ quilibet cõferre põt quod habet. vnde ordinatus ordinẽ quem habet conferre posset, & confirmatus cõfirmationẽ sup. dist. proxi. nulla ratio. alias non 2. ut ī.3.q.1.gratia. & q.7. Daibertũ. Vnde nota, q cũ collatio sacramenti cõpetit alicui rõne ordinis, & officij, et prohibitus conferre potest, vt 9. q. 1. ordinationes. 1. q. 1. quod quidã. ubi vero ex adminiculo ordinis, & demanda tione, & ut cõfirmatio in frõte sacerdoti, uel collatio ordinis cõpetit, nõ ẽpis, ut 95. d peruenit & 65. d. c. 1. in eo casu phibitus nihil agit. ut hic in capit. manus.

Epi dicunt summi.

f ¶ Perfici.] i. Christianum facere plenum, & perfectum. vt sup. eod. dist. ca. 1. Ioan. 1.

† Ad idem ī. c. ut ieiuni. Vel dic. i. me ritorie recipi altero cõtẽ pto. Arch.

MAnus quoque] CASVS. dicitur hic, q tempore Anostolorum soli confirmabant Apostoli. & hodie successores eorum, i. episcopi debent confirmare, & si alius confirmauerit, sacramentum nõ tenebit.

g ¶ Peractum.] contra. 95. d. c. 2. fol. ibi. Vel hoc non inuenimus de iure communi actum esse: secus ex dispensatione.

Monachi quo ad renũciationem ꝓprietatis tenent locum Apostol.

h ¶ Tenẽt.] alibi monachi dñr tenere locum xij. Apostolorũ quo ad renũciationẽ proprietatis. 16. q. 1. ex auctoritate alibi sacerdotes quoad cõfectionem Eucharistiæ. 11. q. 3. absit.

Ordinatus ordinẽ, quẽ hẽt, confert Papa delegãte.

i ¶ Irritum.] tamen ex demãdatione Papæ quilibet cõferre põt quod habet. vnde ordinatus ordinẽ quem habet conferre posset, & confirmatus cõfirmationẽ sup. dist. proxi. nulla ratio. alias non 2. ut ī.3.q.1.gratia. & q.7. Daibertũ. Vnde nota, q cũ collatio sacramenti cõpetit alicui rõne ordinis, & officij, et prohibitus conferre potest, vt 9. q. 1. ordinationes. 1. q. 1. quod quidã. ubi vero ex adminiculo ordinis, & demanda tione, & ut cõfirmatio in frõte sacerdoti, uel collatio ordinis cõpetit, nõ ẽpis, ut 95. d peruenit & 65. d. c. 1. in eo casu phibitus nihil agit. ut hic in capit. manus.

pamus, uel culpam. 13. q. 2. tempus.

DE his vero.] CASVS. Quæritum fuit a Melchiade, an maius sit factum confirmationis, ꝙ baptismi? Et rũdit, q utrumq. factum est magnum: sacramentũ tñ cõfirmationis in maiori veneratione est habẽdũ, qa non põt cõferri, uel confici nisi a maioribus. i. episcopis.

e ¶ A summis.] idest, episcopis qui summi dicuntur, quia ultra eos nullus est ordo. nam metropolitani epi-

NOuissime.] CASVS. Dicitur hic, q spiritus sanctus traditur homini ab ẽpo, ut confirmetur ad prædicandum alijs. i. ad donum prædicandi. q ꝑ gratiam in baptismate habuit donatus uitæ æternę. Secundo ostendit quid significet, q baptizatus inungitur chrismate a presbytero in uertice, & ab ẽpo in fronte. Sequentia duo c. patent, & supplentur in principio c. seq. statuimus, uel præcipimus, ut ieiuni, &c.

Digitized by Google

SI baptizata est.] Hæc est 27.pars dist.1 qua probat mas gister quod nullus saluatur nisi sit baptizatus & hoc vsque ad c.non ex quo Io.Fant.

CASVS.Probat Augustinus in hoc ca.quod natus de baptizata est baptizandus, ut possit uitare æternam damnationē: quia Christus,qui non indigebat baptismo,baptizatus est, vt nobis daret exēplū baptizādi & olim circumcidebantur, qui de circuncisis nati erāt. Nam sicut, qui nōdum natus est,mori non pōt,ita qui nōdum natus est a patre,renasci non pōt, nec purgari de reliquijs vetustatis. nā licet pater in baptismo sit mundatus,tamē filius a patre cōtrahit cām ex qua originale peccatū in nascit ei:vnde similiter nisi renascitur. dānabitur:baptism[9] enim animam a peccato mūdat,sed causam peccati, quæ est in carne, non removet.]Conficitur.]i. intelligitur.

a ¶Si Baptizata est.] idest,si Christus baptizatus est,qui sine peccato secundū carnem natus est, multo magis quilibet alius baptizari dēt, qui secūdum carnē in peccatis conceptus est.sup.eod.dist. firmissime.

b ¶Propter.]hic assignatur vna rō, quare Chīus baptizatus fuit, alia su.ca.num quam,alia.j.ca.non regenerabantur.

c ¶Mortis.]i. peccati, vel morti subiecta.

Filius apostatæ est baptizādus in uito patre.

d ¶Qui de baptizato.]arg.u.filium apostatæ baptizādū esse inuito patre,dum puer est arg. sup.ca.plerique. in fi.26.q.1.Iudæorum.

Pater mūd[9] in mūdum producet.

e ¶Renasci.[arg.cōtra ff.de uer.signi.uerbum reddendi.

f ¶Quia ab eo.] ex mundo patre immundus nascitur. filius sicut ex frumento puro nascitur impurum, l.cum palea.56.dist.nasci.

g ¶Innouatus.)per gratiam baptismi.

h ¶Non de nouitate.)spiritus,quia anima non extat ex anima, sicut caro ex carne per traduce.32.q.2.Moyses.

i ¶Vetustatis.] idest carne in qua remanet causa uetustatis,idest peccatum quodlibet 1.

k ¶Damnationem.]contractam scilicet in carne propagata ex reliqua uetustate parentum.Io.

VT ostenderet.] CASVS.Hic ponit hunc casum.Autoritate Apostoli probat Aug. q̄ oēs generaliter adul. & paruuli moriuntur peccatis in baptismo,quia omnes qui baptizantur,in Christo baptizantur,& in morte ipsius: & si pueri & adulti baptizantur,ergo baptizantur morte Christi.Sequens c.patet.

l ¶Vt ostenderet.]probet Auctoritate Apostoli pueros esse baptizandos: nam Apostolus uniuersaliter dixit, quicumque baptizati sumus,&c.

m ¶In Christo Iesu.] idest,sacramento Christi, uel fide Christi in forma iniuncta uel tradita in Christo. supra.proprie.uer.ad cuius L.

n ¶Morte.] idest,ad similitudinem eius mortis, quia sicut ipse mortuus fuit, ita nos morimur peccatis.

ADDITIO.Scilicet in baptismo.sup.ea.proprie.Archi.

Mors est de plex.

o ¶Moriuntur.]mors ista ciuilis est arg.C.de episco.& cler.Deo nobis alibi habes de naturali, ut ff.de leg.1.si quis ita testamento.

Item de peccatorum meriti.& remiſ.& baptiſmo parvulorum.lib.2.c.25.& 26.

¶Quare sit baptizandus, de baptizato nascitur. C. CXXXII.

27 SI baptizata [a] est caro Christi,quę sine peccato erat propter [b] exemplum imitationis,quanto magis baptizanda est caro mortis [c] propter euitandum iudicium damnationis? Sicut vero in tempore circumcisionis,qui de circumciso nascebatur,fuit circūcidēdus, sic nūc, qui de baptizato [d] nascitur, erit baptizandus. ¶Sacramentū enim baptismi sacramentum est regenerationis. Quare sicut qui non vixerit,mori nō potest,ita qui natus nō fuerit,renasci non potest. Ex quo cōficitur,neminem in suo parente renasci [e] potuisse non natum.Et quamuis parenti post conuersionem propria peccata non obsunt, tamē illis obsunt,q̄ ab eo [f] generantur.Parenti propter hoc nō obsunt,quia renatus est:illis autem,qui de illo nati sūt, nisi eodem modo renascantur, quæ a parente contracta sunt,oberunt, quia etiam innouatus [g] pater non [h] de nouitate,sed de reliquijs vetustatis [i] carnaliter gignit, & filij ex parentum reliqua vetustate in peccati carne propagati,damnationem [k] sacramento regenerationis euadūt.

¶Hoc etiam caput confectum est ex uerbis B.Augustini collectoris tamē arbitratu, & immutatis, & trāspositis, & in summam redactis. Quod in multis sequentibus capitibus ita fit, ut necessarium omnino sit ad ipsum adire auctorem.Quare pauca emendata sunt,(& ea quidem ex uetustis fere Gratiani exemplaribus,)quæ scilicet sensum ualde obscurabant,nec glossa obstabat.

Idem in Enchiridio.c.52.

¶In baptismate omnia peccata moriuntur. Cap. CXXXIII.

Rom.6.

VT ostenderet [l] Apostolus, nos mortuos esse peccato; An ignoratis,inquit, quoniam quicumq; baptizati sumus in Christo Iesu,[m] in morte [n] ipsius baptizati sumus? Si ergo hinc ostendimur mortui esse peccato, quia in morte Christi baptizati sumus,profecto & paruuli, q̄ baptizantur in Christo, peccato moriuntur, [o] quia in

Digitized by Google

morte ipſius baptizãtur. Nullo enim excepto dictum eſt. Quicumque enim baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus: & ideo dictum eſt, vt probaretur mortuos nos eſſe peccato. Cuiꝰ autem peccato paruuli renaſcendo moriuntur, niſi quod naſcendo traxerunt? Ac per hoc etiam ad ipſos pertinet, quod ſequitur; Conſepulti enim ſumus illi per baptiſmum in mortẽ *& infra.* ¶ Baptizatis itaque in morte Chriſti, in qua nõ ſolum maiores, verum etiam paruuli baptizantur ait: Sic vos exiſtimate mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu.

Ibidem.

Ibidem.

Item eodem.c.43.

Sent.4.diſt.4. Iuo p.17.c.4.

¶ Sicut nulli baptiſmus negatur, ita nemo eſt, qui non peccato moriatur. Cap. CXXXIV.

A Paruulo recens nato vſque ad decrepitum ſenem, ſicut nullus prohibendus [a] eſt a baptiſmo, ita nullus eſt, qui non peccato moriatur [b] in baptiſmo. Sed paruuli tantum originali, maiores autem etiam omnibus ijs moriuntur peccatis, quę male viuendo addiderunt ad illud, quod naſcendo traxerunt.

Item in eodem,c.49.

¶ In baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio. Cap. CXXXV.

† renaſcẽtur.]ot. † Aug.addit. *a quo & ipſe baptizatus eſt.* *Eſa 40.* *Mar.1.* † *regenerationẽ non eguit.*]orig. ‡ *Humilitas.*]orig.

NOn regenerabantur, † [c] qui baptiſmo [d] Ioannis baptizabãtur, ‡ ſed quodã prærurſorio [e] illius miniſtrio, qui dicebat, parate uiã Domini, huic uni, in quo ſolo renaſci poterant, parabantur. [f] Huius enim baptiſmus eſt non in aqua tantũ, ſicut fuit Ioãnis, verũ ẽt in ſpiritu ſancto, vt de illo *a* ſpiritu regeneretur quiſquis in Chriſtum credit, de quo Chriſtus regeneratus regenerationẽ † [g] nõ cognouit, *& infra paulo.* ¶ In aqua baptizari voluit a Ioãne, non vt eius iniquitas vlla diſueretur, ſed vt magna cõmẽdaretur humanitas. [h] † Ita qppe nihil in eo baptiſmus habuit, qꝺ abluceret: ſicut mors nihil qꝺ puniret, inuenit.

a ¶ Vt de illo ſpiritu.] *Reſtitutus eſt ex B. Auguſtino, hic locus, in quo gloſſa non impediebat.*] *Antea legebatur.* Vt de illo regeneraretur, ſi quis in Chriſtũ crediderit, de illo Chriſtus regeneratur, qui regenerationem, &c.

Idem de baptiſmo paruulorum, ſiue de peccat.mer.l.1. cap.15.& 16.

¶ Non ſolum originale, ſed etiam actualia peccata remittuntur in baptiſmate. Cap. CXXXVI.

Baptiſmus delet actualia cum originali.

REgenerante *a* autem carne tantummodo cõtrahitur peccatum [i] originale. Regenerante autẽ ſpiritu nõ ſolum originalium, [k] ſed etiam volũtariorum fit remiſſio peccatorum. Proinde recte poteſt dici paruulos ſine baptiſmo de corpore exeũtes in damnatione omnium mitiſſima [l] futuros. Multum autem fallit & fallitur, qui eos in damnatione prædicat non futuros, dicente Apoſtolo,

Tom.5.

a ¶ A Paruulo.] ¶ Prohibẽdus.] 3.10.q.3.nec numerus.
b ¶ A Moriatur.] ſup.ea.tunc valere.
c ¶ Non regenerabantur. CASVS. Hu. ſic ponit hunc ſenſum, oſtendit Aug. differentiam, inter baptiſmum Ioannis & baptiſmum Chriſti: in illo peccata non dimittebantur, ſed tantum homines exterius abluebantur, & aſſue fiebant ad ſuſceptionem baptiſmi Chriſti, In quo peccata dimittuntur. Chriſtus vero, qui nullum habuit peccatum, ex humilitate voluit baptizari baptiſmo Ioannis: vt hoc ipſo oſtenderetur, quod ipſe remiſſione peccatorũ non indigebat. [De eo.] ſ. ſpiritu ſancto.
d ¶ Non regenerãtur.] quia nõ fiebat remiſſio peccatorũ.
d ¶ Baptiſmo.] cuius forma erat in nomine vẽturi, vt dicitur in quadam gl. Aug. ſuper Ioan. quod baptiſmus non mũdaret ab originali, niſi alias eſſet circumciſus: dicebatur tñ baptiſmus pœnitentiæ, quam Ioãnes prędicabat dicens, agite pœnitentiam.
e ¶ Prœcurſorio.] habiles ad ſuſcipiendũ verum baptiſmum.
f ¶ Parabantur.] ideſt, abluebantur exterius.
g ¶ Regenerationẽ.] ideſt, remiſſionem peccatorum, qua nõ indiguit.
h ¶ Sed humanitas.] ſup.ea.per aquam.
h ¶ Sed humanitas.] ideſt. benignitas, q pro nobis fecit.
i ¶ Originale.] CASVS. Dicitur hic quod originale peccatum carne contrahitur, ſed in baptiſmo tam ipſum quã actuale peccatũ delet. Paruulus vero, qui moritur ſine baptiſmo, in æternum damnabitur, ſed pœnam mitiſſimã patietur.
k ¶ Originalium.] no. qꝺ licet baptiſmus ad delendũ originale peccatum fuit inſtitutus: delet tamẽ etiam actualia cum originali, vnde eſt arg. ad purgationem de qua ſup. d.2. ego Berengarius.
l ¶ Mitiſſima.] reſpectu aliarum pœnarum: & erit hæc pœna, quia erunt in tenebris. ſ. ea nulla & carebut viſione Dei. extra de bap. c.3. ſed tamen dicit Aug. qꝺ mallet ſic eſſe quam non

rum esse. Arg. contra sup. ea. firmissimè. & sup. de pe. d. vlt. c. vlt.

QVisquis CASVS. Dī hic, q̄ quicumque de carne nascitur, duabus de causis oportet vt baptizetur. s. vt liberetur à peccato, & æternaliter saluetur: quia sicut per Adam mors intrauit, ita salus per Christum.

a ¶ Mortis] de pe. d. 3. si peccatum.

PAruuli.] CASVS. Quærebatur quare paruulus dicatur fidelis, & respondet q̄ baptism⁹ facit eū fidelem, sed cum ad annos discretionis peruenerit, si non crediderit, nec a peccatis abstinuerit, baptism. nihil ei p̄dest.

b ¶ Fideles] sup. e. nihil, & c. sequenti, cōtra, sed hic dī de fide offerentiū, ibi de fide oblatorū, quorū adhuc nulla potest esse fides, & quod dicit, quodammodo, soluit contrarium.

c ¶ Nihil ei prodest] quo ad vitā æternam 1. de pe. di. 3. si quis autem charitatem non habens.

MAter.] CASVS. Dī hic, q̄ ecclesia paruulos baptizat q̄ nōdū possunt credere, vel cōfiteri, & tamen fideles vocantur, & pœnitentes: quia alij rūdent pro eis, & profitent, & pro eis diabolo & huic sæculo abrenūciant. Seq. tria c. plana sunt.

d ¶ Os maternum.] eorum, s. qui pro eis respondent.

e ¶ A credendo].i. quia credunt.

f ¶ Nomen est.].s. hoc nomen fidelis. credere enim est fidem habere. sup. ea. nihil.

g ¶ Etiam non prius pœnitentes) non, quod agant pœnitentiam, 2. cum nullam habeant discretionem, sed habent pœnitudinē, ideſt, suscipiunt eam & faciunt, & dicunt per verba gestantiū qualia pœnitentes. Io. de Fant.

h BEclesiæ.] ideſt, peccata dimittuntur eis, qui participes sunt ecclesiæ per charitatem ecclesiæ, ideſt, qua subsistit ecclesia.

i ¶ Per spiritum sanctum].i. quæ vnitur per spiritū sanctum. fideles. n. sunt in ecclesia, & ea in ipsis. 7. q. 1. dicere. ecclesiæ charitas tenet, peccata. 1. ipsa ecclesia vel ecclesiæ vnitas, i. eis qui in vnitate non sunt, tenētur peccata. 1. non dimittuntur, vt sup. 2. q. 1. multi. sup. 32. q. 7. quem.

Fideles sunt in ecclesia & ipsa in ipsis.

Per vnius delictum in omnes homines ad condemnatio nem, &c.

α ¶ Regenerante autem.] *Declarans B. Aug. cur ab Apostolo dictum sit*, Sic, & gratia regnet per iustitiam in vitā æternam per Iesum Christum dominū nostrum, *hac asserebat*, Quia generante carne illud tantummodo trahitur, quod est originale peccatum. Regenerante autem spiritu non solum originalis, sed etiam voluntariorum fit remissio peccatorum.

Idem in eodem c. 16.

¶ Quicumque ex concupiscentia nascitur, per baptismū regeneratur. Cap. CXXXVII.

QVisquis ex concupiscentia carnis, & lege peccati & mortis [z] carnaliter generatur, regenerari spirituali ter opus habet, vt non solum ad regnum Dei perducatur, verūmetiam a peccati damnatione liberetur. Sicut enim per primum hominem in peccato, & morte nascuntur, sic etiam per Christum in iustitiaꝫ, & vita æterna in baptismo renascuntur.

Sententia potius quam verba.

Idem in eodem libro, c. 19.

¶ Offerentium fides paruulos facit fideles. Cap. CXXXVIII.

PAruuli, fideles [b] rectè vocantur: quia fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, & per eorundem verba diabolo, & mundo abrenūciant. Et hoc fit vi sacramenti, & diuinæ gratiæ, quam dominus donauit ecclesiæ. Paruulus autem, qui baptizatur, si ad annos rationales veniens non crediderit, nec ab illicitis abstinuerit, nihil ei prodest, [c] quod paruulus accepit.

Summa verborum. B. Aug. if. c. p̄xi. uerba. ipsa.

Item Aug. in eodem lib. 1. de meritis, & remissione peccatorum, c. 25. & 19.

De eodem. Cap. CXXXIX.

MAter ecclesia os maternum [d] paruulis præstat, vt sacris mysterijs imbuantur; quia nōdum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio cōfiteri ad salutem. Nec ideo tamen eos quisquam fidelium infideles appellare cunctatur, quod a credendo [e] vtique nomen est, [f] quamuis hoc non ipsi, se alij pro eis inter sacramenta responderint. Si autem propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur, cur etiam non prius pœnitentes [g] habeantur, cum per eorundem verba gestantium, diabolo, & huic sæculo renunciare monstrantur?

Rem. 10.

sup. c. proximo.

Idem in tract. 121. ad c. 20. Ioannis.

Glo. ord. ibi ex Aug. ad uer. [f] quorū remissis] & Beda ibid. Sent. 4. d. 18.

¶ Charitas ecclesiæ peccata dimittit, vel tenet. Cap. CXL.

ECclesiæ [h] charitas, quæ per spiritum sanctū [i] diffun

z Subaudi imo nocet, argu. 12. q. 2. sancimus, in fi.

2 Imo ex hac littera cōsueuit elici arg. q̄ quis tenetur confiteri de originali de peccato, alias non haberet locū in paruulo, Anh.

7. quemadmodum, sup. de pe. dist. 3. sane cauendum.

a ¶ Per-

ditur in cordibus eorum, qui participes sunt, peccata [a] dimittit eorum, qui non sunt, tenet. [b]

Idem de peccatorum meritis, & remissis, l.1.c.25.

Beda in c.31. Ioannis. & gl. ibid. Ioan.1. Sent.4. dist.18.

¶ Solus Christus peccata dimittit. C. CXLI.

NEmo tollit peccata, nisi solus [c] Christus, qui est agnus tollens peccata mundi. *& infra.* ¶ Tollit autem & dimittendo, quæ facta sunt [d] (vbi & originale continetur.) & adiuuando [e] ne fiant, & perducendo ad vitam, vbi fieri omnino non possunt.

Idem ibidem, & c.25.

¶ Præter baptisma Christi parulis nulla salus promittitur. C. CXLII.

Summa verborum.

NVlla præter baptismum Christi salus promittitur infantibus, quia infantes, si per sacramentum, qđ ad hoc est diuinitus institutum, in credentium numerum non transeantur, profecto in tenebris manent. [f]

Idem ibidem c. 26.

¶ Baptizati Christo incorporantur, & eius membra fiunt. C. CXLIII.

Per epitomam.

AD hoc baptismus valet, ut ibi baptizati & Christo incorporentur, & membra eius habeantur, & consepeliantur, & oblati per sacramentum, charitatemque fidelium reconcilientur Deo, ut in illo viui, salui, liberati, redempti, illuminati fiant.

Idem ibidem, c.27.

C. CXLIIII.

QVis autem nesciat, credere esse infantibus baptizari, non credere autem, non baptizari.

Idem de gratia, & libero arbitrio ad Valentinum, cap. 14.

Ephes.3.

¶ Gratia non solum peccata dimittit, sed etiam legem implere facit. C. CXLV.

GRatia, quæ per Christum datur, non solũ peccatorum remissionem facit, sed etiam, ut lex [h] implcatur vt natura liberetur, ne peccatum dominetur, spiritus etiam gratiæ dat fidem, quæ etiam non petita [i] Deo conceditur u. homini petenti & alia concedantur. Nã fides non est liberi arbitrij tantum, sed donum Dei.

Idem de baptismo parvulorum, siue de peccat. mer. & remiss. lib.2.c.7.

¶ Vetus infirmitas in baptismo non penitus absumitur, sed vires amittit. C. CXLVI.

NOn ex quo quisque baptizatur, omnis vetus in-

a ¶ Peccata.] Idem est, quod alibi dicitur. Sicut peccata remiseritis, remissa erunt, & cui retinueritis, retenta erunt, & alibi. Spiritus sanctus aut per seipsum remissionem facit, aut per columbæ membra sup.ra.c. quomodo sic itaque intelligimus, quod hic dicitur.

b ¶ Tenet.] ideſt, non dimittit peccata 24.quæſt.1.quicunque.

c NEmo.] Solus sup.1.q.1. vt euidenter.

d ¶ Quæ facta sunt. non aũt dimittit futura, quia tractus futuri temporis. &c. ff.de vsur. l.1.§.1. nec de futura iniuria pacisci possumus. ff.de pactis, si vnus. §. pacta.

Pactũ super futura iniuria nõ valet.

ADDITIO. Sub. & est ratio. ff. de pac. do. conuenire. Archid.

e ¶ Et adiuuando.] no. processum, habes primo, qđ dimittit peccata quæ facta sunt. Secundo cõfert gratiam ne fiant. Tertio producit ad illam vitam, vbi omnino fieri non poterunt a bonis, quia tunc confirmati peccare non poterunt. inf. d.ff. 5.c.1.

f NVlla.] ¶ Manent] ideſt, carent visione Dei, & hoc est. Pœna & ignis afflictionis, de quo habes. sup. c. firmissime.

A hoc.] CASVS. Quæritur ad qđ valeat baptismus? & respondetur, ad hoc vt homines fiant membra Christi & salui. Infantibus autẽ credere, est baptizari. non credere, non baptizari.

g ¶ Vt baptizati.] 3. ca. nihil.

GRatia.] CASVS. Dicitur gratia Christi gra remittit peccata, confert vt fiant eius mandata, & mala vitentur, cõfert fidem, quæ non pœnit ex libertate arbitrij. sed ẽ donũ Dei.

h ¶ Vt lex.] mandatorum Dei.

ADDITIO. Quæ adimpleri non potest sine gratia. inf. cod. placuit. Arch.

i ¶ Non petita.] i. non merẽti. nam primam gratiam quis mereri non pot. 3. c. placuit, vt quicunque arg. contra 8. d. consuetudo. sed ibi dicitur meruisse, ideſt, obtinui.

NOn ex quo] Hæc est 28. pars dist. in qua dicitur, quod licet i baptismo omnia peccata dimittãtur, in originalia tolluntur in baptismo reatu, & remanent actu. sed in peccato actuali sit contra. Io. de Fant.

CASVS. Hugo sic ponit hũc casum. Licet omne peccatum actuale dimittatur in baptismo, tamen originale peccatum non ita dimittit vt non sit, remanet in homine sopitum & debilitatum, nisi excitetur & reuocetur in proprium dominium cõsentiendo pravis moribus ex eo surgentibus. & ita licet homo renouetur in baptismo, tamen non ex toto deletur originale, & quantumcunq; renouatio crescat, in nunquã in hac vita erit plena & perfecta renouatio i homi-

Digitized by Google

tatem, cum in eo adhuc ſit peccatum, ex quo caro pugnat aduerſus ſpiritum, & quod hominem ſæpe ſtimulat & peccare compellit, ad vltimum oſtendit differẽtiã inter actualia & originalia peccata. Ego autem B. Hoc addo, quia originale peccatũ remanet actu, ſed reatu tollitur in baptiſmo.

Actuale uero trãſit actu, ſed remanet reatu, niſi a Deo fuerit remiſſum. Iſte caſus bene ponitur in apparatu.

c ¶ Non ex quo.] CASVS. Licet omne peccatum actuale & originale dimittatur in baptiſmo, tñ originale non ita dimittit, ne ſit, ſed remanet in homine debilitatũ & ſopitum, niſi poſt excitetur & reuocetur in proprium dominium, cõſentiendo prauis moribus ex eo ſurgentibus. Secundo dicit, qđ renouatur homo in baptiſmo. & ad hoc inducit auctoritatẽ Apoſtoli, & quantumcũque creſcat illa renouatio, nunquam tñ in hac vita perfecta erit, cum adhuc peccatum ſit in homine, quod ſemper pugnat aduerſus ſpiritum. Tertio ponit q̃dam differẽtiam inter actuale & originale, originale enim tranſit reatu, ſed non actu. Actuale tranſit actu, ſed remanet reatu. Io. de Fant.

Peccatũ originale quando contrahitur.

a ¶ Abſumitur.] i. conſumitur. Inde ſolet quæri quãdo peccatum originale cõtrahitur. Et dic q̃ in ipſa infuſione aiæ, quia tunc tres partes animæ principales debilitantur. De hoc ſup. eod. quæſtis.

b ¶ Cætera. ſ. quæ ſpectãt ad perfectionẽ, ut fiat plena nouitas, & animalis cõſumatur infirmitas, ut inf. ſequitur.

c ¶ Corruptio.] qualitas quo ad corpus corruptio, peccatum quo ad animam, ergo bis pp æquiuocationem proferatur corruptio ſecundum Bart. & I.

d ¶ Omnium peccatorum.] peccatorum quidem oſtium actualium.

e ¶ Plenam.] quia quo ad omnem pœnam originalis peccati, quo ad reatum mortis æternæ, & relinquitur utique originale ad pugnandũ dũ fuerimus in uita, ſed debilitatum & ſuperatum, ideſt, ad mortem æternam non imputabile, ſup. ea. per baptiſmum.

f ¶ Perueniat.] quod erit in alia uita, non in iſta.

g ¶ Vetuſtate, quadam.]

h ¶ Reuiuiſcat.] Ergo reuiuiſcit quod erat peremptũ ſic propter culpam reuiuiſcit actio, ut 12. q. 2. liberti 5. c. quæritur, ante medium.

Actio propter culpam reuiuiſcit.

i ¶ Ab hac autem] ordo literæ. Vita ſpiritus, in cuius nouitate baptizati renaſcuntur a Deo, diſcernitur ab hac

Ordo literæ

firmitas in eo abſumitur. [a] Sed renouatio incipit a remiſſione oium peccatorũ, & intelligẽtia, & operatione ſpiritualiũ. Cętera [b] vero in ſpe facta ſunt, donec etiam in re fiãt, quod erit in reſurrectione. Nam in baptiſmo, quamuis plena fiat remiſſio peccatorum, nondum tamẽ plena eſt nouitas, & perfecta mutatio, quia adhuc remanet corruptio [c] non ſolũ in corpore, ſed ẽt in animo, qui eſt homo interior; in quo ſi perfecta eſſet nouitas, nõ diceret Apoſtolus, quod renouatur de die in diem. *Item eodem lib. c. 27.* Hoc meminiſſe debemus tantummodo omnium peccatorũ [d] plenam, [e] perfectamq; remiſſionem baptiſmo fieri; hominem vero non totum commutari cõtinuo, ſed in bene proficientib. de die in diẽ nouitate creſcente commutari quod vetuſtũ & carnale eſt, donec ita renouetur, vt animalis infirmitas corporis ad firmitatem ſpiritalem incorruptamq; perueniat. [f] & c. 28. Hæc aũt lex peccati, de qua dicit Apoſtolus, [Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore.] non ſic manet in membris eorum, qui renati ſunt, tãquam non ſit eius facta remiſſio, ubi omnino plena, & perfecta fit remiſſio peccatorum, omnibus inimicis interfectis, quib. ſeparabamur a Deo, ſed manet in vetuſtate [g] carnis tãquam ſuperatum, & peremptum, ſi non illicitus conſenſionibus quodammodo reuiuiſcat, [h] & in regnum proprium, dominationemq; reuocetur. Ab hac autem [i] vetuſtate carnis (in qua eſt lex iſta peccati, vel peccatũ iã remiſſum) vſq; adeo ſpũs vita diſcernitur, in cuius nouitate baptizati per Dei gratiã renaſcuntur, ut tales ẽt in præſenti non ſolum nõ in peccato, ſed etiam nec in carne eſſe dicantur, cuius deſideria non ſequuntur, ſed in ſpiritu. Ipſa vero carne corruptibili bene vtitur, [k] qui membra eius ad bene operandum conuertit, non ſecundum deſideria carnis viuens lege peccati, quod licet iam remiſſum eſt, in vetuſtate tamen carnis manet, qua bene vtuntur fideles coniugati, qui ex eo, quod ſunt in Chriſti nouitate, dominari ſibi libidinem non patiuntur: ex eo autem quod adhuc trahunt Adæ vetuſtatẽ, regenerandos [l] immortaliter filios, mortaliter [m] generant cum ea propagine [n] peccati, qua renati obnoxij non tenentur, & qui naſcuntur, renaſcendo ſoluuntur. *Item paulo inferius.* ¶ Sicut [o] facta & dicta,

2. Cor. 4.

Rom. 6.

hac uetuſtate carnis & peccati, &c.

k ¶ Bene utitur.] ſcilicet uetuſtate carnis. ſup. 32. q. 1. non enim in ſola.

l ¶ Regenerandos.] per baptiſmum.

m ¶ Mortaliter.] ideſt, cum mortali peccato.

n ¶ Propagine.] ideſt, corruptione carnis a primis parentibus traducta uel propagata, ex qua originale peccatum innaſcitur animæ.

o ¶ Sicut. hic notatur differentia inter actuale & originale peccatum, quia illa tranſeunt actu, & remanent reatu, donec per baptiſmum uel per pœnitentiam ex to-

tũ

toto deleantur. originalia vero in baptismo remanent actu, sed transeunt reatu. remanent enim quædam penalitates, cum quib. homo pugnat, i quasi dicat, sicut omnes prauæ cogitationes, & operationes transeunt actu, & remanet reatu, sic originalis culpa reatu soluitur,

Peccata actualia, & originalia differunt.

i Vt sup. c. p baptismū. & videas, quod not. extra de bap. maiores ibi omnino vide.

& cogitata iniqua animæ β & corpori pertinent,[a] licet autem quantum ad motus iam præterierunt, & nō sunt, eis tamen præteritis reatus eorum manet, nisi peccatū per remissionem soluatur: sic contra in hac non iā præterita, sed adhuc manente lege concupiscentiæ reatus eius soluitur: [b] & non erit, cum fit in baptismo plena remissio peccatorum.

¶ *Quod de multis capitibus iam significatum est, ex locis. B. Augustini esse confecta, sed aliter dispositis, & in summam collectis, ad in hoc potissimum capite apparet, in quo tamen non pauca sunt, & emendata, & addita.*

α ¶ A remissione,] *Antea legebatur*, ad remissionem, &c. *Emendatum est ex plerisque uetustis exemplaribus, & originali.*

β ¶ Animæ, & corpori.] *In originali est.* quātum ad ipsos motus animi, & corporis pertinet, iam præterierūt, & non sunt; eis tamen præteritis, & non iam existentibus, reatus eorum manet, &c. *Sed ob glossam non est emendatum.*

Item in epistola 108. ad Seleucianam.

¶ Discipuli Christi eius baptismate creduntur abluti. Cap. CXLVII.

Ivo p. 1. c. 309. Pann. l. 1. c. 104.

29 QVando ab Hierosolymis exijt Iesus cum discipulis suis in Iudęam terram, & illic morabatur cū eis: baptizabat non per se ipsum, sed per discipulos [c] suos, quos intelligimus iam fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis (sicut nonnulli arbitrantur,) siue (quod magis [d] credibile est) baptismo Christi. *Item ibidem.*

Ioan. 13.

¶ Respondit Dominus Petro: (Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet: [e] sed est mundus totus.) Vbi intelligitur, quod iam Petrus baptizatus fuerat.

Item ad Vincentium, & Victorem. lib. 3. de anima, & eius origine, c. 9.

¶ Apostoli omnes, Christi baptismate baptizari creduntur. Cap. CXLVIII.

Ivo p. 1. c. 310. Pann. l. 1. c. 105.

SI eos, de quibus non scriptum est, vtrum fuerint baptizati sine baptismo, de hac vita recessisse contendimus, [f] ipsis calumniamur Apostolis: qui præter Apostolum Paulum, quando baptizati fuerint, ignoramus. Sed ipsos baptizatos esse per hoc nobis innotescere potuit, quod beato Petro Apostolo Dominus ait, (Qui lotus [g] est, non indiget, nisi ut pedes [h] lauet.)

Cass. 3. Per epitomam.

Ioan. 13.

Idem lib. 4. de baptismo, contra Donatistas, c. 21.

¶ Catechumenus catholicus hæretico baptizato præfertur. Cap. CXLIX.

30 NOn dubito, catechumenum catholicum diuinatur, actu vero ad agonē relinquit. de pe. d. 1. si peccatū.

a ¶ Pertinent.] quantum ad ea, quæ eius ministerio geruntur.

b ¶ Soluitur.] & ita uidetur, q̄ accidentale est ei omne peccatum.

QVando ab.] Hæc est 29. pars d. in qua quæritur

NOn dubito.] Hæc est 30. pars dist. in qua loquitur de catechumenis, & de credentibus. Item de illis, qui hodie spectant ad uetus, & nouum testamentum. Ioan. de Fant.

CASVS. Dicitur in hoc c. quòd catechumenus, qui fidem habet, præponitur hæretico baptizato, & malo catho-

c ¶ Discipulos.] aliud est facere p se quàm per alium, ut 2. q̄. 7. accusatio. ff. de sol. iter artifices. C. de cad. tol. l. una. §. sin autem. arg. cōtra extra de sent. ex com. mulieres. ff. de admi. tut. ita autem. §. gessisse.

d ¶ Magis.] hoc magis, correctiue legas.

e ¶ Pedes lauet. i. affectum mētis purget, q. d. licet homo abstinere possit a mortalibus, tamen puluere terrenæ habitationis inuoluit, idest, venialibus. vnde pœnitentia magis * quam baptismus est necessaria.

Abstinere a uenialib. difficillimū est.

* Idest, sæpe necessaria: absolute. n. necessarius est baptismus.

SI eos.] CASVS. Quidā non credebant aliquem baptizatum, nisi hoc scriptum inuenirent, cōtra quos hic dicitur, q̄ ipsi videntur Apostolis calumniari, de quibus nescimus qū fuerunt baptizati, p̄terquam de Paulo: tamen eos credimus fuisse baptizatos, q̄a Petro dictum est a Domino. Qui lotus est, &c.

f ¶ Contendimus.] not. qū si dubitatur de baptismo uiuentis, habetur pro non baptizato, & baptizatur. sup. e. cū itaq. ubi autem dubitatur de baptismo mortui, præsumendum est eum esse baptizatū, extra de presby. non baptiz. cap. 1. & argum. hic.

g ¶ Qui lotus.] id est, purgatus a mortalibus.

h ¶ Nisi, ut pedes.] .i. sordes uenialiū, vel tangit consuetudinem alicuius loci, quæ reprobatur. 1. q. 1. emendari.

Digitized by Google

catholico baptizato: nec propter hoc iniuriam facimus sacramento baptismi. qđ probatur ex exemplo Centurionis,qui ante baptismum fuit bonus:sed Simon magus post baptismum fuit malus,& sicut bono catheczmeno baptismus est necessarius, sic vera cõfessio malo catholico est necessaria.qđ probatur auctoritate Dñi Centurionis.s. Cornelius.Sequens c. patet.

a ¶ Anteponere.] ī. e. catechumenũ. cõtra. sed hic loquitur de eo,qui habet desiderium baptizandi, vbi non.ext.co. maiores. §. fi.

b ¶ Centurio.] 26.d. deinde sup.ii.baptismi vicem.

c ¶ Cornelius.] sup. 2.q.7.non omnes.i

2 Et 26.d.deinde. ī.e.baptismi.Arch.

& ¶ Capessendum.] .i. continet accipere baptismũ, cũ possit.

e V Erus.] 4 Alibi] scilicet in epistola Petri. 3. & est hoc verbum Augustini:quod sequitur est Petri.

3 Cap.3.

f ¶ Depositio.] i.exterior ablutio.

g ¶ Sed cõscientiæ.] non.n.sufficit baptizando habere bonã cõscientiam, nisi ad interrogationem ecclesiæ suam fidem ostendat.86 d.nõ satis.in prin. lo.

Sicut in sacramentis.] CASVS. Hic ponit hũc casum. licet totũ e.possit legi de baptizatis:melius tamẽ vsque ibi. [nõ interest.] loquitur de adultis nõ baptizatis : exinde de baptizatis.In 1.par.dicitur, quod sicut in veteri testõ erãt quidã boni, sic & in nouo sunt quidam mali. qui si incipiãt bene operari dimissis malis, & velint baptizari, vel perfecti esse,si ante decedant ꝙ hoc consequi possint, saluabuntur. In 2. parte ostendit. ꝙ qualitcumq; fides qs suscipiat baptismũ, quantum ad integritatem verum accipiat baptismum: sed non quantum ad salutem, nisi bona fide accipiat. si ille qui ficte, & mala fide accipit baptisma, postea emendatur,nõ ideo reiteratur baptismus. Credo quod ꝑ hoc casum posuit,qꝛ a Bene. positum nõ inuenitur.

charitate flagrantem hæretico baptizato anteponere, [a] sed etiam in ipsa intus catholica, bonum catechumenũ malo baptizato anteponimus. Nec ideo tamen sacramento baptismi,quo iste nondum,ille iam imbutus erat, facimus iniuriam.*& paulo post.* ¶ Melior.n. Centurio [b] Cornelius nondũ baptizatus Simone baptizato. Ille.n. & ante baptismũ sancto spiritu repletus est: ille & post baptismũ immundo spiritu inflatus est. Verumtamen Cornelius, [c] si et spiritu sancto iã accepto baptizari noluisset, contẽpti tanti sacramenti reus fieret. *& infra.* ¶ Sicut ãt bono catechumeno baptismus deest ad capessendũ [d] regnũ cęlorum, sic malo baptizato vera conuersio.Qui .n.dixit,[nisi quis renatus fuerit ex aqua,& spiritu sancto,non intrabit in regnum cælorum,] ipse etiam dixit, [Nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum, & pharisæorum,non intrabitis in regnum cęlorum.]

Act.10.

Ioan.3. Matth.5.

Item in libro sententiarum Prosperi. †

¶ Non tam ablucione corporis, quam fide cordis baptisma constat. Cap. C L.

† Lanfran. in l.de sacram. & sententia,apud B. August. tract.80. ad cap.15. Ioannis. Alger.l.3. c.6. Iuo p.2.c.9. Pann. l.1.c.110.

VErus baptismus constat non tam ablutione corporis quam fide cordis : quemadmodum Apostolica doctrina tradidit dicens: [Fide mundans corda eorũ,] & alibi: [e] saluos facit baptisma, non carnis depositio [f] sordiũ, sed conscientiæ [g] bonæ interrogatio in Deum.]

Item August.lib.1.de baptismo,c.15.

¶ Sicut in veteri testamento quidam spirituales, ita in nouo quidam carnales inueniuntur. C. C L I.

SIcut [h] in sacramentis veteris testamenti viuebant quidam spiritales, ad nouum scilicet testamentũ, [i] quod tunc occultabatur, occulte pertinentes, sicut & nunc in sacramentis † noui testamenti, quod iam reuelatum est plerique viuunt animales:qui proficere si nolunt ad percipienda,quæ sunt spiritus Dei,quo cos hortatur sermo Apostolicus, [k] ad vetus [l] testamentum pertinebunt. Si autem proficiunt,& antequam capiant baptismum, † ipso profectu, & accessu ad nouum pertinent:[& si priusquam spiritales [m] fiant, ex hac vita rapiantur, custoditi per sacramenti [n] sanctitatem in terra viuentium computantur, vbi est spes nostra, & portio Dñs.Nec inuenio,quid verius intelligatur in eo,qđ scriptum est: (Imperfectũ meũ viderunt oculi tui:)qñ quidẽ sequitur(& in libro tuo oẽs scribẽtur.) *Itẽ li.3.c.14.*

† *al. sacramenti.*

1.Cor.2.

† abest ab or.

Psal.140. Psal.138.

e ¶ Fides mundans.] ideſt, ad gratiam, quæ data est in nouo testamento.

f ¶ Depositio.] i.exterior ablutio.

g ¶ Sed cõscientiæ.] non.n.sufficit baptizando habere bonã cõscientiam, nisi ad interrogationem ecclesiæ suam fidem ostendat.86 d.nõ satis.in prin. lo.

h ¶ Sicut in sacramentis.] Prima pars intelligitur de adultis non baptizatis, vsq; ad illud, non interest,& e. & dī in c. sicut in veteri testamento fuerunt quidam boni,ita in nouo sunt quidã mali: qui si incipiunt bonum operari dimissis malis,& velint baptizari, uel per sunt rebaptizandi.

i ¶ Testamentum.] ideſt, ad gratiam, quæ data est in nouo testamento. 3

k ¶ Apostolicus.] scilicet Iudæ Apostoli ibi, quæ sursum sunt sapite.

l ¶ Ad vetus testamentum.] ideſt, ad duritiam veteris testamenti.

m ¶ Spirituales.] per baptismum.si nõ fiat per eos 4.

n ¶ Per sacramenti.] ideſt,quæ solebant dari,& conferri in sacramento.

3 Vel ad beatitudinẽ ęternam. Arc.

4 Ad hoc ar. C.qui pet.tuto. pos. cum a matribus.

a ¶ In-

a ¶ Interrogari.] super articulis fidei, & alijs ad salutem animæ pertinentibus.

b ¶ Opinionum.] quia quot homines, tot opiniones, arg. ff. de arbit. non cogendum. §. principaliter. & §. ité si vnus. argum. 12. q. 1. c. 1. & quælibet prouincia in suo sen-

¶Nõ interest cum de sacramẽti integritate, & sanctitate tractatur, qd credat, & quali fide in butus sit ille, qui accipit sacramentũ. Interest quidẽ plurimũ ad salutis viã, sed ad sacramenti quæstionem nihil interest. *Item infra.*

¶Manifestum est fieri posse, vt fide non integra integrũ in quoquam maneat sacramentum baptismi. *Item c. 15.*

¶Si possent singuli diligenter interrogari, [a] tot diuersitates opinionum [b] fortassis inuenirentur, quot homines numerarentur. Animalis enim homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Nunquid tamen ideo non integrum sacramentum accipiunt? aut nunquid ideo si profecerint, & opinionem carnalium vnitatum emendauerint, denuo, quod acceperant, repetendum est? Accipit quisque secundum fidem suam, sed quantum capit, gubernante illa misericordia Dei, de qua præsumens idem Apostolus dicit: Si quid aliter sapitis, id quoque vobis Deus reuelabit.

Item ex concilio Mileuitano, cui interfuit Augustinus, & Anselmus † Romane ecclesiæ legatus contra Pelaianos, c. 1.

¶Non naturæ necessitate, sed merito peccati Adam morituros erat. C. CLII.

3 PLacuit igitur omnibus episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo constituere hæc, quæ in præsenti concilio diffinita sunt: Vt quicunque dicit Adam primum hominem, mortalem [c] factum, ita vt siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, [d] anathema sit.

Item eiusdem concilij, c. 2.

¶Paruuli non solum pœnam, sed etiam culpam a parentibus trahunt. C. CLIII.

PLacuit, [e] vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionẽ quidem peccatorum eos [a] baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur (vnde [f] fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissione peccatorum non vera, † sed falsa [g] intelligatur,) anathema sit, quoniam non aliter intellegẽdum est, quod ait Apostolus, per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum ecclesia catholica vbiq; diffusa semper intellexit. Propter hanc enim fidei regulam ẽt paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur quod generatione traxerunt.

a ¶ Eos baptizari.] *Sic est emendatum ex aliquot vetustis, & ipsis originalibus.* Nam *antea legebatur*, non baptizari.

Item eiusdem, c. 3.

sensu. Ar. 86. distinct. vtinam.

P Lacuit. Hæc est 31. pars dist. in qua ponit quasdam incidentes quæstiones. Ioan.

CASVS. In Mileuitano concilio condemnabatur quæd. m hæresis, quæ dicebat, Adam mortalem factum necessitate naturæ, & non peccati merito: vnde sine peccasset, siue nõ peccasset, tamẽ mortuus fuisset. c ¶ Mortalem. idest moriendi necessitati subiectum: secũdũ qd dicit factũ erat enim immortalis. potens nõ mori, nõ autem nõ potẽs mori. & ita fuit mortalis. & immortalis. Solet q̃ri quare peccatum originale imputetur animæ, cum illud cõtrahatur tãtum c. carnis corruptione. Sol. dicunt q. quã, q. ideo quia anima delectat ipsi carni, & ideo ei imputatur. Alia ratio est, & melior, vt. s. sibi quędam digna retributio noscitur, quia anima primi hominis priꝰ peccauit, & ita corrupit. quã corpus, vnde & merito corruptio carnis eam corrumpit animas.

d ¶ Naturæ. vi contra, quia dicit Aug. si Adam nõ peccasset, semper defecisset. Sed dic, semper defecisset. i. senũ, q. d. nõ peruenisset ad senium, quia semper fuisset in iuuẽtute.

PLacuit. CASVS. Quidam dicebãt qd paruuli ex parentibus peccatum non contrahunt. & ideo non sunt baptizãdi. & si baptizent, non fit eis vera remissio peccatorũ. Hęc hęresis dãnatur auctoritate Apostoli, & cõstitutiõe ecclesię. Sequens c. planum est. e ¶ Placuit.] CASVS. Excõicantur quidã hęretici, qui dicebãt paruulos non esse baptizãdos, quia nihil peccati contraxerunt ab Adã. quod in baptismo esset delẽdum. nam quod male dicãt probatur auctoritate Apostoli. f ¶ Vnde fit.] idest. ex hoc sequitur. g ¶ Sed falsa. idest. sine effectu.

1 Quod non fuit ante peccatum. A Iam erat immortalis.

Adam si nõ peccasset, q. semper iuuenis fuisset.

Philip 3.

Et in Afr. c. 76.

† Videtur medium in hoc nomine.

In lib. de eccl. dogmat. c. 24.

Et in Afr. c. 27. & in lib. de eccl. dogmat. c. 24.

Bute. l. 4. c. 34. Iuo p. 1. c. 228.

† al. vere, sed falsa. Rom. 5.

In Afr. c. 78. de eccl. dogm. c. 28. Eccl. cpt. t. c. 10.

Digitized by Google

¶Gratia & peccata remittit, & ne reiterentur, adiuuat. C. CLIV.

PLacuit, vt quicunque dixerit, gratiam Dei, quæ iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quę iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium,[a] vt nō committantur, anathema sit.

Burc. l. 20. c. 18. Iuo p. 17. c. 30. † al. in qſa.

Item eiusdem c. 4.

In Afr. c. 79. de dog. c. 29.

¶Quid sit peccatum gratia docet, & vt vitetur, facit. C. CLV.

Burch. ibidem. Iuo p. 17. c. 39.

QVisquis [b] dixerit, eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus, quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognouerimus, et facere diligamus, atq; valeamus, anathema sit.

In Afric. c. 10.

Item eiusdem, c. 5.

¶Sine gratia diuina mandata impleri non possunt. C. CLVI.

Burch. ibidem. Iuo p. 17. c. 30.

32 PLacuit, vt quicunque dixerit ideo nobis gratiam [c] iustificationis dari, ut quod facere per liberum arbitrium iubemur, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etiam si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possumus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit.

Item Vrbanus Papa omnibus christianis. epist. 1. c. 7.

DISTINCTIO V.

¶Post baptisma, confirmationis sacramentū præstet. C. I.

Poly. l. 3. tit. 10. Ant. l. 9. c. 23. Burc. l. 4. c. 66. Iuo p. 1. cap. 260. & 269. Pan. l. 1. c. 113. † *plen.* Joel.

OMnes [d] fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctū post baptismum [e] accipere debent, vt pleni † [f] Christiani inueniantur: quia, cum spiritus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & constantiam dilatatur.

Item Melchiades Papa in epist. ad episcopos Hisp. c. 2.

¶Quid conferat spiritus sanctus in baptismate, quid in confirmatione. C. II

Eusebius Emissenus in hom. in die Pentecostes. Poly. l. 3. tit. 10. Ant. l. 9. c. 31.

SPiritus sanctus, q̄ super aquas baptismi salutifero descēdit [g] illapsu, in fonte plenitudinē tribuit ad inno-

---

a ¶ Ad adiutorium.] supra ea. gratia. ADDITIO. In primo statu in quo fuit Adam potuit homo mori, & potuit non mori: hic in secundo statu potest mori, sed non potest non mori: quia est mortalitas, ibi est necessitas. In tertio, scilicet in patria potest mori, & non potest mori.

b QVisquis dixerit.] CASVS. Est igitur casus istius c. talis. Excōmunicantur hic quidā hæretici, qui dicebant q̄ gratia Dei nō iuuat nos ad uitationē peccati, nisi quatenus ad hoc, quod dat nobis cognitionē boni, & mali. non aūt iuuat nos, ut p eam faciam⁹, bonū vel malū. b ¶ Quisquis.] qdā volentes uitare correctionē præcedētis c. incidunt in aliud malum, & ideo reprehenduntur hic.

PLacuit.] Hęc est 32. pars dist. in qua dicitur, q̄ sine gratia nullus saluatur, quæ etiam adiuuat ad non peccandum. Io. de Fant.

c ¶ Gratiā.] ad quid ergo ualet liberū arbitriū, cū per illud non possit saluari? Mi primā gratiā nō potest q̄s promereri, ut 23. q. 4. Nabuchodonosor. Sed die q̄ per liberum arbitriū homo habilem se potest reddere, ut ei Dominus gratiā infundat.

Arbitrium liberum ad q̄ valeat,

OMnes.] Hæc dist. diuiditur in 13. partes. In quarum prima agitur de cōfirmatione, de ieiuniis, & de aliis: secūda ibi, [Nunquid.] Tertia ibi, [Omni die.] Quarta ibi, [Cōuenit.] Quinta ibi, [Quadragesima.] Sexta ibi.] Cōtraria.] Septima ibi, [Quia.] Octaua ibi, [Carnem.] Nona ibi. [In omnibus.] Decima ibi, [Nullitore, & postea offerebatur in holocaustum.

f ¶ Vt pleni.] quia si contemnerent, peccarent mortaliter: hoc de adultis, nam puero sufficit baptismus, supra dist. prox. quæris. Ioan. de Fant.

SPiritus sanctus.] CASVS Dicitur in hoc cap. q̄ peccata remittuntur in baptismo, sed in confirmatione homo recipit augmentum gratiæ, & quamuis baptismus sufficiat ad salutem statim morituris, confirmatio tamen viaturis est necessaria vt confirmentur, & roborentur contra vitia & peccata, ut possint diabolo resistere.

g ¶ Descendit.] conferendo vim regenerationem aquis. supra dist. 4. nunquam. I.

r Vt supra dixi c. prox. p aquā. &c. Sed. & cauent. Arch.

a ¶ Ad.

Digitized by Google

a ¶ Ad innocentiam.] vnde, & datur puero vestis candida post baptismum, ut 3.d.prox. accepisti. & c.uenit.
b ¶ Armat.] idest, instituit.
c ¶ Et instruit.] hic habes ad quid valeat confirmatio.
d ¶ Non potest.] in hac enim vita, vel meritum comparamus,

centiam; [a] in confirmatione augmẽtum præstat ad gratiam. Et quia in hoc mundo tota ætate victuris inter inuisibiles hostes, & pericula gradiendum est, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum confirmamur ad pugnam: in baptismo abluimur, † post baptismum roboramur. Et quamuis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen necessaria sunt cõfirmationis auxilia. Regeneratio per se saluat mox in pace [a] beati sæculi recipiendos; cõfirmatio autem armat, [b] & instruit [c] ad agones mundi huius, & prælia reseruandos. Qui autem post baptismũ cum acquisita innocentia immaculatus peruenit ad mortẽ, cõfirmatur morte: quia non potest [d] peccare post mortem.

† *al. alimur.*

a ¶ Pace beati] *Sic est emendatũ ex manuscri. originali, & Polycarp. Antea legebat*, pace baptismi, vel sæculi. *Idem ibidem.*

¶ Manus impositionis sacramentum dignius est sacramento baptismi. Cap. III.

Poly.ibidem. Aug.l.4.c.32. Burc.l.4.c.61. Iuo p.1.c.255. Pann.l.1.c.114.

DE his uero, super quibus rogastis vos informari, idest, utrum manus esset sacramentum, manus impositio episcoporum, aut baptismus: scitote utrumque magnum, esse sacramẽtũ: & sicut vnum a maioribus fit idest, a summis [c] pontificibus, quod a minoribus fieri non potest: ita & maiori veneratione uenerãdum, & tenendum est. Sed ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta, ut ab inuicem (nisi morte præueniente) nullatenus possint segregari: & unũ sine altero rite perfici [f] non pt.

Itẽ Eusseb. Papa epist 3. ad episc. Tusciæ, & Cãpaniæ.

¶ Non ab alijs; quàm ab episcopis manus impositionis sacramentum perfici potest. Cap. IIII.

Poly. ibidem. Burc.l.4.c 63. Iuo p.1.c. 257. & 297. Pann.l.1.c.115.

MAnus quoque impositionis sacramentum magna veneratione tenendum est, quod ab alijs perfici non põt, nisi a summis sacerdotibus, nec tpe Apostolorum ab alijs, q̃ ab ipsis Apostolis legitur, aut scit peractum [g] esse: nec ab alijs, q̃ ab illis, q eorum tenẽt [h] locũ, umquã perfici põt, aut fieri debet. Nã si aliter præsumptum fuerit: irritum [i] habeatur, & uacuum, & inter ecclesiastica numquam reputabitur sacramenta.

Item Rabanus de institutione cleric.l.1.c.30.

¶ Quare confirmationis sacramentum baptizato tradatur. Cap. V.

NOuissime a summo sacerdote per impositionẽ manus paracletus traditur baptizato, ut roboretur p

e ¶ A summis.] idest, episcopis qui summi dicuntur, quia ultra eos nullus est ordo. nam metropolitani episcopi vocantur. 1 8.dist. si episcopus: sed tamen Papa hodie iammus Pontifex appellatur. Et dic vsque adeo est accommodatum, q̃ non nisi a maioribus, &c. Et est hic argumentum aliquid dici maius ratione ipsius conferentis. arg. contra sup.dist.2. nihil in sacrificio. de quo ibi notatur.

Epi dicunt summi.

f ¶ Perfici.] i. Christianum facere plenum, & perfectum. vt sup.eod.dist.ca.1. Ioan. 1.

† Ad idem T. c. ut ieiunia. hic, q̃ tempore Apostolorum soli confirmabant Apostoli. & hodie successores eorum, i. episcopi debent confirmare, & si alius confirmauerit, sacramentum nõ tenebit.

MAnus quoque] CASVS. dicitur Vel dic.1. mutatione recipi altero contẽpto. Arch.

g ¶ Peractum.] contra. 95.d.c.2. fol. ibi. Vel hoc non inuenimus de iure communi actum esse: secus ex dispensatione.

h ¶ Tenẽt.] alibi monachi dñr tenere locum xij. Apostolorũ quo ad renũciationẽ proprietatis. 16.q.1. ex auctoritate alibi sacerdotes quoad cõfectionem Eucharistiæ. 11.q.3. absit.

Monachi quo ad renũciationem p prietatis tenent locum Apostol.

i ¶ Irritum.] tamen ex demãdatione Papæ quilibet cõferre põt quod habet. vnde ordinatus ordinẽ quem habet conferre posset, & confirmatus cõfirmationẽ sup.dist.proxi. nulla ratio. alias non 2. ut ẽ.3.q.1. gratia. & q.7. Daibertũ. Vnde nota, q̃ cũ collatio sacramenti cõpetit alicui rõne ordinis, & officij, et prohibitus conferre potest, vt 9.q.1. ordinationes. 1.q.1. quod quidã. ubi vero ex adminiculo ordinis, & demanda tione, & ut cõfirmatio in fiñte sacerdoti. uel collatio ordinis cõpetit, nõ ẽpis, ut 95.d peruenit & 65.d.c.1. in eo casu plus tus nihil agit, ut hic in capit. manus.

Ordinatus ordinẽ, quẽ hẽt, confert Papa delegãte.

1 De hoc et no.95.d. peruenit. Arch.

pamus. uel culpam. 13.q.2. tempus.

DE his vero.] CASVS. Quæritum fuit a Melchiade, an maius sit sacrũm confirmationis, q̃ baptismi? Et rãdit, q̃ utrumq. sacrum est magnum: sacramentũ tñ cõfirmationis in maiori veneratione est habẽdũ, q̃a non põt cõferri, uel confici nisi a maioribus i. episcopis.

NOuissime.] CASVS. Dicitur hic, q̃ spiritus sanctus traditur homini ab ẽpo, ut confirmetur ad prædicandum alijs. i. ad donum prædicandi. q̃ p gratiam in baptismate habuit donatus uitæ æternę. Secundo ostendit quid significet, q̃ baptizatus inungitur chrismate a presbytero in uertice, & ab ẽpo in fronte. Sequentia duo c. patent, & supplentur in principio c. seq. statuimus, uel præcipimus, ut ieiuni, &c.

¶ Ad

spiritum sanctum ad prædicandum [a] alijs idem donum, quod ipse in baptismate consecutus est per gratiam vitæ donatus æternæ. Signatur enim baptizatus cũ chrismate per sacerdotem in capitis summitate: per pontificem vero in fronte, vt in priore vnctione significetur spiritus sancti super ipsum descensio ad habitationẽ [b] Deo consecrandã, in secunda quoque, vt eiusdem spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ; & virtutis venire in hominem declaretur.

Item ex concilio Aurelianensi, c.3.

¶Ad confirmationem, non nisi ieiuni veniant.

Cap. VI.

VT ieiuni [c] ad confirmationem veniant perfectæ [d] ætatis, vt moneantur confessionem facere prius, vt mundi donum sancti spiritus valeant accipere: & quia nunquam erit Christianus, [e] nisi confirmatione [f] episcopali fuerit chrismatus. Bure. l.4.c.60. Iuo p.1.c.254. Pan.l.1.c.254.

Item ex concilio Meldensi, c.6.

¶Episcopi non nisi ieiuni baptizatos confirment.

Cap. VII.

VT episcopi [g] non nisi ieiuni per impositionem manuum spiritum sanctum tradant, exceptis infirmis, & morte periclitantibus. [h] Sicut autem duobus temporibus, Pascha videlicet, & Pentecoste a ieiunis celebrari debet baptismus, ita etiam traditionem spiritus sancti a ieiunis [i] pontificibus conuenit celebrari. In cap. adiectis. c.6. In conc. Parisiensi. l.1.c.33. Poly.l.3.tit.10. Bure.l.4.c.67. Iuo p.1.c.261. Pan.l.1.c.261.

Item ex concilio Tarraconensi, c.6.

¶ *Burchardus etiam, & Iuo citant vt Grat. Habetur autem in Cabilonensi 2.c.27. vsque ad vers.* Quia bis, *& in capitularibus adiectis, cap.53.*

¶Secundo, vel tertio nullus confirmetur. C. VIII.

DIctum est nobis, quod quidem de plebe bis, vel ter, vel eo amplius, episcopis ignorantibus tamen, ab eisdem episcopis confirmentur. Vnde visum est nobis eandem confirmationem, sicut nec baptisma, iterari minime debere, quia bis, vel ter, vel amplius [k] baptizatos, aut confirmatos, non saculo, sed soli Deo sub habitu regulari, vel clericali religiosissime famulari decretum est. Bure.l.4.c.50. Iuo p.1.c.244. Pan.l.1.c.124.

Item Gregorius tertius, epist.4. ad Bonifacium.

¶De eodem. Cap. IX.

DE homine, qui a Pontifice confirmatus fuerit, denuo illi talis reiteratio prohibenda est.

Item Stephanus Papa quintus.

¶Omnia sacramenta crucis signaculo perficiuntur. Cap. X.

[2] NVnquid non oĩa chrismata † [l] sacerdotalis mysterij † crucis figura perficiunt? nunquid baptismatis vnda, nisi cruce [m] sanctificata, peccata relaxant? Et Iuo p.1.c.114. & p.2.c.91. † al. chrismata. l al. ministerij.

a ¶ Ad prædicandum.] Arg. contra. 16.q.1. adijcimus. extra de hære. ad abolendam. sed prædicare dici potest dando de se bonum exemplum alijs.

Spũs sanct. qñ descẽdit in Apostolos.

b ¶ Ad habitationẽ.] bis enim descendit spũs sanctus super Apostolos, primo qñ insufflauit in eos dicẽs. Accipite spiritum sanctũ: postea descẽdit de cælo super eos in igneis linguis. sup. d.4. proprie, & c.1.

c VT ieiunij.] Statutũ est, supple.

7 Scilicet die Pent. sup.d. proxi. propriè. Archid.

d ¶ Perfectæ.] perfectã vocat forte xij. annorum, qñ promoueri põt ad ordines minores. 77. d. c.2. aut xxv. annorũ ff. de minorib. l.1.

e ¶ Christianus.] plenus quoad oĩa sacramenta ĩ.ea. omnes.

Parulus nõ confirmatus minorẽ habebit gloriã.

f ¶ Nisi cõfirmatione.] nunqd minorẽ habebit gloriã parulus nõ confirmatus q̃ confirmatus? Vt q̃ sic, quia in confirmatione dat̃ augmentũ gratiæ. ĩ.e.c.2. quod concedendũ est si dicat, q̃ paruulo concedat gratia in baptismo.

2 Hic vide q̃ leg. & no. sup. c.d.4. nihil. & quod ibi dixi. Arc.

g VT epi. supple, statutum est.

h ¶ Periclitãtibus.] cõ. d.4. venerabilis.

i ¶ A ieiunis.] hoc ẽt in alijs sacramentis obseruãdum est. 3.22. q.5. honestũ. sup.d 2. liquido.

DIctũ est. CASVS Quidã ignorãtibus epis faciebant se pluries confirmari. vnde statutum fuit hic, q̃ sicut baptismus nõ dẽt iterari, ita nec confirmatio: & q̃ bis baptizati, vel cõfirmati debent relinquere sæculũ. & Deo seruire tñ. Sequentia. 4.c. patent. [Cruce]i. signo crucis: sed nõ remouet, quin aliter possint sanctificari, & valere ad remissionem peccatorũ, sed refert factũ: nec aliter fit solẽnis baptismus.

k ¶ Amplius.] sup. d. prox. qui bis. cõtra, sed hoc cum necessitas ecclesiæ exigit, alias de iure nõ posset, ut ext. de apo. c.2. Vel licet hic habeant vestem clericalẽ, scilicet, non tamen erunt clerici. sup. 86. dist. dictum 3.

j Et sic diff. confirmandum in s. hoc.

NVnquid.] Hæc est 2 pars dist. in qua dr, q̃ omnia mysteria debemus facere cum signo crucis. Io.

l ¶ Chrismata.] idest, sacramenta, quæ cum vnctione chrismatis præstantur.

m ¶ Nisi cruce.] non remouet quin aliter possit sacrificari, & valere ad remissionem peccatorum: sed refert factum,

factum, quia sic fit, quia in modum crucis fit solennis baptismus, non aliter sup. proxi. dist. sal.

1 Vel die ut no. 11. di. ecclesiarum.

a ¶ Sine crucis] auctoritas illa docet nos facere signū crucis. 1 Egressus a patre, regressus eius ad patrem excursus eius vsq; ad inferos, recursus vsque ad sedem Dei.

vt cætera prætereamus, sine crucis [1] signaculo quis sacerdotij gradus ascendit?

Item ex concilio Carthaginensi 4. c. 90. & sequentib.

Barc. l. 2. c. 223. Iuo p. 6. c. 298.

¶ Energumeni omnibus diebus exorcizentur. C. XI.

OMni die exorcistæ energumenis [b] manus imponāt. Energumeni vero pauimēta domorū Dei verrant. Quibus assidentibus in domo Dei victus quotidianus per exorcistas opportuno tempore ministretur.

Item ex eodem, c. 86.

Barc. l. 4. c. 18. Iuo p. 1. c. 267.

¶ A quibus neophyti abstinere debent. C. XII.

NEophyti [c] aliquandiu a lautioribus epulis, & spectaculis, & coniugibus abstineant.

Item ex concilio Agathensi, c. 30.

¶ De ordine officiorum. C. XIII.

4 COnuenit [d] ordinē ecclesiæ ab omnib. æqualiter [e] custodiri. Vnde studēdū est, sicut vbiq. fit, vt post antiphonas collationes † [f] per ordinem ab epīs, vel presbyteris dicanē, & hymni matutini, vel vespertini dieb. omnib. decantentur, & in conclusione matutinarū, uel vespertinarū missarum † post hymnos capitula † de psalmis dicantur, & plebs collecta [g] oratione ad vesperam ab episcopo cum benedictione mittatur.

† al. collectiones.

† al. & missarum. † al. capitula.

Item ex concilio Gerundensi, c. 10.

¶ De eodem. C. XIV.

IN D semper placuit obseruari, vt oīb. dieb. post matutinas, & vesperas oratio Dñica a sacerdote ꝓferatur. [h]

Item Gregor. VII. in generali synodo residens statuit.

Poly. l. 3. tit. 17. An. l. 6. c. 321.

¶ De eodem. C. XV.

IN die resurrectionis vsq; in sabbathū in albis, & in die Pentecostes vsq; in sabbathum eiusdē tres [i] psalmos tm̄ ad nocturnas, † tresq; lectiones antiquo more cantamus, & legimus Oībus diebus alijs per totum annum, si festiuitas est, nouem psalmos, & nouē lectiones dicimus. Alijs vero dieb. duodecim psalmos, & tres lectiones recitamus. In Dñicis diebus xviij. psalmos, (excepto die Paschæ, & Pentecostes,) & nouē lectiones dicimus. Illi aūt qui in quotidianis dieb. tres tantummodo psalmos, & tres lectiones celebrare volunt, non ex regula sanctorum patrū, sed ex fastidio, & negligentia probātur hoc facere. Romani vero diuerso modo agere cęperunt, maximè a tpe quo Teutonicis concessum est regimē † nostræ ecclesiæ: Nos aūt & ordinē Romanū [k] inuestigātes, & antiquū morē nostræ ecclesiæ, imitātes antiquos patres, statuimus fieri sicut superius ꝓnotauimus.

† al. regnat.

Dei, per dexteram partem, sedem Dei: per sinistram, inferos intelligē.

OMni die.] Hæc est 1. pars dist. in qua dicitur quid iuris sit energumenis. ꝛ ca. dist. manus. Io. de Fan.

Energumeni, qui sunt.

b ¶ Energumenis.] sup. 13. dist. exorcista. qui. s. a dęmonibus sunt obsess. vel energumenis, ab ergo, quod est labor, & mene, quod est defectus: quia, s. in defectu lunæ vel mensis alienationes mentis patiuntur.

c ¶ Neophyti.] quia nuper baptizatos dissolute viuentes solebant dæmones energumenos, i. arreptitios facere; ideo subiungit, a quibus neophyti debeant abstinere.

COnuenit.] Hæc est 4. pars dist. I qua dr quod orationes, & collectas debemus facere siue ꝓferre in ecclesia. Io. CASVS. Incipit hic tractare d officijs ecclesię. & de ieiunijs. Dr ergo hic quē ordinē clerici debeant i diuinis officijs obseruare. &c. patet. d ¶ Conuenit. de officijs. & diuinis, & ieiunio tractare incipit: & quatuor tria c.

e ¶ A qualiter.] s. 11. dist. cuiti.

f ¶ Collectiones.] i. collectas. & tunc q. dē capitula quæ dñr ab episcopis. 2

g ¶ Collecta.] i. expleta, nam tunc ea colliguntur oratione dicta, vel plebs collecta oratione, i. orationis causa.

2 Scilicet illorū [illegible] & [illegible] sine tubę Domine. ac absque benedictione sacerdotali, secundum H.

h ID semper.] Proferatur .i. dicatur silēter, vel die alta uoce loco orationis, & hæc erat consuetudo in primitiua ecclesia ꝛm H.

IN die resurrectionis. CASVS. Ostendit in hoc cap. quot psalmi, & lectiones debeāt dici quolibet die in matutinis, & reprehēduntur illi qui in dieb. quotidianis tātum tres psalmos & tres lectiones dicebāt in matutinis, & reprehenduntur hic Romani, q̄ mutauerūt morē solitū post ꝙ regnū Italię Teutonicis fuit cōcessū.

Psalmi tres, & lectiones totidem dūr ut in hebdomada Paschę, & Pentecostes.

i ¶ Tres.] solet q̄ri quare dieb. istis seruat ternarius iste, tā in lectionibus, quā in alijs? pōt dici ꝙ hic fit, quia per hoc notat. triduana Domini sepultura, vel hoc fit propter honorē Trinitatis. Vel ideo, quia eo tēpore per præcedens ieiunium sunt facti homines emaceratiꝰ & afflicti, unde eis parcitur in illis temporibus, & hæc sit causa quare expleto hoc uoluimine non compellantur magistri legere decretales.

k ¶ Romanum.] argum. ꝙ per duo extrema colligitur medium, & reprobatur arg. 55. di. ab exordio. arg. contra 28. di. quia sunt.

Digitized by Google

QVadrageſima.] Hæc eſt quinta pars diſt. in qua ponuntur 5. c. de abſtinentia ieiunij. Ioan.

CASVS. Quæſitum fuit in concilio Gregor. Papæ quare 40. dies abſtinentiæ, & ieiunio deputentur, & non plures, vel pauciores, & reſpondet, quod ideo ſit, quia iubemur Deo dare decimas omniũ bonorum noſtrorũ, & 36. dies ſunt decimæ totius anni, quibus quatuor additi ſunt vt adimpleatur quadragenarius, quẽ Dominus ſuo ſacro ieiunio conſecrauit. Sequens c. patet.

a ¶ Infirmitas.] quæ legi non ſubiacet. 5. ead. d. ſtinct. 1. ſicut non alij.

Annus quot dies habet.

b ¶ Computantur.] ſup. diſt. 4. Quadrageſima.

c ¶ Dies.] ſupple. & ſex horas, de quibus ſex horis i vno quadriennio vno die efficitur. vnde fit biſſextus. nam dies naturalis cõſtat ex 24. horis hoc idem dicit lex, & annus per tot dies uoluitur. ff. de ſta. li. cum heres §. ſi Stichus. vnde cum ieiunamus quaſi decimam partem totius anni, p decima 365. dierum ieiunamus. 36. dies remanent 5. dies, & ſex horæ. de iſtis 5. diebus ieiunamꝰ quatuor, ſed alio reſpectu, ſ. ut ſacer numerus cõpleatur: remanet ergo vnus dies indecimandus, & ſex horę liciæ. Et ita ſunt xxx. horæ in decimatæ, ſed pro decima iſtarum horarũ in ſabbato maiore tardius cęnamus. immo alio reſpectu ieiunamus, & illi 5. dies non vĩ qã decimentur. Et ita eſt argu. quod ſi ruſticus hẽt 15. corbes uini, non debet decimare niſi decem.

Ieiunij quadrageſimale eſt decima dierum.

d ¶ Anni. ar. q. ſi ruſtico poſt decimas datas remanent 5. corbes. q. de illis nõ debet dare decimam.

e ¶ Tolluntur.] i. accipiuntur.

¶ *Iiſdem verbis hoc habetur apud Radulfum propoſitione decima ex Gregorio VII. itemque magna ex parte in Micrologo, c. 54.*

Item ex homilia Gregorij Papæ.

¶ De obſeruatione Quadrageſimæ. C. XVI.

Poly. l. 3. tit. 25. Burch. l. 13. c. 1. Iuo p. 4. c. 34. Fan. l. 2. c. 182.

QVadrageſima ſumma obſeruatione eſt obſeruanda, vt ieiunium in ea (præter dies Dominicos, q̃ de abſtinentia ſubtracti ſunt) niſi quẽ infirmitas [a] impedierit nullatenus ſoluatur: quia ipſi dies decimę ſunt anni. A prima igitur Dominica Quadrageſimæ vſq; in Paſcha Domini ſex hebdomadę cõputantur. [b] quarũ videlicet dies quadraginta, & duo fiunt. Ex quibus dum ſex Dominici dies abſtinentię ſubtrahuntur, non plus in abſtinentia, quam triginta, & ſex dies remanent. Verbi gratia, ſi per 365. dies annus voluitur, † & nos p triginta, & ſex dies affligimur, quaſi anni [d] decimas Deo damus. Sed vt ſacer numerus quadraginta dierum adimpleat, quem Saluator noſter ſuo ſacro ieiunio cõſecrauit, quatuor dies prioris hebdomadæ ad ſupplemẽtum quadraginta dierum tolluntur, [e] ideſt, quarta feria, quæ caput ieiunij ſubnotatur, & quinta feria ſequens, & ſexta, & ſabbatum. Niſi enim iſtos dies quatuor ſuperiorib. triginta ſex adiunxerimus, quadraginta dies in abſtinentia non habemus. Iubemur [f] etiam ab omnipotenti Deo omniũ bonorum [g] noſtrorum decimas dare, &c.

† *al. ducitur.*

¶ *Caput hoc quomodo a collectoribus refertur, ſumptum quidem aliqua ex parte videri poteſt ex homilia 16. B. Gregorij. Sed multa hic ſunt, quæ ibi non leguntur, & viciſſim multa ibi, quæ hic non ſunt.*

Item Euſebius † *Papa.*

† *al. Siluerius.*

¶ Ieiunia legitima non ſoluantur abſque neceſſitate probabili. C. XVII.

Poly. ibidem. Burc. l. 13. c. 17. Iuo p. 4. c. 40. Aug. ſerm. 65. de tẽpore.

IEiunia in eccleſia a ſacerdotibus conſtituta ſine neceſſitate rationabili non ſoluantur.

Item Hieronymus.

¶ Quotidiana ieiunia duplicatis, vel triplicatis ſunt præferenda. C. XVIII.

Iuo p. 4. c. 54.

NOn dico [h] hebdomadas, non duplicata, [i] nõ multiplicata ieiunia, ſed vel ſingulos dies abſque ciborum luxuria † tranſigamus.

† *remittatis.*

Item Hieronymus ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis.

Aug. Burc. l. 13. c. 25. Iuo p. 4. c. 55. Pann. l. 2. c. 185. Burc. l. 13. c. 22.

¶ De eodem. C. XIX.

SInt [k] tibi quotidiana [l] ieiunia, & refectio ſatietatẽ

f ¶ Iubemur.] ſup. 16. q. 1. decimas.

g ¶ Bonorum.] id eſt, de actionibus & poſſeſſionibus veſtris, quia & illæ in bonis noſtris computantur. ff. de verb. ſignif. bonorum.

NOn dico.] CASVS. Non præcipitur, ut per ſeptimanam, vel per duos dies ieiunetur ſine cibo, ſed vt quolibet die moderate cibo fruamur. Seq. uia c. patebus continue, quod fieri numquam debet ut extra de temp. ord. literas. Romani uero diuerſo modo agere experiuntur, maxime a tempore quo Teutonicis conceſſum eſt regnum noſtræ eccleſiæ, de quo habetur. 36. d. Hadrianus. in fin.

Continuum dicitur quod etiã interualum habet.

k S Int.] Arg. contra. 35. diſt. ab exordio.

l S Quotidiana.] nota q̃ aliquid dicitur continuum, luen

licet ibi fit aliquod interuallum, nam dicit cõtinua, & tamen dieb. Dominicis non ieiunamus, verba.n.ciuili modo sunt intelligenda.ff.de fer.l.si cui.

a ¶ Si post pariter.] q.d.si tãtum postea una uice comedas.quantum debet tibi sufficere tribus vicib. uel pluribus,

d ¶ Sed modico.] arg.contra 25.d.ab exordio.

COntraria.]Hæc est sexta pars di.in qua p̃bat per x. c.q̃ non debemus nos multũ dare medicinis, nec multum affligere nos ratione medicinæ.nec malos comedere cibos nec ultra mensuram,lo.de Faut.

e ¶ Cõtraria.] cõtra 7.q.1.c.ult.& 26.q.2.illud.

f ¶ Lucubrare.] i. flere peccatũ, uel in nocte uigilare. 1

g ¶ Meditationis.] cũ suadẽt contrarta Deo maxime sanis.

1 Vel i. prælati Fm Pan.

† al. obseruatur.

figiens.Nihil prodest biduo,triduoque trãsmisso vacuũ portare uentrem, si post pariter [a] obstruatur. † [b]

Idem.

¶ De eodem. C. XX.

I.Timot.5. Banc.l.13.cap.24.& 25 Iuo p.4.c.56. & 57. Pann.l.2.c. 186.

SInt tibi ieiunia pura,& cõtinua,moderataque,i.quotidie esurire, & quotidie [c] prandere, Apostolus inquit:Noli adhuc aquam bibere;sed modico [d] utere vino propter infirmitates tuas. Curat enim vulnera delinquentis,curatosque sanctificat ieiunium.

¶ *Burchardus citat ex dictis Pameny eremita,& habetur in uitis Patrum par.2.§.5o expamemo. Apud Hieronym. de uita clericorum ad nepotianum hæc habentur.* Sint tibi pura,casta,simplicia,moderata,& non superstitiosa ieiunia.

Item Ambrosius in psalmum cxviij.serm.22.ad uer. Concupiui salutare.

¶ Medicinæ præcepta diuinæ sunt cognitioni contraria. C. XXI.

Poly.l.3.tit.29. 6 COntraria [e] studiosæ sunt diuinæ cognitioni præcepta medicinæ.A ieiunio reuocant,lucubrare [f] non sinunt, ab oi intentione meditationis [g] abducunt. Itaque qui se medicis dederit,seipsum sibi abnegat.

Et gl.ord. Gen.25. *Item Greg.in expositione beati Iob, li.30.c.27.*

¶ Quot modis uitium gulæ nos tentat. C. XXII.

QVinque modis nos gulæ [h] uitiũ tentat.Aliqñ namque indigentiæ tempora præuenit,aliqñ uero ipse non prænenit, [i] sed cibos [k] lautiores quęrit,aliqñ quæ libet sumenda sint,pra parari accuratius expetit,[l]aliqñ autem & qualitati ciborum,& tempori congruit,sed in ipsa quantitate sumendi mensurá moderatæ refectionis excedit.Nonnumquá vero & abiectius elt,quod desiderat, [m] & tñ ipso æstu immẽsi desiderij deterius peccat.

sup.de pę.d.3.nihil prodest. Poly.l.3.tit.25. *Item Pius Papa epist.1.*

¶ Absque puritate mentis,ieiunia,& orationes non prosunt. C. XXIII.

NIhil.n,prodest [n] homini ieiunare,& orare,& alia religionis bona agere,nisi mẽs ab iniquitate reuocetur,& ab obtrectationibus lingua cohibeatur.

Item Hieronymus.

¶ Mediocre bonum non est magno pręferendum. C. XXIV.

Poly.l.3.tit. 25.fine auctoris nomine. NOn mediocriter errãt,[o] qui bono magno [p] pferũt mediocre bonũ.Nõne rõnabilis homo dignitatem amittit,qui vel ieiunium charitati, aut vigilias ptert sẽ sus integritati,ut propter abstinetiã æ immoderatam, ¶

h ¶ Gulæ.] nã gula a paradiso expulit quẽ abstinẽtia reuocauit.sup.d.35.6.

i ¶ Prænenit.] sup.e.d.1.solent.

k ¶ Cibos lautiores] ẽ.d.41.c.1.2.& 3. 2

l ¶ Expetit.] sup.di.50.de his uero, & hoc cũ fine cã facit sup.d.41.c.1.2.& 3.

m ¶ Qd desiderat.] nã satius est more domini pisce uesci, &c.41.d.cap.c.

n ¶ Nihil.n.pdest] ad uitã æternam vt de pę. di.3. §.põt.&c.si quis autem.q̃ est.n quoad temporalia sup.23.q.2.si quælibet.

o ¶ Non mediocriter] CASVS.In hoc reprehenduntur quidam, qui nimis ieiunant oãt & vigilant, elemosynis tñ & eleemosynis non insistunt. Ex nimia .n.psalmorũ decantatione incurritur amẽtia,uel ex flictia, uel corporis ægritudo Dei ẽt magis cõsiderat intẽtionẽ, q̃ multitudinem orationũ.Cũ ergo p̃cẽtum desit (hoc nri), tñ unicuique cõfertur æ si pro une solo oraretur,& iõ nullus in talib. dẽt corpus suũ nimis affligere,sed probatur auctoritate Esaiæ,& Apostoli.

p ¶ Bono magno.] finẽ quo nõ p̃t hãri felus ęterna. 3

q ¶ Immoderatã.] ar.q̃ idẽ facit plus quod minus ext. de

2 Iſtae.videtur cõtraria ei, q̃ hic dr. sed dic, q̃ hoc intelligitur qñ facit sine iusta cã, sed ex cã hoc licitum est ut ibi, modus.n. utendi est in culpa, nõ cibi natura.

3 Subaudi ut est charitas, & careat vitiis, & earum opera ut credere in Deum & diligere Deũ, & huiusmodi. Arch.

Digitized by Google

de offic.cuſto.c.1.Arg.cõtra ff.de ſer.ur.præſi arborẽ.

a ¶ Triſtitia.] Melancholiæ, quę triſtitiam inducit, & ponitur ſymptoma morbi pro morbo.

b ¶ Deus.] nam homo flecti poteſt verborum multitudine.nã importunitate qũque qs obtinet.de pẽ.diſt.1. iportuna. Inſta.n. opportune, & iportune 43. diſt. ſit rector. imò ẽt qũque a Deo obtinet. 8.q. 1.audacter.Et eſt arhic cõtra teſtiũ multitudinem. in auth. de referẽdarijs.§.2. col.2.

atque indiſcretam pſalmorum, vel officiorũ decãtationem aut amentiæ, aut triſtitiæ [a] notam incurrat? Numquid uerborũ multitudine flecti Deus [b] ut homo põt? Non enim verbis tãtum, † ſed corde orandus eſt Deus. Melior eſt quinque † pſalmorum declaratio cum cordis puritate, & ſerenitate, & ſpiritali hilaritate, q̃ totius pſalterij modulatio cum anxietate cordis, & triſtitia. Cum igitur [c] pro cũctis † animabus pſalmus, vel miſſa dicitur, nihil minus, quã ſi pro vno quolibet ipſorũ diceretur, accipitur. Audiãt itaque, qui ea, quæ neceſſaria ſunt corpori ſubtrahũt, illud, q̃ per prophetam Dominus loquitur: Ego Dominus odio habens rapinam holocaustorum. De rapina vero holocaustum offert, qui ſiue ciborum nimia egeſtate, uel ſomni penuria corpus immoderate affligit. Videat itaque quid Apoſtolus dicat; Carnis curam ne feceritis [d] in concupiſcentijs, &c.

In regula Monac. apud Hier.c.de contempl. orat.& leſt.

† abeſt ab orig.

† al. ſiptem.

1.Cor.14.

† al. centum.

Eſa.61.

Melancholia triſtitiam inducit.

Miſſa una an tñ proſit cõib. quantũ un:.

a ¶ Abſtinentiam.] *Sic eſt emẽdatum ex manuſcriptis, & Polycarpo. Antea legebatur*, innocentiam.

Rom.13. Gal.5.

Item Auguſt. ſuper Ioannem, tractat. 17.

¶ Non a cibis, ſed ab iniquitatibus abſtinere, eſt magnũ & generale ieiunium. C. XXV.

IEiunium [e] autem magnum generale eſt, abſtinere ab iniquitatibus, & illicitis uoluptatib. ſęculi, quod eſt perfectum ieiuniũ. *& infra.* ¶ In hoc ergo ſæculo quaſi Quadrageſimam abſtinentiæ celebramus, cum bene uiuimus, cũ ab inquitatibus, & illicitis uoluptatib. abſtinemus. Sed quia hæc abſtinentia ſine mercede non erit, expectamus beatam illam ſpem, & reuelationem glorię magni Dei & Saluatoris Ieſu Chriſti. In illa ſpe, cũ fuerit de ſpe facta res, accepturi ſumus mercedem denariũ, *& infra.* ¶ Denarius ergo, qui accepit nomen a numero decem, redditur, † & coniũctus quadragenario fit quinquagenarius. Vnde cum labore celebramus quadrageſimam ante paſcha, cũ lætitia vero, tãquam accepta mercede, quinquageſimam poſt paſcha. Nam huic tamquã ſalutari labori boni operis, q̃ pertinet ad quadragenarium numerũ, additur quietis & felicitatis denarius, ut quinquagenarius fiat. Significauit hoc & ipſe Dñs Ieſus multo apertius, quando poſt reſurrectionem quadraginta diebus [f] conuerſatus eſt in terra cum diſcipulis ſuis, quadrageſimo autem die, cum aſcendiſſet in cęlum, peractis decẽ dieb. miſit mercedem ſpiritus ſancti.

Et ſen.24.ad fratres in eremo.

Tit.2.

† al. additur.

Ioan.14. Act.1.

Item ex dictis Apollonij.

¶ Raptorem, uel furem non facit neceſſitas, ſed voluntas. C. XXVI.

DIſcipulos, cũ per ſegetes trãſeũdo vellerẽt ſpicas, [g]

Quadrageſima, per quam ſi bene ieiunauerimus, accepturi ſumus mercedem denariũ, quod ex eo deſignatur, quia denarius adiunctus quadragenario, fit quinquagenarius, vnde cum labore Quadrageſimam celebramus ante Paſcha, cum lętitia uero quinquageſimam poſt paſcha, i. accepta mercede, quod etiam ipſe Dominus ſignificauit.

b Importuna. Inſta.n. opportune, & importune 43. diſt. ſit rector. imò ẽt qũque a Deo obtinet. 8.q. 1.audacter.Et eſt arhic cõtra teſtiũ multitudinem. in auth. de referẽdarijs.§.2. col.2.

c ¶ Cũ igitur.] ſed nũquid eſt hoc ita verum? Dicũt quidã q̃ ſic, & eſt in ſacramentis ſpeciale hoc propter ſanctũ ſpiritum, qui nõ datur ad menſurã, vt ſupprox. d.nec quamquam, ſed omnia facit cõia ĩ. proxi. diqueris. Vel hoc refer as ad ipsũ celebrãtem: quia tãtum valet ei vt miſſam celebret q̃ centũ ſicut q̃ vno, &c. Vel refer as hoc ad caſum in quo canõ loquitur. .i. q̃ nõ min⁹ valet vna miſſa cũ hilaritate mẽtis dicta pro centum, quam ſi q̃ quolibet diceretur, cum anxietate.

d ¶ Ne feceritis.]ſ. in delitijs & deſiderijs, q.d. ſuperflua q̃hibet nõ neceſſaria ſupra d.3. pervenit.

IEiunium autem.] CASVS. ſic ponit hunc caſum, In hoc c. Aug. loquit de ieiunio ſpirituali qđ eſt uerum, & perfectũ ieiuniũ, & ſemper ab omnib. tenẽdum toto tpe ipſius vitæ, ſicut.n. corporaliter ĩ quadrageſima ieiunam⁹ añ paſcha, & poſt Paſcha ĩ lętitia celebramus quinquageſimã quaſi accepta mercede præcedẽtis laboris, ſic in hac uita quaſi ĵ quadrageſima ieiunam⁹ poſt hãc vitã in lętitia recepturi mercedẽ, cũ denari⁹ nobis vitę ęternę adder, quadragenarius .n. numer⁹ hãc vitã laborioſam ſignificat, denarius vitam æternã, qui poſt hanc uitam addit pro mercede, ad quod ſignificandum quinquageſimã, quæ fit ex denario addito quadragenario, in lætitia celebramus. ſeq. duo c. plana ſunt.

e ¶ Ieiunium.] CASVS. Tota uita noſtra eſt quædam

f ¶ Quadraginta dieb.] ſ.76.d.§.nõ aũt, &c. ſcire, cõtra. Dvbi dr̃ p 50. dies fiũt. Sed ibi 50. pro 40. ponũtur.

g DIſcipulos.] ¶ Spicas.] Eſt ergo differentia inter fur-

Digitized by Google

furtum,& furtum.arg.ff.de off.præſi.plebiſcita.nõ tamen quin furtum ſpicæ committatur,ſed non cõmittitur quo ad pœnam arg.ext.de fur.ſi quis.in princ.

a ¶Et ederent.]hoc licebat, ſed non falcem in meſſem alienam mittere.6.q.3.ſcriptum.

ex delicti naſc.§.furtum, ff.de furtis qui.

e QVidquid &c.] Quaſi dicat nõ eſt meritorium.33.q.6.§.ex his in prin. Vel dic qđ id quod propter neceſſitatem fit cito ſoluitur,ideſt.ſolui cito debet, ſcilicet ceſſante neceſſitate.1.q.7.quod pro remedio.Ioan.

AD-

& ederent,[a] & ipſius Chriſti vox innocentes vocat,quia coacti fame [b] hoc fecerunt.

Item Hieronymus in c.7.Oſee.

¶Nõ neceſſitas,ſed volũtas facit perſeuerãtiã. C.XXVII.

QVidquid [c] enim neceſſitate fit, cito ſoluitur: qđ uoluntate arripitur,perſeuerat.

Item Ioannes os aureũ,hom.25 .ad c.epiſt.ad Hebræos.

¶Ciborum temperantia ſalutem, abundantia contrarium parit. C. XXVIII.

NIhil enim [d] ſic iucundũ eſt, ſicut cibus bene digeſt[9] & decoctus.Nihil ſic ſalutẽ,nihil ſic ſenſuum acumen operat̃,nihil ſic ægritudinem fugat, ſicut moderata refectio : ſufficientia qppe cum nutrimento & ſoſpitatẽ ſimul ,pcreat & uoluptatem:[e] abundantia uero morbum facit,& moleſtias ingerit,& ægritudines generat. Quod enim[f] fames facit,hoc ẽt plenitudo facit ciborum:magis aũt & multo peiora.Fames quippe in paucis dieb.aufert hoiem,& liberat de hac [α] vitali pęnali, exceſſus vero ciborũ cõſumit,& putrefacit corpus humanũ, & macerat ægritudine diuturna, & tunc eũ morte crudeli cõſumit.

α ¶De hac vita pęnali.[*Abſunt hæc ab orig.græco, ſed sũt in uerſione Scholaſtici,quã ſatis tolerabilẽ ſequit Gratia.*

Item Hieronymus aduerſus Iouinianum,lib.2.

¶Ciborum delitiæ,ſi abundauerint,lædunt. C. XXIX.

NE tales accipiamus cibos,quos aut difficulter digere re,aut comeſos,magno partos,& pdiros labore [g] doleamus:olerum,pomorum,ac leguminum & facilior apparatus eſt,& arte,impendijſque coquorum non indiget: & ſine cura ſubſtentat humanũ corpus,moderateq.ſumptus (quia nec auide deuoratur, [h] quod irritamenta gulæ non habet)leuiori digeſtione concoquitur.Nemo enim vno, [i] aut duobus cibis,hiſq; uilibus vſque ad inflationem ventris oneratur:quæ diuerſitatę carnium,& ſaporis delectatione percipitur. Cum varijs nidoribus [k] fumant patinæ,ad eſum ſui,explera eſurie,quaſi captiuos trahunt. Vnde & morbi ex ſaturitate nimia concitantur, multique impatientiam gulæ,vomitu remediantur,[l] & quod turpiter ingreſſerunt, turpius egerunt. Hippocrates in aphoriſmis [m] docet craſſa, & obeſa [n] corpora, quæ creſcendi

Par.1.Aphoriſ.

NIhil enim.] CASVS.Dī hic q̃ leues & digeſtibiles cibi ſunt ſumendi. Cibus.n. moderate ſumpt[9] bene nutrit, ſanũ & lætũ hoiem facit. Cibus aũt nimi[9] morbos iducit, & crudelius hoiem interficit q̃ fames: nã fames hoiem cito perimit: nimius uero cibus hominẽ longa ægritudine macerat.

d ¶Nihil enim.] cauſauit Grat.alas, modo vult curare corpora.7.15.q.1.nõ ſ.

e ¶Voluptatem.]ideſt,hilaritatem.

f ¶Quod.u. fames. &c.]arg. ex ductus contrarijs eundem ſequi effectum.

NEtales.]CASVS Beneu.ſic ponit hũc casũ, Cõmẽdat hic cibi parcitas, & reprehendit gulofitas: & oſtendit quæ ſint cõmoda parcitatis,& quæ incõmoda gulofitatis.cũ.n. hõ nimis repletus eſt ſi sãguinẽ nõ minuat(ſm Hippocratẽ) morbũ incurrit. Nã cũ homo nõ poſſit in eodẽ ſtatu manere,oportet eũ,qui eſt in ſummo decreſcere. Vnde & Galenus dicit qp athletæ q̃ nimis comedunt, diu viuere non pñt nec eẽ alias ſubtilis ingenij[Patinę.] i.coquinę vſ paropſides magnæ. Ad vsũ ſui. alias ad uſum ſuę libidinis explendę,alias ad esũ [Aial.]i.hoiem, alias animam.

Necęſſitate urgente multa licẽt. quæ alias non licerent.

ADDITIO. Quia lex uetus hoc permittebat, ſed Phariſęi reprehendebãt eos. quia in ſabbato hoc faciebãt Arb ¶ Fame. ineceſſitas famis excuſat a furto.ut hic.& extra de fur.c.ſi quis. quia neceſſitas non habet legem ut ſup.dſt.1.ſicut,ſic propter neceſſitatem famis Dauid comedit panes propoſitionis 25.q.1.§.his itaque,nam ob neceſſitatem famis poteſt pater diſtrahere filios. ut C. de patribus qui filios dſt.l.2.& eſt ratio,quia in neceſſitate omnia debent eſſe communia.ut 47.dſt.ſicut hi. & maxime ciuitatem.ut ff.ad legem Rhod.de iac. leg.2.§. cum in eadem naui,in fi.Item quia ipſe Dominus ex pcepto tenetur paſcere eſurientem. ut 86.dſt. paſce.unde talis furtum iuſte potuit credere Dominum hoc permiſiſſum. & hic non del.quia, ut inſtitut. de obligat.quæ

g ¶Labore.] ne breuis hora conſumat vitã longi tpis extra de cen.cum Apoſtolus. Ad hoc inuitat monachos cũ ipſe monachus fuerit nõ alios.ar.41.d.nõ cogantur.

h ¶Deuoratur.]non hẽt in ſe cauſam auide deuorandi.

i ¶Vno.]vel vino.

K ¶Nidoribus.] Nidor proprie dicitur quidam odor carnium aſſatarum.nidor eſt eo,quod nebula leuatur.

Nidor quid ſignificat.

l ¶Remediantur.]ideſt, remedium habent.

m ¶Aphoriſmis.]Aphoriſmus dicitur ab a,quod eſt de, & phoras,i.terminatio,inde aphoriſmus, quaſi determinatio,uel ſermo determinatus. uel dicitur ab.a quod eſt ſine,& phoros, quod eſt deflus.inde aphoriſmus, quaſi ſermo breuis,pauper uerbis,diues ſententijs.

Aphoriſmus unde dicat.

n ¶Obeſa.]ideſt, rotunda.

a ¶Ma-

Mutabilia sunt omnia.

a ¶ Manere.] nihil enim est quod mutabilitatem non sentiat. in auth. de non alie. aut permutare §. nos igitur coll. 2. & quotidie recedunt de corpore nostro quædam particulæ, & aliæ statim succedũt. ff. de iu. ꝓponebatur.
b ¶ Animal.] idest, hominem animatum, & ita in parte intelligitur totum. Arg. §. ff. de euic. si dictum. §. in stipulatione. alias animã.
e ¶ Hippocratis.] vt dicit Hippocrates in aphorif. Repletiones in ultimo existẽtes difficiles sunt.
d ¶ Quorũ uita.] ad hoc comedere dẽnt, ut uiuant, nõ uiuere ut comedant.
e ¶ Sagina est.] Iuuenalis:] Genialis agatur. Ita dies, stomachum propera laxare saginis.

mẽsuram compleuerint, nisi cito ablatione sanguinis imminuãtur, in paralysim, & pessima morborum gña erumpere, & idcirco esse necessariã demptionẽ, ut rursus habeant in quæ possint crescere, non. n. manere [a] in vno statu naturã corporum, sed aut crescere semper, aut decrescere, nec posse viuere animal, [b] nisi crescendi capax sit. Vnde & Galenus vir doctissimus Hippocratis [c] interpres athletas quorum uita [d] & ars sagina est, [e] dicit in exhortatione medicinæ, nec viuere posse diu, nec sanos esse, animasque eorum ita nimio sanguine & adipibus, quasi luto inuolutas nihil tenue, nihil cœleste, sed semper de carnibus & rutu, & ventris ingluuie cogitare.

Idem ibidem paulo inferius.

¶ Multorum infirmitates ieiunia sanant. C. XXX.

Moniales vinum non bibant.

o ¶ Stomachum: propera laxare saginis.

LEgimus quoslã morbo articulari, [f] & podagræ humoribus laborãtes proscriptione [g] bonorũ ad simplicẽ mensã, & pauperes cibos redactos conualuisse. [h] Carue rant enim solicitudine dispẽsandæ domus, & epularum [i] largitate, q̃ & corpus frangũt, & aiam. Irridet [k] Horatius appetitũ ciborum, qui consumpti relinquũt pœnitẽtiam.

Sperne uoluptates, &c.

Lib. 6. regesti sui.

Item Gregorius VII. in synodo celebrata Romæ anno sui Pontif. vj. c. 8.

¶ Die sabbatorum a carnib' abstinere debemus. C. XXXI.

Poly. l. 3. tit. 25.

7 QVia die sabbati apud sanctos patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorumdem auctoritatem sequentes, salubriter admonemus, [l] vt quicunque se Christianæ religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eadem die (nisi maiori festiuitate interueniente, uel infirmitate impediente) abstineat.

Smaragdus in expositione regulæ S. Benedicti. c. 39. ex Fructuoso.

Item Fructuosus Episcopus.

¶ Monacho carnem gustare non licet. C. XXXII.

8 CArnem [m] cuiquam monacho [n] nec sumendi, nec gustandi est concessa licentia, non quod creaturã Dei iudicemus indignã, sed quod carnis abstinentia vtilis, & apta monachis æstimetur, seruato [o] tamen moderamine pietatis erga ægrotos. &c. *& infra.* ¶ Quod si quis monachus uiolauerit, [p] & contra sanctionem regulæ, vsumq; ueterum † vesci carnibus præsumpserit, sex mensium spatio retrusioni, & pœnitentiæ subiacebit.

† *al. veritm.*

Itẽ Hieronymus ad Rusticũ monachũ de uitẽdi forma.

Voluptas est sperneda testimonio Horat.

k ¶ Irridet.] dicẽs. sic (Sperne uoluptates, nocet empta dolore, voluptas.) & alibi, (Me pinguem & nitidum bene curata cute uises. Cum ridere uoles Epicuri de grege porcum.

Q Vã dies sabbati.] Hæc est. 7. pars. distin. in qua probat de æquitate, quod carnes non sunt comedendę die sabbati. Io. de. Fan.

CASVS. Auctoritate sanctorũ patrũ monemur in hoc c. abstinere a carnib. die sabbati, nisi cã infirmitatis uel nisi ea die magna festiuitas interueniat. Seq. c. patet.

l ¶ Admonemus.] & ita consilium est, nisi ubi consuetudo est ꝙ abstineãt: tũc cm̃ est præceptũ. ext. de obser. ieiu. cõsilii. Dic ꝺ illis ut dixi 3. di. 3. ꝺ esu. & 12. d. illa.

CArnẽ. Hæc est 8. pars dist. in qua ponitur regula monachis, ꝙ se debent semper a carnibus & a pannis lineis abstinere & semper aliquid operari. Io. de Fan.

m ¶ Carnem.] de abstinentia & studio monachorum duobus c. interserit.

n ¶ Monacho.] moniales uinum ut uenenum fugiant. 35. dist. in palea, uinolentum.

Moniales vinum non bibant.

o ¶ Seruato tm̃.] Aduertendũ est istũ canonẽ per Gratianũ detruncatum fuisse. Sic em̃ habebat originale Seruato tm̃ moderamine pietatis erga ægrotorum necessitudines aut lõge proficiscentiũ. ut ex uolatilib. substentent & in lõginquo itineri destinati. Si autẽ a principe uel epõ inuitentur, pro benedictione & obediẽtia degustare non metuant, seruãtes apud se continentiã consuetã. Quod si quis monachus. &c. ut in textu. Testes sunt Bernardus Cassinensis abbas, & Ioannes de Turrecremata Cardinalis doctor theologus super regulam Benedicti.

Additio notabilis.

p ¶ Violauerit.] ex hoc colligit H. ꝙ monachus factus episcopus nõ debet carnes comedere. Alij econtra. cum absolutus sit. arg. sup. 28. q. 1. vnico.

Monachus epus an carnes comedere debeat.

Zum-

Digitized by Google

NVnquid de manu] CASVS. Dicit Hie. in hoc c. q̃ monachus non debet esse otiosus, sed semper legere vel manib. operari, sicut laborabant Apostoli, quamuis de sua predicatione uiuere possent. Monachus igitur instra sibi necessaria facere debet, hortos colere, arbores

b ¶ Ad verbum] .i. iuxta verbum, s. vt mens & intentio ad id quod dicitur, dirigatur, non ad alia euagetur, uel ad verbum, non transcursu, non transiliendo. sed tractim singula dicendo. arg. sup. ea. non mediocriter. arg. ad primum. sup. d. 2. regera.

c ¶ Aliquid] sup. d. 1. qñ aũt. 3. 42. d. §. 1. contra. ibi ad modicũ. Sed illud intelligitur sine pietate respectu eorũ per quę habetur vita ęterna. 19. dist. non satis.

d ¶ Pulcherrimorũ] Virgilius In Georgicis

versuum. s. Virgilij, quib. illud ostenditur. Argu. contra. 3, 37. dist. legimus.

e ¶ Cier. .i. mouet.

f ¶ Scatebrisque. .i. ebullitionibus.

Gẽmæ sunt nodi virgarum.

g ¶ Vel gemmis gẽmę dicũtur nodi uirgarũ, unde flores & frondes erumpunt. & dicit lex, q̃ quędã arbores dicuntur gẽma leg. † vt ff. solu. matri. diuortio. §. fundum. Seruulus est nodus. Truncus vbi arbores inseruntur. arg. 23. q. 5. ipsa pietas.

† geminalea

h ¶ Salomonis dicẽtis, Vade ad apem, & disce quomodo operatrix sit, & castum opus faciat.

Liberi dñi possunt seruire duobus.

i ¶ Lectione] & dicit lex, q̃ libertus similiter põt præstare operas dominis diuersis, quia põt scribere uni, & custodire domum alij. ff. de ope. lib. duorum.

k ¶ Omnis otiosus] quęritur Egist⁹ quare sit factus adulter? In prõpria causa est desidiosus erat. ext. de renunc. nisi cum pridem.

l ¶ Nõ spernũt] peccant tamen, & epitimio tradendi sunt. sup. 21. q. 4. c. 1.

¶ De quotidianis operibus monachorum. C. XXXIII.

Ino p. 7. c. 5.
† *distatur*] vera lectio.
† *al. venit.*

NVnquã [a] de manu tua, & oculis tuis recedat liber, dicatur † psalteriũ ad verbũ, [b] oratio sine intermissione. Vigil. sẽsus sit, nec vagis † cogitationib. patẽs. corpus pariter & animus tendatur ad Dñm. Iram vince patientia, Ama scientiam scripturarũ, & carnis vitia nõ amabis. Nec vacet mens tua [c] varijs perturbationib. quę, si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent quæ ad delictũ maximũ. Facito aliquid [d] operis, vt semp te diabolus inueniat occupatum. Si Apostoli habẽtes potestatẽ de Euãgelio viuere, laborabant manibus suis, ne quem grauarẽt, & alijs tribuebant refrigeria, quorũ p spiritualibus debebãt metere carnalia, cur tu in vsus tuos cessura nõ præpares? Vel fiscellam texe iunco: vel canistrum lentis plecte viminibus, sartiat̃ humus, areolę æquo limite diuidant, in quibus cum olerum iacta fuerint semina, ut plantæ per ordinem positæ, aquę ducant̃ irriguæ, ut pulcherrimorum [d] versuum spectator affatas,

Ecce supercilio cliuosi tramitis vndam,
Elicit, illa cadens raucum per læuia murmur.
Saxa ciet, [e] scatebrisque [f] arentia temperat arua.

Inserant infructuosę arbores vel gemmis, [g] vel surculis, vt paruo post tp̃: laboris tui dulcia poma decerpas. Apũ fabricare aluearia, ad quas te remittunt Salomonis [h] pueribia, & monasteriorũ ordinem, ac regiã disciplinã in paruis disce corporibus. Texãtur & lina capiendis pisc̃ib. Scribant̃ libri, vt & manus operetur cibum & aius lectione [i] saturet. In desiderijs est omnis otiosus. [k] Aegyptiorum monasteria hunc morem tenent, ut nullum absque operis labore suscipiãt, non tã pp victus necessitatem, q̃ pp animæ salutem, ne uaget pniciosis cogitationibus mens, & instar fornicãtis Hierusalem oi transeunti diuaricet pedes suos. *& in sequentib.* ¶ Quid ergo oẽs peribunt, q̃ in urbibus habitant? Ecce illi fruunt̃ suis rebus, ministrãt ecclesijs, adeunt balneas, vnguenta nõ spernunt, [l] & in otium flore † vertiant. Ad quod & ante respõdi, & nunc breuiter respõdeo, me in p̃senti opusculo nõ de clericis disputare, sed monachum instituere.

Item in lib. 5. cap. c 115.

¶ Absque prælati sui licentia canonicis nihil agere licet. C. XXXIIII.

9 INoĩbus [m] igitur (quãtũ humana permittit fragilitas) decernimus, vt canonici, [n] clerici † canonice

Pro. 6.

Virg. Georg. Li.

Pro. 23. *secundum lxx.*

Eccli. 18.

† Sic uetustus Hier. codex, vulgati habent (ore)

Ite in Mogunt. sub Catolo, c. 9.

Ino p. 6. c. 402.

† *al. uel clerici.*

Canon dist. in regula.

res inferre, apibus aluearia fabricare, & earum opera attendere, & retia texere pro piscibus capiendis, libros scribere, unde in Aegypto non recipitur monachus nisi in aliquo opere sit peritus. Quod autem de monacho hic dicitur, ad clericos non pertinet, quia de his nõ agitur. (Fiscellam,) vas est de iuncis. (Scatebris,) .i. ebullitionibus. (Fabricare,) deponens est hic, uel supple dísce, scilicet fabricare.

a ¶ Nunquam, s. horis cõstitutis. ar. 36. dist. si qs vult.

b ¶ Ad verbum] .i. iuxta verbum, s. vt mens & intẽtio ad id quod dicitur, dirigatur, non ad alia euagetur, uel ad verbum, non transcursu, non transiliendo. sed tractim singula dicendo. arg. sup. ea. non mediocriter. arg. ad primum. sup. d. 2. regera.

c ¶ Aliquid] sup. d. 1. qñ aũt. 3. 42. d. §. 1. contra. ibi ad modicũ. Sed illud intelligitur sine pietate respectu eorũ per quę habetur vita ęterna. 19. dist. non satis.

d ¶ Pulcherrimorũ] versuum. s. Virgilij, quib. illud ostenditur. Argu. contra. 3, 37. dist. legimus.

e ¶ Cier. .i. mouet.

f ¶ Scatebrisque. .i. ebullitionibus.

g ¶ Vel gemmis gẽmę dicũtur nodi uirgarũ, unde flores & frondes erumpunt. & dicit lex, q̃ quędã arbores dicuntur gẽma leg. † vt ff. solu. matri. diuortio. §. fundum. Seruulus est nodus. Truncus vbi arbores inseruntur. arg. 23. q. 5. ipsa pietas.

h ¶ Salomonis dicẽtis, Vade ad apem, & disce quomodo operatrix sit, & castum opus faciat.

i ¶ Lectione] & dicit lex, q̃ libertus similiter põt præstare operas dominis diuersis, quia põt scribere uni, & custodire domum alij. ff. de ope. lib. duorum.

k ¶ Omnis otiosus] quęritur Egist⁹ quare sit factus adulter? In prõpria causa est desidiosus erat. ext. de renunc. nisi cum pridem.

l ¶ Nõ spernũt] peccant tamen, & epitimio tradendi sunt. sup. 21. q. 4. c. 1.

¶ In omnib. igitur] Hæc est 9. pars di. in qua dr. q̃ canonici simul debent comedere, dormire, & iacere in uno cõclaui. Io. de Fant.

CASVS. In hoc c. dicitur qualiter canonici regulares uiuere debent. Debẽt enim uiuere in regulam uiuere, & documenta sanctorum patrum seruare in episcopali ecclesia (si fieri põt) simul manducent, & dormiant, & prælatis suis obediant. Põt etiam hoc intelligi de omnibus clericis collegiatis.

m ¶ In omnibus. de modestia clericorum & sobrietate 4. c. continuat.

n ¶ Vt canonici. regulares. Nam canon nuncupatur regula. dist. 3. canon.

a ¶ In-

Digitized by Google

uiuant, obſeruantes diuinæ ſcripturæ doctrinã,& documenta ſanctorũ patrũ,& nihil ſine licẽtia ep̃i ſui,vel magiſtri eorũ incõpoſite [a] † agare p̃ſumant, in unoquoq; [b] ep̃atu vt ſimul mãducent,& dormiant,[c] ubi his facultas id faciendi ſuppetit, vel q̃ de rebus eccl̃aſticis ſtipendia accipiũt,in ſuo † clauſtro maneant,& ſingulis diebus mane primo ad lectionẽ veniant,& audiant,[d] quid eis impe retur. Ad menſam vero ſimiliter lectionẽ audiant,& obedientiam ſ̃m canones ſuis [e] miniſtris [α] [f] exhibeant.

† *al.compoſite.*

† *al.tam.*

α ¶ Miniſtris.] *In originali, & apud Iuonem eſt*, magiſtris. *Sed ob gloſſam non eſt emendatum.*

Item ex concilio Nannetenſi, † *c.*10. † *al.matiſcenſi.*

¶Presbyteri,qui ſimul conueniunt ebrietatem, & comeſ ſationes ſummopere vitent. C. XXXV.

11 NVllus presbyterorum, quando ad anniuerſariũ [β] diem trigeſimum,vel ſeptimum,uel tertium alicuius defuncti, aut quacumque vocatione ad collectam presbyteri conuenerit, ſe inebriare vllatenus præſumat, nec precatus in amore ſanctorum, vel alicuius animæ bibere,uel alios ad bibendum cogere, [h] vel ſe aliena precatione ingurgitare,nec plauſus & riſus inconditos, & fabulas inanes ibi referre,aut cantare præſumat,vel turpia ioca, vel vrſo, vel tornatricibus [i] ante ſe fieri patiatur, nec laruas [k] dæmonum ante ſe ferri conſentiat,quia hoc diabolicum eſt,& a ſacris canonibus prohibitum.

ſup.d.44.c. nullus. Burch.l.1.c.61. Iuo p.6. c.252.

*Item ex concilio Laodicenſi,c.*41.*&* 42.

¶Clericus vel laicus ſine iuſſione epiſcopi non peregrinetur. C. XXXVI.

12 NOn oportet miniſtros altaris,vel quoslibet clericos præter iuſſionẽ [l] epiſcopi ad peregrinãdũ [m] proficiſci.Laicum β etiam ſine [n] canonicis literis, *ideſt, formata.*¶Similiter non oportet alicubi proficiſci [o].

Burch.l.1.c.45. Iuo p.6. c.146.

Cap.41.

β Laicum etiam.] *In codice græco hic eſt canon quadrageſimus primus,quemadmodum ſuperior huius capitis pars eſt canon* 42. *Sed in neutro canone fit mentio laici(ſicuti neque in verſione Dionyſij,quã afferunt Burchardus,& Iuo) ſed ubique eſt, ἱερατικὸν τάγματος, i.* ſacerdotale vel clericum. *In priſca tamen verſione canon* 31. *ſic habet.* Non oportet miniſtrum altaris, vel etiam laicum.

Et in Aquiſgr.c.73. Thymelici qui ſint.

*Item ex eodem,c.*54.

Iuo p.11.c.78.

¶Quib.ſpectaculis clericus intereſſe nõ dẽt.C.XXXVII.

NOn oportet miniſtros altaris,vel quoslibet clericos ſpecteculis [p] aliquibus,quæ aut in nuptijs;aut ſcenis [q] † exhibentur, intereſſe, ſed antequam thymelici [r] ingrediantur,ſurgere eos de conuiuio,& abire.

† *edit*] orig.

a ¶ Incompoſite.] maxime,quoniam & ſi bonum agat, pœnam meretur.ff.de re mil.l.3.in bello.

b ¶ In unoquoque.] ideſt,epiſcopali ſede.

c ¶ Et dormiant.] 3.diſt.32.ſi quis.cõtra.1.q.2.facerdos. Sed hic de regularib. Vel eſt derogatum, diſt.4.leges 1.

d ¶ Audiãt. qa cõuiuiũ eorũ nõ dẽt eſſe ſine lectione.3.4.d. pro reuerentia.

e ¶ Suis.] alias eſſent acephal.93.d.nulla.

f ¶ Miniſtris.] prælatis.qa ſubditis miniſtri verbum Dei.36. diſt.ſi quis. 2

NVllus p̃sbytero rũ. Hęc eſt 10. parte ſ̃m Io.de Fãt. CASVS. Reprehẽdũtur hic presbyteri,q̃ in cõuiuiis,q̃ fiebãt de ſanctis comedebãt nimium & bibebãt,turpes cãtilenas cãtabãt,& turpes ludos corã ſe fieri permittebãt.[Tornatricib.] i.ioculatricib⁹ quemadmodũ tornare ſe uoluũt. Sequẽtia duo c.patẽt Thymelici.]thymele græce, Latine dr̃ pulpitũ. inde thymelici dr̃ hiſtriones & cãtatores, qa olim i ſcena ſup pulpitũ cãtabãt & ſpectaculum ſui corporis præbebãt.

Thymele. Thymelici.

g ¶ Anniuerſariũ.] 3.13.q.2.quia aliſ. h ¶ Cogere.] ar.3 Anglicos, ut ex de uita & hon.cl.a crapula.

i ¶ Vel tornatricib.] i.ioculatricib⁹, quę uoluuntur ut torni.

k ¶ Nec laruas.] ex de uit.& hone.cler. q̃n.& c.cũ decoré.

NOn oportet.] Hęc eſt 11. pars diſt.ſ̃m Io.de Fant.

l ¶ Iuſſionẽ.]nec epiſcopũ præter iuſſionem Patriarchæ.

m ¶ Ad pegrinãdũ.] ut C.de epiſ.&cle.ſi qua p calũniã.in fi.

n ¶ Sine canonicis literis.]hoc de crucefignatis,qui debent ire ultra mare uel de pœnitentibus. B.

o ¶ Sine canonicis literis.]in aut. ã ſan. epi.4.interdicimus. coll. 9. ext.de uoto, Epiſcopi literas hẽant q̃ peregrinari nolunt.

p NOn oportet. ¶ Spectaculis.] ſup.diſ.34.p̃sbyteri.

q ¶ Scenis.] qd ſit ſcena, Labeo definiuit.ff.de his qui no.infam.l.2 §.ult.

r ¶ Thymelici.] a thymele,qđ é pulpitũ, imò Thymelici dicunt, q̃ miniſtrãt ludẽtib.ff.de his q̃ no.inf.athletas.

o ¶ Proficiſci.] ſi autem clericus tamdiu abſit q̃ dubitetur an uiuat, an mortuus ſit, deſinit habere liberam ad miniſtrationem.inſti.de uſucap.§.quod autem.

Clericus perdit adminiſtrationẽ p diutinam abſentiam.

p NOn oportet. ¶ Spectaculis.] ſup.diſ.34.p̃sbyteri.

q ¶ Scenis.] qd ſit ſcena, Labeo definiuit.ff.de his qui no.infam.l.2 §.ult.

r ¶ Thymelici.] a thymele,qđ é pulpitũ, imò Thymelici dicunt, q̃ miniſtrãt ludẽtib.ff.de his q̃ no.inf.athletas.

Fu-

Digitized by Google

FVcare figmentis.] hæc eſt.22.pars diſt. in qua dicitur,quod nullus debet ponere vnguentum in faciē, nec ligaturas.in aures.Io.de Fan.

CASVS. Reprehenduntur hic viri,qui medicamentis & colore q̄ſito uolunt apparere pulchri, quia nec mariti uo-

¶ *Hoc caput non eſt in canonū uolumine græco Pariſiis anno* 1540. *impreſſo. habetur tamen apud Balſamonē, & uidetur indicari c.*24. *ſextæ ſynodi. Gratian. autem recitat ex priſca uerſione.*

*Itē Auguſt.ad Poſſidiū,& q̄ cū eo sūt,fratres,epi.*43.

¶ Colorū fucis mulieres vti nō debent. C. XXXVIII.

† *Facari.*] oti.

12 FVcare† [a] pigmētis,quo vel rubicūdior,vel cādidior appareat,adulterina fallacia eſt,quia nō dubito ēt ipſos maritos ſe nolle decipi,quibus ſolis p̄mittendę ſunt fęminæ ornari, ſcd̄m veniam,non ſecundum imperium. Nā uerus ornatus, maxime Chriſtianorū & Chriſtianarū, non tātum nullus fucus mendax, uerū ne auri quidē, ueſtiſque pompa,ſed mores boni ſunt. Execrāda aūt ſupſtitio ligaturarū (in q̄b. [b] ēt in aures viro rū.in sūmis ex vna parte auriculis ſuſpēdæ deputētur)ñ ad placēdū hoībus,ſed ad ſeruiēdum dęmonib.adhibet.

16.q.1.illud.

*Item ex ſymbolo Epheſini concilij cc. epiſcoporum, quod habitum eſt contra Neſtorium.d. c.*2.

In epi. ſynodica Cyrilli,quæ præfixa eſt concilio Epheſino. Iuo p.1.c.3.

¶ Qd̄ ſpiritus ſanctus p̄cedit a patre & filio.C.XXXIX.

*Ioan.*6.

13 DE ſpiritu [c] dicit Dñs in Euāgelio, Ille me clarificabit.[f] Hoc rectiſſime ſentiētes, vnū Chriſtum Dñm & filium,nō uelut alterius egētem gloria, confitemur a ſpiritu ſancto gloriam cōſecutum, quia eius ſpiritus nec melior nec ſuperior ipſo eſt:ſed quia mira opera faciens ad dēmonſtrationem ſuæ dietatis, uirtute p̄prij ſpiritus vtebat, ab ipſo dicitur clarificari, p̄ uirtus ſua, E vel diſciplina q̄libet vnumquēque clarificet. Quāuis enim i ſua ſit ſubſtātia ſpiritus eius,& intelligatur in p̄ſona proprietas, [h] iuxta id, qd̄ ſpiritus eſt, & nō filius, attamen ab illo alienus [i] nō eſt. Nam ſpiritus appellatus eſt ueritatis, [k] & ueritatis Chriſtus eſt. Vnde & ab illo ſimiliter, ſicut ex Deo [l] patre p̄cedit. Denique hic ipſe ſpiritus ēt per manus ſanctorum Apoſtolorum miracula glorioſa p̄ficiens, Dūm glorificauit Ieſum Chriſtum, poſtquā aſcēdit in cęlū. Nā creditus eſt Chriſtus natura Deus exiſtere † p̄ ſuum ſpiritū virtutes efficiēs,

† *al.exiſtens.*

*Ioan.*6.

volunt ab uxoribus ſic decipi, nam Chriſtiani debent moribus ornari,& nō falſo colore, nec pretioſa ueſte, ſuperſtitioſas uero ligaturas inter quas inaures deputantur portare non debent.

Verſus.

a ¶ Fucare.] i.tingere.C.quæ res uend.nō poſſunt.l.1. verſus.

Si uitium frontis alienus fucus inauret.
Gloria frontis obit,cum color hoſpes abit.

Donatio in aliquib. tenet qua maritus uxori facit.

b ¶ In quib.] inter quas.

c ¶ virorum.]i.a uiris datæ.Sed nf,q̄ nec in talibus teneat donatio, q̄a dicit lex,quod ſi uir dat uxori margaritas extricatas. i. ſi ipſas perforauerit. tenet lege Aquil.ff.ad leg.Aquil.ſi ſeruus.§. ſi cum maritus.Sed illud exaudi cum nolunt in eam transferre dominium alias ſi dat ei unguenta uel pecuniam ad ea emenda, tenet donatio.ff.de do. inter ui. & uxor.quod autem §.1.idē eſt ſi dat ei ornamenta.ff.de aur.& arg.leg. argento.§. ornamenta.

i Ideſt,ab inuicem ſeparatus. ſcd̄m Acurſi.

d ¶ Cōtra Neſtoriū.]CASVS.Dicebat Neſtorius epūs Cō

DE ſpiritu dicit] Hęc eſt 13. pars di.in qua dicitur, q̄ a ſpiritu ſancto omnia perficiūtur, & ſine illo nullū bonū eſt, & iō Grati. poſuit in fine iſta duo c. de ſpiritu ſancto, ut ēt reprobaret quoſdā hęreticos, qui dicunt,q̄ ſpiritus ſanctus non procedit a filio, q̄ male dicūt. Ioannes de Fant.

CASVS.Querebatur à Neſtorio hæreticō, quare Chriſtus I Euāgelio dixerit de ſpiritu ſancto, ille me clarificabit,cum ipſe nō indigeat clarificatione alterius, nec ſpiritus sāctus ſit eo maior.vt ei gratiam dare poſſit. Et reſpōdet q̄ hoc iō dī, q̄a per opera,quæ I uirtute ſpiritus ſancti fecit, deitatem ſuā omnibus manifeſtauit,ſicut aliqs virtute p̄pria uel doctrina clarificari dicit. eius.n. ſpiritus idē eſt cum eo in ſubſtātia,& procedit ab eo ſicut a patre. ſpiritus ſanctus per Apoſtolos miracula faciēs, Chīm eis manifeſtauit,poſtquam in cęlum aſcendit.

e ¶ De ſpiritu.] ēt omnia ſacramenta I uirtute ſpiritus ſancti perficiuntur.

Sacramenta omnia I uirtute ſpiritus ſancti perficiuntur.

Spiritus ſanctus a patre & filio procedit, quidquid dicant Græci.

f ¶ Clarificabit.] ideſt, opera quæ faciam in uirtute eius manifeſtabunt me hominibus.

g ¶ Sua.] ideſt, Chriſti,qui eſt eiuſdem ſubſtātiæ cū e.

h ¶ Proprietas.] i.diſcretio quia perſonaliter ab eo eſt diſtinctus.

i ¶ Alienus.] ideſt,aliud in eſſentia,immo idem.

k ¶ Veritatis.] ideſt,a ueritate, ideſt,a filio procedens.

l ¶ Ex Deo patre.] mirum eſt cum Epheſinum concilium fuerit in Græcia celebratum,& de quattuor principalibus ſit unum.ut 15. diſt.canones.quomodo Græci audent dicere ſpiritum ſanctum a ſolo patre procedere.cum hic dicitur contra.inducti tamen ſunt ad hoc dicendum duab. de cauſis.ſ. quia Chriſtus loquens de proceſſione ſpūs ſancti,ſolum patrem nominat dicens. Quia patre procedit. Item etiam quia in ſymbolo fidei apud eos edito ſimpliciter cōtinetur, Qui a patre procedit.

Digitized by Google

cedit.nos addimus, filioque, sed in fine symboli apud eos sub anathemate prohibetur, vt nullus de fide Trinitatis aliud docere vel aliter prædicare quam ibi cõtinetur, audeat. unde dicũt nos anathematizatos, quia ibi addimus, filioque. Sed Christus ideo ita dixit, qa patri voluit attribuere auctoritatem inspirandi. Itẽ i anathemate ponitur aliud ꝑ cõtratio, sed nõ est cõtrariũ, sed idẽ. cũ filius cũ patre sit idẽ in substãtia, ergo q̃ a patre ꝓcedit, & a filio. & sic ñ addim⁹ sd potius ꝺclaram⁹.

a ¶ De meo,] ideſt a me, & a patre meo procedit. C. de sum. trinit. l. inter claras. Io. de Fan.

SAluator] CASVS. iste sic consueuit poni cõmuniter. Loqtur hic Didym⁹ cõtra Græcos, qui errori Nestorij adhęrentes dãt spiritũ sãctũ a filio non ꝓcedere vt colligitur inf. ea. vers. denique. & i argumẽtum suum assumit auctoritatem Dñi dicẽtis, Non. n. loqtur a semetipso, sed sicut audit, loquitur. Secũdo exponit qualiter ista uerba sint circa Trinitatẽ intelligẽda, s. dicere, loqui, & audire, qa aliter recipiũtur quam secũdum cõsuetudinem, qua nos loquimur. Tertio dicit, qd spiritus sanctus ñ ꝑt aliqd audire a filio quod ipse nesciat.

b ¶ Inseparabilis.] ꝑ hoc exaudi qd dicitur, Inseparabilia sũt opera Trinitatis ad 18. q. 2. licẽ. vt intelligaẽ de inseparabilitate uolũtatis & operationis nã q̃ operatur pater, operatur & filius & spiritus sanctus.

c ¶ Volũtate. quia vult, alias falsum esset quod gignit pater, non filius, comedit filius, nõ aũt spiritus sanctus arg. sup. ea. di. 3. c. vlt. Mihi enim uidetur esse distinguẽdum inter opera operata, & opera operãtia, sed male, nisi intelligas opera operata ideſt, actus ipsos, uel accidens quod est in subiecto. Si enim intelligas opera operata secundũ quod effectus est a sua causa, nil operatur vna persona quod tota Trinitas non causetur, iuxta illud. Actio displicuit, passio grata fuit.

d ¶ Et amplius.] alia expositio est Io.

e ¶ Quia non ex se est.] ideſt, non procedit ex se, ideſt ex persona sua.

f ¶ Sed iuxta formam, &c.] sicut & ad iura corporalia restituitur quis. sed nõ autem ad incorporalia. ff. de usuca. sequitur §. huiusmodi. & ita aliter loquuntur leges de his, quam de illis.

g ¶ Inferis.] quia hoc liquidum est hic esse, &c.

h ¶ Patrem.) in Euangelio tamẽ exponitur, pater dicit vel loquitur de filio, ideſt, gignit filium Pater vel filius loquitur de spiritu sancto, ideſt, inspirat spiritum sanctũ. Filius audit patrem, ideſt, giginitur ab eo. spiritus audit a patre uel filio, i. inspiratur ab eo. & hæc expositio

Pater loquitur de filio, quid significat.

ideoq. dicebat: De meo [a] accipiet & annũtiabit nobis.

Item Didymus in lib. 2. de spiritu sancto, contra errores Græcorum.

Ibidem.

¶ De eodem. C. XL.

parte post medi. inter opera B. Hier.

SAluator, [a] qui & veritas, ait; Non enim loquet a semetipso, hoc est, non sine me, & sine meo & pãtris arbitrio, qa inseparabilis [b] a mea & pris est volũtate c. *& amplius.* [d] † ¶ Quia nõ ex se est, [e] sed ex patre & me est. Hoc enim ipsum, qd subsistit, & loquitur a patre, & a me illi † est: Ego veritatem loquor ideſt, inspiro quæ loquitur, si quidẽ spiritus ueritatis est Dicere autẽ, & loqui in Trinitate, non secundũ cõsuetudinem nostrã, qua ad nos inuicẽ sermocinamur. & loquimur, accipiẽdum, sed iuxta [f] formã incorporaliũ naturarum, & maxime Trinitatis, quæ uoluntatẽ suam infert [g] in cordẽ credẽtium, & eorum, qui eam audire sunt digni, hoc est dicere & loqui. *& infra.* ¶ Loqui ergo patrẽ, [h] & audire filiũ, vel econtrario filio loquente, audire patrẽ, eiusdẽ naturæ [i] i patre, & filio, cõsensusque significatio est. Spiritus quoq. sanctus qui est spiritus ueritatis, & spiritus sapiẽtię, nõ põt filio loquente audire, quæ nescit, cũ hoc ipsum sit, quod profertur a filio, ideſt, procedẽs a ueritate consolatore, manãs de consolatore. Deus de Deo, spiritus ueritatis procedens. Denique, ne quis illũ a patris & filij voluntate, & societate discerneret, [k] scriptum est, Nõ enim a semetipso [l] loquetur, sed sicut audiet, loquetur. Cui etiã simile de seipso Saluator ait. Sicut [m] audio, & iudico. & alibi, Non potest filius facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem. [n]

Ioan. 16.

Ioan. 5.

Opera Trinitatis qualiter sunt inseparabilia.

Opera sunt duplicia.

Filius in diuini q̃dquid hẽt, a patre habet.

[a] ¶ Saluator.] *In originali hæc antecedũt.* De hinc in consequentibus de spiritu veritatis, qui a patre mittatur, & sit paracletus Saluator, &c.

tio usitatior est, quam ea, quæ hic ponitur.

i ¶ Eiusdem naturæ.] secũdario. principaliter enim fit rotatur personarũ distinctio. immo principaliter, nec est ibi inuenire prius uel posterius, & omnia q̃ in Trinitate personas distinguunt, essentiam innuunt. & essentialiter intelliguntur, & accipiuntur. Vnde Aug. Nõ est Deo aliud esse personam, & aliud esse substantiam, cum hoc nomen, persona, principaliter editum sit ad notandum distinctionem personarum.

k ¶ Discerneret.] dicendo, quod non procederet ab eo.

l ¶ Semetipso.] legitur in Euangelio Io. Cũ uenerit paracletus spiritus veritatis, ille vos docebit omnem veritatem. non. n. loquetur a semetipso, sed quęcunque audiet loquetur, & quæ uentura sunt, annuntiabit vobis.

m ¶ Sicut audio.] i. Intelligo & scio. dicitur enim filius, scientia. & quidquid habet filius, habet a patre, & spiritus sanctus a patre & filio.

a ¶ Facientẽ.] sæpe solet similis filius esse patri. itẽ & magistro discipulus. 24. quæs. 1. cum beatissimus. Ioãnis

FINIS.

Immortali Deo immortales gratias.

Digitized by Google

CANONES POENITENTIALES,

Quorum notitia viris ecclesiasticis est valde necessaria. Sunt enim quædam regulæ directiuæ ad pœnitentias delinquentibus imponendas.

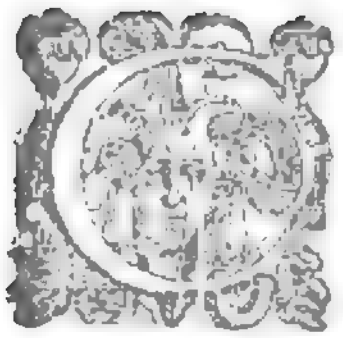

Onsiderãdum est de canonibus pœnitentialibus. Ad quorum intelligentiam prænotandum est. ℘ sicut cæ infelicitijs practicis, quæ versantur circa opera, ℘ sermo in vniuersali est incertus, & dubius; sed cum applicatur ad singularia, incipit quodã modo habere certitudinem, ut qui non considerat circunstantias particulares, potius deuiet, quam se rectificet, vt patet in medicina, & scientia morali. Sic est intelligẽdum in proposito, quòd canones instituunt in generali, quomodo est pœnitentia imponenda, & descensum ad singularia presbyteris discretis relinquunt, qui considerant circunstantias personarum attendentes ad canones, sicut ad regulas directiuas, quia si contra canones imponunt, non recte imponũt. Nulli ergo presbytero licet facere aliquid quod possit patrum regalis obuiare. d. 38. nulli. In canonibus autem maximè determinatur pœnitẽtia quo ad tempus, & magis, quam quo ad modum, quia illa determinatio est certior, & communior, hæc Bonauentura. Vt ergo scias qualiter debeat procedere arbitrium presbyteri, nota regulariter si verè dictum est supra, septennis est pro peccato mortali pœnitentia ponenda. & hoc non tñ pp temporis diuturnitatem, sed magis pp significationem. In veteri.n. lege Maria soror Moyb lepra percussa, separata fuit extra castra septem diebus Numeri 12. Maria significat pœnitentiã. Interpretatur.n. amarum mare. Hæc remittitur septẽ diebus: sed nunc pœnitet septem annis: quod significatum est Ezech. 4. Diem pro anno dedi tibi.

Si quæratur, quare pœnitentia sit agerenata, cum lex nona sit lex misericordiæ? Respon. quòd hic est maior ingratitudo propter maiorem gratiam, & maior contemptus, pp maiorem dignitatem nouæ legis, in qua Christi sanguis est effusus, & grauius peccatum pp statutum peccantis, qui debet esse perfectior. Et viterius satisfactio in lege noua, debet esse perfecta, vt in pristinum statum reducat. Et quia Sol. in vna die non redit in idem punctum, sed in anno, ideo dies cõuersus est in annum Rursum. Quia perfectum remedium est lege noua, ideo annus multiplicari debet per septem, pp septem dona Spiritus sancti recuperanda, & pp septem dotes, s. tres aiæ, & quattuor corporis obtinendas. Huiusmodi aũt pœnitentia non est omnibus imponenda, nec tñ inuermanda, sed inuanda, vt cognoscatur quã grauis est culpa. hæc Bonauen. Licet aũt pro singulis peccatis criminalib. fit statuta talis pœnitẽtia, dẽt tñ imponi magis, vel minus aspera, prout maioritas, vel minoritas criminis cum cæteris circunstantijs hoc exposcit, vt insequẽtibus patet. A prædicta namque regula excipiuntur plurimi casus, in quibus pp dignitatem peccãtis, vel criminis enormitatem, imponitur pœnitentia maior aliqñ etiam ex variis causis minor. Ad hoc ergo, ℘ presbyter circa pœnitẽtias disponendo cautius arbitretur, notandi sunt casus in quib. per canones certæ pœnitentiæ imponũtur, quos l. canones tenetur presbyter scire, vt dictum est sup. Sunt autem isti.

Primus est, ℘ si presbyter fornicationem fecerit pœnitentiam 10. ann. faciat hoc, modo, l. ℘ ut inclusus, siue a cæteris in aliquo loco remotis, sacco indutus, & humi prostratus, misericordiã Dei ingemiscens. Primis tribus mensibus continuis a vespere in vesperam pane, & aqua vtatur, exceptis dominicis diebus & festis præcipuis, in quib. modicum vini, piscibus, & legumin. bus vescetur. Exactis aũt sic trib. primis mensib. de alio loco cedat: non tamen in publicum procedat, ne populus in eum scandalizetur. Et per hoc videtur, ℘ in publico crimine loquatur. Post hoc resumptis viribus aliquantulum, vnum annum, & dimidium in pane, & aqua expiet, exceptis dominicis, & aliis præcipuis festis, in quib vino legitimè, oris, & calceo potest vti. Finito hoc primo anno, & dimidio, particeps sit corporis Dñi, & ad pacem veniat, & ad psalmos cum alijs tribus canendos in choro vltimus recipitur. Ad communionem altaris non accedat, sed minorum ordinum tantum officia gerat: deinde vsq; ad completionem septimi anni tres legitimas ferias 4. secundam, quartam, & sextam, exceptis diebus paschalibus, quibus quinquagesima, in pane, & aqua ieiunet, secundam tamen tertiam vno psalterio, vel denario si sit operarius, redimere poterit. Et sic cum septimum annum compleuerit, potest cum episcopus ad gradum pristinum reuocare: ita tamẽ, quòd in tribus annis sequentibus sine vllaredemptione omni sexta feria in pane, & aqua ieiunet. Et eodem pœnitentia imponenda est presbytero de omnibus alijs peccatis, quæ depositionem inducunt. Probantur autem hæc omnia. 82. d. presbyter si fornicationem: quod intelligunt quidam de simplici fornicatione, alij forte melius secundum Ray. de adulterio, vel incestu: puta, quia cognouit coniugatam, cõsanguineam, vel affinem.

Secundus casus est, si presbyter cognouit filiam suam spiritualem, quam s. baptizauit, vel in baptismo, vel in cõfirmatione tenuit, vel quæ sibi confessa fuit: debet pœnitẽtiam agere 12. annis, & etiam debet deponi, si crimen sit manifestum: & peregrinando 5. annis pœniteat. & postea monasterium intret, tota vita sua moraturus ibidem. Episcopus vero qui talia cõmisit pœniteat 15. annis. Ipsa vero mulier debet omnia relinquere, & res suas pauperibus dare & conuersa vsque ad mortem in monasterio Deo seruire. 30. q. 1. si quis sacerdos, & c. non decet.

Tertius est, ℘ quicumque filiam suam spiritualem, vel matrem cognouerit, septem annis pœniteat, & similiter et consentientes. 30. q. 1. non oportet.

Quartus est, ℘ qui contrahit cum aliqua alij desponsata per verba de præsenti, ipsa dimissa 40. diebus ieiunet in pane, & aqua, & sequentibus septem annis pœniteat extra de frigidis. duo. accepistis.

Quintus est, ℘ qui cognouit duas commatres, vel sorores, huic vxor viuat, huic non, ad minus 7 annis pœniteat, licet plus haberet. 30. q. 4. si presbyter.

Sextus est, ℘ qui cognouerit monialem, siue deuotam, decem annis pœniteat, & similiter ipsa secundum formam traditam. 27. q. 1. c. de filia. & c. deuotam. In quorũ primo dicitur, ℘ si filia epi, vel presbyteri, vel diaconi post votum solenne contraxerit matrimonium, non admittitur ad communionem, nisi marito defuncto pœnitentiam egerit, si autem eo viuente decesserit, & pœnitentiam egerit, & communionem petierit, tantũ in fine vitæ recipiet eam. In secundo

cap. dicitur, quod deuota peccans non est recipienda in ecclesia, nisi peccare desierit: & desinens egerit pœnitentiam x. annis, postea recipiatur ad communionem: & antequam in ecclesia admittatur ad orationem ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat.

Septimus est de eo qui ignoranter cognoscit duas sorores, vel matrem, & filiam, vel amitam, & neptem, pœniteat septem annis. Si autem scienter, perpetuo privetur coniugio. 33 q. 1. & 2. si quis cum duabus.

Octauus est, ꝙ qui duxit in vxorem eam quam polluit per adulterium, pœniteat, v. ann. 31. quæst. 1. si qua vidua.

Nonus est, quod qui contra naturam peccauit, si sit clericus, debet deponi vel religioni tradi, si corrigibilis appareat, ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Si vero sit laicus, a cœtu fidelium, vsque ad condignam satisfactionem debet fieri alienus, extra de excess. prælatorum. clerici. Hoc enim vitium maius est, quam cognoscere matrem 32. quæst. 7. adulterij. & hæc Aug. Adulterij, inquit malum, vincit fornicationem, vincitur autem ab incestu fornicatio. Peius enim est cum matre, quam cum aliena vxore concumbere, sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit, vt si vir membro mulieris non ad hoc concesso voluerit vti hæc Augustinus. Quocunque autem modo tale factum exerceatur, præterquam inter virum, & fœminam ordinate, & in vase debito, vitium contra naturam, & sodomiticum iudicatur, vt dicit Ray.

Decimus est, quòd qui coierit cũ brutis, pœniteat plusquam septem annis, & similiter pro incestu. 32. q. 2. hoc ipsum. & §. seq.

Vndecimus est, quod presbyter qui interest clandestinis nuptijs, triennio suspenditur. & si culpa exegerit, grauius puniatur. extra de clandest. despon. cum inhibitio.

Duodecimus est, ꝙ qui votum simplex violauerit, pœniteat tribus annis 27. dist. si vir.

Decimustertius est, quòd qui excõmunicatus celebrauerit, debet triennio pœnitere, & per 2. 4. & 6. feriam a vino & carnibus abstinere. 11. q. 3. de his. Ille pœna vero degradati celebrantis, habetur distinctio. 50. accedens.

Decimusquartus est, quod homicida voluntarius, sine spe restitutionis deponitur, & pœniteat septem annis 50. dist. miror.

Decimusquintus est, quòd homicida casualis pœniteat v. annis, & hoc secundum Ray. si culpa causam præcessit: aliter non, nisi forte ad cautelam. distin. 50 cum & duobus cap. seq.

Decimussextus est, ꝙ si quis fecerit homicidiũ propter necessitatem euitabilẽ, pœniteat duob. annis. dist 50. c. de his clericis. quæ licet si ineuitabilis esset, in nullo sibi imputaretur. 50 dist. quia te. Quod verum est, quo ad culpam, sed bonum esset, quòd pœniteret quo ad cautelam, & innocentiam suam ecclesiæ ostendendam extra de homi. cap. 2. §. vltim. Et secundum Ray. forte distingui potest in homicidio necessario, sicut in casu dicti, & vtrum culpa præcesserit necessitatem vel non Arg. distin. 50. de his. not. est. de homic. interfecisti. Sed & si quis per insaniam committat homicidium, non ei imputatur. 3 q. 4. iudicas. quia etenim quia in ictu disciplinæ incaute percutiendo occiderit, deponitur extra de homi. presbyterum. 15. q. 2. si quis non iratus. Sed qui ligatum latronem interficit, deponitur. extra de homi. suscepimus. Qui autem latronem occultum occidit, quem vinum cõprehendere potuit, quadraginta dieb. non intret ecclesiam, & alias pœnitere debet, extra eo. tit. c. 2. vbi de hoc dicitur. Qui vero paganum, vel iudæum occidit, pœniteat quadraginta diebus. dist. 50. c. qui vero odit.

Decimusseptimus est, ꝙ matricida pœniteat 10. annis secundum formam satis aperte traditam. 33. q. 2. latorem. Vxoricidæ vero grauior pœnitentia debet imponi. Talis enim, & qui dominum occidit, nunquam requirat, nec vehiculo portatur, nec matrimonium contrahit, vsque ad 10. annos, carnes non comedit, nec vinum bibit, & alia quæ habentur. 33. q. 2. admonere. & c. quicunque. Imponitur autem pœnitentia maior vxoricidæ, non quia illud peccatum sit grauius isto, sed quia homines promptiores sunt ad occidendum vxores, quam matres. Maius enim peccatum est occidere matrem, quàm vxorem, vt dicit Bonauen. in 4 Sent. & communiter omnes doctores. Gui. vero Duran. tenet cõtrarium in repertorio, pro eo, ꝙ vxoricidæ imponitur pœnitentia maior. Mihi autem magis placet sententia aliorum. Sed qualem pœnitentiam agere debent, qui filios occidunt? Respon. Aut est certum, quod ipsimet scienter interfecerunt, & sic debet eis imponi pœnitentia maior, quam pro alio homicidio. Argu. extra eod. c vlt. in tex. & glo. & de homi. cum iuramento. de pœnit. dist. 1. aut facta. In hoc tamen casu vir vxorem recuperat, quam coactos abiurauerat. & ipsa pœnitentiam agit secũdum arbitrium episcopi, ita ꝙ si habet alios filios pacifice gubernare possit eos vxor. extra eo. intelleximus, ꝙ si virum non habet, induci debet, vt intret religionem, ad quod non potest. nunci, tutius est ei dare licentiam nubendi, vt extra eo. ueniens. Et hoc quando timetur de incõtinentia, alias non, vt patet 32. q. 2. in adolescẽtia. Et si. patet sit clericus, ab officio altaris debet perpetuo abstinere, & ei grauior quam laico, non tamen publica (nisi veniat in publicum) pœnitentia debet imponi, vt extra de pœn. quæsitum. Aut certum est, si, quòd nõ interfecerũt ipse, nec in culpa fuerunt, seu casu fortuito contingit. & sic de stricto iure in nullo tenentur. Arg. extra de homi. ex litteris. 2. c. ioãnes. & cap. vlt. N. & velint ad cautelam pœnitere. in dubio tamen præsumitur, quòd nõ hoc ex certa scientia, sed potius ex inuria prouenerit extra de præsumptionibus. Aut certum est quod nõ exhibuerunt omnem diligentiam quam potuerunt. & debuerũt, & hic culpa præcessit casum. Et si sit grauis culpa, vt si posuit puerum in medio vtrijque, secundum arbitrium pœnitentiarij imponitur pœnitentia quinque, vel septem annorum 50. dist. si qua fœmina. & c. seq. & c. si quis sponte occulta, si sit occultum: publica, si sit publicum, & maior, si in lecto suffocetur, quam si in cunis, & maior presbytero Græco quam laico, vt habetur extra de pœnit. quæsitum. Et licet dispensetur quo ad pœnitentiam, quæ est arbitraria, & dicitur ibidem, non tamẽ quo ad ordines propter homicidium, quòd est delictum enorme, & indispensabile. dist. 50. maior. Si autem culpa quæ præcessit casum, sit leuis, vt si posuit puerum in eodem lecto, longe tamen a se imponitur pœnitentia trium annorum. Secundum hoc intelligi illud extra eodem. de infantibus. Monendi ergo sunt parentes, quòd tam tenello secum in vno nõ collocent lecto, ne qualibet negligentia interueniente opprimantur, & suffocentur, vt 2. q. 5. consuluisti. Et hoc modo distinguit Host. & Bern. extra de infan. Quid de illis qui filios, vel seruos suos infantes, vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt, idest, extra se ponunt ante ecclesias, vt aliqui moti misericordia colligant eos? Respon. Tales grauiter peccant: quia cum ignoretur sæpe consanguinitas expositorum, contrahere possent matrimonium cum sorore, vel consanguinea: ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & est puniendus, sicut exponens scienter cum tali cõtraheret punitetur. extra de pœn. officij. secundum Host. Talis enim secundum Ray. est tanquam homicida iudicandus, qui hominem sibi ita cognatum periculo mortis exponit. Considerantis tamen circũstantijs, & vtrum ob hoc mors secuta fuerit, vel non fuerit,

Digitized by Google

fuerit, pœnitentia moderãda erit. Erunt autem tales irregulares, secundum Ray. si mors inde sit secuta, qui scilicet fuerunt in culpa eos exponendo, vel alimenta negando. Tamen secundũ Ro. si in nulla culpa fuissent quia forte, nec eleemosynas quærendo, nec aliter eos alere possunt, irregulares non essent, nec peccarent.

18 Est, quod qui presbyterum interfecit pœniteat 12. annis extra de pœni & remiss. c. 2. De pœnitentia uero eius qui occidit monachum, uel clericum subdiaconum, uel diaconũ, habetur 17. q. 4. qui occiderit. De pœnitentia autem eius, qui machinatur in mortem domini sui, uel in regimen eius, habetur 23. q. ult. §. si quis.

19 Est, quod qui iniuste alium ad mortem accusat, 40. diebus in pane, & aqua per 7. annos ieiunet, & pœniteat, & hoc si accusatus sit occisus. Si autem tantum membrum perdiderit, triẽnio pœniteat. extra de accu. accusasti. Hostien. vero, & Io. de Deo in ieiunando inter loquuntur, quod primus pœniteat per 7. annos. quolibet anno ieiunando 40. diebus in pane, & aqua, secundus uero per tres annos G. uero Duran. intellexit, prout littera magis sonat, scilicet, quod primus ieiunabit 40. diebus in pane, & aqua: siue continue, siue interpolate, & per 7. annos ieiunabit, & pœnitebit, non tamen in pane, & aqua, sed ad arbitriũ presbyteri, secundus uero per tres quadragesimas Prima ante natalem Domini. Secunda ante Pascha. Tertia ante sanctum Ioannem: has enim instituit beat⁹ Petrus, ut habetur in chronicis. Ieiunabit autem tunc in pane, & aqua. Probantur hæc secundum Hostien. 22. quæstio. 5. capitulo primo, & secundo, & 3.

20 Est, quod periurus 40. diebus in pane, & aqua ieiunet, & 7. annis sequentib⁹ pœniteat, & semper debet esse in pœnitẽtia, scilicet interiori. 6. quæst. 1. quicunque.

21 Est, quod qui compulsus conditionaliter a domino scienter peierat, si liber sit, 40. diebus in pane, & aqua, & hoc secundum gloss. intelligue, uel continue uel interpellate, pœniteat 7. annis sequentibus, non tamen in pane, & aqua, ut dicit gloss. Si uero seruus sit eius, qui eum coegit, tribus quadragesimis, & legitimis ferijs. s. 2. 4 & 6. 22. quæst. quinta, qui compulsus.

22 Est. quod qui peierat in manu episcopi, uel in cruce consecrata, pœniteat tribus annis. Si uero in cruce non consecrata, uno anno. Qui uero coactus, & ignorans ignorãtia iuris, & postea cognoscit, pœniteat tribus quadragesimis 22. q. 5. c 2. Qui uero coactus pro uita redimenda, uel qualibet causa, uel necessitate peierat, quia corpus plus quam animam dilexit, tribus quadragesimis pœniteat. ead. q. 5. cap. si quis coactus. Alij inducunt tres annos, & unum ex his in pane, & aqua.

23 Est, quod qui iratum scienter iurat, uel alium iurare cogit, diebus 40. pœniteat in pane, & aqua, & 7. sequentibus annis nunquam sit sine pœnitentia, scilicet interiori. Alij etiam, si consilij fuerint, similiter pœnitent, 22 q. 5. si quis commissus.

24 Est, quod qui mensurat in falsa mensura. 30. dieb. in pane, & aqua ieiunet. extra de contrahen. emp. ut mensuræ. De pœna uero falsarij litterarũ habetur extra eo ad audientiam. & c. dura. & c. falsariorum, de uerb. sig. nouimus.

25 Est, quod qui frangunt pœnitentiam solemnem siue redeundo ad crimina priora, uel similia, siue redeundo ad negotiationem, uel militiam secularem quæ sibi fuerant interdicta, sola inter ecclesiã fidelibus oratione iunguntur, a communione suspenduntur, a catholicorum conuiuijs separantur, & pœnitere debent 10 annis, & communicent in fine uitæ 33. q. 3 de his uero & de pœni. distinct 5. si quis uero.

26 Est, quod qui canit missam, & non communicat, debet uno anno pœnitere, & interim missas non cantare. de consecr. dist. 5. relatum.

27 Est, quod presbyter, qui mortuũ clericum inuoluit in palla altaris, pœniteat 10. annis, & mensib. 5. diaconus uero triennio, & dimidio. de consec. dist. 1. nemo per ignorantiam.

28 Est, quod qui committit sacrilegium ecclesiam uiolando, uel chrisma, siue calicem sacrum pollutis manibus accipit, uel similia sacrilegia committit, pœniteat 7. annis. Primo anno extra cœmeterium, quod uiolauit cõstitat, secundo anno ante fores ecclesiæ, tertio in ecclesia, & in hoc triennio carnes non comedat: uinum non bibat, nisi in Pasca, uel natali, nõ offerat, nec communionem accipiat, quarto anno communicabit. & in illo. & in quinto, & in sexto, & in septimo, tribus ferijs a carnibus, & uino abstineat ieiunando. decimosecundo, quæstione secunda, dicunt Gotburrens autem ecclesiam, quindecim annis pœniteat. & eam restituat decimoseptimo, quæstio. quarta, § si quis in uer. maius. de pœna uero raptoris, siue furis rei ecclesiasticæ, & de pœna furis, & effractoris, tam clerici, quam laici habetur eadem quæstione. §. peccata & capitulo, si quis clericus.

29 Est, quod si parentes frangunt sponsalia filiorum, a communione triennio separentur, & similiter filij, si sint in culpa: si tamen filij secundum promissionem factam contraxerint, excusantur utique, scilicet quo ad pœnam ecclesiæ, sed non quo ad reatum, ex quo dederunt operam in contrarium 31. q. tertia, si qui parentes. argumen de pœniten. distinctio. 1. si cui.

30 Est, quod qui blasphemauerit publice Deum, vel aliquem sanctorum, & maxime beatam Virginem, ibi debet episcopus hanc pœnitentiam iniungere, scilicet ut 7 diebus dominica præ foribus ecclesiæ in manifesto dum missa cantatur, existat, & ultimo illorum dierum dominicorum pallium, & calciamenta deponat, & corrigiam ligatam circa collum habeat, & septem præcedentibus ferijs feriis in pane, & aqua ieiunet, ecclesiam nullatenus ingressurus, & quolibet prædictorum dierum tres pauperes, uel duos, vel saltem unum reficiat. si potest. & si non potest hæc pœna in aliam commutetur, quod si renuerit agere omnia supradicta, interdicatur sibi ecclesia, & in morte priuetur ecclesiastica sepultura, extra de maled. statuimus Item blasphemus, si diues fuerit 40. alioquin 30. uel 20. & si ad hoc non sufficit, quinque solidorum usualis monetæ pœna mulctetur, nullamque misericordiam in hoc habiturus, ut dicitur ibidem, scilicet, quin soluat 5. solidos, quos si non habet, currat per ciuitatem, uel cõmutetur in pœnam aliam temporalem. Hæc autem pœna soluetur ei, qui condemnat, ideſt potestati sæculari, hanc enim pœnam temporalem præcipit Papa imponi per potestatem temporalem, quod si neglexerit, per episcopũ præcipitur cogi. hæc Hostien. Habet autem prædicta pœna locum secundum Gosfred. cum quis blasphemat non ex ira, uel ebrietate, vel dementia, quia tunc cum eo mitius ageretur. 2. quæst. 3. si quis iratus. §. notandum. Secundum vero Hostien. hæc pœna est specialiter inducta cõtra eos, qui Deum blasphemant ex ira. Non enim aliquis de leui blasphemat Deum, nisi iratus. Tanta tamen posset esse iracundia, quod æqui pararetur dementiæ, & tunc illud quod dicit Gosfred. locum posset habere. hæc Host.

Quid si quis iuret per caput, uel per uentrem, uel per corpus, uel capillum? Respon Hostien quod si faciat hoc affirmando, uel iurando, non habet locum hæc pœna, secus est si faciat hoc detestãdo vel vituperando, licet iratus. Item secundum Gosf. & Host. hæ quæ dicuntur de pœna temporali, nunc [illegible] prout ibu-

Digitized by G

nali fedente. In iudicio autem anima presbyter dis[illegible] molliendo rigorem, dispensare poterit ex [illegible] erga penam spiritualem superiorem. 25 q.6. pœnitentibus. haec Hostien. Item blasphemus clericus [illegible] presbyter, cogatur ad veniam postulandam, quod si noluerit, degradetur. distinct 10.46. clerici. ns

Nota autem vero, quòd blasphemus secundum leges est decapitandus, ut in auth ut non laxu. contra naturalia medium. col 6 Secundum vero canonem antiquum clericus erat degradandus, & laicus excõmunicandus 22.q.1. si quis per capillum. Hodie vero laicus aget pœnitentiam iuxta dictam, scilicet illius canonis, statuimus. & hoc si publice blasphemauit. Si enim occulte, non pœnitebit publicè, vt puto. Clericus vero hodie est corrigẽdus pœna arbitraria & occulta, non ita qua est publica. Clericus enim publicè non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit vel iterum hoc commiserit, locum habet pœna legis scilicet vt laicus decapiteturin foro ciuili, & in canonica degradetur, idem, ecclesiæ ingressus sibi interdicetur, & in morte priuetur ecclesiastica sepultura, Clericus vero degradetur hæc Hostien. tit. de hæreticis.

31 Est de presbytero, qui reuelat confessionem, quòd de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ peregrinando de, pœnit. dist. 6. sacerdotes

32 Est, quòd qui in dicendis horis canonicis, & aliis officijs diuinis discrepat a consuetudine propriæ metropolitanæ ecclesiæ 6 mensibus priuatur communione, si hoc accidat ex contemptu. 17. distinct. de his.

33 Est, quòd Episcopus, qui ordinat sine iusta causa clericum inutilem, aut fœdi nominis, aut penitus inutilem, absolute suspendatur anno vno. 74. distinctio. cap 1.

34 Est, quòd episcopus, qui correctionem de venditione mulierum alienarum, duobus mensibus presbyter. diaconus. subdiaconus, & cæteri ad altaris ministerium iudicis pœnitere debent. 1. quæst. 1. quicquid inuisibilis

35 Est, quòd sortilegus 40. diebus pœniteat. extra de sortileg. requisiti.

36 Est, quòd qui videt in altri oculo, pœniteat duobus annis. extra de sort. ex tenorem.

37 Est de stillatione guttæ aquæ in altaris cadentis super terrã, vel aliquid aliud propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere 40. diebus. Si vero in super patino altaris pœniteat 4. diebus. de consecr. dist. 2. c. in quo negligentiam.

38 Est, quòd si aliquis cuomit Eucharistiam propter ebrietatem & vomitum, miles, pœniteat 40. diebus. Si clericus vel monachus, vel presbyter, uel diaconus, pœniteat 20. diebus. Si episcopus, pœniteat 30. diebus. & debet cuomitum combuti. & in altaris collocari. Si vero causa infirmitatis euomuerit 7. diebus pœniteat. de consecr. dist. 2. si quis propter ebrietatem.

39 Est quãdo mus corrodit, vel comedit corpus Christi, de pœnitentia huius alias inquire, ubi ut notata. de cons. dist. 11 circa finem.

40 Est, q̃ qui domũ vel aream voluntarie incendit, sublata uel incensa omnia restituat, & tribus annis pœnitent. extra de iniur. si quis domum. Commentator ait q̃ si ex odio, vel in ira hoc fecerit ex õmunicari debet, nec absolui nisi satisfecerit, & in tantum q̃ gnem de extero nõ apponet. In pœnitut autem ibi, ut Hieroclyn annotat in Hispania ueniat in Dei cultum, anno integro ibi morando. Si quis autem archiepiscopus uel episcopus hoc fecerit, damnu restituat, & ab officio episcopali per annũ abstineat 2. q.5. publicam. Hodie aut postquam fiunt denuntiati, non possunt, citra fidem Apostoli-

cam absolui extra de sent. excom. tua nos. Imo rex, loquitur de incendiarijs indistincte, postquam sunt publicati. Et Bar. hoc idem dicit expresse, & Grat. ext. de sent. excom. quicunque. & Gof. licet Ro. contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in ciuitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subijcitur bestijs, si sit in aliquo gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur. ff. de incendio. & nauf. l. fin. Qui vero alibi, ut in villis, vel castris remissis, ibidem ædes positas combusserint, si hoc dolo fecerit, comburetur. Et hoc intelligendum secundum Hostien. si sit humilis. Si tamen hoc ex sua negligentia contigerit, relarciet damnum, uelsi minus idoneus sit, parum vel leuiter castigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur, ut ibidem dicitur. l. qui ædes.

41 Est, quòd qui dederit uel acceperit cõmunionem ab hæretico, & nescit hoc esse prohibitũ ab ecclesia, & postea intelligit. pœniteat vno anno. Si autem sciuit, & neglexit, pœniteat 10. annis, vel secundum quosdam 7. vel secũdum alios 5 Qui vero permittit hæreticum missam celebrare in Ecclesia catholica per ignorantiam iuris, pœnitet 40 diebus. Si pro reuerentia eius per annum pœniteat. Si pro damnatione ecclesiæ catholicæ, & pro consuetudine Romanorum proijciatur ab ecclesia sicut hæreticus, si sit impœnitens, alioquin pœniteat 10 annis. Si autem relicta ecclesia ad hæreticos transierit, & alios ad hoc induxerit. pœniteat 12 annis, tribus extra ecclesiam. 7. inter audientes. duobus extra communionẽ, & sic duodecimo anno communionem, & eucharistiam percipiat 24. q.1. si quis dederit.

42 Est, quòd patronus qui vult ecclesia dispoliat, uno anno pœniteat. 17. q. 4. si quis.

43 Est, q̃ qui domum, fontem, magicis, & incantationibus lustrat, uel aliud facit, & qui ei hoc consulit, annis 5. pœnitet. extra de maleficijs. & si non fecerit.

44 Est, q̃ qui pacem cum proximo suo non facere iurauit, tamdiu pœniteat, & ad pacem redeat. 22. q. 2 [illegible]

45 Est, q̃ periurium, adulterio, homicidio, danda pœnitentia [illegible] & similiter pro fornicatione, licet non [illegible] pœnitentia imungatur. [illegible] predicandum. 55. [illegible] §. sequitur.

46 Est, q̃ qui scienter rebaptizat, annis pœniteat: & ferra 4 [illegible] & [illegible] quadragesimæ. & si [illegible] pro [illegible] corporis obtinendi, ut extra. de [illegible] tribus annis pœniteat. de cons. dist. 4. quibus. & tales quibus baptizatur, vel confirmatur, de foro ecclesiæ, & regitur fieri irregularis dist. 56. nullum. Dei gratia autẽ talium habeatur. de cons. dist. 4. eos. Cæterum capituli sententiam præterimitto gratia brevitatis.

47 Est, quòd qui vxorem adulteram cognoscit antequam pœniteat, 3 annis pœnitet 21. q. 3. si quis secundo. Qui vero cognoscit eam pœnitentem ante pœnitentiæ peractam, pœniteat 2 annis. ca. q. si quis primo. Quo modo vero, sententia mitigenda sit mulieri partum alterius suppositum, vel etiam de non suo viro conceptum habenti extra de pœnit & remiss.

Ad regulas igitur prædictas inspiciẽdo, potest studiosus indagator procedere ad pœnitentias, pro diuersis criminibus, secundum canones imponendas, & ex causa considerata circumstantijs vt dictum est supra, moderari poterit eas. Licet ab ipsis canonibus circumstantiæ sint diligenter attendendæ, primo, inter tales qualitates personarum, & præcipue utrum sit persona honorata aut [illegible] tum honestas. Nam circa tales peccatores debet [illegible] sacerdos, & regitur ter, metalem pœnitentiam eis imponat, prout [illegible] his, quibus sunt auctoritates, præcipuum hæc, maxime

circa

eirta coniugatos: vnde ſi ferus ſit, & timore peccauerit, obediens domino ſuo in atrociotibus, eſt mitius puniendus. 22. q.1. qui compulſus. obedire iã non tenebatur in talibus. 11. q.3. ſi dñs. Si autem voluntarie peccauerit corpore punietur, ẽt acrius. quã alius. 24.q.1. qui contra pacẽ. Nec eſt ſeruo iniungẽda peregrinatio, per quam Dñs eius, qui non eſt in culpa, illius ſeruitio defraudetur ext. de ſent. exc. relatum. Si vero liber ſit, tota pœnitẽtia canonis, ſi poteſt facere, debet imponi. 16.q.1. ſacerdotes pœnitentiam. Sed ex cauſa poterit eam presbyter moderari.

Conſiderandum etiam erit vtrum ſit perſona noua in fide, quia nouis in fide minor dẽt ẽt pœnitentia imponi. extra de pœ. & re. Deus qui. Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarum circunſtantiæ, de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia breuitatis.

Sciendum autem, q̃ in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ 2.4.& 6.ditt. 81. presbyter. de conſect. d. 3. ieiunia. Aliquid tamen, vt dicit Rom. pro 2. feria ponunt ſabbatum.

Inſuper notandum eſt, q̃ ſi pœnitentia in pane, & aqua imponatur nõ hãti panẽ, põt loco panis leguminib. & piſciculis vetici: & ẽt alijs, ſi neceſſitas illud requirat, ext de pœ & re. licet. in tex. & gl. alias non licet.

Ieiunia an poſſint redimi.

Notandum ẽt ſecundum Ioan. ſi pœnitentia ſit impoſita a canone, liberatur quis a ieiunio dando denariũ, vel legendo pſalterium propria auctoritate. Immo. vero dicit, q̃ ieiunia neceſſaria, vt quatuor temporum, & huiuſmodi non poſſunt redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa, voluntaria vero redimi poſſunt, etiam ſine auctoritate ſuperioris.

Ad hoc ẽt nota, q̃ vbi imponitur pœnitentia aliquot annorum, ſiue quadrageſimarum, nec additur quomodo quis debet pœnitere, hoc relinquitur arbitrio presbyteri, cum pœnitentiæ ſint arbitrariæ, vt dictũ eſt ſup. ipſe enim presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam ſecundum canones. o. di. de his clericis. extra de homi. ca. 2. & in multis alijs iuribus. Et ſic intelligitur illud. extra de accuſ. accuſati. & de ſpon. dilectus & ſimilia.

Explicunt Canones pœnitentiales.

CANONES SANCTORVM APOSTOLORVM
Per Clementem a Petro Apoſtolo Romæ ordinatum epiſcopum in vnum congeſti.

1 EPISCOPVS a duobus, aut trib. epiſcopis ordinator.

2 Presbyter ab vno epiſcopo ordinator, itẽ diaconus, & reliqui clerici.

3 Si quis epũs, aut presbyter pter ordinationem Dñi, q̃ de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac, aut pro vino ficerã, aut confecta quædã, aut aues, aut aliqua animalia, aut legumina ſupra altare obtulerit, vt qui contra ordinationẽ Domini faciat, deponitor: excepto noue frumento, & vua, opportuno tempore. Præterea licitum non eſſe aliud quid piam admouere ad altare, quam oleum in candelabrum, & incenſum oblationis tempore.

4 Omnium aliorum pomorum primitiæ epiſcopo, & presbyteris domum mittuntor, non ſuper altare. manifeſtum eſt autem quod epiſcopus, & presbyteri inter diaconos, & reliquos clericos eas diuidunt.

5 Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, vxorẽ ſuã prætextu religionis non abijcito: ſi abijcit, ſegregator a communione: ſi perſeuerat, deponitor.

6 Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſæculares curas non ſuſcipito, alioquin deponitor.

7 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſanctum diem Paſchæ ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, deponitor.

8 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta, non communicauerit cauſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, a communione excluditor, tanquam qui populo auctor offenſionis fuerit, & mota contra eum ſuſpicione, qui obtulit.

9 Quicumque fideles eccleſiam ingrediuntur, & ſcripturas audiunt, neque apud preces, & ſanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in eccleſia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

10 Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iſte communione priuator.

11 Si quis cum depoſito clerico, vt cum clerico, preces coniunxerit, deponitor & ipſe.

12 Si quis clericus, aut laicus a communione ſegregatus, ſeu nondum in communionem receptus, ad aliã profectus ciuitatem, ſine commendatitijs literis receptus fuerit, a communione excluditor tam qui recepit, quam qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

13 Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit, alteri inſilire netas eſto, licet a pluribus ad hoc compellatur, niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe q̃ plus lucri, & vtilitatis his qui illic conſtituti ſunt, verbo pietatis conferre poſſit, neque hoc tamen a ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

14 Si quis presbyter, aut diaconus, aut quicunque tãdem de clericorum cõſortio, relicta parochia ſua in aliã ſe contulerit, & omnino tranſmigratione facta præter voluntatem ſui epiſcopi in alia parochia moram traxerit, hunc iubemus, ne porro in miniſterio publico ſit eccleſiæ: maximè ſi accerſente ipſum epiſcopo eius, redire contemnat, perueſſo illic ordine perſeuerans, vt laicus tamẽ ibi locorum in communione admittitor.

15 Quod ſi epiſcopus, ad quem acceſſerint, pro nihilo reputata vacationis a miniſterio eccleſiaſtico pœna, quæ contra eos definita eſt, ipſos vt clericos ſuſceperit, a communione excluditor, vt peruerſi ordinis magiſter.

16 Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptijs, aut concubinam habuit, is epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

17 Qui viduam duxit, aut diuortio ſeparatam a viro, aut meretricem, aut ancillam, aut aliquam, quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis, epiſcopus, presbyter, aut diaconus, aut denique ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

18 Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam, cleri-

eus effenon potest.

19. Clericus, qui fideiussiones det, deponitor.

20. Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutionem amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitor episcopus.

21. Qui sibi virilia amputauit, clericus non efficitor, sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

22. Si quis, cum clericus esset, virilia sibi ipsi amputauerit, deponitor, homicida etenim sui ipsius est.

23. Laicus, qui seipsum mutilauit, per tres annos a cõmunione eijcitor puta, quia ipse vitæ suę potuit insidias.

24. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehẽsus, dẽponitor, non tamen a communione excluditor. Dicit enim scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni consimiliter, & reliqui clerici subduntor.

25. Ex his, qui cælibes in clerum peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum, & cantores (si velint) nuptias contrahant.

26. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorẽ ipsius per huiusmodi vult insuetere, deponi præcipimus. Nusquam enim dominus hoc nos docuit. Imò vero contra, cum ipse percuteretur, non repercutiebat: cum lacesseretur conuicijs, non regerebat conuicium; cum pateretur, nõ comminabatur.

27. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus ob certa crimina iustè depositus, attingere ministerij, quod aliquando tractauerat, præsumpserit: omnino hic ab ecclesia abscinditor.

28. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus pecuniæ interuentu hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui eum ordinauit, & omnino a communione abscinditor, quemadmodum Simon magus a me Petro.

29. Si quis episcopus sæcularium magistratuum familiaritate vsus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit, deponitor, segregãtor quoq; a communione, quicunq; cum ipso communionem habent.

30. Si quis presbyter, proprium aspernatus episcopũ, seorsum conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine episcopum in pietate, ac iustitia cõdemnarit, deponitor, quasi qui principatũ ambiat: tyrannus enim est. Consimiliter, & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici vero a communione segregantor. Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam episcopi exhortationem fiunto.

31. Si quis presbyter, aut diaconus per episcopum a communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto susceptum, quam ab eo, qui ipsum a communione excluserit; nisi forte fortuna episcopus, qui ipsum a communione segregauit, defunctus sit.

32. Nemo peregrinorum episcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitijs suscipitor literis, & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vocantor. Et quidem si prædicatores pietatis fuerint, suscipiuntor: sin minus, vbi necessaria ipsis suppeditauerit is, ad communionem, & vlteriorem ipsos consuetudinem non admittote. multa enim per obreptionem fiunt.

33. Cuiusque gentis episcopos oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite neque sine vllius voluntate quicquam agere insolitum. illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad parochiam eius, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque ille citra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum, in sancto spiritu.

34. Episcopus extra terminos suos in ciuitatibus, & regionibus sibi non subiectis, ordinationes facere non præsumito. Si vero præter voluntatem eorum, qui ciuitates illas, aut regiones detinent, id fecisse conuictus fuerit, deponitor tam ipse, quam etiam ij quos ordinauit.

35. Si quis ordinatus episcopus ministerium, & curam populi sibi commissam non susceperit, hic a cõmunione seiunctus esto tamdiu, donec susceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem, & presbyter, & diaconus. Si uero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit; maneto ipse quidem episcopus, clerus uero eius ciuitatis a communione segregator, eo quod tam inobedientem populum non corripuerint.

36. Bis in anno episcoporum celebrator synodus, ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocãto. neque non in ecclesijs incidentes cõtradictiones dirimunto: semel quidem quarta feria † Pentecostes secundo duodecima Hyperberetei.*

† al. hebdomadæ.

* hyperberetæus apud Græcos, & Macedones. Octob. Gr. cè dictus.

37. Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto, quidpiam ex ijs sibi tanquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato: non tamen horum prætextu res ecclesiæ euertito.

38. Presbyteri, & diaconi absque voluntate episcopi nihil peragunto. ipsius enim fidei populus domini commissus est, & pro eorum animabus ab ipso repetetur ratio.

39. Manifestæ sunto priuatæ res episcopi (si modo & priuatas habet) manifestæ item sunt Dominicæ, ut priuatas quidem res episcopus, cum moritur, quibus vult, & quomodo vult relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res episcopi, qui nonnũquam vxorem, & liberos, aut cognatos, aut seruos habet. Iniustum enim est apud Deũ pariter, & homines id, ne ecclesia per ignorationem rerum episcopi damni aliquid sustineat, simul ne episcopus, aut cognati eius prætextu ecclesiæ oblædantur, aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, eiusque mors implicetur diffamationibus.

40. Præcipimus, ut episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ, fidei eius committendæ sunt, multo vtique magis oportuerit, & de pecunijs mandatum dare, vt illius arbitratu dispensentur, neq; non cum timore Dei, summaque sollicitudine per presbyteros, ac diaconos erogẽtur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, & hospitio exemptorum fratrum vsus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam cæteri. Ordinauit enim lex Dei, ut qui altari inseruiunt, de altari nutriantur, quando nec milites nũquam suis annonis arma hostibus inferant.

41. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui uel alea, uel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.

42. Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit: vel desinito, uel a communione seiungitor. Similiter & laici.

43. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vsuras a mutuum accipientibus exigit: vel desinito, vel deponitor.

44. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit, duntaxat a communione suspenditor. Si uero etiam ipsos tanquam clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

45. Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma, aut sacrificiũ suscepcrit, deponi præcipimus. Quæ etenim cõuentio inter Christum, & Belial? aut

quæ

quæ parſcula fideli cum infidelibus.

46 Epiſcopus, aut presbyter ſi cum, qui verum baptiſma habeat, iterum baptizauerit: aut pollutum ab impijs non baptizauerit; deponitor, vt qui crucem, & mortem Domini derideat. Neque diſcernat veros ſacerdotes, a ſacerdotibus impoſtoribus.

47 Si quis laicus, cum ſuam a ſe vxorem abiicit, alteram duxerit, aut ab alio dimiſſam, a communione ſegregator.

48 Si quis epiſcopus, aut presbyter ſecundum ordinationem domini non baptizauerit in Patrem, & Filiũ, & Spiritum ſanctum, ſed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos deponitor.

49 Si quis epiſcopus, aut presbyter in vna initiatione non tres immerſiones, ſed vna duntaxat, quæ in mortem domini detur peregerit, deponitor. Non enim dixit dominus, in mortem meam baptizate: ſed profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

50 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quiuis omnino de ſacerdotali conſortio, naptijs, & carnibus, & vino abſtinuerit, nõ propterea quo mẽs ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, & quod maſculum, & fœminam Deus creauit hominem, ſed diffamationibus laceſſens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, & ex eccleſia reijcitor. Conſimiliter & laicus.

51 Si quis epiſcopus, aut presbyter eum, qui a peccato reuertitur, nõ recipit, ſed reijcit, deponitor, eo quod Chriſtum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem, qui reſipiſcat, gaudium oboriri in cœlo.

52 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, carnibus, & vino feſtinis diebus non vtatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habeat conſcientiam, & multis auctor ſit offendiculi.

53 Si quis clericus in cauponã cibum capere deprehẽſus fuerit, a communione excluditor, excepto tamẽ eo, qui neceſſario in itinere in commune diuerterit hoſpitium.

54 Si quis clericus epiſcopum contumelia affecerit, deponitor, principi enim populi tui non maledices.

55 Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum, aut diaconum a communione ſegregator.

56 Si quis mancum, aut mutum iordumve, aut cæcum, aut cum, cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſanaueri, communione priuator. Conſimiliter & laicus.

57 Epiſcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione ſegregator. Si vero in eo ſocordia perſeuerauerit, deponitor.

58 Si quis epiſcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditauerit, a communione reijcitor, ſin perſeuerat, deponitor, vt qui fratrem ſuum necauerit.

59 Si quis falſo inſcriptos impiorum libros tanquam ſacros in eccleſia ad populi, & clerici corruptionem publicauerit, deponitor.

60 Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non perducitor.

61 Si quis clericus per metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici negauerit, ſi quidem nomen Chriſti, ab eccleſia reijcitor. ſi vero nomen clerici, deponitor, pœnitentia tamen ductus, vel laicus recipitor.

62 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex ſacerdotali conſortio comederit carnes in ſanguine animæ eius, aut a beſtijs abreptum, aut ſuffocatum, deponitor, hoc enim lex prohibuit. Sin vero laicus fuerit a communione excluditor.

63 Si quis clericus, aut laicus, ſynagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingreſſus fuerit, vt preces cum illis coniungat, deponitor, & a communione ſecluditor.

64 Si quis clericus in concertatione aliquem pulſauerit, & vno ictu, ac pulſatione interemerit, deponitor propter temeritatem ſuam. Si vero laicus ſit, arceator a communione.

65 Si quis Dominicum diem, aut ſabbatum, vno ſolo dempto, ieiunate deprehendatur, deponitor, ſin laicus, a communione eiicitor.

66 Si quis virginem ſibi non deſponſatam, admota vi detinet, a communione ſuſpẽditor. Non licitum autem eſto ei aliam ducere, ſed eam detineto, quam ſolicitauit, quamuis paupercula ſit.

67 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſecũdam ab aliquo ordinationem ſuſceperit, deponitor tam ipſe, quam qui ipſum ordinauit, niſi forte conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim a talibus baptizati, aut ordinati ſunt, hi neque fideles, neque clerici eſſe poſſunt.

68 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor ſacrã Quadrageſimam Paſchę, aut quartam feriam, aut Paraſcenem non ieiunauerit, deponitor, præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus ſit, communione priuator.

69 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex clericorum cõſortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem feſtum diem cum ipſis egerit, aut lætitia feſti, nempe azyma, aut aliud huius generis, ab eis ſuſceperit, deponitor, ſi laicus, a communione ſegregator.

70 Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut in ſynagogam Iudæorum in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditor.

71 Si quis clericus, aut laicus ceram, aut oleum, ex ſanctã ſarripiat eccleſia, a communione ſeiungitor.

72 Vas aureum, & argenteum ſanctificatum, aut velamen linteumve, nemo amplius in ſuos vſus aſſumito, iniquum enim eſt. Cæterum ſi quis deprehenſus fuerit, excommunicatione mulctator.

73 Epiſcopum de aliquo per fide dignos accuſatum homines ab epiſcopis vocari neceſſarium eſt. Et ſi quidem comparuerit, & confeſſus conuictusve fuerit: cenſura irrogator eccleſiaſtica. Si vero vocatus non obtemperauerit: ſecunda quoque vice vocator; miſſis duobus ad ipſum epiſcopis. Quod ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit: ſynodus ſuam contra ipſum pronuntiato ſententiam, ne quid tergiuerſando detractandoque iudicium lucrifacere videatur.

74 In dictionem teſtimonij contra epiſcopum, hæreticus non admittitor, ſed neque fidelis, ſi ſolus ſit. In ore enim duorum, aut trium teſtium conſtitet omne dictum.

75 Item non oportet epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neq; enim eccleſiam Dei conferre debet in hæredes. Enimuero ſi quis id fecerit, irrita permanere ordinatio, ipſe autem excommunicatione percellitor.

76 Si quis oculo defectus, aut obtuſo cruce exiſtat: & dignus ſit, epiſcopus efficitor. non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ.

77 Qui uero mutus ſurdusve, & cæcus eſt, epiſcopus non efficitor, non quia oblæſo corpore eſt, ſed ne eccleſiaſtica impediantur munia.

78 Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor, ſed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus uero recipitor, & ſi dignus fuerit, clericus efficitor.

79 Qui ex uita gentili aduenerit, & baptizatus eſt,

aut ex conuersatione prava, cum ipsum non est protinus promoueri in episcopum. Iniurium enim est eum qui non prius specimen, & documentum de se præbuerit, aliorum doctorē existere, nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

30 Dicimus, q̄ non oporteat episcopum, aut presbyterum publicis se administrationib immittere, sed vacare, & commodō se exhibere usibus ecclesiasticis. Animum igitur iducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum.

31 Serui in clerum promouentur citra dominorum uoluntatem: hoc ipsum operatur redhibitionem. Si quando uero seruus quoque gradus ordinatione dignus uideatur, qualis, & noster Onesimus apparuit, & domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegauerint, efficitor.

32 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ vacauerit, & simul utrumque retinere uoluerit, tam officium Romanum, quam functionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, & quæ Dei Deo.

33 Quisquis Imperatorem, aut magistrum contumelia affecerit, supplicium luito, & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, a communione remouetor.

34 Sunto omnibus uobis, clericis simul, & laicis uenerandi, ne sacri libri, veteris quidem testamenti Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filij Naue unus, Iudicum unus, Ruth unus, Regum quatuor, Derelictorum ex libro. dierum, duo, Hester unus: De Machabæorum gestis tres, Iob unus. Psalterium unus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Prophetarum duodecim, unus Esaiæ, Hieremiæ unus, Ezechiel unus, Daniel unus inquisitor autem a nobis extrinsecus, ut adolescentes uestri addiscant. Item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra uero, hoc est noui testamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epistolæ quatuordecim: Petri epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi una, Iudæ una, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ uobis episcopis per me Clementem in libris octo mancupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam scana, quæ in se continent, Et Actiones nostras Apostolorum.

Finis Apostolicorum Canonum Gregorio Haloandro interprete.

Digitized by Google

Flores totius Decreti.

SVMMARIVM SEV Floſculus totius Decreti.

Voniã inter cætera, quæ utilia ſunt, prouidi Legiſtis & Canoniſtis, qui propter temporis breuitatem ſeu libri prolixitatẽ, vel penuriam ſtudere in Decretis ne queunt, hoc opus fore utile. Et quia quæ quis bene ſcit, ita memoriæ commendare non poteſt, quin obliuioni tradantur: ideo ego Ioannes diaconus Hiſpanus, profeſſor iuris canonici & ciuilis, ad ſummariam totius libri, quam breuiſſime potui Deo ſuum auxilium præbente, collegi, quæ flos Decreti merito dici poteſt. Et cum eo quandoque concordantias Decretorum & legũ tam de tex. quam de notatis, ut mihi memoriæ occurrebant inſerendas decreui. Summaque totius libri hæc eſt, quia per partes diuiſus eſt. Et prima pars eſt diuiſa in cap. & diſtinctiones, modos quarum, ſeu intentionem ſigillatim & ſummarie in hoc opere declarabo. Secunda pars eſt diuiſa in 36. cauſas, quarum quælibet habet ſub ſe certas & connumeratas ſpecies, quarum omnium ſolutiones, & ſententiæ in hoc opere breuiter patefiunt. In hac ſecunda parte in 36. cauſas, & quomodo inter ipſas cauſas inſeritur tractatus de pœnitentia, qui a quibuſdam, tertia pars ipſius libri dicitur, quod non placet: quia in 7. di. eſt diuiſus, quarum mens in hoc opere breuiter elaret & aperte. Tertia & ultim. pars eſt de conſecratione, diuiſa in 5. d. quarum mens hic ſummariæ prælibatur. Sumant itaque domini mei Legiſtæ & Decretiſtæ hoc donum ſui amici, quod quamuis exiguum, commendatum tamen ab eis, ſi memores erunt illius dicti quod Philoſophus ait: Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus, &c. Aliqui ponunt hic uerſus. Centum di. & vna, cauſæ ſunt triadena & ſex. Pœna tenet ſeptem, de conſecr. quoque quinque.

Diſtinctio prima.

HVmanum genus duobus modis regitur, &c. Tractaturus in hoc libro magiſter Gratianus de iure canonico, incipiens quaſdam iuris diuiſiones præmittit uſque ad quartam diſt. In primis, prima quæſtio cum auctoritatibus ſequentibus ponit, & probat differentiam, quæ eſt inter ius diuinum, & humanum, ſeu legem diuinam, & humanam, quæ, eſt uſque ad 1. diſt.

Prima diſtinctio ponit differentiam inter ius ſcriptum, & non ſcriptum, & docet certas exceptiones iuris, primo quot modis ſumitur, uel accipitur apud Canoniſtas.

Secunda diſtinctio ponit. & probat differentias inter leges & plebiſcita ſeu conſulta, & de omnibus habetur melius. ff. de iuſt. & iur. & de legi. & conſtit. & ſequ. per totum.

Tertia diſt. docet diffinitiones canonum & differentias eorum.

Quarta diſtinctio ponit & docet cauſam, quare factæ ſunt leges & canones, & qualiter fieri, & promulgari debeant, & quod de eis, vel in eis promulgari debeat de hoc not. C. de legibus per totum.

Quinta diſt. ponit, & exponit differentiam inter ius naturale, & ciuile, & cæteras iura.

Sexta diſtinctio quærit uagando extra materiam aliquantulum, & exponit ſuperfluitatem naturæ, quæ accidit homini in ſomnis an ad peccatum imputetur.

Septima diſtinctio ponit, qui fuerunt auctores iuris, & qualiter incepit ius, & hoc melius. ff. de orig. iur. C. de uet. iur. enuc. per totum.

Octaua diſt. ponit differentiam inter ius naturale, & conſuetudinem, & qualiter conſuetudo cedit iuri naturali, & quod ius naturale uincit alia iura, & de hoc extra de conſue. per totum. ff. de legi. & conſt. l. de quibus. & leg. ſequentib.

Nona diſt. probat, ꝙ quælibet conſuetudines debent cedere iuri naturali, & quod ius naturale præiudicat humano.

Decima diſtin. probatur conſuetudines principum, ſeu leges Canonibus non præponi. ubi autem Euangeliis, atque Canonibus concordauerint, omni reuerentia ſunt dignæ de hoc de ſecun. nupt. c. fi. & de operis noui nun. cap. 1. C. de ſacroſan. eccle. priuilegia.

Vndecima diſtinct. probatur, quod conſuetudo, quæ non obuiat legibus uel canonibus, ſeruanda eſt, & quod conſuetudo prauа cedit legi.

Duodecima diſt. ponit, quod non licet nouitatem inducere, & alterius quam Romanæ eccleſiæ cõſuetudinem ſeruari, & quæ conſuetudo ſit ſeruanda.

Decimatertia diſtinct. ponit, quòd aduerſus ius naturale nulla admittitur diſpenſatio, niſi forte duo mala urgeant, & neceſſarium ſit alterum eligi.

Decimaquarta diſtinctio quærit & ſoluit, utrum liceat nobis minora peccata committere, ut alij grauiora uitent, & dicit quod non de hoc 22. quæſt. 2. ne quis arbitretur.

Decimaquinta diſt. ponit originem & auctoritatem eccleſiaſticarum conſtitutionum, & quæ opuſcula ſunt admittenda

Decimaſexta diſtinct. ponit, quod canones apoſtolorum ſunt recipiendi, & non inter apochrypha numerandi, & generalia concilia, & quorum tempore celebrata ſunt, & quorum auctoritas præmineat.

Decimaſeptima diſtinctio ponit, ꝙ generalia concilia non ſunt congreganda, nec habent uim niſi auctoritate Apoſtolicæ ſedis.

Decimaoctaua diſtinctio tractat de concilijs archiepiſcoporum, in quibus tractabantur cauſæ antiquitus, ut hic docetur, & cæterorum prælatorum maxime epiſcoporum, & quo tempore celebrandæ ſunt, & quantam uim habeant.

Decimanona diſt. docet & probat, quod eccleſiaſticæ epiſtolæ canonibus conciliorum pari iure adæquandæ ſunt.

Vigeſima diſtin. probatur, quod decretis Romanorum pontificum, & ſacris canonibus conciliorum eccleſiæ negotia terminantur in quibus terminandis poteſtas, & ſcientia neceſſaria eſt, & in quantum præemineant decreta & canones expoſitionibus aliorum, qui ſacram paginam gloſſarunt. & ſic an dicta expoſitorum ſacræ paginæ præferantur conſtitutionibus Papalibus.

Vigeſimaprima diſtin. probat, qui ſunt executores miniſtri canonũ a maiori, uſque ad infimum ℔ & differentias miniſtrorum locorũ aſſignat probans, quod maior a minori iudicari non debet & de eccleſiaſticis ordinibus, & ipſorum ordine.

Vigeſimaſecunda diſt. docet, quod inter omnes eccleſias Romana obtinet principatum, & quod ſunt quatuor patriarchales ſedes, & de ordinatione maiorum eccleſiarum, & primatu Romanæ Eccleſiæ.

Vigeſimatertia diſt. probat, & docet, qualiter quis miniſterium eccleſiæ Dei promoueri & ordinari debet incipiens a ſummo Pontifice, uſque ad inferiorem gradum, uel ordinem, qui pſalmiſta appellatur.

Vigeſimaquarta & quinta diſtinct. probat, quid ad epiſcopum, & quid ad unumquemque inferiorem per-

pertinent & sic de clericorum ordinatorum examinatione, & q̃ qui est ep̃s sine crimine debet esse, & ibi incipit regula apostoli missa ad Timothæum sub illo capitulo, nunc videndum. & quot modis crimen accipitur, quæ regula apostolica 13. habet capitula, quæ prosequitur usque ad 49. d. & hic prosequitur primum c. in 5. nunc autem. & per singulos eitca ordinandos.

Vigesimasexta distinctione probatur, quod ordinandi in episcopũ, vel sacerdotem, debẽt esse vnius vxoris viri, & quod bigamia non tollitur per baptismum, sed peccata delentur, & incipit ibi 2.ca. Apostoli. & de eo tractat usque ad 25. dist.

Vigesimaseptima distinctio probat quod nolentes vouere continentiam ad sacros ordines promoueñdi non sint, assignans differentiam inter votum simplex & solenne, & quod promoti ad sacros ordines nec contrahere matrimoniam, nec iam contracto uti possunt.

Vigesimaoctaua distinctio probat, quod clericis habere uxorem nõ licet in ecclesia occidentali, addens de subdiaconatu, qui olim prohibitus non erat, & in qua ætate, & in quibus ordinibus promouendi sunt, & utrum laicus in episcopum promoueri possit in ca. de sua, & quod laici de clericis etiam malis iudicare nõ debent.

Vigesimanona distinctione probatur per plura capitula, quod ex causa, loco & tempore consecrãdi sunt canones, per hoc intendens inducere ad concordiam multa capitula, quæ in trib. præmissis proxima dist. discordare videbantur, quorum quidam dicebant, quod clerico licet habere uxorem, quidam a contrario asserebant.

Trigesima dist. probat, extra in terminis de eo quod dicit proxima dist. quod ex causa interpretandi sunt canones.

Trigesimaprima distinctio probat, & ponit exẽpla in terminis, qualiter clerici continere debent. & in fine concludit quod ab omnibus est seruanda cõtinentia, preter quam ab orientalibus, & dicit q̃ cõtinentia clericorum cepit ex tempore, & ponit de causa continentiq̃, ponens de superstitionib. quorundam hæreticorum coniugia, & quædam alia detestantium.

Trigesimasecunda distinct. probat reprobando incontinentiam, & quod a clerico incontinenti non sunt audienda diuina offic. postea probat contrarium, & illud tenet. Item probatur, quod laicus uxoratus potest ex dispensatione habere beneficium, & de eohabi. clericorum & mulierum tractat.

Trigesimatertia dist. probat, quod non solum illi, qui duas uxores habent promouendi non sunt: sed & ille qui unam uxorem habuit, & alteram concubinam, nisi ex dispensatione, uel uxorem tantum meretricem ad sacros ordines promouendus non est, uel illi, qui morbo epileptico, vel dæmoniaco furore, uel simili, quandoque laborant, seruata dist. ibidem posita in notaris.

Trigesimaquarta distinctio ponit, quod oportet episcopum uitare nimiam familiaritatem domesticarum personarum, & quod non licet venari, & iterũ reuertitur quod non licet clerico habere concubinam uel uxorem meretricem, etsi laico licet habere concubinam, i. uxorem non solenniter ductam.

Trigesimaquinta distinctio probat quod ordinandum in episcopum oportet esse sobrium, non luxuriosum, & non vinolentũ, & hoc inf. dist. & ponit de pœna ebriosorum.

Trigesimasexta dist. probat, quod oportet episcopum prudentem esse, non solum litterarum peritia, sed etiam sæcularium negotiorum dispensatione, & hoc vltimum melius tractat in 39. distinct.

Trigesimaseptima distinctio. quæsit, & ponit quod sæcularibus litteris oportet ordinandum esse eruditum, & vtrum liceat eas addiscere, & respondetur sic, dummodo non ad uoluptatem, sed ad eruditionem eas addiscat, & quare periculosa est ignorantia episcopis, & clericis.

Trigesimaoctaua distinct. probatur quòd litteris debet esse eruditus sacerdos, & canones ignorare non debet, & ultimo reprobat ignorantiam, ponens, quod voluntaria ignorantia omnibus est noxia. & si nesciat loqui bene latinum, non propterea est reprehendendus a scholaribus per e. sedulo.

Trigesimanona distinctio probat, quod scholaribus & sacerdotib. necessaria est notitia sęcularium negotiorum & peritia, & quod nimia simplicitas repellit a promotione, & sunt ibi multa bona capitula approbandum quod bona est scientia.

Quadragesima distin. probat, quod oportet episcopum ornatum esse moribus & uirtutibus, & quod non locus hominem, sed homo locum sanctificat. excepta apostolica sede. & ibi incipit 5. c. apostolicæ regulæ.

Quadragesimaprima distinct. probat quod oportet episcopum esse ornatum in incessu, & habitu. & cibis. de hoc de uita & honestate clericorum. Deus qui.

Quadragesimasecunda dist. probat, quod oportet sacerdotẽ esse hospitalem. extra de præb. de monachis, & quod in hospitalitate non est habenda delectio personarum. Item quod debet esse pudicus. & ibi sunt 6. cap. apostolicæ regulæ.

Quadragesimatertia dist. probat, q̃ episcopus debet habere gratiam docendi, & discretionem, ne aut tacenda proferat, aut dicenda taceat.

Quadragesimaquarta distinct. probat quòd non debet esse episcopus, nec sacerdos, nec clericus in commessationibus, & ebrietatibus, nec in conuiuijs, de hoc extra de ui. & honest. cle. à crapula.

Quadragesimaquinta distinct. probat, quod non debet esse episcopus percussor hominum, non iracibilis, sed patiens. de hoc extra de sent. excommu. uniuersitatis, & eodem titulo, in uoluntate. nec debet per uim homines ad fidem trahere de hoc extra de baptis. & eius effe. maiores. ultra medium, & quod in se disciplinam & misericordiam debet habere.

Quadragesimasexta distin. probat. quod litigiosus non debet esse episcopus, & ponit in principio uerba. Nihil est impudentius arrogantia rusticorum, qui garrulitatem artem putant, & parati ad lites in subiectos tũ deintonant, quòd ex arrogantia superbiæ prouenire manifestum est. Item quòd vsurarij vel maledici promouendi non sunt, & est causa quare non debent esse episcopi: quia tales uel sunt adulatores, vel detractores, uel discordiam seminantes, ut extra de cler. maled. per totum. de excess. præla. per totum.

Quadragesimaseptima dist. probat, quòd cupidus, & usurarius non ordinatur, extra de præben. cum iamdudum, & 47. dist. sicut hi. & quod necesse est quod episcopus sit dispositus bene domui suæ, & sciat suos corrigere quantum in se est, tractat in hac distinct. 11. & 12.

Quadragesimaoctaua d. prohibẽtur neophyti in episcopos promoueri, & quòd ordinate ad ordines ascendendum est. nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum, in ead. di. c. fin.

Quadragesimanona di. ponit casus & rationes, quare criminosi & nitiosi non debeant in ep̃os promoueri, qui in prædicta regula apo-

apostolorum in prædictis locis prohibiti fuerant. distinctio.3. aliquando nouimus, quod cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. deinde ponit cap. in quo demonstrat, quòd cæci & sorte malo, magno, vel parum promouendi non sunt, & qualiter promotus in episcopum vel prælatum viuere debeat ostendit & sub compendio tractat 23. cap. apostolicæ regulæ de quibus præmisit.

Quinquagesima dist. quærit vtrum criminosi post peractam pœnitentiam in propriis ordinibus remanere vel ad maiores gradus ascendere valeant, & probatur quòd sit: quandoque ipso iure, quandoque per dispensationem, vt ibi notatur, quæ est super princip. dist. & eius diffinitione secundum varias opi. de hoc etiam de temp. ord. c. fi. vltimo tractat, de homicidis & publice pœnitentibus ad sacros ordines non promouendos: vt extra de bigamis. cap. 1. & habetur extra de ho. per totum.

Quinquagesimaprima dist. probat ꝙ curiales & rationibus obligati iudices & aduocati promouendi non sunt.

Quinquagesimasecunda distinctio tractat de clerico per saltum promoto, qui in ordine suscepto nō ministrat, nisi prius habeat ordinem quē omisit. de hoc tractat extra de clerico per saltum promoto, per totum.

Quinquagesimatertia distin. probat quare curiales & aliter obligati ordinandi non sunt.

Quinquagesimaquarta distinctio probat, quòd serui & Sarraceni promouendi non sunt, & iudæi non possunt habere mancipia christiana.

Quinquagesimaquinta distin. probat, quòd corpore vitiati, illiterati, bigami, fortilegi, serui promouendi non sunt: vel originariæ conditionis nec solenniter pœnitens, bigamus, & ceteri, &c.

Quinquagesimasexta distinct. probat, quòd ille qui est filius sacerdotis non promouetur, si incontinentiam parentum sectatur, & nisi dispensatione habilis fit.

Quinquagesimaseptima distinctio probat, ꝙ qui baptizatur in ægritudine, non ordinatur: quia eius fides non est voluntaria.

Quinquagesimaoctaua distin. probat, quòd monachus non debet assumi ad regimen ecclesiæ secularis, nisi de licentia sui abbatis, & consensu diœcesani episcopi de hoc plene de capel. mo. cap. 1. & c. seq.

Quinquagesimanona distin. probat ꝙ qui ecclesiasticis disciplinis imbuti non sunt per ordinationem ad summum sacerdotium non aspirent, & sic per gradus fiat ascensus seu per ordines.

Sexagesima dist. probato & ostenso a xl. distin. §. nunc autem. quis possit ad sacerdotium promoueri, & quis non probat, & docet ex quibus ordinibus in archiepiscopum vel præpositum vel episcopum sint eligendi de hoc extra de ætа. & qualit. a multis. & de elect. cum in cunctis.

Sexagesimaprima distinctio probat, quod laici non sunt in episcopos promouendi vel eligendi, sed per singulos ordines sunt eligendi episcopi & probandi, sed laici bene possunt postulari & quod electio est facienda de propria ecclesia si fieri potest de hoc extra de elec. cum inter. &c. cum magistrum, & ꝙ differentia est inter electionem & postulationem, ut in sequenti §. & visitator non potest de rebus ecclesiæ alienare in §. cui.

Sexagesimasecunda distinct. probat, quòd electio episcoporum facienda est per clericos non per laicos: quia populus docendus est, non sequendus, de hoc plenius de cauis possessionis, cum ecclesia.

Sexagesimatertia distinctio probat, quòd nullo modo laici debent se ingerere electioni episcoporum de hoc de elect. quisquis, & capit. sacro, sed electiones iam factæ possunt eis præsentari.

Item quòd electio episcoporū debet fieri intra tres mēses, in quibus sedes vacauerit, & a maiori parte capituli, de hoc extra de electione pro defectu. Et ponit de donatione Ludouici Imperatoris facta Romanæ ecclesiæ, & de iuramento quòd Imperator præstat Papæ.

Sexgesimaquarta distinctio, probatur quo tempore, & quibus præsentibus debent episcopi consecrati, de hoc extra de tempo. ordi. si archiepiscopus.

Sexagesimaquinta distinctio probat quod præsentibus omnibus comprouincialibus episcopis, vel se excusantibus, debet episcopus consecrari ab archiepiscopo, de hoc extra de temp. ordi. si archiepiscopus, & quod primas etiam debet consentire si prouincia habet primatem, de off. ordin. duo in text. & in nota & quòd si omnes episcopi defuerint, ius uniuersitatis tradit vnam.

Sexagesimasexta distinct. probat, ꝙ archiepiscopus ab omnibus comprouincialibus episcopis, est ordinandus, & quòd in consecratione episcopi ad minus debent tres episcopi interesse.

Sexagesimaseptima dist. probat, ꝙ cæteri prælati & chorepiscopi, & sacerdotes possunt ab vno solo episcopo consecrati vel ordinari & ꝙ solus episcopus potest illā honorem conferre, sed non solus auferre, de hoc extra de transac. c. 2. in princip.

Sexagesimaoctaua distinct. probat, ꝙ illi qui sunt ordinati ab illis quos non constat esse episcopos iterum sunt ordinandi. Item de ecclesijs de hoc vtulo de baptismo c. 1. & de consecratione eccle. c. 1 & 2. & quare chorepiscopi sunt remoti, & ꝙ non sunt episcopi, quia minus quam a tribus sunt consecrati.

Sexagesimanona dist. probat, ꝙ prima tonsura clerici de manu abbatis suscipi potest. de hoc ext. de sup. negl. præla. c. 1. & de ætate & quali. cum contingat. nec ab episcopo alterius ciuitatis, nec a suo absolute clericus ordinari debet.

Septuagesima dist probat, ꝙ clericus sine titulo ordinari non debet, & ꝙ clericus non potest habere nisi vnum titulum, per cap. sanctorum, de quo habetur, extra de electio. dudum. & de ætate & qualitate. eam te.

Septuagesimaprima dist. probatur quòd episcopus alterius ciuitatis potest ordinare clericos alienos. cum literis proprij episcopi. de hoc extra de temp. ord.

Septuagesimasecunda distinct. probatur, quòd episcopus non debet dare litteras dimissorias suis clericis nisi rogatus, & ponit formam ipsarum litterarum de quibus habetur, de cler. peregr. per totum, & de cle. non resi. fraternitati.

Septuagesimatertia distinc. probat qualiter litteræ, formatæ & dimissoriæ fiant.

Septuagesimaquarta distin. probatur, quòd clerici inuiti ordinandi sunt per subtractionem beneficiorum, extra de electionibus cum in cunctis, vltra medium. & de ætate & qualitate. capitul. quæris.

Septuagesimaquinta distinct. probatur, quod die dominico debet episcopus consecrari, & intra tres menses, & hoc habetur extra de tempor. ordin. litteras. & ꝙ cæterorum clericorum ordinationes debent fieri in sabbato quatuor temporum, de quo extra de tempo. ordinan. capitul tertio.

Septuagesimasexta distinct. probat quare prædicta quatuor tempora sunt ieiunanda, & quibus temporibus sint celebranda.

Septuagesimaseptima distinct. probat qualiter clerici sunt per gradus ordinandi, & de interstitijs tempo-

temporum, & de ætate ordinandorum vsque ad episcopum.

Septuagesimaoctaua distinctio, docetur, qua ætate sunt sacerdotes ordinandi, de hoc extra de electio. cum in cunctis, & de æta. & qual. per totum.

Septuagesimanona distinctio. probatur, quòd electio summi pontificis fienda est a solis Cardinalibus, de elect. licet, & vnus de Cardinalibus viuente apostolico, electionē non tractet & per quam gradum quis sit promouendus in Cardinalem, & quæ electio præualeat.

Octuagesima dist. docetur, in quibus locis debeant primates & patriarchæ institui. & in quibus episcopi, & ꝙ non multum debet distare vna sedes episcopalis ab altera, de hoc extra de priuil. c. 1. & quo tẽpore primates sunt instituti.

Octuagesimaprima distinc. incipit sub epilogo dare etiam quæ docuit a 25. distin. de regula apostolica, & de hoc tractat vsque ad 28. distin. c. 3. & sub epilogo alio ordine reiterat, cap. apo. regulæ & docet quòd ordinãdus in episcopum debet esse sine crimine, nec dẽt clerici mulierib. cohabitare. & in ipsa docet pro quib. criminibus sint ipsi prælati deponendi, & in monasteriis ponendi, & an ipso facto sint depositi de ui. & ho. per totum.

Octuagesimasecunda distin. docet ꝙ episcopus hic, qui suis manibus laborare non possunt prouidere debet, & videtur repetere illa, vnius vxoris virum, & de cõtinentia clericorum, & de incõtinentia punienda, & de pœnitentia, & dispen. quæ cum eis fieri poterit, & de fornicationis peccato, seu alijs criminibus de hoc extra de iud. at si.

Octuagesimatertia distinct. docetur ꝙ prælatus non solum immunis a peccato esse debet, sed etiam peccatis aliorũ cõsentire non debet: quia error cui non resistitur approbatur, de hoc extra de homi. sicut dignum, & nihil miserius tali prælato.

Octuagesimaquarta distinct. docetur, quod debet esse vigilans circa defensionem pauperum, relevationem oppressorum, & curationem monasteriorũ, & iterum de munditia castitatis, quæ dẽt esse in clericis.

Octuagesimaquinta distin. tractatur de hospitalitate clericorum inquantum est eis necessaria: quia si ab eo inueniantur alieni, iure prohibentur ordinari, extra de prebendis, cum iam dudum.

Octuagesimasexta distin. probatur ꝙ episcopum oportet esse doctorem, vt scias corrigere subditos, & ꝙ doctrina sua debet præseferre sacram scripturam non literas sæculares. Item liberalem patientibus necessitatem, non tamen histrionibus. Item non percussorem, non uenatorem, clementem & compati calamitatibus, non credere facile, operib. illicitis nõ instare, non turpis lucri cupidus sit, subueniat uiduis, pupillis, & oppressis, nec ad vindictam facilis.

Octuagesimaseptima distin. probatur ꝙ uiduis, orphanis, & oppressis episcopus debet dare subsidia & pugillis.

Octuagesimaoctaua distinc. probatur, quòd cuncti cupiditatis causa negotiatores esse non debent, sed pietatis causam curam orphanis, & vicinis impendere. extra ne cler. uel mo. c. 5. de vita & hone. clericorum c. fi.

Octuagesimanona distinct. probat, ꝙ ideo oportet episcopum esse domi suæ bene præpositum, ut sciat in dispensatione veram ecclesiæ regulam esse obseruandã, ꝙ singula officia singulis personis committat: & ꝙ œconomum uel vicedominũ habere debet, & quòd propinquis, vel fauore sibi coniunctis nõ cõmittat ecclesiastica officia, sed sint distincta sacramenta Dei.

Nonagesima dist. probatur, quare religiosus ordinandus est, & qualiter litigiosũ corripiendi sunt & non ordinandi: & quorum oblationes non sunt recipiendæ murmurans & contristans.

Nonagesimaprima distin. probatur qualiter clerici teneantur dicere horas suas: & ꝙ etiam, si sibi sua beneficia non sufficiant, ꝙ possint sibi quærere necessaria artificio suo licito de hoc ext. de cle. uel monac. c. 1.

Nonagesimasecunda dist. probatur ꝙ magis corde quam uocibus cantandum est in ecclesia Dei, & non cum organo, uel melodijs ut populum delectet, sed contrarium de consuetudine seruatur. Item ꝙ episcopi si non recipiuntur a diœcesi sua, possunt in alijs suis parochijs officium presbyteri exercere, & priora officia & beneficia retinere, quousque recipiantur, extra de electio. cum in cunctis.

Nonagesimatertia distinct. probatur, ꝙ obedientiam inferiores maioribus debent, & ꝙ nullus debet communicare inimicis Romanæ ecclesiæ. Item omnes episcopi, qui sunt propinqui ei, debent eam semel in anno uisitare per se, cæteri uero per nuncios extra de iureiuran. ego N. reli. qui minores in ecclesia semper debent subesse maioribus, nisi minor locum maioris teneat, uel temerit, extra de maior. & obedien. capitulo secundo, & capitulo statuimus. & quanta differentia sit inter presbyteros & diaconos & quanta inter episcopos & presbyteros.

Nonagesimaquarta distinctio. probatur, quòd maior in officio potest committere minori vices suas, ita quod legati sedis apostolicæ impediendi non sunt: & impedientes sunt excommunicandi, & quam potestatem habet Archidiaconos super presbyteros parochialium ecclesiarum.

Nonagesimaquinta distinctio. probatur, quod etiam præsentibus episcopis possunt presbyteri, quãuis ei subditi, sacra mysteria celebrare & prædicare, & quòd olim idem erat presbyter & episcopus, & qualiter ipsi episcopi debeant a suis clericis reuereri, quia in ecclesia debent sedere episcopi in sublimiori sede, sed in domo sunt eius socij: & presbyteri chrismate possunt ungere infirmos.

Nonagesimasexta distinctio. probatur, quod laicis etiam imperatoribus non est aliqua tributa facultas ordinandi aliquem, uel iudicandi de rebus ecclesiarum, & qualiter sacerdotium, & imperium sint distincta ab ipso Deo, de hoc extra de iudic. nouit. de maior. & obedient. solitæ. & de donatione Constantini.

Nonagesimaseptima distinctione probatur, quod precibus ecclesiæ imperator & cæteri principes possunt in præsumptores animaduertere, & ecclesiam iuuare de hoc in capitulo primo, de officio ord.

Nonagesimaoctaua distinctione, ostenso superius, quales & qui sint in clericos promouendi, ponit qualiter clerici peregrini & vltramarini sine testimonio. v. episcoporum recipiendi nõ sunt. de hoc extra de cler. peregr. per totum.

Nonagesimanona distinctio. docet iterum, & plenius de primatibus & potestate eorum, qualiter solo nomine differunt a patriarchis, & quod maiores sint episcopis de hoc extra de officio ordinarij, duo & de diuisione prouinciarũ aliquid dicit.

Centesima distinctio tractat de pallio & usu eius, de quo habetur de electione, significasti. & cap. quod sicut. & de transla. capitulo secundo, de vsupal. per totum.

Centesimaprima distinctio. probatur, quod una prouincia non debet diuidi in duas, & hoc extra de præben. maioribus, nec vna prouincia dẽt habere duos archi-

archiepiſcopos. Et finitur prima pars Decreti. Deinde ordinat cauſas, in quarum prima de ſimoniaco, & ordinationibus tractat, eo quod de elec. eccleſiaſtica, & de ordinibus ſuperius ſufficienter monſtratum erat.

Cauſa prima.

Quidam habens filium obtulit eum ditiſſimo Cœnobio, exactus ab Abbate & fratribus, decem libras ſoluit.

HAec eſt prima cauſa tractans de ſimonia, q̃ inter cætera crimina maximum eſt, & in ſequentib. cauſis, de criminal. bus tractabit ſimpliciter, præmittens Grat. has tres cauſas criminales. Et habet hæc cauſa 7. q̃. & incidẽtia quadam extra ſimoniam non reluo interferens.

In prima quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia, Gratianus primo allegat ad probandum q̃ ſic vſque ad §. ſed obijcitur. ſibi ſo contrarium obijcit, & tres fiunt obiectiones quas reſpondet, & reſponſionis auctoritatibus probat, probans quod ordinationes ab hæreticis factæ de modo in forma eccleſiæ teneãt, diſtinguens in ſingulis, inter factam emptionem eccleſiaſticæ & ſacramentum dignitatis, & eam proſequitur uſque ad §. ea his ibi tranſiens ad hæreticos, & de eorum ſacramentis quare conſtat, uſque ad §. conſtat, ibi ad principale propoſitum redit, & tractat de ſimonia, uſque ad, hæc quæſtionis. de hoc ext. de ſimo. per totum. & de renun. alii cum prædicto, circa §. ſecundo. Probat etiam quilibet ſimoniaci remanent in ordinib. ſuis diſpenſatione, & quibus modis, & in tractatu de hæreticis, tractat incidenter de baptiſmo, & eius effectu. de hoc extra de baptiſmo, per totum, & de Euchariſtia de quo ext. de celeb. miſſ. per totum. Tractat etiam incidenter, quod non ſunt ſacramenta in peccatoribus prælatis accipienda, uſque ad §. duo autem. de quo extra, d. ſacra & honeſtate cleric. in fi. deinde accedit ad probandum per cap. quidam dicunt. & obijcitur, q̃ baptiſma, & ordines non conferuntur ab hæretico, dummodo in forma eccleſiæ, ſed non ad effectum vel executionem, niſi ignorantes recipiantur: quatenus bene quo ad executionem & effectum conferuntur, uſque ad §. conſtat. A §. conſtat. vſque ad §. ſicut probatur, quod pro nullo ſacramento recipi poteſt pecunia, nedum pro ordinatione de quo extra de ſimonia non ſatis. & eodem tit. cum in eccleſia. & cap. unum ſit Romana. Poſt modum diſtinguit inter illos, qui ſcienter a ſimoniacis ordinantur: & illos qui ignoranter, & de pœna & ignorantia eorum; in c. ſtatuimus probans in capitulo, ordinationes, quot modis ſimonia committatur: quia aliud eſt munus ob obſequia: &c. & in c. ſunt nonnulli dicens ad unem quæſtionis, q̃ qui ab ordinando, vel eligendo recipit pecuniam, vel dat, puniri debet ſicut qui promittit pecuniam ob accipiendum, vel ob faciendum, aut ob teſtimonium ferendum, uel non ferendum, puniturq̃ quaſi ſimoniam committat, vt ſi. quæſtio. §. videntes.

Secunda quæſtio. quæritur, vtrum pro ingreſſu monaſterij pecunia ſit exigenda, uel etiam exacta perſoluenda? docetur quod non obſtendens primo, quod eccleſia non debet conſtrui, niſi primo dos ei conſtituatur, de hoc extra de eccleſ. ædi. c. pen. Si tamen aliquid huic perſonæ fuerit oblatum, recipi poteſt. de hoc extra de ſimon. & in quæſtionibus in authent. de ſanct. epiſc. §. ſi quis autem clericos. probat inſuper, quod bona eccleſiaſtica non ſunt danda diuitibus, ſed pauperibus, per exemplum clericos & capit. paſtor. qui alios vide vt habeat, & qui bene eligitur eccleſiæ recipere, ſacrilegium committit, & iudicium ſibi manducat, & bibit.

Tertia quæſtio. quæritur, an ingreſſum eccleſiæ vel præbendam emere ſit ſimoniacum. docetur q̃ ſic: quia nec ſpecies, nec ſpiritualibus annexum emere licet, niſi in caſibus de quibus habetur extra ne prælati vices ſuas, quæ la. & hic ibi not. pri. & ſuper capitulo 2. Item de pœnis talium ementium, & vendentium oſtendit, docet etiam, quod ſi iudex pro iudicando pecuniam receperit, ſimoniam committit per cap. vendentes. de hoc extra de vita & honeſtate clericorum, cum ab omni, & innocen. ſuper cap. non ſolum.

Quarta quæſt. quæritur, an paternum crimen filio imputetur, q̃ eo ignorante contiat, eſſe admiſſum, docetur primo, quod ignorantia excuſat multis auctoritatibus nili filij imitantur vitia paterna, nel niſi quantum ad eos pertinet extr. de renun. vltimum pridem, vltra medium. de vſuris. tua ſiſtimus. in §. notandum, inter ignorantiam iuris & facti, & iuris ciuilis & naturalis de hoc habetur. extra de epi. qui re. epi. c. 1.

Quinta quæſt. quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia, uel fungi eo ordine, quem ſic paterna pecunia eſt aſſecutus, probatur quod ſic, dispenſatione renunciando epiſcopatui. de hoc ext. de ſimo. nobis. poſſunt etiam promoueri iſti ignorantes, & etiam dicendum eſt ſi per uim etiam actetur ſimoniam intercedere, ut in c. ſi.

Sexta quæſt. quæritur, vtrum illi, qui ab iſto ſimoniaco ignoranter ordinem receperunt ſint abiiciendi? reſpondetur q̃ non, per ca. ſi quis. quod eſt in 1. q. huius cauſæ. ſi quis a ſimoniacis. Item docetur in eadem quæſtione, quod dato aliquid ut eligantur, uel ut electio eius confirmetur, ſimoniacum eſt per cap. ſicut ex tenuitus. & C. de epiſc. & cler. ſi quem quidem.

Septima quæſtio. quæritur, an iſte renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiẽdus in rerum in epiſcopali dignitate ſuadente eccleſiæ neceſſitate, uel utilitate, & ibi ſuper §. niſi rigor. tractatur de diſpenſatione ad plenum, tractatur etiam de hæreticis quando reuertuntur ad eccleſiam, & qualiter, & ſub qua forma recipiendi ſunt, & quod neceſſaria eſt quandoque diſpenſatio, per capit. diſpenſationes. ad finem probat, qualiter ordinati ab eccleſia ſint ab hæreticis recipiendi, concludens per cap. fi. quod cætera crimina reſpectu ſimoniacæ prauitatis pro nihilo reputantur. de hoc ex de ſim. c. tanta.

Cauſa ſecunda.

Quæritur, quidam epiſcopus delapſu carnis a laico imperitur; Duo monachi, vnus, &c.

ISta cauſa habet 8. quæſtiones. In prima quæſt. tractatur, qualiter circa iudicia, & cauſas in occultis, & qualiter in notorijs ſit procedendum.

Secunda quæ. tractatur, q̃ ſpoliatus ante reſtitutionem ſuis ſpoliatoribus reſpondere non cogitur, de hoc ext. de ordine cognitio.

Tertia quæſt. tractatur, qua pœna feriendi ſunt calumniatores, & de abolitionibus. de hoc ext. de accuſatio. ſuper his. & de collatione.

Quarta quæſt. tractatur. quot teſtes in qualibet cauſa ſufficiant, de hoc melius de teſt. per totum ti. & præſertim in c. licet.

Quinta

nali fedente. In iudicio autem anima presbyter differ[illegible]motiendo rigorem, dispensate poterit ex [illegible]a pœnam spiritualem superiorem. 25 q. 6. pœnitentibus. vt Hostien. Item blasphemus clericus [illegible]xime presbyter, cogatur ad veniam postulandam, quod si noluerit, degradetur. distinct. 10. 46. clerici. ns

Notandum vero, quòd blasphemus secundum leges est decapitandus, ut in auth. ut non iuxu. contra naturam. a medium. col. 6. Secundum vero canonem antiquum clericus erat degradandus, & laicus excõmunicandus. 22. q. 1. si quis per capillum. Hodie vero laicus aget pœnitentiam iuxta dictam, scilicet illius canonis. Statuimus. & hoc si publice blasphemauit. Si autem occulte, non pœnitebit publicè, vt puto. Clericus vero hodie est corrigẽdus pœna arbitraria & occulta, non illa quæ est publica. Clericus enim publicè non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit vel tepidus hoc committerit, locum habet pœna legis scilicet vt laicus decapiteretur in foro ciuili, & in canonico excommunicationem, idem, ecclesiæ ingressus sibi non indicatur. & in morte priuetur ecclesiastica sepultura. Clericus vero degradetur hæc Hostien. tit. de maledictis.

31 Est de presbytero, qui reuelat confessionem, quòd de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ pœnam illius peregrinari. de pœnit. dist. 6. sacerdos.

32 Est, quòd qui in dicendis horis canonicis, & aliis officijs omnino discrepat a consuetudine propriæ metropolitanæ ecclesiæ 6 mensibus priuatur communione, si hoc accidat ex contemptu. 17. distinct. de his.

33 Est, quòd Episcopus, qui ordinat sine iusta causa clericum inutilem, vel turpem in moribus, vel penitus inutilem, absolute suspendatur anno vno. 74. distinctio. cap. 1.

34 Est, quòd episcopus, qui correctionem de venditione fornicationis omittit, annualem, duobus mensibus presbyter. & diaconus. 3. subdiaconus, & cæteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent. 1. quæst. 1. quicquid inuisibilis.

35 Est, quòd sortilegus 40. diebus pœniteat. extra de sortileg. requisiti.

36 Est, quòd qui vadit in astrologiam, pœniteat duobus annis. extra de sort. ex illorum.

37 Est de stilla sorguinis altaris cadentis super terrã, vel aliquid aliud propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere. 40. diebus. Si cecidit super pallio altaris pœniteat 4. diebus. de consecr. dist. 2. c. si per negligentiam.

38 Est, quod si aliquis euomit Eucharistiam propter ebrietatem & voracitatem, laicus, pœnitet 40. diebus. Si clericus vel monachus, vel presbyter, vel diaconus, pœniteat 50. diebus. Si episcopus, pœnitet 60. diebus. & debet euomitura combuti, & cinis altari collocari. Si vero causa infirmitatis euomerit 7. diebus pœniteat. de consecr. dist. 2. c. si quis propter ebrietatem.

39 Est, quãdo mus corrodit, vel comedit corpus Christi, ne pœnitentia huius rei alias inquiratur, ubi ut notatur de consecr. dist. 2. circa finem.

40 Est, q̃ qui domũ vel aream voluntarie incendit, subtracta uel incensa omnia restituat, & tribus annis pœnitent. extra de iniur. si quis domum. Canon tamen dicit, q̃ si ex odio, vel inimicitia hoc fecerit, excõmunicetur, nec absolui debet, nec satisfecerit, & iurauerit q̃ ignem de cætero non apponet. Is punitur autem, vbi, vt Hostiensis ait, ne in Hispaniã audiat in Deiectionis anno integro, vbi mortuus. Si quis autem archiepiscopus vel episcopus hoc fecerit, damnũ restituat, & ab officio episcopali per annũ abstineat 2. q. 5. pessimam. Hodie aut postquam fiunt denunciati, non gaudent, circa fidem Apostolicam absolui extra de sent. excom. tua nos. Imo rex loquitur de incendiarijs indistincte, postquam sunt publicati. Et Bar. hoc idem dicit expresse, & Gra. ext. de sent. excom. quicunque. & Gof. licet Ro. contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in ciuitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subijcitur bestijs, si sit in aliquo gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur. ff. de incen. rui. & nauf. l. fin. Qui vero alibi, vt in villis, vel castris remissis, ibidem ædes positas combussisset, si hoc dolo fecerit, comburetur. Et hoc intelligendum secundum Hostien. si sit humilis. Si tamen hoc ex sua negligentia contigerit, relarciet damnum, vel si minus idoneus sit, parum vel leuiter castigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur, vt ibidem dicitur. l. qui ædes.

41 Est, quòd qui dederit vel acceperit cõmunionem ab hæretico, & nesciit hoc esse prohibitũ ab ecclesia, & postea intelligit, pœniteat vno anno. Si autem sciuit, & neglexit, pœniteat 10. annis, vel secundum quosdam 7. vel secũdum alios 5. Qui vero permittit hæreticum missam celebrare in Ecclesia catholica per ignorantiam iuris, pœniteat 40. diebus. Si pro reuerentia eius per annum pœniteat. Si pro damnatione ecclesiæ catholicæ, & pro conspectu Romanorum proijciatur ab ecclesia non hæreticus, si sit impœnitens, alioquin pœniteat [illegible]nnis. Si autem relicta ecclesia ad hæreticos transierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat 12. annis, tribus extra ecclesiam. 7. inter audientes. duobus extra communionẽ. & sic duodecimo anno cõmunionem, cum oblationem percipiat 2. q. 1. si quis dederit.

42 Est, quòd patronus qui ecclesiã diuidat, vno anno pœniteat. 17. q. [illegible]. 15.

43 Est, q̃ qui dominicam [illegible] magicis, & incantatoribus luctat, vel aliud [illegible] de quo hoc constat, annis 5. pœnitet. 26. q. 5. qui incantatores. & c. non licet.

44 Est, q̃ qui pacem cum proximo facere non vult, annuatim pœniteat, & ad pacem redeat. 22. q. 2. q. vltima. [illegible]

45 Est, q̃ pro periurio, adulterio, homicidio, dantur pro pœnitentia septem anni. & hoc per totam Galliam. 22. q. 1. prædictam. 33. q. 3. hoc quoque. & §. sequenti.

46 Est, q̃ qui scienter rebaptizati [illegible] annis pœniteat: & certa 4. exercitia pœnæ & aquæ iterando, tres quadragesimas faciat. & hoc si fecit pro [illegible] introducendo. Si autem pro [illegible]ditia, desiderio [illegible] corporis obtinendi, [illegible] oportuerit, tribus annis pœniteat, de quibus 4. quibus, & tertijs quibus baptizatur, vel confirmatur. [illegible] de sorte ecclesiæ. 1. & ecclesiæ fieri irregularis. dist. 86. artium. [illegible] Pœna autẽ iudicium habeatur discretionis eius. Cuius corpuli sententiam præterquam gratia breuitatis.

47 Est, quòd qui vxorem adulteram cognouit antequam pœniteat 3. annis pœniteat 2. q. 1. si quis secundo. Qui vero cognouit eam pœnitentiam ante pœnitentiam peractam, pœniteat 2 annis eam. si quis primo. Quando vero sententia mutanda sit mulieri partum alterius supponenti, vel eorum de non suo vitio concipienti, habetur extra de pœnit. & re. offerij.

Ad regulas igitur prædictas inspiciẽdo, potest iudex suo indagine inuestigare à pœnitentibus prædictorum criminibus secundum canones imponendas, & ex causa considerata circumstantijs vt dictum est supra moderari potest eas. Licet ab ipso omnes circumstantiæ sint diligenter attendendæ, primo, inter tam qualitates personæ, & præcipue vtrum vt persona honesta ab aliquo turpi vitio. Nam circa tales pectores debet [illegible] presbyter, ne tales pœnitentias imponat, per quam illis, quibus sunt acquisitæ, præiudicium fiat, maxime

circa

eirca coniugatos,vnde ſi ſeruus ſit,& timore peccauerit, obediens domino ſuo in atrocioribus, eſt mitius puniendus. 22. q.5. qui compulſus. obedire tñ non tenebatur in talibus.11. q.3.ſi dñs.Si autem voluntarie peccauerit corpore punietur,ét acrius. quia alius.24.q.1.qui contra pacẽ.Nec eſt ſeruo iniungẽda peregrinatio, per quam Dñs eius, qui non eſt in culpa,illius ſeruitio defraudetur ext.de ſent.exc.relatum.Si vero liber ſit,tota pœnitẽtia canonis,ſi poteſt facere,debet imponi.16.q.1. ſacerdotes pœnitentiam. Sed ex cauſa poterit eam presbyter moderari.

Conſiderandum etiam erit vtrum ſit perſona noua in fide, quia nouis in fide minor dẽt ét pœnitentia imponi.extra de pœ.& re.Deus qui. Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarum circunſtantiæ, de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia breuitatis.

Sciendum autem, q̃ in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ 2.4.& 6.dist. 81. presbyter.de conſecr.d. 3.ieiunia. Aliquid tamen, vt dicit Rom.pro 2. feria ponunt ſabbatum.

Inſuper notandum eſt,q̃ ſi pœnitentia in pane, & aqua imponatur nõ hñti panẽ,põt loco panis leguminib. & piſciculis vel ci:& ẽt alijs,ſi neceſſitas illud requirat,ext de pœ & re.licet.in tex. & gl. alias non licet.

Ieiunia an poſſint redimi.

Notandum ét ſecundum Ioan.ſi pœnitentia ſit impoſita a canone,liberatur quis a ieiunio dando denariũ, vel legendo pſalterium propria authoritate.Immo.vero dicit,q̃ ieiunia,neceſſaria,vt quatuor temporum, & huiuſmodi non poſſunt redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa, voluntaria vero redimi poſſunt,etiam ſine auctoritate ſuperioris.

Ad hoc ét nota, q̃ vbi imponitur pœnitentia aliquot annorum,ſiue quadrageſimarum, nec additur quomodo quis debet pœnitere, hoc relinquitur arbitrio presbyteri,cum pœnitentiæ ſint arbitrariæ, vt dictũ eſt ſup.ipſe enim presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam ſecundum canones 3.di. de his clericis.extra de homi. c2.2. & in multis alijs iuribus. Et ſic intelligitur illud. extra de accuſ.acuſaſti.& de ſpon.dilectus & ſimilia.

Expliciunt Canones pœnitentiales.

CANONES SANCTORVM APOSTOLORVM
Per Clementem a Petro Apoſtolo Romæ ordinatum epiſcopum in vnum congeſti.

1 EPISCOPVS a duobus, aut trib. epiſcopis ordinator.

2 Presbyter ab vno epiſcopo ordinator,itẽ diaconus,& reliqui clerici.

3 Si quis epũs, aut presbyter pter ordinationem Dñi, q̃ de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac,aut pro vino ficerã, aut confecta quædã, aut aues,aut aliqua animalia,aut legumina ſupra altare obtulerit,vt qui contra ordinationẽ Domini faciat, deponitor:excepto noue frumento,& vua,opportuno tempore. Præterea licitum non eſſe aliud quid piam admouere ad altare, quam oleum in candelabrum, & incenſum oblationis tempore.

4 Omnium aliorum pomorum primitiæ epiſcopo, & presbyteris domum mittuntor,non ſuper altare.manifeſtum eſt autem quod epiſcopus,& presbyteri inter diaconos, & reliquos clericos eas diuidunt.

5 Epiſcopus, aut presbyter,aut diaconus, vxorẽ ſuã prætextu religionis non abijcito: ſi abijcit,ſegregator a communione:ſi perſeuerat, deponitor.

6 Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus,ſæculares curas non ſuſcipito,alioquin deponitor.

7 Si quis epiſcopus,aut presbyter,aut diaconus ſanctum diem Paſchæ ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, deponitor.

8 Si quis epiſcopus,aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta,non communicauerit cauſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam promeretor. Sin minus dixerit, a communione excluditor, tanquam qui populo auctor offenſionis fuerit, & mota contra eum ſuſpicione,qui obtulit.

9 Quicunque fideles eccleſiam ingrediuntur,& ſcripturas audiunt,neque apud preces,& ſanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in eccleſia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

10 Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iſte communione priuator.

11 Si quis cum depoſito clerico, vt cum clerico, preces coniunxerit,deponitor & ipſe.

12 Si quis clericus, aut laicus a communione ſegregatus,ſeu nondum in communionem receptus,ad aliã profectus ciuitatem,ſine commendatitijs literis receptus fuerit, a communione excluditor tam qui recepit, quam qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

13 Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit,alteri inſilire nefas eſto, licet a plurib⁹ ad hoc compellatur,niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe q̃ plus lucri,& vtilitatis his qui illic conſtituti ſunt, verbo pietatis conferre poſſit, neque hoc tamen a ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

14 Si quis presbyter,aut diaconus, aut quicunque tãdem de clericorum cõſortio,relicta parochia ſua in aliã ſe contulerit, & omnino tranſmigratione facta præter voluntatem ſui epiſcopi in alia parochia moram traxerit,hunc iubemus,ne porro in miniſterio publico ſit eccleſiæ: maximè ſi acceſſente ipſum epiſcopo eius, redire contemnat, peruerſo illic ordine perſeuerans,vt laicus tamẽ ibi locorum in communione admittitor.

15 Quod ſi epiſcopus, ad quem acceſſerint,pro nihilo reputata vacationis a miniſterio eccleſiaſtico pœna,quæ contra eos definita eſt, ipſos vt clericos ſuſceperit,a communione excluditor, vt peruerſi ordinis magiſter.

16 Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptijs,aut concubinam habuit,is epiſcopus,aut presbyter,aut diaconus, aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

17 Qui viduam duxit,aut diuortio ſeparatam a viro, aut meretricem,aut ancillam,aut aliquam,quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis, epiſcopus, presbyter,aut diaconus,aut denique ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

18 Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam, cleri-

cus esse non potest.

19. Clericus, qui fideiussiones dat, deponitor.

20. Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutionem amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitor episcopus.

21. Qui sibi virilia amputauit, clericus non efficitor, sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

22. Si quis, cum clericus esset, virilia sibi ipsi amputauerit, deponitor, homicida etenim sui ipsius est.

23. Laicus, qui seipsum mutilauit, per tres annos a cõmunione ejicitor puta, quia ipse vitæ suę posuit insidias.

24. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehẽsus, deponitor, non tamen a communione excluditor. Dicit enim scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni consimiliter, & reliqui clerici subduntor.

25. Ex his, qui cælibes in clerum peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum, & cantores (si velint) nuptias contrahant.

26. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrorẽ ipsius per huiusmodi vult inuertere, deponi præcipimus. Nusquam enim dominus hoc nos docuit. Imò vero contra, cum ipse percuteretur, non repercutiebat; cum lacesseretur conuicijs, non regerebat conuicium; cum pateretur, nõ comminabatur.

27. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus ob certa crimina iustè depositus, attingere ministerũ, quod aliquando tractauerat, præsumpserit: omnino hic ab ecclesia abscinditor.

28. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus pecuniæ intercessu hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui eum ordinauit, & omnino a communione abscinditor, quemadmodum Simon magus a me Petro.

29. Si quis episcopus sæcularium magistratuum familiaritate vsus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit, deponitor. segregãtor quoq; a communione, quicunq; cum ipso communionem habent.

30. Si quis presbyter, proprium aspernatus episcopũ, seorsum conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine episcopum impietate, ac iustitia cõdemnarit, deponitor, quasi qui principatũ ambiat: tyrannus enim est. Consimiliter, & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici vero a communione segregantor. Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam episcopi exhortationem fiunto.

31. Si quis presbyter, aut diaconus per episcopum a communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto susciperi, quam ab eo, qui ipsum a communione exclusit; nisi forte fortuna episcopus, qui ipsum a communione segregauit, defunctus sit.

32. Nemo peregrinorum episcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commẽdatitijs suscipitor literis, & si eas obtulerit, attentius in disquisitionem vocantor. Et quidem si prędicatores pietatis fuerint, suscipiantur: sin minus, vbi necessaria ipsis suppediraueritis, ad communionem, & vlteriorem ipsos consuetudinem non admittote. multa enim per obreptionem fiunt.

33. Cuiusque gentis episcopos oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite neque sine vllius voluntate quicquam agere insolitum. illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad parochiam eius, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque ille extra omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum, in sancto spiritu.

34. Episcopus extra terminos suos in ciuitatibus, & regionibus sibi non subiectis, ordinationes facere non præsumito. Si vero præter voluntatem eorum, qui ciuitates illas, aut regiones detinent, id fecisse conuictus fuerit, deponitor tam ipse, quam etiam ij quos ordinauit.

35. Si quis ordinatus episcopus ministerium, & curam populi sibi commissam non susceperit, hic a cõmunione seiunctus esto tamdiu, donec susceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem, & presbyter, & diacõnus. Si uero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit; maneto ipse quidem episcopus, clerus uero eius ciuitatis a communione segregator, eo quod tam inobedientem populum non corripuerint.

36. Bis in anno episcoporum celebrator synodus, ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocãto, neque non in ecclesijs incidentes cõtradictiones diiimunto: semel quidem quarta feria † Pentecostes secundo duodecima Hyperberetei.* †al. hebdomadæ.

37. Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto, quidpiam ex iis sibi tanquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato: non tamen horum prætextu res ecclesiæ uenundato.

38. Presbyteri, & diaconi absque uoluntate episcopi nihil peragunto. ipsius enim fidei populus domini commissus est, & pro eorum animabus ab ipso repetetur ratio.

39. Manifestæ sunto priuatæ res episcopi (si modo, & priuatas habet) manifestæ item sunt Dominicæ, ut priuatas quidem res episcopus, cum moritur, quibus vult, & quomodo vult relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res episcopi, qui nonnũquam vxorem, & liberos, aut cognatos, aut seruos habet. Iustum enim est apud Deũ pariter, & homines bmul, ne ecclesia per ignorationem rerum episcopi damni aliquid sustineat, simul ne episcopus, aut cognati eius prætextu ecclesiæ obnoxii teneantur, aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, eiusque mors implicetur diffamationibus.

40. Præcipimus, ut episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ, fidei eius committendæ sunt, multo vtique magis oportuerit, & de pecunijs mandatum dare, vt illius arbitratu dispensentur, neq; non cum timore Dei, summaque sollicitudine per presbyteros, ac diaconos erogẽtur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, & hospitio exemptorum fratrum vsus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam cæteri. Ordinauit enim lex Dei, ut qui altari inseruiunt, de altari nutriantur, quando nec milites nũquam suis annonis arma hostibus inferant.

41. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui uel alea, uel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.

42. Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit: vel desinito, uel a communione seiungitor. Similiter & laici.

43. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vsuras a mutuum accipientibus exigit: vel desinito, vel deponitor.

44. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit, duntaxat a communione suspenditor. Si uero etiam ipsos tanquam clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

45. Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma, aut sacrificiũ susceperit, deponi præcipimus. Quæ etenim cõuentio inter Christum, & Belial? aut

quæ

* hyperberetæus apud Æg. populos, & Macedones. Octob. Græcè dictus.

quæ parſcale fideli cum infideli.

46 Epiſcopus, aut presbyter ſi cum, qui verum baptiſma habeat, iterum baptizauerit: aut pollutum ab impijs non baptizauerit; deponitor, vt qui crucem, & mortem Domini derideat. Neque diſcernat veros ſacerdotes, a ſacerdotibus impoſtoribus.

47 Si quis laicus, cum ſuam a ſe vxorem abiicit, alteram duxerit, aut ab alio dimiſſam, a communione ſegregator.

48 Si quis epiſcopus, aut presbyter ſecundum ordinationem domini non baptizauerit in Patrem, & Filiũ, & Spiritum ſanctum, ſed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos deponitor.

49 Si quis epiſcopus, aut presbyter in vna initiatione non tres immerſiones, ſed vna duntaxat, quæ in mortem domini detur peregerit, deponitor. Non enim dixit dominus, in mortem meam baptizate: ſed profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

50 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quinis omnino de ſacerdotali conſortio, naptijs, & carnibus, & vino abſtinuerit, nõ propterea quo mẽs ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, & quod maſculum, & fœminam Deus creauit hominem, ſed diffamationibus laceſſens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, & ex eccleſia reijcitor. Conſimiliter & laicus.

51 Si quis epiſcopus, aut presbyter eum, qui a peccato reuertitur, nõ recipit, ſed reijcit, deponitor, eo quod Chriſtum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem, qui reſipiſcat, gaudium obortri in cœlo.

52 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, carnibus, & vino feſtis diebus non vtatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habeat conſcientiam, & multis auctor ſit offendiculi.

53 Si quis clericus in caupona cibum capere deprehẽſus fuerit, a communione excluditor, excepto tamẽ eo, qui neceſſario in itinere in commune diuerterit hoſpitium.

54 Si quis clericus epiſcopum contumelia affecerit, deponitor, principi enim populi tui non maledices.

55 Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum, aut diaconum a communione ſegregator.

56 Si quis mancum, aut mutum ſurdumve, aut cæcum, aut eum, cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſanauerit, communione priuator. Conſimiliter & laicus.

57 Epiſcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione ſegregator. Si vero in eo ſocordia perſeuerauerit, deponitor.

58 Si quis epiſcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditauerit, a communione reijcitor, ſin perſeuerat, deponitor, vt qui fratrem ſuum necauerit.

59 Si quis falſo inſcriptos impiorum libros tanquam ſacros in eccleſia ad populi, & clerici corruptionem publicauerit, deponitor.

60 Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non perducitor.

61 Si quis clericus per metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici negauerit, ſi quidem nomen Chriſti, ab eccleſia reijcitor. Si vero nomen clerici, deponitor, pœnitentia tamen ductus, vel laicus recipitor.

62 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex ſacerdotali conſortio comederit carnes in ſanguine animæ eius, aut a beſtijs abreptum, aut ſuffocatum, deponitor, hoc enim lex prohibuit. Sin vero laicus fuerit a communione excluditor.

63 Si quis clericus, aut laicus, ſynagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingreſſus fuerit, vt preces cum illis commungat, deponitor, & a communione ſecluditor.

64 Si quis clericus in concertatione aliquem pulſauerit, & vno ictu, ac pulſatione interemerit, deponitor propter temeritatem ſuam. Si vero laicus ſit, arcetor a communione.

65 Si quis Dominicum diem, aut ſabbatum, vno ſolo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor, ſin laicus, a communione eiicitor.

66 Si quis virginem ſibi non deſponſatam admota vi detinet, a communione ſuſpẽditor. Non licitum autem eſto ei aliam ducere, ſed eam detineto, quam ſolicitauit, quamuis paupercula ſit.

67 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſecũdam ab aliquo ordinationem ſuſceperit, deponitor tam ipſe, quam qui ipſum ordinauit, niſi forte conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim a talibus baptizati, aut ordinati ſunt, hi neque fideles, neque clerici eſſe poſſunt.

68 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor ſacrã Quadrageſimam Paſchę, aut quartam feriam, aut Paraſcenem non ieiunauerit, deponitor, præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus ſit, communione priuator.

69 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex clericorum cõſortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem feſtum diem cum ipſis egerit, aut lætitia feſti, nempe azyma, aut aliud huius generis, ab eis ſuſceperit, deponitor, ſi laicus, a communione ſegregator.

70 Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut in ſynagogam Iudæorum in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditor.

71 Si quis clericus, aut laicus ceram, aut oleum, ex ſanctæ ſorripiat eccleſia, a communione ſeiungitor.

72 Vas aureum, & argenteum ſanctificatum, aut velamen linteumve, nemo amplius in ſuos vſus aſſumito, iniquum enim eſt. Cæterum ſi quis deprehenſus fuerit, excommunicatione mulctator.

73 Epiſcopum de aliquo per fide dignos accuſatum homines ab epiſcopis vocari neceſſarium eſt. Et ſi quidem comparuerit, & confeſſus conuictusve fuerit: cenſura irrogator eccleſiaſtica. Si vero vocatus non obtemperauerit: ſecunda quoque vice vocator; miſſis duobus ad ipſum epiſcopis. Quod ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit: ſynodus ſuam contra ipſum pronuntiato ſententiam, ne quid tergiuerſando detractandoque iudicium lucrifacere videatur.

74 In dictionem teſtimonij contra epiſcopum, hæreticus non admittitor, ſed neque fidelis, ſi ſolus ſit. In ore enim duorum, aut trium teſtium conſiſtet omne dictum.

75 Item non oportet epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neq; enim eccleſiam Dei conferre debet in hæredes. Enim uero ſi quis id fecerit, irrita permanero ordinatio, ipſe autem excommunicatione percellitor.

76 Si quis oculo defectus, aut obtuſo cruce exiſtat: & dignus ſit, epiſcopus efficitor. non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ.

77 Qui uero mutus ſurdusve, & cæcus eſt, epiſcopus non efficitor, non quia oblæſo corpore eſt, ſed ne eccleſiaſtica impediantur munia.

78 Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor, ſed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus uero recipitor, & ſi dignus fuerit, clericus efficitor.

79 Qui ex uita gentili aduenerit, & baptizatus eſt,

aut ex conuersatione prius, cum iustum non est protinus promoueri in episcopum. Iniurium enim est eum qui non prius specimen, & documentum de se præbuerit, aliorum doctorē existere, nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

30 Diximus, & non oportere episcopum, aut presbyterum publicis se administrationib immittere, sed vacare, & commodū se exhibere usibus ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum.

31 Serui in clerum promoueantur citra dominorum uoluntatem: hoc ipsum operatur rechibitionem. Si quando uero seruus quoque gradus ordinatione dignus uideatur, qualis, & noster Onesimus apparuit, & domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegauerint, efficitor.

32 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militiæ vacauerit, & simul utrumque retinere noluerit, tam officium Romanum, quam functionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, & quæ Dei Deo.

33 Quisquis Imperatorem, aut magistrum contumelia affecerit, supplicium luito, & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, a communione remouetor.

34 Sunto omnibus uobis, clericis simul, & laicis uenerandi, ac sacri libri, veteris quidem testamenti Mosis quinque, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filij Naue unus, Iudicum unus, Ruth unus, Regum quatuor, Derelictorum ex libro. dierum, duo, Hester unus: De Machabæorum gestis tres, Iob unus. Psalterium unus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum. Prophetarum duodecim, unus Esaiæ, Hieremiæ unus, Ezechiel unus, Daniel unus inquisitor autem a nobis extrinsecus, ut adolescentes uestri addiscant. Item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra uero, hoc est noui testamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epistolæ quatuordecim: Petri epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi una, Iudæ una, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ nobis episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana, quæ in se continent. Et Actiones nostras Apostolorum.

Finis Apostolicorum Canonum Gregorio Haloandro interprete.

SVMMARIVM SEV Floſculus totius Decreti.

VONIS inter cetera, quæ utilia ſunt, præuidi Legiſtis & Canoniſtis, qui propter temporis breuitatem ſeu libri prolixitatẽ, vel penuriam ſtudere in Decretis ne queunt, hoc opus fore utile. Et quia quæ quis bene ſcit, ita memoriæ commendare non poteſt, quin obliuioni tradantur: ideo ego Ioannes diaconus Hiſpanus, profeſſor iuris canonici & ciuilis, ad ſummariam totius libri, quam breuiſſime potui Deo ſuum auxilium præbente, collegi, quæ ſios Decreti merito dici poteſt. Et cum eo quandoque concordantias Decretorum & legũ tam de tex. quam de notatis, ut mihi memoriæ occurrebant inferendas decreui. Summaque totius libri hæc eſt, quia per partes diuiſus eſt. Et prima pars eſt diuiſa in cap. & diſtinctiones, modos quarum, ſeu intentionem ſigillatim & ſummarie in hoc opere declarabo. Secunda pars eſt diuiſa in 36. cauſas, quarum quælibet habet ſub ſe certas & connumeratas ſpecies, quarum omnium ſolutiones, & ſententiæ in hoc opere breuiter patefiunt. In hac ſecunda parte in 36. cauſas, & quomodo inter ipſas cauſas inſeritur tractatus de pœnitentia, qui a quibuſdam, tertia pars ipſius libri dicitur, quod non placet: quia in 7. di. eſt diuiſus, quarum mens in hoc opere breuiter claret & aperte. Tertia & ultim. pars eſt de conſecratione, diuiſa in 5. d. quarum mens hic ſummariæ prælibatur. Sumant itaque domini mei Legiſtæ & Decretiſtæ hoc donum ſui amici, quod quamuis exiguum, commendatum tamen ab eis, ſi memores erunt illius dicti quod Philoſophus ait: Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus, &c. Aliqui ponunt hic uerſus. Centum di. & vna, cauſæ ſunt triadena & ſex. Pœna tenet ſeptem, de conſecr. quoque quinque.

Diſtinctio prima.

HVmanum genus duobus modis regitur, &c.

Tractaturus in hoc libro magiſter Gratianus de iure canonico, incipiens quaſdam iuris diuiſiones præmittit uſque ad quartam diſt. In primis, prima quæſtio cum auctoritatibus ſequentibus ponit, & probat differentiam, quæ eſt inter ius diuinum, & humanum, ſeu legem diuinam, & humanam, quæ eſt uſque ad 1. diſt.

Prima diſtinctio ponit differentiam inter ius ſcriptum, & non ſcriptum, & docet certas exceptiones iuris, primo quot modis ſumitur, uel accipitur apud Canoniſtas.

Secunda diſtinctio ponit. & probat differentias inter leges & plebiſcita ſeu conſulta, & de omnibus habetur melius. ff. de iuſt. & iur. & de legi. & conſtit. & ſequ. per totum.

Tertia diſt. docet diffinitiones canonum & differentias eorum.

Quarta diſtinctio ponit & docet cauſam, quare factæ ſunt leges & canones, & qualiter fieri, & promulgari debeant, & quod de eis, vel in eis promulgari debeat de hoc not. C. de legibus per totum.

Quinta diſt. ponit, & exponit differentiam inter ius naturale, & ciuile, & cætera iura.

Sexta diſtinctio quærit uagando extra materiam aliquantulum, & exponit ſuperfluitatem naturæ, quæ accidit homini in ſomnis an ad peccatum imputetur.

Septima diſtinctio ponit, qui fuerunt auctores iuris, & qualiter incepit ius, & hoc melius. ff. de orig. iur. C. de uet. iur. enuc. per totum.

Octaua diſt. ponit differentiam inter ius naturale, & conſuetudinem, & qualiter conſuetudo cedit iuri naturali, & quod ius naturale uincit alia iura, & de hoc extra de conſue. per totum. ff. de legi. & conſt. l. de quibus. & leg. ſequentib.

Nona diſt. probat, & quælibet conſuetudines debent cedere iuri naturali, & quod ius naturale præiudicat humano.

Decima diſtin. probatur conſuetudines principum, ſeu leges Canonibus non præponi. ubi autem Euangelijs, atque Canonibus concordauerint, omni reuerentia ſunt dignæ de hoc de ſecun. nupt. c. fi. & de operis noui nunc. cap. 1. C. de ſacroſan. eccle. priuilegia.

Vndecima diſtinct. probatur, quod conſuetudo, quæ non obuiat legibus uel canonibus, ſeruanda eſt, & quod conſuetudo prana cedit legi.

Duodecima diſt. ponit, quod non licet nouitatem inducere, & alterius quam Romanæ eccleſiæ cõſuetudinem ſeruari, & quæ conſuetudo ſit ſeruanda.

Decimatertia diſtinct. ponit, quòd aduerſus ius naturale nulla admittitur diſpenſatio, niſi forte duo mala urgeant, & neceſſarium ſit alterum eligi.

Decimaquarta diſtinctio quærit & ſoluit, utrum liceat nobis minora peccata committere, ut alij grauiora uitent, & dicit quod non de hoc 22. quæſt. 2. ac quis arbitretur.

Decimaquinta diſt. ponit originem & auctoritatem eccleſiaſticarum conſtitutionum, & quæ opuſcula ſunt admittenda

Decimaſexta diſtinct. ponit, quod canones apoſtolorum ſunt recipiendi, & non inter apochrypha numerandi, & generalia concilia, & quorum tempore celebrata ſunt, & quorum auctoritas præmineat.

Decimaſeptima diſtinctio ponit, q generalia concilia non ſunt congreganda, nec habent uim niſi auctoritate Apoſtolicæ ſedis.

Decimaoctaua diſtinctio tractat de concilijs archiepiſcoporum, in quibus tractabantur cauſæ antiquitus, ut hic docetur, & cæterorum prælatorum maxime epiſcoporum, & quo tempore celebrandæ ſunt, & quantam uim habeant.

Decimanona diſt. docet & probat, quod eccleſiaſticæ epiſtolæ canonibus conciliorum pari iure adæquandæ ſunt.

Vigeſima diſtin. probatur, quod decretis Romanorum pontificum, & ſacris canonibus conciliorum eccleſiæ negotia terminantur in quibus terminandis poteſtas, & ſcientia neceſſaria eſt, & in quantum præmineant decreta & canones expoſitionibus aliorum, qui ſacram paginam gloſſarunt. & ſic an dicta expoſitorum ſacræ paginæ præferantur conſtitutionibus Papalibus.

Vigeſimaprima diſtin. probat, qui ſunt executores miniſtri canonũ a maiori, uſque ad infimum, & differentias miniſtrorum locorũ aſſignat probans, quod maior a minori iudicari non debet & de eccleſiaſticis ordinibus, & ipſorum ordine.

Vigeſimaſecunda diſt. docet, quod inter omnes eccleſias Romana obtinet principatum, & quod ſunt quatuor patriarchales ſedes, & de ordinatione maiorum eccleſiarum, & primatu Romanæ Eccleſiæ.

Vigeſimatertia diſt. probat, & docet, qualiter quis miniſter in eccleſia Dei promoueri & ordinari debet incipiens a ſumme Pontifice, uſque ad inferiorem gradum, uel ordinem, qui pſalmiſta appellatur.

Vigeſimaquarta & quinta diſtinct. probat, quid ad epiſcopum, & quid ad unumquemque inferiorem per-

pertinent & sic de clericorum ordinatorum examinatione, & q̃ qui est ep̃s sine crimine debet esse, & ibi incipit regula apostoli missa ad Timotheum sub illo capitulo, nunc videndum. & quot modis crimen accipitur, quæ regula apostolica 11. habet capitula, quæ prosequitur usque ad 49. d. & hic prosequitur primum c. in ſ. nunc autem, & per singulos citra ordinandos.

Vigesimasexta distinctione probatur, quod ordinandi in episcopũ, vel sacerdotem, debẽt esse vnius vxoris viri, & quod bigamia non tollitur per baptismum, sed peccata delentur, & incipit ibi 2.ca. Apostoli. & de eo tractat usque ad 25.dist.

Vigesimaseptima distinctio probat quod nolentes vouere continentiam ad sacros ordines promoueñdi non sint, assignans differentiam inter votum simplex & solenne, & quod promoti ad sacros ordines nec contrahere matrimonium, nec iam contracto uti possunt.

Vigesimaoctaua distinctio probat, quod clericis habere uxorem nõ licet in ecclesia occidentali, addens de subdiaconatu, qui olim prohibitus non erat, & in qua ætate, & in quibus ordinibus promouendi sunt, & utrum laicus in episcopum promoueri possit in ca. de sua, & quod laici de clericis etiam malis iudicare nõ debent.

Vigesimanona distinctione probatur per plura capitula, quod ex causa, loco & tempore conseerãdi sunt canones, per hoc intendens inducere ad concordiam multa capitula, quæ in trib. præmissis proxima dist. discordare videbantur, quorum quidam dicebant, quod clerico licet habere uxorem, quidam a contrario asserebant.

Trigesima dist. probat, extra in terminis de eo quod dicit proxima dist. quod ex causa interpretandi sunt canones.

Trigesimaprima distinctio probat, & ponit exẽpla in terminis, qualiter clerici continere debeat, & in fine concludit quod ab omnibus est seruanda cõtinentia, præter quam ab orientalibus, & dicit q̃ cõtinentia clericorum cæpit ex tempore, & ponit de causa continentię, ponens de superstitionib. quorundam hæreticorum coniugia, & quædam alia detestantium.

Trigesimasecunda distinct. probat reprobando incontinentiam, & quod a clerico incontinenti non sunt audienda diuina offic. postea probat contrarium, & illud tenet. Item probatur, quod laicus uxoratus potest ex dispensatione habere beneficium, & de eohabi. clericorum & mulierum tractat.

Trigesimatertia dist. probat, quod non solum illi, qui duas uxores habent promouendi non sunt: sed & ille qui unam uxorem habuit, & alteram concubinam, nisi ex dispensatione, uel uxorem tantum meretricem ad sacros ordines promouendus non est, uel illi, qui morbo epileptico, vel demoniaco furore, uel simili, quandoque laborant, seruata dist. ibidem posita in notaris.

Trigesimaquarta distinctio ponit, quod oportet episcopum uitare nimiam familiaritatem domesticarum personarum, & quod non licet venari, & iterũ reuertitur quod non licet clerico habere concubinam uel uxorem meretricem, etsi laico licet habere concubinam, i. uxorem non solenniter ductam.

Trigesimaquinta distinctio probat quod ordinandum in episcopum oportet esse sobrium, non luxuriosum, & non vinolentũ, & hoc inf. dist. & ponit de pœna ebriosorum.

Trigesimasexta dist. probat, quod oportet episcopum prudentem esse, non solum litterarum peritia, sed etiam sæcularium negotiorum dispensatione, & hoc vltimum melius tractat in 39. distinct.

Trigesimaseptima distinctio. quærit, & ponit quod sæcularibus litteris oportet ordinandum esse eruditum, & vtrum liceat eas addiscere, & respondetur sic, dummodo non ad voluptatem, sed ad eruditionem eas addiscat, & quare periculosa est ignorantia episcopis, & clericis.

Trigesimaoctaua distinct, probatur quòd litteris debet esse eruditus sacerdos, & canones ignorare non debet, & ultimo reprobat ignorantiam, ponens, quod voluntaria ignorantia omnibus est noxia, & si nesciat loqui bene latinum, non propterea est reprehendendus a scholaribus per c. sedulo.

Trigesimanona distinctio probat, quod scholaribus & sacerdotib. necessaria est notitia sęcularium negotiorum & peritia, & quod nimia simplicitas repellit a promotione, & sunt ibi multa bona capitula approbandum quod bona est scientia.

Quadragesima distin. probat, quod oportet episcopum ornatum esse moribus & uirtutibus, & quod non locus hominem, sed homo locum sanctificat. excepta apostolica sede. & ibi incipit 5.c. apostolicæ regulæ.

Quadragesimaprima distinct. probat quod oportet episcopum esse ornatum in incessu, & habitu. & cibis. de hoc de uita & honestate clericorum. Deus qui.

Quadragesimasecunda dist. probat, quod oportet sacerdotẽ esse hospitalem. extra de præb. de monachis, & quod in hospitalitate non est habenda delectio personarum. Item quod debet esse pudicus, & ibi sunt 6. cap. apostol. ex regulæ.

Quadragesimatertia dist. probat, q̃ episcopus debet habere gratiam docendi, & discretionem, ne aut tacenda proferat, aut dicenda taceat.

Quadragesimaquarta distinct. probat quòd non debet esse episcopus, nec sacerdos, nec clericus in commessationibus, & ebrietatibus, nec in conuiuijs, de hoc extra de ui. & honest. clc. à crapula.

Quadragesimaquinta distinct. probat, quod non debet esse episcopus percussor hominum, non iracibilis, sed patiens, de hoc extra de sent. excommu. auiuersitatis, & eodem titulo, in uoluntate. nec debet per uim homines ad fidem trahere de hoc extra de baptis. & eius effe. maiores. ultra medium, & quod in se disciplinam & misericordiam debet habere.

Quadragesimasexta distin. probat. quod litigiosus non debet esse episcopus, & ponit in principio uerba. Nihil est impudentius arrogantia rusticorum, qui garruli tatem artem putant, & parati ad lites in subiectos tũ deintonant, quòd ex arrogantia superbiæ prouenire manifestum est. Item quòd vsurarij vel maledici promouendi non sunt, & est causa quare non debent esse episcopi: quia tales uel sunt adulatores, vel detractores, uel discordiam seminantes, ut extra de cler. maled. per totum. de excess. præla. per totum.

Quadragesimaseptima dist. probat, quòd cupidus, & ulurarius non ordinatur, extra de præben. cum iamdudum, & 47. dist. sicut hi. & quod necesse est quod episcopus sit dispositus bene domui suæ, & sciat suos corrigere quantum in se est, tractat in hac distinct. 11. & 12.

Quadragesimaoctaua d. prohibẽtur neophyti in episcopos promoueri, & quòd ordinate ad ordines ascendendum est. nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum, in ead. di. c. fin.

Quadragesimanona di. ponit casus & rationes, quare criminosi & uitiosi non debeant in epos promoueri, qui in prædicta regula apo-

apostolorum in prædictis locis prohibiti fuerant. distinctio.2. aliquando nouimus, quod cum is qui diplicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. deinde ponit cap. in quo demonstrat, quod cæci & torto naso, magno, vel parno promouendi non sunt, & qualiter promotus in episcopum vel prælatum viuere debeat ostendit & sub compendio tractat 13. cap. apostolicæ regulæ de quibus præmisit.

Quinquagesima dist. quærit vtrum criminosi post peractam pœnitentiam in propriis ordinibus remanere vel ad maiores gradus ascendere valeant, & probatur quòd sit: quandoque ipso iure, quandoque per dispensationem, vt ibi notatur, quæ est super princip. dist. & eius diffinitione secundum varias opi. de hoc etiam de temp. ord. c. ii. vltimo tract. ii, de homicidis & publice pœnitentibus ad sacros ordines non promouendos: vt extra de bigamis. cap. 1. & habetur extra de ho. per totum.

Quinquagesimaprima dist. probat ꝙ curiales & rationibus obligati iudices & aduocati promoueri non sunt.

Quinquagesimasecunda distinctio tractat de clerico per saltum promoto, qui in ordine suscepto nō ministrat, nisi prius habeat ordinem quē omisit. de hoc tractat extra de clerico per saltum promoto, per totum.

Quinquagesimatertia distinc. probat quare curiales & aliter obligati ordinandi non sunt.

Quinquagesimaquarta distinctio probat, quòd serui & Sarraceni promouendi non sunt, & iudæi non possunt habere mancipia christiana.

Quinquagesimequinta distin. probat, quòd corpore vitiati, illiterati, bigami, sortilegi, serui promouendi non sunt: vel originariæ conditionis nec solenniter pœnitens, bigamus, & ceteri, &c.

Quinquagesimasexta distinct. probat, quòd ille qui est filius sacerdotis non promouetur, si incontinentiam parentum sectatur, & nisi dispensatione habilis sit.

Quinquagesimaseptima distinctio probat, ꝙ qui baptizatur in ægritudine, non ordinatur: quia eius fides non est voluntaria.

Quinquagesimaoctaua distin. probat, quòd monachus non debet assumi ad regimen ecclesiæ secularis, nisi de licentia sui abbatis, & consensu diœcesani episcopi de hoc plene de capel. mo. cap. 1. & c. seq.

Quinquagesimanona distin. probat ꝙ qui ecclesiasticis disciplinis imbuti non sunt per ordinationem ad summum sacerdotium non aspirent, & sic per gradus siue ascensus seu per ordines.

Sexagesima dist. probato & ostenso a xl. distin. §. nunc autem. quis possit ad sacerdotium promoueri, & quis non probat, & docet ex quibus ordinibus in archiepiscopum vel præpositum vel episcopum sint eligendi de hoc extra de ætate. & qualit. a multis. & de elect. cum in cunctis.

Sexagesimaprima distinctio probat, quod laici non sunt in episcopos promouendi vel eligendi, sed per singulos ordines sunt eligendi episcopi & probandi, sed laici bene possunt postulari & quod electio est facienda de propria ecclesia si fieri potest de hoc extra de elec. cum inter. &c. cum magistrum, & ꝙ differentia est inter electionem & postulationem, vt in sequenti §. & visitator non potest de rebus ecclesiæ alienare in §. cui.

Sexagesimasecunda distinct. probat, quòd electio episcoporum facienda est per clericos non per laicos: quia populus docendus est, non sequendus, de hoc plenius de cauſa possessionis, cum ecclesia.

Sexagesimatertia distinctio probat, quòd nullo modo laici debent se ingerere electioni episcoporum de hoc de elect. quisquis, & capit. sacro, sed electiones iam factæ possunt eis præsentari.

Item quòd electio episcoporū debet fieri intra tres mēses, in quibus sedes vacauerit, & a maiori parte capituli, de hoc extra de electione pro defectu. Et ponit de donatione Ludouici Imperatoris facta Romanæ ecclesiæ, & de iuramento quòd Imperator præstat Papæ.

Sexagesimaquarta distinctio, probatur quo tempore, & quibus præsentibus debent episcopi consecrari, de hoc extra de tempo. ordi. si archiepiscopus.

Sexagesimaquinta distinctio probat quod presentibus omnibus comprouincialibus episcopis, vel sic excusantibus, debet episcopus consecrari ab archiepiscopo, de hoc extra de temp. ordi. si archiepiscopus. & quod primas etiam debet consentire si prouincia habet primatem, de off. ordin. duo in text. & in nota & quòd si omnes episcopi defuerint, ius vniuersitatis tradit vnum.

Sexagesimasexta distinct. probat, ꝙ archiepiscopus ab omnibus comprouincialibus episcopis, est ordinandus, & quòd in consecratione episcopi ad minus debent tres episcopi interesse.

Sexagesimaprima dist. probat, ꝙ cæteri prælati & chorepiscopi. & sacerdotes possunt ab vno solo episcopo consecrari vel ordinari & ꝙ solus episcopus potest illū honorem conferre, sed non solus auferre, de hoc extra de translat. c. 2. in princip.

Sexagesimaoctaua distinct. probat, ꝙ illi qui sunt ordinati ab illis quos non constat esse episcopos iterum sunt ordinandi. Item de ecclesijs de hoc vtulo de baptismo c. 1. & de consecratione eccl. c. 1 & 2. & quare chorepiscopi sunt remoti, & ꝙ non sunt episcopi, quia minus quam a tribus sunt consecrati.

Sexagesimanona dist. probat, ꝙ prima tonsura clerici de manu abbatis suscipi potest. de hoc ext. de sup. negl. præla. c. 1. & de ætate & quali. cum contingat. nec ab episcopo alterius ciuitatis, nec a suo absolute clericus ordinari debet.

Septuagesima dist probat, ꝙ clericus hinc titulo ordinati non debet, & ꝙ clericus non potest habere nisi vnum titulum, per cap. sanctorum, de quo habetur, extra de electio. dudum. & de ætate & qualitate. eam te.

Septuagesimaprima dist. probatur quòd episcopus alterius ciuitatis potest ordinare clericos alienos. cum litteris proprij episcopi. de hoc extra de temp. ord.

Septuagesimasecunda distinct. probatur, quòd episcopus non debet dare litteras dimissorias suis clericis nisi rogatus, & ponit formam ipsarum litterarum de quibus habetur, de cler. peregr. per totum, & de cle. non resi. fraternitati.

Septuagesimatertia distinc. probat qualiter litteræ, formatæ & dimissoriæ fiant.

Septuagesimaquarta distin. probatur, quòd clerici inuiti ordinandi sunt per subtractionem beneficiorum, extra de electionibus cum in cunctis, vltra medium. & de ætate & qualitate. capitul. quæris.

Septuagesimaquinta distinct. probatur, quod die dominico debet episcopus consecrari, & intra tres menses, & hoc habetur extra de tempor. ordin. litterar. & ꝙ cæterorum clericorum ordinationes debent fieri in sabbato quatuor temporum, de quo extra de tempo. ordinan. capit. tertio.

Septuagesimasexta distinct. probat quare prædicta quattuor tempora sunt ieiunanda, & quibus temporibus sint celebranda.

Septuagesimaseptima distinct. probat qualiter clerici sunt per gradus ordinandi, & de interstitijs tempo-

temporum, & de ætate ordinandorum vsque ad episcopum.

Septuagesimaoctaua distinctio.docetur, qua ætate sunt sacerdotes ordinandi, de hoc extra de electio.cum in cunctis, & de ætat. & qual. per totum.

Septuagesimanona distinctio. probatur,quòd electio summi pontificis fienda est a solis Cardinalibus, de elect.licet,& vnus de Cardinalibus viuente apostolico, electionē non tractet & per quam gradum quis sit promouendus in Cardinalem, & quæ electio prænaleat.

Octuagesima dist. docetur, in quibus locis debeant primates & patriarchæ institui. & in quibus episcopi, & ꝙ non multum debet distare vna sedes episcopalis ab altera,de hoc extra de priuil. c. 1. & quo tēpore primates sunt instituti.

Octuagesimaprima distinc. incipit sub epilogo dare etiam quæ docuit a 25.distin.de regula apostolica, & de hoc tractat vsque ad 28.distin.c. 3. & sub epilogo alio ordine reiterat,cap.apo. regulæ & docet quòd ordinādus in episcopum debet esse sine crimine, nec dēnt clerici mulierib. cohabitare. & in ipsa docet pro quib. criminibus sint ipsi prælati deponendi, & in monasteriis ponendi, & an ipso facto sint depositi de ui.& ho.per totum.

Octuagesimasecunda distin. docet ꝙ episcopus hic, qui suis manibus laborare non possunt prouidere debet, & videtur repetere illa, vnius vxoris virum, & de cōtinentia clericorum, & de incōtinentia punienda, & de pœnitentia, & dispen.quæ cum eis fieri poterit, & de fornicationis peccato, seu alijs criminibus de hoc extra de iud.at si.

Octuagesimatertia distinct.docetur ꝙ prælatus non solum immunis a peccato esse debet, sed etiam peccatis aliorū cōsentire non debet:quia error cui non resistitur approbatur, de hoc extra de homi. sicut dignum, & nihil miserius tali prælato.

Octuagesimaquarta distinct. docetur, quod debet esse vigilans circa defensionem pauperum, relevationem oppressorum, & curationem monasteriorū, & iterum de munditia castitatis, quæ dēt esse in clericis.

Octuagesimaquinta distin. tractatur de hospitalitate clericorum inquantum est eis necessaria: quia si ab eo inueniantur alieni,inre prohibentur ordinari,extra de prœbendis, cum iam dudum.

Octuagesimasexta distin. probatur ꝙ episcopum oportet esse doctorem,vt sciat corrigere subditos, & ꝙ doctrina sua debet præseferre sacram scripturam non literas sæculares. Item liberalem patientibus necessitatem, non tamen histrionibus. Item non percussorem,non uenatorem, clementem & compati calamitatibus, non credere facile,operib.illicitis nō instare, non turpis lucri cupidus sit,subueniat uiduis,pupillis, & oppressis, nec ad vindictam facilis.

Octuagesimaseptima distin. probatur ꝙ uiduis,orphanis, & oppressis episcopus debet dare subsidiū & pugillis.

Octuagesimaoctaua distinc. probatur,quòd cuncti cupiditatis causa negotiatores esse non debent, sed pietatis causam curam orphanis, & vicinis impendere. extra ne cler.uel mo.c.5. de vita & hone.clericorum c.fi.

Octuagesimanona distinct. probat, ꝙ ideo oportet episcopum esse domi suæ bene præpositum, vt sciat in dispensatione ueram ecclesiæ regulam esse obseruandi, ꝙ singula officia singulis personis committat: & ꝙ œconomum uel vicedominū habere debet, & quòd propinquis, vel fauore sibi coniunctis nō cōmittat ecclesiastica officia, sed sint distincta sacramenta Dei.

Nonagesima dist.probatur, quare religiosus ordinandus est,& qualiter litigiosi corripiendi sunt & non ordinandi: & quorum oblationes non sunt recipiendæ murmurans & contristans.

Nonagesimaprima distin. probatur qualiter clerici teneantur dicere horas suas:& ꝙ etiam, si sibi sua beneficia non sufficiant, ꝙ possint sibi quærere necessaria artificio suo licito de hoc ext.de cle. uel monac.c.1.

Nonagesimasecunda dist. probatur ꝙ magis corde quam uocibus cantandum est in ecclesia Dei, & non cum organo, uel melodijs ut populum delectet,sed contrarium de consuetudine seruatur. Item ꝙ episcopi si non recipiuntur a diœcesi sua,possunt in alijs suis parochijs officium presbyteri exercere,& priora officia & beneficia retinere, quousque recipiantur, extra de electio. cum in cunctis.

Nonagesimatertia distinct. probatur, ꝙ obedientiam inferiores maioribus debent, & ꝙ nullus debet communicare inimicis Romanæ ecclesiæ. Item omnes episcopi, qui sunt propinqui ei,debent eam semel in anno uisitare per se, ceteri uero per nuncios extra de iureiuran. ego N. reliqui minores in ecclesia semper debent subesse maioribus, nisi minor locum maioris tenens, uel temerit, extra de maior. & obedien.capitulo secundo, & capitulo statuimus.& quanta differentia sit inter presbyteros & diaconos & quanta inter episcopos & presbyteros.

Nonagesimaquarta distinctio. probatur,quòd maior in officio potest committere minori vices suas, ita quod legati sedis apostolicæ impediendi non sunt: & impedientes sunt excommunicandi, & quam potestatem habet Archidiaconos super presbyteros parochialium ecclesiarum.

Nonagesimaquinta distinctio. probatur, quod etiam præsentibus episcopis possunt presbyteri, quātis ei subditi, sacra mysteria celebrare & prædicare, & quòd olim idem erat presbyter & episcopus, & qualiter ipsi episcopi debeant a suis clericis reuereri, quia in ecclesia debent sedere episcopi in sublimiori sede, sed in domo sunt eius socij: & presbyteri chrismate possunt ungere infirmos.

Nonagesimasexta distinctio. probatur, quod laicis etiam imperatoribus non est aliqua tributa facultas ordinandi aliquem, uel iudicandi de rebus ecclesiarum, & qualiter sacerdotium, & imperium sint distincta ab ipso Deo, de hoc extra de iudic. nouit.de maior. & obedient. solitæ. & de donatione Constantini.

Nonagesimaseptima distinctione probatur, quod precibus ecclesiæ imperator & cæteri principes possunt in præsumptores animaduertere,& ecclesiam iuuare de hoc in capitulo primo, de officio ord.

Nonagesimaoctaua distinctione, ostenso superius, quales & qui sint in clericos promouendi,ponit qualiter clerici peregrini & vltramarini sine testimonio. v. episcoporum recipiendi nō sunt. de hoc extra de cler. peregr. per totum.

Nonagesimanona distinctio. docet iterum,& plenius de primatibus & potestate eorum,qualiter solo nomine differunt a patriarchis, & quod maiores sint episcopis de hoc extra de officio ordinarij, duo& de diuisione prouinciarū aliquid dicit.

Centesima distinctio tractat de pallio & usu eius, de quo habetur de electione, significasti.& cap. quod sicut. & de transla. capitulo secundo, de vsupal. per totum.

Centesimaprima distinctio. probatur, quod una prouincia non debet diuidi in duas, & hoc extra de præben. maioribus, nec vna prouincia dēt habere duos archi-

archiepiſcopos. Et finitur prima pars Decreti. Deinde ordinat cauſas, in quarum prima de ſimoniaco, & ordinationibus tractat, eo quod de elec. eccleſiaſtica, & de ordinibus ſuperius ſufficienter monſtratum erat.

Cauſa prima.

Quidam habens filium obtulit eum ditiſſimo Cœnobio, exactus ab Abbate & fratribus, decem libras ſoluit.

HAec eſt prima cauſa tractans de ſimonia, q̃ inter cetera crimina maximum eſt, & in ſequentib. duab. cauſis, de criminibus tractabit ſimpliciter, præmittens Grat. has tres cauſas criminales. Et habet hæc cauſa, q̃ & incidentia quadam extra ſimoniam noſtro tuo interferens.

In prima quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia, Gratianus primo allegat, à probandum q̃ ſic vſque ad §. ſed obijcitur. ſolida contrarium oſtendit, & tres facit obiectiones quas reſpondet, & reſponſiones auctoritatibus probat, probans q̃ crimen ſimoniæ ab hæreticis facta, dummodo in forma eccleſiæ tenét, diſtinguens in ſingulis, inter facta enim neceſſitatis, & facta ambitionis originis, & eam proſequitur uſque ad §. ex his ibi transiit ad hæreticos, & de eorum lacrameritis vſque conſtat, vſque ad §. conſtat ibi ad principale propoſitum redit, & tractat de ſimoniaca, vſque ad finem quæſtionis. De hoc extra de cenſib. per totum. Et cum [illegible] per §. ſecundo. Probat etiam quæſtio ſimoniaci remanent in ord. ſuis diſpenſatione, & quibuſdam non, & in tractatu de hæreticis, tractat inſtanter de bapt. fmo, & eius effectu. de hoc extra de baptiſmo, per totum, & de Euchariſtia de quo ext. de celeb. miſſ. per totum. Tractat etiam inſtanter, quod non ſunt ſacramenta in peccatoribus præſertim recipienda, uſque ad §. quo autem. de quo extra, de vita & honeſtate cleric. ubi. Deinde accedit ad probandum per cap. quidam dicunt. & obijcitur, q̃ baptiſma, & ordines bene conferuntur ab hæretico, dummodo in forma eccleſiæ, ſed non ad effectum executionem, niſi ignoranter recipiantur; quia tunc bene quo ad executionem & effectum conferuntur, uſque ad §. conſtat. A §. conſtat. vſque ad §. ſicut probatur, quod pro nullo ſacramento recipi poteſt pecunia, nedum pro ordinatione de quo extra de ſimonia non ſatis. & eodem tit. cum in eccleſiæ. & cap. cum ſit Romana. Poſt modum diſtinguit inter illos, qui ſcienter a ſimoniacis ordinantur: & illos qui ignoranter, & de pœna & ignorantia eorum; in c. ſtatuimus. probans in capitulo, ordinationes. quot modis ſimonia committatur: quia aliud eſt munus ob obſequia: &c. & in c. ſunt nonnulli dicens ad finem quæſtionis, q̃ qui ab ordinando, vel eligendo recipit pecuniam, vel dat, punitur debet ſicut qui promittit pecuniam ob acceſſum, vel obſequium, vel ob teſtimonium ferendum, vel non ferendum, punitur quaſi ſimoniam committat, vt ibi quæſtio. ſ. videntes.

Secunda quæſtio. quæritur, utrum pro ingreſſu monaſterii pecunia ſit exigenda, vel etiam exacta perſolutaque? docetur quod non obſtendens primo, quod eccleſia non debet conſtrui, niſi primo dos ei conſtituatur, de hoc extra de eccleſ. ædi. c. pen. Si tamen aliquid hac occaſione fuerit collatum, recipi poteſt. de hoc extra de ſimon. & in quæſtionibus in authent. de ſanct. epiſc. §. ſi quis autem clericos. probat. ibi per, quod bona eccleſiaſtica non tam danda ditioribus, ſed pauperibus, per tot. clericos & capit. patet. qui alias vade vnde habet, & qui beneficium eccleſiæ recepit, ſacrilegium committit, & iudicium ibi manducat, & bibit.

Tertia quæſtio. quæritur, an ingreſſum eccleſiæ vel prebendam emere ſit ſimoniacum, docetur quod ſic: quia nec ſpeciale, nec ſpirituale annexum emere licet, niſi in caſibus de quibus habetur extra de præbendis tuas. quæ lata, & hic not. pri. & ſuper capitulo 2. Item de natalium eventium, & vendentium offendit, docet etiam, quod ſi iudex pro iudicando pecuniam receperit, immunitatem committit per cap. vendentes. de hoc extra de vita & honeſtate clericorum, cum ab omni, & innocen. ſuper cap. non ſolum.

Quarta quæſt. quæritur, an paternum crimen filio imputetur, q̃ eo ignorante contrahat, eſſe admiſſum, docetur primo, quod ignorantia excuſat multis auctoritatibus nili hujusmodi ſuccurritur vitia paterna, nec niſi quatenus ad eos pervenit extr. de regul. vitium pridem, vltra medium, de vſuris. tua nihilominus. in §. notandum, inter ignorantiam iuris & facti, & iuris civilis & naturalis de hoc habetur. extra de epi. qui re. epi. c. 1.

Quinta quæſt. quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia, vel fungi eo ordine, quem ſic paterna pecunia eſt aſſecutus, probatur quod ſic, dispenſative renunciando epiſcopatui, de hoc ext. de ſimo. nobis. poſſunt etiam promoveri iſti ignorantes. & etiam dicendum eſt ſi per vim etiam arctetur ſimoniam intercedere, ut in c. fi.

Sexta quæſt. quæritur, utrum illi, qui ab iſto ſimoniaco ignoranter ordinem receperunt ſint abiiciendi? reſpondetur q̃ non, per ca. ſi quis. quod eſt in t. q. huius cauſæ. ſi quis a ſimoniacis. Item docetur in eadem quæſtione, quod dare aliquid ut eligantur, vel ut electio eius confirmetur, ſimoniacum eſt per cap. ſicut ex tuarum. & C. de epiſ. & cler. ſi quem quæſm.

Septima quæſtio. quæritur, an iſte renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus iterum in epiſcopali dignitate ſuadente eccleſiæ neceſſitate, vel utilitate. & ibi ſuper §. niſi rigor. tractatur de diſpenſatione ad plenum, tractatur etiam de hæreticis quando reuertuntur ad eccleſiam, & qualiter, & ſub qua forma recipiendi ſunt, & quod neceſſaria eſt quandoque diſpenſatio, per capit. diſpenſationes. ad finem probat, qualiter ordinati ab eccleſia ſint ab hæreticis recipiendi, concludens per cap. fi. quod cætera crimina reſpectu ſimoniacæ pravitatis pro nihilo reputantur. de hoc ex de ſim. c. tanta.

Cauſa ſecunda.

Quæritur, quidam epiſcopus delapſu carnis a laico imperitur; Duo monachi, vnus, &c.

Iſta cauſa habet 8. quæſtiones. In prima quæſt. tractatur, qualiter circa iudicia, & cauſas in occultis, & qualiter in notoriis ſit procedendum.

Secunda quæ. tractatur, q̃ ſpoliatus ante reſtitutionem ſibi ſpoliatoribus reſpondere non cogitur, de hoc ext. de ordine cognitio.

Tertia quæſt. tractatur, qua pœna feriendi ſunt calumniatores, & de abolitionibus. de hoc ext. de recuſatio. ſuper his. & de collutione.

Quarta quæſt. tractatur, quot teſtes in qualibet cauſa ſufficiant, de hoc melius de teſt. per totum ti. & præſertim in c. licet.

Quinta

Digitized by Google

nalis sedente. In iudicio autem anima presbyteri dissimulando rigorem, dispensare potest ex misericordia circa pœnam spiritualem superiorem. 25 q. 6. presentibus. haec Hostien. Item blasphemus clericus, maxime presbyter, cogatur ad veniam postulandam, quod si noluerit, degradetur. distinct. 10. 46. clericus.

Notandum vero, quòd blasphemus secundum leges est decapitandus, ut in auth. ut non maxu. contra natu. extra medium. col. 6. Secundum vero canonem antiquum clericus erat degradandus. & laicus excõmunicandus. 22. q. 1. si quis per capitium. Hodie vero clericus agere potest sententiam supradictam, scilicet illius canonis, statutimus. & hoc si publice blasphemauit. Si enim occulte, non pœnitebit publicè, vt puto. Clericus vero hodie est corrigẽdus pœna arbitraria & occulta, nouissima quæ est publica. Clericus enim publice non debet pœnitere. Si autem rebellis fuerit vel antequam hoc committerit, locum habet pœna legis scilicet vt laicus decapitetur in foro ciuili, & in canonico anathematizetur, idem, ecclesiæ ingressus sibi non dicatur. & in morte priuetur ecclesiastica sepultura. Clericus vero degradetur. haec Hostien. tit. de maledicis.

31 Est de presbytero, qui revelat confessionem, quòd de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ pœnitentialis peregrinari. de pœnit. dist. 6. sacerdos.

32 Est, quòd qui in dicendis horis canonicis, & aliis officijs diuinis discrepat a consuetudine propriæ metropolitanæ ecclesiæ 6 mensibus privetur communione, si hoc accidat ex contemptu. 77. distinct. de his.

33 Est, quòd Episcopus, qui ordinat sine iusta causa clericum inutilem, vel rudem mentem, vel penitus inutilem, absolute suspendatur anno vno. 74. distinctio. cap. 1.

34 Est, quòd episcopus, qui correctionem de venditione seminis alterius damnat, duobus mensibus presbyter. 4 diaconus 3. subdiaconus, & cæteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent. 1. quæst. 1. quicquid inutilibus.

35 Est, quòd sortilegus 40. diebus pœniteat. extra de sortileg. requisiti.

36 Est, quòd qui videt in astrolabio, pœniteat duobus annis. extra de sortil. ex literis.

37 Est de stillatione guttæ altaris cadentis super terrã, vel aliquid aliud propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere 30. diebus. Si vermis inuenitur super palmo altaris pœniteat 4. diebus. de consecr. dist. 2. cum per negligentiam.

38 Est, quòd si aliquis committit Eucharistiam propter ebrietatem & voracitatem, vel luxum, pœniteat 40. diebus. Si clericus vel monachus, vel presbyter, vel diaconus, pœniteat 50. diebus. Si episcopus, pœniteat 90. diebus. & debet cum ista combuti, & iuxta altare collocari. Si vero causa infirmitatis euomuerit 7. diebus pœniteat. de consecr. dist. 2. si quis propter ebrietatem.

39 Est, quòd mus corrodit, vel comedit corpus Christi, de pœnitentia huius casus inquire, ubi hæc notata. de cons. dist. 2. circa finem.

40 Est, quòd qui domũ vel aream voluntarie succendit, subducta uel incensa omnia restituat, & tribus annis pœnitent. extra de iniur. si quis domum. Cæterum si ex odio, vel iniuria hoc fecerit, excõmunicari debet, nec absolui nisi satisfecerit, & in tantum quòd ignem de cætero nõ apponet. Imponitur autem. 1. Dist. Hieroselym ante non in Hispania audiat in Dei seruitio, anno integro, vbi morabitur. Si quis autem archiepiscopus vel episcopus hoc fecerit, damnũ restituat, & ab officio episcopali per annum abstineat. 2. q. 8. perlatum. Hodie aut postquam fiunt denunciati, non possunt, citra fidem Apostolicam absolui extra de sent. excom. tua nos. Imo rex, loquitur de incendiarijs indistincte, postquam sunt publicati. Et Bar. hoc idem dicit expresse, & Grat. ext. de sent. excom. quicunque. & Guil. licet Ro. contrarium dicat. Secundum autem leges, qui in ciuitate data opera incendium fecerit, si sit humilis, subijcitur bellis, si sit in aliquo gradu, decapitatur, vel in insulam relegatur. ff. de incend. rui. & nauf. l. fin. Qui vero alibi, vt in villis, vel castris remissis, ibidem ædes positas combusserit, si hoc dolo fecerit, comburetur. Et hoc intelligendum secundum Hostien. si sit humilis. Si tamen hoc ex sua negligentia contigerit, relarciet damnum, vel si minus idoneus sit, parum vel leuiter castigetur. Et nomine ædium omne ædificium continetur, vt ibidem dicitur. l. qui ædes.

41 Est, quòd qui dederit vel acceperit cõmunionem ab hæretico, & nescit hoc esse prohibitũ ab ecclesia, & postea intelligit, pœniteat vno anno. Si autem sciuit, & neglexit, pœniteat 10. annis, vel secundum quosdam 7. vel secũdum alios 5. Qui vero permittit hæreticum missam celebrare in Ecclesia catholica per ignorantiam iuris, pœnitet 40 diebus. Si propter reuerentiam eius per annum pœnitet. Si pro damnatione ecclesiæ catholicæ, & propter consuetudinem Romanorum proijciatur ab ecclesia tanquam hæreticus, si sit impœnitens, alioqui pœniteat 10 annis. Si autem scientia ecclesiæ ad hæreticos transierit, & alios ad hoc induxerit, pœniteat 12 annis, tribus extra ecclesiam. 7. inter audientes. duobus extra communionẽ, & sic duodecimo anno communionem, sacræ oblationem percipiat. 24. q. 1. si quis dederit.

42 Est, quòd patronus qui ecclesiã dilapidat, vno anno pœniteat. 17. q. 4. hortatis.

43 Est, quòd qui donum tribuit magicis, & incantatoribus sustinet, vel aliud facit, de quo ei hoc constat, annis 5. pœnitet. 26. q. 5. qui maleficijs. & canon. Item.

44 Est, quòd qui pacem cum proximo suo non facere iurauit, tandiu pœniteat, donec pacem reddat. 22. q. 2. [illegible]

45 Est, quòd periurium, homicidio, dentur pœnitentia [illegible] 7. anni. Si autem pro fornicatione, licet non sit aliqua pœnitentia imposita, qui prædicandum est, quòd [illegible] §. fornicatio.

46 Est, quòd qui scienter recipit excommunicatum, 7. annis pœniteat: & certa forma panis & aquæ seruando, tres quadragesimas facit. & hoc ibi dicit pro hoc si introducendo. Si autem pro hæresi, videlicet pro [illegible] corporis vastatione, tribus annis pœniteat, de consecr. dist. 4. quibus. & cum quibus baptizatur, vel communicatur. de sortilegijs, & ecquæ fieri irregularis. dist. 86. Illum. Et de qua autẽ causa habeatur excommunicatus. Cum ego statui sententiam præcisam ratione gratia brevitatis.

47 Est, quòd qui vxorem adulteratam cognoscit antequam pœniteat, 3. annis pœniteat. 32. q. 7. si quis secundo. Qui vero cognoscit eam pœnitentiam ante pœnitentiam peractam, pœniteat 2 annis ea. q. si quis primo. Quando vero sententia mutanda sit mulieri partum alterius supponenti, vel etiam de non suo viro commisto, habetur extra de pœnit. & remiss.

Ad regulas igitur prædictas inspiciẽdo, potest studiosus indagator discernere ad pœnitentias, prædictis criminibus rationabiles canones imponendas, & ex eis a considerans circumstantijs vt dictum est supra, moderari poterit eas. Et licet ab ipso omnes circumstantiæ sint diligenter attendendæ, primo, inter cæteras qualitates personæ, & præcipue utrum sit persona canonis aut [illegible] seruitutis. Nam circa tales pœnitentias cauere debet [illegible] presbyter, ne talem pœnitentiam eis imponat, per quam illis, quibus sunt auctoritas, præiudicium fiat, maxime circa

eirtā coiugatosynde ſi ſeruus ſit,& timore peccauerit, obediens domino ſuo in arrocioribus, eſt mitius puniendus. 22. q.5. qui compulſus. obedire tñ non tenebatur in talibus.11. q.3.ſi dñs.Si autem voluntarie peccauerit corpore punietur,ēt actius, quā alius.24.q.1.qui contra pacē.Nec eſt ſeruo iniungēda peregrinatio, per quam Dñs eius, qui non eſt in culpa,illius ſeruitio defraudetur ext.de ſent.exc.relatum.Si vero liber ſit,tota pęnitētia canonis,ſi poteſt facere,debet imponi.16.q.1. ſacerdotes pęnitentiam. Sed ex cauſa poterit eam presbyter moderari.

Conſiderandum etiam erit vtrum ſit perſona noua in fide, quia nouis in fide minor dēt ēt pęnitentia imponi.extra de pœ.& re.Deus qui. Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarum circunſtantiæ, de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia breuitatis.

Sciendum autem, q̄ in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ 2.4.& 6.ditt. 81. presbyter.de conſecr.d. 3.ieiunia. Aliquid tamen, vt dicit Rom.pro 2. feria ponunt ſabbatum.

Inſuper notandum eſt,q̄ ſi pęnitentia in pane, & aqua imponatur nō hāti panē,pōt loco panis leguminib. & piſciculis vetet:& ētalijs,ſi neceſſitas illud requirat,ext de pę & re.licet.in tex. & gl. alias non licet.

Ieiunia an poſſint redimi.

Notandum ēt ſecundum Ioan.ſi pęnitentia ſit impoſita a canone,liberatur quis a ieiunio dando denariū, vel legendo pſalterium propria auctoritate.Inno.vero dicit,q̄ ieiunia,neceſſaria,vt quatuor temporum, & huiuſmodi non poſſunt redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa,voluntaria vero redimi poſſunt,etiam ſine auctoritate ſuperioris.

Ad hoc ēt nota, q̄ vbi imponitur pęnitentia aliquot annorum,ſiue quadrageſimarum, nec additur quomodo quis debet pęnitere, hoc relinquitur arbitrio presbyteri,cum pęnitentiæ ſint arbitrariæ, vt dictū eſt ſup.ipſe enim presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciendam ſecundum canones) o.di. de his clericis.extra de homi. ca.2. & in multis aliis iuribus. Et ſic intelligitur illud. extra de accuſ.accuſaſti.& de ſpon.dilectus & ſimilia.

Explicunt Canones pęnitentiales.

CANONES SANCTORVM APOSTOLORVM Per Clementem a Petro Apoſtolo Romæ ordinatum epiſcopum in vnum congeſti.

1 EPISCOPVS a duobus, aut trib. epiſcopis ordinator.

2 Presbyter ab vno epiſcopo ordinator,itē diaconus,& reliqui clerici.

3 Si quis ep̄s, aut presbyter p̄ter ordinationem Dñi, q̄ de ſacrificio inſtituit, alia quæpiam, puta aut mel, aut lac,aut pro vino ſicerā, aut confecta quædā, aut aues,aut aliqua animalia,aut legumina ſupra altare obtulerit,vt qui contra ordinationē Domini faciat, deponitor:excepto noue frumento,& vua,opportuno tempore. Præterea licitum non eſſe aliud quid piam admouere ad altare, quam oleum in candelabrum, & incenſum oblationis tempore.

4 Omnium aliorum pomorum primitiæ epiſcopo, & presbyteris domum mittuntor,non ſuper altare.manifeſtum eſt autem quod epiſcopus,& presbyteri inter diaconos, & reliquos clericos eas diuidunt.

5 Epiſcopus, aut presbyter,aut diaconus, vxorē ſuā prætextu religionis non abijcito: ſi abijcit,ſegregator a communione:ſi perſeuerat, deponitor.

6 Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus,ſæculares curas non ſuſcipito,alioquin deponitor.

7 Si quis epiſcopus,aut presbyter,aut diaconus ſanctum diem Paſchæ ante vernum æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, deponitor.

8 Si quis epiſcopus,aut presbyter, aut diaconus, aut quicunque ex ſacerdotali conſortio, oblatione facta,non communicauerit cauſam dicito. Et ſi bona ratione ſubnixa ſit, veniam prometetor. Sin minus dixerit, a communione excluditor, tanquam qui populo auctor offenſionis fuerit, motā contra eum ſuſpicione,qui obtulit.

9 Quicunque fideles eccleſiam ingrediuntur,& ſcripturas audiunt,neque apud preces,& ſanctam communionem permanent: eos tanquam qui ordinis in eccleſia perturbationem inducant, a communione arceri oportet.

10 Si quis cum excommunicato, licet in domo, preces coniunxerit, iſte communione priuator.

11 Si quis cum depoſito clerico, vt cum clerico, preces coniunxerit,deponitor & ipſe.

12 Si quis clericus, aut laicus a communione ſegregatus,ſeu nondum in communionem receptus,ad aliā profectus ciuitatem,ſine commendatitijs literis receptus fuerit, a communione excluditor tam qui recepit, quam qui receptus eſt. Si excommunicatus fuerit, in longius illi tempus excommunicatio protenditor.

13 Epiſcopo, qui parochiam ſuam dereliquerit,alteri inſilire netas eſto, licet a pluribus ad hoc compellatur,niſi rationabilis aliqua cauſa ſubſit, quæ hoc ipſum facere vi adigat, nempe q̄ plus lucri, & vtilitatis his qui illic conſtituti ſunt, verbo pietatis conferre poſſit, neque hoc tamen a ſeipſo, ſed multorum epiſcoporum iudicio, & exhortatione maxima.

14 Si quis presbyter,aut diaconus, aut quicunque tādem de clericorum cōſortio,relicta parochia ſua in aliā ſe contulerit, & omnino tranſmigratione facta præter voluntatem ſui epiſcopi in alia parochia morā traxerit,hunc iubemus,ne porro in miniſterio publico ſit eccleſiæ: maximè ſi accerſente ipſum epiſcopo eius, redire contemnat, peruerſo illic ordine perſeuerans,vt laicus tamē ibi locorum in communione admittitor.

15 Quod ſi epiſcopus, ad quem acceſſerint,pro nihilo reputata vocationis a miniſterio eccleſiaſtico pœna,quæ contra eos definita eſt, ipſos vt clericos ſuſceperit,a communione excluditor, vt peruerſi ordinis magiſter.

16 Qui poſt baptiſmum duabus implicitus fuit nuptijs,aut concubinam habuit,is epiſcopus,aut presbyter,aut diaconus, aut denique in conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

17 Qui viduam duxit,aut diuortio ſeparatam a viro, aut meretricem,aut ancillam,aut aliquam,quæ publicis mancipata ſit ſpectaculis, epiſcopus, presbyter,aut diaconus,aut denique ex conſortio ſacerdotali eſſe non poteſt.

18 Qui duas ſorores duxit, aut conſobrinam, cleri-

cus effeson potest.

19. Clericus, qui fideiussiones dat, deponitor.

20. Si quis humana violentia eunuchus factus est, aut in persecutionem amputata ei sunt virilia, aut ita natus fuit, & dignus est, efficitor episcopus.

21. Qui sibi virilia amputauit, clericus non efficitor, sui enim ipsius homicida est, & inimicus creationi Dei.

22. Si quis, cum clericus esset, virilia sibi ipsi amputauerit, deponitor, homicida etenim sui ipsius est.

23. Laicus, qui seipsum mutilauit, per tres annos a cõmunione eijcitor puta, quia ipse vitæ suę poluit insidias.

24. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus in fornicatione, aut periurio, aut furto deprehẽsus, déponitor, non tamen a communione excluditor. Dicit enim scriptura: Bis de eodem delicto vindictam non exiges. Eidem conditioni consimiliter, & reliqui clerici subduntor.

25. Ex his, qui cælibes in clerum peruenerunt, iubemus, vt lectores tantum, & cantores (si velint) nuptias contrahant.

26. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, qui vel fideles delinquentes, vel infideles iniuriam inferentes percutit, & terrore ipsius per huiusmodi vult insolescere, deponi præcipimus. Nusquam enim dominus hoc nos docuit. Imò vero contra, cum ipse percuteretur, non repercutiebat: cum lacesseretur conuicijs, non regerebat conuicium; cum pateretur, nõ comminabatur.

27. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus ob certa crimina iustè depositus, attingere ministeriũ, quod aliquando tractauerat, præsumpserit: omnino hic ab ecclesia abscinditor.

28. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus pecuniæ interuentu hanc dignitatem nactus fuerit, deponitor tam ipse, quam qui eum ordinauit, & omnino a communione abscinditor, quemadmodum Simon magus a me Petro.

29. Si quis episcopus sæcularium magistratuum familiaritate vsus, per ipsos ecclesiam nactus fuerit, deponitor, segregatorque & a communione, quicunque cum ipso communionem habent.

30. Si quis presbyter, proprium aspernatus episcopũ, seorsum conuenticula egerit, & altare erexerit, cum de nullo crimine episcopum impietate, ac iustitia cõdemnarit, deponitor, quasi qui principatũ ambiat: tyrannus enim est. Consimiliter, & reliqui clerici, qui suum illi calculum apponunt. Laici vero a communione segregantor. Atque hæc post unam, & item alteram, ac tertiam episcopi exhortationem fiunto.

31. Si quis presbyter, aut diaconus per episcopum a communione exclusus sit, hunc neutiquam ab alio fas esto susceptum, quam : b eo, qui ipsum a communione exclusit; nisi forte fortuna episcopus, qui ipsum a communione segregauit, defunctus sit.

32. Nemo peregrinorum episcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commẽdatitijs suscipitor literis, & si eas obtulerit, attẽtius in disquisitionem vocantor. Et quidem si prędicatores pietatis fuerint, suscipiantor: sin minus, vbi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad communionem, & vlteriorem ipsos consuetudinem non admittote. multa enim per obreptionem fiunt.

33. Cuiusque gentis episcopos oportet scire, quinam inter ipsos primus sit, habereque ipsum quodammodo pro capite neque sine vilius voluntate quicquam agere insolitum. illa autem sola quemque pro se tractare, quæ ad parochiam eius, & loca ipsi subdita attinent. Sed neque ille sine omnium voluntatem aliquid facito. Ita enim concordia erit, & Deus glorificabitur per Dominum, in sancto spiritu.

34. Episcopus extra terminos suos in ciuitatibus, & regionibus sibi non subiectis, ordinationes facere non præsumito. Si vero præter voluntatem eorum, qui ciuitates illas, aut regiones detinent, id fecisse conuictus fuerit, deponitor tam ipse, quam etiam ij quos ordinauit.

35. Si quis ordinatus episcopus ministerium, & curam populi sibi commissam non susceperit, hic a cõmunione seiunctus esto tamdiu, donec susceperit, obedientiam accommodans. Similiter autem, & presbyter, & diaconus. Si uero non præ voluntate sua, sed præ malitia populi non susceperit; maneto ipse quidem episcopus, clerus uero eius ciuitatis a communione segregator, eo quod tam inobedientem populum non corripuerint.

36. Bis in anno episcoporum celebrator synodus, ac pietatis inter se dogmata in disquisitionem vocãto, neque non in ecclesijs incidentes cõtradictiones diiimunto: semel quidem quarta feria † Pentecostes secundo duodecima Hyperberetei.* †al. hebdomadæ. * hyperbereteus apud Asyx populos, & Macedones. Octob. Græcè dictus.

37. Omnium rerum ecclesiasticarum curam episcopus gerito, & eas dispensato, quasi inspectante Deo. Non licitum autem ei esto, quidpiam ex ijs sibi tanquam proprium assumere, aut cognatis suis elargiri, quæ Deo dedicata sunt. Quod si pauperes illi sint, ut pauperibus subministrato: non tamen horum prætextu res ecclesiæ uenundato.

38. Presbyteri, & diaconi absque voluntate episcopi nihil peragunto. ipsius enim fidei populus domini commissus est, & pro eorum animabus ab ipso repetetur ratio.

39. Manifestæ sunto priuatæ res episcopi (si modo, & priuatas habet) manifestæ item sunt Dominicæ, ut priuatas quidem res episcopus, cum moritur, quibus vult, & quomodo vult relinquendi facultatem habeat: neque occasione ecclesiasticarum rerum intercidant res episcopi, qui nonnũquam vxorem, & liberos, aut cognatos, aut seruos habet. Iustum enim est apud Deũ pariter, & homines bmul, ne ecclesia per ignorationem rerum episcopi damni aliquid sustineat, simul ne episcopus, aut cognati eius prætextu ecclesiæ obnoxiantur, aut etiam qui illum generis proximitate contingunt, incidant in negotia, eiusque mors implicetur diffamationibus.

40. Præcipimus, ut episcopus res ecclesiæ in potestate habeat. Nam si pretiosæ hominum animæ, fidei eius committendæ sunt, multo vtique magis oportuerit, & de pecunijs mandatum dare, vt illius arbitratu dispensentur, neq; non cum timore Dei, summaque sollicitudine per presbyteros, ac diaconos erogẽtur in pauperes. Percipiat autem & ipse (si modo indiget) quantum ad necessarios suos, & hospitio exemptorum fratrum vsus opus habet, ne quo modo ipse posteriore loco habeatur, quam ceteri. Ordinauit enim lex Dei, ut qui altari inseruiunt, de altari nutriantur, quando nec milites nũquam suis annonis arma hostibus inferant.

41. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui uel alea, uel ebrietatibus indulget, vel desinito, vel deponitor.

42. Subdiaconus, aut cantor, aut lector, qui consimilia facit: vel desinito, uel a communione seiungitor. Similiter & laici.

43. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui vsurãs a mutuum accipientibus exigit: vel desinito, vel deponitor.

44. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui cum hæreticis preces coniunxerit, duntaxat a communione suspenditor. Si uero etiam ipsos tanquam clericos aliquid agere permiserit, deponitor.

45. Episcopum, aut presbyterum, qui hæreticorum baptisma, aut sacrificiũ susceperit, deponi præcipimus. Quæ enim cõuentio inter Christum, & Belial? aut

quæ

quæ perficiatis fideli cum infideli.

46 Epiſcopus, aut presbyter ſi cum, qui verum baptiſma habeat, iterum baptizauerit: aut pollutum ab impijs non baptizauerit; deponitor, vt qui crucem, & mortem Domini derideat. Neque diſcernat veros ſacerdotes, a ſacerdotibus impoſtoribus.

47 Si quis laicus, cum ſuam a ſe vxorem abiicit, alteram duxerit, aut ab alio dimiſſam, a communione ſegregator.

48 Si quis epiſcopus, aut presbyter ſecundam ordinationem domini non baptizauerit in Patrem, & Filiũ, & Spiritum ſanctum, ſed in tres principio carentes, aut tres filios, aut tres paracletos deponitor.

49 Si quis epiſcopus, aut presbyter in vna initiatione non tres immerſiones, ſed vna duntaxat, quæ in mortem domini detur peregerit, deponitor. Non enim dixit dominus, in mortem meam baptizate: ſed profecti docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti.

50 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quinis omnino de ſacerdotali conſortio, nuptijs, & carnibus, & vino abſtinuerit, nõ propterea quo mẽs ad cultum pietatis reddatur exercitatior, ſed propter abominationem, oblitus, quod omnia pulchra valde, & quod maſculum, & fœminam Deus creauit hominem, ſed diffamationibus laceſſens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitor, aut deponitor, & ex eccleſia reijcitor. Conſimiliter & laicus.

51 Si quis epiſcopus, aut presbyter eum, qui a peccato reuertitur, nõ recipit, ſed reijcit, deponitor, eo quod Chriſtum offendat, qui dixit, ob vnum peccatorem, qui reſipiſcat, gaudium oberiri in cœlo.

52 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, carnibus, & vino feſtinis diebus non vtatur, idque per abominationem, non propter exercitationem ad cultum pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habeat conſcientiam, & multis auctor ſit offendiculi.

53 Si quis clericus in caupona cibum capere deprehẽſus fuerit, a communione excluditor, excepto tamẽ eo, qui neceſſario in itinere in commune diuerterit hoſpitium.

54 Si quis clericus epiſcopum contumelia affecerit, deponitor, principi enim populi tui non maledices.

55 Si quis clericus contumelia affecerit presbyterum, aut diaconum a communione ſegregator.

56 Si quis mancum, aut mutum ſurdumve, aut exercitum, aut eum, cui vitioſus inceſſus eſt, ſubſanauerit, communione priuator. Conſimiliter & laicus.

57 Epiſcopus, aut presbyter, qui negligentius circa clerum, vel populum agit, neque in pietate eos erudit, a communione ſegregator. Si vero in eo ſocordia perſeuerauerit, deponitor.

58 Si quis epiſcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti neceſſaria non ſuppeditauerit, a communione reijcitor, ſin perſeuerat, deponitor, vt qui fratrem ſuum necauerit.

59 Si quis falſo inſcriptos impiorum libros tanquam ſacros in eccleſia ad populi, & clerici corruptionem publicauerit, deponitor.

60 Si accuſatio contra fidelem inſtituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacumque alia actione prohibita, & conuictus fuerit, in clerum non perducitor.

61 Si quis clericus per metum humanum, vel Iudæi, vel Græci, vel hæretici negauerit, ſi quidem nomen Chriſti, ab eccleſia reijcitor. ſi vero nomen clerici, deponitor, pœnitentia tamen ductus, vel laicus recipitor.

62 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex ſacerdotali conſortio comederit carnes in ſanguine animæ eius, aut a beſtijs abreptum, aut ſuffocatum, deponitor, hoc enim lex prohibuit. Sin vero laicus fuerit a communione excluditor.

63 Si quis clericus, aut laicus, ſynagogam Iudæorum, aut hæreticorum conuenticulum ingreſſus fuerit, vt preces cum illis commungat, deponitor, & a communione ſecluditor.

64 Si quis clericus in concertatione aliquem pulſauerit, & vno ictu, ac pulſatione interemerit, deponitor propter temeritatem ſuam. Si vero laicus ſit, arcetor a communione.

65 Si quis Dominicum diem, aut ſabbatum, vno ſolo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitor, ſin laicus, a communione eiicitor.

66 Si quis virginem ſibi non deſponſatam admota viderinet, a communione ſuſpẽditor. Non licitum autem eſto ei aliam ducere, ſed eam detinere, quam ſolicitauit, quamuis paupercula ſit.

67 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus ſecũdam ab aliquo ordinationem ſuſceperit, deponitor tam ipſe, quam qui ipſum ordinauit, niſi forte conſtet ordinationem eum habere ab hæreticis. Qui enim a talibus baptizati, aut ordinati ſunt, hi neque fideles, neque clerici eſſe poſſunt.

68 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut lector, aut cantor ſacrã Quadrageſimam Paſchę, aut quartam feriam, aut Paraſcenen non ieiunauerit, deponitor, præterquam ſi imbecillitate impediatur corporis. Sin laicus ſit, communione priuator.

69 Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omnino quicunque ex clericorum cõſortio cum Iudæis ieiunauerit, aut communem feſtum diem cum ipſis egerit, aut lætitia feſti, nempe azyma, aut aliud huius generis, ab eis ſuſceperit, deponitor, ſi laicus, a communione ſegregator.

70 Si quis Chriſtianus oleum ad ſacra gentilium, aut in ſynagogam Iudæorum in feſtis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, a communione excluditor.

71 Si quis clericus, aut laicus ceram, aut oleum, ex ſanctã ſurripiat eccleſia, a communione ſeiungitor.

72 Vas aureum, & argenteum ſanctificatum, aut velamen linteumve, nemo amplius in ſuos vſus aſſumito, iniquum enim eſt. Cæterum ſi quis deprehenſus fuerit, excommunicatione mulctator.

73 Epiſcopum de aliquo per fide dignos accuſatum homines ab epiſcopis vocari neceſſarium eſt. Et ſi quidem comparuerit, & confeſſus conuictusve fuerit: cenſura irrogator eccleſiaſtica. Si vero vocatus non obtemperauerit: ſecunda quoque vice vocator; miſſis duobus ad ipſum epiſcopis. Quod ſi per contumaciam ne ſic quidem comparuerit: ſynodus ſuam contra ipſum pronuntiato ſententiam, ne quid tergiuerſando detractandoque iudicium lucrifacere videatur.

74 In dictionem teſtimonij contra epiſcopum, hæreticus non admittitor, ſed neque fidelis, ſi ſolus ſit. In ore enim duorum, aut trium teſtium conſtabit omne dictum.

75 Item non oportet epiſcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato humano gratificari affectu. Neq; enim eccleſiam Dei conferre debet in hæredes. Enim uero ſi quis id fecerit, irrita permanero ordinatio, ipſe autem excommunicatione percellitor.

76 Si quis oculo defectus, aut obtuſo cruce exiſtat: & dignus ſit, epiſcopus efficitor. non enim mutilatio corporis ipſum polluit, ſed inquinatio animæ.

77 Qui uero mutus ſurdusve, & cæcus eſt, epiſcopus non efficitor, non quia obſeſo corpore eſt, ſed ne eccleſiaſtica impediantur munia.

78 Si quis dæmonem habeat, clericus non efficitor, ſed neque cum fidelibus preces fundito. Mundatus uero recipitor, & ſi dignus fuerit, clericus efficitor.

79 Qui ex uita gentili aduenerit, & baptizatus eſt,

aut ex conuersatione prava, cum iustum non est protinus promoueri in episcopum. Iniurium enim est eum qui non prius specimen, & documentum de se præbuerit, aliorum doctorē existere, nisi alicubi dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

80 Diximus, & non oportere episcopum, aut presbyterum publicis se administrationib immittere, sed vacare, & commodū se exhibere usibus ecclesiasticis. Animum igitur iuducito hoc non facere, aut deponitor. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum.

81 Serui in clerum promoueantur citra dominorum uoluntatem: hoc ipsum operatur rechibitionem. Si quando uero seruus quoque gradus ordinatione dignus uideatur, qualis, & noster Onesimus apparuit, & domini consenserint, manuque emiserint, & domo sua ablegauerint, efficitor.

82 Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui militia vacauerit, & simul utrumque retinere uoluerit, tam officium Romanum, quam sunctionem sacerdotalem, deponitor. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, & quæ Dei Deo.

83 Quisquis Imperatorem, aut magistrum contumelia affecerit, supplicium luito, & quidem si clericus sit, deponitor: si laicus, a communione remouetor.

84 Sunto omnibus uobis, clericis simul, & laicis uenerandi, ac sacri libri, ueteris quidem testamenti Mosis quinque, Geneseos, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filij Naue unus, Iudicum unus, Ruth unus, Regum quatuor, Derelictorum ex libro. dierum, duo, Hester unus: De Machabæorum gestis tres. Iob unus. Psalterium unus, Salomonis tres, Prouerbia, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Prophetarum duodecim, unus Esaiæ, Hieremiæ unus, Ezechiel unus, Daniel unus inquisitor autem a nobis extrinsecus, ut adolescentes uestri addiscant. Item Sapientiam eruditi Syrach. Nostra uero, hoc est noui testamenti, Euangelia quatuor, Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannis. Pauli epistolæ quatuordecim: Petri epistolæ duæ, Ioannis tres, Iacobi una, Iudæ una, Clementis epistolæ duæ, & præceptiones, quæ uobis episcopis per me Clementem in libris octo nuncupatæ sunt, quas omnibus publicare non oportet, ob quædam arcana, quæ in se continent, Et Actiones nostras Apostolorum.

Finis Apostolicorum Canonum Gregorio Haloandro interprete.

Digitized by Google

SVMMARIVM SEV Floſculus totius Decreti.

VOniã inter cæteras, quæ utilia ſunt, prævidi Legiſtis & Canoniſtis, qui propter temporis breuitatem ſeu libri prolixitatẽ, vel penuriam ſtudere in Decretis ne queunt, hoc opus fore utile. Et quia quæ quis bene ſcit, ita memoriæ commendare non poteſt, quin obliuioni tradantur: ideo ego Ioannes diaconus Hiſpanus, profeſſor iuris canonici & ciuilis, ad ſummariam totius libri, quam breuiſſime potui Deo ſuum auxilium præbente, collegi, quæ flos Decreti merito dici poteſt. Et cum eo quandoque concordantias Decretorum & legũ tam de tex. quam de notatis, ut mihi memoriæ occurrebant inferendas decreui. Summaque totius libri hæc eſt, quia per partes diuiſus eſt. Et prima pars eſt diuiſa in cap. & diſtinctiones, modos quarum, ſeu intentionem ſigillatim & ſummarie in hoc opere declarabo. Secunda pars eſt diuiſa in 36. cauſas, quarum quælibet habet ſub ſe certas & connumeratas ſpecies, quarum omnium ſolutiones, & ſententiæ in hoc opere breuiter patefiunt. In hac ſecunda parte in 36. cauſas, & quomodo inter ipſas cauſas inſeritur tractatus de pœnitentia, qui a quibuſdam, tertia pars ipſius libri dicitur, quod non placet: quia in 7. di. eſt diuiſus, quarum mens in hoc opere breuiter elaret & aperte. Tertia & ultim. pars eſt de conſecratione, diuiſa in 5. d. quarum mens hic ſummariæ prælibatur. Sumant itaque domini mei Legiſtæ & Decretiſtæ hoc donum ſui amici, quod quamuis exiguum, commendatum tamen ab eis, ſi memores erunt illius dicti quod Philoſophus ait: Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus, &c. Aliqui ponunt hic uerſus. Centum di. & vna, cauſæ ſunt triadena & ſex. Pœna tenet ſeptem, de conſecr. quoque quinque.

Diſtinctio prima.

HVmanum genus duobus modis regitur, &c. Tractaturus in hoc libro magiſter Gratianus de iure canonico, incipiens quaſdam iuris diuiſiones præmittit uſque ad quartam diſt. In primis, prima quæſtio cum auctoritatibus ſequentibus ponit, & probat differentiam, quæ eſt inter ius diuinum, & humanum, ſeu legem diuinam, & humanam, quæ, eſt uſque ad 1. diſt.

Prima diſtinctio ponit differentiam inter ius ſcriptum, & non ſcriptum, & docet certas exceptiones iuris, primo quot modis ſumitur, uel accipitur apud Canoniſtas.

Secunda diſtinctio ponit. & probat differentias inter leges & plebiſcita ſeu conſulta, & de omnibus habetur melius. ff. de iuſt. & iur. & de legi. & conſtit. & ſequ. per totum.

Tertia diſt. docet diffinitiones canonum & differentias eorum.

Quarta diſtinctio ponit & docet cauſam, quare facta ſunt leges & canones, & qualiter fieri, & promulgari debeant, & quod de eis, vel in eis promulgari debeat de hoc not. C. de legibus per totum.

Quinta diſt. ponit, & exponit differentiam inter ius naturale, & ciuile, & cætera iura.

Sexta diſtinctio quærit nagando extra materiam aliquantulum, & exponit ſuperfluitatem naturæ, quæ accidit homini in ſomnis an ad peccatum imputetur.

Septima diſtinctio ponit, qui fuerunt auctores iuris, & qualiter incepit ius, & hoc melius. ff. de orig. iur. C. de uet. iur. enuc. per totum.

Octaua diſt. ponit differentiam inter ius naturale, & conſuetudinem, & qualiter conſuetudo cedit iuri naturali, & quod ius naturale uincit alia iura, & de hoc extra de conſue. per totum. ff. de legi. & conſt. l. de quibus. & leg. ſequentib.

Nona diſt. probat, & quælibet conſuetudines debent cedere iuri naturali, & quod ius naturale præiudicat humano.

Decima diſtin. probatur conſuetudines principum, ſeu leges Canonibus non præponi. ubi autem Euangelijs, atque Canonibus concordauerint, omni reuerentia ſunt dignæ de hoc de ſecun. nupt. c. fi. & de operis noui nun. cap. 1. C. de ſacroſan. eccle. priuilegia.

Vndecima diſtinct. probatur, quod conſuetudo, quæ non obuiat legibus uel canonibus, ſeruanda eſt, & quod conſuetudo prauа cedit legi.

Duodecima diſt. ponit, quod non licet nouitatem inducere, & alterius quam Romanæ eccleſiæ cõſuetudinem ſeruari, & quæ conſuetudo ſit ſeruanda.

Decimatertia diſtinct. ponit, quòd aduerſus ius naturale nulla admittitur diſpenſatio, niſi forte duo mala urgeant, & neceſſarium ſit alterum eligi.

Decimaquarta diſtinctio quærit & ſoluit, utrum liceat nobis minora peccata committere, ut alij grauiora uitent, & dicit quod non de hoc 22. quæſt. 2. nec quis arbitretur.

Decimaquinta diſt. ponit originem & auctoritatem eccleſiaſticarum conſtitutionum, & quæ opuſcula ſunt admittenda

Decimaſexta diſtinct. ponit, quod canones apoſtolorum ſunt recipiendi, & non inter apochrypha numerandi, & generalia concilia, & quorum tempore celebrata ſunt, & quorum auctoritas præmineat.

Decimaſeptima diſtinctio ponit, & generalia concilia non ſunt congreganda, nec habent uim niſi auctoritate Apoſtolicæ ſedis.

Decimaoctaua diſtinctio tractat de concilijs archiepiſcoporum, in quibus tractabantur cauſæ antiquitus, ut hic docetur, & cæterorum prælatorum maxime epiſcoporum, & quo tempore celebrandæ ſunt, & quantam uim habeant.

Decimanona diſt. docet & probat, quod eccleſiaſticæ epiſtolæ canonibus conciliorum pari iure adæquandæ ſunt.

Vigeſima diſtin. probatur, quod decretis Romanorum pontificum, & ſacris canonibus conciliorum eccleſiæ negotia terminantur in quibus terminandis poteſtas, & ſcientia neceſſaria eſt, & in quantum præmineant decreta & canones expoſitionibus aliorum, qui ſacram paginam gloſſarunt, & ſic an dicta expoſitorum ſacræ paginæ præferantur conſtitutionibus Papalibus.

Vigeſimaprima diſtin. probat, qui ſunt executores miniſtri canonũ a maiori, uſque ad infimum, & differentias miniſtrorum locorũ aſſignat probans, quod maior a minori iudicari non debet & de eccleſiaſticis ordinibus, & ipſorum ordine.

Vigeſimaſecunda diſt. docet, quod inter omnes eccleſias Romana obtinet principatum, & quod ſunt quatuor patriarchales ſedes, & de ordinatione maiorum eccleſiarum, & primatu Romanæ Eccleſiæ.

Vigeſimatertia diſt. probat, & docet, qualiter quis miniſter in eccleſia Dei promoueri & ordineri debet incipiens a ſummo Pontifice, uſque ad inferiorem gradum, uel ordinem, qui pſalmiſta appellatur.

Vigeſimaquarta & quinta diſtinct. probat, quid ad epiſcopum, & quid ad unumquemque inferiorem per-

pertinent & sic de clericorum ordinatorum examinatione, & q̃ qui est ep̃s sine crimine debet esse, & ibi incipit regula apostoli missa ad Timotheum sub illo capitulo, nunc videndum, & quot modis crimen accipitur, quæ regula apostolica 13. habet capitula, quæ prosequitur usque ad 49. d. & hic prosequitur primum c. in §. nunc autem, & per singulos citra ordinandos.

Vigesimasexta distinctione probatur, quod ordinandi in episcopũ, vel sacerdotem, debẽt esse vnius vxoris viri, & quod bigamia non tollitur per baptismum, sed peccata delentur, & incipit ibi 2.ca. Apostoli. & de eo tractat usque ad 25.dist.

Vigesimaseptima distinctio probat quod nolentes vouere continentiam ad sacros ordines promoẽdi non sunt, assignans differentiam inter votum simplex & solenne, & quod promoti ad sacros ordines nec contrahere matrimonium, nec iam contracto uti possunt.

Vigesimaoctaua distinctio probat, quod clericis habere uxorem nõ licet in ecclesia occidentali, addens de subdiaconatu, qui olim prohibitus non erat, & in qua ætate, & in quibus ordinibus promouendi sunt, & utrum laicus in episcopum promoueri posset in ca. de sua, & quod laici de clericis etiam malis iudicare nõ debent.

Vigesimanona distinctione probatur per plura capitula, quod ex causa, loco & tempore consecrãdi sunt canones, per hoc intendens inducere ad concordiam multa capitula, quæ in trib. præmissis proxima dist. discordare videbantur, quorum quidam dicebant, quod clerico licet habere uxorem, quidam a contrario asserebant.

Trigesima dist. probat, extra in terminis de eo quod dicit proxima dist. quod ex causa interpretandi sunt canones.

Trigesimaprima distinctio probat, & ponit exẽpla in terminis, qualiter clerici continere debent, & in fine concludit quod ab omnibus est seruanda cõtinentia, præter quam ab orientalibus, & dicit q̃ cõtinentia clericorum cepit ex tempore, & ponit de causa continentiæ, ponens de superstitionib. quorundam hæreticorum coniugia, & quædam alia detestantium.

Trigesimasecunda distinct. probat reprobando incontinentiam, & quod a clerico incontinenti non sunt audienda diuina offic. postea probat contrarium, & illud tenet. Item probatur, quod laicus uxoratus potest ex dispensatione habere beneficium, & de eohabi. clericorum & mulierum tractat.

Trigesimatertia dist. probat, quod non solum illi, qui duas uxores habent promouendi non sunt: sed & ille qui unam uxorem habuit, & alteram concubinam, nisi ex dispensatione, uel uxorem tantum meretricem ad sacros ordines promouendus non est, uel illi, qui morbo epileptico, vel demoniaco furore, uel simili, quandoque laborant, seruata dist. ibidem posita in notaris.

Trigesimaquarta distinctio ponit, quod oportet episcopum uitare nimiam familiaritatem domesticarum personarum, & quod non licet venari, & iterũ reuertitur quod non licet clerico habere concubinam uel uxorem meretricem, etsi laico licet habere concubinam, i. uxorem non solenniter ductam.

Trigesimaquinta distinctio probat quod ordinandum in episcopum oportet esse sobrium, non luxuriosum, & non vinolentũ, & hoc inf. dist. & ponit de pœna ebriosorum.

Trigesimasexta dist. probat, quod oportet episcopum prudentem esse, non solum litterarum peritia, sed etiam sæcularium negotiorum dispensatione, & hoc vltimum melius tractat in 39. distinct.

Trigesimaseptima distinctio. quærit, & ponit quod sæcularibus litteris oportet ordinandum esse eruditum, & vtrum liceat eas addiscere, & respondetur sic, dummodo non ad uoluptatem, sed ad eruditionem eas addiscat, & quare periculosa est ignorantia episcopis, & clericis.

Trigesimaoctaua distinct, probatur quòd litteris debet esse eruditus sacerdos, & canones ignorare non debet, & ultimo reprobat ignorantiam, ponens, quod voluntaria ignorantia omnibus est noxia. & si nesciat loqui bene latinum, non propterea est reprehendendus a scholaribus per c. sedulo.

Trigesimanona distinctio probat, quod scholaribus & sacerdotib. necessaria est notitia sæcularium negotiorum & peritia, & quod nimia simplicitas repellit a promotionis, & sunt ibi multa bona capitula approbandum quod bona est scientia.

Quadragesima distin. probat, quod oportet episcopum ornatum esse moribus & uirtutibus, & quod non locus hominem, sed homo locum sanctificat. excepta apostolica sede. & ibi incipit 5. c. apostolicæ regulæ.

Quadragesimaprima distinct. probat quod oportet episcopum esse ornatum in incessu, & habitu. & cibis. de hoc de uita & honestate clericorum. Deus qui.

Quadragesimasecunda dist. probat, quod oportet sacerdotẽ esse hospitalem. extra de præb. de monachis, & quod in hospitalitate non est habenda delectio personarum. Item quod debet esse pudicus, & ibi sunt 6. cap. apostolicæ regulæ.

Quadragesimatertia dist. probat, q̃ episcopus debet habere gratiam docendi, & discretionem, ne aut tacenda proferat, aut dicenda tacetat.

Quadragesimaquarta distinct. probat quòd non debet esse episcopus, nec sacerdos, nec clericus in commessationibus, & ebrietatibus, nec in conuiuijs, de hoc extra de ui. & honest. clc. à crapula.

Quadragesimaquinta distinct. probat, quod non debet esse episcopus percussor hominum, non iracibilis, sed patiens, de hoc extra de sent. excommu. uniuersitatis, & eodem titulo, in uoluntate. nec debet per uim homines ad fidem trahere de hoc extra de baptis. & eius effe. maiores. ultra medium, & quod in se disciplinam & misericordiam debet habere.

Quadragesimasexta distin. probat. quod litigiosus non debet esse episcopus, & ponit in principio uerba. Nihil est impudentius arrogantia rusticorum, qui garruli tatem artem putant, & parati ad lites in subiectos tũ deintonant, quòd ex arrogantia superbiæ prouenire manifestum est. Item quòd vsurarij vel maledici promouendi non sunt, & est causa quare non debeat esse episcopi: quia tales uel sunt adulatores, vel detractores, uel discordiam seminantes, ut extra de cler. maled. per totum. de excess. prælat. per totum.

Quadragesimaseptima dist. probat, quòd cupidus, & usurarius non ordinatur, extra de præben. cum iamdudum. & 47. dist. sicut hi. & quod necesse est quod episcopus sit dispositus bene domui suæ, & sciat suos corrigere quantum in se est, tractat in hac distinct. 11. & 12.

Quadragesimaoctaua d. prohibẽtur neophyti in episcopos promoueri, & quòd ordinate ad ordines ascendendum est. nam casum appetit, qui ad summi loci fastigia postpositis gradibus, per abrupta quærit ascensum, in eod. di. c. fin.

Quadragesimanona di. ponit casus & rationes, quare criminosi & nitiosi non debeant in ep̃os promoueri, qui in prædicta regula apo-

Digitized by Google

epistolorum in prædictis locis prohibiti fuerant. distinctio. 2. aliquando nouimus, quod cum is qui displicet ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. deinde ponit cap. in quo demonstrat, quod cæci & torto naso, magno, vel paruo promouendi non sunt, & qualiter promotus in episcopum vel prælatum viuere debeat ostendit & sub compendio tractat 23. cap. apostolicæ regulæ de quibus præmisit.

Quinquagesima dist. quæritur vtrum criminosi post peractam pœnitentiam in propriis ordinibus remanere vel ad maiores gradus ascendere valeant, & probatur quòd sic: quandoque ipso iure, quandoque per dispensationem, vt ibi notatur, quæ est super princip. dist. & eius diffinitione secundum varias opi. de hoc etiam de temp. ord. c. fi. vltimo tractat, de homicidis & publice pœnitentibus ad sacros ordines non promouendos: vt extra de bigamis. cap. 1. & habetur extra de ho. per totum.

Quinquagesima prima dist. probat ꝙ curiales & rationibus obligati iudices & aduocati promouendi non sunt.

Quinquagesima secunda distinctio tractat de clerico per saltum promoto, qui in ordine susceptο nõ ministrat, nisi prius habeat ordinem quẽ omisit. de hoc tractat extra de clerico per saltum promoto, per totum.

Quinquagesima tertia distinc. probat quare curiales & aliter obligati ordinandi non sunt.

Quinquagesima quarta distinctio probat, quòd serui & Sarraceni promouendi non sunt, & iudæi non possunt habere mancipia christiana.

Quinquagesima quinta distin. probat, quòd corpore vitiati, illiterati, bigami, sortilegi, serui promouendi non sunt: vel originariæ conditionis nec solenniter pœnitens, bigamus, & cæteri, &c.

Quinquagesima sexta distinct. probat, quòd ille qui est filius sacerdotis non promouetur, si incontinentiam parentum sectatur, & nisi dispensatione habilis fit.

Quinquagesima septima distinctio probat, ꝙ qui baptizatur in ægritudine, non ordinatur: quia eius fides non est voluntaria.

Quinquagesima octaua distin. probat, quòd monachus non debet assumi ad regimen ecclesiæ secularis, nisi de licentia sui abbatis, & consensu diœcesani episcopi de hoc plene de capel. mo. cap. 1. & c. seq.

Quinquagesima nona distin. probat ꝙ qui ecclesiasticis disciplinis imbuti non sunt per ordinationem ad summum sacerdotium non aspirent, & sic per gradus fiat ascensus seu per ordines.

Sexagesima dist. probato & ostenso a 21. distin. §. nunc autem. quis possit ad sacerdotium promoueri, & quis non probat, & docet ex quibus ordinibus in archiepiscopum vel præpositum vel episcopum sint eligendi de hoc extra de ætate. & qualit. a multis. & de elect. cum in cunctis.

Sexagesima prima distinctio probat, quod laici non sunt in episcopos promouendi vel eligendi, sed per singulos ordines sunt eligendi episcopi & probandi, sed laici bene possunt postulari & quod electio est facienda de propria ecclesia si fieri potest de hoc extra de elec. cum inter. &c. cum magistrum, & ꝙ differentia est inter electionem & postulationem, ut in sequenti §. & visitator non potest de rebus ecclesiæ alienare in §. cui.

Sexagesima secunda distinct. probat, quòd electio episcoporum facienda est per clericos non per laicos: quia populus docendus est, non sequendus, de hoc plenius de causis possessionis, cum ecclesia.

Sexagesima tertia distinctio probat, quòd nullo modo laici debent se ingerere electioni episcoporum de hoc de elect. quisquis, & capit. sacro, sed electiones iam factæ possunt eis præsentari.

Item quòd electio episcoporũ debet fieri intra tres mẽses, in quibus sedes vacauerit, & a maiori parte capituli, de hoc extra de electione pro defectu. Et ponit de donatione Ludouici Imperatoris facta Romanæ ecclesiæ, & de iuramento quòd Imperator præstat Papæ.

Sexagesima quarta distinctio, probatur quo tempore, & quibus præsentibus debent episcopi consecrari, de hoc extra de tempo. or. si archiepiscopus.

Sexagesima quinta distinctio probat quod præsentibus omnibus comprouincialibus episcopis, vel se excusantibus, debet episcopus consecrari ab archiepiscopo, de hoc extra de temp. ordi. si archiepiscopus. & quod primas etiam debet consentire si prouincia habet primatem, de off. ordin. duo in text. & in nota & quòd si omnes episcopi defuerint, ius vniuersitatis tradit vnum.

Sexagesima sexta distinct. probat, ꝙ archiepiscopus ab omnibus comprouincialibus episcopis. est ordinandus, & quòd in consecratione episcopi ad minus debent tres episcopi interesse.

Sexagesima septima dist. probat, ꝙ cæteri prælati & chorepiscopi. & sacerdotes possunt ab vno solo episcopo consecrari vel ordinari & ꝙ solus episcopus potest illũ honorem conferre, sed non solus auferre, de hoc extra de translat. c. 2. in princip.

Sexagesima octaua distinct. probat, ꝙ illi qui sunt ordinati ab illis quos non constat esse episcopos iterum sunt ordinandi. Item de ecclesijs de hoc vtulo de baptismo c. 1. & de consecratione eccle. c. 1 & 2. & quare chorepiscopi sunt remoti, & ꝙ non sunt episcopi, quia minus quam a tribus sunt consecrati.

Sexagesima nona dist. probat, ꝙ prima tonsura clerici de manu abbatis suscipi potest. de hoc ext. de sup. negl. præla. c. 1. & de ætate & quali. cum contingat. nec ab episcopo alterius ciuitatis, nec a suo absolute clericus ordinari debet.

Septuagesima dist probat, ꝙ clericus sine titulo ordinati non debet, & ꝙ clericus non potest habere nisi vnum titulum, per cap. sanctorum, de quo habetur, extra de electio. dudum. & de ætate & qualitate. eam te.

Septuagesima prima dist. probatur quòd episcopus alterius ciuitatis potest ordinare clericos alienos. cum literis proprij episcopi. de hoc extra de temp. ord.

Septuagesima secunda distinct. probatur, quòd episcopus non debet dare litteras dimissorias suis clericis nisi rogatus, & ponit formam ipsarum litterarum de quibus habetur, de elect. peregr. per totum, & de cle. non resi. fraternitati.

Septuagesima tertia distinc. probat qualiter litteræ, formatæ & dimissoriæ fiant.

Septuagesima quarta distin. probatur, quòd clerici inuiti ordinandi sunt per subtractionem beneficiorum, extra de electionibus cum in cunctis, vltra medium. & de ætate & qualitate. capitul. quæris.

Septuagesima quinta distinct. probatur, quod die dominico debet episcopus consecrari, & intra tres menses, & hoc habetur extra de tempor. ordin. litteras. & ꝙ cæterorum clericorum ordinationes debent fieri in sabbato quatuor temporum, de quo extra de tempo. ordinan. capit. tertio.

Septuagesima sexta distinct. probat quare prædicta quatuor tempora sunt ieiunanda, & quibus temporibus sint celebranda.

Septuagesima septima distinct. probat qualiter clerici sunt per gradus ordinandi, & de interstitijs

tempo-

temporum, & de ætate ordinandorum vsque ad episcopum.

Septuagesimaoctaua distinctio.docetur, qua ætate sunt sacerdotes ordinandi, de hoc extra de electio.cum in cunctis, & de æta. & qual.per totum.

Septuagesimanona distinctio. probatur,quòd electio summi pontificis fienda est a solis Cardinalibus, de elect.licet,& vnus de Cardinalibus viuente apostolico, electionē non tractet & per quam gradum quis sit promouendus in Cardinalem, & quæ electio præualeat.

Octuagesima dist. docetur, in quibus locis debeant primates & patriarchæ institui. & in quibus episcopi, & ℣ non multum debet distare vna sedes episcopalis ab altera,de hoc extra de priuil. c. 1. & quo tēpore primates sunt instituti.

Octuagesimaprima distinc. incipit sub epilogo dare etiam quæ docuit a 21. distin.de regula apostolica, & de hoc tractat vsque ad 28 distin.c. 3. & sub epilogo alio ordine reiterat,cap.apo. regulæ & docet quòd ordinādus in episcopum debet esse sine crimine, nec dēnt clerici mulierib. cohabitare. & in ipsa docet pro quib. criminibus sint ipsi prælati deponendi, & in monasteriis ponendi, & an ipso facto sint depositi de ui.& ho.per totum.

Octuagesimasecunda distin. docet ℣ episcopus hic, qui suis manibus laborare non possunt prouidere debet, & videnr repetere illa, vnius vxoris virum, & de cōtinentia clericorum, & de incōtinentia punienda, & de pœnitentia, & dispen.quæ cum eis fieri poterit, & de fornicationis peccato, seu alijs criminibus de hoc extra de iud.at si.

Octuagesimatertia distinct.docetur ℣ prælatus non solum immunis a peccato esse debet, sed etiam peccatis aliorū cōsentire non debet:quia error cui non resistitur approbatur, de hoc extra de homi. sicut dignum, & nihil miserius tali prælato.

Octuagesimaquarta distinct. docetur, quod debet esse vigilans circa defensionem pauperum, relevationem oppressorum, & curationem monasteriorū, & iterum de munditia castitatis, quæ dēt esse in clericis.

Octuagesimaquinta distin. tractatur de hospitalitate clericorum inquantum est eis necessaria: quia si ab eo inueniantur alieni,iure prohibentur ordinari,extra de præbendis, cum iam dudum.

Octuagesimasexta distin. probatur ℣ episcopum oportet esse doctorem,vt sciat corrigere subditos, & ℣ doctrina sua debet præferre sacram scripturam non literas sæculares. Item liberalem patientibus necessitatem, non tamen histrionibus. Item non percussorem,non uenatorem, clementem & compati calamitatibus, non credere facile,operib.illicitis nō instare, non turpis lucri cupidus sit,subueniat uiduis,pupillis, & oppressis, nec ad vindictam facilis.

Octuagesimaseptima distin. probatur ℣ uiduis,orphanis, & oppressis episcopus debet dare subsidiū & pupillis.

Octuagesimaoctaua distinc. probatur,quòd cuncti cupiditatis causa negotiatores esse non debent, sed pietatis causam curam orphanis, & vicinis impendere. extra ne cler.uel mo.c.5. de vita & hone.clericorum c.fi.

Octuagesimanona distinct. probat, ℣ ideo oportet episcopum esse domi suæ bene præpositum, vt sciat in dispensatione ueram ecclesiæ regulam esse obseruandā, ℣ singula officia singulis personis committat: & ℣ œconomum uel vicedominū habere debet, & quòd propinquis, vel fauore sibi coniunctis nō cōmittat ecclesiastica officia, seq; sint distincta sacramenta Dei.

Nonagesima dist.probatur, quare religiosus ordinandus est,& qualiter litigiosi corripiendi sunt & non ordinandi: & quorum oblationes non sunt recipiendæ murmurans & contristans.

Nonagesimaprima distin. probatur qualiter clerici teneantur dicere horas suas:& ℣ etiam, si sibi sua beneficia non sufficiant, ℣ possint sibi quærere necessaria artificio suo licito de hoc ext.de cle. uel monac.c.1.

Nonagesimasecunda dist. probatur ℣ magis corde quam uocibus cantandum est in ecclesia Dei, & non cum organo, uel melodijs ut populum delectet,sed contrarium de consuetudine seruatur. Item ℣ episcopi si non recipiuntur a diœcesi sua,possunt in alijs suis parochijs officium presbyteri exercere,& ptiora officia & beneficia retinere, quousque recipiantur, extra de electio. cum in cunctis.

Nonagesimatertia distinct. probatur, ℣ obedientiam inferiores maioribus debent, & ℣ nullus debet communicare inimicis Romanæ ecclesiæ. Item omnes episcopi, qui sunt propinqui ei,debent eam semel in anno uisitare per se, cæteri uero per nuncios extra de iureiuran. ego N. reliqui minores in ecclesia semper debent subesse maioribus, nisi minor locum maioris teneat, uel temerit, extra de maior. & obedien.capitulo secundo, & capitulo statuimus.& quanta differentia sit inter presbyteros & diaconos & quanta inter episcopos & presbyteros.

Nonagesimaquarta distinctio. probatur,quòd maior in officio potest committere minori vices suas, ita quod legati sedis apostolicæ impediendi non sunt: & impedientes sunt excommunicandi, & quam potestatem habet Archidiaconos super presbyteros parochialium ecclesiarum.

Nonagesimaquinta distinctio. probatur, quod etiam præsentibus episcopis possunt presbyteri, quibus ei subditi, sacra mysteria celebrare & prædicare, & quòd olim idem erat presbyter & episcopus, & qualiter ipsi episcopi debeant a suis clericis reuereri, quia in ecclesia debent sedere episcopi in sublimiori sede, sed in domo sunt eius socij: & presbyteri chrismate possunt ungere infirmos.

Nonagesimasexta distinctio. probatur, quod laicis etiam imperatoribus non est aliqua tributa facultas ordinandi aliquem, uel iudicandi de rebus ecclesiarum, & qualiter sacerdotium, & imperium sint distincta ab ipso Deo, de hoc extra de iudic. nouit.de maior. & obedient. solitæ. & de donatione Constantini.

Nonagesimaseptima distinctione probatur, quod precibus ecclesiæ imperator & cæteri principes possunt in præsumptores animaduertere,& ecclesiam iuuare de hoc in capitulo primo, de officio ord.

Nonagesimaoctaua distinctione, ostenso superius, quales & qui sint in clericos promouendi,ponit qualiter clerici peregrini & vltramarini sine testimonio, v. episcoporum recipiendi nō sunt. de hoc extra de clet. peregr. per totum.

Nonagesimanona distinctio. docet iterum,& plenius de primatibus & potestate eorum,qualiter solo nomine differunt a patriarchis, & quod maiores sint episcopis de hoc extra de officio ordinarij, duo& de diuisione prouinciarū aliquid dicit.

Centesima distinctio tractat de pallio & usu eius, de quo habetur de electione, significasti.& cap. quod sicut & de transla. capitulo secundo, de vsupal. per totum.

Centesimaprima distinctio. probatur, quod una prouincia non debet diuidi in duas, & hoc extra de præben. maioribus, nec vna prouincia dēt habere duos archi-

archiepiſcopos. Et finitur prima pars Decreti. Deinde ordinat cauſas, in quarum prima de ſimoniaco, & ordinationibus tractat, eo quod de elec. eccleſiaſtica, & de ordinibus ſuperius ſufficienter monſtratum erat.

Cauſa prima.

Quidam habens filium obtulit eum ditiſſimo Cœnobio, exactus ab Abbate & fratribus, decem libras ſoluit.

HAec eſt prima cauſa tractans de ſimonia, q̃ inter cæteras criminalia maxima eſt, & in ſequentib. duab. cauſis, de criminalibus tractabit ſimpliciter, præmittens Grat. has tres cauſas criminales. Et habet hæc cauſa, q̃ ſ. de ſimonia quadam extra ſimoniam noſtro tuo interferens.

In prima quæritur, an ſit peccatum emere ſpiritualia, Contemnus primo allegat, à probandum q̃ ſic vſque ad §. ſed obijcitur. ibi in contrarium obijcit, & tres facit obiectiones quas reſpondit: & reſpondens auctoritatibus probat, probans quod ordinationes ab hæreticis factæ, dummodo in forma eccleſiæ teneãt, diſtinguens in §. ingruo, inter factam enim neceſſitatis, & factamentum cupiditatis, & eam proſequitur uſque ad §. ex his. ibi tranſit ad hæreticos, & de eorum ſacramentis unde conſtat, uſque ad §. conſtat. ibi ad principale propoſitum redit, & tractat de ſimonia, uſque ad finem quæſtionis. & de hoc extra de ſimo. per totum. & de remun. alii cum præbenda. in ſecundo. Probat etiam quilibet ſimoniaci remanent in ordinibus ſuis diſpenſatione, & quidam non, & in tractatu de hæreticis, tractat incidenter de baptiſmo, & effectu. de hoc extra de baptiſmo, per totum, & de Euchariſtia de quo extra de cele. miſſ. per totum. tractat etiam incidenter. quod non ſunt ſacramenta in peccatoribus prælatis ordinanda, uſque ad §. quo cauſante. de quo extra de tem. ordi. ex parte clerici. deinde accedit ad probandum per cap. quidam dicunt. & §. obijcitur, q̃ baptiſma, & ordines non conferuntur ab hæretico, dummodo in forma eccleſiæ, ſed non ad effectum vel executionem, niſi ignorantia recipientis: quamvis bene quo ad executionem & effectum conferuntur, uſque ad §. conſtat. A §. conſtat. vſque ad §. licet probatur, quod pro nullo ſacramento recipi poteſt pecunia, nedum pro ordinatione de quo extra de ſimonia non ſatis. & eodem tit. cum in eccleſia. & cap. cum ſit Romana. Poſt modum diſtinguit inter illos, qui ſcienter a ſimoniacis ordinantur: & illos qui ignoranter, & de pœna: & ignorantis eorum; in concluſionem probans in capitulo, ordinationes, quot modis ſimonia committatur: quia aliud eſt munus ob obſequia: &c. & in c. ſunt nonnulli dicens ad finem quæſtionis. q̃ qui ab ordinando, vel eligendo recipit pecuniam, vel dat, punitur debet ſicut qui promittit pecuniam ob accuſandum, vel ob non accuſandum, vel ob teſtimonium ferendum, vel non ferendum, punitur quasi ſimoniam committat, vt 1. quæſtio. 3. videntes.

Secunda queſtio. quæritur, vtrum pro ingreſſu monaſterii pecunia ſit exigenda, vel etiam exacta perſonæ? docetur quod non oſtendens primo, quod eccleſia non debeat conſtrui, niſi primo dos ei conſtituatur, de hoc extra de eccl. ædi. c. pen. Si tamen aliquid ante petitionem fuerit oblatum, recipi poteſt. de hoc extra de ſimon. & ii quæſtiones in authent. de ſanctiſſ. epiſc. §. ii quis autem clericos. probat inſuper, quod beneficia eccleſiaſtica non tam danda ditioribus, ſed pauperibus, per cap. clericos & capit. patior. qui alias vade vnde habet, & qui beneficium eccleſiæ recepit, ſacrilegium committit, & maledictum ibi manducat, & bibit.

Tertia quæſtio. quæritur, an ingreſſum eccleſiæ vel præbendam emere ſit ſimoniacum, docetur q̃ ſic: quia nec ſpeciale, nec generale aliquod emere licet, niſi in caſibus de quibus habetur extra ne prælati vices ſuas, quere la. & hic. & not. per. & ſuper ca. ſequenti 2. Item de pœna talium ementium, & vendentium oſtendit, docet etiam, quod ſi iudex pro iudicando pecuniam recepit, ſimoniam committit per cap. vendentes. de hoc extra de vita & honeſtate clericorum, cum ab omni, & Innocen. ſuper cap. non ſolum.

Quarta quæſt. quæritur, an paternum crimen filio imputetur, q̃ eo ignorante contrahat, eſſe admiſſum, docetur primo, quod ignorantia excuſat multis auctoritatibus nihil hinc inde obijcitur vitia paterna, nec niſi quantum ad eos pervenit extra de renun. vitium pridem, vltra medium. de vſuris. tua diſtinguens vt in §. notandum, inter ignorantiam iuris & facti, & iuris ciuilis & naturalis de hoc habetur. extra de epi. qui re. epi. c. 1.

Quinta quæſt. quæritur, an liceat ei eſſe in eccleſia, vel fungi eo ordine, quem ſic paterna pecunia eſt aſſecutus, probatur quod ſic, dispenſatiue renunciando epiſcopatui, de hoc extra de ſimo. nob. s. poſſunt etiam promoueri iſti ignorantes, & etiam dicendum eſt ſi per vim etiam aſſectatur ſimoniam intercedere, vt in c. ſi.

Sexta quæſt. quæritur, vtrum illi, qui ab iſto ſimoniaco ignoranter ordinem receperunt ſint abijciendi? reſpondetur q̃ non, per ca. ſi quis. quod eſt in 1 q. huius cauſæ. ſi quis a ſimoniacis. Item docetur in eadem quæſtione, quod dato aliquid ut eligantur, vel ut electio eius confirmetur, ſimoniacum eſt per cap. ſicut ſi inuitus. & C. de epiſ. & cler. ſi quem quidem.

Septima quæſtio. quæritur, an iſte renuncians ſuæ hæreſi ſit recipiendus iterum in epiſcopali dignitate ſuadente eccleſiæ neceſſitate, vel vtilitate. & ibi ſuper §. niſi rigor. tractatur de diſpenſatione ad plenum, tractatur etiam de hæreticis quando reuertuntur ad eccleſiam, & qualiter, & ſub qua forma recipiendi ſunt, & quod neceſſaria eſt quandoque diſpenſatio. per capit. diſpenſationes. ad finem probat, qualiter ordinati ab eccleſia ſint ab hæreticis recipiendi, concludens per cap. ſi. quod cætera crimina reſpectu ſimoniacæ pranitatis pro nihilo reputantur. de hoc ex de ſim. c. tanta.

Cauſa ſecunda.

Quæritur, quidam epiſcopus delapſus carnis a laico imperitur; Duo monachi, vnus, &c.

ISta cauſa habet 8. quæſtiones. In prima quæſt. tractatur, qualiter circa iudicia, & cauſas in occultis. & qualiter in notorijs ſit procedendum.

Secunda quæ tractatur, q̃ ſpoliatus ante reſtitutionem ſibi ſpoliatori reſpondere non cogitur, de hoc ext. de ordine cognitio.

Tertia quæſt. tractatur, qua pœna ferendi ſunt calumniatores, & de abolitionibus. de hoc ext. de accuſatio. ſuper his. & de collatione.

Quarta quæſt. tractatur, quot teſtes in qualibet cauſa ſufficiant, de hoc melius de teſt. per totum ti. & præſertim in c. licet.

Quinta

Digitized by Google

Quinta quæſt. tractatur de purgatione canonica & vulgari. de hoc melius, extra de purgatione canonica & vulgari.

Sexta quæſtio. tractatur qualiter & quando ſit appellandum, de hoc ext. de appellationibus, & C. & ff. & in auth.

Septima quæſt. probatur quod laici contra clericos, in accuſatione regulariter audiendi non ſunt, nec inferior clericus contra maiorem de hoc. ext. de hære. excõmunicamus. de teſti. de cætero, & de accuſ. c. 1.

Octaua quæſt ponitur, qualiter accuſans ſe debet ſubſcribere, & libellum formare, de hoc extra de procur. c. tuæ.

Cauſa tertia.

Quidam epiſcopus de propria ſede deiectus eſt, petit reſtitui, poſt reſtitutionem, &c.

HAec eſt tertia Cauſa, in qua tractat in ſui principio. de reſtit. ſpol. & habet 11. quæſt.

In prima quæritur, an reſtitutio ſit danda omnibus ſpoliatis, probatur quod ſpoliati reſtituendi ſũt antequam cauſæ principalis, de hoc, extra de reſtit. ſpolia. per totum.

Secunda quæſt. tractatur de inducijs, quæ debent dari ipſis reſtitutis, antequam ad iudiciũ reuocentur, & dic breuiter hodie, ꝙ ſunt arbitrariæ docetur in fine, quod cum agitur contra prælatũ de dilapidatione, interim debet more tutorum, uel curatorum ab officio ſuſpendi. de hoc extra de offic. deleg. venerabili. & de ſimo. licet Heli.

Tertia quæſt. probatur, quod inducię ſunt dandæ, poſtquam ad iudicium ſunt uocati.

Quarta quæſt. probatur: ꝙ infames & non legitime cõiuncti ad accuſationem admitti non debent, & generaliter, qui admittendi non ſunt ad accuſationem.

Quinta quæſt. tractatur. ꝙ teſtes de domo actorum producendi non ſunt, & etiam de ſuſpectis iudicibus tractat. & de teſtib. & qui a teſtimonio, & de accuſatione repellantur. de hoc ext. de accuſ. c. 1. & de teſtib. c. fi.

Sexta quæſt. probatur, ꝙ actor dẽt ſequi forum rei. & quod nemo de prouincia in prouinciam debet in ius vocari, ſed hæc quæſtio plenius examinatur, extra de foro compet. per totum, & de raptu. c. 1. & quod epiſcopi deponendi non ſunt, niſi auctoritate Papæ, & quod alij iudices uel prælati vocati ſunt in partem ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis.

Septima quæſt. probatur, quod criminoſi & infames iudices aliorum eſſe non debent, nec aduocati, & ſuper hoc inducit totum titulum ff. de poſtula. & C. tamen dum in adminiſtratione toleranter, non poteſt eorum iudicium declinari, & de hoc plenius de poſtula. C. ff. & ext. de reſcri. ſciſcitatus.

Octaua quæſt. probatur, quando ad epiſcopum deponendum accuſatum, ad minus debent intereſſe duodecim epiſcopi cum metropolitano, ut alij flores, non ut iudices, de hoc extra de re iudi. c. non poteſt.

Noua quæſt docetur, quod accuſatus contra acculatum abſentem vel teſtis in abſentia illius cõtra quem deponit, audiẽdi non ſunt, & qualiter teſtes, de quib. deponere debent ſunt, inſtruendi. de hoc extra de teſt. c. 1.

Decima quęſt probatur, quòd teſtis uel accuſator, qui differũt in vno caſu, in alio audiendi non ſunt, quia præſumuntur calumnioſi, de hoc ext. de accuſ. cum F.

Vndecima quæſt. probatur, quod in criminibus reaccuſatio non habet locum, niſi in caſibus, de hoc melius. C. qui accuſare non poſſunt l. 1 & l. neganda, & extra de iud. at ſi clerici.

Cauſa quarta.

Quidam vir in excommunicatione conſtitutus epiſcopum accuſare diſponit, &c.

HAec eſt quarta Cauſa, & habet ſex qõnes. In prima quæritur vtrum excommunicatus poſſit aliquem accuſare, & probatur, qđ non, de hoc, extra de iud. intelleximus.

Secũda & tertia quæſt. in ſimulexaminantur, & tractant, qui & quales, & qua ætate debeant eſſe teſtes. & qualiter examinari dẽant de hoc plenius. ff & C. de teſt. & ext. de teſti. & per totum.

Quarta quæſt. tractatur, quod in iudicio quattuor perſonæ ſunt neceſſariæ. Et quod alius debet eſſe accuſator, & alius teſtis. Et ꝙ inſcriptio in acculatione præcedere debet, niſi in caſibus, de quib. ext. de verb. ſig. fotus & de accuſ. ſuper his.

Quinta quæſt. tractatur, ꝙ ſi accuſator ad diem uel terminum ſibi aſſignatum non uenerit, poteſt excommunicari de hoc, ut lite nõ conteſt per totum. de verb. ſign. ex parte.

Sexta quæſt. tractatur, ꝙ illi qui ab accuſatione repelluntur ſi ſuam uel ſuorum iniuriam proſequuntur, bene admittuntur de hoc ext. de teſti. decetero.

Cauſa quinta.

Infamia cuiuſdam epiſcopi chartula accuſatoris inſcribitur, &c.

HAec eſt quinta Cauſa, & habet ſex quæſtio. In prima quæſtio. tractatur quæ pœna ferendi ſunt, qui libellos famoſos in occulto contra aliquem ſcribunt, de hoc C. de fal libel. per totum

In ſecunda quæſt. probatur, ꝙ reus edictis legitimis dẽt uocari ad cauſam antequam in eũ ſententia condemnationis proferatur. de hoc extra de dolo, & contum. per totum, & de maio. & obed. inter quattuor. ff. de iud. l. ad peremptorium cum l. ſeq.

Tertia quæſt probatur quod in criminalibus cauſis non poteſt interuenire procurator, & nec ad allegandum cautas abſentiæ, de hoc plenius. ff. de procur. ſeruum. §. publice extra de accuſationib. veniens.

Quarta quæſt. probatur, quod epiſcopus abſque ſynodali audiẽtia & auctoritate apoſtolica, cõdemnandus non eſt, & cum fuerit in ſynodo, debet mitiſſima relatione uerborum factum ſuum proponere, non indiſcretis uocibus perſtrepere, quod ſi fecerit, debet de concilio expelli, ut exeat iurgium cum eo.

Quinta quæſt. probatur, quod non debet aliquis reputari inimicus eo quod accuſat, quia non omnis qui oſculatur, eſt amicus, & non omnis qui verberat eſt inimicus.

Sexta quæſt. docet, qua pœna ferien di ſunt accuſatores, qui non probant quod intendunt, de hoc tra. ſtauerat. 2. q. 3.

Cauſa ſexta.

Duo fornicatores, & infamia notati quendam religioſum epiſcopum de ſimonia, &c.

HAec eſt ſexta Cauſa, & habet quinque quæſt.

In prima tractat, an infames & criminoſi, ad accuſationem epiſcopi ſunt admittendi? Et reſpondet quod

Digitized by Google

quòd non: nisi forte in exceptis criminibus, puta in simonia, uel in crimine lxſæ maiestatis, & hæretis. Et ostendit quòd maiores a minoribus accusandi non sunt, nec iudicandi: quia non est discipulus supra magistrum. Et ponit qui sint infames, probans quòd quãdoque detractio (licet in se mala sit) à Deo permittitur, ne in superbiam eleuetur quandoque.

Secunda quæstione probatur, quod non creditur episcopo soli si dicere voluerit aduersarium suum criminosum, vel quòd hoc ei cõfessus fuerit de hoc extra de testi. licet & de offi. ord. si sacerdos.

Tertia quæstione probatur, quòd non licet episcopo accusato ire ad Archiepiscopum alterius prouinciæ, quia non potest cum ligare vel soluere, nisi in casu extra de rap. c. 1. & ibi probatur quæ dicatur prouincia, & quot episcopos debet habere.

Quarta quęstione probatur, quòd si contingat episcopos & Archiepiscopũ discordare in iudicio istius episcopi accusati, & Archiepiscopus vicinæ prouinciæ cum aliquibus de sua prouincia episcopis reuocandus est, ut cum eis quæstio diffiniatur, uel si prouincia habet primatem, recurratur ad eum, quorum quidem sententia tenebit, nisi ad superiorem fuerit appellatum, de hoc extra de re iud. c. fi.

Quinta quæstione probatur, quòd deficiente accusatore reus non est cogendus ad purgationem, nisi fuerit infamatus: quia accusatore non probante, &c. extra de accu. cum P. & de purg. can. per totum, de simo. de hoc, in fi. & c. sequenti.

Causa septima.

Quidam episcopus longa ęgritudine grauatus, sibi alium institui rogauit: cuius precibus, &c.

HAec est septima causa, & habet duas quæstiones.

In prima quæstione tractat de clerico ægrotante. In sui principio ponit, quòd in ecclesia sua alter assumendus non est quantumcumq; sit tẽpore infirmus, imò si hæreticus dicitur, qui se ad hoc ingerit vsque ad § ecce. Sed eo perẽte forsan infirmitate grauato, surrogetur alius ei, vel detur ei coadiutor. & si quis deficit in medio missæ. alius sacerdos, qui debet ei assistere, complet sacramentum. Item quòd episcopi vel cæteri prælati non dent deserere ecclesias suas, & ire ad alienas, de hoc de cle. ægro. & de cle. non resi. per totum & de transla. quanto. Item quod non debet eis pretium constitui, ponens casus quibus prælato uiuente, potest alius substitui, de quo habetur extra. de ren. nisi cũ pridem, & c. post translationem.

Secunda quęstione probatur, quòd episcopus ex quo renuntiauit, & alius substitutus est, postea episcopatum suum recuperare non potest: celebrationem missarum, si causa infirmitatis dimiserit valetudine recuperata, exequi non prohibemus.

Causa octaua.

Quidam episcopus agens in extremis, successorem sibi ex testamento instituit, &c.

HAec est octaua Causa: & habet quinque quæst. Et hæc causa habuit ortum ab illo cap. quod est supra causa proxima, quæ. 1. periti. vbi fuit concessum cuidã episcopo sibi eligere successorẽ.

In prima quæstio. probatur, quòd nullus prælatus debet, vel potest sibi eligere successorem: quia ecclesia Dei iure hæreditario possideri non debet, & de hoc usque ad §. his omnibus de hoc extra de al. presby. conquerente. Deinde quædam adiungit ad electionem pertinentia, probans, quod electus electionem non debet respuere, & qualiter eligi debeat de hoc habetur C. de epis. & cle. si quemquam, & de renun. nisi cũ pridem. Et hoc propter bonũ obedientiæ, quod magnum est, de quo extra de ma. & obed. c. 2. & qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Interserit qualis & quanter eligi debeat, vsque ad §. cum autem, probans etiam, quod quandoq; eliguntur mali prælati, propter peccata subditorum: & quam grauiter peccant, qui scientes se insufficiẽtes prælaturas assumunt, cum aliorũ sedem, qui magis digni sunt non dubitant occupare.

Secunda quæstio. probatur, quòd eorum patrocinia in electione conualescere non debent, sed uita & moribus est præferendus. Et quòd domini electores de eligẽdo possunt iudicare & examinare, postquam electus fuerit, de eo non possunt iudicare, extra, de electio. cum inter.

Tertia quæstione probatur, quod non est simoniacus, qui pactũ electionem pro indemnitate ecclesiæ suæ iuramentum præstat, de hoc extra de ele. significasti.

Quarta quæstione probatur, quod pendente accusatione contra prælatum ante tempus sententiæ nõ debent subditi ab eo discedere, vel ei non obedire, de hoc extra de accu. olim.

Quinta quæstione probatur, si quis prælatus super aliquo crimine ad sedem apostolicam fuerit uocatus, non debet a curia discedere sine licter s Papæ, de hoc extra de iud. c. 1. & de procura. constitutus.

Causa Nona.

Sententia excommunicationis notatus quidam Archiepiscopus, aliquot clericos alterius Metropolitani ordinauit, quendam capellanum sui suffraganei, &c.

HAec est nona Causa, & habet tres quæstiones.

In prima quæstione probatur, qđ ordinationes factæ ab excõmunicatis, & electiones factæ ab hæreticis non sunt recipiendæ: quia non habent executionem, nisi fuerit cum ordinatis dispensatũ, de hoc de ord. ab epi cap. fi.

Secunda quæstione probatur, quòd nullus episcopus debet clericos alterius diœcesis promouere sine commendatitijs literis proprij episcopi, uel parochianum alicuius recipere ad diuina, uel iudicare de hoc extra de procura. c. 2. & 3. Rata tamen poterit haberi talis ordinatio a propriis episcopis, ut probat c. Lugdunẽ. & extra de tempo. ord. post trãslationem.

Tertia quæstione probatur, quòd archiepiscopi de subditis suffraganeorum suorum non iudicent nisi in casibus, de hoc extra de offi. ord. c pastoralis. quamuis ecclesia Romana de omnib. indifferenter iudicet, & nullus de ea, nisi Deus, imo cuilibet ecclesiæ potest propter prærogatiuã suæ potestatis de prælato prouidere, & cum remouere similiter, vt in c. nunc uero, & de hoc extra de procura. constitutus.

Causa decima.

Quidam laicus Basilicam a se factam, a diœcesana lege segregare quęrit. Episcopus ecclesiam cum omni dote sua ad suam dispositionem, &c.

Hæc

Digitized by Google

HAec est decima Causa, & habet tres qõ. In prima quæstione probatur, quod ecclesiæ cum omnibus rebus suis ad Episcopi ordinationem, in cuius territorio sitæ sunt, pertinent, & ecclesiæ ꝓblationes, & facultates earum a laicorum dispositionibus iubentur esse immunes de hoc extra de sepul. certificati. & de offic. ordi. conquerente, de relig. do. de xenodochis. de censi. cum apostolus, per totum. de consti. ecclesia.

Secunda quæst. probatur, ꝙ quamuis ecclesiæ cum rebus suis sint in dispositionibus episcopi, non tamen habent potentiam dilapidandi, vel vẽdendi bona ipsius, quod probatur per authẽticam, hoc ius porrectum, & per alias leges nisi in casibus. Item quare precariæ constituuntur, & reuocantur, de hoc extra de re. eccle. non alienan. c. per totũ & alienat or tenetur res ipsas ecclesiæ, restituere, nihilominus rãquam fur. & latro priuatur. extra de elec. quod sicut.

Tertia quæstione probatur, quid nomine cathedratici debent haberi epi de ecclesijs parochialibus, & qualiter quartam uel tertiam pro fabrica ecclesiæ reparanda secundum diuersas consuetudines, & de obuentionibus ecclesiarum, & de quibus oblationibus habere debeat, & quòd nullus debet habere plures ecclesias, nisi propter paupertatẽ, quam vnam, de hoc extra de his quæ fiunt a maiori parte cap. de sepult. certificati. de elect. c. dudum. Item imponit modũ secundum quem episcopi debeant parochias visitare, de hoc extra de censi. c. cum Apostolus de offi. ar chid. c. j.

Causa undecima.

Clericus aduersus clericum quæstionem de prædijs agitauit, quem ad ciuilem iudicem producere uoluit reus, non nisi, &c.

HAec est vndecima Causa, in qua tractatur in parte de litigijs, & habet tres quęstiones.

In prima quæstione examinatur & docetur multis auctoritatibus, quòd clericus semper est trahendus coram suo non ciuili iudice, nisi in casibus, de auctoritate tamen sui maioris, de hoc extra de foro compet. ca. per totum. & maxime in capitu. si diligenti, de iudic. at fi. clerici. ad finem.

Secunda quæstione probatur, quòd suspensione dignus est, qui ad ciuilem iudicem clericum trahit, vt in prædicto c. si diligenti.

Tertia quæstione probatur, quòd qui suspensus celebrat, irregularis efficitur, & deponi potest, de hoc extra de cleric. exco. mini. ca. per totum. & quod ideo publicanda est excommunicatio, quia communicantes minori excommunicatione sunt ligati, de hoc extra de sentent. excommuni. capit. per totum, probans qualiter sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timenda est: dicens postmodum contrarium, quòd iniustæ sententiæ parendum non est, nisi propter bonum obedientiæ, & ne homines in nos peccent, quia apud nos conscientia bona, apud alios bona fama de nobis necessaria est per capit. inter verba laudantium, & ca. non sunt audiẽdi, & cap. ite. alias væ qui bonum, malum dicitis, &c. Imo ille qui male excommunicat, potestate ligandi se priuat. probans qualiter sententia quãdoq; est iniusta ex ordine, quandoque ex causa: quia sine causa nunquã debet quis excommunicari, ut in authentica de san. epi. ꝧ omnibus autẽ episcopis, quandoq; ex ordine. de hoc de tentẽ. excõmunicatio. ca. sacro. & quattuor sunt, quæ peruertũt humana iudicia, & quod non semper est obediendum maioribus nostris, & qui sunt illi, qui non incidunt in excommunicationem propter communionem excommunicatorum, ad finem probat qualiter excommunicati sunt absoluendi, &c.

Causa duodecima.

Quidam clerici propria relinquere uolunt, de suis & ecclesiæ rebus testamentũ conficiunt, de rebus ecclesiæ nonnulla largiuntur, &c.

HAec est duodecima causa, in qua tractat utrum clericis liceat habere proprium, & de ecclesiasticarum rerum alienatione, quia in superiori causa tractauit de litigijs clericorum, & habet quinque quæstiones.

In prima quæstione tractat, & quæritur, vtrum liceat clericis sæcularibus proprium habere. Probatur primo, quod non vsque ad illud ego sum. & j contra uero. deinde probatur, quod sic: deinde soluit, postmodum quærit, ibi incidenter, vtrum res ecclesiæ possint diuidi per ꝑbendas. & soluit quòd sic, & non probat. imo causa super hoc inducta contrarium innuit. Item est in quadam nota in capitu. illi qui, glos. in verbo, hic patet. super c. t. ibi, aut vbi examinatur, vtrum illi qui de patrimonio ꝑñt uiuere, possint sine peccato beneficium recipere, & soluit ꝙ sic: sed non ad suum vsum, sed ad vsum pauperum, alias sibi iudicium manducant. sed consuetudo contrarium seruat; quam Papa scit; & dissimulat, non dico tollerat, de hoc extra de rescrip. postulasti.

Secunda quæstione quæritur, an res ecclesiæ donata, vel alienata per clericos possit stare apud donatores, vel recipientes. docetur quod non, nisi cum datur ob redemptionem captiuorum, ob debitum ad eleemosynas pauperum: & ob vtilitatem ecclesiæ, vt habetur in princi. q. in notatis in eius summa, & in casibus, qui sunt C. de sacrosan. eccle. l. iubemus. in authenticis ibi positis. Item in casu de quo habetur extra de dona. c. 1. & tunc sine consensu capituli, ut uidetur, tenet alienatio

Tertia quæstione quæritur de his, quæ quis postquã fuit ordinatus clericus in ecclesia acquisiuit, quæ non habuit ante: respondetur, quod si intuitu ecclesiæ acquisiuit, debent esse ecclesiæ: cætera redeant ad hæredes, de hoc extra de testa. capit. 1. & capitulo cum in officijs. & de suc. ab intesta c. 2.

Quarta quæstione, qua quæritur si de suis, & ecclesiæ rebus aliquid acquisiuit clericus, docetur, ꝙ pro rata inter hæredes clerici, & ecclesiam diuidi debent, ut dicto capitulo requisisti. & si de pecunia ecclesiæ emit aliquid nomine ecclesiæ, de hoc debet conficere instrumentum. de hoc extra de peculio clericorum, c. 1. & per totum titulum.

Quinta quæstione docetur, quòd potest clericus condere testamentum de his, quæ habuit antequam ecclesiam acquisiuit. de his quæ postea intuitu suæ personæ, non autem de his quæ ad ecclesiam pertinent, alias tantundem de suo ecclesiæ relinquet.

Causa decimatertia.

Diœcesani cuiusdam ecclesiæ baptismalis cladibus bellorum pressi, hostili metu compulsi, domicilia sua trãstulerunt in aliam diœcesim, &c.

Hæc

Digitized by Google

HAec est decimatertia Causa in qua tractatur de decimis, cui ecclesiæ sunt soluendæ: & de iure funerandi, & habet duas quæstiones.

In prima quæstione quæritur, vtrũ illi, qui transferunt se de vna parochia in aliam. & habens prædia in alia possint soluere decimas de prædijs in parochia in qua morantur, vel in secunda, in qua transiuerunt: docetur quòd in parochia vbi sita sunt prædia, soluendæ sunt decimæ prædiales: nisi per præscriptionem eas amisit parochia. de hoc de parochi. cap. fin. & per totum de decim. per totum. & maximè in cap. ad hæc. hoc tamen vltimum, quod dicit de præscriptione, pertinet ad secundam quæstionem.

Secunda quæstione, qua quæritur, vtrum isti parochiani, qui sic se transtulerunt possint eligere sepulturã in prima, vel in alia ad quam se transtulerunt: probatur; ꝙ in prima regulariter, vt extra de sepult. per totum. Item docetur ibi, ꝙ sepultura vendenda nõ est, vt extra de sepulturis abolendæ, & inde credo, quòd sint extra sta illa de decr. Item docetur, inf. eodem, pro quibus sit orandum post mortem, qui debeant in ecclesia sepeliri, vel non, & quot modis animæ defunctorum purgantur, & qualiter per triginta dies, vel quadraginta sit pro mortuis vel eorum exequijs celebrãdum, & de eorum exequijs qualiter sint celebrandæ, de quibus cauetur. extra de celebratione Missa. cum Matthæi, ad fin. de testa. cap. penul. & quòd eis qui suspendio moriuntur sepultura nõ est neganda, &c. de hoc septuagesimatertia, qõ. 5. quid ergo, vt quia Deus non punit bis in idipsum, & inf. c. proximo, secunda quæstione vltima.

Causa decimaquarta.

Clerici cuiusdam ecclesiæ quæstionem de prædijs mouẽt: testes ex suis fratribus producunt: negotiatoribus pecuniam crediderunt, vt ex eorum, &c.

HAec est quartadecima Causa. & habet sex quæstiones. in prima quęstione, tractat de clericis, an possint petere res proprias.

Secunda quæstione, qua quæritur an clerici possint clericos suæ ecclesiæ in testes producere, docetur quòd sic: quia non est pro clericis, sed pro ecclesia quæ mater est pauperum testificari. de hoc extra de testibus, cum Murius.

Tertia quæstione, qua quæritur, vtrum sit vsura exigere lucrum de mercib. comparatis de pecunia mutuata. dicitur ꝙ quicquid vltra sortem accipitur, vsura est, & quodcumque nomen imponatur ei, est usura.

Quarta quæstione, quæritur, utrum liceat clericis, vel laicis vsuras exigere: respondetur, ꝙ non: nisi ab hostib. & paganis secundum quosdam, de hoc extra de vsu. per totum titu. Item emere uilius, vt carius vendatur, turpe lucrum est, & prohibitum est, & de hoc extra ne clerici, vel monachi cap i.

Quinta quæstione, qua quæritur, vtrum de vsuris. & de illicite acquisitis possint fieri elemosynæ, docetur, quòd non, extra de vsu. cap. super eo. Item de decim. c. prohibemus. Item quòd non est auferendum vni iniuste, vt alij detur, & ideo prohibitum est sacerdotibus aduocare per ca. denique. ne per suffragium alterum lę dat. de hoc extra de cap. fi. de postu. Nec obstat illud, quod mandato domini in Aegypto furta cõmiserunt & per cap. dicit dominus. per quod tractatur extra de diuor. gaudemus. circa medium, & de eo, quod medicus. & aduocatus acquirit. per c. sane. de hoc infra capitulo prox. quæstione secunda.

Sexta quæstione, qua quæritur, an vsurarij possint iuste pœnitere, nisi ablata restituant, respondetur, quòd non, per c. si res aliena. de hoc extra de fur. per totum titul. & in præcedenti quæst. tetigit de rapina quomodo sit prohibita: & quòd non liceat clericis auferre fures quando ducuntur ad suspendium, sed possunt rogare ne suspendantur. de hoc de episcop. audien. addictos.

Causa decimaquinta.

Quidam sacerdos crimine carnis lapsus esse prohibetur antequam sacerdotalem benedictionem cõsequeretur: postquam vero, &c.

HAec est quintadecima Causa, & habet otto quæstiones tractans de incontinentia clericorũ, pręmittens tractatum de his quę mente alienata fiunt, & de quibusdam alijs.

In prima quæstione, qua quæritur, an quæ mente alienata fiunt, sint imputanda, respondet, quòd non nisi culpa sua inciderit in furorem, tractans de infirmitate corporis, vel carnis: & bene distinguit inter peccatum voluntariũ, & non voluntarium, probans, ꝙ qui in furore, uel inuitus aliquem hominem interfecit, non peccat.

Secunda quæstione, qua quæritur an liceat clericis recipere munera pro patrocinio docetur, quòd sic, extra de postula. capitu. tria. contraria intelliguntur de sæcularibus.

Tertia quæstione, qua quæritur, vtrum mulieri, cum qua crimen commisit, sit credendum. respondetur, quòd non: quia confitenti de se, de aliorum criminibus credendum non est, ut extra de confes. c. 1. docens. in quibus casibus accusatio, vel testimonium mulieris possit admitti, & superinducit multas leges.

Quarta quæstione, qua quæritur, vtrum liceat episcopo die Dominico aliquam causam ventilare, docetur quod non, tractans lib de feriis.

Quinta quæstione, qua quæritur, vtrum clerico neganti sit indicẽda purgatio. docetur, quòd non, nisi de illo crimine remanserit infamatus: vt supra 6. q. de hoc melius de pur. can. 2. per totum. & de simo. de hoc.

Sexta quæstione, qua quæritur, vtrum clerici sint ad quæst. ponẽdi, respondetur, quòd non. contra videtur extra de commo. gratis. & quæst. 5. c. villicus. Tractat etiam incidenter, quòd Romanus Pontifex potest deponere principes terrarum: sed si iniqui fuerint. & inutiles potest absoluere vasallos a iuramento fidelitatis. de hoc extra de depo. cap. fi. & de elect. c. venerabilem. & in constit. noua ad rei memoriam.

Septima quæstione, qua quæritur, vtrum sine synodali audiẽtia possit presbyter deponi, & condemnari. soluit quòd non, quia licet episcopus honorem dare possit, non tamen potest solus auferre, de hoc extra de transla. cap. 2. in princ. & quod in depositione episcopi. 13. episcopi. in depositione presbyteri 7. in depositione diaconi, tres debent esse, per cap. & quis durandum. & cap. felix. & c. seq. de hoc extra de re iud. cap. 3. Item quod in pertractandis causis alijs debent adesse clerici ipsius episcopi de iure: licet sit secus hodie de consuetudine in quibusdam ecclesijs extra de diuor. c. ex literis.

Octaua quæstione, qua quæritur, vtrum clericus confessus in iure de crimine, quod ante confessio

Digitized by Google

nem perpetrauit, possit in susce-
pto ordine post pœnitentiam mi
nistrare, probatur, quod non de
rigore iuris, nisi ex dispensatione
cum distinct. quæ est in notatis
super princi. quæstio. & qualiter
a criminoso possum audire diui-
na, quod est de cohab. cler. uestra.
& quod filij clericorum suscep-
ti de connubio secundum quos-
dam, secundum alios etiam de
concubina, debent esse serui ec-
clesiæ illius, vnde erat clericus,
qui eos genuit, & est ibi speciale, ut filij puniantur pro pecca-
to patris.

Causa decimasexta.

Quidam abbas habebat ecclesiam parochialem, Instituit ibi monachum, vt officium celebraret populo. possedit eam per quadraginta annos, &c.

HAec est decimasexta Causa, & habet septem quæstiones.

In prima quæstione huius causæ probatur, quod monach. de licẽtia sui episcopi possunt regere parochiales ecclesias: & tunc licet ers, quæ aliis sacerdotibus. de ho. extra. de stat monacho. quod Deo, cum similibus.

Item, quod monachi, qui in monasterijs residẽt, non tenentur soluere decimas de suis prædijs, nisi sicut alij clerici. de hoc extra de decim. c. 1. & c. ex parte. & cap. presbyteri.

Item incidenter probatur, ꝙ sicut vnire duos episcopatus in vnũ, & dividere vnum in duos pertinent ad summum Pontificem: sic vnire duas parochias, uel ecclesias pertinet ad episcopum loci de hoc extra de religio. do. c. 1. de excess. prælato. sicut unire de re. eccle. non alie. c. 1.

Item, quod sedes episcopalis non debet esse ubi nunquam fuit, & vbi fuit, non debet remoueri, nisi ex causa. item probatur ibi, ꝙ decimæ baptismali ecclesiæ sunt soluendæ. de hoc dicitur de decim. cũ contingat. & qui contra faciunt, excommunicati sunt. ut probatur in capit. in canonibus. vbi sunt illa verba pulcherrima; Ferro abscindenda sunt quæ fomentorum non sentiunt disciplinam, & ꝙ domini prælati non debent tantũ esse custodes chartarum: sed quandoque ad facta venire debent. Item quòd episcopi in ipsis decimis non nisi tertiam, uel quartam secundum locorum consuetudinem. percipere debent, probat insuper quam grauc est ipsas decimas, & primitias non soluere sacerdotibus. In fine probat, quòd quicquid habent clerici, pauperum est; & ꝙ decimas de cõsensu episcopi possunt licite monachi possidere: quod intelligitur secundum illud ca. cum apostolica. extra de his quæ fiunt a prælat.

Secunda quæstione probatur per c. visis. vbi sunt illa uerba, ꝙ Diabolus mille modos nocendi habet, & illa, humani moris est illũ uereri, &c. & ꝙ capellis monachorum, quæ eis pleno iure fuerunt datæ, ad eos pertinet institutio, & destitutio presbyteri; alijs uero quæ ad eos pleno iure non pertinent, idest, quas ipsi monachi in suis uillis fundauerunt, præsentatio ad eos, ut patronos: institutio uero ad eos non pertinet, sed ad episcopum loci, hoc idem est de primo, & plãtare. & de capel. monacho c. 1.

Quinta quæstione decimasextæ causæ, quæ intitulatur ante tertiam, & quartam, probatur quod si monachi, uel Clerici constituxerunt ecclesias in territorijs, q̃ habent in ciuitatibus, uel diœcesibus episcoporum alicuius, ordinatio illarum ecclesiarum, in sua diœcesi ad illos episcopos pertinebit: præsentatio uero ad ædificantes, nisi ædificator fuerit episcopus; quia tunc uidetur per c. primum, ꝙ institutio ad eum pertineat, etiam in aliena diœcesi, quod facit pro episcopo uero in ecclesia de Riuolis

Tertia quæstione probatur, qualiter ecclesia ecclesiam uetustius ecclesiam præscribere possit. hoc idem extra de præscriptio. per totum de parochia. cap. pen. C. de viuis. lege corruptione. C. de præscriptione triginta, uel 40. annorum, per totum.

Quarta quæstione probatur, quòd ecclesiæ contra monasterium non præscribunt, nisi quadraginta annis, prius autem quod est C. de sacrosanctis ecclesijs. authẽtica, quas electiones, & per Gregorium de ecclesia ad ecclesiam prorogatum est, quia antiqui canones, triginta annos ac ecclesia ad ecclesiam admittebant: vt supra quæstione proxi. per capi. omnes. & extra de præscriptio. sanctorum.

Sexta quæstione probatur, quòd ea, quæ de iure debentur ecclesijs, rectores earum non dẽnt sua auctoritate usurpare: ꝙ si fecerint, cadunt a causa. de hoc extr. de dol. c. 1 C. Vnde ui, si quis in tantum. probatur postmodum quod delictum personæ in damnum ecclesiæ redundare non debet extra de except. cum uenerabilis. & ibi est quoddam. cap. quod multum facit pro eis, qui habent chartas ab episcopis, vel aliquid de mensa.

Septima quæstione probatur, quòd non licet abbatibus, nec alicui de manibus laici decimas recipere reliqui. laici, nec per te. nec per authoritatem episcopi decimas possidere possunt. de hoc extra de decim. c. quamuis. & c. prohibemus, docens, ꝙ decimæ, & ecclesiæ omnes constitutæ in diœcesi alicuius de iure communi ad dispen. episcopi diœcesi. pertinent. in communes. & in c. nullus. de excommunicatis excõmunicatos minori excommunicatione secũdum Hug. vel excommunicãdos omnes qui de manu laici abbatiam, vel alias dignitates recipiunt: & ipsum laicum excommunicatum probat, uel excommunicandum secũdum alium casum. de hoc extra de elec. c. quisquis. de iure patro. præterea.

Item probat, ꝙ episcopus nõ debet habere œconomum laicum nec ꝙ manus laicorum tes ecclesiæ ministrare, quibus obsequendi manet necessitas, nõ auctoritas imperandi, extra de constit. ecclesia sanctæ Mariæ. excepto quod possunt habere in ecclesia ius patronatus. & extra de iure pat. per totum, & qualiter ei competit docet, & in quo partem sequantur ipsas ecclesijs dotem ad finem, quod licet initium, est malum his decimas male detentas de manu recipere laicorum consensu episcopi, ita & ecclesias recipere possunt, ut extra de his quæ fiant a prælat. cum apostolica, & de offi. leg. c. dilectus.

Causa decimaseptima.

Quidam clericus infirmitate grauatus se fieri velle monachum dixit: ecclesiæ, & beneficio in manu aduocati renunciauit, &c.

HAec est decimaseptima Causa, quæ habet quatuor quæstiones.

In prima quæstione quæritur, an reus sit voti, qui dicit se velle fieri monachũ, & an liceat ei a proposito cordis discedere. & primo quòd non possit multis auctoritatibus probatur, postmodum in cõtrarium allegat. & soluit quod nequaquam habetur uoti reus, ext de uo. c. 2.

Secunda quæstione probat solutionem suam, quam fecit in prima, docens quantum ips sit ad professionẽ canũ solemnis. manere

ad religionem, extra de regu. c. ad apostolicam.

Tertia quæstione probatur, ℣ ex quo aliquis semel transiuit ad religionē: ex quo tenuit ingressus, non licet redire ad sæculum, etiā de licentia Abbatis.

Quarta quæstione quæritur, vtrum si aliquis exit de monasterio, sint ei sua reddenda, respondetur ℣ non de hoc de renun. c. 3. de cler. coniug. quòd a te, inducit inciden ter, quia de sacrilegio fecit mentionem, & de eo docet quo modo & quot modis dicatur sacrilegiū ut infra, §. sacrilegium. & §. qui autem, & §. sequentibus & qualiter committatur: & qualiter puniatur. extra de senten. excomm. per totum, de foro comp. c. conquestus ostendens per quot passus habet ecclesia immunitatem: & qualiter non sit aliquis, qui eā confugerit, nisi in casibus extrahendis, & qualiter sit sacrilegus, qui res ecclesiæ non in casibus licitis alienat, probat etiam quòd Abbas cum consensu sui capituli non potest alienare, nisi episcopus loci consentiat.

Causa Decimaoctaua.

Quidam abbas consecratus in episcopum prius monasterio multa contulit, postea, &c.

HAec est decimaoctaua Causa, & habet duas quæstiones.

In prima quęstione docetur, ℣ quicquid habeat abbas, ex quo fuit factus abbas, totum pertinet ad monasterium vnde est abbas: & quicquid lucratur postquam est episcopus, totum est de iure episcopatus ad quem transit, de hoc extra de testamenti. cap. 1.

Secunda quæstione docetur, qđ abbas non per episcopum debet postulari uel eligi, sed per monachos, ut extra de statu mona. c. 1.

Causa Decimanona.

Duo clerici ad monasterium transierunt, vterque ab episcopo suo licentiam petijt.

HAec est decimanona Causa, & habet tres quæstiones.

In prima quæstione quæritur, si episcopus debeat permittere, ut relicta propria ecclesia clericus monasterium ingrediatur, & soluit quod sic.

Secunda quæstione docetur, quod etiam inuito episcopo possit clericus monasterium ingredi, & dimittere beneficium, de hoc ext. de reg. in cap. licet.

Tertia quæstione quæritur, utrum liceat canonico regulari transire ad monasterium, probatur quòd non: quod est intelligendum de trāseuntibus causa lcuitatis, aliàs esset contra prædictam decre tum licet, & illa seruatur, Item quæritur incidenter, vtrum monachi possint regredi in ecclesias sæculares, & docetur ℣ non, extra de relig. do. inter quatuor. de rebus ecc. non alien. possessione, & ne cle. vel mona. relatum. Item probat ibidem: ℣ ex quo aliquis est ingressus monasterium, nō potest tetrari de rebus suis, nisi cum distinctione illius legis. C. de sacrosan. eccl. auth. si qua mulier. auth. ingressi.

Causa Vigesima.

Duo pueritiæ annos agentes, a parentibus monasterio traditi sunt, vnus inuitus, alter spontaneus.

HAec est vigesima Causa, & habet quattuor quæstiones.

In prima quæstione quæritur, utrū in pueritiæ annis traditi a parentibus, cogantur propositū religionis tenere. & probatur qđ non.

Secunda quæstione, docetur quod ab adolescentibus, qui præter voluntatem parentum religionis habitum susceperunt, ex quo illi legitimo tempore permanserunt exire non licet, & quod nō licet abbatissæ imponere velum monialibus suis, & quando offerunter infantes monasterijs a parentib. suis sub testimonio multorū dicitur conferri, ut maledicendi actio auferatur, hoc est contra minores & prædicatores, qui contra uoluntatem parentum recipiunt pueros.

Tertia quæstione, qua quæritur, si quis præter uoluntatem suam factus est monachus, utrum sit cogendus ad obseruantiam, probat quod non per ca. præsens, ubi dicitur quod quis negligit, nec operat profecto nec diligit, qui autē non diligit, facile contemnit, de hoc ext. quod met. causa. c 1.

Quarta quæstio est, qua quæritur, si ab uno monasterio in aliud strictius sit licitum transire, & probatur quod sic, quod est expressum in dicta decreta. licet extra de reg.

Causa Vigesimaprima.

Archipresbyter cuiusdam ecclesię præposituram alterius recepit, nec priorem vult relinquere, sæcularium quoque, &c.

HAec est vigesimaprima Causa, & habet quinque quæstiones, quia ex præmissis quinque causis tractatum de monachis inter posuit: nunc ad tractatum de clericis reuertitur, de quibus nondum tractauit: & prosequitur thema.

In prima quęstione probatur, quòd non potest clericus unus in duabus ecclesijs intitulari: nisi in casib. de hoc extra de cler. du. iū. s. & ire ad alias sine commendatitijs episcopi sui, & de hoc de cle. non resid. per totum. Et ℣ ex quo aliquis transfertur de una ecclesia ad aliam, tunc non habet facere cum prima, de hoc extra de elect. in cunctis.

Tertia quæstione prohibetur, ne clerici procuratores sæcularium negotiorum existant de hoc extra ne cler. vel mona. c. 1. ad fi. & c. a.

Quarta quæstione docetur, qđ clerici non debent uti fulgidis & sæcularibus uestibus, & si moniti non destiterint, per priuationem beneficiorum puniendi sunt. extra de vita & hon. cler. cap. pen.

Quinta quęstione probatur, quòd ab episcopo correpti per suspensionem uel excommunicationē, non debent ad sæcularem iudicem confugere, quod si fecerint, grauius puniantur.

Causa Vigesimasecunda.

Quidam episcopus iurauit falsum, quod putabat verum, quo comperto Archidiaconus eius iurauit se nunquam, &c.

HAec est vigesimasecunda Causa, & habet quinque quæstiones. De negotijs clericorum & monachorum tractauit, nunc de negotijs clericorum sæcularium subiungere disponit.

In prima quæstione quæritur, vtrū iuramentum sit præstandum. Dicitur primo quod non & postea probatur quòd sic, & soluit sicut est solutum; extra de iureiuran. & si Christus.

Secunda quæstio est, qua quæritur vtrū sit periurus, qui iurauit falsum, quod putat uerum. & docetur multis auctoritatibus ℣ non: deinde dicit ℣ sunt duo genera mendacij, & qualiter sancti excusantur a mendacio. puto propter locum vel simulationem.

Tertia quæstione docetur: qualiter

Digitized by Google

liti subditi non debent deferere suum prælatum; etiam si sciant eum esse periurum, uel criminosum usque ad diffinitiuam sententiam, de quo. 8. q 4 c. nonne. & de accu. olim.

Quarta quæstione, docetur, ꝙ illicitum iuramentum seruari non debet; quod fit tribus modis; cum quis male iurat, cum incaute iurat, cum puellæ in puellari ætate iurant patre postmodum contradicente: ꝙ probatur tribus extra de iureiur. per totum, de hoc in c. quanto. de elect. uenerabilem. ad fi. per quod probatur, ꝙ si tantum profectus charitatis debent impediri, quod iuramentũ non est seruandum: iuramentum obseruandum, non est, puta in eo qui iurauerit non fidelem iubere, uel nõ esse prælatus, patet, quod frangitur illa causa; quod semper seruandum est, nisi seruatum uergat in dispendium salutis æternæ, ut probatur ea q. cap. inter cætera. quia illuc non videtur frangere, quia in melius istud commutat, in c. veniens, usque ad finem.

Quinta quæstione, probatur, quod qui prouocat aliquem ad iurandum, & scit quod falsum iurat, ille prouocans periurus est, & infamis: qualiter dicatur sciens probat per cap. hoc videtur, in quo cap. probatur. ꝙ reuelare secreta illi q possit prodesse & nõ obesse, non est peccatum, nec periurium committitur, si ex sacramento tenebatur.

Item probat, ꝙ sacramentum intelligitur quandoque secundum illum qui exhibet, cõsiderata qualitate, & ratione utriusque boni & mali, & quia Deus duplicitatis est aspernator simplicem intentionem utriusque considerat & verborum artem aspernatur, & creatjur in §. de his omnibus. extra cod. tit. cap. veniens. docens quòd in decimoquarto anno cõpellitur quis iurare in fine: formam fidelitatis, quæ fit cum iuramento tam a vasallis domino, econtra, ostendit concludens, ꝙ nec simplici loquela, neque in iuramento mẽdacium dicere debemus.

Causa vigesimatertia.

Quidam episcopi cum plebe sibi commissa in hæresim lapsi sunt, circa adiacentes catholicos, &c.

HAec est vigesimatertia Causa, habens sub se octo quæstiones, tractans in sui principio, utrum bella sint licita clericis.

In prima quæstione, qua quæritur utrum militare sit peccatum, docetur ꝙ non, nisi propter prædam militetur, & quod de licentia superiorum, vel ducum, uel principum militetur propter pacem seruandam. Quid autem sit militare, exponitur in notula super princip. huius glo.

Item, quod hosti seruanda est fides si promittatur.

Item, quod præcepta patientiæ non molestatione corporis, sed intemperatione cordis seruanda sunt, &c.

Secunda quæstione, qua quæritur quid sit iustum bellũ, probatur, ꝙ illud est iustum bellum, quod iurisdictio ingerit, uel quod in iniuriam iuris vlciscitur, probãs ꝙ a filijs Israel iusta bella gerebantur eo videlicet, ꝙ vix publicæ negabantur eis, quod fieri debebat.

Tertia quæstione, utrum iniuria sociorum armis propulsanda sit; docetur ꝙ non, nisi cui incumbit ratione officij; illi autem tenentur, alij uero non, nisi uelint, ubi plene de hoc modo super principa. quæst. & extra de sentent excommunic. quanto. Alij dicunt, ꝙ quemlibet tenetur cum armis propulsare, alias non uidetur sine scrupulo societatis occultæ, &c. extra de homi. licet dignum & in eam partem uidetur declinare Gratianus.

Quarta quæstione, qua quæritur an vindicta sit inferenda. Videtur ꝙ non. Primo multis auctoritatibus & capitulis probando ꝙ mali sustinendi sunt, & tolerandi per bonos, quia nec dominus Iudã, quãuis malum sciret a conuiuio remouit, de hoc extra de offi. ordi. c. si sacerdos. quia Deus bonos & malos in ecclesia esse uoluit, per cap. qui secundũ carnẽ natus est, quia hæc vita quæ inter Cœlum & Infernũ sita est, oportet quod cõditionem utriusque loci recipiat, imò hoc ipso præsumitur maius, qui malos tolerare nescit, per c. quamuis, &c. seq. ꝙ uerum est de his quos corrigere non possumus: quia auctoritatem non habemus, uel quia peccata probare non possumus, & in hoc procedit usque ad finẽ. Et est etiam alia causa, & ex tunc probat. ꝙ si ibi mali sunt prædestinati, superflua est eorum correctio; si sunt præscити, inutilis, & ibi aliquo modo vindicta inferenda non est. In contrariũ postmodũ soluit, quod crimina semper sunt ferenda, quando salua pace fieri potest, & quod multitudo non sit in causa, & hoc probat usque ad §. semel vero. item quod prælatus propriã iniuriam vindicare non debet, per c. inter querelas, deinde redit ad probandum solutiones: docet etiam quòd in §. breuiter monitratum est vsque ad finem, quod debet de necessitate fieri vindicta, deinde probat, ꝙ semel culpa dimissa, iterum in ultionem uenire non debet.

Quinta quæstione, qua quæritur, utrum sit peccatum iudici reos morti tradere: cum probatum sit in superiori, quòd crimina tolerari possint, docetur quod non. Item probatur ꝙ sine iudice, nec alium, nec seipsum occidere licet ea de occidendis. usque adeo nõ est necessariũ, deinde in ea. regum officium est, docet, ꝙ propriis principibus reuerẽtiam & fidẽ seruare debemus, & qui non facit, apud Deum præmia mueniri nõ potest: & sicut fidem & reuerentiã eis exhibere cogimur, vt extra de maio. & obed. solitæ. sic proprium eorum est, ut ecclesias iuuent, & defendant, & probat per capit. administratores. ꝙ si non fecerint, a prælatis admoniti excommunicari poterunt, ut extra de offic. ordi. c. 1. deinde probat, ꝙ supra dixerat, ꝙ licite mali principes & iudices occiduntur, & schismatici, & hæretici, & excommunicati, usque ad §. si uero rei.

Sexta quæstione qua quæritur, utrum mali ad bonum sunt cogendi, docetur quod sic, ut supra quæstione proxima.

Septima quæstione, qua quæritur, an hæretici rebus suis sint spoliandi, utrum illi qui eos expoliant, iuste spolia eorũ possideant: & idem de Sarracenis, in not. supra 1. quæst. probatur multis auctoritatibus quod sic, de hæreticis excommunicatis.

Octaua quæstione, qua quæritur, de episcopis & clericis, utrum sua auctoritate, uel Romani Pontificis arma, vel bella inferre possint, docetur quod non, nisi hortando; sed illud officium alijs committere debent, de hoc extra de excessio. prælat. capitu. ex litteris, extra de noto, magnæ ad finem, & in no. ostendens esse differentiam inter prælatos, qui solis decimis & primitijs viuunt, & hi non ita se possunt armis immiscere nisi hortando, & illi qui castra & ciuitates tenent a regibus, hi habent ire ad exercitum, de licentia tamen Papæ debent talia facere: quam differentiam probat decret extra de maior. & obe. solitæ circa princip. Doces insuper qualiter tributa sint licita & præstanda principibus & maioribus nostris: etiam ab ipsa nostra ecclesia ꝙ pace tenenda extra de censi. c 1. in fi. & de pœnitentia: quę imponit incendiarijs

Digitized by Google

diariis tractat, de quibus habetur extra de senten. excommu. c. tua. docens, quòd regibus & principibus facultas faciendi iustitiam est permissa, si multi vulnerant vnum, & inde moritur, quis eorum teneatur, & videtur ꝙ quilibet, qui percussit sit homicida propter dubium.

Causa vigesimaquarta.

Quidam episcopus in hæresim lapsus aliquos de sacerdotibus suis officio priuauit, &c.

HAec est vigesimaquarta Causa, & habet in se tres quæstiones.

In prima quæstione quæritur, an episcopus lapsus in hæresim possit subditos suos excommunicare. & soluitur, ꝙ nec lapsus in hæresim antiquam, vel nouam, ex quo incepit eam prædicare est excommunicatus, nec potest excommunicare alium, quod multis cap. probatur. de hoc extra de hære. excommunicamus: & in c. fin de eo qui renunt. epūco & est ibi c. quodcunque ligaueris. illa summa qualiter illa verba quodcunque ligaueris, &c. extra. de sent. excom. c. a nobis. & illa summa de fide cap. hæc est fides, quæ est extra de sum trin & fide cath. melius, sed prędicti bene possunt baptizare, vt in vltimo. §. iſtius. imo & ordines conferre in forma ecclesiæ, vt sup. in quæstione super §. quid in fi. & c. sequentib. & de hoc extra de summa trinit. c. 1. in fine.

Secunda quæstione quæritur, an aliquis post mortem possit excommunicari, & respondetur quòd non, nisi pro crimine hæresis. de hoc de sentent. excommun. a nobis. Item cui non communicamus viuo, nec mortuo communicare debemus, de hoc extra de sepul. ex litteris, & cap. a nobis prælleg.

Tertia quæstione, qua quæritur, an pro peccato alicuius tota sua familia sit excommunicanda soluitur quòd nō, per c. si habes. Item ꝙ sententia excommunicationis iniuste lata, conuertitur in damnatorem suum, capitulo, de illicita. cum cap. sequen. & præceden ti. de hoc cauetur extra de sent. excommu. sacro. & ca. cum medicinalis. lib. 6. Item tractat an nocentes, vel criminosi sunt maledicendi. & primo quod non ad finē. §. illicita. ergo vique ad § sed quid. deinde probat, ꝙ a sanctis viris rationabiliter in malos zelo iustitiæ proferri potest excōmunicatio probans quòd medicinalis sit excommunicatio. per c. corripiantur, qua pœna nulla maior in ecclesia Dei ut ibi. & quia nescitur quid de quolibet pariat futura dies. & de nemine quantumcunque excommunicato dum moritur desperandum est.

Item ponit differentiam inter hæreticos & schismaticos, & quot sint hæreticorum sectæ, a c. quia vero. vsque in finem causæ. de hoc extra de hæret. & per totum, & de schisma, &c.

Causa vigesimaquinta.

Sancta Romana ecclesia quandam ecclesiam muniuit suis priuilegiis, decimationes suæ diœcesis ex integro sibi attribuens, &c.

HAec est vigesimaquinta Causa, habens sub se duas quęstiones, tractans quantam potestatem habeat Romana ecclesia in cōceden dis priuilegijs aliis ecclesijs, quia in superiori causa ostendit, ꝙ omnis catholicus est subiectus Romanæ ecclesię, similiter in hac tra ctat plenius. de hoc extra de priuilegiis. per totum.

In prima quæstione, qua quæritur, vtrum clerici decimalis ecclesiæ possint petere decimas ab ecclesijs de prædijs suis sitis in parochia ecclesiæ baptismalis docetur primo quod non, docens, ꝙ Papa contra canones facere nequit d. cap. sunt quidam. & quod nullus tantum, quantum Romanus pontifex canones seruare tenetur. ēt vsque ad effusionem sanguinis. & quod contra ecclesiam dispensare non potest, nec contra diuinas scripturas, de hoc extra de bigamis capitulo secundo. In contrarium tamen soluit, quòd priuilegia concedere potest, dum tamen status ecclesiæ non subuertatur, ut extra de priuilegijs in pluribus locis.

Secunda quæstione, qua quæritur, vtrum secunda priuilegia concessa cuidam monasterio sito circa baptismalem ecclesiam derogent primis priuilegijs clericorum ecclesiæ baptismalis: docetur primo quòd non, & probat per multos canones, & leges inductas, C. de prec. imper. offeren. & si contra ius, uel vtilitatem pub. & tit. seq. & hoc uerum est, nisi ex causa prius priuilegiū perderetur, vel reprobaretur. de quibus causis habes extra de deci. suggestum, vel de illis, qui propter suam culpam amittunt suum episcopum. per capitulū Innocens. de hoc melius extra in capitulo prædicto, & de rapt. super litteris, & de constit. cum uenissent.

Causa vigesimasexta.

Quidam sacerdos cum conuiceretur apud episcopum correctus ab episcopo, noluit cessare, &c.

HAec est vigesimasexta Causa, in qua Gratianus de sacramentis tractaturus, præmittit tractatum de superstitionibus, quæ speciem sacramenti habere videntur, & habet sub se septem quæstiones.

In prima quæstione quæritur, qui sint sacrilegi, docetur & soluitur per capitulum primum.

Secunda quæstione, qua quæritur, an sit peccatum esse sortilegum, docetur primo allegando ꝙ non sit malum, deinde conuertit stylum & soluit in contrarium, per multas auctoritates, de hoc extra de sorti. per totum.

Tertia & quarta quæstione, quæ simul tractantur, quarum prima est a quibus diuinationis genus sumpsit exordium, & quot sunt diuinationis genera, docetur. Itē quæ dicitur fuisse matheseos, & quod vsque ad natiuitatem Christi celebrati fuerūt illi Magi, qui eum prædixerunt, deinde saluati sunt. Item de natura Dæmonum, & qualiter futura prænoscant, ostendit.

Quinta quæstione qua quæritur, vtrum sortilegi & diuini si cessare noluerint sint excommunicandi, docetur quod sic, extra de sortileg. per totum. Item quòd clerici propter quosdam dolores prohibentur extruere altaria & spinis honorare, uel missas mortuorum cantare, & multos modos diuinandi ostendit, qui omnes sunt reprobati a iure.

Secunda quæstione queritur, utrum excommunicatus per suum episcopum, possit ab alio quàm suo episcopo absolui, probatur quòd non, nisi a summo Pontifice, uel metropolitano. sed excommunicari a presbyteris, ab episcopis absolui possunt, ostendens quod reconciliatio publica, refectio chrismatis, & virginis cōsecratio ad episcopos pertinent, & benedictio solennis in missa, in necessitate tamē presbyteri excommunicatos a quolibet absoluunt, de officio ordinat pastoralis, & capitulo conquerente. de sententia excommunicationis per totum.

Google

Septima quæstione, qua quæritur vtrum sit pœnitētia morientibus iniungenda: docetur quòd non: sed innotescenda, & quod pœnitentiæ sunt arbitrariæ vbi canon nō imponit eas. de his etiam quas canon imponit, potest presbyter ex causa relaxare per cap. tempora pœnitudinis. & c. sequenti. Prohibens ne die Dominico ieiunetur, nam qui die Dominico studiose ieiunat, non creditur esse catholicus, ostendens quod cum magno gaudio & affectu debent recipi pœnitentes, nec debent eis imponere onera grauia, per c. alleg. de hoc extra de pœnit. omnis. ad finem quæstionis redit ad sortilegos, & dicit quod dies ægyptiaci, & calendarum non sunt obseruandi, quia gentes obseruabant illos.

Causa vigesimaseptima.

Quidam votum castitatis habens desponsauit sibi vxorem, illa priori conditioni renuntians, transtulit se ad, &c.

HAec est vigesimaseptima Causa, hucusq; de negotijs, de cæteris de sacramentis, & quia matrimonium est magnum in Christo & in ecclesia sacramentum, & est antiquius cæteris de eo quotidie quæritur in iudicijs, in his decem causis sequentibus de matrimonijs tractat: & iste tractatus a causis non separatur, &c. tractans de impedimento uoti contra matrimonium.

In prima quæst. & secunda, de sponsalibus tractat, & habet in se duas quæstiones in quarū prima quæritur, an coniugium possit inter vouentes contrahi, probat quod non, de hoc clarius extra qui cle. vel vo. per totum. Item inter uiduas & moniales, quæ uouent solenniter, & postea contrahunt. prosequitur. de hoc extra de reg. vidua. & punit eadem pœna eos, qui cum eis contrahunt, uel qui eas rapiunt, de hoc in præallc. titulo, qui cler. uel uouen.

Secunda quæstione, qua quæritur vtrum puellę alteri dispensatæ possint renuntiare priori conditioni, & alteri nubere, tractat primo vtrum inter sponsos sit matrimonium. & probatur quod sic per diffinitionem matrimonij, & per multa alia capitula, & sic solutum quod matrimonium est, sed non ratum, immo non simpliciter coniugium, interferens quæ bona sunt in matrimonio. Item tractat ibi, quod vnus coniugatorum, post carnis copulam sine consensu alterius non pōt ad religionem transire. de hoc melius extra de conuer. coniug. per totum, sponsi uero sic, extra de coniug. lepro. ex parte. item tractat ibi de frigido & maleficiato per totum, sed de hoc melius in vltima causa. Item tractat ibi, de eo qui cognouit consang. uxoris suæ, & de rapto. cap. fin. Item quæritur ibi, quare incontinenti post sponsalia non traduntur sponsæ sponsis, & soluitur, quod ut eas habeant chariores ad finem soluit quæstio. quod sponsa de futuro possit nubere alij, sponsa de præsenti, nequaquam.

Causa vigesimaoctaua.

Quidam vir infidelis in coniugio positus ad fidem conuersus est; vxor vero eius fidei odio Christianæ, &c.

HAec est vigesimaoctaua Causa, & habet tres quæstiones.

In prima quæstione primo quæritur, an coniugium sit inter infideles, & soluitur quod sic, & utrum si vnus infidelex conuersus fuerit ad fidem Christi, possit dimittere aliam, & respondetur quod non, nisi in casibus. de diuor. quanto. & eodem titulo gaudemus, quod intelligitur de paganis, qa si vxor Iudæi conuersa fuerit ad fidem, bene potuit dimittere Iudæum, vt in capitulo Iudæa. & in capitulis ibi positis. Item docet ibi, quòd filij, qui ex tali matrimonio nascuntur, Christi fidem sequi habent. Item quod cum Iudæis non licet comedere, nec bibere, ne balneari, quamuis cū paganis possumus, 21. quæst. prima, ad mensam. quia illi cibos nostros non discernunt a suis, sicut isti Iudæi maledicti. docet etiam, quod si fidelis cum infideli contrahat matrimonium, quod non valet nisi infidelis conuerti uoluerit ad fidem, designans differentiam inter ratum legitimum & non legitimum matrimonium, & illam auctoritatem ponit, Quod nō est ex fide, peccatum est. & optime exponit qua præmissa sunt, quod inter infideles sit matrimonium admirari videtur. Bern.

Secunda quæstio. qua quæritur, vtrū uiuente vxore infideli aliam ducere possit, conuersus ad fidem catholicam, & videtur quod non, nisi ab eo recesserit, odio fidei Christianæ. quia tunc habet locum illa auctoritas, si infidelis discedit de hoc in prædictis capitulo, quanto. & capitulo gaudemus. circa finem, secus si unus fidelium transeat ad infidelitatis errorem.

Tertia quæstione, qua quæritur, vtrum talis bigamus sit, qui vnam ante baptismum, & aliam post baptismum habuit. respondetur, quod sic. de hoc extra in prælegato capitulo, gaudemus, ad finē & supra vigesimasexta distinctione per totum.

Causa vigesimanona.

Cuidam nobili mulieri indicatum est, quòd a quodam filio cuiusdam nobilis in coniugem petebatur, &c.

HAec est vigesimanona Causa, quæ tractat de errore, & habet sub se duas quæstiones.

In prima quæstione quęritur, vtrum sit matrimonium inter eum & eam, quem mulier credit liberum & nobilem, & tamen est seruus, respondetur quod non, assignans differentiam inter errorem personæ & fortunæ, conditionis, & qualitatis, & qui consensum coniugij non admittat, & super hoc multa bona argumenta inducit de isto errore.

Secunda quæstione, qua quæritur, vtrum liceat huic mulieri dimittere hunc seruum, quem putabat primo liberum. Respondet quod sic, nisi ex quo sciuit eum seruum cum eo habitare consensit de hoc extra de coniugio ser. per totum.

Vltimo probatur, quod si seruus cū ancilla contrahit matrimonium, stabat, & tenet & nihilominus tenentur reddere seruitia dominis suis.

Causa trigesima.

Quidam vir populorum frequentia impeditus filium suum de baptismate suscepit, dum crederet se alienum suscipere; vxor, &c.

HAec est trigesima Causa, tractans de spirituali proximitate & legali, qualiter impediant matrimonium, addit etiam de ætate, & de clandestinis matrimonijs. & habet sub se quinque quæstiones.

In

In prima quæstione tractatur, & quæritur vtrum vxori suæ debitum reddere valeat, qui propriũ filium de sacro fonte suscepit, & docetur, quod sic, nisi propria vtriusque voluntate abstineant, de quo extra de cogn. spir. capit. super eo probans in cap. 1. quod sicut 7. sunt dona spiritus sancti, sic & septẽ sunt dona baptismi, & in quolibet contrahitur cõpaternitas, de hoc extr. de cog. spi. Item probatur, q̃ non solum per baptismum, sed per confessionem, contrahitur compaternitas inter presbyterum & omnes illas personas, quas ad pœnitentiam recipit, & quod grauiter puniri debent, si cum eis commisceantur. de hoc extr. de cogn. spirit. in c. fi.

Secunda quæstione, qua quæritur, vtrum spõsalia cõtrahantur per infantes & tenetur quod non, si sunt intra septennium quod expressum est in c litteras. & ca. accessit. de spon. impuberum.

Tertia quæstione, qua quæritur. Vtrum filii spirituales valeant copulari naturalibus in matrimonio. docetur quod non, extra de cognatio. spirit. & legali. per totum.

Quarta quæstione, qua quæritur, vtrum quis possit ducere in vxorem commatrem vxoris suæ: docetur quod sit vxor mea postquã ego eam cognoui fecit eam commatrem, non possum eam ducere, sed si antequam esset uxor mea, fecit eam commatrem, possum de hoc extra de cogn. spirit. Martinus, alio modo videtur soluere Gratianus in §. notandũ. sed ad idem tendit.

Quinta quæstione, qua quæritur, an clandestina desponsatio manifeste præiudicet: & certe præiudicat, dummodo sit legitime probata: sed prohibentur ideo clandestina matrimonia, quia si alter negaret, & probari non posset, negans posset prohiberi a primo matrimonio, quia de incertis iudicare, vel diffinire non possumus de hoc extra. de clan. desp. c 1. per totum. probans hac occasione, quod iudex antequam sententiet, debet cuncta rimari. per capitu. nullus. namque iudicantem oportet cuncta rimari, nec in re dubia certa potest ferri sententia.

Causa trigesimaprima.

Quidam vir vxorem alterius stuprauit, & eo mortuo vxorem duxit: filiam ex ea suscepit, cuidam in coniugem se daturum iurauit, &c.

HAec est trigesimaprima Causa, tractans de criminis enormitate impediẽte matrimonium & de coactione, & de fide sponsalium.

In prima quæstione quæritur, an possit duci in coniugem, quæ prius est polluta per adulterium & probatur quod sic, nisi alter fuerit machinatus in mortem viri, vel nisi fidem dederit viuente viro de ea ducenda de hoc extra de eo qui duxit in matrim. q̃ pol. per adult. cap. 1. & vltim. & per totum. dicas quod bis vel ter potest quis nubere, & deinceps mortua prima, per c. quod si dormierit, de quo extra, de secundis nuptijs per totum.

Secunda quæstione, qua quæritur vtrum filia possit tradi inuita in matrimonium. vel per metũ, docetur quod nisi libera voluntate alicui non est copulanda, de hoc extr. de despon. impub. c. 1. & ca. ueniens & c. cum locum.

Tertia quæstione, qua quæritur, an filia impubes desponsata per patrem, possit alij nubere, docetur quod non, si ipsa desponsationi consentit, alias sic, vt in prælegato c. 1.

Causa Trigesimasecunda.

Quidam vir, cum non haberet vxorem, quandam meretricem sibi in coniugio copulauit, quæ erat sterilis, neptis ingenui filia originarij: quam cum, &cet.

HAec est trigesimasecunda Causa tractans in sui principio, Vtrum cum meretrice possit esse matrimonium eo. quia supra proxima causa tractauit utrum quã polluit quis adulterio, possit habere vxorem, & ponit octo quæstiones.

In prima quæstione quæritur, vtrũ meretrix licite ducatur in vxorem docetur primo, quòd non, quia nõ liceat alicui retinere, nec ducere corruptam. Sed in contrarium soluitur, quod meretrix duci potest in vxorem, extra de spon. cum inter opera, dum tamen spes sit de ea quod corrigatur & in solutione illa de bonis matrimonij tangit aliquid etiam de bono virginitatis. in c. nuptiæ quæ suaderi potest, imperari nequaquam, vt in cap. integritas.

Secunda quæstione, qua quæritur, an ea sit coniux appellanda, quæ causa incontinentiæ ducitur, docetur primo, quod non. Sed in contrarium. solutio est, dummodo aliquid de his, quæ sunt contra substantiam matrimonij, non opponatur, de hoc extra de condi. appo. c. fin. §. his ita respondetur: vbi probatur vbi primo fuit institutum matrimonium, & de bonis matrimonij tangit ibi in capit. quidquid. & in c. connubia ubi est optima nota de isto coniugio, vbi dicitur, quod in coitu etiam coniugali non adest, nec est gratia sancti spiritus, incidenter tractat, qui abortum committunt seu procurant, vtrum sint homicidæ & docetur quod sic, si puer perium formatum est, uel erit, per ca. Moyses, quod est expressum, extra de homicid. si aliquis. & iterum redit ad probandum solutionem suam prædictam & an consensus parentum requirẽdus est in copulandis filijs, per c. honorantur.

Tertia quæstione, qua quæritur, vtrum neptis ingenui habens patrem suum teneatur sequi arbitrium aui ingenui, dicit q̃ sui.

Quarta quæstione, qua quæritur, an viuente vxore sterili, liceat alicui filios ex ancilla quærere. probatur quod non, non obstante multorum patrum exemplis Abrahæ. Loth, & Iacob. dicens: quod fornicatio non solum adulterium hodie est prohibita. in fi. docet quos partus uentrem sequitur, de hoc, extra de iure. non ordin. cap. fi.

Quinta quæstione, qua quæritur, an ea, quæ uim patitur peccatum admittere comproberur, docetur quod non, quia reuera non antea caro potest corrumpi, nisi mens fuerit corrupta. verum tamen est quod corruptæ sunt per capitu. si paulus. Item probatur quod non peccat, quæ sic vim passa est, nec propter hoc potest a viro dimitti.

Item probat, quod ex quo vir, & vxor coniugali affectu sunt copulati, non licet eis ab inuicem separari per cap. horrendus. excepta causa fornicationis. extra de sponsa. ex parte, & quod excommunicandi sunt qui dimittunt vxores suas, supra cap. proximo. q. 11. & quod eodẽ modo puniẽdi sunt viri, si adulterentur, & probatum fuerit, sicut & mulieres: aliter si non probatur, contra eos procedi non potest, quia occulta peccata non habent vindictam, & probatione cessante, vindicta cessat, per capitu. Christiana.

Sexta quæstione, qua quæritur, utrũ aduiter possit dimittere adulteram probatur quod non, de hoc extra de adult. capit. primo. & fi. Septi-

Digitized by Google

Septima quæſt. qua quæritur vtrũ ille, qui dimittit uxorem ſuam cauſa fornicationis, poſſit ea viuente aliam ducere. probatur ꝙ non de hoc in d. ca. ex parte. de ſponſ. probans ꝙ adulterium magnum eſt peccatum, & fornicatio, & inceſtus & peccatum contra naturam. & quod ſunt in ca. non ſolum, & ca. quid adulterio grauius. & cap. flagitia. de his extra de eo qui cogno. conſangui. vxo. ſuæ, per totum. Item quod poſt matrimonium contractum, ſi alter fiat furioſus vel ſtultus, ſemper remanet matrimonium: quia illud vinculum matrimonij, in nullo caſu rumpi poteſt. extra de conuer. coniug. ex parte.

Octaua quæſtione, qua quæritur, utrum liceat ei, qui dimiſit uxorem ducere aliam infidelem, ut eam ad fidem deducat, & reſpondetur quod non. extra de conuer. infi.

Cauſa trigeſimatertia.

Quidam maleficijs impeditus uxori ſuæ debitum reddere non poterat, alius interim clanculo eam corrupit, a uiro ſuo ſeparata, &c.

HAec eſt 33. cauſa, tractans poſt multa impedimenta matrimonij de impotentia coeundi, de criminis enormitate, de feriarum tempore, quibus de pœnitentia, longum interſerit tractatum, & ponit de ipſo themate quinque quæſtiones.

In prima quæſtione quæritur, utrũ propter impoſſibilitatem coeundi mulier ſit ſeparanda a uiro? Reſpondetur quod ſic, ſi naturale fuerit impedimentum, ante carnalem copulam, quod ſi ille poſtmodum cum alia coerit, priora connubia reparentur. Si autem propter maleficium, nunquam priora reparantur per capitu. & per ſortiarias. de hoc apparet hic, & extra per totum tit. de frigidis.

Secunda quæſtione, qua quæritur an a viro ſuo ſeparata poſſit nubere illi, qui eam durante primo matrimonio cognouerat; Reſpondetur quod ſic peracta pœnitentia, ſi per iudicium eccleſiæ ſeparata fuerit, aliter non: quia nullus debet dimittere uxorem ſuam ſine iudicio eccleſiæ: quia hoc eſſet pœnam apponere, quæ imponi non debet niſi per iudicem, ut extra de diuor. porro, quod ſi dimiſſa fuerit, ante omnia reſtituenda eſt uxor extra de reſtitu. ſpoi. ex conqueſtione & c. litteras. Item quod non licet uiro ſuam uxorem interficere, etiamſi inueniat eam adulterantem, quod eſt uerum ſecundum canones, quia gladio materiali neminem puniri uolunt, ſed ſpirituali: qa propter fornicationem dimitti poteſt, non occidi a uiro ſuo ſecundum Euãgelicam ueritatem, & de pœnis eorum, qui uxores ſuas interficiunt ponit, quod clericis licet ſi uxores eorum peccauerint, eas in cuſtodia detinere ligatas, non uſque ad necem eas affligere. de hoc extra de iureiu. quemadmodum. Item ſoluit quare poſt ſeptem annos pœnitentes ad priſtinum ſtatum reuertuntur uel recipi iubentur, ſed pœnitens ad matrimonium, uel militiam non recipiuntur regulariter ext. de pœnit. & rem. c. 2. niſi ex diſpenſatione, iuſta cauſa ſuggerente, & niſi haberent uxores illi pœnitentes: quia tũc eis uti poſſunt: quia quos Deus coniunxit, homo non ſeparat.

Tertia quæſtione, qua quæritur, vtrum ſola cordis contritione, & ſecreta ſatisfactione abſque oris confeſſione quiſque poſſit Deo ſatisfacere.

TRACTATVS DE pœnitentia.

Hic incipit tractatus de pœnitentia, qui in ſeptem partes diſtinguitur, quæ vſu aliter diſtinctiones appellantur, in quorum qualibet diuerſa quæſtio tractatur.

Diſtinctio prima.

Prima diſtinctio tractatur, quod ſupra poſitum eſt, & primo nititur probare quod ſola cordis contritio, & ſecreta ſatisfactio ſufficit, & multorum ſanctorum auctoritatibus & legibus ſuper hoc inductis. Sed in contrarium ſoluitur: an tamen ſola cordis contritio ſufficit ad remiſſionem pœnæ æternæ, ubi duo reliqua neceſſitatis excludit, & quid de hac quæſtione ſit dicendum, tene quod pluribus in locis ibi adnotatum eſt.

Diſtinctio ſecunda.

Secunda diſtinctio qua tractatur, an charitas ſemel habita poſſit amitti. probatur quod ſic, de imperfecta dum eſt homo in uita iſta, de qua tractat poſt c. occaſione cuius, de tertia in ſecunda incipit facere mentionem, & occaſionaliter, & incidenter uenit ad hanc qõnem, pp eos, qui negant pœnitentiam reintegrari poſſe, afferentes, quia charitas ſemel habita numquam amittitur, ita pœnitentia ſemel celebrata uere nulla ſequente culpa maculatur, docens in ſui principio quid ſit charitas & effectus eius, & quot gradus ſint in charitate, & poſt baptiſmum homo peccare poteſt & de præſcitis, & de prædeſtinatis. docens quod præſciti numquam uerã charitatem habere poſſunt, ſed fictam quæ aliquam ſe eſſe demonſtrat. probatur, ut in fine diſt. & ibi de creatione, & caſu Satanæ ponit, & de confirmatione Angelorum, qui remanſerunt in cælo.

Diſtinctio tertia.

Tertia diſtinctione quæritur, an pœnitentia iterari poſſit, probatur quod ſic, ponens multas diffinitiones pœnitentiæ ſed primo aſſeritur quod non. Item tractat an pluribus criminibus irretitus de uno tantum poſſit pœnitentiam agere. Solutio iſtius eſt extra de pœnitentia, & remiſſio. quod quidam.

Diſtinctio quarta.

Quarta diſtinctione dicitur, an peccata dimiſſa per pœnitentiam redeant, & allegat pro & contra & tandem declinat in eam partem ꝙ redeant ſaltem quod de hoc quod non proficiet ei prima pœnitentia quo ad uitam æternam ſed tunc proficiet, cum de alijs egerit pœnitentiam, ut in capitulo finali.

Diſtinctio quinta.

Quinta diſtinctione quæritur, qualiter peccatorem conſiderare oporteat in pœnitentia, & probat per multa, ſcilicet qualitatem criminis, locum & tempus commiſſi criminis, & multa alia quæ continentur in capitulo in iſta diſtinctione per totum & qualiter confiteri & pœnitere debeat docet.

Diſtinctio ſexta.

Sexta diſtinctiones duas facit quæſtiones, prima eſt, cui confeſſio eſt facienda, & docetur quod pro-

Digitized by Google

proprio sacerdoti, & ex iusta causa alij cuicunque, sed cum licentia proprij sacerdotis, de hoc extra de pœnitentia & remissio. & etiam laico in necessitate. Nota qualis debeat esse, qui de aliorũ criminibus iudicat, & docetur quod sapiens, & discretus, & ab omni crimine mundus.

Distinctio septima.

Septima dist. quæ quæritur, usque ad quod tempus recipiendus est peccator ad pœnitentiã. & respondetur, quousque ad ultimum exitum vitæ suæ: quia de nemine desperandum est, dum est in hoc mortali corpore constitutus, & ita nunquam pœnitentia est negãda, & de prædictis. 5 dist. tractatur plene in quarta quæstione huius. 33. causæ, in qua quæritum fuit vtrum orationis tempore coniugali opere uacare liceat, docetur quod non, nisi in fine iusta de causa, puta si scandalum inde nascatur, uel fornicationis inde uitandæ causa, aliter peccatur mortaliter secundum quosdam. Alij dicunt, quod de consilio loquũtur in canonibus, qui hoc prohibeat, ut ibi in summa super principio quæstionis hoc statutum fuit quod tempore orationis & abstinentiæ nuptiæ non celebrantur, vt in capitulo, vir cum propria. in fi. de hoc extra de fer. Cappellanus. & quod dicit, quod commissioni vacandum non est tempore seruitij, verum est de consensu viri & uxoris, alioqui semper requisitus tenetur reddere, sed non exigere, & ex hoc formatur sequens quæstio

Quinta quæstione, qua quæritur, vtrum uiri sine consensu uxoris vouere possint continentiã docetur quod non, sed de consensu vtriusque possunt ambo uel alter continentiam vouere. & in capitulo, quod Deo patti, de hoc extra de conuer. coniuga. per totum. & de bono uxorinitatis, & continentiæ, docetur in capitulo tuæ saluabitur, & docetur quod si uir consenserit vxorem vouere, uel e contra, oportet similiter quod ipse uouerat, de hoc ext. de conuer. coniuga. capitulo tertio. Item docet, quod mulier semper debet esse subdita uiro, propter hoc, quia uir est factus ad imaginem Dei, mulier uero non, extra de probat. oni. proposuistis, & de despon. impube. probat per capitulum, mulierem, quia mulieri iudicare non licet, uel testimonium ferre, quod uerum est in criminali.

Causa trigesimaquarta.

Quidam uir in captiuitatem ductus est, postea uxor eius audiens illum mortuum, nupsit alij. Demum ille de captiuitate, &c.

HAec est 34. Causa, habens sub se duas quæst.

In prima quæstione qua quæritur, vtrum sit rea adulterij, quæ absente uiro in captiuitate alteri nupsit, & respondetur quod non, si ignorat ipsum uiuere.

Secũda quæst. qua quæritur vtrum reuertente primo uiro a captiuitate sit ei restituenda. & respondetur, quod sic, & de utraque quæstione apertius, extra de secundis nuptijs, dominus.

Item utrum vxor teneatur sequi virum, & quando quis malæ fidei possessor videatur, docet de hoc extra de præscriptionibus capitulo finali, & de eo, qui ignoranter adulterium commisit tractat in fine.

Causa trigesimaquinta.

Quidam uir uxore sua defuncta aliam quæ ei defunctæ quarto gradu attinebat sibi in matrimonio copulauit, quæ uxori defunctæ, &c.

HAec est 35. Causa, habens sub se decem quæstiones tractans de consanguinitate & affinitate, & gradibus cognationis.

In prima quæst. qua quæritur, vtrum liceat alicui aliquam ducere de propria cognatione in uxorem, docetur quòd non, & causam quare hoc fit hodie cum in veteri testamento seruaretur contrarium, ostendit, de hoc extra de consanguinitate, & affinitate.

Secunda & tertia quæst. quæ simul examinantur, in quarum prima quæritur, vtrum consanguinea vxoris alicuius duci possit in coniugium, & vsque ad quem gradum oportet abstinere a proprijs consanguineis, & causam quare hoc fit, probat, immo aliqua capitula videntur innuere, quod dum in memoria potest retineri consanguinitas, durat prohibitio, quæ copulas de affinitate innuere uideantur vsque ad quintum gradum, sed hoc soluitur in §. fi. sed totum hoc est hodie correctum per constitutionem ca. non debet. de consanguinitate, & affinitate.

Quarta quæstione, qua quæritur, quare ad 7. gradum matrimonia prohibetur, ostendens rationem supra: quia sex ætatibus mundi generatio, & hominis status finiri debet.

Quinta quæst qua quæritur, quibus accusationibus matrimonia sint dirimenda, sed de hoc extra qui matr. accus. possunt, per totum, & de spon. cum mutua. & forma iuramenti quod testes super matrimonio inquisitionis præstare debent, & testes etiam synodales, & de illis, qui ex aliqua iusta causa ab uxoribus separantur, vel coniunguntur inuiti, docens, quod si sciat quis consanguineã uxorem suam, non debet ipsam dimittere sine iudicio ecclesiæ, extra de duor porro. nec uni testi. super hoc impedimento matrimonij credi debet, de hoc extra de testibus, licet.

Sexta quæst. qua quæritur, vtrum illi, quæ de incestuosis nascuntur sint legitimi filij reputandi, docetur quod non: nec debent in aliquo succedere patri, extra qui filij sint legitimi, per totum, & de eo, qui duxit in ma. cum haberet.

Octaua quæstione, qua quæritur, an hi qui ignoranter coniuncti sunt in prohibito gradu affinitatis, vel consanguinitatis ex dispensatione in tali matrimonio remanere possint, & docet, quod sic de hoc extra de consanguinitate & affinitate, & de pœna seu pœnitentia ipsorum incestuosorum, docet de hoc extra de eo, qui cognouit consanguine. capit. primo. & ca. tua. & in multis c. ibidem.

Nona quæst. qua quæritur, si ecclesia fraude testium, uel ignorantia aliquos separauit per sententiam, si postea deprehensa fuerit falsitas testium, uel caliditas, utrum possit primam sententiam reuocare? docetur quod sic, de hoc extra de re iud. lator & ca. consanguinei, tractatur ibi, quod non tantum sententia matrimonij potest reuocari ex causa: immo etiã contra alias sententias ecclesia venit ex causa multotics, ut extra de rest. spo. litteras.

Decima quæst. vtrum soboles suscepta ex primis nuptijs possit copulari cum consanguineis secundi uiri defuncti, & utrum affinitas dissoluatur per mortem uiri uel mulieris, & respondetur, quod non, primum corrigitur per constitutionem ext. de consan. & affinita. non debet.

Cau-

Digitized by Google

Causa trigesima sexta.

Iliam cuiusdam patre ignorante quidam muneribus i lexit, & ad conuiuiũ inui tauit. finito conuiuio iuue nis virginem oppressit, quo comperto, &c.

HAec est 36. Causa & vltima, & habet in se duas quæst.

In prima quæritur, vtrum quidam, qui per vim puellam corrupit, raptum commiserit, & probatur quod sic.

Secunda quæstione, qua queritur vtrum raptori nubere possit, probatur quod sic, si prior dissensus transeat in consensum. de hoc extra de raptoribus, cap. fi. & penultimo.

De consecratione alijsque ecclesiæ sacramentis.

Expleto de matrimonio, quod omnium nationum commune est, tractat hic de sacramentis, quæ solis Christianis præstantur. additur de quibusdam alijs sacramentis, & quæ in ecclesia præstantur sacramenta.

Primo agit de ecclesiarum consecratione, & altarium, & reædificatione earum, & missarum celebratione, & solemnitatibus, quæ celebrantur ob reuerentiam sanctorum & sanctarum rerum.

Secundo, de sacramento Eucharist.

Tertio, de festiuis diebus.

Quarto de baptismo.

Quinto, de confirmatione, & de officijs diuinis & ieiunijs.

In fine de sancti spiritus processio. ne De primo, de consec. & per totum. De secundo de celebr. miss rum Matthæi, & quasi per totum. De tertio ext. de reli. & ue. san z totum. De quarto de baptismo, & per totum. De quinto ext. de consuetudinibus quanto. Et hic iste tractatus in 5. dist. est distinctus, differens a modo tractandi a superioribus, quia utitur solis auctoritatibus in toto isto tractatu, nec apponit de suo Gratianus, nisi duos §. vnum in prima dist. alium in quarta, qui nolebat aliquid nouum inferre in hac materia, in qua non solum verborum, sed sententiarum nouitas est profana. Primo ostendit, quod ecclesiæ sunt consecrandæ. Secundo qualiter. Tertio de non iteranda consecratione. Quarto de ordine Missæ, & quoties sit celebrandum in die.

Finis Flosculi, seu Summarij totius Decreti.

Digitized by Google

REGISTRVM.

a b c d e f.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr Sſſſ Tttt Vuuu Xxxx Yyyy Zzzz.

Aaaaa Bbbbb Ccccc Ddddd Eeeee Fffff Ggggg Hhhhh Iiiii Kkkkk Lllll Mmmmm Nnnnn Ooooo Ppppp Qqqqq Rrrrr Sſſſſ Ttttt Vuuuu Xxxxx Yyyyy Zzzzz.

Aaaaaa Bbbbbb Cccccc Dddddd Eeeeee Ffffff.

Omnes ſunt Quaterniones F, Duernum Ff, Ternum Dddd, Quinternum Fffff, Ternum.

Digitized by Google

Digitized by Google

MARGARITA DECRETI,

SEV TABVLA MARTINIANA.

Edita per F. Martinum Ordinis Prædicatorum, D. Papæ Pænitentiarium, & Capellanum.

Numeros columnarum vbi distinctiones, cauſæ, quæſtiones & earum capitula ſunt, ſupra in tabula capitulorum inuenies.

INTER alia, quæ ad fidelium Chriſti doctrinam ſcripta ſunt magnam ipſis Decretorum liber conſolationem præſtat: huius enim doctrinis & Clerici & Laici reguntur. Et per ipſas tum in ſacramentis, tum in ſcripturis repulſa falſitate, perfectam quilibet cognitionem de veritate: nec frangitur in aduerſis, nec diſſoluitur in proſperis. Præteritorum memores, & de futuris cauentes, & quoslibet ad ſanctam imitationē bonamq; operationem Decretorum lectio accendit. Sed quia tam ſalutaris doctrina videbatur diffuſa; Ego Frater Martinus Ordinis Prædicat. Domini Papæ pœnitentiarius, & Capellanus, pro eius faciliori inuentione dictiones præcipuas per alphabetum non ſine magno labore ad meam potiſſime vtilitatem diſpoſui. Non tamen decreui ſententias determinare, ſed ipſius libri materias intimare. Nec capitulorum ordinem allegationibus obſeruaui: multaq; ob prolixitatem omiſi. In Chriſto ergo omnium auctore bonorum, per quem (teſte Hieron. 35. diſt. cap. ab exordio) ω, renolauit ad α, ſpem ponendo, hoc opus à prima litera vſque ad extremam deduxi, ipſo adiuuante, qui eſt principium & finis.

AARON. Quod charitas Aaron multipliciter inſinuatur. c. vt cognouerūt. de pœnit. d. 2. §. opponitur. ante med.

Item ipſius ſacerdotiū approbatur. 22. d. ſacroſancta.

Item quod in ſuo ſacerdotio ſtatus ſummi Pontificis repræſentatur. 21. d. c. 1. §. 1.

Item ponitur in exemplum terroris contra vſurpantes prælaturas. 7. q. 1. denique poſt med.

Item ponitur in exemplū q̄ nemo honorem prælationis aſſumat niſi a Deo vocatus. 8. q. 1. in ſcripturis. in princ.

Item ponitur in exemplum, quod nullus homo poteſt eſſe ſine peccato. de pœnit. diſtin. 2. §. opponitur. circa med.

Item ponitur in exemplum lapſis poſt pœnitentiam ad prælaturæ reſtitutionem. 50 d. ſi poſt ordinationem. §. econtra exemplū.

Item cum filiis ſuis in exemplum ponitur epiſcopis & clericis de mutua inuicem honoratione, 95. diſtinct. eſto.

Quod oblationes eccleſiarum ſolis ſacerdotibus debentur, præfigurat. 10. q. 1. hanc.

Quod eſt in argūm quod Deus dat gratiam ſubditis per orationem ſacerdotum, 1. q. 1. dictum eſt, 1.

Quod virga Aaron. deuorauit virgas magorum, 26. q. 5. nec mirum, ante med.

ABBAS. Quod abbas non ab epiſcopo ponitur, ſed a monachorū congregatione eligitur, 18. q. 2. abbas. & duobus c. ſeq.

Quod in abbatem eligi debet qui ſit dignus moribus atque actib. monaſticæ diſciplinæ, 18. q. 2. abbatē cuilibet.

Quod in abbatem electus debet eſſe cautus in regimine, humilis, caſtus, miſericors, diſcretus, & ſobrius, 18. q. 1. ſi quis abbas.

Quod abbate exemplo irrequiſito nil debet epiſcopus in monaſterio eiꝰ exercere, 18. q. 2. luminoſa.

Quod ſubeſt correctioni & diſpoſitioni epiſcopi non exemptus. 18. q. 2. abbates. & cap. abbas pro. & cap. ſi quis abbas.

Quod ſolus abbas habet poteſtatem in monaſterio ſuo, 18. quæſt. 2. nullam.

Quod poteſt conſecrare duos ordines primo ſacerdos exiſtens, d. 69. quoniam.

Quod non debet regere plures abbatias. 21. q. 1. clericus.

Quod diſpenſat cum monacho, vt habeat ſpecialem collam, 18. q. 2. nullus. 20. q. 4. monachum.

Quod ſine ſuo conſenſu monachus vouere non poteſt. 20. quæſtio. 4. monacho.

Quod ſine ſua licentia nō licet monachis aliquid habere, dare, vel accipere. 12. q. 1. non dicatis.

Quod abbas criminoſus poteſt de-

Digitized by Google

poni ab epiſcopo etiam inuito cõuentu. 18.q.2.ſi quis.

Quod non licet abbati alienare vel obligare res eccleſiæ abſque conſenſu epiſcopi, 12. quæſt. ſecunda abbatibus.

Quod confeſſiones audire, vel pœnitentias iniungere non poſſunt niſi ſuorum ſubditorum. 15.q.1.pœnitenit, & duobus c. ſeq.

Quod non licet epiſcopis, & aliis regularibus aliter quam cathedralis eccleſia diuina officia decantare. 12.diſt.de his.

De hac materia habes vbi agitur de monachis.

ABBATISSA. Quod in abbatiſſam non eligitur niſi ſexagenaria. 20.q.1.iuuenculas.

Quod nullam monialem velare pt. 20.q.2.ſtatuimus.

Quod volẽs loqui cum aliquod debet aſſociari per vetulam monacham, 18.q.2.diffinimus. colu.2. &c. in decima.

ABEL Quod Abel placuit Deo, & eius oblatio. 14. q.5. ſcriptum de pœn.diſt.4.c.1 §. ſemper offerat. vltra med.

Quod ponitur in exemplum patientiæ. 7.q.1.aduerſitas, circa mediũ §. cum autem a vitis.

ABORTVS. Quod abortus procuratio æquiualet homicidio. 2. q.3.conſuluiſti. 32.q.2. quod vero non. & in c. ſeq. & c. ſicut.

ABRAHAM. Quod Abraham ponitur in exemplum qđ ſepulturæ prædeceſſorum ſuorum niſi ex cauſa non ſunt relinquendæ. 13.q.2 Ebron.

Item eſt in exemplum decimarum dandarum ſacerdotibus, 16.qu.7. decimas Deo.

Quod excuſatur a mendacio. 22.qu. 2.c.vltim in fi. &c. quæritur.

Item in filii prompta immolatione ponitur in exemplum obediẽtiæ. 24.quæſtio.5. ſi non licet, vltra. medium, &c. lex æterna, & q. 8. occidit.

Item ponitur in exemplum ſanctimoniæ coniugalis, de pœn.d.1.§. opponitur. ante finem.

Quod idem de pluralitate feminarum non cauſatur, quia tũc Dei populi multiplicatio quærebatur. 32 q.4.recurrat. ante finem.

Item ponitur in exemplũ, qđ ex bonis patribus mali filii generant. 32.q.4.recurrat, & 47. d.ſicut hic §.neceſſe. in fi &c. ſeq.

Item quia in hoſpitalitate acceptos perſonarum non fuit, angelos recipere meruit. 42. d. quieſcamus.

Item quod lac non vinum angelis hoſpitio acceptis exhibuit. 35. d. ſexto die. in fi.

ABROGATIO. Quod abrogatio legum vel conſtitutionum fit cõtraria conſuetudine, 4. d. in iſtis, & §. prox.

Item contraria conſtitutione, frigeſima prima diſt. ante triennium.

Item locorum varietate, 31.d.aliter, §. prox.

Item temporum diſparium ſucceſſione, 34.d. fraternitatis.

Item malorum emergentium occaſione, 63.d. quia ſancta Romana, §. verum. Exemplum ibi de ſerpẽte æneo, quem Moyſes bona intẽtione fecit, & Ezechias bona intẽtione deſtruxit.

ABSOLVTIO. Quid eſt abſolutio peccatorum, 11. quæſt. 3. ipſe ligandi, & cap. ſequen. & cap. plerumque.

Item quid excommunicati, 11.q.3. debent, & trib.c. ſeq.

Item quid iuramenti illiciti, 15.qu. 6. auctoritatem.

Quid ſolus Papæ eſt a iuramento licito abſoluere, 15.q. 6. alius, &c. ſeq.

Quod abſolutio cum diſcretione eſt facienda, 21.q.4.ſi qui.

Quod minor maiorem nec ligare, nec abſoluere poteſt, 21. diſt. inferior, 24.q. 1.audiuimus. in fi.

Quod hæreticus vel præciſus ab eccleſia nec ligare nec abſoluere poteſt, 1.q. 1.remiſſionem.

Quod malus ſacerdos quamdiu tolerarur, abſoluit, 1.q.1. ita ſit, & duobus c. ſeq.

Quod epiſcopus vel ſacerdos prior debet eſſe ad abſoluendum quam ad ligandum. 26. quæſt. 7. alligant.

Quod non licet aliquid accipere p abſolutione, 1 quæſt. 2. nullus epiſcopus.

Quod archiepiſcopus poteſt abſoluere excõmunicatum. ab epiſcopo. 2.q.1.nemo.

Quod vera eſt abſolutio ſacerdotis quando fit clauc non errante, 11. q.3. tunc vera eſt. &c. plerumque.

Quod ligatus a canone, poteſt abſolui ab infirmitate, 17. quæſt. 4. ſi quis ſuadente.

Quod excommunicatus ſacerdos, nec ligare poteſt, nec ſoluere. 24.q. 1.audiuimus.

Quod mortuus in excommunicatione non debet abſolui ſi vuus non pœnituit, 24. quæſt. 2. nec quiſquam.

Quod debet fieri per manus impoſitionem, 26.q.7. his qui. & cap. ſacerdos.

Quod abſoluendus debet flectere genua, 26.q.7. ſacerdos.

Quod ille qui ligat debet abſoluere. 24.q.7. ſacerdos.

ABSTINENTIA. Quod abſtinentia vera eſt a peccatis abſtinere. de conſec. diſt. 5. iciunium. ca. nihil enim. & cap. ſeq. de pœnit. diſt. 3. cap. incaſſum. §. ſed verba in fine.

Quod boni a licitis abſtinent. 33. q.4. Chriſtiano, &c. vix cum propria.

Quod duplici de cauſa boni a licitis abſtinent, 27 quæſt. 2. iuni qui, §. duobus enim modis.

Quod non ſufficit a malo abſtinere niſi bonum fiat, q. 22. 5. de forma. 35.d.eccleſiæ. in fi.

Quod abſtinentia ciborum multipliciter commendatur. & perſuadetur. 35.d. ſexto die, per totum cap. de conſecr. d.5. non dico, vſqs ad c. legimus.

Quod errores Gentilium in abſtinẽtia ſectantes, anathematizantur, 39.diſt. ſi quis presbyter.

Quod abſtinentia reſpicit perſonæ valetudinem temporis opportunitatem, ciborum qualitatem, 41.d. quod dicit.

Quod diſcreta commendatur. d.41. quiſquis. de conſecr. d.5. non mediocriter.

Quod maxime conuenit epiſcopis, & prædicatoribus, 35. diſt. eccleſiæ.

Quod non requirit niſi corporis ſuſtentationem, 44.d. conuiuia. de conſec.d.5. ne tales.

Quod auiditas ciborum quantumcumque vtilium in abſtinente arguitur, 41.diſt.deliciæ, & c. quod dicit.

Quod tempore quadrageſimæ maxime presbyteri, & clerici abſtinere debent a cibis, 4. diſt. ſtatuimus. cum duobus cap. ſeq.

Quod abſtinentia morbos corporales curat, de conſecr. diſtinct. 5. ne tales.

Quod cum a carnibus abſtinemus, a ſementinis etiam carnium abſtinere debemus, quarta diſtinct. denique.

Quod dies abbati abſtinendum eſt a carnibus, niſi in infirmitate, & feſtis de conſe d. 5. quia dies.

Quod monachis præcipue abſtinentia carnis eſt apta, & vtilis. de conſec. diſt. 5. carnem.

ABOMINATIO. Quod abominatio ſit Domino elemoſyna de rapina, vel ſimonia, vel de vſura. 1.q. 1. non eſt putanda. 14.q. 5. ſcriptum eſt.

ABLVTIO. Quod ablutio peccatorum ſit per aquam lacrymarum de pœn.d. 1. medicine.

Item per fidei feruorem, 24. q. 1. ſi Petrus.

ABVSVS. Quod abuſus priuilegiũ punitur. d. 74. vbi iſta didiciſti. Item q. 3. priuilegium.

Quod abuſus clauium ſacerdotalis damnabilis eſt, 11. quæſt. 3. ipſe, & cap. plerumque.

ACCELERATIO. Quod acceleratio reprobatur in epiſcopi, & clericorum ordinatione, 28. diſt. de Syracuſana, 61. diſt. miramur. 59. diſtinct. ſi officia, & duobus. c. ſequen.

Item in ſententiæ prolatione, 2. qu. 1. Deus.

Item in noui honoris collatione, 23. diſt. communis.

Item in baptiſmi dubia reiteratione, de conſecr. diſtin. quarta, cum itaque.

Item in clericorum qui lapſi ſunt, con-

Digitized by Google

condemnatione.50.distinct.ponderet.

Item in condemnatorum restitutione: quia properata nimis remedia aliorum ruinæ non sunt profutura.50.dist.absit.& c.seq.

Quod acceleratio commẽdabilis est in malorum exercẽda vltione 33. q.4.si ea.

Item in lucri animarum promotione.21.q.1.relatio de consec.dist.4. ne,quod abbit.

Item in eleemosynarum pro defunctis oblatione. 13.quæstion.2.qui oblationes.

Item in ecclesiarum vacantium prouisione.65. dist.de persona. & 50. dist.postquam.

Item in ecclesiasticarum rerum recuperatione.12.q.2. Augustino.

ACCEPTIO. Quod acceptio personarum non est apud Deum. 32.q. 4.sicut. de consecr. distinct.4. nec quemquam.circa med.

Quod etiam non debet esse inter homines.49.dist.c.vlt.63.dist.sacrosanctum.21.q.5. si quis cuiuslibet.11. q.3. summopere.

Quod prohibetur acceptio personarum in pœnitentiæ impositione. 20.q.7.sacerdos.

Item prohibetur in sententiæ diffinitione.3.q.9.necesse.

Item in fidei prædicatione. de consec.dist. 1.nullus episcopus.

Item in hospitum receptione. dist. 42.quiescamus.

Item in facienda pro omnibus (& maxime pro defunctis) oratione. 13.q.2.non existimemus.

Item in eleemosynarum largitione. 16.q. 1.si cupis.

Quod munerum acceptio pro oblatione orationum vel aliorum spiritualium damnabilis est.1.quæst. 1.eos qui.& c.seq.

Quod regulares aduocati munera (quæ sæcularibus aduocatis licet accipere) non debent exigere.15. q.2.obseruandum.

Quod quandoque scelerate accipitur quod à volẽtibus datur 14. quæst. 3.non sane.

Quod gratuito & ex deuotione causa munera oblata cuilibet licet accipere.15.q.2.obseruandum.

ACHAB. Quod Achab sacerdotibus peccantibus ponitur in exemplum, quod post humilem pœnitentiam remansit in statu suo.de pœniten. distin.1.§. econtra.dist. 3.capitu. illud vero. §.ecce, & distinct.prima, voluissent,§.ex his, & §.Achab.

Item ponitur in exemplum, quòd malo prælato quamdiu sustinetur est obediendum.1.quæstio.1.sicut Christus.

Quod quinquagenarios eius ad preces Heliæ ignis cælestis consumpsit.23. quæstion.4. si illis.§. sed obijcitur.

ACHOR. Quod Achor propter furtũ anathema incurrit,& Israel hostibus tradidit.1.qõ.4.ecclesia.

Quod quia non statim furtum fuit, innocens populus pro ipso punitus fuit.23.q.3. si ea.

ACOLYTHI. Quod acolythi Græce, Latine ceroferarij dicuntur.21.dist.cleros, & clericos, circa fin.

Quod acolythi officium est præparare luminaria,& ipsa coram ministris altaris deportare. dist.25.per lectis.33.d.c.fraternitatis.§. deseruiẽtes.

Quod acolythi possunt 5here matrimonium 15.quæst.3 sane.§.seq.

ACTIVA. Quod activa vita & contemplativa commendatur.8.quæstio.1.in scripturis.& cap.qui Episcopatum.

Quod a rectoribus ecclesiarum, & maxime ab episcopis est exercitanda 88.dist.decreuit.

ACCVSATIO. Quod accusatio non debet admitti,quæ non procedit ex charitate.4.q.4.nullus introducatur.

Quod eam debet præcedere admonitio charitatiua.1.quæst. 1. si peccauerit, post medium.& quæst.7.accusatio quoque.

Quod accusationem contingit fieri, vel criminaliter, vel ciuiliter 2. quæstio.3. Euphemium. & §.seq. quæst.11.non est credendum,per totum cap.

Quod debet fieri in scriptis.2.q.1.legum.q 3.si quis iratus. & q.8.accusatorum.

Quod debet fieri præmissa inscriptione.3.q.9 qui accusare.4.q.4. nullus introducatur.

Item in quibus casibus potest fieri sine inscriptione,notatur.4.q.4.§. abactis.

Quod inscriptio accusatoria debet cõtingere criminis magnitudinem, & tempus commissi criminis. 4. q.4 si quis se iniuriam ab aliquo, §.in alijs autem.

Quod in accusatoris libello nomen accusati est ponendum.2.q.8.cap. præscripta.§.quæ vero.

Quod vtraque parte præsente debet ner accusatio.11.q.3.eorum.

Quod accusatio non admittitur contra absentem, nisi fit contumax. 5.q.9.per totum.

Quod persona illustris in crimine iniuriarum per procuratorem põt accusare. 3.q 9. absens per alium.

Quod tribus modis falsa accusatio detegitur; aut calumnia,aut præuaricatione, aut tergiuersatione. 2.qõ. 3. si quem pœnituerit. §. 1. ver.accusatorum.

Quod modus accusationis qualis esse debeat, ponitur.2.quæst.8.per totum.

Quod accusare non possunt hæretici,pagani, & c.2.3.6.alieni.& ca. seq. & 4.q.1.1.c.& seq.

Item criminosi 6.q.1.qui crimen,& 3.q.5.cõstituimus, & duob.c.seq.

Item nec conspiratores.3.qõ.4. conspiratores.

Item nec incestuosi.3.qõ.4.consanguineorum.

Item nec malæ opinionẽs.3. quæst. 5.suspectos.

Item nec litigiosi. nec calumniatores.3. q.5.nullus.

Item nec inimici. 13. quæstio.4.detractores.

Item nec excommunicati 3.q.4. nullus, & c.omnes 4.q.1.per totum. 2.q 7.in sancta Nicena.

Item nec infames.3.q 5. nullus.

Item impuberes,mulieres & pauperes & huiusmodi personæ excluduntur ab accusatione 2 q 1. prohibentur. 12. qõ.2. episcopus qui mancipium & cap.seq.15.q.3.§.& & tribus cap.seq.

Quod sortilegi, & diuinatores non possunt accusare.3.quæst. 5.constituimus.

Quod qui sacerdotes fieri nequeunt, sacerdotes accusare non possunt. 2.q.7. ipsi apostoli 6.qõ.1.omnes vero.& c.sacerdotes

Quod episcopum laici passim accusare non possunt. 2.q.7.c.1.& ca. clericos & c.laici.

Quod episcopus reaccusatus damnari non potest, nisi per duodecim episcopos,uel per lxxij. testes idoneos conuictus.2.q.5.nullam.

Quod nec clericos possunt laici passim accusare,2.q.7. nullus laicus. c.seq. & c.sicut.

Quod accusatus accusare nõ potest, nisi primo præstitisset purgatio, & nisi accusaret de maiori crimine 3 q 1.in ganda.§.neganda.

Quod accusator debet esse bonæ vitæ, & liber genere,non seruus 2. q.7.quærendum est.

Quod in accusatione requirẽda sunt q ia conscientia: quo merito:qua intentione : vtrum scilicet pro Deo vel inani gloria accuset. 2. q. 7. si qui sunt, & c. si quis episcopus.

Quod nullus accusare, uel se defendere potest in causa criminali per procuratorem.5.quæst.3.in criminalibus

Quod episcopum clerici accusare possunt 2.qõ.7.Paulus Dyalynæ. & c.seq.2.q.7.qua propter.& cap. si quid in ecclesia.

Quod etiam laici quantumcumque infames propter simoniam,& hæresim accusare possunt. 6.q.1.nos sequentes.& c.seq.

Quod monachi ex charitate possunt episcopum accusare 2.q 7. a. nullus monachus, §.sed aliud est.

Quod libertis licet accusare patronum in certis casibus 12.q.2. Episcopus qui mancipium.

Quod criminosus criminosum dominum potest accusare.2.q.7.pagani.& §.seq.

Quod ad accusationem hæreticorum etiam infames vtriusque sexus admittuntur.2.quæst.7.præsumant. §.seq.

Quod mulieri licet accusare simoniam, crimen læsæ maiestatis. & quodlibet crimen publicum. 15. q.3.sane.

Quod ſecundum leges mulier non poteſt virum accuſare de adulterio 32.q.5.apud.§.hoc in mulieribus.

Quod ſecundum canones vir & mulier mutuo ſe accuſare poſſunt, licet non æqualiter 32. quæſtion.5. Chriſtiana.

Quod gradus conſanguinitatis, vel affinitatis non debent accuſare niſi propinqui vel antiqui.35.q. 6. c.1.& ſeq.

Quod qua forma debent iurare qui accuſant parentelam, habetur 35. quæſt.6.in capitu.de parentela. 1. &c. epiſcopus.

Quod accuſator obligatur ad pœnam talionis.2. q.8. quiſquis. &c. qui crimen. 2. q.3. calumniator, & qui non probauerit. 6.q. 6. qui calumniam.

Quod zelo iuſtitiæ accuſans præmiatur 6.q.1.c.ſunt plurimi.§.verum.

Quod accuſans ex malitia puniatur. 45.diſt. accuſatores.2.q.3. ſi quem pœnituerit.

Quod accuſans epiſcopũ calumnioſe infamis efficitur.3. q.4. clericus vero qui. &c. hi qui epiſcopos.2. q.3. ſi quis epiſcopum.

Quod falſo accuſantes vel in probatione deficientes vlterius accuſare alios prohibemur.3. q. 10. placuit, & c.accuſatorum 4.quæſt.6. c.1.& vlt.

Item a communione vſque ad exitum vitę ſuſpenduntur.3.q.10.eos qui.5. q.6. Epiphanium. 2. q.3.ſi quis epiſcopum.

Quod ab accuſatione pretio vel promiſſione deſiſtẽs punitur.2.q.3.ſi quem.

ADAM. Quod Adam propter peccatum a facie Dei ſe abſcondit, de pœn. diſt.1.c.& venit.

Quod in hoc quod ipſe qui melior erat muliere, extra paradiſum factus eſt, mulier intra ponitur, in exemplum quod non homo melioratur a loco, ſed locus ab homine 40.diſt.illud.& c.ſeq.

Item in hoc quid propter peccatum de paradiſo eiectus eſt, ponitur in exemplum; quod homo ignobilis effectus propter culpam, meretur a loco dignitas expelli.40.diſt. Adam.

Item quia non de terra, ſed ipſius coſta facta eſt mulier, innuitur. quod ab ipſo ſicut a principio tota deriuatur humani generis propagatio.33.quæſtio.5. nec illud otioſuum.

Quod Adam in uirilis ætate factus eſt de pœnit.diſtin.2. cap. tolle.§. Adam uero.

Quod aſſerẽs ipſum mortalem creatum ſiue peccaret, ſiue non, anathematizetur de conſecr. diſtin.4. placuit igitur.

Quod Adam in paradiſo charitatem & alias uirtutes habuit, de pœn. diſt.2.tolle.§. colligitur.

Quod in hoc quod quamdiu ſolus erat non peccauit ſolitaria & contemplatiua vita commendatur. de pœnit.diſt.2.non eſt.§.Romanos. 9.Adam vero.

Quod ideo Adam plus peccauit, quia omni bono plus abundauit, de pœ.diſt.5.conſideret.§.deſeat.

ADINVENTIO. Quod adinuentio quæ ius nouum impedit, vt eſt iudicium ferri candentis, vel aquæ feruentis, eſt ſuperſtitioſa.2.q 4.conſuluiſti.

Item quæ vetus ius male interpretatur 37.diſt.relatum.

Quod adinuentio quæ circa conſtitutionem aliquid mutat errorem corrigendo, eſt vtilis.8.diſtin. veritate.

Item quæ detrahit nimio rigori, vt eſt diſpenſatio.1.q.7. exigunt.

Item quæ addit vel religioni vel grauamini.40.diſt.nullus.

Item nouorum experimentorum, & cauſarum eſt neceſſario.50.diſt.vt conſtitueretur.

ADIVTORIVM. Quod adiutorium non eſt ferendum maxime a ſacerdotibus in alterius detrimentum.23.q.3. denique.

Quod qui in fraudem alterius quemquam iuuat, ſocius eſt criminis. 14.q.6.c.1. poſt medium.

Quod patriam vel ſocios ad defendendum iuuare iuſtitia. 23. quæſtio.3.fortitudo.& capit.non inferenda.

Quod viri eccleſiaſtici ne à maledicis calumniatoribus opprimantur ſunt adiuuandi.3.q.1.Deus.

Quod miſericordius homini ad peccandum adiutorium ſubtrahitur quam feratur.14.quæſt.6.ſi res,& cap.hi qui.

Quod prælati ſubditorum ſuorum præcipue debent eſſe adiutores & vltores.25.quæſt.8. ſcire 8.quæſt. 1.Clemens.

De qua materia habes vbi agitur de auxilio.

ADMONITIO. Quod admonitio debet præcedere accuſationem vel excommunicationem. 19.quæſtio.1.quidam.2.quæſt.7.accuſatio. poſt med.

Item debet præcedere vindictam. 11. q.2.indigne.

Quod admonendi ſunt primo hæretici ab errore diſcedere, quam trahantur pœnæ.23.q.4.non inueniturin fi.

Quod adminiſtratores ſæcularium dignitatum admonẽdi ſunt ab epiſcopis ſuper pauperum, & uiduarum defenſione 23. q. 5. adminiſtratores.

Quod iudices admonendi ſunt per prælatos ad opera pietatis.14.q.6. hi qui.

Quod uiduæ admonendę ſunt ad ſtudia caſtitatis.27.q.1.de uiduis.ſub nulla.

ADOLESCENTIA. Quod adoleſcentia in malum prona eſt. 12.quæſt.1.cap.1.

Quod adoleſcentes monachi nel clerici ab approbatiſſimo magiſtro debent informari. 12.q.1.c.1.

Quod nil incertius, quam uita adoleſcentium 12.q.1.c.1.

De hac materia habes vbi agitur de aetate.

ADORARE. Quod adorare cogebantur iuſti ſimulachrum a Rege Nabuchodonoſor, & accuſatores mittebantur in ignem 23.q.4. non inuenitur.

Quod adorando imagines, non picturam, ſed picturæ repræſentationem ueneramur, de conſecrat. diſt.3.prælatum.

ADRIANVS. Quod Adrianus Papa primus Carolum magnum pro defenſione eccleſiæ de Francia in Italiam uocauit. 63. diſtin. c. Hadrianus.

Quod Hadrianus Papa ſecũdus octauam ſynodum uniuerſalem procurauit celebrari.63.d. c.Hadrianus.

ADVENTVS. Quod aduentus ſpiritus ſancti per Petri Apoſtoli prædicationem multorum hominum corda ſacrauit, de conſecrat. diſt.4.proprie.

Quod ab aduentu domini uſque ad octauam Epiphaniæ non eſt iurandum.22.q.2.decreuit.

Quod nec eo tempore nuptiæ ſunt celebrandæ. 33.q.4. non oportet.

ADVERSITAS. Quod aduerſitas iuſtorum nõ eſt ſignum reprobationis, ſed exercitium virtutis.7.q.1. aduerſitas.

Quod pie aduerſatur qui corripit vitioſum.23.q.5.c.1.circa medium.

Quod vtiliter latroni membra præcipit qui ipſum ex hoc a malo retrahit.3.q.3. ſi quis fortitudinem.1.

Quod malum malo reddit qui inimicum ſuum ad præcipitium eum rem non impedit. 23. q.4. nimiũ, §. primo.

Quod pie moleſtat medicus lethargicum excitando, & phreneticum ligando.23.q.4. quid faciet.

Quod amicus vtiliter verberãs præponitur amico inutiliter blandiẽti 23.q.4.nimium, circa medium.

De hac materia habes vbi agitur de correctione.

ADVLATIO. Quod adulatio peccatori exhibita dat audaciam peccata augmentandi.46. diſtin. ſunt nonnulli.50 di.ſi quis diaconus,& duobus c.ſeq.

Quod adulatur qui alicui tribuit bonum quod nõ habet, hoc eſt mortale quando ex certa ſcientia fit. 22.q.2.primum eſt. ver.§.

Item adulatur qui ſuperiorem vt ei placeat in eo, quo habeat extollit. hoc eſt veniale.25. diſtinct. vnum oratorium.

Item adulatur qui approbat malum quod eſt in aliquo & hoc eſt mortale.46.diſt.clericus qui.

Quod:

Quod parietem lenire dicitur, qui peccantibus adulatur,46.dist. sunt nonnulli.

Quod pastor qui luporũ quærit laudes, oues negligit.83 dist.nihil.

Quod clericus adulationibus vacans debet degradari 46. distinct. clericus qui.

Quod melius est pro veritate pati supplicium,quam pro adulatione beneficium, 11.quæst.3.nemo peritorum.

Quod inuidiator alienarum hæreditatum adulatur regibus,37.distin. nonne.

ADVLTERIVM. Quod adulterium proprie est ubi celebrati coniugii iura temerantur, 32.quæstio 4. nemo.

Quod adulterium est alieni thori violatio. 36.qõ.1. lex.§. cum ergo ver.adulterium vero.

Quod grauius puniendi sunt viri quam feminæ pro adulterio,32. q sexta,indignantur.

Quod adulter vxorem adulteram, non potest dimittere, nec accusare.xxxi.q.sexta,per totum.

Quod plus peccat qui vxorem habens cum alterius nupta adulterat, quam solutus alterius vxorẽ violando, xxxii.q.7. quemadmodum.§. sunt.

Quod permittitur potius adulteriũ quã vxoris adulteræ homicidiũ xxxii.q.secunda, si quod verius.

Quod violenter oppressę non põt opponi adulterium, 32.q.5.puto.

Quod secũdum canones vir, & muliter pari ratione ĩ adulterio cõdemnatur,35.q.5. Christiana.

Quod vir vxorem de adulterio accusare non potest, si ipse pariter fuerit fornicatus, 32.q.7. capitulo primo.

Item si dedit ei adulterandi occasionem,xxvii.q. secunda. si tu.

Quod si credebat ipsa virum mortuum cum altero contrahendo. 34.q.secunda. si virgo.

Item si fuerit vi oppressa,xxxii.q.5. proposito.

Item si alius sub mariti specie concubuit cum ea.34.q.2. in lectum.

Item si post adulteriũ commissum eam ex consensu retinuit, xxxii. q prima,si quis vxorem.

Quod suæ vxoris amator ardẽtior, ęjus adulter iudicatur. xxxii.q. 4. origo.

Quod patronus est turpitudinis q adulterium celat vxoris, xxxii.q. prima, apud.&c 1.

Quod vir innocens adulteram recipere non cogitur, 32. quęst.1. de benedicto.

Quod qui post adulterium vxorem suam cognouit, impeditur ab ordinum promotione, 34. distinct. si cuius.

Quod Abraham, & Iacob excusantur ab adulterio cognoscendo ancillas,34.q.4.dixit Sara. & capit.obiiciuntur.

Quod potest esse matrimonium cũ persona quam polluit per adulterium,32.q.1.denique.

Quod transgressor voti castitatis peior adultero iudicat,27. quæst. 1. & per totum.

Quod sacerdoti adulteranti cum filia sua spirituali grauior,& perpetua pœnitentia imponit. 30.q.1. si quis sacerdos.

Quod sicut vir dimittens vxorem suam efficitur adulter, sic episcopus relinquens ecclesiam suam,7. q.prima.sicut vir.

Quod natus de adulterio non est culpa nascentis, sed ipsius qui generat,56.dist. nasci.

Quod nati de adulterio, nec sunt in fide stabiles, nec in bello sęculari constantes,56. distin.si gens Anglorum.

Quod virgo nõ reputatur adultera, quæ ignoranter viro nubit alieno 34.q.2.si uirgo.

Quod adulterium committens presbyter,aut diaconus si in eo deprehensi fuerint, reparari non possint, 50.distinctio. si quis diaconus.

Quod clericus de adulterio conuictus,aut confessus ab officio depositus communione concessa toto tempore uitæ suæ in monasterio retrudatur,81.distinct. si quis clericus.

Quod adulteræ, & incestæ sunt uirgines, quæ post consecrationem nupserunt, 27. dist.capitulo ult.

ADVOCATVS. Quod aduocatus non debet ex suo sensu scripturæ aliquid proponere,37.dist. in relatum.

Quod non debet opprobriis, sed ratione allegare.3.q.7. infames.§.si quis adeo procax.

Quod mitis relatione non tumultuosa uoce factum debet proponi.5. qu.4. duodecim in fine.&c.seq.§. debet ergo.

Quod non debet lucro, sed iustitiæ intẽdere,2.q.7.infames. circa medium,& §.apud urbem Romanã.

Quod aduocatus sæcularis potest uẽdere iustum patrocinium, & iurisperitus consilium 14. quæst.5. non sane.

Quod regularibus aduocatis non licet p aduocatione minima accipere.15.quæstio secunda,obseruãdum,§. hoc autem.

Quod monachi possunt esse aduocati de abbatum suorum licentia in causis monasteri,16.q.1.monachi a monasterio.

Quod ob uerecundiam sexus, mulieri non licet coram iudice aduocare.15.q.3.§.1.uer.legibus.

Quod clerico in causa criminali nõ licet aduocare coram iudice sęculari,23.q.ult.c.his a quibus.

Quod clericus aduocans contra ecclesiam suam, uel episcopum, uel patronum: amittere meretur beneficia 15. quæstio.6.nos sanctorum,22.quæst.5.de forma.96.dist. si Imperator.

Quod contra inhibitionem ecclesiasticam aduocans, non solum rerũ amissione, sed etiam exilii relegatione punitur. de pœn.distinct.1. quinque ausus.

Quod princeps, & quilibet illustris potest litigare per aduocatum in crimine iniuriarum.3.q.9.absens per alium.

Quod Christus est aduocatus noster apud patrem.de pœn.dist.2.cap.si enim inquit,ante med.

AFFECTVS. Quod affectus plus placet Deo offerentis quam munus oblationis. 1.qõ.7.in grauib. 24.q.1.odi, & proieci.

Quod illa oratione fit citius Deus, quæ non consistit in multitudine verborum, sed in affectu cordis. de consecr.distinct.5.non mediocriter.

Quod oratio quæcumque cum barbarismis,& solœcismis verborum proferatur, Deo placet, si affectus animi procedit.38.dist.sedulo.

Quod qui Deo perfecte seruire desiderat, oportet quòd carnalẽ affectũ omnem consanguineorum postponat,12.q.1.cui portio.

Quod qui nihil affectat, perfectior est illo qui multa possidens auare dispensat.1.q.2. si quis propter.

AFFINIS. Quod affinis in testem contra affinem non accipitur,3.q. 9.absens per alium.

Quod nec ad accusationem aliorum admittitur, quia affinis affinem accusare non potest. 3.quæst.5.similiter.

Quod uno coniugũ defuncto,in superstite affinitas non deletur, nec alia copula affinitatem prioris copulæ soluere potest,35.quęst.vlt. fraternitatis post medium.& q.3. per totum.

Quod qualiter affinitas sit computanda, habetur,25.quæst.3.porro duorum.

Quod affines in quinto gradu copulari possunt defuncto utro uel uxore in quarto,si iuncti fuerint, non separentur. In tertio autem non licet,35.quæstio.capit.de propinquis.

AGATHO. Quod Agatho Papa, quis fuerit, qua natione, & quid fecerit habetur 63. dist. Agatho.

AGNVS. Quod per agnum Christus Iesus representatur, non tamen debet agnus in cruce depingi; sed secundum imaginem humanam. de consecrat. distinct. 3. sextam.

Quod agni sanguis quid sit, iam non audiendo, sed bibendo didicimus, qui super vtrumque posticem ponitur quando non solum ore corporis,sed etiam ore cordis hauritur. de consecra. distinct.2. quid sit.

ALCHIMIA. Quod alchimia uidetur esse ars reprobata: quia qui credit unam speciem posse transferri in aliam, uel similem nisi ab ipso creatore, infidelis est.

Digitized by Google

& pagano deterior 26. q.5.epiſcopi circa finem.

Quod adhuc infirmi ſunt diſcentes, & ad veritatem ſcientiæ numquàm peruenientes.ead.cauſ.& quæſtio. nec mirum.circa med.

Quod multæ virtutes inſitæ ſunt in herbis,& lapidibus.xxi.q.vlt.c.ſi.

Quod inſunt in rebus corporeis per omnia elementa quædam occultæ, ſeu manifeſtæ rationes, quibus cum data fuerit opportunitas temporalis, & cauſalis, prorumpunt in ſpecies debitas ſuis modis,& finibus. xxvi.quæſtio.5.nec mirum.circa finem.

ALEA. Quod alea ludere ſi non dimiſerit epiſcopus, vel presbyter,& etiam inferioris gradus clerici,grauiter puniantur, xxv. diſt. epiſcopus.

ALIENATIO. Quod alienatio rerum eccleſiaſticarum poteſt fieri per epiſcopum tempore neceſſitatis uel meliorationis cauſa. xij. q.ij. placuit, &c. ſine exceptione. ibidem,&c. terrulas.

Item pro redemptione captiuorum. xij.quæſtio. ſecunda, & Apoſtolicos. & tribus.c.ſeq.

Quod abbatibus non licet res monaſterii ſui ſine epiſcopi ſui licentia alienare.xij.quæſt. ſecunda.abbatibus.

Quod in alienatione rei parochialis ſufficit conſenſus epiſcopi, & paſtoris,xii.q.ſecunda abbatibus.

Quod etiam conſentiente epiſcopo abbas niſi ſit pro fabrica monaſterii, non poteſt res eccleſiæ alienare xvii. q.quarta.in venditionibus.§.etiam.

Quod cum res eccleſiæ non ſint epiſcopi,ſed communes: non licet ei ſine conſenſu capituli res notabiles alienare.xii.qui ſine, &c. ſeq.

Quod ſerui eccleſiæ qui retineri non poſſunt, ad epiſcopū alienari poſſunt xii.q.11. fugitiui.

Quod eccleſia alienas res non debet inuadere, xii.q.11. ſicut eccleſia.

Quod alienum nō eſt quod iure poſſidetur, xiiii. q 4. quid dicam.§. hæc enim certe.

Quod peccatum non dimittitur niſi res ablata reſtituatur,14.q.6.ſi res de pen.diſt.5.falſas.

Quod alienas res inuadunt qui decimas,quæ pauperibus fiunt, auferunt.16.q.1.decimæ.

Quod omnis alienæ rei illicita vſurpatio, nomine furti in decalogo prohibetur.xxxii.q.4. meretrices.

Quod epiſcopus dicitur aliena rapere cum totum ſibi retinens egenis clericis nil impertitur,63.diſt. diaconi ſunt.poſt medium, 1.q. ii.ſi quis propter.

Quod alienas res eccleſiæ compelli ſunt reſtituere, 12.q.11. monemus.

Quod epiſcopus vel presbyter contra conſtitutum alienans res eccleſiæ, deponitur de honore. 17.q.4. quicumque epiſcoporum.

Quod moriente epiſcopo non licet metropolitano res defuncti, quæ ſunt ſucceſſoris occupare, vel alienare,xii.q.ii.non licet alicui metropolitano.

Quod cuiuſcunque gradus clericis, qui defunctis epiſcopi res, quæ ſūt ſucceſſoris,occupauerint, vel alienauerint,anathema, & proprii, gradus periculum incurrunt. xii. q.11.hæc huius placiti,&c. non liceat clericis.

De hac materia habetur infra de Eccleſia.

ALIMENTA. Quod alimenta olerum, & leguminum plus proſunt corpori, & animæ quam delicioſa.de conſecrat.diſt.5. ne tales accipiamus.

Quod epiſcopus vel presbyter ſi vxorem habet ſuperſtitem tenetur ipſi in alimentis prouidere, 32. diſtinct.omnino.

Quod clerici vxorati eccleſiæ deſeruientes, ab ea alimenta percipiāt. xxxii.diſt. ſi qui vero.

Quod eccleſia tenetur illi in alimentis prouidere qui ſua quæ habuit dedit eccleſiæ,16.q.7. quicumque fidelium.

Quod matri,& aliis propinquis non obſtante iuramento tenetur quilibet in alimētis prouidere, xxii. q.4. inter cetera.

ALTARE. Quod altare niſi ſit lapideum, non conſecratur. de conſecratione, diſtinctione prima altaria ſi non.

Quod altare non debet erigi ſine licentia epiſcopi. de conſecr. diſt.1. nullus presbyter.

Quod conſecrati debet chriſmare, & benedictione de conſec. diſtin.1.altaria placuit.

Quod presbyter conſecrare altare non poteſt,xxvi.quæſt. ſext. miniſtrare.

Quod altaria inutilia, quæ conſecrata non ſunt vel in locis indebitis facta: debent dirui, de conſecrat. diſt.prima placuit.

Quod oblatio, & fructus altaris vendi prohibentur,1.quæſti. ii. audiuimus.

Quod altare ad cuius honorem eccleſia eſt conſecrata ſi motum fuerit cum eccleſia debet conſecrari. de conſecr.diſt.1.ſi motum.

Quod in altari in quo celebrauit epiſcopos, non debet eodem die celebrare presbyter, de conſ.d.ſt. 2.cap.vltimo.

AMOR DEI. Quod amare Deū debemus plus quam noſtros proximos.xii.q.1.cui portio.

Quod ſi Deum amaremus, omnia difficialia, & aſpera perficeremus de pœnit. diſtinct.2. charitas eſt. §.ergo ſi.

Quod amor Dei nutritur per verbum Dei, & omnium cupiditatum ligna conſumit.de pœn. diſt.v.ſi ſermo meus.

Quod illi Deum amare plus quam ſe, qui pro eius amore ſalutī ſuæ parcunt: & ipſam mortem corporis libenter accipiunt. de pœni. diſtinct.2. capit.charitas, §.illi vero.in fine.

AMOR PROXIMI. Quod amamus proximum ſicut nos quando non propter aliud, ſed propter naturæ participationem eum tātum diligimus, de pœn.diſtin.2.charitas.§.proximos.

Quod non omnis qui parcit,eſt amicus;nec omnis qui verberat,inimicus, 5.quæſt.5.non omnis, & cap. ſeq.23.q.quarta.quid faciet.

Quod amor proximi habet plagas ſuas: quæ dulciores ſunt cum amariſſime inferuntur,5.q.5.non oſculatur,23.q.1.paratus.in fin.& q.5. non putes.

Quod proximum ſicut nos amamus cum ad bonos mores, & ad vitam æternam conſequendam ſicut nobis eius ſaluti conſulimus de pœni.diſtinct.2. charitas eſt, §. proinde.

Quod ſic debemus affici charitatis affectu ad proximos, ut velimus omnes ſaluos fieri, 24.qō.3. corripiantur in fi.

Quod melius eſt proximum cum ſeueritate diligere, quam cum lenitate decipere,5.quæſtio.quinta. non omnis.

Quod non eſt amor, ſed languor,vbi mali mores non corriguntur, 23. quæſt quinta. non putes.

AMBITIO. Quod ambitio eſt honoris mundi ſine ſuffragio, & temporis ſine merito laboris velle promoueri, 4. diſtin.muramur. in fin.

Quod quę per ambitionem malo inchoantur principio: etiam ſi mores & actus boni fuerint, difficile eſt ut bono peragantur exitu. 1. quæſtio.1.principatus.& cap.nullus itaque.

Quod ad honoris ſuffragia non ambitioſi, ſed probatæ uitæ ſunt aſſumendi, 1.q.7. per illicitam § ſeq. 40.diſt.multi 49.diſt.qui eccleſiaſticis,&c hoc ad nos.

Quod boni prælationis honorem non ambiunt, ſed alios ſibi tamquam dignieres præponunt, 8. q. 1.illud 16.q.1.verſ autem.

Quod epiſcopus vel presbyter, qui ambiens celebriorem ſedem ſuam deſer.t, vtramque ſedem perdit.7. q.1.ſi quis epiſcopus, & capi.ſeq. 8.q.1.Apoſtolica.

Quod cælum quærit qui per ambitionem ad honoris faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta quærit aſcenſum,48.diſtinct.ſicut.1.q. 1.ſicut is.

Quod obedientiæ meritum non percipit, qui in hoc obedit ad quod libidio ambitionis trahit. 8.qō.1. ſciendum.

AMBROSIVS. Quod Ambroſius hortatu Valentiniani Imperatoris in Mediolanenſ. epiſcopum eligitur. xxxxiij.diſtinct. Valentinianus.

Item

Digitized by Google

Item de conſtantia eius reſpectu Imperatoris, & de patientia reſpectu aduerſitatis, habes 23. qu.8. conuenior.

AMENS. Quod amens qui in furiã verſus eſt, vel diabolica afflictione vexatus eſt, non debet promoueri.33.diſtinct. maritum, & cap.ſeq.

Quod malum ex dementia factum, & tempore dementiæ non imputatur.15. q.1. aliquos, & duobus cap.ſeq.

Quod mala non ſunt quæ nec crimine mentem implicãt,nec conſtrictiam ligant ſicut eſt in dementibus. 15.q. 1. illa.

Quod an peccata,quæ dementes cõmittunt,qui nolentes,& non ſciẽtes committunt, excuſentur. 15. q. 1.merito.

AMPLEXVS. Quod amplexus perſonæ indebitæ præſumptionem inducit laſciuiæ.27.qu.1. nec aliqua.31.d.omnino.

ANGELVS. Quod Angelus creatus eſt in gratuitis.de pœ.d.2.§.principium enim.

Quod principium eius eſt diſſimile principio hominis propter infirmitatem humanæ conditionis de pœn.diſtin.2. §. principium. ante me.

Quod in nouem ordinibus angelorum quantæ ſint diſtinctiones ciuium ſupernorum, oſtenditur de pœn.diſtin.2.§. principium.circa medium.

Quod diuerſitas Angelorum ordinum Deo obſequentium exemplar eſt hominibus, vt ſecundum diuerſitatẽ graduum geratur adminiſtratio ſingulorum. diſt. 89. ad hoc.

Quod ab angelis qui præſentes ſunt noſtris operibus, defuncti quandoque aliqua inſinuantur. 13. q. vltim. fatendum 50.diſtin.de his vero.

Quod angelus de cœlo quantumcũque de ſecuro loco peccando cecidit.40.d.quælibet.

Quod homini elato in terra timor incutitur, quia angelus aliorum angelorum prælatus in cælo proſternitur.de pœn.d.2.circa princ. §.quod ergo.

Quod boni angeli ex caſu malorum quaſi territi, a laude perfecta impediti fuerunt.de conſecr. diſt. 1. hi duo.

Quod ad reparandum angelorum ordinem Deus hominem formauit. de conſecr.d.1.hi duo.

Quod angeli omnes in creatione æquales fuerunt.de pœn.d. 2.§. Q autem,alias, quod vero.

Quod angeli niſi eſſent in gratia firmati peccare poſſent. ibid.

Quod angeli nec primus, nec alii ſunt in gratia creati. de pœn.d.2. citius poſt med.

Quod angelus primus nõ ad Dei ſimilitudinem ſicut homo, ſed ſignaculum ſimilitudinis Dei creatus aſſeritur.de pœn.d.2.iuxta fi.

Quod angeli tam boni, quam mali per cœlum figurantur.de pœ. diſtin.2.circa fin.

Quod angeli in cælis gaudent ſuper vno peccatore pœnitentiam agente,magis quam ſuper nonagintanouem iuſtis, quia fortius homo reſurgit poſt pœnitentiam,5.d.Qa ſanctitas tua.

Quod angelorum prædicatio, & dæmonum confeſſio de Chriſti aduentu,multum diſtent 37.diſt. ſi quid veri.

ANANIAS. Quod Ananias propter defraudationem pecuniæ grauiter punitus fuit, ponitur in exemplum his qui vouendo ſeipſos Deo,retrocedunt 17.q.1.Ananias 12.quæſt.1.dilectiſſimis,circa medium.23.quæſt.4.quod Chriſtus, §. poteſt 22. diſt. quod interrogaſti in fine.

ANASTASIVS. Quod Anaſtaſius Papa ſecundus propter fauorem hæreticis exhibitum diuino nutu percuſſus eſt.19.d. Anaſtaſius. 1. q.1.dictum eſt in fine, & vide adnot.ad c.Anaſtaſius.

ANATHEMA. Quod anathema nihil aliud eſt quã ſeparatio a Deo, & ponitur pro excommunicatione.24.q.3. certum eſt.

Quod anathema ſit qui canonicæ electioni Romani Pontificis contradicere, & reſiſtere, aut eccleſiam Romanam inuadere, & in gradum filiorum eius prorumpere præſumpſerit.78.diſtin.ſi quis ex epiſcopis, & c. ſi ex ſacerdotibus.

Quod anathema danti, & anathema accipienti, hoc eſt ſimoniaca hæreſis.1. q. 1. quicunque ſacros ordines & c. placuit.

Quod anathema non ſolum a fraterna ſocietate,ſed etiam a corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, & a conſortio fidelium repellit.3.q.4. cap.vlt.

Item ſacramentorum perceptione, & ſic eſt maior excommunicatio. 5.q.2.præſenti.17. q.5. quiſquis, §.ſi quis.

Quod anathema ſit ſi quis omnem traditionem eccleſiaſticam violat 1.q.7.ſi quis omnem.

Quod anathematizatus clericos accuſare non poteſt 2.q.7.in ſanctæ 3.q.4.nulli.& 6.q.1. illi qui. & c. omnes.

ANIMA. Quod anima corpori præponitur.38.d.ſedulo.12. q.1.præcipimus.

Quod anima ſine corpore corporaliter non viuit.1.q.3. ſi quis obiecerit.

Quod anima non poteſt in eo corpore dici,quod ſenſu caret. 32.qu.3. quod vero non formatum.

quod non infunditur niſi formato corpori.22. q.2. quod vero non.

quod non ex tradu.e,neque cum ſemine anima infunditur. 32.qu.2. quod vero non.

quod vt non credatur anima eſſe in corpore ſicut ſpiritus in idolo: non dicitur in ſicco eſſe,ſed in ſãguine hominis habitare. 22. q.2. c.Moyſes,in fi.

quod ſicut anima eſt vita corporis, ſic Deus eſt vita animæ, de pœn. diſt.1.reſuſcitatus.6.item ſi antequam.

Quod anima corpori vnita ſi baptiſmate lota non fuerit, æternaliter perit.24.q.3.ſi habes in fine.

quod magna quæſtio eſt de anima. 32.q 2. quod vero non formatũ.

quod anima quæ peccauerit, ipſa morietur.34.q.3. ſi habes.

quod animarũ ſaluti epiſcopus ſtudere debet.38.d. Petrus.

quod animæ ſalus eſt aliquãdo mutare locum: dum enim mutetur locus, mutatur mentis affectus. 81.diſt.valet.

quod illa anima decora dicitur, in qua virtutum gratia, & diuinæ operationis effigies relucet, de pœn.d.2. illa anima.

quod animæ defunctorum quatuor modis ſoluantur.13.qu.2. animæ defunctorum.

ANNVS. quod annus per quatuor voluitur tempora.76.diſtin. cap. 1.& 2.

quod annus noſe fati aliqſi appellatur.2.q 6.ei qui. §. appellatore.

Item pro anno dies ponitur.35.q.2. hoc ipſum.

Item pro anno ponitur tempus.

ANTIOCHVS. quod Antiocho vendente Iaſoni ſacerdotiũ ignis qui ſeptuaginta annis Babylonicæ captiuitatis vixerat.in deteſtationem ſimoniæ extinctus eſt. 1. q.1 ſi ut eunuchus.

ANTIQVITAS. quod antiquitas a ſanctis patribus accepta, a modernis eſt obſeruanda.12.diſt.ridiculum.

quod antiquitati defertur in multis .ſ.in libris corrigendis. 9. diſt. ut veterum.

Item in conſuetudinibus ſequendis 12. diſt. conſuetudo.

Item in dubiis determinandis.50.d. domino ſancto. vigeſima diſtinctio.de quibus.

Item in prælatis eligendis. 71. diſt. ſtatuimus.

Item in teſtificatione.35.q.6.notificamus.

Item in eleemoſynis largiendis. 86. diſtinct.conſideranda.

Item in ſuſpicionis remotione.34. diſt. fraternitatis.

Item in excuſationis admiſſione. 8. diſt placuit.

Item in pœnæ relaxatione,vel mitigatione.86.diſt.tanta.26.q.7.ipſa.

quod antiquitas naturæ ducit ad directum.23.q.2.ancillam.20. diſt. de quibus.

quod antiquitas culpę ducit ad interitũ.23.q.1.ſchiſma.2 q.7 Paul°.

quod antiquitas gloriæ ducit ad thalamum ſponſi. 61. diſtinctione. ſponſus.

Digitized by Google

Quod antiquitas æternitatis ducit ad perpetuos amplexus. de conſecra. d. ſt. 4. non ex quo.

Quod antiquitas diaboli ducit ad prognoſticãdum: multa. n. dæmones ſciunt ex antiquitate. 26. q. 4. ſciendum.

ANTICHRISTVS. Quod Antichriſtus vt facilius Chriſtianos, & Iudæos ad ritum ſuũ attrahat, diem dominicum in fauorẽ Chriſtianorum, & in fauorem Iudæorum ſabbatum cuſtodire faciet, de conſecr. d. 3. peruenit.

ANNVLVS. Quod ſponſus ſponſam annulo debet deſponſare. 30. q. 5. noſtrates.

Quod annulus ſponſæ a ſponſo, & econtra datur in ſignum mutuæ dilectionis, & fidei cõiugalis. 30. q. 5. fœminæ, circa fin.

Quod ideo annulus quarto digito a ſponſo ſponſæ inſeritur, vt ſicut vena in illo digito cordi coniũgitur, ſic eorum corda coniungantur. 30. q. 5. fœminæ, in fi.

APPELLATIO. Quod appellatio eſt remedium quo cauſa vitiata ſubleuatur. 2. q. 7. c. 1.

Quod appellatur a minori ad maiorem gradatim diſt. 99. prouinciæ. 2. q. 6. omnes. & cap. ſi quis putauerit. cap. placuit. cap. decreto. & cap. anteriorum. §. illo. 9. quæſt. 3. conqueſtus.

Quod ad Roma. ſedem indiſtincte appellatur. 2. qu. 6. ſi quis veſtrũ, & ſex c. ſ. q. & c. quoties ẽpi.

Quod appellationi ad ſedem apoſtolicam interpoſitæ ab omnibus eſt deferendum. 2. q. 6. decreto. & ca. quoties epiſcopi.

Quod appellationis tempus decem dierum aſſignatur. 2. q. 6. anteriorum. c. omnino.

Quod tempus exequendi appellationem eſt annus, vel ex cauſa biennium. 2. q. 6. ſi quando, §. ẽporis.

Quod appellari poteſt poſt datam vel ante datam ſententiam. 2. q. 6. qui ſcit, §. patet. c. quoties ẽpi. & c. ſi quis iudicem.

Quod ab eo a quo appellatum eſt debent dari literæ dimiſſoriæ, quę dicuntur apoſtoli, ei qui appellauit. 2. q. 6. poſt appellationem.

Quod ex pendente nihil innouatur. 2. q. 6. appellatione interpoſita, & cap. ſeq.

Quod appellationi non deferẽs punitur. 2. q. 6. decreto, & c. quoties epiſcopi.

Quod proceſſus poſt appellationẽ factus eneruatur. 2. q. 6. quoties epiſcopi.

Quod poſt ſecũdam appellationem tertio appellans ſuper eadem cauſa non auditur. 2. q. 6. ſi antẽ, p. notatum. §. ſi quis in quacunq;

Quod appellationi licet renũciare. 2. q. 6. ſi quando. §. ſi vero is.

Quod forma vel modus appellationis ante vel poſt ſententiã ponitur. 2. q. 6. appellatione. §. forma.

Quod appellare poſſunt quorũ intereſt, vel qui negotium gerunt, vel quibus mandatum eſt. 2. q. 6. non ſolent.

Quod ſi vnus appellat, prodeſt aliis in eodem crimine cum eodem cõdemnatis. 2. q. 6. c. ſi quando, §. quandoque.

Quod iudex a quo appellatur, non poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis. 2. q. 6. ſtatutum.

Quod ab executore ſententiæ non poteſt appellari niſi modũ excedat executor. 2. q. 6. ſi quando. §. ab executore.

Quod poſſeſſore appellante bona ſequeſtrantur. 2. q. 6. quoties poſt auditam.

Quod qui per appellationem non quærit niſi tempus redimere, nõ eſt audiendus. 2. q. 6. quicunque.

Quod a iudicibus de communi conſenſu electis non licet appellare. 2. q. 6. a iudicibus.

Quod iniuſte, & fruſtra appellans punitur in quadruplum expenſarum. 2. q. 6. omnino.

Quod nullius debito modo citati, & per contumaciam ſe abſentantis appellatio recipitur. 2. q. 6. ſi quando. §. ſunt etiam.

Quod nec notorij malefactoris de crimine conuicti, vel confeſſi appellatio admittitur 2. q. 6 ſi qñ. §. ſunt etiam. ver. nullus etiam.

Quod propter plura facinora condẽnatus: ſi a maiori appellauerit pẽtermiſſis aliis, eſt audiendus. 2. q. 6. appellatione. §. ſi quis ex.

APOCRYPHA. Quod apocrypha ſcripta dicuntur, id eſt, ſecreta: quia in ſecreto, & non in publico ſunt legenda. 15. diſt. & 17. per totum.

Quod apocrypha ſunt quorum auctor ſecretus eſt: & quandoque ſi non ignoratur, tamen ab eccleſia non recipitur ibidem.

Quod apocrypha dicuntur quæ in eccleſia recipiuntur, ſed in canone ſcripturarum non computantur, ibi.

APOSTATA. Quod apoſtata eſt trãſgreſſor legis ſuæ, eiuſque violator. 3. q. 4. beatus.

Quod obſeruans diuinationes, & ſortilegia, ſciat ſe a fide Chriſti apoſtatam, retro abeuntem. 26. q. vlt. non obſeruatis.

Quod fideles ſub Iuliano apoſtata conſtituti obediebant ſibi his quę erant pro republica, non contra fidem. 11. q. 3. Iulianus.

Quod enormitas criminis huius apoſtaſiæ inuenitur ex pœna Ananiæ. 17 q. 1. Ananias. 32. q. 7. quid in omnibus.

Quod apoſtata a fide nõ admittitur in teſtimonium contra aliquem. 2. q. 5. non põt. 3. quæſt. 4. alieni. & duobus. c. ſeq.

Quod talis omnibus infamibus, & in infamia præponitur. 6. q. 1. infames. 3. q. 4. alieni. & c. ſi quis.

Quod apoſtaſia religionis ſit ĩ poſt poſitione tonſuræ, & ſæcularis veſtis aſſumptione. 20. qu. 2. ſi in qualiber.

Quod canonicus regularis ſi animi leuitate motus ſine ſui ſuperioris licentia monachus efficitur, tamquam apoſtata redire cõpellitur, & punitur. 19. q. 3. mandamus.

Quod vouere Deo religionem, & ea ſtabilitatem, & retro redire damnabile eſt. 17. q. 1. qui bona. 27. d. ſt. virgines. 20. q. 1. puellæ. 32. qu. 5. ſi Paulus poſt med.

Quod tales apoſtatæ priores efficiũtur aliis peccatoribus. 47. d. quantumlibet. 16. q. 1.

Quod apoſtatis qui profeſſi ſunt, nõ reddũtur bona quæ ad ordinem pertinuerunt. 27. q. vlt. quicunque vult. §. vlt.

Quod apoſtatæ cogendi ſunt ad redeundum. 27. diſtin. quod interrogaſti. 20 q. 1. quem progenitores. & q. 2. ſi qualibet. & quæſt. 3. procliuus.

Quod reuerſus, in habitu, & ſtallo, & in aliis punitur. 19. q. 3. mandamus.

Quod redire contemnentes excõicãtur. 20. q. 2. ſi in qualibet.

Item incarcerantur. 45. d. cum beatus. §. Salomon.

De hac materia habes vbi ponitur vocatio.

APOSTOLICA. Quod apoſtolica ſedes põlata eſt omnibus eccleſiis. 61. d. quanto.

quod ipſa eſt prima auctoritate, & dignitate, licet Antiochena ſit prior tempore. 21. diſt. nunc aũt. 24. q. 1. rogamus.

quod apoſtolicæ ſedi Conſtantinopolitana eccleſia ſubiit, neuo dubitare debet. 22. d. de Conſtantinopolitana.

quod ipſius in iudiciis eſt maior auctoritas 9. q. 3. patet, & c. ipſi sũt.

quod nulli permittitur de eius iudicio iudicare. 17. q. 4. neminĩ. 21. diſt. nunc autem.

quod immediate apoſtolicæ ſedi ſubiecti, maxime qui propinqui ſunt annue ſe debent præſentare circa idus Maij. 93. diſt. iuxta, & §. præced.

quod in apoſtolicam ſedem neuter illorum qui ex concertantium ĩmeritate fuerit ordinatus, eſt p̃mittendus permanſurus 79. diſt. ſi duo.

quod apoſtolica ſedes peccatores, & contumaces ad ſalutem quoquomodo attrahere debet. 17. diſtinc. nec licuit.

quod ſine apoſtolicæ ſedis licentia compagnis. l. ſodalibus diaconis, & clericis mappulis vti non licet 93. diſt. peruenit. 1. & §. præced. & c. illud.

quod apoſtolicæ ſedis auctoritate concilia vniuerſalia ſunt congreganda. 17. diſt. multis, & c. regula, & c. concilia.

quod

Digitized by Google

Quod ad apoſtolicam ſedē ſunt dubia, & ardua referenda, 17. diſtin. nec licuit. 19. q. 1. frater. 24. q. 1. iogamus, & duob. c. ſeq.

Quod apoſtolica auctoritate doctorum opuſcula approbantur, & reprobantur. 19. di. ſi Romanorum.

Quod apoſtolicæ ſedi ſpecialiter reſeruatur, iudicium epiſcoporum, 3. q. 6. duduin.

Item reſtitutio depoſitorum, 2. q. 6. ideo huic.

Item congregatio cōciliorum. ibid.

Item reſtitutio hæreticorum, 1. q. 7. conuenientibus. circa princ.

Item exemptio epiſcoporum. 16. q. 1. frater.

Item determinatio quæſtionum in fide, 24. q. 1. quoties.

Item mutatio epiſcoporum. 7. qu. 1. mutationes.

Item diuiſio & vnio epiſcopatuum, 16. q. 1. & temporis.

Item abſolutio excommunicatorum ab eodem. 21. diſt. inferior.

Item interpretatio antiquorum canonum & ſcripturarum. 17. diſt. nec licuit.

Item pallij datio. 100. diſt. quoniam.

Item ſimoniacorum diſpenſatio, 2. q. 3. Paulum.

Item nouarum & difficilium quæſtionum diffinitio, 17. diſtinctio. multis.

Item famæ reſtitutio, 2. q. 3. Euphemium, §. hinc colligitur.

Quod Chriſtianus peccatum infidelitatis, ſeu paganitatis incurrit, qui ſedi apoſtolicæ obedire contemnit. 81. diſt. ſi qui ſunt presbyteri, in ſi. 93. diſt. qui cathedram, 22. diſt. omnes ſiue.

Quod apoſtolicis nolens obedire præceptis, à pontificalibus ſit alienus officijs, & ſit ruinæ ſuæ dolo proſtratus. 9. diſt. nulli fas. 22. diſt. c. 1. & 19. diſt. ita dominus.

Quod apoſtolicis præceptis non eſt ſuperbè reſiſtendum, ſed eius iugum eſt piè tolerandum. 12. diſt. præceptis apoſtolicis. 19. diſtin. in memoriam.

Quod ab apoſtolicis non licet inſtitutis recedere, 11. diſt. hoc, & cap. conſequens.

Quod apoſtolica ſedes ab omnibus eſt honoranda, & ei obediendum eſt in memoriā B. Petri apoſtoli. Et quamuis iniuſtum videatur qd mandat intolerabile: tamē pia deuotione tolerandum eſt. 19. diſt. In memoriam. & 31. diſt. ante, 23. q. 1. quid culpatur.

Quod ex apoſtolica tuba ſonora prædicatione ſalus omniū in vniuerſum mundū exiuit. 19. diſt. in memoriam. 43. diſt. ſit rector.

Quod quæcunque emanant ab apoſtolica ſede, aut dicuntur decretales epiſtolæ, 19. diſt. cap. 1. & cap. ia canonis.

Aut ſanctiones ea. diſt. c. ſic omnes.

Aut iugum vocatur, ead. diſt. in memoriam.

Aut inſtituta & conſtitutiones, tam dem diſt. enimuero, & 20. diſtin. de libellis.

Aut præcepta. 19. diſt. nulli fas eſt.

Aut concilium. 27. diſt. regula.

Aut ſynodus, eadem diſt. nec licuit. & c. multis.

De hac materia vide vbi agitur de eccleſia Romana, et de Papa, & de Diſpenſatione, & de Sede Apoſtolica.

APOSTOLVS. Quod apoſtolos, id eſt, epiſcopos & presbyteros Dominus elegit: diaconos autem poſt aſcenſum Domini in cœlum apoſtoli ſibi conſtituerunt epiſcopatus ſui miniſtros. 93. diſtin. dominus noſter, cap. pen.

Quod Apoſtoli prius docti ſunt à Chriſto, & poſtea ab ipſo ad prædicandum miſſi in exemplum, qꝫ prædicatores prius ſacris litteris debent inſiſtere, ne tunc quærant diſcere, cum ex officio alios debent docere. 36. diſtin. §. ecce.

Quod apoſtoli fuerunt pares Petro in apoſtolatu, ſed non in adminiſtratione; & ipſum primum principem voluerunt: & ſeptuaginta duos diſcipulos elegerunt: loco quorum ſucceſſerunt epiſcopi. 21. diſtin. in nouo. & 22. diſtin. ſacro ſancta.

Quod apoſtolorum princeps Petrus factus eſt poſt peccatum in exemplum, quod quantumcunq; magnus peccator poſt pœnitentiam non eſt repellendus à dignitate, 50. diſt. conſiderandum.

Quod apoſtoli patres eccleſiæ fuerunt: pro quibus nati ſunt ei filij, ſc. licet epiſcopi. 60. diſt. quorum.

Quod apoſtolorum tempore Spiritus Sanctus viſibiliter operabatur in ſacramentis. 1. q. 1. multæ.

Quod apoſtolorum tempore multitudinis credentiū erat cor vnum: & nihil erat eis proprium, ſed erant eis omnia cōmunia: & omnia ante eorum pedes ponebantur: quia inſtante perſecutione ea poſſidere eis non licebat. 12. q. 1. dilectus.

Quod apoſtoli vxores ſuas quas ante apoſtolatum duxerunt, ſine carnali commiſtione circūducebant, vt mercede prædicationis ſuſtentarentur ab eis. 31. diſt omnino.

Quod Apoſtoli prædia in Iudæa minimè poſſederunt, ſed vendiderunt, & pretia eorum tantummodo ad fouendum egentes ſeruabant: quia futuram eccleſiam in gentibus præuidebant. 12. q. 1. futuram, & c. ſeq.

Quod apoſtolos dominus ad prædicandum miſit ſine auro & virga, vt ab eis incentiua litis, & inſtrumenta tolleret vltionis. 11. qu. 3. ita ſæpe.

Quod ipſis omnibus ſactamētorum diſpenſationem commiſit. 10. dicta dominus.

Quod Chriſtus ipſis vindictam prohibuit quoniam eos volentes Samaritanos per ignem conſumere, compeſcuit. 23. quæſt. 4. quod Chriſtus.

Quod regulares imitatores Apoſtolorum ſunt quantum ad proprietatum abdicationem, nec debent dicere, meum vel tuū eſt. 12. q. 1. dilectiſſimis. 16. quæſt. 1. ex auctoritate.

Quod epiſcopi & ſuperiores quantum ad dignitatem, & omnis presbyter quantum ad Euchariſtiæ conſecrationem, & ligandi & ſoluendi poteſtatem habent. diſtinc. 12. in nouo. 11. quæſtio. 3. abſit, vt quidquam.

AQVA. Quod aqua cum ſale omnibus ſacerdotibus benedici præcipitur, de conſecr. diſtin. 3. aquam.

Quod in ſabbato ſancto ante chriſmatis immiſſionem propter aſperſionem debet accipi, de conſecra. diſt. 4. in ſabbato ſancto.

Quod eius, qui huius vſtute aſpergitur, venialia delentur, & inſidiæ diaboli cum phantaſmatibus fugantur, de conſecr. diſt. 3. aquam.

quod huius inſtitutionis efficacia in veteri lege eſt multipliciter præfigurata, de conſerat. diſtin. 4. nec quemquam.

ARBITER. Quod arbitri ſunt qui conſenſu litigantium in iudices eliguntur, vt ipſorum ſententiæ ſtent. 2. qu. 6. à iudicibus, §. quod de arbitris, 11. q. 3. ſi clericus.

quod non licet ab ipſis appellare, 2. q. 6. à iudicibus, verſ. arbitrarij, & c. placuit. 2.

quod nullus poteſt eſſe arbiter in ea cauſa in qua eſt iudex. 3. qu. 7. infamis, ante fin. §. ſi quis vero.

quod ſeruus arbiter eſſe non poteſt. 3. q. 7. infamis, in ſi.

quod infamis in arbitrio nō excluditur; nec etiam filius in re patris, 3. q. 7. infamis, circa fin.

quod arbitrij liberi nos condidit Deus, vt nec ad virtutes, nec ad vitia neceſſitate trahamur, de pœn. diſtin. 2. vt cognouerunt. §. liberi, circa finem.

ARCHIDIACONVS. Quod archidiaconus nemo debet eſſe niſi ſit diaconus, 60. diſt. nullus epiſcopus. duobus c. ſeq.

quod debet tali conferri cui ętas debita cum prudentia, & vitę merita ſuffragantur, diſtin. 60. innouamus, diſt. 93. degimus, poſt med.

quod archidiaconus eſt coadiutor epiſcopi in ordinatione clericorum, 23. diſtinct. ſubdiaconus, & cap. ſeq.

quod archidiaconi intereſt miniſtros eccleſiæ, & parochianorum, vt officia ſua diligenter expleant commonere, 25. diſt. perlectis, §. hi ſunt.

quod ipſius eſt de archipresbytero prouidere, 63. diſt. ſi in plebibus.

quod non debet ab archipresbyteris vel presbyteris pecunias, vel alias extorquere. 94. diſt. dictum.

quod non debet prębendas, vel eccleſias

cleſias cum cura animarum ſine conſenſu epiſcopi cõferre. 16. qu. 7. nullus omnino.

ARCHIEPISCOPVS. Quod archiepiſcopus Græce, ſemmus epiſcoporum dicitur Latine, 21. diſtin. cleros.

quod archiepiſcopus ante pallij receptionem, nec ſe debet vocare archiepiſcopum, nec ea quæ ſunt pontificalis dignitatis debet exercere. 100. diſt. quoniam quidam.

Quod vltra tres menſes conſecratio nis ſuæ nõ debet differre pro pallio laborare, 100. diſt. quoniam. quidam.

Quod accipiens pallium, primo fidem catholicam debet profiteri, & iurare ſtatuta ſedis apoſtolicæ, & conciliorum principalium cuſtodire. 100. diſt. quoniam.

Quod non poteſt vti pallio niſi intra ſuam prouinciam, & hoc tantum in miſſarum ſolemnijs. diſt. 100. diſtin. pallium tibi, & e contra morem.

Quod archiepiſcopus debet primatibus obedire. 99. diſtin. c. i.

Quod epiſcopi vocati ſunt in partem ſolicitudinis archiepiſcopi. 9. quæſt. 3. ca. i. & c. ſeq.

Quod archiepiſcopi intereſt epiſcopum confirmare & conſecrare. 64. diſtinct. epiſcopi, ca. extra. 15. diſtin. non debet.

quod ipſius eſt cogere omnes ſub eo dicœceſes, vt in officio diuino decantando à metropolitana eccleſia non diſcrepent. 22. diſtinct. de his qui.

quod epiſcopi prouinciales debent intereſſe electioni & cõfirmationi archiepiſcopi. 63. diſt. metropolitano. 66. diſtinc. archiepiſcopus.

quod archiepiſcopus nõ niſi in ſua ciuitate debet à prouincialib. epiſcopis ibidem conuenientibus conſecrari. 51. diſtinct. qui in aliquo, in fine.

quod exceſſus ſuffraganeorum ſuorum poteſt punire. 12. diſtinct. de his qui. 10. quæſtio. 3. quia.

quod omni anno ſemel prouincialem ſynodum tenetur facere: ſed ibi de ſuffraganeorum rebus nil debet extorquere. 18. diſt. quoniã.

quod ipſius eſt cauſas dubias ſuffraganeorum diffinire, alioquin debet eos ſedi apoſtolicæ tranſmittere. 18. diſtin. de concilijs. 6. q. 4. ſi inter epiſcopos.

quod archiepiſcopus non debet iudicare cauſas eorum qui ſubſunt epiſcopis, niſi per cõſultationem vel per appellationem ad ipſum fuerint deuolutæ. 17. diſt. multis. 6. quæſt. 3. ſcitote. 3. quæſt. 6. per peregrina. 6. quæſt. 2. conqueſtus.

quod archiepiſcopus pôt abſoluere quem ſuus ſuffraganeus excõicauit ordine non ſeruato. 11. q. 3. ſi epiſcopus forte. 2. quæſt. 1. nemo.

quod de his quæ ſunt vtrique cõia, archiepiſ ſine conſenſu epi nõ debet ſe intromittere. 9. quæſt. 3. c. i.

Item nec de his, quæ ſunt ſpecialia epiſcopi, ſicut beneficia conferre, deponere, & excõmunicare, & huiuſmodi niſi ad ipſum fuerit appellatum. 9. q. 2. nullus primas. 6. q. 3. ſcitote. 9. q. 3. conqueſtus.

quod ſi negligẽs eſſet ſuffraganeus: præmiſſa trina admonitione archiepiſcopus poteſt ſe de aliquibus intromittere. 9. quæſt. 3. cum ſimus, & c. per principalem.

quod archiepiſcopus ſuam prouinciam diuidere nõ poteſt, nec poſſunt eſſe duo archiepiſcopi in vna prouincia. 101. diſt. peruenit.

quod ſolus Papa ſuffraganeum à iuriſdictione ipſius eximit. 16. q. 1. frater noſter.

ARMA. quod arma victoriæ antiquorum patrum, ſunt nobis in exemplum ſpiritualiũ bellorum, & victoriarum. 23. q. 1. niſi bella.

quod Apoſtoli ideo tradiderunt in eccleſia legi Iudæorum hiſtorias, vt per eas ad arma ſpiritualia informemur. 23. quæſt. 1. niſi bella.

quod contra aima perſecutorum clericus debet ſe munire armis orationum & lachrymarum. 23. quæſtio. 8. non pila quærant & c. conuenior. ante med. d. 36. ca. vlt.

quod Chriſtus in Ægyptum ab Herode fugiens, & lapidibus Iudæorum cedens docuit non arma armis, ſed fugã perſequentibus opponi. 23. quæſtio. 3. cap. 1. §. 1. per totum.

quod ideo dictum eſt Petro, Conuerte gladium tuum in vaginam, vt clerici & prælati armis bellorum non vtantur. 23. qu. 8. ca. a Iudæis. & tribus cap. ſeq.

quod eccleſia cum à paganis impugnatur, non corporalia arma, ſed Chriſtum patienter expectat. 10. quæſtio. 3. porro.

quod laicis eccleſiam, patriam. & ſocios defenſando, licet arma ſumere. 23. quæſt. 3. per totum.

quod prælatis & clericis licet laicos hortari contra inimicos fidei, & contra oppreſſores. 23. quæſtio. 8. igitur, & cap. ſeq.

ARGVMENTATIO. Quod argumẽtatio quandoque fit de minori ad maius. 38. diſtin. ſi in laicis.

Item à maiori ad minus. 32. qu. 5. ſi Paulus.

Item à toto ad partem. 13. q. pœnale. circa princ.

Item à parte ad totum. 32. quæſt. 4. meretrices.

Item a nominis interpretatione. 16. quæſt. 1. placuit.

Exemplum ibidem in interpretatione monachi.

Item ab auctoritate. 32. q. 1. dixit.

Item à ſimili. 2. quæſt. 6. qui ſe ſcit. 2. quæſt. 1. multi, in fi.

Item ab oppoſitis vel contrarijs. 8. quæſt. 1. ſciendum.

ARROGANTIA. Quod arrogantes dicuntur qui garrulitatem auctoritatem putantes, humiliter neſciunt inferre quod docẽt. 46. diſt. c. 1. & ſeq. 49. diſtin. hinc etenim, circa. med.

Quod nihil eſt impudentius arrogantia ruſticorum. 46. diſtin. ca. 1.

ARS. Quod ars liberalium artium debet diligenter doceri, quia per eam manifeſtantur diuina mandata. 37. diſtin. de quibuſdam.

ASPERITAS. Quod aſperitas immoderata correctionem non inducit, nec ſalutem. 45. diſtinct. cum beatus. & cap. recedite, & cap. qui ſyncera. 23. quæſt. 1. paratus, poſt medium.

quod neque multa aſperitate exulcerãdi ſunt ſubditi, neque nimia benignitate diſſoluendi. 45. diſt. diſciplina.

De hac materia habes vbi agitur de correctione, & auſteritate.

AVARITIA. Quod auaritia, quę inſtitutt meum, & tuum. eſt iuri naturali contraria, quod dictat omnia communia. 8. diſt. differt. 47. diſtin. ſicut. 12. quæſtio, 1. dilectiſſimis, & c. duo.

quod ipſa in terrenis rebus ad ſuſferendum aduerſa fortes facit, in cęleſtibus debiles. 47. diſtinctio. omnes.

quod excœcat rationem, & gratius intuetur aurum quàm ſolem. 48. diſtin. ſicut, & 37. diſtin. nonne.

quod auaritia dicitur idololatria, vel fornicatio. 28. q. 1. idololatria. 1. q. 1. cum omnis.

quod auaritia facit adulari regib. ut hæreditates captent alienas. 37. diſtin. nonne.

quod hæreticus inſcius auaro ſcienti cœquatur. 6. quæſtio. 1. quæro.

quod clericis, & maximè prælatis inhibetur. 33. diſtinc. his igitur. 1. quæſtio. 1. cum omnis. 8. quæſt. 1. ſunt in eccleſia. 10. quæſt. 1. relata. 12. q. 2. gloria.

quod clericus aliena rapere conuincitur, qui ſibi vltra neceſſaria retinere probatur. 42. diſt. c. 1. & 47. diſtinct. ſicut hi.

quod pœna auarorum innuitur. 14. quæſtio. 4. miniſtri. 16. q. 1. reuertimini, poſt medium. & cap. ſeq. circa finem.

AVDACIA. Quod audacia humana per leges coerceatur inſtitutas. 4. diſtin. factæ ſunt.

AVCTORITAS. Quod auctoritas regalis, & ſacerdotalis tenetur defendere res eccleſiæ. 23. qu. 5. res autem omnes.

quod auctoritate ſacra pontificum regitur iſte mundus. 57. diſt. duo ſunt.

quod plenam auctoritatem habent rectores ſedis apoſtolicæ. 21. diſt. conſequens, & c. ſeq.

quod longauæ conſuetudinis non vilis auctoritas eſt, dummodo canonibus non ſit contraria. 11. diſt. conſuetudinis.

quod auctoritati legis cedere debet vſus ſiue conſuetudo praua, maxime

xime ſedis apoſtolicæ. 11.diſt.c.1. & cap.ſeq.

AVGVRIVM. Quod augurium quod fit in conſideratione aurium ad ſcientiam futurorum, eſt ex traditione malorum angelorum. 26. q.11.qui ſine.

Quod hanc artẽ exercere vanitas eſt & ſuperſtitio.26.q.11.ſed & illud.

Quod idololatriæ cultus eſt augurij ſuperſtitionibus implicari 26.q.2. ſed & illud.

Quod augurijs deſeruiens eſt ab eccleſia ſeparãdus. 26.q.5. augurijs.

AVSTERITAS. Quod auſteritas indiſcreta in vigilijs, & orationibus reprehenditur. de conſec.d.5.non mediocriter.

Quod melius eſt per manſuetudinẽ peccatores ab errore, quàm per auſteritatem in foueam perditionis propellere 45.d.recedite.

Quod cum auſteritate imperant qui ſubd.tos ſuos non cum tranquillitate corrigere, ſed aſpere reſtituere feſtinant.45.diſt.cap.vera iuſtitia.

Quod quia Deus benignus eſt, diſpẽſator eius auſterus eſſe non debet. 26.q.7.alligant.

AVRVM. Quod aurum habet eccleſia, ut egentium neceſſitati, & ſibi captiuorum redemptionibus deſeruiat.14. quæſt.11. per totum cap.

Quod ſicut auri fulgor prævalet metallo plumbi, ſic pontificalis dignitas prævalet regum diademati 96. d.duo.in fi.

Quod ideo Chriſtus ſine auro apoſtolos ad prædicandum miſit, ut ipſis ſubtraheret cauſam litis. 12. q.3.ita.

Quod cum epiſcopatus auro emitur, anima perditur. 1. q. 1. cum ordinaretur.

Quod gratius intuetur cupidus aurũ quam ſolem 47.d. ſicut.

Quod auro cito violetur iuſtitia.12. q.2.

AVXILIVM. Quod auxilium eccleſia contra hoſtes non propter victionem, ſed propter defenſionem poteſt petere a principe. 23. q. 3. Maximianus.

Quod vt eccleſia pacem adipiſcatur ut aliquis utilitati multorum ſeruetur, ſicut Paulus Apoſtolus fecit vtile eſt petere auxilium.23.q. 3.ſed differentiæ, poſt medium.

Quod epiſcopi tenentur mutuo ſibi præbere auxilium pro pace terrarum facienda 90. d. præcipimus, & c.ſeq.

Quod infirmante epiſcopo ipſi vicini in his quæ ſpectant ad officiũ Pontificale, auxilium debent ferre 7. q.1.pontifices.c.3.& c.quamuis.

Quod ſacerdos qui fuerit de collegio, ſi in aduerſitate ſuæ eccleſiæ ab auxilio ſe ſubtraxerit, magis ſchiſmaticus quam ſacerdos iudicabitur.3.q.1.nulli.

Quod in præſenti vita cõſiliorum, & orationum mutua auxilia poſſunt fieri.13.q. 11. in præſenti de pœ.d.6.§.1.ante med. de conſe. d. 4.quæris.

Quod oppreſſis non ferentes auxilia cum poſſint peccant,23.q.3.olten dit.& c.non in inferenda.

Quod in damnum alterius nulli auxilium eſt dandum.14. q. 5. denique.

Quod malefactoribus auxilia non ſunt ferenda.14.q.per totum.

De hac materia require in titulo de ad interio.

ASTROLOGIA. Quod aſtrologia, quia nihil confert ad ſalutem, ſed potius mittit in errorem. a quolibet fideli eſt poſtponenda.37. d.legimus.§.ſed contra.26.q.11. illud quod. circa fi.

BABYLON. Quod Babylonis filia anima eſſe dicitur, quæ propter lubricas cogitationes filia Dei eſſe deſinit. de pœn. d.3. in ſalicibus.

Quod amiſſio gloriæ virginalis deſignatur ignominioſa deſtructione Babylonis. 32.q. 5. ſi Paulus, poſt medium.

Quod ignis qui per ſeptuaginta annos Babylonicæ captiuitatis vixerat latone vendente ſacerdotium, in deteſtationem ſimoniæ extinctus fuit 11. quæſt. 1. ſicut eunuchus.

BALAAM. Quod Balaam qui pro mercede iniquitatis ab aſina corripitur, ponitur in exemplum quod prælatus propter culpam a ſubiecto, & doctus ab indocto poteſt argui. 11. quæſtio.7. ſecuti, & cap.nos ſi incompetenter, & cap. Paulus 2.

BALNEARE. Quod balneate ſe, per ſectis, & religioſis licet. 24. q. 1. omnis.

Quod in die dominico balneũ conceditur, dummodo nõ fiat per voluptatem, ſed pro neceſſitate. de conſec.d.3.peruenit.

BALSAMVS. Quod balſamus a clericis ſicut chriſma, vel baptiſmus non debet vendi. 1. quæſtio. prima, dictum eſt ſolere, & cap. quibuſdam.

Quod epiſcopi de facultatibus eccleſiæ balſamum tenentur comparare. 1.q.1.ſtatuimus.1.

Quod epiſcopus qui balſamum benedictum vendit, ſimoniam committit, & damnationem perpetuã incurrit. 1.q.1.placuit, ut nullus epiſcoporum.

BAPTISMVS. Quod baptiſmus triplex, ſcilicet ſalutaris ſpecificatur, uidelicet fluminis, flaminis, & ſanguinis. de conſecrat. diſtinct.4.baptiſmi. & cap.catechumenum.

Quod tunc prodeſt ſanguinis, & flaminis, cum baptiſmum fluminis non contemptus religionis, & articulus neceſſitatis excludit de conſe.d.4.baptiſmi vicem.§. quanto itaque.

Quod latro baptiſmo flaminis, & ſãguinis baptizatus eſt quãdo Chriſtum in cruce confeſſus eſt.de pœ. diſt.7. nullus expectet. circa prin. §. vlt.

Quod baptiſmus fluminis ſumpſit ſimpliciter virturem ex paſſione Chriſti.de conſec.d.4 proprie.

Quod Pharao in aqua ſubmerſus deſignat quod diabolus omnes vires amittit in aqua baptiſmatis. de conſe.d.4.nec quam quam,ante fi.

Quod baptiſmi eſt multiplex prærogatiua videlicet quia poteſt ſuſcipi ſine alijs ſacramentis, ſed non alia ſine eo.1.q.1.ſi quis per ignorantiam.

Item quia poteſt dari a quocunque quod non alia.32.d.ca. præter, §. uerum & §.porro per totum.

Item quia eſt fundamentum, & ianua aliorum ſacramentorum. de conſe d.4.cum itaque. in fi.

Item quia ſine eo ſalus non habetur. de conſe.d.4.firmiſſime.

Item quia per ipſum originale, mortale, & veniale peccatum remittitur, non ſic per alia. de conſecra. diſt.4.regenerante, & c.ſine pœnitentia.

Item carens eo non poteſt quis contrahere cũ chriſtiana 28.q.1.caue.

Quod ſine inuocatione trinitatis nõ eſt baptiſmus de conſecr. d.4. ſi re uera, & c.in ſynodo.

Quod uerus eſt baptiſmus, licet per imperitiam uerba ſubſtãtialia corrupte proferantur. de conſec. d. 4. retulerunt.

Quod accedit verbum ad elementũ & fit baptiſmi ſacramentum. 1. q. 1.detrahe.

Quod non merita miniſtrorum, ſed uirtus Chriſti in baptiſmo operatur. de conſe d.4.baptiſmus.

Quod character baptiſmi non perditur per peccatum. 1.q.1.& quidam ante medium.32.q.7. licite.

Quod baptiſmus paruulis valet ad ſalutem, etiam ſi non recta intentione offerantur de conſe. d. 4. nõ illud.

Quod in baptiſmo ſpiritualiter renaſcitur homo, & membrum Chriſti efficitur. de conſe.diſtin. 2.quia paſſus. circa fi. & de conſe. d. 4. ad hoc.

Quod nullus põt ſalvus fieri, ſi contemnit baptizari. 15.q. 1. firmiſſime.

Quod in hoc quod Chriſtus mundus a peccato baptizari voluit, exemplũ baptizandi nobis in peccato natis dedit. de conſecra. diſt. 4. ſi baptizata eſt & c. non regenerabuntur.

Quod apoſtoli fuerunt baptizati tẽpore Chriſti. de conſe. d. 4. quando, & c.ſeq.

Quod verus baptiſmus non tantum cõſtat in ablutione corporis, quã-

tum in fide cordis, & baptiſmus delet non ſolum originale, ſed et actuale peccatorum, de conſecr.d. 4.regenerante.

Quod excepta neceſſitate baptiſmus a ſacerdotibus debet dari 93. d.diu cons.de conſec.d.4.conſtat.

Quod baptizandos catechizandi, & exorcizandi debet præuenire officium.de conſec. d.4. ſiue paruuli. vſque ad c.venit ſacerdos.

Quod expoſitio ſignorum, ſufflationum,& vnctionum,& quorumlibet aliorum quæ in exorciſmo, & catheciſmo geritur, ponitur. de conſe.d.4.poſtea, vſq; ad c.venit, & c.1.

Quod interrogatio articulorum fidei debet præcedere baptiſmum, de conſec.d.4.prima in fine.

Quod baptizãdus adultis indicatur pœnitentia interior, & non exterior.de conſe.d.4. omnis. & duobus cap. ſeq. & cap. fine pœnitentia.ibi.

Quod excepta neceſſitate, generalis baptiſmus non debet fieri niſi ſtatutis temporibus.ſ. in Paſcha, & Pentec.de conſe.d.4. non ratione vſque ad c.conſtat.

Quod in primitiua eccleſia non licebat niſi prædictis temporibus baptizare: modo in neceſſitate licet omni tempore, & in omni aqua,de conſecr. diſt.3. celebritatem.

Quod antiquitus baptizandus dabat votum ſuum in ſcriptis. 2.q.1. legum.

Quod paruuli ſi ante baptiſmum decedunt, propter originale peccatũ damnantur. de conſecr. diſt.4. firmiſſime.

Quod ordinatus antequam baptizatus nihil accipit, 1.q.1. ſi quis per ignorantiam.

Quod baptiſmus non tollit irregularitatẽ bigamiæ.34.diſt. ſi quis viduam.

Quod ſacerdos vadens ad baptiſmũ ſemper chriſma debet portare ſecum.de conſecr.d.4. nullus miniſtrorum.

Quod adulti fidem ſuã ante baptiſmum debent profiteri. de conſec. d.4.prima.

Quod paruulis prodeſt fides offerentium,de conſec.d.4. illud perſeuerari,& c.hi,qui apud.

Quod perfidia parentum non obeſt baptizandis ſicut fides prodeſt, de conſec.d.4.quæris a me.

Quod monachi in ſuis monaſterijs baptiſteria habere prohibentur, 18.q.2.pridem.

Quod non licet monacho baptizare, vel pueros de baptiſmo ſuſcipere. 36.q 1.placuit communi, & ca.ex auctoritate.

Quod non licet abbati, uel monacho de baptiſmate alios ſuſcipere nec commatres habere, de conſec.d.4. non licet,& c.ſeq.

Quod in neceſſitate licite recipitur baptiſmus a quocunque, 24.q.1.ſi quem.32.q.4.iſte & c.ſeq. de conſec.d.4.conſtat.

Quod etiam ſi in neceſſitate a patre conferatur carnali,non ideo patet in matrimonio ſuo impeditur 30. q.1.ad limina.

Quod a Pagano uel Iudæo ſi in forma eccleſiæ datur,uerus eſt baptiſmus.de conſe.d.4.Romanus.

Quod a ſchiſmatico hæretico ſi in forma eccleſiæ datur,ſimiliter recipitur.1.quæſt.1. dictum eſt a domino,§.quod uero.cum duobus c. ſeq.

Quod a quocunque malo, & peruerſo homine, dummodo non peruerſe detur,recipitur.19. d. ſecundum.de conſe.d.4.ſi inter,& duobus c.ſeq.

Quod quandoque baptizatur quis in fide aliena, cum ſ. fidelis adultus baptizat infantem,de conſecr. d.4.conſtat.

Quod baptizatur quis in fide tantũ accipientis,ut cum adultus contritus recipit ab infideli. 1. q. 7. qui in qualibet.

Quod baptizatur quis in fide tantũ patrinorum cum paruulus fidelium præſentatur hæretico baptizandus.1.q.4.placuit.

Quod qui ab hæreticis ſcienter baptizantur, quia tunc nihil gratiæ receperunt, per impoſitionem manus ſunt eccleſiæ reconciliandi.ſ. q.1.quod quidam dicunt, de conſec.d 4.quamuis.

Quod baptiſmus ſimulatorie, uel ꝓ ſanitate temporali acceptus verus eſt,nec reiteraretur, de conſe.d.4. ſolet etiam.& duob c.ſeq.

Quod talis baptiſmus nõ prodeſt ad ſalutem niſi ſimulatione ceſſante, de conſecr.diſt.4.tunc ualere incipit.

Quod Simoni mago qui ſimulatorie baptizatus fuit, & poſt non penituit,baptiſmus non profuit. 27. d. quod interrogaſti.

Quod baptizans, & de baptiſmo ſuſcipiens dicitur pater ſpiritualis, 30.q.1.ad limina.§.filia.

Quod baptizandus poteſt ter vel ſemel immergi ſecundum diuerſas conſuetudines terrarum. de conſe. d.4.de trina.& 5.d.c.ſeq.& c.propter vitandum.

Quod totum corpus eſt in baptiſmo immergendum,de conſec.d.4.prima igitur.

Quod baptizata mulier prægnante fœtus in ea non baptizatur,de cõ ſec d.4. ſi ad matris, & duobus c. ſeq.& c.ſi baptizata.

Quod in dubio quilibet baptizari debet.de conſec.d.4.paruulos.

Quod non baptizatus baptizandum non poteſt de fonte ſuſcipere, de conſe.d.4.in baptiſmate.

Quod baptizatum non debent plures accipere quam vnus. de conſe. diſt.4.non plures,& c.in catechiſmo.

Quod non decens eſt, licet non ſit prohibitum coniuges ſimul alterius puerum de baptiſmo leuare. 30.q.4 quod autem.

Quod vno coniugum ſuſcipiẽte puerum alterius in baptiſmo, vterque feciſſe iudicatur, & vterque compater efficitur, 30.q.4. ſciſcitatur. & c.ſi quis.

Quod an valeat reddere debitũ mulier, quæ proprium filium leuauit de baptiſmo,vide 30. q.1. per totum.

Quod in baptizatis manet concupiſcentia licet attenuata. de conſec. d.4.per baptiſmum.

Quod paruuli adulti facti tenentur ad fidem quam pro ipſis offerentes ſpoſponderunt. de conſec. d.4. paruuli.

Quod hi qui pro baptizandis in baptiſmo ſpoſponderunt, tenentur omnes ſymbolum, & orationem dominicam, & alia bona informare,de conſe.diſtin.4. uos ante omnia.

Quod adultus in infirmitate baptizans, quia ex neceſſitate videtur feciſſe,non debet ordinari.57.d.ſi quis in ægritudine.

Quod qui ſcienter rebaptizantur, Deum abnegare dicuntur, & per multam pœnitentiam reformantur.de conſec. d.4.eos quos.

Quod catholicum rebaptizare ſcienter,manifeſtiſſimum ſcelus eſt,de conſec.d.4. rebaptizare.

Quod præciſi fuerint aliter apoſtatantes in fide,non ſunt rebaptizandi ne fiat iniuria characteri imperatoris,23.q.7.quemadmodum mẽbrum.

Quod rebaptizatus irregularis efficitur,& punitur,de conſecr.d.4. qui bis.& c.ſeq.

Quod rebaptizatus etiam ignoranter non debet promoueri. 51.diſt. qui in aliquo. 50.d. confirmandũ eſt.in fi.

BEATITVDO. Quod beatitudo paradiſi cæleſtis a nemine extra eccleſiam poſito percipitur,de conſecratio.diſtinct.4.eccleſia paradiſo.

Quod beatitudo eſt reuelatio gloriæ magni Dei. & Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti, de conſec.d.5. ieiunium.

Quod beatitudo æterna ſolummodo membris Chriſti paratur,de pœn. d.1.omnis qui non diligit.

BELLVM. Quod bellum in hac vita duplex exerceatur, ſcilicet carnale,& ſpirituale.23.quæſt.1.niſi bella.

Quod a perfectis bella carnalia non ſunt peragenda, ſed animæ certamina contra ſpirituales aduerſarios diſſuadẽda 23.q.1. niſi bella.

Quod Apoſtoli ideo tradiderunt legi in eccleſia hiſtorias Iudæorum, vt per bella ipſorum quæ geſſerunt ad bella ſpiritualia informemur.23.q.1.niſi bella.

Quod ideo bella carnalia plerumque geruntur, vt ad pietatis iuſtitiæque ſocietatem rectius facilius conſu-

consulatur,23.q.1.patatur,in fi.& cap.apud.

Quod ſicut antiquitus ducibus conceſſum fuit bellare, ſic & modernis, dummodo non bellent deſiderio fundendi ſanguinem, ſed rempublicam pro hac Chriſtiana ampliandi,23.q.4.ſi non. & e.diſplicet,& q.1.noli.

Quod dicitur iuſtũ bellum, & quid ſit,multipliciter innuitur,23.q.2. per totum.

Quod iuſtum bellum dicitur intuitu præcipientis,qui ipſius ordinariam habet poteſtatem,11.q.3.Iulianus.

Quod dicitur iuſtum bellum intuitu obedientiæ,ut ſit qui obtemperare debeat.23.q.1.quid culpatur, & q.8.conuenior.

Quod iuſtum bellum dicitur intuitu illius contra quem ſit ſi meruit, 23.quæſt.2.c.vlt.& quæſt.5.de occidendis.

Quod iuſtum bellum dicitur intuitu eius propter quod ſit,puta propter iniuriam propulſandam, vel vindictam inferendam, 23. q.5. cum homo.

Quod iuſta bella pro pacis ſtudio geruntur,vt mali coerceantur, & boni ſubleuentur, 23. q.1. apud ueros,& q.4.diſplicet.

Quod intentio mala licitum bellum facit iniuſtum,23.q.1.militare.

Quod non pax quæritur, ut bellum exerceatur: ſed bellum geritur,ut pax acquiratur,23.q.1.noli.

Quod capto hoſti in bello eſt miſerandum, dummodo futurum periculum non timeatur,23.q.1.noli,in fi.& q.4.eſt iniuſta.

Quod Sarraceni bellantes contra Chriſtianos iuſtè a Chriſtianis impugnantur. Iudæi uero quia ſeruiunt patienter,iuſtincuntur. 23.q.8.diſpar.

Quod poſſeſſiones eccleſiarum materiali gladio de mandato eccleſiæ defendi debent, 15.q.6. auctoritatem,23.q.3.Maximianus.

Quod bella pro eccleſia ſumpta, & contra excõicatos,& infideles victoria ſunt, 23. q.5.omnium, & duobus ca.ſeq.& q.8. vſque ad §. ecce.& q.4.ſicut excellentiam.

Quod morientes in bello eccleſiæ ſalumtur,23.q.5.omnium.& q.8. omni timore.

Quod an epiſcopo liceat ad bellum proficiſci ſine licentia Papæ, 23.q. 8.ſi uobis,& ca.ſi quis epiſcopus.

Quod in hoc q̃ Moyſes alijs pugnantibus non ſe immiſcuit, ſed orauit, exemplum dedit quod prælati bellare non debent, nec bellis intereſſe,36.diſt.ſi quis vult.16.q. 3.porro.23.q.8. cap.1. cum tribus ſeq.& c.conuenior.

Quod prælati propter poſſeſſiones temporales principibus obnoxij ſunt tributa bellorum ſiue aliarum rerum exoluere,23.q.8.& ecce, & c. ſeq. vſque ad §. quamuis, & c.ſi vobis.

BENEDICTIO. Quod benedictio ſolennis ſuper plebem tantum detur ab epiſcopis,25.q.6.miniſtrare,de conſecr.diſt.1. eum ad celebrandas.

Quod non ſolennis poteſt dari a ſacerdote celebrante præſente epiſcopo, ſed non ſine eius mãdato, 23.diſt.denique.

Quod epiſcopus officio expleto debet dare benedictionem, de conſecr.diſt.5.conuenit.

Quod lecturis lectionem benedictio debet dari,21.diſt.denique.

Quod ſacerdotis eſt benedicere, ſed Dei eſt effectum benedictionis tribuere,1.q.1.dictum eſt a domino.

Quod cõſequens non eſt ut presbyter alijs benedicat, qui ſua vulnera non curat.28.diſt. presbyterum.

Quod minor maiori benedictionem non debet dare, 21. diſt. denique.

Quod die Dominica populus demiſſa ante benedictionem ſacerdotis egredi non præſumant, de conſec. diſt.1.miſſas die. & c.ſeq.

Quod populus non debet detrahere ſacerdotibus, à quibus capit benedictionem, 6. q. 1. ſacerdotes, 38.diſt.ſeriatim.

Quod coniugium non benedicitur a ſacerdote, niſi virgo contrahat, 32.diſt.ſeriatim.

Quod ſponſus cum ſponſa ob reuerentiam benedictionis prima nocte deberet in virginitate permanere,23.diſt.ſponſus.

BENEFACERE. Quod benefit etiam inuitis,quorum utilitati potius conſulitur quàm voluntati, 23.q.1.paratus,poſt med. 45. diſt. & qui emendat.

Quod benefacit quis latroni membra auferendo : quia ex hoc cogitur a malo opere ceſſare, 23. q. 3. ſi quis.

Quod medicus bene facit phrenetico ipſum ligando, & pater filium indiſciplinatum caſtigando, licet ipſis inuitis,23.q.4.ipſa pietas, & c.ſeq.q.1.c.paratus,ante fi.5. q. 5. non omni,& c.ſeq.

Quod benefacere nõ debet quis alicui in damnum alterius, 13.q. 5. denique,& c.forte.

Quod clericis maximè Deo ſeruientibus benefieri debet.11.q.1. Chriſtianis, 15.q. 1.quia tua.

Quod qui non ex amore,ſed timore benefecit, reputatur non facere, 23.q.5.ad fidẽ,32.q.5. ſicut enim, de conſecrat. diſt.5. quicquid.86. diſt.non ſatis.

Quod benefacienti ſi ex hoc aliquod malum præter ſuam voluntatem contigerit,non imputatur.23.q.5. de occidendis,in fi.

BENEFICIVM. Quod beneficia eccleſiæ danda ſunt clericis quibus parentum bona non ſuffragantur. 1.q.2.clericos.& c.ſeq.

Quod illis deuenitur clericis qui in eccleſia vigilanter deſeruiunt, 12 q.2.clerici.86.diſt.non ſatis.

Quod qui parentum bonis ſuſtentari poſſunt : ſi beneficia eccleſiaſtica ſuſcipiunt ſacrilegium committunt,1.q.2.clericos, & cap. ſeq. & cap.ſi quis.

Quod prælatus in beneficio conferendo potius debet attendere vitæ meritum, quàm conſanguinitatis gradum,8.q.1.Moſes.

Quod ſicut anima non vivit corporaliter ſine corpore,ſic eccleſia nõ proficit ſine beneficijs corporalibus,1.q.3.ſi quis obiecerit.

Quod pro beneficio eccleſiaſtico non paſtillum, nec aliud quantumcunque minimum dare debet, 1. q.3. ſi quis obiecerit.

Quod illi qui emunt uel vendunt eccleſiaſtica beneficia,ſimoniam incurrunt & beneficio fruſtrantur, 2.q.3.ſi quis dator.& c.ſeq.

Quod quia beneficia eccleſiaſtica domini Dei ſunt, ideo vendi non poſſunt,1.quæſtio.3.ſaluator ante medium.

Quod clerici criminoſi beneficijs eccleſiaſticis ſunt priuandi, 81.diſtin.ſi quis amodo.

Quod presbytero irregulari beneficium ſuum eccleſiæ ex diſpenſatione conceditur, 50.diſt.ſtudeat.

BENIGNITAS. Quod benignitas nimia non debet reſoluere ſubditos, nec nimia aſperitas exulcerare,45.diſtin.diſciplina.& cap. qui ſyncera, & c. licet nonnunquam & c.ſunt namque.

Quod multa agenda ſunt cum inuitis quadam benigna aſperitate,25. q.1.paratus.

Quod benignitas ſeruãda eſt in correctione, 23. q. 4. quod Chriſtus, 45.diſt.licet nonnunquam.

BIGAMVS. Quod bigamus ad ordines eligi non poteſt,3.quæſtio.1. quomodo,32.diſt. ſeriatim, 33. & 34.diſt.per totum.

Quod per bigamiam quilibet irregularis efficitur,32.diſtin. maritum, 34.diſt.cognoſcamus.& c.ſeq.

Quod baptiſmus non delet irregularitatem bigamiæ ante contractæ, 34.diſt.ſi quis viduam.26. diſtinctio.acutius,& c.vna. 28.quæſt.3. acutius.

Quod bigamus non promouetur, hoc eſt propter defectum ſacramẽti,16.diſt.acutius,& c.vna.

Item propter prærogatiuam ſacerdotalis dignitatis, 26.diſt. una. & §. bigamus.

Item propter ſuſpicionem futuræ incontinentiæ, 82.diſt. propoſuiſti, in fine.

Item quia talis qui matrimonia frequentauit, non poteſt eſſe orator caſtitatis, 16.diſtinct.vna, & §.bigamus.

Quod an ille ſit bigamus qui duxit in vxorem quam prius coitu formrario corrupi virginẽ, 30. q.5. qualis,14.diſt.præcipimus, 31 diſtin.qui in aliquos,32.diſt.memor, 33.diſt.maritum.

Quod ille non eſt bigamus qui duxit ſponſam alterius, non tamen

carna-

carnaliter a primo cognitam. 34. dist. Valentino.

Quod bigamus reputatur qui vxorem suam post adulterium scienter cognoscit. 34. distin. si cuius, & c. seq.

Quod qui contrahit cum corrupta de facto licet contrahere non possit de iure, tanquam bigamus reputatur, 28. dist. presbyter.

Quod qui credens se cum virgine contrahere, inuenit eam cognoscendo corruptam, bigamus reputatur, nec debet promoueri, 51. distin. qui in aliquo.

Quod cum bigamo potest dispensari, & facilius in ordine suscepto, quam in suscipiendo, 50. dist. quicumque pœnitens.

Quod clericus per bigamiam irregularis effectus retinet priuilegium clericale, 34. dist. lector.

De bigamia require vbi agitur de ordine, & vbi agitur de dispensatione.

BLASPHEMVS. Quod blasphemans Deum debet pœnis debitis subiacere 25. quæstio. 4. non inuenitur, 11. quæst. 3. Imperatores, 25. dist. qualis.

Quod ille in Spiritum sanctum blasphemat, qui sacris canonibus derogat 25. q. 1. uiolatores.

Quod verbum domini tunc blasphematur, cum contemnitur, 33. q. 5. cum caput.

Quod Michael angelus qui diabolo noluit inferre blasphemiam, ponitur in exemplum quod a maledictione puri esse debemus. 34. q. 3. si igitur.

Quod blasphemantes baptismum Christi, per potestates debent puniri. 23. q. 4 quoniam.

Quod blasphemantes exemplo Apostoli per excommunicationem sathanæ debent tradi. 24. q. 3. apostolicæ, 23. quæstio. 4. qui peccat, ante medium.

BOS. Quod bos & asinus tunc simul ad aratrum coniunguntur, quando diuersæ professionis homines in vno officio simul sociantur, 16. q. 7. in nona.

Quod Deo ideo cura non est de bobus: quia facta brutorum Deus non discutit. 15. q. 1. c. firmissimè, §. ex eo.

BRVTVM. Quod brutis animalibus eo quod ratione carent, peccatum non imputatur, 15. q. 1. c. firmissimè, §. ex eo.

Quod in lege bruta animalia peccatis hominum sordidata iubentur interfici, non propter peccatum, sed quia replicant memoriam facti, 15. q. 1. mulier.

CAIN. Quod Cain quia prævaricationem propter fratricidium incurrit, sententiâ maledictionis reportauit, 24. q. 3. cum ergo, §. sed qui.

Quod Deus despiciêdo munera Cain ante damnauit fratricidium mente conceptum quasi opere adimpleuisset, de pœn. dist. 1. nunquid.

Quod Cain qui peccatum fratricidij negauit, indignus temporali pœna fuit, de pœn. dist. 3. Iudas.

Quod Abel esse renuit quem Cain malitia non exercet. 23. q. 4. hæc autem vita.

CHAM. Quod Cham qui ex eo q patris verenda non operuit, maledictus est: ponitur in exemplum quod maiorem damnationem incurrunt qui spiritualibus patrib. non deferunt. 2. q. 7. sacerdotes, & reliqui, & c. sententia, & c. plerũque. 15. q. 5. de crimine.

CALCVLVS. Quod calculus est carbo, quo purgatus est Esaias propheta. 8. quæstione 1. in scripturis, in fine.

Item calculus est determinatio sententiæ, 6. q. 4. si inter.

CALIX. Quod calix, & patena nullo modo debent esse de ligno, sicut in primitiua ecclesia, sed ex auro & argento, uel saltem stanno, de consecr. dist. 1. uasa. & caput calix.

Quod ideo prohibetur, ne fiat calix de ligno, quia porosum est, eadem distin.

Item nec de vitro, quia fragile est.

Item nec de cupro, quia prouocat vomitum.

Item nec de aurichalco quod contrahit rubiginem, de consecr. dist. j. vasa. & c. ut calix.

Quod sacerdotibus solemniter cum ministris celebrantibus non licet calicem tollere nisi ipsis per diaconos porrigatur, 93. dist. diaconi sunt.

CALVMNIA. Quod calumniari est falsis criminibus inuidere, 2. q. 3. si quem. §. notandum.

Quod inconsultus calor ex impetu mentis prouenies calumniæ vitio caret. 2. q. 3. si quem, §. notandum, post medium.

Quod calumniantes ad vindictam poscit similitudo supplicij, 2. q. 8. quisquis, 5. q. 6. qui calumniam, & c. seq.

Quod vestis quæ non propter necessitatem, sed propter venustatem accipitur elationis habet calumniam, 21. q. 4. c. 1.

CANON. Quod canon Græce. Latine regula nuncupatur, distin. 3. canon.

Quod sancti patres canones diuino instinctu sanxerunt, 33. q. 2. hoc ipsum, 25. q. 1. violatores.

Quod liber canonum apostolorum inter apocryphos ponitur, 15. distinct. sancta Romana, 16. distinc. canones.

Quod violare canones patrum, est Spiritum sanctum blasphemare, 25. q. 1. violatores.

Quod secundum canones ecclesiæ Romanæ tenentur viuere aliæ ecclesiæ, quia ab ipsa habent priuilegium, 11. dist. nolite.

Quod canones tanquam catholici, ab omnibus sunt recipiendi, & qui non. 16. dist. per totum. 20. dist. de libellis, & duob. c. seq.

Quod si canones sibi quandoq; contradicunt, illis est standum quorum antiquior & potior est auctoritas, 33. q. 2. hoc ipsum.

CANONICI. Quod canonici canonice viuere debent, de consecr. distin. 5. in omnibus.

CANTVS. Quod cantus ecclesiæ inuentus est ut ad compunctionem voceat animos audientium, 21. dist. cleros, ante finem. de consec. dist. 5. non mediocriter.

Quod in ecclesia deuotione cordis est cantandum, & theatrales cantus non sunt exercendi, 92. distin. cantantes, de consec. distin. 5. non mediocriter. 38. distin. sedulo, 12. q. 1. quia.

Quod secundum solemnitatem temporum cantus est exercendus, 25. dist. perfectis, ante fin.

Quod plerumque dum in cantando ad fauorẽ populi blanda vox quæritur, congrua uita deseritur, 92. dist. in sancta.

Quod Gloria in excelsis, & Alleluia, non semper est cantandum, de cõsecr. dist. 1. hi duo.

Quod diaconi Romanæ Ecclesiæ, qa solennioribus officijs debent deseruire: cantare tempore officij prohibentur, 92. dist. in sancta.

Quod clericus vel presbyter inter epulas mensæ cantans, est excommunicandus, 22. quæstio. 1. clericum.

Quod clerici cœtibus non misceantur, ubi amatoria, & turpia decantantur, de consecr. distin. 5. nullus presbyterorum.

Quod inter festum Paschæ, & Pentecostes, tantum tres psalmos ad nocturnos canimus, per totum annum, si festum est, nouem: si vero feria, duodecim recitamus, de consecr. dist. 5. in die.

Quod nemo debet obedire episcopis uel abbatibus cum mandant cantari missas pro hæreticis, 11. q. 3. si quis episcopus aut abbas.

De qua materia habet vbi agitur de missa, & vbi agitur de officio.

CAPVT. Quod caput sequi debent membra. 12. dist. non decet. 11. distin. nolite, de consec. distin. 3. celebritatem.

Quod indecens est si membra perfectiora sunt capite, 61. distinct. miramur.

Quod capite languescente facilius membra corporis infirmiuntur, 6. quæst. 1 sunt plurimi, §. verum, & cap. ex merito.

Quod totum corpus morbis inuaditur si languor in capite curatus nõ fuerit, 2. q. 7. sicut inquit.

Quod caput dicitur Romana ecclesia, 12. distin. cap. 1. & seq. 3. q. 6. dudum.

CHA-

CHARACTER. Quod character in baptiſmo imprimitur. 23. q.4.diſplicet circa medium.

Quod character baptiſmi non perdi tur ex quocumque peccato, 32.q. 7.licite.1.q.1.quod quidam.ante medium.23.quæſt.4.diſplicet circa medium.

Quod apoſtatæ a fide non ſunt reba ptizandi,ne iniuria fiat caracteri Imperatoris.23.q.7.quēadmodum.

Quod ſchiſmaticus qui ab hæretico vel econuerſo in forma eccleſiæ baptizatur, characterem recipit. de conſe.d.4.quomodo, ante medium.

CARDINALIS. Quòd Sanctus Silueſter primus videtur fuiſſe qui miniſtros domini Papæ collaterales appellauit Cardinales.2.qu.5. præſul.

Quod Cardinali diacono a ſubdiacono vſque ad lectores omnes exhibere debent honorem.93.diſt.a ſubdiacono.

Quod vacante ſede Apoſtolica epiſcopi Cardinales alijs ſibi adiunctis debent ſine dilatione Papam eligere. 23.d. in nomine Domini 70.d.per totum.

Quod ſummus Pontifex non niſi a Cardinalibus,& a clericis religioſis eſt inthronizandus. 79.diſtin. cap.1.

Quod qui ſine canonica electione Cardinalium, & clericorum religioſorum præſentia inthronizatus fuerit, non apoſtolicus ſed apoſtaticus habeatur.79.d.c.1.

Quod olim non eligebant Papam, niſi presbyteri, & diaconi Cardinales.79.diſt.oportebat. & duob. c.ſeq.

Quod Cardinales epiſcopi in conſecratione Papæ vice funguntur metropolitanorum. 23.d.in nomine Domini.

Quod Cardinalibus conceditur cum alijs clericis, & laicis inuaſorem ſedis Apoſtolicę anathematizare. 79.d.ſi quis pecunia.

De hac materia habes vbi agitur de electione Papæ.

CHARITAS. Charitas quid ſit,& de diuerſis eius effectibus, de pœn. d.2.per totum.

Quod præcepta charitatis duo ſunt, videlicet amor Dei, & amor proximi. 8. quæſtio.1.in ſcripturis.ante finem.

Quod vbi charitas non eſt, non poteſt eſſe iuſtitia. 24.q.1.vbi ſana.

Quod qui charitatis iuſſa ſpernit: Deum qui charitas eſt, tanquam Iudas prodit. 11.q.3.dixit.

Quod charitas quæ operit multitudinem peccatorum, proprium eſt donum bonorum. 1. qu.1.multæ autem.

Quod qui ſunt in charitate, participes ſunt omnium bonorum eccleſiæ,de cōſe. d.4.eccleſiæ charitas.

Quod tunc perfecta charitas eſt in homine quando nihil aliud quā Chriſtum quærit. de pœ.d.2.charitas eſt. in fi.

Quod verba ſunt poſtponenda quæ veritatem inflant, & charitatem vulnerant.99.d.ecce.

Quod non eſt charitas, ſed languor vbi mali mores non corrigūtur. 23.q.5.non putes.

CAROLVS. Quod Carolus Imperator primus vocatus fuit ab Hadriano Papa pro defenſione eccleſiæ.63.d. Hadrianus. 23.qu.8. horratu.

CASTITAS. Quod caſtitas ſiue continentia Deo placet,quam non facit neceſſitas,ſed voluntas.33.qu. 5.tunc ſaluabitur.circa med.

Quod abſque caſtitate omnia opera ſunt imperfecta. 33.q.5.tunc ſaluabitur.

Quod caſtitas non aliter quam impiratiue habetur. 28.d.de his.

Quod ipſam ſeruare eſt vīa arctiſſimam, & difficilem incedere. 28. d.de his,& 33.qu.5.tunc ſaluabitur.circa medium.

Quod pauci caſti, & ſine carnali vitio inueniuntur. 50.d.quia ſanctitas tua.in fi.

Quod nemo poteſt gloriari ſe caſtū cor habere. de pœn. d.2.§.fugerat ſanctus Dauid.circa med.

Quod caſtitas mentis non auferrur per violentiam illatam corpori. 33.q.5.per totum fere.

Quod non corrumpitur corpus niſi primum animus corrūpitur. 32. quęſtio.5.non poteſt,& quinque c. ſeq.

Quod virgo violenter oppreſſa non debet ſe ſacris virginibus coæquare.32.q.5.illæ.

Quod ſine tactu impudico caſtitas corporis gditur. 32.q.5.nec ſolo.

De hac require vbi agitur. de pudicitia.

Quod in virginali, & viduali caſtitate excellentiā inueniretamplioren quam in matrimonio experitur.27.q.2.nuptiarum.

Quod ordini ſacro caſtitas eſt annexa.84.d.cum in præterito, & 31. d.aliter.

Quod quia tempore gratiæ non generis ſucceſſio, ſed vitæ perfectio quæritur,ideo ſacerdotibus continentiæ caſtitas imperatur.32.qu. 4.recurrat.§. his itaque.in fi.

Quod clerici orientalis eccleſiæ ante ſacros ordines matrimonio cōiuncti, etiam poſt in ſacris cum vxoribus licite poſſunt ſtare. 31. d.c.quoniam.§.hoc autem. & ca. ſeq.& 32.d.ſi quis.

Quod tempore S. Gregorij ſubdiaconus, & ſupra, præcepta eſt continentia.21.d. ante triennium.

Quod ſicut epiſcopi, ita miniſtri altaris debent eſſe caſti.31.d.lex cōtinentiæ.

Quod nullus ad altaris miniſterium debet accedere niſi caſtitas ſiue ante fuerit approbata. d.31.ante triennium.

Quod qui fidem caſtitatis Deo vouerunt,irritam faciendo, damnationem incurrunt. 27.quæſtio.1. cap.1.

Quod poſt profeſſam continētiam clericus ſæcularis, vel monachus matrimonium contrahere nō poteſt.27.quæſt.1.per totum.

CASVS. Quod caſum appetit qui ad ſummi loci faſtigia propoſitis gradibus per abrupta aſcenſum quærit.48.d. ſicut.

Quod eſt malum cadere a propoſito & poſtea ſimulare propoſitum. 12.quæſt.1.certe.

Quod caſus aliorum nullum debet retrahere a bono propoſito.17.q. 1.qui bona.

Quod inordinatus zelus ad emendandum ſubditum deterius interdum facit cadere prælatum. 24. quæſt.3. non in perpetuum.

Quod ſepties cadit iuſtus, & toties ſurgit de pœn. diſtinct.3.ſepties. cadit.

Quod iuſti vocabulum non amittit qui quoties cadit,toties ſurgit,de pœn.d.3.quamuis.§.hac,in fi.

Quod timor æternæ pœnæ cadere facit per pœnitentiam de nequitiæ ſuperbiæ. 50.d.quid eſt.

Quod ſi altiſſima ſubl mitas cecidit quis cadere non poſſit, de pœ.d.2. vt cognouerunt. §. opponitur, in fin.40.d.quęlibet.

Quod qui caſu occidunt,non eis imputatur.55.d.qui partem.50.diſt. hi qui arborem.15.quæſtio.1.illa eauenda.

Itē virgo ſi ceciderit per corruptionem, non eſt qui ſuſcitet eam reintegrando.32.qu.5.ſi paulus.

CATHEDRA. Quod cathedra non ſacerdotem,ſed ſacerdos cathedrā facit.40.di.multi.

Quod cathedra Petri ſuper quā ſtat eccleſia non eſt deſerenda. 93. d. quicathedram.

Quod prælatis,qui ſuper cathedram Petri reſident, eſt obediendum,1. quæſt.1.non quales.

CATHEDRATICVM. Quod cathedraticum dictum eſt ab honore cathedræ pontificalis. 10. q. 3.cap.1.

Quod epiſcopus nomine cathedratici vltra duos ſolidos non debet accipere.10. quæſt.3.illud te,& ca. ſeq.& c. inter & c.vlt.

CAVSA. Quod cauſa dicitur proprie illius, vel ad quem damnum vel emolumentum ſpectat.1.q.6. biduum.

Quod ceſſante cauſa debet ceſſare, id,quod factum eſt propter cauſam.1.quæſtio.7 quod pro remedio.

Quod qui cauſa viſitatis ad aliam eccleſiam transferrur, ad priorem redire non debet.7.quæſtio.1.paſtoralis.§.quod vero.

Quod coniugium, quod ſit cauſa pro-

procreandi, cessante causa non solui tur. 32. q. 7. tantum.

Quod pendere relatione ad superiorem in causa nil est commutandum. 2. q. 1. nomen. & qu. 7. quoties post, & c. quoties episcop..

Quod non licet episcopo causam sanguinis agitare. 23. quæst. vlti. his a quibus.

Quod episcopus nec pro ciuili, nec pro criminali causa coram iudice seculari est accusandus. 11. quæstio. 1. nullus episcopus, & ca. si quæ causæ.

Quod si in mala causa pauperi assistitur, tanto ex hoc nequior efficitur. 23. q. 4. ne amisso.

Quod episcopi viduarum causas impensius fouere debent. 87. distin. licet.

Quod si iustus in causam ceciderit, potius est adiuuandus quam alterius. 86. d. non satis.

Quod causarum ecclesiasticarum alia est ciuilis, de qua habetur. 14. qu. 2. super prudentia. alia criminalis, qua habetur. 16. q. 1. frater, post medium.

CAVTELA. Quod cautela laudabilis est, in qua non furor, sed ratio totum agit. 11. q. 3. illa præpositorum.

Quod nihil quod ad cautelam pertinet, est omittendum. 63. d. quanto.

Quod cautela præcauet, vt inter duo mala leuius committatur. 96. dist. secunda, & c. seq.

Quod cautela est habenda in cauendo peccato. 41. d. sæpe.

Item in prædicando, & docendo, 43. distinctio. sit rector, ante medium.

Item in regendis subditis. 39. dist. Petrus.

Item pro rebus ecclesiæ conseruandis, 28. d. de Syracusanæ.

Quod multa fiunt ad cautelam futurorum, vt noui iuris promulgatio. 23. d. c. 1.

Item singularis prohibitio. 89. decet. 23. q. vlt. pessimam.

Item conditionis per scripturã professio. 12. q. 2. longinquitate.

Item specialis libelli conscriptio. 2. qu. 7. quoties.

Item iuramentorum obligatio. 22. q. vlt. cum aliquis.

Item specialis pro reb. ecclesiæ cautio. 28. d. de Syracusanæ.

CÆCVS. Quod cæcus id est indoctus non est ordinandus, 45. dist. cap. vlt.

Quod, cæcus dicitur qui supernæ cõtemplationis lucem ignorat. 46. d. hinc etenim.

Quod cæcum natum illuminauit Christus. 24. q. 3. §. 1.

CELEBRATIO. Quod celebratio missarum absq; magna necessitate non debet fieri nisi in locis sacris de consec. distin. 2. §. 4. & e. sicut.

Quod sanctius est missa cantare, quã in locis non sacris sine necessitate cantare, vel audire de consec. d. 1. sicut, & c. seq. & c. nullus, & c. vnicuique.

Quod nullus debet missas celebrare extra ecclesiam sine licentia episcopi. de consec. distinct. 2. missarum.

Quod episcopus etiam magnis personis missas celebrari extra ecclesiam cum difficultate debet concedere, de consec. d. 1. cerum.

Quod in calice ligneo, vel vitreo nullus debet celebrare, de consec. d. 2. vasa, & c. fe.

Quod sacerdoti missam celebrare, & non communicare, est peccatum grauissimum, de consec. d. 2. relatum.

Quod caduco morbo laborans, a celebratione missarum est prohibẽdus. 7. quæst. 2. in tuis litteris, & ca. seq.

Quod sacerdos propter fortuitos casus sine aduitoribus non debet celebrare. 7. q. 1. illud.

Quod sacerdos qui pro defunctis vt viui moriantur celebrauerit, est deponendus. 26. quæst. 5. quicunque.

Quod nullo casu præsbus debet celebrare. 7. q. 1. nihil. de consec. d. 2. si quido.

Quod scienter indigne celebrãs idolatris comparatur. 32. d. præterhoc autem. §. porro.

Quod sacerdos infam. s, est a celebratione missæ prohibendus. 50. d. si post.

Quod quando quis potest post nocturnam pollutionem celebrare, vel communicare, habetur. 7. d. testamentum.

Quod presbyter non debet celebrare missam eo die in altari, in quo episcopus cantauit. de consec. d. 2. ca. vlt.

Quod in casu quando episcopus præ infirmitate missam nõ potest explere, presbyter potest in eodem altari incœptam missam finire. 7. qu. 1. nihil.

Quod in parasceue, & in sabbato sancto non sunt missæ communiter celebrandæ, quia Apostoli tunc propter metum Iudæorum incusum non celebrarunt, de consec. dist. 3. sabbato.

De hac materia require vbi agitur de Eucharistia. & vbi agitur de Missa.

CÆNA DOMINI. Quod cœnæ Domini dies est solemniter celebranda, de consec. d. 3. litteris.

Quod eo die reconcilientur publice pœnitentes, 50. d. in capit. in fine. de consec. d. 2. in cœna.

Quod illo die singulis annis est chrisma consecrandum, de cõsec. d. 3. in litteris.

Quod in ipso die est tantum semel comedendum de consec. dist. 3. non liceat, & c. seq.

CENSVS. Quod census pro agro ecclesiastico a clerico non est persolendus. 23. q. 8. secundum.

Quod debitum tributum personæ ecclesiasticæ domino temporali nõ debent denegare. 12. qu. 1. si tributum. & c. seq. 23. qu. 8. conuenior. & c. tributum.

CEPHAS. Quod Cephas dicitur Petrus. 22. d. sacrosancta.

CIBVS. Quod cibus corporalis non culpatur, sed cibi libido. 48. dist. quisquis.

Quod nihil ita sensum acumẽ operatur, nihil sic ægritudinem fugat sicut cibus digestus de consec. d. 5. nihil. & c. seq.

Quod excessus ciborum putrescere facit corpus, & macerat ægritudine diuturna. de consecra. distin. 5. nihil, & capit. ne tales per totum.

Quod ægritudo ex delicatis cibis cõtracta per pauperes cibos curatur. de consec. d. 5. legimus.

Quod cibum presbyterorum, & clericorum debet præcedere benedictio. inter cibum lectio, post cibum gratiarum actio. 44. d. quando autem.

Quod diuites non debent cogi vt cibis pauperum, ne propter consuetudinem contrariorum infirmentur, 41. d. non cogantur.

Quod non est attendenda in pauperibus ciborum multiplicitas, vel paucitas, sed animi syceritas, 41. d. quod dicit.

Quod similiter verum est de conuiuio.

COEMETERIVM. Quod cœmeteria sunt circa ecclesias ab episcopis alijs locis diuidenda, & consecranda. 13. quæstio. 2. ca. 1.

Quod propter tumulationem fidelium cœmeteria sunt ampliada 13. quæst. 2. aurum. post medium.

Quod ueut ecclesiæsic, & cœmeterij violator sacrilegus dicitur, 17. q. 4. si quis contumax, & c. seq.

CIRCVMCISIO. Quod circumcisio legem nõ obseruanti præputium facta est, 22. quæstio. 2. quæritur post medium.

Quod magis valet apud nos baptismus quam apud veteres circumcisio, de consecra. dist. 5. quod autem apud, & c. seq.

Quod circumcisio carnis erat signũ iustificationis, & purgationis animæ. de consecra. d. 4. ex quo.

CIRCVMSTANTIA. Quod circumstantiæ attendens sunt in factis, & in faciendis. 23. quæst. 8. occidit.

Quod non possumus ad veritatem facti peruenire nisi tempus, personam, causam, respiciamus, & voluntatem, ibidem.

Item in pœnitentia facienda, vel imponenda circumstantiæ sunt pensandæ de pœn. dist. 6. §. 1.

CITATIO. Quod citatio debet fieri in scriptis. 5. quæstio. 2. vocatio.

Quod legitima citatio est quæ ex amore procedit spacijs temporum ad

Digitized by Google

ad hoc statutis obseruatis. 5. q. 11. in præsenti.

quod citatio debet significare causam per literas, vt ad responsionē venire valeat præparatus. 5. q. 2. si primates.

quod electi vel spoliati antequam restituantur nec citari debent nec emulis respondere, 5. q. 2. si primates.

quod non debent iudicari absentes, nisi citati venire contempserint, 5. q. 2. relatum.

quod qui post trinam vel post vnam peremptoriam citationem non cōparuerit, contumax iudicatur. 24. q. 3. de illis ita. circa med.

CLAVES. quod claues Petrus quando accepit ecclesiam sanctam accepisse significatur 24. q. 1. quodcunq; de pœnit. distinct. 1. quem pœnitet.

quod claues, quas ecclesia accepit, nō sunt contemnendæ. 24. q. 1. omnibus. 11. q. 2. nemo contemnat.

quod qui claue non errante soluitur vel ligatur in terra, erit ligatus uel solutus in cœlo. 11. q. 3. epistl. 24. q. 1. manet.

quod ligandi vel soluendi potestate se priuant qui hanc iniuste exercent. 11. q. 3. illud c. ipse ligandi.

De hac materia plura inuenies de excommunicationē, vbi agitur de sententia.

CLEMENS. quod clemens papa primus multipliciter commendatur. 8. q. 1. si Petrus, & c. oportet, & c. clemens.

CLERICVS. quod clericus dicitur a cleros Græce, quod Latine sors dicitur, 12. q. 1. clericus 21. distinct. cleros. in prin.

quod ideo clerici dicti sunt, quia in sortem Domini uocati sunt. 12. q. 1. duo sunt.

quod ab ostiariis vsque ad summum ordinem cuiuscunque dignitatis clericorum nomine clerici designātur, 21. d. cleros 72. d. clericum. 1. q. 1. de persona.

quod signum clericale est corona rasa in modum sphæræ in capite. 12. q. 1. duo sunt.

quod non tonsuratus per episcopum siue laicus siue monachus in missa publice legere non debet. 96. dist. quoniam

quod clerici comam nutrire non debent, sed desuper caput in modum sphæræ tondere. 23. distinct. prohibere.

quod clerici professionem suam in habitu & incessu & in moribus repræsentare debent 4. d. clericus 23. d. his igitur 35. dist. ecclesiæ. 41. dist. epī. 44. dist. per totum. 12. q. 1. quoniam 21. q. 4. per totum. de cōsec. d. 5. in omnibus.

quod clerici communem vitam in manducando & dormiendo circa ecclesiam debent ducere. 32. dist. præter hoc. 12. q. 1. omnis, de consecr. distinct. 5. in omnibus.

quod clerici cuiuscunque ordinis in exemplum debent esse laicis, vt habetur. 8. q. 1. qualis. 6. q. 1. beatus. in medio.

quod sicut loco ita & religione debent in ieiuniorum obseruatione laicos præcellere. 4. d. statuimus, & duobus c. seq.

quod vt melius possint vacare diuinis officiis, sæcularibus negotiis non debent implicari. 21. q. 3. de mollitijs, & duobus c. seq. 11 q. 1. te quidem. 14. q. 4. clerici ab indigenis. 86. dist. peruenit. 88. dist. per totum.

quod horas statutas diurnas atque nocturnas distinctis temporibus deuote debent expiere. 91. distinc. Eleutherius.

quod exemplo Apostoli propriis manibus possunt laborare, dummodo diuinum officium non negligant. 91. dist. c. 1. & c. seq. & c. clericus.

quod clerici semper studio literarum intendere debent. 16. q. 1. sic viue. 38. dist. sicut, & duobus cap. seq.

quod clerico nulla ætas sera dēt esse ad addiscendum. 24. q. 4. si habes, circa med.

quod assumpti vel assumendi ad regimen animarum docti debēt esse in scripturis, 36. dist. per totum. 37. dist. cap. ideo prohibetur. §. vt itaque.

quod quia res clericorum pauperum sunt, præ ceteris tenetur hospitalitati & eleemosynis intēdere. 16. q. 1. quoniam quidquid. 42. d. §. 1. & c. quiescamus.

De castitate clericorum, & continentia eorum, 28. distinct. per totum. 31. dist. a primo c. vsque ad c. si laicus 32. dist. per totum, 82. dist. proposuisti, & c. seq. 84. distin. cum in præterito.

quod clericus feminarum suspectarum frequentans domicilia est deponendus, 81. d. clericus.

quod non debent clerici mulieribus cohabitare, 32. d. interdixit, & cap. seq. 81. d. clericus, & c. seq.

quod clerici cum matre & sorore habitare permittuntur, 81. distinct. volumus.

quod fornicarii deprehensi iuxta canones sunt puniendi, 27. d. presbyteris diaconis, 78. distinct. decernimus, &c. de his, & cap. presbyter. 32. distinct. eos, & c. erubescat. 33. dist. habuisse, 81. distinc. si quis amodo, & tribus c. seq. 82. dist. fere per totum.

quod ipsorum officium quando per sententiam sunt damnati, audiri non debet. 15. q. vlt. c. vlt. 81. dist. si qui sine, 32. dist. c. nullus, & c. præter hoc.

quod concubinæ eorum vendi vel in seruitutem redigi debent. 32. dist. eos, 81. dist. quidam.

quod filii ipsorum in seruitutem ecclesiæ vbi nati sunt debent deputari, 15. quæst. 8. cum mulier.

Quod moniales cognoscentes debēt deponi, 27 q. 1. & quis episcopus.

Quod nō debent interesse spectaculis vanis vel nuptijs, 28. d. presbyterum, 44. d. nullus, de consec. d. 5. non oportet.

Quod tabernas sine necessitate non debent intrare. 44. dist. non oportet clericos, & c. clerici ibidem, & c. nullus.

Quod magicis artibus, augurijs, vel incantationibus intendentes debent deponi. 25. q. 5. non oportet, & duob. c. seq.

Quod clerici arma ferre non debēt. 25. q. 8. clerici, & c. seq.

Quod nec vere nec iocose pugnare debent, 23. q. 8. quicunque clericus.

Quod nec debent iudicium sanguinis ferre, 23. q. 8. sæpe principes, & c. his.

De libertate clericorum data per Imperatores, 16 q. 1. generaliter, 23. q. 8. c. tributum §. quamuis.

Quod qui ad solius Dei iudicium reseruantur, a nullo iudice sæculari debent iudicari, 11. q. 1. sacerdotibus. circa medium, 12. quæstio. 1. futuram.

Quod defenduntur ab ecclesia, 24. q. 3. paternarum.

Quod non accusantur a laicis, 11. q. 1. nemo.

Quod non debent trahi ad iudicium sæculare, maxime sine consensu episcopi, 11. qu. 1. nullus iudicum vsque ad c. iudices. & c. peruenit vsque ad c. clericum.

Quod clericus quandoque debet respondere coram iudice laico, videlicet cum ipse se subiicit ex permissione episcopi, 11. quæst. 1. clericum.

Item 10. si causa per Papam fuerit delegata. q. 4. relatū. 11. q. 1. istud. 23 q. 5. non vos. post medium, & trib. c. seq.

Quod clerici coram episcopo sunt conueniendi, 11. q. 1. si qui. & cap. de persona. & duob. c. seq. 16. q. 7. filius.

Quod clerici alios clericos ad iudicium sæculare trahentes puniuntur, 11. q. 1. inolita. & duob. c. seq. 11. q. 1. si quis clericus.

Quod ex causa capi. & ligari possunt a laicis. 23. q. 5. non vos. post med. & trib. c. seq.

Quod clericus episcopum suum contemnens vel coniurationem procurans degradatus traditur iudici sæculari. 11. q. 1. si quis sacerdotū. & c. coniurationum, & quatuor, cap. seq.

Quod de ordinatione clericorum habet 24. d. per totum. Et de hoc inf. vbi agitur de ordine.

Quod clerici antequam ordinentur, debent examinari, & debent promittere fidelitatem & cartam. 23. d. si non. quamquam. 28. distinct. nullum. & c. quando. & c. de his, & trib. c. seq.

Digitized by Google

quod non debent intitulari in duab. eccleſiis.21.q 1.c.1. & ſeq.
quod vitiati corpore promoueri non debent.36.diſt.illiteratos 55. diſt. c.1.3.4.5.& 6.quæſt.1.infames circa finem.
quod vitiati corpore ſine culpa promouentur.55.d. qui patrem.
quod ſerui non promouentur niſi prius libertate donentur.54.d.c.1. & quinque c.ſeq.& c.ſi ſeruus, & quatuor c.ſi q.
quod ſi ſeruus ſine ſcire domini ordinatur in clericum, reddetur domino repetenti.54.d.nullus,& ca. de rebus.§.ceterum, & quatuor c. ſeq. & c.ſi ſeruus.
quod qui coniugium perfecerunt iã non virginibus,non promouẽtur. 34 d.curandum,& ſex c. ſeq.
quod coniugati niſi prius continentiam vouerint non promouentur, nec miniſtrare debẽt in ſacris. 28. d.aſſumi,& c.ſeq.& c. de Syracuſana,& 32.d.cos,& c.placuit.
quod curiales & hiſtriones nõ promouẽtur,11.d.pro totum.52.diſt. legem.
quod ab illicitis quæſtibus debẽt abſtinere,14.q.3. clerici & duob. c. ſeq.47.d.omnes.
quod clerici pro beneficio medicinæ Dei muneta non debent accipere, 22.d.his igitur.
quod vſurarii non debent eſſe,& deprehenſi,puniãtur. 14. q.6.ſi quis oblitus,46.d.ſeditionarios.& duobus c.ſeq.47.d.epiſcopus.
quod clerici debent res eccleſiæ bene diſpenſare, & nõ ſuperflue expendere,14.q.1.epiſcopus.
quod non licet ei de ſumptibus eccleſiæ filios in ſtudio philoſophiæ procurare,36.diſt.nullus. legant & c. ſi quen.
quod clericus de rebus hæreditatis, vt de laboribus conquiſitis poteſt filiis vel proximis ſubuenire. 12. q.1.epiſcopus qui filios, & quæſtio.3.placuit.
quod non licet clerico habere beneficium cui ſufficit patrimonium.16. q.1.ult.in fi.
quod parochias vel ius alterius,clericus non debet uſurpare,13. q.1.eccleſia.circa prin.
quod peregrinari non debet ſine licẽtia epiſcopi.16.q.3.cunctis,de conſecr.d.5.non oportet 1.
quod non reſidens punitur,7.q.1.peruenit,& tribus cap.ſeq.& c.ſi quis in clero.
quod clericus non de rebus eccleſiæ ſed de rebus per ipſum acquiſitis poteſt facere teſtamentum,12. q. 3.c.1.& duob.c.ſeq & q.3.c.3. & q.5.ferre per totum.
quod ſi inſeſtatus decceſſerit, in omnibus rebus ſuccedit eccleſiæ. 12. q.tertia,quicunque,& q.5.ſicubi. & c.ſeq.
quod clerici extranei non debent ſuſcipi ſine literis ſui epiſcopi. 71.d. extraneo,& c.ſeq.72. diſtinct.clericum.93.diſtinct.nulla.19.quæſt. 2.alienum.
quod tranſmarini clerici cum plurimis ipſorum teſtimoniis ſunt recipiendi.98.d.per totum.
quod clericis non eſt iniungenda ſolennis pœnitentia.50.d. confirmã dum,& §.prox.ſ.
quod clerici vix vel nunquam pœnitent,de pœn.d.1.menſuram.
quod melius eſt habere paucos bonos clericos, quam multos inutiles,23.d.ſi.tales.

COACTIO. quod coactio voluntati contraria excuſat peccatum, 15.q.1.quod autem.§. ſed hoc, & c.merito.
quod ſeruitia coacta Deo non placent,23.q.6.iam uero.
quod confeſſio per coactionem extorta nõ præiudicat,15.q.6.ſi quẽque a ſacerdotibus.
quod Iudæi ad finem Chriſti non ſũt cogendi.64.d.de Iudæis.
quod hæretici redire ad eccleſiam coguntur: nam medicus bene ligat phreneticum, & excitat lethargicũ.33. q.4. ipſa pietas &c. quid faciet.
quod medicus bene vulnera incidit ferro ignito, quæ fomenta non ſentiunt,1.q.1.reperiuntur.
quod bene caſtigat pater filium indiſciplinatum, & magiſter diſcipulum,33.q.4.ipſa pietas.
quod paulus per violentiam intrare eccleſiam eſt compulſus, 23. q.4. nimium.& c.diſplicet.
quod in Euangelio ad nuptias nolẽtes compelluntur intrare,33. q. 4. ipſa pietas.
quod Angelus Agar ancillam ad dominam ſuam reuerti cõpulit, 23. q.4.quando.
quod Apoſtolus tradidit hominem in interitum carnis, vt ſpiritus eius eſſet ſaluus,23. quæſt. 4. qui peccat.
quod qui legitime in voto ſuo non permanſit, vt ad aliud reuertatur eſt cogendus,27.diſt. quod interrogaſti,45. diſt. de Iudæis,16.q.1. quidam.
quod coactus monaſterium intrans ſi poſt nũquam conſenſerit, liber exit.20.q.3.præſens.
quod nemo propter iuramentũ imminente neceſſitate factum, reus, eſſe debet iuramenti,22.q.4. inter cetera.
quod apoſtatantes in fine, & alij geneſi cogendi ſunt per flagella malum relinquere.24. q.4. diſi licet. vſque ad finem quæſtionis, & q. 5.per totum.

Eadem materia eſt de inimicis.

COADIVTOR. quod coadiutor datur epiſcopo propter infirmitatẽ & ſenectutem.7.q.1. ſcripſit mihi,& quatuor, c. ſeq. & c. quamuis.
COGITATIO. quod cogitatio non meretur pœnam lege etiam ciuili, cum ſuis terminis eſt contenta.de pœn.diſt.1.cap.vulgariſ. §.cogitatio,& ſupra ea.diſtin. cogitationis.
quod cogitatio peccati mortalis cum conſenſu etiam ſine opere nefario lege diuina damnatur, 46.diſ.hinc etenim. ante ſi.
quod cum ex immunda cogitatione ſequitur pollutio, culpa cogitationis lacrymis lauanda,6. diſt.teſtamentum,& c. ſeq.
quod dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur,d.49. hinc etenim.
quod cogitationis ſtatum exigere non valet quem vſus terrenæ ſolicitudinis curuum tenet,49. diſtin. hinc etenim: ante medium.
COGNATIO. quod cognatio ſpiritualis non eſt conſanguinitas, ſed inter filios ſpiritualis quædã proximitas,30.q.3.c.1.& 3.
quod contrahitur in baptiſmo aliquem ſuſcipiendo, vel ad chriſma retinendo,30.quæſt.4. ſi quis. ex vno.
quod propter vnionem carnis ad vnionem ſpiritus non tranſitur 30. q.4.poſt vxoris.

De hac materia require de affinitate.

COGNITIO. quod cognitio Dei in præſenti habetur per fidei ſoliditatem.24.q.1.quia.
quod ad cognoſcendam veri luminis claritatem, intellectus noſtri aciẽ per bonam operationem adiuuamus,49.d.hinc, circa med.
quod qui infirmitatem ſuam cognoſcens humiliter iacet, per conſolationẽ Dei ad fortiora opera ſurgit, 50.d.quid eſt.in fi.
quod qui ſibi per arrogantiam candorem iuſtitiæ ſeu ſapientiæ tribuit a luce ſuperna cognitionis ſe excludit,49. diſ. hinc.circa medium.
quod pro fide.& vtilitate eccleſiæ ſæculares principes quandoque ad concilia admittuntur,16. diſ.nos. & c.ſeq.
quod archiepiſcopus poteſt facere concilia prouincialia ſua auctoritate,18.d.ſi epiſcopus.& c.ſeq.
quod epiſcopi ſecundum tempus ordinationis ſuę, loca in cõciliis debent tenere,17. diſt. epiſcopus.

COLVMBA. quod columba dicitur materialiter,2. quæſt. 7. non omnis.
Item dicitur Spiritus ſanctus, vt illud Deſcendit Spiritus ſanctus, vt columba ſuper ipſum.de conſec.d.4. aliud.
Item dicitur gratia Spiritus ſancti, vt illud. Et eiecit vendentes & ementes columbas.1.q.3. ſaluator. poſt medium.
Item dicitur eccleſia columba, vt illud, Vna eſt columba mea.de cõſe. diſt.4.aliud.1. q.1. remiſſionem.
Item dicitur colũba ſimplicitas mentis.16.q.1.ſi cupis.6.q.1. ex meri-

to,

to.in §.36.distinct.in ecclesiasticis §.ecce.

Item dicitur columba vita contemplatiua,ut illud, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ. 7. q. 1.aduersitas, ante finem.

Quod sicut colũba gemens a molestijs quærit volare, sic bonus cupit dissolui, & esse cum Christo 7.q.1.aduersitas.ante finem.

Quod cathedras columbarum uendunt,qui indignis ecclesię beneficia conferunt. 17.qõ.7.& hoc circa medium.

Quod colũbas uendunt qui sacros ordines largiẽdo pretium pecuniæ, uel laudis quærunt. 1.q.3. non solum. & c.salustor.ante finem.c.ex multis.

Quod per gemitum columbæ, id est, ecclesiæ remissio peccatorũ datur 1.q.1. remissionem.

Quod non omnis qui dicit pax vobis, quasi columba est audiendus.2.q.7.non omnis.

Quod omnes simplicitatem colũbæ debent habere 9.q.1.ex merito 36.dist.qui ecclesiasticis, §. ecce,in fine.

COMESSATIO. Quod comessatio est gulæ intemperantia.44.dist.§.1. & c.seq.

Quod gulosi festa sanctorum se indigne celebrare putant, nisi comessationibus deseruiãt. 44. d.c.1.in fi.& c.comessationis.

Item comessationes laicis damnabiles sunt,multo magis sacerdotibus imputãtur ad gehennam. 44.dist. non liceat.§.seq.

Similis materia est vbi agitur de cibo & conuiuio.

COMMVNICATIO. Quod cõmunicatio malorum non maculat aliquẽ,sed consensio factorum.23.q.4. si quis a catholica.

Quod cõicatur malo quãdo facto eius consortium approbationis adiungitur.23.q.4.a malis.

Quod exemplo Christi cõicare debemus peccatoribus, ut ipsos lucremur.23.q 4. infideles.

Quod participes efficiuntur pœnę qui se a communione malorũ non separant.24.qõ.1. dicimus circa medium.

Quod nota contra adherentes inimicis Dei, & ecclesiæ.

COMPASSIO. Quod compassio est quantũ ad pœnam quoddam genus persecutionis.7.q.1. aduersitas, ante med.

Quod vera iustitia cõpassionẽ hẽt 43.dist.vera.23.q.4. est iniusta.

Quod compassio siue ad peccatores,siue ad egentes debet esse cum discretione 23.q.4.duo.86. distinct.pulchra.

Quod peccantibus in infirmitate compatiendum est. 3.q.9. indicas.45.dist.recedite.

Quod arguuntur prælati, qui in subditos desæuiunt seueritate magis quàm compassione. 45. dist. recedere.

Quod vacuum nomen Christi tenet, qui necessitatem patientibus non compatitur.68.distin.fratrũ. & c.nodatis 7.q.1. omnes.

COMPATERNITAS. Quod compaternitas efficitur vno coniugum alterum aliquem in baptismo, vel chrismate tenente. 30.q.4.si quis.

Quod abbates uel monachi non debent esse compatres, de consecra.dist.4.non licet abbati.& ca. seq.16. quæst.1. placuit communi nostro.18.q.2.peruenit.

Quod vxorem cõpatris quis ducere potest,cuius ipsa cõmater non fuit. 30.q.4. qui spiritualem.

Quod compaternitas dicitur recta, vt cum quis filium alterius leuat de fonte 30. q.3.ita.

Quod dicitur compaternitas indirecta vel emergens, ut cum sola vxor filium alterius leuat de fonte, ubi uir compater dicitur. 30.q.4. si quis ex vno.

Quod si compaternitas carnalem copulam præcedit, potest quis duas commatres habere. 30. qõ. 4.post uxoris.§. proxi.

Quod si alter vel uterq; suscipit filium alicuius, cum illa non potest contrahere.30.q.4. suscitat.

Quod si filius vxoris tm̃ suscipiẽt à Berta, uir põt habere Bertã suã mortua.30. q.4.qui spiritualem.

De compaternitate inuenies 30.q.4. per totum.

COMPENSATIO. Quod compensatio fit in pœnitentia per ecclesiam,quia in temporalem pœnam æterna supplicia commutãtur. de pœn.dist.1.porro.

Quod Loth per filias compensare malum voluit,vt per minus malum maius sedaretur. 4. distinct. quod ait.32.q.7.offerebat.

Quod obstetricum mendacium in temporalem mercedem est compensatum 22.q.2.si quælibet.

COMPOSITIO. Quod incomposito corporis indicat qualitatẽ mentis.41.dist.§.vlt.sicut ergo.23. dist. his igitur circa medium.

CONCILIVM. Quod pro fide, & vtilitate ecclesiæ sæculares principes quandoque ad concilia admittuntur.96.dist.nos.& c.seq.

Quod archiepiscopus potest facere concilia prouincialia sua auctoritate.18.dist. si episcopus. & c.seq.

Quod episcopi secundum tempus ordinationis suę loca in concilijs debent tenere.17. dist. episcopos.

Quod concilium prouinciale requirit prouinciam archiepiscopi. 92. dist.si quis episcopus vacans.

Quod prouinciale concilium per archiepiscopum cum suffraganeis bis in anno debet fieri.18. dist.pro pter ecclesiasticos.

Quod omnes episcopi ad concilia tenentur uenire, vel se quare non venerunt per literas debent excusare.16.dist.placuit.

Quod ad concilium non venientes, vel de ipso ante tempus excedentes,excommunicantur: & vsq; ad sequens concilium debet remanere suspensi.18.dist. si quis autem.

Quod episcopus concilium per singulos annos bis debet celebrare. 18.dist.de concilijs & c.peruenit.

Quod sine omni exceptione saltem semel in anno episcopus debet facere concilium.18.dist.quoniam.

Quod episcopus in suo concilio debet presbyteris, & clericis notificare statuta concilij prouincialis & hoc non faciens per duos menses est suspendendus.18. distin.decernimus.

quod episcopotũ concilia ante quadragesimã,& circa canispriuiũ debent celebrari.18. dist. habeatur.

quod qui tumultu, vel risu concilium perturbauerit, excommunicationis sententia punitur.6.q.4. in loco.

quod non debent cogi subditi a prælatis suis munera ad concilia deferre.18.dist.de eulogijs.

quod concilium ex communi intentione dictum est, eo q̃ in vnũ dirigat communem mentis obtuitum.15.dist.5.synodus autem.

quod quatuor concilia, uidelicet, Nicęnum,Cõstantinopolitanum, Ephesinum &Chalcedonẽse,sunt tanquam quatuor Euangelia seruanda.15.distin.canones. ante mẽditum.

De octo concilijs generalibus, quæ ad prædicta quatuor reducuntur. 15.dist. sancta &c.seq.

De 24.concilijs & de temporalibus & de auctoritatibus eorundem. 6.dist.prima, annotatio.

quod cum gestis conciliorum discors sententia inuenitur, illius concilij debet teneri sententia, cuius antiquior, & potior extat auctoritas. 50.d.domino sãcto.in fi.

quod solius est papæ Priuilegium posse congregare generale concilium 17.dist. c.1.& cap.sequen.2. q.6.ideo.

quod concilium sine auctoritate Papæ factum nullum habet firmamentum.22.dist. per totum.

CONCORDIA. quod concordia vera diuersitatẽ personarum. & officiorum sub vno respectu connectit,vt differentiæ ordo sub una ratione possit subsistere.89.distin.ad hoc.

quod vnitas cõcordiam, & qualitas discordiã inducit.7.q.1.in apibus.

quod in concordia membrorum ecclesiæ gloriat Deus.6.q.3.archiepiscopus.

quod episcopi est discordantes ad concordiam reuocare. 90. dist.discordantes.

quod magis debet prælatus discor-

Digitized by Google

dantes ſubditos ad concordiã quã ad iudicium prouocare 90.diſt. ſtudendum.4.q.2.primates.

Quod oblationes diſcordantium, quia non Deo placent, non ſunt recipiendæ.90.diſt.oblationes, & cap.ſeq.

CONCVBINA. Quod concubina dicitur quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis vnita eſt, & coniugali affectu tenetur 24.diſt.quorundam, §.concubina. & c.ſeq.

Quod habens concubinam non debet promoueri ad ordinem, niſi forte cum diſpenſatione.33. diſt. ſi quis. & cap.maritum.

De diſpenſatione talium habetur. 34.diſtinct. Chriſtiano, & capit. ſequen.

An liceat non habenti vxorem tenere concubinam.34.diſt. ſi quis. & cap.Chriſtiano.

De concubinis clericorum habes vbi agitur de clericis.

CONCVPISCENTIA. Quod concupiſcentia abſque culpa eſt in corpore non conſentiente.15.q.1. ſi concupiſcentia.

Quod concupiſcentia innata, per baptiſmum Chriſti non euacuatur, vt non ſit, ſed vt non obſit. de conſecrat. diſtinct. 4. per baptiſmum Chriſti.

Quod non eſt alienæ rei concupiſcentia etſi eccleſia cœpit poſſidere vbi perſecutores prius regnabant. 23.q.7. ſi de rebus.

Quod eccleſia non dicitur aliena, concupiſcere, cum per temporalia quæ infidelibus aufert, quærit ipſos ſibi vnire.23. quæſtio.7.quod autem.

CONDITIO. Quod cõditio non bona, & illicita etiam ſi iuramento ſit vallata, non eſt adimplenda. 22.q.4.c.1.

Quod cõditiones poſitæ licitæ & honeſtæ ſeruandæ ſunt 18.q.2. Eleutherius.

Quod ſub aliquali conditione ordinandus eſt quis in epiſcopum.21. diſtinctione qui epiſcopus.

Quod omnes de limo terræ habemus principium.8.diſt. quo iure.

CONFESSIO. Quod confeſſio peccati neceſſaria eſt ad ſalutem de pœn. di.1.fere per totum.

Quod vbi eſt taciturnitas confeſſionis, non eſt ſpectanda venia criminis. de pœniten. diſtinctione prima, §. taciturnitas.

quod ſola contritio nõ delet peccatum ſi cõfeſſio contẽnitur de pẽ. diſt.1.voluiſſent. §. ex his itaq; & c.menſuram. §.1. & duobus.c.ſeq.

quod melior eſt in malis humilis confeſſio, quam in bonis ſuperba gloriatio. 11.q.3. iniuſtum. circa fi.

quod circumſtantiæ peccatorũ ſunt confitendæ. de pœniten. diſtin.1. §.1 qui eſt in cap. aut facta.

quod propter verecundiam nullus debet diuidere confeſſionem, vt diuerſis diuerſa dicat. de pẽ.diſt.1. §.1.ante ſi. 5.diſt.cautus ſit, §.1.

Quod erubeſcentia in confeſſione peccatorum magna pars eſt ſatisfactionis de pẽ.diſ.1.quẽ pœnitet.

Quod per confeſſionem illud quod fuit mortale, fit veniale. de pœn. diſt.1.quem pœnitet.

Quod non eſt neceſſe, vt qui ſemel bene confeſſi ſumus, denuo confiteamur, de pœn. diſtin.1.cap. menſuram, §. non ita.

Quod non per nuncium, vel per ſcriptum, ſed proprio ore quis debet confiteri de pẽ.diſt. quẽ pœnitet.

Quod vera confeſſio in vltimo tempore poteſt eſſe. 26. quæſtio. 6. ſi presbyter & cap ſequen.

Quod confitens debet ſe totum poſſidere arbitrio ſacerdotis. de pẽn. diſt.5.conſideret. poſt medium.

Quod perito ſacerdoti qui ſciat ſolucre, confitendum de pœn.diſt.1. quem pœniter poſt medium, & diſtin.6 c.1.

Quod an quis poſſit audire cõfeſſionem alterius parochiani eo inuito. de pœ.diſt.6.§. 1. ibidem, & c. ſacerdos, §.proxi.

Quod in articulo mortis ſi presbyter non habetur, quiſque poteſt alteri confiteri. 26.q.6.ſi presbyter. & c. agnouimus.

Quod Græci ſolummodo Deo confitendum dicunt, ſed ſancta eccleſia Deo, & ſacerdoti confiteri ſtatuit. de pœ.di.1.circa fi.c.quidam.

Quod confeſſio peccati occulta nulli penitus eſt facienda. 33.q.1.ſi peccauerit.

Quod in foro iudicij confeſſus de crimine, pro conuicto habetur. 5.q. 1.presbyter, & cap.1.

Quod ſeclus non dicitur manifeſtum niſi ſponte confeſſum, aut per teſtes conuictum. 15. quæſt.5. presbyter.

Quod mitius eſt agendum cum eo, qui commiſſum facinus fatetur cõfeſſione eſt confeſſus diſt.15.presbyterum. 12 q.1.nõ dicatis 19.q.8. ſi quis, 56.diſ. qa 82. di.presbyter.

Quod confeſſio per pœnam extorta non præiudicat 15.q.4.ſi quandoque a ſacerdotibus.

Quod manifeſtum eſt cõfiteri de crimine eum qui per contumaciam non comparet. 3.q 9. decernimus.

Quod qui ſocius eſt criminis, eius cõfeſſio contra ſocium niſi in certis caſibus non admittitur. 24. quæſt. 3. §. vlt.

Quod quandocumque bonum agimus Deum confitemur 11.q.3. exiſtimant. in fi.

Quod qui verbo, & opere Chriſtum cõfitetur, ipſius teſtis effici tur. 11. q. 1. exiſtimant, in fi.

Quod quanta vita eſt confiteri Chriſtum, tãta mors eſt negare. 11.q.3. non ſolum.

Quod latro tunc baptizatus eſt quando Chriſtum in Cruce confeſſus eſt. de pœn.diſt.4. § vltimo.

CONFIRMATIO. Quod confirmatio ſacramentalis omnibus fidelibus eſt neceſſaria de conſ.di.5.c.1.

Quod in hoc Sacramẽto Spiritus Sancti augumentatur gratia, ut confitememur ad pugnandum, de conſecrat.diſt.5. Spiritus Sanctus, & cognouiſſime.

Quod ideo confirmatio in fronte imponitur, vt ab accipiente fides Chriſti ſine erubeſcentia prædicetur, de conſecrat.diſtinct.5.nouiſſime.

Quod ſacramentum excedit alia in veneratione, quia a maiori miniſtro ſcilicet ab epiſcopo tantum datur, de conſecr.diſt.5. de his uero, & c.ſeq. 48.diſtin. quamuis. & 95. diſt. presbyteros.

Quod excepta neceſſitate hoc ſacramentum epiſcopi ieiuni debẽt dare, & ieiuni, & confeſſi, ſi ſunt adulti, debent accipere. de conſecr. diſt.5.ut ieiuni. & c.ſeq.

Quod unctio confirmationis debet fieri per ſignum Crucis, de conſec. diſt.5.numquid.

Quod confirmatio non eſt iteranda ſicut nec baptiſmus, & iterans grauiter punitur, de conſec.diſt.5. dictum, & c.ſeq.

Quod confirmatio inducit compaternitatem, quẽadmodum & baptiſmus. 30.q.4.ſi quis ex uno.

Quod confirmatum non plures ſuſcipere debent niſi unus, ſicut nec baptizatum, de conſec.diſt.4.non plures.

Quod in neceſſitate idem poteſt eſſe compater in confirmatione, & baptiſmo, aliter non. de conſec.diſ.4. in cateriſmo.

Quod qui non eſt baptizatus non poteſt ſuſcipere confirmatum. de cõſec.diſt.4.in baptiſmate.

Quod qui in cõfirmatione filiaſtros ignoranter tenent, a matrimonio ſeparantur. 30 q.1.de his.

CONFIRMATIO Quod conformare ſe debet quiſque illis iteꝝ quos vidit, in his, quę nec contra fidem ſunt, nec contra bonos mores. 12. diſt. cuilla autem.

Quod qui ſtrictius rebus utitur quã ſe habent mores eorum cum quibus uiuit, ſuperſtitioſus eſt. 41. diquiſquis.

Quod non intereſt quid alimentorũ ſumat quis, dummodo conueniat cum his cum quibus ſibi uiuendũ eſt 41.diſt.quod dicit.

Quod in cantando, & legendo ſubditæ diœceſes debent ſe metropolitanæ eccleſiæ conformare. 12. diſt. de his.

CONIVGIVM. De hoc require in tractatu de matrimonio. &c.

CONIVRATIO. Quod coniuratio dicitur quando clerici, uel monachi rebelles auctoritate interdicentis ſe in unum coniuratione intercedente collegerint, aut iuramenta inter ſe dederint 11. q.1. ſi qui clericorum.

Quod coniuratio, & conſpiratio pro vno

Vtò eodemque crimine accipiuntur.11.q.1.coniurationum.

Quod in prædicto crimine inuenti, in nulla accusatione sunt recipiendi.3.q.4. conspiratores.

Quod clerici contra episcopum, vel monachi contra abbatem in prædicto crimine inuenti, à proprio gradu cadunt.11. q.1. coniurationum,& tribus.c.seq.

Quod non solum de hoc crimine conuicti, sed etiam consentientes infames efficiuntur. 11. q. 1. conspirationum ibidē,&c. statuimus.

CONSANGVINITAS. Quod consanguinitas antiquos patres in coniugio propter propagationem non impediebat, sicut impedit modo. 35. quæstio. 1. per totum.

Quod olim consanguinitatis gradus vsque ad septimam generationem computabatur. 35.q.3. de affinitate,&c.nullum.&c. progeniem vsque ad finem quæstionis.

Quod ideo consanguinitas per septē gradus computatur, quia mundi generatio, & hominis status tot ætatibus finitur. 30 q.4.c.1.

De computatione graduum consanguinitatis.35.quæst.5. per totum.

Quod æqualiter computatur consanguinitas descendēs in posteros ex parte mulieris, sicut ex parte viri. 32.q.3.de propinquis,&c.seq.&c. æqualiter cum c seq.

Quod consanguineam cognoscens dicitur incestuosus, & est talis ab omnibus detestandus 35. q.1.de incestis,&c.seq.

Quod infames sunt, & ab hæreditate repelluntur, qui cōsanguineas ducunt in vxores 35. q.2. coniunctiores.

Quæ personæ admitti debeant ad accusandum vel ad testificandum consanguinitatem inter coniunctos.35.q.6.per totum.

De hac materia habes vbi agitur de matrimonio.

CONSCIENTIA. Quod conscientia sola si accusat, liber sine accusatione esse non potest. 11.q. 3.in cunctis.

Quod dum conscientia in occulis domini non accusat, sentiant homines quidquid libet.11.q.3.senti.

Quod quem de libro vitæ non delet iniqua conscientia, nec delere potest humana ignorantia. 11. qō. 3. quid obest.

Quod qui confidens de conscientia sua famam suam negligit, crudelis est,xii.quęst.1.nolo.xi.quęst.3. non sunt.

Quod conscientia nobis est necessaria,fama proximo.xii.q.1.nolo.

Quod quando Deus iudex erit, alius testis quam conscientia nostra nō erit.xi.q.3.custodi.

Quod tunc gloria nostra est testimonium conscientiæ nostræ, quando de quo homines nos vituperant, nostra conscientia liberos nos demonstrat.xi.q.3.Iter verba.

Quod in præceptis, & prohibitionibus quidquid fit contra conscientiam, ædificat ad gehennam 28.q. 1.omnes.§.ex his.

CONSECRATIO. Quod consecratio ecclesiæ non debet fieri ni si cum missæ celebratione. de consec.dist.1.c.1.&c.de fabrica.

Quod altari maiori in quo sunt reliquiæ, non violata ecclesia etiam à fundamentis reparata sine missa, consecrari potest,alias non,de consec.distin.prima de fabrica.

Quod sine reliquiis sanctorum ecclesiæ uel altaria non sunt consecranda.de consecr. dist.prima de fabrica,&c. placuit.

Quod funera mortuorum maxime infidelium ante consecrationem ecclesiæ de ecclesia sunt reijcienda.de consec.distinct.prima,ecclesiam in qua.

Quod quādiu paganus vel infidelis iacet in ecclesia,non est consecranda de consec. dist.prima.ecclesia.

Quod dotari dēt ecclesia antequam consecretur.16.q.7.piæ,& c.si plures.de cons.dist. prima, nemo.

Quod ecclesiam, quam patronus nō pro deuotione,sed pro quęstu construxerit,episcopus non debet consecrare, nisi omni contradictione contraria exclusa. de consecr. dist. prima,si quis basilicam. 16.quæst. 7.piæ,& duobus cap.seq.10.q.prima, si quidam.

Quod ecclesia quocunque casu læsa manentibus parietibus consecratis non debet reconsecrari. de consec.dist.prima si mortuum. &c.seq.

Quod si igne fuerit consumpta, est reconsecranda. de consec.dist. prima,ecclesias.

Item si parietes à fundamento fuerint reparati.de consec.distin.prima de fabrica.

Quod si ecclesia homicidio vel fornicatione,polluta fuerit, aqua benedicta sale respersa reconciliabitur.de consec.dist.1.si motum.

Quod ubi nec scriptura nec testes inueniuntur, propter dubium ecclesia est consecranda de consec. dist. prima,solennitas prima.

Quod signa ecclesiæ consecrate ad vsum religiosorum non laicorum debent admitti.de consecra.distin. prima,lingua.

Quod consecrationes ecclesię vel episcopi maxime per annos singulos sunt faciendæ.de consec.d.prima, solennitatis.1.& 2.

Quod consecrare dicitur simul sacrare.24.q.prima,pudenda.

Quod ille archiepiscopus uel episcopus consecratus non dicitur, sed execratus,quem simul sacrare coniunctis membris non agnoscit ecclesia.24.q.prima, pudenda.

Quod cōsecrationi archiepiscopi omnes comprouinciales episcopi debent interesse.66.dist. archiepa.

Quod electus in archiepm vel epm intra tres menses debet consecrari.ico.dist.quōniam quidam.

Quod electus in archiepiscopum (etiam si episcopus) ante receptionem pallij.non potest alios consecrare 100.dist.§.

Quod qui est consecratus ab illo qui non habuit ius consecrandi, iterū est consecrandus. 68.dist.sicut, & cap.seq.

Quod in epm non cōsecratur, in cuius domum hospitalitatis causa amicus nunquam intrauit.85.dist. archidiaconum Floreminum.

Quod cum multa discussione in episcopum quis debet consecrari. 65. scopum quis debet consecrari. 65. dist.de persona,&c. seq.23.distin. Illud.

Quod episcopus ante cōsecrationem ad fidem catholicam tenendam,& ad plura alia se obligat. 23. distin. quamquam.

Quod episcopus cum assensu prouincialium episcoporum ad minus cum tribus episcopis die dominica ubi archiepiscopo placuerit debet consecrari.51.distinct.qui in aliquo.circa finem.75.distin.ordinationes.

Quod electus in episcopum si intra quinque menses negligit consecrari, archiepiscopus debet sibi de alio prouidere, 100.dist.quoniam quidam.

Quod ante 25. annos virgines non sunt consecrandæ 77.dist. placuit.

quod diaconissa nisi sit 40. annos. nō est consecranda.78. dist.nemo.

quod corrupta non est consecranda. 26 dis.acutius 20.q.1. deuotis.

quod non consecrantur nisi per episcopum.16.q.6.c.1.

quod debet consecrari in uestę professionis suæ, quam semper debet deferre.23.dist. sanctimonialis.

quod excepta necessitate infirmitatis virgines non sunt consecrandæ nisi in epiphania, & per hebdomadam paschæ,& in festis Apostolorum. 20.q.1.deuotis.

De hac materia habes vbi agitur de Veste.

CONSENSVS. Quod consensus est voluntati eius quem quis diligit obsecundare, & auertere se ab eo quem ipsi sentit aduersum. 93.dist.si inimicus.

quod consentire dicitur qui peccanti amabilem se præbet. 93. dist. si inimicus.in medio. 86. dist. odio.

De consensu malo habes 18.quæst.2. si quis. & 2.q.1. in primis.

quod communio malorum nō maculat, sed confessio factorum.xxv. quęstio.4.si quis à catholica.

quod secundum propheta immundum non tangit qui malorum est quibus habitat actibus non consensit 20.3.q.4.tolerandi sunt &c. ecce inquiunt.

quod non prodest illi suo errore nō pollati, qui consensum præstat erranti.83.dist.consentire,& c.quid enim prodest.

Quod error cui non reſiſtitur, approbatur. & negligere cum poſſis perturbare peruerſos, nihil aliud eſt quàm fauere 83. diſt. error 2. q.7. negligere 17.q.3.§.1.

quod qui peccantem non arguit ſed defendit, acrius quam ille qui peccauit, coercendus eſt. 11. quæſt.3. qui conſentit 24. qõ.3. qui negligunt.

quod epiſcopus qui crimimibus conſentit aliorum, ab officio eſt deponendus. 83. diſt. ſi quis epiſcopus, & c. ſeq.

quod facientem, & conſentientem par pœna cõſtringit 2.q.1. notum ſit. in fi.3. quæſt.4. conſanguineorum.

quod mala non ſunt quæ nec crimine mentè implicant, nec conſcientiam ligant 15.q.1 illa cauenda.

quod non eſt crimen quod infertur reluctanti, & non conſentienti 15. q.1 non eſt, & c. vltimo.

quod ſicut culpa non eſt concupiſcentia in corpore dormientis, multo magis eſt abſque culpa in corpore non conſentientis. 15. quæſt.1. ſi concupiſcentia.

quod pudicitia potius vult quælibet mala tolerare, quam malo conſentire. 32.q.5.ita.

quod in ordinatione archiepiſcopi conſenſus aliorum epiſcoporum comprouincialium ſi non ſunt pſentes, per literas eſt habendus. 64.diſt.epiſcopi.

quod infantes cum conſenſu parentum ad religionem debent ſuſcipi. 20.q.2.oportet.

quod parentes filiam duodecim annos habentem de monaſterio extrahere non poſſunt, ſi per annũ, & diem eam ibi eſſe conſenſerunt. 20.q.2.puella.

CONSILIVM. Quod conſilia euangelii non ſunt in præcepto, ſed in hominis arbitrio. 14. qõ.1. quiſquis. & c.ſeq.

quod conſilium eſt voluntatis. præceptum autem neceſſitatis. 14.q.1. §.quod præcipitur.

quod qui conſilio domini non utitur, minus boni adipiſcitur, 14.q. 1.quiſquis.

quod homines in dubiis requirere debent conſilia 16.q.2.uiſis. & 20. diſt.c.nit. 11.q.3.excellentiſſimus.

quod experti, grauetque moribus pro conſilio ſunt requirendi. 1. q. 1.eſtote.

quod malorum potius conſulendum eſt utilitati, quam voluntati. 23. q.1.paratus. poſt medium.

quod merito arguitur qui conſilia ſapientum, & recta ſuadentium non vult ſuſcipere. 84.diſt.c.

quod qui dat bonum conſilium, præſentis vitæ habet ſubſidium, & æternæ remunerationis conſequitur præmium. 12.q.2.bonæ.

quod propter malum conſilium conſiliarij puniſtur. 86.di. tanta in fi.

quod pro conſilio dato poteſt recipi temporal. remuneratio 11.quæſt. 3.non licet. 14. q.5. non ſane.

quod homicidæ dicuntur per quorũ conſilium homines extinguuntur de pœn.di.1.periculoſe. & c.noli.

quod archiepiſcopus in diœceſi ſuffraganei abſque eius conſilio nil agere debet. 11. q 3. fere per totũ.

CONSPIRATIO. Quod omnis conſpiratio (præcipue clericorum, & religioſorum) damnatur. 11 q 1.coniurationum.

quod conſpiratio notata eſt in coniuratione.

CONSTANTIA. Quod conſtantia ſeruanda eſt in iuramentis, & promiſſis. 22.q.4. innocens in fi.

quod omnibus in Chriſto uiuere uolentibus neceſſaria eſt conſtantia in perſecutionibus 7. quæſt. 1. ſuggeſtum.

quod tanta debet eſſe fidelium conſtantia, ut prius auferatur uita quàm fides. 23.q.8.conuenior ante finem.

quod vbi non prelatus, ſed fides quæritur, cõſtantia prelatis præcipitur. 7.q.1. aduerſitas ante med.

Quod qui ſuis meritis conſtans, & firmus eſt, non turbatur alienis. 24 quæſt. 1.non turbatur.

CONSTANTINVS. Quod Conſtantinus Imperator Chriſtianus factus publice dedit licentiam chriſtianos fieri, & eccleſias fabricari. 12.q.1.futuram.

Quod ipſe Conſtantinus eccleſiam beati Petri apoſtoli conſtruxit, & ſedem Imperialem ſucceſſoribus beati Petri reliquit. 12. q. 1. futuram. 96.diſt. Conſtantinus.

De reuerentia ipſius maxime ad clericos, & presbyteros. 96. diſtin. in ſcripturis. 12.q.1.futuram. 96. diſt. Conſtantinus. 11. q.1. continua. §. imperator conſtantinus, &c. ſacerdotibus.

Quod Palatium Lateranenſe, & Romanam vrbem omniumque Italiæ, & occidentalium regionum prouincias ſucceſſoribus B. Petri aſſignauit. 96. diſtin. Cõſtantinus.

Quod Beatus Gregorius oſtendit cum feliciter vitam terminaſſe, dicens piæ memoriæ, contra illos qui mendaciter aſſerunt ipſum rebaptizatum. 11.q.1.ſacerdotibus 12.q.2.futuram. vbi dicitur religioſiſſimus fuiſſe.

Quod dedit priuilegium, vt ſicut Romanus Imperator eſſet caput totius mundi, ſic & Romanus põtifex eſſet caput omnium eccleſiarum. 96 d. ſtin Conſtantinus.

CONSTITVTIO. Quod conſtitutio eſt quod Rex vel Imperator conſtituit 2. diſt. conſtitutio.

Quod conſtitutio debet eſſe honeſta temperi, & loco conueniens. 4. di. erit autem lex.

Quod conſtitutionis cauſa eſt humanam coercere audaciam, & nocendi facultatẽ refrenare. 4. di. §. i.

Quod tenenda eſt pro lege vbi ſacra ſcriptura non contradicit. c. 11. diſ. in his 10. diſt. lege.

quod illicita eſt, quæ eſt contra Apoſtolos, & Euãgelia, vel alias ſactas ſcripturas. 10. diſt. non licet.

quod triplex eſt origo conſtitutionum eccleſiaſticarum 11. diſt. eccleſiaſticarum.

quod conſtitutiones eccleſiæ, maxime Romanæ, ſunt ſeruandæ. 11. diſt. nolite, &c. hoc veſtræ 38. diſt. nulli.

quod earum trangreſſores puniuntur. 12. diſtin. præceptis. 55. diſtin. nullus. 6 quæſt. 1. infames.

quod conſtitutiones regum, & principum obſequi debent eccleſiaſticis inſtitutis 10. diſt. lege. &c. ſeq.

quod pro loci temporis & perſonarum qualitate mutatur conſtitutio. 50. diſtin. ut conſtitueretur. 61. diſt. §. his. 10. q 3. priſcis &c. ſeq. 21. diſt. catholica.

De hac materia habes vbi agitur de Statutis.

CONSVETVDO. Quod conſuetudo eſt ius moribus inſtitutum, quod lege deficiente pro lege ſuſcipitur. 1. diſt. conſuetudo.

quod longæua conſuetudo, quæ non eſt contraria canonibus, eſt ſeruanda. xi. diſtin. conſuetudinis. xi. diſt. ſcit ſancta Romana, & quinque. c. ſeq. 8. q 1 decreuimus.

quod conſuetudo peruerſa ex diuturnitate non leuigat crimen ſed auget 24. q. 1. ſchiſma.

quod binus actus conſuetudo dicitur 25. q. vlt. ita nos.

quod ratio & veritas conſuetudinem ſemper excludunt. 8. diſt. veritate, & duobus capi. ſeq. xi. diſt. capit. 1. & ſequen.

Quod quando conſuetudini veritas ſuffragatur nil ea firmius dẽt teneri. 8. diſtin. fruſtra. 12. diſtin. illuc. vſque ad. §. hoc autem.

Quod diuerſitas conſuetudinum pro loco, & tempore (dummodo non ſint veritati contrariæ) non eſt reprobanda. 12. diſt. ſcit ſancta, & canouit. &c. ſeq.

Quod conſuetudo illorum cum quibus conuerſamur, ſi nõ eſt peruerſa, obſeruanda eſt 12. diſt. illa.

Quod conſuetudo mala non minus quam pernicioſa corruptela eſt vitanda. 1. diſt. mala. 12. diſtin. omnia talia. 10. q 3. licet.

Quod conſuetudines Romanę eccleſię maxime ſunt ſeruandę. xi. diſt. quis. in fi. xii. diſt. c. 1. in fi.

Quod in eccleſia multa ſacramentalia ſicut aquę aſperſio, ad orientem adoratio, & huiuſmodi, conſuetudine magis quam ſcripto ſunt roborata. xi. diſtinct. eccleſiaſticarum.

Quod in portionibus eccleſiarũ dãdis obſeruanda eſt conſuetudo 10. q. 3. nec numerus.

Quod contemptores conſuetudinum eccleſiaſticarum ſunt coercendi. xi. diſtinct. in his rebus.

Quod epiſcopi ſunt ſola conſuetudine maiores

Digitized by Google

maiores presbyteris.95. d. olim.
Quod an consuetudo faciat mortale quod est in se veniale.25. distinc. vnum.§.alias,ante med.Vide quæ ibi notantur in gl.in ver.criminale ex B.Thoma.
quod consuetudo ordinaria confert iurisdictionem.9.q.3. conquestus.
quod iure cõsuetudinis hoc meum, illud alterius iudicatur. 8.d. §.1.
quod qui maledicendi consuetudinem habent immunditiam labiorum contrahunt.24.q.3.qui negligunt.
quod sub prætextu consuetudinis, nec ante,nec post, pro sacramento est aliquid accipiendum. 1.q.3. si quis præbendas.

De hac materia habes vbi agitur de Moribus.

CONTEMPTVS. quod contemnere debet suos, & sua, qui seruire Deo eligit.12.q.1. cui portio, & c. præcipimus.
Quod nihil miserius est, quam propter nummum Deum deserere.12. q.1.duo sunt,in fi.
quod capitis ratio,& clericorum corona designant, quod ipsi debent contemnere temporalia, 12.q.1. duo.
quod Socrates qui ad philosophandum pergens auri pondus proiecit,ponitur in exemplum, vt si virtutes possidere volumus, temporalia contemnamus.12. q.2. gloria. episcopi,in fi.
quod stultus est,qui in dignitate primum se existimans bona quæ viderit discere contemnit 22.distin. de Constantinopolitana 18. dist. non oportet.38. d. nullus. pr. 24. q.3.si habes.
quod peccatum paganitatis incurrit qui sedi apostolicæ obedire contẽnit.81.d.si qui sunt.in fi.
Notent hoc diligenter tyranni, qui nedum inobedientes sunt ecclesiæ,verum etiam eam vi opprimere, & patrimonium eius eripere conantur.23.q.8.hortatu. & 63.dist. Hadrianus.
quod contemnenda non sunt sacramenta per malos sacerdotes exhibita.1.q.1.multi 37.d. sedulo.
quod manumissio iteratur cum liberti ecclesiæ alii adhærentes eam cõtemnunt.12.q.2.liberti. —
CONTENTIOSVS. Quod contentiosus prohibetur ordinari. 46.d.§.1. & c.seditionarios.
quod diuersitas cultus maxime contentiones,& æmulationes inducit 90.d.perlatum.
quod clerici vel monachi in synodo, vel cap.accusando, vel referendo non debent pertrepere vocib.contentiosis.5.q.4.in loco.
quod contentiosus monachus a priori suo secundum qualitatem culpę est puniendus.90. distinct. si quis monachus.
quod perfectus in iudicio sæculari non debet contendere.14.quæst.1. episcopus.
quod res ecclesiæ non per contentiones,sed iudicio debent defendi.16. q.6.consuetudo.
CONTESTATIO. Quod contestatio litis quomodo fieri debeat, & infra quod tempus facta valeat, habes.3.q.3.inducię.vsque ad finẽ quæstionis.
quod ordine iudiciario primo libellus porrigendus, deinde debet fieri litis contestatio.3.q.3. inducię. §.libellum.
quod iudex reo libellum non debet auferre,nisi actor promittat se intra duos menses litem contestaturũ,& expensas in duplum restituturum.3.q.3.inducię.§.libellum.
quod contra absentem per contumaciam procedetur cum lis est contestata,& liqueat de causa.3.q.9.decernimus.4. q.6.c.1.
quod si lis non est contestata, nec liquet de causa, tunc absens per contumaciam solum est excommunicandus, & sic intelliguntur illa capitula.11.q.3.rursus. & ca.quicumque.
quod litis contestatio recusari nõ pt. 3.q.3.inducię.§. libellum. in fi.
quod in causa criminali, vel ciuili criminaliter mota ante litem contestatam testes non sunt recipiendi,nec sententia diffinitiua ferenda.3.q.9.per totum in summa.
quod plures sunt casus,in quib. sine litis contestatione testes possunt recipi.s.in hær. si post mortẽ. 24. q.2.sane.& c.seq.
Item in quæstione electionis epi, & in causa matrimonii, ne propter moræ periculum ecclesia dilapidetur, & mulier fornicetur.
Item prælatus ex officio procedit per inquisitionem ex excessibus subditorum.
Item quando testes ad perpetuã memoriam recipiuntur.

De his & alijs pluribus casibus habes extra,vt lite non contest.quoniam frequenter,& c. seq.

CONTINENTIA. Quod continentia non ferro, sed religione ꝙrenda est.33.q.5.tunc saluabitur.

De hac materia habes in titulo de Castitate.

CONTRITIO. Quod contritio contemptis aliis partibus pœnitentiæ non delet peccatum.de pœn.d. 1. resuscitatus.§.alii.econtra ibi,& c. mensuram.
qđ dũ confessio non contemnitur, p contritionem peccati venia indulgetur.de pę.d.1.mensuram.
quod quantumcunque adsint alia, sine cordis contritione nullũ peccatum dimittitur.de pœn. d.1. §. econtrario.
quod lachrymæ, quæ ex vera contritione fluunt, æterni ignis incendia extinguũt.de pę.dist.1. porro.
quod vbi non est contritio, sed cordis duritia, Deus orationem pro talibus non accipit. de pęn. dist.1. quamobrem.in fi.
CONTVMAX. Quod contumax dicitur qui post vnam, vel trinam peremptoriam vocationem coram iudice comparere contemnit.24.q.1.de illi cita.
quod qui ex contumacia iudicibus non obtemperant, per episcopos extra communionem poni debẽt. 2.q.6 quisquis.
quod qui ad synodum vocatus venire, aut ibi constitutus obedire, contemnit aut ante finem recesserit,est excommunicandus.11.q.3. certum est.
quod contra absentem per contumaciam tanquam contra præsentem conuictum procedi potest per diffinitiuam sententiam. 4. quæst.9. absens,& c.decernimus. 24.q.3.de illicita.
quod si excommunicatus intra annũ suam culpam purgare contempserit,post nullatenus audiatur. 11.q. 3.rursus. & 2 seq.
quod qui iubente sacerdote pro quacũque culpa ab ecclesia exire contemserit, tardius recipitur ad veniam.11.q.3. qui iubente.
quod contumaces prælati præter dignitatis subtractionem puniũtur. 74.d honoratur.in fi 34.dist. quorumdam.
quod contumaces clerici ab episcopis per excommunicationem corrigi debent.50.d.contumaces.7.q. 1.si quis presbyter.11. qu. 1. petimus.& q.3. si quis presbyter.
quod sicut in contumacia perstitentibus seueritas est ostendenda, sic humiliantibus per pœnitentiam venia non est deneganda. 2. q. 4. quanto.
CONVENTICVLVM. Quod conuenticulum dicitur congregatio subditorum sine consensu prælatorũ. 17.d.multis.
quod clerici (maxime hæreticorum & schismaticorum) conuenticula vitare debent.24.q.3.clericus,& c. cum quibus.
CONVERSATIO. Quod conuersatio cum Iudæis in conuiuiis,& balneis clericis, & laicis inhibetur. nec etiam medicinas ab eis debẽt recipere.28.q.11.nullus.
quod etiam cum parentibus, vel propinquis conuersari non debemus, si per ipsos fidem Christi perdere timemus.28.q 1.si infidelis.
quod sæpe malorũ conuersatio corrumpit bonos mores. 28 q 1.sępe.
quod neophyti, vt in fide, & moribus proficiant, cum Christi fidelibus debent conuersari.28.q.1. Iudæorum.
CONVERSIO. Quod conuersio dicitur quasi vndique cordis versio. de pœn.d.1.§. hoc idem, & d. vlt. nullus expectet.§. quod quamuis. circa prin.

quod ſi cor noſtrum vndique a malo conuertitur, fructus conuerſionis mereamur. de pœniten. diſtinct. 1. §. hoc idem.

quod conuerſio cordis requiritur in adulto baptizando. de conſec. diſt. 4. baptiſmi.

quod vera conuerſio ad Deum in vltimis poſitorum mente potius eſt æſtimanda, quam tempore. 26. q. 6. agnouimus.

quod qui cum potuerunt cõuerti noluerunt, in fine non facile acquirunt quod volunt, de pœn. diſt. vlt. nullus expectet. circa prine.

quod conuerſio in extremis licet rato iuſta ſit, deſperandum tamen non erit. de pœn. diſt. vlt. nullus expectet. §. quod quoniam. 26. q. 6. ſi presbyter. & capit. ſeq. 50. diſtinct. ponderet.

quod Deus non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat. 26. q. 6. agnouimus.

quod Iudæorum pueri ad fidem Chriſti conuerſi, ne parentum inuoluantur erroribus, ſunt fidelib. monaſteriis committendi. 28. q. 1. Iudæorum.

CONVIVIA. Quod conuiuia laudantur dummodo detractionibus & fabulis, & ludis turpibus non miſceantur. 44. diſt. in. conuiuia, & c. ſeq.

quod conuiuium clericorum debet præcedere menſę benedictio, inter menſam lectio, poſt menſam gratiarum actio. 44. d. quando autem.

quod non cibus in conuiuio, ſed cibi auiditas reprobatur. de conſec. diſt. 5. ſint tibi.

quod præcipue clerici hæreticorum, & ſchiſmatorum debent vitare cõuiuia. 24. q. 3. clericus.

quod cum ſacerdotibus cenſus tenuis eſſe debeat, prohibentur eis conuiuia, ne pinguis vẽter groſsã mentem generet. 34. d. c. vlt. & §. ſeq. 34. d. presbyteri.

quod nec epiſcopus, nec clericus abſque neceſſitate debet in eccleſia facere conuiuia. 42. d. nõ oportet, & in c. ſeq.

De hac materia vide vbi agitur de Cibo.

CORRECTIO. Quod correctio debet fieri quantum pro vniuſcuiuſque gradu atque ſalua pace eccleſiæ fieri poteſt. 23. quæſt. 4. ecce quiſquis quidam cum quiſque ſicut ipſa pietas, quid faciet. circa medium.

quod correctio debet fieri animo medendi, non ſeuiendi. 86. d. odio. 23. q. 4. ita plane. circa med.

quod cum correctio diſtrictius agit, ex charitate agenda eſt, non ex furore. 12. q. 2. fraternitas.

quod correctio debet ex charitate prouenire, & ſecundum diuerſitatem culparum extendi. 24. q. 3. corripiantur.

quod correctio debet eſſe miſta cum benignitate, & aſperitate. 45. d. diſciplina, & c. ſunt namque.

quod qui iuſte iudicat, ſtateram in manu geſtans in vtroque pẽſo iuſtitiam & miſericordiam ponit. 45. diſt. omnis.

quod non fruſtra hæc duo iunguntur, homo peccator: quia peccator eſt, corripe, quia homo eſt, miſerere. 24. q. 4. duo.

quod correctio quandoque plus dẽt habere manſuetudinis, quam rigoris. 45. d. qui ſyncera & c. licet.

quod aſperitas nimię increpationis, nec correctionem recipit, nec ſalutem. 45. diſt. cum beatus, & cap. diſciplina.

quod caſtigatus leuiter reuerentiam exhibet caſtiganti. diſtinc. 45. cum beatus.

quod correctio quandoq; plus debet habere de aſperitate, quam de benignitate, 12. q. 2. fraternitas. 24. q. 3. ecce, & c. ſeq. & c. illud.

quod ferro neceſſe eſt, vt abſcindantur vulnera, quæ tormentorũ non ſentiunt medicinam. 82. diſt. quia aliquanti.

quod melius eſt cum ſæueritate diligere, quam cum lenitate decipere. 5. quæſt. 5. non omnis. & c. non oſculantur.

quod non eſt charitas, ſed languor vbi mali mores non corriguntur. 23. q. 5. non putes, & c. ſeq.

quod non corripere malos, ſed fouere, eſt eos occidere. 23. q. 5. qui vitiis. 45. d. ſed illud.

quod falſa & periculoſa miſericordia indulgetur vbi propter aſperitatem, vel blandimenta linguę delinquentium correctio poſtponit. 50 d. ſi quis diaconus.

quod licet Deus ſit principaliter corrigere, tamen prælatus ſuam correctionem non debet negligere. 23. q. 4. ſicut non eſt.

quod facientis culpam habet qui eã poſſit corrigere, negligit emẽdare facientis culpam. 83. d. error.

quod licet ſciamus neminem vltra terminum a Deo præfixum eſſe victurum, tamen omnibus languentibus non incongrue medemur: ſic quamuis nemo ſaluetur niſi prædeſtinatus, omni tñ delinquenti adhibenda eſt correctio. 23. qu. 4. Nabuchodonoſor, §. item qui.

quod epiſcopus, qui crimina nõ corrigit, non epiſcopus, ſed canis & impudicus 73. d. nemo.

quod primo ſeipſum corrigat, qui alios nititur corrigere. 25. diſt. primum. 41. diſt. in ſacerdotibus, 81. diſt. nemo.

quod prælatus ſi culpas ſubditorum impune dimittit, grauiter offendit. 11. q. 3. ſi is qui. 23. q. 5. qui vitiis, & alia capitula. quæ ſequũtur vſque in fine quæſt.

quod ſynodi prælatorum ad hoc debent eſſe, vt deprauata quæ emerſerunt corrigantur. 16. d. peruenit. & c. ſeq 16. q. 2. viſis, in fi.

quod prælatus quando in correctione ne excedit, non tenetur a ſubditis veniam poſtulare. 86. diſt. quando neceſſitas.

quod a ſubditis ſenior non eſt increpandus, cum culpa ſua non trahit ad interitum corda iuniorum. 2. q. 7. Paulus dicit.

quod laudabile eſt in ſubditis correctionem prælati nulla diſſimulatione poſtponere. 2. quæſt. 7. ſicut inquit.

quod contemptores mandatorum ſuperiorum ſic puniendi ſunt, vt alij talia committere timeant. 23. q. 3. iuſtum.

quod prælati a ſubditis docti ab indoctis de publicis exceſſibus corrigi poſſunt. 2. q. 7. ſecuti ſunt viã Balaam. & capit. epiſcopi. §. item Ioannes.

quod priuatum crimen publice non eſt arguendum: ſed vbi contingit crimen, ibi moriatur. 2. q. 1. ſi peccauerit in ſi. 6. q. 2. ſi tantum.

quod publicam correctionem debet præcedere admonitio. 2. q. 7. accuſatio. 1. in fine.

De hac materia habes vbi agitur de Diſciplina, & vbi agitur de percuſſione.

CORONA. Quod coronam in capite clerici habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ. 12. q. 1. duo.

quod ratio coronæ in capite ſignat temporalium depoſitionem. ib.

CORPORALIA. Quod corporalia altaris non debent eſſe de ſerico, ſed de puro panno lineo ab epõ conſecrato. de conſecr. diſt. conſulto omnium.

quod non debeant lauari per feminas nec tangi. 23. d. ſacratis.

CORPORA. Quod corpora ſanctorũ nullius de loco ad locum ſine licentia epiſcoporum transferre præſumat. de conſ. d. 1. corpora.

quod corpora modernorum hominũ ſunt debiliora antiquorũ, & ideo ipſis eſt compatiendum. 14. d. fraternitatis.

CREATVRA. Quod creatura quælibet in ſe bona eſt, & dicitur eſſe vera. de pœn. d. 2. ante ſi.

quod creatura quæ mutatur, non vera, ſed vacua eſſe probatur. de pœn. d. 2. ante ſi.

quod per creaturas iurare, eſt blaſphemare. 2. q. 1. ſi quis per capillum.

De hac materia habes vbi agitur de Iuramento.

CREDERE. Quod credere in Deum eſt amando in eum tendere. de pœn. d. 2. charitas eſt.

quod qui diuinationibus & incantationibus credit, fidem Chriſti perdit. 26. q. 5. epiſcopi. ante med. & duobus. c. ſeq.

quod qui credit ſe cum Diana, vel aliis mulieribus in noctis ſilentio ſuper beſtias. vel aliter multa terrarum ſpacia tranſire, fidem Chriſti

Digitized by

si exarsit.26.q.5.episcopi,ante medium.

Quod in testimonio quandoque credendum est paucioribus,numero, 4.q.3.per totum.

Quod innocens semper bene credit, & bene iudicat de alijs,22.q.4.innocens.

quod mala de alijs non cito, neque de facili debemus credere.86.dist. si quid.

quod malum de proximo nullus debet credere antequam probetur,2. q.1.Deus.30.qu.5.iudicantem,11. q.3.in cunctis.& c.quamuis.

CREDITOR. Quod creditor non est dicendus vsurarius, 10.qu.2.caselias.§.hoc ius.

CRIMEN. Quod crimen est graue peccatum accusatione, & damnatione dignissimum. 81.distin.apostolus.

Quod crimen vocatur criminale peccatum, vel criminalis infamia.25. dist.vnum orarium.

quod crimen quandoq; ponitur pro omni delicto siue mortali, siue veniali, 25.dist.vnum orarium,§.nomine autem.

quod manifesta crimina accusatione non indigent. 2.qu.1. quæ Lotharius.§.in manifestis,& c.seq.

quod magis nocet qui crimen celat, quã qui illud amicabiliter ad corrigendum indicat.5. q.5.non vos, & quatuor.c.seq.

quod fraudulẽtus reputatur qui causa diffamationis, vel vindictæ occultum crimen reuelat 5.qu.5.qui ambulat.6.q.1.summa.

quod grauiter peccat, qui crimen quod solus nouit, publicat.2.qu.1. si peccauerit.

quod meritorium est ibi crimen publicare,vbi possit prodesse,22.q.6. hoc videtur,in fi.

quod nullum crimen maculat nescientem.23.q.4.nimirum sunt.

quod crimen paternum nullam maculam potest infligere successori, nisi committat, vel consentiat.1. q.4.crimen.

Quod nemini præterquam de crimine læsæ maiestatis de se concesso contra alium creditur.15.quæst.3. nemini.

quod graui punitur pœna crimen læsæ maiestatis, 6.quæst.1.quæro,§. si quis.

quod crimen læsæ maiestatis & vitium simoniæ pari pœna puniuntur.15.q.3.sanè.

CHRISMA. Quod chrisma in cœna Domini quolibet anno est conficiendum: & vetus intra ecclesiam est exurendum,de consecra.dist.3. litteras.

quod solius episcopi est chrisma conficere.95.dist.illud.26.qu.6.si iubet.

quod Archiepiscopi ab episcopis suis,& alij clerici ab archipresbyteris chrisma debent petere, 95.distin.presbyteri,de consecra.dist.4. presbyteri.

quod clericus vendens chrisma sumoniam committit.1.q.3.si quis præbendas. 1.qu.1. dictum est in quibusdam.

Quod presbyteri chrisma accepturi nil debent dare episcopis, 1.qu.1. statuimus.

quod omnis presbyter ad baptizandum vadens,cum chrismate debet progredi.de consecr. dist.4.nullus ministrorum.

quod signare in fronte cum chrismate, est tantum episcoporum, de consecr. dist.4. presbyteri.95.dist. presbyteros.

quod cum veteri chrismate non licet iniungere nisi in necessitate,de consecr.dist.4. si quis de alio.

quod qui in necessitate à presbytero non fuit in baptismo chrismatus in vertice, debet per presbyterum suppleri, de consecra.dist.4.nullus ministrorum.

CRVDELITAS. Quod crudelitas non est crimina punire, sed pietas,23.q.8.legi. & c.seq.

quod falsa mansuetudo est crudelitas,quando scilicet delinquens nõ corripitur. 23.q.4.ipsa pietas.

quod iudex non est crudelis qui crudeles iugulat, licet patientib. crudelis esse videatur, 23.q.5.non est crudelis.

quod proximi vulnus crudeliter fletur, & vt sanetur, misericorditer indicatur.5.q.5.nos vos.

quod crudelis est, qui famam suam negligit.12.q.1.nolo.

quod vlciscendi crudelitas iure culpatur.23.q.2. quid culpatur.

quod libidinosa crudelitas est venena sterilitatis procurare. 32.qu.2. aliquando.

quod crudelitatem omnium prædonum superat qui res ecclesiæ quæ pauperum sunt defraudat. 12.q.2. gloria,circa med.

quod qui pauperem fœnore trucidat, & qui diuiti aliqua rapit, æquales sunt in crudelitate, 14.q.4. quid dicam.

CRVX. Quod crux à cruciatu dicitur, & magnũ cruciatum sustinet qui vim patitur.3.qu.1.nulli.in fi.

quod qui diuitias mundi lutũ reputat, crucem Christi portat.12.q.2. gloria, circa, med. 12.q.1.clericus.

quod sacerdotalis gradus, & alia sacramenta crucis figura perficiuntur,de consecr.dist.5.nunquid.

quod salubre est fideles crucis signaculo insignisi.21.dist.sanct.ecclesiasticarum.

quod ideo cruce signamur baptizandi & alij,vt diabolus per interemptionis suæ signum vas sanum pristinũ sciat deinceps sibi esse alienum,de consecra.distinc.4.postea signatur.

quod ignominiã est Christum crucifixum pauperem fartis prædicare corporibus.35.dist.ecclesiæ.

quod dominũ crucifigunt qui cum in sacerdotibus suis persequũtur, 3.q.1.nulli.

quod festum inuentionis crucis est celebrandum quinto nonas Maij, de consecr.dist.3.crucis.

CVPIDITAS. Quod cupiditas est mater vsurarum.47.dist.virum.

quod cupidi ordinari prohibentur, qa tales de facili à vero deuiant. 47.dist. virum. 8.q.2.dilectissimi.

quod bonorum auctoritati inhærere non valet qui cupiditatem animæ,quæ radix est omnium malorum,non abscindit.47. dist.bonorum,& c.seq.

quod gratius intuetur cupidus aurum quàm solem.47.dist.sicut.

quod quantumcunque aurum auro cumuletur, satietas nunquam aderit cupiditati.47.dist.sicut.

quod nemo cupiditate damnãdi inflammatus desiderat habere consortem. 23.q.7.quod autem.

quod cupidi breuem in præsenti possident fructum, & post æternum incurrunt supplicium.1.qu.1.cum ordinaretur,& c.cito.

CVRATOR. Quod curator propter infirmitatẽ datur.3.q.7.infames.

CVRIALIS. Quod curialis dicitur qui nexibus curiæ ligatus principibus adulatur.37. dist.nonne, & 51.dist.qui in aliquo.

quod curiales non sunt ad ordines admittendi, nec etiam ad religionem,nisi cum magna discussione. 53.dist.legem.

quod curialis non debet in episcopum ordinari. 50. dist.non confidant.51.dist. qui in aliquo.

quod curialis qui in ciuilibus causis, vel pecuniarijs officium impẽdit, potest in episcopum postulari.16.dist.Osius,& §.sed aliud est.

CVRIOSITAS. Quod curiositas est postpositis diuino, & sanctorum eloquijs scriptis Philosophorum, & Poetarum ratione vanitatis,vel delectationis intendere. 37. dist. sacerdotes, & c.seq.

quod curiositas dicitur cum diuina scriptura non secundum sanctorum expositionem,sed secundum sæcularem sapientiam, & sensus sui vanitatem exponitur. 37. distin.vino.

quod curiosi dicuntur clerici, qui filios suos ecclesiasticis sumptibus potius sæcularibus scientijs quàm salubribus erudiunt. 37. distin.legant.

CVSTODIRE. Quod custodire tenetur Romana sedes statuta conciliorum quę sua auctoritate confirmauit.25.q.1.c.1.

quod si iurisdictio episcopi à superiore non seruatur, ordo ecclesiasticus,quem superior custodire tenetur, confunditur.11.quæst.1. peruenitur.

quod prælati bona ecclesiæ non debent dare potentibus, sed diligenter custodire. 23.qu.7.conuenior.

quod nemo per exteriorem violentiam corrumpitur, si interior innocentia custodiatur, 11.quæst.3. custodi.

Digitized by Google

DALMATICA. Quod dalmatica nec epiſcopis, nec archidiaconis antiquitus ſine conceſſione Papæ licebat vti.23. diſtinct.communis.

quod licet modo omnes diaconi vtãtur dalmaticis ex conſuetudine, non tamen debent ipſis vti niſi in ſolemnitate, 76.diſt.de ieunio.

DAMASVS. Quod Damaſus Papa primus accuſatus de adulterio cũ 42. epiſcopis ſe purgauit. 2. quæſtio.7. non ſi incompetenter,in fine.

DAMNVM. Quod damnum morum multum diſtat à damno temporalium, 6.quæſtio. 1. ſunt plurimi, in fine.

Quod deteriores ſunt qui vitam moreſque bonorum detrahendo corrumpunt his,qui ſubſtantias aliorum,prædiaque diripiunt.6 qu. 1. ex merito.

Quod nulli in alterius damnum eſt ſubueniendum,14.qu.5.denique, 22.q.2.primum.

Quod dominus per damnum temporale nos cogit ad bonum, 33.q 6. quod errauerat.

Quod piiſſimi rectores reputantur, qui in graui ſcelere conſtitutos damnorum admonitionib. ad bonum redire cogunt. 23.quæſtio.5. ſi vos.

Quod qui confugientibus ad eccleſiam, vel ad cœmeteria aliquod damnum inferunt, ſunt excommunicati. 17.q.4.diſſimiuit.

Quod inferens damnum non eſt abſoluendus niſi damno ſecundum arbitrium læſi reſtituto, 23.q. vlt. peſſimam,16.q.6 ſi res.

DATVM. Quod datum aliquod ex pietate præcipuè eccleſiæ,non poteſt reuocari.12.q.2.ſacrorum,14. q.6.comperimus,16.qu.2.viſis,& q.6.illud,18.q.3.ſunt qui.

Quod dare eccleſiæ propter defectum hæredis, laudabiliter danti redditur habito hærede. 17.quæſt.vlti. cap.vlt.

Quod qui res eccleſijs vel monaſterijs in teſtamento datas detinent, pauperum ſunt necatores,13.q.2. clerici.

Quod non ſufficit oratio & lectio niſi adſit & eleemoſynæ datio. 86. diſt.fratrem, & duodecim.c.ſeq.

Quod habenti dare nil aliud eſt quã perdere.1.q.2.paſtor.

Quod epiſcopus de bonis eccleſiæ religioſis poteſt dare,12.qu.2.ſi epiſcopus,& c.ſeq.

Quod qui honorem non habet, honorem dare non poteſt, 1.q.1.qui perfectionem,& c. ſeq.

DAVID. Quod Dauid qui ex compaſſione omnes refugas recipiebat, ponitur in exemplum quod patientibus eſt compatiendum, 7.q.1.omnis.

Quod ex eo quod doluit mali regis chlamydem ſe præciſiſſe,ponitur in exemplum quod ſubditus quantumcumque ſanctus in malum prælatum quamdiu ſuſtinetur nõ debet inſurgere, 2.quæſtio.7.plerumque,§.item,de pœnit.diſt.2.§. opponitur.

Quod Dauid plenus fuit charitate, per multos effectus inſinuatur,de pœnit.diſtinc.2.§.opponitur, poſt medium.

Quod inter duo mala minus eligens potius voluit iuramentum frangere, quam ſanguinẽ humanum fundere, 22.quæſt.4.quod Dauid, & c.ſeq.

Quod in eo quod Saul deprauatum honorauit propter vnctionem, innuitur quod ſacramenta in deprauato non annihilantur, 1.q.1.ſacramenta.

Quod Dauid prohibitus fuit templũ ædificare propter ſanguinem quẽ effudetat, de conſecr.diſtin.1.§.1. in prin.

Quod in hoc quod propter adulterium & homicidium per parabolam diuitis ſententiam cõtra ſeipſum dedit, innuitur quod malus prælatus per ſentẽtiam quam profert in ſubditum ſeipſum cõdemnat.3.q.7.ſacerdos.

Quod per pœnitentiam de adulterij, & homicidij peccato conſecutus eſt veniam, de pœnit.diſtinct.3.§. Dauid.

Quod in eo quod poſt peccatum Spiritum ſanctum rehabuit,in honore permanſit, innuitur quod lapſi per pœnitentiam in priſtinum ſtatum reparantur, 50.diſt.ſi poſt.§. econtra. & c.ponderet.

Quod occiſo Vria propter adulterium Bethſabeæ ipſam duxit in vxorẽ, modo non trahitur in conſequentiam,32.q.1.c.ſi qua fuerit vidua, §.ſed obijcitur.

quod dominus ei qui tot bellis interfuit, tam magnum præbuit teſtimonium,innuitur quod & plerique bella exercentes Deo placere poſſunt, 23.q.1.noli.

DECANVS. Quod decanus non debet fieri niſi primum fuerit preſbyter ordinatus, 60.diſt. cap.1.& duobus.c.ſeq.

quod diaconus in decanum electus niſi ſtatim presbyter efficiatur,honore ſuſcepto priuatur. 60.diſtin. innouamus.

quod nemo in decanum debet eligi niſi qui in ætate,& morib.eſt maturus. 60.diſt.innouamus.

DECIMÆ. quod decimæ ſunt vota fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum. 16. quæſtio. 1. quia.

quod decimæ ſunt tributa egentium animarum.16.q.1.decimæ.

quod decimæ iubentur dari lege naturali, ſicut patet de Abraham & Iacob. 17. quæſtione. 7. decimas Deo.

Item iubentur dari lege Moſaica, 16.q. 1.decimas a populo.

Item iubentur dari ſcriptura prophetica. 16.qu.1.reuertimini.& quæſtio.7.cap.1.

Item iubentur dari lege canonica, 16.q.7.c.1. & cap.quicunque.

quod decimæ ſunt dandæ de grano, & de vino,de fructibus arborum, de pecoribus, de horto, de negotiatione,& venatione,16.q.7.quicumque, & c.ſeq.

quod a laicis fideliter ſunt dandæ,& ab epiſcopis miniſtris eccleſiarũ diſcretè diſtribuendæ. 32.diſtinct. præter hoc.16.q.7.nullus.

quod fideliter decimas dare, eſt nec plus,nec minus offerre.16.q.7.quicumque.

quod dandę ſunt illi eccleſię vbi baptiſma, & alia ſacramenta percipiũtur, 16.q.1.quicunque,c.de decim. & c.in ſacris, 13.q.1.eccleſias,§.de decimis.

quod aliis eccleſijs non ſunt dandæ prętęr conſenſum epiſcopi.16.q.1. ſtatuimus,& c.ſeq.

quod propter nouas eccleſias priori eccleſiæ non ſunt ſubtrahẽdæ, 16. q.1.ſi quis laicus,& ca.de decimis, §.ſi ergo.

quod decimæ concedi poſſunt monaſterijs & hoſpitalibus, 16.qu.1. quoniam.

quod monachis de territorijs, quæ propriis manib. excolunt,conceſſæ ſunt decimæ, 16.q.1.cunctis.§. de his,& c.queſti.

quod per donationem prædiorum monachis factam non priuantur eccleſiæ decimis ſuis, 16.qu.1.cunctis,§.de his.in fi.

quod non fructus,ſed ius decimæ vẽdere,vel emere,ſimoniacum eſt,1. q.1.presbyter.

quod decimæ à laicis [quia pauperũ ſunt] poſſideri non poſſunt. 16.q. 1.c.vlt.& qu.7.c.1.

quod non ſunt à laicis aliquo munere redimendæ,16.quæſt.7.decimas quas.

quod propter malitiam ſacerdotis decimæ [quia eccleſia ſunt,non ſunt retinendæ, 16.quęſtio. 6.ſi epiſcopum.

quod non dantes decimas poſt admonitionem ſunt excommunicandi, 16.q.7.omnes decimæ.

quod qui decimas non tribuit ſacrilegium committit,& æternæ damnationis periculum incutrit, 16.q. 7.c.1.

quod frequenter in rebus temporalibus damna patiuntur, qui decimas dare negligunt, 16.q.1.reuertimini.

quod quot pauperes mortui fame fuerint, tot detentor decimarum reus eſt homicidiorum.16.quęſt.1. decimę.

quod qui decimas diligenter dat, nõ ſolum ſanitatem corporis,ſed etiã cum temporali fructu cęleſtia promeretur.16.q.1.decimę.

quod quadrageſima diligenter in ieiunio obſeruata ſoluuntur Deo decimę pro tempore totius anni, de conſecra.diſt.5.quadrageſima.

DECRETALES. Quod decretales ſummorum Pontificum ſunt eiuſ-

Digitized

eiuſdem auctoritatis ſicut decreta, quę ſunt in corpore canonũ.19.d. per totum.

quod decretalis epiſtola alia eſt ſpecialis, videlicet quæ dirigitur ad vnam prouinciam.15.q.3.§. quod ſcripſi.

Item quæ dirigitur ad unam eccleſiam.16.q.1.hinc eſt etiam.

Item quæ diriguntur ad vnam perſonam.7.q.1.petiſti, & hæc non trahitur ad conſequentiam, ſicut habes in prædictis.cap.

Alia eſt generalis quæ omnibus dirigitur.25.q.1.omnia. & cap.ſeq. & hæc quia diffinit, trahitur ad conſequentiam. 15.q.1. hac conſona.

Si imperat, uel prohibet, neceſſitatẽ infert.14.q.1. quiſquis.

Si indulgetur non trahitur ad conſequentiam.14.q.5.dixit.

Si permittit, uel conſuluit liberã habet obſeruantiã. 14.q.1. quiſquis.

DEDICATIO. quod dedicatio eccleſiæ debet fieri ab epiſcopo ſine aliqua pactione. 1.q 1. ſtatuimus.

quod epiſcopi dedicaturi eccleſias oblata ex deuotione poſſunt accipere, ſed nihil debent exigere. 1. q.2.placuit.

quod prius eſt eccleſia dotanda quã dedicanda.ibid.

quod loca ſemel dedicata non poſſunt fieri habitacula ſæcularia.19. q.3.quæ ſemel.

quod ſingulis annis celebranda eſt ſolennitas dedicationis,de conſecrat.d.1.ſolennitates.

De hac materia require de conſecratione Eccleſiæ.

DEFENSIO. Quod defenſio poteſt peti a principe contra hoſtes eccleſię.23.q.3.Maximianus, & q. 2.per totum.

Quod eccleſia pro malefactoribus debet intercedere, non eos defendere,14.q.6. hi qui. 12.q. 5. ſi quis cuiuslibet.& c.ſeq.

Quod lex virtutis eſt patriam & ſocios defendere ab iniuria, 23. q.3. non in inferenda. & c. fortitudo.

Quod execrabile eſt non tueri quos ſuſcipit defendendos,87. d. irreligioſum.

Quod qui poteſt,& non repellit a ſocio iniuriam, tam eſt in vitio quã ille qui facit.24.q. 3. non in inferenda & c.ſeq.

Quod qui peccãtem defendit', acrius arcendus eſt quam qui peccauit. 11.q.3.qui conſentit.

Quod qui deſinit obuiare cũ poteſt, conſentit,23.q.3.oſtendit.

Quod perfectus iniuriam propriam & ſuorum non debet defendere, ſed diuino examini reſeruare. 23. q.1.§.1.& c.ſeq.

Quod defenſio cuique conceditur in neceſſitate. 23. q.3. per totum,& q.5.de occidendis,uſque ad fi.q.

Quod qui non defendit veritatẽ,proditor eſt veritatis,23. q.3. nolite.

Quod quilibet ſemper tenetur ad fidei defenſionem, 23.q.8. quicunque.§.his ita.

Quod qui pro fide uel fidelium defenſione moritur, cæleſte præmiũ conſequitur.23.q.8.omni.

DEGRADATIO. Quod degradatio, & deponere de ordine, pro eodem accipiuntur, 81.d. ſacerdos & c.ſeq.

De hac materia inuenies vbi agitur de Depoſitione.

DELEGATIO. Quod delegatio dicitur quando prælati cum præſentes eſſe non poſſunt, per alium reputantur præſentes.54.d. ualde.

Quod delegatus ſicut ille cuius tenet locum,eſt honorandus 93. d. præcipimus 97.d.nobiliſſimus.

Quod debet literas cõmiſſionis illis ad quos delegatus eſt, demonſtrare 97.d.nobiliſſimus.

Quod iudex delegatus debet dari ad arbitrium illius,qui impetitur auctoritate ſuperioris, 11.q.1. iudices.

DELIBERATIO. Quod deliberatio omnib.eſt neceſſaria, quæ indiſcuſſos hominum calores põt refrænare2.q.6. anteriorum.

Quod laudabilis eſt cautela deliberationis,cum qua totum ratio regit,& furor ſibi nihil vẽdicat, 12. q 3.illa præpoſitorum,& c.ſeq.

Quod non ſunt præcipitanda conſilia, & opera. tempore enim indigemus ad deliberandũ, ut maturius agamus.50.d. ponderet. circa principium.

Quod maxime eccleſiæ negotia cũ deliberatione ſunt expienda. 45. d.licet 1.

Quod iudices diffinitiuam ſententiam cum magna deliberatione debent proferre.11.q.3.cum apud & c.ſeq.

Quod intra decem dierum ſpacium appellatione facta vtrũ quieſcendum ſit ab ea, eſt deliberandum, 2.q.6.anteriorum.

Quod qui ex deliberatione ad meliora non proficiunt, etiam ab eis bonis quæ uidentur habere cadunt,17.q 1.qui bona.

Quod intantum quidam moram deliberationis extendunt, quod bonum quod conſequi intendebãt, perdunt,17.q.1. qui bona.

Quod pro conuicio non eſt habendum quod ſine deliberatione eſt illatum 2.q.3. ſi quis iratus.

DELICIÆ. Quod deliciæ abſq; deſiderio perceptæ non officiunt, 41.d.deliciæ.

Quod deliciæ ciborum computreſcere faciunt corpus humanum, de conſec.d.5.nihil & c.ſeq.

Quod diuites dolere debent ſi propter conſuetudinem non aliter quam delicate poſſunt viuere 41. d.non cogantur.

Quod in rebus prætereuntibus non vſus, ſed libido culpatur 41. diſt. quiſquis.

Quod aliquando ſine voracitatis vitio pretioſiſſimo ſapiens vtitur cibo, & inſipiens viliſſimum cum gulæ flamma exardeſcit cibum 41. d.quiſquis.

Quod ignominioſum eſt prælatis & prædicatorib. delicijs affluere qui Chriſtum pauperem debent prædicare.35.d.eccleſiæ.

Quod epiſcopalis auctoritas plus debet uigere in delicijs meritorum quam menſarum 41. d. epiſcopus.

Quod deteſtabile eſt in tugurio ruſticano natum, & milio nutritum in religione ſimilam, & mella faſtidire, 12. quæſtio.2. gloria epiſcopi.

DEMENTIA. Quod dementia ſi eſt perſeuerans excuſat a culpa in ipſa commiſſa, 5. q. 1. aliquos, 32.q.7.quemadmodum.

Quod ſi euenit ex propria culpa: poſtquam ad ſanam mentem redierit, imponenda eſt ei pro commiſſa, licet minor quam alijs pœnitentia.15.q.2.ſi quis inſaniens.

Quod non debet promoueri ad ordines maxime in ſacerdotem, qui aliquando inſaniuit 33.d.communiter,& duobus c.ſeq.15.q.1. c.vl. §.licut.

Quod ſi ſacerdos ex propria culpa demens effectus hominem occiderit, & poſtea ad ſanitatem redierit celebrare non poteſt. 15. q. ult. ſi quis inſaniens,in fi.& c.ſeq.

Quod dementes uel furioſi cõtinue, nec matrimonio,nec religioni poſſunt obligari,32.q.7. neque furioſus.

Quod qui ſani contrahunt, poſtea dementes effecti non ſeparantur.32. q.7.hi qui.

DÆMON. Quod dæmones acumine ſenſus, & celeritate mentis omnia quæcumque animalia excedunt 26.q.4.ſciendum.

Quod propter longum tempus uitę, eorũ maior eſt experientia quam hominum 26.q.4.ſciendum.

Quod ex tribus præmiſſis multo ante cogitata prænunciantes ab hominib. propter terreni ſenſus tarditatem videntur futura prædicere. 26. q.4. ſciendum, per totum cap.

Quod dæmones futura, de quibus nullum veſtigium haberi poteſt, cognoſcere non poſſunt. 26. q.4. ſciendum, poſt medium.

Quod mali modo fiant quæ per ipſos fiunt cum non ſint, hominibus videntur ſigna, & miracula. 26.q.5.nec mirum,a medio uſque in finem c.

Quod in arte magica & in omni alia diuinatione per dæmonum fallaciam deluditur curioſitas humana,dũ appetit ſcire quod non cõuenit inueſtigare.26. q.5. nec mirum.ante medium.

Quod necromãtia, & auguria,& omnis ars magorum, & diuinationes

arte

Digitized by Google

arte dæmonum eſt inuenta, vt faciant eos ſuæ damnationis participes. 26.q.2.qui ſine.

quod an illuſionibus dæmonũ quædam mulieres ſceleratæ credãt ſe in corpore multa terrarum ſpacia tranſire, vel hoc ſolum ſpiritus infidelis patiatur. 26. q.5.epiſcopi.

quod dæmones, vt frequenter ſunt miniſtri, & vltores iræ Dei. 23.q.5. non ſolum.

quod qui per dæmonem aliquando vexatur, non debet ad ſacros ordines promoueri. 33.d. maritum, de tribus c. ſeq.

quod dæmones per ſigna exteriora citiſſime cogitationes hominum cognoſcunt, 26. q. 8. ſciendum in fi. & c. quodam loco.

quod dæmon cum mentem alicuius per infidelitatem ſubiecit, illi ſiue dormienti, ſiue vigilanti in diuerſis ſpecieibus ſe oſtendit, & per illas animam hominis deludit, 26. quæſtio 5. epiſcopi poſt medium.

quod dæmones hominibus illudere non poſſunt niſi Deo permittente, 26.q.5.nec mirum. circa med.

De hac materia require vbi agitur de Diabolo, & vbi agitur de Diuinatione.

DEPOSITIO. Quod deponuntur, uel degradantur prælati, uel clerici domicilia feminarum etiã poſt admonitionem frequentantes, 81. d. clericus, & c. archidiaconum.

Item aleis & inhoneſtis ludis, & ebrietatibus ſine ceſſatione deſeruientes 35. d. epiſcopus. 34. d. quorumdam in fi.

Item tabernas, & alia inhoneſta tenentes, & mercimonia exercentes 44. d. nulli, 14. q. 4. c. 1. & 3.

Item vſuras exercentes. 48. d. c. 1. & ſeq. 14. q. 4. ſi quis oblatus.

Item cum moniali, vel incarcerata, vel filia ſpirituali fornicantes. 27. q. 1. ſi quis epiſcopus, & ca. ſi quis rapuerit 30. q. 1. omnes, & duobus c. ſeq.

Item publica incontinentia laborantes, 50. d. qui ſemel. 81. d. Maximianus, & c. ſi quis clericus, & duob. c. ſeq. & c. ſi quis clericus, & tribus c. ſeq. & 83. d. propoſuiſti. 15. q. 8. h. qui altario.

Item qui ſine examinatione promouetur, 24. d. ſi quis presbyter, 81. d. ſi quis ſine.

Item qui ante promotionem criminoſi fuerunt. 24. d. ſi quis presbyter. 81. d. tantis, & c. ſeq. 15. q. 8. ſi quis.

Item qui ſcienter criminoſos ordinauerit, 81. d. tantis, & 41. diſt. aliquantos in fi.

Item qui ad pinguiores eccleſias ſine licentia ſuperiorum tranſeunt. 7. q. 1. ſi quis presbyter, & cap. ſi quis epiſcopus. & c. ſeq.

Item qui, in eccleſiam os ponentes contra ſuos ſuperiores contumaciter inſurgunt. 21. diſt. in tãtum. 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum, & c. cũ iurationum, & c. ſeq.

Item deponitur qui peierauerit, aut in homicidio, aut in alio magno crimine inuentus fuerit. 81. d. presbyter, & c. ſeq.

Item qui publice crimen in apoſtolicæ totius eccleſiæ ſcandalum fouerit 11. q. 1. ex merito, 11. q. Teugaldum.

Item qui alium in eccleſia per pecuniam, uel alio modo ſupplantauerit, 7. q. 1. præſentium, & ca. factus & c. ſeq.

Item qui in aliena diœceſi vel eccleſia officia exercere vſurpauerit. 9. q. 11. nullum.

Item qui dilapidator rerum eccleſiaſticarum fuerit, 10. q. 11. ſi quis epiſcopus. 12. q. 2. diaconi, & cap. abbatibus, 17. q. 4. quicunque epiſcoporum.

Item qui eccleſiam per manum laicam intrauerit, 16. q. 7. ſi quis deinceps.

Quod epiſcopus ſolus poteſt deponere de beneficio, de ordine vero quem ſolus dedit, ſolus nõ poteſt deponere, 15. q. 7. c. 1. & ult.

Quod deponendorum ab ordine cauſa ſi diaconus eſt, a tribus epiſcopis, ſi presbyter, a ſex. ſi epiſcopus, a duodecim eſt diſcutienda, 15. q. 7. ſi quis.

Quod epiſcopus depoſito ab ordine ut non viuat ſæculariter, loco ſi vbi agat pœnitentiam debet aſſignare. 81. d. ſacerdos 50. d. accedens circa fi.

Quod depoſitus ex culpa ab ordine ſi humiliter decennalem pœnitẽtiam expleuerit, poteſt reſtitui, 32. d. presbyter.

Quod ſiue iuſte ſiue iniuſte depoſitus in reſtitutione ſua debet recipere ea ſucceſſiue, quæ cum ordinaretur perceperat, 12. q. 3. epiſcopus.

Quod nullus propter infirmitatem corporis deponitur, ſed datur coadiutor ſibi, 7. q. 1. c. 1. & tribus c. ſeq.

Quod deponuntur reges non ſolum ex crimine, ſed propter inſufficientiam, 15. q. 6 alius.

DERISIO. Quod deriſio prælatorũ a ſubditis facta damnatur. 2. q. 7. ſententia 15. q. 3. c. 1. in fi. de pœn. d. 2. ſ. opponitur. vbi agitur de Dauid, quem Michol deriſit, propter quod ſterilis facta eſt.

Quod humilis habitus pie viuentiũ deridetur a peruerſis, 21. q. 4. omnis.

DESPERATIO. Quod deſperatio de Dei pietate eſt horrenda impietas. 26. q. 6. agnouimus.

Quod nemo eſt deſperandus, quamdiu eſt in hoc corpore conſtitutus 23. q. 3. corripiantur. 32. q. 11. ancillam. de pœn. d. 7. nemo.

Quod plerumque cum peccator propter ſuam culpam contemnitur, in deſperationem labitur. 45. d. credite.

Quod pœnitentia a confeſſore eſt temperanda, ne peccator propter deſperationem cogatur facere deteriora, 26. quæſt. 7. de his, & c. alligant.

DETRACTIO. Quod detractor dicitur non ſolum ille qui alijs detrahit, ſed etiam qui detrahentes audit. 6. q. 1. ex merito. 11. q. 3. non ſolum.

Quod bonum eſt a detractione linguam cuſtodire, quia tales cuncta quę de alijs loquuntur, ſua ſententia iudicabuntur. 6. q. 1. ex merito.

Quod deteriores ſunt qui detrahendo aliorum vitam moreſque corrumpunt, his qui ſubſtantias aliorum ſarripiunt, 6. quæſt. 1. deteriores.

Quod ſumma iniquitas eſt detrahere, quia omnis qui detrahit fratri ſuo, homicida eſt, 6. q. 1. ſumma de pœn. d. 3. homicidiorum.

Quod nemo putet minus periculum eſſe alicui detrahendo mentiri, quam ſanguinem fundi, 11. q. 3. nõmo peritorum.

Quod ſacerdotibus, qui populo bene dicunt, non eſt detrahendum. 6. q. 6. ſacerdotes.

Quod permittit quandoque Deus de bonis detractionem fieri, ut ſi qua culpa ab ore laudantium in corde naſcitur, ab ore vituperantium ſuffocetur, 6. q. 1. oues. ſ. ipſa, & c. ſunt plurimi.

Quod detractores nihil aliud faciũt, niſi in puluerem ſufflant, & in oculos ſuos terram excitant, vt vnde plus detractionis perflant, inde magis nihil veritatis videant, 11. q. 3. inter.

Quod nihil prodeſt ieiunare, vel orare, vel alia bona facere, niſi mens prius a detractione reuocetur, de conſec. d. 5. nihil enim prodeſt.

Quod qui facilis eſt ad detrahendũ, nõ admittitur ad accuſandum vel ad teſtificandum. 3. q. 4. detractores, & q. 5. nullus.

Quod detractor niſi ſe correxerit, a vindicibus flaminis exuretur, 11. q. 7. accuſatio.

DEVS. Quod Deus vnus eſt, licet tres ſint perſonæ in deitate, de eõ ſec. d. 3. c. ult.

Quod licet tres perſonæ ſint vna deitas & vna eſſentia, tamen aliquid eſt quod ſoli patri attribuitur, aliquid quod ſoli filio, aliquid quod ſoli Spiritui ſancto, de conſec. d. 3. c. vlt.

Quod Deus animæ, & corporis dicitur creator, & continuus operator 56. d. naſci.

Quod occulta opera Dei iudicio ſũt ſeruanda. 5. q. 1. ſi omnia.

Quod quando ſcriptura aliquid attribuit Deo quod eſt hominis, vel alterius creaturæ, per ſimilitudinem loquitur, non per proprietatem, 24. q. 1. odi.

Quod

Quod Deus ſpecialius dicitur pater Chriſtianorum, quam aliorum, 11.q.3.ad menſam.

DIABOLVS. Quod diabolus non fuit malus creatus: ſed in veritate & charitate, de pœn. diſt.2. citius, §. quod uero. ubi inuenies pro & contra.

quod propter ſuperbiam & præſumptionem, de ſui ſtatus excellentia cecidit, de pœnit.diſt.2.§.quod uero, fere per totum.

quod diabolus poſt caſum ſuũ conatur utilitatẽ eccleſiæ ſcindere, & humanum genus euertere, 16. q.2.uiſis.

quod ardentiores in Dei ſeruitio, & Deo familiariores magis impugnat.3.q.1.nulli.

quod ueriſimus hoſtis dicitur: quia mille modos nocendi habet, 16. q.2.uiſis.

quod ex ſubtilitate naturæ hoc perpendit de homine, quod ipſe homo non perpendit.26.q.5.nec mirum.poſt med.

quod ut melius decipiat, in angelum lucis ſe transformat, 26.q.5. nec mirum.

quod diabolus adeo debilis eſt, ut neminem poſſidere poſſit niſi ſe prius peccatorum æra vendiderit. 15.q.1.non eſt.

quod ipſe poteſtatem exercet in malis tanquam in ſuo pecore. 24.q.1. mittamus.

De hac materia require ubi agitur de Damnatis.

DIACONVS. quod diaconus Græce, Latine miniſter dicitur. 21. diſtin.cleros.

quod apoſtoli poſt aſcenſionem Domini diaconos ſibi ſtatuerunt in miniſtros.99.diſt.Dominus.

quod commendantur diaconi reſpectu præfigurationis patris, & vitæ actiuæ & contemplatiuæ quã debent exercere; 13. diſtinct. diaconi ſunt, quos.

quod diaconi ſunt tanquam oculi epiſcopi oberrantes, & circumluſtrantes.93.diſt. diaconi eccleſiæ.

quod diaconi debent aſſiſtere epiſcopo prædicanti, ne ab æmulis infeſtetur, uel uerbo Dei detrahatur.93.diſt.diaconi qui.

quod non debent præſente epiſcopo vel presbytero, niſi de eorum mandato ſacramenta conferre.93.diſt. peruenit, & c.diaconi.

quod officium diaconorum inuenitur.25.diſt.perfectis, ante med.93. diſt.diaconi eccleſiæ.

quod epiſcopus ſine diacono non debet ſolẽniter celebrare, nec calicem niſi prius porrigatur per diaconum debet auferre.93.diſt. diaconi ſunt.

quod abſurdum eſt auditu, diaconũ extolli ſuper epiſcopum & presbyterum.93.diſt.legimus.

quod diaconus in quacumque dignitate conſtitutus, excepta legatione, ſi ſe præfert, a proprio gradu cadere debet.93.diſt.cap.ult.

quod diaconi debent corporalia, & pallas lauare, de conſec.diſt.1. nemo per ignorantiam.

DIALECTICA. quod qui dialectica arte diebus & noctib. torquentur, in obſcuritate mentis gradiuntur, 37.diſt.nonne.

quod dialecticorum tendicula, ſunt quædam phantaſmata & umbræ, quæ cito reſoluuntur. 37.d. vino.

quod garrulitas ranarũ quibus percuſſa eſt Ægyptus, garrulitatem dialecticorum & ſophiſtica argumenta deſignat.37.diſt. legimus.

quod non in dialectica placuit Deo ſaluare populum ſuum, quia regnum Dei in ſimplicitate fidei eſt, non in contentione. 37.diſtin. omnem.

DIES. quod dies feſtiuandi exprimuntur. de conſec.diſt.3.§.1.

quod qui dies ſunt a iudicijs, & placitis, cuſtodiendi. 15.q.4. placita.

quod die dominico nil eſt agendum niſi Deo vacandum, de conſecra. diſt.3.ieiunia.

quod ideo dies dominicus magis eſt venerandus quia in ipſo mundus ſumpſit exordium, & per reſurrectionem Chriſti vita accepit principium.75.diſt.quod die.

quod die dominico conſecrantur epiſcopi.ibid.

quod epiſcopus die dominico non debet abeſſet ſua eccleſia. de conſec.diſt.3.epiſcopus.

quod die dominico, & in feſtis non debent flecti genua orationis cauſa, de conſecr.diſt.3. quoniã ſunt. 30.diſt.ſi quis presbyter.

quod die dominico miſſa ab omnibus uſque ad finem eſt audienda. de conſec.diſt.1.miſſas.

quod nullus epiſcopus, uel infra poſitus, die dominico cauſas audire præſumat. 15.q.4. per totum, de conſec.diſt.3.c.1.

quod die dominico nullus ſuper ſancta Dei euãgelia debet iurare. 22. q.5.decreuit.

quod die dominico non eſt ieiunandum, de conſecr. diſt.3.ieiunium. e.ieq.30. diſt. ſi quis presbyter.

quod die dominico plus ſolito homines carnis delicijs ſolent intendere, 4.diſt.denique.

quod Antichriſtus diem dominicum, & diem ſabbati faciet cuſtodiri, vtex hoc ſibi Iudæos & Chriſtianos cautius attrahat, de conſe. diſt. 3. peruen t.

quod die ſabbati abſtinendum eſt à carnibus, de cõſc. diſt.5.qua dies.

quod de Iouis non ſequamur errores Gentilium. non eſt ieiunandũ, de conſec.diſt.3.ieiunium.

DIFFINITIO. Quod diffinitum rationabiliter non debet aliquatenus violari.25.q.2.cum die.

Quod diffinitiua ſententia quæ condemnationem, vel abſolutionem non continet, pro nulla habetur. 2.q.6.ex qui.§. diffinitiua.

DILAPIDATIO. Dilapidatio quando ſit bona, & quando non, require in verbo. Liberalitas.

Quod dilapidatione rerum eccleſiaſticarum tolum ſuſpectus ſubmouetur, & uſque ad diſcuſſionem facti detrahetur. 3. q.2. ſi epiſcopus, §.quod ſi. & c.ſeq.

Quod in crimine dilapidationis ſpeciale eſt, quod ſequeſtratur poſſeſſio a poſſeſſore, antequam conuictus ſit. 3.q.2.quia.

Quod ſi epiſcopus, uel presbyter, qui res eccleſiæ, quæ ſunt pro neceſſitatibus pauperum, & pro redemptione captiuorum dilapidauerit, eſt deponendus, 12.q.2. apoſtolicos, 17.q 4.nullus rei.

DILECTIO. Quod dilectio Dei eſt perfecta quando ipſum diligimus ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus, de pœnit. diſt.2.ſi quis ſemel.§.charitas eſt.

Quod Deum diligere eſt illi copulari, animo concipere fruendæ viſionis eius affectu, peccati odium, mundi faſtidium. ibidem.

Quod ordinem dilectionis peruertunt, qui aut mundum qui contemnendus eſt diligunt, aut corpora ſua minus diligenda plus diligunt, aut proximos ſuos nõ ſicut ſeipſos, aut Deum pluſquam ſeipſos non diligunt. ibid.

Quod dilectio Dei facit peccato facile reſiſtere, bonis operib. abundare, ſæcularia blandimenta contemnere, & omnia quæ humanæ fragilitati ſunt difficilia perficere, diſt.2.§.charitas eſt.

Quod ſi Deũ toto corde diligimus, nihil erit in nobis vnde peccati deſiderijs ſeruiamus, de pœn. diſt. 2.§.charitas eſt.

Quod illi Deum plus quàm ſe diligunt, qui pro eius amore ſalutẽ ſuæ non parcunt. de pœnit.diſt.2. §.charitas eſt.

Quod homo proximum ſicut ſeipſum diligit, quando quantum poteſt laborat ut eum adducat ad Deum colendum. 23. q. 4. debet homo.

Quod tãc proximos diligimus ſicut nos, quando non propter ſperata beneficia, uel propter conſanguinitatem, ſed propter hoc tantum quod noſtræ naturæ ſunt participes diligimus. de pœnit. diſt.2. §. charitas eſt.

Quod in hoc proximos tenemur diligere, ut de corũ perditione doleamus, & ad eorum correctionẽ quotidie laboremus. 23. q.4. non poteſt, §.ſeq.

Quod non eſt ſignum veræ dilectionis ad proximum, quando dimittitur peccatum impunitum. 23.q. 4.quid crudele.

De hac materia require ubi agitur de Amore.

DIOECESIS. Quod diœceſis dicitur ubi epiſcopus uel epiſcopa-

tus

tus habetur, 16.q.1. cum pro vtilitate,& q.3.licet.

Quod quædam sunt diœceses quæ certis limitibus distinguũtur, quędam uero non.16.q.3.licet. §. hoc multipliciter.

Quod extra suam diœcesim nullus debet sacramenta alijs participare,16.q.3.licet,in fi.

Quod duæ diœceses in vnam redigi possunt auctoritate apostolica, 16. q.1.& temporis,& c.seq.

Quod quando excreuit fideliũ multitudo diœceses diuidi, & episcopi multiplicati auctoritate apostolica possunt.16.q.1.præcipimus.

Quod quædam diœceses per præscriptionem tolli possunt, quędam vero non.16.q.3.licet, §. hoc multipliciter.

DISCERE. Quod discere debet quilibet antequam doceat, 23. distin. his,16.q.1.sic vine.

Quod qui discere aut agere bona recusat, magis diaboli quàm Christi membrum esse ostenditur, 38. distin.nullus.

Quod debet esse discipulus quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit, 16. q. 1. si clericatus.

Quod discere debemus triplici de causa, aut ne ignoremus, aut negligamus,aut repudiemus, 37. dist. legimus.

Quod tales laudabiliter scientias seculares addiscunt, qui quod vtile inuenerint, ad vsum sacræ eruditionis conuertunt,37. dist. turbat.

Quod clerici sacris literis semper debent insistere,ne tunc quęrant discere,cum ex officio alios debent docere, 36. dist. qui ecclesiasticis, §.ecce.

Quod qui sacram scripturam discere contemnunt, magistri erroris existunt; quia veritatis discipuli non fuerunt,24.q.3.quid autem.

Quod discẽdum est à minoribus fine verecundia, 38.dist. nullus,24. q.3.si habes.

Quod stultus est qui in eo ut se primum existimat, bona quæ viderit discere contemnat,22. distinct. de Constantinopolitana,84.dist. peruenit.23.q.3. si habes.

De hac materia require in verbo, Studio.

DISCIPLINA. Quod disciplina virtrix est malæ vitæ,23.q.5.ad fidẽ. & c.non putes.

Quod mali ut ad bonã disciplinam perueniãt, per flagella sunt corrigẽdi.23.q.4.disciplicet,circa med. & c.vlt.

Quod filius non diligitur, qui non disciplinatur.23.q.5. non putes.

Quod qui peccantem coercet aliqua disciplina,eleemosynam facit.45. dist. & qui.

Quod hic officio hominis imitatur disciplina, videlicet episcopo regenti plebem suam, puperi regenti domum suam, diuiti regenti familiam suam, marito regenti coniugem suam, patri regenti filem suam, iudici regenti prouinciam suam, regi regenti gentem suam,23.q.4.duo.

Quod disciplina, uel misericordia multum destituitur,si vna sine altera teneatur,45.dist. disciplina.

De hac materia require in Correctione & Asperitate.

DISCIPVLVS. Quod discipulus non debet esse supra magistrum, 6. q. 1.sacerdotes.

Quod miserum est, cum fieri magistrum,qui necdum didicit esse discipulus,45.dist. prohibentur, 61. dist.miserum,16.q.1. si clericatus.

Quod 72.discipuli ab Apostolis sunt electi.21.dist.in nouo,in fi.

DISCORDIA. Quod discordia mentium tam inter fratres carnales, quàm spirituales inducit frequenter sepatationem corporis,56.dist. Ismael.

quod disciplina perditur desidia, cũ prælatus negligit conuicia, 23.q. 3.iustum.

quod diuersitas cultus plurimũ est materia discordiæ. 90. d. perlatũ.

quod qui societatẽ fraternitatis discordiæ peste commaculat, Deum qui charitas est, tanquam Iudas prodit,11.q.3.abijt.

quod ideo litigiosi ordinari prohibentur, quia tales ad concordiam non ualent prouocare, 90.dist.c.1.

quod prælatorũ interest discordantes ad concordiam reuocare, 61. dist.c.ult.90.dist. discordantes.

quod discordantiũ munera, uel oblationes nec Deus suscipit, nec a sacerdotibus sunt suscipiendæ, 90. d.oblationes. 3.q.7. in grauibus.

De hac materia habes vbi agitur de Concordia.

DISCRETIO. quod discretio est mater virtutum omnium.1.quæst.5. præsentium.

quod discretio necessaria est prælato in corrigendo,50.dist. ponderet.

Quod correctio qñque habere debet plus de asperitate q̃ de benignitate, quandoque debet esse mista cum vtroque, 45.dist. disciplina.

De hac materia require de Correctione.

quod necessaria est prædicatori in docendo,43.dist.dispensatio. §.pariter,in fi.

quod debet esse doctor discretus, ut ne tacenda, proferat,aut proferenda reticescat,43.dist. sit rector.

Item debet esse discretus, vt secundum capacitatem auditoris moderetur sermo prædicationis, 8. q. 1. oportet.

quod necessaria est discretio cõfessori in ligando, & soluendo,23.q.4. si is qui.de pœnit. dist.1. §. quem pœniteat.

Quod necessaria est discretio omnibus in uiuendo,vt scilicet virtutes eligamus,& vitia reprobemus, 49. dist.hinc etenim.

DISPENSATIO. Quod dispensatio non potest fieri cõtra ius naturale nisi forte ad maius malum vitandum,23.dist.§.1.

Quod necessitas inducit dispensationẽ,34.dist.fraternitatis,& c.lector.

Quod non debet fieri dispensatio nisi urgente magna angustia, 55. distin.priscis.

Quod non est pro regula assumendũ quod ex dispentatione specialiter est concessum, 56. dist.Cenomanen.1.q.7.& si illa.9.q.1. ordinationes.

quod pro necessitate temporum fit quandoque dispensatio contra decreta.1.q.7.requiritis, & trib. cap. seq.& cap.si illa. 31. q.4.recurrat. §.his itaque.

quod multa tolerantur ex dispensatione, quę canonis rigor condemnat.24.dist.fraternitatis.

quod sicut in procellis merces de nauibus iactantur propter maius bonum:sic dispensatio quandoque fit propter maius lucrum. 1. q. 1. dispensationes.

quod secundum diuersitatem excessus dispensatio quãdoque protrahitur, quandoque accelleratur. 15. q.8.hi qui.

quod dispensatur quãdoque ratione multitudinis, 50.dist.ut constitue retur,9.q.1.ordinationes.in fi.

quandoque ratione temporis & utilitatis.1.q.7.dispensationes.

quandoque ratione personæ, 1. q.7. didici.& c.tali.

quandoque ratione meriti, & prærogatiuæ scientiæ,1.q.7.tali.

quãdoque ratione religionis.50.dist. si quis diaconus.

quod quandoq; dispensatur ad vnũ ordinem,& non ad alios, 34. dist. lector.9.q. 1. ab excommunicatis.

quod in casuali homicidio cum clerico dispensatur,vt in suscepto ordine maneat,50.dist.clerico.

quod cum directè homicida non dispensatur ad sacerdotium,50. dist. miror.& duobus c.seq.

quod cum illo dispensatur, qui flagellando aliquando præter intentionèm ipsum occiderit, 50. dist. studeat.

quod an dispenset Papa contra Apostolum,ut in bigamia, 34. dist.lector.& vide quæ ibi notantur.

Item dispensat contra canones apostolorum cũ presbytero fornicante, ut post decennalem pœnitentiam ad pristinum redeat honorem.81.dist.presbyter.

Item solus Papa dispensat in grada consanguinitatis,& affinitatis,35. q.3.quædam.§.quod scripsi.

Item solus Papa restituit episcopos, & dispensat cum eisdem. 2. q. 6. ideo.

Item

Item ſolus Papa diſpenſat cum ſimoniaco in ſimonia ſcienter commiſſa, vel ratum habente ſiue ſit in ordine, ſiue in beneficio. 1.q.1. erga.

Item ſolus Papa diſpenſat contra canones qui præcipiunt pœnitentiam vel ſatisfactionem pro enormibus. 12.q.2.de viro.

Item ſolus Papa diſpenſat cum illo qui excommunicatus exequitur officium, vel recipit beneficium. 11.qu.3.ſi quis epiſcopus damnatur, & c.ſeq.

Item ſolus Papa diſpenſat cum illegitime natis ad beneficia, quæ ſũt cum cura. 56.d. Cœnomanen.

Quod Papa non inuenitur diſpenſaſſe cũ his qui ab hæreticis ad ſubuerſionem eccleſiæ ordinantur. 11.q.7.conuenientibus.circa fi.

Item cum eo qui ſcienter a ſimonia eo ſimoniace eſt promotus. 9.q.1. ab excommunicatis.

Item nec cum eo quin ſciẽter eſt rebaptizatus, vel reordinatus. 1.q.7. ſaluberrimum in fine. de conſec. d.4.qui b.ſ.

Item nec cum eo qui ordinatus eſt ab inuaſore ſedis alterius epiſcopatus. 9.q.1.ordinationes.

Quod diſpenſat epiſcopus cum illo pro quo ignorante parentes, vt promoueretur ad ordines, vel ad beneficium, pecuniam dederunt. 1.q.1.præſentium, & cap.quicunque.

Quod diſpenſat epiſcopus cum clerico, vel presbytero ſacrilego, vel hæretico, vel ſchiſmatico, ne deſperent, 50.diſtinct.ſi quis presbyter, & c.presbyteros, & c. vt conſtitueretur.

Item diſpenſat Epiſcopus in fornicatione clerici, furto, periurio, & alijs capitalibus criminibus, dum modo ſint occulta, quia ſi ſunt publica debet deponi. 50.diſt.de his vero.

Item diſpenſat epiſcopus in pœnitijs, quas canones ſtatuerunt. 26. quæſt. 7.pœnitentibus, & c.tempora pœnitudinis, & duobus caſeq.

Item diſpẽſat epiſcopus cum eo qui prætermiſſo ſubdiaconatu diaconus, vel presbyter efficitur, ſupplendo ordinem prætermiſſum. 52.d.ſolicitudo.

Quod varia diſpenſatio, quæ epiſcopis conceditur, coepiſcopis prohibetur. 68.diſt.quamuis, & capitu. ſeq.

Quod diſpenſat Abbas cum monacho vt extra monaſterium, tamen ſub ſua obedientia ſpecialem cellam habere poſſit. 20.q.4. monachum.

Item diſpenſat cum monacho, vt carnes comedere poſſit, de conſecra.d.5.carnem.

DIVITIÆ. Quod diuitiæ temporales ſi ſunt cum ſtudio, & affectu ſingulari, ignominioſæ ſunt. 12. q.2.gloria.

Quod dilectores diuitiarum fortes ſunt in terrenis, debiles in cęleſtibus. 47.d.

Quod diues cupidus gratius intuetur aurum quam ſolem. 47.d.ſicut hi.

Quod iniuſte poſſidet diuitias qui ipſis male vtitur. 14.qu.4.quid dicam.

quod nihil facit diuitias ſic contemni, ſicut recordatio pauperis finis, & principij. 48.d.ſicut hi.

Quod fideli homini totus mundus eſt diuitiarum, infideli autem nec obolus. 14.q.4.quid dicam.

quod diuites niſi rebus temporalibus, ſi abundant iuſtitia, & operibus bonis nõ ſunt adijciendi. 30. diſtinct.hæc autem ſcripſimus.in fine.

quod diuitiæ eccleſiarum ſunt bona pauperum, & redemptio captiuorum. 12.q.11.aurum.

DIVINATIO. Quod diuinatio numquam in bonam partem accipitur 1.qu.1.numquam.

quod diuinatio a Perſis eſt inuenta. 26.q.4.igitur.circa fi.

quod ſecundum quoſdam quatuor ſunt genera diuinationis, videlicet ex terra, aqua, igne, aere. 26. q.4.c.igitur.

quod diuini dicuntur qui ex coniectura mentis ſuæ incerta, futurorum quaſi vera prænunciant. 37. d.vino.

quod multi modi ſunt, & multa genera per quæ diuinatores futura inueſtigant, quæ ponuntur. 11.q. 4.igitur.per totum, & quæſt.3.nec mirum.

quod dominus per diuinatores illudi hominibus permittit, vt probẽtur boni vtrum in Dei dilectione ſint firmi. 26.q.5.nec.in fi.

quod diuinatores propter deteſtationem criminis in accuſatione non admittuntur. 11.qu.8.quiſquis.

Item ſunt excõicandi. 26.q.1.§.1.

Item ſi clerici fuerint, & ſe corrigere noluerint ſunt deponendi, 26. q.5.ſi quis epiſcopus.

De hac materia habes vbi agitur de Incarnatione.

DIVORTIVM. Quod diuortium proprie dicatur inter carnaliter commiſcentes, vel commiſcerii appetentes, vnde inter Mariam, & Ioſeph non dicitur diuortium quando Ioanni fuit commendata. 7.quæſt.11.quod autem.§.Item ſi coniuges.

quod quos Deus coniunxit, homo non debet ſeparare, ſubaudi violenter, vel hac ratione. 33.qu.4 quos Deus.

quod frigiditas viri vere probata cauſat diuortium. 1.qu.4.conſuluiſti, §.hoc autem. 27. qu.11.quod autem. 13.q.1.§.1.

quod affinitas poſt contractum matrimonium ſuperueniens non accuſat diuortium. 27. qu.11. quod autem, §.proxi.

quod conuerſus ad fidem poteſt diuortiari ab vxore non conuerſa, quæ ipſum retitur a fide Chriſti deducere. 28.qu.1.idolatria, & ca. ſeq.

quod fornicatio carnalis, & ſpiritualis cauſet diuortium. 28.q.1. idolatria, & c.ſeq.

quod machinatio in mortem cum effectu propter cõtrahendum matrimonium cauſat diuortium. 32. q.1.ſi qua & §.ſeq.

quod diuortium non debet fieri pro quacumque infirmitate, vel deformitate, vel ſenio, vel ſterilitate. 32.q.5.ſi vxorem, & q.7.tantum.

quod cauſa conſanguinitatis non licet quem dimittere vxorem niſi prius conſanguinitas eorum coram epiſcopo approbata fuerit. 35.q.6.multorum.

quod adulter vel adultera ab adultero diuortiari non pt. 32.qu.6.§.1.

quod extraordinaria pollutio naturaliter facta et frequentius iterata non inducit diuortium ſine iudicio. 35.q.3. extraordinaria.

quod diuortium ſine iudicio, & ſine conſenſu epiſcopi non debet fieri. 27.q.2.ſi vir. 33.q.2. ſæcularis. 35. q.6.multorum.

quod vxor ſine iudicio eccleſiæ dimiſſa, primo reſtituenda eſt antequam de diuortio agatur. 33.q.2. hiſtoria, & c.ſeq.

quod vir, & mulier quantum ad cauſas diuortij æqualiter iudicantur. 32.q.5.Chriſtiana.

quod ſi poſt diuortium propter fragilitatẽ vir aliam cognouerit propter doli præſumptionem compellendus eſt redire ad primam. 33. q.2.quod autem.in fi.

De hac materia habes vbi agitur de Matrimonio infra.

DOMINIVM. Quod dominium aet trãsfertur ratione ordinis, videlicet ſi quis ſeruus alterius in presbyterum ordinatur. 54.d.frequẽs.

Item ratione conſecrationis, vt ſi res conſecrata ab aliquo repetitur. nõ ipſa redditur, ſed compẽſatur. 14. q.6.comperimus.

Item propter religionem, cum ſcilicet per religionis ingreſſum contigerit vacare beneficium. 17. qu.2. Conſaldus.

Item ratione Chriſtianitatis, vt ſcilicet cum ſeruus Iudæi, vel pagani Chriſtianus efficitur. 54.d. fraternitatem.

Item ratione dignitatis, ſicut ſedes Conſtantinopolitana, licet poſterior ſit quam Alexandrina, tamen prior numero debet poni. 22.d.renouans.

Item auctoritate ſuperioris, ſicut qñ iubente Domino Iudæi theſauros Ægyptiorum deportauerunt. 14. q.5.dixit Dominus.

DONVM. De dono require vbi agitur de dato.

DV-

Digitized by Google

DVBIVM. quod dubium de ordinatore an fuerit episcopus, an non, facit ordinatos reordinari. 68.d.presbyteri.

quod in re dubia auctoritas ecclesiæ est requirenda. 11.d.palæm.

quod in rebus dubijs absolute non debet ferri sententia. 33. dist. habuisse.

quod quando emergit dubitatio in persona, in facto, & in iure, tunc nullo modo procedendum est in sententia.30.q.5.iudicantem,& §. seq.

Cum emergit in persona tantum, vbi certum est ius & factum,tunc certa datur senten.5.q.1. quidam.

Cum in facto emergit dubitatio,vbi certum est ius & persona,tunc nō potest certa ferri sententia. 5.q.1. quidam.

Cum in iure emergit dubitatio vbi certum est factum,& persona,tūc consulenda est sacra scriptura, & seniores prouinciæ, & Papa.20.d. de quibus. 24.q.4.quoties.

quod qui dubitat se baptizatum,debet baptizari. de consecr. d.4.parvulos, & c.seq.placuit.

quod si dubium est de consecratione ecclesiæ,vel altaris,debent consecrari. de consec.d 1.ecclesiæ.

DVPLICITAS. Quod duplex monasterium pro monachis, & monialibus fieri in vno prohibetur.18.q.2.diffinimus.

quod monachus duplex officium suæ professioni contrarium, non debet exercere. 16.q.1.nemo,& c. de præsentium, & c.presbyteros.

quod nemo potest esse accusator, & testis.4.q.4.nullus.

quod nullus clericus ad duas ecclesias intitulari debet. 21.q.1.c.1.2. & 3.& 16.qu.7.per laicos.in fi.

quod nulla ecclesia parochialis duos pastores debet habere.21.qu.11.sicut.

quod qui bene præsunt, duplici honore honorandi sunt. 95.distinct. ecce.

quod ille duplex cor non habet, qui propter varium euentum verba sua mutat.22.q.2. ne quis in fi.

quod duplex tribulatio non consurget super illos qui inter flagella egerunt pœnitentiam. de pœ.d.3. hac auctoritate. 23.q.5.quid ergo. post medium.

De duplicitate habes vbi agitur de simulatione, & hypocrisi.

DVRITIA. Quod duritia obstinationis est, quando quis bonitatem Dei contemnens vsq; ad mortem in peccatis perdurat. 93. dist. diaconi sunt.in fine.

quod duro collo stamus si spreta longa Dei pietate in peccatis vsq; ad mortem perduramus. 93.d.diaconi sunt in fi.

De dura vegnire in asperitate, in austeritate, & correctione.

EBRIETAS. Quod ebrietas in principio generis humani ante diluuium ignorabatur. 35. d. sexto die.

quod ebrietas a Noe inuenta est,qui primus vineam plantauit.35.dist. sexto die.

quod ebrietas est fomes, & nutrix omnium vitiorum. 35. dist. ante omnia & 15. q.1.sane.

quod Loth quem Sodoma nō vicit, vina vicerunt.35.d.§.1.

quod ebrietas suadet ad iurgia, & maledicta. sicut patet in Noe qui obiurgando filium eum maledixit.35.d.sexto die.

quod tumultuosa est ebrietas. 35.d. luxuriosa.

quod vbi ebrietas, ibi libido & furor.35.d.venter.

quod ebrietas obcęcat conscientiam, & sepelit rationem.15.quæstio.1. sane.

quod propriū est ebrietatis femora denudare, & ad luxuriam incitare.35.d.sexto die.

quod ebrietas pronum facit ad promittendum,post tristem ad exsoluendum. Exemplum de Herode, & Ioanne Baptista.22.qu.2.vnusquisque.

quod ebrietas excusat culpam a toto,sed non a toto.15.qu.1.sane, & c.inebriarunt.

quod ebrietas assuefacta est mortale peccatum. 35.d.vnum.§.crimis appellatio alias.35.dist.episcopus.

quod cum ebriosis,non solum cibus non est sumendus, sed etiam sunt vitandi.11.q.3.ad mensam.

quod clerici quorum sensus vigere debet, maxime ab ebrietate debēt abstinere.35.d.§.1.& c.seq.

quod episcopus.aut presbyter ebriosus deponitur, inferiores clerici, corona priuantur.35.d.episcopus.

ECCLESIA. Quod ecclesia catholica dicitur fidelium multitudo fide, & charitate vnita. 93.d.legimus circa med.1.q.1. multæ.in fi. 24.q.1.loquitur.

quod omnes episcopi, & omnes fideles sunt vna ecclesia. 93. d.legimus in fi.

quod ipsa non solum ratione virginitatis, sed etiam ratione omnium fidelium tota virgo dicitur. 27.q. 1.nuptiarum ante fi.

quod sponsa Christi dicitur pudica, & incorrupta, quæ adulterari non potest.24.q 1.loquitur in fi.& ca. omnibus.

quod ipsa habet veraciter dominica sacramenta.1.q.1.ex catholica.24. q.1.quia ex sola.

quod extra eam salus non habetur. 24.q.1.datemus, & ca.quicunq; & c. quia ea.

quod sicut præcisus ramus ab arbore non viuit,ita præcisi ab ecclesia. 23.quæstio.4. ipsa pietas. Norent hoc membra arida per excommunicationem in contumacia obstinata.

quod ritus ipsius a scripturis, & a traditione apostolica,& a consuetudine sancta pullularuerunt. 11. d.ecclesiasticarum,& capi.catholica.

quod status eius alter fuit tempore apostolorum, & martyrum.alter modo.12.q.1.futuram.23.q.4.nō inuenitur. post prin.

quod ipsa malos quibus ius iuxta. est, tamquam zizania in medio tritici æquanimiter tolerat. 12.q. 1.exemplum.23.qu.4.quamus & c.seq. & c.quidam.de consec.d.4. est vnitas

quod ipsa propter malorum opera, quæ sunt in ipsa spelunca latronum dicitur. 16.q.7.& hoc circa. med.

quod licite possidet facultates temporales, quas non reputat proprias, sed communes. 12.quæst.1. exemplum & c.seq.& c.habebat.

quod quandoque soluit sæculari potestati tributa.23.q.8.conuenior. & c.tributum.

quod ad principes spectat singulares schismaticos ecclesiæ comprimere. 23.q.5.non vos.

quod ecclesia Romana mater est & caput omnium ecclesiarum. 12.d. c.1.& seq.3.q.6.dudum.

quod ipsa est prima sedes non habens maculam,neque rugam.21. d.quamuis.

quod ipsa tamquam magistra est in omnibus sequenda. 11.d. quis.in fi. 12.d.cap.1. & seq.22. dist.omnes.

quod ipsa est in speculum omnibus 19.d.enimvero.

quod qui derogando ei cōtra ipsam loquitur hæreticus reputatur.22. d.omnes. Notēt hoc peruersi qui continuo sacrilego ore ecclesiam lacerant.

quod ipsa habet plenitudinem potestatis: aliæ ecclesiæ vocatæ sunt per ipsam in partem solicitudinis.3.q.6.multum.

quod ipsa a tramite apostolicæ traditionis numquam errauit. 24.q. 1.a recta. c.in sede.c. hæc est.& c. cum beatissimus.

quod custodit statuta conciliorum quæ ipsa confirmauit. 25.qu.1.de consecra.d.basilicas.

quod ipsa statuta conciliorum secundum euentum temporum, vel in toto,vel in parte mutat.25.q.vlt. c.postea. §.his ita.

quod sententias quandoque reuocat, quandoq; in melius commutat,35.quæst 9.sententiam, & ca. seq.

quod ad Romanam ecclesiam omnibus sine exceptione licet appellare, & ab ea nemini appellare permittitur.2.qu 6.ad Romanam,& tribus.c seq.9.q.3.cuncta.

quod ipsa valet omnes iudicare, & de ea iudicare nulli permittitur. 9.q.3.episcopo. §.sola.17.q.4.nemini.

Quod in dubijs, & arduis ad ipsam est

ctl'reuerendum.21.d. palam. 22. dist.preceptis.

Quod qui in ecclesia Romana sacrũ ordinem acceperit,ad seruiendum remanebit.21.q.1.filium.

De hac materia require vbi agitur de Papa, & vbi agitur de Apostolica sede.

Quod ecclesia materialis non debet construi sine consensu episcopi. 16.q.1.quicunque,& qu. 5. lator. 18.q.2.quidam.de consecr. dist.1. nemo.

quod propter nullius somnia construendæ sunt ecclesiæ vel altaria. de cons.d.1.placuit.

quod propter nouarum ecclesiarum constructionem priores ecclesiæ non debent decimas amittere. 36. q.1.quicunque.

quod secundum exigentiam populi episcopus de ecclesiarum pluralitate, & quantitate debet prouidere.de consec.distinc.1.omnes basilicæ.

quod ecclesia maior debet habere 40.passus in circuitu,minor,30.17. q.4.sicut antiquitus.

quod consecrari debent a diœcesano, & non nisi prius dotentur.16. q.7. pia,& duob.c.seq.

quod pro consecratione ecclesiæ episcopus nil debet exquirere, 1.q.2. placuit.

De consecratione plura inuenies in titulo consecrationis.

Quod in ecclesiis nil incongruũ vel inhonestum agi debet.47. d. nulli.& duob.c.seq.16.q.7.& hoc diximus.

quod ecclesiæ debent seruari mundæ,adeo vt respondeant, 86. dist. pulchra.

quod ecclesiæ non debent transferri nisi tribus de causis,videlicet ratione necessitatis, difficultatis, & granaminis,de consec. distinct.1. tribus.

quod non debent a laicis incastellari,10.q.1. sanctorum.

quod debent ecclesiæ ab episcopis annuis vicibus visitari,& indigentes reparatione,ipsius solicitudine debent reparari,10.q.1. decreuimus, & duob.c.seq.

quod ecclesia materialis tunc honoratur quando confugientibus ad ipsam immunitas obseruatur. 17. q.4.cum.

quod reus ad ecclesiam confugiens nõ restituitur nisi de securitate vitæ & membrorum recepta cautione,17.q.4.reũ,22.q.5.reos,36.q.1. de raptoribus.

quod seruus ad ecclesiam confugiẽs redditur cum cautione,17.q.4. metuentes,& c. id constituimus.

quod præter publicum latronem nullus trahi debet de ecclesia, 17.q.4. sicut.

quod ille etiam frustra implorat ecclesiæ auxilium, qui in ipsam deliquit.17.q.4. ad episcopos.

quod confugienti ad ecclesias licet exire ad 30.passus ad requisita natura,17.q.4. diffinuit.

quod violatores ecclesiasticæ immunitatis puniuntur excommunicatione,& pœna pecuniaria,17.q.4. sicut antiquitus,& quinque c.seq. & c.nullus,cum plurib. seq.

quod mulier eadem hora qua genuit & qua hora patitur menstrua ecclesiam intrare non est prohibenda,5.d.cum enixa. §. nã si mulier, & c.ad eius vero.

quod ecclesia materialis ad exẽplar triumphalis ecclesiæ decorat officiorum ac ministrorũ sibi subseruientium diuersitate.89. d.ad hoc & c.singula.

De diuersitate ministrorum ecclesiæ ac officiorum eorum, 25.dist.perlectis.

quod quicunque de ministris ecclesiæ,siue sit episcopus, siue alter, p laicum intrat ecclesiam:tanquam sacrilegus debet deponi, 16.q.7.si quis deinceps,& 12.c.seq.

quod vna ecclesia non debet habere duos pastores,7.q.1. in apib.16.q. 7.si plures.

quod vbi duo rectores sunt in vna ecclesia,non est sponsa, sed scortũ. 21.q.2.sicut.

quod duo patroni vnius ecclesiæ cõpellendi sunt ad vnum presbyterum habendum,16.quæst.7.si plures.

quod vno rectore ecclesiæ viuente alter non substituitur.7.q.1.in apibus.§.seq.

quod sicut inter virum,& mulierem est inseparabile matrimonium: sic est spirituale inter ecclesiam & ipsius rectorem.7. q.1. sicut alterius.

quod qui beneficiatus est in ecclesia, tenetur officiare eam, 10. quæst.3. vnio.

quod nullus debet esse prebendatus in duabus ecclesiis nisi ex dispensatione,70.d.sanctorum, 10. q. 3. vaio,in fi. 21. q.1.c.1.

quod incongruum est quod cum officium vnum pro sui magnitudine diligenter quis nõ potest explere, ad duo videatur idoneus, 16. q.1. presbyteros.

quod nullus presbyter debet habere duas ecclesias, 16. quæstio. 7. per laicos.

quod cadit a priori ecclesia qui se de altera intromisit,21.quæst.2. placuit.

quod vnus potest habere plures ecclesias, vnam intitulatam, & aliã commendatam,21.quæstio.1. qui plures.

quod quis potest habere duas ex priuilegio.16.q.1.& temporis, 21.q. 1.relatio clericorum.

Item possunt habere duas propter multitudinẽ ecclesiarum, & paucitatem clericorum,21.q.1.c.1.in fi. 55.d.priscis.

Itẽ possunt haberi duæ propter paucitatem parochianorum, vt si pauciores essent quam decẽ homines, 10.q.3.vnio.

quod in parochiali ecclesia inuestiri debet presbyter per episcopum. 16.q.2.sane in fi. & q. 7. si plures. §. vt ergo.

quod pastor non est qui sine consensu episcopi gubernat ecclesiam.16. q.7. nullus omnino, & cap. laicis. & c.seq.

quod sacerdos non potest dimittere ecclesiam sibi commissam sine consensu episcopi,71.distinct. clericos.

quod ecclesiæ conductitiis presbyteris sub anno censu, sunt committendæ.21.q.2. præcipimus.

quod præsumitur ecclesia ecclesiæ subiecta, si soluat ei cathedraticũ. 10.q.3.illud magnitudinem.

Item si in eius territorio est sita. 16. q.7.omnes basilicæ.

Item si decimam vel quartam de eadem percipit,10. quæst. 3. prisci. & c.seq.

Item si ab eo pro officio conuiuium accipit,10.quæst.3.illud magnitudinem.

Item si eius infantes baptizauerit. 10.q.3.relatum.

Item si aliquando sententia lata ab ea in aliquem illius ecclesiæ seruum fuerit.9.q.3.c.1.

Item si mortuos eius sepeliuerit. 23. q.5.placuit.

DE REBVS ECCLESIÆ.

Quod ecclesiæ vestimenta sacrata & vasa vetustate consumpta debẽt exuri, & pulueres in baptisterio, vel alio loco vbi pedibus nõ possint conculcari sunt ponendi, de cons.d.1.altaris.

quod ligna ecclesiæ non vsibus laicorum, sed religiosorum possunt adaptari, vel exuri, de consec. d.1. ligna.

quod vestes sacræ & vasa nec p mortuis, neque vsus secularibus sunt commodandæ, de consecr. dist. 1. nemo per ignorantiam,& duobus cap.seq.

quos uestes sacræ, & vasa nec contingi, nec lauari debent per laicos, sed per clericos, & in specialibus vasis, de consecr. distin. 1. nemo per ignorantiam,& c.seq.4.d. olis presbyter.

quod sicut anima sine corpore nõ viuit corporaliter,sic & ecclesia sine temporalibus in nullo proficit. 12. q.3.ũ quis.

Quod res ecclesiæ diligenter sunt seruandæ, & per episcopos inter pauperes clericos sunt dispensandæ, 10. quæst. 1. quæcunque. & quæst. 2. cap. 1. 12. quæstio. 1. expedit. usque in finem quæstionis & quæstione 2. placuit.

quod pro earum conseruatione œconomus est habendus,89. distinct. quia.& cap.seq.12. quæstio.2. nobis.

Quod sunt expendẽdæ pro indigentia

lia pauperum,& redemptione captiuorum,12. q.2. res, & quatuor c.seq.12. q 4. episcopus.

quod res ecclesiæ sunt per episcopũ in quatuor vel tres partes diuidendæ. ita vt vna pars sit pro fabrica ecclesiæ. secunda pars episcopi, tertia clericorum obsequentium ecclesiæ. quarta pro pauperibus & peregrinis debet obseruari, 12. q.2.vobis,& cap. concesso,& quatuor cap.seq.16.q. 1. constitutum, cap.ad hoc.

quod cauetur ecclesiæ quantum ad res in episcoporum promotione. 28.d.de Syracusana.

Item in clericorum, & religiosorum prouisione.12.quæst.2. statuimus. & duobus c.seq cap.sæpe. & duobus c.sequen. 16. quæst. 1. possessiones.

Item in nouarum ecclesiarum constructione,16.q.1.si quis laicus.& duob.c.seq.

quod non debent res ecclesiæ illicite alienari,12.quæstio.2. nulli licet. & capit.diaconi, & duobus cap.seq.

quod episcopo de rebus ecclesiæ prædialibus sine consensu clericorum non licet vendere, 12. quæstio. 2. placuit.

quod episcopus de censibus ecclesiæ quinquagesimam in monasteriorum constructione, & aliarum ecclesiarum regularium centesimam,potest dare 12.quæstio.2.bonæ rei.

quod res minores potest per se episcopus alienare,12.quæstio.2. terrulas.

quod episcopus res ecclesiæ illicite suis propinquis, non debet committere.89.dist.dicentes. 10. q.2. episcopus.

quod nec laicis nec sæcularibus sunt committendæ personis,89. distin. iudicatum.

quod nõ licet abbatibus, & aliis personis sine consensu episcopi res ecclesiæ alienare, 18. quæstio. 2. abbatibus.

quod res ecclesiæ non vi manuum, sed iudicio sunt repetendæ, 16. q. 6.consuetudo.

quod res ecclesiæ alienatæ male,ipso iure sunt reuocatæ,12. q.2. monemus.c.quisquis,&c.vobis.

Item debent restitui,12. q.2. Augustino.& duobus c.seq.c.in legibus & c.seq.& c.statuimus,& quatuor c.seq.

quod contractus indebiti,& scripturæ factæ de rebus ecclesiæ rescinduntur,12.q.2. apostolicos, 15. q. 6.auctoritatem,16.quæst.1.si quis laicus.

quod prælatus alienans res ecclesiæ indebite, tamquam dilapidator deponitur,10.quæstio.1.apostolicos, cap.monemus,& quatuor c. seq.

quod minores prælati excommunicantur,2.quæstio.2. statuimus. & c.seq.

Quod inuasor ecclesiæ vel defraudator, a Christo iudice homicida iudicabitur, 12. quæstio. 2. qui Christi.

Item sacrilegus iudicatur,12.q.2.nulli liceat, & c. indigne.

quod septena pœnitentia puniuntur qui res ecclesiæ diripiunt, 16.q.1. similiter.

De hac materia habes vbi agitur supra de alienatione.

EDICTVM. Quod edictum est quod vt teneatur Rex vel Imperator edicit.2.d.constitutio.

ELEEMOSYNA. Quod eleemosynæ tria sunt genera, videlicet dare egenti, dimittere lædenti, & corrigere delinquentem, 45. distin. & c.seq.

quod eleemosynæ datio,quæ in pauperes exercetur,beatificatur, 42.d. parsimoniam.

Quod Deus in eleemosyna plus pensat animum benignum, quam datum,14.dist.quiescamus.in fi. 45. dist.dux.3. quæst.7. in genuib. de pœn.dist.5.§.dolendum. post medium.

quod facta eleemosyna ex fide, causa,loco & tempore commendatur. 86.d.non satis.

quod eleemosyna habet promissionẽ præsentis vitæ & futuræ.42. dist.§. 1.33.q.5.secundum, in fi.

quod plerumque ex Dei ira, mundus, fame, & penuria premitur, quia pauperibus eleemosyna subtrahitur,16.q.1. reuertimini.circa medium.

quod Deo non placet eleemosyna cũ scelere missa,15.q.3.scriptum.

quod nemo de eleemosyna facienda excusatur.36.d.in singulis.

quod prælatis non prodest lectio, & oratio nisi adsit eleemosynæ largitio.86 d.fratrem.

quod diuites ieiunia quæ non possunt seruare, eleemosynis debent recompensare,41.distin. non cogãtur.

quod qui sua timide conseruando eleemosynam procrastinat; aliena numquam fideliter sparget.12.q. 2.gloria episcopi. §. Socrates.

quod eleemosyna non debet fieri de male acquisitis. 1.q.1. non est putanda.14.q.5.per totum.

quod de turpi lucro,cuius non comperit repentio, potest fieri eleemosyna.14.quæstio.5. qui habetis, & c.seq.

quod eleemosyna consanguineis, & propinquis citius est danda quam aliis.tamen cum prudentia.86.distinct.fratrem.§.in ipsa, & cap. in singulis.

quod in necessitate primum est danda iniustis,demum peccatoribus.b. nõ quia peccatores,sed quia homines, 36.d.fratrem.§.in ipsa.

Quod qui fame morientem pascere potuit, & noluit ipsum occidit. 86.d.pasce.

Quod qui negat eleemosynam fugientibus,& necessitatem patientibus. ipsum Christum,qui est misericordia negant.7.q. 1. omnis qui.

Quod minus peccatum est auferri habenti, quam denegare indigenti. 47.dist.licut 2.

quod non sunt examinandi petentes eleemosynam vel hospitium. 42. dist.quicunque.

Quod pauperibus vel peregrinis dare delicatam eleemosynam vel superfluam peccatum est.23.d.vnum. §. alias,86.d.pulchra. circa med. 41. d.non cogantur.

Quod nõ vni omnia, sed diuersis secundum exigentiam personarũ distribuenda est eleemosyna.86.dist. fratrem,& c. dominus.

Quod malo homini iuris eleemosyna subtrahitur, si de cibo securus iustitiam negligit, 5. q.5. non omnis.

quod eleemosyna vtiliter datur pro defunctis, 13. q.2. non existimemus,& c.animæ,& c.tempus, 24. q.2.sane quod 26.q.7. ab infirmis. de pœnit.distinct.6.§.1. ante medium.

ELECTIO. Quod electio spectat ad collegium,etiam si duo vel tres fuerint in congregatione.63.d.Hadrianus,& c.nosse, & c.non licet. §.his 19.q.7.c.vlt.18.q.2.abbatem, & duob.c.seq.

Quod electio ab hæreticis facta non valet.9.q.1. nos.

Quod electio nõ debet fieri nisi post tertium diem sepulturæ, siue Papæ,siue alterius prælati defuncti. 79.d.nullus Pontifice.

Quod electio clandestina omnino reprobatur.79.dist.si quis.

quod electio potius debet fieri de gremio quam de extraneis, 61.distinct.nec meritis, & quatuor cap. seq.18.q.2. abbatem monasterio, & c.seq.& c.abbas.

Quod si de gremio non potest eligi, tunc primum de eiusdem ciuitatis clericis, & tamdẽ de totius diœcesis electio debet fieri,61.d.nullus, & 63.d. sacrorum.

Quod electio prælati ex certa causa potest fieri extra cathedram ecclesiam vel ciuitatem,23.dist.in nomine,63.d.quanto.79.dist. si quis pecunia.

Quod in electionibus consideranda est maior dignitas vel gravitas personarum,& bonus zelus.19. d. in canonicis.

Quod in electione habendus est consensus electi.7. q.1. sicut alterius.

Quod nullus propriam vtilitatẽ, sed communem debet prospicere.8.q. 2.dilectissimi.

Quod in electione non debent intervenire munera vel patrocinia laicorum.8.q.2. illud.

Quod electioni prælati non debent se ingerere principes, vel quicunque laici.61.d.c.nullus.

Quod electio prælati debet fieri cum concilio religiosorum ibidem assi-

den-

dentium 83.distin. sacrorum, §. ex his, & capit.abeuntibus. 79.dist.§. 1.& c.seq.

Quod cum in duos diuiditur æqualiter electio, melior, & vtilior est præponendus 63. dist. si forte.

Quod electio post publicationem ab eligentibus non potest nisi per superiorem mutari 61. distinct.episcopus.7.quæst.1.qualiter.in fine. 8.quæst.3.talia.

Quod electio non vitiatur si ignoranteelecto pecunia datur. 1. q.6. §.vlt.

Quod non est confirmanda antequã diligenter discutiatur electi conditio 61. distin. miramur 85. dist. archidiaconum Florentinum.1.q. 6.ego.83.dist.omnes.

Quod electio ex elatione auide non est suscipienda, nec ex desidia respuenda. 16.q.1. vos autem.

Quod electione celebrata consensus principis est requirendus. 63.dist. Reatina.

Quod in electione prælatorum vocatur populus non ad eligendũ, sed ad consentiendum.63.dist.nosse.

Quod electionem Papæ licet dominus sacerdotibus contulerit, sibi tamen eam specialiter reseruauit. 79.dist.c.vlt.

Quod olim electiones Romanorum Pontificum propter schismaticorum, hæreticorũ dissensiones fuerunt Imperatoribus ab ecclesia traditæ.79.distinct.vota,§.principibus.

Quod Hadrianus Papa, & Leo cum concilio, tradiderunt Carolo Imperatori potestatem eligendi summum Pontificem, & inuestituras eporum faciẽdi 63.dist.Hadrianus.

Item Leo Papa octauus propter insolentiam Romanorum quã exercebant circa electionem Papæ. Ottoni primo Imperatori confirmauit, & suis successoribus electionem Papæ, & inuestituras episcoporum 63 distinct.in synodo,& c. cum longe.§.electiones.

Quod tunc electus in Romanum Pontificem non consecrabatur nisi primum decretum Imperatori præsentaretur, & consensus haberetur 63.dist. Agatho.& sex c.seq.

Quod Ludouicus Imperator, & primus Henricus, & primus Otto renunciauerũt priuilegio super promissione Papæ, volentes,ut canonice eligeretur à Romanis. 73. dist. in sacrorum.§ ex his.

Quod qualiter,& a quibus debet fieri electio Papæ,habetur 23.dist. in nomine 79. per totum 7.quæst. 1.factus.

Quod nemo est eligendus in Papam pecunia aut gratia humana, aut militari tumultu.79.distin.si quis pecunia.

Quod electus canonice in Papam ante consecrationem habet plenitudinem potestatis 23.dist.in nomine post medium 79. distin. si quis pecunia.

Quod ille qui non canonice electus gerit se pro Papa.non apostolicus, sed apostaticus dicitur 79.distin.si quis apostolicæ, & c.si duo.§. hoc autem.& c.seq.

Quod Cardinalibus & alijs clericis, & etiam laicis conceditur apostaticum Papam anathematizare 79. dist.si quis pecunia.

Quod in electione metropolitani oẽs prouinciales episcopi debent interesse 63.dist. Metropolitano.

Quod nemo in prælatum seipsum eligere potest 24.q.1.didicimus.8. q.1.in scripturis c.si ergo.

Quod in prælatum eligi debet magis idoneus, non consanguineus, vel amicus.8. quæst.1.Moses.& tribus cap.seq.

Quod si ad sæcularia officia sumendi diligenter examinantur, multo fortius examinentur, qui ad prælaturas assumuntur.59. distin. si officia.

Quod propter malitiam temporis, aut tumultum popularem indignus non est eligendus 81. distin. miramur.

Quod eligendus in episcopum longa probatione debet vitam suam notificare. 61.dist. in sacerdotibus.8. q.1.oportet.

Quod in prælatum non debet eligi aliquis criminosus. 25.distin. primum.6.q.1.c.1.

Item nec ille qui de incontinentia notatus est 28.distin.prius quam, & c.de Syracusanæ.

Item nec ille, cuius vxor & filij adhuc sunt super terram.61.distinct. Carinensis.

Item nimium simplex vel vsurarius. 46 dist.de Petro.

Item nec ille qui non est in sacris. 60.dist.c.vlt.61.dist.§.1.

Quod antiquitus subdiaconus (quia tunc non reputabatur sacer ordo) non eligebatur in episcopum nisi necessitate cogente. 28.dist.de Syracusanæ.§.ecce.40.distin.c.vlt.& vide ibi notata.

Quod nouus in religione non statim debet eligi in prælatum 16.quæst. 1.si clericatus. 19.quæst.3.monasterij.

Quod videtur quòd exemplo Petri eligendus potius est in prælatum, qui post casum pœnituit, quam qui nunquam cecidit, quia talis per casum suum aliorum infirmitatibus compati nouit. 50. distin. considerandum.& c.seq.

Quod laici in prælates non possunt eligi,nec eligendos sunt præficiendi. 61.dist. statuimus §.his omnibus.19.q.3.monasterijs.

Quod electus in episcopum persuã Metropolitanum præsentibus suffraganeis episcopis debet ordinari 24.dist.episcopi.

Quod electus in episcopum intra tres menses debet consecrari 75. dist.quoniam quidam 63.distinct. obeuntibus 50. dist. post quam.

Quod metropolitanus debet illi ecclesiæ prouidere cuius electus intra quinque menses negligit consecrari 100.distin. quoniam quidam.in fine.

Quod clericus infamatus antequam consecretur debet se expurgare. 23.dist. illud.

Quod electus per consensum sponsæ ecclesiæ efficitur.7. q. 1. sicut alterius.

Quod electus cessatur propter anxietiam, & psalmorum imperitiam 83.d.8.archid Floren.

Quod electus qui teste prole longam continentiam commendatur non habere, cessatur 28. distinct. primo q am.

Quod si post electionem quis iuret seruare statuta ecclesiæ & alia, non est simoniacus. 8. quæstio.5. per totum.

Quod differens consecrare electum, compelli debet per superiorem.9. q 3.nunc vero 8.q.1.Arialdus.

Quod vbi bona mista sunt malis, nasso discretionis virtutis debemus eligere,vitia reprobare.49. distin. hic etiam.§.parua.

Quod inter duo mala id debemus eligere,quo minori nexu nosciuntur obligare 13.distinct.duo, & c.neruus.22. q.4.si aliquid & c. seq.

Quod si ut homo necessitate compulsus ibi se præcipitat vbi breuior murus ingeritur; sic inter inenarrabilia peccata minora semper eligebantur.13.distinct.nemini. ante fin.

Quod inter duo bona maius bono mediocri bono est præferendum: de cons.dist.3.non mediocriter.

EMPHYTEVSIS Quod emphyteusis.quæ in Græco dicitur locatio,in rebus ecclesiæ in casu primitus.10.q 2.casellas.§. hoc ius.

Quod vbi absolute periculum de rebus ecclesiæ timetur, prohibetur. 12.q.2.apostolicos.

De hac materia habes vbi agitur de Precarys.

DE STATV EPISCOPI. Quod episcopus,sicut dicit Augustinus. nomen est operis,nõ honoris.8.q.1. qui episcopatum.

Quod episcopus qui Græce dr superintendens, debet illis superintendere. quibus præficitur.8.q.1. qui episcopatum 21.dist.cleros.

Quod ordo episcopalis quadripartitur: videlicet in patriarchas archiepiscopos.metropolitanos, & episcopos 21.dist. cleros.

Quod episcopi in loco apostolorum surrexerunt, & tenent vices eorũ. 21.dist.in nouo.35. dist. ecclesiæ. 78 dist.quorum vices.

Quod episcopi non sunt qui minus quam a tribus sunt consecrati.69. dist.chorepiscopi. § quod autem.

Quod viuenti episcopo alter nõ substituitur temerarie; & si substituitur,ab omni ministerio ecclesiastico deliniuitur.8. quæst.1. in primis

poſt med.3.q 6.accuſatus, & cap. ſeq.& c.duda.7.q.1.actus,& pluribus cap. ſeq.

Quod intruſus per laicam poteſtatem a principalibus epiſcopus non eſt recipiendus.63.diſtin. ſi per ordinationem.

Quod inconſulto Romano pontifice nemo poteſt epiſcopum deponere.3.q.6.accuſatus. & c.ſeq.

Quod nulli epiſcopo licet ſine conſenſu Romani Pontificis ſuam eccleſiam relinquere, vel ad aliam tranſire.7.quæſt.1. non oportet,& multis.c.ſeq.vſque ad finem quæſtionis.

Quod exigente vtilitate, vel neceſſitate auctoritate Apoſtolica de ſede ad ſedem mutari poſſunt epiſcopi.7.quæſ.1.mutationes.& duobus cap.ſeq.

Quod epiſcopus propter infirmitatem vel ſenium non deſtituitur, ſed datur ei coadiutor.7. q. 1. ſcripſit,vſque ad c.ſicut vir,§.ecce, & c.qualiter.& c.quamuis ſit.

Quod epiſcopus quandoque ad propriam inſtantiam abſoluitur ab epiſcopatu.7.q.1.nihil. §.ecce, & c.qualiter,& cap.quamuis.

Quod neophytus prohibetur promoueri in epiſcopum propter incontinentiam vitæ,quæ contraria iur officio pontificali, 48.diſtinct. prohibetur.

Quod epiſcopus debet eſſe ſine crimine, vt alios poſſit liberius arguere.25.diſt. primum.

Quod criminoſus epiſcopus magis eſt dicendus canis impudicus quã epiſcopus 2.q 7.qui nec.

Quod non omnis epiſcopus qui dicit,Pax vobis,eſt ſicut colũba: ſed potius ſicut corvus audiendus.2. q.7.non omnis.

Quod epiſcopi debent eſſe ætate antiqui,fide integri,in preſſura probati, & qui magis velint ſerũ ſuarum proſcriptionem pati, quam eccleſiam ſuam deſerere.7.q.1.Nonatianus.

Quod epiſcopus propter aduerſitatem non debet gregem relinquere.7.q.1.ſuggeſtum, & duobus ca. ſeq.

Quod epiſcopo non licet monachũ fieri ſine conſenſu Papæ 7.q.1.tempora,§.item.

quod epiſcopus intrans religionem non reſumitur ad epiſcopatum, 7.q.1.hoc, & cap.ſeq.

quod quandoque ſub nomine preſbyteri epiſcopi deſignantur.93 diſtin legimus in §.63. diſt. ecce ego ante finem.

quod epiſcopi debent ſe ſcire preſbyteros non dominos, nec debent in clero dominari.95.diſt.eſto, & tribus c.ſeq.

quod eſſe nouerint ſe magis conſuetudine quam diſpenſatione maiores presbyteris.95.diſt.olim,in §. & duobus c. ſeq.

quod epiſcopus in eccleſia ſit ſublimior,in domo ſit collega ſacerdotum 95.diſt. epiſcopus in eccleſia.

Quod epiſcopus ſe ſedente presbyterum non permittat ſtare diſtinct. 95.epiſcopus in quolibet.

Quod epiſcopo non ſufficit equalem cum ſubditis gerere vitam: ſed ſicut eſt honore ſuper illos: ſic & vita debet eſſe præſtantior.8.quæſt. 1.nec ſufficere.

Quod epiſcopus in eo,quòd aliis præficitur, non debet ſe præſumere aliis ſanctiorem. 8. quæſt.1. illud inferendum.

Quod plus laudatur patiẽtia epiſcopi in aduerſitate, quam quies in religione.7.q.1.ſuggeſtum.

Quod epiſcopus debet habere maturos viros tam ex clericis, quam ex religioſis tam in cubiculo quam in monaſterio ſocios propter bonum teſtimonium.2.q.7. cum paſtoris, & duobus c.ſeq.de conſecr. diſt.1. epiſcopus Deo, & c.ſeq.

Quod domus epiſcopi debet eſſe circa eccleſiam,ut aptior ſit contemplationi.41.diſt.epiſcopus.

Quod epiſcopus in menſa nõ debet reſplendere vaſis aureis & argenteis, ſed fidei meritis 41.diſt.ẽps.

quod in menſa epiſcopi non debent eſſe fabulæ, ſed lectio ſacræ ſcripturæ 14.diſt.pro reuerentia.

quod non licet epiſcopo intendere venationi,nec conſanguineaꝝ familiaritati 34.diſt.quorundam.

quod in primitiua eccleſia propter paupertatem accipiebant mediatatem oblationum 10.quæſt.1.antiquos poſt ſucceſſiue tertiam partem,10.q.1.de his Tandem habuerunt quartam partem. 12.quæſt.2. quatuor.Modo vero de oblationibus nihil debant habere, ſed aliis contenti eſſe 10.q.3. placuit.

quod epiſcopus in multis dẽt requirere conſilium clericorum,videlicet in facienda clericorum ordinatione 24.diſt. epiſcopus ſine.

Item in cauſarum diffinitione. 15. q. 7.ſi quid, & ca.epiſcopus nullus. 86.diſt.ſi quid.

Item in eccleſiaſticarum rerum alienatione 12.q.2.ſine exceptione.

Item in dignitatum collatione.93.d. legimus. 12.q 2.alienationes.

Item in eccleſiaſticarum rerum diſpenſatione 12. q.1. epiſcopus eccleſiaſticarum.

De monachis & religioſis epiſcopis falſis qualiter debeant ſe habere habes vbi agitur de Monachis.

DE POTESTATE EPISCOPI.

Quod ſine licentia epiſcopi nullus presbyter in ſua diœceſi poteſt miſſam cantare vel baptizare,vel aliud conſimile facere. 16. q.1.quæſtio prima cunctis, & capitulis multis.

Quod ſine conſenſu eius non debet ædificari monaſterium vel oratorium.18.q.2.quidam, & c.ſeq.

Quod iuriſdictionem habet in religioſorum monaſteriis.18. q.2.c.1.

quod presbyter & clerici religioſi ſuæ dioœceſis ipſius ſubiacent poteſtati.18.q.2. quidam.

quod epiſcopi eſt in omnibus parochialibus eccleſiis presbyteros inueſtire.16.q.7.ſane, & cap.nullus. & c.conſtitutiones, & duobus capitu.ſeq.

Quod epiſcopi eſt monialibus, & aliis religioſis feminis prælatum præficere cum diligenti ipſius examinatione.18.q.2. qui religioſis, & duobus.c.ſeq.

Quod iudices, vel officiales papæ de iuriſdictione epiſcopi ideo ſe non debent intromittere, ne eccleſiaſtica ordo confundatur. 11. quæſt.1. peruenit.

Quod epiſcopus omnem principem excõicare poteſt, 11.q.3.ſi autem.

Quod poteſt falſarium Papæ cuiuſcunque ordinis ſit vſque ad mandatum domini Papæ incarcerare. 19.diſt.memoriam.

Quod non poteſt epiſcopus in alterna diœceſi ſine conſenſu diœceſani pontificalia exercere 92. diſtin. non liceat,§.de epiſcopus, & quinque.c.ſeq.

Quod nolens epiſcopus ire ad eccleſiam ſuam,poteſt cogi per concilium prouinciale.92. ſi quis ẽps.

Quod epiſcopus ſolus ſacerdoti honorem dare poteſt, ſolus auferre non poteſt.67.diſt.epiſcopus.15.q. 7.felix. & cap.ſeq.

Quod auctoritate epiſcopi prælati inferiores poſſunt ad alias eccleſias transferre.7.quæſt. 1. Epiſcopus de loco.

Quod accuſati epiſcopi cauſam archiepiſcopus cum ſuffraganeis quærere poteſt,ſed ſine Papa determinare non poteſt, 3. quæſt.6.accuſatus.

Quod cum multa diſcuſſione contra epiſcopum debet proferri iudicium.2. q.7. accuſatio quoque. & quinque cap.ſeq.

Quod epiſcopi ſunt oculi Dei: ideo a ſubditis non ſunt indicandi. 6. q.1.oues.

Quod epiſcopum ſubditi, nec arguere,nec accuſare poſſunt, 2.q 7. oues,& duobus c. ſeq.

Quod epiſcopus inutilis eſt deponẽdus: nec eſt ei dandus coadiutor. 15.q 6.alius,§.quod etiam.

Quod ſine licentia ſui epiſcopi clerici non debent peregrinari,de cõſec.diſt.5.non oportet.

Quod epiſcopus alterius diœceſis clericum,nec recipere, nec ordinare poteſt ſine conſenſu ſui epiſcopi,& literis dimiſſoriis. 71. diſtin. per totum.6.q.2.per totum.

Quod an epiſcopus poſſit compellere aliquem clericum ad ſuſcipiendum ordinem vel dignitatem.74. diſt.per totum.

Quod clericus non teneatur epiſcopo ſeruire in opere ſeruili. 10.q.3. placuit.

Quod epiſcopus de conſenſu clericorũ poteſt diuidere parochiales eccleſias

electas, & venire. 16.qũ.1.præcipimus,§.sicut.

Quod episcopus in dando ecclesiam debet requirere consensum patroni. 16.q.7.filijs vel nepotibus, &c. monasterium, & c.seq.

Quod episcopus inconsulto Papa ad bellum non debet proficisci, 23.q. 8.quo ausu.

Quod eo die quod episcopus celebrauit in eodem altari sacerdos non debet celebrare. de consecr.dist.2. c.vlt.

Quod præsente episcopo sacerdos nisi de suo mandato non debet benedicere nec signare, de consecrat. distinct.1.cum ad.

Vtrum possit episcopus successorem sibi ex testamento instituere. 7. q. prima. petisti.

Quod de proprijs vel acquisitis potest episcopus testamentum facere, de alijs vero non : quia cedunt ecclesiæ, xii.q.1.tpi,& c.seq.& q.3. Pontifices,& q.5.per totum.

Quod morientis episcopi res pro futuro Pontifice conseruari debent: diripientes illas anathema incurrant.xii.q.2. hæc huius, & ca.non liceat charitatem, & c.de laicis,& cap.illud.

Quod duo episcopatus per Papam in vnum coniũguntur, xvi. quæst.1. postquam.

Quod in duos per eũdem diuiditur, xvi.q.1.præcipimus.§.sicut.

DE OFFICIO EPISCOPI.

Quod officium episcopi est virgines altaria,& ecclesias consecrare: chrisma conficere,& cum ipso confirmare, 78.dist.quamuis.

Quod ideo inungitur episcopus, vt procurator animarum,& distributor spiritualium existat.11. e.1.cleticum,§.ex his omnibus.

Quod episcopus debet esse sciens, & doctus, qui alios tenetur docere. 86.dist.§.1.36.dist. qui ecclesiasticis,& c.si quis.

Quod multa sunt quæ episcopus tenetur scire.38.dist.omnes.

Quod nullus episcopus propter opprobrium senectutis vel nobilitatem generis etiam à minus peritis discere negligat.38.dist. nullus episcopus.24. quæst.3.si habes.circa medium.

Quod episcopo nõ sufficit innocens vita,nisi adsit,& doctrina,43.dist. §.1.& c.seq.

Quod episcopus debet docere populum sacram scripturam, non grammaticam vel Philosophiam.6.dist. ignorantiã.

Quod episcopus debet intendere lectioni, & orationi, & prædicationi.88. dist. episcopus nullam.3.q. 1.episcopi.

Quod episcopo non sufficit lectio, vel oratio nisi adsit eleemosynæ largitio, 86.dist.fratrem.

Quod officium episcopi est discordantes concordare, 90. distin. per totum.

Quod episcopus vigilanter, & soli cite debet regere sibi commissos. 100.dist.rationis.7.q.1.suggestum. & c.seq.

Quod sibi non licet aliquem proprijs manibus cædere vel flagellare, 86.dist.non liceat.

Quod non debet prælatus petere veniam à subditis.86.distin. quando necessitas.

Quod episcopi est locum assignare degradato in quo pœniteat.81.di. sacerdos.

Quod episcopus in ordinatione clericorum statuta conciliorum debet ordinandis pronunciare. 38.di stinct. placuit.

Quod episcopi est etiam ordinare, vt in ecclesijs baptismalibus sint doctores, & magistri, qui pueros in liberalibus, & in alijs vtilibus doceant. 37. distinct. de quibusdam.

Quod inter ecclesiam, & episcopum est spirituale matrimonium, 7. q. prima,sicut alterius.

Quod episcopus possidet res ecclesiæ ad dispensandum non ad infiscandum, xii.q.1.episcopus, & c.expedit, & c.res ecclesiæ. cum duobus cap.sequen.

Quod ipse debet occupationes seculares abijcere, ne profocatus curis negotiorum Dei verbo non possit vacare, xi.quæstio.1.te quidem.

Quod non debet esse aduocatus vel tutor.88. distin. episcopus tuitionem, & quatuor cap.sequen.xi.q. 1.te quidem.

Quod nec per se nec per laicum, sed per œconomum clericus debet temporalia gerere,xvi.quæstio.7.quoniam in quibusdam, capit.seq.88. distinct.volumus, & tribus c.seq. 8.q.1.si Petrus.

Quod officia canonica non debent propinquis committere,89.distin. decenter.

Quod episcopus debet esse hospitalis, 42.distin.§.hospitalem vbi decem causæ hospitalitatis tanguntur.

Quod de rebus ecclesiæ debet primũ sibi, postea ministris, demum alijs fidelibus prouidere, xii. q.1. nulli episcoporum.

Quod episcopus non debet in suam vel suorum proprietatem conuertere res ecclesiæ, xii.quæstio.1.res ecclesiæ.

Quod raptores rerum episcopi debent excommunicari, sicut raptores rerum ecclesiasticarum. 2.q.7. accusatio quoque, xvi.quæst.1.similiter.

Quod redditur episcopo ratio de rebus ecclesiæ, 2.q.3.cap.1.

Quod episcopus debet pauperibus, & oppressis prouidere solicite, & eos defendere. 28. dist. episcopus, 84.dist. peruenit.86. dist.fratrem. 87.dist. per totum.xii.q.1. videntes & c.his, & duobus cap.seq.

Quod nihil est laboriosius & periculosius officio episcopi, sed beatius apud Deum si bene agatur, 40. distinctio ante omnia.

De episcopi electione vel de electo habes, in titulo de electione.

Et de consecratione episcopi habes in titulo consecrationis.

Et de dispensatione in titulo dispensationis.

Et si qua sunt talia, in suis titulis inuenies

De episcoporum sede vbi agitur de sedibus.

quod chorepiscopi officium in pluribus cum officio episcopi conueniebat, 68.dist.quamuis.

quod quia in præiudicium episcoporum fuit illud officium est ab ecclesia extirpatum. 68. distin.chor. episcopi.

ERMAPHRODITVS. Quod ermaphroditus habens vtrumque sexum, an ad testimonium adhiberi possit, qualitas sexus incalescentis demonstrabit, quia si calore prædominante pro viro se gesserit. recipitur in testem, alias non. 4. quæstio.3. capitulo 1.post medium.

quod ermaphroditus inter infames ponitur, & non potest esse aduocatus.3.q.7.infames,§.item in digesto.

ERROR. Quod error cui non resistitur approbatur. 83.dist. error.

quod errare est aliud pro alio putare 22.quæst.2.in quibus, 38.dist. quamuis.

quod non est consequens, ut erret continuo quisquis aliquid nescit, sed si quis existimat se scire quod nescit.38. dist.quamuis.

quod non mediocriter errat qui magno bono mediocre bonum præfert de consec. dist.5. non mediocriter.

quod errorem suum licet cuilibet corrigere,& illicite commissa in melius reuocare. 35. quæst.9.loci. § seq.

quod error fortunæ,& qualitatis contingium non excludit, error vero personæ, & conditionis excludit, 29.q.1. per totum.

ESAV. Quod Esau lenticulam nimium appetens ponitur in exemplum quod non cibus,sed auiditas cibi imputatur, 41.dist. quisquis, & tribus c.seq.

quod multi de semine Esau saluati sunt, 1.q.4.ecclesia, quæ §.his ita in fin.

ÆTAS. Quod ætas certa, & à canone examinata seruanda est in omnibus clericis ordinandis.77. dist. per totam.

quod ante 25.annum ætatis, nec diaconus debet ordinari,nec virgo in monacham consecrari, 20.quæst.1. placuit.

quod puella intra 12. annum ætatis suæ, & masculus intra 14.ad religionem non obligatur. 20.quæst.1. puellæ, §.cum ergo, & quæstio.2.

si in quaslibet, &c. puella.

Quod in pueris ætas discretionis est 14. ann. 22. q. 5. pueris.

Quod ante annos discretionis nemo cogendus est iurare, nec testis esse. 22. q. 5. honestum, 2. q. 7. testes.

Quod sex ętatibus mundus. & status nominis finitur, 35. q. 4. capitul. 1.

Quælibet ætas distinguitur per certa tempora propter magnalia, quę illis temporibus contigerunt.

Prima ætas ab Adam propter creationem mundi & durat vsque ad Noe.

Secunda à Noe propter aquæ diluuium, & durat vsque ad Abrahã.

Tertia ab Abraham, propter circũcisionem, & durat vsque ad Dauid.

Quarta à Dauid propter regalem vnctionem, & durat vsque ad Babylonis transmigrationem.

Quinta à transmigratione Babylonis propter filiorum Israel liberationem, & durat vsque ad aduentum Domini Christi.

Sexta ab aduentu Christi propter humani generis liberationem, & durat vsque ad finem sæculi.

Septima est in sepulchris quiescentium.

Octaua est ad vitam resurgentium.

EVANGELIVM. Quod Euangelium Christi est audiendum stando, & cum reuerentia de consecr. dist. 1. apostolica.

Quod sine custodia euangelii non habetur spiritus sanctus. 1. quæst. 1. Marcion.

Quod euangelii custodia non consistit in verborũ foliis, sed in sensu, & medulla cordis, 1. q. 1. Marcion.

Quod quantum ad perfectionẽ magna & multa est differentia euangelij ad legem Moysi, 23. q. 4. hæc autem, §. ex his.

Quod lex Moysi incepit à terrore, Christi euãgelia à mansuetudine.

Item sub lege peccantibus pœna corporalis statuitur, in euangelio pœnitentibus venia promittitur.

Item in lege dicebatur, qui fecit hoc vel illud, morte moriatur. In euangelio. Gaudeo super uno peccatore pœnitentiam agente.

Item in lege populus seruili timore ad bonum cogebatur, in euãgelio populus gratiæ liber effectus filiali amore operatur.

Quod non repugnat euangelio malos ad bonum compelli, 23. q. 4. displicet, circa finem.

Quod Papa potest euangelium interpretari, 2. quæst. 5. §. 1. 33. quæst. 2. quos Deus.

EVCHARISTIA. Quod Eucharistia Græce, Latine bona gratia interpretatur, 1. q. 1. multi.

Item dicitur mysterium, eo q secretam & reconditam habeat dispensationem ante med.

Item dicitur sacramentum: quia sub tegumento corporalium rerũ diuina virtus secretius veri corporis & sanguinis Christi operatur effectum. de consecrat. distinctione secunda, ego Berengarius.

Quod Eucharistia propter corporis, & sanguinis Christi existentiam excellentior, est omnibus oblationibus, & sacramentis, de consecr. dist. 2. nihil.

Quod ex pane, & vino cum aqua mixto efficitur Eucharistia. de consecrat. dist. 2. cum omne, in fin.

Quod forma verborum prolata sit transubstantiatio Eucharistiæ virtute diuina. de consec. dist. 2. quia corpus, & cap. panis, &c. reuera ante finem.

Quod de forma verborum non est plus nisi, Hoc est corpus meum, & Hic est sanguis meus, de consecr. dist. 1 quia corpus.

quod licet vno & eodem tempore in diuersis immolemus, tamen sicut est vna diuinitas cui vnitur sic non diuersum, sed vnum idemque corpus conficitur, de consecr. distinct. 2. quid sit, post medium. & cap. vtrum.

Quod in hora consecrationis ima. summis sociantur ad vocem sacerdotis, de consec. dist. 2. quid sit.

Quod Eucharistia sit oblatio benedicta, ascripta, & rata. de consecrat. dist. 2. vtrum, post med.

Quod tres partes de Eucharistia factæ triformem statũ corporis Christi, videlicet peregrinationis, sepulturæ, & resurrectionis designant. de consecrat. dist. 2. singuli.

Quod licet in Eucharistia Christus per partes manducetur, tamen manet integer vbique totus, de consec. dist. 2. qui manducat.

Quod in singulis portionibus specierum singuli Christum accipiunt. de consec. dist. 2. singuli.

Quod Eucharistia est, idem corpus quod sumptum est de virgine, quod passum est, quod sepultum est. quod resurrexit, & in cęlum ascendit. de consecr. distinct. 2. omnia, in fin.

Quod corpus quod Christus dedit in cœna, idem fuit quod passum est in cruce, quantum ad naturam, sed diuersum quantum ad formam, de consecr. dist. 2. prima & cap. seq.

Quod cum Eucharistia nõ sunt vuę, nec aliqua grana leguminis benedicendi, de consec. dist. 2. dicimus.

Quod intincta hostia populo non detur, nec lac pro vino offeratur, & nec ex intincto pane vinum ad offerẽdum exprimatur, prohibetur. de consec. dist. 2. cum omne.

Quod Eucharistia offertur, & datur sub alia specie, ne ab horreamus crorem & carnis sumptionem. de consecr. dist. 2. forte, & c. panis.

Item vt vitaremus paganorum & infidelium derisionem, de consecr. dist. 2. verum, ante fin.

Quod Eucharistia est pura conscientia offerenda & pura mente. de consecr. dist. 2. nihil.

Quod nec bonorum dispensatorum meritis ampliatur, nec malorum attenuatur 1. quæstio. 1. multi. post. med.

Quod non consecrationi Eucharistiæ sed affectui bona vita sacerdotis necessaria intelligenda est, 1. q. 1. interrogo, §. cum vita.

Quod sacerdoti pransо non licet celebrare, 7. q. 1. nihil post medium. de consec. dist. 1. sacramenta.

Quod sacerdos hostiam consecrans, & non communicans. per annum à celebratione suspenditur. de consecratione, distinctio. 2. relatum.

Quod sacerdos corpus Christi sumens, & non sanguinem grande sacrilegium commmittit. de cõsecr. distinct. secunda. cum perimus.

Quod officium est sacerdotis Eucharistiam distribuere, 93. dist. diaconi, cap. peruenit. &c. præsente.

Quod a laicis personis nullatenus debet contrectari, de consecr. dist. secunda. peruenit. cum perimus.

Quod sacerdos semper Eucharistiam paratam debet habere propter infirmantes, de cõsecratione, distinc. secunda presbyter.

Quod sacerdos qui a mure vel ab aliquo animali. Eucharistiam non custodierit. 40. diebus pœnitebit. de consecr. dist. 2. qui bene.

Quod si per negligentiam de sanguine aliquid super terram stillauerit. 40. diebus pœnitebit de consec. dist. in. 2. per negligentiam.

Quod tabula lignea super quam sanguis Christi stillauerit, est radenda, & rasura per ignem cinis effecta intra altare est recondenda: pẽni propter idem ter sunt super calicem lauandi, & aqua circa altare fundenda, de consec. dist. 2. si per negligentiam.

Quod melius est mori sine Eucharistia, quam de manu hæretici sacerdotis communicari, 24. quæst. prima cœpit.

Quod qualem pœnitentiam ferre debeat qui scienter vel ignoranter de manu hæretici sumit Eucharistiam, 23. q. 1. si quis dederit.

Quod Eucharistię digna sumptio est pœnarum relaxatio, de consec. distinct. 2. cum omne. & cap. panẽ de altari.

Quod quia quotidie ex humana fragilitate peccatur, quotidie Eucharistia iteratur, de consecr. distin. 2. verum & c. iteratur.

quod quamdiu Eucharistiæ non recipitur, cor non recipientis indurat. 82. dist presbyter. circa med.

quod tribus festis præcipuis, scilicet in Pascha, & Pentecoste, & in natiuitate Domini omnibus fidelibus communicandum est, de consecr. dist. 2. & si non frequentius.

quod si quis in prædictis tribus festis non communicauerit, à cœtu fidelium est separandus, de consecrat. distinct. 2. si quis intrat. &c. seq.

quod in cœna domini est etiam à fidelibus Christi Eucharistia percipienda.

Digitized by Google

pienda.de confecr.d.2. in cœna.
quod excepta neceſſitate Euchariſtia ieiuno ſtomacho eſt ſumenda. de conſec.diſtinct. 3. liquido 26. q.6.ſi quis de corpore,& octo. ca. ſeq.
quod ante Euchariſtiæ ſuſceptionem tribus quatuor aut octo diebus ab vxore propria eſt abſtinendum. de conſec.d.2. omnis homo. q. 4. ſciatis.
quod ab illis qui in vnione eccleſiæ ſunt,accipitur ſacramentaliter. de conſec.diſt.2.quia paſſus.in fin.& cap.quid eſt,& cap.ſeq.& c.dupliciter.
quod licet Euchariſtia ſit bona,tamẽ in malum conuertitur indigne ſumenti.de conſecr.d.2.& ſancta, & c.ſicut Iudas,& c.quid eſt,& c.qui manducant.
quod indigne ſumens Euchariſtiam plus polluitur quam purificatur. de conſ.d.2.quotidie, & c.qui ſcelerato & c.qui diſcordat.
quod homo quantum in ſe eſt Euchariſtiam polluit cum ad ipſam ſumendam indigne accedit. 1. qu.1. multi.ante ſi.
quod in hoc quod Chriſtus Euchariſtiam Iudæ dedit,innuit, quod occultis peccatoribus cum eam exigunt, non eſt neganda.de conſec. diſtin.2.non prohibeat & ca. ſicut Iudas,& 8.q.1. aduerſitas in ſi. 1. q. 1.Chriſtus.
quod illis qui enormiter publice deliquerunt, Euchariſtia non ſtatim eſt danda,de conſ.d. 1.pro dilectione.de pœn.d. 1.in actionem.
Item nec raptoribus rerum eccleſiæ. 12.q.2.indigne,& c. de vino.
quod propter pollutionem nocturnã ex præcedenti crapula, vel cogitatione immunda, ab Euchariſtia abſtineat 6. diſt. teſtamentum. & c.non eſt.
quod tempore menſtrui,& ante purificationem partus feminæ poſſunt communicare 5.d.ad eius vero concubitum.
quod pœnitentibus in morte Euchariſtia non eſt neganda,50.diſt. pœnitentes.27.q.1.virgines.1. q.1. ſi quis hæreticæ.§.ecce.2.q.1. in primis,poſt medium.46.diſt. accuſatores,26. q.6. ſi quis de corpore, & 4.cap.ſeq.
quod excommunicatis ſatisfacientibus in morte non eſt deneganda Euchariſtia.86.d. tanta.
quod his qui in patibulis ſuſpenduntur ſi pœnituerint, non eſt eis deneganda Euchariſtia, nec ſepultura. 33.q.2.c.quæritum eſt.
quod abſtinens ſe quandoq; ab Euchariſtia propter ſacramenti reuerentiam,non eſt arguendus, neq; frequenter ſumens eſt iudicandus 5.diſtinct.ad eius vero concubitũ. in ſi.12.diſt.illa,de conſec. diſt. 2. quotidie.
quod communio Euchariſtiæ dabatur antiquitus pro vulgari purgatione.2.q.prima ſæpe.
quod poſt ſuſceptionem Euchariſtiæ, corporalis cibus non ſtatim ſumendus eſt,de conſec. d. 2. trib. gradibus.
quod qui propter ebrietatem vomit Euchariſtiam, grauiter punitur: propter infirmitatem, minus; quia infirmus ſi nauſeam ſe habere ſciuit, ſumere non debuit, de conſecr.diſtin.2. ſi quis per ebrietatem.
quod non minus reus eſt qui negligenter verbum Dei audiuit, quam qui reuerendum corpus Chriſti per negligentiam in terram cadere permittit. 1. q.1.interrogo.
EVNVCHVS. Quod eunuchus ſi per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione eius amputata ſunt virilia, vel per ægritudinem, vel ſic natus eſt, & eſt dignus, poteſt promoueri etiam ad epiſcopatum, quinquageſimaquinta d. Eunuchus,& cap. ſeq.
quod non requiritur vt Eunuchus carnem illius vel pulucrem ſemper ſecum portet,50.diſtin. Eunuchus.
quod non poteſt promoueri qui vt carnis lubricum vitaret ſeipſum caſtrauit.55. d. ſi quis abſciderit. & quatuor c.ſeq.
quod illi Eunuchi placẽt Deo, quos non caſtrat neceſſitas, ſed voluntas.33.q.5. tunc ſaluabitur. §. qui ſitit.
EXACTIO. Quod exactio licitè poteſt fieri in ſubditum, vt abſtinatione indebita compeſcatur, vigeſimaterția quæſt. 6. iam vero.
quod epiſcopi propter iura ſua clericos exactionibus grauare nõ debent.10.q.3.per totum.16.q.1.prædicator.
quod illi qui Romipetas, vel alios peregrinos pedagiorum exactionibus grauant, anathema incurrunt.24. quæſtio.3. ſi quis Romipetas.
quod illi qui nouas exactiones à pauperes faciunt, per excommunicationem ſunt reprimendi 24. q. 3. illi qui.
EXAMINATIO. Quod examinatio conſcientiæ, & bonæ vitæ debet conſecrationem epiſcopi præcedere.23.dis.qui epiſcopus. 24.diſtin. epiſcopi.
quod examinandus eſt de fide quantum ad ea quæ in diuinis Trinitatem, & vnitatem perſonarum conſequuntur.23.diſtinct.qui epiſcopus.
Item examinari debet de Chriſti incarnatione, & de multis aliis articulis, qui in ſymbolo continentur 23.diſtinctio. qui epiſcopus. poſt med.
quod nullus clericus ſine examinatione eſt ordinandus.24. diſtinct. nullus.
quod epiſcopus de latere ſuo bonos & diſcretos viros debet eligere. q ordinandos clericos in vita,& ſciẽtia debent examinare.25. diſtinct. quando.
quod ſine examinatione ordinati a clero penitus abiiciendi ſunt. 81.d. ſi qui ſine.
EXCEPTIO. Quod exceptio fori dilatoria in principio litis debet opponi & probari,1.q 6. ſi quis epiſcopum,& §.ſeq.
quod peremptorias exceptiones ſufficit in principio litis conteſtari.3. quæſt.6.ſi quis epiſcoporum,& c. ſeq.
EXCOMMVNICATIO Quod excõmunicatio diſtat extra cõmunionem eccleſiæ ſeparatio. 11.q.3. nihil,& c.canonica.17. q.1. viduas. 24.q.3.tam ſacerdotes.
quod omnis impius ſi non ab eccleſia,tamen a Deo eſt ſeparatus, 24. q.3.certum.
quod excommunicationem eccleſiæ traxit ab Apoſtolo, qui Corinthũ ſatanæ tradidit.24. q.3. Apoſtolicæ.11.q.3 omnis.
quod tunc traduntur peccatores ſatanæ,cum per excommunicationem a corpore Chriſti ſeparantur.11.q. 3. audi & c.omnis.
quod ſicut putridæ carnes ſunt reſecandæ, & ouis ſcabioſa, ne cæteras inficiat a cauſa eſt repellenda, ſic mali ne bonos inficiant per ſententiam extra eccleſiam ſunt ponendi.24.q.3. reſecandæ, & octo cap. ſeq.
quod nulla pœna maior eſt in eccleſia quam excommunicatio. 24. q. 3.corripiantur.11.q.3.abſit.
quod multiplex eſt damnum quod excommunicatio inducit: videlicet,quia a Deo ſeparat.24. quæſ.3. certum.
Item ſatanæ tradit.11.q.3.audi.
Item peccatorum abſolutionem impedit.24.q.1. quicunque.
Item ab eccleſia fidelium remouet.11. q.3.omnis,& c.ſeq.
Item a fidelitate iuſti abſoluit.15.qu. 6.nos ſanctorum.& c. ſeq.
Item omnia bona opera in ea facta mortificat,23.q.4.ſi quis. & qu.7. quemadmodum.
Item ſuffragia eccleſiæ ſiue in vita ſiue poſt mortem tollit.11.q. 3. quicunque intra,24. q.2. de communione,& c.ſeq.
Item æternam damnationem inducit.11.q.3. nemo epiſcoporum.
quod excommunicatio non debet ferri pro leuibus exceſſibus, ſed pro grauibus.11.q.3.nemo epiſcoporum.
Quod non debet eſſe mortalis, ſed medicinalis.2.q.1. multi in princ. 11.q.3.audi.34.q.3.certum, & ca. corripiantur.
Quod excommunicatio non eſt propriam propter iniuriam ferenda. 23.q 4.inter querelas.
Quod non debet deferri cum impetu,ſed cum deliberatione, & cauſæ cognitione. 11. quæſt. 3. ſi quis

epiſcopus, & cap. ſeruetur.

quod excõmunicationem trina monitio debet præcedere, 2. q. 1. Deus omnipotens, §. quando autem. 12. q. 2. indigne.

quod excommunicatio debet ferri in ſcriptis, 2. q. 1. legum, & 4. q. 4. nullus.

quod ferri debet ab epiſcopo ſpecialiter, vnde & mucro epiſcopi dicitur. 16. q. 2. vilis. in fi. 24. q. 3. corripiantur.

quod excommunicatio non eſt contemnenda, 11. q. 3. nemo contẽnat, & duobus c. ſeq.

quod ideo non eſt contemnenda, quia non homo ligat, ſed Chriſtus, 11. q. 3. nemo contemnat.

quod quando non contemnitur, non eſt eradicatio, ſed diſciplina, 24. q. 3. notandum.

quod excommunicatio iuſta, vel iniuſta, eſt timenda, 11. q. 3. c. 1. & c. qui iuſtus.

Quod etiam cum iniuſta contemnitur, incurritur, 11. q. 3. qui iuſtus.

quod iniuſtæ excommunicationi eſt parendum vſque ad cauſæ cognitionem, 11. q. 3. ſi epiſcopus. §. præmiſſis, & c. iuſtus, & §. ſeq.

quod iniuſta excommunicatio dicitur quæ fit timore temporis, 9. q. 3. fratres.

Item iniuſta dicitur ex ordine, qſi videlicet ordine non ſeruato in ſententia procedit, 11. q. 3. ſeruetur, §. item ſententia.

Item iniuſta dicitur ex cauſa, qſi ſcilicet nullum ſubeſt crimen, ſed ſolum propter odium iudicis vel aliquem alium fauorem iuſtũ, iniuſtus damnatur, 11. q. 3. non ſolũ. §. aliquando, & c. quatuor, cum quimque cap. ſeq.

Item iniuſta dicitur quæ non læditum in quem fertur, ſed a quo fertur. 24. q. 3. certum, & c. de illicita. & c. ſi habes. §. vbi ergo in fi.

quod iniuſta excommunicatio corã Deo non ligat, 11. q. 3. quomodo, & nouem c. ſeq.

quod qui patienter, fert iniuſtã excommunicationem eccleſiæ, meretur coronam, 11. q. 3. & ſi.

quod plures ſunt ſpecies excommunicationis: quædam enim arcet a liminibus eccleſiæ, & ab Euchariſtiæ perceptione, & hæc dicitur minor. Alia vero non ſolum abhis, ſed etiam ſeparat ab omni fidelium communione, & hæc dicitur maior. 11. q. 3. ad menſam, §. euidenter. 3. q. 4. Engeltrudam. 5. q. 2. præſenti.

quod excommunicatio lata ab epiſcopo morte ſuperueniente nõ remittitur a ſucceſſore, 35. q. 9. quod quis.

quod etiam roborantur a ſucceſſore. 35. q. 9. loci.

quod excommunicati ſunt ipſo iure in canone qui ſortilegiis, & diuinationibus intendũt, 26. q. 5. ſi quis. & cap. non oportet, & aliquanti, e. ſortes c. ſi quis clericus, & c. auguriis.

Item qui manus violentas in clericum vel aliam perſonam religioſam, vel eccleſiaſticam iniecerit. 17. quæſt. 4. ſi quis ſuadente. 24. q. 3. ſi quis.

Item violatores eccleſiarum & raptores rerum eccleſiaſticarum, 11. q. 3. canonica. 17. q. 4. omnes eccleſiæ, & c. frater 24. q. 3. ſi quis de.

Item noua telonia imponentes, & clericos ſiue Romipetas ſpoliantes 24. q. 3. ſi quis Romipetas. & cap. ſeq.

Item literas Papæ falſificantes. 50. d. ſi epiſcopus.

Item omnis hæreticus ipſo iure excommunicatus eſt, 4. q. 1. quod autem.

Item omnis mortaliter peccans eſt extra communionem eccleſiæ donec pœnituerit. 6. q. 1. illi qui.

Item ipſo iure excommunicatus eſt qui mortui epiſcopi res, quæ proqui ſucceſſore integraliter reſeruari debent, diripere præſumit. 12. q. 2. illud. & cap. ſeq. & cap. hæc huius placiti.

quod excommunicandi ſunt eſi qui ad concilium vocati non veniunt, vel qui concilium impediunt, 18. d. quoniam. & c. ſi quis. & 4. q. 5. c. 1. 11. q. 3. certum.

Item excommunicandi ſunt qui præcepta apoſtolicæ ſedis non cuſtodiunt, 19. d. nulli.

Item qui eccleſiaſtica priuilegia contemnunt, 12. q. 2. qui & diuinis, & humanis.

Item epiſcopi, vel clerici diſſolute viuentes, 35. d. epiſcopus.

Item Imperatores, vel Reges delinquentes, 96. diſt. duo 11. q. 3. cum apud.

quod non poteſt excommunicari, niſi Chriſtianus, 24. q. 1. audiuimus. poſt med.

quod aliquis epiſcopus poteſt excommunicare ſubditum alterius epiſcopi ratione criminis quod in eius epiſcopatu comiſit, 6. quæſt. 3. placuit 3. quæſt. 6. ibi enim. & c. vlt.

quod negligenter teſtamenta exequentes ſunt excommunicandi. 13. q. 2. qui oblationes, & duobus cap. ſ. q.

Item contumax eſt excõicandus. 17. q. 4. ſi quis deinceps. in fi.

Item incendiarii ſunt excommunicandi, & pro pœnitentia per annũ vltra mare tranſmittendi, 23. q. vlt. peſſimam.

Item homicidæ, falſi teſtes, 24. q. 3. itaque.

Item hæretici & ſchiſmatici & quorum ſcripta hæreſim continent, & poſt mortem ſunt excommunicãdi, 24. q. 2. ſane pro.

quod excommunicatur clericus mortuus in ludis gentilium, 23. q. 8. quicunque clericus.

Item excommunicatur poſt mortem qui hæreticum conſtituit hæredẽ 24. q. 2. ſane proferetur ante med.

Item excommunicantur poſt mortẽ qui ſe voluntarie occidunt. 23. q. 5. placuit.

Quod ſacerdos miſſam inchoatam ex temeritate non finiens, eſt excõmunicandus, 7. q. 1. nihil. in fi.

Quod non vitantes excommunicantes ſunt excommunicandi, 11. q. 3. ſanctis.

Quod nemo eſt nominatim excommunicandus niſi de crimine ſit cõuictus vel confeſſus, 2. q. 1. multi.

Quod nullus eſt excommunicandus antequam cauſa probetur, 24. q. 3. de illicita.

Quod nomina publice excommunicatorum debent ignorantibus intimari, ne per ignorãtiam ſe poſſint excuſare, 11. q. 3. curæ ſit.

Quod qui propter facinus ab hæreticis excommunicantur, a fidelibus propter deteſtationem criminis ſi ſunt recipiendi, 24. q. 1. quiſquis, & c. ſeq.

Quod indebite excommunicans per triginta dies a ſacra communione ſuſpenditur, 11. q. 3. audi.

Quod excommunicatus non poteſt eſſe iudex aliorum, 24. quæſt. 1. miramur.

Quod excommunicati non admittũtuntur ad denunciandum vel ad accuſandum. 3. q. 4. conſpiratores, & duobus c. ſeq. 4. q. 1. per totum, 24. q. 1. miramur, §. his auctoritatibus. in fi.

Item infames ſunt, 6. quæſt. 1. infames.

Quod excommunicatus ſi intra annũ ſe purgare cõtempſerit, poſt annũ tanquam reus non eſt audiendus, 11. q. 3. rurſus, & c. ſeq.

Quod excommunicati non poſſunt alios excommunicare vel iudicare. 24. q. 1. audiuimus. & c. air, & cap. ſeq. & c. miramur.

quod epiſcopus excommunicatus nõ dicitur ordinare quantum ad executionem, quia quod non habet, dare non poteſt, 1. quæſt. 1. quicũque facios c. qui perfectionem, & c. ventum eſt.

Quod excommunicati celebrantes triennij pœnitentia puniuntur, 11. q. 3. de illis.

Quod excommunicati in ſacris conſtituti, officio intereſſe non debẽt. 11. q. 3. ſi quis epiſcopus. in fi.

Quod excommunicati omnino ſunt vitandi, diſt. 93. ſi inimicus, & c. ſeq. 6. quæſt. 1. illi qui. 11. q. 3. ad menſam, & cap. rogo, & quatuor c. ſeq.

Quod non eſt communicandum excommunicato maiori excommunicatione in oratione, cibo potu, oſculo, aut ſalutatione, 11. q. 3. excommunicatos, & c. cum excõicatio, & c. anteceſſor.

quod non licet clericis communicare epiſcopo 93. d. miratus.

Quod nominatim excommunicato non eſt communicandum, ne ſententia tranſeat in tertiam perſonam.

Digitized by Google

nam 11.q.3.si quis laicus, & c.excellentissimus. 24.q.2.sane quod.

quod ideo nō est communicandum excommunicato, vt confusus citius laboret reconciliari.93.dist.si inimicus.& 11 qu.3.audi.

quod cum pagano magis licet communicare quàm cum excommunicato,11.q.3.ad mensam.

quod quilibet prælatus debet alterius episcopi subditum excommunicatum vitare, & facere vt à suis vitetur,11.q.3.cum sit.

quod sine culpa communicat excommunicatis vxor,filius,seruꝰ ignorans, & necessitatem patiens,11. qu.3.quoniam multos, & c.excellentissimus.

Item qui communicat propter spem correctionis, 11.qu.3. antecessoꝛ; vnde versus:

Vile, lex, humile, resignatus, necesse.
Hæc anathema quidem faciunt ne possit abesse.

quod viatori vel peregrino transeunti in terra excōmunicatorum emere, & pauperi mendicare conceditur, 11.q.3.quoniam multos.

quod occultum excommunicatum tantum sciens tenetur vitare, ac si sciret publicè cum excommunicatum, 6.q.2.si tantum,& cap.seq.

quod publicè excommunicato tutā te ecclesiam omnes debent exire. 23.q.1. omnis qui. & 11.q.3.sicut apostoli.

quod presbyter si canonem inchoauit, propter superuenientem excōicatum missam nō debet relinquere imperfectam, q.1.nihil.

quod mortuo suffragia a viuis non debent exhiberi, qui propter excōicationem viuis non communicauit, 11.q.3.quicunque infra.

quod tali excō municato possumus communicare mortuo, qui viuens potuit absolui, 24.q.2.de communione, & c.nec quisquam.

quod communicans excommunicato indebitè,excommunicationem incurrit, 11. qu.3.præcipuè, & c.si quis episcopus, & cap. seq.& c.sicut apostoli,& ca episcopi, & cap. placuit.

quod episcopi communicantes excō municatis in crimine deponātur, 11.q.3.Teugualdum, & c.quicunque contristauerit.

quod ep.scopus cōione priuatur,qui soli sibi cognitum publicat excommunicatum,6.q.2.placuit.

quod excommunicatus antequam absoluatur debet spondere emendam de præterito, & cautelam de futuro, 11.q.3.cum aliquis,& 11. q.2.de viro,ita si.

quod absoluitur quis ab excommunicatione abiens per litteras, 24. qu.3.compertum.

quod absoluitur post mortem, si viuens hoc petiit, 24. quæst.2. nec quisquam.

quod de excommunicatione Papæ quam sibi reseruauit nullus nisi in morte potest absoluere, 16 q.1. frater noster.

quod solennis excommunicationis & absolutionis forma ponitur, 11. q.3.debent.

EXCVSATIO. Quod excusatio inferioris non valet, vbi de rebus ecclesiæ quas illicitè possident, vel principes, vel parentes se excusant, 16.quæst.1. in canonibus.ante finem.

quod auctoritas & præceptum superiorum excusant in quibusdam facta inferiorum, 14. quæst.5.dixit dominus.

quod auctoritas superioris non excusat inferiores in delictis, 11.q.3.si dominus,& c.seq.

quod Iudæi a furto excusantur Aegyptiorum.quia iubente Deo paruerunt, 14.q.5.dixit dominus.

quod ebrietas excusat culpam à tanto,sed non à toto,15.q.1.iane,& c. inebriauerunt.

EXECVTIO. Quod executio sententiæ iudicis debet differri vsque ad triginta dies, propter deliberationem, 11 q.3.cum apud.

quod ab executoris sententia appellare non licet,nisi ipse modū executionis excedat,2.q.6.si quando, §.ab executore.

quod licet ab executore appellare si ipsa sententia excommunicationis opponatur,11.q.3.cum excommunicato.

quod executores testamentorū propter negligentiam debent excommunicari, 13.qu.2.clerici.

EXEMPLVM. Quod exempla sanctorum tam in scriptis quam in factis perspicaciter sunt recordanda.20. dist. de quibus.23.quæst.6. vides.

quod ratio sana est exemplis ponenda.9.dist.sana.

quod superiores inferioribus exemplum bonum tenētur dare, 8.q.1. qualis,12.q.1.nolo.

quod vita pastoris in exemplum debet esse discipulis, 2.q.7.cum pastoris.21.dist.nemo.

quod prælati tot mortib.digni sunt, quot vitiosa exempla ad subditos transmittunt, 11. quæstio.3.præcipuè.

quod senior ibi stricta increpatione est feriendus,vbi iuuenibus exemplum ad interitum præbet, 2.q.7. Paulus dicit,93.distin.peruenit ad nos,in fi.

quod in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reuerentia status peccato honoratur, 83.dist.nemo.

quod quilibet quantumcunque magnus subdito & minores se paratus sit in bono imitari, 22.dist.de Constantinopolitana.

quod casus perfectorum suo exemplo multos retrahit à statu perfectionis quem aggredi inēdebant, 27.q.1.qui bona.

Quod mali qui emēdari despiciunt: ne sanctos suæ perditionis exemplo inficiant, tanquam morbida caro omnibus sunt præscindendi, 24.q.3.ecce.

quod ad exemplum domini gratiarum actio post mensam debet dici.44.dist. quando autem.

De hac materia habes vbi egimus de Imitatione.

EXEMPDIO. Quod exemptio episcopi vel abbatis à suo superiori non potest fieri nisi per solum Papam. 16.quæstio.1.frater.18.quæstio.2. luminoso.

quod exemptus non potest iudicari nisi à solo Papa, 16.qu.1.frater.

quod in monasterijs exemptis nullus prælatus sine consensu abbatis valet exercere aliquam potestatē, 18.qu.2.luminoso.

quod prælatus qui exemptioni Papę insurgere conatur communione, vsque ad extremum vitæ suę priuatur.16.q.1.frater.ante medium.

EXEQVIÆ. Quod exequiæ pompaticæ plus sunt solatia viuorum, quàm subsidia mortuorum, 13.q. 2.animę.

quod apud Deum non perit quidquid pro mortuis in exequijs diligentia hominum persoluit, 13. q.2.animæ.

quod quia ignoramus quibus mortuis prosunt, vel non prosunt exequię, ideo pro nullo debemus eas omittere, 13.quæst.2.non existimemus.

EXHÆREDATIO. Quod exhęreditatio aliorum non debet fieri propter ecclesiæ promotionem. 17.q. vlt.c.vlt.

quod successor qui non adimpleuit voluntatem defuncti, debet exhęredari, 1.q.1.Syluester.

De hac materia habes vbi agimus de Hæreditate.

EXILIVM. Quod exilium est canonica pœna quam ecclesia imponit in malitia obstinatis,16.q.1.Probinum,2.q.1.in primis.

quod sacrilegiorum pœna est carcer, vel exilium, 16. quæstio.4. attendendum.

quod ignobiles pacem ecclesię turbantes, in perpetuum exilium relegantur, 24.qu.1.qui contra.

EXITVS. Quod exitus malitię, virtutis operatur ingressum: eodemq; studio quo crimen excluditur, innocentia copulatur,12.q.1.cum renunciatur.

quod tunc quis ab vnitate ecclesię exit quando à fide & charitate recedit, 24.q.3.cum aliquis.

quod tunc boni à malis exire dicuntur quando etiam cum ipsis corporaliter conuersatur, mente à factis eorum recedunt, 23.quæstio.4.tolerandi sunt, & cap.ecce, & cap.à malis.

quod

Quod à malis exire est facta eorum detestando ipsos de malo corripere.13.q.4.recedere.

quod difficile est vt bono peragatur exitu quæ malo inchoata sūt principio.1.qu.1.principatus, & c.fertur.§.cum ergo,in fi.

EXPOSITIO. Quod expositus cuiuscunq; miseratione collectus post decem dies à domino nō potest repeti.87.dist.sit expositus.

quod expositio scripturarum accipienda est secundū proprietatem linguarum, de quibus sunt translatæ.38.dist.locutio.

quod exponēda est scriptura secundum varietatem causarum, personarum, temporum,& locorum., 29.dist.per totum.

De expositione scripturarum vbi agitur de Scriptura.

EXORCISTA. Quod Exorcistæ in Græco,in Latino adiuratores vocantur.21.dist.clericos.

quod exorcistæ est officium manus super energumenos, & catechumenos in exorcizando imponere, 25.dist.perlectis.

FABVLA. Quod fabulas secularium negotiorum non decet in mensa clerici, sed verba sacræ lectionis recitare. 44.dist.conuiuia, & c.seq.

quod in mensis clericorum lectio diuinarum scripturarum haberi principitur, vt fabulosa, & curiosa,& otiosa vitentur,44. dist. pro reuerentia.

Quod quia oblectamenta fabularum nimium excitant ad incendia libidinum,prohibetur Christianis legere figmenta poetarum, 37.dist. ideo.

FACILITAS. Quod facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi, 23.q.4.est iniusta, in fi.

FALLACIA. Quod fallacia ex voluntate procedens grauior est quā quæ de infirmitate vel teunitate procedit. 22. quæstio.1.beatus, §. ille ergo.

quod non mentitur qui animarum fallendi non habet, sicut patet de Petro & Paulo, 22.q.2.beatus.

quod ille falsum iurat qui scit falsum esse quod iurat,22.qu.2.beatus,§.ille ergo.

quod falli in illis quæ non sunt ad salutem, vel nullum vel leuissimum est peccatum,22.quæst.2.in quibus.

quod minus malum est fallere aliquem in contractibus, quàm falli in articulis fidei, 22. quæstio.2.in ipsarum.

quod falsum testimonium nemo cōtra se vel proximum dicere debet. 23.q.5.si non, ante medium.

Quod falsi testes communione priuantur, si clerici fuerint,in monasterio perpetuo detruduntur. 24. quæstio.3. itaque.50. distin.si episcopus.

Quod sicut veritas persequitur falsitatem, sic boni in malis non persequūtur nisi malum. 23.q.4. qui peccat.

FALSARIVS. Quod falsarius dicitur qui litteras dicit, quæ licet veræ fuerint, tamen de conscientia Papæ non emanarunt. 19.dist.in memoriam.vbi nota glo.quæ innuit diuersos modos falsandi.

Item falserius dicitur qui chartam vel bullam radendo vel mutando fallificat. 50. dist.si episcopus.

Item falsarius dicitur qui falsa suggestione vel precibus falsis impetrat.25.q.2.dicenti.

quod charta super beneficijs personalib.si non habet datā,falsa iudicatur.25.q.2.§. si qua beneficia.

quod licet episcopo falsarium domini Papæ incarcerare. 19.dist.in memoriam.

quod falsarius litteratū domini Papæ si est clericus,est ab ordine deponendus,& in monasterium perpetuo detrudendus. 50. distinct.si episcopus.

FALX. Quod falx in alienam messem mittitur, quando fructus ecclesiæ non à vero,sed alieno pastore tollitur. 13.q.1.c.1.§.in diœcesi, ante medium.

quod Deus in messem falcem mittit, cum vniuscuiusque vitam temporalem per mortis sententiam incidit, de pœnit.dist. 2.cum sancti, circa medium.

FAMA. Quod fama bona necessaria est nobis propter alios. 11.q.3. non sunt audiendi. 12.qu.1.nolo, & q.2.quatuor,in fine.

quod quisquis custodit famā suam, in alijs est misericors.11.q.3. non sunt audiendi.

quod clericus, de quo mala fama crebrescit, etiam si conuinci non potest coram episcopo, præsentibus presbyteris expurgatur. 15. q. 5.cap.1.

quod prædicator bonus officium suum non debet negligere, etiam si currat inter infamiam & bonā famam. 6.q.2.sunt plurimi.

De hac materia require vbi agitur de Infamia.

FAMES. Quod fames quandoque ex ira Dei in mundum mittitur,quando pauperibus eleemosynæ subtrahuntur.16.qu.1.reuertimini,post medium.

quod qui fame laborāti non succurrit,graue peccatum incurrit.86.distin.satis.

quod qui fame morientem non pauit,quasi ipsum propria manu occidit.86.dist.pasce.

quod iudex ecclesiæ licet teneatur se dare panis famem, & sitim aquæ, magis tamen famem audiēdi verbum Dei,8.quæstio.1.audacter.in fine.

quod fames priſtina sermoni domini præsentia doctrinarum eius & cœlestis panis saturitate compensabitur. 76. distinctio. ieiunium, in fine.

quod fames curat morbos, quos gula infert, de consecrat. distinct. 5. nullus.

FAMILIA. Quod familia debet per dominum suum de malo corrigi, & ad bonum incitari.47.distin.sicut hi, §.necesse.

quod non culpatur paterfamilias faciens quod debet, si aliquis in familia manet incorrigibilis.48.distin.quantumlibet.

quod episcopus debet cauere ne aliquē in familia habeat indisciplinarum. 47.dist. sicut hi,§.necesse.

quod à principio in omni familia bona fuit aliquis malus incorrigibilis.47.dist. quantumlibet.

quod propter culpam familiæ negligens paterfamilias punitur, tam temporaliter quàm æternaliter.sicut patet de Hely.47.distinct.sicut hi,§.necesse.

quod domino excommunicato, indebitè fertur sententia contra familiam. 14.quæst.3.si habes, §.vt ergo.

FAMILIARITAS. Quod familiaritas contra extraneos repellit testem. 3. quæstio.5.consanguinei. & cap.seq.

quod familiaritas mulierum nimia, omnibus clericis,& religiosis prohibetur.82.dist.interdixit,& duobus cap.seq. 34.dist. quorundam, 81.dist.clericus, vsque ad fin.dist. 18.q.2.cognouimus,& c.seq.

quod vbi nimia familiaritas est mulierum, stimuli antiqui hostis nō desunt.81.dist.oportet.

quod monachi sacrarum virginum custodes, ne propter familiaritatem suspecti habeantur à frequenti earum accessu, & colloquio arceantur.18. quæstio.2.in decima, cap.seq.

FATVM. Quod fatum est genus diuinationis,cui qui intendit,damnationem animæ suę incurrit.26. q.vlt.non obseruetis.

FAVOR. Quod fauor singularis non debet attendi in electione prælati, 63.dist.porro.

quod nec indigni debent propter fauorem ad sacros ordines promoueri.1.q.1.pueri.

quod illi qui ecclesias indignis ex fauore conferunt, sacrilegi reputantur. 1.q.1.sunt quidam.

quod non corrigere peruersos nihil aliud est quàm fauere. 83.distinc. nemo & cap. sequen. 23. quæst.6. si res post medium.23.quæstio.4. quisquis.

quod fauere impietati est non turbare cum possit quis peruersos. 23. q.3.qui potest.& c.ostendit.

quod prælatus qui fauet in malo peccatoribus, vel qui piger est in corrigendo, ipse eis in malitia sociatur. 23. quæstio.4. ita. & capitu.a malis.

quod qui consentit peccantibus, & de

Digitized by Google

. defendit delinquentes: apud Deū, & homines eſt maledictus, 11.q.3. qui conſentit.

Quod fauoriē dantes maleficijs ſunt excommunicandi, 21.q. 5. placuit, & tribus c. ſeq.

De hac materia require vbi agitur de Conſenſu.

FAX. Quod ſicut fax accenſa ſibi detrimentum præſtat alijs vero lumen in tenebris adminiſtrat, ſic malus prælatus, vel prædicator, 15. q.8. ſciticitantibus.

Quod ſicut ſupruacuis laborat impendijs qui ſolem certat facibus adiuuare, ſic qui zelum Dei dicit ſe habere, & in corrigēdo exequitur indebite, 6.q.1.ſi omnia.

FOELICITAS. quod felicitate peccantium nihil eſt infœlicius, 23.q.1.paratus.

FEMINA. quod femina non debet eſſe iudex, 3.quæſt.7. infamis, §. tria.

quod femina propter uerecundiam ſexus niſi in ſua, & ſuorum cauſa non permittitur pro aliquo aduocare. 15.q.3. §.1. & quamuis capit. ſeq.

quod femina niſi in crimine læſæ maieſtatis, & in hæreſi, & in ſimonia non permittitur accuſare. 15. q.3.certis de cauſis, & trib.c.ſeq.

quod femina quantumcunque docta, & ſancta in cōuer.tu virorum non debet prædicare, 23.d.mulier. 33.q.ult.c.vlt.de conſecr.d.3.mulier.

Quod monachæ, uel quamumcunq; ſanctæ feminæ non licet pallas altaris, uel vaſa ſacra contingere. 23. d.ſacratas.

An femina poſſit ordinem, & characterem ordinis recipere, 27. q. 1. diaconiſſam.

quod femina ſancta mente eſt diligenda, non corporali frequentia, 3.d.hoſpitiolum.

quod femina extranea non debet clerico cohabitare, 81. d. cum omnibus, & c.ſeq.

quod non poſſunt Deo pleno corde coniungi qui feminarum acceſſibus copulantur, 32.d.hoſpitiolum.

quod clerico prohibetur cohabitatio feminarum niſi forte ſint mater, uel ſoror, uel conſimilis perſona carens ſuſpicione. 32. d. interdixit 23.d.igitur, 81.d.clericos, & c.ſeq.

quod beatus Auguſt. etiam cum ſorore habitare noluit propter coniurtarum perſonatum ſocietatē, 81.d.legitur.

quod religio non permittit ut ſolus cum ſola loquatur. 81.d.in omnibus.

quod ut excludatur mala ſuſpicio, nullus clericus niſi in certis locis, & temporibus debet loqui cum femina. 81.d.in omnibus.

Quod confabulatio clerici cum feminis debet eſſe per modica, & cōpendioſa verba. 18.q.2.diffinimus & c.ſeq.

quod etiam abbati non licet loqui cum feminis, niſi ſub duorum, vel trium monachorum teſtimonijs, 18.q 2.in decima.

quod monachi, & monachæ in vno monaſterio non debent cohabitare, 18.q.2.diffinimus.

quod abbatiſſa uolens loqui cū aliquo, debet aſſociari per uetulam monacham, 18.q.2. diffinimus.

quod nō licet clericis, & alijs Chriſtianis balneare ſe cum feminis. d.81.non oportet.

quod de formis feminarum non eſt diſputandum. 42. diſtin. hoſpitiolum.

quod feminæ in ſignum ſubiectionis, & verecundiæ peccati quod induxit, debet uelari. c.15.q.3.ver. his itaque, 33.q.vlt.c.vlt. & c. hęc imago.

Quod femina nec comam amputare, nec ueſte uirili propter luxum uti debet, 30. d. ſi qua mulier ſuo. & c.quæcunque.

quod enixæ uel menſtruatæ feminæ non debet prohiberi introitus eccleſiæ. 5. d. §. 2. & c. ſi q.

quod deterior eſt conditio mulieris quam viri quantum ad ſubiectionem, 33.q.5.hæc imago, & ca. ſeq.

Item quantum ad voti fractionem, quia vir uotum eius reuocare poteſt, ſed non econtrario, 33.q.5.noluit.

Item quantum ad ordinis ſuſceptionem, 32.d.mulieres, 15.quæſtio.3. §.1.

Item quantum ad accuſationem, & rectificationem, 15.q.3.§.1.

FERIAE. quod feriæ legitimæ ad feſtandum, & non ad placita ſæcularia exercenda ponuntur. 15.q. 4.q. per totum.

quod feriæ legitimæ ad ieiunandū ſunt ſecunda feria, quarta & ſexta. 82.d.presbyter, 11. q. ult. de illis, 22.q.5.qui compulſus, de conſec. d.3.ieiunia.

quod ab Aduentu Domini uſque ad octauam Epiphaniæ, & alia tēpora feriata ſunt quo ad celebrationem nuptiarum, 33.q. 4. non oportet, & tribus capit. ſeq. Vide quod ſancit concil. Trid. de hac re.

quod qui dies, uel quæ tempora feſtianda ſunt per circuitum anni. de conſec.d.3.§.1.

FESTIVITAS. Quod feſtiuitas ſanctorum quando ſit feſtanda laicis eſt pronunciandū. de conſe. d.3.q.1.

quod feſtiuitates per anni circulum ſunt celebrandæ, innuitur, de conſec.d.3.pronunciandum, & c. rogationes.

quod in ſanctorum feſtiuitatibus maxime ſolent homines vacare comeſſationibus, 44. d. commeſſationes.

Quod maxime clerici feſtiuitates ſanctorum cum deuotione tenentur peragere, 44.diſtin.nullus, 15. q.4.per totum, 16.q.7. & hoc diximus.

Quod in feſtiuitatibus prohibendi ſunt laici per ſacerdotes a chorearum ſaltationibus, de conſec. d.3. irreligioſa.

De hac materia habes vbi agitur de die Dominica.

FESTINANTIA. Quod feſtinantia in quib. ſit bona, & in quibus mala, habes vbi agitur de acceleratione.

FINGERE. Quod decuplex inuenitur de canone fictio conſonat cum decem prædicamentis, nam quandoque fingitur eſſe qui non eſt, vt Iacob finxit ſe eſſe Eſau 22. q.2.quæritur, §. item opponitur, vbi nota prædicamentum ſubſtantiæ.

Item quandoque fingitur quis eſſe minor quam ſit. 2.q.7. quamquā. Exemplum de Auguſtino, & Hieronymo, ubi nota prædicamentū quantitatis.

Item quandoque fingitur quis talis eſſe qualis non eſt, 29.q.1.§.1. vbi nota prædicamentum qualitatis.

Item quandoque quis fingitur eſſe pater qui nō eſt. 27.q.2. inſtitutū. §. iuxta, ubi Ioſeph dicitur pater Chriſti, ubi nota prædicamentum relationis.

Item quandoque fingitur quis agere quod non agit. 22.q.2.cum humilitatis, ubi not. prædicamētum actionis.

Item quandoque fingitur quis patī qui nō patitur. 32.q.5. propoſitio. ubi nota prædicamentum paſſionis.

Item quandoque fingitur quis eſſe eo tempore quo non eſt de pe. d. 1.periculoſe, ubi nota prædicamētum temporis.

Item quandoque fingitur ſitum eſſe quod non eſt, 13.d.duo & c.neruii. ubi nota prædicamentum ſitus.

Item quandoque fingitur non habere quod habet, 31.d. lex continentiæ, vbi nota prædicamentum habitus.

Item quandoque fingitur eſſe in loco vbi non eſt. 7.q.1. mutationes, ubi nota prædicamentum vbi.

FIDES. Quod fides eſt de non viſis, & ideo habet meritum, de pe. d.4.in domo.

Quod fides eſt quæ per dilectionem operatur, de pæn.d.2.firmum Dei fundamentum.

Quod fides quandoque accipitur pro fidei ſacramento, aliquando pro habitu mentis, de conſec.diſt. 4.nihil.

Quod illud apoſtoli, Quidquid non eſt ex fide, peccatum eſt, ſic accipitur, quod quidquid fit contra conſcientiam, ædificat ad gehennam. 28.q.2.omnes, §.ex his.

Quodi

Digitized by Google

Quod fides non tantum est liberi arbitrij, sed donum Dei. de consec. d.4.gratias.
Quod fides sine operibus non valet. 4.q.3.sicut virgeri, & c. fertur, de pe. d.2.§.non est mirum.
Quod fides meritorum suorum gradibus proficit, & crescit, de pe. d. 2.§.hæc quæ.
Quod articuli fidei, quos firmiter credere debemus, ponantur, 33. d. qui episcopus, de consec. d. 4. prima.
Quod symbolum fidei est in ecclesia publice laicis prædicandum, de cõsec.d.4.symbolum.
Quod symbolum fidei ab electo in archiepiscopum, ante acceptionẽ pallij est profitendum, 100. d. optatum.
Quod est multiplex effectus fidei, nam fides in vnum cõnectit quos diuersitas meritorum tenet, 43. d. sit rector post med.
Item fides omnia purgat, 15.q.ult.c. ult.24.q.3.§ Petrus.
Item omnes procellas militantis ecclesiæ superat, 24. q. j. non turbatur.in fi.
Item fides rempublicam magis qui sudores corporales gubernat, 23. q.8.tributum,§.quamuis.
Item ubi humana ratio non potest attingere, fides comprehendit, 24. q.j.non turbatur.in fi.
Quod fides supplet ubi baptismus uel aliud sacramentum haberi non potest, de consecra.dist.4. baptismi.
Item in baptismo prodest paruulis fides offerentium, de consec.d.4. illud.
Item nisi quis soliditatem fidei tenuerit, Deum cognoscere non poterit, 20.q.1.quia.
Item vbi sana fides non est, non potest esse iustitia, 24.q.j.vbi.
Quod sine fide falsa est virtus etiam in optimis moribus, 28. q. j. omnes, §.ex his.
Quod prælatorum est confirmare fidem subditorum, 21.d.§.1.in fi.
Quod cum circa fidem in aliquo dubitatur, ad fidem apostolicam, tanquam ad magistram recurritur, 11. d.palam, 22. d.omnes.
Quod omnes Christiani tenentur fidem Christi defendere, 96.d. nos, & c.vbi nam.
Quod non habet fidem Christi qui corpus ipsius, id est, membra ecclesiæ nititur detrahere, 24.q.j. aduocauit.
Quod illis non est credendum qui fidem veritatis abiecerunt, 2. q. 7. non potest, 61.d.episcopum.
Quod qui diuinationibus, & magicis illusionibus credit, fidem perdit, 26.q.5.episcopi.
Quod ideo permittit Deus magicis artibus illudi hominibus, vt ipsorum erga Deum fides probetur 26. q.5.nec mirum.in fi.
Quod fides cum promittitur, etiam posita sit seruanda, 23.q. j.soli.
Quod in promissionem stulte facta, vel vi extorta fides non est seruanda, 22.q.4.in malis, 15. q.6.ca.1. & c seq.
Quod non est fides quæ promittitur pro crimine adimplendo, 22. q.4. si ad peccatum.
Quod ad fidem suscipiendam nullus est cogendus. 45.d.quid c.qui syncera, & c.de Iudæis.
Quod ad susceptam fidem cogitur quis redire, & eam seruare, 45. d. de Iudæis, 23.q.5.ad fidem.
FIDELITAS. Quod fidelitas seruanda est domino temporali, 24. q.5. si apud.
Quod propter præceptum ecclesiæ quandoque discolis dominis fidelitas non seruatur, 15.q.6. nos sanctorum, & c.seq.
Quod Papa propter excessum Domini absoluit subditos a iuramento fidelitatis, 15.q.6.alius.
Quod Imperator tenetur Papæ iurare fidelitatem, 63.dist. tibi Domino.
Quod fidelitatis forma sex requirit seruanda, uidelicet incolume, tutum, honestum, utile, facile, possibile, 22.q.5.de forma.
Quod inter fideles, & infideles multa debet esse discretio, 2.q.4. alieni.
Quod debet inter eos esse discretio in accusatione, & testificatione, 2. q.7.pagani.
Item in matrimonij contractione, 28.q.1.iam nunc, & c.seq.& c.Iudæi, & c.seq.
Item in ciborum perceptione, 28.q. 1.nullus, & c.seq.
Item in mutua cohabitatione, 28.q. 1.Iudæi, & c.seq.
Item in ieiuniorum obseruatione, de consec.d.3.ieiunium.
Item in temporis præscriptione, 16. q.3.porro.
Quod non potest homini esse fidelis qui Deo extitit infidelis, 2. q. 7. non potest.
Quod fidelis malus licet sit numero intra ecclesiam, merito est extra, 1.q.1.ut euidenter, 24. q.ult. de illis, in fi.
Quod talis plus nocuus est ecclesiæ quam directe infidelis, 11..quæst. 3.nolite.in fi.
Item peior est infideli, 6. quæstio.1. quæro.
Quod talis Christiani peccatum grauius est peccato infidelis, 32. q.4. in eo.
Quod pœna ipsius pro peccato grauior erit quam pœna infidelis, 11. q.1.scimus, 1.q.1.nonne.
Quod talis tolerandus est, non imitandus quamdiu ab ecclesia per sententiam non præscinditur, 23. q.4.forte, & c.infidelis.
FILIVS. Quod filius dicitur per carnis propagationem, per morũ imitationem, 22.q.2. quæritur, §. item opponitur.
Quod filij Dei dicuntur tripliciter, vel prædestinatione tantum, uel prædestinatione, & spe beatitudinis æternæ, uel merito fidei, & præsentis iustitiæ, de pœ.d.4.si ex bono.
Quod filij spirituales dicuntur tripliciter, videlicet aut per baptismi immersionem, aut a baptismo per leuationem, aut per confessionem 30.q.1.omnes, & c.ad limina.
Quod filij diaboli dicuntur non per carnis propagationem, sed per criminis successionem, 1.quæst.1.cito.
Quod filij liberi dicuntur qui ex libero matrimonio sunt orti Naturales autem concubinarum filij, quos sola natura genuit, non honestas coniugij, 52.quæst. 4. cap. vlt.
Quod illi non reputantur filij, nec debent in bonis succedere patris, qui nati sunt de incestu, 35. q. 7. per totum.
Quod filij legitimi dicuntur, qui vel ante baptismum, uel post de matrimonio nati sunt, 28. q.1. numquid.
Quod filij sequuntur conditionem ventris. 32.q.4.cap.vlt. 28.quæst.j. Iudæi.
Quod pater carnalis de filijs temporalem curam debet habere, 30.dist. si quis reliquerit.
Quod tenetur filios suos verbo, & exemplo a vitijs ad virtutum studia prouocare. 47.d.sicut hi, §. necesse, usque in fi.
Quod non debet semper eos osculari, sed quandoque propter disciplinam castigare, 5.q.5. non osculatur.
Quod gloria patris est filius sapiẽs, 95.d.esto, in fi.
Quod tunc pro patribus nati sunt filij, quando pro apostolis surrexerunt episcopi, 68.q.quorum.
Quod filij presbyterorũ, si paternæ incontinentiæ sunt imitatores, ad sacros ordines non sunt promouẽdi, 56.d.presbyterorum.
Quod quandoque filijs peccata patrũ imputantur, quandoque non 61.d.per totum.
Quod filij illegitimi puniuntur propter incontinentiam parentum, 14.q.3.cum multæ.
FISCVS. Quod fiscus tollit quod non accepit Christus. 16.q.7. maiores, & quæstio. 1. decimæ circa med.
Quod res conuictorum, & vnitati pertinaciter resistentiũ, fisco vendicantur, 23.quæst 10.4. nimirum, in fi.
FLAGELLVM. Quod flagellum Domini quandoque est ad indictam, quandoque ad hominis purgationem, 7.q.1. cum percussio.
Quod sicut pastor errantia pecora flagello reducit, sic homines errantes per flagella sunt reducendi, 23. quæstio. 4. nimium, post medium. &c.displicet, per totum, & c.debet.

Quod

Quod flagellato non eſt addenda afflictio.7.q.1.cum percuſſio.
Quod flagellatio, vt proficiat, debet eſſe diſcreta, 45.diſt.cum beatus.

De hac materia require vbi agitur de correctione diſciplina, & vbi agitur de percuſſione.

FLAMINES. Quod flamines dicebantur ſacerdotes Gentilium, à filo quo in capite vtebantur, pro quo dicebantur flamines, quaſi filamines, 21.diſtinct.cleros, circa medium.
Quod apoſtoli in locis vbi Gentiles primos habuerunt flamines, conſtituerunt Patriarchas: vbi vero archiflamines, conſtituerunt archiepiſcopos: & vbi flamines, poſuerunt epiſcopos.8.diſt. in illis.
FLETVS. Quod fletus immoderatus non debet fieri pro morte amicorum, quia ipſos per mortem non amittimus,13.q.1. quam prę poſterum.
Quod fiere mortuum indebitè, prouenit ex deſperatione futuræ reſurrectionis, & ex puſillanimitate plus quàm ex pietate, 13.q.2. vbicumque, & §.ſeq.
Quod dominus non fleuit Lazarum mortuum, ſed ad mundi huius ærumnas reſuſcitandum, 13.q.2. quia diuina.
Quod Petrus fleuit, & flendo peccata deleuit,de pœnit.diſtin.1.circa prine.
Quod peccator fiere debet cogitando, quia iniuſte peccando Deum ſuum offendit, de pœnit.diſtin.5. deſicat.
Item fleat qui peccatis ſe vltro obtulit,& in ipſis perſeueranit,de pœnit.diſt.1.§.1.circa prine.
Item fleat nō ſolum quia peccauit, ſed quia interim vitiauit ſe priuauit,de pœnit.diſt.5.§.1. verſ. dolendum.
Item fleat quod proximū ſuum malo exemplo corrupit, de pœnit.diſtin.5.§.1.ver animaduertere.

De hac materia habes vbi agitur de Lacrymis, & vbi agitur de Lachrymis.

FOMES. Quod fomes eſt languor naturæ, qui carnis concupiſcentia appellatur,15.q.1.§.itaque.
Quod fomes carnis concupiſcentia appellatur, quæ verius animæ infirmitas dici poteſt; ſed ideo infirmitas carnis dicitur, quia accidit animæ ex connexa carnis corruptione.15.q.1.itaque.
Quod fomes non eſt peccatum, ſed pœna peccati,15.q.1.§.1.
Quod fomes in baptiſmo non deletur,ſed debilitatur, de conſecrat. diſt.4.per baptiſmum, & cap.non ex quo.
Quod fomes ſemper repugnat legimentis,etiam in perfectis,32.q.5. ſi Paulus.
FONS. Quod fons ſignatus, & puteus aquæ viuæ dicit eccleſia. 24. q.1.omnibus.& cap. quoniam.
quod ſicut a fonte præciſus riuus areſcit, ſic vnuſquiſque ab vnitate eccleſiæ ſeparatur,24.q.1.loquitur ante fin.
quod ſcientia ſacræ ſcripturæ magis de fonte quàm de riuulis eſt quærenda,76.diſt.ieiunium. circa princ.
Quod prælati non vtilia ſaluti prædicantes dicuntur fontes ſine aqua. 2.q.7.ſicuti,in fi.
quod charitas dicitur fons, 80. q.1. in ſcripturis ante fi.
quod dicitur fons baptiſma, 18. q.2. pridem.
FORMA. Quod forma & exemplū dicuntur eſſe prælati ſubditorum,94. diſtin. dictum.95. diſtin. eſto. 16. q.1. prædicatur, 21. q. 4. præcipimus.
quod forma eccleſiaſticæ vitæ eſt in clericorum caſtitate, 81. diſt. propoſuiſti,in fi.
quod forma perfecta eſt, vt non totum ſibi arripiat,ſed quod habet, cum pauperibus partiatur, 86.diſt. in ſingulis.
quod forma appellationis & apoſtolorum haberur. 2.q.6. poſt appellationem,§.forma.
Item forma reconciliationis excommunicati,11.quæſt.vlt. quod prædeceſſor,§.excommunicationis,&c.ſeq.
Item forma fidelitatis iuratur, 22. q.5.forma.
Item forma verborum qua tranſubſtantiatur corpus,& ſanguis Chriſti, de conſecratio. diſtin. ſecunda.quia corpus, & cap. qui manducat.
Item forma ſeparationis,& reconciliationis coniugum. 35. quæſt. 6. abiſto,& c.ſeq.
FORNICATIO. Quod fornicatio, eſt duplex. i. ſpiritualis & corporalis,ſeu carnalis. 28.q.1.idololatria,32.q.7.non ſolum.
quod omnis pollutio immunda eſt carnalis fornicatio.32. quæſtio.7. per totum.
quod fornicatio licet videatur eſſe genus cuiuslibet coitus, tamen ſpecialiter intelligitur in vſu viduarum, meretricum, vel concubinarum, 36. q.1. lex illa. §.cum ergo.
quod fornicatio carnalis nulli impune conceditur,27. quæſt.1. nubendi.
Quod ſimplex fornicatio, quæ eſt ſoluta cum ſoluta,prohibetur. 32.q. 4.dicat,& c.meretrices.
Quod propter maius malum vitandum non eſt multum exaggeranda.32.q.2.ancillam.
Quod fornicatio non eſt diuerſa, ſiue pulchra ſit, ſiue turpis quam quis cognoſcit.14.q.vlt.c.ult.
Quod fornicatio maximum peccatum eſt,propter templi Dei violationem,32.q.4. in eo, & q.7. non ſolum.
Quod fœminæ fornicantes cum clericis debent in ſeruitutem redigi. 32.diſt. eas,qui.

De materia clericorum iuuenis vbi agitur de Clericis.

Quod epiſcopus vel presbyter fornicans cum ſua filia ſpirituali,ſi publicum eſt,debet deponi; ſi occultum,epiſcopus 15. annis, & presbyter.12.debet pœnitere, 30.q.1. omnes,& duobus c.ſeq.
Quod maritus ſic continere debet vt non det vxori occaſionem fornicandi,27.q.1.nubendi.
Quod propter ſolam cauſam fornicationis vxor dimittitur quantum ad cohabitationem, 32.q.1.dixit Dominus.
Quod fornicatio ſpiritualis eſt idololatria, quam ſequuntur infideles,& quælibet noxia ſuperſtitio. 28.q.1.idololatria.
Quod fornicatio animi eſt ſeruitus idolorum.32.q.7.non ſolum.
Quod auaritia quæ eſt idolorum ſeruitus formicatio ſpiritualis dicitur,28.q.1.idololatria.
Quod fornicatio ſpiritualis dicitur conſenſu mentis ad fornicādum, iuxta illud, Qui viderit mulierē, &c.32.q.7.non ſolum.
FORTITVDO. Quod fortitudo corporalis ſi pro afflictione in malignantes exerceatur,bona & laudabilis eſt,23.q.3.fortitudo.
Exemplū de Moyſe, qui Aegyptium malignantem occidit, 23.q.3.non inferenda.
Quod ille prodeſt furi uel pyratæ, qui fortitudinē membrorum ſuorum ne peius agant debilitat. 23. q.3.ſi quis.
Quod dilectores huius ſeculi fortes ſunt in iis quæ ſunt ad mundū,& debiles in his quæ ſunt ad Deum, 47.diſt.omnis.
FORVS. Quod forus eſt exercendarum litium locus, ſicut innuitur, 11.q.1.clericus ſiue.
Quod actor debet ſequi forum pulſatis.11.q.1.ſi quiquam.
Quod ſiue clericus, ſiue laicus pro crimine pulſatus non niſi in foro ſuo debet audiri, 11. q.1. clericus, & c.ſeq.
Quod clericis pulſatis in epiſcopali iudicio forum competit, 11.q.1.& quiſquam.
Quod exceptā ſede apoſtolica nemo poteſt trahi extra ſuum diœceſim vel prouinciam pro cauſa iuſtitio. 6.quæſt.3.& 21. quæſt.1. fere per totum.
Quod ratione criminis commiſſi effectur quis de foro alieno. 3. qu. cap.ult.
Quod ibi cauſa agenda eſt, vbi crimen committitur, 3.q.6. peregrina lex.c.ſeq.
Quod ſi quis mutat domicilium ibi forum iudicij ſubeat vbi habitationem elegit,13. quæſtio.2. vbicumque,§.quia ergo.

Quod

Quod qui cauſam, ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam ad alterius fidei iudicis forum euocat, eſt excommunicandus. 2. q. 6. catholicus.

Quod clericus ab epiſcopo depoſitus ſi principem ſæcularem adeat, amplius non auditur, ſed ſpem recipiendi gradus in futurum amittit. 21. q. 5. c. j. & c. vlt.

Quod clericus ſi extra prouinciam [excepta ſede apoſtolica] iudicia expectat, eſt deponendus, 3. q. 6. non liceat, 11. q. j. ſi quis clericus, & ca. ſeq. & cap. inolita, & cap. de diuerſis.

FRATER. Quod dicitur quis frater fide, 2. q. j. multi, circa med. 11. q. 3. ad mendam.

Item frater dicitur conſanguinitate, 35. q. 3, quædam lex.

Item dicitur frater iuris interpretatione, 28. q. j. nunquid.

Item dicitur frater dignitatis communione, 52. diſt. præterea, de pœnit. diſt. 5. fratres noſtros.

Item dicitur frater religione, 16. q. j. vos autem.

Item dicitur frater religionis profeſſione, 20. q. 2. epiſcopus habeat.

Item dicitur frater nomine naturæ, 6. q. 1. ex merito.

Item dicitur frater ſimilitudine, de conſec. diſt. j. Iacobus frater Domini.

Item dicitur frater facti comparatione, 24. q. 5. immolans, in fine.

FRAVS. Quod fraus proprie committitur quando res ad ſpeciales vſus miſſa retinetur, vel indebitè expenditur, 16. q. j. reuertimini.

Quod amico rapere furtum eſt, eccleſiamq; defraudare ſacrilegium eſt, 12. q. j. gloria, in fi. 13. q. 2. qui oblationes, in fi.

Quod cum pauperibus eleemoſyna ſubtrahitur, Deus qui res ad hoc contulit, de ſua parte defraudari conqueritur, 16. q. 2. reuertimini.

Quod qui defraudat panem egentium, homo ſanguinis eſt, 14. q. 5. immolans.

Quod qui legata morientium retinent egenos & mortuos conſolatione defraudant, 13. q. 2. qui oblationes.

Quod qui defraudat eccleſiæ res, in quadruplum debet reſtituere, 12. q. 2. in antiquis.

Quod clericus qui res eccleſiæ, quæ ſunt pauperum defraudat, eſt corripiendus: ſi uero epiſcopus eſt, deponendus eſt, 10. q. 2. epiſcopus, & cap. ſeq.

Quod qui furem & latronem, vel raptorem aliena cum poſſit, ut reſtituat non cõpellit, eſt ſocius fraudis vel criminis, 14. q. vlt. ſi res.

De hac materia require vbi agitur de Diuortio.

FRVCTVS. Quod fructus digni pœnitentiæ ſunt incipientium, videlicet de peccatis dolere, & de futuris malis cauere, de pœnitentia diſtin. 5. circa finem, 50. diſt. quia ſanctitas.

Quod fructus virtutum ſunt proficientium, quorum eſt de virtute in virtutem progredi, de pœn. diſtin. 5. in ſi.

Quod fructus ſpiritus ſunt perfectorum, quorum eſt beatitudinibus inſiſtere, videlicet voluntariam paupertatem dil gere, manſuetudinem tenere, pro æterno deſiderio lugere, iuſtitiam eſurire, & ſitire, miſericordiam, & munditiam ad tranquillitatem pacis amplecti, & pro obſeruatione iuſtitiæ perſecutionem pati, & ceteris fructibus ſpiritus inſiſtere, de pœnit. diſt. 2. ſi quis ſemel.

FVGA. Quod fuga peccatũ eſt elongare ſe a terrenis & propinquis, 12. q. 1. c. cui portio.

Quod fugiendi ſunt honores, & fugientibus offerendi, 8. quæſt. j. in ſcripturis.

Quod ſi a perſecutoribus prælati perſona quæritur, debet fugere: ſi autem fides vel grex quæritur, ſe obijcere, 7. q. j. aduerſitas, §. hoc etiam tunc.

Quod qui iudicium fugit, confitet illum de iuſtitia diffidere, 11. q. j. Chriſtianis, in ſi.

Quod hæretici & ſchiſmatici in prouincia permanentes ſunt fugiendi, 24. q. j. omnis.

Quod eccleſiam fugientes ſunt ab eccleſia protegendi, 87. diſt. eos.

FVROR. Quod furor commotionis tempore iuſtũ putat omne quod facit, 11. q. 3. illa.

Quod laudabile eſt in præpoſitis ſi non furentur, ſed ratio dominetur in ipſis, 11. q. 3. illa.

Quod furor in ſapiente talia facit, de quibus poſt multum ſolet pœnitere, 11. q. 3. cum apud.

quod rectores aliorum non cum lenitate uel furore debent præcipitare ſententiam, 11. quæſt. 3. ſummopere.

quod qui poſt ſacerdotium furere incepit, ſacerdotio nõ carebit, niſi in furia ſit perſeuerans, 15. q. j. ſi quis non, in fine.

FVRTVM. quod furtum eſt omnis illicita alienæ rei alienatio, 14. q. 5. pœnale, 32. q. 4. mererices, circa finem.

quod fur reputatur qui uolens furari propter timorem humanum non furatur, de pœnit. diſtinct. j. ſi propterea.

quod non permiſit rapinã qui furtum prohibuit. 32. q. 3. meretrices.

quod furti nomine rapina, & quidquid proximo auferrur illicitè, in prohibitione decalogi cõtinetur, 14. q. 5. pœnale.

quod quantumcunque parum quis abſtulerit, furti nomen incurrit, 14. quæſt. 6. c. ult. de pœn. diſtin. j. vulgaris.

quod non furtum, ſed mens furantis attenditur, 14. quæſt. vltima, ea p. vlt.

Quod furtum non facit neceſſitas, ſed voluntas, de conſecrat. diſt. 5. diſcipulos.

Quod cum pro neceſſitate vitę alienum tollitur, quia tunc omnia ſunt communia, furtum nõ committitur. ibid.

Quod qui vi eleemoſynam facit alienum accipit, furtum committit. 14. quæſt. 5. forte. 32. quæſt. 4. ſic non ſunt.

Quod non eſt furtum accipere abinuito ſibi debitum. 14. quæſt. 5. non tanè.

Quod res Aegyptiorum aſportando furtum non commiſerunt filij Iſraël, quia Domino omnium iubenti paruerunt, 14. quæſt. 5. dixit Dominus.

Quod furem uel raptorem nullus debet defendere, ſed humanitatis cauſa poteſt pro ipſo intercedere, 14. q. 6. c. ſi res, & c. hi qui.

Quod fures uel latrones, quia infames ſunt, nec accuſare, nec teſtes eſſe poſſunt. 3. quæſtio. 5 conſtituimus.

Quod furtũ ex auaritia commiſſum grauius punitur, quàm quod fit ex inopia, 12. q. 2. fraternitas.

Quod epiſcopus rerum eccleſiæ dilapidator tanquam fur à ſuo honore eſt deponendus, 10. q. 2. c. vlt. 12. q. 2. in legibus.

Quod presbyter in furto deprehenſus, ab omni honore deponitur, 82. diſt. presbyter.

Quod prælatus eſt fur, qui non curat de ouibus, vel intrat per oſtiũ in officiũ prælaturę, 23. q. 4. tres perſonas.

quod furtiua uſurpatio præiudiciũ non generat, 93. diſt. illud.

FVTVRVM. Quod futura ſcire expedit: & modo debito ſunt inquirenda, 1. quæſt. 7. conuenientibus, in princ.

quod futura non ſunt per ſortilegia inueſtiganda, 26. q. 2. non ſtatim. & duobus c. ſeq.

quod curioſitas eſt per conſtellationes futura inueſtigare. 26. quæſt. 7. ſors, §. his ita.

quod futura non ſunt inueſtiganda per auguria, vel per aliarum artium magicarum documenta, 26. q. 2. illud.

quod omnia prædicta futura inquirere eſt idololatriæ deſeruire, 26. q. 2. ſed & illud.

quod auſpicia, & augurationes, oracula, & necromantia per quæ homines futura inquirunt, inuenerunt ex arte dæmoniaca, 26. q. 2. qui ſine ſalnatore.

quod ex inſpectione ſcripturarum futura non ſunt quærenda, 26. qu. 5. aliquanti.

quod dæmones cum ex acumine ſenſus & celeritate motus, & ex diuturnitate temporis ipſis antecognita hominibus aliqua pronunciant, futura videntur prædicere. 26. q. 4. ſciendum, per totum capitulum.

GENE-

Digitized by Google

GENERATIO. Quod generatio eſt duplex, videlicet carnalis, quæ eſt a patribus per ſucceſſionem, & ſpititualis, quæ fit per baptiſmi generationē. 32. quæſtio. 4. recurrat. de conſec. d. 4. regenerante.

quod in generatione carnali quandoque de malis naſcuntur boni, quãdoque de bonis naſcuntur mali, quandoque de bonis boni, & de malis mali. 32. q. 4. recurrit, 47. diſtinct. quantumlibet. 56. diſt. naſci. ante ſi.

quod naſci de adulterio non eſt culpa naſcentis, ſed eius qui generauit. 56. diſt. naſci.

quod vndecumque generentur homines, honeſti & ſalui erunt, ſi parentum vitia non ſectantur. 56. diſtin. vndecunque, & c. Dominus noſter.

quod multi ſummi Pontifices & epiſcopi ſunt ex presbyteris generati. 56. d. ſt. c. 1. Oſius.

quod ideo quidam vſque ad quartã generationem eccleſiam Dei intrare prohibentur, donec culpam auctorum multipliciter ſucceſſio generationis aboleat. 1. q. 1. cleo.

quod generatio ſpiritualis quæ eſt per baptiſmum, facit remiſſionẽ omnium peccatorum. de conſecr. d. 4. regenerante.

quod baptiſmus Ioannis non erat ſufficiens ad ſpiritualem generationem. de conſe. d. 4. non regenerabantur.

quod Chriſtus ſuo baptiſmo homines ad ſpiritualem generationem prouocauit. de conſec. d. 3. non regenerabantur.

GENVA. Quod genua a feſto Paſchæ vſque ad feſtum Pentecoſtes incluſiue in ſignum reſurrectionis dominicæ ad horas non ſunt flectenda. 76. diſtinctio. ieiuniũ, §. non autem, & capit. ſcire. 30. diſtinctio. ſi quis presbyter. §. ſimiliter.

quod nec in die dominico, nec in alio feſto ſanctorum genua flectenda ſunt orando. 30. d. ſi quis presbyter. de conſecra. diſt. 3. quoniam ſunt.

quod in diebus ieiuniorum genua flectere peccatores debent. 26. qu. 7. ſacerdos.

GESTVS. Quod geſtus exterior, corporis qualitatem indicat mentis. 41. diſtinctio. clericus. §. ſicut ergo.

quod geſtus reprehenſibilis, ſi diſſolutus, vel mollis eſt, indicat laſciuiam, ſi tractus, indicat ſuperbiã, ſi citus, indicat impetuoſitatem. ſi tardus, indicat pigritiã. 41. d. parſimoniam, & ca. clericus, §. ſicut ergo.

GLADIVS. Quod gladius eſt duplex, ſcilicet materialis, & ſpiritualis. 23. q. 8. §. 1. 15. q. 6. auctoritatẽ circa ſi.

quod Chriſtus non venit in terram mittere gladium materialem, ſed ſpiritualem. 33. q. interfectores, §. in hoc.

quod eccleſia non habet niſi ſpiritualem gladium, quia non occidit ſed viuificat. 33. q. 2. inter hæc. 16. q. 2. viſis. in ſi. 74. q. 1. ſi Petrus.

quod materialis gladius prælatis in exemplum patientiæ inhibetur, ſpiritualis vero qui eſt verbũ Dei exerceri præcipitur. 29. q. 1. §. 1. & q. 8 §. 1.

quod eccleſia criminoſos non materiali, ſed ſpirituali gladio feriri iubet. 33. quæſt. 2. interfectores. §. in hoc.

quod prælati eccleſiæ de mãdato Papæ poſſunt res eccleſiæ materiali gladio defendere. 15. q. 6. auctoritatem circa ſi.

quod poteſtates ſeculares ideo nõ ſine cauſa gladiũ materialem portant, quia in malefactores iræ Dei exiſtunt miniſtri. 23. q. 5. non ſolum, & ca. ſunt quædam, & qu. 4. quæſitum, & c. ſicut, in ſi.

quod ſæcularis poteſtas cum gladiũ vindictæ reſpuit, occaſionem peccandi tribuit. 23. quæſtio. 4. eſt iniuſta.

quod ille gladium materialem cum culpa accipit, qui ſine poteſtate cõceſſa a ſuperiore in ſanguinem alterius armatur. 23. qu. 4. ille gladium.

GLORIA. Quod gloria epiſcopi eſt pauperibus ſubuenire. 12. q. 2. gloria.

quod prædicator gloriam ſuam euacuat quando non pro æterno, ſed pro fructu temporali laborat. 1. q. 2. ſacerdos. in ſi.

quod in lata gente eſt gloria regis, in diminutione plebis eſt contritio principis. 1. q. 4. eccleſiæ, §. itẽ Dauid poſt med.

quod nihil eſt illo paſtore deterius qui luporum laudibus gloriatur, 83. diſtin. nihil. 6. qu. 1. ſunt plurimi.

quod melior eſt male factis humilis confeſſio quam in bonis ſuperba gloriatio. 11. qu. 3. iniuſtum.

GRATIA. Quod gratia dicitur eo quòd gratis datur, vel recipitur, gratia aliter non eſt, 1. q. 1. c. 1.

quod gratia non generis nobilitate, ſed virtute paratur. 40. diſtinct. illud.

quod nullus niſi purgetur a vitijs, gratiam Dei poteſt accipere, de pœnit. d. 1. non poteſt quiſquam.

quod ſicut ſol æquali luce ſuper omnes radiat, ſic gratia Dei ſine acceptione perſonarum æqualiter omnibus infunditur. de conſecra. diſtin. 4. nec quemquam.

quod gratiæ plenitudo adiectione non indiget, nec vlla requirit cõmendationis augmenta. 6. qu. 1. ſi omnia.

quod quantumcunque occulte locã animam ſine gratia ſaluare non poſſunt, quia de paradiſo homo, & angelus de cœlo peccando ceciderunt. 40. d. quælibet.

quod gratia Dei dat fidem, & facit remiſſionem peccatorum. de conſecr. diſt. 4. gratia quæ.

quod gratia Chriſti non ſolum facit malum vitare, ſed etiam bonum facere. de conſec. diſt. placuit, & 4. ſeq.

quod gratias Deo, & hominibus pro beneficijs agere debemus. 16. q. 1. reuertimini.

quod de aduerſitantibus, & paſſionibus Deo gratias referre debemus. 21. q. vlt. cap. vlt.

quod ſine gratia mandata Dei adimpleri non poſſunt. de conſec. diſt. 4. c. vlt.

GRADVS. Quod gradus in eccleſia diuerſi, & ſtatus vnitatem eccleſiæ conſeruant diſtinct. 8. ad hoc. 93. diſt. a ſubdiacono. 50. diſt. in capite.

quod in ſingulis gradibus ordinum conferendis dilationis tempora ſunt obſeruanda. 77. diſt. in ſingulis. & c. ſeq.

quod ad ſingulos gradus ordinum recipientium ætas eſt ſeruãda. 77. diſt per totum.

quod ad gradum diaconatus & ſupra, nemo eſt promouendus, niſi præeunte continentia fuerit approbatus. 77. diſt. quicumque.

quod ad ſuperiorem gradum ſacerdotij nullus debet exponi niſi ab inferiori ordine gradatim aſcendendo. 90. diſt. per totum.

quod apud Deum non gradus altitur, ſed vitæ melioris actio comprobatur. 23. quæſtio. ſicut excellentiam.

quod gradus ſunt non ſolum inter virtutem & virtutem, ſed etiam in vna eademque virtute. de pœn. diſt. 1. §. ego ſum panis, §. hæc quę. & c. cum ſanctam.

quod non ſolum ſunt in virtute gradus, ſed etiam in peccato de pœn. diſtin. 2. ſicut tribus & non eſt minorum.

quod tribus gradibus ad peccatum peruenitur, ſuggeſtione, delectatione, & conſenſu de pœn. diſt. 2. ſciendum, & c. ſicut tribus.

quod olim vſque ad ſeptimum gradum conſanguinitatis, & affinitatis matrimonium contrahi impediebatur. 35. qu. 3. contradicimus. & q. 8. per totum.

De computatione conſanguinitatis. & affinitatis habes. 35 q 3 contradicimus & 42 q 5 per totum.

GRAMMATICA. Quod grammatica ad meliores vſus aſſumpta animę ſaluti non infert detrimentum, 37. diſtinctio. ſi quis autem.

quod epiſcopo, vel alii prælato eſt reprehenſibile omiſſo Euangelio, vel alia ſacra ſcriptura populo grãmaticam exponere. 37. d. turbat. §. cum ergo, 86. diſtinct. cum multa.

quod epi. vel presbyteri ſi caduntur in gram-

grammaticam, non ſunt a ſapientibus irridendi, quia plus ſunt pẽſanda vitia morum, quam verborum. 38.d.quamuis, §.ſed licet, & c.ſedulo.

Quod ſi aliquando ſancti viri loquũtur barbariſmos, & ſoleciſmos, non ſunt propter hoc deſpiciendi 38.d.ſedulo, & c.ſeq.de conſec.d. 4.retulerunt.

Quod indignum eſt verba cęleſtis oraculi reſtringi ſub regulis Donati. 38.d.indignum.1.quæſt.1. Marcion.

GREX Quod ſicut grex ex vna morbida oue polluitur, ſic ex prælato immundo plures inficiuntur. 45. d.ſed illud in ſi.

Quod prælati tamquam arietes ducatum gregi præbere debent. 7. q.1. ſciſcitandi.

Quod languente paſtore grex inſidiatorum dentibus laniandus exponitur. 7.q.1.quamuis.

GVERRA. Quod guerra quandoque immittitur propter populi peccata, 23.qu.5.remittuntur.per totum.56.d.ſi gens.

De hac materia require vbi agitur de Bello.

GVLA. Quod gula eſt mater luxuriæ, quia venter, & genitalia ſunt vicina membra. 44.d. §.1. cum autem. de conſecr.d.5.nihil.

Quod gula ſic in vilibus, vt in pretioſis attenditur. 41.d.quiſquis,& c.delicias.

Quod quinque ſint ſpecies gulæ, videlicet accuratius cibo intendere, vel lautiora excogitare, in cibo tẽpus præuenire, ob cibum nimium æſtiuare, de cibo plus ſumere. de conſecr. d.5.quinque.

Quod gula de paradiſo primum hominem expulit. 35.d.

Quod gula groſſum ſenſum generat. 44.d. non liceat.§.ſi ergo.

Quod gula morbos facit, moleſtias ingerit, & ægritudines generat. de conſecr.d.5.nihil.& c.nec tales.

Quod guloſi non aliter feſta ſanctorum putant celebrare, niſi gulæ ſeruiant. 44.d.§.1.in ſi.

Quod ægritudines quas gula infert. ieiunes curat. de conſec.diſt.5.legimus.

HABERE. Quod habere poteſt eccleſia proprium, exemplo domini, 12.q.1.exemplum, & capit. ſeq.

Quod perfecti proprium non habẽt nec habere concupiſcunt, qui non ſuorum, ſed cõmunium ſum poſſeſſores. 1 q.2.ſacerdos.

quod religionem profeſſi proprium habere non debent. 12.q.1.ſcimus & tribus.c.ſeq.& c.habebat, & ca. ſeq. 18.qu.2.quam ſit.§.nullus.

quod habentibus eleemoſynam dare nihil aliud eſt quam perdere, 1. q.2.paſtor.

HABITATIO. Quod habitatio vera Chriſti eſt eccleſia, quæ ſidem ipſius ſernat. 24. q.1.quæ dignior.

quod Deus non habitat in illis qui per ſuperbiæ ſingularitatem ſe a melioribus diuidunt, 24.q.1.audiuimus.ante med.

quod ſicut filij Iſrael diſperdere nõ potuerunt Iebuſæos qui in medio ipſorum habitarent, ſic boni non poſſunt euadere falſos Chriſtianos. 11.q.3.nolite recedere, per totum cap.

quod nõ poſſunt cum Deo toto cor de habitare, qui feminarum acceſſibus copulantur. 32. d. hoſpitio-lum.

quod nullus clericus cum extranea femina debet habitare. 85.d.clericos,& ducibus.c.ſeq.

quod monachi cum monialibus in vno loco non debent habitare. 18. q.1.in nullo loco,& quatuor cap. ſeq.

quod habitatores præponuntur extraneis in pluribus in conſtitutione archidiaconi. 93 d.legimus.

Item in conſtitutione œconomi. 89. d.quia.

Item in epiſcopo eligendo. 7.q.1.remoto.

Item in abbatis electione. 17. qu.1. quam bt.

Item in epiſcopi accuſatione, 2.q.7. quærendum.

Item in defuncti epiſcopi rerum cõſeruatione. 12. quæſt.2.non licet alicui.

HABITVS. Quod habitus clerici non in veſtibus, nec in calceamentis decorem debet prætendere. 41. d.clericus,& §.ſeq.& ca.patrimoniam.

quod clerici in habitu ſuo, nec fericis, nec aureis intexturis, nec in ſummitate veſtimentorum variorum colorum ornamentis vti debent. 21.q.4.omnis ſactura,& quatuor.c.ſeq.

quod religioſorum habitus non debent eſſe notabiles, nec diuerſi coloris, ſed conuenientes pœnitẽtiæ, & deuotioni. 20.qu.1.vidua.

quod religioſus habitum profeſſionis ſuæ tam in lecto, quã in alijs locis debet deferre. 20.q.1.vidua.

quod mulier quæ propter ludum habitum hominis virilẽ aſſumit, anathema incurrit. 40 diſt. ſi qua mulier.

HELI. Quod Heli ſacerdos ſanctus fuit, ſed quia filios non erudiuit, ſupinus cecidit. 37.d.legant.

quod ſicut propter filiorũ Heli peccatũ homines a ſacrificio Dei detrahebantur, ſic prauis exemplis prælatorum quotidie peiores fiũt 50.d.de his vero.

quod ſicut ex peccato filiorum Heli in manu hoſtili populus corruit, ſic pleros peccata prælatorum luit. 1.q.4.eccleſia.

HELIAS. Quod Helias, vt oſtenderet illum verum Deum eſſe quẽ colebat, orauit igne cęleſti quinquagenarios cõſumi. 23. q.4.ſi ille, §.ſed obijcitur, & capit. quod Chriſtus,& c.ea vindicta.

quod precibus Heliæ cęlum clauſum fuit annis tribus, & ſex menſibus. 23.q.4.ſic illic, § quod tunc.

quod Helias culturam Baal vindicauit, ſacerdotes eius occidendo. 23. q.4 Guilielmus, circa ſi.

HELISÆVS. Quod Heliſeus aſperſione ſalis ſterilitatem aquæ ſanauit. de conſecr.d.1.aquam ſale.

quod in exemplum perfectis ad prophetandum vadens, boues & omnem curam domeſticam reliquit. 86.d.dominus.

quod miſit lignum in aquam, & ferrum ſecuris contra naturam natauit, de conſe.d.1.re uera, poſt medium.

HEREDITAS. Quod hereditas ſecundũ leges ab indignis ſuæ ceſſoribus poteſt auferri. 15.q.8.ſilueſter.

quod heredi non licet ſine cauſa venire contra factum ſui prædeceſſoris. 12.q.1.ſilueſter, 16.qu.6. illud.

quod nullus exheredato filio eccleſiam debet facere hæredem. 17.q. vlt.c.vlt.23.qu.2. ſi qui intricitur.

quod epiſcopus res quas habuit hereditario iure, libere poteſt conferre. 12.q.1.epiſcopi.

quod clerici ſunt funiculi hereditatis Chriſti. 12.q.1. clericus.

HEREMITA. Quod ſunt heremitæ qui uere, & pure ſolitariam uitã ducunt. 16.q.1.qui uere.

quod Ioannes Baptiſta fuit de vita heremitica. 2. qu.7.cap.vii.§.item Ioannes.

quod eremitica uita uera, ac pura ẽ gna honore iudicatur. 16.q.1. qui uere.

quod heremitæ ne uideãtur eſſe ecclaſi, debẽt ſubeſſe epiſcopis. 93. d.nulla.& capit.ſeq.11.qu.1.ſi autem.

quod heremitæ vtuntur priuilegio clericali ſicut alij religioſi. 16.q.1. qui uere.

quod heremita poteſt habere proprium, & condere teſtamentum. 19.q.3.perlatum.§.econtra.

quod heremitæ ratione propriij imperfectiores ſunt monachis, quibus proprium non licet habere. 19.q.3.perlatum.§.econtra.

HÆRESIS. Quod hæreſis Græce ab electione dicitur quòd ſ. eam diſciplinam quam ſibi vnuſquiſque elegit, putat eſſe meliorem. 23.q.3.hæreſis.

quod prima hæreſis occaſione corporis Chriſti, & ſanguinis orta eſt in diſcipulis. de conſe.d.2.prima.

quod poſt illa Arriana quę ponebat maioritatem gradus in perſonis, orta eſt in clericis. 16.d.ſexta ſynodus, §.prima.

quod tunc Chriſtianitas in diuerſas hæreſes ſciſſa eſt, quando propter fidei perſecutores epi ad concilia celebranda in vnum non poterãt conuenire. 15.d.canones.

Di-

ed by Google

Diuersitatem hæresum & multiplicitatem earum, habes 24.q.3. quidam autem hæretici, per totum.

quod inter hæresim & schisma est illa differentia, videlicet quod hæresis est in peruersa doctrina, sed schisma in separatione ab ecclesia, 24.q.3. inter hæresim.

quod largo modo simoniaca pravitas dicitur impia hæresis, 1.quæst. 1. quisquis, cap. cum liqueat. & c.eos.

quod simoniaca hæresis ortum habuit tempore apostolorum, 1. q.1. fertur.

quod diuina prouidentia diuersi erroris hæreses esse permittit, vt fideles astutiores reddantur, 24. q. vlt.c.vlt.

quod nullum peccatum est grauius hæresi, 32. q.7. quid in omnibus, 24.q.4. quid autem, 22. quæstio.2. primum.

quod an grauius peccat qui hæresim incurrit ignorans, an qui scies auaritiæ deseruit, 6.q.5. quæro.

quod pro nullo alio quarto pro hæresi Papa potest conueniri, 40. d. si Papa.

HÆRETICVS. Quod hæreticus est qui falsas ac nouas opiniones gignit vel sequitur, 24.q.2. hæreticus.

Item hæreticus est qui aliter scripturam sacram intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, 24.q.3. hæresis, 38.d. quamuis.

Item hæreticus est qui præcisus est ab vnitate ecclesiæ, 4. quæst.3.c.1. & seq.

Item hæreticus est qui in vnam hæresiam damnatam incidit, 24. q.1. Achatius.

Item hæreticus dicitur non qui erat, sed qui errorem contumaciter defendit, 24. q. 3. qui in ecclesia.

Item large simoniacus dicitur hæreticus, 1.q.1. quisquis.

Item qui Romanam ecclesiam negat esse caput ecclesiarum, & qui auctoritati eius derogat, est hæreticus, 22.d. omnes circa fi.

Item ille qui hæreticos defendit, nõ solum hæreticus, sed hæresiarcha dicendus est, 24.quæst.vlt.qui aliorum.

quod præsumptio sensus proprij via est ad hæresim, 24.quæst. 3. quid autem.

quod qui in expositione scripturę locum, tempus, & personam non attendit, de facili in erroris labyrinthum cadit, 29.d. sciendum.

quod non sunt inter hæreticos computandi qui errorem ab alijs recipientes parati sunt postponere, 24.q.3.dixit.

quod sicut ipsi hæretici damnandi ab ecclesia, sic & scripturæ eorum, 15.distin.in primis, §. Montanus.

quod hæretici excommunicati sunt ipso iure, 24.q.1.Achatius, & duobus c.seq.

Item post mortem excommunicatur, 24.q.2. sane profertur per totum cap.

quod consortium & communio hæreticorum sunt fugienda, 24.q.1. aduocauit, & cap. seq. & quæst.3. clericus.

quod hæreticorum conuenticula, cõciliabula sunt appellanda, 24.q.3. clericus.

quod sacramenta hæreticorum informa ecclesiæ tradita sunt bona, quia non sunt humana, sed diuina. 23.q.4.quid faciet.

quod scienter non debent ab ipsis (et in necessitate) sacramenta recipi, 24.q.1.si quem forte, & duob.cap. seq.

quod nec danda sunt ipsis a catholicis sacramenta, 24.q.2. nec quisquam.

quod hæretici non habent salutem in se, nec potestatem in alios, 14. quæstio.2.quandocunque, & cap. vbi.

Item quod non possunt contra fideles testificari. 2.q.7.non potest. & c.pagani.

Item nec ipsos accusare possunt, nec iudicare, 4.q.1.ca.1.25. quæstio.2. omne.

Item nec excommunicare possunt, nec cõdemnare, 24.q.1.ait, & duobus c.seq.

quod hæreticos accusare etiam infames personæ possunt, 6.q.1.nos.§. sed licet, & c.seq.

quod hæreticus hæreticum excommunicare potest, non catholicum, 24.q.1.miramur, §.1.

quod hæreticus excommunicatus ab hæretico propter crimen a catholicis propter detestationem culpæ si est recipiendus, 24. q.1. quisquis, & c.seq.

Quod reges & principes terræ debent hæreticos persequi, & habẽt ecclesiam tueri, 23. quæstione 4. non inuenitur, & cap. sicut excellentia.

quod hæretici sunt cogendi, & compellendi ad fidei quam reliquerunt receptionem, 23.q.4. nimis. vsq; ad fi.quæst.

Item possunt compelli, per rerum tẽporalium spoliationẽ. 8.d. quo iure, post med.23.q.4.ipsa pietas, & c.qui peccat.

Item sunt cogendi vel dominandi p corporalem punitionem, 23. q. 4. displicet, & c.seq. & q.5.capit.1. & duob.c.seq.

quod in persecutione eorum non ad res eorum, sed salutem respectus est habendus, 23.qu.4.ipsa pietas, in fin.

quod inuentor hæresis, & imitator pari damnatione plectuntur, 24. q.1.c.1.

quod redeuntes debent recipi cum scriptura, quæ continet detestationem præteriti erroris, & veræ fidei confessionem, 1. quæstio.7. si qui voluerint, 6. quoties, & c.maximum, & cap. seq. 26.q.6. his qui tempore in fi. de conf.d.2. ego Berengar.

Quod redeuntes ad pristinam dignitatẽ non admittuntur de iuris rigore, 1.q.7.c.1.

quod humiliter redeuntes ad pristinam dignitatem restituuntur de benignitate ecclesiæ, 1.q.7.conuenientibus, & c.didici, & ca. maximum. 23.q.4. ipsa pietas.

quod redeuntes non promouentur ad maiorem dignitatem, duodecima distinctio. 1.quæst.7.salubertimum.

HENRICVS. Quod Henricus primus Imperator priuilegio renunciauit quod Romani Pontifices propter schismaticos, & hæreticos contulerant Imperatoribus super prouisione & super inuestituris episcoporum, 63. distinct. constitutio.

HISTRIO. Quod histrio ad accusandum non admittitur, quia infamis est, 4.q.1.diffinimus.

quod clerici maxime in sacris constituti, in conuiuiis vbi histriones sunt, non debent interesse, 34.dist. presbyteri.

quod histriones prohibentur ad ordines promoueri, 33. distinct. maritum.

quod nec Eucharistia in tali statu manentibus dari debet de consec. d.2.pro electione.

quod histrionibus propter suum officium res suas dare, peccatum est immane, 86.d. donare.

HOLOCAVSTVM. Quod holocaustum spirituale est ieiunare, eleemosynam dare, pudicitiam pollicere, 24.quæstio.4.odi.& proieci.

HOMICIDIVM. Quod homicidium tres habet species, sunt enim homicidæ interfectores, & odium habentes de pœnitentia, d.1.homicidiorum, & quatuor c. seq.

quod primæ speciei homicida est, quia non tantum de facto sed etiam de concilio vel fraude aliquẽ occidit, de pœn.d.1. periculose. & cap.noli.

quod omnes vulnerantes tandem mortuum, vel consilium, vel auxilium præbentes, homicidæ iudicantur, 23.q.8.cap.vlt. 21. q.2. aliquando.

Quod non habens publicam administrationem. si maleficiũ, vel qualemcumque criminosum interfecerit homicida iudicabitur, 23. q. vlt.quicunque percutit, & q.4. ille gladium.

quod ille minister est homicida qui sponte sua illum occidit, quẽ scit etiam a iudice occidendum. 23. q. 5.cum minister.

Quod homicida est qui abortum viuentis animæ procurat, 32.q.2.qđ vero.

Item qui sibi voluntarie membrum virile absciderit, 55.d. si quis abscinderit.

Digitized by Google

Quod quicunque quolicunque modo se occiderit, homicida iudicatur, 23. q. 4. displicet, post med. q. 5. si non licet, per totum c.

Quod videtur, q̃ propter periculum castitatis licet seipsum occidere, 23 q. 5. non est.

Quod Samson qui seipsum occidit cū aliis, per instinctum spiritus sancti, de crimine excusatur, 23. q. 5. si non licet, ante fi.

Quod pro illis qui suipsius homicidæ sunt, non est orandum: nec sunt cum fidelibus sepeliendi, 23. q. 5. placuit vt hi.

Quod ad homicidium miscere se cū alijs quilibet debet formidare, 23. quæst. 8. si in morte Longobardorum.

Quod nulla lex innocentem occidere concedit, 23. quæstio. 5. si non licet.

quod homicidia maxime clericorum per iudices sæculares sunt vindicãda, 23. q. 5. sunt quædam.

Quod principi vel iudici iuste officium exercenti: homicidium ad culpam, non imputatur, 23. q. 1. noli. & c. seq. q. 5. de occidendis. & c. miles. & quatuor c. seq. & c. non fruſtra, & quinque c. seq.

quod reum non iudex sed lex occidit, & si parcit, contemptor est legis, 23. q. 5. miles. & c. iudex. & c. seq.

Quod perimere malos auctoritate principis, non est committere homicidium, 24. q. vlt. quicunq; peccauit. & q. 5. miles.

quod sancti patres zelo iustitiæ occidendo merebantur, 23. q. 4. cap. ex vindicta. & q. 5. remittuntur. & q. 8. legi. & c. seq.

Quod cum impius interficitur, Christus dilatatur: quia abominatio aboletur, 15. q. 1. nec is qui.

quod excommunicatos zelo iustitiæ occidendo homicidium nõ incurritur, 23. quæst. 5. excommunicatorum.

quod ad depressionem inimicorum Christi licet clerico honorari laicos nec ex hoc homicida reputatur, 23. quæst. 8. igitur. & nouem cap. seq.

quod clericus non debet esse iudex in causa sanguinis: quia ex hoc efficitur irregularis, 50. dist. miror & quatuor c. seq. & c. de his clericis. & c. studeat.

Quod furioso vel mente alienato homicidium ad pœnam non imputatur, 15. q. 1. illud. §. itaque. & fin. & exp. aliquos. & cap. si quis insaniens.

quod nec pure casuale homicidium quantum ad pœnitentiam imputatur, 50. dist. hi qui arborem. & c. seq. 15. q. 1. nec is. & c. si quis. 23. q. 5. de occidendis.

quod nec casuale imputatur homicidium ad irregularitatem, 50. distinctio. clerico. & c. sequen. & c. cum qui. & cap. hi qui arborem.

quod pro homicidio inuoluntario vbi sufficiens cautela non adhibetur, secundum magis, & minus, leuior tamen quam pro alio homicidio pœnitentia est imponenda, 50. distinct. studeat. & quatuor capit. sequen. 15. quæstio. si quis non.

Quod vbi per culpam quis in necessitatem homicidii venit, de homicidio non excusatur, 15. q. 1. illud §. itaque.

quod vbi sine culpa quis ad necessitatem peruenit homicidij, non imputatur, 50. d. sæpe.

Item si dedit operam rei licitę, & omnem cautelam adhibuit, non imputatur, 50. d. hi qui.

quod cum quis defendendo se, vel socium homicidium committit, minus imputatur, 23. q. 5. non est iniquitatis.

quod interpretatiue homicida dicit quicum possit, fame morientibus non succurrit, 86. dis. pasce. 6. q. 1. decimæ. in fi.

quod pastor cum delinquentes non arguit, ipsos tacendo occidit, 43. d. Ephesij.

quod qui res episcopi vel ecclesiæ rapit. homicida iudicabitur, 12. q. 2. qui Christi. & cap. qui abstulerit.

quod negans pœnitentiam morienti homicida dicitur, 16. q. 6. cognouimus.

quod ille qui aliquem ad peierandū scienter compulerit, dupliciter est homicida. i. sui ipsius. & alterius. 22. q. 5. ille.

Quod qui alium occidit, & qui alij detrahit, seipsum occidit, de pœn. d. 1. homicidiorum.

quod homicidæ per ecclesiam cogendi sunt ad pœnitentiam agendam, 24. q. 3. itaque.

quod quia diuersi sunt modi homicidii, iuxta hoc & diuersitas culpæ debet pensari, 23. quæst. 5. cum homo.

quod voluntarie vel furore laicum occidens septem annorum pœnitentia est puniendus, 50. distinct. si quis.

quod clericum vel religiosum occidens punitur pœnitentia grauiori, 17. q. 4. qui occiderit.

Quod occisor patris vel matris pœnitentia punitur ampliori, 33. q. 2. laborem.

quod pro vxoris homicidio pœna grauissima imponitur, 33. q. 2. admonere.

Quod occidens vxorem absque lege vel sine causa, non debet nubere, tamen cum adolescente potest dispensari, 33. q. 2. interfectores, & duos. c. seq.

HONOR. Quod honor non est suscipiendus, nisi prius is qui adipisci desiderat, vires suas cum onere mentiatur, 1. q. 1. non est putanda. & c. fertur. in fi.

quod si ad honores mundi sine merito laboris non peruenitur, multo fortius ad honores cęlestium dignitatum, 61. distinct. miramur. in fine.

quod honor etiam a digno cum metu est suscipiendus, 1. q. 1. non est. in fi. 63. d. Valent.

quod nemo debet sibi honorem assumere nisi a Deo vocatus, 8. q. 1. in scripturis.

quod honor contemnenti, & fugienti est offerendus. ib.

quod honor per ambitionem susceptus vergit ad culpam. & ad pœnã, 40. distinct. multi, 1. q. 6. sicut 8. q. 1. sunt.

quod prælatus non suum sed honorem ecclesiæ debet cupere, 99. dist. ecce.

quod qui honore est maior, in sanctitate, & in solicitudine debet esse perfectior, 100. dist. rationis, 1. q. 1. vilissimus.

quod non qui maior fuerit in honore, est iustior, sed qui iustior est, ille est maior, 40. distinct. multi. in fine.

quod tunc prælatus honoratur quando a suis subditis honor quilibet debitus non negatur, 99. d. ecce. in fi. & c. nullus.

quod quanto quis in maiori honore constitutus peccat, tanto plus est puniendus, 5. quæst. 6. quis, 6. presbyteri.

Quod honor indebite oblatus est respuendus, 99. distinct. nullus.

quod honor sic singulis exhibendus est, vt ex hoc nulli derogetur, 99. d. ecce. 21. q. 3. qui resistit, 25. q. 2. de ecclesiasticis.

quod sacerdos in persona Dei cuius minister est, honorandus, 3. q. 4. habet, in fi.

quod sacerdotes sunt honorandi, quos Deus, dicens ipsos Deos: & Angelos honorauit, 21. q. 1. sacerdotibus.

quod dilectores huius sęculi pro honore terreno multa tolerant, pro honore cęlesti pauca. 47. dominus. in prine.

HOSPITALITAS. Quod hospitalitas per ipsum Christum commendatur. 42. d. §. 1.

quod hospitalitas exercenda est in omnes indifferenter, 42. d. quicunque.

Quod hospitalitas omnibus exemplo sanctorum patrum persuaderur. 42. d. §. 1.

quod xelandum est pro hospitibus quia hospitalitas etiam apud barbaros inuiolabilis custoditur, 32. q. 7. offerebat.

quod res clericorum debent esse communes, maxime ad susceptionem peregrinorum, & hospitum, 16. q. 1. quoniam quidquid.

Quod hospitalitas maxime a prælatis, & religiosis est seruanda, 89. d. volumus. 12. q. 1. quia circa finem. & q. 2.

Quod prælatus domum suam hospitibus claudens non potest esse hospi-

by Google

hoſpitalitatis exhortator. 23. diſtin.§.1.

Quod electus in epiſcopum, a conſiſtratione repellitur, propter inhoſpitalitatem. 85. diſtin. archidiaconum Florentinum.

Quod mali hoſpites, qui res exportant hoſpitantium, ſunt ſicut mus in pera, ignis in ſinu, & ſerpens in gremio: qui male ſuos remunerãt hoſpites. 13.q.1.eccleſias, §.ad hęc poſt medium.

Quod hoſpitalium conſtructio, & gubernatio ſpectat ad curam epiſcopi. 18.q.2.quidam.

HOSTIARIVS. Quod hoſtiarij in veteri teſtamẽto idem ſunt quod ianitores. 21.diſt.cleros.

Quod hoſtiarii effectus claues eſt eccleſiæ tenere, & omnia quæ ſunt intus, & extra, cuſtodire. 25.diſtin. perlectis.

HOSTIS. Quod hoſtis interior eſt mala voluntas 23.qũ.1.paratus in fin.

Quod exterius hoſtem pugnantem neceſſitas debet premere non voluntas. 23.q.1.noli.

Quod capto hoſti miſericordia deberetur, niſi pacis perturbatio timeatur. 24.q.1.noli, in fi.

Quod hoſti fides ſi promittitur, eſt ſeruanda 23.q.1. noli.

Quod in iuſto bello nil refert verum hoſtis aperte vel inſidijs expugnetur 23.q.2.dominus.

HVMILITAS. Quod humilitas eſt pœnitentiæ fundamentum. de pœn.diſt.2.c.1. in princ.

Quod humilitatis exercitia ſunt vilioribus officijs ſe ſubdere, & miniſterij indignioribus ſe tradere. de pœn. diſt.2.§.1.

Quod humilitas prælatis eſt commendabilis. 99. diſt.ecce.

Quod nihil fulget in epiſcopali cerulee ſplendidius, quam humilitas 100. diſtinct. contra morem. ante finem.

Quod humilitas docendis & diſcendis perſuaderur. 38.diſt.ſeduio, & c.nullus. 40.di.multi, in fi. 24.q.3. ſi habes.

Quod virginitas cum humilitate eſt admiranda. 30.diſtinct. hæc autem ſcripſimus.

Quod Chriſtus verbis & factis exẽplum dedit humilitatis. 63. diſtin. dominus. 9.quæſtio. 3. null⁹. ante finem.

Quod neophyti & totius humilitatis ignari ad regimen eccleſię non ſunt aſſumendi. 61. diſtinct. ſtatuimus, & §. 1.

Quod boni paſtores potius per humilitatis manſuetudinem ſtudent peccantes reuocare, quam per auſteritatem in foueam perditionis propellere 45. diſt. recedite.

Quod qui ſibi vult ab alijs humiliter obediri, & ipſe ſuo ſuperiori obedrat 2.q.6.qui ſe ſert.

Quod cum culpa non exigit, omnes ſecundum rationem humilitatis æquales ſumus. 22. diſtin. de Conſtantinopolitana.

Quod humilitatis cauſa non eſt in confeſſione mentiendum 22. q.2. cum humilitatis.

Quod humilitas non eſt vbi eſt falſitas 22.q.2.cum humilitatis, &c. incauti.

Quod ficta humilitas eſt cum ſuperbia miſta 8. quæſt.1. in ſcripturis. in fi.

Quod nemo prælatis ſuis ſic humilitate debet ſubijci, vt cogatur ipſorum vitia venerari 2. quæſt.7.admonendi.

IACOB. Quod Iacob dicendo ſe primogenitum non eſt mentitus, quia non ad natiuitatem, ſed ad ius primogenituræ reſpectum habuit. 22. quæſt. 2. quæritur. §. proxt.

Quod non præcedens, ſed ſubſequẽs conſenſus Iacob in Liam fecit eos coniuges. 29. quæſt.2.§. ſed obiicitur.

Quod Iacob licet in ſe eſſet bonus: tamen filios aliquos malos, aliquos bonos habuit 32. quæſt.4.ne currat.

Quod in hoc quod vidit Angelos aſcendentes, & deſcendentes, vitam prælatorum actiuam, & contemplatiuam deſignat. 88. diſtin. decreuit.

IACTARE. Quod iactare non debet ſe quis de ſtatu perfectionis, iuxta quia. & Petrus poſt iactantiam cecidit 6.q.1.imitare.

Quod omni ornatu qui poſſit iactantiam inferre, debent carere clerici 21.q.4.c.1.23.diſt. his igitur.

IDOLOLATRIA. Quod idololatria, quam ſequuntur infideles, & quælibet noxia ſuperſtitio eſt fornicatio ſpiritualis 28.q⁹.1. idololatria.

Quod idolorum culturam ſubtilitas dęmonum admonuit. 26.q.4.ſciendum, per totum cap.

Quod ille princeps eſt idololatriæ qui res ſuas quas prohibere poteſt, permittit idolis immolari 26. q.1. ſi de area.

Quod eligẽdum eſt potius fame mori, quàm ob reuerẽtiam idolorum idolothytis veſci 32.quæſt.4. ſicut ſatius.

Quod Salomon qui Deo templum conſtruxerat excæcatus luxuria, iẽ plum idolis fabricauit 32.quæſtio. 4.Salomon.

Quod idololatra ſit quis interpretatiue multiplicitet, videlicet per Euchariſtiæ perceptionem indignã. 32.diſt.præter hoc. §.porro.

Item per rebellium obedientiam 8. q.1.ſciendum, in fi.

Item per æſtuantem auaritiam 6.q. 1.quæro.

Item per ſortilegiorum. & diuinationum obſeruantiam xxvi. quæſt.2. ſors. § ſeq. & capitu. ſed & illud, & quæſt.5.§.2.

IEIVNIVM. Quod ieiunium eſt duplex ſpirituale, & corporale. de conſecrat. diſtinct. quinta. ieiunium.

Quod magnum & præcipuũ eſt ieiunium ſpirituale, videlicet à peccatis abſtinere. de conſec. diſtinct. 5. ieiunium, & cap. nihil.

Quod ieiunium corporale, quod eſt à cibis abſtinere, eſt auctorizabile quia primo a Deo in paradiſo eſt præceptum 35. diſtin. 6.

Quod a ſanctis patribus, & ab eccleſia eſt inſtitutum. de conſec. diſt. 5. ieiunia in eccleſia, & tribus c. ſeq.

Quod ieiunium de quo non eſt præceptum, vt ſcandalum viter, ſecundum morem patriæ eſt ſeruandũ. 12.diſt. illa 76.diſt. vtinam.

Quod ieiunium ab eccleſia inſtitutum, ſine cauſa nõ eſt violandum de conſecrat. diſtinct. 5. ieiunia in eccleſia.

Quod ieiuniũ quadrageſimale, quod eſt pro decima temporis anni, eſt diligenter ſeruandum. 76. diſtinct. ſtatuimus, & duobus cap. ſeq. de conſec. diſt. 1. ſolent, & 5. diſt. quadrageſima, & c. ieiunium.

Quod ieiunium quatuor temporum eſt omnino ab omnibus ſeruandum. 76 diſtinct. ieiunium, & ſex cap. ſeq.

Quod quibus menſibus, & quibus de cauſis ſeruanda ſunt, in veteri lege ſeruata ſunt ieiunia quatuor temporum, habes 76. diſtin. ſtatuimus, & duobus c. ſeq.

Quod antiquitus primus menſis anni Martius computabatur, & de omni alio tempore quando tempore ieiunabantur 76. diſtin. ſtatuimus. & c. ſeq.

Quod modernis hoc ieiuniũ ſit quarta proxima feria poſt diem cinerum, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes. tertium in Septembri poſt exaltationem ſanctæ Crucis. quartum in Decembri poſt feſtũ ſanctæ Luciæ 76. diſtin. ſtatuimus. Vnde verſus.

Dat Crux, Lucia, Cinerum, quoque chriſma datur
Vi ſit in angaria quarta ſeptima feria.

Quod dies tres rogationũ ante aſcenſionem Domini ſunt ieiunandi. de conſecr. diſt. 3. rogationes.

Quod ſicut in memoriam paſſionis ſexta feria ieiunatur, ſic & ſabbato in memoriam ſepulturæ eſt ieiunandum. de conſec. diſtinct. 4. in ſabbato.

Quod de ieiunio ſabbati videtur mos patriæ ſeruandus 12. diſtinct. illa.

Quod die ſabbati eſt a carnibus abſtinendum. de conſecr. diſtinct. 5. quia dies.

Quod in octaua domini non eſt ſolueudum ieiunium. de conſec. diſt. 3. non liceat, & c. ſeq.

Quod die dominico ne ſequamur errores infidelium, non eſt ieiunandum 30. diſt. ſi quis tamquam. &

Digitized by Google

c.ſi qui presbyter.76. diſtin. ieiunium de conſecr.diſtinct. 3. ieiunium,& cap.ne quis.

Quod nec ieiunandum eſt tempore Paſchali vſq; ad Pentecoſten. 76. diſtin.ieiunium, §.non autem, & cap.ſeq.

Quod ieiunantes illo tempore excommunicatione,non ſunt arguendi. 76. diſtinct.poſt, & c. vtinam.

Quod hora meridiana in ieiunijs eſt comedendum, de conſec.diſt.1. ſolent.

Quod in quadrageſima ieiunium ſolui dicit qui antequam veſperas dicit vel audit, comedit, de conſ.diſt.1. ſolent.

Quod in ieiunijs quatuor temporum,& in vigilia Paſchæ circa veſpertinam horam eſt celebranda, & poſtea comedendum, de conſecra.diſt.1. ſolent.

Quod ordinans, & ordinandus debent eſſe ieiuni.75.diſt.quod a patribus,& c.ſeq.

Quod excepta cauſa infirmitatis non debent cõmunicari ieiuni. de conſe.diſt.2.liquido 50.diſt. presbyteros 26.q.6.ſi quis.de corpore 4.diſtin. denique. in ſi.

Quod moderantia cibi eſt in ieiunijs habenda, de conſe.diſt.3.non dico,& c.ſeq.

Quod in ieiunijs (maxime quadrageſimæ) eſt a magnis piſcibus, & cibis laſcivis, & potibus abſtinendum.3.diſt. denique.

Quod ieiunium debet eſſe mũdum. 18.diſtin.habeatur 86.diſtin. quid prodeſt.

quod primo homini firmitatis virtus fuit in ieiunio, cognitio infirmitatis in cibo.35.diſt.6.

Quod ieiunium delinquentis vulnera curat, & curatos ſanctificat, de conſ.diſt.5.ſint tibi ieiunia.

Item ſatisfacit pro commiſſis 76.diſtin.igitur.

Quod viuentium ieiunia ſunt defunctorum auxilia 13.q.2. animæ.

Quod ieiunium ex cauſa redimitur elemoſyna. 82.diſt. presbyter. ante finem.

Quod duorum vel plurium dierum abſque cibo ieiunia prohibentur. de conſe.diſt 5. non dico, & duobus c.ſeq.

Quod an melius ieiunat qui ſæpius parum, quam qui ingurgitando lautius rarius comedit, de conſec. diſt.5.non dico, & duobus c.ſeq.

De hac materia require vbi agitur de diſtinctione.

IEZABEL. Quod Iezabel nonnullos prouocat ſtupro ſui corporis ad immolandum idolis 23.q.4. ſi illic.§.quod tunc.

IGNIS. Quod eſt ignis intenſæ deuotionis, qui inflammat ſacrificia deprecantium.1.q.1. cum ſcriptura.

Quod eſt ignis veræ contritionis, quo igne decoquuntur, & purificantur pœnitentes 27. quæſt.1.impudicas.

Quod eſt ignis indebitæ vltionis, a quo prohibiti ſunt Apoſtoli ne exurerent Samaritanos 23. quæſt. 4.quid faciet in fin. & c.ſeq.

Quod eſt ignis carnalis voluptatis, in quo igne bonus coniugatus poſſus nequit ardere 33.q.4. vir cum propria.in fine.

Quod eſt ignis ambitionis, & cupiditatis: qui tamquam ignis alienus exurit,& mundat.de pœn.diſt. 2.inter hæc.

Quod eſt ignis diuinæ conſolationis, qui culpam exurit, nõ hominem, & ſanat pure confitentes, de pœn. diſt.3.inter hæc.

Quod eſt ignis futuræ purgationis qui excedit omnem præſentem pœnam 26.diſtinct.qui in aliud.de pœn.diſt. nullus expectet.

Quod ignis purgatorius poſt hanc vitam credendus ſit 26. diſt. qualis, in fi.33.q.2.admonere, circa med. 1.q.3.peruenit.de pœn.diſtin.vlt. nullus expectet.

IGNORANTIA. Quod ignorantia eſt triplex, videlicet bona, mala,& indifferens.38.diſt. quamuis.& §.ſeq.

quod bona eſt ignorantia eorum qui dant occaſionem ad peccandum, quæ neſcire melius eſt quam ſcire 58.diſt.quamuis.

Quod mala eſt ignorantia quando ea quæ Dei ſunt ignorantur, quia talis ignorans ignorabitur.38.diſ. qui ea.

Quod indifferens ignorantia eſt in his in quibus nihil intereſt ad regnum Dei verum ſciantur an non. 22.q.2.in quibus.

Quod alia eſt ignorantia facti, alia iuris 1.q.4.turbatur,§.notandum. xxii.q.4.innocens.

Item ignorantia facti alia ſimplex, alia probabilis, alia craſſa, & ſupina.

Ignorantia ſimplex eſt vera,& non ſimulata, in qua peccantibus eſt parcendum. 11.q.3. excellentiſſimus, & c.ſequen.26.q.2.cap.vlt.1. qõ.4.§.vltim.vbi agitur de idolathytis.

Ignorantia probabilis eſt, quæ probari poteſt ex hoc, q̃ excuſabilis eſt pro tanto 1.quæſt.1. ſi quis a ſimoniacis.

Ignorantia craſſa,& ſupina eſt quando factum omnibus publicũ ignoratur: quæ neminem excuſat ſicut Iudæi non excuſantur, quia Chriſtum aduenitſſe ignorant.1.quæſt. 4.cap.vlti.xii.quæſt.2.qui, & diuinis.xxiii.qõ.1.patatus, circa med. xi.q.3.curæ.18.quæſt.1.licet ergo. xx.diſtin.ſi decreta.16.diſtin.quod dicitis.

Ignorantia iuris alia eſt iuris naturalis,quæ omnibus adultis & diſcernentibus eſt damnabilis: iuris ciuilis, & canonici,quæ quibuſdam permittitur ignorare quibuſdam non 1.quæſtio.4.§.vltim.in fine.

Quod ignorantia iuris ciuilis vel canonici excuſat a tanto 34. quæſtio. 1. ſi quis dederit 32. quæſtio. 5. quemadmodum. 6. quæſtio. 1. quæſtio.

Quod ignoranti iuris ciuilis vel canonici non excuſata toto.1.q. 6. §.vlt.ante fin.28. diſtinct. presbyterum.

Quod filij Iſrael circa promiſſionem Gabaonitarum habuerunt ignorantiam facti, ſed non iuris 22. q.3.innocent,§.1.

Quod ignorantia inuincibilis, quæ eſt ex fauore vel dementia, ſi eſt ex caſu, non imputatur: ſi autem venit ex culpa,noxia eſt, 15.quæſtio.1. ſi quis inſaniens, & cap. proxi.& cap.illud relatum.§. itaque.

Quod ignorantia vincibilis procedens ex negligentia excuſat a tanto,ſed non a toto.32. q.7.quemadmodum.

Quod affectata ignorantia eſt quando quis non vult intelligere vt bene agat.37.diſt.c.vlt.

Quod ignorantia mala, & periculoſa,quia mater eſt cunctorum errorum. 38. diſtinctio. ignorantia.

Quod licet laicis ſit noxia, ſacerdotibus tamen qui ducatum præbere debent alijs, eſt periculoſior. 37.diſt.c.vlt.§. itaque, & 38. diſt. c.1. & ſex cap. ſeq.

Quod ignorans non ſemper errat. 38.diſt.quamuis.

Quod dicitur quis ignorare quando nõ cognoſcit illud eſſe peccatum quod facit, vel non tantum quantum eſt,talis excuſatur pro tanto, ſed non pro toto 8. diſtinct. conſuetudo.

Quod qui ignorat modum, & qualitatem facti, ipſe tunc peccat quando ignorantia iuris laborat.8. diſtinct. conſuetudo exemplum de Paulo, ſed tunc non peccat quando facti ignorantiam habet.34.q. 1.in lectum.

Quod qui dando operam rei licitæ ignorans quid ex facto ſuo ſit ſecutum,vt ille qui volens patrẽ ſuum a Leone liberare, ſagittam mittit,& patrem occidit, non peccat 23.quæſt.5. de occidendis. 50. diſt. ſæpe.

Quod licet aliquis ignoret ſe debere continere recipiendo ordinem, ex eo,quod recepit ordinem, tenetur continere.28.diſtin. presbyterum.

Quod licet quis ignoranter rebaptizetur,ad ſacros tamen ordines nõ poteſt promoueri, de conſecr.diſtin. 4.qui bis.

Quod qui patre procurante eccleſiã ſimoniace licet ignoranter adeptus fuerit, crimine careat, fructum tamen paternæ emptionis reportare non poterit. 1. quæſtione.5.eos qui.§.ex hac.

IMITATIO. Quod imitatio Chriſti neceſſaria eſt nobis, ne ab ipſo

Digitize

ſint corpore ſeparemur 56.dist. dominus,82.dist.propoſuiſti.

Quod filij Dei ſumus, & ipſum imitari debemus, 56.dist. Dominus.

Quod Chriſtus dedit exemplum imitationis in patientia & humilitate,93.dist. Dominus.

Quod ſuperiores noſtros in bono imitari parati eſſe debemus,22.diſtin. de Conſtantinopolitana, 63. dist. Valentinianus.

IMITATOR. Quod imitator debet ſe totius virtutis imitatorem oſtendere, 63. dist. Valentinianus.

IMAGO. Quod imago ponitur circa finem, in litera y.

IMPERATOR. Quod imperator catholicus filius eſt non præſul eccleſiæ, 96. diſtinctio. ſi Imperator.

Quod nihil honorificentius quamquòd imperator filius eccleſiæ dicatur,23.q.8.conuenior. ante ſi.

Quod Imperator Conſtantinopolitanus Papæ coronam omnemque regiam dignitatem in vrbe Romana & in Italia & in partibus occidentalibus conceſſit, 96. diſtinct. Conſtantinus.

Quod nulli Imperatori licet decernere de electione ſummi Pontificis, & de rebus eccleſiaſticis, 96. dist.§.1.

Quod Imperator aduocatus, & defenſor debet eſſe eccleſiæ, 97.dist. eccleſiæ meæ.

Quod Imperator debet iurare fidelitatem Papæ, & bona eccleſiæ defendere,63.dist.tibi Domino.

Quod nec Imperator iura pontificatus, nec pontifex nomen Imperatoris debet vſurpare, 96. dist. cum ad verum.

Quod Imperator pendet ex Papæ iudicio,non Papa ex Imperatoris.10. dist. Domino ſancto.

Quod Imperator debet pontificibus caput inclinare.63.diſtin.Valentinianus.96. dist. duo ſunt.

Quod Imperator poteſt intereſſe concilio pontificis pro confirmatione fidei alias non,96.diſtin.nos ad fidem,& c.vbinam. & c.ſatis.

Quod nec ſpectat ad Imperatorem, prælatos eccleſiæ iudicare, 96. dist. ſi impetrator, & c.in ſcripturis.

Quod imperiali iudicio non poſſunt eccleſiaſtica iura diſſolui,quia Imperator ſubeſt eccleſiæ, 10. diſtin. per totum.

Quod ab Imperatore non poteſt peti cognitio publicorum iudiciorũ clericorum: ſed epiſcopale poteſt peti,11.qõ.1.placuit vt quicunque 21.q.5.ſi quis a proprio.

Quod Papa poteſt Imperatorem excommunicare, quia Gelaſius Papa Anaſtaſium Imperatorem excommunicauit,96.diſt. duo ſunt. Vide quod ibi not.

Quod Papa Zacharias, depoſito rege Francorum, tradidit regnum Pipino patri Caroli Imperatoris, 15. q.6.alius.

Quod Ludouicus Imperator, & primus Henricus,& primus Otto renunciauerunt priuilegio ſuper prouiſione Papæ, quod ſummi Pontifices propter ſchiſmaticos contulerant Imperatoribus,63.diſtinct. per totum.& capit.præcipuæ.§.ex his.

De hac materia habes vbi agitur de Rege.

IMPOSITIO. Quod impoſitio manus quia non eſt aliud quam oratio ſuper hominem repeti poteſt,1.q.1.manus.

Quod hi qui baptiſmum ab hæreticis ſuſceperint, non ſunt rebaptizandi, ſed tantum per impoſitionem manus ſunt confirmandi, 1. q.1.hi qui baptiſma.

Quod cum epiſcopo benedictio ſuper caput funditur omnes epiſcopi præſentes, manus imponendo debent ipſius caput tangere,23.di. epiſcopus.

Quod epiſcopo presbyterum ordinante, & manum ſuper caput eius ponente omnes præſentes presbyteri debent manus ſuas iuxta manum epiſcopi tenere, 23. diſtinct. presbyter.

Quod diaconus & ſacerdos quando ordinatur accipiunt manus impoſitionem.5.q.6.quia iuxta,23.dist. diaconus.

Quod epiſcopo manus imponente ſuper ordinandum, & alio orationem dicente nihil agitur. 22.dist. quorundam.

Quod ſubdiaconus, quia in ordinatione ſua impoſitionẽ manus non accipit, loco eius calicem & patenam vacuum accipit. 23. dist.ſubdiaconus.

Quod abſque impoſitione manus epiſcopi, etiam ſi tonſuram clericalem quis ab eo habeat, non licet publice in eccleſia legere, 69. dist. quoniam.

Quod abbati cui impoſita eſt manus per epiſcopum, & eſt presbyter,licet in proprio monaſterio conferre duos minores ordines,,69. dist. quoniam.

INCANTATIO. Quod incantatio ex magicis artibus,ſiue ex caracteribus proueniens, ſiue ex conſultationibus dęmonum, damnabilis eſt,26.q.2 illud.

Quod attendere inanem ſignorum in cœlo fallaciam in coniugiis faciendis, in domibus ędificandis, & in arboribus plantandis, incantatio illicita eſt, 26.q.5. non liceat.

Quod infideles reputantur matres, quæ pueris ſuis capita dolentibus vel alia infirmitate laborantibus præter Pater noſter, & Credo in Deum,quærunt ligaturas ſacrilegas & incantationes 88. dist. quoniam non ante med.

Quod incantationes infirmitatibus hominum nihil remedii præſtit. 26.q.vlt.admonemus.

Quod gemmę vel herbæ ad infirmos poſſunt portari ſine incantatione,26.q.vlt.c. vlt.

Quod incantationes ab eccleſia ſunt reiiciendæ,26.q.5.non oportet.& c.auguriis.& c.vlt.admoneant.

Quod incantatores ſunt infames.6. q.1.infames.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinatione,& vbi agitur de Sortilegio.

INCENDIARIVS. Quod incendiarius dicitur non ſolum qui facit, ſed qui iubet & conſentit. 23.q.vlt.ſi quis membrorum.

Quod incendiarii nocturni præcipue ſerum eccleſiaſticarum ſunt grauius puniendi.11.q.3. cum deuotiſſimam.

Quod incendiarii ſunt a communione fidelium quouſque ſatisfaciant ſeparandi, 23.q. vlt.ſi quis membrorum.

Quod incendiarij ex odio vel malitia,& ipſis conſentientes ſunt excommunicandi, 23.q.vlt. peſſimã.

Quod incendiarii cum ſatisfactione præteritorum,& iuramento de vltra non committendo, debeant abſolui,33.q.vlt.ad peſſimam.

Quod quia forma abſolutionis incendiariorum concors eſt cum forma abſolutionis excommunicatorum, videtur,quod a canone ipſo facto ſunt excommunicati, 23. q. vlt. peſſimam.

Quod epiſcopus qui pœnitẽtiam incendiatorum, quæ eſt per annum eſſe vltra mare,relaxauerit, ab officio epiſcopali per annum abſtinebit.23.q.vlt. peſſimam.

Quod incendiarius ſi ſine ſatisfactione & pœnitentia mortuus fuerit carebit eccleſiaſtica ſepultura. 23.q.vlt.peſſimam.

INCOEPTIO. Quod inceptio ſiue inchoatio bonæ vitæ non poteſt fieri niſi cum charitate. de pœnit.dist.1.§.non autem.

Quod multi bene incipiunt qui in malo vitam finiunt.de pœn.dist.1. ſi enim inquit.

INCESTVS. Quod inceſtus eſt conſanguineorum vel affinium abuſus, 36. quæſt.1. lex illa,§. cum ergo.

Quod virgines quæ poſt conſecrationem nupſerint, non tam adulteræ quam inceſtæ ſunt,27. diſtinct.virgines.

Quod inceſtum committit, qui ſpõſam fratris ſui,licet ab eo non cognitam,duxit in vxorem, 27. quæſtione ſecunda. ſi quis deſponſauerit.

Quæ ſunt perſonę conſanguineę vel affines cum quibus inceſtus committitur,habes,35.q.3. de inceſtis & c.nec eam.

Quod inceſtus quantum ad peccatum grauior eſt adulterio, 32.q.7. adulterii.

Quod inceſtuoſus nec teſtificari, nec

accuſare poteſt, quia infamis. 3. q. 4. conſanguineorum. 6. quæſt. 1. ii. fames.

Item inceſtuoſi a communione fidelium ſunt ſeparandi. 25. q. 8. cap. vlt.

Item inceſtuoſi non debent matrimonium contrahere. 32. q. 7. quædam, & quinque c. ſeq. 34. q. vlt. in lectum.

Quod inceſtum commitens ex ſua culpa, poſt mortem viri non debet contrahere, 34. q. vltim. in lectum, & c. ſeq.

Quod poſſunt contrahere matrimonium quorum inceſtum excuſat ignorantia, 34. q. vlt. in lectum, & c. ſeq.

Quod filii de inceſtu procreati non reputantur filii quantum ad paternam ſucceſſionem, 35. q. 7. cap. 1.

INCONSTANTIA. Quod inconſtantia animi perpenditur quãdo epiſcopus vel presbyter dimiſſa ſua eccleſia propria temeritate, ſine cauſa alibi vagatur, 7. quæſtio. prima non oportet, vſque ad §. quod vero.

Quod inconſtans prælatus iudicatur, qui propter tribulationem à grege ſibi commiſſo ſe elongat, 7. quæſt. 1. ſuggeſtum, & duobus ſequen.

Quod inconſtantia in vouentibus caſtitatem, & non ſeruantibus reprobatur. 18. q. 1. vouentibus.

Item a monachis a profeſſione ſuæ nominis, & religionis, & a religione recedentibus, 16. q. 1. ſi cupis, & c. placuit, &c iuxta.

Quod incõſtantes ſunt qui bona facere deliberant, & effectui non mancipant, 17. q. 1. qui bona.

INCORRIGIBILITAS. Quod incorrigibilitas in epiſcopo eſt deteſtabilis, 34. diſtin. quorundam.

Quod qui ſacerdotali admonitione de malis non corriguntur, ab eccleſia ſunt ſeparandi, 16. q. 2. in canonibus, in 6.

De hac materia habes vbi agitur De Correctione.

INDVLGENTIA. Quod indulgentia peccatorum ſit per pœnitentiam. 1. q. 7. ſi quis omnem.

Quod bonus eſt Dominus in omnibus, & aperta viſcera eius omni homini pœnitenti, prima quæſt. 7. ſi quis omnem, poſt. med.

Quod Deus peccatori conuertenti ſe, præſtat indulgentiam. de pœnitẽ. diſtin. 1. facilius, §. hoc idem.

INDVCIAE. Quod inducię tam actori quam reo dandæ ſunt a iudice, ne à quacumque parte propere agatur, vel per ſurreptionem. 3. q. 2. inducię.

Quod inducianum tempus quantum ad teſtium vel inſtrumentorum productionem ſi in eadẽ prouincia lis agitur tres mẽſes: ſi uero in alia vicina, tantum ſex: ſi uero in vltramarinis, nouem menſes indulgentur, 3. quæſtio. 3. inducię. §. primo.

De aliarum rerum inducijs habes. 3. q. 3. inducię accuſatis.

De hac materia habes vbi agitur de Deliberatione, & vbi agitur de acceleratione.

INFAMIA. Quod infamia non de facili debet credi, ſed probata citius vlciſci, 11. q. 3. in cunctis.

Quod duplex eſt infamia, videlicet iuris canonici quæ eſt crimẽ mortalis peccati, vel excommunicationis, hæc tollitur quantum ad culpam per pœnitentiam, & abſolutionem. 6. q. 2. illi qui. ſed quãtum ad infamiæ notam, ſi ſunt clerici, non tollitur, niſi per Papam 2. q. 3. Euphemium. §. hinc autem.

Alia eſt infamia iuris ciuilis, quæ multipliciter irrogatur. Aliquãdo enim contrahitur genere delicti. Aliquãdo genere pœnę. Aliquãdo genere vtriuſque. Aliquando genere facti, 3. q. 7. infames, in fin. & §. porro. Huius infamiæ notam nõ poteſt delere niſi ciuilis iudex, cuius intereſt legem condere, 2. q. 3. Euphemium, §. proximo.

Quod infamiam quandoque incurrunt boni ex diuina diſpoſitione, vt purgentur uel probentur. 6. q. 2. ſunt plurimi.

Quod in infamia ad conſtantiam recurrendum eſt. & ſi non inueniatur malum quod dicitur in lætitiam debemus proſilire, 11. quæſt. 3. inter verba.

Quod in infamia ſi nobis teſtis, eſt in cœlo, & teſtis in corde, dimittendi ſunt ſtulti foris loqui quod volũt, 11. q. 3. inter verba, & c. ſeq.

Quod non omnes leges, canonum ſunt infames, quæ leges ſæculi infames pronunciant. 2. q. 3. Euphemium, §. proximo.

Quod licet illa quæ intra tempus luctus nubit, ſecundum leges ſęculi ſit infamis, ſecundum canones nõ eſt infamis, 2. quæſt. 3. Euphemiũ, §. proximo.

Quod multa, & varia ſunt crimina, quæ reddunt homines infames, quæ ponuntur. 3. qõ. 5. conſtituimus, & 6. q. infames.

Quod fidei Chriſtianæ & auctoritatis apoſtolicæ ſtatus præuaricatores ſunt infames. 2. q. 7. alieni.

Item omnis hæreticus, & infidelis eſt infamis, 2. q. 7. alieni. 6. quæſt. 1. infames.

Item ſimoniacus. 11. q. 3. fine.

Item omnis apoſtata qui à tramite propoſiti rei neceſſit. 2. q. 7. alieni, 3. quæſt. 4. ſi quis a vero.

Item omnis inceſtus maculis pollutus. 3. q. 4. conſanguineorum.

Item infamis eſt clericus qui ex ſua culpa irregularis efficitur, ſexta. q. 1. omnes vero.

Item infames ſunt qui ſuperiores ſuos calumnioſe impetunt, 3. q. 4. conſanguineorum.

Item omnes patrum inuaſores 3. q. 5. omnes.

Item omnes epiſcoporum, vel abbatum calumnioſi accuſatores, vel conſpiratores 3. q. 4. clericus, & c. ſeq. xi. q. 1. conſpirationum.

Item omnes qui malitioſe aduerſus ſacerdotes armantur. 6. qõ. 1. ſacerdotes.

Item hiſtriones, & omnes turpitudinibus deſeruientes. 4. quæſtio. 1. diffinimus.

Item ſepulchrorum violatores 6. q. 1. infames.

Item eccleſiaſticorum prædiorum direptores. 17. q. 4. attendendum.

Quod non eſt communicandum malis, ne infamiam malefactorum in nos transferamus. 14. qõ. vltim. hi qui.

Quod infamis nec aduocatus, nec procurator eſſe poteſt. 3. quæſt. 7. infamis.

Item nec accuſator, nec teſtis eſſe poteſt 3. q. 4. nulli, & qõ. 5. omnes 4. q. 1. diffinimus. & quæſt. 1. beatus, & c. ſeq.

Quod infamia maxime clericorum propter ſcandalum aliorum inducit purgationem. 2. q. 4. presbyter. & duobus cap. ſeq.

Quod accuſans de crimine, & probare non valens infamis efficitur. 2. q. 4. c. 1. & 5. q. vlt. omnis qui.

Quod infamatores hominum ſunt peiores direptoribus rerum. 6. q. 1. ex merito, & cap. deteriores.

Quod infamatores hominum ſunt etiam corporaliter affligendi. 5. q. 1. cap. 1. & quæſt. 6. delatori. & cap. ſi quis.

Item infamatores ſunt excommunicandi, 5. q. 1. quidam.

Quod infamis dicitur locus vbi crimen committitur, 31. quæſt. 5. tolerabilius.

Quod lupanaria non infament caſtitatem, ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam.

INFIDELITAS. Quod an infidelitas eſt credere ſe cum multitudine mulierum per multa terrarum ſpacia noctis tempore ſuper quaſdam beſtias equitare vel huiuſmodi phantaſmata a malignis ſpiritibus mentibus, & non corporibus irrogentur, xxvi. quæſt. 5. epiſcopi.

Quod ſacerdotes populum ab hac infidelitate remouere debent, quia non tam patitur corpus, ſed infidelis animus, xxvi. quæſtio. 5. epiſcopi.

De infidelitate habes vbi agitur de Fide & fidelitate.

INFIRMITAS. Quod infirmitas duplex, eſt, videlicet corporis, & animæ 15. q. 5. §. 1. & c. illud §. itaque. 49 diſtin. hinc etenim, per totum.

Quod mentis ſiue animæ infirmitas duplicatur, vna eſt quæ vitium appellatur, quia infirmitate animæ

à Deo

y Google

a Deo ſeparatur, vt eſt ira, & odiũ & huiuſmodi.

Alia autem infirmitas animæ non eſt peccatum: ſed pœna peccati, vt obliuio, & ignorantia, 15. qu. 1. illud, §. itaque.

Quod infirmitas corporis duplicatur, eſt enim vt languor naturæ, quæ carnis concupiſcentia ſiue fomes dicitur. Alia eſt quæ proprie corporis infirmitas appellatur, quia elementorum, ſeu humorum concordia turbata caro ipſa afficitur, & tandem diſſoluitur, 15. q. 1. illud, §. itaque.

Quod infirmitas ſine cauſa a Deo ſi immittitur, licet ab homine ea ignoretur, 7. q. 1. percuſſio, 15. q. 1. illud, §. itaque.

Quod infirmitas corporalis excuſata pœna iudicis, 17. d. placuit. vt quotieſcunque.

Quod non poſſe comparere reputatur qui infirmitate detinetur, 5. q. 3. ſi ægrotans 18. diſtinct. ſi epiſcopus.

quod infirmitas mentis, quæ eſt dementia, excuſat a culpa in ipſa ꝓpetrata, & a pœna, 15. q. 1. illud, §. itaque, in fi. 3. q. 9. indicat.

quod epiſcopus propter infirmitatẽ corporalem non priuatur epiſcopatu, ſed datur ei coadiutor 7. q. 1. fere per totum.

quod propter infirmitatem mentis, ſeu demẽtiam poteſt alter ei ſubſtitui, 7. q. 1. quamuis.

quod epiſcopus, vel presbyter laborans morbo caduco ſuſpenditur a ſacrificio miſſæ, 7. quæſt. 1. in literis.

quod ceſſante infirmitate debet reſtitui qui propter infirmitatem eſt deſtitutus vel ſuſpenſus, 7. q. 2. in literis.

quod vrgente infirmitate reſignans beneficium, vouens intrare monaſterium, & vltra non proceſſit, ſi non intrat, reſtituitur ad beneficium, 17. q. 2. c. 1.

quod proprium debet eſſe prælatorũ compati infirmitatibus ſubditorũ, 24. q. 1. quæ dignior. in fi.

quod in infirmis non eſt pœnitentia iniungenda, ſed innoteſcenda, & amicorum orationibus, & eleemoſynis ſubleuanda, 26. q. 7. ab infirmis.

INGRATITVDO. Quod ingratitudo eſt reddere malum pro bonis, 23. q. 3. ſex.

quod hoc vitium incurrunt qui pleni virtutibus in peccatum cadentes a Deo recedunt. de pœn. d. 5. cõfideret. ſ dolendum.

quod ingratitudo auctoritate canonum, & legum culpatur, 12. q. 2. octaua.

quod ingratitudo retrudit manumiſſum in ſeruitutem, 12. q. 2. epiſcopus qui mancipium c. liberti eccleſiæ, & c. ſeq.

quod pro ingratitudine poteſt quis a ſuo domino priuari beneficio. 21. q 5. de forma, circa finem.

INIVRIA. Quod iniuria pẽſanda eſt eſt non ex opere, ſed ex voluntate 15. q. 1. ſi quis non iratus.

quod bonis diſpenſatione diuina infertur iniuria, vt purgentur, 1. q. 1. ſunt plurimi.

quod iniuria propria patienter eſt ſuſtinenda, ſed Dei, vlciſcenda, 33. q. 4. inter querelas, & §. ſeq.

quod tempore Heliæ ignis non fuit pro iniuria prophetæ, ſed Domini, cuius cultus ſpernebatur, 23 q. 4. ſi illic, §. ſed obiicitur, & c. Guiſiarius.

quod noſtras, & noſtrorum patienter exemplo ſanctorum debemus tolerare iniurias, 23. q. 1. per totũ, & q. 4. qui ſecundum, & q. 5. nõ eſt noſtrum.

quod iuſtus patienter tolerans iniuriam cęleſtem meretur coronã, 11. q. 3. & ſi. & c. qui iuſtus.

quod a perfectis licite non verberibus, ſed verbis moderatis iniuria propulſatur, 23. q. 1. paratus.

quod prælatorum iniuriæ degradatione puniuntur, 11. q. 1. ſi quis ſacerdotum.

quod iniuria epiſcoporum eſt iniuria Chriſti, cuius legatione funguntur, 2. q. 7. accuſatio quoque in fine.

quod ſpecies eleemoſynæ eſt iniuriã dimittere, 45. d. & qui, & duobus c. ſeq.

quod iniuria ſemel dimiſſa non debet amplius ad animum reuocari, 23. q. 4. ſi illic.

quod iniurians ſatisfacere tenetur læſo, nec cogitur quis ſuperbo indulgere prius quam humilietur. 23. q. 4. ſi illic.

quod nolens pro iniuria ſatisfactionem accipere inedia punitur 95 d. ſi quis contriſtatus.

quod ſecundum varietatem iniuriarum debet eſſe reſpectus pœnarũ, de pœn. d. 1. vulgaris, & c. pœnæ. 50. diſt. quia.

quod qui aufert ſua ab inuito, non iniuriam infert, 14. quæſt. 5. non ſane.

quod cum alterius iniuria nulli eſt ſubueniendum, 14. q. 5. forte, & c. denique.

quod nec Deo gratũ eſt obſequium cum iniuria aliorum, 14. quæſt. 5. c. 1. & 2.

INIVSTITIA. Quod iniuſtitia iniquitate culpatur commiſſa in reb. proximiorum. 14. q. 5. immolans, & ibi. c. ſeq.

quod culpatur iniuſtitia relatorũ cõmiſſa reſpectu ſubditorum. 23. q. 4. ſi quos poſt med.

quod inculpatur iniuſtitia diuitum commiſſa reſpectu pauperum 42. diſt. ſi quis. ante fin.

De iniuſtitia habes vbi agitur de Iuſtitia.

INNOCENTIA. Quod quem innocentia adiuuat, diuinum eſt, vt alia caſtigatio non affligat. 1. q. 4. Mennam. 3. q. 9. dignum.

quod innocens de omnibus bene iudicat, qui fidem in omnibus eſſe arbitratur. 22. quæſtio. 4. innocens.

quod ad officium innocentis pertinet non ſolum malum non inferre, ſed etiam mala cohibere. 23. quæſtio. quinta, non eſt innocentiæ.

quod qui non ex odio, ſed amore corripit delinquentem: non ſolum caſtiſſimæ innocentiæ, ſed diligentiſſimæ ſeueritatis impleuit officium, 23. quæſt. 4. ita plane.

An innocentes debeant præferri in prælatis lapſis pœnitentibus, 12. d. nos conſuetudinem, 16 q. 1. legi. circa princ.

quod videtur quod exemplo Petri lapſus pœnitens innocentibus in prælaturis debet præferri, quia talis ſubditis nouit compati 50. diſtinct. conſiderandum, & cap. fidelior.

INOBEDIENTIA. Quod inobedientia eſt peccatum idolatriæ, & ſecolus idolatriæ nolle acquieſcere 81. d. ſi qui ſunt 32. diſt. præter hoc. §. porro.

quod qui præcepto Papæ nõ obedit, peccatum idolatriæ incurrit. 81. d. ſi qui ſunt.

quod omnes clerici, qui non ſũt ſub obedientia epiſcopi, ſunt acephali. 93. d. nulla. & c. ſ. q.

quod vbi duo ſuperiores mandant oppoſita, inferiori non eſt obediẽdum. 11. quæſt. 3. qui reſiſtit, & ca. ſeq.

quod inobedientes paternis inſtitutionibus, ſenioribus debent corrigi vindicta. 21. q. 3. iuſtum eſt.

quod inobedientia punitur per excõmunicationem 18. d. ſtin. decernimus 34. diſtinct. quorundam. in fi. 11. quæſt. 3. ſi autem, & ibi ca. ſeq.

Item punitur per depoſitionem vel degradationem [illegible] 1. ſi quis ſacerdotũ. 9. 3. abſit 34. d. quorũdam. in fi.

Item punitur per corporalem afflictionem 11. q. 1. ſi quis ſacerdotũ 7. q. 1. denique.

quod prophetæ ad ſchiſmaticos miſſus propter inobedientiam a leone occiditur 7. quæſtione prima. denique.

IMPOTENTIA. Quod impotentia coeundi ſi poſt carnalem copulam ſuperueneriit, non ſoluit matrimonium, ſi autem venit libertum facit alterum matrimonio alii copulari 27. quæſtio. ſecunda, quod autem. §. ecce impoſſibilitas. 33. quæſtio prima, quod autem.

quod propter impotentiam a copula coniugali ſeparatus libere poteſt ad ordines promoueri, 27. q. 2. qui autem, §. 1.

quod naturalis ſiue perpetua impotentia ſoluit matrimonium, ſic-

Digitized by Google

cidentalis vero quæ fit per maleficium: si cessauerit, solutum restituit, 33. qu. 1. quod autem, in fi. & duobus c. seq.

quod impotens coram iudice apparere non cogitur, qui infirmitate detinetur, 5. q. 3. si ægrotans.

IMPVNITAS. Quod impunitas culpæ viam facit alijs delinquendi. 35. q 9. loci. & 2. q. 7. quapropter. 93. dist. peruenit.

De hac materia habes vbi agitur de Correctione, & de Pœna.

INQVISITIO. Quod inquisitio facienda est de conditione clericorũ prius quam confirmentur 47. dist. de Petro 23. d. illud.

Item facienda est de infamiis subditorum antequam credatur 2. quæstio. 1. Deus omnipotens, 30. q. vlt. nullum.

Item facienda est de culpa puniendorum prius quam puniantur 28. dist. quia sunt 86. dist. si quid, & c. tanta.

Item facienda est inquisitio tam ſuper ſtatu clerici, quam populi ab episcopo bis in anno concilium celebrando, 18. d. quoniam.

quod episcopus in synodis sub iuramento debet pericula inquirere animarum, & inquirenda cõmittere 35. q. 6. Episcopus.

quod episcopi visitando parochias plus debent inquirere de lucro animarum, quam de lucro temporalium rerum. 18. quæst. 3. cauendum est.

quod inquisitio ad veritatem facti non potest peruenire nisi diligenter circumstantiæ inquirantur 23. q. 8. occidit.

quod iudicantem oportet cuncta rimari & ordinem rerum plena inquisitione discutere, 32. q. vlt. c. vlt.

quod confessor debet esse sapiens, & diligens inquisitor de loco, tempore, & de aliis circumstantijs peccatorum, de pœn. distin. 6. §. 1. post medium.

quod veritas diligentius inquisita magis splendescit in lucem 35. qu. 9. c. graue.

Quod iudici magis necessaria est leuis inquisitio, quam atrox punitio 23. q. 5. c. in fine.

INSANIA. Quod insanis continue laborans si quid commiserit, non imputatur 15. quæst. 1. si quis insaniens, & cap. illud. §. cum itaque. in fine.

quod sicut insani mente nõ res sed phantastica rerum vident, sic mẽs nuari semper aurum, & similia videt 47. d. sicut.

quod qui infirmitate, vel feruore passionis pressus si quid vouerit, vel promiserit, nisi ratum postea habeat, non tenebit 17. quæst. 2. Gaufaldus.

quod sacerdos tempore insaniæ occidens hominem, licet quantum ad culpam innocens sit, ab executione tamen officij abstinebit. 15. q. 1. si quis non iratus.

Quod ad sacros ordines non promouetur qui aliquando insaniuit, sed promotus post insaniam suam sanatus celebrauit 15. quæstio. 1. si quis non. in hac, & 33. distinctio. maritum.

quod episcopus insanus renunciare non potest nisi habeat lucida intervallia. 7. q. 1. quamuis.

De hac materia habes vbi agitur de Dementia.

INSPIRATIO. Quod inspiratio Spiritus Sancti soluit a lege statutum. 19. q. 2. duæ.

quod vbi spiritus spirat: etiam prælato suo contradicente, ad meliorẽ vitam potest quis transire. 19. qu. 2. duæ.

quod sancti patres ea quæ videntur irreprehensibilia, inspiratione diuina fecerunt. 23. q. 5. si non liceat per totum cap.

quod dominus per occultam inspirationem reuocat a malo 23. q. 6. qđ errauerat.

quod inspiratione diuina castitas habetur. 28. d. de his.

quod præsens ecclesia inspiratione diuina instituitur. 8. distinct. qui contempta.

Quod qui post inspirationem diuinam, & reuelationem in quo erranerat perseuerat, obstinatus est. 8. distinct. consuetudo 21. distinc. nunc.

INSTRVMENTVM. Quod instrumenta chartarum debent sacerdotes conficere, de rebus propriis & ecclesiarum, quas de nouo intrant 12. q. 4. c. 1.

quod quia sæpe proprietati originis obsistit longinquitas temporis stipendia de rebus ecclesiarũ quæ recipiuntur ab episcopis, debent reddi in instrumentis. 12. q. 2. sæpe, & c. longinquitate.

Quod defuncto episcopo omnes res ipsius, ne ab ecclesia alienentur, a canonicis debent conscribi, 12. q. 5. sicubi.

quod instrumenta vi extorta maxime a clericis, nullius sunt vigoris, 15. q. 6. c. 1. & c. auctoritatem.

quod seruus non potest instrumentum condere testamenti. 13. q. 1. illud etiam.

quod vbi tabellio sine manus publica ad instrumenti subscriptionem non habetur trium testium sufficit subscriptio. 13. q. 3. placuit. & §. is autem.

quod sacerdotes pro negotiis secularibus non debent poni in instrumentis pro testibus. 14. q. 2. quãquam.

INTENTIO. Quod intentio operis indifferenti finem imponit. 41. d. quisquis. cap delicta. & cap. quod dicit.

Quod bona intentio non excusat opus malum. 1. quæst. 1. nõ est peccatum.

Quod mala intentio facit opus bonum non valere, 25. quæst. 5. cum ministeri.

quod Deus plus respicit intentionem & voluntatem quam actus. 25. quæst. 6. si quandoque a sacerdotibus. in fi. 22. quæst. 5. qui peierare.

quod iuramenta secundum intentionem præstantis non recipientis a Deo iudicantur, 22. quæst. 5. humanę. §. 1.

quod nemo debet considerare verba, non enim intentio verbis, sed verba intentio debent deseruire. 22. q. 5. humanæ.

quod ream linguam non facit nisi rea intentio, 22. q. 2. homines, & duobus c. seq.

quod ea quæ post intentionem contingunt, non imputantur, 23. q. 5. de occidendis. & c. cum homo.

quod officia vindictæ possunt implere boni, bona intentione, 23. q. 5. officia.

quod qui hac intentione maleaccipit, vt bene dispenset: aggrauatur potius quam iuuatur, 1. q. 1. non est, & 14. q. 5. forte. 32. quæst. 4. sic non sunt.

INTERCESSIO. Quod intercessio bonorum, quæ est pro salute proximorum, est superiori porrigenda, 23. q. 5. prodesse.

quod cum hic displicet ad intercedẽdum mittitur: irati animus ad deteriora prouocatur, 3. q. 7. in grauibus, 49. d. §. 1.

quod sacerdotes in præiudicium aliorum non debẽt intercedere: quia qui nititur, intercessoris beneficio se victum arbitratur, 14. q. 5. denique.

quod clericis proprium est pro confugientibus ad ecclesiam intercedere: quia hoc non est malos defendere, sed humanam sæuitiam reprimere, 14. q. 6. si res. 17. qu. 4. reum. 23. q. 5. reos. 14. quæst. vlt. hi qui.

INTERPRETATIO. Quod interpretatio canonum spectat ad eum qui habet ius condendi eos, 25. q. 1. nõ. §. his ita.

quod Romana ecclesia sic canones cõdidit, vt ipsorum interpretationem sibi ret. nuit, 25. q. 1. ideo. §. his ita.

Quod si in canonicis libris aliquid veritati contrarium inuenimus, vel mendosum Codicem debemus credere, vel nos interpretem non intelligere, 9. d. ego.

quod ecclesiæ interpretatio si habet eloquentiæ venustatem est dissimulanda, & fugienda. 38. d. ecclesiastica.

quod omnis lingua habet quædam proprias locutionum genera, quæ cum in aliam transferuntur videantur absurda. 37. distinctio. locutio.

Quod qui scripturam sacram aliter

Digitized by Google

Interpretatur quam Spiritus Sanctus flagitat, hæreticus eſt.23.q.3. hæreſis.17.diſt,vnio.

INTRVSIO. Quod intruſus epiſcopus non eſt habendus pro epiſcopo,nec habet executionem.62.diſtin.c.1.& 63.diſtin.ſi per.

Quod intruſi prælati, vel ſchiſmatici temporaliter & eternaliter à domino puniuntur.7.qu.1.denique, per totum.ca.

quod intruſus priuatur dignitate, 63.diſtin.omnis.

De hac materia habes infra de Inuaſore.

INVASOR. Quod inuaſor ſedis apoſtolicæ anathematizatur.79. diſt. ſi quis ex epiſcopis, & cap.ſi quis pecuniam.

quod inuaſor alterius eccleſiæ, epiſcopus non eſt dicēdus ſecundus: ſed nullus epiſcopus.7.quæſtio.1. facta.

quod inuaſor alterius ſedis ſcienter à miniſterio eccleſiaſtico eſt repellendus & incarcerandus,2.q.1.in primis,circa principium,& 7.q.1. præſentium.

quod prælati ſuis eccleſijs poſtpoſitis alias inuadentes, ſunt adulteri,& infames. 3.q.1.2.audiuimus.

quod inuaſor alterius eccleſiæ.ſi admonitus dimittere contempſerit, ſeculari brachio eſt excludendus, 21.q.1.petimus.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia materiali, in fine, & ſupra de intruſo.

INVENTARIVM. Quod inuentarium dicitur ſcriptura vbi omnia quæ inuenta fuerint, diligenter conſcribuntur. 12.q.2.charitatem.

quod decedente epiſcopo omnes œconomi & canonici eccleſiæ illius in mutua præſentia de omnibus rebus debent inuentarium facere, 12.quæſt.2.charitatem,& 12.q.5. ſicubi.

INVIDIA. Quod inuidia eſt mortale ſiue capitale peccatum.25.diſtinc. vnum §.alias.

quod inuidia perſeuerans habet radicem in interioribꝰ medullis reconditam, de pœn.diſt.2.ca.1.

quod propter prælationis inuidiam Cain fratrem occidit.35.diſt.6.

quod potius malum non eſt, quam Chriſtianos ſuis ſacerdotibus inuidere, 6.qu.1.ſunt.§.verum hæc.

quod qui bonos ex leui ſuſpitione accuſat,hic non charitatis,ſed inuidiæ ſtimulis exagitatur.6.q.1.ſi omnia.

quod clericis præcipue conuenit inuidiam non habere,23.diſtin.his igitur.

quod qui potius conſuetudinē quā veritatem fratribus reuelatā præſumit ſequi,nudus eſt,8.diſt.nequaquam.

quod inuidis curatur per ſuum contrarium, videlicet per humilitatis exercitium inferioribus ſeruiendo.de pœn.diſt.2.c.1.

INVITVS. Quod inuitus multa bona præſtantur quando eorum conſilitur vtilitati,45.diſtin.& qui.23. q.4.nimium, per totum c. & cap. diſplicet,per totum.

quod interdum quis vel metu flagellorum, vel inductu diſputationis de nolente efficitur volens, 23.q. 6.vides.

quod Iudæus non eſt cogendus fidē accipere inuitus, 45.diſtinct.de Iudæis.

quod a fide recedens cogitur inuitus ad fidem redire, 23.q.4.diſplicet,per totum,& qu.6.per totum, 45.diſt. de Iudæis.

quod qui inuitum ad bonum cogit: non ipſum perſequitur, ſed diligit, 23.qu.5.non vos, & q.4.ipſa pietas.

quod nemo poteſt eſſe bonus inuitus,23.qu.6.vides.

quod licet epiſcopus inuitos nō poſſet ordinare,poſſet tamen inferiores ordinatos ipſis contemptoribus præferre, 74.diſtinctio. conſuluit.

De hac materia habes vbi agitur de Beneficio, & vbi agitur de Coactione.

IOANNES. Quod Ioannes Baptiſta Herodem ab inceſtu prohibens oſtendit coniugia fuiſſe inter infideles. 26.diſtinct. vna tantum,§. Ioannes.

quod Ioannes Euangeliſta verbo & facto ſchiſmaticos, & hæreticos docuit vitare, 24.qu.1.omnis qui.

IOSEPH. Quod Ioſeph qui non cognouerat Mariam,conceptum ſentiens in ea, ex benignitate voluit eam occulte dimittere, 2.quæſt.1. ſi peccauerit.

quod inter Ioſeph & Mariam quando commendata fuit Ioanni, non videtur fuiſſe diuortium:quia Ioſeph non cognouerat eam, 27.qu. 2. quod autem, & §. ſeq. poſt medium.

An inter Ioſeph & Mariam fuerit coniugium, cum ipſa carnalē non ſenſerit copulam, 27.quæſt.2.§.1. & ca.inſtitutum, §.poteſt, c.quod autem. §.proxi. & ca.prius quam, & c.inuenta.

quod Ioſeph venditus à fratribus in Aegypto ab eunucho comparatus fuit, ſignificat quod qui gratiam Spiritus ſancti mercatur,viuum ſemen non habet ſicut genitalibus. 1.q.1.ſicut eunuchus.

quod Ioſeph non tam per creaturam quam per auctorem creaturarum iurauit, 22.quæſt.1.monet.§.ſicut etiam cum.

IPOCRISIS. De ipocriſi require vbi agitur de y pocrita, circa fin.

IRA. Quod ira Dei eſt tranquilla iuſti ſupplicij conſtitutio, de pœn. diſt.3.§.1.productos.

quod dæmones appellantur ira & furor.23.q.5.non ſolum.

quod propter malitiam hominum ex ira Dei mundos fame & penuria quandoque opprimitur, 16.q. 1.reuertimini, poſt med.

quod vno peccāte ira Dei ſuper multos venit.45.diſt.ſed illud.23.q.5. ſi audieris.

quod ab ira peccati, qua naturaliter fuimus filij iræ.non liberatur quis niſi per fidem Chriſti, de conſecr. diſt.4.firmiſſime.

quod ira hominis eſt concitati animi perturbatio.de pœnit. diſtin.5. productior.

quod ira hominis ſi longo tempore teneatur, eſt mortale peccatum, 25. diſtinct. vnum orarium, § alias.

quod apoſtolus prohibuit vindictā perſonæ propriæ dicens, non vosmetipſos defendentes, ſed date locum iræ, 23.q.1.§.1.

quod ira talia facit committere, de quibus poſt multum, ſolet homo dolere,11.q.3.cum apud.

quod quidquid calore iracundiæ fit vel dicitur, non eſt imputandum, non adſit iteratio, vel perſeuerantia.2.qu.3.ſi quis iratus,de pœnit. diſt.1.vulgaris §.cogitatio.

quod præſidens iudicio ab ira debet cauere,quia ira viri iuſtitiam Dei non operatur, 11.qu.3.epiſcopus presbyter,in fi.

quod iratus commotionis tempore iuſtum putat omne quod facit, 11. q. 3.ira.

quod in præpoſitis laudabile eſt, vt nihil agant prius quam mens concitata per iram, ad tranquillitatem redeat, 11.q.3.illa.5.qu.3,relatum.in fi.

quod rectores aliorum non debent ex leuitate vel furore præcipitare ſententiam, 11.qu.3. ſummopere, 5.q.2.relatum.

quod ira rectorum ſæpe innocentes ad peccatū deducit, quia dum iuſto amplius iraſcuntur, & volunt aliena coercere peccata, grauiora committunt,11.q.3.ira.

IRREGVLARITAS. Quod irregularitas nomen accipit a regula quā ſtatuit apoſtolus, ſeruandam circa ordinandos & ordinatos.& cōtrarium eius dicitur irregulare, id eſt, contra regulam, 48.diſtin. quoniam, diſt.25.vnum orarium. §.nunc autem.

quod irregularitas multipliciter contrahitur,33.diſt.maritum.33.diſt. præcipimus & cap.ſeq.

quod irregularitas incurritur contrahendo cum corrupta, 32.diſtinct. feriatim.

Item ſibiipſi abſcindens quodlibet membrum ex indignatione, vel iuſto, vel iniuſto timore trūcans, irregularis eſt. 33. diſtinctio. maritum.

Item qui naturalium membrorum aliquem defectum patitur, 51.diſt. qui in aliquo.

Item.

Item qui mulierem vxorem cognouit,34.dist.si cuius. & c.seq.
Item bigamus,33.dist.maritum.
Item simoniacus. 33. dist.maritum, in fine.
Item hereticus, 51.dis.qui in aliquo.
Item qui publicè, vel solennem pœnitentiam egit, 33.dist.maritum, 50.dist.ex pœnitentibus,51.distin. qui in aliquo.
Item rebaptizatus, 51.distinc.qui in aliquo.
Item filij presbyterorum, vel alias illegitime nati. 50. dist. presbyterorum,
Quod irregularis, non debet ad ordines sine dispẽsatione promoueri, 54.dist.præcipimus.

De hac materia satis habes vbi agitur de Dispensatione, & vbi agitur de Ordine.

IRRELIGIOSITAS. De hac materia habes vbi agitur de religione.
IRREVERENTIA. Quod irreuerentia ecclesiarum & oratoriorũ prohibetur,42.distin.non oportet, & tribus.c.seq.
quod si quis ex irreuerentia ecclesias docet contemnendas,anathematizatur. 30. dist. si quis per superbiam, & duobus.c.seq.
quod irreuerentia superiorũ reprobatur.2.qu.2.oues.7.qu.1.scire,& 23.q.5.si apud carnales.
quod irreuerentia prælatorum punitur degradatione.21.q.1. si quis sacerdotum,& c.coniurationum,& quatuor c.seq.
ITERATIO. Quod iteratio culpæ inducit aggrauationem pœnæ, 13.q. 8. hi qui.
quod illud quod non ostenditur gestum, nulla ratione videatur iteratum,de consecra.dist.4.si nullis, & quatuor cap. præcedentibus.
quod iterari oportet illud quod male factum est,1.quæst.vlt. Daibertum.
quod iteratur ordo, si de ordinante vtrum episcopus fuerit dubitatur 68.dist.presbyteri.
quod iteratur ecclesiæ consecratio, si igne exusta, aut sanguinis effusione, aut fornicatione polluta fuerit.68.dist.ecclesijs.
quod nec baptismus, nec confirmatio debent iterari,nisi de receptione vtriusque dubitetur, vel non fuerit forma debita tenta.68.dist. ecclesijs.
quod iterato baptizatus scienter, iterato dominum crucifigit, & non potest promoueri,de consec.di.4. qui bis.
quod quotidianum sacrificium Eucharistiæ non est iteratio passionis,sed commemoratio,de consec. dist.2.iteratur.
quod solẽnis pœnitentia apud quasdam ecclesias non iteratur, de pœnitent.distin.3.nihil prodest,§.ex persona.
quod de hæresi reõciliatus permanẽs in suis ordinibus,si tamen ab hæreticis iterata vnctione baptismi, vel ordinis non fuerint maculati. 1.q.7.saluberrimum.
quod ab hæreticis in forma ecclesiæ ordinati non debent iterato ordinari, sed per manus impositionẽ reconciliari. 1.quæst.1.manus impositio.
quod sacramenta ab hæreticis in forma ecclesiæ data iterari non debent. 1. quæstio.7.& si illa,§.seq. circa med. & 1. quæstio. 1. quod quidam.
IVDAS. Quod Iudas licet fuerit proditor & damnatus: quidquid tamen inter apostolos egit pro dignitate officij, ratum fuit.19.dist. secundum ecclesiæ.7. q.1.aduersitas.in fi.
quod propter Iudæ perfidiam nauis in qua ipse erat & apostoli,fluctibus agitabatur, 24.quæstio.1.non turbatur.
quod Iudas in cœna Domini cum aliis apostolis corpus Christi sumpsit.7.q.1.aduersitas, in fi.de consec.dist.2.sicut Iudas.
quod Iudas à venia exclusus non fuisset, si pœnitentiam à Christo postulasset, de pœniten.distinct.1. testatis.
quod nihil profuit Iudæ egisse pœnitentiam per quam scelus corrigere non potuit,de pœn.distinc.3.in falcibus.
quod Iudas male pœnituit, quia laqueo se suspendit, de pœn. dist.3. inter hæc hircum.
quod Iudas fuit infelicior omni pœnitente, quem pœnitentia non reuocauit ad dominum, sed traxit ad laqueum, de pœnit.distin.3.in falcibus.
quod Iudas magis peccauit desperando, quam Christum tradendo.23. q.5.si non licet.
quod qui seipsos occidunt, cum Iuda proditore perpetuæ damnationis exitũ incurrunt,23.q.5.si non licet,& c.seq.
quod cum Spiritus sanctus consubstantiali sit filio, simoniaci Spiritus sancti gratiam vẽdentes, Iudæ qui Christum vendidit,comparãtur.1.q.1.eos.
quod clerici res sacras subtrahentes, Iudæ Scariotis similes æstimãtur. 17.q.4.si forte.23.qu.4.quid ergo, in fi.
IVDÆVS. Quod Iudæi obedientes non sunt a Christianis molestandi.23.q.8.dispar.
quod Iudæis permittitur festa eorũ colere, dũmodo ea non exerceant in contemptum ecclesiæ. 45. dist. qui syncera, in fi.
quod sacrilegium faciunt qui Iudæis publica officia cõmittunt. 17. q.4. constituit.54.distin.nulla.
quod fideles non debẽt cum Iudæis habitare, nec manducare, nec medicinas ab eis recipere, nec consilium requirere in infirmitate, 28. q.1.nullus,& c.seq.
quod ne religio Christiana a Iudæis polluatur,empti ab eis Christiani a seruitute liberantur,54.dis.mancipia, & c.seq.de consec.distin.4. plerique.
quod Iudæi non sunt per vim ad fidem compellendi.45.dist.qui syncera,& c.de Iudæis.
quod Iudæi qui de facili ad vomitũ perfidię redeunt, cum multa deliberatione, & cum octo mensium instructione sunt ad baptismum suscipiendi, de consecra.dist.5.Iudæi.28.qu.1.sæpe.
quod die dominico, vel alto die solemni debent Iudęi baptizari, de consec.dist.4.ne quod ab sit.
quod si Iudęus, vel paganus seruus, Christianus fieri voluerit, à seruitute liberatur. 54. distinct.fraternitatem.
quod Iudęorum baptizatorum pueri ne parentum inuoluantur erroribus,sunt eis auferendi,& monasterijs, aut Christi fidelibus ad cõmouendum tradendi.28.quęstio.1. Iudęorum,de consecra.distinct.4. plerique.
quod vno parente conuerso, & altero in Iudaismo permanente pueri sequi debent, illum qui factus est Christianus. 28.qu.1.Iudęi.
quod ex Iudęis conuersi, quia ad vitia proni sunt, non debent aliis Iudęis cohabitare, ne eorum participatione subuertantur. 28. q.1. sæpe.
quod Iudęi à fide apostatantes coguntur ad eam redire.45.dist.de Iudęi. de consecrat.distinct.4.plerique.
quod Iudęi pręuaricatores fidei quãcunque pœna damnati fuerint, perfidia parentum etiam quo ad res filijs non obest. 1. quęstio.4. Iudæi.
quod si Christianus, vel Christiana iudaicę pręuaricãti carnaliter cõiungatur, à communione ecclesiæ segregentur.28.q.1.caue.& cap.si quis iudaice.
IVDEX. Quod iudex dictus est eo quod ius dicat, siue quod iure disceptet.23.q.2.c.1.
quod iudex alius est ordinarius, alius est arbitrarius.2.quęst.6.a iudicibus.
quod ordinarius iudex est, qui ab apostolico vel Imperatore legitimam potestatem accipit. 2.qu.6.a iudicibus.11.qu.1.iudices.
quod arbitrarius est qui nullam potestatem habẽs eum consensu litigantium eligitur. 2. quęstio.6.à iudicibus.
quod ad arbitrium rei iudices dandi sunt.11.qu.1.iudices.
quod quidam sunt qui iudices non possunt fieri etiam si putantur, videlicet surdus, mutus, perpetuo furiosus, feminę, serui, impuberes,infames.3.qu.7.infamia.
quod ille debet esse alterius iudex, qui nõ habet in seipso quod condemnet.3.qu.7.iudicet.

Quod

quod uerũ iudex nec pretio, nec ſtupore, nec odio, nec furore iudicat, 11.q.3.epiſcopus, §. ſi ergo.

quod iudex munera non debet accipere, quia munerum acceptatio ueritatis eſt prævaricatio, 11.q.3.qui recte, & ea. non licet, 14. q. 5. non ſane.

quod iudex etiam recte iudicando, ſi temporale præmium expectat, fraudem in duobus perpetrat, 11. q.3.recte.

quod laudabiles ſunt iudices in quibus nec ira nec furor, ſed ratio dominatur, 11.quæſt.3.illa, & tribus c.ſeq.

quod Papa eſt iudex omnium, ſed nemo ipſius, 9.quæſt.3. patet, & c.ſeq.

quod bonus iudex nihil arbitrio ſuo facit, ſed iuxta legẽs, & iura pronunciat.3.q.7 iudicet.

In quo capitulo ponũtur plura quæ debet habere bonus iudex, 30. q. vlt.iudicantem.

quod non eſt iudex in quo non eſt iuſtitia.23.q.2.iuſtum.

quod criminoſus iudex cum ſententiam in alterius crimen profert, ſeipſum condemnat, 3. q. 7. ſacerdos, §.item in euangelio.

quod iudex, cuius vita cum loco iudicij non concordat, ſæpe immeritos damnat, 11.quæſt.3.plerumque.

quod iudex, cupidus cito vendit iudicium, 11.q.3.pauper.

quod naturale eſt ſuſpectorum iudicũ inſidias declinare. 3. q.5. quod ſuſpecti.

quod iudex labyrinthum impingit qui ante iudicat quam intelligat. 29.d.ſciendum.

quod iudex circumſtantias debet rimari, & ordinem rerum inquirere, 30.quæſt.5. iudicantem, 2.q.1. in primis, de pœnit. d.5.§.1. poſt med.

Quod iudex nec debet eſſe facilis ad credendum, nec ad vindictam ferendam, 86.d.ſi quid.11.q.4. quãvis, 15.q.7.ſi quid.

Quod iudex ſine accuſatione damnare non debet, 13.q.4.ſi quis poteſtatem.

Quod idem non debet eſſe iudex & accuſator, uel teſtis, 2.q.8. multi, 4.q.4 c.j.

Quod iudex non debet eſſe ſuſpectus, 3.q.5.c.vlt.

Quod iniquum eſt velle iudicare, & non iudicari, 32.q 6. iniquum.

Quod iudex plus legibus quam ſuæ voluntati obtemperare debet, 3.q. 7.iudicet.

Quod iudex in loco iudicij debet cõſcientiam quam de domo portauit deponere, & ſecundum allegata, & probata procedere, 3.q.7.iudicet.

Quod nullus iudicium ſine licentia ſuperioris debet aliquem clericũ condemnare, 41.q.1. nullus iudicum.

Quod iudex rem puniendo reddit bonum pro malo, 23.q.3. ſex differentiæ.

Quod iudex ſecundum leges damnando iniquum non peccat, quia non ipſe damnat, ſed lex. 23. q.5. iudex, & c.ſeq.

Quod humanum eſt illum vereri iudicem, qui deprimere, & erigere poteſt, 16. quæſtio.j. capit.1. circa med.

Quod nemo debet dedignari iudicẽ habere contra ſe, cuius approbauit arbitrium, 2. q.8. acculatore, §. cuius.

Quod inferior iudex non poteſt ſuperiorem iudicare, nec debet, 21. diſtin. inferior, & quinque capit. ſeq.

Quod ad ſæcularem iudicem non licet clerico confugere, 21.q.3.placuit.

Quod iudex laicus non debet ſe intromittere de clerico, præcipue de ſacerdote iudicando, 96.d. in ſcripturis, & cap. ſeq. 16. q.7. in noua actione.

Quod licet iudici ſubditum alterius defenſare, & fouere, ſed non iudicare, 6.q.3.ſcriptum.

Quod iudex poteſt alterius ſubditũ iudicare ratione criminis commiſſi in ſua poteſtate, 6.q.3. placuit, & c. ſeq.

Quod cauſam ſuam amittit qui rem etiam ſibi debitam præter iudicis ſententiam inuadit, 16.q. 6. cap.j. in fin.

Quod iudex ſpiritualis, ſcilicet confeſſor debet habere manus ſcientiæ, ut ſciat cognoſcere quidquid debet iudicare, de pœ.d.6. c.j. poſt medium.

IVDICIVM. Quod iudicium duplex eſt, videlicet diuinum, & humanum, 6.q.1.ſi omnia. 15.q 6. ſi quandoque a ſacerdotibus, circa medium.

Quod diuinum iudicium valde eſt timendum, quia ipſe iudex eſt & teſtis. 9.q.3.aliorum.

Quod diuinũ iudicium vſurpat qui incerta, & dubia iudicat, 2.q.1.nomen presbyteri.

Quod ſecretorum cognitor, & iudex eſt Deus. 32.d.erubeſcant.

Quod ſolus Dei eſt iudicare de occultis, qui ſolus nouit corda hominum, 2.q. 4. conſuluiſti, poſt medium.

Quod homines multa de Dei iudicio ignorant, quia forſitan quæ nos laudamus, ipſe reprehendit, & quæ nos reprehendimus, ipſe laudabit, 11.quæſt.j facerdotibus, in fi.

Quod homines Dei iudicio per peiores ſe flagellãtur, 56.d. ſi genus, in fi.

Quod Dei iudicio homines in præſenti vita flagellantur, ut in futuro non puniantur, 23. q. 4. quid ergo, per totum cap.

Quod Dei iudicio aduerſa bonis tribuunt, ut ex hoc magis humilientur, & mereantur, 6.q.1.§.pia.

Quod iudicio Dei agitur quando ex flagellis vnus corrigitur, & alius obduratur, 23.q.4. Nabuchodonoſor.

Quod non poteſt humano condemnari examine, quod Deus ſuo reſeruauit iudicio, 15.q. 6. ſi quandoq; a ſacerdotibus.

Quod facta Papæ, ſolo Deo iudicantur. 9.q.3.facta.

Quod Deus aliorum cauſas noluit per homines terminari, ſed ſummi Pontificis cauſam ſibi ipſi examinandam, & terminandam reſeruauit, 9.q.3.aliorum.

Quod nemo ſcit qualis in iudicio Dei futurus ſit, 11.q. ſacerdotibus, in fi.

Quod qualiſcunque hinc quis egreditur, talis in iudicio Dei repræſentatur, 15.d.qualis.

Quod qualem inuenit dominus eũ uocat talem paritet, & iudicat de pœ.d.1.numquid Cain.

Item in futuro Dei iudicium locum non haberet ſi in hoc ſæculo omnia iudicanda eſſent, 6.q.1. ſi omnia. 15.q. 6. ſi quandoque a ſacerdotibus.

Quod quem ſacerdos iudicat, Deus dicat, cuius perſonam gerit de pœnit.d.3. in ſalibus, §. auctoritatibus, uer ſed quem.

Quod qui ſemel a ſacerdote pro peccato punitur, non iterum a Deo pro peccato iudicabitur, ibi.

Quod Deus non bis iudicat in idipſum quod iuſte in præſenti eſt punitum, de pœ.d.2.ſunt. plures, §. auctoritas.

Quod humanum iudicium eſt duplex, videlicet priuatum, & publicum, ſiue contentioſum, 3.q.7.poſtulatus.

Quod priuatum iudicium exercet, quando ſeipſum iudicat, de pœ. d. 1.in actionem.

Quod verum iudicium eſt iudicare prius conſcientiam propriam. demum culpam alienam, 3. q. 7. poſtulatus, & c.ſeq.

Quod non eſt curandum iudicium hominum, ubi eſt bona conſcientia, quia tale iudicium eſt temerarium, 11.q.3.temerarium, & duobus c.ſeq.

Quod temerarium iudiciũ eſt quod procedit ex ſuſpicione, 2.q.1. multi, ante ſi.

Quod lapſi a baptiſmi innocentia proprio iudicio ſe accuſantes per pœnitentiam reſtituuntur, de pœ. d.1.c.multiplex.

Quod homo debet ſeipſum iudicare dum poteſt, in melius mores commutando, ne cum poſſe amiſerit, a domino iudicetur, de pœn.d.1. in actionem, §.ſeq.

Quod publicum iudicium ſiue contentioſum inſtitutum eſt, ut innocentia protegatur, & culpa puniatur, 2.q.1.quæ Lotharius.

Quod hoc iudicium integrum eſt, & plurimorum ſententijs confirmatur 64.d.extra.

Item

Item debet ſecundum auctoritatem decretorum, & ſanctum patrum diffiniri,20.d.de libellis.

Item debet eſſe ſine tumultu contentionum,5.q.4.in loco.

Item hoc iudicium debet poni in loco tuto,& communi,3.q.9.hortamur.33.q.2.ſi ue.

Quod in omni tali iudicio debent eſſe quatuor perſonæ,videlicet iudex,accuſator, defenſor, & teſtis, 4.q.4.c.nullus vnquam, & c.nullus introducatur.

Quod illi qui citatur in iudicium debet offerri conuentionalis libellus,3.q.3.inducię, §.offeratur.

Quod ſpoliati non debent ad iudicium trahi niſi prius in integrum reſtituatur,2.q.2.nullus epiſcoporum,& tribus c.ſeq.3.q.2. electis, & c.ſeq.5 q.2.ſi primates.

Quod de ſuſpicione,uel extorta confeſſione peſſimum eſt iudicium. 15. q. 6. ſi quandoque a ſacerdotibus.

Quod ordo iudiciarius in publico iudicio eſt ſeruandus niſi forte adeo culpa ſit notoria,& ſe omniũ oculis ingerat, 2.q.1. quæ Lotharius, & duob c.ſeq.

An in manifeſtis ſit ordo iudiciarius ſeruandus,1. quæſt. 1. per totum.

Quod abſente reo in iudicio non eſt procedendum,3.q.9. accuſatori vſque ad ſi.quæſt.

Quod diuinæ, & humanæ leges prohibentur abſens quis iudicetur, 3.q.8.accuſatores.

Quod contumax abſens iudicetur, 3.q.9.decernimus.

Quod iudicium refugit qui de iuſtitia diffidit,11.q.1. Chriſtianis.

Quod quatuor modis humanũ peruertitur iudicium,videlicet timore,cupiditate,odio, & amore, 11. q.3.quatuor,& duob.c.ſeq 3.q.5. accuſatores 2.

Quod iudicium non debet propter lachrymas quorumcunque peruerti.23.q.4.eſt iniuſta.

Quod candentis ferri, & aquæ feruẽtis iudicium a ſanctis eſt prohibitum.2.q.4.conſuluiſti.

Quod in duobus abſolutum non debet eſſe iudicium, 33. d. habuiſſe, 2.q.4.conſuluiſti.

Quod iudicium miſtum debet eſſe rigor, & lenitate 45. d. diſciplina. c.omnis,& c.ſunt.

Quod libertini poſſunt trahere dominos ſuos ad iudicium,12. quæſtio. 2. epiſcopus, §. ſi ſine venia.

Quod eccleſia nõ iudicat niſi de publicis in ordine iudiciario probatis,2.q.4. conſuluiſti, & c. vlt.nec illud.§.is itaque, & c. ſeq. 2. q.1. in ſi.

Quod eccleſia quandoque in ſuo iudicio decipitur,ut ille qui intra ipſam eſt,per eam excluditur,& qui foris eſt,intromittitur,24.q.3.q5, & c.cum aliquis.

Quod monachi,& monachæ ſpectãt ad iudicium epiſcopi, 12. q.1. de perſona.

Quod clerici ſuum epiſcopum contemnentes traduntur iudici ſæculari,11.q.1. ſi quis ſacerdotum, & duobus c.ſeq.

Quod clericis prohibetur iudicium ſanguinis,23.q.8.ſæpe,& c.ſeq.

Quod diebus feſtiuis,& die dominico non ſunt exercenda iudicia, 15. q.4.placita,22.q.3.decreuit de conſec.d.3.§.1.

De hac materia habes vbi agitur de ſententia.

IVRAMENTVM. Quod iuramentum legitur Deus crebro feciſſe, 2.q.4.incommutabilis.

Quod iuramentum homini non prohibetur tanquam malum.ſed eius aſſuefactio,uel libido prohibetur, 22.q.1.non eſt contra.

Quod iurare Dei,eſt a ſeipſo ordinata nullatenus conuellere, 22. q.4. incommutabilis.

quod dum vſus iuramenti habetur de facili periurium incurritur,22. q.1.non eſt contra.

Quod iuramentum non dicitur malum eſſe,ſed a malo eſſe.ſ.infirmitatis eorum quibus aliquid ſuadetur,22.q.1.ita ergo.

Quod in ſcripturis non eſt prohibitum ab alio recipere iuramẽtum. 22.q.1.quamuis.

quod iurare non eſt peccatum,22.q. 1.§.1.& c.vt noueritis.

quod iuramentum non eſt inſtitutũ vt eſſet iniquitatis vinculum, vel cuiuſcumque criminis,22.q.4.inter cetera.

Quod hæc cauſa inſtitutionis iuramenti,ut omnis iurans ad hoc iuret, ut quod uerum eſt loquatur, 22.q.5.iuramenti.

Item alia cauſa eſt iuramenti inſtitutionis infirmitas dubitantis cum non vult credere.22. q.1. ſi peccatum.

Item eſt alia cauſa, deteſtatio dolorum, nam ideo conceditur per Deum iurare,ne per idola iuretur, 22.q.1.conſidera.

quod in iuramento non debet intẽtio verbis, ſed verba intẽtioni deſeruire,22.q.5.humanæ.

quod iuramẽtum debet habere tres comites,videlicet veritatem,iudicium,& iuſtitiam,22.q.1.& iurabunt, & quæſt.2. animaduertendum.

quod iuramentum veritatem habet vbi non aliter corde quam ore iuratur.22.q.5.iuramenti, & c.quacumque.

quod iuſtitiam habet, quando licitum, & iuſtum eſt quod iuratur, non tendens ad mortale peccatũ, 22.q.6.innocens,§.illicitum.

quod iudicio iuratur quando cum diſcretione,& cautela iuratur etiã in licitis,2.quæſt.4. ſacramentum 22.q.4.innocens,§.illicitum.circa med.

Quod iuramentum ſit dupliciter, videlicet per creatorẽ, & per ea quæ habent reſpectum ad creatorem, uel per creaturas,22.q.1.conſidera. & duob.c.ſeq.

Quod per creatoris capillum, uel caput iurare eſt blaſphemare,22.q.1. ſi quis per capillum.

Quod minus peccatum eſt per falſos Deos iurare verum, quàm per verum Deum iurare falſum, 22.q. 1.mouet.circa med.

Quod per ea quæ reſpectum habent ad creatorem,ſicut eſt Crux, Euãgelia,& ſanctorum reliquiæ, & ſimilia,falſum iurare, & peierare, 22.q.ult.qui compulſus. & capit. ſeq.

Quod electus in epiſcopum repellitur à confirmatione, quia publicè iurauerat ſuper Euangelia Dei. 85. diſtin.archidiaconum Florentinum.

Quod ſacerdos ex leui cauſa iurare non debent, 2. q.5.ſi quis presbyter.

Quod qui per lapidem, vel aliã creaturam iurat falſum, periurus eſt, 22.q.vlt.ecce.

An iurans ſuper lapidem,putandum ſuper Euangelia iurare, obligetur, 22. quæſt.5. humanæ,§. proximo.

Quod periurium eſt nequiter decipere credentem.22.q.2.c.1.

Quod ſophiſtice iurans,periurus eſt. 22. q.5.quacumque, & duobus c. ſeq.

Quod Deus accipit iuramentum, ſicut ille cui iuratur, intelligit, 22. q.5.quacumque.

Quod qui paratus eſt ad peierandũ, antequam iuret,periurus eſt, q.5. qui peierare.

Quod qui dicit iurando pluit, & ſcit non pluiſſe,periurus eſt, 22. q. 2. homines.

Quod Saul, quia de morte Ionathæ quam iurauerat ſententiam tulit. quia eam propter populum exequi non potuit,periurus non fuit. 22.q.2.c.vlt.§.item opponitur ante ſi.

quod non peierat qui compulſus iuramentum non impleuit, 22. q. 3. anteceſſor.

quod qui alium cogit peierare: etiã ſi dominus iurantis ut,reus ſit periurij, 22.quæſtio. 4. inter cetera, & quæſtio. 5. qui compulſus & capit. ſi quis coactus, & quatuor c.ſeq.

quod illud eſt deflẽdum quod quis commiſit illicite per iuramentum coactum. 22. quæſtio. 4. inter cetera.

quod ille qui alium cogit ſcienter ad periurium, vincit homicidam, .ſ.quantum ad damnum,quia ille damnificat animam, iſte corpus, 22.q.5.ille.

quod illicitum iuramentum magis peccatum eſt adimplere, quã periurio incurrere,22.q. 4. vnuſquiſque.

quod

Quod iuramentum, factum contra præceptum domini, culpatur, & non tenet, 22.q.4.inter cætera.

Quod omne iuramentum est seruandum, nisi in priorem vergat exitum, & salutis detrimentum, 22. q. 4. quod Dauid. & fere vsque ad finem quæstionis.

Quod nemo ante ætatē legitimam, id est ante annos quatuordecim cogēdus est iurare, 22.q.5. paruuli, & ducbus c.seq.

Quod in diebus dominicis à Septuagesima vsque ad octauam Paschę, & ab aduentu vsque ad octauam Epiphaniæ, & in quatuor temporibus, & in Litania maiori, & in diebus Rogationum, nisi pro concordia, & pace, nullus solenniter iurare præsumat. 22. quæstio. 5. decreuit.

Quod decens est ut iuramentū à ieiunis præstetur, 22. quæst. 5. honestum.

Quod forma iuramenti inuenitur secundum diuersorum status temporum & hominum.

Quod in tempore ueteris legis iurabant, uiuit dominus, viuit anima mea, 22.q.1.& iurabunt.

quod in primitiua ecclesia iurabant, testis est mihi Deus, & testis est mihi conscientia mea, 22. q. 1. si peccatum.

Quod modernorum est iuramentum, sic me, uel te Deus adiuuet, & istæ reliquiæ sanctorum: vel consimile, 31.quæstio.6. de parentela, & quatuor capit. sequentib. 1.quæst.7.quoties, 22. quæstio. 1. habemus.

quod forma iuramenti ab hęresi uel a schismate redeūtium est specialis, 1.q.7.quoties, de consec. dist. 2. ego Berengarius.

Quod in forma iuramēti fidelitatis ter requiruntur. de hoc habes vbi agitur de fidelitate.

Quod ab episcopo, uel presbytero non exigitur communis forma iuramenti, sed per sanctam consecrationem tantum interrogari debent, 2. quæstione 4. si quis presbyter.

Quod infideles & idololatræ iurant per creaturas, 22.quæstio. 1. & iurabunt.

quod ideo Christus non prohibuit iurare per Deum, sed per creaturas, ne uidelicet per contemptum creaturarum peieraretur, uel aliquod numen deitatis in creaturis crederetur, 22.q.1. mouet. §. item Christus.

Quod illicitū iuramentum non est complendum. 13. distinct. duo. & cap. seq.

quod pluribus modis iuramentum dicitur illicitum, uidelicet ex persona iurantis, ut sunt impuberes, quōrum iuramentum non tenet. 22.quæstione 5. paruuli, & capit. seq.

Item est illicitum ex persona cui iuratur, ut cum clericus laico iurat quod non licet. 22.q.5.c. nullus.

Item ex re est illicitum iuramentum, ut si res per quam iuratur, nō est sacra, 22.quæstione prima, clericum.

Item ex fine est illicitum, ut si iuratur propter electionem, & ante electionem, 8.q.3. Arnaldus.

Item ex causa, scilicet obligatoria, ad hoc impellente, exemplum de Herode & saltatrice, 22.q.4.vnusquisque.

Item ex modo est illicitum, ut si temerè uel indiscretè, uel sine necessitate, exemplum de Iepte, qui indiscrete iurauit, 22. q. 4. unusquisque, & q.1.ita ergo.

Item ex tempore est illicitum, ut si dominicis diebus, uel aliis prohibitis iuratur, 22. quæstio.5. decreuit. Vnde versus de omnibus supradictis.

Quis, quid, uni, per quid, ad quid, cui, quomodo, quando.

Quod licitum iuramētum sit in sex casibus, videlicet pro pace, vel amoris coniunctione. 22. quæst. 1. cap. 1.

Item pro infamiæ expurgatione, 2. q.4. presbyter. & tribus c.seq.

Item pro fide, & fidelitate, de consecrat. distin. 2. ego Berengarius, 15. q.6. alius.

Item pro obedientia siue reuerentia. 23. dist. quamquam.

Item pro ueritate inquirenda, siue in testibus, siue in alijs, 14. q. 2. quamquam. 22. q. 1. omne.

Item pro damno dato, uel dando. 2. q. 1. in primis, circa medium. Vnde versus.

Pax, & fama, fides, reuerentia, cautio damni,
Desistunt verbi sibi possunt sacra tueri.

Quod ab his iuramenta irritari possunt, videlicet a Papa. 15. q. 6. auctoritatem.

Item seruorum a domino suo, 54. distin. si seruus scienter.

Item vxoris a marito suo, 33.q.5. manifestum.

Item monachi iuramētum a suo abbate. 24.q.4. monachum.

quod solus Papa a iuramento licito absoluit, 15.q.6. alius.

quod absoluit subditos excommunicatorum excommunicationem contemnentium a iuramento fidelitatis. 15. q. 6. nos.

quod antequam incendiarij absoluantur, cautio iuratoria requiritur, 23.q.ult. pessimam.

quod grauior infligitur pœna peierauti, quàm consentienti. 22.q.5. si quis conuictus.

Quod eadem pęna est pro periurio, & homicidio, 22. quæst. 1. prædicandum.

De hac materia require vbi agitur de Mendacio.

IVRISDICTIO. Quod iurisdictio clericorum & episcoporum, quæ est circa curam animarum, ab abbatibus non est vsurpanda. 16.q.1. interdicimus.

Quod nec metropolitanus, uel episcopus intromittere se debet de iurisdictione alterius episcopi sine scire ipsius, 9. quæst. 3. nullus primas.

quod primas uel patriarcha non habet iurisdictionem in episcopos sed tantum in archiepiscopos, 9. q.3.conquestus.

quod extra propriā iurisdictionem nullus debet iudicari, 3. quæst. 6. peregrina. & quatuor cap. sequentibus.

quod crimen commissum inducit iurisdictionem in extraneum, 3. q. 6. ibi semper. & c. vlt. 6. q. 3. placuit, & c. seq.

quod qui canonicam habet prælaturam electionem habet & iurisdictionem, 22. quęstio. 1. experientiæ tuæ.

quod laici habuerunt quandoque, habent intra ecclesiam de ecclesiasticis iurisdictionē, habuerunt enim electionē summorum pontificum, & inuestituras episcoporum, 63. distinctio. Hadrianus, & §. principibus, & capitu. in synodo.

quod possunt in concilio interesse præcipue ubi agitur de fide, 96. distin. nos ad fidem, & cap. ubinam, & cap. satis.

Item datur eis iurisdictio personas incorrigibiles corrigendi, 32. dist. eos qui.

Item datur eis iurisdictio in fideles uel episcoporum contemptores morte affligendi, 23. q.5. principes, 16. distin. nec licuit. 11. q. 1. si quis sacerdotum.

Item in eos qui schisma faciunt. vel excōmunicationem contemnunt. 23.q.5. de Liguribus.

Item datur eis iurisdictio ubicumque ecclesiastica potestas non valet exercere disciplinam, 23. q.5. principes.

IVS. Quod ius generale nomen est, quod iustum requirit, & inde ius dictum est, 1. dist. ius generale. Isidorus lib. Etym. c 3.

quod ius in duo, scilicet in ius naturale & ius positiuum diuersificatur, 1. dist. humanum genus.

quod ius naturale innititur in Euangelio, ubi dicitur, Quæcumque uultis ut uobis faciant homines, & uos facite illis, & econuerso. ibidem.

quod ius naturale iuri positiuo anteferrur, uidelicet quia prius & dignius, 6 dist. §. primo, 8. dist. quo iure, §. dignitate uero.

Item quia eis cedit omnis consuetudo, uel constitutio. 9. distin. per totum.

Item quia contrà ius naturale non admittitur dispensatio, nisi ad maius malum vitandum. 11. dist. §. 1.

& 7.dist.non est peccatum. §. his itaque.

Item quod ius naturale vult omnia esse communia : positiuum uerò restringit ad meum & tuum, 7. dist.c.1.& c.seq.

quod ius positiuum siue humanum diuersas habet species, quia aut est ius ciuile, aut gentium, aut militare, aut publicum, aut Quiritum, id est Romanorum, de quib. 1.dist.per totum.

quod iure diuino & humano res possidentur, sed differenter. 23.q. 7.cap.j.

quod iure poli reputantur matrimonia, non iure fori, id est ciuili.

quod mulierem reddit infamem si mortuo viro intra tempus determinatum ducat alium, 2.q.3. Euphemium, §.seq.

quod ius interpretandi canones habet qui potestatem habet condendi. 11.quæst.j. sicut enim, §.ex his omnibus.

quod index dictus est ex eo, quod ius dicat populo, sine de iure disceptet. 23.q.2.c.j.

quod qui ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam committit. 22.dist. omnes.

IVSTITIA. Quod iustitia est summum bonum colere, ac vnicuique iura seruare, 12.q.2. cum deuotissimam, post med.

Quod iustitia est æquitas tolerandi inopiam, & temperantiam habere in abundantia, 41. distin. quod dicit.

Quod iustitia est patriam, & socios defendere, 23.q.3.fortitudo.

Quod vbi fides & charitas deest, iustitia esse non potest. 24.q.1.ubi.

Quod iustus miseris compatitur, 45. dist.uera iustitia.

Item non odio, sed bono zelo est exercenda, 23.q.3.sex.

Quod semper est misericordia temperanda. 45.dist.disciplina, c.omnis, & c.uera, & c.seq.

Quod iustitiam auri & munus violant. 11.q.3. qui rectè, 1.q.3. vendentes.

Quod cultum suum iustitia perdit, quando silentia iudicij obstrepentium turbo confundit, 5.quæst.4. in loco.

Quod iustus quoties cadit, toties resurgit, de pœnitent. distinctio.3. septies.

KALENDÆ. Quod Kalendæ Ianuarij iuxta ritum gentilium prohibentur Christianis obseruari, 26.q.vlt. non licet. c.non seruetis, & cap. si quis Kalendas Ianuarij.

Quod presbyteri cum per Kalendas conueniunt, quasi semiplenâ ventrem habeant, & lucris honestioribus intendant. 45.dist. quoniam presbyteri, & cap. nullus presbyterorum.

De hac materia habetur vbi proximè dicta.

LABIA. Quod labia sacerdotis debent scientiam custodire. 11. q.1.sacerdotibus, 43.distin. sit rector. ante med.

LABOR. Quod labor bonus est in virtutibus, & spiritualibus exercitijs, 21. quæstione 4. quis non potest.

Quod labor malus est in mundi delectabilibus & peccatis. 23.quæst.7. quemadmodum.

Quod labor indifferès est in necessitatibus corporis, de consec.dist.5. numquam.

Quod merces felicitatis non acquiritur nisi per laborem virtutis, de consec. dist.5.ieiunium.

Quod sæculi dilectores fortes sunt in labore malo, debiles in labore bono, dist. 47.omnes.

Quod apostolus ne quemquam grauaret proprijs manib. laborabat, 1.q.2. sacerdos.

Quod boni laboris fru non in præsenti, sed in futuro quęrunt fructum recipere, 1.q.1.sacerdos.

Quod cum prælatus vel prædicator in aliquibus sine fructu laborat, ad alios vt proficiat se transferat. 7.q. 1.c.vlt. 8.q.1. olim.

Quod iustum est vt, illi consequantur stipendium qui laboris impendunt obsequium, 1. q. 2.sacerdos, in fi. 12.q.2. charitatem.

Quod laborantes pro ecclesia stipendia debent accipere ab ecclesia, 12. q. 2. ecclesiasticis.

LAC. Quod lac Abraham non vina angelis hospitio receptis propinauit, 35. distinctio. sexto die, in fine.

Quod sicut incongruum est non pascendum gregem lac gregis vsurpare, sic est militantium stipendia non militando subripere, 23.q.1. c. 1. ante fin.

LACHRYMA. Quod lachryma amariſſima Petri peccatum deleuit negationis, 50. distinctione, ponderet.

Quod in peccato negationis Petri lachrymæ eius, & non alia satisfactio legitur, de poenit. dist.1.Petrus doluit.

Quod lachrymę lauant delictum, & pudor est confiteri : quod non est intelligendum sine confessione : sed peccatum. si adeo graue est vt cum pudore cõfiteatur, non ideo est disperandum, quia lachrymæ lauant. de pœnit.dist.2. mensurâ, §.proxi.

Quod non est mundus, qui post lachrymas repetit ea quæ defleuit, de pœn.dist.3.itrisor est. & tribus cap.seq.

Quod non excusatur qui lachrymas habuit pro temporali damno, & nõ potest habere pro peccato defendo, de pœniten. distin.3. sunt plures.

quod lachrymas multi indefinenter fundunt, & tamen peccare nõ desinunt, de pœnit. distin.3. itrisor est, ante &.

quod lachrymæ debent esse arma clericorum. 23.q.8.conuenior.

De hac materia habetur vbi agitur de Fletu.

LAICVS. quod laicus de rebus ecclesiæ non debet se intromittere, nec sibi sunt committendę, 89.distin.indicatum.

quod episcopus ij decimas & alias res e clesix cõsanguineis uel alijs laicis distribuit, tanquam simoniacus & inter præcipuos hæreticos ut Antichristus habetur. 1. q.3.peruenit.

De hac materia habetur vbi agitur de Electione, & vbi agitur de Imperatoribus, & vbi agitur de Iurisdictione & vbi agitur de Iudicijs.

LAPSVS. quod lapsus dupler inuenitur, uidelicet a fide, qui fit per hæresim, & à moribus, qui fit per mortale peccatum. 1. quæst. 7. si quis omnem.

An episcopus uel clericus in hæresim lapsus post reuertionem possit restitui, & qualiter. 1. quæst. 7. fere per totum.

Verum episcopus, vel clericus post peccati lapsum per dignam pœnitentiam reparari possit, & qualiter. 50. distin. per totum, vsque ad §. quod uero.

Quod cũ magna discretione & consilio lapsi sunt restituendi, 50. distin. de eo autem.

LARVA. Quod larua dęmoni ante se ferri presbyteri non consentiant. 44. distin. nullus presbyterorum. de consecr. dist. 5. nullus.

LATRO. Quod latro vnius momenti pœnitentia meruit esse in paradiso, 26. quæst. 6. presbyter.

Item idem latro in cruce pendens præmium æternum amisisset, si ipsum vnius horæ pœnitentia non iuuasset, 36. q. 6. agnouimus.

Quod latro nõ est pro nomine Christi, sed pro suis facinoribus, crucifixus, sed dum patitur, credit. de consecr. dist. 4. baptismi.

Quod latronis de pœnitentia, quæ sera fuit, innuit quod sera cõuersio in ultimis positorũ mente potius æstimanda est, quam tempore, 26. q. 6. agnouimus.

quod sicut in latrone defectum baptismi benignitas Christi supplevit, ita supplet fidem in pueris tempore baptismi, quam profiteri non possunt, de consecrat. dist. 4. baptismi, per totum cap.

quod episcopus rerum ecclesiasticarum dilapidator tanquam fur, & latro degradatur, 10. quæst. secunda. cap. vltimo.

quod licet latro suspendendus crudelem iudicem putet, non propter hoc est crudelis, quia crudelem iugulat. 25. quæstio. 5. non est crudelis.

quod qui latronem in membris debilitat,

Digitized by Google

silitst, prodest latroni, quia ipsius malitiam pro tanto compescit, 23. q.3.si quis forritudinem.

Quod latroni ad latrocinia aspiranti parcere non est misericordia, sed iniustitia, 23.quæst.4.est iniusta.

LAVACRVM. Quod lauacrum commune christianum, & præcipue clericum, non conuenit habere cum mulieribus, 81.d.nō oportet.

quod sicut lixiuium per cinerem fluens lauat, & non lauatur, sic doctrina per doctorem animas credentium lauat a sordibus peccatorum. 83. d.nihil illo pastore, §. quamquam.

quod exemplo Ioannis Euangelistæ possumus vti lauacro corporali, 24.q.1.omnis.

quod corporalia & palliȩ diaconis, & ministris debent lauari. de consecra. distinct. 1. nemo per ignorantiam.

LAVS. Quod laus Deo pro suis beneficijs a nobis est impendenda. 16. q.1.reuertimini.circa fi.

quod non bene conueniunt in vno ore laus Christi, & laudes Iouis. 86.d.cum multæ

quod de verbis laudantium nos nō multum debemus curare, 11.qu.3. inter verba.

quod velle laudari, & dare histrionibus vt laudemur, vitium est, 86.d. donare.

quod sunt aliqui qui non nisi pro humana laude largiuntur, & solummodo de hoc retributionem quærunt, 1.q.1.sunt nonnulli, & q.3.non solum.

quod nihil illo pastore miserabilius qui suporum gloriatur laudibus, 83. d. nihil.

quod periculum est indignum laudare, quia dum malefacta laudibus efferuntur, augmentantur, 46.dist. sunt nonnulli.

quod qui scienter indignum laudat Christum cuius membra sumus violat, 11.qu.3.si quis hominem. & c.seq.

quod Deus bonos vltra meritum laudatos ab alijs permittit in accusationē venire, vt culpa ex laude contracta suffocetur, 6.q.1.sunt plurimi.

LECTIO. Quod lectio diuinarum scripturarum non tabulæ debet inferi in mensis clericorum, 44.distinct. pro reuerentia, & cap. conuiuia.

quod clerici, & prælati debent insistere lectioni, 36.d.qui ecclesiasticis, §.ecce.

quod episcopus debet intendere lectioni, orationi, & doctrinæ, quia sibi non sufficit sanctitas vitę, nisi adsit, & scientia doctrinæ, 36.dist. qui ecclesiasticis, §.ecce, & 87. d. cap.1.

Quod sicut stellam obscurat nox, sic inhærentes firmamento sacræ scripturæ non obscurat mundana iniquitas, 38.distinct. sicut.

quod qui amat scientiam sanctarum scripturarum, carnis vitia nō amabit, de consecrat. distinct. vlt. numquam.

qui libri sint in quibus episcopus præcipue, & sacerdotes legere debent. habes. 38.d.nulli, & quatuor cap. seq. de consecra. dist. vlt. numquam.

Qui libri, & quæ lectiones, & homiliæ in ecclesia legi debent, habes. 15. distinc. sancta Romana, & §.seq.

quod clerici, & præcipue episcopi in gentilium libris, & maxime qui ad luxuriā, & vanitatem prouocant, non debent legere. 37. distinct. per totum, & 86. dist. cum multa.

quod cum beatus Hieronymus libros gentilium legeret, ab angelo est durissime correptus, 37.d. legimus.

LECTOR. Quod lectores dicti sunt a legendo. 21.d.cleros.

quod lectorum officium est lectiones pronunciare. 23. distinct. per lectis.

LEGATVS. Quod legatus honorandus est loco illius cuius legatione fungitur, 93. distinct. capit. vlti.

quod legatus siue sedis apostolicæ siue cuiuscumque, litteras debet secum portare legationis suæ, 97. d.nobilissimus.

quod legatus Papæ iurisdictionem episcopi non debet enervare, 11. q.1.peruenit.

quod legatus a latere Papæ missus intra terminos legationis suæ potest causas ad se per appellationē deuolutas audire, & terminare. 2. q.6.decreto.

An legatus Papæ potest generale concilium celebrare, 17. distinct. synodum.

quod plura cōcilia generalia per legatos Papæ, mandante Papa sunt celebrata, 63.d.Hadrianus, & 1.q. 7.conuenientibus.

quod subdiacono possunt esse legati domini Papæ a latere missi ad omnia negotia perpetranda, 10.q.3. relatum.

quod omnes episcopi, & sacerdotes sunt honorandi, quia legationē Christi fungunur, 7.quæst.1.omnis.

quod legatus secundum locorum legationis suæ exigentiam debet expensis esse contentus, 10.qu.1.relatum.

LEPRA. Quod lepra cutis, lepra vestis, lepra domus iubentur sacerdotibus ostendi, quia peccata sacerdotibus debent reuelari. de pœn. d.1.§.Moysi.

quod leprosum, qui descendit de monte Christus sanauit, & prius quam sanaretur clamauit, significatur, quod in sanatione spirituali confessio non debet contemni. de pœ. d.1.§.Christus quoque.

Quod in hoc, quòd Christus leprosos mundatos ad sacerdotes misit, legalia approbauit, 1.quæst.1.nonne.

Quod in hoc, quòd leprosi antequā ad sacerdotes peruenirent, mundati sunt, inuenitur, quòd peccator in sola contritione mundatur, vbi confessionem necessitatis articulus excludit. de pœ.dist.1.§.hoc idem.

Quod confessor debet habere scientiam discernendi inter lepram, & leptam. 20.d.§.1.

Quod in hoc, q̄ Maria soror Aaron pro peccato lepra percutitur, & post pœnitentiam restituitur, fiducia veniæ pœnitentibus datur, 50. d.si post.§.econtra.

Quod in hoc, q̄ Maria propter murmur in Moen lepram incurrit, inuitur quod insurgens contra prælatum grauiter delinquit, 2.qu.7. plerumque, §.item obijcitur. Et de accusatione prælatorum ibi tractatur.

Quod in hoc, quòd rex Ozias sacerdotum officio vsurpans lepra in templo percutitur, sacrilegorum culpa, & pœna exaggeratur, 2.q 7.nos §.sed notandum.

Quod qui simoniace aliquem ordinat, lepram non officium confert 1.q.1. cum ordinaretur.

Quod sicut Giezi propter pecuniam lepram incurrit, sic pecunia male conquisita corpus, & animā commaculat, 1.q.1.citò.

LEVITA. Quod leuitæ ex nomine auctoris vocati sunt de Leui enim exorti sunt. hi græce diaconi, latine ministri dicuntur, 21.d. cleros.

De purificatione leuitarū, & domus purificatione habes, de consec.d.4. nec quemquam.

Quod in leuitis sacerdotalis dignitas quandoque intelligitur, 50.dist. & purgabit.

LEX. Quod lex multiplex est, videlicet diuina, quæ natura constat, distinc. 1.omnes leges. Isidor.l.2. etym.c.5.

Item lex humanæ est quæ moribus constat, d.1.omnes leges, Isidorus ibidem.

Item lex vetus, quæ dicitur testamentum, 6.d.testamentum.

Item lex naturæ quæ facit omnia communia, quę lex humana facit singularia, dicēs meum, & tuum. 8.d.quo iure, & 12.qu.1.dilectissimis.

Item lex spiritus, quæ instinctu Spiritus sancti cordi inscribitur, 19.q.2. duæ.

Item lex carnis, quæ absq; culpa est in corpore non consentientis, 16. qu.1.si concupiscentia, 32.qu.5.& Paulus.

Item lex priuata, quę idem est, quòd lex spiritus, 19.q.2.duæ.

Item lex publica, quæ a sanctis patribus est tradita, vt est lex canonum, 19.q.2.duæ.

Item

Item lex coniugij, quæ in baptiſmo non ſoluitur, 26.d.vna.

Item lex eſt conſtitutio ſcripta, 7.d. Moyſes. Iſidor.l.5. Etymol.3. luo p.4.c.20.

Item lex eſt omne quod ratione conſtat, dumtaxat quod religioni congruat, quod ſaluti proficiat, 1.diſt. conſuetudo.

Item lex eſt conſtitutio populi, quã maiores natu ſanxerunt, 2.diſtin. lex.

Quod leges humanæ, vel publicæ ſecundum diſpoſitiones temporum variantur, 1.diſt.omnes, & 31.diſt. aliter.

quod diuerſæ diuerſis temporibus emanarunt, quæ nomina a ſuis auctoritatibus traxerunt, 2.diſt.quidam.

quod diuerſi inuentores legum, & nomina eorum ponuntur, 7. diſt. Moyſes.

quod leges factæ ſunt, vt humana coerceatur audacia, & tuta ſit inter improbos innocentia. 4 d.factæ ſunt, 25.q.5. non fruſtra, & c. ad fidem.

quod lex aut permittit, aut vetat aut punit, aut præcipit. 3. diſt. omnis autem.

quod lex non debet ſtatui pro priuato commodo, ſed pro vtilitate cõmuni, 4.d.erit autem.

quod leges inſtituuntur cũ promulgantur, confirmantur dum approbantur, 4. diſtinctio. in iſtis, §. proxi.

quod lex debet eſſe honeſta, iuſta, poſſibilis, vtilis, loco, temporique conueniens, diſtinct. 4. erit autem lex.

quod licet conditor, legis ſolutus ſit legibus, tamen honeſtum eſt, vt præ cæteris, ſecundum leges quas ſtatuit, viuat. 25.q.1. confidimus, & c. ideo.

quod Chriſtus qui legem dedit, legẽ impleuit, 25. quæſtio. 1. ideo, §. his itaque.

quod ſancta eccleſia non conſtringitur legibus, 11.d.catholica.

quod leges ſæculi nõ dedignantur, canones ſequi, 2.q.3. Euphemium, §. 1. in fi.

quod lex, quæ obuiat ſacræ ſcripturæ, & decretis Papæ, & bonis moribus, nullius debet eſſe momenti, 10.d. non licet, & quatuor cap. ſeq.

quod lex diuina, & canonica ſuperior eſt lege ciuili, 10. diſtinctio. lege.

quod illud quod legibus præcipue eccleſiaſticis eſt diffinitum, in iudicijs eſt tenendum, 6.q.4. ſi inter. 11.q.3. ſummopere.

quod non conuenit iudicare de legibus, 4.d.erit, §. prox. & c. ſeq.

quod illa quę contra legẽ facta ſunt, pro infectis debent haberi, 15.q. 2. imperiali.

quod lex ſtatuit pœnam malis, & præmia bonis, 23.q.5. non vos.

quod qui lege priuata ducitur, nulla ratio exigit, vt a publica lege conſtringatur, 19.q.2. duæ.

quod lex eſt a domino, prætaricatio legis a diabolo, 35.diſt.6.

LIBELLVS. Quod libellus famoſus eſt qui in infamiam alicuius conſcribitur, 5. quæſtio. ſi. cap. 1. & 2.

quod libellum famoſum quicunque ſcripſerit, & publicauerit, anathematizandus eſt, 3.q.1. ſi quis. & c. præcedenti.

quod ſecundum leges Imperatoris famoſum libellum inueniens, & non ſtatim eum deuaſtans, ſed publicans, tamquam auctor capite punitur. 5.q.1. ſi quis.

quod libellus conuentionalis debet offerri ei qui prouocatur ad iudicium, 3.q.3. induciæ.

LIBER. Liber vitæ quid ſit, & quid ſit ſcribi in ipſo, habes infra vbi agitur de ſcriptura.

LIBERALITAS. Quod liberalitas pro ſancta fide tam loco, quã tempore commendatur. 86.d.non ſatis.

quod approbãda eſt liberalitas, quæ circa proximos, & conſanguineos pro neceſſitate exercetur, 86.d.nõ ſatis, §. eſt etiam.

Item liberalitas pulchra eſt, quæ indigentibus temperate, & non ſuperflue impenditur. 86.diſtin. non ſatis, §. item perfecta, & ſupra, §. dominus.

quod epiſcopus debet eſſe libellus, alioquin vacuum portabit nomẽ epiſcopi. 86. d.non ſatis, §. liberalem.

quod dare hiſtrionibus, & prohibitis venatoribus, & perſonis turpibus non eſt largitas, ſed vitium, 86.diſtinctio, donare, & ca. ſeq.

LIBERTAS. Quod libertas remanebat inconcuſſa antequam vinum inueniretur, quia hanc Noe primus per ebrietatem violauit. 35. d.ſexto.

quod pium eſt, & meritorium Chriſtianos ſuæ libertati reſtituere, quos Chriſtus ſuo redemit ſanguine. 12. quæſtio. 2. cum redemptor.

quod bonum propoſitum non eſt prohibendum, quia vbi Spiritus ſanctus eſt, ibi libertas. 19.qu. 2. duæ in fi.

quod mala voluntas non eſt permittenda ſuæ libertati, vbi poteſt prohiberi. 23.q.4. diſplicet. Exemplũ de Paulo.

quod nemo ex praua conſuetudine libertatem eccleſiæ debet infringere. 12.d.omnia.

quod ſerui eccleſiæ non debent ordinari, niſi prius per epiſcopum habeant libertatem. 54.d.admittuntur, §. de ſeruis.

quod abbas, vel monachus ſeruum monaſterij liberum facere nõ poteſt, qui enim proprium non habet, rei alienæ libertatem dare nõ poteſt. 54.d.abbati.

De hac materia habes vbi agitur de Manumiſſione.

LIBERTVS. Quod libertus eſt, qui ex ſeruili ſtatu traditus eſt libertati. 12.q.1. de libertis.

quod libertus manumiſſus a principali patrono non ſingulis debet reuerentiam exhibere. 12.q.2. epiſcopus qui, §. ſi vero.

quod libertus ſine licentia ſuperioris patronum accuſare non poteſt 12.q.2. epiſcopus qui, §. libertus, & §. in patronos.

quod liberti eccleſiæ tempore ſuæ manumiſſionis debẽt per ſcriptã profiteri ſe eſſe de familia eccleſiæ, & de obſequio eius numquã velle recedere. 12.q.1. de libertis, §. ne vero.

quod nouo epiſcopo ſurgente liberti eccleſię, & ab eis genti ſuam conditionem præſenti epiſcopo in chartuſis debent proteſtari. 12.q. 2. longinquitate.

quod liberti eccleſiæ ad ſacros ordines promoti a ſeruitijs eccleſiæ non debent ſeparari. 12.q.2. de libertis.

quod liberti eccleſiæ ſi negotia ipſius facere contempſerint, vel contra eccleſiam inſurrexerint in priſtinam ſeruitutem reuocãtur. 12. q.2. diaconi, & cap. epiſcopus qui mancipium, & c. liberti, & octo ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Manumiſſione.

LICENTIA. Quod eſt licentia præſumptionis, vt cum quis propria auctoritate a ſuperiore commiſſa dimittit. 11.q.2. placuit.

quod eſt licentia diſpenſationis, vt quando ſimoniacus ignoranter ordinem recepit, exequendi officiũ ſibi licentia datur. 1.qu.5.c.vlt.

Item eſt licentia occaſionis, vt cum ex continentia viri vxori datur licentia fornicandi. 27.q.2. ſi tu abſtines.

Item eſt licentia permiſſionis, vt quãdo Iudæis celebrandi cęremonias licentia datur. 45.diſ. qui ſyncera.

Item eſt licentia approbationis, ſicut eſt licentia nubendi data ab apoſtolo. 18.d.de his, in fi.

LIGNVM. Quod de lignis eccleſię habes vbi agitur de eccleſia materiali.

LINGVA. Quod lingua quælibet habet quædam locutionum propria genera, quæ cum in aliam transferuntur, videntur abſurda. 38.d.locutio.

quod ſuper apoſtolos Spiritus Sanctus in linguarum ſpecie ſedit, qa quos replet, de ſe loqui facit. 38. d.locutio.

quod opera ſacerdotis ſiue prædicatoris cum linguæ ſonitu cõcordare debẽt. 43.d.ſit rector, poſt med.

Quod in cęlum os ponere, & linguã in ter-

In terra transire est prælatis suis derogare,21.d.in tantum.
Quod propter detrahêtes linguas correctio peccantis a prælato non debet omitti,45. d. sed illud 50. d. Si quis diaconus.ante fi.
Quod nihil prodest ieiunare vel orare nisi lingua a detractionibus cohibeatur,de consecr.distinct.5. nihil enim.
Quod non refrenans linguam suam huius vana est religio.3. quæst. 4. in loco.
Quod cuicunque non sufficit oculos castos seruare,sed,& linguã : quia qui de alijs loquuntur , sua sententia iudicabuntur,6.q.1. ex merito.
Quod in condemnatione persone nõ minus periculosa est lingua in veris mentiens,quam manus sanguinem fundens. 11. quæst. 3. nemo petitorum.

De hac materia habes vbi agitur de Locutione.

LIS. Quod lis ex ignorantia prouenit, & garrulitatem nutrit.41. distinct §.1.
Quod litigiosus ideo ordinari prohibetur , quia talis seminare discordiam numquam cessat,46.dist. hoc habet.§.ecce.
Quod episcopus pro rebus ecclesiasticis non per se,sed per alium in iudicio litigare debet,14.q.1.c.1.
Quod lite pẽdente res litigiosa in nulla parte transferri debet ante causæ cognitionem,11.q.1.c.vlt.98.d. si ordinatus,& c.seq.
Quod sacerdotum officium est litem habentes ad pacem reuocare,90.d. placuit.
Quod lis iudicialis debet contestari, 3.q.3.inducię.§. libellum.

De lite iudiciali habes vbi agitur de Contentioso.

LITERÆ. Quod commendatitiæ literæ vacantur,73.d.§.1.
Quod non de facili episcopus dimissorias literas clerico dare debet , 72. d.episcopus,16.q.2.duæ.
Quod clericus vnius episcopi ab alio episcopo propter hospitalitatis causam non est suscipiendus, nec ordinandus nec in beneficio est instituendus 71.d.per totum .
Quod extraneo clerico sine commendatitijs literis sui episcopi nõ licet ministrare,81.d.extraneo .
Quod nullus peregrinus clericus absque formata in alia diœcesi suscipi debet,71.d.nullum.
Quod iuxta statuta Nicęni Concilij olim formatæ habebant interpositas græcas literas,ne de facili falsificarentur,73.d. sanctissimo .
Quod exemplar literæ dimissoriæ,vel formatæ ponitur,73.d. in nomine, §.1.& c.seq.
LOCVTIO. Quod locutio est duplex videlicet Dei , & hominis de consec.d.5.c.vlt.
Quod locutio Dei non est secundum modum locutionum hominis. sed inspiratio qua voluntatem suam ingerit in corde credentium, de cõsecr.d.5.c.vlt.
Quod locutio hominis ideo est instituta , vt cogitationes suas in alterius notitiam proferat,22. quæst.2. is autem.
Quod locutio hominis debet esse sana,vt fidem consolidet,45.dist.cap. vlt.
Item debet esse casta, vt ordinate loquens vulnere erroris corda audiẽtium non feriat,43. dist. si rector. circa me.
Item debet esse discreta, ne tacenda proferat, & proferenda reticescat, 43.dist.c.sit rector,22. quæst. vlt. quoties.
Item debet esse ponderosa,vt loquendo nullum lædat,50.d.ponderet.
Itẽ debet esse vera, vt sicut gerit mẽte,sic loquatur ore,22.quæst.5.iuramenti.
Item non debet esse otiosa , quia de omni verbo otioso reddenda est ratio.22.q.vlt.quoties.
Item non debet esse maledicta , quia sæpe maledictio reuertitur in illũ qui eam mittit,11.q.3.illud, in fi. 24.q.3.qui negligunt.
Item non debent esse detractoria , 6. qu.1.sunt plurimi, & duobus cap. seq.
LOCVS. Quod locus non sanctificat hominem,sed homo locum,40. d. multi.
Quod non sanctorum filij sunt qui tenent loca sanctorum,sed qui imitantur opera eorum. 40. distinct. non est.
Quod qui præsunt non ex locorum dignitate,sed honoris nobilitate innotescere debent,50. distinctio. nos qui.
Quod non loca homines Deo proximos faciunt, sed bona merita , 40. d.non loca.
Quod miserabilis est rector qui gubernaculi locum occupauit , & remum tenere non nouit,40.d.ante omnia.
Quod quid locis, & temporibus conueniat diligenter est attendendũ, 41.d.quisquis.
Quod non ideo approbanda est consuetudo mala : quia locus bonus est quia non pro locis res, sed pro rebus loca amanda sunt , 12. dist. nouit.
Quod quantumcumque sunt occulta loca sine gratia saluare non possunt.40.dist.quælibet . Vbi nota exemplum de Angelo , & de cęlo , & de Adam, & paradiso , de Loth & de monte .
Quod in hoc, quod in Adam propter peccatum de paradiso electus est , innuitur, quod propter peccatum meretur quis nobili loco priuari , 40.d.Adam.
Quod quandoque prodest conuersis mutatio loci , quia plerumq; dum mutatur locus,mutatur, & mentis affectus.86.dist.fratrem, & 81. distin. valet.
Quod non expedit locum visitare in quo quis peccauit: ne facti memoria renouetur,81.dist.valet,15.q.1. mulier.
Quod loca in nomine domini ædificata sunt honoranda,41. dist. patrimoniam.
Quod locus tutus pro discussione eorum debet assignari, 33. q.2. siue & 3.q.9.hortamur.
Quod his qui in peccato mortali decedunt,sacra loca pro sepultura nõ prosunt.13.q.quibus.
Quod qui pro peccato mortali moriũtur,ad maiorem cumulum damnationis in sacris locis sepeliuntur, 12.q.2.cum grauia,in fi.
Quod in pœnitentia vel cum leuibus peccatis decedentibus prodest in sacris locis sepeliri,13.q.2.cum grauia.
LOCVLVS. Quod loculus est diminutiuum a loco, & quandoque ponitur pro praua burſa,quã,& Christus habuit pro expensis reponendis, 12.q.2. exemplum.
Quod Christus loculos suos opibus aliorum implebat, vt indigentibus distribueret, 23. quæst.4. duo ista.
Item ideo loculos habuit, vt innoteret ecclesiam suam loculos habituram.12.q.1. exemplum.
LODOVICVS. Quod Lodouicus Imperator primus confirmauit Paschali Papæ donationem Romanæ ciuitatis cum pertinentiis, & totum patrimonium sancti Petri, & electionem summi Pontificis liberam fieri a Romanis 63. d. ego Lodouicus .
Item quod nullus possessor de agro ecclesiæ debet censum persoluere 23.q.8. secundum.
LOTH. Quod quia Loth per hospitalitatis opera Deo placuit, Angelos recipere meruit,42.d.§. 1.
Quod Loth ideo filias suas pro angelis Sodomitis obtulit vt hospitalitas non violaretur,& maius peccatum vitaretur,32. quæst.7. offerebat.
Quod filiæ ipsis Loth patrem inebriauerunt vt ei commiscerentur, 35. d.sexto die.
Quod ideo Loth filiæ ipsius accubuerunt , quia totum genus humanũ submersum , & se causa propagationis seruatas credidерunt, 34. q. 4.dixit.
Quod non semper solitaria loca prosunt , quia Loth in ciuitate iustus fuit in monte solitarius peccauit. 40.dist.quælibet.
LVCRVM. Quod lucrum non debet ecclesiæ quærere cum damno aliorum,12.q.2.fraternitas,& q.5. capenult.
Quod Christus defiet ecclesiam, quæ facta fuerat domus orationis, & propter turpia lucra facta est domus latronum,16.q.7. & hoc diximus,post med.

Digitized by Google

Quod simonia est sacramenta pro lucro temporali cõferre,1.q.1.si quis episcopus.

quod qui seruit Deo amore lucri tẽporalis,mercenarius est,8.q.1.sunt in ecclesia.

quod nemo in electione prælati speciale lucrum, sed bonum commune debet prospicere,8.q.2.dilectissimi.

Quod Christus prælatos oues pascere docet,nẽ terrenis lucris delectari,16.q.1.nulli,& c.seq.

quod prælati debent lucris intendere animarum,non temporalibus rerum,16.q.1.prædicator.

quod exceptis Iudæis, si aliorum infidelium colloquia & mensam vitamus, Christo eos lucrari non possumus,23.q.4.infideles.

quod clericus turpia lucra exercens debet deponi,13. q.4. si quis obli tus,& sex c.seq.

quod an quæstus honestus, vel inhonestus sit,qualitas lucri negotiantis aut excusat,aut accusat, de pœn. dist.5.qualitas.

quod res restituuntur hæredib.quando quis ex circumuentione lucri ad religionem recipitur, 16. q. 7. constituit.

quod turpe lucrum sequitur qui minus emit vt plures vendat,14.q.4. quicunque tempore.

quod cum peccatis homines aliqua lucrantur,ea pauperibus iuste erogantur, sicut mathematicus futura prædicando, vel meretrix turpia exercendo, 14. q. 5. qui habetis.

Quod de malo lucro vbi competit repetitio, elemosyna, vel oblatio fieri non debet,14.quæst.5.pertotum.

quod medicus vel seruus lucrum ab inuito detentore non iniuriosè recipit.14.q.5.non tane.

De hac materia habes vbi agitur de Mercatione.

LVCIFER. Quod lucifer dicitur principium viarum Dei,de pœn. d.2. c. principium.

Item dicitur Beemoth.

Item dicitur Cherub, quasi plenitudo sapientiæ.

Quod lucifer non ad Dei similitudinem sicut homo, sed signaculum similitudinis Dei creatus asseritur, quasi magis ei aliquid tributum sit, vt quo subtilior est natura,eo in illum similitudo Dei plenius credatur expressa, de pœnit. d.2.iuxta finem,cap.multi,§.hinc enim responsum.

Quod Deus fecit eum eminentiorem ceteris angelis.

Item fecit eum speciosum in multis condensis frondibus.

quod cedri non fuerunt altiores illo in paradiso Dei.

Quod omne lignum pretiosum paradisi Dei non est assimilatum ei, & pulchritudini eius.

quod protegens & extentus in monte sancto Dei fuisse perhibetur.

quod omnis lapis pretiosus operimentum eius fuit.

quod omnes angelos quasi vestem, & ornamentum suum habuit.

quod in medio lapidum igneorum perfectus ambulauit.

quod lucifer, quia magnus sine comparatione creatus est ideo peccãs, sine venia damnatus est,de pœn. d. 2.principium.

LVCTVS. Quod tempus luctus legis tempore, alij vsque ad tricesimum diem, alij vsque ad quadragesimum obseruabant, 13. quæst. 2.quia.

quod femina intra tempus luctus nubens, secũdum leges ciuiles infamis est,sed non secundum canones,2.q.3. Euphemium, §. proximo,in fi.

quod fideles mortui non sunt lugẽdi cum sciamus eos nõ amitti, sed præmitti,13.quæst.2. quam prapostterum.

quod lugere mortuos non prohibemus ex pietate, sed ex resurrectionis desperatione,13.q.vlt.vbicumque,& duob.c.seq.

quod doctrina schismaticis penis iustus dicitur, 1.q.1. dominus declarauit.

LVDVS. Quod ludus & saltatio in sanctorum solennibus præcipue diuina officia obstrepens est irreligiosus,de consecr. distinct.3. irreligiosa.

quod vere pœnitens debet se cohibere a ludis sæculi, & spectaculis,de pœn.d.5.§.2.in fi.

quod ad ordines non debent promoueri qui ludis turpib. deseruiũt, 33.d. maritum.

quod episcopus vel presbyter, vel diaconus ludo deseruiens nisi desinat,est deponendus,35. distinct. episcopus, & 46. distinctione clericum.

quod an ludendo sub certa forma baptizati debeant pro vere baptizatis haberi, 1. quæstione 1. spiritu, §.ecce,de consecr. distinct.4. solet quæri.

LVPVS. Quod lupus dicitur pastor mercenarius, cui non est cura de ouibus,23.q.4. tres.

quod lupi dicuntur laici subditi, qui aliquando dicuntur oues,83. d.nihil,2.q.7.oues.

quod lupi dicuntur dæmones, & heretici,81.d.oportet,& 43.dist.1.& c.seq.

quod lupi arcendi sunt latratu canis, & baculo pastorum,43. distinctione,§.1.

quod qui propter timorem recta loqui pertimescit,hic velut mercenarius veniente lupo fugit,43. d. sit rector.

quod nullus pastor placere lupis & ouibus potest,83. d. nihil.

quod illo pastore nihil est miserabilius qui luporum gloriatur laudibus,83.d.nihil.

quod sicut lupus frustatim comedit agnum, sic mali pastores successiue consumunt bona ecclesiastica. 13. quæstione prima, cap.1. ante med.

quod ideo ad sedem apostolicam est recurrendum per appellationem, ne lupi, qui sub specie ouium instant, bestiali sæuitia quosdam lacerare præsumant,2.quæst.6. decr. in fine.

LVX. Quod lux diuina animæ tenebras fugat, quia nulla participatio lucis ad tenebras, de pœnit. distinct. prima, refusetatus, §. si autem.

quod lux mundi sunt sacerdotes,93. d.sacerdotes.

quod lux veritatis illi subtrahitur, qui arrogantia sapientiæ,seu iustitiæ, velut albugine oculi, excæcatur,49.distinct. hinc etenim, circa med.

quod licet omnis qui male agit odit lucem, & quærit tenebras, Dei tamen oculos cuncta perspicientes, latere non potest, 18.quæstione secunda, pernicioſam, de pœnitent.distinct. prima,porro,§.si ante.

quod cum factum notorium inculpatur,luce clarius cõstare dicitur, 7. q.1.scisetatis.

LVXVRIA. Quod luxuria inter alia peccata maxime templum Dei (id est corpus humanum) polluit, 32. quæstione septima, non solum.

quod luxuria fomentum recipit a vino: ideo dicitur, Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, 35. distinct. vinolentum, & duobus cap. seq.

quod pauci inueniuntur sine carnis luxuria,50.dist. quia sanctitas tuæ ante fin.

quod luxuria sapientes infatuat, exemplum de Salomone,32. q. 4. Salomon.3.q.7.sacerdos.

Item sanctos prosternit Exemplum de Dauid de pœn.d.3.septies, §. Dauid quoque,2.q.5.sacerdos,§.item Dauid.

Item fortes vincit. Exemplum de Sampsone,23.q.quinta, si non,ante fin.

Item iugem scabiem habet, cui carnis luxuria sine cessatione dominatur,49.distin.hinc etenim, post med.

quod delectationi luxuriæ diuersæ turpitudinis voluptates iungentur,31.q.7.non solum.

quod nomine luxuriæ omnis inordinata pollutio intelligitur, 32.q. 4.in eo.

De diuersis modis & gradibus luxuria,22.quæst.7. quemadmodum, §.primo,27. quæstione 1. nec aliqua.

quod solo consensu mentis sine tactu,corporis luxuria exercetur,32. q.5.nec solo.

Quod cum luxuria in cognitione non reprimitur, etiam in actione domi-

Digitized by Google

dominatur.46.distin.hinc etenim. post medium.

Quod excellentia episcopi vel presbyteri vilificatur. dum voluptatibus luxuriæ coinquinatur, 32.dist. 1.c.1.in fi.

Quod episcopus vel sacerdos luxurio sus dignitate officij est puniẽdus. 15.q.8.hi qui.

Quod abusus luxuriæ granior est cũ propria vxore, quàm cum meretrice 32. quæst.4.origo.& quæst.7. adulterij.

Quod femina præter coitum debitum ex diuersis partibus corporis corrumpi potest, sicut per oscula, & similia, 27.q.1.nec aliqua.

Quod aliquæ excedunt pecora in libidine, quia pecora post conceptũ coitum non admittunt.32. quæst. 7.non solum, & quæstio.4. origo. in fin.

Quod crudelis libido reputatur vbi propter luxuriam steriliratis venena procurantur. 33. quæstio.2.aliquando.

Quod luxuria plus iuris habet aliquando quam castitas.34.dist.fraternitas.

De hac materia habet vbi agitur de Fornicatione, & Castitate, & Pollutione.

MACERATIO. Quod maceratio carnis vt eius concupiscentia compescatur, consistit in ieiunijs & vigilijs, & laboribus, & castigationibus,32.quæstio.5.si Paulus.

De materia habet vbi agitur de Abstinentia & detinuijs.

MACVLA. Quod macula corporis notabilis remouet a ministerio altaris.49.dist. hinc etenim.1. q.1.sacerdotes.

Quod ecclesia Christi est sine ruga & macula. 32. quæstion. 4. recurrat.in fine,& 24.quæstio.1.omnibus.

Quod sicut per vnum membrum macula in omne corpus diffunditur, sic in omnem ecclesiam videtur diffundere,qui corpus suum maculat.26.q.2. sed & illud.

Quod sacramenta ecclesiæ per malos ministros maculari non possunt. 1.q...si autem.

Quod sedes Romana semper mansit extra maculam hæreticæ prauitatis,24.q.1.in sede.

Quod macula discordiæ vel odij perseuerans nec passione nec morte pro nomine Christi suscepta purgatur, nec sanguine abluitur. 90. dist.neque.

MAGISTER. Quod magister nullus debet esse prius, quam discipulus. 16.quæst.1. si clericatus.61.dimiserum.

Quod ideo neophyti prohibentur ordinari,ne fiant magistri antequam fuerint discipuli. 48. distinctio. §. primo.

De hac materia habet vbi agitur de Discipulis.

Quod magistros & doctores episcopi.congruis constituant locis, qui studia literarum, liberaliumque artium dogmata assidue doceant. quia his maxime diuina manifestantur atque declarantur mandata 37. dist.de quibusdam.

Quod magistri imperiti iniuriam faciunt cathedræ. 40. distinctio. multi.

Quod magistris imperiti non sunt præferendi.61.dist. statuimus.

Quod magistro impunitas debetur. si causa correctionis discipulũ verberet.de pœn. dist.1.§.3. &c. aut facta.

MAGVS.Quod magi sunt qui vulgo malefici ob facinorum magnitudinem nuncupantur. 26. quæst. 5. nec mirum.

Quod magi tria munera obtulerunt domino,in quibus tres partes philosophiæ intelliguntur, videlicet moralis naturalis, & rationalis. 37.distinct. legimus.§. hinc etiam filius.

Quod ars magorum inuenta est ex traditione malorum angelorum. 26.q.2.qui sine.

Quod præstigia magorum non possunt turbare mẽtes bonorum. qui talia non credunt, sed mentes infidelium 26.q.5.nec mirum.

quod & in nouarum formarum & inconsimilium repræsentatione fictionem habent, & non veritatem 26.q.5.nec mirum.

quod magi plus facere non possunt nisi quantum Deus permittit.26. quæstion.5. nec mirum. ante medium.

quod ideo hanc artem permittit Deus vt homines qui in fide firmi sunt,probẽtur,& mali qui mendaco credunt, per sua desideria seducantur.26.q.5.nec mirum.

quod cum hæc ars prohibita sit, qui ipsam sectantur, vel qui credunt talibus,perpetuæ damnationis interitum incurrunt. 26. quæstio.2. qui sine.

quod absurdum est, Samuelem tam sanctum virum credere magica arte per Pythonissam suscitatum,sed potius Saulum exigentibus peccatis per diaboli fallaciam illusum 26 q 5.nec mirum.

De hac materia habes vbi agitur de Dæmonibus, & Incantationibus, & vbi agitur de Diuinationibus.

MAIOR. quod maior apud Deũ est ille qui est iustior.40.dist. multi in fi.

quod maioritas inter homines attenditur diuersis respectibus: videlicet inferior ad superiorem in obsequio & honore exhibendo, acolythi subdiaconibus, vt supra dist.93.a subdiacono.

Item in obediendo, quia nullus est qui non teneatur alicui obedire. alioquin acephalus esset. 93. dist. nulla,& c.seq.

Item in sedendo.& stando, & quia in talibus presbytero diaconus (nisi sit legatus non debet se præferre,93.distinctio. cap. vlt. & supra eod.cap.peruenit, in fi. & c. seq. & c. nonnulli, & c. legimus. in fi.

Item in benedicendo, quia minor a maiore benedicitur. 21. distin.denique.

Item in sacramenta cõferendo, quia præsente presbytero diaconus nõ debet sacramenta conferre 93. distin.diaconi,& c.peruenit, & cap. præsente.

Item in reuerentiam impendendo, sicut tenetur filius patri. & vxor viro.33.q.5. est ordo.

Quod est maioritas respecta dignitatis officij, & sanctitatis; meriti,2. q.7.Paulus Petrum.

Quod Petrus inter apostolos dignitate officij maior fuit.2. q. 7.Paulus,§.hoc & cap.puto.

Quod Cyprianus martyr quãtum ad martyrium Petro comparatur. 2, q.7.puto.

Quod licet episcopus iuxta vocabulum sit maior presbytero: Augustinus tamẽ minorem in se Hieronymo profitetur. 2. quæstio. 7. quamquam.

Quod seruus Christi non quærit quo modo alijs maior appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur.40.dist.multi.& 93. dist.diaconi sunt,ante med um.

Quod iustitia est vt maiori seruiat minor.33 q.est ordo.

MALEDICTIO. Quod maledictio est duplex, s.Dei, & hominis 23.q 3.Deus quando.

Quod Dei maledictio designat meritum eius cui maledicitur. 24. q. Deus quando.

Quod solus Deus iuste maledicit, quod ipsum non fallit peccati qualitas ne peccantis affectus. 24.q. 3 Deus quando.

Quod exemplo angeli qui diabolum maledicere noluit, homines a maledictis puri esse debent. 24. q.3. si igitur.

Quod maledictio in ore clerici vituperatur,& punitur.46. dist. clericus maledicus.

Quod illa maledictio prohibetur quæ procedit in zelo vitionis,non ex zelo iustitiæ. 24.quæst.3. cum ergo,8.proxi.

Quod criminosus sententia maledictionis est feriendus, 24.q. 3. certum,& c.seq.

Quod qui negligunt oris maledici consuetudinem resecare, etiam si non corde maledicant, inquinamentum oris sui incurrunt. 23.q. 2.qui negligunt.

Digitized by Google

Quod maledictum frustra prolatum frequenter in maledicentem reuertitur xi.q.3.illud, in fine.

Quod maledici regnum Dei non possidebunt.14.q. 3. certum.

Quod sancti cum maledicunt, non maldicunt zelo vltionis, sed iustitiæ.24.q.3. cum sancti.

Quod cum maledicimur de quorum conscientiam non habemus, non tristari, non potius lætari debemus 11.q.3.inter verba.& duobus cap. seq.

MALEFICI. Quod malefici, & magi,& incantatores,& diuinatores pro eodem accipiũtur, 26.q 4. igitur,& 5.si quis episcopus.

Quod vbi per maleficium Deo permittente occulto iudicio, & diabolo præparante concubitus non sequitur, ad Deum per humilem confessionem est recurrẽdum.33. q.1.c.vlt.

De hac materia habes vbi agitur de Diminationibus, & vbi agitur de Incantationibus,& de Magis.

MALVM. Quod malum est dupler,videlicet pœnæ, & culpæ.15. q.1.illa.

Quod malum pœnæ non proprie malum dicitur, mala enim non sunt quæ nec crimine mentem inficiant,nec conscientiam ligant, sicut paupertas,ægritudo, & alia penalitates.15.q.1.illa.

Quod ideo Deus malum pœnæ homini reliquit, vt ex hoc humiliaretur, & materiam haberet exercitij.de pœn.distinct. 1. medicina. in fi.

Quod de malo pœnæ bonum fit, cũ pauperibus distribuimus, quod cũ laboribus, & sudoribus acquiritur 14.q.5.qui habetis.

De hac materia require infra vbi agitur de Pœna.

Quod malum culpæ proprie dicitur malum videlicet peccatum voluntarie commissum 15. q.1. illa.

Quod mala culpæ non sunt faciẽda vt bona sequantur 14. q.5. per totum.22.q.2.is autẽ, & c. ne quis &c.faciat.

Quod de malo culpæ bonum fit, quãdo de turpi lucro, vbi non competit repetitio, fit eleemosyna.14.q. 5.qui habetis.

Quod inter duo mala culpæ minus eligendum est, vbi necessitas vnũ perpetrare compulit. 13. dist. d 13. & c.seq.in fi 22.q 4.quod. David, & cap.si aliquid.& duobus.c. seq.

Quod innocens, nec facit malum nec approbat factum.23.q 4.ita & c.seq.

Quod sic sunt in ecclesia homines mali, sicut sunt humores mali in corpore. de consecra. distinct.4. est vanitas.

Quod duobus modis non te maculat malum, videlicet si non consentis, & si redarguis, 23.quæst.4. à malis.

Quod sicut zizaniam à frumento difficile est segregare,sic in hac vita malos à bonis.23. quæstione 4. quantus.

Quod quamdiu mali per iudicium ecclesiæ non publicantur tolerari debent 1.q.1. multi circa princ.15. q.vlt.c.vlt.

Item tolerandi sunt, & associandi quamdiu de ipsorum correctione non desperatur. 23.q.4.c.1.

Item tolerandi sunt quorum peccata manifesta non sunt,ne forte eradicando zizaniam, eradicetur & triticum. 11.q.3. nolite.2.q.1. multi, in princ.

Item tolerandi sunt ne ex turbatione ipsorum pax generalis ecclesiæ concutiatur, 23. quæstio, quarta, tolerandi,& c.quid ergo, & capit. qu.squis.

Quod bonus malum tolerare debet, quia & Christus Iudam malum tolerauit 23.q.4.in bonis.

Quod qui malum non tolerat, ipse sibi testis est, quia bonus non est, 23.q.4.hæc autem vita.

Quod si malos Christo lucrifacere volumus,exemplo Christi cũ ipsis habitare debemus, 2.q.1.multi.

Quod propter malos boni non sunt deserendi.7.q.1.aduersitas.

Quod ideo propter bonos mali non sunt deserendi, quia propter paleam area non est relinquenda: nec propter pisces malos retia sunt rumpenda, nec propter hœdos, in fine separandos grex Domini est deserendus. 24. quæstio. 1.quisquis.

De male culpa habes vbi agitur de Peccato.

MANNA. Quod manna fuit figura corporis Christi, quia sicut illud elementum cœleste æqualiter singuli colligebant, sic cœlestem gratiam postmodum secuturã æqualiter omnibus diuidi præfigurabat, de consecrat. dist.4.nec quicquam.

Quod sicut potior est lux, quàm vmbra, veritas quàm figura, sic corpus Christi dignius est manna de cœlo.de consec.dist.1.reuera.

Quod manna fuit de cœlo, corpus Christi super cœlum, de consecr. dist.2.reuera.

Quod manna fuit corruptione obnoxium si in alterum diem seruabatur. istud autem est ab omni corruptione alienum manens in æternum.de cons.dist.2.reuera.

MANVMISSIO. Quod manumissio dicitur, quãdo hi qui sunt sub iugo seruitutis,manumittentis beneficio libertati restituuntur. 12.q.2. cum redemptor.

Quod manumissio per episcopum fieri debet,ut semper manumissi patrocinium ecclesiæ recognoscant. 12. quæstione secunda, episcopus qui manicipium.

Quod successor episcopi prædecessoris sui manumissionem non debet infringere 12. quæstio. 2. si quos.

Quod manumissus de collegio non tenetur ad reuerẽtiam singulis de collegio, sed vniuersitati, immo singulos potest in ius vocare.12.q. 2.episcopus qui §. si vero.

De hac materia habes vbi agitur de Libertinis & Libertis.

MANVS IMPOSITIO. De manus impositione habes vbi agitur de impositione.

MARCVS. Quod Marcus Euangelista.discipulus beati Petri, Alexandrinam fundauit, & exegit ecclesiam 24. q.1. cum beatissimus. 22.dist.sacrosancta.65. distin.legimus post med.

MARGARITA. Quod margarita.ante porcos mittitur, quando indignis verbum Dei proponitur 11.quæst.3.nolite recedere. & cap. seq.

Quod margaritæ ante porcos, & canes mittuntur,quando detractoribus & immunis ecclesiastica sacramenta committuntur. 44. dist. in mandatis, de pœn. dist. 1. nonnulli. §. item his.

MARIA. Quod Maria vere vouit virginitatem perpetuæ, nisi Deus aliter reuelasset.27.q.2.c. sufficiat. post medium.

Quod Maria desponsata fuit Ioseph, sed nunquam ab eo cognita,27.q. 2.quod autem circa si.

Quod ideo despõsata fuit Ioseph, vt virginitas eius diabolo occultaretur & virginitate sua falleret principem mundi.27.q.2. inuenta. & 32.q.2.1.

Quod Maria virgo concepit, & virgo peperit.27. quæstio, 1. nuptiarum autem si.

Quod Maria genuit Deum & hominem, non tantum hominem, sicut dicit Nestorius, qui aliam personam fecit carnis, aliam diuinitatis 16.dist.prima autem, §. tertia in Ephesio.

Quod tempore passionis Maria commendata fuit Ioanni.27.q.1. quod autem.5. seq.

Quod Maria & Ioseph in virginitate vterque permansit, 27.q.2.beata Maria.

MARTYRIVM. Quod martyrium pro Christo non a nobis,sed ab aliis libenter debemus suscipere.23.q.non est nostrum. & q.8. conuenior.circa princ.

Quod nulli in persecutionibus licet propria inter se manu,nisi vbi castitas periclitaretur.23.q.5. nõ est nostrum.

Quod non computantur in numero martyrum qui seipsos qualicunque intentione voluntarie interimunt.23.q.5.tu dixisti. & cap.plane.

Quod

Digitized by Google

Quod pœna, sed causa facit martyrē de consec. dist. 4. baptismi. exemplum ibi de latrone.

Quod effectus martyrii pro nomine Iesu susceptus implet vicem baptismi de consecr. distin. 3. baptismi. & cap. catechumenum.

Quod qui nomine Christi martyrizantur, absque dubio vitam æternam consequuntur. 15. q. merito. §. firmissime.

Quod infernus Christi etiam si affectus martyrii ad effectum non deducatur, ipsa sola voluntas coronatur. de pœn. distinc. 1. numquid Cain.

MATRIMONIVM. Quod matrimonium est duplex, videlicet spirituale, & carnale. 26. quæstione. 2. cum societas.

Quod matrimonium carnale est viri mulierisq; coniunctio individuā vitæ consuetudinem retinens. 27. q. 2. §. 1.

Quod matrimonium fuit primo in paradiso institutum. 32. q. 2. sicut, §. 1. & seq.

Quod fuit institutū ante peccatum humani generis propagationem post peccatum infirmitatis remedium. 32. q. 2. quidquid.

Quod matrimonium est bonum, & sine peccato exercetur, quod Dei præcepto perficitur. 26. distinctio. deinde, in fi.

Quod consensus in carnalem copulam facit matrimonium, 27. q. 1. §. 1. & 5. c. seq.

Quod matrimonium aliud est legitimum, & non ratum, aliud ratum, & non legitimum, aliud legitimum, & ratū. 28. q. 1. si quis Iudaicæ, §. sequen.

Legitimum matrimonium est, quod legali constitutione vel prouincię moribus contrahitur, hoc est apud infideles, licet non sit ratum, quia soluitur quando placet 28. quæst. 1. si quis Iudaicæ, §. sed.

Ratum matrimonium apud fideles est, quando sine solemnitate solo affectu contrahitur, quorum matrimonium semel initum vlterius solui non potest. 28. q. 1. si quis Iudaicæ. §. seq.

Legitimum, & ratum est quando vxor à parentibus traditur, a sponso dotatur, & a sacerdote benedicitur, & mutuo consensu perficitur. 8. quęstione 2. si quis, §. sequ. in §. 30. quæst. 5. per totum, vsque ad cap. nullum.

Quod triplex est bonum matrimonii fides, proles, & sacramentum 27. quæstio 2. omne 32. quæstio. 2. sicut in fi.

Hoc triplex bonum fuit in parentibus Christi, proles fuit ipse Christus, fides quia nullum adulteriū sacramentum quia nullum diuortium 27. quæstione secunda, omne.

Quod prima causa matrimonii debet esse intentio prolis. 32. qu. 2. pudor.

Item alia causa vitatio fornicationis 32. quæstione. 2. sicut. §. seq. & cap. quidquid.

Quod propter intentionem prolis coitus excusatur, & propter bonā matrimonii. 32. quæstione. 2. solet quæri.

Quā in matrimonio dum contrahitur vel exercetur, non confertur gratia, & propter hoc in ipsius contractu pœna interueniunt. 32. q. 2. connubia.

Quod ipse Deus est defensor, & custos matrimonii. 32. quæstione. 4. nemo in fi.

Quod damnans matrimonium anathematizatur. 30. distin. si quis mulier, & duobus cap. seq. & c. si quis nuptias.

Quod secundæ, nuptię diffidentur 31. q. 1. de his, & duobus. c. seq.

Quod secundæ tertiæ, & vltimæ nuptiæ non condemnatur. 31. quæstione 1. aperiant.

Quod secundæ nuptiæ non debent benedici. 31. q. 1. de his.

Quod olim licuit sacerdotibus in matrimonio ante cōtracto stare, sicut & modo apud Græcos fiunt, & filii eorum reputabantur legitimi. 59. dist. Cenomanensem.

Quod ordinatis in matrimonio cōtracto non licuit, nec apud Græcos licet secundas nuptias facere propter notam bigamiæ. 33. dist. si quis post.

Quod puellam cū qua per verba de præsenti alter contraxit, alter ducere non potest 27. quæst. vlt. capit. vltimo.

Quod modus contrahendi matrimonium ponitur. 30. q. 5. aliter.

Quod multa sunt quæ in contractu matrimonii sunt attēdenda. 30. q. vlt. aliter, & capi. qualis, & capit. sequen.

Quod velum, annulus, & alia quæ exhibentur dum femina maritatur, singula specialem habent significationem 30. q. 3. feminæ.

Quod sine dote si potest haberi non debet contrahi matrimonium. 30. q. 5. nullum sine dote.

Quod clandestine non debent matrimonia contrahi: & licet in foro scientiæ ligent, in iudicio tamen ecclesiæ pro infectis habentur, 30. q. 3. per totum.

Quod matrimonium non potest cōtrahi ad tempus 32. q. 2. solet quærit, &c. seq.

Quod a septuagesima vsque ad octauam paschæ, & tribus hebdomadis ante festum Ioan. Baptistæ, & ab aduentu Domini. matrimonia non debent solemniter contrahi. 33. quæst. 4. non oportet. Vide Concil. Trident. de hac re.

Quod in matrimonio constituti certis temporibus debent a coitu abstinere, videlicet tempore communionis, 33. quæstione. 3. cap. 1.

Item in die Natiuitatis Christi, & in aliis festiuitatibus, 33. q. 4. quocunque.

Item in tempore ieiuniorum. 33. quæstione. 4. si causa. & duobus capit. sequen.

Item in tempore conceptus, & ablactationis pueri 5. distin. ad eius vero concubitum.

Item tempore menstruorum ibidē

Quod tamen continentia non debet fieri ab vno sine consensu alterius 33. quæstione. 4. apostolus, & cap. sequen.

Quod matrimonium contrahendum impeditur per errorem personæ, vt si putatur esse Virgilius, & est Plato. 29. quæst. 1. §. 2.

Item per errorē conditionis vt quæ do putatur esse liber. & est seruus 26. q. 1. §. 1.

Item per iustitiam publicæ honestatis. 27. quæstione. 2. qui dispensatam. 35. q. 3. porro.

Quod non debet contrahi cum hæretico. & infidēli persona 28. quæstione 1. caue, & duobus capitulis sequen.

Item nec cum consanguinea. 3. q. 2. cap. 1. §. his ita.

Item nec cum affine, 27. q. 2. qui desponsatam, in fine, & 35. quæst. 2. nullum. & cap. æqualiter, & plurib⁹ cap. seq.

Item nec cum moniali 27. q. 1. hi ergo. & duobus c. seq. 36. quæstio. 2. raptores.

Item nec cum diaconissa 27. quæst. 1. diaconissam.

Item nec cum religionem professa, vel in sacris ordinibus constituta. 27. quæst. 1. ut lex. 25. dist. presbyter.

Item nec cum furiosis, & dementibus nisi habeant lucida intervalla vel nisi furiosus vel furiosa contraxerit. tales enim non sunt separandi. 32. q. 7. neque furiosus.

Quod vno coniuge vino quantocunque tempore absente alter contrahere non potest. 34. q. 6. viti. si quis necessitate.

Quod si credens mortuum contrahit non adulteratur, sed redeuntem tenetur recipere. 34. quæstione 1. cap.

Quod dubitans mortuum, si contrahit, licet non debeat contrahere, debet tamē debitum reddere quousque certificetur. 34. q. 1. c. 2.

Quod si non credens mortuum, & tamen est mortuus, contrahit. non separatur, sed pœnitentia tamquā pro adulterio imponitur. argu. 32. q. 2. homines.

Quod si post duorum fidelium coniunctionem in aliquo ipsorum hæresis superuenerit, alteri propter hoc non poterit copulari. 28. quæstione. 2. c. vlt. §. vlt.

Quod separatus ob fornicationem viuente reliquo nō potest cum altera copulari 32. q. 6. cap. 1. & octa c. seq. & c. hi vero.

Quod nemo cogendus est ad matrimonium, & coactus separatur. q. 2.

si verum, & cap. sequen. 32. quæst. 2. cap. vlt.

Quod presbyter vxorem ducens, ab ordine debet deponi. 28. distinctione presbyter.

Quod nec Latini, nec Græci in sacris ordinibus possunt contrahere sed volentes Græci vxores habere, in minoribus constituti contrahunt, & sic in matrimonio vlterius promouentur. 32. distinctione, Nicæna.

Quod ducens in vxorem quam prius habuit concubinam etiam virginem, non videtur posse promoueri 32. dist. maritum, & 34. dist. præcipimus. & 30. q. 5. qualis.

Quod vxor promoti ad sacros ordines ipsa consentiente non potest etiam ipso mortuo matrimonium contrahere, 28. dist. quia sunt.

Quod error fortunæ, ut cum putatur diues qui pauper est, non impedit matrimonium. 29. q. 1. §. 2.

Item nec error qualitatis, vt cum putatur quis bonus qui malus est. 29. quæst. 3. §. 2.

Quod post pœnitentiam cum illa potest cõtrahere quam prius polluit per adulterium, nisi in morte viri machinatio, vel fides adulteræ data fuit cum effectu. 32. q. 1. capit. 1. & c. denique, & quatuor cap. seq.

Quod fidelis dimissus ab infideli nõ baptizato non impeditur contrahere cum alio 28. q. 2. cap. vlt.

Quod cum filio matris spiritualis potest contrahi matrimonium: & patet eã. filia carnali filij spiritualis sed filius cum filia patris sui non potest, quia cognatio spiritualis descendit à patre in filium, non ascendit à filio in patrem. 30. quæstione. 3. cap. vlt.

Quod filij possent contrahere cum filiabus compatrum, excepta illa mediante qua contrahitur cognatio spiritualis, 30. qu. 3. super quibus.

Quod propter incestum efficitur quis indignus ad matrimonium contrahendum, sed post pœnitentiam potest cum talibus dispensari. 32. quæstione. 7. quædam, & quinque cap. seq. 33. quæst. c. 2. si quis cum duabus, & cap. seq.

Quod vxoricida sine dispensatione potest contrahere. 33. q. 2. interfectores. c. admonere, & c. si quid, & cap. sequen.

Quod dispensatur in matrimonio circa gradus à canone prohibitos 35. q. 3. quædam lex, & cap. seq, & q. 8. de gradibus.

Quod de consanguinitate gradus distinguuntur. 35. q. 3. per totum.

Quod gradus affinitatis exprimuntur. trigesimaquinta quæstione 5. porro.

DE STATV CONIVGVM IN MATRIMONIO. Quod prima nocte coniuges debent abstinere propter reuerentiam sacerdotalis benedictionis. 23. distinct. sponsus. 30. q. 5 sponsa.

Quod non debent se coniuges libidinose diligere 32. q. 4. origo.

Quod cum commiscentur in matrimonio causa prolis procreandæ non est peccatum. 25. dist. verum. §. aliàs. ante si.

Item causa reddendi debitum non est peccatum. 27. quæstione, secunda si tu.

Item causa fornicationis vitandæ, & est veniale peccatum, 32. quæst. 2. quidquid, 35. quæstione. 2. in adolescentia, & quæstione 4. virum propria.

Item cum causa libidinis explendæ tanquam cum adultera, vel cum meretrice est peccatum mortale, 32. quæstione. 4. origo, & cap. liberorum. Alleuiatur tamen pœnitentia propter bonum matrimonij. 32. q. 7. adulterij.

Quod abstinentia imputatur ad peccatum si propter hoc alter coniugum in peccatum labitur, 27. quæstione, si tu.

Quod vxor marito leproso vel quocumque modo debilitato vel deformato reddere debitum tenetur. 32. quæstione, 5. horrendum, & cap. seq.

Quod vnus sine alterius voluntate cõtinentiam vouere nõ potest. 33. q. 5. 2. c. 1. & 5. c. seq.

Quod nec potest religionem ingredi nisi propter fornicationem vnus ab altero per sententiam episcopi fit separatus. 27. q. 2. sunt qui, & septem. & c. seq.

Quod consentiens vouenti, & non vouens, nõ potest cum altera contrahere nisi post mortem vouentis. 27. q. 2. si quis coniugatus. 33. q. 5. quod Deo, & c. seq.

Quod ante copulam carnalem vtriusque cõiugum licet intrare religionem altero inuito, 27. q. 2. scripsit nobis. §. ecce, & c. seq.

Quod an dormiens cum sorore vxoris suæ potest reddere debitum, 27. q. 2. qui dormierit.

Quod vxorati non debent i ecclesia & præcipue circa altare deseruire. 27. q. 2. multorum.

Quod in veteri lege vxore sterili permanente licite ex ancillis liberos procreabant 23. q. 4. §. 1. & tribus cap. seq.

Quod neuter coniugum potest alteri crimen obijcere quando vtrumque crimen constringit 34. q. 2. intellectum.

DE DIVORTIO. Quod diuortium matrimonii fine consensu episcopi non debeat fieri. 27. qu. 2. si vir.

Quod ante casu cognitionem spoliatus vel spoliata primo debet restitui. 33. q. 2. historia, & duobus cap. seq.

Quod matrimonii inter fratres spirituales vel adoptiuos dirimitur. 30. q. 3. c. 1. & quatuor c. seq.

Item cum matre vel spirituali filia simile. 30. q. 1. de eo.

Quod diuortium factũ pter ma lefitium si cessat, restituitur. 35. q. 2. si per fortiarias.

Quod affinitas remanet, licet ille moriatur per quem contracta est 35. q. 10. §. c. 1.

Quod ante diuortium consanguinei vel propinqui debent citari, & testificari de matrimonio, vel senes, & antiqui quibus nota potest esse consanguinitas, 35. q. 1. & duobus cap. seq.

Quod forma iuramenti testificantiũ ponitur 35. q. 6. de parentela & 3. cap. seq.

Item forma iuramenti separationis propter consanguinitatem vel affinitatem. 15 q. 6. ab isto.

Item forma iuramenti illius qui recepit dimissam, 35. quæstio. 6. cap. vltimo.

Quod matrimonium non dirimitur per totum simplex antecedens 27. dist. c. 1. & duobus c. seq,

Item nec propter compaternitatem vel propter commaternitatem superuenientem 30. q. 1. nosse, & quatuor c. seq.

Item nec propter seruitutem dominis debitam, 29. q. vltimo. vlt.

Quod qui scienter contraxit cum persona seruilis conditionis, ab ipsa per diuortium separari non potest, 29. q. 2. si quis liber.

Quod cum vterque coniugum seruilis conditionis matrimonium contrahit non separantur 29 quæstione. vlt. cap. vlt.

Quod nõ separatur ab vxore qui ignoranter cognouit vxoris sororem, 32. q. 7. qui dormierit.

Quod extraordinaria pollutio quamuis sit cruenta, non separat matrimonium. 35. quæst. 3 extraordinaria.

Quod siue propter adulterium, siue per aliud inter coniuges fiat diuortium, non propter hoc rumpitur matrimonium. 32. quæst. 7. interueniente, & sex capit. seq. 33. q. 5. q. quod Deo.

De hac materia habetur vbi agitur de Diuortio.

Quod matrimonium spirituale est coniunctio Christi, & ecclesiæ 27. q. 2. cum sorores.

Quod matrimonium per carnalẽ copulam non perficitur, non est sacramentũ Christi, & ecclesiæ, 27. q. 2. cum socieras.

Item spirituale matrimonium contrahitur inter prælatum ecclesiæ, & ecclesiam 7. q. 1. sicut vir.

Item spirituale matrimonium est inter Christum, & spiritualem animam. 27. 1. q. 1. quę Christo, & cap. nuptiarum.

MOECHIA. Quod moechia est duplex, videlicet spiritualis, & carnalis 28. q. 1. non solum.

Quod moechia spiritualis est idòla facere vel idolis sacrificare 28. qu. 1. non solum.

Quod materia est omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum

horum non legitimus vſus, 32. q. 4. meretrices, in fi.

Quod ſtricte ſumi mœchiam non niſi pro adulterio ponitur, 32. qu. 4. meretrices.

Item pro conſenſu peccati: quia qui viderit mulierem, ad concupiſcendum eam iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. 32. q. 7. non ſolum.

Quod mœchus ille dicitur qui dimiſſa vxore ob cauſam fornicationis, aliam duxit, 32. qu. 7. quemadmodum.

MEDICINA. Quod medicina eſt duplex ſpiritualis, & corporalis, 29. d. neceſſe.

Quod medicorum conſilia diuinæ conditioni ſunt cõtraria quia nec ieiunare, nec flere, nec conſimilia ſinunt de conſec. diſtinct. 5. contraria.

Quod medico corporali ſalariũ non eſt negandum, 14. quæſtione, 5. non ſane.

quod nec clerici, nec religioſi, p̃ medicina, munera debent accipere, 23. d. his igitur.

quod medicina ſpiritualis eſt pœnitentia, 50 d. vt conſtituerentur, 33. q. 1. ſi per ſortiarias.

Item medicina ſpiritualis eſt omnia eccleſiaſtica ſacramenta. de pœnit. diſt. 1. in actione de conſecratione, diſt. 2. ſi quotieſcunque. 23. d. his igitur.

Item medicina ſpiritualis, eſt miſericordiæ opera. de pœn. diſt. 1. medicina.

quod Chriſtus eſt ſpiritualis medicus, qui paratus eſt centies curare, ſi toties homo per peccatum infirmatus eum requirit. de pœnit. 3. Naum prophetam.

Item prælati ſunt ſpirituales medici, qui dant ſubditis correctionis medicinam, 86. diſtinctione inferiorum, & cap. ſeq. 5. quæſtione, 5. non vos. 45 diſt. recedite 23. q. 4. quid faciet.

quod magis prælatus occidit quam curat, qui nec pro peccatis ſuis pœnitentiam agit, nec alios de peccatis reprehendit. 50 diſtinctione, ſ. b. ſit.

quod ſicut medicus peritus nõ vno collyrio omnium oculos curat, ſic prælatus vel prædicator diuerſorum hominum vulneribus diuerſis doctrinis medetur 29. diſt. neceſſe.

MEMORIA. Quod memoria vltionis diuinæ præteritæ in peccatores terrorem futurum inuitare debet, ne conſimilia attentent. 7. q. 1. denique.

quod quibuſdam in memoriam exceſſus ſigna relinquuntur, 19. q. 3. mandamus, de conſ. diſtinct. 2. & dixit.

Quod ideo quibuſdam occaſio peccati præteriti vel per loci mutationem vel aliter eſt ſubtrahenda, ne culpa ad memoriam replicata incaleſcat, 15. q. 1. mulier, 81. diſt. valet.

Quod nullum inuenitur dei iudicium tale remedium, ſicut eorum continua memoria. de pœn. diſt. 3. Iudas pœnituit.

MENDACIVM. Quod mendacium eſt falſæ vocis ſignificatio cum voluntate falſi dandi, 22. quæſt. 2. beatus, ſ. ille.

Quod octo ſunt genera mendaciorũ quorum quia primum grauius eſt, tanto minus quiſque mentiendo peccat, quiſquis a primo recedit. 22. q. 2. primum.

quod primum genus mendacij eſt in doctrina fidei cum intẽtione ſubuertendi.

Secundum eſt quod prodeſt nulli, & obeſt alicui, vt eſt mendacium detractionis, & falſi teſtis in cauſa criminali.

Tertium eſt quod prodeſt vni, & obeſt alteri, vt eſt mendacium in cauſa pecuniaria.

quartum eſt quod ſolum mentiendi fallendique libidine fit.

quintum eſt quod ſit placendi cupiditate de ſuaui colloquio, qđ eſt, adulterorum.

Sextum eſt quod nulli obeſt, & prodeſt alicui, vt cum quis ſe neſcire mentiatur pecuniam eſſe alterius, quam ſcit iniuſte tollendam.

Septimum eſt quod nulli prodeſt, & obeſt alicui, vt cũ quis vult hominem prodere ad mortem.

Octauum eſt quod nulli obeſt, & prodeſt ad hoc vt caſtius conſeruetur.

quod primum genus dicitur perniciоſum. ad quod nulla conditione debet quis adduci.

quod quodlibet aliorum eſt vel perniciоſum, vel officioſum, vel iocoſum mendacium. quæ poſt primũ minorem ſecundum maius, & minus culpam habent, 22. quæſtio. 2. ne quis. & cap. quod autem ait. & e. ſi quælibet, 9. diſtinct. ſi ad ſcripturas.

quod mendacium eſt graue peccatum: quia os quod mentitur, occidit animam, 22. quæſt. 2. nec artificioſo.

quod omne mendacium euendum eſt maxime perfectis, 22. q. 2. ne quis. c. omne, cap. ſi quis per vetus teſtamentum, & 22. q. 5. cauete fratres.

quod perfectos pro nullius vitæ ſeruanda debet mentiri. 22. quæſt. 2. ne quis.

quod nullus ducendus eſt ad ſalutẽ mendacio opitulante, 22. q. 2. primum, in fi.

quod Abraham dicendo vxorem ſororem ſuam eſſe, & Iacob, dicendo ſe primogenitum, excuſantur de mendacio. 22. q. 2. quæritur, & ſ. proximo.

quod mendacium eſt epiſcopum vel ſacerdotem vel religioſum ſe profiteri, & contraria ſuo ordini operari, 22. quæſtione, 5. cauete fratres.

quod nemo cauſa humilitatis debet mentiri: quia ſi nõ erat peccator, ex hoc incurrit quod vitabat. 22. q. 2. non ita.

quod ille mentitur qui putans falſũ dicit verum, vel econuerſo. 22. q. 2. homines, & c. ſeq.

quod non omnis falſum dicens mentitur, 22. q. 2. is autem. & c. beatus. & c. ſi quælibet, ſ. Abraham.

quod facere contra promiſſum, non ſemper eſt mentiri. 22. q. 2. beatus Paulus. & cum quis, in fi.

quod aliquod iocoſum mendacium non videtur eſſe graue peccatum Exemplum de Ioſeph. 22. q. 2. qđ autem ait.

quod mendacium præcipue in mercatoribus eſt, quia mercator ſine mendacio & periurio eſſe non p̃t. d. 88. eiciens. & c. ſeq.

quod qui veritatem celant, & mendacium dicunt, æqualiter peccant: qa ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat. 22. quæſtio. 3. quiſquis.

quod mendacium etiam in præſenti inuenitur grauiter punitum 22 q. 2. dilectiſſimis. poſt medium. Exemplum ibidem de Anania, & Saphira.

quod mendax debet carere impetratis, & quibus ſcripta diriguntur, ſunt puniendi ſi precum mendacia nõ arguunt, 25. quæſt. viz dicenti.

quod circa impetrationem reſcriptorum contingit mentiri triplicitẽr. 25. q. ult. ſ. & ſi legibus.

De hac materia habes vbi agitur de iuramento.

MENDICITAS. Quod mendicitas clericorum eſt ignominiæ epiſcoporum, 93. d. diaconi.

quod in tanta exercuit auaritia quorundam epiſcoporum, vt omnia occupantes cogant clericos egentes mendicare.

quod illi qui aliunde habere poſſunt grauiter peccant ſi mendicent, qa unde pauper victum habeat, accipere. 1. q. 2. paſtor.

quod eleemoſyna panis egentium eſt, & qui defraudat eam, homo ſanguinis eſt. 14. quæſt. 5. cap. immolans.

MENSA. Quod menſæ clericorũ non debent abundare fabularum relatione, ſed ſacræ ſcripturæ lectione, 44. d. pro reuerentia.

De hac materia habes vbi agitur de Cibo.

MENSTRVVM. Quod menſtrua mulierum ſunt ex naturali ſuperfluitate ſanguinis, & ideo culpa carent. 5. d. ad eius.

quod menſtrua patienti non debet eccleſiæ introitus denegari. 5. d. ad eius.

quod ſicut mulier menſtrua patiens Chriſti veſtimentum laudabiliter tetigit, ita eccleſiam menſtrua-

Digitized by Google

ea laudabiliter intrare poterit.

Quod ad mulierem menſtruatam quiſque accedere prohibetur, quia ex hoc partus deformatur, 5. diſt. ad eius.

MENSVRA. Quod menſura miſericordiæ Dei non poteſt æſtimari, de pœn. d. 1. ſerpens, ante fi.

quod apud Deum non valet tantum in pœnitentia menſura temporis, quantum doloris, de pœnit. diſt. 1. menſuram, & c. præcod. & cap. inæſtionem.

MERCATIO. Quod mercatio poteſt eſſe honeſta, & turpis, de pœn. d. 5. qualitas.

quod quælibet mercatio eſt periculoſa, quia difficile eſt inter vendentis, & ementis commercium non interuenire peccatum.

quod mercatio ſine peccato, & periurio eſſe non poteſt, 88. d. ejiciens, & c. ſeq.

quod clericis omnino prohibet mercatio, quia vilius emit vt carius vendat, 14. q. 4. canonum, 16. quæſt. 7. & hoc diximus.

quod qui propter cupiditatem ante tempus grauium vilius emit vt carius vendat, turpe lucrum committit, 14. q. 4. quicunque.

quod in ſacro loco vbi eſt orationibus vacandum, mercationes exerceri non debent, 16. q. 7. & hoc diximus.

De hac materia habes vbi agitur de Lucro & Negotiatione.

MERCENARIVS. Quod mercenarius etiam ſi ab iniuſto detentore recipit mercedem ſuam, non committit iniuriam, 14. q. 5. non ſane.

quod qui defraudat mercenarii mercede, reus eſt, ac ſi ipſius ſanguinẽ funderet, 14. q. 6. immolans.

quod prælatus non diligens propter Deum, ſed propter temporale lucrum, mercenarius eſt, 8. q. 1. ſunt in eccleſia.

quod ille rector non paſcit, ſed mercenarij vice deſeruit, qui gratiam humanam amittere formidans loqui recta pertimeſcit, 33. diſtin. ſit rector.

quod mercenarius eſt prælatus, qui plus diligens proprium commodum quam ouium, videns lupum, oues relinquit, 7. quæſt. 1. aduertitas.

MERETRIX. Quod meretrix eſt quę multorum libidini patet. 34. diſt. vidua.

quod meretrices eſſe, & ad meretrices accedere eſt diuinitus prohibitum. 32. qu. 4. meretrices.

quod fornicator in eo eſt magis criminoſus, quia tollit mẽbra Chriſti, & facit ea membra meretricis. 32. q. 4. in eo.

quod indebitus modus luxuriæ execrabiliter ſit in meretrice, ſed execrabilius in vxore, 32. qua. 7. adulterii.

quod contrahens cum meretrice, ad ſacros ordines non poteſt promoueri, 34. d. ſi quis viduam.

METROPOLITANVS. Quod metropolitanus a menſura ciuitatum quibus præeſt, dictus eſt, 21. d. cleros. poſt prim.

quod metropolitanus debet decem, vel vndecim ciuitates & totidem epiſcopos ſub ſe habere, 6. quæſt. 3. ſcitote.

quod abſque metropolitani licentia nullus epiſcopus curiam Imperatoris debet adire, 23. q. vlt. ſi quis epiſcopus.

De hac materia habes vbi agitur de Archiepiſcopo.

MICHAEL. Quod Michael qui nolunt maledicere diabolo, ponitur in exemplum, vt a maledicto puri ſimus, 24. qu. 3. ſi igitur Michael.

MILITIA. Quod militia eſt duplex, videlicet ſæcularis, & ſpiritualis, 59. diſt. ſi officia, 23. q. 8. reprehenſibile.

quod militia ſæcularis nõ culpatur, ſed abuſus, 23. q. 1. per totum.

quod militia inſtituta eſt propter duo, videlicet ad iniuriam propulſandum & vindictam inferendã, 23. q. 1. c. 1. in fi.

quod ius militare in multis cõſiſtit. 1. diſtinct. militare.

quod in militia ſæculari reprehenditur libido dominandi, crudelitas vlciſcendi, & cupiditas nocẽdi, 23. q. 1. quid culpatur in bello.

quod hac intentione militia debet exerceri, vt mali coerceantur, & boni ſubleuentur, 32. q. 1. apud, & c. ſeq.

quod plerique ſancti patres ſæcularẽ militiam laudabiliter exercuerũt, 23. q. 1. noli exiſtimare.

quod ſumma laus eſt militiæ, communi vtilitati intendere, 23. q. 1. ſumma.

quod boni milites vltra ſtipendia ſua nil debent rapere, 23. q. 1. militare.

quod miles non eſt reus homicidii, qui legitima auctoritate ſuperioris hominẽ occidit, 23. q. 5. miles.

quod miles ſæcularis grauius peccat ſimoniam committendo, quam clericus, 1. quæſt. 3. ſalutor. circa med.

quod miles ſæcularis propter periculoſum ſtatum quem habet, abſque diſpenſatione Papæ ad ſacros ordines non debet promoueri, 50. d. ſi quis poſt.

quod ſi in militia ſæculari gradatim quis promouetur ad honores, multo fortius in militia ſpirituali, 59. diſt. ſi officia, & c. ſeq.

quod nõ debet eſſe ligatus alijs qui ſpirituali militiæ eſt aggregandus, 54. d. nullus.

quod Chriſtus ad ſeruiendum nolitarium militem habere vult, 15. q. 1. non eſt.

quod nil beatius quam vt quod ſe Imperator noſter Chriſtus iuſſit, militetur, 40. d. ante omnia.

quod militum Chriſti arma, ſunt lachrymæ, & orationes, 23. q. 8. reprehenſibile, & conuenit. circa med.

MINISTER. Quod miniſter dicitur qui quod ſuperior mandat, exercet, 23. q. 2. dominus noſter. 23. qu. 5. non ſolum, de q. uit. quicunque percunt.

quod miniſter iudicis etiam damnatum, ſi ex libidine occidit, homicida eſt, 23. q. 4. cum miniſter.

quod miniſter Chriſti non debet eſſe ſuperbus, quia talis diabolo cõparatur, 1. quæſt. prima, ſi iuſtus fuerit.

quod Chriſtus miniſtros ſuos docuit aliis miniſtrare, non ſæpalibus lucris intendere, 16. q. 1. nulli.

quod in miniſtris eccleſiæ ſicut eſt in ſacerdote miniſtratio, ſic & in diacono ſacramenti diſpenſatio. 92. d. diaconi.

quod vbi pater familias largus eſt, miniſter non debet eſſe tenax. 16. q. 7. allegant, in fi.

De miniſtris eccleſiæ habes vbi agitur de Clericis, & vbi agitur de Eccleſia materiali, & vbi agitur de Ordinibus.

MIRACVLVM. Quod miraculũ eſt opus arduum, & inſolitum ſupra ſpem & facultatem conſiſtens admirantis, ſicut fuit maris rubri & Iordanis fluuij diuiſio, & alia plura quæ ponuntur de conſec. diſt. 2. reuera circa med.

quod miracula facere eſt ſpeciale donum Spiritus ſancti, de pœn. d. 2. o quis ſemel, §. quærendum.

quod quantumcunque ſunt aliqui ſancti, miracula facere nõ poſſunt quã volunt, niſi quando ſpeciali dono Spiritus ſancti perfunduntur, de pœn. d. 2. ſi quis ſemel, §. quærendum.

quod miracula ſanctorum ſunt admiranda, non in exemplum nouitatis actionis tuahẽda, 2. q. 7. nos ſi poſt med.

quod quidam habent propheticum ſpiritum, qui non habent vitæ meritum, 1. q. 1. prophetauit, exemplũ ibi de Saul.

quod multi faciunt miracula extraordinariam conſtituti, qui in charitate poſiti facere non poſſunt, 1. q. 1. æneamus.

quod magi & dæmones non faciunt miracula, & mira, quia non ſũt ſupra naturam, ſed ſunt hominibus inſolita. 26. q. 4. ſciendum.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinationibus, & vbi agitur de Incantationibus, & vbi agitur de Magis.

MIS-

Digitized by Google

MISSA. Quod missa proprie dicitur Eucharistiæ cõsecratio, confectio: reliqua omnia quæ sacerdos, vel chorus canit, gratiarum actiones sunt, vel certæ obsecrationes, de consecr.dist.2.verum.

Quod Iacobus apostolus frater domini & Basilius Cæsariensis tradiderunt modum Missam celebrandi, de consec.dist.1.Iacobus.

Qui tamen modus, nec alius in decreto per ordinem habetur, sed tamen ego plura quæ in Missæ officio exercentur, propriis capitulis assignaui, vt infra patebit.

quod Missa sine sacratis vestibus nõ debet cantari, de consecr.distin.1. vestimenta.

quod nullus debet Missam sine stola & manipulo cantare, 23.distin. ecclesiastica.

quod in solenni Missa ministri, & precipue diaconus & subdiaconus debent haberi, de consec.1.episcopus Deo, & duobus c.seq.

quod in primitiua ecclesia in principio Missæ psalmi legebantur, sed post psalmi cantum sunt conuersi, vnde introitus Missæ, & graduale, & offertoria, & communio quæ cantantur, pene omnia de psalmis sunt sumpta. 92.dist.cantantes, §.ab officio, & c.in sancta, in fin.

quod ille versiculus, Gloria patri, quẽ Damasus Papa ad preces Hieronymi instituit post psalmos repetendum, qui cantatur post introitum, ponitur de consec.dist.1. de hymnis.

Quod kyrie eleison, & Pater noster, ponitur, 11.q.3. cum aliquis.

quod Gloria in excelsis, & Alleluia, qui duo hymni ab Angelis sunt cantati, & à nobis in solemnitatibus sunt decantandi, ponuntur, de consecrat. dist.2.de hymnis, & c.hi duo.

quod hi duo hymni à septuagesima, quando lapsus primi hominis recitatur intermittuntur vsque ad Pascha, quando Christus refurgẽs ex mortuis tristitiam in gaudium vertens, Alleluia nobis reddit, de consec.dist.1.hi duo.

quod episcopus in Missa ante collectam, vt ostẽdat se vicarium Christi, sicut Christus apostolus, sic salutat populum dicens, Pax vobis, 1.q.7.non omnes.

Item vt ostendat se de numero aliorum sacerdotum, dicit, Dominus vobiscum, quod ponitur, de consec.dist.1.hoc quoque.

De orationibus siue collectis dicendis habes de consec. dist.1.de hymnis, in fin.

quod post orationes respondendum est Amen habes, 38.dist.1.fidelos.

quod epistola & Euangelia legenda sunt in Missa, habes de consecr.distin.2.omnes fideles.

De offertorio quod debet fieri in Missa, habes de consecr.dist.2.omnia Christianus.

Quod post offertur in calice vinum, & aqua à sacerdote, de consec.dist. 2.in sacramento.

De hac materia habes vbi agitur de Eucharistia.

Quod ante præfationem Sursum corda dicere monemur, & tunc præcipue mentem ad dominum dirigere debemus, de consecr.distin.1. quando autem.

De præfatione, quæ postea primo sequitur, habes, de consec.dist.1.inuenimus.

quod pax debet dari ante cõmunionem, habes, de consecr.distinct.1. pacem.

quod post missam si non est episcopus sacerdos qui cantauit, debet dare benedictionem, de consecra. dist.2.Missas.

quod in Missa siue viui, siue mortui populo possunt recommendari, sed in canone missæ vbi soli Deo loquimur, qui omnium nomina nouit tacitis nominibus, sub generali commendatione orare debemus, de consecr.dist.1.visum, & c. de nominibus.

quod non nisi in sacris locis, uel vbi episcopus permiserit, Missa debet celebrari, de consecra.distinctio.1. Missarum.

quod sub dio super tabula consecrata lapidea potest Missa cantari, de consecr.dist.1.concedimus.

quod episcopus ne monachos in officio impediat non debet in monasterio suo solemniter celebrare, 19.q.2.luminoso.

quod non solum episcopus, sed etiã populus diebus dominicis, & solemnibus ab ecclesia sua, non debet se subtrahere, de consecr.dist.3. episcopus, & c.seq.

quod super altari in quo episcopus cantauit, eo die non debet presbyter celebrare, de consecra.distin.1. cap.vlt.

quod in natiuitate Domini quando tres Missæ sunt celebrandæ, prima Missa in profunda nocte solemniter est celebranda, de consecr.dist. 1.nocte.

Quod in quadragesima non debet quis manducare nisi audita prius Missa, & vespertinis officijs, de consecr.dist.1.solent.

quod propter populi deuotionem Missa potest in aurora cantari, de consecr.dist.1.solent plures, §.1.

quod post clericorum ordinationes in ieiunijs quatuor temporum post meridiem Missa debet cantari, & præcipue in sabbato sancto, quia tunc uersus noctem debet cãtari, de consecra.distin.1.solent, §. in ieiunijs.

quod nemo prasinus Missam cantare debet, 7.q.1.nihil.

quod qui pro pecunijs vel hominũ complacentijs unam, uel plures Missas celebrat, æternã sibi dãnationẽ cõparat, de cõsecr.d.1.sufficit.

quod excepta natiuitate Christi unam Missam cantare sufficit sacerdoti.

quod valde felix est qui unam Missam digne potest celebrare.

quod dominicis & festiuis diebus laici Missam vsq; ad finem debẽt audire, de consec.dist.1. Missas, & c.seq.&c. & hoc.

quod episcopus solemniter celebrando semper debet habere vestes de consec.dist.1.episcopus Deo, & c. iubemus.

quod presbyter nisi duobus ad minus præsentibus Missam non debet celebrare, ut comperat sibi dicere, Dominus nobiscum, & orate pro me. de consec. dist.1.quoque.

quod sacerdos propter euentus varios sine adiutore qui possit cum sustentare, non potest Missam cantare, 7.q.1.illud.

quod presbyter qui Missam incepit nisi infirmitas impediat, debet eã finire, de consec.dist.1. nullus episcopus.

quod presbyter propter casualem infirmitatem Missam inceptam finire non poterit, alter ubi dimisit perficiat, 7.q.1.nihil.

quod laborans morbo caduco, uel consimili Missam non debet cantare, 7.q.2.in litteris.

quod presbyter nunquam Missam cantet nisi communicet, de consec. dist.2.relatum, & c.seq.

quod presbyter in Missa de mortali peccato habens cõscientiam, cum contritione & proposito confitendi potest communicare, de consec. dist.2.quotidie.

quod Missa mali sacerdotis, uel infamati non est respuenda, nisi sit per sententiam condemnatus, & 15.q.8.ca.vlt.dist.32.ca.nullus, & cap.seq.

De hac materia habes vbi agitur de Celebrantes, & de Sacerdote.

MISERICORDIA. Quod misericordia est plenitudo & perfecta forma uirtutem, 86.distinc.in singulis.

quod duplex est misericordia, videlicet diuina & humana.

quod multiplex est misericordia Dei, quæ lapsis hominibus subuenit, de pœn.dist.1.serpens.

quod misericordiæ Dei, nec mensuras ponere possumus: nec tempora definire: apud quem nullius patitur moras uenia conuersi, de pœ. dist.1.serpens, ante fin.

Quod Deus ex misericordia expectat peccatores, ut conuertantur, 93.dist.diaconi. sunt, ante fi.

Quod assidue peccare volentium non miseretur Deus 93. dist.diaconi sunt, in fin. de pœn.dist.1.sanctio.1. Deus, §.potest etiam, & distinc.7. circa fin.

quod misericordia ad proximum est duplex,

Digitized by Google

duplex, videlicet corporalis, & ſpiritualis, 45.diſt.tria.

Quod ſpiritualis eſt triplex, videlicet offenſas, vel iniurias dimittere, 48.diſt.tria, & 50.diſtinc.conſiderandum.

Item delinquentes corrigere, 45.diſt. tria.

Item bona docere, & iuſta conſulere, 45.diſt.diſciplina.

Quod corporalis miſericordia conſiſtit in ſeptē operib. miſericordiæ, quæ in hoc verſu continentur.

Vitio, pos, cibo, redime, tego, colligo, condo.

Quorum plura ex his ponuntur, 86. diſt.non ſatis.

De modo habendi, vel exhibendi practicè officia miſericordiæ.

Quod miſericordia ſpiritualis ad proximum debet eſſe iuſta in corrigēdo, vt ſcilicet non deſit vinum auſteritatis, nec oleum pietatis, 45. diſt. diſciplina.

Item diſcreta in docendo, vel conſulendo, ne erudiendi in errorem deducantur, 53.diſt.ſit rector.

Item debet eſſe prompta offenſas relaxando: maxime quando pœnitent offendentes, 23.quæſt.4.non poteſt, §.prox.

Quod miſericordia corporalis debet eſſe iuſta in exhibendo: quia debet de proprio, non de alieno, 1. quæſtio.1.non eſt, 14.quæſt.5.per totum.

Quod debet eſſe diſcreta in ſubueniendo: quia vni omnia non ſunt danda, 86.diſtin.non ſatis, & cap. dominus.

Item ordinata in diſtribuendo: quia primo dandum eſt propinquis, & poſt alijs, 86.diſt.eſt probanda, & c.in ſingulis, in fi.excepta neceſſitate, tunc potius dādum eſt iuſtis quam peccatoribus, 86.diſtin.fratrem noſtrum, §.in ipſa.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia.

Quod miſericordiæ officia omnibus ſunt præcepta, 86.diſt.in ſingulis.

Quod qui negant miſericordiam faciendam; ipſum Chriſtum qui eſt miſericordia negant, 7.quæſtio.1. omnis.

Quod miſericordia maior eſt omnibus holocauſtomatibus, diſtin.50. ponderet, in fi.

Quod melius eſt in cauſis prætendere miſericordiam quàm inclemētiam, 86.diſt. non ſatis, 16.q.vlti. alligant.

Quod ſententia quæ miſericordiam vetat, eſt effugienda, 50.diſt.ponderet, in fi.1.q.7 exigunt.

Quod capto hoſti debetur miſericordia, niſi maior turbatio timeatur, 23.qu.1.noli.

Quod crudelis eſt miſericordia parcere vni in diſcrimen multorum, 45.diſt.ſed illud.

Quod non eſt miſericors qui parcit vitijs, vt non cōturbet deliquentes, 23.q.5.qui vitijs.

MYSTERIVM. Quod myſterium ex illo dicitur, quòd ſecretam, & reconditam habet diſpenſationem, 1.q.1.multi.circa med.

Quod eccleſiaſtica ſiue diuina ſacramenta proprie dicuntur myſteria. 1.qu.1.multi, ante med.

Quod indignis & non intelligentibus ſecreta myſteria non ſunt cōmunicanda, 43.diſtin.§.vlt. & c.in mandatis.

MOYSES. Quod Moyſes qui congregauit omnem ſynagogam, repreſentat, quod in fideli anima omnis multitudo ſenſuum, & cogitationum ad meditandum de Deo intra ſacrarium cordis debet conuenire, 8.q.1.dicet.

Quod in hoc, q̄ non fuit Moyſi permiſſum à Deo de ſucceſſore ordinare, datur intelligi, q̄ ad Deum non ad homines ſpectat electio prælati, 8.q.1.ſi ergo.

Quod Moyſes negauit ſe filium filiæ Pharaonis, & q̄ Aegyptium fabulo obruit. & q̄ Aegyptum dereliquit, & q̄ filios Iſrael de Aegypto eduxit, habes de pœn.diſt.3.vt cognouerunt, §.opponitur.

Quod Moyſes ponitur in exēplum, quòd prælati non armis, ſed orationibus contra aduerſarios debēt pugnare, quomodo ipſe pugnauit contra Amalech. 36.diſtin.ſi quis vult.

Quod ſicut inter Moyſen & Aaron fuit quædā maioritatis diſcretio, ſic fuit inter apoſtolos, 22.diſt.ſacroſancta, & 21.diſtin.§.1.

Quod Moyſes cum pro peccato populi orauit, non ſtatim veniam impetrauit, 50.diſt.ſi quis præpoſtera, in fine.

Quod Moyſes potius voluit de libro vitæ deleri, quàm noxiam populo non dimitti, q.4.quid crudele.

Quod quia Moyſes Æthiopiſſam duxit in vxorem, Maria murmurans lepra percuſſa fuit, 2.q.7.plerumque.c.item obijcitur.

Quod Moyſes propter reuerentiam loci calceamentum pedis ſoluit, de pœnit. diſtinct.1.ſunt qui arbitrantur.

Quod Moyſes quandoque Chriſtum ſignificat, de pœnit.diſtinc.2.inter hæc hircum.

MONACHVS. Quod monachus dicitur a monos Græce, quod Latine dicitur ſolus: & achos, quod Latine dicitur triſtis: quaſi ſolitarius & triſtis, 16.q.1.placuit.

Quod monachus ideo ſingularis dicitur: quia debet vitare hominum multitudinem, 16.quæſtione.1.ſi cupis.

Quod ſicut piſcis ſine aqua, ſic monachus ſine monaſterio vel cella caret vita, 16.quæſtione, 1.placuit communi.

Quod monachus ad hoc debet intendere vt ſtatus eius concordet cum nomine, 16.q.1.placuit.

Quod omnis monachus vel religioſus debet eſſe vel de regula S. Benedicti, vel de regula Baſilij, vel de regula Auguſtini, 18.q.2.pernicioſam.

Quod etiam dicuntur monachi, qui regulam Auguſtini ſunt profeſſi, 18 qu.2.pernicioſam.

Quod nullus ſeruus debet eſſe monachus niſi à domino ſuo licentiatus, 16.q.1.qui vere.

Quod monachi & monachæ ſemper, & vbiq; debent deferre veſtes profeſſionis ſuæ, 33.diſt.ſanctimoniales, 20.qu.1. vidua.

Item excepta infirmitatem nūquam debent carnes comedere, de conſecr.diſt.5.carnem.

Item debent abbatibus ſuis obedire: ac res laboribus ſuis acquiſitas, vel qualeſcumque ſine licentia abbatis non debent retinere, 18.qu.2. abbates.

Quod nullus debet monachus ſpe abbatiæ promiſſæ fieri, 18.q.2.per laicos, 18.q 2.peruenit.

Quod vltra tempus in monaſterio ſtantes & nolentes profiteri debent expelli, 16.quæſt.1.peruenit ad nos.

Quod teſtamentum facere non poſſunt, 19.q.3.quia, & c.ſeq.

Quod ſine licentia abbatis vouere non poſſunt, 20.q.4.monacho.

Quod ad arctiorem vitam petita licentia trāſire poſſunt, 20.q.4.c.1. & c.monachum.

Quod compulſus ſiue à parentibus, ſiue ab alijs fieri monachus: niſi prius conſentiat, non tenetur, 20. q.3.præſens.

Quod monachi de licentia abbatis ex cauſa legitima poſſunt ad ſolitarias cellas tranſire, 18.qu.2.nullus monachus, 20.q.vlt.c.vlt.

Quod non debent cauſas, vel negotia ſecularia agere niſi ex licentia abbatis pro monaſterio, 16.quæſt.1. adijcimus, in fi. & cap.de præſentium, & c.ſunt nonnulli, & c.monachi.

Quod frequenter loquens de pecunia, potius dicendus eſt inſtitor quam monachus, 16.qu.1.ſi cupis.

Quod monachi nunquam debent vacare, ſed ſemper vel orationibus, vel lectionibus, vel exercitio operis debent intendere, de conſecra. diſt.5.nunquam.

Quod debent ab omni familiaritate monialium & aliarum fœminarum ſe alienare, 18. q.2.peruenit ad nos, & tres c.ſeq.

Quod nec in vno, nec in vicino monaſterio cum monialibus debeat habitare, 18.q.diſſimines, & duobus c.ſeq.

Quod nec ſudarioles, nec zonas, nec alia munuſcula a mulieribus debent accipere, 27. quæſt.1.monacho.

Quod monachi quamuis recipiendo ordi-

ordinem recipiant officijs potestatem.nõ tamen executionem: nisi occasione populi licentia episcopi,16.q.1.monachi, & cap. seq. & cap.sit vine,& cap.si clericatus, & c.seq.

Quod nec pœnitentiã alijs dare,nec prædicare nisi in claustro suo debent,16.q.1.placuit omnibus,& c. monachus,& c. iuxta, & c.adijcimus.

Quod nec baptizare debẽt, nec fieri cõpatres,18.q.1. peruenit ad nos. de consec.d. 4. non licet abbati, & c.seq.

Quod præter cõfratrem in claustro, & præter eum qui elegerit, nullũ debent sepelire.13.q.2.c.1.c. Agapitus,& c.placuit.

Quod monachi debẽt subesse episcopis. inquantum per Papam non sunt exempti,16.q.1.peruenit, 18. q. 1. Abbas,& quatuor cap.seq.

Quod visitãdi sunt per episcopos & corrigendi,18.q.2.visitandi.

Quod iura episcopalia debent episcopis persoluere,18.q.2.Eleutherius. & c.seq.

Quod non debent decimas,nec ecclesias a laicis sine consensu episcopi recipere. 16.q.7.decimas.

Quod episcopos ex charitate possunt accusare,2.q.7.nullus,§.proxi.

Quod monachi honorũ operum in clericos & episcopos promoueri possunt,16.q.1.si clericatus, & 7. cap.seq & 11.bus cap.præcedentibus.

Quod non debent sine abbatum licẽtia episcopatus recipere, 18. q. 2. quam sit,§.nullus,16. q. 1. si quis monachus & colegi.§.seq.

Quod facti episcopi absoluuntur a iugo professionis,18.q.1 c 1.

Quod facti episcopi non debent mutare habitum, nec ordinis sui ritũ quo ad substantialia,16.q.1.de monachis & §.seq.

Quod facti episcopi succedũt in bonis paternis, & ecclesiæ suæ relinquunt,18.q.1.c.1.

MONASTERIVM. Quod monasterium duplex pro monachis, & monialibus in vno loco fieri prohibentur,18.q.2. d ffin mon.

Quod monasteria constituenda sunt in solitudine: ne populari accessu deuotio religionis impediatur,18. q.2.luminoso.

Quod monachorũ monasteria subsunt episcopo in cuius territorio sunt.18.q.2.monasteria.

Quod monasterium exemptum est a lege diœcesana in pluribus videlicet quantum ad cathedratici præstationem, vel prædicationem, 10.q.3.inter cetera.

Item quantum ad quartæ partis diuisionem, 16 q.1. cum pro utilitate.

Item quantum ad graues exactiones.17.q.1.quæ sit.

Item quantum ad publicæ missæ celebrationem, quia sine consensu abbatis episcopus non debet ibi re. 18.q.2.abbas, & c.luminoso.

Quod monasteria non debent fieri sine licentia episcoporum, 18.q.2 quidam,& quatuor c. seq.

Quod mulieres monasteria religiosorum intrare non debent,18.q.2. peruenit ad nos.

Quod monasteria religiosorum non debent conuerti in habitacula secularium clericorum, nec debent regi per secularem. 18.q. 2.peruenit ad nos.& c.dudum,19.q.3.quę semel.& c.seq.

Quod in parochialibus ecclesijs monasteriorum de consensu episcopi debent presbyteri instituj, vel remoueri.16.q. 1. visis,& c.seq.

Quod abbas sine episcopo, & episcopus per se res monasterij alienare non possunt.12.q.4.in venditionibus,18. q.2. quum sit.

De hac materia habes vbi agitur de Monachis, & vbi agitur de religione.

MONIALIS. Quod monialis est quæ professa est se velle viuere secundum regulam Benedicti, vel secundum regulam Basilij, vel secundum regulam S. Augustini,18. q.2.pernitiosam

Quod moniales non debent habere singularia domicilia,18.q.2.pernitiosam.

Quod puella duodecim annos habẽs si voluntarie monialis effecta est etiam ante consecrationem recedere non poterit,20.q.1.puellæ.

Quod moniales subsunt ordinationi & correctioni episcopi, 18.q 2. cognouimus

Quod præponendus monialibus primum est per episcopum examinandus,18.q.2.qui religiosis.

Quod cõuenientius regunur per viros spirituales,quam seculares,18. q. 2. in decima.

Quod monasteria monialium non debent esse vicina monasterijs monachorum,18.q.2.diffinimus,& 4. c.seq.

Quod monialis numquam debet loqui cum monacho, vel alio viro sine bono testimonio, 18.q.2.diffinimus,& c.in decima.

Quod moniales in vno choro cum monachis, vel alijs clericis cantare non debent, 18. q. 2. pernitiosam

Quod non debent vasa sacra, & palias, & corporalia contingere. 23. d.sanctimoniales,§. vasa.cap.sacratas.

Quod non possunt matrimonia contrahere, & contrahentes sunt per episcopum compellendi ad vota soluendum.27.q.1. de viduis,& puellis vsque ad fi.

Quod moniales in vitium carnis prolapsæ grauiter puniuntur. 27. q. 1. impudicas, & fere per totum.

Quod peccantes cum ipsis ipso facto videntur excommunicati, 27.q.1. si qua virgo,& c.seq.

De consecratione monialium habes supra vbi agitur de Consecratione.

MORS. Quod mors est triplex, videlicet corporalis, spiritualis, & gehennalis,de pœ. d.vlt.

Quod mors corporalis omnibus est communis.15.quæst.2.in ecclesiastico.

Quod in memoria ab omnibus est semper habenda, ibid.

Quod non videntur esse perfecti qui cum a Domino vocantur. non moriuntur voluntarie, sed inuiti, 13. quæstio. vltim. quam præposterum.

Quod sacramenta morientibus concedi debent, 26. q. 1. Aurelius, & c. seq.

Quod si volentem cõfiteri mors antequam ad sacerdotem peruenit præoccupauerit.non debet sibi denegari ecclesiastica sepultura, 26. q 6. si aliquis.

Quod qui fame morientem non pascit,occidit,86. d pasce.

quod mortem languentibus probatur inferre qui hanc cum possit non excludit 53. distinctio. §. primo.

quod qui mortui sunt in Dei iudicio non ab hominibus sunt iudicandi, 24. distinctio quorundam.

quod post hominum mortem animæ locantur secundum, quod meruerunt,13 q.2.tempus.

quod mortui iuuandi sunt oblationibus, eleemosynis, & orationib. etiam si dubitatur de eorum salute,13.q. 2. non æstimemus,& pluribus c. seq.

Item quod fit pro omnibus mortuis tantum valet cuilibet,ac si pro uno solo fieret, de consec. d.5.non mediocriter.

quod indignus est in morte accipere solatium, qui se non cognouit moriturum.de pœn. distin. 7.§.vltim.

quod in morientibus in peccatis mortalibus,nec oblationes, nec orationes viuorum,nec mortuorum, nec sepulturæ sacrorum locorum prosunt,13.quæst.2.quibus,& septem c.seq.

quod nemo debet cõtristari de morte suorum charorũ.cum ipsos non amittamus, sed præmittamus, 13. q.vlt.quam præposterum, & tribus seq.

quod illi qui nimis tristantur de morte suorum, videntur desperare de felicitate futurorum bonorum, 13.q.vlt.habent.

quod in hoc quod dominus fleuit Lazarum non fleuit mortuum,sed ad huius vitæ miseras resuscitandum innuitur, quod pro mortuis plus est gaudendum quam tristandum, 13.q.vlt.qui diuina.

quod mortui huius mundi facta possunt scire vel per decedentium relationem, vel per angelorum reuelationem, vel per specialem con-

Digitized by Google

conceſſionem, quia ipſis quandoque conceditur, vt poſt mortem vinis appareant, 13.quæſt.2.faciendum.

Quod quandoque mortui ex diabolica illuſione phantaſtice credentur apparere, 26.q.5. nec mirum, ante med.

Quod eccleſia nec ligare nec ſoluere poteſt mortuos de peccatis, quia non ſunt de foro eius, 24.q.2. ligatur.

Quod iniuſte excõmunicatus etiam poſt mortem poteſt abſolui, 24.q. ſane, quod.

Quod hæretici poſt mortem poſſunt excommunicari propter facti deteſtationem, 24.quæſt.2.ſane profertur.

quod fideles non debent communicare mortuis, quibus non communicauerunt viuis, 24.q.2. de communione.

quod mors ſpiritualis eſt duplex, bona, & mala, bona eſt quando quis ſiue per baptiſmum, ſiue per pœnitentiam moritur peccato, vt viuat Chriſto, de conſec.d.4.ut oſtenderet, & c.ſeq.

quod ſpecies diuerſæ huius mortis deſignãtur per tres mortuos, quos Chriſtus ſuſcitauit, de pœn. d.1. quem pœnitet.

quod mors ſpiritualis male eſt quãdo quis moritur per peccatũ mortale, ſicut per peccatum infidelitatis, 26.q.2.qui ſine. 11.q.3. non ſolum, §.idem timendo.

Item per hypocriſim, quia hypocrita viuens mortuus eſt, 11.q.1. nolo, ante ſi.

Item per auaritiam, 12. q. 4. ſi quis vſuram.

Itẽ per quodlibet aliud mortale peccatum, de pœ.d.4. §. dicens, c. intermittentes ſermonem.

Quod mors gehẽnalis mors dicitur æternalis, quia ibi numquã mors moritur, 26.q.2.qui ſine, de pœn. q.ult. in ſi.

De hac materia habes vbi agitur de Sepulturis.

MORES. Quod mos longa conſuetudo eſt de moribus tract. 1.d. mos.

quod legem mores faciunt, & commune ius legibus, & moribus conſtat, 1.d.omnes.

quod plus facit famoſorum morum nobilitas, quam generis dignitas, 40.d.nos, & c.ſeq.

quod illud quod non eſt contra fidem, & bonos mores, indifferentes habendum eſt, 12.d.illa.

quod multum diſtant damna morum a damnis rerum temporaliũ. 6 q.1. ſunt plurimi, §. verum, & c. deteriorẽ.

De hac materia habes vbi agitur de Conſuetudine.

MVLIER. De muliere habes ſupra vbi agitur de femina.

MVLTITVDO. Quod multitudo inutilium perſonarum maxime clericorum eſt vitanda, 23. diſt. tales.

Quod pompa multitudinis popularis reprehenditur, maxime in prælatis & clericis, 59.d.ſi officia.

Quod non poteſt eſſe ſalubris a multis correctio, niſi cum ille corripitur qui non habet ſociam multitudinem. 23.q.4.non poteſt.

Quod in correctione multitudinis caute eſt incedendum, 44.diſt. comeſſationes.

Quod cum contagium peccãdi multitudinem inuaſerit: diuinæ diſciplinæ ſeuera miſericordia neceſſaria eſt. 23.q.4.non poteſt.

Quod paucitas eſt aſpere corrigenda, ſed multitudo leuiſſimis admonitionibus eſt frangenda, 44. d.comeſſationes.

quod propter peccantium multitudinem detrahendum eſt ſeueritati. 44.diſt.comeſſationes, 40. d.ut cõſtitueretur. 9.q.1. ordinationes.

quod non debet deferri multitudini in mali prælati electione, uel approbatione. 18.q.2. ſi quis.

quod multas medicinas inuenire coguntur multæ experientiæ morborum. 50. d. ut conſtitueretur.

quod non minus ardet qui cum pluribus ardet. 1.q.1.multi, in ſi.

quod tempore apoſtolorum multitudinis credentium erat cor vnũ, & anima vna in Deo, 12.q.1. dilectiſſimi. 8.d.§.2.

quod aliquando multitudo propter vnius delictum punitur. 45. d. ſed illud. 24.q.1.non turbatur.

MVNDITIA. Quod munditia eſt duplex, ſcilicet corporalis, & ſpiritualis, 31.d.lex.

quod munditia carnalis eſt quæ inficitur per luxuriam, & ideo clericis in ſacris prohibetur, vt competentius valeant diuinis vacare obſequijs, & orationibus, 31.d.c.1.§. cauſa.

quod ſpiritualiter mundatur qui à ſorde peccatorum per pœnitentiã purgatur, 50.d. & purgabit.

De hac materia habes vbi agitur de Caſtitate, vbi agitur de Luxuria, & vbi agitur de Macula.

MVNVS. Quod munus eſt triplex, videlicet ab obſequijs, quod eſt ſeruitus indebite impenſa.

Item munus a manu, quod eſt pecunia.

Itẽ munus a lingua, quod eſt fauor. 2.q.1.ſunt nonnulli.

quod munera dantem, & accipientem faciunt deuiare a iuſtitia. 11. q.3.pauper, & c.qui recte.

quod illa manus a ſe omne munus excutit, qui non ſolum pecuniam vel obſequium, ſed nec etiam humanum fauorem inquirit. 1. q.1. ſunt nonnulli. 11.q.3. qui recte.

quod non timetur culpa, vbi receptio ſperatur per munera. 11.q. 3.pauper.

quod meritorie trahitur quis ad fidem, uel ad meliorum ſtatum per munera. 23.q.4.c.ult.

quod clericus ecclefiam ſuſcipiens vel ſpiritualia dans per munera deſtruitur, 7.q.1.ſancitum, 15.q. 1.obſeruandum. 12. q.2. queſta.

MVRMVRATIO. Quod murmuratio diſſuadetur, quia murmurans opus quod facit perdit, 90.d. alienus.

Quod murmurans, & contentioſus pari pœna puniuntur. 90.d. ſi ga monachus.

Quod filij Iſrael murmurantes a ſerpentibus perierunt, 90.diſt.alienus.

Quod Maria propter murmur cõtra Moyſen leprã incurrit. 2.q.7.plerumque, §.item obijcitur.

MVTATIO. Quod mutatio non debet in his fieri quæ rationabiliter, & utiliter ſunt a patribus diffinita, 25.q.ſecunda, cum pie, & c. eccleſiaſticæ.

Quod Deus mutabilitatem neſcit, omnis autem creatura vitioſa eſt, quia mutabilis eſt, de pœn. diſt.2. circa ſi.

Quod licet Deus ſit incommutabilis, tamen ſæpe mutat promiſſa, cũ miſericordia temperat ſententiã, 22.q.4.incommutabilis, & c. non ſemper.

Quod Deus voluit mutare ſententiã, quando de malo in melius homines mutantur, de pœn. d.1. ſi agamus & §.ſeq. Exemplum de Niniue, & de Ezechia rege, cui quindecim annos addidit.

quod Romana eccleſia ſtatuta ſua ſecundum temporis exigentiã quandoque mutat, 25.quæſt.ult. poſtea quam, §.his ita, & §.vlt. & cap. ita nos.

quod illa quæ non ſunt cõtra Euangelica aut ſanctorum decreta, pro neceſſitate temporum quandoque mutantur. 44.diſtinct.cap. ult. 26. q. vlt. priuilegia, & c. amputato.

quod mutantur reges propter negligentiam regiminis, 15. quæſtio.6. alius.

Item epiſcopi, uel alij prælati de loco ad locum propter exigentiam temporis mutantur. 7.q.1. mutationes.

Item ſedes epiſcopales mutantur, vel duæ in unam rediguntur, cauſa hoſtilitatis, uel paupertatis, 35. q.1.§.hoſtilitatis, & c.ita nos.

Item priuilegia, quia pro neceſſitate corrigendorum vitiorum dantur, & quandoque penitus immutantur, 25.q.2.§.his c. poſteaquam.

Item mutauit incaute promiſſa, 22. q 4.in malis, & c.ſeq.

Item mutantur in melius conſilia, & propoſita. 12.q.1.certe, ubi Auguſtinus mutauit cõſilium. 22.q. 2.beatus, ubi Paulus propoſitum eundi ad Hiſpaniam mutauit.

Item

Item mutatur pœna in pœnam vel pœnitentiam, 22. quæſt.4. innocens,credit ex his.ubi de Ioſue,& Gabaonitis,23.q. cap.5. c.1. circa medium.

Quod non ſufficit peccatori mores in melius commutare, ſed etiam debet de præteritis ſatisfacere, de pœn.diſt.1.§.Chriſtus.

Quod Nabuchodonoſor rex non corporaliter, ſed mentaliter in beſtiam mutatus eſt: quia credens ſe beſtiam, ab hominibus ſecedens cum beſtijs morabatur,23. q. 5.remittuntur.

MVTILATIO. Quod mutilatio membrorum latronu proficit eis, quia debilitata membra nequeũt exercere conſueta,23. quæſt. 3. ſi quis fortitudinem.

Quod mutilatus uel abſciſſus per ſe, uel per alium excluſa decenti cauſa non poteſt promoueri, 33. diſtinctio.maritum, & 36. diſtinct. c.illiteratio.

Quod qui ſibi ipſi vitilia mutilauerit, non ſolum non promouetur, ſed etiam ſui ipſius homicida reputatur, 50. diſtinct. ſi quis abſciderit,& c.ſeq.

Quod qui volens partem digiti ſui mutilauerit, ab ordinibus abſtinebit,45.diſt.qui partem.

Quod mutilator alterius non debet promoueri,55.diſt.cap.ult.

Quod ſi quis per medicos caſtrati vel mutilati eſſent propter infirmitatem,aut à barbaris propter infidelitatem, aut à dominis vt eunuchi fierent ; ſi alius inueniãtur digni, poſſunt promoueri,25. diſtinct. ſi quis à medicis.

MVTVS. Quod mutus per ſigna baptiſmum, & pœnitentiam, & alia ſacramenta petere poteſt, 26. q.6. qui recedunt.& c.ſeq.

Quod prælatus qui non redarguit vitia ſubditorum, canis mutus dicitur,43.diſt.ſit rector.

NABATH. Quod Nabath fuit pater Hieroboam,qui regnum appetens in populo Dei ſchiſma fecit,7.q.1.denique.

Quod Nabath uineam ſuam in hortum olerum commutare noluit, 23.q.8.conuenior.

NABVCHODONOSOR. Quod Nabuchodonoſor Danielem de lacu leonum, & perſecutionibus liberauit,13. quæſtione quinta,ſi preterea.

Quod Deus malos per Nabuchodonoſor flagellauit: qui poſt propter ſuperbiam mutatus mente in beſtiam cum beſtijs vixit, 23. quæſtione 3.§. primo, circa medium. & q.5.remittuntur, §. & hinc,circa medium.

Quod Nabuchodonoſor propter ſuperbiam in bouem ex humano eſt mutatus,17.q.4. miror.

Quod quia Nebuchodonoſor per flagella corrigitur, & Pharao per flagella indurat[ur]; [illegible]

ciuæ ſalutis non operamur in ſinguli,9.23.q.4.Nabuchodonoſor.

NATIVITAS. Quod natiuitas triplex eſt, videlicet naturæ, gratiæ, & gloriæ.

Quod natiuitas naturæ prima eſt in vtero, iuxta illud : quod enim in ea natum eſt,de qua natiuitate, de conſecr.diſt.4. firmiſſimè.

Item alia eſt naturæ ex eo vtero, ſcilicet quando puer innoteſcit, iuxta illud, Natus eſt homo in mundum. de qua.de conſ. diſt. 4. quiſquis,c.qui in maternis.

Quod natiuitas gloriæ eſt, quando depoſita vetuſtate pœnæ naſcitur homo ad gloriam, de conſecr. diſtinc. 4. poſt baptiſmum. Sic mors ſanctorum natalis dicitur,24.q. 2. ſanè quod.

Quod natiuitas gratiæ eſt quãdo naſcitur per baptiſmum iuxta illud: Oportet naſci denuo, de conſecr. diſt.4.qui in maternis.

NATVRA. Quod natura condidit omnibus nationibus ius commune,ſicut eſt maris, & feminæ coniunctio puerorũ ſucceſſio, & educatio,1.diſt.ius naturale.

Quod contra naturam coitus, ſemper fuit illicitus, & damnabilis, 32.q.7.vſus.35.q.2.nec eam 5. naturę,& cap.ſeq.

Quod violatur diuina ſocietas cum natura cuius ipſe auctor eſt, libidinis peruerſitate polluitur, 32.q. 7.flagitia.

Quod naturali iure omnia ſunt communia, & quod conſuetudo induxit meum,& tuum,8. diſt. differt.

Quod præſcientia uel prædeſtinatio diuina nullã naturę infert neceſſitatem, 23. q. 4. Nabuchodonoſor.

Quod in culpam cadere naturale eſt doluiſſe virtutis,de pœn.diſtin.3. ille rex.

Quod natura dæmonum in pluribus ſubtilior, & nobilior eſt quàm natura hominum,26.q.4. ſciendum.

Quod ſancti cum ex naturæ fragilitate corruerint,acriores ad currendum curſum ſalutis reſurgunt, de pœn.diſt.3.ille rex.

NAVIS. Quod nauis quę propter Ionæ fugam immergebatur, ſignificat, q propter exceſſus maiorum contingit afflictio minorũ,1.q. 4. eccleſia 5.his ita,poſt medium.

Item in hoc quod multa merita apoſtolorum nauigabant, & proditoris perfidia nauis procellis agitabatur,naufragatur, quod propter unius malitiam multi boni puniuntur. 24.quæſt.1.non turbatur.

Quod Paulo cauſa prædicationis in Italiam uenienti nauis cõcutitur, innuitur, q aduerſitas bonis uotis obijcitur.7.q.1.aduerſitas.

Quod nauis cordis Pauli quæ in naufragio inconcuſſa fuerit, conſtantiam prędicatoris in aduerſitate innuit.7.q.1.aduerſitas.

Quod periculũ eſt prælato qui nauẽ eccleſię regit, & rectũ tenere non nouit,40.diſtin.ante omnia ,in fi.

Quod ſicut nauigantes multis periculis ſe exponit ; ſic qui vxorem ducit.17.q.2.nos.

Quod ſicut nil intereſt vtrum nauis vno grãdi fluctu, aut p rimas paulatim aqua intrãte ſubmergatur, ſic parua peccata multiplicata tantum opprimũt, vt vnũ grande, de pœn.diſt.1. medicina.circa med.

NECESSITAS. Quod neceſſitas eſt duplex, videlicet ſimplex, vt eſt neceſſe omnes homines mori, 23. q.4. Nabuchodonoſor.

Alia eſt conditionis, vt cum quis ſcit aliquem ambulare,neceſſe eſt ambulare. Sicut nulla neceſſitas cogit incedere volentem, tamen neceſſe eſt eum incedere : ſic quæ ex nulla neceſſitate naturæ, ſed ex libertate arbitrij proueniunt, Deus præuidet, & neceſſe eſt ea eſſe,28.q.5. Nabuchodonoſor.

Quod neceſſe eſt prædeſtinata adimpleri. ibid.

Quod non eſt culpabile, quod neceſſitas infert.30.q.1.ad limina.

Quod neceſſitas non habet legem, 1. q.1. remiſſionem.

Quod neceſſitas facit licitum, quod alias non eſſet licitum, vt patet in translationibus epiſcoporũ, 7.q. 1. mutationes.

Quod translationes epiſcoporum vel communis vtilitas vel neceſſitas debet perſuadere, 7. quæſt.1. huius, & 4.cap. ſeq.

Quod opera neceſſitate vrgente facta non ſunt laudabilia, 57.diſtin. ſi quis

Quod adultus neceſſitate cogente baptizatus non eſt ordinandus. ibidem.

Quod id quod ex neceſſitate conceditur, ceſſante neceſſitate debet ſolui,de conſecr.diſt.5. quidquid.

Quod illud quod ex neceſſitate fit non fit ex ordine legitimo, ſed vſurpato : vnde ceſſante neceſſitate debet ceſſare,& id, quod pro neceſſitate ſtatutum eſt, 1. quæſt. 7. quod pro remedio, 9. q.1.ordinationes,in fine.

Quod in neceſſitate extrema pœnitentibus ſacramenta non ſunt neganda,26.q. 7. tempora pœnitudinis.

Quod in neceſſitate patri ſiue patriſſiue omnibus alijs baptizare permittitur,30.q.1.ad limina.

Quod neceſſitas facit aliena propria, quia tempore neceſſitatis omnia ſunt cõmunia,47.diſt. ſicut,in fin.

Quod clericus raptor eſt,qui vltra neceſſaria pauperibus non erogat, 16.q.1.ca.quoniam

Quod tẽpore neceſſitatis prius ſubueniendum eſt propinquo quàm alieno,86.diſtin. non ſatis.

Item alieno prius iuſto quàm peccatori, 86. diſt.fratrem, §.in ipſa, & c.non ſatis.

De hac materia habes vbi agitur de Ceſſione.

NEGATIO. Quod negatio Chriſti non

ſti non tantum ſit in verbis. ſed etiam in ſenſu.11.q.3. exiſtimant.
Quod ille negat Chriſtum,qui(cum ſit) ſe negat eſſe Chriſtianum,11. q.3.non ſolum.
Quod quoties vitijs vincimur,& peccamus,toties Deum negamus,11. q.3.exiſtimant.
Quod qui veritatem pro pecunia negant, Deum qui veritas eſt vendunt.11.q.3.abijt.
Quod qui negant miſericordiam faciendam parientibus ipſam Chriſtum qui miſericordia eſt,negant. 7.q.1.omnis.
Quod quanta vita eſt cõfiteri Chriſtum tãta mors eſt negare ipſum, 11.quæſt.3.non ſolum,§.idem timendo.
Quod Petrus negauit Chriſtum,cum ſe negauit eius diſcipulũ, 11. q.3. non ſolum.
quod illi errant qui Petrum de negatione Chriſti excuſant. 11.q.3. nõ ſolum,§.idem timendo.
quod de vno negatur,de plurib.conceditur.ibidem.
quod negatiua probari non poteſt, 6.q.5.§.vlt.
NEGLIGENTIA. Quod negligentia eſt eruditionis nouerca, 83.diſtin.nihil.
quod negligentia arguitur in excuſatione boni operis. 84.diſtinctio. peruenit.
Item in ſubueniẽdo miſeris.12.q.2. aurum,& c.ſeq.86.diſt. fratrem.
Item in corripiendis peruerſis, 83. diſt.error. 2.q.7. ſicut inquit cap. negligere.
Itẽ in eruditione prædicationis, 83. diſt.nihil.43.diſt.ſit rector.
Item in defenſione pauperis,84.diſ. §.1.& c.peruenit,& c.ſeq.
quod negligentia prælatorum cedit in diſcrimine ſubditorum, 40.diſ. ſi Papa.
quod negligentia correctionis perdit diſciplinam in ſubditis, 25.q. 3.iuſtum.
quod negligẽtes rectores multas ſæpe nutriunt peſtilentias dum diſſimulant adhibere diſciplinã, 86. diſt.inferiorum.45.diſt.ſed illud.
quod negligere, & non perturbare peruerſos nil aliud eſt quam fouere,83.diſt.error.
quod ſi negligenter quæ male vſurpantur corriguntur excedendi via alijs aperitur,93.diſt. peruenit ad nos.
quod ſufficit clericis turbis negligentibus adæquari, 8. quæſtio. 1. cap.vlt.
quod deſolatio debet eſſe prælato vbi clericos videt eſſe negligentiores in bono quã laicos, 8.q.1. quid autem,25.q.1.nulli.
quod prælati de negligentia arguuntur,& puniuntur, 22. q.j. ſi quis, 17.q.j ſi cuſtos.
quod negligentia poſt admonitionẽ aggrauatur quantum ad culpam, & quantum ad penam, 12. q. 2. indignè.
Quod prælati pœna de negligentia eſt depoſitio.81.diſt. dictum, 11. q.3.placuit.
quod negligentia inferiorum ſuppleri debet per ſuperiores,8.q.3. Arialdus.9.q.3.cum ſimus.
NEGOTIATIO. Quod negotiatio non eſt in ſe mala.88.diſtin. quoniam non.
quod duplex eſt negotiatio: videlicet licita, & illicita, 88. diſtinct. fornicari.
quod negotiatio ſine periculo minime exerceri poteſt, de pœn. diſt. 5.qualitas.
quod negotiatorem excuſat vel arguit qualitas negotij, de pœ.diſt. 5.qualitas.
Quod de ſubſtantia mali negotiatoris nouiſſime non remanet niſi ſolum peccatum, 88. diſtinct. ejiciens.
Quod negotiatio inhoneſta clericis eſt interdicta. 88. diſtinct. conſequens. Nam nemo militans Deo impliceat ſe ſæcularibus negotijs.
quod negociatorem clericum, & ex inope diuitem,& ex ignobili glorioſum,quaſi quandam peſtem fugias,88.diſt.negociatorem.
quod negotiatio cupiditatis prohiberur clericis,88.diſtin. decreuit, 14.quæſt.4.clerici,& capit. canonum.
quod negotiatio pietatis ut inde ſubueniatur uiduis, & pupillis, permittitur clericis, 78. diſtinct. decreuit.
NEGOTIVM. Quod negocia circa maiora cautius, & diligentius ſũt diſcutienda, 42. diſtinctio. quieſcamus.
quod pleraque ſunt negotia quæ ſine peccato aut vix, aut nunquam exerceri poſſunt, de pœn. diſt. 5. negotium.
quod perfectis non eſt peccatum repetere negotium quod ante ſine peccato exercuerunt,de pœn.diſtin.5.negotium.
NEOPHYTVS. Quod neophytus dicitur qui nouiter eſt in fide uel religione plantatus. 47.diſt. ſicut.
quod non debet in epiſcopum ordinari, ne in ſuperbiam erigatur, quia talis neſcit humilitatem obſeruare,48.diſt.§.1.
quod ſimonia neophytorum hæreſis dicitur,quia aliquando dabant pecuniam ut citius promouerentur,1.q.1.quiſquis.
quod neophytus expedit pluſquam alijs cibis delicatis, & a vanitatibus abſtinere,de conſecrat. diſt.5. neophyti.
NECROMANTIA. Quod necromantia eſt quando per incantationes uidentur reſuſcitari mortui, diuinare, & ad interrogata reſpondere,26.q.5.nec mirum.
quod quando necromantia ſit, error quæ miſcetur, ut colore ſanguinis dæmones innocenti facilius pernocentur.ibid.

De hac materia habes vbi agitur de Damonibus.

NOBILITAS. Quod nobilitas morum plus ornat quàm genitorum. 40.diſtin.nos.
quod nec loci nec generis nobilitate.ſed virtute Chriſti acquirit gratia,40.diſt.illud.cap.ſeq.
quod quia Adam nobilitatẽ Dei per peccatum obiecit, nobilitate priuatus fuit.40.diſt.Adam.
quod nobilitati deferrur in pœna impoſitione pro exceſſu. 34. q. 1. qui contra.
NOMEN. Quod nomen aliquando propter facti deteſtationem deprauatur,17.diſt.malitia.
quod nominis interpretatio vel diffinitio diligenter eſt aduertenda. 12.quæſt.1.clericus qui.15.quæſt.1. cap.1.
quod a Chriſti Chriſtiani nominantur, de conſecrat.diſtinct. 4. poſtquam aſcendit.
quod ſola nominatio non ſufficit ad condemnationem. quia ſæpe innocentes in falſo crimine nominantur,22.q.1.multi,in fine.
quod ſophiſticatio nominum in matrimonij contractu, cum dicit ſe Virgilium, cum ſit Plato, dirimit matrimonium,26.q.1.§.1.
NOTORIVM. Quod notorium nec accuſationem, nec probationem requirit.2.q.1. de manifeſto. & cap.ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Iudicio publico.

NOVITIVS. Quod nouitij in fide, ſiue in religione auſteriores alijs debent viuere.de conſecr. diſt.n.5.neophyti.
quod in religionem intrans tempus probationis vnius anni debet habere.17.q.2.Gonſaldus.
quod incognitus ante triennii non debet recipi ad profeſſionem, & intra hoc tempus ſi ſit ſeruus, aut vxoratus.debet repeti.17.quæſt.2. ſi quis,19.q.3.monaſterijs.
quod nouitij intra tempus probationis non debent ad ordines promoueri,48.diſtinc.ſicut.
quod in multis deferendum eſt eis, ne ratione nimiæ auſteritatis tanquam minus radicati retrocedant. 25.quæſtio.3. cap.quædam lex, §. quod ſcripſi.
NVPTIÆ. Quod nuptiæ dicuntur à nubendo, eo quod puellæ pudoris gratia caput obnubere, vel velare ſoleant,30. quæſtio. vlt. nec illud.
quod nuptiæ terram implent, virginitas paradiſum. 32. quæſtione 1. nuptiæ.
quod velle nubere poſt votum caſtitatis damnabile eſt, 27. quæſtio.1. nuptiarum.

De hac materia habes vbi agitur de Matrimonio, & vbi agitur de Diuortio, & vbi agitur de Bigamis.

Digitized by Google

OBEDIENTIA. Quod obedientia eſt quidquid a ſuperiore vtiliter impetratum fuerit obtemperare.33.q.1.ſumma.

quod obedientia ſola fide meritum poſſidet, ſine qua quiſquis fidelis conuincitur, & infidelis eſſe iudicatur,8.quæſt.prima,ſciendum,in fine.

quod obediẽtia in ſcriptis debet per mitti.23.d.quamquam.

quod obediendo in defideratis, & obediendo in contrarijs prẽter voluntatem, nulla eſt obedientia,8.q.1.faciendum.

quod obedientia propria voluntate mactatur, 8.q.1.ſciendum.

quod obedientia quia cogit eſſe ſub aliena poteſtate,nihil debet habere proprium,8.q.prima,non dicatis.

quod obedientia eſt fructuoſa, quia per ipſam in præſenti meremur gratiam Dei.93.diſt. nulla, & cap. ſeq.

Item futuram per ipſam meremur ſalutem. 93.diſt. ſi inimicus, 11.q.3. qui ergo.

quod ſine ipſa incurrimus æternam reprobationem, 93.d.nulla, & ca. ſeq.

quod propter obedientiam eſt bonũ omittendum, ſed nunquam malum mortalis culpæ committendum, 11.q.2.quid ergo.

quod alijs præpoſitus non debet ferre moleſte aliquem ſibi prælatum eſſe,ſed obedientiam quam exigit ab alijs,ipſe impendat. 25.diſtinc. quamquam, ſecunda, quæſtio.6. qui ſcit.

quod vbi duo ſuperiores mandant, vel præcipiunt oppoſita, non eſt obediendum, 11.q.3. ſi is,8.d.quæ contra.

quod in dubijs ſemper eſt obediendum,23 q.1. qui culpatur,ante ſi.

quod non eſt ſemper malũ non obedire, quia cum præcipitur aliquid contra Deum,prælato non eſt obediendum, 11.qu.3. non ſemper,& octo.c.ſeq.

quod ſeruus obedicns domino ſuo in malo, excuſatur pro tãto,quia ſeruus. ſed non pro toto.12.qu.5. qui compulſus, 86.diſt.quid prodeſt.

quod ſuperioribus ſtatim eſt obediendum, 93.diſtinct.ſi inimicus.

quod Deo principaliter obediendũ, 8.d.quæ contra.11.q.3.Imperatores.

Item poſt Deum Romanæ eccleſiæ diligentius, 12.d.præceptis. 93.d. obedientiam.

Item epiſcopis,7. q.1.quia frater.

Item ſæcularibus poteſtatibus.8.diſ. quæ contra.

Item abbatibus religioſis,17.q.2.abbates.

Item quilibet ſuo ſuperiori. 93.d.a ſubdito.

quod ideo Deo principaliter eſt obediendum, quia ſuæ poteſtas maior minoribus proponitur ad obediendum ſic Deus omnibus hominibus,8.d.quæ contra.

quod poſt Deum ideo Romanæ eccleſiæ eſt obediendum, quia ipſa eſt caput,& mater omnium eccleſiarum, 12.d.non decet, & ca.ſeq. 93.d.ſi inimicus.

quod epiſcopo a clericis, & ſacerdotibus ſuæ diœceſis eſt obediendũ, & reuerentia debet eis exhiberi, 7.q.1.quia.

quod ſæcularibus poteſtatib. ſic eſt obediendum, vt Deus non offendatur, 8.d.quæ contra,15.q.6.nos & c.ſeq.

quod abbati monachi,& alij religioſi ſpecialius ſuo prælato in his q̃ ſpectant ad regulam, quàm epiſcopo tenentur obedire,ſicut clericus tenetur plus ſuo epiſcopo, obedire, quam archiepiſcopo, 18.qu.2. ſit,§.nullus, & cap.abbates.9.q.3. conqueſtus.

quod omnibus ſuperioribus, dummodo non ſint hæretici, licet ſint alias mali,quamdiu tolerat eos eccleſia, eſt eis obediendum, 2.q.7. ſacerdotes.

quod iudex obediendo poteſtati legitimę ſi quemquã occiderit, non culpatur.23.qu.5.Miles & ca.cum homo.

OBLATIO Quod oblatio eſt duplex, videlicet ſpiritualis, quæ eſt corpus,& ſanguis Chriſti,& temporalis, quæ fit ex rebus mundi. de conſec.d.2.tribus, in fi.

quod oblatio Euchariſtiæ quæ proprie ſpiritualis eſt, omnem oblationem præcellit.de conſecra.d.2. nihil.

quod ab omni ſorde purgati debent hanc oblationem offerre, 50.d.& purgabis,81.diſtinc.oportet,in fine.

quod immundi ab hac oblatione prohibentur, 82.diſtinctio.propoſuiſti.

quod licet hæc oblatio ſancta ſit, nõ tamen ind gne offerens eam ſanctificatur, ſed plus polluitur, 1.q. 1.prophetauit.

quod in oblatione rerum temporalium Deus plus penſat voluntatẽ offerentium quam oblatum, 24. q 1.odi.14. qu.3.ſcriptum.45.diſt. duæ,15.quæſt.6.capitulo primo,§. ſeq.

quod quilibet Chriſtianus videtur teneri offerre in feſtiuitatibus. de conſecra. diſt.prima, omnis Chriſtianus.

quod oblatio iniqui eſt maculata,& ideo infructuoſa, 14.qu.3.immolans.

quod oblationes iniquorum non reſpicit Deus: ſicut ad munera Cain non reſpexit, 3.qu.7.in grauibus.

quod quidquid in ſacrificio Dei ex ſcelere offertur: non placat ipſius iracundiam, ſed irritat.1.q.1.non eſt putanda.

quod oblationes diſcordantium, & pauperes opprimentium, nõ ſunt recipiendæ, 90.d.oblationes,& c. ſeq.17.q.4.mitor.

Quod retinentes oblationes defunctorum, necatores ſunt pauperũ, 13.q.3. qui oblationes, & duobus c.ſeq.

Quod laici oblationes altarium, & præcipue beati Petri, & ſãctæ Mariæ rotundæ accipere ſub anathemate prohibentur.10.q.1.quia & capitulo ſequen.12. quæſt. prima, nulli.

Quod olim de oblationibus fiebant quatuor partes. 12.q.2.vobis,& c. Vulteranæ, & ſeptem.c.ſeq.

Quod voluntarie oblata poſſunt accipi ſine peccato, 13.qu.2.queſta, & c.poſtquam, & c.ſeq.18.d.de eulogijs.

Quod indignũ eſt offerre Deo quod dedignatur homo, 49.d.ca.viti.in fin.

Quod illi oblationes,non debẽt percipere, qui vix valent pro ſe, nec pro alio orare, 10.qu.1.hanc.

OBLIGATIO. Quod obligatio fit propter futuram cautelam,1.q. 7.quoties cordis.

Quod obligatio quandoque fit ſub pœna excommunicationis, 1.q.7. quotieſcunque,de conſec.d.2.ego Berengarius.

Quod coram Deo tantũ obligat ſimplex verbum quantum iuramentum,22.q.5.iuramenti.

Quod bona eccleſiarum laicis obligari non debent, 86.diſtinct. peruenit.

Quod obligati ad raſocinia non debent ab ordine promoueri, 55.d priſcis.

OBSTIMATIO. Quod obſtinatio eſt conſilijs ſalutaribus nolle acquieſcere,48.d.quod ad.

Quod obſtinati eſt qui inſpirationem, vel reuelationem ſibi factã in eo quod errauerat, perſeuerat, 8.d.conſuetudo.

Quod obſtinati in malitia Deus nũquam miſeratus fuit, nec miſerebitur,24.q.3.legatur, & c.damnationis.

Quod ideo obſtinati indigni ſunt venia, quia peccant ex certa malitia, 8.d.conſuetudo,82.diſtin.quia,in fin.

OCCASIO.Quod occaſio non eſt danda alicui per malum exemplũ, 12.qu.1.nolo.

Item nec per fauorem, nec per auxilium,14.qu.6.c.1.circa,med.

Quod ſacerdos dat puero occaſionẽ damnationis cum propter ſui auaritiam moritur non baptizatus,1. qu.1.placuit.vt vnuſquiſque.

Quod non omnia quæ bono animo fiunt, licet dent alicui occaſionem mala committendi, culpatur, 23. qu.5.de occidendis,& ca.non ſimſitra.

Quod qui in ludo licito,vel alio modo alterius fuerit præter intentionem occaſio mortis, non culpatur.50.diſt.eum qui.& quatuor cap.ſeq.

OTIVM

OTIVM. Quod otium ſiue commodum proprium nemo vtilitati eccleſiæ debet præponere: ſed vocatus ad regimen mit. corde debet obtemperare, 16.qu.1.vos.

quod prælatus plus tenetur ouibus commiſſis quam otio contemplationis intendere, 7.quæſt.1.ſuggeſtum.

quod nemo debet loco orationis attendere fabulis otioſis, 35.d.vnū, §.alias, ante ſi.

quod de omni verbo otioſo reddenda eſt ratio, 22.q.1.5.quoties.

quod incongruum eſt otioſum eſſe, & de alieno labore victum quærere, 23.qu.1.eccleſias, §.proximo, in fin.

quod ſemper aliquid operis facito, vt te diabolus ſemper inueniat occupatum, de conſecra. diſt.5.numquam.

quod prodeſt malefactores truncare quia ab inſania vitæ ad ſanandum otium diriguntur, 23.q.5.c.1.circa med.

quod non licet Chriſtianis in calendis otij vacare, & ſuperſtitionibus intendere, 26.qu.vlt.non licet.

OCCIDERE. Quod occiditur quis multipliciter, videlicet actu in corpore, de pœn. diſtin.1.homicidium.

Item odio in corde, ibid.

Item detractione in ore, ibid.

Item panis ſubtractione. 86.d. paſce, 14.q.5.immolans.

Item in delinquentium non correctione, quia cum paſtor delinquentes non arguit, tacendo occidit, 43.d.Epheſijs.

OCVLVS. Quod oculus impudicus impudici cordis eſt nanciſcitur. 32.q.5.nec ſolo.

quod non tantum ſufficit oculos caſtos cuſtodire, ſed etiam linguam. 6.q.1.ex merito, in ſi.

quod præcipue clerici non debent incedere vagi oculis, nec lingua effræni, 23.d.his, circa med.

quod qui iniurioſe iuſtos tangit, 2.qu.7.accuſatio quoque.

quod epiſcopi ſunt oculi Dei, 6.q.1.ouet.

quod diaconi, qui nunc dicuntur archidiaconi, ſunt oculi epiſcopi, quia vice ipſius debent totam diœceſim perluſtrare. 93.d.diaconi eccleſiæ.

quod priuatus oculo qualicumque ex cauſa priuatur ſacerdotij iure. 55.d.ſi Euangelica.

ODIVM. Quod odium fraternum & homicidium pari culpa iudicātur. de pœnit. diſtin. prima homicidium.

quod odio debent haberi peccata, non homines, 85.diſtin.odio, 23.q.4.duo.

quod clerici maxime debent odium, & æmulationes fugere, 23.diſtin. his igitur.

quod nemo poteſt veram pœnitentiam agere, nec gratiam baptiſmi recipere, niſi primum dimittat odium in corde, de pœn.d.5.falſas, de conſecra. diſtinc.4.quomodo, in ſi.

quod qui diurnum odium non dimittit admonitione præmiſſa per presbyteros, a cœtu fidelium eſt expellendus, d.90.placuit.

quod probatur odiſſe vitia qui arguit delinquentes, 86.diſtin.infectorum.

OFFICIVM. Quod officium aliud eſt ſæculare, aliud diuinum, ſiue eccleſiaſticum, 59.diſt.ſi officia.

quod officium ſæculare aliud eſt licitum, quod ſine peccato exerceri poteſt, aliud illicitum, quod ſine peccato exerceri non poteſt, de pœn.diſt.5.falſas.

quod officium illicitum eſt deſerendum, quia exiſtendo in ipſo, pœnitentia non poteſt agi. de pœn.d.5. falſas.

quod occupantes ſe illicitis officijs ab eccleſiæ officijs ſunt expellendi, 88.d.conſequens eſt.

quod clericis artificio licet victum quærere abſque diuini officij detrimento. 91.diſtinct. clericus, & c.ſeq.

quod officium diuinum ſiue eccleſiaſticum eſt diligenter exequendum, 12.diſt.de ijs, 91.diſt.presbyter.

quod officium Metropolitanum eccleſiæ obſeruandum eſt per prouinciam, 12.d.de ijs, de conſe.d.2. inſtitutio.

quod diuinum officium, præcipue miſſa, ſecurius cum pluribus exequitur, 7.qu.1.illud.

quod ordinem officij in matutinis, & in Miſſa, & in alijs horis conuenit omnibus clericis cuſtodire, de conſe d.5.conuenit, & duobus, c.ſeq.

quod poſt matutinas, & poſt veſperas ſemper Pater noſter eſt dicendum de conſecr.d.5. id ſemper.

quod ſeruitus eſt clericorum ſeptē horarum officia qualibet die perſoluere. 91.d.presbyter.

quod ſeptem horæ ibidem enumerantur.

quod clerici in ſacris, & beneficiati tenentur ad horas canonicas, & ad officia diuina. 91.d.c.vlt.

quod prælati officium diuinum, aut per ſe, aut per clericos debent expiere. 91.d.presbyter.

quod clericus diuinum officium nō explens debet deponi. 92.diſtinct. c.vlt.

quod officium diuinum plus corde quam voce eſt exercēdum, & exequendum. 92.d.cantantes.

quod publicus concubinarius Miſſam, & alia diuina officia exequi non debet, 32. diſtinctio. præter hoc.

quod officium ſimoniacorum, & in fornicatione iacentium ſcienter non eſt audiendum, 32. d. præter hoc verum, in ſi.

Miniſtros officia eccleſiæ exercētes, ſicut lectores, acolythos, ſubdiaconos ſacerdotes, & archiepiſcopos & epiſcopos, & alios, habes quoſlibet in hoc opere in ſuo loco cū ſuo officio declaratos.

quod officia eccleſiaſtica ſingula ſingulis perſonis ſunt diſtribuenda, 86.d.c.1.

quod quantumcumque exercitatæ perſonæ duo officia vno tempore non ſunt committenda, 89.d.ſingula.

quod in eccleſię officijs vitāda eſt ille cōſanguinitatis ſucceſſio: ne hæreditatio iure credant ſe ea vendicare, 8.qu.1.Apoſtolica.

quod potius ſunt danda extraneis bonis, quam propinquis malis, 8.qu.1.Moyſes.

De officijs eccleſiaſtic habet vbi agitur de beneficijs, & vbi agitur de Eccleſia. De officijs diuinis habes vbi agitur de Cantu, & celebratione, & vbi agitur de Euchariſtia, & vbi de Miſſa, & de Ordine.

OMISSIO. Quod omiſſo caſu, vel per errorem contingens caute eſt ſupplenda, 1.qu.1.ſpiritus, §. proxi.7.quæſt.1.nihil, 51.diſt.ſoli citudo.

quod quando ſubſtantiale omittitur, non valet quod agitur. de conſec.d 4.in ſynodo, 22.q.3.animad uertendum, de pœn.d.4.fratres.

quod quando aliquid propter maius bonum omittitur: non cōtemptus, ſed prouidentia iudicatur, 63.d.Hadrianus.

OPERA. Quod opera bona vigilanter ſunt facienda, 86.d.fratrem.

quod quotieſcumq; bonum agimus, Deum confitemur: ſicut e contra malum faciendo ipſum negamus, 12.q.3.æſtimant.

quod Deus in operibus, bonum plus reſpicit animum quam actum, 15. q.6. ſi quandoque a ſacerdotibus, in ſi.

quod vbi Chriſtus non eſt fundamētum, nullius boni operis poteſt eſſe ædificium, 1. quæſt.1.ca.cum Paulus.

quod Deus de malis actibus hominum, bona operari conſueuit, 23. q.5.relegentes.

quod opera non ſunt præcipitanda, ſicut nec conſilia, 50. diſt. ponderet.

quod non ſolum reſpiciēda ſunt opera, ſed etiam circumſtantiæ operum, videlicet tempus, cauſa, voluntas, perſonarum differentia. 23.qu.8.occidit, de pœn.d.2.vt cognouerunt, §. opponitur.

quantum ad tēpus reſpicienda ſunt, quia multa permittebantur olim, quæ non modo, & modo, quæ nō olim. 32.quæſt.4. quis ignoret, & c.ſeq. 35.q.8.c.1. 34.d.fraternitas.

quātū ad cauſam, ſicut quia Phinees non occidit propter perſonæ odiū ſed propter legis zelum 23. q.8.legi. & c.ſeq. & qu.6.cum homo.

Quæq-

quantum ad voluntatē: quia qui præter voluntatem occidit, non ficulpatur ficut voluntatem habēs 50. d. cum qui. & 4. c. seq. 15. q. 1. non est, & trib. c. seq.

quantum ad personarum differentiam, videlicet vtrum sit persona nobilis vel ignobilis, vtrum sit sapiens vel stultus, 34. d. homo Christianus.

quod sanctorum filii nō dicūtur qui tenent loca eorum, sed qui eorum exercerent opera. 46. distinct. non est.

quod bona opera prosunt ad dignitatis sublimationem, 56. distinctione quia.

Item ad irregularitatis dispensationem, 1. q. 7. tali.

quod mediocre bonum opus maiori non est præferendum. de consec. d. 5. non mediocriter.

qđ culpa, pia operatione solet purgari, 22. q. 2. si quælibet. Exemplū ibi de obstetricibus.

quod aliquando sunt facienda ad quæ non tenemur, & illa sunt gratiosiora, 18. q. 1. tam. post med.

Exemplum ibi de Christo qui tributum solut cum non teneretur.

quod bona opera mortificantur per peccatum mortale, de pœn. d. 4. finis. circa med.

quod reuiuiscunt per pœnitentiam, quod per opera bona tegantur peccata 43. d. sed illud.

quod opera facta extra fidē, & charitatem nō valent ad salutem, 24. q. 1. odi & c. seq. de consec. dist. 5. nihil enim.

quod licet malis bona opera nō prosint ad salutem, non tamen sunt omittenda, quia prosunt ad alia. 24. q. 3. qui habetis, & 5. seq.

quod licet quædam opera sint indifferentia, tamen in ipsis quis demereri potest & mereri. 23. qu. 5. lex. & quatuor c. seq.

quod opus male inchoatum bonum finem habere non pōt. 1. q. 1. principatus.

quod sicut peccatum opus sine voluntate non facit, ita & iustitia ex opere non cōsummatur nisi voluntas affuerit, 32. q. 5. sicut enim.

De hac materia habes vbi agitur de Eleemosyna.

OPPRESSIO. Quod oppressio dicitur quæ fit in pauperes contra iustitiam & veritatem. 11. quæst. 3. pauper.

quod omnis oppressio & iniustitia, indicium sanguinis est. de pœnit. d. 1. omnis.

Quod oblatio oppressorum pauperū non est recipiendo. 90. d. oblationes, & c. eorum.

ORATIO. Quod oratio est pij animi affectus omnia in Deum prætendens, de consec. d. 1. quando autē stamus.

Quod non verbis tantum, sed corde orandum est domino, de consec. dist. 5. non mediocriter.

quod in oratione nil aliud debet cogitare animus quam id de quo deprecatur. de consec. distinctio. 2. quando.

quod cum quolibet verbo orationis debet cōcors esse sensus cogitationis. de cons. d. 4. minquam.

qđ orationis voces ad aures Dei non diriguntur, nisi cū animi affectu. 38 d. sedulo.

quod melius est quinque psalmorū cantio cum deuotione, quam totius psalterij modulatio cum anxietate. de consec. dist. 5. non mediocriter.

quod versus orientem est orandum, & per consequens oratoria sunt facienda. 11. distinctione ecclesiasticarum.

quod in signum resurrectionis Christi diebus dominicis, & tempore paschali non est orandum cum prostratione 30. dist. si quis presbyter.

quod oratio dominica scilicet Pater noster, post alias horas semper est dicenda. de consec. distinct. 5. id semper.

quod orandum est sine intermissione cons. d. 5. nunquam.

quod prælati præcipue orationi debent esse intenti, quia non tātum pro se, sed etiam pro subditis tenentur orare, 36. distinct. si quis vult.

Item clerici & religiosi. 12. q. 1. duo.

quod prælatis non sufficit oratio nisi & adsit eleemosynę largitio. 86. d. fratrem.

quod oratio est peccatorū purgamentum, 1. q. 1. ipsi sacerdotes.

quod ideo sacerdotes dicuntur peccata hominū comedere: quia ea suis orationibus delent atque consumunt, 1. q. 1. ipsi.

quod oratio est cōtra visibiles, & inuisibiles hostes efficax iuuamētū. 36. d. si quis vult.

quod per orationem diuina secreta reuelantur, 8. q. 1. si ergo.

quod homines, siue mortui siue viui orationibus adiuuantur. 23. qu. 2. non æstimemus, & quatuor cap. seq.

quod quia a Papa salus dependet omnium, ab omnibus pro ipso est orādum 40. d. si Papa.

quod pro illis qui seipsos interficiūt, vel pro illis qui pro suis sceleribus interfecti sine contritione decedūt non est orandum, 23. quæstio. 5. placuit.

quod quando oratio a meliori portigitur tanto citius exauditur. 1. q. 2. ipsi 14. q. 5. scriptum.

quod Deum prouocans propriis peccatis non bene potest intercedere pro alienis 1. quæstione 1. fertur. §. vulnerato. & quæstione. 6. ego in fi. 3. quæstione 7. in grauibus.

quod cum is qui displicet ad interecedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. 3. quæst. 7. in grauibus.

quod orationis tempore ab opere coniugali est abstinendum. 33. q. 4. per eorum.

quod quia sacerdotibus semper est orandum ideo ipsis a mulieribus semper est cauendum, 31. distin. si laicus.

quod plus aliis ad orandum obligantur qui aliorum eleemosynis vīuntur. 10. q. 1. quia.

De hac materia habes vbi agitur de Officio, & agitur de Missa.

ORDO. Quod ordo est duplex videlicet triumphantis ecclesiæ, & militantis. 89. d. c. ad hoc.

quod nullius vniuersitatis generetur administratio, quæ subsistere posset nisi eam magnus discretiæ ordo seruaret. 89. d. ad hoc.

quod triumphantis ecclesiæ nouem sunt ordines angelorum sub octo generibus lapidum designati. de pœn. distinct. 2. principium. §. omnis lapis.

quod in militanti ecclesia nil debet esse inordinatū. 61. d. miramur.

quod ordo familiæ Dei notabit, si qđ requiritur in corpore, non inuenitur in capite. 6. distinctione miramur.

quod nouem ordinum gradus sunt in ecclesia militanti, videlicet psalmista, ostiarius, lector, exorcista, acolythus, subdiaconus, diaconus, presbyter, episcopus, quorum nominum derivationes, & officia ipsis significantia habes 21. d. clerot. Et in hoc opere habes vnum quoque positum loco suo, secundum ordinem alphabeti.

quod ordo episcoporum quadripartitus est, vt habes supra vbi agitur de episcopis.

quod omnes prædicti ordines dicuntur sacri, principue tres, videlicet, subdiaconatus, diaconatus, & presbyteratus. 32. d. erubescant.

quod antiquitus subdiaconatus non reputabatur facer ordo, vnde in episcopum eligi non poterat nisi cū dispensatione. 40. d. nullus in episcopatum. 21. dist. §. 1. in fi. Vide quod ibi notatur.

quod modo ordinandus in subdiaconum debet vouere castitatem, 27. d. diaconus, & 28. nullum, & c. decernimus, & c. de his.

quod pueri nullatenus ad sacros ordines sunt promouendi. 1. quæst. 2. pueri.

quod infantes videlicet septem annos habentes possunt tonsurari in clericos, & beneficia ecclesiastica per consequens habere, 28. dist. de his.

quod ordinandus in lectorē vel exorcistam, 12. annorum debet esse. 20. d. de his.

Item ordinandus in acolythū ad minus debet esse duodecim ann. d. in singulis.

quod nemo nisi 18. anno complē-

to, & caſtitate promiſſa debet in ſubdiaconum ordinari, 28. diſt. de his.

Quod in diaconum ordinandus, xxv. annos debet habere, 28. diſtinct. de his.

quod excepta neceſſitate nec in presbyterum nec in epiſcopum qs dēt ordinari niſi triceſimo anno completo, 77. d. c. epiſcopus, & cap. ſeq. 78. d. per totum.

quod a minoribus ordinibus incipiē do debet gradatim aſcendere in presbyterum vel epiſcopum ordinandus, 77. d. c. 1. & c. ſeq.

quod qui prętermiſſis aliquibus ordinibus epiſcopus efficit, illos ordines quos non habet, aliis dare non poteſt, 1. q. 1. gratia de conſ. d. 3. qū ab Hieroſolymis.

De modo ordinandi epiſcopū habes. 23. d. epiſcopus.

De modo ordinandi presbyterum habes. 2. diſtinct. presbyter, & c. eccleſiaſtica.

quod epiſcopus ordinando presbyterum dicit hæc verba: Conferētur & ſanctificētur domine manus iſtę vt quidquid conſecrauerint, conſecratum ſit, & quęcumque benedixerint benedicta ſint, 16. quæſt. 1. generaliter in fi.

De modo ordinādi diaconum habes. 23. d. diaconus, & c. ſeq.

De modo ordinandi ſubdiaconū habes, 23. d. ſubdiaconus.

De modo ordinandi acolythum habes, 23. d. acolythus.

De modo ordinandi exorciſtam hēs. 23. d. exorciſta.

De modo ordinandi oſtiarium habes, 23. d. oſtiarius.

De modo ordinandi lectorem habes 23. d. lector.

De modo ordinandi pſalmiſtam habes 23. d. pſalmiſta.

Quod in ordinando ſolum diacono & presbytero ab epiſcopo manus imponantur, 23. diſtinct. quorundam.

quod ſi epiſcopus manum tantum ſuper ordinandos ponat, & alter verba cōſecrationis proferat, nihil fit. 23. d. quorundam.

quod duos primos ordines minores in ſuo monaſterio poſſunt conferre abbates, 69 d. quoniam.

quod ordinandi ſiue ſint epiſcopi ſiue alii clerici, ſunt prius diligēter examinandi, 24. d. per totum, 76. d. ſi quis, & c. ſeq.

quod ordinarius vel per ſe vel coram ſe per fide dignos tribus diēb. ante ordinationem ordinandos dēt in fide, moribus, & forma examinare 24. d. quando epiſcopus, & cap. ſeq. 77. d. monachus.

quod ad ordinationem clerici ſufficit teſtimonium epiſcopi proprii ſine examinatione, 16. quæſt. 1. ſi quis.

quod in examinatione monachi, teſtimonium ſufficit proprii abbatis, ſine examinatione ordinantis, 16. q. 1. monachi.

quod ſine examinatione ordinatus debet deponi, 24. diſtinctione, ſi qs presbyter, 50. diſtinct. ex pœnitentibus.

quod tempus ordinationis ſacerdotum & aliorum clericorum eſt ſabbatum quattuor temporū, & ſabbatum præcedēs dominicam paſſionis. & ſabbatum ſanctum 63. diſtinct. litteras, 75. d. quoniam, §. ceterum. vſque ad finem 76. diſt. per totum.

quod mane dominici diei ſequentis continuato ieiunio poſſunt fieri ordinationes, 75. d. quod a patrib. & c. ſeq.

quod epiſcopi die dominico, & alij clerici die ſabbati, propter dominicam debent ordinari, ſicut ab apoſtolis traditum inuenitur, 75. d. quod dic.

quod epiſcopus faciens ordines ſabbato, poſt nonam, miſſam decātare debet, quia officium ad dominicā ſpectat, 75. d. c. vlt.

quod propter dignitatem diei dominicæ ſtatutum eſt ordines fieri illo die, quia Deus illam diem maximis operibus quæ fecit, conſecrauit. 75. d. quod die.

quod ordinantes & ordinandi debēt eſſe ieiuni, 75. d. quod a patribus, & c. ſeq.

quod ordinandi promiſſionem debēt epiſcopo facere ſub iuratoria cautione de obedientia & aliis honeſtis, 23. d. quamquam.

quod nullus ſine certo titulo eſt ordinandus & ſi ordinatur, vacua & irrita eſt quantum ad excuſationē eius ordinatio, 70. d. neminem & c. ſeq.

quod monachus etiam ſi non profeſſus fuit, vel quilibet alter religioſus ſub titulo monaſterij ordinatus, ad ſeruiendum ibi perpetuo obligatur.

quod nemo debet coactus ordinari: quia, vt videtur, talis non recipit characterem, 74. diſtinctione per totum.

quod nullus debet pretio, vel fauore, ſed ex vitæ merito ordinari, 1. q. 1. pueri.

quod ordinandus debet eſſe ſobrius, non vinolentus, 35. diſtinct. per totum.

Item debet eſſe hoſpitalis. 42. diſtin. §. primo.

Item debet eſſe prudens in ſacra ſciētia. 36. diſtinct. vſque ad 38. d. per totum.

Item debet eſſe domui bene prępoſitus, vtpote qui familiam ſuam bene educauerit, 47. d. ſicut hi. §. neceſſe, & c. ſeq.

quod multi faciunt ſe ordinari non propter deuotionem, ſed propter ſupplendam penuriam. 77. d. monachus.

quod beneficiati vt ordinentur per epiſcopum ſunt compellendi, 60. d. innouamus.

quod ſicut inuitus qui ordinari temere ſectis aliaribus eſt amouendus, ſic ambiens vltro ſe offerens eſt repellendus, 1. quæſtione 6. ſicut.

quod nolentes ordinari ad illos ordines quos ſtatus requirit per epiſcopum honore ſunt priuandi. 60. d. innouamus.

quod non debet ordinari niſi diaconus in archidiaconum, & presbyter in archipresbyterum, & in decanum, non niſi presbyter, 60. d. §. 1. & tribus c. ſeq.

De multis generibus hominum non ordinandorum habes 34. diſtinctione prącipimus, & quatuor ca. ſequen. 50. diſtinctione ex pœnitentibus. 51. diſtinctione. per totum.

Item de bigamis non ordinandis habes. 33 d. per totum & habes ī. vbi agitur de Bigamia.

quod habens vxorem ante baptiſmum, & aliam poſt ſiue vxorem, concubinam, non eſt ordinandus, niſi cum diſpenſatione. 33. diſtinctione, ſi quis. & cap. maritum, & cap. habuiſſe, & 43. d. cap. fraternitatis.

quod bigamus ad ſubdiaconatum, & ſupra ordinari non poteſt. 34. d. ſeriatim.

quod nemo coniugatus ordinari debet niſi vxore requiſita, & caſtitate prąſente epiſcopo promiſſa. 77. d. epiſcopus.

quod in orientali eccleſia ordinandi etiam ad ſacros ordines licite contrahunt, ſed non in occidētali, vbi ad continentiam obligantur, 31. d. aliter.

quod corrumpens virginem & poſt contrahens cum eadem, videtur qđ non poſſit ordinari. 34. d. curandū, & cap. ſeq.

An in ordine lapſus poſt peractam pęnitentiam in ſuo ordine valeat remanere, aut ad vlteriores ordines conſcendere. 50. diſtinct. per totum.

quod uſurarij & cupidi, quia tales de facili a vero deuiant, ordinari prohibentur. 47. d. per totum.

quod homicidium ſiue pagani, ſiue Chriſtiani, ſiue publicum, ſiue priuatum, etiam poſt peractam pęnitentiam impedit ordinandum, & ordinati officium exequendū, 50. d. miror & cap. ſeq.

quod ſerui niſi libertati, fuerint dati, non ſunt ordinandi. 54. diſtinc. per totum.

quod mulier non debet ordinari. 32. d. mulieres.

Itē illegitimi, niſi ſint in religione, abſque diſpenſatione non debent ordinari, maxime ad curam animarum. 56. d. per totum.

quod ordinandus debet reripere litteras ſuæ ordinationis. 2. q. 1 legū.

quod non omnia, quæ ordinandum impediunt, ordinatum deiiciunt. 85. q. 2. ſi quis.

quod ordinatus in presbyterum prętermiſſo ordine vno de minoribus, nō debet exequi officium. 59. diſtin.

distinct.si officia, & duobus capit. sequen.

Quod ordinati ab hęreticis suspensis & interdictis in forma ecclesiæ, recipiunt characterē, sed irrita dicitur eorum ordinatio quantum ad executionem qua carent, 1.q.1. si qui a simoniacis.

Quod ordinatus ab hæretico non est reordinandus, 18. distin. secundum.

Quod ordinati ab hæreticis, si alias digni sunt, tolerantur, nisi se fecerint reordinari ab ipsis, 1.q.7. saluberrimum, in fi.

Item nisi se simoniace a simoniaco fecerint ordinari, 6.q.1. excommunicati.

Item nisi se fecerint rebaptizari, de consecr. dist. 4. eos quos.

Item nisi in contemptum fidei, & ecclesiæ se fecerint ab hæreticis baptizari, 1.q.7. conuenientibus, Vnde versus.

Sine bis ordo datur, seu baptismus repetatur.
Vel si præstatur, vt vtrumque simon operatur.
Cum vt euertatur fidei status, ordo petatur.
Vt dispensetur, spes irrita prorsus habetur.

Quod qui coactus ab hæretico, vel simoniaco ordinem receperit, consequitur executionem, 1.q.1. constat.

Quod ficte ordinatus vel in mortali peccato, non est reordinandus, 94. dist. sicut.

Quod ordinati ad sacros vxor post mortem eius non potest contrahere, 28. dist. quia sunt culpæ.

Quod episcopus ordinās scienter indignum punitur, 34. dist. quando, in fi. & 50. dist. ex pœnitentibus, & 59. dis. qui ecclesiasticis.

Quod indignus dicitur ad ordines promoueri quis multipliciter, videlicet ratione conditionis: ut cū seruus alterius ordinatur, & tunc ordinans cōdemnatur in duplum, 54. dis. si seruus.

Item ratione ætatis: & tunc ordinatus deponitur. 77. dist. subdiaconus.

Item ratione temporis, sicut quatuor tempora, & quæ sunt legitime ordinata & tunc ille ordinatus deponitur, & ordinans ordinandi potestate priuatur, 77. dis. subdiaconus.

Item ratione carentiæ beneficij: & tunc ad iniuriam episcopi deponitur. 70. dist. neminem.

Item ratione bigamiæ, vel alterius irregularitatis, & tunc episcopus ordinādi potestate priuatur, & ordinatus ordine spoliatur, 50. dist. ex pœnitentibus.

Item ratione publici criminis, & tā ordinator quam ordinatus deponitur, 51. dist. aliquantos.

Item ratione inscientiæ, & tunc ordinator ordinandi potestate priuatur, & ordinatus ordine spoliatur, 36. dist. qui ecclesiasticis.

Quod ordinatus a non episcopo, debet reordinari, 68. dist. per totum.

Quod episcopus alterius diœcesis clericū sine dimissoriis ordinare non debet, 9.q.2. per totum, 71. dist. clericos 21.q.1. quoniam.

Quod episcopus clericum suum ab alieno episcopo sine consensu suo ordinatum, ante executionem officij recipere potest, & secum dispensare, dum modo sententiam contra tales non tulerit, 8. quæst. 2. Lugdunen. §. seq.

Quod illi furtiue dicuntur ordinem recipere, qui absque conscientia episcopi, & absque examinatione ordinantur, 64. dist. extra conscientiam, 24. distin. quando.

Quod tales ipso iure sunt irregulares & prohibiti vel excommunicati sunt promoti, sunt deponendi, 24. dist. cap. vlt.

Quod exceptis minoribus ordinibus vt est consuetudo, nulli licet plures ordines vno die accipere, 77. dist. monachus.

Quod accipiens duos ordines simul, maxime post examinationem, est deponendus, 77. distinctio. subdiaconus.

ORNATVS. Quod ornatus hominis est duplex, videlicet interior, & exterior. 41. dist. 1.

Quod ornatus Christianorum verus est non in splendentia vestimenti, sed moris boni, de consec. dist. 5. fucare.

Quod nihil in corona episcopi splēdidius est quam humilitas, 100. distinctione. contra morem, post medium.

Quod ornatus episcopi, vel clerici exterior in multis consistit, videlicet, vt comam non nutriat, 23. dist. clerici qui.

Item vt vestes religiosas habeat. 21. q. 4. omnis. 41. dist. §. 1.

Item vt sine operimento decenti, nō incedat, 21. q. 4. episcopi.

Item ut numquam guttur uel fauces uel faciem unguento liniat 92. dicentes.

Item ut in religionis habitu, & cibo cum quibus uiuit, conueniat. dist. 41. §. ult.

Item ut incessu graui maturitatem mentis ostendat, 41. dist. clericus.

Item in cibo, & potu temperantiam, & sobrietatem prætendat, 41. distinct. §. ult.

Quod in ornamento summi Pontificis rationale designat, quia in pectore pontificis debet esse cognitio ueritatis. 36. dist. qui ecclesiasticis, §. ecce.

Quod clerici debent esse ornati exterius, uidelicet incessu, & habitu, ut non sordidis, uel fulgidis uestibus se ornent. 40. dist. §. 1.

Quod tunc incessus sacerdotis est ornatus quando grauitate itineris mentis maturitatem ostendit. 41. dist. per simoniam.

Quod exterior ornatus tolerabilior est in feminis quam in uiris, de consecr. distinctio. §. fucare.

Quod ornatus meretricius nō est ad placendum hominibus, sed ad placendum dominibus, de consecr. d. §. fucare, in fi.

Quod prælati debent intendere, vt templa Dei ornata reipiendeant. 86. distinctio non satis, §. item per sacta.

Quod nullus ornatus ecclesiæ sic debet esse caruus quin pro necessitate pauperum, & captiuorum sit expendendus 80. distin. non satis. §. item perfecta, 12. quæstion. 2. aurum, & cap. gloria.

OSCVLVM. Quod osculum pacis in missa ante communionem sit dandum de consecr. distinctio. 2. pacem.

Quod osculum lasciuum, libidinis est inciramentum, 27 quæstion. 1. nec aliqua.

Quod quia monachi semper debent esse puri, feminas non debent osculari de consecr. distinct. 4. monachi.

Quod excommunicatis non est communicandum in osculo, 11. quæstione vltima.

OTTO. Quod Otto Imperator primus iurauit Ioanni Papæ fidelitatem, & omnia iura papalia defensare, 63. distinctio. tibi domino.

De hac materia habes vbi agitur de Imperatoribus.

OVIS. Quod oues Christi uocantur omnes Christiani, 23. quæst. 4. displicet.

Quod is qui nolet Christo oues, & renuerit pascere, offendit se pastorem suum minime amare, 8. quæstio. 1. in scripturis. 16. quæstio. 1. vos.

Quod ouis perdita scilicet genus humanum per Christum ad cœleste est reportata, 12. quæstio. 1. quia tua, ante fin. 16. quæstio. 7. pœnitentem.

Quod vulnerato pastore, id est, prælato, & oues infirmantur, 1. quæst. 1. fertur, §. vulnerato.

Quod oues contra pastorem, nisi inde errauerit, insurgere non debent 2. quæst. 7. oues 6. quæstio. 1. oues.

Quod scabiosa ouis ne pecora, & etiam ne tota domus inficiatur, est repellenda, 24. quæst. 3. resecandæ.

Quod sicut ab vna oue morbida vniuersus grex inficitur; sic ab vno peccatore populus inficitur, 45. distinct. sed illud in fin.

De hac materia habes vbi agitur de Grege.

PABVLVM. Quod pabulum à fure quandoque auertendis pecoribus spargitur, vt abiugantur, 6. quæstio. 5. non omnis, in fine.

Digitized by Google

PATIENTIA. Quod patientia eſt ſuas & ſuorum iniurias æquanimiter tolerare, 23.q.1.circa medium.

Quod non reddere mala pro bonis, ſed reddere bona pro malis, ſigna ſunt perfectæ patientiæ, 23.q.3. ſex differentiæ.

Quod iniuria propriæ perſonæ cum patientia & gaudio eſt ſuſtinenda: ſed iniuria Dei vlciſcenda 23. q.4.quod Chriſtus, §.proxi.

Quod ubi hoſtis non perſonam, ſed ſedem eccleſiæ quærit; ſi ſibi non reſiſtitur, non patientia, ſed negligentia iudicatur, 23.q.3. Maximianus, &c. pro membris.

Quod laudabilior eſt fraudis paſſio quam vindictæ actio 23. q.1.niſi, circa med. & c. ſeq.

Quod præcepta patientiæ non tam in oſtentatione corporis quam in præparatione cordis ſunt ſeruanda, 23.q 1.niſi, § his.

Quod in aduerſitate in ſecreto ſeruanda eſt in animo patientia: in manifeſta exhibenda ſunt perſecutorum ſaluti expedientia. 23.q.2. paratus.

Quod prælatorum eſt peſtifera patientia per quam nutriuntur in ſubditis vitia 23.q.3. iuſtum.

Quod vbi non timetur maius periculum multitudo delinquentium per patientiam ad pœnitentiam eſt expectanda, 23.q.4. quid facit, poſt medium, & c. ſeq.

De hac materia habes vbi agitur de Tolerantia: & vbi agitur de Perſecutione.

PACTA. Quod pacta contra bonos mores, vel leges contra honeſtas conſuetudines, nullius ſunt momenti, 8.diſt. quæ contra.

Quæ pacta licita ſunt, 10.q.vlt. relatum, quod ardua pacta in ſcriptis ſunt redigenda propter formam pacti & temporis, 10.q.2.caſellis, §.vltimo.

Quod generale pactum eſt ſocietatis humanæ, regibus ſuis obtemperare, 8.diſt.quæ contra.

Quod pacta cum dæmonibus per magicarum artium molimina fœderata, ſunt ab omni Chriſtiano fugienda. 17.q.3.igitur.

Quod mandatum Dei dicitur ſuper omne pactum: nec contra ipſum poteſt fieri pactum 8.diſt.quæ cõtra, 10.q.1. puella, in fi.

Quod in ſpiritualibus videtur poſſe fieri pactio ſine peccato. 18.q. 1. Gleuerius, & 18.q.vlt. c.nec mercatus, in fin. & c. ſeq.

Quod in ſpiritualibus nulla poteſt fieri pactio inhoneſta, ſed ſi poſtmodum aliqua ſubſidij gratia cõferuntur, licite recipiuntur. 1.q.2. quam pio. in fi. & 100. diſt. in ea ſynodo.

PALLIVM Quod pallium quod datur archiepiſcopis repræſentat ſpecialem dignitatẽ & honorem. 100. diſtinctione priſca, & c. contra, ante ſi.

Quod petens pallium, antequam accipiat, debet profiteri articulos fidei; & debet promittere ſe ſeruare ſtatuta conciliorum, & pontificum Romanorum, 100. diſtinctio. nouit, §. cauſarum, & capit. optatum.

Quod confirmatus in archiepiſcopũ intra tres menſes debet à ſede apoſtolica pallium quærere, 100. diſt. quoniam.

Quod antequam habeat pallium, liceret epiſcopus, non pòt epiſcopos conſecrare, 100.diſt.quoniam.

Quod pro pallio nihil dari vel accipi debet. 100.diſt. nouit.

Quod pallium non debet negari vbi eſt petentis, meritorum exigentia, & feruens inſtantia, 100.diſtinct. priſca.

Quod cum pallio ſemper conceditur aliquod ſpeciale priuilegium, & renouatur antiquum, 100. diſtinct. rationis.

Quod in pupillo ſignificatur, quod archiepiſcopus cum augmento honoris debet excreſcere in ornamento actionis, 100. diſtinct. rationis.

Quod archiepiſcopus non debet vti pallio niſi intra ſuam prouinciam & hoc non in proceſſionibus, ſed tantum in miſſarum ſolemnijs, 100.diſtinctio. pallium tibi, & c. contra.

Quod quia pallium ſigillatim traditur, innuitur quod eſt perſonale, & ideo alteri commodari non poteſt, nec in morte relinqui, ſed cũ habente ſepeliri, 100. diſtinct. ſcriptorum.

PALMA. Quod palmæ, quæ in imo eſt ſtrictior, & quanto plus aſcendit eſt groſſior, deſignat perfectionem bonorum, qui infimus ſunt parui, ſed ſurſum ſe erigendo in cœleſtibus deſiderijs ſunt ampli 47.diſt.omnes.

PANIS. Quod eſt panis eleemoſynæ, 86.diſtinct.paſce. & 5.q.5.non omnis.

Item Euchariſtiæ, de conſ.diſt.2.fere per totum.

Item panis tribulationis ſiue pœnitentiæ, 23.q.4.Guilielmus.

Item panis doctrinæ, 8.q.1.audacter. in fine.

PAPA. Quod Papa aut ſanctus elicitur aut ex promotione clarus efficitur, 40.diſt.non nos.

Quod in cultu Dei maiorem zelum debet habere quàm alij Chriſtiani, 23.q.1.officij.

Quod propenſius eſt pro ipſo orandum, quia ex ipſo dependet ſalus omnium, 46.diſt. ſi Papa.

Quod aliorum cauſas Deus commiſit hominibus terminandas, Papam vero ſuo iudicio reſeruauit. 9.q.3.aliorum.

Quod non neceſſitate, ſed propria voluntate de obiectis ſe criminibus purgat, 2.q.4.mandatis. Exemplum ibi de Sixto Papa, & cap. quidam. Exemplum de Leone Papa. 9.q.7. nos ſi, in fi. Exemplum ibi de Damaſo Papa.

Quod Papa niſi à fide errauerit, a nemine eſt iudicandus, 40. diſtinct. ſi Papa.

Quod quia Papa eſt vicarius Petri, non de facili debet de eo haberi præſumptio mali, 40. diſtinctione non nos.

Quod non omnis Papa eſt ſanctus, ſed quandoque à Deo tamquam reprobatus punitur, 19.diſt. Anaſtaſius. Vide quod ibi notatur.

Quod bonitas ipſius ſalus eſt omnium, & peruerſitas eius cedit in damnationem innumerabilium perſonarum, 40.diſt. ſi Papa.

Quod Papa eſt iudex omnium etiam ſi non appellatur ad ipſum. 9.q.3. conqueſtus.

Quod auctoritate eius conciliorum ſtatuta roborantur. 17.diſtinct. concilia.

Quod Papa poteſt abſoluere quos cõcilium male damnauit, 9.quæſt.3. cuncta, & quatuor c. ſeq.

Quod poteſt vbique iudices delegare, 2.q.6.ideo.

Quod ſententiæ ipſius ab omnibus debent ſeruari, 9. ſi inimicus.

Quod ſic debet reputari ſtatutum Papæ, ac ſi de ore Dei vel beati Petri eſſet prolatum, 19. diſtinctio ſic omnes.

Quod non licet alicui de ipſius iudicio diſputare, 17.quæſtio.4. ſi quis ſuadente.

Quod adimplendum eſt eius mandatum, etiam ſi viderit vix fieri dum. 19.diſt.in memoriam.

Quod omnis noua religio per ipſum debet confirmari, 12.diſtinct. præceptis.

Quod ſententia quæ per ſe non tenet, per confirmationem Papæ efficitur valida, 3.qõ.6.hæc quippe. ante finem.

Quod poteſt reſtituere famæ infamatum 3.quæſtio.3. Euphemiam, §. prox.

Quod Papa licet de iure non ſit ligatus ad ea quæ ſtatuit, tamen honeſtum eſt vt ea præ ceteris ſeruet, 25.q.1.confidimus, & c.ideo.

Quod ordo iuſtitiæ requirit vt Papa anteceſſorum ſtatuta cuſtodiat, quia ſua à ſucceſſoribus vult cuſtodiri, 25.q.primæ, iuſtitiæ, & q. ſecunda, in Galliarum, c.fin. ea. & cap. quod vere.

Quod non dat priuilegia eccleſiæ in damnum alterius, 25.q.2.de eccleſiaſticis priuilegijs.

Quod olim de ſacerdotibus in matrimonio nati licite promouebantur in Panormum, 56.diſt. Cenomanen. §.cum ergo.

De eccleſia habes vbi agitur de eccleſia Romana, & vbi agitur de Electione Papæ, & vbi agitur de Sede apoſtolica.

PARENS. Quod primos parentes princeps vitiorum gratuitis expoliauit de pœn.dist.2.§. Romanos.
Quod parentes carnales sent ex debito honorandi, 30.distinct. si qui filii,86.dist.in singulis,in fin.
Quod si se a Christo auertunt, sunt omnino dimittendi,38. quæst.1.si infidelis.
Quod tẽpore necessitatis magis succurrendum est parentibus quam aliis, 86.d.in singulis, in fin.
quod despiciens parentes necessitatis tempore,meretur mortem temporalem,& æternam.
Quod potius debet quis parentibus egenis maxime fidelibus prouidere,quam religionem intrare, 30. dist.si qui filii.
Quod nec parentes debent deserere filios egentes,30.dist. si quis reliquerit.
Quod illi qui aduersus parẽtes armatur, vbi quę notam infamiæ incurrunt,6.q.1, infames.
Quod ex malis parentibus vt plurimum mala proles generatur, 56. distinct.si genus.
Quod de meretrice natus, si propria decoratur virtute, non debet parẽtum decorari opprobriis.51.dist. numquam & cap.seq.
Quod nõ parentum sed propria culpa quemque cõdemnat,56.distin. vndecumque,& 3.c.seq.
quod frequenter leguntur filii pro peccatis parentum puniri, etiam in quartam generationem, 24.q. 3.§.1.
Quod parantes suos pueros ante ætatem legitimam religionem intrantes possunt reuocare, 20. quæst.2. puella.
Quod si a parentibus religionis habitum susceperint,nisi consenserint, eum deserere possunt,20.quæst.1. puellæ.

De hac materia habes vbi agitur de Filijs,& vbi agitur de Patre & Filijs.

PARENTELA. De hac materia habes vbi agitur de alijs.
PASCHA. Quod pascha die Dominica semper debet celebrari. de consec.distin.3.nosse, & c.
quod mense,& quota luna debet celebrari,habes de consec.di.3.celebritatem.
Quod in hoc quod quadraginta dies ante pascha cum labore peragimus,& post pascha quinquaginta dies cum lætitia:præsens labor, & futura lętitia designatur, de consec.dist.5. ieiunium.
Quod pascha intra 14. lunam. & 21. diem mensis Aprilis inclusiue est celebrandum, de consec.dist.3. celebritatem.
PASSIO. Quod passio Christi fuit multiplex,& grauis,8.quæs.1.suggestum.
Quod Christi passio fuit præfigurata & prænunciata in veteri testamento,de consec.dist.2.in calice.
Quod ipsius passionis fuit multa efficacia,7.q.1.suggestum, de consec. dist.4.propric,in fi.
PASTOR. Quod pastor dicitur Christus,7.q.2. in scripturis, 2.q. 7.testes,§.Christus.
quod pastor dicitur cuiuslibet ecclesiæ prælatus,§.1.scisciteris.
Quod pastor ecclesiæ nisi diligenter pascat oues, Christum pastorem eorum videtur amare, 8. quæst.1. in scripturis.
Quod pastor debet oues pascere institutionis verbo.43. di. Ephesus, q.8.1.audacter in fin.
Item conuersationis exemplo. 11.q. 3.præcipue.
Item Eucharistiæ sacramento de consec.dist. non prohibeat.
Item temporali subsidio, 16.q.1.nulli episcoporum.
Quod exemplo Christi opportuno tempore debet animam suam pro ouibus exponere,7.quæstio.1.suggestum.& rapit.scisciteris, & cap. aduersitas.
Quod languente pastore grex insidiatoris dentibus laniandus exponitur,7.quæst.1. quamuis.
Quod pastoris somnia gregi semper est timenda, 11.quæst.3. non solum, & cap.

De hac materia habes vbi agitur de Grege.

PATER. Quod pater dicitur Deus creatione, 12. quæst. qui abstulerit.24.quæst.1. omnibus.
Item dicitur diabolus pater criminis imitatione,1.quæst.1.cum ordinaretur.
Item dicitur pater auctoritate, sicut episcopi & prælati patres sunt,17. dist. synodum, & quattuor c.seq.
Item dicitur pater temporis antiquitate: sicut veteris testamenti dicuntur patres 23.quæst.4.cum in lege.
Item dicitur pater spiritualis sacramenti collatione, sicut baptismi, vel confirmationis, vel pœnitentiæ,30 q.1.de his, & cap.omnes.
Item dicitur pater carnalis generis propagatione, 48.dist.sicut hi, §. necesse.
Quod filius carnalis a patre non est semper osculandus, sed quandoque castigandus,5.quæstio.5. non osculatur.
quod illi dicuntur filii abominationũ,ad quos carnalium patrum flagitia descendunt.56. distinctio.Ce nomanensem.§. cum ergo.
Quod plus videtur peccare patrem spiritualem contemnens quam carnalem,2.q.7.qualis.
PATRIARCHA. Quod Patriarcha Græca lingua summus patrum interpretatur, 21.dist. cleros.
Quod Patriarcha est post Papam primus in dignitate, & auctoritate. 80.dist.vrbes, & c.seq.
quod Patriarchæ, & primates licet sint diuersa nomina; idem tamen sunt quantum ad officium, 99.dist. prouinciæ.
quod Patriarchę primo ab apostolis præcipue beato Petro vbi Gentiles conuersi ad fidem Protoflamines habuerant, sunt instituti, 80.dist. vrbes,& cap.sequen.
quod post Papam quatuor sunt patriarchæ principales, uidelicet Cõstantinopolitanus, Alexandrinus, Hierosolymitanus, & Antiochenus,22.dist.renouantes, §.prox.& cap.seq.
quod patriarchis subsunt archiepiscopi & causas ab ipsis ad eos per appellationes deuolutas possunt diffinire,9.quæst.3.conquestus.
quod archiepiscopus inconsulto patriarcha non debet aliquem in epi scopum ordinare, & propter necessitatem ordinatum, debet post consecrationem Patriarchæ præsentare,65.dist.placet, & cap.& quoniam, §.sequen.

De Patriarchis habes vbi agitur de Sedibus.

PATROCINIVM. Quod patrocinium uiduis,& orphanis episcopi in necessitate non debent negare, & 87.distinct.§.1.& duobus cõsequen.
quod qui in malo patrocinium dat malis, socius est criminis, 14.qõ.1. circa medi.
PATRONATVS. Quod patronatus ius attenditur per fundationem,& ædificationem,uel possessionem ecclesiæ. 16.q.6.piæ mentis. & c.seq. & 18.q.2.abbatem.
Item in rebus ecclesiæ conferendis, & manumittendis, 16.q.7.filijs,& quatuor cap.sequen.
Item in personis quę præesse debent ecclesiis episcopo offerendis, 16. quęstio.7.decernimus, & duobus cap. seq. & quæstio si quis episcoporum.
Item tempore necessitatis à sua ecclesia in subsidijs recipiendis, 16.q.7. quicumque.
Item patroni habent ius in monasterijs suis in electione abbatis, 18. q.2.abbatem.
Item in monasterijs habent ius aduocationis, 17. quæstio. secunda, Gonsaldus.
quod patroni ecclesias uel monasteria sine consensu episcopi de loco ad locum mutare non possunt, 16. q.ult.considerandum.
Item ab eis ecclesiæ (nisi de consensu episcopi) non sunt recipiendæ, 16.quæstio. 7.si plures, & duobus cap.sequen.
Item patroni ecclesias nec auferre, nec conferre possunt: sine consensu episcopi, 16. quæstione 7. inuentum.
Item renunciatio beneficij ecclesiastici in manu patroni non tenet si ne consensu episcopi, 17. quæst.2. Gonsaldus.
quod non patronus, sed episcopus

debet dotem eccleſiæ ordinare, 210. quæſt. 2. nouerint.

Quod quem patronus præſentari ſufficit ſi non probetur malus: & tenetur eum epiſcopus recipere, 16. q. 7 monaſterium.

Quod ſpreto patrono epiſcopus nullum debet ad eccleſiam ordinare. 16 q. 7. decernimus.

Quod vbi plures patroni ſuper conferendo contenderunt, vt in vnum conſentiant, ſunt per epiſcopum compellendi 16. quæſtio. vltima. ſi plures.

PAVLVS. Quod Paulus Apoſtolus non ideo fefellit, quia melioribus negotijs occupatus ad Hiſpaniam quo ire promiſerat non iuit 22. q. 1. beatus.

Quod Magum prædicationem ſuam impedientem cæcitate percuſſit, & Corinthium ſatanæ tradidit 23. quæſt. quarta, capitu. quod Chriſtus, §. poteſt.

Quod propter incentiua vitiorum corpus ſuum vigilijs, orationibus & flagellis caſtigando in ſeruitutem redegit, 32. quæſtio. 5. ſi Paulus.

Quod aurum, & argentum non concupiuit, 16. quæſtione prima, prædicator.

Quod quia flagellis fidem recipit plus omnibus vocatis verbo laborauit, 23. q. 4. quis non poteſt, & quæſtione 6. cap. 1.

Quod Paulus homicida non fuiſſet ſi armati quos ipſe impetrauerat aliquos in ipſos inſilientes occidiſſent, 23. q 5. de occidendis.

Quod in hoc quod cum Chriſtianos perſequi vellet proſtratus fuit, innuitur quod mala voluntas non eſt permittenda ſuæ libertati, 23. q 4. diſplicet, circa.

Quod cum eccleſiam Dei perſequeretur, in itinere cæcatus ad Deum conuerti coactus eſt, 23. quæſtione 6. §. primo.

Quod ſe abortiuum ſimilem teſtatus eſt, dicens, nouiſſime autem omnium tanquam abortiuo viſus eſt & mihi.

Quod ſicut primo fuit horrendus vaſtator eccleſiæ, ita poſtea magnus ædificator extitit, 23 quæſtione 4. quis nos.

Quod ad manus impoſitionem Ananiæ tanquam ſquamæ ab oculis eius (quibus clauſi erant) ceciderunt.

Quod poſtea Paulus vocatus, eſt qui primo Saulus dicebatur, 83 quæſti 4. nimium.

Quod Paulus proſtratus eſt, vt cæcaretur, cæcatus vt mutaretur, mutatus, vt mitteretur, miſſus vt qualia fecerit in errore, talia prouectate patefieret, 32. quæſtione 4. diſplicet.

Quod Paulus dicitur uas electionis, 21. diſt. quamuis, 32. diſt. ſacroſancta, 45. diſt. diſpenſatio. 32. quæſt. 5. ſi Paulus, & de pœn. diſtinct. 2. ſi enim inquit.

Quod prædicaturus ad Italiam veniens naufragium pertulit, 7. q. 1. aduerſitas.

Quod arte, & manibus victum quæreret, 10. quæſtione. 3. cauendum. de conſe. diſtinct. quinta, numquam.

Quod a ſumptibus abſtinebat ne alij quod offendiculũ Chriſti euangelio præſtaret, 23. quæſtione. 3. §. 1. ante ſi.

PAVPERTAS. Quod paupertas non eſt contemnenda, quia eam Chriſtus dedicauit, 12. quęſtione. 2. gloria epiſcopi.

Quod dominus loculis quos habebat neceſſitates pauperum ſublemabat, 23. quæſtione, quarta, duo. ante finem.

Quod verus pauper nil quærit habere extra Chriſtum, 12. quæſtio. 1. clericus.

Quod pauper dicitur, qui ſe amore paupertatis in numero pauperum cõſtituit, vt ibi tamquam pauper voluntarius viua; prima, quæſtione 1. ſacerdos.

Quod paupertas rerum non eſt mala reputanda, 15. qu. 1. illa.

Quod nimia paupertas religionis infringit quandoque robur connerſationis, 12. q 1. c. vlt.

Quod Deus paupertatem eſſe voluit vt ſuſtinentes per patientiam coronarentur, & diuites in ipſis merearentur, 47. diſt. ſicut hi.

Quod perfectius eſt omnia propter Chriſtum relinquere, quam pauperibus diſtribuenda ſeruare, 12. q. 1. expedit, & q. 2. §. Crates.

Quod oneratus pondere auri Chriſtum pauperem non poteſt ſequi. 12. q. 2. §. Crates.

Quod epiſcopus pauper debet eſſe victu, diues meritis. 51. diſtin. epiſcopus.

Quod prædicatores pauperes eſſe debent, & alii tenentur ipſis neceſſaria miniſtrare, 1. q. 2. ſacerdos, 10. q. vlt. cauendum.

quod gloria epiſcopi eſt pauperum opibus prouidere, ſed fraudare quod eſt pauperum, ſacrilegiũ eſt committere, 12. q. 2. gloria epiſcopi.

quod religioſus qui profeſſus eſt paupertatem, ſi epiſcopus efficitur, nõ frangit votum: quis ſit rerum eccleſiæ diſpenſator, non vſurpator, 12. q. 1. expedit.

quod bona eccleſiarum ſunt bona pauperũ, 12. q. 2. indigne, in fi. 16. q. 1. cap. vlt. 23. q. 7. quod autem poſt medium.

quod præcipue pauperibus qui laborare non poſſunt, eſt ſubueniendum, 82. diſt. epiſcopus.

Item nobilibus, & diuitibus de paupertatis qui mendicare erubeſcũt 86. diſtinct. non ſatis, & cap. conſiderandũ.

quod pauperibus magis attendenda eſt religio quam paupertas, 17. q. prima, c. vlt.

qđ nõ minus crudeliter eſt qui a paupere vſuras exigit, quam qui diſtenti ſubtrahit, 14. quæſtione 4. quid dicam.

Quod pauper ſi non habet dare, non ſolum contemnitur, ſed etiam contra ueritatem opprimitur, 11. quæſtione. 3. per.

Quod nemo pauperi in mala cauſa debet eſſe miſericors, 14. quæſtio. 6. ſi res.

Quod qui ea quæ pauperibus debentur accipiunt, grauiter, delinquunt 1. q. 1. paſtor.

PAX. Quod pax humana ſi tã dulcis eſt pro temporali ſalute, quanto dulcior pax diuina pro æterna ſalute, 23. q. 1. noli. exiſtimare.

quod Chriſtus veniens docuit, pacem, dedit pacem, reliquit pacem 23. q. 1. niſi bella.

quod pax non quæritur, vt bellum geratur, ſed bellum geritur, vt pax acquiratur, 23. q. 1. noli.

quod bonorum bella non credulitate, & cupiditate, ſed pacis ſtudio geruntur. 23 q. 1. apud.

quod qui prædicat pacem, debet eam habere ſecum, 3. qõ. 6. hæc quippe, in fine.

quod pax inter diſcordantes per epiſcopos debet reformari 90. diſt. ſiendum, & c. præcipimus.

quod mala quandoque ſunt toleranda pro pace ſeruanda, 23. qõ. 4. c. 1. & c. ecce inquiunt.

quod pacificus dicitur qui corrigit quod poteſt, & quod ſalua pacis uinculo corrigere non poteſt, æquanimiter ſupportat, 23. quæſtione 4. quiſquis.

quod diuerſis pœnis ſunt puniendi pacem eccleſiæ perturbantes. 24. q. 1. qui contra.

quod nõ omnis qui dicit pax uobis, eſt quaſi columba audiendus. 1. q. 7. omnis.

quod qui dicit, pax uobis, plerumque quaſi non columba, ſed coruus reputatur, ſecunda, q. 7. ſecuti, §. quia ergo.

quod ante communionem pax debet dari in miſſa de conſecr. diſt. ſecunda, pacem.

PECCATVM. quod peccatum eſt duplex, uidelicet originale peccatum & actuale, de pœn. diſt. 4. fere per totum.

quod originale peccatum dicitur infirmitas carnis, languor naturę, & concupiſcentia carnis, 15 q. 1. illud relatum, §. itaque.

quod omnis homo per concubitum conceptus naſcitur cum originali peccato, de conſec. diſtinct. 4. firmiſſime.

quod in ueteri lege contra originale ualebat circumciſio, ſed baptiſmus in nouo teſtamento, de conſecratione diſtinct one quarta, ex quo.

quod licet baptiſmus deleat peccatũ originale, & omne aliud peccatũ, tamen reatus fiue fomes, non tollitur, de conſecr. diſtinct. one 4. ex quo.

quod

quod cum originali peccato patris polluitur filius & non actuali, qa in originali vnum cum patre fuit, sed in actuali alter effectus nō polluitur si non consentit.1.q.4. iam itaque.24.q.3.§.1.ante si.

quod actuale est duplex, videlicet mortale,& veniale,de pēn.d.1.medicina.§.tres sunt.

quod peccatum mortale est voluntas retinendi vel consequendi quod iustitia vetat,15.q.1. ante si.

quod nemo peccatum mortale committere appetit propter ipsum peccatum, sed propter illud quod ex eo consequitur,15. q.1. merito.

quod inter duo peccata vbi vtrumqꝫ vitari non potest,minus est eligēdum,13.d.duo.

quod mortalia peccata dicuntur criminalia & capitalia, & quæ sunt illa habes,25.dist.vnum orarium, §.aliæ.

De criminali peccato habes vbi agitur de crimine.

quod tribus modis impletur omne peccatum mortale,videlicet suggestione,delectatione,& consensu.6. d.testamentum post med.

quod aggrauatur ex circunstātijs.40. d. homo.50.d. quia tua. de pēn. d. 5.§.in princ.

quod quandoque alleuiatur ex circūstantijs.15.q.1.inebriauerunt. Exēplum.ibi de Loth.

quod habet gradus inæqualitatis, qa adulterium vincit fornicationem, incestus adulterium, vitium contra naturam incestum. & sic de similibus,32.q.7.quemadmodum. & quatuor c.seq.

quod quantitas ipsius pensatur secūdum qualitatem peccantium, 24. q.1.qui contra,26. quæst.5. contra idolorum.

Item considerata qualitate pœnæ, 24. q.non offeramus, vbi dicitur scelestius commissum quod grauius est punitum.

Item considerato exemplo quod inde sumitur.32. q.3. præcipue, vbi dicitur quo prælati grauius peccant,quia subditos prauo exemplo occidunt.

Item considerata qualitate peccati. 32. q.7. quemadmodum. vbi dicitur,quod grauius peccat adulter quam fornicator,& adulter vincitur,ab incestu.

Item considerata diuturnitate & frequenti iteratione,de pœn. dist. 5. §.1.vbi multa aggrauantia ponuntur.

Item in eodē genere peccati grauius peccat Christianus quam paganus, 33.q.4.in eo.

Item aggrauatur ratione personæ, vel rei in qua peccatur,12.q.2.gloria 22.q.1.mouet,27. quæst.1. nuptiarum.

Item ex temporibus diuturnitate augetur,24.q.1. Ii hisma.de pēn.dist. 5.§.1.

Item voluntarium grauius est inuoluntario quod procedit ex infirmitate,vel ignorantia, vel coactione, 15.q.1.§.1.cap.seq. vsque ad capit. mulier.

quod si non est voluntarium,non est peccatum,20.q.1.§.1.32.q.5. sicut enim.

quod peccata scientiā peccatis ignorantium præponuntur, 6.quæst.1. quæro.

quod quæ ex ignorantia vel infirmitate committuntur, facile dimittuntur,25.dist. vnum orarium, §. criminis.

quod aliena peccata nemini præiudicant,23.q.4. si quis.

An minus malum committendum sit,ne alter grauius peccet, 14. distinct.quod ait. Exemplum ibi de Loth.

quod peccata suos auctores tenere debent.24. q.1. non turbatur de pēn.d.1.qui puero.

quod indecens videtur crimen suū alienis criminibus impendere.46. d.sicut non.

Item videtur, quod nec venialiter qs debet peccare,vt alter vitet mortale,23.q.5.cum homo.in si.22.q.2. faciat.

quod peccatum vnius frequēter multi iuuant,24.q.1. non turbatur. 45. d.sed illud.

quod alterius peccatum non imputatur illi qui fecit quod debet, 47. d.quod ad nos,7. qu.1. aduersitas. post med.

quod nullus debet gaudere de multa societate peccantium, quia nō minus ardebit qui cum multis ardebit.2.q.1.multi.in si.

quod occulta peccata non sunt publice condemnanda,2.q.1.si peccauerit,24.q.4.si quis potestatē. Exēplum ibi de Christo,& de Iuda,15. q.5.cap. vlt.

quod occultum peccatum dicitur qđ nec confessione, nec probatione publicatur,15.q.5.c.vlt.

quod publicum peccatum coram omnibus puniendum est, 2.q.2.si peccauerit.

quod prælatorum peccatum vel religiosorum propter maius scandalum est celandum,95. dist. in scripturis.

quod peccata incorrigibilium licet non possint probari, sunt prælatis denuncianda,5.q.5.non vos, 22.q.5.hoc videtur.

quod peccatum in spiritum sanctum committit qui ex proposito bonū deserit, & malum vsque ad mortē facit.de pēn.d.1.§. Deus quis similis,& d.3. inter hæc.

De peccato in Spiritum sanctum habes vbi agitur de Spiritu sancto.

quod in peccatis perseuerantes nec a Deo, nec ab homine absoluuntur,24.quæstio. 2. legatur, & cap. damnationis.de pœnit. distinc. 5. *falsas.*

quod qui numquam peccare desinunt dum viuunt, ostendunt quia in peccato semper viuere cupiunt. de pēn.dist.1. voluissent,§. sine autem.

quod assidue peccantium non miseretur Deus,93. dist. diaconi sunt, in si.

quod qui in vno peccato mortali offendit,sic vita æterna priuatur, ac si omnium esset reus.de pēn. d. 5. fratres.

quod pluribus modis peccata remittuntur,23.q.5.remittuntur. de cōsec.d.4.ecclesiæ charitas.de pē.d.1. medicina.§. tres sunt.

quod sine pœna non dimittuntur, quia aut Deus punit, aut homo, de pœnit.distinct. 1. medicina, §. prox.

quod dimissum vltra nō punitur,de pēn.d.3.sunt plures,§. auctoritas, 23.q.5 quid ergo.

quod dimissa quandoque redire dicuntur,de pēn. dist.4. fere per totum.

quod dimissa non sunt recogitanda ad dilectionem, sed ad pœnitētiæ amaritudinem,de pēn. d. 3. ludis pœnituit.

quod in pluribus peccatis manens, de vno peccato pœnitentiam vere agere non potest, quia Deus partē condemnare non nouit, de pēn. d. 3.scelerator,§. hic auctoritatibus. Vnde versus.

Summa Dei pietas veniam non dimidiabit.
Aut totum, aut nihil pro certo propitiabit.

Quod peccatoribus tamen consulendum est,vt in statu peccati bonum facere non omittant. de pēn. dist. 5. falsas, in si. Nam propter hoc Deus,aut cor ipsorum ad pœnitentiam illustrat. de pœnit. distinc. 5. falsas, aut ipsos temporaliter in præsenti remunerat. de pœnit.d.3. pium est credere,§. ex hoc sensu. Aut ipsis æternum supplicium tolerabilius fiet. de pœnit.d. 3. quid ergo.§. potest etiam referri. Vnde versus.

Quæ cum mortali bona sunt, dant bona terra.
Cor faciunt habile, minuunt tormenta gehenna.

quod Deus: non obliuiscitur paucorum bonorum factorum in multitudinem peccatorum, de consec. dist.3. pium est credere, §. ex hoc sensu.

De mortali peccato habes vbi agitur de culpa.

Venialia peccata quæ sint, habetur 25. distinctione,vnum orarium,§. alias.

quod nemo mundus est a peccato veniali. de pēn. d. 2. ut cognouerint.

Digitized by Google

runt,§.opponitur, circa medium.
quod venialia peccata non ſunt contẽptibiliter cõmittenda, quia non refert ſiue naues per fluctus, ſiue per guttas paulatim ſubintrantes ſubmergantur,de pẽn. d. 1. medicina.poſt med.
quod nullum peccatum eſt adeo veniale quod non fiat mortale dum placet,25.diſtinct. vnum orarium §. criminis, & vide quod ibi notatur.
quod quia venialia ex fragilitate humana committũtur, nullus homo ea vitare poteſt.de pẽn.diſt 1. medicina,§.tres ſunt.& d.2.in caſũ, §.ſed verba.
quod excepto Deo omnes peccare poſſunt.de pæn.d.2.ſic.n. inquit. in fi.
quod poſſe peccare non eſt poſſe, de pẽn.diſtinct.ante fi.45. diſtin.ſed illud.
quod venialia delentur per dominicam orationem, per eleemoſynæ largitionem, & pectoris tunſionẽ, & per ieiunij caſtigationẽ, de pẽ. d.1.medicina,§. prox.
Item delentur per aquæ benedictæ aſperſionem,de conſ.diſ.3. aquam ſale.
Item per Euchariſtiæ dignam ſumptionem.de pẽn.d.2.ante fi. & ca. panem de altari.
Itẽ per epiſcopi vel preſbyteri benedictionẽ,28.d.presbyterum.

PECVNIA. Quod pecunia dicitur a pecoribus, quia antiqui hoc quod habebant,ex pecoribus habebant, 1.q.3.per totum.
quod largo nomine quidquid homines in terra poſſident,pecunia vocatur,1.q.3.per totum.
quod amor pecuniæ contrariatur iuſtitiæ,12.quæſt.3.qui recte,& cap. pauper.
quod ſimonia non debet committi pro pecunia,1.q.3. per totum.

De hac materia habes vbi agitur de Dimitys.

PEDAGIVM. Quod pedagium nouum imponentes ſunt excommunicandi,24.quæſt.3. ſi quis Romipetas.
quod maxime a peregrinis & a fidelibus mercatoribus non ſunt pedagia accipienda,24.q.3. ſi quis Romipetas.

POENA. Quod pœna eſt duplex videlicet temporalis,& æterna,de pæn. diſt.3. ſunt plures, §. auctoritas.
quod pœna tẽporalis eſt duplex vna in hac vita,alia poſt hanc vitã, 25. d.qui in aliud.
Item in hac vita temporali,aut infligitur a Deo,aut ab homine, 45.d. ſed illud.
quod pœna in hac vita temporaliter a Deo inflicta pro peccato, ſicut ægritudo, paupertas, mors, non eſt mala dicenda, 15. quæſtio. 1. illa.
quod pœna Aegyptiorũ fuit a Deo, in correctionem eorum, 15. qu. 1. nec is qui.
quod Deus temporaliter punit quẽque vt in æternũ non crucier, 23. q.5.quid ergo.de pæn.d.3.sãt plures,§.auctoritas.
quod Deus quandoque in pẽſenti graiter, & ſubito punit propter criminis deteſtationem,19.d. Anaſtaſius. Vide quod ibi notatur.
quod quandoque pœna temporalis transfertur in poſteros, de pæn. d. 3.illud vero, §. ecce. Exemplũ. ibi de Achab.
quod puniuntur quandoque multi propter vnum,45.d. ſed illud. 47. d.ſi gens 23.q.4.ſi ea,24. q.1. non turbatur.
quod nemo debet mutari de afflictione bonorum, & de proſperitate malorum in præſenti: quia afflictio eſt bonis in iudicium ſalutis, & proſperitas malis in iudicium reprobationis,de pæn.diſtinc.3. ſi quando.
quod frequenter qui non meruerunt ſunt a Deo propter alios puniti, 42.d.§.1.
qnod punitur quis pro alio a Deo temporaliter, æternaliter nullus. Anima enim quæ peccauerit, ipſa morietur,24.q.3.§. primo poſt medium.
Item punitur quis a Deo pro alio tẽporaliter,iuſtus pro iniuſto, vt Petrus pro Iuda,24.quæſt.1. non turbatur.
Item punitur a Deo iniuſtus propter iuſtum, ſicut Maria murmurãs ꝓ Moyſe lepra percuſſa eſt,2.q.7.plerumque,§.hoc etiam.
quod punitur quis ab homine pro alio corporaliter vt in crimine læſæ maieſtatis vel hæreſis,6.q.2.quæro ergo,§.verum, & §. ſeq.
Item punitur quis ſpiritualiter pro alio,vt in excommunicatione, 17. q.4.miror.
quod punitur quis pro alio ſpiritualiter, vt in priuatione diuinorum officiorum,familia propter dominũ priuatur,11.q.3. ſi quis epiſcopus damnatur, & c. ſeq.
quod illi nõ puniuntur a Deo bis in idipſum, qui in flagellis pœnitentiam egerunt.de pæ.d.3. ſunt plures.§.auctoritas.
quod pluribus de cauſis Deus flagellat homines temporaliter.de pæn. d.1.ſunt plures,§.auctoritas.
quod qui in pœnis duriores efficiuntur, temporale ſupplicium fit eis ad æternæ damnationis ſupplicium de pæn.diſt.3.ſunt plures,§. auctoritas.
quod Deus quandoque punit pauperes vt ex hoc multitudo ad pœnitentiam prouocetur,23.quæſtio 4. Guiliſarius.
quod pœna temporalis meritorie infligitur ab homine, quia niſi fieret multiplicarent malefactores, 23 q.4.eſt iniuſta.
quod pœna criminis ex tempore legis eſt quæ crimine inhibuit, 32. q.4.dixit Sara.
quod culpa eſt non punire culpã,28. d.quia ſunt.
quod ad innocentis ſpectat officium non ſolum culpam cauere, ſed etiã punire peccatum, 33. q.5. non eſt innocentiæ.
quod maxime prælatus graniter offendit qui culpam impunitam dimittit,23.q.4.ſi is qui.
quod in quo quis peccat,eſt puniendus,94.d. ſi quis.
quod pœna quandoque par debet eſſe in vno peccato delinquentiũ ſicut in ſimonia,vbi accipiẽs,& dãs æqualiter punitur,1. q.7. per illicitam,§.ſancimus.in fi.
quod par pœna agentes.& conſentiẽtes debet comprehendere, 17. q.4. omnes.
quod quandoque in eodem peccato varietas perſonarum conſequitur varietatem pœnarum, 12. q.2. fraternitas,14.q.6. c.1.in fi.
quod pœnæ non ſunt exaſperandæ. de pæn.diſt.1.hæc autem uerba,§. pœnæ.
quod pœna non eſt vlterius protrahenda quam delictum fuit in excedente repertum.
quod pœnæ aggrauantur ſecundum qualitatem delicti,24.q.1. non aſſeramus.
quod quandoque aggrauantur, vt ceteris metus incutiatur,17. qu.4. frater.in fi.27.quæſtio.2. qua propter.
quod ex cauſa variatur pœna.29.diſt. neceſſe.
quod aliquis punitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa, ſi quis contrahens cum corrupta,quam credit eſſe virginem, & bigamus efficitur, 31.d. qui in aliquo.
De tribus generibus hominum,quorum pœnæ ſunt diſſimulandæ & diuino iudicio reſeruandæ,24.q.4. num in lege,§.his ita.
Quod ſtultus in culpa, ſapiens ſit in pœna 38.d.qui ea,27.q.1. ſi cuſtos. circa fi.
quod puniuntur animalia cum quibus homines peccauerunt, ne refricetur facti memoria, 15. q. 1. mulier.
quod rigor pœnarum canonicorum temperatur propter neceſſitatem temporis & utilitatem,1. quæſt.7. requiritis.
quod una pœna eſt maior altera diuerſimode, videlicet ratione effectus ut excõmunicatio quæ maior eſt omnibus,24.quæſt.3.corripiantur,occidit enim animam,24.quæſtione 3.ſi habes,11.q.3. nemo epiſcoporum.
Item ratione durationis,ut degradatio quę maior eſt propter durationem quam excommunicatio, 50. d.ſi epiſcopus presbyter.
Item ratione aſperitatis, ut pœna corporalis, quæ maior dicitur, quia actualiter ſentitur, 24. q. 4. ſi habes.

Item

Digitized by Google

Item ratione opprobriositatis, vt pœna suspensionis in patibulis, verberationis per ciuitatem, 23.q.5. cap.primo.

quod in inferenda pœna multa sunt consideranda, videlicet dignitas, quia talis punitur per dignitatis subtractionem. 50.dist. contumaces, 2.q.8.quisquis.

Item diuitiæ siue nobilitas, quia talis plus punitur pœna pecuniaria, quam corporali, 24.q.1.qui cõtra.

Item paupertas, quia talis plus punitur pœna corporali quam pecuniaria, 24.qu.1.qui contra.

Item ordo, quia in ordine constituti sunt moderate flagellandi, alias excommunicatio incurritur, 45. dist.in.cum beatus.

Item religio, quia regulares aliter sunt puniendi, quam alij, 18.q.2. quidam monachorum.

Item mentis insania, quia talium excessus non imputatur ad pœnã, 15.qu.1.si quis insaniens.

Quod pœna ecclesiastica est dignitatibus priuare, 16.quæstio.6.si episcopus.

Item in monasterijs pro pœnitentia recludere, 16.quæst.6.de lapsis, & cap.episcopo.

Item in carceri vel exilio deputare, 17. q.4.attendendum.

Item in pecunia, & etiam in alijs rebus condemnare, 17. quæstio.4.si quis contumax. & capitu. si quis deinceps, 21.quæstio.5.si quis cuiusl bet.

Item corporaliter flagellare, 23.q.5. cap.1.post medium, 32.quæstio.1. de benedicto.

Item excommunicare, 16.qu.4 nullus. c.si quis deinceps, & cap.seq. & c.diffiniuit.

Item contumacibus pœnam augere, 74.dist.honoratus, in fi.23.q.5.de Ligutibus, 31.dist.quoniam, in fi. 34.dist.quorundam.

quod pœna purgatorij, & si non sit æterna, tamen grauis est, excedens omnem pœnam præsentis vitæ, 25. dist.qui in aliud.

De officijs ecclesiæ, habes vbi agitur de Purgatorio.

Quod pœna æterna in peccato perseuerantibus & fidei transgressoribus, 12.q.1.scimus.

Quod iuste punit Deus malos æternaliter, vt qui in hac vita numquam voluerunt peccato carere, numquam careant supplicio, de pœnit.distin.1.si iacentes, §.potest etiam.

Quod grauius ibi puniuntur Christiani quam pagani, 12. quæstio.1. scimus.

Quod in pœna æterna non minus ardebit qui cum pluribus ardebit, 2. q.1.multi, in fi.

quod quidquid est contra conscientiam, s. præcepti, vel prohibitionis, ædificat ad gehennã, 28.qu.1. omnes, §.ex his.

PÆNITENTIA. Quod pœnitentia est duplex, videlicet Dei, & hominis, 22.q.4.incommutabilis.

Quod pœnitentia Dei est a seipso ordinata, cum voluerit immutare, 22.q.4.incommutabilis.

quod pœnitentia hominis est quæ illi dolentis vindicta, semper puniẽs in se quod dolet admisisse, de pœ. dist.3.quamuis caute, §.hac auctoritate.

quod pœnitentia, est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. de pœnit. dist.3.§.1.circa principium.

Quod pœnitere est quasi semper pœnam tenere, de pœnit.dist.3.circa princ.

Quod pœnitentia, est secunda tabula post naufragium, de pœnit.dist.1. §.secunda, ante c.medicina.

Quod pœnitentia alia est priuata, alia solemnis siue publica, 5.dist.si quis post, §.seq.

quod priuata diuersas habet species, de pœn. dist.1.medicina.

Quod alia est incipientium, alia proficientium, alia perfectorum, de pœn. dist.3. quamuis caute, §.hac auctoritate.

Quod ante ipsam peccatori non datur à Deo misericordia, 50.distinc. quia sanctitas.

Quod sicut vera pœnitentia veniam promeretur, ita falsa Deũ irritat, de pœnit.distin.3.cap.in tantum, §.siue, in fi.cap.inter hæc, 2.circa finem.

Quod falsa pœnitentia est cui numquam venia promittitur, de pœn. distr3.in tantum, §.siue.

Item falsa pœnitentia est cũ res aliena per quam contractũ est peccatum, non restituitur, 14.q.6. si res.

Item falsa pœnitentia est, quando de pœnitentia agitur pœnitentia, 17. q.4.sunt qui.

Item falsa dicitur quæ non secundũ auctoritatem Patrum iuxta qualitatem criminũ imponitur, de pœnit dist.5.falsa.

Item falsa est cum spretis alijs peccatis, de vno solo pœnitentia agitur, de pœnit.distinct.5.fratres, & distin. 3.celeratior, §.his auctoritatibus.

Nam de vno pœnitentiam, & non de alijs agere, est quasi crudum latere lauare. de pœn.distinc.3.ille pœnitentiam.

Quod vera pœnitentia est cui numquã venia denegatur, de pœ.dist.3. in tantum, §.siue, 5.dist.§.1.in fi.

Quod per ipsam omne peccatum deletur, de pœn.distinc.3.§.siue, cap. inter hæc.2.

Item opera per peccatum sordidata facit Deo accepta, 50. dist.& purgabit, in fine.

Item facit surgere ad opera fortiora, 30.dist.quid est, in fi.& trib.c.seq.

Item restituit dignitatis officia, 50. dist. quia sanctitas tua, in fine. Exemplum ibi de Petro Apostolo, 1.qu.1.quanto.

Quod Deus peccatores ad pœnitentiam inuitat, 93.dist.diaconi sũt.

Quod Deus nũquam spernit pœnitentiam, etiam si ad summũ quis malorum perueniat, de pœnit.distin.3.illud, §.ecce.

Quod quantumcũque paruam pœnitentiam, & quantocumque paruo tempore factam Deus nõ respuit, de pœn.dist.3.illud, §.ecce.

Item sæpius iteratam Deus nõ contemnit, de pœn.distinc.3.§.hac, & §. quod autem, & c.septies.

Quod pœnitentia in vltimo momento vitæ potest esse vtilis ad salutem. 26.q.6.si presbyter, & c.seq. Exemplum ibi de latrone.

Quod dubia est pœnitentia ad vltimam necessitatem dilata, de pœn. dist.7.§.1.dist.3.§.siue.

Quod facilius est inuenire qui rectè seruauerit innocẽtiam, quam qui congruè egerit pœnitentiam, de pœniten. distinct.3.reperiuntur, §. at ego.

Qui sunt digni fructus pœnitentiæ, 50.dist.quia tua, de pœnit.distin.5. §.1.in fine.

Quod verè pœnitens semper dolet, & de dolore gaudet, de pœnit.dist.3. circa princ.ca.si apostolus.

Quod qui pœnitet, non est dicendus peccator, 32.quæstione, 1.quod autem.

Quod secretum debet quærere confessorem, de pœnit. distin.1.quem pœnitet.

Quod pœnitens debet considerare multa de quibus debet pœnitere, de pœn.dist. 5.§.1.quæ in his versibus continentur.

Aggrauat ordo, locus, peccata, scientia, tempus.
Ætas, conditio, mora, motus, copia, status.

Quod pœnitens debet promittere, vlterius se talia non facturum, 12. quæst.2.de viro, 23.quæstio.vlti. pessimam.

Quod verè pœnitens omnia quæ ei imponuntur sustinere debet libẽter, de pœniten. distinctio.2.circa principium.

Quod pœnitenti, prosunt orationes, eleemosynæ, & alia bona ecclesiæ, de pœnit.distin.6.§.1.

quod pœnitentia Nabuchodonosor dicitur fructuosa, 23.q.4.Nabuchodonosor.

Quod nullus debet pœnitentiam alteri imponere, vel absolutionem facere sine episcopali licentia, nisi sit priuilegiatus auctoritate apostolica, 16 quæst.1.peruenit.

quod confessor cum gaudio, & pio affectu debet suscipere pœnitentes exemplo Christi, 26.quæst.7.pœnitentem.

Quod per pœnitentiam contrahitur filiatio spiritualis sicut per baptismum, 30.q.1.omnes.

quod nulli pœnitenti venia debet denegari, 2.quæst.5.quanto.

Quod

Digitized by Google

Quod pœnitenti ne homines desperent quandoque est mitiganda, quia melius est reddere rationem de misericordia quàm de crudelitate. 26. quæstio. 7. de his, & cap. alligant.

Quod indiscretè imposita nocet, quia ex hoc præcedens contemnitur, & futura fugitur, 26. quæstione, alligant.

Quod in extremis nulli est denegan da, 26. q. 6. si quis de corpore, & septem cap. seq.

Quod in articulo mortis si pœnitẽs, loqui non valens per signa petit pœnitentiam, debet absolui. 26. q. qui recedunt, & tribus capitu. sequentib.

Quod clericis petentibus pœnitentiam non est neganda, 26. quæst. 6. qui recedunt.

Quod clerici quidam peius agunt pœnitentiam quàm laici, de pœ. dist. mensuram.

Quod clerici quidam prompti sunt aliis pondus pœnitentiæ imponere, sed suo digito non curant tangere, 36 q. 7. alligant.

Quod imponenda est pœnitentia secundum qualitatẽ delicti, 15. q. 1. si quis, 23. q. 5. circa fin.

Item secundum qualitatẽ delinquẽtis, 26. q. 7. tempora pœnitudinis. & quinque cap. seq. de consecr. distin. 4. de pœnitentibus, de pœni. d. 1. in actione.

quod imponitur pœnitentia ad cautelam, 15. q. 1. si quis insaniẽs, 23. q. 5. excommunicatorum.

quod criminosi sunt compellendi ad pœnitentiam agendam, 23. q. 4. displicet.

quod pœnitentia est arbitraria iuxta discretionem imponentis, 26. quæstio. 7. hoc sit, de pœn. dist. 1. mensuram.

Item est arbitraria secundum exigentiam ætatis, ægritudinis, & necessitatis, 20. q. 7. tempora pœnitudinis, & c. hoc sit.

quod licet pœnitentia sit arbitraria, pro quibusdam tamen culpis modi pœnitentiæ, à canone sunt impositi, de pœnitent. dist. 1. mensuram.

quod episcopo siue presbytero fornicanti cũ filia spirituali est quindecim annorum pœnitentia imponenda, 30. quæstione 1. si quis sacerdos.

quod decennis pro matricidio, 33. q. 2. latorem.

Item pro fornicatione religiosi, vel religiosæ, 27. q. 1. deuoram.

quod septennis imponitur pro ecclesiæ inuasione, 12. quæstione 2. de viro.

Item pro incestu, 30. q. 4. si pater.

Item pro vxoricidio, 33. quæst. 2. admonere.

Item pro homicidio, adulterio, & periurio, sed differenter, 22. q. 1. prædicandum.

quod quandoque periurantis pœnitentia sunt septẽ anni, quandoq; tres, quandoque vnus quandoque minus, secundum iuramenti differentiam. 22. q. 5. qui compulsus, & tribus cap. seq.

quod ecclesia consuevit pro quolibet peccato mortali septennè pœnitentiam iniungere, sed magis & minus aggrauare, 33. quæstione 2. hoc ipsum.

quod ab hæreticis sacramenta recipientes diuersimodè puniuntur, 34. q 1. si quis dederit.

quod pœnitentia rebaptizatorum diuersificatur. de consecr. dist. 4. quibus, & c. eos quos.

quod pœnitentia incendiariorum est, quod post damni restitutionem in terra sancta per vnum annum demorentur, 23. quæstio. vlt. pessimam.

qualiter pœnitentia solemnis, & publica est imponenda. & assumenda est, 50. distinct. pœnitentes, & cap. seq.

quod imponitur pro magnis criminibus. de pœniten. distinctio. 1. in actione.

quod iuuenibus non est facile imponenda, 50. dist. pœnitentes.

Item nec clericis nisi prius suis ordinibus degradatis, 50. dist, confirmandum. & duobus cap. s. q.

quod non debet iterari, 50. distinct. si quis post remissionem, §. proximo.

quod facientes eam non debent interim communicare, nisi in articulo mortis, 25. q. 6. si quis, & tribus cap. seq.

quod non debent malitiam secularem vel pompam exercere, de pœnit. distin. 5. contrarium, 50. dist. cap. vlt.

quod tales non possunt ad sacros ordines promoueri, 50. dist. ex pœnitentibus, & quatuor cap. sequent. & c. illud, & c. placuit.

quod quamdiu sunt in pœnitentiæ actu non possunt in curia sæculari aliquem accusare, 11. quæstio. 1. aliud.

quod post pœnitentiam matrimonio possunt vti, & de licentia contrahere, 33. q. 2. audiuimus, vsque ad finem questionis.

De pœnitentia habes vbi agitur de Contritione, & vbi agitur de Confessione, & vbi agitur de Satisfactione.

PENTECOSTE. Quod Pentecoste in eadem lætitia, & reuerentia est sicut festum Paschæ, 76. distinc. nosse.

quod in vigilia Pentecostes diaconi propter aduentum Spiritus sancti dalmaticis debent vti, & sicetamus genua non debet dici, 76. distin. de ieiunio.

quod à pascha vsque ad pẽtecostem si qui ieiunare voluerint, nõ sunt prohibendi, 76. distinctione, post pascha.

PERCVSSIO. Quod percussio est duplex, videlicet spiritualis, & corporalis. Spiritualis quæ fit verbo, Corporalis, quæ fit facto, 45. dist. cum beatus.

quod spiritualis percussio fit quando doctor inutili sermone conscientiam percutit infirmorum, 45. dist. c. vltimo.

quod corporalis percussio fit aut à Deo, aut ab homine, 6. qu. 1. cum percussio.

quod percutitur quis corporaliter diuino iudicio, 19. dist. Anastasius, 11. q. 1. nec his, & c. seq.

quod diuinæ percussioni percussio hominum non debet superaddi, 7. q. 1. cum percussio.

quod percussio corporalis ab homine qui præest ad correctionem, est meritoria, 45. distinc. cum beatus, §. Salomon, & c. seq.

Nam qui emendat verbere in quem ei potestas datur, misericordiam facit. 45. dist. & qui emendat.

quod beatus Benedictus percutiẽdo corporaliter quẽdam monachum sanauit spiritualiter. 45. dist. cum beatus, §. Salomon.

quod percussio ex odio vel ira, mala est. 45. dist. quid autem.

quod prælati debent esse pastores, non percussores gregis, 45. distin. cap. primo.

quod prælati qui percussione non vitia corrigunt, sed timeri quærunt, culpantur, 46. distinct. duæ, §. prox.

quod episcopus nullum suis manibus, sed per alium debet percutere, 86. distinct. non liceat, & 5. quæst. 5.

quod episcopus vel presbyter percussor debet deponi, 1. quæst. 7. si quis omnem, in fi. 45. distin. duæ, §. ex his.

quod minores clerici ab his qui pro sunt, pro ipsorum excessibus possunt percuti, 45. dist. cum beatus, §. Salomon.

quod illud. qui te percusserit in dexteram maxillam, præbe ei. & alteram, non ad litteram intelligitur, quia nec Christus, nec Paulus apostolus hæc ad literam implerunt. 23. quæst. 1. paratus.

De hac materia habes vbi agitur de Disciplina, & vbi agitur de Correctione, & vbi agitur de Flagellatione.

PEREGRINATIO. Quod peregrinatio ad loca sanctorum non contemnenda, quia a sanctis Patribus est approbata, 30. dist. si quis per superbiam.

quod nulli religioso, vel clerico licet vouere peregrinationem, vel assumere sine licentia sui prælati, 20. q. 4. ca. vlt. & §. seq. de consecr. dist. 5. non oportet.

quod peregrini sanctorum, & præcipue Apostolorum vbicunque sine pedagijs, & sine alijs nocumentis debent transire, 23. quæstione quarta. si quis Romipetas, & cap. illi qui.

Quod

Digitized by Google

Quod non eſt laudabile peregrinum fuiſſe Hieroſolymis, ſed ibi bene viziſſe.12.q.2.§.Crates.

quod peregrini clerici abſque formata in alia diœceſi non debent recipi,71.d.c.vlt.

quod tranſmarini uel alij clerici peregrini non debent niſi cum quinquè ſigillis epiſcoporum ad ordines recipi, 98.d.per totum.

quod peregrini epiſcopi, vel presbyteri in via peregrinationum poſſunt occulte celebrare, 7.quæſt.1. epiſcopi, vel presbyteri, 9.q.2. per totum.

quod poſſunt tabernas ingredi,44.d. clerici.

Item licet eis mutare habitum,21.q.4.epiſcopi.

Item licet eis excommunicatis in cibis communicare,11.quæſt.3.quoniam.

PERFECTIO. Quod perfectio non admittit perſonalem rerum repetitionem,13.q.1. per totum, 12.q.1.te quidem.

quod omnes epiſcopi debent eſſe in ſtatu perfectorum, 14. q. 1. epiſcopus, & §.ſeq.12.q.1.expedit.

quod perfecti debent tẽporalia contemnere,12.q.1.clericus.

Item nil debent extra Chriſtũ quærere,12.q.1.cui portio Deus eſt.

Item totaliter contemplationi intendere,12.q.1.duo ſunt.

Item iniurias patienter tolerare, 14. q.1.quod debetur.

quod perfectis nec mentiri,nec dicere falſum eſt permiſſum, 22. q. 2. ne quis.

quod illi perfecti dicuntur in charitate qui pro fratribus parati ſunt mortem ſubire, de pœ. d.2.§.hæc quæ.in fi.

quod perfecta non videntur quæ perfectionis ordine non complentur, 7.q.1.nihil. Exemplum ibi de Miſſa per alium complenda.

PERIVRIVM. Quod periurium eſt nequiter decipere credentem, 22.q.2.c.1.

Item periurium eſt falſa iuratio ignoranter facta, hoc non eſt peccatum vbi non temere iuratur, 22. q. 2. beatus.

Item periurium eſt falſa iuratio ſciẽter facta, i. actus firmandi mendaciũ iuramento hoc ſemper eſt mortale,22.q.2.homines.

Item periurium eſt indiſcretum iuramentum, licet non ſit mortale, 22.q 4 qui ſacramento, 25. d.vnũ oratium,§. alias.

Item periurium eſt tranſgreſſio iuramenti: hoc quandoque eſt peccatũ quandoque nullum,22. q. 4. inter cetera. & c.ſeq.

quod vbi tres comites, videlicet veritas, iuſtitia, & iudicũ deſunt, non eſt iuramẽtum, ſed periurium,22. q.2.animaduertendum.

quod etiam ſi non iuretur ſuper ſacra, & iuratur in communi locutione, incurritur periurium,22.q. 1.habemus.

Quod minus malum eſt incurrere periurium quam noxia promiſſa adimplere,13.d.duo,22.q.4.vnuſquiſque.

quod periurium ſine deliberatione, vel ioco eſt cõmiſſum reputatur veniale peccatum.25.d.vnum oratiũ §.quæ autem.

Quod pœna periurij eſt ſicut homicidæ,22quæſt.4.inter cetera, circa med.

Quod periurus eſt infamis, nec admittitur ad ordines ſacros.6.q. 2. infames.

Item non admittitur ad teſtimoniũ ferendum.6.q. 1. quicumque, 22. q.5.ſi quis conuictus.

De Periurio habes vbi agitur de Iuramento, & de pœna periurij vbi agitur de pœna.

PERMISSIO. Quod eſt permiſſio prouidæ conceſſionis, vt matrimonij contractus, cauſa uitandæ fornicationis,25.d. nerui, & hæc ex toto facta excuſat.

Item eſt permiſſio indifferentis actionis, quæ non præcipitur, nec prohibetur, vt dum vir fortis petit præmium.3.d.omnis.

Item eſt permiſſio rationis, vt cum permittitur minus malum, & illicitum ne cõmittatur grauius 15. d.merui.

Item eſt permiſſio obligationis, vt cum vir permittit vxorem aliquo voto ſe adſtringere quod poſt de neceſſitate eſt implendum,33.q.5. manifeſtum.

PERMVTATIO. Quod permutatio eccleſiarum, vel monaſteriorum poteſt fieri, ſed non per ſeculares,16 q.6. nemini.

Quod talis permutatio non debet fieri cauſa leuitatis, ſed cauſa melioranda, 16.q.7.ſi quis vult.

Quod permutatio eccleſiarum non debet fieri ſine conſenſu epiſcopi, 16.q.7.ſi quis vult.

De hac materia habes vbi agitur de Mutatione.

PERSECVTIO. Quod perſecutio eſt duplex, videlicet carnalis qua malus perſequitur bonũ, & ſpiritualis, qua bonus malum propter bonum perſequitur,23.q. 4.qui ſecundum,6. q. 1. quieſcite.

Quod ſemper mali bonos perſequũtur.3.q.1.nulli dubium.

quod perſecutio ſit inuidia cordis, detractione oris, & infectione operis,6 q.1.ſunt plurimi, §. verum, & 3.q.4.detractores.

quod Deus permittit perſequi bonos, vt excellus eorum ex hoc ſuffocentur,6 q.1.ſunt plurimi.

quod diabolus præcipue prælatis perſecutionem a ſubditis procurat, ut capite langueſcente facilius membra ruant,6. q.1. ſunt plurimi, §. verum.

quod perſequi prælatum eſt perſequi Chriſtum, quia vicarius ſuus eſt,7.q.1.omnis.

Quod prælati exemplo Chriſti dẽnt perſecutores patienter tolerare, 7. q.5.ſuggeſtum, & duobus c. ſeq.

quod prælatorum eſt duplex perſecutio, vna exterior, quę reſpicit paſſionem, alia interior, quę reſpicit compaſſionem, 7. q.1. aduerſitas, ante med.

quod exterior perſecutio cum prælatio infertur ratione perſonæ, eſt exemplo Chriſti fugienda, ſed ratione gregis, vel fidei eſt conſtantur ſubeunda,7.q.1. aduerſitas.

quod prælatos iniuſte perſequẽtes ſunt infames, & exilio relegãtur. 3.q.4.clericus, & c.ſeq.

quod malos perſequi propter correctiones eorum non eſt malum, 23.q.4.ille porro, vſq; ad c. ſi non §.breuiter.

quod boni laudabiliter perſequunt malos, & mali damnabiliter bonos,23.q.4.ſi non. §. breuiter.

quod Chriſtus non eſt iniuſte perſecutus flagellando, quos expulit de templo,23.q.4.ille. §.porro.

Quod non eſt iniquitas, ſed potius pietas, criminis eſſe perſecutorẽ. 23.q.5. non eſt iniquitatis, & c.ſi propterea. & c.non vos.

quod hæreticos, & alios infideles perſequt nõ ratione zeli, ſed ratione vindictæ, vel rapinæ, non eſt ſine crimine, 23. q. 4. remittuntur, & q.7. quicumque.

De hac materia habes vbi agitur de Aduerſitate, & vbi agitur de Patientia.

PERSEVERANTIA. Quod perſeuerantia bona eſt ex virtute patientiæ,7.q.1.ſuggeſtum.

Quod perſeuerantis habenda eſt in bono propoſito conſeruando, 16. q.1.nos autem.

Item mala præterita ne redeant ſolicite cauendo, de pœn. d.2. c.quærendum, poſt med.

Item tribulationem uſque ad finem ſuſtinendo.7.q.1.ſuggeſtum.

Quod qui perſeuerauerit uſque in finem, hic ſaluus erit,7.q.1. ſuggeſtum, de pœn. d.1. non reuertebantur.

quod illud quod voluntate fit perſeuerat, quod neceſſitate, citò ſoluitur, de conſec.d.5.quidquid.

quod retro poſt aratrum reſpicit, q. in incœpto bono non perſeuerat, de pœn.d.2.pennata animalia.

quod perſeuerantia in bono eſt donũ Dei. de pœn.d.3.ſi quis, circa fi.

quod multis Deus dat dilectionem ſui quibus non dat perſeuerantiã. de pœ d.2.c.quærendum, in fi. & §.non autem, ante fi.

quod incaſſum bonum agitur ſi ante vitæ terminum deſeratur, quia & fruſtra velociter currit qui priusquam veniat ad metas deficit, de pœn. diſt. 3. §.1. in fin. cap. incaſſum.

PER-

Digitized by Google

PERSONA. Quod persona una tātum est in Christo licet diuersæ naturæ, 15. d. canones, ante med.
Quod Arius dāmnatus est, quia ponebat inæqualitatem in diuinis personis, 15. d. canones, ante med.
Quod personarum acceptio non est apud Deum, 32. q. 4. sicut, de conse. d. 4. nec quemquam.
Item nec debet esse apud homines, videlicet in prælatorum electione 63. d. sacrorum.
Quod personarum trinitas semper est exprimenda in baptismo, de cō sec. dis. 4. de trinit. & quinque cap. seq.
Item in sententiæ executione, 2. q. 2. si quis presbyter, 11. q. 3. summopere.
Item in pœnitentiæ impositione, 26. q. 7. sacerdos.

De hac materia habes vbi ponitur Acceptio.

Vtrum plures personatus vnus possit tenere, 21. q. 1. & 2. per totum.
PETITIO. Quod petitio est duplex, videlicet iusta, & iniusta, 23. q. 3. sex differentiæ ante fi.
quod iuste petitur a Deo, & ab homine auxilium, vt tribulatio remoueatur, sed iniuste petitur, vt voluptuosus status conseruetur, ibi.
quod Paulus, vt conseruaretur, non ad voluptatem, sed ad aliorum vtilitatē iuste petiuit auxilium armatorum.

De hac materia habes infra vbi ponitur plus petitio.

PETRVS. Quod Petrus a petra Christo nomen accepit, 21. d. §. decretis, ante fi.
Item dictus est cephas, idest, caput, quia principium tenebat apostolatus, 22. d. sacrosancta, 21. d. §. decretis.
Quod a Domino princeps apostolorum constituitur, vt ab ipso velut a capite in membra, velut a fonte in riuos omnis vigor spiritualis descenderet, 19. dist. ita Dominus, 21. d. in nouo, 50. d. in illis, 24. q. 1. loquitur, c. manet ergo, & tribus c. seq.
Quod super ipsum Dominus velut supra firmam petram totam ecclesiam omnino inseparabiliter collocauit, 19. d. ita Dominus, 22. dis. omnes, 24. q. 1. non turbatur.
Quod in eo quod aurem Malchi præscidit, innuitur, quod sua professione fidei, auditum infidelitatis amputauit, 24. q. 1. si Petrus.
Quod ipsum Dominus cadere permisit, vt & fortior post casum resurgeret, & ex culpa sua disceret qualiter cadentibus misereri deberet, 50. d. considerandum, & c. seq.
Quod ter negauit, & ter confessus est se amare, innuitur quod satisfactio debet fieri iuxta quantitatem delicti, 6. quæstio. 1. imitare.
Quod in hoc, quod dictum est Petro. Conuerte gladium tuum in vaginam, prælatis, & clericis vltio inhibetur, 23. q. 8. §. 1.
quod Tabitam suscitauit, & Ananiam cum Sapphira morti tradidit. 13. q. 8. Petrus.
quod in hoc non repulit reprehensionem subditorum, exemplum dedit prælatis idem faciendi, 2. q. 7. Petrus, & c. seq.
quod in hoc, quod Dominus Petrū post trinam negationem non statim iudicauit, exemplū dat, quod prælati non statim sunt iudicādi, sed potius corrigendi, 45. dis. licet plerumque.
quod Christus respiciens Petrum fecit eum suum deflere peccatum, 23. q. 4. sicut non est.
quod Petrus Linum, & Clerum in administrationem exteriorem assumpsit. Ipse vero Petrus orationi, & prædicationi vacauit, 8. q. 1. si Petrus.
quod Petrus, & Paulus fuerunt pares quo ad meritum, non quo ad dignitatem, in qua præcessit Petrus, 2. q. 7. Paulus Petrum.
quod ambo simul in vno die in vrbe Romana sunt occisi a Nerone, 21. d. quamuis, 22. d. sacrosancta, 2. q. 7. beati.
PHILOSOPHIA. Quod philosophia liberalium artium non reprobatur, salubrior tamen est sacra scriptura, 37. d. si quis artem.
quod scientia philosophia sicut Astrologia, & huiusmodi non ducit ad salutem, sed mittit in errorē, 37. d. legimus, §. sed, & contra.
Quod nō Dialectica placuit Deo saluare populum suum, quia regnū Dei in simplicitate fidei est, 26. d. omnem.
Quod garrulitas philosophica garrulitati ranarum comparatur, 27. d. legimus, §. hinc etiam.
Quod in illis præcipue philosophia vituperatur, qui ipsa vtuntur ad delectationem, non ad fidei vtilitatem, 37. d. turbat, §. cum ergo.
Quod sancti quandoque vti sunt philosophia, 37. d. turbat, & c. qui de mensa, & 1. q. 1. Dominus declarauit.
quod dicta Sibillæ, & aliorum philosophorum valent ad conuincendum paganorum vanitatem, 37. d. si quid.
Quod sacra scriptura, nec sub venustate nec sub philosophicis terminis est proferenda, 38. d. ecclesiastica.
PIETAS. Quod pietas est mater boni operis, 22. q. 2. si quælibet.
Quod culpa purgatur pietate, 28. q. 2. si quælibet.
Item meretur temporaliter, & æternaliter remunerari.
Quod scientia est pietatis veteris, & noui testamenti intelligentia, 37. d. si quis artem.
Quod non est mentiendum in doctrina pietatis, 22. q. 2. primum.
Quod sub specie pietatis peccatum mortale non est committendum, 22. q. 8. ne quis.
Quod crimina punire non est crudelitas, sed pietas, 23. q. 8. legi.

De hac materia habes vbi agitur de Eleemosyna, & vbi agitur de Misericordia.

PISCES. Quod pisces ad manducandum a carne abstinentibus conceduntur, 4. d. denique.
Quod pœnitentes, non piscibus, sed piscibus uti debent, 82. d. presbyter.
quod cum a carnibus abstinetur, a carioribus cibis piscium est abstinendum, 4. d. denique.
quod propter pisces malos retia prædicationis non rumpuntur, 23. q. 7. c. 1. in fi.
PLACENTIA. Quod placentia malorum a prælatis non est appetenda, 83. d. nihil.
quod placendi causa hominibus veritas non est annuncianda, 22. q. 5. primum.
quod pastor quærens lupis placere, pernicies est ouium, 86. d. nihil.
quod sicut Abraham placuit in coniugio, sic nunc placent virgines in castitate, de pe. d. 2. si enim inquit, ultra medium.
quod secundum carnem viuentes Deo placere non possunt, 82. dist. proposuisti. circa fi.
PLANCTVS. Quod planctus conuenit pœnitentibus, qui debent mala perpetrata plangere, de pœn. d. 3. §. 1.
Item conuenit bene monachis, quia monachus non habet Doctoris officium, sed plangentis, 16. q. 1. monachus.
Item conuenit compatientibus, sed discrete, sicut quādo mortui plangūtur, 13. q. 2. quam præposterē, & c. seq. §. hoc autem.

De hac materia habes vbi agitur de Fletu, & de Lachrymis.

PLVS PETITIO. Quod plus petitur multipliciter, videlicet re, vt quando pro decem viginti petuntur, 14 q. 1. quod debetur.
Item plus petitur tempore quando ante tempus petitur, 78. d. c. 1. 2. & 3.
Item loco plus petitur quando non ubi soluere conuenit petitur, sed alibi. 33. q. 2. sine 7. q. 1. si quis episcopus.
Item causa, ut ubi duo promittūtur subalternatione, & alterum petitur quod fieri non potest, uel non debet. 13. d. nemi. 22. q. 4. vnusquisque. Exemplum ibi de Herode, & saltatrice.
POLLVTIO. Quod pollutio carnalis lasciuiæ, plus inquinat homines inter septem peccata mortalia. 32. quæstio. septima, non solum.

quod

Quod dupliciter contingit pollutio carnalis, videlicet dormiendo, & vigilando, 6. dist. testamentum.

Quod dormienti quatuor de causis contingit, aut ex crapula, aut ex naturæ superfluitate, aut ex infirmitate, aut ex cogitatione, 6. dist. testamentum.

Quod pollutio contingens ex crapola, uel cogitatione mala, peccatum generat, sed differenter, 6. dist. testamentum.

An taliter pollutus debeat celebrare uel communicare, habes vbi agitur de Eucharistia.

Quod uigilando contingit pollutio ordinarie, sicut cum vxore propria propter quam olim aqua lauabantur, nunc autem per aquam benedictam mundantur, 33. quæst. 4. vir cum propria.

Item extraordinariè, & hoc multipliciter, videlicet per concubinatum, 36. q. 1. lex illa, §. cum ergo.

Item per adulterium, 32. q. 5. puto.

Item per incestum, 35. q. 2. & 3. de incestis, & duobus c. seq.

Quod extraordinaria dicitur pollutio quando fit extra vas debitum mulieris, quæ tamen non impedit matrimonium, 35. quæstio. 3. extraordinaria.

Item extraordinaria pollutio dicitur quando peccatur in eadem specie contra naturam, 32. q. 7. flagitia. & cap. vsus.

Item extraordinaria est quãdo peccatur contra naturam in alia specie, sicut cum brutis, 16. q. 1. mulier.

Quod caro quandoque polluitur fine mentis pollutione, sicut cõtingit in oppressione, 32. q. 5. §. illa.

Quod mens quandoque pollluitur sine corporis inquinatione, 32. q. 5. nec solo.

POPVLVS. Quod decem faciunt populum, 10. q. 3. vnio, in fi.

Quod propter peccatũ populi quandoque Deus dat malũ prælatum, 8. q. 1. audaster.

POSSESSIO. Quod possessio rerum multiplex reperitur, quia vel est de iure humano, 23. q. 7. c. 1.

Quod possessio terrena non lege diuina quæ vult omnia esse communia, distincta est, sed lege humana quæ statuit meum, & tuum, 7. dist. quo iure.

Quod hæretici, & infideles nec iure humano res possident, 23. quæst. 7. cap. primo.

Quod laici licitè possident temporalia, dummodo licitè vtantur, 12. q. 1. duo. in fi.

Quod labores suos bene possidet, qui non dominandi cupiditate, sed bene vtendi pietate possidet, 23. q. 7. quemadmodum.

Quod iniustè possidentur male acquisita, & male detenta, 14. q. 4. quid dicam.

Quod qui conquisitis vti nesciunt, aliena possidere conuincitur, 14. q. 4. quid dicam.

Quod bonæ fidei possessor diuina quamdiu quis ignoranter possidet alienum, 34. q. 2. si virgo.

Quod bona fides non ad tractũ medij temporis, sed ad initium possessionis refertur, 17. q. 3. placuit. §. potest.

Quod possessor deficiente actore titulũ suæ possessionis probare non cogitur. 2. q. 5. §. 2.

Quod non possident aliena fideles qui bona hæreticorum, & infidelium exceptis Iudæis tenent, 23. quæstio. 7. si de rebus, & duobus cap. seq.

DE POSSESSIONE PERFECTORVM. Quod perfectorum nõ est possessio, aurum, & huiusmodi, sed ipse Deus, 12. q. 1. clericus, & duob. s c. seq.

Quod in communi possidere non est contra statũ perfectionis, 12. q. 1. expedit, & c. videntes, de ca. habebat. Exemplũ ibi de Christo, qui loculos habuit.

Quod cum Iuda cadit damnabiliter a statu perfectionis qui vsurpat possessionem proprietatis, 12. q. 1. exemplum, & cap. certè, & cap. si priuatum.

Quod res in communi possessæ fideliter sunt dispensandæ, 12. q. 2. res, & duobus cap. seq.

Quod possessio ecclesiæ cõmuni præscriptione non potest alienari. 16. quæst. 4. possessiones, & §. seq. & cap. seq.

Quod ecclesiæ non est danda sterilis possessio. 19. q. secunda, casellas, §. hoc ius.

POSSE. Quod posse peccare, non est posse, de pœn. dist. 2. ante si.

Quod excepto Deo omnes peccare possunt, de pœniten. distinct. 2. si enim inquit, distinct. 3. siue cap. inter hęc 1.

Quod Deus vocatur omnipotens, quia omnia potest quæ posse est aliquid posse, de pœnit. distinct. 2. circa finem.

Quod lex non statuit aliquid contra posse humanum, 4. dist. erit, 14. q. 6. si res.

Quod est posse iuris quando illud possumus quod de iure possumus. 2. q. 1. nos in quemquam, 50. dist. si quis præpostera.

Itẽ dicitur posse naturæ, ultra quod natura non potest, de consec. dist. 4. nunquam.

Item dicitur posse facultatis, vbi illa deest, repetitio non competit. 14. q. 6. cap. 1.

Item dicitur posse officij, vbi quantum committitur tantam potest, 2. q. 6. decreto.

Item est posse pietatis, quod pro salute aliorum impenditur, 22. q. 2. faciat.

Item est posse diuinæ voluntatis, & sanctorum Patrum, & omnium hominum statuta transcendit, 25. q. 1. contra. Vnde versus.

Posse quidem rebus dant ius, natura, facultas.
Officium pietas, fixum diuina voluntas.

De hac materia habes vbi agitur de Potestate.

POSTVLATIO. Quod postulatio dupliciter accipitur, vel pro admonitione, uel pro petitione, 3. q. 7. infames, 61 distin. Otius, §. sed alius.

Quod postulatio primo modo est de fidelium sum uel amici sui in re apud eum qui iurisdictioni præest, exponere, 3. q. 7. infames.

Quod quidam prohibentur omnino postulare, uel propter ætatem, ut minores 17. annis, uel propter famam, ut surdus, vel propter sexum, vt femina, uel propter notã turpitudinis, ut hermaphroditi, uel cæci qui sunt utroque lumine priuati, 3. q. 7. infames.

Item nulli criminosi, & infames, nisi prius restituti, non possunt postulare.

Quod in alieno negotio nunquam postulare siue aduocare debet episcopus, 14. q. 1. c. 1.

Quod episcopus pro pœnę remissione miserorum postulare potest, 14. q. hi qui in furtis, & 23. qu. 5. cap. 1.

Item pro se, & ecclesia sua, & miserabilib. personis postulare potest, & hoc non sæpe, ne uilescat dignitas, 88. dist. perlatum.

Quod alij clerici in causa criminali forensi postulare non debent nisi intercedendo pro reis, 23. q. 5. cap. 1.

Quod in causa ciuili sæculari diaconus, & superiores postulantes repelluntur, 12. q. 1. se quidem.

Quod in ciuili ecclesiastica diaconus & superiores admittuntur, sed salarium nequeunt petere, 15. q. 2. obseruandum, 12. q. 1. experientiæ & cap. seq.

Quod monachi uel claustrales non nisi pro domo sua. & hoc de licentia abbatis sui possunt postulare, 16. q. 1. monachi a monasterio, & c. placuit communi.

De hoc habes vbi penitus, & decimas.

Quod postulatio siue petitio sit de laico, vel alterius ecclesiæ clerico propter probitatem personæ, 71. distinct. Otius, & §. sequen. & capit. nullus inuitus. 71. distinct. primatus.

Quod aliud est postulari, aliud eligi, 61. dist. Otius.

Quod postulatur laicus vel alterius diœcesis clericus, sed eligitur clericus nullum habens impedimentum, 61. dist. Otius, §. sed aliud est.

Quod postulatio sit simpliciter petitione uel electione cum solemnitate decreti omnium, subscriptione roborata, 61. dist. Otius, §. sed aliud est, & c. seq.

Quod laicus primo est postulandus, demum

Digitized by Google

demum eligẽdus: ſed clericus primo eligendus, demũ poſtulandus, 61.diſt.Oſius.§.ſed aliud eſt.

quod in poſtulatione omniũ eligentium requiritur cõſenſus, 61.diſt. epiſcopus dum, 63.diſtin. literas, 76.diſt.dilectionis.

quod poſtulatus per ſuum prælatũ debet concedi, 76.diſt. dilectionis, 7.q.1.epiſcopus de loco.

quod uacante eccleſia capitulũ non poteſt concedere poſtulatum, 71. diſ.fraternitatem, 24.d.c.3. & 4.

quod epiſcopus non poteſt cõpelli ad dandum clericum poſtulatum. 85.diſtin.archidiaconum Florentinum, in fine, 76.diſt.dilectionis, 63.diſt.literas.

Quod epiſcopus videtur poſſe compelli ad dandum clericum poſtulatum per ſuperiorem, 12.quæſt.j. omnis, in fine.

Quod poſtulatio non iuri, ſed gratiæ innititur, 63.diſt.literas.

Quod poſtulatio vitiatur, ſi poſtulantes diffidũt de iure ſuo niſi fit iam ſuperiori præſentata, 28. diſt. de Syracuſanæ.

POTESTAS. Quod poteſtas Dei præcedit omnium hominum poteſtatem, 8.diſt.quæ contra.

Quod poteſtas non eſt niſi a Deo ſiue iubente ſiue ſinente, 23. q. 1. quid culpatur in bello.

Quod poteſtati Dei reſiſtit qui ordinationi Dei reſiſtit, 11.quæſtio.3. qui reſiſtit.

Quod illud quis poteſt quod de iure poteſt, 2.q.j. nos in quemquam. 22.q.2.faciat.

Quod aliud eſt iniuſta poteſtate iuſtè uti, & aliud iuſta iniuſtè uti, 14.q.5.neque.in fi.

Quod meretur poteſtatem amittere qui ſibi cõceſſa abutitur poteſtate, 11.q.3.priuilegium.

Quod poteſtas eſt duplex, videlicet pontificalis, & regalis. 95.di. duo. 23.q.5.principes.

Quod Chriſtus actibus ſuis officia poteſtatis tam Pontificum quàm Imperatorum diſcreuit, 96.diſtin. cum ad verum.

Quod vtraque poteſtas ſe debet iuuare mutuo, 23.q.5. principes, & quatuor cap.ſeq.

Quod ſicut antecedunt diuina humana, & cœleſtia terrena, & ſpiritus carnẽ, ſic antecedit põtificalis poteſtas regalem. 10.diſt.ſuſcipitis.

Quod Imperator debet ſubeſſe poteſtati Papæ, 96.diſt.ſi Imperator, & c.ſicut, vſque ad finem.

Quod poteſtas Papæ in concilijs excipitur, & ſtatuta conciliorum ſua poteſtate confirmantur, 17.diſtin. per totum.

Quod poteſtas Imperialis, ſiue regia nõ eſt vituperanda, 14.q.5.neque.

Quod perſonæ eccleſiaſticæ ratione prædiorum teneantur poteſtatibus ſecularibus obedire, 23.q.8. conuenior, & c.tributum. Exemplum ibi de Chriſto.

Quod poteſtas ſæcularis nõ habet imperium in ſpiritualibus, 23.q.8.tributum.

Quod cum præcipitur, quod non licet, ibi poteſtas eſt contemnenda, 11.q.3.qui reſiſtit.

Quod alia eſt poteſtas officij, alia executionis, 24.q.j.miramur §. px.

Quod ſuſpenſi habent poteſtatẽ, ſed non executionẽ poteſtatis, 1. q.1. quod quidã, §. ex his, circa princ. 24.q.1.miramur.§.prox.

De Poteſtate Imperatoris habes vbi agitur de Imperatoribus, Principibus, & de poteſtate Epiſcopi, vbi agitur de Epiſcopis, & ſic de alijs vbi agitur de ſingulis.

PRÆBENDA. Quod præbendæ in duabus eccleſijs vni nõ ſunt dandæ, 70.diſt. ſanctorum, 89.diſtin. ſingula.

De hac materia habes vbi agitur de Beneficijs, & vbi agitur de Officijs.

PRECARIÆ. Quod precariæ dicuntur quędã precationes vſusfructus in recompenſatione proprietatis, 10.q.1.precariæ, 12.q.2. precarię.

Quod precarium vtendum conceditur, quamdiu patitur qui conceſſit, 12.q.2.ſæpe.

Quod precariæ cũ fiunt, ſunt in ſcriptis redigendæ, ne per retentionẽ diutinam præiudicij generetur, 12.q.2.ſæpe.

Quod precariæ de quinquennio in quinquennium debent renouari, 10.q 2.precariæ.

quod precariæ irrationabiliter factæ præcipue eccleſiarum ſucceſſori non præiudicant, 10.quæſtio.2.de precarijs.

quod precario poſſidentes preſcribere non poſſunt, 16.q.3. clerici, & cap.ſeq.

PRÆCAVERE. Quod præcauendum eſt futuris periculis, 13.diſt. in nomine, circa princ. 51. diſt. deſignata, 28. diſt. de Syracuſanæ, 82.diſt. propoſuiſti, circa med.

De hac materia habes vbi agitur de Cautela.

PRÆCEPTVM. Quod præceptum Dei omnib. præceptis anteferatur, 8.diſt.quę contra. 11.q.3.ſi is qui. & c.ſeq.

quod decẽ generalia ſunt præcepta Dei, quæ decalogus dicuntur, 32. q.4.meretrices. Vnde verſus.

Idola ſperne, Deî tibi non ſit nomen inane,
Sabbata ſanctifices, habeas in honore parentes.
Non occiſor eris, fur, mechus, teſtis iniquus.
Non alij uxorem, nec rem cupies alienam.

quod præceptum Dei facit licitum vbi aliàs eſſet illicitum, 14. quæſtio.5.dixit.

An Deus non vult vt ſemper fiat id quod præcipit, 22.q. 1. non eſt.

quod præcepta patientię non tam exhibitione corporis quàm preparatione cordis ſunt retinenda, 23. q.1.niſi, §. his ita, & c.paratus.

Item quod præcipitur imperatur: & quòd imperatur, neceſſe eſt fieri, 14.q.2.c. vlt.

quod præceptum papæ propter obedientiam beati Petri cuius ſucceſſor eſt, diligenter eſt obſeruandũ, 19.diſt.in memoriam.

quod iniuſtum præceptum ſuperiorum non eſt implendum, 11. q. 3. ſi epiſcopus forte, & c.ſeq.

quod præcepta etiã ſanctorum prælatorum antequam impleatur ſunt diſcutienda, videlicet ſi ſunt iuſta & licita, ſi non ſunt contra Deum, 39.diſt. ſi quis præpoſtera.

quod nec Papa vult vt impleatur ea per ſurreptionem præcipit, 16.q.3. licet.

quod qui iuſtis preceptis non obtemperat, debitor eſt pœnæ, 14. quæſtio.1.quiſquis, 50. diſtinc. ſi quis præpoſtera.

PRECES. Quod preces hominum Deus non ſemper exaudit, 50. diſtin. ſi quis præpoſtera.

De hac materia habes vbi agitur de Oratione.

Quod preces canonicę diſciplinę cõtrariæ non ſunt exaudiendæ, 50. diſt. mitor, 14.q.6.c.1.

quod reſcripta expreſſam debẽt habere conditionem hanc, ſi preces veritate nitantur, 16.q.1.reſcripta.

quod iudices ſunt puniendi qui precum mendacia non arguunt, 25. quæſtio. 2. reſcripta, vſque ad cap. uniuerſa.

Vtrum per preces ſuas vel aliorum poſſit quis ſine ſimonia promoueri, habes vbi agitur de ſimonia.

De hac materia habes vbi agitur de Perditione.

PRÆCIPITATIO. Præcipitatio qualiter, & in quibus non ſit bona habes ſupra vbi ponitur Accelerato.

PRÆCISVS. Quod præciſus de Chriſti corpore etiam ſi figuram membri teneat, vitæ ſpiritum non habet, 23. quæſt.7. quemadmodum.

De præciſis an ſacramenta conferre poſſint, habes. 1.q.1. per totum.

De hac materia habes vbi agitur de Hereticis, & Schiſmaticis.

PRÆDA. Quod præda ſecundum militantem diſciplinam Regibus eſt ſeruanda, 23.q.5.dicat.

quod propter prædam militare, eſt peccatum, 32.q.1.militare.

Quod

Quod omnis illicita præda furti nomine in decalogo eſt prohibita, cum dicitur, non furaberis. 32. qu. 4. meretrices.

quod prædones peregrinorũ, & pauperum ſunt excommunicandi. 24. q. 3. ſi quis Romipetas, & duobus c. ſeq.

PRÆDESTINATIO. Quod prædeſtinatio Dei ſemper in bono eſt. 23. qu. 4. Nabuchodonoſor ante med.

Quod prædeſtinatio ita eſt a Deo diſpoſita, vt electi meritis, & precibus ad ipſam perueniant. ibidem.

Quod nequaquam obtineri poſſunt quæ prędeſtinata non fuerunt. 23. q. 4 obtineri.

Quod prædeſtinatio propriis meritis, & ſanctorum precibus adimpletur. 23. q. 4. obtineri.

Quod prædeſtinatus, in quantũ prædeſtinatus, non poteſt damnari de pę. diſt. 4. peccatum, §. verum. poſt med.

Quod licet nemo poſſit ſaluari niſi prædeſtinatus, omni tamen delinquenti adhibenda eſt correctio, ſicut medicina adhibetur omni languenti, licet ſciatur neminem vltra terminum a Deo præfixum victurum. 23. quæſt. 4. Nabuchodonoſor.

Quod prædeſtinatio multis eſt cauſa ſtandi, ſed nemini eſt cauſa labendi. 23. quæſt. 4. Nabuchodonoſor. §. item qui.

Quod non inducit neceſſitatem correctionis, vel obdurationis, cum boni per gratiam corrigantur, mali libero arbitrio pereant, 23. quæſtio. 4. Nabuchodonoſor. §. non ergo.

Quod licet prędeſtinatio Dei, vel prę ſcientia falli non poteſt, non ideo omnia prædeſtinata neceſſario eueniunt: ſed quia bona abſq; eius gratia, & mala præter eius ſcientiam euenire non poſſunt.

Quod multi videntur prædeſtinati merito præſentis iuſtitiæ, non autem prędeſtinatione claritatis ęternæ, de pęniten. diſtinctio. 4. §. hoc ergo.

PRÆDICATIO. Quod prædicatio verbi Dei non eſt contemnenda. 1. q. 1. interrogo.

Quod non minus eſt reus qui prædicationem negligenter audierit, quam qui corpus Chriſti in terram cadere permiſerit.

Quod ad prædicationem ſiue ſit fidelis ſiue infidelis, etiam eſt in eccleſia admittendus, de conſec. d. 1. epiſcopus nullum.

Quod contemptoribus, ne margaritæ ſparganturante porcos, eſt ſubtrahenda. 43. d. in mandatis.

Quod prædicationi proponenda eſt aliquando contemplatio, & aliquãdo poſtponenda. 8. q. 1. in ſcripturis. Exemplũ ib de Hieremia.

Quod ſicut vtilius eſt habere prudẽtiores, quam formoſiores amicos, ſic vtilior eſt ſermo verior quam diſertior, 38. diſtinctio. ſedulo.

quod prædicatio ſuſcitat ſpiritualiter mortuos. 8. q. 1. olim.

quod prædicator debet eſſe in vita, & ſcientia irreprehẽſibilis. 8. q. 1. oportet. 26. d. §. 1. & §. ecce. 38. d. cap. 1.

quod prædicator purus debet eſſe a peccato. 50. d quid eſt hoc, & cap. eum exaudiero, & 35. quæſt. 6. in fin.

quod fructum Chriſti non ſuum debet intendere, 8. qu. 1. olim, & c. in ſcripturis.

quod ſecundum capacitatem audientium ſermonem debet formare, 8. qu. 1. oportet.

quod nec propter Chriſti cultũ ampliandum, nec propter aliud vlla debet mentiri ratione. 22. q. 2. primum.

quod prædicator debet eſſe actiuus, contemplatiuus, & nõ de ſuo ſenſu, ſed illa docere quæ didicit in contemplatione, 36. diſtin. ſi quis vult.

quod nec propter æmulationem, vel detractionem aliorum a recta prædicationis intentione debet recedere. 44. d. ſcimus.

quod prædicator ad vtilitatem populi prædicans conſequitur a Deo vberiorem gratiam. 11. q. 1. reuertimini.

quod nullus laicus, vel religioſus abſque Papæ, vel epiſcopi licẽtia, nec mulier quantumcunque docta, & ſancta ſit, debent prædicare, 16. q. 1. adijcimus. 23. d. mulier.

quod qui prædicatorẽ veritatis contriſtat, in Chriſtum peccat. 11. qu. 4. quicunque contriſtauerit.

quod vitioſi ſermo non eſt contemnendus, quia ſicut lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, nõ lauatur, ſic bona doctrina per malum ſacerdotem credentes a peccatis lauat. 83. diſt. §. vlt.

quod infelix eſt prædicator qui alios illuminãdo ipſe tenebroſus, & reprobus efficitur, de pę. d. 2. §: opponitur.

quod prædicator bene docendo, & male viuendo Deum inſtruit qualiter eum debeat condemnare. 40. d. multi.

quod prædicatores qui ab auditoribus non intelliguntur, non audiẽtium vtilitatem, ſed ſuam oſtentationem quærunt. 43. d. diſpenſatio.

quod inconuenienter prædicat qui pauperem Chriſtum pingui' venire, & rubentibus buccis annunciat. 35. d. eccleſiæ.

Item qui arroganter, & cum faſtu annunciat. 46. d. hoc habet.

Item qui fabulas immiſcet, quia in vno ore cum iouis laudibus ſę Chriſti laudes non compatiuntur 86 d. cum multa.

PRÆDICATIO. Quod præfatio B. Virginis nouem antiquioribꝫ prædicationibus per cõcilium addita eſt, 70. diſt. ſanctorum in fi.

quod excepta præfatione B Mariæ nouem ſunt quæ per circulum anni decantantur, de conſe. d. 1. inuenimus.

quod ante præfationẽ ideo Surſum corda dicitur, vt tunc præcipue ad Deum mentem erigere plebs moneatur, de conſecr. diſt. 1. quando autem.

PRÆIVDICIVM. Quod præiudicii committitur quando lite pendente pro altero ſentiatur. 11. quæſt. 1. quia res.

Item præiudicium committitur quãdo vna parte abſente altera auditur. 3. q. 9. c. vlt.

Item præiudicium committitur quãdo quis contra iuſtitiam condemnatur. 2. qu. 1. in primis.

Item præiudicium generatur quando quid factum vſurpatur, 63. d. illud.

Item præiudicium dicitur quodlibet factum iniurioſum. 11. quæſtio, 1. quia res.

PRAELATIO. Quod prælatio non eſt inſtituta contra bonos, ſed ad coercendum malos. 21. diſtinct. de Conſtantinopolitana.

quod prælatio eccleſiaſtica quia eſt a Deo, non eſt contemnenda, 11. qu. 1. nemo contemnat.

Item nec auide ſuſcipienda, nec propter diſidiam reſpuenda, 16. q. 1. vos autem. 8. q. 1. olim. & tribus. c. ſeq. 40. d. multi.

quod ambitioſus ad prælationem (etiam ſi ſanctus ſit) reprobatur. 1. q. 1. principatus.

quod fugientes eam magis ſunt aſſumendi, quam ſe ingerentes. 1. q. 6. ſicut. 9. q. 1. in ſcripturis.

quod non conſanguinitas, ſed iuris, & ſcientiæ congruitas eſt attendẽda in ipſa, 8. q. 1. licet, & c. ſeq.

quod non prælatio, ſed bona conuerſatio nos iungit Deo. 40. diſt. non loca.

quod omnis ſanctitas præſumẽda eſt de prælato. 40. d. non nos.

quod ille prælatus dicitur maior, qui uita eſt ſanctior. 2. q. 7. Paulus Petrum, & duobus c. ſeq. 40. d. multi in fin.

quod abſurdum eſt prælatum peiorem eſſe populo. 1. q. 1. viliſſimus.

quod prælati debent eſſe literati. 39. d. qui eccleſiaſticis, & duobus ca. ſeq. & c. ſi quis vult.

quod uita paſtoris debet eſſe exemplar ſubditis. 2. q. 7. cum paſtoris.

quod prælati debent eſſe duces gregis, & paſtores. 7. q. 1. ſciſcitatis.

quod integritas prælatorum ſalus eſt ſubditorum, & ordo nutabit ſi quod inuenitur in corpore, non inueniatur in capite. 61. diſtinct. miramur.

quod prælatus debet in conuerſatione, & ſermone perire. 8. quæſtione, 1. qualis. 40. d. non nos, & tribus. c. ſeq.

quod minorum exempla ad imitandum, & doctrinam ad diſcẽdum, ſpernere non debet. 22. d. de Conſtantino-

Digitized by Google

ſtantinopolitanus.14.quæſt.3. ſi habet,

quod debet etiam erga ſubditos ſolicitam curam gerere.8.q.1.in ſcripturis.

Item nunc actioni,nunc contemplationi vacare.88.d.decreuit, & cap. epiſcopus nullam.2.q.7.epiſcopi. 8.q.1.in ſcripturis.

Item erga infirmos compatiens debet eſſe. 45.d.recedite.

Item diſcordantes concordare, 90.d. c.1. & c.ſtudendum.

Item de ſubditis no facile debet credere.86.d.ſi quid vero.

Item non debet ex vindicta corrigere.86.d.ſi quid,& c.ſeq.

Item nec iuxta velle debet ſubditum punire. 45.d. cum beatus Paulus. 11.q.3.ipſe.

Item promptior debet eſſe ad miſerendum quam ad puniendum.45. d.licet, quia tutius redditur ratio de miſericordia,quam de crudelitate.25.q.7.alligant.

Item ſeuerus debet eſſe contumacib. ſed benignus pœnitentibus.qu.5. quanto.

quod ſi in corrigẽdo exceſſerit,a ſubditis veniam petere non tenetur. 86.d.quando.

quod contra prælatum non de facili eſt præſumendum. 11. quæſtio.3. abſit.

quod prælati plus aliis aduerſitatibus ſunt expoſiti.3.quæſt.1.nulli. 7.quæſtio. 1.ſuggeſtum, & duobus.c.ſeq.

quod peccata ſubditorum eis imputantur.1.q.1.quidquid.9. q.3.epiſcopo.

quod ſuperbia, & auaritia in ipſis præ ceteris reprobantur. 93.d.diaconi ſunt circa med.

quod prælatus ſine temporalib.non proficit, ſicut anima ſine corpore non viuit.1.quæſt.3.ſi quis obiecerit.

quod nihil in hac vita laboriofius, & apud Deum gratius, quam eſſe bonum prælatum,40.d-ante omnia.96.d.dua.

quod bonorum prælatorum Deus facilius orationes exaudit.1.q.1.ipſi ſacerdotes.

quod malus prælatus quandoque datur propter peccata populi.6.q. ex merito.8.q.1.audaciter. Exemplum ibi de Saule.

quod toleratur quamdiu per ſententiam non deijcitur, 16.q.8.ca.vlt. 23.q.4.tres.

quod incongrue ſanctorum locum tenet, ſi facta bonorum non ſectatur.40.d.non eſt, & c.ſeq.

Item honor adeptus, vel ei exhibitus cedit ei ad culpam,& ad pœnã, 40.d.multi.2.qu.7.ſecuti, in fi.

quod ſuo exemplo multos trahit ad inferos 40.d.ſi Papa.

quod apud Deum nihil miſerabilius quam prælatus malus. 40.d. ante omnia.

quod mali prælati tot mortibus digni eſſe quot ad ſubditos ſuos peccandi exempla tranſmittunt, 11.qu.3.præcipue.

quod in eodem genere peccati grauius cadunt prælati quam ſubditi.40.d.homo.

quod nõ ſunt ipſorum opera, ſed doctrina attendenda. 1. quæſtio. 1. non quales.

quod licet prælati ſint mali, tamen a ſubditis non ſunt contemnendi.1.qu.1.multi,& duobus.c.ſeq. 6.qu.1.ſacerdotes, & c.oues.

quod Chriſtus malis deferendo prælatis cum alapa daretur, Exemplũ ſubditis humilitatis, & patientiæ erga prælatos relinquit. 93.d. dominus.

quod illi prælati ſunt mercenarij, qui honores, & temporalia quærunt. non ea quæ ſunt Ieſu Chriſti,8.qu.1. ſunt in eccleſia.

De hac materia habes vbi agitur de Epiſcopi, & de Abbatibus, & de poſſeſſione, & de Electione.

PRESBITER. Quod presbyter Græce, Latine ſenior interpretatur. 28.d.cleros.

quod presbyteri ſeniores non propter ætatem, ſed propter honorẽ, & dignitatem nominantur.

quod presbyteri idem ſunt qui & ſacerdotes.

quod olim epiſcopi dicebantur preſbyteri.93.d.legimus, & 95.diſtin. olim & c. olim.

quod præſente epiſcopo presbyter non debet deſignare infantes, 95. d.presbyter.

De differentia epiſcopi, & presbyteri,habes.95.d.per totum.

De presbytero habes vbi agitur de Sacerdote.

PRÆSCRIPTIO. Quod præſcriptio non fauore malæ fidei poſſeſſoris, ſed odio rem ſuam proſequi negligentis introducta eſt.16.q.3. placuit.§.poteſt etiam.

quod præſcriptio eſt vnius anni. 54. diſt.per totum, vbi agitur de ſerui (ignorãte domino) ordinatione.

Item eſt præſcriptio vnius anni, & d.10.q.2. puella vbi agitur de profeſſione.

Item eſt præſcriptio vnius anni, & dimidij.3.q.3.de inducijs,vbi agitur de epiſcoporum exculſatione.

Item eſt præſcriptio bienni. 19.q.2. monaſterijs,vbi agitur de incogniti totũ in monaſterijs ſuſceptione.

Item eſt præſcriptio trienn.§. 7.q.2. ſi quis incognitus vbi agitur de incognito ad profeſſionem ſuſcepto.

Item eſt præſcriptio quadrienij. 16. q.3.§.quas actiones,vbi agitur de vſucapione.

Item eſt præſcriptio ſex annorum,7. d.§ 1.ſi emeris ſeruum, vbi agitur de ſerui dimiſſione.

Item decem annorũ.16.q.3.placuit. §.poteſt ante med. vbi agitur de præſcriptionis diſpenſatione.

Item eſt præſcriptio duodecim annorum,20.q.1.puellæ,vbi agitur voti obligatione.

Item eſt præſcriptio quatuordecim annorum, 20.qu.2.ſi in qualibet. vbi agitur de maſculorum ad religionem obligatione.

Item eſt præſcripuo decem & octo annorum, 28.d. de his, vbi agitur de ſubdiaconorum ordinatione.

Item eſt præſcripuo viginti annorũ, 16.q.3.placuit.§.poteſt. vbi agitur de præſcriptione.

Item eſt præſcriptio vigintiquinq; annorum. 20.q.1.placuit, vbi agitur de diaconorum ordinatione.

Item eſt præſcriptio quadraginta annorum.16.q.3.placuit,§.põt etiã, poſt mediũ,vbi agitur de libertate & ei nullo tempore præſcribitur.

Item eſt præſcripuo centũ annorum 20.qu.1.iuuenculas, vbi agitur de abbatiſſarum velatione.

Item eſt præſcriptio ſexaginta annorum, 16.qu.3.nemo, vbi agitur de Romanæ eccleſiæ præſcriptione.

Item eſt præſcriptio vnius menſis. 4.q.5.quiſquis.

Item eſt præſcriptio duorum menſium.5.q.3.ſi ægrotans.

Item eſt præſcriptio trium menſiũ. 54.d.fraternitatem.

Item eſt præſcriptio quatuor menſiũ.76.d.ieiunium, §.non autem.

Item eſt præſcriptio ſex menſium. 3.q.3.de inducijs.

Itẽ eſt præſcriptio nouem mẽſium. 3.q.3.inducias,§.ſpacium.

Item eſt præſcriptio decennalis, & vicennalis,quæ eccleſijs obijci nõ poteſt.15. quæſtio.3.placuit, §.poteſt etiam

Item præſcriptio cõis eſt tricẽnaria, religioſorum quadragenaria, Romanæ eccleſiæ centenaria,15.q.2. §.& 16.qu.3.placuit,§.poteſt etiã.

quod quælibet prędictarum præſcriptionum debet habere bonam fidem & iuſtum titulum poſſeſſionis.16.q.3.placuit,§.poteſt etiam.

quod non currit præſcriptio contra res eccleſiæ precarie, vel ratione hoſtilitatis poſſeſſas, 16.q.3.clerici & duob.c.ſeq. 12.qu.3.ſępe.

Item non currit præſcriptio tempore prælati male alienantis. 16.q.3. ſi ſacerdotes.

Item non currit tempore captiuitatis,& hoſtilitatis,16.qu.3.c.vlt.& c.porro.

Item non currit tempore pueritię.ſ. intra.14.annum. 16.q.3.placuit,§. ſi autem.

Item non currit in decimis a laicis detẽtis.16.q.3.placuit, vt poſt me.

Item non currit contra libertatem ibidem.

Item non currit cõtra publicas functiones, §.porro ibi.

quod an vna eccleſia poſſit iura alterius eccleſiæ tollere per præſcriptionem, habes.16.q.3.per totum.

Quod

Quod monasteria contra ecclesias nõ possunt præscribere nisi spacio xl. annorum, 16. quæstione 4. per totam.

Quod præscriptio triennalis nõ præiudicat ecclesijs, 16.q.3. si sacerdotes, & q.4.c.1.

Quod laici non possunt præscribere, decimas, 16. q.3. placuit, §. potest etiam.

Quod limites diœcesium vel parochiarum præscribi nõ possunt, 16. q.3.licet, §.hoc multipliciter, & c. seq.

Quod ius diœcesium præscribi põt, 16.q.3.c.1. & tribus c. seq.

Quod in illis quæ quis sua auctoritate vsurpatiue possidet, præscribi si potest, 16.q.3.dilectio, §.põt etiam aliter.

Quod ille qui asserit se præscripsisse si dubitatur, debet iuratoriam præstare cautionem quod bona fide, & conscientia bona possideat, 16. q.3.dilectio.

Quod interruptio præscriptionis dat ius agendi, 16.q.3.c.1.& q.4. volumus.

Quod interruptio fit dupliciter: videlicet naturaliter: ideſt, contra ius naturæ: quando. ſ. contra conscientiam possidetur, 16.q.3. placuit, §. potest etiam.

Item ciuiliter fit vel per libelli oblationem: vel per litis contest. 16.q.3.placuit, §.potest, ante medī, & c.quicumque.

Item fit per protestationem corã episcopis vel aliis bonis viris, 16. q.3. placuit vt post med.

Item per synodalem proclamationẽ, 16.q.3.c.1.tribus c. seq.

Item fit per tabellionum vel testium subscriptionem, 16. q.3. placuit vt §.is autem.

Quod longæua vsurpatio non facit præscriptionem, 100.d. contra morem, 24.q.1.schisma.

PRAESCIENTIA. Quod præscientia Dei contnentur futura quæ hominibus ex libertate liberi arbitrii debẽt prouenire, 23.q.4. Nabucho donosor, circa fi.

Quod præscietia solum in malis operibus est intelligenda, ib.

Quod præscientia Dei nullam necessitatem infert libero arbitrio. ib.

Quod secundum præscientiã Dei scribuntur in libro vitæ qui præsciti sunt iustificati: delẽtur de libro vitæ qui præsciti sunt damnati, de pœn. d.4.§. finis, vsq; ad fi.

PRÆSVMPTIO. Quod præsumptio concipitur ex circumstantia facti, 32.q.5.nec solo.

Quod præsumptio violenta oritur ex propinqua facti circumstantia, 34. d.quorundam.

Quod præsumptio est multiplex. videlicet vsurpatoria, quando. ſ. alieni termini vel officiũ vsurpãtur, 9.q.1.c.1.& q.2.nullus alterius, & q.3.si autem.

Item præsumptio diabolica cum bona ecclesiarum inualuatur, 22. q.2. de vire.

Item præsumptio sacrilega quando Deo dicata humanis vsibus applicãtur, 12.q.2.prædia.

Item præsumptio conspiratoria quæ fit contra prælatos, 11. q.1. si qui clericorum.

Item præsumptio pernitiosa cũ serui fugitiui ad ordines vel ad religionem recipiuntur, 54.dist. generalis.

Item præsumptio nefanda quando ecclesiæ officia propinquis minus dignis committuntur, vel abillegitimis personis pertractantur, 19. distinct.decenter, 16.q.1. placuit cõmuni.

Item præsumptio ambitiosa est qñ minor præsumit exequi quod est superioris, 7.q.1.pontifices, & c.nihil contra.

Item præsumptio fatuosa est cũ prælati criminosi volunt reprehendi, 2.q.7.præsumunt.

Item est præsumptio de ordinata cõ vita statutum aliquid attentatur, 20. q.3.inter cetera, 21.q.4. epi.

Item præsumptio negligentiæ quãdo prælatus subditos malos non coercet, 2.q.7.sicut inquit.

Item præsumptio blasphemiæ, sicut cum canones sanctorum patrum violantur, 25.q.1.violatores.

quod præsumptio crudelitatis, hoc est prælatorum desquientium in subditos, 10.q.3.quia cognouimus.

quod quantumcunque perfectus de suo statu non debet præsumere, 6. q.1.imitare. Exemplũ de Apostolo Petro.

quod Deus bonorum præsumptionẽ deprimit per aduersitatem, 6.q.1. ones, §.ipsa.

quod in dubia rebaptizatione nõ est temeritas præsumptionis, sed diligentia pietatis. de consec. dist. 4. si nulla.

quod præsumitur quis citius mori quanto senior fit, 7.q.1.periit, 36. d.tanta nequitia.

quod præsumitur pro senectute, scilicet dignior probitas, 59.d.si officia.

Item in iustitia examinatio, 86. dist. si quid uero.

Item præsumitur sapientia, 84.distinc. porro.

Item morum grauitas, 12.q.1. capitulo primo.

Item sermo verecior, 35.q.6.consanguineos.

Item eleemosyna dignior. 86.d. non satis.

quod quandoq; præsumitur ex præsenti circa præteritum, 34.q.2.cum per bellicam.

Item quandoq; præsumitur ex præsenti circa præsens, 6. q.1. qui crimen.

Item præsumitur ex præsenti circa futura, 47.dist. sicut hi, §. necesse, circa fin.

quod quandoque præsumitur ex præterito circa præteritura, 28.d. quia sunt, vbi præsumitur vxor diaconi non fuisse, quia virgo ad eum non peruenerat.

Item ex præterito circa præsens, 87. d.quicunque.

Item ex præterito circa futurum, 23. q.5.si apud.

Item ex causa 23.q.occidit, vbi ponitur qualiter sanct. Patres ex causa meritorie occiderunt.

Item ex persona, 89.d. decenter, vbi præsumitur de episcopo, quod si res ecclesiæ consanguineis cõmittit, quod illis, non ecclesiæ, lucrũ quærit.

Item in loco, 17. q.4. quisquis, ſ. vbi sacrilegium præsumitur rõne fecit loci.

Item ex tempore, 1. q.1. constat, vbi ex breuitate temporis præsumitur color excusationis.

Item ex facti qualitate, 12.q.2. bonæ rei.

Item ex dignitate, 21.q.3.absit, vbi dicitur, quod de sacerdotibus est bonum præsumendum.

Item ex taciturnitate, 28. d. diaconi, vbi dicitur, quod qui diaconatũ recipit, etiam tacendo se ad castitatẽ adstringit.

PRÆVARICATIO. Quod præuaricatio est uera crimina abscondere, 2. q.3.si quem, §.notandum.

Item præuaricatio est uotum castitatis uel religionis postponere, 20. q.1.puellæ.

Quod nõ est præuaricatio incauti, & temerarii iuramenti emendatio, 22.q.4.diffinitio.

Quod præuaricator fidei ad testimonium non admittitur, 2. q.7. non potest.

PRIMAS. Quod primas est maior archiepiscopo. 99.d.2.§.1.

quod primatus officium sumptũ est a Gentilibus: ad quos oppressi qui ad Imperatoris aulam venire non poterant, tanquam ad primam iudiciariam potestatem cõfugiebãt. 99.d.prouinciæ, & c.seq.

De hac materia habes vbi agitur de Patriarchis.

PRINCEPS. Quod princeps sæcularis diuina ordinatione ad regendum populum instituitur, 7. quæst.1.§ ergo.

Quod debet ecclesias, & prælatos earum defendere, 63.d. Valentinianus in fi. 23.q.5.principes.

Quod de electione episcopi, & aliorũ Prælatorum non debet se intromittere, 63.d. Hadr.

Quod princeps debet [illegible]ereri episcopos: quia principum colla debent submitti genibus sacerdotũ, 63.dist. Valentinianus, & 96.dist. duo in fi.

Item de bono statu ecclesiæ dẽt prouidere, 96.d. boni 23. qu.5. principes, & c. inecclesiasticos.

Item debet intendere ad tuitionem uiduarum, & pupillorũ protectionem, & raptorum refrænationẽ, 23.q.5. administratores.

itized by Google

quod leges principum non possunt infringere statuta pontificum, 10. d. per totum.
Item iudicantur & excommunicatur ab episcopis, 96. d. duo & duobus c. seq.

De hac materia habet vbi agitur de Imperatoribus & de Potestate, & de Regibus.

PRINCIPIVM. Quod principium malum difficiliter bonum finem consequitur: quia difficile est vt bono peragantur exitu, quæ malo inchoata sunt principio, 1. quæst. 1. principatus, & duobus c. sequen.

De hac materia habet vbi agitur de Exulib.

PRIVILEGIVM. Quod priuilegium dictum est eo quod in priuatu feratur, 3. d priuilegia.
quod priuilegia sunt leges priuatorum.
quod priuilegiu speciale derogat generali, 25. q. 2. c. vlt. circa fi.
quod priuilegium quandoque conceditur vni prouinciæ, 35. q. 3. quædã lex, §. quod scripsi.
Item concedimus vni ecclesiæ, 16. q. 1. hinc est.
Item quandoque vni personæ, 7. q. 1. petisti.
quod personale priuilegium ad aliũ non extenditur, 7. q. 1. petisti. post medium.
quod priuilegium sigillatim concessum, omnibus non conuenit, 16. q. 1. hinc est.
quod priuilegia paucorum non faciunt legem communem. 25. q. 1. c. vl'. post med.
quod semper cum pallio conceditur priuilegium speciale, 100. distinct. rationis.
quod priuilegia cõcessa per superiores, per inferiores non possũt nec debent infringi, 9. q. 3. cõquestus, 12. q. 2. vulnerans. 25. quæst. 2. privilegia.
quod ecclesia Romana aliorũ ecclesiarum priuilegia debet confirmare, 25. q. 2. per totum.
quod ea posteriora priuilegia derogẽt prioribus, 25. q. vlt. priuilegia, & 6. c. seq.
quod Romana ecclesia potest aliis cõcessa vel commutare vel penitus reuocare, 16. quæst. vlt. post equi, §. his ita.
Vtrum priuilegium valeat contra statuta patrum, & dicta sanctorum, 25. q. 1. [illegible]rorum, & q. 2. post ea, §. his ita.
quod qui allegat priuilegium, debet monstrare quod allegat, 100. d. cõtra mortem.
quod priuilegium meretur amittere qui concessa abutitur potestate, 21. q. 3. priuilegium, 25. q. vlt. post eaquam, §. his ita.
quod priuatur quis priuilegio propter scandalum, 3. q. 5. hæc quippe.
Item propter fauorem alterius loci vel personæ, 22. d. renouantes.
Item propter atrocitatem criminis, 11. q. 3. ita, 9. q. 3. conquestus.
Item propter renunciationem expressam, 7. q. 1. quam periculosum.
quod abutitur quis priuilegii potestate multipliciter, videlicet quando quis superior inferiorem totaliter inuitum compellit ad dignitatem, 47. d. vbi.
Item qui eam exercet non ad subditorum vtilitatem, sed ad suam voluntatem, 11. q. 3. priuilegium.
Item qui eam non habet, sed assumit propria temeritate, 25. q. 1. postea, §. his ita, in fi. & c. seq.
PROBATIO. Quod probatio est duplex, videlicet diuina & humana, 26. q. 5. nec mirum, ante medium & post.
quod Deus permittit mala vt boni, q̃ vident, probentur vtrum vere ipsum diligant, 26. q. 5. nec mirũ ante fin. & in fin.
quod aduersitas, q̃ bonis viris obiicitur, probatio virtutis est, non iudicium reprobationis, 7. q. 1. aduersitas.
quod mortem probatur infligere qui hanc cum possit non excludit, 83. d. §. 1.
quod in humanis iudiciis onus probationis reo non incumbit, 6. q. 5. quod autem.
quod si reus laboret infamia, & si non potest probari propter scandalum tenetur se purgare, 6. qu. 5. §. vlt.
quod accusatus non negationem, sed exceptionẽ probare debet, 6. q. 5. q̃ autem, §. item accusatus.
quod probatur crimen siue aliud factum multipliciter, videlicet per confessionem, 36. q. 1. presbyter.
Item per rei euidentiam: vt cum quis in crimine deprehenditur, & comprobatur, vt 50. dist. si quis diaconus 81. d. si quis clericus, & capit. presbyter.
Item cum quid ita notorium est vt nulla possit reprehensione celari, 2. q. 1. de manifesta & duob. c. seq.
Item per famam, 4. q. 3. placuit, §. itẽ in criminali.
Item per præscriptionem, 18. d. peruenit, & 44. d. multis.
Item per iuramentũ, 26. q. 3. dilectio.
Item per instrumentum, 16. q. 3. placuit, §. potest.
quod per vnum testem nil probatur nisi cum miraculo, 4. q. 3. in fi. §. sed obiicitur. Exemplum ibi de sancto Bricio.
quod proponens calumniam & non probans punitur, 5. q. 6. quia iuxta hæc c. seq.
quod probationis tempus & religionis, habet vbi agitur de professione, & vbi agitur de monachis.

De hac materia habes vbi agitur de Testibus.

PROCVRATIO. Quod procuratio episcopi archidiaconi tempore visitationis non debet esse grauis, sed modesta, 10. q. 3. cauẽdum, & duobus c. seq.
quod procuratio non debet fieri nisi uno die, & hoc cum moderata societate, 10. q. vlt. inter.
quod si episcopus uel archidiaconus non uisitat, nomine procurationis nil debet exigere, 10. q. 2. relata.
PROCVRATOR. Quod procurator dicitur defensor ecclesiæ, 2. q. 3. Saluator. circa med.
quod infamis non possit esse procurator. 3. q. 7. infames.
quod in capitali siue in criminali causa non per procuratorem, sed per se agendum est, 2. q. 6. c. si quis in quacunque. §. cum autem, & c. si quando.

De hac materia habes vbi agitur de Aduocatis.

PRODITIO. Quod proditio ad mortem maius peccatũ est homicidio, de pœn. d. 1. periculose.
quod qui ueritatem non defendit uel pronunciat, proditor est veritatis, 11. q. 3. nolite timere.
quod qui nulli cognitum peccatũ publicat, non correptor, sed proditor est, 2. q. 1. si peccauerit.
quod qui hominem prodit, ipsum interficit. de pœn. distin. 1. pericusse.
quod clericus proditionibus uacans degradatur. 46. d. clericus.
PROFESSIO. Quod professio religionis facta infra annos discretionis non tenet, 20. q. 1. cap. 1. & §. seq.
quod professio regularis fit per scripturam, uel per aliquod signum subscriptum, 20. q. 1. c. ult. 27. q. 1. omnes.
Quod nemo debet recipi ante annũ probationis ad professionem, 17. quæst. 1. Gonsaldus. 19. quæst. 3. monasterij.
quod laicus incognitus ante professionem probari debet per triẽniũ. ne forte sit seruus, uel ratiocinii ligatus. 17. q. 2. si quis incognitus, 53. d. legem.
Quod clericus incognitus p̃bari debet per biennium. 19. quæst. 3. monasterijs.
quod noti est tempus probationis annus, ut 19. q. 2. Gonsaldus, & 26. q. 2. puella.
Quod regularis semper & ubiq; professionis uestibus debet uti, 20. q. 1. c. ult. 27. q. 1. omnes.
Quod religiosus si ordinatur sub titulo monasterij: etiam si aliter nõ est professus, hoc facto tanq̃ professus illi monasterio perpetuo obligatur. 70. d. sanctorum.
PROHIBITIO. Quod prohibitio Dei est diligentius seruanda quam hominum, 10. d. lege.
quod prohibitio prælati si propter necessitatem rumpitur, non culpatur, 11. quæst. 3. antecessum & capseq.

Quod

Quod illud quod non eſt prohibitū uidetur eſſe conceſſum, 30. quæſtione, 3. poſt uxoris.

Quod non oē quod non prohibetur conceditur. 30. q. 4. quod autem.

Quod illud officium non eſt prohibitum pro quo licet accipere ſalarium, 23. q. 1. militare.

Quod prohibetur ſimpliciter bonū propter multa, uidelicet propter lapſus cautelam, 27. quæſt. 2. ſunt nota. ibi de matrimonio, & de religione.

Item propter uitandam iactantiam. 32. diſtin. denique, ubi prohibetur ſacerdos benedicere epiſcopo preſente.

Item propter mali occaſionem, ſicut frequēter iurās, quia talis peieraſ 22. q. 1. non eſt, & c. ita ergo.

Item propter ſcandalum, 27. qō. 2 ſi quis ſponſam.

Quod prohibentur Chriſtiani nefigmenta poetarū legant, quia prouocant ad luxuriam, 37. diſt. ideo.

PROMISSIO. Quod promiſſio eſt impia quę ſcelere adimpletur unde in malis promiſſis fides eſt reſcindenda, 22. quęſtio. quarta in malis.

Quod inhoneſtum non eſt promittendum, 22. q. 4. unuſquiſque.

Quod peius eſt implere illicitū promiſſum, quàm peierare. 22. quęſt. 4. unuſquiſque.

Exemplum ibi de Herode & ſaltatrice. 12. diſt. duo.

Quod non eſt mendacium uenire cōtra promiſſum, 22. q. 1. beatus Paulus.

Quod cum noxia promiſſa complemus. Dei iuſſa contemnimus, 13. diſt. duo.

Quod non eſt tranſgreſſor promiſſi qui ut ne impleat neceſſitate prohibetur, 22. quæſtio. 3. anteceſſor. & c. ſeq.

Quod in promiſſis plus eſt ſubintelligendum quam quod exprimatur, 22. q. 2. beatus Paulus, & 22. q. 2. anteceſſor.

Quod à Deo non ſtatim quod conceditur mittitur, 52. diſtinct. ſi quis præpoſtera.

Exemplum ibi de Moyſe, qui orans pro populo non impetrauit.

PROMOTIO. Quod promotio eſt de minoribus ad maius 93. diſ. legimus, in ſi & 59. diſt. ſi officia. & c. ordinatos.

Quod in ſpirituali promotione quādoque poſſunt interuenire pacta honeſta, 18. q. 2. Eleutherius 10. q. vlt. cap. vlt.

Quod in promotione inhoneſta pacta prohibentur, 1. q. 2. quam pio, in fine.

De hac materia habes ubi agitur de ecclesijs, & ordinibus, & de simonia.

PROPHETA. Quod propheta largo nomine dicitur prædicator, & doctor, 43. diſt. ſit rector.

Quod propheta dicitur qui futura denunciat. 22. qō. 2. ſi quælibet, §. Abraham.

Quod propheta de futuris quandoque pronunciat quod ignorat, 22. q. 2. ſi quælibet, §. Abraham.

Quod quantumcunque ſit uetus propheta: ſi annunciat aliquid quod eſt contra Deum, non eſt ei credendum. 26. quęſtione, 5. nec mirum, ante fin.

Quod mali quandoque prophetizāt, 1. q. 1. prophetauit, Exemplum ibi de Saul.

Quod mali prophetæ habent ſpiritū prophetiæ, ſed non meritum.

Quod mali propheię donum prophetiæ uendebant, 1. quæſt. 1. iudices. & c. nunquam.

Quod ueri prophetæ populum propter malitiam eius non deſerebāt, ſed ipſum de malitia arguebant, 23. q. 4. tolerandi ſunt.

PROPRIETAS. Quod proprietas inducta eſt propter iniquitatē hominū cum prius eſſent omnia communia ſicut aer, & lux, 12. q. 1. dilectiſſimis.

Quod proprietas perſonalis non dicitur eſſe in facultatibus eccleſiæ, quia ſunt communes, 12. qō. 1. exped. t. & c. res eccleſiæ.

Quod de rebus eccleſię nullus poteſt dicere, hæc res mea eſt, 12. quęſt. 1. nulli. §. ſi ergo.

Quod aū epiſcopi uel clerici dicantur proprium habere, 12. qō. 1. per totum.

Quod ignominia eſt epiſcopi, ſtudere proprietati, 12. q. 2. gloria.

Quod epiſcopi in rebus eccleſię ſunt pauperum diſpenſatores, 12. qō. 1. expedit.

Quod clerici in reb' eccleſiaſticis nil habent proprietatis, 12. quæſtio. 1. duo ſunt.

Quod clerici facientes proprium de rebus eccleſiæ, delendi ſunt de tabula clericali. 12. q. 1. nolo.

Quod regulares nil debent habere proprium, 12. q. 1. nolo.

Quod qui nihil habeat propriū, non poſſunt facere teſtamentum.

Quod licet perfectis non conueniat habere proprium, poſſunt tamen eſſe rerum eccleſiaſticarum diſpenſatores, 12. q 1. expedit.

Quod regularis habens proprium uiuens mortuus eſt.

PROSPERITAS. Quod proſperitas malorum reſultat in caput eorum de pœn. diſt. 3. §. quamquam, & c. quid ergo turbamur.

Quod boni non debēt perturbari de proſperitate malorum, ſicut nec de aduerſitate bonorum.

Quod nihil infelicius proſperitate peccantium, 33. quæſtio. 1. paratus, in fi.

Quod mali propter bona quæ faciūt, præſentem proſperitatem in retributionem recipiunt, de pœnit. diſtinct. 3. §. quamquam, &c. quid ergo turbamur.

PROVINCIA. Quod prouincia dicitur quæ habet decem, uel undecim ciuitates, & unum regem. 6. q 3. ſcitote.

Quod non licet habere iudicem alterius prouinciæ, niſi detur per ſuperiorem. 6. qu. 3. §. 21. quæſtio. 1. iudices.

Quod reus nō debet trahi extra prouinciam niſi ratione rei quæ debet diſcuti ubi contingit, 3. q. 6. neminem.

Item ratione appellationis, 3. q. 6. peregrina, 6. quæſt. 3. ſcitote, 2. qō. 6. qui ſe ſcit.

Item ratione mandati maioris iudicis. 3. q. 6. unaquęque.

Item ratione criminis, 17. q. 4. ſi quis ſuadente.

Itē ratione quæſtionis & dubitationis circa fidem ubi recurritur ad Papam, 24. q. 1. quoties.

Item ratione perſonæ, ſicut eſt epiſcopus de quo non eſt diffiniendum ſine Papa, 3. quæſt. 6. quamuis. 11. q. 1. iudices.

PROXIMVS. quod proximus diligitur cum a malo retrahitur, & ad Deum colendum perducitur, 23. q. 4. c. vlt.

Quod prælatus non debet ſecretum ſuū præponere utilitati proximorum, 8. q. 1. ſcripturis, & cap. qui epiſcoporum.

Quod nos proximos Deo loca nō faciunt, ſed merita. 40. diſt. nō loca.

De Proximo habes ubi agitur de Dilectione proximi.

PRVDENTIA. quod prudentia maxime debet eſſe in prælatis, 36. diſtinct. §. 1.

quod prudentia prælatorum debet eſſe non ſolum in literarū peritia ſed etiam in negotiorum ſæcularium ſolertia. ibid. & 38. diſt. §. 1.

PSALMISTA. quod pſalmiſtæ a pſalmis canendis dicti ſunt. 25. diſt. perlectis, 21. diſt. cleros.

quod pſalmiſtæ officium eſt canere reſponſoria, & quidquid pertinet ad cantandi peritiam 25. diſt. perlectis.

PVBERTAS. Quod pubertas maſculi ſunt xiiij an. & feminæ duodecim. 10. q. 1. puellæ, §. cum ergo. q. 2. ſi in qualibet.

quod infra pubertatis annos, nec ad religionem, nec ad matrimonium quis obligatur 20. q. 1. addidiſtis, q. 2. ſi in qualibet, & c. puella.

quod propter publicam honeſtatē nemo poteſt ſponſam alterius cō ſanguinei ducere, & ducens ſeparatur. 35. q. 1. §. porro.

PVDICITIA. Quod pudicitia eſt animæ virtus, quæ plus vult quæque mala tolerare, quam malo cōſentire. 32. q. ita ne. Exemplum ibi de Lucretia. 2.

Quod nemo pudicitiā ſeruat in corpore niſi prius ſpiritui inſita caſtitate. 32. q. 5. ita ne.

Quod pudicitia ſi mente ſeruatur propter corporis violentiam non violatur. 32. q. 5. magis. & c. ille autem.

Quod animus pudicus nō habet oculum impudicum, 32.q.5.nec solo.
Quod pudici filii paternam verecundiam contegunt, 96. dist. in scripturis Exemplū ibi de filiis Noe.

De hac materia habes vbi agitur de Castitate.

PVNITIO. Quod punitio parentum qui deliquerunt, in quartam generationem dilata, est signum diuinæ clementiæ, dum semper expectat ad pœnitentiam, 1.q.4. homini qui.§.e contra.
Quod Deus punit peccata per nescientes sicut per Sennacherib. vnde de propheta. Virga furoris mei Assur.
Quod quis nō Deo, sed viribus suis attribuit, dictum est ei. Numquid gloriabitur securis, &c cap.23.q.5. §.vlt.
Item per Nabucho ionosor. vnde dominus, quid dabo ei qui seruiuit mihi apud Tyrum? & tamē idem postea inde superbiens factus est bos.
Item per Antiochum, qui suis viribꝫ hæc ascribens audiuit. Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt.
Item per Romanos qui necem Christi in iudæis vindicauerunt, quod quia sibi ascripserūt, dictū est eis, Eleua manus tuas super gētes quę te non nouerunt.
Item punit Deus per scientes, scilicet filios israel qui ex mandato occiderunt Amosthæos, ibidem. post medium.
Item punit quoscumque vbi iustum bellum geritur, & vires Deo aferibuntur, ibi circa. fi. & e. sunt quidam 23.q.1. non est.
Quod punitur sola attentatio. 55.q.2.si quis virginem.
Quod punitur sola voluntas, 27.q.1. nuptiarum.
Item punitur sola spes vel expectatio. 14.q.3.si fœneraueris.
Item punitur sola cogitatio, 47. dist. quoniam multi.
Item punitur sola intentio, de pœn. dist.1. quis.
Item punitur sola aggressio de pœn. dist.1. si quis necandi.
Item punitur solus ausus, de pœn.di. 1.si quis pulsatus.
Item punitur sola solicitatio, 36.q.2. si quis non dicam.
PVRGATIO. Quod purgatio est quadruplex: videlicet spiritualis, canonica, vulgaris, & purgatorii ignis.
Quod spiritualis purgatio quæ est a peccatis, fit per fidei feruorem, 15. q.vlt. c.vlt.
Item fit per baptismum, & pœnitentiam de consec. dist.4. non potest.
Item fit per Eucharistiæ, & aliorum sacramentorum acceptationem.
Item fit per quælibet opera pietatis 22.q.2. si quælibet.
Item fit per aduersitatem, & tribulationum tolerantiam 50. distinc. & purgabit.
Item in hoc quod Esaias fuit purgatus calculo ante quam missus, inuitur quod non nisi purgatus debet secreta cęlestia alijs nunciare, 8.q.1.in scripturis.
Quod canonica purgatio fit per iuramenti sacramentum. 2.q.5.presbyter vel quilibet.
Item indicitur quando quis infametur apud bonas, & graues personas, siue per inimicos, siue per alios, 2.q.5.presbyter fi. & c.omnibus, 6.q.vlt.per totum.
Quod non indicitur purgatio, quando apud viles personas quacumque præsumptione infamatus fuerit 2.q.5.omnibus.
Quod cum certo numero manuum debeat fieri purgatio, iudicis tamen arbitrio relinquitur, 2.qō.5. presbyter fi.& c.omnibus.
Item debet fieri purgatio apud quos est infamatus, vt ibi moriatur malum vbi contingit, de consec.dist. 2.ego Berengarius, in fi.
Quod purgatio in manifestis, & notoriis non requiritur, 11.quæſt.3. cum sit.
Quod canonica purgatio diuersimode exercetur in clericis, 2.quæst.5. per totum.
Quod summus Pontifex propter scandalum sedandum sine præiudicio aliorum pontificum purgat quandoque semetipsum, 2.q.5.auditis, & §.seq.
Quod Leo Papa purgauit se cū duodecim episcopis, 2.q.5. omnibus, circa fi.
Quod Sixtus Papa purgauit seipsum in concilio, 2.q.4.mandastis.
Item Damasus Papa cum quadraginta duobus episcopis in concilio se purgauit, 2.q.7.nos, circa fi.
Quod episcopus vel electus infamatus cum quinque vel septem episcopis debet se purgare, 23.distinc. illud.
Quod episcopus vel presbyter potest se purgare per iuramentum super altare vel Euangelia, 2.q.5.habet.& cap. Mennam, & omnibus cap.seq.
Quod purgatus coram superiori sine literis expurgationis, non debet redire 8.q.5. quilibet.
Quod clericus infamatus si non potest conuinci, tenetur se per iuramētum purgare, 2.q.5.presbyter, c.omnibus, & cap.seq.vsque ad finem quæstionis.
Quod clericorum purgatio debet fieri coram episcopo vel coram datis ab episcopo 15.quæst.5.cap.22.q.5. presbyter fi.
Quod suspicio episcopi contra presbyterum vel clericum inducit purgationem, 2.quæſt.5.omnibus, post medium.
Quod presbyter cum septem sacerdotibus debet se purgare, 2.q.5. si legitimi. & duobus c.seq.
Quod episcopus numerū expurgationis potest minuere vel augere 8. q.4.presbyter fi.& c.omnibus, ante fi.
Quod purgatio religiosorum super furtis, fiebat olim per Eucharistiæ receptionem, 2.q.5.sepe.
Quod purgatio vulgaris, quæ fit per aquam frigidam, vel feruentem, vel ignitum ferrum, vel per duellum, firmiter prohibetur. quia ibi tentatur Deus, 2.q.5. & Mennam, & cap.consuluisti. & caput. monomachiam.
Quod purgatio zelotypię, quę olim in lege veteri fiebat, modo non obseruatur, 2.q.5.consuluisti.
Quod purgatorij pœna licet non ętęrna, excedit tamen omnem præsentem pœnam 25. dist. qui in aliod de pœnit.dist.vlt.circa fi.
Quod venialia peccata, quæ deportantur illuc, ibi purgantur, 25.dist. qualis.
Item de grauibus hic per pœnitentiā dimissis, sed non plene satisfactis ibi grauissime purgantur, de pœn. dist. vlt.circa fi.c.nullus.
PVRIFICATIO. Quod purificatio mulieris post partum in lege descripta seruabatur, 5. distinctione §.1.
Quod modo si mulier non completo tempore purificationis vult intrare ecclesiam, non est prohibenda 5.distinct. cum enixa, & cap. si mulier.

QVADRAGESIMA. Quod quadragesima est decima dierū totius anni. nam qui vnum diem vel plures frangit, decimam dierum non exsoluit, de cons. dist.5. quadragesima.
Quod excepta causa necessitatis est ab omnibus seruanda, cons. dist. 3. non liceat, & duob.c.seq.
Quod quadragesimam abstinentiæ bene celebramus cum bene viuimus, de cons.dist.5. ieiunium.
quod in quadragesima sicut a cibis, ita & ab aliis nociuis aīe est abstinendum, 4.dist.denique.
quod clerici in obseruatione eius laicos debent præcedere, 4.dist. sicut.
quod nō solum a carnibus, sed etiam a caseo, & ouis est in ea abstinendum, 4. dist. denique.
quod sumptuosiora cibaria, quā carnium in quadragesima non sunt præparanda, 4. distinct. denique, in fin.
quod in quadragesima nisi dictis vesperis non est comedendū. de cons. dist.1. solent.
quod nuptiæ & conuiuia non sunt in ea exercenda, 33.q.4. nec vxorem, & tribus c. præced.
quod in capite quadragesimæ pœnitentes debent se episcopo presentare. 50.dist.in capite.
quatuor tempora quomodo olim seruabantur, & quo modo nunc habes vbi agitur de ieiunio, & de Missa.

QVAESTIO. Quod quæſtio criminalis præiudicat ciuili.3. qõ.3. non eſt credendum.

Item criminalis quæſtio aliquando præiudicat ciuili,& etiam criminali.

Item vbi eſt perplexa quæſtio de ſacra ſcriptura ad ſanctorum ſcripta vel ad plurium ſeniorum reſponſum recurrendum eſt,20.diſtinct. de quibus.

Quod facilius inuenitur quod a plerisbus ſenioribus quæritur.

QVAESTVS. Quod quæſtus eſt duplex videlicet honeſtus,& turpis. de pœn.diſt.5. qualitas.

Quod prælati quæſtum pietatem putant qui pro ſtructuris eccleſiarum lucris illicitis vacat, 22.quæſtio.7.& hoc diximus.

Quod promotio ad ordines principaliter non debent intendi propter quæſtum 74. diſt. conſuluit.

Quod illi ſunt ſua quærentes, qui non Deum propter Deum, ſed propter temporalia quærunt. 8. q.1. ſunt in eccleſia.

QVIES. Quod quies oratio, & labor manuum, debet eſſe in monaſterio.16.q.1.de præſentium.

Quod prælatis quies contemplationis corde eſt appetenda, & tamen pro lucro animarum quandoque poſtponenda.8.q.1. in ſcripturis.

QVINQVAGESIMA. Quod quinquageſimã pars cenſus eccleſiæ poteſt dari epiſcopo pro monaſterio conſtructione: & centeſima pro eccleſia,12.q.1.Bonæ.

Quod ſacerdotes, & clerici ante quadrageſimã a quinquageſima ieiunium debent inchoare.4. diſt.denique.

Quod a quinquageſima vſq; ad octauas paſchæ cauſæ non ſunt audiendæ,15.q.4.placita.

ORATIO. Quod oratio ſanctis exemplis eſt anteponenda 6. diſtinct.ſanctorum.

Quod rationem prælati tutius reddent de miſericordia quam de ſcientia,26.q.vlt. alligant.

Quod illud quod caret ratione,neceſſe eſt extirpare,63.diſtinct.chorepiſcopi.

Item quod ratione conſtat. lex eſt,1. diſtinct. conſuetudo.

Quod ij qui carent ratione de factis ſuis nõ reddent rationem. 16.q.1. firmiſſime,§.ex eo.

Quod homo qui rationalis eſt,de factis ſuis reddet Deo rationem.

Item de omni verbo otioſo,22.q.vlt. quoties.

Item de negligenter commiſſis 23.q. 4.quando.

Quod a principib.ſecularibus, & prælatis eccleſiaſticis grauis a Deo exigitur ratio, 23.q.5.principes.

Quod inferiores ſuperioribus de cura commiſſa tenentur reddere rationem, 16. quæſtio ſecunda, fine.

RADIX. quod radix arboris ſicut vigorem dat multis ramis, ſic eccleſia in beato Petro fundata ceteris apoſtolis,& aliis prælatis virtutem adminiſtrat. ſpiritualem, 24.q.prima,loquitur, & 23.q.5.ipſa pietas,poſt medium.

Quod radix omnium malorum eſt auaritia,47.diſt.bonorum.

Quod ſicut radix omnium malorum eſt cupiditas: ſic radix omnium bonorum eſt charitas & ſimul amari eſſe non poſſunt, de pœn. diſt. 2.§.ex præmiſſis.

Quod niſi vera radix euulſa fuerit,alia plantari non poteſt: quia fruſtra ramus inciditur, ſi radix non euellatur.

RAPINA. Quod rapina dupliciter dicitur fieri,vel quando res rapitur, vel quando vſus rei violenter eripitur, 36.quæſt.1.c.ult.circa fi.§.ex hac.

Quod rapinam non permiſit qui furtum prohibuit. 14.q.5.pœnale.

Quod rapina prohibetur, 14.q.5.pœnale.

Quod raptor proprie dicitur qui violenter, & publice tulit aliena.

Quod raptor eſt uſurarũ ſœnerator, 14.q.ſi quis uſuram.

Item raptor dicitur inuentarum rerum detentor, 14.q.5. ſi quid, & c.ſeq.

Item raptor eſt prælatus, rerum eccleſiaſticarum dilapidator, 10.q.1. ſi quis epiſcopus.

Quod raptor dicitur qui ultra ſibi neceſſaria retinere probatur,42.dio. hoſpitalem 47. diſt ſicut hi.

Item raptor dicitur famę alterius prauatur,6.q.1.detectiones.

Quod raptor magis delinquit quam fur.14.q.5.pœnale.

Quod raptores ſunt infames, 3.q.4. conſanguineorum, & q.5. conſtituimus.

RAPTVS. Quod raptus dicitur ubi puella de cuius nuptijs nil anteconſtiterat, uiolenter abducitur. 27.q.ult.lex illa.

Item raptus eſt illicitus coitus a rapiẽdo,ideſt.corrumpendo diſtus. 27.q.ulti.raptus, & 36.q.1.c.1.

Item raptum committit qui florem uirginitatis puellæ uiolenter eripit, 36.quæſt. 1.de raptoribus, §. ſeq.in fine.

Item raptum committat qui fœminam promiſſionibus abducit, 36. q.1.per totum.

An raptor raptam poſſit ducere uxorem, 36.q.3.eos qui.

Quod ſi raptor cum rapta ad eccleſiam confugerit, ab ipſa debet tuiri,36.q.1.lex.

Quod raptor publica pœnitentia punitur,27.q.1.raptor.

Quod ſi rapta non redditur, excommunicatur, 27.q.2. Agathoſa. 26. q.2.per totum.

RARITAS. Quod raritas facit pretioſitatem.59.diſt.ſi officia.in fin. 93.diſt.legimus.

Quod rarum dicitur omne quod magnum eſt, 3.q.7.in ſanctis.

Quod omne quod eſt ſatum plus appetitur, 93.diſt. legimus poſt medium, exemplum ibi de pulegio, quod apud Indos carius eſt pipere.

RATIHABITIO. Quod ratihabitio confirmat male poſſeſſa 16. q.1.quoniam quiquid. 16.q.3.placuit. §.poteſt etiam.3.quæſt.6.hęc quippe.

RECESSVS. Quod receſſus bonorum à malis mente ſemper debet eſſe, licet quandoque non fiat corpore 23.q.4. tolerandi.& octo cap.ſeq.

Quãdo prælatus debet recedere à malis ſubditis, & quando non habes 7 q.1.aduerſitas.

De hac materia habes vbi agitur de Exitu.

RECIDIVATIO. Quod recidiuatio eſt de bono redire ad malum de pœnit.diſt.2.per totum.& diſt. 3.per totum.

Quod poſt bonum caſtitatis uel religionis recidiuare eſt ſacrilegium committere,28.diſt.de his.

Quod recidiuare poſt uotum caſtitatis eſt inceſtum committere, 27. diſt.uirgines.

quod recidiuans comparatur illi qui manum mittit ad aratrũ, & retro aſpicit, de pœn.diſt.2.quærendũ.

An aliquis uere pœnituit, & recidiuauit nide de pœn. diſt.2. & 3.per totum.

An recidiuanti poſt pœnitentiam iterato ſit pœnitentia iniungenda.ex pœnit. diſt.3.ſceleratior, §. his auctoritatibus.

RECONCILIATIO. quod reconciliatio eſt ad primum ſtatum reſtitutio,2.q.1.notum ſit.

quod reconciliatio ſolennis in ſcriptis fieri debet,2.q.1.legum.1.q.7. ſi quis uoluerit.

quod epiſcopi officium eſt reconciliare pœnitentes, 27.q.6.c.1. & q. qui recedunt & c.ſeq.

quod excepta ultima neceſſitate preſbyter non debet reconciliare ſolemniter pœnitentes, ſed epiſcopus, 26.q.6.cap.ult.

quod quem epiſcopus excommunicat, presbyter ſine conſenſu epiſcopi reconciliare non poteſt, 26.q.6. miniſtrare. §.proxi.& omnibus c. ſeq.uſque ad fin.

De forma ſolenniter excommunicati habes 11.qõ.ulti.debent. & duobus cap.ſeq.

quod perſeuerans in malitia reconciliari non debet, 24.q.2. legatur, & c.damnationis.

quod in extrema neceſſitate nulli pœnitenti reconciliatio eſt denegãda,26.q.6.his. & cap.ſeq.

quod eccleſiæ per ſanguinem uel fornicationem pollutæ ſunt reconciliandæ de conſec.diſt.1.ſi motum. & cap.ſequen.

De forma reconciliationis coniugum habes 33.q.6.c.vlt.

REC NVENTIO. quod reconuentio inh betur accusato in pari crimine priusquam se de crimine quo accusatus est, exuerit, 3.q.11. neganda, &c. seq.

Quod secundū canones condemnatus de crimine, amodo non potest cōuenire nec suū nec extraneum. 6.q.1.qui.crimen.

Quod maiori crimine' potest accusatus recōuenire, puta accusatus de fornicatione potest de homicidio vel simonia reconuenire. 3. quæstio.11.non est, §. hoc autem. vbi ponitur modus reconuentionis in ter ciuilem, & criminalem quæstionem.'

REDEMPTIO. Quod Christi passio fuit redemptio viuorū, & mortuorum. de consecr. dist. 2. semel.

Quod pro opere misericordiæ peccata propria redimuntur. 86. dist. est probanda.

Quod multa sunt alia bona, quibus possunt homines peccata redimere de pœn. distinctione, 2. medicina, in princ.

Quod captiuos', & oppressos tenemur redimere. 86. distinctio, non satis. in fine.

Quod etiam ornatus ecclesiarum redemptio est captiuorum 12. quæstione 2. aurum.

Quod vasa ecclesiæ, & res propriæ spectant ad redemptionem captiuorum 12. quæstione 2. apostolicæ. 86. distin. pulchra.

REDDERE. Quod reddenda non sunt mala pro bonis, 23. quæst. 3. sex differentiæ.

Quod debemus reddere, pro malis bona. 23. q. 3. sex. differentiæ.

Quod reddenda est Deo ratio. 25. q. 1. firmissime §. ex eo.

Quod serui sine consensu domini clerici vel monachi facti, reddendi sunt. 54. dist. generalis.

Quod pro rebus Deo consecratis, licet fuerint alienatæ, non illæ sed aliæ redduntur. 14. quæst. 6. comperimus.

Quod ecclesiæ ablata reddi debent, & ipsa sine augumento debet recipere 12. quæst. 2. fraternitas.

Quod quandoque simpliciter, quandoque in quadruplum, quandoq; amplius ablata redduntur 12. q. 2. in antiquis, & tribus c. seq.

Quod res ecclesiæ propter delictum episcopi, ablatæ reddendæ sunt. 16. quæst. 6. si episcopum.

Quod ecclesia potissime debet reddere aliena, quia nihil perire credimus ecclesiasticis vtilitatibus, sibi ea, quæ sunt aliena, reddatur. 84. dist. generalis.

quod non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.

Quod fingitur pœnitentia vbi, cum possit, non redditur alienum. 14. quæst. 6. si res.

Quod qui rem ecclesiæ precarie possidet, si non reddit eam, reperitur, & anathema incurrit. 12. quæst. 2. apostolicos.

quod qui inuentam rem non reddit, fur, & raptor existit. 14 quæstio. 5. si quid.

Quod commune ciuitatis tenetur cogere ciuem ad reddendum aliena. 23. q. 2. dominus noster.

Quod non habens vnde reddat, non tenetur. 14. q. 6. si res.

Quod qui non est reddendo, maior proculpa imponenda est ei corporalis afflictio. 14. q. 6. c. 1.

Quod particeps est criminis qui fouet aliena nō reddentē. 14. q. 6. c. 1.

De hac materia habes vbi agitur de Restitutione.

REDIRE. quod pœnitens non debet redire ad peccatum, sicut, & canis ad vomitum, & sus ad luti volutabrum, de pœn. dist. 3. irrisor est.

An peccata dimissa redeant propter peccatum aut non. de pœn. dist. 3. fere per totum.

REGENERATIO. quod regeneratio est duplex, videlicet carnalis, per quam peccatum originale cōtrahitur. & spiritualis, per quam non solum originale, verum etiā voluntarium peccatum delentur. de consec. dist. 4. regenerante.

De hac materia habes vbi agitur de Generatione.

REGIMEN quod increaturis sine regimine recta non potest consistere administratio 89. dist. ad hoc.

Quod cælestis militia, in qua angeli archāgeli præsunt, nobis etiam exemplificat, quod nulla alia vniuersitas sine regimine potest consistere.

quod etiam bruta animalia sub regimine viuunt. 7. q. 1. in apibus.

Quod etiam omnis ordo ecclesiasticus suis innititur rectoribus, sicut apibus, & gruibus vnus rector est 7. q. 1. in apibus.

Quod qui non sunt alicuius regiminis, sunt acephali 63. dist. nulla. 18. q. 2. abbatibus.

Quod non solum necessarium est regimen episcopo regenti plebem suam vel etiam pauperi regenti domum suam; sed diuiti regenti familiam suam, & regi regenti gentem suam 23. q. 4. duo.

Quod episcopi maiores sunt presbyteris tamen vtrique in communi regimine ecclesiæ debent intendere. 95. dist. olim. in fine.

Quod talis ponendus est in regimine, qui non solum de salute animarum, verum etiam de exterioribus sit solitus. 39. dist. Petrus.

Item talis qui valetudinem habeat corporis ad exequendum quod debet. 89. distinctio. archidiaconum. Florentinum.

Quod regimini derogatur, cum prælati ad subditos, nimia humilitas monstratur. 86. dist. quando.

De hac materia habes vbi agitur de Prælatis.

REGVLA. Quod regula dicitur eo quod recte agat vel formam recte viuendi præbeat, 3. dist. regula.

Quod omnis ecclesia est regularis 12. secundum Romanam Ecclesiam. ex qua habet principium, 11. dist. consequens, &c. seq.

Quod iustum est vnusquisque sumat regulas magistri vnde honoris cōsecrationem accepit 12. distinctione de ijs.

Quod ad regulam seruandam cogendi sunt subditi. 12. distinctione de ijs, in fine.

Quod regula apostoli. quæ debet in ordinandis seruari, incipit 25. dist. vnum oratium. §. nunc autem.

REX. Quod pranus rex non dicitur veraciter rex. 2. q. 1. scelus.

Quod regis officium est iusta præcipere: illicita prohibere, 23. qō. 4. si ecclesia, in fi.

quod rex aliter seruit quia homo, aliter quia rex est. nam vt homo seruit fideliter viuendo, ut rex seruit leges iustas exequendo. 23. qō. 4. si ecclesia. in fi.

quod regia potestas est instituta, ut mali a malo coerceantur, & boni quiete inter malos viuant. 23. q. 5. non frustra, & cap. regum, & q. 4. qui peccatum ante fin.

quod Nabuchodonosor. qui prius ad idololatriam compulit, & post idololatras punuit, duplicem statum videlicet ecclesiæ primitiuę, & modernæ repræsentat. 23. q. 4. non inuenitur, & c. quando.

quod regum est proprie facere iudicium, & iustitiam, 24. qō. 5. regum officium est.

Item debet ecclesiam defendere. 23. quæst. 3. Maximianus, & duobus cap. sequen.

Item personas ecclesiasticas. 11. qō. 3. Christianis.

Item debet hæreses repellere. 23. q. 4. quando, & cap. si ecclesia, in fine.

Item debet oppressos relevare. 23. q. 5. regum.

quod generale pactum est societatis humanę suis regibus obtemperare 8. distin. quæ contra.

Item regibus debetur fidelitas, 23. q. 5. si apud.

Item debetur eis subiectio, & tributi solutio 11. q. 1. si tributum. & cap. magnum, & qu. 3. si dominus, & cap. seq. 28. q. 8. tributum.

quod debent præcipue Deum blasphemantes punire, 23. quæstio. 4. non inuenitur.

quod salubre est eis episcopis, & presbyteris sua colla subdere. 10. distinc. certum est. 63. distinct. Valentinianus.

quod reges dicuntur clerici, se, & alios bene regentes 12. q. 2. duo.

quod peccatum dicitur regnare in homine 32. q. 7. non solum.

RELIGIO quod intrantes religionem diligenter sunt animandi super conditione generis, & super statu præterito. 55. dist. priscis.

quod pro ingressu religionis non licet pecuniā exigere: sed potest recipi voluntarius oblatus, 1. q. 2. §. 1.

&

& c.placuit vt nullus,& c. seq. & c.placuit,vt de consec.d.1.

quod intrans religionem vel monasterium,si habet hæredes, & est illectus totum suis datur hæredibus. 20.q.3.constituit.

Item si habet hæredes, & non est illectus, hæredes legitimam habebunt partem, & monasterio detur tum quantum vni ex filijs, 19. q. 3.si qua.

Item si non habet hæredes & non est illectus, totum cedit monasterio. 19.q.2.perlatum.

Quod non sufficit parentum oblatio ad religionem, si inadulta ætate pueri non consenserint,20. q. 1.§. 1.& q.2. si in qualibet.

quod nō licet pueris resilire ab oblatione parentum ad religionem postquam in ætate legitima mutuum adhibuerunt consensū, 20. q.1.firma,& quatuor c.seq.

quod quilibet intrans religionē absolute intra annum,& diem potest exire,20.q.2.puella.

quod coactus quandocunque vult potest recedere. si postea suus non accesserit consensus, 20 quæst.1. sicut.

quod adolescentes eam intrantes nō possunt a parentibus extrahi. 20. q.2.puella.

quod promissionibus ad religionis ingressum illecti, religiosi esse tenentur, licet res propinquis sint restituendæ,20. quæst.3. præsens, in fine.

quod ante annos 14. masculus vel ante 12.puella, eam intrans potest a parentibus reuocari, 20. q.2. si in qualibet,& c. seq.

quod nullus tenetur ad religionem ad cuius introitum nunquam consenserit,20.q.3. præsens.

quod vt non sequatur cōtradictio, ipsam intrantes non furtiue, sed sub presbyterorum testimonio sunt recipiendi,20.q.2. oportet.

quod seruus sine consensu dñi sui ad religionem non debet recipi, 16.q. 3.qui vere.

quod coniuges ad religionem intrare volentes sunt coram episcopo separandi, & in diuersis monasterijs ponendi,27.q.2.si vir, 18.q.2. diffinimus.

quod religio non liberat a iugo seruitutis inuito domino,54.d.generalis,& c.si seruus sciente,17. q.2. si quis incognitus.

quod nulli licet aliam religionē, vel aliud monasterium,nisi petita licētia sui prælati intrare,20.q.4. monachum.

quod sine licentia sui' prælati canonicus regularis monachus effect' redire compellitur,& grauiter punitur,19.q.3.nullus,& c.seq.

quod ideo de religione ad religionē transeuntes licentiam debent petere, ne leuitas animi vel euagationis ausu eis imponatur, 20.q.4. §.vlt.

quod religiosi ad austeriorem vitam primo petita a prælato licentia, etiam non obtenta, possunt transire,20.q.4.monachum, & 19. qu.3. duæ,in fi.

quod canonici siue clerici etiam cpō contradicente possunt religionem intrare: quia vbi spiritus Dei, ibi libertas,19.q.2. duæ.

quod religiosi præ aliis diuinis officijs debent inuigilare,12.q.6.quia tua.

quod propter pecuniam receptus ad religionem, tenetur quidem in ipsa remanere, res vero hæredibus sunt restituendæ,20.quæst.3. constituit.

quod intra ips probationis pōt quis probari in habitu laudabili, 54. d. multos,17.q.2.si quis.

quod post ingressum religionis,& tē pus probationis potest quis liberis suis, & propinquis bona diuidere, 19.q.vlt.si qua mulier.

quod recedens a religione intra tempus probationis, omnia quæ eccle siæ tradidit potest deportare,17.q. 2.si quis.

quod clericus religionem intrans, & intra annum exiens potest suum repetere beneficium,17. q.2. Gonsaldus.

quod religio tollit proprietatē,& ꝓpriam voluntatem,12.q.1.nō dicatis,& c.expedit,& c. cui portio.

Item astringit ad castitatem,27. q. 1. impudicas.

quod communem vitam debent habere, nec denarium, nec aliquam rem priuatam debent possidere, si cum Anania nolunt interire, 12. q.1.dilectissimis,& c.scisnus, & c. nolo,in fi.

Item non debēt assumi ad officia ecclesiastica: vel ad sacros ordines ꝓmoueri sine licentia prælati,58.d. per totum,& 16.q.1. si quis monachus & tribus c. seq.

Item non licet eis sine prælato vouere: & vota talia per prælatos corū franguntur,20.q.4.monacho.

Item religioso sine licentia sui prela ti non licet aliquid accipere, 12.q. 1.non dicatis.

quod religiosi testamentum facere non possunt,12.q.1.nolo, in fi.19. q.3.quia.

quod femina in religione caput & faciem debet velare,7.q.1. omnis.

quod officia clamosa & litigiosa nō conuenit eis exercere, 16.q.1. de præsentium.

quod quantumcunq; religiosa sit cō gregatio, inueniuntur in ea mali, 47.d.quantumlibet.

quod qui in religione sæculariter viuit, non sæculum fugit sed imitatur,53.d.legem.

quod detestabile est pauperē in sæculo delicatum esse in religione, & ibi mella fastidire,12.q.1.gloria.

quod mali religiosi quia nomen sanctitatis habent, peruerse agendo, amplius nocent in ecclesia, quam alij, 83.dist.nemo,19. q.3. monasterus.

quod deficientes in religione sunt pessimi,& proficientes optimi,47. d.quantumlibet.

quod quādoq; mutatio loci prodest religiosis: quia plerumque dū mutatur locus, mutatur & mēs & affectus,81.d.valet.

quod excessus religiosorum ꝑ maius scandalum sunt occultandi.96. d.in scripturis.

quod religiosi vere præ alijs sunt honorandi,16.q.1.q.1 vere.

quod facilius dispensatur cū religiosa persona,quam cum alia,66.dist. monachus.

quod in fauorem religionis pōt quis sine interstitio ad ordines promoueri,ibid.

An alias ad ordinē indigni, propter religionem admittuntur,56.d. ꝑbyterorum.77.d.c.vlt.

quod religiosi nisi per Papam fuerint exempti,tenentur episcopo subesse,16.q 1 qui vere.

quod locus religiosorum sine consensu episcopi non debet mutari, 19. q.7.si quis vult.

quod episcopi & alij prælati religiosos consilio,& auxilio debent fouere,12.q.2.religiosam.

De hac materia habes vbi agitur de Monachis, & de Monasterio.

REMISSIO. Quod remissio peccati fit non tū tum in præsenti,sed etiā in futuro, 25. dist. qualis hinc, & cap.seq.

quod remissio peccati fit per auctoritatem: & sic fit a solo Deo.1.q.1. ita fit & c.euidenter, de pæ. d.2.§. opponitur.

Item fit per officium, sic fit ab omni prælato tam bono,quam malo,23. q.5.remittuntur.

Item fit per ministri meritum,sic fit tantum per bonū,1. q.1. remissionem,de cons.d.4.quomodo.

De remissione iniuriarum habes vbi agitur de Iniuria.

REMOTIO Quod episcopus,uel superior prælatus non remouetur de episcopatu, nisi per solum Papam, 7.q.1.n.stationes.

Item remouetur propter crimen, 50. dist si episcopus,& c.seq.7.q.1. remoto.

Item remouetur propter utilitatem, 7.q.1. mutationes.

Item propter senectutē,7.q.1.petisti.

Item propter necessitatem,7. q.1. pastoralis.

Item propter simplicitatem, 74.d.episcoporum.

quod remouet se quis de loco ad locū propter leuitatem. 7. q. 1. non oportet & pluribus c. seq.

Item propter ambitionem, 7. qu.1.si quis de plutibus c. seq.

REMVNERATIO. Quod quilibet remuneratur a Deo secundū meritum,15.q.1 firmissime,§.ex eo.in fi. 23.q.5.displicet,ante finem.

ed by Google

Quod Deus temporaliter & eternaliter remunerat,21.quæſt.2.ſi quæ libet.

quod nemo debet quærere ꝓ bono quod agit, tẽporalẽ remunerationẽ,de pœ.d.4.§. quamquam.

quod qui pro bono quod agit tẽporaliter remunerari non quærit, illius Deus merces erit,31.q.4.dicã. Exemplum ibi de Abrahem, de conſ.d.5. ieiunium.

quod indignus eterna remuneratione pro bono quod agit, temporaliter remuneratur,de pœn.d.3.§.ex hoc,& §.ſeq.

quod mali qui ꝓ paucis bonis, quæ faciunt, in præſenti remunerãtur in futuro plenius punientur, de pœn.d.3.§. quamquam.

RENVNCIATIO. Quod quilibet poteſt ſuo iuri renunciare,7.q.1.quã periculoſum.

quod furioſus niſi habent lucida interualla, renunciare non poteſt, 7.q.2.quamuis ſit triſte.

quod non tenet renunciatio niſi illi fiat cuius eſt inſtitutio,17.q.2. Gõ ſaldus.

quod prælati non poſſunt renunciare niſi de licentia ſuperioris, 7.q.1.ſi quis presbyter.

quod renunciatio epiſcopatuum tantum dẽt fieri domino Papæ,7.q.1. quam periculoſum,& c.qualiter.

quod renunciatio prælaturæ non debet admitti de facili,7.q.1. quã periculoſum,& c.quamuis.

quod quando renunciatio admittitur,debet fieri pro magna vtilitate vel infirmitate,7.q.1. qualiter, & c.ſeq.

quod renunciatio prælationis fienda eſt in ſcriptis, 7. quæſt.1. ſicut. §.deco.

quod renuncians vltertas non poteſt repetere illud quod renunciauit, 7.q.1.quam periculoſum, & c.hoc nequaquam,21.q.2.ſi quis.

quod renuncians videtur poſſe repetere,21.q.4.magnæ.

quod eccleſia vel ſuperior poteſt repetere renunciantem, 7. q. 1. non oportet,& c.ſi qui vero,& c.ſeq.

REPETITIO. Quod debitum benigne remiſſum non inique repetitur,14.q.1.quod debetur.

quod cum dñs dixit, ſi quis abſtulerit,tibi tunicam, non repetas: non præcipiendo,ſed exhortando dixit, 14.q.1.epiſcopus,§. is ita, in fi.

quod epiſcopus vel alius prælatus res tranſitorias tumultuoſe,& litigioſe non debet repetere, 14.q.1. c.8. & c.ſeq.88.d.inutile.

quod prælati quantumcunque perfecti tenentur res ablatas modeſte repetere, quia nõ pauperum ſunt quas poſſident, & epiſcopi tãtum ſunt diſpenſatores,14. q.1. epiſcopus,§. his ita.

quod vbi non poteſt eſſe redditio, ſuperſedenda eſt repetitio,14.q.6. cap.1.

quod pro iudicio vel pro alio quod malum eſſe non debet pecunia iuſte repetitur,14. quæſtio.5. non ſane.

quod res eccleſiæ ꝓ captiuis, & pauperibus erogatæ non debẽt ab erogatore repeti,12.q.2. ſacrorum.

REPREHENSIO. Quod reprehenſio nunc eſt iuſta quando primo fit in ſe, & poſtea exercetur in aliũ, 3.q.7.qui ſine,& c.iudicet, & exp. poſtulatus.

quod eſt reprehenſio auctoritatis, q̃ ſolum maioribus conuenit,& hæc debet fieri cum beneuolentia. 44. d.licet 86.d.quando.

Item eſt reprehenſio zeli, quæ minoribus conceditur in minores: & hæc debet fieri cum reuerẽtia, 21. d.nolite,2.q.7.ſi quis ſuper his.§. prox.

Item eſt reprehenſio temeraria, quæ vergit ad infamiã,& hæc, nec prælato ad ſubditũ,nec ſubdito ad prælatum conceditur,21.d.nolite,2.q.7.plerumque,& c.quæritur.

De hac materia habes vbi agitur de Accuſatione, & Correptione.

REPVLSIO. An repellere vim ſit peccatum,23.q.1.§.1.

quod perfectus debet patienter iniuriam ſuſtinere ab his, quos optat bonos eſſe,23.q.1.paratus,11.q.3. ita ſæpe.

quod perfectis licet iniurias verbis & non verberibus repellere, 23. q.1.paratus. Exemplum ibi de Chriſto.

Quilibet licet iniuriã repellere,& qualiter non habet,23.q.3. ſex differentiæ ſunt.

De hac materia habes vbi agitur de Patientia,& de Tolerãtia,& de Iniuria.

RESCRIPTVM. Quod reſcriptum principis quamuis præcipiat reprehenſibile, dummodo nõ fiat contra fidem,eſt recipiẽdum, 100. d.contra morem, 19. dif.in memoriam.

quod reſcriptum ãpoſtolicum contra euangelium,& contra Apoſtolos nõ admittitur,25.q.1.ſunt quidam,& c.ſeq.

quod reſcriptum contra ius commune factum,ab omnibus eſt refutandum,25.q.2.reſcripta.

quod reſcriptum poſterius attẽtat eos ad quos dirigitur,19.d.in memoriam.

quod in arduis non ſcripta, ſed ipſa originalia manu principis ſubſcripta debent monſtrari,25.q.2.§.ſancimus.

quod reſcripta perſõnalia ſine die, & conſule facta carent auctoritate,14.q.2.§.ſi quis.

quod reſcriptũ caſſatur ſi a curia nõ emanauit.19.d.in memoriam.

Itẽ caſſatur ſi tacita veritate fuit impetratum,25.q.2.dicenti.

Item caſſatur ſi non fuerit honeſtũ, iuſtum,poſſibile, tempori & loco conueniens,4.dicit autem ita.

Item caſſatur ſi non habet ſubſcriptionem petitionis,81.diſt. Maximianus.

Item ſi expreſſe nõ continet in ſe, ſi preces veritate nitantur,25. q.1.§. vniuerſa.

Item ſi non expreſſe continet nomẽ eius,qui vult cõtinere,2.q.8. quiſquis,& §.vlt.

Item ſi obſcurum fuerit, ita vt plenẽ intelligi nõ poſſit,4.d. erit autem.

De hac materia habes vbi agitur de Scriptura.

RESIDENTIA. Quod epiſcopi qui curam gregis debent gerere, præcipue debent reſidere,7.q.1.põtifices.

Quod non licet beneficiato vltra tres hebdomadas abeſſe,7. q. 1. ſi quis in clero.

Quod propter negotia eccleſiæ, vel propter ægritudinem de reſidentia quilibet excuſatur,7. q.1. præſentium.

Quod in eccleſia ſine legitima cauſa non reſidenti,iuſte alter ſubſtituitur,7.q.1.præſentium.

RESISTENTIA. Quod poſſe reſiſtere peruerſis & non facere, eſt ipſis conſentire,23.quæſ.3.quis poteſt.

Quod reſiſtere ſanctæ quantum ex vitæ merito eccleſiam Dei ædificat,tantum nocet ſi deſtruentibus non reſiſtit, 2. quæſtio. 7. ſanctæ quippe.

quod reſiſtere malis manu armata maxime perfectis ſit peccatũ,23.q. 3.per totum.

quod de prælatorũ promiſſione principes ſæculi perſecutoribus pauperum debent reſiſtere,23. quæſt. 5. ab Imperatoribus,& exp. Maximianus.

quod cum dicitur reſiſtere malo:non mali coercitio,ſed propriæ vindictæ executio prohibetur,23.q.5.de ordinandis.

De hac materia habes vbi agitur de Patientia, & vbi agitur de Iniuria, & vbi agitur de Tolerantia.

RESPONDERE. Quod bonum eſt quandocunque reſpondere auditoribus, ne æſtiment nos reſponſionis penuria declinare certamẽ, 43.diſtinct.in mandatis, & tribus cap.ſeq.

Quod propter hoc nemo debet reſpõdere, vt plus videatur ſcire quam ſciat,quia eſſet iactantia,44.d. diſpenſatio,§.pariter.

Quod garrulos, & procuratores prudentia eſt reſponſionibus eludere, 43.d.in mandatis.

RESTITVTIO. Quod reſtitutio in integrum eſt, quando quis honoribus,& ordinibus & ceteris reſtituitur,2.q.3.c.vlt.in fi.

Quod cum princeps in integrum reſtituitur,infamiam tollit, 2.q.3.de filium ſuũ.

Quod

Quod ante litis ingressum spoliatus est in integrum restituendus, 22. qu.2.per totum.
quod etiam prædo est ante iudicium restituendus,3.q.1.Deus.
quod antequã in causa iudicij procedatur, mulier est primo restituenda,33.qu.2.siue de coniugij.
Quod sex mensium dantur inducie restitutis antequam respondeant, 3.q.2.electis.
quod restitutio rerum quandoque fit in simplum, 14.qu.5.non sane.
Item quandoque in duplũ, 89.dist. decenter. 12. q.2.in legibus.
Item quandoque in quadruplum, 12.q.1.cum deuotissimam.
Item quandoq; in nouem partibus, 17.q.4.quisquis.
Item quandoque in decuplum, 12. qu.2.in legibus.
quod non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, 14.q.6.si res.
quod non verè pœnitet qui ablata non restituit cum potest,14 q.6.si res. 25.q.3.pessimam.
quod non est super restitutione molestandus,cui non est vnde soluat. 14.qu.6.si res.
quod qui rem alienam Deo consecrat, non rem sed æstimationem restituat,14.q.vlt.comperimus.
De restitutione lapsorum habes. 50. dist.ferè per totum.Et in hoc opere vbi agitur de Lapsis.
In restitutione lapsorum considerãda est quantitas criminis vtrũ sit enorme,vel mediocre:quia quanto minus tanto facilius restituitur, 10.distin.quia sanctita 1.
Item qualitas criminis, vtrum scilicet sit publicum, vel occultum: nã publicatio multis impedit restitutionem,50.distin.sacerdos si. & cap.seq.
Item modus redeũdi, scilicet vtrum sit coniunctus,vel sponte cõfessus: nam mitius agitur cum sponte confessus est,50.distinctio.si quis præpostera.
Item modus satisfactionis, an scilicet sit verus, vel fictus : nam vere contritis facilius paretur, 50. distin.bene.
quod restituitur qs vt possit ad omnia promoueri,distin.50.considerandum, vbi agitur quomodo Petrus apostolus post negationem restitutus fuit.
Item restituitur quis,vt maneat tantum in susceptis, vt reuerẽtes ab hæreticorum errore, 5.quæst.7.saluberrimum.
Item restituitur quis vt tantum ministet in minoribus, vt scientes simoniaci, 15.q.5.c.2.
Item restituitur quis vt laicam tantum habeat cõmunionem, vt doctor, & auctor hæreticorum,1.q. 7.cap.1.
RESVRRECTIO.Quod ecclesia vt gaudiũ resurrectionis insinuet a Pascha vsque ad Pentecostẽ non ieiunat. 30. dist.si quis presbyter. 76.dist.scire debes.
quod olim baptismus ideò tempore resurrectionis fiebat,vt sicut Christus resurrexit a mortuis: sic nos in nouitate vitæ ambulemus, de consecra.dist.4.proprie.
REVERENTIA. Quod reuerentia alicui exhibetur ratione dignitatis,vel superioris potestatis, 16. qu.2.visis.
quod inutili prælato quamdiu sustinetur reuerentia est exhibenda, 16.q.6.si fortassis.
quod subditi debent prælatos reuereri cum affectu dilectionis,97.desto.2.qu.5.habet.
Item ipsis obediendo, 91. dist.§.1.de cap.seq.2.qu.7.sacerdotes.
Item ipsis subsequendo,93.dist.non oportet.
Item eorum officium temerariè non vsurpando,95.dist.presbyter.
Item eorum statuta seruando, 7.q.1. quia.
Item eos temerarie non arguendo, vel iudicando,21.dist.nolite.
Item defectus eorum non reuelando,sed potius cooperiendo,96.distinct.in scripturis.
REVELATIO. Quod reuelatio diuina instruit in agendis, 8. q.1. si ego.
Item reuelatio diuina dirigit in scripturis,9.dist.noli.
quod confessio peccati occulti nulli penitus est reuelanda, 2.quæs.1.si peccauerit.
quod fraudulentus est qui reuelat arcana,5.q.3.qui ambulat.

De reuelatione diuina habes vbi agitur de inspiratione.

RIGOR. Quod ex consideratione temporum & ætatum rigor canonum quandoque temperatur, 14. dist.sicut quædam.
Item vbi strages multorum timetur, detrahendum est rigori,50.distin. vt constitueretur,1.quæst.7.quoties a populis.
quod multi canones constituti sunt in rigorem disciplinæ, 50.distinc. vt constitueretur.
ROGATIO. Quod Rogationum tres dies ieiunandi sunt & feriandi, de consecrat.distinct.3. Pronunciandum,& cap.rogationes.
quod tribus diebus rogationum serui & ancillæ ab opere seruili debent esse liberi, de consecr.dist.3. rogationes.
quod in triduo rogationum,quadragesimali cibo est vtendum.
ROMA. Quod Roma caput,& principatum obtinet nationum, 2.qu. 7.beati.
quod iura Romanorum aliis gentibus non conueniunt, 1.distinct. ius Quiritum.
In quibus iura Romanorum consistunt habes, 1. distinct. ius Quiritum.
quod qui Romanam ecclesiam annihilat, ipse se hæreticum insinuat, 22.dist.omnes.
quod Romana Ecclesia est principio omnium ecclesiarum, 21.distinct. quamuis.

De Ecclesia Romana habes vbi agitur de Papa,& vbi agitur de Sedibus.

SABBATVM. Quod die sabbati non est festinandum, ne Iudaizare videamur,de consecra.dist.3. peruenit.
quod Antichristus ideo faciet sabbatum & diem dominicum obseruari, vt propter obseruationem sabbati Iudæos : & propter obseruationem dominicæ Christianos sibi attrahat. de consecrat. distin.3. peruenit.
quod sabbatum non vbique, sed secundum aliqua loca ieiunatur.12. distin.illa. Exemplum ibi de matre Augustini.
quod die sabbati nisi propter festiuitatem,aut propter infirmitatem a carnibus est abstinendum,de consecr.dist.5.quia.
SACERDOS. Quod sacerdos nomen habet compositum ex Græco & Latino, quasi sacrum dans. 21.dist.cleros, ante med.
quod sacerdotalis ordo incepit à sancto Petro,21.dist.in nouo.
quod maiores sacerdotes in Apostolis, minores in septuaginta duob. discipulis sunt designati,21.dist.§. 1.post med.
quod sacerdotes angeli & dij nuncupantur, 11.q.1.sacerdotibus.
quod ordo sacerdotalis præeminet dignitati regali,96.distinc.duo,in princ. & in fi.
quod ipse Christus ei reuerentiam exhibuit, dum ad eos leprosos remisit,1.qu.1.nonne.
quod etiam exempla gentilium inducunt Christianos ad reuerentiã sacerdotum,11.quæstione,1.sacerdotibus.
quod ministerio sacerdotis & nõ alterius Christi corpus consecratur, 95.distin.ecce ego,circa med.
Item benedictio populis & gratia diuinã datur,1.q.1.dictum est,6.q.1. sacerdotes.
Item peccata delentur, 1.q.1.ipsi sacerdotes.
Item merito officij eorũ futura reuelantur, 1.q. dictum est a Domino. Exemplum ibi de Caipha.
Item sacerdotes sunt lumen mundi, 92.dist. sacerdotes.
Item sunt omnium patres & magistri, 86.dist.quis dubitet.
quod debent esse corpore & mente mundi : quia diuino officio & sacrificio debent esse intenti, 1.q.1. necesse,3.q.7.in grauibus, & duobus cap.seq.
Item sobrij, 15. dist.vinolentum.
Item discreti & docti, 37.distinctio. per totum, 38.dist.in pluribus capitulis.
Item debent esse in officio suo cauti.14.q.6.c.3.in fine.
Item in vestibus & gestu debent esse matutis.

Digitized by Google

maturi. 41.distinct.clericus.

Quod sacerdotes instituuntur ad laudandum Deum, & ad exemplum bonæ actionis, 5. quæstio. 3.quia episcopus.

Quod sacerdotes ratione oblationū tenetur orare pro populo, 1.qu.1. sacerdotes.

Quod sacerdotes dicuntur comedere peccata populi plerib.modis.vide licet precibus,& orationibus peccata consumendo, 1.quæst.1.si ipsi sacerdotes.

Item oblatis pro peccatis vtendo, 1. q.2.pastor.

Item aliena peccata per consensum incorporando,in fi.

Quod sacerdotes horas canonicas hospitalitatem & visitationes infirmorum solicitè exercere debent, 91.dist.presbyter.

Quod non facili est suspicandū malum de sacerdotibus ex quo corpus Christi conficiunt, 11. quæst. 3.absit.

Quod ordo sacerdotalis non datur propter ordinatum tantum, sed etiam propter alios quorum minister esse debet: & ideo mundius est suspiciendus quam alij ordines, 1.qu.1.si qui episcopi talem, §.prox.

Quod sacerdos membrorum deformitatē notabilem habere non debet,49.dist.§.1.

Quod sacerdotes propter multitudinem sunt contemptibiles.39.dist. legimus, in fi.

Quod multi sūt sacerdotes nomine, pauci opere, 40.dist.multi.

Quod non cathedra facit sacerdotē, sed sacerdos cathedram.

Quod nemo in ecclesia Dei nocet plus,quam qui peruersè agens nomen sacerdotis habet,83.distinct. nemo.

Quod malus sacerdos de ordine suo crimen & iudicium acquirit.

quod multi sacerdotes nomen Dei inquantum in eis est, despiciunt: & panem pollutum offerunt, 49. dist.sacerdotes.

Quod magnum inconueniens est sacerdotē corpus Christi conficientem immundum esse, 1.q.1.sacrosancta, & c.seq.

Quod ignominiosus est sacerdos qui studet diuitijs, 12.q.2.gloria.

Quod sacerdos qui aliorū debet audire confessiones debet esse in scientia discretus, & in vita bonus, de pœn.dist.6.§.1.

Quod malus sacerdos comparatur fimi, 1.qu.1.si quis inquit.

Quod mali sacerdotes sunt audiendi, non imitandi, 1.qu.1.significastis,& c.seq.

An promotus in sacerdotem in mortali peccato, possit exequi officiū suum,15.q.vlt.per totum.

Quod peccatum est detrahere sacerdotibus,6.q.1.sacerdotes.

Quod graue peccatum est inuidere sacerdotibus, 6.q.1.sunt plurimi §.proximo.

Quod nemo debet audire Missam à sacerdote, quem scit indubitanter habere concubinam, 32. distinct. nullus,vbi exponit glossa. Ioann. ꝙ hoc est indubitanter scire,quod scitur scientia iuris, & non facti: & ad hoc expresse faciunt multa iura, vt 15.qu.8.scisciantibus.83. q.nihil. §.quamquam. 1.quæst.1. multi.30. quæst.5. cap. nec illud, §.is ita,& cap.nullum. Nam ante scientiā à nullo est recedendum, 8.q.4.nonne.

Quod autem sacramenta à malis sacerdotibus tradita quamdiu tolerantur non sunt contemnēda, plura docent capitula: quia ipsi non suis,sed Christus verbis sacramenta conficiunt, de consecrat.dist.2. panis est, 1. quæst.1. significastis, & c. Christus, & c.seq.

Quod sacramenta à Iuda proditore tradita non fuerunt reprobata, 1. qu.1.dedit.

quod sibi iudicium tantum manducant & bibunt, 1.q.1.per Esaiam.

Quia sacramenta, sicut nec Sol,à locis immundis, per quæ transit, ab ipsis non inquinantur, 19.dist.secundum ecclesiæ.

Quia ipsi sicut fax accensa alijs lucent, quamuis sibi noceant, 15.q. vlt.cap.vlt.

quod ipsi veluti lixiuium lauant, & non lauantur,83.dist.nihil.§.seq.

quod sacerdos licitè potest operas suas alijs locare,10.quæst.2.precariæ,1.

quod sacerdos non debet alijs irrogare supplicium, 22. quæst.5.hoc videtur.

quod promotus in sacerdotem tenetur vxori necessarijs prouidere: non tamen tenetur debitum reddere,31.dist.omnino.

De Sacerdotibus habes vbi agitur de Clericis, & vbi agitur de Ordine.

SACRAMENTVM. Quod sacramentum inuisibilis gratiæ est visibilis forma, de consecrat. distinct.2.sacrificium.

quod sacramenta dicuntur,quia sub tegmento corporalium rerum diuina virtus eorundem sacramentorum salutem operatur; vnde à secretis virtutibus, vel sacris sacramenta dicuntur,1.quæst.1.multi. circa med.

quod inter septem sacramenta ecclesiæ quædam dicūtur necessitatis, vt baptismus, de consecrat.dist.4. nulla præter.

Item confirmatio. de consecr.dist.4. nullus ministrorum.

Item Eucharistia, de consecr.dist.1. omnis Christianus.

Item extrema vnctio. 26.q.7.c.1.

Item pœnitentia,de pœnit.distinct.1. non potest.

quod alia duo sacramēta sunt voluntatis,videlicet ordo,74.distinctio. vbi ista.

Itē matrimoniū,30.q.8.vbi non est.

Quod baptismus est sacramentū intrantium, de consecr.dist.4.nulla præter. §.porro, ante fin.

quod confirmatio est sacramentum pugnantium,de consec.dist.5.Spiritus Sanctus.

Quod Eucharistia est sacramentum progredientium, propter quod & viaticum dicitur,26.q 6.qui recedunt,& c.de his.

quod pœnitentia est sacramentum redeuntium,26.q.7.his qui.de pœnit.dist.3.c.2.

quod extrema vnctio est sacramentum exeuntium, 26.quæst.7.ca.ab infirmis.

Item subiecto,vt Eucharistia,95.dist. cece.

Item significatione, vt matrimoniū, 27.q 2.cum societas.

Item ministri dignitate,ut confirmatio,de consecra. distin.5.de his,& duobus.c.seq 68.distin.quamuis. Vnde versus.

Maior in effectu baptismus, corpus in esse.
Contingunt signa, maiori chrisma ministro.

Quod sacramenta à suis parochianis sunt recipienda, 16.quæst.1.interdicimus.

quod per presbyterum non per minorem clericum debēt sacramenta exhiberi, de consecrat.distin.4, presbyteri qui.

quod Spiritus sanctus dat sacramentis efficaciam per quoscunque ministrentur,1.quæst.2.multæ,& ca. ita fit, & quatuor cap.seq. & cap, non nocet.

quod sacramenta ab immundis ministris coinquinari non possunt, 1.q.1.remissionem.

quod hominum malitia sacramenta non profanat.1.qu.1.nonne.

quod sacramenta a malis ministris sunt accipienda quamdiu tolerantur, 1.quæst.1.neque, & c.omnia, & c.multi, & cap. per Eliam, 15. q.vlt.c.vlt.

quod sacramenta ab hæretico scienter non sunt recipienda, 23.qu.1 cap.vlt.

quod ab ipsis in forma ecclesię data sacramenta virtutem habeant, 19. dist.secundum,1.q.1.si autem,& tribus cap.seq. & cap.sicut, & ea quod pro.

quod sacramenta ab ipsis in forma ecclesiæ non data uirtute careant, 1.qu.1.hi qui, §.sed notandum.

quod uirtutem amittunt si per malum ministrum in forma ecclesiæ exhibentur,32.distin.præter hoc, §.uerum.

quod sacramenta collata in forma ecclesiæ ab hæreticis, & schismaticis,simoniacis, & depositis, interdictis, excommunicatis, rata sunt quo ad characterem,sed non quo ad executionem, 32. dist.cap. præter hoc,§.porro,1.quæstio.1.si quis a simoniacis.

Quod

Digitized by Google

Quod ſacramentum datum ab hæreticis, non eſt iterandum, ſed virtus ſacramenti dabitur per manus impoſitionem, 32. d. §. ad hoc vero, & §. porro, 24 q. 1. mittamur, §. his auctoritatibus.

quod Deus in adminiſtratione ſacramentorum non penſat merita adminiſtrantium, 1. q. 1. cum ſcriptura.

quod ſacramenta affectum ſuſcipientium, & mentis deuotionem exigunt, 8. q. 1 licet poſt med.

quod ſacramenta contra interdictũ prælatorum ſuorum accepta, damnoſa ſunt, 32. diſt. ad hoc vero, §. porro.

quod non ſunt danda impœnitentibus, 16. 7. fere per totum.

Item non ſunt danda a grauibus peccatis ſubito reuertentibus, de pœ. d. 1. in actionem.

Item non ſunt danda illis qui non ſubſunt alicui, 18. q. 2. abbatibus.

quod non eſt vera conuerſio ad Deũ vbi ſacramenta eccleſiæ contemnuntur de conſecr. diſt. 4. baptiſmi vicem.

Quod ſacramentum quod in ſe bonum eſt, cedit malo in malum, 1. q. 1. quod quidam, §. opponitur, ante medium, vbi exemplum de Iuda.

quod ſacramenta Chriſti pretioſum extrinſecum ornatum non requirunt, 13. q. 2. autum, ante me.

De ſacramẽtis habes ſupra vbi agitur de Sacerdotibus, & de quolibet Sacramento habes ſpecialiter poſitum ſecundum ordinem alphabeti.

SACRIFICIVM. Quod ſacrificium altaris orationũ, & eleemoſynarũ, eſt, 13. q. 2. non æſtimemus

Item eſt ſacrificium cordis contribulati, de pœ. d. 1. in actionem, poſt medium.

quod magnum Deo ſacrificium offertur cum mali, qui in ſe, & aliorum pernicie dilauantur, cõpeſcuntur 13. q. 5. quali.

quod omnia ſacrificia præcellit corpus, & ſanguis Chriſti, de conſe. d. 2. nihil.

quod non ſacrificiorum magnitudinem, ſed merita offerẽtium, Deus dijudicat, 24. q. 1. odi.

quod illud ſacrificium ſolum Deus acceptat, quod intra eccleſiam catholicã ſibi offertur, 24. q. 1. quia ex ſola.

quod mortui multiplici ſacrificio iuuari poſſunt videlicet altaris, orationum, & eleemoſyarum, 12. q. 2. non æſtimemus, & c. pro obeuntibus, & c. animæ.

De hac materia habes vbi ponitur Oblatio.

SACRILEGIVM. Quod ſacrilegium committitur auferendo ſacrum de ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, 17. q. 4. quiſquis.

Quod ſacrilegiũ eſt inuadere aut auferre res eccleſiæ, 12. q. ſecunda, prædia. & c. indigne, & c. hæc, 13. q. prima qui oblationes, 16. q. 1. in canonibus, 17. q. 4. qui rapit, & c. quiſquis.

quod ſacrilegium committit qui in clericum manus violentas mittit. 17. q 6. ſi quis contumax.

quod ſacrilegium eſt ſi quis quod venerabilibus locis datur, ſibi ſtuduit retinere, 17. quæſt. 4. ſacrilegium.

SACRILEGVS. Quod ſacrilegus dicitur qui res eccleſiæ indebite vendit, 50. d. ſi quis presbyter.

Item qui habens ſufficiens patrimonium res eccleſiæ ad ſuperfluitatem recipit, 16. q. 1. quoniam in ſi.

Item ſacrilegus dicitur, qui perſonã eccleſiaſticam lædit, 37. q. 4. ſicut, & c. quiſquis.

Item qui fugientem violenter de eccleſia trahit. 17. q. 4. nullus, & c. ſi quis contumax.

Item quis conſtitutiones ſanctorum patrum infringit, 17. q. 4. ſi quis ſuadente, §. ſi qui autem.

Item qui arti magicæ intendit, 26. q. 1. illud, in fin.

Item qui alios temerario reba ptizat, 23. q. 5. ſi vos.

Item qui infringit eccleſiam, 16. q. 4. quiſquis.

quod vendere, & comparare ſpiritualia ſacrilegiũ eſt, 1. q. 3. audiuimus

quod dubitare de illo quẽ princeps elegit, an dignus ſit, ſacrilegium eſt, 17. q. 4. ſi quis ſuadente. §. proximo.

quod ſacrilegium Chriſtiani committunt, cum Iudæorum cibis vtuntur, 28. q. 1. omnes.

quod ſacrilegium committit qui Iudæis publica officia committit. 17. q. 4. conſtituit.

quod ſacerdos ſacrilegium committit qui pro matrimonio adulteriũ benedicit. 27. quæſt. vlt. de coniugali.

quod qui cum ea quæ caſtitatem vouit contrahit, vel coitum facit, ſacrilegium incurrit. 27. q. 1. impudicas.

quod ſacrilegus in rebus eccleſiæ. Iudæ proditori comparatur, 23. q. 4. quia ergo.

quod ſacrilegi pœna eſt infamia. 6. q. 3. infames.

Item excommunicatio minor, 17. q. 4 quiſquis.

itẽ anathematizatio, 12. q 2. Idigne.

item depoſitio. 17. q. 4. ſi quis deinceps. 12. q. 2. indigne.

Item publica pœnitentia, 17. q. 4. ſi quis contumax.

quod imponitur ſacrilegio pœna legalis, ſ. decapitatio, 17. q. 4. ſi quis, §. qui autem.

quod aliquando imponitur ſacrilego pœna legalis, & canonica, ſcilicet pœna pecuniaria, & infamia, 17. q. 4. attendendum. & c. ſicut.

SACRISTA. Quod ſacriſta idem eſt quod theſaurarius cuius officium exprimitur, 25. diſtin. perlectis.

SAL. Quod Chriſtus dicens, Sal habete in vobis, ſapientiam verbi deſignauit, 43. d. ſi rector, poſt medium.

quod prælati, & ſacerdotes dicuntur ſal terræ, 93. d. ſacerdotes.

quod malus prælatus dicitur ſal infatuatum, 3. q. 7. ſacerdos. §. item in euangelio, 1. q. 7. non omne.

quod ſal infatuatum a porcis conculcatur. 2. q. 7. ſecuti, §. quia.

quod ſal ſapientiæ in cunctis noſtris ſacrificijs offerri debet, de conſec. d. 4. ſal.

quod aqua ſale aſperſa, & per ſacerdotem conſecrata ſanctificat populum, de conſecr. d. 3. æqualem.

SALOMON. Quod Salomon Rex templum domino conſtruxit, & illud conſecrando magnum feſtum fecit, de conſec. d. 1. §. 1.

quod Salomon non diuitias, nõ longa tempora vitæ, ſed ſapientiam a Deo petijt, 36. d. qui, §. ecce.

quod regina uenit a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, 8. q. 1. vercor.

quod Salomon ad expellendum dæmones de corporibus, quoſdam exorciſmos inuenit, 21. d §. 1.

quod Salomon amore mulierũ Deos gentilium coluit, & idolis templa conſtruxit, 3. q. 7. §. ult. 32. q. 4. Salomon.

SAMVEL. Quod Samuel qui ſancte vixit, & ſanctus de hac vita exiuit non ſic potuit eſſe ſub diaboli poteſtate, ut arte diabolica per pythoniſſam ſciretur, 26. q. 5. nec mirum poſt medium.

SANCTITAS. Quod eſt ſanctitas innocentiæ quæ tantum bonis cõuenit, & ſanctitas ſacramentalis quæ quandoque malis conuenit, 1. q. 1. dominus, poſt med. Exemplum ibi de Saul.

quod non ex generis nobilitate, uel dignitate ſanctitas innotefcit, ſed ex fidei puritate, & morum honeſtate, 40. d. nos qui.

quod vbi Chriſtus per boni operationem infunditur, & abominatio peccati aboletur ſanctitas conſecratur, 14. q. 1. nec is qui.

quod ſanctum illum credere qui nõ eſt ſanctus periculoſum eſt, 11. q. 3. ſi quis hominem.

quod ſanctus non debet dubitari, quem apex papalis dignitatis attollit, 40. d. non nos.

quod omnis ſanctificatio eſt in ſpiritu ſancto, 75. diſtinct. ordinationes.

SANITAS. Quod ſanitatem corporis efficit moderata refectio, de conſec. d. 5 nihil.

quod exceſſus ciborum putreſcere faciunt corpus, ibi.

quod impoſſibile eſt illos ſimul eſſe, & diu viuere, qui enim ad pib-

Digitized by Google

continue inuoluuntur, de consec. d. 5. ne tales.

Quod abstinẽtia sanat morbos, quos superfluitas ciborum contraxit, de consec. d. 5. legimus.

SAPIENTIA. Quod si sine vera sapientia quis æstimat se prudentem posse fieri, non prudens, sed stultus est, 3. q. 7. qui sine.

Quod sapientia cum sobrietate est habenda, quia non oportet, plus sapere, quam oportet, sed sapere ad sobrietatẽ, 53. d. sit rector, post med.

quod tunc iustificatur sapientia a filijs hominum, quãdo ostẽdit, nec in manducando, nec in abstinendo esse iustitiam: sed in æquanimitate tolerãdi inopiam. 41. d. quod dicit.

quod sapiens nulli nocere intendit, 6. q. 1. sapiens.

quod sapiens sine peccato pretiosis uti cognouit. 41. d. quisquis.

quod sapiens prælationi, & gubernationi competit, 84. d. porro.

quod stultus in culpa sapiens erit in pœna, 38. d. qui ea.

SATISFACTIO. Quod satisfactio pœnitentiæ est peccatorum casus excidere, nec earum suggestionibus aditum indulgere, de pœn. d. 3. circa prine.

quod satisfactio est, nade, & amplius noli peccare, de pœn. dist. 3. quamuis caute. §. hac auctoritate.

quod peccator tunc satisfacit dum pœnam iudicio ecclesiæ impositã factis exquirat. de pœn. d. 1. c. facilius, §. hoc idem.

quod tres sunt partes satisfactionis eleemosyna, ieiunium, & oratio, de pœn. d. 6. §. 1. de quibus tribus habes in suis locis.

quod secundum quantitatem delicti satisfactio debet imponi, 12. q. 2. fraternitas, de pœn. distinct. 5. falsas.

quod publice peccantes publice satisfacere debent, 11. quæst. ult. canonica.

An quis possit satisfacere de vno peccato sine satisfactione aliorum, de pœ. d. 3. sceleratior, §. his auctoritatibus.

An sola contritione sine confessione quis possit Deo satisfacere, de pœn. d. 1. sicut etiam, & multis, §. seq.

De hac materia habes vbi agitur de Penitentia.

SAVL. Quod Saul licet fuerit a domino reprobatus, tamen Dauid sanctus reprobatur eum, 2. q. 7. plerumque, §. de his.

Quod per Saulem intelliguntur prælati, & per Dauid subditi, 2. quæst. 7. cap. plerumque, §. item per Saulem.

Quod in hoc quòd Saul reprobatus populum iudicabat, innuitur, q prælatus malus non est contẽnendus quãdiu toleratur, 3. q. 7. c. vlt.

SCANDALVM. Quod propter scandalum consuetudines terrarũ (dummodo non sint contra animæ salutẽ) sunt seruandæ, 12. d. illa. Exemplum ibi de matre Augustini.

Quod Christus soluit tributum propter scandalum, 11. q. 3. inter verba.

Quod aliquid aliquando conceditur propter scandalum, quod alias nõ concederetur, 95. distin. presbyteros.

Quod propter scandalum quandoq; aliquid omittitur, quod de iure esset faciendum, 51. distin. aliquando.

Quod scandalum quandoque surgit ex doctrina sana. 11. q. 3. inter verba.

quod potius est a qualibet esca abstinendum, quàm cum aliorũ scandalo edendum, 23. q. 3. §. 1. ante fi.

Quod quandoque propter scandalũ inconsueta tolerantur, 95. d. peruenit.

quod graniter peccat qui proximum indebite scandalizat, 10. q. 3. cauẽdum.

quod qui prælatum suum scandalizat, Deum cuius vicarius est scandalizat, 93. d. ille procul dubio.

Quod dantes occasionẽ scandali sunt rei eorum qui pereunt scandalo, 1. q. 1. hi quoscumque.

Quod mystice loquendo membrum scandalizans sicut vxor, vel propinquus est amputandum, 24. q. 3. illud, 28. q. 1 uxor.

quod peruersus prædicator, & doctor in Deum scandalizatur, 93. d. ille procul dubio.

quod infames prælati sunt propter populi scandalum remouendi, 50. d. de his vero.

An perfectis liceat repetere sua propter scandalum, 23. q. 3. §. 1. ante finem.

SCIENTIA. Quod vera scientia est, per quam Christus inuenitur, & noscitur, 37. d. legimus.

quod omnis ratio supernæ scientiæ, vel terrenæ creaturæ in Deo est, qui est earum caput, & auctor, qui hunc inuenit, nihil ultra quærat, quia quidquid alibi quæritur, in ipso perfecte inuenitur, 37. d. legimus post med.

quod scientia pietatis est scire, & intelligere nouum, & vetus testamẽtum, 37. d. si quis autem.

quod quia sacerdotes sunt duces aliorum, eis scientia summe necessaria est, & quę sunt, quę præcipue scire debent, habes 38. distin. quæ ipsis.

Quod scientiæ quæ curã animæ non habent, mittunt in errorem, & nõ valent ad salutem. 37. d. legimus, in fi.

Quod licet scientia triulj, & quadriuij habeat in se veritatem, non tamen est scientia pietatis. 37. dist. si quis autem.

quod in vanitate sensus ambulant & scientijs sæcularibus tãm intendunt, 37. distin. c. nonne, circa medium.

Quod scientia liberalium artium valet ad sacram scripturam intelligendam, 37. d. de quibusdam, & c. turbat.

quod scientia philosophorũ, & poetarum non est legenda propter delectationem, vel ornatum verborum. 37. d. turbat, §. cur ergo.

quod illud dicitur quis vere scire q audiuit, vel vidit, vel alias cõ scius fuit, & talis potest ferre testimonium. 22. q. 5. hoc videtur.

De hac materia habes vbi agitur de Scriptura.

SCHISMA. Quod schisma nomen Græcum est, & scissuram sonat. 24. q. 1. schisma.

quod si quis ab apostolica sede diuisus est schismaticus est. 23. q. 5. nõ vos ante med.

quod schismatici ecclesiam Dei lacerant. 23. q. 5. de Liguribus, 24. q. 1. aduocauit, & c. vbi.

quod schismaticus indiscissam domini tunicam in frusta dirumpit. 23. q. 1. quoniam.

quod hæc est differentia inter schisma, & hæresim, quia schisma ab ecclesia recedit, sed hæresis peruersum dogma defendit. 24. q. 3. inter hæresim.

quod schismatici sunt æquales paganis, & etiam peiores, 7. q. 1. denique, post med. 24. q. 1. non afferamus.

Item sunt in statu perditionis. 15. q. 1. quicumque.

Item sunt extra ecclesiam, & corpus Christi. 7. q. 1. scire.

Quod schismatici non habent sui officij executionem, quia non habẽt ecclesiæ vnitatem. 7. q. 1. factus, & duobus c. seq. 24. q. 1. didicimus.

quod schismatici infructuose sibi corpus Christi cõficiunt. 24. q. 1. schisma, & c. pudenda.

quod schismatici quia Spiritum sanctum non habent, remissionẽ peccatorum dare non possunt. 24. q. 1. dicimus.

quod schismatici sunt damnandi, & excommunicandi. 23. q. 5. de Liguribus.

Item per principes sæculares coercere debent. 23. q. 5. non vos.

Item vt ad vnitatem ecclesiæ reuertẽtur sunt cogẽdi. 23. q. 4. ipsa, in fi.

Quod de schismate reuertentes non sunt ad ordines promouendi, sed in susceptis tolerandi. 1. q. 1. ois.

Quod schismatici dignitate, & officio priuantur. 11. quæst. 3. si quis presbyter. 23. quæst. 5. non vos, circa med.

Item temporalibus spoliantur. 23. quæstio. prima, qui contra. 23. q. 5. de Liguribus.

Item pœnis corporalibus puniuntur. 7. q. 1. denique, circa fin. 23. q. 5. de Liguribus.

Item

Item in exilium relegantur, 23.q.5. de Liguribus.
Item non eſt eis communicandum, 24.q.1.omnis,& cap.ſeq.7.q.1.denique,1.q.1.ſi quis inquit.
Quod vnitati non communicat qui ſchiſmaticis communicat, 24. q.1. ſchiſma.
Quod fautores ſchiſmaticorum eadem pœna,qua & ipſi ſunt pleſtendi,24 q.1.aiidicimus.
SCRIPTVRA . Quod ſcriptura ſacra eſt nouum,& vetus teſtamentum, 9.diſt.quis neſciat.
Quod in ea nil eſt improbandũ uel reſpuendum,4.diſt.denique.
Quod non eſt trahenda ad eum ſenſum ad quem ſibi quiſque præſumit , ſed ex ipſâ ſcriptura ſenſum oportet capere veritatis , 37. diſt. relatum.& c.vino.
Quod ſcripturam ſacram debet quis intelligere ex cauſa,ex perſona,ex loco,& ex tempore, ſi non vult in Labyrinthum impingere, 29. diſt. ſ.iendum,& cap.ſeq.
Quod diſtinguenda ſunt tempora vt concordetur ſcriptura,2.q.1. ſi peccauerit.
Quod ſcriptura,qua quis ſcribitur in libro vitæ , ſit ſecundum præſentem iuſtitiam uel præſcientiam,de pœnit.diſt.4.§.finis.
Quod ſecundum præſcientiam ſcribi eſt ad vitam æternam præordinari,ibidem.
Quod ſecundum iuſtitiam merito ſit ea operari, quorum merito ſit dignus æterna ſalute,de pæn.d. 4.§. porro.
Quod ſcriptura ſacra accipienda eſt, & exponenda ſecundum proprietatem linguarum , in qua eſt edita,38.diſt.locutio.
Quod nõ arctatur ſub regulis gram. maticæ artis,38.d.locutio.
Quod non ſemper ad literam , ſed quandoque eſt myſticè intelligenda,23.q.niſi.
Quod ſcripturæ ſenſus eſt quadruplex,videlicet hiſtoricus , quando ſcriptura intelligitur ſicut littera ſonat,ſicut ſunt Iudæorum hiſtoriæ,24.q.1.niſi.
Item allegoricus,quãdo per id quod dicitur, ſignificatur quod iam factum eſt uel futurum eſt.ibid.
Item tropologicus uel moralis quando ſcriptura ad mores conuertuntur,37.diſt.vino.
Item anagogicus,quãdo ſcriptura ad ſuperiora,& ad cęleſtia reducitur, 79.diſt.ieiunium.circa finem .
Quod ſcriptura conciliorum , & Romanorum Pontificum pro authentica eſt habenda,15.diſt.ſancta,19. diſt.per totum.
Quod multa ſeruat vſus eccleſiæ, licet in ſcriptura non inueniantur, 11 diſt.eccleſiaſticarum.
Quod Deus quandoque reuelat aliter quàm ſcriptura ſanctorum tradidit,9.diſt.noli,in fi.
Quod amans ſcripturas facrũ , carnis vitia non amabit , de conſecra. diſtinctione 5.numquam .
Quod omnis ſplendor theoricæ eloquentiæ, omnes modi poeticæ elocutionis,quælibet varietas decoræ pronunciationis ornata à diuinis ſcripturis ſumpſit exordium , 37. diſt.legimus.§.2.
An liceat clerici ſtudere in ſcripturis philoſophorum & poetarum, 37.diſt.per totum.
Quod qui aliter ſacrã ſcripturam intelligit quã ſpiritus ſanctus flagitat,hæreticus eſt,24. q. 3. hæreſis.
Item ipſam male exponentes dicuntur falſi prophetæ,37.diſt.vino.
Quod ſecundum eam gratia vel ſeuia pensantur,quia eſt ſtatera , 2. q.1.non afferamus.
Quod ſcriptuſa requiritur in multis, videlicet , in hæreſis abiuratione, de conſec.diſt.2. ego Berengarius, 2.q.1.legum.
Itẽ in legatione , vbi requiritur ſcriptura miſſionis,97. diſtinct. nobiliſſimus.
Item in electione quæ debet fieri in ſcriptis,& proferri,63. diſt. quanto,2.q.1.legum.
Item in excommunicatione, quę debet fieri in ſcriptis,11.q.3.curæ, c. q. 1.legum.
Item ſententiæ prolatione , quia aliter ſententia non habet vigorem, 2.q.1.in primis,§.ſi quis , in fi. & c.ſtatutis,& c.legum.
Item in publici criminis accuſatione,2.q.8.quiſquis, & q. 1. legum.
Item in ciuili conuentione,2.q.3. §. offeratur.
Item in appellatione,2.q.6. poſt appellationem.
Item in extraneorum clericorum ſuſceptione,98.diſtin.nullus,& cap. tranſmarinos.
Item in rerum eccleſiaſticarum venditione, 12. q. 2. ſine exceptione, 10.q.2.caſtellas.
Item in baptizandorum ſuſceptione ubi nomen in ſcriptis dari debet,2.q.1.legum,de conſecra.diſt. 4.baptizandi.
Itẽ in regularis voti profeſſione, 27. q.1.omnes fœminæ,20.q.1. vidua.
Item in expoſitorum puerorum collectione,87.diſt.ſi expoſitus .
Item in pœnitentiæ datione, 30.q.5. qualis,in fine.
Item in prælatorũ ad ſynodum non venientium excuſatione, 18. diſt. placu.1.
Item in illorum qui impetuntur citatione,5.q.2.§.1.& c.1.
Item in prælaturæ renunciatione. 7. q.1.ſicut vir,§.ecce.
Item in ſeruorum ordinatione , 54. diſt.nulli.
Item in reconciliatione , 2.q.1.legũ.
Item in ordinatione , quia ordinati debẽt ſcripturam quæ formata dicitur , ab ordinatore accipere , 73. diſt.per totum.
Item in conſtitutionis promulgatione,35.q 9.quod quis, 96.diſt. bene quidem,circa medium.
Item in ſeruorum ab epiſcopo manumiſſione,12.q.2.epiſcopus qui mancipium.

De ſcriptura habes vbi agitur de Sententia,& de Subſcriptione.

SCRVTINIVM . De ſcrutinio habes vbi agitur de examinatione .
SECVRITAS . Quod vbi eſt perfecta dilectio , ibi eſt ſecuritas , 24.q.1. non turbatur.
Quod ſecuritas conſcientiæ in tribulationibus relcuatur, 24.q.1.non turbatur.
Quod in vltimo fine pœnitentibus , de conſecutione æternæ felicitatis ſecuritatem dare non poſſumus, de pæn.d.7.circa princ.
SEDES . Quod ſedes Apoſtolica eſt prima auctoritate,& dignitate, licet Antiochena ſit prior tempore, 21.diſt.nunc autem,24.q.1. rogamus,9.q.3.nemo & cap.ſeq.
quod ipſa eſt maior in iudicijs auctoritate,9.q.5. patet, & c.ipſis ſunt.
Quod conſtitutiones huius ſedis ab omnibus ſunt ſeruandæ,11.diſtin. conſequens.
quod nulli permittitur de eius iudicio iudicare,17.q.4. nemini, 21.d. nunc autem.
quod Chriſtianus peccatũ infidelitatis incurrit, qui ſedi Apoſtolicæ obedire contemnit.21.diſt.ſi qui, in fi.93.diſt.qui cathedram.
quod in dubijs & arduis ad ſedẽ apoſtolicam eſt recurrendum, 17.diſt. nec licuit,& duob c.ſeq.16.q.1. frater,poſt med.24.q.1. rogamus.
quod in libris & opuſculis quidqd approbauit ſedes apoſtolica , eſt tenendum. 19. d. ſi Romanorum. vſque ad c.ita.
quod ſine auctoritate ſedis ipſius generale non celebratur concilium, 17.diſt.per totum.
quod immediate ſedi apoſtolicę ſubiecti(maxime qui propinqui ſũt) annuatim ſe debent præſentare, 93.d.iuxta,& §.præced.
quod ſine ſedis huiuſmodi iudicio epiſcopi non poſſunt condemnari,3.q.6.accuſatus,& cap. ſequen. 9.q.3.antiquis.
quod male damnati per ipſam reſtituuntur,9.q.3.fuit, & c. fratres.
quod ſine ſedis Apoſtolicæ auctoritate nullus epiſcopus ſedem ſuam audet mutare. 7.q.1. mutationes.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia Romana, de Papa , & de Apoſtolica Sede.

Item hæc ſunt quę reſeruantur eccleſiæ Romanæ,& apoſtolicæ ſedi.
Iudicium epiſcoporũ,3.q.6.dudum.
Item reſtitutio depoſitorum , 2.q.6. ideo huic.
Item congregatio conciliorum. 3.q. dudum.
item reſtitutio clericorum. 1.q.7.cõuenientibus.
item exemptio epiſcoporum,16.q.1. ſtatuit,18.q.2.inminoto.

Item

Item quæſtio fidei, 24. q. 1. quoties.
Item abrenunciatio epiſcopi, 6. quæſtio. 3. denique.
Item mutatio epiſcoporum, 7. q. 1. mutationes.
Item epiſcopatuum diuiſio & vnio, 16. q. 1. & temporis.
Item pallij datio, 100. diſt. quoniam.
Item abſolutio excommunicationis factæ ex ſede, 11. diſt. inferior. 16. q. 1. fratres.
Item antiquorum canonum, & ſcripturarum interpretatio, 17. diſtin. nec licuit.
Item factæ reſtitutio, 1. q. 3. Paulum, §. hinc autem colligitur.
Item cum ſimoniacis diſpenſatio, 1. q. 3. Paulum.
Item maiorum, & difficilium quæſtionum diſcuſſio, 17. diſt. multis.

De hac materia habes vbi agitur de Eccleſia Romana, & de Papa, & de Diſpenſatione.

Quod ſedes quatuor Patriarchalium Eccleſiarum ſunt iſtæ, Conſtantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hieroſolymitana, 22. diſt. renouantes.
Quod Conſtantinopolitana ſedes licet vltima fuerit tempore, tamen propter dignitatem tranſlati Imperij ex ſtatuto concilij poſt Romanam ſedem primum obtinet locum, 22. diſtin. ſacroſanctam, §. hac, & cap. ſeq. §. hinc. & §. diffinimus.
quod Alexandrina ſedes, quam beatus Marcus Euangeliſta ad honorē ſancti Petri inſtituit olim poſt Romanam prior fuit, & poſt illam ſecunda fuit Antiochena, in qua reſederat beatus Petrus antequam Romam veniret. 22. diſtin. ſacroſancta.
quod ſedes epiſcopales non in villis uel caſtellis, ſed in maioribus locis debent conſtitui, 80. diſtinc. per totum. quod B. Petrus Apoſtolus. vbi pagani habebant archiflamines, fecit inſtitui archiepiſcopos. 80. diſt. in illis.
quod ſedes epiſcoporum non longo interuallo debēt diſtare, vt ad conſecrationem archiepiſcopi citius poſſint uenire, 80. diſt. non debere. §. ſedes, & c. ſeq.
quod ubi non fuit ſedes epiſcopalis de nouo non debet inſtitui, niſi fideliū excreuerit multitudo, 16. q. 1. præcipimus, & c. falſa.
Item niſi gens noua ad fidem conuertatur, 99. diſt. nulli.
Quod epiſcopales ſedes ex cauſa auctoritate apoſtolica mutantur de loco ad locum, uidelicet propter Barbaricam incurſionem, 7. q. 1. temporis.
Item ex cauſa uniuntur, uidelicet propter alterius loci deſolationē, 16. q. 1. & temporis, & c. ſeq.
Item ex culpa auferuntur, videlicet propter epiſcopi occiſionem, 25. q. 2. c. nul.

SENES. Quod ſenes in ſcriptura ſacra dicuntur ſapientes, 84. diſtinc. porro.
Quod primitus Abraham dictus eſt presbyter, id eſt, ſenior.
Quod non propter ſenectutē vel decrepitā ætatem, ſed propter ſapiētiam presbyteri dicuntur ſenes.
Quod gloria ſenum eſt canities: & canities ſapientiam deſignat.
quod quadruplex eſt ſenium, uidelicet naturæ, & hoc tendit ad defectum. 86 diſt. tanta. 13. q. 2. illud.
Item ſenium gratiæ, 84. diſt. porro, vbi dicitur, & canities ſenum prudentia eſt, & hoc ſenium ad profectum ducit, 20. diſt. de quibus, 42. q. 2. ancillam.
Item eſt ſenium culpæ, & hoc ducit ad interitum. 2. q. 7. Paulus dicit.
Item eſt ſeniū æternæ gloriæ, & hoc ducit ad æternum præmium: de quo dicitur, Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.
quod ſenes quanto morti viciniores, tanto debent eſſe puriores, 86. d. tanta nequitia.
Quod mali ſenes a ſuis prælatis sūt durius arguendi, 86. diſt. tanta.
Quod præſumendum eſt de ſene bono, bonum, 18. q. 2. diffinimus.
quod ſenectus aufert incontinentiæ ſuſpicionem, 34. d. fraternitatis.
quod ſenectus decrepita reddit ad epiſcopatum inhabilem, 85. diſt. archidiaconum Florentinum.

De Senio, & Senectute habes vbi agitur de Antiquitate.

SENTENTIA. Quod ſententiam Papa cū magna deliberatione debet proferre, 35. q. 9. apoſtolicæ.
quod ſententia aut pro conſideratione temporū, uel ætatum, uel propter ſubreptionem, vel grauem neceſſitatem poteſt in melius commutari, 34. quæſt. 9. ſententiam, & cap. veniam.
Item Papa ſententiā ſuorum prędeceſſorū poteſt in melius commutare, 35. q. 9. loci, §. his ita, in fi.
quod ſententia quæ in ſe non valet, confirmata per ſuperiorem valet. 16. q. 6. ſi epiſcopum.
quod ſententia debet dari in ſcriptis, 2. quæſt. 1. in primis, in fi. & cap. legum.
quod ad ſententiā dandam pro modicis cauſis non requiritur ſcriptura, 11. q. 1. ſi quis cum.
quod non ſecundū propriam voluntatem, ſed ſecundū leges eſt proferenda, 11. q. 3. ſummopere.
quod etiam præſentibus partib. ante plenam negotij diſcuſſionē non eſt ſententia ferenda. 39. quæſtio. vlt. iudicantem.
quod re dubia non debet dari certa ſententia. 11. q. 2. graue.
quod non eſt danda ſententia niſi poſt plenam inueſtigationem veritatis. 11. q. 3. ſummopere, & cap. grauis, & quatuor cap. ſeq.

Quod ſentētia rite data ab omnibus eſt tenenda, 6. q. 4. ſi Metropolitanus, §. ſed, & c. ſi quis epiſcopus. 35. q. 9. c. 1. 11. q. 3. nemo conſēnat.
Quod iudex debet eam ferre cū mentis tranquillitate, non in furore. 11. q. 3. illa, & tribus cap. ſeq.
Quod ſententia ſub conditione non eſt proferenda, 2. q. 6. biduum.
quod ſentētia diffinitiua obtinet auctoritatem rei iudicatæ, 2. q. 6. biduum. ante fin.
quod ſententia plurium debet præualere, 79. diſt. in tranſitus.
quod ſententiæ quandoq; eſt iniuſta ex animo proferentis, ſed iuſta ex ordine, & cauſa: & aliquādo iuſta ex animo, ſed non ordine vel cauſa: & aliquādo eſt iuſta ex animo & ordine, ſed non ex cauſa, 11. q. 3. epiſcopus presbyter, §. ſeq.
quod ſententia lata quandoque non tenet, videlicet quando per appellationem intra certum tempus releuatur, 35. q. 9. loci, §. ſeq.
Item quando in arduis cauſis in ſcriptis non datur, 2. quæſt. 1. in primis, in fine.
Item quandō a non ſuo iudice fertur, 3. quæſt. 8. accuſatores, 9. q. 3. cap. 1. & c. epiſcopum. 11. quæſt. 1. in clericorum.
Item quando ab uno ſolo iudicum dum duo fuerint delegati, fertur. 2. q. 6. ſi quando, §. diffinitiua.
Item ſi contra ius ſcriptum fertur.
Item ſi iudices fines ſtatuti vel mandati excedunt.
Item ſi contra prius iudicata lata fuerit.
Item ſi iudex pretio corruptus eam tulerit.
Item ſi parte non contumaciter abſente lata fuerit, 3. q. 9. per totum.
Quod non debet ſuſtinere pœnam canonicam in quem non eſt prolata canonica ſententia, 11. q. 3. non debet.
Quod iniqua ſententia eſt reuocanda, 24. q. 2. ſane proferitur.
Item ſi per falſas probationes, & per ſurreptionem lata eſt, eſt retrahenda, 35. quæſt. 9. ueniam, & tribus cap. ſeq.
Quod ſententia excōmunicationis ſiue iuſta ſiue iniuſta, timenda eſt. 11. q. 3. quibus. & cap. epiſcopus, & §. ſi ergo.
Quod iniuſta nocet potius ferenti q̄ patienti, 11. q. 3. illud. 24. q. vlt. Si quis non, & quatuor cap. ſeq.
Quod non eſt ferenda ſentētia quando multitudo eſt in cauſa, 23. q. 4. cap. ſi quis poteſtatem, §. Si mulier.
Quod eſt ſentētia ſuſpenſionis quantum ad officium, & beneficium. 7. q. 1. ſi quis in.

De qua materia habes vbi agitur de Suſpenſione.

Quod differtur ſentētia, & executio per triginta dies, cum princeps vel aliquis alter aliquem ad mortem condem-

condemnant, 11.q.3.cum apud.
Item differtur per decem dies quoties appellatio admittitur, 2.q.6. anteriorum.
Item quousque grauida ad mortem condemnata pariat, quia aliter cõmitteretur homicidium, 2.qu.4. consuluisti, in fi. 32.q.2. quod vero non formatum.
Item quousque princeps assignauerit insulam illi, qui in exilium debet relegari, 2.quæst.6.biduum, post medium.
Item quousque cõdemnatus seruus reddat Domino suo de peculio rationem, 54.d.generalis.
quod Deus nouit mutare sententiã, 22.q.4.vnusquisque.
quod Deus non mutat sententiam in homines, sed in opera, quia hominibus non irascitur, sed vitijs, de pœn.d.1.si agamus.

De hac materia habes vbi agitur de excommunicatione, & de iudicijs.

SEPARATIO. Quod hæretici, & schismatici, ab ecclesia sunt separati, & idco non habent spiritũ sanctum, 24.qu.3.de illis.
quod mali Christiani corporaliter sunt in ecclesia, sed per pessimam vitam separantur.
quod tunc peccatores a Christi corpore separantur, cum per excommunicationem traduntur Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat, 11.q.3.audi.
Item aliqui separantur ab ecclesia per sententiam, qui sunt extra, 24.qu.vlt.cum aliquis.
quod nil sic debent formidare Christiani quã separari a corpore Christi, quia hoc non est membrum eius, 11.q.3.nihil.
quod separati a corpore Christi sicut membrum præcisum vitam spiritualem non habent, 1.qu.1. corporalia. Notent hoc obstinati in militia.
quod nos debemus separari a malis præcepto Domini, qui dicit. Sit tibi sicut ethnicus, & publicanus, 2.q.1.si peccauerit.
Item mandato apostoli qui dixit, hæreticum post primam, & secundum correctionem deuita, 24.q.3. dixit.
Item consilio Moysi qui dixit: Separamini a tabernaculis impiorum, ne pereatis, 1.qu.1.si quis inquit, ante fi.
Item statuto cõcilij quod separat Iudæos a Christianis, 28. q.1.Iudæi.
Item exemplo Cypriani, qui separatus fuit a lucifero hæretico, 24.q.1.aduocatus.
Item exemplo Polycarpi martyris, qui a Cerintho, & Marcione separatus fuit, 24.qu.1.omnes qui.

Ita hæc materia habes vbi agitur de Excommunicatione.

SEPVLTVRA. Quod nomine sepulturæ aliquando significatur, terra pro ampliatione cœmeterij & sepulturæ, & licet pro eo accipere, 12.q.2.aurum, 24.qu.8.secundum canonicam.
Item nomine sepulturæ quandoque significatur officium sepeliendi, & non licet aliquid accipere, 13. qu.3.præcipiendum.
Item nomine sepulturæ quandoque significatur terra cœmeterij, & pro illo nõ licet aliquid accipere, 13.qu.2.questa, & trib.c.seq.1. q.1.dictum est solere in quibusdã.
quod ius sepulturæ est ius competens ecclesiæ ad sepeliendum in cœmeterio suo, & prouenit ex episcopi assignatione, 13.quæst.1.ecclesias.
Item hoc spectat ad parochiales ecclesias, vel quibus iure, vel priuilegio est concessum, 13.q.1.ecclesias.
quod vbicumque sepeliatur, domini est terra, & plenitudo eius, 13. q.vlt.vbicumque.
quod officium deuotæ sepulturæ, bonæ fidei est testimonium, 13.q.2. non æstimemus, ante fi.
quod in sepulturis Christianorum requies est defunctorum, 13.q.2. ante fi.
quod prodest mortuis habere signa sepulturæ suæ quæ inspicientes amici pro eis preces effundant domino. 13 q.2.cum gratia.
quod intra ecclesiam, & maxime iuxta altare vbi corpus Christi cõditur, nullus est sepeliendus, 13.q. 2.præcipiendum.
quod possunt in ecclesia episcopi sepeliri, vel abbates, vel eminentia vitæ presbyteri, vel laici, 12.q.2. nullus.
quod prodest homini inter bonos, & iustos defunctos sepeliri, 13.q. 2.cum grauia, & c.animæ, & c.nõ æstimemus, in fi.
quod peccatoribus plus obest sepeliri in sacris locis quam prodest, 13. q.2.quibus, & c.cum grauia.
quod quocumque modo seipsos occidentes non solum carent ecclesiastica sepultura, sed etiam nec in psalmis, nec in alijs, debet eis aliqua solemnitas exhiberi, 13. q.2. placuit.
Item similiter debet pro illis fieri qui sine pœnitentia pro suis sceleribus occiduntur, ca. fatendum.
Item vsurarius excõmunicatus etiã minori excommunicatione, si absolutionem viuens non petiuit, 24.q.2.sane.
Item prædones manifesti etiã si pœnitentes moriantur, si habent vnde satisfacere possunt, nec ipsi nec hæredes satisfacere pro eis volũt, 24.qu.2.sane.
quod quilibet in peccato mortali mortuus, in cœmeterio non est sepeliendus, 13.q.2.quibus.
quod in articulo mortis, si pœnituerint, non est neganda sepultura, 13.q.vlt.c.vlt.
quod sepultura potest eligi, 12.q.2. bonæ.
quod ad eligendam sepulturam locus debet eligi solemnior, sicut est episcopatus, vel religiosorum monasterium, 13.q.2. vbicumque temporum.
quod episcopatus etiam in minori, & minus religiosa ecclesia potest eligere sepulturam. 12.quæstio.2. bonæ.
quod nullus debet sepulturam parẽtum superbia, vel odio deserere, 13.qn.2.placuit.
quod filij emancipati a patribus, libere eligunt sepulturam, 13. q.2. §.econtra.
An ecclesia in qua parentes sepulti sunt, possent vendicare corpora filiorum, 13.q.2. Ebron, & capitulo seq.
quod coniugati (vt videtur) in vno sepulchro debent sepeliri, 13.q.2. c.1.§.nunc, & c.Ebron.
quod vxor mortua si non elegerit sepulturam, cum marito debet sepeliri, 13.q.2.c.1.§.nũc autem quæritur, & cap. Ebron, & c.vnaquæque.
quod mulier si plures viros habuit, & sepulturam non elegerit, videtur quod cum vltimo viro debeat sepeliri. 13.quæst.3.vnaquæque.
quod extraneus qui.hoc vbi elegerit.ibi sepelietur, 13.q.2.vbicumque.§.quia.
quod extraneus si non elegerit, in episcopatu, vel parochia sepelietur, 13.q.2.vbicumque.
quod indigena si elegit locum magis religiosum, ibi sepelietur, 13. qu.2.illud, §.quia, & capitu.vbicumque.
Item si elegit minus religiosũ, quia videtur hoc facere ex odio vel superbia, non habebit, 13.qu.2.placuit.
quod indigena si de corpore non dispoſuit, sepeliretur cum propinquis, vel vbi decimas persoluebat, 13.quæst.1. Ebron, & c.vbicumque.
quod violans sepulturam, infamis efficitur, 6.q.1.infames.
quod qui sepelit corpus alienum, nõ solum sepultum, sed omnia quæ consequenter habuit, tenetur restituere, 2.qu.2.omnes.
quod ecclesia parochialis vbi sacramenta participauit de mortuo alibi sepulto debet ius suum habere, id est canonicam portionem, 13. q.1.ecclesias, per totum.
quod canonica portio est danda secundum consuetudinem terrarũ, vt vitetur scandalum, arg.12.d.ibi.70.d.vtinam.

SEQVESTRATIO. Quod lite pendente fructus sequestrantur, 2.q.6.quoties post, 12.q.1.ga res.
quod sequestrantur res cum appellatur ab executione, 2.qu.6.quoties post.
Item cum aduersarius fructus dilapidat, 3.qu.2.qua ex.

Item

Item legitime appellanti, 2.qu.6.biduum.
Item de adulterio accusanti, 4.qu.4. §.aliquando.

SERVITVS. Quod duplex est seruitus, videlicet corporalis, & spiritualis, 12.q.2.cum redemptos.
quod seruitus inducta est ex iure gẽtium, 1.d.ius gentium.
Item de iure diuino, 15.d.violentum.
Item iure constitutionis, 7.dist.§.de seruo empto agitur, de quo statutum fuit quod sex annis seruire debuit, & in septimo anno liber exire.
Item iure canonico est approbata, 17.q 4.constituimus.
quod ante diluuium inconcussa fuit libertas, nec obsequia seruitutis a consortibus exigebantur, 35.d.6. post med.
quod seruitus non esset si ebrietas non fuisset, ibid.
quod clericus episcopo suo insidias, vel iniurias inferens, in seruitutẽ perpetuam curiæ est tradendus, 11.q.1.statuimus, 3.qu.4.clericus.
quod concubina diaconi, vel sacerdotis a principe in seruitutem est redigenda, 35.d.eos qui.
quod meritorium est libertatem dare seruis, 12.q.2.cum redemptos.
quod serui ecclesiæ angarijs sæcularium iudicum molestari non debent, 12.q.2.ecclesiarum.
quod ecclesię serui etiam benemeriti sine compensatione non debent dari libertati, 12.q.2.si quis, & c. episcopus qui.
qui serui ministris eiusdem ecclesiæ gratis possunt dari, 12.qu.2.ecclesiasticis.
quod libertati dati si nõ fuerint grati in seruitutem redigantur, 12.q.2.episcopus qui.
quod frequentius fugitiui possunt vendi, 12.qu.2.fugitiui.
quod si seruus promouetur sciente domino, & non contradicente, remanebit in ordine promotus, sed episcopus, vel qui eum præsentauit, duplũ restituet, 54.d.si seruus absente.
Item si præsens est Dominus, & constitit, eo ipso seruus liber efficitur 4.d.si seruus sciente.
Item si dominus est absens siue præsens, & scit, & tacet, videtur consentire, ibid.
quod si dominus nescit promotionem serui intra annum poterit reclamare, & reuocare, ibid.
quod seruus indebite promotus si infra diaconatum fuerit degradatus, ad pristinum statum reducitur. 54.d.nullus, & ea.seq. & ca.si qs obligatus, & c.de reb.§.ceterũ.
quod seruus monachus factus inscio Domino, intra triennium non debet profiteri. Intra quod tempus, si nõ requiritur, libere monachus remanebit, 54. distinct. si seruus sciente.

De hac materia habes vbi agitur de ereticis, & de Clericis.

De seruitute habes vbi agitur de Libertate, & de Liberis, & de Manumissione.

Quod spiritualis seruitus peccati relaxata est per incarnationẽ Christi, 12.q.2.cum redemptor.
quod clericus qui altari seruit, de altari viuere debet, 12. q.1.clericus qui, & c.seq.
quod princeps, & prælati Deo seruiant bene viuendo, & fideliter subditos regendo, 23.q.4.si ecclesia, in fi.

SEVERITAS. Quod seueritas non animo sæuiendi est exercenda, sed animo medendi, 86.odio, & cap. seq.
quod in delinquentes seueritas cum benignitate est temperanda, 45.d. disciplina, & c.sunt, & c.seq. 23.q. 4.quid faciet, & cap. quod Christus.
quod sicut contumacibus seueritas est ostendenda, sic humilibus, & pœnitentibus locus veniæ non debet denegari, 2.q.5.quanto.
quod melius est cum seueritate diligere, quam cum lenitate decipere 5.q.non omnis.
quod prælatus officium seueritatis diligentissime implet, qui non ex odio, sed dilectione subditum corrigit, 23.qu.4.ita plane.
quod propter multitudinem, & plurimam stragem detrahendum est seueritati, 50.dist. vt constitueretur, 24.q.4.cum quisque, & c.ipsa pietas ante fi.
quod vbi schisma non timetur, non debet dormire seueritas disciplinæ. 23.q.4.cum quisque, & c.quidam, in fi.
quod vbi fidei subuersio, & ruina fratrum timetur, nerui seueritatis non debent dissolui, 50. distinct. absit.
quod dignum est, vt seueritatem ecclesiasticæ disciplinæ sentiat qui sanctorum patrum instituta seruare contemnit, 55.distin.nullus, in fin.
quod qui Dei, & sanctorum patrum contemnit mandata iustum est, vt sæuioribus corrigatur vindictis vt cæteri sumant seueritatis, & honestatis exemplum, 23. quæst.3.iustum.
quod prælati quandoq; verentes peccantium linguas, seueritatis in corrigendo efficiuntur immemores, 45.d. sed illud.
quod quanto maius est peccatum, tanto maiori seueritate est corrigendum, 1. quæstio. 3.ex multis, circa med.

De hac materia habes vbi agitur de Austeritate, & de Correctione.

SIGILLVM. Quod quælibet ecclesia cathedralis, vel collegiata debet habere sigillum, & hoc dicitur sigillum capituli, 73.d.in nõmine, in fi.19.q.3.statuimus.

SIGNVM. Quod per facta, & verba notificatur alijs dispositio cordis, de pœnit.distinctio.3.quærendam.
quod quamuis sint vera quædã, non tamen sunt credenda iudici, nisi certis signis demonstrentur, 11.q.5.quamuis.
quod speciale signum filij Dei fuit, quòd Spiritus sanctus descendens mansit super eum, de pœnit.dist.3. quærendum.
quod tunc signum est Spiritum sanctum ad tempus in sanctos venisse, cum signa miraculorum per ipsos facta patefacta sunt
quod aliqui dæmones videntur signa facere, & non sunt, 26.qu.6. nec mirum, circa med.

De hac materia vbi agitur de Demonibus.

SILENTIVM. Quod cultus iustitiæ est silentium, 5. quæst. 4.in loco.
quod indiscretum silentium prælati est, dum eos qui erudiri poterãt, timore derelinquit, 43.distinct.si rector.
quod simplex conuersatio absque sermone quantum exemplo prodest, tantum silentio nocet, 43.d. §.1.

De hac materia habes vbi agitur de Taciturnitate.

SIMILITVDO. Quod homo ad similitudinem Dei creatus est, Angelo vero plus homine attribuitur, quia non dicitur ad similitudinem Dei conditus, sed signaculum similitudinis, de pœni.dist.3. quod vero reprobi. post med.
quod similes fuerunt Petrus, & Paulus deuotione, & merito. 2.qu.7. beati.

SIMON. Quod Simon magus fuit ex Iudæa natus, 32.qu.4.recurrit, circa med.
quod Simoni baptismum simulatione acceptum non profuit, quia post non pœnituit, 27.d.quod interrogasti.

SIMONIA. Quod simonia est fraudulosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, 50.d.fundeat.
quod simonia committitur prece, vel pretio, vel obsequio, 1.q.1.ordinationes, & c.sunt nonnulli.
quod nullum vitium sic respicit iniuriam Dei, & ideo inter alia illud grauius corripuit, 1.qu.1.quibusdam.
quod simoniaca hæresis ante omnes alias hæreses pullulauit, 1.quæst.1. cum liqueat.
quod Giezi in veteri testamento, & Simon magus in nouo principiũ fuerunt simoniæ, 1.q.1.qui inuidet.
quod in commissione simoniæ qui-

tius

Digitized by Google

ritas eſt attendenda,1.q.1. iudicet, poſt med.

Quod paruæ res,ſicut eſculenta, non videntur inducere ſimoniam.

quod vt omnis ſuſpicio ſimoniæ vitetur,nõ paſtillum pro aliquo ſpirituali detur,1.quæſt.3.ſi quis obiecerit.

quod ſine pacto datum munus põt accipi,1.q.1. quidquid.

quod tam dans quam accipiens aliquid pro ſpirituali, committit ſimoniam,1.q.1.quos conſtiterit.

quod per carnales preces committitur ſimonia,1. q.1. ſunt nonnulli, & tribus c.ſeq. 8.q.2. c.1.

quod pro digno preces fundere non eſt ſimoniam committere, 1.q.1.latorem.

quod ille prælatus ſimoniam committit,qui non nummo pretij, ſed nummo fauoris ordinem vel beneficium tribuit,1. q.1. ſunt nonnulli.

quod ille ſimoniam fugit qui manus ſuas ab omni munere excutit,1.q. 1.ſunt nonnulli,& c. ſeq.

quod ſimonia licet ſit execrabile vitium, tamen heu nimis eſt vſitatum,1.q.1.reperiuntur.

quod ſimoniacus ſicut non hẽt ſpirituale quod pro temporali emit, ſi nec temporale poteſt retinere qđ pro ſpirituali dedit, vel accepit, 1. q.1.qui ſtudet.

quod ſimoniaci ſi non renunciant,& pœnitent,in æternum peribunt,1. q.1.ſi quis neque.

Item adeptis priuantur, 1. q.1. preſbyter ſi.

Item excommunicantur,1.q.1.quicũque ſacros,& c.qui ſtudet.

Item deponuntur, 1. q.1. ſi quis epiſcopus,& quinque c.ſeq.& q.3. ea quæ,& c.ex multis,& q. 7. ſi quis omnem.

Item hæretici reputantur,1.q.1.quicumque,& duob.c. ſeq.

Item a quibuſcumque perſonis tanquam hæretici accuſantur, 6. q. 1. quæro ergo,& §.porro,& §. ſed cũ omnes.

quod ſimoniacus ipſo iure videt excommunicatus,& a participatione ſacramentorum ſegregandus,1. q. 1. reperiuntur.

Item quandoque corporaliter puniũtur,1.q.1. qui ſtudet. Exemplũ ibi de Giezi qui lepra percuſſus fuit.

Item officium ſuum nõ iuſte exequitur,1.q.1.quicumque ſacros. & c. ui perfectionem.

Item ſacramenta indigne largitur, 1. q.1. quicumque ſacros.

Item ſacerdos non merito,ſed nomine tantum dicitur,1. quæſtione 1. cap.1.

quod aliquod munus dare pro præbenda vel dignitate,eſt graue peccatum,1.q 6.per totum.

Quod emens vel vendens,prælaturã, prauitatem incurrit ſimoniacã, & æternam damnationem,1. q.1. p̃ſbyter ſi.

Item tam ea quam ordine ſuo priuantur.cap.reperiuntur, & cap. ſanctorum.

Item præbenda ſimoniaca cum ſalute animæ non poteſt retineri, 13. d.metuł,§.alius.

quod prælatura per ſimoniam, vel multam ambitionem adepta,etiã ſi moribus non offendat,malo exitu terminatur,quia difficile eſt, vt bono per agantur exitu, quæ malo sũt incho ata principio,1.q.1. principatus.

quod vbi prælatus per ſimoniam, vel ambitionem intrat, ibi populi plus timenda eſt calamitas quã ſalus,1.quæſtio.1.fertur, §. vulnerato.

quod ſimoniacus ſciẽter beneficium habens, de rigore iuris priuandus eſt eo,1.q.1. presbyter ſi.& q.4.ca. quæſt. & cap. ex multis, in principio,& in fine,& ca. ſi quis epiſcopus præbendas, & cap. ſi quis dator,1.q.3.

quod pro omni ſpirituali dare temporale,ſimoniacum eſt,1. q.1.quid quid in princ.

quod pro habendo regimine quarũcumque domorum religioſarum, vel hoſpitalium dare aliquid ſimonia eſt,1. quæſt.3. ſi quis præbendas.

Item pro œconomatu, vel vicaria dare vel recipere,1.q. 1.ſi quis epiſcopus.

Item pro quocumque officio eccleſiæ,vel pro adminiſtratione rerum eccleſiaſticarum, 1. q.3. Saluator. poſt med.

Item pro iure percipiendi oblationes vel decimas, 1.q.3.quæſitum, & c. ſeq.& c.ſi quis obiecerit, & c. Saluator.poſt med.

Item pro eccleſiis dedicandis,1.q.3.ſi quis præbendas,& q.4. eccleſia.

Item pro eccleſiarum primorum lapidum fundatione, 1. q.1.nullus epiſcopus.

Item pro baptiſmo, & conſignatione,1.q.1.baptizandis,& cap.quidquid,& c.ſeq.

Item pro chriſmate vel confirmatione,1.q.1.placuit vt nullus,& c.dictum eſt,& c.ſeq.

Item pro Euchariſtiæ datione,1. q. 1. dictum eſt.

Item pro ſepulturæ exhibitione.

Item pro quibuſcumq; eccleſiæ ſacramẽt.s collatione,1. q.1. quidquid.

Item pro interdicti officii reſtitutione,1.q. 1.nullus epiſcopus.

Item pro debiti officij executione,1. q.3. non ſolum.

Item pro ſcriptura vel auxilio in alicuius ordinatione,1.q 1.ſicut.

Item pro ſententiæ iuſtæ [maxime a prælato] prolatione,1.quæſt.3. vẽdentes.

quod ſimonia etiam committitur,cũ prælati accuſatio ex pacto ſuſpenditur,2.q.3.Euphemium.

quod collator beneficii ſimoniace ab officio ſuſpenditur,1.q.3. ſi quis p̃bendas.

Item conferens prælaturam ſimoniace,ſi non pœnitet pergit ad gehennam,1.q.1.cito.

Item a dignitate deponitur,1. q.1. reperiuntur, & q. 3. ſi quis præbendas.

Item ſacrilegus eſt excommunicatus. 1.q.3.audiuimus.

quod ſimoniaci in ordine acrius quã alii ſimoniaci damnantur,1. qu.1. quiſquis,& c.quos conſtiterit,1.q. 3.vendentes.

Quod quandoque ſimoniaci ſimoniace ordinantur, & cum illis non diſpenſatur, ſeu potius a proprio gradu cadunt, 1.q.1.ſtatuimus.

Item quãdoque ſimoniaci ſimoniace a non ſimoniacis ordinantur, & hi etiam cadunt ab ordine. 1. q. 1. ſtatuimus.

Item qſque ſimoniaci nõ ſimoniace a ſimoniacis ordinantur,& hi miſericorditer,in ordinibus tolerantur,1.q.1.ſtatuimus, & c. ſeq.

Quod in ordine ſimoniaci, hæretici reputantur,1.q.1.presbyter.

Item excommunicantur,1.q.1.quicũque ſacros.

Item deponuntur, 1. q.1. ſi quis epiſcopus per pecuniam, & quatuor cap.ſeq.

Item executionem officii non recipiunt neque habent,1. q.1. quicũque ſacros,& c.gratia,& c.ordinationes,& c. quibuſdam.

Item ſi celebrant,pollutum ſacrificiũ offerunt,49. d. ſacerdotes.

Quod ſimoniaci ordinationes (etiam ſi fideles videantur)infideles ſunt, 1.q.1.cum omnis.

Quod ipſi tamquam ſeruum ſuã Spiritum ſanctum vendunt, & ideo proditori Iudæ, qui Chriſtum Iudæis vendidit,aſſimilantur, 2.q.1. eos qui.

Item anathematizantur, 1. quæſt. 1. placuit vt.

Item deponuntur,1.q.1. ſi quis eps p pecuniam,& duobus c.ſeq. & cap. quicumque ſacros.

Quod mediator ſimoniæ infamis efficitur,1.q.3. ſi quis præbendas.

Item ſi clericus eſt,deponitur, 1. q. 1. reperiuntur.

Item ſi laicus eſt, excommunicatur. 1.q.1. reperiuntur.

Quod varia diſpenſatio eſt circa ſimoniacos: nam diſpenſantur cum eis, vt tantum laicam habeant cõmunionem,quando ſcilicet a ſimoniacis ſcienter in contemptum eccleſiæ promoti celebrauerunt,1.q. 7.cap.1.

Item diſpenſatur, vt tantum in minoribus miniſtrent, quando, ſcilicet ad alias eccleſias transferri non poſſunt, ſed in ea quam emerunt canonice viuere promittunt,1.q.5. cap.1.

Item diſpenſatur, vt remaneant in ſuſceptis quando non in ea quando emerunt, ſed in alia miniſtrare volunt,1.q.5.c.1.

Item diſpenſatur, vt aſcendant ad ſuperiores, quando inſcijs ipſis,

alijs pro ipsis simoniam commisserunt. 1.q.5.c.1.

SIMVLATIO. Quod vbi est periculum animæ, licet quandoque vilitatis causa simulationem prætendere. 22.q.2. vtilem, Exemplū ibi de Iehu rege Israel.

quod ipse Deus simulauit se voluisse immolationem Isaac quam præceperat, & postea prohibuit, 22. q.2. si quælibet, §. quandoque.

Item Abraham in Ægypto Saram vxorem simulauit sororem suā esse, nec tamen peccauit, 22.q.1.quæritur, & §. prox.

Itē Iacob simulauit esse Esau primogenitum Isaac.

Item iustum bellum habentib. quādoque contra hostes expedit simulatio, 23.q.2. Dominus noster.

quod nulli præiudicat dolosa simulatio, 23.q.5.quacumque.

Quod baptismus simulatorius non cassatur. 1.q.1.spiritus, §.ecce, de cōsec.d.4.solet etiam.

Quod ad oues Christi non pertinent qui illis ficto corde miscentur, 24. q.vlt. de illis.

quod malū est religioso cadere a proposito, & postea simulare propositum, 22.q.1.certe.

quod nō solū in falsis verbis, sed etiā in simulatis operibus filii diaboli sunt, 22.q.5.cauete.

SIMPLICITAS. Quod simplicitas columbina dicitur quæ dolo caret, & hæc suadetur, 6.q.1.ex merito, 16. q.1. si cupis.

Item simplicitas innata, & hæc excusat tantum in commissis, 86 dist. tanta æquitia, circa fi. & 47.dist. de Petro.

quod tali parcitur simplicitati, & venia conceditur de consecrat. distin. 2. scriptura, 86. dist. tanta nequitia.

quod simplicitas impedit promouendum, 39.d. Petrus.

Quod prælato promoto si hanc habuerit datur ei coadiutor, 74.d. episcoporum, 7.q.1. quia frater.

Item abbatibus propter simplicitatē non dantur coadiutores, sed deponuntur, 18.q.2. si quis Abbas.

Quod sancta rusticitas, & simplicitas scium sibi prodest, & quantum ex vitæ merito ædificat, tantum nocet si destruentibus non resistat, 2. quæstio. 7. sancta quippe.

Item vbi simplicitati tantum studetur, disciplina negligitur, 11.q.1. fratris.

quod in sacramentorum collatione debet esse simplex, & sine venialitate consensus, 1.q.6. sicut is.

SINDICVS. Quod per syndicū absentis intimatur voluntas, arg. 63.d.c. 1.65.d. non debet.

SINGVLARITAS. Quod singularitas in monachis, & contemplatiuis approbatur, 16.q.1. si cupis.

quod singularitas nisi sit Deo contraria communem consuetudinem ſi debet violare turpis est enim omnis pars vniuerso suo nō cōgruēs, 8.d. quæ contra mores.

quod singularitas morum etiam bonorum inconsuetos scandalizat, 12.dist. illa.

quod qui strictius viuit quam habēt mores eorum cum quibus viuit, singularis, & superstitiosus videtur, 41.d. quisquis.

quod singularitas inter consuetos flagitium reputatur, 8. distin. quæ contra.

quod non interest quidquid alimentorū quis sumat, dummodo nō sit singularis, sed congruat in omnib. generibus alimentorum his, cum quibus viuendum est, 41.dist. quod dicit.

Quod exceptis religiosis nullus in decantando diuina officia aliter q̄ in episcopi ecclesia cantantur, dēt esse singularis, 12.d. de ijs.

SYNODVS. Quod synodus ex Græco interpretatur comitatus vel cœtus, concilii vero nomen tractum est a Romanis, eo quod ad tractandum communi intentione conueniebant, 15.d.§. synodus.

De hac materia habes vbi agitur de Concilijs.

SOBRIETAS. De sobrietate episcoporum habes, 35.d. per totum, 41.dist. per totum.

De sobrietate habes supra vbi agitur de Abſtinentia, & de Cibo, & de Ieiunio.

SOCIETAS. Quod societas requirit concordiam morum, 41.d. quod dicit, & c. clericus.

quod socius tenetur socium defendere ab iniuria, 23. quæstio. 3. non inferenda.

quod bonus qui in bonitate permanet. nō polluitur, si malo societur, 32.q.1. non est. Exemplum ibi de Osee, & de meretrice.

quod boni quandoque iuuant societatem malorum, 24. quæst. 1. non tur batur.

quod bonum est malorum sociū declinare, ne sicut morbida quis inficiat congeriem societatis. 45.d. sed illud, 24.q.3. resecandæ, & c. ecce autem, & c. illud sane.

quod difficile est incorruptum permanere, qui corrupto sociatur, 23. quæst. 4. quisquis, vel quod potest in fi.

quod tripliciter associatur quis malis, aut comitando, aut fauendo, aut in non corripiendo, 23. quæst. 4. ita plane.

quod nō caret scrupulo societatis occulto qui manifesto facinori desinit obuiare, 8. d. error, 23.q.3. qui potest, 86.d. facientis culpam.

quod societas maiorum est quandoque tolerandæ, & quandoque fugienda, 7. quæst. 1. suggestū & duobus cap. seq.

quod incātationes, & artes magicæ fiunt ex quadam pestifera societate hominum, & dæmonum, 26. q. 2. illud in fin.

SODOMA. quod peccatum sodomiæ exercetur in masculis, & in feminis, 32.q.7. vsus.

quod in peccato sodomiæ deordinatur ordinatio Dei, & naturæ, 32.q. 7. adulterii.

quod societas quæ cum Deo esse nobis debet violatur, cum natura cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate polluitur, 32.q.7. flagitia.

quod peccatū sodomiæ etiam apud Gentiles est detestabile, 32. qu. 7. flagitia.

quod sodomiæ peccatum grauius est adulterio, 32. quæstione septima, vsus.

quod peccatum sodomiæ peius est q̄ cum propria matre peccare, 32. q. 7. adulterii.

quod Loth obtulit suas stuprari filias vt detestandum peccatum sodomiæ impediret, 32. q.7. offerebat.

SOLICITVDO. quod solicitudo temporalium suffocat spiritualia, 40. d. hinc etenim, ante med.

quod hoc non debet esse in clericis, & religiosis, 12.q.1. cui portio.

quod pia solicitudo est egenorum cōmodis intendere, 87. distinct. diuinæ.

quod cum honoris augmento curæ quoque solicitudinis debet excrescere, 100.d. rationis.

quod episcopus solicitus debet esse circa defensionem pauperum, redemptionem oppressorum, & munitionem monasteriorum, 84. distinct. §. 2.

Item debet esse sollicitus tamquam pastor super gregem suum, 81. dist. oportet.

De hac materia habes vbi agitur de Negligentia.

SOMNVS. quod negligens prælatus dormienti comparatur, 86. distinc. fratrem.

quod aliquando somnum vanum, & deceptorium dormientibus immittunt dæmones, 26.q.4. sciendū circa med.

quod dæmones maxime in somnis infideles deludunt diuersas eis species, & similitudines offerēdo, & per deuia quæque ducendo, & hoc cum solus patiatur spiritus in corpore euenire opinatur, 26.q.5. episcopi, post med.

quod somniando illusiones cōtingūt hominibus multipliciter, 6.d. testamentum, & c. seq.

SORS. quod sors non est aliquid mali, sed res in humana dubietate diuinam indicans voluntatem, 26.q. 2. sors.

quod licet sortibus nihil mali insit tamen prohibentur homines: ne sub hac specie ad antiquos idololatriæ cultus redeant, ibidem, §. proximo.

quod

Quod qui ſortibus vtuntur ad negotia ſæcularia, & ad uanitatem diuina oracula videntur conuertere. 26.q.2.hi qui.

Quod ſortes quę dicuntur apoſtolorum vel aliorum ſanctorum, ſunt damnatæ, & exercentes ſunt excommunicati 26.q.5. ſi quis clericus.& q.7.non obſeruetis, & cap. ſequen.

Quod omne genus ſortium ſub anathemate prohibetur 26.q.5. ſortes & cap.ſeq.

Quod tempore neceſſitatis in libris diuinis præmiſſa oratione dominica vel alia, ſortes videntur concedi 26.q.2.hi qui & c.ſeq.

SORTILEGIVM. Quod ſortilegi ſunt, qui per quaſdam inſpectiones ſortium vel figurarum futura promittunt 22.quæſtio.1.ſortilegi.

Quod qui obſeruant conſtellationes, ſortilegi dicuntur. 26. quæſtio. 5. non liceat.

Quod in calendis ianuarij menſam cum epulis ratione diuinationis parare, ſortilegium eſt committere 26 q.7.ſi quis.

Quod ligaturæ characterum, uel aliarum rerum quas medicina non requirit, uel obſeruatio ſternutationis, aut liminis conculcatio, aut dierum Aegyptiorum obſeruatio & plura alia, nomine ſortilegij damnantur 26.q.2.illud.

Quod portare ſuper ſe lapides pretioſos, vel herbas non eſt ſortilegiũ, 26.q.vlt.c.vlt.

Quod infirmantibus carmina ſortilega nil proficiunt 26. q.7. admoneant.

Quod qui ſeruant ſortilegia, ſunt Chriſtianæ fidei & baptiſmi violatores 26. quæſtio. 7. non obſeruetis.

Quod ſortilegi a diabolo cui deſeruiunt, ſunt captiuati 26.qõ.5.epiſcopi eorumque.

Quod epiſcopis de parochijs ſunt expellendi.

Item ſortilegi ſunt excommunicandi 26.q.5.§.1.

Quod ſortilegi & eis aſſentientes ad accuſationem non ſunt admittendi 11.q.8.quiſquis.

Quod ſerui ſi ſint ſortilegi, verberibus: ſi liberi, carceribus ſunt caſtigandi 26.q.5.contra.

Quod qui credit ſortilegis, quinque annis debet pœnitere 26.q.5. non licet.

De hac materia habes vbi agitur de Diuinatione, & de incantatione.

SPECTACVLVM. Quod die ſolenni eccleſiã contemnentes, & ſpectacula cuſtodientes ſunt excommunicandi, de conſecr.diſt.1. qui die.

Quod præcipue clerici curioſis ſpectaculis non debent intereſſe. de conſec.diſt.5.non oportet 23.diſt. hinc igitur.

Quod clerici ſpectacula ſaltantium debent vitare 34.diſt. presbyteri.

Quod pœnitens ſi perfecte vult pœnitere, debet ſe a ſpectaculis ſæculi cohibere. de pœn.diſt.5.§.1.ante ſi. ver.coh bere.

SPIRITVS SANCTVS. Quod ſpiritus ſanctus æqualis eſt patri, & filio de conſec.diſt.5. de ſpiritu ſancto.

Quod a patre & a filio procedit. de conſecr.diſt.5.ſaluator.

Quod ſpiritui ſancto attribuitur potentia miraculorum de conſec. diſtin.5.de ſpiritu.

Quod ſpiritus ſanctus extra eccleſiã nihil operatur. 24.quæſtio.1.audiuimus.

Quod non ſciſſuras, ſed vnitatem amantes, ſpiritum ſanctum accipiunt.

Quod peccata tenere, vel dimittere, vel excommunicare, opus eſt ſpiritus ſancti. ibid.

Quod in domino ſemper manſit ſpiritus ſanctus, in alijs vero ſanctis qñque manet, quandoque recedit. de pœn.diſt.2. quærendum.

Quod nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in ſpiritu ſancto. ibid. poſt med.

Quod nemo accipit ſpiritum ſanctũ niſi intra eccleſiam 24. quæſtio.1. audiuimus.

Quod blaſphemare ſpiritum ſanctũ, eſt contra ſacros canones proteruè agere 25.q.1. violatores.

Quod Apoſtolus abſens corpore præſens ſpiritu Corinthium tradidit Satanæ 24. quæſtio.1. audiuimus. circa med.

Quod ſimoniaci nõ habent ſpiritum ſanctum veritatis, ſed ſpiritum mendacij, & illum alijs dant. 1.q.1.gratiam.

Quod ſeptem modis in ſpiritum ſanctum quis peccat, videlicet cum quis male ſentit de perſona ſpiritus ſancti. de conſe.diſt.4.hi vero.

Item cum quis obſtinatur, & dicit omnia mala impunita, & bona non remuneranda. de pœn. diſt.3. ad hoc in fin.

Item qui penitus deſperat, ut Cain qui dixit: Maior eſt iniquitas mea quam ut veniam merear. de pœn. diſt.1.voluiſſent, §.ex his.

Item cum quis veritatem cognitam impugnat, ſicut illi qui Chriſtum dixerunt in belzebub Dæmonia eijcere 1.q.1.eos qui.

Item cũ quis quocunque modo mortaliter peccat, nam ex hoc ſpiritum ſanctum a ſe fugat. de pœn. diſt.3. inter hæc, hircum.2.

Item cum quis ſcienter in quocumque mortali peccato perſeuerat. de pœn.diſt.3.ante fin.

Item cum quis exiſtens in peccato habet propoſitum numquam pœnitere. de pœn.diſt.3. poteſt fieri.

SPOLIATO. quod cum ſpoliatur quis rebus, vel beneficio ab aduerſario, tunc ante litis ingreſſum reſtituitur 2.q.2.per totum.3.qu.1. epiſcopi.§.q.2.ſi primates.33.q.3 hiſtoria.

Quod ſi obijciatur ſpoliato exceptio rei iudicatæ, a qua non fuit appellatum. tunc non reſtituitur.2.q.6. ei qui appellat, §.diffinitiua.

Quod cum ſpoliatur quis a iudice non ſuo, hic ſtatim reſtituitur, niſi propter graue ſcandalum diffimulatur.3.q 6.hæc quippe.

Quod ſi ſpoliatur quis a iudice ſuo, qui propter iuſtam cauſam abſens inuenitur, hic ſtatim reſtituitur. 7. q.1.præſentium, ſed abſens ex contumacia, ſi intra annum purgare voluerit innocentiam, eſt audiendas.11.q.3.turſus.

Quod ſi ſpoliatur quis præſens a ſuo iudice poſt appellationem, nihil agitur & ſpoliatus ad omnia reſtituitur.2.q.6.c.vlt.§. appellatore.

Quod ſi ſpoliatur quis a iudice ſuo ante appellationem ordine iudiciario, non reſtituitur.2.q 6.c.vlt. § quandoque vnam.

Quod ſi a iudice ſuo ante appellationem ordine iuris prætermiſſo quis ſpoliat, ſtatim reſtituitur. 2. q.1.nc tum ſit.

Quod ſpoliatus etiã abſens per procuratorẽ poteſt reſtitui.3.q.1.epiſcopi.§.ſed notandum.

SPONSAE. Quod ſponſæ promiſſæ non ſtatim debent dari, ne vilescant.27.q 2. inſtitutum.

Quod vno viuente, alteri alter non debet coniungi.27.quæſtio. 2. deſponſatam.

Quod vterque ipſorum altero inuito poteſt religionem approbatam intrare.27.q 2.deſponſatam.

Quod dos ſponſæ ſcripto debet confirmari.30.q.5. non fratres.

quod propter publicam honeſtatem neuter alterius conſanguinam, nec in vita, nec poſt mortem poteſt accipere.27. q.2. ſi quis deſpõſauerit, & cap.ſi quis vxorem, & cap. ſeq.

Quod fornicatio voluntaria videtur tollere deſponſationis vinculum de futuro.27. q.2 raptor.

Quod ſponſa iubetur lugere mortem ſponſi ſui, q..ſi viri ſu. 27.q.2. omne. in fi.

Quod opprimens ſponſam, alterius, morte punitur 27.q. 2.omne.

Quod ſponſa qñque dicitur vxor, & ſponſi quandoque viri.27 q.2.qua propter. & pluribus c.ſeq.

Quod ſponſus cum ſponſa ob reuerentiam benedictionis prima nocte debent in virginitate permanere.23.diſt.c. ſponſus.

SPONSALIA. Quod ſponſalia ſunt futurarum nuptiarum fœdera.30. q.5. noſtrates.

Quod ante ſeptennium nequeunt contrahi ſponſalia. 30.q. 2.§.2.& c.ſeq.

Quod ſponſalia in cunabulis per parentes contracta non tenent, niſi pueri poſtquam ad annos diſcretionis peruenerint, conſentiant 30.q.2. cap.vbi.

Quod ſponſalia quandoque contrahuntur per verba de præſenti, & hæc quia faciunt matrimonium, non ſoluuntur niſi per religionis ingreſſum 27.q.2.ſcripſit.

Item per frigiditatis perpetuum maleficium 2. quæſt. 4. conſuluiſti §. hoc autem.

Item verba de futuro hæc impediũt cum alio contrahendum, ſed non dirimunt iam contractum 27. qu. vlt. & §. ſeq.

Quod parentibus non licet puerorũ ſponſalia frangere, quæ vtrorumque conſenſu contrahunt 31. q. 3. e.ſi qui parentes.

Quod euidens ſignum ſponſalium. eſt anuuli ſubarrhatio 30. q.5. noſtrates.

De hoc habes vbi agitur de Annulo.

Quod ſponſalia per parentes tantum tractari debent: non eſt enim virginalis pudoris eligere maritum. 32.q.2.non omnis. §.ſeq.

Quod viuente auo pater puellæ deſponſandis tractandis non debet ſe intromittere, ſed auus: quia ipſe pater eſt in poteſtate aui 32. q. 3.cap.1.

De deſponſatione Mariæ cum Ioſeph, habes 27.q.2.§.1.

De hac materia, & de Conditionibus turpibus, & honeſtis, quæ ſiunt in ſponſalibus, habes vbi agitur de Matrimonio.

STABILITAS. Quod ſtabilitas prælatis, & clericis in ſuis eccleſijs, & locis præcipitur, & conuagium inhibetur 7.quæſt.1.non oportet, per omnia capit. vſque ad cap.ſanctum.

De ſtabilitate habes vbi agitur de Conſtantia.

STATERA. Quod ſtatera dolo ſa quæ grauius pro ſe leuius pro alio ponderat eſt vitanda 24.q.1.non afferamus.

Quod omnis iudex Stateram geſtare debet, & in vtroque penſo iuſtitiam, & miſericordiam habere 45. diſt. omnis.

Quod quilibet quaſi in Statera ſermones ſuos debet ponderate. 50.d. ſtin. ponderet.

STATVTA. Quod ſtatuta ſanctorum patrum inuiolabiliter ſeruanda ſunt ſeruanda 11.diſt. nolite.

Quod eccleſiaſticorum ſtatutorum quædã Apoſtolica traditione, quædam auctoritate ſcripturæ, quædã conſuetudine confirmantur. 11. diſtin. eccleſiaſticarum.

Quod Apoſtolica ſtatuta non debent negligi, nec variari, nec per concertationem diſturbari 25.q.1. amputato.

Quod ſit ſtatutum propter honeſtatem tenendam 35. quæſtione 3. porro.

De hac materia vbi agitur de publica honeſtate.

Item ſit propter inhoneſtatem delendam. de conſe. diſt. 4. nec quemquam vbi agitur de immunditijs corporalibus.

Item ſit propter vtilitatem habendam. 1.q.7.tali vbi conſtituitur, propter eccleſiæ vtilitatem, vt cum illigitime natis diſpenſetur.

Item ſit propter in utilitatem euadẽdum. 12.q.2.terrulas. vbi ſtatuitur quod inutiles res eccleſiæ alienari poſſunt.

Item ſit ſtatutum cauſa diligentiæ habendæ. 18.diſt. peruenit. vbi ſtatuitur quod ſynodi certis temporibus habeantur.

Item ſit cauſa negligentiæ remouendæ 86.diſtin. volumus. vbi. ſtatuitur quod epiſcopus vicarium habeat.

Item ſit cauſa neceſſitatis, quæ ceſſante debet ſtatutum ceſſare 1.q. 1. quod pro neceſſitate.

Item ſit cauſa facilitatis. 80. diſt. fraternitatem. vbi ſtatuitur q̃ epiſcopales ſedes debent eſſe propinquę vt facilius ad electionem archiepiſcopi conuenirent.

Item ſit cauſa maioris mali vitandi 13.diſt.c.1. & c.2.

Item ſit cauſa maioris boni adipiſcẽdi. 19.q.1. duæ. vbi dicitur, quod clericus contradicente epiſcopo religionem poteſt intrare.

Item ſit cauſa oppreſſionis vitandæ 16.q.prima, prædicatet. vbi dicitur, quod maior minorem opprimere non debet.

Item ſit cauſa ſubiectionis ſeruandę 95. diſt. eſto vbi dicitur qualiter epiſcopi ad presbyteros, & presbyteri ad epiſcopos ſe debẽt habere.

Quod legitime ſtatutum poteſt diſſoluĩ propter peccantis abuſum 63.diſt. quia ſancta, §. prox.

Item propter auctoris deteſtationẽ 16. diſt. canone vbi dicitur, quod licet boni ſint, quæ ſtatuerũt hæretici, tamen ſunt deteſtanda.

Item propter ſecutionem prouiſionem. de conſecr. diſtin. 1. nulla. vbi dicitur, quod pro miniſterio diuino meliora ſunt uaſa aurea, & argentea quam uittea, & lignea.

Item propter ſtatuti minimum rigorem. 34.diſt. fraternitatis.

Item ne præbeat malignãdi occaſionem. 12. diſt. nos conſuetudinem. vbi contra primum ſtatutũ de hęreticis ſtatuitur de Domeſticis nõ promouendis.

Item propter maiorem honeſtatem 31.diſt. aliter vbi ſtatuitur de Græcorum ſacerdotũ uxoribus, quod apud Latinos diſſoluitur.

Item propter exempli pernicię. 96. diſtin. bene. vbi ſtatutum Baſilij, licet. fecit. pro eccleſia ceſſatur.

Quod ſtatutum anteceſſoris caſſatur, ſi oppreſſionem infert. 31. diante triennium.

Item ſi iniuſtitiam continet 19. diſt. ſecundum, & 10. queſt. ſecunda, de precarijs. 100. diſtinctione nouit.

Item ſi caſus inopinatus emergit. 12.q.1.certe.

Item ſi exemplum mali inducit. 63. diſt. quia ſancta. §. uerum.

Item melius alteri fuerit reuelatum 9.diſt. noli.

Item ſi cauſa uel perſona, uel aliqd ſimile cauſam dederit ſtatuto. 29. diſt. regulæ.

De hac materia habes vbi agitur de Conſtitutione.

STERILITAS. Quod in lege Moyſi maledicta erat ſterilis. 32. q.4.recurrat, §. his ita.

Quod nulli licet uxorem dimittere propter ſterilitatem, & aliam ducere propter fœcunditatẽ. 32.q.7. tantum.

Quod non uidetur nere eſſe, uxor quæ procurat contra bona matrimonij uenena ſterilitatis. 32.q.1. aliquando.

Quod ſancti patres propter ſterilitatem uxorum eſt ancillis puerorũ procreauerunt 32. q.4.§.1.

STOLA. Quod Stola dicitur orarium. 33.diſt. eccleſiaſtica.

Quod ſtola epiſcopus, & ſacerdos utrumque humerum debet ambire pectus in modum Crucis ſtringendo. ad deſignandum q̃ Chriſtum crucifixum in pectore portans ſecurus ſtat inter proſpera, & aduerſa 23.diſtinctio eccleſiaſtica.

Quod qui ſine ſtola celebrat, uel Euangelium legit, grauiter excedit, unde, & excommunicari præcipitur. 33. diſt. eccleſiaſtica. in fi.

Quod diaconus in ſiniſtro humero ſtolam geſtare debet, ut expeditus presbytero miniſtrare ualet. 23. diſt. unum oratium.

Quod ſacerdos nunquam debet corpus Chriſti ſumere, uel pro aliis portare niſi ſtolam in pectore ad modum Crucis circumſecta. diſt. eccleſiæ.

STVDIVM. Quod Studium apoſtolici debet eſſe circa profectum imperij. 97. diſt. uictor.

Quod ſtudium Epiſcopi debet eſſe, ut diuerſarum ſcientiarum ſtudia procurẽt in Eccleſijs baptiſmalibus. 37. diſt. de quibuſdam.

Quod ſtudium debet eſſe clericis diuinis officijs intendere. 23. diſtinctio hi igitur, in fi.

Quod clerici Studium auaritiæ debent declinare. ibid.

Item deteſtabile Studium ſimoniæ debent fugere. 1. q.2. qui ſtudet.

quod ſtudium liberalium artium ad vtilitatem eccleſiæ exercendum approbatur. 37. diſtinct. de quibuſdam.

quod ſtudium legẽdi libros poetarũ ratione curioſitatis clericis inhibetur. 37. diſt. ſi quis uult.

Item clericis inhibetur ne filios ſuos in Eccleſiarum ſumptibus ſtu-

dijs

ris ſæcularium ſcientiarum occupent. 37.dist. legant. & c.vino. & c.omnem.

STVLTVM. Quod Stultum eſt nolle à quocunque bona diſcere. 42.dist. de Conſtantinop.

Item peccati periculum, & pœnæ correſpondentis non penſare. 38. dist.qui ea.ubi dicitur.qui ſtultus eſt in culpa,ſapiens erit in pœna.

STVPRVM. Quod Stuprum eſt illicita virginum defloratio.36.q. 1. lex,§.cum ergo.

SVBDIACONVS. Quod Subdiaconi appellantur qui ſubiacent officiis, & præceptis Leuitarum. 21.dist.cleros.

Item Subdiaconi officium eſt calicem, & patenam ad altare Chriſti deferre. & Leuitis tradere.25.diſtin.perlectis.

Quod nullus debet ordinari in Subdiaconum, niſi promiſſa caſtitate. 28.diſt n.de Syracuſanæ.§.ecce, & duobus c.ſeq.

Quod tempore apoſtolorum Subdiaconatus non reputabatur ſacer ordo 60.dist. nullus ea ep ſcopatum.

Quod Subdiaconus poteſt eligi in epiſcopum, & non in archidiaconum.60.diſtin.invocamus.& cap. nullus in epiſcopum.

SVBSCRIPTIO. Quod ſubſcriptio tabellionis, vel ſi non habeatur tabellio,trium teſtium. Subſcriptio ſcripturam facit authenticam 16 q.3.placuit. §.poteſt.

Quod ſubſcriptio requiritur in electione 63.dist. quanto.

Item requiritur in cõſtitutionis promulgatione 96.dist. bene quidem. 35. quæſtione 9. quod quis.

Item requiritur in ſententiæ prolatione.17.dist. concil a.§.hinc etiã.

Item requiritur in rerum eccleſiaſticarum alienatione. 12.q.2.ſine exceptione.

Item requiritur in libertatis datione 12.quæſt.2.epiſcopus qui mancipium.

De ſimili materia habes vbi agitur de Scriptura.

SVCCESSIO. Quod in eccleſiis non debet eſſe ſucceſſio.8.quæſt.1. apoſtolica.

Quod epiſcopus non poteſt ibi ſubſtituere ſucceſſorem.8. quæſtio.1. per totum.

Quod filius ſacerdotis vel clerici nõ poteſt immediate in eccleſia ſuccedere patri.1. q.1. cito turpem.

Quod varietate multiplicis ſucceſſionis aboletur vitiũ prædeceſſoris.

Quod bona defuncti ep ſcopi ſeruanda ſunt diligenter Succeſſori. 12. q.2.hæc huius placiti. & c.non liceat.& cap.charitatem.

SVCCESSOR. Quod ſucceſſor factum prædeceſſoris mutat propter ſubditorum oppreſſionem. 31.dist.ante triennium.

Item propter manifeſtam iniquitatem 100.diſt.nouit.

Item propter exempli pernitiem.63. dist.quia ſancta.§. uerum.

Item ob iudicis circumuentionem. 35.quæſtione 9.apoſtolica,& duobus cap.ſeq.

Item ob gratiæ diſpenſationem.35. q.9.ſententiam.

Item ob originis incertitudinem.68. dist.chorepiſcopi.

De hac materia habes vbi agitur de Mortuis, & de elemoſyna.

SVPERBIA. Quod ſuperbia eſt bonis quę non habet quid,ſimula- re.12.q.2.ſi quis vero.

Item ſuperbia eſt aliis ſe præferre. 22. diſtin. de Conſtantinopolitana.

Item ſuperbia eſt vanas opiniones ex ſcripturis ſacris confingere.30. diſt.hæc autem.

Item ſuperbia eſt ſubditos non cum benevolentia, ſed cum aſperitate corrigere. 45.diſtin. licet nonnumquam.

Item ſuperbia eſt arroganter alios inſtruere,46.dist.hoc habet.45.discedite.

Item ſuperbia eſt occaſione habitus vel religionis ſimpliciores quoſque deſpicere.30.diſtin.ſi quis per ſuperbiam.43. dist. vera iuſtitia.

Item ſuperbia eſt ſine meritis præſici vel ordinari velle. 56. diſtin. officia.

Item ſuperbia eſt peccatum ſuum in confeſſione non manifeſtare. de pœn.di. 11.§. ità taciturnitas.

Item ſuperbia eſt officia alius enumerationis ſibi vſurpare.10. dist. quoniam 91.dist.archiacon eccleſiæ.

Quod Nabuchodonoſor propter ſuperbiam in beſtiam eſt mutatus. 18.q.4 mirror.

SVPERFLVITAS. Quod ſuperfluitas cibi,& potus nocet animæ,& corpori.de conſec.dist. vitio. nihil enim ſic,& duobus c.ſeq.

Quod ſuperfluitas temporalium (maxime in clericis) arguatur, 47.dist.ſicut.12.q.2.aurum.

Item arguitur in vſu eborum, & pretium 44.diſtinct.§.1. & cap.ſeq.

Item arguitur in exceſſu deliciarum & laſciuiarum.35.diſtin. eccleſiæ. 41.dist.quiſquis.

Item arguitur in immoderata fuſione verborum 43.diſtin. ſit rector. ante med.

Item in conſtructione ædificiorum. 86.dist.non ſatis, & cap. pulchra. 12.q.2.gloria.

SVPERSTITIO.Quod ſuperſtitio eſt quidquid inſtituti eſt per homines ad facienda, & colenda idola, uel ad colendam ſicut Deũ creaturam. 26.q.2.illud quod.

Item ſuperſtitio eſt ſeruare tempora in agendis, in ædificiis inchoandis in diebus Aegyptiacis cuſtodiendis 26.q.vlt. quis exiſtimaret.

Item ſuperſtitioſæ eſt pacta, quędam, & fœdera cum dæmonibus fabre, qualia fiunt per magicas artes.26. q.2. illud quod.

Item ſuperſtitioſa eſt ſtrictius vinere quam mores eorum cum quibus quis habitat, ſe extendunt.41.dist. quiſquis.

SVSPENSIO. Quod ſuſpenſio eſt duplex videlicet corporalis, & ſpiritualis.

Quod ſuſpenſio Iudæ corporalis nõ deleat peccatum,ſed auxit ſupplicium 23 q 5.ſi non licet.

Quicunque ſeipſos ſuſpendunt,vel alii ſuſpendunt cum Iuda perpetuæ damnationis exitium incurrant. 23.q.5.ſi non licet.

De ſuſpenſione Iudæ habes vbi agitur de Iuda.

Quod ſuſpenſo in patibulo (ſi digne pœnituerit) non eſt negandæ euchariſtiæ,neque ſepulturæ, quia talibus ſupplicium cedit ad peccati remedium.43.q.vlt.c.vlt.

Quod ſuſpenſio ſpiritualis eſt canonica vel eccleſiaſtica, quæ contingit in officio,& beneficio, vel in vtroque 32.dist.eos qui.

Quod à canone ſuſpenſi ſunt ipſo facto clerici publici fornicatores. 32 dist.nullus, & cap.ſ.q.15.quæſt.8. ſuſpitant bus.

Item hæretici. 24.quæſt.1.ſi quis dederit,& cap.ſeq.

Item ſchiſmatici. 1.q.1.quicunque, & cap reperiuntur.

Quod ſuſpenduntur clerici turpibus quæſtibus,& lucris inhiantes. 88.dist.conſequens.

Item ſuſpenduntur ab officio demoniaci, & epileptici, vel conſimilibus vexationibus laborantes. 33. diſtinct. communiter, & duobus cap.ſeq.

Item ſuſpenduntur epiſcopi vel clerici inſolentes ſe non corrigentes 34.dist.quorundam.

Item ſuſpenduntur clerici prælatis ſuis inobedientes, & contumaces.11.quæſtio.3.ſi quis uero, & cap.abbat.

Item quando quis suspenditur ab officio, intelligitur tantum de officio in ecclesia exequendo, quia in priuato tenetur omnes horas dicere. 21.q.2. si quis episcopus in concilio.

Item in officiis eis participantes excommunicantur. 11, qu. 3. si quis presbyter.

Item deponitur ab honore. 11.q.3. si quis episcopus.

SVSPICIO. Quod omnis suspicio potius repellenda est, quam recipienda, 6.q.1. oues.

Quod fidelis homo non debet facili deuenire in suspicionem, 11.q.3. absit nota glossam.

Quod est suscipio temeraria, & hæc est repellenda, quia non vult Deus hominem ab humano iudicari arbitrio 2.quæstio. 1. multi. post medium.

Item suspicio probabilis, & hæc recipit probationem in contrarium 7.q.1. præterium.

Quod suscipio surgit ex præsumptione, vel ex testium productione. 2. q.7. accusatio quoque.

Item suspicio violenta, & hæc sufficit ad sententiam, vt si vxor cum adultero in vno lectio inuenitur. 32.q.1. dixit.

Item ex signis verisimilibus, & ex infamia, & hæc inducit purgationem. 2. quæstio. 1. Deus. quæst. 5. presbyter.

Item surgit ex aduersariorum confictione, & hæc est cõtemnenda. 11. q.3. in cunctis.

De hac materia habes vbi agitur de Præsumptione.

TABELLIO. Quod quælibet ciuitas debet habere tabellionẽ. 16. quæst. one. 3. placuit §. his autem.

Quod vbi tabellio ad instrumentum scribendum non habetur, sufficit trium testium subscriptio.

TABERNA. Quod tabernas clerici pro aliis non debent tenere. 44. dist. nulli.

Item nisi in necessitate peregrinationis tabernas ad comedendum, vel bibendum nõ decent intrare. 44. dist. clerici.

Quod clericus tabernam frequentãs si admonitus non cessat, debet deponi, 44. dist. nulli.

TACITVRNITAS. Quod est taciturnitas bona, & mala. 43. dist. sit rector per totum.

Quod in consilio vel in capitulo bona est taciturnitas, & mala tumultuosa verb. sitas. 5. q.4. in loco.

Quod tria ejda sunt coram indignis fidei sacramenta 43. dist. in mandatis.

Quod qui in obligatione tacet, ipsa taciturnitas sibi præiudicat. 28. distinct. diaconi.

Quod taciturnitas mala est in peccati confessione de pœnit. distinctio. 2. §. item taciturnitas.

Item in veritatis defensione. 11. quæstione terna. quisquis &c. nolite timere.

Item in subditorum correctione, propter quod prælatus canis mutus dicitur, 21. distinctione sit rector.

Quod taciturnitas hinc bona, siue mala quandoque trahitur ad consensum, videlicet propter fauorẽ ordinis. 54. dist. si seruus scienter vbi dicitur quod si scit seruum ordinari, & tacet, videtur consentire.

Item propter faucrem religionis. 26. quæstio secunda, cap. primo, & secundo, vbi dicitur, quod qui anno & die vno in religione steterit, etiam si voce professus non sit, uidetur ex taciturnitate in professionem consensisse.

Item propter fauorem matrimonii. 29.q. 2. si quis ingenuus. vbi dicitur, quod ducens ancillam in uxorem scienter, non potest eam dimittere quia tacendo videtur in eam consensisse.

Item propter fauorem castitatis. 27. dist. diaconus. ubi dicitur, quod sacrum ordinem recipiens etiam tacendo de tenenda castitate, in eam consentit.

De hac materia habes vbi agitur de Silentio.

TANGERE. Quod qui infirmos tangit, uelut pupillam oculi Domini tangit, 2. quæst. 7. accusatio quoque.

Quod tangere immundum est peccatis aliorum consentire dist. 45. recedite.

Quod cui peccatum displicet, & illud redarguit, immundum non tangit ibidem, & capit. toleranda

Quod etiam sine coitu lasciuus tactus graue est peccatum. 27.qu. 1. nec aliqua. 32.q.5. nec solo.

TEMERITAS. Quod temeritas est maiorum statuta ausu proprio contemnere. 2. q. 1. notum. q. 7. nihil. 10 q.1. hanc consuetudinem. 11. q.1. si. 11.q.4. episcopi.

Quod temeritas incurritur. cum à tutoribus scita, & facta superiorum dimicantur uel reprehenduntur. 21. dist. nolite, 13.q.4. placuit, & cap. seq.

Quod temeritas facilitatis ueniam contingit, & inconsultus calor calumniæ uitio caret. 2. quæst. 3. si quem. §. notandum.

Quod temeritas accusatorum tribus modis detegitur: aut enim calumniantur, aut præuaricantur, aut terguersantur, 2.q.3. si quem. §. præterea.

De temeraria iudicio, & de Suspicione habes in suis locis.

TEMPERANTIA. Quod temperantia tibi est cum non plus quam necesse est seruitur corpori, sed sola eius firmitas reficitur, ut ad usus exercendæ uirtutis aptum habeatur. 44. di. conuuia de consecr. dist. 5. non dico.

Quod temperãtia prodest animæ & corpori, quia nihil sic homini prodest sicut moderata refectio. de cõsecr. dist. 5. nihil enim sic.

Quod nec in mãducando, nec in abstinendo consistit iustitia, sed in utriusque secundum naturæ capacitatem temperantia. 41. di. quod dicit, &tribus cap. præced.

Quod tempore ieiuniorum, maximè est seruanda, de consec. distinct. 5. sint tibi.

Quod temperantia attẽditur in moribus, 23. dist. qui episcopus.

Item est habenda in dandis eleemosynis, 86. di. non satis, §. item perfecta.

Item in infligendis pœnis 45. dist. disciplina. ubi dicitur, qd de lenitate, & de seueritate dẽt fieri quoddam temperamentum.

TEMPORALIS. Quod Deus largitur temporalia propter eleemosynæ largitionem, 16. qu. 1. reuertimini.

Item propter pietatem factam. 22. q. 2. si quælibet exemplum ibi de obstetricibus.

Item propter decimarũ solutionem. 16. q. 1. decimæ.

Quod subtrahuntur temporalia cum ex ipsis nõ fiunt eleemosynæ, 16. q. 1. reuertimini.

Item eum non soluuntur decimæ. 16. q. 1. decimæ.

Quod cõtemplatiui ab omni strepitu temporalium quiescere, debẽt 12. q. 1. duo.

Quod tpalia dẽnt possideri, sed non nisi ad vsum ibidem, post med.

Quod de omnib. temporalibus Deo ab hominibus reddenda est ratio. 15. q. 1. firmissime §. ex eo.

De hac materia habes vbi agitur de Diuitijs.

TEMPVS. Quod tempora propter diuinationem non sunt seruanda, 26 q. vlt. non licet.

Quod tempus mercndi non est, nisi in præsenti 13. q. 2. in præsenti.

Quod temporis qualitate res mutantur 10. q. 3. priscis & c. seq. 35. dist. ab exordio.

Quod Christus veniens in fine temporum traxit finem ad principiũ. 35. dist. ab exordio.

De quatuor temporibus habes vbi agitur de ieiunio.

Quod tpalibus nostris non solũ cõrpora, sed ẽt merita in hominibus defecerunt 34 dist. fraternitas.

Quod multi tolerantur propter temporum necessitatem vel utilitatẽ, uel scandalum 1. q. 6. requiritis. & c. seq. 4. q. 1. pudenda, in fi.

De temporibus habes vbi agitur de præscriptione, & in multis locis vbi agitur cum temporis admixtione.

TENTA-

Digitized by Google

TENTATIO. Quod tentatio eſt multiplex, videlicet Dei, hominis, & diaboli. de pœnit. d. 2. §. opponitur, & §. econtrario.

Quod tentat Deus ad inſtruendũ, 1. q. 1. prophetauit, §. quinque.

Item ad pugnandum, 6. q. 1. ſunt plurimi. de pœn. d. 2 §. opponitur. poſt med. vbi agitur de Tentatione tribulationis.

Quod tentatio eſt vita hominis ſuper terram. de pœn. diſt. 2. §. opponitur.

quod humana tentatio eſt cum in animo de illicitis tentamur etiã nolentes: ſed diabolica, cum quod caro ſuggerit, animus conſentit. de pœn. d. 2. § econtrario.

Quod ſunt quidam qui non expectãt tentationem, ſed præueniunt voluntate. de pœn. diſtinct. 5. §. 1. circa prin.

Quod cum tentatio in corde non reprimitur etiam in actione dominatur, 39. d. hinc etenim.

quod nemo debet tentare Deũ dum habet, quod conſilio rationabili faciat, 22. q. 2. quæritur.

quod iudicium per duellum, & per ferrum calidum, ſiue per aliquam aliam probationem prohibeĩ, quia Deus tentari videtur, 2. q. 4. monomachiam, & c. conſuluiſti.

Quod Deum tentat qui habet q̃ faciat vnde ſuam, & aliorum ſalutẽ præcauere queat, & non procurat, 25. q. 8. ſi nulla.

Quod tentat hominem diabolus, de pœn. d. 2. §. opponitur, ante ſi.

Item tentat bonos, vt iaceret, & deuoret, 3. q. 1. nulli.

Item tentat dormientes, 6. diſt. teſtamentum.

quod mille modos habet tentandi, 6 q. 2 c. 1.

Item tentat ſub ſpecie boni mala ſuggerendo, 14. q. 5. forte.

quod præcipue ſancti a peccato mundi ſuſtinẽt tentationes diaboli, de pœn. d. 2. §. oppopitur.

quod maxime illos tentat qui Deo ſunt familiariores, & in eius ſeruitio feruentiores, 3. q. 1. nulli.

TERGIVERSATIO. Quod tergiuerſatio eſt verborum cauta prolatione peccata ſua latigare, de pœ. d. 1. §. econtra, 2. in fine.

quod tergiuerſari eſt ab accuſatione deſiſtere, 2. q. 3. ſi quem, §. notandum.

TESTAMENTVM. Quod teſtamentum verus differt a nouo in pluribus: quia in veteri pœna, & in nouo venia peccati promittitur, 23. q. 4. c. hæc autem, §. prox.

quod illud terrorem, iſtud manſuetudinem inducit. ibid.

Itẽ in veteri pro culpa morte moriebantur, in nouo pœnitenti miſericordia promittitur, ibid.

Item differt in matrimonij coniunctione, 35. q. 1. §. 1.

Item plurium vxorum, & concubinarum permiſſione, 32. q. 4. recurrat, §. his ita.

Item differt in multorum cæremonialium obſeruatione, 5. diſt. §. 1. ſexta diſtinct. non eſt peccatum §. his ita.

Item differt, quia vetus requirit opera, nouum autem non tantum opera, ſed voluntatem, 15. quæſt. 1. ſi quis non.

Item teſtamentum vetus virginitatem non approbat, quam nouum commendat, 32. quæſt. 4. recurrat, §. his ita.

quod concordat nouum teſtamentum cum veteri in moralium obſeruatione, quia obſeruat decalogum, 32. quæſtione quarta. meretrices.

Quod in teſtamentis decedentium vltima voluntas teſtatoris eſt ſeruanda. 13. quæſtione 2. vltima. 6. quæſtione 1. admonere, & c. conſideratio.

quod eremitæ, quia proprium habẽt, poſſunt teſtari, 19. q. 3. perlatum, §. prox.

Quod religioſis proprium non habẽtibus nõ licet teſtari, 19. q. 3. quia, & c. ſeq.

Item ſeruus (quia omnia ſunt Domini) teſtamentum condere non poteſt, 13. q. 2 illud.

Quod vtrum liceat epiſcopis, & clericis condere teſtamentum, hẽs, 12. q. 2. epiſcopi.

quod non licet eis de rebus eccleſiæ, ſicut agris, & frugibus, ſiue oblationibus, ſiue de quibuſcunque alijs teſtari, 12. quæſtione 1. epiſcopi. ibidem, & quæſtione 2. per totum, & quæſtione 4. nulli, & cap. ſeq.

Item bona propria decedentium ab inteſtato ſi non habent filios, vel nepotes, ſunt eccleſiarum in quibus miniſtrant, 12. q. 3. quicumq; & q. 5. c. vlt. & q. 2. epiſcopus qui filios.

quod in teſtamento Chriſtus ſemper pro vno filiorum reputandus eſt, 23. q. 2. ſi quis traſcitur.

quod teſtamentorum nõ executores ſunt ſacrilegi fores, 13. q. 2. q obla tiones, 17. q. 4. ſacrilegium.

Item ſunt egenorum homicidæ, 13. q. 2. clerici.

Item ſunt excommunicandi. ibid.

Quod ſucceſſor non ſeruans defuncti teſtamentum eſt exheredandus, 12. q. 1. Sylueſter.

TESTIS. Quod triplex eſt teſtis, videlicet ſuperior. ſ. Deus, 11. queſ. 3. inter verba, vbi dicitur. Ecce in cœlo teſtis meus, & 21. quæſt. 2. ſi peccatum.

Item eſt teſtis interior. videlicet conſcientia, 11. q. 3. inter verba, vbi dicitur: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, & c. cuſtodi.

Item eſt teſtis exterior, ſcilicet proximus, de conſec. diſtin. 1. iubemus. 11. quæſ. 3. non ſunt 22. quæſt. 1. nolo ut.

quod eſt teſtimonium non ſolum verbale, ſed etiã reale, ſcilicet facti euidentia, 28. diſt. priuſquam, 82. diſt. propoſuiſti, 33. q. 2. de his vero.

Quod Apoſtoli verbo, & opere ſunt teſtes Chriſti in Hieruſalem, & in omni Iudæa, 11. qua. 3. exiſtiman. in fi.

Quod voluntas morientis etiam ſine inſtrumento probari poteſt ex circumſtantium teſtimonijs. 29. quæſtione ſexta, his qui tempore.

quod in teſtimonio eſt attendẽda diuerſitas locorum, & temporũ, 35. q. 6 de parentela.

quod ad probationem ingenuitatis ſolã teſtes non ſuffic ũt niſi inſtrumentis & argumentis adiuuẽtur, 4. q. 3 placuit, §. item in criminali poſt med.

quod nullus poteſt eſſe iudex, & teſtis, 4. q. 4. nullus vnquam.

quod teſtibus non teſtimonijs per ſuſpitionem dictis credendũ eſt. 3. q. 9. teſtes, §. proximo & cap. hortamur.

quod de illo eſt verum teſtimonium quod in præſentia teſtificantiũ cõtigiſſe perhibetur, 3. q. 9. teſtes, §. de his.

quod etiam non rogati, dummodo interfuerint teſtes eſſe poſſunt, 4. quæſt. 3. placuit, §. item in criminali.

quod teſtes ſuper vno facto in tempore, & loco diſcrepantes repelluntur. 3. q. 9. teſtes, §. ſeq.

quod illi teſtes ſunt grauiter puniendi quos temporũ diuerſitas ſimul facto non interfuiſſe oſtendit, 3. q. 8. nihilominus.

quod in cauſa criminali teſtimonium debet eſſe de viſis, notis, & auditis, 3. q. 9. teſtes.

quod in teſtibus attendenda eſt fama, dignitas, fides, puritas, & morũ grauitas, 4. q teſtes, §. ſeq.

quod illi præcipuẽ recipiendi ſunt in teſtes, de quibus præſumitur, quod veritatem facti magis ſciant. 35. q. 6. cap. 1.

quod licet ſimplici verbo iudicis credendum ſit, tamen ab ipſo appellant, non poteſt eſſe teſtis in cauſa appellationis, 16 quæſ. 1. ſtatuendum.

quod ad vnius teſtimonium nemo condemnatur niſi forte fama publica contra eum laboret, 3. q. 3. teſtes, §. ſeq. 35. q. 6. §. vlt. 33. q. 2. admonere, 2. q 5. ſi mala.

Item nec ad teſtimonium vnius, etiã ſi ſit epiſcopus, 6. q. 2 per totum 4. quæſtio. 3. teſtes, §. ſequen. veriſc. vnius.

quod ex hoc epiſcopo, vel alteri prælato iniuria non infertur, cum ſibi ſoli in teſtimonium non creditur, 6. q. 2 c. vlt.

quod ad probandum duo teſtes ſufficiunt, vel tres, niſi in aliquibus caſibus ſingularibus vbi plures requiruntur. 4 q 3. teſtes, §. ſeq. poſt med. 2 q 4. §. 1.

quod præſul non damnatur niſi 72.

Digitized by Google

testibus presbyter autem nisi, 44. diaconus vero Cardinalis nisi viginti tribus inferiores autem gradus clerici nisi septem testibus cõnicti, non debent cõdemnari, 2. q. 5. præsul.

quod nullus est idoneus testis in cã propria, 15. q. 3. sane, in fine.

quod nec in re nec in causa propria quis ad testificandum admittitur. 4. quæstio. 3. testes, §. sequen. post med.

quod contra se quisque testari potest, pro se vero minime, 14. quæstio. 2. §. 1.

quod propter inimicitias potest quis repellere testes contra se, quos admisit pro se: alias non 4. q. 3. testes. §. seq. ver. si quis.

quod qui agit, non potest a reo petere testimonium. 4. q. 3. testes. ver. item qui intendit.

quod testes non videntur idonei, quibus potest imperari, 4. q. 3. testes, §. seq. ante med.

quod testis videtur suspectus si sit de domo iudicis. 4 q 4. contra.

quod nullus debet cogi, ut ferat testimonium contra consanguineũ, affinem. 4. q. 3. testes, §. seq. vers. item lege Iulia.

quod nec parentes, nec liberi inuicem ad inuicem se testificari possunt, 4. quæstio. 3. testes. vers. item codicem.

quod pater & filius, & duo fratres in eadem causa testes esse possunt, 4. q. 3. testes, §. seq.

quod in alieno negotio plures testes produci possunt ex eadem domo, 4. quæst. 3. testes, §. sequen. circa med.

Item testis domesticus admittitur in causa ecclesiastica, 14. quæst. 2. super.

Item in causa matrimoniali, 35. q. 6. de parentela.

Item admittitur in causa ciuili, sed non in criminali, 4. q. 3. testes, §. seq. ver. quos accusatur, 14. q. 2. per totum.

quod hæreticus pro Christiano põt testificari contra hæreticum, sed non contra Christianum, 24. q. 1. miramur. §. seq.

quod inhabilis ad sacerdotium, contra sacerdotem non potest testificari in causa criminali, 2. q. 7. ipsi Apostoli.

An clericus ad testificandũ possit cõpelli, 2. q. 6. statutum.

quod episcopus, vel presbyter nisi in causa quæ aliter sciri nõ possit adducatur in testem: quia ex hoc sacerdotium dehonestatur 11. q. 1. testimonium.

quod episcopus, vel presbyter in necessitate testimonium perhibens non debet iurare sicut alij super librum, sed tantum videre librum, in fi.

quod episcopus, vel presbyter potest loco iuramenti per sanctã consecrationem dicere, 2. qu. 4. si quis presbyter.

quod omnes alij testes debent primo iurare de veritate dicenda tactis sacrosanctis Euangelijs, 3. q. 9. hortamur, 4. quæstio. 3. testes, §. prox.

quod iudex debet testibus prouidere de loci securitate, 3. quæstio. 9. hortamur.

quod testibus expensæ sunt ministrandæ, 4. q. 3. testes, §. seq.

quod episcopus siue presbyter pro ecclesiæ suæ negotio potest ferre testimonium, 14. q. 2. super.

quod clericus non debet esse testis cõtra laicum in criminali causa, sed in ciuili, 11. q. 1. testimonium, 14. q. 2. super.

quod in conficiendis instrumentis secularium, presbyteri non debent ferre testimonium nisi de mandato episcopi, 14. quæst. 2. super. in fi. ibid.

quod testi honestiori maior fides est adhibẽda, 4. q. 3. testes versic. item iurisiurandi.

quod verum hermaphroditus possit fieri testis, qualitas incalescentis sexus declarabit, 4. qu. 3. testes. ver. item hermaphroditus.

quod mulier potest esse testis pro parentibus & amicis, & consanguineis, & pro crimine lesæ maiestatis, & contra hæresim & simoniã. 15. q. 3. de crimine.

quod de vnoquoque minus est dubitandum vbi prior vita qualis fuerit testimonium reddit, 61. distinc. miramur.

Quod testes debent esse bonæ opinionis, 2. quæst. 1. in primis circa med. 3. q. 5. suspectos, 4. quæst. 3. testes, §. 1.

quod ad testificandum non admittũtur alias inimici, 2. q. 1. in primis, circa med.

Item nec serui pro domino suo, nec minor 20. annis. 4. q. 3. testes.

Item nec infideles, 2. q. 7. non põt, 3. q. 5. suspectos.

Item nec a fide apostatantes. 2. q. 7. nõ potest.

Item nec infames, 2. q. 7. testes, 3. q. 5. similiter. & c. seq. 6. quæstio. 1. qui crimen.

Item criminosi, 2. q. 7. testes, 3. q. 5. cõstituimus.

Item nec complices in crimine quando illud de se confitentur, 15. q. 3. c. ult. 4. q. 3. testes, §. seq.

Item nec nimia paupertate laborantes. 4. q. 3. testes, §. seq.

Item nec consanguinei, vel propinqui nisi cum contra reos inuicem testificari voluerint. 3. quæst. 5. cap. 1.

Item nec familiares scilicet de propria domo prodeuntes, 3. q. 5. c. 1. & ca. accusatores.

Item nec affines, 3. q. 9. absens, & q. 5. similiter.

Item nec litigiosi, 3. q. 5. suspectos, & cap. seq.

Item nec impuberes qui intra quartumdecimum annum consistunt, 4. q. 3. testes, & §. seq.

Item nec liberi contra ecclesiam vel contra dominum, cuius fuerunt serui, 12. quæstio. 2. episcopus qui mancipium, §. vlt. 4. quæst. 3. testes. §. seq. ver. item patroni, & versic. item liberi.

Item nec serui, nisi dum aliqui testes deficiunt, 4. q. 3. testes, §. seq. ante fi.

Item nec ille qui iudex, vel assessor vel aduocatus fuerit in eadem causa, 16. q. 2. statuendum.

Item quicunque ad accusandum non admittitur, nec ad testificandũ, 4. q. 4. c. 1.

quod testimonium numquam est differendum. 14. q. 5. non sane.

quod nõ testificans veritatem grauiter peccat, 11. q. 3. unicuique, §. sic quoque.

quod falsus testis est, qui etiam contra seipsum falsũ dicit, & per hoc Deum, qui est veritas uendit, 11. q. 3. abijt.

quod presbyteri, vel diaconi, in falso testimonio inuenti, per tres annos ab officio suspensi in monasterio debent pœnitere, 5. q. 6. quia. in fi.

quod quilibet falsus testis septem annorum pœnitentia punitur, 22. q. 5. si quis peierauerit.

quod infamis sit, & a testimonio repellitur, 12. q. 5. si quis conuictus.

Quod inducens ad falsum testimonium grauiter peccat, & consimili pœna punitur, 22. quæstio. 5. si quis peierauerit, & cap. si quis conuictus.

TIMOR. Quod timor est multiplex, uidelicet seruilis, quando quis timore pœnæ facit quod facit, 22. q. 4 hæc autem, §. seq. in fi.

Item est timor initialis, si qui sicut seta introducit filum, ita & ipse charitatem. de pœnit. dist. 2. sicut seta.

Item est timor filialis, qui etiam timor sanctus, uel castus dicitur, & hic est perfectorum, 23. q. 6. schismatici, & §. ult. in fi.

Item est timor naturalis, quem & ipse Christus habuit, & alij perfecti 7. q. 1. c. ult. circa fi.

Item est timor mundanus, qñ peccator timore temporalium. 47. d. sicut, 1 q 3 quisquis.

Item est timor mundanus quo quis peccat timore pellis propriæ, 12. q. 3. nolite.

Quod humanum est timere eum qui potest opprimere, uel eripere, 16. q. 2. c. 1. post med.

Quod timendum est de sero pœnitente, de pœn. d. 7. post med.

Quod amor carnalis, & timor atque auaritia sensum hominis hebetat, 3. q. 5. accusatores, uel testes, 11. q. 4. quatuor.

Item ibi uæ est ubi timoratus periit a terra, 16. quæst. 7. & hoc diximus. post med.

TITVLVS. Quod titulus dicitur principium possessionis, sine quo nemo unus possidet, 16. q. 3. de

distinctio

dictio.3.potest, ante med.& 17. q.4.queſti.

Item dicitur titulus vexillum vel ſignum pro re vendicãda pontum, 16.q.6.conſuetudo,12.q.2.non habenti.

Item dicitur titulus breuis adnotatio ſequentis operis, 15.dist. ſancta,& c.in primis, ante med.

Item titulus dicitur beneficium eccleſiæ ſub quo quis ordinatur, & vbi tenetur ſeruire quãdiu viuit. 70.diſtin.ſanctorum.

quod nemo ſine titulo ordinari debet.ibid.

TOLERANTIA. Quod tolerantur à bonis infirmi ipſius conſueta non denegando, 4.dist.denique.

Item debilitas quantum ad labores condeſcendendo, 47.distinct.omnes,in fi.

Item ipſorum defectus ad infamiam non detegendo, 95.distinctio.in ſcripturis.

Item commiſſa eorum propter ſpem correctionis patienter ſupportando,45.dist.licet.

Exemplum ibi de Petro quem dominus poſt negationem non damnauit,& cap.recedite, & 50.distinct. conſiderandum. vbi dicitur, quod ideo dominus Petrum tolerauit, vt poſtea aliorum defectus toleraret.

Item tolerantur à bonis mali ipſorũ detractiones,& falſa indicia æquanimiter tolerando. 6.q.1.deteriores, & c.ſeq.& c.ex merito.

Item tolerantur à bonis ipſorũ verba,& alias perſecutiones patienter ſuſtinendo. 6.qu.1.quieſcite.

Item tolerantur de omnibus ipſorũ iniurijs ſe non vlciſcendo. 23.quæſtio.3.ſex differentiæ.& q.8.conuenior.

quod qui malos non tolerat ipſe ſibi per hoc reſiſtis eſt, quia bonus non eſt,23.qu.4.hæc autem.

quod mali à bonis quandoque tolerantur, quia corrigi non poſſunt, 23.q.7.c.1.in fi.

De Tolerantia malorum habes vbi agitur de Malis.

TONSVRA. Quod tonſura clericalis in circuitu & in ſummitate capitis in modum ſphæræ debet radi. 23.dist.prohibere.

quod tonſura deſignat in clericis cõtemptum temporalium, 12. quæſt.1.c.1.duo.

quod hæc tonſura prius debet fieri per epiſcopum,niſi ſint regulares, quibus per abbatem ſuum, ſi eſt presbyter, potest dari.69.diſtinct. quoniam.

quod prima tonſura facit clericum, 23.diſtinct.clericis.& eſt ordo, qui dicitur pſalmiſtatus, 23.diſtinct. pſalmiſta.

quod non habentes tonſuram clericalem lectiones in eccleſia publice in publico non debent legere, 69.dist.quoniam.

quod tonſura clericalis ſic debet tondere vt ſit ſuper aures,23.dist.non licet cuilibet.

quod ad eam deferendam clerici per archidiaconum ſunt compellẽdi. 23.dist.ſi quis.

quod etiam vxorati clerici contrahentes cum virgine debent tonſuram portare, ſi clericali priuilegio volunt gaudere, 84. diſtinct.quiſquis.

quod clericus contrahens cum corrupta,quia videtur renunciare priuilegio clericali,communem cum laicis tonſuram deportabit.ibid.

TORMENTVM. Quod tormentum quandoque verberibus infertur, 12.q.2. fraternitas.

quod quilibet iudex etiam eccleſiaſticus poteſt torquere ſuſpectos, vt veritatem facti poſſit exquirere.5.q.5.illi qui.

quod quilibet ſuperior malefactorẽ ſibi ſubditum,ſecundum magis & minus excedentem poteſt tormentare. 23.q.5.ca.1.in fine.

quod prælatus non debet per ſe, ſed per alios delinquentem tormentare.86 dist.non liceat.

TRANSACTIO. Quod tranſactio eſt cum aliquo dato vel retento, vel promiſſo ab actione litigij recedere, 54.diſtinctio.generaliter, circa finem.

quod tranſactio debet fieri de ſcitis indicijs vel ſuperioris, 23.quæſt.4. ſi illic.

quod propriè loquendo tranſactio, non poteſt fieri in ſpiritualibus. 2.q.3.quam pio,14.quæſt.5.denique,16.q.7.decimas, 23.q.8.in eccleſiaſtico.

quod quando ſeruus diaconus effectus aliam perſonam proſe reſtituat, in tali tranſactione nõ commutatur timonia:non pro ordine, ſed pro ſeruatio ſit reſtitutio. 54. diſtinct.antiquis.in fi.& capit.generalis.

TRANSITVS. Quod in ſucceſſores tranſit cum onere ſuo, 11,quæſt.1. Syluester.

quod ſpiritualis tranſitus eſt de peccato ad vitam de culpa ad gratiã, de terrenis ad cęleſtia,de conſecra. diſt.4.per aquam.

De tranſitu religioſorum ad aliam religionem habes vbi agitur de Religione.

TRANSLATIO. Quod transferri poſſunt prælati de eccleſia ad eccleſiam propter neceſſitatem, vel vtilitatem, 9.qu.3.mutationes, & tribus cap.ſi q.

quod ſiunt vir ducens alteram præter ſuam vxorem, dicitur adulterſic prælatus qui propria temeritate ſe transfert ad aliam eccleſiam 7.q.1.ſicut.

quod tranſlatio ſit de minori eccleſia ad maiorem, & non econuerſo, 93.dist.legimus, circa medi, 7.q.1.mutationes.

quod Petrus de Antiochia Romam tamquam ad maiorem eccleſiam eſt tranſlatus, 7.quæſtione,1.mutationes.

quod ambitio præſumitur vbi de minori eccleſia ad maiorem ſua temeritate quis transfertur. 7.qu.1. ſi quis epiſcopus, & c.ſeq.

quod tranſlatio vtilitatis plurimorum,vnius vtilitati præferẽda eſt, 8.q.1.ſcias.

quod tranſlatus nihil iuris in priori eccleſia retinet,21.qu.2.ſi quis.

quod tranſlatus nõ priuatur prima eccleſia niſi poſſeſſionem habeat in ſecunda, 92.dist. ſi quis epiſcopus & c.ſi qui epiſcopi.

quod tranſlatus cauſa neceſſitatis, ceſſante neceſſitate debet ad primum locum redire, 7.q.1.paſtoralis, 1.q.1.quod pro neceſſitate.

Quod ſolius Papæ eſt transferre epiſcopos, 7.q.1.mutationes, & c.ſicut alterius, in fine.

quod presbyteri ſiue inferiores prælati de eccleſia ad eccleſiam non debent transferri niſi auctoritate epiſcopi.7.quæſtione,1.epiſcopus de loco.

quod ad aliam eccleſiam ſua temeritate ſe transferentes fruſtrantur habita,& nõ habita, 7.q.1.ſi quis epiſcopus.& c.ſeq.

Quod in tranſlatione clericorum,vel rerum eccleſiaſticarum epiſcopus debet requirere conſilium capituli : quia ſit quædam alienatio. 12. qu.2.ſine exceptione.

De translatione habes vbi agitur de Mutatione, & de Permutatione.

TREVGA. Quod treuga eſt ſecuritas præfixa rebus & perſonis diſcordia nondum finita, 24.quæſt. vlt.illi.

quod archiepiſcopi, & alij prælati ad faciendum treugam debent intendere,24.qu.vlt.illi.90.dist.per totum.

quod frangentes treugas ſunt excõmunicandi.24.q.ult.

TRIBVTVM. Quod licitè detur tributum etiam ab eccleſia, videlicet intuitu pacis, 23.quæſtio.1. quid.

Item datur intuitu ſubiectionis, 15. q.1.magnum,Nota exemplum de Chriſto, qui dedit tributum.

Item intuitu ſolius quod quis poſſideat,23.qu.8.tributum, & c.ſeq.

Item datur intuitu impenſi officij, vel impendendi, 18.quæſtione, 2. Eleutherius.

Item datur intuitu cathedratici, 10. q.3.per totum.

Item datur obtentu longæ conſuetudinis, 1.quæſtione.3.quæſtione, ante finem.

quod nulla eccleſia conſtruenda eſt ſub tributaria conditione.de conſecr. dist. 1. ſi quis baſilicam.

TRIBVLATIO. Quod tribulatio patienter eſt toleranda. ne per impatientiam meritũ mutetur in culpam.

culpa,7.q.1.cum percussio.

Quod Deus sæpe suis mordacissimũ genus tribulationis immittit ad animæ medicamentum,5.q.5.non omnis. Exemplum ibi de stimulo carnis Pauli.

Item mittit ad virtutis augmẽtum, 7.qu.1.aduertitas. Exemplum ibi de naufragio Petri,11.quæst.3.in cunctis.

Item mittit ad cauiendum crimen commissum,6.qu.1.sunt plurimi, 7.q.1.cum percussio.

Item mittit ad consequendum æternum præmium,7.q.1.suggestum.

Quod facit mundi honorem contẽnere,13.q.ultio.4.displicet, ante medium.

Item facit ad bonum festinare,23.q. 4.c.vlt.in fi.

Item tribulatio facit peccata deserere,23.q.5.qui peccat,in fi.

Quod quando non grex, nec fides, sed pastor quæritur, tribulatio est desiderãda,7.qu.1.felicitatis.

De hac materia habes vbi agitur de de Aduersitate.

TRISTITIA. Quod nullus pro sua, nec suorum morte tristari debet, 13. quæstione,2.quam præposterum.

quod illi qui de morte contristãtur, videntur de spe resurrectionis dubitare, 13.qu.2.vbicumque,§.seq. & c.seq.

TVTOR. Quod tutor propriè dicitur pupilli vel orphani, vel à parentibus emancipati,87.distin.defensionis.

quod triplex est tutela, videlicet testamentaria,quæ testamento constituitur: & legitima,quę propter propinquitatem assumitur,& datiua,quæ cuicunque confertur,16. q.1.generaliter.

quod tutela pupillorum in duobus consistit, videlicet vt vita à criminibus,& res ab iniuria impiorum seruetur,12.q.1.c.1.

Quod ipse Deus iussit pupillis & egenis tuitionem impendi,87.distin. defensionis.

Quod episcopus tãquam iudex tuitionem testamentariam nõ debet suscipere, & susceptam propter necessitatem, non per se, sed per archiepresbyterum debet agere,88. distinct.episcopus, & duobus cap. sequent.

quod licet clerici & etiam monachi non teneantur ad tutelã testamentariam vel legitimam vel datiuã, ad cautelam tamen miserabilium personarum omnes tenentur, [illegible]. dist.peruenit.87. dist.licet.16.q.1. generaliter.

quod clerici per episcopum possunt cogi, ad egenorum tutelæ susceptionem,88.dist.decreuit.

VOCATIO. Quod ecclesia cathedralis vltra tres menses non debet vacare pastore.50.distin.postquam,14.dist.obeuntibus,

Quod propter gregis periculum post tres menses electionis alij tres mẽses dantur pro petenda consecratione,50.distin.postquam.

Quod perspiendæ atque intuendæ veritati vacandum est, 8.qu.1.qui episcopatum.

Quod clerici qui diuinis officijs debent esse obligati, non debent terrenis actibus vacare,21.quæstio.3. malitijs.

quod vocatio contemplationis corde appetenda est, sed aliquando pro multorum salute postponẽda est, 8.qu.1.in scriptoris.

quod diabolus per incuriam vacantes facilius opprimit, & in ima vitiorum prosternit, de pœn.dist.4. quæcunque.

VAGARI. Quod episcopus vagabundus nisi resipiscat, primo excommunicatur, postea in monasterium detruditur, 7.q.1. peruenit,& c.seq.

quod clerici ab ecclesia non sunt habendi,qui vagãdo sub nullius episcopi diligentia consistunt,93.distin.nulla.

quod monachi vagari prohibentur, 16.q.1.iuxta,& c.seq.

quod religiosi vagantes,vt ad monasteria sua redeant,sunt compellẽdi,16.q.1.quidam,18.quæst.secunda, abbates.

quod vaganti religioso sine sui superioris licentia non licet ordines recipere, nec diuina officia celebrare,16.q.1.monachi,& c.seq.

quod si quid religiosus vagando acquisierit, totũ monasterij vbi professus fuerit, erit.18.q.2.abbates.

quod vagabundi religiosi post contemptũ admonitionis,auxilio episcopi sunt carceribus tradendi,18. quæstio.2.abbates.

VANITAS. Quod nomen Dei nõ est in vanũ assumendum, 22. q.2. animaduertendum.

quod vanitas gentilium Poetarum, vel Philosophorum, ipsorum auctoritatibus redarguitur,37.dist.si quid.

quod in prædicatione postponere auctoritatem Prophetarum,& adducere auctoritatem Philosophorum, vanitas est,& curiositas sacrilega, 37.distin. si quis autem,& cap.seq.

quod omnis scientia quæ ad tropologiam, id est mores non conuertit, in vanitatem & in sensus obscuritatem deducit, 37.distinctio. nonne.

VAS. Quod in ecclesia ad baptizandum & ad corporalia & pallas lauandum specialia vasa debent haberi, de consecr.distin.4.omnis,& quatuor cap.seq.

quod vasa sacrata non debent haberi,de consec.dist.4.omnis presbyter,& distinctio.prima,nemo per ignorantiam, & quatuor capit.sequent.

quod uasa sacrata non debent moniales nec inferioris gradus clerici tractare,23.dist.sacratis,& cap. non oportet.

quod uasa sacra & ecclesiastica inueterata debent comburi: & cineres ubi conculcari non possint, reponi,de consec.dist.1.altaris.

quod uasa ecclesiæ pro liberatione captiuorũ, & egestate miserorum sunt exponenda: quia melius est uasa uiuentium seruare,quam metallorum,12.q.2.aurum.

quod Paulus dicitur uas electionis, 22.q.5.si Paulus.

quod uasis iræ Deus nunquam redderet interitum si non inuenitur homo spontaneum habere peccatum,23.q.4. Nabuchodonosor.

VATES. Quod uates à ui mentis appellatur. qui modo sacerdotem, modo propheram, modo poetam significat,21.dist.cleros.

quod illud quod uates gentilium de Christo prædixerunt,ualet ad conuincendam paganorũ uanitatem: sed non dat auctoritatem, 37. distin.si quid.

VELVM. Quod est uelum professionis, quod datur feminis anno duodecimo.20.q.2.puella.

Item est uelum consecrationis quod datur anno uicesimoquinto, 20. q.1.placuit.

Item est uelum prælationis, quod datur anno sexagesimo, 20.qu.1. iuuenculas.

Item est uerũ ordinationis: & quod datur anno quadragesimo,27.q.1. diaconissam.

Item est uelum continentiæ obseruationis:& hoc est uiduarum,27. q.1.uiduas.

quod ad episcopos spectat uirgines uelare,20.q.1.deuotis.

quod excepta ægritudine episcopus uirgini uelum non debet imponere,nisi in festo Epiphaniæ, & per totas octauas Paschæ: & in festis Apostolorum.

quod nec abbatissæ nec alteri moniali aliquam uelare licet,20.q.2.statuimus.

quod uiduam nullus pontifex uelare debet,20.qu.1.deuotis.

quod uidua ab altari uelamen continentiæ potest suscipere,27.qu.1. uiduas.

quod uelatæ uoto professionis siue uirgines siue uiduæ matrimoniũ non possunt contrahere,& contractum dirimitur, 27.q.1. si quis sacro,& c.hæ uero.

VENATIO. Quod aliqua uenatio prohibetur,et aliqua permittitur, & aliqua conceditur.

quod uenatio arenaria, qua quis pugnat cum bestia detenta in arena, prohibetur non solum facientibus, sed etiam aspicientib. 86.distinct. qui uenatoribus, & c.seq.

Item hanc uenationem exercens nõ solum infamis efficitur,sed etiam ab actione in iudicio repellitur, 3. quæst.7. cap.1.§.tria, post principium.

Quod uenatio saltuosa, quæ fit in saltu

Digitized by Google

saltibus, uel syluis: si fit tempore debito, non prohibetur: si fit propter utilitatem nō delectationem laicis non clericis permittitur, 86. dist. quid prodest, 24. dist. quorundam.

quod maxime Germaniæ atq; Galliæ prælati, uenationi saltuosæ implicantur, ibi.

quod uenatio, quæ fit sine strepitu, sicut ponere rete, uel laqueum, nō solum laicis, sed etiam clericis cōceditur, quod similis est piscationi. 76. dist. Esau. de consecr. nunquam.

quod uenator, inquantum uenator non legitur sanctus 34. d. quorundam, 86. d Esau.

Quod qui uidet uenationem ad delectationem, uidebit Christum ad contristandum, 86. distinctio. uident.

quod parum prodest ieiunare in cibis, & delectari in uenationibus, 86. d. quid. prodest.

quod fouere uenatorem propter artem suam, est peccatum, 86. d. qui uenatoribus.

VENDITIO. Quod emendi utilius, & uendendi carius studium, maxime clericis prohibetur, 14. q. 4. canonum.

Quod clericis permittitur, ut pro mutuatis ab ipsis de nauli res alias statuto tempore prout uenduntur, recipiant, 14. quæst. 4. si quis clericus.

quod turpe lucrum sequitur, qui ex cupiditate tempore messis utilius emit ut carius uendat, 14 q. 4. quicunque tempore.

Quod qui falsum iurando pro pecunia ueritatem uendit, Christū, qui ueritas est, sicut Iudas uendit, 11. q. 3. abijt.

Quod sicut iudex non debet uendere uerum iudicium, sic nec testis uerum testimonium, 14. q. 5. non sane, 11. q. 3. non licet.

Quod sicut iurisperitus potest uēdere iustum cōsilium, sic aduocatus iustum patrocinium, ibid.

Quod nullus diabolus tamquam seruum possidet, nisi qui se sibi peccatorum ære uendiderit, 15. q. 1. non est.

De uenditione spiritualium habes ubi agitur de Simonia.

quod Christus eiecit de templo uendentes, & ementes. 16. q. 7. & hoc diximus.

VENIA. Quod apud Deum nulla patitur moras, uera conuersio, de pe. d. 1. serpens. in fi.

quod Deus non dat ueniam in erroribus durantibus, sed se corrigētibus, 24. q. 2. legatur.

Quod cum in cōfessione peccati erubescentiam uincit timor Dei, fit uenia criminis, de pæn. d. 1. quem pœnitet.

Quod sit dignius uenia ex desiderio facerdotis, quem habere non ualens socio confitetur turpitudinē criminis. de pœn. d. 6. §. 1.

quod facilitas ueniæ incentiuum tribuit delinquendi, 23. q. 4. est iniusta in fi. & cap. si ea. & capit. sequen. 36. q. 6. loci, 36. dist. inferiorum.

quod non oportet prælatum, si excidit in correctione a subdito ueniā quærere. 86. d. quando.

VENIALE. Quod uenialia peccata dicuntur quotidiana, quia quotidie subrepunt, de pœnit. distin. 1. medicina, §. tres sunt actiones.

quod fit ueniale in cōfessione quod fuit criminale in operatione, de pæn. d. 1. quem pœnitet.

quod quæ sunt uenialia peccata habes. 25. d. unum oratium, §. alias autem.

VERBERA. Quod fides uerberibus non est exigenda. 45. d. c. 1.

Quod ecclesia quosdā damnis, quosdam uerberibus castigat, 12. q. 2. fraternitas.

Quod ad correctionem subditorum uirgarum uerbera meritorie infligantur, 23. q. 5. c. 1. in fi.

quod siue monachi, siue alij clerici de suis excessibus possunt uerberibus coerceri, 20. quæst. ult. monachum.

quod episcopus nullum suis manibus debet uerberare. 86. dist. non liceat.

Quod miseri sunt prælati, qui uerberibus tantum uolunt timeri, 45. d. cap. 1.

De hac materia habes ubi agitur de Tormentis, & de Correctione.

VERBA. Quod omnium rerum creatio, & hominū recreatio fuit in uerbo, 1. quæst. 1. intra catholicam.

quod in uerbis sacramenta Christi conficiuntur, ibi & c. detrahe.

Quod accedit uerbum ad elementū, & fit sacramentum, 1. quæst. 1. detrahe.

quod an non minus est reus qui negligenter uerbum Dei audit, quam qui corpus Christi in terram cadere permittit. 1. quæst. 1. interrogo.

quod qui exit dum uerbum Dei proponitur, excommunicetur, de cōsecr. d. 1. sacerdotes.

Quod uerba ideo sunt instituta, ut homines cogitatione in notitiam aliorum proferant, 22. q. 2. his autem.

Quod uerba non semper sunt accipienda sicut sonant, 13. q. 1. paratus. ante med.

Quod Deus uerba secundum proferentium intentionem accipit. 22. q. 5. humanæ.

VERECVNDIA. Quod est uerecundia uirginalis, quæ est naturaliter in uirginibus, 30. q. 5. nec illud. Exemplum ibi de Rebecca.

Item est uerecundia uidualis, quæ uerecundiam promittunt antequam iterato nubant. 33. que. 2. non omnis.

Item est uerecundia semiconfitentis dum quis erubescit aliqua peccata confiteri, de pœn. 3. §. siue autem uer. inter hæc 1.

Item est uerecundia plene confitentis, & hæc est magna pars satisfactionis, quia de mortali facit ueniale de pœ. d. 1. quem pœnitet, & c. quamuis.

Quod propter uerecundiam bonum non est dimittendum, de pœ. d. 1. in actionem. in fi.

VERITAS. Quod ueritas est cū illud asseritur, quod est, 22. q. 2. cū humilitatis.

quod tunc exit aliquis a ueritate Dei, cum a fide, & charitate exit, 25. q. 3. cum aliquis.

Quod ueritas sacramentorum in sola ecclesia habetur catholica, 24. q. 1. quia.

quod in quibus nil interest ad habendum regnum Dei, utrum uera putentur uel falsa, non refert, 22. q. 2. in quibus.

quod ueritas præferat etiam consuetudini, quia Christus non dixit. Ego sum consuetudo. sed ueritas. 58. dist. ueritate, & quatuor c. seq.

Quod ille non solum proditor est, ueritatis qui mēdacium dicit, sed etiam qui ueritatem libere non pronunciat, 11. quæst. 3. nolite timere.

quod ueritatem pro pecunia negantes Deum negant, 11. q. 3. nolite timere.

quod ueritatem pro pecunia negantes Deum negant, 11. quæstio. 3. abijt.

quod qui ueritatem non defendit quam defendere conuenit proditor est ueritatis, 11. q. 3. nolite timere.

quod ueritas non est in homine cum quis dicit se peccatorem esse cum non est, 11. q. 3. cum humilitatis, & duob. c. seq.

quod non est sic uitanda arrogantia ut ueritas relinquatur, 22. q. 2. nō ita.

quod non potest ueritas occultari, 22. q 2. si quis.

quod ubi de fide uel salute agitur. q ueritatem occultat, iram Dei super se prouocat, 11. q. 3. quisquis, & c. nolite timere.

quod melius est pro ueritate pati supplicium, quam pro adulatione consequi beneficium, 11. q. 3. nemo peritorum.

quod ueritas cum non defenditur, opprimitur, 84. d. error.

quod tria solent impedire ueritatem uidelicet carnalis amor, timor, atque auaritia, 3. q. 6. episcopus.

quod a sacerdotibus, & a prædicatoribus ueritas libere est prædicanda, 11. q. 3. nolite timere circa med.

quod

Digitized by Google

Quod veritus bonæ vitæ propter nullum est diffidenda, 32.q.5. ita ne, & c.seq.

VESTIS. Quod uestes sunt multiplices, videlicet episcoporum, quę tam in ueteri lege quam in noua uarię sunt, & ex multis uirtutibus debet resplendere uita pontificis, 40.d.§.1.& 43. dis. sit rector, post medium.

Item sunt uestes ministrorum ecclesiasticorum, & hæ sunt uarię, designantes varias virtutes quas debent habere, 40.d.§.1.

Quod cultui vestium ministrorum ecclesiæ primo ornatus actionis debet conuenire, 100.d. rationis.

Item sunt uestes clericorũ, quæ nec sordidæ nec fulgidæ debent esse, 41.dist.§.1. & c.parsimoniam, & c.clericus & §.seq.21. q.4. per totum.

Quod clerici siue intra siue extra nõ laicalibus, sed clericalibus debent uti, & non seruantes grauiter debent puniri, 21.q.4. nullus eorũ, & tribus c.seq.

Item sunt vestes religiosorum, quæ debent esse humiles, & despectæ, non diuersi & nobilis coloris, 20. q.1.c.vlt.41.q.4.c.1.

quod religiosi vestem professionis suæ nunquam debent deponere, 21.q.1.uidua.

Item nec existens in scholis vestem debent mutare religionis, 21.q.4. nullus eorum.

Item sunt vestes laicorũm, quæ cum secundum consuetudinem terræ deferunt, a superstitiosis non sunt iudicandi. 30.d. si quis virorum.

Item sunt vestes pœnitentium, sicut cilicium, & similia, d.50. pœnitentes.

Item sunt uestes sacræ ecclesiarum, quæ debent honeste seruari, & alteri usui non sunt applicandæ, de consecr.d.1. uestimenta.

quod uestibus sacris non debent alij homines uti quam sacrati ibid.

quod nullus prætextu pietatis inuoluat mortuum uestibus sacris, de consecr. distin.1. nemo ignorantiam.

quod uetera uestimenta ecclesiæ debent cõburi, & cineres in pariete uel alibi ubi conculcari non possunt, debent poni, de consecr.d.1. altaris.

VIA. Quod via excellentior est charitas, quia sine ea ambulare non possunt homines, sed errare, de pœn.d.2.c.si quis semel, §. hæc est charitas.

quod uiam absque ductore non ingrediaris, quam nunquam ingressus es, 16.q.1.si clericatus.

quod Deus docet mansuetos uias suas. 16.q.1.vos autem.

VIATICVM. Quod viaticum dicitur eucharistia, 50.distin. de hoc vero.

quod viaticum nulli pœnitenti in morte est denegandum, 50.d. pœnitentes, 27.q.1.virginibus.

De hac materia habes vbi agitur de Eucharistia.

VICARIVS. Quod uicarius in cuiuscunque prælati in loco capituli tamquam eius uices gerens debet honorari. 94.d.c.vlt.

quod subdiacono uices prælati possunt committi. 94 d.c.1.

quod non debet esse laicus uicarius, quia indecorum est laicos uiros ecclesiasticos iudicare, 16. q. 7. in nona.

quod omnes episcopi sunt vicarij Apostolorum, 73.dist. quorum uices.

quod qui contemnit uicarium, contemnit, & illum qui posuit eum, 21.d.in nouo.

VICEDOMINVS. Quod in quolibet episcopatu debet esse uicedominus, qui & hospitibus, & casibus superuenientibus loco casibus loco episcopi possit satisfacere, 89. d. nolumus.

quod episcopi interest uicedominũ constituere, ibid.

quod officium uicedomini debet esse de episcopatu disponere, 89. d. diaconum.

VITIVM. Quod multiplex est uitium, uidelicet morum, uerborum & corporum.

quod uitia morum, quia obsunt animæ, sunt euitanda, 38.dist. quamuis errare, §. sed licet, & capit. sedulo.

quod vitia non morum dependent a voluntate, 56.distinctio. nasci, in fine.

Quod vitia sæpe se virtutes esse mentiuntur. 41.d. sæpe.

Quod vitia uerborum sunt toleranda, sicut in sanctis hominibus corruptio grammaticalis, quia non sunt uoces ad aures Dei, sed animi affectus, 38.distin. sedulo, & c. seq.

quod vitia corporum sunt diffitenda, nec debent esse in sacerdote, & maxime in prælato. 40. hinc.

Quod quidam uitiati corpore non debent promoueri ad sacros, 55.d. per totam.

Item uitiati corpore qui remouentur ab ordine, intelliguntur propriæ absciffi. non casu, sed propria uoluntate 55. dist. si quis abscisderit.

Item vitiati corpore propria absciffione homicidæ sui iudicantur, & suæ conditionis inimici ibid.

quod ipsos in corpore vitiantes nõ promoueantur, sed etiam promoti dicuntur. 55. d. si quis pro ægritudine. & c.seq.

quod careas quocunque casu oculo, quia est membrum notabile, non debet promoueri. 55.d.si Euangelica.

Quod eunuchus per insidias factus, vel ita natus, potest promoueri vitio corporis non obstante, 55. dis. eunuchus.

Quod tum propter ægritudinem uel violentiam, vel casu, quis corpore uitiatur, dummodo non fiat cum magna deformitate non priuatur ordine habito. uel habendo 55.d. qui partem, & c. si quis propter ægritudinem, & c.seq.

De hac materia habes vbi agitur de Mansuetudine.

VICTVS. Quod utiliter uinciatur cui licentia peccandi tollitur, 23.q.1. paratus in fi.

quod victo debetur misericordia, dũmodo non timeatur turbatio futura. 23.q.1.noli.

De hac materia habes vbi agitur de Bello, de Pœnitentia, & Morte.

VIDVA. Quod vidua est quæ post solemnes nuptias morte interueniente a viro suo amissa fuerit. 34.d. presbyteri.

quod deceat viduas assidue ecclesiã Dei bonis operibus, & orationibus adiuuare 81.d.c.vlt.

Item debeant stipendia ecclesiæ sustentari. 81.d.uiduæ.

Quod clericis, & religiosis non debent esse multum familiares, 88. d.clericus, & c.seq.

quod episcopi, & aliarum ecclesiarum prælati, præcipue viduarum sustentationi, & protectioni debent intendere, 87.distinct. per totam.

Item debent viduis Imperatores, & reges idem facere, 23. q. 3. ab Imperatoribus, & q.5. regum.

De viduis habes vbi agitur de Bigamia, & in multis aliis locis.

VIGILIA. Quod uesperæ sanctorum vigilia dicitur, quia olim pro reuerentia solennitatis in oratoriis pernoctabant. 76.distinctio. nosse.

quod in seruitio etiam diuino vigiliæ immoderatæ, quæ sensus integritatem diminuunt, non laudantur, de consecr.dist.4. non mediocriter.

quod vigilia natalis domini cum ieunio quatuor temporum ante celebrari debent, 76.dist. de ieiunio in fi.

quod vigiliæ Pentecostes sicut vigiliæ Paschæ in ieunio est obseruandæ. 77.d. nosse.

VINCVLVM. Quod est vinculum curæ pastoralis, quod non soluitur nisi per superiorem. 7.q.1.sicut alterius. ibid.

Item est vinculum status matrimonialis, quod non soluitur nisi per mortem alterius.

Item est vinculum sententiæ excommunicationis, quod soluitur ab aliquante, 11.q.3. nemo cõtemnat vincula, & pluribus c. seq. & cap. exspli

Digitized by Google

VINDICTA. Quod triplex eſt uindicta, uidelicet ſpiritualis, ut eſt excommunicatio, degradatio, ſuſpenſio, depoſitio, in monaſterijs, & in carcerem detruſio, & a publicis actibus repulſio: hæc locum habent in eccleſia, 23. quæſtio. 4. ſorte.

De hac uindicta habes vbi agitur de Pœna.

Item eſt uindicta pecuniariæ actionis: hæc etiam habet in eccleſia locum ubi bannum præceſſit, 16. q. 2. ſtatuimus ubi ſecundum æſtimationem iniuriæ pecunia recipitur, 17. q. 4. quiſquis, & ca. ſi quis contumax.

Item eſt corporalis uindicta punitionis: hæc conuenit iudicibus eccleſiæ & ſæculi, ſed non æqualiter, 23. q. 5. c. 2. q. 5. illi.

Quod uindicta corporalis detruncationis & occiſionis eſt iudicum ſæcularium, 23. q. 5. reos, & cap. ſeq. & quæſtio. 8. præterea, & duobus cap. ſeq.

Quod uindicta non eſt inferenda, 23. q. 4. §. 2.

Quod omnis militia, uel propter propulſandam iniuriam, uel propter uindictam inferendam, inſtituta eſt, 23. q. 1. §. 2.

Quod uindicta aut fertur animo corrigendi, aut animo ulciſcendi: ſi animo corrigendi, licitè infertur malis, niſi fortè habent multitudinem; quia tunc nõ poteſt ſalubris eſſe uindicta, 23. q. 4. non poteſt. 50. diſt. ut conſtitueretur, in fine.

Item ſi timeatur obſtinatio, 7. q. 1. aduerſitas, §. cum autem.

Item ſi timeatur ſchiſmaticum periculum, 23. q. 4. quiſquis, vel quod.

Item ſi timeatur malus nouũ ex uindicta, 50. d. ut conſtitueretur.

Item ſi reatus occultus non eſt manifeſtatus per iudicium, 23. q. 4. ſorte.

Item ſi crimen ſoli iudici ſit notum, quia tunc ex uindicta fit proditor. 2. q. 1. ſi peccauerit.

Quod uindicta animo ulciſcendi omnibus prohibetur, 23. q. 4. ita plane, 46. diſtin. ſi delinquentes, 24. q. 3. quod debetur.

Quod uindicta priuata Deo eſt ſeruanda, qui dicit, Mihi uindicta, & ego retribuam, 23. q. 1. §. 1. poſt medium.

Quod uindicta propria prohibetur, quæ eſt ad ultionem, 23. q. 1. niſi, & c. ganius, & q. 4. hæc autem, §. ex his.

Quod illa quæ eſt ad correctionem, iudicibus exequenda præcipitur, 23. q. 4. eſt iniuſta, & c. ſeq. uſque ad c. ea uindicta.

Item exequenda eſt ab eis uindicta non zelo propriæ iniuriæ, ſed zelo iuſtitiæ, 23. q. 4. & ita plane, & q. 5 prodeſt.

Item non exequentes uindictã correctionis grauitet offendunt, 23. q. 4. ſi is qui. & c. ſi eccleſia, & c. eſt iniuſta.

Item non uindicando dant aliis incentiuum delinquendi, 23. q. 4. eſt intelligenda, in fi.

Item prouocant non ſolum contra ſe, ſed contra populum flagellum, 45. diſt. ſed aliud. 23. q. 4. ſi quos, & c. ſi ea.

Quod quandoq; in paucos uindicta exercetur, ut multitudo timeat, 23. q. 4. quid faciet, in fi. & c. ſeq.

Quod epiſcopi & prælati non de facili debent ad uindictam accendi, 76. diſt. ſi quid.

Quod non debet nos delectare uindicta quæ animum paſcit alieno malo, 23. q. 5. de occidendis.

quod in eo quod Chriſtus cõpeſcuit diſcipulos à uindicta Samaritanorum: innuitur quod non ſemper procedendum eſt ad uindictã peccatorum, 23. quæſt. 4. c. Chriſtus.

De hac materia habes vbi agitur de Pœna, & de pœnitente.

VINVM. Quod uinum eſt luxuriæ incentiuum, 35. diſt. luxurioſa, & per totam diſt.

De uino habes vbi agitur de Ebrietate.

VIOLENTIA. Quod uiolentia eſt legibus inimica, 11. q. 2. Chriſtianus, in §.

Quod clerici à laicis per uiolentiam opprimi non debent. ibid.

Quod eccleſiæ res non uiolentia, ſed ratione debent exquiri, 16. q. 6. c. 1 & c. placuit.

quod uiolenta confeſſio uel promiſſio non obligat, 16. q. 1. c. 1. & 2.

quod uiolentias præcipuè perſonales in eodem inſtanti licet repellere & clerico non cedendo, ſed defendendo, 23. q. 1. quid.

quod uiolentia abſoluta excuſat à toto, 34. q. 2. non ſatis, 32. q. 5. §. 1. & c. ſeq.

quod uiolentia conditionalis excuſat à tanto, ſed non à toto, 2. q. 1. in primis, ante medium, uerſ. glotio.us.

De hac materia habes vbi agitur de Confeſſione, & de Repulſione.

VIR. Quod uir aliquando ponitur pro ſexu, 32. q. 7. uxor.

Item uir aliquando ponitur pro uirtute, 30 diſt. ſi quis uirorum.

Item aliquando ponitur pro ætate, 76. diſt. epiſcopus. Vnde verſus.

Vir ætat matrim., vir ſexum, vir probitatem.

Quod quia caput mulieris eſt uir, melius debet uiuere uir, & præcedere in omnibus bonis uxorem 32. q. 6. c. ult.

VIRGA. Quod Chriſtus ſine pecunia & ſine uirga miſit apoſtolos ut incentiua litis, & ut inſtrumenta eriperet ultionis, 23. q. 3. ita, in fine.

Quod ideo dominus uirgam non ferendam apoſtolis in uia præcepit, ut nulli uiolentia inferatur, 20. q. 3. præſens, poſt med.

Quod diſciplina patris uel magiſtri non debet eſſe in alijs tormentis, quàm in uirgarum uerberibus, 23. q. 5. cap. 1. ante ſi. & q. 4. diſplicet. circa med.

Quod Aſſur fuit Virga furoris domini: quia per eum in numerans gentes diuina iuſtitia flagellauit, 23. q. 5. remittuntur, §. proximo, circa princ.

VIRGINITAS. Quod eſt uirginitas corporis & non mentis, quando caſti corpore fornicantur uel adulterãtur mente, 32. q. 5. ſicut enim, & c. ſi Paulus.

Item uirginitas mentis & nõ corporis, quando ſine conſenſu quis tolerat quod alius operatur, 32. q. 5. magis, & c. ſeq. & c. tolerabilius.

Item eſt uirginitas corporis & mentis quam complectitur uoluntas, & hæc dicitur gloriola uirginitas, 32. q. 5. ſicut enim.

Quod uirginitas nõ eſt in præcepto, ſed in conſilio ſuaderi poteſt, non imperari, 32. q. 1. integritas . .

Quod uirginitas cum humilitate eſt admirabilis, & Deo acceptabilis, 30. diſt. hæc autem ſcripſimus.

Quod uirginitas anteferatur nuptijs, 32. q. 1. nuptiæ.

Quod uirginitas non debet uouerì matrimonium deteſtando, 30. diſtinctio. ſi quis propter Deum, & cap. ſeq.

Quod ſine nuptiæ terram, ſic uirginitas implet paradiſum, 32. q. 1. nuptiæ.

Quod prodeſt parentibus ad ſalutem ſi eorum proles in uirginitate perſeueret, 33. quæſt. 5. nunc ſalubabitur.

Quod uirginitas ſine bonis operibus non ſaluat. ibid.

Quod cum uirginitas ſine conſenſu corrumpitur, merita caſtitatis duplicantur, 32. q. 5. §. 2.

Quod uirgo ſic corrupta inter alias uirgines non conſecratur, 15. q. 8 cap. ult.

quod cum Deus omnia poſſit, uirginem corruptam non poteſt facere incorruptam, 32. q. 5. ſi Paulus.

De hac materia habes vbi agitur de Caſtitate, & Continentia.

VIRTVS. Quod Deus eſt uirtus & ſapientia, quæ in utero Virginis ædificauit ſibi domum, 65. diſtinctione. naſci.

quod tres ſunt uirtutes theologicæ; fides, ſpes, & charitas, de conſecr diſt. 2. quæ a paſſus.

quod de uirtute in uirtutem ſunt gradus: quia unaquæque uirtus quaſi quibuſdam gradibus augetur, de pœn. diſt. 4. §. cum ſanctam. uſque ad §. ſeq.

quod

Quod virtutes sunt animæ ornamẽtum de pœn. distin. 2. §. Romanos, in fine.

Quod hoc ornamento virtutum maxime clerici & prælati debent uti. 40. distin. §. 1.

Quod sunt quasi picturæ ad animæ ornamentum: quia illa anima à Deo depingitur quæ habet in se virtutum gratiam renitentem, de pœn. dist. 2. Romanos, post med. & cap. illa anima.

Quod non ex parentibus, sed ex voluntate tua nascentis causa est viciorum, atque virtutum, 56. dist. nasci.

Quod ille est virtute Dei mirabilis, qui ex parentibus prorsus à virtute alienis natus virtute resplẽdet, 56. dist. numquam, in fi.

Quod qui propria virtute decoratur, parentum suorum non decoratur opprobriis, 56. dist. numquam.

Quod non vitia, sed virtutes parentum debent filij amplecti.

Quod virtute non generis nobilitate gratia comparatur, 40. distinct. illud.

Quod nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate quis trahitur, sed libero arbitrio, de pœn. dist. 2. §. item opponitur, post med.

Item non est virtus quod fit ex necessitate.

Quod virtus simul cum vitijs haberi non potest, de pœn. distinc. 2. §. ex præmissis.

Quod virtus per vitia & peccata priuatur, de pœn. dist. 2. consideret. §. dolendum.

Quod virtus adipiscitur cum vitio renunciatur: egressus enim malitiæ, virtutis operatur ingressum, 32. q. 1. cum renunciatur.

Quod virtus in aduersitate probatur. 7. q. 1. aduersitas, & c. seq.

Quod virtutes negantur esse uerę apud infideles, quia nõ promerentur gratiam, 28. q. 1. omnes, §. ex his, circa fi.

Quod vbi deest agnitio æternæ, & incommutabilis ueritatis, falsa virtus est etiam in optimis moribus. ibid. §. proximo.

VISIO. Quod visio est duplex, videlicet spiritualis, qua per fidẽ Deus aspicitur, 24. q. 1. quia.

Quod visio spiritualis obscuratur per malam, & maximo per carnalem operationem, 49. dist. hinc, circa med. vers. lippus.

Item per arrogantię & scientiæ præsumptionem, quia talis a charitate veræ visionis se excludit. 49. d. hinc. vers. albuginem.

Quod exacuitur tamquam collyrio per bonam operationem. ibidem ver. collyrio.

Item exacuitur per sui despectionẽ, & humilitatem. ibid. vers. albuginem.

Item exacuitur per temporaliũ postpositionem. 7. q. 1. in scripturis, & 7. q. 1. aduersitas, post med.

Item exacuitur per superiorum iugem contemplationem. 88. distin. decreuit. Exemplum ibi de scala Iacob.

Quod est visio corporalis, qua videntur temporalia, 47. d. sicut. 2.

Quod visione corporali prohibemur videre lasciuia, 12. q. 5. nec solo.

Item prohibemur videre locos & ludos indebitos, 86. dist. cap. vident homines.

quod peccatores in futuro videbunt Christum corporaliter, & contristabuntur, 86. dist. nident.

quod boni uidebunt gloriam magni Dei, & beatificabuntur, de consec. dist. 5. iejunium.

VISITATIO. Quod episcopus per se uel per alios honestus si sit unpeditus debet diœcesim suam visitare, 10. q. 1. decernimus, & c. seq.

quod visitando inquirere debet de uita clericorum & ornatu ecclesiarum, & de reparationibus, si fractæ sunt, 10. q. 1. episcopum.

Item debet uisitando statũ laicorum uidere si in fide sint stabiles, si diuersa crimina, sicut homicidium, adulterium, periurium, & consimile fugiant, & resurrectionem credant, 10. q. 1. placuit, & q. 3. cauendum.

Item uisitando non debet expensas cum grauamine, sed cum moderatione exquirere, 17 q. 3. cauendũ, & c. relatum.

quod episcopus uisitando quinquagenarium numerum equorũ non debet excedere, nec plus quàm una die in parochia stare, 10. q. 3. inter cetera.

quod omni anno tenetur semel episcopus diœcesim suam uisitare, 10. q. 1. relata, & c. decernimus.

quod uisitando temporale pro suo obsequio potest recipere stipendium, 12. q. 2. charitatem.

quod episcopus si non uisitat, loco visitationis procurationes nõ exigat, 10. q. 1. relata.

quod episcopi visitandi, & hortandi, & exhortãdi gratia, vel quoties necessitas exigit, possunt monasteria religiosorum non exempta visitare, 18. q. 2. visitandi, & cap. non semel.

Quod in visitatione lucrum animarum non temporalium rerum debet quærere, 10. q. 3. cauendum.

Item visitando non debet in visitandos crudeliter desæuire, 10. q. 3. cauendum.

Item in visitatione in dubijs coram senioribus canonicus veritatẽ debet perquirere, 86. dist. si quis.

Quod per superiorem prouidetur de visitatione ecclesiæ uiduatæ, 61. distinct. obitum, & tribus capit. sequent.

quod ecclesiæ uacanti de anno in annum visitatio variatur, 7. q. 1. constitutum.

Quod uni uisitatori plures ecclesiæ uisitandæ committi possunt, 12. q. 1. quoniam.

quod episcopi Italici immediatè ad curiam Romanam spectantes. &c anno in annum limina Apostolorum & Romanam curiam uisitare tenentur per se uel per literas, & se de impotentia debent excusare, 93. dist. iuxta sanctorum.

Quod ultramontanos, quia de longinquo sunt, conceditur, ut de visitatione literis se excusent. 93. distin. iuxta.

De visitatione habes vbi agitur de Inquisitione.

VITA. Quod uita præsens quę inter cælum, & infernum sita est, utrorumque ciues recipit, 23. q. 4. hę autem, 32. quæstione quarta, recurrat.

Quod in hac uita non est retributio malitiæ uel uirtutis: & si aliqua fit non fit secundum condignum, sed est quidam gestus, de pœnit. distinctio. 3. si quando, §. quamquam.

Item in hac uita boni (ut frequentius) affliguntur, & mali prosperantur. ibid.

Quod sancti quando commoda uel auxilia temporalia quærunt, non transitoriæ uitæ, sed ecclesię cuius utilitati intendunt, consulunt. 23. q. 3. Maximianus. Exemplum ibi de Paulo.

Quod uita communis debet esse clericis, (& maximè religiosis) qui vitam apostolorũ imitari nolunt. 12. q. 1. dilectissimus.

Quod uita apostolorũ erat una, quia erat multitudinis credentium cor unum, & anima una in Deo.

Quod vita animę est Deus, anima uero uita est corporis, quia sicut corpus sine anima uiuere non potest, ita nec anima sine Deo, de pœnit. d 3. resuscitatur.

Quod corpus Christi uita est mundi, de consecr. dist. 2. Christus, & c. in Christo.

Quod uita actiua, & contemplatiua commendatur, 8. q. 1. olim, & c. in scripturis.

VNCTIO. Quod unctio interior, (uidelicet inuisibilis, quæ est per Spiritum sanctum) numquam arcscit, de pœn. distin. 2. quærendum, circa princ. ver. unctio.

Quod est unctio exterior multiplex, uidelicet baptismalis, 21. dist. ecclesiasticarum.

Item est unctio baptizandorum, quę fit in pectore, & scapulis, 21. distinctio. ecclesiasticarum. ibid. de consecrat. distin. 4. deinde a sacerdote.

Item est unctio baptizatorum, quæ fit per sacerdotem cum chrismate in summitate capitis, de consecr. dist. 4. postquam ascendit, & cap. sequen.

Item est unctio confirmationis quæ fit in fronte ministerio tantũ pontificis. 95. dist. presbyteros.

Item est unctio extremæ unctionis, quã potest episcopus, & sacerdos cui-

Digitized by Google

cuilibet conferre per oleum infirmorum ibi,& c.illud ſuperfluum.
Item eſt vnctio regalis, quæ fit in brachio,21.q.7.plerumque, §.item in libro.
Item eſt vnctio ſacerdotalis cuius manus tantum oleo cum chriſma ſe inunguntur, 23.d.præterea, 16 quæſt. 1.generaliter, §. ecce ſufficienter.
Item eſt vnctio pōtificalis ſuper manus,& caput,23.d.epiſcopus.
quod epiſcopus, & ſacerdos ſemper in corde debet cogitare, & aduertere quid ſua vnctio repræſentet, 8.q.1.licet,in fi.
VNITAS. Quod nihil contrarium inferat diuerſitas,vbi eſt fidei vnitas, 7.q.1.nihil.
Quod vnitas repreſentat ī nobis Dei ſimilitudinem,vt ſicut a Deo vno omnes per creationem, ſic ab homine vno per propagationem, 33.qu.vlt.hæc imago.
Item repræſentat naturæ noſtræ imaginem, & originem, quia omnes ab vno ibid.
Item repræſentat naſcentis eccleſiæ inſtitutionem, quia licet Chriſtus omnibus apoſtolis dedit auctoritatem, tamen vni Petro commiſit eccleſiam, ad manifeſtandum eccleſiæ vnitatem,24.qu.1.loquitur, circa prin.
quod conſiſtit vnitas eccleſiæ in ſacramentorum Chriſti communione de conſec.d.2.quia paſſus.
Item conſiſtit vnitas eccleſiæ in multorum fidelium ſuctum per dilectionem connexione, 24.qu.1.loquitur. pro quo dicitur ibi, vna columba, vnum corpus,&c.
Item conſiſtit in membrorum ad caput coniunctione,quia non ſe vnitati capitis cōmunicat qui ſe patrem faciens, a capite ſe ſeparat, 24.q.1.ſchiſma.
quod extra vnitatem eccleſiæ non poſſumus habere gratiā Dei, quæ proprie donum eſt catholicæ vnitatis.3.q.1.multæ.
Item nec peccatorum remiſſionem, 1.qu.1.remiſſionem.
Item nec vitam ſpiritualem, 11.q.3.nihil, 24.qu.1.loquitur.
quod extra vnitatem eccleſiæ nō valet ſpiritualis iuriſd ctio.6.q.1.factus c.Nouatianus,in fi.
Item non prodeſt ſacramentorū perceptio.7.q.1.ſcire, 24.quæſt.1.pudenda.
Item nihil eſt miraculorum operatio, 1.qu.1.teneamus.
Item inutilis eſt pro fide martyrij ſuſceptio, 90.d.neque ad Cain.
Item non eſt peccatorum remiſſio, 24.qu.1.quicumque.
quod conuiuium eſt Chriſti vnitas fidelium in vinculo pacis, 23.q.4. ipſa pietas.
quod nō poſſunt duo,vel tres in nomine Chriſti in vnum colligi, qui a Chriſto ſunt ſeparati,14.q.1.alienus.in fi.
quod non multitudinem deprecantium,ſed vnitatem audit Deus,24. qu.1.alienus.
quod profanus, & hoſtis eſt qui Eccleſiæ non tenet vnitatem, 7.q.1. Nouatianus, 24.q.1.alienus.
quod Chriſtiani ſcindentes vnitatē eccleſiæ infideles reputantur, 7.q. 1.denique, 24.q.1.quoniam,in fi. vbi anti.chriſtus dicitur qui ſcis eſt talis.
Item temporaliter,& æternaliter puniuntur, 24,quæſtio.1.non affectamus.
VOLVNTAS. Quod voluntas eſt animi motus ad aliquid imitandum, vel non imitandum,uel adipiſcendum, 15.q 1.§.1.
quod voluntas hominis eſt cauſa vitij,vel virtutis, 56.d.naſci.7.qu.1. ſciendum, qu.1.§.ex voluntate,in prine.quæſtionis.
quod vſque adeo peccatum voluntarium malum eſt, quod nullo modo ſit peccatum, niſi ſit voluntarium.15.q.1.§.3,ibidem, & c.merito, & c.illa.
quod nemo tenetur ad culpam niſi propria voluntate deflexerit, 15. qu.1.non eſt.
quod Deus non ea quæ offeruntur, ſed voluntatem reſpicit offerentium, 24.q.1.odio.in fi.
quod ſicut voluntarium ſeruitium elegit ſibi Chriſtus ſic & diabolus,15.qu.1.non eſt.
quod voluntatem alteri ſubiſcere propter Deum præcipuum ſacrificium eſt,8.qu.1.ſciendum.
quod bonum opus non valet niſi ex bona voluntate proficiſcatur, 86. dist. non ſatis, 20.quæſt.1. per totum.
quod lex humana opus non voluntatem requirit, 15.qu.1. ſi quis non.
quod voluntas pro opere reputatur cum deeſt facultas, de pœn.d.§.ſi mulier.
quod iuſtitia ex opere non conſummatur,niſi affuerit,& voluntas,32.q. 5.ſicut enim.
quod mala uoluntas pro facto reputatur,22.q.5. qui peierare,27.q.1. nuptiarum. 32.qu.5.ſi Paulus,ubi dicitur. Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eā, iam mœchatus eſt in corde ſuo.
quod quæ inferuntur malefactoribus, crimen non habent, 15.qu.1.non eſt.
quod quando ea quæ propter bonū, & licitum fiunt, ſi præter voluntatem in eis malum contigerit, non imputatur, 23.quæſt.5.de occidendis.
quod licet uoluntas ſit liberi arbitrij, tamen mala uoluntas nō eſt libertati dimittēda, 23.q.4.diſplicet.
quod malorum uoluntas meritorie impeditur, ibidem, ante medium.
quod mala uoluntas meritorie ad bonum cogitur,ibid.per totum,& q. 5. ad fi.
quod nemo damnatur niſi merito malæ uoluntatis, nec liberatur niſi bonam habuerit uoluntatem, 23.quæſtio.4. diſplicet. ante medium.
quod homo debet ſeipſum propria uoluntate iudicare dum poteſt.ne cum iam non poſſit, præter uoluntatem a domino iudicetur,de pœnit.diſt.1.in actione.
VOTVM. Quod duplex eſt uotum uidelicet de malo, & illud eſt reſcindendum,22.qu.5.in malis,33.qu.5.una ſola.
Item eſt uotum de bono, & illud eſt generale ſine quo non eſt ſalus, ſicut illud quod uouemus in baptiſmo, ſcilicet renunciare diabolo, 17.q.1.ſunt quædam de conſecrad 4 prima.
Item eſt uotū ſpeciale, ſine quo haberi ſalus Dei, ad quod nullus tenetur niſi uolendo ſe obligare, ſicut eſt uotum de caſtitate, de abſtinētia.de peregrinatione,& huiſmodi, 17.quæſtio.1.ſunt quædam.
quod uotum ſpeciale per uerbum de præſenti emiſſum præciſe obligat, niſi minor ætas impediat, 20.q.2.puella, 22.qu.5.puer, 34. qu.5.mulier.
Item niſi impediat publica utilitas, ſicut contingit in translationibus religioſorum per ſuperiores ad eccleſias regendas. 7.quæſtio.1.qualiter.
Item niſi impediat matrimonium, quia unus ſine altero caſtitatem uouere non poteſt, 27.qu.2. Agathoſa.
Item niſi impediat maioris voti ſuſceptio.20.qu.2.duæ.
Item niſi impediat ſeruilis conditio 54.d.generalis.
Item niſi impediat ſuperioris contraria inhibitio,33.quæſt.quinta, manifeſtum, vbi dicitur, Mulier ſine conſenſu uiri uouere non poteſt, nec monachus ſine conſenſu abbatis,20.quæſtio quarta monacho.
Item niſi impediat ſeruens infirmitatis paſſio, 17.quæſtio.2.Conſaldus.
quod uotū licitum Deo promiſſum ſemper eſt implendum, 33.qu.5. quod Deo.
quod uotum debet fieri cum deliberatione, 27.q.1.de uiduis.
quod uotum cum deliberatione factum, ſiue uoce exprimatur ſiue non, apud Deum obligat,17.q.1. qui bona.
quod incautum uotum non eſt ſeruandum, 22. quæſtio. 4. per totum.
quod quæ in facie eccleſiæ in manu epiſcopi caſtitatem uouerunt, & ueſtem decentem caſtitatis aſſumpſerunt,ſi ſpontanea uoluntate poſtea dimiſerunt,damnationem perpetuam incurrunt, 27.quæſt.1., cap.1.
quod uideatur ſi in occulto fiat profeſſio religionis, uel caſtitatis in manu epiſcopi, quaſi uotum non poteſt,

d by Google

ebligo, & c. liberorum.
Quod cognoscere contra naturam, hoc grauius est quam cum matre propria. 32. qu. 7. adulterij.
Quod vxor non debet cognosci tempore menstrui, vel ante purificationem primum pueri, quæ est quando mater nimis abundat lacte. 5. dist. ad eius.
quod iniquus est qui castam, & bonam dimittit vxorem. 34. q. 1. c. 1.
quod fatuus est qui in adulterio perseuerantem retinet vxorem.
quod meritum est adulteram pœnitentem recipere vxorem. 32. qu. 1. quod autem, & cap. non erit, & c. apud.

VXORICIDA. Virum in adulterio deprehensum licet occidere vxorem habes, 33 quæstione. 2. interfectores. & sequen. & c. inter hæc.
quod vxoricida per sententiam debet compelli publicam agere pœnitentiam. 33. q. 2. quicunque, & cap. seq.
quod vxoricidis coniugium denegatur, nisi propter periculum incontinentiæ cum adolescentibus dispensetur. 33. q. 2. interfectores, & c. in adolescentia.
quod innocentem vxorem occidens grauissima pœna exemplo Assulphi est puniendus. 33. quæst. 2. admonere.

XPS. Quod Iesus Christus Dei filius natus est de virgine Maria de consecrat. distinctio. 3. capit. vlt.
quod Christus veniens in fine temporum retraxit o. quæ est Græcorum vltima littera, ad a. quæ est Latinorum prima, quia primum statum hominis quantum ad escas renouando extremitatem traxit ad principium, 35. distinctio. ab exordio.
quod Christus, qui verus pontifex fuit, ideo de adulterinis commistionibus nasci voluit, vt sic natis daretur fiducia promotionis, 61. dist. dominus.
quod Christus dicitur pastor pastorum. 2. q. 7. testes, 5. Christus.
quod Christus bonus hospes dicitur 24. q. 1. quæ dignior.
quod Christus venditur cum veritas tenditur. 11. q. 3. abijt.
quod Christus est panis, de quo qui manducat viuet in æternum. de consecra. dist. 2. Christus, & tribus cap. seq.
quod Christus vna passione saluauit mundum. de consecra. distinct. 1. iteratur.

YCONOMVS. Quod œconomus, & vicedominus, pro eo, accipitur. 89. distin. volumus, & duobus c. seq.
Quod quælibet ecclesia cathedralis debet œconomũ habere qui cum arbitrio episcopi debet res ecclesiæ gubernare. 89. dist. diaconum, & cap. seq. 9. q. cum simus. 12. q. 2. vobis.
quod ecclesiarum œconomus clericus debet esse. 89. distinct. indicatum. 16. q. 7. quoniam, & capitul. in noua.
quod plures œconomos vna ecclesia potest habere. 12. quæstio. 1. charitatem.
quod œconomus episcopatus per episcopum debet instituj. 89. dist. nolumus. & c. indicatum.
quod œconomus episcopatus præcipue debet intendere, qualiter episcopo mortuo vel amoto res ecclesiæ in scripturis pro futuro episcopo debet conseruare. 75. distin. quoniam in fin. 12. quæst. 2. charitatem, & cap. illud, & cap. non dicas.

YMAGO. Quod imago Dei dicitur homo, quia sicut Deus principium est omnium per creationem sic homo primus aliorum est principium per propagationem. 33. qvit. hæc imago.
quod dicitur factus ad imaginem, & similitudinem Dei, quia anima eius pudicitia, & alijs virtutibus fuit picta. de pœnit. dist. 2. 5. Romanos, & c. illa anim.
quod imago virtutum decet, & dat animæ pulchritudinem, & pretiositatem.
quod tunc homo ab imagine cecidit quando virtutes amisit.
quod imagines sanctorum non sunt contemnendæ, sed venerandæ. de consecrat. distinctio. 3. venerabiles.
quod imagines, & picturæ sanctorum sunt libri, & scripturæ laicorum. de consec. distinctione. 3. peruatum.
quod non imaginum pictura est adoranda, vel veneranda, sed res per ipsam repræsentatæ. de consecrat. distinctio. 3. peruatum & capit. venerabiles.
quod Christus sub imagine crucifixi cum imaginatur vel depingitur, gratia nobis præteriti beneficij repræsentatur. de consecr. dist. 3. sextam.

YMNVS. Quod Saluator. & Apostoli nobis dederunt exemplum Hymnos decãtandi. de consecrat. dist. 1. de Hymnis.
Quod Maria soror Aron post transitum maris rubri hymnum Deo cãtauit. secunda quæstio. 7. plerumque. §. item obijcitur.
quod hi duo hymni Alleluia, & Gloria in excelsis Deo, ab angelis decantati sunt de consecr. distin. 1. hi duo.

YPOCRISIS. Quod hypocrisis prouenit ex imperitia, dum quis simulat habere quod non habet. 11. quæstione, 3. si quis vero.
quod religiosus qui cadit à proposito, & simulat propositum est hypocrita, & peior apostata. 22. q. 1. certe.
Quod ad hypocrisim tendit qui pluribus confitendo peccata diuidit confessionem. de pœnitentia. distinctio. quinta, §. dolendum. ante fin.
quod hypocrita licet viuat corporaliter: mortuus est tamen spiritualiter, 12. quæstio. 1. nolo ante finem.
quod nemo amplius ecclesiæ nocet quam qui peruerse agens nomen vel ordinem sanctitatis gerit, 83. d. nemo.
quod hypocritæ in ecclesia bonis corporaliter sunt mixti, sed per pessimam vitam separantur, 24. q. 3. de illis.
quod hypocrita dicitur qui festucã in oculo fratris videt, & trabem in suo non considerat. 32. quæst. 6. §. 1.
quod vbi hypocrisis regnat, humilitas locum non habet, de pæn. d. 2. item taciturnitas.

De hac materia habes vbi agitur de Simulatione.

ISAAC. Quod Isaac fuit filius Liberæ, & hæres. 32. quæstio. 2. non omnis.
Quod Isaac fuit vnus ex tribus quibus pepererunt liberæ, & ancillæ. 32. q. 4. recurrat.
quod domus Isaac non fuit ex omni parte beata, quia domum Iacob dilexi. Esau autem odio habui. 47. distinctione. quamuis libet.
Quod Isaac benedixit filio suo Iacob. 24. quæstio. 3. cum ergo. §. si qui.
quod Isaac cum Rebecca sepulti sunt in Ebron. 13. q. 3. Ebron.

ZACHARIAS. Quod Zacharias Papa depositio rege Francorum, quia inutilis, & vilis vitæ erat, Pipino patri Caroli regnum tradidit: & omnes nobiles a iuramẽto fidelitatis absoluit. 15. q. 6. alius.
quod Zachariæ patri Ioannis, angelus in templo apparuit, & super oratione exauditus fuit. 1. quæst. 1. nonne.
ZACHÆVS. Quod Zachæus defraudator, 1. quæstione. 2. cum dementissima.
quod Zachæus male acquisita potius reddenda, quam donanda docuit. 14. q. 5. c. vlt. in fi.
quod Zachæus est exemplũ quod de multis male acquisitis multa pauperibus dari debent, & plurima restitui. 26. q. 7. affectum.
ZELVS. Quod Zelus proprie dicitur amor viri in vxorem. 3. q. 1. si peccauerit in fi.
Item zelus quãdoq; ponitur pro inuidia. 80. dist. neque, exemplum ibi de Cain, qui fratri inuidit.

Item quãdoque ponitur pro amore, 22. q. 4. quid crudele. exemplũ ibi de Moyse, qui idololatras ex amore punuit.

Item quandoque ponitur pro ira, 23. q. 8. legi. exemplum ibi de Simone Chananæo qui serpentes in magos retorsit.

Item quandoque ponitur pro suspicione, 27. q. 1. nec aliqua. Exemplũ ibi de sponsa quam zelat sponsus.

Item quandoque ponitur pro severitate, 27. q. 1. hi ergo. Exemplũ ibi de damoniali apostatrice. de pœna eius.

Quod zelus indiscretus reprobatur 24. q. 2. non in perpetuum.

Quod zelo iustitiæ debet fieri vindicta, non amore vindictæ, nec exodio, 23. q. 4. §. vlt.

Quod Deus est zelotes vindicans in tertiam, & quartam generationẽ. 7. quæst. 4. homini qui similis, §. econtra.

Quod zeli ardor erga rebelles ecclesiæ exhibetur commendatum, 23. q. 5. excommunicatorum, 43. distinct. sed illud.

Quod zelo apostolicæ vltionis simonia in ortu suo damnata est, 1. q. 1. fertur.

quod zelo disciplinæ iusti peccatoribus indignantur, 45. distinct. vera iustitia.

ZIZANIA. Quod zizania mista tritico, & crescens cum ipso, innuit quod in hac vita bonis mali commisti sunt, ne congrue separari possunt, 11. quæstio. 3. nolite recedere. Exemplum ibi de Iebaano quem filij Israel euellere non potuerunt.

Quod cauendum est ne vitando zizaniam, dominicos perdamus fructus, 15. quæstio. 2. ita nos in fine.

Quod toleranda est zizania, id est, malũ, si fides non impeditur, & charitas nostra, 23. quæstio. 4. quidam.

Quod in hac vita non possit plene discerni a frumento zizania, vigesimatertia quæstione quarta, quantus.

Quod finenda sunt vtraque crescere vsque ad messem iudicij, & tunc angeli colligent zizaniam in fasciculos ad comburendum, 33. q. 5. ante fin.

FINIS.

Mendas dextra viri lauit huius fidæ probrosas:
Hæc non credenti lectio nota dabit.
Margarita stylo Decreti pressa fidelis,
Innumeros fructus absque labore feret.

Digitized by Google

INDEX DICTIONVM
QVAE IN MARGARITA
DECRETI CONTINENTVR.

AARON pag. 1.
Abbas ibid.
Abbatissa 2
Abel ibid.
Abortus ibid.
Abraham ibid.
Abrogatio ibid.
Absolutio ibid.
Abstinentia ibid.
Abominatio ibid.
Ablutio ibid.
Abusus ibid.
Acceleratio ibid.
Acceptio ibid.
Achab ibid.
Achor ibid.
Acolythi ibid.
Actio ibid.
Accusatio ibid.
Adam 4
Adinuentio ibib.
Adiutorium ibid.
Admonitio ibid.
Adolescentia ibid.
Adorare ibid.
Adrianus ibid.
Aduentus ibid.
Aduersitas ibid.
Adulatio ibid.
Adulterium 5
Aduocatus ibid.
Affectus ibid.
Affinis ibid.
Agatho ibid.
Agnus ibid.
Alchimia 6
Alea ibid.
Alienatio ibid.
Alimenta ibid.
Altare ibid.
Amor Dei ibid.
Amor proximi ibid.
Ambitio ibid.
Ambrosius ibid.
Amens 7
Amplexus ibid.
Angelus ibid.
Ananias ibid.
Anastasius ibid.
Anathema ibid.
Anima ibid.
Annus ibid.
Antiochus ibid.
Antiquitas ibid.
Antichristus 8
Aoulus ibid.
Appellatio ibid.
Apocrypha ibid.
Apostata ibid.
Apostolica ibid.
Apostolus ibid.
Aqua 2
Arbiter ibid.
Archidiaconus ibid.
Archiepiscopus ibid.
Arma ibid.
Argumentatio ibid.
Arrogantia ibid.
Ars ibid.
Asperitas ibid.
Auaritia ibid.
Audacia ibid.
Auctoritas 3
Augurium ibid.
Austeritas ibid.
Aurum ibid.
Auxilium ibid.
Astrologia ibid.

B
Babylon ibid.
Balaam ibid.
Balneare ibid.
Balsamus ibid.
Baptismus ibid.
Beatitudo ibid.
Bellum ibid.
Benedictio ibid.
Benefacere ibid.
Beneficium 5
Benignitas ibid.
Bigamus ibid.
Blasphemus ibid.
Bos ibid.
Brotum ibid.

C
Cam 6
Cham ibid.
Calculus ibid.
Calix ibid.
Calumnia ibid.
Canon ibid.
Canonici ibid.
Cautus ibid.
Caput 7
Character ibid.
Cardinalis ibid.
Charitas ibid.
Christus, vide Xps ibid.
Carolus. ibid.
Castitas ibid.
Casus ibid.
Cathedra ibid.
Cathedraticum ibid.
Causa 8
Cautela ibid.
Cœcus ibid.
Celebratio ibid.
Cœna domini ibid.
Census ibid.
Cephas 9
Cibus ibid.
Coemeterium ibid.
Circumcisio ibid.
Circumstantia 10
Citatio ibid.
Claues ibid.
Clemens 17
Clericus ibid.
Coactio ibid.
Coadiutor 18
Cogitatio ibid.
Cognatio ibid.
Cognitio 21
Columba ibid.
Comessatio ibid.
Communicatio 19
Compassio ibid.
Compaternitas ibid.
Compensatio ibid.
Compositio ibid.
Consilium ibid.
Concordia ibid.
Concubina 22
Concupiscentia ibid.
Conditio 23
Confessio ibid.
Confirmatio ibid.
Conformatio ibid.
Coniugium ibid.
Coniuratio 24
Confraternitas ibid.
Conscientia ibid.
Consecratio ibid.
Consensus ibid.
Consilium 22
Conspiratio ibid.
Constantia ibid.
Constantinus ibid.
Constituo ibid.
Consuetudo ibid.
Contemptus 25
Contentiosus ibid.
Contestatio ibid.
Continentia 15
Contritio ibid.
Contumax ibid.
Conuenticulum ibid.
Conuersatio ibid.
Conuersio ibid.
Conuiuia 24
Correctio ibid.
Corona ibid.
Corporalia ibid.
Corpora 26
Creatura ibid.
Credere ibid.
Creditor ibid.

Digitized by Google

Crimen
Chrisma
Crudelitas
Crux
Cupiditas
Curator
Curialis
Curiositas
Custodire

D

DAlmatica
Damasus
Damnum
Datum
David
Decanus
Decima
Decretales
Dedicatio
Defensio
Degradatio
Delegatio
Deliberatio
Deliciæ
Dementia
Dæmon
Depositi
Detritio
Desperatio
Detractio
Deus
Diabolus
Diaconus
Dialectica
Dies
Definitio
Dilapidatio
Dilectio
Diœcesis
Discere
Disciplina
Discipulus
Discordia
Discretio
Dispensatio
Diuitiæ
Diuinatio
Diuortium
Dominium
Donum
Dubium
Duplicitas
Dupitia

E

EBrietas.
Ecclesia
De rebus Ecclesiæ
Edictum.
Elemosyna
Electio
Emphiteusis
De statu Episcopi
De potestate Episcopi
De officio Episcopi
Emaphorodites
Error
Eremita, vide Heremita
Esau
Aetas
Euangelium
Eucharistia
Eunuchus
Exactio
Examinatio
Exceptio
Excommunicatio
Excusatio
Execratio
Exemplum
Exemptio
Exequiæ
Exhæredatio
Exilium
Exitus
Expositio
Exorcista

F

FAbula
Facilius
Fallacia
Falsarius
Falx
Fama
Fames
Familia
Familiaritas
Fatum
Fauor
Fax
Felicitas
Femina
Ferræ
Festiuitas
Festinantia
Fingere
Fides
Fidelitas
Filius
Fiscus
Flagellum
Flamines
Fletus
Fomes
Fons
Forma
Fornicatio
Fortitudo
Forus
Frater
Fraus
Fructus
Fuga
Furor
Furtum
Futurum

G

GEneratio
Genus
Gestus
Gladius
Gloria
Gratia
Gradus
Grammatica
Grex
Guerra
Gula

H

HAberè
Habitatio
Habitus
Heli
Helias
Heliseus
Hæreditas
Heremita
Hæresis
Hæretici
Hesitici
Histrio
Hypocrisis, vide Ypocrisis
Holocaustum
Homicidium
Honor
Hospitalitas
Hostiarius
Hostis
Humilitas
Hymnus. vide Ymnus

I

IAcob
Iactare
Idololatria
Ieiunium
Iezabel
Ignis
Ignorantia
Imitatio
Imitator
Imago, vide Ymago
Imperator
Impositio
Incantatio
Incendiarius
Inceptio
Incestus
Inconstantia
Incorrigibilitas
Indulgentia
Inducia
Infamia
Infidelitas
Infirmitas
Ingratitudo
Iniutia
Iniustitia
Innocentia
Inobedientia
Impotentia
Impunitas
Inquisitio
Insania
Inspiratio
Instrumentum
Intentio
Intercessio
Interpretatio
Intrusio
Inuasor
Inuentarium
Inuidia
Inuitus
Ioannes
Ioseph
Ipocrisis, vide Ypocrisis
Ira
Irregularitas
Irreligiositas
Irreuerentia
Isaac, vide Ysaac
Iteratio
Iudas
Iudæus
Iudex
Iudicium
Iuramentum
Iurisdictio
Ius
Iustitia.

Digitized by Google

Quæ in Margarita Decreti continentur:

K Alende K
L Abia L
Labor
Lac
Lachryma
Laicus
Lapſus
Larua
Latro
Lauacrum
Laus
Lectio
Lector
Legatus
Lepra
Leuita
Lex
Libellus
Liber
Liberalitas
Libertas
Libertus
Licentia
Lignum
Lingua
Lis
Literæ
Locutio
Locus
Loculus
Lot
Ludonicus
Lucrum
Lucifer
Luſtus
Ludus
Lupus
Lux
Luxuria
M Aceratio M
Macula
Magiſter
Magus
Maior
Maledictio
Malefici
Malum
Manna
Manumiſſio
Manus impoſitio
Marcus
Margarita
Maria
Martyrium
Matrimonium
Mœchia
Medicina
Memoria
Mendacium
Mendicitas
Menſa
Menſtruum
Menſura
Mercatio
Mercenarius
Meretrix
Metropolitanus
Michael
Militia
Miniſter
Miraculum
Miſſa
ibid. Miſericordia
Myſterium
ibid. Moyſes
ibid. Monachus
ibid. Monaſterium
ibid. Monialis
ibid. Mors
ibid. Mores
ibid. Mulier
ibid. Multitudo
63 Munditia
ibip. Munus
ibid. Murmuratio
ibid. Mutatio
ibid. Mutilatio
ibid. Mutus
N
N Abath
Naboth
ibid. Nabuchodonoſor
ibid. Natiuitas
ibid. Natura
ibid. Nauis
ibid. Neceſſitas
ibid. Negatio
ibid. Negligentia
65 Negotiatio
Ibid. Negotium
ibid. Neophytus
ibid. Necromantia
ibid. Nobilitas
ibid. Nomen
ibid. Notorium
ibid. Nouitius
66 Nuptiæ
ibid.
O
O Bedientia
Oblatio
ibid. Obligatio
ibid. Obſtinatio
Oeconomus, vide Yconomus
67 Occaſio
Ibid. Otium
ibid. Occidere
ibid. Oculus
ibid. Odium
ibid. Officium
68 Omiſſio
ibid. Opera
ibid. Oppreſſio
ibid. Oratio
ibid. Ordo
ibid. Ornatus
ibid. Oſculum
ibid. Oſto
ibid. Ouis
69
P
P Abulum
Patientia
70
71
Ibid. Paſta
ibid. Pallium
ibid. Palma
ibid. Panis
ibid. Papa
72 Parens
ibid. Parentela
ibid. Paſcha
ibid. Paſſio
ibid. Paſtor
ibid. Pater
ibid. Patriarcha
ibid. Patrocinium
ibid. Patronatus
73 Paulus
ibid. Paupertas
74 Pax
ibid. peccatum
ibid. pecunia
75 pedagium
ibid. pœna
ibid. pœnitentia
76 Pentecoſte
ibid. percuſſio
ibid. peregrinatio
ibid. perfectio
ibid. periurium
ibid. permiſſio
ibid. permutatio
77 perſecutio
ibid. perſeuerantia
perſona
ibid. petitio
ibid. Petrus
ibid. Philoſophia
ibid. pietas
ibid. piſces
ibid. patientia
ibid. planctus
ibid. plus petitio
78 pollutio
ibid. populus
ibid. poſſeſſio
ibid. poſſe
ibid. poſtulatio
ibid. poteſtas
ibid. præbenda
ibid. precarie
ibid. præcauere
ibid. præceptum
preces
79 præcipitatio
ibid. præciſus
ibid. præda
ibid. prædeſtinatio
ibid. prædicatio
ibid. præfatio
80 præiudicium
ibid. prælatio
ibid. presbyter
ibid. præſcriptio
ibid. præſcientia
ibid. præſumptio
ibid. præuaricatio
81 primas
ibid. princeps
ibid. principium
83 priuilegium
ibid. probatio
ibid. procuratio
ibid. procurator
proditio
Ibid. profeſſio
84 prohibitio
ibib. promiſſio
ibid. promotio
ibid. propheta
ibid. proprietas
ibid. proſperitas
85 prouincia
Ibid. proximus
ibid. prudentia
ibid. pſalmiſta
ibid. pubertas
ibid. pudicitia
Ibid. punitio
ibid. purgatio
ibid. purificatio

Qua-

Index Dictionum quæ in Margarita Decr. continentur.

Q

Quadragesima ibid.
Quæstio 101
Quæstus ibid.
Quies ibid.
Quinquagesima ibid.

R

Rapina ibid.
Raptus ibid.
Raritas ibid.
Ratihabitio ibid.
Recessus ibid.
Recidiuatio ibid.
Reconciliatio ibid.
Reconuentio 102
Redemptio ibid.
Reddere ibid.
Redire ibid.
Regeneratio ibid.
Regimen ibid.
Regula ibid.
Rex ibid.
Religio ibid.
Remissio 103
Remotio ibid.
Remuneratio ibid.
Renunciatio 104
Repetitio ibid.
Reprehensio ibid.
Repulsio ibid.
Rescriptum ibid.
Residentia ibid.
Resistentia ibid.
Respondere ibid.
Restitutio ibid.
Resurrectio 105
Reuerentia ibid.
Reuelatio ibid.
Rigor ibid.
Rogatio ibid.
Roma ibid.

S

Sabbatum ibid.
Sacerdos ibid.
Sacramentum 106
Sacrificium 107
Sacrilegium ibid.
Sacrilegus ibid.
Sacrista ibid.
Sal ibid.
Salomon ibid.
Samuel ibid.
Sanctitas ibid.
Sanitas ibid.
Sapientia 108
Satisfactio ibid.
Saul ibid.
Scandalum ibid.
Scientia ibid.
Schisma ibid.
Scriptura 109
Scrutinium ibid.
Securitas ibid.
Sedes ibid.
Senex 110
Sententia ibid.
Separatio 111
Sepultura ibid.
Sequestratio ibid.
Seruitus 112
Seueritas ibid.
Sigillum ibid.
Signum ibid.
Silentium ibid.
Similitudo ibid.
Simon ibid.
Simonia ibid.
Simulatio 114
Simplicitas ibid.
Syndicus ibid.
Singularitas ibid.
Synodus ibid.
Sobrietas ibid.
Socienas ibid.
Sodoma ibid.
Solicitudo ibid.
Somnus ibid.
Sortilegium 115
Spectaculum ibid.
Spiritus sanctus ibid.
Spoliatio ibid.
Sponsa ibid.
Sponsalia ibid.
Stabilitas 116
Statera ibid.
Statuta ibid.
Sterilitas ibid.
Stola ibid.
Studium ibid.
Stultum ibid.
Stuprum ibid.
Subdiaconus ibid.
Subscriptio 117
Successio ib d.
Successor ibid.
Suffragium ibid.
Superbia ibid.
Superfluitas ibid.
Superstitio ibid.
Suspensio ibid.
Suspicio 118

T

Tabellio ibid.
Taberna ibid.
Taciturnitas ibid.
Tangere ibid.
Temeritas ibid.
Temperantia ibid.
Temporalis ibid.
Tempus ibid.
Tentatio 119
Tergiuersatio ibid.
Testamentum ibid.
Testis ibid.
Timor 120
Titulus ibid.
Tolerantia 121
Tonsura ibid.
Tormentum ibid.
Transactio ibid.
Transitus ibid.
Transitio ibid.
Treuga ibid.
Tributum ibid.
Tribulatio ibid.
Tristitia 122
Tutor ibid.

V

Vacatio ibid.
Vacati ibid.
Vanitas ibid.
Vas ibid.
Vates ibid.
Velum ibid.
Venatio ibid.
Venditio 123
Venia ibid.
Veniale ibid.
Verbera ibid.
Verba ibid.
Verecundia ibid.
Veritas ibid.
Vestis 124
Via ibid.
Viaticum ibid.
Vicarius ibid.
Vicedominus ibid.
Vitium ibid.
Victus ibid.
Vidua ibid.
Vigilia ibid.
Vinculum ibid.
Vindicta 125
Vinum ibid.
Violentia ibid.
Vir ibid.
Virga ibid.
Virginitas ibid.
Virtus ibid.
Visio 126.
Visitatio ibid.
Vita ibid.
Vocatio ibid.
Vnitas 127
Voluntas ibid.
Votum ibid.
Vsura 128
Vsucapio ibid.
Vsus ibid.
Vsurpatio ibid.
Vtilitas ibid.
Vxor ibid.
Vxoricida 129

X

Xps. lege Christus ibid.

Y

Yconomus, lege, œconomus. ibid.
Ymago, lege, Imago ibid.
Ymnus, lege, Hymnus ibid.
Ypocrisis, lege, Hipocrisis ibid.
Ysaac, lege, Isaac ibid.

Z

Zacharias ibid.
Zacheus ibid.
Zelus ibid.
Zizania. 130

DEO GRATIAS.

ART 1211922

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

XIV
D. 2